BIBLIA SACRA, VULGATAE EDITIONIS, SIXTI 5. PONT. MAX. IUSSU RECOGNITA. ET...

Jacques : de Fornazeris

Digitized by Google

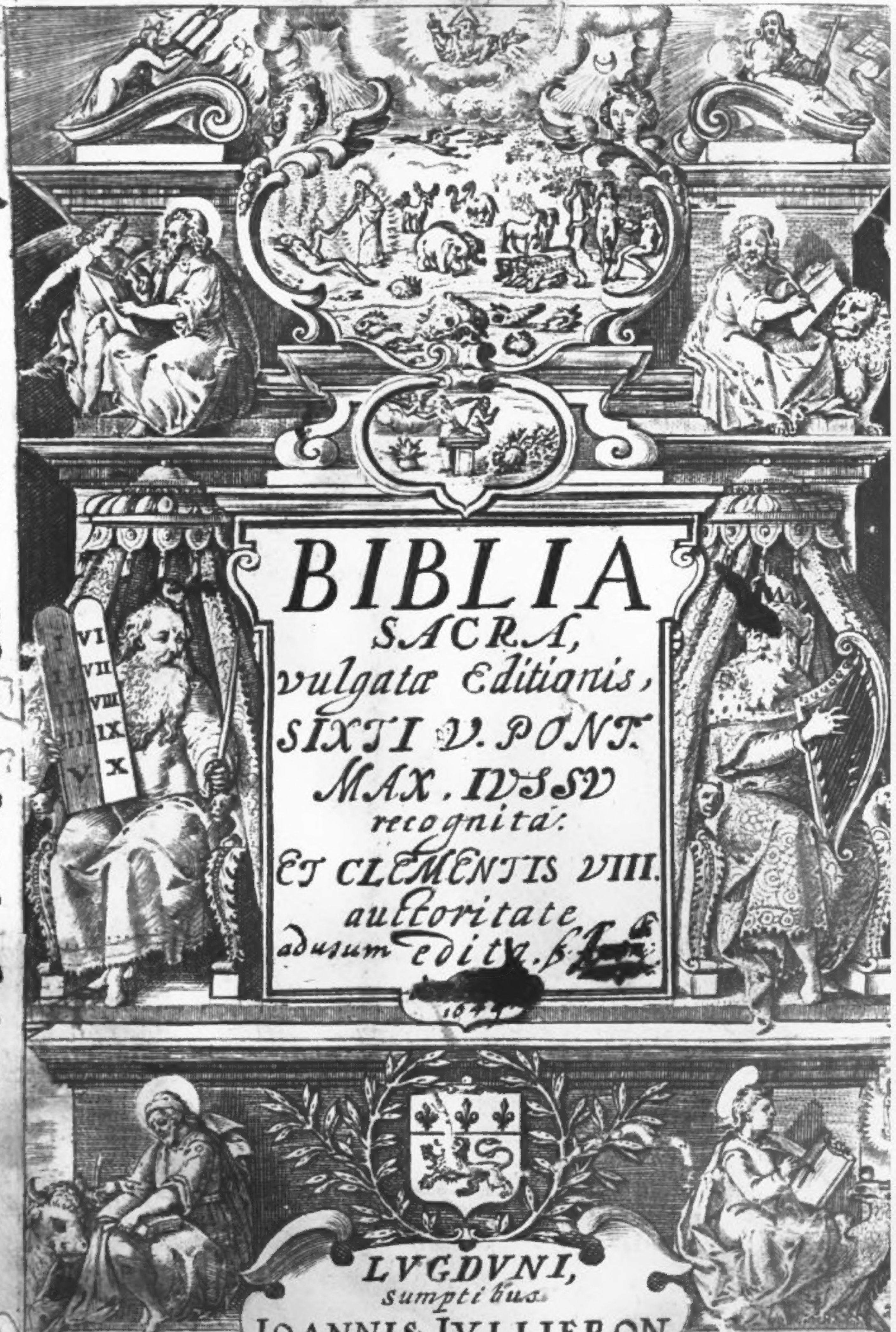
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II ROMA
6
36
G
17

AA.
III.
23.

AA.
III

Biblia hac admodum usus fuit.
Fr. Aloysius a Roma
1833
etiam
1834.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II
ROMA
6
36
G
17

AA.
III.
23.

AA
III
23

Biblia hac admodum usus fuit
Fr. Aloysius a Roma.
1833
etiam
1834.

Digitized by Google

BIBLIA
SACRA,
vulgatæ Editionis,
SIXTI V. PONT.
MAX. IVSSV
recognita:
ET CLEMENTIS VIII.
auctoritate
edita.

LVGDVNI,
sumptibus
IOANNIS IVLLIERON.
M. DCXVII.

Digitized by Google

Roma

Pertinet ad Bibliothecam
S. Fran.ci Transtyberim

VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis magníſque beneficijs, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Diuinarum Scripturarum, ſolam veterem ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum vſu in Eccleſia probata fuerat, grauiſſimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certè tanta verſionum varietas atque diuerſitas, magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Iam enim hac noſtra ætate illud ferè eueniſſe conſtat, quod ſanctus Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices: cùm vnuſquiſque, pro arbitrio ſuo adderet vel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta ſemper fuit auctoritas, támque excellens præſtantia, vt eam cæteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam eſſe apud æquos iudices in dubium reuocari non poſſet. Qui namque in ea Libri continentur (vt à maioribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti Hieronymi translatione, vel emẽdatione, ſuſcepti ſunt, partim retẽti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieronymus communem & Vulgatã, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Veterem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem huius ſiue Italæ editionis ſinceritate atq; præſtantia, præclarum ſancti Auguſtini teſtimonium extat in ſecũdo Libro de Doctrina Chriſtiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quę tunc plurimæ circũferebantur, Italam præferendam cenſuit, quòd eſſet, vt ipſe loquitur, ver-

Præf. in Ioſue.

S. Hiero. in c. 49. Iſaiæ.

S. Aug. Libro 2. Doct. in. Chriſtia. c. 11.

S. Grego. Epiſtol. Dedicat.

borum

Digitized by Google

Lib... im c. in fin. Aug. i ſu... a. ib.18. Ciui. ca. ... 7. ... 6. ymol. ... 5. ib.1. de ... 12.

borum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. De ſancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia teſtimonia. Num enim ſanctus Auguſtinus hominem doctiſsimum, ac trium linguarum peritiſsimum vocat: atque eius tranſlationem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. Eumdem ſanctus Gregorius ita prædicat, vt eius tranſlationem, quam nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudiſſe dicat: atque idcirco digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Iſidorus non vno in loco Hieronymianam verſionem ceteris omnibus anteponit, eámq; ab Eccleſijs Chriſtianis cõmuniter recipi ac probari affirmat, quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententijs. Sophronius quoque, vir eruditiſſimus, ſancti Hieronymi tranſlationem non Latinis modò, ſed etiam Græcis valde probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Pſalteriũ & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti ſermone tranſtulerit. Porrò qui ſecuti ſunt, viri doctiſſimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lõbardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, ceteríq; omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, ſancti Hieronymi verſione ita ſunt vſi, vt ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quaſi lapſæ de manibus Theologorum, penitus obſoleuerint. Quare non immeritò Catholica Eccleſia, ſanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas diuinitus excitatum, ita celebrat, vt iam difficile non ſit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquieſcũt, vel etiam meliora, aut certè paria, præſtare ſe poſſe confidunt. Ceterùm ne tam fidelis tranſlatio, támque in omnes partes Eccleſiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temerè emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adiecit, vt hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſimè, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque vlli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit: & Paſtorũ Eccleſiæ, in tanto bono quàm diligẽtiſſimè retinendo & conſeruãdo, vigilantiam atque induſtriam excitauit. Et quamuis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo

nitori

nitori reſtituenda magna cum laude laborauerint : quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia; & codices manuſcripti complures & vetuſtiores Summi Pontificis iuſſu conquiſiti, atque in Vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas ac puritas, ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimùm pertinere cognoſcitur : ideo Pius IV. Pontifex Maximus, pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aliíſque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis, Græcíſque Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentariis, accuratiſſimè caſtigarent. Quod itidem inſtitutum Pius V. proſecutus eſt. Verùm Conuentum illum ob varias grauiſſimáſque Sedis Apoſtolicæ occupationes iamdudum intermiſſum, Sixtus V. diuina prouidentia ad ſummum Sacerdotium euocatus, ardentiſſimo ſtudio reuocauit, & opus tandem confectum typis mādari iuſſit. Quòd cùm iam eſſet excuſum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in ſacra Biblia præli vitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere videretur, totum opus ſub incudem reuocandum cenſuit atque decreuit. Id verò cùm morte præuentus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIV. qui poſt Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, eius animi intentionem executus, perficere aggreſſus eſt; ampliſſimis aliquot Cardinalibus, aliíſque doctiſſimis viris, ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breuiſſimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ vniuerſæ gubernacula tenet, opus in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum eſt. Accipe igitur, Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam : quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vſque diem prodierunt, emendatiorem purioremque eſſe, minimè dubitandum. Et verò quamuis in hac Bibliorū recognitione, in codicibus manuſcriptis,

Digitized by Google

Hebræis Græcíſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit: in hac tamen peruulgata Lectione, ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt: tum quod ita faciendum eſſe, ad offenſionem populorum vitandam, ſanctus Hieronymus non ſemel admonuit: tum quòd facilè fieri poſſe credendum eſt, vt maiores noſtri, qui ex Hebræis & Græcis Latina fecerunt, copiam maiorum & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui poſt illorum ætatem ad nos peruenerunt; qui fortaſſe, tam longo tempore identidem deſcribendo minùs puri atque integri euaſerunt: tum denique quia ſacræ Congregationi Ampliſſimorum Cardinalium aliiſque eruditiſſimis viris ad hoc opus à Sede Apoſtolica delectis, propoſitum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere vel emendare; ſed ipſam veterem ac vulgatam Editionem Latinam, à mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, ſuę priſtinæ integritati ac puritati, quoad eius fieri potuit, reſtituere, eáque reſtituta, vt quàm emendatiſſimè imprimeretur, iuxta Concilij Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt: atque ea cauſa fuit, cur Liber tertius & quartus Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quæ neque Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus inuenitur, neque pars eſt vllius Canonici libri, extra Canonicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint, & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ varię lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes ſancti Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inſeruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione eiuſmodi adiumenta, pro ſtudioſorum commoditate atque vtilitate, in poſterum adiiciantur; ita tamen, vt Lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minimè annotentur.

Ad ...iam Fre- ...tion. Praf. Euang. ad Damaſum.

De

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM.

EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

SACROSANCTA Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuò ante oculos ptoponens, vt ſublatis erroribus, puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur.

Et infrà:

Sacrorum verò librorum Indicem huic decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quínam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt verò infra ſcripti: *Teſtamenti veteris*, Quinque Moyſi, id eſt, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Ioſue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id eſt, Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. *Teſtamenti noui*: Quattuor Euangelia, ſecũdùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apoſtolorum à Luca Euangeliſta conſcripti: Quattuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli ad Romanos, duæ ad Corinthios; ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum; ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli vna: Iudæ Apoſtoli vna: & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit, anathema ſit.

Digitized by Google

ORDO LIBRORVM VETERIS TESTAMENTI.

Geneſis.	fol. 9	Canticum Canticorum.	431
Exodus.	41	Liber Sapientiæ.	434
Leuiticus.	68	Eccleſiaſticus.	444
Numeri.	87	Iſaias.	472
Deuteronomium.	113	Ieremias.	504
Ioſue.	137	Baruch.	546
Liber Iudicum.	153	Ezechiel.	551
Ruth.	170	Daniel.	586
Regum primus.	172	Oſea.	600
Regum ſecundus.	196	Ioel.	604
Regum tertius.	214	Amos.	606
Regum quartus.	237	Abdias.	610
Paralipomenon primus.	257	Ionas.	611
Paralipomenon ſecundus.	276	Michæas.	612
Eſdræ primus.	300	Nahum.	615
Eſdræ ſecundus.	307	Habacuc.	616
Tobias.	317	Sophonias.	617
Iudith.	323	Aggæus.	619
Eſther.	332	Zacharias.	620
Iob.	342	Malachias.	625
Liber Pſalmorum.	360	Machabæorum primus.	627
Prouerbia Salomonis.	410	Machabæorum ſecundus.	648
Eccleſiaſtes.	426		

ORDO LIBRORVM NOVI TESTAMENTI.

Euangelium ſecundùm Matthæum.	665	ad Titum.	802
Euangelium ſecundùm Marcum.	686	ad Philemonem.	803
Euangelium ſecundùm Lucam.	699	ad Hebræos.	804
Euangelium ſecundùm Ioannem.	722	Iacobi Epiſtola.	810
Acta Apoſtolorum.	739	Petri Epiſtolæ. I. 813. II.	815
Pauli Epiſtola ad Romanos.	762	Ioannis Epiſtolæ. I. 817. II. 819. III.	819
ad Corinthios. I. 771. II.	780	Iudæ Epiſtola.	820
ad Galatas.	785	Apocalypſis.	820
ad Epheſios.	788		
ad Philippenſes.	791	Oratio Manaſſæ.	1
ad Coloſſenſes.	793	Eſdræ liber tertius.	2
ad Theſſalonicenſes. I. 795. II.	797	Eſdræ liber quartus.	12
ad Timotheum. I. 798. II.	801		

Digitized by Google

LIBER GENESIS,
HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

IN principio creauit Deus 1
cælum & terram. * Terra A
autem erat inanis & va- 2
cua, & tenebræ erant ſu-
per faciem abyſsi: & Spiri-
tus Dei ferebatur ſuper aquas. * Di- 3
xitque Deus: ‖ Fiat lux. Et facta eſt
lux. * Et vidit Deus lucem quòd eſſet bo- 4
na: & diuiſit lucem à tenebris. * Appel- 5
lauitque lucem Diem, & tenebras No-
ctem: factúmque eſt veſpere & mane,
dies vnus. * Dixit quoque Deus: Fiat 6
firmamentum in medio aquarum: &
diuidat aquas ab aquis. * Et fecit Deus 7
firmamentum, diuiſitque aquas quę erant
ſub firmamento, ab his ‖ quæ erant ſuper
firmamentum. Et factum eſt ita. * Voca- 8
uitque Deus firmamentum, Cælum: &
factum eſt veſpere & mane, dies ſecun-
dus. * Dixit verò Deus: Congregentur 9
aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum:
& appareat arida. Et factum eſt ita. * Et 10
vocauit Deus aridam, Terram, congre- B
gationéſque aquarum appellauit Maria.
Et vidit Deus quòd eſſet bonum. ‖ * Et 11
ait: Germinet terra herbam virentem, &
facientem ſemen, & lignum pomiferum
faciens fructum iuxta genus ſuum, cuius
ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et
factum eſt ita. * Et protulit terra herbam 12
virentem, & facientem ſemen iuxta ge-
nus ſuum, lignúmque faciens fructum, &
habens vnumquodque ſementem ſecun-
dùm ſpeciem ſuam. Et vidit Deus quòd
eſſet bonum. * Et factum eſt veſpere & 13
mane, dies tertius. * Dixit autem Deus: 14
Fiant luminaria in firmamento cæli, &
diuidant diem ac noctem, & ſint ‖ in ſi-
gna & tempora, & dies & annos: * vt lu- 15
ceant in firmamento cæli, & illuminent
terram. Et factum eſt ita. * Fecitque Deus 16
duo luminaria magna: luminare maius,
vt præeſſet diei: & luminare minus: vt
præeſſet nocti: & ſtellas. * Et poſuit eas 17
in firmamento cæli, vt lucerent ſuper ter-
ram, * & præeſſent diei ac nocti, & diui- 18
derent lucem ac tenebras. Et vidit Deus
quòd eſſet bonum. * Et factum eſt veſpe- 19
re & mane, dies quartus. * Dixit etiam 20
Deus: Producant aquæ reptile animæ vi- C
uentis, & volatile ſuper terram ſub fir-
mamento cæli. * Creauitque Deus Cete 21
grandia, & omnem animam viuentem at-
que motabilem, quam produxerant aquæ
in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecun-
dùm genus ſuum. Et vidit Deus quòd
eſſet bonum. * Benedixítque eis, dicens: 22
Creſcite, & multiplicamini, & replete
aquas maris: auéſque multiplicentur ſu-

Act. 14. c. 15. 17. f. 24. Pſal. 32. a. 6. 135. a. 5. Eccl. 18. a. 1. ‖ Heb. 11. a. 3.
‖ Pſal. 135. a. 5. Iere 10. b. 12. 51. b. 15. Pſalm. 148. a. 4. ‖ Pſ. 32. b. 7. 88. b. 12. 135. a. 6. Iob. 38. a. 4.
‖ Pſal. 135. b. 7.

23 per terram. * Et factum eſt veſpere &
24 mane, dies quintus. * Dixit quoque Deus:
Producat terra animam viuentem in ge-
nere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias
terræ ſecundùm ſpecies ſuas. Factúmque
25 eſt ita. * Et fecit Deus beſtias terræ iuxta
ſpecies ſuas, & iumenta & omne reptile
terræ in genere ſuo. Et vidit Deus quòd
26 eſſet bonum, * & ait: Faciamus hominem
ad ‖ imaginem & ſimilitudinem noſtram:
& præſit piſcibus maris, & volatilibus
cæli, & beſtiis, vniuerſæque terræ, omni-
27 que reptili quod mouetur in terra: * Et
D creauit Deus hominem ad imaginē ſuam:
ad imaginem Dei creauit illum, ‖ maſcu-
28 lum & feminam creauit eos. * Benedixit-
que illis Deus, & ait: Creſcite, & multi-
plicamini, & replete terram, & ſubiicite
eam, & dominamini piſcibus maris, &
volatilibus cæli, & vniuerſis animanti-
29 bus, quæ mouentur ſuper terram. * Di-
xitque Deus: Ecce dedi vobis omnē her-
bam afferentem ſemen ſuper terram, &
vniuerſa ligna quæ habent in ſemetipſis
ſementem generis ſui, ‖ vt ſint vobis in
30 eſcā: * & cunctis animantibus terræ, om-
nique volucri cæli, & vniuerſis quæ mo-
uentur in terra, & in quibus eſt anima
viuens, vt habeant ad veſcendum. Et fa-
31 ctum eſt ita. * ‖ Viditque Deus cuncta quæ
fecerat: & erant valde bona. Et factum
eſt veſpere & mane, dies ſextus.

CAP. II.

1 IGitur perfecti ſunt cæli & terra, &
2 omnis ornatus eorum. * Compleuit-
A que Deus die ſeptimo opus ſuum quod
fecerat: & ‖ requieuit die ſeptimo ab
3 vniuerſo opere quod patrarat. * Et bene-
dixit diei ſeptimo; & ſanctificauit illum:
quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere
4 ſuo quod creauit Deus vt faceret. * iſtæ
ſunt generationes cæli & terræ, quando
creata ſunt, in die quo fecit Dominus
5 Deus cælum & terram: * Et omne vir-
gultū agri antequam oriretur in terra,
omnémque herbam regionis priuſquam
germinaret: non enim pluerat Dominus
Deus ſuper terram, & homo non erat qui
6 operaretur terram: * Sed fons aſcendebat
è terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem
7 terræ. * Formauit igitur Dominus Deus
hominem de limo terræ, & inſpirauit in
faciem eius ſpiraculum vitæ. & ‖ factus
8 eſt homo in animam viuentem. * Planta-
B uerat autem Dominus Deus Paradiſum
voluptatis à principio: in quo poſuit ho-
9 minem quem formauerat. * Produxitque
Dominus Deus de humo omne lignum
pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue;

‖ Col. 3. c. 10. Inf. 5. a. 1. 9. a. 6. 1. Co. 11. b. 7.
‖ Sap. 2. c. 22. Mat. 19. a. 4. Eccl. 17. a. 1. Inf. 8. c. 17. 9. a. 1.
‖ Infr. 9. a. 3.
‖ Eccl. 39. c. 21. Mar. 7. d. 37.
‖ Exod. 20. b. 11. 31. d. 17. Deut. 5. b. 14. Heb. 4. b. 4.
‖ 1. Cor. 15. f. 45.

Digitized by Google

lignum etiam vitæ in medio paradiſi, li-
gnumque ſcientiæ boni & mali.* Et flu- 10
uius egrediebatur de loco voluptatis ad
irrigãdum paradiſum, qui inde diuiditur
‖ Eccl. in quattuor capita. * Nomen vni ‖ Phi- 11
24. e. 35. ſon: ipſe eſt qui circuit omnem terram
Heuilath, vbi naſcitur aurum: * Et au- 12
rum terræ illius optimum eſt: ibi inueni-
tur bdellium, & lapis onychinus. * Et 13
nomen fluuij ſecundi Gehon: ipſe eſt qui
circumit omnem terram Æthiopiæ.
* Nomen verò fluminis tertij, Tygris: ip- 14
ſe vadit contra Aſſyrios. Fluuius autem C
quartus, ipſe eſt Euphrates. * Tulit ergo 15
Dominus Deus hominem, & poſuit eum
in paradiſo voluptatis, vt operaretur &
cuſtodiret illum: *Præcepitque ei dicens: 16
Ex omni ligno paradiſi comede: * De li- 17
gno autem ſcientiæ boni & mali ne co-
medas. in quocunque enim die comederis
ex eo, morte morieris. *Dixit quoque Do- 18
minus Deus: Non eſt bonum eſſe homi-
nem ſolum: faciamus ei adiutorium ſimi-
le ſibi.* Formatis igitur, Dominus Deus, 19
de humo cunctis animantibus terræ, &
vniuerſis volatilibus cæli; adduxit ea ad
Adam, vt videret quid vocaret ea: omne
enim quod vocauit Adam animæ viuen-
tis, ipſum eſt nomen eius.*Appellauitque 20
Adam nominibus ſuis cuncta animantia, D
& vniuerſa volatila cæli, & omnes be-
ſtias terræ: Adæ verò non inueniebatur
adiutor ſimilis eius.* Immiſit ergo Do- 21
minus Deus ſoporem in Adam; cùmque
obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius, &
repleuit carnem pro ea.* Et ædificauit 22
Dominus Deus coſtam, quam tulerat de
Adam, in mulierem: & adduxit eam ad
‖ 1. Cor. Adam.* Dixitque Adam: Hoc nunc, os 23
11. b. 9. ex oſſibus meis, & caro de carne mea:
Matth. hæc vocabitur Virago, quoniam de viro
19. a. 5. ſumpta eſt. * Quamobrem relinquet ho- 24
Mar. 10. mo patrem ſuum, & matrem, & adhære-
a. 7. bit vxori ſuæ: ‖ & erunt duo in carne vna.
Epheſ. 5. * Erat autem vterque nudus, Adam ſci- 25
g. 31. licet & vxor eius: & non erubeſcebant.

CAP. III.

‖ 1. Cor. 6. d. 16.

SEd & ſerpẽs erat callidior cũctis ani- 1
mantibus terræ quæ fecerat Dominus A
Deus: Qui dixit ad mulierem: Cur præ-
cepit vobis Deus vt non comederetis de
omni ligno paradiſi?* Cui reſpondit mu- 2
lier: De fructu lignorum, quæ ſunt in pa-
radiſo, veſcimur: * de fructu verò ligni, 3
quod eſt in medio paradiſi, præcepit no-
bis Deus ne comederemus, & ne tangere-
mus illud, ne forte moriamur. * Dixit 4
‖ 2. Cor. autem ſerpens ad mulierem: ‖ Nequaquam
11. a. 3. morte moriemini. * Scit enim Deus quòd 5
in quocumque die comederitis ex eo, ape-
rientur oculi veſtri: & eritis ſicut dij,
ſcientes bonum & malum. * Vidit igitur 6
mulier quòd bonum eſſet lignum ad ve-
ſcendum, & pulchrum oculis, aſpectu-
que delectabile: & tulit de fructu illius,
& ‖ comedit: deditque viro ſuo, qui co-
7 medit.* Et aperti ſunt oculi amborum: ‖ 1. Tim.
B cùmque cognouiſſent ſe eſſe nudos, con- 2. d. 14.
ſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi peri-
8 zomata.* Et cùm audiſſent vocem Do-
mini Dei deambulantis in paradiſo ad
auram poſt meridiem, abſcondit ſe Adam
& vxor eius à facie Domini Dei in me-
9 dio ligni paradiſi. * Vocauitque Domi-
nus Deus Adam, & dixit ei: Vbi es?
10 * Qui ait: Vocem tuam audiui in para-
diſo: & timui eo quod nudus eſſem, &
11 abſcondi me.* Cui dixit: Quis enim in-
dicauit tibi quòd nudus eſſes, niſi quòd
ex ligno de quo præceperam tibi ne co-
12 mederes, comediſti? * Dixitque Adam:
Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit
13 mihi de ligno, & comedi: * Et dixit Do-
minus Deus ad mulierem: Quare hoc fe-
C ciſti? Qui reſpondit, Serpens decepit me,
14 & comedi.* Et ait Dominus Deus ad ſer-
pentem: Quia feciſti hoc, maledictus es
inter omnia animantia, & beſtias terræ:
ſuper pectus tuum gradieris, & terram
15 comedes cunctis diebus vitæ tuæ. * Ini-
micitias ponam inter te & mulierem, &
ſemen tuum & ſemen illius: ipſa conteret
caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo
16 eius.*Mulieri quoque dixit: Multiplica-
bo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in
dolore paries filios, & ſub viri poteſtate
17 eris, ‖ & ipſe dominabitur tui. * Adæ ve- ‖ 1. Cor.
rò dixit: Quia audiſti vocem vxoris tuæ, 14. f. 35.
& comediſti de ligno, ex quo, præcepe-
ram tibi, ne comederes, maledicta terra
in opere tuo: in laboribus comedes ex ea
18 cunctis diebus vitæ tuæ. * Spinas & tri-
bulos germinabit tibi, & comedes her-
19 bam terræ. * In ſudore vultus tui veſce-
D ris pane, donec reuertaris in terram de
qua ſumptus es: quia puluis es, & in pul-
20 uerem reuerteris. * Et vocauit Adam no-
men vxoris ſuæ, Heua: eo quòd mater
21 eſſet cunctorum viuentium.* Fecit quo-
que Dominus Deus Adæ & vxori eius
22 tunicas pelliceas, & induit eos: * Et ait:
Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus
eſt, ſciens bonum & malum: nunc ergo ne
fortè mittat manum ſuã, & ſumat etiam
de ligno vitæ, & comedat, & viuat in
23 æternum.* Et emiſit eum Dominus Deus
de paradiſo voluptatis, vt operaretur ter-
24 ram, de qua ſumptus eſt. * Eiecitque
Adam: & collocauit ante paradiſum vo-
luptatis Cherubim, & flammeum gla-
dium atque verſatilem, ad cuſtodiendam
viam ligni vitæ.

CAP. IIII.

A ADam verò cognouit vxorem ſuam
Heuã quæ concepit & peperit Cain,
dicens: Poſſedi hominem per Deum.
2 * Rurſumque peperit fratrem eius Abel.
Fuit autem Abel paſtor ouium, & Cain
3 agricola. * Factum eſt autem poſt multos
dies vt offerret Cain de fructibus terræ
4 munera Domino. * Abel quoque obtulit Heb. 11.
de primogenitis gregis ſui, & de adipibus a. 4.
eorum:

Digitized by Google

eorum: & reſpexit Dominus ad Abel, &
ad munera eius: * Ad Cain verò, & ad 5
munera illius, non reſpexit: iratúſque eſt
Cain vehementer, & concidit vultus eius.
*Dixítque Dominus ad eum: Quare iratus 6
es? & cur concidit facies tua? * Nónne ſi 7
bene egeris, recipies: ſin autem male, ſta- B
tim in foribus peccatum aderit? ſed ſub
te erit appetitus eius, & tu dominaberis
illius. * Dixítque Cain ad Abel fratrem 8
ſuum: Egrediamur foras. Cúmque eſſent
in agro, cōſurrexit Cain aduerſus fratrem
‖ Sap. ſuum Abel, & ‖ interfecit eum. * Et ait 9
10. a. 3. Dominus ad Cain: Vbi eſt Abel frater
Mat. 23. tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num cuſtos
c. 35. fratris mei ſum ego? *Dixítque ad eum: 10
1. Ioan. Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui
3. b. 12. clamat ad me de terra. * Nunc igitur 11
Iude. 1. maledictus eris ſuper terram, quæ ape-
d. 11. ruit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fra-
tris tui de manu tua. * Cùm operatus 12
fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos:
vagus & profugus eris ſuper terram. *Di- 13
xítque Cain ad Dominum: Maior eſt ini-
quitas mea, quàm vt veniam merear. *Ec- 14
ce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie
tua abſcondar, & ero vagus & profugus C
in terra: omnis igitur qui inuenerit me,
occidet me. * Dixítque ei Dominus: Ne- 15
quaquam ita fiet: ſed omnis qui occiderit
Cain, ſeptuplum punietur: Poſuítque Do-
minus Cain ſignum, vt non interficeret
eum omnis qui inueniſſet eum. * Egreſ- 16
ſúſque Cain à facie Domini, habitauit
profugus in terra ad orientalem plagam
Eden. * Cognouit autem Cain vxorem 17
ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch. &
ædificauit ciuitatem, vocauítque nomen
eius ex nomine filij ſui, Henoch. * Porrò 18
Henoch genuit Irad, & Irad genuit Ma-
uiael, & Mauiael genuit Mathuſael, &
Mathuſael genuit Lamech. * Qui accepit 19
duas vxores, nomen vni Ada, & nomen
alteri Sella. * Genuítque Ada Iabel, qui 20
fuit pater habitantium in tentoriis, atque
paſtorum. * Et nomen fratris eius Iubal: 21
ipſe fuit pater canentium cithara & or- D
gano. * Sella quoque genuit Tubalcain, 22
qui fuit malleator & faber in cūcta ope-
ra æris & ferri. Soror verò Tubalcain,
Noema. * Dixítque Lamech vxoribus ſuis 23
Adæ & Sellæ: Audite vocem meam vxo-
res Lamech, auſcultate ſermonem meum:
quoniam occidi virum in vulnus meum,
& adoleſcentulum in liuorem meum.
* Septuplum vltio dabitur de Cain; de 24
Lamech verò ſeptuagies ſepties. * Co- 25
gnouit quoque adhuc Adam vxoré ſuam:
& peperit filium, vocauítque nomen eius
Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemé aliud
pro Abel, quem occidit Cain. *Sed & Seth 26
natus eſt filius, quem vocauit Enos: iſte
cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

‖ Sap. 2. Hic eſt liber generationis Adam. In 1
d. 24. die qua creauit Deus hominem, ‖ ad A
2 ſimilitudinem Dei fecit illum. * Maſcu- Eccl. 17.
lum & feminam creauit eos, & benedixit a. 1.
illis: & vocauit nomen eorum Adam, in Sup. 1. d
3 die quo creati ſunt. * Vixit autem Adam 28.
centum triginta annis: & genuit ad ima- Inf. 9. a.
ginem & ſimilitudinem ſuam: vocauítq; 6.
4 nomē eius Seth. * Et facti ſunt dies ‖ Adam, ‖ 1. Par.
poſtquam genuit Seth, octingenti anni: 1. a. 1.
5 genuítque filios & filias. * Et factum eſt
omne tēpus quod vixit Adam, anni non-
6 genti triginta, & mortuus eſt. * Vixit
quoque Seth centum quinque annis, &
7 genuit Enos. * Vixítque Seth poſtquam
genuit Enos, octingentis ſeptem annis,
8 genuítque filios & filias. * Et facti ſunt
B omnes dies Seth nongentorum duodecim
9 annorum, & mortuus eſt. * Vixit verò
Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.
10 * Poſt cuius ortum vixit octingentis
quindecim annis, & genuit filios & filias.
11 * Factíque ſunt omnes dies Enos nongen-
12 ti quinque anni, & mortuus eſt. * Vixit
quoque Cainan ſeptuaginta annis, & ge-
13 nuit Malaleel. * Et vixit Cainan poſtquā
genuit Malaleel, octingentis quadraginta
14 annis, genuítque filios & filias. * Et facti
ſunt omnes dies Cainan nongenti decem
15 anni, & mortuus eſt. * Vixit autem Ma-
laleel ſexaginta quinque annis, & genuit
16 Iared. * Et vixit Malaleel poſtquam ge-
nuit Iared, octingentis triginta annis: &
17 genuit filios & filias. * Et facti ſunt om-
nes dies Malaleel octingenti nonaginta
18 quinque anni, & mortuus eſt. * Vixítque
Iared centum ſexaginta duobus annis, &
19 genuit Henoch. * Et vixit Iared poſtquam
C genuit Henoch, octingentis annis, & ge-
20 nuit filios & filias. * Et facti ſunt omnes
dies Iared nongenti ſexaginta duo anni, Eccl. 44
21 & mortuus eſt. * Porro Henoch vixit ſe- c. 15.
xaginta quinque annis, & genuit Mathu- Heb. 11.
22 ſalam. * Et ambulauit Henoch cū Deo: & a. 5.
vixit, poſtquam genuit Mathuſalam, tre-
23 centis annis, & genuit filios & filias. * Et
facti ſunt omnes dies Henoch trecenti
24 ſexaginta quinque anni. * Ambulauítque
cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum
25 Deus. * Vixit quoque Mathuſala centum
octoginta ſeptē annis, & genuit Lamech.
26 * Et vixit Mathuſala, poſtquam genuit
Lamech, ſeptingentis octoginta duobus
27 annis, & genuit filios & filias. * Et facti
D ſunt omnes dies Mathuſala nongenti ſe-
xaginta nouem anni, & mortuus eſt.
28 * Vixit autem Lamech centum octoginta
29 duobus annis, & genuit filium: *vocauít-
que nomen eius Noe, dicens: Iſte conſola-
bitur nos ab operibus & laboribus ma-
nuum noſtrarum, in terra cui maledixit
30 Dominus. * Vixítque Lamech, poſtquam
genuit Noe, quingentis nonaginta quinq;
31 annis, & genuit filios & filias. * Et facti
ſunt omnes dies Lamech, ſeptingenti ſe-
ptuaginta ſeptem anni, & mortuus eſt.
Noe verò cum quingentorum eſſet an-
norum, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

CVmque cœpiſſent homines multi- 1
plicari ſuper terrã, & filias pro- A
creaſſent,* videntes filij Dei filias homi- 2
num quòd eſſent pulchræ, acceperunt
ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant.
* Dixitque Deus: Non permanebit ſpi- 3
ritus meus in homine in æternum, quia
caro eſt: eruntque dies illius centũ vigin-
ti annorum.* Gigantes autem erant ſu- 4
per terram in diebus illis. poſtquam enim
ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum,
illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à
ſæculo viri famoſi. * Videns autem Deus 5
quòd multa malitia hominum eſſet in
terra, & cuncta cogitatio cordis intenta
eſſet ad malum omni tempore,*pœnituit 6
eum quòd hominem feciſſet in terra. Et B
‖ Iuſ. 8. tactus dolore cordis intrinſecus. * ‖ De- 7
d. 21. lebo, inquit, hominem, quem creaui, à fa-
Matth. cie terræ, ab homine vſque ad animantia,
15. d. 19 à reptili vſque ad volucres cæli: pœnitet
enim me feciſſe eos. * Noe verò inuenit 8
‖ Eccl. gratiam coram Domino. * Hæ ſunt gene- 9
47. c. 17. rationes Noe: ‖Noe vir iuſtus atque per-
fectus fuit in generationibus ſuis, cum
Deo ambulauit.* Et genuit tres filios, 10
Sem, Cham, & Iapheth. * Corrupta eſt 11
autem terra coram Deo, & repleta eſt ini-
quitate. * Cumque vidiſſet Deus terram 12
eſſe corruptã (omnis quippe caro corru- C
perat viam ſuam ſuper terram) * dixit ad 13
Noe: Finis vniuerſæ carnis venit coram
me: repleta eſt terra iniquitate à facie
eorum; & ego diſperdam eos cum terra.
* Fac tibi arcam de lignis leuigatis: man- 14
ſiunculas in arca facies, & bitumine li-
nies intrinſecus & extrinſecus. * Et ſic 15
facies eam: Trecentorum cubitorum erit
longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum
latitudo, & triginta cubitorum altitudo
illius.*Feneſtram in arca facies, & in cu- 16
bito cõſummabis ſummitatem eius: oſtiũ
autem arcæ pones ex latere: deorſum,
cœnacula, & triſtega facies in ea.* Ecce 17
ego adducam aquas diluuij ſuper terram,
vt interficiam omnem carnem, in qua
ſpiritus vitæ eſt ſubter cælum: Vniuerſa
quæ in terra ſunt, cõſumentur. * Ponám- 18
que fœdus meum tecum: & ingredieris D
arcam tu, & filij tui, vxor tua, & vxores
filiorum tuorum, tecum. * Et ex cunctis 19
animantibus vniuerſæ carnis bina indu-
ces in arcam, vt viuant tecum: maſculini
ſexus & feminini. * De volucribus iuxta 20
genus ſuum, & de iumentis in genere ſuo,
& ex omni reptili terræ ſecundùm genus
ſuum: bina de omnibus ingredientur te-
cum, vt poſſint viuere.* Tolles igitur te- 21
cum ex omnibus eſcis, quæ mandi poſ-
Heb. 11. ſunt, & comportabis apud te; & erũt tam
b. 7. tibi quàm illis in cibum. * Fecit igitur 22
Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

2. Petr. DIxitque Dominus ad eum: Ingredere 1
2. a. 5. tu, & omnis domus tua, in arcam: te A
enim vidi iuſtum coram me in generatio-
2 ne hac.* Ex omnibus animantibus mun-
dis tolle ſeptena & ſeptena, maſculum &
feminam: de animantibus verò immundis
3 duo & duo, maſculum & feminam. * Sed
& de volatilibus cæli ſeptena & ſeptena,
maſculum & feminam: vt ſaluetur ſemen
4 ſuper faciem vniuerſæ terræ. * Adhuc
enim, & poſt dies ſeptem ego pluam ſu-
per terram quadraginta diebus & qua-
draginta noctibus: & delebo omnem ſub-
ſtantiam, quam feci, de ſuperficie terræ.
5 *Fecit ergo Noe omnia, quæ mandauerat
6 ei Dominus.* Eratque ſexcẽtorum anno-
B rum quando diluuij aquæ inundauerunt
7 ſuper terram.*‖Et ingreſſus eſt Noe & fi- ‖ Matth.
lij eius, vxor eius & vxores filiorum eius 24. d. 38
cum eo, in arcam propter aquas diluuij. Luc. 17.
8 * De animãtibus quoque mundis & im- f. 26.
mũdis, & de volucribus, & ex omni, quod 1 Pet. 3.
9 mouetur ſuper terram, * duo & duo in- d. 20.
greſſa ſunt ad Noe in arcam, maſculus, &
femina, ſicut præceperat Dominus Noe.
10 * Cumque tranſiſſent ſeptem dies, aquæ
11 diluuij inundauerũt ſuper terram. * An-
no ſexcenteſimo vitæ Noe, menſe ſecun-
do, ſeptimodecimo die menſis, rupti ſunt
omnes fontes abyſsi magnæ, & cataractæ
12 cæli apertæ ſunt: * & facta eſt pluuia ſu-
per terram quadraginta diebus & qua-
13 draginta noctibus.* In articulo diei illius
C ingreſſus eſt Noe, & Sem, & Cham, & Ia-
pheth, filij eius; vxor illius, & tres vxores
14 filiorum eius cum eis, in arcam: * Ipſi &
omne animal ſecundùm genus ſuum, vni-
uerſaque iumenta in genere ſuo, & omne
quod mouetur ſuper terrã in genere ſuo:
cunctumq; volatile ſecundùm genus ſuũ,
15 vniuerſæ aues, omnéſque volucres, * in-
greſſæ ſunt ad Noe in arca[illegible]ina & bina
ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ.
16 * Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus & femi-
na ex omni carne introierunt, ſicut præ-
ceperat ei Deus: & incluſit eum Domi-
17 nus deforis. * Factúmque eſt diluuium
quadraginta diebus ſuper terram: & mul-
tiplicatæ ſunt aquæ, & eleuauerunt arcã
18 in ſublime à terra. * Vehementer enim
inundauerunt: & omnia repleuerunt in
ſuperficie terræ: porrò arca ferebatur ſu-
19 per aquas. * Et aquæ præualuerunt nimis
D ſuper terram: opertique ſũt omnes mõtes
20 excelſi ſub vniuerſo cælo. * Quindecim ‖ Sap.
cubitis altior fuit aqua ſuper mõtes, quos 10. a. 4.
21 operuerat.* ‖ Cõſumptáque eſt omnis ca- Eccl. 39.
ro quæ mouebatur ſuper terrã, volucrum, c. 28.
animantium, beſtiarum, omniũque repti-
lium, quæ reptant ſuper terram: vniuerſi
22 homines,* & cũcta, in quibus ſpiraculum
23 vitæ eſt in terra, mortua ſunt. * Et dele-
uit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper
terram, ab homine vſque ad pecus, tam
reptile quàm volucres cæli: & deleta ſunt 1. Pet. 3
de terra: ‖ remãſit autem ſolus Noe, & qui d. 20.
24 cum eo erant in arca. * Obtinuerúntque
aquæ terrã centum quinquaginta diebus.

CAP.

d by Google

CAP. VIII.

REcordatus autem Deus Noe, cuncto- 1
rúmque animantium , & omnium A
iumentorum , quæ erant cum eo in arca,
adduxit ſpiritum ſuper terram, & immi-
nutæ ſunt aquæ. * Et clauſi ſunt fontes 2
abyſsi , & cataractæ cæli : & prohibitæ
ſunt pluuiæ de cælo. * Reuerſæque ſunt 3
aquæ de terra euntes & redeuntes:& cœ-
perunt minui poſt centum quinquaginta
dies.* Requieuítque arca menſe ſeptimo, 4
vigeſimo ſeptimo die menſis, ſuper mon-
tes Armeniæ. * At verò aquæ ibant & de- 5
creſcebant vſque ad decimũ menſem:de-
cimo enim menſe,prima die mẽſis, appa-
ruerunt cacumina montium. * Cúmque 6
tranſiſſent quadraginta dies , aperiẽs Noe B
feneſtram arcę,quam fecerat,dimiſit cor-
uum: * qui egrediebatur,& non reuerte- 7
batur,donec ſiccarentur aquæ ſuper ter-
ram.* Emiſit quoque columbã poſt eum, 8
vt videret ſi iã ceſſaſſent aquæ ſuper fa-
ciẽ terræ. * Quæ cùm non inueniſſet vbi 9
requieſceret pes eius , reuerſa eſt ad eum
in arcam:aquæ enim erant ſuper vniuer-
ſam terram : extendítque manum, & ap-
prehenſam intulit in arcam. * Expectatis 10
autem vltrà ſeptem diebus aliis , rurſum
dimiſit columbam ex arca. * At illa venit 11
ad eum ad veſperam,portans ramum oli-
uæ virentibus foliis in ore ſuo: intellexit
ergo Noe quòd ceſſaſſent aquę ſuper ter-
ram.* Expectauítque nihilominus ſeptem 12
alios dies: & emiſit columbã,quæ non eſt C
reuerſa vltrà ad eum.* Igitur ſexcenteſi- 13
mo primo anno, primo menſe, prima die
menſis, imminutæ ſunt aquæ ſuper terrã:
& aperiens Noe tectum arcæ,aſpexit , vi-
ditq; quòd exiccata eſſet ſuperficies ter-
ræ. * Menſe ſecundo,ſeptimo & vigeſimo 14
die menſis,areſacta eſt terra.* Locutus eſt 15
autem Deus ad Noe,dicens:* Egredere de 16
arca,tu & vxor tua, filij tui & vxores fi-
liorum tuorum tecum.* Cuncta animan- 17
tia quæ ſunt apud te,ex omni carne, tam
in volatilibus quàm in beſtiis & vniuer-
ſis reptilibus , quæ reptant ſuper terram,
educ tecum,& ingredimini ſuper terram:
‖ Sup.1. ‖ creſcite & multiplicamini ſuper eam.
d.28. * Egreſſus eſt ergo Noe,& filij eius, vxor 18
Inf. 9. illius , & vxores filiorum eius, cum eo. D
a.1. *Sed & omnia animantia,iumenta,& re- 19
ptilia quæ reptant ſuper terrã,ſecundùm
genus ſuum,egreſſa ſunt de arca.*Aedifi- 20
cauit autem Noe altare Domino: & tol-
lens de cunctis pecoribus & volucribus
mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.
* Odoratúſque eſt Dominus odorem ſua- 21
uitatis,& ait : Nequaquam vltrà maledi-
‖ Sup.6. cam terræ propter homines:‖ ſenſus enim
a.5. & cogitatio humani cordis in malũ pro-
Mat.15 na ſunt ab adoleſcentia ſua : non igitur
b.19. vltrà percutiam omnem animam viuen-
tem ſicut feci. * Cunctis diebus terræ,ſe- 22
mentis & meſsis,frigus & æſtus,æſtas &
hiems, nox & dies,non requieſcent.

CAP. IX.

1 BEnedixítque Deus Noe & filiis eius.
A Et dixit ad eos: ‖ Creſcite , & multi- ‖ Sup.1.
2 plicamini, & replete terram. * Et terror c.22. &
veſter ac tremor ſit ſuper cuncta anima- c.17.
lia terræ , & ſuper omnes volucres cæli,
cum vniuerſis quæ mouentur ſuper ter-
rã:omnes piſces maris manui veſtræ tra-
3 diti ſunt.* Et omne,quod mouetur & vi- Sup. 1.
uit,erit vobis in cibũ : quaſi olera viren- e. 29.
4 tia tradidi vobis omnia; * Excepto, quòd Leue.17
5 carnẽ cum ſanguine nõ comederis.* San- d. 14.
guinem enim animarũ veſtrarum requi-
ram de manu cunctarum beſtiarum:& de
manu hominis , de manu viri & fratris
6 eius requirã animã hominis. * Quicum-
B que ‖ effuderit humanũ ſanguinem, fun- ‖ Matt.
detur ſanguis illius:‖ ad imaginem quip- 26.e.52
7 pe Dei factus eſt homo.*‖Vos autem cre- ‖ Apoc.
ſcite & multiplicamini , & ingredimini 13.c.10
8 ſuper terrã, & implete eã. * Hæc quoque ‖ Sup.1.
dixit Deus ad Noe , & ad filios eius cum d 28. &
9 eo:* Ecce ego ſtatuam pactum meum vo- c. 17.
10 biſcũ,& cum ſemine veſtrò poſt vos: * &
ad omnem animã viuentem , quæ eſt vo-
biſcum,tã in volucribus quàm in iumen-
tis & pecudibus terræ cunctis,quæ egreſ-
ſa ſunt de arca , & vniuerſis beſtiis terræ.
11 * ‖ Statuam pactum meum vobiſcum , & ‖ Iſa.54.
nequaquam vltrà interficietur omnis ca- c. 9.
ro aquis diluuij , neque erit deinceps di-
12 luuiũ diſsipans terram. * Dixítque Deus:
Hoc ſignum fœderis quod do inter me &
vos,& ad omnem animam viuentem, quæ
eſt vobiſcũ in generationes ſempiternas:
13 * Arcum meum ponã in nubibus , & erit
ſignum fœderis inter me & inter terram.
14 * ‖ Cúmque obduxero nubibus cælum, ‖ Eccleſ.
15 apparebit arcus meus in nubibus:* & re- 43.b.12
C cordabor fœderis mei vobiſcum , & cum
omni anima viuente quę carnem vegetat:
& non erũt vltrà aquæ diluuij ad delen-
16 dum vniuerſam carnem. * Erítque arcus
in nubibus,& videbo illũ, & recordabor
fœderis ſempiterni quod pactum eſt inter
Deum & omnem animam viuentem vni-
17 uerſæ carnis quæ eſt ſuper terrã. * Dixít-
que Deus ad Noe:Hoc erit ſignũ fœderis,
quod cõſtitui inter me & omnem car-
18 nem ſuper terram.* Erant ergo filij Noe,
qui egreſsi ſunt de arca, Sem , Cham , &
Iapheth: porrò Cham ipſe eſt pater Cha-
19 naan. * Tres iſti filij ſunt Noe : & ab his
diſſeminatum eſt omne genus hominum
20 ſuper vniuerſam terram.* Cœpítque Noe
D vir agricola exercere terram,& plantauit
21 vineam. * Bibénſque vinum inebriatus
eſt , & nudatus in tabernaculo ſuo.
22 * Quod cùm vidiſſet Cham pater Cha-
naan , verenda ſcilicet patris ſui eſſe nu-
data, nunciauit duobus fratribus ſuis fo-
23 ras. * At verò Sem & Iaphet pallium im
poſuerunt humeris ſuis,& incedentes re-
trorſum , operuerunt verenda patris ſui:
faciéſque eorum auerſæ erant , & patris
24 virilia non viderunt. * Euigilans autem
Noe

Digitized by Google

Noe ex vino, cùm didiciſſet quæ fecerat
ei filius ſuus minor,* ait: Maledictus Cha- 25
naan, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.
* Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sē, 26
ſit Chanaan ſeruus eius. * Dilatet Deus 27
Iapheth, & habitet in tabernaculis Sem,
ſitque Chanaan ſeruus eius.* Vixit autem 28
Noe poſt diluuium trecentis quinquagin-
ta annis.* Et impleti ſunt omnes dies eius 29
nongentorum quinquaginta annorum: &
mortuus eſt.

CAP. X.

1. Par. 1 a. 5. HAe ſunt generationes filiorum Noe, 1
Sem, Cham, & Iapheth: natiq; ſunt A
eis filij poſt diluuiū.* Filij Iapheth: Go- 2
mer, & Magog, & Madai, & Iauan, &
Thubal, & Moſoch, & Thiras.* Porrò fi- 3
lij Gomer: Aſcenez & Riphath & Thogor-
ma.* Filij autem Iauan, Eliſa & Tharſis, 4
Cetthim & Dodanim.* Ab his diuiſæ ſūt 5
inſulæ gentium in regionibus ſuis, vnuſ-
quiſque ſecundū linguam ſuam & fami-
lias ſuas in nationibus ſuis.* Filij autem 6
Cham: Chus, & Meſraim, & Phuth, &
Chanaan.* Filij Chus: Saba, & Heuila, & 7
Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Filij
Regma: Saba & Dadan.* Porrò Chus ge- 8
nuit Nemrod: ipſe cœpit eſſe potens in B
terra, * & erat robuſtus venator coram 9
Domino. Ob hoc exiuit prouerbiū: Quaſi
Nemrod robuſtus venator coram Domi-
no.* Fuit autem principium regni eius 10
Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne,
in terra Sennaar.* De terra illa egreſſus 11
eſt Aſſur, & ædificauit Niniuen, & plateas
ciuitatis, & Chale.* Reſen quoque inter 12
Niniuen & Chale: hæc eſt ciuitas magna.
* At verò Meſraim genuit Ludim, & Ana- 13
mim, & Laabim, Nephthuim,* & Phetru- 14
ſim, & Chaſluim: de quibus egreſſi ſunt
Philiſthiim & Caphtorim.* Chanaan au- 15
tem genuit Sidonē primogenitum ſuum, C
Hethæum,* & Iebuſæū, & Amorrhæum, 16
Gergeſæum,* Heuæum, & Aracæum: Si- 17
næum,* & Aradium, Samaræū, & Amar- 18
hæum: & poſt hæc diſſeminati ſunt po-
puli Chananæorum.* Factique ſunt ter- 19
mini Chanaan venientibus à Sidone, Ge-
rarā vſque Gazam, donec ingrediaris So-
domam & Gomorrham, & Adamam, &
Seboim, vſque Leſa.* Hi ſunt filij Cham 20
in cognationibus, & linguis, & generatio-
nibus, terriſque & gentibus ſuis.* De Sem 21
quoque nati ſunt, patre omniū filiorum
Heber, fratre Iapheth maiore.* Filij Sem: 22
Aelam & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, &
1. Par. Aram.* Filij Aram: Vs, & Hul, & Gether, 23
1. b. 17. & Mes.* At verò Arphaxad genuit Sale, 24
de quo ortus eſt Heber.* Natique ſunt 25
Heber filij duo: nomē vni Phaleg, eo quòd D
in diebus eius diuiſa ſit terra: & nomen
fratris eius Iectan.* Qui Iectan genuit 26
Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, Iare,
* & Aduram, & Vzal, & Decla,* & 27
Ebal, & Abimael, Saba,* & Ophir, & 28
Heuila, & Iobab: omnes iſti, filij Iectan. 29
30 * Et facta eſt habitatio eorum de Meſſa
pergentibus vſque Sephar mōtem orien-
31 talem.* Iſti filij Sem, ſecūdum cognatio-
nes, & linguas, & regiones, in gentibus
32 ſuis.* Hæ familiæ Noe iuxta populos &
nationes ſuas. Ab his diuiſæ ſunt gentes
in terra poſt diluuium.

CAP. XI.

1 ERat autem terra labij vnius, & ſer- Sap. 10 a. 5.
2 monum eorundem.* Cumque profi-
A ciſcerentur de oriente, inuenerunt cam-
pum in terra Sennaar, & habitauerunt
3 in eo.* Dixitque alter ad proximū ſuum:
Venite, faciamus lateres, & coquamus eos
igni. Habueruntque lateres pro ſaxis, &
4 bitumē pro cæmento: * & dixerunt: Ve-
nite, faciamus nobis ciuitatem & turrim,
cuius culmē pertingat ad cælum, & cele-
bremus nomen noſtrum antequam diui-
5 damur in vniuerſas terras.* Deſcendit
autem Dominus vt videret ciuitatem &
6 turrim, quam ædificabant filij Adam,* &
dixit: Ecce, vnus eſt populus, & vnum la-
bium omnibus: cœperūntque hoc facere,
nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec
7 eas opere compleant.* Venite igitur, de-
B ſcendamus, & confundamus ibi linguam
eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem
8 proximi ſui.* Atque ita diuiſit eos Do-
minus ex illo loco in vniuerſas terras, &
9 ceſſauerunt ædificare ciuitatem.* Et id-
circo vocatum eſt nomen eius Babel, quia
ibi confuſum eſt labium vniuerſæ terræ:
& inde diſperſit eos Dominus ſuper faciē
10 cunctarum regionum.* Hæ ſunt genera-
tiones Sem: ‖ Sem erat centum annorum ‖ 1. Par.
quando genuit Arphaxad, biennio poſt 1. b. 17.
11 diluuium.* Vixitque Sem poſtquam ge-
nuit Arphaxad, quingentis annis: & ge-
12 nuit filios & filias.* Porrò Arphaxad vi-
xit triginta quinque annis, & genuit Sa-
13 le.* Vixitque Arphaxad poſtquam genuit
Sale, trecentis tribus annis: & genuit fi-
14 lios & filias.* Sale quoque vixit triginta
15 annis, & genuit Heber.* Vixitque Sale
C poſtquā genuit Heber, quadringentis tri-
16 bus annis: & genuit filios & filias.* Vixit
autem Heber triginta quattuor annis, &
17 genuit Phaleg.* Et vixit Heber poſtquam
genuit Phaleg, quadringentis triginta an-
18 nis: & genuit filios & filias.* Vixit quo-
que Phaleg triginta annis, & genuit Reu.
19 * Vixitque Phaleg poſtquam genuit Reu, 1. Par. 1
ducentis nouem annis: & genuit filios & b. 19.
20 filias.* Vixit autem Reu triginta duobus
21 annis, & genuit Sarug.* Vixit quoque
Reu poſtquam genuit Sarug, ducentis ſe-
22 ptem annis: & genuit filios & filias.* Vi-
xit verò Sarug triginta annis, & genuit
23 Nachor.* Vixitque Sarug poſtquam ge-
nuit Nachor, ducentis annis: & genuit fi-
24 lios & filias.* Vixit autem Nachor vi-
25 ginti nouē annis, & genuit Thare.* Vixit-
que Nachor poſtquam genuit Thare, cen-
tum decem & nouem annis: & genuit fi-
26 lios & filias.* Vixitque Thare ſeptua-
ginta

Digitized by Google

‖1 Par. gînta ‖ annis, & genuit Abrã, & Nachor, D
1.b.28. & Aran. * Hæ ſunt autem generationes 27
Ioſ. 24. Thare: Thare genuit Abram, Nachor, &
a. 2. Aran. Porrò Aran genuit Lot. * Mortuúſ- 28
que eſt Aran ante Thare patrem ſuum, in
terra natiuitatis ſuæ in Vr Chaldæorum.
* Duxerunt autem Abrã & Nachor vxo- 29
res: nomen vxoris Abram, Sarai: & nomen
vxoris Nachor, Melcha filia Aran, patris
Melchæ, & patris Ieſchæ. * Erat autem 30
‖Ioſ.24. Sarai ſterilis, nec habebat liberos. * ‖ Tu- 31
a. 2. lit itaque Thare Abram filium ſuum, &
Nehem. Lot filium Aran, filium filij ſui, & Sarai
9.b.7. nurum ſuam, vxorem Abram filij ſui, &
Iudith. eduxit eos de Vr Chaldæorum, vt irent
5.a.6. in terram Chanaam: veneruntque vſque
Act.7. Haran, & habitauerunt ibi.*Et facti ſunt 32
a.2. dies Thare ducentorum quinque anno-
rum, & mortuus eſt in Haran.

CAP. XII.

Act. 7. DIxit autem Dominus ad Abram: 1
a. 3. Egredere de terra tua, & de cogna- A
tione tua, & de domo patris tui, & veni
in terram quam monſtrabo tibi. * Fa- 2
ciámque te in gentem magnam, & bene-
dicam tibi, & magnificabo nomen tuum,
eriſque benedictus. * Benedicam benedi- 3
centibus tibi, & maledicam maledicenti-
‖Gal.3. bus tibi, atque ‖ IN TE benedicentur
b. 8. vniuerſæ cognationes terræ.* Egreſſus eſt 4
Inf.18. itaque Abram ſicut præceperat ei Domi-
c.18.22 nus, & iuit cũ eo Lot: ſeptuaginta quin-
e. 17. que annorum erat Abram cùm egredere-
Heb.11. tur de Haran. * Tulítque Sarai vxorem 5
b.8. ſuam, & Lot filiũ fratris ſui, vniuerſám- B
que ſubſtantiam quam poſſederãt, & ani-
mas quas fecerant in Haran: & egreſſi
ſunt vt irent in terram Chanaã. Cúmque
veniſſent in eam, * pertranſiuit Abram 6
terram vſque ad locum Sichem, vſque ad
conuallem illuſtrem: Chananæus autem
tunc erat in terra. * Apparuit autem Do- 7
‖Inf.13. minus Abram, & dixit ei: ‖ Semini tuo
a. 14. dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi al-
15.d.18. tare Domino, qui apparuerat ei. * Et inde 8
26.a.3. transgrediens ad montem, qui erat contra
Deu.34. orientem Bethel, tetendit ibi tabernacu-
b. 4. lum ſuum, ab occidente habens Bethel, &
ab oriente Hai: ædificauit quoque ibi al-
tare Domino, & inuocauit nomen eius.
* Perrexitque Abram vadens, & vltrà
progrediens ad meridiem. * Facta eſt au- 9
tem fames in terra: deſcenditque Abram 10
in Aegyptum, vt peregrinaretur ibi: præ- C
ualuerat enim fames in terra. * Cúmque
propè eſſet vt ingrederetur Aegyptũ, di- 11
xit Sarai vxori ſuæ: Noui quòd pulchra
ſis mulier: * & quòd cùm viderint te Ae-
gyptij, dicturi ſunt: Vxor ipſius eſt: & in- 12
‖ Infr. terficient me, & te reſeruabunt. * ‖ Dic
20.c.11 ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis: vt 13
bene ſit mihi propter te, & viuat anima
mea ob gratiã tui. * Cùm itaque ingreſ-
ſus eſſet Abram Aegyptum, viderunt Ae- 14
gyptij mulierẽ quòd eſſet pulchra nimis.
* Et nunciauerunt principes Pharaoni, & 15
laudauerunt eam apud illum: & ſublata
16 eſt mulier in domum Pharaonis.* Abram
D verò bene vſi ſunt propter illã: fuerúnt-
que ei oues & boues, & aſini, & ſerui &
17 famulæ, & aſinæ & cameli. * Flagellauit
autem Dominus Pharaonem plagis ma-
ximis, & domum eius, propter Sarai vxo-
18 rem Abram.*Vocauítque Pharao Abram,
& dixit ei: Quidnam eſt hoc quod feciſti
mihi? quare non indicaſti quòd vxor tua
19 eſſet?* Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſoro-
rem tuam, vt tollerem eam mihi in vxo-
rem? Nunc igitur ecce coniux tua, accipe
20 eam, & vade.* Præcepitque Pharao ſuper
Abram viris: & deduxerunt eum, & vxo-
rem illius, & omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

1 AScendit ergo Abram de Aegypto, ipſe
A & vxor eius, & omnia quæ habebat,
& Lot cum eo, ad Auſtralem plagam.
2 * Erat autem diues valde in poſſeſſione
3 auri & argenti. * Reuerſuſque eſt per
iter, quo venerat, à meridie in Bethel, vſ-
que ad locum vbi priùs fixerat taberna-
4 culum inter Bethel & Hai: * in loco al-
taris ‖ quod fecerat priùs, & inuocauit ‖ Supr.
5 ibi nomen Domini. * Sed & Lot qui erat 12. b.1.
cum Abram, fuerunt greges ouium, & ar-
6 menta, & tabernacula. * Nec poterat eos
B capere terra, vt habitarent ſimul: ‖ erat ‖ Inf.36.
quippe ſubſtantia eorum multa, & ne- a.7.
7 quibant habitare communiter. * Vnde &
facta eſt rixa inter paſtores gregũ Abram
& Lot. Eo autem tempore Chananæus &
8 Pherezeus habitabant in terra illa. * Di-
xit ergo Abram ad Lot: Ne quæſo ſit iur-
gium inter me & te, & inter paſtores
meos & paſtores tuos: fratres enim ſu-
9 mus. * Ecce vniuerſa terra coram te eſt:
recede à me, obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris,
ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram ele-
10 geris, ego ad ſiniſtram pergam. * Eleua-
tis itaque Lot oculis, vidit omnem circa
regionem Iordanis, quæ vniuerſa irriga-
batur antequam ſubuerteret Dominus
Sodomam, & Gomorrham, ſicut paradi-
C ſus Domini, & ſicut Aegyptus venienti-
11 bus in Segor. * Elegítque ſibi Lot regio-
nem circa Iordanẽ, & receſſit ab Orien-
te: diuiſíque ſunt alterutrum à fratre ſuo.
12 * Abram habitauit in terra Chanaan: Lot
verò moratus eſt in oppidis, quæ erant
circa Iordanem, & habitauit in Sodomis.
13 * Homines autẽ Sodomitæ peſſimi erant,
14 & peccatores coram Domino nimis.*Di-
xitque Dominus ad Abram, poſtquam
diuiſus eſt ab eo Lot: ‖ Leua oculos tuos, ‖ Supr.
& vide à loco, in quo nunc es, ad aqui- 12. b.7.
lonem & meridiem, ad orientem & occi- Inf.15.
15 dentem. * Omnem terram, quam con- c.18.25.
ſpicis, tibi dabo & ſemini tuo vſque in a. 4.
16 ſempiternum. * Faciámque ſemen tuum Deu.34.
D ſicut puluerem terræ: ſi quis poteſt ho- b. 4.
minum numerare puluerem terræ, ſemen
17 quoque tuum numerare poterit. * Surge
& perambula terram in longitudine, &
in

Digitized by Google

in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum
eam. *Mouens igitur tabernaculum ſuum 18
Abram,venit & habitauit iuxta conual-
lem Mambre,quæ eſt in Hebron: ædifica-
uitque ibi altare Domino.

CAP. XIIII.

FActum eſt autem in illo tempore, vt 1
Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex A
Ponti, & Chodorlahomor rex Elamita-
rum,& Thadal rex Gentium, * inirent 2
bellum contra Bara regem Sodomorum,
& contra Berſa regẽ Gomorrhæ, & con-
tra Sennaab regem Adamæ,& contra Se-
meber regem Seboim, contráque regem
Balæ,ipſa eſt Segor.* Omnes hi conuene- 3
runt in vallem Silueſtrem, quæ nunc eſt
mare ſalis.*Duodecim enim annis ſerui- 4
erãt Chodorlahomor,& tertiodecimo an-
no receſſerunt ab eo.* Igitur quartodeci- 5
mo anno venit Chodorlahomor, & reges
qui erant cum eo: percuſſerúntque Ra-
phaim in Aſtarothcarnaim,& Zuzim cum
eis, & Emim in Sane Cariathaim, * & 6
Chorræos in mõtibus Seir,vſque ad Cam-
peſtria Pharan,quæ eſt in ſolitudine.*Re- 7
uerſique ſunt, & venerũt ad fontem Miſ-
phat,ipſa eſt Cades: & percuſſerunt o-
mnem regionem Amalecitarum,& Amor-
rhæum qui habitabat in Aſaſonthamar.
* Et egreſſi ſunt,rex Sodomorum, & rex 8
Gomorrhæ,rexq; Adamæ, & rex Seboim, B
necnon & rex Balæ,quæ eſt Segor: & di-
rexerunt aciem contra eos in valle Silue-
ſtri: * ſcilicet aduerſus Chodorlahomor 9
regem Elamitarũ, & Thadal regem Gen-
tium, & Amraphel regem Sennaar, &
Arioch regem Ponti: quattuor reges ad-
uerſus quinque.* Vallis autem Silueſtris 10
habebat puteos multos bituminis. Itaque
rex Sodomorum,& Gomorrhæ,terga ver-
terunt,ceciderúntque ibi: & qui reman-
ſerant, fugerunt ad montem.* Tulerunt 11
autem omnem ſubſtantiam Sodomorum C
& Gomorrhæ, & vniuerſa quæ ad cibum
pertinent,& abierunt: * necnon & Lot & 12
ſubſtantiam eius, filium fratris Abram,
qui habitabat in Sodomis.* Et ecce vnus 13
qui euaſerat, nunciauit Abram Hebræo,
qui habitabat in cõualle Mambre Amor-
rhæi fratris Eſcol,& fratris Aner:hi enim
pepigerant fœdus cum Abram.* Quod 14
cùm audiſſet Abram, captũ videlicet Lot
fratrem ſuum, numerauit expeditos ver-
naculos ſuos trecentos decem & octo: &
perſecutus eſt vſque Dan. * Et diuiſis ſo- 15
ciis, irruit ſuper eos nocte: percuſsitque
eos, & perſecutus eſt eos vſque Hoba,
quæ eſt ad læuam Damaſci.* Reduxitque 16
omnem ſubſtãtiam, & Lot fratrem ſuum
cum ſubſtantia illius,mulieres quoque &
populum.* Egreſſus eſt autem rex Sodo- 17
morum in occurſum eius, poſtquam re-
uerſus eſt à cæde Chodorlahomor, & re-
gum qui cum eo erant in valle Saue, quæ
‖ Hebr. eſt vallis regis. * ‖ At verò Melchiſedech 18

D rex Salem,proferens panẽ & vinum, erat
19 enim Sacerdos Dei altiſsimi, * benedixit
ei,& ait: Benedictus Abrã Deo excelſo,
20 qui creauit cælũ & terrã: * & benedictus
Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in
manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex
21 omnibus. * Dixit autem rex Sodomorum
ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle
22 tibi. * Qui reſpondit ei: Leuo manum
meã ad Dominum Deum excelſum poſ-
23 ſeſſorem cæli & terræ, quòd à filo ſub-
tegminis vſque ad corrigiam caligæ, non
accipiam ex omnibus quæ tua ſunt,ne di-
24 cas:Ego ditaui Abram:* exceptis his,quæ
comederũt iuuenes,& partibus virorum,
qui venerunt mecum, Aner, Eſchol, &
Mambre:iſti accipient partes ſuas.

CAP. XV.

1 HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo
A Domini ad Abram per viſionem, di-
cens: Noli timere Abram, ego protector
tuus ſum, & merces tua magna nimis.
2 * Dixitque Abram: Domine Deus, quid
dabis mihi? ego vadam abſque liberis:
& filius procuratoris domus meę iſte Da-
3 maſcus Eliezer. * Addiditque Abram:Mi-
hi autem non dediſti ſemen: & ecce ver-
4 naculus meus, heres meus erit. * Sta-
timque ſermo Domini factus eſt ad eum,
dicens: Non erit hic heres tuus: ſed qui
B egredietur de vtero tuo, ipſum habebis
5 heredem. * Eduxitque eum foras, & ait
illi: ‖ Suſpice cælum, & numera ſtellas, ‖ Rom.
ſi potes. Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum. 4.c.18.
6 * ‖ Credidit Abram Deo, & reputatum ‖ Rom.
7 eſt illi ad iuſtitiam. * Dixitque ad eum: 4.a.3.
Ego Dominus qui eduxi te de Vr Chal- Gal. 3.
dæorum, vt darem tibi terram iſtam, & a. 6.
8 poſſideres eã.* At ille ait: Domine Deus, Iac.2.d.
vnde ſcire poſſum, quòd poſſeſſurus ſim d.23.
9 eam? * Et reſpondens Dominus: Sume,
inquit,mihi vaccam triennem,& capram
trimam,& arietem annorum trium, tur-
10 turem quoque & columbam. * Qui tol-
lens vniuerſa hæc, ‖ diuiſit ea per mediũ, ‖ Ierem.
& vtraſque partes contra ſe altrinſecus 34.d.18
11 poſuit:aues autem non diuiſit. * Deſcen-
derúntque volucres ſuper cadauera, &
12 abigebat eas Abram. * Cúmque ſol oc-
C cumberet, ſopor irruit ſuper Abram, &
horror magnus & tenebroſus inuaſit eũ.
13 * Dictúmque eſt ad eum:Scito prænoſcẽs
quod ‖ peregrinũ futurũ ſit ſemen tuum ‖ Act.7
in terra non ſua, & ſubiicient eos ſer- a.6.
uituti, & affligent quadringentis annis.
14 * Verumtamẽ gentem, cui ſeruituri ſunt,
ego iudicabo: & poſt hæc egredientur cũ
15 magna ſubſtãtia. * Tu autẽ ibis ad patres
tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona.
16 * Generatione autem quarta reuertentur
D huc:necdũ enim cõpletæ ſunt iniquitates
Amorrhæorum vſque ad præſens tempus.
17 * Cum ergo occubuiſſet ſol,facta eſt cali-
go tenebroſa,& apparuit clibanus fumãs,
& lampas ignis,tranſiens inter diuiſiones
illas.

Digitized by Google

‖ Sup. 12 illas.* In illo die pepigit Dominus fœdus 18
b.7. 13. cum Abram,dicens:Semini tuo dabo ter-
d.?. ram hanc à fluuio Aegypti vſque ad flu-
Inf. 26. uium magnum Euphraten, * Cinæos, & 19
a. 4. Cenezæos,Cedmonæos,* & Hethæos, & 20
Deu 34. Pherezæos,Raphaim quoque,* & Amor- 21
b. 4. rhæos, & Chananæos, & Gergeſæos, &
2.Par.9 Iebuſæos.
f.26.

CAP. XVI.

1.Reg. IGitur Sarai, vxor Abram,non genue- 1
4.c. 20. rat liberos:ſed habens ancillam Aegy- A
ptiam nomine Agar, * dixit marito ſuo: 2
Ecce, concluſit me Dominus, ne pare-
rem: ingredere ad ancillã meam,ſi fortè
ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cúmque
ille acquieſceret deprecanti, * tulit Agar 3
Aegyptiam ancillam ſuam, poſt annos
decem quam habitare cœperant in terra
Chanaan: & dedit eam viro ſuo vxorem.
*Qui ingreſſus eſt ad eam. At illa conce- 4
piſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam. B
* Dixitque Sarai ad Abram: Iniquè agis 5
cõtra me: ego dedi ancillam meam in ſi-
num tuum, quæ videns quòd conceperit,
deſpectui me habet. iudicet Dominus in-
ter me & te. * Cui reſpondens Abram: 6
Ecce,ait,ancilla tua in manu tua eſt,vte-
re ea vt libet. Affligente igitur eã Sarai,
fugam iniit.*Cúmque inueniſſet eam an- 7
gelus Domini iuxta fontem aquæ in ſo-
litudine, qui eſt in via Sur in deſerto,
* dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, vnde 8
venis?& quò vadis?quæ reſpondit: A fa-
cie Sarai dominæ meæ ego fugio.*Dixit- 9
que ei angelus Domini:Reuertere ad do- C
minam tuam, & humiliare ſub manu il-
lius.* Et rurſum: Multiplicans, inquit, 10
multiplicabo ſemen tuum,& non nume-
rabitur præ multitudine. * Ac deinceps: 11
Ecce,ait, cõcepiſti,& paries filium:voca-
biſque nomen eius Iſmael, eo quòd au-
dierit Dominus afflictionem tuam. * Hic 12
erit ferus homo,manus eius cõtra omnes,
& manus omnium contra eum: & è re-
gione vniuerſorum fratrum ſuorum figet
tabernacula *Vocauit autem nomen Do- 13
mini qui loquebatur ad eam: Tu Deus D
qui vidiſti me.Dixit enim: Profectò hic
vidi poſteriora videntis me. * Propterea 14
Inf. 24. appellauit puteum illum,Puteum viuen-
g.62. tis & videntis me. Ipſe eſt inter Cades &
Barad. * Peperítque Agar Abræ filium: 15
qui vocauit nomen eius Iſmael. * Octo- 16
ginta & ſex annorum erat Abram quan-
do peperit ei Agar Iſmaelem.

CAP. XVII.

POſtquam verò nonaginta & nouem 1
annorum eſſe cœperat, apparuit ei A
Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus
omnipotens:ambula corã me,& eſto per-
fectus.* Ponámq; fœdus meum inter me 2
‖ Ezech. & te, & multiplicabo te vehementer ni-
?4.c. mis. * Cecidit Abram pronus in faciem. 3
2?. * Dixitque ei Deus. Ego ſum, & pactum 4
Rom. 4. meum tecum,‖eriſq; pater multarũ gen-
c.17. tium.* Nec vltrà vocabitur nomen tuum 5
Abram:ſed appellaberis Abrahã:quia pa-
6 trem multarum gẽtium cõſtitui te: * Fa-
ciámq; te creſcere vehemẽtiſsimè,& po-
nam te in gentibus,regéſq; ex te egredië-
7 tur.* Et ſtatuam pactum meum inter me
& te, & inter ſemen tuum poſt te in ge-
nerationibus ſuis, fœdere ſempiterno: vt
ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te.
8 *Dabóq; tibi & ſemini tuo terram pere-
B grinationis tuæ,omnem terram Chanaan
in poſſeſsionem æternam,eróq; Deus eo-
9 rum. * Dixit iterum Deus ad Abraham:
‖Et tu ergo cuſtodies pactum meum, & ‖ Act.
ſemen tuũ poſt te in generationibus ſuis. 7. a.8.
10 *Hoc eſt pactum meum quod obſeruabi-
tis inter me & vos, & ſemen tuum poſt
te: Circumcidetur ex vobis omne maſcu-
11 linum:* & circumcideris carnem præpu-
tii veſtri, vt ſit ‖ in ſignum fœderis inter ‖ Rom.
12 me & vos. * Infans octo dierum circũci- 4.b.11.
detur in vobis, omne maſculinũ in ge- Leu. 12.
nerationibus veſtris:tã vernaculus, quàm a. 3.
emptitius circumcidetur,& quicumq; nõ Luc.2.c.
13 fuerit de ſtirpe veſtra: * eritque pactum 22.
meum in carne veſtra in fœdus ęternum.
14 *Maſculus, cuius præputii caro circum-
ciſa non fuerit, delebitur anima illa de
populo ſuo: quia pactum meum irritum
15 fecit. * Dixit quoque Deus ad Abraham:
C Sarai vxorem tuam nõ vocabis Sarai, ſed
16 Saram. * Et benedicam ei, & ex illa dabo
tibi filiũ cui benedicturus ſum,eritque in
nationes, & reges populorum oriẽtur ex
17 eo.*Cecidit Abraham in faciem ſuam, &
riſit,dicens in corde ſuo:Putáſne cẽtena-
rio naſcetur filius? & Sara nonagenaria
18 pariet?* Dixitq; ad Deũ:Vtinã Iſmael vi-
19 uat corã te.*Et ait Deus ad Abrahã: ‖ Sa- ‖ Inf.
ra vxor tua pariet tibi filium,vocabíſque 18.b.10
nomen eius Iſaac, & conſtituam pactum & 21.a.
meum illi in fœdus ſempiternũ, & ſemi- 2.
20 ni eius poſt eum. * Super Iſmael quoque
exaudiui te.ecce,benedicam ei,& augebo
& multiplicabo eũ valde:duodecim du-
ces generabit, & faciã illũ in gentẽ ma-
21 gnam.*Pactũ verò meum ſtatuã ad Iſaac,
D quem pariet tibi Sara tẽpore iſto in anno
22 altero.*Cúmq; finitus eſſet ſermo loquẽ-
23 tis cũ eo,aſcendit Deus ad Abrahã. * Tu-
lit autem Abrahã Iſmael filium ſuum, &
omnes vernaculos domus ſuę:vniuerſóſq;
quos emerat, cunctos mares ex omnibus
viris domus ſuæ: & circumcidit carnem
præputii eorum ſtatim in ipſa die, ſicut
24 præceperat ei Deus.*Abraham nonaginta
& nouẽ erat annorum quando circumci-
25 dit carnem præputii ſui.*Et Iſmael filius
tredecim annos impleuerat tẽpore circũ-
26 ciſionis ſuæ. * Eadem die circumciſus eſt
27 Abraham & Iſmael filius eius.*Et omnes
viri domus illius,tã vernaculi,quàm em-
ptitij & alienigenę,pariter circũciſi ſunt.

CAP. XVIII.

1 APparuit autem ei Dominus in con- Hbr.13
A ualle Mambre ſedenti in oſtio ta- a.2.
bernaculi ſui in ipſo feruore diei.

* Cúmque eleuaſſet oculos, apparuerunt 2
ei tres viri ſtantes prope eum: quos cùm
vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de
oſtio tabernaculi, & adorauit in terram.
* Et dixit: Domine, ſi inueni gratiam in 3
oculis tuis, ne trãſeas ſeruum tuum: ſed 4
afferam pauxillum aquæ, & lauate pedes
veſtros, & requieſcite ſub arbore. * Po- 5
námque buccellam panis, & confortate
cor veſtrũ, poſtea trãſibitis: idcirco enim
declinaſtis ad ſeruum veſtrum. Qui dixe-
runt: Fac vt locutus es. * Feſtinauit Abra- 6
ham in tabernaculum ad Saram, dixitque
ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, &
fac ſubcinericios panes. * Ipſe verò ad 7
armentum cucurrit, & tulit inde vitulum
tenerrimum & optimum, deditque pue-
ro: qui feſtinauit & coxit illum. * Tulit 8
quoque butyrum & lac, & vitulum quẽ B
coxerat, & poſuit coram eis: ipſe verò
ſtabat iuxta eos ſub arbore. * Cúmque 9
comediſſent, dixerunt ad eum: Vbi eſt Sa- B
ra vxor tua? ille reſpondit: Ecce in taber-
naculo eſt. * Cui dixit: ‖ Reuertens ve- 10
niam ad te tempore iſto, vita comite, &
habebit filium Sara vxor tua. Quo audi-
to, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.
* Erant autem ambo ſenes, prouectæque 11
ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria.
* Quæ riſit occultè, dicens: Poſtquam 12
conſenui, & dominus meus vetulus eſt,
voluptati operam dabo? * Dixit autem 13
Dominus ad Abraham: Quare riſit Sara,
dicens: Num verè paritura ſum anus?
* Numquid Deo quidquam eſt difficile? 14
iuxta condictum reuertar ad te hoc eo-
dem tempore, vita comite, & habebit Sa-
ra filium. * Negauit Sara, dicens: Non riſi, 15
timore perterrita. Dominus autem: Non
eſt, inquit, ita: ſed riſiſti. * Cùm ergo ſur- 16
rexiſſent inde viri, direxerunt oculos cõ-
tra Sodomam: & Abraham ſimul gradie-
batur, deducens eos. * Dixitque Dominus: 17
Num celare potero Abraham quæ geſtu-
rus ſum: * cùm futurus ſit in gentem ma- 18
gnam, ac robuſtiſſimam, & BENEDI-
CENDAE ſint in illo omnes nationes
terræ? * Scio enim quòd præcepturus ſit 19
filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſto- C
diant viam Domini, & faciant iudicium,
& iuſtitiam: vt adducat Dominus propter
Abraham omnia quæ locutus eſt ad eum.
* Dixit itaque Dominus: Clamor Sodo- 20
morum & Gomorrhæ multiplicatus eſt,
& peccatum eorum aggrauatum eſt ni-
mis. * Deſcendam & videbo, vtrùm cla- 21
morem qui venit ad me, opere comple-
uerint: an non eſt ita, vt ſciam. * Conuer- 22
terúntque ſe inde, & abierunt Sodomam:
Abraham verò adhuc ſtabat coram Do-
mino. * Et appropinquans ait: Numquid 23
perdes iuſtũ cum impio? * Si fuerint quin- 24
quaginta iuſti in ciuitate, peribũt ſimul?
& non parces loco illi propter quinqua-
ginta iuſtos, ſi fuerint in eo? * Abſit à te, 25
vt rem hanc facias, & occidas iuſtum cum

‖ Sup. 17. c. 19. Inf. 21. a. 1. Rom. 9. b. 9. 1. Pet. 3. a. 6.

Sup. 12. a. 3. Inf. 32. d. 17.

impio, fiátque iuſtus ſicut impius, non eſt
hoc tuum: qui iudicas omnem terram, ne-
26 quaquam facies iudicium hoc. * Dixitque
Dominus ad eum: Si inuenero Sodomis
quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis,
27 dimittam omni loco propter eos. * Reſpõ-
D dénſque Abraham, ait: Quia ſemel cœpi,
loquar ad Dominum meum, cùm ſim pul-
28 uis & cinis. * Quid ſi minùs quinquagin-
ta iuſtis, quinque fuerint? delebis, propter
quadraginta quinque, vniuerſam vrbem?
Et ait: Non delebo, ſi inuenero ibi qua-
29 draginta quinque. * Rurſúmque locutus
eſt ad eum: Sin autẽ quadraginta ibi in-
uenti fuerint, quid facies? Ait: Non percu-
30 tiam propter quadraginta. * Ne quæſo,
inquit, indigneris Domine, ſi loquar: Quid
ſi ibi inuenti fuerint triginta? Reſpondit:
31 Non faciã, ſi inuenero ibi triginta. * Quia
ſemel, ait, cœpi, loquar ad Dominum
meum: Quid ſi ibi inuenti fuerint vigin-
ti? Ait, Non interficiam propter viginti.
32 * Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine, ſi
loquar adhuc ſemel: Quid ſi inuenti fue-
rint ibi decem? Et dixit: Non delebo pro-
33 pter decem. * Abiitque Dominus, poſt-
quam ceſſauit loqui ad Abraham: & ille
reuerſus eſt in locum ſuum.

CAP. XIX.

1 VEneruntque duo Angeli Sodomam
A veſperè, & ſedente Lot in foribus
ciuitatis. Qui cùm vidiſſet eos, ſur-
rexit, & iuit obuiam eis: adorauítque
2 pronus in terram, * & dixit: Obſecro, do-
mini, declinate in domum pueri veſtri, &
manete ibi: lauate pedes veſtros, & manè
proficiſcemini in viam veſtram. Qui di-
xerunt: Minimè, ſed in platea manebi-
3 mus. * Compulit illos oppidò vt diuer-
terent ad eum: ingreſſíſque domum illius
fecit conuiuium, & coxit azyma: & co-
4 mederunt. * Priùs autem quàm irent cu-
bitum, viri ciuitatis vallauerunt domum
à puero vſque ad ſenem, omnis populus
5 ſimul. * Vocauerúntque Lot, & dixerunt
ei: Vbi ſunt viri qui introierunt ad te no-
cte? educ illos huc, vt cognoſcamus eos.
6 * Egreſſus ad eos Lot, poſt tergum occlu-
7 dens oſtium, ait: * Nolite, quæſo, fratres
8 mei, nolite malum hoc facere. * Habeo
B duas filias, quæ necdum cognouerunt vi-
rum: educam eas ad vos, & abutimini eis
ſicut vobis placuerit, dummodo viris iſtis
nihil mali faciatis, quia ingreſſi ſunt ſub
9 vmbra culminis mei. * At illi dixerunt:
Recede illuc. Et rurſus: Ingreſſus es, in-
quiunt, vt aduena; numquid vt iudices? te
ergo ipſum magis quàm hos affligemus.
‖ Vímque faciebant Lot vehementiſſi-
mè: iámque prope erat vt effringerent fo-
10 res. * Et ecce miſerunt manum viri, & in-
troduxerunt ad ſe Lot, clauſerúntque
11 oſtium, * & eos, qui foris erant, ‖ percuſ-
ſerunt cæcitate a minimo vſque ad ma-
ximum, ita vt oſtium inuenire non poſ-
12 ſent. * Dixerunt autem ad Lot: Habes hic
quempiam

Hebr. 13. a. 2.

‖ 2. Petr. 2. c. 8.

‖ Sap. 19. c. 25.

Digitized by Google

quempiam tuorum? generum, aut filios, C
aut filias, omnes, qui tui ſunt, educ de vr-
be hac. * delebimus enim locũ iſtum, eo 13
quòd increuerit clamor eorum coram
Domino, qui miſit nos vt perdamus il-
los. * Egreſſus itaque Lot, locutus eſt ad 14
generos ſuos qui accepturi erant filias
eius, & dixit: Surgite, egredimini de loco
iſto: quia delebit Dominus ciuitatẽ hãc.
Et viſus eſt eis quaſi ludẽs loqui.* Cùm- 15
que eſſet mane, cogebant eum Angeli, di-
centes: Surge, tolle vxorem tuam, & duas
filias quas habes: ne & tu pariter pereas
in ſcelere ciuitatis. * Diſsimulante illo, 16
apprehenderunt manum eius, & manum D
vxoris, ac duarum filiarum eius, eo quòd
‖ Sap. 10 a. 6. parceret Dominus illi.* ‖ Eduxerúntque 17
eum, & poſuerunt extra ciuitatem: ibi-
que locuti ſunt ad eum, dicentes: Salua
animam tuam: noli reſpicere poſt tergũ,
nec ſtes in omni circà regione: ſed in
monte ſaluum te fac, ne & tu ſimul per-
eas.* Dixitque Lot ad eos: Quæſo Do- 18
mine mi, * quia inuenit ſeruus tuus gra- 19
tiam corã te, & magnificaſti miſericor-
diam tuam quã feciſti mecum, vt ſalua-
res animam meam, nec poſſum in monte
ſaluari, ne fortè apprehendat me malum,
& moriar:* Eſt ciuitas hæc iuxta, ad quã 20
poſſum fugere, parua, & ſaluabor in ea:
numquid non modica eſt, & viuet anima
mea? * Dixitque ad eum: Ecce etiam in 21
hoc ſuſcepi preces tuas, vt non ſubuertã E
‖ Sap. 10 a. 6. vrbem pro qua locutus es. * ‖ Feſtina & 22
‖ Deut. 29. d. 23. ſaluare ibi: quia non potero facere quid-
quam donec ingrediaris illuc. Idcirco vo-
Iſa. 13. d 19. catum eſt nomen vrbis illius Segor. * Sol 23
egreſſus eſt ſuper terram, & Lot ingreſſus
Iere. 50. f. 40. eſt Segor. * Igitur Dominus pluit ſuper 24
Sodomam & Gomorrham ſulphur &
Ezec. 16 f. 48. ignem à Domino de cælo *: & ſubuertit 25
ciuitates has, & nomen circà regionem,
Oſeæ 11. c. 8. vniuerſos habitatores vrbium, & cuncta
terræ virentia. * ‖ Reſpiciénſque vxor 26
Amos 4. d. 11. eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.
* Abraham autem conſurgens manè, vbi 27
Luc 17. f. 29. ſteterat priùs cum Domino,* intuitus eſt 28
Sodomam & Gomorrham, & vniuerſam
Iudæ 1. c. 7. terram regionis illius: viditque aſcenden-
tem fauillam de terra quaſi fornacis fu-
‖ Luc. 17 g. 33. mum. * Cùm enim ſubuerteret Deus ci- 29
uitates regionis illius, recordatus Abrahę, F
Sup. 18. a. 3. liberauit Lot de ſubuerſione vrbium in
quibus habitauerat. * Aſcenditque Lot 30
de Segor, & manſit in monte, duæ quoq;
filiæ eius cum eo (timuerat enim manere
in Segor) & manſit in ſpelunca ipſe, &
duæ filiæ eius cum eo. * Dixitque maior 31
ad minorem: Pater noſter ſenex eſt, &
nullus virorum remanſit in terra qui
poſsit ingredi ad nos iuxta morem vni-
uerſæ terræ. * Veni, inebriemus eum vi- 32
no, dormiamúſque cum eo, vt ſeruare
poſsimus ex patre noſtro ſemen. * Dede- 33
runt itaque patri ſuo bibere vinum no-
cte illa: Et ingreſſa eſt maior, dormiuít-
que cum patre: at ille non ſenſit, nec
quando accubuit filia, nec quando ſur-
34 rexit. * Altera quoque die dixit maior
G ad minorem: Ecce dormiui heri cum pa-
tre meo, demus ei bibere vinum etiam
hac nocte, & dormies cum eo, vt ſal-
35 uemus ſemen de patre noſtro. * Dede-
runt etiam & illa nocte patri ſuo bibere
vinum, ingreſſáque minor filia, dormi-
uit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit
quando concubuerit, vel quando illa
36 ſurrexerit. * Conceperunt ergo duæ fi-
37 liæ Lot de patre ſuo. * Peperitque maior
filium, & vocauit nomen eius Moab: ipſe
eſt pater Moabitarum vſque in præſen-
38 tem diem. * Minor quoque peperit filiũ,
& vocauit nomen eius Ammon, id eſt, fi-
lius populi mei: ipſe eſt pater Ammoni-
tarum vſque hodie.

CAP. XX.

1 PRofectus inde Abraham in terram
A auſtralem, habitauit inter Cades &
Sur: & peregrinatus eſt in Geraris. Dixit-
2 que de Sara vxore ſua, Soror mea eſt.
Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, &
3 tulit eam. * Venit autem Deus ad Abi-
melech per ſomnium nocte, & ait illi: En
morieris propter mulierem quam tuliſti:
4 habet enim virum. * Abimelech verò
non tetigerat eam, & ait: Domine, num
gentem ignorantem & iuſtã interficies?
5 * Nónne ipſe dixit mihi: Soror mea eſt: &
ipſa ait: Frater meus eſt? in ſimplicitate
cordis mei, & munditia manuum mea-
6 rum, feci hoc. * Dixitque ad eum Deus:
B Et ego ſcio quòd ſimplici corde feceris;
& ideo cuſtodiui te ne peccares in me, &
7 non dimiſi vt tangeres eam. * Nunc er-
go redde viro ſuo vxorem, quia pro-
pheta eſt: & orabit pro te, & viues: ſi
autem nolueris reddere, ſcito quòd mor-
te morieris tu, & omnia quæ tua ſunt.
8 * Statimque de nocte conſurgens Abime-
lech, vocauit omnes ſeruos ſuos: & locu-
tus eſt vniuerſa verba hęc in auribus eo-
rum, timuerúntque omnes viri valde.
9 * Vocauit autem Abimelech etiã Abra-
C ham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? quid
peccauimus in te, quia induxiſti ſuper
me & ſuper regnum meum peccatum
grande? quæ non debuiſti facere, feciſti
10 nobis. * Rurſúmque expoſtulans, ait:
11 Quid vidiſti, vt hoc faceres? * Reſpondit
Abraham: Cogitaui mecum, dicens: Forſi-
tan non eſt timor Dei in loco iſto: & in-
terficient me propter vxorem meam:
12 * aliàs autem & ‖ verè ſoror mea eſt, filia ‖ Suprà 12. c. 13.
patris mei, & non filia matris meæ, & Infr. 21.
13 duxi eam in vxorem. * Poſtquam autem f. 23.
eduxit me Deus de domo patris mei,
dixi ad eam: Hanc miſericordiam facies
mecum: In omni loco, ad quem ingre-
14 diemur, dices quòd frater tuus ſim.
D * Tulit igitur Abimelech oues & boues, &
ſeruos & ancillas, & dedit Abrahã: red-
15 diditq; illi Saram vxorem ſuam, * & ait:

Digitized by Google

Terra coram vobis eſt , vbicumque tibi
placuerit, habita.*Saræ autem dixit: Ec- 16
ce mille argenteos dedi fratri tuo , hoc
erit tibi in velamen oculorum ad omnes
qui tecum ſunt, & quocumque perrexe-
ris:mementóque te deprehenſam.* Oran- 17
te autem Abraham,ſanauit Deus Abime-
lech & vxorẽ,ancilláſq; eius, & pepere-
runt.* concluſerat enim Dominus omnẽ 18
vuluam domus Abimelech propter Sa-
ram vxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

‖ Sup. 17 c. 19. 18 b. 10. ‖ Gal. 4. e. 23. Heb. 11. e. 11. ‖ Sup. d. 10. Matt. 1. a. 2.

Viſitauit autem Dominus Saram ſi- 1
cut ‖ promiſerat: & impleuit quæ A
locutus eſt. * Concepítque & ‖ pepe- 2
rit filium in ſenectute ſua, tempore quo
prædixerat ei Deus. * Vocauítque Abra- 3
ham nomen filii ſui, quẽ genuit ei Sara,
Iſaac:*& circumcidit eum octauo die,ſi- 4
cut ‖ præceperat ei Deus, * cùm centum 5
eſſet annorum : hac quippe ætate patris,
natus eſt Iſaac. * Dixítque Sara : Riſum 5
fecit mihi Deus:quicumq; audierit, cor-
ridebit mihi. * Rurſúmque ait : Quis au- 7
diturum crederet Abraham , quòd Sara
lactaret filium,quem peperit ei iam ſeni?
* Creuit igitur puer,& ablactatus eſt :fe- 8
citque Abraham grande conuiuiũ in die
ablactationis eius. * Cúmque vidiſſet Sa- 9
ra filium Agar Aegyptiæ ludentem cum
‖ Gal. 4. e. 30.
Iſaac filio ſuo,dixit ad Abraham: ‖ Eiice 10
ancillam hanc, & filium eius : nõn enim
erit hæres filius ancillæ cum filio meo
Iſaac.*Durè accepit hoc Abraham pro fi- 11
lio ſuo. * Cui dixit Deus:Non tibi videa- 12
tur aſperum ſuper puero,& ſuper ancilla B
tua:omnia quæ dixerit tibi Sara,audi vo-
cem eius : quia ‖ in Iſaac vocabitur tibi
‖ Rom. 9 b. 7. Heb. 11. d. 18.
ſemen. * Sed & filium ancillæ faciam in 13
gentem magnam , quia ſemen tuum eſt.
*Surrexit itaque Abraham manè, & tol- 14
lens panem & vtrem aquæ,impoſuit ſca-
pulæ eius,tradiditque puerum,& dimiſit
eam. Quæ cùm abiiſſet,errabat in ſolitu-
dine Berſabee.* Cúmque conſumpta eſſet 15
aqua in vtre,abiecit puerum ſubter vnam
arborum,quæ ibi erant.* Et abiit , ſedit- 16
que è regione procul quantum poteſt ar-
cus iacere.dixit enim:Non videbo moriẽ-
tem puerum:& ſedens contrà,leuauit vo-
cem ſuam & fleuit. * Exaudiuit autem 17
Deus vocem pueri : vocauítque Angelus
Dei Agar de cælo,dicens:Quid agis Agar?
noli timere:exaudiuit enim Deus vocem
pueri de loco in quo eſt.*Surge,tolle pue 18
rum,& tene manum illius : quia in gen- C
tem magnam faciam eum. * Aperuítque 19
oculos eius Deus:quę videns puteũ aquę,
abiit,& impleuit vtrem , deditque puero
bibere. * Et fuit cum eo : qui creuit , & 20
moratus eſt in ſolitudine , factúſque eſt
iuuenis ſagittarius.*Habitauítque in de- 21
ſerto Pharan , & accepit illi mater ſua
vxorem de terra Aegypti. * Eodem tem- 22
pore dixit Abimelech, & Phicol princeps
exercitus eius,ad Abraham : Deus tecum

32 eſt in vniuerſis quæ agis. * Iura ergo per
Deum , ne noceas mihi, & poſteris meis,
ſtirpique meæ : ſed iuxta miſericordiam,
‖ quam fecit tibi , facies mihi,& terræ in
24 qua verſatus es aduena. * Dixítq; Abra- ‖ Sup. 20 d. 15.
25 ham:Ego iurabo. * Et increpauit Abime-
lech propter puteum aquæ quem vi abſ-
26 tulerant ſerui eius. * Reſponditque Abi-
melech:Neſciui quis fecerit hanc rem:ſed
& tu non indicaſti mihi, & ego nõ audi-
27 ui præter hodie.* Tulit itaque Abraham
D oues & boues, & dedit Abimelech : per-
28 cuſſeruntque ambo fœdus. * Et ſtatuit
29 Abrahã ſeptẽ agnas gregis ſeorſum.* Cui
dixit Abimelech:Quid ſibi volunt ſeptem
30 agnæ iſtæ,quas ſtare feciſti ſeorſum?* At
ille:Septem,inquit,agnas accipies de ma-
nu mea: vt ſint mihi in teſtimoniũ,quo-
31 niam ego fodi puteum iſtum. * Idcirco
vocatus eſt locus ille Berſabee : quia ibi
32 vterque iurauit. * Et inierunt fœdus pro
33 puteo iuramenti. * Surrexit autem Abi-
melech,& Phicol princeps exercitus eius,
reuerſique ſunt in terram Palæſtinorum.
Abraham verò plantauit nemus in Berſa-
bee, & inuocauit ibi nomen Domini Dei
34 æterni. * Et fuit colonus terræ Palæſti-
norum diebus multis.

CAP. XXII.

1 Quæ poſtquam geſta ſunt , ‖ tentauit ‖ Iudith 8. c. 22.
A Deus Abraham , & dixit ad eum : Heb. 11.
Abraham , Abraham. At ille reſpondit : d. 17.
2 Adſum. * Ait illi : Tolle filium tuum
vnigenitum,quem diligis, Iſaac , & vade
in terram viſionis : atque ibi offeres eum
in holocauſtum ſuper vnum montium
3 quem monſtrauero tibi.*Igitur Abraham
de nocte conſurgens, ſtrauit aſinũ ſuum:
ducens ſecum duos iuuenes , & Iſaac fi-
lium ſuum: Cúmque concidiſſet ligna in
holocauſtum , abiit ad locum quem præ-
4 ceperat ei Deus.* Die autem tertio , ele-
5 uatis oculis,vidit locum procul : * dixit-
que ad pueros ſuos : Expectate hîc cum
aſino : ego & puer illuc vſque properan-
tes,poſtquam adorauerimus, reuertemur
6 ad vos. * Tulit quoque ligna holocauſti,
B & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum:ipſe
verò portabat in manibus ignem & gla-
7 dium. Cúmque duo pergerent ſimul,* di-
xit Iſaac patri ſuo : Pater mi. At ille re-
ſpondit:Quid vis fili? Ecce,inquit,ignis &
8 ligna : vbi eſt victima holocauſti? * Dixit
autem Abraham:Deus prouidebit ſibi vi-
ctimam holocauſti,fili mi. Pergebant er-
9 go pariter: * & venerunt ad locum quem
oſtenderat ei Deus , in quo ædificauit al-
tare,& deſuper ligna compoſuit:cúmque
alligaſſet Iſaac filium ſuum , poſuit eum
10 in altare ſuper ſtruem lignorum. * Ex-
tenditque manum , & arripuit gladium,
11 vt immolaret filium ſuum.* Et ecce An- Iac. 2.
gelus Domini de cælo clamauit, dicens: d. 21.
Abraham,Abraham. Qui reſpondit : Ad-
12 ſum.* Dixítque ei:Non extendas manum
C tuam ſuper puerum, neq; facias illi quid
quam

Digitized by Google

quam : nunc cognoui quòd times Deum,
& non peperciſti vnigenito filio tuo pro-
pter me.* Leuauit Abraham oculos ſuos, 13
viditque poſt tergum arietem inter ve-
pres hærentem cornibus, quem aſſumens
obtulit holocauſtum pro filio.* Appella- 14
uitque nomen loci illius, Dominus videt.
Vnde vſque hodie dicitur: In monte Do-
minus videbit. * Vocauit autem Angelus 15
Domini Abraham ſecundò de cælo, di-
cẽs:* ‖ Per memetipſum iuraui, dicit Do- 16
minus: quia feciſti hanc rem, & non pe-
perciſti filio tuo vnigenito propter me:
* benedicam tibi, & multiplicabo ſemen 17
tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam D
quæ eſt in littore maris: poſſidebit ſemen
tuum portas inimicorum ſuorum *, & 18
‖ BENEDICENTVR in ſemine
tuo omnes gentes terræ, quia obediſti vo-
ci meæ. * Reuerſus eſt Abraham ad pue- 19
ros ſuos, abierúntque Berſabee ſimul, &
habitauit ibi. * His ita geſtis, nunciatum 20
eſt Abrahæ quòd Melcha quoque genuiſ-
ſet filios Nachor fratri tuo.* Hus primo- 21
genitum, & Buz fratrem eius, & Camuel
patrem Syrorum, * & Caſed, & Azau, 22
Pheldas quoque & Iedlaph, * ac Bathuel, 23
de quo nata eſt Rebecca: octo iſtos genuit
Melcha, Nachor fratri Abrahæ. * Concu- 24
bina verò illius, nomine Roma, peperit
Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha.

‖ Pſalm. 104. a. 9. Luc. 1. g. 73. Ecc. 44. d. 21. Hebr. 6. c. 13. 1. Mach. 2. f. 52. Luc. 1. g. 73.
‖ Sup. 12. a. 3. 18. c. 18. Infr. 26. a. 4. Act. 3. d. 25. Ecc. 44. d. 25.

CAP. XXIII.

VIxit autem Sara centum vigintiſe- 1
ptem annis. * Et mortua eſt in ci- 2
uitate Arbee, quæ eſt Hebron, in terra A
Chanaan: venítque Abraham vt plãgeret
& fleret eam. * Cúmque ſurrexiſſet ab 3
officio funeris, locutus eſt ad filios Heth,
dicens:* Aduena ſum & peregrinus apud 4
vos: date mihi ius ſepulchri vobiſcum, vt
ſepeliam mortuum meum. * Reſponde- 5
runt filij Heth, dicẽtes:* Audi nos Domi- 6
ne, princeps Dei es apud nos: in electis ſe-
pulchris noſtris ſepeli mortuum tuum:
nullúſque te prohibere poterit quin in
monumento eius ſepelias mortuũ tuum.
* Surrexit Abraham, & adorauit populũ 7
terræ, filios videlicet Heth: * dixítque ad 8
eos: Si placet animæ veſtræ vt ſepeliam B
mortuum meum, audite me, & interce-
dite pro me apud Ephrõ filium Seor:* vt 9
det mihi ſpeluncam duplicem, quam ha-
bet in extrema parte agri ſui: pecunia di-
gna tradat eam mihi coram vobis in poſ-
ſeſſionem ſepulchri. * Habitabat autem 10
Ephron in medio filiorum Heth. Reſpon-
dítque Ephron ad Abraham cunctis au-
dientibus qui ingrediebantur portam ci-
uitatis illius, dicẽs:* Nequaquam ita fiat, 11
domine mi, ſed tu magis auſculta quod
loquor: Agrum trado tibi, & ſpeluncam
quæ in eo eſt, præſentibus filiis populi C
mei, ſepeli mortuum tuum. * Adorauit 12
Abraham coram populo terræ. *Et locu- 13
tus eſt ad Ephron circumſtante plebe:
quæſo, vt audias me: Dabo pecuniam pro
agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam mor-
14 tuum meũ in eo. * Reſponditque Ephrõ:
15 * Domine mi, audi me: Terra quam po-
ſtulas, quadringentis ſiclis argenti valet:
iſtud eſt pretiũ inter me & te: ſed quan-
16 tum eſt hoc? ſepeli mortuũ tuum.* Quod
cùm audiſſet Abraham, appendit pecu-
niam, quam Ephron poſtulauerat, au-
dientibus filiis Heth, quadringentos ſiclos
17 argenti probatæ monetæ publicæ.* Con-
D firmatúſque eſt ager quondam Ephronis,
in quo erat ſpelunca duplex, reſpiciens
Mambre, tam ipſe, quàm ſpelunca, & o-
mnes arbores eius in cũctis terminis eius
18 per circuitum.* Abrahæ in poſſeſsionem,
videntibus filiis Heth, & cunctis qui in-
19 trabant portam ciuitatis illius. * Atque
ita ſepeliuit Abrahã Saram vxorem ſuam
in ſpelunca agri duplici, quæ reſpiciebat
Mambre. Hæc eſt Hebron in terra Cha-
20 naan.*Et confirmatus eſt ager, & antrum
quod erat in eo, Abrahæ in poſſeſsionem
monumenti à filiis Heth.

CAP. XXIV.

1 ERat autem Abraham ſenex, dierúm-
A que multorum: & Dominus in cun-
2 ctis benedixerat ei. * Dixítque ad ſer-
uum ſeniorem domus ſuæ, qui præerat
omnibus quæ habebat: ‖ Pone manum *‖ Inf. 47. g. 29.*
3 tuam ſubter femur meum, * vt adiurem
te per Dominum, Deum cæli & terræ, vt
nõ accipias vxorem filio meo de filiabus
4 Chananæorum, inter quos habito: * ſed
ad terrã & cognationem meam profici-
ſcaris, & inde accipias vxorem filio meo
5 Iſaac.* Reſpondit ſeruus: Si noluerit mu-
lier venire mecum in terram hanc, num-
quid reducere debeo filium tuum ad lo-
6 cum, de quo tu egreſſus es? * Dixítque
Abraham: Caue nequando reducas filium
7 meum illuc.*Dominus Deus cæli, qui tu-
lit me de domo patris mei, & de terra
natiuitatis meæ, qui locutus eſt mihi, &
iurauit mihi, dicẽs: ‖ Semini tuo dabo ter- *‖ Sup. 12.*
ram hanc; ipſe mittet Angelum ſuum co- *b. 7. 13.*
rã te, & accipies inde vxorem filio meo: *d. 5. &*
8 *ſin autem mulier noluerit ſequi te, non *15. d. 18.*
teneberis iuramento: filium meũ tantùm *Infr. 26.*
9 ne reducas illuc.* Poſuit ergo ſeruus ma- *a. 3.*
num ſub femore Abraham domini ſui, &
10 iurauit illi ſuper ſermone hoc.* Tulítque
B decem camelos de grege domini ſui, &
abiit, ex omnibus bonis eius portans ſe-
cum, profectúſque perrexit in Meſopota-
11 miam ad vrbem Nachor. * Cúmque ca-
melos feciſſet accumbere extra oppidum
iuxta puteum aquæ veſpere, tempore quo
ſolent mulieres egredi ad hauriendam
12 aquam, dixit:* Domine Deus domini mei
Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie, &
fac miſericordiam cum domino meo A-
13 brahã.*Ecce ego ſto prope fontem aquæ,
& filiæ habitatorũ huius ciuitatis egre-
14 dientur ad hauriendam aquam. * Igitur
puella, cui ego dixero: Inclina hydriam
tuam vt bibam: & illa reſponderit: Bibe,

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA
BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA
Google

quin & camelis tuis dabo potum : ipſa
eſt, quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac : &
per hoc intelligam quòd feceris miſeri-
cordiam cum domino meo. * Necdum 15
intra ſe verba compleuerat, & ecce Re-
becca egrediebatur, filia Bathuel, filij
Melchæ vxoris Nachor fratris Abraham,
habens hydriam in ſcapula ſua : * puel- 16
la decora nimis, virgóque pulcherri-
ma, & incognita viro : deſcenderat au-
tem ad fontem, & impleuerat hydriam,
ac reuertebatur.* Occurrítque ei ſeruus, 17
& ait : Pauxillum aquæ mihi ad biben- C
dum præbe de hydria tua. * Quæ re- 18
ſpondit : Bibe domine mi. celeritérque
depoſuit hydriam ſuper vlnam ſuam, &
dedit ei potum. * Cúmque ille bibiſſet, 19
adiecit : Quin & camelis tuis hauriam
aquam, donec cuncti bibant. * Effun- 20
dénſque hydriam in canalibus, recur-
rit ad puteum vt hauriret aquam : &
hauſtam omnibus camelis dedit: * Ipſe 21
autem contemplabatur eam tacitus, ſci-
re volens vtrùm proſperum iter ſuum
feciſſet Dominus, an non. * Poſtquam 22
autem biberunt cameli, protulit vir in-
aures aureas, appendentes ſiclos duos,
& armillas totidem pondo ſiclorum de-
cem.*Dixítque ad eam:Cuius es filia?in- 23
dica mihi : eſt in domo patris tui locus
ad manendum ? * Quæ reſpondit : Filia 24
ſum Bathuelis, filij Melchæ, quem pe-
perit ipſi Nachor. * Et addidit, dicens: 25
Palearum quoque & fœni plurimum
eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad ma-
nendum. * Inclinauit ſe homo, & ado- 26
rauit Dominum, * dicens : Benedictus 27
Dominus Deus domini mei Abraham,
qui non abſtulit miſericordiam & veri-
tatem ſuam à domino meo, & recto iti-
nere me perduxit in domum fratris do-
mini mei. * Cucurrit itaque puella, & 28
nunciauit in domum matris ſuæ omnia
quæ audierat. * Habebat autem Rebec- 29
ca fratrem nomine Laban, qui feſtinus D
egreſſus eſt ad hominem, vbi erat fons.
* Cúmque vidiſſet inaures & armillas 30
in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cun-
cta verba referentis : Hæc locutus eſt
mihi homo : venit ad virum, qui ſtabat
iuxta camelos, & prope fontem aquæ:
* dixítque ad eum : Ingredere, benedi- 31
cte Domini : cur foris ſtas ? præparaui
domum, & locum camelis. * Et intro- 32
duxit eum in hoſpitium:ac deſtrauit ca-
melos, deditque paleas & fœnum ; &
aquam ad lauandos pedes eius, & viro-
rum qui venerant cum eo.* Et appoſitus 33
eſt in conſpectu eius panis.Qui ait : Non
comedam, donec loquar ſermones meos.
Reſpondit ei : loquere. * At ille : Seruus, 34
inquit, Abraham ſum : * & Dominus 35
benedixit domino meo valde, magnifi-
catúſque eſt : & dedit ei oues & boues,
argentum & aurum, ſeruos & ancillas,
camelos & aſinos. * Et peperit Sara vxor 36
domini mei filium domino meo in ſe-
nectute ſua, deditque illi omnia quæ
37 habuerat. * Et adiurauit me dominus
meus, dicens : Non accipies vxorem fi-
lio meo de filiabus Chananæorum, in
38 quorum terra habito : * ſed ad domum
patris mei perges, & de cognatione mea
39 accipies vxorem filio meo : * ego verò
reſpondi domino meo : Quid ſi noluerit
40 venire mecum mulier ? * Dominus, ait,
E in cuius conſpectu ambulo, mittet an-
gelum ſuum tecum, & diriget viam
tuam : accipiéſque vxorem filio meo de
cognatione mea & de domo patris mei.
41 * Innocens eris à maledictione mea, cùm
veneris ad propinquos meos, & non de-
42 derint tibi. * Veni ergo hodie ad fontem
aquæ, & dixi : Domine Deus domini
mei Abraham, ſi direxiſti viam meam,
43 in qua nunc ambulo, * ecce ſto iuxta
fontem aquæ ; & virgo, quæ egredietur
ad hauriendum aquam, audierit à me.
Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum
44 ex hydria tua : * & dixerit mihi : Et tu
bibe, & camelis tuis hauriam : ipſa eſt
mulier quam præparauit Dominus filio
45 domini mei. * Dúmque hæc tacitus me-
cum voluerem, apparuit Rebecca ve-
niens cum hydria,quam portabat in ſca-
pula : deſcendítque ad fontem,& hauſit
aquam. Et aio ad eam : Da mihi paulu-
46 lum bibere.* Quæ feſtinans depoſuit hy-
driam de humero, & dixit mihi : Et tu
bibe, & camelis tuis tribuam potum.
47 Bibi, & adaquauit camelos. * Interro-
gauíque eam, & dixi : Cuius es filia?
Quæ reſpondit : filia Bathuelis ſum, fi-
lij Nachor,quem peperit ei Melcha. Su-
ſpendi itaque inaures ad ornandam fa-
ciem eius, & armillas poſui in manibus
48 eius. * Pronúſque adoraui Dominum,
F benedicens Domino Deo domini mei
Abraham, qui perduxit me recto itinere,
vt ſumerem filiam fratris domini mei
49 filio eius. * Quamobrem ſi facitis mi-
ſericordiam & veritatem cum domino
meo : indicate mihi : ſin autem aliud
placet, & hoc dicite mihi, vt vadam ad
50 dexteram, ſiue ad ſiniſtram. * Reſpon-
derúntque Laban & Bathuel:A Domino
egreſſus eſt ſermo : non poſſumus extra
placitum eius quidquam aliud loqui te-
51 cum. * En Rebecca coram te eſt, tolle
eam, & proficiſcere, & ſit vxor filij do-
mini tui, ſicut locutus eſt Dominus.
52 * Quòd cùm audiſſet puer Abraham,pro-
cidens adorauit in terram Dominum.
53 *Prolatíſque vaſis argenteis,& aureis,ac
veſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere,
fratribus quoque eius & matri dona ob-
54 tulit. * Inito conuiuio, veſcentes pariter
& bibentes manſerunt ibi.Surgens autem
manè, locutus eſt puer : Dimitte me, vt
55 vadam ad dominum meum. * Reſponde-
rúntque fratres eius & mater : Maneat
puella ſaltem decem dies apud nos, &
poſtea

by G

poſtea proficiſcetur.*Nolite, ait,me reti- 56
nere,quia Dominus direxit viam meam:
dimittite me vt pergã ad dominũ meum.
* Et dixerunt:Vocemus puellam,& quæ- 57
ramus ipſius voluntatem. * Cúmque vo- 58
cata veniſſet, ſciſcitati ſunt : Vis ire cum G
homine iſto ? Quæ ait:Vadam.* Dimiſe- 59
rũt ergo eam,& nutricem illius,ſeruúm-
que Abraham,& comites eius , * impre- 60
cantes proſpera ſorori ſuæ,atq; dicentes:
Soror noſtra es:creſcas in mille millia, &
poſsideat ſemen tuum portas inimicorũ
ſuorum.*Igitur Rebecca & puellæ illius, 61
aſcenſis camelis, ſecutæ ſunt virum : qui
feſtinus reuertebatur ad dominum ſuum.
* Eo autem tempore deambulabat Iſaac 62
per viã quæ ducit ad Puteum , cuius no-
men eſt Viuentis & Videntis : habitabat
Sup.16. d.14. enim in terra auſtrali:* & egreſſus fuerat 63
ad meditandum in agro , inclinata iam
die:cúmque eleuaſſet oculos,vidit came-
los venientes procul. * Rebecca quoque, 64
conſpecto Iſaac,deſcendit de camelo,* & 65
ait ad puerum:Quis eſt ille homo qui ve-
nit per agrum in occurſum nobis?Dixitq;
ei:Ipſe eſt dominus meus. At illa tollens
citò pallium operuit ſe. * Seruus autem, 66
cuncta quæ geſſerat,narrauit Iſaac: * Qui 67
introduxit eã in tabernaculũ Saræ matris
ſuæ,& accepit eam vxorem:& in tantum
dilexit eam , vt dolorem , qui ex morte
matris eius acciderat,temperaret.

CAP. XXV.

1.Par.1 c.32. ABraham verò aliam duxit vxorem 1
nomine Ceturam : * quæ peperit ei 2
Zamran & Iecſan , & Madan , & Ma- A
dian,& Ieſboc , & Sue : * Iecſan quoque 3
genuit Saba, & Dadan. Filij Dadan fue-
runt, Aſſurim , & Latuſim , & Loomim.
* At verò ex Madian ortus eſt Epha , & 4
Opher , & Henoch, & Abida , & Eldaa:
omnes hi filij Ceturæ. * Deditque Abra- 5
ham cuncta quæ poſſederat,Iſaac: * filiis 6
autem concubinarum largitus eſt mune-
ra,& ſeparauit eos ab Iſaac filio ſuo , dũ
adhuc ipſe viueret, ad plagã orientalem.
* Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ , cen- 7
tum ſeptuaginta quinque anni.* Et defi- 8
ciens mortuus eſt in ſenectute bona,pro-
uectæque ætatis , & plenus dierum:con-
gregatuſque eſt ad populum ſuum. * Et 9
ſepelierunt eum Iſaac & Iſmael filij ſui
in ſpelunca duplici , quæ ſita eſt in agro
Ephron filij Seor Hethæi,è regione Mam-
bre, * quem emerat à filiis Heth : ibi ſe- 10
pultus eſt ipſe , & Sara vxor eius. * Et 11
poſt obitum illius benedixit Deus Iſaac B
filio eius , qui habitabat iuxta puteum
nomine Viuentis & Videntis. * Hæ ſunt 12
generationes Iſmael filij Abrahæ , quem
peperit ei Agar Aegyptia,famula Saræ:&
‖1.Par. 1.c.29. * hæc nomina filiorum eius in vocabu- 13
lis & generationibus ſuis:*Primogenitus
Iſmaelis Nabaioth , deinde Cedar, &
Adbeel, & Mabſam, * Maſma quoque,& 14
Duma,& Maſſa,* Hadar , & Thema , & 15
16 Iethur , & Naphis,& Cedma. * Iſti ſunt
filij Iſmaelis : & hæc nomina per caſtella
& oppida eorum,duodecim principes tri-
17 buum ſuarum. * Et facti ſunt anni vitæ
Iſmaelis centum triginta ſeptem , defi-
ciénſque mortuus eſt,& appoſitus ad po-
18 pulum ſuum. * Habitauit autem ab He-
C uila vſque Sur , quæ reſpicit Aegyptum
introeuntibus Aſſyrios. coram cunctis
19 fratribus ſuis obiit.*Hæ quoque ſunt ge-
nerationes Iſaac filij Abraham:Abraham
20 genuit Iſaac: * qui cùm quadraginta eſſet
annorum,duxit vxorem Rebeccam filiam
Bathuelis Syri de Meſopotamia,ſororem
21 Laban. * Deprecatúſque eſt Iſaac Domi-
num pro vxore ſua,eo quòd eſſet ſterilis:
qui exaudiuit eum , & dedit conceptum
22 Rebeccæ. * Sed collidebantur in vtero
eius paruuli;quæ ait:Si ſic mihi futurum
erat, quid neceſſe fuit cõcipere?Perrexit-
23 que vt conſuleret Dominum. * Qui re-
ſpondens,ait : ‖ Duæ gentes ſunt in vtero ‖Rom.9 c.10.
tuo,& duo populi ex ventre tuo diuidẽ-
tur , populúſque populum ſuperabit , &
24 maior ſeruiet minori. * Iam tempus pa-
riendi aduenerat,& ecce gemini in vtero
25 eius reperti ſunt. * ‖ Qui prior egreſſus ‖Oſee 12.a.
D eſt , rufus erat, & totus in morem pellis
hiſpidus:vocatúſque eſt nomen eius Eſau.
‖ Protinus alter egrediens , plantam fra- ‖Matt. 1.a.
tris tenebat manu : & idcirco appellauit
26 eum Iacob.*Sexagenarius erat Iſaac quã-
27 do nati ſunt ei paruuli. * Quibus adultis,
factus eſt Eſau vir gnarus venandi,& ho-
mo agricola. Iacob autẽ vir ſimplex ha-
28 bitabat in tabernaculis. * Iſaac amabat
Eſau , eo quòd de venationibus illius ve-
29 ſceretur:& Rebecca diligebat Iacob.*Co-
xit autem Iacob pulmentum : ad quem
30 cùm veniſſet Eſau de agro laſſus,* ait:Da
mihi de coctione hac rufa , quia oppidò
laſſus ſum.Quam ob cauſam vocatum eſt
31 nomen eius ‖ Edom. * Cui dixit Iacob: ‖Heb.12
32 Vende mihi primogenita tua. * Ille re- c.16.
ſpondit:En morior, quid mihi proderunt Abd. 1.
33 primogenita?* Ait Iacob:Iura ergo mihi. a.
Iurauit ei Eſau,& vendidit primogenita.
34 *Et ſic accepto pane,& lentis edulio,co-
medit, & bibit , & abiit : paruipendens
quòd primogenita vendidiſſet.

CAP. XXVI.

1 ORta autem fame ſuper terram , poſt
A eam ſterilitatem quæ acciderat in
diebus Abraham , abiit Iſaac ad Abi-
melech regem Palæſtinorum in Gerara.
2 * Apparuitque ei Dominus,& ait:Ne de-
ſcendas in Aegyptũ, ſed quieſce in terra, Sup.12.
3 quam dixero tibi. * Et peregrinare in ea, b.7. &
eróque tecum , & benedicam tibi : tibi 13. d.
enim & ſemini tuo dabo vniuerſas regio- 18.
nes has , ‖ complens iuramentum quod ‖Sup.
4 ſpopondi Abraham patri tuo. * Et mul- 22.c.
tiplicabo ſemen tuũ ſicut ſtellas cæli:da- 18.c.
bóq; poſteris tuis vniuerſas regiones has: 22.
B ‖ & BENEDICENTVR in ſemine
5 tuo omnes gentes terræ , * eo quòd ob-

Digitized by Google

dierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit
præcepta & mandata mea,& ceremonias
legéſque ſeruauerit.*Manſit itaque Iſaac 6
in Geraris. * Qui cùm interrogaretur à 7
viris loci illius ſuper vxore ſua, reſpon-
dit:Soror mea eſt. timuerat enim cōfite-
ri quòd ſibi eſſet ſociata coniugio, repu-
tans ne fortè interficerent eum propter
illius pulchritudinem. * Cúmque per- 8
tranſiſſent dies plurimi,& ibidem mora-
retur,proſpiciens Abimelech rex Palæſti-
norum per feneſtram; vidit eum iocan-
tem cum Rebecca vxore ſua.* Et accerſi- 9
to eo,ait: Perſpicuum eſt quòd vxor tua
ſit: cur mentitus es eam ſororem tuam
eſſe?Reſpōdit:Timui ne morerer propter
eam. * Dixitque Abimelech: Quare im- 10
poſuiſti nobis? potuit coire quiſpiam de C
populo cum vxore tua, & induxeras ſu-
per nos grande peccatum. Præcepitque
omni populo,dicens: * Qui tetigerit ho- 11
minis huius vxorem, morte morietur.
* Seuit autem Iſaac in terra illa,& inue- 12
nit in ipſo anno cētuplum:benedixitque
ei Dominus. * Et locupletatus eſt homo, 13
& ibat proficiens atque ſuccreſcens, do-
nec magnus vehemēter effectus eſt: * ha- 14
buit quoque poſſeſsiones ouium & ar-
mētorum,& familiæ plurimum. Ob hoc
inuidentes ei Palæſtini, * omnes puteos, 15
quos foderant ſerui patris illius Abra- D
ham,illo tempore obſtruxerunt,implen-
tes humo:* in tantum,vt ipſe Abimelech 16
diceret ad Iſaac:Recede à nobis,quoniam
potentior nobis factus es valde. * Et ille 17
diſcedens, vt veniret ad torrentem Gera-
ræ,habitarétque ibi:* rurſum fodit alios 18
puteos, quos foderant ſerui patris ſui A-
braham,& quos, illo mortuo, olim ob-
ſtruxerant Philiſthiim:appellauitque eos
eiſdem nominibus quibus antè pater vo-
cauerat. * Foderúntq; in Torrente,& re- 19
pererunt aquam viuam. * Sed & ibi iur- 20
gium fuit paſtorum Geraræ aduerſus pa-
ſtores Iſaac,dicentium: Noſtra eſt aqua.
quamobrem nomen putei, ex eo quod
acciderat, vocauit Calumniam: * Fode- 21
runt autem & alium:& pro illo quoque E
rixati ſunt, appellauitque eum,Inimici-
tias.Profectus inde fodit alium puteum, 22
pro quo non cōtenderunt:itaque vocauit
nomen eius,Latitudo, dicens:Nunc dila-
tauit nos Dominus, & fecit creſcere ſu-
per terram.* Aſcendit autem ex illo loco 23
in Berſabee, * vbi apparuit ei Dominus 24
in ipſa nocte, dicēs:Ego ſum Deus Abra-
ham patris tui,noli timere, quia ego te-
cum ſum:benedicā tibi, & multiplicabo
ſemen tuū propter ſeruum meum Abra-
ham.* Itaque ædificauit ibi altare:& in- 25
uocato nomine Domini, extendit taber- F
naculum: præcepitque ſeruis ſuis vt fo-
derent puteum. * Ad quem locum cùm 26
veniſſēt de Geraris,Abimelech,& Ocho-
zath amicus illius, & Phicol dux militū,
locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad 27
me, hominem quem odiſtis,& expuliſtis
28 à vobis? * Qui reſponderunt:Vidimus te-
cum eſſe Dominum, & idcirco nos dixi-
mus: Sit iuramentum inter nos,& inea-
29 mus fœdus, * vt non facias nobis quid-
quam mali,ſicut & nos nihil tuorum at-
tigimus, nec fecimus quod te læderet:ſed
cum pace dimiſimus auctum benedictio-
30 ne Domini.*Fecit ergo eis conuiuium,&
31 poſt cibum & potum * ſurgentes manè,
G iurauerunt ſibi mutuò: dimiſitque eos
32 Iſaac pacificè in locum ſuum. * Ecce au-
tem venerunt in ipſo die ſerui Iſaac, an-
nunciantes ei de puteo quem foderant,
33 atque dicentes:Inuenimus aquam.*Vnde
appellauit eum,Abundantiam:& nomen
vrbi impoſitum eſt Berſabee, vſque in
34 præſentem diem. * Eſau verò quadrage-
narius duxit vxores, Iudith filiam Beeri
Hethæi,& Baſemath filiam Elon eiuſdem
35 loci: * ‖ quæ ambæ offenderant animum ‖ *Infr.*
Iſaac & Rebeccæ. 27. g.
46.

CAP. XXVII.

1 SEnuit autem Iſaac, & caligauerunt
A oculi eius,& videre non poterat: vo-
cauítque Eſau filium ſuum maiorem, &
dixit ei:Fili mi? Qui reſpondit: Adſum.
2 * Cui pater: Vides,inquit, quòd ſenue-
3 rim,& ignorem diem mortis meæ* Sume
arma tua,pharetram, & arcum,& egre-
dere foras:cúmque venatu aliquid appre-
4 henderis, * fac mihi inde pulmentum ſi-
cut velle me noſti,& affer vt comedā: &
benedicat tibi anima mea antequā mo-
5 riar.* Quod cùm audiſſet Rebecca,& ille
abiiſſet in agrū vt iuſsionem patris im-
6 pleret.* dixit filio ſuo Iacob: Audiui pa-
trem tuum loquentem cum Eſau fratre
7 tuo,& dicentem ei:* Affer mihi de vena-
tione tua, & fac cibos vt comedā,& be-
B nedicam tibi coram Domino antequam
8 moriar. * Nunc ergo fili mi, acquieſce
9 conſiliis meis:* & pergens ad gregem,af-
fer mihi duos hœdos optimos, vt faciam
ex eis eſcas patri tuo, quibus libenter ve-
10 ſcitur:*quas cùm intuleris,& comederis,
11 benedicat tibi priuſquam moriatur.* Cui
ille reſpondit:Noſti quòd Eſau, & frater
12 meus,homo piloſus ſit,& ego lenis:*ſi at-
trectauerit me pater meus, & ſenſerit,ti-
meo ne putet me ſibi voluiſſe illudere, &
inducam ſuper me maledictionem pro
13 benedictione.* Ad quem mater:in me ſit,
ait,iſta maledictio, fili mi: tantùm audi
vocem meam ,& pergens affer quæ dixi.
14 * Abiit,& attulit, deditque matri. Para-
uit illa cibos, ſicut velle nouerat patrem
15 illius. * Et veſtibus Eſau valde bonis,
quas apud ſe habebat domi, induit eum:
16 * pelliculáſque hœdorum circumdedit
17 manibus,& colli nuda protexit. * Dedít-
que pulmentum,& panes, quos coxerat,
18 tradidit. * Quibus illatis, dixit:Pater mi?
C At ille reſpondit: Audio. Quis es tu fili
19 mi? * Dixitque Iacob:Ego ſum primoge-
nitus tuꝰ Eſau:feci ſicut præcepiſti mihi:
ſurge

ized by Google

ſurge,ſede, & comede de venatione mea,
vt benedicat mihi anima tua. * Rurſúm- 20
que Iſaac ad filium ſuum: Quomodo, in-
quit, tam citò inuenire potuiſti, fili mi?
Qui reſpondit : Voluntas Dei fuit vt citò
occurreret mihi quod volebam. * Dixit- 21
que Iſaac : Accede huc, vt tangam te fili
mi, & probem vtrùm tu ſis filius meus
Eſau,an non. * Acceſsit ille ad patrem,& 22
palpato eo dixit Iſaac : Vox quidem, vox
Iacob eſt : ſed manus, manus ſunt Eſau.
* Et non cognouit eum, quia piloſæ ma- 23
nus ſimilitudinem maioris expreſſerant.
Benedicens ergo illi. * ait : Tu es filius 24
meus Eſau?Reſpondit,Ego ſum, * At ille: 25
Affer mihi, inquit, cibos de venatione D
tua,fili mi, vt benedicat tibi anima mea.
Quos cùm oblatos comediſſet, obtulit ei
etiam vinum.quo hauſto, * dixit ad eum: 26
Accede ad me, & da mihi oſculũ, fili mi.
* Acceſsit,& oſculatus eſt eum. Statím- 27
que vt ſenſit veſtimentorum illius fra-
grantiam, benedicens illi,ait : Ecce odor
filij mei ſicut odor agri pleni,cui benedi-
xit Dominus.*Det tibi Deus de rore cæli, 28
& de pinguedine terræ,abundantiam fru-
menti & vini. * Et ſeruiant tibi populi, 29
& adorent te tribus : eſto dominus fra-
trum tuorum,& incuruentur ante te filij
matris tuæ. qui maledixerit tibi, ſit ille E
maledictus:& qui benedixerit tibi, bene-
dictionibus repleatur. * Vix Iſaac ſermo- 30
nem impleuerat : & egreſſo Iacob foras,
venit Eſau, * coctóſque de venatione ci- 31
bos intulit patri, dicens : Surge pater mi,
& comede de venatione filij tui: vt bene-
dicat mihi anima tua.* Dixitq; illi Iſaac: 32
Quis enim es tu?Qui reſpondit : Ego ſum
filius tuus primogenitus Eſau.* Expauit 33
Iſaac ſtupore vehementi : & vltrà quàm
credi poteſt,admirans, ait:Quis igitur ille
eſt qui dudum captam venationem attu-
lit mihi, & comedi ex omnibus priuſ-
quam tu venires? benedixique ei ; & erit
benedictus. * Auditis Eſau ſermonibus 34
patris,irrugiit clamore magno: & cõſter-
natus,ait : Benedic etiam & mihi, pater
mi.* Qui ait : Venit germanus tuus frau- 35
dulenter,& accepit benedictionem tuam.
* At ille ſubiunxit, Iuſtè vocatum eſt no- 36
men eius Iacob:ſupplantauit enim me in F
‖ Sup.25 d.33. altera vice : ‖ primogenita mea antè tu-
lit,& nunc ſecundò ſurripuit benedictio-
nem meam:Rurſúmque ad patrem:Num-
quid non reſeruaſti, ait, & mihi benedi-
ctionem? * Reſpondit Iſaac : Dominum 37
tuum illum conſtitui, & omnes fratres
eius ſeruituti illius ſubiugaui : frumento
& vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc fili
mi,vltrà quid faciam? * Cui Eſau : Num 38
vnam,inquit, tantùm benedictionem ha-
bes,pater? mihi quoque obſecro vt bene-
dicas.Cúmq; eiulatu magno fleret, * mo- 39
‖ Hebr. 11.d.17. tus Iſaac, dixit ad eum : ‖ In pinguedine
terræ, & in rore cæli deſuper, * erit be- 40
nedictio tua. Viues in gladio,& fratri tuo
ſeruies:tempúſque veniet, cùm excutias
& ſoluas iugum eius de ceruicibus tuis.
41 * Oderat ergo ſemper Eſau Iacob pro be-
G nedictione qua benedixerat ei pater : di-
xítque in corde ſuo: ‖ Venient dies luctus ‖ Abd.1. c.10.
patris mei, & occidam Iacob fratrem
42 meum.* Nunciata ſunt hæc Rebeccæ:quæ
mittens & vocans Iacob filium ſuum di-
xit ad eum:Ecce Eſau frater tuus mina-
43 tur vt occidat te.* Nunc ergo fili mi,audi
vocem meam, & conſurgens fuge ad La-
44 ban fratrem meum in Haran : * habita-
biſque cum eo dies paucos, donec re-
45 quieſcat furor fratris tui, & ceſſet indi-
gnatio eius, obliuiſcatúrque eorum quæ
feciſti in eum:poſtea mittam,& adducam
te inde huc.cur vtroque orbabor filio in
46 vno die?* Dixítque Rebecca ad Iſaac:Tæ-
det me vitæ meæ propter filias Heth : ſi Sup.26.
acceperit Iacob vxorem de ſtirpe huius
terræ,nolo viuere.

CAP. XXVIII.

1 VOcauit itaque Iſaac Iacob, & bene-
A dixit eum,præcepítque ei dicens:No-
li accipere coniugem de genere Chanaan:
2 * ſed vade, & proficiſcere in Meſopo-
tamiam Syriæ, ad domum Bathuel pa-
tris matris tuæ, & accipe tibi inde
vxorem de filiabus Laban auunculi tui.
3 * Deus autem omnipotens benedicat tibi,
& creſcere te faciat, atque multiplicet:
4 vt ſis in turbas populorum. * Et det tibi
benedictiones Abrahæ, & ſemini tuo poſt
te : vt poſsideas terram peregrinationis
5 tuæ,quam pollicitus eſt auo tuo.* ‖Cúm- ‖ Oſee. 12.d.12.
que dimiſiſſet eum Iſaac, profectus venit
in Meſopotamiam Syriæ ad Laban filium
Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris
6 ſuæ. * Videns autem Eſau quòd benedi-
B xiſſet pater ſuus Iacob, & miſiſſet eum
in Meſopotamiam Syriæ, vt inde vxorem
duceret:& quòd poſt benedictionem præ-
cepiſſet ei, dicens : Non accipies vxorem
7 de filiabus Chanaan : * quódque obediens
Iacob parentibus ſuis iſſet in Syriam:
8 * probans quoque quòd nõ libenter aſpi-
9 ceret filias Chanaan pater ſuus. * iuit ad
Iſmaelem, & duxit vxorem, abſque iis
quas priùs habebat, Maheleth filiam Iſ-
mael filij Abraham, ſororem Nabaioth.
10 * Igitur egreſſus Iacob de Berſabee, per-
11 gebat Haran. * Cúmque veniſſet ad quen-
dam locum, & vellet in eo requieſcere
poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus
qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo,
12 dormiuit in eodem loco. * Viditque in
C ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, &
cacumen illius tangens cælum : Angelos
quoque Dei aſcendentes & deſcendentes
13 per eam. * & Dominum innixum ſcalæ
dicentem ſibi : ‖ Ego ſum Dominus Deus ‖ Inf.35
Abraham patris tui, & Deus Iſaac : Ter- a.1.48.
ram in qua dormis, tibi dabo & ſemini a.3.
14 tuo. * Eritque ſemen tuum quaſi puluis ‖ Deu.12
terræ: ‖ dilataberis ad Occidentem,& O- c.20.
rientem,& Septentrionem, & Meridiẽ:& 19.

Digitized by Google

‖ Sup. ‖ BENEDICENTVR IN TE &
26.a.4. in ſemine tuo cunctæ tribus terræ. * Et 15
ero cuſtos tuus quocumque perrexeris, &
reducam te in terram hanc: nec dimittam
niſi cõpleuero vniuerſa quæ dixi. * Cúm- 16
que euigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Verè
Inf. 31. Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebã.
b.13. * Pauenſque, Quàm terribilis eſt, inquit, 17
locus iſte! nõ eſt hic aliud niſi domus Dei, D
& porta cæli. * Surgens ergo Iacob manè, 18
tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti
ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum
deſuper. * Appellauitque nomen vrbis Be- 19
thel, quæ prius Luza vocabatur. * Vouit 20
etiam votum, dicens: Si fuerit Deus me-
cum, & cuſtodierit me in via, per quã ego
ambulo, & dederit mihi panem ad veſcẽ-
dum, & veſtimentum ad induendum, * re- 21
uerſuſque fuero proſperè ad domum pa-
tris mei: erit mihi Dominus in Deum, &
* lapis iſte, quem erexi in titulum, voca- 22
bitur Domus Dei: cunctorumque quæ
dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAP. XXIX.

PRofectus ergo Iacob venit in terram 1
Orientalem. * Et vidit puteum in agro, 2
tres quoque greges ouium accubantes A
iuxta eum: nam ex illo adaquabantur pe-
cora, & os eius grandi lapide claudebatur.
* Moriſque erat vt cunctis ouibus congre- 3
gatis deuoluerent lapidem, & refectis gre-
gibus rurſum ſuper os putei ponerent.
* Dixitque ad paſtores: Fratres vnde eſtis? 4
Qui reſponderunt: De Haran. * Quos in- 5
terrogans, Numquid, ait, noſtis Laban fi-
lium Nachor? Dixerunt: Nouimus. * Sa- 6
nuſne eſt? inquit: Valet, inquiunt: & ecce
Rachel filia eius venit cum grege ſuo.
* Dixitque Iacob: Adhuc multum diei ſu- 7
pereſt, nec eſt tempus vt reducantur ad
caulas greges: date antè potum ouibus, &
ſic eas ad paſtum reducite. * Qui reſpon- 8
derunt: non poſſumus, donec omnia pe- B
cora congregentur, & amoueamus lapi-
dem de ore putei, vt adaquemus greges.
* Adhuc loquebantur, & ecce Rachel ve- 9
niebat cũ ouibus patris ſui: nam gregem
ipſa paſcebat. * Quam cùm vidiſſet Ia- 10
cob, & ſciret conſobrinam ſuam, ouéſque
Laban auunculi ſui: amouit lapidem quo
puteus claudebatur. * Et adaquato grege, 11
oſculatus eſt eam: & eleuata voce fleuit,
* & indicauit ei quòd frater eſſet patris 12
ſui, & filius Rebeccæ: at illa feſtinans nũ-
ciauit patri ſuo. * Qui cùm audiſſet ve- 13
niſſe Iacob filium ſororis ſuæ, cucurrit
obuiam ei: complexúſq; eum, & in oſcula
ruens, duxit in domum ſuam. Auditis au-
tem cauſis itineris, * reſpondit: Os meum 14
es, & caro mea. Et poſtquam impleti ſunt
dies menſis vnius, * dixit ei: Num quia 15
frater meus es, gratis ſeruies mihi? dic
quid mercedis accipias. * Habebat verò 16
duas filias, nomen maioris Lia: minor ve-
rò appellabatur Rachel. * Sed Lia lippis 17
erat oculis: Rachel decora facie, & venu-
18 ſto aſpectu. * Quam diligens Iacob, ait:
C Seruiam tibi pro Rachel filia tua minore,
19 ſeptem annis. * Reſpondit Laban: Melius
eſt vt tibi eam dem quàm alteri viro, ma-
20 ne apud me. * Seruiuit ergo Iacob pro
Rachel ſeptem annis: & videbantur illi
21 pauci dies præ amoris magnitudine. * Di-
xitque ad Laban: Da mihi vxorem meam:
quia iam tempus impletum eſt, vt ingre-
22 diar ad illam. * Qui vocatis multis ami-
corum turbis ad cõuiuium, fecit nuptias.
23 * Et veſperè Liam filiam ſuam introduxit
24 ad eum, * dans ancillam filiæ, Zelpham
nomine. Ad quam cùm ex more Iacob
fuiſſet ingreſſus, facto manè vidit Liam:
25 * & dixit ad ſocerũ ſuum: Quid eſt quod
facere voluiſti? nónne pro Rachel ſeruiui
26 tibi? quare impoſuiſti mihi? * Reſpondit
Laban: Non eſt in loco noſtro conſuetu-
dinis, vt minores antè tradamus ad nu-
27 ptias. * Imple hebdomadam dierum huius
D copulæ: & hanc quoque dabo tibi pro
opere quo ſeruiturus es mihi ſeptem an-
28 nis aliis. * Acquieuit placito: & hebdoma-
29 da tranſacta, Rachel duxit vxorem: * cui
30 pater ſeruam Balam tradiderat. * Tan-
démque potitus optatis nuptiis, amorem
ſequentis priori prætulit, ſeruiens apud
31 eum ſeptem annis aliis. * Videns autem
Dominus quòd deſpiceret Liam, aperuit
vuluam eius, ſorore ſterili permanente.
32 * Quæ conceptum genuit filium, voca-
uitque nomen eius Ruben, dicens: Vidit
Dominus humilitatem meam, nunc ama-
33 bit me vir meus. * Rurſumque concepit &
E peperit filium, & ait: Quoniam audiuit
me Dominus haberi contemptui, dedit
etiam iſtum mihi. vocauítque nomen eius
34 Simeon. * Concepítque tertiò, & genuit
alium filium: dixitque: nunc quoque co-
pulabitur mihi maritus meus, eo quòd
pepererim ei tres filios: & idcirco appel-
35 lauit nomen eius, Leui. * Quartò conce-
pit, & peperit filium, & ait: Modò confi-
tebor Domino. ‖ & ob hoc vocauit eum, ‖ Matt.1.
Iudam: ceſſauítque parere. a.2.

CAP. XXX.

1 CErnens autem Rachel quòd infœ-
A cunda eſſet, inuidit ſorori ſuæ, & ait
marito ſuo: Da mihi liberos, alioquin
2 moriar. * Cui iratus reſpondit Iacob:
Num pro Deo ego ſum, qui priuauit te
3 fructu ventris tui? * At illa: Habeo, in-
quit, famulam Balam: ingredere ad illam,
vt pariat ſuper genua mea, & habeam ex
4 illa filios. * Deditque illi Balam in coniu-
5 gium: quæ, * ingreſſo ad ſe viro, concepit,
6 & peperit filium. * Dixítq; Rachel: Iudi-
cauit mihi Dominus, & exaudiuit vocem
meam, dans mihi filium. & idcirco appel-
7 lauit nomen eius, Dan. * Rurſumque Bala
8 concipiens peperit alterum, * pro quo ait
B Rachel: Comparauit me Deus cum ſorore
mea, & inualui: vocauítque eum, Ne-
9 pthali. * Sentiens Lia quòd parere deſiſ-
ſet, Zelpham ancillam ſuam marito tra-
didit,

Digitized by Google

didit. * Qua poſt conceptũ edente filium, 10
* dixit:Feliciter. & idcirco vocauit nomẽ 11
eius, Gad. * Peperit quoque Zelpha alte- 12
rum. * Dixítque Lia:Hoc pro beatitudine 13
mea: Beatam quippe me dicent mulieres.
propterea appellauit eum, Aſer. * Egreſ- 14
ſus autem Ruben tempore meſsis triticeæ
in agrum,reperit mãdragoras:quas matri
Liæ detulit. Dixítq; Rachel:Da mihi par-
tem de mandragoris filij tui.*Illa reſpon- 15
dit:Parúmne tibi videtur,quòd præripue-
ris maritum mihi, niſi etiam mándrago- C
ras filij mei tuleris? Ait Rachel : Dormiat
tecum hac nocte pro mandragoris filij
tui. * Redeuntíque ad veſperam Iacob 16
de agro,egreſſa eſt in occurſum eius Lia,
& ad me,inquit, intrabis : quia mercede
conduxi te pro mãdragoris filij mei.Dor-
miuítque cum ea nocte illa. * Et exaudi- 17
uit Deus preces eius : concepítque & pe-
perit filium quintum. * & ait:Dedit Deus 18
mercedem mihi : quia dedi ancillã meam
viro meo:appellauítque nomen eius,Iſſa-
char. * Rurſum Lia concipiens , peperit 19
ſextum filium. * & ait: Dotauit me Deus 20
dote bona : etiam hac vice mecum erit
maritus meus , eo quòd genuerim ei ſex
filios : & idcirco appellauit nomen eius
Zabulon. * Poſt quem peperit filiam,no- 21
mine Dinam.*Recordatus quoque Domi- 22
nus Rachelis , exaudiuit eam , & aperuit D
vuluam eius. * Quæ concepit & peperit 23
filium,dicens: Abſtulit Deus opprobrium
meum. * & vocauit nomen eius, Ioſeph, 24
dicens:Addat mihi Dominus filium alte-
rum. * Nato autem Ioſeph , dixit Iacob 25
ſocero ſuo:Dimitte me vt reuertar in pa-
triam, & ad terrã meam. * Da mihi vxo- 26
res,& liberos meos,pro quibus ſeruiui ti-
bi,vt abeam: tu noſti ſeruitutem qua ſer-
uiui tibi. * Ait illi Laban: Inueniam gra- 27
tiam in conſpectu tuo:experimento didi-
ci,quia benedixerit mihi Deus propter te:
* conſtitue mercedem tuam quam dem 28
tibi. * At ille reſpondit: Tu noſti quomo- 29
do ſeruierim tibi , & quanta in manibus E
meis fuerit poſſeſsio tua. * Modicum ha- 30
buiſti antequam venirem ad te , & nunc
diues effectus es:benedixítque tibi Domi-
nus ad introitum meum.Iuſtum eſt igitur
vt aliquando prouideam etiam domui
meæ. * Dixítque Laban : Quid tibi dabo? 31
At ille ait : Nihil volo:ſed ſi feceris quod
poſtulo,iterum paſcam,& cuſtodiam pe-
cora tua.* Gyra omnes greges tuos,& ſe- 32
para cunctas oues varias & ſparſo vellere:
& quodcumque furuum, & maculoſum,
uariúmque fuerit,tam in ouibus quàm in
capris,erit merces mea.* Reſpondebítque 33
mihi cras iuſtitia mea,quãdo placiti tem-
pus aduenerit coram te:& omnia quæ nõ
fuerint varia & maculoſa & furua , tam
in ouibus quàm in capris , furti me ar-
guent. * Dixítque Laban : Gratum habeo 34
quod petis. * Et ſeparauit in die illa ca- 35
pras,& oues,& hircos, & arietes , varios F
atque maculoſos:cunctum autem gregem
vnicolorem, id eſt , albi & nigri velleris,
36 tradidit in manu filiorum ſuorũ.* Et po-
ſuit ſpatium itineris trium dierũ inter ſe
& generum, qui paſcebat reliquos greges
37 eius. * Tollens ergo Iacob virgas popu-
leas virides, & amygdalinas, & ex plata-
nis, ex parte decorticauit eas: detractíſq;
corticibus , in his quæ ſpoliata fuerant,
cãdor apparuit:illa verò quæ integra fue-
rant,viridia permanſerunt:atque in hunc
38 modum color effectus eſt varius.*Poſuítq;
eas in canalibus,vbi effundebatur aqua:vt
cùm veniſſent greges ad bibendum , ante
oculos haberent virgas , & in aſpectu ea-
39 rum conciperent. * Factúmque eſt vt in
G ipſo calore coitus , oues intuerentur vir-
gas, & parerent maculoſa,& varia,& di-
40 uerſo colore reſperſa. * Diuiſítq; gregem
Iacob , & poſuit virgas in canalibus ante
oculos arietum: erãt autem alba & nigra
quæque,Laban:cetera verò,Iacob,ſepara-
41 tis inter ſe gregibus. * Igitur quando pri-
mo tempore aſcendebantur oues,ponebat
Iacob virgas in canalibus aquarum ante
oculos arietum & ouium , vt in earum
42 contemplatione conciperent: * quãdo ve-
rò ſerotina admiſſura erat , & conceptus
extremus,non ponebat eas. Factáque ſunt
ea quæ erant ſerotina, Laban:& quæ pri-
43 mi temporis,Iacob. * Ditatúſq; eſt homo
vltra modum , & habuit greges multos,
ancillas & ſeruos,camelos & aſinos.

CAP. XXXI.

1 POſtquam autem audiuit verba filio-
A rum Laban dicentium : Tulit Iacob
omnia quæ fuerunt patris noſtri,& de il-
lius facultate ditatus , factus eſt inclytus:
2 * animaduertit quoque faciem Laban,
quòd non eſſet erga ſe ſicut heri & nu-
3 diuſtertius,* maxime dicente ſibi Domi-
no: Reuertere in terram patrum tuorum,
& ad generationem tuam,eróque tecum.
4 * Miſit , & vocauit Rachel & Liã in agrũ,
5 vbi paſcebat greges,* dixítque eis : Video
faciem patris veſtri quòd non ſit erga me
ſicut heri & nudiuſtertius: Deus autẽ pa-
6 tris mei fuit mecum. * Et ipſæ noſtis
quòd totis viribus meis ſeruierim patri
7 veſtro. * Sed & pater veſter circumuenit
me , & mutauit mercedem meam decem
vicibus: & tamen non dimiſit eũ Deus vt
8 noceret mihi. * Si quando dixit : Variæ
erunt mercedes tuæ:pariebãt omnes oues
varios fœtus.quando verò è contrario ait:
Alba quæque accipies pro mercede : om-
9 nes greges alba pepererunt. * Tulítque
Deus ſubſtantiã patris veſtri,& dedit mi-
10 hi. * Poſtquam enim conceptus ouium
B tempus aduenerat:leuaui oculos meos,&
vidi in ſomnis aſcendentes mares ſuper
feminas,varios & maculoſos, & diuerſo-
11 rum colorum. * Dixítque Angelus Dei
ad me in ſomnis: Iacob? Et ego reſpondi:
12 Adſum. * Qui ait : Leua oculos tuos , &
vide vniuerſos maſculos aſcendẽtes ſuper
feminas

Digitized by

feminas,varios,maculoſos, atque reſper-
ſos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi La-
‖ Sup.28 c.11. ban. * Ego ſum Deus Bethel, ‖ vbi vnxiſti 13
lapidem, & votum vouiſti mihi. Nunc
ergo ſurge, & egredere de terra hac, re-
uertens in terram natiuitatis tuæ. * Re- 14
ſponderúntque Rachel & Lia: Numquid
habemus reſidui quidquam in facultati-
bus & hereditate domus patris noſtri?
* Nónne quaſi alienas reputauit nos, & 15
vendidit, comeditque pretium noſtrum?
* Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas 16
tradidit nobis, ac filiis noſtris: vnde om-
nia quæ præcepit tibi Deus, fac. * Surre- 17
xit itaque Iacob, & impoſitis liberis ac C
coniugibus ſuis ſuper camelos,abiit.*Tu- 18
lítque omnem ſubſtantiam ſuam, & gre-
ges,& quidquid in Meſopotamia acqui-
ſierat, pergens ad Iſaac patrem ſuum in
terram Chanaan. * Eo tempore ierat La- 19
ban ad tondendas oues, & Rachel furata
eſt idola patris ſui. * Noluítque Iacob 20
confiteri ſocero ſuo quòd fugeret.* Cúm- 21
que abiiſſet tam ipſe quàm omnia quæ
iuris ſui erant, & amne tranſmiſſo perge-
ret contra Montem Galaad: * nunciatum 22
eſt Laban die tertio quòd fugeret Iacob.
* Qui, aſſumptis fratribus ſuis, perſecu- 23
tus eſt eum diebus ſeptem: & compre-
hendit eum in Monte Galaad. * Viditque 24
in ſomnis dicentem ſibi Deum: Caue ne
quidquam aſperè loquaris contra Iacob. D
* Iámque Iacob extenderat in monte ta- 25
bernaculum: cúmque ille cõſecutus fuiſ-
ſet eum cum fratribus ſuis,in eodẽ Mon-
te Galaad fixit tentorium.*Et dixit ad Ia- 26
cob:Quare ita egiſti, vt clam me abigeres
filias meas quaſi captiuas gladio? * Cur 27
ignorante me fugere voluiſti,nec indicare
mihi, vt proſequerer te cum gaudio, &
canticis,& tympanis, & citharis? * Non 28
es paſſus vt oſcularer filios meos & filias:
ſtultè operatus es:& nunc quidem * valet 29
manus mea reddere tibi malum: ſed Deus
patris veſtri heri dixit mihi: Caue ne lo-
quaris contra Iacob quidquam durius.
* Eſto, ad tuos ire cupiebas, & deſiderio 30
erat tibi domus patris tui: cur furatus es
deos meos? * Reſpondit Iacob: Quòd in- 31
ſcio te profectus ſum, timui ne violenter
auferres filias tuas. * Quòd autem furti 32
me arguis: apud quemcumque inueneris E
deos tuos, necetur coram fratribus no-
ſtris:ſcrutare, quidquid tuorum apud me
inueneris,& aufer.hæc dicens, ignorabat
quòd Rachel furata eſſet idola. * Ingreſ- 33
ſus itaque Laban tabernaculum Iacob &
Liæ, & vtriuſque famulæ, non inuenit.
Cúmque intraſſet tentorium Rachelis,
* illa feſtinans abſcõdit idola ſubter ſtra- 34
menta cameli,& ſedit deſuper:ſcrutanti-
que omne tentorium,& nihil inuenienti,
* ait: Ne iraſcatur Dominus meus quòd 35
coram te aſſurgere nequeo: quia iuxta
conſuetudinem feminarum nunc accidit
mihi: ſic deluſa ſolicitudo quærentis eſt.
36 *Tuménſque Iacob,cum iurgio ait:Quam
ob culpam meam, & ob quod peccatum
37 meum ſic exarſiſti poſt me,* & ſcrutatus
es omnem ſupellectilem meam? Quid in-
ueniſti de cuncta ſubſtantia domus tuæ?
pone hic coram fratribus meis & fratri-
38 bus tuis,& iudicent inter me & te. * Id-
circo viginti annis fui tecum?oues tuæ &
capræ ſteriles non fuerunt, arietes gregis
39 tui non comedi: * nec captum à beſtia
F oſtendi tibi, ego damnum omne redde-
bam: quidquid furto peribat,à me exige-
40 bas: * die noctúque æſtu vrebar, & gelu,
41 fugiebátque ſomnus ab oculis meis.* Sic-
que per viginti annos in domo tua ſerui-
ui tibi,quattuordecim pro filiabus, & ſex
pro gregibus tuis:immutaſti quoque mer-
42 cedem meam decem vicibus. * Niſi Deus
patris mei Abraham, & timor Iſaac, af-
fuiſſet mihi, forſitan modò nudum me
dimiſiſſes: afflictionem meam & laborem
manuum mearum reſpexit Deus, & ar-
43 guit te heri. * Reſpondit ei Laban: Filiæ
meæ & filij, & greges tui, & omnia quæ
cernis,mea ſunt:quid poſſum facere filiis
44 & nepotibus meis? Veni ergo, & inea-
mus fœdus: vt ſit in teſtimonium inter
45 me & te.* Tulit itaque Iacob lapidem,&
46 erexit illum in titulum: * dixítque fratri-
bus ſuis: Afferte lapides.Qui congregan-
tes fecerunt tumulum, comederúntq; ſu-
47 per eum: * quem vocauit Laban Tumu-
lum teſtis:& Iacob, Aceruum teſtimonij,
vterque iuxta proprietatem linguæ ſuæ.
48 * Dixitque Laban: Tumulus iſte erit te-
G ſtis inter me & te hodie,& idcirco appel-
latum eſt nomen eius Galaad, id eſt, Tu-
49 mulus teſtis. * Intueatur & iudicet Do-
minus inter nos quando receſſerimus à
50 nobis.* ſi afflixeris filias meas,& ſi intro-
duxeris alias vxores ſuper eas: nullus ſer-
monis noſtri teſtis eſt abſque Deo, qui
51 præſens reſpicit. * Dixitque rurſus ad Ia-
cob:En tumulus hic, & lapis quem erexi
52 inter me & te, * teſtis erit:tumulus, in-
quam,iſte & lapis ſint in teſtimonium, ſi
aut ego tranſiero illum pergens ad te,aut
tu præterieris, malum mihi cogitans.
53 * Deus Abraham, & Deus Nachor, iudi-
cet inter nos, Deus patris eorum. Iurauit
ergo Iacob per timorem patris ſui Iſaac:
54 immolatíſque victimis in monte, voca-
uit fratres ſuos vt ederent panem. Qui
55 cùm comediſſent,manſerunt ibi. * Laban
verò de nocte conſurgens, oſculatus eſt
filios & filias ſuas, & benedixit illis: re-
uerſuſque eſt in locum ſuum.

CAP. XXXII.

1 IAcob ‖ quoque abiit itinere quo cœ- ‖ Inf.48. c.16.
A perat: fuerúntque ei obuiam Angeli
2 Dei. * Quos cùm vidiſſet,ait:Caſtra Dei
ſunt hæc. & appellauit nomen loci il-
3 lius Mahanaim, id eſt, Caſtra. Miſit au-
tem & nuncios ante ſe ad Eſau fratrem
ſuum in terram Seir, in regionem Edom:
4 * præcepítque eis, dicens: Sic loquimini
domino

domino meo Eſau: Hæc dicit frater tuus
Iacob: Apud Laban peregrinatus ſum,&
fui vſque in præſentem diem. *Habeo 5
boues,& aſinos,& oues,& ſeruos,& an-
cillas:mittóque nunc legationem ad do-
minum meum, vt inueniam gratiam in B
conſpectu tuo. *Reuerſique ſunt nuncij 6
ad Iacob,dicentes: Venimus ad Eſau fra-
trem tuum, & ecce properat tibi in oc-
curſum cum quadringentis viris. *Ti- 7
muit Iacob valde: & perterritus diuiſit
populum qui ſecum erat:greges quoque
& oues & boues,& camelos,in duas tur-
mas, *dicens: Si venerit Eſau ad vnam 8
turmam,& percuſſerit eam, alia turma,
quæ reliqua eſt, ſaluabitur. *Dixítque 9
Iacob:Deus patris mei Abraham:& Deus
patris mei Iſaac: Domine qui dixiſti mi-
hi: Reuertere in terram tuam, & in lo- C
cum natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi:
*minor ſum cunctis miſerationibus tuis, 10
& veritate tua quã expleuiſti ſeruo tuo.
In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum:
& nunc cum duabus turmis regredior.
*Erue me de manu fratris mei Eſau,quia 11
valde eum timeo:ne fortè veniens percu-
tiat matrem cum filiis. *Tu locutus es 12
quòd benefaceres mihi, & dilatares ſe-
men meum ſicut arenam maris, quæ præ
multitudine numerari non poteſt.*Cúm- 13
que dormiſſet ibi nocte illa, ſeparauit de
his quæ habebat,munera Eſau fratri ſuo, D
*capras ducentas,hircos viginti,oues du- 14
centas,& arietes viginti,*camelos fœtas 15
cum pullis ſuis triginta, vaccas quadra-
ginta,& tauros viginti,aſinas viginti, &
pullos earum decem. *Et miſit per ma- 16
nus ſeruorum ſuorum ſingulos ſeorſum
greges, dixítque pueris ſuis: Antecedite
me: & ſit ſpatium inter gregem & gre-
gem.*Et præcepit priori, dicens: Si ob- 17
uium habueris fratrem meum Eſau: &
interrogauerit te, Cuius es? aut,Quò va- E
dis?aut,Cuius ſunt iſta quæ ſequeris?*re- 18
ſpõdebis: Serui tui Iacob, munera miſit
domino meo Eſau: ipſe quoque poſt nos
venit.*Similiter dedit mandata ſecundo, 19
& tertio,& cunctis qui ſequebantur gre-
ges, dicens: Iiſdem verbis loquimini ad
Eſau,cùm inueneritis eum. *Et addetis: 20
Ipſe quoque ſeruus tuus Iacob iter no-
ſtrum inſequitur: dixit enim:Placabo il-
lum muneribus quæ præcedunt, & poſtea
videbo illum, forſitã propitiabitur mihi.
*Præceſſerunt itaque munera ante eum, 21
ipſe verò manſit nocte illa in caſtris.
*Cúmque maturè ſurrexiſſet, tulit duas 22
vxores ſuas,& totidem famulas, cum vn- F
decim filiis, & tranſiuit vadum Iaboc.
*Traductíſque omnibus quæ ad ſe perti- 23
nebant, *manſit ſolus: & ecce vir lucta- 24
batur cum eo vſque mane.*Qui cùm vi- 25
deret quòd eum ſuperare non poſſet, te-
tigit neruũ femoris eius, & ſtatim emar-
cuit.*Dixítque ad eum:Dimitte me, iam 26
enim aſcendit aurora. Reſpondit:Non di-
27 mittam te,niſi benedixeris mihi.*Ait er-
go:Quod nomen eſt tibi? Reſpõdit:Iacob.
28 *At ille,Nequaquam, inquit, Iacob ap-
pellabitur nomen tuum,ſed Iſrael: quo-
niam ſi contra Deum fortis fuiſti,quanto
29 magis contra homines præualebis? *In-
G terrogauit eum Iacob:Dic mihi, quo ap-
pellaris nomine? Reſpondit: Cur quæris
nomen meum? Et benedixit ei in eodem
30 loco. Vocauítque Iacob nomen loci il-
lius Phanuel,dicens: Vidi Deum facie ad
31 faciẽ,& ſalua facta eſt anima mea. *Or-
túſque eſt ei ſtatim ſol poſtquam tranſ-
greſſus eſt Phanuel: ipſe verò claudicabat
32 pede. *Quam ob cauſam non comedunt
neruum filij Iſrael, qui emarcuit in fe-
more Iacob, vſque in præſentem diem:eo
quòd tetigerit neruum femoris eius, &
obſtupuerit.

CAP. XXXIII.

1 ELeuans autem Iacob oculos ſuos, vi-
A dit venientem Eſau, & cum eo qua-
dringentos viros: diuiſítque filios Liæ &
2 Rachel, ambarúmque famularum: *&
poſuit vtramque ancillam, & liberos ea-
rum, in principio: Liam verò, & filios
eius, in ſecundo loco: Rachel autem &
3 Ioſeph nouiſſimos.* Et ipſe progrediens
adorauit pronus in terram ſepties, donec
4 appropinquaret frater eius. *Currẽs ita-
que Eſau obuiam fratri ſuo, amplexatus
eſt eum: ſtringénſque collum eius & oſ-
5 culans fleuit. *Leuatíſque oculis, vidit
mulieres & paruulos earum, & ait:Quid
ſibi volunt iſti? & ſi ad te pertinent? Re-
B ſpondit:Paruuli ſunt, quos donauit mihi
6 Deus ſeruo tuo *Et appropinquantes
ancillæ & filij earum, incuruati ſunt.
7 *Acceſſit quoque Lia cum pueris ſuis: &
cùm ſimiliter adoraſſent, extremi Ioſeph
8 & Rachel adorauerunt. *Dixítque Eſau:
Quænam ſunt iſtæ turmæ quas obuiam
habui? Reſpondit:Vt inuenirem gratiam
9 coram domino meo. *At ille ait: Habeo
10 plurima,frater mi,ſint tua tibi. *Dixítq;
Iacob:Noli ita,obſecro:ſed ſi inueni gra-
tiam in oculis tuis, accipe munuſculum
de manibus meis: ſic enim vidi faciem
C tuam, quaſi viderim vultum Dei:eſto mi-
11 hi propitius, *& ſuſcipe benedictionem
quam attuli tibi, & quam donauit mihi
Deus tribuens omnia.Vix fratre compel-
12 lente ſuſcipiens, *ait: Gradiamur ſimul,
13 eróque ſocius itineris tui. *Dixítque Ia-
cob:Noſti domine mi, quòd paruulos ha-
beam teneros, & oues & boues fœtas,
mecum:quas ſi plus in ambulando fecere
laborare, morientur vna die cuncti gre-
14 ges.*Præcedat dominus meus ante ſeruũ
ſuum: & ego ſequar paulatim veſtigia
eius, ſicut videro paruulos meos poſſe,
donec veniam ad dominum meũ in Seir:
15 *Reſpondit Eſau: Oro te, vt de populo
qui mecum eſt ſaltem ſocij remaneant
viæ tuæ.Non eſt,inquit, neceſſe, hoc vno
tantùm indigeo, vt inueniam gratiam in
conſpectu

conſpectu tuo domine mi. * Reuerſus eſt 16
itaque illo die Eſau itinere quo venerat
in Seir.* Et Iacob venit in Socoth: vbi æ- 17
dificata domo & fixis tẽtoriis, appellauit D
nomen loci illius Socoth, id eſt, taberna-
cula. * Tranſiuitque in Salem vrbem Si- 18
chimorum, quę eſt in terra Chanaã, poſt-
quam reuerſus eſt de Meſopotamia Sy-
riæ: & habitauit iuxta oppidum. * Emit- 19
que partem agri in qua fixerat taberna-
cula, à filiis Hemor patris Sichem, cẽtum
agnis.* Et erecto ibi altari, inuocauit ſu- 20
per illud fortiſsimum Deum Iſrael.

CAP. XXXIIII.

Egreſſa eſt autem Dina filia Liæ vt 1
videret mulieres regionis illius. * Quã 2
cùm vidiſſet Sichem filius Hemor Heuæi, A
princeps terræ illius, adamauit eam : &
rapuit, & dormiuit cum illa, vi oppri-
mens virginem.* Et conglutinata eſt ani- 3
ma eius cum ea, triſtemque deliniuit
blanditiis.* Et pergens ad Hemor patrem 4
ſuum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc
coniugem. * Quod cùm audiſſet Iacob, 5
abſentibus filiis, & in paſtu pecorum
occupatis, ſiluit donec redirent. * Egreſſo 6
autem Hemor patre Sichem vt loquere-
tur ad Iacob,* ecce filij eius veniebant de 7
agro : auditóq; quod acciderat, irati ſunt
valde, eo quòd fœdam rem operatus eſſet
in Iſrael, & violata filia Iacob, rem illici-
tam perpetraſſet. * Locutus eſt itaque 8
Hemor ad eos : Sichem filij mei adhæſit
anima filiæ veſtræ: date eam illi vxorem:
* & iungamus viciſsim cõnubia: filias ve- 9
ſtras tradite nobis, & filias noſtras accipi-
te.* Et habitate nobiſcum: terra in pote- 10
ſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini, & B
poſsidete eam.* Sed & Sichem ad patrem 11
& ad fratres eius ait: Inueniã gratiam co-
ram vobis: & quæcunque ſtatueritis, da-
bo:* augete dotem, & munera poſtulate, 12
& libenter tribuam quod petieritis: tan-
tùm date mihi puellam hanc vxorẽ.* Re- 13
ſponderunt filij Iacob Sichem & patri
eius in dolo, ſæuientes ob ſtuprum ſoro-
ris : * Non poſſumus facere quod petitis, 14
nec dare ſororem noſtram homini incir-
cumciſo : quod illicitum & nefarium eſt
apud nos.* Sed in hoc valebimus fœdera- 15
ri, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & cir-
cumcidatur in vobis omne maſculini ſe-
xus;* tũc dabimus & accipiemus mutuò 16
filias veſtras ac noſtras : & habitabimus
vobiſcum, erimúſque vnus populus : * ſi 17
autem circumcidi nolueritis, tollemus fi- C
liam noſtram, & recedemus. * Placuit 18
oblatio eorum Hemor, & Sichem filio
eius:* nec diſtulit adoleſcens quin ſtatim 19
quod petebatur expleret : amabat enim
puellam valde, & ipſe erat inclytus in
omni domo patris ſui. * Ingreſsiq; por- 20
tam vrbis, locuti ſunt ad populum: * Viri 21
iſti pacifici ſunt, & volunt habitare no-
biſcum: negotientur in terra, & exerceant
eam, quæ ſpatioſa & lata cultoribus in-
diget: filias eorum accipiemus vxores : &
22 noſtras illis dabimus.* Vnum eſt, quo dif-
fertur tantum bonum : Si circumcidamus
maſculos noſtros, ritum gentis imitantes.
23 * Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cun-
cta quæ poſsidẽt, noſtra erunt : tantùm in
hoc acquieſcamus, & habitantes ſimul,
24 vnũ efficiemus populũ. * Aſſenſique ſunt
25 omnes, circumciſis cunctis maribus. * Et
D ecce die tertio, quando grauiſsimus vul-
nerum dolor eſt: arreptis, duo filij Iacob
Simeon & Leui fratres Dinæ, gladiis, in-
greſsi ſunt vrbem confidenter: ‖ interfe- ‖ I. ſ. 26 a. 6.
26 ctiſque omnibus maſculis,* Hemor & Si-
chem pariter necauerunt, tollentes Dinã
27 de domo Sichem ſororem ſuam. * Quibus
egreſsis, irruerunt ſuper occiſos ceteri fi-
lij Iacob: & depopulati ſunt vrbem in vl-
28 tionem ſtupri,* Oues eorũ, & armenta, &
aſinos, cunctáq; vaſtãtes quæ in domibus
29 & in agris erant : * paruulos quoque eo-
30 rum & vxores duxerunt captiuas. * Qui-
bus patratis audacter, Iacob dixit ad Si-
meon & Leui: Turbaſtis me, & odioſum
feciſtis me Chananæis & Pherezæis ha-
bitatoribus terrę huius. nos pauci ſumus:
illi congregati percutient me, & dele-
31 bor ego, & domus mea. * Reſponderunt:
Numquid vt ſcorto abuti debuere ſorore
noſtra?

CAP. XXXV.

1 Interea locutus eſt Deus ad Iacob: Sur-
A ge, & aſcẽde Bethel, & habita ibi, fac-
que altare Deo, qui ‖ apparuit tibi quãdo ‖ Sup. 28. c. 13.
2 fugiebas Eſau fratrem tuum.* Iacob verò
conuocata omni domo ſua, ait : Abiicite
deos alienos qui in medio veſtri ſunt, &
mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.
3 * Surgite, & aſcendamus in Bethel, vt fa-
ciamus ibi altare Deo : qui exaudiuit me
in die tribulationis meæ, & ſocius fuit
4 itineris mei. * Dederunt ergo ei omnes
deos alienos quos habebant, & inaures
quæ erant in auribus eorum: at ille info-
dit ea ſubter terebinthũ, quæ eſt poſt vr-
5 bem Sichem.* Cumq; profecti eſſent, ter-
ror Dei inuaſit omnes per circuitũ ciui-
tates, & non ſunt auſi perſequi receden-
6 tes. * Venit igitur Iacob Luzam, quæ eſt
B in terra Chanaan, cognomento Bethel: ip-
7 ſe & omnis populus cum eo. * Aedifica-
uítque ibi altare, &, appellauit nomen lo-
ci illius, Domus Dei: ibi enim ‖ apparuit ‖ Sup. 28. c. 18.
8 ei Deus cùm fugeret fratrem ſuum.* Eo-
dem tempore mortua eſt Debora nutrix
Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel
ſubter quercum : vocatúmque eſt nomen
9 loci illius, Quercus fletus. * Apparuit au-
tem iterum Deus Iacob poſtquam reuer-
ſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixit-
10 que ei,* dicens: ‖ Non vocaberis vltrà Ia- ‖ Sup. 32. f. 28.
cob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Et ap-
11 pellauit eum Iſrael,* dixitque ei: Ego Deus
omnipotens, creſce, & multiplicare: gẽtes
& populi nationum ex te erunt, reges de
12 lumbis tuis egredientur. * Terrámque
quam

Digitized by Google

quam dedi Abrahã & Iſaac, dabo tibi &
ſemini tuo poſt te.* Et receſsit ab eo.* Il- 13
le verò erexit titulum lapideum in loco 14
quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper C
eum libamina, & effundens oleum: vo- 15
canſque nomẽ loci illius, Bethel. * Egreſ- 16
ſus autem inde, venit verno tempore ad
terram quæ ducit Ephratam, in qua cùm
parturiret Rachel,* ob difficultatem par- 17
tus periclitari cœpit. Dixitque ei obſte-
trix: Noli timere, quia & hũc habebis fi-
lium.* Egrediente autem anima præ do- 18
lore, & imminente iam morte, vocauit
nomen filij ſui Benoni, id eſt, filius dolo-
ris mei: pater verò appellauit eũ Benia-
min, id eſt, filius dextræ. * Mortua eſt er- 19
go Rachel, & ſepulta eſt in via quæ ducit
Ephratam, hæc eſt Bethlehem.* Erexitq; 20
Iacob titulum ſuper ſepulchrum eius:
‖ In.47. 6. 7. ‖ Hic eſt titulus monumenti Rachel, vſq;
in præſentem diem. * Egreſſus inde, fixit 21
‖ Inf.49 a. 1. tabernaculũ trans Turrẽ gregis.*‖ Cúm- 22
que habitaret in illa regione, abiit Ru- D
ben, & dormiuit cum Bala concubina pa-
tris ſui: quod illum minimè latuit. Erant
autem filij Iacob duodecim. * Filij Liæ: 23
primogenitus Ruben, & Simeon, & Leui,
& Iudas, & Iſſachar, & Zabulon.* Filij 24
Rachel: Ioſeph & Beniamin.* Filij Balæ 25
ancillæ Rachelis: Dan & Nephthali.* Filij 26
Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer: hi ſunt
filij Iacob, qui nati ſunt ei in Meſopota-
mia Syriæ.* Venit etiam ad Iſaac patrem 27
ſuum in Mambre, Ciuitatem Arbee, hæc
eſt Hebrõ: in qua peregrinatus eſt Abra-
ham & Iſaac. * Et cõpleti ſunt dies Iſaac 28
centum octoginta annorum. * Conſum- 29
ptúſque ætate mortuus eſt: & appoſitus
eſt populo ſuo ſenex, & plenus dierum: &
ſepelierunt eum Eſau & Iacob filij ſui.

CAP. XXXVI.

HAE ſunt autem generationes Eſau, 1
ipſe eſt Edom.* Eſau accepit vxores 2
de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon He- A
thæi; & Oolibama filiã Anæ filiæ Sebeon
Heuæi: * Baſemath quoque filiam Iſ- 3
‖ 1. Par. 1. c. 29. maël ſororem Nabaioth. * ‖ Peperit autẽ 4
Ada, Eliphaz: Baſemath genuit Rahuel:
* Oolibama genuit Iehus & Ihelon & 5
Core. hi filij Eſau qui nati ſunt ei in ter-
ra Chanaan. * Tulit autem Eſau vxores 6
ſuas & filios & filias, & omnem animam
domus ſuæ, & ſubſtantiam, & pecora, &
cuncta quæ habere poterat in terra Cha-
naan: & abiit in alterã regionem, receſ-
‖ Sup.13 a. 6. ſitq; à fratre ſuo Iacob. * ‖ Diuites enim 7
erant valde, & ſimul habitare non pote-
rant: nec ſuſtinebat eos terra peregrina-
tionis eorum præ multitudine gregum.
‖ Ioſ.24. a. 4. *‖ Habitauitq; Eſau in mõte Seir, ipſe eſt 8
Edom. * Hæ autẽ ſunt generationes Eſau 9
‖ 1. Par. 1. c. 31. patris Edom in monte Seir, * & hæc no- 10
mina filiorum eius: ‖ Eliphaz filius Ada B
vxoris Eſau: Rahuel quoq; filius Baſemath
vxoris eius.* Fuerúntq; Eliphaz filij: The- 11
man, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.
12 *Erat autem Thamna, cõcubina Eliphaz
filij Eſau: quæ peperit ei Amalech. hi ſunt
13 filij Ada vxoris Eſau. * Filij autẽ Rahuel:
Nahath & Zara, Samma & Meza. hi filij
14 Baſemath vxoris Eſau. * Iſti quoq; erant
filij Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon,
vxoris Eſau, quos genuit ei Iehus & Ihe-
15 lon & Core. * Hi duces filiorũ Eſau: Filij
Eliphaz primogeniti Eſau: dux Theman,
16 dux Omar, dux Sepho, dux Cenez, * dux
Core, dux Gatham, dux Amalech. hi filij
Eliphaz in Terra Edom, & hi filij Adæ.
17 * Hi quoq; filij Rahuel filij Eſau: dux Na-
hath, dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi
autem duces Rahuel in Terra Edom: iſti
18 filij Baſemath vxoris Eſau.* Hi autem fi-
lij Oolibama vxoris Eſau: dux Iehus, dux
C Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama filiæ
19 Anæ vxoris Eſau. * Iſti ſunt filij Eſau, &
20 hi duces eorũ: ipſe eſt Edõ.* ‖ Iſti ſunt fi- ‖ 1 Par. 1. c. 38.
lij Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan,
21 & Sobal, & Sebeon, & Ana,* & Diſon, &
Eſer, & Diſan. hi duces Horræi, filij Seir,
22 in Terra Edom.* Facti ſunt autẽ filij Lo-
tan: Hori & Heman. erat autẽ ſoror Lotã,
23 Thamna.* Et iſti filij Sobal: Aluã, & Ma-
24 nahat & Ebal, & Sepho & Onam. * Et hi
filij Sebeon: Aia & Ana. Iſte eſt Ana qui
inuenit aquas calidas in ſolitudine, cum
25 paſceret aſinos Sebeon patris ſui: * ha-
buitque filium Diſon, & filiam Ooliba-
26 ma.* Et iſti filij Diſon, Hamdam, & Eſe-
27 ban, & Iethram, & Charan. * Hi quoque
28 filij Eſer: Balaan, & Zauan, & Acan.* Ha-
buit autem filios Diſan: Hus & Aram.
29 * Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux
30 Sobal, dux Sebeon, dux Ana, * dux Diſon,
dux Eſer, dux Diſan: iſti duces Horræo-
31 rũ qui imperauerunt in Terra Seir. * Re-
D ges autem qui regnauerunt in Terra Edõ
antequam haberent regem filij Iſrael,
32 fuerunt hi: * Bela filius Beor, nomén-
33 que vrbis eius Denaba. * Mortuus eſt au-
tem Bela, & regnauit pro eo Iobab filius
34 Zaræ de Boſra. * Cúmque mortuus eſſet
Iobab, regnauit pro eo Huſam de terra
35 Themanorum.* Hoc quoque mortuo, re-
gnauit pro eo Adad filius Badad, qui per-
cuſſit Madian in regione Moab: & nomẽ
36 vrbis eius Auith. * Cúmque mortuus eſ-
ſet Adad, regnauit pro eo Semla de Maſ-
37 reca.* Hoc quoque mortuo, regnauit pro
38 eo Saul de fluuio Rohoboth.* Cumque &
hic obiiſſet, ſucceſſit in regnum Balanan
39 filius Achobor.* Iſto quoque mortuo, re-
gnauit pro eo Adar, nomenque vrbis eius
Phau: & appellabatur vxor eius Meeta-
40 bel, filia Matred filiæ Mezaab. * Hæc er-
go nomina ducum Eſau, in cognationi-
bus, & locis, & vocabulis ſuis: dux Thã-
41 na, dux Alua, dux Ietheth, * dux Ooliba-
42 ma, dux Ela, dux Phinon, * dux Cenez,
43 dux Theman, dux Mabſar, * dux Magdiel,
dux Hiram: hi duces Edom habitantes in
terra imperij ſui, ipſe eſt Eſau pater Idu-
mæorum.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXXVII.

Habitauit autē Iacob in terra Cha- 1
naan, in qua pater ſuus peregrina- A
tus eſt. * Et hæ ſunt generationes eius: 2
Ioſeph cùm ſedecim eſſet annorum, paſ-
cebat gregem cum fratribus ſuis adhuc
puer: & erat cum filiis Balæ & Zelphæ
vxorum patris ſui: accuſauitque fratres
ſuos apud patrem crimine peſsimo. * Iſ-
rael autem diligebat Ioſeph ſuper om- 3
nes filios ſuos, eo quòd in ſenectute ge-
nuiſſet eum: fecitque ei tunicam polymi-
tam. * Videntes autem fratres eius quòd 4
à patre plus cunctis filiis amaretur, ode-
rant eum, nec poterant ei quidquam pa-
cificè loqui. * Accidit quoque vt viſum 5
ſomnium referret fratribus ſuis: quę cau- B
ſa maioris odij ſeminarium fuit. * Dixit- 6
que ad eos: Audite ſomnium meum quod
vidi: * Putabam nos ligare manipulos in 7
agro: & quaſi conſurgere manipulū meū,
& ſtare, veſtroſque manipulos circum-
ſtantes adorare manipulum meum. * Re- 8
ſponderunt fratres eius: Numquid rex
noſter eris? aut ſubiiciemur ditioni tuæ?
Hæc ergo cauſa ſomniorum atque ſer-
monum, inuidiæ & odij fomitem mini-
ſtrauit. * Aliud quoque vidit ſomnium, 9
quod narrans fratribus, ait: Vidi per ſom-
nium, quaſi ſolem, & lunā, & ſtellas vn-
decim, adorare me. * Quod cùm patri ſuo 10
& fratribus retuliſſet, increpauit eum C
pater ſuus, & dixit: Quid ſibi vult hoc
ſomnium quod vidiſti? nū ego & mater
tua & fratres tui adorabimus te ſuper
terram? * Inuidebant ei igitur fratres 11
ſui: pater verò rem tacitus conſiderabat.
* Cùmque fratres illius in paſcendis gre- 12
gibus patris morarētur in Sichem, * dixit 13
ad eum Iſrael: Fratres tui paſcunt oues in
Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo re-
ſpondente, * Præſto ſum, ait ei: Vade, & 14
vide ſi cuncta proſpera ſint erga fratres
tuos, & pecora: & renuncia mihi quid
agatur. Miſſus de Valle Hebron, venit in D
Sichem: * inuenítque eum vir errantem 15
in agro, & interrogauit quid quæreret.
* At ille reſpondit: Fratres meos quæro, 16
indica mihi vbi paſcant greges. * Dixitq; 17
ei vir: Receſſerunt de loco iſto: audiui au-
tem eos dicentes: Eamus in Dothain. Per-
rexit ergo Ioſeph poſt fratres ſuos, & in-
uenit eos in Dothain. * Qui cùm vidiſ- 18
ſent eum procul, antequam accederet ad
eos, cogitauerunt illum occidere: * & mu- 19
tuò loquebantur: Ecce ſomniator venit:
* venite, occidamus eum, & mittamus in 20
ciſternam veterem: dicemúſque, Fera peſ-
ſima deuorauit eum: & tunc apparebit E
quid illi proſint ſomnia ſua. * ‖ Audiens 21
autem hoc Rubē, nitebatur liberare eum
de manibus eorum, & dicebat: * Non in- 22
terficiatis animam eius, nec effundatis
ſanguinem: ſed proiicite eū in ciſternam
hanc, quæ eſt in ſolitudine, manúſque ve-
ſtras ſeruate innoxias: hoc autē dicebat,

‖ Inf. 42 c. 12.

volens eripere eum de manibus eorum, &
23 reddere patri ſuo. * Confeſtim igitur vt
peruenit ad fratres ſuos, nudauerūt eum
24 tunica talari & polymita: * miſerúntque
eum in ciſternam veterem, quæ non ha-
25 bebat aquam. * Et ſedentes vt comede-
rent panem, viderunt Iſmaelitas viatores
venire de Galaad, & camelos eorum, por-
F tantes aromata, & reſinam, & ſtacten, in
26 Aegyptum. * Dixit ergo Iudas fratribus
ſuis: Quid nobis prodeſt ſi occiderimus
fratrem noſtrum, & celauerimus ſangui-
27 nem ipſius? * Melius eſt vt venundetur
Iſmaelitis, & manus noſtræ non polluan-
tur: frater enim & caro noſtra eſt. Ac-
28 quieuerūt fratres ſermonibus illius: * ‖ Et
prætereuntibus Madianitis negotiatori-
bus, extrahētes eū de ciſterna, vendiderūt
eum Iſmaelitis, viginti argenteis: qui du-
29 xerunt eum in Aegyptum. * Reuerſuſque
Ruben ad ciſternam, nō inuenit puerum:
30 * & ſciſsis veſtibus pergens ad fratres
ſuos, ait: Puer non comparet, & ego quò
31 ibo? * Tulerunt autem tunicam eius, & in
ſanguine hœdi, quem occiderant, tinxe-
32 runt: * mittentes qui ferrent ad patrem,
G & dicerent: Hanc inuenimus: vide vtrùm
33 tunica filij tui ſit, an non. * Quam cùm
agnouiſſet pater, ait: Tunica filij mei eſt,
fera peſsima comedit eum, beſtia deuora-
34 uit Ioſeph. * Sciſsiſque veſtibus, indutus
eſt cilicio, lugēs filium ſuum multo tem-
35 pore. * Congregatis autem cunctis liberis
eius vt lenirent dolorem patris, noluit
conſolationem accipere, ſed ait: Deſcen-
dam ad filium meum lugens in infernū.
36 Et illo perſeuerante in fletu, * Madiani-
tæ vendiderunt Ioſeph in Aegypto Puti-
phari eunucho Pharaonis, magiſtro mili-
tum.

‖ Sa. 10. c. 13.

CAP. XXXVIII.

1 Eodem tempore deſcendens Iudas à
A fratribus ſuis, diuertit ad virum O-
2 dollamitem, nomine Hiram. * ‖ Viditque
ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo
Sue: & accepta vxore, ingreſſus eſt ad
3 eam. * Quæ concepit, & peperit filium,
4 & vocauit nomen eius Her. * ‖ Rurſúm-
que concepto fœtu, natum filium vocauit
5 Onan. * Tertium quoque peperit: quem
appellauit Sela. quo nato, parere vltrà
6 ceſſauit. * Dedit autem Iudas vxorem pri-
mogenito ſuo Her, nomine Thamar.
7 * ‖ Fuit quoque Her primogenitus Iudæ,
B nequam in conſpectu Domini: & ab eo
8 occiſus eſt. * Dixit ergo Iudas ad Onan
filium ſuum: Ingredere ad vxorem fratris
tui, & ſociare illi, vt ſuſcites ſemen fratri
9 tuo. * Ille ſciens non ſibi naſci filios, in-
troiens ad vxorem fratris ſui, ſemen fun-
debat in terram, ne liberi fratris nomine
10 naſcerentur. * Et idcirco percuſsit eum
Dominus, quòd rem deteſtabilē faceret.
11 * Quam ob rem dixit Iudas Thamar nu-
rui ſuę: Eſto vidua in domo patris tui, do-
nec creſcat Sela filius meus: timebat enim
ne

‖ 1. Par. 2. a. 3.

‖ Num. 26. b. 19.

‖ Num. 26. a. 19.

ne & ipſe moreretur, ſicut fratres eius.
Quæ abiit, & habitauit in domo patris
ſui.* Euolutis autem multis diebus,mor- 12
tua eſt filia Sue vxor Iudæ: qui poſt lu- C
ctum conſolatione ſuſcepta, aſcendebat
ad tonſores ouium ſuarum, ipſe & Hiras
opilio gregis Odollamites, in Thamnas,
* Nunciatumque eſt Thamar quòd ſocer 13
illius aſcenderet in Thamnas ad tonden-
das oues. * Quæ, depoſitis viduitatis ve- 14
ſtibus, aſſumpſit theriſtrum: & mutato
habitu,ſedit in biuio itineris, quod ducit
Thamnam:eo quòd creuiſſet Sela,& non
eum accepiſſet maritum. Quam cùm vi- 15
diſſet Iudas, ſuſpicatus eſt eſſe meretricē: D
operuerat enim vultum ſuum, ne agno-
ſceretur.* Ingrediensque ad eam,ait: Di- 16
mitte me vt coeam tecum:neſciebat enim
quod nurus ſua eſſet. Qua reſpondente:
Quid dabis mihi vt fruaris concubitu
meo?*dixit: Mittam tibi hœdum de gre- 17
gibus.Rurſumq; illa dicente:Patiar quod
vis,ſi dederis mihi arrhabonem, donec
mittas quod polliceris.* Ait Iudas: Quid 18
tibi vis pro arrhabone dari? reſpondit:
Annulum tuum,& armillam,& baculum
quem manu tenes. Ad vnum igitur coi-
tum mulier concepit, & ſurgens abiit: 19
depoſitoque habitu,quem ſumpſerat, in- E
duta eſt viduitatis veſtibus.* Miſit autem 20
Iudas hœdum per paſtorem ſuum Odol-
lamitem, vt reciperet pignus quod dede-
rat mulieri:qui cùm non inueniſſet eam,
* interrogauit homines loci illius:Vbi eſt 21
mulier quæ ſedebat in biuio?Reſponden-
tibus cunctis:Non fuit in loco iſto mere-
trix; * reuerſus eſt ad Iudam, & dixit ei 22
Non inueni eam: ſed & homines loci il-
lius dixerunt mihi, nunquam ſediſſe ibi
ſcortum. * Ait Iudas: Habeat ſibi, certè 23
mendacii arguere nos non poteſt.ego miſi F
hœdum quem promiſeram,& tu non in-
ueniſti eam. * Ecce autem poſt tres men- 24
ſes nunciauerunt Iudæ,dicentes;Fornica-
ta eſt Thamar nurus tua, & videtur vte-
rus illius intumeſcere. Dixitque Iudas:
Producite eam vt comburatur. * Quæ 25
cùm duceretur ad pœnam, miſit ad ſoce-
rum ſuū, dicens:De viro cuius hęc ſunt,
cōcepi,cognoſce cuius ſit annulus, & ar-
milla & baculus. * Qui,agnitis muneri- 26
bus,ait: Iuſtior me eſt: quia non tradidi
eam Sela filio meo. Attamen vltrà non
‖ Mat.1.a.3. cognouit eam. * ‖ Inſtante autem partu,
apparuerunt gemini in vtero:atque in ip- 27
ſa effuſione infantium,vnus protulit ma- G
num,in qua obſtetrix ligauit coccinum,
dicens: * Iſte egredietur prior. * Illo verò 28
retrahente manum,egreſſus eſt alter: di- 29
xitque mulier: Quare diuiſa eſt propter
te maceria? & ob hanc cauſam vocauit
‖ 2.Par.2.a.4. nomen eius Phares.* ‖ Poſtea egreſſus 30
eſt frater eius, in cuius ma-
nu erat coccinum:
quem appella-
uit Zara.

CAP. XXXIX.

1 A IGitur Ioſeph ductus eſt in Aegyptum,
emitque eum Putiphar eunuchus Pha-
raonis, princeps exercitus, vir Aegy-
ptius, de manu Iſmaelitarum, à quibus
2 perductus erat. * Fuitque Dominus cum
eo, & erat vir in cunctis proſperè agens:
3 habitauitque in domo domini ſui, * qui
optimè nouerat Dominum eſſe cum eo,
& omnia,quę gereret,ab eo dirigi in ma-
4 nu illius.* Inuenitque Ioſeph gratiā co-
ram domino ſuo,& miniſtrabat ei, à quo
præpoſitus omnibus, gubernabat credi-
tam ſibi domum, & vniuerſa quæ ei tra-
5 dita fuerant: * benedixitq; Dominus do-
B mui Aegyptii propter Ioſeph, & multi-
plicauit tam in ædibus quàm in agris cū-
6 ctam eius ſubſtantiam: * nec quidquam
aliud nouerat; niſi panem quo veſceba-
tur. Erat autem Ioſeph pulchra facie, &
7 decorus aſpectu.* Poſt multos itaq; dies
iniecit domina ſua oculos ſuos in Ioſeph,
8 & ait: Dormi mecum.*Qui nequaquam
acquieſcens operi nefario, dixit ad eam:
Ecce dominus meus,omnibus mihi tradi-
9 tis,ignorat quid habeat in domo ſua:*nec
quidquam eſt quod non in mea ſit pote-
ſtate, vel non tradiderit mihi,præter te,
quæ vxor eius es: quomodo ergo poſſum
hoc malum facere, & peccare in Deum
10 meum? * Huiuſcemodi verbis per ſingu-
los dies & mulier moleſta erat adoleſcē-
11 ti,& ille recuſabat ſtuprum.*Accidit au-
C tem quadam die, vt intraret Ioſeph do-
mum,& operis quippiam abſque arbitris
12 faceret:* & illa apprehenſa lacinia veſti-
menti eius,diceret: Dormi mecum. Qui
relicto in manu eius pallio fugit,& egreſ
13 ſus eſt foras. * Cùmque vidiſſet mulier
veſtem in manibus ſuis, & ſe eſſe conté-
14 ptam,*vocauit ad ſe homines domus ſuę,
& ait ad eos: En introduxit virum He-
bræum,vt illuderet nobis:ingreſſus eſt ad
me,vt coiret mecum:cúmque ego ſuccla-
15 maſſem, * & audiſſet vocem meam, reli-
quit pallium quod tenebam, & fugit fo-
16 ras.* In argumentum ergo fidei retentum
D pallium oſtendit marito reuertenti do-
17 mum, * & ait: ingreſſus eſt ad me ſeruus
Hebræus quem adduxiſti vt illuderet
18 mihi.*cúmque audiſſet me clamare,reli-
quit pallium quod tenebam; & fugit fo-
19 ras.*His auditis dominus,& nimiùm cre-
dulus verbis coniugis, iratus eſt valde:
20 * ‖ tradiditque Ioſeph in carcerem, vbi ‖ Pſ.104.
vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi c.18.
21 clauſus. * Fuit autem Dominus cum Io-
ſeph,& miſertus illius dedit ei gratiam in
22 conſpectu principis carceris.*Qui tradidit
in manu illius vniuerſos vinctos qui in
cuſtodia tenebantur: & quidquid fiebat,
23 ſub ipſo erat.* Nec nouerat aliquid,cun-
ctis ei creditis: Dominus enim erat
cum illo, & omnia opera
eius dirigebat.

Digitized by Google

CAP. XL.

HIs ita geſtis, accidit vt peccarẽt duo 1
eunuchi, pincerna regis Aegypti,& A
piſtor, domino ſuo. * Iratúſque contra 2
eos Pharao (nam alter pincernis præerat,
alter piſtoribus) * miſit eos in carcerem 3
principis militum,in quo erat vinctus &
Ioſeph. * At cuſtos carceris tradidit eos 4
Ioſeph,qui & miniſtrabat eis. Aliquantu-
lum temporis fluxerat, & illi in cuſtodia
tenebantur.* Videruntq; ambo ſomnium 5
nocte vna iuxta interpretationem con-
gruã ſibi:* ad quos cùm introiſſet Ioſeph 6
manè,& vidiſſet eos triſtes,*ſciſcitatus eſt 7
eos,dicẽs:Cur triſtior eſt hodie ſolito fa-
cies veſtra?*Qui reſponderunt: Somnium 8
vidimus,& non eſt qui interpretetur no- B
bis.Dixítq; ad eos Ioſeph: Numquid non
Dei eſt interpretatio?referte mihi quid vi
deritis. * Narrauit prior,præpoſitus pin- 9
cernarum,ſomnium ſuum:Videbã coram
me vitem,* in qua erant tres propagines, 10
creſcere paulatim in gemmas,& poſt flo-
res vuas matureſcere: * calicémque Pha- 11
raonis in manu mea:tuli ergo vuas,&ex-
preſsi in calicem quẽ tenebam, & tradi-
di poculum Pharaoni.*Reſpondit Ioſeph: 12
Hæc eſt interpretatio ſomnij:Tres propa-
gines,tres adhuc dies ſunt : * poſt quos 13
recordabiturPharao miniſterii tui,& re-
ſtituet te in gradum priſtinum : dabiſque
ei calicem iuxta officium tuum,ſicut an-
tè facere conſueueras.* Tantùm memẽto 14
mei, cùm bene tibi fuerit, & facias me- C
cum miſericordiam:vt ſuggeras Pharaoni
vt educat me de iſto carcere: * quia furto 15
ſublatus ſum de terra Hebræorum,& hic
innocens in lacum miſſus ſum. * Videns 16
piſtorum magiſter quòd prudenter ſom-
nium diſſoluiſſet,ait:Et ego vidi ſomniũ,
Quod tria caniſtra farinæ haberem ſuper
caput meum: * & in vno caniſtro quod 17
erat excelſius, portare me omnes cibos
qui fiunt arte piſtoria,auéſque comedere
ex eo.* Reſpondit Ioſeph : Hæc eſt inter- 18
pretatio ſomnii: Tria caniſtra,tres adhuc D
dies ſunt: * poſt quos auferet Pharao ca- 19
put tuum,ac ſuſpendet te in cruce,& la-
cerabunt volucres carnes tuas. * Exinde 20
dies tertius natalitius Pharaonis erat:qui
faciens grande conuiuium pueris ſuis,re-
cordatus eſt inter epulas magiſtri pincer-
narum,& piſtorũ principis.*Reſtituítque 21
alterum in locum ſuum, vt porrigeret ei
poculum:*alterum ſuſpendit in patibulo, 22
vt coniectoris veritas probaretur.* Et ta- 23
men ſuccedentibus proſperis, præpoſitus
pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

CAP. XLI.

POſt duos annos vidit Pharao ſom- 1
nium. Putabat ſe ſtare ſuper fluuium, A
* de quo aſcendebant ſeptem boues, 2
pulchræ & craſſæ nimis: & paſcebãtur in
locis paluſtribus. * Aliæ quoque ſeptem 3
emergebant de flumine, fœdæ,confectæ-
que macie.& paſcebantur in ipſa amnis
4 ripa in locis virentibus: * deuorauerũt-
que eas, quarum mira ſpecies & habitu-
do corporum erat. Expergefactus Pharao,
5 * rurſum dormiuit, & vidit alterũ ſom-
nium:ſeptem ſpicæ pullulabant in culmo
6 vno plenæ atque formoſæ: * aliæ quoque
totidem ſpicæ tenues & percuſſæ vredine
7 oriebantur, * deuorantes omnem prio-
rum pulchritudinem. Euigilans Pharao
8 poſt quietem,*& facto mane,pauore per-
territus, miſit ad omnes coniectores Ae-
gypti, cunctóſque ſapientes: & accerſitis
narrauit ſomnium,nec erat qui interpre-
9 taretur.*Tunc demũ reminiſcens pincer-
B narum magiſter,ait: Confiteor peccatum
10 meũ,* Iratus rex ſeruis ſuis, me & magi-
ſtrum piſtorum retrudi iuſsit in carcerem
11 principis militum:* vbi vna nocte vterq;
vidimus ſomnium præſagum futurorum.
12 * Erat ibi puer Hebræus, eiuſdem ducis
militum famulus : cui narrantes ſomnia,
13 *audiuimus quidquid poſtea rei probauit
euentus. ego enim redditus ſum officio
14 meo:& ille ſuſpenſus eſt in cruce.*Proti-
nus ad regis imperium eductum de carce-
re Ioſeph totonderunt : ac veſte mutata,
15 obtulerunt ei.* Cui ille ait:Vidi ſomnia,
nec eſt qui ediſſerat: quæ audiui te ſapiẽ-
16 tiſsimè coniicere.* Reſpõdit Ioſeph: Abſ-
que me Deus reſpondebit proſpera Pha-
17 raoni.*Narrauit ergo Pharao quod vide-
C rat: Putabã me ſtare ſuper ripã fluminis,
18 *& ſeptẽ boues de amne cõſcendere,pul-
chras nimis,& obeſis carnibus:quę in pa-
19 ſtu paludis virecta carpebant. * & ecce,
has ſequebantur aliæ ſeptẽ boues in tan-
tum deformes & macilentę, vt nunquam
20 tales in terra Aegypti viderim, * quæ,de-
21 uoratis & conſumptis prioribus,*nullum
ſaturitatis dedere veſtigiũ: ſed ſimili ma-
cie & ſqualore torpebant. Euigilãs,rurſus
22 ſopore depreſſus,* vidi ſomnium: Septem
ſpicæ pullulabãt in culmo vno plenæ at-
23 que pulcherrimæ.*Aliæ quoq; ſeptem te-
nues & percuſſæ vredine, oriebãtur è ſti-
24 pula:* quæ priorũ pulchritudinem deuo-
rauerunt.Narraui coniectoribus ſomniũ,
25 & nemo eſt qui ediſſerat.* Reſpondit Io-
ſeph:Somnium regis vnum eſt: quę factu-
26 rus eſt Deus,oſtendit Pharaoni. * Septem
D boues pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ,ſe-
ptem vbertatis anni ſunt : eandémq; vim
27 ſomnij comprehendunt.* Septem quoque
boues tenues atque macilẽtæ,quæ aſcen-
derunt poſt eas, & ſeptẽ ſpicæ tenues, &
vento vrente percuſſæ: ſeptem anni ven-
28 turæ ſunt famis.* Qui hoc ordine cõple-
29 buntur:*Ecce ſeptẽ anni veniẽt fertilita-
tis magnæ in vniuerſa Terra Aegypti:
30 * quos ſequentur ſeptẽ anni alii tãtæ ſte-
rilitatis, vt obliuioni tradatur cuncta re-
tro abundantia:conſumptura eſt enim fa-
31 mes omnem terram,*& vbertatis magni-
tudinẽ perditura eſt inopiæ magnitudo.
32 * Quod autem vidiſti ſecundò ad eandem
rem pertinẽs ſomnium,firmitatis indiciũ
eſt,

Digitized by Google

eſt, eo quòd fiat ſermo Dei, & velociùs
impleatur.* Nunc ergo prouideat rex vi- 33
rum ſapientem & induſtriū, & præficiat
eum Terræ Aegypti:* Qui cōſtituat præ- 34
poſitos per cunctas regiones: & quintam
partem fructuū per ſeptem annos fertili-
tatis,* qui iam nunc futuri ſunt, congre- 35
get in horrea: & omne frumentum ſub
Pharaonis poteſtate condatur,ſeruetúrq;
in vrbibus.* Et præparetur futuræ ſeptem 36
annorum fami, quæ oppreſſura eſt Aegy- E
ptū,& non cōſumetur terra inopia.*Pla- 37
cuit Pharaoni conſiliū & cūctis miniſtris
eius:*locutúſq; eſt ad eos: Num inuenire 38
poterimus talē virū, qui ſpiritu Dei ple-
nus ſit?*Dixit ergo ad Ioſeph: Quia oſten- 39
dit tibi Deus omnia quæ locutus es. num-
quid ſapientiorē & conſimilem tui inue-
‖ Pſ. 104. c. 21. 1. Mac. 2. f. 53. Act. 7. b. 2. nire potero?*‖ Tu eris ſuper domū meam, 40
& ad tui oris imperium cunctus populus
obediet: vno tantùm regni ſolio te præ-
cedam.*Dixitq; rurſus Pharao ad Ioſeph: 41
Ecce,conſtitui te ſuper vniuerſam terram
Aegypti. * Tulitque annulum de manu 42
ſua,& dedit eum in manu eius: veſtiuitq;
eum ſtola byſſina, & collo torquē aureā
circumpoſuit.* Fecitque eum aſcendere 43
ſuper currum ſuum ſecundum, clamante
præcone.vt omnes coram eo genu flecte-
rent, & præpoſitum eſſe ſcirent vniuerſæ
Terræ Aegypti. * Dixit quoque rex ad 44
Ioſeph:Ego ſum Pharao: abſque tuo im- F
perio non mouebit quiſquam manum
aut pedem in omni terra Aegypti.* Ver- 45
titque nomen eius, & vocauit eum lin-
gua Aegyptiaca, Saluatorem mundi.De-
ditque illi vxorem Aſeneth filiam Puti-
phare ſacerdotis Heliopoleos.Egreſſus eſt
itaque Ioſeph ad terram Aegypti (* tri- 46
ginta autem annorum erat quando ſtetit
in conſpectu regis Pharaonis)& circuiuit
omnes regiones Aegypti. * Venitque fer- 47
tilitas ſeptem annorum: & in manipulos
redactæ ſegetes congregatæ ſunt in hor-
rea Aegypti. * Omnis etiam frugū abun- 48
dantia in ſingulis vrbibus condita eſt.
* tantaque fuit abundantia tritici,vt are- 49
næ maris coæquaretur, & copia menſurā
‖ Inf. 48. e. 20. 49. a. 5. excederet. *‖ Nati ſunt autem Ioſeph filij 50
duo antequam veniret fames: quos pepe- G
rit ei Aſeneth filia Putiphare ſacerdotis
Heliopoleos.*Vocauitque nomen primo- 51
geniti,Manaſſes,dicens:Obliuiſci me fecit
Deus omnium laborum meorum, & do-
mus patris mei.* Nomen quoque ſecundi 52
appellauit Ephraim,dicens: Creſcere me
fecit Deus in terra paupertatis meæ.*Igi- 53
tur tranſactis ſeptem vbertatis annis, qui
fuerant in Aegypto:*cœperunt venire ſe- 54
ptē anni inopiæ: quos prædixerat Ioſeph:
& in vniuerſo orbe fames præualuit, in
cuncta autem terra Aegypti panis erat.
*Qua eſuriēte,clamauit populus ad Pha- 55
raonem,alimenta petens. Quibus ille re-
ſpōdit:Ite ad Ioſeph:& quidquid ipſe vo-
bis dixerit,facite.*Creſcebat autē quoti- 56
die fames in omni terra:aperuitq; Ioſeph
vniuerſa horrea,&vēdebat Aegyptiis: nā
57 & illos oppreſſerat fames. Omnéſq; pro-
uinciæ veniebant in Aegyptū, vt emerent
eſcas, & malum inopiæ temperarent.

CAP. XLII.

1 AVdiens autem Iacob quòd alimenta
A venderentur in Aegypto, dixit filiis
2 ſuis: Quare negligitis? * audiui quòd
triticum venundetur in Aegypto: deſcen-
dite, & emite nobis neceſſaria, vt poſſi-
mus viuere, & non conſumamur inopia.
3 *Deſcendentes igitur fratres Ioſeph decē,
4 vt emerent frumenta in Aegypto,*Benja-
min domi retento à Iacob,qui dixerat fra
tribus eius:Ne fortè in itinere quidquam
5 patiatur mali: * Ingreſſi ſunt terram Ae-
gypti cum aliis qui pergebant ad emen-
dum. Erat autem fames in terra Chanaā.
6 * Et Ioſeph erat princeps in terra Aegy-
pti,atq; ad eius nutum frumenta populis
B vendebantur.Cúmq; adoraſſent eum fra-
7 tres ſui, * & agnouiſſet eos,quaſi ad alie-
nos duriùs loquebatur,interrogans eos:
Vnde veniſtis?Qui reſponderunt:De terra
Chanaan, vt emamus victui neceſſaria.
8 * Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non
9 eſt cognitus ab eis.*Recordatúſque ſom-
niorum, quæ aliquando viderat, ait ad
eos: Exploratores eſtis: vt videatis infir-
10 miora terræ,veniſtis.* Qui dixerunt:Non
eſt ita, Domine, ſed ſerui tui venerunt vt
11 emerent cibos.*Omnes filij vnius viri ſu-
C mus:pacifici venimus, nec quidquam fa-
12 muli tui machinantur mali.* Quibus ille
reſpondit: Aliter eſt:immunita terræ hu-
13 ius conſiderare veniſtis.* At illi: Duode-
cim,inquiunt,ſerui tui,fratres ſumus. fi-
lii viri vnius in terra Chanaan: minimus
14 cum patre noſtro eſt, alius non eſt ſuper.
15 * Hoc eſt,ait, quod locutus ſum: Explo-
ratores eſtis. * Iam nunc experimentum
veſtri capiam:per ſalutem Pharaonis non
16 egrediemini hinc,donec veniat frater ve-
ſter minimus. * Mittite ex vobis vnum,&
adducat eum: vos autem eritis in vincu-
lis,donec probentur quæ dixiſtis verū ve-
17 ra an falſa ſint: alioquin per ſalutē Pha-
18 raonis exploratores eſtis. * Tradidit ergo
illos cuſtodiæ tribus diebus. * Die autem
19 tertio eductis de carcere, ait: Facite quæ
D dixi,& viuetis:Deum enim timeo.*Si pa-
cifici eſtis, frater veſter vnus ligetur in
20 carcere:vos autem abite,& ferte frumē-
ta quæ emiſtis,in domos veſtras,*‖& fra- ‖ Inf. 4? a. 3.
trem veſtrum minimum ad me adducite,
vt poſſim veſtros probare ſermones, &
21 non moriamini.Fecerunt vt dixerat. * &
locuti ſunt ad inuicem: Meritò hæc pati-
mur,quia peccauimus in fratrē noſtrum,
videntes anguſtiam animæ illius,dum de-
22 precaretur nos,& non audiuimus:idcirco
venit ſuper nos iſta tribulatio.* E quibus
vnus Ruben,ait: Nunquid non dixi vobis:
23 ‖Nolite peccare in puerum:& nō audiſtis ‖ Sup. 37. c. 22.
me:en ſanguis eius exquiritur.*Neſciebat

autem quòd intelligeret Ioſeph: eo quòd E
per interpretẽ loqueretur ad eos. * Auer- 24
titque ſe parumper,& fleuit: & reuerſus
locutus eſt ad eos. * Tollenſque Simeon, 25
& ligans illis præſentibus,iuſſit miniſtris
vt implerent eorum ſaccos tritico, & re-
ponerent pecunias ſingulorum in ſaccu-
lis ſuis, datis ſupra cibariis in viam: qui
fecerunt ita.* At illi portantes frumenta 26
in aſinis ſuis, profecti ſunt. * Apertóque 27
vnus ſacco,vt daret iumento pabulum in
diuerſorio, cõtemplatus pecuniam in ore
ſacculi, * dixit fratribus ſuis: Reddita eſt 28
mihi pecunia,en habetur in ſacco. Et ob-
ſtupefacti turbatique, mutuò dixerunt:
Quidnam eſt hoc quod fecit nobis Deus? F
* Veneruntq; ad Iacob patrem ſuum in 29
terram Chanaã,& narrauerunt ei omnia
quæ accidiſſent ſibi, dicentes:* Locutus 30
eſt nobis dominus terræ durè, & putauit
nos exploratores eſſe prouinciæ.*Cui re- 31
ſpõdimus:Pacifici ſumus, nec vllas moli-
mur inſidias.* Duodecim fratres vno pa- 32
tre geniti ſumus:vnus non eſt ſuper, mi-
nimus cum patre noſtro eſt in terra Cha-
naan. * Qui ait nobis: Sic probabo quòd 33
pacifici ſitis: Fratrem veſtrum vnum di-
mittite apud me, & cibaria domibus ve-
ſtris neceſſaria ſumite,& abite,*fratrém- 34
que veſtrum minimum adducite ad me,
vt ſciam quòd non ſitis exploratores: &
iſtum qui tenetur in vinculis, recipere
poſſitis: ac deinceps quæ vultis, emendi
habeatis licentiam. * His dictis,cùm fru- 35
menta effunderent, ſinguli repererunt in
ore ſaccorum ligatas pecunias:exterritiſ-
que ſimul omnibus, * dixit pater Iacob: 36
Abſque liberis me eſſe feciſtis,Ioſeph nõ G
eſt ſuper, Simeon tenetur in vinculis, &
Beniamin auferetis:in me hęc omnia ma-
la reciderunt.* Cui reſpõdit Ruben:Duos 37
filios meos interfice, ſi non reduxero il-
lum tibi:trade illum in manu mea,& ego
eum tibi reſtituam.* At ille: Non deſcen- 38
det, inquit,filius meus vobiſcum: frater
eius mortuus eſt,& ipſe ſolus remanſit:ſi
quid ei aduerſi acciderit in terra ad quã
pergitis,deducetis canos meos cum dolo-
re ad inferos.

CAP. XLIII.

INterim fames omnem terram vehe- 1
menter premebat. * Conſumptíſque 2
cibis quos ex Aegypto detulerant, dixit A
Iacob ad filios ſuos:Reuertimini,& emi-
te nobis pauxillum eſcarum. * Reſpondit 3
Iudas: Denunciauit nobis vir ille ſub at-
teſtatione iuriſiurandi, dicens:Non vide-
bitis faciem meam, niſi fratrem veſtrum
minimum adduxeritis vobiſcum. * Si er- 4
go vis eum mittere nobiſcum, pergemus
pariter, & ememus tibi neceſſaria: * ſin 5
autem non vis, non ibimus: vir enim,vt
ſæpè diximus, denuntiauit nobis,dicens:
‖ Sup.42 a.20. ‖ Non videbitis faciem meam abſque fra-
tre veſtro minimo. * Dixit eis Iſrael: In 6
meam hoc feciſtis miſeriam, vt indicare- B
7 tis ei & alium habere vos fratrem. * At
illi reſponderunt: Interrogauit nos homo
per ordinem noſtram progeniem:ſi pater
viueret:ſi haberemus fratrem: & nos re-
ſpondimus ei conſequenter iuxta id quod
fuerat ſciſcitatus: numquid ſcire potera-
mus quod dicturus eſſet: Adducite fratrẽ
8 veſtrum vobiſcum? * Iudas quoque dixit
patri ſuo:Mitte puerum mecum,vt profi-
ciſcamur, & poſſimus viuere: ne moria-
9 mur nos & paruuli noſtri. * ‖ Ego ſuſci- ‖ Sup.44 g.32.
pio puerum:de manu mea require illum.
niſi reduxero, & reddidero eum tibi, ero
10 peccati reus in te omni tempore.* Si non
interceſſiſſet dilatio, iam vice altera ve-
11 niſſemus. * Igitur Iſrael pater eorum di-
C xit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite quod
vultis: ſumite de optimis terræ fructibus,
in vaſis veſtris, & deferte viro munera,
modicum reſinę,& mellis,& ſtoracis,ſta-
12 ctes, & terebinthi,& amygdalarum.*Pe-
cuniam quoq; duplicem ferte vobiſcum:
& illam,quam inueniſtis in ſacculis, re-
13 portate,ne fortè errore factum ſit:*ſed &
fratrem veſtrum tollite, & ite ad virum.
14 * Deus autem meus omnipotens faciat
vobis eum placabilem:& remittat vobiſ-
cum fratrem veſtrum quem tenet, & hũc
Beniamin: ego autem quaſi orbatus abſ-
15 que liberis ero. *Tulerunt ergo viri mu-
nera,& pecuniã duplicem, & Beniamin:
deſcenderúntque in Aegyptum, & ſtete-
16 runt coram Ioſeph. * Quos cùm ille vi-
D diſſet,& Beniamin ſimul,præcepit diſpẽ-
ſatori domus ſuæ,dicens: Introduc viros
domum, & occide victimas, & inſtrue
conuiuium:quoniam mecum ſunt come-
17 ſturi meridie.* Fecit ille quod ſibi fuerat
imperatum, & introduxit viros domum.
18 * Ibique exterriti,dixerunt mutuò: Pro-
pter pecuniam, quam retulimus priùs in
ſaccis noſtris,introducti ſumus:vt deuol-
uat in nos calumniam,& violenter ſubii-
ciat ſeruituti, & nos, & aſinos noſtros.
19 * Quamobrem in ipſis foribus accedentes
20 ad diſpenſatorem domus,* locuti ſunt:
Oramus domine vt audias nos. ‖ Iam an- ‖ Sup.42 a.3.
21 tè deſcendimus vt emeremus eſcas:* qui-
bus emptis, cùm veniſſemus ad diuerſo-
E rium,aperuimus ſaccos noſtros, & inue-
nimus pecuniam in ore ſaccorum: quam
22 nunc eodem pondere reportauimus.* Sed
& aliud attulimus argentum, vt emamus
quæ nobis neceſſaria ſunt: non eſt in no-
ſtra cõſcientia quis poſuerit eam in mar-
23 ſupiis noſtris. * At ille reſpondit:Pax vo-
biſcum, nolite timere: Deus veſter, &
Deus patris veſtri, dedit vobis theſauros
in ſaccis veſtris: nam pecuniam, quam
dediſtis mihi,probatam ego habeo. Edu-
24 xitque ad eos Simeon. * Et introductis
domum,attulit aquam, & lauerunt pe-
des ſuos, deditq; pabulum aſinis eorum.
25 * Illi verò parabant munera donec in-
F grederetur Ioſeph meridie: audierant
enim quòd ibi comeſturi eſſent panem.
Igitur

Digitized by Google

* Igitur ingreſſus eſt Ioſeph domũ ſuam, 26
obtuleruntq; ei munera, tenentes in ma-
nibus ſuis: & adorauerunt proni in ter-
ram. * At ille, clementer reſalutatis eis, 27
interrogauit eos, dicens, Saluus ne eſt pa-
ter veſter ſenex, de quo dixeratis mihi?
Adhuc viuit?* Qui reſponderunt: Soſpes 28
eſt ſeruus tuus pater noſter, adhuc viuit.
Et incuruati, adorauerunt eum. * Attol- 29
lens autem Ioſeph oculos, vidit Benjamin
fratrem ſuũ vterinum, & ait: Iſte eſt fra-
ter veſter paruulus, de quo dixeratis mi-
hi? Et rurſum: Deus, inquit, miſereatur
tui, fili mi.* Feſtinauitque, quia commo- 30
ta fuerant viſcera eius ſuper fratre ſuo, & G
erumpebant lacrymæ: & introiens cubi-
culum, fleuit. * Rurſumque lota facie 31
egreſſus, continuit ſe, & ait: Ponite panes.
* Quibus appoſitis, ſeorſum Ioſeph, & 32
ſeorſum fratribus, Aegyptiis quoque qui
veſcebantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt
enim Aegyptiis comedere cum Hebræis,
& profanum putant huiuſcemodi conui-
uium)*ſederunt coram eo, primogenitus 33
iuxta primogenita ſua, & minimus iuxta
ætatem ſuam. Et mirabantur nimis,
*ſumptis partibus quas ab eo acceperant: 34
maiórque pars venit Benjamin, ita vt
quinque partibus excederet. Biberúntque
& inebriati ſunt cum eo.

CAP. XLIV.

PRæcepit autem Ioſeph diſpenſatori 1
domus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eo- A
rum frumento, quantum poſſunt capere:
& pone pecuniam ſingulorum in ſum-
mitate ſacci. * Scyphum autem meum 2
argenteum, & pretium quod dedit triti-
ci, pone in ore ſacci iunioris. Factúmque
eſt ita. * Et orto mane, dimiſsi ſunt cum 3
aſinis ſuis. * Iámque vrbem exierant, & 4
proceſſerant paululum: tunc Ioſeph ac-
cerſito diſpenſatore domus, Surge, inquit,
& perſequere viros: & apprehẽſis dicito:
Quare reddidiſtis malum pro bono?*Scy- 5
phus, quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bi- B
bit dominus meus, & in quo augurari ſo-
let: peſſimam rem feciſtis. * Fecit ille vt 6
iuſſerat. Et apprehenſis per ordinem lo-
cutus eſt. * Qui reſponderunt: Quare ſic 7
loquitur dominus noſter, vt ſerui tui tã-
tum flagitij commiſerint? * Pecuniam, 8
quam inuenimus in ſummitate ſaccorũ,
reportauimus ad te de terra Chanaan: &
quo modo conſequens eſt vt furati ſimus
de domo domini tui aurum vel argen-
tum? * Apud quemcumque fuerit inuen- 9
tum ſeruorum tuorum quod quæris, mo- C
riatur, & nos erimus ſerui domini noſtri.
* Qui dixit eis: Fiat iuxta veſtram ſen- 10
tentiam: apud quemcumque fuerit inuẽ-
tum, ipſe ſit ſeruus meus, vos autem eri-
tis innoxij. * Itaque feſtinatò deponentes 11
in terram ſaccos, aperuerunt ſinguli.
*Quos ſcrutatus, incipiẽs à maiore vſque 12
ad minimum, inuenit ſcyphum in ſacco
Benjamin.* At illi, ſciſsis veſtibus, onera- 13
tiſque rurſum aſinis, reuerſi ſunt in oppi-
14 dum. * Primúſque Iudas cũ fratribus in-
greſſus eſt ad Ioſeph (necdum enim de lo-
co abierat) omnéſque ante eũ pariter in
15 terram corruerunt. * Quibus ille ait: Cur
D ſic agere voluiſtis? an ignoratis quòd non
16 ſit ſimilis mei in augurandi ſciẽtia?* Cui
Iudas: Quid reſpõdebimus, inquit, domi-
no meo, vel quid loquemur, aut iuſtè po-
terimus obtẽdere? Deus inuenit iniquita-
tem ſeruorum tuorũ: en omnes ſerui ſu-
mus domini mei, & nos, & apud quẽ in-
17 uentus eſt ſcyphus. * Reſpondit Ioſeph:
Abſit à me vt ſic agã: qui furatus eſt ſcy-
phũ, ipſe ſit ſeruus meus: vos autẽ abite
18 liberi ad patrem veſtrum.*Accedens autẽ
E propiùs Iudas, cõfidẽter ait: Oro Domine
mi, loquatur ſeruus tuus verbum in auri-
bus tuis, & ne iraſcaris famulo tuo: tu es
19 enim poſt Pharaonẽ*dominus meus.‖In- ‖ Sup. 42. c. 11.
terrogaſti priùs ſeruos tuos: Habetis pa-
20 trẽ, aut fratrẽ?*& nos reſpondebimus ti-
bi domino meo: Eſt nobis pater ſenex, &
puer paruulus, qui in ſenectute illius na-
tus eſt; cuius vterinus frater mortuus eſt:
& ipſum ſolũ habet mater ſua, pater ve-
21 rò tenerè diligit eũ.*Dixiſtíq; ſeruis tuis:
F Adducite eũ ad me, & ponã oculos meos
22 ſuper illum.* Suggeſsimus domino meo:
Nõ poteſt puer relinquere patrem ſuum:
23 ſi enim illũ dimiſerit, morietur.*‖ Et di- ‖ Sup. 43. a. 3. & 5.
xiſti ſeruis tuis: Niſi venerit frater veſter
minimus vobiſcum, nõ videbitis ampliùs
24 faciem meã.*Cùm ergo aſcendiſſemus ad
famulum tuum patrem noſtrũ, narraui-
mus ei omnia quæ locutus eſt dominus
25 meus.*Et dixit pater noſter: Reuertimini,
26 & emite nobis parum tritici.* Cui dixi-
mus: Ire nõ poſſumus: ſi frater noſter mi-
nimus deſcenderit nobiſcũ, proficiſcemur
ſimul: alioquin illo abſente, nõ audemus
27 videre faciem viri.*Ad quę ille reſpondit:
G ‖ Vos ſcitis quòd duos genuerit mihi vxor ‖ Sup. 37. a. 2
28 mea. * Egreſſus eſt vnus: & dixiſtis: Beſtia
deuorauit eum: & hucuſque non cõparet. & 33.
29 * Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via
cõtigerit, deducetis canos meos cum mœ-
30 rore ad inferos. * Igitur ſi intrauero ad
ſeruum tuũ patrem noſtrum, & puer de-
fuerit (cùm anima illius ex huius anima
31 pendeat)*videritque eũ non eſſe nobiſcũ,
morietur, & deducent famuli tui canos
32 eius cum dolore ad inferos:*Ego propriè
ſeruus tuus ſim, qui in meam hũc recepi
fidem, & ſpopondi dicens:‖ Niſi reduxero ‖ Sup. 43. b. 9.
eum, peccati reus ero in patrem meũ o-
33 mni tẽpore.* Manebo itaque ſeruus tuus
pro puero in miniſterio domini mei, &
34 puer aſcendat cum fratribus ſuis. * Non
enim poſſum redire ad patrem meũ, ab-
ſente puero: ne calamitatis, quæ oppreſ-
ſura eſt patrem meum, teſtis aſsiſtam.

CAP. XLV.

1 NOn ſe poterat vltrà cohibere Io-
A ſeph multis coram aſtantibus: vnde
præcepit vt egrederentur cuncti foras:

Digitized by Google

& nullus intereſſet alienus agnitioni
mutuæ. * Eleuauitque vocem cum fletu: 2
quam audierunt Aegyptij, omniſque do-
mus Pharaonis. * Et dixit fratribus ſuis: 3
Ego ſum Ioſeph: adhuc pater meus vi-
uit? Non poterant reſpondere fratres ni-
mio terrore perterriti.* Ad quos ille cle- 4
menter: Accedite, inquit, ad me. Et cùm B
‖ Act.7. acceſsiſſent propè: ‖ Ego ſum, ait, Ioſeph,
b.13. frater veſter, quem vendidiſtis in Aegy-
ptum. * Nolite pauere, neque vobis du- 5
rum eſſe videatur quòd vendidiſtis me in
‖ Inf.50. his regionibus: ‖ pro ſalute enim veſtra
c.20. miſit me Deus ante vos in Aegyptũ.* Biē- 6
nium eſt enim quòd cœpit fames eſſe in
terra: & adhuc quinq; anni reſtãt, quibus
nec arari poterit nec meti. Præmiſitque 7
me Deus vt reſeruemini ſuper terram,
& eſcas ad viuendum habere poſsitis.
* Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate 8
huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi pa- C
trem Pharaonis, & dominũ vniuerſæ do-
mus eius, ac principem in omni terra Ae-
gypti. * Feſtinate, & aſcendite ad patrem 9
meum, & dicetis ei: Hæc mandat filius
tuus Ioſeph: Deus fecit me dominũ vni-
uerſæ terræ Aegypti: deſcende ad me, ne
moreris, * & habitabis in terra Geſſen: 10
eriſque iuxta me tu, & filij tui, & filij fi-
liorũ tuorum, oues tuæ, & armẽta tua, &
vniuerſa quæ poſsides.* Ibique te paſcam 11
(adhuc enim quinq; anni reſidui ſunt fa- D
mis) ne & tu pereas, & domus tua, & o-
mnia quæ poſsides.* En oculi veſtri, & o- 12
culi fratris mei Bẽjamin, vident quòd os
meum loquatur ad vos. * Nunciate patri 13
meo vniuerſam gloriã meã, & cũcta quæ
vidiſtis in Aegypto: feſtinate, & adducite
eum ad me.* Cumq; amplexatus recidiſ- 14
ſet in collum Benjamin fratris ſui, fleuit:
illo quoque ſimiliter flente ſuper collum
eius.* Oſculatúſq; eſt Ioſeph omnes fra- 15
tres ſuos, & plorauit ſuper ſingulos: poſt
quæ auſi ſunt loqui ad eum.* Auditúque 16
eſt, & celebri ſermone vulgatum in aula E
regis: Venerunt fratres Ioſeph: & gauiſus
eſt Pharao, atq; omnis familia eius.* Di- 17
xitque ad Ioſeph vt imperaret fratribus
ſuis, dicẽs: Onerantes iumenta, ite in terrã
Chanaã,* & tollite inde patrem veſtrum 18
& cognationem, & venite ad me: & ego
dabo vobis omnia bona Aegypti, vt co-
medatis medullam terræ.* Præcipe etiam 19
vt tollant plauſtra de terra Aegypti, ad
ſubuectionem paruulorũ ſuorum ac con-
iugum: & dicito: Tollite patrem veſtrum, 20
& properate quantocius venientes.* Nec F
dimittatis quidquam de ſupellectili ve-
ſtra: quia omnes opes Aegypti, veſtræ e-
runt.* Fecerũtque filij Iſrael vt eis man- 21
datum fuerat. Quibus dedit Ioſeph plau-
ſtra, ſecundùm Pharaonis imperium: &
cibaria in itinere.* Singulis quoque pro- 22
ferri iuſſit binas ſtolas: Benjamin verò
dedit trecẽtos argẽteos cum quinque ſto-
lis optimis; * tantundem pecuniæ & ve- 23
ſtium mittens patri ſuo, addens & aſinos
decem, qui ſubueherent ex omnibus diui-
tiis Aegypti: & totidẽ aſinas, triticum in
24 itinere paneſq; portantes. * Dimiſit ergo
fratres ſuos, & proficiſcẽtibus ait: Ne ira-
25 ſcamini in via.* Qui aſcẽdentes ex Aegy-
G pto, venerunt in terram Chanaan ad pa-
26 trem ſuum Iacob. * Et nunciauerunt ei,
dicentes: Ioſeph filius tuus viuit: & ipſe
dominatur in omni terra Aegypti. Quo
audito Iacob, quaſi de graui ſomno eui-
27 gilãs, tamen non credebat eis.* Illi econ-
tra referebãt omnem ordinem rei. Cũque
vidiſſet plauſtra, & vniuerſa quę miſerat,
28 reuixit ſpiritus eius,* & ait: Sufficit mihi
ſi adhuc Ioſeph filius meus viuit: vadam,
& videbo illum antequam moriar.

CAP. XLVI.

1 PRofectúſque Iſraël cũ omnibus quæ
A habebat, venit ad Puteum iuramen-
ti. & mactatis ibi victimis Deo patris
2 ſui Iſaac,* audiuit eum per viſionem no-
ctis vocantem ſe, & dicentem ſibi, Iacob,
3 Iacob, cui reſpondit: Ecce adſum.* Ait illi
Deus: Ego ſum fortiſsimus Deus patris
tui: noli timere, deſcende in Aegyptum,
4 quia in gẽtem magnam faciã te ibi.* Ego
deſcendã tecum illuc, & ego inde adducã
te reuertẽtem: Ioſeph quoque ponet ma-
5 nus ſuas ſuper oculos tuos.* Surrexit au-
tem Iacob à Puteo iuramẽti: ‖ tulerúntq; ‖ Act.7.
eum filij cũ paruulis & vxoribus ſuis in b.15.
plauſtris quæ miſerat Pharao ad portãdũ ‖ Ioſ.24.
6 ſenem,* & omnia quę poſſederat in Terra a.4.
Chanaan: ‖ venítque in Aegyptũ cũ omni Pſ.104.
7 ſemine ſuo;* filij eius, & nepotes, filiæ, & b.22.
8 cuncta ſimul progenies.* Hæc ſunt autem Iſa. 52.
nomina filiorũ Iſraël, qui ingreſsi ſunt in a.4.
B Aegyptum, ipſe cum liberis ſuis. ‖ Primo- ‖ Exod.
9 genitus Ruben.* Filij Ruben: Henoch: & 1.a. 26.
10 Phallu & Heſrõ & Charmi.* Filij Simeõ: b.14.
Iamuel & Iamin & Ahod, & Iachin & Nu. 26.
11 Sohar, & Saul filius Chanaanitidis.* Filij [illegible]
12 Leui: Gerſon & Caath & Merari.* Filij 1.Par.5.
Iuda: Her & Onan & Sela & Phares & a 1.& 3
Zara. mortui ſunt autem Her & Onan in Exo. 6.
terra Chanaan. Natique ſunt filij Phares: c.15.
13 Heſrõ & Hamul.* Filij Iſſachar: Thola & 1.Par.4
14 Phua & Iob & Semrõ.* Filij Zabulõ: Sa- c.24.
15 red & Elon & Iahelel.* Hi filij Liæ: quos 1.Par.6
genuit in Meſopotamia Syriæ cum Dina a.1.
filia ſua. omnes animę filiorum eius & fi- 1.Par.2
16 liarum, triginta tres.* Filij Gad; Sephion a.3.Iud.
& Haggi & Suni & Eſebon & Heri & A- 21.
17 rodi & Areli.* ‖ Filij Aſer: Iamne & Ieſua 1.Par.7
& Ieſſui & Beria, Sara quoque ſoror eo- a.1.
18 rum. Filij Beria: Heber & Melchiel.* hi fi- ‖ 1.Par.
lij Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ 7.c.30.
ſuæ. & hos genuit Iacob ſedecim animas. ‖ Sup.
19 * Filij Rachel vxoris Iacob: Ioſeph & Ben- 41.f.53.
20 jamin. * ‖ Natique ſunt Ioſeph filij in 1.Par.7
C Terra Aegypti, quos genuit ei Aſeneth b.6.3.a.
filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos: 1.
21 Manaſſes & Ephraim. * Filij Benjamin:
Bela & Bechor & Aſbel & Gera & Naa-
man & Echi & Ros & Mophim & O-
phim

Digitized by Google

phim & Ared.*hi filij Rachel quos genuit 22
Iacob:omnes animę,quatuordecim.*Fi- 23
lii Dan: Huſim.* Filij Nephtali:Iaſiel & 24
Guni & Ieſer & Sallem. * Hi filij Balæ, 25
quam dedit Laban Racheli filiæ ſuæ: &
hos genuit Iacob: omnes animæ,ſeptem.
* Cunctæ animæ, quæ ingreſſæ ſunt cum 26
Iacob in Aegyptum, & egreſſæ ſunt de
femore illius, abſque vxoribus filiorum
eius ſexaginta ſex. * Filij autem Ioſeph, 27
qui nati ſunt ei in terra Aegypti, animæ
‖ *Deut. 10.d.22* duæ. ‖ Omnes animæ domus Iacob, quæ
ingreſſæ ſunt in Aegyptum,fuere ſeptua-
ginta * Miſit autem Iudam ante ſe ad 28
Ioſeph, vt nunciaret ei,& occurreret in
Geſſen. * Quò cùm perueniſſet, iuncto 29
Ioſeph curru ſuo, aſcendit obuiam patri D
ſuo ad eundem locum, videnſque eum,
irruit ſuper collum eius, & inter ample-
xus fleuit.*Dixitque pater ad Ioſeph:Iam 30
lætus moriar, quia vidi faciem tuam, &
ſuperſtitem te relinquo.* At ille locutus 31
eſt ad fratres ſuos,& ad omnem domum
patris ſui : Aſcendam & nunciabo Pha-
raoni,dicámq; ei:Fratres mei, & domus
patris mei, qui erant in Terra Chanaan,
venerunt ad me: * & ſunt viri paſtores 32
ouium,curámque habent alẽdorum gre-
gum: pecora ſua, & armenta, & omnia
quæ habere potuerũt,adduxerunt ſecum.
* Cúmq; vocauerit vos,& dixerit: Quod 33
eſt opus veſtrum? * Reſpondebitis: Viri 34
paſtores ſumus ſerui tui, ab infantia no-
ſtra vſque in pręſens,& nos,& patres no-
ſtri.Hæc autem dicetis,vt habitare poſſi-
tis in terra Geſſen: quia deteſtantur Ae-
gyptij omnes paſtores ouium.

CAP. XLVII.

INgreſſus ergo Ioſeph nunciauit Pha- 1
raoni, dicens: Pater meus & fratres, A
oues eorum & armẽta,& cũcta quæ poſ-
ſidẽt,venerunt de Terra Chanaan:& ecce
conſiſtunt in Terra Geſſen. * Extremos 2
quoque fratrum ſuorum quinque viros
conſtituit coram rege: * quos ille inter- 3
rogauit:Quid habetis operis? Reſponde-
runt: Paſtores ouium ſumus ſerui tui,&
nos,& patres noſtri.* Ad peregrinandum 4
in terra tua venimus: quoniam non eſt
herba gregibus ſeruorum tuorum,ingra-
ueſcente fame in terra Chanaã:petimuſq;
vt eſſe nos iubeas ſeruos tuos in Terra
Geſſen. * Dixit itaq; rex ad Ioſeph:Pater 5
tuus & fratres tui venerunt ad te. * Ter- B
ra Aegypti in conſpectu tuo eſt:in opti- 6
mo loco fac eos habitare, & trade eis
Terram Geſſen. Quòd ſi noſti in eis eſſe
viros induſtrios,conſtitue illos magiſtros
pecorum meorum.* Poſt hæc introduxit 7
Ioſeph patrem ſuum ad regem, & ſtatuit
eum coram eo:qui benedicẽs illi,* & in- 8
terrogatus ab eo:Quot ſunt dies annorũ
vitæ tuæ?*Reſpondit: Dies peregrinatio- 9
nis meæ centum triginta annorum ſunt,
parui & mali, & non peruenerunt vſque
ad dies patrum meorum quibus peregri- C
10 nati ſunt.* Et benedicto rege egreſſus eſt
11 foras.* Ioſeph verò patri & fratribus ſuis
dedit poſſeſſionem in Aegypto in optimo
terræ loco,Rameſſes, vt præceperat Pha-
12 rao.*Et alebat eos,omnémque domũ pa-
13 tris ſui,præbens cibaria ſingulis.* In toto
enim orbe panis deerat,& oppreſſerat fa-
mes terrã, maximè Aegypti & Chanaan.
14 * E quibus omnem pecuniam cõgregauit
pro vẽditione frumenti,& intulit eam in
15 ærarium regis. * Cúmque defeciſſet em-
D ptoribus pretium, venit cuncta Aegy-
ptus ad Ioſeph, dicens: Da nobis panes:
quare morimur coram te, deficiente pe-
16 cunia? * Quibus ille reſpondit:Adducite
pecora veſtra,& dabo vobis pro eis cibos,
17 ſi pretium non habetis.*Quæ cùm addu-
xiſſent, dedit eis alimenta pro equis, &
ouibus,& bobus,& aſinis:ſuſtentauítque
eos illo anno pro commutatione peco-
18 rum. * Venerunt quoque anno ſecun-
do,& dixerunt ei: Non celabimus domi-
num noſtrum quòd deficiente pecunia,
pecora ſimul defecerunt:nec clam te eſt,
quòd abſq; corporibus & terra nihil ha-
19 beamus.* Cur ergo moriemur te vidente?
& nos & terra noſtra tui erimus:eme nos
in ſeruitutem regiã, & præbe ſemina,ne
pereũte cultore redigatur terra in ſolitu-
20 dinem. * Emit igitur Ioſeph omnẽ Terrã
E Aegypti, vendẽtibus ſingulis poſſeſſiones
ſuas præ magnitudine famis.Subiecítque
21 eam Pharaoni,*& cunctos populos eius,à
nouiſsimis terminis Aegypti vſq; ad ex-
22 tremos fines eius,*præter terrã ſacerdotũ
quæ à rege tradita fuerat eis: quibus &
ſtatuta cibaria ex horreis publicis prębe-
bãtur,& idcirco non ſunt compulſi ven-
23 dere poſſeſſiones ſuas.*Dixit ergo Ioſeph
ad populos:En vt cernitis,& vos & terrã
veſtrã Pharao poſsidet:accipite ſemina,&
24 ſerite agros, * vt fruges habere poſsitis.
F Quintã partem regi dabitis:quatuor reli-
quas permitto vobis in ſementem, & in
25 cibum familiis & liberis veſtris.*Qui re-
ſponderunt:Salus noſtra in manu tua eſt:
reſpiciat nos tantùm dominus noſter, &
26 læti ſeruiemus regi.* Ex eo tẽpore vſq; in
præſẽtem diẽ,in vniuerſa Terra Aegypti,
regibus quinta pars ſoluitur, & factũ eſt
quaſi in legẽ,abſq; terra ſacerdotali,quæ
27 libera ab hac conditione fuit.*Habitauit
ergo Iſraël in Aegypto, id eſt, in Terra
Geſſen,& poſſedit eã:auctúſq; eſt,&mul-
28 tiplicatus nimis.*Et vixit in ea decem &
ſeptem annis:factiq; ſunt omnes dies vitæ
illius centum quadraginta ſeptem anno-
29 rum. * Cúmque appropinquare cerneret
G diem mortis ſuę,vocauit filiũ ſuũ Ioſeph,
& dixit ad eum:Si inueni gratiam in cõ-
ſpectu tuo,‖pone manum tuã ſub femore ‖ *Se 24.a.*
meo:& facies mihi miſericordiã & veri-
30 tatem,vt nõ ſepelias me in Aegypto:* ſed
dormiã cum patribus meis,& auferas me
de terra hac,condáſque in ſepulchro ma-
iorum meorum. Cui reſpõdit Ioſeph: Ego

Digitized by Google

faciam quod iuſſiſti.* Et ille: Iura ergo, 31
inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Iſrael
Deum, conuerſus ad lectuli caput.

CAP. XLVIII.

His ita tranſactis, nunciatum eſt Io- 1
ſeph quòd ægrotaret pater ſuus: A
qui, aſſumptis duobus filiis Manaſſe &
Ephraim, ire perrexit. * Dictumque eſt 2
ſeni: Ecce filius tuus Ioſeph venit ad te.
Qui confortatus ſedit in lectulo. * Et in- 3
greſſo* ad ſe ait: Deus omnipotens ‖ appa-
ruit mihi in Luza, quæ eſt in terra Cha-
naan: Benedixitque mihi, * & ait: Ego te 4
augebo & multiplicabo, & faciam te in
turbas populorum: daboque tibi terram
hanc, & ſemini tuo poſt te, in poſſeſſio-
nem ſempiternã. * Duo ergo filij tui, qui 5
‖ nati ſunt tibi in Terra Aegypti antequã
huc venirem ad te, mei erunt: ‖ Ephraim
& Manaſſes, ſicut Ruben & Simeon repu-
tabuntur mihi. * Reliquos autem quos 6
genueris poſt eos, tui erunt, & nomine
fratrum ſuorum vocabũtur in poſſeſſio-
nibus ſuis. * Mihi enim, quando venie- 7
bam de Meſopotamia, ‖ mortua eſt Ra- B
chel in terra Chanaan in ipſo itinere,
erátque vernum tempus: & ingrediebar
Ephratam, & ſepeliui eam iuxta viam
Ephratæ, quæ alio nomine appellatur
Bethlehem.* Videns autem filios eius di- 8
xit ad eum: Qui ſunt iſti?* Reſpondit: Filij 9
mei ſunt, quos donauit mihi Deus in hoc
loco. Adduc, inquit, eos ad me, vt bene-
dicam illis. * Oculi enim Iſrael caliga- 10
bant præ nimia ſenectute, & clarè videre
non poterat. Applicitóſque ad ſe, deoſcu-
latus, & circumplexus eos, * dixit ad fi- 11
lium ſuum: Non ſum fraudatus aſpectu
tuo: inſuper oſtendit mihi Deus ſemen
tuũ.* Cúmque tuliſſet eos Ioſeph de gre- 12
mio patris, adorauit pronus in terram.
* Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam, 13
id eſt, ad ſiniſtram Iſrael: Manaſſem verò C
in ſiniſtra ſua, ad dexterã ſcilicet patris,
applicuítque ambos ad eum.* Qui exten- 14
dens manum dexteram, poſuit ſuper ca-
put Ephraim minoris fratris: ſiniſtrã au-
tem ſuper caput Manaſſe, qui maior natu
erat, commutans manus.* ‖ Benedixitque 15
Iacob filiis Ioſeph, & ait: Deus, in cuius
cõſpectu ambulauerunt patres mei Abra-
ham & Iſaac, Deus qui paſcit me ab ado-
leſcentia mea vſque in præſentem diem:
* ‖ Angelus, qui eruit me de cunctis ma- 16
lis, benedicat pueris iſtis: & inuocetur
ſuper eos nomen meum, nomina quoque
patrum meorum Abraham & Iſaac, &
creſcant in multitudinem ſuper terram.
* Videns autem Ioſeph quòd poſuiſſet 17
pater ſuus dexteram manum ſuper caput
Ephraim, grauiter accepit: & apprehẽſam
manum patris leuare conatus eſt de ca-
pite Ephraim, & transferre ſuper caput D
Manaſſe. * Dixitque ad patrem: Non ita 18
cõuenit, pater: quia hic eſt primogenitus,

‖ Sup. 28. c. 13.
‖ Sup. 41. f. 50.
‖ Ioſ. 13. b. 7. d. 29.
‖ Supr. 35. c. 11.
‖ Hebr. 11. d. 21.
‖ Supr. 31. d. 29 32. a. 2. Matth. 18. b. 10.

19 pone dexterã tuã ſuper caput eius. * Qui
renuẽs, ait: Scio fili mi, ſcio: & iſte quidẽ
erit in populos, & multiplicabitur: ſed
frater eius minor, maior erit illo; & ſemẽ
20 illius creſcet in gẽtes. * Benedixítque eis
in tempore illo, dicens: In te benedicetur
Iſraël, atq; dicetur: Faciat tibi Deus ſicut
Ephraim, & ſicut Manaſſe. Conſtituítque
21 Ephraim ante Manaſſen. * Et ait ad Io-
ſeph filium ſuum: En ego morior, & erit
Deus vobiſcũ, reducétque vos ad terram
22 patrum veſtrorum. * Do tibi ‖ partem
vnã extra fratres tuos, quam tuli de ma-
nu ‖ Amorrhæi in gladio & arcu meo.

CAP. XLIX.

1 Vocauit autem Iacob filios ſuos, &
A ait eis: Congregamini, vt annunciem
quæ ventura ſunt vobis in diebus nouiſ-
2 ſimis. * Congregamini, & audite filij Ia-
3 cob, audite Iſrael patrem veſtrum:* Rubẽ
primogenitus meus, tu fortitudo mea, &
principium doloris mei: prior in donis,
4 maior in imperio.* effuſus es ſicut aqua,
non creſcas: ‖ quia aſcendiſti cubile patris
5 tui, & maculaſti ſtratum eius.* Simeon &
Leui fratres: vaſa iniquitatis bellantia.
6 * In conſilium eorum non veniat anima
mea, & in cœtu illorum non ſit gloria
mea: ‖ quia in furore ſuo occiderunt vi-
rum, & in voluntate ſua ſuffoderũt mu-
7 rum.* Maledictus furor eorum, quia per-
tinax: & indignatio eorũ, quia dura: ‖ di-
uidam eos in Iacob, & diſpergam eos in
8 Iſrael.* Iuda, te laudabũt fratres tui: ma-
B nus tua in ceruicibus inimicorũ tuorum,
9 adorabunt te filij patris tui. * ‖ Catulus
leonis Iuda: ad prædam fili mi aſcendiſti:
requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi
10 leæna, quis ſuſcitabit eum? * ‖ NON
AVFERETVR ſceptrum de Iuda, &
dux de femore eius, donec veniat qui
mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gen-
11 tium.* Ligans ad vineam pullum ſuum, &
ad vitem, o fili mi, aſinã ſuam. Lauabit in
vino ſtolam ſuã, & in ſanguine vuæ pal-
12 lium ſuum. * Pulchriores ſunt oculi eius
vino, & dentes eius lacte candidiores.
13 * Zabulon in littore maris habitabit, &
in ſtatione nauiũ pertingẽs vſq; ad Sido-
14 nem.* Iſſachar aſinus fortis accubans in-
15 ter terminos. * Vidit requiem quòd eſſet
bona: & terrã quòd optima: & ſuppoſuit
humerum ſuum ad portandum, factúſq;
16 eſt tributis ſeruiens. * Dan iudicabit po-
pulũ ſuum ſicut & alia tribus in Iſraël.
17 * Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſe-
C mita, mordẽs vngulas equi, vt cadat aſcẽ-
18 ſor eius retro, * SALVTARE tuum
19 expectabo Domine.* Gad, accinctus præ-
liabitur ante eum: & ipſe accingetur re-
20 trorſum. * Aſer, pinguis panis eius, &
21 præbebit delicias regibus. * Nephthali,
ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchri-
22 tudinis. * ‖ Filius accreſcens Ioſeph, filius
accreſcẽs & decorus aſpectu: Filiæ diſcur-
23 rerunt ſuper murũ. * Sed exaſperauerunt
eum,

‖ Ioſ. 13. b. 7. 16. a. 1.
‖ Ioſ. 24. b. 1. Deut. 33. a. b.
‖ Supr. 35. d. 22 1. Paral. 5. a. 1.
‖ Supr. 34. d. 25
‖ Ioſ. 19. a. 1. 21. a. b.
‖ 1. Par. 5. a. 2.
‖ Ioã. 1. f. 45. Matt. 2. a. 6.
‖ 1. Par. 5. a. 1.

Digitized by Google

eum,& iurgati ſunt,inuideruntq; illi ha-
bentes iacula. * Sedit in forti arcus eius, 24
& diſſoluta ſunt vincula brachiorum &
manuum illius per manus potentis Ia-
cob:inde paſtor egreſſus eſt lapis Iſrael.
* Deus patris tui erit adiutor tuus , & o- 25
mnipotens benedicet tibi benedictioni-
bus cœli deſuper , benedictionibus abyſſi
iacentis deorſum , benedictionibus vbe-
rum & vuluæ. * Benedictiones patris tui 26
confortatæ ſunt benedictionibus patrum D
eius : donec veniret deſiderium collium
æternorum : fiant in capite Ioſeph , & in
vertice Nazaræi inter fratres ſuos. * Ben- 27
iamin lupus rapax , manè comedet præ-
dam,& veſperè diuidet ſpolia. * Omnes hi 28
in tribubus Iſrael duodecim: hæc locutus
eſt eis pater ſuus,benedixitq; ſingulis,be-
nedictionibus propriis. * Et præcepit eis, 29
dicens: Ego cõgregor ad populum meum:
ſepelite me cum patribus meis in ſpelun-
ca duplici quæ eſt in agro Ephron He-
‖ Sup. 23.d. thæi,* contra Mambre in Terra Chanaan, 30
‖ quam emit Abraham cum agro ab E-
phron Hethæo in poſſeſſionem ſepulchri.
* Ibi ſepelierunt eum,& Saram , vxorem 31
eius : ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca
coniuge ſua:ibi & Lia condita iacet.* Fi- 32
nitiſque mandatis quibus filios inſtrue-
bat,collegit pedes ſuos ſuper lectulum,&
obiit:appoſituſque eſt ad populum ſuum.

CAP. L.

QVod cernens Ioſeph , ruit ſuper fa- 1
ciem patris flens & deoſculans eum. A
* Præcepitque ſeruis ſuis medicis vt aro- 2
matibus condirent patrem. * Quibus iuſ- 3
ſa explentibus , tranſierunt quadraginta
dies : iſte quippe mos erat cadauerum
conditorum. fleuitque eum Aegyptus ſe-
ptuaginta diebus. * Et expleto planctus 4
tempore , locutus eſt Ioſeph ad familiam
Pharaonis:Si inueni gratiam in conſpectu
veſtro , loquimini in auribus Pharaonis:
* eo quòd pater meus adiurauerit me,di- 5
‖ Sup. 47.g 29 cens:En morior,in ſepulchro meo ‖ quod
fodi mihi in terra Chanaan , ſepelies me.
Aſcendã igitur, & ſepeliam patrẽ meum,
ac reuertar.* Dixitque ei Pharao: Aſcende 6
& ſepeli patrem tuum ſicut adiuratus es.
* Quo aſcendente , ierunt cum eo omnes 7
ſenes domus Pharaonis, cunctiq; maiores B
natu terræ Aegypti: * domus Ioſeph cum 8
fratribus ſuis, abſq; paruulis & gregibus,
atque armentis, quę dereliquerãt in Ter-
ra Geſſen. * Habuit quoque in comitatu 9
currus & equites : & facta eſt turba non
modica.* Veneruntq; ad Areã Atad , quæ 10
ſita eſt trans Iordanem : vbi celebrantes
exequias planctu magno atque vehemen-
ti, impleuerunt ſeptem dies. * Quod cùm 11
vidiſſent habitatores Terræ Chanaan, di-
xerunt : Planctus magnus eſt iſte Aegy-
ptiis. Et idcirco vocatum eſt nomen loci
illius , Planctus Aegypti. * Fecerunt ergo 12
filij Iacob ſicut præceperat eis:*Et portã- 13
‖ Act. 7. b.16. tes eum in Terram Chanaan,‖ſepelierunt
eum in ſpelunca duplici, ‖ quam emerat ‖ Sup. 23.d.
Abraham cum agro in poſſeſſionẽ ſepul-
chri ab Ephron Hethæo contra faciem
14 Mambre. * Reuerſúſque eſt Ioſeph in Ae-
C gyptum cum fratribus ſuis , & omni co-
15 mitatu,ſepulto patre. * Quo mortuo , ti-
mentes fratres eius,& mutuò colloquen-
tes:Ne fortè memor ſit iniurię quam paſ-
ſus eſt , & reddat nobis omne malũ quod
16 fecimus,* mandauerunt ei dicentes:Pater
tuus præcepit nobis antequàm morere-
17 tur,* vt hæc tibi verbis illius diceremus:
Obſecro vt obliuiſcaris ſceleris fratrum
tuorum , & peccati atque malitiæ quam
exercuerunt in te : nos quoque oramus vt
ſeruis Dei patris tui dimittas iniquitatem
18 hanc. Quibus auditis fleuit Ioſeph.* Vene-
runtque ad eum fratres ſui:& proni ado-
rantes in terrã dixerunt : Serui tui ſumus.
19 * Quibus ille reſpõdit:Nolite timere num
20 Dei poſſumus reſiſtere voluntati ? * ‖ Vos ‖ Sup. 45. b
D cogitaſtis de me malum : ſed Deus vertit
illud in bonum , vt exaltaret me, ſicut in
præſentiarum cernitis , & ſaluos faceret
21 multos populos. * Nolite timere:ego‖pa- ‖ Sup. 49.c.
ſcam vos & paruulos veſtros. cõſolatuſq;
eſt eos , & blandè ac leniter eſt locutus.
22 * Et habitauit in Aegypto cum omni do-
mo patris ſui:vixitque centum decem an-
nis. Et vidit Ephraim filios vſque ad ter-
tiam generationem.‖Filij quoque Machir ‖ Nu. 32.g.
filij Manaſſe nati ſunt in genibus Ioſeph. ‖ Heb. 11.d.
23 * Quibus tranſactis,‖ locutus eſt fratribus
ſuis : Poſt mortem meam Deus viſitabit
vos,& aſcendere vos faciet de terra iſta ad
terram quam iurauit Abraham , Iſaac, &
24 Iacob. * Cúmque adiuraſſet eos atque di-
xiſſet:Deus viſitabit vos : ‖ aſportate oſſa ‖ Ex. 13.d.
25 mea vobiſcum de loco iſto:* mortuus eſt, Ioſ. 2
expletis centum decem vitæ ſuæ annis. Et
conditus aromatibus, repoſitus eſt in lo- 4.32.
culo in Aegypto.

LIBER EXODVS, HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

1 HAec ſunt nomina filiorum Iſrael qui
A ingreſſi ſunt in Aegyptum cum Ia-
cob : ſinguli cum domibus ſuis introie-
2 runt:* Ruben, Simeon,Leui,Iudas, * Iſſa-
3 char , Zabulon & Beniamin,* Dan &
4 Nephtali, Gad, & Aſer. * Erant igitur o-
5 mnes animæ eorum qui egreſſi ſunt de
femore Iacob,ſeptuaginta : Ioſeph autem
6 in Aegypto erat. * Quo mortuo , & vni-
uerſis fratribus eius,omnique cognatione
7 illa , * ‖ filij Iſrael creuerunt , & quaſi ‖ Act. 7.c.17
germinantes multiplicati ſunt : ac robo-
8 rati nimis , impleuerunt terram. * Surre-
xit interea rex nouus ſuper Aegyptum,
9 qui ignorabat Ioſeph : * & ait ad popu-
B lum ſuum: Ecce, populus filiorum Iſrael

Digitized by Google

multus,& fortior nobis eſt. * Venite, ſa- 10
pienter opprimamus eum, ne fortè mul-
tiplicetur: & ſi ingruerit contra nos bel-
lum, addatur inimicis noſtris, expugna-
tíſque nobis egrediatur de terra. * Præ- 11
poſuit itaque eis magiſtros operum, vt af-
fligerent eos oneribus: ædificauerúntque
vrbes tabernaculorũ Pharaoni, Phithom
& Rameſſes. * Quantóque opprimebant 12
eos, tanto magis multiplicabantur, &
creſcebant: * oderántque filios Iſrael Ae- 13
gyptij,& affligebant illudentes eis:*atque 14
ad amaritudinem perducebant vitam eo- C
rum operibus duris luti & lateris, omni-
que famulatu,quo in terræ operibus pre-
mebantur. * Dixit autem Rex Aegypti 15
obſtetricibus Hebræorum: quarum vna
vocabatur Sephora, altera Phua, * præci- 16
piens eis: Quando obſtetricabitis He-
bræas, & partus tempus aduenerit:ſi ma-
ſculus fuerit, interficite eum: ſi femina,
reſeruate. * Timuerunt autem obſtetri- 17
ces Deum, & non fecerunt iuxta præce- D
ptum regis Aegypti, ſed conſeruabant
mares.* Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: 18
Quidnam eſt hoc quod facere voluiſtis,vt
pueros ſeruaretis? * Quæ reſponderunt: 19
Non ſunt Hebrææ ſicut Aegyptiæ mulie-
res:ipſæ enim obſtetricandi habent ſcien-
tiam, & priuſquam veniamus ad eas, pa-
riunt. * Bene ergo fecit Deus obſtetrici- 20
bus: & creuit populus, confortatúſque
eſt nimis. * Et quia timuerunt obſtetri- 21
ces Deum, ædificauit eis domos. * Præce- 22
pit ergo Pharao omni populo ſuo,dicens:
Quidquid maſculini ſexus natum fuerit,
in flumen proiicite: quidquid feminini,
reſeruate.

CAP. II.

‖ Inf. 6. c.20. EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Le- 1
ui: ‖ & accepit vxorem ſtirpis ſuæ. A
‖ Heb. 11. d.23. * quæ concepit, & ‖ peperit filium: & 2
videns eum elegantem, abſcondit tribus
menſibus.* Cúmque iam celare non poſ-
ſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam,& liniuit 3
eam bitumine ac pice: poſuítq; intus in-
fantulum, & expoſuit eum in carecto ri-
pæ fluminis, * ſtante procul ſorore eius, 4
‖ Act.7. c.21. Heb. 11. d 23. & conſiderante euentum rei.* ‖ Ecce au- 5
tem deſcendebat filia Pharaonis vt laua-
retur in flumine: & puellæ eius gradie-
bantur per crepidinem aluei. Quæ cùm
vidiſſet fiſcellã in papyrione, miſit vnam
è famulabus ſuis: & allatam * aperiens, 6
cernénſque in ea paruulum vagientem,
miſerta eius,ait: De infantibus Hebræo-
rum eſt hic.* Cui ſoror pueri:Vis,inquit, 7
vt vadã, & vocem tibi mulierẽ Hebræam, B
quæ nutrire poſſit infantulum?* Reſpon- 8
dit: Vade. Perrexit puella & vocauit ma-
trem ſuam. * Ad quam locuta filia Pha- 9
raonis:Accipe,ait,puerum iſtum,& nutri
mihi: ego dabo tibi mercedem tuam.Suſ-
cepit mulier, & nutriuit puerum: adul-
túmque tradidit filiæ Pharaonis. * Quem 10
illa adoptauit in locum filij vocauítque
nomen eius Moyſes,dicens: Quia de aqua
11 tuli eum. * In diebus illis poſtquã creue-
rat Moyſes, ‖ egreſſus eſt ad fratres ſuos: ‖ Heb. 11.c.24.
viditq; afflictionem eorũ,& virum Aegy-
ptium percutientem quendam de Hebræis
12 fratribus ſuis. * Cúmque circumſpexiſſet
huc atque illuc,& nullum adeſſe vidiſſet,
percuſſum Aegyptium abſcondit ſabulo.
13 * Et egreſſus die altero conſpexit duos
Hebræos rixantes:dixitque ei qui faciebat
iniuriam:Quare percutis proximũ tuum?
14 * Qui reſpondit: Quis te conſtituit prin-
C cipem & iudicem ſuper nos? nũ occidere
me tu vis,ſicut heri occidiſti Aegyptium?
Timuit Moyſes, & ait: Quomodo palam
15 factum eſt verbum iſtud?*Audiuítq; Pha-
rao ſermonem hunc, & quærebat occi-
dere Moyſen: qui fugiens de conſpectu
eius,moratus eſt in Terra Madian, & ſe-
16 dit iuxta puteum. * Erant autem ſacer-
doti Madian ſeptem filiæ, quæ venerunt
ad hauriendam aquam: & impletis cana-
libus adaquare cupiebant greges patris
17 ſui: * Superuenere paſtores, & eiecerunt
eas:ſurrexitque Moyſes, & defenſis puel-
18 lis, adaquauit oues earum. * Quæ cùm
reuertiſſent ad Raguel patrem ſuum, di-
xit ad eas: Cur velocius veniſtis ſolito?
19 * Reſponderunt: Vir Aegyptius liberauit
nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit
aquam nobiſcum, potúmq; dedit ouibus.
20 * At ille: Vbi eſt?inquit, Quare dimiſiſtis
D hominem? vocate eum vt comedat pa-
21 nem. * Iurauit ergo Moyſes quòd habita-
ret cum eo. ‖ Accepítque Sephoram fi- ‖ Inf. 18. a.2.3. 1.Paral. 23.c.15.
22 liam eius vxorem:*quæ peperit ei filium,
quem vocauit Gerſam, dicens: Aduena
fui in terra aliena. Alterum verò peperit,
quem vocauit Eliezer,dicens: Deus enim
patris mei adiutor meus eripuit me de
23 manu Pharaonis.*Poſt multum verò tem-
poris mortuus eſt rex Aegypti: & inge-
miſcentes filij Iſrael, propter opera voci-
ferati ſunt:aſcenditque clamor eorum ad
24 Deum ab operibus.* Et audiuit gemitum
eorum,ac recordatus eſt fœderis quod pe-
pigit cum Abraham, Iſaac, & Iacob.
25 * Et reſpexit Dominus filios Iſrael, & co-
gnouit eos.

CAP. III.

1 MOyſes autem paſcebat oues Iethro
A ſoceri ſui ſacerdotis Madian: cúm-
que minaſſet gregem ad interiora de-
ſerti, venit ad montem Dei Horeb.
2 * ‖ Apparuítque ei Dominus in flamma ‖ Act.7. c 20.
ignis de medio rubi: & videbat quòd ru-
3 bus arderet,& non combureretur. * Dixit
ergo Moyſes:Vadam, & videbo viſionem
hanc magnã,quare non cõburatur rubus.
4 * Cernens autem Dominus quòd perge-
B ret ad videndum, vocauit eum de medio
rubi,& ait:Moyſes, Moyſes.Qui reſpondit:
5 Adſum. * At ille: Ne appropies, inquit,
huc:ſolue calceamentum de pedibus tuis:
locus enim, in quo ſtas,terra ſancta eſt.
* Et

Digitized by Google

‖ Matt. 22.c.32. Marc.12 c.26. Luc.20. f.37.

* Et ait : ‖ Ego ſum Deus patris tui, Deus 6
Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.
Abſcondit Moyſes faciem ſuam: non enim
audebat aſpicere contra Deum. * Cui ait 7
Dominus : Vidi afflictionem populi mei
in Aegypto, & clamorem eius audiui pro-
pter duritiam eorum qui præſunt operi-
bus : * & ſciens dolorem eius, deſcendi 8
vt liberem eum de manibus Aegyptio-
rum, & educam de terra illa in terram
bonam, & ſpatioſam, in terram quæ fluit C
lacte & melle, ad loca Chananæi, & He-
thæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & He-
uæi, & Iebuſæi. Clamor ergo filiorum 9
Iſrael venit ad me : vidique afflictionem
eorum, qua ab Aegyptiis opprimuntur.
* Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, 10
vt educas populum meum, filios Iſrael,
de Aegypto.* Dixitque Moyſes ad Deum: 11
Quis ſum ego vt vadam ad Pharaonem,
& educam filios Iſrael de Aegypto?
* Qui dixit ei : Ego ero tecum : & hoc 12
habebis ſignum, quòd miſerim te : Cùm
eduxeris populum meum de Aegypto, D
immolabis Deo ſuper montem iſtum.
* Ait Moyſes ad Deum : Ecce ego vadam 13
ad filios Iſrael, & dicam eis : Deus pa-
trum veſtrorum miſit me ad vos. Si dixe-
rint mihi : Quod eſt nomen eius? quid di-
cam eis. * Dixit Deus ad Moyſen : EGO 14
SVM QVI SVM. Ait: Sic dices
filiis Iſrael : QVI EST, miſit me ad
vos. * Dixitque iterum Deus ad Moyſen: 15
Hæc dices filiis Iſrael: Dominus Deus pa-
trum veſtrorum, Deus Abraham, Deus
Iſaac, & Deus Iacob, miſit me ad vos: E
hoc nomen mihi eſt in æternum, & hoc
memoriale meum in generationem & ge-
nerationem. * Vade, & congrega ſeniores 16
Iſrael, & dices ad eos : Dominus Deus
patrum veſtrorum apparuit mihi, Deus
Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, di-
cens : Viſitans viſitaui vos, & vidi omnia
quæ acciderunt vobis in Aegypto : * Et 17
dixi vt educam vos de afflictione Aegypti, F
in terram Chananæi, & Hethæi, & Amor-
rhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebu-
ſæi, ad terram fluentem lacte & melle.
* Et audient vocem tuam : ingredieriſque 18
tu, & ſeniores Iſrael, ad regem Aegypti,
& dices ad eum: Dominus Deus Hebræo-
rum vocauit nos: ibimus viam trium die-
rum in ſolitudinem, vt immolemus Do-
mino Deo noſtro.* Sed ego ſcio quòd non 19
dimittet vos rex Aegypti vt eatis, niſi G
per manum validam. * Extendam enim 20
manum meam, & percutiam Aegyptum
in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus
ſum in medio eorum : poſt hæc dimittet
vos. * Daboque gratiam populo huic co- 21
ram Aegyptiis : ‖ & cum egrediemini,
non exibitis vacui : * ſed poſtulabit mu- 22
lier à vicina ſua, & ab hoſpita ſua, vaſa
argentea & aurea, ac veſtes : ponetiſque
eas ſuper filios & filias veſtras, & ſpolia-
bitis Aegyptum.

‖ Inf. 11. a. 2. & 12. c. 35.

CAP. IV.

1 Reſpondens Moyſes ait : Non credent
A mihi, neque audient vocem meam,
ſed dicent : Non apparuit tibi Dominus.
2 * Dixit ergo ad eum: Quid eſt quod tenes
3 in manu tua? Reſpondit: Virga. * Dixit-
que Dominus : Proiice eam in terram.
Proiecit, & verſa eſt in colubrum, ita vt
4 fugeret Moyſes.* Dixitque Dominus: Ex-
tende manum tuam, & apprehende cau-
dam eius. Extendit, & tenuit, verſaque eſt
5 in virgam.* Vt credant, inquit, quod ap-
paruerit tibi Dominus Deus patrum ſuo-
rum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus
6 Iacob. * Dixitque Dominus rurſum: Mit-
B te manum tuam in ſinum tuum. Quam
cùm miſiſſet in ſinum, protulit leproſam
7 inſtar niuis. * Retrahe, ait, manum tuam
in ſinum tuum. Retraxit, & protulit ite-
8 rum, & erat ſimilis carni reliquæ. * Si
non crediderint, inquit, tibi, neque audie-
rint ſermonem ſigni prioris, credent ver-
9 bo ſigni ſequentis. * Quod ſi nec duobus
quidem his ſignis crediderint, neque au-
dierint vocem tuam : ſume aquam flumi-
nis, & effunde eam ſuper aridam, & quid-
quid hauſeris de fluuio, vertetur in ſan-
10 guinem. * Ait Moyſes: Obſecro Domine,
C non ſum eloquens ab heri & nudiuſter-
tius: & ex quo locutus es ad ſeruũ tuum,
impeditioris & tardioris linguæ ſum.
11 * Dixit Dominus ad eum : Quis fecit os
hominis? aut quis fabricatus eſt mutum
& ſurdum, videntem & cæcũ? nonne ego?
12 * Perge igitur, ‖ & ego ero in ore tuo: ‖ Matt. 10. d. 10.
13 doceboque te quid loquaris.* At ille: Ob-
ſecro, inquit, Domine, mitte quem miſſu-
14 rus es. * Iratus Dominus in Moyſen, ait:
Aaron frater tuus Leuites, ſcio quòd elo-
quens ſit: ecce ipſe egreditur in occurſum
15 tuum, vidénſque te lætabitur corde.* Lo-
D quere ad eum, & pone verba mea in ore
eius: & ego ero in ore tuo, & in ore illius,
‖ & oſtendam vobis quid agere debeatis. ‖ Inf. 7. a. 1.
16 * ipſe loquetur pro te ad populum, & erit
os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad
17 Deum pertinent. * Virgam quoque hanc
ſume in manu tua, in qua facturus es ſi-
18 gna. * Abiit Moyſes, & reuerſus eſt ad
Iethro ſocerum ſuum, dixitque ei : Va-
dam & reuertar ad fratres meos in Aegy-
ptum, vt videam ſi adhuc viuant. Cui ait
19 Iethro : Vade in pace. * Dixit ergo Do-
E minus ad Moyſen in Madian. Vade, & re-
uertere in Aegyptum : Mortui ſunt enim
20 omnes qui quęrebãt animam tuam.* Tu-
lit ergo Moyſes vxorem ſuam, & filios
ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, reuer-
ſuſque eſt in Aegyptum, portans virgam
21 Dei in manu ſua. * Dixitque ei Dominus
reuertenti in Aegyptum : Vide vt omnia
oſtenta quæ poſui in manu tua, facias co-
ram Pharaone: ego indurabo cor eius, &
22 non dimittet populum.* Dicéſq; ad eum:
Hæc dicit Dominus : Filius meus primo-
23 genitus Iſrael.* Dixi tibi : Dimitte filium
meum

Digitized by Google

meum vt ſeruiat mihi; & noluiſti dimit- F
tere eum: ecce ego interficiã filium tuum
primogenitum.* Cúmque eſſet in itinere, 24
in diuerſorio occurrit ei Dominus,& vo-
lebat occidere eum. * Tulit illico Sepho- 25
ra acutiſsimam petram , & circumcidit
præputium filij ſui,tetigítque pedes eius,
& ait:Sponſus ſanguinum tu mihi es.* Et 26
dimiſit eum poſtquam dixerat : Sponſus
ſanguinum,ob circũciſionem.* Dixit au- 27
tem Dominus ad Aaron : Vade in occur- G
ſum Moyſi in deſertum. Qui perrexit ob-
uiam ei in Montem Dei,& oſculatus eſt
eum.* Narrauítque Moyſes Aaron omnia 28
verba Domini quibus miſerat eum , & ſi-
gna quæ mandauerat. * Venerúntque ſi- 29
mul, & congregauerunt cunctos ſeniores
filiorum Iſrael. * Locutúſque eſt Aaron 30
omnia verba quæ dixerat Dominus ad
Moyſen:& fecit ſigna coram populo,* & 31
credidit populus.Audierúntque quòd vi-
ſitaſſet Dominus filios Iſrael,& quòd re-
ſpexiſſet afflictionem illorum : & proni
adorauerunt.

CAP. V.

POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aa- 1
ron,& dixerunt Pharaoni : Hæc dicit A
Dominus Deus Iſrael : Dimitte populum
meum vt ſacrificet mihi in deſerto : * At 2
ille reſpondit : Quis eſt Dominus , vt au-
diam vocem eius,& dimittam Iſrael? ne-
ſcio Dominum , & Iſrael non dimittam.
* Dixerúntque : Deus Hebræorum voca- 3
uit nos , vt eamus viam trium dierum in
ſolitudinem,&ſacrificemus Domino Deo
noſtro : ne fortè accidat nobis peſtis aut
gladius. * Ait ad eos rex Aegypti : Quare 4
Moyſes & Aaron ſolicitatis populum ab
operibus ſuis ? ite ad onera veſtra. * Di- 5
xitque Pharao : Multus eſt populus ter-
ræ:videtis quòd turba ſuccreuerit : quan-
to magis ſi dederitis eis requiem ab ope-
ribus ? * Præcepit ergo in die illo præfe- 6
ctis operum & exactoribus populi , di- B
cens: * Nequaquam vltrà dabitis paleas 7
populo ad cõficiendos lateres,ſicut priùs:
ſed ipſi vadant, & colligant ſtipulas. * Et 8
menſuram laterum, quam priùs facie-
bant , imponetis ſuper eos, nec minuetis
quidquam:vacant enim , & idcirco voci-
ferantur,dicentes:Eamus, & ſacrificemus
Deo noſtro. * Opprimantur operibus , & 9
expleant ea : vt non acquieſcant verbis
mendacibus.* Igitur egreſſi præfecti ope- 10
rum & exactores , ad populum dixerunt:
Sic dicit Pharao : Non do vobis paleas:
*Ite,& colligite ſicubi inuenire poteritis, 11
nec minuetur quidquam de opere ve-
ſtro. * Diſperſúſque eſt populus per om- 12
nem Terram Aegypti ad colligendas pa-
leas.* Præfecti quoque operum inſtabant, 13
dicentes : Complete opus veſtrum quoti- C
die , vt priùs facere ſolebatis quando da-
bantur vobis paleæ. * Flagellatique ſunt 14
qui præerant operibus filiorum Iſrael, ab
exactoribus Pharaonis,dicentibus ; Quare
non impletis menſuram laterum ſicut
15 prius,nec heri,nec hodie? * Venerúntque
præpoſiti filiorum Iſrael , & vociferati
ſunt ad Pharaonem,dicentes:Cur ita agis
16 contra ſeruos tuos? * Paleæ non dantur
nobis,& lateres ſimiliter imperantur : en
famuli tui flagellis cædimur , & iniuſtè
17 agitur contra populum tuum. * Qui ait:
Vacatis otio, & idcirco dicitis:Eamus,&
18 ſacrificemus Domino.* Ite ergo,& opera-
mini : paleæ non dabuntur vobis, & red-
19 detis conſuetum numerum laterum.* Vi-
D debántque ſe præpoſiti filiorum Iſrael in
malo,eo quòd diceretur eis: non minue-
tur quidquam de lateribus per ſingulos
20 dies. * Occurrerúntque Moyſi & Aaron,
qui ſtabant ex aduerſo , egredientibus à
21 Pharaone:* & dixerũt ad eos,Videat Do-
minus & iudicet,quoniam fœtere feciſtis
odorem noſtrum coram Pharaone & ſer-
uis eius, & præbuiſtis ei gladium, vt oc-
22 cideret nos. * Reuerſúſque eſt Moyſes ad
Dominum, & ait : Domine , cur afflixiſti
23 populum iſtum ? quare miſiſti me ? * Ex
eo enim quo ingreſſus ſum ad Pharao-
nem vt loquerer in nomine tuo , afflixit
populum tuum:& non liberaſti eos.

CAP. VI.

1 DIxitque Dominus ad Moyſen : Nunc
A videbis, quæ facturus ſim Pharaoni:
per manum enim fortem dimittet eos, &
in manu robuſta eiiciet illos de terra
2 ſua. * Locutúſque eſt Dominus ad Moy-
3 ſen dicens : Ego Dominus * qui apparui
Abraham,Iſaac,& Iacob,in Deo omnipo-
tente:& nomen meum ADONAI non
4 indicaui eis.* Pepigíq; fœdus cum eis,vt
darem eis Terram Chanaan, terram pere-
grinationis eorum , in qua fuerunt adue-
5 næ.*Ego audiui gemitum filiorum Iſrael,
quo Agyptij oppreſſerunt eos : & recor-
6 datus ſum pacti mei. * Ideo dic filiis Iſ-
rael:Ego Dominus qui educam vos de er-
gaſtulo Aegyptiorum, & eruam de ſerui-
tute : ac redimam in brachio excelſo , &
7 iudiciis magnis.* Et aſſumam vos mihi in
B populum , & ero veſter Deus : & ſcietis
quòd ego ſum Dominus Deus veſter qui
eduxerim vos de ergaſtulo Aegyptiorum;
8 * & induxerim in terram,ſuper quam le-
uaui manum meam vt darem eam Abra-
ham,Iſaac,& Iacob : dabóque illam vobis
9 poſſidendam, ego Dominus. * Narrauit
ergo Moyſes omnia filiis Iſrael : qui non
acquieuerunt ei:propter anguſtiam ſpiri-
10 tus , & opus duriſsimum. * Locutúſque
11 eſt Dominus ad Moyſen , dicens : * In-
gredere,& loquere ad Pharaonem regem
Aegypti , vt dimittat filios Iſrael de terra
12 ſua.* Reſpondit Moyſes coram Domino,
Ecce filij Iſrael non audiunt me : & quo-
modo audiet Pharao , præſertim cùm in-
13 circumciſus ſim labiis? * Locutúſque eſt
C Dominus ad Moyſen & Aaron , & dedit
mandatum ad filios Iſrael , & ad Pharao-
nẽ regẽ Aegypti, vt educerent filios Iſrael
de

‖ Gen. 46. b. 9. Nu. 26. a. 5. 1. Par. 5 a. 1. ‖ 1. Par. 4. d. 24. ‖ 1. Par. 6. a. 1. & 23. a. 6. ‖ Num. 3. c. 17. Nu. 26. g. 57. 1. Par. 6. a. 2. 23. b. 12.

de terra Aegypti. * ‖ Iſti ſunt principes 14
domorum per familias ſuas. Filij Ruben
primogeniti Iſraëlis: Henoch & Phallu,
Heſron & Charmi. * Hæ cognationes 15
Ruben ‖ Filij Simeon: Iamuel & Iamin,
& Ahod, & Iachin, & Soar, & Saul filius
Chananitidis: hæ progenies Simeon.* Et 16
hæc nomina filiorum Leui per cognatio-
nes ſuas: Gerſon & Caath & Merari. An-
ni autem vitæ Leui fuerunt centum tri-
ginta ſeptem. * ‖ Filij Gerſon: Lobni & 17
Semei, per cognationes ſuas. * ‖ Filij 18
Caath: Amram, & Iſaar, & Hebron, & O-
ziel. anni quoque vitæ Caath, cẽtum tri-
ginta tres.* Filij Merari: Moholi & Muſi. 19
hæ cognationes Leui per familias ſuas.
* Accepit autem Amram vxorẽ Iochabed 20
patruelem ſuam: quæ peperit ei Aaron & D
Moyſen. Fuerúntque anni vitæ Amram,
centum triginta ſeptem. * Filij quoque 21
Iſaar: Core, & Nepheg, & Zechri.* Filij 22
quoque Oziel: Miſael, & Eliſapham, & Se-
thri.* Accepit autem Aaron vxorem Eli- 23
ſabeth, filiam Aminadab, ſororem Naha-
ſon, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, &
Eleazar, & Ithamar. * Filij quoque Core: 24
Aſer, & Elcana, & Abiaſaph. hæ ſunt co-
gnationes Coritarum. * At verò Eleazar 25
filius Aaron accepit vxorem de filiabus
Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi ſunt
principes familiarum Leuiticarũ per co-
gnationes ſuas.* Iſte eſt Aaron & Moyſes, 26
quibus præcepit Dominus vt educerẽt fi-
lios Iſrael de Terra Aegypti per turmas
ſuas.* Hi ſunt, qui loquuntur ad Pharao- 27
nem regem Aegypti, vt educant filios Iſ-
rael de Aegypto: iſte eſt Moyſes & Aaron,
* in die qua locutus eſt Dominus ad 28
Moyſen, in terra Aegypti.* Et locutus eſt 29
Dominus ad Moyſen, dicens: Ego Domi-
nus: loquere ad Pharaonẽ regẽ Aegypti,
omnia quæ ego loquor tibi.* Et ait Moy- 30
ſes coram Domino: En incircumciſus la-
biis ſum, quomodo audiet me Pharao?

CAP. VII.

DIxitque Dominus ad Moyſen: Ecce 1
cõſtitui te Deum Pharaonis: & Aa- A
ron frater tuus erit propheta tuus.* ‖ Tu 2
‖ Sup. 4. d. 15.
loqueris ei omnia quæ mando tibi: & ille
loquetur ad Pharaonem, vt dimittat fi-
lios Iſrael de terra ſua. * Sed ego indura- 3
bo cor eius, & multiplicabo ſigna & o-
ſtẽta mea in Terra Aegypti, * & non au- 4
diet vos: immittamque manum meam ſu-
per Aegyptum, & educam exercitum &
populũ meũ filios Iſrael de Terra Aegy-
pti per iudicia maxima.* Et ſcient Aegy- 5
ptij quia ego ſum Dominus qui extende-
rim manum meam ſuper Aegyptum, &
eduxerim filios Iſrael de medio eorũ.*Fe- 6
cit itaque Moyſes & Aarõ ſicut præcepe-
rat Dominus: ita egerunt. * Erat autem 7
Moyſes octoginta annorũ, & Aaron octo-
ginta trium, quando locuti ſunt ad Pha-
raonem. * Dixitque Dominus ad Moyſen 8
& Aaron: * Cùm dixerit vobis Pharao, 9
Oſtendite ſigna: dices ad Aaron: Tolle
virgam tuam, & proiice eam coram
10 Pharaone, ac vertetur in colubrum. * In-
B greſſi itaque Moyſes & Aaron ad Pha-
raonem, fecerunt ſicut præceperat Domi-
nus. tulitque Aaron virgam coram Pha-
raone & ſeruis eius, quæ verſa eſt in co-
11 lubrum. * ‖ Vocauit autem Pharao ſa- ‖ 2. Tim. 4. b. 8.
pientes & maleficos: & fecerunt etiam
ipſi per incantationes Aegyptiacas & ar-
12 cana quædam ſimiliter. * Proiecerúntque
ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dra-
cones: ſed deuorauit virga Aaron virgas
13 eorum. * Induratúmque eſt cor Pharao-
nis, & non audiuit eos, ſicut præceperat
14 Dominus. * Dixit autem Dominus ad
Moyſen: Ingrauatum eſt cor Pharaonis,
15 nõ vult dimittere populũ.* Vade ad eum
mane, ecce egredietur ad aquas: & ſtabis
C in occurſum eius ſuper ripam fluminis: &
virgam, quæ conuerſa eſt in draconem,
16 tolles in manu tua. * Dicéſque ad eum:
Dominus Deus Hebræorum miſit me ad
te, dicens: Dimitte populum meum vt ſa-
crificet mihi in deſerto: & vſque ad præ-
17 ſens audire noluiſti. * Hæc igitur dicit
Dominus: In hoc ſcies quòd ſim Domi-
nus: ecce percutiam virga, quæ in manu
mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in
18 ſanguinem. * Piſces quoque, qui ſunt in
fluuio, morientur, & cõputreſcent aquæ,
& affligentur Aegyptij bibentes aquam
19 fluminis.* Dixit quoq; Dominus ad Moy-
ſen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, &
extende manum tuam ſuper aquas Aegy-
pti, & ſuper fluuios eorum, & riuos ac
paludes, & omnes lacus aquarum, vt
vertantur in ſanguinẽ: & ſit cruor in om-
ni Terra Aegypti, tã in ligneis vaſis quã
20 in ſaxeis. * Feceruntq; Moyſes & Aaron
D ſicut præceperat Dominus: ‖ & eleuans ‖ Inf. 17 b. 5.
virgam percuſſit aquam fluminis coram Pſa. 77. e 4.
Pharaone & ſeruis eius: quæ verſa eſt
21 in ſanguinem. * Et piſces qui erant in
flumine, mortui ſunt: computruítque
fluuius, & non poterant Aegyptij bibere
aquam fluminis, & fuit ſanguis in tota
22 Terra Aegypti. * ‖ Feceruntque ſimili- ‖ Sap. 17. b. 7.
ter malefici Aegyptiorum incantationi-
bus ſuis: & induratum eſt cor Pharaonis,
nec audiuit eos, ſicut præceperat Domi-
23 nus. * Auertitque ſe, & ingreſſus eſt do-
mũ ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vi-
24 ce. * Foderunt autem omnes Aegyptij
per circuitum fluminis aquam vt bibe-
rent: non enim poterant bibere de aqua
25 fluminis. * Impletíque ſunt ſeptem dies
poſtquam percuſſit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen:
A Ingredere ad Pharaonem, & dices
ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte po-
2 pulum meum, vt ſacrificet mihi:* ſin au-
tem nolueris dimittere, ecce ego percu-
3 tiam omnes terminos tuos ranis. * Et
ebulliet fluuius ranas: quæ aſcendent, &
ingre-

Digitized by Google

ingredietur domum tuam, & cubiculum
lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in
domos ſeruorum tuorum, & in populum
tuũ, & in furnos tuos, & in reliquias ci-
borum tuorum: * & ad te & ad populum 4
tuum, & ad omnes ſeruos tuos, intrabunt
ranæ. * Dixitque Dominus ad Moyſen: 5
Dic ad Aaron: extende manum tuam ſu-
per fluuios ac ſuper riuos & paludes, &
educ ranas ſuper terram Aegypti. * Et 6
extendit Aaron manũ ſuper aquas Aegy- B
pti, & aſcenderunt ranæ, operuerúntque
Terram Aegypti. * ‖ Fecerunt autem & 7 (‖ Sap. 17. b. 7.)
malefici per incantationes ſuas ſimiliter,
eduxerúntque ranas ſuper Terram Aegy-
pti. * Vocauit autem Pharao Moyſen & 8
Aaron, & dixit eis: Orate Dominum vt
auferat ranas à me & à populo meo: &
dimittam populum vt ſacrificet Domi-
no. * Dixitque Moyſes ad Pharaonem: 9
Conſtitue mihi quando deprecer pro te,
& pro ſeruis tuis, & pro populo tuo, vt
abigantur ranæ à te & à domo tua & à
ſeruis tuis & à populo tuo: & tantùm in
flumine remaneant.* Qui reſpondit: Cras. 10
At ille: iuxta, inquit, verbum tuum fa- C
ciam: vt ſcias quoniam non eſt ſicut Do-
minus Deus noſter. * Et recedent ranæ 11
à te, & à domo tua, & à ſeruis tuis, & à
populo tuo: & tantum in flumine rema-
nebunt.* Egreſsiq; ſunt Moyſes & Aaron 12
à Pharaone: & clamauit Moyſes ad Do-
minum pro ſponſione ranarum quã con-
dixerat Pharaoni. * Fecitque Dominus 13
iuxta verbũ Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ D
de domibus, & de villis, & de agris. * Cõ- 14
gregauerúntque eas in immẽſos aggeres,
& computruit terra.* Videns autem Pha- 15
rao quod data eſſet requies, ingrauauit
cor ſuum, & non audiuit eos, ſicut præce-
perat Dominus. * Dixitque Dominus ad 16
Moyſen: Loquere ad Aaron: Extende vir-
gam tuam, & percute puluerem terræ: &
ſint ſciniphes in vniuerſa Terra Aegypti.
* Feceruntque ita. Et extendit Aaron ma- 17
num, virgam tenẽs: percuſsitq; puluerem
terræ, & facti ſunt ſciniphes in homini-
bus, & in iumentis: omnis puluis terræ
verſus eſt in ſciniphes per totam Terram
Aegypti. * Feceruntque ſimiliter malefici 18
incantationibus ſuis, vt educerent ſcini-
phes, & non potuerũt: erántque ſciniphes
tam in hominibus quàm in iumentis.* Et 19
dixerunt malefici ad Pharaonem: Digi- E
tus Dei eſt hic. induratúmq; eſt cor Pha-
raonis, & non audiuit eos ſicut præcepe-
rat Dominus. * Dixit quoque Dominus 20
ad Moyſen: Conſurge diluculo, & ſta co-
ram Pharaone: egredietur enim ad aquas:
& dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Di-
mitte populum meum vt ſacrificet mihi.
* Quòd ſi non dimiſeris eum, ecce ego 21
immittam in te, & in ſeruos tuos, & in
populum tuum, & in domos tuas, omne
genus muſcarum: & implebuntur do-
mus Aegyptiorum muſcis diuerſi generis,
22 & vniuerſa terra in qua fuerint. * Fa-
F ciamq; mirabilem in die illa Terrã Geſ-
ſen, in qua populus meus eſt, vt non ſint
ibi muſcæ: & ſcias quoniam ego Domi-
23 nus in medio terræ. * Ponamque diuiſio-
nem inter populum meum & populum
24 tuum, cras erit ſignũ iſtud. * Fecitq; Do-
minus ita. ‖ Et venit muſca grauiſsima (‖ Sap. 16. b. 9.)
in domos Pharaonis & ſeruorum eius, &
in omnem Terram Aegypti: corruptáque
25 eſt terra ab huiuſcemodi muſcis. * Vo-
cauitque Pharao Moyſen & Aaron, & ait
eis: Ite & ſacrificate Deo veſtro in terra
26 hac. * Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri:
G abominationes enim Aegyptiorum im-
molabimus Domino Deo noſtro. quod ſi
mactauerimus ea quæ colunt Aegyptij
27 coram eis, lapidibus nos obruent. * Viam
trium dierum pergemus in ſolitudinem:
& ſacrificabimus Domino Deo noſtro,
28 ‖ ſicut præcepit nobis.* Dixitque Pharao: (‖ Sap. 3. d. 18.)
Ego dimittam vos vt ſacrificetis Domino
Deo veſtro in deſerto: verumtamen lon-
29 giùs ne abeatis, rogate pro me. * Et ait
Moyſes: Egreſſus à te, orabo Dominum: &
recedet muſca à Pharaone, & à ſeruis
ſuis, & à populo eius cras: verumtamen
noli vltra fallere, vt non dimittas popu-
30 lum ſacrificare Domino. * Egreſsúſque
Moyſes à Pharaone, orauit Dominum.
31 * Qui fecit iuxta verbum illius: & abſtu-
lit muſcas à Pharaone, & à ſeruis ſuis, &
à populo eius: nõ ſuperfuit ne vna quidẽ.
32 * Et ingrauatum eſt cor Pharaonis: ita vt
nec hac quidẽ vice dimitteret populum.

CAP. IX.

1 DIxit autem Dominus ad Moyſen: In-
A gredere ad Pharaonem, & loquere
ad eum: Hæc dicit Dominus Deus He-
bræorum: Dimitte populum meum vt
2 ſacrificet mihi. * Quod ſi adhuc renuis,
3 & retines eos: * ecce manus mea erit ſu-
per agros tuos: & ſuper equos, & aſinos,
& camelos, & boues, & oues, peſtis valde
4 grauis. * Et faciet Dominus mirabile, in-
ter poſſeſsiones Iſraël, & poſſeſsiones Ae-
gyptiorum, vt nihil omnino pereat ex his
5 quæ pertinent ad filios Iſraël.* Cõſtituít-
B que Dominus tempus, dicens: Cras faciet
6 Dominus verbum iſtud in terra. * Fecit
ergo Dominus verbum hoc altera die:
mortuáque ſunt omnia animantia Aegy-
ptiorum, de animalibus verò filiorum Iſraël
7 nihil omnino periit. * Et miſit Pharao
ad videndum: nec erat quidquam mor-
tuum de his quę poſsidebat Iſraël. Ingra-
uatúmque eſt cor Pharaonis, & non di-
8 miſit populum. * Et dixit Dominus ad
Moyſen & Aaron: Tollite plenas manus
cineris de camino, & ſpargat illum Moy-
9 ſes in cælum coram Pharaone. * Sitque
puluis ſuper omnem Terram Aegypti:
erunt enim in hominibus & iumentis vl-
cera, & veſicæ turgentes in vniuerſa
10 Terra Aegypti. * Tuleruntque cinerem
de camino, & ſteterunt coram Pharaone,
& ſpar

gitized by Google

& ſparſit illũ Moyſes in cælum:factáque
ſunt vlcera veſicarum turgentium in ho-
minibus,& iumentis: * nec poterant ma- 11
lefici ſtare coram Moyſe propter vlcera C
quæ in illis erant,& in omni Terra Aegy-
pti. * Indurauitq; Dominus cor Pharao- 12
nis,& non audiuit eos , ſicut locutus eſt
Dominus ad Moyſen. * Dixitq; Dominus 13
ad Moyſen:Mane conſurge , & ſta coram
Pharaone,& dices ad eum:Hæc dicit Do-
minus Deus Hebræorum: Dimitte popu-
lum meum vt ſacrificet mihi. * Quia in 14
hac vice mittam omnes plagas meas ſu-
per cor tuum , & ſuper ſeruos tuos , &
ſuper populum tuum : vt ſcias quòd non
ſit ſimilis mei in omni terra.*Nunc enim 15
extendens manum percutiam te & popu-
§ *Rom.* lum tuum peſte,peribiſq; de terra.* § Id- 16
9.d.17. circo autem poſui te , vt oſtendam in te D
fortitudinem meam , & narretur nomen
meum in omni terra.* Adhuc retines po- 17
pulum meum : & nõ vis dimittere eum?
* En pluam cras hac ipſa hora grãdinem 18
multam nimis , qualis non fuit in Aegy-
pto , à die qua fundata eſt, vſque in præ-
ſens tempus. * Mitte ergo iam nunc , & 19
congrega iumenta tua,& omnia quæ ha-
bes in agro : homines enim, & iumenta,
& vniuerſa quæ inuenta fuerint foris,
nec congregata de agris, cecideritque ſu-
per ea grando , morientur. * Qui timuit 20
verbum Domini de ſeruis Pharaonis , fe-
cit confugere ſeruos ſuos & iumenta in
domos : * qui autem neglexit ſermonem 21
Domini , dimiſit ſeruos ſuos & iumenta
in agris. * Et dixit Dominus ad Moyſen: 22
Extende manum tuam in cælum , vt fiat E
grando in vniuerſa Terra Aegypti : ſu-
per homines, & ſuper iumenta , & ſuper
omnem herbam agri , in Terra Aegypti.
§ *Sap.* * § Extenditque Moyſes virgam in cæ- 23
16.c.16 lum,& Dominus dedit tonitrua,& gran-
& 19.d. dinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper ter-
19. ram : pluítque Dominus grandinem ſu-
per Terram Aegypti. * Et grando & ignis 24
miſta pariter ferebantur : tantæque fuit
magnitudinis , quãta antè numquam ap-
paruit in vniuerſa Terra Aegypti ex quo
gens illa condita eſt. * Et percuſſit gran- 25
do in omni Terra Aegypti cuncta quæ F
fuerunt in agris, ab homine vſque ad iu-
mentũ : cunctamque herbam agri percuſ-
ſit grando,& omne lignum regionis con-
fregit.* Tantùm in terra Geſſen,vbi erant 26
filij Iſraël,grando non cecidit.* Miſitque 27
Pharao,& vocauit Moyſen & Aaron, di-
cens ad eos: Peccaui etiam nunc : Domi-
nus iuſtus : ego & populus meus , impij.
* Orate Dominum vt deſinant tonitrua 28
Dei, & grando : vt dimittam vos , & ne-
quaquam hîc vltrà maneatis. * Ait Moy- 29
ſes : Cùm egreſſus fuero de vrbe , exten-
dam palmas meas ad Dominum,& ceſſa-
bunt tonitrua , & grando non erit : vt
ſcias quia Domini eſt terra : * noui au- 30
tem,quòd & tu,& ſerui tui , necdum ti-
31 meatis Dominum Deum.* Linum ergo &
G hordeum læſum eſt , eo quòd hordeum
eſſet virens, & linum iam folliculos ger-
32 minaret:* triticum autem & far non ſunt
33 læſa, quia ſerotina erãt.* Egreſſúſq; Moy-
ſes à Pharaone ex vrbe, tetẽdit manus ad
Dominum : & ceſſauerunt tonitrua &
grando , nec vltrà ſtillauit pluuia ſuper
34 terram. * Videns autem Pharao quòd
ceſſaſſet pluuia , & grando , & tonitrua,
35 auxit peccatum: * & ingrauatum eſt cor
eius , & ſeruorum illius , & induratum
nimis: nec dimiſit filios Iſraël,ſicut præ-
ceperat Dominus per manum Moyſi.

CAP. X.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen : Ingre-
A dere ad Pharaonem : ego enim indu-
raui cor eius , & ſeruorum illius : vt fa-
2 ciam ſigna mea hæc in eo , * & narres in
auribus filij tui,& nepotũ tuorum , quo-
ties contriuerim Aegyptios, & ſigna mea
fecerim in eis: & ſciatis quia ego Domi-
3 nus. * Introierunt ergo Moyſes & Aaron
ad Pharaonem, & dixerunt ei : Hæc dicit
Dominus Deus Hebræorum : Vſquequò
non vis ſubiici mihi ? dimitte populum
4 meum,vt ſacrificet mihi.* § Sin autem re- § *Sap.*
B ſiſtis, & non vis dimittere eum : ecce ego *16.b.10*
5 inducam cras locuſtã in fines tuos , * quæ
operiat ſuperficiem terræ , ne quidquam
eius appareat , ſed comedatur quod reſi-
duum fuerit grandini.corrodet enim om-
6 nia ligna quæ germinant in agris.* Et im-
plebunt domos tuas , & ſeruorum tuo-
rum,& omnium Aegyptiorum: quantam
non viderunt patres tui , & aui , ex quo
orti ſunt ſuper terram, vſque in præſentẽ
diẽ. Auertitq; ſe,& egreſſus eſt à Pharao-
7 ne. * Dixerunt autem ſerui Pharaonis ad
eũ:Vſquequò patiemur hoc ſcãdalum?di-
mitte homines,vt ſacrificẽt Domino Deo
ſuo.nonne vides quòd perierit Aegyptus?
8 * Reuocaueruntque Moyſen & Aaron ad
C Pharaonem : qui dixit eis: Ite, ſacrificate
Domino Deo veſtro: quinã ſunt qui ituri
9 ſunt ? * Ait Moyſes : Cum paruulis no-
ſtris & ſenioribus pergemus,cum filiis &
filiabus,cum ouibus & armentis:eſt enim
10 ſollemnitas Domini Dei noſtri. * Et re-
ſpondit Pharao : Sic Dominus ſit vobiſ-
cum,quomodo ego dimittam vos,& par-
uulos veſtros, cui dubium eſt quòd peſſi-
11 mè cogitetis. * Non fiet ita,ſed ite tãtùm
viri , & ſacrificate Domino: hoc enim &
ipſi petiſtis. Statímque eiecti ſunt de con-
12 ſpectu Pharaonis. * Dixit autem Domi-
D nus ad Moyſen : Extende manum tuam
ſuper Terrã Aegypti ad locuſtã,vt aſcen-
dat ſuper eam,& deuoret omnem herbam
13 quæ reſidua fuerit grandini.* Et extendit
Moyſes virgam ſuper Terram Aegypti: &
Dominus induxit ventum vrentem tota
die illa & nocte : & mane facto ventus
14 vrens leuauit locuſtas.* Quæ aſcenderunt
ſuper vniuerſam Terrã Aegypti : & ſede-
rũt in cũctis finibus Aegyptiorũ innume-
rabiles,

Digitized by Google

rabiles, quales ante illud tempus non
fuerant, nec poſtea futuræ ſunt. * Ope- 15
ruerúntque vniuerſam ſuperficiem terræ,
vaſtantes omnia. Deuorata eſt igitur her- E
ba terræ, & quidquid pomorum in ar-
boribus fuit, quæ grando dimiſerat: ni-
hilque omnino virens relictum eſt in li-
gnis & in herbis terræ, in cuncta Aegy-
pto. * Quamobrem feſtinus Pharao vo- 16
cauit Moyſen & Aaron, & dixit eis: Pec-
caui in Dominũ Deum veſtrũ, & in vos.
* Sed nũc dimittite peccatum mihi etiam 17
hac vice, & rogate Dominum Deum ve-
ſtrum, vt auferat à me mortem iſtam.* E- 18
greſſuſque Moyſes de conſpectu Pharao-
nis, orauit Dominum. * Qui flare fecit 19
ventum ab occidente vehementiſsimum, F
& arreptam locuſtam proiecit in Mare
rubrum: non remanſit ne vna quidem
in cunctis finibus Aegypti. * Et indura- 20
uit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit
filios Iſrael. * Dixit autem Dominus ad 21
Moyſen: Extende manum tuam in cæ-
lum: & ſint tenebræ ſuper Terram Ae-
gypti, tam denſæ vt palpari queant.* Ex-
tenditque Moyſes manum in cælum: & 22
factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa
‖ *Sap.* Terra Aegypti tribus diebus. * ‖ Nemo 23
17. a.2. vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de lo-
‖ *Sap.* co in quo erat: ‖ vbicumque autem ha-
18. a.1. bitabant filij Iſraël, lux erat. * Vocauitq; 24
Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis: G
Ite, ſacrificate Domino: oues tantùm ve-
ſtræ & armenta remaneãt, paruuli ve-
ſtri eant vobiſcum. * Ait Moyſes: Ho- 25
ſtias quoque & holocauſta dabis nobis,
quæ offeramus Domino Deo noſtro. * 26
Cuncti greges pergent nobiſcum: non
remanebit ex eis vngula: quæ neceſſaria
ſunt in cultum Domini Dei noſtri: præ-
ſertim cùm ignoremus quid debeat im-
molari, donec ad ipſum locum peruenia-
mus. * Indurauit autem Dominus cor 27
Pharaonis, & noluit dimittere eos.* Di- 28
xitque Pharao ad Moyſen: Recede à me,
& caue ne vltrà videas faciem meam:
quocumque die apparueris mihi, morie-
ris. * Reſpondit Moyſes: Ita fiet vt locu- 29
tus es, non videbo vltrà faciem tuam.

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc 1
vna plaga tangam Pharaonem & Ae- A
gyptum, & poſt hæc dimittet vos, & exi-
‖ *Sup.3.* re compellet. * ‖ Dices ergo omni plebi, 2
c.22. vt poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier
Infr.12. à vicina ſua, vaſa argentea & aurea.
c.35. * Dabit autem Dominus gratiam populo 3
‖ *Eccleſ.* ſuo coram Aegyptiis. ‖ Fuitque Moyſes
45. a.3. vir magnus valde in Terra Aegypti, co-
ram ſeruis Pharaonis & omni populo.
* Et ait: Hæc dicit Dominus: Media no- 4
cte egrediar in Aegyptum: * & morietur B
omne primogenitum in Terra Aegyptio- 5
rum, à primogenito Pharaonis qui ſedet
in ſolio eius, vſque ad primogenitum an-
cillæ quæ eſt ad molam, & omnia primo-
6 genita iumentorum. * Eritque clamor
C magnus in vniuerſa Terra Aegypti, qua-
lis nec antè fuit, nec poſtea futurus eſt.
7 * Apud omnes autem filios Iſraël non
mutiet canis ab homine vſque ad pecus:
vt ſciatis quanto miraculo diuidat Do-
8 minus Aegyptios & Iſraël.* Deſcendent-
que omnes ſerui tui iſti ad me, & adora-
D bunt me, dicentes: Egredere tu, & omnis
populus qui ſubiectus eſt tibi: poſt hæc
9 egrediemur. * Et exiuit à Pharaone ira-
tus nimis. Dixit autem Dominus ad Moy-
ſen: non audiet vos Pharao, vt multa ſi-
10 gna fiant in Terra Aegypti. * Moyſes au-
tem & Aaron fecerunt omnia oſtenta
quæ ſcripta ſunt, coram Pharaone. Et
indurauit Dominus cor Pharaonis, nec
dimiſit filios Iſraël de terra ſua.

CAP. XII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen &
2 Aaron in Terra Aegypti: * Menſis
A iſte, vobis principium menſium: primus
3 erit in menſibus anni. * Loquimini ad
vniuerſum cœtum filiorum Iſraël, & di-
cite eis: Decima die menſis huius tollat
vnuſquiſque agnum per familias & do-
4 mos ſuas. * Sin autem minor eſt numerus
vt ſufficere poſsit ad veſcendum agnum,
aſſumet vicinum ſuum qui iunctus eſt
domui ſuæ, iuxta numerum animarum
5 quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni.* Erit
autem agnus abſque macula, maſculus,
anniculus: iuxta quem ritum tolletis &
6 hœdum. * Et ſeruabitis eum vſque ad
quartam decimam diem menſis huius:
immolabitque eum vniuerſa multitudo
7 filiorum Iſraël ad veſperam. * Et ſument
B de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrum-
que poſtem, & inſuper liminaribus do-
8 morum, in quibus comedent illum. * Et
edent carnes nocte illa aſſas igni, & azy-
9 mos panes cum lactucis agreſtibus. * Non
comedetis ex eo crudum quid, nec co-
ctum aqua, ſed tantùm aſſum igni: ca-
put cum pedibus eius & inteſtinis vora-
10 bitis. * Nec remanebit quidquam ex eo
vſque manè: ſi quid reſiduum fuerit, igne
11 comburetis.* Sic autem comedetis illum:
Renes veſtros accingetis, & calceamenta
habebitis in pedibus, tenentes baculos in
manibus, & comedetis feſtinanter: eſt
12 enim Phaſe (id eſt, tranſitus) Domini.* Et
tranſibo per Terram Aegypti nocte illa,
percutiámque omne primogenitum in
Terra Aegypti ab homine vſque ad pe-
cus: & in cunctis diis Aegypti faciam iu-
13 dicia, ego Dominus. * Erit autem ſan-
guis vobis in ſignum in ædibus in qui-
bus eritis: & videbo ſanguinem, & tran ſi-
bo vos: nec erit in vobis plaga diſper-
dens quando percuſſero Terram Aegypti.
14 * Habebitis autem hunc diem in monu-
C mentum: & celebrabitis eam ſollemnem
Domino in generationibus veſtris cultu
15 ſempiterno. * Septem diebus azyma co-
medetis: in die primo non erit fermen-
tum

tum in domibus veſtris : quicumque co-
mederit fermentatum, peribit anima il-
la de Iſrael , à primo die vſque ad diem
ſeptimum.* Dies prima erit ſancta atque 16
ſolemnis , & dies ſeptima eadem feſtiui-
tate venerabilis : nihil operis facietis in
eis exceptis his quæ ad veſcendum perti-
nent. * Et obſeruabitis azyma : in eadem 17
enim ipſa die educā exercitū veſtrum de
Terra Aegypti, & cuſtodietis diem iſtum
in generationes veſtras ritu perpetuo.
‖ Leu.23 a.5. Nu.28. c.16. * ‖ Primo menſe, quartadecima die menſis 18
ad veſperam, comedetis azyma, vſque ad
diem vigeſimam primam eiuſdem menſis
ad veſperam.* Septem diebus fermentum 19
nō inuenietur in domibus veſtris: qui co-
mederit fermentatum, peribit anima eius
de cœtu Iſrael , tam de aduenis quàm de
indigenis terræ. * Omne fermentatum 20
non comedetis: in cunctis habitaculis ve- D
ſtris edetis azyma.* Vocauit autem Moy- 21
ſes omnes ſeniores filiorum Iſrael , & di-
xit ad eos: Ite tollentes animal per fami-
Heb.11. c.28. lias veſtras, & immolate Phaſe.*Faſcicu- 22
lúmque hyſſopi tingite in ſanguine qui
eſt in limine , & aſpergite ex eo ſuperli-
minare , & vtrumque poſtem: nullus ve-
ſtrûm egrediatur oſtium domus ſuæ vſ-
que mane. * Tranſibit enim Dominus 23
percutiens Aegyptios : cúmque viderit
ſanguinem in ſuperliminari : & in vtro-
que poſte, tranſcendet oſtium domus , &
non ſinet percuſſorem ingredi domos ve-
ſtras & lædere. * Cuſtodi verbum iſtud 24
legitimum tibi & filiis tuis vſque in æ-
ternum. * Cúmque introieritis terram , 25
quam Dominus daturus eſt vobis vt pol-
licitus eſt, obſeruabitis ceremonias iſtas.
*Et cùm dixerint vobis filii veſtri : Quæ 26
eſt iſta religio? * dicetis eis: Victima tran- 27
ſitus Domini eſt, quādo tranſiuit ſuper do-
mos filiorū Iſrael in Aegypto, percutiens
Aegyptios, & domos noſtras liberans. In-
curuatuſq; populus adorauit.* Et egreſſi 28
filij Iſrael fecerunt ſicut præceperat Do-
minus Moyſi & Aaron.* Factum eſt autē 29
in noctis medio, percuſsit Dominus om- E
ne primogenitum in terra Aegypti, à pri-
mogenito Pharaonis, qui in ſolio eius ſe-
‖ Sap.18 b.5. & 11. b.15 debat, ‖ vſque ad primogenitum captiuæ
quæ erat in carcere, & omne primogeni-
tum iumentorū.* Surrexitq; Pharao no- 30
cte, & omnes ſerui eius, cunctáque Aegy-
ptus: & ortus eſt clamor magnus in Aegy-
pto: neque enim erat domus in qua nō
iaceret mortuus.*Vocatiſq; Pharao, Moy- 31
ſe & Aaron nocte, ait: Surgite & egredie-
mini à populo meo, vos & filii Iſrael: ite,
immolate Domino ſicut dicitis.*Oues ve- 32
ſtras & armenta aſſumite vt petieratis, &
abeuntes benedicite mihi.* Vrgebántque 33
Aegyptii populū de terra exire velociter,
dicentes: Omnes moriemur.* Tulit igitur 34
populus conſperſam farinā antequā fer-
mentaretur: & ligans in palliis poſuit ſu-
per humeros ſuos.* Fecerúntq; filii Iſrael 35

‖ ſicut præceperat Moyſes: & petierunt ab ‖ Sup.11 a.1.
Aegyptiis vaſa argētea & aurea veſtemq;
36 plurimam.*Dn̄s autem dedit gratiam po-
pulo corā Aegyptiis vt cōmodarēt eis: &
37 ſpoliauerunt Aegyptios.* Profectiq; ſunt
F filii Iſrael de Rameſſe in Socoth , ſexcen-
ta ferè millia peditum virorū, abſq; par-
38 uulis. * Sed & vulgus promiſcuum innu-
merabile aſcendit cum eis, oues & armē-
ta & animantia diuerſi generis multa ni-
39 mis.* Coxerúntq; farinam, quam dudum
de Aegypto conſperſam tulerant: & fece-
runt ſubcinericios panes azymos: neque
enim poterant fermētari cogentibus exi-
re Aegyptiis, & nullam facere ſinentibus
morā: nec pulmēti quidquam occurrerat
40 præparare. * Habitatio autem filiorū Iſ-
rael qua manſerūt in Aegypto, fuit qua-
41 dringentorum triginta annorum. * Qui-
bus expletis, eadem die egreſſus eſt omnis
42 exercitus Domini de terra Aegypti.* Nox
iſta eſt obſeruabilis Domini, quando edu-
xit eos de Terra Aegypti: hanc obſeruare
debent omnes filii Iſrael in generationi-
43 bus ſuis.* Dixitque Dominus ad Moyſen
G & Aaron : Hæc eſt religio Phaſe : Omnis
44 alienigena nō comedet ex eo.*Omnis au-
tem ſeruus emptitius circumcidetur , &
45 ſic comedet.* Aduena & mercenarius nō
46 edent ex eo. * ‖ In vna domo comedetur, ‖ Nu.9. b.12.
nec efferetis de carnibus eius foras, ‖ nec
47 os illius confringetis. * Omnis cœtus fi- ‖ Ioan.
48 liorum Iſrael faciet illud. * Quòd ſi quis 19.f.36
peregrinorum in veſtram voluerit tranſi-
re coloniam, & facere Phaſe Domini, cir-
cūcidetur priùs omne maſculinum eius,
& tunc ritè celebrabit: eritq; ſicut indi-
gena terræ: ſi quis autem circumciſus nō
49 fuerit, nō veſcetur ex eo. * Eadem lex erit
indigenę & colono qui peregrinatur apud
50 vos. * Fecerúntq; omnes filii Iſrael ſicut
51 præceperat Dominus Moyſi & Aaron.*Et
eadem die eduxit Dominus filios Iſrael
de terra Aegypti per turmas ſuas.

CAP. XIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
A dicens : * ‖ Sanctifica mihi omne pri- ‖ Inf.34 c.9.
2 mogenitum quod aperit vuluam in filiis
Iſrael, tam de hominibus quam de iumē- Num.8. c.16.
3 tis: mea ſunt enim omnia.* Et ait Moyſes Luc.2.
ad populum : Mementote diei huius in d.23.
qua egreſſi eſtis de Aegypto & de domo Leu.27.
ſeruitutis, quoniam in manu forti eduxit c.26.
vos Dominus de loco iſto : vt non come-
4 datis fermentatum panem. * Hodie egre-
5 dimini menſe nouarum frugum. * Cúm-
que introduxerit te Dominus in Terram
Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & He-
uæi & Iebuſæi , quam iurauit patribus
tuis vt daret tibi , terram fluentem lacte
& melle, celebrabis hunc morem ſacrorū
6 menſe iſto. * Septem diebus veſceris azy-
mis : & in die ſeptimo erit ſollemnitas
7 Domini. * Azyma comedetis ſeptem die-
bus: nō apparebit apud te aliquid fermē-
8 tatum, nec in cunctis finibus tuis. * Nar-

Digitized by Google

tabiſque filio tuo in die illo dicens : Hoc B
eſt quod fecit mihi Dominus quando
egreſſus ſum de Aegypto. * Et erit quaſi 9
ſignum in manu tua, & quaſi monumen-
tum ante oculos tuos ; & vt lex Domini
ſemper ſit in ore tuo, in manu enim forti
eduxit te Dominus de Aegypto. * Cuſto- 10
dies huiuſcemodi cultum ſtatuto tempo-
re à diebus in dies.* Cumque introduxe- 11
rit te Dominus in Terram Chananæi, ſi-
cut iurauit tibi & patribus tuis, & dede-
‖ Inf.22. rit tibi eam:* ‖ ſeparabis omne quod ape- 12
d.29. & rit vuluam Domino, & quod primitiuum
34.c.19. eſt in pecoribus tuis : quidquid habueris
Eze.44. maſculini ſexus, cõſecrabis Domino.* Pri- 13
g.30 mogenitum aſini mutabis oue : quod ſi
non redemeris, interficies. Omne autem
primogenitum hominis de filiis tuis, pre-
tio redimes. Cumque interrogauerit te 14
filius tuus cras, dicens: Quid eſt hoc ? re- C
ſpõdebis ei: In manu forti eduxit nos Do-
minus de terra Aegypti, de domo ſeruitu-
tis.* Nam cùm induratus eſſet Pharao, & 15
nollet nos dimittere : occidit Dominus
omne primogenitum in Terra Aegypti, à
primogenito hominis vſque ad primoge-
nitum iumentorum: idcirco immolo Do-
mino omne quod aperit vuluã maſculini
ſexus, & omnia primogenita filiorũ meo-
rum redimo.* Erit igitur quaſi ſignum in 16
manu tua, & quaſi appenſum quid, ob re-
cordationẽ, inter oculos tuos: eo quòd in
manu forti eduxit nos Dominus de Ae-
gypto.* Igitur cùm emiſiſſet Pharao po- 17
pulum, nõ eos duxit Deus per viam Ter-
ræ Philiſthiim quæ vicina eſt: reputans ne
fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet aduer-
ſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur
in Aegyptum.* Sed circumduxit per viam 18
deſerti, quę eſt iuxta Mare rubrum: & ar- D
mati aſcenderunt filii Iſrael de Terra Ae-
gypti. * Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph 19
ſecum: eo quòd adiuraſſet filios Iſrael, di-
‖ Gen cens : ‖ Viſitabit vos Deus, efferte oſſa
50.d.25. mea hinc vobiſcum. * Profectique de So- 20
‖ Nu.33 coth caſtrametati ſunt in Etham in ex-
e.21. tremis finibus ſolitudinis.* ‖ Dominus au- 21
1. Cor. tem præcedebat eos ad oſtendendam viã,
10.a.1. per diem in columna nubis, & per noctẽ
Neh.9. in colũna ignis: vt dux eſſet itineris vtro-
d.19. que tempore. * Nunquam defuit colum- 22
na nubis per diem, nec columna ignis per
noctem, coram populo.

CAP. XIIII.

LOcutus eſt autem Dominus ad Moy- 1
ſen dicens:* Loquere filiis Iſrael : Re- 2
uerſi caſtrametentur è regione Phiha- A
hiroth, quæ eſt inter Magdalum & ma-
re contra Beelſephon : in conſpectu eius
caſtra ponetis ſuper mare. * Dicturúſque 3
eſt Pharao ſuper filiis Iſrael : Coarctati
ſunt in terra, concluſit eos deſertum.* Et 4
indurabo cor eius, ac perſequetur vos: &
glorificabor in Pharaone, & in omni exer
citu eius. ſcientq; Aegyptii quia ego ſum
5 Dominus. Feceruntque ita.* Et nuncia-
B tum eſt regi Aegyptiorum quod fugiſſet
populus: immutatúmque eſt cor Pharao-
nis & ſeruorum eius ſuper populo, & di-
xerunt : Quid voluimus facere, vt dimit-
6 teremus Iſrael, ne ſeruiret nobis? * Iunxit
ergo currum, & omnem populum ſuum
7 aſſumpſit ſecum.* Tulitq; ſexcentos cur-
rus electos, & quidquid in Aegypto cur-
8 ruum fuit: & duces totius exercitus. * In-
durauitque Dominus cor Pharaonis regis
Aegypti, & perſecutus eſt filios Iſrael : at
9 illi egreſſi erãt in manu excelſa. * ‖ Cum- ‖ 1. Mac.
que perſequerẽtur Aegyptii veſtigia præ- 4.a.9.
cedentium, repererunt eos in caſtris ſuper Ioſ.24.
mare: omnis equitatus & currus Pharao- b.6.
nis, & vniuerſus exercitus, erant in Phi-
10 hahiroth contra Beelſephon. * Cumque
C appropinquaſſet Pharao, leuantes filii Iſ-
rael oculos, viderunt Aegytios poſt ſe : &
timuerunt valde: clamaueruntque ad Do-
11 minum,* & dixerunt ad Moyſen : Forſi-
tan non erant ſepulchra in Aegypto, ideo
tuliſti nos vt moreremur in ſolitudine :
quid hoc facere voluiſti , vt educeres nos
12 ex Aegypto?* Nonne iſte eſt ſermo, quem
loquebamur ad te in Aegypto , dicentes:
Recede à nobis , vt ſeruiamus Aegyptiis ?
multo enim melius erat ſeruire eis, quàm
13 mori in ſolitudine. * Et ait Moyſes ad
populum : Nolite timere : ſtate & videte
magnalia Domini quæ facturus eſt ho-
die : Aegyptios enim , quos nunc videtis,
nequaquam vltrà videbitis vſque in ſem-
14 piternum. * Dominus pugnabit pro vo-
15 bis, & vos tacebitis.* Dixitque Dominus
D ad Moyſen : Quid clamas ad me ? Lo-
16 quere filiis Iſrael vt proficiſcantur. * Tu
autem eleua virgam tuam , & extende
manum tuam ſuper mare, & diuide il-
lud : vt gradiantur filij Iſrael in medio
17 mari per ſiccum. * Ego autem indurabo
cor Aegyptiorum vt perſequantur vos:
& glorificabor in Pharaone , & in omni
exercitu eius, & in curribus & in equiti-
18 bus illius. * Et ſcient Aegyptij quia ego
ſum Dominus , cùm glorificatus fuero in
Pharaone, & in curribus atque in equiti-
19 bus eius. * Tollénſque ſe angelus Dei,
qui præcedebat caſtra Iſrael , abiit poſt
eos : & cum eo pariter columna nubis,
20 priora dimittens , poſt tergum * ſtetit in-
E ter caſtra Aegyptiorum & caſtra Iſrael :
& erat nubes tenebroſa , & illuminans
noctem : ita vt ad ſe inuicem toto noctis
21 tempore accedere non valerent. * Cumq;
extendiſſet Moyſes manum ſuper mare,
abſtulit illud Dominus flante vento ve-
hementi & vrente tota nocte, & vertit in ‖ Pſ.77.
22 ſiccum: diuiſaque eſt aqua. * ‖ Et ingreſſi b.13. &
ſunt filii Iſrael per medium ſicci maris : 104. d.
erat enim aqua quaſi murus à dextra eo- 36.
23 rum & læua. * Perſequentéſque Aegyptii Pſ. 113.
ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus a.3.
Pharaonis, currus eius & equites, per me- Heb. 11.
24 dium maris. * Iamque aduenerat vigilia d.29.
matutina

‖ Sap. 18 matutina, ‖ & ecce reſpiciẽs Dominus ſu- F
c. 15. per caſtra Aegyptiorum per columnam
ignis & nubis, interfecit exercitum eo-
rum: * & ſubuertit rotas curruum, ferebá- 25
túrque in profundum. Dixerunt ergo Ae-
gyptii: Fugiamus Iſraelem: Dominus enim
pugnat pro eis contra nos: * Et ait Domi- 26
nus ad Moyſen: Extende manum tuam
ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Ae-
gyptios ſuper currus & equites eorum.
* Cúmque extendiſſet Moyſes manum 27
contra mare, reuerſum eſt primo diluculo
ad priorem locum: fugientibúſque Aegy-
ptiis occurrerunt aquæ, & inuoluit eos
Dominus in mediis fluctibus. * Reuerſæ- 28
que ſunt aquæ, & operuerunt currus & G
equites cuncti exercitus Pharaonis, qui
ſequentes ingreſſi fuerant mare: nec vnus
quidem ſuperfuit ex eis. * Filii autem Iſ- 29
ſael perrexerunt per medium ſicci maris,
& aquæ eis erant quaſi pro muro à dex-
tris & à ſiniſtris: * liberauitque Dominus 30
in die illa Iſrael de manu Aegyptiorum.
* Et viderunt Aegyptios mortuos ſuper 31
littus maris, & manum magnam quam
exercuerat Dominus contra eos: timuít-
que populus Dominum, & crediderunt
Domino, & Moyſi ſeruo eius.

CAP. XV.

TVnc cecinit Moyſes & filij Iſrael 1
carmen hoc Domino, & dixerunt: A
Cantemus Domino: glorioſè enim
magnificatus eſt, equum & aſcenſorem
deiecit in mare.
‖ Sap. 10 c. 15. * ‖ Fortitudo mea, & laus mea Domi- 2
nus, & factus eſt mihi in ſalutem: iſte
Iſa. 12. a. 2. Deus meus, & glorificabo eum: Deus pa-
tris mei, & exaltabo eum.
Pſa. 117 c. 14. * Dominus quaſi vir pugnator, omni- 3
potens nomen eius.
* Currus Pharaonis & exercitum eius 4
proiecit in mare: electi principes eius ſub-
merſi ſunt in Mari rubro.
* Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt 5
in profundum quaſi lapis.
* Dextera tua Domine magnificata eſt 6
in fortitudine: dextera tua Domine, per-
cuſſit inimicum.
* Et in multitudine gloriæ tuæ depo- 7
ſuiſti aduerſarios tuos: miſiſti iram tuam,
quæ deuorauit eos ſicut ſtipulam.
* Et in ſpiritu furoris tui congregatæ 8
ſunt aquæ: ſtetit vnda fluens, congregatæ B
ſunt abyſſi in medio mari.
* Dixit inimicus: Perſequar & compre- 9
hendam, diuidam ſpolia, implebitur ani-
ma mea: euaginabo gladium meum, inter-
ficiet eos manus mea.
* Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos 10
mare, ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in a-
quis vehementibus.
* Quis ſimilis tui in fortibus Domine? 11
quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate,
terribilis atque laudabilis, faciens mira-
bilia?
* Extendiſti manum tuam, & deuora- 12
uit eos terra.
13 * Dux fuiſti in miſericordia tua popu-
lo quẽ redemiſti: & portaſti eum in for-
titudine tua, ad habitaculum ſanctum
tuum.
14 * Aſcenderunt populi, & irati ſunt: dolo-
res obtinuerunt habitatores Philiſthiim.
15 * Tunc conturbati ſunt principes E-
dom, robuſtos Moab obtinuit tremor: ob-
riguerunt omnes habitatores Chanaan.
16 * Irruat ſuper eos formido & pauor, in
magnitudine brachii tui: fiant immobiles
quaſi lapis, donec pertranſeat populus
C tuus Domine, donec pertranſeat populus
tuus iſte, quem poſſediſti.
17 * Introduces eos, & plantabis in monte
hæreditatis tuæ: firmiſſimo habitaculo
tuo quod operatus es Domine: ſanctua-
rium tuum Domine, quod firmauerunt
manus tuæ:
18 * Dominus regnabit in æternũ & vltrà.
19 * Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum
curribus & equitibus eius in mare: & re-
duxit ſuper eos Dominus aquas maris: fi-
lii autem Iſrael ambulauerunt per ſic-
cum in medio eius.
20 * Sumpſit ergo Maria prophetiſſa, ſo-
ror Aaron, tympanum in manu ſua: egreſ-
ſæq; ſunt omnes mulieres poſt eam cum
21 tympanis & choris, * quibus præcinebat,
dicens: Cantemus Domino, glorioſè enim
magnificatus eſt, equum & aſcenſorem
22 eius deiecit in mare. * Tulit autem Moy-
ſes Iſrael de mari rubro, & egreſſi ſunt
D in deſertum Sur: ambulauerúntque tri-
bus diebus per ſolitudinem, & non inue-
23 niebant aquam. * Et venerunt in Mara,
nec poterant bibere aquas de Mara, eo
quòd eſſent amaræ: vnde & congruum lo-
co nomen impoſuit, vocãs illum Mara, id
24 eſt, amaritudinem. * Et murmurauit po-
pulus contra Moyſen, dicens: Quid bibe-
25 mus? * At ille clamauit ad Dominum qui
oſtendit ei lignum: quod cùm miſiſſet in
aquas, in dulcedinem verſæ ſunt. ‖ ibi ‖ Iudith. 5. c. 13.
conſtituit ei præcepta, atque iudicia, &
26 ibi tentauit eum, * dicens: Si audieris vo- Eccl. 38. a. 5.
cem Domini Dei tui, & quod rectum eſt
coram eo feceris: & obedieris mandatis
eius, cuſtodieriſque omnia præcepta il-
lius, cunctum languorem, quem poſui in
Aegypto, non inducam ſuper te: ego enim
27 Dominus ſanator tuus. * ‖ Venerunt au- ‖ Nu. 33 b. 9.
tem in Elim filij Iſrael, vbi erant duode-
cim fontes aquarum, & ſeptuaginta pal-
mæ: & caſtrametati ſunt iuxta aquas.

CAP. XVI.

1 PRofectiq; ſunt de Elim, & venit om- Sap. 11. a. 2.
A nis multitudo filiorum Iſrael in de-
ſertum Sin, quod eſt inter Elim & Si-
nai: quintodecimo die menſis ſecundi,
poſtquam egreſſi ſunt de terra Aegypti.
2 * Et murmurauit omnis congregatio fi-
liorum Iſrael contra Moyſen & Aaron in
3 ſolitudine. * Dixerúntq; filii Iſrael ad eos:
Vtinam mortui eſſemus per manũ Domi-

D 2 ni

Digitized by Google

ni in terra Aegypti, quãdo ſedebamus ſu-
per ollas carnium, & comedebamus panẽ
in ſaturitate: cur eduxiſtis nos in deſer-
tum iſtud, vt occideretis omnem multitu
dinem fame? * Dixit autem Dominus ad 4
Moyſen: Ecce, ego pluam vobis panes de B
cælo: egrediatur populus, & colligat quæ
ſufficiũt per ſingulos dies: vt tentem eum
vtrùm ambulet in lege mea, an non.* Die 5
autem ſexto parent quod inferant: & ſit
duplum quàm colligere ſolebant per ſin-
gulos dies.* Dixeruntque Moyſes & Aa- 6
ron ad omnes filios Iſrael: Veſperè ſcietis
quod Dominus eduxerit vos de terra Ae-
gypti:* & manè videbitis gloriam Domi- 7
ni: audiuit enim murmur veſtrum contra
Dominum: nos verò quid ſumus, quia
muſſitaſtis cõtra nos? * Et ait Moyſes: 8
Dabit vobis Dominus veſperè carnes ede-
re, & manè panes in ſaturitate: eo quòd
audierit murmurationes veſtras quibus
murmurati eſtis contra eum: nos enim
quid ſumus? nec cõtra nos eſt murmur ve C
ſtrum, ſed contra Dominum.* Dixit quo- 9
que Moyſes ad Aaron: Dic vniuerſæ con-
gregationi filiorum Iſrael: Accedite co-
ram Domino: audiuit enim murmur ve-
ſtrum. * Cùmque loqueretur Aaron ad 10
omnem cœtum filiorum Iſrael, reſpexe-
runt ad ſolitudinem: & ecce gloria Domi-
ni apparuit in nube. * Locutus eſt autem 11
‖ *Eccl.*45 Dominus ad Moyſen dicens: * ‖ Audiui 12
*a.*4. murmurationes filiorum Iſrael, loquere
ad eos: Veſperè comedetis carnes, & manè
ſaturabimini panibus: ſcietiſq; quòd ego
ſum Dominus Deus veſter. * Factum eſt 13
ergo veſperè, & aſcendens coturnix, coo-
peruit caſtra: manè quoque ros iacuit per
circuitum caſtrorum.* Cùmque operuiſ- 14
ſet ſuperficiem terræ, ‖ apparuit in ſoli- D
‖ Num. tudine minutum, & quaſi pilo tuſum in
11.*b.* 7. ſimilitudinẽ pruinæ ſuper terram.*Quod 15
Pſal.77. cùm vidiſſent filii Iſrael, dixerunt ad in-
*c.*24. uicem: Manhu? quod ſignificat: Quid eſt
*Sap.*16. hoc? ignorabant enim quid eſſet. Quibus
e. 20. ait Moyſes: ‖ Iſte eſt panis, quem Domi-
Ioan.6. nus dedit vobis ad veſcendum. * Hic eſt 16
*d.*31. ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat
‖ 1.Cor. vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad
10.*a.*3. veſcendum: gomor per ſingula capita, iux
ta numerum animarum veſtrarum, quæ
habitant in tabernaculo ſic tolletis.* Fe- 17
cerùntq; ita filij Iſrael: & collegerũt, alius
plus, alius minus.*Et menſi ſunt ad men- 18
‖ 2.*Co.* ſuram gomor. ‖ nec qui plus collegerat,
8.*b.* 15. habuit amplius: nec qui minus parauerat, E
reperit minus: ſed ſinguli iuxta id quod
edere poterant, congregauerunt.*Dixitq; 19
Moyſes ad eos: Nullus relinquat ex eo in
manè. * Qui non audierunt eum, ſed di- 20
miſerunt quidam ex eis vſque manè, &
ſcatere cœpit vermibus, atq; computruit:
& iratus eſt contra eos Moyſes. * Colli- 21
gebant autem manè ſinguli, quãtum ſuf-
ficere poterat ad veſcendum. Cùmque in-
caluiſſet ſol, liquefiebat.* In die autẽ ſex- 22
ta collegerunt cibos duplices, id eſt, duo
gomor per ſingulos homines: venerũt autẽ omnes principes multitudinis, & nar-
23 rauerũt Moyſi.*Qui ait eis: Hoc eſt quod
locutus eſt Dominus: Requies ſabbati ſan-
ctificata eſt Domino cras, quodcumq; ope-
randum eſt, facite: & quæ coquẽda ſunt,
coquite: quidquid autem reliquũ fuerit,
24 reponite vſq; in manè.* Feceruntq; ita vt
præceperat Moyſes, & non computruit,
25 neque vermis inuentus eſt in eo.*Dixitq;
F Moyſes: Comedite illud hodie, quia ſab-
batum eſt Domini: non inuenietur hodie
26 in agro. * Sex diebus colligite: in die au-
tem ſeptimo ſabbatum eſt Domini, ideir-
27 co non inuenietur.*Venitq; ſeptima dies:
& egreſsi de populo vt colligerent, non
28 inuenerunt. * Dixit autem Dominus ad
Moyſen: Vſquequò non vultis cuſtodire
29 mandata mea, & legem meam? * Videte
quòd Dominus dederit vobis ſabbatum,
& propter hoc die ſexta tribuit vobis ci-
bos duplices: maneat vnuſquiſque apud
ſemetipſum, nullus egrediatur de loco
30 ſuo die ſeptimo. * Et ſabbatizauit popu-
31 lus die ſeptimo. * Appellauitque domus
Iſrael nomen eius Man: quod erat quaſi
ſemen coriandri album, guſtúſque eius
32 quaſi ſimilæ cum melle. * Dixit autem
Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem præcepit Do-
G minus: Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur
in futuras retro generationes: vt nouerint
panem, quo alui vos in ſolitudine, quãdo
33 educti eſtis de Terra Aegypti.* Dixítque
Moyſes ad Aaron: Sume vas vnũ, & mitte
ibi Man, quantum poteſt capere gomor: &
repone coram Domino, ad ſeruandum in
34 generationes veſtras, * ſicut præcepit
Dominus Moyſi. Poſuitque illud Aaron
35 in tabernaculo reſeruandum.* ‖ Filii au- ‖ *Neh.*9.
tem Iſrael comederunt Man quadraginta *d.*15
annis, donec venirent in terram habita- Ioſue.5
bilem: hoc cibo aliti ſunt, vſquequo tan- *c.*12.
36 gerent fines terræ Chanaan.* Gomor au-
tem decima pars eſt Ephi.

CAP. XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo filio-
A rum Iſrael de deſerto Sin per manſio-
nes ſuas, iuxta ſermonem Domini, caſtra-
metati ſunt in Raphidim, vbi non erat
2 aqua ad bibendum populo.*‖ Qui iurga-
tus contra Moyſen, ait: Da nobis aquam, ‖ *Num.*
vt bibamus. Quibus reſpondit Moyſes: 20.*a.* 4.
Quid iurgamini contra me? cur tentatis
3 Dominum?*Sitiuit ergo ibi populus præ
aquæ penuria, & murmurauit cõtra Moy
ſen, dicens: Cur feciſti nos exire de Aegy-
pto, vt occideres nos, & liberos noſtros
4 ac iumenta ſiti? * Clamauit autem Moy-
B ſes ad Dominum, dicens: Quid faciam po-
pulo huic? adhuc paululum, & lapidabit ‖ *Sup* 14
5 me. * Et ait Dominus ad Moyſen: An- *e.*20.
tecede populum, & ſume tecum de ſenio- *Pſal.* 77.
ribus Iſrael: & virgã qua ‖ percuſſiſti flu- *b.*15.
6 uium, tolle in manu tua, & vade.*En ego 1. *Cor.*
ſtabo ibi coram te, ſupra petram Horeb: 10.*a.*4.
percutieſ-

d by Googl

percutiéſque petrā, & exibit ex ea aqua,
vt bibat populus: Fecit Moyſes ita coram
ſenioribus Iſraël: * & vocauit nomen loci 7
illius, Tentatio, propter iurgium filio-
rum Iſraël, & quia tentauerunt Domi- C
num, dicētes: Eſt-ne dominus in nobis, an
non?* ‖ Venit autem Amalec, & pugna- 8
bat contra Iſraël in Raphidim.* Dixítque 9
Moyſes ad Ioſue: Elige viros: & egreſſus,
pugna contra Amalec: cras ego ſtabo in
vertice collis, habens virgam Dei in ma-
nu mea. * Fecit Ioſue vt locutus erat 10
Moyſes, & pugnauit cōtra Amalec: Moy-
ſes autē & Aaron & Hur aſcenderunt ſu-
per verticē collis. * Cúmq; leuaret Moy- 11
ſes manus, vincebat Iſraël: ſin autem pau-
lulum remiſiſſet, ſuperabat Amalec.* Ma- 12
nus autem Moyſi erant graues: ſumentes
igitur lapidem, poſuerunt ſubter eum, in
quo ſedit: Aaron autem & Hur ſuſtenta-
bant manus eius ex vtraque parte. Et fa- D
ctum eſt vt manus illius non laſſarentur
vſque ad occaſum ſolis.* Fugauítque Io- 13
ſue Amalec, & populum eius in ore gla-
dij. * Dixit autem Dominus ad Moyſen: 14
Scribe hoc ob monimētū in libro, & trade
auribus Ioſue: delebo enim memoriam
Amalec ſub cęlo.* Aedificauítque Moyſes 15
altare: & vocauit nomen eius, Dominus
exaltatio mea, dicens:* Quia manus ſolij 16
Domini, & bellum Domini erit contra
Amalec, à generatione in generationem.

‖ Iudith 4.d.12. Sap.11.a.3. Deut.25 d.17.

CAP. XVIII.

CVmque audiſſet Iethro, ſacerdos 1
Madian, cognatus Moyſi, omnia A
quæ fecerat Deus Moyſi, & Iſraëli po-
pulo ſuo, & quòd eduxiſſet Dominus Iſ-
raël de Aegypto:* tulit Sephoram vxorem 2
Moyſi quā remiſerat:* & duos filios eius, 3
quorum vnus vocabatur Gerſam, dicente
patre: ‖ Aduena fui in terra aliena.* Alter 4
verò Eliezer: Deus enim, ait, patris mei
adiutor meus, & eruit me de gladio Pha-
raonis. * Venit ergo Iethro cognatus 5
Moyſi, & filij eius, & vxor eius, ad Moy-
ſen in deſertum, vbi erat caſtrametatus
iuxta montem Dei.* Et mandauit Moyſi 6
dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio
ad te, & vxor tua, & duo filij tui cum ea.
* Qui egreſſus in occurſum cognati ſui, 7
adorauit, & oſculatus eſt eum: ſalutaue-
rúntq; ſe mutuo verbis pacificis. Cúmque B
intraſſet tabernaculum,* narrauit Moyſes 8
cognato ſuo cūcta quæ fecerat Dominus
Pharaoni, & Aegyptiis propter Iſraël;
vniuerſúmque laborem, qui accidiſſet eis
in itinere, & quòd liberauerat eos Do-
minus.* Lętatúſq; eſt Iethro ſuper omni- 9
bus bonis, quæ fecerat Dominus Iſraë-
li, eo quòd eruiſſet eum de manu Aegy-
ptiorum, * & ait, Benedictus Dominus, 10
qui liberauit vos de manu Aegyptiorum,
& de manu Pharaonis, qui eruit populū
ſuum de manu Aegypti. * Nunc cogno- 11
ui, quia magnus Dominus ſuper omnes
deos: eo quòd ‖ ſuperbè egerint contra il-

‖ Sap.2.d.22.

‖ Sap.1.b.4.10.c.16.d.& 51.b.7.d.18.& 14.b.8.

12 los.* Obtulit ergo Iethro cognatus Moyſi
C holocauſta & hoſtias Deo: venerúntque
Aaron & omnes ſeniores Iſraël, vt co-
mederent panem cum eo coram Deo.
13 * Altera autem die ſedit Moyſes vt iu-
dicaret populum, qui aſsiſtebat Moyſi
14 à mane vſque ad veſperam. * Quod cùm
vidiſſet cognatus eius, omnia ſcilicet
quæ agebat in populo, ait: Quid eſt hoc
quod facis in plebe? cur ſolus ſedes, & o-
mnis populus præſtolatur de mane vſq;
15 ad veſperam?* Cui reſpondit Moyſes: Ve-
nit ad me populus quærens ſententiam
16 Dei.* Cúmque acciderit eis aliqua diſce-
ptatio, veniunt ad me vt iudicē inter eos,
& oſtendam præcepta Dei, & leges eius.
17 * At ille: Non bonam, inquit, rem facis:
18 * ſtulto labore cōſumeris, & tu, & populus
iſte qui tecum eſt: vltra vires tuas eſt ne-
gotium, ‖ ſolus illud nō poteris ſuſtinere. ‖ Deut.1.b.12.
19 * Sed audi verba mea atque conſilia, &
erit Deus tecum. Eſto tu populo in his
quæ ad Deum pertinent, vt referas quæ
20 dicuntur ad eum: * oſtendáſque populo
ceremonias & ritum colēdi, viámque per
quam ingredi debeāt, & opus quod face-
21 re debeant.* Prouide autem de omni ple-
be viros potentes, & timentes Deum, in
D quibus ſit veritas, & qui oderint auari-
tiam, & conſtitue ex eis tribunos, & cen-
turiones, & quinquagenarios, & decanos,
22 * qui iudicent populum omni tempore:
quidquid autem maius fuerit, referant ad
te, & ipſi minora tantummodo iudicent:
leuiúſque ſit tibi, partito in alios onere.
23 * Si hoc feceris, implebis imperium Dei,
& præcepta eius poteris ſuſtentare: &
omnis hic populus reuertetur ad loca ſua
24 cum pace. * Quibus auditis, Moyſes fecit
25 omnia quæ ille ſuggeſſerat. * Et electis
viris ſtrenuis de cuncto Iſraël, conſtituit
eos principes populi, tribunos, & centu-
riones, & quinquagenarios, & decanos.
26 * Qui iudicabant plebem omni tempore:
quidquid autem grauius erat, referebant
ad eum, faciliora tantummodo iudican-
27 tes. * Dimiſítque cognatum ſuum: qui
reuerſus abiit in terram.

CAP. XIX.

1 MEnſe tertio egreſsionis Iſraël de Num.
A Terra Aegypti, in die hac vene- 33.c.15.
2 runt in ſolitudinem Sinai. * Nam profe-
cti de Raphidim, & peruenientes vſque
in deſertum Sinai, caſtrametati ſunt in
eodem loco, ibíque Iſraël fixit tentoria è
3 regione montis. * ‖ Moyſes autem aſcen- ‖ Act.7.
dit ad Deum, vocauítque eum Dominus c.38.
de monte, & ait: Hæc dices domui Iacob,
4 & annunciabis filiis Iſraël: * Vos ipſi vi-
diſtis, quæ fecerim Aegyptiis, quo modo ‖ Deut.
portauerim vos ſuper alas aquilarū, & aſ- 32.a.2.
5 ſumpſerim mihi.* ‖ Si ergo audieritis vo- ‖ Pſ.23.
cem meā, & cuſtodieritis pactum meum, a.1.
eritis mihi in peculiū de cunctis populis: ‖ 1.Pet.
6 ‖ mea eſt enim omnis terra.* ‖ Et vos eri- 2.?.9.
B tis mihi in regnū ſacerdotale, & gēs ſan-

Digitized by Google

ſta. hæc ſunt verba quæ loqueris ad filios
Iſrael.* Venit Moyſes: & conuocatis ma- 7
ioribus natu populi, expoſuit omnes ſer-
mones quos mandauerat Dominus.* Re- 8
ſpōditq; omnis populus ſimul. Cūcta quæ
locutus eſt Dominus, faciemus. Cúmque
retuliſſet Moyſes verba populi ad Domi-
num,* ait ei Dominus: Iam nunc veniā ad 9
te in caligine nubis, vt audiat me populus
loquentem ad te, & credat tibi in perpe-
tuum. Nunciauit ergo Moyſes verba po-
puli ad Dominum.* Qui dixit ei: Vade ad 10
populum, & ſanctifica illos hodie, & cras,
lauentq; veſtimēta ſua. * Et ſint parati in 11
diem tertium: in die enim tertia deſcēdet
Dominus coram omni plebe ſuper montē
Sinai.* Conſtituesq; terminos populo per 12
circuitū, & dices ad eos: Cauete ne aſcen-
‖ Heb. 12. c. 18. datis in montē, ‖ nec tangatis fines illius:
omnis qui tetigerit mōtem, morte morie- C
tur:* Manus nō tanget eum, ſed lapidibus 13
opprimetur, aut confodietur iaculis: ſiue
iumētum fuerit, ſiue homo, non viuet. cū
cœperit clangere buccina, tunc aſcendant
in montem.* Deſcēditq; Moyſes de monte 14
ad populum, & ſanctificauit eum. Cúmq;
lauiſſent veſtimenta ſua,* ait ad eos: Eſto- 15
te parati in diem tertiū, & ne appropin-
quetis vxoribus veſtris.* Iamq; aduenerat 16
tertius dies, & manè inclaruerat: & ecce
cœperunt audiri tonitrua, ac micare ful-
gura, & nubes dēſiſſima operire mōtem,
clāgórque buccinæ vehementiùs perſtre-
pebat: & timuit populus qui erat in ca-
ſtris. * Cúmque eduxiſſet eos Moyſes in 17
occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterūt
‖ Deut. 9. b. 11. ad radices montis.* ‖ Totus autem mons 18
Sinai fumabat: eo quòd deſcendiſſet Do- D
minus ſuper eum in igne, & aſcēderet fu-
mus ex eo quaſi de fornace: erátq; omnis
mons terribilis.* Et ſonitus buccinę pau- 19
latim creſcebat in maius, & prolixius tē-
debatur: Moyſes loquebatur, & Deus re-
ſpondebat ei.* Deſcenditq; Dominus ſu- 20
per montem Sinai in ipſo montis vertice,
& vocauit Moyſen in cacumen eius. Quò
cùm aſcendiſſet, * dixit ad eum: Deſcen- 21
de, & conteſtare populum: ne fortè velit
tranſcendere terminos ad videndum Do-
minum, & pereat ex eis plurima multi-
tudo. * Sacerdotes quoque qui accedunt 22
ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat
eos. * Dixítque Moyſes ad Dominum: 23
Non poterit vulgus aſcendere in montem
Sinai: tu enim teſtificatus es, & iuſsiſti,
dicens: Pone terminos circa montem, &
ſanctifica illum.* Cui ait Dominus: Va- 24
de, deſcende: aſcendéſque tu, & Aaron te-
cum. ſacerdotes autem & populus ne
tranſeant terminos, nec aſcendát ad Do-
minum, ne fortè interficiat illos. * De- 25
ſcenditque Moyſes ad populum, & omnia
narrauit eis.

CAP. XX.

LOcutúſque eſt Dominus cunctos ſer- 1
mones hos: * Ego ſum Dominus 2
A Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegy-
3 pti, de domo ſeruitutis. * Non habebis
4 deos alienos coram me.* ‖ Non facies tibi
ſculptile, neque omnem ſimilitudinem
quæ eſt in cælo deſuper, & quæ in terra
deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis
5 ſub terra.* Non adorabis ea, neque coles:
ego ſum Dominus Deus tuus fortis, ze-
lotes, viſitans iniquitatem patrum in fi-
lios, in tertiam & quartam generationem
6 eorum qui oderunt me:* & faciens miſe-
B ricordiam in millia his qui diligunt me,
7 & cuſtodiunt præcepta mea.* ‖ Non aſſu-
mes nomen Domini Dei tui in vanum.
nec enim habebit inſōtem Dominus eum
qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui
8 fruſtra. * ‖ Memento vt diem ſabbati
9 ſanctifices. * Sex diebus operaberis, &
10 facies omnia opera tua.* Septimo autem
die ſabbatum, Domini Dei tui eſt: non
facies omne opus in eo, tu, & filius tuus
& filia tua, ſeruus tuus & ancilla tua,
iumentum tuum, & aduena qui eſt intra
11 portas tuas.* ‖ Sex enim diebus fecit Do-
minus cælum & terram, & mare, & o-
mnia quæ in eis ſunt, & requieuit in die
ſeptimo, idcirco benedixit Dominus diei
12 ſabbati, & ſanctificauit eum. * ‖ Honora
C patrem tuum & matrem tuam, vt ſis lō-
13 gæuus ſuper terrā, quam Dominus Deus
14 tuus dabit tibi. * ‖ Non occides. * Non
15 mœchaberis. * Non furtum facies.* Non
16 loqueris contra proximum tuum falſum
17 teſtimonium.* ‖ Non concupiſces domum
proximi tui nec deſiderabis vxorem eius,
non ſeruum, non ancillam, non bouem,
non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt.
18 * Cunctus autem populus videbat voces
& lampades, & ſonitum buccinæ, mon-
témque fumantem: & perterriti ac pauo-
19 re concuſsi, ſteterunt procul, * dicentes
Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus:
non loquatur nobis Dominus, ne fortè
20 moriamur. * Et ait Moyſes ad populum:
Nolite timere: vt enim probaret vos venit
Deus, & vt terror illius eſſet in vobis, &
21 non peccaretis. * ‖ Stetítque populus de
longe. Moyſes autem acceſsit ad caligi-
22 nem in qua erat Deus. * Dixit præterea
D Dominus ad Moyſen: Hæc dices filiis Iſ-
rael: Vos vidiſtis quòd de cælo locutus
23 ſim vobis. * Non facietis deos argenteos,
24 nec deos aureos facietis vobis.* ‖ Altare
de terra facietis mihi, & offeretis ſuper
eo holocauſta & pacifica veſtra, oues
veſtras & boues in omni loco in quo me-
moria fuerit nominis mei: veniam ad te,
25 & benedicam tibi. * ‖ Quòd ſi altare la-
pideum feceris mihi, non ædificabis illud
de ſectis lapidibus: ſi enim leuaueris cul-
26 trum ſuper eo, polluetur. * Non aſcendes
per gradus ad altare meum, ne reueletur
turpitudo tua.

‖ Deu. 5. a. 6. Pſ. 80. c. 11. 96. b. 7. Leu. 26. a. 1. Deu. 4. c. 15. Iſ. 24. a. 14. ‖ Leu. 5. a. 11. Leu. 19. c. 12. Matt. 5. c. 27. ‖ Ezech. 20. b. 12. Deu. 5. b. 13. Inf. 31. b. 14. ‖ Gen. 2. a. 2. ‖ Deu. 5. b. 16. Mat. 15. a. 4. Eph. 6. a. 2. ‖ Matt. 5. c. 16. ‖ Rom. 7. b. 7. 13. c. 9. Heb. 12. c. 18. Deu. 18. c. 16. ‖ Inf. 27. b. 8. 38. a. 7. ‖ Deu. 27. a. 5. Ioſ. 8. f. 31. Deu. 15. c. 12. Iere. 34. c. 14.

CAP. XXI.

1 HAec ſunt iudicia quæ propones eis.
2 * Si emeris ſeruum Hebræum, ſex
annis

annis ſeruiet tibi : in ſeptimo egredietur A
liber gratis.* Cum quali veſte intrauerit, 3
cum tali exeat:ſi habens vxorem, & vxor
egredietur ſimul. * Sin autẽ dominus de- 4
derit illi vxorẽ,& pepererit filios& filias:
mulier & liberi eius erũt domini ſui,ipſe
verò exibit cum veſtitu ſuo. * Quòd ſi di- 5
xerit ſeruus : Diligo dominum meum &
vxorẽ ac liberos, nõ egrediar liber:* offe- 6
ret eum dominus diis, & applicabitur ad
oſtium & poſtes,perforabitq; aurem eius B
ſubula : & erit ei ſeruus in ſæculum. * Si 7
quis vendiderit filiam ſuam in famulam,
nõ egredietur ſicut ancillæ exire conſue-
uerunt.* Si diſplicuerit oculis domini ſui 8
cui tradita fuerat,dimittet eam : populo
autem alieno vendendi non habebit po-
teſtatem,ſi ſpreuerit eam. * Sin autem fi- 9
lio ſuo deſponderit eam,iuxta morem fi-
liarum faciet illi. * Quòd ſi alteram ei 10
acceperit , prouidebit puellæ nuptias, &
veſtimenta,& pretium pudicitiæ non ne-
gabit. * Si tria iſta non fecerit,egredietur 11
‖ Leu.24 gratis abſque pecunia.* ‖ Qui percuſſerit 12
c.17. hominem volens occidere, morte moria-
Deu.19. tur. * Qui autem non eſt inſidiatus , ſed 13
a.2. Deus illum tradidit in manus eius.cõſti- C
tuam tibi locum in quem fugere debeat.
* Si quis per induſtriam occiderit proxi- 14
mum ſuum,& per inſidias : ab altari meo
euelles eum,vt moriatur. * Qui percuſſe- 15
rit patrem ſuum aut matrem,morte mo-
riatur. * Qui furatus fuerit hominem, & 16
vendiderit eum , conuictus noxæ , morte
moriatur.* Qui maledixerit patri ſuo,vel 17
Leu.20. matri,morte moriatur. * Si rixati fuerint 18
b.9. viri, & percuſſerit alter proximum ſuum
Pro. 20. lapide vel pugno,& ille mortuus nõ fue-
c.20. rit,ſed iacuerit in lectulo: * ſi ſurrexerit, 19
Matt.15 & ambulauerit foris ſuper baculũ ſuum, D
a.4. innocens erit qui percuſſerit , ita tamen
Mar. 7. vt operas eius,& impenſas in medicos re-
b.10. ſtituat. * Qui percuſſerit ſeruum ſuum, 20
vel ancillam virga , & mortui fuerint in
manibus eius,criminis reus erit.* Sin au- 21
tem vno die vel duobus ſuperuixerit,non
ſubiacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt.
* Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis 22
mulierẽ prægnantem,& abortiuum qui-
dem fecerit , ſed ipſa vixerit : ſubiacebit
damno quantum maritus mulieris expe-
tierit,& arbitri iudicauerint.* Sin autem 23
mors eius fuerit ſubſecuta, reddet animã E
‖ Matt. pro anima,* ‖ oculum pro oculo,dentem 24
5.f.38. pro dente,manum pro manu, pedem pro
Leu.24. pede,* aduſtionem pro aduſtione, vulnus 25
d.20. pro vulnere,liuorem pro liuore.* Si per- 26
Deu.19 cuſſerit quiſpiã oculum ſerui ſui aut an-
d.20. cillę,& luſcos eos fecerit,dimittet eos li-
beros pro oculo quem eruit. * Dentem 27
quoq; ſi excuſſerit ſeruo vel ancillæ ſuæ,
ſimiliter dimittet eos liberos.*Si bos cor- 28
nu percuſſerit virum aut mulierem , &
mortui fuerint , lapidibus obruetur : &
non comedentur carnes eius : dominus
quoque bouis innocens erit.* Quòd ſi bos 29
cornupeta fuerit ab heri & nudiuſtertius,
F & conteſtati ſunt dominum eius,nec re-
cluſerit eum, occideritq; virum aut mu-
lierem:& bos lapidibus obruetur, & do-
30 minum eius occident. * Quòd ſi pretium
fuerit ei impoſitum,dabit pro anima ſua
31 quidquid fuerit poſtulatus.*Filium quo-
que & filiam ſi cornu percuſſerit , ſimili
32 ſententiæ ſubiacebit. * Si ſeruum,ancil-
G lámque inuaſerit , triginta ſiclos argenti
domino dabit , bos verò lapidibus oppri-
33 metur. * Si quis aperuerit ciſternam , &
foderit , & non operuerit eam , cecide-
34 ritque bos aut aſinus in eam,*reddet do-
minus ciſternę pretium iumentorũ:quod
35 autem mortuum eſt , ipſius erit. * Si bos
alienus bouem alterius vulnerauerit , &
ille mortuus fuerit:vendẽt bouem viuũ,
& diuidẽt pretium,cadauer autem mor-
36 tui inter ſe diſpertient. * Sin autem ſcie-
bat quòd bos cornupetą eſſet ab heri &
nudiuſtertius,& non cuſtodiuit eum do-
minus ſuus : reddet bouem pro boue, &
cadauer integrum accipiet.

CAP. XXII.

1 A SI quis furatus fuerit bouem , aut
ouem , & occiderit vel vendiderit:
quinque boues pro vno boue reſtituet,
2 ‖ & quattuor oues pro vna oue. * Si ‖ 2 Reg.
effringens fur domum ſiue ſuffodiẽs fue- 12. b.6.
rit inuentus,& accepto vulnere mortuus
fuerit:percuſſor non erit reus ſanguinis.
3 * Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homici-
dium perpetrauit , & ipſe morietur. Si
non habuerit quod pro furto reddat, ipſe
4 venundabitur. * Si inuentum fuerit
apud eum quod furatus eſt , viuens , ſiue
bos,ſiue aſinus,ſiue ouis : duplum reſti-
5 tuet. * Si læſerit quiſpiam agrum vel vi-
neam , & dimiſerit iumentum ſuum vt
depaſcatur aliena : quicquid optimum
habuerit in agro ſuo , vel in vinea , pro
6 damni æſtimatione reſtituet. * Si egreſſus
B ignis inuenerit ſpinas , & comprehende-
rit aceruos frugum , ſiue ſtantes ſegetes
in agris, reddet damnum qui ignem ſuc-
7 cenderit. * Si quis commendauerit ami-
co pecuniam,aut vas in cuſtodiam,& ab
eo , qui ſuſceperat, furto ablata fuerint:
8 ſi inuenitur fur , duplum reddet. * ſi la-
tet fur , dominus domus applicabitur ad
deos,& iurabit quòd non extenderit ma-
9 num in rem proximi ſui, * ad perpetran-
dam fraudem,tam in boue, quàm in aſi-
no , & oue ac veſtimento , & quidquid
damnum inferre poteſt : ad deos vtriuſ-
que cauſa perueniet : & ſi illi iudicaue-
10 rint,duplum reſtituet proximo ſuo. * Si
quis commendauerit proximo ſuo aſinũ,
bouem , ouem , & omne iumentum ad
cuſtodiam , & mortuum fuerit , aut de-
bilitatum , vel captum ab hoſtibus, nul-
11 luſque hoc viderit: * iuſiurandum erit in
medio , quòd non extenderit manum ad
rem proximi ſui: ‖ ſuſcipietque Dominus ‖ Gen.
C iuramentum,& ille reddere non cogetur. 31. [illegible]

Digitized by Google

* Quòd ſi furto ablatum fuerit, reſtituet 12
damnum domino.* Si comeſtum à beſtia, 13
deferat ad eum quod occiſum eſt,& non
reſtituet.* Qui à proximo ſuo quidquam 14
horum mutuò poſtulauerit,& debilitatũ
aut mortuum fuerit domino nõ præſen-
te,reddere compelletur.* Quòd ſi impræ- 15
ſentiarum dominus fuerit, non reſtituet,
maximè ſi conductum venerat pro mer-
‖ Deut. cede operis ſui.* ‖ Si ſeduxerit quis virgi- 16
22.d.29 nem necdum deſponſatam, dormieritque
cum ea:dotabit eam,& habebit eam vxo-
rem.* Si pater virginis dare noluerit,red- 17
det pecuniam iuxta modum dotis, quam
virgines accipere conſueuerunt.* Malefi- 18
cos non patieris viuere.* Qui coierit cum 19
‖ Leu. iumēto,morte moriatur.* ‖ Qui immolat 20
13.a.4. diis , occidetur , præterquam Domino
ſoli.*Aduenā non contriſtabis, neque af- 21
fliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in D
Terra Aegypti. * Viduæ & pupillo non 22
Zach.7. nocebitis * Si læſeritis eos, vociferabun- 23
c.10. tur ad me , & ego audiā clamorem eorũ:
* & indignabitur furor meus, percutiāq; 24
vos gladio, & erunt vxores veſtræ viduæ,
& filij veſtri pupilli. * Si pecuniam mu- 25
tuam dederis populo meo pauperi qui
habitat tecum , non vrgebis eum quaſi
exactor,nec vſuris opprimes.* Si pignus à 26
proximo tuo acceperis veſtimētum , ante
ſolis occaſum reddes ei.* Ipſum enim eſt 27
ſolum quo operitur, indumentum carnis
eius, nec habet aliud in quo dormiat : ſi
clamauerit ad me , exaudiam eum , quia
miſericors ſum. * Diis non detrahes , & 28
‖ Act. ‖principi populi tui non maledices.*De- 29
23.a.5. cimas tuas & primitias tuas nõ tardabis
‖ Leu. reddere.‖primogenitum filiorum tuorum
22.b.8. dabis mihi. * De bobus quoque , & oui- 30
Ezech. bus ſimiliter facies : ſeptem diebus ſit
44.g.30 cum matre ſua, die octaua reddes illum
Sup.13. mihi. * Viri ſancti eritis mihi : carnem, 31
a.2.& b. quæ à beſtiis fuerit prægustata , non co-
1. medetis,ſed proiicietis canibus.
Inf.33.

CAP. XXIII.

b.19. NOn ſuſcipies vocem mendacij : nec 1
iunges manum tuam vt pro impio A
dicas falſum teſtimonium. * Non ſeque- 2
ris turbam ad faciendum malum : nec
in iudicio plurimorum acquieſces ſentē-
tiæ, vt à vero denies. * Pauperis quoque 3
‖ Deut. non miſereberis in iudicio.*‖Si occurre- 4
22.a.1. ris boui inimici tui,aut aſino erranti,re-
duc ad eum. * Si videris aſinum odientis 5
te iacere ſub onere,non pertranſibis, ſed
ſubleuabis cum eo. * Non declinabis in 6
iudicium pauperis. * Mendacium fugies. 7
Inſontem & iuſtum non occides : quia
‖ Deu. auerſor impium.*‖ Nec accipies munera, 8
16.d.19 quæ etiam excæcant prudentes , & ſub- B
Deut. uertunt verba iuſtorum.* Peregrino mo- 9
16.d.19 leſtus non eris. ſcitis enim aduenarum
Eccl.20. animas : quia & ipſi ‖ peregrini fuiſtis
d.31. in Terra Aegypti. * Sex annis ſeminabis 10
. 46 terram tuam,& congregabis fruges eius.
* Anno autem ſeptimo dimittes eam , & 11

requieſcere facies , vt comedant paupe-
res populi tui:& quidquid reliquum fue-
rit,edant beſtiæ agri :ita facies in vinea,
12 & in olueto tuo. * Sex diebus operabe-
C ris : ſeptimo die ceſſabis , vt requieſcat
bos & aſinus tuus : & refrigeretur filius
13 ancillæ tuæ,& aduena. * Omnia quæ dixi
vobis, cuſtodite. Et per nomen externo-
rum deorũ non iurabitis,neque audietur
14 ex ore veſtro.* Tribus vicibus per ſingu-
15 los annos mihi feſta celebrabitis. * Sol-
lemnitatem azymorum cuſtodies.Septem
diebus comedes azyma , ‖ ſicut præcepi ‖ Sup.13
tibi, tempore menſis nouorum , quando
egreſſus es de Aegypto: ‖ non apparebis Inf. 34.
16 in conſpectu meo vacuus. * Et ſollemni- c.22.
D tatem meſsis primitiuorum operis tui, Deu.16.
quæcumque ſeminaueris in agro,ſollem- d 16.
nitatem quoque in exitu anni , quando ‖ Eccl.
cōgregaueris omnes fruges tuas de agro. 35.a.6.
17 * Ter in anno apparebit omne maſcu-
linum tuum coram Domino Deo tuo.
18 *Non immolabis ſuper fermento ſangui-
nem victimæ meæ , nec remanebit adeps Deut.14
19 ſollemnitatis meæ vſque mane. * Primi- c.12.
tias frugum terræ tuæ deferes in domum Inf. 34
Domini Dei tui. Non coques hœdum in c.26.
20 lacte matris ſuæ. * Ecce ego mittam An- Deut.7.
gelum meũ,qui præcedat te, & cuſtodiat b.11.
in via, & introducat in locum quem pa-
21 raui.* Obſerua eum,& audi vocem eius,
nec cōtemnendum putes:quia non dimit-
tet cum peccaueris , & eſt nomen meum
22 in illo. * Quòd ſi audieris vocem eius , &
E feceris omnia quæ loquor , inimicus ero
inimicis tuis , & affligam affligentes te.
23 *‖Præcedetque te Angelus meus,& intro- ‖Inf.33.
ducet te ad Amorrhæum,& Hethæum,& a.2.
Pherezæum,Chananæūmque, & Heuæũ, Inf. 34.
24 & Iebuſæum, quos ego conteram.* Non c.11.
adorabis deos eorum,nec coles eos : non Deut.7.
facies opera eorum,ſed deſtrues eos , & c.25.
25 confringes ſtatuas eorum. * Seruietiſque
Domino Deo veſtro, vt benedicam pani-
bus tuis & aquis, & auferā infirmitatem
26 de medio tui. * Non erit infœcunda , nec
F ſterilis in terra tua : numerum dierum
27 tuorum implebo.* Terrorem meum mit-
tam in præcurſum tuum , & occidam
omnem populum , ad quem ingredieris
cunctorūmque inimicorum tuorum corā
28 te terga vertam : * emittens crabrones Deu.7.
priùs qui fugabunt Heuæum , & Chana- c.1.
næum,& Hethæum, antequam introeas.
29 *Non eiiciam eos à facie tua anno vno:
ne terra in ſolitudinem redigatur , &
30 creſcant contra te beſtiæ. * Paulatim ex-
pellam eos de conſpectu tuo , donec au-
31 gearis, & poſsideas Terram.*Ponam au-
tem terminos tuos à Mari rubro vſque
ad mare Palæſtinorum , & à deſerto vſ-
que ad fluuium : tradam in manibus ve-
ſtris habitatores Terræ,& eiiciam eos de
32 conſpectu veſtro. * Non inibis cum eis Deut.7.
33 fœdus,nec cum diis eorum.*Non habitēt a.2.Inf.
in terra tua,ne forte peccare te faciant 34.b.15
in

Digitized by Google

in me, ſi ſeruieris diis eorum : quod tibi
certè erit in ſcandalum.

CAP. XXIV.

1 Moyſi quoque dixit: Aſcende ad Do-
A minum tu , & Aaron, Nadab , &
Abiu , & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael,
2 & adorabitis procul. * Solúſque Moy-
ſes aſcendet ad Dominum, & illi non ap-
propinquabunt : nec populus aſcendet
3 cum eo. * Venit ergo Moyſes & narrauit
plebi omnia verba Domini, atque iudicia:
reſponditque omnis populus vna voce:
Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, fa-
4 ciemus. * Scripſit autem Moyſes vniuer-
ſos ſermones Domini : & manè conſur-
gens ædificauit altare ad radices montis,
& duodecim titulos per duodecim tri-
5 bus Iſrael. * Miſitque iuuenes de filiis
B Iſrael, & obtulerunt holocauſta , immo-
lauerúntque victimas pacificas Domino,
6 vitulos. * Tulit itaque Moyſes dimidiam
partem ſanguinis , & miſit in crateras:
partem autem reſiduã fudit ſuper altare.
7 * Aſſuménſq; volumen fœderis, legit au-
diente populo : qui dixerunt: Omnia quæ
locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus
8 obedientes. * Ille verò ſumptum ſangui-
nem reſperſit in populum, & ait : Hic eſt
Hebr. 9. c.20. ſanguis fœderis quod pepigit Dominus
vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus his.
9 * Aſcenderúntq; Moyſes & Aaron, Nadab
C & Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſ-
10 rael : & viderunt Deum Iſrael : & ſub
pedibus eius quaſi opus lapidis ſapphiri-
11 ni, & quaſi cælum, cum ſerenum eſt.* Nec
ſuper eos qui procul receſſerant de filiis
Iſrael , miſit manum ſuam , viderúntque
12 Deum, & comederunt, ac biberunt. * Di-
xit autem Dominus ad Moyſen : Aſcende
ad me in mõtem, & eſto ibi : dabóque tibi
tabulas lapideas, & legem ac mãdata quæ
13 ſcripſi: vt doceas eos. * Surrexerunt Moy-
ſes & Ioſue miniſter eius : aſcendénſque
14 Moyſes in montem Dei, * ſenioribus ait:
D Expectate hic donec reuertamur ad vos.
Habetis Aaron & Hur vobiſcum : ſi quid
natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos.
15 * Cúmque aſcendiſſet Moyſes, operuit nu-
16 bes montem , * & habitauit gloria Do-
mini ſuper Sinai , tegens illum nube ſex
diebus : ſeptimo autem die vocauit eum
17 de medio caliginis. * Erat autem ſpecies
gloriæ Domini, quaſi ignis ardens ſuper
verticem montis , in conſpectu filiorum
18 Iſrael.* Ingreſſuſque Moyſes medium ne-
bulæ, aſcendit in montem: & fuit ibi qua-
draginta diebus , & quadraginta noct-
bus.

CAP. XXV.

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Loquere filiis Iſrael , vt tol-
‖ Inf. 35. a.5. A lant mihi primitias : ab ‖ omni homi-
ne qui offeret vltroneus , accipietis eas.
3 * Hæc ſunt autem quæ accipere debetis:
4 Aurum, & argentum, & æs,* hyacinthum
& purpuram, coccúmque bis tinctum, &
5 byſſum, pilos caprarũ ,* & pelles arietum
rubricatas , pelléſque ianthinas , & ligna
6 ſetim:* oleum ad luminaria concinnanda:
aromata in vnguentum , & thymiamata
7 boni odoris:* lapides onychinos, & gem-
mas ad ornandum ephod , ac rationale.
8 * Faciéntque mihi ſanctuarium , & habi-
9 tabo in medio eorum:*‖ iuxta omnem ſi- ‖ Heb. 9. a.2.
militudinem tabernaculi quod oſtendam
tibi, & omnium vaſorum, in cultum eius:
10 ſicque facietis illud:* Arcam de lignis ſe-
tim compingite , cuius longitudo habeat
duos & ſemis cubitos : latitudo, cubitum
& dimidium : altitudo , cubitum ſimili-
11 ter ac ſemiſſem. * Et deaurabis eam auro
mundiſsimo intus & foris : faciéſque ſu-
12 pra, coronam auream per circuitum: * &
quattuor circulos aureos, quos pones per
quattuor arcæ angulos : duo circuli ſint
13 in latere vno, & duo in altero. * Facies
quoque vectes de lignis ſetim , & operies
14 eos auro.* Induceſque per circulos qui
B ſunt in arcæ lateribus , vt portetur in eis:
15 * qui ſemper erunt in circulis , nec vn-
16 quam extrahentur ab eis.* Ponéſque in
17 arca teſtificationem quam dabo tibi.* Fa-
cies & propitiatorium de auro mundiſ-
ſimo : duos cubitos & dimidium tenebit
longitudo eius , & cubitum ac ſemiſſem
18 latitudo.* Duos quoque Cherubim au-
reos & productiles facies, ex vtraq; parte
19 oraculi. * Cherub vnus ſit in latere vno,
20 & alter in altero. * Vtrumque latus pro-
pitiatorij tegant expandentes alas, & ope-
rientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuò
verſis vultibus in propitiatorium quo
21 operienda eſt arca, * in qua pones teſti-
22 monium quod dabo tibi. * Inde præci-
C piam , & loquar ad te ſupra propitiato-
rium , ac de medio duorum Cherubim,
qui erunt ſuper arcam teſtimonij, cuncta
23 quæ mandabo per te filiis Iſrael. * Facies
& menſam de lignis ſetim, habẽtem duos
cubitos longitudinis, & in latitudine cu-
bitum , & in altitudine cubitum ac ſe-
24 miſſem. * Et inaurabis eam auro puriſsi-
mo: faciéſque illi labium aureum per cir-
25 cuitum, * & ipſi labio coronam interra-
ſilem altam quattuor digitis: & ſuper il-
26 lam, alteram coronam aureolam.* Quat-
tuor quoque circulos aureos præparabis,
& pones eos in quattuor angulis eiuſdem
27 menſæ per ſingulos pedes. * Subter coro-
nam erunt circuli aurei , vt mittantur
vectes per eos , & poſsit menſa portari.
28 * Ipſos quoque vectes facies de lignis ſe-
tim, & circumdabis auro ad ſubuehẽdam
29 menſam.* Parabis & acetabula, ac phia-
las, thuribula, & cyathos, in quibus offe-
renda ſunt libamina , ex auro puriſsimo.
30 * Et pones ſuper menſam panes propoſi-
31 tionis in conſpectu meo ſemper.* Facies
& candelabrum ductile de auro mundiſ-
ſimo, haſtile eius, & calamos, ſcyphos , &
D ſphærulas , ac lilia ex ipſo procedentia.
32 * Sex calami egredientur de lateribus,

Digitized by Google

33 tres ex vno latere,& tres ex altero.* Tres
ſcyphi quaſi in nucis modum per calamos
ſingulos,ſphærulaque ſimul & lilium : &
tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis in cala-
mo altero,ſphęrulaq; ſimul & lilium.hoc
erit opus ſex calamorum, qui producendi
34 ſunt de haſtili:*in ipſo autem candelabro
erunt quatuor ſcyphi in nucis modum,
35 ſphærulæq; per ſingulos, & lilia:* Sphæ-
rulæ ſub duobus calamis per tria loca,
qui ſimul ſex fiunt procedentes de haſtili
36 vno. * Et ſphærulæ igitur & calami ex
ipſo erunt, vniuerſa ductilia de auro pu-
37 riſsimo. * Facies & lucernas ſeptem , &
pones eas ſuper candelabrum , vt luceant
38 ex aduerſo. * Emunctoria quoque & vbi
quæ emuncta ſunt extinguantur, fiant de
39 auro puriſsimo. * Omne pondus cande-
labri cum vniuerſis vaſis ſuis habebit ta-
40 lentum auri puriſsimi. * ‖ Inſpice , & fac
ſecundùm exemplar quod tibi in monte
monſtratum eſt:

‖ Heb. 8. b. 5. Act. 7. f. 44

CAP. XXVI.

1 TAbernaculum verò ita facies : De-
A cem cortinas de byſſo retorta , &
hyacintho,ac purpura , coccóque bis tin-
2 cto,variatas opere plumario facies.*Lon-
gitudo cortinæ vnius habebit vigin-
tiocto cubitos : latitudo , quatuor cu-
bitorum erit. Vnius menſuræ fient vni-
3 uerſa tentoria. * Quinque cortinæ ſibi
iungentur mutuò , & aliæ quinque nexu
4 ſimili cohærebunt.*Anſulas hyacinthinas
in lateribus ac ſummitatibus facies cor-
tinarum , vt poſsint inuicem copulari.
5 * Quinquagenas anſulas cortina habebit
in vtraque parte, ita inſertas,vt anſa con-
tra anſam veniat , & altera alteri poſsit
6 aptari. * Facies & quinquaginta circulos
B aureos quibus cortinarum vela iungenda
7 ſunt,vt vnum tabernaculum fiat. * Facies
& ſaga cilicina vndecim , ad operiendum
8 tectũ tabernaculi. * Longitudo ſagi vnius
habebit triginta cubitos : & latitudo,
quattuor:æqua erit menſura ſagorũ om-
9 nium. * E quibus quinque iunges ſeor-
ſum,& ſex ſibi mutuò copulabis , ita vt
ſextum ſagum in fronte tecti duplices.
10 *Facies & quinquaginta anſas in ora ſagi
vnius , vt coniungi cum altero queat : &
quinquaginta anſas in ora ſagi alterius,
11 vt cum altero copuletur.*Facies & quin-
quaginta fibulas æneas,quibus iungantur
anſæ , vt vnum ex omnibus operimentum
12 fiat. * Quod autem ſuperfuerit in ſagis
C quæ parantur tecto , id eſt , vnum ſagum
quod amplius eſt, ex medietate eius ope-
13 ries poſteriora tabernaculi. * Et cubitus
ex vna parte pendebit , & alter ex altera,
qui plus eſt in ſagorũ longitudine,vtrum-
14 que latus tabernaculi protegens. * Facies
& operimentum aliud tecto de pellibus
arietum rubricatis : & ſuper hoc rurſum
aliud operimentũ de ianthinis pellibus.
15 * Facies & tabulas ſtantes tabernaculi
16 de lignis ſetim , * quæ ſingulæ denos cu-
bitos in longitudine habeant , & in lati-
17 tudine ſingulos ac ſemiſſem. * In lateri-
bus tabulæ,duæ incaſtraturæ fient , qui-
D bus tabula alteri tabulæ connectatur:at-
que in hunc modum cunctæ tabulæ para-
18 buntur. * Quarum viginti erunt in late-
tere meridiano quod vergit ad Auſtrum.
19 * Quibus quadraginta baſes argẽteas fun-
des , vt binæ baſes ſingulis tabulis per
20 duos angulos ſubiiciãtur.* In latere quo-
que ſecundo tabernaculi quod vergit ad
21 Aquilonem, viginti tabulæ erunt , * qua-
E draginta habentes baſes argenteas. binæ
22 baſes ſingulis tabulis ſupponentur. * Ad
occidẽtalem verò plagam tabernaculi fa-
23 cies ſex tabulas * , & rurſum alias duas
quæ in angulis erigantur poſt tergum ta-
24 bernaculi. * Erúntque coniunctæ à deor-
ſum vſque ſurſum , & vna omnes com-
pago retinebit. Duabus quoque tabulis
quæ in angulis ponendæ ſunt,ſimilis iun-
25 ctura ſeruabitur. * Et erunt ſimul tabu-
læ octo , baſes earum argenteæ ſedecim,
duabus baſibus per vnam tabulam ſuppu-
26 tatis. * Facies & vectes de lignis ſetim
quinque ad continendas tabulas in vno
27 latere tabernaculi, * & quinque alios in
altero , & eiuſdem numeri ad occidenta-
28 lem plagam : * qui mittentur per medias
29 tabulas à ſummo vſque ad ſummũ.* Ipſas
F quoque tabulas deaurabis , & fundes in
eis annulos aureos,per quos vectes tabu-
lata contineant:quos operies laminis au-
30 reis. * Et eriges tabernaculũ iuxta exem-
plar quod tibi in ‖ Monte monſtratũ eſt. ‖ Sup. 24. c. 10.
31 * Facies & velum de hyacintho , & pur-
pura,coccóque bis tincto, & byſſo retor-
ta , opere plumario & pulchra varietate
32 contextum: * quod appendes ante quat-
tuor columnas de lignis ſetim , quæ ipſæ
quidem deauratæ erunt, & habebunt ca-
33 pita aurea, ſed baſes argenteas. * Inſere-
G tur autem velum per circulos:intra quod
pones arcam teſtimonij , quo & Sanctua-
rium , & Sanctuarij ſanctuaria diuiden-
34 tur. * Pones & propitiatorium ſuper ar-
35 cam teſtimonij in Sancto ſanctorũ:*men-
ſamque extra velum : & contra menſam
candelabrum in latere tabernaculi meri-
diano : menſa enim ſtabit in parte Aqui-
36 lonis. * Facies & tentorium in introitu
tabernaculi de hyacintho , & purpura,
coccóque bis tincto,& byſſo retorta, ope-
37 re plumarij. * Et quinque columnas de-
aurabis lignorum ſetim , ante quas duce-
tur tentorium : quarum erunt capita au-
rea,& baſes æneæ.

CAP. XXVII.

1 FAcies & altare de lignis ſetim , quod ‖ Inf. 38. a. 6.
A habebit quinque cubitos in longitudi-
ne , & totidem in latitudine,id eſt , qua-
2 drum,& tres cubitos in altitudine.* Cor-
nua autem per quatuor angulos ex ipſo
3 erunt:& operies illud ære. * Facieſque in
vſus eius lebetes ad ſuſcipiendos cineres,
& forcipes atque fuſcinulas , & ignium
recepta

by Google

eceptacula.omnia vaſa ex ære fabricabis.
Craticulámque in modum retis æneam: 4
per cuius quattuor angulos erunt quat-
tuor annuli ænei, * quos pones ſubter 5
arulam altaris:eritque craticula vſque ad
altaris medium.*Facies & vectes altaris de 6
lignis ſetim duos, quos operies laminis
æneis:* & induces per circulos, eruntque 7
ex vtroque latere altaris ad portandum. B
* Non ſolidum, ſed inane & cauum in- 8
trinſecus facies illud, ſicut tibi in Monte
monſtratum eſt.* Facies & átrium taber- 9
naculi,in cuius auſtrali plaga contra me-
ridiem erunt tentoria de byſſo retorta:
centum cubitos vnum latus tenebit in
longitudine. * Et columnas viginti cum 10
baſibus totidem æneis, quæ capita cum
cælaturis ſuis habebunt argentea. * Simi- 11
liter & in latere aquilonis per longum
erunt tentoria centum cubitorum, co-
lumnæ viginti, & baſes æneæ eiuſdem
numeri, & capita earum cum cælaturis
ſuis argentea. * In latitudine verò atrij, 12
quod reſpicit ad occidentem,erunt tento- C
ria per quinquaginta cubitos,& columnæ
decem,baſéſque totidem * In ea quoque 13
atrij latitudine,quæ reſpicit ad orientem,
quinquaginta cubiti erunt. * In quibus 14
quindecim cubitorum tentoria lateri vno
deputabuntur, columnæque tres & baſes
totidem : * & in latere altero erunt ten- 15
toria cubitos obtinentia quindecim, co-
lumnæ tres,& baſes totidem.* In introitu 16
verò atrij fiet tentorium cubitorum vi-
ginti ex hyacintho & purpura, coccóque
bis tincto,& byſſo retorta, opere pluma-
rij:columnas habebit quattuor,cum baſi-
bus totidem. * Omnes columnæ atrij per 17
circuitum veſtitæ erunt argenteis lami-
nis,capitibus argenteis, & baſibus æneis.
* In longitudine occupabit atrium cubi- 18
tos centum: in latitudine quinquaginta, D
altitudo quinque cubitorum erit. fietque
de byſſo retorta, & habebit baſes æneas.
* Cuncta vaſa tabernaculi in omnes vſus 19
& ceremonias, tam paxillos eius quàm
atrij, ex ære facies.* Præcipe filiis Iſraël 20
vt afferant tibi oleum de arboribus oliua-
rum puriſsimum, piſtóque contuſum: vt
ardeat lucerna ſéper * in tabernaculo te- 21
ſtimonij,extra velum quod oppanſum eſt
teſtimonio.Et collocabunt eam Aaron &
filij eius,vt vſque manè luceat coram Do-
mino.Perpetuus erit cultus per ſucceſsio-
nes eorum à filiis Iſrael.

CAP. XXVIII.

APplica quoque ad te Aaron fratrem 1
tuum cum filiis ſuis de medio filio- A
rum Iſrael, vt ſacerdotio fungantur mi-
hi:Aaron,Nadab, & Abiu, & Eleazar, &
Ithamar. * Facieſque veſtem ſanctam Aa- 2
ron fratri tuo in gloriam & decorem.*Et 3
loquéris cunctis ſapientibus corde, quos
repleui ſpiritu prudentiæ, vt faciant ve-
ſtes Aaron, in quibus ſanctificatus mini-
ſtret mihi. * Hæc autem erunt veſtimenta 4
quæ facient:Rationale, & ſuperhumera-
le,tunicam & lineam ſtrictam,cidarim &
balteum. Facient veſtimenta ſancta fra-
tri tuo Aaron & filiis eius, vt ſacerdotio
5 fungantur mihi. * Accipiéntque aurũ, &
hyacinthum, & purpuram, coccúmque
6 bis tinctum, & byſſum. * Facient autem
B ſuperhumerale de auro & hyacintho &
purpura,coccóque bis tincto, & byſſo re-
7 torta, opere polymito. * Duas oras iun-
ctas habebit in vtroque latere ſummita-
8 tum, vt in vnum redeant. * Ipſa quoque
textura & cuncta operis varietas erit ex
auro,& hyacintho, & purpura coccóque
9 bis tincto, & byſſo retorta. * Suméſque
duos lapides onychinos, & ſculpes in eis
10 nomina filiorum Iſrael : * ſex nomina in
lapide vno,& ſex reliqua in altero, iuxta
11 ordinem natiuitatis eorum. * Opere ſcul-
ptoris & cælatura gemmarij, ſculpes eos
nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro
12 atque circundatos: * & pones in vtro-
que latere ſuperhumeralis,memoriale fi-
liis Iſrael.Portabitque Aaron nomina eo-
C rum coram Domino ſuper vtrumque hu-
13 merum ob recordationem.* Facies & vn-
14 cinos ex auro,* & duas catenulas ex auro
puriſsimo ſibi inuicem cohærentes, quas
15 inſeres vncinis. * Rationale quoque iu-
dicij facies opere polymito iuxta textu-
ram ſuperhumeralis,ex auro, hyacintho,
& purpura, coccóque bis tincto, & byſſo
16 retorta. * Quadrangulum erit & duplex:
menſuram palmi habebit tam in longitu-
17 dine quàm in latitudine. * Ponéſque in
eo quattuor ordines lapidum : in primo
verſu erit lapis ſardius, & topazius, &
18 ſmaragdus:* in ſecundo carbunculus,ſap-
19 phirus, & iaſpis : * in tertio ligurius,
20 achates,& amethyſtus: * in quarto chry-
ſolithus, onychinus, & beryllus. incluſi
21 auro erunt per ordines ſuos.*Habebúntq;
nomina filiorum Iſrael : duodecim no-
minibus cælabuntur, ſinguli lapides no-
D minibus ſingulorum per duodecim tri-
22 bus. * Facies in rationali catenas ſibi in-
23 uicem cohærentes ex auro puriſsimo:* &
duos annulos aureos,quos pones in vtra-
24 que rationalis ſummitate:* catenáſq; au-
reas iunges annulis, qui ſunt in margi-
25 nibus eius : * & ipſarum catenarum ex-
trema duobus copulabis vncinis in vtro-
que latere ſuperhumeralis quod rationa-
26 le reſpicit: * Facies & duos annulos au-
reos, quos pones in ſummitatibus ratio-
nalis, in oris, quæ è regione ſunt ſuper-
humeralis, & poſteriora eius aſpiciunt.
27 * Nec non & alios duos annulos aureos
qui ponendi ſunt in vtroque latere ſuper-
humeralis deorſum, quod reſpicit contra
faciem iũcturæ inferioris,vt aptari poſsit
28 cũ ſuperhumerali,*& ſtringatur rationa-
E le annulis ſuis cũ annulis ſuperhumeralis
vitta hyacinthina,vt maneat iunctura fa-
brefacta,& à ſe inuicé rationale & ſuper-
29 humerale nequeant ſeparari.* Portabitq;
Aaron

Digitized by Google

Aaron nomina filiorum Iſrael in ratio- E
nali iudicij ſuper pectus ſuum, quando
ingreditur Sanctuarium, memoriale co-
ram Domino in æternum. * Pones autem 30
in rationali iudicij Doctrinam & Verita-
tem, quæ erunt in pectore Aaron, quan-
do ingreditur corã Domino: & geſtabit
iudicium filiorum Iſrael in pectore ſuo,
in conſpectu Domini ſemper. * Facies & 31
tunicam ſuperhumeralis totam hyacin-
thinam,* in cuius medio ſupra erit capi- 32
tium, & ora per gyrum eius textilis, ſicut
fieri ſolet in extremis veſtium partibus,
ne facilè rumpatur. * Deorſum verò, ad 33
pedes eiuſdẽ tunicæ, per circuitum, quaſi F
mala punica facies, ex hyacintho, & pur-
pura, & cocco bis tincto, mixtis in medio
tintinnabulis, * ita vt tintinnabulum ſit 34
aureum & malum punicum, rurſúmque
tintinnabulum aliud aureum & malum
‖ Eccl. 45.b.1. punicum.* ‖ Et veſtietur ea Aaron in of- 35
ficio miniſterij, vt audiatur ſonitus quan-
do ingreditur & egreditur Sanctuarium
in conſpectu Domini, & non moriatur.
* Facies & laminam de auro puriſsimo: in 36
qua ſculpes opere cælatoris, Sanctum
Domino. * Ligabiſque eam vitta hyacin- 37
thina, & erit ſuper tiaram. * imminens 38
fronti pontificis. Portabítque Aaron ini-
quitates eorum, quæ obtulerunt & ſan-
ctificauerunt filij Iſrael, in cunctis mu-
neribus & donariis ſuis. Erit autem la-
mina ſemper in fronte eius, vt placatus
ſit eis Dominus. * Stringéſque tunicam 39
byſſo, & tiaram byſsinam facies, & bal- G
teum opere plumarij.* Porro filiis Aaron 40
tunicas lineas parabis, & balteos ac tiaras 41
in gloriam & decorem: * veſtiéſque his
omnibus Aaron fratrem tuum & filios
eius cum eo. Et cunctorum conſecrabis
manus, ſanctificabiſque illos, vt ſacerdo-
tio fungantur mihi. * Facies & feminalia
linea, vt operiant carnem turpitudinis 42
ſuæ, à renibus vſque ad femora:* & vten-
tur eis Aaron & filij eius quando ingre- 43
dientur tabernaculum teſtimonij, vel
quando appropinquant ad altare vt mi-
niſtrent in ſanctuario, ne iniquitatis rei
moriantur. Legitimum ſempiternum erit
Aaron, & ſemini eius poſt eum.

CAP. XXIX.

Leuit. 9. a. 1. SEd & hoc facies, vt mihi in ſacerdotio 1
conſecrentur. Tolle vitulum de ar- A
mento, & arietes duos immaculatos,
* panéſque azymos, & cruſtulam abſque 2
fermento, quæ conſperſa ſit oleo, lagana
quoque azyma oleo lita: de ſimila triti-
cea cuncta facies. * Et poſita in caniſtro 3
offeres: vitulum autem & duos arietes.
* Et Aaron ac filios eius applicabis ad 4
oſtium tabernaculi teſtimonij. Cúmque
laueris patrem cum filijs ſuis aqua, * in- 5
dues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea
& tunica, & ſuperhumerali & rationali,
quod conſtringes balteo. * Et pones tia- 6
ram in capite eius, & laminam ſanctam
7 ſuper tiaram: * & oleum vnctionis fun-
B des ſuper caput eius: atque hoc ritu con-
8 ſecrabitur. * Filios quoque illius appli-
cabis, & indues tunicis lineis, cingéſque
9 balteo. * Aaron ſcilicet & liberos eius,
& impones eis mitras: eruntque ſacerdo-
tes mihi religione perpetua. Poſtquam
10 initiaueris manus eorum, * ‖ applicabis ‖ Leu. 8. a. 3.
& vitulum coram tabernaculo teſtimo-
nij. Imponéntque Aaron & filij eius ma-
11 nus ſuper caput illius, & mactabis eum
in conſpectu Domini, iuxta oſtium taber-
12 naculi teſtimonij. * Sumptúmque de ſan-
guine vituli, pones ſuper cornua altaris
digito tuo, reliquum autem ſanguinem
13 fundes iuxta baſim eius.* ‖ Sumes & adi- ‖ Leu. 3. a. 3.
pem totum qui operit inteſtina, & reti-
culum iecoris, duos renes, & adipem qui
ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper
14 altare: * carnes vero vituli & corium &
C fimum combures foris extra caſtra, eo
15 quòd pro peccato ſit.* Vnum quoq; arie-
tem ſumes, ſuper cuius caput ponent Aa-
16 ron & filij eius manus. * Quem cùm ma-
ctaueris, tolles de ſanguine eius, & fundes
17 circa altare. * ipſum autem arietem ſeca-
bis in fruſta, lotáque inteſtina eius ac pe-
des pones ſuper conciſas carnes, & ſuper
18 caput illius. * Et offeres totum arietem
in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Do-
mino, odor ſuauiſsimus victimæ Domi-
19 ni. * Tolles quoque arietem alterum, ſu-
per cuius caput Aaron & filij eius ponent
20 manus.* Quem cùm immolaueris, ſumes
de ſanguine eius, & pones ſuper extre-
mum auriculæ dextræ Aaron & filiorum
eius, & ſuper pollices manus eorum ac
pedis dextri, fundéſque ſanguinem ſuper
21 altare per circuitum.* Cúmque tuleris de
ſanguine qui eſt ſuper altare, & de oleo
vnctionis, aſperges Aaron & veſtes eius, fi-
D lios & veſtimenta eorum. Conſecratiſque
22 ipſis & veſtibus, tolles adipem de ariete,
& caudam & aruinam, quæ operit vi-
talia, ac reticulum iecoris, & duos renes,
atque adipem, qui ſuper eos eſt, armúm-
que dextrum, eo quòd ſit aries conſecra-
23 tionis: * tortámque panis vnius, cruſtu-
lam conſperſam oleo, laganum de cani-
ſtro azymorum, quod poſitum eſt in con-
24 ſpectu Domini: * ponéſque omnia ſuper
manus Aaron & filiorum eius, & ſancti-
25 ficabis eos eleuans coram Domino. * ſuſ-
cipiéſque vniuerſa de manibus eorum: &
incendes ſuper altare in holocauſtum,
odorem ſuauiſsimum in conſpectu Do-
26 mini, quia oblatio eſt eius. * Sumes quo-
que pectuſculum de ariete, quo initiatus
eſt Aaron, ſanctificabiſque illud eleua-
tum coram Domino, & cedet in partem
27 tuam. * Sanctificabiſque & pectuſculum
E conſecratum, & armum quem de ariete
28 ſeparaſti, * quo initiatus eſt Aaron, & filii
eius, cedétq; in partem Aaron & filiorũ
eius iure perpetuo à filiis Iſrael: quia
pri

Digitized by Google

primitiua ſunt & initia de victimis eo-
rum pacificis quæ offerunt Domino.*Ve- 29
ſtem autem ſanctam, qua vtetur Aaron,
habebunt filij eius poſt eum,vt vngantur
in ea,& conſecrentur manus eorum.*Se- 30
ptem diebus vtetur illa qui pontifex pro
eo fuerit conſtitutus de filiis eius, & qui
ingredietur tabernaculum teſtimonij vt
miniſtret in Sanctuario. * Arietem autem 31
conſecrationis tolles, & coques carnes
eius in loco ſancto: * quibus veſcetur 32
Aaron & filij eius. ‖ Panes quoque, qui
ſunt in caniſtro,in veſtibulo tabernaculi
teſtimonij comedent,* vt ſit placabile ſa- 33
crificium, & ſanctificentur offerentium
manus. Alienigena non veſcetur ex eis,
quia ſancti ſunt. * Quòd ſi remanſerit de 34
carnibus conſecratis, ſiue de panibus vſ-
que manè, combures reliquias igni: non
comedentur,quia ſanctificata ſunt.*Om- 35
nia,quæ præcepi tibi, facies ſuper Aaron F
& filiis eius. Septem diebus conſecrabis
manus eorum: * & vitulum pro peccato 36
offeres per ſingulos dies ad expiandum.
Mundabiſque altare cùm immolaueris
expiationis hoſtiam, & vnges illud in
ſanctificationem.*Septem diebus expiabis 37
altare, & ſanctificabis, & erit Sanctum
ſanctorum. omnis, qui tetigerit illud,
ſanctificabitur. * Hoc eſt quod facies in 38
altari:‖ Agnos anniculos duos per ſingu-
los dies iugiter,* vnum agnum manè, & 39
alterum veſperè,* decimam partem ſimi- 40
læ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat
menſuram quartam partem hin, & vi-
num ad libandum eiuſdem menſuræ in
agno vno. * Alterum verò agnum offeres 41
ad veſperam iuxta ritum matutinæ obla-
tionis, & iuxta ea quæ diximus in odorē
ſuauitatis:*ſacrificium eſt Domino,obla- 42
tione perpetua in generationes veſtras,ad G
oſtium tabernaculi teſtimonij coram Do-
mino,vbi conſtituā vt loquar ad te.* Ibi- 43
que præcipiam filiis Iſraël & ſanctifica-
bitur altare in gloria mea. * Sanctificabo 44
& tabernaculum teſtimonij cum altari,
& Aaron cum filiis ſuis, vt ſacerdotio
fungantur mihi. * Et habitabo in medio 45
filiorum Iſraël,eróque eis Deus,* & ſciēt 46
quia ego Dominus Deus eorum, qui
eduxi eos de Terra Aegypti, vt mane-
rem inter illos: ego Dominus Deus ipſo-
rum.

CAP. XXX.

FAcies quoque altare ad adolendum 1
thymiama, de lignis ſetim, * habens 2
cubitum longitudinis, & alterum latitu- A
dinis, id eſt, quadrangulum, & duos
cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo
procedent. * Veſtieſque illud auro puriſ- 3
ſimo,tam craticulam eius,quàm parietes
per circuitum, & cornua. Facieſque ei
coronam aureolam per gyrum, * & duos 4
annulos aureos ſub corona per ſingula
latera, vt mittantur in eos vectes, & al-
tare portetur. * Ipſos quoque vectes fa- 5
6 cies de lignis ſetim, & inaurabis. * Po-
néſque altare contra velum, quod ante
arcam pendet teſtimonij coram propitia-
torio quo tegitur teſtimonium, vbi lo-
7 quar tibi. * Et adolebit incenſum ſuper
eo Aaron,ſuaue fragrans,manè. Quando
8 componet lucernas, incendet illud: * &
quando collocabit eas ad veſperum, vret
thymiama ſempiternum coram Domino
9 in generationes veſtras. * Non offeretis
ſuper eo thymiama compoſitionis alte-
rius,nec oblationem, & victimam, nec
10 libabitis libamina.*Et deprecabitur Aarō
B ſuper cornua eius ſemel per annum, in
ſanguine quod oblatum eſt pro peccato,
& placabit ſuper eo in generationibus
veſtris.Sanctum ſanctorum erit Domino.
11 * Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
12 dicens: * ‖ Quando tuleris ſummam fi- ‖ *Num. 1.a.2.*
liorum Iſraël iuxta numerum, dabunt
ſinguli pretium pro animabus ſuis Do-
mino, & non erit plaga in eis, cùm fue-
13 rint recenſiti. * Hoc autem dabit omnis
qui tranſit ad nomen,dimidium ſicli iux-
ta menſuram templi.‖ Siclus viginti obo- ‖ *Leuit.*
los habet. Media pars ſicli offeretur Do- *27.c.25*
14 mino. * Qui habetur in numero,à viginti *Num.3.*
15 annis & ſupra,dabit pretium.* Diues non *g.47.*
addet ad medium ſicli, & pauper nihil *Ezech.*
16 minuet. * Suſceptámque pecuniam, quæ *45.d.12*
collata eſt à filiis Iſraël, trades in vſus
tabernaculi teſtimonij, vt ſit monimen-
tum eorum coram Domino, & propitie-
17 tur animabus eorum. * Locutúſque eſt
18 Dominus ad Moyſen, dicens: * Facies &
C labrum æneum cum baſi ſua ad lauan-
dum: ponéſque illud inter tabernaculum
19 teſtimonij & altare. Et miſſa aqua,* la-
uabunt in ea Aaron & filij eius manus
20 ſuas ac pedes, * quando ingreſſuri ſunt
tabernaculum teſtimonij, & quando ac-
ceſſuri ſunt ad altare, vt offerant in eo
21 thymiama Domino,* ne fortè moriantur
legitimum ſempiternum erit ipſi, & ſe-
22 mini eius per ſucceſſiones. * Locutúſque
23 eſt Dominus ad Moyſen,* dicens: Sume
tibi aromata, primæ myrrhæ & electæ
quingētos ſiclos,& cinnamomi medium,
id eſt,ducentos quinquaginta ſiclos,cala-
24 mi ſimiliter ducentos quinquaginta,* ca-
ſiæ autem quingentos ſiclos in pondere
ſanctuarij,olei de oliuetis menſuram hin:
25 * facieſque vnctionis oleum ſanctum,vn-
guentum compoſitum opere vnguentarij,
26 * & vnges ex eo tabernaculū teſtimonij
27 & arcam teſtamenti, * menſámque cum
vaſis ſuis,candelabrum, & vtenſilia eius,
28 altaria thymiamatis, * & holocauſti, &
vniuerſam ſupellectilem quæ ad cultum
29 eorum pertinet. * Sanctificabiſque om-
D nia, & erunt Sancta ſanctorum: qui teti-
30 gerit ea, ſanctificabitur. * Aaron & filios
eius vnges,ſanctificabiſque eos, vt ſacer-
31 dotio fungantur mihi. * Filiis quoque
Iſraël dices: Hoc oleum vnctionis ſan-
ctum erit mihi in generationes veſtras.

* Caro

Digitized by Google

* Caro hominis non vngetur ex eo, & 32
iuxta compoſitionem eius non facietis
aliud, quia ſanctificatum eſt, & ſanctum
erit vobis. * Homo quicumque tale com- 33
poſuerit, & dederit ex eo alieno, exter-
minabitur de populo ſuo. * Dixitque Do- 34
minus ad Moyſen: Sume tibi aromata,
ſtacte & onycha, galbanum boni odoris,
& thus lucidiſsimum, æqualis ponderis
erunt omnia: * facieſque thymiama com- 35
poſitum opere vnguentarij, mixtum dili-
genter, & purum, & ſanctificatione di-
gniſsimum. * Cúmque in tenuiſsimum 36
puluerem vniuerſa contuderis, pones ex
eo coram tabernaculo teſtimonij, in quo
loco apparebo tibi. Sanctum ſanctorum
erit vobis thymiama. * Talem compoſi- 37
tionem non facietis in vſus veſtros, quia
ſanctum eſt Domino. * Homo quicumque 38
fecerit ſimile, vt odore illius perfruatur,
peribit de populis ſuis.

CAP. XXXI.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Ecce, vocaui ex nomine Be- 2
ſeleel filium Vri filij Hur de tribu Iuda, A
* & impleui eum ſpiritu Dei, ſapien- 3
tia, & intelligentia, & ſcientia in om-
ni opere, * ad excogitandum quidquid 4
fabrefieri poteſt ex auro, & argento, &
ære, * marmore, & gēmis, & diuerſitate 5
lignorum. * Dedique ei ſocium Ooliab 6
filium Achiſamech de tribu Dan. Et in B
corde omnis eruditi poſui ſapientiam: vt
faciāt cuncta quæ præcepi tibi, * taberná- 7
culum fœderis, & arcam teſtimonij, &
propitiatorium, quod ſuper eam eſt, &
cūcta vaſa tabernaculi, * menſamq; & va- 8
ſa eius, candelabrū puriſsimum cum va-
ſis ſuis, & altaria thymiamatis, * & holo- 9
cauſti, & omnia vaſa eorum, labrum cum
baſi ſua, * veſtes ſanctas in miniſterio Aa- 10
ron ſacerdoti, & filiis eius, vt fungantur
officio ſuo in ſacris. * oleum vnctionis, & 11
thymiama aromatum in Sanctuario, om-
nia quæ præcepi tibi facient. * Et locutus 12
eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Loquere 13
‖ Sup. 20. b. 8. Ezech. 20. b. 12 filiis Iſraël, & dices ad eos: ‖ Videte vt C
ſabbatum meum cuſtodiatis: quia ſignum
eſt inter me & vos in generationibus ve-
ſtris: vt ſciatis quia ego Dominus, qui
ſanctifico vos. * Cuſtodite ſabbatū meum: 14
ſanctū eſt enim vobis: qui polluerit illud,
morte morietur: qui fecerit in eo opus,
peribit anima illius de medio populi ſui.
* Sex diebus facietis opus: in die ſeptimo 15
ſabbatū eſt requies ſancta Domino. omnis
qui fecerit opus in hac die, morietur.
* Cuſtodiant filij Iſraël Sabbatum, & ce- 16
lebrent illud in generationibus ſuis. Pa- D
ctum eſt ſempiternum * inter me & filios 17
‖ Gen. 1. d. 31. Iſraël, ſignúmq; perpetuū. ‖ ſex enim die-
bus fecit Dominus cælū & terram, & in
ſeptimo ab opere ceſſauit. * Deditq; Do- 18
minus Moyſi, completis huiuſcemodi ſer-
‖ Deut. 9. b. 10. monibus in monte Sinai, ‖ duas tabulas
teſtimonij lapideas, ſcriptas digito Dei:

CAP. XXXII.

1 A VIdens autem populus quòd moram
faceret deſcendendi de monte Moy-
ſes congregatus aduerſus Aaron dixit:
‖ Surge, fac nobis deos, qui nos præ- ‖ Act. 7. e. 40.
cedant: Moyſi enim huic viro, qui nos
eduxit de Terra Aegypti, ignoramus quid
2 acciderit. * Dixitque ad eos Aarō: Tollite
inaures aureas, de vxorum filiorúmque
& filiarum veſtrarum auribus, & afferte
3 ad me. * Fecitq; populus quæ iuſſerat, de-
4 ferés inaures ad Aaron. * ‖ Quas cùm ille ‖ Pſalm. 105. d. 19.
accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fe-
cit ex eis vitulum conflatilem, dixerunt-
que: Hi ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxe-
5 runt de Terra Aegypti: * Quod cùm vi-
diſſet Aaron, ædificauit altare coram eo,
& præconis voce clamauit, dicens: Cras
6 ſollemnitas Domini eſt. * Surgentéſq; ma-
B nè, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pa-
cificas, & ‖ ſedit populus manducare, & ‖ 1. Cor. 10. b. 7.
7 bibere, & ſurrexerunt ludere. * Locutus
eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens: ‖ Deut. 9. b. 12.
‖ Vade, deſcende: peccauit populus tuus,
8 quem eduxiſti de terra Aegypti. * Re-
ceſſerunt citò de via, quam oſtendiſti eis:
feceruntque ſibi vitulum conflatilem, &
adorauerunt, atq; immolantes ei hoſtias,
dixerunt: ‖ Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui te ‖ 3. Reg. 12. f. 28
9 eduxerunt de Terra Aegypti. * Rurſúmq;
ait Dominus ad Moyſen: ‖ Cerno quòd ‖ Inf. 33. a. 3.
10 populus iſte duræ ceruicis ſit: * dimitte
C me, vt iraſcatur furor meus contra eos, &
deleam eos, faciámque te in gentem ma-
11 gnam. * Moyſes autem orabat Dominum
Deum ſuum, dicens: ‖ Cur, Domine, ‖ Deut. 9. c. 26.
iraſcitur furor tuus contra populum Pſ. 105.
tuum, quem eduxiſti de Terra Aegypti, b. 23.
in fortitudine magna, & in manu robu- Nu. 14.
12 ſta? * Ne quæſo dicant Aegyptij: Callidè c. 13.
eduxit eos, vt interficeret in montibus, &
deleret è terra: quieſcat ira tua, & eſto
13 placabilis ſuper nequitia populi tui. * Re-
cordare Abraham, Iſaac, & Iſraël, ſeruo-
rum tuorum, quibus iuraſti per temet-
ipſum, dicens: ‖ Multiplicabo ſemen ve- ‖ Geneſ.
ſtrum ſicut ſtellas cæli: & vniuerſam ter- 12. b. 7.
ram hanc, de qua locutus ſum, dabo ſe- & 15. [illegible]
mini veſtro, & poſsidebitis eam ſemper. 7. & 48
14 * Placatúſq; eſt Dominus ne faceret ma- c. 16.
D lum quod locutus fuerat aduerſus popu-
15 lum ſuum. * Et reuerſus eſt Moyſes de
monte, portans duas tabulas teſtimonij in
16 manu ſua, ſcriptas ex vtraque parte, * &
factas opere Dei: ſcriptura quoq; Dei erat
17 ſculpta in tabulis. * Audiens autem Ioſue
tumultum populi vociferantis, dixit ad
Moyſen: Vlulatus pugnæ auditur in ca-
18 ſtris. * Qui reſpondit: Non eſt clamor ad-
hortantium ad pugnam, neque vocifera-
tio compellentium ad fugam: ſed vocem
19 cantantium ego audio. * Cúmque appro-
pinquaſſet ad caſtra, vidit vitulū, & cho-
ros: iratúſque valde, proiecit de manu ta-
bulas, & confregit eas ad radicem mōtis:
20 * arripiénſque vitulum quem fecerant,
com

Digitized by Google

combuſſit, & contriuit vſque ad pulue- E
rem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex
eo potum filiis Iſraël.* Dixitq; ad Aaron: 21
Quid tibi fecit hic populus, vt induceres
ſuper eum peccatum maximum?* Cui il- 22
le reſpōdit: Ne indignetur dominus meus:
tu enim noſti populum iſtum, quòd pro-
nus ſit ad malum:* dixerūt mihi:Fac no- 23
bis deos, qui nos præcedant: huic enim
Moyſi, qui nos eduxit de Terra Aegypti,
neſcimus quid acciderit.* Quibus ego di- 24
xi:Quis veſtrûm habet aurum? Tulerunt,
& dederunt mihi: & proieci illud in
ignem,egreſſuſque eſt hic vitulus.* Vidẽs 25
ergo Moyſes populum quòd eſſet nuda-
tus, (ſpoliauerat enim eum Aaron pro-
pter ignominiam ſordis, & inter hoſtes
nudū conſtituerat)* & ſtans in porta ca- 26
ſtrorum,ait:Si quis eſt Domini, iungatur F
mihi. Congregatique ſunt ad eū omnes
filij Leui:quibus ait: Hæc dicit Dominus 27
Deus Iſraël: Ponat vir gladium ſuper fe-
mur ſuum: ite, & redite de porta vſq; ad
portam per medium caſtrorū, & occidat
vnuſquiſq; fratrem,& amicum,& proxi-
mum ſuum.* Fecerúntq; filij Leui iuxta 28
ſermonem Moyſi,cecidérúntq; in die illa
quaſi viginti tria millia hominū.* Et ait 29
Moyſes;Conſecraſtis manus veſtras hodie
Domino,vnuſquiſque in filio,& in fratre
ſuo,vt detur vobis benedictio.* Facto au- 30
tem altero die, locutus eſt Moyſes ad po- G
pulum: Peccaſtis peccatum maximum:
aſcendã ad Dominū,ſi quo modo quiuero
eum deprecari pro ſcelere veſtro.* Re- 31
uerſuſque ad Dominum, ait: Obſecro,
peccauit populus iſte peccatū maximum,
fecerúntque ſibi deos aureos: aut dimit-
te eis hanc noxam,* aut ſi non facis,dele 32
me de libro tuo quem ſcripſiſti.* Cui re- 33
ſpondit Dominus: Qui peccauerit mihi,
delebo eum de libro meo:* tu autẽ vade, 34
& duc populum iſtum quò locutus ſum
tibi:angelus meus præcedet te.Ego autem
in die vltionis viſitabo & hoc peccatum
eorum.* Percuſſit ergo Dominus popu- 35
lum pro reatu vituli, quẽ fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: Vade, aſcende de loco iſto A
tu, & populus tuus quem eduxiſti de
Terra Aegypti, in terram quam iuraſti
‖ *Geneſ.* Abraham,Iſaac,& Iacob,dicens:‖ Semini
12. b. 7. tuo dabo eam: * & mittam præcurſorem 2
Sup. 23. tui angelum, vt eiiciam Chananæum, &
c. 10. Amorrhæum, & Hethæum, & Phere-
Ioſ. 24. zæum,& Heuæum,& Iebuſæum, * & in- 3
c. 11. tres in terram fluentem lacte & melle.
Deut. 7. Non enim aſcendam tecum,‖ quia popu-
d. 21. lus duræ ceruicis es: ne fortè diſperdam
‖ *Sup.* te in via.*Audiénſque populus ſermonem 4
32. b. 9. hunc peſſimum, luxit: & nullus ex more
Deut. 9. indutus eſt cultu ſuo.* Dixitq; Dominus 5
c. 13. ad Moyſen: Loquere filiis Iſraël:Populus
duræ ceruicis es,ſemel aſcẽdam in medio
tui, & delebo te. Iam nunc depone or-
natum tuum, vt ſciam quid faciam tibi.
6 * Depoſuerunt ergo filij Iſraël ornatum
7 ſuum à monte Horeb. * Moyſes quoque
B tollens tabernaculum, tetendit extra ca-
ſtra procul,vocauitque nomen eius, Ta-
bernaculum fœderis. Et omnis populus,
qui habebat aliquam quæſtionem, egre-
diebatur ad Tabernaculum fœderis, ex-
8 tra caſtra: * Cùmque egrederetur Moy-
ſes ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa
plebs, & ſtabat vnuſquiſque in oſtio pa-
pilionis ſui,aſpiciebántque tergum Moy-
9 ſi, donec ingrederetur tentorium. * In-
greſſo autem illo tabernaculum fœderis,
deſcendebat columna nubis, & ſtabat ad
10 oſtium,loquebatúrque cum Moyſe,* cer-
nentibus vniuerſis quòd columna nubis
ſtaret ad oſtium Tabernaculi.Stabántque
ipſi, & adorabant per fores tabernaculo-
11 rum ſuorum. * Loquebatur autem Do-
minus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut
C ſolet loqui homo ad amicū ſuum. Cúm-
que ille reuerteretur in caſtra, miniſter
eius Ioſue filius Nun, puer, non recede-
12 bat de Tabernaculo. * Dixit autem Moy-
ſes ad Dominum: Præcipis vt educam
populum iſtum: & non indicas mihi
quem miſſurus es mecum,præſertim cùm
dixeris: Noui te ex nomine, & inueniſti
13 gratiam coram me. * Si ergo inueni gra-
tiam in conſpectu tuo, oſtende mihi
faciem tuam, vt ſciam te, & inueniam
gratiam ante oculos tuos: reſpice popu-
14 lum tuum gentem hanc. * Dixitque Do-
minus: Facies mea præcedet te, & re-
15 quiem dabo tibi. * Et ait Moyſes: Si non
tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco
16 iſto.*In quo enim ſcire poterimus ego &
populus tuus inueniſſe nos gratiam in
cōſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum
vt glorificemur ab omnibus populis qui
17 habitant ſuper terram? * Dixit autẽ Do-
D minus ad Moyſen:Et verbum iſtud, quod
locutus es,faciã: inueniſti enim gratiam
coram me, & teipſum noui ex nomine.
18 * Qui ait: Oſtende mihi gloriam tuam.
19 * Reſpondit: Ego oſtendam omne bonum
tibi,& vocabo in nomine Domini coram
te:& ‖ miſerebor cui voluero,& clemens ‖ *Rom.*
20 ero in quem mihi placuerit:*Rurſúmque *9. c. 15.*
ait: Non poteris videre faciem meam:
21 non enim videbit me homo,& viuet. * Et
iterum: Ecce, inquit,eſt locus apud me,
22 & ſtabis ſupra petram. * Cúmque tranſi-
bit gloria mea,ponam te in foramine pe-
træ, & protegam dextera mea, donec
23 tranſeam:* tollámque manum meam, &
videbis poſteriora mea: faciem autem
meam videre non poteris.

CAP. XXXIIII.

1 AC deinceps:Præcide,ait, tibi duas ta-
A bulas lapideas inſtar priorum, & *Deut.*
ſcribam ſuper eas verba, quæ habuerunt *10. a. 1.*
2 tabulæ quas fregiſti. * Eſto paratus ma-
nè, vt aſcendas ſtatim in montem Sinai,
ſtabiſque mecum ſuper verticem montis.

* Nu.

Digitized by Google

* Nullus aſcendat tecum, nec videatur 3
quiſpiam per totum montem: boues quo-
que & oues non paſcantur econtra. * Ex- 4
cidit ergo duas tabulas lapideas, quales
antea fuerant: & de nocte conſurgens
aſcendit in montem Sinai, ſicut præcepe-
rat ei Dominus, portans ſecum tabulas.
* Cúmque deſcendiſſet Dominus per nu- 5
bem, ſtetit Moyſes cum eo, inuocans no-
men Domini. * Quo tranſeunte coram 6
eo, ait: Dominator Domine Deus, miſe-
ricors & clemens, patiens & multæ miſe-
‖ Pſal. rationis, ac verax, * qui ‖ cuſtodis miſe- 7
142. a. ricordiam in millia: qui aufers iniquita-
2. tem, & ſcelera, atque peccata, nulluſque
‖ Ier. 32. apud te per ſe innocens eſt. ‖ Qui reddis
c. 18. iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in
Deut. 5. tertiam & quartam progeniem. * Feſti- 8
a. 9. nuſque Moyſes, curuatus eſt pronus in B
terram, & adorans * ait: Si inueni gra- 9
tiam in conſpectu tuo Domine, obſecro
vt gradiaris nobiſcum (populus enim du-
ræ ceruicis eſt) & auferas iniquitates no-
‖ Deu. 5. ſtras atq; peccata, nóſque poſſideas. * ‖ Re- 10
a. 2. Ier. ſpondit Dominus: Ego inibo pactum vi-
32. a. 2. dentibus cunctis, ſigna faciam quæ num-
quam viſa ſunt ſuper terram, nec in vllis
gentibus: vt cernat populus iſte, in cuius
es medio, opus Domini terribile quod fa-
cturus ſum. * Obſerua cuncta quæ hodie 11
mando tibi: ego ipſe eiiciam ante faciem
tuam Amorrhæum, & Chananæum, &
Hethæum, Pherezæum quoque, & He-
uæum, & Iebuſæum. * Caue ne vnquam 12
cũ habitatoribus terrę illius iungas ami-
citias, quæ ſint tibi in ruinam: * ſed 13
aras eorum deſtrue, cõfringe ſtatuas, lu-
coſque ſuccide: * noli adorare Deum alie- 14
num. Dominus zelotes nomen eius, Deus
‖ Deut. eſt æmulator. ‖ * Ne ineas pactum cum 15
7. a. 2. hominibus illarum regionum: ne, cùm
fornicati fuerint cum diis ſuis, & adora-
uerint ſimulachra eorum, vocet te qui-
‖ 1. Reg. ſpiam vt comedas de immolatis. * ‖ Nec 16
11. a. 2. vxorem de filiabus eorum accipies filiis
tuis: ne, poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ,
fornicari faciant & filios tuos in deos
ſuos. * Deos conflatiles non facies tibi. 17
* Sollemnitatem azymorum cuſtodies. Se- 18
ptem diebus veſceris azymis, ſicut præ-
cepi tibi, in tempore menſis nouorum: C
menſe enim verni temporis egreſſus es de
‖ Su. 13. Aegypto. * ‖ Omne quod aperit vuluam 19
a. 2. b. generis maſculini, meum erit. de cunctis
22. 32. animantibus, tam de bobus, quàm de oui-
d. 19. bus, meum erit. * Primogenitum aſini re- 20
‖ Su. 23. dimes oue: ſin autem nec pretium pro eo
b. 15. dederis, occidetur. Primogenitum filio-
Deuter. rum tuorũ redimes: nec apparebis in con-
16. d. 16 ſpectu meo vacuus. * Sex diebus operabe- 21
Eccl. 35. ris, die ſeptimo ceſſabis arare & metere.
a. 6. * ‖ Sollemnitatem hebdomadarum facies 22
Sup. 23. tibi in primitiis frugum meſſis tuæ triti-
b. 16. ceæ, & ſollemnitatem, quando redeunte
anni tempore cuncta conduntur. * Tribus 23
temporibus anni apparebit omne maſcu-
linum tuum in conſpectu omnipotentis
24 Domini Dei Iſraël. * Cùm enim tulero
gentes à facie tua, & dilatauero terminos
tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ, aſcen-
dente te, & apparente in conſpectu Do-
25 mini Dei tui ter in anno. * ‖ Non immo- ‖ Sup.
D labis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ 23. c. 18
meæ: neque reſidebit manè de victima 19.
26 ſollemnitatis Phaſe. * Primitias frugum ‖ Deut.
terrę tuę offeres in domo Domini Dei tui. 15. c. 21
‖ Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.
27 * Dixitque Dominus ad Moyſen: Scribe ‖ Sup.
tibi verba hæc, quibus & tecum & cum 24. d. 18
28 Iſraël ‖ pepigi fœdus. * Fuit ergo ibi cum ‖ Deut.
Domino quadraginta dies & quadraginta 9. b. 6.
noctes: panem non comedit, & aquã non c. 18.
bibit, & ſcripſit in tabulis ‖ verba fœde- Deut. 4.
29 ris decem. * Cúmque deſcenderet Moyſes b. 13.
de monte Sinai, tenebat duas tabulas te-
ſtimonij, & ignorabat quòd cornuta eſſet
facies ſua ex conſortio ſermonis Domi-
30 ni. * Videntes autem Aaron & filij Iſraël
cornutam Moyſi faciem, timuerunt pro-
31 pe accedere. * Vocatiq; ab eo, reuerſi ſu[illegible]
tam Aaron quàm principes ſynagogæ. [illegible]
32 poſtquam locutus eſt ad eos, * vene-
runt ad eum etiam omnes filij Iſraël: qui-
bus præcepit cuncta quæ audierat à Do-
33 mino in monte Sinai. * Impletiſque ſer-
monibus, ‖ poſuit velamen ſuper faciem ‖ 2. Cor.
34 ſuam. * Quod ingreſſus ad Dominum, & 3. c. 13.
loquens cum eo, auferebat donec exiret,
& tunc loquebatur ad filios Iſraël omnia
35 quæ ſibi fuerant imperata. * Qui vide-
bant faciem egredientis Moyſi eſſe cor-
nutam, ſed operiebat ille rurſus faciem
ſuam, ſi quando loquebatur ad eos.

CAP. XXXV.

1 IGitur congregata omni turba filiorum
A Iſraël, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ iuſſit
2 Dominus fieri. * Sex diebus facietis opus:
ſeptimus dies erit vobis ſanctus, ſabba-
tum, & requies Domini: qui fecerit opus
3 in eo, occidetur. * Non ſuccendetis ignem
in omnibus habitaculis veſtris per diem
4 ſabbati. * Et ait Moyſes ad omnem cater-
uam filiorum Iſraël: Iſte eſt ſermo quem
præcepit Dominus, dicens: * Separate
5 apud vos primitias Domino. ‖ Omnis
voluntarius & prono animo offerat eas ‖ Sup.
Domino: aurum & argentum, & æs, 25. a. 2.
6 * hyacinthum & purpuram, coccúm-
que bis tinctum, & byſſum, pilos capra-
7 rum, * pelléſque arietum rubricatas, &
8 ianthinas, ligna ſetim, * & oleum ad lu-
minaria concinnanda, & vt conficiatur
vnguentum, & thymiama ſuauiſſimum,
9 * lapides onychinos, & gemmas ad orna-
10 tum ſuperhumeralis & rationalis. * Quiſ-
quis veſtrûm ſapiens eſt, veniat & faciat
11 quod Dominus imperauit: * Tabernacu-
B lum ſcilicet, & tectum eius, atque operi-
mentum, annulos, & tabulata cum ve-
12 ctibus, paxillos & baſes: * Arcam & ve-
ctes, propitiatorium, & velum, quod ante
13 illud oppanditur: * Menſam cum vectibus
& va

Digitized by Google

& vaſis, & propoſitionis panibus: *Can- 14
delabrum ad luminaria ſuſtentanda, vaſa
illius & lucernas, & oleum ad nutrimen-
ta ignium: * Altare thymiamatis, & ve- 15
ctes, & oleum vnctionis & thymiama ex
aromatibus: Tentorium ad oſtium taber-
naculi: * Altare holocauſti, & craticulam 16
eius æneam cum vectibus & vaſis ſuis: la-
brum & baſim eius: *Cortinas atrij cũ co- 17
lumnis & baſibus, tẽtorium in foribus ve-
ſtibuli, *paxillos tabernaculi & atrij cum 18
funiculis ſuis: *Veſtimẽta quorum vſus eſt 19
in miniſterio ſanctuarij, veſtes Aarõ pon-
tificis ac filiorum eius, vt ſacerdotio fun-
gantur mihi. *Egreſſaq; omnis multitudo 20
filiorum Iſrael de conſpectu Moyſi, * ob- 21
tulerunt mente promptiſsima atque de- C
uota primitias Domino, ad faciendũ opus
tabernaculi teſtimonij. Quidquid ad cul-
tum & ad veſtes ſanctas neceſſariũ erat,
* viri cum mulieribus præbuerunt, armil- 22
las & inaures, annulos & dextralia: omne
vas aureũ in donaria Domini ſeparatum
eſt. * Si quis habebat hyacinthum, & pur- 23
puram, coccúmque bis tinctũ, byſſum &
pilos caprarum, pelles arietum rubrica-
tas, & ianthinas, * argenti æriſq; metalla, 24
obtulerunt Domino, lignáque Setim in
varios vſus. * Sed & mulieres doctæ, quæ 25
neuerant, dederunt hyacinthum, purpu-
ram, & vermiculum, ac byſſum, * & pilos 26
caprarum, ſponte propria cuncta tribuen-
tes. * Principes verò obtulerunt lapides 27
onychinos, & gemmas ad ſuperhumerale
& rationale, * aromatáque & oleum ad 28
luminaria concinnanda, & ad præparan-
dum vnguentum, ac thymiama odoris
ſuauiſsimi componendum. * Omnes viri 29
& mulieres mente deuota obtulerunt do- D
naria, vt fierent opera quæ iuſſerat Do-
minus per manum Moyſi. Cuncti filii Iſ-
rael voluntaria Domino dedicauerunt.
§ Sup. 31 a. 2. *Dixitque Moyſes ad filios Iſrael: ‖ Ecce 30
vocauit Dominus ex nomine Beſeleel fi-
lium Vri filii Hur de tribu Iuda. * Imple- 31
uitque eum ſpiritu Dei, ſapientia & in-
telligentia, & ſcientia & omni doctrina,
* ad excogitandum, & faciendum opus in 32
auro & argẽto, & ære, *ſculpendiſque la- 33
pidibus, & opere carpentario. quidquid
fabre adinueniri poteſt, * dedit in corde 34
eius: Ooliab quoque filium Achiſamech
de tribu Dan: *ambos erudiuit ſapientia, 35
vt faciant opera abietarij, polymitarij, ac
plumarij, de hyacintho ac purpura, coc-
coque bis tincto, & byſſo, & texant o-
mnia, ac noua quæque reperiant.

CAP. XXXVI.

Sup. 26. a. 1. FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & o- 1
mnis vir ſapiens, quibus dedit Domi- A
nus ſapientiam & intellectum, vt ſci-
rent fabre operari quæ in vſus Sanctuarij
neceſſaria ſunt, & quæ præcepit Domi-
1. Par. 21. d. 29. nus. * Cumque vocaſſet eos Moyſes, & 2
omnem eruditum virum, cui dederat Do-
minus ſapientiam, & qui ſponte ſua ob-
3 tulerant ſe ad faciendum opus, * tradidit
eis vniuerſa donaria filiorum Iſrael. Qui
cùm inſtarent operi, quotidie manu vota
4 populus offerebat. * Vnde artifices venire
5 compulſi, * dixerunt Moyſi: Plus offert
6 populus quàm neceſſarium eſt. *Iuſsit er-
go Moyſes præconis voce cantari: Nec vir
nec mulier quidquã offerat vltra in opere
Sanctuarij. Sicque ceſſatum eſt à muneri-
7 bus offerẽdis, *eo quod oblata ſufficerent
8 & ſuperabundarent. * Fecerúntque o-
mnes corde ſapientes ad explendum opus
tabernaculi, cortinas decem de byſſo re-
B torta, & hyacintho, & purpura, coccóque
bis tincto opere vario, & arte polymita:
9 * quarum vna habebat in longitudine vi-
ginti octo cubitos, & in latitudine quat-
tuor: vna menſura erat omnium cortina-
10 rum. * Coniunxitque cortinas quinque,
alteram alteri, & alias quinque ſibi inui-
11 cem copulauit. *Fecit & anſas hyacinthi-
nas in ora cortinæ vnius ex vtroque late-
12 re, & in ora cortinæ alterius ſimiliter. *vt
contra ſe inuicem venirent anſæ, & mu-
13 tuo iungerentur. * vnde & quinquaginta
fudit circulos aureos, qui morderent cor-
tinarum anſas, & fieret vnum taberna-
14 culum. * Fecit & ſaga vndecim de pilis
caprarum ad operiendum tectum taber-
15 naculi: * vnum ſagum in longitudine ha-
bebat cubitos triginta, & in latitudine
cubitos quattuor: vnius menſuræ erant
16 omnia ſaga: * quorum quinque iunxit
17 ſeorſum, & ſex alia ſeparatim. * Fecitque
anſas quinquaginta in ora ſagi vnius, &
quinquaginta in ora ſagi alterius, vt ſibi
18 inuicem iungerentur. * Et fibulas æneas
quinquaginta, quibus necteretur tectum,
vt vnum pallium ex omnibus ſagis fieret.
19 *Fecit & opertorium tabernaculi de pel-
C libus arietum rubricatis: aliudque deſu-
per velamentum de pellibus ianthinis.
20 * Fecit & tabulas tabernaculi de lignis
21 Setim ſtantes. * Decem cubitorum erat
longitudo tabulæ vnius: & vnum ac ſemis
22 cubitum latitudo retinebat. * Binæ inca-
ſtraturæ erant per ſingulas tabulas, vt al-
tera alteri iungeretur. Sic fecit in omni-
23 bus tabernaculi tabulis. * E quibus vi-
ginti ad plagam meridianam erant contra
24 Auſtrum, * cum quadraginta baſibus ar-
genteis. Duæ baſes ſub vna tabula pone-
bantur ex vtraque parte angulorum, vbi
incaſtraturæ laterum in angulis termi-
25 nantur. * Ad plagam quoque tabernaculi,
quæ reſpicit ad Aquilonẽ, fecit viginti ta-
26 bulas, * cum quadraginta baſibus argen-
27 teis, duas baſes per ſingulas tabulas. *Cõ-
tra occidentem verò, id eſt, ad eam par-
tem tabernaculi, quæ mare reſpicit, fecit
28 ſex tabulas, * & duas alias per ſingulos
29 angulos tabernaculi retrò: * quæ iunctæ
erant à deorſum vſq; ſurſum, & in vnam
compaginem pariter ferebantur. Ita fecit
30 ex vtraq; parte per angulos: *vt octo eſſent
ſimul tabulæ, & haberent baſes argenteas

Digitized by Google

ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis
tabulis. * Fecit & vectes de lignis ſetim, 31
quinque ad continendas tabulas vnius la- D
teris tabernaculi, * & quinque alios ad 32
alterius lateris coaptandas tabulas: & ex-
tra hos, quinque alios vectes ad occiden-
talem plagam tabernaculi contra mare.
*Fecit quoque vectem alium, qui per me- 33
dias tabulas ab angulo vſque ad angulum
perueniret. * Ipſa autem tabulata deau- 34
rauit, fuſis baſibus earum argenteis. Et
circulos eorum fecit aureos, per quos ve-
ctes induci poſſent: quos & ipſos laminis
aureis operuit. * Fecit & velum de hya- 35
cintho, & purpura, vermiculo, ac byſſo re-
torta, opere polymitario, varium atque
diſtinctum: *& quattuor columnas de li- 36
gnis ſetim, quas cum capitibus deaurauit,
fuſis baſibus earum argenteis. * Fecit & 37
tentorium in introitu tabernaculi ex hya-
cintho, purpura, vermiculo, byſſoque re-
torta, opere plumarij: *& columnas quin- 38
que cum capitibus ſuis, quas operuit au-
ro, baſeſque earum fudit æneas.

CAP. XXXVII.

FEcit autem Beſeleel & arcam de li- 1
gnis ſetim, habentem duos ſemis cu- A
bitos in longitudine, & cubitum ac ſe-
miſſem in latitudine: altitudo quoque
vnius cubiti fuit & dimidij: veſtiuitque
eam auro puriſſimo intus ac foris. * Et 2
fecit illi coronam auream per gyrum,
* conflans quattuor annulos aureos per 3
quattuor angulos eius: duos annulos in
latere vno, & duos in altero. * Vectes 4
quoq; fecit de lignis ſetim, quos veſtiuit
auro, * & quos miſit in annulos, qui erant 5
in lateribus arcæ ad portandum eam.
* Fecit & propitiatorium, id eſt, oracu- 6
lum, de auro mundiſſimo, duorum cubi-
torum & dimidij in longitudine, & cubi-
ti ac ſemis in latitudine. * Duos etiam 7
Cherubin ex auro ductili, quos poſuit ex
vtraque parte propitiatorij: * Cherub 8
vnum in ſummitate vnius partis, & Che- B
rub alterum in ſummitate partis alte-
rius: duos Cherubin in ſingulis ſummi-
tatibus propitiatorij, * extendentes alas, 9
& tegentes propitiatorium, ſeque mutuo
& illud reſpicientes. * Fecit & menſam 10
de lignis ſetim in longitudine duorum
cubitorum, & in latitudine vnius cubiti,
quæ habebat in latitudine cubitum ac
ſemiſſem. * circumdeditque eam auro 11
mundiſſimo, & fecit illi labium aureum
per gyrum, * ipſique labio coronam au- 12
ream interraſilem quattuor digitorum,
& ſuper eandem, alteram coronam au-
ream. * Fudit & quattuor circulos au- 13
reos, quos poſuit in quattuor angulis
per ſingulos pedes menſæ * contra co- 14
ronam: miſitque in eos vectes, vt poſſit
menſa portari. * Ipſos quoque vectes fe- 15
cit de lignis ſetim, & circumdedit eos au-
ro. * Et vaſa ad diuerſos vſus menſæ, ace- 16
tabula, phialas, & cyathos, & thuribula, C
ex auro puro, in quibus offerenda ſunt li-
17 bamina. * Fecit & candelabrum ductile
de auro mundiſſimo. De cuius vecte ca-
lami, ſcyphi, ſphærulæque ac lilia proce-
18 debant: * ſex in vtroque latere, tres cala-
19 mi ex parte vna, & tres ex altera: * tres
ſcyphi in nucis modum per calamos ſin-
gulos, ſphærulæque ſimul & lilia: & tres
ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphæ-
rulæque ſimul & lilia. Aequum erat opus
ſex calamorum, qui procedebant de ſtipi-
20 te candelabri. * In ipſo autem vecte erant
quattuor ſcyphi in nucis modum, ſphæ-
21 rulæque per ſingulos ſimul & lilia: * &
ſphærulæ ſub duobus calamis per loca
tria, qui ſimul ſex fiunt calami proceden-
22 tes de vecte vno. * & ſphærulæ igitur, &
D calami ex ipſo erant, vniuerſa ductilia ex
23 auro puriſſimo. * Fecit & lucernas ſeptem
cum emunctoriis ſuis, & vaſa vbi ea quæ
emuncta ſunt, extinguãtur, de auro mun-
24 diſſimo. * Talentum auri appẽdebat can-
25 delabrum cum omnibus vaſis ſuis. * Fecit
& altare thymiamatis de lignis ſetim, per
quadrum ſingulos habens cubitos, & in
altitudine duos: è cuius angulis procede-
26 bant cornua. * Veſtiuitque illud auro pu-
riſſimo, cum craticula ac parietibus &
27 cornibus. * Fecitque ei coronam aureo-
lam per gyrum, & duos annulos aureos
ſub corona per ſingula latera, vt mittan-
tur in eos vectes, & poſſit altare portari.
28 * Ipſos autem vectes fecit de lignis ſetim,
29 & operuit laminis aureis. * Compoſuit &
oleum ad ſanctificationis vnguentum, &
thymiama de aromatibus mundiſſimis,
opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

1 FEcit & altare holocauſti de lignis ſe- 2. Par. 1.b.5.
A tim, quinque cubitorum per quadrũ,
2 & trium in altitudine: * cuius cornua
de angulis procedebant, operuitque illud
3 laminis æneis. * Et in vſus eius parauit ex
ære vaſa diuerſa, lebetes, forcipes, fuſcinu-
las, vncinos, & ignium receptacula. * Cra-
4 ticulámque eius in modum retis fecit æ-
neam, & ſubter eam in altaris medio aru-
5 lam, * fuſis quattuor annulis per totidem
retiaculi ſummitates, ad immittendos ve-
6 ctes ad portandum: * quos & ipſos fecit
de lignis ſetim, & operuit laminis æneis:
7 * ‖ induxitque in circulos, qui in lateribus ‖ Sup. 27.b.8.
altaris eminebant. Ipſum autem altare
non erat ſolidum, ſed cauum ex tabulis,
8 & intus vacuum. * Fecit & labrũ æneum
cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ
9 excubabant in oſtio tabernaculi. * Fecit
B & atrium: in cuius auſtrali plaga erant
tentoria de byſſo retorta, cubitorum cen-
10 tum, * columnæ æneæ viginti cum baſi-
bus ſuis, capita columnarum, & tota ope-
11 ris cælatura, argentea: * Aeque ad ſepten-
trionalem plagam tentoria, columnæ, ba-
ſeſq; & capita columnarum eiuſdẽ men-
12 ſuræ, & operis ac metalli, erant. * In ea
vero plaga, quæ ad Occidentem reſpicit,
fuerunt

Digitized by Google

ærunt tentoria cubitorum quinquagin-
a, columnæ decem cum baſibus ſuis æ-
ex, capita columnarum, & tota operis
ælatura, argentea.*Porro contra Orien- 13
em quinquaginta cubitorũ parauit ten-
oria: * è quibus quindecim cubitos co- 14
umnarum triũ, cum baſibus ſuis, vnũ te-
ebat latus *: & in parte altera (quia in- 15
er vtraque introitum tabernaculi fecit)
uindecim æquè cubitorum erant tento-
ia, columnæque tres, & baſes totidem.
Cuncta atrij tentoria byſſus retorta te- 16
uerat. * Baſes columnarum fuere æneæ, 17
apita autem earum cum cunctis cæla- C
uris ſuis argentea: ſed & ipſas columnas
trij veſtiuit argento. * Et in introitu 18
ius opere plumario fecit tentorium ex
yacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo
etorta: quod habebat viginti cubitos in
ongitudine, altitudo vero quinque cubi-
orum erat, iuxta menſuram, quam cun-
ta atrij tentoria habebant. * Columnæ 19
utem in ingreſſu fuere quattuor cum
aſibus æneis, capitáque earũ & cælatu-
æ argenteæ. * Paxillos quoque taberna- 20
uli & atrij per gyrum fecit æneos.* Hæc 21
unt inſtrumenta tabernaculi teſtimonij,
uæ enumerata ſunt iuxta præceptum
oyſi in ceremoniis Leuitarum per ma-
um Ithamar filij Aaron ſacerdotis:*quæ 22
eſeleel filius Vri filij Hur de tribu Iu-
a, Domino per Moyſen iubente, com-
leuerat, * iuncto ſibi ſocio Ooliab filio 23
Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe ar-
ifex lignorum egregius fuit, & polymi-
arius atque plumarius ex hyacintho,
urpura, vermiculo & byſſo. * Omne au- 24
um quod expenſum eſt in opere San-
ctuarij, & quod oblatum eſt in donariis, D
iginti nouem talentorum fuit, & ſe-
tingentorum triginta ſiclorum, ad men-
ſuram Sanctuarij. * Oblatum eſt autem 25
b his qui tranſierunt ad numerum à vi-
inti annis & ſuprà, de ſexcentis tribus
nillibus, & quingentis quinquaginta, ar-
natorum.* Fuerunt præterea centum ta- 26
enta argenti, è quibus conflatæ ſunt ba-
es Sanctuarij, & introitus vbi velum
endet. * Centum baſes factæ ſunt de ta- 27
entis centum, ſingulis talentis per baſes
ingulas ſupputatis. * De mille autem ſe- 28
tingentis & ſeptuaginta quinque, fecit
apita columnarum, quas & ipſas veſtiuit
rgento. * æris quoque oblata ſunt ta- 29
enta ſeptuaginta duo millia, & quadrin-
enti ſupra ſicli,*ex quibus fuſæ ſunt ba- 30
es in introitu tabernaculi teſtimonij, &
ltare æneum cum craticula ſua, om-
iaque vaſa quæ ad vſum eius pertinent,
* & baſes atrij tam in circuitu quàm in 31
ngreſſu eius, & paxilli tabernaculi atque
trij per gyrum.

CAP. XXXIX.

DE hyacintho verò & purpura, ver- 1
miculo ac byſſo, fecit veſtes, qui- A
bus indueretur Aaron quando miniſtra-
bat in ſanctis, ſicut præcepit Dominus
2 Moyſi. * Fecit igitur ſuperhumerale de
auro, hyacintho, & purpura, coccóque
3 bis tincto, & byſſo retorta, * opere poly-
mitario: inciditque bracteas aureas, & ex-
tenuauit in fila, vt poſſent torqueri cum
4 priorum colorum ſubtegmine, * duáſque
oras ſibi inuicem copulatas in vtroque
5 latere ſummitatum, * & balteum ex eiſ-
dem coloribus, ſicut præceperat Dominus
6 Moyſi. * Parauit & duos lapides onychi-
B nos, aſtrictos & incluſos auro, & ſculptos
arte gemmaria nominibus filiorum Iſ-
7 rael: * poſuitque eos in lateribus ſuper-
humeralis, in monumentum filiorum Iſ-
rael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
8 * Fecit & rationale opere polymito iux-
ta opus ſuperhumeralis, ex auro, hya-
cintho, purpura, coccóque bis tincto, &
9 byſſo retorta: * quadrangulum, duplex,
10 menſuræ palmi. * Et poſuit in eo gem-
C marum ordines quattuor. In primo ver-
ſu erat ſardius, topazius, ſmaragdus.
11 * In ſecundo, carbunculus, ſapphirus, &
12 iaſpis. * In tertio, ligurius, achates, &
13 amethyſtus. * In quarto, chryſolithus,
onychinus, & beryllus, circundati & in-
14 cluſi auro per ordines ſuos. * Ipſique
lapides duodecim, ſculpti erant nomini-
bus duodecim tribuum Iſrael, ſinguli
15 per nomina ſingulorum. * Fecerunt in
rationali & catenulas ſibi inuicem co-
16 hærentes, de auro puriſſimo: * & duos
vncinos, totidémque annulos aureos.
Porrò annulos poſuerunt in vtroque la-
17 tere rationalis, è quibus penderent
duæ catenæ aureæ, quas inſeruerunt vn-
cinis, qui in ſuperhumeralis angulis emi-
18 nebant. * Hæc & antè & retro ita con-
D ueniebant ſibi, vt ſuperhumerale & ra-
19 tionale mutuò necterentur, * ſtricta ad
balteum, & annulis fortius copulata,
quos iungebat vitta hyacinthina, ne laxa
fluerent, & à ſe inuicem mouerentur, ſic-
20 vt præcepit Dominus Moyſi. * Fecerunt
quoque tunicam ſuperhumeralis totam
21 hyacinthinam, * & capitium in ſupe-
riori parte contra medium, orámque per
22 gyrum capitij textilem: * deorſum au-
tem ad pedes mala punica ex hyacintho,
purpura, vermiculo, ac byſſo retorta:
23 * & tintinnabula de auro puriſſimo, quæ
B poſuerunt inter malogranata in extre-
24 ma parte tunicæ per gyrum: * tintinna-
bulum autem aureum, & malum puni-
cum, quibus ornatus incedebat pontifex
quando miniſterio fungebatur, ſicut præ-
25 ceperat Dominus Moyſi. * Fecerunt &
tunicas byſſinas opere textili Aaron &
26 filiis eius: * & mitras cum coronulis ſuis
27 ex byſſo: * feminalia quoque linea, byſ-
28 ſina: * cingulum vero de byſſo retorta,
hyacintho, purpura, ac vermiculo bis
tincto arte plumaria: ſicut præceperat
29 Dominus Moyſi. * Fecerunt & lami-
F nam ſacræ venerationis, de auro puriſſi-

Digitized by Google

mo, ſcripſerúntque in ea opere gemma-
rio, Sanctum Domini:* & ſtrinxerunt eam 30
cum mitra vitta hyacinthina, ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi. * Perfectum eſt 31
igitur omne opus tabernaculi & tecti te-
ſtimonij: fecerúntque filii Iſrael cuncta
quæ præceperat Dominus Moyſi.* Et ob- 32
tulerunt tabernaculum & tectum & vni-
uerſam ſupellectilem, annulos, tabulas,
vectes, columnas ac baſes,* opertorium de 33
pellibus arietum rubricatis, & aliud ope-
rimentum de ianthinis pellibus, * velum, 34
arcam, vectes, propitiatorium, * menſam 35
cum vaſis ſuis & propoſitionis panibus:
* candelabrum, lucernas, & vtenſilia ea- 36
rum cum oleo:* altare aureum, & vnguē- G
tum, & thymiama ex aromatibus: * & 37
tentorium in introitu tabernaculi:* alta- 38
re æneum, retiaculum, vectes, & vaſa eius 39
omnia: labrum cum baſi ſua: tētoria atrij,
& columnas cum baſibus ſuis: * tento- 40
rium in introitu atrij, funiculóſque illius
& paxillos. Nihil ex vaſis defuit, quæ in
miniſterium tabernaculi, & in tectum
fœderis iuſſa ſunt fieri. * Veſtes quoque, 41
quibus ſacerdotes vtuntur in Sanctuario,
Aaron ſcilicet & filii eius, * obtulerunt 42
filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus.
* Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit 43
completa, benedixit eis.

CAP. XL.

Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Menſe primo, prima die men- 2
ſis, eriges tabernaculum teſtimonij, * & A
pones in eo arcam, dimittéſque ante il- 3
lam velum: * & illata menſa, pones ſuper 4
eam quæ ritè præcepta ſunt. Cādelabrum
ſtabit cum lucernis ſuis, * & altare aureū 5
in quo adoletur incenſum, coram arca te-
ſtimonij. Tentorium in introitu taberna-
culi pones, * & ante illud altare holo- 6
cauſti: * labrum inter altare & taberna- 7
culum, quod implebis aqua.* Circumda- 8
biſq; atrium tentoriis, & ingreſſum eius.
* Et aſſumpto vnctionis oleo vnges taber- 9
naculum cum vaſis ſuis, vt ſanctificentur:
* altare holocauſti & omnia vaſa eius: 10
* labrum cum baſi ſua: omnia vnctionis 11
oleo conſecrabis, vt ſint Sācta ſanctorum.
* Applicabiſque Aaron, & filios eius, ad 12
fores tabernaculi teſtimonij, & lotos B
aqua * indues ſanctis veſtibus, vt mini- 13
ſtrent mihi, & vnctio eorum in ſacerdo-
tium ſempiternum proficiat. * Fecitque 14
Moyſes omnia quæ præceperat Dominus.
* Igitur menſe primo anni ſecundi, prima 15
die menſis, collocatum eſt tabernaculum.
‖ Nu 7. a. 1. * ‖ Erexitque Moyſes illud, & poſuit ta- 16
bulas ac baſes & vectes, ſtatuitque colū-
nas, * & expandit tectum ſuper taberna- 17
culum, impoſito deſuper operimento, ſic-
vt Dominus imperauerat. * Poſuit & te- 18
ſtimonium in arca, ſubditis infra vecti-
bus, & oraculum deſuper.* Cúmque intu- 19
liſſet arcam in tabernaculum, appendit
ante eam velum, vt expleret Domini iuſ-
20 ſionem. * Poſuit & menſam in taberna-
culo teſtimonij ad plagam Septentrio-
21 nalem extra velum, * ordinatis corā pro-
poſitionis panibus, ſicut præceperat Do-
22 minus Moyſi. * Poſuit & candelabrum in
C tabernaculo teſtimonij è regione menſæ
23 in parte auſtrali, * locatis per ordinem
24 lucernis, iuxta præceptum Domini. * Po-
ſuit & altare aureum ſub tecto teſtimo-
25 nij contra velum, * & adoleuit ſuper eo
incenſum aromatum, ſicut iuſſerat Do-
26 minus Moyſi.* Poſuit & tentorium in in-
27 troitu tabernaculi teſtimonij, * & altare
holocauſti in veſtibulo teſtimonij, offe-
rens in eo holocauſtum, & ſacrificia, vt
28 Dominus imperauerat.* Labrum quoque
D ſtatuit inter tabernaculum teſtimonij &
29 altare, implens illud aqua. * Lauerúntque
Moyſes & Aaron ac filij eius manus ſuas
30 & pedes,* cùm ingrederentur tectum fœ-
deris, & accederent ad altare, ſicut præ-
31 ceperat Dominus Moyſi. * Erexit &
atrium per gyrum tabernaculi & altaris,
ducto in introitu eius tentorio. Poſtquam
32 omnia perfecta ſunt,* ‖ operuit nubes ta- ‖ Nu. 9. c. 15.
bernaculum teſtimonij, & gloria Domini
33 impleuit illud. * Nec poterat Moyſes in- 3. Reg. 8. b. 10.
gredi tectum fœderis, nube operiente o-
mnia, & maieſtate Domini coruſcante,
34 quia cuncta nubes operuerat. * Si quando
nubes tabernaculū deſerebat, proficiſce-
35 bantur filii Iſrael per turmas ſuas: * ſi
pendebat deſuper, manebant in eodem
36 loco. * Nubes quippe Domini incubabat
per diem tabernaculo, & ignis in nocte,
videntibus cunctis populis Iſrael per cun-
ctas manſiones ſuas.

LIBER LEVITICVS, HEBRAICE Vaicra.

CAPVT I.

1 Vocauit autem Moyſen, & locutus
A eſt ei Dominus de tabernaculo te-
2 ſtimonij, dicens: * Loquere filiis Iſrael,
& dices ad eos: Homo, qui obtulerit
ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus,
id eſt, de bobus & ouibus offerens victi-
3 mas, * ‖ ſi holocauſtum fuerit eius obla- ‖ Exod. 29. b. 10
tio, ac de armento; maſculum immacula-
tum offeret ad oſtium tabernaculi teſti-
4 monij, ad placandum ſibi Dominum:* po-
B nétque manum ſuper caput hoſtiæ, & ac-
ceptabilis erit, atque in expiationem eius
5 proficiens. * immolabitque vitulum co-
ram Domino, & offerent filij Aaron ſa-
cerdótes ſanguinem eius, fundentes per
altaris circuitum, quod eſt ante oſtium
6 tabernaculi. * detractáque pelle hoſtiæ,
7 artus in fruſta concident, * & ſubiicient
in altari ignem, ſtrue lignorum antè cō-
8 poſita: * & mēbra quæ ſunt cæſa, deſuper

ordi

Digitized by Google

ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ
adhæret iecori, *inteſtinis & pedibus lotis 9
aqua: adolebitque ea ſacerdos ſuper alta- C
re in holocauſtũ & ſuauem odorem Do-
mino. * Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, 10
de ouibus ſiue de capris holocauſtũ, ma-
ſculum abſque macula offeret:* immola- 11
bitque ad latus altaris, quod reſpicit ad
Aquilonem, coram Domino: ſanguinem
verò illius fundent ſuper altare filij Aa-
ron per circuitum:* diuidéntque mẽbra, 12
caput, & omnia quæ adhærent iecori: & D
ponent ſuper ligna, quibus ſubiiciendus
eſt ignis: * inteſtina verò & pedes la- 13
uabunt aqua. Et oblata omnia adolebit
ſacerdos ſuper altare in holocauſtum &
odorem ſuauiſsimum Domino.*Si autem 14
de auibus, holocauſti oblatio fuerit Do-
mino, de turturibus, aut pullis columbæ,
* offeret eam ſacerdos ad altare: & retor- 15
to ad collum capite, ac rupto vulneris
loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper
crepidinem altaris:* veſiculam verò gut- 16
turis, & plumas proiiciet prope altare ad
orientalem plagã, in loco in quo cineres
effundi ſolent, * confringetque aſcellas 17
eius, & non ſecabit, neque ferro diuidet
eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne
ſuppoſito. Holocauſtũ eſt & oblatio ſua-
uiſsimi odoris Domino.

CAP. II.

ANima cùm obtulerit oblationem ſa- 1
crificij Domino, ſimila erit eius o- A
blatio. fundétque ſuper eam oleum, &
ponet thus, * ac deferet ad filios Aaron 2
ſacerdotes: quorum vnus tollet pugillum
plenum ſimilæ & olei, ac totum thus, &
ponet memoriale ſuper altare in odorem
‖ *Eccl. 7. d. 34.* ſuauiſsimum Domino. * ‖ quod autem 3
reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron
& filiorum eius, Sanctum ſanctorum de
oblationibus Domini.* Cùm autẽ obtu- 4
leris ſacrificium coctum in clibano: de ſi- B
mila, panes ſcilicet abſque fermento, cõ-
ſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita:
* Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimi- 5
læ conſperſæ oleo & abſq; fermento,*di- 6
uides eã minutatim, & fundes ſuper eam
oleum.* Sin autem de craticula fuerit ſa- 7
crificium, æquè ſimila oleo conſpergetur:
* quam offerens Domino, trades manibus 8
ſacerdotis. * Qui cùm obtulerit eam, tol- 9
let memoriale de ſacrificio, & adolebit C
ſuper altare in odorem ſuauitatis Domi-
no: * quidquid autem reliquum eſt, erit 10
Aaron, & filiorum eius, Sanctũ ſanctorum
de oblationibus Domini. * Omnis o- 11
blatio, quæ offertur Domino, abſque
fermento fiet, nec quidquam fermenti
ac mellis adolebitur in ſacrificio Domi-
no. * Primitias tantùm eorum offeretis 12
ac munera: ſuper altare verò non im-
ponentur in odorem ſuauitatis. * Quid- 13
Mar. 9. g. 49. quid obtuleris ſacrificij, ſale condies, nec D
auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio
tuo. In omni oblatione tua offeres ſal.* Si 14
autem obtuleris munus primarũ frugum
tuarũ Domino de ſpicis adhuc virẽtibus,
torrebis igni, & confringes in morẽ far-
ris, & ſic offeres primitias tuas Domino,
15 *fundens ſupra oleum, & thus imponẽs,
16 quia oblatio Domini eſt, * de qua adole-
bit ſacerdos in memoriam muneris par-
tem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

1 QVòd ſi hoſtia pacificorũ fuerit eius
A oblatio, & de bobus voluerit offer-
re, marẽ ſiue feminam, immaculata of-
2 feret coram Domino. * Ponétque ma-
num ſuper caput victimæ ſuæ, quæ im-
molabitur in introitu tabernaculi teſti-
monij, fundéntque filij Aaron ſacerdotes
3 ſanguinem per altaris circuitum.* Et of-
ferent de hoſtia pacificorũ in oblationẽ
Domino, ‖ adipem qui operit vitalia, & ‖ *Exod.*
quidquid pinguedinis eſt intrinſecus: *29. b. 19.*
4 * duos renes cum adipe quo tegũtur ilia,
5 & reticulum iecoris cum renunculis.* a-
B dolebũtq; ea ſuper altare in holocauſtũ,
lignis igne ſuppoſito: in oblationem ſua-
6 uiſsimi odoris Domino. * Si verò de oui-
bus fuerit eius oblatio & pacificorũ ho-
ſtia, ſiue maſculũ obtulerit, ſiue feminã,
7 immaculata erunt. * Si agnum obtulerit
8 coram Domino, * ponet manũ ſuã ſuper
caput victimæ ſuæ: quæ immolabitur in
veſtibulo tabernaculi teſtimonij: fudẽtq;
filij Aaron ſanguinem eius per circuitum
9 altaris. * Et offerent de pacificorum ho-
ſtia ſacrificium Domino: adipem & cau-
10 dam totã * cum renibus, & pinguedinem
C quæ operit ventrẽ atq; vniuerſa vitalia,
& vtrũque renunculum cũ adipe qui eſt
iuxta ilia, reticulúmque iecoris cum re-
11 nunculis. * & adolebit ea ſacerdos ſuper
altare in pabulũ ignis & oblationis Do-
12 mini.* Si capra fuerit eius oblatio, & ob-
13 tulerit eã Domino,* ponet manum ſuam
ſuper caput eius: immolabitque eam in
introitu tabernaculi teſtimonij. Et fun-
D dent filij Aaron ſanguinem eius per alta-
14 ris circuitum. * Tollentque ex ea in pa-
ſtum ignis Dominici, adipem qui operit
ventrem, & qui tegit vniuerſa vitalia,
15 *duos renunculos cum reticulo, quod eſt
ſuper eos iuxta ilia, & aruinã iecoris cum
16 renunculis:* adolebitque ea ſuper altare
ſacerdos, in alimoniam ignis, & ſuauiſsi-
mi odoris. Omnis adeps, Domini erit*iu-
17 re perpetuo in generationibus, & cunctis
habitaculis veſtris: nec ſanguinem neq;
adipem omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens:* Loquere filiis Iſrael. Anima,
A quæ peccauerit per ignorantiam, & de
vniuerſis mandatis Domini, quæ præ-
3 cepit vt non fierent, quippiam fecerit:* ſi
ſacerdos, qui vnctus eſt, peccauerit, de-
linquere faciens populum, offeret pro
peccato ſuo vitulum immaculatum Do-
4 mino: * & adducet illum ad oſtiũ taber-
naculi

Digitized by Google

naculi teſtimonij coram Domino, ponét-
que manum ſuper caput eius, & immo-
labit eum Domino. * Hauriet quoque de 5
ſanguine vituli, inferens illum in taber-
naculum teſtimonij.* Cúmque intinxerit 6
digitum in ſanguine, aſperget eo ſepties B
coram Domino contra velum Sanctuarij.
*ponetque de eodem ſanguine ſuper cor- 7
nua altaris thymiamatis gratiſsimi Do-
mino, quod eſt in tabernaculo teſtimo-
nij, omnem autem reliquum ſanguinem,
fundet in baſim altaris holocauſti in in-
troitu tabernaculi.*Et adipē vituli aufe- 8
ret pro peccato, tā eū qui vitalia operit,
quam omnia quæ intrinſecus ſunt:*duos 9
renunculos, & reticulum quod eſt ſuper
eos iuxta ilia, & adipem iecoris cum re-
nunculis,*ſicut aufertur de vitulo hoſtiæ 10
pacificorum: & adolebit ea ſuper altare C
holocauſti. * Pellem verò & omnes car- 11
nes cum capite & pedibus & inteſtinis &
fimo,* & reliquo corpore, efferet extra 12
caſtra in locum mundum, vbi cineres ef-
fundi ſolent: incendétque ea ſuper ligno-
rum ſtruem, quæ in loco effuſorum cine-
rum cremabuntur.* Quòd ſi omnis turba 13
Iſrael ignorauerit, & per imperitiam fe-
cerit quod contra mādatum Domini eſt,
* & poſtea intellexerit peccatū ſuum, of- 14
feret pro peccato ſuo vitulum, adducétq;
eum ad oſtium tabernaculi. * Et ponent 15
ſeniores populi manus ſuper caput eius D
coram Domino. Immolatóque vitulo in
conſpectu Domini, * inferet ſacerdos, qui 16
vnctus eſt, de ſanguine eius in tabernacu-
lum teſtimonij, * tincto digito aſpergens 17
ſepties contra velum. * ponétque de eo- 18
dē ſanguine in cornibus altaris, quod eſt
corā Domino in tabernaculo teſtimonij:
reliquum autem ſanguinem fundet iuxta
baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in
oſtio tabernaculi teſtimonij.* Omnémq; 19
eius adipem tollet, & adolebit ſuper al-
tare: * ſic faciens & de hoc vitulo quo 20
modo fecit & priùs: & rogante pro eis ſa-
cerdote propitius erit eis Dominus. * I- 21
pſum autem vitulum efferet extra caſtra,
atque cōburet ſicut & priorem vitulum:
quia eſt pro peccato multitudinis. * Si 22
peccauerit princeps, & fecerit vnum è E
pluribus per ignorantiam, quod Domini
lege prohibetur, * & poſtea intellexerit 23
peccatum ſuum; offeret hoſtiā Domino,
hircum de capris immaculatum.*Ponét- 24
que manum ſuā ſuper caput eius: cūque
immolauerit eum in loco vbi ſolet ma-
ctari holocauſtum coram Domino, quia
pro peccato eſt,* tinget ſacerdos digitum 25
in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens
cornua altaris holocauſti, & reliquū fū-
dens ad baſim eius. * Adipem verò ado- 26
lebit ſupra, ſicut in victimis pacificorum
fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos, &
pro peccato eius, & dimittetur ei.* Quod 27
ſi peccauerit anima per ignorantiam, de F
populo terræ, vt faciat quicquam de his
quæ Domini lege prohibentur, atque de-
28 linquat,* & cognouerit peccatum ſuum,
29 offeret capram immaculatam.*Ponétque
manum ſuper caput hoſtiæ quæ pro pec-
cato eſt, & immolabit eam in loco holo-
30 cauſti. * Tolletque ſacerdos de ſanguine
in digito ſuo: & tangēs cornua altaris ho-
locauſti, reliquum fundet ad baſim eius.
31 * Omnem autem adipem auferens, ſicut
G auferri ſolet de victimis pacificorū, ado-
lebit ſuper altare in odorem ſuauitatis
Domino: rogabitque pro eo, & dimitte-
32 tur ei. * Sin autem de pecoribus obtule-
rit victimam pro peccato, ouem ſcilicet
33 immaculatam:* ponet manum ſuper ca-
put eius, & immolabit eam in loco vbi
34 ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ: * Su-
métque ſacerdos de ſanguine eius digito
ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti,
35 reliquum fundet ad baſim eius.*Omnem
quoq; adipem auferēs, ſicut auferri ſolet
adeps arietis, qui immolatur pro pacifi-
cis, cremabit ſuper altare in incenſū Do-
mini: rogabitque pro eo, & pro peccato
eius, & dimittetur ei.

CAP. V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocem
A iurantis, teſtiſque fuerit quod aut ipſe
vidit, aut conſcius eſt: niſi indicauerit,
2 portabit iniquitatem ſuam.* Anima, quæ
tetigerit aliquid immundum, ſiue quod
occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum,
aut quodlibet aliud reptile: & oblita fue-
rit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:
3 * & ſi tetigerit quidquam de immundi-
tia hominis, iuxta omnem impuritatem
qua pollui ſolet, oblitaq; cognouerit po-
4 ſtea, ſubiacebit delicto. Anima, quæ iu-
rauerit, & protulerit labiis ſuis vt vel
malè quid faceret, vel bene, & idipſum
iuramēto & ſermone firmauerit, oblitaq;
5 poſtea intellexerit delictum ſuum, * agat
6 pœnitentiam pro peccato, & * offerat de
B gregibus agnā ſiue caprā, orabitq; pro ea
7 ſacerdos, & pro peccato eius.*ſin autē nō
potuerit offerre pecus, offerat] duos tur-
tures, vel duos pullos columbarum, Do-]Inf. 12. d. 8.
mino, vnum pro peccato, & alterū in ho- Luc. 2. d. 4.
8 locauſtū,*dabitq; eos ſacerdoti: qui pri-
mū offerens pro peccato, retorquebit ca-
put eius ad pennulas, ita vt collo hæreat,
9 & non penitus abrumpatur.*Et aſperget
de ſanguine eius parietē altaris: quicquid
autem reliquum fuerit, faciet diſtillare
ad fundamentum eius, quia pro peccato
10 eſt. * Alterum verò adolebit in holocau-
ſtum, vt fieri ſolet, rogabitque pro eo ſa-
cerdos, & pro peccato eius, & dimitte-
11 tur ei.* Quòd ſi non quiuerit manus eius
C duos offerre turtures, aut duos pullos
columbarum, offeret pro peccato ſuo ſi-
milæ partem ephi decimā, non mittet in
eam oleum, nec thuris aliquid imponet,
12 quia pro peccato eſt.*tradétque eā ſacer-
doti: qui plenum ex ea pugillum hauriēs,
cremabit ſuper altare, in monimentum
eius

Digitized by Google

eius qui obtulerit,* rogans pro illo,& ex- 13
pians,reliquam verò partem ipſe habebit
in munere. * Locutúſque eſt Dominus ad 14
Moyſen, dicens: * Anima ſi præuaricans 15
ceremonias,per errorem, in his quæ Do-
mino ſunt ſanctificata,peccauerit, offeret
pro delicto ſuo arietem immaculatum de
gregibus,qui emi poteſt duobus ſiclis,iu- D
xta pōdus Sāctuarij:ipſumq; quod intu- 16
lit damni reſtituet, & quintam partem
ponet ſupra,tradens ſacerdoti, qui roga-
bit pro eo offerens arietem,& dimittetur
ei. * Anima ſi peccauerit per ignoran- 17
tiam, feceritque vnum ex his quæ Do-
mini lege prohibentur,& peccati rea in-
tellexerit iniquitatem ſuam, * offeret a- 18
rietem immaculatum de gregibus ſacer-
doti, iuxta menſuram æſtimationémque
peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens
fecerit:& dimittetur ei, * quia per erro- 19
rem deliquit in Dominum.

CAP. VI.

LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens:*Anima quæ peccauerit,& con- 2
tempto Domino, negauerit proximo A
ſuo depoſitum quod fidei eius creditum
fuerat, vel vi aliquid extorſerit, aut ca-
Num.5. a.6. lumniam fecerit,* ſiue rem perditam in- 3
uenerit, & inficians inſuper peierauerit,
& quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in
quibus ſolent peccare homines, * conui- 4
cta delicti, reddet * omnia quæ per frau- 5
dem voluit obtinere,integra, & quintam
inſuper partem domino cui damnum in-
tulerat. * Pro peccato autem ſuo offeret 6
arietem immaculatum de grege, & dabit
eum ſacerdoti,iuxta æſtimationem men-
ſurámq; delicti:* qui rogabit pro eo corā 7
Domino, & dimittetur illi pro ſingulis
quæ faciēdo peccauit.*Locutúſq; eſt Do- 8
minus ad Moyſen dicens:*Præcipe Aaron 9
& filiis eius:Hæc eſt lex holocauſti:Cre- B
mabitur in altari tota nocte vſq; ad ma-
ne:ignis ex eodē altari erit.* veſtietur tu- 10
nica ſacerdos & feminalibus lineis:tollét-
que cineres quos vorans ignis exuſſit, &
ponens iuxta altare, * ſpoliabitur priori- 11
bus veſtimētis, indutúſq; aliis,efferet eos
extra caſtra,& in loco mundiſſimo vſque
ad fauillam conſumi faciet.*Ignis autem 12
in altari ſemper ardebit,quem nutriet ſa-
cerdos ſubiiciens ligna manè per ſingulos
dies,& impoſito holocauſto,deſuper ado-
lebit adipes pacificorum. * Ignis eſt iſte 13
perpetuus, qui nunquam deficiet in alta-
ri.* Hæc eſt lex ſacrificij & libamentorū, 14
quæ offerent filij Aaron coram Domino,
& coram altari.* Tollet ſacerdos pugillū 15
ſimilæ, quæ conſperſa eſt oleo, & totum
thus,quod ſuper ſimilam poſitum eſt: a-
dolebitque illud in altari, in monimentū
odoris ſuauiſſimi Domino: * reliquam 16
autem partem ſimilæ comedet Aaron,
cum filiis ſuis,abſque fermento,& come- C
det in loco Sancto Atrij tabernaculi.
* Ideo autem non fermentabitur, quia 17
pars eius in Domini offertur incenſum.
Sanctum ſanctorum erit, ſicut pro pec-
18 cato atque delicto. * Mares tantùm ſtir-
pis Aaron comedent illud. Legitimum
ac ſempiternum erit in generationibus
veſtris de ſacrificiis Domini: omnis, qui
19 tetigerit illa,ſanctificabitur.*Locutúſque
20 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Hæc
eſt oblatio Aaron,& filiorum eius,quam
offerre debent Domino in die vnctionis
ſuæ. Decimam partem ephi offerent ſi-
milæ in ſacrificio ſempiterno, medium
21 eius manè,& medium eius veſperè:* quæ
in ſartagine oleo conſperſa frigetur.Offe-
ret autem eam calidam in odorem ſua-
22 uiſſimum Domino * ſacerdos, qui iure
patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in
23 altari.* Omne enim ſacrificium ſacerdo-
D tum igne cōſumetur, nec quiſquam co-
24 medet ex eo. * Locutus eſt autem Domi-
25 nus ad Moyſen,dicens:* Loquere Aarō &
filiis eius:Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato:
In loco vbi offertur holocauſtum,immo-
labitur coram Domino. Sanctū ſanctorū
26 eſt. * Sacerdos qui offert, comedet eam
in loco ſancto, in atrio tabernaculi.
27 * Quidquid tetigerit carnes eius, ſancti-
ficabitur. Si de ſāguine illius veſtis fuerit
28 aſperſa, lauabitur in loco ſancto. * Vas
autem fictile, in quo cocta eſt, confrin-
getur.quòd ſi vas æneum fuerit, defrica-
29 bitur,& lauabitur aqua.* Omnis maſcu-
lus de genere ſacerdotali veſcetur de car-
nibus eius, quia Sanctum ſanctorum eſt.
30 * Hoſtia enim quæ cæditur pro peccato, ‖ *Heb. 13.b.11.*
‖ cuius ſanguis infertur in tabernaculum *Sup. 4.*
teſtimonij ad expiandum in Sanctuario, *a.5.*
non comedetur,ſed comburetur igni.

CAP. VII.

1 HAec quoque lex hoſtiæ pro delicto,
2 Sancta ſanctorum eſt: * idcirco vbi
A immolabitur holocauſtum, mactabitur
& victima pro delicto: ſanguis eius per
3 gyrum altaris fundetur. * Offerent ex ea
caudam & adipem qui operit vitalia:
4 *Duos renunculos, & pinguedinem quæ
iuxta ilia eſt, reticulúmque iecoris cum
5 renunculis,*& adolebit ea ſacerdos ſuper
altare: incenſum eſt Domini pro delicto.
6 * Omnis maſculus de ſacerdotali genere,
in loco ſancto veſcetur his carnibus,quia
7 Sanctū ſanctorum eſt.* Sicut pro peccato
offertur hoſtia, ita & pro delicto vtriuſ-
que hoſtiæ lex vna erit: ad ſacerdotem,
8 qui eam obtulerit, pertinebit. * Sacer-
dos qui offert holocauſti victimam,habe-
9 bit pellem eius.* Et omne ſacrificium ſi-
milæ, quod coquitur in clibano,& quid-
quid in craticula,vel in ſartagine præpa-
ratur, eius erit ſacerdotis à quo offertur:
10 *ſiue oleo conſperſa, ſiue arida fuerint,
B cunctis filiis Aaron menſura æqua per
11 ſingulos diuidetur. * Hæc eſt lex hoſtiæ,
12 pacificorum quæ offertur Domino. * Si
pro gratiarum actione oblatio fuerit,of-
ferent panes abſque fermento conſperſos

Digitized by Google

oleo, & lagana azyma vncta oleo, co-
ctámq; ſimilam, & collyridas olei admi-
ſtione conſperſas:*panes quoque fermen- 13
tatos,cum hoſtia gratiarum, quæ immo-
latur pro pacificis: * ex quibus vnus pro 14
primitiis offeretur Domino,& erit ſacer-
dotis qui fundet hoſtiæ ſanguinem.* cu- 15
ius carnes eadem comedentur die,nec re-
manebit ex eis quidquam vſque manè.*Si 16
voto, vel ſponte quiſpiā obtulerit hoſtiā,
eadem ſimiliter edetur die:ſed & ſi quid
in craſtinum remāſerit, veſci licitum eſt:
* quicquid autem tertius inuenerit dies, 17
ignis abſumet.* ſi quis de carnibus victi- 18
mæ pacificorum die tertio comederit,ir-
rita fiet oblatio, nec proderit offerenti:
quin potiùs quæcumque anima tali ſe e-
dulio cōtaminauerit,præuaricationis rea
erit. * Caro,quæ aliquid tetigerit immū- 19
dum, non comedetur,ſed cōburetur igni: C
qui fuerit mundus veſcetur ex ea.*Anima 20
polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ
pacificorum,quæ oblata eſt Domino,pe-
ribit de populis ſuis. * Et quæ tetigerit 21
immunditiam hominis,vel iumenti, ſiue
omnis rei quæ polluere poteſt, & come-
derit de huiuſmodi carnibus: interibit
de populis ſuis.*Locutúſque eſt Dominus 22
ad Moyſen dicens: * Loquere filiis Iſrael: 23
Adipem ouis,& bouis,& capræ, non co-
medetis.*Adipem cadaueris morticini,& 24
eius animalis quod à beſtia captum eſt,
habebitis in varios vſus.* Si quis adipem, 25
qui offerri debet in incēſum Domini,co-
mederit,peribit de populo ſuo. * Sangui- 26
nem quoque omnis animalis non ſumetis
in cibo, tā de auibus quàm de pecoribus.
* Omnis anima, quæ ederit ſanguinem, 27
peribit de populis ſuis. * Locutúſque eſt 28
Dominus ad Moyſen dicens:*Loquere fi- 29
liis Iſrael,dicens:Qui offert victimam pa-
cificorum Domino,offerat ſimul & ſacri-
ficium,id eſt, libamenta eius, * tenebit 30
manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum: D
cumque ambo oblata Domino conſecra-
uerit,tradet ſacerdoti,* qui adolebit adi- 31
pem ſuper altare, pectuſculum autem e-
rit Aaron,& filiorum eius. * armus quo- 32
que dexter de pacificorum hoſtiis cedet
in primitias ſacerdotis. * Qui obtulerit 33
ſanguinem & adipem, filiorum Aaron,i-
pſe habebit & armum dextrum in portio-
ne ſua. * Pectuſculum enim eleuationis, 34
& armum ſeparationis tuli à filiis Iſ-
raël de hoſtiis eorum pacificis, & dedi
Aaron ſacerdoti, & filiis eius lege perpe-
tua,ab omni populo Iſraël. * Hæc eſt vn- 35
ctio Aaron & filiorum eius in ceremoniis
Domini die qua obtulit eos Moyſes, vt
ſacerdotio fungerentur, * & quæ præce- 36
pit eis dari Dominus a filiis Iſraël reli-
gione perpetua in generationibus ſuis.
* Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificii pro 37
peccato atq; delicto,& pro conſecratione
& pacificorum victimis: * quam conſti- 38
tuit Dominus Moyſi in monte Sinai,
quando mandauit filiis Iſrael vt offer-
rent oblationes ſuas Domino in deſerto
Sinai.

CAP. VIII.

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Tolle Aaron cum filiis ſuis,
A veſtes eorum, & vnctionis oleum, vitu-
lum pro peccato,duos arietes, caniſtrum
3 cum azymis,*& congregabis omnem cœ-
4 tum ad oſtiū tabernaculi. * Fecit Moyſes
vt Dominus imperauerat. Congregatáq;
5 omni turba ante fores tabernaculi, * ait:
Iſte eſt ſermo, quem iuſſit Dominus fie-
6 ri. Statimque obtulit Aaron & filios e-
7 ius.Cúmq; lauiſſet eos:* veſtiuit pontifi-
cē ſubucula linea,accingens eū balteo,&
induēs eum tunica hyacinthina, & deſu-
8 per humerale impoſuit, * quod aſtringēs
cingulo aptauit rationali, in quo erat
9 Doctrina & Veritas.* Cidari quoque te-
B xit caput: & ſuper eam,contra frontem,
poſuit laminā aureā conſecratam in ſan-
10 ctificatione, ſicut præceperat ei Domi-
nus. * Tulit & vnctionis oleū,quo liniuit
tabernaculum cum omni ſupellectili ſua.
11 *Cúmq; ſanctificans aſperſiſſet altare ſe-
ptem vicibus,vnxit illud, & omnia vaſa
12 eius, labrúmq; cum baſi ſua ſanctificauit ‖ *Eccl. 45.c.18.*
13 oleo.*‖ Quod fundens ſuper caput Aarō,
vnxit eum,& conſecrauit:* filios quoque
eius oblatos veſtiuit tunicis lineis,& cin-
xit balteis,impoſuítq; mitras, vt iuſſerat
14 Dominus. * Obtulit & vitulum pro pec-
C cato, cūq; ſuper caput eius poſuiſſet Aa-
15 ron,& filij eius,manus ſuas, * immolauit
eum:hauriens ſanguinem,& tincto digito
tetigit cornua altaris per gyrum.quo ex-
piato & ſanctificato,fudit reliquum ſan-
16 guinem ad fundamenta eius. * Adipē ve-
rò qui erat ſuper vitalia,& reticulum ie-
coris,duóſque renunculos cum aruinulis
17 ſuis,adoleuit ſuper altare:* vitulum cum
pelle & carnibus,& fimo, cremans extra
caſtra,ſicut præceperat Dominus.*Obtu-
18 lit & Arietem in holocauſtum:ſuper cu-
ius caput cùm impoſuiſſent Aaron & fi-
19 lij eius manus ſuas, * immolauit eum,&
fudit ſanguinem eius per circuitum alta-
20 ris.* Ipſúmq; arietem in fruſta concidēs,
caput eius, & artus, & adipem adoleuit
21 igni,*lotis priùs inteſtinis & pedibus.to-
D túmq; ſimul arietem incendit ſuper alta-
re, eo quòd eſſet holocauſtum ſuauiſsimi
22 odoris Domino,ſicut præceperat ei.*Ob-
tulit & arietem ſecundum, in conſecra-
tione ſacerdotum: poſuerúntque ſuper
caput eius Aaron & filij eius manus ſuas:
23 * quem cùm immolaſſet Moyſes, ſumens
de ſanguine eius, tetigit extremum auri-
culæ dextræ Aaron, & pollicem manus
24 eius dextræ, ſimiliter & pedis: * Obtulit
E & filios Aaron.cúmque de ſanguine arie-
tis immolati tetigiſſet extremum auricu-
læ ſingulorum dextræ, & pollices manus
ac pedis dextri,reliquum fudit ſuper alta-
25 re per circuitum:*adipem verò,& caudā,
omnémque

omnémque pinguedinem quæ operit in-
teſtina:reticulúmq; iecoris, & duos renes
cum adipibus ſuis & armo dextro ſepara-
uit. * Tollens autem de caniſtro azymo- 26
rum, quod erat coram Domino, panem
abſque fermento, & collyridam conſper-
ſam oleo, laganúmq; poſuit ſuper adipes,
& armum dextrum, * tradens ſimul o- 27
mnia Aaron & filiis eius. Qui poſtquam
leuauerunt ea coram Domino, * rurſum 28
ſuſcepta de manibus eorũ,adoleuit ſuper F
altare holocauſti, eo quòd conſecrationis
eſſet oblatio,in odorem ſuauitatis, ſacri-
ficij Domino.*Tulitque pectuſculum ele- 29
uans illud coram Domino,de ariete con-
ſecrationis in partem ſuam, ſicut præce-
perat ei Dominus. * Aſſuménſq; vnguen- 30
tum,& ſanguinẽ qui erat in altari,aſper-
ſit ſuper Aaron & veſtimenta eius, & ſu-
per filios illius ac veſtes eorum.* Cúmque 31
ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit
eis,dicens: Coquite carnes ante fores ta-
bernaculi,& ibi comedite eas:panes quo- G
que conſecrationis edite, qui poſiti ſunt
in caniſtro,ſicut præcepit mihi Dominus,
‖ Exod. 29.c.32. Inf.c.29. b.9.
dicens:‖Aaron & filij eius comedent eos:
*quidquid autẽ reliquum fuerit de carne 32
& panibus,ignis abſumet.*De oſtio quo- 33
que tabernaculi non exibitis ſeptem die-
bus,vſque ad diem quo complebitur tem-
pus conſecrationis veſtræ. ſeptem enim
diebus finitur conſecratio: * ſicut & im- 34
præſentiarum factum eſt, vt ritus ſacrifi-
cij compleretur. * Die ac nocte manebitis 35
in tabernaculo obſeruantes cuſtodias Do-
mini,ne moriamini: ſic enim mihi præce-
ptum eſt. * Fecerúntq; Aaron & filij eius 36
cuncta quæ locutus eſt Dominus per ma-
num Moyſi.

CAP. IX.

FActo autẽ octauo die, vocauit Moyſes 1
Aaron & filios eius, ac maiores natu A
‖ Exod. 29.a.1.
Iſrael, dixitque ad Aaron: * ‖ Tolle de 2
armento vitulum pro peccato,& arietem
in holocauſtum, vtrumque immaculatũ,
& offer illos coram Domino.*Et ad filios 3
Iſrael loqueris: Tollite hircum pro pec-
cato,& vitulum atque agnum anniculos
& ſine macula, in holocauſtum, * bouem 4
& arietem pro pacificis: & immolate eos
coram Domino, in ſacrificio ſingulorum
ſimilam cõſperſam oleo offerentes. hodie
enim Dominus apparebit vobis. * Tule- 5
runt ergo cuncta quæ iuſſerat Moyſes ad B
oſtium tabernaculi: vbi cùm omnis mul-
titudo aſtaret, * ait Moyſes:Iſte eſt ſermo 6
quem præcepit Dominus:facite, & appa-
rebit vobis gloria eius. * Et dixit ad Aa- 7
ron:Accede ad altare,& immola pro pec-
cato tuo:offer holocauſtum, & deprecare
pro te & pro populo.cúmque mactaueris
hoſtiam populi,ora pro eo,ſicut præcepit
Dominus.* Statímque Aaron accedens ad 8
altare, immolauit vitulum pro peccato
ſuo: * cuius ſanguinem obtulerunt ei filij 9
ſui:in quo tingens digitum,tetigit cornua
altaris, & fudit reſiduum ad baſim eius.
10 * Adipémque & renunculos,ac reticulum
iecoris, quæ ſunt pro peccato, adoleuit
ſuper altare, ſicut præceperat Dominus
11 Moyſi: * carnes vero & pellem eius extra
12 caſtra combuſſit igni.* Immolauit & ho-
C locauſti victimam: obtuleruntque ei filij
ſui ſanguinem eius, quem fudit per alta-
13 ris circuitum. * ipſam etiam hoſtiam in
fruſta conciſam, cum capite & membris
ſingulis obtulerunt,quæ omnia ſuper al-
14 tare cremauit igni, * lotis aqua prius in-
15 teſtinis & pedibus. * Et pro peccato po-
puli offerens, mactauit hircũ: expiatoque
16 altari, * fecit holocauſtum, * addens in
17 ſacrificio libamenta,quæ pariter offerun-
tur,& adolens ea ſuper altari,abſque ce-
18 remoniis holocauſti matutini.* Immola-
uit & bouem atque arietem,hoſtias paci-
ficas populi:obtuleruntque ei filij ſui ſan-
guinem, quem fudit ſuper altare in cir-
19 cuitum. * Adipem autem bouis, & cau-
D dam arietis, renunculóſque cum adipibus
20 ſuis, & reticulum iecoris * poſuerunt ſu-
per pectora.cúmque cremati eſſent adipes
21 ſuper altare, * pectora eorum, & armos
dextros ſeparauit Aaron, eleuans coram
22 Domino, ſicut præceperat Moyſes. * Et
extendens manus ad populum, benedixit
ei. Sicque completis hoſtiis pro peccato,
23 & holocauſtis,& pacificis,deſcendit.*In-
greſſi autem Moyſes & Aaron in taber-
naculũ teſtimonij,& deinceps egreſſi be-
nedixerunt populo. ‖ Apparuitque gloria
‖ 2.Mac. 2.c.11.
24 Domini omni multitudini:*& ecce egreſ-
ſus ignis à Domino, deuorauit holocau-
ſtum, & adipes qui erant ſuper altare.
Quod cùm vidiſſent turbæ, laudauerunt
Dominum,ruentes in facies ſuas.

CAP. X.

1 ARreptíſque Nadab & Abiu filij Aa-
A ron thuribulis, ‖ poſuerunt ignem,
‖ Num. 3.a.4. 26.g.61. 1.Para. 24.a.2.
& incenſum deſuper, offerentes coram
Domino ignem alienum: quod eis præ-
2 ceptum non erat. * Egreſſuſque ignis à
Domino, deuorauit eos, & mortui ſunt
3 coram Domino. * Dixitq; Moyſes ad Aa-
ron: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus:
Sanctificabor in iis qui appropinquãt mi-
hi, & in conſpectu omnis populi glorifi-
4 cabor. Quod audiens tacuit Aaron. * Vo-
catis autem Moyſes Miſaele & Eliſapham
filiis Oziel,patrui Aaron,ait ad eos:Ite &
tollite fratres veſtros de conſpectu San-
5 ctuarij, & aſportate extra caſtra. * Con-
feſtimque pergentes, tulerunt eos ſicut
iacebant, veſtitos lineis tunicis, & eiece-
6 runt foras,vt ſibi fuerat imperatum.*Lo-
B cutúſque eſt Moyſes ad Aarõ, & ad Elea-
zar,& Ithamar, filios eius: Capita veſtra
nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcin-
dere,ne fortè moriamini,& ſuper omnem
cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri,
& omnis domus Iſrael, plangant incen-
7 dium quod Dominus ſuſcitauit: * vos au-
tem non egrediemini fores tabernaculi:

Digitized by Google

erit. * Et quidquid de morticinis huiuſ- 35
modi ceciderit ſuper illud, immundum F
erit: ſiue clibani, ſiue chytropodes, de-
ſtruentur,& immundi erunt.* Fontes ve- 36
rò & ciſternę,& omnis aquarum congre-
gatio munda erit. Qui morticinum eo-
rum tetigerit,polluetur. * Si ceciderit ſu- 37
per ſementem, non polluet eam. * Si au- 38
tem quiſpiam aqua ſementem perfuderit,
& poſtea morticinis tacta fuerit, illico
polluetur. * Si mortuum fuerit animal, 39
quod licet vobis comedere, qui cadauer
eius tetigerit, immundus erit vſque ad
veſperum: * & qui comederit ex eo quip- 40
piam,ſiue portauerit; lauabit veſtimenta
ſua,& immundus erit vſque ad veſperum.
* Omne quod reptat ſuper terram, abo- 41
minabile erit, nec aſſumetur in cibum. 42
* Quidquid ſuper pectus quadrupes gra- G
ditur, & multos habet pedes ſiue per hu-
mum trahitur,non comedetis, quia abo-
minabile eſt.*Nolite contaminare animas 43
veſtras, nec tangatis quidquam eorum,ne
immundi ſitis. * Ego enim ſum Dominus 44
‖ 1.Pe. Deus veſter: ‖ ſancti eſtote,quia ego ſan-
2.c.15. ctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in
omni reptili quod mouetur ſuper terram.
* Ego enim ſum Dominus, qui eduxi vos 45
de Terra Aegypti, vt eſſem vobis in Deũ.
Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum.* Iſta 46
eſt lex animantium ac volucrũ, & omnis
animæ viuentis, quæ mouetur in aqua,
& reptat in terra, * vt differentias noue- 47
ritis mundi & immundi, & ſciatis quid
comedere & quid reſpuere debeatis.

CAP. XII.

LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens. * Loquere filiis Iſrael, & di- 2
‖ Luc.2. ces ad eos: ‖ Mulier, ſi ſuſcepto ſemi- A
c.12c ne pepererit maſculum, immunda erit
Ioan.7. ſeptem diebus, iuxta dies ſeparationis
c.12. menſtruæ. * ‖ Et die octauo circumcide- 3
‖ Luc.2. tur infantulus: * ipſa verò triginta tribus 4
c.21. diebus manebit in ſanguine purificationis
ſuæ.Omne ſanctum nõ tanget, nec ingre- B
dietur in Sanctuarium,donec impleantur
dies purificationis ſuæ. * Sin autem femi- 5
nam pepererit,immunda erit duabus heb-
domadibus, iuxta ritum fluxus menſtrui,
& ſexaginta ſex diebus manebit in ſan-
guine purificationis ſuæ. * Cúmq; expleti 6
fuerint dies purificationis ſuæ, pro filio, C
ſiue pro filia, deferet agnum anniculum
in holocauſtum, & pullum columbæ ſiue
turturem pro peccato, ad oſtium taber-
naculi teſtimonij,& tradet ſacerdoti* qui 7
offeret illa coram Domino, & orabit pro
ea,& ſic mundabitur à profluuio ſangui-
nis ſui. iſta eſt lex parientis maſculum D
aut feminam. * Quòd ſi non inuenerit 8
manus eius, nec potuerit offerre agnum,
‖ Sup.5. ſumet ‖ duos turtures vel duos pullos
c.11. columbarum, vnum in holocauſtum, &
Luc.2. alterum pro peccato: orabitque pro ea
d.24. ſacerdos,& ſic mundabitur.

CAP. XIII.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,&
2 Aaron, dicens: * Homo, in cuius cute
A & carne ortus fuerit diuerſus color ſiue
puſtula,aut quaſi lucens quippiam, id eſt
plaga lepræ, adducetur ad Aaron ſacer-
dotem, vel ad vnum quemlibet filiorum
3 eius.* Qui cùm viderit lepram in cute, &
pilos in albũ mutatos colorem, ipſámque
ſpeciem lepræ humiliorem cute & carne
reliqua; plaga lepræ eſt, & ad arbitrium
4 eius ſeparabitur.* Sin autem lucens cãdor
fuerit in cute, nec humilior carne reli-
qua,& pili coloris priſtini, recludet eum
5 ſacerdos ſeptẽ diebus.*& conſiderabit die
ſeptimo:& ſiquidẽ lepra vltrà non creue-
rit,nec trãſierit in cute priores terminos,
rurſum recludet eum ſeptem diebus aliis.
6 *Et die ſeptimo contemplabitur:ſi obſcu-
rior fuerit lepra, & non creuerit in cute,
mundabit eum, quia ſcabies eſt:lauabitq;
homo veſtimenta ſua, & mundus erit.
7 * Quòd ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt,
B & redditus munditiæ, iterum lepra cre-
8 uerit; adducetur ad eum,*& immunditiæ
9 condemnabitur. * Plaga lepræ ſi fuerit in
10 homine,adducetur ad ſacerdotẽ,*& vide-
bit eum.Cúmque color albus in cute fue-
rit, & capillorum mutauerit aſpectum,
11 ipſa quoque caro viua apparuerit: * lepra
vetuſtiſsima iudicabitur, atque inolita
cuti. Contaminabit itaque eum ſacerdos,
& non recludet: quia perſpicuæ immun-
12 ditiæ eſt. * Sin autem effloruerit diſcur-
rens lepra in cute, & operuerit omnem
cutem à capite vſque ad pedes, quidquid
13 ſub aſpectum oculorum cadit, * conſide-
rabit eum ſacerdos, & teneri lepra mun-
diſsima iudicabit: eo quòd omnis in can-
dorem verſa ſit,& idcirco homo mundus
14 erit. * Quando verò caro viuens in eo ap-
15 paruerit,* tunc ſacerdotis iudicio pollue-
tur,& inter immundos reputabitur. caro
enim viua ſi lepra aſpergitur, immunda
16 eſt.* Quòd ſi rurſum verſa fuerit in albo-
17 rem,& totum hominem operuerit,*con-
ſiderabit eum ſacerdos,& mundũ eſſe de-
18 cernet. * Caro autẽ & cutis in qua vlcus
19 natũ eſt & ſanatũ,* & in loco vlceris ci-
C catrix alba apparuerit, ſiue ſubruſa, ad-
20 ducetur homo ad ſacerdotẽ:*qui cùm vi-
derit locũ lepræ humiliorẽ carne reliqua,
& pilos verſos in candorem, cõtaminabit
eum: plaga enim lepræ orta eſt in vlcere.
21 *Quòd ſi pilus coloris eſt priſtini,& cica-
trix ſubobſcura,& vicina carne nõ eſt hu-
22 milior,recludet eum ſeptem diebus.*& ſi
quidem creuerit, adiudicabit eum lepræ.
23 * ſin autem ſteterit in loco ſuo,vlceris eſt
24 cicatrix,& homo mundus erit:* Caro au-
tem & cutis quam ignis exuſſerit, & ſa-
nata albã ſiue rufam habuerit cicatricem,
25 * conſiderabit eam ſacerdos,& ecce verſa
eſt in alborem, & locus eius reliqua cu-
te eſt humilior: contaminabit eum, quia
26 plaga lepræ in cicatrice orta eſt. * Quòd
ſi pilo

ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis
tabulis. * Fecit & vectes de lignis ſetim, 31
quinque ad continendas tabulas vnius la- D
teris tabernaculi, * & quinque alios ad 32
alterius lateris coaptandas tabulas: & ex-
tra hos, quinque alios vectes ad occiden-
talem plagam tabernaculi contra mare.
*Fecit quoque vectem alium, qui per me- 33
dias tabulas ab angulo vſque ad angulum
perueniret. * Ipſa autem tabulata deau- 34
rauit, fuſis baſibus earum argenteis. Et
circulos eorum fecit aureos, per quos ve-
ctes induci poſſent: quos & ipſos laminis
aureis operuit. * Fecit & velum de hya- 35
cintho, & purpura, vermiculo, ac byſſo re-
torta, opere polymitario, varium atque
diſtinctum: *& quattuor columnas de li- 36
gnis ſetim, quas cum capitibus deaurauit,
fuſis baſibus earum argenteis. * Fecit & 37
tentorium in introitu tabernaculi ex hya-
cintho, purpura, vermiculo, byſſoque re-
torta, opere plumarij: *& columnas quin- 38
que cum capitibus ſuis, quas operuit au-
ro, baſeſque earum fudit æneas.

CAP. XXXVII.

FEcit autem Beſeleel & arcam de li- 1
gnis ſetim, habentem duos ſemis cu- A
bitos in longitudine, & cubitum ac ſe-
miſſem in latitudine: altitudo quoque
vnius cubiti fuit & dimidij: veſtiuitque
eam auro puriſsimo intus ac foris. * Et 2
fecit illi coronam auream per gyrum,
* conflans quattuor annulos aureos per 3
quattuor angulos eius: duos annulos in
latere vno, & duos in altero. * Vectes 4
quoq; fecit de lignis ſetim, quos veſtiuit
auro, *& quos miſit in annulos, qui erant 5
in lateribus arcæ ad portandum eam.
* Fecit & propitiatorium, id eſt, oracu- 6
lum, de auro mundiſsimo, duorum cubi-
torum & dimidij in longitudine, & cubi-
ti ac ſemis in latitudine. * Duos etiam 7
Cherubin ex auro ductili, quos poſuit ex
vtraque parte propitiatorij: * Cherub 8
vnum in ſummitate vnius partis, & Che- B
rub alterum in ſummitate partis alte-
rius: duos Cherubin in ſingulis ſummi-
tatibus propitiatorij, * extendentes alas, 9
& tegentes propitiatorium, ſeque mutuò
& illud reſpicientes. * Fecit & menſam 10
de lignis ſetim in longitudine duorum
cubitorum, & in latitudine vnius cubiti,
quæ habebat in latitudine cubitum ac
ſemiſſem. * circumdeditque eam auro 11
mundiſsimo, & fecit illi labium aureum
per gyrum, * ipſique labio coronam au- 12
ream interraſilem quattuor digitorum,
& ſuper eandem, alteram coronam au-
ream. * Fudit & quattuor circulos au- 13
reos, quos poſuit in quattuor angulis
per ſingulos pedes menſæ * contra co- 14
ronam: miſitque in eos vectes, vt poſsit
menſa portari. * Ipſos quoque vectes fe- 15
cit de lignis ſetim, & circumdedit eos au-
ro. * Et vaſa ad diuerſos vſus menſæ, ace- 16
tabula, phialas, & cyathos, & thuribula, C
ex auro puro, in quibus offerenda ſunt li-
17 bamina. * Fecit & candelabrum ductile
de auro mundiſsimo. De cuius vecte ca-
lami, ſcyphi, ſphærulæque ac lilia proce-
18 debant: * ſex in vtroque latere, tres cala-
19 mi ex parte vna, & tres ex altera: * tres
ſcyphi in nucis modum per calamos ſin-
gulos, ſphærulæque ſimul & lilia: & tres
ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphę-
rulæque ſimul & lilia. Aequum erat opus
ſex calamorum, qui procedebant de ſtipi-
20 te candelabri. * In ipſo autem vecte erant
quattuor ſcyphi in nucis modum, ſphæ-
21 rulæque per ſingulos ſimul & lilia: * &
ſphærulæ ſub duobus calamis per loca
tria, qui ſimul ſex fiunt calami proceden-
22 tes de vecte vno. * & ſphærulæ igitur, &
D calami ex ipſo erant, vniuerſa ductilia ex
23 auro puriſsimo. *Fecit & lucernas ſeptem
cum emunctoriis ſuis, & vaſa vbi ea quæ
emuncta ſunt, extinguãtur, de auro mun-
24 diſsimo. * Talentum auri appẽdebat can-
25 delabrum cum omnibus vaſis ſuis. * Fecit
& altare thymiamatis de lignis ſetim, per
quadrum ſingulos habens cubitos, & in
altitudine duos: è cuius angulis procede-
26 bant cornua. * Veſtiuitque illud auro pu-
riſsimo, cum craticula ac parietibus &
27 cornibus. * Fecitque ei coronam aureo-
lam per gyrum, & duos annulos aureos
ſub cornua per ſingula latera, vt mittan-
tur in eos vectes, & poſsit altare portari.
28 * Ipſos autem vectes fecit de lignis ſetim,
29 & operuit laminis aureis. * Compoſuit &
oleum ad ſanctificationis vnguentum, &
thymiama de aromatibus mundiſsimis,
opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

1 FEcit & altare holocauſti de lignis ſe- 2. Par. 1.b.5.
A tim, quinque cubitorum per quadrũ,
2 & trium in altitudine: * cuius cornua
de angulis procedebant, operuitque illud
3 laminis æneis. * Et in vſus eius parauit ex
ære vaſa diuerſa, lebetes, forcipes, fuſcinu-
4 las, vncinos, & ignium receptacula. * Cra-
ticulámque eius in modum retis fecit æ-
neam, & ſubter eam in altaris medio aru-
5 lam, * fuſis quattuor annulis per totidem
retiaculi ſummitates, ad immittendos ve-
6 ctes ad portandum: * quos & ipſos fecit
de lignis ſetim, & operuit laminis æneis:
7 * ‖ induxitque in circulos, qui in lateribus ‖ Sup. 27.b.8
altaris eminebant. Ipſum autem altare
non erat ſolidum, ſed cauum ex tabulis,
8 & intus vacuum. * Fecit & labrũ æneum
cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ
9 excubabant in oſtio tabernaculi. * Fecit
B & atrium: in cuius auſtrali plaga erant
tentoria de byſſo retorta, cubitorum cen-
10 tum, * columnæ æneæ viginti cum baſi-
bus ſuis, capita columnarum, & tota ope-
11 ris cælatura, argentea: * Aeque ad ſepten-
trionalem plagam tentoria, columnæ, ba-
ſeſq; & capita columnarum eiuſdẽ men-
21 ſuræ, & operis ac metalli, erant. * In ea
verò plaga, quæ ad Occidentem reſpicit,
fuerunt

Digitized by Google

fuerunt tentoria cubitorum quinquagin-
ta, columnæ decem cum baſibus ſuis æ-
neæ, & capita columnarum, & tota operis
cælatura, argentea.*Porro contra Orien- 13
tem quinquaginta cubitorũ parauit ten-
toria: * è quibus quindecim cubitos co- 14
lumnarum triũ, cum baſibus ſuis, vnũ te-
nebat latus *: & in parte altera (quia in- 15
ter vtraque introitum tabernaculi fecit)
quindecim æquè cubitorum erant tento-
ria, columnæque tres, & baſes totidem.
* Cuncta atrij tentoria byſſus retorta te- 16
xuerat. * Baſes columnarum fuere æneæ, 17
capita autem earum cum cunctis cæla- C
turis ſuis argentea: ſed & ipſas columnas
atrij veſtiuit argento. * Et in introitu 18
eius opere plumario fecit tentorium ex
hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo
retorta: quod habebat viginti cubitos in
longitudine, altitudo vero quinque cubi-
torum erat, iuxta menſuram, quam cun-
cta atrij tentoria habebant. * Columnæ 19
autem in ingreſſu fuere quattuor cum
baſibus æneis, capitáque earũ & cælatu-
ræ argenteæ. * Paxillos quoque taberna- 20
culi & atrij per gyrum fecit æneos.* Hæc 21
ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonij,
quæ enumerata ſunt iuxta præceptum
Moyſi in ceremoniis Leuitarum per ma-
num Ithamar filij Aaron ſacerdotis:*quæ 22
Beſeleel filius Vri filij Hur de tribu Iu-
da, Domino per Moyſen iubente, com-
pleuerat, * iuncto ſibi ſocio Ooliab filio 23
Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe ar-
tifex lignorum egregius fuit, & polymi-
tarius atque plumarius ex hyacintho,
purpura, vermiculo & byſſo. * Omne au- 24
rum quod expenſum eſt in opere San-
ctuarij, & quod oblatum eſt in donariis, D
viginti nouem talentorum fuit, & ſe-
ptingentorum triginta ſiclorum, ad men-
ſuram Sanctuarij. * Oblatum eſt autem 25
ab his qui tranſierunt ad numerum à vi-
ginti annis & ſuprà, de ſexcentis tribus
millibus, & quingentis quinquaginta, ar-
matorum.* Fuerunt præterea centum ta- 26
lenta argenti, è quibus conflatæ ſunt ba-
ſes Sanctuarij, & introitus vbi velum
pendet. * Centum baſes factæ ſunt de ta- 27
lentis centum, ſingulis talentis per baſes
ſingulas ſupputatis. * De mille autem ſe- 28
ptingentis & ſeptuaginta quinque, fecit
capita columnarum, quas & ipſas veſtiuit
argento. * Æris quoque oblata ſunt ta- 29
lenta ſeptuaginta duo millia, & quadrin-
genti ſupra ſicli, *ex quibus fuſæ ſunt ba- 30
ſes in introitu tabernaculi teſtimonij, &
altare æneum cum craticula ſua, om-
niaque vaſa quæ ad vſum eius pertinent,
* & baſes atrij tam in circuitu quàm in 31
ingreſſu eius, & paxilli tabernaculi atque
atrij per gyrum.

CAP. XXXIX.

Sup. 28. a. 6. DE hyacintho verò & purpura, ver- 1
miculo ac byſſo, fecit veſtes, qui- A
bus indueretur Aaron quando miniſtra-
bat in ſanctis, ſicut præcepit Dominus
2 Moyſi.* Fecit igitur ſuperhumerale de
auro, hyacintho, & purpura, coccóque
3 bis tincto, & byſſo retorta, * opere poly-
mitario: inciditque bracteas aureas, & ex-
tenuauit in fila, vt poſſent torqueri cum
4 priorum colorum ſubtegmine, * duáſque
oras ſibi inuicem copulatas in vtroque
5 latere ſummitatum, * & balteum ex eiſ-
dem coloribus, ſicut præceperat Dominus
6 Moyſi. * Parauit & duos lapides onychi-
B nos, aſtrictos & incluſos auro, & ſculptos
arte gemmaria nominibus filiorum Iſ-
7 rael: * poſuitque eos in lateribus ſuper-
humeralis, in monumentum filiorum Iſ-
rael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
8 * Fecit & rationale opere polymito iux-
ta opus ſuperhumeralis, ex auro, hya-
cintho, purpura, coccóque bis tincto, &
9 byſſo retorta: * quadrangulum, duplex,
10 menſuræ palmi.* Et poſuit in eo gem-
C marum ordines quattuor. In primo ver-
ſu erat ſardius, topazius, ſmaragdus.
11 * In ſecundo, carbunculus, ſapphirus, &
12 iaſpis. * In tertio, ligurius, achates, &
13 amethyſtus. * In quarto, chryſolithus,
onychinus, & beryllus, circundati & in-
14 cluſi auro per ordines ſuos. * Ipſique
lapides duodecim, ſculpti erant nomini-
bus duodecim tribuum Iſrael, ſinguli
15 per nomina ſingulorum. * Fecerunt in
rationali & catenulas ſibi inuicem co-
16 hærentes, de auro puriſsimo: * & duos
vncinos, totidémque annulos aureos.
Porrò annulos poſuerunt in vtroque la-
17 tere rationalis, è quibus penderent
duæ catenæ aureæ, quas inſeruerunt vn-
cinis, qui in ſuperhumeralis angulis emi-
18 nebant. * Hæc & antè & retro ita con-
D ueniebant ſibi, vt ſuperhumerale & ra-
19 tionale mutuò necterentur, * ſtricta ad
balteum, & annulis fortius copulata,
quos iungebat vitta hyacinthina, ne laxa
fluerent, & à ſe inuicem mouerentur, ſic-
20 vt præcepit Dominus Moyſi. * Fecerunt
quoque tunicam ſuperhumeralis totam
21 hyacinthinam, * & capitium in ſupe-
riori parte contra medium, orámque per
22 gyrum capitij textilem: * deorſum au-
tem ad pedes mala punica ex hyacintho,
purpura, vermiculo, ac byſſo retorta:
23 * & tintinnabula de auro puriſsimo, quæ
E poſuerunt inter malogranata in extre-
24 ma parte tunicæ per gyrum: * tintinna-
bulum autem aureum, & malum puni-
cum, quibus ornatus incedebat pontifex
quando miniſterio fungebatur, ſicut præ-
25 ceperat Dominus Moyſi. * Fecerunt &
tunicas byſsinas opere textili Aaron &
26 filiis eius: * & mitras cum coronulis ſuis
27 ex byſſo: * feminalia quoque linea, byſ-
28 ſina: * cingulum vero de byſſo retorta,
hyacintho, purpura, ac vermiculo bis
tincto arte plumaria: ſicut præceperat
29 Dominus Moyſi. * Fecerunt & lami-
F nam ſacræ venerationis, de auro puriſsi-

mo, ſcripſerúntque in ea opere gemma-
rio, Sanctum Domini: * & ſtrinxerunt eam 30
cum mitra vitta hyacinthina, ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi. * Perfectum eſt 31
igitur omne opus tabernaculi & tecti te-
ſtimonij: fecerúntque filii Iſrael cuncta
quæ præceperat Dominus Moyſi. * Et ob- 32
tulerunt tabernaculum & tectum & vni-
uerſam ſupellectilem, annulos, tabulas,
vectes, columnas ac baſes, * opertorium de 33
pellibus arietum rubricatis, & aliud ope-
rimentum de ianthinis pellibus, * velum, 34
arcam, vectes, propitiatorium, * menſam 35
cum vaſis ſuis & propoſitionis panibus:
* candelabrum, lucernas, & vtenſilia ea- 36
rum cum oleo: * altare aureum, & vnguẽ- G
tum, & thymiama ex aromatibus: * & 37
tentorium in introitu tabernaculi: * alta- 38
re æneum, retiaculum, vectes, & vaſa eius 39
omnia: labrum cum baſi ſua: tẽtoria atrij,
& columnas cum baſibus ſuis: * tento- 40
rium in introitu atrij, funiculóſque illius
& paxillos. Nihil ex vaſis defuit, quæ in
miniſterium tabernaculi, & in tectum
fœderis iuſſa ſunt fieri. * Veſtes quoque, 41
quibus ſacerdotes vtuntur in Sanctuario,
Aaron ſcilicet & filii eius, * obtulerunt 42
filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus.
* Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit 43
completa, benedixit eis.

CAP. XL.

Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Menſe primo, prima die men- 2
ſis, eriges tabernaculum teſtimonij, * & A
pones in eo arcam, dimittéſque ante il- 3
lam velum: * & illata menſa, pones ſuper 4
eam quæ ritè præcepta ſunt. Cãdelabrum
ſtabit cum lucernis ſuis, * & altare aureũ 5
in quo adoletur incenſum, coram arca te-
ſtimonij. Tentorium in introitu taberna-
culi pones, * & ante illud altare holo- 6
cauſti: * labrum inter altare & taberna- 7
culum, quod implebis aqua. * Circumda- 8
biſq; atrium tentoriis, & ingreſſum eius.
* Et aſſumpto vnctionis oleo vnges taber- 9
naculum cum vaſis ſuis, vt ſanctificentur:
* altare holocauſti & omnia vaſa eius: 10
* labrum cum baſi ſua: omnia vnctionis 11
oleo conſecrabis, vt ſint Sãcta ſanctorum.
* Applicabiſque Aaron, & filios eius, ad 12
fores tabernaculi teſtimonij, & lotos B
aqua * indues ſanctis veſtibus, vt mini- 13
ſtrent mihi, & vnctio eorum in ſacerdo-
tium ſempiternum proficiat. * Fecítque 14
Moyſes omnia quæ præceperat Dominus.
* Igitur menſe primo anni ſecundi, prima 15
die menſis, collocatum eſt tabernaculum.
‖ Nu 7. a.7. * ‖ Erexítque Moyſes illud, & poſuit ta- 16
bulas ac baſes & vectes, ſtatuítque colũ-
nas, * & expandit tectum ſuper taberna- 17
culum, impoſito deſuper operimento, ſic-
vt Dominus imperauerat. * Poſuit & te- 18
ſtimonium in arca, ſubditis infra vecti-
bus, & oraculum deſuper. * Cúmque intu- 19
liſſet arcam in tabernaculum, appendit
ante eam velum, vt expleret Domini iuſ-
20 ſionem. * Poſuit & menſam in taberna-
culo teſtimonij ad plagam Septentrio-
21 nalem extra velum, * ordinatis corã pro-
poſitionis panibus, ſicut præceperat Do-
22 minus Moyſi. * Poſuit & candelabrum in
C tabernaculo teſtimonij è regione menſæ
23 in parte auſtrali, * locatis per ordinem
24 lucernis, iuxta præceptum Domini. * Po-
ſuit & altare aureum ſub tecto teſtimo-
25 nij contra velum, * & adoleuit ſuper eo
incenſum aromatum, ſicut iuſſerat Do-
26 minus Moyſi. * Poſuit & tentorium in in-
27 troitu tabernaculi teſtimonij, * & altare
holocauſti in veſtibulo teſtimonij, offe-
rens in eo holocauſtum, & ſacrificia, vt
28 Dominus imperauerat. * Labrum quoque
D ſtatuit inter tabernaculum teſtimonij &
29 altare, implens illud aqua. * Lauerúntque
Moyſes & Aaron ac filij eius manus ſuas
30 & pedes, * cùm ingrederentur tectum fœ-
deris, & accederent ad altare, ſicut præ-
31 ceperat Dominus Moyſi. * Erexit &
atrium per gyrum tabernaculi & altaris,
ducto in introitu eius tentorio. Poſtquam
32 omnia perfecta ſunt, * ‖ operuit nubes ta- ‖ Nu. 9 c.15.
bernaculum teſtimonij, & gloria Domini
33 impleuit illud. * Nec poterat Moyſes in- 3. Reg. 8.b.10.
gredi tectum fœderis, nube operiente o-
mnia, & maieſtate Domini coruſcante,
34 quia cuncta nubes operuerat. * Si quando
nubes tabernaculũ deſerebat, proficiſce-
35 bantur filii Iſrael per turmas ſuas: * ſi
pendebat deſuper, manebant in eodem
36 loco. * Nubes quippe Domini incubabat
per diem tabernaculo, & ignis in nocte,
videntibus cunctis populis Iſrael per cun-
ctas manſiones ſuas.

LIBER LEVITICVS, HEBRAICE Vaicra.

CAPVT I.

1 Vocauit autem Moyſen, & locutus
A eſt ei Dominus de tabernaculo te-
2 ſtimonij, dicens: * Loquere filiis Iſrael,
& dices ad eos: Homo, qui obtulerit
ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus,
id eſt, de bobus & ouibus offerens victi-
3 mas, * ‖ ſi holocauſtum fuerit eius obla- ‖ Exod. 29.b.10
tio, ac de armento; maſculum immacula-
tum offeret ad oſtium tabernaculi teſti-
4 monij, ad placandum ſibi Dominum: * po-
B nétque manum ſuper caput hoſtiæ, & ac-
ceptabilis erit, atque in expiationem eius
5 proficiens. * immolabítque vitulum co-
ram Domino, & offerent filij Aaron ſa-
cerdótes ſanguinem eius, fundentes per
altaris circuitum, quod eſt ante oſtium
6 tabernaculi. * detractáque pelle hoſtiæ,
7 artus in fruſta concident, * & ſubiicient
in altari ignem, ſtrue lignorum antè cõ-
8 poſita: * & mẽbra quæ ſunt cæſa, deſuper
ordi

Digitized by Google

ordinantes,caput videlicet,& cuncta quæ
adherēt iecori,*inteſtinis & pedibus lotis 9
aqua:adolebitque ea ſacerdos ſuper alta- C
re in holocauſtū & ſuauem odorem Do-
mino.* Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, 10
de ouibus ſiue de capris holocauſtū, ma-
ſculum abſque macula offeret:* immola- 11
bitque ad latus altaris , quod reſpicit ad
Aquilonem,coram Domino : ſanguinem
verò illius fundent ſuper altare filij Aa-
ron per circuitum: * diuidéntque mēbra, 12
caput,& omnia quæ adhærent iecori : & D
ponent ſuper ligna , quibus ſubiiciendus
eſt ignis : * inteſtina verò & pedes la- 13
uabunt aqua. Et oblata omnia adolebit
ſacerdos ſuper altare in holocauſtum &
odorem ſuauiſsimum Domino.*Si autem 14
de auibus, holocauſti oblatio fuerit Do-
mino,de turturibus,aut pullis columbæ,
* offeret eam ſacerdos ad altare:& retor- 15
to ad collum capite , ac rupto vulneris
loco , decurrere faciet ſanguinem ſuper
crepidinem altaris:* veſiculam verò gut- 16
turis, & plumas proiiciet prope altare ad
orientalem plagā , in loco in quo cineres
effundi ſolent , * confringetque aſcellas 17
eius,& non ſecabit , neque ferro diuidet
eam , & adolebit ſuper altare,lignis igne
ſuppoſito.Holocauſtū eſt & oblatio ſua-
uiſsimi odoris Domino.

CAP. II.

ANima cùm obtulerit oblationem ſa- 1
crificij Domino , ſimila erit eius o- A
blatio. fundétque ſuper eam oleum , &
ponet thus , * ac deferet ad filios Aaron 2
ſacerdotes:quorum vnus tollet pugillum
plenum ſimilæ & olei , ac totum thus,&
ponet memoriale ſuper altare in odorem
‖ Eccl. 7. ſuauiſsimum Domino. * ‖ quod autem 3
d. 34. reliquum fuerit de ſacrificio , erit Aaron
& filiorum eius , Sanctum ſanctorum de
oblationibus Domini.* Cùm autē obtu- 4
leris ſacrificium coctum in clibano:de ſi- B
mila,panes ſcilicet abſque fermento, cō-
ſperſos oleo , & lagana azyma oleo lita:
* Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimi- 5
læ conſperſæ oleo & abſq; fermento,*di- 6
uides eā minutatim , & fundes ſuper eam
oleum.* Sin autem de craticula fuerit ſa- 7
crificium,æquè ſimila oleo conſpergetur:
* quam offerens Domino,trades manibus 8
ſacerdotis. * Qui cùm obtulerit eam,tol- 9
let memoriale de ſacrificio , & adolebit C
ſuper altare in odorem ſuauitatis Domi-
no : * quidquid autem reliquum eſt , erit 10
Aaron,& filiorum eius,Sanctū ſanctorum
de oblationibus Domini. * Omnis o- 11
blatio , quæ offertur Domino , abſque
fermento fiet , nec quidquam fermenti
ac mellis adolebitur in ſacrificio Domi-
no. * Primitias tantùm eorum offeretis 12
ac munera : ſuper altare verò non im-
ponentur in odorem ſuauitatis. * Quid- 13
Mar. 9. quid obtuleris ſacrificij , ſale condies,nec D
g. 49. auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio
tuo.In omni oblatione tua offeres ſal.* Si 14
autem obtuleris munus primarū frugum
tuarū Domino de ſpicis adhuc virētibus,
torrebis igni, & confringes in morē far-
ris,& ſic offeres primitias tuas Domino,
15 *fundens ſupra oleum , & thus imponēs,
16 quia oblatio Domini eſt, * de qua adole-
bit ſacerdos in memoriam muneris par-
tem farris fracti, & olei,ac totum thus.

CAP. III.

1 QVòd ſi hoſtia pacificorū fuerit eius
A oblatio, & de bobus voluerit offer-
re , marē ſiue feminam, immaculata of-
2 feret coram Domino. * Ponétque ma-
num ſuper caput victimæ ſuæ , quæ im-
molabitur in introitu tabernaculi teſti-
monij, fundéntque filij Aaron ſacerdotes
3 ſanguinem per altaris circuitum.* Et of-
ferent de hoſtia pacificorū in oblationē
Domino , ‖ adipem qui operit vitalia, & ‖ Exod.
quidquid pinguedinis eſt intrinſecus: 29. b. 19.
4 * duos renes cum adipe quo tegūtur ilia,
5 & reticulum iecoris cum renunculis.* a-
B dolebúntq; ea ſuper altare in holocauſtū,
lignis igne ſuppoſito:in oblationem ſua-
6 uiſsimi odoris Domino. * Si verò de oui-
bus fuerit eius oblatio & pacificorū ho-
ſtia,ſiue maſculū obtulerit , ſiue feminā,
7 immaculata erunt. * Si agnum obtulerit
8 coram Domino, * ponet manū ſuā ſuper
caput victimæ ſuæ : quæ immolabitur in
veſtibulo tabernaculi teſtimonij:fūdētq;
filij Aaron ſanguinem eius per circuitum
9 altaris. * Et offerent de pacificorum ho-
ſtia ſacrificium Domino:adipem & cau-
10 dam totā * cum renibus, & pinguedinem
C quæ operit ventrē atq; vniuerſa vitalia,
& vtrúque renunculum cū adipe qui eſt
iuxta ilia, reticulúmque iecoris cum re-
11 nunculis. * & adolebit ea ſacerdos ſuper
altare in pabulū ignis & oblationis Do-
12 mini.* Si capra fuerit eius oblatio,& ob-
13 tulerit eā Domino,* ponet manum ſuam
ſuper caput eius : immolabitque eam in
introitu tabernaculi teſtimonij. Et fun-
D dent filij Aaron ſanguinem eius per alta-
14 ris circuitum. * Tollentque ex ea in pa-
ſtum ignis Dominici , adipem qui operit
ventrem , & qui tegit vniuerſa vitalia,
15 *duos renunculos cum reticulo,quod eſt
ſuper eos iuxta ilia,& aruinā iecoris cum
16 renunculis:* adolebitque ea ſuper altare
ſacerdos,in alimoniam ignis,& ſuauiſsi-
mi odoris.Omnis adeps,Domini erit*iu-
17 re perpetuo in generationibus,& cunctis
habitaculis veſtris : nec ſanguinem nec
adipem omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens:* Loquere filiis Iſrael·Anima,
A quæ peccauerit per ignorantiam , & de
vniuerſis mandatis Domini , quæ præ-
3 cepit vt non fierent,quippiam fecerit:* ſi
ſacerdos , qui vnctus eſt, peccauerit , de-
linquere faciens populum , offeret pro
peccato ſuo vitulum immaculatum Do-
4 mino : * & adducet illum ad oſtiū taber-

Digitized by Google

naculi teſtimonij coram Domino, ponét-
que manum ſuper caput eius, & immo-
labit eum Domino. * Hauriet quoque de 5
ſanguine vituli, inferens illum in taber-
naculum teſtimonij.* Cúmque intinxerit 6
digitum in ſanguine, aſperget eo ſepties B
coram Domino contra velum Sanctuarij.
*ponétque de eodem ſanguine ſuper cor- 7
nua altaris thymiamatis gratiſſimi Do-
mino, quod eſt in tabernaculo teſtimo-
nij, omnem autem reliquum ſanguinem,
fundet in baſim altaris holocauſti in in-
troitu tabernaculi.* Et adipē vituli aufe- 8
ret pro peccato, tā eū qui vitalia operit,
quam omnia quæ intrinſecus ſunt:* duos 9
renunculos, & reticulum quod eſt ſuper
eos iuxta ilia, & adipem iecoris cum re-
nunculis,* ſicut aufertur de vitulo hoſtiæ 10
pacificorum: & adolebit ea ſuper altare C
holocauſti. * Pellem verò & omnes car- 11
nes cum capite & pedibus & inteſtinis &
fimo,* & reliquo corpore, efferet extra 12
caſtra in locum mundum, vbi cineres ef-
fundi ſolent: incendétque ea ſuper ligno-
rum ſtruem, quæ in loco effuſorum cine-
rum cremabuntur.* Quòd ſi omnis turba 13
Iſrael ignorauerit, & per imperitiam fe-
cerit quod contra mādatum Domini eſt,
* & poſtea intellexerit peccatū ſuum, of- 14
feret pro peccato ſuo vitulum, adducétq;
eum ad oſtium tabernaculi. * Et ponent 15
ſeniores populi manus ſuper caput eius D
coram Domino. Immolatóque vitulo in
conſpectu Domini, * inferet ſacerdos, qui 16
vnctus eſt, de ſanguine eius in tabernacu-
lum teſtimonij, * tincto digito aſpergens 17
ſepties contra velum. * ponétque de eo- 18
dē ſanguine in cornibus altaris, quod eſt
corā Domino in tabernaculo teſtimonij:
reliquum autem ſanguinem fundet iuxta
baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in
oſtio tabernaculi teſtimonij.* Omnémq; 19
eius adipem tollet, & adolebit ſuper al-
tare: * ſic faciens & de hoc vitulo quo 20
modo fecit & priùs: & rogante pro eis ſa-
cerdote propitius erit eis Dominus. * I- 21
pſum autem vitulum efferet extra caſtra,
atque cōburet ſicut & priorem vitulum:
quia eſt pro peccato multitudinis. * Si 22
peccauerit princeps, & fecerit vnum è E
pluribus per ignorantiam, quod Domini
lege prohibetur, * & poſtea intellexerit 23
peccatum ſuum; offeret hoſtiā Domino,
hircum de capris immaculatum.* Ponet- 24
que manum ſuā ſuper caput eius: cūque
immolauerit eum in loco vbi ſolet ma-
ctari holocauſtum coram Domino, quia
pro peccato eſt,* tinget ſacerdos digitum 25
in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens
cornua altaris holocauſti, & reliquū fū-
dens ad baſim eius. * Adipem verò ado- 26
lebit ſupra, ſicut in victimis pacificorum
fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos, &
pro peccato eius, & dimittetur ei.* Quod 27
ſi peccauerit anima per ignorantiam, de F
populo terræ, vt faciat quicquam de his
quæ Domini lege prohibentur, atque de-
28 linquat,* & cognouerit peccatum ſuum,
29 offeret capram immaculatam.* Ponétque
manum ſuper caput hoſtiæ quæ pro pec-
cato eſt, & immolabit eam in loco holo-
30 cauſti. * Tolletque ſacerdos de ſanguine
in digito ſuo: & tangēs cornua altaris ho-
locauſti, reliquum fundet ad baſim eius.
31 * Omnem autem adipem auferens, ſicut
G auferri ſolet de victimis pacificorū, ado-
lebit ſuper altare in odorem ſuauitatis
Domino: rogabitque pro eo, & dimitte-
32 tur ei. * Sin autem de pecoribus obtule-
rit victimam pro peccato, ouem ſcilicet
33 immaculatam.* ponet manum ſuper ca-
put eius, & immolabit eam in loco vbi
34 ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ: * Su-
métque ſacerdos de ſanguine eius digito
ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti,
35 reliquum fundet ad baſim eius.* Omnem
quoq; adipem auferēs, ſicut auferri ſolet
adeps arietis, qui immolatur pro pacifi-
cis, cremabit ſuper altare in incenſū Do-
mini: rogabitque pro eo, & pro peccato
eius, & dimittetur ei.

CAP. V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocem
A iurantis, teſtiſque fuerit quod aut ipſe
vidit, aut conſcius eſt: niſi indicauerit,
2 portabit iniquitatem ſuam.* Anima, quæ
tetigerit aliquid immundum, ſiue quod
occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum,
aut quodlibet aliud reptile: & oblita fue-
rit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:
3 * & ſi tetigerit quidquam de immundi-
tia hominis, iuxta omnem impuritatem
qua pollui ſolet, oblitaq; cognouerit po-
4 ſtea, ſubiacebit delicto. Anima, quæ iu-
rauerit, & protulerit labiis ſuis vt vel
malè quid faceret, vel bene, & idipſum
iuramēto & ſermone firmauerit, oblitaq;
5 poſtea intellexerit delictum ſuum, * agat
6 pœnitentiam pro peccato, & * offerat de
B gregibus agnā ſiue caprā, orabitq; pro ea
7 ſacerdos, & pro peccato eius.* ſin autē nō
potuerit offerre pecus, offerat] duos tur- Inf. 12.
tures, vel duos pullos columbarum, Do- d. 8.
mino, vnum pro peccato, & alterū in ho- Luc. 2.
8 locauſtū,* dabitq; eos ſacerdoti: qui pri- d. 4.
mū offerens pro peccato, retorquebit ca-
put eius ad pennulas, ita vt collo hæreat,
9 & non penitus abrumpatur.* Et aſperget
de ſanguine eius parietē altaris: quicquid
autem reliquum fuerit, faciet diſtillare
ad fundamentum eius, quia pro peccato
10 eſt. * Alterum verò adolebit in holocau-
ſtum, vt fieri ſolet, rogabitque pro eo ſa-
cerdos, & pro peccato eius, & dimitte-
11 tur ei.* Quòd ſi non quiuerit manus eius
C duos offerre turtures, aut duos pullos
columbarum, offeret pro peccato ſuo ſi-
milæ partem ephi decimā, non mittet in
eam oleum, nec thuris aliquid imponet,
12 quia pro peccato eſt.* tradétque eā ſacer-
doti: qui plenum ex ea pugillum hauriēs,
cremabit ſuper altare, in monimentum
eius

Digitized by Google

eius qui obtulerit,*rogans pro illo,& ex- 13
pians,reliquam verò partem ipſe habebit
in munere. * Locutúſque eſt Dominus ad 14
Moyſen, dicens: * Anima ſi præuaricans 15
ceremonias,per errorem, in his quæ Do-
mino ſunt ſanctificata,peccauerit, offeret
pro delicto ſuo arietem immaculatum de
gregibus,qui emi poteſt duobus ſiclis,iu- D
xta pódus Sáctuarij:ipſumq; quod intu- 16
lit damni reſtituet, & quintam partem
ponet ſupra,tradens ſacerdoti, qui roga-
bit pro eo offerens arietem,& dimittetur
ei. * Anima ſi peccauerit per ignoran- 17
tiam, feceritque vnum ex his quæ Do-
mini lege prohibentur,& peccati rea in-
tellexerit iniquitatem ſuam, * offeret a- 18
rietem immaculatum de gregibus ſacer-
doti, iuxta menſuram æſtimationémque
peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens
fecerit:& dimittetur ei, * quia per erro- 19
rem deliquit in Dominum.

CAP. VI.

Locutus eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens:*Anima quæ peccauerit,& con- 2
tempto Domino, negauerit proximo A
ſuo depoſitum quod fidei eius creditum
fuerat, vel vi aliquid extorſerit, aut ca-
Num. 5. a. 6. lumniam fecerit,* ſiue rem perditam in- 3
uenerit, & inficians inſuper peierauerit,
& quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in
quibus ſolent peccare homines, * conui- 4
cta delicti, reddet * omnia quæ per frau- 5
dem voluit obtinere,integra, & quintam
inſuper partem domino cui damnum in-
tulerat. * Pro peccato autem ſuo offeret 6
arietem immaculatum de grege, & dabit
eum ſacerdoti,iuxta æſtimationem men-
ſurámq; delicti:* qui rogabit pro eo corã 7
Domino, & dimittetur illi pro ſingulis
quæ faciẽdo peccauit.*Locutúſq; eſt Do- 8
minus ad Moyſen dicens:*Præcipe Aaron 9
& filiis eius:Hæc eſt lex holocauſti:Cre- B
mabitur in altari tota nocte vſq; ad ma-
ne:ignis ex eodẽ altari erit.* veſtietur tu- 10
nica ſacerdos & feminalibus lineis:tollẽt-
que cineres quos vorans ignis exuſſit, &
ponens iuxta altare, * ſpoliabitur priori- 11
bus veſtimẽtis, indutúſq; aliis,efferet eos
extra caſtra,& in loco mundiſsimo vſque
ad fauillam conſumi faciet.*Ignis autem 12
in altari ſemper ardebit,quem nutriet ſa-
cerdos ſubiiciens ligna mane per ſingulos
dies,& impoſito holocauſto,deſuper ado-
lebit adipes pacificorum. * Ignis eſt iſte 13
perpetuus, qui nunquam deficiet in alta-
ri.* Hæc eſt lex ſacrificij & libamentorũ, 14
quæ offerent filij Aaron coram Domino,
& coram altari.* Tollet ſacerdos pugillũ 15
ſimilæ, quæ conſperſa eſt oleo, & totum
thus,quod ſuper ſimilam poſitum eſt: a-
dolebitque illud in altari, in monimentũ
odoris ſuauiſsimi Domino: * reliquam 16
autem partem ſimilæ comedet Aaron,
cum filiis ſuis,abſque fermento,& come-
det in loco Sancto Atrij tabernaculi. C
* Ideo autem non fermentabitur, quia 17

pars eius in Domini offertur incenſum.
Sanctum ſanctorum erit, ſicut pro pec-
18 cato atque delicto. * Mares tantum ſtir-
pis Aaron comedent illud. Legitimum
ac ſempiternum erit in generationibus
veſtris de ſacrificiis Domini: omnis, qui
19 tetigerit illa,ſanctificabitur.*Locutúſque
20 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Hæc
eſt oblatio Aaron,& filiorum eius,quam
offerre debent Domino in die vnctionis
ſuæ. Decimam partem ephi offerent ſi-
milæ in ſacrificio ſempiterno, medium
21 eius manè,& medium eius veſperè:* quæ
in ſartagine oleo conſperſa frigetur.Offe-
ret autem eam calidam in odorem ſua-
22 uiſsimum Domino * ſacerdos, qui iure
patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in
23 altari.* Omne enim ſacrificium ſacerdo-
D tum igne cõſumetur, nec quiſquam co-
24 medet ex eo. * Locutus eſt autem Domi-
25 nus ad Moyſen,dicens:* Loquere Aarõ &
filiis eius:Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato:
In loco vbi offertur holocauſtum,immo-
labitur coram Domino. Sanctũ ſanctorũ
26 eſt. * Sacerdos qui offert, comedet eam
in loco ſancto, in atrio tabernaculi.
27 * Quidquid tetigerit carnes eius, ſancti-
ficabitur. Si de ſãguine illius veſtis fuerit
28 aſperſa, lauabitur in loco ſancto. * Vas
autem fictile, in quo cocta eſt, confrin-
getur.quòd ſi vas æneum fuerit, defrica-
29 bitur,& lauabitur aqua.* Omnis maſcu-
lus de genere ſacerdotali veſcetur de car-
nibus eius, quia Sanctum ſanctorum eſt.
30 * Hoſtia enim quæ cæditur pro peccato, ‖ Heb. 13. b. 11.
‖ cuius ſanguis infertur in tabernaculum Sup. 4. a. 5.
teſtimonij ad expiandum in Sanctuario,
non comedetur,ſed comburetur igni.

CAP. VII.

1 Hæc quoque lex hoſtiæ pro delicto.
2 Sancta ſanctorum eſt: * idcirco vbi
A immolabitur holocauſtum, mactabitur
& victima pro delicto: ſanguis eius per
3 gyrum altaris fundetur. * Offerent ex ea
caudam & adipem qui operit vitalia:
4 *Duos renunculos, & pinguedinem quæ
iuxta ilia eſt, reticulúmque iecoris cum
5 renunculis,*& adolebit ea ſacerdos ſuper
altare: incenſum eſt Domini pro delicto.
6 * Omnis maſculus de ſacerdotali genere,
in loco ſancto veſcetur his carnibus,quia
7 Sanctũ ſanctorum eſt.* Sicut pro peccato
offertur hoſtia, ita & pro delicto vtriuſ-
que hoſtiæ lex vna erit: ad ſacerdotem,
8 qui eam obtulerit, pertinebit. * Sacer-
dos qui offert holocauſti victimam,habe-
9 bit pellem eius.* Et omne ſacrificium ſi-
milæ, quod coquitur in clibano,& quid-
quid in craticula,vel in ſartagine præpa-
ratur, eius erit ſacerdotis à quo offertur:
10 *ſiue oleo conſperſa, ſiue arida fuerint,
B cunctis filiis Aaron menſura æqua per
11 ſingulos diuidetur. * Hæc eſt lex hoſtiæ,
12 pacificorum quæ offertur Domino. * Si
pro gratiarum actione oblatio fuerit,of-
ferent panes abſque fermento conſperſos

 oleo,

d by Google

oleo, & lagana azyma vncta oleo, co-
ctámq; ſimilam, & collyridas olei admi-
ſtione conſperſas:*panes quoque fermen- 13
tatos,cum hoſtia gratiarum, quæ immo-
latur pro pacificis: * ex quibus vnus pro 14
primitiis offeretur Domino,& erit ſacer-
dotis qui fundet hoſtiæ ſanguinem. * cu- 15
ius carnes eadem comedentur die,nec re-
manebit ex eis quidquam vſque manè.*Si 16
voto, vel ſponte quiſpiã obtulerit hoſtiã,
eadem ſimiliter edetur die:ſed & ſi quid
in craſtinum remãſerit, veſci licitum eſt:
* quicquid autem tertius inuenerit dies, 17
ignis abſumet.* ſi quis de carnibus victi- 18
mæ pacificorum die tertio comederit,ir-
rita fiet oblatio, nec proderit offerenti:
quin potiùs quæcumque anima tali ſe e-
dulio cõtaminauerit,præuaricationis rea
erit. * Caro,quæ aliquid tetigerit immũ- 19
dum, non comedetur,ſed cõburetur igni: C
qui fuerit mundus veſcetur ex ea.*Anima 20
polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ
pacificorum,quæ oblata eſt Domino,pe-
ribit de populis ſuis. * Et quæ tetigerit 21
immunditiam hominis,vel iumenti, ſiue
omnis rei quæ polluere poteſt, & come-
derit de huiuſmodi carnibus: interibit
de populis ſuis.*Locutúſque eſt Dominus 22
ad Moyſen dicens: * Loquere filiis Iſrael: 23
Adipem ouis,& bouis,& capræ, non co-
medetis.*Adipem cadaueris morticini,& 24
eius animalis quod à beſtia captum eſt,
habebitis in varios vſus.* Si quis adipem, 25
qui offerri debet in incẽſum Domini,co-
mederit,peribit de populo ſuo. * Sangui- 26
nem quoque omnis animalis non ſumetis
in cibo, tã de auibus quàm de pecoribus.
* Omnis anima, quæ ederit ſanguinem, 27
peribit de populis ſuis. * Locutúſque eſt 28
Dominus ad Moyſen dicens:*Loquere fi- 29
liis Iſrael,dicens:Qui offert victimam pa-
cificorum Domino,offerat ſimul & ſacri-
ficium,id eſt, libamenta eius, * tenebit 30
manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum: D
cúmque ambo oblata Domino conſecra-
uerit,tradet ſacerdoti,* qui adolebit adi- 31
pem ſuper altare, pectuſculum autem e-
rit Aaron,& filiorum eius. * armus quo- 32
que dexter de pacificorum hoſtiis cedet
in primitias ſacerdotis. * Qui obtulerit 33
ſanguinem & adipem, filiorum Aaron,i-
pſe habebit & armum dextrum in portio-
ne ſua. * Pectuſculum enim eleuationis, 34
& armum ſeparationis tuli à filiis Iſ-
raël de hoſtiis eorum pacificis, & dedi
Aaron ſacerdoti, & filiis eius lege perpe-
tua,ab omni populo Iſraël. * Hæc eſt vn- 35
ctio Aaron & filiorum eius in ceremoniis
Domini die qua obtulit eos Moyſes, vt
ſacerdotio fungerentur, * & quæ præce- 36
pit eis dari Dominus à filiis Iſrael reli-
gione perpetua in generationibus ſuis.
* Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificii pro 37
peccato atq; delicto,& pro conſecratione
& pacificorum victimis: * quam conſti- 38
tuit Dominus Moyſi in monte Sinai,
quando mandauit filiis Iſrael vt offer-
rent oblationes ſuas Domino in deſerto
Sinai.

CAP. VIII.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Tolle Aaron cum filiis ſuis,
A veſtes eorum, & vnctionis oleum, vitu-
lum pro peccato,duos arietes, caniſtrum
3 cum azymis,*& congregabis omnem cœ-
4 tum ad oſtiũ tabernaculi. * Fecit Moyſes
vt Dominus imperauerat. Congregatáq;
5 omni turba ante fores tabernaculi, * ait:
Iſte eſt ſermo, quem iuſsit Dominus fie-
6 ri. Statimque obtulit Aaron & filios e-
7 ius.Cúmq; lauiſſet eos:* veſtiuit pontifi-
cẽ ſubucula linea,accingens eũ balteo,&
induẽs eum tunica hyacinthina, & deſu-
8 per humerale impoſuit, * quod aſtringẽs
cingulo aptauit rationali, in quo erat
9 Doctrina & Veritas.* Cidari quoque te-
B xit caput: & ſuper eam,contra frontem,
poſuit laminã aureã conſecratam in ſan-
10 ctificatione, ſicut præceperat ei Domi-
nus. * Tulit & vnctionis oleũ,quo liniuit
tabernaculum cum omni ſupellectili ſua.
11 *Cúmq; ſanctificans aſperſiſſet altare ſe-
ptem vicibus,vnxit illud, & omnia vaſa
12 eius, labrúmq; cum baſi ſua ſanctificauit ‖ *Eccl. 45.c.18.*
13 oleo.*‖ Quod fundens ſuper caput Aarõ,
vnxit eum,& conſecrauit: * filios quoque
eius oblatos veſtiuit tunicis lineis,& cin-
14 xit balteis,impoſuítq; mitras, vt iuſſerat
C Dominus. * Obtulit & vitulum pro pec-
15 cato, cũq; ſuper caput eius poſuiſſet Aa-
ron,& filij eius,manus ſuas, * immolauit
eum:hauriens ſanguinem,& tincto digito
tetigit cornua altaris per gyrum.quo ex-
piato & ſanctificato,fudit reliquum ſan-
16 guinem ad fundamenta eius. * Adipẽ ve-
rò qui erat ſuper vitalia,& reticulum ie-
coris,duóſque renunculos cum aruinulis
17 ſuis,adoleuit ſuper altare:* vitulum cum
pelle & carnibus,& fimo, cremans extra
caſtra,ſicut præceperat Dominus.*Obtu-
18 lit & Arietem in holocauſtum:ſuper cu-
ius caput cùm impoſuiſſent Aaron & fi-
19 lij eius manus ſuas, * immolauit eum,&
fudit ſanguinem eius per circuitum alta-
20 ris.* Ipſúmq; arietem in fruſta concidẽs,
caput eius, & artus, & adipem adoleuit
21 igni,*lotis priùs inteſtinis & pedibus.to-
D túmq; ſimul arietem incendit ſuper alta-
re, eo quòd eſſet holocauſtum ſuauiſsimi
22 odoris Domino,ſicut præceperat ei.*Ob-
tulit & arietem ſecundum, in conſecra-
tione ſacerdotum: poſuerúntque ſuper
caput eius Aaron & filij eius manus ſuas:
23 * quem cùm immolaſſet Moyſes, ſumens
de ſanguine eius, tetigit extremum auri-
culæ dextræ Aaron, & pollicem manus
24 eius dextræ, ſimiliter & pedis: * Obtulit
E & filios Aaron.cúmque de ſanguine arie-
tis immolati tetigiſſet extremum auricu-
læ ſingulorum dextræ, & pollices manus
ac pedis dextri,reliquum fudit ſuper alta-
25 re per circuitum:*adipem verò,& caudã,
omnémque

omnémque pinguedinem quæ operit in-
teſtina: reticulúmq; iecoris, & duos renes
cum adipibus ſuis & armo dextro ſepara-
uit. * Tollens autem de caniſtro azymo- 26
rum, quod erat coram Domino, panem
abſque fermento, & collyridam conſper-
ſam oleo, laganúmq; poſuit ſuper adipes,
& armum dextrum, * tradens ſimul o- 27
mnia Aaron & filiis eius. Qui poſtquam
leuauerunt ea coram Domino, * rurſum 28
ſuſcepta de manibus eorũ, adoleuit ſuper F
altare holocauſti, eo quòd conſecrationis
eſſet oblatio, in odorem ſuauitatis, ſacri-
ficij Domino. * Tulitque pectuſculum ele- 29
uans illud coram Domino, de ariete con-
ſecrationis in partem ſuam, ſicut præce-
perat ei Dominus. * Aſſuménſq; vnguen- 30
tum, & ſanguinẽ qui erat in altari, aſper-
ſit ſuper Aaron & veſtimenta eius, & ſu-
per filios illius ac veſtes eorum. * Cúmque 31
ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit
eis, dicens: Coquite carnes ante fores ta-
bernaculi, & ibi comedite eas: panes quo- G
que conſecrationis edite, qui poſiti ſunt
in caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus,
‖ *Exod.* dicens: ‖ Aaron & filij eius comedent eos:
29.f.32. * quidquid autẽ reliquum fuerit de carne 32
Inf.29. & panibus, ignis abſumet. * De oſtio quo- 33
b.9. que tabernaculi non exibitis ſeptem die-
bus, vſque ad diem quo complebitur tem-
pus conſecrationis veſtræ. ſeptem enim
diebus finitur conſecratio: * ſicut & im- 34
præſentiarum factum eſt, vt ritus ſacrifi-
cij compleretur. * Die ac nocte manebitis 35
in tabernaculo obſeruantes cuſtodias Do-
mini, ne moriamini: ſic enim mihi præce-
ptum eſt. * Fecerúntq; Aaron & filij eius 36
cuncta quæ locutus eſt Dominus per ma-
num Moyſi.

CAP. IX.

Facto autẽ octauo die, vocauit Moyſes 1
Aaron & filios eius, ac maiores natu A
‖ *Exod.* Iſrael, dixítque ad Aaron: * ‖ Tolle de 2
29.a.1. armento vitulum pro peccato, & arietem
in holocauſtum, vtrumque immaculatũ,
& offer illos coram Domino. * Et ad filios 3
Iſrael loqueris: Tollite hircum pro pec-
cato, & vitulum atque agnum anniculos
& ſine macula, in holocauſtum, * bouem 4
& arietem pro pacificis: & immolate eos
coram Domino, in ſacrificio ſingulorum
ſimilam cõſperſam oleo offerentes. hodie
enim Dominus apparebit vobis. * Tule- 5
runt ergo cuncta quæ iuſſerat Moyſes ad B
oſtium tabernaculi: vbi cùm omnis mul-
titudo aſtaret, * ait Moyſes: Iſte eſt ſermo 6
quem præcepit Dominus: facite, & appa-
rebit vobis gloria eius. * Et dixit ad Aa- 7
ron: Accede ad altare, & immola pro pec-
cato tuo: offer holocauſtum, & deprecare
pro te & pro populo. cúmque mactaueris
hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit
Dominus. * Statímque Aaron accedens ad 8
altare, immolauit vitulum pro peccato
ſuo: * cuius ſanguinem obtulerunt ei filij 9
ſui: in quo tingens digitum, tetigit cornua
altaris, & fudit reſiduum ad baſim eius.
10 * Adipémque & renunculos, ac reticulum
iecoris, quæ ſunt pro peccato, adoleuit
ſuper altare, ſicut præceperat Dominus
11 Moyſi: * carnes vero & pellem eius extra
12 caſtra combuſſit igni. * Immolauit & ho-
C locauſti victimam: obtuleruntque ei filij
ſui ſanguinem eius, quem fudit per alta-
13 ris circuitum. * ipſam etiam hoſtiam in
fruſta conciſam, cum capite & membris
ſingulis obtulerunt, quæ omnia ſuper al-
14 tare cremauit igni, * lotis aqua prius in-
15 teſtinis & pedibus. * Et pro peccato po-
puli offerens, mactauit hircũ: expiatoque
16 altari, * fecit holocauſtum, * addens in
17 ſacrificio libamenta, quæ pariter offerun-
tur, & adolens ea ſuper altari, abſque ce-
18 remoniis holocauſti matutini. * Immola-
uit & bouem atque arietem, hoſtias paci-
ficas populi: obtuleruntque ei filij ſui ſan-
guinem, quem fudit ſuper altare in cir-
19 cuitum. * Adipem autem bouis, & cau-
D dam arietis, renunculóſque cum adipibus
20 ſuis, & reticulum iecoris * poſuerunt ſu-
per pectora. cumque cremati eſſent adipes
21 ſuper altare, * pectora eorum, & armos
dextros ſeparauit Aaron, eleuans coram
22 Domino, ſicut præceperat Moyſes. * Et
extendens manus ad populum, benedixit
ei. Sicque completis hoſtiis pro peccato,
23 & holocauſtis, & pacificis, deſcendit. * In-
greſſi autem Moyſes & Aaron in taber-
naculũ teſtimonij, & deinceps egreſſi be-
nedixerunt populo. ‖ Apparuitque gloria ‖ 2.M
24 Domini omni multitudini: * & ecce egreſ- 2.c.11
ſus ignis à Domino, deuorauit holocau-
ſtum, & adipes qui erant ſuper altare.
Quod cùm vidiſſent turbæ, laudauerunt
Dominum, ruentes in facies ſuas.

CAP. X.

1 Arreptiſque Nadab & Abiu filij Aa-
A ron thuribulis, ‖ poſuerunt ignem, ‖ Nu
& incenſum deſuper, offerentes coram 3.a.4
Domino ignem alienum: quod eis præ- 26.g.
2 ceptum non erat. * Egreſſuſque ignis à 1.Par
Domino, deuorauit eos, & mortui ſunt 24.a.
3 coram Domino. * Dixitq; Moyſes ad Aa-
ron: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus:
Sanctificabor in iis qui appropinquãt mi-
hi, & in conſpectu omnis populi glorifi-
4 cabor. Quod audiens tacuit Aaron. * Vo-
catis autem Moyſes Miſaele & Eliſapham
filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite &
tollite fratres veſtros de conſpectu San-
5 ctuarij, & aſportate extra caſtra. * Con-
feſtímque pergentes, tulerunt eos ſicut
iacebant, veſtitos lineis tunicis, & eiece-
6 runt foras, vt ſibi fuerat imperatum. * Lo-
B cutúſque eſt Moyſes ad Aarõ, & ad Elea-
zar, & Ithamar, filios eius: Capita veſtra
nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcin-
dere, ne fortè moriamini, & ſuper omnem
cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri,
& omnis domus Iſrael, plangant incen-
7 dium quod Dominus ſuſcitauit: * vos au-
tem non egrediemini fores tabernaculi:

Digitized by Google

alioquin peribitis : oleum quippe ſanctæ
vnctionis eſt ſuper vos. Qui fecerunt o-
mnia iuxta præceptum Moyſi.*Dixit quo- 8
que Dominus ad Aaron : * Vinum , & o- 9
mne quod inebriare poteſt,non bibetis tu
& filij tui, quando intratis in tabernacu-
lum teſtimonij,ne moriamini : quia præ-
ceptum ſempiternum eſt in generationes
veſtras.* Et vt habeatis ſcientiam diſcer- 10
nendi inter ſanctum & profanum , inter
pollutum & mundum:*doceatiſque filios 11
Iſrael omnia legitima mea quæ locutus
eſt Dominus ad eos per manum Moyſi.
* Locutúſque eſt Moyſes ad Aaron,& ad 12
Eleazar,& Ithamar, filios eius , qui erant C
reſidui: Tollite ſacrificium , quod remáſit
de oblatione Domini , & comedite illud
abſque fermento iuxta altare , quia San-
ctum ſanctorum eſt. * Comedetis autem 13
in loco ſancto : quod datum eſt tibi &
filiis tuis de oblationibus Domini , ſicut
præceptum eſt mihi. * Pectuſculum quo- 14
que quod oblatum eſt, & armum qui ſe-
paratus eſt, edetis in loco mundiſsimo tu
& filij tui , & filiæ tuæ tecum. tibi enim
ac liberis tuis repoſita ſunt de hoſtiis ſa-
lutaribus filiorum Iſrael : eo quod ar- 15
mum & pectus, & adipes qui cremantur
in altari,eleuauerunt coram Domino, &
pertineat ad te,& ad filios tuos,lege per-
2. Mac. 2.c.11. petua, ſicut præcepit Dominus. * ‖ Inter 16
hæc hircum , qui oblatus fuerat pro pec- D
cato, cùm quæreret Moyſes,exuſtum re-
perit : iratúſque contra Eleazar & Itha-
mar filios Aaron , qui remanſerant , ait:
* Cur non comediſtis hoſtiam pro pecca- 17
to in loco ſancto , quæ Sancta ſanctorum
eſt , & data vobis vt portetis iniquitatem
multitudinis,& rogetis pro ea in conſpe-
ctu Domini,* præſertim cùm de ſanguine 18
illius non ſit illatum intra ſancta, & co-
medere debueritis eam in Sanctuario , ſi-
cut præceptum eſt mihi? * Reſpondit Aa- 19
ron : Oblata eſt hodie victima pro pecca-
to,& holocauſtum coram Domino: mihi
autem accidit quod vides. quomodo po-
tui comedere eá,aut placere Domino in
ceremoniis mente lugubri ? * Quod cùm 20
audiſſet Moyſes,recepit ſatisfactionem.

CAP. XI.

LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen 1
& Aaron,dicens : * Dicite filiis Iſrael: 2
Deut. 14.4.3. ‖ Hæc ſunt animalia quę comedere debe- A
tis de cunctis animantibus terræ: * Omne 3
quod habet diuiſam vngulam,& ruminat
in pecoribus , comedetis. * Quidquid 4
autem ruminat quidem , & habet vn-
gulam , ſed non diuidit eam, ſicut came-
lus & cetera,non comedetis illud , & in-
ter immunda reputabitis. * Chœrogryl- 5
lus qui ruminat , vngulámque nõ diuidit,
immundus eſt. * Lepus quoque : nam & 6
ipſe ruminat , ſed vngulam non diuidit.
2. Mac. 6.d.18. * Et ‖ ſus:qui cùm vngulam diuidat , non 7
ruminat. * horũ carnibus non veſcemini, 8
nec cadauera contingetis, quia immunda
B ſunt vobis. * Hæc ſunt quæ gignuntur in
9 aquis , & veſci licitum eſt. Omne quod
habet pinnulas & ſquamas , tam in mari
quàm in fluminibus & ſtagnis,comedetis.
10 * Quidquid autem pinnulas & ſquamas
non habet eorum quæ in aquis mouentur
11 & viuunt, abominabile vobis * execran-
dúmque erit, carnes eorum non comede-
12 tis, & morticina vitabitis.* Cuncta quæ
nõ habent pinnulas & ſquamas in aquis,
13 polluta erunt. * Hæc ſunt quæ de auibus
comedere non debetis , & vitanda ſunt
vobis:Aquilã,& gryphem, & haliæetum,
14 * & miluum ac vulturem iuxta genus
15 ſuum, * & omne coruini generis in ſimi-
16 litudinem ſuam,* ſtruthioné,& noctuam,
& larũ , & accipitrem iuxta genus ſuum:
17 * bubonem,& mergulum,& ibin,* & cy-
18 gnum,& onocrotalum,& porphyrionem,
19 * herodionem & charadrion iuxta genus
C ſuum , vpupam quoque , & veſpertilio-
20 nem. * Omne de volucribus quod gradi-
tur ſuper quattuor pedes , abominabile
21 erit vobis. * Quidquid autem ambulat
quidem ſuper quattuor pedes , ſed habet
longiora retro crura , per quæ ſalit ſuper
22 terram,*comedere debetis, vt eſt bruchus
in genere ſuo,& attacus atque ophioma-
chus,ac locuſta , ſingula iuxta genus ſuũ.
23 * Quidquid autem ex volucribus quat-
tuor tantùm habet pedes , execrabile erit
24 vobis: * & quicumque morticina eorum
D tetigerit,polluetur, & erit immundus vſ-
25 que ad veſperum : * & ſi neceſſe fuerit vt
portet quippiam horum mortuum , laua-
bit veſtimenta ſua, & immundus erit vſq;
26 ad occaſum ſolis. * Omne animal quod
habet quidem vngulam , ſed non diuidit
eam , nec ruminat , immundum erit : &
27 qui tetigerit illud,cõtaminabitur.* Quod
ambulat ſuper manus,ex cunctis animan-
tibus quę incedunt quadrupedia,immun-
dum erit: qui tetigerit morticina eorum,
28 polluetur vſque ad veſperum. * Et qui
portauerit huiuſcemodi cadauera,lauabit
veſtimenta ſua , & immundus erit vſque
ad veſperum : quia omnia hæc immunda
29 ſunt vobis.*Hæc quoque inter polluta re-
B putabuntur de his quæ mouentur in ter-
ra,muſtela & mus & crocodilus, ſingula
30 iuxta genus ſuum , * mygale , & chamæ-
31 leon,& ſtellio,& lacerta,& talpa:*omnia
hæc immunda ſunt. Qui tetigerit morti-
cina eorum,immundus erit vſque ad veſ-
32 perum : * & ſuper quod ceciderit quid-
quam de morticinis eorum , polluetur
tam vas ligneum & veſtimentum , quàm
pelles & cilicia: & in quocúque fit opus,
tingentur aqua , & polluta erunt vſque
ad veſperum, & ſic poſtea mundabuntur.
33 * Vas autem fictile, in quod horum quid-
quam intrò ceciderit,polluetur, & ideir-
34 co frangendum eſt. * Omnis cibus, quem
comedetis,ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua,
immundus erit : & omne liquens quod
bibitur de vniuerſo vaſe , immundum
erit.

Digitized by Google

erit. * Et quidquid de morticinis huiuſ- 35
cemodi ceciderit ſuper illud, immundum F
erit: ſiue clibani, ſiue chytropodes, de-
ſtruentur, & immundi erunt.* Fontes ve- 36
rò & ciſternę, & omnis aquarum congre-
gatio munda erit. Qui morticinum eo-
rum tetigerit, polluetur. * Si ceciderit ſu- 37
per ſementem, non polluet eam. * Si au- 38
tem quiſpiam aqua ſementem perfuderit,
& poſtea morticinis tacta fuerit, illico
polluetur. * Si mortuum fuerit animal, 39
quod licet vobis comedere, qui cadauer
eius tetigerit, immundus erit vſque ad
veſperum: * & qui comederit ex eo quip- 40
piam, ſiue portauerit; lauabit veſtimenta
ſua, & immundus erit vſque ad veſperum.
* Omne quod reptat ſuper terram, abo- 41
minabile erit, nec aſſumetur in cibum. 42
* Quidquid ſuper pectus quadrupes gra- G
ditur, & multos habet pedes ſiue per hu-
mum trahitur, non comedetis, quia abo-
minabile eſt. * Nolite contaminare animas 43
veſtras, nec tangatis quidquam eorum, ne
immundi ſitis. * Ego enim ſum Dominus 44
‖ 1. Pe. Deus veſter: ‖ ſancti eſtote, quia ego ſan-
2. c. 13. ctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in
omni reptili quod mouetur ſuper terram.
* Ego enim ſum Dominus, qui eduxi vos 45
de Terra Aegypti, vt eſſem vobis in Deũ.
Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum. * Iſta 46
eſt lex animantium ac volucrũ, & omnis
animæ viuentis, quæ mouetur in aqua,
& reptat in terra, * vt differentias noue- 47
ritis mundi & immundi, & ſciatis quid
comedere & quid reſpuere debeatis.

CAP. XII.

Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens. * Loquere filiis Iſrael, & di- 2
‖ Luc. 2. ces ad eos: ‖ Mulier, ſi ſuſcepto ſemi- A
c. 22. ne pepererit maſculum, immunda erit
Ioan. 7. ſeptem diebus, iuxta dies ſeparationis
c. 22. menſtruæ. * ‖ Et die octauo circumcide- 3
‖ Luc. 2. tur infantulus: * ipſa verò triginta tribus 4
c. 21. diebus manebit in ſanguine purificationis
ſuæ. Omne ſanctum nõ tanget, nec ingre- B
dietur in Sanctuarium, donec impleantur
dies purificationis ſuæ. * Sin autem femi- 5
nam pepererit, immunda erit duabus heb-
domadibus, iuxta ritum fluxus menſtrui,
& ſexaginta ſex diebus manebit in ſan-
guine purificationis ſuæ. * Cúmq; expleti 6
fuerint dies purificationis ſuæ, pro filio, C
ſiue pro filia, deferet agnum anniculum
in holocauſtum, & pullum columbæ ſiue
turturem pro peccato, ad oſtium taber-
naculi teſtimonij, & tradet ſacerdoti* qui 7
offeret illa coram Domino, & orabit pro
ea, & ſic mundabitur à profluuio ſangui-
nis ſui. iſta eſt lex parientis maſculum D
aut feminam. * Quòd ſi non inuenerit 8
manus eius, nec potuerit offerre agnum,
‖ Sup. 5. ſumet ‖ duos turtures vel duos pullos
c. 11. columbarum, vnum in holocauſtum, &
Luc. 2. alterum pro peccato: orabitque pro ea
d. 24. ſacerdos, & ſic mundabitur.

CAP. XIII.

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, &
2 Aaron, dicens: * Homo, in cuius cute
A & carne ortus fuerit diuerſus color ſiue
puſtula, aut quaſi lucens quippiam, id eſt
plaga lepræ, adducetur ad Aaron ſacer-
dotem, vel ad vnum quemlibet filiorum
3 eius. * Qui cùm viderit lepram in cute, &
pilos in albũ mutatos colorem, ipſámque
ſpeciem lepræ humiliorem cute & carne
reliqua; plaga lepræ eſt, & ad arbitrium
4 eius ſeparabitur. * Sin autem lucens cãdor
fuerit in cute, nec humilior carne reli-
qua, & pili coloris priſtini, recludet eum
5 ſacerdos ſeptẽ diebus. * & conſiderabit die
ſeptimo: & ſiquidẽ lepra vltrà non creue-
rit, nec trãſierit in cute priores terminos,
rurſum recludet eum ſeptem diebus aliis.
6 * Et die ſeptimo contemplabitur: ſi obſcu-
rior fuerit lepra, & non creuerit in cute,
mundabit eum, quia ſcabies eſt: lauabitq;
homo veſtimenta ſua, & mundus erit.
7 * Quòd ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt,
B & redditus munditiæ, iterum lepra cre-
8 uerit; adducetur ad eum, * & immunditiæ
9 condemnabitur. * Plaga lepræ ſi fuerit in
10 homine, adducetur ad ſacerdotẽ, * & vide-
bit eum. Cúmque color albus in cute fue-
rit, & capillorum mutauerit aſpectum,
11 ipſa quoque caro viua apparuerit: * lepra
vetuſtiſſima iudicabitur, atque inolita
cuti. Contaminabit itaque eum ſacerdos,
& non recludet: quia perſpicuæ immun-
12 ditiæ eſt. * Sin autem effloruerit diſcur-
rens lepra in cute, & operuerit omnem
cutem à capite vſque ad pedes, quidquid
13 ſub aſpectum oculorum cadit, * conſide-
rabit eum ſacerdos, & teneri lepra mun-
diſſima iudicabit: eo quòd omnis in can-
dorem verſa ſit, & idcirco homo mundus
14 erit. * Quando verò caro viuens in eo ap-
15 paruerit, * tunc ſacerdotis iudicio pollue-
tur, & inter immundos reputabitur. caro
enim viua ſi lepra aſpergitur, immunda
16 eſt. * Quòd ſi rurſum verſa fuerit in albo-
17 rem, & totum hominem operuerit, * con-
ſiderabit eum ſacerdos, & mundũ eſſe de-
18 cernet. * Caro autẽ & cutis in qua vlcus
19 natũ eſt & ſanatũ, * & in loco vlceris ci-
C catrix alba apparuerit, ſiue ſubruſa, ad-
20 ducetur homo ad ſacerdotẽ: * qui cùm vi-
derit locũ lepræ humiliorẽ carne reliqua,
& pilos verſos in candorem, cõtaminabit
eum: plaga enim lepræ orta eſt in vlcere.
21 * Quòd ſi pilus coloris eſt priſtini, & cica-
trix ſubobſcura, & vicina carne nõ eſt hu-
22 milior, recludet eum ſeptem diebus. * & ſi
quidem creuerit, adiudicabit eum lepræ.
23 * ſin autem ſteterit in loco ſuo, vlceris eſt
24 cicatrix, & homo mundus erit: * Caro au-
tem & cutis quam ignis exuſſerit, & ſa-
nata albã ſiue ruſam habuerit cicatricem,
25 * conſiderabit eam ſacerdos, & ecce verſa
eſt in alborem, & locus eius reliqua cu-
te eſt humilior: contaminabit eum, quia
26 plaga lepræ in cicatrice orta eſt. * Quòd
ſi pilo

ſi pilorum color non fuerit immutatus, D
nec humilior plaga carne reliqua,& ipſa
lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet
eum ſeptem diebus,* & die ſeptimo con- 27
templabitur: ſi creuerit in cute lepra,
contaminabit eum. * ſin autem in loco 28
ſuo candor ſteterit non ſatis clarus, pla-
ga combuſtionis eſt,& idcirco mundabi-
tur, quia cicatrix eſt combuſturæ. * Vir, 29
ſiue mulier,in cuius capite vel barba ger-
minauerit lepra,videbit eos ſacerdos.* & 30
ſiquidem humilior fuerit locus carne re-
liqua,& capillus flauus, ſolitóque ſubti-
lior; contaminabit eos, quia lepra capi-
tis ac barbæ eſt. * Sin autem viderit lo- 31
cum maculæ æqualem vicinæ carni, &
capillum nigrum: recludet eum ſeptem
diebus,* & die ſeptimo intuebitur. Si 32
non creuerit macula,& capillus ſui colo- E
ris eſt,& locus plagę carni reliquæ æqua-
lis: * radetur homo abſque loco maculæ, 33
& includetur ſeptem diebus aliis. * Si die 34
ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in loco
ſuo,nec humilior carne reliqua, munda-
bit eum, lotiſque veſtibus ſuis mundus
erit.*Sin autem poſt emundationem rur- 35
ſus creuerit macula in cute,* non quæret 36
ampliùs vtrùm capillus in flauum colo-
rem ſit immutatus, quia apertè immun-
dus eſt. * Porrò ſi ſteterit macula,& ca- 37
pilli nigri fuerint, nouerit hominem ſa-
natum eſſe, & confidenter eum pronun-
ciet mundum.* Vir,ſiue mulier, in cuius 38
cute candor apparuerit,* intuebitur eos 39
ſacerdos. ſi deprehenderit ſubobſcurum
alborem lucere in cute, ſciat non eſſe le-
pram,ſed maculam coloris cādidi, & ho-
minem mundum.*Vir,de cuius capite ca- 40
pilli fluunt,caluus & mundus eſt:* & ſi à 41
frōte ceciderint pili, recaluaſter & mun-
dus eſt.* Sin autem in caluitio ſiue in re- 42
caluatione albus vel rufus color fuerit F
exortus,* & hoc ſacerdos viderit,cōdem- 43
nabit eum haud dubiè lepræ,quæ orta eſt
in caluitio.* Quicumque ergo maculatus 44
fuerit lepra,& ſeparatus eſt ad arbitrium
ſacerdotis, * habebit veſtimenta diſſuta, 45
caput nudum,os veſte contectum, conta-
minatum ac ſordidum ſe clamabit. * O- 46
mni tempore,quo leproſus eſt,& immun-
dus, ſolus habitabit extra caſtra. * Veſtis 47
lanea ſiue linea,quæ lepram habuerit * in 48
ſtamine atque ſubtegmine, aut certè pel-
lis, vel quidquid ex pelle confectum eſt,
* ſi alba vel rufa macula fuerit infecta, 49
lepra reputabitur,oſtendetúrq; ſacerdoti;
* qui conſideratam recludet ſeptem die- 50
bus: * & die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi 51
deprehenderit creuiſſe, lepra perſeuerans
eſt: pollutum iudicabit veſtimentum &
omne in quo fuerit inuenta: * & idcirco 52
comburetur flammis. * Quod ſi eam vi- 53
derit non creuiſſe,* pręcipiet,& lauabunt 54
id in quo lepra eſt, recludetq; illud ſeptē
diebus aliis:* Et cùm viderit faciem qui- 55
dem priſtinā non reuerſam,nec tamē cre- G
uiſſe leprā, immundum iudicabit,& igne
comburet, eo quòd infuſa ſit in ſuperfi-
56 cie veſtimenti vel per totum, lepra. * Sin
autem obſcurior fuerit locus lepræ,poſt-
quam veſtis eſt lota,abrumpet eum, & à
57 ſolido diuidet. * Quòd ſi vltrà apparuerit
in his locis,quæ priùs immaculata erant,
lepra volatilis & vaga:debet igne cōburi.
58 * ſi ceſſauerit, lauabit aqua ea quæ pura
59 ſunt, ſecundò, & munda erunt, * Iſta eſt
lex lepræ veſtimenti lanei & linei, ſta-
minis, atque ſubtegminis, omniſque ſu-
pellectilis pelliceæ, quomodo mundari
debeat,vel contaminari.

CAP. XIV.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
A dicens: * Hic eſt ritus leproſi quando
2 mundandus eſt: ‖ Adducetur ad ſacerdo- ‖ Matt.
3 tem: * qui egreſſus de caſtris, cùm inue- 8.a.1.
4 nerit lepram eſſe mundatam, * præcipiet Mar.1.
ei qui purificatur, vt offerat duos paſſeres d.40.
viuos pro ſe, quibus veſci licitum eſt, & Luc.5.c.
lignum cedrinum, vermiculúmq; & hyſ- 12.
5 ſopum.* & vnum ex paſſeribus immolari
iubebit in vaſe fictili ſuper aquas viuen-
6 tes:* alium autē viuum cū ligno cedrino,
& cocco & hyſſopo, tinget in ſanguine
7 paſſeris immolati, * quo aſperget illum,
qui mundandus eſt, ſepties, vt iure pur-
getur: & dimittet paſſerem viuum, vt in
8 agrū auolet. * Cùmq; lauerit homo veſti-
menta ſua,radet omnes pilos corporis,&
lauabitur aqua: purificatúſq; ingredietur
caſtra,ita dumtaxat vt maneat extra ta-
9 bernaculum ſuum ſeptem diebus,* & die
ſeptimo radet capillos capitis, barbámq;
B & ſupercilia, ac totius corporis pilos. Et
10 lotis rurſum veſtibus & corpore, * die
octauo aſſumet duos agnos immaculatos,
& ouē anniculam abſque macula, & tres
decimas ſimilæ in ſacrificium, quæ con-
ſperſa ſit oleo, & ſeorſum olei ſextarium.
11 * Cúmque ſacerdos purificans hominem,
ſtatuerit eum, & hæc omnia corā Domi-
12 no in oſtio tabernaculi teſtimonij, * tol-
let agnum, & offeret eum pro delicto,
oleique ſextarium.& oblatis ante Domi-
13 num omnibus, * immolabit agnum, vbi
ſolet immolari hoſtia pro peccato,& ho-
locauſtū,id eſt, in loco ſancto.Sicut enim
pro peccato,ita & pro delicto ad ſacerdo-
tem pertinet hoſtia:Sancta ſanctorum eſt.
14 * Aſſuménſque ſacerdos de ſanguine ho-
ſtię,quæ immolata eſt pro delicto, ponet
ſuper extremum auriculæ dextræ eius
qui mundatur, & ſuper pollices manus
15 dextræ & pedis: * & de olei ſextario mit-
16 tet in manum ſuam ſiniſtram, * tingét-
que digitum dextrum in eo, & aſperget
17 coram Domino ſepties. * quod autem re-
C liquum eſt olei in lęuā manu, fundet ſu-
per extremum auriculæ dextræ eius qui
mūdatur,& ſuper pollices manus ac pedis
dextri, & ſuper ſanguinem qui effuſus eſt
18 pro delicto,* & ſuper caput eius. * Roga-
19 bitq; pro eo corā Domino,& faciet ſacri-
ficium

Digitized by Google

ſiclum pro peccato.tūc immolabit holo-
cauſtum,*& ponet illud in altari cum li- 20
bamentis ſuis, & homo ritè mundabitur.
* Quòd ſi pauper eſt, & nō poteſt manus 21
eius inuenire quæ dicta ſunt, pro delicto
aſſumet agnum ad oblationem, vt roget
pro eo ſacerdos, decimámque partem ſi-
milæ cōſperſæ oleo in ſacrificium, & olei
ſextarium,* ‖ duóſque turtures ſiue duos 22
pullos columbæ, quorum vnus ſit pro
peccato, & alter in holocauſtum: * offe- 23
rétque ea die octauo purificationis ſuæ D
ſacerdoti,ad oſtium tabernaculi teſtimo-
nij coram Domino.* qui ſuſcipiēs agnum 24
pro delicto & ſextarium olei, leuabit ſi-
mul : * immolatóque agno, de ſangui- 25
ne eius ponet ſuper extremum auriculæ
dextræ illius qui mundatur, & ſuper
pollices manus eius ac pedis dextri:* olei 26
verò partem mittet in manum ſuam ſi-
niſtram, * in quo tingens digitum dextræ 27
manus aſperget ſepties coram Domino:
* tangétque extremum dextræ auriculæ 28
illius qui mundatur, & pollices manus
ac pedis dextri, in loco ſanguinis qui ef-
fuſus eſt pro delicto : * reliquam autem 29
partem olei, quæ eſt in ſiniſtra manu,
mittet ſuper caput purificati, vt placet
pro eo Dominum:* & turturem ſiue pul- 30
lum columbę offeret,* vnū pro delicto,& 31
alterum in holocauſtum cum libamentis
ſuis. * Hoc eſt ſacrificium leproſi,qui ha- 32
bere non poteſt omnia in emundationem
ſui. * Locutúſq; eſt Dominus ad Moyſen 33
& Aaron,dicens: * Cùm ingreſſi fueritis 34
Terram Chanaan, quam ego dabo vobis E
in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in
ædibus, * ibit cuius eſt domus, nuncians 35
ſacerdoti,& dicet : Quaſi plaga lepræ vi-
detur mihi eſſe in domo mea. * At ille 36
præcipiet vt efferant vniuerſa de domo,
priuſquam ingrediatur eam, & videat
vtrùm leproſa ſit,ne immunda fiant om-
nia quæ in domo ſunt. Intrabítq; poſtea
vt cōſideret leprā domus:* & cùm viderit 37
in parietibus illius quaſi valliculas pal-
lore ſiue rubore deformes, & humiliores
ſuperficie reliqua, * egredietur oſtiū do- 38
mus, & ſtatim claudet illam ſeptem die-
bus. * Reuerſúſq; die ſeptimo,conſidera- 39
bit eam.ſi inuenerit creuiſſe lepram,* iu- 40
bebit erui lapides in quibus lepra eſt, & F
proiici eos extra ciuitatem in locum im-
mundum : * domum autem ipſam radi 41
intrinſecus per circuitum, & ſpargi pul-
uerem raſuræ extra vrbem in locum im-
mundum, * lapidéſq; alios reponi pro his 42
qui ablati fuerint, & luto alio liniri do-
mum. * Sin autem poſtquam eruti ſunt 43
lapides,& puluis eraſus, & alia terra li-
ta, * ingreſſus ſacerdos viderit reuerſam 44
lepram,& parietes reſperſos maculis, le-
pra eſt perſeuerans, & immunda domus:
* quam ſtatim deſtruēt,& lapides eius ac 45
ligna, atq; vniuerſum puluerem proiiciēt
extra oppidū in locum immundum.* Qui 46

‖ *Sup.5. c.11.12 d.8. Luc 2. d.24.*

intrauerit domum quando clauſa eſt,im-
47 mundus erit vſque ad veſperum : * & qui
dormierit in ea, & comederit quippiam,
48 lauabit veſtimenta ſua. * Quòd ſi introiēs
G ſacerdos viderit lepram non creuiſſe in
domo, poſtquam denuo lita fuerit,puri-
49 ficabit eam reddita ſanitate : & in purifi-
cationē eius ſumet duos paſſeres,lignúm-
que cedrinum,& vermiculum atque hyſ-
50 ſopum : & immolato vno paſſere in vaſe
51 fictili ſuper aquas viuas, * tollet lignum
cedrinum, & hyſſopum, & coccum &
paſſerem viuum, & tinget omnia in ſan-
guine paſſeris immolati, atque in aquis
viuentibus, & aſperget domum ſepties,
52 * purificabitq; eam tam in ſanguine paſ-
ſeris quàm in aquis viuentibus, & in
paſſere viuo, lignóque cedrino & hyſſo-
53 po atque vermiculo. * Cùmque dimiſe-
rit paſſerem auolare in agrū liberè, ora-
54 bit pro domo,& iure mundabitur. * Iſta
55 eſt lex omnis lepræ & percuſſuræ, * le-
56 præ veſtium & domorum, * cicatricis &
erumpentium papularum, lucentis ma-
culæ & in varias ſpecies, coloribus im-
57 mutatis, * vt poſſit ſciri quo tempore
mundum quid,vel immundum ſit.

CAP. XV.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen
2 & Aaron, dicens : * Loquimini filiis
A Iſrael, & dicite eis : Vir, qui patitur flu-
3 xum ſeminis, immundus erit. * Et tunc
iudicabitur huic vitio ſubiacere, cùm
per ſingula momēta adhæſerit carni eius,
4 atque concreuerit fœdus humor.* Omne
ſtratum, in quo dormierit, immundum
5 erit, & vbicumque ſederit. * Si quis ho-
minum tetigerit lectum eius, lauabit ve-
ſtimenta ſua:& ipſe lotus aqua, immun-
6 dus erit vſque ad veſperum. * Si ſederit
vbi ille ſederat, & ipſe lauabit veſtimen-
ta ſua:& lotus aqua, immūdus erit vſque
7 ad veſperum.* Qui tetigerit carnem eius,
lauabit veſtimēta ſua:& ipſe lotus aqua,
8 immundus erit vſq; ad veſperum. * Si ſa-
liuam huiuſcemodi homo iecerit ſuper
eum qui mundus eſt, lauabit veſtimenta
ſua : & lotus aqua, immundus erit vſque
9 ad veſperum. * Sagma, ſuper quo ſederit,
10 immundum erit : * & quidquid ſub eo
B fuerit qui fluxum ſeminis patitur, pollu-
tum erit vſque ad veſperum. Qui porta-
uerit horum aliquid, lauabit veſtimenta
ſua : & ipſe lotus aqua, immundus erit
11 vſque ad veſperum. * Omnis,quem teti-
gerit qui talis eſt, non lotis antè mani-
bus, lauabit veſtimenta ſua : & lotus
aquā,immundus erit vſque ad veſperum.
12 * Vas fictile quod tetigerit, cōfringetur:
13 vas autem ligneum lauabitur aqua. * Si
ſanatus fuerit qui huiuſcemodi ſuſtinet
paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt
emundationem ſui, & lotis veſtibus &
toto corpore in aquis viuentibus, erit
14 mundus. * Die autem octauo ſumet [illegible]

Digitized by

turtures, aut duos pullos columbæ, & ve-
niet in conſpectum Domini ad oſtium ta-
bernaculi teſtimonij, dabitque eos ſacer-
doti. * qui faciet vnũ pro peccato, & al- 15
terum in holocauſtum : rogabitq; pro eo
coram Domino, vt emundetur à fluxu ſe-
minis ſui. * Vir de quo egreditur ſemen 16
coitus, lauabit aqua omne corpus ſuum; C
& immundus erit vſque ad veſperũ.* Ve- 17
ſtem & pellem, quam habuerit, lauabit
aqua, & immunda erit vſque ad veſpe-
rum.* Mulier, cum qua coierit, lauabitur 18
aqua, & immunda erit vſque ad veſpe-
rum.* Mulier, quæ redeũte menſe patitur 19
fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſepara-
bitur.* Omnis qui tetigerit eam, immun- 20
dus erit vſque ad veſperum : * & in quo 21
dormierit vel ſederit diebus ſeparationis
ſuæ, polluetur.* Qui tetigerit lectulũ eius, 22
lauabit veſtiméta ſua : & ipſe lotus aqua,
immundus erit vſque ad veſperum.* Om- 23
ne vas, ſuper quo illa ſederit, quiſquis at-
tigerit, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lo-
tus aqua, pollutus erit vſque ad veſpe-
rum.* Si coierit cum ea vir tempore ſan- 24
guinis menſtrualis, immundus erit ſeptem D
diebus: & omne ſtratum, in quo dormie-
rit, polluetur. * Mulier quæ patitur mul- 25
tis diebus fluxum ſanguinis non in tem-
pore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum
ſanguinem fluere non ceſſat, quãdiu ſub-
iacet huic paſsioni, immunda erit quaſi
ſit in tempore menſtruo.* omne ſtratum 26
in quo dormierit, & vas in quo ſederit,
pollutum erit. * quicumque tetigerit ea, 27
lauabit veſtiméta ſua : & ipſe lotus aqua,
immundus erit vſque ad veſperum. * Si 28
ſteterit ſanguis, & fluere ceſſauerit, nu-
merabit ſeptem dies purificationis ſuæ:
* & die octauo offeret pro ſe ſacerdoti 29
duos turtures, aut duos pullos colum-
barum, ad oſtium tabernaculi teſtimonij:
* qui vnũ faciet pro peccato, & alterum 30
in holocauſtũ, rogabitque pro ea coram
Domino, & pro fluxu immunditiæ eius.
* Docebitis ergo filios Iſrael vt caueant 31
immunditiam, & non moriantur in ſor-
dibus ſuis, cùm polluerint tabernaculum
meũ quod eſt inter eos.* Iſta eſt lex eius, 32
qui patitur fluxum ſeminis, & qui pol-
luitur coitu. * & quæ menſtruis tempo- 33
ribus ſeparatur, vel quæ iugi fluit ſangui-
ne, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAP. XVI.

‖ *Sup. 10.a.12*

Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen 1
‖ poſt mortem duorum filiorum Aa- A
ron, quando offerentes ignem alienum
interfecti ſunt : * & præcepit ei, dicens: 2
Loquere ad Aaron fratrem tuum, ‖ ne
omni tempore ingrediatur Sanctuarium,
quod eſt intra velum coram propitiato-
rio quo tegitur arca, vt non moriatur
(quia in nube apparebo ſuper oraculum)
* niſi hæc antè fecerit: Vitulum pro pec- 3
cato offeret, & arietem in holocauſtum.
[illegible]nica linea veſtietur, feminalib⁹ lineis 4

‖ *Exod. 30.b.10 Heb. 9.b.7.*

verenda celabit: accingetur zona linea, ci-
darim lineã imponet capiti: hæc enim ve-
ſtimenta ſunt ſancta: quibus cunctis, cùm
5 lotus fuerit, induetur. * Suſcipietque ab
B vniuerſa multitudine filiorũ Iſrael duos
hircos pro peccato, & vnum arietem in
6 holocauſtũ.* Cumque obtulerit vitulum,
7 & orauerit pro ſe & pro domo ſua,* duos
hircos ſtare faciet corã Domino in oſtio
8 tabernaculi teſtimonij:* mittenſque ſuper
vtrumq; ſortem, vnã Domino, & alteram
9 capro emiſſario : * cuius exierit ſors Do-
10 mino, offeret illũ pro peccato:* cuius au-
tem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum
viuum coram Domino, vt fundat preces
ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem.
11 * His rite celebratis, offeret vitulum, &
rogãs pro ſe & pro domo ſua, immolabit
12 eũ:* aſſumptoq; thuribulo, quod de pru-
nis altaris impleuerit, & hauriens manu
compoſitum thymiama in incenſum, vl-
13 tra velum intrabit in ſancta : * vt poſitis
C ſuper ignem aromatibus, nebula eorum
& vapor operiat oraculum, quod eſt ſu-
14 pra teſtimonium: & non moriatur.* Tol-
let quoque de ſanguine vituli, & aſperget
digito ſepties contra propitiatorium ad
15 orientem.* Cumq; mactauerit hircũ pro
peccato populi, inferet ſanguinẽ eius in-
tra velum, ſicut præceptum eſt de ſangui-
ne vituli, vt aſpergat è regione oraculi,
16 * & expiet Sanctuarium ab immunditiis
filiorum Iſrael, & à præuaricationibus
eorum, cunctiſq; peccatis. Iuxta hunc ri-
tum faciet tabernaculo teſtimonij, quod
D fixum eſt inter eos in medio ſordium ha-
17 bitationis eorum.* ‖ Nullus hominum ſit ‖ *Luc 1.a.10.*
in tabernaculo, quando pontifex Sãctua-
rium ingreditur, vt roget pro ſe & pro do-
mo ſua, & pro vniuerſo cœtu Iſrael, do-
18 nec egrediatur.* Cùm autẽ exierit ad al-
tare quod coram Domino eſt, oret pro ſe,
& ſumptum ſanguinem vituli atq; hirci
fundat ſuper cornua eius per gyrum:
19 * aſpergénſq; digito ſepties, expiet, & ſan-
ctificet illud ab immũditiis filiorũ Iſrael.
20 * Poſtquam emundauerit Sanctuarium, &
tabernaculum, & altare, tunc offerat hir-
21 cum viuentem: * & poſita vtraque manu
ſuper caput eius, confiteatur omnes ini-
quitates filiorum Iſrael, & vniuerſa de-
licta atq; peccata eorum : quæ imprecans
capiti eius, emittet illum per hominẽ pa-
22 ratum, in deſertum. * Cumq; portauerit
hircus omnes iniquitates eorum in ter-
E ram ſolitariam : & dimiſſus fuerit in de-
23 ſerto, * reuertetur Aaron in tabernacu-
lum teſtimonij, & depoſitis veſtibus qui-
bus prius indutus erat cùm intraret San-
24 ctuarium, relictiſq; ibi, * lauabit carnem
ſuam in loco ſancto, indueturq; veſtibus
ſuis. Et poſtquam egreſſus obtulerit ho-
locauſtum ſuum ac plebis, rogabit tam
25 pro ſe quàm pro populo:* & adipem, qui
oblatus eſt pro peccatis, adolebit ſuper
26 altare. * Ille vero, qui dimiſerit caprum
emiſſa

ed by Google

emiſſariū, lauabit veſtimenta ſua & cor-
pus aqua ; & ſic ingredietur in caſtra. 27
* Vitulum autem & hircum, qui pro pec- F
cato fuerant immolati , & quorum ſan-
guis illatus eſt in Sanctuarium vt expiatio
‖ He. 13. cópleretur, aſportabunt foras caſtra, ‖ &
b. 11. comburent igni tam pelles quàm carnes
eorum ac fimum:* & quicumq; combuſ- 28
ſerit ea, lauabit veſtimenta ſua & carnem
aqua, & ſic ingredietur in caſtra.* Eritque 29
‖ Inf. 23. vobis hoc legitimū ſempiternū : ‖ Menſe
c. 27. ſeptimo, decima die menſis, affligetis ani-
mas veſtras, nullúmque opus facietis, ſiue
indigena , ſiue aduena qui peregrinatur
inter vos. * In hac die expiatio erit ve- 30
ſtri , atque mūdatio ab omnibus peccatis
veſtris : coram Domino mundabimini. G
* ſabbatum enim requietionis eſt , & af- 31
fligetis animas veſtras religione perpetua.
* Expiabit autem ſacerdos , qui vnctus 32
fuerit , & cuius manus initiatæ ſunt vt
ſacerdotio fungatur pro patre ſuo: indue-
turque ſtola linea & veſtibus ſanctis , & 33
expiabit ſanctuarium & tabernaculum
teſtimonij atque altare , ſacerdotes quo-
que & vniuerſum populum.* Eritque vo- 34
bis hoc legitimum ſempiternū , vt oretis
pro filiis Iſrael , & pro cunctis peccatis
eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut
præceperat Dominus Moyſi.

CAP. XVII.

ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens : * Loquere Aaron & filiis 2
eius, & cunctis filiis Iſrael, dicens ad eos: A
Iſte eſt ſermo quem mandauit Dominus,
dicens : * Homo quilibet de domo Iſrael, 3
ſi occiderit bouem aut ouem , ſiue ca-
pram, in caſtris vel extra caſtra , * & non 4
obtulerit ad oſtium tabernaculi oblatio-
nem Domino, ſanguinis reus erit : quaſi
ſi ſanguinem fuderit, ſic peribit de medio
populi ſui.* Ideo ſacerdoti offerre debent 5
filij Iſraël hoſtias ſuas , quas occident in
agro, vt ſanctificētur Domino ante oſtium
tabernaculi teſtimonij , & immolent eas
hoſtias pacificas Domino.* Funderque ſa- 6
cerdos ſanguinem ſuper altare Domini ad B
oſtium tabernaculi teſtimonij , & adole-
bit adipem in odorem ſuauitatis Domi-
no : * & nequaquam vltrà immolabunt 7
hoſtias ſuas dæmonibus, cum quibus for-
nicati ſunt. Legitimum ſempiternum erit
illis & poſteris eorum. * Et ad ipſos di- 8
ces : Homo de domo Iſraël, & de aduenis
qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit
holocauſtum ſiue victimā, * & ad oſtium 9
tabernaculi teſtimonij non adduxerit eā,
vt offeratur Domino, interibit de populo
ſuo. * Homo quilibet de domo Iſraël , & 10
de aduenis qui peregrinantur inter eos, ſi C
comederit ſanguinem, obfirmabo faciem
meam cōtra animam illius, & diſperdam
eam de populo ſuo , * quia anima carnis 11
in ſanguine eſt : & ego dedi illum vobis,
vt ſuper altare in eo expietis pro anima-
bus veſtris, & ſanguis pro animæ piaculo
12 ſit. * Idcirco dixi filiis Iſraël: Omnis ani-
ma ex vobis non comedet ſanguinem, nec
ex aduenis qui peregrinantur apud vos.
13 * Homo quicumque de filiis Iſrael , & de
aduenis qui peregrinantur apud vos , ſi
venatione atque aucupio ceperit feram
vel auem, quibus veſci licitum eſt, fundat
D ſanguinem eius , & operiat illum terra.
14 * ‖ Anima enim omnis carnis in ſangui- ‖ Ge.
ne eſt : vnde dixi filiis Iſraël : Sanguinem a. 4.
vniuerſæ carnis non comedetis , quia Su.
anima carnis in ſanguine eſt: & quicum- 26.
15 que comederit illum , interibit. * Anima
quæ comederit morticinum, vel captum
à beſtia , tam de indigenis , quàm de ad-
uenis , lauabit veſtimenta ſua & ſemet-
ipſum aqua , & contaminatus erit vſque
ad veſperum : & hoc ordine mundus fiet.
16 * Quod ſi non lauerit veſtimenta ſua &
corpus, portabit iniquitatem ſuam.

CAP. XVIII.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen , di-
2 cens: * Loquere filiis Iſrael , & dices
A ad eos: Ego Dominus Deus veſter: * iuxta
3 conſuetudinem Terræ Aegypti , in qua
habitaſtis, non facietis : & iuxta morem
Regionis Chanaan, ad quam ego introdu-
cturus ſum vos, non agetis, nec in legiti-
4 mis eorum ambulabitis. * Facietis iudi-
cia mea , & præcepta mea ſeruabitis , &
ambulabitis in eis. ego Dominus Deus
5 veſter.* ‖ Cuſtodite leges meas atque iu- ‖ Ro.
dicia, quæ faciens homo, viuet in eis. Ego a.5.
6 Dominus. * Omnis homo ad proximam Ezec
ſanguinis ſui non accedet, vt reuelet tur- 20.b
7 pitudinem eius. Ego Dominus. * Turpi- Gal.
tudinem patris tui & turpitudinem ma- 12.
tris tuæ non diſcooperies : mater tua eſt,
8 non reuelabis turpitudinem eius. * Tur-
pitudinē vxoris patris tui non diſcoope-
9 ries: turpitudo enim patris tui eſt. * Tur-
B pitudinem ſororis tuæ ex patre , ſiue ex
matre, quæ domi vel foris genita eſt, non
10 reuelabis. * Turpitudinē filiæ filij tui vel
neptis ex filia non reuelabis : quia turpi-
11 tudo tua eſt: * Turpitudinem filiæ vxoris
patris tui, quam peperit patri tuo , & eſt
12 ſoror tua, non reuelabis. * Turpitudinem
ſororis patris tui non diſcooperies : quia
13 caro eſt patris tui. * Turpitudinem ſoro-
ris matris tuæ non reuelabis, eo quòd ca-
14 ro ſit matris tuæ. * Turpitudinem patrui
tui non reuelabis, nec accedes ad vxorem
eius , quæ tibi affinitate coniungitur.
15 * Turpitudinem nurus tuę non reuelabis,
quia vxor filij tui eſt , nec diſcooperies
16 ignominiam eius. * Turpitudinem vxo-
ris fratris tui non reuelabis : quia turpi-
17 tudo fratris tui eſt. * Turpitudinem vxo-
C ris tuæ & filiæ eius non reuelabis. Fi-
liam filij eius , & filiam filiæ illius non
ſumes, vt reueles ignominiam eius : quia
caro illius ſunt , & talis coitus inceſtus
18 eſt. * Sororē vxoris tuæ in pellicatū illius
non accipies, nec reuelabis turpitudinem
eius

zed by Google

eius adhuc illa viuente. * Ad mulierem 19
quæ patitur menſtrua, non accedes, nec
reuelabis fœditatem eius. * Cum vxore 20
proximi tui non coibis, nec ſeminis
‖ Inf. 20 a. 2. commiſtione macularis. * ‖ De ſemi- 21
ne tuo non dabis vt conſecretur idolo
Moloch, nec polllues nomen Dei tui. Ego
Dominus. * Cum maſculo non commi- 22
ſcearis coitu femineo, quia abominatio
eſt. * Cum omni pecore non coibis, nec 23
maculaberis cum eo. ‖ Mulier non ſuc- D
‖ Inf. 20 c. 16. cumbet iumento, nec miſcebitur ei: quia
ſcelus eſt. * Nec polluamini in omnibus 24
his, quibus contaminatæ ſunt vniuerſæ
gentes, quas ego eiiciam ante conſpectũ
veſtrum,* & quibus polluta eſt terra: cu- 25
ius ego ſcelera viſitabo, vt euomat habi-
tatores ſuos.* Cuſtodite legitima mea at- 26
que iudicia, & non faciatis ex omnibus
abominationibus iſtis, tã indigena quàm
colonus qui peregrinãtur apud vos.* Om- 27
nes enim execrationes iſtas fecerunt ac-
colæ terræ, qui fuerunt ante vos, & pol-
luerunt eam. * Cauete ergo ne & vos 28
ſimiliter euomat, cùm paria feceri-
tis, ſicut euomuit gentem, quæ fuit ante
vos. * Omnis anima, quæ fecerit de 29
abominationibus his quippiam, peri-
bit de medio populi ſui. * Cuſtodite 30
mandata mea. Nolite facere quæ fece-
runt hi qui fuerunt ante vos, & ne pol-
luamini in eis: Ego Dominus Deus ve-
ſter.

CAP. XIX.

‖ 1. Pet. 1. c. 16. Sup. 11. g. 44.
Locutus eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens: * Loquere ad omnem cœtum 2
filiorum Iſrael, & dices ad eos: ‖ San- A
cti eſtote, quia ego ſanctus ſum Domi-
nus Deus veſter. * Vnuſquiſque patrem 3
ſuum & matrem ſuam timeat. Sabbata
mea cuſtodite. Ego Dominus Deus veſter.
* Nolite conuerti ad idola, nec deos con- 4
flatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus
veſter. * Si immolaueritis hoſtiam paci- 5
ficorum Domino, vt ſit placabilis, * eo 6
die quo fuerit immolata, comedetis eam,
& die altero: quidquid autem reſiduum
fuerit in diem tertium, igne comburetis.
* ſi quis poſt biduum comederit ex ea, 7
profanus erit, & impietatis reus: * porta- 8
bitque iniquitatem ſuam, quia ſanctum B
Domini polluit, & peribit anima illa de
‖ Inf. 23 d. 22. populo ſuo. * ‖ Cùmque meſſueris ſegetes 9
terræ tuæ, non tondebis vſque ad ſolũ ſu-
perficiem terræ: nec remanentes ſpicas
colliges.* Neque in vinea tua racemos & 10
grana decidentia congregabis, ſed paupe-
ribus & peregrinis carpenda dimittes: ego
‖ Exod. 20. b. 7. Dominus Deus veſter. * Non facietis fur- 11
tum. Non mentiemini, nec decipiet vnuſ- C
‖ Eccleſ. 10. e. quiſque proximum ſuum. * ‖ Non periu- 12
rabis in nomine meo, nec pollues nomen
‖ Deut. 24. c. 14 Dei tui. ego Dominus. * ‖ Non facies ca- 13
lumniam proximo tuo, nec vi opprimes
Tob. 4. c. 15. eum. ‖ Non morabitur opus mercenarij
tui apud te vſque mane. * Non maledices 14
ſurdo, nec coram cæco pones offendicu-
lum: ſed timebis Dominum Deum tuum,
15 quia ego ſum Dominus.* Nõ facies quod
iniquum eſt, nec iniuſte iudicabis. ‖ Non ‖ Deut. 1. c. 17. & 16. d. 19.
conſideres perſonam pauperis, nec hono-
res vultum potentis. Iuſte iudica proxi-
16 mo tuo.* Non eris criminator, nec ſuſur-
ro in populo. Non ſtabis contra ſangui- ‖ 1. Ioa. 2. b. 11. & 3. c. 15.
17 nem proximi tui. ego Dominus: * Non
oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed
publicè argue eum, ne habeas ſuper illo
18 peccatum. * ‖ Non quæras vltionem, nec Ecc. 19. b. 13.
memor eris iniuriæ ciuium tuorum. ‖ Di- ‖ Luc 17 a.
D liges amicum tuum ſicut teipſum. ego
19 Dominus. * Leges meas cuſtodite. Iu- ‖ Matt. 5. g. 44. 22. d. 40. Ro. 13. c. 9.
mentum tuum nõ facies coire cum alte-
rius generis animantibus. Agrum tuum
non ſeres diuerſo ſemine. Veſte, quæ ex
20 duobus texta eſt, non indueris. * Homo ſi
dormierit cũ muliere coitu ſeminis, quæ
ſit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio
non redempta, nec libertate donata: va-
pulabunt ambo, & non morientur, quia
21 non fuit libera. * pro delicto autem ſuo
E offeret Domino ad oſtium tabernaculi te-
22 ſtimonij arietem:* orabitq; pro eo ſacer-
dos, & pro peccato eius coram Domino,
& repropitiabitur ei, dimittetúrque pec-
23 catum.* Quando ingreſſi fueritis terram,
& plantaueritis in ea ligna pomifera, au-
feretis præputia eorum: poma, quæ ger-
minant, immunda erunt vobis, nec ede-
24 tis ex eis. * Quarto autem anno omnis
fructus eorum ſanctificabitur laudabilis
25 Domino. * Quinto autem anno comede-
tis fructus, congregantes poma quæ pro-
26 ferunt. ego Dominus Deus veſter. * Non
comedetis cum ſanguine. Non augurabi-
27 mini, nec obſeruabitis ſomnia. * Neque
in rotundum attõdebitis comam: nec ra-
28 detis barbam. * Et ſuper mortuo non in-
F cidetis carnem veſtram, neque figuras ali-
quas aut ſtigmata facietis vobis. ego
29 Dominus.* Ne proſtituas filiam tuam, ne
cõtaminetur terra, & impleatur piaculo.
30 * Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium
31 meum metuite. ego Dominus. * Non de-
clinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid
ſciſcitemini, vt polluamini per eos. ego
32 Dominus Deus veſter. * Coram cano ca-
pite conſurge, & honora perſonam ſenis:
& time Dominum Deum tuum. ego ſum
33 Dominus. ‖ * Si habitauerit aduena in ‖ Exod. 22. c. 21
G terra veſtra, & moratus fuerit inter vos,
34 non exprobretis ei: * ſed ſit inter vos
quaſi indigena: & diligetis eum quaſi voſ-
metipſos: fuiſtis enim & vos aduenæ in
Terra Aegypti. ego Dominus Deus ve-
35 ſter. * Nolite facere iniquum aliquid in
iudicio, in regula, in pondere, in men-
36 ſura. * Statera iuſta, & æqua ſint ponde-
ra, iuſtus modius, æquuſque ſextarius.
ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos
37 de Terra Aegypti. * Cuſtodite omnia
præcepta mea, & vniuerſa iudicia, & fa-
cite ea. ego Dominus.

CAP.

CAP. XX.

LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens : * Hæc loqueris filiis Iſrael: 2
Homo de filiis iſrael , & de aduenis A
‖ Sup. 18 c.21. qui habitant in Iſrael,‖ ſi quis dederit de
ſemine ſuo idolo Moloch , morte moria-
tur:populus terræ lapidabit eum.*Et ego 3
ponam faciem meam cõtra illum : ſucci-
damque eũ de medio populi ſui, eo quòd
dederit de ſemine ſuo Moloch, & conta-
minauerit Sanctuariũ meum, ac pollue-
rit nomen ſanctum meum. * Quòd ſi ne- 4
gligens populus terræ,& quaſi paruipen-
dens imperium meũ, dimiſerit hominem
qui dedit de ſemine ſuo Moloch,nec vo-
luerit eum occidere:*ponã faciem meam 5
ſuper hominẽ illũ,& ſuper cognationem
eius,ſuccidámque & ipſum,& omnes qui
conſenſerunt ei vt fornicaretur cum Mo-
loch,de medio populi ſui. * Anima quæ 6
declinauerit ad magos & ariolos,& for-
nicata fuerit cum eis , ponã faciẽ meam
contra eam,& interficiam illam de me-
‖ 1 Pet. 1.c.15. dio populi ſui.*‖Sanctificamini & eſtote 7
ſancti,quia ego ſum Dominus Deus ve-
ſter.* Cuſtodite præcepta mea , & facite 8
ea : Ego Dominus qui ſanctifico vos. B
‖ Exod. 21 c 16. * ‖ Qui maledixerit patri ſuo, aut matri, 9
morte moriatur:patri,matrique maledi-
‖ Mat. 15.c. 4. Mar. 7. b.10. xit,ſanguis eius ſit ſuper eum. * ‖ Si mœ- 10
chatus quis fuerit cum vxore alterius,&
adulterium perpetrauerit cum coniuge
proximi ſui, morte moriãtur & mœchus
‖ Ioan. 8.a.5. Deu. 22 d.22. & adultera.*Qui dormierit cum nouer- 11
ca ſua,& reuelauerit ignominiam patris
ſui,morte moriantur ambo: ſanguis eorũ
ſit ſuper eos.*Si quis dormierit cum nu- 12
ru ſua,vterq;moriatur , quia ſcelus ope-
rati ſunt:ſanguis eorũ ſit ſuper eos.* Qui 13
dormierit cum maſculo coitu femineo,
vterque operatus eſt nefas,morte moriã-
tur:ſit ſanguis eorum ſuper eos:*Qui ſu- 14
pra vxorem filiam, duxerit matrem eius, C
ſcelus operatus eſt:viuus ardebit cum
eis,nec permanebit tantum nefas in me-
dio veſtri.* Qui cum iumento & pecore 15
coierit,morte moriatur:pecus quoq;oc-
‖ Sap. 18. l.23. cidite.*‖Mulier , quæ ſuccubuerit cuili- 16
bet iumento, ſimul interficietur cum eo:
ſanguis eorum ſit ſuper eos.*Qui accepe- 17
rit ſororem ſuam,filiam patris ſui,vel fi-
liam matris ſuæ, & viderit turpitudinem
eius, illaque conſpexerit fratris ignomi-
niam:nefariam rem operati ſunt:occidẽ-
tur in conſpectu populi ſui,eo quòd tur-
pitudinem ſuam mutuò reuelauerint, &
portabunt iniquitatem ſuam.* Qui coie- 18
rit cum muliere in fluxu menſtruo,& re-
uelauerit turpitudinem eius,ipſáque ape-
ruerit fontem ſanguinis ſui , interficien-
tur ambo de medio populi ſui. * Turpi- 19
tudinem materteræ & amitæ tuæ non D
diſcooperies:qui hoc fecerit,ignominiam
carnis ſuæ nudauit,portabunt ambo ini-
quitatem ſuam. * Qui coierit cum vxore 20
patrui , vel auunculi ſui , & reuelauerit
ignominiam cognationis ſuæ , portabunt
ambo peccatum ſuum:abſque liberis mo-
21 rientur.* Qui duxerit vxorem fratris ſui,
rem facit illicitam, turpitudinem fratris
22 ſui reuelauit : abſque liberis erunt. * Cu-
ſtodite leges meas,atque iudicia,& facite
ea:ne & vos euomat terra quam intratu-
23 ri eſtis & habitaturi.*Nolite ambulare in
legitimis nationum, quas ego expulſurus
ſum ante vos.Omnia enim hæc fecerunt,
24 & abominatus ſum eas. * Vobis autem
E loquor : Poſsidete terram eorum , quam
dabo vobis in hæreditatem terram fluen-
tem lacte & melle. ego Dominus Deus
veſter,qui ſeparaui vos à ceteris populis.
25 * Separate ergo & vos iumentum mun-
dum ab immundo , & auem mundam ab
immunda:ne polluatis animas veſtras in
pecore,& auibus,& cunctis quæ mouen-
tur in terra , & quæ vobis oſtendi eſſe
26 polluta. * ‖ Eritis mihi ſancti, quia ſan- ‖ 1. Pet. 1.c.15.
ctus ſum ego Dominus , & ſeparaui vos à
27 ceteris populis,vt eſſetis mei.* ‖ Vir, ſiue ‖ Deu. 18 b.10 1.Reg. 28 b.7.
mulier,in quibus pythonicus,vel diuina-
tionis fuerit ſpiritus , morte moriantur,
lapidibus obruent eos:ſanguis eorum ſit
ſuper illos.

CAP. XXI.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen:
A Loquere ad ſacerdotes filios Aaron,
& dices ad eos : Ne contaminetur
ſacerdos in mortibus ciuium ſuorum,
2 * niſi tantùm in conſanguineis , ac pro-
pinquis,id eſt,ſuper patre,& matre, & fi-
3 lio,& filia,fratre quoque,* & ſorore vir-
4 gine quæ non eſt nupta viro: * ſed nec in
5 principe populi ſui cõtaminabitur.*‖Non ‖ Sup.19 f.27. Ezech. 44.d.20.
radent caput,nec barbam , neque in car-
6 nibus ſuis facient inciſuras.* Sancti erunt
Deo ſuo,& non polluent nomen eius:in-
cenſum enim Domini, & panes Dei ſui
7 offerunt,& ideo ſancti erunt.* ‖ Scortum ‖ Sup 18 f.19.
& vile proſtibulum non ducent vxorem,
nec eam quæ repudiata eſt à marito:quia
8 conſecrati ſunt Deo ſuo , * & panes pro-
B poſitionis offerunt. Sint ergo ſancti,quia
& ego ſanctus ſum, Dominus,qui ſancti-
9 fico eos. * Sacerdotis filia ſi deprehenſa
fuerit in ſtupro, & violauerit nomen pa-
10 tris ſui,flammis exuretur. * Pontifex , id
eſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos,
ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis
oleum,& cuius manus in ſacerdotio con-
ſecratæ ſunt , veſtitúſque eſt ſanctis ve-
ſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, ve-
11 ſtimenta non ſcindet:*& ad omnem mor-
tuum non ingredietur omnino. ſuper pa-
tre quoque ſuo & matre non contamina-
12 bitur.* Nec egredietur de ſanctis , ne pol-
luat Sanctuarium Domini , quia oleum
C ſanctæ vnctionis Dei ſui ſuper eum eſt.
13 ego Dominus. * ‖ Virginem ducet vxo- ‖ Ezech. 44.f.22.
14 rem:* Viduam autem & repudiatam , &
ſordidam,atque meretricem nõ accipiet,
15 ſed puellam de populo ſuo : * ne commi-
ſceat ſtirpem generis ſui vulgo gentis
F ſuæ:

ſuæ: quia ego Dominus qui ſanctifico eũ.
* Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, 16
dicens: Loquere ad Aaron: Homo de ſe- 17
mine tuo per familias qui habuerit ma-
culam, non offeret panes Deo ſuo, * nec 18
accedet ad miniſterium eius: ſi cæcus fue-
rit, ſi claudus, ſi paruo vel grandi, vel tor-
to naſo, * ſi fracto pede, ſi manu, * ſi gib- 19
bus, ſi lippus, ſi albuginem habens in ocu- 20
lo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in
corpore, vel herniosus. Omnis qui ha- 21
buerit maculam de ſemine Aaron ſacer- D
dotis, non accedet offerre hoſtias Domi-
no, nec panes Deo ſuo: * veſcetur tamen 22
panibus qui offeruntur in Sanctuario, * ita 23
dumtaxat, vt intra velum nõ ingrediatur,
nec accedat ad altare, quia maculam ha-
bet, & contaminare non debet Sanctuariũ
meum. Ego Dominus qui ſanctifico eos.
* Locutus eſt ergo Moyſes ad Aaron, & 24
ad filios eius, & ad omnem Iſrael, cuncta
quæ fuerant ſibi imperata.

CAP. XXII.

Locutus quoq; eſt Dominus ad Moy- 1
ſen, dicens: * Loquere ad Aaron & ad 2
filios eius, vt caueant ab his quæ con- A
ſecrata ſunt filiorum Iſrael, & non con-
taminent nomen ſanctificatorum mihi,
quæ ipſi offerunt. ego Dominus. * Dic ad 3
eos, & ad poſteros eorum: Omnis homo,
qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ
conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij
Iſrael Domino, in quo eſt immunditia,
peribit coram Domino. ego ſum Domi-
nus. * Homo de ſemine Aaron, qui fuerit 4
leproſus, aut patiens fluxum ſeminis, non
veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mi-
hi, donec ſanetur. Qui tetigerit immun-
dum ſuper mortuo, & ex quo egreditur
ſemẽ quaſi coitus, * & qui tangit reptile, 5
& quodlibet immundum, cuius tactus eſt
ſordidus, * immundus erit vſque ad ve- 6
ſperum, & non veſcetur his quæ ſancti-
ficata ſunt: ſed cùm lauerit carnem ſuam
aqua, * & occubuerit ſol, tunc munda- 7
tus veſcetur de ſanctificatis, quia cibus il-
lius eſt. * ‖ Morticinum & captum à be- 8
ſtia non comedent, nec polluentur in
eis. ego ſum Dominus. * Cuſtodiant præ- 9
cepta mea, vt non ſubiaceant peccato, & B
moriantur in Sanctuario, cùm polluerint
illud. ego Dominus qui ſanctifico eos.
* Omnis alienigena non comedet de ſan- 10
ctificatis, inquilinus ſacerdotis & mer-
cenarius non veſcentur ex eis. * Quem 11
autem ſacerdos emerit, & qui vernaculus
domus eius fuerit, hi comedent ex eis.
* Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo 12
nupta fuerit: de his quæ ſanctificata ſunt
& de primitiis non veſcetur. * Sin autem 13
vidua, vel repudiata, & abſque liberis, re-
uerſa fuerit ad domum patris ſui: ſicut
puella conſueuerat, aletur cibis patris
ſui. Omnis alienigena comedendi ex eis
non habet poteſtatem. * Qui comederit 14
de ſanctificatis per ignorantiam, addet

‖ Sup. 17. d. 15. Ezech. 44. g. 31. Deu. 14. e. 21.

quintam partem cum eo quod comedit,
15 & dabit ſacerdoti in Sanctuarium. * Nec
contaminabunt ſanctificata filiorum Iſ-
16 rael, quæ offerunt Domino: * ne fortè
C ſuſtineant iniquitatem delicti ſui, cum
ſanctificata comederint. ego Dominus
17 qui ſanctifico eos. * Locutuſque eſt Do-
18 minus ad Moyſen, dicens: * Loquere ad
Aaron & filios eius, & ad omnes filios Iſ-
rael, diceſque ad eos. Homo de domo Iſ-
rael, & de aduenis qui habitãt apud vos,
qui obtulerit oblationem ſuam, vel vota
ſoluens, vel ſponte offerens, quidquid il-
lud obtulerit in holocauſtum Domini,
19 * vt offeratur per vos, maſculus immacu-
latus erit ex bobus, & ouibus, & ex ca-
20 pris: * ſi maculam habuerit, non offeretis, ‖ Deut. 15. d. 20.
21 neque erit acceptabile: * ‖ Homo qui ob- Eccl. 35.
tulerit victimam pacificorum Domino, b. 8.
vel vota ſoluens, vel ſponte offerens, tam
de bobus quàm de ouibus, immaculatum
offeret, vt acceptabile ſit: omnis macula
22 non erit in eo. * Si cæcum fuerit, ſi fra-
ctum, ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut
D ſcabiem, aut impetiginem: non offeretis
ea Domino, nec adolebitis ex eis ſuper
23 altare Domini. * Bouem & ouem, aure &
cauda amputatis, voluntariè offerre po-
tes: votum autem ex eis ſolui non poteſt.
24 * Omne animal, quod vel contritis, vel
tuſis, vel ſectis ablatiſque teſticulis eſt,
non offeretis Domino, & in terra veſtra
25 hoc omnino ne faciatis. * De manu alie-
nigenæ non offeretis panes Deo veſtro, &
quidquid aliud dare voluerit: quia cor-
rupta & maculata ſunt omnia: non ſuſci-
26 pietis ea. * Locutuſque eſt Dominus ad
27 Moyſen, dicens: * Bos, ouis, & capra, cùm
genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub
vbere matris ſuæ: die autem octauo, &
28 deinceps offerri poterunt Domino. * Siue
illa bos, ſiue ouis, non immolabuntur vna
29 die cum fœtibus ſuis. * Si immolaueritis
hoſtiam pro gratiarum actione Domino,
30 vt poſſit eſſe placabilis, * eodem die co-
medetis eam, non remanebit quidquam
31 in mane alterius diei. ego Dominus. * Cu-
ſtodite mãdata mea, & facite ea. ego Do-
32 minus. * Ne polluatis nomen meum ſan-
ctum, vt ſanctificer in medio filiorum Iſ-
33 rael. Ego Dominus qui ſanctifico vos, * &
eduxi de Terra Aegypti, vt eſſem vobis in
Deum. ego Dominus.

CAP. XXIII.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Loquere filiis Iſrael, & di-
A ces ad eos: Hæ ſunt feriæ Domini, quas
3 vocabitis ſanctas. * Sex diebus facietis
opus: dies ſeptimus, quia ſabbati requies
eſt, vocabitur ſanctus. omne opus non
facietis in eo. ſabbatum Domini eſt in
4 cunctis habitationibus veſtris. * Hæ ſunt
ergo feriæ Domini ſanctæ, quas celebrare ‖ Exod.
5 debetis temporibus ſuis. * ‖ Menſe primo, 12. a. 21.
quartadecima die menſis ad veſperum, Nu. 28.
6 Phaſe Domini eſt: * & quintadecima die c. 15.
menſis

Digitized by Google

menſis huius, ſolemnitas azymorum Do-
mini eſt. Septem diebus azyma comede-
tis.*dies primus erit vobis celeberrimus, 7
ſanctúſque: omne opus ſeruile non facie-
tis in eo:*ſed offeretis ſacrificium in igne 8
Domino ſeptem diebus: dies autem ſepti- B
mus erit celebrior & ſanctior : nullúm-
que ſeruile opus facietis in eo.*Locutúſ- 9
que eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
* Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: 10
Cùm ingreſsi fueritis terram, quam ego
dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, fere-
tis manipulos ſpicarum, primitias meſsis
veſtræ, ad ſacerdotem : * qui eleuabit fa- 11
ſciculum coram Domino, vt acceptabile
ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſancti-
ficabit illum. * Atque in eodem die quo 12
manipulus conſecratur, cædetur agnus
immaculatus anniculus in holocauſtum
Domini. * Et libamenta offerentur cum 13
eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in
incenſum Domini, odorémque ſuauiſsi-
mum: liba quoque vini, quarta pars hin.
* Panem, & polentam, & pultes non co- 14
medetis ex ſegete, vſque ad diem qua of-
feretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt C
ſempiternum in generationibus, cunctiſ-
‖ Deut. que habitaculis veſtris. * ‖ Numerabitis 15
16.b.9. ergo ab altero die Sabbati, in quo obtu-
liſtis manipulum primitiarum, ſeptem
hebdomadas plenas, * vſque ad alteram 16
diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id
eſt, quinquaginta dies : & ſic offeretis ſa-
crificium nouum Domino. * ex omnibus 17
habitaculis veſtris, panes primitiarum
duos de duabus decimis ſimilæ fermenta-
tæ, quos coquetis in primitias Domini.
* Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos 18
immaculatos anniculos, & vitulum de
armento vnum, & arietes duos, & erunt
in holocauſtum cum libamentis ſuis, in
odorem ſuauiſsimum Domino.* Facietis 19
& hircum pro peccato, duóſque agnos
anniculos hoſtias pacificorum. * Cúmque 20
eleuauerit eos ſacerdos cum panibus pri- D
mitiarum coram Domino, cedent in vſum
eius.* Et vocabitis hunc diem celeberri- 21
mum, atque ſanctiſsimũ : omne opus ſer-
uile non facietis in eo. Legitimum ſempi-
ternum erit in cunctis habitaculis, & ge-
‖ Sup. nerationibus veſtris.* ‖ Poſtquam autem 22
19.b.9. meſſueritis ſegetem terræ veſtræ, non ſe-
cabitis eam vſque ad ſolum: nec remanen-
tes ſpicas colligetis, ſed pauperibus & pe-
regrinis dimittetis eas. Ego ſum Dominus
Deus veſter. * Locutúſque eſt Dominus 23
‖ Nu. 29 ad Moyſen, dicens: * ‖ Loquere filiis Iſ- 24
a.7. rael: Menſe ſeptimo, prima die menſis, erit
vobis ſabbatum, memoriale, clangentibus
tubis, & vocabitur ſanctum:* omne opus 25
ſeruile non facietis in eo, & offeretis ho-
locauſtum Domino.*Locutúſque eſt Do- 26
‖ Sup. minus ad Moyſen, dicens:* ‖ Decimo die 27
16.b.29 menſis huius ſeptimi, dies expiationum
Nu. 29. erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus: E
a.7. affligetiſque animas veſtras in eo, & of-
28 feretis holocauſtum Domino. * Omne
opus ſeruile non facietis in tempore diei
huius: quia dies propitiationis eſt vt pro-
pitietur vobis Dominus Deus veſter.
29 * Omnis anima, quæ afflicta non fuerit
30 die hac, peribit de populis ſuis : * & quæ
operis quippiã fecerit, delebo eam de po-
31 pulo ſuo. * Nihil ergo operis facietis in
eo: legitimum ſempiternum erit vobis in
cunctis generationibus, & habitationibus
32 veſtris.*ſabbatum requietionis eſt, & af-
F fligetis animas veſtras die nono menſis: A
veſpera vſque ad veſperam celebrabitis
33 ſabbata veſtra. * Et locutus eſt Dominus
34 ad Moyſen, dicens:*Loquere filiis Iſrael:
A quintodecimo die menſis huius ſepti-
mi erunt feriæ tabernaculorum ſeptem
35 diebus Domino. * Dies primus vocabitur Ioan.
celeberrimus atque ſanctiſsimus : omne 7.37.
36 opus ſeruile non facietis in eo. * Et ſe-
ptem diebus offeretis holocauſta Domi-
no. dies quoque octauus erit celeberrimus
atque ſanctiſsimus, & offeretis holocau-
ſtum Domino: eſt enim cœtus atque col-
lectæ : omne opus ſeruile non facietis in
37 eo.*Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabi-
tis celeberrimas atque ſanctiſsimas, offe-
retiſque in eis oblationes Domino, holo-
cauſta & libamenta iuxta ritum vniuſcu-
38 iuſque diei : * exceptis ſabbatis Domini,
doniſque veſtris, & quæ offeretis ex voto,
39 vel quæ ſponte tribuetis Domino. * A
quintodecimo ergo die menſis ſeptimi,
G quando congregaueritis omnes fructus
terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini
ſeptem diebus. die primo & die octauo
40 erit ſabbatum, id eſt requies. * Sumetiſ-
que vobis die primo fructus arboris pul-
cherrimæ, ſpatuláſque palmarum, & ra-
mos ligni denſarum frondium, & ſalices
de torrente, & lętabimini coram Domino
41 Deo veſtro. * celebrabitiſque ſolemnita-
tem eius ſeptem diebus per annum. legi-
timum ſempiternum erit in generationi-
bus veſtris. Menſe ſeptimo feſta celebra-
42 bitis, * & habitabitis in vmbraculis ſe-
ptem diebus. omnis, qui de genere eſt Iſ-
43 rael, manebit in tabernaculis: * vt diſcant
poſteri veſtri, quòd in tabernaculis habi-
tare fecerim filios Iſrael, cùm educerem
eos de Terra Aegypti. ego Dominus Deus
44 veſter. *Locutúſque eſt Moyſes ſuper ſol-
lemnitatibus Domini ad filios Iſrael.

CAP. XXIIII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Præcipe filiis Iſrael, vt affe-
A rant tibi oleum de oliuis puriſsimum,
ac lucidum, ad concinnandas lucernas iu-
3 giter, extra velum teſtimonij in taberna-
culo fœderis.*Ponétq; eas Aaron à veſpe-
re vſque ad mane coram Domino, cultu
rituque perpetuo in generationibus ve-
4 ſtris. * Super candelabrum mundiſsimum
ponentur ſemper in conſpectu Domini.
5 * Accipies quoque ſimilam, & coques

Digitized by Google

ex ea duodecim panes, qui ſinguli habe-
bunt duas decimas: * quorum ſenos al- 6
trinſecus ſuper menſam puriſſimam co- B
ram Domino ſtatues:* & pones ſuper eos 7
thus lucidiſſimum, vt ſit panis in moni-
mentum oblationis Domini.* Per ſingula 8
ſabbata mutabuntur coram Domino ſu-
ſcepti à filiis Iſrael fœdere ſempiterno:
* eruntque Aaron & filiorum eius, vt co- 9
medant eos in loco ſancto: quia Sanctum
ſanctorum eſt de ſacrificiis Domini iure
perpetuo.* Ecce autem egreſſus filius mu- 10
lieris Iſraelitidis, quem pepererat de vi-
ro Aegyptio inter filios Iſrael, iurgatus
eſt in caſtris cum viro Iſraelita. * Cum- 11
que blaſphemaſſet nomen, & maledixiſſet
ei, adductus eſt ad Moyſen. (Vocabatur
autem mater eius Salumith, filia Dabri
de tribu Dan.)* Miſeruntque eum in car- 12
cerem, donec noſſent quid iuberet Domi-
nus.* Qui locutus eſt ad Moyſen,* dicens: 13
Educ blaſphemum extra caſtra, & ponant 14
omnes qui audierunt, manus ſuas ſuper C
caput eius, & lapidet eum populus vni-
uerſus.* Et ad filios Iſrael loqueris: Ho- 15
mo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit
peccatum ſuum:* & qui blaſphemauerit 16
nomen Domini, morte moriatur: lapidi-
bus opprimet eum omnis multitudo, ſiue
ille ciuis, ſiue peregrinus fuerit. Qui bla-
ſphemauerit nomen Domini, morte mo-
‖ Exod. riatur:*‖ Qui percuſſerit, & occiderit ho- 17
21.b.12. minem, morte moriatur:* Qui percuſſe- 18
rit animal, reddet vicarium, id eſt, ani-
mam pro anima.* Qui irrogauerit macu- 19
lam cuilibet ciuium ſuorum: ſicut fecit,
‖ Matt.5. ſic fiet ei:*‖ fracturam pro fractura, ocu- 20
f.39. lum pro oculo, dentem pro dente reſti- D
Exod.21. tuet qualem inflixerit maculam, talem
c.12. ſuſtinere cogetur. * Qui percuſſerit iu- 21
Deu.19. mentum, reddet aliud. Qui percuſſerit
d.21. hominem, punietur. * Aequum iudicium 22
ſit inter vos, ſiue peregrinus, ſiue ciuis
peccauerit: quia ego ſum Dominus Deus
veſter. * Locutuſque eſt Moyſes ad filios 23
Iſrael: & eduxerunt eum, qui blaſphema-
uerat, extra caſtra, ac lapidibus oppreſſe-
runt. Feceruntque filij Iſrael ſicut præce-
perat Dominus Moyſi.

CAP. XXV.

Locutúſq; eſt Dominus ad Moyſen in 1
monte Sinai, dicens: * Loquere filiis 2
Iſrael, & dices ad eos: Quando ingreſſi A
fueritis terram quam ego dabo vobis,
‖ Exo.23.c.12. ‖ ſabbatizes ſabbatum Domino.* Sex an- 3
nis ſeres agrum tuum, & ſex annis puta-
bis vineam tuam, colligeſq; fructus eius:
*ſeptimo autem anno ſabbatum erit ter- 4
ræ, requietionis Domini: agrum nõ ſeres,
& vineam non putabis. * Quæ ſponte gi- 5
gnet humus, non metes: & vuas primitia-
rum tuarum non colliges quaſi vinde-
miam: annus enim requietionis terræ eſt:
*ſed erunt vobis in cibum, tibi & ſeruo 6
tuo, ancillæ & mercenario tuo, & adue-
næ, qui peregrinantur apud te: * iumen- 7
tis tuis, & pecoribus, omnia quæ naſcun-
8 tur, præbebunt cibum.* Numerabis quo-
que tibi ſeptem hebdomadas annorum,
id eſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciunt
9 annos quadraginta nouem: * & clanges
buccina menſe ſeptimo, decima die men-
ſis, propitiationis tempore in vniuerſa
10 terra veſtra.* Sanctificabiſq; annum quin-
B quageſimum, & vocabis remiſſionẽ cun-
ctis habitatoribus terræ tuæ: ipſe eſt
enim iubileus. Reuertetur homo ad poſ-
ſeſſionem ſuam, & vnuſquiſque rediet
11 ad familiam priſtinam: * quia iubileus
eſt & quinquageſimus anus. Non ſeretis
neque metetis ſponte in agro naſcentia,
& primitias vindemiæ non colligetis,
12 * ob ſanctificationem iubilei, ſed ſtatim
13 oblata comedetis. * Anno iubilei redient
14 omnes ad poſſeſſiones ſuas. * quando
vendes quippiam ciui tuo, vel emes ab
eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed iuxta
numerum annorum iubilei emes ab eo,
15 *& iuxta ſupputationem frugum vendet
16 tibi. * Quanto plures anni remanſerint
poſt iubileum, tanto creſcet & pretium:
& quanto minus temporis numeraueris,
tanto minoris & emptio conſtabit. tem-
17 pus enim frugum vendet tibi.* Nolite af-
fligere contribules veſtros, ſed timeat
vnuſquiſque Deum ſuum, quia ego Do-
18 minus Deus veſter.* Facite præcepea mea,
C & iudicia cuſtodite, & implete ea, vt ha-
bitare poſſitis in terra abſque vllo pa-
19 uore, * & gignat vobis humus fructus
ſuos, quibus veſcamini vſq; ad ſaturita-
20 tem, nullius impetum formidãtes.* Quod
ſi dixeritis: Quid comedemus anno ſepti-
mo, ſi non ſeuerimus, neque collegerimus
21 fruges noſtras?* Dabo benedictionẽ meam
vobis anno ſexto, & faciet fructus trium
22 annorum:* ſeretiſq; anno octauo, & co-
medetis veteres fruges vſque ad nonum
annum: donec noua naſcantur, edetis ve-
23 tera. * Terra quoque non vendetur in
perpetuum: quia mea eſt, & vos aduenæ
24 & coloni mei eſtis. * vnde cuncta regio
poſſeſſionis veſtræ ſub redemptionis con-
25 ditione vendetur. * Si attenuatus frater
tuus vendiderit poſſeſſiunculam ſuam, &
voluerit propinquus eius, poteſt redimere
26 quod ille vendiderat.* Sin autem non ha-
buerit proximum, & ipſe pretium ad re-
27 dimendum potuerit inuenire: * compu-
D tabuntur fructus ex eo tempore quo ven-
didit: & quod reliquum eſt, reddet em-
ptori, ſicque recipiet poſſeſſionem ſuam.
28 *quod ſi nõ inuenerit manus eius vt red-
dat pretium, habebit emptor quod eme-
rat, vſque ad annum iubileum. In ipſo
enim omnis vẽditio redibit ad dominum,
29 & ad poſſeſſorem priſtinum.* Qui vendi-
derit domum intra vrbis muros, habebit
licentiam redimendi, donec vnus implea-
30 tur annus.* ſi non redemerit, & anni cir-
culus fuerit euolutus, emptor poſſidebit
eam, & poſteri eius in perpetuum, & re-
dimi

Digitized by Google

dimi non poterit, etiam in iubileo.* Sin 31
autem in villa fuerit domus, quæ muros
non habet, agrorum iure vendetur. ſi antè
redempta non fuerit, in iubileo reuerte-
tur ad dominum.* Aedes Leuitarum, quæ 32
in vrbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi:
* ſi redemptæ non fuerint, in iubileo re- 33
uertentur ad dominos, quia domus vrbiũ
Leuitarum pro poſſeſsionibus ſunt inter E
filios Iſraël. * Suburbana autem eorum 34
nõ veneant, quia poſſeſsio ſempiterna eſt.
* Si attenuatus fuerit frater tuus, & in- 35
firmus manu, & ſuſceperis eum quaſi ad-
uenam & peregrinum, & vixerit tecum,
* ne accipias vſuras ab eo, nec amplius 36
quàm dediſti. Time Deum tuum, vt viue-
re poſsit frater tuus apud te. * Pecuniam 37
tuam non dabis ei ad vſuram, & frugum
ſuperabundantiam non exiges.* Ego Do- 38
minus Deus veſter, qui eduxi vos de Ter- F
ra Aegypti, vt darem vobis Terram Cha-
naan, & eſſem veſter Deus.* Si paupertate 39
compulſus vendiderit ſe tibi frater tuus,
non eum opprimes ſeruitute famulorum,
* ſed quaſi mercenarius & colonus erit: 40
vſque ad annũ iubileum operabitur apud
te,* & poſtea egredietur cum liberis ſuis, 41
& reuertetur ad cognationem, & ad poſ-
ſeſsionẽ patrum ſuorum.* mei enim ſer- 42
ui ſunt, & ego eduxi eos de Terra Aegy-
pti. non veneant conditione ſeruorum:
* ne affligas eum per potentiam, ſed me- 43
tuito Deum tuum.* Seruus & ancilla ſint 44
vobis de nationibus quæ in circuitu ve-
ſtro ſunt.* Et de aduenis qui peregrinan- 45
tur apud vos, vel qui ex his nati fuerint
in terra veſtra, hos habebitis famulos:* & 46
hæreditario iure trãſmittetis ad poſteros,
ac poſsidebitis in æternum. fratres autem
veſtros filios Iſraël ne opprimatis per po-
tentiam. * Si inualuerit apud vos manus 47
aduenæ, atq; peregrini, & attenuatus fra-
ter tuus vendiderit ſe ei, aut cuiquam de G
ſtirpe eius: * poſt venditionem poteſt re- 48
dimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis, redi-
met eum,* & patruus, & patruelis, & cõ- 49
ſanguineus, & affinis. Sin autem & ipſe
potuerit, redimet ſe, * ſupputatis dumta- 50
xat annis à tempore venditionis ſuę vſque
ad annum iubileum: & pecunia, qua
venditus fuerat, iuxta annorum nume-
rum & rationem mercenarij ſupputata.
* Si plures fuerint anni qui remanent vſ- 51
que ad iubileum, ſecundùm hos reddet &
pretium. * ſi pauci, ponet rationem cum 52
eo iuxta annorum numerum, & reddet
emptori quod reliquum eſt annorum,
* quibus antè ſeruiuit mercedib. imputa- 53
tis: non affliget eum violenter in conſpe-
ctu tuo. * Quòd ſi per hæc redimi non 54
potuerit, anno iubileo egredietur cum li-
beris ſuis. * Mei enim ſunt ſerui, filij Iſ- 55
raël, quos eduxi de Terra Aegypti.

§ *Exod.* 20.*a*.3. *Deu*.5.*a* 8. *Pſal*.96.*b*.7.

CAP. XXVI.

Ego Dominus Deus veſter: § Non fa- 1
cietis vobis idolum & ſculptile, nec A
titulos erigetis, nec inſignem lapidem po-
netis in terra veſtra, vt adoretis eum. ego
2 enim ſum Dominus Deus veſter.* Cuſto-
dite ſabbata mea, & pauete ad Sanctua-
3 rium meum. ego Dominus. * § Si in præ-
ceptis meis ambulaueritis, & mandata
mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo
4 vobis pluuias tẽporibus ſuis,* & terra gi-
gnet germen ſuum, & pomis arbores re-
5 plebuntur.* Apprehendet meſsium tritu-
ra vindemiam, & vindemia occupabit ſe-
mentem: & comedetis panem veſtrum in
ſaturitate, & abſque pauore habitabitis
6 in terra veſtra. * Dabo pacem in finibus
B veſtris: dormietis, & non erit qui exter-
reat. Auferam malas beſtias: & gladius
7 nõ tranſibit terminos veſtros.* Perſeque-
mini inimicos veſtros, & corruent coram
8 vobis. * perſequentur quinque de veſtris
centum alienos, & centum de vobis decẽ
millia: cadent inimici veſtri gladio in cõ-
9 ſpectu veſtro.* Reſpiciam vos, & creſcere
faciam: multiplicabimini, & firmabo pa-
10 ctum meum vobiſcum. * Comedetis ve-
tuſtiſsima veterum, & vetera nouis ſu-
11 peruenientibus proiicietis. * Ponam ta-
bernaculum meum in medio veſtri, & nõ
12 abiiciet vos anima mea.* § Ambulabo in-
ter vos, & ero Deus veſter, vóſque eritis
13 populus meus. * § Ego Dominus Deus ve-
ſter: qui eduxi vos de Terra Aegyptiorũ,
ne ſeruiretis eis, & qui confregi catenas
ceruicum veſtrarũ, vt incederetis erecti.
14 * § Quòd ſi non audieritis me, nec fece-
15 ritis omnia mandata mea, * ſi ſpreueritis
C leges meas & iudicia mea contempſeritis
vt non faciatis ea quæ à me conſtituta
ſunt, & ad irritum perducatis pactum
16 meum: * ego quoque hæc faciam vobis:
Viſitabo vos velociter in egeſtate, & ar-
dore, qui conficiat oculos veſtros, & con-
ſumat animas veſtras. Fruſtra ſeretis ſe-
mentem, quæ ab hoſtibus deuorabitur.
17 * Ponam faciem meam cõtra vos & cor-
ruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubiicie-
mini his qui oderunt vos: fugietis, nemi-
18 ne perſequente. * Sin autem nec ſic obe-
dieritis mihi, addam correptiones veſtras
19 ſeptuplum propter peccata veſtra, * &
conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Da-
bóque vobis cælum deſuper ſicut ferrum,
20 & terram æneam. * Cõſumetur incaſſum
D labor veſter, non proferet terra germen,
21 nec arbores poma præbebunt.* Si ambu-
laueritis ex aduerſo mihi, nec volueritis
audire me, addam plagas veſtras in ſeptu-
22 plum propter peccata veſtra:* immittam-
que in vos beſtias agri, quæ conſumant
vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem
cuncta redigant, deſertǽque fiant viæ ve-
23 ſtræ. * Quod ſi nec ſic volueritis recipere
diſciplinam, ſed ambulaueritis ex aduer-
24 ſo mihi: * ego quoque contra vos aduer-
ſus incedam, & percutiam vos ſepties
25 propter peccata veſtra. * inducámque ſu-
per vos gladium vltorem fœderis mei:

Digitized by Google

Cùmque confugeritis in vrbes, mittã pe-
ſtilentiã in medio veſtri, & trademini in
manibus hoſtiũ,* poſtquã cõfregero ba- 26
culum panis veſtri:ita vt decem mulieres
in vno clibano coquant panes, & reddãt
eos ad põdus:& comedetis, & nõ ſatura-
bimini. * Sin autẽ nec per hæc audieritis 27
me,ſed ambulaueritis contra me:*& ego 28
incedã aduerſus vos in furore contrario, E
& corripiã vos ſeptẽ plagis propter pec-
cata veſtra, * ita vt comedatis carnes fi- 29
liorum veſtrorũ & filiarũ veſtrarũ: * de- 30
ſtruam excelſa veſtra, & ſimulachra cõ-
fringam.Cadetis inter ruinas idolorũ ve-
ſtrorũ, & abominabitur vos anima mea,
* in tantum vt vrbes veſtras redigam in 31
ſolitudinem,& deſerta faciant Sanctuaria
veſtra,nec recipiã vltrà odorem ſuauiſſi-
mum.* Diſperdámque terrã veſtram, & 32
ſtupebũt ſuper ea inimici veſtri,cùm ha-
bitatores illius fuerint.* vos autẽ diſper- 33
gam in Gẽtes,& euaginabo poſt vos gla-
dium,eritq; terra veſtra deſerta, & ciui-
tates veſtræ dirutæ. * Tũc placebunt ter- 34
ræ ſabbata ſua cunctis diebus ſolitudinis
ſuæ : quãdo fueritis*in terra hoſtili,ſab- 35
batizabit,& requieſcet in ſabbatis ſolitu-
dinis ſuæ;eo quòd nõ requieuerit in ſab-
batis veſtris quãdo habitabatis in ea. * Et 36
qui de vobis remanſerint,dabo pauorẽ in F
cordibus eorum in regionibus hoſtiũ,ter-
rebit eos ſonitus folij volantis,& ita fu-
gient quaſi gladium:cadent, nullo perſe-
quente,*& corruent ſinguli ſuper fratres 37
ſuos quaſi bella fugientes,nemo veſtrum
inimicis audebit reſiſtere.* peribitis inter 38
Gentes, & hoſtilis vos terra conſumet.
* Quòd ſi & de iis aliqui remanſerint,ta- 39
beſcent in iniquitatibus ſuis,in terra ini-
micorum ſuorum,& propter peccata pa-
trum ſuorum & ſua affligentur : * do- 40
nec confiteantur iniquitates ſuas,& ma-
iorum ſuorum, quibus præuaricati ſunt
in me,& ambulauerunt ex aduerſo mihi.
*Ambulabo igitur & ego contra eos, & 41
inducam illos in terram hoſtilem, donec
erubeſcat incircumciſa mens eorum:tũc
orabunt pro impietatibus ſuis.*Et recor- 42
dabor fœderis mei, quod pepigi cum Ia- G
cob,& Iſaac,& Abraham. Terræ quoque
memor ero : * quæ cùm relicta fuerit ab 43
eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis,pa-
tiens ſolitudinem propter illos. Ipſi verò
rogabunt pro peccatis ſuis,eo quòd abie-
cerint iudicia mea, & leges meas deſpe-
xerint.* Et tamẽ etiã cùm eſſent in terra 44
hoſtili,non penitus abieci eos, neque ſic
deſpexi vt conſumerentur, & irritum fa-
cerem pactum meum cum eis. Ego enim
ſum Dominus Deus eorum,*& recorda- 45
bor fœderis mei priſtini,quãdo eduxi eos
de Terra Aegypti in conſpectu Gentium,
vt eſſem Deus eorum.ego Dominus.Hæc
ſunt iudicia atque præcepta & leges,quas
dedit Dominus inter ſe & filios Iſraël in
monte Sinai per manum Moyſi.

CAP. XXVII.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
A dicens : * Loquere filiis Iſraël,& di-
2 ces ad eos : Homo qui votum fecerit, &
ſpoponderit Deo animam ſuam, ſub
3 æſtimatione dabit pretium. * Si fuerit
maſculus à vigeſimo anno vſque ad ſexa-
geſimũ annum,dabit quinquaginta ſiclos
4 argenti ad menſuram Sanctuarij:* ſi mu-
5 lier,triginta. * A quinto autẽ anno vſque
ad vigeſimum, maſculus dabit viginti ſi-
6 clos,femina decem.*Ab vno mente vſque
ad annũ quintum,pro maſculo dabuntur
7 quinque ſicli : pro femina,tres.* Sexage-
narius & vltra maſculus dabit quindecim
8 ſiclos : femina decem. * Si pauper fuerit,
& æſtimationem reddere non valebit,
ſtabit coram ſacerdote : & quantum ille
æſtimauerit,& viderit eum poſſe reddere,
9 tantum dabit.* Animal autem,quod im-
molari poteſt Domino, ſi quis vouerit,
10 ſanctum erit. * & mutari non poterit, id
eſt,nec melius malo,nec peius bono:quòd
ſi mutauerit, & ipſum quod mutatũ eſt,
& illud pro quo mutatũ eſt, conſecratũ
11 erit Domino.* Animal immundum,quod
B immolari Domino non poteſt,ſi quis vo-
12 uerit, adducetur ante ſacerdotem. * qui
iudicans vtrùm bonum an malum ſit,
13 ſtatuet pretium.* quòd ſi dare voluerit is
qui offert, addet ſupra æſtimationem
14 quintam partem. * Homo ſi vouerit do-
mum ſuam, & ſanctificauerit Domino,
conſiderabit eam ſacerdos vtrùm bona
an mala ſit, & iuxta pretium quod ab eo
15 fuerit conſtitutum, venundabitur : * ſin
autem ille qui vouerat,voluerit redimere
eam, dabit quintam partem æſtimatio-
16 nis ſupra, & habebit domum. * Quòd ſi
agrum poſſeſſionis ſuæ vouerit,& conſe-
crauerit Domino ; iuxta menſuram ſe-
mentis æſtimabitur pretium. ſi triginta
modiis hordei ſeritur terra, quinquagin-
17 ta ſiclis venundetur argenti.* Si ſtatim ab
anno incipientis iubilei vouerit agrum,
quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur.
18 * ſin autem poſt aliquantum temporis:
ſupputabit ſacerdos pecuniam iuxta an-
norum,qui reliqui ſunt, numerum,vſque
ad iubileum, & detrahetur ex pretio.
19 * Quòd ſi voluerit redimere agrum ille
C qui vouerat, addet quintam partem æſti-
20 matæ pecuniæ, & poſſidebit eum. * Sin
autem noluerit redimere, ſed alteri cui-
libet fuerit venundatus, vltra eum qui
21 vouerat redimere non poterit:* quia cùm
iubilei venerit dies,ſanctificatus erit Do-
mino, & poſſeſſio conſecrata ad ius per-
22 tinet ſacerdotum.* Si ager emptus eſt, &
non de poſſeſſione maiorum ſanctifica-
23 tus fuerit Domino, * ſupputabit ſacerdos
iuxta annorum numerum vſque ad iu-
bileum,pretium:& dabit ille qui vouerat
24 eum,Domino. * in iubileo autem reuer-
tetur ad priorem dominum,qui vendide-
rat eum,& habuerat in ſorte poſſeſſionis
ſuæ.

Digitized by Google

ſuæ.* Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij 25
‖ Exod. ponderabitur. ‖ Siclus viginti obolos ha-
30.b.13 bet. * Primogenita quæ ad Dominum 26
Num.3. pertinēt,nemo ſanctificare poterit & vo-
g.47. uere:ſiue bos , ſiue ouis fuerit , Domini
Ezec ſunt.*Quòd ſi immundum eſt animal,re- 27
45.d. dimet qui obtulit, iuxta æſtimationem D
12. tuam, & addet quintam partem pretij. ſi
redimere noluerit, vendetur alteri quan-
‖ Ioſ.6. tocumque à te fuerit eſtimatum.*‖Omne 28
c.17.d. quod Domino conſecratur , ſiue homo
25 fuerit,ſiue animal,ſiue ager,nō vendetur,
nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit
cōſecratum,ſanctum ſanctorum erit Do-
mino.*Et omnis conſecratio, quæ offer- 29
tur ab homine,non redimetur,ſed morte
morietur. * Omnes decimæ terræ,ſiue de 30
frugibus,ſiue de pomis arborum,Domini
ſunt,& illi ſanctificantur.* Si quis autem 31
voluerit redimere decimas ſuas , addet
quintam partem earum. * Omnium de- 32
cimarum bouis & ouis & capræ,quæ ſub
paſtoris virga tranſeunt , quidquid deci-
mum venerit, ſanctificabitur Domino.
* Non eligetur nec bonum nec malū, nec 33
altero cōmutabitur. ſi quis mutauerit,&
quod mutatū eſt, & pro quo mutatū eſt,
ſanctificabitur Domino,& nō redimetur.
* Hæc ſūt præcepta,quæ mādauit Domi- 34
nus Moyſi ad filios Iſraël,in monte Sinai.

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPVT I.

Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen 1
in deſerto Sinai in tabernaculo fœ- A
deris prima die menſis ſecundi,anno al-
tero egreſsionis eorum ex Aegypto , di-
‖ Exod. cens:*‖Tollite ſummam vniuerſæ cōgre- 2
30. b. gationis filiorū Iſraël per cognationes &
12. domos ſuas,& nomina ſingulorū , quid-
quid ſexus eſt maſculini * a vigeſimo an- 3
no & ſupra , omnium virorum fortiū ex
Iſraël,& numerabitis eos per turmas ſuas
tu & Aaron.*Eruntque vobiſcum princi- 4
pes tribuum ac domorum in cognationi-
bus ſuis,* quorum iſta ſunt nomina : De 5
Ruben,Eliſur filius Sedeur. * de Simeon, B
Salamiel filius Suriſaddai. * de Iuda, Na- 6
haſſon filius Aminadab.*de Iſſachar,Na- 7
thanaël filius Suar. * de Zabulon , Eliab 8
filius Helon.* Filiorum autem Ioſeph,de 9
Ephraim,Eliſama filius Ammiud. de Ma- 10
naſſe,Gamaliel filius Phadaſſur.* De Bē- 11
iamin,Abidan, filius Gedeonis. * de Dan, 12
Ahiezer filius Ammiſaddai.*de Aſer,Phe- 13
giel filius Ochran.*de Gad,Eliaſaph filius 14
Duel. * de Nephthali , Ahira filius Enan. 15
* Hi nobiliſsimi principes multitudi- 16
nis per tribus & cognationes ſuas, & ca-
pita exercitus Iſraël : * quos tulerunt 17
Moyſes & Aaron cum omni vulgi multi-
18 tudine:*& cōgregauerunt primo die mē-
ſis ſecundi,recenſentes eos per cognatio-
nes , & domos , ac familias,& capita,&
nomina ſingulorum à vigeſimo anno &
19 ſupra,*ſicut præceperat Dominus Moyſi.
C Numeratique ſunt in deſerto Sinai. * De
20 Ruben primogenito Iſraëlis per genera-
tiones & familias ac domos ſuas, & no-
mina capitum ſingulorū, omne quod ſe-
xus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſu-
21 pra,procedentiū ad bellum, quadraginta
22 ſex millia quingenti.* De filiis Simeō per
generationes & familias ac domos co-
gnationū ſuarum recēſiti ſunt per nomi-
na & capita ſingulorum, omne quod ſe-
xus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſu-
23 pra,procedentium ad bellum,*quinqua-
24 ginta nouē millia trecenti.*De filiis Gad
per generationes & familias ac domos
cognationum ſuarū recēſiti ſunt per no-
mina ſingulorū à viginti annis & ſupra,
25 omnes qui ad bella procederent , * qua-
draginta quinq; millia ſexcēti quinqua-
26 ginta.* De filiis Iuda per generationes &
D familias ac domos cognationum ſuarum,
per nomina ſingulorū à vigeſimo anno &
ſupra,omnes qui poterāt ad bella proce-
27 dere,* recēſiti ſunt ſeptuaginta quattuor
28 millia ſexcēti. * De filiis Iſſachar,per ge-
nerationes & familias ac domos cogna-
tionū ſuarū , per nomina ſingulorū à vi-
geſimo anno & ſupra,omnes qui ad bella
29 procederent,*recenſiti ſunt quinquagin-
30 ta quattuor millia quadringenti. * De fi-
liis Zabulon per generationes & familias
ac domos cognationum ſuarum recenſiti
ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo
anno & ſupra,omnes qui poterāt ad bel-
31 la procedere,* quinquaginta ſeptē millia
32 quadringenti.* De filiis Ioſeph , filiorum
E Ephraim per generationes & familias ac
domos cognationū ſuarum recenſiti ſunt
per nomina ſingulorum à vigeſimo anno
& ſupra,omnes qui poterāt ad bella pro-
33 cedere , * quadraginta millia quingenti.
34 *Porrò filiorū Manaſſe per generationes
& familias ac domos cognationum ſua-
rum recenſiti ſunt per nomina ſingulorū
à viginti annis,& ſupra,omnes qui pote-
35 rāt ad bella procedere,*triginta duo mil-
36 lia ducēti.*De filiis Bējamin per genera-
tiones & familias ac domos cognationū
ſuarū recēſiti ſunt nominibus ſingulorū
à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui po-
37 terāt ad bella procedere,*triginta quinq;
38 millia quadringēti.*De filiis Dan per ge-
nerationes & familias ac domos cogna-
tionū ſuarū recēſiti ſūt nominibus ſingu-
lorū à vigeſimo anno & ſupra,omnes qui
39 poterāt ad bella procedere,*ſexagintaduo
40 millia ſeptingenti.* De filiis Aſer per ge-
F nerationes & familias ac domos cogna-
tionū ſuarū recēſiti ſunt per nomina ſin-
gulorū à vigeſimo anno & ſupra, omnes
41 qui poterāt ad bella procedere,* quadra-
42 ginta millia & mille quingenti.* De filiis

Digitized by Google

Nephthali per generationes & familias
ac domos cognationum ſuarum recenſiti
ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo
anno & ſupra,omnes qui poterāt ad bel-
la procedere, * quinquaginta tria millia 43
quadringenti.* Hi ſunt quos numeraue- 44
runt Moyſes & Aaron,& duodecim prin-
cipes Iſrael, ſingulos per domos cogna-
tionū ſuarum.* Fueruntq; omnis nume- 45
rus filiorum Iſraël per domos & familias
ſuas à vigeſimo anno & ſupra,qui pote-
rant ad bella procedere, * ſexcenta tria 46
millia virorum quingenti quinquaginta.
* Leuitæ autem in tribu familiarum ſua- 47
rum non ſunt numerati cum eis.* Locu- 48
túſq; eſt Dominus ad Moyſē,dicēs:* Tri- G
bū Leui noli numerare,neq; pones ſum- 49
mam eorum cum filiis Iſraël:*ſed conſti- 50
tue eos ſuper tabernaculum teſtimonij &
cuncta vaſa eius,& quidquid ad ceremo-
nias pertinet. Ipſi portabunt tabernacu-
lum & omnia vtenſilia eius : & erunt in
miniſterio,ac per gyrum tabernaculi me-
tabuntur. * Cùm proficiſcendum fuerit, 51
deponent Leuitæ tabernaculum:cùm ca-
ſtrametandum,erigent,quiſquis externo-
rum acceſſerit,occidetur.*Metabūtur au- 52
tē caſtra filij Iſraël vnuſquiſque per tur-
mas & cuneos atq; exercitū ſuum.* Por- 53
ro Leuitæ per gyrum tabernaculi figent
tentoria, ne fiat indignatio ſuper multi-
tudinem filiorum Iſraël, & excubabunt
in cuſtodiis tabernaculi teſtimonij. * Fe- 54
cerunt ergo filij Iſraël iuxta omnia quæ
præceperat Dominus Moyſi.

CAP. II.

Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen 1
& Aaron, dicens : * Singuli per tur- 2
mas, ſigna atque vexilla, & domos co- A
gnationum ſuarum,caſtrametabuntur fi-
lij Iſraël,per gyrum tabernaculi fœderis.
*Ad Orientē Iudas figet tentoria per tur- 3
mas exercitus ſui:eritq; princeps filiorū
eius Nahaſſon filius Aminadab. * & o- 4
mnis de ſtirpe eius ſumma pugnantium,
ſeptuaginta quattuor millia ſexcēti.*Iux- 5
ta eum caſtrametati ſunt de tribu Iſſa-
char,quorum princeps fuit Nathanael fi-
lius Suar. * & omnis numerus pugnato- 6
rum eius, quinquaginta quattuor millia
quadringenti.*In tribu Zabulon princeps 7
fuit Eliab filius Helon. * Omnis de ſtirpe 8
eius exercitus pugnatorum quinquaginta
ſeptem millia quadringenti. * Vniuerſi 9
qui in caſtris Iudæ enumerati ſunt, fue-
runt centum octoginta ſex millia qua-
dringenti:& per turmas ſuas primi egre-
dientur.* In caſtris filiorū Ruben ad me- 10
ridianam plagam erit princeps Eliſur fi- B
lius Sedeur.*& cunctus exercitus pugna- 11
torū eius qui numerati ſunt,quadraginta
ſex millia quingenti. * Iuxta eum caſtra- 12
metati ſunt de tribu Simeon : quorum
princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai.
* & cunctus exercitus pugnatorum eius 13
qui numerati ſunt, quinquaginta nouem
14 millia trecenti. * In tribu Gad princeps
15 fuit Eliaſaph filius Duel.*& cūctus exer-
citus pugnatorū eius qui numerati ſunt,
quadraginta quinq; millia ſexcēti quin-
16 quaginta. * Omnes qui recenſiti ſunt in
caſtris Ruben, cētum quinquaginta mil-
lia & mille quadringenti quinquaginta
per turmas ſuas : in ſecūdo loco proficiſ-
17 cētur.*Leuabitur autē tabernaculum te-
ſtimonij per officia Leuitarum & turmas
eorum.quomodo erigetur,ita & depone-
tur.Singuli per loca & ordines ſuos pro-
18 ficiſcētur.*Ad occidentalē plagā erūt ca-
C ſtra filiorū Ephraim,quorū princeps fuit
19 Eliſama filius Ammiud.* cunctus exerci-
tus pugnatorum eius,qui numerati ſunt,
20 quadraginta millia quingenti.* Et cū eis
tribus filiorum Manaſſe, quorū princeps
21 fuit Gamaliel filius Phadaſſur. * cūctúſq;
exercitus pugnatorum eius qui numerati
22 ſunt,trigintaduo millia ducenti.* In tri-
bu filiorum Benjamin princeps fuit Abi-
23 dā filius Gedeonis.* & cunctus exercitus
pugnatorum eius qui recenſiti ſunt, tri-
24 gintaquinq; millia quadringēti.* Omnes
qui numerati ſunt in caſtris Ephraim,
centum octo millia centum per turmas
25 ſuas:tertij proficiſcentur. * Ad Aquilonis
partem caſtrametati ſunt filij Dan : quo-
rum princeps fuit Ahiezer filius Ammi-
26 ſaddai.*cunctus exercitus pugnatorū eius
D qui numerati ſunt, ſexaginta duo millia
27 ſeptingenti.*Iuxta eum fixere tentoria de
tribu Aſer:quorum princeps fuit Phegiel
28 filius Ochran.* cunctus exercitus pugna-
torum eius qui numerati ſunt, quadra-
29 ginta millia & mille quingenti. * De tri-
bu filiorum Nephthali princeps fuit Abi-
30 ra filius Enan.*cunctus exercitus pugna-
torū eius, quinquaginta tria millia qua-
31 dringenti. * Omnes qui numerati ſunt in
caſtris Dan,fuerunt centum quinquagin-
ta ſeptē millia ſexcēti:& nouiſſimi pro-
32 ficiſcentur. * Hic numerus filiorū Iſraël,
per domos cognationum ſuarum,& tur-
mas diuiſi exercitus, ſexcenta tria millia
33 quingenti quinquaginta. * Leuitæ autem
non ſunt numerati inter filios Iſraël : ſic
34 enim præceperat Dominus Moyſi.* Fece-
rúntque filij Iſraël iuxta omnia quæ mā-
dauerat Dominus. Caſtrametati ſunt per
turmas ſuas, & profecti per familias ac
domos patrum ſuorum.

CAP. III.

1 Hæc ſunt generationes Aaron &
A Moyſi, in die qua locutus eſt Do-
minus ad Moyſen in monte Sinai.* ‖ Et ‖ Exod. 6.d.23.
2 hæc nomina filiorum Aaron : primoge-
nitus eius Nadab, deinde Abiu, & Elea-
3 zar, & Ithamar. * Hæc nomina filiorum
Aaron ſacerdotum qui vncti ſunt, &
quorum repletæ & conſecratæ manus vt
4 ſacerdotio fungerentur. * ‖ Mortui ſunt ‖ Leu. 10.a.2.
enim Nadab & Abiu, cùm offerrent ignē
alienum in conſpectu Domini in deſerto 1.Par. 24.a.2.
Sinai, abſque liberis : functíque ſunt ſa-
cerdotio

Digitized by Google

cerdotio Eleazar & Ithamar coram Aa-
ron patre ſuo. * Locutúſque eſt Dominus 5
ad Moyſen,dicēs: * Applica tribum Leui, 6
& fac ſtare in conſpectu Aaron ſacerdotis
vt miniſtrent ei,& excubent, * & obſer- 7
uent quidquid ad cultum pertinet multi-
tudinis coram tabernaculo teſtimonij,* & 8
cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſeruientes in
miniſterio eius. * Dabiſque dono Leuitas 9
* Aaron & filiis eius, quibus traditi ſunt 10
à filiis Iſrael. Aaron autem & filios eius B
conſtitues ſuper cultum ſacerdotij. Exter-
nus,qui ad miniſtrandum acceſſerit, mo-
rietur. * Locutúſq; eſt Dominus ad Moy- 11
ſen,dicens: * Ego tuli Leuitas à filiis Iſ- 12
rael pro omni primogenito, qui aperit
vuluam in filiis Iſrael, erúntque Leuitæ
mei.* ‖ Meum eſt enim omne primogeni- 13
tum: ex quo percuſſi primogenitos in
Terra Aegypti: ſanctificaui mihi quid-
quid primum naſcitur in Iſrael ab homi-
ne vſque ad pecus,mei ſunt:ego Dominus.
* Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen in 14
deſerto Sinai,dicens:* Numera filios Leui 15
per domos patrum ſuorum & familias, C
omnem maſculum ab vno mēſe & ſupra.
* Numerauit Moyſes, vt præceperat Do- 16
minus, * ‖ & inuenti ſunt filij Leui per 17
nomina ſua, Gerſon & Caath & Merari.
* Filij Gerſon: Lebni & Semei. * Filij 18
Caath:Amram & Ieſaar, Hebrō & Oziel. 19
* Filij Merari:Moholi & Muſi. * De Ger- 20
ſon fuere familiæ duæ, Lebnitica,& Se- 21
meitica:* quarum numeratus eſt populus 22
ſexus maſculini ab vno menſe & ſupra,ſe-
ptem millia quingenti. * Hi poſt taberna- 23
culum metabuntur ad Occidentem,* ſub 24
principe Eliaſaph filio Laël. * Et habe- 25
bunt excubias in tabernaculo fœderis,
* ipſum tabernaculum & operimentum 26
eius, tentorium quod trahitur ante fores D
tecti fœderis,& cortinas atrij: tentorium
quoque quod appenditur in introitu atrij
tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris
pertinet,funes tabernaculi & omnia vtē-
ſilia eius. * Cognatio Caath habebit po- 27
pulos Amramitas & Ieſaaritas & Hebro-
nitas & Ozielitas. Hæ ſunt familiæ Caa-
thitarum recenſitæ per nomina ſua: * o- 28
mnes generis maſculini ab vno menſe &
ſupra,octo millia ſexcenti habebūt excu-
bias Sanctuarij, * & caſtrametabuntur ad 29
meridianam plagā. * Princépſque eorum 30
erit Eliſaphan filius Oziel:* & cuſtodient 31
arcam,menſamq; & candelabrum,altaria E
& vaſa ſanctuarij, in quibus miniſtratur,
& velum, cunctámque huiuſcemodi ſu-
pellectilem. * Princeps autem principum 32
Leuitarum Eleazar filius Aaron ſacerdo-
tis, erit ſuper excubitores cuſtodiæ San-
ctuarij. * At verò de Merari erunt populi 33
Moholitæ & Muſitæ recenſiti per nomina
ſua: * omnes generis maſculini ab vno 34
menſe & ſupra,ſex millia ducenti.*Prin- 35
ceps eorum Suriel filius Abihaiel:in plaga
ſeptentrionali caſtrametabuntur.* Erunt 36

‖ *Exod. 13.a.2. Inf. 8.c. 16.*

‖ *Exod. 6.c. 16.*

ſub cuſtodia eorum tabulæ tabernaculi &
vectes, & columnæ ac baſes earum, &
omnia quæ ad cultum huiuſcemodi per-
37 tinent:* columnæque atrij per circuitum
cum baſibus ſuis, & paxilli cum funibus.
38 * Caſtrametabuntur ante tabernaculum
F fœderis,id eſt,ad Orientalem plagā,Moy-
ſes & Aaron cum filiis ſuis habentes cu-
ſtodiam Sanctuarij in medio filiorum Iſ-
rael.quiſquis alienus acceſſerit,morietur.
39 * Omnes Leuitæ, quos numerauerunt
Moyſes & Aaron iuxta præceptum Do-
mini per familias ſuas in genere maſculi-
no à menſe vno & ſupra,fuerunt viginti-
40 duo millia. * Et ait Dominus ad Moyſen,
Numera primogenitos ſexus maſculini
de filiis Iſrael ab vno menſe & ſupra, &
41 habebis ſummam eorum.* Tolléſque Le-
uitas mihi pro omni primogenito filio-
rum Iſrael, ego ſum Dominus: & pecora
eorum pro vniuerſis primogenitis peco-
42 rum filiorum Iſrael. * Recenſuit Moyſes,
ſicut præceperat Dominus, primogenitos
43 filiorum Iſrael: * & fuerunt maſculi per
G nomina ſua, à menſe vno & ſupra vigin-
ti duo millia ducenti ſeptuaginta tres.
44 * Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
45 dicens: * Tolle Leuitas pro primogenitis
filiorum Iſrael, & pecora Leuitarum pro
pecoribus eorum, erúntque Leuitæ mei.
46 ego ſum Dominus: * In pretio autem du-
centorum ſeptuaginta trium,qui excedūt
numerum Leuitarum de primogenitis fi-
47 liorum Iſrael, * accipies quinque ſiclos
per ſingula capita ad menſuram Sanctua-
48 rij.‖ Siclus habet viginti obolos.* Dabíſ-
que pecuniā Aaron & filiis eius, pretium
49 eorum qui ſupra ſunt.*Tulit igitur Moy-
ſes pecuniam eorum qui fuerāt amplius,
50 & quos redemerant à Leuitis * pro pri-
mogenitis filiorum Iſrael, mille trecen-
torum ſexagintaquinque ſiclorum iuxta
51 pondus Sanctuarij,* & dedit eam Aaron
& filiis eius iuxta verbum quod præce-
perat ſibi Dominus.

‖ *E… 30.… Leui… 27.… Eze… 45.…*

CAP. IV.

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen
2 & Aaron, dicens: * ‖ Tolle ſummam
A filiorum Caath de medio Leuitarum per
3 domos & familias ſuas,* à trigeſimo
anno & ſupra,vſque ad quinquageſimum
annum,omnium qui ingrediuntur vt ſtēt
4 & miniſtrēt in tabernaculo fœderis.* Hic
eſt cultus filiorum Caath: Tabernaculum
5 fœderis, & Sanctum ſanctorum * ingre-
dientur Aaron & filij eius, quando mo-
uenda ſunt caſtra, & deponent velum
quod pendet ante fores,inuoluéntque eo
6 arcam teſtimonij,*& operiēt rurſum ve-
lamine ianthinarum pellium, extendént-
que deſuper pallium totum hyacinthi-
7 num,& inducent vectes.* Menſam quo-
que propoſitionis inuoluent hyacinthino
pallio, & ponent cum ea thuribula &
mortariola, cyathos & crateras ad liba
8 fundenda:panes ſemper in ea erunt:* ex-

‖ *1.… 15.6…*

tendéntque deſuper pallium coccineum,
quod rurſum operient velamento ianthi-
narum pellium, & inducent vectes. * Su- 9
ment & pallium hyacinthinum quo ope-
rient candelabrum cum lucernis & forci-
pibus ſuis & emunctoriis & cunctis vaſis
olei, quæ ad concinnandas lucernas ne-
ceſſaria ſunt: * & ſuper omnia ponent 10
operimentum ianthinarum pellium, &
inducent vectes. * Nec non & altare au- 11
reum inuoluent hyacinthino veſtimento, B
& extendent deſuper operimentum ian-
thinarum pellium, inducéntque vectes.
* Omnia vaſa, quibus miniſtratur in San- 12
ctuario, inuoluent hyacinthino pallio,
& extendent deſuper operimentum ian-
thinarum pellium, inducéntque vectes.
* Sed & altare mundabunt cinere, & in- 13
uoluent illud purpureo veſtimento, * po- 14
néntque cum eo omnia vaſa, quibus in
miniſterio eius vtuntur, id eſt, ignium re-
ceptacula, fuſcinulas ac tridentes, vncinos
& batilla. Cuncta vaſa altaris operient
ſimul velamine ianthinarum pellium, &
inducent vectes. * Cúmque inuoluerint 15
Aaron & filij eius Sanctuarium & omnia
vaſa eius in commotione caſtrorum, tunc
intrabunt filij Caath vt portent inuoluta:
& non tangent vaſa Sanctuarij, ne moriá-
tur. Iſta ſunt onera filiorum Caath in ta-
bernaculo fœderis: * ſuper quos erit Elea- 16
zar filius Aaron ſacerdotis, ad cuius cu-
ram pertinet oleum ad concinnandas lu-
cernas, & compoſitionis incenſum, & ſa-
crificium, quod ſemper offertur, & oleum
vnctionis, & quidquid ad cultum taber-
naculi pertinet, omniúmq; vaſorum, quæ
in Sanctuario ſunt. * Locutúſque eſt Do- 17
minus ad Moyſen & Aaron, dicens: * No- 18
lite perdere populū Caath de medio Le-
uitarum: * ſed hoc facite eis, vt viuant, & 19
non moriantur, ſi tetigerint Sancta ſan-
ctorum. Aaron & filij eius intrabunt, ipſi-
que diſponent opera ſingulorum, & diui-
dent quid portare quis debeat: * Alij nul- 20
la curioſitate videant quæ ſunt in San-
ctuario priuſquam inuoluantur, alioquin
morientur. * Locutúſque eſt Dominus ad 21
Moyſen, dicens: * Tolle ſummam etiam 22
filiorum Gerſon per domos ac familias & C
cognationes ſuas, * à triginta annis & ſu- 23
pra, vſque ad annos quinquaginta. Nu-
mera omnes qui ingrediuntur & mini-
ſtrant in tabernaculo fœderis. * Hoc eſt 24
officium familiæ Gerſonitarum, * vt por- 25
tent cortinas tabernaculi & tectum fœ-
deris operimentum aliud, & ſuper omnia
velamen ianthinum tentoriumque quod
pendet in introitu tabernaculi fœderis,
* cortinas atrij, & velum in introitu quod 26
eſt ante tabernaculum. Omnia quæ ad
altare pertinent, funiculos, & vaſa mini-
ſterij, * iubente Aaron & filiis eius, por- 27
tabunt filij Gerſon: & ſcient ſinguli cui
debeant oneri mancipari. * Hic eſt cultus 28
familiæ Gerſonitarū in tabernaculo fœ-
deris, erúntque ſub manu Ithamar filij
29 Aaron ſacerdotis. * Filios quoque Merari
per familias & domos patrum ſuorum re-
30 cenſebis, * à triginta annis & ſupra, vſque
ad annos quinquaginta, omnes qui ingre-
diuntur ad officium miniſterij ſui & cul-
31 tum fœderis teſtimonij. * Hæc ſunt onera
eorum: Portabunt tabulas tabernaculi &
vectes eius, columnas ac baſes earum,
32 * columnas quoque atrij per circuitum
cum baſibus & paxillis & funibus ſuis.
Omnia vaſa & ſuppellectilē ad numerum
33 accipient, ſicq; portabunt. * Hoc eſt offi-
D cium familiæ Meraritarum & miniſte-
rium in tabernaculo fœderis: eruntq; ſub
manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.
34 * Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron
& principes ſynagogæ filios Caath per
35 cognationes & domos patrum ſuorum, * à
triginta annis & ſupra, vſque ad annum
quinquageſimum, omnes qui ingrediun-
tur ad miniſterium tabernaculi fœderis:
36 * & inuenti ſunt duo millia ſeptingenti
37 quinquaginta. * Hic eſt numerus populi
Caath qui intrant tabernaculum fœderis.
hos numerauit Moyſes & Aaron iuxta
ſermonem Domini per manum Moyſi.
38 * Numerati ſunt & filij Gerſon per co-
39 gnationes & domos patrum ſuorum, * à
triginta annis & ſupra, vſque ad quinqua-
geſimum annum, omnes, qui ingrediun-
tur vt miniſtrent in tabernaculo fœderis:
40 * & inuenti ſunt duo millia ſexcenti tri-
41 ginta. * Hic eſt populus Gerſonitarum,
quos numerauerunt Moyſes & Aaron
42 iuxta verbum Domini. * Numerati ſunt
& filij Merari per cognationes & domos
43 patrum ſuorum, * à triginta annis & ſu-
pra, vſque ad annum quinquageſimum,
omnes qui ingrediuntur ad explendos ri-
44 tus tabernaculi fœderis: * & inuenti ſunt
45 tria millia ducenti. * hic eſt numerus filio-
rum Merari, quos recenſuerunt Moyſes
& Aaron iuxta imperium Domini per
46 manum Moyſi. * Omnes qui recenſiti ſunt
de Leuitis, & quos recenſeri fecit ad no-
men Moyſes, & Aaron, & principes Iſ-
rael, per cognationes & domos patrum
47 ſuorum, * à triginta annis & ſupra, vſque
ad annum quinquageſimum, ingredientes
ad miniſterium tabernaculi, & onera
48 portanda, * fuerunt ſimul octo millia
49 quingenti octoginta. * Iuxta verbum Do-
mini recenſuit eos Moyſes, vnumquemq;
iuxta officium & onera ſua, ſicut præce-
perat ei Dominus.

CAP. V.

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: Præcipe filiis Iſrael, vt eii-
A ciant de caſtris omnem leproſum, & qui
ſemine fluit, pollutúſque eſt ſuper mor-
3 tuo: * Tam maſculum quàm feminam
eiicite de caſtris, ne contaminent ea cùm
4 habitauerint vobiſcum. * Feceruntque ita
filij Iſrael, & eiecerunt eos extra caſtra,
5 ſicut locutus erat Dominus Moyſi. * Lo-
cutúſque

Digitized by Google

cutúſque eſt Dominus ad Moyſen:dicens:
6 * Loquere ad filios Iſrael : Vir , ſiue mu-
lier , cùm fecerint ex omnibus peccatis,
quæ ſolent hominibus accidere , & per
negligentiam tranſgreſsi fuerint manda-
7 tum Domini,atque deliquerint,* confite-
buntur peccatum ſuum,& reddent ipſum
caput,quintámque partem deſuper , ei in
8 quem peccauerint. * Sin autem non fue-
rit qui recipiat, dabunt Domino , & erit
ſacerdotis , excepto ariete , qui offertur
pro expiatione , vt ſit placabilis hoſtia.
9 * Omnes quoque primitiæ , quas offerunt
10 filij Iſrael, ad ſacerdotem pertinent : * &
B quidquid in Sanctuarium offertur à ſin-
gulis , & traditur manibus ſacerdotis,
11 ipſius erit. * Locutúſque eſt Dominus ad
12 Moyſen,dicens: * Loquere ad filios Iſrael,
& dices ad eos: Vir,cuius vxor errauerit,
13 marítúmque contemnens * dormierit cũ
altero viro, & hoc maritus deprehendere
non quiuerit,ſed latet adulterium, & te-
ſtibus argui non poteſt , quia non eſt in-
14 uẽta in ſtupro: * ſi ſpiritus zelotypiæ cõ-
citauerit virum contra vxorem ſuam;quæ
vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appe-
15 titur,* adducet eam ad ſacerdotem,& of-
feret oblationem pro illa, decimã partem
ſati farinæ hordeaceæ : non fundet ſuper
eam oleũ,nec imponet thus: quia ſacrifi-
cium zelotypiæ eſt,& oblatio inueſtigans
16 adulterium.*Offeret igitur eam ſacerdos,
17 & ſtatuet coram Domino. * aſſumétque
C aquam ſanctam in vaſe fictili , & pauxil-
lum terræ de pauimento tabernaculi mit-
18 tet in eã.* Cúmque ſteterit mulier in cõ-
ſpectu Domini , diſcooperiet caput eius,
& ponet ſuper manus illius ſacrificiũ re-
cordationis,& oblationem zelotypię:ipſe
autem tenebit aquas amariſsimas,in qui-
bus cum execratione maledicta congeſsit.
19 * adiurabítque eam,& dicet: Si non dor-
miuit vir alienus tecum,& ſi non polluta
es deſerto mariti thoro , non te nocebunt
aquæ iſtæ amariſsimæ , in quas maledicta
20 cõgeſsi. * Sin autem declinaſti à viro tuo,
atque polluta es, & concubuiſti cum al-
21 tero viro : * his maledictionibus ſubiace-
bis : Det te Dominus in maledictionem,
exemplúmque cunctorum in populo ſuo:
putreſcere faciat femur tuum, & tumens
22 vterus tuus diſrumpatur. * ingrediantur
aquæ maledictæ in ventrem tuum,& vte-
ro tumeſcente putreſcat femur. Et reſpõ-
23 debit mulier , Amen, amen. * Scribétque
D ſacerdos in libello iſta maledicta,& dele-
bit ea aquis amariſsimis , in quas male-
24 dicta congeſsit ,* & dabit ei bibere. Quas
25 cùm exhauſerit,*tollet ſacerdos de manu
eius ſacrificium zelotypiæ, & eleuabit il-
lud coram Domino , imponétque illud
26 ſuper altare:ita dumtaxat vt prius , * pu-
gillum ſacrificij tollat de eo quod offer-
tur,& incendat ſuper altare:& ſic potum
27 det mulieri aquas amariſsimas. * Quas
cùm biberit,ſi polluta eſt , & contempto
viro adulterij rea,pertranſibũt eam aquæ
maledictionis , & inflato ventre compu-
treſcet femur : erítque mulier in maledi-
ctionem , & in exemplum omni populo.
28 * Quòd ſi polluta non fuerit , erit inno-
29 xia,& faciet liberos. * Iſta eſt lex zeloty-
piæ. Si declinauerit mulier à viro ſuo , &
30 ſi polluta fuerit, * marítúſque zelotypiæ
ſpiritu concitatus adduxerit eam in con-
ſpectu Domini,& fecerit ei ſacerdos iux-
31 ta omnia quæ ſcripta ſunt:* maritus abſ-
que culpa erit , & illa recipiet iniquita-
tem ſuam.

CAP. VI.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens : * Loquere ad filios Iſrael , &
A dices ad eos : Vir , ſiue mulier , cùm fe-
cerint votum vt ſanctificentur , & ſe vo-
3 luerint Domino conſecrare : * à vino , &
omni quod inebriare poteſt, abſtinebunt.
Acetum ex vino , & ex qualibet alia po-
tione,& quidquid de vua exprimitur,non
bibent : vuas recentes ſiccáſque non co-
4 medent * cunctis diebus quibus ex voto
Domino conſecrantur:quidquid ex vinea
eſſe poteſt, ab vua paſſa vſque ad acinum
5 nõ comedent.* Omni tempore ſeparatio-
nis ſuæ nouacula non tranſibit per caput Iu
eius , vſque ad completum diem quo Do- 13.
mino conſecratur.Sanctus erit , creſcente
6 cæſarie capitis eius.*Omni tempore con-
B ſecrationis ſuæ ſuper mortuum non in-
7 gredietur , * nec ſuper patris quidem &
matris & fratris ſororíſque funere conta-
minabitur,quia conſecratio Dei ſui ſuper
8 caput eius eſt. * Omnibus diebus ſepara-
9 tionis ſuæ ſanctus erit Domino. * Sin au-
tem mortuus fuerit ſubitò quiſpiam co-
ram eo , polluetur caput conſecrationis
eius: quod radet illico in eadem die pur-
10 gationis ſuæ , & rurſum ſeptima. * in
octaua autem die offeret duos turtures,
vel duos pullos columbæ ſacerdoti in in-
11 troitu fœderis teſtimonij.* faciétq; ſacer-
dos vnum pro peccato,& alterũ in holo-
cauſtũ,& deprecabitur pro eo, quia pec-
cauit ſuper mortuo: ſanctificabítq; caput
12 eius in die illo : * & conſecrabit Domino
dies ſeparationis illius, offerens agnũ an-
niculũ pro peccato:ita tamẽ vt dies prio-
res irriti fiãt,quoniam polluta eſt ſanctifi-
13 catio eius.*Iſta eſt lex cõſecrationis.Cùm
C dies,quos ex voto decreuerat , cõplebun-
tur:adducet eum ad oſtium tabernaculi
14 fœderis , & offeret oblationem eius Do-
mino , agnum anniculum immaculatũ in
holocauſtum,& ouem anniculam imma-
culatam pro peccato , & arietem imma-
15 culatum,hoſtiam pacificam , * caniſtrum
quoque panum azymorum qui conſperſi
ſint oleo, & lagana abſque fermento vn-
16 cta oleo,ac libamina ſingulorum : * quæ
offeret ſacerdos coram Domino,& faciet
tam pro peccato, quam in holocauſtum.
17 * Arietem verò immolabit hoſtiam paci-
ficam Domino , offerens ſimul caniſtrum
azymo

Digitized by Google

azymorum, & libaméta quæ ex more de-
‖ Act. bentur. * ‖ Tunc radetur nazaræus ante 18
21.d.24 oſtium tabernaculi fœderis cæſarie cõſe-
crationis ſuę: tolletq; capillos eius, & po-
net ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacri-
ficio pacificorum. * Et armum coctum 19
arietis, tortámq; abſque fermento vnam
de caniſtro, & laganum azymum vnum, D
& tradet in manus nazaręi, poſtquam ra-
ſum fuerit caput eius. * Suſceptaque rur- 20
ſum ab eo, eleuabit in conſpectu Domini:
& ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pe-
ctuſculum, quod ſeparari iuſſum eſt, &
femur. poſt hæc poteſt bibere nazaræus
vinum.* Iſta eſt lex nazaręi, cùm vouerit 21
oblationem ſuam Domino tempore con-
ſecrationis ſuæ, exceptis his quæ inuene-
rit manus eius. iuxta quod mente deuo-
uerat, ita faciet ad perfectionem ſanctifi-
cationis ſuæ. * Locutúſque eſt Dominus 22
ad Moyſen, dicens: Loquere Aaron & fi- 23
liis eius: Sic benedicetis filiis Iſrael, &
Eccli.36 dicetis eis: * Benedicat tibi Dominus, & 24
c.19. cuſtodiat te. * Oſtendat Dominus faciem 25
ſuam tibi, & miſereatur tui. * Conuertat 26
Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi
pacem. * Inuocabúntque nomen meum 27
ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

CAP. VII.

‖ Exod. FActum ‖ eſt autem in die qua com- 1
40.b.16 pleuit Moyſes tabernaculum, & ere- A
xit illud: vnxitque & ſanctificauit eum
omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter & o-
mnia vaſa eius.* Obtulerunt principes Iſ- 2
rael & capita familiarum, qui erant per
ſingulas tribus, præfectique eorum qui
numerati fuerãt, * munera coram Domi- 3
no, ſex plauſtra tecta cum duodecim bo-
bus. Vnum plauſtrum obtulere duo du-
ces, & vnum bouem ſinguli, obtulerúntq;
ea in conſpectu tabernaculi. * Ait autem 4
Dominus ad Moyſen: * Suſcipe ab eis vt 5
ſeruiant in miniſterio tabernaculi, & tra-
des ea Leuitis, iuxta ordinem miniſterij
ſui.* Itaque cùm ſuſcepiſſet Moyſes plau- 6
ſtra & boues, tradidit eos Leuitis. * Duo 7
plauſtra & quattuor boues dedit filiis
Gerſon, iuxta id quod habebant neceſſa-
rium.* quattuor alia plauſtra & octo bo- 8
ues dedit filiis Merari, ſecundum officia
& cultum ſuum, ſub manu Ithamar filij
Aaron ſacerdotis.* filiis autem Caath non 9
dedit plauſtra & boues: quia in Sanctuario
ſeruiunt, & onera propriis portant hume-
ris.*Igitur obtulerunt duces in dedicatio- 10
nem altaris, die qua vnctum eſt, oblatio-
nem ſuam ante altare * Dixitque Domi- 11
nus ad Moyſen: Singuli duces per ſingulos B
dies offerant munera in dedicationem al-
taris. * Primo die obtulit oblationẽ ſuam 12
Nahaſſon filius Aminadab de tribu Iuda:
* fuerúntque in ea, acetabulum argen- 13
teum pondo centum triginta ſiclorum,
phiala argentea habẽs ſeptuaginta ſiclos
iuxta pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum
ſimila conſperſa oleo in ſacrificiũ:* mor- 14
tariolum ex decem ſiclis aureis plenũ in-
15 cenſo:* bouem de armento, & arietem, &
16 agnum anniculum in holocauſtum:* hir-
17 cumq; pro peccato:* & in ſacrificio paci-
ficorũ boues duos, arietes quinque, hircos
quinq;, agnos anniculos quinque. hæc eſt
18 oblatio Nahaſſon filij Aminadab. *Secũdo
die obtulit Nathanaël filius Suar, dux de
19 tribu Iſſachar,* acetabulũ argenteum ap-
pendens centũ triginta ſiclos, phialam ar-
genteã habentem ſeptuaginta ſiclos, iuxta
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum ſi-
20 mila cõſperſa oleo in ſacrificium:* mor-
tariolũ aureum habens decem ſiclos, ple-
21 num incenſo:*bouem de armẽto, & arie-
tem, & agnũ anniculum in holocauſtum:
22 * hircúmque pro peccato: * & in ſacrifi-
23 cio pacificorum boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Nathanaël filij
24 Suar. * Tertio die princeps filiorum Za-
25 bulon, Eliab filius Helon,* obtulit aceta-
bulum argenteum appendens centum tri-
ginta ſiclos, phialam argenteam habentẽ
C ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij,
vtrumque plenum ſimila conſperſa oleo
26 in ſacrificium:*mortariolum aureum ap-
pendens decem ſiclos, plenum incenſo:
27 *bouem de armento, & arietem, & agnũ
28 anniculum in holocauſtum:* hircúmque
29 pro peccato:*& in ſacrificio pacificorum
boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hæc eſt
30 oblatio Eliab filij Helon. * Die quarto
princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Se-
31 deur, * obtulit acetabulum argenteũ ap-
pendens centum triginta ſiclos, phialam
argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos,
ad pondus Sanctuarij, vtrumque plenum
32 ſimila conſperſa oleo in ſacrificiũ:* Mor-
tariolum aureum appendens decẽ ſiclos,
33 plenum incenſo: * bouem de armento, &
arietem, & agnum anniculum in holo-
34 cauſtum: * hircúmque pro peccato: * &
35 in hoſtias pacificorum boues duos, arie-
tes quinque, hircos quinque, agnos an-
niculos quinque. hæc fuit oblatio Eliſur
36 filij Sedeur.* Die quinto princeps filio-
rum Simeon, Salamiel filius Suriſaddai,
37 * obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum ſi-
38 mila cõſperſa oleo in ſacrificium: * mor-
tariolum aureum appendens decem ſi-
39 clos, plenum incenſo:* bouem de armen-
to, & arietem, & agnum anniculum in
40 holocauſtum: * hircúmque pro peccato:
41 * & in hoſtias pacificorum boues duos,
D arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. hæc fuit oblatio Sa-
42 lamiel filij Suriſaddai. * Die ſexto Prin-
ceps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel,
43 * obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad
pondus

Digitized by Google

pondus Sanctuarij , vtrumque plenum ſi-
mila conſperſa oleo in ſacrificium:*mor- 44
tariolum aureum appendens decem ſi-
clos,plenum incenſo:* bouem de armen- 45
to , & arietem , & agnum anniculum in
holocauſtũ : * hircúmque pro peccato: 46
* & in hoſtias pacificorum boues duos, 47
arietes quinque, hircos quinque , agnos
anniculos quinque.hęc fuit oblatio Elia-
ſaph filij Duel. * Die ſeptimo princeps 48
filiorum Ephraim , Eliſama filius Am-
miud , * obtulit acetabulum argenteum 49
appendens centum triginta ſiclos , phia-
lam argenteam habentem ſeptuaginta ſi-
clos , ad pondus Sanctuarij : vtrumque
plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrifi-
cium: * mortariolum aureum appendens 50
decem ſiclos,plenum incenſo:* bouem de 51
armento, & arietem , & agnum annicu-
lum in holocauſtum:* hircúmq; pro pec- 52
cato : & in hoſtias pacificorum , boues 53
duos , arietes quinque , hircos quinque, E
agnos anniculos quinque.hæc fuit obla-
tio Eliſama filij Ammiud * Die octauo 54
princeps filiorum Manaſſe , Gamaliel fi-
lius Phadaſſur , * obtulit acetabulum ar- 55
genteum appendens centum triginta ſi-
clos , phialam argenteam habentem ſe-
ptuaginta ſiclos , ad pondus Sanctuarij,
vtrumque plenum ſimila conſperſa oleo
in ſacrificium : * mortariolum aureum 56
appendens decem ſiclos, plenum incenſo:
* bouem de armēto,& arietem,& agnum 57
anniculum in holocauſtum:* hircúmque 58
pro peccato : * & in hoſtias pacificorum 59
boues duos,arietes quinque,hircos quin-
que , agnos anniculos quinque. hæc fuit
oblatio Gamaliel filij Phadaſſur. * Die 60
nono princeps filiorum Benjamin , Abi-
dan filius Gedeonis , * obtulit acetabu- 61
lum argenteum appendens centum tri-
ginta ſiclos , phialam argenteam haben-
tem ſeptuaginta ſiclos , ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimila cõſper-
ſa oleo in ſacrificium : * & mortariolum 62
aureum appendens decem ſiclos, plenum
incenſo : * bouem de armento , & arie- 63
tem , & agnum anniculum in holocau-
ſtum : * hircúmque pro peccato : * & in 64
hoſtias pacificorum boues duos , arietes 65
quinque , hircos quinque, agnos annicu- F
los quinque. hæc fuit oblatio Abidan fi-
lij Gedeonis.* Die decimo princeps filio- 66
rum Dan , Ahiezer filius Ammiſaddai,
* obtulit acetabulum argenteum appen- 67
dens centum triginta ſiclos , phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad
pondus Sanctuarij , vtrumque plenum ſi-
mila cõſperſa in ſacrificium:* mor- 68
tariolum aureum appendens decem ſi-
clos,plenum incenſo: * bouem de armen- 69
to , & arietem , & agnum anniculum in
holocauſtum : * hircúmque pro peccato: 70
* & in hoſtias pacificorum boues duos, 71
arietes quinque, hircos quinque , agnos
anniculos quinque.hęc fuit oblatio Ahie-
72 zer filij Ammiſaddai. * Die vndecim
princeps filiorum Aſer , Phegiel filiu
73 Ochran , * obtulit acetabulum argen
teum appendens centum triginta ſiclo
phialam argenteam habentem ſeptuagin
ta ſiclos , ad pondus Sanctuarij , vtrum
que plenum ſimila conſperſa oleo in ſa
74 crificium:* mortariolum aureum appe
75 dens decem ſiclos , plenum incenſo:* bo
uem de armento,& arietem , & agnu
76 anniculum in holocauſtum : * hircúm
77 que pro peccato:* & in hoſtias pacifico
rum boues duos, arietes quinque , hirco
quinque , agnos anniculos quinque. hæ
78 fuit oblatio Phegiel filij Ochran. * Di
duodecimo princeps filiorum Nephtha
79 li,Ahira filius Enan , * obtulit acetabu
lum argenteum appendens centum tri
ginta ſiclos , phialam argenteam haben
tem ſeptuaginta ſiclos , ad pondus San
G ctuarij,vtrumq; plenum ſimila oleo con
80 ſperſa in ſacrificium : * mortariolum au
reum appendens decem ſiclos , plenu
81 incenſo:* bouem de armento & arietem
& agnum anniculum in holocauſtum
82 * hircumque pro peccato: * & in hoſti
83 pacificorum boues duos,arietes quinque
hircos quinque , agnos anniculos quin
que. hæc fuit oblatio Ahira filij Enan
84 * Hæc in dedicatione altaris oblata ſur
à principibus Iſrael, in die qua conſecra
tum eſt : acetabula argentea duodecim
phialæ argenteæ duodecim : mortariol
85 aurea duodecim: * ita vt centum trigint
ſiclos argenti haberet vnum acetabulum
& ſeptuaginta ſiclos haberet vna phial
id eſt , in commune vaſorum omnium e
argento ſicli duo millia quadringent
86 pondere Sanctuarij. * mortariola aure
duodecim plena incenſo, denos ſiclos ap
pendentia pondere Sanctuarij : id eſt , ſi
87 mul auri ſicli centum viginti : * boues d
armento in holocauſtum duodecim,arie
tes duodecim , agni anniculi duodecim
& libamenta eorum:hirci duodecim pr
88 peccato. * In hoſtias pacificorum , boue
viginti quattuor,arietes ſexaginta , hirc
ſexaginta , agni anniculi ſexaginta. Hæ
oblata ſunt in dedicatione altaris, quan
89 do vnctum eſt. * Cúmque ingrederetu
Moyſes tabernaculum fœderis , vt con
ſuleret oraculum, audiebat vocē loquen
tis ad ſe de propitiatorio quod erat ſupe
arcam teſtimonij inter duos Cherubim
vnde & loquebatur ei.

CAP. VIII.

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen
2 dicens : * Loquere Aaron, & dices a
A eum:Cùm poſueris ſeptem lucernas,can
delabrum in auſtrali parte erigatur. Ho
igitur præcipe vt lucernæ contra borea
è regione reſpiciant ad menſam panum
propoſitionis , contra eam partem,quam
candelabrum reſpicit , lucere debebunt
3 * Fecitque Aaron , & impoſuit lucer

nas

Digitized by Google

nas ſuper candelabrum , vt præceperat
Dominus Moyſi.* Hæc autem erat factu- 4
ra cãdelabri, ex auro ductili, tam medius
ſtipes, quàm cuncta quæ ex vtroque cala-
morum latere naſcebantur : iuxta exem-
plum quod oſtendit Dominus Moyſi , ita
operatus eſt candelabrum. * Et locutus 5
eſt Dominus ad Moyſen, dicens : * Tolle 6
Leuitas de medio filiorum Iſraël , & pu-
rificabis eos * iuxta hunc ritum : Aſper- 7
gantur aqua luſtrationis , & radant om- B
nes pilos carnis ſuæ. Cumq; lauerint ve-
ſtimenta ſua, & mũdati fuerint, * tollent 8
bouem de armentis , & libamentum eius
ſimilam oleo conſperſam : bouem autem
alterum de armento tu accipies pro pec-
cato:* & applicabis Leuitas corã taberna- 9
culo fœderis, cõuocata omni multitudine
filiorum Iſrael. * Cumq; Leuitæ fuerint 10
coram Domino, ponent filij Iſrael manus
ſuas ſuper eos.* & offeret Aaron Leuitas, 11
munus in cõſpectu Domini à filiis Iſraël,
vt ſeruiant in miniſterio eius. * Leuitæ 12
quoque ponent manus ſuas ſuper capita
boum , è quibus vnum facies pro pecca-
to, & alterum in holocauſtum Domini, vt
depreceris pro eis. * Statuéſque Leuitas 13
in conſpectu Aaron & filiorum eius , & C
conſecrabis oblatos Domino,* ac ſepara- 14
bis de medio filiorum Iſraël, vt ſint mei.
* & poſtea ingredientur tabernaculũ fœ- 15
deris, vt ſeruiant mihi. Sicque purificabis
& conſecrabis eos in oblationẽ Domini:
quoniam dono donati ſunt mihi à filiis
‖ Sup. 3. b. 13. Exo. 13. a. 2. Luc 2. d. 23.
Iſraël.* ‖ Pro primogenitis quæ aperiunt 16
omnẽ vuluam in Iſrael, accepi eos.* Mea 17
ſunt enim omnia primogenita filiorum
Iſraël, tam ex hominibus quàm ex iumẽ-
tis. Ex die quo percuſsi omne primogeni-
tum in Terra Aegypti , ſanctificaui eos
mihi:* & tuli Leuitas pro cunctis primo- 18
genitis filiorum Iſraël:* tradidiq; eos do- 19
no Aaron & filiis eius de medio populi, vt
ſeruiant mihi pro Iſraël in tabernaculo
fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo
plaga, ſi auſi fuerint accedere ad Sanctua-
rium. * Fecerúntque Moyſes & Aaron & 20
omnis multitudo filiorũ Iſraël ſuper Le- D
uitis quæ præceperat Dominus Moyſi: 21
* purificatique ſunt, & lauerũt veſtimẽta
ſua. Eleuauitque eos Aaron in conſpectu
Domini, & orauit pro eis , * vt purificati 22
ingrederẽtur ad officia ſua in tabernacu-
lum fœderis coram Aaron & filiis eius.
Sicut præceperat Dominus Moyſi de Le-
uitis, ita factum eſt.* Locutúſque eſt Do- 23
minus ad Moyſen, dicẽs:* Hæc eſt lex Le- 24
uitarum , A viginti quinque annis & ſu-
pra, ingredientur vt miniſtrent in taber-
naculo fœderis. * Cumque quinquageſi- 25
mum annum ætatis impleuerint , ſeruire
ceſſabunt : * eruntque miniſtri fratrum 26
ſuorum in tabernaculo fœderis, vt cuſto-
diant quæ ſibi fuerint commendata, ope-
ra autem ipſa non faciant. Sic diſpones
Leuitis in cuſtodiis ſuis.

CAP. IX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in
A deſerto Sinai , anno ſecundo poſt-
quam egreſsi ſunt de Terra Aegypti,
2 menſe primo, dicens : * ‖ Faciant filij Iſ- ‖ Exod. 12. a. 2.
3 raël Phaſe in tempore ſuo, * quartadeci-
ma die menſis huius ad veſperam , iuxta
omnes ceremonias & iuſtificationes eius.
4 * Præcepitq; Moyſes filiis Iſraël vt face-
5 rent Phaſe. * Qui fecerunt tempore ſuo:
quartadecima die menſis ad veſperam, in
monte Sinai. Iuxta omnia quæ mandaue-
rat Dominus Moyſi , fecerunt filii Iſrael.
6 * Ecce autem quidam immũdi ſuper ani-
ma hominis, qui nõ poterant facere Pha-
ſe in die illo , accedentes ad Moyſen &
7 Aaron,* dixerunt eis: Immundi ſumus ſu-
B per anima hominis : quare fraudamur vt
non valeamus oblationẽ offerre Domino
8 in tẽpore ſuo inter filios Iſraël? * Quibus
reſpondit Moyſes: State vt conſulam quid
9 præcipiat Dominus de vobis. * Locutúſ-
10 que eſt Dominus ad Moyſen, dicens:* Lo-
quere filiis Iſrael : Homo qui fuerit im-
mũdus ſuper anima, ſiue in via procul in
11 gente veſtra , faciat Phaſe Domino * in
menſe ſecundo , quartadecima die menſis
ad veſperam: cum azymis & lactucis agre-
12 ſtibus comedent illud : * non relinquent
ex eo quippiam vſque mane , ‖ & os eius ‖ Exod. 12. g. 46. Ioã. 19. f. 37.
non cõfringent, omnem ritum Phaſe ob-
13 ſeruabunt.* Si quis autem & mundus eſt,
& in itinere non fuit, & tamen non fecit
Phaſe , exterminabitur anima illa de po-
pulis ſuis , quia ſacrificium Domino non
C obtulit tempore ſuo : peccatũ ſuum ipſe
14 portabit. * Peregrinus quoque & aduena
ſi fuerint apud vos, faciẽt Phaſe Domino
iuxta ceremonias & iuſtificationes eius.
Præceptũ idem erit apud vos tam adue-
15 næ quàm indigenæ.* ‖ Igitur die qua ere- ‖ Exod. 40. b. 16
ctum eſt tabernaculum, operuit illud nu-
bes. A veſpere autem ſuper tentorium
16 erat quaſi ſpecies ignis vſque mane. * ſic
fiebat iugiter : per diem operiebat illud
nubes , & per noctem quaſi ſpecies ignis.
17 * Cumque ablata fuiſſet nubes , quæ ta-
bernaculum protegebat, tunc proficiſce-
bantur filij Iſrael : & in loco vbi ſtetiſſet
18 nubes, ibi caſtrametabantur. * Ad impe-
rium Domini proficiſcebantur, & ad im-
perium illius figebant tabernaculum.
‖ Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſu- ‖ 1. Cor. 10. a. 1.
per tabernaculum , manebant in eodem
19 loco : * & ſi eueniſſet vt multo tempore
D maneret ſuper illud , erant filij Iſrael in
excubiis Domini, & non proficiſcebantur
20 * quot diebus fuiſſet nubes ſuper taber-
naculum. Ad imperium Domini erige-
bant tentoria , & ad imperium illius de-
21 ponebant. * Si fuiſſet nubes à veſpere vſ-
que mane, & ſtatim diluculo tabernacu-
lum reliquiſſet , proficiſcebantur : & , ſi
poſt diem & noctem receſsiſſet , diſsipa-
22 bant tentoria. * Si verò biduo aut vno
menſe vel longiori tempore fuiſſet ſuper
taber

Digitized by Google

tabernaculum, manebant filij Iſrael in
eodem loco, & non proficiſcebãtur: ſta-
tim autem vt receſsiſſet, mouebant ca-
ſtra. * Per verbum Domini figebant ten- 23
toria, & per verbum illius proficiſce-
bantur: erántque in excubiis Domini
iuxta imperium eius per manum Moyſi.

CAP. X.

LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Fac tibi duas tubas argen- 2
teas ductiles, quibus conuocare poſsis A
multitudinem quando mouenda ſunt ca-
ſtra. * Cúmque increpueris tubis, con- 3
gregabitur ad te omnis turba ad oſtiũ ta-
bernaculi fœderis. * Si ſemel clangueris, 4
venient ad te principes, & capita multi-
tudinis Iſrael. * Si autem prolixior atque 5
conciſus clangor increpuerit, mouebunt
caſtra primi qui ſunt ad orientalem pla-
gam. * In ſecundo autem ſonitu & pari 6
vlulatu tubæ, leuabũt tentoria qui habi-
tant ad meridiem: & iuxta hunc modum
reliqui facient, vlulantibus tubis in pro-
fectionem. * Quando autẽ congregandus 7
eſt populus, ſimplex tubarum clãgor erit,
& non conciſè vlulabunt. * Filij autem 8
Aaron ſacerdotes clangent tubis: eritque
hoc legitimum ſempiternũ in generatio-
nibus veſtris. * Si exieritis ad bellum de 9
terra veſtra cõtra hoſtes qui dimicãt ad- B
uerſum vos, clangetis vlulantibus tubis,
& erit recordatio veſtri coram Domino
Deo veſtro, vt eruamini de manibus ini-
micorũ veſtrorum. * Si quando habebitis 10
epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis
tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victi-
mis, vt ſint vobis in recordationẽ Dei ve-
ſtri: ego Dominus Deus veſter. * Anno ſe- 11
cundo, mẽſe ſecũdo, vigeſima die menſis,
eleuata eſt nubes de tabernaculo fœderis:
* profectique ſunt filij Iſraël per turmas 12
ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nubes
in ſolitudine Pharan. * Mouerúntq; caſtra 13
primi iuxta imperium Domini in manu
‖ Sup. 1. a. 7. Moyſi. * ‖ Filij Iuda per turmas ſuas: quo- 14
rum princeps erat Nahaſſon filius Ami-
nadab. * In tribu filiorum Iſſachar fuit 15
princeps Nathanael filius Suar. * In tribu 16
Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.
* Depoſitúmque eſt tabernaculum, quod 17
portantes egreſsi ſunt filij Gerſon & Me-
rari. * Profectique ſunt & filij Ruben, per 18
turmas & ordinem ſuum: quorum prin- C
ceps erat Heliſur filius Sedeur. * In tri- 19
bu autem filiorum Simeon, princeps fuit
Salamiel filius Suriſaddai. * Porrò in tri- 20
bu Gad erat princeps Eliaſaph filius
Duel. * Profectiq; ſunt & Caathitæ por- 21
tantes Sanctuarium. Tamdiu tabernacu-
lum portabatur, donec venirent ad ere-
ctionis locum. * Mouerunt caſtra & filij 22
Ephraim per turmas ſuas, in quorũ exer-
citu princeps erat Eliſama filius Am-
miud. * In tribu autem filiorum Manaſſe 23
princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur.
24 * & in tribu Benjamin erat dux Abidan
25 filius Gedeonis. * Nouiſsimi caſtrorũ om-
nium profecti ſunt filij Dan per turmas
ſuas, in quorum exercitu princeps fuit
26 Ahiezer filius Ammiſaddai. * In tribu au-
tem filiorũ Aſer erat princeps Phegiel fi-
27 lius Ochran. * Et in tribu filiorum Neph-
28 thali princeps fuit Ahira filius Enã. * Hæc
ſunt caſtra, & profectiones filiorũ Iſraël
per turmas ſuas quando egrediebantur.
29 * Dixitq; Moyſes Hobab filio Raguel Ma-
dianitæ, cognato ſuo: Proficiſcimur ad lo-
cum, quem Dominus daturus eſt nobis:
D veni nobiſcum, vt benefaciamus tibi: quia
30 Dominus bona promiſit Iſraëli. * Cui
ille reſpondit: Non vadam tecum, ſed
reuertar in terram meam, in qua natus
31 ſum: * Et ille: Noli, inquit, nos relinque-
re: tu enim noſti in quibus locis per de-
ſertum caſtra ponere debeamus, & eris
32 ductor noſter. * Cúmque nobiſcum vene-
ris, quidquid optimum fuerit ex opibus,
quas nobis traditurus eſt Dominus, dabi-
33 mus tibi. * Profecti ſunt ergo de Monte
Domini viam trium dierum, arcáque fœ-
deris Domini præcedebat eos, per dies
34 tres prouidens caſtrorum locum. * Nubes
quoque Domini ſuper eos erat per diem
35 cùm incederent. * Cúmque eleuaretur
arca, dicebat Moyſes: ‖ Surge Domine, ‖.
& diſsipentur inimici tui, & fugiant 67
36 qui oderunt te, à facie tua. * Cùm autem
deponeretur, aiebat: Reuertere Domine
ad multitudinem exercitus Iſrael.

CAP. XI.

1 INterea ortum eſt ‖ murmur populi, ‖
A quaſi dolentium pro labore, contra 77
Dominum. Quod cum audiſſet Domi-
nus, iratus eſt. Et ‖ accenſus in eos ignis ‖
Domini deuorauit extremam caſtrorum 77
2 partem. * Cúmque clamaſſet populus ad
Moyſen, orauit Moyſes ad Dominum,
3 & abſorptus eſt ignis. * Vocauítque no-
men loci illius, Incenſio: eo quòd incen-
4 ſus fuiſſet contra eos ignis Domini. * Vul-
gus quippe promiſcuum, quod aſcende-
rat cum eis, flagrauit deſiderio, ſedens
& flẽs, iũctis ſibi pariter filiis Iſraël, & ait:
‖ Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? ‖ 1
5 * Recordamur piſcium quos comedeba- 10
B mus in Aegypto gratis, in mentem nobis
veniunt cucumeres, & pepones, porri-
6 que & cepe, & allia. * Anima noſtra ari-
da eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri
7 niſi Man. * ‖ Erat autem Man quaſi ſe- ‖
8 men coriandri, coloris bdellij. * Cir- 16
cuibátque populus, & colligens illud, S.
frangebat mola, ſiue terebat in morta- c.
rio, coquens in olla, & faciens ex eo tor- P.
9 tulas ſaporis quaſi panis oleati. * Cúm- c.
que deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, 1o.
10 deſcendebat pariter & Man. * Audiuit d.
ergo Moyſes flentem populum per fami-
lias, ſingulos per oſtia tentorij ſui. Ira-
túſque eſt furor Domini valde: ſed &
Moyſi

Moyſi intoleranda res viſa eſt.* & ait ad 11
Dominum: Cur afflixiſti ſeruum tuum? C
quare non inuenio gratiam coram te? &
cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi
huius ſuper me? * Numquid ego conce- 12
pi omnem hanc multitudinem, vel ge-
nui eam, vt dicas mihi: Porta eos in ſi-
nu tuo ſicut portare ſolet nutrix infan-
tulum, & defer in terram, pro qua iu-
raſti patribus eorum?* Vnde mihi carnes 13
vt dem tantæ multitudini? flent contra
me, dicentes: Da nobis carnes vt come-
damus.* Non poſſum ſolus ſuſtinere om- 14
nem hunc populum, quia grauis eſt mi-
hi.* Sin aliter tibi videtur, obſecro vt in- 15
terficias me, & inueniam gratiam in ocu-
lis tuis, ne tantis afficiar malis.* Et dixit 16
Dominus ad Moyſen: Congrega mihi
ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos
tu noſti quòd ſenes populi ſint ac magi-
ſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi
fœderis, facieſque ibi ſtare tecum, * vt 17
deſcendam & loquar tibi: & auferam de D
ſpiritu tuo, tradamque eis, vt ſuſtentent
tecum onus populi, & non tu ſolus gra-
ueris. * Populo quoque dices: Sanctifi- 18
camini: cras comedetis carnes: ego enim
audiui vos dicere: Quis dabit nobis eſcas
carnium? bene nobis erat in Aegypto.
Vt det vobis Dominus carnes, & come-
datis: * non vno die, nec duobus, vel 19
quinque aut decem, nec viginti quidem,
* ſed vſque ad menſem dierum, donec 20
exeat per nares veſtras, & vertatur in
nauſeam, eo quòd repuleritis Domi-
num, qui in medio veſtri eſt, & fleueritis E
coram eo, dicentes: Quare egreſsi ſumus
ex Aegypto? * Et ait Moyſes: Sexcenta 21
millia peditum huius populi ſunt: & tu
dicis: Dabo eis eſum carnium menſe in-
‖ *Ioann. 6. b. 10.* tegro?* ‖ Numquid ouium & boum mul- 22
titudo cædetur, vt poſsit ſufficere ad ci-
bum? vel omnes piſces maris in vnũ con-
gregabuntur, vt eos ſatient?* Cui reſpon- 23
‖ *Iſai. 59. a. 1.* dit Dominus: ‖ Numquid manus Domini
inualida eſt? Iam nunc videbis vtrùm
meus ſermo opere compleatur. * Venit 24
igitur Moyſes, & narrauit populo verba
Domini, congregans ſeptuaginta viros de
ſenibus Iſraël, quos ſtare fecit circa ta- F
bernaculum. * Deſcenditque Dominus 25
per nubem, & locutus eſt ad eum, aufe-
rens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dans
ſeptuaginta viris. Cúmque requieuiſſet in
eis Spiritus, prophetauerunt, nec vltrà
ceſſauerunt.* Remanſerant autem in ca- 26
ſtris duo viri, quorum vnus vocabatur
Eldad, & alter Medad, ſuper quos requie-
uit Spiritus: nam & ipſi deſcripti fuerant,
& non exierant ad tabernaculum.* Cúm- 27
que prophetarẽt in caſtris, cucurrit puer,
& nunciauit Moyſi, dicens, * Eldad & Me-
dad prophetant in caſtris. * Statim Ioſue 28
filius Nun, miniſter Moyſi, & electus è
pluribus, ait: Domine mi Moyſes prohibe
eos. * At ille: Quid, inquit, æmularis 29
pro me? quis tribuat vt omnis populus
prophetet, & det eis Dominus Spiritum
30 ſuum? * Reuerſuſque eſt Moyſes, & ma-
31 iores natu Iſraël in caſtra.* ‖ Ventus au- ‖ *Pſal. 77. c. 26*
G tem egrediens a Domino, arreptas trans
mare coturnices detulit, & demiſit in ca-
ſtra itinere quantum vno die confici po-
teſt, ex omni parte caſtrorum per circui-
tum, volabantque in aëre duobus cubitis
32 altitudine ſuper terram: * Surgens ergo
populus toto die illo, & nocte, ac die alte-
ro, congregauit coturnicum, qui parum,
decem coros: & ſiccauerunt eas per gy-
33 rum caſtrorum.* ‖ Adhuc carnes erant in ‖ *Pſal. 77. d. 30*
dentibus eorum, nec defecerat huiuſce-
modi cibus: & ecce furor Domini con-
citatus in populum, percuſsit eum pla-
34 ga magna nimis. * Vocatuſque eſt ille
locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim
ſepelierunt populum qui deſiderauerat.
Egreſsi autem de Sepulchris concupiſ-
centiæ, venerunt in Haſeroth, & manſe-
runt ibi.

CAP. XII.

1 LOcutáque eſt Maria & Aaron contra
A Moyſen propter vxorem eius Aethio-
2 piſſam, * & dixerunt: Num per ſolum
Moyſen locutus eſt Dominus? nónne &
nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cùm
3 audiſſet Dominus, (* Erat enim Moyſes
vir mitiſsimus ſuper omnes homines qui
4 morabantur in terra)* ſtatim locutus eſt
B ad eũ, & ad Aaron & Mariam: Egredimi-
ni vos tantum tres ad tabernaculũ fœde-
5 ris. Cúmque fuiſſent egreſsi, * deſcendit
Dominus in columna nubis, & ſtetit in
introitu tabernaculi vocãs Aaron & Ma-
6 riam. Qui cùm iſſent,* dixit ad eos: Au-
dite ſermones meos: Si quis fuerit inter
vos propheta Domini, in viſione appare-
7 bo ei, vel per ſomnium loquar ad illũ.* At
non talis ſeruus meus Moyſes, ‖ qui in ‖ *Heb. 3. a. 2.*
8 omni domo mea fideliſsimus eſt, * ‖ ore ‖ *Exod. 33. c. 11*
enim ad os loquor ei: & palàm, & non
C per ænigmata & figuras Dominum videt.
Quare ergo non timuiſtis detrahere ſer-
9 uo meo Moyſi? * Iratúſque contra eos,
10 abiit: * nubes quoque receſsit quæ erat
ſuper tabernaculum: & ecce Maria appa-
ruit candens lepra quaſi nix. Cúmque re-
ſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam
11 lepra, * ait ad Moyſen: Obſecro domine
mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod
12 ſtultè commiſimus, * ne fiat hæc quaſi
D mortua, & vt abortiuum quod proiicitur
de vulua matris ſuæ: ecce iam medium
13 carnis eius deuoratum eſt à lepra. * Cla-
mauítque Moyſes ad Dominum, dicens:
14 Deus, obſecro, ſana eam. * Cui reſpondit
Dominus: Si pater eius ſpuiſſet in faciem
illius nónne debuerat ſaltem ſeptem die-
bus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem
diebus extra caſtra, & poſtea reuocabitur.
15 * Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra,
ſeptem diebus: & populus non eſt motus
de loco illo, donec reuocata eſt Maria.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIII.

PRofectúſque eſt populus de Haſe- 1
roth, fixis tentoriis in deſerto Pha- A
ran.* ibique locutus eſt Dominus ad 2
Moyſen, dicens:* Mitte viros, qui conſide- 3
rent Terram Chanaan, quam daturus ſum
filiis Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus,
ex principibus.* Fecit Moyſes quod Do- 4
minus imperauerat, de deſerto Pharan
mittens principes viros, quorum iſta ſunt B
nomina.* De tribu Ruben, Sammua fi- 5
lium Zechur.* De tribu Simeon, Saphat 6
filium Huri.* De tribu Iuda, Caleb filium 7
Iephone.* De tribu Iſſachar, Igal filium 8
Ioſeph.* de tribu Ephraim, Oſee filium 9
Nun.* De tribu Benjamin, Phalti filium 10
Raphu.* De tribu Zabulon, Geddiel fi- 11
lium Sodi.* De tribu Ioſeph, ſceptri Ma- 12
naſſe, Gaddi filium Suſi.* De tribu Dan, 13
Ammiel filium Gemalli.* De tribu Aſer, 14
Sthur filium Michael.* De tribu Neph- 15
thali, Nahabi filium Vapſi.* De tribu 16
Gad, Guel filium Machi.* hæc ſunt no- 17
mina virorum, quos miſit Moyſes ad con- C
ſiderandam Terram: vocauítque Oſee fi-
lium Nun, Ioſue.* miſit ergo eos Moy- 18
ſes ad conſiderandam Terram Chanáan,
& dixit ad eos: Aſcendite per meridianam
plagam. Cúmque veneritis ad montes,
* conſiderate Terram, qualis ſit: & popu- 19
lum qui habitator eſt eius, vtrùm fortis
ſit an infirmus: ſi pauci numero an plu-
res:* ipſa terra, bona an mala: vrbes qua- 20
les, muratæ an abſque muris:* humus, 21
pinguis an ſterilis, nemoroſa an abſque
arboribus. Confortamini, & afferte nobis
de fructibus Terræ. Erat autem tempus
quando iam præcoquæ vuæ veſci poſ-
ſunt.* Cúmque aſcendiſſent, explorauc- 22
runt Terram à deſerto Sin, vſque Rohob D
intrantibus Emath.* Aſcenderúntque ad 23
meridiem, & venerunt in Hebron, vbi
erant Achiman & Siſai & Tholmai filii
Enac: nam Hebron ſeptem annis ante Ta-
nim vrbem Aegypti condita eſt.* ‖ Per- 24
‖ Deu. 1. c. 24. gentéſque vſque ad Torrentem botri, ab-
ſciderunt palmitem cum vua ſua, quem
portauerunt in vecte duo viri. De malis E
quoque granatis & de ficis loci illius tu-
lerunt:* qui appellatus eſt Neheleſcol, id 25
eſt, Torrens botri, eo quòd botrum por-
taſſent inde filii Iſrael.* Reuerſíque ex- 26
ploratores Terræ poſt quadraginta dies,
omni regione circuita,* venerũt ad Moy- 27
ſen & Aaron & ad omnem cœtum filio-
rum Iſrael in deſertum Pharan, quod eſt
in Cades. Locutíque eis & omni multitu-
dini oſtenderunt fructus Terræ.* & nar- 28
rauerunt, dicẽtes: Venimus in Terram, ad F
quam miſiſti nos, quæ revera fluit lacte
& melle, vt ex his fructibus cognoſci po-
teſt:* ſed cultores fortiſſimos habet, & vr- 29
bes grandes atque muratas. Stirpem Enac
vidimus ibi.* Amalec habitat in meridie, 30
Hethæus & Iebuſæus & Amorrhæus in
montanis: Chananæus verò moratur iux-
31 ta mare & circa fluenta Iordanis.* Inter
hæc Caleb compeſcens murmur populi,
qui oriebatur contra Moyſen, ait: Aſcen-
G damus, & poſſideamus Terram, quoniam
32 poterimus obtinere eam.* Alii verò, qui
fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad
hunc populum valemus aſcendere, quia
33 fortior nobis eſt.* Detraxerúntque Ter-
ræ, quam inſpexerant, apud filios Iſrael,
dicentes: Terra, quam luſtrauimus, deuo-
rat habitatores ſuos: populus, quem aſpe-
34 ximus, proceræ ſtaturæ eſt.* Ibi vidimus
monſtra quædam filiorum Enac de gene-
re giganteo: quibus comparati quaſi lo-
cuſtæ videbamur.

CAP. XIIII.

1 IGitur vociferans omnis turba fleuit
2 nocte illa,* & murmurati ſunt contra
A Moyſen & Aaron cuncti filii Iſrael, di-
3 centes:* Vtinam mortui eſſemus in Ae-
gypto: & in hac vaſta ſolitudine vtinam
pereamus, & non inducat nos Dominus in
Terram iſtam, ne cadamus gladio, & vxo-
res ac liberi noſtri ducãtur captiui. Non-
4 ne melius eſt reuerti in Aegyptum?* Di-
xerúntque alter ad alterum: Conſtitua-
mus nobis ducem, & reuertamur in Ae-
5 gyptum.* Quo audito Moyſes & Aaron
ceciderunt proni in terram coram omni
6 multitudine filiorum Iſrael.* ‖ At verò ‖ Eccli. 46. b. 9.
Ioſue filius Nun, & Caleb filius Iepho- 1. Mach.
ne, qui & ipſi luſtrauerant terram, ſcide- 2. f. 55.
7 runt veſtimenta ſua,* & ad omnem mul- 56.
B titudinem filiorum Iſrael locuti ſunt.
Terra, quam circuiuimus, valde bona eſt.
8 * ſi propitius fuerit Dominus, inducet nos
in eam, & tradet humum lacte & melle
9 manantem.* Nolite rebelles eſſe contra
Dominum: neque timeatis populum Ter-
ræ huius, quia ſicut panem ita eos poſſu-
mus deuorare. receſſit ab eis omne præ-
ſidium: Dominus nobiſcum eſt, nolite me-
10 tuere.* Cúmque clamaret omnis multi-
tudo, & lapidibus eos vellet opprimere,
apparuit gloria Domini ſuper tectum
11 fœderis cunctis filiis Iſrael.* Et dixit
Dominus ad Moyſen: Vſquequò detrahet
mihi populus iſte? Quouſque non credent
mihi in omnibus ſignis quæ feci coram
12 eis?* Feriam igitur eos peſtilentia, atque
conſumam: te autem faciam principem
ſuper gẽtem magnam, & fortiorem quàm
13 hæc eſt.* Et ait Moyſes ad Dominum:
C Vt audiant Aegyptij, de quorum medio
14 eduxiſti populum iſtum,* & habitatores
Terræ huius, qui audierunt quòd tu Do-
mine in populo iſto ſis, & facie videaris
ad faciem, ‖ & nubes tua protegat illos, ‖ Exod.
& in columna nubis præcedas eos per 13. d. 21.
diem, & in columna ignis per noctem:
15 * quòd occideris tantam multitudinem
16 quaſi vnum hominem: & dicant:* Non
poterat introducere populum in Terram,
pro qua iurauerat, ‖ idcirco occidit eos ‖ Exod.
in ſolitudine.* Magnificetur ergo for- 32. f. 2
17 titudo Domini ſicut iuraſti, dicens:
G * ‖ Do-

Digitized by Google

‖ Pſalm. * ‖ Dominus patiens & multæ miſericor- 18
1.2.b. diæ, auferens iniquitatem & ſcelera,
Exo. nullúmque innoxium derelinquens, qui
34.a.6. viſitas peccata patrum in filios in tertiam
& quartam generationem. * Dimitte ob- 19
ſecro peccatum populi huius ſecundùm D
magnitudinem miſericordiæ tuæ, ſicut
propitius fuiſti egredientibus de Aegypto
vſque ad locum iſtum. * Dixitque Do- 20
minus: Dimiſi iuxta verbum tuum. * Vi- 21
uo ego: & implebitur gloria Domini vni-
uerſa terra. * Attamen omnes homines 22
qui viderunt maieſtatem meam, & ſigna
quæ feci in Aegypto & in ſolitudine, &
tentauerunt me iam per decem vices, nec
‖ Deu. 1. obedierunt voci meæ, * ‖ non videbunt 23
f.35. Terram pro qua iuraui patribus eorum,
nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi,
‖ Ioſ. 14. intuebitur eam. * ‖ Seruum meum Ca- 24
b.6. leb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt
me, inducam in Terram hãc, quam circui-
uit: & ſemen eius poſſidebit eam. * Quo- 25
niam Amalecites & Chananæus habitant E
in vallibus. Cras mouete caſtra, & reuer-
timini in ſolitudinem per viam Maris
rubri. * Locutúſq; eſt Dominus ad Moy- 26
ſen & Aaron, dicens: * Vſquequò multitu- 27
do hæc peſſima murmurat contra me?
querelas filiorum Iſrael audiui: * Dic er- 28
go eis: Viuo ego, ait Dominus: ſicut locuti
‖ Pſalm. eſtis audiente me, ſic faciam vobis. * ‖ In 29
105. d. ſolitudine hac iacebunt cadauera veſtra.
26. Omnes qui numerati eſtis à viginti annis
Deu. 1. & ſupra, & murmuraſtis contra me, * nõ 30
f.42. intrabitis Terram, ſuper quã leuaui ma-
num meam vt habitare vos facerem, præ-
ter Caleb filium Iephone, & Ioſue filium
Nun: * Paruulos autem veſtros, de qui- 31
bus dixiſtis quod prædæ hoſtibus forent,
introducam: vt videant Terram, quæ vo-
bis diſplicuit. * Veſtra cadauera iacebunt 32
in ſolitudine. * Filij veſtri erunt vagi in 33
deſerto annis quadraginta, & portabunt
fornicationem veſtram, donec conſuman-
tur cadauera patrum in deſerto, * iuxta 34
numerum quadraginta dierũ, quibus con- F
ſideraſtis Terram: ‖ annus pro die impu-
‖ Ezech. tabitur. ‖ Et quadraginta annis recipietis
4.b.6. iniquitates veſtras, & ſcietis vltionem
‖ Pſal. meam. * quoniam ſicut locutus ſum, ita 35
94. 10 faciam omni multitudini huic peſſimæ,
quæ conſurrexit aduerſum me: in ſolitu-
dine hac deficiet, & morietur. * ‖ Igitur 36
omnes viri, quos miſerat Moyſes ad con-
‖ Iudith templandam Terram, & qui reuerſi mur-
8.c.23. murare fecerant cõtra eum omnem mul-
1. Cor. titudinem, detrahentes Terræ quòd eſſet
10.b.10 mala, * mortui ſunt atque percuſſi in cõ- 37
Hebr. 3.d ſpectu Domini. * Ioſue autem filius Nun, 38
17. & Caleb filius Iephone, vixerunt ex om-
Iude 1 nibus qui perrexerant ad conſiderandam
b.5. Terram. * Locutúſque eſt Moyſes vni- 39
uerſa verba hæc ad omnes filios Iſrael, & G
luxit populus nimis. * Et ecce mane pri- 40
mo ſurgentes aſcenderunt verticem mon-
tis, atq; dixerunt: Parati ſumus aſcendere
ad locum, de quo Dominus locutus eſt:
41 quia peccauimus. * Quibus Moyſes: Cur,
inquit, tranſgredimini verbum Domini,
42 quod vobis non cedet in proſperũ? * ‖ No- ‖ Deut.
lite aſcendere: non enim eſt Dominus vo- 1.e.42.
biſcum: ne corruatis coram inimicis ve-
43 ſtris. * Amalecites & Chananæus ante vos
ſunt, quorum gladio corruetis, eo quod
nolueritis acquieſcere Domino, nec erit
44 Dominus vobiſcum. * At illi contenebra-
ti aſcenderunt in verticem montis. Arca
autem teſtamenti Domini & Moyſes non
45 receſſerunt de caſtris. * Deſcenditq; Ama-
lecites & Chananæus, qui habitabat in
monte: & percutiens eos atque concidens,
perſecutus eſt eos vſque Horma.

CAP. XV.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: * Loquere ad filios Iſrael, & di-
A ces ad eos: Cum ingreſſi fueritis Terram
habitationis veſtræ, quam ego dabo vobis,
3 * & feceritis oblationem Domino in ho-
locauſtum, aut victimam, vota ſoluentes,
vel ſponte offerentes munera, aut in
ſollemnitatibus veſtris adolentes odorem
ſuauitatis Domino, de bobus ſiue de oui-
4 bus: * offeret quicumque immolauerit vi-
ctimam, ſacrificium ſimilæ, decimam par-
tem ephi, conſperſæ oleo, quod menſu-
5 ram habebit quartam partem hin: * & vi-
num ad liba fundenda eiuſdem menſuræ
dabit in holocauſtum ſiue in victi-
6 mam. Per agnos ſingulos * & arietes erit
ſacrificium ſimilæ duarum decimarum,
quæ conſperſa ſit oleo tertiæ partis hin:
7 * & vinum ad libamentum tertiæ partis
eiuſdem menſuræ offeret in odorem ſua-
8 uitatis Domino. * Quando vero de bobus
B feceris holocauſtum aut hoſtiam, vt im-
9 pleas votum vel pacificas victimas, * dabis
per ſingulos boues ſimilæ tres decimas
conſperſæ oleo, quod habeat mediũ men-
10 ſuræ hin: * & vinum ad liba fundenda
eiuſdem menſuræ in oblationem ſuauiſ-
11 ſimi odoris Domino. * Sic facies * per ſin-
12 gulos boues & arietes & agnos & hœdos.
13 * Tam indigenæ quàm peregrini * eodem
14 ritu offerent ſacrificia. * Vnum præce-
15 ptum erit atq; iudicium tam vobis quàm
16 aduenis terræ. * Locutus eſt Dominus ad
17 Moyſen, dicens: * Loquere filiis Iſrael, &
18 dices ad eos: Cùm veneritis in terram,
19 quam dabo vobis, * & comederitis de pa-
nibus regionis illius, ſeparabitis primitias
20 Domino * de cibis veſtris. Sicut de areis
21 primitias ſeparatis, * ita & de pulmentis
22 dabitis primitiua Domino. * Quòd ſi per
ignorantiam præterieritis quidquam ho-
rum, quæ locutus eſt Dominus ad Moy-
23 ſen, * & mandauit per eum ad vos, à die
24 qua cœpit iubere & vltrà, * oblitáque
C fuerit facere multitudo: offeret vitulum
de armento, holocauſtum in odorem ſua-
uiſſimum Domino, & ſacrificium eius ac
liba, vt ceremoniæ poſtulant, hircumque
25 pro peccato: * & rogabit ſacerdos pro
omni

Digitized by Google

omni multitudine filiorum Iſrael: & di-
mittetur eis,quoniam non ſponte pecca-
uerunt,nihilominus offerentes incenſum
Domino pro ſe & pro peccato atque er-
rore ſuo: * & dimittetur vniuerſæ plebi 26
filiorum Iſrael,& aduenis qui peregrinā-
tur inter eos,quoniā culpa eſt omnis po-
puli per ignorantiā. * Quod ſi anima vna 27
neſciens peccauerit,offeret capram anni-
culam pro peccato ſuo:* & deprecabitur 28
pro ea ſacerdos, quod inſcia peccauerit
coram Domino: impetrabitq; ei veniam,
& dimittetur illi. * Tam indigenis quam 29
aduenis vna lex erit omnium ,qui pecca-
uerint ignorantes. * Anima verò,quæ per 30
ſuperbiā aliquid commiſerit,ſiue ciuis ſit
ille ſiue peregrinus, (quoniam aduerſus
Dominum rebellis fuit)peribit de populo
ſuo:* verbum enim Domini contempſit, 31
& præceptum illius fecit irritum:idcirco D
delebitur, & portabit iniquitatem ſuam.
*Factum eſt autem, cùm eſſent filii Iſrael 32
in ſolitudine, & inueniſſent hominē col-
ligentem ligna in die Sabbati, * obtule- 33
runt eum Moyſi & Aaron & vniuerſæ
multitudini.* Qui recluſerunt eū in car- 34
cerem,neſcientes quid ſuper eo facere de-
berent. * Dixitque Dominus ad Moyſen: 35
Morte moriatur homo iſte, obruat eum
lapidibus omnis turba extra caſtra.* Cū- 36
que eduxiſſent eum foras, obruerunt la-
pidibus, & mortuus eſt ſicut præceperat
Dominus. * Dixit quoque Dominus ad 37
Moyſen:*Loquere filiis Iſrael, & dices ad 38
‖ Deut. 22. 12. Matt. 23. 5.
eos ‖ vt faciant ſibi fimbrias per angulos
palliorum,ponentes in eis vittas hyacin-
thinas: * quas cùm viderint, recordentur 39
omnium mandatorum Domini, nec ſe-
quantur cogitationes ſuas, & oculos per
res varias fornicantes, * ſed magis me- 40
mores præceptorum Domini faciant ea,
ſintque ſancti Deo ſuo. * Ego Dominus 41
Deus veſter, qui eduxi vos de Terra Ae-
gypti,vt eſſem Deus veſter.

CAP. XVI.

ECce autem Core filius Iſaar, filij 1
Caath, filii Leui, & Dathan atque A
Abiron filii Eliab, Hon quoque filius
Phelech de filiis Ruben, * ſurrexerunt 2
contra Moyſen, aliique filiorum Iſrael
ducenti quinquaginta viri proceres ſy-
nagogæ, & qui tempore concilii per no-
mina vocabantur. * ‖ Cumque ſtetiſſent 3
‖ Eccl. 45. 22. Iud. 1. c. 11. 2. ... 10. 10.
aduerſus Moyſen & Aaron, dixerunt:
Sufficiat vobis, quia omnis multitudo
ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus:
Cur eleuamini ſuper populum Domini?
* Quod cum audiſſet Moyſes,cecidit pro- 4
nus in faciem:*locutuſque ad Core & ad 5
omnem multitudinem:Manè, inquit,no-
tum faciet Dominus qui ad ſe pertineant,
& ſanctos applicabit ſibi: & quos elege-
rit, appropinquabunt ei.* Hoc igitur fa- 6
cite: Tollat vnuſquiſque thuribula ſua, B
tu Core,& omne concilium tuum: * & 7
hauſto cras igne, ponite deſuper thymia-
ma coram Domino: & quemcumq; elege-
rit,ipſe erit ſanctus: multū erigimini filii
8 Leui.* Dixitq; rurſum ad Core: Audite fi-
9 lii Leui:*Num parum vobis eſt, quòd ſe-
parauit vos Deus Iſrael ab omni populo,
& iunxit ſibi, vt ſeruiretis ei in cultu ta-
bernaculi,& ſtaretis corā frequentia po-
10 puli,& miniſtraretis ei?*idcirco ad ſe fe-
cit accedere te & omnes fratres tuos fi-
lios Leui, vt vobis etiam ſacerdotiū ven-
11 dicetis,* & omnis globus tuus ſtet contra
Dominum? quid eſt enim Aaron vt mur-
12 muretis contra eum? * Miſit ergo Moyſes
vt vocaret Dathā & Abiron filios Eliab.
13 Qui reſponderunt,Non venimus. * num-
quid parum eſt tibi quod eduxiſti nos de
terra,quæ lacte & melle manabat,vt oc-
cideres in deſerto,niſi & dominatus fue-
14 ris noſtri?* Reuera induxiſti nos in terrā,
quæ fluit riuis lactis & mellis, & dediſti
nobis poſſeſſiones agrorum & vinearum:
an & oculos noſtros vis eruere?non veni-
15 mus. * Iratuſq; Moyſes valde, ait ad Do-
C minum: Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu
ſcis quod ne aſellum quidem vnquam
acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam
16 eorum. * Dixitq; ad Core: Tu & omnis
cōgregatio tua ſtate ſeorſum coram Do-
mino, & Aaron die craſtino ſeparatim.
17 *Tollite ſinguli thuribula veſtra,& poni-
te ſuper ea incenſum, offerentes Domino
ducenta quinquaginta thuribula: Aaron
18 quoq; teneat thuribulum ſuum. * Quod
cùm feciſſent, ſtantibus Moyſe & Aaron,
19 * & coaceruaſſent aduerſum eos omnem
multitudinem ad oſtiū tabernaculi,appa-
20 ruit cunctis gloria Domini. * Locutuſq;
21 Dominus ad Moyſen & Aaron,ait: * Se-
paramini de medio congregationis huius,
22 vt eos repentè diſperdā. * Qui ceciderunt
D proni in faciem atque dixerunt: Fortiſſi-
me Deus ſpirituum vniuerſæ carnis, num
vno peccante, contra omnes ira tua deſæ-
23 uiet?* Et ait Dominus ad Moyſen: * Præ-
24 cipe vniuerſo populo vt ſeparetur à ta-
bernaculis Core, & Dathan & Abiron.
25 *Surrexitque Moyſes, & abiit ad Dathan
& Abiron: & ſequentibus eum ſeniori-
26 bus Iſrael,* dixit ad turbam: Recedite à
tabernaculis hominum impiorum,& no-
lite tangere quæ ad eos pertinent, ne in-
27 uoluamini in peccatis eorum. * Cùmque
receſſiſſent à tentoriis eorum per circui-
tum, Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in
introitu papilionum ſuorum, cum vxori-
28 bus & liberis, omnique frequentia. * Et
ait Moyſes: In hoc ſcietis, quòd Dominus
miſerit me vt facerem vniuerſa quæ cer-
nitis,& non ex proprio ea corde protule-
29 rim: * Si conſueta hominum morte inter-
E ierint, & viſitauerit eos plaga,qua & cæ-
teri viſitari ſolent, non miſit me Domi-
30 nus: * ſin autem nouā rem fecerit Domi-
nus, vt aperiens terra os ſuum deglutiat
eos & omnia quæ ad illos pertinent, de-
ſcenderintq; viuentes in infernum,ſcietis

G 2 quod

Digitized by Google

¶ *Pſalm. 102.b.8 Exo. 34.a.6.* * ¶ Dominus patiens & multæ miſericor- 18
diæ, auferens iniquitatem & ſcelera,
nullúmque innoxium derelinquens, qui
viſitas peccata patrum in filios in tertiam
& quartam generationem. * Dimitte ob- 19
ſecro peccatum populi huius ſecundùm D
magnitudinem miſericordiæ tuæ, ſicut
propitius fuiſti egredientibus de Aegypto
vſque ad locum iſtum. * Dixitque Do- 20
minus: Dimiſi iuxta verbum tuum. * Vi- 21
uo ego: & implebitur gloria Domini vni-
uerſa terra. * Attamen omnes homines 22
qui viderunt maieſtatem meam, & ſigna
quæ feci in Aegypto & in ſolitudine, &
tentauerunt me iam per decem vices, nec
¶ *Deu. 1. f.35.* obedierunt voci meæ, * ¶ non videbunt 23
Terram pro qua iuraui patribus eorum,
nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi,
¶ *Ioſ. 14. b.5.* intuebitur eam. * ¶ Seruum meum Ca- 24
leb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt
me, inducam in Terram hãc, quam circui-
uit: & ſemen eius poſſidebit eam. * Quo- 25
niam Amalecites & Chananæus habitant E
in vallibus. Cras mouete caſtra, & reuer-
timini in ſolitudinem per viam Maris
rubri. * Locutuſq; eſt Dominus ad Moy- 26
ſen & Aaron, dicens: * Vſquequò multitu- 27
do hæc peſſima murmurat contra me?
querelas filiorum Iſrael audiui: * Dic er- 28
go eis: Viuo ego, ait Dominus: ſicut locuti
¶ *Pſalm. 105. d. 26. Deu. 1. f.41.* eſtis audiente me, ſic faciam vobis. * ¶ In 29
ſolitudine hac iacebunt cadauera veſtra.
Omnes qui numerati eſtis à viginti annis
& ſupra, & murmuraſtis contra me, * nõ 30
intrabitis Terram, ſuper quã leuaui ma-
num meam vt habitare vos facerem, præ-
ter Caleb filium Iephone, & Ioſue filium
Nun: * Paruulos autem veſtros, de qui- 31
bus dixiſtis quod prædæ hoſtibus forent,
introducam: vt videant Terram, quæ vo-
bis diſplicuit. * Veſtra cadauera iacebunt 32
in ſolitudine. * Filij veſtri erunt vagi in 33
deſerto annis quadraginta, & portabunt
fornicationem veſtram, donec conſuman-
tur cadauera patrum in deſerto, * iuxta 34
numerum quadraginta dierũ, quibus con- F
ſideraſtis Terram: ¶ annus pro die impu-
¶ *Ezech. 4.b.6.* tabitur. ¶ Et quadraginta annis recipietis
iniquitates veſtras, & ſcietis vltionem
¶ *Pſal. 94. c.10* meam. * quoniam ſicut locutus ſum, ita 35
faciam omni multitudini huic peſſimæ,
quæ conſurrexit aduerſum me: in ſolitu-
dine hac deficiet, & morietur. * ¶ Igitur 36
¶ *Iudith 8.c.21. 1. Cor. 10.b.10 Heb. 3.d 17. Iudæ 1 b.5.* omnes viri, quos miſerat Moyſes ad con-
templandam Terram, & qui reuerſi mur-
murare fecerant cõtra eum omnem mul-
titudinem, detrahentes Terræ quòd eſſet
mala, * mortui ſunt atque percuſſi in cõ- 37
ſpectu Domini. * Ioſue autem filius Nun, 38
& Caleb filius Iephone, vixerunt ex om-
nibus qui perrexerant ad conſiderandam
Terram. * Locutúſque eſt Moyſes vni- 39
uerſa verba hæc ad omnes filios Iſrael, & G
luxit populus nimis. * Et ecce mane pri- 40
mo ſurgentes aſcenderunt verticem mon-
tis, atq; dixerunt: Parati ſumus aſcendere
ad locum, de quo Dominus locutus eſt:
41 quia peccauimus. * Quibus Moyſes: Cur,
inquit, tranſgredimini verbum Domini,
42 quod vobis non cedet in proſperũ? * ¶ No- ¶ *Deut. 1. f.42.*
lite aſcendere: non enim eſt Dominus vo-
biſcum: ne corruatis coram inimicis ve-
43 ſtris. * Amalecites & Chananæus ante vos
ſunt, quorum gladio corruetis, eo quod
nolueritis acquieſcere Domino, nec erit
44 Dominus vobiſcum. * At illi contenebra-
ti aſcenderunt in verticem montis. Arca
autem teſtamenti Domini & Moyſes non
45 receſſerunt de caſtris. * Deſcenditq; Ama-
lecites & Chananæus, qui habitabat in
monte: & percutiens eos atque concidens,
perſecutus eſt eos vſque Horma.

CAP. XV.

1 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: * Loquere ad filios Iſrael, & di-
A ces ad eos: Cum ingreſſi fueritis Terram
habitationis veſtræ, quam ego dabo vobis,
3 * & feceritis oblationem Domino in ho-
locauſtum, aut victimam, vota ſoluentes,
vel ſponte offerentes munera, aut in
ſollemnitatibus veſtris adolentes odorem
ſuauitatis Domino, de bobus ſiue de oui-
4 bus: * offeret quicumque immolauerit vi-
ctimam, ſacrificium ſimilæ, decimam par-
tem ephi, conſperſæ oleo, quod menſu-
5 ram habebit quartam partem hin: * & vi-
num ad liba fundenda eiuſdem menſuræ
dabit in holocauſtum ſiue in victi-
6 mam. Per agnos ſingulos * & arietes erit
ſacrificium ſimilæ duarum decimarum,
quæ conſperſa ſit oleo tertiæ partis hin:
7 * & vinum ad libamentum tertiæ partis
eiuſdem menſuræ offeret in odorem ſua-
8 uitatis Domino. * Quando vero de bobus
B feceris holocauſtum aut hoſtiam, vt im-
9 pleas votum vel pacificas victimas, * dabis
per ſingulos boues ſimilæ tres decimas
conſperſæ oleo, quod habeat mediũ men-
10 ſuræ hin: * & vinum ad liba fundenda
eiuſdem menſuræ in oblationem ſuauiſ-
11 ſimi odoris Domino. * Sic facies * per ſin-
12 gulos boues & arietes & agnos & hœdos.
13 * Tam indigenæ quàm peregrini * eodem
14 ritu offerent ſacrificia. * Vnum præce-
15 ptum erit atq; iudicium tam vobis quàm
16 aduenis terræ. * Locutus eſt Dominus ad
17 Moyſen, dicens: * Loquere filiis Iſrael, &
18 dices ad eos: Cum veneritis in terram,
19 quam dabo vobis, * & comederitis de pa-
nibus regionis illius, ſeparabitis primitias
20 Domino * de cibis veſtris. Sicut de areis
21 primitias ſeparatis, * ita & de pulmentis
22 dabitis primitiua Domino. * Quòd ſi per
ignorantiam præterieritis quidquam ho-
rum, quæ locutus eſt Dominus ad Moy-
23 ſen, * & mandauit per eum ad vos, à die
24 qua cœpit iubere & vltrà, * oblitáque
C fuerit facere multitudo: offeret vitulum
de armento, holocauſtum in odorem ſua-
uiſſimum Domino, & ſacrificium eius ac
liba, vt ceremoniæ poſtulant, hircumque
25 pro peccato: * & rogabit ſacerdos pro
omni

Digitized by Google

omni multitudine filiorum Iſrael: & di-
mittetur eis, quoniam non ſponte pecca-
uerunt, nihilominus offerentes incenſum
Domino pro ſe & pro peccato atque er-
rore ſuo: * & dimittetur vniuerſæ plebi 26
filiorum Iſrael, & aduenis qui peregrinã-
tur inter eos, quoniã culpa eſt omnis po-
puli per ignorantiã. * Quod ſi anima vna 27
neſciens peccauerit, offeret capram anni-
culam pro peccato ſuo: * & deprecabitur 28
pro ea ſacerdos, quod inſcia peccauerit
coram Domino: impetrabitq; ei veniam,
& dimittetur illi. * Tam indigenis quam 29
aduenis vna lex erit omnium, qui pecca-
uerint ignorantes. * Anima vero, quæ per 30
ſuperbiã aliquid commiſerit, ſiue ciuis ſit
ille ſiue peregrinus, (quoniam aduerſus
Dominum rebellis fuit) peribit de populo
ſuo: * verbum enim Domini contempſit, 31
& præceptum illius fecit irritum: idcirco D
delebitur, & portabit iniquitatem ſuam.
* Factum eſt autem, cùm eſſent filii Iſrael 32
in ſolitudine, & inueniſſent hominẽ col-
ligentem ligna in die Sabbati, * obtule- 33
runt eum Moyſi & Aaron & vniuerſæ
multitudini. * Qui recluſerunt eũ in car- 34
cerem, neſcientes quid ſuper eo facere de-
berent. * Dixitque Dominus ad Moyſen: 35
Morte moriatur homo iſte, obruat eum
lapidibus omnis turba extra caſtra. * Cũ- 36
que eduxiſſent eum foras, obruerunt la-
pidibus, & mortuus eſt ſicut præceperat
Dominus. * Dixit quoque Dominus ad 37
Moyſen: * Loquere filiis Iſrael, & dices ad 38
eos ¶ vt faciant ſibi fimbrias per angulos
palliorum, ponentes in eis vittas hyacin-
thinas: * quas cùm viderint, recordentur 39
omnium mandatorum Domini, nec ſe-
quantur cogitationes ſuas, & oculos per
res varias fornicantes, * ſed magis me- 40
mores præceptorum Domini faciant ea,
ſintque ſancti Deo ſuo. * Ego Dominus 41
Deus veſter, qui eduxi vos de Terra Ae-
gypti, vt eſſem Deus veſter.

¶ *Deut. 22. 12. Mat. 23. 5.*

CAP. XVI.

ECce autem Core filius Iſaar, filij 1
Caath, filii Leui, & Dathan atque A
Abiron filii Eliab, Hon quoque filius
Pheleth de filiis Ruben, * ſurrexerunt 2
contra Moyſen, aliique filiorum Iſrael
ducenti quinquaginta viri proceres ſy-
nagogæ, & qui tempore concilii per no-
mina vocabantur. * ¶ Cumque ſtetiſſent 3
aduerſus Moyſen & Aaron, dixerunt:
Sufficiat vobis, quia omnis multitudo
ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus:
Cur eleuamini ſuper populum Domini?
* Quod cum audiſſet Moyſes, cecidit pro- 4
nus in faciem: * locutuſque ad Core & ad 5
omnem multitudinem: Manè, inquit, no-
tum faciet Dominus qui ad ſe pertineant,
& ſanctos applicabit ſibi: & quos elege-
rit, appropinquabunt ei. * Hoc igitur fa- 6
cite: Tollat vnuſquiſque thuribula ſua, B
tu Core, & omne concilium tuum: * & 7
hauſto eras igne, ponite deſuper thymia-
ma coram Domino: & quemcumq; elege-
rit, ipſe erit ſanctus: multũ erigimini filii
8 Leui. * Dixitq; rurſum ad Core: Audite fi-
9 lii Leui: * Num parum vobis eſt, quòd ſe-
parauit vos Deus Iſrael ab omni populo,
& iunxit ſibi, vt ſeruiretis ei in cultu ta-
bernaculi, & ſtaretis corã frequentia po-
10 puli, & miniſtraretis ei? * idcirco ad ſe fe-
cit accedere te & omnes fratres tuos fi-
lios Leui, vt vobis etiam ſacerdotiũ ven-
11 dicetis, * & omnis globus tuus ſtet contra
Dominum? quid eſt enim Aaron vt mur-
12 muretis contra eum? * Miſit ergo Moyſes
vt vocaret Dathã & Abiron filios Eliab.
13 Qui reſponderunt, Non venimus. * num-
quid parum eſt tibi quod eduxiſti nos de
terra, quæ lacte & melle manabat, vt oc-
cideres in deſerto, niſi & dominatus fue-
14 ris noſtri? * Reuera induxiſti nos in terrã,
quæ fluit riuis lactis & mellis, & dediſti
nobis poſſeſsiones agrorum & vinearum:
an & oculos noſtros vis eruere? non veni-
15 mus. * Iratuſq; Moyſes valde, ait ad Do-
C minum: Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu
ſcis quod ne aſellum quidem vnquam
acceperim ab eis, nec afflixerim quẽpiam
16 eorum. * Dixitq; ad Core: Tu & omnis
cõgregatio tua ſtate ſeorſum coram Do-
mino, & Aaron die craſtino ſeparatim.
17 * Tollite ſinguli thuribula veſtra, & poni-
te ſuper ea incenſum, offerentes Domino
ducenta quinquaginta thuribula: Aaron
18 quoq; teneat thuribulum ſuum. * Quod
cum feciſſent, ſtantibus Moyſe & Aaron,
19 * & coaceruaſſent aduerſum eos omnem
multitudinem ad oſtiũ tabernaculi, appa-
20 ruit cunctis gloria Domini. * Locutuſq;
21 Dominus ad Moyſen & Aaron, ait: * Se-
paramini de medio congregationis huius,
22 vt eos repentè diſperdã. * Qui ceciderunt
D proni in faciem atque dixerunt: Fortiſsi-
me Deus ſpirituum vniuerſæ carnis, num
vno peccante, contra omnes ira tua deſæ-
23 uiet? * Et ait Dominus ad Moyſen: * Præ-
24 cipe vniuerſo populo vt ſeparetur à ta-
bernaculis Core, & Dathan & Abiron.
25 * Surrexitque Moyſes, & abiit ad Dathan
& Abiron: & ſequentibus eum ſeniori-
26 bus Iſrael, * dixit ad turbam: Recedite à
tabernaculis hominum impiorum, & no-
lite tangere quæ ad eos pertinent, ne in-
27 uoluamini in peccatis eorum. * Cumque
receſsiſſent à tentoriis eorum per circui-
tum, Dathan & Abiron egreſsi ſtabant in
introitu papilionum ſuorum, cum vxori-
28 bus & liberis, omnique frequentia. * Et
ait Moyſes: In hoc ſcietis, quòd Dominus
miſerit me vt facerem vniuerſa quæ cer-
nitis, & non ex proprio ea corde protule-
29 rim: * Si conſueta hominum morte inter-
E ierint, & viſitauerit eos plaga, qua & cæ-
teri viſitari ſolent, non miſit me Domi-
30 nus: * ſin autem nouã rem fecerit Domi-
nus, vt aperiens terra os ſuum deglutiat
eos & omnia quæ ad illos pertinent, de-
ſcenderintq; viuentes in infernum, ſcietis

¶ *Eccl. 45. 22 Iud. 1. c. 11. 10.*

Digitized by Google

‖ Pſal. 105.b. 17.18. Deut.11 a.6.

quòd blaſphemauerint Dominum. * Cõ- 31
feſtim igitur vt ceſſauit loqui, dirupta eſt
terra ſub pedibus eorum:* & aperiens os 32
ſuum, deuorauit illos cum tabernaculis
ſuis & vniuerſa ſubſtantia eorũ.* deſcen- 33
derúntq; viui in infernum operti humo,
& perierunt de medio multitudinis. * At 34
verò omnis Iſrael, qui ſtabat per gyrum,
fugit ad clamorem pereuntiũ, dicens: Ne
forte & nos terra deglutiat.* Sed & ignis 35
egreſſus à Domino, interfecit ducentos
quinquaginta viros, qui offerebant incẽ-
ſum.* Locutúſque eſt Dominus ad Moy- 36
ſen, dicens: * Præcipe Eleazaro filio Aa- 37
ron ſacerdoti vt tollat thuribula quæ ia-
cent in incendio, & ignem huc illucq; di-
ſpergat: quoniã ſanctificata ſunt* in mor- 38
tibus peccatorum: producátque ea in la- F
minas, & affigat altari, eo quòd oblatum
ſit in eis incenſum Domino, & ſanctifica-
ta ſint, vt cernant ea pro ſigno & moni-
mento filij Iſrael. * Tulit ergo Eleazar 39
ſacerdos thuribula ænea, in quibus ob-
tulerant hi quos incendium deuorauit,
& produxit ea in lamina, affigens altari:
* vt haberent poſtea filij Iſrael, quibus 40
commonerentur, ne quis accedat alieni-
gena, & qui non eſt de ſemine Aaron, ad
offerendum incenſum Domino, ne patia-
tur ſicut paſſus eſt Core, & omnis con-
gregatio eius, loquente Domino ad Moy-
ſen. * Murmurauit autem omnis multi- 41
tudo filiorum Iſrael ſequenti die contra
Moyſen & Aaron, dicens. Vos interfeciſtis
populum Domini. * Cúmque oriretur ſe- 42
ditio, & tumultus increſceret, * Moyſes 43
& Aaron fugerunt ad tabernaculum fœ- G
deris. Quod, poſtquam ingreſſi ſunt, ope-
ruit nubes, & apparuit gloria Domini.
* Dixitque Dominus ad Moyſen: * Re- 44
cedite de medio huius multitudinis, 45
etiam nunc delebo eos. Cúmque iacerent
in terra, * dixit Moyſes ad Aaron: Tolle 46
thuribulum, & hauſto igne de altari, mit-
te incenſum deſuper pergens citò ad po-
pulum vt roges pro eis: ‖ iam enim egreſ-
ſa eſt ira à Domino, & plaga deſæuit.
* Quòd cùm feciſſet Aaron, & cucurriſ- 47
ſet ad mediam multitudinem, quam iam
vaſtabat incendium, obtulit thymiama:
* & ſtans inter mortuos ac viuentes, pro 48
populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit.
* Fuerunt autem qui percuſſi ſunt, quat- 49
tuordecim millia hominum & ſeptingen-
ti, abſque his qui perierant in ſeditione
Core. * Reuerſúſque eſt Aaron ad Moy- 50
ſen ad oſtium tabernaculi fœderis poſt-
quam quieuit interitus.

‖ Sap. 18.d.21

CAP. XVII.

ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Loquere ad filios Iſrael, & 2
accipe ab eis virgas ſingulas per cogna- A
tiones ſuas, à cunctis principibus tri-
buum, virgas duodecim, & vniuſcuiuſque
nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ. * nomen 3
autem Aaron erit in tribu Leui, & vna
virga cunctas ſeorſum familias contine-
4 bit: * ponéſque eas in tabernaculo fœ-
5 deris corã teſtimonio, vbi loquar ad te.
B * quẽ ex his elegero, germinabit virga eius:
& cohibebo à me querimonias filiorum
6 Iſrael, quibus cõtra vos murmurant.* Lo-
cutúſq; eſt Moyſes ad filios Iſrael: & de-
derunt ei omnes principes virgas per
ſingulas tribus: fuerúntq; virgę duodecim
7 abſque virga Aaron.* Quas cùm poſuiſſet
C Moyſes coram Domino in tabernaculo
8 teſtimonii: * ſequenti die regreſſus inuenit
germinaſſe virgam Aaron in domo Leui:
& turgentibus gemmis eruperant flores,
qui, foliis dilatatis, in amygdalas defor-
9 mati ſunt. * Protulit ergo Moyſes omnes
virgas de conſpectu Domini ad cunctos
filios Iſraël, videruntq; & receperunt ſin-
10 guli virgas ſuas. * Dixitque Dominus ad
D Moyſen: Refer virgam Aaron in taberna-
culũ teſtimonii, ‖ vt ſeruetur ibi in ſignũ
rebellium filiorum Iſrael, & quieſcant
11 querelæ eorum à me, ne moriantur. * Fe-
citque Moyſes ſicut præceperat Dominus.
12 * Dixerunt autem filii Iſrael ad Moyſen:
Ecce conſumpti ſumus, omnes periuimus.
13 * Quicumque accedit ad tabernaculum
Domini, moritur. num vſque ad interne-
cionem cuncti delendi ſumus?

‖ Heb.9. a.4.

CAP. XVIII.

1 DIxitque Dominus ad Aaron: Tu, &
A filii tui, & domus patris tui tecum,
portabitis iniquitatem Sanctuarij: & tu
& filij tui ſimul ſuſtinebitis peccata ſa-
2 cerdotij veſtri. * ſed & fratres tuos de tri-
bu Leui, & ſceptrum patris tui ſume te-
cum, præſtóque ſint, & miniſtrent tibi: tu
autem & filii tui miniſtrabitis in taber-
3 naculo teſtimonii.* Excubabúntq; Leuitæ
ad præcepta tua, & ad cuncta opera ta-
bernaculi: ita dumtaxat, vt ad vaſa San-
ctuarii & ad altare non accedant, ne & il-
4 li moriantur, & vos pereatis ſimul. * ſint
autem tecum, & excubent in cuſtodiis ta-
bernaculi, & in omnibus ceremoniis eius.
5 Alienigena non miſcebitur vobis.* Excu-
bate in cuſtodia Sanctuarii, & in miniſte-
rio altaris: ne oriatur indignatio ſuper fi-
6 lios Iſrael. * Ego dedi vobis fratres ve-
ſtros Leuitas de medio filiorum Iſrael, &
tradidi donum Domino, vt ſeruiant in
7 miniſteriis tabernaculi eius. * Tu autem
B & filii tui cuſtodite ſacerdotiũ veſtrum:
& omnia quæ ad cultum altaris pertinẽt,
& intra velum ſunt, per ſacerdotes admi-
niſtrabuntur. ſi quis externus acceſſerit,
8 occidetur. * Locutúſque eſt Dominus ad
Aaron: Ecce dedi tibi cuſtodiam primitia-
rum mearum. Omnia quæ ſanctificantur
à filiis Iſrael, tradidi tibi & filiis tuis pro
officio ſacerdotali legitima ſempiterna.
9 * Hæc ergo accipies de his, quæ ſanctifi-
cantur & oblata ſunt Domino. Omnis
oblatio, & ſacrificiũ, & quicquid pro pec-
cato atq; delicto redditur mihi, & cedit
in Sancta ſanctorũ, tuum erit, & filiorum
tuorum

ctorũ.* In Sanctuario comedes illud: ma- 10
res tantùm edent ex eo, quia cõſecratum
eſt tibi. * Primitias autem, quas vouerint 11
& obtulerint filij Iſrael, tibi dedi, & filiis
tuis, ac filiabus tuis, iure perpetuo. qui
mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.
*Omnẽ medullã olei, & vini, ac frumen- 12
ti, quidquid offerũt primitiarũ Domino,
tibi dedi: *Vniuerſa frugũ initia, quas gi- 13
gnit humus, & Domino deportantur, ce-
dent in vſus tuos: qui mundus eſt in do-
mo tua, veſcetur eis. *Omne quod ex voto 14
reddiderint filij Iſraël, tuum erit.* Quid- 15
quid primum erũpit è vulua cunctæ car-
nis, quam offerũt Domino, ſiue ex homi- C
nibus, ſiue de pecoribus fuerit, tui iuris
erit: ita dumtaxat, vt pro hominis primo-
genito pretium accipias, & omne animal
quod immundum eſt, redimi facias, *cu- 16
ius redemptio erit poſt vnum menſem, ſi-
clis argenti quinque, pondere Sanctuarij.
‖ Sup. 3. c. 48. ‖ Siclus viginti obolos habet.* Primoge- 17
nitum autem bouis & ouis & capræ non
Exo. 30. b. 13. facies redimi, quia ſãctificata ſunt Domi-
no. ſanguinem tantùm eorum fundes ſu-
Leui. 27 c. 25. per altare, & adipes adolebis in ſuauiſſi-
mum odorem Domino. * Carnes verò in 18
Ezec. 45 d. 12. vſum tuum cedent, ſicut pectuſculum
conſecratum, & armus dexter, tua erunt.
*Omnes primitias Sanctuarij, quas offe- 19
runt filij Iſrael Domino, tibi dedi, & filiis
ac filiabus tuis, iure perpetuo. Pactum ſa-
lis eſt ſempiternum coram Domino, tibi
ac filiis tuis. * Dixitque Dominus ad Aa- 20
ron: In terra eorum nihil poſſidebitis, nec
habebitis partẽ inter eos: ego pars & he-
reditas tua in medio filiorum Iſrael.* Fi- 21
liis autem Leui dedi omnes decimas Iſ-
raelis in poſſeſſionem, pro miniſterio quo
ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis: *vt 22
non accedant vltrà filij Iſrael ad taber-
naculũ, nec committãt peccatũ mortife-
rũ, * ſolis filiis Leui mihi in tabernaculo 23
ſeruientibus, & portantibus peccata po- D
puli. legitimum ſempiternum erit in ge-
‖ Deu. 18 a. 1. nerationibus veſtris. ‖ Nihil aliud poſſi-
debunt, * decimarum oblatione con- 24
tenti, quas in vſus eorum & neceſſaria
ſeparaui. * Locutúſque eſt Dominus ad 25
Moyſen, dicens: * Præcipe Leuitis, atque 26
denuncia: Cùm acceperitis à filiis Iſrael
decimas, quas dedi vobis, primitias ea-
rum offerte Domino, id eſt, decimam
partem decimæ, * vt reputetur vobis in 27
oblationem primitiuorum, tam de areis
quàm de torcularibus: *ex vniuerſis quo- 28
rum accipitis primitias, offerte Domino,
& date Aaron ſacerdoti. *Omnia quæ of- 29
feretis ex decimis, & in donaria Domini
ſeparabitis, optima & electa erunt. * Di- 30
ceſq; ad eos: Si præclara & meliora quæ-
que obtuleritis ex decimis, reputabitur
vobis quaſi de area & torculari dederitis
primitias: * & comedetis eas in omnibus 31
locis veſtris, tam vos quàm familiæ ve-
ſtræ, quia pretium eſt pro miniſterio, quo
32 ſeruitis in tabernaculo teſtimonij.* Et nõ
peccabitis ſuper hoc, egregia vobis &
pinguia reſeruantes, ne polluatis obla-
tiones filiorum Iſrael, & moriamini.

CAP. XIX.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 & Aaron, dicens: * Iſta eſt religio vi-
A ctimæ quam conſtituit Dominus. Præ-
cipe filiis Iſrael, vt adducant ad te vac-
cam rufam ætatis integræ, in qua nul-
la ſit macula, nec portauerit iugum: *tra-
3 detíſque eam Eleazaro ſacerdoti. ‖ qui ‖ Heb. 13 b. 11.
eductam extra caſtra, immolabit in con-
4 ſpectu omnium: * & tingens digitum in
ſãguine eius, aſperget cõtra fores taber-
5 naculi ſeptem vicibus.* comburétque eã
cunctis videntibus, tam pelle & carnibus
eius quàm ſanguine & fimo flammæ tra-
6 ditis.*Lignum quoque cedrinum, & hyſ-
ſopũ, coccúmq; bis tinctũ ſacerdos mit-
7 tet in flãmam, quæ vaccã vorat. * Et tunc
B demum, lotis veſtibus & corpore ſuo, in-
gredietur in caſtra, cõmaculatúſque erit
8 vſque ad veſperum.* Sed & ille qui com-
buſſerit eam, lauabit veſtimenta ſua &
corpus, & immundus erit vſque ad veſpe-
9 rum. * Colliget autem vir mundus cine-
res vaccæ, & effundet eos extra caſtra in
loco puriſſimo, vt ſint multitudini filiorũ
Iſrael in cuſtodiam, & in aquã aſperſio-
nis: quia pro peccato vacca combuſta eſt.
10 *Cumq; lauerit qui vaccæ portauerat ci-
neres, veſtimenta ſua, immundus erit vſq;
ad veſperum. Habebunt hoc filij Iſrael, &
aduenæ qui habitãt inter eos, ſanctũ iure
11 perpetuo. * Qui tetigerit cadauer homi-
nis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit
12 immundus: * aſpergetur ex hac aqua die
C tertio & ſeptimo, & ſic mundabitur. Si
die tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo nõ
13 poterit emundari. * Omnis qui tetigerit
humanæ animæ morticinum, & aſperſus
hac commiſtione non fuerit, polluet ta-
bernaculum Domini, & peribit ex Iſrael:
quia aqua expiationis non eſt aſperſus,
immundus erit, & manebit ſpurcitia eius
14 ſuper eum.* Iſta eſt lex hominis qui mo-
ritur in tabernaculo. Omnes qui ingre-
diuntur tentorium illius, & vniuerſa va-
ſa quæ ibi ſunt, polluta erunt ſeptẽ die-
15 bus.*Vas, quod non habuerit operculum,
nec ligaturam deſuper, immundum erit.
16 *Si quis in agro tetigerit cadauer occiſi
hominis, aut per ſe mortui, ſiue os illius,
vel ſepulchrum, immundus erit ſeptem
17 diebus.*Tollëntque e cineribus combu-
ſtionis atq; peccati, & mittent aquas vi-
18 uas ſuper eos in vas. *in quibus cùm ho-
D mo mundus tinxerit hyſſopum, aſperget
ex eo omne tentorium, & cunctam ſupel-
lectilem, & homines huiuſcemodi conta-
19 gione pollutos: * atque hoc modo mũdus
luſtrabit immundum tertio & ſeptimo
die, expiatúſque die ſeptimo, lauabit & ſe
& veſtimenta ſua, & immundus erit vſq;
20 ad veſperum.*Si quis hoc ritu non fuerit

Digitized by Google

expiatus, peribit anima illius de medio
Eccleſiæ: quia ſanctuarium Domini pol-
luit, & non eſt aqua luſtrationis aſperſus.
* erit hoc præceptum legitimum ſempi- 21
ternum. Ipſe quoque qui aſpergit aquas,
lauabit veſtimenta ſua. Omnis qui teti-
gerit aquas expiationis, immundus erit
vſque ad veſperum. * Quidquid tetigerit 22
immundus, immundum faciet: & anima,
quę horum quippiam tetigerit, immunda
erit vſque ad veſperum.

CAP. XX.

VEnerúntque filij Iſrael, & omnis 1
multitudo in deſertum Sin, menſe A
primo: & manſit populus in Cades. Mor-
tuáque eſt ibi Maria, & ſepulta in eodem
loco. * Cúmque indigeret aqua popu- 2
lus, cōuenerunt aduerſum Moyſen & Aa-
ron:* & verſi in ſeditionem, dixerũt: Vti- 3
nam periiſſemus inter fratres noſtros co-
‖ Exod. ram Domino. * ‖ Cur eduxiſtis Eccleſiam 4
17. b. 3. Domini in ſolitudinem, vt & nos & no-
ſtra iumenta moriamur? * Quare nos feci- 5
ſtis aſcēdere de Aegypto, & adduxiſtis in
locum iſtũ peſſimum, qui ſeri non poteſt,
qui nec ficum gignit, nec vineas, nec ma-
logranata, inſuper & aquam nō habet ad
bibendum? * Ingreſsúſq; Moyſes & Aarō, 6
dimiſſa multitudine, tabernaculũ fœde-
ris, corruerunt proni in terram, clamaue-
rúntq; ad Dominum, atque dixerũt: Do-
mine Deus audi clamorem huius populi,
& aperi eis theſaurum tuum fontē aquæ
viuę, vt ſatiati, ceſſet murmuratio eorum. B
Et apparuit gloria Domini ſuper eos. 7
* Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, di- 8
cens: * Tolle virgam, & congrega populũ,
tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad
petram coram eis, & illa dabit aquas.
Cúmque eduxeris aquam de petra, bibet
‖ Exod. omnis multitudo & iumenta eius. * ‖ Tu- 9
17. b. 5. lit igitur Moyſes virgam, quæ erat in
6. Sap. conſpectu Domini, ſicut præceperat ei,
31. a. 4. * congregata multitudine ante petram, 10
dixitque eis: Audite rebelles & increduli:
‖ Pſal. ‖ Num de petra hac vobis aquam poteri-
77. c. 23 mus elicere? * Cúmque eleuaſſet Moyſes 11
1. Cor. manum, percutiens virga bis ſilicē, egreſ-
10. a. 4. ſæ ſunt aquæ largiſsimæ, ita vt populus
biberet & iumenta. * Dixítq; Dominus ad 12
‖ Deut. 1 Moyſen & Aaron: ‖ Quia non credidiſtis
f. 37. mihi, vt ſanctificaretis me coram filiis Iſ-
rael, nō introducetis hos populos in Ter-
ram, quam dabo eis. * Hæc eſt Aqua con- 13
tradictionis, vbi iurgati ſunt filij Iſrael
contra Dominum, & ſanctificatus eſt in C
eis. * Miſit interea nuncios Moyſes de Ca- 14
des ad regem Edom, qui dicerent: Hæc
mandat frater tuus Iſrael: Noſti omnem
laborem qui apprehendit nos, * quo mo- 15
do deſcēderint patres noſtri in Aegyptũ,
& habitauerimus ibi multo tempore, af-
flixerintque nos Aegyptij, & patres no-
ſtros: * & quo modo clamauerimus ad 16
Dominum, & exaudierit nos, miſeritque
angelum, qui eduxerit nos de Aegypto.
Ecce in vrbe Cades, quæ eſt in extremis
17 finibus tuis, poſiti, * obſecramus vt nobis
tranſire liceat per terram tuam. Non ibi-
mus per agros, nec per vineas, non bibe-
mus aquas de puteis tuis, ſed gradiemur
via publica, nec ad dextram nec ad ſini-
ſtram declinantes, donec tranſeamus ter-
18 minos tuos. * Cui reſpondit Edom: Non
tranſibis per me, alioquin armatus occur-
19 ram tibi. * Dixeruntque filij Iſrael: Per
tritam gradiemur viam: & ſi biberimus
aquas tuas nos & pecora noſtra, dabimus
quod iuſtum eſt: nulla erit in pretio diffi-
20 cultas, tantùm velociter tranſeamus. * At
ille reſpondit: Non tranſibis. Statímque
egreſſus eſt obuius, cum infinita multitu-
21 dine, & manu forti, * nec voluit acquieſ-
cere deprecanti, vt concederet tranſitum
D per fines ſuos. quam ob rem diuertit ab
22 eo Iſrael. * Cúmque caſtra mouiſſent de
Cades, venerunt in montem Hor, qui eſt
23 in finibus terræ Edom: * vbi locutus eſt
24 Dominus ad Moyſen: * Pergat, inquit, Aa-
ron ad populos ſuos: non enim intrabit
Terram, quam dedi filiis Iſrael, eo quòd
incredulus fuerit ori meo, ad Aquas cō-
25 tradictionis. * ‖ Tolle Aarō & filium eius ‖ Inf. 33.
cum eo, & duces eos in montem Hor. e. 38.
26 * Cúmque nudaueris patrē veſte ſua, in- Deu. 32.
dues ea Eleazarum filium eius: Aaron g. 50.
27 colligetur, & morietur ibi. * Fecit Moyſes
vt præceperat Dominus: & aſcenderunt
in montem Hor corā omni multitudine.
28 * Cumque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis,
29 induit eis Eleazarum filium eius. * Illo
mortuo in montis ſupercilio, deſcendit cũ
30 Eleazaro. * Omnis autem multitudo vi-
dens occubuiſſe Aaron, fleuit ſuper eo
triginta diebus per cunctas familias ſuas.

CAP. XXI.

1 QVod cùm audiſſet Chananæus rex
A Arad, qui habitabat ad meridièm,
veniſſe ſcilicet Iſrael per exploratorum
viam, pugnauit contra illum, & victor
2 exiſtens, duxit ex eo prædam. * At Iſrael
voto ſe Domino obligans, ait: Si tradide-
ris populum iſtum in manu mea, delebo
3 vrbes eius. * Exaudiuitque Dominus prę-
ces Iſrael, & tradidit Chananæum, quem
ille interfecit ſubuerſis vrbibus eius: &
vocauit nomen loci illius Horma, id eſt,
4 anathema. * Profecti ſunt autem & de
B monte Hor, per viam quæ ducit ad Mare
rubrũ, vt circumirent terrā Edom. Et tæ-
dere cœpit populum itineris ac laboris:
5 * locutuſq; cōtra Deũ & Moyſen, ait: Cur
eduxiſti nos de Aegypto, vt moreremur
in ſolitudine? Deeſt panis, nō ſunt aquæ:
anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto
6 leuiſsimo. * ‖ Quamobrē miſit Dominus ‖ Sap.
in populum ignitos ſerpentes, ad quo- 16. a. 5
rum plagas & mortes plurimorum, * ve- 1. Cor.
7 nerunt ad Moyſen, atq; dixerunt: Pecca- 10. b. 9.
uimus, quia locuti ſumus contra Domi- Iudith.
num & te: ora vt tollat à nobis ſerpentes: 8. . 21.
Orauítque

Digitized by Google

Orauítq; Moyſes pro populo,*& locutus 8
eſt Dominus ad eũ: Fac ſerpentem æneũ, C
& pone eũ pro ſigno:qui percuſſus aſpe-
‖ Io. m. 3. xerit eum, viuet. * ‖ Fecit ergo Moyſes 9
c. 14. SERPENTEM AENEVM, & po-
ſuit eum pro ſigno: quem cùm percuſſi
aſpicerent,ſanabantur. * Profectíque filij 10
Iſrael caſtrametati ſunt in Oboth.* Vnde 11
egreſſi fixere tentoria in Ieabarim,in ſo-
litudine,quę reſpicit Moab contra orien-
talem plagam. * Et inde mouentes,vene- 12
runt ad Torrentem Zared.* Quem relin- 13
quentes caſtrametati ſunt contra Arnon,
quæ eſt in deſerto,& prominet in finibus
‖ Iudic. Amorrhæi.‖ ſiquidem Arnon terminus eſt
11. c. 18 Moab,diuidens Moabitas & Amorrhæos.
* Vnde dicitur in libro bellorum Domi- 14
ni:ſicut fecit in Mari rubro; ſic faciet in D
torrentibus Arnon. * Scopuli torrentium 15
inclinati ſunt, vt requieſcerent in Ar, &
recumberent in finibus Moabitarum.*Ex 16
eo loco apparuit puteus,ſuper quo locu-
tus eſt Dominus ad Moyſen: Congrega
populum,& dabo ei aquam.* Tunc ceci- 17
nit Iſrael carmen iſtud: Aſcendat puteus.
Concinebant: * Puteus, quem foderunt 18
principes, & parauerunt duces multitu-
dinis in datore legis, & in baculis ſuis.
De ſolitudine,Matthana. * De Matthana 19
in Nahaliel:de Nahaliel in Bamoth. * De 20
Bamoth, vallis eſt in regione Moab, in E
vertice Phaſga, quod reſpicit contra de-
‖ Deu. 2. ſertum: * ‖ Miſit autem Iſrael nuncios 21
c. 26. ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens:
Iud. 11. * Obſecro vt tranſire mihi liceat per ter- 22
a. 20. ram tuam.non declinabimus in agros &
vineas, non bibemus aquas ex puteis,via
regia gradiemur, donec tranſeamus ter-
minos tuos. * Qui concedere noluit vt 23
tranſiret Iſrael per fines ſuos: quin po-
tius exercitu congregato,egreſſus eſt ob-
uiam in deſertum, & venit in Iaſa, pu-
‖ Amos gnauítq; contra eum:*‖ A quo percuſſus 24
2. c. 9. eſt in ore gladij, & poſſeſſa eſt terra eius
Pſal. 134 ab Arnon vſque Ieboc, & filios Am-
c. 10. mon: quia forti præſidio tenebantur
termini Ammonitarum. * Tulit ergo 25
Iſrael omnes ciuitates eius, & habita- F
uit in vrbibus Amorrhæi, in Heſebon
ſcilicet, & viculis eius. * Vrbs Heſebon 26
fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnauit
contra regem Moab:& tulit omnem ter-
ram,quæ ditionis illius fuerat, vſque Ar-
non.* Idcirco dicitur in Prouerbio: Ve- 27
nite in Heſebon,ædificetur, & conſtrua-
tur ciuitas Sehon: * Ignis egreſſus eſt de 28
Heſebon, flamma de oppido Sehon, &
deuorauit Ar Moabitarum, & habita-
‖ Iudic. tores excelſorum Arnon. * ‖ Væ tibi 29
11. c. 24. Moab, periſti popule Chamos. Dedit fi-
3. Reg. lios eius in fugam, & filias in captiuita-
11. b. 7. tem,regi Amorrhæorum Sehon. * Iugum 30
ipſorum diſperiit ab Heſebon vſque Di-
bon,laſſi peruenerunt in Nophe,& vſque
Medaba.*Habitauit itaque Iſrael in Ter- 31
ra Amorrhæi. * Miſitque Moyſes qui ex- 32

G plorarent Iazer:cuius cœperũt viculos, &
33 poſſederũt habitatores.*‖ Verterũtq; ſe, ‖ Deut. 3.
& aſcenderunt per viã Baſan,& occurrit a. 3. b. 7.
eis Og rex Baſan cũ omni populo ſuo,pu-
34 gnaturus in Edrai.* Dixítq; Dominus ad
Moyſen:Ne timeas eũ, quia in manu tua
tradidi illum, & omnem populũ,ac ter-
ram eius:faciéſque illi ſicut feciſti Sehon
regi Amorrhæorum habitatori Heſebon.
35 * Percuſſerunt igitur & hunc cum filiis
ſuis, vniuerſũque populũ eius vſq; ad in-
ternecionem, & poſſederunt terrã illius.

CAP. XXII.

1 PRofectíque caſtrametati ſunt in cam-
A peſtribus Moab, vbi trans Iordanem
2 Iericho ſita eſt. * Videns autem Balac
filius Sephor omnia quæ fecerat Iſrael
3 Amorrhæo, * & quòd pertimuiſſent eum
Moabitæ,& impetum eius ferre non poſ-
4 ſent, * dixit ad maiores natu Madian:
Ita delebit hic populus omnes, qui in
noſtris finibus commorantur, quo modo
ſolet bos herbas vſque ad radices carpere.
5 Ipſe erat eo tempore rex in Moab.* Mi-
ſit ergo nuncios ad Balaam filium Beor
ariolum, qui habitabat ſuper flumen
terræ filiorum Ammon, vt vocarent
eum, & dicerent: Ecce egreſſus eſt po-
B pulus ex Aegypto, qui operuit ſuperfi-
6 ciem terræ,ſedens contra me. * Veni igi-
tur,& maledic populo huic,quia fortior
me eſt: ſi quo modo poſſim percutere &
eiicere eũ de terra mea. noui enim quòd
benedictus ſit cui benedixeris, & ma-
ledictus in quem maledicta congeſſeris.
7 *Perrexerúntque ſeniores Moab, & ma-
iores natu Madian, habentes diuinatio-
nis pretium in manibus. Cúmque veniſ-
ſent ad Balaam, & narraſſent ei omnia
8 verba Balac: ille reſpondit: Manete hic
nocte, & reſpondebo quicquid mihi di-
C xerit Dominus. Manentibus illis apud
9 Balaam,venit Deus,& ait ad eum:* Quid
10 ſibi volunt homines iſti apud te? * Re-
ſpondit: Balac filius Sephor rex Moa-
11 bitarum miſit ad me, * dicens:Ecce po-
pulus qui egreſſus eſt de Aegypto, ope-
ruit ſuperficiem terræ: veni, & maledic
ei, ſi quo modo poſſim pugnans abigere
12 eum.*Dixítque Deus ad Balaam:Noli ire
cum eis, neque maledicas populo: quia
13 benedictus eſt. * Qui manè conſurgens
dixit ad principes:Ite in terram veſtram,
quia prohibuit me Dominus venire vo-
14 biſcum. * Reuerſi principes dixerunt ad
Balac: Noluit Balaam venire nobiſcum.
15 * Rurſum ille multo plures & nobiliores
16 quàm antè miſerat, miſit. * Qui cùm ve-
niſſent ad Balaã, dixerunt:Sic dicit Balac
filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me:
17 * paratus ſum honorare te, & quidquid
D volueris dabo tibi.veni,& maledic popu-
18 lo iſti.*Reſpondit Balaam:‖ Si dederit mi- ‖ Inf.
hi Balac plenam domum ſuam argenti & c. 13.
auri,non potero immutare verbũ Domi-
ni Dei mei,vt vel plus, vel minus loquar.

Digitized by Google

* Obſecro vt hic maneatis etiam hac no- 19
cte,& ſcire queam quid mihi rurſum re-
ſpondeat Dominus.* Venit ergo Deus ad 20
Balaam nocte,& ait ei:Si vocare te vene-
rũt homines iſti,ſurge, & vade cũ eis:ita
duntaxat,vt quod tibi præcepero, facias.
* Surrexit Balaã manè,& ſtrata aſina ſua 21
§ 2.Pet. 2.c.15. profectus eſt cũ eis.*§ Et iratus eſt Deus.
Stetítq; angelus Domini in via cõtra Ba- 22
laam, qui inſidebat aſinæ, & duos pue-
ros habebat ſecum.*Cernens aſina ange- 23
lum ſtantem in via, euaginato gladio, a- E
uertit ſe de itinere, & ibat per agrum.
Quam cùm verberaret Balaam, & vellet
ad ſemitam reducere, * ſtetit angelus in 24
anguſtiis duarum maceriarum,quibus vi-
neæ cingebantur. * Quem videns aſina, 25
iunxit ſe parieti, & attriuit ſedentis pe-
dem.*At ille iterum verberabat eam:* & 26
nihilominus angelus ad locum anguſtum
tranſiens, vbi nec ad dexteram nec ad ſi-
niſtram poterat deuiare, obuius ſtetit.
* Cúmque vidiſſet aſina ſtantem angelũ, 27
concidit ſub pedibus ſedentis, qui iratus,
vehementiùs cædebat fuſte latera eius.
*Aperuítque Dominus os aſinę,& locuta 28
eſt:Quid feci tibi? cur percutis me? ecce
iam tertiò?* Reſpondit Balaam:Quia cõ- 29
meruiſti, & illuſiſti mihi:vtinam haberẽ F
gladium,vt te percuterem. * Dixit aſina: 30
Nonne animal tuum ſum,cui ſemper ſe-
dere conſueuiſti vſque in præſentem diẽ?
dic quid ſimile vnquam fecerim tibi. At
ille ait:Numquã. * Protinus aperuit Do- 31
minus oculos Balaam, & vidit angelum
ſtãtem in via euaginato gladio,adorauít-
que eum pronus in terram.* Cui angelus 32
Cur,inquit,tertiò verberas aſinam tuam?
Ego veni vt aduerſarer tibi, quia peruer-
ſa eſt via tua, mihíque contraria,*& niſi 33
aſina declinaſſet de via, dans locum reſi-
ſtenti,te occidiſſem,& illa viueret.*Dixit 34
Balaam:Peccaui, neſciens quòd tu ſtares
contra me & nunc ſi diſplicet tibi vt va-
dã,reuertar.*Ait angelus:Vade cum iſtis, 35
& caue ne aliud quàm pręcepero tibi lo-
quaris. Iuit igitur cũ principibus.*Quod 36
cùm audiſſet Balac,egreſſus eſt in occur- G
ſum eius, in oppido Moabitarum, quod
ſitum eſt in extremis finibus Arnon.* Di- 37
xítque ad Balaã:Miſi nuncios vt vocarem
te,cur non ſtatim veniſti ad me? an quia
mercedem aduentui tuo reddere nequeo?
*Cui ille reſpondit:Ecce adſum:numquid 38
loqui potero aliud,niſi quod Deus poſue-
rit in ore meo?* Perrexerunt ergo ſimul, 39
& venerunt in vrbem, quæ in extremis
regni eius finibus erat.*Cúmq; occidiſſet 40
Balac boues & oues, miſit ad Balaam,&
principes qui cum eo erãt,munera.* Ma- 41
ne autẽ facto duxit eum ad excelſa Baal,
& intuitus eſt extremam partem populi.

CAP. XXIII.

DIxítque Balaam ad Balac : Aedifica 1
mihi hic ſeptem aras, & para toti- A
dem vitulos, eiuſdémque numeri arietes,
2 * Cúmque feciſſet iuxta ſermonem Ba-
laam,impoſuerũt ſimul vitulum & arie-
3 tem ſuper arã. * Dixítque Balaam ad Ba-
lac:Sta pauliſper iuxta holocauſtũ tuum,
donec vadam, ſi fortè occurrat mihi Do-
minus, & quodcumque imperauerit,lo-
4 quar tibi.*Cumque abiiſſet velociter,oc-
currit illi Deus. Locutúſque ad eum Ba-
laam:Septem,inquit,aras erexi, & impo-
5 ſui vitulum & arietem deſuper. * Domi-
nus autem poſuit verbum in ore eius, &
ait : Reuertere ad Balac, & hæc loqueris.
6 * Reuerſus inuenit ſtantem Balac iuxta
holocauſtum ſuum, & omnes principes
7 Moabitarum: * aſſumptaq; parabola ſua,
dixit : de Aram adduxit me Balac rex
Moabitarum,de montibus Orientis: Veni,
inquit,& maledic Iacob : propera,& de-
8 teſtare Iſrael. * Quo modo maledicã, cui
B non maledixit Deus? Qua ratione dete-
9 ſter,quem Dominus non deteſtatur? * De
ſummis ſilicibus videbo eum,& de colli-
bus conſiderabo illum.Populus ſolus ha-
bitabit, & inter gentes non reputabitur.
10 * Quis dinumerare poſſit puluerem Ia-
cob,& noſſe numerum ſtirpis Iſrael?Mo-
riatur anima mea morte iuſtorum,& fiãt
11 nouiſſima mea horum ſimilia.*Dixítque
Balac ad Balaam : Quid eſt hoc quod a-
gis? Vt malediceres inimicis meis vocaui
12 te:& tu econtrario benedicis eis.*Cui ille
reſpondit : Num aliud poſſum loqui,niſi
13 quod iuſſerit Dominꝰ?* Dixit ergo Balac:
Veni mecũ in alterũ locum vnde partem
Iſrael videas, & totũ videre nõ poſſis,in-
14 de maledicito ei.*Cúmque duxiſſet eũ in
locum ſublimem, ſuper verticem montis
Phaſga,ædificauit Balaam ſeptem aras,&
15 impoſitis ſuprà vitulo atque ariete, * di-
C xit ad Balac : Sta hic iuxta holocauſtum
16 tuum,donec ego obuius pergã *Cui cùm
Dominus occurriſſet, poſuiſſétque verbũ
in ore eius,ait:Reuertere ad Balac,& hęc
17 loqueris ei.* Reuerſus inuenit eum ſtan-
tem iuxta holocauſtũ ſuum, & principes
Moabitarũ cum eo. Ad quẽ Balac:Quid,
18 inquit, locutus eſt Dominus? * At ille
aſſumpta parabola ſua ait : Sta Balac &
19 auſculta,audi fili Sephor : * Non eſt Deus
quaſi homo, vt mentiatur : nec vt filius
hominis, vt mutetur. Dixit ergo, & non
20 faciet? locutus eſt,& non implebit?* Ad
benedicendum adductus ſum, benedi-
21 ctionem prohibere non valeo. * Non eſt
idolum in Iacob, nec videtur ſimula-
chrum in Iſrael. Dominus Deus eius
cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in
22 illo. * § Deus eduxit illum de Aegypto, § Inf.24.8.
D cuius fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis.
23 *Non eſt augurium in Iacob,nec diuina-
tio in Iſrael. Temporibus ſuis dicetur Ia-
cob & Iſraeli quid operatus ſit Deus.
24 * Ecce populus vt leæna conſurget, &
quaſi leo erigetur, non accubabit donec
deuoret prædam, & occiſorum ſanguinẽ
25 bibat. * Dixítque Balac ad Balaam : Nec
male

Digitized by Google

maledicas ei, nec benedicas. * Et ille ait: 26
Nonne dixi tibi, quòd quidquid mihi
Deus imperaret, hoc facerem? * Et ait 27
Balac ad eum: Veni, & ducam te ad alium
locum: ſi fortè placeat Deo vt inde male-
dicas eis. * Cúmq; duxiſſet eum ſuper ver- 28
ticem montis Phogor, qui reſpicit ſolitu-
dinem, * dixit ei Balaam: Aedifica mihi hîc 29
ſeptem aras, & para totidem vitulos, eiuſ-
démque numeri arietes. * Fecit Balac vt 30
Balaam dixerat: impoſuítque vitulos &
arietes per ſingulas aras.

CAP. XXIV.

CVmque vidiſſet Balaam quòd place- 1
ret Domino vt benediceret Iſraeli, A
nequaquam abiit vt antè perrexerat, vt
augurium quæreret: ſed dirigens con-
tra deſertum vultum ſuum, * & eleuans 2
oculos, vidit Iſrael in tentoriis commo-
rantem per tribus ſuas: & irruente in ſe
Spiritu Dei, * aſſumpta parabola ait: Di- 3
xit Balaam filius Beor: dixit homo, cuius
obturatus eſt oculus: * dixit auditor ſer- 4
monum Dei, qui viſionem Omnipotentis
intuitus eſt, qui cadit & ſic aperiuntur
oculi eius: * Quàm pulchra tabernacula 5
tua Iacob, & tentoria tua Iſrael, * Vt val- 6
les nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irri-
gui, vt tabernacula quæ fixit Dominus,
quaſi cedri prope aquas. * Fluet aqua de 7
ſitula eius, & ſemen illius erit in aquas B
multas. Tolletur propter Agag, rex eius, &
auferetur regnum illius. * Deus eduxit il- 8
lum de Aegypto, ‖ cuius fortitudo ſimilis
‖ Suprà 23.d.22.
eſt rhinocerotis. Deuorabũt gentes hoſtes
illius, oſſaq; eorum confringent, & perfo-
rabunt ſagittis. * Accubans dormiuit vt 9
leo, & quaſi leæna, quam ſuſcitare nullus
audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipſe
benedictus: qui maledixerit, in maledi-
ctione reputabitur. * Iratúſq; Balac cõtra 10
Balaam, complosis manibus ait: Ad male-
dicendum inimicis meis vocaui te, quibus
econtrario tertiò benedixiſti: * reuertere 11
ad locum tuum. Decreueram quidem ma-
gnificè honorare te, ſed Dominus priua-
uit te honore diſpoſito. * Reſpondit Ba- 12
laam ad Balac: Nónne nunciis tuis, quos C
miſiſti ad me, dixi: * ‖ Si dederit mihi Ba- 13
‖ Suprà 22.d.18
lac plenam domum ſuam argenti & auri,
non potero præterire ſermonem Domini
Dei mei, vt vel boni quid vel mali profe-
ram ex corde meo, ſed quidquid Dominus
dixerit, hoc loquar? * Verumtamen per- 14
gens ad populum meum, dabo conſilium,
quid populus tuus populo huic faciat ex-
tremo tempore. * Sumpta igitur parabola, 15
rurſum ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit
homo, cuius obturatus eſt oculus: * dixit 16
auditor ſermonum Dei, qui nouit doctri-
nam Altiſſimi, & viſiones Omnipotentis
videt, qui cadens apertos habet oculos.
* Videbo eum, ſed non modò, intuebor 17
illum, ſed non propè. ‖ ORIETVR
‖ Math. 2.a.2.
STELLA ex Iacob, & cõſurget virga de
Iſrael, & percutiet duces Moab, vaſtabit-
18 que omnes filios Seth. * Et erit Idumæa
D poſſeſſio eius: hæreditas Seir cedet inimi-
19 cis ſuis: Iſrael verò fortiter aget. * De Ia-
cob erit qui dominetur, & perdat reli-
20 quias ciuitatis. * Cúmq; vidiſſet Amalec,
aſſumẽs parabolam, ait: Principium Gen-
tium Amalec, cuius extrema perdentur.
21 * Vidit quoque Cinæum: & aſſumpta pa-
rabola, ait: Robuſtum quidem eſt habita-
culum tuum: ſed ſi in petra poſueris ni-
22 dum tuum, * & fueris electus de ſtirpe
Cin, quamdiu poteris permanere? Aſſur
23 enim capiet te. * Aſſumptáque parabola
iterum locutus eſt: Heu, quis victurus eſt
24 quando iſta faciet Deus? * ‖ Venient in
‖ Da 11.c.
trieribus de Italia, ſuperabunt Aſſyrios,
vaſtabúntque Hebræos, & ad extremum
25 etiam ipſi peribunt. * Surrexítque Balaam
& reuerſus eſt in locum ſuum: Balac
quoque via, qua venerat, rediit.

CAP. XXV.

1 MOrabatur autem eo tempore Iſrael
A in Setim, & fornicatus eſt popu-
2 lus cum filiabus Moab, * quæ vocaue-
runt eos ad ſacrificia ſua. At illi co-
mederunt & adorauerunt deos earum.
3 * ‖ Initiatúſq; eſt Iſrael Beelphegor: & ira-
‖ Ioſ. d.17.
4 tus Dominus, * ait ad Moyſen: ‖ Tolle
cunctos principes populi, & ſuſpende eos
‖ Deu 4.a.3
contra ſolem in patibulis: vt auertatur
5 furor meus ab Iſrael. * Dixítque Moyſes
B ad Iudices Iſrael: ‖ Occidat vnuſquiſque
‖ Exo. ſ.27.
proximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphe-
6 gor. * Et ecce vnus de filiis Iſrael intrauit
coram fratribus ſuis ad ſcortum Madia-
nitidem, vidente Moyſe, & omni turba
filiorum Iſrael, qui flebant ante fores ta-
7 bernaculi. * ‖ Quod cùm vidiſſet Phinees
‖ 1. M 2.c.26 Pſa. 1 c.30. 1. Cor. b.8.
filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſur-
rexit de medio multitudinis, & arrepto
8 pugione, * ingreſſus eſt poſt virum Iſrae-
litẽ in lupanar, & perfodit ambos ſimul,
virum ſcilicet & mulierem in locis ge-
C nitalibus. Ceſſauítque plaga à filiis Iſrael:
9 * & occiſi ſunt vigintiquattuor millia ho-
10 minum. * Dixítque Dominus ad Moyſen:
11 * Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacer-
dotis auertit iram meam à filiis Iſrael:
quia zelo meo commotus eſt contra eos,
vt non ipſe delerem filios Iſrael in zelo
12 meo. * idcirco loquere ad eum: ‖ Ecce do
‖ Eccl 45.d.2 1 Ma 2.f.54.
13 ei pacem fœderis mei, * & erit tam ipſi
quàm ſemini eius pactum ſacerdotij ſem-
piternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo,
14 & expiauit ſcelus filiorum Iſrael. * Erat
D autem nomen viri Iſraelitæ, qui occiſus
eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu,
dux de cognatione & tribu Simeonis.
15 * Porrò mulier Madianitis, quæ pariter
interfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur
16 principis nobiliſſimi Madianitarum. * Lo-
cutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
17 * ‖ Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & per-
‖ Infr 31.a.2.
18 cutite eos: * quia & ipſi hoſtiliter egerunt
contra vos, & decepere inſidiis per idolũ
Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian

Digitized by Google

ſororem ſuam, quæ percuſſa eſt in die
plagæ pro ſacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

Poſtquam noxiorum ſanguis effuſus 1
eſt; dixit Dominus ad Moyſen & A
Eleazarum filium Aaron ſacerdotem:
‖ Sup. 1. a. 3. * ‖ Numerate omnem ſummam filiorum 2
Iſrael à viginti annis & ſupra, per domos
& cognationes ſuas, cunctos qui poſſunt
ad bella procedere. * Locuti ſunt itaque 3
Moyſes & Eleazar ſacerdos in campeſtri-
bus Moab ſuper Iordanem contra Iericho,
ad eos qui erant * à viginti annis & ſupra, 4
ſicut Dominus imperauerat, quorum iſte
eſt numerus: * Ruben primogenitus Iſrael. 5
‖ Gen. 46. a. 9. Exod. 6. c. 14. 1 Par. 5. a. 3. ‖ huius filius, Henoch, à quo familia He-
nochitarũ: & Phallu, à quo familia Phal-
luitarum: * & Heſron, à quo familia Heſ- 6
ronitarũ: & Charmi, à quo familia Char-
mitarum. * hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ru- 7
ben: quarum numerus inuentus eſt qua-
draginta tria millia & ſeptingenti trigin-
ta. * Filius Phallu, Eliab. * huius filij, Na- 8
muel & Dathan & Abiron. iſti ſunt Da- 9
‖ Sup. 16. a. 1. than & Abiron principes populi, ‖ qui
ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron in
ſeditione Core, quando aduerſus Domi- B
num rebellauerunt: * & aperiens terra os 10
ſuum deuorauit Core, morientibus plu-
rimis, quando combuſſit ignis ducentos
quinquaginta viros. Et factum eſt grande
miraculum, * vt, Core pereunte, filij illius 11
non perirent. * Filij Simeon per cognatio- 12
nes ſuas: Namuel, ab hoc familia Namue-
litarum: Iamin, ab hoc familia Iaminita-
rum: Iachin, ab hoc familia Iachinitarũ:
* Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul: 13
ab hoc familia Saulitarum. * hæ ſunt fa- 14
miliæ de ſtirpe Simeon, quarũ omnis nu-
merus fuit, viginti duo millia ducenti.
* Filij Gad per cognationes ſuas: Sephon, 15
ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab
hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc fa-
milia Sunitarum: * Ozni, ab hoc familia 16
Oznitarum: Her, ab hoc familia Herita-
rum: * Arod, ab hoc familia Aroditarum: 17
Ariel, ab hoc familia Arielitarum. * iſtæ 18
ſunt familiæ Gad, quarũ omnis numerus
‖ Gen. 38. a. 3. fuit, quadraginta millia quingenti. * ‖ Filij 19
Iuda, Her & Onã, qui ambo mortui ſunt
in Terra Chanaan. * Fueruntq; filij Iuda, 20
per cognationes ſuas: Sela, à quo familia C
Selaitarum: Phares, à quo familia Phare-
ſitarum: Zare, à quo familia Zareitarum.
* Porrò filij Phares: Heſron, à quo fami- 21
lia Heſronitarum: & Hamul, à quo fami-
lia Hamulitarum. * Iſtæ ſunt familiæ Iu- 22
da, quarum omnis numerus fuit, ſeptua-
ginta ſex millia quingenti. * Filij Iſſachar, 23
per cognationes ſuas: Thola, à quo fami-
lia Tholaitarum: Phua, à quo familia
Phuaitarum: * Iaſub, à quo familia Ia- 24
ſubitarum: Semran, à quo familia Sem-
ranitarum. * hæ ſunt cognationes Iſſa- 25
char, quarum numerus fuit, ſexaginta
quattuor millia trecenti. * Filij Zabulon 26
per cognationes ſuas: Sared, à quo fami-
lia Sareditarum: Elon, à quo familia Elo-
nitarum: Ialel, à quo familia Ialelitarum.
27 * hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum
numerus fuit, ſexaginta millia quingenti.
28 * Filij Ioſeph per cognationes ſuas Manaſ-
29 ſe & Ephraim. * De Manaſſe ortus eſt Ma-
D chir, à quo familia Machiritarum. ‖ Ma- ‖ Inf. 27. a. 1.
chir genuit Galaad, à quo familia Galaa-
30 ditarum. * Galaad habuit filios: Iezer, à
quo familia Iezeritarum: & Helec, à quo
31 familia Helecitarum: * & Aſriel, à quo
familia Aſrielitarum: & Sechem, à quo
32 familia Sechemitarum: * & Semida, à quo
familia Semidaitarum: ‖ & Hepher, à quo ‖ Infrà 27. a. 1.
33 familia Hepheritarum. * Fuit autem He-
pher pater Salphaad, qui filios non habe-
bat, ſed tantùm filias, quarũ iſta ſunt no-
mina: ‖ Maala, & Noa, & Hegla, & Mel- ‖ Infrà 27. a. 1.
34 cha, & Therſa. * hæ ſunt familiæ Manaſſe,
& numerus earũ quinquaginta duo mil-
35 lia ſeptingenti. * Filij autem Ephraim per
cognationes ſuas, fuerunt hi: Suthala, à
quo familia Suthalaitarũ: Becher, à quo
familia Becheritarum: Thehen, à quo fa-
36 milia Thehenitarum. * porro filius Su-
thala fuit Heran, à quo familia Herani-
37 tarum: * hæ ſunt cognationes filiorum
E Ephraim, quarum numerus fuit, triginta
38 duo millia quingenti. * Iſti ſunt filij Io-
ſeph per familias ſuas. Filij Benjamin in
cognationibus ſuis: Bela, à quo familia
Belaitarum: Aſbel, à quo familia Aſbeli-
tarum: Ahiram, à quo familia Ahirami-
39 tarum: * Supham, à quo familia Suphami-
tarum: Hupham, à quo familia Huphami-
40 tarum. * Filij Bela: Hered, & Noëman. De
Hered, familia Hereditarum: de Noëman,
41 familia Noëmanitarũ. * hi ſunt filij Ben-
jamin per cognationes ſuas, quorum nu-
merus fuit, quadraginta quinque millia
42 ſexcenti. * Filij Dan per cognationes ſuas:
Suham, à quo familia Suhamitarum. hæ
ſunt cognationes Dan per familias ſuas:
43 * omnes fuere Suhamitæ, quorũ numerus
erat, ſexaginta quattuor millia quadrin-
44 genti. * Filij Aſer per cognationes ſuas:
Iemna, à quo familia Iemnaitarum: Ieſ-
ſui, à quo familia Ieſſuitarum: Brie, à
45 quo familia Brieitarũ. * Filij Brie: Heber,
à quo familia Heberitarum: & Melchiel,
46 à quo familia Melchielitarum. * Nomen
47 autem filiæ Aſer, fuit Sara. * hæ cogna-
tiones filiorum Aſer, & numerus eorum
quinquaginta tria millia quadringenti.
48 * Filij Nephthali per cognationes ſuas:
F Ieſiel, à quo familia Ieſielitarum: Guni, à
49 quo familia Gunitarum: * Ieſer, à quo fa-
milia Ieſeritarum: Sellem, à quo fami-
50 lia Sellemitarum. * hæ ſunt cognatio-
nes filiorum Nephthali per familias ſuas:
quorum numerus, quadraginta quinque
51 millia quadringenti. * Iſta eſt ſumma fi-
liorum Iſrael, qui recenſiti ſunt, ſexcenta
52 millia, & mille ſeptingenti triginta. * Lo-
cutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
* Iſtis

Digitized by Google

*Iſtis diuidetur terra iuxta numerũ vo- 53
cabulorum in poſſeſsiones ſuas.*Pluribus 54
maioré partem dabis, & paucioribus mi-
noré:ſingulis,ſicut nũc recenſiti ſunt,tra-
detur poſſeſsio. * ita dũtaxat vt ſors Ter- 55
ram tribubus diuidit & familiis. * Quid- 56
quid ſorte contigerit,hoc vel plures acci-
‖ Exod. 6.c.17. piant , vel pauciores. * ‖ Hic quoque eſt 57
numerus filiorum Leui per familias ſuas:
Gerſon , à quo familia Gerſonitarum:
Caath,à quo familia Caathitarũ: Merari,
à quo familia Meraritarum.* hæ ſunt fa- 58
miliæ Leui:Familia Lobni , familia Heb- G
roni,familia Moholi, familia Muſi,fami-
lia Core. At verò Caath genuit Amram: 59
* qui habuit vxorem Iochabed filiã Leui,
quæ nata eſt ei in Aegypto. hæc genuit
Amram viro ſuo filios, Aaron & Moyſen,
& Mariam ſororẽ eorum.*De Aaron orti 60
ſunt Nadab & Abiu , & Eleazar & Itha-
‖ Sup.3.a.4. Leui.10.a.1 1.Par.d. 24.a.2. mar : * ‖ quorum Nadab & Abiu mortui 61
ſunt,cùm obtuliſſent ignem alienum co-
ram Domino. * Fuerúntq; omnes qui nu- 62
merati ſunt , viginti tria millia generis
maſculini, ab vno menſe , & ſuprà : quia
non ſunt recenſiti inter filios Iſrael , nec
eis cum ceteris data poſſeſsio eſt.* Hic eſt 63
numerus filiorũ Iſrael, qui deſcripti ſunt
à Moyſe & Eleazaro ſacerdote , in cam-
peſtribus Moab ſupra Iordanem contra
‖ 1.Cor. 10.a.5. Iericho. * ‖ Inter quos,nullus fuit eorum 64
qui antè numerati ſunt à Moyſe & Aaron
‖ Suprà 14.d.23 24. in deſerto Sinai.* ‖ Prædixerat enim Do- 65
minus , quòd omnes morerentur in ſoli-
tudine. Nullúſque remanſit ex eis , niſi
Caleb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.

CAP. XXVII.

‖ Suprà 26.d.33 Infr.36. a.1. Ioſ.17. a.3. ACceſſerunt ‖ autem filiæ Salphaad 1
filij Hepher , filij Galaad , filij Ma- A
chir , filij Manaſſe,qui fuit filius Ioſeph:
quarum ſunt nomina, Maala , & Noa, &
Hegla,& Melcha, & Therſa. * Steterunt- 2
que coram Moyſe & Eleazaro ſacerdote,
& cunctis principibus populi,ad oſtium
tabernaculi fœderis,atque dixerunt:* Pa- 3
ter noſter mortuus eſt in deſerto,nec fuit
‖ Suprà 26.a.1. in ſeditione,quæ ‖ concitata eſt cõtra Do-
minum ſub Core,ſed in peccato ſuo mor-
tuus eſt: hic non habuit mares filios. Cur
tollitur nomen illius de familia ſua, quia
non habuit filium ? Date nobis poſſeſsio- B
nem inter cognatos patris noſtri. * Retu- 4
litq; Moyſes cauſam earum ad iudicium
Domini.* Qui dixit ad eum:* Iuſtam rem 5
poſtulant filiæ Salphaad : da eis poſſeſsio- 6
nem inter cognatos patris ſui,& ei in he-
reditatem ſuccedant.* Ad filios autem Iſ- 7
rael loqueris hæc : * Homo cùm mortuus 8
fuerit abſq; filio , ad filiam eius tranſibit
hereditas.* ſi filiam non habuerit,habebit 9
ſucceſſores fratres ſuos. * quòd ſi & fra- 10
tres non fuerint, dabitis hereditatem fra-
tribus patris eius.* ſin autem nec patruos 11
habuerit , dabitur hereditas his qui ei
proximi ſunt. eritq; hoc filiis Iſrael ſan-
ctum lege perpetua,ſicut præcepit Domi- C
12 nus Moyſi. * Dixit quoque Dominus ad
Moyſen:‖ Aſcende in montem iſtum Aba- *‖ Deut. 32.g.52. Sup.20. b.12.*
rim,& contemplare inde Terram , quam
13 daturus ſum filiis Iſrael.* cumque videris
eam,ibis & tu ad populũ tuum, ſicut iuit
14 frater tuus Aarõ.* quia offendiſtis me in
deſerto Sin in contradictione multitudi-
nis,nec ſanctificare me voluiſtis coram ea
ſuper aquas. hæ ſunt aquæ contradictio-
15 nis in Cades deſerti Sin. * Cui reſpondit
16 Moyſes : * Prouideat Dominus Deus ſpi-
rituum omnis carnis , hominem , qui ſit
17 ſuper multitudinem hanc:*& poſsit exire
& intrare ante eos, & educere eos vel in-
D troducere : ne ſit populus Domini ſicut
18 oues abſque paſtore.* Dixítque Dominus
ad eum: ‖ Tolle Ioſue filium Nun, virum *‖ Deut. 3.d.28.*
in quo eſt Spiritus,& pone manum tuam
19 ſuper eum. * Qui ſtabit coram Eleazaro
20 ſacerdote & omni multitudine:* & dabis
ei præcepta cunctis videntibus, & partem
gloriæ tuæ,vt audiat eum omnis ſynago-
21 ga filiorum Iſrael.* Pro hoc,ſi quid agen-
dum erit , Eleazar ſacerdos conſulet Do-
minum.Ad verbum eius egredietur & in-
gredietur ipſe , & omnes filij Iſrael cum
22 eo,& cetera multitudo. * Fecit Moyſes vt
præceperat Dominus. Cúmque tuliſſet
Ioſue, ſtatuit eum coram Eleazaro ſacer-
23 dote & omni frequentia populi. * Et im-
poſitis capiti eius manibus, cuncta repli-
cauit quæ mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen:
2 *Præcipe filiis Iſrael,& dices ad eos:
A Oblationem meam & panes,& incenſum
odoris ſuauiſsimi offerte per tempora
3 ſua.*Hæc ſunt ſacrificia quę offerre debe-
tis : Agnos anniculos immaculatos duos
quotidie in holocauſtum ſempiternum:
4 * vnum offeretis mane,& alterũ ad veſpe-
5 rum: * decimam partem ephi ſimilæ,quæ
conſperſa ſit oleo puriſsimo , & habeat
6 quartam partem hin: * holocauſtum iuge
eſt quod obtuliſtis in monte Sinai in odo-
7 rem ſuauiſsimum incenſi Domini , & li-
babitis vini quartã partem hin per agnos
8 ſingulos in Sanctuario Domini.*Alterum-
que agnũ ſimiliter offeretis ad veſperam,
iuxta omnem ritum ſacrificij matutini,&
B libamentorum eius, oblationẽ ſuauiſsimi
9 odoris Domino.* ‖ Die autem ſabbati of- *‖ Matth. 12.a.5.*
feretis duos agnos anniculos immacula-
tos,& duas decimas ſimilæ oleo conſperſę
10 in ſacrificio, & liba* quæ rite funduntur
per ſingula ſabbata in holocauſtum ſem-
11 piternum. * In calendis autẽ offeretis ho-
locauſtum Domino , vitulos de armento
duos, arietem vnum, agnos anniculos ſe-
12 ptem immaculatos ;* & tres decimas ſi-
milæ oleo conſperſæ in ſacrificio per ſin-
gulos vitulos : & duas decimas ſimilæ
13 oleo conſperſæ per ſingulos arietes : * &
decimam decimæ ſimilæ ex oleo in ſacri-
ficio per agnos ſingulos. holocauſtũ ſua-
uiſsimi odoris atque incenſi eſt Domino.

* Liba

Digitized by Google

* Libamenta autem vini, quæ per ſingu- 14
las fundéda ſunt victimas, iſta erunt: me-
dia pars hin per ſingulos vitulos, tertia
per arietem, quarta per agnum. hoc erit
holocauſtum per omnes menſes, qui ſibi C
anno vertente ſuccedunt.*Hircus quoque 15
offeretur Domino pro peccatis in holo-
cauſtum ſempiternú cum libamentis ſuis.
‖ Exod. 12.d.18 Leuit. 23.a.5.
*‖ Menſe autem primo, quartadecima die 16
menſis, Phaſe Domini erit,* & quintade- 17
cima die ſollemnitas: ſepté diebus veſcen-
tur azymis.* Quarum dies prima venera- 18
bilis & ſancta erit: omne opus ſeruile non
facietis in ea.*Offeretíſque incenſum ho- 19
locauſtum Domino, vitulos de armento
duos, arietem vnum, agnos anniculos im-
maculatos ſeptem:* & ſacrificia ſingulo- 20
rum ex ſimila quæ conſperſa ſit oleo, tres
decimas per ſingulos vitulos, & duas de-
cimas per arietem,* & decimam decimæ 21
per agnos ſingulos, id eſt, per ſepté agnos.
* Et hircum pro peccato vnum, vt expie- 22
tur pro vobis,* præter holocauſtum ma- 23
tutinum quod ſemper offeretis.* Ita fa- 24
cietis per ſingulos dies ſeptem dierum in
fomitem ignis, & in odorem ſuauiſsimum D
Domino, qui ſurget de holocauſto, & de
libationibus ſingulorum.* Dies quoque 25
ſeptimus celeberrimus & ſanctus erit vo-
bis: omne opus ſeruile non facietis in
eo.* Dies etiam primitiuorum, quando 26
offeretis nouas fruges Domino, expletis
hebdomadibus, venerabilis & ſancta erit:
omne opus ſeruile non facietis in ea.*Of- 27
feretíſque holocauſtum in odorem ſua-
uiſsimum Domino, vitulos de armento
duos, arietem vnum, & agnos anniculos
immaculatos ſeptem:* atque in ſacrificiis 28
eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres deci-
mas per ſingulos vitulos, per arietes
duas,* per agnos decimam decimæ, qui 29
ſimul ſunt agni ſeptem. hircum quoque
* qui mactatur pro expiatione: præter ho- 30
locauſtum ſempiternum & liba eius.
* Immaculata offeretis omnia cum liba- 31
tionibus ſuis.

CAP. XXIX.

MEnſis etiam ſeptimi prima dies ve- 1
nerabilis & ſancta erit vobis. omne A
opus ſeruile non facietis in ea, quia dies
clangoris eſt & tubarum.* Offeretíſque 2
holocauſtum in odorem ſuauiſsimum
Domino, vitulum de armento vnum,
arietem vnum, & agnos anniculos im-
maculatos ſeptem:* & in ſacrificiis eo- 3
rum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas
per ſingulos vitulos, duas decimas per a-
rietem,* vnam decimam per agnum, qui 4
ſimul ſunt agni ſeptem:* & hircum pro 5
peccato, qui offertur in expiationem po-
puli,* præter holocauſtum calendarum 6
cum ſacrificiis ſuis, & holocauſtum ſem-
piternum cum libationibus ſolitis. eiſdem
ceremoniis offeretis in odorem ſuauiſsi-
mú incenſum Domino.* ‖ Decima quo- 7
que dies menſis huius ſeptimi erit vobis
‖ Leuit. 16.g.30. & 23.e.24.
ſancta atque venerabilis, & affligetis ani-
mas veſtras: omne opus ſeruile non facie-
8 tis in ea.* Offeretíſque holocauſtum Do-
mino in odorem ſuauiſsimum, vitulum de
armento vnum, arietem vnum, agnos an-
9 niculos immaculatos ſeptem:* & in ſacri-
B ficiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres
decimas per ſingulos vitulos, duas deci-
10 mas per arietem,* decimam decimæ per
agnos ſingulos, qui ſunt ſimul agni ſepté:
11 * & hircum pro peccato, abſque his quæ
offerri pro delicto ſolent in expiationem,
& holocauſtú ſempiternú, cum ſacrificio
12 & libaminibus eorú.* Quintadecima ve-
rò die menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta
erit atque venerabilis, omne opus ſeruile
non facietis in ea, ſed celebrabitis ſollem-
13 nitatem Domino ſeptem diebus.* offere-
tíſque holocauſtum in odorem ſuauiſsi-
mum Domino vitulos de armento trede-
cim, arietes duos, agnos anniculos imma-
14 culatos quattuordecim,* & in libamentis
eorum, ſimilę oleo conſperſę tres decimas
per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vituli
tredecim: & duas decimas arieti vno, id
15 eſt, ſimul arietibus duobus, & decimam
decimæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni
16 quattuordecim:* & hircum pro peccato,
C abſque holocauſto ſempiterno, & ſacrifi-
17 cio, & libamine eius.*In die altero offere-
tis vitulos de armento duodecim, arietes
duos, agnos anniculos immaculatos quat-
18 tuordecim:* ſacrificiáq; & libamina ſin-
gulorú per vitulos & arietes & agnos ritè
19 celebrabitis:*& hircum pro peccato, abſ-
que holocauſto ſempiterno, ſacrificióque
20 & libamine eius.* Die tertio offeretis vi-
tulos vndecim, arietes duos, agnos anni-
21 culos immaculatos quattuordecim:* ſa-
crificiáq; & libamina ſingulorú per vitu-
los & arietes & agnos ritè celebrabitis:
22 * & hircú pro peccato, abſque holocauſto
ſempiterno, ſacrificióq; & libamine eius.
23 *Die quarto offeretis vitulos decem, arie-
tes duos, agnos anniculos immaculatos
24 quattuordecim:* ſacrificiáq; & libamina
ſingulorú per vitulos & arietes & agnos
25 rite celebrabitis:* & hircum pro peccato
abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificióq;
26 eius & libamine.* Die quinto offeretis
vitulos nouem, arietes duos, agnos anni-
27 culos immaculatos quattuordecim:* ſa-
crificiáq; & libamina ſingulorú per vitu-
los & arietes & agnos ritè celebrabitis.
28 * & hircú pro peccato, abſque holocauſto
ſempiterno, ſacrificióq; eius & libamine.
29 * Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes
D duos, agnos anniculos immaculatos quat-
30 tuordecim:* ſacrificiáq; & libamina ſin-
gulorú per vitulos & arietes & agnos ri-
31 tè celebrabitis:* & hircum pro peccato,
abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificióq;
32 eius & libamine.* Die ſeptimo offeretis
vitulos ſepté, & arietes duos, agnos anni-
33 culos immaculatos quattuordecim:* ſa-
crificiáq; & libamina ſingulorú per vitu-
los &

Digitized by Google

los & arietes & agnos ritè celebrabitis.* & 34
hircum pro peccato, abſque holocauſto
ſempiterno, ſacrificioque eius & libami-
ne. * Die octauo, qui eſt celeberrimus, 35
omne opus ſeruile non facietis; * offeren- 36
tes holocauſtum in odorem ſuauiſsimum
Domino, vitulum vnum, arietem vnum,
agnos anniculos immaculatos ſeptẽ: * ſa- 37
crificiáque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabi-
tis: * & hircum pro peccato, abſque ho- 38
locauſto ſempiterno, ſacrificioque eius &
libamine. * Hæc offeretis Domino in ſol- 39
lemnitatibus veſtris: præter vota & obla-
tiones ſpontaneas in holocauſto in ſacri-
ficio, in libamine, & in hoſtiis pacificis.

CAP. XXX.

NArrauitque Moyſes filiis Iſraël om- 1
nia quæ ei Dominus imperarat: * & 2
locutus eſt ad principes tribuum filio- A
rum Iſraël: Iſte eſt ſermo quem præcepit
Dominus: * Si quis virorum votum Do- 3
mino vouerit, aut ſe conſtrinxerit iura-
mento: non faciet irritum verbum ſuum,
ſed omne quod promiſit implebit. * Mu- 4
lier ſi quippiam vouerit, & ſe conſtrinxe-
rit iuramento, quę eſt in domo patris ſui,
& in ætate adhuc puellari: ſi cognouerit
pater votum quod pollicita eſt, & iura-
mentum quo obligauit animam ſuam, &
tacuerit, voti rea erit: * quidquid pollici- 5
ta eſt & iurauit, opere cõplebit. * ſin au- 6
tem, ſtatim vt audierit, contradixerit pa- B
ter: & vota & iuramẽta eius irrita erunt,
nec obnoxia tenebitur ſpõſioni, eo quòd
contradixerit pater. * Si maritum habue- 7
rit, & vouerit aliquid, & ſemel de ore
eius verbum egrediens animam eius obli-
gauerit iuramento: * quo die audierit vir, 8
& non contradixerit, voti rea erit, red-
détque quodcumque promiſerat. * ſin au- 9
tem audiens ſtatim contradixerit, & irri- C
tas fecerit pollicitationes eius, verbáque
quibus obſtrinxerat animam ſuam: pro-
pitius erit ei Dominus. * Vidua & repu- 10
diata quidquid vouerint, reddent. * Vxor 11
in domo viri cùm ſe voto conſtrinxerit
& iuramento; * ſi audierit vir, & tacuerit, 12
nec contradixerit ſponſioni, reddet quod-
cumque promiſerat. * ſin autẽ extemplo 13
contradixerit, nõ tenebitur promiſsionis
rea: quia maritus contradixit, & Domi-
nus ei propitius erit. * Si vouerit, & iura- 14
mento ſe conſtrinxerit, vt per ieiunium, D
vel ceterarum rerum abſtinentiam, affli-
gat animam ſuam; in arbitrio viri erit vt
faciat, ſiue non faciat. * quòd ſi audiens 15
vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit
ſententiam: quidquid vouerat atque pro-
miſerat, reddet: quia ſtatim vt audiuit,
tacuit. * ſin autem cõtradixerit poſtquam 16
reſciuit, portabit ipſe iniquitatem eius.
* Iſtæ ſunt leges, quas conſtituit Domi- 17
nus Moyſi, inter virum & vxorem, inter
patrem & filiam, quæ in puellari adhuc
ætate eſt, vel quæ manet in parentis domo.

CAP. XXXI.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Vlciſcere priùs filios Iſraël
A de Madianitis, & ſic colligeris ad popu-
3 lum tuum. * Statímque Moyſes, ‖ Arma- ‖ Sup. 21.d.
te, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui
poſsint vltionem Domini expetere de Ma-
4 dianitis. * mille viri de ſingulis tribubus
eligantur ex Iſraël qui mittantur ad bel-
5 lum. * Dederúntque millenos de ſingulis
tribubus, id eſt, duodecim millia expedi-
6 torum ad pugnam: * quos miſit Moyſes
cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis, va-
ſa quoque ſancta, & tubas ad clangendum
7 tradidit ei. * Cúmque pugnaſſent contra
Madianitas atque viciſſent, omnes mares
8 occiderunt, * ‖ & reges eorum, Eui, & Re- ‖ Ioſ. 13.
B cem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque c. 21.
principes gentis: Balaam quoque filium
9 Beor interfecerunt gladio. * Ceperúntque
mulieres eorum, & paruulos, omniáque
pecora, & cunctam ſupellectilem: quid-
quid habere potuerant depopulati ſunt:
10 * tam vrbes quàm viculos & caſtella flã-
11 ma conſumpſit. * Et tulerunt prædam, &
vniuerſa quæ ceperant tam ex hominibus
12 quàm ex iumentis, * & adduxerunt ad
Moyſen, & Eleazarum ſacerdotem, & ad
omnem multitudinem filiorum Iſraël: re-
liqua autem vtenſilia portauerunt ad ca-
ſtra in campeſtribus Moab iuxta Iorda-
13 nem contra Iericho. * Egreſsi ſunt autem
C Moyſes & Eleazar ſacerdos, & omnes
principes ſynagogę, in occurſum eorũ ex-
14 tra caſtra. * Iratúſque Moyſes principibus
exercitus, tribunis, & centurionibus qui
15 venerant de bello, * ait: Cur feminas re-
16 ſeruaſtis? * ‖ Nonne iſtæ ſunt, quæ dece- ‖ Sup.
perunt filios Iſraël ad ſuggeſtionem Ba- 25.d.
laam, & præuaricari vos fecerunt in Do-
mino ſuper peccato Phogor, vnde & per-
17 cuſſus eſt populus? * ‖ Ergo cunctos in- ‖ Iu. 21.
terficite quidquid eſt generis maſculini, b. 11.
etiam in paruulis: & mulieres, quæ no-
18 uerunt viros in coitu, iugulate: * puellas
autem & omnes feminas virgines reſer-
19 uate vobis: * & manete extra caſtra ſeptẽ
diebus. Qui occiderit hominem, vel occi-
ſum tetigerit, luſtrabitur die tertio & ſe-
20 ptimo. * Et de omni præda, ſiue veſtimen-
tum fuerit, ſiue vas, & aliquid in vtẽſilia
præparatum, de caprarum pellibus, & pi-
21 lis, & ligno, expiabitur. * Eleazar quoque
D ſacerdos, ad viros exercitus qui pugnaue-
rant, ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptũ le-
gis, ‖ quod mandauit Dominus Moyſi: ‖ Leu.
22 * Aurum, & argentum, & æs, & ferrũ, & d. 2[illegible]
23 plumbum, & ſtannum, * & omne quod & 11.
poteſt tranſire per flammas, igne purgabi- 33. e.
tur: quidquid autem ignem non poteſt 15. [illegible]
ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur:
24 * & lauabitis veſtimenta veſtra die ſepti-
mo, & purificati poſtea caſtra intrabitis.
25 * Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
26 * Tollite ſummam eorum quę capta ſunt,
ab homine vſque ad pecus, tu & Eleazar
ſacerdos

Digitized by Google

ſacerdos & principes vulgi: * diuidéſque 27
ex æquo prædam, inter eos qui pugnaue-
runt egreſsique ſunt ad bellum, & inter
omnem reliquam multitudinem. * & ſe- 28
parabis partẽ Domino, ab his qui pugna-
uerunt & fuerũt in bello, vnam animam
de quingentis, tam ex hominibus quam E
ex bobus & aſinis & ouibus, * & dabis 29
eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ
Domini ſunt. * Ex media quoque parte 30
filiorum Iſrael accipies quinquageſimum
caput hominum, & boum, & aſinorum, &
ouium, cunctorum animantium, & dabis
ea Leuitis, qui excubant in cuſtodiis ta-
bernaculi Domini. * Feceruntque Moyſes 31
& Eleazar, ſicut præceperat Dominus.
* Fuit autem præda, quam exercitus ce- 32
perat, ouium ſexcenta ſeptuaginta quin-
que millia, * boum ſeptuaginta duo mil- 33
lia, * aſinorum ſexaginta millia & mille: 34
* animæ hominum ſexus feminei, quæ 35
non cognouerant viros, triginta duo mil-
lia. * Dataque eſt media pars his qui in 36
prælio fuerant, ouium trecenta triginta
ſeptem millia quingentæ: * è quibus in 37
partem Domini ſupputatæ ſunt oues ſex- F
centę ſeptuaginta quinque. * Et de bobus 38
triginta ſex millibus, boues ſeptuaginta
& duo: * de aſinis triginta millibus quin- 39
gentis, aſini ſexaginta vnus: * de animabus 40
hominum ſedecim millibus, ceſſerunt in
partẽ Domini triginta duæ animæ. * Tra- 41
diditque Moyſes numerum primitiarum
Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut fuerat
ei imperatum, * ex media parte filiorum 42
Iſrael, quam ſeparauerat his qui in prælio
fuerant. * De media verò parte quæ con- 43
tigerat reliquę multitudini, id eſt, de qui-
bus trecentis triginta ſeptem millibus
quingẽtis, * & de bobus triginta ſex mil- 44
libus, * & de aſinis triginta millibus quin- 45
gentis, * & de hominibus ſedecim milli- 46
bus, * tulit Moyſes quinquageſimũ caput, 47
& dedit Leuitis, qui excubabant in taber- G
naculo Domini, ſicut præceperat Domi-
nus. * Cumq; acceſsiſſent principes exer- 48
citus ad Moyſen, & tribuni, centurionéſ-
que, dixerunt: * Nos ſerui tui recenſui- 49
mus numerũ pugnatorũ, quos habuimus
ſub manu noſtra: & ne vnus quidẽ defuit.
* Ob hanc cauſam offerimus in donariis 50
Domini ſinguli quod in præda auri po-
tuimus inuenire, periſcelides & armillas,
annulos & dextralia, ac murænulas, vt
deprecẽris pro nobis Dominum. * Suſce- 51
peruntque Moyſes & Eleazar ſacerdos
omne aurum in diuerſis ſpeciebus, * pon- 52
do ſedecim millia, ſeptingẽtos quinqua-
ginta ſiclos, à tribunis & centurionibus.
* Vnuſquiſque enim quod in præda ra- 53
puerat, ſuum erat. * Et ſuſceptum intule- 54
rũt in tabernaculum teſtimonii, in moni-
mentum filiorum Iſrael coram Domino.

CAP. XXXII.

FIlii autem Ruben & Gad habebant 1
pecora multa, & erat illis in iumentis A
infinita ſubſtantia. Cúmque vidiſſent Ia-
zer & Galaad aptas animalibus alendis
2 terras, * venerunt ad Moyſen, & ad Elea-
zarum ſacerdotem, & principes multitu-
3 dinis, atque dixerũt: * Ataroth, & Dibon,
& Iazer, & Nemra, Heſebon, & Eleale, &
4 Saban, & Nebo, & Beon, * terra, quam
percuſsit Dominus in conſpectu filiorum
Iſrael, regio vberrima eſt ad paſtum ani-
malium: & nos ſerui tui habemus iumen-
5 ta plurima: * precamurque ſi inuenimus
gratiam coram te, vt des nobis famulis
tuis eam in poſſeſsionem, nec facias nos
6 tranſire Iordanem. * Quibus reſpondit
B Moyſes: Numquid fratres veſtri ibunt ad
7 pugnam, & vos hic ſedebitis? * Cur ſub-
uertitis mẽtes filiorum Iſrael, ne tranſi-
re audeant in locum, quem eis daturus eſt
8 Dominus? * nonne ita egerunt patres ve-
ſtri, quando miſi de Cadeſbarne ad explo-
9 randam Terram? * ‖ Cumque veniſſent vſ- ‖ Sup. 13 d. 24.
que ad Vallem botri, luſtrata omni regio-
ne, ſubuerterunt cor filiorũ Iſrael vt non
intrarent fines, quos eis Dominus dedit.
10 * Qui iratus iurauit, dicens: * Si videbunt
11 homines iſti, qui aſcenderũt ex Aegypto, à
viginti annis & ſupra, Terram, quam ſub
iuramẽto pollicitus ſum Abraham, Iſaac,
12 & Iacob: & noluerunt ſequi me, * præter
C Caleb filium Iephone Cenezeum, & Io-
ſue filium Nun: iſti impleuerunt volun-
13 tatem meam. * Iratúſque Dominus ad-
uerſum Iſrael, circumduxit eum per de-
ſertum quadraginta annis, donec conſu-
meretur vniuerſa generatio, quæ fecerat
14 malum in cõſpectu eius. * Et ecce, inquit,
vos ſurrexiſtis pro patribus veſtris, incre-
menta & alumni hominum peccatorum,
vt augeretis furorem Domini contra Iſ-
15 rael. * Quòd ſi nolueritis ſequi eum, in
ſolitudine populum derelinquet, & vos
16 cauſa eritis necis omnium. * At illi propè
accedentes, dixerũt: Caulas ouium fabri-
cabimus, & ſtabula iumẽtorum, paruulis
17 quoque noſtris vrbes munitas: * nos au-
D tem ipſi armati & accincti pergemus ad
prælium ante filios Iſrael, donec introdu-
camus eos ad loca ſua. Paruuli noſtri, &
quidquid habere poſſumus, erunt in vrbi-
bus muratis, propter habitatorũ inſidias.
18 * Non reuertemur in domos noſtras, vſ-
que dum poſsideant filii Iſrael hereditatẽ
19 ſuam: * nec quidquam quæremus trans
Iordanem, quia iam habemus noſtrã poſ-
20 ſeſsionem in oriẽtali eius plaga. * Quibus
Moyſes ait: ‖ Si facitis quod promittitis, ‖ Ioſu. 1. c. 13.
expediti pergite corã Domino ad pugnã:
21 * & omnis vir bellator armatus Iordanẽ
tranſeat, donec ſubuertat Dominus ini-
22 micos ſuos, * & ſubiiciatur ei omnis Ter-
E ra: tunc eritis inculpabiles apud Dominũ
& apud Iſrael, & obtinebitis regiones,
23 quas vultis, coram Domino. * Sin autem
quod dicitis, non feceritis, nulli dubiũ eſt
quin peccetis in Deum: & ſcitote quo-
niam peccatum veſtrum apprehẽdet vos.
* Addi

Digitized by Google

* Aedificate ergo vrbes paruulis veſtris, & 24
caulas & ſtabula ouibus ac iumentis: &
Ioſ.4. quod polliciti eſtis implete.* Dixerunt- 25
c.12. que filij Gad & Ruben ad Moyſen: Serui
tui ſumus, faciemus quod iubet dominus
noſter.* Paruulos noſtros, & mulieres, & 26
pecora, ac iumēta relinquemus in vrbibus
Galaad: * nos autem famuli tui omnes 27
expediti pergemus ad bellum ſicut tu do-
mine loqueris. * Præcepit ergo Moyſes 28
Eleazaro ſacerdoti, & Ioſue filio Nun, & F
principibus familiarum per tribus Iſrael,
Ioſ.13. & dixit ad eos: * Si tranſierint filij Gad 29
b.8. & & filij Ruben vobiſcum Iordanem, omnes
22. a.4. armati ad bellum corā Domino, & vobis
Deut.3. fuerit terra ſubiecta: date eis Galaad in
b.12. poſſeſsionem.* Sin autem noluerint tran- 30
ſire armati vobiſcum in Terrā Chanaam,
inter vos habitandi accipiant loca. * Re- 31
ſponderūtque filij Gad, & filij Ruben:
Sicut locutus eſt Dominus ſeruis ſuis, ita
faciemus: *ipſi armati pergemus corāDo- 32
mino in Terrā Chanaan, & poſſeſsionem
iam ſuſcepiſſe nos confitemur trans Ior-
Ioſ.22. danem.* Dedit itaque Moyſes filiis Gad 33
a.4. & Ruben, & dimidiæ tribui Manaſſe filij
Ioſeph, regnum Sehon regis Amorrhæi, &
regnum Og regis Baſan, & terram eorum G
cum vrbibus ſuis per circuitum. * Igitur 34
extruxerunt filij Gad, Dibon, & Ataroth,
& Aroer, * & Etroth, & Sophan, & Iazer, 35
& Iegbaa, * & Bethnemra, & Betharan, 36
vrbes munitas, & caulas pecoribus ſuis.
* Filij vero Ruben ædificauerunt Heſe- 37
bon, & Eleale, & Cariathaim, * & Nabo, 38
& Baalmeon, verſis nominibus, Sabama
quoque: imponentes vocabula vrbibus,
Geneſ. quas extruxerant.* Porro filij Machir fi- 39
50.d.22 lij Manaſſe, perrexerunt in Galaad, & va-
ſtauerunt eam interfecto Amorrhæo habi-
tatore eius.* Dedit ergo Moyſes Terram 40
Galaad Machir filio Manaſſe, qui habita-
uit in ea.* Iair autem filius Manaſſe abiit 41
& occupauit vicos eius, quos appellauit
Hauoth Iair, id eſt, Villas Iair. * Nobe 42
quoque perrexit, & apprehendit Chanath
cum viculis ſuis: vocauitque eam ex no-
mine ſuo Nobe.

CAP. XXXIII.

HAe ſunt manſiones filiorum Iſrael, 1
qui egreſſi ſunt de Aegypto per tur- A
mas ſuas in manu Moyſi & Aaron,* quas
deſcripſit Moyſes iuxta caſtrorum loca, 2
quæ Domini iuſsione mutabant. * Pro-
fecti igitur de Rameſſe menſe primo, 3
quintadecima die menſis primi, altera
die Phaſe, filij Iſrael in manu excelſa, vi- 4
dentibus cunctis Aegyptiis, * & ſepelien-
tibus primogenitos, quos percuſſerat Do-
minus (quia & in diis eorum exercuerat
vltionem) * caſtrametati ſunt in Soccoth. 5
* Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ 6
Exod. eſt in extremis finibus ſolitudinis.* In- B
14. a.2. de egreſſi venerunt contra Phihahiroth, 7
quæ reſpicit Beelſephon, & caſtrameta-
ti ſunt ante Magdalum. * Profectique de 8
Phihahiroth, tranſierunt per mediū mare
in ſolitudinem: & ambulantes tribus die-
bus per deſertum Ethā, caſtrametati ſunt
9 in Mara. * Profectique de Mara vene- Exod.
runt in Elim, vbi erant duodecim fontes 15.g.27
aquarum, & palmæ ſeptuaginta: ibique
10 caſtrametati ſūt.* Sed & inde egreſsi, fixe-
runt tentoria ſuper Mare rubrum. Profe-
11 ctique de Mari rubro,* caſtrametati ſunt
12 in deſerto Sin.* Vnde egreſsi, venerunt in
13 Daphca.* Profectique de Daphca, caſtra-
14 metati ſunt in Alus.* Egreſsique de Alus,
C in Raphidim fixere tentoria, vbi populo Exod.
15 defuit aqua ad bibendum. * Profectique 17.a.1.
de Raphidim, caſtrametati ſunt in deſerto
16 Sinai. * Sed & de ſolitudine Sinai egreſ- Exod.
ſi, venerunt ad ſepulchra concupiſcentiæ. 19.a.1.
17 * Profectique de ſepulchris cōcupiſcen- ..11.
18 tiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth. * Et g.35.
19 de Haſeroth venerunt in Rethma. * Pro- Su.12
fectique de Rethma, caſtrametati ſunt in a.1.
20 Remmonphares. Vnde egreſsi, venerunt
21 in Lebna. * De Lebna, caſtrametati ſunt
22 in Reſſa. * Egreſsique de Reſſa venerunt
23 in Ceelatha,* Vnde profecti, caſtrametati
24 ſunt in monte Sepher. * Egreſsi de monte
25 Sepher, venerunt in Arada.* Inde profici-
ſcentes, caſtrametati ſunt in Maceloth.
26 * Profectique de Maceloth, venerunt in
27 Thahath,* De Thahath, caſtrametati ſunt
28 in Thare.* Vnde egreſsi, fixere tentoria in
29 Methca,* Et de Methca, caſtrametati ſunt
30 in Heſmona. * Profectique de Heſmona,
31 venerunt in Moſeroth. * Et de Moſeroth, Deu.10.
D caſtrametati ſunt in Beneiaacā,* Profecti- b.6.
32 que de Beneiaacam, venerūt in montem
33 Gadgad,* Vnde profecti, caſtrametati ſunt
34 in Ietebatha.* Et de Ietebatha, venerunt
35 in Hebrona.* Egreſsique de Hebrona, ca-
36 ſtrametati ſunt in Aſiongaber. * Inde Sup.
profecti, venerunt in deſertum Sin, hæc 20.a.1.
37 eſt Cades. * Egreſsique de Cades, caſtra-
E metati ſunt in monte Hor, in extremis fi-
38 nibus Terræ Edom.* Aſcenditque Aaron Sup.
ſacerdos in montem Hor, iubente Domi- 20.b.8.
no: & ibi mortuus eſt anno quadrageſimo d.25.
egreſsionis filiorū Iſrael ex Aegypto, men- Deut.32
39 ſe quinto, prima die mēſis,* cum eſſet an- g.50.
40 norum centum viginti trium,* Audiuitq;
Chananæus rex Arad, qui habitabat ad
meridiem, in Terrā Chanaan veniſſe filios
41 Iſrael.* Et profecti de monte Hor, caſtra-
42 metati ſunt in Salmona. * Vnde egreſsi,
43 venerunt in Phunon.* Profectiq; de Phu-
44 non, caſtrametati ſunt in Oboth. * Et de
F Oboth, venerunt in Ieabarim, quæ eſt in
45 finibus Moabitarum.* Profectiq; de Ieaba-
46 barim, fixere tētoria in Dibongad. * Vnde
egreſsi, caſtrametati ſunt in Helmonde-
47 blathaim. * Egreſsique de Helmondebla-
thaim, venerūt ad montes Abarim contra
48 Nabo.* Profectique de montibus Abarim,
tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Ior-
49 danem contra Iericho.* Ibique caſtrame-
tati ſunt de Bethſimoth vſque ad Abel-
ſatim in planioribus locis Moabitarum.

* vbi

* vbi locutus eſt Dominus ad Moyſen: 50
* Præcipe filiis Iſraël, & dic ad eos: Quã- 51
do tranſieritis Iordanẽ, intrãtes Terram
§ *Deu.* 7. Chanaan, * § diſperdite cunctos habitato- 52
a. 5. res Terrę illius: confringite titulos, & ſta- G
Iudic. 2. tuas cõminuite, atq; omnia excelſa vaſta-
a. 2. te, * mundantes terrã, & habitantes in ea; 53
ego enim dedi vobis illã in poſſeſsionem,
* quã diuidetis vobis ſorte. Pluribus da- 54
bitis latiorẽ, & paucis anguſtiorem. Sin-
gulis vt ſors ceciderit, ita tribuetur here-
ditas. Per tribus & familias poſſeſsio di-
uidetur. * Sin autem nolueritis interfice- 55
re habitatores Terræ: qui remanſerint,
erunt vobis quaſi claui in oculis, & lan-
ceæ in lateribus, & aduerſabuntur vobis
in Terra habitationis veſtræ: * & quid- 56
quid illis cogitaueram facere, vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Præcipe filiis Iſraël, & di- 2
ces ad eos: Cùm ingreſsi fueritis Terram A
Chanaan, & in poſſeſsionem vobis ſorte
§ *Io.* 15. ceciderit, his finibus terminabitur. * § Pars 3
a. 1. meridiana incipiet à ſolitudine Sin, quæ
eſt iuxta Edom: & habebit terminos
contra Orientem mare ſalſiſsimum. * qui 4
circuibunt auſtralem plagam per aſcen-
ſum Scorpionis, ita vt tranſeant in Sen-
na, & perueniant à meridie vſque ad
Cadesbarne, vnde egredientur confinia
ad villam nomine Adar, & tendent vſque
ad Aſemona: * ibitque per gyrum termi- 5
nus ab Aſemona vſque ad Torrentem Æ- B
gypti, & maris magni littore finietur.
* Plaga autem occidẽtalis à mari magno 6
incipiet, & ipſo fine claudetur. * Porro ad 7
ſeptẽtrionalem plagã à mari magno ter-
mini incipient, peruenientes vſque ad
montem altiſsimum, * à quo venient in 8
Emath vſque ad terminos Sedada: * ibunt- 9
que cõfinia vſque ad Zephrona, & villam
Enan. hi erunt termini in parte Aquilo-
nis. * Inde metabuntur fines contra orien- 10
talem plagã de villa Enã vſque Sephama,
* & de Sephama deſcendẽt termini in Re- 11
bla cõtra fontẽ Daphnim: inde peruenięt
contra Orientem ad mare Cenereth, * & 12
tendent vſque ad Iordanẽ, & ad vltimum C
ſalſiſsimo claudẽtur mari. Hãc habebitis
Terram per fines ſuos in circuitu. * Præ- 13
cepitque Moyſes filiis Iſraël, dicens: Hæc
erit Terra, quam poſsidebitis ſorte, &
quã iuſsit Dominus dari nouẽ tribubus,
& dimidiæ tribui. * Tribus enim filiorum 14
Rubẽ per familias ſuas, & tribus filiorum
Gad iuxta cognationũ numerum, media
quoque tribus Manaſſe, * id eſt, duæ ſe- 15
mis tribus, acceperũt partem ſuam trans
Iordanem contra Iericho ad orientalem
plagam. * Et ait Dominus ad Moyſen: 16
§ *Ioſ.* 14. * § Hæc ſunt nomina virorum qui Ter- 17
a. 2. ram vobis diuident, Eleazar ſacerdos, &
Ioſue filius Nun, * & ſinguli principes de 18
tribubus ſingulis, * quorum iſta ſunt vo- 19
cabula: De tribu Iuda, Caleb filius Ie-
20 phone. * De tribu Simeon, Samuel filius
21 Ammiud. * de tribu Benjamin, Elidad fi-
22 lius Chaſelon. * De tribu filiorum Dan,
23 Bocci filius Iogli. * Filiorum Ioſeph de
24 tribu Manaſſe, Hanniel filius Ephod. * De
tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan.
25 * De tribu Zabulon, Eliſaphan filius
26 Pharnach. * De tribu Iſſachar, dux Phal-
27 tiel filius Ozan. * De tribu Aſer, Ahiud
28 filius Salomi. * De tribu Nephthali, Phe-
29 dael filius Ammiud. * Hi ſunt, quibus
præcepit Dominus vt diuiderent filiis Iſ-
raël Terram Chanaan.

CAP. XXXV.

1 HAec quoque locutus eſt Dominus
A ad Moyſen in campeſtribus Moab
ſupra Iordanem, contra Iericho: * § Præ- § *Ioſ.* 21.
2 cipe filiis Iſraël vt dent Leuitis de poſſeſ- *a.* 2.
3 ſionibus ſuis * vrbes ad habitandum, &
ſuburbana earum per circuitum: vt ipſi
in oppidis maneant, & ſuburbana ſint
4 pecoribus ac iumentis: * quæ à muris ci-
uitatum forinſecus, per circuitum, mille
5 paſſuum ſpatio tendentur. * cõtra Orien-
tem duo millia erunt cubiti, & contra
Meridiem ſimiliter erunt duo millia: ad
mare quoque, quod reſpicit ad Occiden-
tem, eadem menſura erit, & ſeptentriona-
lis plaga æquali termino finietur: erún-
que vrbes in medio, & foris ſuburbana.
6 * § De ipſis autem oppidis, quæ Leuitis § *Io.* 20.
dabitis, ſex erunt in fugitiuorum auxilia *c.* 8.
ſeparata, vt fugiat ad ea qui fuderit ſan- *Deut.* 4.
guinem: & exceptis his, alia quadraginta *g.* 41.
7 duo oppida, * id eſt, ſimul quadraginta
8 octo cum ſuburbanis ſuis. * Ipſæque vr-
B bes, quæ dabuntur de poſſeſsionibus filio-
rum Iſraël, ab his qui plus habent, plures
auferẽtur: & qui minus, pauciores: ſingu-
li iuxta menſuram hereditatis ſuę dabunt
9 oppida Leuitis. * Ait Dominus ad Moy-
10 ſen: * Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos:
§ Quando transgreſsi fueritis Iordanem § *Deut.*
11 in Terram Chanaan, * decernite quæ vr- 19. *a.* 2.
bes eſſe debeant in præſidia fugitiuorum, *Ioſ.* 20.
12 qui nolentes ſanguinem fuderint: * in *a.* 2.
quibus cũ fuerit profugus, cognatus oc-
ciſi non poterit eum occidere, donec ſtet
in conſpectu multitudinis, & cauſa illius
13 iudicetur. * De ipſis autem vrbibus, quæ
14 ad fugitiuorum ſubſidia ſeparantur, * tres
erunt trans Iordanem, & tres in Terra
15 Chanaan, * tam filiis Iſraël quàm aduenis
atque peregrinis, vt confugiat ad eas qui
16 nolens ſanguinem fuderit. * Si quis ferro
C percuſſerit, & mortuus fuerit qui per-
cuſſus eſt: reus erit homicidij, & ipſe mo-
17 rietur. * Si lapidem iecerit, & ictus oc-
18 cubuerit: ſimiliter punietur: * § Si ligno § *Deut.*
percuſſus interierit: percuſſoris ſanguine 19. *c.* 11
19 vindicabitur. * Propinquus occiſi, homi- *Ioſ.* 20.
cidam interficiet: ſtatim vt apprehende- *a.* 3.
20 rit eum, interficiet. * Si per odium quis
hominem impulerit, vel iecerit quip-
21 piam in eum per inſidias: * aut cùm eſſet
inimicus, manu percuſſerit, & ille mor-
tuus

Digitized by Google

eius fuerit: percuſſor, homicidii reus erit.
cognatus occiſi ſtatim vt inuenerit eum,
iugulabit. * Quod ſi fortuitu, & abſque 22
odio * & inimicitiis, quidquam horum 23
fecerit, * & hoc audiente populo fuerit 24
comprobatum, atque inter percuſſorem
& propinquum ſanguinis quæſtio venti-
lata: *liberabitur innocens de vltoris ma- 25
nu, & reducetur per ſententiam in vr- D
bem ad quam confugerat, manebitq; ibi,
donec ſacerdos magnus, qui oleo ſancto
vnctus eſt, moriatur. * Si interfector ex- 26
tra fines vrbium, quæ exulibus deputatæ
ſunt, * fuerit inuentus, & percuſſus ab eo 27
qui vltor eſt ſanguinis: abſque noxa erit
qui eum occiderit. * debuerat enim pro- 28
fugus vſque ad mortem Pontificis in vr-
be reſidere. poſtquam autem ille obierit,
homicida reuertetur in terrã ſuam. *Hæc 29
ſempiterna erunt, & legitima in cunctis
habitationibus veſtris. * Homicida ſub 30
teſtibus punietur: ad vnius teſtimonium
nullus condemnabitur. * Non accipietis 31
pretium ab eo qui reus eſt ſanguinis, ſta-
tim & ipſe morietur. * Exules & profugi 32
ante mortem Pontificis nullo modo in
vrbes ſuas reuerti poterunt: * ne pollua- 33
tis terram habitationis veſtræ, quæ in-
ſontium cruore maculatur: nec aliter ex-
piari poteſt, niſi per eius ſanguinem, qui
alterius ſanguinem fuderit. * Atque ita 34
emundabitur veſtra poſſeſſio, me cõmo-
rante vobiſcum. ego enim ſum Dominus
qui habito inter filios Iſrael.

CAP. XXXVI.

‖ Sup. 27.a 1.

ACceſſerunt ‖ autem & principes fa- 1
miliarum Galaad filii Machir, filii A
Manaſſe de ſtirpe filiorum Ioſeph: lo-
cutique ſunt Moyſi coram principibus
Iſrael, atque dixerunt: * Tibi domino no- 2
ſtro præcepit Dominus vt Terram ſorte
diuideres filiis Iſrael, & vt filiabus Sal-
phaad fratris noſtri dares poſſeſſionem
debitam patri: * quas ſi alterius tribus 3
homines vxores acceperint, ſequetur poſ-
ſeſſio ſua, & tranſlata ad aliam tribum, B
de noſtra hereditate minuetur. *atque ita 4
fiet, vt cùm iubileus, id eſt, quinquageſi-
mus annus remiſſionis aduenerit, cõfun-
datur ſortium diſtributio, & aliorũ poſ-
ſeſſio ad alios tranſeat. * Reſpondit Moy- 5
ſes filiis Iſrael, & Domino præcipiente,
ait: Recte tribus filiorum Ioſeph locuta
eſt. * & hæc lex ſuper filiabus Salphaad 6
‖ Tob.7. d.14.
à Domino promulgata eſt: Nubant qui- C
bus volunt, tantùm vt ſuæ tribus homi-
nibus: * ne commiſceatur poſſeſſio filio- 7
rum Iſrael de tribu in tribum. Omnes
enim viri ducent vxores de tribu & co-
gnatione ſua: * & cunctæ feminæ de ea- 8
dem tribu maritos accipient: vt hereditas
permaneat in familiis, * nec ſibi miſcean- 9
tur tribus, ſed ita maneant * vt à Domi- 10
no ſeparatæ ſunt. Feceruntque filiæ Sal-
phaad, vt fuerat imperatum: * & nupſe- 11
runt, Maala, & Therſa, & Hegla, & Mel- D
12 cha, & Noa, filiis patrui ſui * de familia
Manaſſe, qui fuit filius Ioſeph: & poſſeſ-
ſio, quæ illis fuerat attributa, manſit in
13 tribu & familia patris earum. *Hæc ſunt
mandata atque iudicia, quæ mandauit
Dominus per manum Moyſi ad filios Iſ-
rael, in campeſtribus Moab ſupra Iorda-
nem contra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII, HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAP. I.

1 HAec ſunt verba, quæ locutus eſt
A Moyſes ad omnem Iſrael trans Ior-
danem in ſolitudine campeſtri, contra
Mare rubrum, inter Pharan & Thophel
& Laban & Haſeroth, vbi auri eſt plu-
2 rimum: * vndecim diebus de Horeb
per viam montis Seir vſque ad Cades-
3 barne. * Quadrageſimo anno, vndecimo
menſe, prima die menſis, locutus eſt Moy-
ſes ad filios Iſrael omnia quæ præceperat
4 illi Dominus, vt diceret eis: * ‖ poſtquam ‖ Num. 21.e.2.
percuſſit Sehon regem Amorrhæorum,
qui habitabat in Heſebon: & Og regem
Baſan, qui manſit in Aſtaroth, & in Edrai,
5 * trans Iordanem in Terra Moab. Cœpit-
B que Moyſes explanare legem, & dicere:
6 *Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos
in Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd in
7 hoc monte manſiſtis: *reuertimini, & ve-
nite ad montem Amorrhæorum, & ad cæ-
tera quæ ei proxima ſunt campeſtria at-
que montana & humiliora loca contra
Meridiem, & iuxta littus maris, Terram
Chananæorum, & Libani vſque ad flu-
8 men magnum Euphraten. * En, inquit,
tradidi vobis: ingredimini & poſſidete
eam, ſuper qua iurauit Dominus patribus
veſtris, Abraham, Iſaac, & Iacob, vt daret
9 illam eis, & ſemini eorum poſt eos. * Di-
10 xique vobis illo in tempore: * ‖Non poſ- ‖ Exod. 18.c.18
ſum ſolus ſuſtinere vos: quia Dominus
Deus veſter multiplicauit vos, & eſtis
11 hodie ſicut ſtellæ cæli, plurimi. (* Domi-
nus Deus patrum veſtrorum addat ad
C hunc numerum multa millia, & benedi-
12 cat vobis ſicut locutus eſt.) * Non valeo
ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pondus
ac iurgia. * Date ex vobis viros ſapientes
13 & gnaros, & quorũ conuerſatio ſit pro-
bata in tribubus veſtris, vt ponam eos
vobis principes. *Tunc reſpondiſtis mihi:
14 Bona res eſt, quam vis facere. * Tulique
15 de tribubus veſtris viros ſapientes & no-
biles, & conſtitui eos principes, tribunos,
& cẽturiones, & quinquagenarios ac de- ‖ Ia
canos, qui docerent vos ſingula. * Præce- 7.d.2
16 piq; eis, dicẽs: Audite illos, & ‖ quod iuſtũ ‖ Inf.
eſt iudicate: ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregri- d.19.
nus. * ‖ Nulla erit diſtantia perſonarũ, ita
17 paruum audietis vt magnum: nec accipie- e.15.

Digitized by Google

Prouer. 24.c.23. Eccli.42.a.1. Leuit. 2.d.1.

tis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudi-
cium eſt. Quod ſi difficile vobis viſum
aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiã. D
* Præcepique omnia quæ facere debere- 18
tis. * Profecti autem de Horeb, tranſiui- 19
mus per eremum terribilem & maximã,
quam vidiſtis, per viam mõtis Amorrhæi,
ſicut præceperat Dominus Deus noſter
nobis. Cúmque veniſſemus in Cadeſbar-
ne,* dixi vobis: Veniſtis ad monté Amor- 20
rhæi, quem Dominus Deus noſter daturus
eſt nobis. * Vide Terram, quam Dominus 21
Deus tuus dat tibi: aſcẽde & poſſide eã,
ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter
patribus tuis: noli timere, nec quidquam
‖ Num. 13.a.4 paueas *‖ Et acceſsiſtis ad me omnes, at- 22
que dixiſtis: Mittamus viros qui conſide-
rent Terram: & renuncient per quod iter
debeamus aſcendere, & ad quas pergere
ciuitates. * Cúmque mihi ſermo placuiſ- 23
ſet, miſi ex vobis duodecim viros, ſingu-
los de tribubus ſuis. * Qui cùm perrexiſ- 24
ſent, & aſcendiſſent in mõtana, venerunt
vſque ad Vallem botri: & conſiderata ter-
ra, * ſumentes de fructibus eius, vt oſten- 25
derent vbertatem, attulerunt ad nos, at-
que dixerunt: Bona eſt terra, quam Do- E
minus Deus noſter daturus eſt nobis.* Et 26
noluiſtis aſcendere, ſed increduli ad ſer-
monem Domini Dei noſtri* murmuraſtis 27
in tabernaculis veſtris, atq; dixiſtis: Odit
nos Dominus, & idcirco eduxit nos de
Terra Aegypti, vt traderet nos in manu
Amorrhæi, atq; deleret. * Quò aſcende- 28
mus? nuntii terruerunt cor noſtrum, di-
centes: Maxima multitudo eſt, & nobis
ſtatura procerior: vrbes magnæ, & ad cæ-
lum vſque munitæ: filios Enacim vidimus
ibi. * Et dixi vobis: Nolite metuere, nec 29
timeatis eos: *Dominus Deus, qui ductor 30
eſt veſter, pro vobis ipſe pugnabit, ſicut
fecit in Aegypto cunctis videntibus. * Et 31
in ſolitudine (ipſe vidiſti) portauit te Do-
minus Deus tuus, vt ſolet homo geſtare
paruulum filium ſuum, in omni via per
quam ambulaſtis, donec veniretis ad lo- F
cum iſtum. * Et nec ſic quidem credidi- 32
ſtis Domino Deo veſtro, * ‖ qui præceſsit 33
vos in via, & metatus eſt locũ in quo tẽ-
‖ Exod. 13.d.21 Nu. 14.c.14. toria figere deberetis, nocte oſtendens vo-
bis iter per ignem, & die per columnam
nubis.* Cumq; audiſſet Dominus vocem 34
ſermonum veſtrorum, iratus iurauit &
ait: * ‖ Non videbit quiſpiam de homi- 35
‖ Num. 14.d.22 Pſalm. 94.c.12 nibus generationis huius peſsimæ Terrã
bonam, quam ſub iuramento pollicitus
ſum patribus veſtris: * præter Caleb fi- 36
lium Iephone. ipſe enim videbit eam,
& ipſi dabo Terram, quam calcauit, & fi-
liis eius, quia ſecutus eſt Dominum. * Nec 37
miranda indignatio in populum, cùm mi-
hi quoq; iratus Dominus propter vos di-
xerit: Nec tu ingredieris illuc: * ſed Ioſue 38
filius Nun miniſter tuus, ipſe intrabit pro
te. hunc exhortare & robora: & ipſe ſorte
Terram diuidet Iſraeli. * Paruuli veſtri, 39
de quibus dixiſtis quòd captiui duceren-
tur, & filii qui hodie boni ac mali igno-
G rant diſtantiam, ipſi ingredientur: & ipſis
40 dabo Terram, & poſsidebunt eam. * Vos
autem reuertimini & abite in ſolitudi-
41 nem per viam Maris rubri. * ‖ Et reſpon- ‖ Num. 14.f.40.
diſtis mihi: Peccauimus Domino: aſcen-
demus & pugnabimus, ſicut præcepit
Dominus Deus noſter. Cúmque inſtructi
42 armis pergeretis in montem, * ait mihi ‖ Num. 14.g.42.
Dominus: Dic ad eos: ‖ Nolite aſcendere,
neque pugnetis, non enim ſum vobiſcum:
43 ne cadatis coram inimicis veſtris.* Locu-
tus ſum, & non audiſtis: ſed aduerſantes
imperio Domini, & tumentes ſuperbia,
44 aſcendiſtis in montem. * Itaque egreſſus
Amorrhæus, qui habitabat in montibus,
& obuiam veniens, perſecutus eſt vos, ſi-
cut ſolent apes perſequi: & cecidit de Seir
45 vſque Horma. * Cúmque reuerſi plora-
retis coram Domino, non audiuit vos,
46 nec voci veſtræ voluit acquieſcere. * Se-
diſtis ergo in Cadeſbarne multo tem-
pore.

CAP. II.

1 A PRofectíque inde venimus in ſolitu-
dinem, quæ ducit ad Mare rubrum,
ſicut mihi dixerat Dominus: & circui-
2 uimus montem Seir longo tempore. *
Dixitq; Dominus ad me, * Sufficit vobis
3 circuire montem iſtum: ite cõtra Aquilo-
4 nem: * & populo præcipe, dicens: Tranſi-
bitis per terminos fratrum veſtrorum fi-
liorum Eſau, qui habitant in Seir, & ti-
5 mebunt vos. * Videte ergo diligenter ne
moueamini contra eos. neq; enim dabo
vobis de terra eorũ quãtum poteſt vnius
pedis calcare veſtigium, quia in poſſeſ-
6 ſionem Eſau dedi montem Seir. * Cibos
emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquã
7 emptam haurietis, & bibetis.* Dominus
B Deus tuus benedixit tibi in omni opere
manuum tuarum: nouit iter tuum, quo-
modo tranſieris ſolitudinem hanc ma-
gnam, per quadraginta annos habitans
tecum Dominus Deus tuus, & nihil tibi
8 defuit. * Cumque tranſiſſemus fratres
noſtros filios Eſau, qui habitabant in
Seir, per viam campeſtrem de Elath, &
de Aſiongaber, venimus ad iter, quod du-
9 cit in deſertum Moab. * Dixítque Domi-
nus ad me: Non pugnes contra Moabi-
tas, nec ineas aduerſus eos prælium: non
enim dabo tibi quidpiam de terra eo-
rum, quia filiis Loth tradidi Ar in poſ-
10 ſeſsionem.* Emim primi fuerunt habita-
tores eius, populus magnus, & validus, &
11 tam excelſus, vt de Enacim ſtirpe, * quaſi
gigantes, crederentur, & eſſent ſimiles fi-
liorum Enacim. Denique Moabitæ ap-
12 pellant eos Emim. * In Seir autem prius
C habitauerunt Horrhæi: quibus expulſis
atque deletis, habitauerunt filii Eſau, ſi-
cut fecit Iſrael in terra poſſeſsionis ſuæ
13 quam dedit illi Dominus. * Surgentes er-
go vt tranſiremus torrentem Zared, ve-
nimus

Digitized by Google

nimus ad eum.* Tempus autem,quo am- 14
bulauimus de Cadesbarne vſque ad tran-
ſitum torrentis Zared , triginta & octo
annorum fuit: donec cõſumeretur omnis
generatio hominum bellatorum de ca-
ſtris , ſicut iurauerat Dominus : * cuius 15
manus fuit aduerſum eos,vt interirent de
caſtrorum medio.*Poſtquam autem vni- 16
uerſi ceciderunt pugnatores,* locutus eſt 17
Dominus ad me dicens : * Tu tranſibis 18
hodie terminos Moab,vrbem nomine Ar.
* & accedens in vicina filiorum Ammon, 19
caue ne pugnes contra eos , nec mouea- D
ris ad prælium: non enim dabo tibi de ter-
ra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi
eam in poſſeſsionem. * Terra gigantum 20
reputata eſt:& in ipſa olim habitauerunt
gigantes , quos Ammonitæ vocant Zom-
zommim, * populus magnus, & multus, 21
& proceræ longitudinis , ſicut Enacim
quos deleuit Dominus à facie eorum : &
fecit illos habitare pro eis, * ſicut fecerat 22
filiis Eſau , qui habitant in Seir , delens
Horrhæos,& terram eorum illis tradens,
quam poſsident vſque in præſens. * He- 23
uæos quoque , qui habitabant in Haſe-
rim vſque Gazan , Cappadoces expule-
runt : qui egreſsi de Cappadocia deleue- E
runt eos, & habitauerunt pro illis.* Sur- 24
gite, & tranſite torrentem Arnon : Ecce
tradidi in manu tua Sehon regem Heſe-
bon Amorrhæum , & terram eius incipe
poſsidere, & committe aduerſus eũ præ-
lium. * Hodie incipiam mittere terrorem 25
atque formidinem tuam in populos , qui
habitant ſub omni cælo: vt audito nomi-
ne tuo paueant,& in morem parturien-
tium contremiſcant,& dolore teneantur.
‖ Num. 21.c.21 * ‖ Miſi ergo nuncios de ſolitudine Ca- 26
demoth ad Sehon regem Heſebon verbis
pacificis,dicens:*Tranſibimus per terram 27
tuam,publica gradiemur via:nõ declina-
bimus neque ad dexteram, neque ad ſini-
ſtram. * Alimenta pretio vende nobis , vt 28
veſcamur : aquam pecunia tribue, & ſic
bibemus. Tantum eſt vt nobis concedas
tranſitum,*ſicut fecerunt filii Eſau , qui 29
habitant in Seir,& Moabitæ,qui moran-
tur in Ar: donec veniamus ad Iordanem,
& tranſeamus ad terram , quam Domi-
nus Deus noſter daturus eſt nobis. * No- F 30
luitque Sehon rex Heſebon dare nobis
tranſitum : quia indurauerat Dominus
Deus tuus ſpiritum eius,& obfirmauerat
cor illius,vt traderetur in manus tuas,ſi-
cut nunc vides. * Dixitque Dominus ad 31
‖ Amos 2.c.9. me : ‖ Ecce cœpi tibi tradere Sehon , &
terram eius,incipe poſsidere eam.*Egreſ- 32
ſúſque eſt Sehon obuiam nobis cum om-
ni populo ſuo ad prælium in Iaſa. * Et 33
tradidit eum Dominus Deus noſter no-
bis:percuſsimúſque eum cum filiis ſuis &
omni populo ſuo. * Cunctáſque vrbes in 34
tempore illo cepimus , interfectis habita- G
toribus earum , viris ac mulieribus &
paruulis. non reliquimus in eis quid-
35 quam. * Abſque iumentis,quæ in partem
venere prædantium : & ſpoliis vrbium,
36 quas cepimus * ab Aroër , quæ eſt ſuper
ripam torrentis Arnon , oppido quod in
valle ſitum eſt , vſque Galaad. Non fuit
vicus & ciuitas,quę noſtras effugeret ma-
nus : omnes tradidit Dominus Deus no-
37 ſter nobis. * Abſque terra filiorum Am-
mon,ad quam non acceſsimus: & cunctis
quæ adiacent torrenti Ieboc , & vrbibus
montanis,vniuerſiſq; locis , à quibus nos
prohibuit Dominus Deus noſter.

CAP. III.

1 ITaque conuerſi aſcendimus per iter
A Baſan : ‖ egreſſuſque eſt Og rex Baſan ‖ Inf.29.
in occurſum nobis cũ populo ſuo ad bel- c.7.
2 landum in Edrai.* Dixítque Dominus ad Nu. 21.
me : Ne timeas eum : quia in manu tua c.33.
traditus eſt cum omni populo ac terra ‖ Num.
ſua : facieſq; ei ‖ ſicut feciſti Sehon regi 21.c.21
Amorrhæorũ, qui habitauit in Heſebon. ‖ Num.
3 * ‖ Tradidit ergo Dominus Deus noſter in 21.c.35
manibus noſtris etiam Og regem Baſan,
& vniuerſum populum eius:percuſsimúſ-
4 que eos vſque ad internecionem,*vaſtan-
tes cunctas ciuitates illius vno tempore.
non fuit oppidum , quod nos effugeret :
ſexaginta vrbes, omnem regionem Argob
5 regni Og in Baſan. * Cunctæ vrbes erant
munitæ muris altiſsimis , portiſq; & ve-
ctibus, abſque oppidis innumeris , quæ
6 non habebant muros.*Et deleuimus eos,
ſicut feceramus Sehon regi Heſebon , di-
B ſperdentes omnem ciuitatem;viróſque ac
7 mulieres & paruulos : * iumenta autem
8 & ſpolia vrbium diripuimus.* Tulimúſ-
que illo in tempore terram de manu duo-
rum regum Amorrhæorum , qui erant
trans Iordanem : à torrente Arnon vſque
9 ad montem Hermon, * quem Sidonii Sa-
10 rion vocant,& Amorrhæi Sanir: * omnes
ciuitates , quæ ſitæ ſunt in planitie , &
vniuerſam Terram Galaad & Baſan vſ-
que ad Selcha & Edrai ciuitates regni Og
11 in Baſan.* Solus quippe Og rex Baſan re-
ſtiterat de ſtirpe gigantum. Monſtratur
lectus eius ferreus , qui eſt in Rabbath fi-
liorum Ammon , nouem cubitos habens
longitudinis , & quatuor latitudinis ad
12 menſuram cubiti virilis manus. * Ter-
rámque poſſedimus tẽpore illo ab Aroër,
quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon , vſ-
que ad mediam partem montis Galaad :
& ciuitates illius ‖ dedi Ruben & Gad. ‖ Num.
13 * Reliquam autem partem Galaad , & 32.c.29
omnẽ Baſan regni Og , tradidi mediæ tri-
bui Manaſſe,omnẽ regionem Argob:cun-
14 ctáq; Baſan vocatur Terra gigantũ. * Iair
filius Manaſſe poſſedit omnem regionem
Argob vſque ad terminos Geſſuri & Ma-
chati. Vocauítque ex nomine ſuo Baſan,
C Hauoth Iair , id eſt , Villas Iair, vſque in
15 præſentem diem. * Machir quoque dedi
16 Galaad.* Et tribubus Ruben,& Gad dedi
de Terra Galaad vſq; ad Torrentẽ Arnon
medium torrentis, & confinium vſque ad

H 2 torren-

torrentem Ieboc, qui eſt terminus filio-
rum Ammon: * & planitiem ſolitudinis, 17
atque Iordanem, & terminos Cenereth
vſque ad mare deſerti, quod eſt ſalſiſſi-
mum, ad radices montis Phaſga contra
orientem * Præcepique vobis in tempore 18
illo, dicens, Dominus Deus veſter dat vo-
bis terram hanc in hæreditatem, expediti
præcedite fratres veſtros filios Iſrael om-
nes viri robuſti: *abſq; vxoribus, & paruu 19
lis, atq; iumentis. Noui enim quòd plu-
ra habeatis pecora, & in vrbibus rema-
nere debebunt, quas tradidi vobis, * do- 20
nec requiem tribuat Dominus fratribus
veſtris, ſicut vobis tribuit: & poſſideant
ipſi etiam Terram, quam daturus eſt eis D
trans Iordané: tunc reuertetur vnuſquiſ-
que in poſſeſsionem ſuam, quam dedi vo-
‖ Num. 27. d. 18 bis.*‖ Ioſue quoque in tempore illo præ- 21
cepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit
Dominus Deus veſter duobus his regi-
bus: ſic faciet omnibus regnis, ad quę trã-
ſiturus es.*Ne timeas eos: Dominus enim 22
Deus veſter pugnabit pro vobis. * Preca- 23
túſque ſum Dominum in tempore illo,
dicens: * Domine Deus, tu cœpiſti oſten- 24
dere ſeruo tuo magnitudinem tuam, ma-
númque fortiſsimam. neq; enim eſt alius
Deus, vel in cælo, vel in terra, qui poſsit
facere opera tua, & comparari fortitudi-
ni tuæ. * Tranſibo igitur, & videbo Ter- 25
ram hanc optimam trans Iordanem, &
montem iſtum egregium, & Libanum.
* Iratúſque eſt Dominus mihi propter 26
vos, nec exaudiuit me, ſed dixit mihi: Suf-
ficit tibi: nequaquam vltra loquaris de
hac re ad me.* Aſcende cacumen Phaſgæ, 27
& oculos tuos circumfer ad occidentem,
& ad aquilonem, auſtrúmque & orien-
‖ Inf. 31. a. 2. 34. b. 4. tem, & aſpice. ‖ nec enim tranſibis Ior-
danem iſtum. * Præcipe Ioſue, & corro- 28
bora eum atque conforta, quia ipſe præ-
cedet populum iſtum, & diuidet eis Ter-
ram quam viſurus es. * Manſimúſque in 29
valle contra fanum Phogor.

CAP. IIII.

ET nunc Iſrael audi præcepta & iu- 1
dicia, quæ ego doceo te: vt faciens A
ea, viuas, & ingrediens poſsideas Terram,
quam Dominus Deus patrum veſtrorum
daturus eſt vobis. * Non addetis ad ver- 2
bum quod vobis loquor, nec auferetis ex
eo: cuſtodite mandata Domini Dei veſtri
‖ Nu. 25 a. 4. quæ ego præcipio vobis. * ‖ Oculi veſtri 3
viderunt omnia quæ fecit Dominus con-
tra Beelphegor, quomodo cõtriuerit om-
nes cultores eius de medio veſtri. * Vos 4
autem qui adhæretis Domino Deo veſtro,
viuitis vniuerſi vſq; in præſentem diem.
* Scitis quòd docuerim vos præcepta at- 5
que iuſtitias, ſicut mandauit mihi Domi-
nus Deus meus: ſic facietis ea in Terra,
quam poſſeſſuri eſtis: * & obſeruabitis & 6
implebitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſa-
pientia & intellectus coram populis, vt
audientes vniuerſa præcepta hæc, dicant:
En populus ſapiens & intelligens, gens
7 magna. * Nec eſt alia natio tam grandis,
B quæ habeat deos appropinquantes ſibi,
ſicut Deus noſter adeſt cũctis obſecratio-
8 nibus noſtris.* Quæ eſt enim alia gens ſic
inclyta, vt habeat ceremonias, iuſtaq; iu-
dicia, & vniuerſam legé, quam ego propo-
9 nam hodie ante oculos veſtros? * Cuſtodi
igitur temetipſum, & animã tuam ſolici-
te. Ne obliuiſcaris verborũ, quæ viderunt
oculi tui, & ne excidãt de corde tuo cun-
ctis diebus vitæ tuæ. ‖ Docebis ea filios ac ‖ Exod. 19. c. 18.
10 nepotes tuos, * à die in quo ſteriſti coram
Domino Deo tuo in Horeb, quando Do-
minus locutus eſt mihi, dicens: Congrega
ad me populũ, vt audiant ſermones meos,
& diſcãt timere me omni tẽpore quo vi-
11 uũt in terra, doceántq; filios ſuos.* Et ac-
ceſsiſtis ad radices mõtis, qui ardebat vſq;
ad cælum: erántq; in eo tenebræ, & nu-
12 bes, & caligo.* Locutúſq; eſt Dominus ad
vos de medio ignis. Vocem verborũ eius
audiſtis, & formam penitus non vidiſtis.
13 * Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod
præcepit vt faceretis, & decem verba, quę
14 ſcripſit in duabus tabulis lapideis.* Mihi-
C que mandauit in illo tempore vt docerẽ
vos ceremonias & iudicia, quæ facere de-
beretis in Terra, quam poſſeſſuri eſtis,
15 * Cuſtodite igitur ſolicitè animas veſtras.
Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem, in
die qua locutus eſt vobis Dominus in
16 Horeb de medio ignis: * ne fortè decepti
faciatis vobis ſculptam ſimilitudiné, aut
17 imaginem maſculi vel feminæ, * ſimili-
tudinem omnium iumentorum quæ ſunt
ſuper terram, vel auium ſub cælo volan-
18 tium, * atque reptilium quæ mouentur
in terra, ſiue piſcium qui ſub terra mo-
19 rantur in aquis: * ne fortè eleuatis oculis
ad cælum, videas Solem & Lunã, & om-
nia aſtra cæli, & errore deceptus adores
ea & colas, quæ creauit Dominus Deus
tuus in miniſterium cunctis gẽtibus, quæ
20 ſub cælo ſunt. * Vos autẽ tulit Dominus
& eduxit de fornace ferrea Aegypti, vt
haberet populũ hæreditarium, ſicut eſt in
21 præſenti die.*‖ Iratuſq; eſt Dominus cõ- ‖ Sup 1. f. 37.
tra me propter ſermones veſtros, & iura-
uit vt nõ tranſirem Iordanem, nec ingre-
derer Terram optimam, quam daturus eſt
22 vobis: * Ecce morior in hac humo, non
D tranſibo Iordanem: vos trãſibitis, & poſ-
23 ſidebitis terram egregiam. * Caue ne
quando obliuiſcaris pacti Domini Dei
tui, quod pepigit tecũ: & facias tibi ſcul-
ptam ſimilitudinem eorum, quę fieri Do-
24 minus prohibuit:* ‖ quia Dominus Deus ‖ Heb. 12 g. 29.
tuus ignis conſumens eſt, Deus ęmulator.
25 *Si genueritis filios ac nepotes, & mora-
ti fueritis in Terra, deceptique feceritis
vobis aliquam ſimilitudinem, patrantes
malum coram Domino Deo veſtro, vt
26 eum ad iracundiã prouocetis: * teſtes in-
uoco hodie cęlum & terrã, citò perituros
vos eſſe de Terra, quam tranſito Iordane
poſſeſ-

Digitized by Google

poſſeſſuri eſtis.non habitabitis in ea lon-
go tempore,ſed delebit vos Dominus,*at- 27
que diſperget in omnes gentes, & rema-
nebitis pauci in nationibus , ad quas vos
ducturus eſt Dominus.* Ibique ſeruietis 28
diis , qui hominum manu fabricati ſunt,
ligno & lapidi qui nõ vident, nec audiũt
nec comedunt,nec odorantur:* Cúmque 29
quæſieris ibi Dominum Deum tuum,in-
uenies eum:ſi tamen toto corde quęſieris E
& tota tribulatione animæ tuæ.*Poſtquã 30
te inuenerint omnia quæ prædicta ſunt,
nouiſsimo tẽpore reuerteris ad Dominũ
Deũ tuum, & audies vocem eius.* Quia 31
Deus miſericors,Dominus Deus tuus eſt:
non dimittet te,nec omnino delebit,neq;
obliuiſcetur pacti , in quo iurauit patri-
bus tuis. * Interroga de diebus antiquis, 32
qui fuerunt ante te ex die quo creauit
Deus hominẽ ſuper terrã , à ſummo cælo
vſq; ad ſummũ eius,ſi facta eſt aliquando
huiuſcemodi res, aut vmquã cognitũ eſt,
*vt audiret populus vocem Dei loquentis 33
de medio ignis, ſicut tu audiſti & vidiſti:
* ſi fecit Deus vt ingrederetur,& tolleret 34
ſibi Gentem de medio nationum , per tẽ-
tationes , ſigna , atque portenta, per pu-
gnam , & robuſtam manum , extentúm-
que brachium , & horribiles viſiones,
iuxta omnia quæ fecit pro vobis Domi-
nus Deus veſter in Aegypto , videntibus F
oculis tuis:* vt ſcires quoniam Dominus 35
ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter
eum. * De cælo te fecit audire vocem 36
ſuam , vt doceret te , & in terra oſtendit
tibi ignem ſuum maximum , & audiſti
verba illius de medio ignis, * quia dilexit 37
patres tuos , & elegit ſemen eorum poſt
‖ *Exod.* eos. ‖ Eduxitque te præcedens in virtute
13. *d.* ſua magna ex Aegypto , * vt deleret na- 38
21. tiones maximas & fortiores te in introi-
tu tuo : & introduceret te, darétque tibi
terram earum in poſſeſsionem, ſicut cer-
nis in præſenti die. * Scito ergo hodie, 39
& cogitato in corde tuo , quòd Domi-
nus ipſe ſit Deus in cælo ſurſum , & in
terra deorſum,& non ſit alius. * Cuſtodi 40
præcepta eius atque mandata , quæ ego
præcipio tibi : vt bene ſit tibi , & filiis
tuis poſt te, & permaneas multo tempo-
re ſuper Terram , quam Dominus Deus
‖ *Num.* tuus daturus eſt tibi. * ‖ Tunc ſeparauit 41
35. *a.* 6. Moyſes tres ciuitates trans Iordanem ad G
Orientalem plagam , * vt confugiat ad 42
eas qui occiderit nolens proximũ ſuum,
nec ſibi fuerit inimicus ante vnum & al-
terum diem , & ad harum aliquam vr-
‖ *Ioſ.* 20. bium poſsit euadere : *‖ Boſor in ſolitu- 43
c. 8. dine , quæ ſita eſt in terra campeſtri de
tribu Ruben : & Ramoth in Galaad,quæ
eſt in tribu Gad:& Golan in Baſan , quæ
eſt in tribu Manaſſe. * Iſta eſt lex , quam 44
propoſuit Moyſes coram filiis Iſrael, * & 45
hæc teſtimonia & ceremoniæ atque iu-
dicia , quæ locutus eſt ad filios Iſrael,
quando egreſsi ſunt de Aegypto , * trans 46
Iordanem in valle contra fanum Phogor
in terra Sehon regis Amorrhæi,qui habi-
tauit in Heſebon,quem percuſsit Moyſes.
Filij quoque Iſrael egreſsi ex Aegypto,
47 * poſſederunt terram eius , & terram Og
regis Baſan, duorum regum Amorrhæo-
rum , qui erant trans Iordanem ad ſolis
48 ortum : * Ab Aroer,quæ ſita eſt ſuper ri-
pam torrentis Arnon, vſque ad montem
49 Sion,qui eſt & Hermon,* omnem plani-
tiem trans Iordanem ad Orientalem pla-
gam,vſque ad mare ſolitudinis , & vſque
ad radices montis Phaſga.

CAPVT V.

1 VOcauitque Moyſes omnem Iſrae-
A lem , & dixit ad eum : Audi Iſrael
ceremonias atque iudicia , quæ ego lo-
quor in auribus veſtris hodie:diſcite ea,
2 & opere complete. * Dominus Deus no-
ſter pepigit nobiſcum fœdus In Horeb.
3 * Non cum patribus noſtris iniit pactum, ‖ *Exod.*
ſed nobiſcum qui in præſentiarũ ſumus, 20. *a.* 2.
4 & viuimus. * Facie ad faciem locutus eſt *Leu.* 26.
5 nobis in monte de medio ignis.* Ego ſe- *a.* 1.
queſter & medius fui inter Dominum & *Pſal.* 80.
vos in tempore illo, vt annũciarem vobis *b.* 8.
verba eius. timuiſtis enim ignem, & non ‖ *Exod.*
6 aſcendiſtis in montem,& ait:*‖ Ego Do- 20. *a.* 3.
minus Deus tuus , qui eduxi te de terra *Pſal.*
7 Aegypti,de domo ſeruitutis.*‖Non habe- 80. *b.* 7.
bis deos alienos in conſpectu meo.*‖Non ‖ *Leu.*
8 facies tibi ſculptile , nec ſimilitudinem 26. *a.* 1.
omnium , quæ in cælo ſunt deſuper , & *Pſal.*
quæ in terra deorſum , & quæ verſantur 96. *b.* 7.
9 in aquis ſub terra. * ‖ Non adorabis ea, *Exo.* 20.
& non coles. Ego enim ſũ Dominus Deus *a.* 4.
tuus:Deus æmulator, reddens iniquitatẽ ‖ *Exo.*
patrũ ſuper filios in tertiam & quartam 34. *c.* 14.
10 generationem his qui oderunt me,*& fa- ‖ *Exo.*
ciens miſericordiam in multa millia di- 20. *b.* 7.
ligentibus me, & cuſtodiẽtibus præcepta *Leui.* 19
11 mea. * ‖ Non vſurpabis nomen Domini *c.* 12.
B Dei tui fruſtra : quia non erit impunitus *Mat.* 5.
qui ſuper re vana nomen eius aſſumpſe- *c.* 33.
12 rit. * Obſerua diem Sabbati, vt ſanctifices ‖ *Exo.*
eum , ſicut præcepit tibi Dominus Deus 20. *b.*
13 tuus. * Sex diebus operaberis , & facies 10.
14 omnia opera tua.*‖Septimus dies Sabba- *Gen.* 2.
ti eſt,id eſt,requies Domini Dei tui. Non *a.* 2.
facies in eo quidquam operis tu,& filius *Hebr.* 4.
tuus,& filia,ſeruus & ancilla, & bos , & *b.* 4.
aſinus,& omne iumentũ tuũ,& peregri- ‖ *Exo.*
nus qui eſt intra portas tuas:vt requieſcat 20 *c.* 12
ſeruus tuus , & ancilla tua , ſicut & tu. *Leui.* 3.
15 * Memento quòd & ipſe ſeruieris in Ae- *b.* 9.
gypto,& eduxerit te inde Dominus Deus *Mat.* 15.
tuus in manu forti , & brachio extento. *a.* 4.
Idcirco præcepit tibi vt obſeruares diem *Marc.* 7.
16 Sabbati.*‖Honora patrẽ tuũ & matrem, *b.* 10.
ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, *Eph.* 6.
C vt longo viuas tẽpore , & bene ſit tibi in *a.* 1.
17 Terra , quam Dominus Deus tuus datu- ‖ *Mat.* 5.
18 rus eſt tibi. * Non occides. * Neque mœ- *d.* 28.
19 chaberis.*Furtúmq; non facies.* Nec lo- *Rom.* 7.
20 queris contra proximũ tuum falſum te- *b.* 7.
21 ſtimonium. * ‖ Non concupiſces vxorem

proximi tui : non domum , non agrum,
non ſeruum,non ancillam , non bouem,
non aſinum, & vniuerſa quæ illius ſunt.
*Hæc verba locutus eſt Dominus ad o- 22
mnem multitudinem veſtrã in monte de
medio ignis & nubis , & caliginis , voce
magna,nihil addẽs ampliùs:& ſcripſit ea
in duabus tabulis lapideis , quas tradidit
mihi.* Vos autem poſtquam audiſtis vo- 23
cem de medio tenebrarũ,& montẽ arde-
re vidiſtis, acceſſiſtis ad me omnes prin-
cipes tribuum,& maiores natu,atque di-
xiſtis:*Ecce oſtendit nobis Domin⁹ Deus 24
noſter maieſtatem & magnitudinem ſuã.
vocem eius audiuimus de medio ignis,&
probauimus hodie , quòd loquente Deo
cum homine , vixerit homo. * Cur ergo 25
moriemur , & deuorabit nos ignis hic
maximus? Si enim audierimus vltra vocẽ
Domini Dei noſtri,moriemur. * Quid eſt 26
omnis caro , vt audiat vocem Dei viuen- C
tis, qui de medio ignis loquitur ſicut nos
audiuimus,& poſſit viuere ? * Tu magis 27
accede:& audi cuncta quæ dixerit Domi-
nus Deus noſter tibi:loquerìſque ad nos,
& nos audientes faciemus ea.*Quod cùm 28
audiſſet Dominus,ait ad me : Audiui vo-
cem verborum populi huius quæ locuti
ſunt tibi : bene omnia ſunt locuti.* Quis 29
det talem eos habere mentem, vt timeãt
me, & cuſtodiant vniuerſa mandata mea
in omni tempore , vt bene ſit eis & filiis
eorum in ſempiternum ? Vade & dic eis: 30
Reuertimini in tentoria veſtra. * Tu verò 31
hic ſta mecum , & loquar tibi omnia
mandata mea , & ceremonias atque iu-
dicia : quæ docebis eos , vt faciant ea in
Terra , quam dabo illis in poſſeſſionem.
* Cuſtodite igitur & facite quæ præcepit 32
Dominus Deus vobis : non declinabitis
neque ad dexteram , neque ad ſiniſtram:
* ſed per viam quam præcepit Dominus 33
Deus veſter , ambulabitis , vt viuatis , &
bene ſit vobis, & protelentur dies in ter-
ra poſſeſſionis veſtræ.

CAP. VI.

HAec ſunt præcepta , & ceremoniæ, 1
atque iudicia , quæ mandauit Do- A
minus Deus veſter vt docerem vos , &
faciatis ea in Terra , ad quam tranſ-
gredimini poſſidendam : * vt timeas Do- 2
minum Deum tuum, & cuſtodias omnia
mandata & præcepta eius, quæ ego præ-
cipio tibi , & filiis , ac nepotibus tuis,
cunctis diebus vitæ tuæ , vt prolongentur
dies tui. * Audi Iſrael , & obſerua vt fa- 3
cias quæ præcepit tibi Dominus, & bene
ſit tibi , & multiplice ris ampliùs , ſicut
pollicitus eſt Dominus Deus patrũ tuo-
rum tibi terrã lacte & melle manantem.
* Audi Iſrael , Dominus Deus noſter, 4
Dominus vnus eſt. * ‖ Diliges Dominum 5
Deum tuum ex toto corde tuo,& ex tota B
anima tua,& ex tota fortitudine tua.*E- 6
runtq; verba hæc, quæ ego præcipio tibi
hodie,in corde tuo: * & narrabis ea filiis 7

‖ Matt. 22. d. 36 Marc. 12. c. 30. Luc. 10. d. 27. inf. 11.

tuis,& meditaberis in eis ſedens in domo
tua,& ambulans in itinere, dormiens at-
8 que conſurgens. * Et ligabis ea quaſi ſi-
gnum in manu tua , eruntque & moue-
9 buntur inter oculos tuos,*ſcribéſq; ea in
10 limine & oſtiis domus tuæ.*Cúmque in-
troduxerit te Domin⁹ Deus tuus in Ter-
ram,pro qua iurauit patribus tuis, Abra-
ham,Iſaac, & Iacob: & dederit tibi ciui-
tates magnas & optimas,quas non ædifi-
11 caſti , domos plenas cunctarum opum,
quas non extruxiſti,ciſternas quas nõ fo-
diſti,vineta & oliueta, quæ nõ plantaſti,
12 *& comederis,& ſaturatus fueris:* caue
13 diligenter,ne obliuiſcaris Domini,qui e-
duxit te de Terra Aegypti,de domo ſerui-
tutis.‖ Dominũ Deum tuum timebis , &
illi ſoli ſeruies,ac per nomen illius iura-
14 bis. * Non ibitis poſt deos alienos cun-
C ctarum Gentium , quæ in circuitu veſtro
15 ſunt: * quoniã Deus æmulator Dominus
Deus tuus in medio tui : ne quando ira-
ſcatur furor Domini Dei tui contra te,&
16 auferat te de ſuperficie terræ.* Non tẽta-
bis Dominum Deum tuum, ſicut tentaſti
17 in loco tentationis. * Cuſtodi præcepta
Domini Dei tui,ac teſtimonia & ceremo-
18 nias,quas præcepit tibi:*& fac quod pla-
citum eſt & bonum in cõſpectu Domini,
vt bene ſit tibi & ingreſſus poſſideas ter-
ram optimam , de qua iurauit Dominus
19 patribus tuis , * vt deleret omnes inimi-
20 cos tuos coram te ,* ſicut locutus eſt.
* Cúmque interrogauerit te filius tuus
cras,dicens : Quid ſibi volunt teſtimonia
hæc , & ceremoniæ , atque iudicia , quæ
D præcepit Dominus Deus noſter nobis?
21 * dices ei:Serui eramus Pharaonis in Ae-
gypto,& eduxit nos Domin⁹ de Aegypto
22 in manu forti:*fecitque ſigna atque pro-
digia magna & peſſima in Aegypto con-
tra Pharaonem,& omnem domum illius,
23 in conſpectu noſtro,* & eduxit nos inde,
vt introductis daret Terram , ſuper qua
24 iurauit patribus noſtris.*Præcepitq; no-
bis Dominus , vt faciamus omnia legiti-
ma hæc , & timeamus Dominum Deum
noſtrum,vt bene ſit nobis cunctis diebus
25 vitæ noſtræ,ſicut eſt hodie.* Eritque no-
ſtri miſericors,ſi cuſtodierimus & feceri-
mus omnia præcepta eius corã Domino
Deo noſtro,ſicut mandauit nobis.

‖ Matt. 4. a. 7. Luc. 4. b. 12. 1 Cor. 10. b. 20.

CAP. VII.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus
A tuus in Terram , quam poſſeſſurus
ingrederis , & deleuerit Gentes multas
coram te , Hethæum , & Gergezæum,
& Amorrhæum,Chananæum , & Phere-
zæum,& Heuæum, & Iebuſæum,ſeptem
Gentes multo maioris numeri quam tu
2 es,& robuſtiores te : * tradideritque eas
Dominus Deus tuus tibi , percuties eas
vſque ad internecionem.‖Non inibis cum
3 eis fœdus,nec miſereberis earum,*neque
ſociabis cum eis coniugia. Filiam tuam
non dabis filio eius, nec filiam illius ac-
cipies

‖ Exod. 23. e. 23. & 33. a. 2.

‖ Exod. 23. g. 32. & 34. c. 15. 16.

Digitized by Google

cipies filio tuo:* quia ſeducet filiũ tuum, 4
ne ſequatur me, & vt magis ſeruiat diis
alienis. iraſceturque furor Domini, & de-
lebit te citò. * Quin potiùs hæc facietis 5
eis: ‖ Aras eorum ſubuertite, & confringi-
te ſtatuas, lucóſque ſuccidite, & ſculptilia
comburite. * ‖ Quia populus ſanctus es 6
Domino Deo tuo. Te elegit Dominus
Deus tuus, vt ſis ei populus peculiaris de
cunctis populis, qui ſunt ſuper terram.
*Non quia cunctas gentes numero vince- 7
batis, vobis iunctus eſt Dominus, & ele-
git vos, cùm omnibus ſitis populis pau- B
ciores: * ſed quia dilexit vos Dominus, & 8
cuſtodiuit iuramentum, quod iurauit pa-
tribus veſtris: eduxitq; vos in manu for-
ti, & redemit de domo ſeruitutis, de ma-
nu Pharaonis regis Aegypti. * Et ſcies, 9
quia Dominus Deus tuus, ipſe eſt Deus
fortis & fidelis, cuſtodiens pactum & mi-
ſericordiam diligentibus ſe, & his qui cu-
ſtodiũt præcepta eius, in mille generatio-
nes: * & reddens odientibus ſe ſtatim, ita 10
vt diſperdat eos, & vltrà nõ differat, pro-
tinus eis reſtituens quod merentur.* Cu- 11
ſtodi ergo præcepta & ceremonias atque
iudicia, quæ ego mando tibi hodie vt fa-
cias. * Si poſtquam audieris hæc iudicia, 12
cuſtodieris ea & feceris, cuſtodiet & Do-
minus Deus tuus pactum tibi, & miſeri-
cordiam quam iurauit patribus tuis: * & 13
diliget te ac multiplicabit, benedicétque
fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ,
frumento tuo, atque vindemiæ, oleo,
& armentis, gregibus ouium tuarum
ſuper Terram, pro quo iurauit patribus
tuis vt daret eam tibi. * Benedictus eris C 14
inter omnes populos. ‖ Non erit apud te
ſterilis vtriuſque ſexus, tam in homini-
bus quàm in gregibus tuis.* Auferet Do- 15
minus à te omnem languorem: & infir-
mitates Aegypti peſſimas, quas nouiſti, nõ
inferet tibi, ſed cũctis hoſtibus tuis.* De- 16
uorabis omnes populos, quos Dominus
Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis
oculus tuus, nec ſeruies diis eorũ, ne ſint
in ruinam tui. * Si dixeris in corde tuo: 17
Plures ſunt gentes iſtæ quàm ego, quo
modo potero delere eas? * noli metuere, 18
ſed recordare quæ fecerit Dominus Deus
tuus Pharaoni, & cũctis Aegyptiis, * pla- 19
gas maximas, quas viderunt oculi tui, &
ſigna atque portenta, manúmq; robuſtã,
& extentũ brachium, vt educeret te Do-
minus Deus tuus. ſic faciet cũctis populis,
quos metuis.* ‖ Inſuper & crabrones mit- 20
tet Dominus Deus tuus in eos, donec de-
leat omnes atq; diſperdat qui te fugerint, D
& latere potuerint. * Non timebis eos, 21
quia Domin⁹ Deus tuus in medio tui eſt,
Deus magnus & terribilis: * ipſe conſu- 22
met nationes has in conſpectu tuo paula-
tim atque per partes. Non poteris eas de-
lere pariter: ne fortè multiplicentur con-
tra te beſtiæ terræ.* Dabítq; eos Domin⁹ 23
Deus tuus in conſpectu tuo: & interficiet

[Margin: ‖ Infr. 12.a.3. 14.a.1. 16.c.21 Exod. 23.c.24. ‖ Infr.14. a.2. & 25.d. 27. — ‖ Exod. 23.f.26. — ‖ Exod. 23.c.28. 33.a.2. ‖ Iof.24. c.12.]

24 illos donec penitus deleãtur.* Tradétque
reges eorum in manus tuas, & diſperdes
nomina eorũ ſub cælo: nullus poterit re-
25 ſiſtere tibi, donec cõteras eos.* ‖ Sculptilia
eorũ igne combures: non concupiſces ar-
gẽtum & aurũ, de quibus facta ſunt, ne-
que aſſumes ex eis tibi quidquam, ne of-
fẽdas, propterea quia abominatio eſt Do-
26 mini Dei tui. * Nec inferes quippiam ex
idolo in domũ tuã, ne fias anathema, ſi-
cut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiã deteſtabe-
ris, & velut inquinamentũ ac ſordes abo-
minationi habebis, quia anathema eſt.

CAP. VIII.

1 A OMne mandatum, quod ego præci-
pio tibi hodie, caue diligenter vt fa-
cias: vt poſſitis viuere & multiplicemi-
ni, ingreſſique poſſideatis Terram, pro
qua iurauit Dominus patribus veſtris.
2 *Et recordaberis cuncti itineris, per quod
adduxit te Dominus Deus tuus quadra-
ginta annis per deſertum, vt affligeret te,
atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo
animo verſabãtur, verùm cuſtodires mã-
3 data illius, an non. * Afflixit te penuria,
& dedit tibi cibum Manna, quod igno-
rabas tu & patres tui: vt oſtenderet tibi
quòd nõ in ſolo pane viuat homo, ſed in
omni verbo quod egreditur de ore Dei.
4 * Veſtimẽtum tuum, quo operiebaris, ne-
B quaquã vetuſtate defecit, & pes tu⁹ nõ eſt
5 ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt.* Vt
recogites in corde tuo, quia ſicut erudit
filium ſuũ homo, ſic Dominus Deus tuus
6 erudiuit te, * vt cuſtodias mandata Do-
mini Dei tui, & ambules in viis eius, &
7 timeas eum. * Dominus enim Deus tuus
introducet te in terram bonam, terrã ri-
uorum aquarúmque & fontium: in cuius
campis & montibus erumpũt fluuiorum
8 abyſſi: * terrã frumenti, hordei, ac vinea-
rum, in qua ficus, & malogranata, & oli-
9 ueta naſcuntur: terrã olei ac mellis.* Vbi
abſque vlla penuria comedes panem tuũ,
& rerum omnium abundãtia perfrueris:
cuius lapides ferrum ſunt, & de monti-
10 bus eius æris metalla fodiuntur: * vt cùm
C comederis, & ſatiatus fueris, benedicas
Domino Deo tuo pro terra optima, quã
11 dedit tibi. * Obſerua, & caue nequando
obliuiſcaris Domini Dei tui, & negligas
mandata eius atque iudicia & ceremo-
12 nias, quas ego præcipio tibi hodie: * ne
poſtquam comederis & ſatiatus fueris,
domos pulchras ædificaueris, & habita-
13 ueris in eis, * habuerítque armenta boũ,
& ouium greges, argenti & auri cuncta-
14 rúmque rerum copiam, * eleuetur cor
tuum, & non reminiſcaris Domini Dei
tui, qui eduxit te de Terra Aegypti, de
15 domo ſeruitutis: & ductor tuus fuit in
ſolitudine magna atque terribili, ‖ in qua
erat ſerpens flatu adurens, & ſcorpio ac
dipſas, & nullæ omnino aquæ: qui eduxit
16 riuos de petra duriſſima, * & cibauit te
D Manna in ſolitudine, quod neſcierunt

[Margin: ‖ 2. Mac. 12. g. 40. — ‖ Matt. 4. a.4. Luc. 4. a.4. — ‖ Num. 20. b. 9. 21. b. 6. Exod. 17. b. 6.]

Digitized by Google

patres tui. Et poſtquam afflixit ac proba-
uit, ad extremũ miſertus eſt tui,* ne dice- 17
res in corde tuo: Fortitudo mea, & robur
manus meæ, hæc mihi omnia præſtiterũt
*Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipſe 18
vires tibi præbuerit, vt impleret pactum
ſuum, ſuper quo iurauit patribus tuis, ſi-
cut præſens indicat dies. * Sin autem o- 19
blitus Domini Dei tui, ſecut⁹ fueris deos
alienos, coluerísq; illos & adoraueris: ec-
ce nũc prædico tibi quòd omnino diſpe-
reas. Sicut Gẽtes, quas deleuit Domin⁹ in 20
introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobe-
dientes fueritis voci Domini Dei veſtri.

CAP. IX.

AVdi Iſrael: Tu tranſgredieris hodie 1
Iordanem, vt poſsideas nationes ma- A
ximas & fortiores te, ciuitates ingentes
& ad cælum vſque muratas, * populum 2
magnum, atque ſublimem, filios Ena-
cim, quos ipſe vidiſti, & audiſti, quibus
nullus poteſt ex aduerſo reſiſtere. * Scies 3
ergo hodie quòd Dominus Deus tuus ipſe
tranſibit ante te, ignis deuorans atque
conſumens, qui conterat eos & deleat
atque diſperdat ante faciem tuam velo-
citer, ſicut locutus eſt tibi. * Ne dicas in 4
corde tuo, cùm deleuerit eos Dominus
Deus tuus in conſpectu tuo: Propter iu-
ſtitiam meam introduxit me Dominus
vt terram hanc poſsiderem, cùm propter
impietates ſuas iſtæ deletæ ſint nationes.
* Neque enim propter iuſtitias tuas, & 5
æquitatem cordis tui ingredieris vt poſ-
ſideas terras earum: ſed quia illæ egerunt
impiè, introeunte te deletæ ſunt: & vt
compleret verbum ſuum Dominus, quod
ſub iuramẽto pollicitus eſt patribus tuis,
Abraham, Iſaac, & Iacob. * Scito ergo 6
quòd non propter iuſtitias tuas Dominus B
Deus tuus dederit tibi terram hanc opti-
mam, in poſſeſsionẽ, cùm duriſsimæ cer-
uicis ſis populus. * Memento, & ne obli- 7
uiſcaris, quomodo ad iracundiam prouo-
caueris Dominum Deum tuum in ſoli-
tudine. Ex eo die, quo egreſſus es ex Ae-
gypto vſque ad locum iſtum, ſemper ad-
‖ Exod. 17. b. 6. 20. a. 3. 31. d. 18. 32. d. 15. uerſum Dominum contendiſti. * ‖ Nam 8
& in Horeb prouocaſti eum, & iratus de-
lere te voluit, * quando aſcendi in montẽ, 9
vt acciperem tabulas lapideas, tabulas
pacti quod pepigit vobiſcum Dominus: &
perſeueraui in monte quadraginta diebus
ac noctibus, panem non comedens, & a-
quam non bibens. * Deditque mihi Domi- 10
nus duas tabulas lapideas ſcriptas digito
Dei, & continentes omnia verba quæ vo-
bis locutus eſt in monte de medio ignis,
quando concio populi congregata eſt.
* Cúmq; tranſiſſent quadraginta dies, & 11
totidem noctes, dedit mihi Dominus duas
tabulas lapideas, tabulas fœderis, * dixitq; 12
mihi: ‖ Surge, & deſcende hinc citò: quia
‖ Exod. 32. b. 7. populus tuus, quem eduxiſti de Aegypto, C
deſeruerunt velociter viam quam demõ-
ſtraſti eis, fecerúntque ſibi conflatile.
13 * Rurſumq; ait Dominus ad me: Cerno
14 quòd populus iſte duræ ceruicis ſit: * di-
mitte me vt cõteram eum, & deleam no-
men eius de ſub cælo, & cõſtituam te ſu-
per Gẽtem, quæ hac maior & fortior ſit.
15 * Cúmque de monte ardente deſcenderẽ,
& duas tabulas fœderis vtraque tenerem
16 manu, * vidiſſemque vos peccaſſe Domino
Deo veſtro, & feciſſe vobis vitulum con-
flatilem, ac deſeruiſſe velociter viam eius,
17 quam vobis oſtenderat: * proieci tabulas
de manibus meis, confregique eas in cõ-
18 ſpectu veſtro. * Et procidi ante Dominum
ſicut priùs, quadraginta diebus & nocti-
bus panem non comedens, & aquam non
bibens, propter omnia peccata veſtra quę
geſſiſtis contra Dominum, & eum ad ira-
19 cundiam prouocaſtis: * timui enim indi-
gnationem & iram illius, qua aduerſum
vos cõcitatus, delere vos voluit. Et exau-
20 diuit me Dominus etiam hac vice. * Ad-
uerſum Aaron quoque vehemẽter iratus,
voluit eum cõterere, & pro illo ſimiliter
21 deprecatus ſum. * Peccatum autem ve-
ſtrum quod feceratis, id eſt, vitulum, arri-
piens, igne combuſsi, & in fruſta commi-
nuens, omninóque in puluerem redigens,
D proieci in torrentem, qui de mõte deſcẽ-
22 dit. * ‖ In incendio quoque & in tẽtatio- ‖ Num.
ne, & in Sepulchris concupiſcentiæ pro- 11. a. 1.
23 uocaſtis Dominum: * & quando miſit vos 16. a. 1.
de Cadesbarne, dicens: Aſcendite, & poſ- 21. a. 5.
ſidete Terram, quam dedi vobis, & con-
tempſiſtis imperium Domini Dei veſtri,
& non crediditis ei, neque vocem eius
24 audire voluiſtis: * ſed ſemper fuiſtis re-
25 belles à die qua noſſe vos cœpi. * Et ia-
cui corã Domino quadraginta diebus ac
noctibus, quibus eum ſuppliciter depre-
cabar, ne deleret vos vt fuerat commina-
26 tus: * & orans dixi: Domine Deus, ne di-
ſperdas populum tuum, & hereditatem
tuam, quã redemiſti in magnitudine tua,
quos eduxiſti de Aegypto in manu forti.
27 * Recordare ſeruorum tuorum, Abraham,
Iſaac, & Iacob: ne aſpicias duritiam po-
puli huius, & impietatem atq; peccatũ:
28 * ne forte dicant habitatores terræ, de
qua eduxiſti nos: Non poterat Dominus
introducere eos in terram, quam pollici-
tus eſt eis, & oderat illos: idcirco eduxit,
29 vt interficeret eos in ſolitudine. * qui sũt
populus tuus & hereditas tua, quos edu-
xiſti in fortitudine tua magna, & in bra-
chio tuo extento.

CAP. X.

1 IN ‖ tempore illo dixit Dominus ad ‖ Exod.
A me: Dola tibi duas tabulas lapideas, ſi- 34. a. 1.
cut priores fuerunt, & aſcende ad me in
2 montem: faciéſque arcam ligneam, * &
ſcribam in tabulis verba quæ fuerunt in
his quas antè confregiſti, ponéſque eas in
3 arca. * Feci igitur arcam de lignis ſetim.
Cúmq; dolaſsẽ duas tabulas lapideas in-
ſtar priorũ, aſcendi in montem, habẽs eas
4 in manibus. * Scripſitque in tabulis, iuxta
id

Digitized by Google

id, quod priùs ſcripſerat, verba decem,
quæ locutus eſt Dominus ad vos in mon-
te de medio ignis, quando populus con-
gregatus eſt: & dedit eas mihi. * Reuer- 5
ſuſque de monte, deſcendi, & poſui ta-
bulas in arcam, quam feceram, quæ huc
vſque ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Do- B
‖ Num. 33.d.31.
minus.*‖Filij autem Iſrael mouerunt ca- 6
ſtra ex Beroth filiorum Iacan in Moſera,
‖ Num. 20.d. 28.
vbi ‖ Aaron mortuus ac ſepultus eſt, pro
quo ſacerdotio functus eſt Eleazar filius
eius. * Inde venerunt in Gadgad: de quo 7
loco profecti, caſtrametati ſunt in Iete-
batha, in Terra aquarum atque torren-
tium.* Eo tempore ſeparauit tribum Le- 8
ui,vt portaret arcam fœderis Domini, &
ſtaret coram eo in miniſterio, ac benedi-
ceret in nomine illius vſque in pręſentem
diem. * Quam ob rem non habuit Leui 9
partem, neque poſſeſſionem cũ fratribus
ſuis:quia ipſe Dominus poſſeſsio eius eſt,
ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.
* Ego autem ſteti in monte, ſicut priùs, 10
quadraginta diebus ac noctibus:exaudi- C
uítque me Dominus etiam hac vice,& te
perdere noluit.* Dixítque mihi:Vade, & 11
præcede populum,vt ingrediatur, & poſ-
ſideat Terram, quam iuraui patribus eo-
rum vt traderem eis.*Et nunc Iſrael,quid 12
Dominus Deus tuus petit à te, niſi vt ti-
meas Dominum Deum tuum, & ambu-
les in viis eius, & diligas eum, ac ſeruias
Domino Deo tuo in toto corde tuo,& in
tota anima tua: * cuſtodiáſque mandata
Domini,& ceremonias eius,quas ego ho- 13
die præcipio tibi, vt bene ſit tibi? * En 14
Domini Dei tui cælum eſt, & cælum cæ-
li,terra,& omnia quæ in ea ſunt: * & ta- 15
men patribus tuis conglutinatus eſt Do-
minus,& amauit eos, elegítq; ſemen eo-
‖ Act. 10.b. 34.
rum poſt eos,id eſt vos,de cunctis Genti- D
bus,ſicut hodie comprobatur. * Circum- 16
2.Par. 19.c.7.
cidite igitur præputium cordis veſtri, &
ceruicem veſtram ne induretis ampliùs:
Iob.34. b.19.
* quia Dominus Deus veſter,ipſe eſt Deus 17
deorum,& Dominus dominantium,Deus
Sap.6. b.9.
magnus & potens,& terribilis, qui ‖ per-
ſonã non accipit,nec munera. * Facit iu- 18
Eccli.35 c.15.
dicium pupillo & viduæ, amat peregri-
num,& dat ei victum atque veſtitum.* & 19
Rom.2. b.11.
vos ergo amate peregrinos, quia & ipſi
fuiſtis aduenæ in Terra Aegypti. * ‖ Do- 20
Gal.2.b. 6.
minum Deum tuum timebis, & ei ſoli
ſeruies:ipſi adhærebis, iurabíſque in no-
‖ Sup.6. c.13.
mine illius. * Ipſe eſt laus tua, & Deus 21
tuus,qui fecit tibi hæc magnalia & terri-
Matt.4. b.10.
bilia,quę viderunt oculi tui.* ‖ In ſeptua- 22
ginta animabus deſcenderunt patres tui
Luc.4. b.8.
in Aegyptum: & ecce nunc multiplicauit
te Dominus Deus tuus ſicut aſtra cæli.

CAP. XI.

‖ Gen. 46.c. 27.
AMa itaque Dominum Deum tuum, 1
& obſerua præcepta eius & ceremo- A
Exod.1. a.5.
nias, iudicia atque mandata, omni tem-
pore. * Cognoſcite hodie quæ ignorant 2
filij veſtri, qui non viderunt diſciplinam
Domini Dei veſtri, magnalia eius & ro-
buſtam manum, extentúmque brachium,
3 *ſigna & opera quæ fecit in medio Aegy-
pti Pharaoni regi, & vniuerſæ terræ eius,
4 * omníq; exercitui Aegyptiorum,& equis
ac curribus: quo modo operuerint eos
aquæ maris rubri, cùm vos perſequeren-
tur, & deleuerit eos Dominus vſque in
5 præſentem diem: * vobíſque quæ fecerit
in ſolitudine,donec veniretis ad hunc lo-
6 cum:*&‖Dathan atq; Abiron filiis Eliab, ‖ Num. 16.a.1.
qui fuit filius Ruben: quos ‖ aperto ore
ſuo terra abſorbuit,cũ domibus & taber- ‖ Num. 16.c.32.
naculis, & vniuerſa ſubſtantia eorum,
7 quam habebant in medio Iſrael. * Oculi
veſtri viderunt omnia opera Domini ma-
8 gna quæ fecit, * vt cuſtodiatis vniuerſa
B mandata illius, quæ ego hodie præcipio
vobis, & poſsitis introire, & poſsidere
9 Terram,ad quam ingredimini, * multóq;
in ea viuatis tẽpore:quam ſub iuramento
pollicitus eſt Dominus patribus veſtris,
& ſemini eorum, lacte & melle manan-
10 tem. * Terra enim,ad quã ingrederis poſ-
ſidendam,non eſt ſicut Terra Aegypti, de
qua exiſti, vbi iacto ſemine in hortorum
11 morẽ aquæ ducuntur irriguæ: * ſed mon-
tuoſa eſt & campeſtris, de cælo expectans
12 pluuias*,quam Dominus Deus tuus ſem-
per inuiſit, & oculi illius in ea ſunt à ‖ Sup. 10.c.12.
13 principio anni vſque ad finẽ eius.* ‖Si er-
go obedieritis mandatis meis, quæ ego
hodie præcipio vobis, vt diligatis Domi-
nũ Deum veſtrum, & ſeruiatis ei in toto
14 corde veſtro,& in tota anima veſtra:*da-
bit pluuiam terræ veſtræ temporaneam
& ſerotinam,vt colligatis frumentum, &
15 vinum, & oleum, * fœnúmque ex agris
ad paſcenda iumenta,& vt ipſi comedatis
16 ac ſaturemini. * Cauete ne fortè decipia-
tur cor veſtrum, & recedatis à Domino,
ſeruiatíſque diis alienis: & adoretis eos:
17 * iratúſq; Dominus claudat cælũ,& plu-
uiæ non deſcendant,nec terra det germen
ſuum, pereatíſq; velociter de terra opti-
C ma, quam Dominus daturus eſt vobis.
18 * ‖ Ponite hæc verba mea in cordibus & ‖ Sup.6 b.6.
in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſi-
gno in manibus, & inter oculos veſtros
19 collocate. * Docete filios veſtros vt illa
meditentur, quando ſederis in domo tua,
& ambulaueris in via, & accubueris at-
20 que ſurrexeris. * Scribes ea ſuper poſtes
21 & ianuas domus tuæ: * vt multiplicentur
dies tui, & filiorum tuorum in Terra,
quam iurauit Dominus patribus tuis, vt
daret eis quamdiu cælum imminet terræ.
22 * Si enim cuſtodieritis mandata quæ ego
præcipio vobis, & feceritis ea, vt diliga-
tis Dominum Deum veſtrum,& ambule-
tis in omnibus viis eius, adhærentes ei,
23 * diſperdet Dominus omnes gentes iſtas
ante faciem veſtram, & poſsidebitis eas,
quæ maiores & fortiores vobis ſunt.
24 *‖Omnis locus, quem calcauerit pes ve- ‖ Ioſ. 1. a.3.
ſter,veſter erit. A deſerto, & à Libano,à

Digitized by Google

flumine magno Eufrate vſq ad mare oc-
cidentale erunt termini veſtri. * Nullus 25
ſtabit contra vos : terrorem veſtrum &
formidinem dabit Dominus Deus veſter D
ſuper omnem terram quam calcaturi eſtis
ſicut locutus eſt vobis. * En propono in 26
conſpectu veſtro hodie benedictionem &
maledictionem : * benedictionem,ſi obe- 27
dieritis mandatis Domini Dei veſtri, quæ
ego hodie præcipio vobis : * maledictio- 28
nem,ſi non obedieritis mandatis Domini
Dei veſtri ,ſed receſſeritis de via , quam
ego nunc oſtendo vobis,& ambulaueritis
poſt deos alienos , quos ignoratis.* Cùm 29
verò introduxerit te Dominus Deus tuus
in Terram ad quam pergis habitandam,
pones benedictionem ſuper montem Ga-
rizim, maledictionem ſuper montem He-
bal : * qui ſunt trans Iordanem,poſt viam 30
quæ vergit ad ſolis occubitum , in Terra
Chananæi , qui habitat in campeſtribus
contra Galgalam , quæ eſt iuxta vallem
tendentem & intrantē procul.*Vos enim 31
tranſibitis Iordanem , vt poſſideatis Ter-
ram,quam Dominus Deus veſter daturus
eſt vobis,vt habeatis & poſſideatis illam.
* Videte ergo vt impleatis ceremonias at- 32
que iudicia,quę ego hodie ponam in con-
ſpectu veſtro.

C A P. XII.

HAec ſunt præcepta atque iudicia, 1
quæ facere debetis in Terra, quam A
Dominus Deus patrum tuorum datu-
rus eſt tibi , vt poſſideas eam cunctis
diebus quibus ſuper humum gradieris.
* Subuertite omnia loca,in quibus colue-
runt gentes , quas poſſeſſuri eſtis , deos 2
ſuos ſuper montes excelſos , & colles , &
‖ Sup. 7. d. 25 2. Mac. 12. g. 40 ſubter omne lignum frondoſum.* ‖ Diſ- 3
ſipate aras eorum,& confringite ſtatuas,
lucos igne comburite , & idola commi-
nuite : diſperdite nomina eorum de locis
illis.* Non facietis ita Domino Deo ve- 4
ſtro : * ſed ad locum , quem elegerit Do- 5
minus Deus veſter de cunctis tribubus
veſtris,vt ponat nomen ſuum ibi , & ha-
bitet in eo,venietis : * & offeretis in loco 6
illo holocauſta & victimas veſtras, deci-
mas & primitias manuum veſtrarum , &
vota atque donaria , primogenita boum
& ouium.* Et comedetis ibi in conſpectu 7
Domini Dei veſtri:ac lætabimini in cun-
ctis,ad quæ miſeritis manum vos & do-
mus veſtræ , in quibus benedixerit vobis
Dominus Deus veſter.* Non facietis ibi 8
quæ nos hic facimus hodie. ſinguli quod
ſibi rectum videtur. * Neque enim vſque 9
in præſens tempus veniſtis ad requiem,&
poſſeſsionem , quam Dominus Deus ve-
ſter daturus eſt vobis. * Tranſibitis Ior- 10
danem , & habitabitis in Terra , quam B
Dominus Deus veſter daturus eſt vobis,
vt requieſcatis à cunctis hoſtibus per cir-
cuitum : & abſque vllo timore habitetis
* in loco quem elegerit Dominus Deus 11
veſter , vt ſit nomen eius in eo,illuc om-
nia,quæ præcipio,conferetis, holocauſta,
& hoſtias,ac decimas , & primitias ma-
nuum veſtrarum:& quidquid præcipuum
eſt in muneribus,quæ vouebitis Domino.
12 * Ibi epulabimini coram Domino Deo
veſtro , vos & filij ac filiæ veſtræ, famuli
& famulæ,atq; Leuites qui in vrbibus ve-
ſtris commoratur. neque enim habet aliā
13 partem & poſſeſsionem inter vos. * Caue
ne offeras holocauſta tua in omni loco,
14 quem videris : ſed in eo , quem elegerit
Dominus, in vna tribuum tuarum offeres
hoſtias,& facies quæcumque præcipio ti-
15 bi. * Sin autem comedere volueris , & te
eius carnium delectauerit , occide , &
comede iuxta benedictionem Domini Dei
tui,quam dedit tibi in vrbibus tuis : ſiue
immundum fuerit,hoc eſt,maculatum &
debile:ſiue mundum,hoc eſt , integrum
& ſine macula , quod offerri licet , ſicut
16 capream & ceruum,comedes, * abſq; eſu
C dumtaxat ſanguinis , quem ſuper terram
17 quaſi aquam effundes. * Non poteris co-
medere in oppidis tuis decimam frumen-
ti,& vini, & olei tui , primogenita ar-
mentorum & pecorum , & omnia quæ
voueris,& ſponte offerre volueris,& pri-
18 mitias manuum tuarum:* ſed coram Do-
mino Deo tuo comedes ea, in loco quem
elegerit Dominus Deus tuus , tu & filius
tuus & filia tua,& ſeruus & famula , at-
que Leuites qui manet in vrbibus tuis:
& lætaberis & reficieris coram Domino
Deo tuo , in cunctis ad quæ extenderis
19 manum tuam. * Caue ne derelinquas Le-
uitem in omni tempore quo verſaris in
20 terra. * ‖ Quando dilatauerit Dominus ‖ Gen. 28. c. 14.
Deus tuus terminos tuos, ‖ ſicut locutus ‖ 1 Par. 13. b. 8.
eſt tibi , & volueris veſci carnibus , quas Exo. 34. .24.
21 deſiderat anima tua:* locus autem,quem
elegerit Dominus Deus tuus vt ſit no-
men eius ibi, ſi procul fuerit , occides de
armentis & pecoribus, quæ habueris , ſi-
cut præcepi tibi , & comedes in oppidis
22 tuis, vt tibi placet. * Sicut comeditur ca-
prea & ceruus,ita veſceris eis:& mundus
& immundus in commune veſcentur.
23 * Hoc ſolum caue , ne ſanguinem come-
das. ſanguis enim eorum pro anima eſt:
& idcirco non debes animam comedere
24 cum carnibus : * ſed ſuper terram fundes
25 quaſi aquam , * vt bene ſit tibi & filiis
D tuis poſt te , cùm feceris quod placet in
26 conſpectu Domini. * Quæ autem ſancti-
ficaueris , & voueris Domino, tolles , &
venies ad locum , quem elegerit Domi-
27 nus: * & offeres oblationes tuas carnem
& ſanguinem ſuper altare Domini Dei
tui : ſanguinem hoſtiarum fundes in al-
28 tari : carnibus autem ipſe veſceris. * Ob-
ſerua & audi omnia quæ ego pręcipio ti-
bi, vt bene ſit tibi & filiis tuis poſt te in
ſempiternum , cùm feceris quod bonum
eſt & placitum in conſpectu Domini Dei
29 tui. * ‖ Quando diſperdiderit Dominus ‖ Infrà
Deus tuus ante faciem tuam gentes , ad 19. a. 1.
quas

Digitized by Google

quas ingredieris poſſidendas, & poſſede-
ris eas, atque habitaueris in terra earum:
caue ne imiteris eas, poſtquam te fue- 30
rint introeunte ſubuerſæ, & requiras ce-
remonias earum, dicens: Sicut coluerunt
gentes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.
* Non facies ſimiliter Domino Deo tuo. 31
Omnes enim abominationes, quas auer-
ſatur Dominus, fecerunt diis ſuis, offe-
rentes filios & filias, & comburentes
igni. * Quod præcipio tibi, hoc tantùm 32
facito Domino: nec addas quidquam, nec
minuas.

CAP. XIII.

SI ſurrexerit in medio tui prophetes, 1
aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & A
prædixerit ſignum atque portentum,
* & euenerit quod locutus eſt, & dixerit 2
tibi: Eamus, & ſequamur deos alienos
quos ignoras, & ſeruiamus eis: * non au- 3
dies verba prophetæ illius aut ſomniato-
ris: quia tentat vos Dominus Deus ve-
ſter, vt palam fiat vtrùm diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima ve-
ſtra. * Dominum Deum veſtrum ſequimi- 4
ni, & ipſum timete, & mandata illius cu-
ſtodite, & audite vocem eius: ipſi ſerue-
tis, & ipſi adhærebitis. * Propheta autem 5
ille aut fictor ſomniorum interficietur: B
quia locutus eſt vt vos auerteret à Do-
mino Deo veſtro, qui eduxit vos de Ter-
ra Aegypti, & redemit vos de domo ſer-
uitutis: vt errare te faceret de via, quam
tibi præcepit Dominus Deus tuus: & au-
feres malum de medio tui. * Si tibi volue- 6
rit perſuadere frater tuus filius matris
tuæ, aut filius tuus vel filia, ſiue vxor
quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem di-
ligis vt animã tuam, clam dicens: Eamus,
& ſeruiamus diis alienis, quos ignoras tu,
& patres tui, * cunctarum in circuitu gẽ- 7
tium, quæ iuxta vel procul ſunt, ab initio
vſque ad finem terræ, * non acquieſcas ei, 8
nec audias, neque parcat ei oculus tuus,
vt miſerearis & occultes eum, * ſed ſtatim 9
‖ Infrà 17. b. 7. interficies. ‖ ſit primùm manus tua ſuper
eum, & poſtea omnis populus mittat ma-
num. * Lapidibus obrutus necabitur: quia 10
voluit te abſtrahere à Domino Deo tuo, C
qui eduxit te de Terra Aegypti, de domo
ſeruitutis: * vt omnis Iſrael audiens ti- 11
meat, & nequaquã vltrà faciat quippiam
huius rei ſimile. * Si audieris in vna vrbiũ 12
tuarũ, quas Dominus Deus tuus dabit
tibi ad habitãdũ, dicẽtes aliquos: * Egreſſi 13
ſunt filij Belial de medio tui, & auerte-
runt habitatores vrbis ſuæ, atque dixe-
runt: Eamus, & ſeruiamus diis alienis
quos ignoratis: quære ſolicitè & diligen- 14
ter: rei veritate perſpecta, ſi inueneris
certum eſſe quod dicitur, & abominatio-
nem hanc opere perpetratam, ſtatim per- 15
cuties habitatores vrbis illius in ore gla- D
dij, & delebis eam, ac omnia quæ in illa
ſunt, vſq; ad pecora. * quidquid etiam ſu- 16
pellectilis fuerit, congregabis in medio
platearum eius, & cum ipſa ciuitate ſuc-
cendes, ita vt vniuerſa conſumas Domi-
no Deo tuo, & ſit tumulus ſempiternus.
17 non ædificabitur ampliùs, * & non adhæ-
rebit de illo anathemate quidquam in
manu tua: vt auertatur Dominus ab ira
furoris ſui, & miſereatur tui, multipli-
18 cétq; te ſicut iurauit patribus tuis, * quã-
do audieris vocem Domini Dei tui, cu-
ſtodiens omnia præcepta eius, quæ ego
præcipio tibi hodie, vt facias quod placi-
tum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAP. XIV.

1 FIlij eſtote Domini Dei veſtri: non vos
A incidetis, nec facietis caluitium ſuper
2 mortuo. * ‖ quoniam populus ſanctus es ‖ Sup. 7.
Domino Deo tuo: & te elegit vt ſis ei in a. 6.
populum peculiarem, de cunctis gentibus Inf. 26.
3 quæ ſunt ſuper terram. * ‖ Ne comeda- d. 18.
4 tis quæ immunda ſunt. * Hoc eſt animal ‖ Leuit.
quod comedere debetis, Bouem, & ouem, 11. a. 4.
5 & capram, * ceruum & capream, buba-
lum, tragelaphum, pygargum, orygem, ca-
6 melopardalum. * Omne animal, quod in
duas partes findit vngulam, & ruminat,
7 comedetis. * De his autem quæ ruminant,
& vngulam non findunt, comedere non
debetis, vt camelum, leporem, chœro-
gryllum: hæc quia ruminant, & non diui-
dunt vngulam, immunda erunt vobis.
8 * Sus quoque quoniam diuidit vngulam,
B & non ruminat, immunda erit. carnibus
eorum non veſcemini, & cadauera non
9 tãgetis. * Hæc comedetis ex omnibus quæ
morantur in aquis: Quæ habent pinnu-
10 las & ſquamas, comedite: * quæ abſque
pinnulis & ſquamis ſunt, ne comedatis,
11 quia immunda ſunt. * Omnes aues mun-
12 das comedite. * Immundas ne comedatis
aquilam ſcilicet, & gryphem, & haliæ-
13 tum, * ixion, & vulturem ac miluum
14 iuxta genus ſuum: * & omne coruini ge-
15 neris, * & ſtruthionem, ac noctuam, & la-
rum, atque accipitrem iuxta genus ſuum:
16 * herodium ac cygnum, & ibin, * ac mer-
17 gulum, porphyrionem, & nycticoracem,
18 * onocrotalum, & charadrium, ſingula in
genere ſuo: vpupam quoque & veſperti-
19 lionem. * Et omne quod reptat & pẽnulas
C habet, immundũ erit, & non comedetur.
20 * Omne quod mũdũ eſt, comedite. * Quid-
21 quid autem morticinum eſt, ne veſcamini
ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas eſt,
da vt comedat, aut vende ei: quia tu po-
pulus ſanctus Domini Dei tui es. ‖ Nõ co- ‖ Exod.
22 ques hœdum in lacte matris ſuæ. * Deci- 23. d. 19.
mam partem ſeparabis de cunctis fructi- 34. c. 26.
bus tuis qui naſcuntur in terra per annos
23 ſingulos, * & comedes in cõſpectu Domini
Dei tui, in loco quem elegerit vt in eo
nomen illius inuocetur, decimã frumenti
tui, & vini, & olei, & primogenita de ar-
mentis & ouibus tuis: vt diſcas timere
Dominum Deum tuum omni tempore.
24 * Cùm autem longior fuerit via, & lo-
D cus quem elegerit Dominus Deus tuus,
tibique

Digitized by Google

tibique benedixerit, nec potueris ad eum
hæc cuncta portare,* vendes omnia,& in 25
pretium rediges,portabiſque manu tua,&
proficiſceris ad locũ quem elegerit Do-
minus Deus tuus : & emes ex eadem pe- 26
cunia quidquid tibi placuerit, ſiue ex ar-
mentis,ſiue ex ouibus , vinum quoque &
ſiceram , & omne quod deſiderat anima
tua:& comedes coram Domino Deo tuo,
& epulaberis tu & domus tua ; & Leui- 27
tes qui intra portas tuas eſt , caue ne de-
relinquas eum, quia non habet aliã par-
tem in poſſeſsione tua. * Anno tertio ſe- 28
parabis aliam decimam ex omnibus quæ
naſcuntur tibi eo tempore:& repones in-
tra ianuas tuas. * Venietque Leuites qui 29
aliam nõ habet partem nec poſſeſsionem
tecum,& peregrinus ac pupillus & vidua,
qui intra portas tuas ſunt, & comedẽt &
ſaturabuntur: vt benedicat tibi Dominus
Deus tuus in cunctis operibus manuum
tuarum quę feceris.

CAP. XV.

SEptimo anno facies remiſsionem,*quę 1
hoc ordine celebrabitur. Cui debetur 2
aliquid ab amico vel proximo ac fratre A
ſuo, repetere non poterit, quia annus re-
miſsionis eſt Domini.* A peregrino & 3
aduena exiges:ciuem & propinquum re-
petendi non habebis poteſtatem. * Et o- 4
mnino indigens & mendicus,non erit in-
ter vos:vt benedicat tibi Dominus Deus
tuus in terra , quam traditurus eſt tibi in
poſſeſsionem. * Si tamen audieris vocem 5
Domini Dei tui , & cuſtodieris vniuerſa
quæ iuſsit, & quæ ego hodie præcipio ti-
bi,benedicet tibi , vt pollicitus eſt. * Fœ- 6
nerabis gentibus multis , & ipſe à nullo
accipies mutuum. Dominaberis nationi-
bus plurimis , & tui nemo dominabitur.
* Si vnus de fratribus tuis , qui morantur 7
intra portas ciuitatis tuæ , in terra quam
Dominus Deus tuus daturus eſt tibi , ad B
paupertatem venerit : non obdurabis cor
tuum, nec contrahes manum , * ſed ape- 8
ries eam pauperi, & dabis mutuum , quo
‖ Matt. 5.c.42. Luc.6.c. 34.
cum indigere perſpexeris.* Caue ne fortè 9
ſubrepat tibi impia cogitatio , & dicas
in corde tuo:Appropinquat ſeptimus an-
nus remiſsionis ; & auertas oculos tuos à
paupere fratre tuo,nolens ei quod poſtu-
lat mutuum commodare: ne clamet con-
tra te ad Dominum, & fiat tibi in pecca-
tum. * Sed dabis ei ; nec ages quippiam 10
callidè in eius neceſsitatibus ſubleuandis:
vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in
omni tempore , & in cunctis ad quæ ma-
num miſeris. * ‖ Non deerunt pauperes 11
‖ Matt. 26.a.10
in terra habitationis tuæ:idcirco ego prę-
cipio tibi , vt aperias manum fratri tuo
egeno & pauperi , qui tecum verſatur in
terra. * ‖ Cùm tibi venditus fuerit frater 12
‖ Exod. 21.a.2. Iere.34. c.14.
tuus Hebræus , aut Hebræa , & ſex annis C
ſeruierit tibi , in ſeptimo anno dimit-
tes,eum liberum : & quem libertate do- 13
naueris , nequaquam vacuum abire pa-
14 tieris : * ſed dabis viaticum de gregibus,
& de area , & torculari tuo , quibus Do-
15 minus Deus tuus benedixerit tibi. * Me-
mento quòd & ipſe ſeruieris in Terra
Aegypti,& liberauerit te Dominus Deus
tuus , & idcirco ego nunc præcipio tibi.
16 * Sin autem dixerit: Nolo egredi:eo quòd
diligat te, & domum tuam , & bene ſibi
17 apud te eſſe ſentiat : aſſumes ſubulam,
& perforabis aurem eius in ianua domus
tuæ,& ſeruiet tibi vſque in æternum.an-
18 cillæ quoque ſimiliter facies.* Non auer-
tas ab eis oculos tuos , quando dimiſeris
eos liberos : quoniam iuxta mercedem
D mercenarij per ſex annos ſeruiuit tibi:vt
benedicat tibi Dominus Deus tuus in
19 cunctis operibus quæ agis. * De primo-
genitis,quæ naſcuntur in armentis, & in
ouibus tuis, quidquid eſt ſexus maſculini,
ſanctificabis Domino Deo tuo. Non ope-
raberis in primogenito bouis,& non ton-
20 debis primogenita ouium. * In conſpectu
Domini Dei tui comedes ea per annos
ſingulos,in loco quem elegerit Dominus,
21 tu & domus tua. * ‖ Sin autem habuerit
‖ Leuit. 22.c.20. Eccli.35 b.14.
maculã,vel claudũ fuerit, vel cæcum, aut
in aliqua parte deforme vel debile , non
22 immolabitur Domino Deo tuo. * ſed in-
tra portas vrbis tuæ comedes illud : tam
mũdus quàm immũdus ſimiliter veſcẽtur
23 eis,quaſi caprea & ceruo.*Hoc ſolum ob-
ſeruabis, vt ſanguinem eorum non come-
das, ſed effundes in terram quaſi aquam.

CAP. XVI.

1 OBſerua menſem nouarum frugum,
A & verni primum temporis,vt facias
Phaſe Domino Deo tuo : quoniam in
iſto menſe eduxit te Dominus Deus
2 tuus de Aegypto nocte. * Immolabiſque
Phaſe Domino Deo tuo de ouibus , & de
bobus , in loco quem elegerit Dominus
Deus tuus , vt habitet nomen eius ibi.
3 * Non comedes in eo panem fermenta-
tatum : Septem diebus comedes abſque
fermento,afflictionis panem, quoniam in
pauore egreſſus es de Aegypto : vt memi-
neris diei egreſsionis tuæ de Aegypto,
4 omnibus diebus vitæ tuæ.* Non appare-
bit fermentum in omnibus terminis tuis
ſeptem diebus, & non remanebit de car-
nibus eius quod immolatum eſt veſpere
5 in die primo vſque mane. * Non poteris
immolare Phaſe in qualibet vrbium tua-
B rum , quas Dominus Deus tuus daturus
6 eſt tibi , * ſed in loco, quem elegerit Do-
minus Deus tuus, vt habitet nomen eius
ibi : immolabis Phaſe veſpere ad ſolis
occaſum, quando egreſſus es de Aegypto.
7 * Et coques, & comedes in loco quem e-
legerit Dominus Deus tuus,maneq; con-
8 ſurgens vades in tabernacula tua.* Sex
diebus comedes azyma:& in die ſeptima,
quia collecta eſt Domini Dei tui;non fa-
9 cies opus.* Septem hebdomadas numera-
bis tibi ab ea die qua falcem in ſegetem
10 miſeris. * & celebrabis diem feſtum hebdo-
domada

Digitized by Google

domadarum Domino Deo tuo, oblatio-
nem ſpontaneam manus tuæ, quam offe-
res iuxta benedictionem Domini Dei tui:
* & epulaberis coram Domino Deo tuo, 11
tu, filius tuus, & filia tua: ſeruus tuus, &
ancilla tua, & Leuites qui eſt intra portas
tuas, aduena ac pupillus & vidua, qui
morantur vobiſcum: in loco quem elege- C
rit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen
eius ibi: * & recordaberis quoniam ſer- 12
uus fueris in Aegypto: cuſtodiéſque ac fa-
cies quæ præcepta ſunt. * Solemnitatem 13
quoq; tabernaculorũ celebrabis per ſeptẽ
dies, quando collegeris de area & torcu-
lari fruges tuas: * & epulaberis in feſtiui- 14
tate tua, tu, filius tuus, & filia, ſeruus tuus
& ancilla, Leuites quoque & aduena, pu-
pillus ac vidua qui intra portas tuas ſunt.
* Septem diebus Domino Deo tuo feſta 15
celebrabis, in loco quem elegerit Domi-
nus: benedicétq; tibi Dominus Deus tuus
in cunctis frugibus tuis, & in omni opere
manuũ tuarum, eriſque in lætitia. * Tri- 16
bus vicibus per annum apparebit omne
maſculinũ tuum in cõſpectu Domini Dei
tui, in loco quem elegerit: in ſolemnitate D
azymorum, in ſolemnitate hebdomada-
rum, & in ſolemnitate tabernaculorum.
‖ Exod. 23. c. 15 34. c. 20 Eccl. 35. a. 6. ‖ Non apparebit ante Dominum vacuus.
* Sed offeret vnuſquiſque ſecundùm quod 17
habuerit iuxta benedictionem Domini
Dei ſui, quam dederit ei. * Iudices & ma- 18
giſtros conſtitues in omnibus portis tuis,
quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per
ſingulas tribus tuas, vt iudicent populum
iuſto iudicio, * nec in alteram partem de- 19
‖ Sup. 1. c. 17. Leuit. 19. c. 15 Exod. 23. b. 8. Eccl. 20. d. 31. clinent. ‖ Nõ accipies perſonam, nec mu-
nera: quia munera excæcant oculos ſa-
pientum, & mutant verba iuſtorum. * Iu- 20
ſtè quod iuſtum eſt perſequeris: vt viuas
& poſsideas Terram, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi. * Non plantabis 21
lucum, & omnem arborem iuxta altare
Domini Dei tui. * Nec facies tibi, neque 22
conſtitues ſtatuam: quæ odit Dominus
Deus tuus.

CAP. XVII.

Non immolabis Domino Deo tuo 1
ouem, & bouem, in quo eſt macula, A
aut quippiam vitij: quia abominatio eſt
Domino Deo tuo. * Cùm reperti fuerint 2
apud te, intra vnam portarum tuarum
quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir
aut mulier qui faciant malum in conſpe-
ctu Domini Dei tui, & tranſgrediantur
pactum illius, * vt vadant & ſeruiant diis 3
alienis, & adorent eos, ſolem & lunam, &
omnem militiam cæli, quæ non præcepi:
* & hoc tibi fuerit nũciatum, audiénſque 4
inquiſieris diligenter, & verum eſſe repe-
reris, & abominatio facta eſt in Iſraël:
* educes virum ac mulierem, qui rem ſce- 5
leratiſsimam perpetrarunt, ad portas ci-
‖ Infra 19. d. 15 uitatis tuæ, & lapidibus obruentur. * ‖ In 6
ore duorum aut triũ teſtium peribit qui
interficietur. Nemo occidatur, vno contra
7 ſe dicente teſtimonium. * Manus teſtium Matt.
prima interficiet eum, & manus reliqui 18. b. 16
B populi extrema mittetur: vt auferas ma- 2. Cor.
8 lum de medio tui. * Si difficile & ambi- 13. a. 1.
guum apud te iudicium eſſe perſpexeris Sup. 13.
inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & c. 9.
cauſam, lepram & lepram: & iudicum in-
tra portas tuas videris verba variari: ſur-
ge, & aſcende ad locum, quem elegerit
9 Dominus Deus tuus. * ‖ Veniéſque ad ſa- ‖ 2. Par.
cerdotes Leuitici generis, & ad iudicem 19. b. 8
qui fuerit illo tempore: quæréſque ab eis,
10 qui indicabunt tibi iudicij veritatem. * Et
facies quodcumque dixerint qui præſunt
loco quem elegerit Dominus, & docue-
11 rint te * iuxta legem eius: ſequeriſque
ſententiam eorum: nec declinabis ad dex-
12 teram neque ad ſiniſtram. * Qui autem
C ſuperbierit, nolẽs obedire ſacerdotis im-
perio, qui eo tempore miniſtrat Domino
Deo tuo, & decreto iudicis, morietur ho-
mo ille, & auferes malum de Iſraël:
13 * cunctúſque populus audiens timebit,
vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.
14 * Cùm ingreſſus fueris Terram, quã Do-
minus Deus tuus dabit tibi, & poſſede-
ris eam, habitaueriſque in illa, & dixe-
ris: Conſtituam ſuper me regem, ſicut ha-
15 bent omnes per circuitũ nationes: * eum
conſtitues, quem Dominus Deus tuus ele-
gerit de numero fratrum tuorum. Non
poteris alterius gentis hominem regem
16 facere, qui non ſit frater tuus. * Cumque
fuerit conſtitutus, non multiplicabit ſibi
D equos, nec reducet populũ in Aegyptum,
equitatus numero ſubleuatus, præſertim
cùm Dominus præceperit vobis, vt ne-
quaquam ampliùs per eandem viam re-
17 uertamini. * Non habebit vxores pluri-
mas, quæ alliciant animum eius, neque
18 argenti & auri immenſa pondera. * Poſt-
quam autẽ ſederit in ſolio regni ſui, de-
ſcribet ſibi Deuteronomium legis huius
in volumine, accipiens exemplar à ſacer-
19 dotibus Leuiticæ tribus, * & habebit ſecũ,
legétque illud omnibus diebus vitæ ſuæ,
vt diſcat timere Dominum Deum ſuum,
& cuſtodire verba & ceremonias eius,
20 quæ in lege præcepta ſunt. * Nec eleuetur
cor eius in ſuperbiam ſuper fratres ſuos,
neque declinet in partem dexteram vel
ſiniſtram, vt longo tempore regnet ipſe,
& filij eius, ſuper Iſraël.

CAP. XVIII.

1 Non ‖ habebunt ſacerdotes & Leui- ‖ Sup.
A tæ, & omnes qui de eadem tribu 10. b. 9.
ſunt, partem & hereditatem cum reli- Nu. 18.
quo Iſraël, quia ſacrificia Domini, & c. 20
2 oblationes eius comedent, * & nihil aliud 1. Cor. 9.
accipient de poſſeſſione fratrum ſuorum: b. 13.
Dominus enim ipſe eſt hereditas eorum,
3 ſicut locutus eſt illis. * Hoc erit iudiciũ
ſacerdotum a populo, & ab his qui offe-
runt victimas: ſiue bouem, ſiue ouem im-
molau

molauerint , dabunt ſacerdoti armum ac
‖ Num. 18.c.21 ventriculum:* ‖ primitias frumenti,vini, 4
& olei, & lanarum partem ex ouiũ ton-
ſione.*Ipſum enim elegit Dominus Deus 5
tuus de cunctis tribubus tuis , vt ſtet , &
miniſtret nomini Domini ipſe,& filij eius
in ſempiternum. * Si exierit Leuites ex 6
vna vrbiũ tuarum ex omni Iſraël in qua B
habitat,& voluerit venire,deſiderans lo-
cum quem elegerit Dominus,* miniſtra- 7
bit in nomine Domini Dei ſui, ſicut om-
nes fratres eius Leuitæ , qui ſtabunt eo
tempore coram Domino.* Partem cibo- 8
rum eandem accipiet,quam & ceteri:ex-
cepto eo , quod in vrbe ſua ex paterna ei
ſucceſsione debetur. * Quando ingreſſus 9
fueris Terram,quam Dominus Deus tuus
dabit tibi,caue ne imitari velis abomina-
tiones illarum gẽtium.* ‖ nec inueniatur 10
‖ Leuit. 20.d.27 in te qui luſtret filium ſuum , aut filiam,
ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſci-
tetur,& obſeruet ſomnia atque auguria,
nec ſit maleficus, * nec incãtator,nec qui 11
‖ 1.Reg. 28.a.7. pythones cõſulat,nec diuinos,‖ aut quæ-
rat à mortuis veritatem. * omnia enim 12
hæc abominatur Dominus , & propter C
iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu
tuo, * perfectus eris,& abſque macula cũ 13
Domino Deo tuo.* Gentes iſtæ , quarum 14
poſsidebis terram,augures & diuinos au-
diunt:tu autem à DominoDeo tuo aliter
‖ Ioã.1. g.45. inſtitutus es.* ‖ PROPHETAM de 15
gente tua & de fratribus tuis ſicut me,
Act. 3. d.22. ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus:ipſum
audies,*vt petiſti à Domino Deo tuo ‖ in 16
‖ Exod. 20.d.21 Horeb, quando cõcio congregata eſt,atq;
dixiſti: Vltrà non audiam vocem Domini
Dei mei , & ignem hunc maximum am-
pliùs non videbo,ne moriar. * Et ait Do- 17
minus mihi : Bene omnia ſunt locuti.
‖ Ioã.1. g.45. * ‖ Prophetã ſuſcitabo eis de medio fra- 18
trum ſuorum ſimilem tui : & ponã ver- D
ba mea in ore eius , loquetúrque ad eos
omnia quæ præcepero illi : * qui autem 19
verba eius,quæ loquetur in nomine meo,
audire noluerit,ego vltor exiſtam. * Pro- 20
pheta autem qui arrogantia deprauatus
voluerit loqui in nomine meo , quæ ego
non præcepi illi vt diceret , aut ex nomi-
ne alienorũ deorum,interficietur.* Quòd 21
ſi tacita cogitatione reſponderis : Quo
modo poſſum intelligere verbum , quod
Dominus non eſt locutus ? * hoc habebis 22
ſignum : Quod in nomine Domini pro-
pheta ille prędixerit,& non euenerit:hoc
Dominus non eſt locutus , ſed per tumo-
rem animi ſui propheta confinxit : & id-
circo non timebis eum.

CAP. XIX.

CVm diſperdiderit Dominus Deus 1
tuus gentes , quarum tibi traditurus A
eſt terram , & poſsederis eam , habi-
tauerísque in vrbibus eius, & in ædibus:
‖ Num. 35.b.10 *‖ tres ciuitates ſeparabis tibi in me- 2
Ioſ. 20. a.2. dio Terræ , quã Dominus Deus tuus da-
bit tibi in poſſeſsionem , * ſternens dili- 3
genter viam : & in tres æqualiter partes
totam Terræ tuæ prouinciam diuides : vt
habeat è vicino qui propter homicidium
profugus eſt , quò poſsit euadere. * Hæc
4 erit lex homicidæ fugientis , cuius vita
ſeruanda eſt : Qui percuſſerit proximum
ſuum neſciens,& qui heri & nudiuſter-
tius nullum contra eum odium habuiſſe
comprobatur:* ſed abiiſſe cum eo ſimpli-
5 citer in ſiluam ad ligna cædenda , & in
ſucciſione lignorum ſecuris fugerit ma-
nu,ferrúmque lapſum de manubrio ami-
cum eius percuſſerit,& occiderit : hic ad
vnam ſupradictarum vrbium confugiet,
B & viuet: * ne forſitan proximus eius,cu-
6 ius effuſus eſt ſanguis, dolore ſtimulatus,
perſequatur, & apprehendat eum ſi lon-
gior via fuerit,& percutiat animam eius,
qui nõ eſt reus mortis:quia nullum con-
tra eum, qui occiſus eſt,odium priùs ha-
buiſſe monſtratur.*Idcirco præcipio tibi,
7 vt tres ciuitates , æqualis inter ſe ſpatij,
diuidas. * ‖ Cùm autem dilatauerit Do- ‖ Ge.28. c.14.
8 minus Deus tuus terminos tuos, ſicut iu- Sup.12.
rauit patribus tuis , & dederit tibi cun- c.20.
9 ctam Terram,quam eis pollicitus eſt,* (ſi Exo.34
tamen cuſtodieris mandata eius, & fece- c.24.
ris quæ hodie præcipio tibi , vt diligas
Dominum Deum tuũ, & ambules in viis
eius omni tempore) addes tibi tres alias
ciuitates,& ſupradictarum trium vrbium
10 numerum duplicabis:* vt non effundatur
C ſanguis innoxius in medio Terræ , quam
Dominus Deus tuus dabit tibi poſsiden-
11 dam,ne ſis ſanguinis reus. * ‖ Si quis au- ‖ Num.
tem odio habens proximũ ſuum, inſidia- 35.c.20
tus fuerit vitæ eius, ſurgénſque percuſſe-
rit illum, & mortuus fuerit,fugeritq; ad
12 vnam de ſupradictis vrbibus, * mittẽt ſe-
niores ciuitatis illius,& arripient eum de
loco effugij, tradéntq; in manu proximi,
cuius ſanguis effuſus eſt , & morietur.
13 * Non miſereberis eius , & auferes inno-
xium ſanguinẽ de Iſraël , vt bene ſit tibi.
14 * Nõ aſſumes,& transferes terminos pro-
ximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſ-
ſione tua,quã Dominus Deus tuus dabit
tibi in Terra,quã acceperis poſsidendam.
15 * ‖ Non ſtabit teſtis vnus cõtra aliquem, ‖ Sup.
D quidquid illud peccati & facinoris fuerit: 17.a.6.
ſed in ore duorum aut trium teſtium ſta- Mat.18
16 bit omne verbum.* Si ſteterit teſtis men- b.16.
dax contra hominem,accuſans eum præ- 2.Cor.
17 uaricationis, * ſtabũt ambo,quorũ cauſa 13.a.1.
eſt,ante Dominum in conſpectu ſacerdo- Sup.13.
tum & iudicum qui fuerint in diebus il- c.9.
18 lis. * ‖ Cumque diligentiſsimè perſcru- ‖ Dan.13.
tantes, inuenerint falſum teſtem dixiſſe g.62.
19 contra fratrem ſuum mendacium : * red- ‖ Exod.
dent ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, 21.c.23;
20 & auferes malum de medio tui : * vt au- 24.
dientes ceteri timorem habeant , & ne- Leu.24.
21 quaquam talia audeant facere.* Non mi- c.19.
ſereberis eius, ‖ ſed animam pro anima, Matth.
oculum pro oculo,dentem pro dẽte, ma- 5.f.38.
num pro manu , pedem pro pede exiges.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XX.

SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, 1
& videris equitatus & currus, & ma- A
iorem quàm tu habeas aduerſarij exer-
citus multitudinem,non timebis eos:quia
Dominus Deus tuus tecum eſt , qui edu-
xit te de Terra Aegypti.* Appropinquan- 2
te autem iam prælio, ſtabit ſacerdos ante
aciem,& ſic loquetur ad populum:*Audi 3
Iſrael , vos hodie contra inimicos veſtros
pugnam committitis, nō pertimeſcat cor
veſtrū,nolite metuere,nolite cedere , nec
formidetis eos:* quia Dominus Deus ve- 4
ſter in medio veſtri eſt,& pro vobis con-
tra aduerſarios dimicabit,vt eruat vos de
periculo. * Duces quoque per ſingulas 5
turmas audiente exercitu proclamabunt:
‖ 1.Ma. ‖ Quis eſt homo qui ædificauit domum
3.3.56. nouam,& non dedicauit eam ? vadat , &
reuertatur in domum ſuam,ne fortè mo-
riatur in bello,& alius dedicet eā. * Quis 6
eſt homo qui plantauit vineam , & nec- B
dum fecit eam eſſe communem , de qua
veſci omnibus liceat?vadat,& reuertatur
in domum ſuam : ne fortè moriatur in
bello , & alius homo eius fungatur offi-
cio. * Quis eſt homo qui deſpondit vxo- 7
rem,& non accepit eam? vadat,& reuer-
tatur in domum ſuam,ne fortè moriatur
in bello,& alius homo accipiat eam.*His 8
dictis addent reliqua,& loquentur ad po-
‖ Iudic. pulum:‖ Quis eſt homo formidoloſus, &
7.a.3. corde pauido? vadat,& reuertatur in do-
mum ſuā,ne pauere faciat corda fratrum
ſuorum , ſicut ipſe timore perterritus eſt.
* Cumque ſiluerint duces exercitus , & 9
finem loquēdi fecerint, vnuſquiſque ſuos C
ad bellandū cuneos præparabit.*Si quan- 10
do acceſſeris ad expugnandam ciuitatem,
offeres ei primùm pacem.*Si receperit,& 11
aperuerit tibi portas , cunctus populus,
qui in ea eſt , ſaluabitur , & ſeruiet tibi
ſub tributo.* Sin autem fœdus inire no- 12
luerit, & cœperit contra te bellum , op-
pugnabis eam. * Cùmque tradiderit Do- 13
minus Deus tuus illam in manu tua,per-
cuties omne quod in ea generis maſculini
eſt, in ore gladij , * abſque mulieribus & 14
infantibus,iumentis,& ceteris quæ in ci-
uitate ſunt. Omnem prædam exercitui
diuides , & comedes de ſpoliis hoſtium
tuorum,quæ Dominus Deus tuus dederit
tibi. * Sic facies cunctis ciuitatibus , quæ 15
à te procul valde ſunt, & non ſunt de his
vrbibus, quas in poſſeſsionem accepturus
es. * De his autem ciuitatibus , quæ da- 16
buntur tibi , nullum omnino permittes D
viuere:* ſed interficies in ore gladij , He- 17
thæum videlicet,& Amorrhæum,& Cha-
nanæum,Pherezæum,& Heuæum, & Ie-
buſæū,ſicut præcepit tibi Dominus Deus
tuus : * ne fortè doceant vos facere cun- 18
ctas abominationes,quas ipſi operati ſunt
diis ſuis:& peccetis in Dominum Deum
veſtrùm. * Quando obſederis ciuitatem 19
multo tempore,& munitionibus circum-
dederis vt expugnes eam , non ſuccides
arbores de quibus veſci poteſt , nec ſecu-
ribus per circuitum debes vaſtare regio-
nem : quoniam lignum eſt , & non ho-
mo , nec poteſt bellantium contra te au-
20 gere numerum. * Si qua autem ligna non
ſunt pomifera,ſed agreſtia , & in ceteros
apta vſus,ſuccide , & inſtrue machinas,
donec capias ciuitatem , quæ contra te
dimicat.

CAP. XXI.

1 QVando inuentum fuerit in terra,
A quam Dominus Deus tuus daturus
eſt tibi , hominis cadauer occiſi,& igno-
2 rabitur cædis reus , * egredientur maio-
res natu , & iudices tui , & metientur à
loco cadaueris ſingularum per circuitum
3 ſpatia ciuitatum : * & quam viciniorem
ceteris eſſe perſpexerint , ſeniores ciuita-
tis illius tollent vitulam de armento,quæ
non traxit iugum , nec terram ſcidit vo-
4 mere,* & ducent eam ad vallem aſperam
atque ſaxoſam , quæ numquam arata eſt,
nec ſementē recepit:& cædent in ea cer-
5 uices vitulæ : * accedéntque ſacerdotes
filij Leui , quos elegerit Dominus Deus
tuus vt miniſtrent ei,& benedicant in no-
mine eius , & ad verbum eorū omne ne-
gotium,& quidquid mundū,vel immun-
6 dum eſt,iudicetur. * Et venient maiores
B natu ciuitatis illius ad interfectum,laua-
búntque manus ſuas ſuper vitulam , quæ
7 in valle percuſſa eſt , * & dicent : Manus
noſtræ non effuderunt ſanguinem hunc,
8 nec oculi viderunt.* propitius eſto popu-
lo tuo Iſraël, quem redemiſti Domine,&
ne reputes ſanguinem innocētem in me-
dio populi tui Iſraël. Et auferetur ab eis
9 reatus ſanguinis : * tu autem alienus eris
ab innocentis cruore , qui fuſus eſt, cùm
10 feceris quod præcepit Dominus.*Si egreſ-
ſus fueris ad pugnā contra inimicos tuos,
& tradiderit eos Dominus Deus tuus in
11 manu tua, captiuóſq; duxeris , & videris
in numero captiuorum mulierem pul-
chram:& adamaueris eam,volueríſq; ha-
12 bere vxorem,*introduces eam in domum
tuam,quæ radet cæſariem,& circumcidet
13 vngues, & deponet veſtem , in qua capta
eſt:ſedénſque in domo tua , flebit patrem
C & matrem ſuam vno menſe:& poſtea in-
trabis ad eam,dormiéſq; cum illa, & erit
14 vxor tua.* Si autē poſtea non ſederit ani-
mo tuo,dimittes eam liberam,nec vende-
re poteris pecunia,nec opprimere per po-
15 tentiā:quia humiliaſti eam. * Si habuerit
homo vxores duas,vnam dilectam , & al-
teram odioſam,genuerintque ex eo libe-
ros, & fuerit filius odioſæ primogenitus,
16 * volueritque ſubſtātiam inter filios ſuos
diuidere:non poterit filium dilectæ face-
re primogenitum, & præferre filio odio-
17 ſæ, * ‖ ſed filium odioſæ agnoſcet primo- ‖ 1.Par.
genitum,dabítque ei de his quæ habuerit 5.a.1.
cuncta duplicia: iſte eſt enim principium
liberorum eius,& huic debentur primo-
genita

Digitized by Google

genita. * Si genuerit homo filium contu- 18
macem & proteruũ, qui non audiat pa- D
tris aut matris imperium, & coercitus
obedire contempſerit: * apprehendent 19
eum, & ducent ad ſeniores ciuitatis il-
lius, & ad portam iudicij.* dicéntque ad 20
eos: Filius noſter iſte proteruus & contu-
max eſt, monita noſtra audire cõtemnit,
comeſſationibus vacat, & luxuriæ atque
conuiuiis: * lapidibus eum obruet po- 21
pulus ciuitatis: & morietur, vt aufera-
tis malum de medio veſtri, & vniuerſus
Iſrael audiens pertimeſcat. * Quando 22
peccauerit homo quod morte plectẽn-
dum eſt, & adiudicatus morti appenſus
fuerit in patibulo: non permanebit ca- 23
dauer eius in ligno, ſed in eadem die ſe-
[‖ Gal.3.] pelietur: quia ‖ maledictus à Deo eſt qui
[b.13.] pendet in ligno: & nequaquam conta-
minabis Terram tuam, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.

CAP. XXII.

[‖ Exod.] NOn ‖ videbis bouem fratris tui, aut 1
[23.a.4.] ouem errantem, & præteribis: ſed A
reduces fratri tuo, * etiamſi non eſt pro- 2
pinquus frater tuus, nec noſti eum: du-
ces in domum tuam, & erunt apud te
quamdiu quærat ea frater tuus, & reci-
piat. * Similiter facies de aſino, & de ve- 3
ſtimento, & de omni re fratris tui, quæ
perierit: ſi inueneris eam, ne negligas
quaſi alienam. * Si videris aſinum fratris 4
tui aut bouem cecidiſſe in via, non de-
ſpicies, ſed ſubleuabis cum eo. * Non in- 5
duetur mulier veſte virili, nec vir vtetur
veſte feminea: abominabilis enim apud
Deum eſt qui facit hæc.* Si ambulans per 6
viam, in arbore vel in terra nidum auis
inueneris, & matrem pullis vel ouis de-
ſuper incubantem: non tenebis eam cum
filiis: * ſed abire patieris, captos tenens 7
filios: vt bene ſit tibi, & longo viuas tem-
pore.* Cùm ædificaueris domum nouam, 8
facies murum tecti per circuitum: ne ef-
fundatur ſanguis in domo tua, & ſis reus B
labente alio, & in præceps ruente. * Non 9
feres vineam tuam altero ſemine: ne &
ſementis quam ſeuiſti, & quæ naſcuntur
ex vinea, pariter ſanctificentur.*Non ara- 10
bis in boue ſimul & aſino. * Nõ indueris 11
veſtimento, quod ex lana linóque contex-
[‖ 1.Nu.] tum eſt. * ‖ Funiculos in fimbriis facies 12
[15.'.31] per quattuor angulos pallij tui, quo ope-
rieris. * Si duxerit vir vxorem, & poſtea 13
odio habuerit eam, * quæſieritque occa- 14
ſiones quibus dimittat eam, obiiciens ei
nomẽ peſſimum, & dixerit: Vxorem hanc
accepi, & ingreſſus ad eam nõ inueni vir-
ginem:* tollent eam pater & mater eius, 15
& ferent ſecum ſigna virginitatis eius ad
ſeniores vrbis qui in porta ſunt:* & dicet 16
pater: Filiam meam dedi huic vxorem:
quam quia odit,* imponit ei nomen peſ- 17
ſimum, vt dicat: Non inueni filiam tuam C
virginem: & ecce hæc ſunt ſigna virgini-
tatis filiæ meæ: expandent veſtimentum
18 coram ſenioribus ciuitatis: * apprehen-
déntque ſenes vrbis illius virum, & ver-
19 berabunt illum, * condemnantes inſuper
centum ſiclis argenti, quos dabit patri
puellæ: quoniam diffamauit nomen peſ-
ſimum ſuper virginem Iſrael: habebitque
eam vxorem, & non poterit dimittere
20 eam omnibus diebus vitæ ſuæ. * Quòd ſi
verum eſt quod obiicit, & nõ eſt in puel-
21 la inuenta virginitas: * eiicient eam ex-
tra fores domus patris ſui, & lapidibus
obruent viri ciuitatis illius, & morietur:
quoniam fecit nefas in Iſrael, vt fornica-
retur in domo patris ſui: & auferes ma-
22 lum de medio tui. * ‖ Si dormierit vir [‖ Leuit.]
cum vxore alterius, vterque morietur, id [20.b.10]
eſt, adulter & adultera: & auferes malum
23 de Iſrael. * Si puellam virginem deſpon-
derit vir, & inuenerit eam aliquis in ci-
24 uitate, & concubuerit cum ea, * educes
D vtrumque ad portam ciuitatis illius, &
lapidibus obruẽtur: puella, quia non cla-
mauit cùm eſſet in ciuitate: vir, quia hu-
miliauit vxorem proximi ſui: & auferes
25 malum de medio tui. * Sin autem in agro
reppererit vir puellam, quæ deſponſata eſt,
& apprehendens cõcubuerit cum ea, ipſe
26 morietur ſolus: puella nihil patietur,
nec eſt rea mortis: quoniam ſicut latro
conſurgit contra fratrem ſuum, & occidit
animam eius, ita & puella perpeſſa eſt.
27 * ſola erat in agro: clamauit, & nullus
28 affuit qui liberaret eam.* Si inuenerit vir
puellam virginem, quæ non habet ſpon-
ſum, & apprehendens concubuerit cum
29 illa, & res ad iudicium venerit: * ‖ dabit [‖ Exod.]
qui dormiuit cum ea, patri puellæ quin- [22.c.17]
quaginta ſiclos argenti, & habebit eam
vxorem, quia humiliauit illam: non po-
terit dimittere eam cunctis diebus vitæ
30 ſuæ. * Non accipiet homo vxorem patris
ſui, nec reuelabit operimentum eius.

CAP. XXIII.

1 NOn intrabit eunuchus, attritis vel
A amputatis teſticulis & abſciſſo ve-
2 retro, eccleſiam Domini. * Non ingredie-
tur mamzer, hoc eſt, de ſcorto natus, in
eccleſiam Domini vſque ad decimam ge-
3 nerationem. * ‖ Ammonites & Moabites [‖ Neh.]
etiam poſt decimam generationem non [13.a.2.]
intrabunt eccleſiam Domini, in æter- [Nu.22.]
4 num: * quia noluerunt vobis occurrere [a.5.]
cum pane & aqua in via quando egreſſi
eſtis de Aegypto: & quia conduxerunt
contra te Balaam filium Beor de Meſopo-
5 tamia Syriæ, vt malediceret tibi: * &
B noluit Dominus Deus tuus audire Ba-
laam, vertitque maledictionem eius in
benedictionem tuam, eo quòd diligeret
6 te. * Non facies cum eis pacem, nec quæ-
ras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in
7 ſempiternum. * Non abominaberis Idu-
mæũ, quia frater tuus eſt: nec Aegyptium,
8 quia aduena fuiſti in terra eius. * Qui
naſ

Digitized by Google

nati fuerint ex eis, tertia generatione in-
trabunt in eccleſiam Domini. * Quando 9
egreſſus fueris aduerſus hoſtes tuos in
pugnam, cuſtodies te ab omni re mala. * Si 10
fuerit inter vos homo, qui nocturno pol-
lutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra,
* & non reuertetur, priuſquam ad veſpe- 11
ram lauetur aqua: & poſt ſolis occaſum
regredietur in caſtra. * Habebis locum ex- 12
tra caſtra, ad quem egrediaris ad requiſi-
ta naturæ, * gerens paxillũ in balteo, cum- 13
que ſederis, fodies per circuitum, & ege- C
ſta humo operies quo releuatus es (Do- 14
minus enim Deus tuus ambulat in medio
caſtrorum, vt eruat te, & tradat tibi ini-
micos tuos) & ſint caſtra tua ſancta, & ni-
hil in eis appareat fœditatis, ne derelin-
quat te. * Non trades ſeruum Domino 15
ſuo, qui ad te confugerit, * habitabit te- 16
cum in loco, qui ei placuerit, & in vna
vrbium tuarum requieſcet: ne contriſtes
eum. * Non erit meretrix de filiabus Iſ- 17
rael: nec ſcortator de filiis Iſrael. * Non 18
offeres mercedem proſtibuli, nec pretium
canis in domo Domini Dei tui, quidquid
illud eſt quod voueris: quia abominatio
eſt vtrumq; apud Dominum Deum tuũ.
* Non fœnerabis fratri tuo ad vſuram 19
pecuniam, nec fruges, nec quâlibet aliam D
rem; * ſed alieno. Fratri autem tuo abſ- 20
que vſura, id quo indiget, commodabis:
vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in
omni opere tuo in Terra, ad quam ingre-
dieris poſsidendam. * Cum votum voue- 21
ris Domino Deo tuo, non tardabis redde-
re: quia requiret illud Dominus Deus
tuus, & ſi moratus fueris, reputabitur ti-
bi in peccatum. * Si nolueris polliceri, 22
abſque peccato eris. * Quod autem ſemel 23
egreſſum eſt de labiis tuis, obſeruabis, &
facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo,
& propria voluntate & ore tuo locutus
es. * Ingreſſus vineam proximi tui, come- 24
de vuas quantum tibi placuerit; foras au-
tem ne efferas tecũ. * Si intraueris in ſe- 25
getem amici tui, franges ſpicas, & manu
conteres: falce autem non metes.

CAP. XXIIII.

‖ *Mat.* 5. *c.* 32. 19. *a.* 7. *Mar.* 10 *a.* 4.

SI ‖ acceperit homo vxorem, & habue-
rit eam, & non inuenerit gratiam an- 1
te oculos eius propter aliquam fœdita- A
tem: ſcribet libellum repudii, & dabit
in manu illius, & dimittet eam de domo
ſua. * Cumque egreſſa alterum maritum
duxerit, * & ille quoque oderit eam, de- 2
deritque ei libellum repudii, & dimiſerit 3
de domo ſua, vel certe mortuus fuerit:
* non poterit prior maritus recipere eam
in vxorem: quia polluta eſt, & abomina- 4
bilis facta eſt coram Domino: ne peccare
facias Terram tuam, quã Dominus Deus
tuus tradiderit tibi poſsidendam. * Cum
acceperit homo nuper vxorem, non pro- 5
cedet ad bellum, nec ei quippiam neceſ- B
ſitatis iniungetur publicæ, ſed vacabit
abſque culpa domi ſuæ, vt vno anno læ-
6 tetur cum vxore ſua. * Non accipiet loco
pignoris inferiorem & ſuperiorem mo-
lam: quia animam ſuam oppoſuit tibi.
7 * Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans
fratrem ſuum de filiis Iſrael, & vendito
eo acceperit pretium, interficietur, & au-
8 feres malum de medio tui. * Obſerua di-
ligenter ne incurras plagam lepræ, ſed fa-
cies quæcumque docuerint te ſacerdotes
Leuitici generis, iuxta id quod præcepi
9 eis, & imple ſolicitè. * ‖ Mementote quæ ‖ *Num.* 12 *c.* 10.
fecerit Dominus Deus veſter Mariæ in
10 via cùm egrederemini de Aegypto. * Cum
C repetes à proximo tuo rem aliquam,
quam debet tibi, non ingredieris domum
11 eius vt pignus auferas: * ſed ſtabis foris,
12 & ille tibi proferet quod habuerit. * ſin
autem pauper eſt, non pernoctabit apud
13 te pignus, * ſed ſtatim reddes ei ante ſo-
lis occaſum: vt dormiens in veſtimento
ſuo, benedicat tibi, & habeas iuſtitiam
14 coram Domino Deo tuo. * ‖ Non negabis ‖ *Leuit.* 19. *c.* 15. *Tob.* 4. *c.* 15.
mercedem indigentis, & pauperis fratris
tui, ſiue aduenæ, qui tecum moratur in
15 terra, & intra portas tuas eſt: * ſed ea-
dem die reddes ei pretium laboris ſui an-
te ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo
ſuſtentat animam ſuam: ne clamet contra
te ad Dominum, & reputetur tibi in pec-
16 catum. * ‖ Non occidentur patres pro fi- ‖ 4. *Reg.* 14. *b.* 6. 2. *Para.* 25. *a.* 4. *Ezec.* 18 *d.* 20.
liis, nec filii pro patribus, ſed vnuſquiſq;
17 pro peccato ſuo morietur. * Non peruer-
D tes iudicium aduenæ & pupilli, nec aufe-
18 res pignoris loco viduæ veſtimentũ. * Me-
mẽto quòd ſeruieris in Aegypto, & erue-
rit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco
19 præcipio tibi vt facias hanc rem. * Quan-
do meſſueris ſegetem in agro tuo, & obli-
tus manipulum reliqueris, non reuerte-
ris vt tollas illum; ſed aduenam, & pu-
pillum, & viduam auferre patieris, vt be-
nedicat tibi Dominus Deus tuus in omni
20 opere manuum tuarum. * Si fruges colle-
geris oliuarum, quidquid remanſerit in
arboribus, non reuerteris vt colligas: ſed
21 relinques aduenæ, pupillo, ac viduæ. * Si
vindemiaueris vineam tuam, non colliges
remanentes racemos, ſed cedent in vſus
22 aduenæ, pupilli, ac viduæ. * Memento
quod & tu ſeruieris in Aegypto, & idcir-
co præcipio tibi vt facias hanc rem.

CAP. XXV.

1 SI fuerit cauſa inter aliquos, & inter-
A pellauerint iudices: quem iuſtum eſ-
ſe perſpexerint, illi iuſtitiæ palmam da-
bunt: quem impium, condemnabunt
2 impietatis. * Sin autem eum qui pecca-
uit, dignum viderint plagis: proſternent,
& coram ſe facient verberari. Pro men- ‖ 2. *Cor.* 11. *f.* 24.
3 ſura peccati erit & plagarum modus: * ita
dumtaxat, ‖ vt quadragenarium nume- ‖ 1. *Cor.* 9. *b.* 9.
rum non excedant: ne fœdè laceratus an-
4 te oculos tuos abeat frater tuus. * ‖ Non 1. *Tim.* 5. *c.* 18.
ligabis os bouis terentis in area fruges
5 tuas. * ‖ Quando habitauerint fratres ſi- ‖ *Math.* 22. *c.* 24.
mul, & vnus ex eis abſque liberis mor-

Digitized by Google

Marc. 12 tuus fuerit, vxor defuncti non nubet al-
b. 19. teri: ſed accipiet eam frater eius, & ſuſci-
Luc. 20. tabit ſemen fratris ſui: * & primogenitũ 6
d. 28. ex ea filium nomine illius appellabit, vt B
non deleatur nomen eius ex Iſrael: * Sin 7
autem noluerit accipere vxorem fratris
ſui, quæ ex lege debetur, perget mulier ad
portam ciuitatis, & interpellabit maiores
‖ Ruth. natu, dicétq; : ‖ Non vult frater viri mei,
4. b. 5. ſuſcitare nomen fratris ſui in Iſrael: neç
me in coniugem ſumere.* Statimque ac- 8
cerſiri eum facient, & interrogabunt. Si
reſponderit: Nolo eam vxorem accipere:
* accedet mulier ad eum coram ſeniori- 9
bus, & tollet calceamẽtum de pede eius,
ſpuétque in faciem illius, & dicet: Sic C
fiet homini, qui non ædificat domum fra-
tris ſui. * Et vocabitur nomen illius in 10
Iſrael, Domus diſcalceati. * Si habuerint 11
inter ſe iurgium viri duo, & vnus contra
alterum rixari cœperit, voléñſque vxor
alterius eruere virum ſuum de manu
fortioris, miſeritque manum, & appre-
henderit verenda eius: * abſcides manum 12
illius, nec flectéris ſuper eam vlla miſeri-
cordia. * Non habebis in ſacculo diuerſa 13
pondera, maius & minus: * nec erit in do- 14
mo tua modius maior & minor. * pondus 15
habebis iuſtum & verum, & modius æ-
qualis & verus erit tibi: vt multo viuas
tempore ſuper Terram, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi. * abominatur 16
enim Dominus Deus tuus eum qui facit D
hæc, & auerſatur omnem iniuſtitiam.
‖ Exod. * ‖ Meméto quæ fecerit tibi Amalec in via 17
17. c. 8. quãdo egrediebaris ex Aegypto: * quomo- 18
do occurrerit tibi: & extremos agminis
tui, qui laſsi reſidebant, ceciderit, quando
tu eras fame & labore confectus, & non
timuerit Deũ. * Cùm ergo Dominus Deus 19
tuus dederit tibi requiem, & ſubiecerit
cunctas per circuitum nationes, in Terra,
quam tibi pollicitus eſt: delebis nomen
eius ſub cælo. Caue ne obliuiſcaris.

CAP. XXVI.

CVmque intraueris Terram, quam 1
Dominus Deus tuus tibi daturus A
eſt poſsidendam, & obtinueris eam
atque habitaueris in ea: * tolles de cun- 2
ctis frugibus tuis primitias, & pones in
cartallo, pergéſque ad locum, quem Do-
minus Deus tuus elegerit, vt ibi inuoce-
tur nomen eius: * accedéſque ad ſacerdo- 3
tem qui fuerit in diebus illis, & dices ad
eum: profiteor hodie coram Domino Deo
tuo, quòd ingreſſus ſum in Terram, pro
qua iurauit patribus noſtris, vt daret 4
eam nobis. * Suſcipiénſque ſacerdos car-
tallum de manu tua, ponet ante altare
Domini Dei tui: * & loquéris in conſpe- 5
ctu Domini Dei tui: Syrus perſequebatur
patrem meum, qui deſcendit in Aegyptũ,
& ibi peregrinatus eſt in paucíſsimo nu-
mero: creuitque in gentem magnam ac B
robuſtam & infinitæ multitudinis. * Af- 6
flixeruntque nos Aegyptii, & perſecuti
7 ſunt imponentes onera grauiſsima: * &
clamauimus ad Dominum Deum patrum
noſtrorum: qui exaudiuit nos, & reſpexit
humilitatem noſtram, & laborem, atque
8 anguſtiam: * & eduxit nos de Aegypto in
manu forti, & brachio extento, in ingenti
9 pauore, in ſignis atque portentis: * & in-
troduxit ad locum iſtum, & tradidit no-
10 bis terram lacte & melle manantem. * Et
idcirco nunc offero primitias frugum
Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et di-
mittes eas in conſpectu Domini Dei tui,
11 & adorato Domino Deo tuo. * Et epula-
beris in omnibus bonis, quæ Dominus
Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu
& Leuites, & aduena qui tecum eſt.
12 * Quando compleueris decimam cuncta-
C rum frugum tuarum, anno decimarum
tertio, dabis Leuitæ, & aduenæ, & pupil-
lo & viduæ, vt comedant intra portas
13 tuas, & ſaturentur: * loqueríſque in con-
ſpectu Domini Dei tui: Abſtuli quod ſan-
ctificatum eſt de domo mea, & ‖ dedi illud ‖ Sup.
Leuitæ & aduenæ, & pupillo ac viduæ, 14. d.
ſicut iuſsiſti mihi: non præteriui manda- 29.
14 ta tua, nec ſum oblitus imperii tui. * Non
comedi ex eis in luctu meo, nec ſeparaui
ea in qualibet immunditia, nec expendi
ex his quidquam in re funebri. Obediui
voci Domini Dei mei, & feci omnia ſicut
15 præcepiſti mihi. * ‖ Reſpice de ſanctuario ‖ Iſa. 63.
tuo, & de excelſo cælorum habitaculo, & d. 15.
benedic populo tuo Iſrael, & Terræ, quã Baruc.
D dediſti nobis, ſicut iuraſti patribus no- 2. d. 16.
16 ſtris, terræ lacte & melle manantí. * Ho-
die Dominus Deus tuus præcepit tibi vt
facias mandata hæc atque iudicia: & cu-
ſtodias & impleas ex toto corde tuo, &
17 ex tota anima tua. * ‖ Dominum elegiſti ‖ Sup. 7.
hodie, vt ſit tibi Deus, & ambules in viis a. 6.
eius, & cuſtodias ceremonias illius, &
mandata atque iudicia, & obedias eius
18 imperio. * & Dominus elegit te hodie, vt
ſis ei populus peculiaris, ſicut locutus eſt
tibi, & cuſtodias omnia præcepta illius:
19 * & faciat te excelſiorem cunctis genti-
bus quas creauit in laudem, & nomen, &
gloriam ſuam: vt ſit populus ſanctus Do-
mini Dei tui, ſicut locutus eſt.

CAP. XXVII.

1 PRæcepit autem Moyſes & ſeniores
A Iſrael, populo dicentes: Cuſtodite
omne mandatum quod præcipio vobis
2 hodie. * Cùmque tranſieritis Iordanem
in terram, quam Dominus Deus tuus da-
bit tibi, eriges ingentes lapides, & calce
3 leuigabis eos, * vt poſsis in eis ſcribere
omnia verba legis huius, Iordane tranſ-
miſſo: vt introeas Terram, quã Dominus
Deus tuus dabit tibi, terrã lacte & melle
manantem, ſicut iurauit patribus tuis.
4 * ‖ Quando ergo tranſieritis Iordanẽ, eri- ‖ Exod.
gite lapides, quos ego hodie præcipio vo- 20. d. 25
bis, in monte Hebal, & leuigabis eos cal- Ioſ. 8.
5 ce: * & ædificabis ibi altare Domino Deo f. 31.
B tuo, de lapidibus quos ferrũ non tetigit,
* & de

Digitized by Google

* & de ſaxis informibus & impolitis, & 6
offeres ſuper eo holocauſta Domino Deo
tuo.*& immolabis hoſtias pacificas, co- 7
medéſq; ibi, & epulaberis corã Domino
Deo tuo.* Et ſcribes ſuper lapides omnia 8
verba legis huius planè & lucidè. * Di- 9
xeruntque Moyſes & ſacerdotes Leuitici
generis ad omnem Iſraelem: Attende, &
audi Iſrael: hodie factus es populus Do-
mini Dei tui:* audies vocem eius, & fa- 10
cies mandata atq; iuſtitias, quas ego præ-
cipio tibi.* Præcepitq; Moyſes populo in 11
die illo, dicens:*Hi ſtabunt ad benedicen- 12
dum populo ſuper mõtem Garizim, Ior-
dane tranſmiſſo: Simeon, Leui, Iudas, Iſſa-
char, Ioſeph, & Beniamin. * Et è regione 13
iſti ſtabunt ad maledicendum in monte C
Hebal: Ruben, Gad, & Aſer, & Zabulon,
‖ Dan. Dan, & Nephthali * ‖ Et pronunciabunt 14
9.c.11. Leuitæ, dicéntque ad omnes viros Iſrael
excelſa voce:*Maledictus homo qui facit 15
ſculptile & conflatile, abominationẽ Do-
mini, opus manuum artificum, ponétque
illud in abſcondito. & reſpondebit omnis
populus, & dicet: Amen.* Maledictus qui 16
non honorat patrem ſuum, & matrem. &
dicet omnis populus: Amen. * Maledictus 17
qui transfert terminos proximi ſui. & di-
cet omnis populus: Amen. * Maledictus 18
qui errare facit cæcum in itinere. & di-
cet omnis populus: Amen. * Maledictus 19
qui peruertit iudicium aduenæ, pupilli,
& viduæ. & dicet omnis populus: Amen.
* Maledictus qui dormit cum vxore pa- 20
tris ſui, & reuelat operimentum lectuli D
eius. & dicet omnis populus: Amen.* Ma- 21
ledictus qui dormit cum omni iumento.
& dicet omnis populus: Amen. * Maledi- 22
ctus qui dormit cum ſorore ſua, filia pa-
tris ſui, vel matris ſuę. & dicet omnis po-
pulus: Amen.*Maledictus qui dormit cum 23
ſocru ſua. & dicet omnis populus: Amen.
* Maledictus qui clàm percuſſerit proxi- 24
mum ſuum. & dicet omnis populus: Amẽ.
* Maledictus qui accipit munera, vt per- 25
cutiat animam ſanguinis innocentis. &
dicet omnis populus: Amen. * Maledictus 26
qui non permanet in ſermonibus legis
huius, nec eos opere perficit. & dicet om-
nis populus: Amen.

CAP. XXVIII.

SI autem audieris vocem Domini Dei 1
tui, vt facias atque cuſtodias omnia A
mandata eius, quæ ego præcipio tibi
hodie, faciet te Dominus Deus tuus ex-
celſiorem cunctis gentibus, quæ verſan-
tur in terra.* Veniéntq; ſuper te vniuer- 2
ſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent te:
ſi tamen præcepta eius audieris.*Benedi- 3
ctus tu in ciuitate, & benedictus in agro.
* Benedictus fructus ventris tui, & fru- 4
ctus terræ tuæ, fructúſque iumentorum
tuorum, greges armentorum tuorum, &
caulæ ouium tuarum. * Benedicta horrea 5
tua, & benedictæ reliquiæ tuæ. * Benedi- 6
ctus eris tu ingrediens & egrediens.* Da- 7
bit Dominus inimicos tuos, qui conſur-
gunt aduerſum te, corruentes in conſpe-
ctu tuo: per vnam viam venient contra
8 te, & per ſeptẽ fugient à facie tua.*Emit-
tet Dominus benedictionem ſuper cella-
ria tua, & ſuper omnia opera manuum
tuarum: benedicétque tibi in terra, quam
9 acceperis. * Suſcitabit te Dominus ſibi in
populũ ſanctum, ſicut iurauit tibi: ſi cu-
ſtodieris mãdata Domini Dei tui, & am-
10 bulaueris in viis eius.*Videbúntq; omnes
B terrarũ populi quòd nomen Domini in-
uocatum ſit ſuper te, & timebunt te.
11 * Abundare te faciet Dominus omnibus
bonis, fructu vteri tui, & fructu iumento-
rum tuorũ, fructu terræ tuæ, quã iurauit
Dominus patribus tuis vt daret tibi.
12 *Aperiet Dominus theſaurũ ſuum opti-
mum, cælum, vt tribuat pluuiã terræ tuæ
in tempore ſuo: benedicétq; cunctis ope-
ribus manuũ tuarum. Et fœnerabis gen-
tibus multis, & ipſe à nullo fœnus acci-
13 pies.* Conſtituet te Dominus in caput, &
non in caudam: & eris ſemper ſuprà, &
non ſubter: ſi tamen audieris mãdata Do-
mini Dei tui quæ ego pręcipio tibi hodie,
14 & cuſtodieris & feceris,*ac non declina-
ueris ab eis, nec ad dextram, nec ad ſini-
ſtram, nec ſecutus fueris deos alienos, ne-
15 que colueris eos. * ‖ Quòd ſi audire no- ‖ Leui.
lueris vocem Domini Dei tui, vt cuſto- 26.b.14
dias, & facias omnia mandata eius & ce- Thren.
remonias, quas ego pręcipio tibi hodie, ve 2.f.17.
nient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, Malac.
16 & apprehẽdent te.* Maledictus eris in ci- 2.a.2
17 uitate, maledictus in agro. * Maledictum Baruc.
horreum tuũ, & maledictæ reliquiæ tuæ. 1.d.20
18 * Maledictus fructus vẽtris tui, & fructus
terræ tuæ, armẽta boum tuorum, & gre-
19 ges ouium tuarum. * Maledictus eris in-
20 grediens, & maledictus egrediens. * Mit-
tet Dominus ſuper te famem & eſuriem,
C & increpationẽ in omnia opera tua, quæ
tu facies: donec conterat te, & perdat ve-
lociter, propter adinuentiones tuas peſſi-
21 mas in quibus reliquiſti me. * Adiungat
tibi Dominus peſtilentiam, donec conſu-
mat te de terra, ad quam ingredieris poſ-
22 ſidendam.* Percutiat te Dominus egeſta-
te, febri & frigore, ardore & æſtu, & aere
corrupto ac rubigine, & perſequatur do-
23 nec pereas.*Sit cælum, quód ſupra te eſt,
24 æneum: & terra, quam calcas, ferrea.*Det
Dominus imbrẽ terræ tuæ puluerẽ, & de
cęlo deſcẽdat ſuper te cinis, donec cõtera-
25 ris.*Tradat te Dominus corruentem ante
hoſtes tuos. per vnã viam egrediaris con-
tra eos, & per ſeptem fugias, & diſperga-
26 ris per omnia regna terræ. * ſitq; cadauer
tuum in eſcam cunctis volatilibus cæli,
27 & beſtiis terræ, & nõ ſit qui abigat.*Per-
cutiat te Dominus vlcere Aegypti, & par-
tem corporis, per quã ſtercora egeruntur,
ſcabie quoque & prurigine: ita vt curari
28 nequeas.* Percutiat te Dominus amentia
29 & cęcitate ac furore mẽtis,* & palpes in

Digitized by Google

meridie ſicut palpare ſolet cæcus in te-
nebris,& non dirigas vias tuas. Omnique
tempore calumniam ſuſtineas, & oppri-
maris violentia,nec habeas qui liberet te.
* Vxorem accipias, & alius dormiat cum 30
ea. Domum ædifices, & nõ habites in ea.
Plantes vineã, & nõ vindemies eam.* Bos 31
tuus immoletur coram te,& nõ comedas D
ex eo. Aſinus tuus rapiatur in conſpectu
tuo,& non reddatur tibi. Oues tuæ den-
tur inimicis tuis, & non ſit qui te adiu-
uet. * Filij tui & filiæ tuæ tradantur al- 32
teri populo,videntibus oculis tuis, & de-
ficientibus ad cõſpectum eorum tota die,
& non ſit fortitudo in manu tua. * Fru- 33
ctus terræ tuæ, & omnes labores tuos,
comedat populus quem ignoras, & ſis
ſemper calumniam ſuſtinẽs, & oppreſſus
cunctis diebus,*& ſtupens ad terrorẽ eo- 34
rum quæ videbunt oculi tui. * Percutiat 35
te Dominus vlcere peſsimo in genibus &
in ſuris,ſanarique non poſsis à planta pe-
dis vſque ad verticem tuum. * Ducet te 36
Dominus, & regem tuum, quem conſti-
tueris ſuper te, in gentem, quam ignoras
tu & patres tui:& ſeruies ibi diis alienis,
ligno,& lapidi. *Et eris perditus in pro- 37
uerbium ac fabulam omnibus populis,ad
‖ Mich. 6.d.15 Aggai 1.b.16.
quos te introduxerit Dominus. * ‖ Se- 38
mentem multam iacies in terram,& mo-
dicum congregabis:quia locuſtæ deuora-
bunt omnia. * Vineam plantabis, & fo- 39
dies:& vinum non bibes, nec colliges ex
ea quippiã:quoniã vaſtabitur vermibus.
* Oliuas habebis in omnibus terminis 40
tuis,& non vngẽris oleo:quia defluent,&
peribunt. * Filios generabis & filias, & 41
non frueris eis,quoniam ducentur in ca-
ptiuitatem.* Omnes arbores tuas & fru- 42
ges terræ tuę rubigo conſumet.*Aduena, 43
qui tecum verſatur in terra, aſcendet ſu- E
per te,eritque ſublimior: tu autem de-
ſcendes,& eris inferior. * Ipſe fœnerabit 44
tibi,& tu non fœnerabis ei. Ipſe erit in
caput,& tu eris in caudam. * Et venient 45
ſuper te omnes maledictiones iſtæ, &
perſequentes apprehendent te,donec in-
tereas:quia non audiſti vocem Domini
Dei tui,nec ſeruaſti mandata eius & ce-
remonias, quas præcepit tibi.* Et erunt 46
in te ſigna atque prodigia, & in ſemine
tuo vſque in ſempiternum:* eo quòd non 47
ſeruieris Domino Deo tuo in gaudio,cor-
diſq; lætitia,propter rerum omniũ abun-
dantiam:* ſeruies inimico tuo,quem im- 48
mittet tibi Dominus, in fame, & ſiti,&
nuditate. & omni penuria: & ponet iugũ
ferreum ſuper ceruicem tuam, donec te
cõterat.* Adducet Dominus ſuper te Gẽ- 49
tem de longinquo,& de extremis terrę fi-
nibus, in ſimilitudinem aquilæ volantis
cũ impetu:cuius linguam intelligere non
poſsis:* Gentẽ procaciſsimã,quæ non de- 50
ferat ſeni,nec miſereatur paruuli,*& de- 51
uoret fructũ iumentorum tuorũ, ac fru-
ges Terræ tuæ;donec intereas,& non re-
linquat tibi triticum,vinum,& oleũ, ar-
mẽta boum, & greges ouiũ:donec te di-
52 ſperdat,*& cõterat in cũctis vrbibus tuis,
& deſtruantur muri tui firmi atq; ſubli-
mes,in quibus habebas fiduciam in omni
Terra tua.‖Obſideberis intra portas tuas
‖ Baruch 2.a.2. Thren. 4.b.10.
F in omni terra tua, quã dabit tibi Domi-
53 nus Deus tuus: * & comedes fructũ vteri
tui,& carnes filiorum tuorũ & filiarum
tuarum quas dederit tibi Dominus Deus
tuus, in anguſtia & vaſtitate qua oppri-
54 met te hoſtis tuus. * Homo delicatus in
te, & luxurioſus valde, inuidebit fratri
55 ſuo,& vxori, quæ cubat in ſinu ſuo, * ne
det eis de carnibus filiorum ſuorum,quas
comedet: eo quòd nihil aliud habeat in
obſidione & penuria, qua vaſtauerint te
56 inimici tui intra omnes portas tuas.*Te-
nera mulier & delicata,quæ ſuper terram
ingredi non valebat,nec pedis veſtigium
figere,propter mollitiẽ & teneritudinem
nimiam, inuidebit viro ſuo,qui cubat in
57 ſinu eius,ſuper filij & filiæ carnibus,* &
illuuie ſecundarum, quæ egrediuntur de
medio feminum eius, & ſuper liberis qui
eadem hora nati ſunt.comedent enim eos
clam propter rerum omnium penuriam
in obſidione & vaſtitate,qua opprimet te
58 inimicus tuus intra portas tuas. * Niſi
cuſtodieris & feceris omnia verba legis
huius quæ ſcripta ſunt in hoc volumine,
& timueris nomen eius glorioſum & ter-
ribile, hoc eſt, Dominum Deum tuum:
59 * augebit Dominus plagas tuas,& plagas
ſeminis tui,plagas magnas & perſeuerã-
60 tes,infirmitates peſſimas & perpetuas.*Et
G conuertet in te omnes afflictiones Aegy-
61 pti,quas timuiſti,& adhærebũt tibi.* In-
ſuper & vniuerſos languores, & plagas,
quæ non ſunt ſcriptæ in volumine legis
huius,inducet Dominus ſuper te, donec
62 te conterat: * & remanebitis pauci nu-
mero,qui priùs eratis ſicut aſtra cæli præ
multitudine,quoniam non audiſti vocem
63 Domini Dei tui. * Et ſicut antè lætatus
eſt Dominus ſuper vos, bene vobis fa-
ciens,vóſque multiplicans: ſic lætabitur
diſperdens vos atque ſubuertens, vt au-
feramini de Terra, ad quam ingredieris
64 poſsidendam. *Diſperget te Dominus in
omnes populos,à ſummitate terræ vſque
ad terminos eius: & ſeruies ibi diis alie-
nis,quos & tu ignoras & patres tui,lignis
65 & lapidibus.* In gentibus quoque illis
non quieſces, neque erit requies veſtigio
pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi
cor pauidum,& deficiẽtes oculos,& ani-
66 mam conſumptam mœrore: * Et erit vi-
ta tua quaſi pendens ante te. Timebis no-
67 cte & die,& non credes vitæ tuæ.* Manè
dices: Quis mihi det veſperum? & veſpe-
re: Quis mihi det manè? propter cordis
tui formidinem, qua terreberis, & pro-
68 pter ea, quæ tuis videbis oculis. * Redu-
cet te Dominus claſsibus in Aegyptũ per
viam de qua dixit tibi vt eam ampliùs nõ
videres

videres. Ibi venderis inimicis tuis in ſer-
uos & ancillas,& non erit qui emat.

CAP. XXIX.

HAec ſunt verba fœderis, quod præ- 1
cepit Dominus Moyſi vt feriret A
cum filiis Iſrael in Terra Moab: præ-
ter illud fœdus, quod cum eis pepigit in
Horeb. * Vocauitque Moyſes omnem Iſ- 2
‖ Exod. rael,& dixit ad eos:‖ Vos vidiſtis vniuer-
19. a. 4. ſa, quæ fecit Dominus coram vobis in
Terra Aegypti Pharaoni,& omnibus ſer-
uis eius,vniuerſæque terræ illius.* tenta- 3
tiones magnas, quas viderunt oculi tui,
ſigna illa,portentaq; ingentia, & nõ de- 4
dit vobis Dominus cor intelligẽs,& ocu-
los videntes,& aures quæ poſſunt audire,
‖ Sup. 8. vſque in præſentem diem. * ‖ Adduxit 5
a. 2. vos quadraginta annis per deſertum:non
ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec cal-
ceamenta pedum veſtrorum vetuſtate
conſumpta ſunt.*Panem non comediſtis, 6
vinum & ſiceram non bibiſtis, vt ſci-
retis quia ego ſum Dominus Deus ve-
‖ Sup. 3. ſter.*Et veniſtis ad hunc locum: ‖ egreſ- 7
a. 1. ſuſque eſt Sehon rex Heſebon, & Og rex
Baſan, occurrentes nobis ad pugnam.Et
percuſſimus eos, * & tulimus terram eo- 8
rum, ac tradidimus poſſidendam Ruben B
& Gad,& dimidiæ tribui Manaſſe. * Cu- 9
ſtodite ergo verba pacti huius,& implete
ea: vt intelligatis vniuerſa quæ facitis.
* Vos ſtatis hodie cuncti coram Domino 10
Deo veſtro, principes veſtri,& tribus, ac
maiores natu,atque doctores, omnis po-
pulus Iſrael,* liberi & vxores veſtræ, & 11
aduena qui tecũ moratur in caſtris,exce-
ptis lignorum cæſoribus,& his qui com-
portant aquas:* vt trãſeas in fœdere Do- 12
mini Dei tui,& in iureiurando quod ho-
die Dominus Deus tuus percutit tecum:
*vt ſuſcitet te ſibi in populum,& ipſe ſit 13
Deus tuus, ſicut locutus eſt tibi,& ſicut
iurauit patribus tuis,Abraham, Iſaac, &
Iacob. * Nec vobis ſolis ego hoc fœdus 14
ferio, & hæc iuramenta confirmo, * ſed 15
cunctis præſentibus & abſentibus. * Vos 16
enim noſtis quo modo habitauerimus in
Terra Aegypti, & quo modo trãſierimus C
per medium nationum, quas tranſeun-
tes * vidiſtis abominationes & ſordes, id 17
eſt,idola eorum, lignum & lapidem, ar-
gẽtum & aurum,quæ colebant.* Ne for- 18
te ſit inter vos vir aut mulier,familia aut
tribus,cuius cor auerſum eſt hodie à Do-
mino Deo noſtro: vt vadat & ſeruiat diis
illarum Gentium: & ſit inter vos radix
germinans fel & amaritudinem. * Cum- 19
que audierit verba iuramenti huius, be-
nedicat ſibi in corde ſuo,dicens: Pax erit
mihi, & ambulabo in prauitate cordis
mei: & abſumat ebria ſitientem,*& Do- 20
minus non ignoſcat ei: ſed tunc quàm
maximè furor eius fumet, & zelus con-
tra hominem illum,& ſedeant ſuper eum
omnia maledicta,quæ ſcripta ſunt in hoc
volumine: & deleat Dominus nomen
21 eius ſub cælo,* & conſumat eum in per-
ditionem ex omnibus tribubus Iſrael,
iuxta maledictiones, quæ in Libro legis
22 huius ac fœderis continentur.* Dicétque
ſequens generatio, & filij qui naſcentur
deinceps, & peregrini, qui de longè ve-
nerint, videntes plagas Terræ illius, &
D infirmitates, quibus eam afflixerit Do-
23 minus,* ſulphure & ſalis ardore combu-
rens,ita vt vltrà non ſeratur, nec virens
quippiam germinet,in exemplum ‖ ſub- ‖ Gen.
uerſionis Sodomæ & Gomorrhæ, Ada- 19. e. 24.
mæ & Seboim, quas ſubuertit Dominus
24 in ira & furore ſuo. * Et dicent omnes
Gentes: ‖ Quare ſic fecit Dominus Ter- ‖ 3. Reg.
ræ huic? quæ eſt hæc ira furoris eius im- 9. b. 8.
25 menſa? * Et reſpondebunt: Quia dereli- Iere. 22.
querunt pactum Domini, quod pepigit b. 5.
cum patribus eorum, quando eduxit eos
26 de terra Aegypti: * & ſeruierunt diis
alienis,& adorauerunt eos, quos neſcie-
bant, & quibus non fuerant attributi:
27 * Idcirco iratus eſt furor Domini contra
Terrã iſtã, vt induceret ſuper eam omnia
maledicta, quæ in hoc volumine ſcripta
28 ſunt: * & eiecit eos de terra ſua in ira &
in furore, & in indignatione maxima,
proiecitque in terrã alienam, ſicut hodie
29 comprobatur.* Abſcondita,Domino Deo
noſtro:quæ manifeſta ſunt, nobis & filiis
noſtris vſque in ſempiternum, vt facia-
mus vniuerſa verba legis huius.

CAP XXX.

1 CVm ergo venerint ſuper te omnes
A ſermones iſti, benedictio, ſiue ma-
ledictio, quam propoſui in conſpectu
tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in
vniuerſis gentibus, in quas diſperſerit te
2 Dominus Deus tuus, * & reuerſus fueris
ad eum, & obedieris eius imperiis, ſicut
ego hodie præcipio tibi,cum filiis tuis,in
3 toto corde tuo,& in tota anima tua:* re-
ducet Dominus Deus tuus captiuitatem
tuam,ac miſerebitur tui, & rurſum con-
gregabit te de cunctis populis, in quos te
4 ante diſperſit. * Si ad cardines cæli fue-
ris diſsipatus, inde te retrahet Dominus
5 Deus tuus, * & ‖ aſſumet,atque introdu- ‖ 2. Ma-
cet in Terram, quam poſſederunt patres chab. 1.
tui,& obtinebis eam & benedicens tibi, f. 29.
B maioris numeri te eſſe faciet quàm fue-
6 runt patres tui. * Circumcidet Dominus
Deus tuus cor tuum, & cor ſeminis tui:
vt diligas Dominum Deum tuum in toto
corde tuo, & in tota anima tua, vt poſ-
7 ſis viuere. * Omnes autem maledictiones
has conuertet ſuper inimicos tuos,& eos
8 qui oderunt te & perſequuntur.* Tu au-
tem reuertéris, & audies vocem Domini
Dei tui:faciéſque vniuerſa mandata quæ
9 ego præcipio tibi hodie: * & abundare te
faciet Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum,in ſobole vte-
ri tui, & in fructu iumentorum tuorum,
in vbertate terræ tuæ,& in rerũ omnium
largitate. Reuertetur enim Dominus, vt

Digitized by Google

gaudeat ſuper te in omnibus bonis,ſicut
gauiſus eſt in patribus tuis:* ſi tamen au- 10
dieris vocem Domini Dei tui , & cuſto-
dieris præcepta eius & ceremonias , quæ C
in hac lege conſcripta ſunt,& reuertaris
ad Dominum Deum tuum in toto cor-
de tuo,& in tota anima tua.*Mandatum 11
hoc , quod ego præcipio tibi hodie , non
ſupra te eſt,neque procul poſitum , * nec 12
‖ Rom. 10.b.6.
in cælo ſitum , vt poſsis dicere : ‖ Quis
noſtrûm valet ad cælum aſcendere , vt
deferat illud ad nos , & audiamus atque
opere compleamus ? * Neque trans mare 13
poſitum:vt cauſeris,& dicas:Quis ex no-
bis poterit transfretare mare, & illud ad
nos vſque deferre : vt poſsimus audire &
facere quod præceptum eſt ? * Sed iuxta 14
te eſt ſermo valde in ore tuo,& in corde
tuo,vt facias illum:*Conſidera quòd ho- 15
die propoſuerim in conſpectu tuo vitam
& bonum,& econtrario mortem & ma-
lum: * vt diligas Dominum Deum tuum, 16
& ambules in viis eius,& cuſtodias man-
data illius ac ceremonias atq; iudicia : & D
viuas,atque multiplicet te, benedicátque
tibi in Terra , ad quam ingrediéris poſsi-
dendam. * Si autem auerſum fuerit cor 17
tuum , & audire nolueris , atque errore
deceptus adoraueris deos alienos, & ſer-
uieris eis : * prædico tibi hodie quòd pe- 18
reas,& paruo tempore moréris in Terra,
ad quam, Iordane transmiſſo , ingredie-
ris poſsidendam. * Teſtes inuoco hodie 19
cælum & terram,quòd propoſuerim vo-
bis vitam & mortem , benedictionem &
maledictionem.Elige ergo vitam,vt & tu
viuas,& ſemen tuum:* & diligas Domi- 20
num Deum tuum , atque obedias voci
eius , & illi adhæreas (ipſe eſt enim vita
tua,& longitudo dierum tuorum) vt ha-
bites in Terra, pro qua iurauit Dominus
patribus tuis,Abraham,Iſaac,& Iacob,vt
daret eam illis.

CAP. XXXI.

ABiit itaque Moyſes , & locutus eſt 1
omnia verba hæc ad vniuerſum Iſ- A
rael,* & dixit ad eos:Centum viginti an- 2
norum ſum hodie, nō poſſum vltrà egre-
di, & ingredi , præſertim cùm & Domi-
‖ Sup.3.d.21. Num.27.c.13
nus dixerit mihi: ‖ Non tranſibis Iorda-
nem iſtum. * Dominus ergo Deus tuus 3
tranſibit ante te.ipſe delebit omnes gen-
tes has in cōſpectu tuo, & poſsidebis eas:
& Ioſue iſte tranſibit ante te:ſicut locu-
tus eſt Dominus.*Faciétque Dominus eis 4
‖ Num. 21.c.24
‖ ſicut fecit Sehon & Og regibus Amor-
rhæorū,& terræ eorum , delebitque eos.
* Cùm ergo & hos tradiderit vobis,ſimi- 5
‖ Sup.7.a.2.
liter facietis eis ſicut præcepi vobis.*‖Vi- 6
riliter agite, & confortamini : nolite ti- B
mere,nec paueatis ad cōſpectum eorum:
quia Dominus Deus tuus ipſe eſt ductor
‖ Ioſ.1.b.6.
tuus,& non dimittet,nec derelinquet te.
*Vocauitque Moyſes Ioſue,& dixit ei co- 7
‖ 3.Reg. 2.a.2.
ram omni Iſrael : ‖ Confortare , & eſto
robuſtus : tu enim introduces populum
iſtum in Terram , quam daturum ſe pa-
tribus eorum iurauit Dominus,& tu eam
8 ſorte diuides. * Et Dominus qui ductor
eſt veſter, ipſe erit tecum : non dimittet,
nec derelinquet te : noli timere, nec pa-
9 ueas.* Scripſit itaque Moyſes legem hāc,
& tradidit eam ſacerdotibus filiis Leui,
qui portabant arcam fœderis Domini,&
10 cunctis ſenioribus Iſrael. * Præcepítque
C eis,dicēs:Poſt ſeptem annos, anno remiſ-
ſionis , in ſolemnitate tabernaculorum,
11 *conuenientibus cunctis ex Iſrael, vt ap-
pareant in conſpectu Domini Dei tui in
loco quem elegerit Dominus,leges verba
legis huius coram omni Iſrael, audienti-
12 bus eis,*& in vnum omni populo cōgre-
gato , tam viris quàm mulieribus , par-
uulis , & aduenis , qui ſunt intra portas
tuas:vt audientes diſcant, & timeāt Do-
minum Deum veſtrum, & cuſtodiāt,im-
pleántque omnes ſermones legis huius.
13 * filij quoque eorum qui nunc ignorant,
vt audire poſsint , & timeant Dominum
Deum ſuum cunctis diebus quibus ver-
ſantur in Terra , ad quam vos , Iordane
14 tranſmiſſo, pergitis obtinendam. * Et ait
Dominus ad Moyſen : Ecce propè ſunt
D dies mortis tuæ : voca Ioſue , & ſtate in
tabernaculo teſtimonij, vt præcipiam ei.
Abierunt ergo Moyſes & Ioſue, & ſtete-
15 rūt in tabernaculo teſtimonij:*apparuít-
que Dominus ibi in columna nubis, quæ
16 ſtetit in introitu tabernaculi. * Dixítque
Dominus ad Moyſen : Ecce tu dormies
cum patribus tuis , & populus iſte con-
ſurgens fornicabitur poſt deos alienos in
Terra,ad quā ingreditur vt habitet in ea:*
ibi derelinquet me, & irritum faciet fœ-
17 dus,quod pepigi cū eo. * Et iraſcetur fu-
ror meus contra eum in die illo:& dere-
linquā eum,& abſcondam faciem meam
ab eo,& erit in deuorationem:inuenient
eum omnia mala & afflictiones,ita vt di-
cat in illo die:Verè quia nō eſt Deus me-
18 cum,inuenerunt me hæc mala.* Ego au-
E tem abſcondam, & celabo faciem meam
in die illo,propter omnia mala,quę fecit,
19 quia ſecutus eſt deos alienos.* Nunc ita-
que ſcribite vobis canticum iſtud, & do-
cete filios Iſrael : vt memoriter teneāt,&
ore decantent , & ſit mihi carmen iſtud
20 pro teſtimonio inter filios Iſrael.*Intro-
ducam enim eum in Terram,pro qua iu-
raui patribus eius,lacte & melle manan-
té.Cumque comederint,& ſaturati craſ-
ſique fuerint, auertētur ad deos alienos,
& ſeruient eis:detrahentq; mihi, & irri-
21 tum facient pactum meum. * Poſtquam
inuenerint eum mala multa & afflictio-
nes, reſpōdebit ei canticum iſtud pro te-
F ſtimonio , quod nulla delebit obliuio ex
ore ſeminis ſui. Scio enim cogitationes
eius,quę facturus ſit hodie,antequam in-
troducam eum in Terram, quam ei pol-
22 licitus ſum.* Scripſit ergo Moyſes canti-
23 cum,& docuit filios Iſrael.*Præcepítque
Domi

Digitized by Google

Dominus Ioſue filio Nun,& ait:Confor-
tare, & eſto robuſtus:tu enim introduces
filios Iſrael in Terram , quam pollicitus
ſum , & ego ero tecum.* Poſtquam ergo 24
ſcripſit Moyſes verba legis huius in vo-
lumine,atque compleuit: * præcepit Le- 25
uitis , qui portabant arcam fœderis Do-
mini,dicens : * Tollite librum iſtum , & 26
ponite cũ in latere arcæ fœderis Domi- G
ni Dei veſtri : vt ſit ibi contra te in teſti-
monium. * Ego enim ſcio contentionem 27
tuam,& ceruicem tuam duriſsimam.Ad-
huc viuente me & ingrediente vobiſcum,
ſemper contentioſè egiſtis contra Domi-
num:quanto magis cùm mortuus fuero?
* Congregate ad me omnes maiores natu 28
per tribus veſtras, atque doctores, & lo-
quar audientibus eis ſermones iſtos , &
inuocabo contra eos cælum & terram.
* Noui enim quòd poſt mortem meam 29
iniquè agetis, & declinabitis citò de via,
quam præcepi vobis : & occurrent vobis
mala in extremo tempore , quando fece-
ritis malum in conſpectu Domini,vt irri-
tetis eum per opera manuum veſtrarum.
* Locutus eſt ergo Moyſes,audiente vni- 30
uerſo cœtu Iſrael, verba carminis huius,
& ad finem vſque compleuit.

CAP. XXXII.

AVdite cæli,quæ loquor, audiat terra 1
verba oris mei. A
* Concreſcat vt pluuia doctrina mea, 2
fluat vt ros eloquium meum,quaſi imber
ſuper herbam , & quaſi ſtillæ ſuper gra-
mina.
* Quia nomen Domini inuocabo:date 3
magnificentiam Deo noſtro.
* Dei perfecta ſunt opera,& omnes viæ 4
eius iudicia : Deus fidelis, & abſque vlla
iniquitate,iuſtus & rectus.
* Peccauerunt ei , & non filij eius in 5
ſordibus generatio praua atque peruerſa.
*Hæccine reddis Domino popule ſtulte 6
& inſipiens ? nunquid non ipſe eſt pater
tu⁹,qui poſſedit te,& fecit,& creauit te?
‖ Is'.8. 4.6. * ‖ Memento dierum antiquorum,co- 7
gita generationes ſingulas:interroga pa-
trem tuum,& annunciabit tibi ; maiores
tuos,& dicent tibi.
* Quando diuidebat Altiſsimus gentes: 8
quando ſeparabat filios Adam, conſtituit B
terminos populorum iuxta numerum fi-
liorum Iſrael.
* Pars autem Domini,populus eius:Ia- 9
cob funiculus hereditatis eius.
* Inuenit eum in terra deſerta, in loco 10
horroris,& vaſtæ ſolitudinis : circumdu-
xit eum , & docuit : & cuſtodiuit quaſi
pupillam oculi ſui.
* Sicut aquila prouocans ad volandum 11
pullos ſuos,& ſuper eas volitans, expan-
dit alas ſuas,& aſſumpſit eum,atque por-
tauit in humeris ſuis.
*Dominus ſolus dux eius fuit : & non 12
erat cum eo Deus alienus.
* Cõſtituit eum ſuper excelſam terram: 13
vt comederet fructus agrorum,vt ſugeret
mel de petra,oleúmq; de ſaxo duriſsimo.
14 * Butyrum de armẽto,& lac de ouibus
C cum adipe agnorum,& arietum filiorum
Baſan : & hircos cum medulla tritici, &
ſanguinem vuæ biberet meraciſsimum.
15 * Incraſſatus eſt dilectus,& recalcitra-
uit : incraſſatus , impinguatus,dilatatus,
dereliquit Deum factorem ſuum , & re-
ceſsit à Deo ſalutari ſuo.
16 * Prouocauerunt eum in diis alienis,&
in abominationibus ad iracundiam con-
citauerunt.
17 *Immolauerunt dæmoniis & non Deo,
diis quos ignorabant : noui recentéſque
venerunt,quos non coluerunt patres eo-
rum.
18 * Deum qui te genuit dereliquiſti , &
oblitus es Domini creatoris tui.
19 * Vidit Dominus , & ad iracundiam
concitatus eſt : quia prouocauerunt eum
filij ſui & filiæ.
20 * Et ait : Abſcondam faciem meam ab
eis,& conſiderabo nouiſsima eorũ:gene-
ratio enim peruerſa eſt,& infideles filij.
21 * Ipſi me prouocauerunt in eo qui
non erat Deus , & irritauerunt in vani-
tatibus ſuis : & ‖ ego prouocabo eos in ‖ Rom.
D eo qui non eſt populus,& in gente ſtulta 10.d.19
irritabo illos. 1 rem.
22 * Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & 15. .14
ardebit vſque ad inferni nouiſsima : de-
uorabitque terram cum germine ſuo , &
montium fundamenta comburet.
23 * Congregabo ſuper eos mala,& ſagit-
tas meas complebo in eis.
24 *Conſumentur fame,& deuorabunt eos
aues morſu amariſsimo:dentes beſtiarum
immittam in eos, cum furore trahẽtium
ſuper terram,atque ſerpentium.
25 * Foris vaſtabit eos gladius,& intus pa-
uor,iuuenem ſimul ac virginem , lacten-
tem cum homine ſene.
26 * Dixi:Vbinam ſunt?ceſſare faciam ex
hominibus memoriam eorum.
27 * Sed propter iram inimicorum diſtuli:
ne forte ſuperbirent hoſtes eorum, & di-
cerent:Manus noſtra excelſa,& non Do-
minus,fecit hæc omnia.
28 * Gens abſque conſilio eſt,& ſine pru-
dentia.
29 * ‖Vtinam ſaperent,& intelligerent,ac ‖ Ierem.
nouiſsima prouiderent. 9.c.12.
30 * Quo modo perſequatur vnus mille,&
duo fugẽt decem millia?nonne ideo,quia
Deus ſuus vendidit eos,& Dominus con-
E cluſit illos?
31 * Non enim eſt Deus noſter vt dij eo-
rum:& inimici noſtri ſunt iudices.
32 * De vinea Sodomorum, vinea eorum,
& de ſuburbanis Gomorrhæ:vua eorum
vua fellis,& botri amariſsimi.
33 * Fel draconum vinum eorum,& vene-
num aſpidum inſanabile.
34 * Nonne hæc condita ſunt apud me,&
ſignata in theſauris meis?

Digitized by Google

Eccli. * ‖ Mea eſt vltio, & ego retribuam in 35
28 a. 1. tēpore, vt labatur pes eorū: iuxta eſt dies
Rom. 12 perditionis, & adeſſe feſtinant tempora.
d. 19. * Iudicabit Dominus populum ſuum, 36
Heb. 10. & in ſeruis ſuis miſerebitur: videbit quod
f. 30. infirmata ſit manus, & clauſi quoque de-
‖ Iere. fecerunt, reſiduique conſumpti ſunt.
2. f. 28. * Et dicet: ‖ Vbi ſunt dij eorum, in qui- 37
bus habebant fiduciam?
* De quorum victimis comedebant adi- 38
pes, & bibebant vinum libaminum: ſur- F
gant, & opitulentur vobis, & in neceſſi-
tate vos protegant.
‖ 1. Reg. * ‖ Videte quod ego ſim ſolus, & non 39
2. a. 6. ſit alius Deus præter me: ego occidam,
Tob. 13. & ego viuere faciam: percutiam, & ego
a. 2. ſanabo, ‖ & non eſt qui de manu mea
Sap. 16. poſſit eruere.
b. 13. * Leuabo ad cælum manum meam, & 40
‖ Iob. 10 dicam: Viuo ego in æternum.
b. 7. * Si acuero vt fulgur gladium meum, 41
& arripuerit iudicium manus mea: red-
dam vltionem hoſtibus meis, & his qui
oderunt me retribuam.
* Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & 42
gladius meus deuorabit carnes, de cruore
occiſorum, & de captiuitate, nudati ini-
micorum capitis.
‖ 2. Mac * ‖ Laudate gentes populum eius, quia 43
7. b. 6. ſanguinem ſeruorum ſuorum vlciſcetur:
& vindictam retribuet in hoſtes eorum,
& propitius erit terræ populi ſui.
* Venit ergo Moyſes, & locutus eſt o- 44
mnia verba cantici huius in auribus po- G
puli, ipſe & Ioſue filius Nun.
* Compleuitque omnes ſermones iſtos, 45
loquens ad vniuerſum Iſrael. * & dixit ad 46
eos: Ponite corda veſtra in omnia verba,
quæ ego teſtificor vobis hodie: vt mande-
tis ea filiis veſtris cuſtodire & facere, &
implere vniuerſa quæ ſcripta ſunt legis
huius: * quia non incaſſum præcepta ſunt 47
vobis, ſed vt ſinguli in eis viuerent: quæ
facientes longo perſeueretis tempore in
Terra, ad quam, Iordane trāſmiſſo, ingre-
dimini poſſidēdam. * Locutuſque eſt Do- 48
minus ad Moyſen in eadem die, dicens:
* Aſcende in montem iſtum Abarim, id 49
eſt, tranſituum, in montem Nebo, qui eſt
in Terra Moab contra Iericho: & vide
Terram Chanaan, quam ego tradam filiis
Iſrael obtinendam, & morere in monte.
* Quem conſcendens iungeris populis 50
‖ Num. tuis, ‖ ſicut mortuus eſt Aaron frater
27. c. 13. tuus in monte Hor, & appoſitus populis
& 20. ſuis: * ‖ quia præuaricati eſtis contra me, 51
d. 26. in medio filiorum Iſrael, ad Aquas con-
‖ Num tradictionis in Cades deſerti Sin: & non
20. a. 4. ſanctificaſtis me inter filios Iſrael. * Econ- 52
& 27. tra videbis terram, & non ingredieris in
c. 14. eam, quam ego dabo filiis Iſrael.

CAP. XXXIII.

HAec eſt benedictio, qua benedixit 1
Moyſes, homo Dei, filiis Iſrael an- A
te mortem ſuam.
2 * Et ait: Dominus de Sinai venit, & de
Seir ortus eſt nobis: apparuit de monte
Pharan, & cum eo ſanctorum millia. In
dextera eius ignea lex.
3 * Dilexit populos, ‖ omnes ſancti in ‖ Sap. 3.
manu illius ſunt: & qui appropinquant a. 1.
pedibus eius, accipient de doctrina illius.
4 * Legem præcepit nobis Moyſes, here-
ditatem multitudinis Iacob.
5 * Erit apud rectiſſimum rex, congrega-
tis principibus populi cum tribubus Iſ-
rael.
6 * Viuat Ruben, & non moriatur, & ſit
paruus in numero.
7 * Hæc eſt Iudæ benedictio: Audi Do-
B mine vocem Iudæ, & ad populum ſuum
introduc eum: manus eis pugnabunt pro
eo, & adiutor illius contra aduerſarios
eius erit.
8 * Leui quoque ait: Perfectio tua, &
doctrina tua viro ſancto tuo, quem pro-
baſti in tentatione, & iudicaſti ad Aquas
9 contradictionis. * Qui dixit patri ſuo,
& matri ſuæ: Neſcio vos; & fra-
tribus ſuis: Ignoro vos: & neſcierunt
filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium
tuum, & pactum tuum ſeruauerunt,
10 * iudicia tua ô Iacob, & legem tuam
ô Iſrael: ponent thymiama in furore
tuo, & holocauſtum ſuper altare
tuum.
11 * Benedic Domine fortitudini eius, &
opera manuum illius ſuſcipe. Percute
dorſa inimicorum eius: & qui oderunt
eum, non conſurgant.
12 * Et Benjamin ait: Amantiſſimus Do-
mini habitabit confidenter in eo: quaſi in
thalamo tota die morabitur, & inter hu-
meros illius requieſcet.
13 * Ioſeph quoque ait: De benedictio-
C ne Domini terra eius, de pomis cæli, &
14 rore, atque abyſſo ſubiacente. * De po-
15 mis fructuum ſolis ac lunæ. * de vertice
antiquorum montium, de pomis collium
16 æternorum: * & de frugibus terræ, &
de plenitudine eius. Benedictio illius
‖ qui apparuit in rubo, veniat ſuper ca- ‖ Exod.
put Ioſeph, & ſuper verticem nazaræi 3. a. 2.
17 inter fratres ſuos. * Quaſi primogeniti
tauri pulchritudo eius, cornua rhinoce-
rotis cornua illius: in ipſis ventilabit
Gentes vſque ad terminos terræ. hæ ſunt
multitudines Ephraim: & hæc millia
Manaſſe.
18 * Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in
exitu tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis.
19 * Populos vocabunt ad montem: ibi im-
molabunt victimas iuſtitiæ. Qui inunda-
tionem maris quaſi lac ſugent, & theſau-
ros abſconditos arenarum.
20 * Et Gad ait: Benedictus in latitudine
Gad: quaſi leo requieuit, cepitque bra-
21 chium & verticem. * Et vidit principa-
tum ſuum, quod in parte ſua doctor eſſet
repoſitus: qui fuit cum principibus
popu

Digitized by Google

populi,& fecit iuſtitias Domini, & iudi-
cium ſuum cum Iſrael.
* Dan quoque ait: Dan catulus leonis, 22
fluet largiter de Baſan, D
* Et Nephthali dixit: Nephthali abun- 23
dantia perfruetur, & plenus erit benedi-
ctionibus Domini: mare & meridiem poſ-
ſidebit.
* Aſer quoque ait: Benedictus in filiis 24
Aſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat
in oleo pedem ſuum. * Ferrum & æs cal- 25
ceamentũ eius. Sicut dies iuuentutis tuæ,
ita & ſenectus tua. * Non eſt Deus alius 26
vt Deus rectiſsimi: aſcenſor cæli auxilia-
tor tuus. Magnificentia eius diſcurrunt
nubes,* habitaculum eius ſurſum,& ſub- 27
ter brachia ſempiterna: eiiciet à facie tua
inimicum,dicétque: Conterere.
* Habitabit Iſrael confidenter,& ſolus. 28
Oculus Iacob in terra frumenti & vini,
cælique caligabunt rore.
* Beatus es tu Iſrael: quis ſimilis tui 29
popule, qui ſaluaris in Domino? ſcutum
auxilij tui, & gladius gloriæ tuæ, nega-
bunt te inimici tui, & tu eorum colla
calcabis.

CAP. XXXIV.

‖ 2. Mac. 2.a.4. Sup 3.d.26.

AScendit *‖ ergo Moyſes de campeſtri- 1
bus Moab ſuper Montem Nebo, in A
verticem Phaſga contra Iericho: oſtendít-
que ei Dominus omnem Terram Galaad
vſque Dan,* & vniuerſum Nephthali,ter- 2
ramq; Ephraim & Manaſſe,& omnẽ ter-
ram Iuda vſque ad mare nouiſsimum,* & 3
auſtralem partem, & latitudinem campi
Iericho ciuitatis palmarum vſque Segor.
‖ Geneſ. 12.b.7. & 15.d.18.
* Dixitque Dominus ad eũ:‖ Hęc eſt Ter- 4
ra,pro qua iuraui Abraham, Iſaac, & Ia- B
cob,dicens: Semini tuo dabo eam.Vidiſti
eam oculis tuis,& non tranſibis ad illam.
* Mortuúſq; eſt ibi Moyſes ſeruus Domi- 5
ni,in terra Moab, iubente Domino: * & 6
ſepeliuit eum in valle Terræ Moab con-
tra Phogor:& non cognouit homo ſepul-
chrum eius vſque in præſentem diem.
* Moyſes centum & viginti annorum erat 7
quando mortuus eſt: non caligauit ocu-
lus eius,nec dentes illius moti ſunt.* Fle- 8
uerũtq; eum filij Iſrael in campeſtribus C
Moab triginta diebus: & completi ſunt
dies planctus lugentium Moyſen. * Ioſue 9
verò filius Nun repletus eſt Spiritu ſa-
pientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum
manus ſuas. Et obedierunt ei filij Iſrael,
feceruntq; ſicut præcepit Dominus Moy-
ſi. * Et non ſurrexit vltrà propheta in 10
Iſrael ſicut Moyſes, quem noſſet Domi-
nus facie ad faciem, * in omnibus ſignis 11
atque portentis, quæ miſit per eum, vt
faceret in terra Aegypti Pharaoni, &
omnibus ſeruis eius, vniuerſæque terræ
illius,* & cunctam manum robuſtam, 12
magnáque mirabilia, quæ fecit Moyſes
coram vniuerſo Iſrael.

LIBER IOSVE, HEBRAICE IEHOSVA.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum eſt poſt mortem Moyſi ſer-
A ui Domini, vt loqueretur Domi-
nus ad Ioſue filium Nun, miniſtrum
2 Moyſi, & diceret ei: Moyſes ſeruus
meus mortuus eſt: ſurge, & tranſi Ior-
danem iſtum tu, & omnis populus tē-
cum,in Terram, quam ego dabo filiis Iſ-
3 rael. *‖ Omnem locum, quem calcaue- ‖ Deute. 11.e.24.
rit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam,
4 ſicut locutus ſum Moyſi. * A deſerto &
Libano vſque ad fluuium magnum Eu-
phratem, omnis terra Hethæorum vſque
ad mare magnum contra ſolis occaſum
5 erit terminus veſter. * Nullus poterit vo-
bis reſiſtere cunctis diebus vitæ tuæ: ‖ ſi- ‖ Hebr.
cut fui cum Moyſe, ita ero tecum: non 13.a.6.
6 dimittam, nec derelinquam te. * ‖ Con- Infr. 3.b.
B fortare, & eſto robuſtus: tu enim ſorte 7.
diuides populo huic terram, pro qua iu- ‖ Deute.
raui patribus ſuis, vt traderem eam illis. 31.b.6.
7 * Cõfortare igitur & eſto robuſtus valde: f.23.
vt cuſtodias,& facias omnẽ legem, quam 3.Reg.2.
præcepit tibi Moyſes ſeruus meus: ne de- a.2.
clines ab ea ad dextram vel ad ſiniſtram,
8 vt intelligas cuncta quæ agis. * Non rece-
dat volumen legis huius ab ore tuo: ſed
meditaberis in eo diebus ac noctibus, vt
cuſtodias & facias omnia quæ ſcripta
ſunt in eo: tunc diriges viam tuam, &
9 intelliges eam. * Ecce præcipio tibi,con-
C fortare,& eſto robuſtus.Noli metuere, &
noli timere:quoniam tecum eſt Dominus
Deus tuus in omnibus ad quæcumque
10 perrexeris.* Præcepitque Ioſue princip-
bus populi, dicens: Tranſite per medium
caſtrorum,& imperate populo, ac dicite:
11 * Præparate vobis cibaria: quoniam poſt
diem tertium tranſibitis Iordanem,& in-
trabitis ad poſsidendam Terram, quam
Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.
12 * Rubenitis quoque & Gaditis, & dimi-
13 diç tribui Manaſſe ait: * Mementote ſer-
monis, quem præcepit vobis Moyſes fa-
mulus Domini,dicens: Dominus Deus ve-
ſter dedit vobis requiem, & omnem ter-
14 ram.* ‖ Vxores veſtræ,& filij,ac iumenta ‖ Num.
manebunt in Terra, quam tradidit vobis 32.d.2
Moyſes trans Iordanem: vos autẽ tranſite
armati ante fratres veſtros, omnes fortes
15 manu,& pugnate pro eis,* donec det Do-
D minus requiem fratribus veſtris ſicut &
vobis dedit, & poſsideant ipſi quoque
Terram, quam Dominus Deus veſter da-
turus eſt eis:& ſic reuertemini in Terram
poſſeſsionis veſtræ, & habitabitis in ea,
quam vobis dedit Moyſes famulus Domi-
16 ni trans Iordanem contra ſolis ortũ.* Re-
ſponderuntque ad Ioſue, atque dixerunt:

Digitized by Google

Omnia quæ præcepiſti nobis, faciemus:
& quocumq; miſeris, ibimus.* Sicut obe- 17
diuimus in cunctis Moyſi, ita obediemus
& tibi: tantùm ſit Dominus Deus tuus
tecum, ſicut fuit cũ Moyſe. * Qui contra- 18
dixerit ori tuo, & non obedierit cunctis
ſermonibus quos præceperis ei, moriatur.
tu tantùm confortare, & viriliter age.

CAP. II.

MIſit igitur Ioſue filius Nun de Setim 1
duos viros exploratores in abſcon- A
ditos & dixit eis: Ite & conſiderate Ter-
‖ Iac. 2. d.25. Heb. 11. f.31.
ram, vrbémque Iericho. ‖ Qui pergentes
ingreſsi ſunt domum mulieris meretricis,
nomine Rahab, & quieuerunt apud eam.
* Nunciatúmque eſt regi Iericho, & di- 2
ctum: Ecce viri ingreſsi ſunt huc per no-
ctem de filiis Iſrael, vt explorarent Ter-
ram.* Miſitque rex Iericho ad Rahab, di- 3
cens: Educ viros, qui venerunt ad te, &
ingreſsi ſunt domum tuam: exploratores
quippe ſunt, & omnem Terram conſide-
‖ Inf. 6. c.17.
rare venerunt. * ‖ Tollénſq; mulier viros, 4
abſcondit, & ait: Fateor, venerunt ad me,
ſed neſciebam vnde eſſent: * cúmque porta 5
clauderetur in tenebris, & illi pariter ex-
ierunt, neſcio quò abierunt: perſequimi-
ni citò, & comprehendetis eos. * Ipſa au- 6
tem fecit aſcendere viros in ſolarium do-
mus ſuæ, operuitque eos ſtipula lini, quæ
ibi erat. * Hi autem qui miſsi fuerant, ſe- 7
cuti ſunt eos per viam quæ ducit ad va- B
dum Iordanis: illiſque egreſsis ſtatim por-
ta clauſa eſt.* Necdum obdormierant qui 8
latebant, & ecce mulier aſcendit ad eos,
& ait: * Noui quòd Dominus tradiderit 9
vobis Terram: etenim irruit in nos ter-
ror veſter, & elanguerunt omnes habita-
‖ Exod. 14.e.21.
tores Terræ. * Audiuimus quòd ‖ ſicca- 10
uerit Dominus aquas Maris rubri ad ve-
‖ Num. 21.e.24.
ſtrum introitum, quando egreſsi eſtis ex
Aegypto: ‖ & quæ feceritis duobus A-
morrhæorũ regibus, qui erant trans Ior-
danem, Sehon & Og, quos interfeciſtis.
* Et hæc audientes pertimuimus, & elan- 11
guit cor noſtrum, nec remanſit in nobis
ſpiritus ad introitum veſtrum: Dominus
enim Deus veſter, ipſe eſt Deus in cælo
‖ Inf. 6. d.22.
ſurſum, & in terra deorſum: * ‖ Nunc er- 12
gò iurate mihi per Dominum, vt quomo-
do ego miſericordiam feci vobiſcum, ita
& vos faciatis cum domo patris mei: de-
tíſque mihi verum ſignum, * vt ſaluetis 13
patrem meũ & matrem, fratres ac ſoro- C
res meas, & omnia quæ illorum ſunt, &
eruatis animas noſtras à morte. * Qui re- 14
ſponderunt ei: Anima noſtra ſit pro vo-
bis in mortem, ſi tamen non prodideris
nos. cúmque tradiderit nobis Dominus
terram, faciemus in te miſericordiam &
veritatem. * Demiſit ergo eos per funem 15
de feneſtra: domus enim eius hærebat
muro.* Dixitque ad eos: Ad montana cõ- 16
ſcendite, ne fortè occurrant vobis reuer-
tentes: ibíque latitate tribus diebus, donec
redeant, & ſic ibitis per viam veſtram.
17 * Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus à
18 iuramento hoc, quo adiuraſti nos: * ſi in-
grediẽtibus nobis Terram, ſignum fuerit
funiculus iſte coccineus, & ligaueris eum
in feneſtra, per quam demiſiſti nos: & pa-
trem tuum ac matrem, fratréſque & o-
D mnem cognationem tuam, congregaueris
19 in domum tuam.* Qui oſtium domus tuæ
egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit in ca-
put eius, & nos erimus alieni. Cuncto-
rum autem ſanguis, qui tecum in domo
fuerint, redundabit in caput noſtrum, ſi
20 eos aliquis tetigerit. * Quòd ſi nos prode-
re volueris, & ſermonem iſtum profer-
re in medium, erimus mundi ab hoc iu-
21 ramento, quo adiuraſti nos. * Et illa re-
ſpondit: Sicut locuti eſtis, ita fiat. dimit-
ténſque eos vt pergerent, appendit funi-
22 culum coccineum in feneſtra. * Illi verò
ambulantes peruenerunt ad montana, &
manſerunt ibi tres dies, donec reuerte-
rentur qui fuerant perſecuti: quærentes
enim per omnem viam, non repererunt
23 eos.* Quibus vrbem ingreſsis, reuerſi ſunt,
& deſcenderunt exploratores de monte:
& tranſmiſſo Iordane, venerunt ad Ioſue
filium Nun, narrauerúntque ei omnia
24 quæ acciderant ſibi, * atque dixerunt:
Tradidit Dominus omnem terram hanc
in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt
cuncti habitatores eius.

CAP. III.

1 IGitur Ioſue de nocte conſurgens mo-
A uit caſtra: egredientéſque de Setim, ve-
nerunt ad Iordanem ipſe & omnes filij Iſ-
2 rael, & morati ſunt ibi tres dies.* Quibus
euolutis, tranſierunt præcones per caſtro-
3 rum medium, * & clamare cœperunt:
Quando videritis arcam fœderis Domini
Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpis Leuiticæ
portantes eam, vos quoque conſurgite, &
4 ſequimini præcedentes:* ſitq; inter vos &
arcã ſpacium cubitorum duum millium:
vt procul videre poſsitis, & noſſe per
quam viam ingrediamini: quia priùs non
B ambulaſtis per eam: & cauete ne appro-
5 pinquetis ad arcam.* Dixitque Ioſue ad
populum: Sanctificamini: cras enim faciet
6 Dominus inter vos mirabilia. * Et ait ad
ſacerdotes: Tollite arcam fœderis, & præ-
cedite populum. Qui iuſſa complentes,
7 tulerunt, & ambulauerunt ante eos.* Di-
xitque Dominus ad Ioſue: Hodie inci-
piam exaltare te coram omni Iſrael: vt
ſciant quòd ſicut cum Moyſe fui, ita &
8 tecum ſim. * Tu autem præcipe ſacerdo-
tibus, qui portant arcam fœderis, & dic
eis: Cùm ingreſsi fueritis partem aquæ
9 Iordanis, ſtate in ea. * Dixitque Ioſue ad
filios Iſrael: Accedite huc, & audite ver-
10 bum Domini Dei veſtri. * Et rurſum: In
hoc, inquit, ſcietis quod Dominus Deus
C viuens in medio veſtri eſt, & diſperdet
in conſpectu veſtro Chananæum & He-
thæum, Heuæum & Pherezæum, Gerge-
ſæum quoque & Iebuſæum, & Amor-
rhæum

Digitized by Google

Pſ.113.7. rhæum. * ‖ Ecce, arca fœderis Domini o- 11
c.35. mnis terræ antecedet vos per Iordanem.
Eccl.24. * Parate duodecim viros de tribubus Iſ- 12
c.39. rael,ſingulos per ſingulos tribus.*Et cùm 13
poſuerint veſtigia pedum ſuorum , ſacer-
dotes qui portant arcam Domini Dei
vniuerſæ terræ, in aquis Iordanis , aquæ,
quæ inferiores ſunt , decurrent atque de-
ficient : quæ autem deſuper veniunt , in
vna mole conſiſtent. * Igitur egreſſus eſt 14
populus de tabernaculis ſuis , vt tranſiret
Iordanem : & ſacerdotes , qui portabant
arcam fœderis, pergebant ante eum.* In- 15
greſſiſque eis Iordanem , & pedibus eo- D
rum in parte aquæ tinctis (Iordanis au-
tem ripas aluei ſui tempore meſſis imple-
uerat) * ſteterunt aquæ deſcendentes in 16
loco vno,& ad inſtar montis intumeſcen-
tes apparebant procul,ab vrbe quæ voca-
tur Adon vſque ad locum Sarthan : quæ
autem inferiores erant, in Mare ſolitudi-
nis (quod nunc vocatur mortuum) de-
ſcenderunt,vſquequo omnino deficerent.
* Populus autẽ incedebat contra Iericho: 17
& ſacerdotes,qui portabant arcam fœde-
ris Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum
in medio Iordanis accincti, omniſque po-
pulus per arentem alueum tranſibat.

CAP. IV.

QVibus tranſgreſsis , dixit Dominus 1
ad Ioſue : * Elige duodecim viros 2
ſingulos per ſingulas tribus: * & præcipe 3
eis, vt tollant de medio Iordanis alueo, A
vbi ſteterunt pedes ſacerdotum , duode-
cim duriſsimos lapides , quos ponetis in
loco caſtrorum,vbi fixeritis hac nocte tẽ-
toria. * Vocauitq; Ioſue duodecim viros, 4
quos elegerat de filiis Iſrael , ſingulos de
ſingulis tribubus, * & ait ad eos : Ite ante 5
arcã Domini Dei veſtri ad Iordanis me-
dium, & portate inde ſinguli ſingulos la-
pides in humeris veſtris , iuxta numerum
filiorum Iſrael , * vt ſit ſignum inter vos: 6
& quando interrogauerint vos filij veſtri
cras, dicentes : Quid ſibi volunt iſti lapi-
des?* Reſpondebitis eis : Defecerunt aquæ 7
Iordanis ante arcã fœderis Domini , cùm B
tranſiret eum : idcirco poſiti ſunt lapides
iſti in monumentum filiorũ Iſrael vſque
in æternum. * Fecerunt ergo filij Iſrael 8
ſicut præcepit eis Ioſue,portantes de me-
dio Iordanis alueo duodecim lapides , vt
Dominus ei imperarat , iuxta numerum
filiorum Iſrael, vſque ad locum in quo
caſtrametati ſunt , ibique poſuerunt eos.
* Alios quoque duodecim lapides poſuit 9
Ioſue in medio Iordanis alueo , vbi ſte-
terunt ſacerdotes , qui portabant arcam
fœderis : & ſunt ibi vſque in præſentem
diem. * Sacerdotes autem qui portabant 10
arcam, ſtabant in Iordanis medio , donec
omnia complerentur , quæ Ioſue , vt lo-
queretur ad populum , præceperat Do-
minus,& dixerat ei Moyſes.Feſtinauitque
populus,& tranſiit. * Cumque tranſiſſent 11
omnes , tranſiuit & arca Domini , ſacer- C

12 dotéſque pergebant ante populum.* Filij
quoque Ruben,& Gad, & dimidia tribus
Manaſſe, armati præcedebant filios Iſrael,
13 ‖ ſicut eis præceperat Moyſes : * & qua- ‖ Num.
draginta pugnatorum millia per turmas, 32.c.28.
& cuneos, incedebãt per plana atq; cam-
14 peſtria vrbis Iericho.* In die illo magnifi-
cauit Dominus Ioſue coram omni Iſrael,
vt timerent eum,ſicut timuerant Moyſen,
15 dum adiuueret. * Dixitq; ad eum: * Præ-
16 cipe ſacerdotibus, qui portant arcam fœ-
17 deris,vt aſcendant de Iordane. * Qui præ-
cepit eis,dicens : Aſcendite de Iordane.
18 * Cumq; aſcendiſſent portantes arcã fœ-
deris Domini , & ſiccam humum calcare
cœpiſſent , reuerſæ ſunt aquæ in alueum
D ſuum,& fluebant ſicut ante conſueuerãt.
19 * Populus autem aſcendit de Iordane,de-
cimo die menſis primi , & caſtrametati
ſunt in Galgalis contra Orientalem pla-
20 gam vrbis Iericho. * Duodecim quoque
lapides , quos de Iordanis alueo ſumpſe-
21 rant , poſuit Ioſue in Galgalis , * & dixit
ad filios Iſrael : Quando interrogauerint
filij veſtri cras patres ſuos,& dixerint eis:
22 Quid ſibi volunt lapides iſti ? * docebitis
eos,atque dicetis : Per arentem alueum
23 tranſiuit Iſrael Iordanem iſtum,* ſiccante
Domino Deo veſtro aquas eius in cõſpe-
24 ctu veſtro,donec tranſiretis : * ‖ ſicut fe- ‖ Exod.
cerat priùs in mari rubro , quod ſiccauit 14.c.21.
25 donec tranſiremus:*vt diſcant omnes ter-
rarum populi fortiſsimam Domini ma-
num, vt & vos timeatis Dominum Deum
veſtrum omni tempore.

CAP. V.

1 POſtquam ergo audierunt omnes reges
A Amorrhæorum , qui habitabant trans
Iordanem ad Occidentalem plagam , &
cuncti reges Chanaan , qui propinqua
poſsidebant magni maris loca , quod ſic-
caſſet Dominus fluenta Iordanis coram
filiis Iſrael donec tranſirent , diſſolutum
eſt cor eorum,& non remanſit in eis ſpi-
ritus, timentium introitum filiorum Iſ-
2 rael.* Eo tempore ait Dominus ad Ioſue:
Fac tibi cultros lapideos , & circumcide
3 ſecundò filios Iſrael. * Fecit quod iuſſe-
rat Dominus , & circumcidit filios Iſrael
4 in colle præputiorum.*Hæc autem cauſa
B eſt ſecundæ circumciſionis:Omnis popu-
lus , qui egreſſus eſt de Aegypto generis
maſculini , vniuerſi bellatores viri mor-
tui ſunt in deſerto per longiſsimos viæ
5 circuitus, * qui omnes circumciſi erant.
Populus autem qui natus eſt in deſerto
6 *per quadraginta annos itineris latiſsimę
ſolitudinis , incircumciſus fuit : donec
conſumerentur qui non audierant vo-
cem Domini, & quibus antè iurauerat vt
non oſtenderet eis Terram lacte & melle
7 manantem. * Horum filij in locum ſuc-
C ceſſerunt patrum , & circumciſi ſunt à
Ioſue : quia ſicut nati fuerant,in præpu-
tio erant,nec eos in via aliquis circumci-
8 derat. *Poſtquam autem omnes circum-
ciſi

ciſi ſunt, manſerunt in eodem caſtrorum 8
loco, donec ſanarentur.* Dixitque Domi- 9
nus ad Ioſue: Hodie abſtuli opprobrium
Aegypti à vobis. Vocatúmque eſt nomen
loci illius Galgala, vſque in præſentem
diem. * Manſeruntq; filij Iſrael in Galga- 10
lis, & fecerunt Phaſe, quartadecima die
menſis ad veſperum, in campeſtribus Ie-
richo:* & comederunt de frugibus Terræ 11
die altero, azymos panes, & polentá eiuſ- D
dem anni. * Defecitque manna poſtquam 12
comederunt de frugibus Terræ, nec vlt
ſunt vltrà cibo illo filij Iſrael, ſed come
derunt de frugibus præſentis anni Terræ
Chanaan.* Cum autem eſſet Ioſue in agro 13
vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit vi-
rum ſtantem contra ſe, euaginatum te-
nentem gladium, perrexitque ad eum, &
ait: Noſter es, an aduerſariorum?* Qui re- 14
ſpondit: Nequaquam: ſed ſum princeps
exercitus Domini, & nunc venio. * Ceci- 15
dit Ioſue pronus in terram. Et adorans
ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſer-
‖ *Exod. 3.b.5. Act 7. d.33.* uum ſuum? ‖ * Solue, inquit, calceamen- 16
tum tuum de pedibus tuis: locus enim, in
quo ſtas, ſanctus eſt. Fecitque Ioſue vt ſibi
fuerat imperatum.

CAP. VI.

IEricho autem clauſa erat atque muni- 1
ta, timore filiorum Iſrael, & nullus A
egredi audebat aut ingredi. * Dixitque 2
Dominus ad Ioſue: Ecce dedi in manu tua
Iericho, & regem eius, omnéſque fortes
viros. * Circuite vrbem cuncti bellatores 3
ſemel per diẽ: ſic facietis ſex diebus. * Se- 4
ptimo autẽ die ſacerdotes tollant ſeptem
buccinas, quarum vſus eſt in iubileo, &
præcedant arcam fœderis: ſeptieſque cir-
cuibitis ciuitatem, & ſacerdotes clangent
buccinis. * Cúmque inſonuerit vox tubæ 5
longior atque conciſior, & in auribus ve-
ſtris increpuerit, conclamabit omnis po-
pulus vociferatione maxima, & muri fun-
ditus corruent ciuitatis, ingredientúrque
ſinguli per locum contra quem ſteterint.
* Vocauit ergo Ioſue filius Num ſacerdo- 6
tes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis.
& ſeptem alij ſacerdotes tollant ſeptem
iubileorum buccinas, & incedant ante ar-
cam Domini. * Ad populum quoque ait: 7
Ite, & circuite ciuitatem, armati, præce-
dentes arcam Domini.* Cúmq; Ioſue ver- 8
ba finiſſet, & ſeptem ſacerdotes ſeptem B
buccinis clangerent ante arcam fœderis
Domini, * omniſque præcederet armatus 9
exercitus, reliquum vulgus arcam ſeque-
batur, ac buccinis omnia concrepabant.
* Præceperat autem Ioſue populo, dicens: 10
Non clamabitis, nec audietur vox veſtra,
neque vllus ſermo ex ore veſtro egredie-
tur: donec veniat dies in quo dicam vobis:
Clamate, & vociferamini.*Circuiuit ergo 11
arca Domini ciuitatem ſemel per diem,
& reuerſa in caſtra, manſit ibi. * Igitur 12
Ioſue de nocte conſurgente, tulerunt ſa-
cerdotes arcam Domini,* & ſeptẽ ex eis 13
ſeptem buccinas, quarum in iubileo vſus
eſt: præcedebantq; arcam Domini ambu-
lantes atque clãgentes: & armatus popu-
lus ibat ante eos, vulgus autem reliquum
ſequebatur arcam, & buccinis perſona-
14 bat. * Circuieruntque ciuitatem ſecundo
die ſemel, & reuerſi ſunt in caſtra. Sic fe-
15 cerunt ſex diebus. * Die autem ſeptimo,
C diluculo conſurgentes, circuierũt vrbem,
16 ſicut diſpoſitum erat, ſepties. * Cúmque
ſeptimo circuitu clangerent buccinis ſa-
cerdotes, dixit Ioſue ad omnem Iſrael: Vo-
ciferamini: tradidit enim vobis Dominus
17 ciuitatem: * ſitque ciuitas hæc anathe-
ma: & omnia quæ in ea ſunt, Domino.
ſola Rahab meretrix viuat, cum vniuer-
ſis qui cum ea in domo ſunt: ‖ abſcondit ‖ *Sup. 2. b.7. Hebr. 11. f.31.*
18 enim nuncios quos direximus.* Vos au-
tem cauete, ne de his, quæ præcepta ſunt,
quippiam contingatis, & ſitis præuarica-
tionis rei, & omnia caſtra Iſrael ſub pec-
19 cato ſint atque turbentur.* Quidquid au-
tem auri & argenti fuerit, & vaſorum
æneorum ac ferri, Domino conſecretur,
20 repoſitũ in theſauris eius.* ‖ Igitur omni ‖ *Heb. 11.f.30*
populo vociferante, & clãgentibus tubis,
poſtquam in aures multitudinis vox ſoni-
túſque increpuit, muri illico corruerunt:
& aſcendit vnuſquiſque per locum, qui
21 contra ſe erat: ‖ ceperúntq; ciuitatem,* & ‖ *2. Mac. 12.c.15.*
interfecerunt omnia quæ erant in ea, à
viro vſque ad mulierem, ab infante vſque
ad ſenem. Boues quoque & oues & aſinos
22 in ore gladij percuſſerunt. * Duobus au-
D tem viris, ‖ qui exploratores miſſi fue- ‖ *Sup. 2. b.7.*
rant, dixit Ioſue: Ingredimini domum
mulieris meretricis, & producite eam, &
omnia quæ illius ſunt, ſicut illi iuramen-
23 to firmaſtis.* ‖ Ingreſsíque iuuenes, edu- ‖ *Hebr. 11.f.31.*
xerunt Rahab, & parentes eius, fratres
quoque, & cunctam ſupellectilem ac co-
gnationẽ illius, & extra caſtra Iſrael ma-
24 nere fecerunt.* ‖ Vrbem autem, & omnia ‖ *Inf. 8. a.2.*
quæ erant in ea, ſuccenderunt, abſq; auro
& argento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in
25 ærarium Domini conſecrarunt. * Rahab
verò meretricem, & domum patris eius,
& omnia quæ habebat, fecit Ioſue viue-
re, & habitauerunt in medio Iſrael vſque
in præſentem diem: eo quòd abſconde-
rit nuncios, quos miſerat vt explorarent
Iericho. In tempore illo, imprecatus eſt
26 Ioſue, dicens: * ‖ Maledictus vir coram ‖ *3. Reg. 16.g.34.*
Domino, qui ſuſcitauerit & ædificauerit
ciuitatem Iericho. In primogenito ſuo
fundamenta illius iaciat, & in nouiſsimo
27 liberorum ponat portas eius. * Fuit ergo
Dominus cum Ioſue, & nomen eius vul-
gatum eſt in omni terra.

CAP. VII.

1 FIlij ‖ autem Iſrael præuaricati ſunt ‖ *Inf. 22. d.16.*
A mandatum, & vſurpauerunt de ana-
themate. ‖ Nam Achan filius Charmi, filij ‖ *1. Par. 2.a.7.*
Zabdi, filij Zare de tribu Iuda tulit aliquid
de anathemate: iratúſque eſt Domi-
2 nus contra filios Iſrael. * Cúmque mit-
teret

ad by Google

teret Ioſue de Iericho viros contra Hai,
quæ eſt iuxta Bethauen , ad Orientalem
plagam oppidi Bethel, dixit eis: Aſcēdite,
& explorate Terram. Qui præcepta com-
plentes explorauerunt Hai. * Et reuerſi 3
dixerunt ei: Non aſcendat omnis popu-
lus: ſed duo vel tria millia virorum per-
gant, & deleant ciuitatem: quare omnis
populus fruſtra vexabitur contra hoſtes
pauciſsimos?* Aſcenderunt ergo tria mil- 4
lia pugnatorum. Qui ſtatim terga verten-
tes, percuſsi ſunt à viris vrbis Hai , & 5
corruerunt ex eis triginta ſex homines:
perſecutique ſunt eos aduerſarij de porta
vſque ad Sabarim, & ceciderunt per pro-
na fugientes: pertimuitque cor populi, &
inſtar aquæ liquefactum eſt. * Ioſue verò 6
ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in
terram coram arca Domini vſque ad ve-
ſperā, tam ipſe quàm omnes ſenes Iſrael,
miſeruntque puluerem ſuper capita ſua,
* & dixit Ioſue: Heu Domine Deus, quid 7
voluiſti traducere populum iſtum Iorda B
nem fluuium , vt traderes nos in manus
Amorrhæi, & perderes? vtinam vt cœpi-
mus, manſiſſemus trans Iordanem.* Mi 8
Domine Deus quid dicam, videns Iſrae-
lem hoſtibus ſuis terga vertentem? * Au- 9
dient Chananæi , & omnes habitatores
Terræ, & pariter conglobati circumda-
bunt nos, atque delebunt nomen noſtrum
de terra: & quid facies magno nomini
tuo? * Dixitque Dominus ad Ioſue: Sur- 10
ge, cur iaces pronus in terra? * Peccauit 11
Iſrael, & præuaricatus eſt pactum meum:
tuleruntque de anathemate , & furati
ſunt atque mentiti , & abſconderunt in-
ter vaſa ſua.* Nec poterit Iſrael ſtare an- 12
te hoſtes ſuos, eoſque fugiet: quia pollu-
tus eſt anathemate: non ero vltra vobiſ-
cum, donec conteratis eum qui huius ſce-
leris reus eſt. * Surge, ſanctifica populum, 13
‖ Sup. 3. b. 5. & dic eis: ‖ Sanctificamini in craſtinum:
hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael:
Leu. 20. b. 8. Anathema in medio tui eſt Iſrael: non
poteris ſtare coram hoſtibus tuis, donec
Num. 11. b. 18 deleatur ex te qui hoc contaminatus eſt
ſcelere. * Accedetiſque manè ſinguli per 14
1. Reg. 16. b. 5. tribus veſtras: & quamcumque tribū ſors C
inuenerit, accedet per cognationes ſuas,
& cognatio per domos, domuſque per vi-
ros. * Et quicumque ille in hoc facinore 15
fuerit deprehenſus, cōburetur igni cum
omni ſubſtantia ſua: quoniam præuari-
catus eſt pactum Domini, & fecit nefas in
Iſrael. * Surgens itaque Ioſue manè, ap- 16
plicuit Iſrael per tribus ſuas, & inuenta
eſt tribus Iuda.* Quæ cùm iuxta familias 17
ſuas eſſet oblata, inuenta eſt familia Za-
re. Illam quoque per domos offerens, re-
perit Zabdi: * cuius domum in ſingulos 18
diuidens viros , inuenit Achan filium
Charmi, filij Zabdi , filij Zare de tribu
Iuda. * Et ait Ioſue ad Achan: Fili mi, 19
da gloriam Domino Deo Iſrael, & confi-
tere, atque indica mihi quid feceris, ne
20 abſcōdas.* Reſponditque Achan Ioſue, &
dixit ei: Verè ego peccaui Domino Deo
21 Iſrael, & ſic & ſic feci. * Vidi enim inter
ſpolia pallium coccineū valde bonum, &
ducētos ſiclos argenti, regulamq; auream
quinquaginta ſiclorum: & concupiſcens
abſtuli, & abſcondi in terra contra mediū
tabernaculi mei, argētumque foſſa humo
22 operui. * Miſit ergo Ioſue miniſtros: qui
D currentes ad tabernaculum illius, repere-
runt cuncta abſcondita in eodem loco, &
23 argentum ſimul.* Auferenteſq; de tento-
rio tulerunt ea ad Ioſue, & ad omnes fi-
lios Iſrael, proiecerúntque ante Dominū.
24 * ‖ Tollens itaque Ioſue Achan filium ‖ 2. Reg. 16. d. 17
Zare, argentúmque & pallium, & auream
regulam, filios quoque & filias eius, bo-
ues & aſinos, & oues, ipſúmque taberna-
culum, & cūctam ſupellectilē (& omnis
Iſrael cum eo,) duxerunt eos ad Vallem
25 Achor: * vbi dixit Ioſue: Quia turbaſti
nos, exturbet te Dominus in die hac. La-
pidauitque eum omnis Iſrael: & cuncta
quæ illius erant, igne conſumpta ſunt.
26 * Congregauerúntque ſuper eū aceruum
magnum lapidum, qui permanet vſque in
præſentem diem. Et auerſus eſt furor Do-
mini ab eis. Vocatúmque eſt nomen loci
illius, Vallis Achor, vſque hodie.

CAP. VIII.

1 DIxit autem Dominus ad Ioſue: Ne
A timeas, neque formides: tolle te-
cum omnem multitudinē pugnatorum,
& conſurgens aſcende in oppidum Hai:
ecce tradidi in manu tua regē eius, & po-
2 pulum vrbémq; & terram. * Facieſq; vr-
bi Hai, & regi eius, ‖ ſicut feciſti Iericho, ‖ Sup. 6. d. 24.
& regi illius: prædam verò, & omnia ani-
mantia diripietis vobis: pone inſidias vr-
3 bi poſt eam. * Surrexitque Ioſue, & om-
nis exercitus bellatorū cum eo, vt aſcēde-
rent in Hai: & electa triginta millia vi-
4 rorum fortium miſit nocte, * præcepit-
que eis, dicēs: Ponite inſidias poſt ciuita-
tem: nec longiùs recedatis: & eritis om-
5 nes parati.* ‖ ego autem, & reliqua mul- ‖ Sup. 7. a. 4.
B titudo quæ mecum eſt, accedemus ex ad-
uerſo contra vrbem. Cúmque exierint
contra nos, ſicut antè fecimus, fugiemus,
6 & terga vertemus: * donec perſequentes
ab vrbe longiùs protrahantur: putabunt
7 enim nos fugere ſicut prius.* Nobis ergo
fugientibus, & illis perſequentibus, con-
ſurgetis de inſidiis, & vaſtabitis ciuita-
tem: tradétq; eam Dominus Deus veſter
8 in manus veſtras.* Cúmque ceperitis, ſuc-
cendite eam, & ſic omnia facietis, vt iuſsi.
9 * Dimiſitq; eos, & perrexerunt ad locum
inſidiarum, ſederúntque inter Bethel &
Hai, ad occidentalem plagam vrbis Hai:
Ioſue autem nocte illa in medio manſit
10 populi,* ſurgénſq; diluculò recenſuit ſo-
cios, & aſcendit cum ſenioribus in fronte
exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.
11 * Cúmque veniſſent & aſcendiſſent ex ad-
uerſo ciuitatis, ſteterunt ad Septentriona-
lem

lem vrbis plagam, inter quam & eos erat
vallis media. Quinque autem millia vi- 12
ros elegerat, & poſuerat in inſidiis inter
Bethel & Hai, ex occidentali parte eiuſ-
dem ciuitatis: * omnis verò reliquus 13
exercitus ad aquilonem aciem dirigebat,
ita vt nouiſsimi illius multitudinis Oc-
cidentalem plagã vrbis attingerent. Abiit
ergo Ioſue nocte illa, & ſtetit in vallis
medio.* Quod cùm vidiſſet rex Hai, feſti- 14
nauit manè, & egreſſus eſt cũ omni exer-
citu ciuitatis, direxitq; aciẽ contra deſer-
tũ, ignorans quòd poſt tergũ laterent in-
ſidiæ. * Ioſue verò & omnis Iſrael ceſſe- 15
runt loco, ſimulantes metum, & fugien-
tes per ſolitudinis viã.* At illi vociferan- 16
tes pariter, & ſe mutuò cohortantes, per-
ſecuti ſunt eos. Cùmq; receſsiſſent à ciui-
tate, * & ne vnus quidem in vrbe Hai & 17
Bethel remanſiſſet qui non perſequeretur D
Iſrael (ſicut eruperãt aperta oppida re-
linquentes,) * dixit Dominus ad Ioſue: 18
Leua clypeum, qui in manu tua eſt, con-
tra vrbem Hai, quoniam tibi tradã eam.
* Cumq; eleuaſſet clypeũ ex aduerſo ci- 19
uitatis, inſidiæ, quæ latebant, ſurrexerunt
confeſtim: & pergentes ad ciuitatem, ce-
perunt, & ſuccenderunt eam.* Viri autem 20
ciuitatis, qui perſequebantur Ioſue, reſpi-
cientes & vidẽtes fumum vrbis ad cælum
vſque conſcendere, non potuerunt vltrà
huc illúcque diffugere: præſertim cùm hi
qui ſimulauerant fugam, & tendebant ad
ſolitudinem, cõtra perſequentes fortiſsi- E
mè reſtitiſſent. * Vidénſque Ioſue & om- 21
nis Iſrael quòd capta eſſet ciuitas, & fu-
mus vrbis aſcenderet, reuerſus percuſsit
viros Hai. * Siquidem & illi qui ceperant 22
& ſuccenderant ciuitatem, egreſsi ex vrbe
cõtra ſuos, medios hoſtium ferire cœpe-
runt. Cùm ergo ex vtraque parte aduer-
ſarij cæderentur, ita vt nullus de tanta
multitudine ſaluaretur, * regem quoque 23
vrbis Hai apprehenderunt viuentem, &
obtulerunt Ioſue.* Igitur omnibus inter- 24
fectis, qui Iſraelem ad deſerta tendentem
fuerant perſecuti, & in eodẽ loco gladio
corruentibus, reuerſi filij Iſrael percuſſe-
rũt ciuitatem.* Erant autẽ qui in eodem 25
die conciderant à viro vſq; ad mulierem,
duodecim millia hominum, omnes vrbis
Hai. * Ioſue verò non contraxit manum, 26
quam in ſublime porrexerat, tenens cly-
peũ donec interficerentur omnes habita-
tores Hai. * Iumenta autem & prædã ci- 27
uitatis diuiſerũt ſibi filij Iſrael, ſicut præ- F
ceperat Dominus Ioſue. * Qui ſuccendit 28
vrbem, & fecit eam tumulum ſempiter-
num: * regem quoque eius ſuſpendit in 29
patibulo vſque ad veſperam & ſolis oc-
caſum. Præcepitq; Ioſue, & depoſuerunt
cadauer eius de cruce: proieceruntque in
ipſo introitu ciuitatis, cõgeſto ſuper eum
magno aceruo lapidum, qui permanet vſ-
que in præſentem diem.* Tunc ædificauit 30
Ioſue altare Domino Deo Iſrael in mõte
31 Hebal: * ‖ ſicut præceperat Moyſes fa- ‖ *Exod.*
mulus Domini filiis Iſrael, & ſcriptum *20.d.25*
eſt in volumine legis Moyſi: Altare verò *Deut.*
de lapidibus impolitis, quos ferrum non *27.a.4.*
tetigit: & obtulit ſuper eo holocauſta
Domino, immolauitq; pacificas victimas.
32 * & ſcripſit ſuper lapides Deuteronomiũ
G legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram fi-
33 liis Iſrael. * Omnis autem populus, &
maiores natu, ducéſque ac iudices ſtabãt
ex vtraque parte arcæ, in conſpectu ſa-
cerdotum qui portabant arcam fœderis
Domini, vt aduena ita & indigena. Media
pars eorum iuxta montem Garizim, &
media iuxta montem Hebal, ſicut præce-
perat Moyſes famulus Domini. Et pri-
mùm quidem benedixit populo Iſrael.
34 * Poſt hæc legit omnia verba benedictio-
nis & maledictionis, & cũcta quæ ſcripta
35 erant in legis volumine. * Nihil ex his
quæ Moyſes iuſſerat, reliquit intactum,
ſed vniuerſa replicauit coram omni mul-
titudine Iſrael, mulieribus ac paruulis &
aduenis, qui inter eos morabantur.

CAP. IX.

1 QVibus auditis, cuncti reges trans
A Iordanem, qui verſabantur in mon-
tanis & campeſtribus, in maritimis ac
littore magni maris, hi quoque qui ha-
bitabant iuxta Libanum, Hethæus &
Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, &
2 Heuæus, & Iebuſæus, * congregati ſunt
pariter, vt pugnarent contra Ioſue & Iſ-
3 rael vno animo, eadémque ſententia.* At
hi qui habitabant in Gabaon, audientes
cuncta quæ fecerat Ioſue, Iericho & Hai:
4 * & callidè cogitantes, tulerunt ſibi ciba-
ria, ſaccos veteres aſinis imponentes, &
5 vtres vinarios ſciſſos atque cõſutos.* cal-
ceamentáq; perantiqua quæ ad indicium
vetuſtatis pittaciis conſuta erant, induti
veteribus veſtimentis: panes quoque,
quos portabant ob viaticum, duri erant,
6 & in fruſta comminuti: * perrexerúntq;
ad Ioſue, qui tunc morabatur in caſtris
Galgalæ, & dixerunt ei, atque ſimul om-
ni Iſraeli: De terra longinqua venimus,
pacem vobiſcum facere cupientes. Re-
ſponderúntq; viri Iſrael ad eos, atque di-
7 xerunt:* Ne fortè in terra, quæ nobis ſor-
B te debetur, habitetis, & non poſsimus
8 fœdus inire vobiſcum. * At illi ad Ioſue,
Serui, inquiunt, tui ſumus. Quibus Ioſue
ait: Quinam eſtis vos? & vnde veniſtis?
9 * Reſponderunt: De terra longinqua val-
de venerunt ſerui tui in nomine Domini
Dei tui. Audiuimus enim famã potentiæ
10 eius, cuncta quæ fecit in Aegypto.* ‖ & ‖ *Num.*
duobus regibus Amorrhæorum qui fue- *21.c.13*
runt trans Iordanem, Sehon regi Heſe-
bon, & Og regi Baſan qui erat in Aſta-
11 roth: * dixerúntq; nobis ſeniores, & om-
nes habitatores Terræ noſtræ: Tollite in
manibus cibaria ob longiſsimam viam, &
occurrite eis, & dicite: Serui veſtri ſu-
12 mus, fœdus inite nobiſcum. * En, panes
quando

Digitized by Google

quãdo egreſsi ſumus de domibus noſtris,
vt veniremus ad vos, calidos ſumpſimus,
nunc ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia
comminuti. * vtres vini nouos impleui- 13
mus, nunc rupti ſunt & ſoluti: veſtes &
calceaméta quibus induimur,& quæ ha-
bemus in pedibus, ob longitudinem lon-
gioris vitę trita ſunt,& penè conſumpta.
* Suſceperunt igitur de cibariis eorum, 14
§ 2. Reg. & os Domini non interrogauerũt.* ‖ Fe- C
21. a. 2. citque Ioſue cum eis pacem, & inito fœ- 15
dere pollicitus eſt quòd non occideren-
tur: principes quoque multitudinis iu-
rauerunt eis. * Poſt dies autem tres initi 16
fœderis, audierunt quòd in vicino habi-
tarent,& inter eos futuri eſſent.* Moue- 17
rúntque caſtra filij Iſrael, & venerunt in
ciuitates eorum die tertio, quarum hæc
vocabula ſunt, Gabaon,& Caphira,& Be-
roth,& Cariathiarim. * Et non percuſſe- 18
runt eos, eo quòd iuraſſent eis principes
multitudinis in nomine Domini Dei Iſ-
rael. Murmurauit itaque omne vulgus
contra principes.* Qui reſponderunt eis: 19
Iurauimus illis in nomine Domini Dei
Iſraël, & idcirco non poſſumus eos con-
tingere.* Sed hoc faciemus eis:Reſeruen- 20
tur quidem vt viuant, ne contra nos ira
Domini cócitetur, ſi peierauerimus:* ſed 21
ſic viuant, vt in vſus vniuerſæ multitudi- D
nis ligna cædant, aquáſque comportent.
Quibus hæc loquentibus: * vocauit Ga- 22
baonitas Ioſue, & dixit eis:Cur nos deci-
pere fraude voluiſtis, vt diceretis: Procul
valde habitamus à vobis, cùm in medio
noſtri ſitis?* Itaque ſub maledictione eri- 23
tis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna
cædens, aquáſque comportans in domum
Dei mei.* Qui reſponderunt:Nunciatum 24
eſt nobis ſeruis tuis, quòd promiſiſſet
Dominus Deus tuus Moyſi ſeruo ſuo, vt
traderet vobis omnem Terram,& diſper-
deret cunctos habitatores eius. Timuimus
igitur valde,& prouidimus animabus no-
ſtris, veſtro terrore compulſi,& hoc con-
ſilium iniuimus. * Nunc autem in manu 25
tua ſumus: quod tibi bonum & rectum
videtur, fac nobis. * Fecit ergo Ioſue vt 26
dixerat,& liberauit eos de manu filiorum
Iſrael, vt non occiderentur.*Decreuítque 27
in illo die eos eſſe in miniſterio cuncti
populi, & altaris Domini, cædentes li-
gna, & aquas comportantes, vſque in
præſens tempus, in loco quem Dominus
elegiſſet.

CAP. X.

QVæ cùm audiſſet Adoniſedec rex 1
Ieruſalem, quòd ſcilicet cepiſſet Io- A
ſue Hai, & ſubuertiſſet eam (ſicut enim
fecerat Iericho & regi eius, ſic fecit Hai
& regi illius)& quod transfugiſſent Ga-
baonitæ ad Iſrael, & eſſent fœderati eo-
rum, * timuit valde. Vrbs enim magna 2
erat Gabaon,& vna ciuitatum regalium,
& maior oppido Hai, omneſq; bellatores
eius fortiſsimi. * Miſit ergo Adoniſedec 3
rex Ieruſalem ad Oham regem Hebron,
& ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia
quoque regem Lachis, & ad Dabir regem
4 Eglon, dicens: * Ad me aſcendite,& ferte
præſidium, vt expugnemus Gabaõ, quare
tranſfugerit ad Ioſue, & ad filios Iſrael.
5 * Congregati igitur aſcenderunt quinque
reges Amorrhæorum, rex Ieruſalem, rex
Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex
Eglon, ſimul cum exercitibus ſuis, & ca-
ſtrametati ſunt circa Gabaon, oppugnan-
6 tes eam. * Habitatores autem Gabaon vr-
B bis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue, qui tunc
morabatur in caſtris apud Galgalam, &
dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab
auxilio ſeruorum tuorum: aſcende citò,
& libera nos, ferque pręſidium:conuene-
runt enim aduerſum nos omnes reges
Amorrhæorum, qui habitant in mõtanis.
7 * Aſcenditq; Ioſue de Galgalis, & omnis
exercitus bellatorum cum eo, viri fortiſ-
8 ſimi. * Dixítque Dominus ad Ioſue: Ne
timeas eos:in manus enim tuas tradidi il-
9 los:nullus ex eis tibi reſiſtere poterit.*Ir-
ruit itaque Ioſue ſuper eos repentè, tota
10 nocte aſcendens de Galgalis:* Et contur-
bauit eos Dominus à facie Iſrael: contri-
uítque plaga magna in Gabaon, ac perſe-
cutus eſt eos per viam aſcenſus Beth-ho-
ron, & percuſſit vſque Azeca & Maceda.
11 * Cúmq; fugerent filios Iſrael, & eſſent
C in deſcenſu Beth-horon, Dominus miſit
ſuper eos lapides magnos de cælo vſque
ad Azeca: & mortui ſunt multo plures
lapidibus grandinis, quàm quos gladio
12 percuſſerant filij Iſraël.* Tũc locutus eſt
Ioſue Domino, in die qua tradidit Amor-
rhæũ in conſpectu filiorũ Iſrael, dixitque
corã eis:Sol contra Gabaon ne mouearis,
13 & Luna cõtra vallem Aialon.*Steterúnt-
que ‖ Sol & Luna, donec vlciſceretur ſe- § Iſai.
gens de inimicis ſuis: Nonne ſcriptum eſt 28. f 21
hoc in libro iuſtorum? Stetit itaq; Sol in Eccli.
medio cæli, & non feſtinauit occumbe- 46. a. 5.
14 re ſpatio vnius diei. * Non fuit antea nec
poſtea tam longa dies, obediente Domi-
no voci hominis,& pugnante pro Iſrael;
15 * Reuerſúſque eſt Ioſue cum omni Iſrael
16 in caſtra Galgalæ:* Fugerant enim quin-
que reges, & ſe abſconderant in ſpelunca
17 vrbis Maceda. * Nunciatúmq; eſt Ioſue,
quòd inuenti eſſent quinque reges laten-
18 tes in ſpelunca vrbis Maceda. Qui præ-
D cepit ſociis,& ait: Voluite ſaxa ingentia
ad os ſpeluncæ,& ponite viros induſtrios,
19 qui clauſos cuſtodiant:*vos autem nolite
ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & extre-
mos quoſq; fugientium cædite:nec dimit-
tatis eos vrbium ſuarum intrare præſi-
dia, quos tradidit Dominus Deus in ma-
20 nus veſtras.* Cæſis ergo aduerſariis plaga
magna, & vſque ad internecionem penè
conſumptis, hi qui Iſrael effugere potue-
21 rũt, ingreſsi ſunt ciuitates munitas. * Re-
uerſúſque eſt omnis exercitus ad Ioſue in
Maceda, vbi tunc erant caſtra, ſani & in-
tegro

tegro numero:nullúſque contra filios Iſ-
raël mutire auſus eſt.* Præcepitq; Ioſue, 22
dicens : Aperite os ſpeluncæ,& produci-
te ad me quinque reges, qui in ea latitãt.
* Feceruntque miniſtri vt ſibi fuerat im- 23
peratum : & eduxerunt ad eum quinque
reges de ſpelũca,regem Ieruſalem, regem
Hebron, regem Ierimoth , regem Lachis,
regem Eglon. * Cúmque educti eſſent ad 24
eum,vocauit omnes viros Iſraël,& ait ad E
principes exercitus qui ſecum erant : Ite,
& ponite pedes ſuper colla regum iſto-
rum. Qui cùm perrexiſſent , & ſubiecto-
rum colla pedibus calcarent,* rurſum ait 25
ad eos:Nolite timere, nec paueatis , con-
fortamini & eſtote robuſti : ſic enim fa-
ciet Dominus cunctis hoſtibus veſtris,ad-
uerſum quos dimicatis. * Percuſſitque 26
Ioſue , & interfecit eos , atque ſuſpendit
ſuper quinque ſtipites : fuerúntque ſu-
‖ *Deut. 22.d.23* ſpenſi vſque ad veſperum. * ‖ Cumque 27
occumberet ſol, præcepit ſociis vt depo-
nerent eos de patibulis. Qui depoſitos
proiecerunt in ſpeluncam , in qua latue-
rant , & poſuerunt ſuper os eius ſaxa in-
gentia, quæ permanent vſque in præſens.
* Eodem quoque die Macedam cepit Io- 28
ſue,& percuſſit eam in ore gladij,regém-
que illius interfecit , & omnes habitato-
res eius : non dimiſit in ea ſaltem paruas
reliquias. Fecitque regi Maceda, ſicut fe- F
cerat regi Iericho.* Tranſiuit autem cum 29
omni Iſraël de Maceda in Lebna , & pu-
gnabat contra eam :* quam tradidit Do- 30
minus cum rege ſuo in manus Iſraël per-
cuſſerúntque vrbem in ore gladij,& om-
nes habitatores eius : non dimiſerunt in
ea vllas reliquias.Fecerúntq; regi Lebna,
‖ *Sup. 6.4.2.* ‖ ſicut fecerant regi Iericho. * De Lebna, 31
tranſiuit in Lachis cum omni Iſraël : &
exercitu per gyrum diſpoſito oppugna-
bat eam. * Tradiditque Dominus Lachis 32
in manus Iſraël , & cepit eam die altero,
atque percuſſit in ore gladij, omnemque
animam quæ fuerat in ea , ſicut fecerat
Lebna.* Eo tempore aſcendit Horam rex 33
Gazer,vt auxiliaretur Lachis : quem per-
cuſſit Ioſue cum omni populo eius vſque
ad internecionem. * Tranſiuitque de La- 34
chis in Eglon,& circumdedit,* atque ex- 35
pugnauit eam eadem die:percuſſitque in
ore gladij omnes animas quæ erant in ea,
iuxta omnia quæ fecerat Lachis.* Aſcen- 36
dit quoque cum omni Iſraël de Eglon in
Hebron,& pugnauit contra eam : * cepit 37
eam , & percuſſit in ore gladij , regem G
quoque eius,& omnia oppida regionis il-
lius, vniuerſáſque animas quæ in ea fue-
rant commoratæ : non reliquit in ea vl-
las reliquias:ſicut fecerat Eglon, ſic fecit
& Hebron,cuncta quæ in ea reperit con-
ſumens gladio. * Inde reuerſus in Dabir, 38
* cepit eam atque vaſtauit : regem quo- 39
que eius atque omnia per circuitum op-
pida percuſſit in ore gladij : non dimiſit
in ea vllas reliquias:ſicut fecerat Hebron
& Lebna & regibus earũ, ſic fecit Dabir
40 & regi illius.* Percuſſit itaque Ioſue om-
nem Terram montanam & meridianam
atque campeſtrem, & Aſedoth,cum regi-
bus ſuis : nõ dimiſit in ea vllas reliquias,
ſed omne quod ſpirare poterat,interfecit,
ſicut præceperat ei Dominus Deus Iſraël,
41 * à Cadesbarne vſque Gazam. Omnem
42 Terram Goſen vſque Gabaon , * vniuer-
ſoſque reges,& regiones eorum, vno im-
petu cepit atque vaſtauit: Dominus enim
43 Deus Iſraël pugnauit pro eo. * reuerſúſ-
que eſt cum omni Iſraël ad locum ca-
ſtrorum in Galgala.

CAP. XI.

1 QVæ cùm audiſſet Iabin rex Aſor,mi-
A ſit ad Iobab regem Madon , & ad
regem Semeron , atque ad regem Ach-
2 ſaph : * ad reges quoque Aquilonis , qui
habitabant in montanis & in planitie
contra meridiem Ceneroth,in campeſtri-
bus quoque & in regionibus Dor iuxta
3 mare : * Chananæum quoque ab Oriente
& Occidente, & Amorrhæum atque He-
thæum ac Pherezæum & Iebuſæum in
montanis : Heuæum quoque qui habita-
bat ad radices Hermon in Terra Maſpha.
4 * Egreſſiq; ſunt omnes cum turmis ſuis,
populus multus nimis,ſicut arena quæ eſt
B in littore maris , equi quoque & currus
5 immenſę multitudinis.* conuenerúntque
omnes reges iſti in vnum ad Aquas Me-
6 rom,vt pugnarent contra Iſraël. * Dixit-
que Dominus ad Ioſue : Ne timeas eos:
cras enim hac eadem hora ego tradã õm-
nes iſtos vulnerandos in conſpectu Iſraël:
equos eorum ſubneruabis , & currus igne
7 combures. * Venitque Ioſue , & omnis
exercitus cum eo,aduerſus illos ad Aquas
Merom ſubitò , & irruerunt ſuper eos,
8 * tradiditque illos Dominus in manus Iſ-
raël. Qui percuſſerunt eos , & perſecuti
ſunt vſq; ad Sidonem magnam, & Aquas
Maſerephoth , campúmque Maſphe , qui
eſt ad Orientalem illius partem. Ita per-
cuſſit omnes , vt nullas dimitteret ex eis
9 reliquias : * fecitque ſicut præceperat ei
Dominus,equos eorum ſubneruauit,cur-
10 rúſque combuſſit igni. * Reuerſuſque
ſtatim cepit Aſor:& regem eius percuſſit
gladio. Aſor enim antiquitus inter om-
11 nia regna hęc principatum tenebat.*Per-
cuſſitque omnes animas,quę ibidem mo-
rabantur: nõ dimiſit in ea vllas reliquias,
ſed vſque ad internecionem vniuerſa va-
C ſtauit, ipſamq; vrbem peremit incendio.
12 * Et omnes per circuitum ciuitates , re-
géſque earum cepit,percuſſit atque dele-
uit, ‖ ſicut præceperat ei Moyſes famulus ‖ *Deut. 7.a.1.*
13 Domini. * Abſque vrbibus, quæ erant in
collibus & in tumulis ſitæ , ceteras ſuc-
cendit Iſraël : vnam tantùm Aſor muni-
14 tiſſimam flamma conſumpſit.* Omnem-
que prædam iſtarum vrbium ac iumenta
diuiſerunt ſibi filij Iſraël , cunctis homi- ‖ *Exod. 34.b.11*
15 nibus interfectis. * ‖ Sicut præceperat
Dominus

Digitized by Google

Dominus Moyſi ſeruo ſuo , ita præcepit
Moyſes Ioſue,& ille vniuerſa compleuit:
non præteriit de vniuerſis mandatis , nec
vnum quidem verbum quod iuſſerat Do-
minus Moyſi. * Cepit itaque Ioſue om- 16
nem Terram montanam,& meridianam,
terrámque Goſen,& planitiem, & Occi-
dentalem plagam,montémque Iſrael , &
campeſtria eius: * & partem montis quæ 17
aſcendit Seir vſq; Baalgad , per planitiem
Libani ſubter montem Hermon : omnes
reges eorum cepit , percuſſit, & occidit. D
* Multo tempore pugnauit Ioſue contra 18
reges iſtos. *Non fuit ciuitas quæ ſe tra- 19
deret filiis Iſrael , præter Heuæum , qui
habitabat in Gabaon : omnes enim bel-
lando cepit:*Domini enim ſententia fue- 20
rat,vt indurarentur corda eorum, & pu-
gnarent contra Iſrael,& caderent,& non
mererentur vllam clementiam , ac peri-
rent , ſicut præceperat Dominus Moyſi.
* In illo tempore venit Ioſue, & interfe- 21
cit Enacim de montanis, Hebron,& Da-
bir, & Anab , & de omni monte Iuda &
Iſrael,vrbéſque eorum deleuit.*Non re- 22
liquit vllum de ſtirpe Enacim, in Terra
filiorum Iſrael: abſque ciuitatibus Gaza,
& Geth, & Azoto , in quibus ſolis relicti
ſunt. * Cepit ergo Ioſue omnem Terram, 23
ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen, &
tradidit eam in poſſeſſionem filiis Iſrael
ſecundùm partes & tribus ſuas. quieuit-
que Terra à præliis.

CAP. XII.

HI ſunt reges , quos percuſſerunt filii 1
Iſrael , & poſſederunt Terram eo- A
rum trans Iordanem ad ſolis ortum , à
torrente Arnon vſque ad montem Her-
mon, & omnẽ Orientalẽ plagam quæ re-
ſpicit ſolitudinẽ.* Sehon rex Amorrhæo- 2
rum qui habitauit in Heſebon , domina-
tus eſt ab Aroër, quæ ſita eſt ſuper ripam
torrentis Arnon , & mediæ partis in val-
le, dimidiæque Galaad, vſque ad torren-
tem Iaboc,qui eſt terminus filiorum Am-
mon.* & à ſolitudine vſque ad Mare Ce- 3
neroth contra Orientem,& vſque ad Ma- B
re deſerti, quod eſt mare ſalſiſsimum ,ad
Orientalem plagam per viam quæ ducit
Bethſimoth:& ab Auſtrali parte,quę ſub-
iacet Aſedoth,Phaſga.* Terminus Og re-
gis Baſan , de reliquiis Raphaim, qui ha- 4
bitauit in Aſtaroth,& in Edrai, & domi-
natus eſt in monte Hermon, & in Sale-
cha , atque in vniuerſa Baſan , vſque ad
terminos*Geſſuri,& Machati,& dimidiæ
partis Galaad : terminos Sehon regis He- 5
ſebon. * Moyſes famulus Domini, & filii 6
Iſrael percuſſerunt eos , tradiditque Ter-
ram eorum Moyſes in poſſeſsionem Ru-
benitis,& Gaditis,& dimidiæ tribui Ma- C
naſſe.* Hi ſunt reges Terræ, quos percuſ- 7
ſit Ioſue,& filii Iſrael,trans Iordanem ad
Occidentalem plagam,à Baalgad in cam-
po Libani, vſque ad montem , cuius pars
aſcendit in Seir ; tradiditq; eam Ioſue in
poſſeſsionẽ tribubus Iſrael , ſingulis par-
8 tes ſuas, * tam in montanis quàm in pla-
nis atque campeſtribus.In Aſedoth, & in
ſolitudine, ac in meridie Hethæus fuit &
Amorrhæus,Chananæus , & Pherezæus,
9 Heuæus & Iebuſæus, *Rex Iericho vnus :
D rex Hai , quæ eſt ex latere Bethel , vnus :
10 *rex Ieruſalem vnus , rex Hebron vnus :
11 * rex Ierimoth vnus , rex Lachis vnus,
12 *rex Eglon vnus , rex Gazer vnus , * rex
13 Dabir vnus,rex Gader vnus , * rex Her-
14 ma vnus , rex Hered vnus , * rex Lebna
15 vnus , rex Odullam vnus , * rex Maceda
16 vnus, rex Bethel vnus,*rex Taphua vnus,
17 rex Opher vnus , * rex Aphec vnus , rex
18 Saron vnus, * rex Madon vnus , rex Aſor
19 vnus , * rex Semeron vnus , rex Achſaph
20 vnus , rex Thenac vnus , rex Mageddo
21 vnus ,* rex Cades vnus,rex Iachanã Car-
22 meli vnus , * rex Dor , & prouinciæ Dor
23 vnus , rex Gentium Galgal vnus , * rex
24 Therſa vnus : omnes reges triginta vnus.

CAP. XIII.

1 IOſue ſenex , prouectæque ætatis erat,
A & dixit Dominus ad eum : Senuiſti , &
longæuus es , terráque latiſsima dereli-
2 cta eſt,quæ necdum ſorte diuiſa eſt:*om-
nis videlicet Galilæa,Philiſthiim, & vni-
3 uerſa Geſſuri.* A fluuio turbido,qui irri-
gat Aegyptum , vſque ad terminos Ac-
caron cõtra Aquilonem:Terra Chanaan ,
quæ in quinque regulos Philiſthiim di-
uiditur,Gazæos,& Azotios, Aſcalonitas,
4 Gethæos,& Accaronitas. * Ad meridiem
verò ſunt Heuæi , omnis Terra Chanaan,
& Maara Sidoniorum , vſque Apheca &
5 terminos Amorrhæi , * eiúſque confinia.
Libani quoque regio contra Orientem , à
Baalgad ſub mõte Hermon,donec ingre-
6 diaris Emath.* Omnium qui habitant in
monte,à Libano, vſque ad Aquas Maſere-
photh,vniuerſique Sidonii. Ego ſum qui
delebo eos à facie filiorum Iſrael. Veniat
ergo in partem hereditatis Iſrael , ſicut
7 præcepi tibi. * Et nunc diuide terram in
B poſſeſsionem nouem tribubus,& dimidię
8 tribui Manaſſe , * cum qua Ruben & Gad § Num.
poſſederunt terram , § quam tradidit eis 32.f.,1.
Moyſes famulus Domini , trans fluenta
9 Iordanis ad orientalem plagam. * Ab
Aroër , quæ ſita eſt in ripa torrentis Ar-
non,& in vallis medio,vniuerſaque cam-
10 peſtria Medaba, vſque Dibon. * & cun-
ctas ciuitates Sehon, regis Amorrhæi,qui
regnauit in Heſebon , vſque ad terminos
11 filiorum Ammon.* & Galaad , ac termi-
num Geſſuri & Machati, & omnem mõ-
tem Hermon, & vniuerſam Baſan, vſque
12 ad Salecha. * omne regnum Og in Baſan,
qui regnauit in Aſtaroth & Edrai , ipſe
fuit de reliquiis Raphaim:percuſſitq; eos
13 Moyſes atque deleuit. * Noluerúntque
diſperdere filii Iſrael Geſſuri & Machati:
& habitauerunt in medio Iſrael vſque in
14 præſentem diem. * § Tribui autem Leui § Num.
non dedit poſſeſsionem : ſed ſacrificia & 18.d.3.

Digitized by Google

victimæ Domini Dei Iſrael, ipſa eſt eius
hereditas, ſicut locutus eſt illi. * Dedit 15
ergo Moyſes poſſeſsionem tribui filiorum
Ruben iuxta cognationes ſuas. * Fuitque 16
terminus eorum ab Aroër, quæ ſita eſt in C
ripa torrentis Arnon, & in valle eiuſdem
torrentis media: vniuerſam planitiē, quæ
ducit Medaba,* & Heſebon, cunctoſq; vi- 17
culos earū, qui ſunt in campeſtribus: Di-
bon quoque, & Bamothbaal, & oppidum
Baalmaon,* & Iaſſa, & Cedimoth, & Me- 18
phaath,* & Cariathaim, & Sabama, & 19
Sarathaſar in monte conuallis.*Bethpho- 20
gor & Aſedoth, Phaſga & Bethieſimoth,
* & omnes vrbes campeſtres, vniuerſaque 21
regna Sehon regis Amorrhæi, qui regna-
‖ Nu. 31 c. 8. uit in Heſebon, ‖ quem percuſsit Moyſes
cum principibus Madian: Heueum, & Re-
cem & Sur, & Hur, & Rebe duces Sehon
habitatores Terræ. * Et Balaam filium 22
Beor ariolum occiderunt filii Iſrael gla-
dio cum cæteris interfectis: *Factuſque eſt 23
terminus filiorum Ruben Iordanis flu-
uius. Hæc eſt poſſeſsio Rubenitarum per
cognationes ſuas vrbium & viculorum.
* Deditq; Moyſes tribui Gad & filiis eius 24
per cognationes ſuas poſſeſsionem, cuius
hæc diuiſio eſt. * Terminus Iaſer, & om- 25
nes ciuitates Galaad, & dimidiam par- D
tem terræ filiorum Ammon, vſque ad A-
roër quæ eſt contra Rabba. * & ab Heſe- 26
bon vſque Ramoth, Maſphe & Betonim:
& à Manaim vſque ad terminos Dabir.
* in valle quoque Betharan, & Beth- 27
nemra, & Socoth, & Saphon reliquam
partem regni Sehon regis Heſebon: huius
quoque finis, Iordanis eſt, vſque ad ex-
tremam partem maris Cenereth trans
Iordanem ad Orientalem plagam. * hæc 28
eſt poſſeſsio filiorum Gad per familias
ſuas, ciuitates & villæ earum. * Dedit 29
& dimidiæ tribui Manaſſe, filiiſque eius
iuxta cognationes ſuas poſſeſsionē, * cu- 30
ius hoc principium eſt: à Manaim vniuer-
ſam Baſan, & cuncta regna Og regis Ba-
ſan, omnéſque vicos Iair, qui ſunt in Ba-
ſan, ſexaginta oppida. * & dimidiam par- 31
tem Galaad, & Aſtaroth, & Edrai, vrbes
regni Og in Baſan: filiis Machir filii Ma-
naſſe, dimidiæ parti filiorum Machir iux-
ta cognationes ſuas.* Hanc poſſeſsionem 32
diuiſit Moyſes in campeſtribus Moab
trans Iordanem contra Iericho ad Orien-
‖ Nu. 18 c. 20. talem plagam.* ‖ Tribui autem Leui non 33
dedit poſſeſsionem: quoniam Dominus
Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſsio eius, vt lo-
cutus eſt illi.

CAP. XIIII.

HOc eſt quod poſſederunt filii Iſrael 1
in terra Chanaan, quam dederunt A
eis Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius
Nun, & principes familiarum per tribus
Iſrael:* ſorte omnia diuidētes, ‖ ſicut præ- 2
‖ Nu. 34 c. 13. ceperat Dominus in manu Moyſi, nouem
tribubus, & dimidiæ tribui. * Duabus 3
enim tribubus, & dimidiæ dederat Moy-
ſes trans Iordanem poſſeſsionem: abſque
Leuitis, qui nihil terræ acceperunt inter
4 fratres ſuos: * ſed in eorum ſucceſſerunt
B locum filii Ioſeph in duabus diuiſi tribus,
Manaſſe & Ephraim: nec acceperunt Le-
uitæ aliam in Terra partem, niſi vrbes ad
habitandum, & ſuburbana earū ad alen-
5 da iumenta & pecora ſua. * Sicut præce-
perat Dominus Moyſi, ita fecerunt filii Iſ-
6 rael, & diuiſerunt Terram.* Acceſſerunt
itaq; filii Iuda ad Ioſue in Galgala, locu-
tuſque eſt ad eum Caleb filius Iephone
Cenezæus: ‖ Noſti quid locutus ſit Domi- ‖ Nu. 14 d. 22.
nus ad Moyſen hominem Dei de me & te
7 in Cadesbarne. * Quadraginta annorum
eram quando miſit me Moyſes famulus
Domini de Cadesbarne, vt conſiderarem
C Terram, nunciauiq; ei quod mihi verum
8 videbatur.*Fratres autem mei, qui aſcen-
derant mecum, diſſoluerunt cor populi: &
nihilominus ego ſecutus ſum Dominum
9 Deum meū.* Iurauitq; Moyſes in die il-
lo, dicens: Terra, quam calcauit pes tuus,
erit poſſeſsio tua, & filiorum tuorum in
æternum: quia ſecutus es Dominū Deum
10 meum. * Conceſsit ergo Dominus vitam
mihi ſicut pollicitus eſt vſque in præſen-
tem diem. Quadraginta & quinque anni
ſunt, ex quo locutus eſt Dominus ver-
bum iſtud ad Moyſen: quando ambulabat
Iſrael per ſolitudinem: hodie octoginta
11 quinque annorum ſum, * ſic valens, vt eo
D valebam tempore quando ad exploran-
dum miſſus ſum: ‖ illius in me temporis ‖ Eccl. 46 b. 11.
fortitudo vſque hodie perſeuerat, tam ad
12 bellandum, quàm ad gradiendum.*Da er-
go mihi montem iſtum, quem pollicitus
eſt Dominus, te quoque audiente, in quo
Enacim ſunt, & vrbes magnæ atque mu-
nitæ: ſi forte ſit Dominus mecum, & po-
13 tuero delere eos, ſicut promiſit mihi.*Be-
nedixitque ei Ioſue: & tradidit ei Hebrō
14 in poſſeſsionem. * atque ex eo fuit He-
bron Caleb filio Iephone Cenezæo vſque
in præſentem diem: quia ſecutus eſt Do-
15 minum Deum Iſrael.*Nomen Hebron an-
tè vocabaur Cariath Arbe: Adam maxi-
mus ibi inter Enacim ſitus eſt: & Terra
ceſſauit à præliis.

CAP. XV.

1 IGitur ‖ ſors filiorum Iudæ per cogna- ‖ Nu. 34 a. 3.
A tiones ſuas iſta fuit: A termino Edom,
deſertum Sin contra Meridiem, & vſ-
que ad extremam partem auſtralis pla-
2 gæ. * initium eius à ſummitate maris ſal-
ſiſsimi, & à lingua eius, quæ reſpicit Me-
3 ridiem: * Egrediturque contra Aſcenſum
Scorpionis, & pertranſit in Sina: aſcēditq;
in Cadesbarne, & peruenit in Eſron, aſcē-
4 dens ad Addar, & circuiens Carcaa, *atq;
inde pertranſiens in Aſemona, & perue-
niens ad Torrentem Aegypti: eruntque
termini eius mare magnum, hic erit finis
5 meridianæ plagæ. * Ab Oriente verò erit
initium, mare ſalſiſsimum vſque ad ex-
trema Iordanis: & ea quæ reſpiciunt ad
Aquilonem

Aquilonem , à lingua maris vſq; ad eun- B
dem Iordanis fluuium.* aſcenditq; ter- 6
minus in Beth Hagla, & tranſit ab Aqui-
lone in Beth Araba:aſcendens ad lapidem
Boën filii Ruben. * & tendens vſque ad 7
terminos Debera de Valle Achor, contra
Aquilonem reſpiciens Galgala , quæ eſt
ex aduerſo Aſceſionis Adommim, ab au-
ſtrali parte torrentis:tranſitq; aquas,quæ
vocantur Fons ſolis: & erunt exitus eius
ad Fontem Rogel. * aſcenditque per con- 8
uallem filii Ennom ex latere Iebuſæi ad
Meridiem,hæc eſt Ieruſalem : & inde ſe
erigens ad verticem montis , qui eſt con-
tra Geennom ad Occidentem in ſummi-
tate vallis Raphaim contra Aquilonem,
* pertranſitque à vertice montis vſq; ad 9
fontem aquæ Nephtoa: & peruenit vſque C
ad vicos montis Ephron:inclinatúrque in
Baala,quæ eſt Cariathiarim , id eſt , vrbs
ſiluarum.*& circuit de Baala contra Oc- 10
cidentem,vſque ad montem Seir: tranſit-
que iuxta latus montis Iarim ad Aquilo-
nem in Cheſlon : & deſcendit in Bethſa-
mes,tranſitque in Thamna.* & peruenit 11
contra Aquilonem partis Accaron ex la-
tere:inclinaturq; Sechrona,& trãſit mõ-
tem Baala : peruenitq; in Iebneel,& ma-
gni maris contra Occidentem fine cõclu-
ditur.* hi ſunt termini filiorum Iuda per 12
circuitum in cognationibus ſuis. * Caleb 13
verò filio Iephone dedit partem in medio
filiorum Iuda,ſicut præceperat ei Domi- D
nus : Cariath Arbe patris Enac , ipſa eſt
‖ Iudic. 1.c. 10. Hebron. * ‖ Deleuitq; ex ea Caleb tres fi- 14
lios Enac,Seſai & Ahiman & Tholmai de
ſtirpe Enac.* Atque inde conſcendens ve- 15
nit ad habitatores Dabir , quæ priùs vo-
cabatur Cariath Sepher,id eſt,ciuitas lit-
terarum.* Dixítq; Caleb: Qui percuſſerit 16
Cariath Sepher,& ceperit eã,dabo ei Axã
filiam meam vxorem. * Cepitque eam 17
Othoniel filius Cenez frater Caleb iu-
nior : dedítque ei Axam filiam ſuam vxo-
rem.*Quæ,cùm pergerent ſimul,ſuaſa eſt 18
à viro ſuo vt peteret à patre ſuo agrum,
ſuſpirauitq; vt ſedebat in aſino. Cui Ca-
leb:Quid habes,inquit?*At illa reſpondit: 19
Da mihi benedictionem : Terram auſtra-
lem & arentẽ dediſti mihi, iunge & irri-
guam. Dedit itaque ei Caleb irriguum
ſuperius & inferius. * Hæc eſt poſſeſſio 20
tribus filiorũ Iuda per cognationes ſuas.
* Eránteque ciuitates ab extremis parti- 21
bus filiorum Iuda iuxta terminos Edom à E
Meridie:Cabſeel & Eder & Iagur,*& Ci- 22
nu & Dimona & Adada , * & Cades & 23
Aſor & Iethnam,*& Ziph & Telẽ & Ba- 24
loth,* Aſor noua & Carioth,Heſron,hæc 25
eſt Aſor. * Amam, Sama,& Molada ,* & 26
Aſergadda & Haſſemõ & Bethphelet,* & 27
Haſerſual & Berſabee & Baziothia * & 28
Baala & Iim & Eſem , * & Eltholad & 29
Ceſil,& Harma,*& Siceleg & Medemena 30
& Senſenna , * Lebaoth & Selim & Aën 31
& Remon:omnes ciuitates vigintinouem, 32
F & villæ earum.* In campeſtribus verò :
33 Eſtaol & Sarea & Aſena , * & Zanoe &
34 Aengannim & Taphua & Enaim,*& Ie-
35 rimoth & Adullam,Socho & Azeca, * &
36 Saraim & Adithaim & Gedera & Gede-
37 rothaim : vrbes quatuordecim , & villæ
38 earum.* Sanan & Hadaſſa & Magdalgad,
39 * Delean & Maſepha & Iecthel. * Lachis
40 & Baſcath & Eglon.* Chebbon & Lehe-
41 man & Cethlis*& Gideroth & Bethdagõ
& Naama & Maceda:ciuitates ſedecim,&
42 villæ earum. * Labana & Ether & Aſan,
43 * Iephtha & Eſna & Neſib, * & Ceila &
44 Achzib & Mareſa : ciuitates nouem , &
45 villæ earum. * Accaron cum vicis & vil-
46 lulis ſuis. * Ab Accaron vſque ad mare :
omnia quæ vergunt ad Azotum & vicu-
47 los eius.* Azotus cũ vicis & villulis ſuis.
Gaza cum vicis & villulis ſuis , vſque ad
torrentem Aegypti,& mare magnum ter-
48 minus eius.*Et in monte:Samir & Iether
49 & Socoth * & Danna & Cariathſenna,
50 hæc eſt Dabir,* Anab & Iſtemo & Anim,
51 * Goſen & Olon & Gilo: ciuitates vnde-
G cim & villæ earum. * Arab & Ruma &
52 Eſaan,*& Ianũ & Beththaphua & Aphe-
53 ca, * Athmatha & Cariatharbe , hæc eſt
54 Hebron,& Sior:ciuitates nouem,& villæ
55 earum. * Maon & Carmel & Ziph & Io-
56 ta,*Iezrael & Iucadam & Zanoë , * Ac-
57 cain,Gabaa,& Thamna:ciuitates decem,
58 & villæ earum.*Halhul,& Beſſur,& Ge-
59 dor, * Mareth,& Bethanoth, & Eltecon:
60 ciuitates ſex & villæ earum. * Cariath-
baal,hæc eſt Cariathiarim vrbs ſiluarum,
& Arebba : ciuitates duæ , & villæ earũ.
61 * In deſerto Betharaba , Meddin , & Sa-
62 chacha *& Nebſan,& ciuitas ſalis,& En-
63 gaddi:ciuitates ſex,& villæ earum. * Ie-
buſæum autem habitatorem Ieruſalem
non potuerunt filii Iuda delere : habita-
uítque Iebuſæus cum filiis Iuda in Ieru-
ſalem vſque in præſentem diem.

CAP. XVI.

1 CEcidit quoque ſors filiorum Ioſeph,
A ab Iordane contra Iericho & aquas
eius ab Oriente : ſolitudo quæ aſcen-
2 dit de Iericho ad montem Bethel : * &
egreditur de Bethel Luza:tranſitque ter-
3 minum Archi,Atharoth.* & deſcendit ad
B Occidentem iuxta terminum Iephleti ,
vſque ad terminos Beth horon inferioris,
& Gazer : finiunturq; regiones eius mari
4 magno : * poſſederũtq; filii Ioſeph Ma-
5 naſſes & Ephraim.*Et factus eſt terminus
filiorum Ephraim per cognationes ſuas :
& poſſeſſio eorum contra Orientẽ Atha-
roth addar vſque Beth horon ſuperio-
6 rem * Egrediuntúrque confinia in ma-
C re : Machmethath verò Aquilonem re-
ſpicit, & circuit terminos contra Orien-
7 tem in Thanathſelo : * & pertranſit ab
Oriente Ianoë, deſcenditque de Ia-
noë in Atharoth & Naaratha:& peruenit
in Iericho , egrediturque ad Iordanem.
8 * De Taphua pertranſit contra mare

Digitized by Google

in Vallem arundineti, ſuntque egreſſus
eius in mare ſalſiſſimum. hæc eſt poſſeſ-
ſio tribus filiorum Ephraim per familias D
ſuas. * Vrbéſque ſeparatæ ſunt filiis 9
Ephraim in medio poſſeſsionis filiorum
Manaſſe, & villæ earum. * Et non inter- 10
fecerunt filij Ephraim Chananæum, qui
habitabat in Gazer: habitauitq; Chana-
næus in medio Ephraim vſque in diem
hanc tributarius.

CAP. XVII.

Cecidit autem ſors tribui Manaſſe: 1
(ipſe enim eſt primogenitus Ioſeph) B
Machir primogenito Manaſſe patri Ga-
laad, qui fuit vir pugnator, habuitque
‖ Num. 26. b. 30. poſſeſsionem Galaad & Baſan * ‖ & reli- 2
quis filiorũ Manaſſe iuxta familias ſuas,
filiis Abiezer, & filiis Helec, & filiis Eſ-
riel, & filiis Sechem, & filiis Hepher, & fi-
liis Semida: iſti ſunt filii Manaſſe filii Io-
‖ Num. 27. a. 1. & 36. d. 11. ſeph, mares, per cognationes ſuas. * ‖ Sal- 3
phaad verò filio Hepher filii Galaad filii
Machir filii Manaſſe, non erant filii, ſed
ſolæ filiæ: quarũ iſta ſunt nomina, Maala
& Noa & Hegla & Melcha & Therſa.
* Venerúntque in conſpectu Eleazari ſa- 4
cerdotis, & Ioſue filii Nun & principum,
dicentes: Dominus præcepit per manum
Moyſi, vt daretur nobis poſſeſsio in me-
dio fratrum noſtrorum. Deditq; eis iux-
ta imperium Domini poſſeſsionem in
medio fratrum patris earum.* Et cecide- 5
runt funiculi Manaſſe, decem, abſque
Terra Galaad & Baſan trans Iordanem. B
* Filiæ enim Manaſſe poſſederunt here- 6
ditatem in medio filiorum eius. Terra
autem Galaad cecidit in ſortem filiorum
Manaſſe qui reliqui erant. * Fuitque ter- 7
minus Manaſſe ab Aſer, Machmethath
quæ reſpicit Sichem: & egreditur ad dex-
tram iuxta habitatores Fontis Taphuæ.
* Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat Ter- 8
ra Taphuæ, quæ eſt iuxta terminos Ma-
naſſe filiorum Ephraim.* Deſcenditque 9
terminus Vallis arundineti in meridiem
torrentis ciuitatum Ephraim, quæ in me-
dio ſunt vrbium Manaſſe: terminus Ma-
naſſe ab Aquilone torrentis, & exitus
eius pergit ad mare: * ita vt poſſeſsio 10
Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone C
Manaſſe, & vtramque claudat mare, &
coniungantur ſibi in tribu Aſer ab Aqui-
lone, & in tribu Iſſachar ab Oriente:
* Fuitque hereditas Manaſſe in Iſſachar
& in Aſer, Bethſan & viculi eius, & Ie- 11
blaã cum viculis ſuis, & habitatores Dor
cum oppidis ſuis, habitatores quoque
Endor cum viculis ſuis: ſimiliterque ha-
bitatores Thenac cum viculis ſuis, & ha-
bitatores Mageddo cũ viculis ſuis, & ter
tia pars vrbis Nopheth. * Nec potuerunt 12
filii Manaſſe has ciuitates ſubuertere, ſed
cœpit Chananæus habitare in terra ſua.
* Poſtquam autem conualuerunt filii Iſ- 13
rael, ſubiecerunt Chananæos, & fecerunt
ſibi tributarios, nec interfecerunt eos.
14 * Locutique ſunt filii Ioſeph ad Ioſue: &
D dixerũt: Quare dediſti mihi poſſeſsionem
ſortis & funiculi vnius, cùm ſim tantæ
multitudinis, & benedixerit mihi Domi-
15 nus? * Ad quos Ioſue ait: Si populus mul-
tus es, aſcende in ſiluam, & ſuccide tibi
ſpatia in terra Pherezæi & Raphaim:
quia anguſta eſt tibi poſſeſsio montis
16 Ephraim.* Cui reſponderunt filij Ioſeph:
Non poterimus ad montana conſcendere,
cùm ferreis curribus vtantur Chananæi,
qui habitant in terra campeſtri, in qua ſi-
tæ ſunt Bethſan cum viculis ſuis, & Iez-
17 rael mediam poſsidens vallem.* Dixitque
Ioſue ad domum Ioſeph, Ephraim & Ma-
naſſe populus multus es, & magnæ forti-
18 tudinis, non habebis ſortem vnam, * ſed
tranſibis ad montem, & ſuccides tibi, at-
que purgabis ad habitandum ſpatia: &
poteris vltra procedere cùm ſubuerteris
Chananæum, quem dicis ferreos habere
currus, & eſſe fortiſsimum.

CAP. XVIII.

1 Congregatiq; ſunt omnes filii Iſrael
A in Silo, ibique fixerunt tabernacu-
lum teſtimonii, & fuit eis Terra ſub-
2 iecta. * Remanſerant autem filiorum Iſ-
rael ſeptem tribus, quæ necdum accepe-
3 rant poſſeſsiones ſuas. * Ad quos Ioſue
ait: Vſquequo marcetis ignauia, & nõ in-
tratis ad poſsidendam Terram, quam Do-
minus Deus patrum veſtrorum dedit vo-
4 bis? * Eligite de ſingulis tribubus ternos
viros, vt mittam eos, & pergant atque
circumeant Terram, & deſcribant eam
iuxta numerum vniuſcuiuſque multitu-
dinis: referántque ad me quod deſcripſe-
5 rint. * Diuidite vobis Terram in ſeptem
partes: Iudas ſit in terminis ſuis ab Au-
ſtrali plaga, & domus Ioſeph ab Aquilo-
6 ne. * mediam inter hos Terram in ſeptem
partes deſcribite: & huc venietis ad me, vt
coram Domino Deo veſtro mittam vobis
7 hîc ſortem: * quia non eſt inter vos pars
Leuitarum, ſed ſacerdotium Domini eſt
eorum hereditas. Gad autem & Ruben,
B & dimidia tribus Manaſſe, iam acceperant
poſſeſsiones ſuas trans Iordanem ad O-
rientalem plagam: quas dedit eis Moyſes
8 famulus Domini. * Cúmque ſurrexiſſent
viri, vt pergerent ad deſcribendam Ter-
ram, præcepit eis Ioſue, dicens: Circuite
Terram & deſcribite eam, ac reuertimini
ad me: vt hîc coram Domino, in Silo
9 mittam vobis ſortem. * Itaque perrexe-
runt: & luſtrantes eam, in ſeptem partes
diuiſerunt, ſcribentes in volumine. Re-
10 uerſiq; ſunt ad Ioſue in caſtra Silo * Qui
miſit ſortes coram Domino in Silo, diui-
ſitque Terram filiis Iſrael in ſeptem par-
11 tes.* Et aſcendit ſors prima filiorum Ben-
iamin per familias ſuas, vt poſsiderent
Terram inter filios Iuda & filios Ioſeph.
12 * Fuitque terminus eorum contra Aqui-
lonem à Iordane: pergens iuxta latus Ie-
richo ſeptẽtrionalis plagæ, & inde contra
Occi-

Digitized by Google

Occidentem ad montana conſcendens,
& perueniens ad ſolitudinem Bethauen,
*atque pertranſiens iuxta Luzam ad Me- 13
ridiem, ipſa eſt Bethel: deſcenditque in
Ataroth addar, in mõtem qui eſt ad Me-
ridiem Beth horõ inferioris:* Et inclina- 14
tur circuiens contra mare ad meridiem C
montis qui reſpicit Beth horon contra
Africum: ſuntque exitus eius in Cariath
baal, quæ vocatur & Cariathiarim, vr-
bem filiorum Iuda. hæc eſt plaga contra
mare, ad Occidẽtem. * A Meridie autẽ ex 15
parte Cariathiarim egreditur terminus
contra mare, & peruenit vſque ad fõtem
aquarũ Nephtoa. * Deſcenditque in par- 16
tem montis, qui reſpicit Vallem filiorum
Ennom: & eſt contra ſeptentrionalem
plagã in extrema parte vallis Raphaim.
Deſcenditque in Geẽnom (id eſt Vallem
Ennom) iuxta latus Iebuſæi ad Auſtrum:
& peruenit ad Fontem Rogel, * tranſiens 17
ad Aquilonem, & egrediens ad Enſemes,
id eſt, fontem ſolis: * & pertranſit vſque 18
ad tumulos, qui ſunt è regione Aſcenſus D
Adommin: deſcenditque ad Abenboen,
id eſt, lapidem Boen filij Ruben: & per-
tranſit ex latere Aquilonis ad campeſtria:
deſcenditque in planitiem, * & præter- 19
greditur contra Aquilonem Beth hagla:
ſuntque exitus eius cõtra linguam maris
ſalſiſsimi ab Aquilone in fine Iordanis
ad Auſtralem plagam: * qui eſt terminus 20
illius ab Oriẽte. hæc eſt poſſeſsio filiorum
Benjamin per terminos ſuos in circuitu,
& familias ſuas. * Fuerũtque ciuitates 21
eius: Iericho & Beth hagla & Vallis Ca-
ſis, * Beth Araba & Samaraim & Bethel 22
* & Auim & Aphara & Ophera, * Villa 23
Emona & Ophni & Gabee: ciuitates duo- 24
decim, & villæ earum. * Gabaon & Rama 25
& Beroth, * & Meſphe & Caphara, & 26
Amoſa * & Recem, Iarephel & Tharela, 27
* & Sela, Eleph, & Iebus, quæ eſt Ieruſa- 28
lem, Gabaath & Cariath: ciuitates qua-
tuordecim, & villæ earum. Hęc eſt poſſeſ-
ſio filiorũ Benjamin iuxta familias ſuas.

Gen. 28. d. 19.

CAP. XIX.

ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum 1
Simeon per cognationes ſuas: fuit- A
que hereditas * eorum in medio poſſeſ- 2
ſionis filiorum Iuda: Berſabee & Sabee &
Molada * & Haſerſual, Bala & Aſem. * & 3
Eltholad, Bethul & Harma, * & Siceleg & 4
Bethmarchaboth & Haſerſuſa, * & Beth- 5
lebaoth & Sarohen: ciuitates tredecim, 6
& villæ earum. * Ain & Remmon & A- 7
thar & Aſan: ciuitates quattuor, & villæ
earum: * omnes viculi per circuitum vr- 8
bium iſtarum vſque ad Baalath Beer, Ra-
math contra Auſtralem plagam. Hæc eſt
hereditas filiorum Simeõ iuxta cognatio-
nes ſuas, * in poſſeſsione & funiculo filio- 9
rum Iuda: quia maior erat. & idcirco fi-
lij Simeon poſſederunt in medio heredi-
tatis eorum. * Ceciditque ſors tertia filio- 10
rum Zabulõ per cognationes ſuas, & fa-
ctus eſt terminus poſſeſsionis eorum vſ-
11 que Sarid: * Aſcenditque de Mari & Me-
rala, & peruenit in Debbaſeth vſque ad
12 torrentem qui eſt contra Ieconam. * Et
reuertitur de Sared cõtra Orientem in fi-
nes Ceſeleththabor: & egreditur ad Da-
13 bereth, aſcenditque cõtra Iaphie. * Et in-
de pertranſit vſque ad Orientalem plagã
Gethhepher & Thacaſin: & egreditur in
14 Remmon, Amthar & Noa. * Et circuit
B ad Aquilonem Hanathon: ſuntque egreſ-
15 ſus eius Vallis Iephtahel, * & Cateth &
Naalol & Semeron & Ierala & Bethle-
hem: ciuitates duodecim, & villæ earum.
16 * Hæc eſt hereditas tribus filiorum Zabu-
lon per cognationes ſuas, vrbes & viculi
17 earum. * Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta
18 per cognationes ſuas. * fuitque eius here-
19 ditas, Iezrael & Caſaloth & Sunem, * &
20 Hapharaim & Seon, & Anaharath * &
21 Rabboth & Ceſion, Abes, * & Rameth,
& Engannim, & Enhadda, & Bethphe-
22 ſes. * Et peruenit terminus eius vſq; Tha-
bor & Seheſima & Bethſames: eruntque
exitus eius Iordanis: ciuitates ſedecim,
23 & villæ earum. * Hæc eſt poſſeſsio filio-
rum Iſſachar per cognationes ſuas, vrbes
24 & viculi earum. * Ceciditque ſors quinta
tribui filiorũ Aſer per cognationes ſuas,
25 * fuitq; terminus eorũ Halcath & Chali
26 & Beten & Axaph * & Elmelech & A-
maad & Meſſal: & peruenit vſq; ad Car-
27 melum maris & Sihor & Labanath. * Ac
reuertitur contra Orientem Bethdagon:
& pertranſit vſque Zabulon & Vallem
C Iephthael contra Aquilonem in Bethe-
mec & Nehiel. Egrediturque ad læuã Ca-
28 bul, * & Abran & Rohob & Hamon &
29 Cana, vſque ad Sidonem magnam. * re-
uertiturque in Horma vſque ad ciuitatẽ
munitiſsimam Tyrum, & vſque Hoſa:
eruntque exitus eius in mare de funiculo
30 Achziba: * & Amma & Aphec & Ro-
hob. ciuitates vigintiduæ, & villæ earum.
31 * Hæc eſt poſſeſsio filiorum Aſer per co-
gnationes ſuas, vrbeſque & viculi earum.
32 * Filiorum Nephthali ſexta ſors cecidit
33 per familias ſuas: * & cœpit terminus de
Heleph & Elon in Saananim, & Adami,
quæ eſt Neceb, & Iebnael vſque Lecum:
& egreſſus eorum vſque ad Iordanem;
34 * reuertiturque terminus contra Occidẽ-
tem in Azanotthabor, atque inde egre-
ditur in Hucuca, & pertranſit in Zabu-
lon contra Meridiem, & in Aſer contra
Occidentem, & in Iuda ad Iordanẽ con-
35 tra ortum ſolis. * ciuitates munitiſsimæ,
Aſſedim, Ser, & Emath, & Reccath &
36 Cenereth, * & Edema & Arama, Aſor
37 * & Cedes & Edrai, Enhaſor * & Ieron
38 & Magdalel, Horẽ & Bethanath & Beth-
ſames: ciuitates decem & nouem, & vil-
39 læ earum. * Hæc eſt poſſeſsio tribus filio-
rum Nephthali per cognationes ſuas, vr-
40 bes & viculi earũ. * Tribui filiorum Dan
per familias ſuas egreſſa eſt ſors ſepti-

ma : * & fuit terminus poſſeſsionis eius 41
Sara & Eſthaol, & Hirſemes, id eſt, ciui- D
tas ſolis. * Selebin & Aialon & Iethela, 42
* Elon & Themna & Acron, * Elthece, 43
Gebbethon & Balaath, * & Iud & Bane 44
& Barach & Gethremmon : * & Meiar- 45
con & Arecon, cum termino qui reſpi- 46
cit Ioppen, * & ipſo fine concluditur. 47
Aſcenderúntque filij Dan, & pugnaue-
runt contra Leſem, cœperúntque eam: &
percuſſerunt eam in ore gladij, & poſſe-
derunt, & habitauerunt in ea, vocantes
nomen eius Leſem Dan, ex nomine Dan
patris ſui.* Hæc eſt poſſeſsio tribus filio- 48
rum Dan, per cognationes ſuas, vrbes &
viculi earum.* Cúmque compleſſet ſorte 49
diuidere Terram ſingulis per tribus ſuas,
dederunt filij Iſrael poſſeſsionem Ioſue
filio Nun in medio ſui, * iuxta præce- 50
ptum Domini, vrbem quam poſtulauit,
Thamnath Saraa in monte Ephraim : &
ædificauit ciuitatem, habitauítque in ea.
* Hæ ſunt poſſeſsiones, quas ſorte diui- 51
ſerunt Eleazar ſacerdos & Ioſue filius
Nun, & principes familiarum ac tribuũ
filiorum Iſrael in Silo, coram Domino ad
oſtium tabernaculi teſtimonij, partitique
ſunt Terram.

CAP. XX.

ET locutus eſt Dominus ad Ioſue, di- 1
cens : Loquere filiis Iſrael, & dic A
‖ Num. 35. a. 9. Deut. 19 a. 2. eis : * Separate vrbes fugitiuorum, ‖ de 2
quibus locutus ſum ad vos per manum
Moyſi ; * vt confugiat ad eas quicumque 3
animã percuſſerit neſcius : & poſsit eua-
dere iram proximi, qui vltor eſt ſangui-
nis:*cùm ad vnam harum cõfugerit ciui- 4
tatum, ſtabit ante portã ciuitatis, & lo- B
quetur ſenioribus vrbis illius ea quæ ſe
comprobẽt innocentem: ſicque ſuſcipient
eum, & dabunt ei locum ad habitãdum.
* Cúmque vltor ſanguinis eũ fuerit per- 5
ſecutus, non tradent in manus eius: quia
ignorans percuſsit proximum eius, nec
ante biduũ, triduúmve, eius probatur ini-
micus. * Et habitabit in ciuitate illa, do- 6
nec ſtet ante iudicium cauſam reddẽs fa- C
cti ſui, & moriatur ſacerdos magnus, qui
fuerit in illo tempore : tunc reuertetur
homicida, & ingredietur ciuitatẽ & do-
mũ ſuam de qua fugerat.* Decreuerunt- 7
que Cedes in Galilæa montis Nephthali,
& Sichẽ in mõte Ephraim, & Cariathar-
be, ipſa eſt Hebron in monte Iuda. * Et 8
trans Iordanem contra Orientalem pla- D
‖ Deut. 4. g. 43. gam Iericho, ‖ ſtatuerunt Boſor, quæ ſita
eſt in campeſtri ſolitudine, de tribu Ru-
ben, & Ramoth in Galaad de tribu Gad,
& Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe.
* Hæ ciuitates conſtitutæ ſunt cunctis fi- 9
liis Iſrael, & aduenis qui habitabant in-
ter eos: vt fugeret ad eas qui animam ne-
ſcius percuſsiſſet, & non moreretur in
manu proximi, effuſum ſanguinem vin-
dicare cupientis, donec ſtaret ante popu-
lum expoſiturus cauſam ſuam.

CAP. XXI.

1 ACceſſerúntque principes familia-
A rum Leui ad Eleazarum ſacerdo-
tem, & Ioſue filium Nun, & ad duces co-
gnationum per ſingulas tribus filiorum
2 Iſrael:* locutique ſũt ad eos in Silo Ter-
ræ Chanaan, atque dixerunt : ‖ Dominus ‖ Num. 35. a. 2.
præcepit per manum Moyſi, vt darentur
nobis vrbes ad habitãdum, & ſuburbana
3 earum ad alenda iumenta.* Dederúntque
filij Iſrael de poſſeſsionibus ſuis iuxta
imperium Domini, ciuitates & ſuburba-
4 na earum. * Egreſsáque eſt ſors in fami-
liam Caath filiorum Aaron ſacerdotis de
tribubus Iuda, & Simeõ, & Benjamin, ci-
5 uitates tredecim : * Et reliquis filiorum
Caath, id eſt, Leuitis qui ſuperfuerant, de
tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia
6 tribu Manaſſe, ciuitates decem. * Porrò
filiis Gerſon egreſſa eſt ſors, vt acciperent
de tribubus Iſſachar & Aſer & Nephtha-
li, dimidiáque tribu Manaſſe in Baſan, ci-
7 uitates numero tredecim. * Et filiis Me-
rari per cognationes ſuas, de tribubus
Ruben & Gad & Zabulon, vrbes duode-
8 cim.* Dederúntque filij Iſrael Leuitis ci-
uitates & ſuburbana earum, ſicut præce-
pit Dominus per manum Moyſi, ſingulis
9 ſorte tribuentes. * De tribubus filiorum
B Iuda & Simeon dedit Ioſue ciuitates:
10 ‖ quarum iſta ſunt nomina, * filiis Aa- ‖ 1. Par.
ron per familias Caath Leuitici generis 9. a. 2.
11 (prima enim ſors illis egreſſa eſt) * Ca-
riatharbe patris Enac, quæ vocatur He-
bron, in monte Iuda, & ſuburbana eius
12 per circuitũ.* ‖ Agros verò & villas eius, ‖ Sup. 14
dederat Caleb filio Iephone ad poſsidẽ- d. 14.
13 dum : * Dedit ergo filiis Aaron ſacerdo-
tis Hebron confugij ciuitatem, ac ſubur-
bana eius, & Lobnam cum ſuburbanis
14 ſuis : * & Iether, & Eſtemo, * & Ho-
15 lon, & Dabir, * & Ain, & Ietha, & Beth-
16 ſames, cum ſuburbanis ſuis: ciuitates no-
uem, de tribubus, vt dictum eſt, duabus.
17 * De tribu autem filiorum Benjamin, Ga-
18 baon, & Gabae, * & Anathoth & Almon.
cum ſuburbanis ſuis: ciuitates quattuor.
19 * Omnes ſimul ciuitates filiorum Aaron
ſacerdotis, tredecim, cum ſuburbanis
20 ſuis.* Reliquis verò per familias filiorum
Caath Leuitici generis, hæc eſt data poſ-
21 ſeſsio. * De tribu Ephraim vrbes confu-
gij, Sichem cum ſuburbanis ſuis in mon-
22 te Ephraim, & Gazer * & Cibſaim &
Beth horon, cum ſuburbanis ſuis ciuita-
23 tes quattuor: * De tribu quoque Dan,
24 Eltheco & Gabathon, * & Aialon & Ge-
C thremmon, cum ſuburbanis ſuis, ciui-
25 tates quattuor. * Porrò de dimidia tri-
bu Manaſſe, Thanach & Gethremmon,
26 cum ſuburbanis ſuis, ciuitates duæ. * O-
mnes ciuitates decem, & ſuburbana ea-
rum, datæ ſunt filiis Caath inferioris
27 gradus. * Filiis quoque Gerſon Leuitici
generis dedit de dimidia tribu Manaſſe
confugij ciuitates, Gaulon in Baſan, &
Boſram,

Digitized by Google

Boſram , cum ſuburbanis ſuis , ciuitates
duas.*Porrò de tribu Iſſachar,Ceſion, & 28
Dabereth , * & Iaramoth,& Engannim, 29
cum ſuburbanis ſuis, ciuitates quattuor.
*De tribu autem Aſer, Maſal, & Abdon, 30
* & Helcath & Rohob , cum ſuburbanis 31
ſuis,ciuitates quattuor. * De tribu quo- 32
que Nephthali ciuitates confugij , Cedes
in Galilæa , & Hammoth Dor , & Car-
than,cum ſuburbanis ſuis, ciuitates tres.
* Omnes vrbes familiarum Gerſon , tre- 33
decim , cum ſuburbanis ſuis. * Filiis au- 34
tem Merari Leuitis inferioris gradus per
familias ſuas data eſt de tribu Zabulon,
Iecnam & Cartha* & Damna & Naalol, 35
ciuitates quattuor cum ſuburbanis ſuis.
*De tribu Ruben vltra Iordanem contra 36
Iericho ciuitates refugij,Boſor in ſolitu- D
dine , Miſor & Iaſer & Iethſon & Me-
phaath,ciuitates quatuor cum ſuburba-
nis ſuis. * De tribu Gad ciuitates confu- 37
gij,Ramoth in Galaad,& Manaim & He-
ſebon & Iaſer,ciuitates quattuor cū ſub-
urbanis ſuis.* Omnes vrbes filiorū Mera- 38
ri per familias & cognationes ſuas, duo-
decim. * Itaque ciuitates vniuerſæ Leui- 39
tarum in medio poſſeſsionis filiorum Iſ-
rael fuerunt quadraginta octo*cùm ſub- 40
urbanis ſuis , ſingulæ per familias diſtri-
butæ. * Deditque Dominus Deus Iſraeli 41
omnem Terram , quam traditurum ſe
patribus eorum iurauerat : & poſſederūt
illam , atque habitauerunt in ea. * Datá- 42
que eſt ab eo pax in omnes per circuitum
nationes : nulluſque eis hoſtium reſiſtere
auſus eſt,ſed cūcti in eorū ditionē redacti
ſunt. * Ne vnum quidem verbum , quod 43
illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat , irri-
tum fuit,ſed rebus expleta ſunt omnia.

CAP. XXII.

EOdem tempore vocauit Ioſue Rube- 1
nitas , & Gaditas , & dimidiam tri- A
bum Manaſſe , * dixitque ad eos:Feciſtis 2
omnia quæ præcepit vobis Moyſes famu-
lus Domini : mihi quoque in omnibus
obediſtis, * nec reliquiſtis fratres veſtros 3
longo tempore,vſque in præsētem diem,
cuſtodientes imperium Domini Dei ve-
ſtri. * Quia igitur dedit Dominus Deus 4
veſter fratribus veſtris quietem & pa-
cem,ſicut pollicitus eſt : reuertimini , &
ite in tabernacula veſtra , & in terram
‖ Num. 32.f.31. Sup.13.b.8. poſſeſsionis,‖ quam tradidit vobis Moy-
ſes famulus Domini trans Iordanem:*ita 5
dumtaxat,vt cuſtodiatis attente, & ope-
re compleatis mandatum & legem quam
præcepit vobis Moyſes famulus Domi-
ni,vt diligatis Dominum Deum veſtrum,
& ambuletis in omnibus viis eius,& ob-
ſeruetis mandata illius , adhæreatiſque
ei,ac ſeruiatis in omni corde,& in omni B
anima veſtra.* Benedixitque eis Ioſue,& 6
dimiſit eos. Qui reuerſi ſunt in taberna-
la ſua.* Dimidiæ autem tribui Manaſ- 7
ſe poſſeſsionem Moyſes dederat in Ba-
ſan:& idcirco mediæ quæ ſuperfuit,dedit
Ioſue ſortem inter ceteros fratres ſuos
trans Iordanem ad Occidentalem pla-
gam.Cúmque dimitteret eos in taberna-
8 cula ſua , & benedixiſſet eis , * dixit ad
eos : In multa ſubſtantia atque diuitiis
reuertimini ad ſedes veſtras, cum argen-
to & auro,ære ac ferro,& veſte multipli-
ci:diuidite prædam hoſtium cum fratri-
9 bus veſtris.*Reuerſique ſunt,& abierunt
filij Ruben,& filij Gad, & dimidia tribus
Manaſſe , à filiis Iſrael de Silo , quæ ſita
eſt in Chanaan,vt intrarent Galaad Ter-
rā poſſeſsionis ſuæ , quā obtinuerāt iux-
ta imperium Domini in manu Moyſi.
10 *Cúmque veniſſent ad tumulos Iordanis
C in Terram Chanaan , ædificauerunt iux-
ta Iordanem altare infinitæ magnitudi-
11 nis. * Quod cùm audiſſent filij Iſrael,
& ad eos certi nuncij detuliſſent , ædifi-
caſſe filios Ruben,& Gad,& dimidiæ tri-
bus Manaſſe , altare in Terra Chanaan,
ſuper Iordanis tumulos, contra filios Iſ-
12 rael : * conuenerunt omnes in Silo , vt
13 aſcenderēt & dimicarent contra eos.* Et
interim miſerunt ad illos in Terram Ga-
laad Phinees filium Eleazari ſacerdotis,
14 *& decem principes cum eo, ſingulos de
15 ſingulis tribubus. * Qui venerunt ad fi-
lios Ruben , & Gad , & dimidiæ tribus
Manaſſe,in Terram Galaad,dixerúntque
16 ad eos : * Hæc mandat omnis populus
Domini : Quæ eſt iſta tranſgreſsio ? Cur
reliquiſtis Dominum Deum Iſrael , ædi-
ficantes altare ſacrilegum , & à cultu il-
17 lius recedentes ? * An parum vobis eſt
D ‖ quòd peccaſtis in Beelphegor,& vſq; in ‖ Num.
præſentem diē macula huius ſceleris in 25.a.4.
nobis permanet?multiq; de populo cor- Deu.4.
18 ruerunt. * Et vos hodie reliquiſtis Do- a.3.
minum , & cras in vniuerſum Iſrael ira
19 eius deſæuiet. * Quòd ſi putatis immun-
dam eſſe terram poſſeſsionis veſtræ,tran-
ſite ad Terram , in qua tabernaculum
Domini eſt,& habitate inter nos:tantùm
vt à Domino,& à noſtro cōſortio nō re-
cedatis,ædificato altari præter altare Do-
20 mini Dei noſtri. * ‖ Nonne Achan filius ‖ Sup.7.a.2.
Zare præteriit mandatū Domini,& ſuper
omnem populū Iſrael ira eius incubuit?
Et ille erat vnus homo,atq; vtinam ſolus
21 periiſſet in ſcelere ſuo.* Reſpōderúntque
filij Ruben & Gad,& dimidia tribus Ma-
22 naſſe,principibus legationis Iſrael:*For-
E tiſsimus Deus Dominus , Fortiſsimus
Deus Dominus,ipſe nouit,& Iſrael ſimul
intelliget : ſi præuaricationis animo hoc
altare conſtruximus , non cuſtodiat nos,
23 ſed puniat nos in præſenti:*& ſi ea mēte
fecimus , vt holocauſta , & ſacrificium,
& pacificas victimas ſuper eo imponere-
24 mus, ipſe quærat & iudicet : * & non ea
magis cogitatione atque tractatu, vt di-
ceremus:Cras dicent filij veſtri filiis no-
ſtris : Quid vobis & Domino Deo Iſrael?
25 * terminum poſuit Dominus inter nos
& vos , ô filij Ruben , & filij Gad , Ior-
 danem

Digitized by Google

danem fluuium : & idcirco partem non
habetis in Domino. Et per hanc occa-
ſionem auertent filij veſtri filios noſtros
à timore Domini. Putauimus itaque me-
lius,* & diximus: Extruamus nobis alta- 26
re, non in holocauſta, neque ad victi- F
mas offerendas, * ſed in teſtimonium in- 27
ter nos & vos, & ſobolem noſtram ve-
ſtramq; progeniem, vt ſeruiamus Domi-
no, & iuris noſtri ſit offerre, & holocau-
ſta, & victimas, & pacificas hoſtias : &
nequaquam dicant cras filij veſtri filiis
noſtris : Non eſt vobis pars in Domino.
* Quòd ſi voluerint dicere, reſpondebunt 28
eis : Ecce altare Domini, quod fecerunt
patres noſtri, non in holocauſta, neque
in ſacrificiũ, ſed in teſtimonium noſtrum
ac veſtrum. * Abſit à nobis hoc ſcelus, vt 29
recedamus à Domino, & eius veſtigia re-
linquamus, extructo altari ad holocau-
ſta, & ſacrificia, & victimas offerendas,
præter altare Domini Dei noſtri, quod
extructum eſt ante tabernaculum eius.
* Quibus auditis, Phinees ſacerdos, & 30
principes legationis Iſrael, qui erant cum
eo, placati ſunt: & verba filiorum Rubẽ,
& Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, liben- G
tiſsimè ſuſceperunt. * Dixitque Phinees 31
filius Eleazari ſacerdos ad eos: Nunc ſci-
mus quòd nobiſcum ſit Dominus, quo-
niã alieni eſtis à præuaricatione hac, &
liberaſtis filios Iſrael de manu Domini.
*Reuersúſque eſt cum principibus, à filiis 32
Ruben & Gad, de Terra Galaad, finium
Chanaan, ad filios Iſrael, & retulit eis.
* Placuítque ſermo cunctis audientibus. 33
& laudauerunt Deum filij Iſrael, & ne-
quaquam vltrà dixerunt, vt aſcenderent
contra eos, atque pugnarent, & delerent
Terram poſſeſsionis eorum. * Vocaue- 34
rúntque filij Ruben, & filij Gad, altare
quod extruxerãt, Teſtimonium noſtrum,
quòd Dominus ipſe ſit Deus.

CAP. XXIII.

EVoluto autem multo tempore, poſt- 1
quam pacem dederat Dominus Iſ- A
raeli, ſubiectis in gyro nationibus vni-
uerſis, & Ioſue iam longæuo, & perſe-
nilis ætatis : * vocauit Ioſue omnem Iſ- 2
raelem, maioréſque natu, & principes ac
duces, & magiſtros, dixitque ad eos : Ego
ſenui, & progreſsioris ætatis ſum*: vóſque 3
cernitis omnia, quæ fecerit Dominus
Deus veſter cunctis per circuitum natio-
nibus, quo modo pro vobis ipſe pugnaue-
rit : * & nunc quia vobis ſorte diuiſit o- 4
mnem Terrã, ab Orientali parte Iordanis
vſque ad mare magnũ, multæque adhuc
ſuperſunt nationes : * Dominus Deus ve- 5
ſter diſperdet eas & auferet à facie veſtra B
& poſsidebitis Terrã, ſicut vobis pollici-
tus eſt. * tantùm confortamini, & eſtote 6
ſoliciti, vt cuſtodiatis cuncta quæ ſcripta
ſunt in volumine legis Moyſi: & non de-
clinetis ab eis neque ad dexteram neque
ad ſiniſtrã:* ne poſtquam intraueritis ad 7
Gentes, quæ inter vos futuræ ſunt, iure-
tis in nomine deorum earum, & ſeruiatis
8 eis, & adoretis illos:* ſed adhæreatis Do-
mino Deo veſtro : quod feciſtis vſque in
9 diem hanc. * Et tunc auferet Dominus
Deus in conſpectu veſtro gentes magnas
C & robuſtiſsimas, & nullus vobis reſiſtere
10 poterit. * Vnus è vobis perſequetur ho-
ſtium mille viros : quia Dominus Deus
veſter pro vobis ipſe pugnabit, ſicut pol-
11 licitus eſt. * Hoc tantum diligentiſsimè
præcauete, vt diligatis Dominum Deum
12 veſtrum.* Quòd ſi volueritis gentium ha-
rum, quæ inter vos habitant, erroribus
adhærere, & cum eis miſcere connubia,
13 atque amicitias copulare: *iam nunc ſci-
tote quòd Dominus Deus veſter non eas
deleat ante faciem veſtram, ſed ſint vobis
D in foueam ac laqueum, & offendiculum
ex latere veſtro, & ſudes in oculis ve-
ſtris, donec vos auferat atque diſperdat
de Terra hac optima, quam tradidit vo-
14 bis. * ‖ En ego hodie ingredior viam vni- ‖ 3. Reg. 2. a. 2.
uerſæ terræ, & toto animo cognoſcetis,
quòd de omnibus verbis, quæ ſe Domi-
nus præſtiturum vobis eſſe pollicitus eſt,
15 vnum non præterierit incaſſum. * Sicut
ergo impleuit opere quod promiſit, &
proſpera cuncta venerunt : ſic adducet
ſuper vos quidquid malorum commina-
tus eſt, donec vos auferat atque diſperdat
de Terra hac optima, quam tradidit vo-
16 bis, * eo quòd præterieritis pactum Do-
mini Dei veſtri, quod pepigit vobiſcum,
& ſeruieritis diis alienis, & adoraueritis
eos: citò atque velociter conſurget in vos
furor Domini, & auferemini ab hac Ter-
ra optima, quam tradidit vobis.

CAP. XXIV.

1 COngregauítque Ioſue omnes tribus
A Iſrael in Sichem, & vocauit maio-
res natu, ac principes, & iudices, & ma-
giſtros: ſteterúntque in conſpectu Domi-
2 ni:* & ad populũ ſic locutus eſt : Hæc di-
cit Dominus Deus Iſrael : Trans fluuium
habitauerunt patres veſtri ab initio, Tha-
re pater Abraham & Nachor: ſeruierúnt-
3 que diis alienis.* ‖ Tuli ergo patrem ve- ‖ Gen. 11. d. 26.
ſtrum Abraham de Meſopotamiæ fini-
bus: & adduxi eum in Terram Chanaan:
4 multiplicauíque ſemen eius, *‖ & dedi ei ‖ Gen. 21. a. 2.
Iſaac: Illique rurſum dedi Iacob & Eſau.
‖ E quibus, Eſau dedi montẽ Seir ad poſ- ‖ Gen. 25. d. 25.
ſidendum : ‖ Iacob verò, & filij eius de-
5 ſcenderũt in Aegyptum.* ‖ Miſique Moy-
B ſen & Aaron, & percuſsi Aegyptũ mul- ‖ Gen. 36. a. 8.
6 tis ſignis atque portentis.* Eduxique vos
& patres veſtros de Aegypto, & veniſtis ‖ Gen. 46. a. 6.
ad mare: perſecutiq; ſunt Aegyptij patres
veſtros cum curribus & equitatu, vſque ‖ Exod. 3. c. 10.
7 ad Mare rubrum. * Clamauerunt autem & 12.
ad Dominum filij Iſrael: ‖ qui poſuit te-
nebras inter vos & Aegyptios, & adduxit f. 37.
ſuper eos mare, & operuit eos. Viderunt
oculi veſtri cuncta quæ in Aegypto fe- ‖ Exod. 14. b. 9.
cerim, & habitaſtis in ſolitudine multo
tempo

Digitized by Google

tempore: * & introduxi vos in Terram 8
Amorrhęi, qui habitabat trans Iordanem.
‖ *Num. 21.e.23.* ‖ Cumque pugnarent contra vos, tradidi
eos in manus veſtras, & poſſediſtis Ter-
‖ *Num. 22.a.5.* ram eorum, atque interfeciſtis eos.* ‖ Sur- 9
rexit autem Balac filius Sephor rex Moab,
& pugnauit contra Iſraelem. Miſitque & C
vocauit Balaam filium Beor, vt maledi-
ceret vobis: * & ego nolui audire eum, 10
ſed è contrario per illum benedixi vobis,
‖ *Supr. 3.d.14. & 6.a.1. & 11.a.3.* & liberaui vos de manu eius. * ‖ Tranſi- 11
ſtiſque Iordanem, & veniſtis ad Iericho.
Pugnauerúntque contra vos viri ciuitatis
eius, Amorrhæus, & Pherezæus, & Cha-
nanæus, & Hethæus, & Gergeſæus & He-
uæus, & Iebuſæus: & tradidi illos in ma-
nus veſtras.* ‖ Miſiq; ante vos crabrones: 12
‖ *Suprà 21.d.20. Ex. 23.f.28. Deu. 7.c.20.* & eieci eos de locis ſuis, duos reges A-
morrhæorū, nō in gladio nec in arcu tuo.
* Dediq; vobis Terram, in qua non labo- 13
raſtis, & vrbes quas non ædificaſtis, vt ha-
bitaretis in eis: vineas & oliueta, quæ non
‖ *1. Re. 7.a.3. Tob. 14. c.10.* plantaſtis.* ‖ Nūc ergo timete Dominum, 14
& ſeruite ei perfecto corde atque veriſſi-
mo: & auferte deos, quibus ſeruierunt pa- D
tres veſtri in Meſopotamia & in Aegypto,
ac ſeruite Domino. * Sin autem malum 15
vobis videtur vt Domino ſeruiatis, optio
vobis datur: eligite hodie quod placet,
cui ſeruire potiſsimùm debeatis, vtrùm
diis, quibus ſeruierunt patres veſtri in
Meſopotamia, an diis Amorrhæorum, in
quorum Terra habitatis: ego autē & do-
mus mea ſeruiemus Domino. * Reſpon- 16
dítque populus, & ait: Abſit à nobis vt re-
linquamus Dominum, & ſeruiamus diis
alienis.* Dominus Deus noſter ipſe edu- 17
xit nos, & patres noſtros, de Terra Aegy-
pti, de domo ſeruitutis: fecitque videnti-
bus nobis ſigna ingentia, & cuſtodiuit
nos in omni via, per quam ambulauimus,
& in cunctis populis, per quos tranſiui-
mus. * Et eiecit vniuerſas gentes, Amor- 18
rhæum habitatorem Terræ, quam nos in-
trauimus. Seruiemus igitur Domino, quia
ipſe eſt Deus noſter. Dixítque Ioſue ad E
populum: Non poteritis ſeruire Domino: 19
Deus enim ſanctus, & fortis æmulator eſt,
nec ignoſcet ſceleribus veſtris atque pec-
catis. * Si dimiſeritis Dominum, & ſer- 20
uieritis diis alienis, conuertet ſe, & af-
fliget vos, atque ſubuertet poſtquam vobis
præſtiterit bona. * Dixítque populus ad 21
Ioſue: Nequaquam ita vt loqueris, erit,
ſed Domino ſeruiemus.* Et Ioſue ad po- 22
pulum, Teſtes, inquit, vos eſtis, quia ipſi
elegeritis vobis Dominum vt ſeruiatis ei.
Reſponderúntque: Teſtes.* Nunc ergo, ait, 23
auferte deos alienos de medio veſtri, & F
inclinate corda veſtra ad Dominum
Deum Iſrael.* Dixítque populus ad Ioſue: 24
Domino Deo noſtro ſeruiemus, & obe-
dientes erimus præceptis eius. * Percuſsit 25
ergo Ioſue in die illo fœdus, & propoſuit
populo pręcepta atque iudicia in Sichem.
* Scripſit quoque omnia verba hæc in vo- 26
lumine legis Domini: & tulit lapidem
pergrandem, poſuitque eum ſubter quer-
27 cum, quæ erat in Sanctuario Domini:* &
dixit ad omnem populum: En lapis iſte
erit vobis in teſtimonium, quòd audierit
omnia verba Domini quæ locutus eſt vo-
bis: ne fortè poſtea negare velitis, & men-
28 tiri Domino Deo veſtro.* Dimiſitque po-
29 pulum, ſingulos in poſſeſsionē ſuam. * Et
poſt hæc mortuus eſt Ioſue filius Nun
ſeruus Domini, centum & decem anno-
30 rum:* ſepelierúntque eum in finibus poſ-
G ſeſsionis ſuę in Thamnathſare, quæ eſt ſita
in monte Ephraim, à Septentrionali parte
31 montis Gaas. * Seruiuitque Iſrael Domi-
no cunctis diebus Ioſue, & ſeniorum qui
longo vixerunt tempore poſt Ioſue, & qui
nouerunt omnia opera Domini quę fece-
32 rat in Iſrael.* ‖ Oſſa quoque Ioſeph, quæ
tulerant filij Iſrael de Aegypto, ſepelie- ‖ *Gen. 50.d.25 Exo. 13. d.19.*
runt in Sichem, in parte agri, ‖ quem eme-
rat Iacob à filiis Hemor patris Sichem,
centum nouellis ouibus, & fuit in poſſeſ- ‖ *Gen. 33 d.19.*
33 ſionem filiorum Ioſeph.* Eleazar quoque
filius Aaron mortuus eſt: & ſepelierunt
eum in Gabaath Phinees filij eius, quæ
data eſt ei in monte Ephraim.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPHETIM.

CAPVT I.

1 POſt mortem Ioſue conſuluerunt filij
A Iſrael Dominum, dicentes: Quis aſcen-
det ante nos contra Chananæum, & erit
2 dux belli? * Dixítque Dominus: Iudas
aſcendet: ecce tradidi Terram in manus
3 eius. * Et ait Iudas Simeoni fratri ſuo:
Aſcende mecum in ſortem meam, & pu-
gna cōtra Chananæum, vt & ego pergam
tecum in ſortem tuam. Et abiit cum eo
4 Simeon. * Aſcendítque Iudas, & tradidit
Dominus Chananæum ac Pherezæum in
manus eorum: & percuſſerunt in Bezec
5 decem millia virorum. * Inuenerúntque
B Adonibezec in Bezec, & pugnauerunt cō-
tra eum, ac percuſſerunt Chananæum &
6 Pherezæum. * Fugit autem Adonibezec:
quem perſecuti comprehenderunt, cæſis
ſummitatibus manuum eius ac pedum.
7 * Dixítque Adonibezec: Septuaginta reges,
amputatis manuum ac pedum ſummita-
tibus, colligebant ſub menſa mea cibo-
rum reliquias: ſicut feci, ita reddidit mihi
Deus. Adduxerúntque eum in Ieruſalem,
8 & ibi mortuus eſt.* Oppugnantes ergo fi-
lij Iuda Ieruſalem, ceperunt eam, & per-
cuſſerunt in ore gladij, tradentes cunctam
9 incendio ciuitatem.* Et poſtea deſcēden-
tes pugnauerunt contra Chananæum, qui
habitabat in montanis, & ad meridiem, ‖ *Ioſ. 15 c.13.*
10 & in campeſtribus. * ‖ Pergénſque Iudas,

Digitized by Google

contra Chananæum,qui habitabat in He- C
bron, (cuius nomen fuit antiquitus Ca-
riath Arbe) percuſſit Seſai,& Ahiman,&
Tholmai: * atque inde profectus abiit ad 11
habitatores Dabir,cuius nomẽ vetus erat
Cariath Sepher, id eſt,ciuitas literarum.
* Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath 12
Sepher, & vaſtauerit eam,dabo ei Axam
filiam meam vxorem. * Cumque cepiſſet 13
eam Othoniel filius Cenez frater Caleb
minor,dedit ei Axam filiã ſuam cõiugem.
* Quam pergentem in itinere monuit vir 14
ſuus vt peteret à patre ſuo agrum. Quæ
cùm ſuſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei
Caleb: Quid habes? * At illa reſpondit: Da 15
mihi benedictionem, quia terrã arentem D
dediſti mihi:da & irriguã aquis. Dedit er-
go ei Caleb irriguũ ſuperius, & irriguum
inferius.* Filij autem Cinæi cognati Moy- 16
ſi, aſcenderunt de ciuitate palmarum,
cum filiis Iuda, in deſertum ſortis eius,
quod eſt ad meridiem Arad,& habitaue-
runt cum eo. * Abiit autem Iudas cum 17
Simeone fratre ſuo,& percuſſerunt ſimul
Chananæũ qui habitabat in Sephaath, &
interfecerunt eum. Vocatúmq; eſt nomen
vrbis, Horma,id eſt,anathema.* Cepitque 18
Iudas Gazam cum finibus ſuis,& Aſcalo-
nem, atque Accaron cum terminis ſuis.
* Fuitque Dominus cum Iuda, & monta- 19
na poſſedit: nec potuit delere habitatores E
vallis,quia falcatis curribus abundabant.
‖ Num. 14.d.24. Ioſ.15.c.14.
* Dederúntque Caleb Hebron, ‖ ſicut di- 20
xerat Moyſes, qui deleuit ex ea tres filios
Enac.* Iebuſæum autem habitatorem Ie- 21
ruſalem non deleuerunt filij Beniamin:
habitauitque Iebuſæus cum filiis Benia-
min in Ieruſalem, vſque in præſentem
diem. * Domus quoque Ioſeph aſcendit 22
in Bethel,fuitq; Dominus cum eis.* Nam 23
cùm obſiderent vrbem, quæ priùs Luza
vocabatur,* viderunt hominem egredien- 24
tem de ciuitate, dixerúntque ad eum:
Oſtende nobis introitum ciuitatis, & fa-
ciemus tecum miſericordiam.* Qui cùm 25
oſtendiſſet eis, percuſſerunt vrbem in ore
gladij: hominem autem illum, & omnem
cognationem eius, dimiſerunt. * Qui di- 26
miſſus,abiit in Terram Hethim, & ædi- F
ficauit ibi ciuitatem,vocauitque eam Lu-
zam: quæ ita appellatur vſque in præſen-
tem diem.* Manaſſes quoque non deleuit 27
Bethſan, & Thanac cum viculis ſuis, &
habitatores Dor, & Ieblaam, & Maged-
do cum viculis ſuis, cœpitque Chananeus
habitare cum eis. * Poſtquam autem 28
confortatus eſt Iſrael, fecit eos tributa-
rios, & delere noluit. * Ephraim etiam 29
non interfecit Chananæum, qui habita-
bat in Gazer,ſed habitauit cum eo. * Za- 30
bulon non deleuit habitatores Cetron,&
Naalol: ſed habitauit Chananæus in me-
dio eius, factuſq; eſt ei tributarius. * Aſer 31
quoque non deleuit habitatores Accho, G
& Sidonis,Ahalab,& Achazib, & Helba,
& Aphec,& Rohob: habitauitque in me- 32
dio Chananæi habitatoris illius terræ,
33 nec interfecit eum. * Nephthali quoque
non deleuit habitatores Bethſames, &
Bethanath:& habitauit inter Chananæum
habitatorem Terræ,fuerúntque ei Bethſa-
34 mitæ & Bethanitæ tributarij. * Arctauít-
que Amorrhæus filios Dan in monte,nec
dedit eis locum vt ad planiora deſcende-
35 rent:*habitauitque in monte Hares,quod
interpretatur teſtaceo, in Aialon & Sale-
bim. Et aggrauata eſt manus domus Io-
36 ſeph, factúſque eſt ei tributarius. * Fuit
autem terminus Amorrhæi ab Aſcenſu
Scorpionis,petra,& ſuperiora loca.

CAP. II.

1 Aſcendítque Angelus Domini de Gal-
A galis ad Locum flentium,& ait: Edu-
xi vos de Aegypto, & introduxi in Ter-
ram, pro qua iuraui patribus veſtris: &
pollicitus ſum, vt non facerem irritum
pactum meum vobiſcum in ſempiternum:
2 * ita duntaxat vt non feriretis fœdus cum
habitatoribus Terræ huius, ſed aras eorũ
ſubuerteretis: & noluiſtis audire vocem
3 meam: cur hoc feciſtis?* Quã ob rem nolui
delere eos à facie veſtra: vt habeatis ho-
ſtes, & dij eorum ſint vobis in ruinam
4 * Cúmque loqueretur Angelus Domini
hæc verba ad omnes filios Iſrael: eleuaue-
5 runt ipſi vocem ſuam, & fleuerunt. * Et
B vocatum eſt nomen loci illius: Locus flen-
tium, ſiue lacrymarum: immolauerúnt- ‖ Ioſ.24.g.28.
6 que ibi hoſtias Domino. * ‖ Dimiſit er-
go Ioſue populum,& abierunt filij Iſrael
vnuſquiſque in poſſeſſionem ſuam,vt ob-
7 tinerent eam: * ſeruierúntque Domino
cunctis diebus eius, & ſeniorum qui lon-
go poſt eum vixerunt tempore, & noue-
rant omnia opera Domini quæ fecerat
8 cum Iſrael. * Mortuus eſt autem Ioſue fi-
lius Nun, famulus Domini, centum &
9 decem annorum, * & ſepelierunt eum in
finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnathſare
in monte Ephraim, à Septentrionali plaga
10 montis Gaas. * Omniſque illa generatio
congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexe-
runt alij,qui non nouerant Dominum,&
11 opera quæ fecerat cum Iſrael.* Fecerúnt-
que filij Iſrael malũ in conſpectu Domi-
12 ni, & ſeruierunt Baalim. * Ac dimiſerunt
C Dominum Deum patrũ ſuorum,qui edu-
xerat eos de Terra Aegypti: & ſecuti ſunt
deos alienos,deóſque populorum,qui ha-
bitabant in circuitu eorum, & adoraue-
runt eos:& ad iracundiam concitauerunt
13 Dominum,* dimittentes eum,& ſeruien-
14 tes Baal & Aſtaroth. * Iratúſque Domi-
nus contra Iſrael, tradidit eos in manus
diripientium: qui ceperunt eos, & vendi-
derunt hoſtibus, qui habitabant per gy-
rum: nec potuerunt reſiſtere aduerſariis
15 ſuis: * ſed quocumque pergere voluiſ-
ſent, manus Domini ſuper eos erat, ſicut
locutus eſt, & iurauit eis: & vehementer
16 afflicti ſunt.* Suſcitauítque Dominus iu-
dices, qui liberarent eos de vaſtantium
manibus

Digitized by Google

manibus: ſed nec eos audire voluerunt,
* fornicantes cum diis alienis,& adoran- 17
tes eos. Citò deſeruerunt viam per quam
ingreſsi fuerant patres eorum:& audiẽtes
mandata Domini, omnia fecere cõtraria.
* Cúmque Dominus iudices ſuſcitaret,in 18
diebus eorum flectebatur miſericordia,& D
audiebat afflictorum gemitus, & libera-
bat eos de cæde vaſtantium. * Poſtquam 19
autem mortuus eſſet iudex, reuertebantur,
& multo faciebant peiora quam fe-
cerant patres eorum,ſequentes deos alie-
nos,ſeruientes eis,& adorantes illos. Non
dimiſerunt adinuentiones ſuas, & viam
duriſsimam,per quam ambulare conſue-
uerunt. * Iratúſque eſt furor Domini in 20
Iſrael,& ait: Quia irritum fecit gens iſta
pactum meum, quod pepigeram cum
patribus eorum, & vocem maem audire
contempſit: * & ego non delebo gentes, 21
quas dimiſit Ioſue,& mortuus eſt: * vt in 22
ipſis experiar Iſrael, vtrùm cuſtodiant
viam Domini, & ambulent in ea, ſicut
cuſtodierunt patres eorum, an non.* Di- 23
miſit ergo Dominus omnes nationes has,
& citò ſubuertere noluit, nec tradidit in
manus Ioſue.

CAP. III.

HAe ſunt gentes quas Dominus dere- 1
liquit, vt erudiret in eis Iſraelem, A
& omnes qui non nouerant bella Cha-
nanæorum. * vt poſtea diſcerent filij eo- 2
rum certare cum hoſtibus,& habere con-
ſuetudinem prælhandi: * quinque ſatra- 3
pas Philiſtinorum, omnémque Chana-
næum,& Sidonium, atque Heuæum, qui
habitabat in monte Libano, de monte
Baal Hermon vſque ad introitum Emath.
*Dimiſitque eos,vt in ipſis experiretur Iſ- 4
raelem, vtrùm audiret mandata Domini
quæ præceperat patribus eorum per ma-
num Moyſi, an non. * Itaque filij Iſrael 5
habitauerunt in medio Chananæi,& He-
thæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & He-
uæi,& Iebuſæi: & duxerunt vxores filias 6
eorum,ipſique filias ſuas filiis eorum tra-
diderunt,& ſeruierunt diis eorum.*Fece- 7
rúntque malum in conſpectu Domini, &
obliti ſunt Dei ſui, ſeruientes Baalim &
Aſtaroth.*Iratúſque contra Iſrael Domi- 8
nus,tradidit eos in manus Chuſan Raſa-
thaim regis Meſopotamiæ, ſeruierúntque
ei octo annis.* Et clamauerunt ad Domi- 9
num:qui ſuſcitauit eis ſaluatorem, & li- B
berauit eos,Othoniel videlicet filium Ce-
nez,fratrem Caleb minorem:* fuitque in 10
eo SpiritusDomini, & iudicauit Iſrael.E-
greſſúſque eſt ad pugnam,& tradidit Do-
minus in manus eius Chuſan Raſathaim
regem Syriæ, & oppreſsit eum. * Quie- 11
uitque terra quadraginta annis, & mor-
tuus eſt Othoniel filius Cenez. * Addide- 12
runt autem filij Iſrael facere malum in
conſpectu Domini: qui confortauit ad-
uerſum eos Eglon regem Moab: quia fe-
cerunt malum in conſpectu eius.* Et co- 13
pulauit ei filios Ammõ, & Amalec:abiit-
que & percuſsit Iſrael,atque poſſedit Vr-
14 bem palmarum. * Seruierúntque filij Iſ-
rael Eglon regi Moab decem & octo an-
15 nis:* & poſtea clamauerũt ad Dominum:
qui ſuſcitauit eis ſaluatorem vocabulo
Aod,filium Gera, filij Iemini,qui vtraque
C manu pro dextra vtebatur. Miſerúntque
filij Iſrael per illum munera Eglon regi
16 Moab.* Qui fecit ſibi gladium ancipitem,
habentem in medio capulum longitudi-
nis palmæ manus,& accinctus eſt eo ſub-
17 ter ſagum in dextro femore.* Obtulitque
munera Eglon regi Moab. Erat autem
18 Eglon craſſus nimis. * Cúmque obtuliſſet
ei munera,proſecutus eſt ſocios,qui cum
19 eo venerant.* Et reuerſus de Galgalis,vbi
erant idola,dixit ad Regem: Verbum ſe-
cretum habeo ad te ô Rex. Et ille impe-
rauit ſilentium: egreſsiſque omnibus qui
20 circa eum erant, * ingreſſus eſt Aod ad
eum: ſedebat autem in æſtiuo cœnaculo
ſolus, dixítque:Verbum Dei habeo ad te.
21 Qui ſtatim ſurrexit de throno.*Extendít-
que Aod ſiniſtram manum, & tulit ſicam
de dextero femore ſuo, infixítque eam in
22 ventre eius,*tam valide,vt capulus ſeque-
retur ferrum in vulnere, ac pinguiſsimo
adipe ſtringeretur. Nec eduxit gladium,
ſed ita vt percuſſerat,reliquit in corpore:
ſtatimque per ſecreta naturæ alui ſterco-
23 ra proruperunt.* Aod autem clauſis dili-
gentiſsimè oſtiis cœnaculi, & obfirmatis
24 ſera,* per poſticum egreſſus eſt. Seruique
D regis ingreſsi viderunt clauſas fores cœ-
naculi, atque dixerunt: Forſitan purgat
25 aluum in æſtiuo cubiculo.* Expectantéſ-
que diu donec erubeſcerent, & videntes
quòd nullus aperiret, tulerunt clauem:&
aperiẽtes inuenerunt Dominum ſuum in
26 terra iacentem mortuum. * Aod autem,
dum illi turbarẽtur,effugit,& pertranſiit
Locum idolorum, vnde reuerſus fuerat.
27 Venítq; in Seirath: * & ſtatim inſonuit
buccina in mõte Ephraim: deſcenderúnt-
que cum eo filij Iſrael,ipſo in fronte gra-
28 diente.* Qui dixit ad eos: Sequimini me:
tradidit enim Dominus inimicos noſtros
Moabitas in manus noſtras. Deſcende-
rúntque poſt eum, & occupauerunt vada
Iordanis quæ tranſmittunt in Moab: &
29 non dimiſerunt tranſire quemquam:* ſed
percuſſerunt Moabitas in tempore illo,
circiter decem millia, omnes robuſtos &
fortes viros. nullus eorum euadere po-
30 tuit.* Humiliatúſque eſt Moab in die illo
ſub manu Iſrael: & quieuit Terra octo-
31 ginta annis. * Poſt hunc fuit Samgar filius
Anath, qui percuſsit de Philiſthiim ſex-
centos viros vomere: & ipſe quoque de-
fendit Iſrael.

CAP. IV.

1 ADdiderúntque filij Iſrael facere ma-
A lum in conſpectu Domini poſt mor-
2 tem Aod, * § & tradidit illos Dominus § 1.*Reg.*
in manus Iabin regis Chanaan, qui re- 12.*b.*9.
gnauit

Digitized by Google

gnauit in Aſor: habuítque ducem exerci-
tus ſui nomine Siſaram, ipſe autem habi-
tabat in Haroſeth gentium. * Clamaue- 3
rúntque filij Iſrael ad Dominum: nongen-
tos enim habebat falcatos currus, & per
viginti annos vehemẽter oppreſſerat eos.
* Erat autẽ Debbora prophetis vxor La- 4
pidoth, quæ iudicabat populum in illo
tempore. * Et ſedebat ſub palma, quæ no- 5
mine illius vocabatur, inter Rama & Be-
thel in monte Ephraim: aſcendebántq; ad
eam filij Iſrael in omne iudicium. * Quæ 6
miſit & vocauit Barac filium Abinoem de
Cedes Nephthali: dixítque ad eum: Præce-
pit tibi Dominus Deus Iſrael, vade, & B
duc exercitum in montẽ Thabor, tolléſq;
tecum decem millia pugnatorum de filiis
Nephthali, & de filiis Zabulon: * ego au- 7
tem adducam ad te in loco torrentis Ci-
ſon, Siſaram principem exercitus Iabin,
& currus eius, atque omnem multitudi-
nem, & tradam eos in manu tua. * Dixít- 8
que ad eam Barac: Si venis mecum, va-
dam: ſi nolueris venire mecum, non per-
gam. * Quæ dixit ad eum: Ibo quidem te- 9
cum, ſed in hac vice victoria non reputa-
bitur tibi, quia in manu mulieris trade-
tur Siſara. Surrexit itaque Debbora, &
perrexit cum Barac in Cedes. * Qui, accitis 10
Zabulon & Nephthali, aſcendit cum de-
cem millibus pugnatorum, habens Deb-
boram in comitatu ſuo. * Haber autem 11
Cinæus receſſerat quondam à ceteris Ci-
næis fratribus ſuis filiis Hobab, cognati
Moyſi: & tetenderat tabernacula vſque
ad vallem, quæ vocatur Sennim, & erat
iuxta Cedes. * Nunciatúmque eſt Siſaræ, 12
quòd aſcendiſſet Barac filius Abinoem in
montem Thabor: * & congregauit non- 13
gentos falcatos currus, & omnem exerci-
tum de Haroſeth gentium ad torrentem
Ciſon. * Dixítque Debbora ad Barac: Sur- 14
ge, hæc eſt enim dies, in qua tradidit Do-
minus Siſaram in manus tuas: en ipſe du- C
ctor eſt tuus. Deſcendit itaque Barac de
monte Thabor, & decem millia pugnato-
§ Pſal. rum cum eo. * § Perterruítque Dominus 15
82.c.10. Siſaram, & omnes currus eius, vniuer-
ſámque multitudinem, in ore gladij, ad
conſpectum Barac: in tantum, vt Siſara
de curru deſiliens, pedibus fugeret, * & 16
Barac perſequeretur fugientes currus, &
exercitum, vſque ad Haroſeth gentium,
& omnis hoſtium multitudo vſque ad in-
ternecionem caderet. * Siſara autem fu- 17
giens peruenit ad tentorium Iahel vxoris
Haber Cinæi. Erat enim pax inter Iabin
regem Azor, & domum Haber Cinæi.
* Egreſſa igitur Iahel in occurſum Siſaræ, 18
dixit ad eum: Intra ad me Domine mi: in-
tra, ne timeas. Qui ingreſſus tabernacu-
lum eius, & opertus ab ea pallio, * dixit 19
ad eam: Da mihi, obſecro, paululũ aquæ,
quia ſitio valde. Quæ aperuit vtrem lactis,
& dedit ei bibere, & operuit illum. * Di- 20
xítque Siſara ad eam: Sta ante oſtium ta-
D bernaculi: & cùm venerit aliquis interro-
gans te, & dicens: Numquid hîc eſt ali-
21 quis? Reſpondebis: Nullus eſt. * Tulit ita-
que Iahel vxor Haber clauum taberna-
culi, aſſumens pariter & malleum: & in-
greſſa abſcondité & cum ſilentio, poſuit
ſupra tempus capitis eius clauum, per-
cuſſúmq; malleo defixit in cerebrum vſ-
que ad terram: qui ſoporem morti conſo-
22 cians defecit, & mortuus eſt. * Et ecce
Barac ſequens Siſaram veniebat: egreſſáq;
Iahel in occurſum eius, dixit ei: Veni, &
oſtendam tibi virum quem quæris. Qui
cùm intraſſet ad eam, vidit Siſaram ia-
centem mortuum, & clauum infixum in
23 tempore eius. * Humiliauit ergo Deus in
die illo Iabin regẽ Chanaan coram filiis
24 Iſrael: * qui creſcebant quotidie, & forti
manu opprimebant Iabin regem Cha-
naan, donec delerent eum.

CAP. V.

1 CEcinerúntque Debbora & Barac fi-
A lius Abinoem in illo die, dicentes:
2 * Qui ſponte obtuliſtis de Iſrael ani-
mas veſtras ad periculum, benedicite Do-
mino.
3 * Audite reges, auribus percipite prin-
cipes: Ego ſum, ego ſum quæ Domino ca-
nam, pſallam Domino Deo Iſrael.
4 * Domine cùm exires de Seir, & tranſi-
res per regiones Edom, terra mota eſt, cæ-
lique ac nubes diſtillauerunt aquis.
5 * Montes fluxerunt à facie Domini, &
Sinai à facie Domini Dei Iſrael.
6 * In diebus Samgar filij Anath, in die-
bus Iahel, quieuerunt ſemitæ: & qui in-
grediebantur per eas, ambulauerunt per
calles deuios.
7 * Ceſſauerunt fortes in Iſrael, & quie-
uerunt: donec ſurgeret Debbora, ſurgeret
mater in Iſrael.
8 * Noua bella elegit Dominus, & portas
hoſtium ipſe ſubuertit: clypeus & haſta
ſi apparuerint in quadraginta millibus
Iſrael.
9 * Cor meum diligit principes Iſrael: qui
B propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimi-
ni, benedicite Domino.
10 * Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos,
& ſedetis in iudicio, & ambulatis in via,
loquimini.
11 * Vbi colliſi ſunt currus, & hoſtium
ſuffocatus eſt exercitus, ibi narrentur iu-
ſtitiæ Domini & clementia in fortes Iſ-
rael: tunc deſcendit populus Domini ad
portas, & obtinuit principatum.
12 * Surge, ſurge Debbora, ſurge, ſurge, &
loquere canticum: ſurge Barac, & appre-
hende captiuos tuos fili Abinoem.
13 * Saluatæ ſunt reliquiæ populi, Domi-
nus in fortibus dimicauit.
14 * Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, &
poſt eum ex Beniamin in populos tuos ô
Amalec: de Machir principes deſcende-
runt, & de Zabulon qui exercitum duce-
rent ad bellandum.

* Duces

Digitized by Google

* Duces Iſſachar fuere cum Debbora, 15
& Barac veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in
præceps ac barathrum ſe diſcrimini dedit:
diuiſo contra ſe Ruben, magnanimorum
reperta eſt contentio.
* Quare habitas inter duos terminos, 16
vt audias ſibilos gregum? diuiſo contra ſe C
Ruben, magnanimorum reperta eſt con-
tentio.
* Galaad trans Iordanem quieſcebat, 17
& Dan vacabat nauibus: Aſer habitabat
in littore maris, & in portubus moraba-
tur.
* Zabulon verò & Nephthali obtule- 18
runt animas ſuas morti in regione Me-
rome.
* Venerunt reges & pugnauerunt, pu- 19
gnauerunt reges Chanaan in Thanach
iuxta aquas Mageddo, & tamen nihil tu-
lere prædantes.
* De cælo dimicatum eſt contra eos: 20
ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo,
aduerſus Siſaram pugnauerunt.
* Torrens Ciſon traxit cadauera eo- 21
rum, torrens Cadumim, torrens Ciſon:
conculca anima mea robuſtos.
* Vngulæ equorum ceciderunt, fugien- 22
tibus impetu, & per præceps ruentibus
fortiſsimis hoſtium.
* Maledicite terræ Meroz, dixit Ange- 23
lus Domini: maledicite habitatoribus
eius, quia non venerunt ad auxilium
Domini, in adiutorium fortiſsimorum
eius.
* Benedicta inter mulieres Iahel vxor 24
Haber Cinæi, & benedicatur in taberna- D
culo ſuo.
* Aquam petenti lac dedit, & in phiala 25
principum obtulit butyrum.
* Siniſtram manum miſit ad clauum, & 26
dexteram ad fabrorum malleos, percuſ-
ſitque Siſaram quærens in capite vulneri
locum, & tempus validè perforans.
* Inter pedes eius ruit: defecit, & mor- 27
tuus eſt: voluebatur ante pedes eius, &
iacebat exanimis & miſerabilis.
* Per feneſtram reſpiciens, vlulabat 28
mater eius: & de cœnaculo loquebatur:
Cur moratur regredi currus eius? quare
tardauerunt pedes quadrigarum illius.
* Vna ſapientior ceteris vxoribus eius, 29
hæc ſocrui verba reſpondit:
* Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pul- 30
cherrima feminarum eligitur ei: veſtes
diuerſorum colorum Siſaræ traduntur in
prædam, & ſupellex varia ad ornanda
colla congeritur.
* Sic pereant omnes inimici tui Domi- 31
ne: qui autem diligunt te, ſicut ſol in or-
tu ſuo ſplendet, ita rutilent.
* Quieuitque Terra per quadraginta 32
annos.

CAP. VI.

FEcerunt autem filij Iſrael malum in 1
conſpectu Domini: qui tradidit illos A
in manu Madian ſeptem annis, * & op- 2
preſsi ſunt valde ab eis. Feceruntque
ſibi antra & ſpeluncas in montibus, &
3 munitiſsima ad repugnandū loca. * Cúm-
que ſeuiſſet Iſrael, aſcendebat Madian &
Amalec, ceteriq; Orientalium nationum;
4 * & apud eos figentes tentoria, ſicut erant
in herbis cuncta vaſtabant vſque ad in-
troitum Gazæ: nihilque omnino ad vi-
tam pertinens relinquebant in Iſrael, non
5 oues, non boues, non aſinos. * Ipſi enim
& vniuerſi greges eorum veniebant cum
tabernaculis ſuis, & inſtar locuſtarum
vniuerſa complebant, innumera multi-
tudo hominum, & camelorum, quidquid
6 tetigerant deuaſtantes. * Humiliatúſque
7 eſt Iſrael valde in conſpectu Madian. * Et
clamauit ad Dominum poſtulans auxi-
8 lium contra Madianitas. * Qui miſit ad
B eos virum prophetam, & locutus eſt: Hæc
dicit Dominus Deus Iſrael: Ego vos feci
conſcendere de Aegypto, & eduxi vos de
9 domo ſeruitutis, * & liberaui de manu
Aegyptiorum, & omnium inimicorum,
qui affligebant vos: eiecique eos ad in-
troitum veſtrum, & tradidi vobis Ter-
10 ram eorum. * Et dixi: Ego Dominus Deus
veſter, ne timeatis deos Amorrhæorum,
in quorum terra habitatis. Et noluiſtis
11 audire vocem meam. * Venit autem An-
gelus Domini, & ſedit ſub quercu, quæ
erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas pa-
trem familiæ Ezri. Cúmque Gedeon fi-
lius eius excuteret atque purgaret fru-
menta in torculari, vt fugeret Madian,
12 * apparuit ei Angelus Domini, & ait: Do-
C minus tecum, virorum fortiſsime. * Di-
13 xitque ei Gedeon: obſecro, mi domine,
ſi Dominus nobiſcum eſt, cur apprehen-
derunt nos hæc omnia? vbi ſunt mirabi-
lia eius, quæ narrauerunt patres noſtri,
atque dixerunt: de Aegypto eduxit nos
Dominus? Nunc autem dereliquit nos
Dominus, & tradidit in manu Madian.
14 * Reſpexitque ad eum Dominus, & ait:
‖ Vade in hac fortitudine tua, & liberabis ‖ 1. Reg. 12. c. 11
Iſrael de manu Madian: ſcito quòd mi-
15 ſerim te. * Qui reſpondens ait: Obſecro,
mi domine, in quo liberabo Iſrael? ecce
familia mea infima eſt in Manaſſe, & ego
16 minimus in domo patris mei. * Dixitque
ei Dominus: Ego ero tecum: & percuties
17 Madian quaſi vnum virum. * Et ille, Si
inueni, inquit, gratiam coram te, da mihi
ſignum quòd tu ſis qui loqueris ad me.
18 * Nec recedas hinc, donec reuertar ad te,
D portans ſacrificium, & offerens tibi. Qui
reſpondit: Ego præſtolabor aduentum
19 tuum. * Ingreſſus eſt itaque Gedeon &
coxit hœdum, & de farinæ modio azymos
panes: carnéſque ponens in caniſtro, &
ius carnium mittens in ollam, tulit om-
20 nia ſub quercu, & obtulit ei. * Cui dixit
Angelus Domini: Tolle carnes & azymos
panes, & pone ſupra petram illam, & ius
21 deſuper funde. Cúmque feciſſet ita, * ex-
tendit Angelus Domini ſummitatē virgæ,
quam

Digitized by Google

quam tenebat in manu, & tetigit carnes
& panes azymos: aſcenditque ignis de pe-
tra, & carnes azymóſq; panes cõſumpſit:
Angelus autẽ Domini euanuit ex oculis
eius. * Vidénſque Gedeon quòd eſſet An- 22
gelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus:
quia vidi Angelum Domini facie ad fa-
ciem.* Dixítque ei Dominus: Pax tecum: 23
ne timeas, nõ morieris.* Aedificauit ergo 24
ibi Gedeon altare Domino, vocauítque E
illud, Domini pax, vſque in præſentem
diem. Cúmque adhuc eſſet in Ephra, quæ
eſt familiæ Ezri, * nocte illa dixit Domi- 25
nus ad eum: Tolle taurum patris tui, &
alterum taurum annorũ ſeptem, deſtruéſ-
que aram Baal, quæ eſt patris tui: & ne-
mus, quod circa aram eſt, ſuccide: * & 26
ædificabis altare Domino Deo tuo in
ſummitate petræ huius, ſuper quam antè
ſacrificium poſuiſti: tolleſque taurum ſe-
cundum, & offeres holocauſtum ſuper
ſtruẽ lignorũ, quæ de nemore ſuccideris.
* Aſſumptis ergo Gedeõ decẽ viris de ſer- 27
uis ſuis, fecit ſicut præceperat ei Domi-
nus. Timens autem domum patris ſui, &
homines illius ciuitatis, per diem noluit
id facere, ſed omnia nocte compleuit.
* Cúmque ſurrexiſſent viri oppidi eius 28
manè, viderunt deſtructam aram Baal, lu- F
cúmq; ſucciſum, & taurum alterum im-
poſitum ſuper altare quod tunc ædifica-
tum erat.* Dixerúntque ad inuicem: Quis 29
hoc fecit? Cúmq; perquirerent auctorem
facti, dictum eſt: Gedeon filius Ioas fecit
hæc omnia. * Et dixerunt ad Ioas: Produc 30
filium tuum huc, vt moriatur: quia de-
ſtruxit arã Baal, & ſuccidit nemus.* Qui- 31
bus ille reſpondit: Numquid vltores eſtis
Baal, vt pugnetis pro eo? qui aduerſarius
eſt eius, moriatur antequam lux craſtina
veniat: ſi Deus eſt, vindicet ſe de eo, qui
ſuffodit aram eius. * Ex illo die vocatus 32
eſt Gedeon, Ierobaal, eo quòd dixiſſet
Ioas: Vlciſcatur ſe de eo Baal, qui ſuffodit
aram eius. * Igitur omnis Madian, & 33
Amalec, & Orientales populi congregati
ſunt ſimul: & tranſeuntes Iordanem, ca-
ſtrametati ſunt in valle Iezrael. * Spiritus 34
autem Domini induit Gedeon, qui clan- G
gens buccina conuocauit domum Abie-
zer, vt ſequeretur ſe. * Miſítq; nuncios in 35
vniuerſum Manaſſen, qui & ipſe ſecutus
eſt eum: & alios nuncios in Aſer & Za-
bulon & Nephthali, qui occurrerunt ei.
* Dixítque Gedeon ad Deum: Si ſaluum 36
facis per manum meam Iſrael, ſicut locu-
tus es, * ponam hoc vellus lanæ in area: ſi 37
ros in ſolo vellere fuerit, & in omni terra
ſiccitas, ſciam quòd per manum meam,
ſicut locutus es, liberabis Iſrael. * Fa- 38
ctúmque eſt ita. Et de nocte conſurgens,
expreſſo vellere, concham rore impleuit.
* Dixítque rurſus ad Deum: Ne iraſca- 39
tur furor tuus contra me ſi adhuc ſe-
mel tentauero, ſignum quærens in vel-
lere. Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit, &
40 omnis terra rore madens. * Fecítque
Deus nocte illa vt poſtulauerat: & fuit
ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni
terra.

CAP. VII.

1 IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de no-
A cte conſurgens, & omnis populus cum
eo, venit ad fontem qui vocatur Harad.
erant autem caſtra Madian in valle ad
Septentrionalem plagam collis excelſi.
2 * Dixítque Dominus ad Gedeon: Mul-
tus tecum eſt populus, nec tradetur Ma-
dian in manus eius: ne glorietur contra
me Iſrael, & dicat: Meis viribus liberatus
3 ſum. * Loquere ad populum, & cunctis
audientibus prædica: ‖ Qui formidolo- ‖ *Deut.*
ſus & timidus eſt, reuertatur. Receſſe- 20. *b.8.*
rúntque de monte Galaad, & reuerſi ſunt 1. *Mac.*
de populo viginti duo millia virorum, & 3. *a.* 56.
4 tantùm decem millia remanſerunt. * Di-
B xítque Dominus ad Gedeon: Adhuc po-
pulus multus eſt, duc eos ad aquas, &
ibi probabo illos: & de quo dixero tibi vt
tecum vadat, ipſe pergat: quem ire pro-
5 hibuero, reuertatur. * Cúmque deſcen-
diſſet populus ad aquas, dixit Dominus
ad Gedeõ: Qui lingua lambuerint aquas,
ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos
ſeorſum: qui autem curuatis genibus bi-
6 berint, in altera parte erunt. * Fuit itaque
numerus eorum qui manu ad os proiici-
ente lambuerant aquas, trecenti viri:
omnis autem reliqua multitudo flexo po-
7 plite biberat. * Et ait Dominus ad Ge-
C deon: In trecentis viris qui lambuerunt
aquas, liberabo vos, & tradam in manu
tua Madian: omnis autem reliqua mul-
8 titudo reuertatur in locum ſuum.* Sum-
ptis itaque pro numero cibariis & tubis,
omnem reliquam multitudinem abire
præcepit ad tabernacula ſua: & ipſe cum
trecentis viris ſe certamini dedit. Caſtra
9 autẽ Madian erant ſubter in valle. * Ea-
dem nocte dixit Dominus ad eum: Surge,
& deſcende in caſtra: quia tradidi eos in
10 manu tua.* ſin autem ſolus ire formidas,
11 deſcendat tecum Phara puer tuus. * Et
cùm audieris quid loquantur, tunc con-
fortabuntur manus tuæ, & ſecurior ad
hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo
ipſe & Phara puer eius in partem caſtro-
12 rum, vbi erant armatorum vigiliæ. * Ma-
D dian autem & Amalech, & omnes Orien-
tales populi, fuſi iacebant in valle, vt lo-
cuſtarum multitudo: cameli quoque in-
numerabiles erant, ſicut arena quæ iacet
13 in littore maris. * Cúmque veniſſet Ge-
deon, narrabat aliquis ſomnium proximo
ſuo: & in hunc modum referebat quod
viderat: Vidi ſomnium, & videbatur
mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo
volvi, & in caſtra Madian deſcendere:
cúmque perueniſſet ad tabernaculum,
percuſsit illud, atque ſubuertit, & ter-
14 ræ funditus coæquauit, * Reſpondit is,
cui loquebatur: Non eſt hoc aliud, niſi
gladius

gladius Gedeonis filij Ioas viri Iſraelitæ:
tradidit enim Dominus in manus eius
Madian, & omnia caſtra eius. * Cùmque 15
audiſſet Gedeon ſomnium,& interpreta- E
tionem eius , adorauit : & reuerſus eſt
ad caſtra Iſrael , & ait : Surgite , tradidit
enim Dominus in manus noſtras caſtra
Madian. * Diuiſitque trecentos viros in 16
tres partes , & dedit tubas in manibus
eorum,lagenáſque vacuas ac lampades in
medio lagenarum.* Et dixit ad eos: Quod 17
me facere videritis, hoc facite : ingrediar
partem caſtrorum, & quod fecero ſecta-
mini.* Quando perſonuerit tuba in ma- 18
nu mea,vos quoque per caſtrorũ circui-
tum clangite & conclamate , Domino &
Gedeoni. * Ingreſſúſque eſt Gedeon , & 19
trecenti viri qui erant cum eo, in partem F
caſtrorum , incipientibus vigiliis noctis
mediæ,& cuſtodibus ſuſcitatis,cœperunt
buccinis clangere , & complodere inter
ſe lagenas. * Cùmque per gyrum caſtro- 20
rum in tribus perſonarent locis , & hy-
drias confregiſſent , tenuerunt ſiniſtris
manibus lampades , & dextris ſonantes
tubas , clamauerúntque: Gladius Domi-
ni & Gedeonis : * ſtantes ſinguli in loco 21
ſuo per circuitum caſtrorum hoſtilium.
Omnia itaque caſtra turbata ſunt, & vo-
ciferantes , vlulantéſque fugerunt : * & 22
nihilominus inſiſtebãt trecenti viri buc-
‖ Pſal. 82.c.10
cinis perſonantes.‖ Immiſitque Dominus
gladium in omnibus caſtris , & mutua ſe
cæde truncabant , * fugientes vſque ad 23
Bethſetta , & crepidinem Abelmehula in
Tebbath.Conclamantes autem viri Iſrael
de Nephthali , & Aſer,& omni Manaſſe,
perſequebantur Madian. * Miſitque Ge- 24
deon nũcios in omnem montẽ Ephraim,
dicens : Deſcendite in occurſum Madian,
& occupate aquas vſque Bethbera atque
Iordanem.Clamauitque omnis Ephraim,
& præoccupauit aquas atque Iordanem
‖ Pſal. 82 c. 12 Iſa. 10. f. 26.
vſque Bethbera.* ‖ Apprehenſóſque duos 25
viros Madian , Oreb , & Zeb , interfecit
Oreb in Petra Oreb , Zeb verò in Torcu-
lari Zeb.Et perſecuti ſunt Madian, capita
Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans
fluenta Iordanis.

CAP. VIII.

DIxerúntque ad eum viri Ephraim: 1
Quid eſt hoc quod facere voluiſti, A
vt nos non vocares,cùm ad pugnam per-
geres contra Madian? iurgantes forti-
tèr,& propè vim inferentes. * Quibus il- 2
le reſpondit: Quid enim tale facere potui,
quale vos feciſtis? nonne melior eſt race-
mus Ephraim , vindemiis Abiezer ? * In 3
manus veſtras Dominus tradidit princi-
pes Madian,Oreb & Zeb:quid tale facere
potui , quale vos feciſtis? Quod cùm lo-
cutus eſſet,requieuit ſpiritus eorum, quo
tumebant contra eum.* Cùmque veniſſet 4
Gedeon ad Iordanem, tranſiuit eum cum
trecentis viris qui ſecum erant , & præ
laſſitudine, fugientes perſequi non pote-
5 rant. * Dixitque ad viros Soccoth : Date,
B obſecro, panes populo qui mecũ eſt, quia
valde defecerunt : vt poſsimus perſequi
6 Zebee & Salmana reges Madian. * Re-
ſponderunt principes Soccoth : Forſitan
palmę manuũ Zebee & Salmana in ma-
nu tua ſunt, & idcirco poſtulas vt demus
7 exercitui tuo panes. * Quibus ille ait:
Cùm ergo tradiderit Dominus Zebee &
Salmana in manus meas, cõteram carnes
8 veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.* Et
inde conſcendens,venit in Phanuel:locu-
túſque eſt ad viros loci illius ſimilia. Cui
& illi reſponderunt , ſicut reſponderant
9 viri Soccoth.* Dixit itaque & eis : Cùm
reuerſus fuero victor in pace , deſtruam
10 turrim hanc. * Zebee autem & Salmana
C requieſcebant cum omni exercitu ſuo.
Quindecim enim millia viri remanſerant
ex omnibus turmis Orientalium populo-
rum,cæſis centum viginti millibus bella-
‖ Oſe.10 d.14.
11 torum educentium gladium. * ‖ Aſcen-
dénſque Gedeon per viam eorum qui in
tabernaculis morabantur, ad Orientalem
partem Nobe & Iegbaa , percuſſit caſtra
hoſtium,qui ſecuri erant,& nihil aduerſi
12 ſuſpicabantur. * Fugerúntque Zebee &
Salmana , quos perſequens Gedeon com-
prehendit,turbato omni exercitu eorum.
13 *Reuerténſque de bello ante ſolis ortum,
14 * apprehendit puerum de viris Soccoth:
interrogauitque eum nomina principum
& ſeniorũ Soccoth,& deſcripſit ſeptua-
15 ginta ſeptem viros. * Venitq; ad Soccoth,
& dixit eis : En Zebee & Salmana ſuper
quibus exprobraſtis mihi, dicentes: For-
ſitan manus Zebee & Salmana in manib.
tuis ſunt,& idcirco poſtulas vt demus vi-
D ris , qui laſſi ſunt & defecerunt , panes.
16 * Tulit ergo ſeniores ciuitatis & ſpinas
deſerti ac tribulos, & contriuit cum eis,
17 atq; comminuit viros Soccoth.* Turrim
quoque Phanuel ſubuertit, occiſis habi-
18 tatoribus ciuitatis.*Dixitque ad Zebee&
Salmana: Quales fuerunt viri, quos occi-
diſtis in Thabor? Qui reſponderũt:ſimiles
19 tui,& vnus ex eis quaſi filius regis.* Qui-
bus ille reſpondit, Fratres mei fuerũt,filii
matris meæ : viuit Dominus ,quia ſi ſer-
20 uaſſetis eos,nõ vos occiderẽ.* Dixitq; Ie-
E ther primogenito ſuo : Surge,& interfice
eos. Qui non eduxit gladiũ:timebat enim,
21 quia adhuc puer erat.* Dixerũtq; Zebee
&Salmana: Tu ſurge,& irrue in nos:quia
iuxta ætatem robur eſt hominis. Surre-
‖ Pſal. 82 c.12
xit Gedeon, ‖ & interfecit Zebee & Sal-
mana:& tulit ornamenta ac bullas, qui-
bus colla regalium camelorum decorari
22 ſolent. * Dixerúntque omnes viri Iſrael
ad Gedeon: Dominare noſtri tu, & filius
tuus, & filius filii tui : quia liberaſti nos
23 de manu Madian. * Quibus ille ait : Non
dominabor veſtri,nec dominabitur in vos
filius meus,ſed dominabitur vobis Domi-
24 nus,* dixitque apud eos:Vnam petitio-
nem poſtulo à vobis : Date mihi inaures
ex præda

Digitized by Google

quam tenebat in manu, & tetigit carnes
& panes azymos: aſcenditque ignis de pe-
tra, & carnes azymoſq; panes cõſumpſit:
Angelus autẽ Domini euanuit ex oculis
eius. * Vidénſque Gedeon quòd eſſet An- 22
gelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus:
quia vidi Angelum Domini facie ad fa-
ciem.* Dixitque ei Dominus: Pax tecum: 23
ne timeas, nõ morieris.* Aedificauit ergo 24
ibi Gedeon altare Domino, vocauítque E
illud, Domini pax, vſque in præſentem
diem. Cúmque adhuc eſſet in Ephra, quæ
eſt familiæ Ezri, * nocte illa dixit Domi- 25
nus ad eum: Tolle taurum patris tui, &
alterum taurum annorũ ſeptem, deſtruéſ-
que aram Baal, quæ eſt patris tui: & ne-
mus, quod circa aram eſt, ſuccide: * & 26
ædificabis altare Domino Deo tuo in
ſummitate petræ huius, ſuper quam antè
ſacrificium poſuiſti: tolleſque taurum ſe-
cundum, & offeres holocauſtum ſuper
ſtruẽ lignorũ, quæ de nemore ſucciderĭs.
* Aſſumptis ergo Gedeõ decẽ viris de ſer- 27
uis ſuis, fecit ſicut præceperat ei Domi-
nus. Timens autem domum patris ſui, &
homines illius ciuitatis, per diem noluit
id facere, ſed omnia nocte compleuit.
* Cúmque ſurrexiſſent viri oppidi eius 28
manè, viderunt deſtructam aram Baal, lu- F
cúmq; ſucciſum, & taurum alterum im-
poſitum ſuper altare quod tunc ædifica-
tum erat.* Dixerúntque ad inuicem: Quis 29
hoc fecit? Cúmq; perquirerent auctorem
facti, dictum eſt: Gedeon filius Ioas fecit
hæc omnia. * Et dixerunt ad Ioas: Produc 30
filium tuum huc, vt moriatur: quia de-
ſtruxit arã Baal, & ſuccidit nemus.* Qui- 31
bus ille reſpondit: Numquid vltores eſtis
Baal, vt pugnetis pro eo? qui aduerſarius
eſt eius, moriatur antequam lux craſtina
veniat: ſi Deus eſt, vindicet ſe de eo, qui
ſuffodit aram eius. * Ex illo die vocatus 32
eſt Gedeon, Ierobaal, eo quòd dixiſſet
Ioas: Vlciſcatur ſe de eo Baal, qui ſuffodit
aram eius. * Igitur omnis Madian, & 33
Amalec, & Orientales populi congregati
ſunt ſimul: & tranſeuntes Iordanem, ca-
ſtrametati ſunt in valle Iezrael. * Spiritus 34
autem Domini induit Gedeon, qui clan- G
gens buccina conuocauit domum Abie-
zer, vt ſequeretur ſe. * Miſitq; nuncios in 35
vniuerſum Manaſſen, qui & ipſe ſecutus
eſt eum: & alios nuncios in Aſer & Za-
bulon & Nephthali, qui occurrerunt ei.
* Dixitque Gedeon ad Deum: Si ſaluum 36
facis per manum meam Iſrael, ſicut locu-
tus es, * ponam hoc vellus lanæ in area: ſi 37
ros in ſolo vellere fuerit, & in omni terra
ſiccitas, ſciam quòd per manum meam,
ſicut locutus es, liberabis Iſrael. * Fa- 38
ctúmque eſt ita. Et de nocte conſurgens,
expreſſo vellere, concham rore impleuit.
* Dixitque rurſus ad Deum: Ne iraſca- 39
tur furor tuus contra me ſi adhuc ſe-
mel tentauero, ſignum quærens in vel-
lere. Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit, &
40 omnis terra rore madens. * Fecítque
Deus nocte illa vt poſtulauerat: & fuit
ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni
terra.

CAP. VII.

1 IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de no-
A cte conſurgens, & omnis populus cum
eo, venit ad fontem qui vocatur Harad.
erant autem caſtra Madian in valle ad
Septentrionalem plagam collis excelſi.
2 * Dixitque Dominus ad Gedeon: Mul-
tus tecum eſt populus, nec tradetur Ma-
dian in manus eius: ne glorietur contra
me Iſrael, & dicat: Meis viribus liberatus
3 ſum. * Loquere ad populum, & cunctis
audientibus prædica: ‖ Qui formidolo- ‖ *Deut.*
ſus & timidus eſt, reuertatur. Receſſe- 20. *b.* 8.
rúntque de monte Galaad, & reuerſi ſunt 1. *Mac.*
de populo viginti duo millia virorum, & 3. *g.* 56.
4 tantùm decem millia remanſerunt. * Di-
B xitque Dominus ad Gedeon: Adhuc po-
pulus multus eſt, duc eos ad aquas, &
ibi probabo illos: & de quo dixero tibi vt
tecum vadat, ipſe pergat: quem ire pro-
5 hibuero, reuertatur. * Cúmque deſcen-
diſſet populus ad aquas, dixit Dominus
ad Gedeõ: Qui lingua lambuerint aquas,
ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos
ſeorſum: qui autem curuatis genibus bi-
6 berint, in altera parte erunt. * Fuit itaque
numerus eorum qui manu ad os proiici-
ente lambuerant aquas, trecenti viri:
omnis autem reliqua multitudo flexo po-
7 plite biberat. * Et ait Dominus ad Ge-
C deon: In trecentis viris qui lambuerunt
aquas, liberabo vos, & tradam in manu
tua Madian: omnis autem reliqua mul-
8 titudo reuertatur in locum ſuum.* Sum-
ptis itaque pro numero cibariis & tubis,
omnem reliquam multitudinem abire
præcepit ad tabernacula ſua: & ipſe cum
trecentis viris ſe certamini dedit. Caſtra
autẽ Madian erant ſubter in valle. * Ea-
9 dem nocte dixit Dominus ad eum: Surge,
& deſcende in caſtra: quia tradidi eos in
10 manu tua.* ſin autem ſolus ire formidas,
11 deſcendat tecum Phara puer tuus. * Et
cùm audieris quid loquantur, tunc con-
fortabuntur manus tuæ, & ſecurior ad
hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo
ipſe & Phara puer eius in partem caſtro-
12 rum, vbi erant armatorum vigiliæ. * Ma-
D dian autem & Amalech, & omnes Orien-
tales populi, fuſi iacebant in valle, vt lo-
cuſtarum multitudo: cameli quoque in-
numerabiles erant, ſicut arena quæ iacet
13 in littore maris. * Cúmque veniſſet Ge-
deon, narrabat aliquis ſomnium proximo
ſuo: & in hunc modum referebat quod
viderat: Vidi ſomnium, & videbatur
mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo
volui, & in caſtra Madian deſcendere:
cúmque perueniſſet ad tabernaculum,
percuſſit illud, atque ſubuertit, & ter-
14 ræ funditus coæquauit. * Reſpondit is,
cui loquebatur: Non eſt hoc aliud, niſi
gladius

Digitized by Google

gladius Gedeonis filij Ioas viri Iſraelitæ:
tradidit enim Dominus in manus eius
Madian, & omnia caſtra eius. * Cùmque 15
audiſſet Gedeon ſomnium,& interpreta- E
tionem eius, adorauit: & reuerſus eſt
ad caſtra Iſrael, & ait: Surgite, tradidit
enim Dominus in manus noſtras caſtra
Madian.* Diuiſitque trecentos viros in 16
tres partes, & dedit tubas in manibus
eorum,lagenáſque vacuas ac lampades in
medio lagenarum.* Et dixit ad eos:Quod 17
me facere videritis, hoc facite: ingrediar
partem caſtrorum, & quod fecero ſecta-
mini.* Quando perſonuerit tuba in ma- 18
nu mea,vos quoque per caſtrorũ circui-
tum clangite & conclamate, Domino &
Gedeoni.* Ingreſsúſque eſt Gedeon, & 19
trecenti viri qui erant cum eo, in partem F
caſtrorum, incipientibus vigiliis noctis
mediæ,& cuſtodibus ſuſcitatis,cœperunt
buccinis clangere, & complodere inter
ſe lagenas.* Cùmque per gyrum caſtro- 20
rum in tribus perſonarent locis, & hy-
drias confregiſſent, tenuerunt ſiniſtris
manibus lampades, & dextris ſonantes
tubas, clamauerúntque: Gladius Domi-
ni & Gedeonis: * ſtantes ſinguli in loco 21
ſuo per circuitum caſtrorum hoſtilium.
Omnia itaque caſtra turbata ſunt, & vo-
ciferantes, vlulantéſque fugerunt: * & 22
nihilominus inſiſtebãt trecenti viri buc-
‖ Pſal. 82.c.10 cinis perſonantes.‖ Immiſitque Dominus
gladium in omnibus caſtris, & mutua ſe
cæde truncabant, * fugientes vſque ad 23
Bethſetta, & crepidinem Abelmehula in
Tebbath.Conclamantes autem viri Iſrael
de Nephthali, & Aſer,& omni Manaſſe,
perſequebantur Madian. * Miſitque Ge- 24
deon nũcios in omnem montẽ Ephraim,
dicens: Deſcendite in occurſum Madian,
& occupate aquas vſque Bethbera atque
Iordanem.Clamauitque omnis Ephraim,
& præoccupauit aquas atque Iordanem
‖ Pſal. 82.c.12 Iſa. 10. f.26. vſque Bethbera.* ‖ Apprehenſóſque duos 25
viros Madian, Oreb, & Zeb, interfecit
Oreb in Petra Oreb, Zeb verò in Torcu-
lari Zeb.Et perſecuti ſunt Madian, capita
Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans
fluenta Iordanis.

CAP. VIII.

DIxerúntque ad eum viri Ephraim: 1
Quid eſt hoc quod facere voluiſti, A
vt nos non vocares,cùm ad pugnam per-
geres contra Madian? iurgantes forti-
ter,& propè vim inferentes.* Quibus il- 2
le reſpondit: Quid enim tale facere potui,
quale vos feciſtis? nonne melior eſt race-
mus Ephraim, vindemiis Abiezer? * In 3
manus veſtras Dominus tradidit princi-
pes Madian,Oreb & Zeb:quid tale facere
potui, quale vos feciſtis? Quod cùm lo-
cutus eſſet,requieuit ſpiritus eorum, quo
tumebant contra eum.* Cùmque veniſſet 4
Gedeon ad Iordanem, tranſiuit eum cum
trecentis viris qui ſecum erant, & præ
laſsitudine, fugientes perſequi non pote-
5 rant. * Dixitque ad viros Soccoth: Date,
B obſecro, panes populo qui mecũ eſt, quia
valde defecerunt: vt poſsimus perſequi
6 Zebee & Salmana reges Madian. * Re-
ſponderunt principes Soccoth: Forſitan
palmę manuũ Zebee & Salmana in ma-
nu tua ſunt, & idcirco poſtulas vt demus
7 exercitui tuo panes. * Quibus ille ait:
Cùm ergo tradiderit Dominus Zebee &
Salmana in manus meas, cõteram carnes
8 veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.* Et
inde conſcendens,venit in Phanuel:locu-
túſque eſt ad viros loci illius ſimilia. Cui
& illi reſponderunt, ſicut reſponderant
9 viri Soccoth.* Dixit itaque & eis: Cùm
reuerſus fuero victor in pace, deſtruam
10 turrim hanc. * Zebee autem & Salmana
C requieſcebant cum omni exercitu ſuo.
Quindecim enim millia viri remanſerant
ex omnibus turmis Orientalium populo-
rum,cæſis centum viginti millibus bella-
11 torum educentium gladium. * ‖ Aſcen- ‖ Oſe.10 d.14.
dénſque Gedeon per viam eorum qui in
tabernaculis morabantur, ad Orientalem
partem Nobe & Iegbaa, percuſsit caſtra
hoſtium,qui ſecuri erant,& nihil aduerſi
12 ſuſpicabantur. * Fugerúntque Zebee &
Salmana, quos perſequens Gedeon com-
prehendit,turbato omni exercitu eorum.
13 *Reuerténſque de bello ante ſolis ortum,
14 * apprehendit puerum de viris Soccoth:
interrogauitque eum nomina principum
& ſeniorũ Soccoth,& deſcripſit ſeptua-
15 ginta ſeptem viros. * Venitq; ad Soccoth,
& dixit eis: En Zebee & Salmana ſuper
quibus exprobraſtis mihi, dicentes: For-
ſitan manus Zebee & Salmana in manib.
tuis ſunt,& idcirco poſtulas vt demus vi-
D ris, qui laſsi ſunt & defecerunt, panes.
16 * Tulit ergo ſeniores ciuitatis & ſpinas
deſerti ac tribulos, & contriuit cum eis,
17 atq; comminuit viros Soccoth.* Turrim
quoque Phanuel ſubuertit, occiſis habi-
18 tatoribus ciuitatis.*Dixitque ad Zebee&
Salmana:Quales fuerunt viri, quos occi-
diſtis in Thabor? Qui reſponderũt:ſimiles
19 tui,& vnus ex eis quaſi filius regis.*Qui-
bus ille reſpondit,Fratres mei fuerũt,filii
matris meæ: viuit Dominus,quia ſi ſer-
20 uaſſetis eos,nõ vos occiderẽ.* Dixitq; Ie-
E ther primogenito ſuo: Surge,& interfice
eos.Qui non eduxit gladiũ:timebat enim,
21 quia adhuc puer erat.*Dixerúntq; Zebee
&Salmana:Tu ſurge,& irrue in nos:quia
iuxta ætatem robur eſt hominis. Surre-
xit Gedeon, ‖ & interfecit Zebee & Sal- ‖ Pſal. 82.c.12
mana:& tulit ornamenta ac bullas, qui-
bus colla regalium camelorum decorari
22 ſolent. * Dixerúntque omnes viri Iſrael
ad Gedeon: Dominare noſtri tu, & filius
tuus, & filius filii tui: quia liberaſti nos
23 de manu Madian. * Quibus ille ait: Non
dominabor veſtri,nec dominabitur in vos
filius meus,ſed dominabitur vobis Domi-
24 nus,* dixitque apud eos:Vnam petitio-
nem poſtulo à vobis: Date mihi inaures
ex præda

Digitized by Google

ex præda veſtra. Inaures enim aureas Iſ-
maelitæ habere conſueuerant. * Qui re- 25
ſponderunt : Libentiſsimè dabimus. Ex-
pandentéſque ſuper terram pallium,pro- F
iecerunt in eo inaures de præda: * & fuit 26
pondus poſtulatarum inaurium,mille ſe-
ptingenti auri ſicli,abſque ornamẽtis,&
monilibus,& veſte purpurea, quibus re-
ges Madian vti ſoliti erant,& præter tor-
ques aureas camelorum.* Fecitque ex eo 27
Gedeon Ephod,& poſuit illud in ciuitate
ſua Ephra.Fornicatúſque eſt omnis Iſrael
in eo,& factum eſt Gedeoni & omni do-
mui eius in ruinam.* Humiliatus eſt au- 28
tem Madian coram filiis Iſrael , nec po-
tuerunt vltrà ceruices eleuare : ſed quie-
uit terra per quadraginta annos , quibus
Gedeon præfuit. * Abiit itaque Ierobaal 29
filius Ioas,& habitauit in domo ſua:* ha- 30
buitq; ſeptuaginta filios, qui egreſsi ſunt
de femore eius : eo quòd plures haberet
vxores. * Concubina autem illius, quam 31
habebat in Sichem, genuit ei filiũ nomi- G
ne Abimelech. * Mortuúſque eſt Gedeon 32
filius Ioas in ſenectute bona, & ſepultus
eſt in ſepulchro Ioas patris ſui in Ephra
de familia Ezri. * Poſtquam autem mor- 33
tuus eſt Gedeon,auerſi ſunt filij Iſrael,&
fornicati ſunt cum Baalim.Percuſſerũt-
que cũ Baal fœdus , vt eſſet eis in deum:
* nec recordati ſunt Domini Dei ſui, qui 34
eruit eos de manibus inimicorũ ſuorum
omnium per circuitum : * nec fecerunt 35
miſericordiam cum domo Ierobaal Ge-
deon iuxta omnia bona quæ fecerat
Iſraëli.

CAP. IX.

ABiit autem Abimelech filius Ierobaal 1
in Sichem ad fratres matris ſuæ , & A
locutus eſt ad eos , & ad omnem cogna-
tionem domus patris matris ſuæ, dicens:
* Loquimini ad omnes viros Sichem: 2
Quid vobis eſt melius , vt dominentur
veſtri ſeptuaginta viri omnes filij Iero-
baal , an vt dominetur vnus vir ? ſimul-
que conſiderate , quòd os veſtrum & ca-
ro veſtra ſum. * Locutique ſunt fratres 3
matris eius de eo ad omnes viros Sichem
vniuerſos ſermones iſtos, & inclinauerũt
cor eorum poſt Abimelech,dicentes:Fra-
ter noſter eſt. * Dederúntque illi ſeptua- 4
ginta pondo argenti de fano Baalberit.
Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes &
vagos, ſecutique ſunt eum. * Et venit in 5
domum patris ſui in Ephra , & occidit
fratres ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta
viros , ſuper lapidem vnum: remanſitque
Ioatham filius Ierobaal minimus,& abſ-
conditus eſt. * Congregati ſunt autem 6
omnes viri Sichem , & vniuerſæ familiæ
vrbis Mellò : abierúntque & conſtitue-
runt regem Abimelech , iuxta quercum
quæ ſtabat in Sichem. * Quod cum nun- 7
ciatum eſſet Ioatham , iuit , & ſtetit in
vertice montis Garizim : eleuatáque vo-
ce,clamauit , & dixit : Audite me viri Si- B
8 chem,ita audiat vos Deus. * Ierunt ligna,
vt vngerent ſuper ſe regem : dixerúntque
9 oliuæ : Impera nobis. * Quæ reſpondit:
Numquid poſſum deſerere pinguedinem
meam,qua & dij vtuntur & homines , &
10 venire vt inter ligna promouear? * Dixe-
rúntque ligna ad arborem ficum:Veni,&
11 ſuper nos regnum accipe. * Quæ reſpon-
dit eis : Numquid poſſum deſerere dulce-
dinem meam, fructúſque ſuauiſsimos, &
12 ire vt inter cetera ligna promouear?*Lo-
cutáque ſunt ligna ad vitem:Veni,& im-
13 pera nobis. * Quæ reſpondit eis : Num-
quid poſſum deſerere vinum meum,quod
lætificat Deum & homines,& inter ligna
14 cetera promoueri ? * Dixerúntque omnia
ligna ad rhamnum:Veni,& impera ſuper
15 nos. * Quæ reſpondit eis : Si verè me re-
gem vobis conſtituitis,venite, & ſub vm-
bra mea requieſcite: ſi autem non vultis,
egrediatur ignis de rhamno , & deuoret
16 cedros Libani. * Nunc igitur , ſi rectè &
C abſque peccato cõſtituiſtis ſuper vos regẽ
Abimelech,& bene egiſtis cum Ierobaal,
& cum domo eius , & reddidiſtis vicem
beneficiis eius , qui pugnauit pro vobis,
17 * & animã ſuam dedit periculis, vt erue-
18 ret vos de manu Madian: * qui nunc ſur-
rexiſtis contra domum patris mei, & in-
terfeciſtis filios eius ſeptuaginta viros ſu-
per vnum lapidem, & conſtituiſtis regem
Abimelech filium ancillæ eius ſuper ha-
bitatores Sichem , eo quòd frater veſter
19 ſit : * ſi ergo rectè & abſque vitio egiſtis
cum Ierobaal , & domo eius,hodie læta-
mini in Abimelech, & ille lætetur in vo-
20 bis. * Sin autẽ peruerſè : egrediatur ignis
ex eo,& conſumat habitatores Sichem,&
oppidum Mello : egrediatúrque ignis de
viris Sichem, & de oppido Mello , & de-
21 uoret Abimelech. * Quæ cùm dixiſſet,
fugit,& abiit in Bera:habitauitque ibi ob
22 metum Abimelech fratris ſui. * Regnauit
itaque Abimelech ſuper Iſrael tribus an-
23 nis. * Miſitque Dominus ſpiritum peſsi-
mum inter Abimelech & habitatores Si-
24 chem : qui cœperunt eum deteſtari , * &
ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorum
Ierobaal , & effuſionem ſanguinis eorum
conferre in Abimelech fratrem ſuum , &
in ceteros Sichimorũ principes , qui eum
25 adiuuerant.* Poſuerúntq; inſidias aduer-
D ſus eum in ſummitate montium : & dum
illius præſtolabantur aduentum , exerce-
bãt latrocinia, agentes prædas de præter-
euntibus : nunciatúmque eſt Abimelech.
26 * Venit autem Gaal filius Obed cum fra-
tribus ſuis, & tranſiuit in Sichimam. Ad
cuius aduentũ erecti habitatores Sichem,
27 * egreſsi ſunt in agros , vaſtantes vineas,
vuáſque calcantes : & factis cantantium
choris,ingreſsi ſunt fanũ Dei ſui,& inter
epulas , & pocula maledicebant Abime-
28 lech,* clamante Gaal filio Obed:Quis eſt
Abimelech,& quæ eſt Sichem, vt ſeruia-
mus ei ? numquid non eſt filius Ierobaal,
& con

& cõſtituit principem Zebul ſeruum ſuũ
ſuper viros Emor patris Sichem? Cur er-
go ſeruiemus ei? * vtinam daret aliquis 29
populum iſtum ſub manu mea, vt aufer-
rem de medio Abimelech. Dictumque eſt
Abimelech: Congrega exercitus multitu-
dinem, & veni. * Zebul enim princeps ci- 30
uitatis, auditis ſermonibus Gaal filij
Obed, iratus eſt valde. * & miſit clàm ad 31
Abimelech nuncios, dicens: Ecce, Gaal fi-
lius Obed venit in Sichimam cum fratri- E
bus ſuis, & oppugnat aduerſum te ciuita-
tem. * Surge itaq; nocte cum populo qui 32
tecũ eſt, & latita in agro:* & primo mane 33
oriẽte ſole, irrue ſuper ciuitatem. illo au-
tem egrediente aduerſum te cum populo
ſuo, fac ei quod potueris. * Surrexit itaq; 34
Abimelech cum omni exercitu ſuo nocte,
& tetẽdit inſidias iuxta Sichimã in quat-
tuor locis. * Egreſſúſque eſt Gaal filius 35
Obed, & ſtetit in introitu portæ ciuita-
tis. Surrexit autem Abimelech, & omnis
exercitus cũ eo de inſidiarum loco. * Cũ- 36
que vidiſſet populum Gaal, dixit ad Ze-
bul: Ecce de montibus multitudo deſcen-
dit. Cui ille reſpõdit: Vmbras montiũ vi-
des quaſi capita hominum, & hoc errore
deciperis. * Rurſumq; Gaal ait: Ecce po- 37
pulus de vmbilico terræ deſcẽdit, & vnus
cuneus venit per viam quæ reſpicit quer-
cum. Cui dixit Zebul: Vbi eſt nunc os 38
tuũ, quo loquebaris: Quis eſt Abimelech
vt ſeruiamus ei? Nónne hic populus eſt,
quem deſpiciebas? Egredere, & pugna cõ-
tra eum. * Abiit ergo Gaal, ſpectante Si- 39
chimorũ populo, & pugnauit contra Abi-
melech, * qui perſecutus eſt eum fugien- 40
tem, & in vrbẽ compulit: ceciderúntq; ex
parte eius plurimi, vſque ad portam ci-
uitatis:* & Abimelech ſedit in Ruma: Ze- 41
bul autem, Gaal & ſocios eius expulit de F
vrbe, nec in ea paſſus eſt commorari. * Se- 42
quenti ergo die egreſſus eſt populus in
campum. Quod cum nũciatum eſſet Abi-
melech, * tulit exercitum ſuum, & diuiſit 43
in tres turmas, tendens inſidias in agris.
Vidénſque quòd egrederetur populus de
ciuitate, ſurrexit, & irruit in eos * cum cu- 44
neo ſuo, oppugnãs, & obſidens ciuitatem:
duæ autem turmæ palantes per campum
aduerſarios perſequebantur. * Porrò Abi- 45
melech omni die illo oppugnabat vrbem:
quã cepit, interfectis habitatoribus eius,
ipſaq; deſtructa, ita vt ſal in ea diſperge-
ret. * Quod cùm audiſſent qui habitabant 46
in turre Sichimorum, ingreſſi ſunt fanum
dei ſui Berith, vbi fœdus cum eo pepige-
rant, & ex eo locus nomen acceperat, qui
erat munitus valde. * Abimelech quoque 47
audiens viros turris Sichimorum pariter
conglobatos, * aſcẽdit in montem Selmõ 48
cum omni populo ſuo: & arrepta ſecuri,
præcidit arboris ramum, impoſitúmque
ferens humero, dixit ad ſocios: Quod me
videtis facere, citò facite. * Igitur certa- 49
tim ramos de arboribus præcidẽtes ſeque- G
bantur ducem. Qui circũdantes præſidiũ,
ſuccenderunt: atque ita factum eſt, vt fu-
mo & igne mille homines necarentur, vi-
ri pariter & mulieres, habitatorum tur-
50 ris Sichem. * Abimelech autem inde pro-
ficiſcens venit ad oppidum Thebes, quod
51 circumdans obſidebat exercitu. * Erat au-
tem turris excelſa in media ciuitate, ad
quam confugerant ſimul viri ac mulie-
res, & omnes principes ciuitatis, clauſa
firmiſsimè ianua, & ſuper turris tectum
52 ſtantes per propugnacula. * Accedénſque
Abimelech iuxta turrim, pugnabat forti-
ter, & appropinquans oſtio ignem ſuppo-
53 nere nitebatur: * ‖ & ecce vna mulier ‖ 2.Reg.
fragmen molę deſuper iaciens illiſit capi- 11.d.21
ti Abimelech, & confregit cerebrum eius.
54 * ‖ Qui vocauit citò armigerum ſuum, & ‖ 1.Reg.
ait ad eum: Euagina gladium tuũ & per- 31.b.4
cute me: ne forte dicatur quòd à femina 1.Par.
interfectus ſim. Qui iuſſa perficiens, in- 10.a.4
55 terfecit eum. * Illóque mortuo, omnes
qui cum eo erant de Iſrael, reuerſi ſunt
56 in ſedes ſuas: * & reddidit Deus malum,
quod fecerat Abimelech contra patrem
ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus
57 ſuis. * Sichimitis quoque, quod operati
erant, retributum eſt, & venit ſuper eos
maledictio Ioatham filij Ierobaal.

CAP. X.

1 POſt Abimelech ſurrexit dux in Iſrael
A Thola filius Phua patrui Abimelech,
vir de Iſſachar, qui habitauit in Samir
2 montis Ephraim: * & iudicauit Iſraelem
viginti & tribus annis, mortuúſque eſt,
3 ac ſepultus in Samir. * Huic ſucceſsit
Iair Galaadites, qui iudicauit Iſraelem
4 per viginti & duos annos, * habens tri-
ginta filios ſedentes ſuper triginta pullos
aſinarum, & principes triginta ciuitatũ,
B quæ ex nomine eius ſunt appellatæ Ha-
uoth Iair, id eſt, oppida Iair, vſq; in præ-
5 ſentem diẽ, in Terra Galaad. * Mortuuſ-
que eſt Iair ac ſepultus in loco cui eſt
6 vocabulum Camon. * Filij autem Iſrael
peccatis veteribus iungentes noua, fece-
runt malum in conſpectu Domini, & ſer-
uierunt idolis, Baalim & Aſtaroth, & dijs
Syriæ ac Sidonis & Moab & filiorũ Am-
mon & Philiſthiim: dimiſerúntque Do-
7 minum, & non coluerunt eum. * Contra
quos Dominus iratus, tradidit eos in ma-
8 nus Philiſthiim & filiorum Ammon. * Af-
flictique ſunt, & vehementer oppreſsi per
annos decem & octo, omnes qui habita-
bant trans Iordanem in Terra Amorrhæi,
9 qui eſt in Galaad: * in tantũ, vt filij Am-
mon, Iordane tranſmiſſo, vaſtarent Iudam
& Benjamin & Ephraim: afflictúſque eſt
10 Iſrael nimis. * Et clamantes ad Domi-
C num, dixerunt: Peccauimus tibi, quia
dereliquimus Dominum Deum noſtrum,
11 & ſeruiuimus Baalim. * Quibus locutus
eſt Dominus: Numquid non Ægyptii &
Amorrhæi, filiiq; Ammon & Philiſthiim,
12 * Sidonij quoque & Amalec & Chanaan,

oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me, &
erui vos de manu eorum? * Et tamen re- 13
liquiſtis me, & coluiſtis deos alienos: id-
circo non addam vt vltrà vos liberem:
* ite, & inuocate deos quos elegiſtis: ipſi 14
vos liberent in tempore anguſtiæ:* Dixe- 15
rúntque filij Iſrael ad Dominum: Pecca-
uimus, redde tu nobis quidquid tibi pla- D
cet: tantùm nunc libera nos. * Quæ di- 16
centes, omnia de finibus ſuis alienorum
deorum idola proiecerunt, & ſeruierunt
Domino Deo: qui doluit ſuper miſeriis
eorum. * Itaque filij Ammon conclamā- 17
tes in Galaad fixere tentoria: contra quos
congregati filij Iſrael, in Maſpha caſtra-
metati ſunt.* Dixerúntque principes Ga- 18
laad ſinguli ad proximos ſuos: Qui pri-
mus ex nobis contra filios Ammon cœpe-
rit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAP. XI.

FVit illo tempore Iephte Galaadites, 1
vir fortiſsimus atque pugnator, filius A
mulieris meretricis, qui natus eſt de Ga-
laad. * Habuit autem Galaad vxorem, 2
de qua ſuſcepit filios: qui poſtquam cre-
uerant, eiecerunt Iephte, dicentes: Heres
in domo patris noſtri eſſe non poteris,
quia de altera matre natus es. * Quos il- 3
le fugiens atque deuitans, habitauit in
Terra Tob: congregatíque ſunt ad eum
viri inopes, & latrocinātes, & quaſi prin-
cipem ſequebantur. * In illis diebus pu- 4
gnabant filij Ammon cōtra Iſrael. * Qui- 5
bus acriter inſtantibus, perrexerunt ma-
iores natu de Galaad, vt tollerent in au-
xilium ſui Iephte de Terra Tob. * dixe- 6
runtq; ad eum: Veni & eſto princeps no-
ſter, & pugna cōtra filios Ammon. * Qui- 7
bus ille reſpondit: ‖ Nónne vos eſtis, qui B
odiſtis me, & eieciſtis de domo patris
mei, & nunc veniſtis ad me neceſsitate
compulſi? * Dixerúntq; principes Galaad 8
ad Iephte: Ob hanc igitur cauſam nūc ad
te venimus, vt proficiſcaris nobiſcum, &
pugnes contra filios Ammon, ſíſque dux
omnium qui habitant in Galaad. * Iephte 9
quoque dixit eis: Si vere veniſtis ad me,
vt pugnem pro vobis contra filios Am-
mon, tradiderítque eos Dominus in ma-
nus meas, ego ero veſter princeps? * Qui 10
reſponderunt ei: Dominus, qui hæc audit,
ipſe mediator ac teſtis eſt, quòd noſtra
promiſſa faciemus. * Abiit itaque Iephte 11
cum principibus Galaad, fecítque eum
omnis populus principem ſui. Locutúſ-
que eſt Iephte omnes ſermones ſuos co-
ram Domino in Maſpha. * Et miſit nun- 12
cios ad regem filiorum Ammon, qui ex
perſona ſua dicerent: Quid mihi & tibi
eſt, quia veniſti cōtra me, vt vaſtares ter-
ram meā?* Quibus ille reſpondit: ‖ Quia 13
tulit Iſrael terrā meam, quando aſcendit C
de Aegypto, à finibus Arnon vſque Iaboc
atque Iordanem: nūc ergo cum pace red-
de mihi eam. * Per quos rurſum mādauit 14
Iephte, & imperauit eis vt dicerent regi

‖ Geneſ. 26. f. 27

‖ Num. 21. c. 13

15 Ammon:* Hæc dicit Iephte: Non tulit Iſ-
rael Terram Moab, nec Terram filiorum
16 Ammon; * ſed quando de Aegypto con-
ſcenderunt, ambulauit per ſolitudinē vſ-
que ad Mare rubrum, & venit in Cades.
17 * ‖ Miſitq; nuncios ad regē Edom, dicens:
Dimitte me vt tranſeam per terrā tuam.
Qui noluit acquieſcere precibus eius. Mi-
ſit quoque ad regem Moab, qui & ipſe
tranſitum præbere contēpſit. Manſit itaq;
18 in Cades, * & circuiuit ex latere Terram
Edom, & Terram Moab: venítque contra
Orientalem plagam Terræ Moab, & ca-
ſtrametatus eſt trās Arnō: ‖ nec voluit in-
D trare terminos Moab: Arnon quoque con-
19 finium eſt Terræ Moab. * Miſit itaque Iſ-
rael nuncios ad Sehon regem Amorrhæo-
rum, qui habitabat in Heſebon, & dixe-
runt ei: Dimitte vt tranſeam per terram
20 tuam vſque ad fluuium. * Qui & ipſe Iſ-
rael verba deſpiciēs, nō dimiſit eū tranſi-
re per terminos ſuos: ſed infinita multi-
tudine congregata, egreſſus eſt cōtra eum
21 in Iaſa, & fortiter reſiſtebat. * Tradidítq;
eum Dominus in manus Iſrael cum omni
exercitu ſuo, qui percuſsit eum, & poſſe-
dit omnem Terram Amorrhæi habitato-
22 ris regionis illius, * & vniuerſos fines
eius, de Arnon vſq; Iaboc, & de ſolitudi-
23 ne vſque ad Iordanem. * Dominus ergo
Deus Iſrael ſubuertit Amorrhæum, pu-
gnante contra illum populo ſuo Iſrael, &
24 tu nunc vis poſsidere terram eius?* Nōne
ea quæ poſsidet Chamos Deus tuus, tibi
iure debentur? Quæ autē Dominus Deus
noſter victor obtinuit, in noſtram cedent
25 poſſeſsionem:* ‖ niſi fortè melior es Balac
E filio Sephor rege Moab: aut docere potes,
quòd iurgatus ſit cōtra Iſrael, & pugna-
26 uerit contra eū,* quādo habitauit in He-
ſebon, & viculis eius, & in Aroër, & villis
illius, vel in cūctis ciuitatibus iuxta Ior-
danem, per trecentos annos. Quare tanto
tempore, nihil ſuper hac repetitione ten-
27 taſtis?* Igitur non ego pecco in te, ſed tu
contra me malè agis, indicens mihi bella
non iuſta. Iudicet Dominus arbiter huius
diei, inter Iſrael & inter filios Ammon.
28 * Noluítque acquieſcere rex filiorum
Ammon verbis Iephte, quæ per nuncios
29 mandauerat. * Factus eſt ergo ſuper Ieph-
te Spiritus Domini, & circuiens Galaad,
& Manaſſe, Maſpha quoq; Galaad, & inde
30 tranſiens ad filios Ammon,* votum vouit
F Domino, dicens: Si tradideris filios Am-
31 mon in manus meas,* quicumque primus
fuerit egreſſus de foribus domus meæ,
mihíque occurrerit reuertenti cum pa-
ce à filiis Ammon, eum holocauſtum of-
32 feram Domino. * Tranſiuitque Iephte ad
filios Ammon, vt pugnaret contra eos:
quos tradidit Dominus in manus eius.
33 * Percuſsitque ab Aroër vſque dum ve-
nias in Mennith, viginti ciuitates, & vſ-
que ad Abel, quæ eſt vineis conſita, plaga
magna nimis, humiliatíq; ſunt filij Am-
mon

‖ Num. 20. c. 14

‖ Num. 21. c. 13

‖ Num. 22. a. 21.

men à filiis Iſrael. * Reuertente autem 34
Iephte in Maſpha domum ſuam, occurrit
ei vnigenita filia ſua cum tympanis &
choris : non enim habebat alios liberos.
* Qua viſa, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: 35
Heu me, filia mea, decepiſti me, & ipſa
decepta es: aperui enim os meum ad Do-
minũ, & aliud facere non potero. * Cui 36
illa reſpondit : Pater mi, ſi aperuiſti os G
tuum ad Dominũ, fac mihi quodcumque
pollicitus es, conceſſa tibi vltione atque
victoria de hoſtibus tuis. * Dixitque ad 37
patrem: Hoc ſolum mihi præſta quod de-
precor : Dimitte me vt duobus menſibus
circumeam montes, & plangam virgini-
tatem meam cum ſodalibus meis. * Cui 38
ille reſpondit: Vade. Et dimiſit eam duo-
bus menſibus. Cúmque abiiſſet cum ſo-
ciis ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem
ſuam in montibus. * Expletíſque duobus 39
menſibus, reuerſa eſt ad patrem ſuum, &
fecit ei ſicut vouerat, quæ ignorabat vi-
rum. Exinde mos increbruit in Iſrael, &
conſuetudo ſeruata eſt : * vt poſt anni 40
circulum conueniant in vnũ filiæ Iſrael,
& plangant filiam Iephte Galaaditæ die-
bus quattuor.

CAP. XII.

ECce autem in Ephraim orta eſt ſedi- 1
tio. nam tranſeuntes contra aquilo- A
nem, dixerunt ad Iephte : Quare vadens
ad pugnam contra filios Ammon, vocare
nos noluiſti, vt pergeremus tecum? Igitur
incendemus domum tuam. * Quibus ille
reſpondit : Diſceptatio erat mihi & po- 2
pulo meo contra filios Ammon vehe-
mens : vocauíque vos, vt præberetis mi-
hi auxilium, & facere noluiſtis. * Quod 3
cernens poſui animam meam in mani-
bus meis, tranſiuíque ad filios Ammon,
& tradidit eos Dominus in manus meas.
Quid commerui, vt aduerſum me con-
ſurgatis in prælium? * Vocatis itaque ad 4
ſe cunctis viris Galaad, pugnabat contra B
Ephraim : percuſſerúntque viri Galaad
Ephraim, quia dixerat: Fugitiuus eſt Ga-
laad de Ephraim, & habitabat in medio
Ephraim & Manaſſe. * Occupauerúntq; 5
Galaaditæ vada Iordanis, per quæ E-
phraim reuerſurus erat. Cúmque veniſſet
ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque
dixiſſet : Obſecro vt me tranſire permit-
tatis : dicebant ei Galaaditæ : Numquid
Ephrathæus es ? quo dicente : Non ſum:
* Interrogabant eum : Dic ergo Scibbo- 6
leth, quod interpretatur Spica. Qui re- C
ſpondebat, Sibboleth : eadem littera ſpi-
cam exprimere nõ valens: Statímque ap-
prehenſum iugulabant in ipſo Iordanis
tranſitu. Et ceciderũt in illo tempore de
Ephraim quadraginta duo millia.* Iudi-
cauit itaque Iephte Galaadites Iſrael ſex 7
annis: & mortuus eſt, ac ſepultus in ciui-
tate ſua Galaad. * Poſt hunc iudicauit
Iſrael Abeſan de Bethlehẽ : * qui habuit 8
triginta filios, & totidem filias, quas 9
D emittens foras, maritis dedit, & eiuſdem
numeri filiis ſuis accepit vxores, intro-
ducens in domum ſuam. Qui ſeptem an-
10 nis iudicauit Iſrael. * mortuúſque eſt, ac
11 ſepultus in Bethlehem. * Cui ſucceſſit
Ahialon Zabulonites, & iudicauit Iſrael
12 decem annis: * mortuúſque eſt, ac ſepul-
13 tus in Zabulon. * Poſt hunc iudicauit
Iſrael Abdon, filius Illel, Pharathonites:
14 * qui habuit quadraginta filios, & tri-
ginta ex eis nepotes, aſcendentes ſuper
ſeptuaginta pullos aſinarum, & iudica-
15 uit Iſrael octo annis : * mortuúſque eſt,
ac ſepultus in Pharathon terræ Ephraim,
in monte Amalec.

CAP. XIII.

1 RVrſumque ‖ filij Iſrael fecerunt ma- ‖ *Supr. 10.b.6.*
A lum in conſpectu Domini : qui tra-
didit eos in manus Philiſthinorum qua-
2 draginta annis. * Erat autem quidam vir
de Saraa, & de ſtirpe Dan, nomine Ma-
3 nue, habens vxorem ſterilem.* Cui appa-
ruit Angelus Domini, & dixit ad eã: Ste-
rilis es & abſque liberis: ‖ ſed cõcipies & ‖ *1.Reg. 1.c.20.*
4 paries filium:* caue ergo ne bibas vinum
ac ſiceram, nec immundũ quidquam co- *Gen. 16 c.11.*
5 medas: * quia concipies, & paries filium,
cuius non tanget caput nouacula : erit *Luc.1. c.31.*
enim nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex
matris vtero, & ipſe incipiet liberare Iſ- *Num. 6 a.34.*
6 rael de manu Philiſthinorum. * Quæ
B cùm veniſſet ad maritum ſuum, dixit ei:
Vir Dei venit ad me, habens vultum an-
gelicum, terribilis nimis. Quem cùm in-
terrogaſſẽ, quis eſſet, & vnde veniſſet, &
quo nomine vocaretur, noluit mihi dice-
7 re: * ſed hoc reſpondit: Ecce concipies &
paries filium : caue ne vinum bibas, nec
ſiceram, & ne aliquo veſcaris immundo:
erit enim puer nazaræus Dei ab infantia
ſua, ex vtero matris ſuæ vſque ad diem
8 mortis ſuæ. * Orauit itaque Manue Do-
minum, & ait : Obſecro Domine, vt vir
Dei, quem miſiſti, veniat iterum, & do-
ceat nos quid debeamus facere de puero
9 qui naſciturus eſt. * Exaudiuítque Do-
minus deprecantem Manue, & apparuit
rurſum Angelus Dei vxori eius ſedenti in
agro. Manue autem maritus eius non
erat cum ea. Quæ cùm vidiſſet Angelum,
10 * feſtinauit, & cucurrit ad virum ſuum:
nunciauítque ei, dicens : Ecce apparuit
11 mihi vir, quem antè videram. * Qui ſur-
rexit, & ſecutus eſt vxorem ſuam : ve-
niénſque ad virum dixit ei: Tu es qui lo-
cutus es mulieri ? Et ille reſpondit : Ego
12 ſum.* Cui Manue: Quando, inquit, ſermo
C tuus fuerit expletus, quid vis vt faciat
puer ? aut à quo ſe obſeruare debebit ?
13 * Dixitque Angelus Domini ad Manue;
Ab omnibus, quæ locutus ſum vxori tuæ,
14 abſtineat ſe:* & quidquid ex vinea naſci-
tur, non comedat: vinum & ſiceram non
bibat, nullo veſcatur immundo : & quod
ei præcepi, impleat atque cuſtodiat.
15 * Dixitque Manue ad Angelum Domini:

Digitized by Google

Obſecro te vt acquieſcas precibus meis,
& faciamus tibi hœdum de capris. * Cui 16
reſpondit Angelus: Si me cogis, non co-
medam panes tuos: ſi autem vis holocau-
ſtũ facere, offer illud Domino. Et neſcie-
bat Manue quòd Angelus Domini eſſet.
* Dixitq; ad eum: Quod eſt tibi nomen, vt 17
ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus
‖ Geneſ. 32.g.29 te?* Cui ille reſpondit: ‖ Cur quæris nomẽ 18
meum, quod eſt mirabile? * Tulit itaque 19
Manue hœdum de capris, & libaméta, &
poſuit ſuper petram, offerẽs Domino, qui
facit mirabilia: ipſe autem & vxor eius D
intuebantur. * Cúmque aſcenderet flam- 20
ma altaris in cælum, Angelus Domini pa-
riter in flamma aſcendit. Quod cùm vi-
diſſent Manue & vxor eius, proni ecide-
runt in terram, * & vltrà eis non appa- 21
ruit Angelus Domini. Statímque intelle-
xit Manue Angelum Domini eſſe:* & di- 22
xit ad vxorem ſuam: Morte moriemur,
quia vidimus Deum. * Cui reſpondit mu- 23
lier: Si Dominus nos vellet occidere, de
manibus noſtris holocauſtum & libamẽ-
ta non ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet nobis
hæc omnia, neque ea quæ ſunt ventura
dixiſſet. * Peperit itaque filium, & voca- 24
uit nomen eius Samſon. Creuítque puer,
& benedixit ei Dominus. * Cœpitque 25
Spiritus Domini eſſe cum in eo in caſtris
Dan inter Saraa & Eſthaol.

CAP. XIIII.

DEſcendit ergo Samſon in Thamna- 1
tha. vidénſque ibi mulierem de fi- A
liabus Philiſthiim, * aſcendit, & nuncia- 2
uit patri ſuo, & matri ſuæ, dicens: Vidi
mulierem in Thamnatha de filiabus Phi-
liſthinorum: quam quæſo vt mihi acci-
piatis vxorem. * Cui dixerunt pater & 3
mater ſua: Numquid non eſt mulier in fi-
liabus fratrum tuorum, & in omni po-
pulo meo, quia vis accipere vxorem de
Philiſthiim, qui incircumciſi ſunt? Dixít-
que Samſon ad patrem ſuum: Hanc mihi
accipe: quia placuit oculis meis. * Paren- 4
tes autem eius neſciebãt quòd res à Do-
mino fieret, & quæreret occaſionem cõ- B
tra Philiſthiim. eo enim tempore Phili-
ſthiim dominabantur Iſraeli. * Deſcendit 5
itaque Samſon cum patre ſuo & matre
in Thamnatha. Cúmque veniſſent ad vi-
neas oppidi, apparuit catulus leonis ſæ-
uus, & rugiens, & occurrit ei. * Irruit 6
autem Spiritus Domini in Samſon, & di-
lacerauit leonem, quaſi hœdum in fruſta
diſcerpens, nihil omnino habens in manu:
& hoc patri & matri noluit indicare.
* Deſcenditque & locutus eſt mulieri, 7
quæ placuerat oculis eius. * Et poſt ali- 8
quot dies reuertens vt acciperet eam, de-
clinauit vt videret cadauer leonis, &
ecce examen apum in ore leonis erat
ac fauus mellis. * Quem cùm ſumpſiſſet 9
in manibus, comedebat in via: veniénſque
ad patrem ſuum & matrem, dedit eis par-
tem, qui & ipſi comederunt: nec tamen
eis voluit indicare quòd mel de corpore
10 leonis aſſumpſerat. * Deſcendit itaque
C pater eius ad mulierem, & fecit filio ſuo
Samſon conuiuium. ſic enim iuuenes fa-
11 cere conſueuerant. * Cùm ergo ciues loci
illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales
12 triginta vt eſſent cum eo. * Quibus locu-
tus eſt Samſon: Proponam vobis proble-
ma: quod ſi ſolueritis mihi intra ſeptem
dies conuiuij, dabo vobis triginta ſindo-
13 nes, & totidem tunicas: * ſin autem non
potueritis ſoluere, vos dabitis mihi tri-
ginta ſindones, & eiuſdem numeri tuni-
cas. Qui reſponderunt ei: Propone pro-
14 blema, vt audiamus. * Dixitque eis: De
comedente exiuit cibus, & de forti egreſ-
ſa eſt dulcedo. nec potuerũt per tres dies
15 propoſitionem ſoluere. * Cúmque adeſſet
dies ſeptimus, dixerunt ad vxorem Sam-
ſon: Blandire viro tuo, & ſuade ei vt in-
dicet tibi quid ſignificet problema. quod
ſi facere nolueris, incendemus te, & domũ
patris tui. an idcirco vocaſtis nos ad nu-
16 ptias vt ſpoliaretis? * Quæ fundebat a-
D pud Samſon lacrymas, & querebatur di-
cens: Odiſti me, & nõ diligis: idcirco pro-
blema, quod propoſuiſti filiis populi mei,
non vis mihi exponere. At ille reſpondit:
Patri meo & matri nolui dicere: & tibi
17 indicare potero? * Septem igitur diebus
conuiuij flebat ante eum: tandémque die
ſeptimo cùm ei eſſet moleſta, expoſuit.
18 Quæ ſtatim indicauit ciuibus ſuis. * Et
illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis oc-
cubitum: Quid dulcius melle, & quid
fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſ-
ſetis in vitula mea, non inueniſſetis pro-
19 poſitionem meam. * Irruit itaque in eum
Spiritus Domini, deſcenditq; Aſcalonem,
& percuſſit ibi triginta viros quorũ abla-
tas veſtes dedit iis qui problema ſolue-
runt. Iratúſque nimis aſcendit in domum
20 patris ſui: * Vxor autem eius accepit ma-
ritum vnum de amicis eius & pronubis.

CAP. XV.

1 POſt aliquantulum autem temporis,
A cùm dies triticeæ meſſis inſtarent, ve-
nit Samſon, inuiſere volens vxorem
ſuam, & attulit ei hœdũ de capris. Cúm-
que cubiculum eius ſolito vellet intrare,
2 prohibuit eum pater illius, dicens: *Puta-
ui quòd odiſſes eam, & ideo tradidi illam
amico tuo: ſed habet ſororem, quæ iunior
& pulchrior illa eſt, ſit tibi pro ea vxor.
3 * Cui Samſon reſpondit: Ab hac die non
erit culpa in me contra Philiſthæos: fa-
4 ciam enim vobis mala.* Perrexitq; & ce-
pit trecentas vulpes, caudáſq; earum iun-
xit ad caudas, & faces ligauit in medio:
5 * quas igne ſuccendens, dimiſit, vt huc il-
lucq; diſcurrerent. Quæ ſtatim perrexe-
runt in ſegetes Philiſthinorum. Quibus
ſuccẽſis, & comportatæ iã fruges, & ad-
B huc ſtãtes in ſtipula, concrematæ ſunt, in
tantum, vt vineas quoq; & olíueta flãma
6 conſumeret. * Dixerúntque Philiſthiim:

Quia

Quis fecit hanc rem? Quibus dictum eſt:
Samſon gener Thamnathæi: quia tulit
vxorem eius, & alteri tradidit, hæc ope-
ratus eſt. Aſcenderúntque Philiſthiim:&
combuſſerũt tam mulierem quàm patrẽ
eius. * Quibus ait Samſon: Licèt hæc fe- 7
ceritis, tamen adhuc ex vobis expetam
vltionem,& tunc quieſcam.* Percuſsítq; 8
eos ingenti plaga, ita vt ſtupentes ſuram
femori imponerent. Et deſcendens habi-
tauit in ſpelunca petræ Etam.* Igitur 9
aſcendentes Philiſthiim in Terram Iuda,
caſtrametati ſunt in loco, qui poſtea vo-
catus eſt Lechi,id eſt, maxilla,vbi eorum
effuſus eſt exercitus. * Dixerúntque ad 10
eos de tribu Iuda: Cur aſcendiſtis aduer-
ſum nos? Qui reſponderunt: vt ligemus
Samſon, venimus, & reddamus ei quæ in C
nos operatus eſt. * Deſcẽderunt ergo tria 11
millia virorum de Iuda,ad ſpecum ſilicis
Etam, dixerúntque ad Samſon: Neſcis
quòd Philiſthiim imperent nobis? quare
hoc facere voluiſti? Quibus ille ait:Sicut
fecerũt mihi,ſic feci eis.*Ligare,inquiũt, 12
te venimus,& tradere in manꝰ Philiſthi-
norum. Quibus Samſon, Iurate, ait, &
ſpondete mihi quòd non occidatis me.
* Dixerunt:Non te occidemus,ſed vinctũ 13
trademus.Ligauerúntq; eum duobus no-
uis funibus,& tulerũt eum de petra Etã.
* Qui cùm veniſſet ad locum Maxillæ, & 14
Philiſthiim vociferãtes occurriſsẽt ei,ir-
ruit Spiritus Domini in eũ: & ſicut ſolẽt
ad odorem ignis lina conſumi, ita vin-
cula quibus ligatus erat,diſsipata ſunt &
ſoluta.* Inuentamque maxillam, id eſt, 15
mandibulam aſini, quæ iacebat,arripiẽs, D
interfecit in ea mille viros, * & ait: In 16
maxilla aſini, in mãdibula pulli aſinarũ,
deleui eos,& percuſsi mille viros.*Cúm- 17
que hæc verba canens compleſſet,proie-
cit mandibulam de manu,&vocauit no-
men loci illius Ramathlechi,quod inter-
pretatur eleuatio maxillæ.*Sitiénſq; val- 18
de,clamauit ad Dominũ,& ait: Tu dedi-
ſti in manu ſerui tui ſalutẽ hanc maximã
atq; victoriã:en ſiti morior,incidamq; in
manus incircumciſorum. * Aperuit itaq; 19
Dominus molarẽ dẽtem in maxilla aſini,
& egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hau-
ſtis,refocillauit ſpiritum,&vires recepit.
Idcirco appellatum eſt nomẽ loci illius,
Fons inuocãtis de maxilla, vſque in præ-
ſentem diem. * Iudicauítque Iſrael in 20
diebus Philiſthiim viginti annis.

CAP. XVI.

ABiit quoque in Gazam, & vidit ibi 1
mulierem meretricem, ingreſſúſque A
eſt ad eam. * Quod cùm audiſſent Phi- 2
liſthiim, & percrebruiſſet apud eos, in-
traſſe vrbem Samſon, circumdederunt
eum, poſitis in porta ciuitatis cuſtodi-
bus: & ibi tota nocte cum ſilentio præ-
ſtolantes, vt facto mane exeuntem occi-
derent.* Dormiuit autem Samſon vſque 3
ad medium noctis: & inde conſurgens,
apprehendit ambas portæ fores cum po-
ſtibus ſuis & ſera, impoſitáſque humeris
ſuis portauit ad verticem montis,qui re-
4 ſpicit Hebron. * Poſt hæc amauit mulie-
rem,quæ habitabat in Valle Sorec,& vo-
5 cabatur Dalila.* Venerúntq; ad eã prin-
cipes Philiſthinorum,atq; dixerunt: De-
cipe eum,& diſce ab illo, in quo habeat
tantam fortitudinem, & quo modo eum
B ſuperare valeamus, & vinctum affligere.
quod ſi feceris,dabimus tibi ſinguli mille
6 & centum argenteos. * Locuta eſt ergo
Dalila ad Samſon: Dic mihi, obſecro,in
quo ſit tua maxima fortitudo,& quid ſit
7 quo ligatus erumpere nequeas? Cui re-
ſpondit Samſon: Si ſeptem neruiceis fu-
nibus, necdum ſiccis & adhuc humenti-
bus, ligatus fuero, infirmus ero vt ceteri
8 homines.* Attulerũtque ad eam ſatrapæ
Philiſthinorum ſeptem funes, vt dixerat:
9 quibus vinxit eum, * latentibus apud ſe
inſidiis, & in cubiculo finẽ rei expectan-
tibus,clamauitq; ad eum:Philiſthiim ſu-
per te Samſon. Qui rupit vincula, quo
modo ſi rũpat quis filum de ſtuppæ tor-
tum putamine, cùm odorem ignis acce-
perit:& non eſt cognitũ in quo eſſet for-
10 titudo eius. * Dixitq; ad eũ Dalila: Ecce
C illuſiſti mihi,& falſum locutus es:ſaltem
11 nunc indica mihi quo ligari debeas.*Cui
ille reſpondit:Si ligatus fuero nouis funi-
bus,qui nunquam fuerunt in opere, in-
firmus ero,& aliorum hominum ſimilis.
12 * Quibus rurſum Dalila vinxit eum, &
clamauit:Philiſthiim ſuper te Samſon, in
cubiculo inſidiis præparatis. Qui ita ru-
13 pit vincula quaſi fila telarum. * Dixitque
Dalila rurſum ad eum:Vſquequo decipis
me,& falſum loqueris? oſtende quo vin-
ciri debeas. Cui reſpondit Samſon: Si ſe-
ptem crines capitis mei cũ licio plexue-
ris, & clauum his circumligatum terræ
14 fixeris, infirmus ero.* Quod cùm feciſſet
Dalila, dixit ad eum:Philiſthiim ſuper te
Samſon. Qui conſurgens de ſomno ex-
15 traxit clauum cũ crinibus & licio. * Di-
D xitq; ad eũ Dalila: Quomodo dicis quòd
amas me,cùm animus tuus non ſit mecũ?
Per tres vices mẽtitus es mihi,& noluiſti
dicere in quo ſit maxima fortitudo tua.
16 * Cúmque moleſta eſſet ei,& per multos
dies iugiter adhæreret, ſpatium ad quie-
tem non tribuens, defecit anima eius, &
17 ad mortem vſque laſſata eſt. * Tunc ape-
riens veritatem rei,dixit ad eam: Ferrum
numquam aſcendit ſuper caput meum,
quia nazaræus, id eſt, conſecratus Deo,
ſum de vtero matris meæ: ſi raſum fuerit
caput meũ, recedet à me fortitudo mea,
& deficiam, eróque ſicut ceteri homines.
18 * Vidénſque illa quòd confeſſus ei eſſet
omnem animũ ſuum, miſit ad principes
Philiſthinorum ac mandauit: Aſcendite
adhuc ſemel, quia nunc mihi aperuit cor
E ſuum.Qui aſcẽderunt, aſſumpta pecunia
19 quam promiſerant.*At illa dormire eum

fecit ſuper genua ſua, & in ſinu ſuo re-
clinare caput. Vocauítque tonſorem, &
raſit ſeptem crines eius,& cœpit abigere
eum, & à ſe repellere: ſtatim enim ab eo
fortitudo diſceſsit:* dixitque:Philiſthiim 20
ſuper te Samſon. Qui de ſomno conſur-
gens, dixit in animo ſuo: Egrediar ſicut
antè feci, & me excutiam,neſciens quòd
receſsiſſet ab eo Dominus.* Quem cùm 21
apprehendiſſent Philiſthiim,ſtatim erue-
runt oculos eius, & duxerũt Gazam vin-
ctum catenis, & clauſum in carcere mo-
lere fecerunt.* Iamq; capilli eius renaſci 22
cœperant, * & principes Philiſthinorum 23
conuenerunt in vnum vt immolarẽt ho-
ſtias magnificas Dagõ Deo ſuo,& epula-
rentur,dicẽtes:Tradidit Deus noſter ini-
micũ noſtrum Samſon in manus noſtras. F
* Quod etiam populus videns, laudabat 24
Deum ſuum,eademque dicebat: Tradidit
Deus noſter aduerſarium noſtrũ in ma-
nus noſtras, qui deleuit terram noſtram,
& occidit plurimos. * Lætantéſque per 25
cõuiuia,ſumptis iam epulis,præceperunt
vt vocaretur Samſon,& ante eos luderet.
Qui adductꝰ de carcere ludebat ante eos;
fecerúntq; eum ſtare inter duas colũnas.
* Qui dixit puero regẽti greſſus ſuos:Di- 26
mitte me,vt tangam colũnas,quibus om-
nis imminet domus,&recliner ſuper eas,
& paululum requieſcam. * Domus autẽ 27
erat plena virorum ac mulierum,& erãt
ibi omnes principes Philiſthinorũ, ac de
tecto& ſolario circiter tria millia vtriuſ-
que ſexus ſpectantes ludentem Samſon. G
* At ille inuocato Domino ait: Domine 28
Deus, memento mei,& redde mihi nunc
fortitudinem priſtinam Deus meus, vt
vlciſcar me de hoſtibus meis,&pro amiſ-
ſione duorum luminum vnam vltionem
recipiam. * Et apprehendens ambas co- 29
lumnas,quibus innitebatur domus,alte-
ramq; earum dextera, & alterã læua te-
nens, * ait: Moriatur anima mea cum 30
Philiſthiim. cõcuſsiſq; fortiter colũnis,
cecidit domus ſuper omnes principes, &
ceteram multitudinẽ quæ ibi erat: mul-
tóque plures interfecit moriens, quàm
antè viuus occiderat. * Deſcendentes au- 31
tem fratres eius & vniuerſa cognatio tu-
lerunt corpus eius, & ſepelierunt inter
Saraa & Eſthaol in ſepulchro patris ſui
Manue:iudicauítq; Iſrael viginti annis.

CAP. XVII.

FVit eo tempore vir quidam de monte 1
Ephraim nomine Michas, * qui dixit 2
matri ſuæ: Mille & centum argenteos, A
quos ſeparaueras tibi,& ſuper quibus me
audiente iuraueras, ecce ego habeo, &
apud me ſunt. Cui illa reſpondit: Bene-
dictus filius meus Domino.* Reddidit er- 3
go eos matri ſuæ,quæ dixerat ei: Conſe-
craui & voui hoc argentum Domino, vt
de manu mea ſuſcipiat filius meus,& fa- B
ciat ſculptile atq; cõflatile: & nunc tra-
do illud tibi.* Reddidit igitur eos matri 4
ſuæ:quæ tulit ducẽtos argenteos,& dedit
eos argentario, vt faceret ex eis ſculptile
atq; cõflatile, quod fuit in domo Michæ.
5 *Qui ædiculã quoq; in ea Deo ſeparauit,
& fecit ephod,& theraphim,id eſt, veſtẽ
ſacerdotalẽ, & idola: impleuitque vnius
filiorum ſuorum manum, & factus eſt ei
6 ſacerdos. * In diebus illis non erat rex in
C Iſrael, ſed vnuſquiſque quod ſibi rectum
7 videbatur,hoc faciebat.*Fuit quoq; alter
adoleſcens de Bethlehem Iuda, ex cogna-
tione eius:eratq; ipſe Leuites,& habita-
8 bat ibi.* Egreſſuſq; de ciuitate Bethlehẽ,
peregrinari voluit vbicunque ſibi cõmo-
dum reperiſſet.Cúmque veniſſet in mon-
tem Ephraim,iter faciens, & declinaſſet
9 parũper in domum Michę,* interrogatus
D eſt ab eo vnde veniſſet.Qui reſpondit:Le-
uita ſum de Bethlehem Iuda, & vado vt
habitem vbi potuero, & vtile mihi eſſe
10 perſpexero.* Dixitq; Michas:Mane apud
me,& eſto mihi parens ac ſacerdos: da-
bóque tibi per annos ſingulos decem ar-
genteos, ac veſtem duplicem, & quæ ad
11 victum ſunt neceſſaria. * Acquieuit, &
manſit apud hominem,fuítque illi quaſi
12 vnus de filiis, * impleuitque Michas ma-
num eius, & habuit puerum ſacerdotem
13 apud ſe. * Nunc ſcio,dicens,quòd bene-
faciet mihi Deus habenti Leuitici gene-
ris ſacerdotem.

CAP. XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Iſrael,&
A tribus Dan quærebat poſſeſsionem ſibi,
vt habitaret in ea: vſque ad illum enim
diem inter ceteras tribus ſortem non ac-
2 ceperat. * Miſerunt ergo filij Dan, ſtirpis
& familiæ ſuæ quinque viros fortiſsimos
de Saraa & Eſthaol, vt explorarent ter-
ram,& diligenter inſpicerent, dixerúnt-
que eis:Ite, & conſiderate terram. Qui
cùm pergentes veniſſent in montem
Ephraim, & intraſſent domum Michæ,
3 requieuerunt ibi:*& agnoſcentes vocem
adoleſcentis Leuitæ, vtentéſque illius di-
uerſorio, dixerunt ad eum: Quis te huc
B adduxit? quid hîc agis? quam ob cauſam
4 huc venire voluiſti? * Qui reſpondit eis:
Hæc & hæc præſtitit mihi Michas, & me
mercede conduxit, vt ſim ei ſacerdos.
5 * Rogauerunt autem eum, vt conſuleret
Dominum, vt ſcire poſſent an proſpero
itinere pergerent, & res haberet effectũ.
6 * Qui reſpondit eis:Ite in pace: Dominus
reſpicit viam veſtram, & iter quò pergi-
7 tis.* Euntes igitur quinque viri venerunt
Lais: vidérúntque populum habitantem
in ea abſque vllo timore,iuxta conſuetu-
dinem Sidoniorum,ſecurum & quietum,
nullo ei penitus reſiſtente, magnarúmq;
C opum, & procul à Sidone atque à cun-
8 ctis hominibus ſeparatum.* Reuerſiq; ad
fratres ſuos in Saraa & Eſthaol, & quid
9 egiſſent ſciſcitantibus reſpõderunt:*Sur-
gite, aſcendamus ad eos: vidimus enim
terram valde opulẽtam & vberem:nolite
negli-

Digitized by Google

negligere, nolite ceſſare. eamus,& poſsi-
deamus eam, nullus erit labor.* Intrabi- 10
mus ad ſecuros, in regionem latiſsimam, C
tradétque nobis Dominus locum, in quo
nullius rei eſt penuria, eorũ quæ gignũ-
tur in terra. * Profecti igitur ſunt de co- 11
gnatione Dan,id eſt, de Saraa & Eſthaol,
ſexcenti viri accincti armis bellicis, * a- 12
ſcendentéſque manſerunt in Cariathiarim
Iudæ: qui locus,ex eo tempore, Caſtro-
rum Dan nomen accepit, & eſt poſt ter- D
gum Cariathiarim. * Inde tranſierunt in 13
montem Ephraim. Cúmque veniſſent ad
domum Michæ, * dixerunt quinque viri, 14
qui priùs miſsi fuerant ad conſiderãdam
Terram Lais, ceteris fratribus ſuis: No-
ſtis quòd in domibus iſtis ſit ephod, &
theraphim, & ſculptile, atque conflatile:
videte quid vobis placeat. * Et cùm pau- 15
lulum declinaſſent, ingreſsi ſunt domum
adoleſcentis Leuitæ, qui erat in domo
Michæ:ſalutauerúntq; eum verbis pacifi-
cis.* Sexcenti autem viri ita vti erant ar- 16
mati, ſtabant ante oſtium. * At illi qui 17
ingreſsi fuerãt domum iuuenis,ſculptile,
& ephod,& theraphim,atq; cõflatile tol-
lere nitebantur, & ſacerdos ſtabat ante
oſtium, ſexcentis viris fortiſsimis haud E
procul expectantibus. * Tulerunt igitur 18
qui intrauerant,ſculptile,ephod,& idola,
atque conflatile. Quibus dixit ſacerdos:
Quid facitis? * Cui reſponderunt: Tace, 19
& pone digitum ſuper os tuum: veníque
nobiſcum,vt habeamus te patrem, ac ſa-
cerdotem. Quid tibi melius eſt,vt ſis ſa-
cerdos in domo vnius viri, an in vna tri-
bu & familia in Iſrael? Quod cũ audiſ- 20
ſet, acquieuit ſermonibus eorum,& tulit
ephod,& idola,ac ſculptile, & profectus
eſt cum eis. * Qui cùm pergerent,& ante 21
ſe ire feciſſent paruulos ac iumenta, &
omne quod erat pretioſum, * & iam à 22
domo Michæ eſſent procul, viri, qui ha-
bitabant in ædibus Michæ, conclamantes
ſecuti ſunt,* & poſt tergum clamare cœ- 23
perunt.Qui cùm reſpexiſſent,dixerunt ad F
Micham:Quid tibi vis?cur clamas?*Qui re- 24
ſpondit:Deos meos, quos mihi feci, tuli-
ſtis,& ſacerdotẽ,& omnia quæ habeo, &
dicitis:Quid tibi eſt?* Dixerúntque ei filij 25
Dan: Caue ne vltrà loquaris ad nos, &
veniant ad te viri animo concitati,& ipſe
cum omni domo tua pereas. * Et ſic cœ- 26
pto itinere perrexerunt. Videns autẽ Mi-
chas,quòd fortiores ſe eſſent,reuerſus eſt
in domũ ſuam. * Sexcenti autẽ viri tule- 27
runt ſacerdotẽ, & quæ ſuprà diximus:ve-
nerúntq; in Lais ad populũ quieſcentem
atque ſecurum,& percuſſerunt eos in ore
gladij: vrbémque incendio tradiderunt,
* nullo penitus ferente præſidium, eo 28
quòd procul habitarent à Sidone, & cum G
nullo hominum haberent quidquam ſo-
cietatis ac negotij. Erat autem ciuitas ſi-
ta in regione Rohob: quam rurſum ex-
ſtruentes habitauerunt in ea,*vocato no- 29
mine ciuitatis Dan,iuxta vocabulum pa-
tris ſui, quem genuerat Iſrael, quæ priùs
30 Lais dicebatur. * Poſuerúntque ſibi ſcul-
ptile, & Ionatham filium Gerſam filij
Moyſi, ac filios eius ſacerdotes in tribu
Dan, vſque ad diem captiuitatis ſuæ.
31 * Manſítque apud eos idolum Michę omnẽ
tempore, quo fuit domus Dei in Silo. in
diebus illis non erat rex in Iſrael.

CAP. XIX.

1 FVit quidam vir Leuites habitans in
A latere montis Ephraim, qui accepit
2 vxorem de Bethlehem Iuda: * quæ reli-
quit eum,& reuerſa eſt in domum patris
ſui in Bethlehem, manſítque apud eum
3 quattuor menſibus. * Secutúſque eſt eam
vir ſuus,volẽs reconciliari ei,atq; blandi-
ri, & ſecum reducere, habens in comi-
tatu puerum & duos aſinos: quæ ſuſcepit
eum, & introduxit in domum patris ſui.
Quod cùm audiſſet ſocer eius, eúmque
4 vidiſſet, occurrit ei lætus,* & amplexatus
eſt hominem. Manſítque gener in domo
ſoceri tribus diebus, comedens cum eo &
5 bibens familiariter. * Die autem quarto
de nocte conſurgens, proficiſci voluit.
quem tenuit ſocer, & ait ad eum: Guſta
B priùs pauxillum panis, & cõforta ſtoma-
6 chum, & ſic proficiſceris. * Sederúntque
ſimul, ac comederunt & biberunt. Dixít-
que pater puellæ ad generũ ſuum: Quæſo
te vt hodie hîc maneas, paritérque læte-
7 mur. * At ille conſurgens, cœpit velle
proficiſci. Et nihilominus obnixè eum ſo-
cer tenuit,& apud ſe fecit manere. * Ma-
8 ne autem facto, parabat Leuites iter. Cui
ſocer rurſum: Oro te, inquit, vt paulu-
lum cibi capias, & aſſumptis viribus, do-
nec increſcat dies, poſtea proficiſcaris.
9 Comederũt ergo ſimul.*Surrexítque ado-
leſcens,vt pergeret cum vxore ſua & pue-
ro. Cui rurſum locutus eſt ſocer: Conſi-
dera quòd dies ad occaſũ decliuior ſit, &
propinquat ad veſperum: mane apud me
etiam hodie,& duc lætum diem, & cras
C proficiſceris vt vadas in domum tuam.
10 * Noluit gener acquieſcere ſermonibus
eius:ſed ſtatim perrexit, & venit contra
Iebus, quæ altero nomine vocatur Ieru-
ſalem,ducens ſecum duos aſinos onuſtos,
11 & concubinam. * Iámque erant iuxta Ie-
bus, & dies mutabatur in noctem: dixít-
que puer ad dominum ſuum: Veni, ob-
ſecro, declinemus ad vrbem Iebuſæo-
12 rum,& maneamus in ea. * Cui reſpondit
dominus: Non ingrediar oppidum gen-
tis alienæ, quæ non eſt de filiis Iſrael, ſed
13 tranſibo vſque Gabaa:* & cùm illuc per-
uenero, manebimus in ea, aut certè in
14 vrbe Rama. * Tranſierunt ergo Iebus, &
cœptum carpebant iter, occubuítque eis
ſol iuxta Gabaa, quæ eſt in tribu Benja-
15 min: * diuerterúntque ad eam, vt mane-
rent ibi. Quò cùm intraſſent, ſedebant
D in platea ciuitatis, & nullus eos recipere
16 voluit hoſpitio.* Et ecce,apparuit homo

Digitized by Google

ſenex, reuertens de agro & de opere ſuo
veſperi, qui & ipſe de mõte erat Ephraim,
& peregrinus habitabat in Gabaa. homi-
nes autem regionis illius erant filij Iemi-
ni.* Eleuatiſq; oculis, vidit ſenex ſedentẽ 17
hominẽ cum ſarcinulis ſuis in platea ci-
uitatis: & dixit ad eũ: Vnde venis? & quò
vadis? * Qui reſpondit ei: Profecti ſumus 18
de Bethlehem Iuda, & pergimus ad locum
noſtrum, qui eſt in latere mõtis Ephraim,
vnde ieramus in Bethlehem: & nunc va-
dimus ad domum Dei, nulluſq; ſub tectũ
ſuum nos vult recipere, * habentes paleas 19
& fœnum in aſinorum pabulũ, & panem
ac vinum in meos & ancillæ tuæ vſus, &
pueri qui mecum eſt: nulla re indigemus E
niſi hoſpitio. * Cui reſpondit ſenex: Pax 20
tecum ſit, ego præbebo omnia quæ ne-
ceſſaria ſunt: tantùm, quæſo, ne in platea
maneas. * Introduxitque eum in domum 21
ſuam, & pabulum aſinis præbuit: ac poſt-
quam lauerunt pedes ſuos, recepit eos in
conuiuium. * Illis epulantibus, & poſt 22
laborem itineris, cibo & potu reficienti-
bus corpora, venerunt viri ciuitatis illius,
filij Belial, (id eſt, abſq; iugo) & circum-
dantes domum ſenis, fores pulſare cœ-
perunt, clamantes ad dominum domus,
‖ Gen. 19. b 5. atque dicentes: ‖ Educ virum, qui ingreſ-
ſus eſt domum tuam, vt abutamur eo.
*Egreſſuſque eſt ad eos ſenex, & ait: Noli- 23
te fratres, nolite facere malum hoc: quia F
ingreſſus eſt homo hoſpitium meum, &
ceſſate ab hac ſtultitia: * habeo filiam vir- 24
ginem, & hic homo habet concubinam,
educam eas ad vos, vt humilietis eas, &
veſtram libidinem compleatis: tantùm,
obſecro, ne ſcelus hoc contra naturam
operemini in virum. * Nolebant acquie- 25
ſcere ſermonibus illius. quod cernens
homo, eduxit ad eos concubinam ſuam,
& eis tradidit illudendam: qua cùm tota
nocte abuſi eſſent, dimiſerunt eam manè.
* At mulier, recedentibus tenebris, venit 26
ad oſtium domus, vbi manebat dominus
ſuus, & ibi corruit. * Mane facto, ſurre- 27
xit homo, & aperuit oſtium, vt cœptã ex-
pleret viam: & ecce concubina eius iace-
bat ante oſtiũ ſparſis in limine manibus.
* Cui ille, putans eam quieſcere, loque- 28
batur: Surge, & ambulemus. Qua nihil re- G
ſpondente, intelligens quod erat mortua;
tulit eam, & impoſuit aſino, reuerſuſque
eſt in domum ſuam. * Quam cùm eſſet 29
ingreſſus, arripuit gladium, & cadauer
vxoris cum oſſibus ſuis in duodecim par-
tes ac fruſta concidens, miſit in omnes
terminos Iſrael. * Quod cùm vidiſſent 30
ſinguli, conclamabant: Numquam res ta-
lis facta eſt in Iſrael, ex eo die quo aſcen-
derunt patres noſtri de Aegypto, vſque
in præſens tempus: ferte ſententiam, & in
commune decernite quid facto opus ſit.

CAP. XX.

EGreſſi itaque ſunt omnes filij Iſ- 1
rael, & pariter congregati, quaſi vir A
vnus, ‖ de Dan vſque Berſabee, & Terra ‖ Oſee. 9. b 9.
2 Galaad, ad Dominum in Maſpha: * Om-
neſque angeli populorum, & cunctæ tri-
bus Iſrael in eccleſiam populi Dei con-
uenerunt, quadringenta millia pedi-
3 tum pugnatorum. (* Nec latuit filios
Benjamin, quòd aſcendiſſent filij Iſrael
in Maſpha.) * Interrogatuſq; Leuita, ma-
ritus mulieris interfectæ, quomodo tan-
4 tum ſcelus perpetratum eſſet, * reſpon-
dit: Veni in Gabaa Benjamin cum vxore
5 mea, illucque diuerti: * & ecce homines
ciuitatis illius circumdederunt nocte do-
mum, in qua manebam, volentes me
occidere, & vxorem meam incredibili
furore libidinis vexantes, denique mor-
6 tua eſt. * Quam arreptam, in fruſta con-
cidi, miſique partes in omnes terminos
poſſeſſionis veſtræ: quia nunquam tan-
tum nefas, & tam grande piaculum fa-
7 ctum eſt in Iſrael. * Adeſtis omnes filij
Iſrael; decernite quid facere debeatis.
8 * Stanſque omnis populus, quaſi vnius
B hominis ſermone reſpondit: Non rece-
demus in tabernacula noſtra, nec ſuam
9 quiſquam intrabit domũ: * ſed hoc contra
10 Gabaa in commune faciamus. * Decem
viri eligantur è centum ex omnibus tri-
bubus Iſrael, & centum de mille, & mille
de decem millibus, vt comportent exerci-
tui cibaria, & poſſimus pugnare contra
Gabaa Benjamin, & reddere ei pro ſcele-
11 re, quod meretur. * Conuenitque vniuer-
ſus Iſrael ad ciuitatem, quaſi homo vnus
12 eadem mente, vnoque conſilio. * & mi-
ſerunt nuncios ad omnem tribum Benja-
min, qui dicerent: Cur tantum nefas in
13 vobis repertum eſt? * Tradite homines de
Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt,
vt moriantur, & auferatur malum de
Iſrael. Qui noluerunt fratrum ſuorum
14 filiorum Iſrael audire mandatum: * ſed
ex cunctis vrbibus, quæ ſortis ſuæ erant,
conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent
auxilium, & contra vniuerſum populum
15 Iſrael dimicarent. * Inuentique ſunt vi-
ginti quinque millia de Benjamin edu-
centium gladium, præter habitatores
16 Gabaa, * qui ſeptingenti erant viri for-
C tiſſimi, ita ſiniſtra vt dextra prælíantes:
& ſic fundis lapides ad certum iacientes,
vt capillum quoque poſſent percutere, &
nequaquam in alteram partem ictus la-
17 pidis deferretur. * Virorum quoque Iſ-
rael, abſque filiis Benjamin, inuenta ſunt
quadringenta millia educentium gladios,
18 & paratorum ad pugnam. * Qui ſurgen-
tes venerunt in domum Dei, hoc eſt, in
Silo: conſuluerũtque Deum, atque di-
xerunt: Quis erit in exercitu noſtro
princeps certaminis contra filios Benja-
min? Quibus reſpondit Dominus: Iu-
19 das ſit dux veſter. * Statimque filij Iſrael
ſurgentes manè, caſtrametati ſunt iuxta
20 Gabaa: * & inde procedentes ad pugnam
contra Benjamin, vrbem oppugnare cœ-
perunt

Digitized by Google

perunt. * Egreſsiq; filij Benjamin de Ga- 21
baa, occiderunt de filiis Iſrael die illo vi-
ginti duo millia virorum. * Rurſum filij 22
Iſrael & fortitudine & numero confidẽ-
tes in eodem loco, in quo priùs certaue-
rant aciẽ direxerunt: * ita tamen vt priùs 23
aſcenderent & flerent coram Domino vſ- D
que ad noctem: conſulerẽntque eum, &
dicerent: Debeo vltrà procedere ad di-
micandum contra filios Beniamin fratres
meos, an non? Quibus ille reſpondit: A-
ſcendite ad eos, & inite certamen.* Cúm- 24
que filij Iſrael altera die contra filios Bẽ-
iamin ad prælium proceſsiſſent, * erupe- 25
runt filij Beniamin de portis Gabaa; &
occurrentes eis tanta in illos cæde bac-
chati ſunt, vt decem & octo millia viro-
rum educentium gladium proſternerent.
* Quamobrem omnes filij Iſrael venerũt 26
in domum Dei, & ſedentes flebant coram
Domino: ieiunauerúntque die illo vſque
ad veſperam, & obtulerunt ei holocau-
ſta, atque pacificas victimas, * & ſuper 27
ſtatu ſuo interrogauerunt. Eo tempore
ibi erat arca fœderis Dei, * & Phinees 28
filius Eleazari filij Aaron præpoſitus do-
mus. Conſuluerunt igitur Dominum at-
que dixerunt: Exire vltra debemus ad pu-
gnam contra filios Beniamin fratres no-
ſtros, an quieſcere? Quibus ait Dominus
Aſcendite: cras enim tradã eos in manus
veſtras. * Poſuerúntque filij Iſrael inſi- 29
dias per circuitum vrbis Gabaa: * & ter- 30
tia vice, ſicut ſemel & bis, contra Benja-
min exercitum produxerunt. * Sed & filij 31
Benjamin audacter eruperunt de ciuita- E
te, & fugientes aduerſarios longiùs per-
ſecuti ſunt, ita vt vulnerarent ex eis ſicut
primo die & ſecũdo, & cæderent per duas
ſemitas vertentes terga, quarum vna fe-
rebatur in Bethel & altera in Gabaa, at-
que proſternerent triginta circiter viros:
* putauerunt enim ſolito eos more cæde- 32
re. Qui fugam arte ſimulantes, inierunt
conſilium vt abſtraherent eos de ciuita-
te, & quaſi fugientes ad ſupradictas ſemi-
tas perducerent. Omnes itaque filij Iſrael
ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt 33
aciem in loco, qui vocatur Baalthamar.
Inſidiæ quoque, quæ circa vrbem erant,
paulatim ſe aperire cœperunt, * & ab 34
Occidentali vrbis parte procedere. Sed &
alia decem millia virorum de vniuerſo
Iſrael, habitatores vrbis ad certamina
prouocabant. Ingrauatúmque eſt bellum
contra filios Benjamin: & non intellexe-
runt quòd ex omni parte illis inſtaret in-
teritus. * Percuſsitq; eos Dominus in cõ- 35
ſpectu filiorum Iſrael, & interfecerunt ex
eis in illo die vigintiquinque millia &
centum viros, omnes bellatores & edu-
centes gladium. * Filij autem Benjamin, 36
cùm ſe inferiores eſſe vidiſſent, cœperunt F
fugere. Quod cernentes filij Iſrael, dede-
runt eis ad fugiendum locum, vt ad præ-
paratas inſidias deuenirent, quas iuxta vr-
37 bem poſuerant. * Qui cùm repentè de la-
tibulis ſurrexiſſent, & Benjamin terga
cædentibus daret, ingreſsi ſunt ciuitatem,
38 & percuſſerunt eam in ore gladij. * Signũ
autem dederant filij Iſrael his quos in in-
ſidiis collocauerant, vt poſtquam vrbem
cepiſſent, ignem accenderẽt: vt aſcendente
in altum fumo, captam vrbem demõſtra-
39 rent. * Quod cùm cernerent filij Iſrael in
ipſo certamine poſiti (putauerunt enim
filij Benjamin eos fugere, & inſtantiùs
perſequebantur, cæſis de exercitu eorum
40 triginta viris) * & viderent quaſi colu-
mnã fumi de ciuitate conſcendere: Benja-
min quoque aſpiciens retrò, cùm captam
cerneret ciuitatem, & flammas in ſubli-
41 me ferri: * qui priùs ſimulauerãt fugam,
verſa facie fortiùs reſiſtebant. Quod cùm
vidiſſent filij Benjamin, in fugam verſi
42 ſunt, * & ad viam deſerti ire cœperunt,
illuc quoque eos aduerſariis perſequen-
tibus. ſed & hi qui vrbem ſuccenderant,
43 occurrerunt eis. * Atque ita factum eſt,
G vt ex vtraque parte ab hoſtibus cæderen-
tur, nec erat vlla requies morientium. Ce-
ciderunt, atque proſtrati ſunt ad Orien-
44 talem plagam vrbis Gabaa. * Fuerunt au-
tem qui in eodẽ loco interfecti ſunt, de-
cem & octo millia virorum, omnes robu-
45 ſtiſsimi pugnatores. * Quod cùm vidiſſent
qui remanſerant de Benjamin, fugerunt
in ſolitudinem: & pergebant ad Petram,
cuius vocabulum eſt Remmon. In illa
quoque fuga palantes, & in diuerſa ten-
dentes, occiderunt quinque millia viro-
rum. Et cùm vltrà tenderent, perſecuti
ſunt eos, & interfecerunt etiam alia duo
46 millia. * Et ſic factum eſt, vt omnes qui
ceciderant de Benjamin in diuerſis locis,
eſſent vigintiquinque millia, pugnatores
47 ad bella promptiſsimi. *Remanſerunt Ita-
que de omni numero Benjamin, qui eua-
dere, & fugere in ſolitudinem potuerunt,
ſexcenti viri: ſederúntque in Petra Rem-
48 mon menſibus quattuor.* Regreſsi autem
filij Iſrael, omnes reliquias ciuitatis, à vi-
ris vſque ad iumenta, gladio percuſſerunt,
cunctaſque vrbes & viculos Benjamin vo-
rax flamma conſumpſit.

CAP. XXI.

1 IVrauerunt quoque filij Iſrael in Maſ-
A pha, & dixerunt: Nullus noſtrûm dabit
filiis Benjamin de filiabus ſuis vxorem.
2 * Veneruntque omnes ad domum Dei in
Silo, & in conſpectu eius ſedentes vſque
ad veſperam, leuauerunt vocem, & ma-
3 gno vlulatu cœperũt flere, dicẽtes: * Qua-
re Domine Deus Iſrael factum eſt hoc
malum in populo tuo, vt hodie vna tri-
4 bus auferretur ex nobis? * Altera autem
die diluculo conſurgentes, extruxerunt
altare, obtulerúntque ibi holocauſta, &
5 pacificas victimas, & dixerunt: * Quis non
aſcendit in exercitu Domini de vniuerſis
tribubus Iſrael? Grandi enim iuramento

ſe conſtrinxerant, cùm eſſent in Maſpha,
interfici eos qui defuiſſent. * Ductique 6
pœnitentia filij Iſrael ſuper fratre ſuo
Benjamin,cœperũt dicere: Ablata eſt tri- B
bus vna de Iſrael, * vnde vxores accipiẽt? 7
omnes enim in commune iurauimus,non
daturos nos his filias noſtras. * Idcirco 8
dixerunt: Quis eſt de vniuerſis tribubus
Iſrael, qui non aſcendit ad Dominum in
Maſpha? Et ecce inuenti ſunt habitato-
res Iabes Galaad in illo exercitu nõ fuiſ-
ſe. (* Eo quoque tempore cùm eſſent in 9
Silo,nullus ex eis ibi repertus eſt.) * Mi- 10
ſerunt itaque decem millia viros robu-
ſtiſſimos:& præceperunt eis: Ite, & per-
cutite habitatores Iabes Galaad in ore
gladij,tam vxores quàm paruulos eorum.
* Et hoc erit quod obſeruare debebitis: 11
‖ Num. ‖ Omne generis maſculini, & mulieres
31. c. quæ cognouerunt viros,interficite, virgi-
17. nes autem reſeruate. * Inuentæq; ſunt de 12
Iabes Galaad quadringentæ virgines,quæ
neſcierunt viri thorum, & adduxerũt eas
ad caſtra in Silo,in Terrã Chanaan.* Mi- 13
ſerũtq; nuncios ad filios Benjamin, qui
erant in Petra Remmon, & præceperunt
eis,vt eos ſuſciperent in pace.* Venerũt- 14
que filij Benjamin in illo tempore,& da- C
tæ ſunt eis vxores de filiabus Iabes Ga-
laad:alias autem non repererunt,quas ſi-
mili modo traderent.* Vniuerſuſq; Iſrael 15
valde doluit, & egit pœnitentiam ſuper
interfectione vnius tribus ex Iſrael. * Di- 16
xerũntque maiores natu: Quid faciemus
reliquis, qui non acceperunt vxores? om-
nes in Benjamin feminæ conciderunt,*& 17
magna nobis cura ingentique ſtudio pro-
uidendum eſt, ne vna tribus deleatur ex
Iſrael. * Filias enim noſtras eis dare non 18
poſſumus, conſtricti iuramento & male-
dictione, qua diximus: Maledictus qui
dederit de filiabus ſuis vxorẽ Benjamin.
* Cœperũtque cõſilium, atque dixerunt. 19
Ecce ſolemnitas Domini eſt in Silo an-
niuerſaria, quæ ſita eſt ad Septentrionem
vrbis Bethel, & ad Orientalem plagam
viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, D
& ad Meridiem oppidi Lebona. * Præce- 20
perũtq; filiis Benjamin, atque dixerunt:
Ite,& latitate in vineis. * Cumq; videri- 21
tis filias Silo ad ducendos choros ex more
procedere, exite repentè de vineis, & ra-
pite ex eis ſinguli vxores ſingulas,& per-
gite in Terram Benjamin. * Cũmq; vene- 22
rint patres earum,ac fratres,& aduerſum
vos queri cœperint, atque iurgari, dice-
mus eis:Miſeremini eorum:non enim ra-
puerunt eas iure bellantium atque victo-
rum, ſed rogantibus vt acciperent, non
dediſtis, & à veſtra parte peccatum eſt.
* Fecerũntq; filij Benjamin, vt ſibi fuerat 23
imperatum:& iuxta numerum ſuum, ra-
puerunt ſibi de his quæ ducebant choros,
vxores ſingulas: abierũntque in poſſeſ-
ſionem ſuam, ædificantes vrbes, & habi-
tantes in eis. * Filij quoque Iſrael reuerſi 24
ſunt per tribus & familias in tabernacu-
la ſua. In diebus illis non erat rex in Iſ-
rael: ſed vnuſquiſque, quod ſibi rectum
videbatur, hoc faciebat.

LIBER RVTH.

CAPVT. I.

1 IN diebus vnius iudicis, quando iudices
A præerant, facta eſt fames in Terra.
Abiitque homo de Bethlehem Iuda, vt
peregrinaretur in regione Moabitide cum
2 vxore ſua ac duobus liberis. * Ipſe voca-
batur Elimelech, & vxor eius Noëmi: &
duo filij, alter Mahalon, & alter Che-
lion, Ephrathæi de Bethlehem Iuda. In-
greſſique regionem Moabitidem, mora-
3 bantur ibi. * Et mortuus eſt Elimelech
maritus Noëmi: remanſitque ipſa cum
4 filiis. * Qui acceperunt vxores Moabiti-
das, quarum vna vocabatur Orpha,altera
verò Ruth. Manſerũntque ibi decem an-
5 nis, * & ambo mortui ſunt, Mahalon vi-
delicet & Chelion: remanſitque mulier
6 orbata duobus liberis ac marito.* Et ſur-
rexit vt in patriam pergeret, cum vtra-
que nuru ſua, de regione Moabitide.au-
B dierat enim quòd reſpexiſſet Dominus
7 populum ſuum, & dediſſet eis eſcas.* E-
greſſa eſt itaque de loco peregrinationis
ſuæ, cum vtraque nuru: & iam in via re-
8 uertendi poſita in Terram Iuda, * dixit
ad eas: Ite in domum matris veſtræ, fa-
ciat vobiſcum Dominus miſericordiam,
9 ſicut feciſtis cum mortuis & mecũ. * Det
vobis inuenire requiem in domibus vi-
rorum, quos ſortituræ eſtis. Et oſculata
eſt eas. Quæ eleuata voce flere cœperunt.
10 * & dicere: Tecum pergemus ad populum
11 tuum. * Quibus illa reſpondit: Reuerti-
mini filiæ meæ, cur venitis mecum? num
vltrà habeo filios in vtero meo, vt viros
12 ex me ſperare poſſitis?* Reuertimini filiæ
meæ, & abite: iam enim ſenectute confe-
cta ſum, nec apta vinculo coniugali. etiã
ſi poſſem hac nocte concipere, & parere
13 filios,* ſi eos expectare velitis,donec cre-
C ſcant, & annos pubertatis impleant,antè
eritis vetulæ quàm nubatis. Nolite, quæ-
ſo,filiæ meæ: quia veſtra anguſtia magis
me premit, & egreſſa eſt manus Domini
14 contra me. * Eleuata igitur voce, rurſum
flere cœperunt: Orpha oſculata eſt ſo-
crum, ac reuerſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui
15 ſuæ. cui dixit Noëmi: En reuerſa eſt
cognata tua ad populũ ſuum, & ad deos
16 ſuos, vade cum ea. * Quæ reſpondit: Ne
aduerſeris mihi vt relinquã te & abeam:
quocumque enim perrexeris, pergam: &
vbi morata fueris, & ego pariter mora-
bor. Populus tuus populus meus,& Deus
17 tuus Deus meus. * Quæ te terra morien-
tem ſuſceperit, in ea moriar: ibique lo-
cum accipiam ſepulturæ. Hæc mihi faciat
Dominus,

Digitized by Google

Dominus,& hæc addat, ſi non ſola mors
me & te ſeparauerit.* Videns ergo Noe- 18
mi, quòd obſtinato animo Ruth decre- D
uiſſet ſecum pergere, aduerſari noluit,
nec ad ſuos vltrà reditũ perſuadere:*pro- 19
fectæq; ſunt ſimul, & venerunt in Beth-
lehem. Quibus vrbem ingreſſis, velox
apud cũctos fama percrebruit:dicebánt-
que mulieres: Hæc eſt illa Noemi.* Qui- 20
bus ait:Ne vocetis me Noemi(id eſt,pul-
chram) ſed vocate me Mara (id eſt,ama-
ram)quia amaritudine valde repleuit me
Omnipotens. * Egreſſa ſum plena,& va- 21
cuam reduxit me Dominus.Cur ergo vo-
catis me Noemi, quam Dominus humi-
liauit,& afflixit Omnipotens?*Venit er- 22
go Noemi cũ Ruth Moabitide nuru ſua,
de terra peregrinationis ſuæ: ac reuerſa
eſt in Bethlehem, quando primùm hor-
dea metebantur.

CAP. II.

ERat autem viro Elimelech conſan- 1
guineus,homo potens, & magnarum A
opum, nomine Booz. * Dixítque Ruth 2
Moabitis ad ſocrum ſuam; Si iubes, va-
dam in agrum, & colligam ſpicas, quæ
fugerint manus metentiũ,vbicumq; cle-
mẽtis in me patrisfamilias reperero gra-
tiam. Cui illa reſpondit: Vade filia mea.
* Abiit itaque, & colligebat ſpicas poſt 3
terga metentiũ. Accidit autẽ vt ager ille
haberet dominũ nomine Booz, qui erat
de cognatione Elimelech. * Et ecce, ipſe 4
veniebat de Bethlehem,dixítq; meſſori-
bus: Dominus vobiſcum. Qui reſponde-
runt ei: Benedicat tibi Dominus. * Di- 5
xitque Booz iuueni,qui meſſoribus præ-
erat:Cuius eſt hæc puella?*Cui reſpõdit: 6
Hæc eſt Moabitis, quæ venit cum Noë-
mi,de regione Moabitide,* & rogauit vt 7
ſpicas colligeret remanẽtes, ſequẽs meſ- B
ſorum veſtigia: & de mane vſque nunc
ſtat in agro,& ne ad momẽtum quidem
domum reuerſa eſt. * Et ait Booz ad 8
Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum
agrum ad colligendũ,nec recedas ab hoc
loco: ſed iungere puellis meis, * & vbi 9
meſſuerint, ſequere.Mandaui enim pue-
ris meis, vt nemo moleſtus ſit tibi: ſed
etiãſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe
aquas, de quibus & pueri bibunt.* Quæ 10
cadens in faciem ſuam, & adorans ſuper
terram,dixit ad eum: Vnde mihi hoc, vt
inuenirem gratiam ante oculos tuos, &
noſſe me dignareris peregrinã mulierẽ?
*Cui ille reſpondit: Nunciata ſunt mihi 11
omnia, quæ feceris ſocrui tuæ poſt mor-
tem viri tui: & quòd reliqueris parentes C
tuos,& terram in qua nata es,& veneris
ad populum,quẽ antea neſciebas. * Red- 12
dat tibi Dominus pro opere tuo, & ple-
nam mercedem recipias à Domino Deo
Iſrael,ad quem veniſti,& ſub cuius con-
fugiſti alas.*Quæ ait:Inueni gratiã apud 13
oculos tuos domine mi, qui cõſolatus es
me,& locutus es ad cor ancillæ tuæ,quæ
non ſum ſimilis vnius puellarũ tuarum.
14 * Dixítque ad eam Booz: Quando hora
veſcendi fuerit,veni huc, & comede pa-
nem, & intinge bucellam tuã in aceto.
Sedit itaque ad meſſorũ latus,& cõgeſſit
polentam ſibi,comedítq; & ſaturata eſt,
15 & tulit reliquias. * Atque inde ſurrexit,
vt ſpicas ex more colligeret. Præcepit
autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiamſi
vobiſcum metere voluerit, ne prohibea-
16 tis eam: & de veſtris quoque manipulis
proiicite de induſtria, & remanere per-
D mittite,vt abſq; rubore colligat,& colli-
17 gentem nemo corripiat. * Collegit ergo
in agro vſq; ad veſperã: & quæ college-
rat virga cædẽs & excutiẽs,inuenit hor-
dei quaſi ephi menſuram,id eſt,tres mo-
18 dios.* Quos portans reuerſa eſt in ciui-
tatẽ,& oſtendit ſocrui ſuæ:inſuper pro-
tulit,& dedit ei de reliquiis cibi ſui,quo
19 ſaturata fuerat. * Dixítq; ei ſocrus ſua:
Vbi hodie collegiſti, & vbi feciſti opus?
ſit benedictus qui miſertus eſt tui. Indi-
cauítque ei apud quem fuiſſet operata:
& nomen dixit viri, quòd Booz vocare-
20 tur.*Cui reſpondit Noemi:Benedictus ſit
à Domino: quoniam eandem gratiam,
quam præbuerat viuis, ſeruauit & mor-
tuis. Rurſúmque ait: Propinquus noſter
21 eſt homo.*Et Ruth,Hoc quoque,inquit,
præcepit mihi, vt tádiu meſſoribus eius
iũgerer, donec omnes ſegetes meterẽtur.
22 * Cui dixit ſocrus: Melius eſt, filia mea,
vt cum puellis eius exeas ad metendum,
ne in alieno agro quiſpiam reſiſtat tibi.
23 * Iuncta eſt itaque puellis Booz:& tam-
diu cum eis meſſuit, donec hordea &
triticum in horreis conderentur.

CAP. III.

1 POſtquam autẽ reuerſa eſt ad ſocrum
A ſuam, audiuit ab ea:Filia mea, quæ-
ram tibi requiem, & prouidebo vt bene
2 ſit tibi. * Booz iſte, cuius puellis in agro
iuncta es, propinquus noſter eſt, & hac
3 nocte aream hordei ventilat. * Lauare
igitur, & vngere, & induere cultioribus
veſtimentis,& deſcende in aream,non te
videat homo,donec eſum potúmq; finie-
4 rit.* Quando autem ierit ad dormiendũ,
nota locum in quo dormiat:veniéſque&
diſcooperies palliũ, quo operitur à parte
pedum,& proiicies te,& ibi iacebis:ipſe
5 autem dicet tibi quid agere debeas.*Quæ
reſpondit: Quidquid præceperis,faciam.
6 * Deſcendítque in aream,& fecit omnia
7 quæ ſibi imperauerat ſocrus. * Cúmque
B comediſſet Booz,& bibiſſet,& factus eſ-
ſet hilarior,iſſetq; ad dormiendum iuxta
aceruum manipulorum, venit abſcondi-
tè, & diſcooperto pallio, à pedibus eius
8 ſe proiecit. * Et ecce, nocte iam media
expauit homo, & conturbatus eſt:vidít-
que mulierem iacentem ad pedes ſuos,
9 * & ait illi:Quæ es? Illáq; reſpondit:Ego
ſum Ruth ancilla tua. expande pallium
tuum ſuper famulum tuũ, quia propin-
quus

Digitized by Google

quus es. * Et ille, Benedicta, inquit, es à 10
Domino filia, & priorem miſericordiam C
poſteriore ſuperaſti : quia non es ſecuta
iuuenes,pauperes ſiue diuites.*Noli ergo 11
metuere , ſed quidquid dixeris mihi , fa-
ciam tibi. Scit enim omnis populus , qui
habitat intra portas vrbis meæ , mulie-
rem te eſſe virtutis.* Nec abnuo me pro- 12
pinquum , ſed eſt alius me propinquior.
* Quieſce hac nocte:& facto mane , ſi te 13
voluerit propinquitatis iure retinere,be-
ne res acta eſt:ſin autem ille noluerit,ego
te abſque vlla dubitatione ſuſcipiam: vi- D
uit Dominus. dormi vſque mane.* Dor- 14
miuit itaque ad pedes eius, vſque ad no-
ctis abſceſſum. Surrexit itaque antequam
homines ſe cognoſcerent mutuò, & dixit
Booz:Caue ne quis nouerit quòd huc ve-
neris.*Et rurſum,Expande,inquit,palliū 15
tuū quo operiris,& tene vtraque manu.
Qua extendente, & tenente , menſus eſt
ſex modios hordei,& poſuit ſuper eam.
Quæ portans ingreſſa eſt ciuitatem , * & 16
venit ad ſocrum ſuam.Quæ dixit ei:Quid
egiſti filia?Narrauitque ei omnia,quæ ſi-
bi feciſſet homo.*Et ait:Ecce ſex modios 17
hordei dedit mihi,& ait:Nolo vacuam te
reuerti ad ſocrum tuam.*Dixitque Noe- 18
mi : Expecta filia donec videamus quem
res exitum habeat. neque enim ceſſabit
homo niſi compleuerit quod locutus eſt.

CAP. IIII.

AScendit ergo Booz ad portam,& ſe- 1
dit ibi. Cúmq; vidiſſet propinquum A
præterire , de quo priùs ſermo habitus
eſt, dixit ad eum: Declina paulisper , &
ſede hîc : vocans eum nomine ſuo. Qui
diuertit , & ſedit. * Tollens autem Booz 2
decem viros de ſenioribus ciuitatis,dixit
ad eos: Sedete hîc. * Quibus ſedentibus, 3
locutus eſt ad propinquum: Partem agri
fratris noſtri Elimelech vendet Noëmi,
quæ reuerſa eſt de regione Moabitide:
* quod audire te volui,& tibi dicere co- 4
ram cunctis ſedētibus,& maioribus natu
de populo meo.Si vis poſsidere iure pro-
pinquitatis:eme,& poſſide. ſin autē diſ-
plicet tibi , hoc ipſum indica mihi , vt
ſciam quid facere debeam. nullus enim
eſt propinquus, excepto te, qui prior es:
& me, qui ſecundus ſum.At ille reſpon- B
dit : Ego agrum emam.* Cui dixit Booz: 5
Quando emeris agrum de manu mulie-
ris, Ruth quoque Moabitidem,quæ vxor
defuncti fuit, debes accipere : vt ſuſcites
nomen propinqui tui in hæreditate ſua.
* Qui reſpondit: Cedo iuri propinquita- 6
tis:neque enim poſteritatē familiæ meæ
delere debeo. tu meo vtere priuilegio ,
‖ *Deut.* 25.6.7. quo me libenter carere profiteor.* ‖ Hic 7
autem erat mos antiquitus in Iſrael in-
ter propinquos, vt ſi quando alter alteri
ſuo iuri cedebat,vt eſſet firma conceſsio,
ſoluebat homo calceamentum ſuum, &
dabat proximo ſuo. hoc erat teſtimoniū
8 ceſsionis in Iſrael. * Dixit ergo propin-
quo ſuo Booz: Tolle calceamentum tuū.
9 Quod ſtatim ſoluit de pede ſuo. * At ille
C maioribus natu,& vniuerſo populo, Te-
ſtes vos, inquit, eſtis hodie, quòd poſſe-
derim omnia quæ fuerunt Elimelech, &
10 Chelion, & Mahalon , tradente Noëmi:
* & Ruth Moabitidem , vxorem Maha-
lon,in coniugium ſumpſerim , vt ſuſci-
tem nomen defuncti in hereditate ſua,ne
vocabulum eius de familia ſua ac fratri-
bus & populo deleatur. Vos , inquam ,
11 huius rei teſtes eſtis. * Reſpondit omnis
populus , qui erat in porta , & maiores
natu: Nos teſtes ſumus : faciat Dominus
hanc mulierem , quæ ingreditur domum
tuam, ſicut Rachel & Liam , quæ ædifi-
cauerunt domum Iſrael:vt ſit exemplum
virtutis in Ephrata,&habeat celebre no-
12 men in Bethlehem: * fiátque domus tua,
ſicut domus Phares,‖ quem Thamar pe- ‖ *Geneſ.* 38.g.29
perit Iudæ , de ſemine quod tibi dederit
13 Dominus ex hac puella. * Tulit itaque
D Booz Ruth , & accepit vxorem : ingreſ-
ſúſque eſt ad eam, & dedit illi Dominus
14 vt conciperet, & pareret filium. * Dixe-
rúntque mulieres ad Noëmi : Benedictus
Dominus, qui non eſt paſſus vt deficeret
ſucceſſor familiæ tuæ , & vocaretur no-
15 men eius in Iſrael. * Et habeas qui con-
ſoletur animam tuam , & enutriat ſene-
ctutem. de nuru enim tua natus eſt, quæ
te diligit:& multo tibi melior eſt, quàm
16 ſi ſeptem haberes filios. * Suſceptúmque
Noëmi puerum poſuit in ſinu ſuo , &
nutricis ac gerulæ fungebatur officio.
17 * Vicinæ autem mulieres congratulantes
ei,& dicentes:Natus eſt filius Noëmi:vo-
cauerunt nomen eius Obed:hic eſt pater
18 Iſai,patris Dauid.* Hæ ſunt generationes
19 Phares:‖ Phares genuit Eſron. * Eſron ‖ 1.*Par.* 2.a.4. & 4.a.1. *Matt.*1.a.3.
genuit Aram , Aram genuit Aminadab,
20 * Aminadab genuit Nahaſſon , Nahaſſon
21 genuit Salmon , * Salmon genuit Booz,
22 Booz genuit Obed , * Obed genuit Iſai,
Iſai genuit Dauid.

LIBER PRIMVS SAMVELIS, QVEM NOS PRIMVM REGVM DICIMVS.

CAPVT I.

1 FVit vir vnus de Ramathaimſophim,
A de monte Ephraim, & nomen eius
Elcana , filius Ieroham , filij Eliu , fi-
2 lij Thohu , filij Suph , Ephrathæus : * &
habuit duas vxores, nomen vni Anna, &
nomen ſecundæ Phenenna. Fuerúntque
Phenennæ filij : Annæ autem non erant
3 liberi. * Et aſcendebat vir ille de ciuita-
te ſua ſtatutis diebus , vt adoraret & ſa-
crificaret Domino exercituum in Silo.
Erant

Digitized by Google

Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni &
Phinees, ſacerdotes Domini.* Venit ergo 4
dies, & immolauit Elcana, dedítque Phe-
nennæ vxori ſuæ, & cunctis filiis eius, &
filiabus partes: * Annæ autem dedit par- 5
tem vnam triſtis, quia Annam diligebat.
Dominus autem cõcluſerat vuluam eius.
* Affligebat quoque eam æmula eius, & 6
vehementer angebat, in tantum, vt ex-
probraret quòd Dominus cõcluſiſſet vul-
uam eius: * ſicque faciebat per ſingulos 7
annos, cùm redeunte tempore aſcende- B
rent ad templum Domini: & ſic prouo-
cabat eam: porrò illa flebat, & non ca-
piebat cibum. * Dixit ergo ei Elcana vir 8
ſuus: Anna, cur fles? & quare non come-
dis? & quamobrem affligitur cor tuum?
numquid non ego melior tibi ſum, quàm
decem filij? * Surrexit autem Anna poſt- 9
quam comederat & biberat in Silo. Et
Heli ſacerdote ſedente ſuper Sellam ante
poſtes templi Domini, * cùm eſſet Anna 10
amaro animo, orauit ad Dominum, flens
largiter, * & votum vouit, dicẽs: Domine 11
exercituum, ſi reſpiciens videris afflictio-
nem famulæ tuæ, & recordatus mei fue-
ris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederíſque
ſeruæ tuæ ſexum virilem: dabo eum Do-
mino omnibus diebus vitæ eius, & no-
uacula non aſcendet ſuper caput eius.
* Factum eſt autem, cùm illa multipli- 12
caret preces coram Domino, vt Heli ob-
ſeruaret os eius. * Porrò Anna loqueba- 13
tur in corde ſuo, tantúmque labia illius
mouebantur, & vox penitus non audie-
batur. Aeſtimauit ergo eam Heli temu- C
lentam, * dixítque ei: Vſquequo ebria 14
eris? digere pauliſper vinum, quo mades.
* Reſpondens Anna, Nequaquam, inquit, 15
domine mi: nam mulier infelix nimis ego
ſum, vinúmque & omne quod inebriare
poteſt, non bibi, ſed effudi animam meam
in conſpectu Domini. * Ne reputes ancil- 16
lam tuã quaſi vnã de filiabus Belial: quia
ex multitudine doloris & mœroris mei,
locuta ſum vſque in præſens. * Tunc He- 17
li ait ei: Vade in pace: & Deus Iſrael det
tibi petitionem tuam, quam rogaſti eum.
* Et illa dixit: Vtinam inueniat ancilla 18
tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mu-
lier in viam ſuam, & comedit, vultúſque
illius non ſunt ampliùs in diuerſa muta-
ti. * Et ſurrexerunt manè, & adoraue- 19
runt coram Domino: reuerſíque ſunt, &
venerunt in domum ſuam Ramatha. Co-
gnouit autem Elcana Annam vxorem
ſuam: & recordatus eſt eius Dominus.
* Et factũ eſt poſt circulũ dierũ, concepit 20
Anna, & peperit filium, vocauítque no-
men eius Samuel: eo quòd à Domino
poſtulaſſet eum. * Aſcendit autem vir 21
eius Elcana, & omnis domus eius, vt D
immolaret Domino hoſtiam ſollemnem,
& votum ſuum, * & Anna non aſcendit: 22
dixit enim viro ſuo: Non vadam, donec
ablactetur infans, & ducam eum, vt ap-
pareat ante conſpectum Domini, & ma-
23 neat ibi iugiter. * Et ait ei Elcana vir
ſuus: Fac quod bonum tibi videtur, &
mane donec ablactes eum: precórque vt
impleat Dominus verbum ſuum: Manſit
ergo mulier, & lactauit filium ſuum, do-
24 nec amoueret eum à lacte. * Et adduxit
eum ſecum, poſtquam ablactauerat, in vi-
tulis tribus, & tribus modiis farinæ, &
amphora vini, & adduxit eum ad domum
Domini in Silo. Puer autem erat adhuc
25 infantulus: * & immolauerunt vitulum,
26 & obtulerunt puerum Heli. * Et ait An-
na: Obſecro mi domine, viuit anima tua
domine: ego ſum illa mulier, quæ ſteti
27 coram te hic orans Dominum.* Pro pue-
ro iſto oraui, & dedit mihi Dominus pe-
28 titionem meã, quam poſtulaui eum. * Id-
circo & ego commodaui eum Do-
mino, cunctis diebus quibus fuerit com-
modatus Domino. Et adorauerunt ibi
Dominum. Et orauit Anna, & ait:

CAP. II.

1 A EXultauit cor meum in Domino, &
exaltatum eſt cornu meum in Deo
meo: dilatatum eſt os meum ſuper i-
nimicos meos: quia lætata ſum in ſalu-
tari tuo.
2 * Non eſt ſanctus, vt eſt Dominus: ne-
que enim eſt alius extra te, & non eſt
fortis ſicut Deus noſter.
3 * Nolite multiplicare loqui ſublimia,
gloriantes: recedant vetera de ore veſtro:
quia Deus ſcientiarum, Dominus eſt, &
ipſi præparantur cogitationes.
4 * Arcus fortium ſuperatus eſt, & infir-
mi accincti ſunt robore.
5 * Repleti priùs, pro panibus ſe loca-
uerunt: & famelici ſaturati ſunt, donec
ſterilis peperit plurimos: & quæ multos
habebat filios, infirmata eſt.
6 * ‖ Dominus mortificat & viuificat, ‖ Deu 32.f.39 Tob. 1 a. 2. Sap. 1 b. 13.
B deducit ad inferos & reducit.
7 * Dominus pauperem facit & ditat,
humiliat & ſubleuat.
8 * Suſcitat de puluere egenum, & de
ſtercore eleuat pauperem: vt ſedeat cum
principibus, & ſolium gloriæ teneat. Do-
mini enim ſunt cardines terræ, & poſuit
ſuper eos orbem.
9 * Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, &
impij in tenebris conticeſcent: quia non
in fortitudine ſua roborabitur vir.
10 * Dominum formidabunt aduerſarij
C eius: & ſuper ipſos in cælis tonabit: Do-
minus iudicabit fines Terræ, & dabit im-
perium regi ſuo, & ſublimabit cornu
Chriſti ſui.
11 * Et abiit Elcana Ramatha, in domum
ſuam: puer autem erat miniſter in con-
ſpectu Domini ante faciem Heli ſacerdo-
tis.
12 * Porrò filij Heli, filij Belial, neſcien-
13 tes Dominum, * neque officium ſacerdo-
tum ad populum: ſed quicumque immo-
laſſet

laſſet victimam , veniebat puer ſacerdo-
tis, dum coquerentur carnes, & habebat
fuſcinulam tridentem in manu ſua, * & 14
mittebat eam in lebetē, vel in caldariam,
aut in ollam , ſiue in cacabum : & omne
quod leuabat fuſcinula , tollebat ſacer-
dos ſibi: ſic faciebant vniuerſo Iſraëli ve-
nientiū in Silo. * Etiam antequam ado- 15
lerent adipem , veniebat puer ſacerdotis,
& dicebat immolanti : Da mihi carnem,
vt coquam ſacerdoti: non enim accipiam D
à te carnem coctam, ſed crudam. * Dice- 16
bátq; illi immolans: Incendatur primùm
iuxta morem hodie adeps , & tolle tibi
quātumcumque deſiderat anima tua. Qui
reſpondens aiebat ei : Nequaquam: nunc
enim dabis , alioquin tollam vi. * Erat 17
ergo peccatum puerorum grande nimis
corā Domino: quia retrahebant homines
à ſacrificio Domini. * Samuel autem mi- 18
niſtrabat ante faciem Domini, puer , ac-
cinctus ephod lineo. * Et tunicam par- 19
uam faciebat ei mater ſua , quam affere-
bat ſtatutis diebus , aſcendens cum viro
ſuo , vt immolaret hoſtiam ſollemnem.
* Et benedixit Heli Elcanæ & vxori eius: 20
dixitque ei : Reddat tibi Dominus ſemen
de muliere hac , pro fœnore quod com-
modaſti Domino. Et abierunt in locum
ſuum. * Viſitauit ergo Dominus Annam, 21
& concepit & peperit tres filios , & duas E
filias : & magnificatus eſt per Samuel
apud Dominum. * Heli autem erat ſenex 22
valde,& audiuit omnia quæ faciebant fi-
lij ſui vniuerſo Iſraeli: & quomodo dor-
miebāt cum mulieribus quæ obſeruabāt
ad oſtium tabernaculi:* & dixit eis:Qua- 23
re facitis res huiuſcemodi , quas ego au-
dio, res peſsimas, ab omni populo?* No- 24
lite filij mei : non enim eſt bona fama,
quā ego audio, vt tranſgredi faciatis po-
pulum Domini. * Si peccauerit vir in vi- 25
rum, placari ei poteſt Deus : ſi autem in
Dominum peccauerit vir,quis orabit pro
eo ? Et non audierūt vocē patris ſui:quia
voluit Dominus occidere eos. * Puer au- 26
tem Samuel proficiebat, atque creſcebat, F
& placebat tam Domino quàm homini-
bus. * Venit autem vir Dei ad Heli,& ait 27
ad eum : Hæc dicit Dominus : Numquid
non apertè reuelatus ſum domui patris
tui, cum eſſent in Aegypto in domo Pha-
raonis?* Et elegi eum ex omnibus tribu- 28
bus Iſrael mihi in ſacerdotem , vt aſcen-
deret ad altare meum , & adoleret mihi
incēſum, & portaret ephod coram me:&
dedi domui patris tui omnia de ſacrificiis
filiorum Iſrael. * Quare calce abieciſtis 29
victimam meam , & munera mea quæ
præcepi vt offerrentur in templo: & ma-
gis honoraſti filios tuos quàm me, vt co-
mederetis primitias omnis ſacrificij Iſ-
rael populi mei ? * Propterea ait Domi- 30
‖ 3. Reg. 2. c. 27. nus Deus Iſraël: ‖ Loquens locutus ſum,
vt domus tua , & domus patris tui , mi-
niſtraret in cōſpectu meo, vſque in ſem-
piternum. Nunc autem dicit Dominus:
Abſit hoc à me : ſed quicumq; glorifica-
uerit me,glorificabo eum : qui autē con-
31 temnunt me,erunt ignobiles. * Ecce dies
G veniunt,& præcidam brachium tuum,&
brachium domus patris tui,vt non ſit ſe-
32 nex in domo tua. * Et videbis æmulum
tuum in templo , in vniuerſis proſperis
Iſraël:& non erit ſenex in domo tua om-
33 nibus diebus. * Verumtamen non auſe-
ram penitus virum ex te ab altari meo:
ſed vt deficiant oculi tui,& tabeſcat ani-
ma tua : & pars magna domus tuæ mo-
rietur , cùm ad virilem ætatem venerit.
34 * Hoc autem erit tibi ſignum, quod ven-
turū eſt duobus filiis tuis, Ophni & Phi-
35 nees : In die vno morientur ambo. * Et
ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem , qui
iuxta cor meum & animam meam fa-
ciet : & ædificabo ei domum fidelem , &
ambulabit coram Chriſto meo cunctis
36 diebus. * Futurum eſt autem,vt quicum-
que remanſerit in domo tua , veniat vt
oretur pro eo , & offerat nummum ar-
genteum , & tortam panis , dicátque:
Dimitte me obſecro ad vnam partem ſa-
cerdotalem , vt comedam buccellam
panis.

CAP. III.

1 PVer autem Samuel miniſtrabat Do-
A mino coram Heli , & ſermo Domini
erat pretioſus in diebus illis,non erat vi-
2 ſio manifeſta. * Factum eſt ergo in die
quadam , Heli iacebat in loco ſuo , &
oculi eius caligauerāt, nec poterat vide-
3 re: * lucerna Dei antequam extinguere-
tur , Samuel dormiebat in templo Do-
4 mini,vbi erat arca Dei. * Et vocauit Do-
minus Samuel. Qui reſpondens, ait : Ec-
5 ce ego.* Et cucurrit ad Heli,& dixit:Ec-
ce ego : vocaſti enim me. Qui dixit : Non
vocaui : reuertere, & dormi. Et abiit,&
6 dormiuit. * Et adiecit Dominus rurſum
vocare Samuelem. Conſurgenſque Sa-
muel , abiit ad Heli , & dixit : Ecce ego:
B quia vocaſti me. Qui reſpondit: Non vo-
7 caui te fili mi:reuertere,& dormi. * Por-
rò Samuel necdum ſciebat Dominum,
neque reuelatus fuerat ei ſermo Domi-
8 ni. * Et adiecit Dominus & vocauit ad-
huc Samuelem tertiò. Qui conſurgens,
9 abiit ad Heli , * & ait:Ecce ego:quia vo-
caſti me. Intellexit ergo Heli quia Do-
minus vocaret puerum:& ait ad Samue-
lem:Vade, & dormi:& ſi deinceps voca-
uerit te,dices:Loquere Domine,quia au-
dit ſeruus tuus. Abiit ergo Samuel, &
10 dormiuit in loco ſuo. * Et venit Domi-
nus , & ſtetit:& vocauit,ſicut vocauerat
ſecundò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel:
Loquere Domine , quia audit ſeruus
11 tuus. * Et dixit Dominus ad Samuelem:
C Ecce ego facio verbum in Iſrael : quod
quicumque audierit, tinnient ambæ au-
12 res eius. * In die illa ſuſcitabo aduerſum
Heli omnia quæ locutus ſum ſuper do-
mum

Digitized by Google

mum eius: incipiam, & complebo.* Præ- 13
dixi enim ei quod indicaturus eſſem do-
mum eius in æternum, propter iniquita-
tem, eo quòd nouerat indignè agere filios
ſuos,& non corripuerit eos.* Idcirco iu- 14
raui domui Heli, quòd non expietur ini-
quitas domus eius victimis & muneribus
vſque in æternum. * Dormiuit autem Sa- 15
muel vſque manè, aperuitque oſtia do-
mus Domini. Et Samuel timebat indicare
viſionem Heli. * Vocauit ergo Heli Sa- 16
muelem, & dixit: Samuel fili mi? Qui re-
ſpondens, ait:Præſto ſum.* Et interroga- 17
uit eum: Quis eſt ſermo,quem locutus eſt D
Dominus ad te? oro te ne celaueris me:
hæc faciat tibi Deus,& hæc addat, ſi abſ-
conderis à me ſermonẽ, ex omnibus ver-
bis quæ dicta ſunt tibi. * Indicauit ita- 18
que ei Samuel vniuerſos ſermones,& non
abſcondit ab eo. Et ille reſpondit: Domi-
nus eſt:quod bonum eſt in oculis ſuis fa-
ciat. * Creuit autem Samuel,& Dominus 19
erat cum eo, & non cecidit ex omnibus
verbis eius in terram. * Et cognouit vni- 20
uerſus Iſrael, à Dan vſq; Berſabee, quòd
fidelis Samuel propheta eſſet Domini.* Et 21
addidit Dominus vt appareret in Silo,
quoniam reuelatus fuerat Dominus Sa-
mueli in Silo, iuxta verbum Domini.
Et euenit ſermo Samuelis vniuerſo Iſ-
raëli.

C A P. IIII.

ET factum eſt in diebus illis, conue- 1
nerunt Philiſthiim in pugnam: & A
egreſſus eſt Iſrael obuiam Philiſthiim in
prælium, & caſtrametatus eſt iuxta La-
pidem adiutorij. Porrò Philiſthiim vene-
runt in Aphec, * & inſtruxerunt aciem 2
contra Iſraël. Inito autem certamine,ter-
ga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæſa ſunt
in illo certamine paſſim per agros, quaſi
quattuor millia virorum. * Et reuerſus 3
eſt populus ad caſtra: dixeruntque maio-
res natu de Iſrael: Quare percuſſit nos
Dominus hodie coram Philiſthiim? Affe-
ramus ad nos de Silo arcam fœderis Do-
mini, & veniat in medium noſtri, vt ſal-
uet nos de manu inimicorum noſtrorum.
* Miſit ergo populus in Silo, & tulerunt 4
inde arcam fœderis Domini exercituum
ſedentis ſuper Cherubim: erantque duo
filij Heli cum arca fœderis Dei, Ophni &
Phinees. * Cúmque veniſſet arca fœderis 5
Domini in caſtra, vociferatus eſt omnis
Iſrael clamore grandi, & perſonuit terra.
* Et audierunt Philiſthiim vocem clamo- 6
ris, dixeruntque: Quænam eſt hæc vox B
clamoris magni in caſtris Hebræorum?Et
cognouerunt quòd arca Domini veniſſet
in caſtra. * Timuerúntque Philiſthiim, 7
dicentes: Venit Deus in caſtra. Et inge-
muerunt, dicentes: * Væ nobis: non enim 8
fuit tanta exultatio heri & nudiuſtertius:
væ nobis. Quis nos ſaluabit de manu
Deorum ſublimium iſtorum? hi ſunt Dij,
qui percuſſerunt Aegyptum omni plaga,
9 in deſerto. * Confortamini,& eſtote viri,
Philiſthiim: ne ſeruiatis Hebræis, ſicut
& illi ſeruierunt vobis: confortamini, &
10 bellate. * Pugnauerunt ergo Philiſthiim,
& cæſus eſt Iſrael, & fugit vnuſquiſque
in tabernaculum ſuum: & facta eſt pla-
ga magna nimis: & ceciderunt de Iſrael
11 triginta millia peditum.* Et arca Dei ca-
C pta eſt: duo quoq; filij Heli mortui ſunt,
12 Ophni & Phinees. * Currens autem vir
de Benjamin ex acie, venit in Silo in die
illa, ſciſſa veſte,& conſperſus puluere ca-
13 put. * Cúmque ille veniſſet, Heli ſedebat
ſuper ſellam contra viam ſpectans. Erat
enim cor eius pauens pro arca Dei. Vir
autem ille poſtquam ingreſſus eſt, nun-
14 ciauit vrbi: & vlulauit omnis ciuitas.*Et
audiuit Heli ſonitum clamoris, dixitque:
Quis eſt hic ſonitus tumultus huius? At
ille feſtinauit,& venit,& nunciauit Heli.
15 * Heli autem erat nonaginta & octo an-
norum,& oculi eius caligauerant, & vi-
16 dere non poterat. * Et dixit ad Heli: Ego
ſum qui veni de prælio,& ego qui de acie
fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt
17 fili mi? * Reſpondens autem ille, qui
nunciabat, Fugit, inquit, Iſrael coram
Philiſthiim, & ruina magna facta eſt in
populo: inſuper & duo filij tui mortui
D ſunt,Ophni & Phinees: & arca Dei capta
18 eſt. * Cúmque ille nominaſſet arcam Dei,
cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium,&
fractis ceruicibus mortuus eſt.Senex enim
erat vir & grandæuus: & ipſe iudicauit
19 Iſrael quadraginta annis. * Nurus autem
eius, vxor Phinees, prægnans erat vici-
náque partui: & audito nuncio quòd ca-
pta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer
ſuus, & vir ſuus, incuruauit ſe & pepe-
rit: irruerant enim in eam dolores ſubi-
20 ti. * In ipſo autem momento mortis eius,
dixerunt ei quæ ſtabant circa eam: Ne ti-
meas, quia filium peperiſti. Quæ non re-
21 ſpondit eis, neque animaduertit. * Et
vocauit puerum, Ichabod,dicens: Tranſ-
lata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt
arca Dei, & pro ſocero ſuo & pro viro
22 ſuo; & ait: Tranſlata eſt gloria ab
Iſrael, eò quòd capta eſſet arca Dei.

C A P. V.

1 PHiliſthiim autem tulerunt arcam Dei,
A & aſportauerunt eam à Lapide adiu-
2 torij in Azotum. * Tulerúntque Phili-
ſthiim arcam Dei, & intulerunt eam in
templum Dagon, & ſtatuerunt eam iuxta
3 Dagon. * Cúmque ſurrexiſſent diluculo
Azotij altera die,ecce Dagon iacebat pro-
nus in terra ante arcam Domini: & tule-
runt Dagon, & reſtituerunt eum in lo-
4 cum ſuum. * Rurſumque manè die altera
conſurgentes, inuenerunt Dagon iacen-
tem ſuper faciem ſuam in terra coram
arca Domini: caput autem Dagon, &
duæ palmæ manuum eius abciſſæ erant
5 ſuper limen: * porro Dagon ſolus trun-
cu-

Digitized by Google

eus remanſerat in loco ſuo. Propter hanc
cauſam non calcant ſacerdotes Dagon,&
omnes qui ingrediuntur templum eius,
ſuper limen Dagon in Azoto, vſque in
hodiernum diem. * Aggrauata eſt autem 6
manus Domini ſuper Azotios, & demo- B
‖ Pſal. 77.g.66 litus eſt eos: ‖ & percuſsit in ſecretiori
parte natium Azotum, & fines eius. Et
ebullierunt villæ & agri in medio regio-
nis illius, & nati ſunt mures, & facta eſt
confuſio mortis magnæ in ciuitate. * Vi- 7 C
dentes autem viri Azotij huiuſcemodi
plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei
Iſrael apud nos: quoniam dura eſt manus
eius ſuper nos, & ſuper Dagon deum no-
ſtrum. * Et mittentes congregauerunt 8
omnes ſatrapas Philiſthinorum ad ſe, &
dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Iſ-
rael? Reſponderúntque Gethæi: Cir-
cumducatur arca Dei Iſrael. Et circum-
duxerunt arcam Dei Iſrael. * Illis autem 9
circunducentibus eam, fiebat manus Do-
mini per ſingulas ciuitates interfectionis
magnæ nimis: & percutiebat viros vniuſ-
cuiuſque vrbis, à paruo vſque ad ma-
iorem, & computreſcebant prominentes
extales eorum. Inierúntque Gethæi con-
ſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas.
* Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron. 10 D
Cùmque veniſſet arca Dei in Accaron,
exclamauerunt Accaronitæ, dicentes:
Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſrael, vt
interficiat nos & populum noſtrum.*Mi- 11
ſerunt itaque & congregauerunt omnes
ſatrapas Philiſthinorum: qui dixerunt:
Dimittite arcam Dei Iſrael, & reuertatur
in locum ſuum,& nõ interficiat nos cum
populo noſtro. * Fiebat enim pauor mor- 12
tis in ſingulis vrbibus, & grauiſsima val-
de manus Dei: viri quoque, qui mortui
non fuerant, percutiebantur in ſecretiori
parte natium: & aſcendebat vlulatus vni-
uſcuiuſque ciuitatis in cælum.

CAP. VI.

FVit ergo arca Domini in regione Phi- 1
liſthinorum ſeptem menſibus. * Et 2 A
vocauerunt Philiſthiim ſacerdotes & di-
uinos, dicentes: Quid faciemus de arca
Domini? indicate nobis quomodo re-
mittamus eam in locum ſuum. Qui di-
xerunt: * Si remittitis arcam Dei Iſrael, 3
nolite dimittere eam vacuam, ſed quod
debetis,reddite ei pro peccato,& tunc cu-
rabimini: & ſcietis quare non recedat
manus eius à vobis. * Qui dixerunt:Quid 4
eſt quod pro delicto reddere debeamus ei?
Reſponderũtq; illi:* Iuxta numerũ pro- 5
uinciarũ Philiſthinorum,quinq; anos au-
reos facietis,& quinq; mures aureos:quia
plaga vna fuit omnibus vobis, & ſatrapis
veſtris. Facietiſq; ſimilitudines anorũ ve-
ſtrorũ,& ſimilitudines muriũ,qui demo-
liti ſunt terrã: & dabitis Deo Iſrael glo-
riã:ſi fortè releuet manũ ſuã à vobis, & à B
diis veſtris, & à terra veſtra. * Quare ag- 6
grauatis corda veſtra, ſicut aggrauauit
Aegyptus & Pharao cor ſuum? ‖ nónne ‖ Exo. 12.c.3
poſtquam percuſſus eſt, tunc dimiſit eos,
7 & abierunt? * Nunc ergo arripite & fa-
cite plauſtrum nouum vnum: & duas
vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum
iugum, iungite in plauſtro, & recludite
8 vitulos earum domi. * Tolletiſque ar-
cam Domini, & ponetis in plauſtro, &
vaſa aurea, quæ exſoluiſtis ei pro delicto,
ponetis in capſellam ad latus eius: & di-
9 mittite eam vt vadat. * Et aſpicietis:& ſi-
quidem per viam finium ſuorum aſcen-
derit contra Bethſames, ipſe fecit nobis
hoc malum grande: ſin autem, minimè:
ſciemus quia nequaquam manus eius te-
10 tigit nos, ſed caſu accidit.* Fecerunt ergo
illi hoc modo: & tollentes duas vaccas,
quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad
plauſtrum, vitulóſque earum concluſe-
11 C runt domi. * Et poſuerunt arcam Dei ſu-
per plauſtrum,& capſellam,quæ habebat
mures aureos & ſimilitudines anorum.
12 * Ibant autem in directum vaccæ, per
viam quæ ducit Bethſames, & itinere vno
gradiebantur, pergentes & mugientes: &
non declinabant neque ad dextram neque
ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ Philiſthiim
ſequebantur vſque ad terminos Bethſa-
13 mes. * Porrò Bethſamitæ metebant tri-
ticum in valle: & eleuantes oculos ſuos,
viderunt arcam, & gauiſi ſunt cùm vi-
14 diſſent. * Et plauſtrum venit in agrum
Ioſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi. Erat au-
tem ibi lapis magnus, & conciderunt li-
gna plauſtri, vaccaſque impoſuerunt ſu-
15 per ea holocauſtum Domino. * Leuitæ
autem depoſuerunt arcam Dei,& capſel-
lam quæ erat iuxta eam, in qua erant va-
ſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidẽ gran-
dem. Viri autem Bethſamitæ obtulerunt
holocauſta,& immolauerunt victimas in
16 die illa Domino. * Et quinque ſatrapæ
Philiſthinorum viderunt, & reuerſi ſunt
17 in Accaron in die illa. * Hi ſunt autem
D ani aurei, quos reddiderunt Philiſthiim
pro delicto, Domino: Azotus vnum,Gaza
vnum,Aſcalon vnum, Geth vnum, Acca-
18 ron vnum, * & mures aureos ſecundùm
numerum vrbium Philiſthim, quinque
prouinciarum, ab vrbe murata vſque ad
villam quæ erat abſque muro, & vſque
ad Abelmagnum, ſuper quem poſuerunt
arcam Domini, quæ erat vſque in illum
19 diem in agro Ioſue Bethſamitis. * Percuſ-
ſit autem de viris Bethſamitibus, eò
quòd vidiſſent arcam Domini: & per-
cuſsit de populo ſeptuaginta viros, &
quinquaginta millia plebis. Luxitque po-
pulus, eo quòd Dominus percuſsiſſet ple-
20 bem plaga magna. * Et dixerũt viri Beth-
ſamitæ: Quis poterit ſtare in conſpectu
Domini Dei ſancti huius? & ad quem
21 aſcendet à nobis? * Miſeruntque nuncios
ad habitatores Cariathiarim, dicentes:
Reduxerunt Philiſthiim arcam Domini,
deſcendite,& reducite eam ad vos.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VII.

Venerunt ergo viri Cariathiarim, & 1
reduxerunt arcam Domini, & intu- A
lerunt eam in domũ Abinadab in Gabaa:
Eleazarum autem filium eius ſanctifica-
uerunt, vt cuſtodiret arcam Domini.
* Et factum eſt, ex qua die manſit arca 2
Domini in Cariathiarim, multiplicati
ſunt dies (erat quippe iam annus vige-
ſimus) & requieuit omnis domus Iſrael
poſt Dominum. * Ait autem Samuel ad 3
‖ Deute. 6.c.13. vniuerſam domum Iſrael, dicens: ‖ Si in
toto corde veſtro reuertimini ad Domi-
Matt.4. b.11. num, auferte deos alienos de medio
veſtri, Baalim & Aſtaroth: & præparate
corda veſtra Domino, & ſeruite ei ſoli, &
eruet vos de manu Philiſthiim.* Abſtu- 4
lerunt ergo filij Iſrael Baalim & Aſta- B
roth, & ſeruierunt Domino ſoli. * Dixit 5
autem Samuel: Congregate vniuerſum
Iſrael in Maſphath, vt orem pro vobis
Dominum.* Et conuenerũt in Maſphath: 6
hauſerúntque aquam, & effuderunt in
conſpectu Domini, & ieiunauerunt in
die illa, atque dixerunt ibi: Peccauimus
Domino. Iudicauítque Samuel filios Iſ-
rael in Maſphath. * Et audierunt Phili- 7
ſthiim quòd congregati eſſent filij Iſrael
in Maſphath, & aſcenderunt ſatrapæ Phi-
liſthinorum ad Iſrael. Quod cum audiſ-
ſent filij Iſrael, timuerunt à facie Phili-
ſthinorum. * Dixeruntque ad Samuelem: 8
Ne ceſſes pro nobis clamare ad Domi-
num Deum noſtrum, vt ſaluet nos de ma- C
nu Philiſthinorum. * Tulit autem Sa- 9
muel agnum lactentem vnum, & obtulit
illum holocauſtum integrum Domino: &
clamauit Samuel ad Dominum pro Iſ-
rael, & exaudiuit eum Dominus. * Fa- 10
ctum eſt autem, cùm Samuel offerret ho-
locauſtum, Philiſthiim iniere prælium
contra Iſrael: intonuit autem Dominus
fragore magno in die illa ſuper Phili-
ſthiim, & exterruit eos, & cæſi ſunt à fa-
‖ Eccli. 46. d. 21. cie Iſrael. * ‖ Egreſsíque viri Iſrael de 11
Maſphath, perſecuti ſunt Philiſthæos, &
percuſſerunt eos, vſque ad locum qui erat
ſubter Bethchar. * Tulit autem Samuel 12
lapidem vnum, & poſuit eum inter Maſ-
phath & inter Sen: & vocauit nomen loci
illius, Lapis adiutorij. Dixitque: Hucvſ- D
que auxiliatus eſt nobis Dominus. * Et 13
humiliati ſunt Philiſthiim, nec appoſue-
runt vltrà vt venirent in terminos Iſrael.
Facta eſt itaque manus Domini ſuper
Philiſthæos, cunctis diebus Samuelis. * Et 14
redditæ ſunt vrbes, quas tulerant Phili-
ſthiim ab Iſrael, Iſraeli, ab Accaron vſque
Geth, & terminos ſuos: liberauítque Iſ-
rael de manu Philiſthinorum, eratque
pax inter Iſrael & Amorrhæum. * Iudi- 15
cabat quoque Samuel Iſraelem cunctis
diebus vitæ ſuæ: * & ibat per ſingulos 16
annos circuiens Bethel & Galgala & Ma-
ſphath, & iudicabat Iſraelem in ſupradi-
ctis locis. * Reuertebatúrque in Rama- 17
tha: ibi enim erat domus eius, & ibi iudi-
cabat Iſraelem: ædificauit etiam ibi alta-
re Domino.

CAP. VIII.

1 A Factum eſt autem cùm ſenuiſſet Sa-
muel, poſuit filios ſuos iudices Iſrael.
2 * Fuítque nomen filij eius primogeniti
Ioel: & nomen ſecundi Abia, iudicum in
3 Berſabee. * Et non ambulauerunt filij il-
lius in viis eius: ſed declinauerunt poſt
auaritiam, acceperúntque munera, & per-
4 uerterunt iudicium. * Congregati ergo
vniuerſi maiores natu Iſrael, venerunt ad
5 Samuelem in Ramatha. * Dixerúntque
ei: Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambu-
lant in viis tuis: ‖ conſtitue nobis re-
gem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ ha-
6 bent nationes.* Diſplicuit ſermo in ocu-
B lis Samuelis, eo quòd dixiſſent: Da nobis
regem, vt iudicet nos. Et orauit Samuel
7 ad Dominum.* Dixit autem Dominus ad
Samuelem: Audi vocem populi in omni-
bus quæ loquuntur tibi. non enim te ab-
iecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.
8 * Iuxta omnia opera ſua, quæ fecerunt à
die qua eduxi eos de Aegypto vſque ad
diem hanc: ſicut dereliquerunt me, & ſer-
uierunt diis alienis, ſic faciunt etiam tibi.
9 * Nunc ergo vocem eorum audi: verum-
tamẽ conteſtare eos, & prædic eis ius re-
10 gis, qui regnaturus eſt ſuper eos. * Dixit
itaque Samuel omnia verba Domini ad
11 populum, qui petierat à ſe regem, * &
C ait: Hoc erit ius regis, qui imperaturus
eſt vobis: Filios veſtros tollet, & ponet
in curribus ſuis, faciétque ſibi equites, &
12 præcurſores quadrigarum ſuarum, * &
conſtituet ſibi tribunos, & centuriones,
& aratores agrorum ſuorum, & meſſores
ſegetum, & fabros armorum & curruum
13 ſuorum. * Filias quoque veſtras faciet ſi-
bi vnguentarias, & focarias, & panificas.
14 * Agros quoque veſtros, & vineas, & oli-
ueta optima tollet, & dabit ſeruis ſuis.
15 * Sed & ſegetes veſtras, & vinearum re-
ditus addecimabit, vt det eunuchis & fa-
16 mulis ſuis. * Seruos etiam veſtros, & an-
cillas, & iuuenes optimos & aſinos au-
17 feret, & ponet in opere ſuo. * Greges
quoque veſtros addecimabit, vóſque eri-
18 tis ei ſerui. * Et clamabitis in die illa à
D facie regis veſtri, quem elegiſtis vobis: &
non exaudiet vos Dominus in die illa,
19 quia petiſtis vobis regem. * Noluit au-
tem populus audire vocem Samuelis, ſed
dixerunt: Nequaquam: rex enim erit ſu-
20 per nos, * & erimus nos quoque ſicut
omnes gentes: & iudicabit nos rex noſter,
& egredietur ante nos, & pugnabit bella
21 noſtra pro nobis. * Et audiuit Samuel
omnia verba populi, & locutus eſt ea in
22 auribus Domini. * Dixit autem Dominus
ad Samuelem: Audi vocem eorum, & cõ-
ſtitue ſuper eos regem. Et ait Samuel ad
viros Iſrael: Vadat vnuſquiſque in ciuita-
tem ſuam.

Digitized by Google

CAP. IX.

ET erat vir de Benjamin nomine Cis, 1
filius Abiel,filij Seror,filij Bechorath, A
filij Aphia, filij viri Iemini, fortis ro-
bore. * Et erat ei filius vocabulo Saul, 2
electus & bonus: & non erat vir de fi-
liis Iſrael melior illo. ab humero & ſur-
ſum eminebat ſuper omnem populum.
* Perierant autem aſinæ Cis patris Saul: 3
& dixit Cis ad Saul filium ſuum: Tolle
tecum vnum de pueris, & conſurgens va-
de, & quære aſinas. Qui cùm tranſiſſent
per montem Ephraim, * & per terram 4
Saliſa, & non inueniſſent, tranſierunt
etiam per Terram Salim, & non erant:
ſed & per Terram Iemini, & minimè re-
pererunt. * Cum autem veniſſent in Ter- 5
ram Suph, dixit Saul ad puerum qui erat
cum eo: Veni & reuertamur, ne fortè di-
miſerit pater meus aſinas, & ſolicitus ſit
pro nobis.* Qui ait ei: Ecce vir Dei eſt in 6
ciuitate hac, vir nobilis; omne quod lo-
quitur ſine ambiguitate venit. nunc er-
go eamus illuc, ſi fortè indicet nobis de
via noſtra, propter quam venimus. * Di- 7
xítque Saul ad puerum ſuum: Ecce ibi- B
mus: quid feremus ad virum Dei? panis
defecit in ſitarciis noſtris: & ſportulam
non habemus, vt demus homini Dei, nec
quidquam aliud. * Rurſum puer reſpon- 8
dit Sauli, & ait: Ecce inuenta eſt in manu
mea quarta pars ſtateris argenti, demus
homini Dei, vt indicet nobis viam no-
ſtram. * (Olim in Iſrael ſic loquebatur 9
vnuſquiſque vadens conſulere Deum:
Venite & eamus ad Videntem. Qui enim
Propheta dicitur hodie, vocabatur olim
Videns.)* Et dixit Saul ad puerum ſuum: 10
Optimus ſermo tuus. Veni, eamus. Et ie-
runt in ciuitatem, in qua erat vir Dei.
*Cúmque aſcenderent cliuum ciuitatis, 11
inuenerunt puellas egredientes ad hau-
riendam aquam, & dixerunt eis: Num hîc
eſt Videns? * Quæ reſpondentes, dixerunt 12
illis: Hic eſt, ecce ante te, feſtina nunc: ho-
die enim venit in ciuitatem, quia ſacrifi-
cium eſt hodie populi in excelſo. * Ingre- 13
dientes vrbem, ſtatim inuenietis eum an-
tequam aſcendat excelſum ad veſcen-
dum. neque enim comeſurus eſt populus
donec ille veniat: quia ipſe benedicit ho-
ſtiã, & deinceps comedũt qui vocati ſunt.
Nunc ergo conſcendite, quia hodie repe-
rietis eum. * Et aſcenderunt in ciuita- 14
tem. Cúmque illi ambularent in medio
vrbis, apparuit Samuel egrediens obuiam C
‖ Act. 13.c.21 eis, vt aſcenderet in excelſum.*‖ Dominus 15
autem reuelauerat auriculam Samuelis
ante vnam diem quàm veniret Saul, di-
cens: * Hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras 16
mittam virum ad te de Terra Beniamin,
& vnges eum ducem ſuper populũ meum
Iſrael: & ſaluabit populum meum de ma-
nu Philiſthinorum: quia reſpexi popu-
lum meum, venit enim clamor eorum ad
me. * Cúmque aſpexiſſet Samuel Saulem, 17
Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram
18 tibi, iſte dominabitur populo meo. * Ac-
ceſsit autem Saul ad Samuelem in medio
portæ, & ait: Indica, oro, mihi, vbi eſt do-
19 mus Videntis.* Et reſpondit Samuel Sau-
li, dicens: Ego ſum Videns, aſcende ante
me in excelſum, vt comedatis mecum ho-
die, & dimittam te mane: & omnia quæ
20 ſunt in corde tuo, indicabo tibi. * Et de
aſinis, quas nudiuſtertius perdidiſti, ne
ſolicitus ſis, quia inuentæ ſunt. Et cuius
erunt optima quæque Iſrael? nónne tibi
21 & omni domui patris tui? * Reſpondens
autem Saul, ait: Numquid non filius Ie-
mini ego ſum, de minima tribu Iſrael, &
cognatio mea nouiſsima inter omnes fa-
milias de tribu Benjamin? quare ergo lo-
22 cutus es mihi ſermonẽ iſtum? * Aſſumens
D itaque Samuel Saulem, & puerum eius,
introduxit eos in triclinium, & dedit eis
locum in capite eorum qui fuerant inui-
23 tati. erant enim quaſi triginta viri. * Di-
xítque Samuel coco: Da partem, quam
dedi tibi, & præcepi vt reponeres ſeorſum
24 apud te. * Leuauit autem cocus armum,
& poſuit ante Saul. Dixítque Samuel:
Ecce quod remanſit, pone ante te, & co-
mede: quia de induſtria ſeruatum eſt tibi,
quãdo populum vocaui. Et comedit Saul
25 cum Samuele in die illa. * Et deſcende-
runt de excelſo in oppidum, & locutus
eſt cum Saule in ſolario: ſtrauítque Saul
26 in ſolario, & dormiuit. * Cúmque manè
ſurrexiſſent, & iam eluceſceret, vocauit
Samuel Saulem in ſolario, dicens: Surge,
& dimittam te. Et ſurrexit Saul: egreſsi-
que ſunt ambo, ipſe videlicet, & Samuel.
27 * Cúmque deſcenderent in extrema parte
ciuitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero
vt antecedat nos, & tranſeat: tu autem
ſubſiſte paulisper, vt indicem tibi verbum
Domini.

CAP. X.

1 TVlit ‖ autem Samuel lenticulam ‖ Act. 13.c.21
A olei, & effudit ſuper caput eius, &
deoſculatus eſt eum, & ait: Ecce, vnxit
te Dominus ſuper hereditatem ſuam in
principem, & liberabis populum ſuum
de manibus inimicorum eius, qui in cir-
cuitu eius ſunt. Et hoc tibi ſignum, quia
2 vnxit te Deus in principem. * Cùm abie-
ris hodie à me, inuenies duos viros iux-
ta ſepulchrum Rachel in finibus Benja-
min, in Meridie, dicéntque tibi: Inuentæ
ſunt aſinæ, ad quas ieras perquirendas:
& intermiſsis pater tuus aſinis, ſolicitus
eſt pro vobis, & dicit: Quid faciam de fi-
3 lio meo? * Cumque abieris inde, & vltrà
tranſieris, & veneris ad quercum Tha-
bor; inuenient te ibi tres viri aſcenden-
tes ad Deum in Bethel, vnus portans tres
hœdos, & alius tres tortas panis, & alius
4 portans lagenam vini. * Cumque te ſalu-
tauerint, dabunt tibi duos panes, & ac-
5 cipies de manu eorum. * Poſt hæc venies
in collem Dei, vbi eſt ſtatio Philiſthino-
rum:

rum:& cùm ingreſſus fueris ibi vrbem,
obuium habebis gregem prophetarum
deſcendentium de excelſo, & ante eos
pſalterium & tympanum, & tibiam, &
citharam, ipſoſque prophetantes. * Et 6
inſiliet in te Spiritus Domini,& prophe- B
tabis cum eis, & mutaberis in virum
alium. * Quando ergo euenerint ſigna 7
hæc omnia tibi, fac quæcunque inuene-
rit manus tua,quia Dominus tecum eſt.
* Et deſcendes ante me in Galgala, (ego 8
quippe deſcendam ad te) vt offeras obla-
tionem, & immoles victimas pacificas:
ſeptem diebus expectabis, donec veniam
ad te, & oſtendam tibi quid facias. * Ita- 9
que cùm auertiſſet humerum ſuum vt
abiret à Samuele, immutauit ei Deus cor
aliud, & venerunt omnia ſigna hæc in
die illa. * Veneruntque ad prædictum 10
collem, & ecce cuneus prophetarum ob-
uius ei: & inſiluit ſuper eum ſpiritus
Domini,& prophetauit in medio eorum.
* Videntes autem omnes qui nouerant 11
eum heri & nudiuſtertius, quòd eſſet
cum prophetis, & prophetaret, dixerunt
ad inuicem:Quęnam res accidit filio Cis?
num & Saul inter prophetas? * Reſpon- 12
ditque alius ad alterum, dicens: Et quis C
pater eorum? propterea verſum eſt in
prouerbiũ: ‖ Num & Saul inter prophe-
‖ Inf.19. d.24.
tas? * Ceſſauit autem prophetare, & ve- 13
nit ad excelſum. * Dixitque patruus Saul 14
ad eum, & ad puerum eius: Quò abiſtis?
Qui reſponderunt: Quærere aſinas: quas
cùm non reperiſſemus, venimus ad Sa-
muelem. * Et dixit ei patruus ſuus:Indi- 15
ca mihi quid dixerit tibi Samuel.* Et ait 16
Saul ad patruum ſuum: Indicauit nobis
quia inuentæ eſſent aſinæ. De ſermone
autem regni non indicauit ei quem locu-
tus fuerat ei Samuel. * Et conuocauit Sa- 17
muel populum ad Dominum in Maſpha:
* & ait ad filios Iſrael: Hæc dicit Domi- 18
nus Deus Iſrael: Ego eduxi Iſrael de Ae-
gypto, & erui vos de manu Aegyptio-
rum,& de manu omnium regum qui af-
fligebant vos. * Vos autem hodie proie- 19
ciſtis Deum veſtrum, qui ſolus ſaluauit
vos de vniuerſis malis & tribulationibus
veſtris:& dixiſtis: ‖ Nequaquam:ſed re-
‖ Sup.8. d.19.
gem conſtitue ſuper nos. Nunc ergo ſtate
coram Domino per tribus veſtras, & per D
familias. * Et applicuit Samuel omnes 20
tribus Iſrael,& cecidit ſors tribus Benia-
min. * Et applicuit tribum Beniamin & 21
cognationes eius,& cecidit cognatio Me-
tri,& peruenit vſque ad Saul filium Cis.
Quæſierunt ergo eum, & non eſt inuen-
tus. * Et conſuluerunt poſt hæc Domi- 22
num, vtrumnam venturus eſſet illuc.Re-
ſponditque Dominus: Ecce abſconditus
eſt domi. * Cucurrerunt itaque & tu- 23
lerunt eum inde: ſtetitque in medio po-
puli, & altior fuit vniuerſo populo ab
humero & ſurſum.* Et ait Samuel ad 24
omnem populum; Certè videtis quẽ ele-
git Dominus, quoniam nõ ſit ſimilis illi
in omni populo. Et clamauit omnis po-
25 pulus, & ait: Viuat Rex. * Locutus eſt
autem Samuel ad populum legem regni,
& ſcripſit in libro,& repoſuit coram Do-
mino: & dimiſit Samuel omnem popu-
26 lum, ſingulos in domum ſuam. * Sed &
Saul abiit in domum ſuam in Gabaa: &
abiit cum eo pars exercitus, quorum te-
27 tigerat Deus corda. * Filij verò Belial
dixerunt: Num ſaluare nos poterit iſte?
Et deſpexerunt eum, & non attulerunt
ei munera, ille verò diſsimulabat ſe au-
dire.

CAP. XI.

1 ET factũ eſt quaſi poſt mẽſem, aſcen-
A dit Naas Ammonites, & pugnare
cœpit aduerſum Iabes Galaad. Dixe-
runtque omnes viri Iabes ad Naas: Ha-
2 beto nos fœderatos,& ſeruiemus tibi.*Et
reſpondit ad eos Naas Ammonites: In
hoc feriam vobiſcum fœdus, vt eruam
omnium veſtrum oculos dextros,ponam-
que vos opprobrium in vniuerſo Iſrael.
3 * Et dixerunt ad eum ſeniores Iabes:
concede nobis ſeptem dies, vt mittamus
nuncios ad vniuerſos terminos Iſrael: &
ſi non fuerit qui defendat nos, egredie-
4 mur ad te.*Venerunt ergo nuncij in Ga-
B baa Saulis:& locuti ſunt verba hæc, au-
diente populo: & leuauit omnis populus
5 vocem ſuam,& fleuit. * Et ecce Saul ve-
niebat,ſequẽs boues de agro, & ait:Quid
habet populus quod plorat?Et narraue-
6 runt ei verba virorum Iabes. * Et inſili-
uit Spiritus Domini in Saul,cùm audiſſet
verba hæc, & iratus eſt furor eius nimis.
7 * Et aſſumens vtrumque bouem,concidit
in fruſta,miſitque in omnes terminos Iſ-
rael per manum nunciorum,dicens:Qui-
cumque non exierit, & ſecutus fuerit
C Saul & Samuel, ſic fiet bobus eius. Inua-
ſit ergo timor Domini populũ, & egreſ-
8 ſi ſunt quaſi vir vnus.* Et recenſuit eos
in Bezech. fueruntque filiorum Iſrael
trecenta millia:virorum autem Iuda tri-
9 ginta millia. * Et dixerunt nunciis, qui
venerant:Sic dicetis viris, qui ſunt in Ia-
bes Galaad:Cras erit vobis ſalus,cùm in-
caluerit Sol.Venerunt ergo nuncij,& an-
nunciauerunt viris Iabes:qui lætati ſunt.
10 * Et dixerunt:Manè exibimus ad vos: &
facietis nobis omne quod placuerit vo-
11 bis. * Et factum eſt, cùm dies craſtinus
D veniſſet, conſtituit Saul populum in tres
partes:& ingreſſus eſt media caſtra in vi-
gilia matutina, & percuſsit Ammon vſ-
que dum incaleſceret dies:reliqui autem
diſperſi ſunt,ita vt non relinquerentur in
12 eis duo pariter. * Et ait populus ad Sa-
muelẽ:‖ Quis eſt iſte qui dixit: Saul num ‖ Supr. 10.d.2
regnabit ſuper nos?Date viros,& interfi-
13 ciemus eos.* Et ait Saul: Non occidetur
quiſquã in die hac,quia hodie fecit Domi
14 nus ſalutẽ in Iſrael.* Dixit autẽ Samuel
ad populũ;Venite,& eamus in Galgala,&

Digitized by Google

innouemus ibi regnum.* Et perrexit om- 15
nis populus in Galgala, & fecerunt ibi re-
gem Saul coram Domino in Galgala, &
immolauerunt ibi victimas pacificas co-
ram Domino. Et lætatus eſt ibi Saul, &
cuncti viri Iſrael nimis.

CAP. XII.

Dixit autem Samuel ad vniuerſum 1
Iſrael: Ecce audiui vocem veſtram, A
iuxta omnia quæ locuti eſtis ad me, &
conſtitui ſuper vos regem. * Et nunc rex 2
graditur ante vos: ego autem ſenui, &
incanui: porrò filij mei vobiſcum ſunt:
itaque conuerſatus coram vobis ab ado-
leſcentia mea vſque ad hanc diem, ecce
‖ *Eccli. 46. d. 22.* præſto ſum. * ‖ Loquimini de me coram 3
Domino, & coram Chriſto eius, vtrùm
bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum:
ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſ-
ſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus
accepi: & contemnam illud hodie, reſti-
tuámque vobis. * Et dixerunt: Non es 4
calumniatus nos, neque oppreſſiſti, ne-
que tuliſti de manu alicuius quippiam.
* Dixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus 5
aduerſum vos, & teſtis Chriſtus eius in
die hac, quia non inueneritis in manu
mea quippiam. Et dixerunt: Teſtis. * Et 6
ait Samuel ad populum: Dominus, qui fe-
cit Moyſen & Aaron, & eduxit patres no-
ſtros de Terra Aegypti. * Nunc ergo ſta- 7
te, vt iudicio contendam aduerſum vos B
coram Domino, de omnibus miſericor-
diis Domini, quas fecit vobiſcum, & cum
‖ *Geneſ. 46. a. 3.* patribus veſtris: * ‖ quo modo Iacob in- 8
greſſus eſt in Aegyptum, & clamauerunt
patres veſtri ad Dominum: & miſit Do-
minus Moyſen & Aaron, & eduxit pa-
tres veſtros de Aegypto: & collocauit eos
in loco hoc. * Qui obliti ſunt Domini 9
‖ *Iudic. 4. a. 2.* Dei ſui, ‖ & tradidit eos in manu Siſaræ
magiſtri militiæ Haſor, & in manu Phi-
liſthinorum, & in manu regis Moab, &
pugnauerunt aduerſum eos. * Poſteà au- 10
tem clamauerunt ad Dominum, & dixe-
runt: Peccauimus, quia dereliquimus Do-
minum, & ſeruiuimus Baalim & Aſta-
roth: nunc ergo erue nos de manu inimi-
‖ *Iudic. 6. c. 14.* corum noſtrorum, & ſeruiemus tibi. * ‖ Et 11
miſit Dominus Ierobaal, & Badan, &
Iephte, & Samuel, & eruit vos de manu
inimicorum veſtrorum per circuitum, &
habitaſtis confidenter. * Videntes autem 12
quòd Naas rex filiorum Ammon, veniſ- C
‖ *Sup. 8. d. 19. & 10. c. 19* ſet aduerſum vos, dixiſtis mihi: ‖ Nequa-
quam, ſed rex imperabit nobis: cùm Do-
minus Deus veſter regnaret in vobis.
* Nunc ergo præſto eſt rex veſter, quem 13
elegiſtis & petiſtis: ecce dedit vobis Do-
minus regem. * Si timueritis Dominum, 14
& ſeruieritis ei, & audieritis vocem eius,
& non exaſperaueritis os Domini: eritis
& vos, & rex qui imperat vobis, ſequen-
tes Dominum Deum veſtrum. * ſi autem 15
non audieritis vocem Domini, ſed exa-
ſperaueritis ſermones eius, erit manus
Domini ſuper vos, & ſuper patres veſtros.
16 * Sed & nunc ſtate, & videte rem iſtam
grandem, quam facturus eſt Dominus in
17 conſpectu veſtro. * Numquid non meſſis
tritici eſt hodie? inuocabo Dominum, &
dabit voces & pluuias: & ſcietis, & vide-
bitis, quia grande malum feceritis vobis
in conſpectu Domini, petentes ſuper vos
18 regem. * Et clamauit Samuel ad Domi-
D num, & dedit Dominus voces & pluuias
19 in illa die. * Et timuit omnis populus ni-
mis Dominum & Samuelem: & dixit vni-
uerſus populus ad Samuelem: Ora pro
ſeruis tuis ad Dominum Deum tuum,
vt nõ moriamur. addidimus enim vniuer-
ſis peccatis noſtris malum, vt peteremus
20 nobis regem. * Dixit autem Samuel ad
populum: Nolite timere, vos feciſtis vni-
uerſum malum hoc: verumtamen nolite
recedere a tergo Domini, ſed ſeruite Do-
21 mino in omni corde veſtro. * Et nolite
declinare poſt vana, quæ non proderunt
vobis, neque eruent vos, quia vana ſunt.
22 * & non derelinquet Dominus populum
ſuum, propter nomen ſuum magnum:
quia iurauit Dominus facere vos ſibi po-
23 pulum. * Abſit autem a me hoc pecca-
tum in Dominum, vt ceſſem orare pro
vobis, & docebo vos viam bonam & re-
24 ctam. * Igitur timete Dominum, & ſer-
uite ei in veritate, & ex toto corde ve-
ſtro. vidiſtis enim magnifica quæ in vo-
25 bis geſſerit. * Quòd ſi perſeueraueritis in
malitia: & vos & rex veſter pariter peri-
bitis.

CAP. XIII.

1 Filius vnius anni erat Saul cùm regna-
A re cœpiſſet: duobus autem annis re-
2 gnauit ſuper Iſrael. * Et elegit ſibi
Saul tria millia de Iſrael: & erant cum
Saul duo millia in Machmas, & in monte
Bethel: mille autem cum Ionatha in Ga-
baa Beniamin. porro ceterum populum
remiſit vnumquemque in tabernacula
3 ſua. * Et percuſſit Ionathas ſtationem
Philiſthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod
cùm audiſſent Philiſthiim, Saul cecinit
buccina in omni terra, dicens: Audiant
4 Hebræi. * Et vniuerſus Iſrael audiuit hu-
iuſcemodi famam: Percuſſit Saul ſtatio-
nem Philiſthinorum: & erexit ſe Iſrael
aduerſus Philiſthiim. Clamauit ergo po-
5 pulus poſt Saul in Galgala. * Et Phili-
ſthiim congregati ſunt ad præliandũ con-
tra Iſrael, triginta millia curruum, & ſex
millia equitum, & reliquum vulgus, ſicut
arena quæ eſt in littore maris plurima.
Et aſcendẽtes caſtrametati ſunt in Mach-
6 mas ad Orientem Bethauen. * Quod cùm
B vidiſſent viri Iſrael ſe in arcto poſitos,
(afflictus enim erat populus) abſconde-
runt ſe in ſpeluncis, & in abditis, in pe-
tris quoque, & in antris, & in ciſternis.
7 * Hebræi autem tranſierunt Iordanem in
Terram Gad & Galaad. Cùmque adhuc
eſſet Saul in Galgala, vniuerſus populus
perterri-

Digitized by Google

perterritus eſt, qui ſequebatur eum. *Et 8
expectauit ſeptem diebus iuxta placitum
Samuelis,& non venit Samuel in Galga-
la, dilapſuſq; eſt populus ab eo. * Ait er- 9
go Saul: Afferte mihi holocauſtum,& pa-
cifica. Et obtulit holocauſtum. *Cúmque 10
cõpleſſet offerens holocauſtum, ecce Sa-
muel veniebat : & egreſſus eſt Saul ob-
uiam ei vt ſalutaret eum. * Locutúſq; eſt 11
ad eum Samuel : Quid feciſti? Reſpon-
dit Saul : Quia vidi quòd populus dila-
beretur à me, & tu non veneras iuxta
placitos dies, porrò Philiſthiim congre-
gati fuerant in Machmas, * dixi : Nunc 12
deſcendent Philiſthiim ad me in Galga- C
la,& faciem Domini non placaui.Neceſ-
ſitate compulſus, obtuli holocauſtum.
*Dixitque Samuel ad Saul : Stultè egiſti, 13
nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui,
quæ præcepit tibi. Quod ſi non feciſſes,
iam nunc præparaſſet Dominus regnum
tuum ſuper Iſrael in ſempiternum, * ſed 14
nequaquam regnum tuum vltrà conſur-
‖ Act. 13 d. 22. get.‖Quæſiuit Dominus ſibi virum iuxta
cor ſuum : & præcepit ei Dominus vt
eſſet dux ſuper populum ſuum, eo quòd
non ſeruaueris quæ præcepit Dominus.
* Surrexit autem Samuel, & aſcendit de 15
Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui
populi aſcenderunt poſt Saul obuiam po-
pulo, qui expugnabant eos venientes de
Galgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et
recenſuit Saul populum,qui inuenti fue-
rant cum eo, quaſi ſexcentos viros. * Et 16
Saul & Ionathas filius eius, populúſque
qui inuentus fuerat cum eis, erat in Ga-
baa Benjamin : porrò Philiſthiim conſe- D
derant in Machmas. * Et egreſſi ſunt ad 17
prædandum de caſtris Philiſthinorũ tres
cunei.Vnus cuneus pergebat contra viam
Ephra ad Terram Sual. * porrò alius in- 18
grediebatur per viam Beth-horon.tertius
autem verterat ſe ad iter termini immi-
nentis valli Seboim contra deſertum.
*Porrò faber ferrarius non inueniebatur 19
in omni Terra Iſrael.cauerant enim Phi-
liſthiim, ne fortè facerent Hebræi gladiũ
aut lanceam. * Deſcendebat ergo omnis 20
Iſrael ad Philiſthiim, vt exacueret vnuſ-
quiſque vomerem ſuum, & ligonem, &
ſecurim, & ſarculum. * Retuſæ itaque 21
erant acies vomerum,& ligonum,& tri-
dentum, & ſecurium,vſque ad ſtimulum
corrigendum.*Cumque veniſſet dies præ- 22
lij,nõ eſt inuentus enſis & lancea in ma-
nu totius populi, qui erat cum Saule &
Ionatha, excepto Saul & Ionatha filio e-
ius.*Egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthiim, 23
vt tranſcenderet in Machmas.

CAP. XIV.

ET accidit quadam die vt diceret Io- 1
nathas filius Saul ad adoleſcentem A
armigerum ſuum : Veni, & tranſeamus
ad ſtationem Philiſthinorum, quæ eſt
trans locum illum. Patri autem ſuo hoc
2 ipſum non indicauit. * Porrò Saul mo-
rabatur in extrema parte Gabaa,ſub ma-
logranato, quæ erat in Magron : & erat
populus cum eo quaſi ſexcentorum vi-
3 rorum. * Et Achias filius Achitob fra-
tris Ichabod filij Phinees, ‖ qui ortus ‖ Su d.2
fuerat ex Heli ſacerdote Domini in Si-
lo, portabat ephod.Sed & populus igno-
4 rabat quò iſſet Ionathas. * Erant autem
inter aſcenſus, per quos nitebatur Iona-
thas tranſire ad ſtationem Philiſthino-
rum, eminentes petræ ex vtraque parte,
& quaſi in modum dentium ſcopuli hinc
& inde prærupti, nomen vni Boſes, &
5 nomen alteri Sene : * vnus ſcopulus pro-
minens ad Aquilonem ex aduerſo Mach-
mas, & alter ad Meridiem contra Ga-
6 baa. * Dixit autem Ionathas ad adole-
B ſcentem armigerum ſuum:Veni,tranſea-
mus ad ſtationem incircumciſorum ho-
rum, ſi fortè faciat Dominus pro nobis:
quia non eſt Domino difficile ſaluare,
7 vel in multis, vel in paucis.*Dixítque ei
armiger ſuus : Fac omnia quæ placet
animo tuo:perge quò cupis,& ero tecum
8 vbicumque volueris. * Et ait Ionathas:
Ecce nos tranſimus ad viros iſtos. Cúm-
9 que apparuerimus eis, * ſi taliter locuti
fuerint ad nos, manete donec veniamus
ad vos : ſtemus in loco noſtro,nec aſcen-
10 damus ad eos. * Si autem dixerint : A-
ſcendite ad nos : aſcendamus, quia
tradidit eos Dominus in manibus no-
11 ſtris : hoc erit nobis ſignum. * Appa-
ruit igitur vterque ſtationi Philiſthino-
rum : dixerúntque Philiſthiim : En
Hebræi egrediuntur de cauernis, in qui-
12 bus abſconditi fuerant. * Et locuti ſunt
viri de ſtatione ad Ionatham,& ad armi-
gerum eius, dixerúntque : Aſcendite ad
nos, & oſtendemus vobis rem. Et ait Io-
nathas ad armigerũ ſuum:Aſcẽdamus,ſe-
quere me : ‖ tradidit enim Dominus eos ‖ 1. M
13 in manus Iſrael.*Aſcẽdit autem Ionathas 4. d. 3
manibus & pedibus reptans, & armiger
eius poſt eum. Itaq; alij cadebãt ante Io-
C natham, alios armiger eius interficiebat
14 ſequens eum. * Et facta eſt plaga prima,
qua percuſſit Ionathas & armiger eius,
quaſi viginti virorum,in media parte iu-
geri, quam par boum in die arare cõſue-
15 uit.* Et factum eſt miraculum in caſtris,
per agros:ſed & omnis populus ſtationis
eorum,qui ierãt ad prædandũ,obſtupuit,
& conturbata eſt terra : & accidit quaſi
16 miraculum à Deo. * Et reſpexerunt ſpe-
culatores Saul, qui erant in Gabaa Ben-
jamin, & ecce multitudo proſtrata, &
17 huc illúcque diffugiens. * Et ait Saul
populo, qui erat cum eo : Requirite, &
videte quis abierit ex nobis. Cumque re-
quiſiſſent, repertum eſt non adeſſe Io-
18 natham, & armigerum eius. * Et ait
Saul ad Achiam : Applica arcam Dei.
(Erat enim ibi arca Dei in die illa cum
19 filiis Iſrael.) * Cúmq; loqueretur Saul ad

Digitized by Google

ſacerdotem, tumultus magnus exortus
eſt in caſtris Philiſthinorum: creſcebát-
que paulatim, & clarius reſonabat. Et
ait Saul ad ſacerdotem: Contrahe ma-
num tuam. * Conclamauit ergo Saul, 20
& omnis populus qui erat cum eo, &
venerunt vſque ad locum certaminis: &
ecce verſus fuerat gladius vniuſcuiuſque
ad proximum ſuum, & cædes magna ni-
mis. * Sed & Hebræi qui fuerant cum 21
Philiſthiim heri & nudiuſtertius, aſcen- D
derántque cum eis in caſtris, reuerſi ſunt
vt eſſent cum Iſrael, qui erãt cum Saul &
Ionatha. * Omnes quoque Iſraelitæ qui 22
ſe abſconderant in monte Ephraim, au-
dientes quòd fugiſſent Philiſthæi, ſocia-
uerunt ſe cum ſuis in prælio. Et erãt cum
Saul, quaſi decem millia virorum. * Et 23
ſaluauit Dominus in die illa Iſrael. pu-
gna autem peruenit vſque ad Bethauen.
* Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in die 24
illa: adiurauit autem Saul populum, di-
cens: Maledictus vir, qui comederit pa-
nem vſque ad veſperam, donec vlciſcar
de inimicis meis. Et non manducauit vni-
uerſus populus panem:* omnéque terræ 25
vulgus venit in ſaltum, in quo erat mel
ſuper faciem agri. * Ingreſſus eſt itaque 26
populus ſaltum, & apparuit fluens mel,
nullúſque applicuit manum ad os ſuum.
timebat enim populus iuramẽtum.*Por- 27
rò Ionathas non audierat cùm adiuraret
pater eius populum:extenditq; ſummita-
tem virgæ, quam habebat in manu, & in-
tinxit in fauum mellis:& cõuertit manũ
ſuam ad os ſuum, & illuminati ſunt o-
culi eius.* Reſpondénſque vnus de popu- 28
lo, ait: Iureiurando conſtrinxit pater
tuus populum, dicens: Maledictus vir,
qui comederit panem hodie. (defecerat
autem populus.) * Dixitque Ionathas: 29
Turbauit pater meus terram:vidiſtis ipſi E
quia illuminati ſunt oculi mei, eo quod
guſtauerim paululum de melle iſto:*quã- 30
to magis ſi comediſſet populus de præ-
da inimicorum ſuorum, quam reperit?
nónne maior plaga facta fuiſſet in Phili-
ſthiim? * Percuſſerunt ergo in die illa 31
Philiſthæos à Machmis vſque in Aia-
lon. Defatigatus eſt autem populus ni-
mis: * & verſus ad prædam, tulit oues, 32
& boues, & vitulos, & mactauerunt in
terra: comeditq; populus cum ſanguine.
* Nunciauerunt autem Sauli dicentes, 33
quòd populus peccaſſet Domino, come-
dens cum ſanguine. Qui ait: Præuaricati
eſtis: voluite ad me iam nunc ſaxum
grande. * Et dixit Saul: Diſpergimini in 34
vulgus, & dicite eis, vt adducat ad me
vnuſquiſque bouem ſuum & arietem, oc-
cidite ſuper iſtud, & veſcimini, & non
peccabitis Domino comedentes cum
ſanguine. Adduxit itaque omnis popu-
lus vnuſquiſque bouem in manu ſua vſ-
que ad noctem: & occiderunt ibi. * Ae- 35
dificauit autem Saul altare Domino:
túncque primùm cœpit ædificare altare
36 Domino. * Et dixit Saul: Irruamus ſu-
per Philiſthæos nocte, & vaſtemus eos
vſquedum illuceſcat manè, nec relinqua-
F mus ex eis virum. Dixitq; populus: Omne
quod bonum videtur in oculis tuis, fac.
Et ait ſacerdos: Accedamus huc ad Deũ:
37 * Et conſuluit Saul Dominum: Num
perſequar Philiſthiim? ſi trades eos in
manus Iſrael? Et non reſpondit ei in die
38 illa. * Dixitque Saul: Applicate huc vni-
uerſos angulos populi: & ſcitote, & vi-
dete, per quem acciderit peccatum hoc
39 hodie. * Viuit Dominus ſaluator Iſrael,
quia ſi per Ionatham filium meũ factum
eſt, abſque retractatione morietur. Ad
quod nullus contradixit ei de omni po-
40 pulo. * Et ait ad vniuerſum Iſrael: Se-
paramini vos in partem vnam, & ego
cum Ionatha filio meo ero in parte al-
tera. Reſponditque populus ad Saul:
Quod bonum videtur in oculis tuis, fac.
41 * Et dixit Saul ad Dominum Deum Iſ-
rael: Domine Deus Iſrael da indicium:
quid eſt quod non reſponderis ſeruo tuo
hodie? Si in me, aut in Ionatha filio meo,
eſt iniquitas hæc, da oſtenſionem: aut ſi
hæc iniquitas eſt in populo tuo, da ſan-
ctitatem. Et deprehenſus eſt Ionathas
42 & Saul, populus autem exiuit. * Et ait
Saul: Mittite ſortem inter me, & inter Io-
natham filium meũ. Et captus eſt Iona-
43 thas. * Dixit autem Saul ad Ionatham:
Indica mihi quid feceris. Et indicauit ei
Ionathas, & ait: Guſtans guſtaui in ſum-
mitate virgæ, quæ erat in manu mea,
44 paululum mellis, & ecce ego morior.* Et
ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc ad-
45 dat, quia morte morieris Ionatha. * Di-
G xitque populus ad Saul: Ergóne Ionathas
morietur, qui fecit ſalutẽ hanc magnam
in Iſrael? hoc nefas eſt: viuit Dominus,
ſi ceciderit capillus de capite eius in ter-
ram, quia cum Deo operatus eſt hodie.
Liberauit ergo populus Ionatham, vt
46 non moreretur. * Receſſítque Saul, nec
perſecutus eſt Philiſthiim: porrò Phili-
47 ſthiim abierunt in loca ſua.* Et Saul con-
firmato regno ſuper Iſrael, pugnabat per
circuitum aduerſum omnes inimicos
eius, contra Moab, & filios Ammon, &
Edom, & reges Soba, & Philiſthæos: &
48 quocunque ſe verterat, ſuperabat. * Con-
gregatóque exercitu, percuſſit Amalec,
& eruit Iſrael de manu vaſtatorum eius.
49 * Fuerunt autem filij Saul, Ionathas, &
Ieſſui, & Melchiſua: & nomina duarum
filiarum eius, nomen primogenitæ Me-
50 rob, & nomen minoris Michol. * Et no-
men vxoris Saul, Achinoam filia Achi-
maas: & nomen principis militiæ eius
51 Abner, filius Ner, patruelis Saul. * Por-
rò Cis fuit pater Saul, & Ner pater Ab-
52 ner, filius Abiel. * Erat autem bellum
potens aduerſum Philiſthæos omnibus
diebus Saul. Nam quemcumque viderat
Saul

Digitized by Google

Saul virum fortem , & aptum ad præ-
lium , ſociabat eum ſibi.

CAP. XV.

ET dixit Samuel ad Saul : Me miſit 1
Dominus , vt vngerem te in regem A
ſuper populum eius Iſrael : nunc ergo
audi vocem Domini : * Hæc dicit Domi- 2
nus exercituum : Recenſui quæcumque
§ *Exod. 17.c.8.* fecit Amalec Iſrael, § quomodo reſtitit
ei in via cùm aſcenderet de Aegypto.
* Nunc ergo vade , & percute Amalec, 3
& demolire vniuerſa eius : non parcas ei,
& non concupiſcas ex rebus ipſius ali-
quid: ſed interfice à viro vſque ad mulie-
rem & paruulum atque lactantem , bo-
uem & ouem, camelum & aſinum.* Præ- 4
cepit itaque Saul populo, & recenſuit eos
quaſi agnos : ducenta millia peditum , &
decem millia virorum Iuda. * Cúmque 5
veniſſet Saul vſque ad ciuitatem Ama-
lec, tetendit inſidias in torrente. * Dixit- 6
que Saul Cinæo : Abite , recedite , atque B
deſcendite ab Amalec : ne fortè inuol-
uam te cum eo. tu enim feciſti miſeri-
cordiam cum omnibus filiis Iſrael , cùm
aſcenderent de Aegypto. Et receſſit Ci-
næus de medio Amalec. * Percuſsítque 7
Saul Amalec , ab Heuila , donec venias ad
Sur , quæ eſt è regione Aegypti. * Et ap- 8
prehendit Agag regem Amalec viuum:
omne autem vulgus interfecit in ore gla-
dij. * Et pepercit Saul & populus , Agag, 9
& optimis gregibus ouiũ & armẽtorum,
& veſtibus & arietibus , & vniuerſis quæ
pulchra erant , nec voluerunt diſperdere
ea : quidquid verò vile fuit & reprobum,
hoc demoliti ſunt. * Factum eſt autẽ ver- 10
bum Domini ad Samuel, dicens : * Pœni- 11
tet me quòd conſtituerim Saul regẽ : quia C
dereliquit me, & verba mea opere nõ im-
pleuit. Cõtriſtatúſque eſt Samuel, & cla-
mauit ad Dominum tota nocte. * Cúm- 12
que de nocte ſurrexiſſet Samuel, vt iret ad
Saul manè , nunciatum eſt Samueli , eo
quòd veniſſet Saul in Carmelum , & ere-
xiſſet ſibi fornicem triumphalẽ, & reuer-
ſus tranſiſſet, deſcendiſſetque in Galgala.
Venit ergo Samuel ad Saul , & Saul offe-
rebat holocauſtum Domino , de initiis
prædarum quæ attulerat ex Amalec.* Et 13
cũ veniſſet Samuel ad Saul , dixit ei Saul:
Benedictus tu Domino , impleui verbum
Domini. * Dixítque Samuel : Et quæ eſt 14
hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus D
meis, & armentorum , quam ego audio?
* Et ait Saul : De Amalec adduxerunt 15
ea : pepercit enim populus melioribus
ouibus & armentis, vt immolarẽtur Do-
mino Deo tuo : reliqua verò occidimus.
* Ait autem Samuel ad Saul : Sine me , & 16
indicabo tibi quæ locutus ſit Dominus
ad me nocte. Dixítque ei : Loquere. * Et 17
ait Samuel : Nónne cùm paruulus eſſes
in oculis tuis , caput in tribubus Iſrael
factus es? vnxítque te Dominus in regem
ſuper Iſrael , * & miſit te Dominus in 18
viam, & ait : Vade, & interfice peccatores
Amalec , & pugnabis contra eos vſque ad
19 internecionem eorum? * Quare ergo non
audiſti vocem Domini: ſed verſus ad præ-
dam es, & feciſti malum in oculis Domi-
20 ni? * Et ait Saul ad Samuelem : immò au-
E diui vocem Domini, & ambulaui in via
per quam miſit me Dominus , & adduxi
Agag regem Amalec , & Amalec interfe-
21 ci. * Tulit autem de præda populus oues
& boues, primitias eorum quæ cæſa ſunt,
vt immolet Domino Deo ſuo in Galga-
22 lis. * ait Samuel : § Nunquid vult Domi- § *Eccl. 4. d. 17.*
nus holocauſta & victimas, & non potiùs
vt obediatur voci Domini? MELIOR *Oſee. 6. b. 6.*
eſt enim obedientia quàm victimæ : & *Matt. 9. b. 13. &*
auſcultare magis quàm offerre adipem *12. a. 7.*
23 arietum.* quoniam quaſi peccatum ario-
landi eſt, repugnare : & quaſi ſcelus ido-
lolatriæ , nolle acquieſcere. Pro eo ergo
quòd abiecíſti ſermonem Domini , abie-
24 cit te Dominus ne ſis rex.* Dixítque Saul
ad Samuelem : Peccaui , quia præuarica-
tus ſum ſermonem Domini, & verba tua,
timens populum , & obediens voci eo-
25 rum. * Sed nunc porta, quæſo, peccatum
F meum , & reuertere mecum , vt adorem
26 Dominum. * Et ait Samuel ad Saul : Non
reuertar tecum , quia proieciſti ſermo-
nem Domini , & proiecit te Dominus ne
27 ſis rex ſuper Iſrael. * Et conuerſus eſt Sa-
muel vt abiret : ille autem apprehendit
ſummitatem pallij eius , quæ & ſciſſa eſt.
28 * Et ait ad eum Samuel : § Scidit Domi- § *Inf. 28. c. 17.*
nus regnum Iſrael à te hodie , & tradidit
29 illud proximo tuo meliori te. * Porrò
Triumphator in Iſrael non parcet , &
pœnitudine non flectetur : neque enim
30 homo eſt vt agat pœnitentiam. * At ille
ait : Peccaui; ſed nunc honora me coram
ſenioribus populi mei , & coram Iſrael,
G & reuertere mecum , vt adorem Domi-
31 num Deum tuum. * Reuerſus ergo Sa-
muel ſecutus eſt Saulem : & adorauit
32 Saul Dominum. * Dixítque Samuel : Ad-
ducite ad me Agag regem Amalec. *Et
oblatus eſt ei Agag pinguiſsimus , & tre-
mens. Et dixit Agag : Siccine ſeparat
33 amara mors? * Et ait Samuel : Sicut fecit
abſque liberis mulieres gladius tuus , ſic
abſque liberis erit inter mulieres mater
tua. Et in fruſta concidit eum Samuel
34 coram Domino in Galgalis. * Abiit
autem Samuel in Ramatha : Saul verò
35 aſcendit in domum ſuam in Gabaa. * Et
non vidit Samuel vltra Saul vſque ad
diem mortis ſuæ : verumtamen lugebat
Samuel Saulem, quoniam Dominum pœ-
nitebat quòd conſtituiſſet eum regem ſu-
per Iſrael.

CAP. XVI.

1 DIxítque Dominus ad Samuelem:
A Vſquequo tu luges Saul , cùm ego
proiecerim eum ne regnet ſuper Iſrael?
Imple cornu tuum oleo , & veni vt mit-
tam te ad Iſai Bethlehemitem : prouidi

Digitized by Google

enim in filiis eius mihi regem. * Et ait 2
Samuel: Quo modo vadam? audiet enim
Saul, & interficiet me. Et ait Dominus:
Vitulum de armento tolles in manu tua,
& dices: ad immolandum Domino ve-
ni. * Et vocabis Iſai ad victimam, & ego 3
oſtendam tibi quid facias, & vnges quem-
cumque monſtrauero tibi. * Fecit ergo 4
Samuel, ſicut locutus eſt ei Dominus.
Venitque in Bethlehem, & admirati ſunt
ſeniores ciuitatis, occurrentes ei, dixe-
runtque: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus?
* Et ait: Pacificus: ad immolandum Do- 5
mino veni, ſanctificamini, & venite me- B
cum vt immolem. Sanctificauit ergo Iſai
& filios eius, & vocauit eos ad ſacrifi-
ciũ. * Cúmque ingreſſi eſſent, vidit Eliab, 6
& ait: Num coram Domino eſt Chriſtus
eius? * Et dixit Dominus ad Samuelem: 7
Ne reſpicias vultum eius, neque altitu-
dinem ſtaturæ eius: quoniam abieci eum,
nec iuxta intuitum hominis ego iudico:
‖ Pſal. 7.c.10. homo enim videt ea quæ parent, ‖ Do-
minus autem intuetur cor. * Et vocauit 8
Iſai Abinadab, & adduxit eum coram
Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Do-
minus. * Adduxit autem Iſai Samma, de 9
quo ait: Etiam hunc non elegit Domi-
nus. * Adduxit itaque Iſai ſeptem filios 10
ſuos coram Samuele: & ait Samuel ad
Iſai: Non elegit Dominus ex iſtis. * Dixit- 11
que Samuel ad Iſai: Numquid iam com-
pleti ſunt filij? Qui reſpondit: Adhuc re- C
liquus eſt paruulus, & paſcit oues. Et ait
Samuel ad Iſai: Mitte, & adduc eum: nec
enim diſcumbemus priùs quàm huc ille
veniat. * Miſit ergo, & adduxit eum. Erat 12
autem rufus, & pulcher aſpectu, decora-
que facie. & ait Dominus: Surge, vnge
eum, ipſe eſt enim. * Tulit ergo Samuel 13
cornu olei, & vnxit eum in medio fra-
‖ 2.Reg. 7.b.8. trum eius: & ‖ directus eſt Spiritus Do-
mini à die illa in Dauid, & deinceps: ſur-
Pſal. 77 g.76.88 gentſque Samuel abiit in Ramatha. * Spi- 14
e.21. ritus autem Domini receſſit à Saul, &
exagitabat eum ſpiritus nequam, à Do-
Act.7.f 46. & mino. * Dixerúntque ſerui Saul ad 15
13.e.36 eum: Ecce ſpiritus Dei malus exagitat
te. * Iubeat Dominus noſter, & ſerui tui 16
qui coram te ſunt, quærent hominem
ſcientem pſallere cithara, vt quando ar-
ripuerit te ſpiritus Domini malus, pſal-
lat manu ſua, & leuiùs feras. * Et ait Saul 17
ad ſeruos ſuos: Prouidete ergo mihi ali-
quem bene pſallentem, & adducite eum
ad me. * Et reſpondens vnus de pueris, 18
ait: Ecce vidi filium Iſai Bethlehemitem D
ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore,
& virum bellicoſum, & prudentem in
verbis, & virum pulchrum: & Dominus
eſt cum eo. * Miſit ergo Saul nuncios ad 19
Iſai, dicens: Mitte ad me Dauid filium
tuum, qui eſt in paſcuis. * Tulit itaque 20
Iſai aſinum plenum panibus, & lagenam
vini, & hœdum de capris vnum, & miſit
per manum Dauid filij ſui Sauli. * Et ve- 21
nit Dauid ad Saul, & ſtetit coram eo: at
ille dilexit eum nimis, & factus eſt eius
22 armiger: * Miſitque Saul ad Iſai dicens:
Stet Dauid in conſpectu meo: inuenit
23 enim gratiam in oculis meis. * Igitur
quandocunque ſpiritus Domini malus
arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam,
& percutiebat manu ſua, & refocillaba-
tur Saul, & leuius habebat: recedebat
enim ab eo ſpiritus malus.

CAP. XVII.

1 A CONgregantes autem Philiſthiim a-
gmina ſua in prælium, conuenerunt
in Socho Iudæ: & caſtrametati ſunt in-
ter Socho & Azeca, in finibus Dommim.
2 * Porrò Saul & filij Iſrael congregati ve-
nerunt in Vallem terebinthi, & direxe-
runt aciem ad pugnandum contra Phi-
3 liſthiim. * Et Philiſthiim ſtabant ſuper
montem ex parte hac, & Iſrael ſtabat ſu-
pra monté ex altera parte: vallíſque erat
4 inter eos. * Et egreſſus eſt vir ſpurius de
caſtris Philiſthinorum, nomine Goliath,
de Geth, altitudinis ſex cubitorũ & pal-
5 mi: * & caſſis ærea ſuper caput eius, & lo-
rica ſquamata induebatur. porro pondus
loricæ eius, quinque millia ſiclorum æris
6 erat: & ocreas æreas habebat in cruri-
bus: & clypeus æreus tegebat humeros
7 eius. * haſtile autem haſtæ eius erat quaſi
liciatorium texentium, ipſum autem fer-
rum haſtæ eius ſexcentos ſiclos habebat
ferri: & armiger eius antecedebat eum.
8 * Stánſque clamabat aduerſum phalangas
Iſrael, & dicebat eis: Quare venitis para-
ti ad prælium? Nunquid ego non ſum
B Philiſthæus, & vos ſerui Saul? Eligite ex
vobis virũ, & deſcendat ad ſingulare cer-
9 tamen. * ſi quiuerit pugnare mecum, &
percuſſerit me, erimus vobis ſerui: ſi au-
tem ego præualuero, & percuſſero eum,
10 vos ſerui eritis, & ſeruietis nobis. * Et
aiebat Philiſthæus: Ego exprobraui agmi-
nibus Iſrael hodie: Date mihi virum, &
11 ineat mecum ſingulare certamen. * Au-
diens autem Saul, & omnes Iſraelitæ, ſer-
mones Philiſthæi huiuſcemodi, ſtupe-
12 bant, & metuebant nimis. * Dauid autem
erat filius viri Ephrathæi, de quo ‖ ſuprà ‖ Sup. 16.a.1.
dictum eſt, de Bethlehem Iuda, cui no-
men erat Iſai, qui habebat octo filios, &
erat vir in diebus Saul ſenex, & gran-
13 dæuus inter viros. * Abierunt autem tres
filij eius maiores poſt Saul in prælium: &
nomina trium filiorum eius, qui perrexe-
runt ad bellum, Eliab primogenitus, &
ſecundus Abinadab, tertiúſque Samma.
14 * Dauid auté erat minimus. Tribus ergo
15 maioribus ſecutis Saulem, * abiit Dauid,
& reuerſus eſt à Saul, vt paſceret gregem
16 patris ſui in Bethlehé. * Procedebat verò
Philiſthæus mane & veſpere, & ſtabat
17 quadraginta diebus. * Dixit autem Iſai ad
Dauid filium ſuum: Accipe fratribus tuis
ephi polentæ, & decem panes iſtos, &
18 curre in caſtra ad fratres tuos, * & decem
formellas

Digitized by Google

formellas caſei has deferes ad tribunum: C
& fratres tuos viſitabis, ſi rectè agant: &
cum quibus ordinati ſunt, diſce. * Saul 19
autem, & illi, & omnes filij Iſrael in Val-
le therebinthi pugnabant aduerſum Phi-
liſthiim. * Surrexit itaque Dauid manè, & 20
commendauit gregem cuſtodi: & onuſtus
abiit, ſicut præceperat ei Iſai. Et venit ad
locũ Magala, & ad exercitum, qui egreſ-
ſus ad pugnam vociferatus erat in certa-
mine. * Direxerat enim aciem Iſrael, ſed 21
& Philiſthiim ex aduerſo fuerant præpa-
rati. * Derelinquens ergo Dauid vaſa quę 22
attulerat, ſub manu cuſtodis ad ſarcinas,
cucurrit ad locum certaminis, & inter-
rogabat ſi omnia rectè agerẽtur erga fra-
tres ſuos. * Cúmque adhuc ille loquere- 23
tur eis, apparuit vir ille ſpurius aſcen-
dens, Goliath nomine, Philiſthæus, de
Geth, de caſtris Philiſthinorũ: & loquen-
te eo hæc eadem verba audiuit Dauid.
* Omnes autem Iſraelitæ, cùm vidiſſent 24
virum, fugerunt à facie eius, timentes
eum valde. * Et dixit vnus quiſpiam de 25
Iſrael: Num vidiſtis virũ hunc qui aſcen-
dit? ad exprobrandum enim Iſraeli aſcen-
dit. Virum ergo qui percuſſerit eum di- D
tabit rex diuitiis magnis, & filiam ſuam
dabit ei, & domũ patris eius faciet abſq;
tributo in Iſrael. * Et ait Dauid ad viros 26
qui ſtabant ſecum, dicens: Quid dabitur
viro, qui percuſſerit Philiſthæum hunc,
& tulerit opprobriũ de Iſrael? quis enim
eſt hic Philiſthæus incircumciſus, qui ex-
probrauit acies Dei viuentis? * Referebat 27
autem ei populus eundem ſermonem, di-
cens: Hæc dabuntur viro, qui percuſſerit
eum. * Quod cùm audiſſet Eliab frater 28
eius maior, loquente eo cum aliis, iratus
eſt contra Dauid, & ait: Quare veniſti, &
quare dereliquiſti pauculas oues illas in
deſerto? ego noui ſuperbiam tuam, & ne-
quitiam cordis tui: quia vt videres præ-
lium, deſcendiſti. * Et dixit Dauid: Quid 29
feci? numquid non verbum eſt? * Et decli- 30
nauit paululum ab eo ad alium: dixítque
eumdem ſermonem. Et reſpondit ei po-
pulus verbum ſicut priùs. * Audita ſunt 31
autem verba, quæ locutus eſt Dauid, &
annunciata in conſpectu Saul. * Ad quem 32
cùm fuiſſet adductus, locutus eſt ei: Non
concidat cor cuiuſquam in eo: ego ſeruus
tuus vadam, & pugnabo aduerſus Phili-
ſthæum. * Et ait Saul ad Dauid: Non va- 33
les reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare
aduerſus eum: quia puer es, hic autem
vir bellator eſt ab adoleſcentia ſua. * Di- 34
‖ Eccl. 47. a. 1. xítque Dauid ad Saul: ‖ Paſcebat ſeruus E
tuus patris ſui gregem, & veniebat leo,
vel vrſus, & tollebat arietem de medio
gregis: * & perſequebar eos, & percutie- 35
bam, eruebámque de ore eorum: & illi
conſurgebant aduerſum me, & apprehen-
debam mentum eorũ, & ſuffocabam, in-
terficiebámque eos. * Nam & leonem & 36
vrſum interfeci ego ſeruus tuus: erit igi-
tur Philiſthæus hic incircumciſus, quaſi
vnus ex eis. Nunc vadam, & auferam op-
probrium populi: quoniam quis eſt iſte
Philiſthæus incircumciſus, qui auſus eſt
37 maledicere exercitui Dei viuentis? * Et
ait Dauid: Dominus qui eripuit me de
manu leonis, & de manu vrſi, ipſe me li-
berabit de manu Philiſthæi huius. Dixit
autem Saul ad Dauid: Vade, & Dominus
38 tecum ſit. * Et induit Saul Dauid veſti-
mentis ſuis, & impoſuit galeam æream
ſuper caput eius, & veſtiuit eum lorica.
39 * Accinctus ergo Dauid gladio eius ſuper
veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus
poſſet incedere: non enim habebat cõſue-
tudinem. Dixítque Dauid ad Saul: Non
poſſum ſic incedere, quia nõ vſum habeo.
40 Et depoſuit ea, * & tulit baculum ſuum,
quem ſemper habebat in manibus: & ele-
git ſibi quinque limpidiſsimos lapides de
torrente, & miſit eos in peram paſtora-
lem, quam habebat ſecum, & fundã ma-
nu tulit: & proceſsit aduerſum Phili-
41 ſthæum. * Ibat autem Philiſthæus ince-
F dens, & appropinquans aduerſum Dauid,
42 & armiger eius ante eũ. * Cúmque inſpe-
xiſſet Philiſthæus, & vidiſſet Dauid, de-
ſpexit eum. Erat enim adoleſcens; rufus
43 & pulcher aſpectu. * Et dixit Philiſthæus
ad Dauid: Numquid ego canis ſum, quod
tu venis ad me cum baculo? Et maledixit
44 Philiſthæus Dauid in diis ſuis: * dixitque
ad Dauid: Veni ad me, & dabo carnes
45 tuas volatilibus cæli & beſtiis terrę. * Di-
xit autem Dauid ad Philiſthæum: Tu ve-
nis ad me cum gladio, & haſta, & clypeo:
ego autem venio ad te in nomine Domi-
ni exercituum, Dei agminum Iſrael, qui-
46 bus exprobraſti * hodie, & dabit te Do-
minus in manu mea, & percutiam te, &
auferam caput tuum à te: & dabo cada-
uera caſtrorum Philiſthiim hodie vola-
tilibus cæli, & beſtiis terræ: vt ſciat omnis
47 terra, quia eſt Deus in Iſrael. * Et noue-
rit vniuerſa Eccleſia hęc, quia non in gla-
dio, nec in haſta ſaluat Dominus: ipſius
enim eſt bellum, & tradet vos in manus
48 noſtras. * Cum ergo ſurrexiſſet Phili-
ſthæus, & veniret, & appropinquaret cõ-
tra Dauid, feſtinauit Dauid, & cucurrit
49 ad pugnam ex aduerſo Philiſthæi. * Et
miſit manum ſuam in peram, tulítque
G vnum lapidem, & funda iecit, & circum-
ducens percuſsit Philiſthæum in frõte: &
infixus eſt lapis in fronte eius, & cecidit
50 in faciem ſuam ſuper terram. * ‖ Præua- ‖ Eccl. 47. a. 4. 1. Mac. 4. d. 30.
luítque Dauid aduerſum Philiſthæum in
funda & lapide, percuſſúmque Philiſthæũ
interfecit. Cúmque gladium non haberet
51 in manu Dauid, * cucurrit, & ſtetit ſuper
Philiſthæum, & tulit gladium eius, &
eduxit eum de vagina ſua: & interfecit
eum, præciditque caput eius. Videntes
autem Philiſthiim, quòd mortuus eſſet
52 fortiſsimus eorum, fugerunt. * Et conſur-
gentes viri Iſrael & Iuda vociferati ſunt

Digitized by Google

& perſecuti ſunt Philiſthæos vſque dum
venirent in vallem, & vſque ad portas
Accaron, cecideruntque vulnerati de Phi-
liſthiim in via Saraim, & vſque ad Geth,
& vſque ad Accaron.* Et reuertentes filij 53
Iſrael poſtquam perſecuti fuerant Phi-
liſthæos, inuaſerunt caſtra eorum. * Aſ- 54
ſumens autem Dauid caput Philiſthæi,
attulit illud in Ieruſalem: arma verò eius
poſuit in tabernaculo ſuo. * Eo autem 55
tempore, quo viderat Saul Dauid egre-
dientem contra Philiſthæum, ait ad A-
bner principem militiæ: De qua ſtirpe de-
ſcendit hic adoleſcens, Abner? Dixítque
Abner: Viuit anima tua, rex, ſi noui.
* Et ait rex: Interroga tu, cuius filius ſit 56
iſte puer. * Cúmque regreſſus eſſet Da- 57
uid, percuſſo Philiſthæo, tulit eum Abner,
& introduxit coram Saule, caput Phili-
ſthæi habentem in manu. * Et ait ad eum 58
Saul: De qua progenie es, ò adoleſcens?
Dixítque Dauid: Filius ſerui tui Iſai
Bethlehemitæ ego ſum.

CAP. XVIII.

ET factum eſt cùm compleſſet loqui 1
ad Saul: anima Ionathæ conglutina- A
ta eſt animæ Dauid, & dilexit eum Io-
nathas quaſi animam ſuam. * Tulítque 2
eum Saul in die illa, & non conceſsit ei
vt reuerteretur in domum patris ſui.* In- 3
ierunt autem Dauid & Ionathas fœdus:
diligebat enim eum quaſi animam ſuam.
* Nam expoliauit ſe Ionathas tunica, qua 4
erat indutus, & dedit eam Dauid, & reli-
qua veſtimenta ſua, vſque ad gladium &
arcum ſuum, & vſque ad balteum.* Egre- 5
diebatur quoque Dauid ad omnia quæ- B
cumque miſiſſet eum Saul, & prudenter
ſe agebat: poſuítque eum Saul ſuper vi-
ros belli, & acceptus erat in oculis vni-
uerſi populi, maximéque in conſpectu fa-
mulorum Saul. * Porrò cùm reuerteretur 6
percuſſo Philiſthæo Dauid, egreſſæ ſunt
mulieres de vniuerſis vrbibus Iſrael, can-
tantes, choróſque ducentes in occurſum
Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in ſi-
ſtris. * Et præcinebant mulieres ludentes, 7
‖ Eccli. 47. 4. 7. atque dicentes: ‖ Percuſsit Saul mille, &
Dauid decem millia. * Iratus eſt autem 8
Saul nimis, & diſplicuit in oculis eius
ſermo iſte: dixítque: Dederunt Dauid C
decem millia, & mihi mille dederũt: quid
ei ſupereſt, niſi ſolum regnũ? * Non rectis 9
ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die
illa, & deinceps. * Poſt diem autẽ alterã, 10
inuaſit ſpiritus Dei malus Saul, & pro-
phetabat in medio domus ſuæ: Dauid au-
tem pſallebat manu ſua, ſicut per ſingu-
los dies. tenebatque Saul lanceã, * & mi- 11
ſit eam, putans quòd configere poſſet Da-
uid cum pariete: & declinauit Dauid à
facie eius ſecundò. * Et timuit Saul Da- 12
uid, eo quòd Dominus eſſet cum eo, & à
ſe receſsiſſet. * Amouit ergo eum Saul à 13
ſe, & fecit eum tribunũ ſuper mille viros: D
& egrediebatur, & intrabat in conſpectu
14 populi.* In omnibus quoque viis ſuis Da-
uid prudenter agebat, & Dominus erat
15 cum eo. * Vidit itaque Saul quòd prudens
16 eſſet nimis, & cœpit cauere eum.* Omnis
autem Iſrael & Iuda diligebat Dauid: ipſe
enim ingrediebatur & egrediebatur ante
17 eos. * Dixítque Saul ad Dauid: Ecce filia
mea maior Merob, ipſam dabo tibi vxo-
rem: tantummodo eſto vir fortis, & præ-
liare bella Domini. Saul autem reputa-
bat, dicens: Non ſit manus mea in eum,
ſed ſit ſuper eum manus Philiſthinorum.
18 * Ait autem Dauid ad Saul: Quis ego ſum,
E aut quæ eſt vita mea, aut cognatio patris
19 mei in Iſrael, vt fiã gener regis? * Factum
eſt autem tempus, cùm deberet dari Me-
rob filia Saul Dauid, data eſt Hadrieli
20 Molathitæ vxor: * Dilexit autem Dauid
Michol filia Saul altera. Et nunciatum
21 eſt Saul, & placuit ei. * Dixítque Saul:
Dabo eam illi, vt fiat ei in ſcandalum, &
ſit ſuper eum manus Philiſthinorum. Di-
xítque Saul ad Dauid: In duabus rebus
22 gener meus eris hodie.* Et mandauit Saul
ſeruis ſuis: Loquimini ad Dauid clam me,
dicentes: Ecce places regi, & omnes ſerui
eius diligunt te. Nunc ergo eſto gener re-
23 gis. * Et locuti ſunt ſerui Saul in auribus
F Dauid omnia verba hæc. Et ait Dauid:
Num parum videtur vobis, generum eſſe
regis? Ego autem ſum vir pauper & te-
24 nuis. * Et renunciauerunt ſerui Saul, di-
centes: Huiuſcemodi verba locutus eſt
25 Dauid. * Dixit autem Saul: Sic loquimi-
ni ad Dauid: Non habet rex ſponſalia ne-
ceſſe, niſi tantùm centum præputia Phi-
liſthinorum, vt fiat vltio de inimicis re-
gis. Porrò Saul cogitabat tradere Dauid
26 in manus Philiſthinorum.* Cúmque re-
nunciaſſent ſerui eius Dauid, verba quæ
dixerat Saul, placuit ſermo in oculis Da-
27 uid, vt fieret gener regis. * Et poſt paucos
G dies ſurgens Dauid, abiit cum viris qui
ſub eo erant. Et percuſsit ex Philiſthiim
ducentos viros, & attulit eorum præpu-
tia, & annumerauit ea regi, vt eſſet gener
eius. Dedit itaque Saul ei Michol filiam
28 ſuam vxorem.* Et vidit Saul, & intelle-
xit quòd Dominus eſſet cum Dauid. Mi-
29 chol autem filia Saul diligebat eum. * Et
Saul magis cœpit timere Dauid: factúſ-
que eſt Saul inimicus Dauid cunctis die-
30 bus. * Et egreſsi ſunt principes Philiſthi-
norum. à principio autem egreſsionis eo-
rum, prudentius ſe gerebat Dauid quam
omnes ſerui Saul, & celebre factum eſt
nomen eius nimis.

CAP. XIX.

1 LOcutus eſt autem Saul ad Ionatham
A filium ſuum, & ad omnes ſeruos ſuos,
vt occiderent Dauid. Porrò Ionathas fi-
2 lius Saul diligebat Dauid valde. * Et in-
dicauit Ionathas Dauid, dicens: Quærit
Saul pater meus occidere te: quapropter
obſerua te, quæſo, manè, & manebis
3 clam, & abſconderis. * Ego autem egre-
diens

Digitized by Google

diens ſtabo iuxta patrem meum, in agro
vbicumque fueris: & ego loquar de te ad
patrem meum: & quodcúmque videro,
núciabo tibi.* Locutus eſt ergo Ionathas 4
de Dauid bona ad Saul patrem ſuum. di-
xítque ad eum: Ne pecces rex in ſeruum
tuum Dauid, quia non peccauit tibi, &
opera eius bona ſunt tibi valde.* Et po- 5
ſuit animam ſuam in manu ſua, & per-
cuſſit Philiſthæum, & fecit Dominus ſa-
lutem magnam vniuerſo Iſrael: vidiſti,
& lætatus es. Quare ergo peccas in ſan-
guine innoxio, interficiens Dauid, qui eſt
abſque culpa? * Quod cùm audiſſet Saul, 6
placatus voce Ionathę, iurauit: Viuit Do- B
minus, quia non occidetur.*Vocauit ita- 7
que Ionathas Dauid, & indicauit ei om-
nia verba hæc: & introduxit Ionathas
Dauid ad Saul, & fuit ante eũ, ſicut fue-
rat heri & nudiuſtertius.*Motum eſt au- 8
tem rurſum bellũ: & egreſſus Dauid, pu-
gnauit aduerſum Philiſthiim: percuſsitq;
eos plaga magna, & fugerunt à facie eius.
* Et factus eſt ſpiritus Domini malus in 9
Saul, ſedebat autem in domo ſua, & tene-
bat lanceã: porrò Dauid pſallebat manu
ſua. * Niſúſque eſt Saul configere Dauid 10
lancea in pariete, & declinauit Dauid à
facie Saul: lancea autẽ caſſo vulnere per-
lata eſt in parietẽ, & Dauid fugit, & ſal-
uatus eſt nocte illa.* Miſit ergo Saul ſa- 11
tellites ſuos in domũ Dauid, vt cuſtodi-
rent eum, & interficeretur manè. Quod
cum annũciaſſet Dauid Michol vxor ſua,
dicens: Niſi ſaluaueris te nocte hac, cras
morieris: *.depoſuit eum per feneſtram. 12
porrò ille abiit & aufugit, atque ſaluatus
eſt.*Tulit autem Michol ſtatuã, & poſuit 13
eam ſuper lectum, & pellem piloſam ca- C
prarum poſuit ad caput eius, & operuit
eam veſtimentis.*Miſit autem Saul appa- 14
ritores, qui raperent Dauid: & reſpõſum
eſt quòd ægrotaret. * Rurſumque miſit 15
Saul nuncios vt viderent Dauid, dicens:
Afferte eum ad me in lecto, vt occidatur.
* Cùmque veniſſent nuncij, inuentum eſt 16
ſimulacrum ſuper lectum, & pellis capra-
rum ad caput eius. * Dixitq; Saul ad Mi- 17
chol: Quare ſic illuſiſti mihi, & dimiſiſti
inimicum meum vt fugeret? Et reſpondit
Michol ad Saul: quia ipſe locutus eſt mi-
hi: Dimitte me, alioquin interficiam te.
* Dauid autem fugiẽs, ſaluatus eſt, & ve- 18
nit ad Samuel in Ramatha, & nunciauit
ei omnia quæ fecerat ſibi Saul: & abierũt
ipſe & Samuel, & morati ſunt in Naioth.
* Nunciatum eſt autem Sauli à dicenti- 19
bus: Ecce Dauid in Naioth in Ramatha.
* Miſit ergo Saul lictores, vt raperent 20
Dauid: qui cùm vidiſſent cuneũ prophe- D
tarum vaticinantium, & Samuelem ſtan-
tem ſuper eos, factus eſt etiam Spiritus
Domini in illis, & prophetare cœperunt
etiam ipſi. * Quod cùm nunciatum eſſet 21
Sauli, miſit & alios nuncios: propheta-
uerunt autẽ & illi: Et rurſum miſit Saul
tertios nuncios: qui & ipſi prophetaue-
22 runt. Et iratus iracundia Saul,*abiit etiã
ipſe in Ramatha, & venit vſque ad ciſter-
nam magnam, quæ eſt in Socho, & inter-
rogauit, & dixit: In quo loco ſunt Samuel
& Dauid? Dictúmque eſt ei: Ecce in Na-
23 ioth ſunt in Ramatha.*Et abiit in Naioth
in Ramatha, & factus eſt etiam ſuper eũ
Spiritus Domini, & ambulabat ingre-
diẽs, & prophetabat vſquedum veniret in
24 Naioth in Ramatha.*Et expoliauit etiam
ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetauit
cũ ceteris coram Samuele, & cecidit nu-
dus tota die illa & nocte. Vnde & exiuit
prouerbium: ‖ Nũ & Saul inter prophetas? ‖ Supra 10.c.12.

CAP. XX.

1 FVgit autem Dauid de Naioth, quæ
A eſt in Ramatha, veniénſque locutus
eſt coram Ionatha: Quid feci? quæ eſt
iniquitas mea, & quod peccatum meum
in patrem tuum, quia quærit animam
2 meam? * Qui dixit ei: Abſit, non mo-
rieris: neque enim faciet pater meus
quidquam grande vel paruum, niſi priùs
indicauerit mihi: hunc ergo celauit me
pater meus ſermonem tantummodo? ne-
3 quaquam erit iſtud. * Et iurauit rurſum
Dauidi. Et ille ait: Scit profectò pater
tuus quia inueni gratiam in oculis tuis.
& dicet: Neſciat hoc Ionathas, ne fortè
triſtetur. Quinimmo viuit Dominus, &
viuit anima tua, quia vno tantùm (vt
ita dicam) gradu, ego mórſque diuidi-
4 mur. * Et ait Ionathas ad Dauid: Quod-
cumque dixerit mihi anima tua, faciam
5 tibi. * Dixit autem Dauid ad Ionatham:
Ecce calendę ſunt craſtino, & ego ex mo-
re ſedere ſoleo iuxta regem ad veſcen-
dum: dimitte ergo me vt abſcondar in
6 agro vſque ad veſperam diei tertiæ. * Si
B reſpiciens requiſierit me pater tuus, re-
ſpondebis ei: Rogauit me Dauid, vt iret
celeriter in Bethlehem ciuitatem ſuam:
quia victimæ ſollemnes ibi ſunt vniuer-
7 ſis contribulibus ſuis. * Si dixerit, Bene:
pax erit ſeruo tuo. ſi autem fuerit ira-
tus, ſcito quia completa eſt malitia eius.
8 * Fac ergo miſericordiam in ſeruum tuũ:
quia fœdus Domini me famulum tuum
tecum inire feciſti. ſi autem eſt iniqui-
tas aliqua in me, tu me interfice, & ad
9 patrem tuum ne introducas me. * Et
ait Ionathas: Abſit hoc à te: neque enim
fieri poteſt, vt ſi certe cognouero com-
pletam eſſe patris mei malitiam contra
10 te, non annunciem tibi. * Reſponditque
que Dauid ad Ionatham: Quis renuncia-
bit mihi, ſi quid forte reſponderit tibi
11 pater tuus durè de me? * Et ait Ionathas
C ad Dauid: Veni, & egrediamur foras in
agrum. Cùmque exiſſent ambo in agrum,
12 * ait Ionathas ad Dauid: Domine Deus
Iſrael, ſi inueſtigauero ſententiam patris
mei craſtino vel perendie: & aliquid boni
fuerit ſuper Dauid, & non ſtatim miſero

ad te, & notum tibi *fecero*, * hæc faciat 13
Dominus Ionathæ, & hęc addat. Si autem
perſeuerauerit patris mei malitia aduer-
ſum te, reuelabo aurem tuã, & dimittam
te, vt vadas in pace, & ſit Dominus te-
cum, ſicut fuit cum patre meo. * Et ſi vi- 14
xero, facies mihi miſericordiã Domini: ſi
verò mortuus fuero, * non auferes miſe- 15
ricordiam tuã à domo mea vſq; in ſem-
piternum, quando eradicauerit Dominus
inimicos Dauid, vnumquemque de terra:
auferat Ionatham de domo ſua, & requi-
rat Dominus de manu inimicorũ Dauid.
*Pepigit ergo Ionathas fœdus cum domo 16
Dauid: & requiſiuit Dominus de manu D
inimicorum Dauid.* Et addidit Ionathas 17
deierare Dauid, eo quòd diligeret illum:
ſicut enim animam ſuam, ita diligebat
eum.* Dixitq; ad eum Ionathas: Cras ca- 18
lendæ ſunt, & requireris: * requiretur 19
enim ſeſſio tua vſq; perendie. Deſcendes
ergo feſtinus, & venies in locum vbi ce-
landus es in die qua operari licet, & ſe-
debis iuxta lapidem, cui nomen eſt Ezel.
* Et ego tres ſagittas mittam iuxta eum, 20
& iaciam quaſi exercens me ad ſignum:
* Mittam quoque & puerum, dicens ei: 21
Vade, & affer mihi ſagittas. * Si dixero 22
puero: Ecce ſagittæ intra te ſunt, tolle
eas: tu veni ad me, quia pax tibi eſt, & ni-
hil eſt mali, Viuit Dominus. Si autem ſic
locutus fuero puero: Ecce ſagittæ vltra
te ſunt: vade in pace, quia dimiſit te Do-
minus.* De verbo autem quod locuti ſu- 23
mus ego & tu, ſit Dominus inter me &
te vſque in ſempiternum. * Abſconditus 24
eſt ergo Dauid in agro, & venerũt calen- E
dæ, & ſedit rex ad comedendum panem.
* Cúmque ſediſſet rex ſuper cathedrã ſuã 25
(ſecundùm conſuetudinẽ) quæ erat iuxta
parietẽ, ſurrexit Ionathas, & ſedit Abner
ex latere Saul, vacuúſque apparuit lo-
cus Dauid.* Et non eſt locutus Saul quid- 26
quam in die illa: cogitabat enim quod
fortè eueniſſet ei, vt non eſſet mundus,
nec purificatus. * Cumque illuxiſſet dies 27
ſecũda poſt calendas, rurſus apparuit va-
cuus locus Dauid. Dixitque Saul ad Io-
natham filium ſuum: Cur non venit filius
Iſai, nec heri, nec hodie, ad veſcendum?
* Reſponditque Ionathas Sauli: Rogauit 28
me obnixè, vt iret in Bethlehem, * & ait: 29
Dimitte me, quoniã ſacrificium ſollem-
ne eſt in ciuitate, vnus de fratribus meis
accerſiuit me: nunc ergo ſi inueni gra-
tiam in oculis tuis, vadam cito, & videbo
fratres meos. Ob hanc cauſam non venit
ad menſam regis.* Iratus autem Saul ad- 30
uerſum Ionatham, dixit ei: Fili mulieris F
virum vltrò rapientis, numquid ignoro
quia diligis filium Iſai, in confuſionem
tuam, & in confuſionẽ ignominioſæ ma-
tris tuæ?* Omnibus enim diebus, quibus 31
filius Iſai vixerit ſuper terram, non ſta-
bilieris tu, neque regnum tuum. Itaque
iam nũc mitte, & adduc eum ad me: quia
32 filius mortis eſt. * Reſpondens autem Io-
nathas Sauli patri ſuo, ait: Quare morie-
33 tur? quid fecit?* Et arripuit Saul lanceam
vt percuteret eum. Et intellexit Iona-
thas quod definitum eſſet à patre ſuo, vt
34 interficeret Dauid. * Surrexit ergo Iona-
thas à menſa in ira furoris, & nõ comedit
in die calendarum ſecunda panem. Con-
triſtatus eſt enim ſuper Dauid, eo quod
35 confudiſſet eum pater ſuus.* Cúmque il-
luxiſſet manè, venit Ionathas in agrum
iuxta placitum Dauid, & puer paruulus
36 cum eo, * & ait ad puerum ſuum: Vade,
G & affer mihi ſagittas, quas ego iacio.
Cúmque puer cucurriſſet, iecit aliam ſa-
37 gittam trans puerum. * Venit itaq; puer
ad locum iaculi, quod miſerat Ionathas:
& clamauit Ionathas poſt tergum pueri,
& ait: Ecce ibi eſt ſagitta porro vltra te.
38 * Clamauitque iterum Ionathas poſt ter-
gum pueri, dicens: Feſtina velociter, ne
ſteteris. Collegit autem puer Ionathæ ſa-
39 gittas, & attulit ad Dominum ſuum: * &
quid ageretur, penitus ignorabat: tãtum-
modo enim Ionathas & Dauid rem no-
40 uerant. * Dedit ergo Ionathas arma ſua
puero, & dixit ei: Vade, & defer in ciui-
41 tatem. * Cúmque abiiſſet puer, ſurrexit
Dauid de loco, qui vergebat ad Auſtrum,
& cadens pronus in terram adorauit ter-
tiò: & oſculantes ſe alterutrum, fleuerunt
42 pariter, Dauid autem amplius. * Dixit
ergo Ionathas ad Dauid: Vade in pace:
quæcumque iurauimus ambo in nomine
Domini, dicentes: Dominus ſit inter me
& te, & inter ſemen meum & ſemen tuũ
43 vſque in ſempiternum. * Et ſurrexit Da-
uid, & abiit: ſed & Ionathas ingreſſus eſt
ciuitatem.

CAP. XXI.

1 VEnit autẽ Dauid in Nobe ad Achi-
A melech ſacerdotem: & obſtupuit
Achimelech, eo quòd veniſſet Dauid. Et
dixit ei: Quare tu ſolus, & nullus eſt te-
2 cum? * Et ait Dauid ad Achimelech ſa-
cerdotem: Rex præcepit mihi ſermonem,
& dixit: Nemo ſciat rem, propter quam
miſſus es à me, & cuiuſmodi præcepta
tibi dederim: nam & pueris condixi in
3 illum & illum locum. * Nunc ergo ſi-
quid habes ad manum, vel quinq; panes,
4 da mihi, aut quidquid inueneris. * Et re-
ſpondens ſacerdos ad Dauid, ait illi: Non
habeo laicos panes ad manum, ſed tãtum
panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, ma-
5 ximè à mulieribus? * Et reſpondit Da-
B uid ſacerdoti, & dixit ei: Equidem, ſi
de mulieribus agitur: continuimus nos
ab heri & nudiuſtertius, quando egre-
diebamur, & fuerunt vaſa puerorum
ſancta. porrò via hæc polluta eſt, ſed &
6 ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis.* ‖ De- ‖ *Matt.*
dit ergo ei ſacerdos ſanctificatum panem. 12.a.3.
neq; enim erat ibi panis, niſi tantum pa-
nes propoſitionis, qui ſublati fuerant à
facie Domini, vt ponerentur panes calidi.

*Erat

Digitized by Google

* Erat autem ibi vir quidam de ſeruis 7
Saul, in die illa, intus in tabernaculo
Domini: & nomẽ eius Doeg Idumęus, po-
tentiſsimus paſtorum Saul. * Dixit autem 8
Dauid ad Achimelech: Si habes hic ad ma- C
num haſtam, aut gladium? quia gladium
meum, & arma mea non tuli mecum: ſer-
mo enim regis vrgebat. * Et dixit ſacer- 9
dos: Ecce hic gladius Goliath Philiſthæi,
quem percuſsiſti in Valle terebinthi, eſt
inuolutus pallio poſt ephod: ſi iſtum vis
tollere, tolle: neque enim hic eſt alius abſ-
que eo. Et ait Dauid: Non eſt huic alter
ſimilis, da mihi eum. * Surrexit itaque 10
Dauid, & fugit in die illa à facie Saul: &
venit ad Achis regem Geth: * dixerúnt- 11
que ſerui Achis ad eũ cùm vidiſſent Da-
uid: Numquid non iſte eſt Dauid rex ter- D
ræ? nónne huic cantabant per choros, di-
centes: ‖ Percuſsit Saul mille, & Dauid
decem millia? * Poſuit autem Dauid ſer- 12
mones iſtos in corde ſuo, & extimuit val-
de à facie Achis regis Geth. * Et immu- 13
tauit os ſuum coram eis, & collabebatur
inter manus eorũ, & impingebat in oſtia
portæ, defluebántque ſaliuæ eius in bar-
bam. * Et ait Achis ad ſeruos ſuos: Vidi- 14
ſtis hominem inſanum: quare adduxiſtis
eum ad me? * An deſunt nobis furioſi, 15
quod introduxiſtis iſtum, vt fureret me
præſente? hiccine ingredietur domum
meam?

‖ *Sup. 18.b.7. Eccli. 47.a.7.*

CAP. XXII.

ABiit ergo Dauid inde, & fugit in ſpe- 1
luncam Odollam. Quod cum audiſ- A
ſent fratres eius, & omnis domus patris
eius, deſcenderunt ad eum illuc.* Et con- 2
uenerunt ad eum omnes, qui erant in an-
guſtia conſtituti, & oppreſsi ære alieno,
& amaro animo: & factus eſt eorũ prin-
ceps, fuerúntque cum eo quaſi quadrin-
genti viri. * & profectus eſt Dauid inde in 3
Maſpha, quæ eſt Moab: & dixit ad regem
Moab: Maneat, oro, pater meus & mater
mea vobiſcum, donec ſciam quid faciat
mihi Deus. * Et reliquit eos ante faciem 4
regis Moab: manſerúntque apud eum
cunctis diebus, quibus Dauid fuit in præ-
ſidio.* Dixítque Gad propheta ad Dauid: 5
Noli manere in præſidio, proficiſcere, &
vade in Terram Iuda. Et profectus eſt Da-
uid, & venit in ſaltum Haret. * Et audi- 6
uit Saul quòd apparuiſſet Dauid, & viri
qui erant cum eo. Saul autem cùm mane-
ret in Gabaa, & eſſet in nemore, quod eſt
in Rama, haſtam manu tenens, cunctíque
ſerui eius circumſtarent eum,* ait ad ſer- 7
uos ſuos qui aſsiſtebant ei: Audite nunc B
filij Iemini: numquid omnibus vobis da-
bit filius Iſai agros & vineas, & vniuerſos
vos faciet tribunos, & centuriones:* quo- 8
niam coniuraſtis omnes aduerſum me, &
non eſt qui mihi renunciet, maximè cùm
& filius meus fœdus inierit cũ filio Iſai?
Non eſt qui vicem meam doleat ex vo-
bis, nec qui annunciet mihi: eo quod
ſuſcitauerit filius meus ſeruum meũ ad-
uerſum me, inſidiantem mihi vſque ho-
9 die. * Reſpondens autem Doeg Idumæus,
qui aſsiſtebat, & erat primus inter ſeruos
Saul, Vidi, inquit, filium Iſai in Nobe,
apud Achimelech filiũ Achitob, ſacerdo-
10 tem. * Qui conſuluit pro eo Dominum,
& cibaria dedit ei: ſed & gladium Go-
11 liath Philiſthæi dedit illi.* Miſit ergo rex
ad accerſendum Achimelech ſacerdotem
filium Achitob, & omnem domum patris
eius, ſacerdotum, qui erant in Nobe, qui
12 vniuerſi venerunt ad regem. * Et ait Saul
C ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui re-
13 ſpondit: Præſto ſum domine. * Dixítque
ad eum Saul: Quare coniuraſtis aduer-
ſum me, tu & filius Iſai, & dediſti ei pa-
nes & gladium, & conſuluiſti pro eo
Deum, vt conſurgeret aduerſum me, inſi-
14 diator vſque hodie permanens? * Reſpon-
dénſque Achimelech regi, ait: Et quis in
omnibus ſeruis tuis, ſicut Dauid fidelis,
& gener regis, & pergens ad imperium
15 tuum, & glorioſus in domo tua? * Num
hodie cœpi pro eo conſulere Deum? abſit
hoc a me: ne ſuſpicetur rex aduerſus ſer-
uum ſuum rem huiuſcemodi, in vniuerſa
domo patris mei: non enim ſciuit ſeruus
tuus quidquã ſuper hoc negotio, vel mo-
16 dicum vel grande: * Dixítque rex: Morte
morieris Abimelech, tu, & omnis domus
17 patris tui. * Et ait rex emiſſariis, qui cir-
cumſtabant eum: Conuertimini, & in-
terficite ſacerdotes Domini: nam manus
D eorum cum Dauid eſt: ſcientes quòd fu-
giſſet, & non indicauerunt mihi. Nolue-
runt autem ſerui regis extendere manus
18 ſuas in ſacerdotes Domini. * Et ait rex ad
Doeg: Conuertere tu, & irrue in ſacer-
dotes. Conuerſuſque Doeg Idumæus, ir-
ruit in ſacerdotes, & trucidauit in die illa
octogintaquinque viros veſtitos ephod li-
19 neo.* Nobe autem ciuitatem ſacerdotum
percuſsit in ore gladij, viros & mulieres,
& paruulos, & lactentes, bouémque &
20 aſinum, & ouem in ore gladij. * Euadens
autem vnus filius Achimelech, filij Achi-
tob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad
21 Dauid, * & annunciauit ei quòd occidiſ-
22 ſet Saul ſacerdotes Domini. * Et ait Da-
uid ad Abiathar: Sciebam in die illa, quòd
cùm ibi eſſet Doeg Idumæus, proculdu-
bio annunciaret Sauli: ego ſum reus om-
23 nium animarum patris tui. * Mane me-
cum, ne timeas: ſi quis quæſierit animam
meam, quæret & animam tuam, mecúm-
que ſeruaberis.

CAP. XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicentes:
A Ecce Philiſthiim oppugnant Ceilam
2 & diripiunt areas. * Conſuluit ergo Da-
uid Dominum, dicens: Num vadam, &
percutiam Philiſthæos iſtos? Et ait Do-
minus ad Dauid: Vade, & percuties Phi-
3 liſthæos, & Ceilam ſaluabis.* Et dixerunt
viri, qui erant cum Dauid, ad eum: E-
ce

Digitized by Google

nos hic in Iudæa conſiſtentes timemus:
quãto magis ſi ierimus in Ceilam aduer-
ſum agmina Philiſthinorum? * Rurſum 4
ergo Dauid conſuluit Dominum. Qui re-
ſpondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam:
ego enim tradã Philiſthæos in manu tua.
* Abiit ergo Dauid, & viri eius, in Cei- 5
lam, & pugnauit aduerſum Philiſthæos, &
abegit iumenta eorum, & percuſsit eos
plaga magna: & ſaluauit Dauid habita-
tores Ceilæ. * Porrò eo tempore, quo 6
fugiebat Abiathar filius Achimelech ad
Dauid in Ceilam, ephod ſecum habens
deſcenderat. *Nunciatum eſt autem Sau- 7
li quòd veniſſet Dauid in Ceilam: & ait B
Saul: Tradidit eum Deus in manus meas,
concluſuſque eſt introgreſſus vrbem in
qua portæ & ſeræ ſunt.* Et præcepit Saul 8
omni populo, vt ad pugnam deſcenderet
in Ceilam: & obſideret Dauid, & viros
eius. * Quod cum Dauid reſciſſet, quia 9
præpararet ei Saul clam malum, dixit ad
Abiathar ſacerdotem: Applica ephod.* Et 10
ait Dauid: Domine Deus Iſrael, audiuit
famam ſeruus tuus, quòd diſponat Saul
venire in Ceilam, vt euertat vrbem pro-
pter me: * Si tradent me viri Ceilæ in 11
manus eius? & ſi deſcendet Saul, ſicut
audiuit ſeruus tuus? Domine Deus Iſ-
rael indica ſeruo tuo. Et ait Dominus:
Deſcendet. * Dixitque Dauid: Si tradent 12
me viri Ceilæ, & viros qui ſunt mecum,
in manus Saul? Et dixit Dominus: Tra-
dent. * Surrexit ergo Dauid & viri eius 13
quaſi ſexcenti, & egreſsi de Ceila, huc at-
que illuc vagabantur incerti: nunciatúm-
que eſt Sauli quòd fugiſſet Dauid de Cei-
la, & ſaluatus eſſet: quam ob rem diſsi-
mulauit exire.* Morabatur autem Dauid 14
in deſerto in locis firmiſsimis, manſitque
in monte ſolitudinis Ziph, in monte opa-
co: quærebat eum tamẽ Saul cunctis die-
bus: & non tradidit eum Deus in manus
eius. * Et vidit Dauid quòd egreſſus eſſet 15
Saul vt quæreret animam eius. Porrò Da- C
uid erat in deſerto Ziph in ſylua.*Et ſur- 16
rexit Ionathas filius Saul, & abiit ad Da-
uid in ſyluam, & confortauit manus eius
in Deo: dixitque ei: Ne timeas: neque 17
enim inueniet te manus Saul patris mei,
& tu regnabis ſuper Iſrael, & ego ero tibi
ſecundus, ſed & Saul pater meus ſcit hoc.
* Percuſsit ergo vterque fœdus coram 18
Domino: manſitque Dauid in ſylua: Io-
nathas autem reuerſus eſt in domũ ſuam.
* ‖ Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in 19
‖ *Infra 26.a.1.* Gabaa, dicentes: Nónne ecce Dauid lati-
tat apud nos in locis tutiſsimis ſyluæ, in
Colle Hachila, quæ eſt ad dexteram de-
ſerti? * Nunc ergo, ſicut deſiderauit ani- 20
ma tua vt deſcenderes, deſcende: noſtrum
autem erit vt tradamus eum in manus
regis. * Dixitque Saul: Benedicti vos à 21
Domino, quia doluiſtis vicẽ meam:*Abi- 22
te ergo oro, & diligentiùs præparate, &
curioſiùs agite, & conſiderate locum vbi
D ſit pes eius, vel quis viderit eum ibi: re-
cogitat enim de me, quod callidè inſidier
23 ei. * Conſiderate & videte omnia latibu-
la eius, in quibus abſconditur: & reuer-
timini ad me ad rem certam, vt vadã vo-
biſcum: quòd ſi etiam in terram ſe abſ-
truſerit, perſcrutabor eum in cũctis mil-
24 libus Iuda. * At illi ſurgentes abierunt
in Ziph ante Saul: Dauid autem & viri
eius erant in deſerto Maon, in campeſtri-
25 bus, ad dexteram Ieſimon.*Iuit ergo Saul
& ſocij eius ad quærendum eum: & nun-
ciatum eſt Dauid, ſtatimque deſcendit ad
petram, & verſabatur in deſerto Maon:
quod cùm audiſſet Saul, perſecutus eſt
26 Dauid in deſerto Maon. * Et ibat Saul ad
latus montis ex parte vna: Dauid autem
& viri eius erant in latere montis ex par-
te altera: porrò Dauid deſperabat ſe poſſe
euadere à facie Saul: itaque Saul & viri
eius, in modum coronæ cingebant Dauid
27 & viros eius, vt caperent eos. * Et nun-
cius venit ad Saul, dicens: Feſtina, & veni,
quoniam infuderunt ſe Philiſthiim ſuper
28 terram. * Reuerſus eſt ergo Saul deſiſtens
perſequi Dauid, & perrexit in occur-
ſum Philiſthinorum: propter hoc voca-
uerunt locum illum, Petram diuiden-
tem.

CAP. XXIIII.

1 AScendit ergo Dauid inde: & habita-
A uit in locis tutiſsimis Engaddi.* Cũ-
2 que reuerſus eſſet Saul, poſtquam perſe-
cutus eſt Philiſthæos, nunciauerunt ei,
dicentes: Ecce, Dauid in deſerto eſt En-
3 gaddi. * Aſſumens ergo Saul tria millia
electorum virorum ex omni Iſrael, per-
rexit ad inueſtigandum Dauid & viros
eius, etiam ſuper abruptiſsimas petras,
4 quæ ſolis ibicibus peruiæ ſunt. * Et venit
ad caulas ouium, quæ ſe offerebant vian-
ti: erátque ibi ſpelunca, quam ingreſſus eſt
Saul, vt purgaret ventrem: porrò Dauid
& viri eius in interiore parte ſpeluncæ
5 latebant. * Et dixerunt ſerui Dauid ad
eum: Ecce dies, de qua locutus eſt Domi-
nus ad te: Ego tradã tibi inimicũ tuum,
vt facias ei ſicut placuerit in oculis tuis.
B Surrexit ergo Dauid, & præcidit oram
6 chlamydis Saul ſilẽter.*Poſt hęc percuſsit
cor ſuũ Dauid, eo quod abſcidiſſet oram
7 chlamydis Saul.* Dixitque ad viros ſuos:
Propitius ſit mihi Dominus, ne faciã hanc
rem domino meo, chriſto Domini, vt mit-
tam manum meam in eum, quia chriſtus
8 Domini eſt. * Et confregit Dauid viros
ſuos ſermonibus, & non permiſit eos vt
conſurgerent in Saul: porrò Saul exur-
gens de ſpelunca, pergebat cœpto itinere.
9 * Surrexit autem & Dauid poſt eum: &
egreſſus de ſpelũca, clamauit poſt tergum
Saul, dicens: Domine mi rex. Et reſpexit
Saul poſt ſe: & inclinans ſe Dauid pronus
10 in terram, adorauit. * dixitque ad Saul:
Quare audis verba hominum loquen-
tium, Dauid quærit malum aduerſum te?
* Ecce

Digitized by Google

* Ecce hodie viderunt oculi tui , quòd 11
tradiderit te Dominus in manu mea in
ſpelunca : & cogitaui vt occiderem te,ſed
pepercit tibi oculus meus. dixi enim:Non C
extendam manum meam in dominum
meum , quia chriſtus Domini eſt. * Quin 12
potiùs pater mi , vide , & cognoſce oram
chlamydis tuæ in manu mea:quoniā cùm
præſcinderem ſummitatē chlamydis tuæ,
nolui extendere manum meam in te:ani-
maduerte , & vide , quoniam non eſt in
manu mea malum,neque iniquitas,neque
peccaui in te:tu autem inſidiaris animæ
meæ vt auferas eam. * Iudicet Dominus 13
inter me & te,& vlciſcatur me Dominus
ex te : manus autem mea non ſit in te.
* Sicut & in prouerbio antiquo dicitur: 14
AB IMPIIS egredietur impietas:ma-
nus ergo mea non ſit in te. * Quem per- 15
ſequeris , rex Iſrael ? quem perſequeris?
canem mortuum perſequeris, & pulicem
vnum. * Sit Dominus iudex , & iudicet 16
inter me & te : & videat, & iudicet cau-
ſam meā,& eruat me de manu tua.* Cùm 17
autem compleſſet Dauid loquens ſermo-
nes huiuſcemodi ad Saul,dixit Saul:Num-
quid vox hæc tua eſt fili mi Dauid? Et le- D
uauit Saul vocem ſuam, & fleuit:* dixit- 18
que ad Dauid : Iuſtior tu es quàm ego:tu
enim tribuiſti mihi bona:ego autem red-
didi tibi mala.* Et tu indicaſti hodie quæ 19
feceris mihi bona : quomodo tradiderit
me Dominus in manum tuam,& non oc-
cideris me. * Quis enim cùm inuenerit 20
inimicum ſuum, dimittet eum in via bo-
na ? Sed Dominus reddat tibi viciſsitudi-
nem hanc,pro eo quod hodie operatus es
in me. * Et nunc quia ſcio quòd certiſsi- 21
mè regnaturus ſis , & habiturus in manu
tua regnum Iſrael : * iura mihi in Domi- 22
no,ne deleas ſemen meum poſt me,neq;
auferas nomē meum de domo patris mei.
* Et iurauit Dauid Sauli. Abiit ergo Saul 23
in domum ſuam : & Dauid & viri eius
aſcenderunt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

‖ *Eccli. 46.d.23; Inſi.28.a.3.*

Mortuus ‖ eſt autem Samuel, & con- 1
gregatus eſt vniuerſus Iſrael , & A
planxerunt eum , & ſepelierunt eum in
domo ſua in Ramatha.Cōſurgenſque Da-
uid deſcendit in deſertum Pharan. * Erat 2
autem vir quiſpiam in ſolitudine Maon,
& poſſeſsio eius in Carmelo,& homo ille
magnus nimis:erántq; ei oues tria millia,
& mille capræ : & accidit vt tonderetur
grex eius in Carmelo. * Nomen autē viri 3
illius erat Nabal : & nomen vxori eius
Abigail : eratque mulier illa prudentiſsi-
ma & ſpecioſa : porrò vir eius durus , &
peſsimus,& malitioſus:erat autem de ge-
nere Caleb. * Cùm ergo audiſſet Dauid in 4
deſerto quòd tonderet Nabal gregē ſuum,
* miſit decem iuuenes, & dixit eis:Aſcen- 5
dite in Carmelum , & venietis ad Nabal,
& ſalutabitis eū ex nomine meo pacificè.
* Et dicetis,Sit fratribus meis,& tibi pax, 6
B & domui tuæ pax,& omnibus, quæcum-
7 que habes , ſit pax. * Audiui quòd tonde-
rent paſtores tui , qui erant nobiſcum in
deſerto:numquam eis moleſti fuimus,nec
aliquando defuit quidquam eis de grege,
omni tempore quo fuerunt nobiſcum in
8 Carmelo. * Interroga pueros tuos, & in-
dicabunt tibi. Nunc ergo inueniant pueri
tui gratiam in oculis tuis:in die enim bo-
na venimus : quodcumque inuenerit ma-
nus tua, da ſeruis tuis:& filio tuo Dauid.
9 * Cùmque veniſſent pueri Dauid , locuti
ſunt ad Nabal omnia verba hæc ex no-
10 mine Dauid : & ſiluerunt. * Reſpondens
autem Nabal pueris Dauid , ait : Quis eſt
Dauid? & quis eſt filius Iſai ? hodie incre-
uerunt ſerui qui fugiunt dominos ſuos.
11 * Tollā ergo panes meos , & aquas meas,
& carnes pecorum , quæ occidi tonſori-
bus meis , & dabo viris quos neſcio vnde
12 ſunt ? * Regreſsi ſunt itaque pueri Dauid
per viam ſuam , & reuerſi venerunt , &
nunciauerunt ei omnia verba quæ dixe-
13 rat. * Tunc ait Dauid pueris ſuis : Accin-
C gatur vnuſquiſque gladio ſuo. Et accin-
cti ſunt ſinguli gladiis ſuis , accinctúſque
eſt & Dauid enſe ſuo : & ſecuti ſunt Da-
uid quaſi quadringenti viri:porrò ducen-
14 ti remanſerunt ad ſarcinas. * Abigail au-
tem vxori Nabal nunciauit vnus de pue-
ris ſuis,dicens : Ecce Dauid miſit nuncios
de deſerto,vt benedicerēt domino noſtro:
15 & auerſatus eſt eos. * homines iſti,boni
ſatis fuerunt nobis , & non moleſti : nec
quidquā aliquando periit omni tempore,
quo fuimus cōuerſati cum eis in deſerto:
16 * pro muro erant nobis tā in nocte quàm
in die , omnibus diebus quibus pauimus
17 apud eos greges. * Quam ob rem conſide-
ra,& recogita quid facias:quoniam com-
pleta eſt malitia aduerſum virum tuum,
& aduerſum domum tuam, & ipſe eſt fi-
lius Belial , ita vt nemo poſsit ei loqui.
18 * Feſtinauit igitur Abigail, & tulit du-
centos panes , & duos vtres vini,& quin-
que arietes coctos,& quinque ſata polen-
D tæ, & centum ligaturas vuæ paſſæ, & du-
centas maſſas caricarum , & poſuit ſuper
19 aſinos : * dixitque pueris ſuis : Præcedite
me:ecce,ego poſt tergum ſequar vos:viro
20 autem ſuo Nabal nō indicauit.* Cùm er-
go aſcendiſſet aſinū,& deſcenderet ad ra-
dices montis,Dauid & viri eius deſcende-
bant in occurſum eius:quibus & illa oc-
21 currit.* Et ait Dauid:Verè fruſtra ſeruaui
omnia quæ huius erant in deſerto,& non
periit quidquam de cunctis quæ ad eum
pertinebant:& reddidit mihi malum pro
22 bono. * Hæc faciat Deus inimicis Dauid,
& hæc addat, ſi reliquero de omnibus
quæ ad ipſum pertinent,vſq; mane , min-
23 gentē ad parietem. * Cùm autem vidiſſet
Abigail Dauid , feſtinauit, & deſcendit
de aſino , & procidit coram Dauid ſuper
24 faciem ſuā,& adorauit ſuper terram, * &
cecidit ad pedes eius , & dixit : In me ſit,
domine

Digitized by Google

domine mi, hæc iniquitas: loquatur, ob-
ſecro, ancilla tua in auribus tuis: & audi
verba famulæ tuæ. * Ne ponat, oro, domi- 25
nus meus rex cor ſuum ſuper virum iſtũ
iniquum Nabal: quoniam ſecundùm no-
men ſuum ſtultus eſt, & ſtultitia eſt cum
eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros
tuos, domine mi, quos miſiſti. * Nunc er- 26
go domine mi, viuit Dominus, & viuit E
anima tua, qui prohibuit te ne venires in
ſanguinem, & ſaluauit manum tuam tibi:
& nunc fiant ſicut Nabal inimici tui, &
qui quærunt Domino meo malum. * Qua- 27
propter ſuſcipe benedictionẽ hanc, quam
attulit ancilla tua tibi domino meo: & da
pueris qui ſequũtur te dominum meum.
* Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens 28
enim faciet Dominus tibi domino meo
domum fidelem, quia prælia Domini, do-
mine mi, tu prælīaris: malitia ergo non
inueniatur in te omnibus diebus vitæ
tuæ. * Si enim ſurrexerit aliquando ho- 29
mo perſequens te, & quærens animam
tuam, erit anima domini mei cuſtodita
quaſi in faſciculo viuentium, apud Domi-
num Deum tuum: porrò inimicorũ tuorũ
anima rotabitur, quaſi in impetu & cir-
culo fundæ. * Cùm ergo fecerit Dominus 30
tibi domino meo omnia quæ locutus eſt
bona de te, & conſtituerit te ducem ſuper
Iſrael, * non erit tibi hoc in ſingultum, & 31
in ſcrupulum cordis domino meo, quod
effuderis ſanguinem innoxium, aut ipſe
te vltus fueris: & cùm benefecerit Do-
minus domino meo, recordaberis ancillæ
tuæ. * Et ait Dauid ad Abigail: Benedi- 32
ctus Dominus Deus Iſrael, qui miſit ho- F
die te in occurſum meum, & benedictum
eloquium tuum, * & benedicta tu, quæ 33
prohibuiſti me hodie ne irem ad ſangui-
nem, & vlciſcerer me manu mea. * Alio- 34
quin viuit Dominus Deus Iſrael, qui pro-
hibuit me ne malum facerem tibi: niſi
citò veniſſes in occurſum mihi, non re-
manſiſſet Nabal vſque ad lucem matuti-
nam, mingens ad parietem. * Suſcepit er- 35
go Dauid de manu eius omnia quæ attu-
lerat ei, dixitque ei: Vade pacificè in do-
mum tuam, ecce audiui vocem tuam, &
honoraui faciem tuam. * Venit autẽ Abi- 36
gail ad Nabal: & ecce erat ei conuiuium
in domo eius, quaſi conuiuium regis, &
cor Nabal iucundum: erat enim ebrius
nimis: & non indicauit ei verbum puſil-
lum aut grande vſque manè. * Diluculo 37
autem cùm digeſſiſſet vinum Nabal, in- G
dicauit ei vxor ſua verba hæc, & emor-
tuum eſt cor eius intrinſecus, & factus eſt
quaſi lapis. * Cùmque pertranſiſſent de- 38
cem dies, percuſſit Dominus Nabal, &
mortuus eſt. * Quod cùm audiſſet Dauid 39
mortuum Nabal, ait: Benedictus Domi-
nus, qui iudicauit cauſam opprobrij mei
de manu Nabal, & ſeruum ſuum cuſtodi-
uit a malo, & malitiam Nabal reddidit
Dominus in caput eius. Miſit ergo Dauid,
& locutus eſt ad Abigail, vt ſumeret eam
40 ſibi in vxorem. * Et venerunt pueri Da-
uid ad Abigail in Carmelum, & locuti
ſunt ad eam, dicentes: Dauid miſit nos ad
41 te, vt accipiat te ſibi in vxorem. * Quæ
conſurgens adorauit prona in terram, &
ait: Ecce famula tua ſit in ancillam, vt la-
42 uet pedes ſeruorum domini mei. * Et fe-
ſtinauit, & ſurrexit Abigail, & aſcendit
ſuper aſinum, & quinque puellæ ierunt
cum ea, pediſſequæ eius, & ſecuta eſt
43 nuncios Dauid: & facta eſt illi vxor. * Sed
& Achinoam accepit Dauid de Iezrael: &
44 fuit vtraque vxor eius. * Saul autem de-
dit Michol filiam ſuam, vxorem Dauid,
Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

CAP. XXVI.

1 ET § venerunt Ziphæi ad Saul in Ga- § Sup. 23. c. 19
A baa, dicentes: Ecce, Dauid abſcondi-
tus eſt in colle Hachila, quæ eſt ex ad-
2 uerſo ſolitudinis. * Et ſurrexit Saul, &
deſcendit in deſertum Ziph, & cum eo
tria millia virorum de electis Iſrael, vt
3 quæreret Dauid in deſerto Ziph. * Et ca-
ſtrametatus eſt Saul in Gabaa Hachila,
quæ erat ex aduerſo ſolitudinis in via:
Dauid autẽ habitabat in deſerto. Videns
autem quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſer-
4 tum, * miſit exploratores, & didicit quòd
5 illuc veniſſet certiſſimè. * Et ſurrexit Da-
uid clàm, & venit ad locum vbi erat Saul:
cùmque vidiſſet locum, in quo dormiebat
Saul, & Abner filius Ner, principes mili-
tiæ eius, & Saulem dormientem in ten-
torio, & reliquum vulgus per circuitum
6 eius, * ait Dauid ad Achimelech Hethæũ,
& Abiſai filium Saruiæ, fratrem Ioab, di-
cens: Quis deſcendet mecum ad Saul in
caſtra? Dixitque Abiſai: Ego deſcendam
7 tecum. * Venerunt ergo Dauid & Abiſai
ad populum nocte, & inuenerunt Saul ia-
centem & dormientem in tentorio, & ha-
ſtam fixam in terra ad caput eius: Abner
B autem & populum dormientes in circui-
8 tu eius. * Dixitque Abiſai ad Dauid: Con-
cluſit Deus inimicum tuum hodie in ma-
nus tuas: nũc ergo perfodiam eum lancea
in terra, ſemel, & ſecunda opus non erit.
9 * Et dixit Dauid ad Abiſai: Ne interficias
eum: quis enim extendet manum ſuam in
10 Chriſtum Domini, & innocens erit? * Et
dixit Dauid: Viuit Dominus, quia niſi
Dominus percuſſerit eum, aut dies eius
venerit vt moriatur, aut in prælium de-
11 ſcendens perierit: * propitius ſit mihi
Dominus ne extendam manum meam in
Chriſtum Domini: nunc igitur tolle ha-
ſtam, quæ eſt ad caput eius, & ſcyphum
12 aquæ, & abeamus. * Tulit igitur Dauid
haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad
caput Saul, & abierunt: & non erat quiſ-
quam, qui videret, & intelligeret, & eui-
gilaret, ſed omnes dormiebant, quia ſo-
13 por Domini irruerat ſuper eos. * Cùm-
que tranſiſſet Dauid ex aduerſo, & ſtetiſ-
ſet in vertice montis de longe, & eſſet
grande

Digitized by Google

grande interuallum inter eos, * clamauit 14
Dauid ad populum, & ad Abner filium
Ner, dicens: Nonne reſpondebis Abner? Et
reſpondens Abner, ait: Quis es tu, qui cla-
mas, & inquietas regem? * Et ait Dauid 15
ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis C
alius ſimilis tui in Iſrael? quare ergo non
cuſtodiſti dominum tuum regem? ingreſ-
ſus eſt enim vnus de turba, vt interfice-
ret regem, dominum tuum. * Non eſt bo- 16
num hoc, quod feciſti: viuit Dominus,
quoniam filij mortis eſtis vos, qui non
cuſtodiſtis dominum veſtrum, chriſtum
Domini. nunc ergo vide vbi ſit haſta re-
gis, & vbi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad
caput eius. * Cognouit autem Saul vo- 17
cem Dauid, & dixit: Numquid vox hæc
tua, fili mi Dauid? & ait Dauid: Vox mea
domine mi rex. * Et ait: Quam ob cau- 18
ſam dominus meus perſequitur ſeruum
ſuum? Quid feci? aut quod eſt malum in
manu mea? * Nunc ergo audi, oro, domi- 19
ne mi rex, verba ſerui tui: Si Dominus in-
citat te aduerſum me, odoretur ſacrifi-
cium: ſi autem filij hominum, maledicti
ſunt in conſpectu Domini: qui eiecerunt
me hodie, vt non habitem in hereditate D
Domini, dicentes: Vade, ſerui diis alienis.
* Et nunc non effundatur ſanguis meus 20
in terram coram Domino: quia egreſſus
eſt rex Iſrael vt quærat pulicem vnum,
ſicut perſequitur perdix in mõtibus.* Et 21
ait Saul: Peccaui, reuertere fili mi Dauid:
nequaquam enim vltrà tibi malefaciam,
eo quòd pretioſa fuerit anima mea in
oculis tuis hodie: apparet enim quòd
ſtultè egerim, & ignorauerim multa ni-
mis.* Et reſpondens Dauid, ait: Ecce ha- 22
ſta regis: tranſeat vnus de pueris regis, &
tollat eam. * Dominus autem retribuet 23
vnicuique ſecundum iuſtitiam ſuam &
fidem: tradidit enim te Dominus hodie in
manum meam, & nolui extendere ma-
num meam in chriſtum Domini. * Et ſi- 24
cut magnificata eſt anima tua hodie in
oculis meis, ſic magnificetur anima mea
in oculis Domini, & liberet me de omni
anguſtia.* Ait ergo Saul ad Dauid: Bene- 25
dictus tu fili mi Dauid: & quidem faciens
facies, & potens poteris. Abiit autem Da-
uid in viam ſuam, & Saul reuerſus eſt in
locum ſuum.

CAP. XXVII.

ET ait Dauid in corde ſuo: Aliquando 1
incidam vna die in manus Saul: nõn- A
ne melius eſt vt fugiam, & ſaluer in Ter-
ra Philiſthinorum, vt deſperet Saul, ceſ-
ſetque me quærere in cunctis finibus
Iſrael? fugiam ergo manus eius. * Et ſur- 2
rexit Dauid, & abiit ipſe, & ſexcenti viri
cum eo, ad Achis filium Maoch regem
Geth.* Et habitauit Dauid cum Achis in 3
Geth, ipſe & viri eius: vir & domus eius:
& Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam
Iezraelitis, & Abigail vxor Nabal Car-
4 meli. * Et nunciatum eſt Sauli quòd fu-
B giſſet Dauid in Geth, & non addidit vl-
5 trà quærere eum. * Dixit autem Dauid
ad Achis: Si inueni gratiam in oculis tuis,
detur mihi locus in vna vrbium regionis
huius, vt habitem ibi: cur enim manet
6 ſeruus tuus in ciuitate regis tecum? * De-
dit itaque ei Achis in die illa Siceleg:
propter quã cauſam facta eſt Siceleg re-
7 gum Iuda, vſque in diem hanc.* Fuit au-
tem numerus dierum, quibus habitauit
Dauid in regione Philiſthinorum, quat-
8 tuor menſium.* Et aſcendit Dauid, & vi-
C ri eius, & agebant prædas de Geſſuri, &
de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi
habitabantur in terra antiquitus, eunti-
9 bus Sur vſque ad Terram Aegypti. * Et
percutiebat Dauid omnem terram, nec
relinquebat viuentem virum & mulie-
rem: tollénſque oues, & boues, & aſinos,
& camelos, & veſtes, reuertebatur, & ve-
10 niebat ad Achis. * Dicebat autẽ ei Achis:
In quem irruiſti hodie? Reſpondebat Da-
D uid: Contra meridiem Iudæ, & cõtra me-
ridiem Ierameel, & contra meridiem Ce-
11 ni.* Virum & mulierem non viuificabat
Dauid, nec adducebat in Geth, dicens: Ne
fortè loquantur aduerſum nos: Hæc fecit
Dauid: & hoc erat decretum illi omnibus
diebus quibus habitauit in regione Phili-
12 ſthinorum. * Credidit ergo Achis Dauid,
dicens: Multa mala operatus eſt contra
populum ſuum Iſrael; erit igitur mihi
ſeruus ſempiternus.

CAP. XXVIII.

1 FActum eſt autem in diebus illis, con-
A gregauerunt Philiſthiim agmina ſua,
vt præpararentur ad bellum cõtra Iſrael:
dixitque Achis ad Dauid: Sciens nunc
ſcito, quoniam mecum egredieris in ca-
2 ſtris tu, & viri tui.* Dixitque Dauid ad
Achis: Nunc ſcies quæ facturus eſt ſeruus
tuus. Et ait Achis ad Dauid: Et ego cu-
ſtodem capitis mei ponam te cunctis die- ‖ Supr.
3 bus. * ‖ Samuel autem mortuus eſt, plan- 25. 4. 1.
xitque eum omnis Iſrael, & ſepelierunt Eccli.
eum in Ramatha vrbe ſua. Et Saul abſtu- 46. d.
4 lit magos & hariolos de terra. * Congre- 23.
gatique ſunt Philiſthiim, & venerunt, &
caſtrametati ſunt in Sunam: congregauit
autem & Saul vniuerſum Iſrael, & venit
5 in Gelboë. * Et vidit Saul caſtra Phili-
ſthiim, & timuit, & expauit cor eius ni-
6 mis. * Conſuluitque Dominum, & non
B reſpondit ei, neque per ſomnia, neque per
7 ſacerdotes, neque per prophetas.* Dixit-
que Saul ſeruis ſuis: Quærite mihi mu-
lierem habentem ‖ pythonem, & vadam ‖ Leuit.
ad eam, & ſciſcitabor per illam. Et dixe- 20. d.
runt ſerui eius ad eum: Eſt mulier pytho- 27.
8 nem habens in Endor.* Mutauit ergo ha- Deu. 18.
bitum ſuum: veſtituſque eſt aliis veſti- b. 11.
mentis, & abiit ipſe, & duo viri cum eo, Act. 16.
venerúntque ad mulierẽ nocte, & ait illi: c. 16.
Diuina mihi in pythone, & ſuſcita mi-
9 hi quem dixero tibi. * Et ait mulier ad

Digitized by Google

cum: Ecce tu noſti quanta fecerit Saul, &
quo modo eraſerit magos & hariolos de
terra: quare ergo inſidiaris animæ meæ,
vt occidar? * Et iurauit ei Saul in Domi- 10
no, dicens: Viuit Dominus, quia non eue-
niet tibi quidquam mali propter hanc
rem. * Dixitque ei mulier: Quem ſuſcita- 11
bo tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita.
* Cum autem vidiſſet mulier Samuelem, 12
exclamauit voce magna, & dixit ad Saul:
Quare impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul.
* Dixitque ei rex: Noli timere: quid vi- 13
diſti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi
aſcendentes de terra. * Dixitque ei: Qua- 14
lis eſt forma eius? Quæ ait: Vir ſenex C
aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. Et in-
tellexit Saul quod Samuel eſſet, & incli-
nauit ſe ſuper faciem ſuam in terra, &
adorauit. * Dixit autem Samuel ad Saul: 15
‖ Quare inquietaſti me vt ſuſcitarer? Et
ait Saul: Coarctor nimis: ſiquidem Phili-
ſthiim pugnant aduerſum me, & Deus re-
ceſſit a me, & exaudire me noluit, neque
in manu prophetarum, neq; per ſomnia:
vocaui ergo te, vt oſtenderes mihi quid
faciã. * Et ait Samuel: Quid interrogas me, 16
cum Dominus receſſerit à te, & tranſierit
ad æmulum tuum? Faciet enim tibi Do- 17
minus ſicut locutus eſt in manu mea, &
ſcindet regnum tuum de manu tua, & da-
bit illud proximo tuo Dauid: * quia non 18
obediſti voci Domini, neque feciſti iram
furoris eius in Amalec. idcirco quod pa-
teris, fecit tibi Dominus hodie. * Et da- 19
bit Dominus etiam Iſrael tecum in ma- D
nus Philiſthiim: cras autem tu & filij tui
mecum eritis: ſed & caſtra Iſrael tradet
Dominus in manus Philiſthiim. * Statím- 20
que Saul cecidit porrectus in terram: ex-
timuerat enim verba Samuelis, & robur
non erat in eo, quia non comederat pa-
nem tota die illa. * Ingreſſa eſt itaque 21
mulier illa ad Saul, (conturbatus enim
erat valde) dixitque ad eum: Ecce obe-
diuit ancilla tua voci tuæ, & poſui ani-
mam meam in manu mea: & audiui ſer-
mones tuos, quos locutus es ad me. * Nũc 22
igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, &
ponam coram te buccellam panis, vt co-
medens conualeſcas, & poſsis iter agere.
* Qui renuit, & ait: Non comedam. Coë- 23
gerunt autem eum ſerui ſui & mulier,
& tandem audita voce eorum ſurrexit de
terra, & ſedit ſuper lectum. * Mulier 24
autem illa habebat vitulum paſcualem
in domo, & feſtinauit, & occidit eũ: tol-
lénſq; farinam, miſcuit eam, & coxit azy-
ma, * & poſuit ante Saul & ante ſeruos 25
eius. Qui cum comediſſét, ſurrexerunt, &
ambulauerunt per totam noctem illam.

‖ Eccli. 46. d. 23.

CAP. XXIX.

Congregata ſunt ergo Philiſthiim vni- 1
uerſa agmina in Aphec: ſed & Iſrael A
caſtrametatus eſt ſuper fontem, qui erat
in Iezrahel. * Et ſatrapæ quidem Phi- 2
liſthiim incedebant in centuriis & milli-
bus: Dauid autem & viri eius erant in no-
3 uiſsimo agmine cum Achis. * Dixerúntq;
principes Philiſthiim ad Achis: Quid ſibi
volunt Hebræi iſti? Et ait Achis ad prin-
cipes Philiſthiim: Num ignoratis Dauid,
qui fuit ſeruus Saul regis Iſrael, & eſt
apud me multis diebus, vel annis, & non
inueni in eo quidquam, ex die qua tranſ-
4 fugit ad me, vſque ad diem hanc? * ‖ Irati
B ſunt autem aduerſus eum principes Phi-
liſthiim, & dixerunt ei: Reuertatur vir
iſte, & ſedeat in loco ſuo, in quo conſti-
tuiſti eum, & non deſcendat nobiſcum in
prælium, ne fiat nobis aduerſarius, cùm
præliari cœperimus: quo modo enim ali-
ter poterit placare dominum ſuum, niſi
5 in capitibus noſtris? * Nonne iſte eſt Da-
uid, cui cantabant in choris, dicentes:
Percuſsit Saul in millibus ſuis, & Dauid
6 in decẽ millibus ſuis? * Vocauit ergo Achis
C Dauid, & ait ei: Viuit Dominus, quia re-
ctus es tu, & bonus in conſpectu meo: &
exitus tuus, & introitus tuus mecũ eſt in
caſtris: & nõ inueni in te quidquam mali,
ex die qua veniſti ad me, vſq; in diẽ hanc:
7 ſed ſatrapis nõ places. * Reuertere ergo, &
vade in pace, & nõ offendas oculos ſatra-
8 parum Philiſthiim. * Dixitque Dauid ad
Achis: Quid enim feci, & quid inueniſti in
me ſeruo tuo, à die qua fui in conſpectu
D tuo vſq; in diem hanc, vt non veniam &
pugnem cõtra inimicos domini mei regis?
9 * Reſpondens autem Achis, locutus eſt ad
Dauid: Scio quia bonus es tu in oculis
meis, ſicut Angelus Dei: ſed principes Phi-
liſthinorũ dixerunt: Nõ aſcendet nobiſcũ
10 in prælium. * Igitur conſurge mane tu, &
ſerui domini tui, qui venerunt tecum: &
cùm de nocte ſurrexeritis, & cœperit di-
11 luceſcere, pergite. * Surrexit itaque de
nocte Dauid ipſe & viri eius, vt profici-
ſcerentur mane, & reuerterentur ad Ter-
ram Philiſthiim: Philiſthiim autem aſcẽ-
derunt in Iezrahel.

‖ 1. Par. 12. d. 19.

CAP. XXX.

1 Cumq; ‖ veniſſent Dauid & viri eius
A in Siceleg die tertia, Amalecitæ im-
petum fecerant ex parte auſtrali in Si-
celeg, & percuſſerant Siceleg, & ſuccen-
2 derant eam igni. * Et captiuas duxerant
mulieres ex ea, à minimo vſque ad ma-
gnum: & non interfecerant quemquam,
ſed ſecum duxerant, & pergebant itinere
3 ſuo. * Cùm ergo veniſſent Dauid & viri
eius ad ciuitatem, & inueniſſent eam
ſuccenſam igni, & vxores ſuas, & filios
4 ſuos, & filias ductas eſſe captiuas: * leua-
uerunt Dauid & populus qui erat cum
eo voces ſuas, & planxerunt donec defi-
5 cerent in eis lacrymæ. * Siquidem & duæ
B vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant,
Achinoam Iezrahelites, & Abigail vxor
6 Nabal Carmeli. * Et contriſtatus eſt Da-
uid valde: volebat enim eum populus la-
pidare, quia amara erat anima vniuſcu-
iuſque viri ſuper filiis ſuis & filiabus:
conſor

‖ 1. Par. 12. d. 20.

Digitized by Google

conſortatus eſt autem Dauid in Domino
Deo ſuo. * Et ait ad Abiathar ſacerdotem 7
filium Achimelech: Applica ad me ephod.
Et applicauit Abiathar ephod ad Dauid,
* & conſuluit Dauid Dominum, dicens: 8
Perſequar latrunculos hos, & compre-
hendam eos, an non? Dixitque ei Domi-
nus: Perſequere, abſque dubio enim com-
prehendes eos, & excuties prædam.* Abiit 9
ergo Dauid ipſe, & ſexcenti viri qui erant
cum eo, & venerunt vſque ad Torren- C
tem Beſor: & laſsi quidam ſubſtiterunt.
* Perſecutus eſt autem Dauid ipſe, & 10
quadringenti viri: ſubſtiterant enim du-
centi, qui laſsi tranſire non poterant Tor-
rentem Beſor.* Et inuenerunt virum Ae- 11
gyptium in agro, & adduxerunt eum ad
Dauid: dederuntque ei panem vt comede-
ret, & biberet aquam, * ſed & fragmen 12
maſſæ caricarum, & duas ligaturas vuæ
paſſæ. Quæ cùm comediſſet, reuerſus eſt
ſpiritus eius, & refocillatus eſt: non enim
comederat panem, neque biberat aquam,
tribus diebus & tribus noctibus. * Dixit 13
itaque ei Dauid: Cuius es tu? vel vnde? &
quo pergis? Qui ait: Puer Aegyptius ego
ſum ſeruus viri Amalecitæ: dereliquit D
autem me dominus meus, quia ægrotare
cœpi nudiuſtertius. * Siquidem nos eru- 14
pimus ad auſtralem plagam Cerethi, &
contra Iudam, & ad Meridiem Caleb, &
Siceleg ſuccendimus igni. * Dixitque ei 15
Dauid: Potes me ducere ad cuneũ iſtum?
Qui ait: Iura mihi per Deum, quòd non
occidas me, & non tradas me in manu
domini mei, & ego ducam te ad cuneum
iſtum. Et iurauit ei Dauid. * Qui cùm 16
duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebant ſu-
per faciem vniuerſæ terræ, comedentes &
bibentes, & quaſi feſtum celebrãtes diem,
pro cuncta præda, & ſpoliis quæ cepe-
rant de Terra Philiſthiim, & de Terra Iu-
da. * Et percuſsit eos Dauid à veſpere vſ- 17
que ad veſperam alterius diei, & non E
euaſit ex eis quiſquam, niſi quadringenti
viri adoleſcentes, qui aſcenderant came-
los, & fugerant. * Eruit ergo Dauid o- 18
mnia quæ tulerant Amalecitæ, & duas
vxores ſuas eruit. * Nec defuit quidquam 19
à paruo vſque ad magnum, tam de filiis
quàm de filiabus, & de ſpoliis, & quæ-
cumque rapuerant, omnia reduxit Dauid.
* Et tulit vniuerſos greges & armenta, & 20
minauit ante faciem ſuam, dixeruntque:
Hæc eſt præda Dauid. * Venit autem Da- 21
uid ad ducentos viros, qui laſsi ſubſtite-
rant, nec ſequi potuerant Dauid, & reſi-
dere eos iuſſerat in Torrente Beſor: qui F
egreſsi ſunt obuiam Dauid, & populo
qui erat cum eo. Accedens autem Dauid
ad populum, ſalutauit eos pacificè. * Re- 22
ſpondenſque omnis vir peſsimus & ini-
quus, de viris qui ierant cum Dauid, di-
xit: Quia non venerunt nobiſcum, non
dabimus eis quidquam de præda, quam
eruimus: ſed ſufficiat vniuiq; vxor ſua &
23 filij: quos cùm acceperint, recedãt. * Dixit
autem Dauid: Non ſic facietis fratres mei,
de his quæ tradidit nobis Dominus, &
cuſtodiuit nos, & dedit latrunculos, qui
eruperãt aduerſum nos, in manus noſtras:
24 * nec audiet vos quiſquam ſuper ſermone
hoc. æqua enim pars erit deſcendentis ad
G prælium, & remanentis ad ſarcinas, & ſi-
25 militer diuident. * Et factum eſt hoc ex
die illa, & deinceps conſtitutum & præ-
finitum, & quaſi lex in Iſrael vſque in
26 diem hanc.* Venit ergo Dauid in Siceleg,
& miſit dona de præda ſenioribus Iuda
proximis ſuis, dicens: Accipite benedictio-
27 nem de præda hoſtium Domini: * His qui
erant in Bethel, & qui in Ramoth ad Me-
28 ridiem, & qui in Iether,* & qui in Aroër,
& qui in Sephamoth, & qui in Eſthamo,
29 * & qui in Rachal, & qui in vrbibus Ie-
30 rameel, & qui in vrbibus Ceni, * & qui
in Arama, & qui in lacu Aſan, & qui in
31 Athach, * & qui in Hebron, & reliquis
qui erant in his locis, in quibus commo-
ratus fuerat Dauid ipſe, & viri eius.

CAP. XXXI.

1 PHiliſthiim autem pugnabant aduer-
A ſum Iſrael: & fugerunt viri Iſrael,
ante faciem Philiſthiim, & ciciderunt
2 interfecti in monte Gelboë.* ‖ Irrueruntque ‖ 1. Par.
que Philiſthiim in Saul, & filios eius, 10. a. 3.
& percuſſerunt Ionathan, & Abinadab,
3 & Melchiſua, filios Saul,* totúmque pon-
dus prælij verſum eſt in Saul: & conſecu-
ti ſunt eum viri ſagittarij, & vulneratus
4 eſt vehementer à ſagittariis. ‖ * Dixitque ‖ 1. Par.
Saul ad armigerum ſuum: Euagina gla- 10. b. 4.
dium tuum, & percute me: ne forte ve-
B niant incircumciſi iſti, & interficiant me,
illudentes mihi. Et noluit armiger eius:
fuerat enim nimio terrore perterritus:
arripuit itaque Saul gladium, & irruit ſu-
5 per eum. * Quod cum vidiſſet armiger
eius, videlicet quòd mortuus eſſet Saul,
irruit etiam ipſe ſuper gladium ſuum, &
6 mortuus eſt cum eo. * Mortuus eſt ergo
Saul, & tres filij eius, & armiger illius,
& vniuerſi viri eius in die illa pariter.
7 * Videntes autem viri Iſrael, qui erant
C trans vallem, & trans Iordanem, quòd
fugiſſent viri Iſraelitæ, & quòd mor-
tuus eſſet Saul, & filij eius, reliquerunt
ciuitates ſuas, & fugerunt: veneruntque
8 Philiſthiim, & habitauerunt ibi. * Fa-
cta autem die altera, venerunt Phili-
ſthiim, vt ſpoliarent interfectos, & in-
uenerunt Saul & tres filios eius iacentes
9 in monte Gelboë.* Et præciderunt caput
Saul, & ſpoliauerunt eum armis: & mi-
ſerunt in Terram Philiſthinorum per cir-
cuitum, vt annunciaretur in templo ido-
10 lorum, & in populis.* Et poſuerunt arma
D eius in templo Aſtaroth, corpus verò
eius ſuſpenderunt in muro Bethſan.
11 * ‖ Quod cùm audiſſent habitatores Ia- ‖ 2. R.
bes Galaad, quæcumque fecerant Phili- 2.
12 ſthiim Saul,* ſurrexerũt omnes viri fortiſ-

Digitized by Google

ſimi, & ambulauerunt tota nocte, & tu-
lerunt cadauer Saul, & cadauera filio-
rum eius, de muro Bethſan: venerúnt-
que Iabes Galaad, & combuſſerunt ea
ibi: * & tulerunt oſſa eorum, & ſepelie- 13
runt in nemore Iabes, & ieiunauerunt
ſeptem diebus.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS, quem nos ſecundum Regum dicimus.

CAPVT I.

FActum eſt autem, poſtquam mortuus 1
eſt Saul, vt Dauid reuerteretur à cæ- A
de Amalec, & maneret in Siceleg duos
dies. * In die autem tertia, apparuit 2
homo veniens de caſtris Saul, veſte con-
ſciſſa, & puluere conſperſus caput: &
vt venit ad Dauid, cecidit ſuper faciem
ſuam,& adorauit.* Dixitque ad eum Da- 3
uid: Vnde venis? Qui ait ad eum: De ca-
ſtris Iſrael fugi. * Et dixit ad eum Dauid: 4
Quod eſt verbum quod factum eſt? indi-
ca mihi. Qui ait: Fugit populus ex præ-
lio, & multi corruentes è populo mortui
ſunt: ſed & Saul & Ionathas filius eius
interierunt. * Dixítque Dauid ad adole- 5
ſcentem, qui nunciabat ei: Vnde ſcis quia
mortuus eſt Saul, & Ionathas filius eius?
* Et ait adoleſcens, qui nunciabat ei: Ca- 6
ſu veni in montem Gelboë, & Saul in-
cumbebat ſuper haſtam ſuam: porrò cur-
rus & equites appropinquabant ei, * & 7
conuerſus poſt tergum ſuum, vidénſque B
me, vocauit. Cui cùm reſpondiſſem: Ad-
ſum: * dixit mihi: Quiſnam es tu? Et aio 8
ad eum: Amalecites ego ſum. * Et locutus 9
eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice me:
quoniam tenent me anguſtiæ, & adhuc
tota anima mea in me eſt. * Stanſque ſu- 10
per eum, occidi illum: ſciebam enim quod
viuere non poterat poſt ruinam: & tuli
diadema quod erat in capite eius: & ar-
millam de brachio illius, & attuli ad te
dominum meum huc. * Apprehendens 11
autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit, om-
néſque viri qui erant cum eo, * & plan- 12
xerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vſ-
que ad veſperam ſuper Saul, & ſuper Io-
natham filium eius, & ſuper populum
Domini, & ſuper domum Iſrael, eo quòd
corruiſſent gladio. * Dixítque Dauid ad 13
iuuenem qui nunciauerat ei: Vnde es tu?
Qui reſpondit: Filius hominis aduenæ A-
malecitæ ego ſum. * Et ait ad eum Dauid: 14
Pſalm. 104. b. 15. ‖ Quare non timuiſti mittere manũ tuam C
vt occideres chriſtũ Domini?* Vocanſque 15
Dauid vnum de pueris ſuis, ait: Acce-
dens irrue in eum. Qui percuſsit illum,
& mortuus eſt. * Et ait ad eum Dauid: 16
Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim
tuum locutum eſt aduerſum te, dicens:
17 Ego interfeci chriſtum Domini. * Plan-
xit autem Dauid planctum huiuſcemodi
ſuper Saul, & ſuper Ionatham filium
18 eius, (* & præcepit vt docerent filios Iu-
da arcum: ſicut ſcriptum eſt in libro Iu-
ſtorum.) Et ait: Conſidera Iſrael pro his
qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulne-
19 rati. * Inclyti, Iſrael, ſuper montes tuos
interfecti ſunt: quo modo ceciderunt for-
20 tes? * Nolite annunciare in Geth, neque
D annũcietis in compitis Aſcalonis: ne for-
te lætentur filiæ Philiſthiim, ne exultent
21 filiæ incircumciſorum. * Montes Gelboë,
nec ros, nec pluuia veniant ſuper vos, ne-
que ſint agri primitiarum: quia ibi abie-
ctus eſt clypeus fortium, clypeus Saul,
22 quaſi non eſſet vnctus oleo. * A ſanguine
interfectorum, ab adipe fortium, ſagitta
Ionathæ numquam rediit retrorſum, &
23 gladius Saul non eſt reuerſus inanis.*Saul
& Ionathas amabiles, & decori in vita
ſua, in morte quoque non ſunt diuiſi:
aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 * Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtie-
bat vos coccino in delicijs, qui præbebat
25 ornamenta aurea cultui veſtro.*Quomo-
do ceciderunt fortes in prælio? Ionathas
26 in excelſis tuis occiſus eſt? * Doleo ſuper
te frater mi Ionatha decore nimis, &
amabilis ſuper amorem mulierum. Sicut
mater vnicum amat filium ſuum; ita ego
27 te diligebam. * Quo modo ceciderunt ro-
buſti,& perierunt arma bellica?

CAP. II.

1 IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Do-
A minum,dicens: Num aſcendam in vnam
de ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad
eum: Aſcende. Dixítque Dauid: Quò
aſcendam? Et reſpondit ei: In Hebron.
2 * Aſcendit ergo Dauid, & duæ vxores
eius, Achinoam Iezraelitis, & Abigail
3 vxor Nabal Carmeli: * ſed & viros, qui
erant cum eo, duxit Dauid ſingulos cum
domo ſua: & manſerunt in oppidis He-
4 bron. * ‖ Venerúntque viri Iuda,& vnxe-
runt ibi Dauid, vt regnaret ſuper domum ‖ 1. Mac. 2. f. 57.
Iuda. Et nunciatum eſt Dauid, quod viri
5 Iabes Galaad ſepeliſſent Saul. * Miſit er-
go Dauid nuncios ad viros Iabes Galaad,
dixítque ad eos: Benedicti vos Domino,
qui feciſtis miſericordiam hanc cum do-
6 mino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum. * Et
B nunc retribuet vobis quidem Dominus
miſericordiã & veritatem: ſed & ego red-
dam gratiam, eo quòd feciſtis verbum
7 iſtud.*Confortentur manus veſtræ,& eſto-
te filij fortitudinis: licèt enim mortuus
ſit dominus veſter Saul, tamen me vnxit
8 domus Iuda in regem ſibi. * Abner au-
tem filius Ner, princeps exercitus Saul,
tulit Iſboſeth filium Saul, & circumdu-
9 xit eum per caſtra, * regémque conſtituit
ſuper Galaad & ſuper Geſſuri, & ſuper
Iezrael,& ſuper Ephraim,& ſuper Benja-
10 min,& ſuper Iſrael vniuerſum.* Quadra-
ginta

Digitized by Google

ginta annorum erat Isboſeth filius Saul,
cùm regnare cœpiſſet ſuper Iſrael , &
duobus annis regnauit:ſola autem domus C
Iuda ſequebatur Dauid. * Et fuit nume- 11
rus dierum, quos commoratus eſt Dauid,
imperans in Hebron ſuper domum Iuda,
ſeptem annorum,& ſex menſium.*Egreſ- 12
ſuſque eſt Abner filius Ner , & pueri Iſ-
boſeth filij Saul , de caſtris in Gabaon.
* Porrò Ioab filius Saruiæ , & pueri Da- 13
uid egreſsi ſunt , & occurrerunt eis iuxta
piſcinam Gabaon. Et cùm in vnum con-
ueniſſent , è regione ſederunt : hi ex vna
parte piſcinæ,& illi ex altera. * Dixitque 14
Abner ad Ioab : Surgant pueri , & ludant
coram nobis. Et reſpondit Ioab:Surgant.
* Surrexerunt ergo,& tranſierunt nume- 15
ro duodecim de Benjamin , ex parte Iſ-
boſeth filij Saul , & duodecim de pueris
Dauid.* Apprehenſóque vnuſquiſque ca- 16
pite comparis ſui , defixit gladiũ in latus D
contrarij,& ceciderũt ſimul:vocatúmque
eſt nomen loci illius: Ager robuſtorum,in
Gabaon. * Et ortum eſt bellum durũ ſa- 17
tis in die illa : fugatúſque eſt Abner , &
viri Iſrael,à pueris Dauid. * Erant autem 18
ibi tres filij Saruiæ , Ioab , & Abiſai , &
Aſael : porrò Aſael curſor velociſsimus
fuit, quaſi vnus de capreis quæ morantur
in ſyluis. * Perſequebatur autem Aſael 19
Abner, & nõ declinauit ad dexterã,neque
ad ſiniſtram omittens perſequi Abner:
* Reſpexit itaque Abner poſt tergum 20
ſuum,& ait: Tune es Aſael ? Qui reſpõdit:
Ego ſum. * Dixitque ei Abner : Vade ad 21
dextram,ſiue ad ſiniſtram, & apprehende E
vnum de adoleſcentibus,& tolle tibi ſpo-
lia eius. Noluit autẽ Aſael omittere quin
vrgeret eum.*Rurſumque locutus eſt Ab- 22
ner ad Aſael : Recede , noli me ſequi , ne
compellar cõfodere te in terram,& leua-
re non potero faciem meam ad Ioab fra-
trem tuum. * Qui audire contempſit,& 23
noluit declinare : percuſsit ergo eum Ab-
ner auerſa haſta in inguine,& transfodit,
& mortuus eſt in eodem loco : omneſque
qui tranſibant per locum illum , in quo
ceciderat Aſael,& mortuus erat,ſubſiſte-
bant. * Perſequentibus autem Ioab & 24
Abiſai fugientem Abner , ſol occubuit: F
& venerunt vſque ad Collem aquæ du-
ctus , qui eſt ex aduerſo vallis itineris de-
ſerti in Gabaon. * Congregatique ſunt 25
filij Benjamin ad Abner : & conglobati
in vnum cuneum , ſteterunt in ſummita-
te tumuli vnius. * Et exclamauit Abner 26
ad Ioab , & ait : Num vſque ad interne-
cionem tuus mucro deſæuiet ? an igno-
ras quòd periculoſa ſit deſperatio? vſ-
quequo non dicis populo vt omittat per-
ſequi fratres ſuos ? * & ait Ioab : Viuit 27
Dominus , ſi locutus fuiſſes , manè re-
ceſsiſſet populus perſequens fratrem
ſuum. * Inſonuit ergo Ioab buccina , & 28
ſtetit omnis exercitus , nec perſecuti ſunt G
vltra Iſrael , neque inire certamen.
29 * Abner autem & viri eius abierunt per
campeſtria,tota nocte illa : & tranſierunt
Iordanem , & luſtrata omni Beth-horon
30 venerunt ad caſtra. * Porro Ioab reuerſus
omiſſo Abner , congregauit omnem po-
pulum : & defuerunt de pueris Dauid
decem & nouem viri , excepto Aſaele.
31 * Serui autem Dauid percuſſerũt de Ben-
jamin , & de viris qui erant cum Abner
trecentos ſexaginta , qui & mortui ſunt.
32 * Tuleruntque Aſael , & ſepelierunt eum
in ſepulchro patris ſui in Bethlehem : &
ambulauerunt tota nocte Ioab & viri qui
erant cum eo , & in ipſo crepuſculo per-
uenerunt in Hebron.

CAP. III.

1 Facta eſt ergo longa concertatio inter
A domum Saul, & inter domum Dauid:
Dauid proficiſcens , & ſemper ſeipſo
robuſtior , domus autem Saul decreſcens
2 quotidie. * ‖ Natique ſunt filij Dauid in ‖ 1. Par.
Hebron : fuitque primogenitus eius Am- 3. a. 1.
3 non de Achinoam Iezraelitide. * Et poſt
eũ Cheleab de Abigail vxore Nabal Car-
meli : porrò tertius Abſalom, filius Maa-
4 cha filiæ Tholamai regis Geſſur.*Quartus
autem Adonias , filius Haggith : & quin-
5 tus Saphathia,filius Abital. * Sextus quo-
que Iethraam , de Egla vxore Dauid. hi
6 nati ſunt Dauid in Hebron. * Cum ergo
eſſet præliũ inter domum Saul & domum
Dauid , Abner filius Ner regebat domum
7 Saul.* Fuerat autem Sauli concubina no-
B mine Reſpha , filia Aia. Dixitque Isbo-
8 ſeth ad Abner : * Quare ingreſſus es ad
concubinam patris mei?Qui iratus nimis
propter verba Isboſeth , ait : Numquid
caput canis ego ſum aduerſum Iudam
hodie , qui fecerim miſericordiam ſuper
domum Saul patris tui , & ſuper fratres
& proximos eius , & non tradidi te in
manus Dauid, & tu requiſiſti in me quod
9 argueres pro muliere hodie ? * Hæc faciat
Deus Abner , & hæc addat ei , niſi quo-
modo iurauit Dominus Dauid , ſic fa-
10 ciam cum eo , * vt transferatur regnum
de domo Saul , & eleuetur thronus Da-
uid ſuper Iſrael , & ſuper Iudam , à Dan
11 vſque Berſabee. * Et non potuit reſpon-
dere ei quidquam , quia metuebat illum.
12 * Miſit ergo Abner nuncios ad Dauid pro
ſe,dicentes : Cuius eſt terra ? Et vt loque-
rentur:Fac mecum amicitias, & erit ma-
nus mea tecum,& reducam ad te vniuer-
13 ſum Iſrael. * Qui ait:Optimè:ego faciam
tecum amicitias, ſed vnam rem peto à te,
dicens : Non videbis faciem meam, ante-
C quam adduxeris Michol filiam Saul : &
14 ſic venies , & videbis me. * Miſit autem
Dauid nuncios ad Isboſeth filium Saul, ‖ 1. Reg.
dicens : ‖ Redde vxorem meam Michol, 18. g. 27.
quam deſpondi mihi centum præputiis
15 Philiſthiim. * Miſit ergo Isboſeth , &
tulit eam à viro ſuo Phaltiel , filio Lais.
16 * Sequebatúrque eam vir ſuus , plorans
vſque Bahurim : & dixit ad eum Abner.

Digitized by Google

Vade, & reuertere. Qui reuerſus eſt.
* Sermonem quoque intulit Abner ad 17
ſeniores Iſrael, dicens: Tam heri quàm
nudiuſtertius quærebatis Dauid vt re-
gnaret ſuper vos.* Nunc ergo facite: quo- 18
niam Dominus locutus eſt ad Dauid,
dicens: In manu ſerui mei Dauid ſaluabo
populum meum Iſrael de manu Phili-
ſthiim, & omnium inimicorum eius. D
* Locutus eſt autem Abner etiam ad 19
Benjamin. Et abiit vt loqueretur ad
Dauid in Hebron, omnia quæ placue-
rant Iſraeli & vniuerſo Benjamin. * Ve- 20
nitque ad Dauid in Hebron cum viginti
viris: & fecit Dauid Abner, & viris eius
qui venerant cum eo, conuiuium. * Et 21
dixit Abner ad Dauid: Surgam, vt con-
gregem ad te dominum meum regem
omnem Iſrael, & ineam tecum fœdus,
& imperes omnibus, ſicut deſiderat ani-
ma tua. Cùm ergo deduxiſſet Dauid
Abner, & ille eſſet in pace, * ſtatim pueri 22
Dauid & Ioab venerunt, cæſis latroni-
bus, cum præda magna nimis: Abner au-
tem non erat cum Dauid in Hebron, quia
iam dimiſerat eum, & profectus fuerat
in pace. * Et Ioab, & omnis exercitus 23
qui erat cum eo, poſtea venerunt: nun-
ciatum eſt itaque Ioab à narrantibus:
Reg. 5. ‖ Venit Abner filius Ner ad regem, & di- E
miſit eum, & abiit in pace. * Et ingreſſus 24
eſt Ioab ad regem, & ait: Quid feciſti?
Ecce venit Abner ad te: quare dimiſiſti
eum, & abiit & receſſit? * ignoras Abner 25
filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te,
vt deciperet te & ſciret exitum tuum &
introitum tuũ, & noſſet omnia quæ agis?
* Egreſſus itaq; Ioab à Dauid, miſit nun- 26
cios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna
Sira, ignorante Dauid.* Cumque rediiſſet 27
Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum
Ioab ad medium portæ, vt loqueretur
ei in dolo: & percuſſit illum ibi in in-
guine, & mortuus eſt in vltionem ſan-
guinis Aſael fratris eius. * Quod cùm au- 28
diſſet Dauid rem iam geſtam, ait: Mun-
dus ego ſum, & regnum meum apud
Dominum, vſque in ſempiternum, à ſan-
guine Abner filij Ner; * & veniat ſuper 29
caput Ioab, & ſuper omnem domum pa- F
tris eius: nec deficiat de domo Ioab flu-
xum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, &
tenens fuſum, & cadens gladio, & indigẽs
pane. * Igitur Ioab & Abiſai frater eius 30
interfecerunt Abner, eo quòd occidiſſet
Aſael fratrem eorum in Gabaon, in præ-
lio. * Dixit autem Dauid ad Ioab, & ad 31
omnem populum, qui erat cum eo: Scin-
dite veſtimẽta veſtra, & accingimini ſac-
cis, & plangite ante exequias Abner.
porrò rex Dauid ſequebatur feretrum.
* Cumque ſepeliſſent Abner in Hebron, 32
leuauit rex Dauid vocem ſuam, & fleuit
ſuper tumulum Abner: fleuit autem &
omnis populus. * Plangenſque rex & 33
lugens Abner, ait: Nequaquam vt mori
34 ſolent ignaui, mortuus eſt Abner. * Ma-
nus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui non
ſunt compedibus aggrauati: ſed ſicut ſo-
lent cadere coram filiis iniquitatis, ſic
G corruiſti. Congeminánſque omnis po-
35 pulus fleuit ſuper eum. * Cùmque veniſ-
ſet vniuerſa multitudo cibum capere cum
Dauid, clara adhuc die iurauit Dauid, di-
cens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc ad-
dat, ſi ante occaſum ſolis guſtauero pa-
36 nem vel aliud quidquam.* Omniſque po-
pulus audiuit, & placuerunt eis cuncta
quæ fecit rex in conſpectu totius populi.
37 * & cognouit omne vulgus & vniuerſus
Iſrael in die illa, quoniam nõ actum fuiſ-
ſet à rege vt occideretur Abner filius Ner.
38 * Dixit quoque rex ad ſeruos ſuos: Num
ignoratis quoniam princeps & maximus
39 cecidit hodie in Iſrael? * Ego autẽ adhuc
delicatus, & vnctus rex: porrò viri iſti fi-
lij Saruię duri ſunt mihi: retribuat Domi-
nus facienti malum iuxta malitiã ſuam.

CAP. IV.

1 AVdiuit autem Isboſeth filius Saul,
A quòd occidiſſet Abner in Hebron: &
diſſolutæ ſunt manus eius, omniſque Iſ-
2 rael perturbatus eſt. * Duo autem viri
principes latronum erant filio Saul, no-
men vni Baana, & nomen alteri Rechab,
filij Remmon Berothitæ de filiis Benja-
min: ſiquidem & Beroth reputata eſt in
3 Benjamin. * & fugerunt Berothitæ in
Gethaim, fueruntque ibi aduenæ vſque
4 ad tempus illud. * Erat autem Iona-
B thæ filio Saul filius debilis pedibus: quin-
quennis enim fuit, quando venit nun-
cius de Saul & Ionatha ex Iezrahel: tol-
lens itaque eum nutrix ſua, fugit: cùm-
que feſtinaret vt fugeret, cecidit, & clau-
dus effectus eſt: habuitque vocabulum
5 Miphiboſeth. * Venientes igitur filij Rem-
mon Berothitæ, Rechab & Baana, in-
greſſi ſunt feruente die domum Isboſeth:
qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum me-
ridie. Et oſtiaria domus purgans triti-
6 cum, obdormiuit. * Ingreſſi ſunt autem
domum latenter aſſumentes ſpicas tri-
tici, & percuſſerunt eum in inguine Re-
chab & Baana frater eius, & fugerunt.
7 * Cùm autem ingreſſi fuiſſent domum,
C ille dormiebat ſuper lectũ ſuum in con-
claui, & percutientes interfecerunt eum:
ſublatóque capite eius, abierũt per viam
8 deſerti tota nocte,* & attulerũt caput Is-
boſeth ad Dauid in Hebron: dixerunt-
que ad regem: Ecce caput Isboſeth filij
Saul inimici tui, qui quærebat animam
tuam: & dedit Dominus domino meo
regi vltionem hodie de Saul, & de ſemi-
9 ne eius. * Reſpondens autem Dauid Re-
chab, & Baana fratri eius, filiis Remmon
Berothitæ, dixit ad eos: Viuit Dominus,
qui eruit animam meam de omni angu-
10 ſtia, * ‖ quoniam eum, qui annunciaue- ‖ Supr. 1.
D rat mihi, & dixerat: Mortuus eſt Saul: qui b. 14.
putabat ſe proſpera nunciare, tenui, &
occidi

Digitized by Google

occidi eum in Siceleg, cui oportebat mer-
cedem dare pro nuncio. * Quanto magis 11
nunc, cùm homines impij interfecerunt
virum innoxium, in domo ſua, ſuper le-
ctum ſuum, non quæram ſanguinem eius
de manu veſtra, & auferam vos de terra?
* Præcepit itaque Dauid pueris ſuis, & 12
interfecerunt eos: præcidentéſque ma-
nus & pedes eorum, ſuſpenderunt eos
ſuper piſcinam in Hebron: caput autem
Iſboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſe-
pulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

‖ 1. Par. 11.a.1.
ET venerunt vniuerſæ tribus Iſrael 1
ad Dauid in Hebron, dicentes: ‖ Ecce A
nos, os tuum & caro tua ſumus. * Sed & 2
heri & nudiuſtertius, cùm eſſet Saul rex
ſuper nos, tu eras educens & reducens
Iſrael: dixit autem Dominus ad te: Tu
paſces populum meum Iſrael, & tu eris
dux ſuper Iſrael. * Venerunt quoque & 3
ſeniores Iſrael ad regem in Hebron, &
percuſſit cum eis rex Dauid fœdus in
Hebron coram Domino: vnxerúntque
Dauid in regem ſuper Iſrael. * Filius tri- 4
ginta annorum erat Dauid, cùm regnare
‖ 3. Reg. 2.b.11.
cœpiſſet, ‖ & quadraginta annis regnauit.
* In Hebron regnauit ſuper Iudã ſeptem 5
annis & ſex menſibus: in Hieruſalem au-
tem regnauit triginta tribus annis ſuper
omnem Iſrael & Iudam. * Et abiit rex, & 6
omnes viri qui erant cũ eo, in Ieruſalem,
ad Iebuſæum habitatorem terræ: dictúm-
que eſt Dauid ab eis: Nõ ingredieris huc,
niſi abſtuleris cæcos & claudos, dicentes: B
Non ingredietur Dauid huc. * Cepit au- 7
tem Dauid arcem Sion; hæc eſt ciuitas
Dauid. * Propoſuerat enim Dauid in die 8
illa præmium, qui percuſſiſſet Iebuſæum,
& tetigiſſet domatum fiſtulas, & abſtu-
liſſet cæcos & claudos odientes animam
Dauid. Idcirco dicitur in prouerbio: Cæ-
cus & claudus non intrabunt in tẽplum.
* Habitauit autem Dauid in arce, & vo- 9
cauit eam, Ciuitatem Dauid: & ædifica-
uit per gyrum à Mello & intrinſecus.
* Et ingrediebatur proficiens atque ſuc- 10
creſcens, & Dominus Deus exercituum
‖ 1. Par. 14.a.1.
erat cum eo. * ‖ Miſit quoque Hiram rex 11
Tyri nuncios ad Dauid, & ligna cedrina,
& artifices lignorum, artificéſq; lapidum
ad parietes: & ædificauerunt domum
Dauid. * Et cognouit Dauid quoniam 12
confirmaſſet eum Dominus regem ſuper
Iſrael, & quoniam exaltaſſet regnũ eius C
‖ 1. Par. 3.a.1.
ſuper populum ſuum Iſrael. * ‖ Accepit 13
ergo Dauid adhuc concubinas & vxores
de Ieruſalem, poſtquam venerat de He-
bron: natique ſunt Dauid & alij filij &
filiæ: * & hæc nomina eorum qui nati 14
ſunt ei in Ieruſalem, Samua, & Sobab, &
Nathan, & Salomon, * & Iebahar, & Eli- 15
ſua, & Nepheg, * & Iaphia, & Eliſama, & 16
Elioda, & Eliphaleth. * Audierunt ergo 17
Philiſthiim quòd vnxiſſent Dauid in
regem ſuper Iſrael: & aſcenderunt vni-
uerſi vt quærerent Dauid: quod cùm
audiſſet Dauid, deſcendit in præſidium.
18 * ‖ Philiſthiim autem venientes diffuſi
19 ſunt in Valle Raphaim. * & conſuluit ‖ 1. Par. 14.b.10.
Dauid Dominum, dicens: Si aſcendam
ad Philiſthiim? & ſi dabis eos in manu
mea? Et dixit Dominus ad Dauid: A-
ſcende, quia tradens dabo Philiſthiim in
20 manu tua. * ‖ Venit ergo Dauid in Baal ‖ Iſai. 28.c.21.
D Pharaſim; & percuſſit eos ibi, & dixit:
Diuiſit Dominus inimicos meos coram
me, ſicut diuiduntur aquæ. Propterea
vocatum eſt nomen loci illius: Baal
21 Pharaſim. * Et reliquerunt ibi ſculptilia
22 ſua: quæ tulit Dauid, & viri eius. * Et ad-
diderunt adhuc Philiſthiim vt aſcenderẽt,
23 & diffuſi ſunt in Valle Raphaim. * Con-
ſuluit autem Dauid Dominum: Si aſcen-
dam contra Philiſthæos, & tradas eos in
manus meas? Qui reſpondit: Non aſcendas
contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum,
24 & venies ad eos ex aduerſo pyrorum. * Et
cùm audieris ſonitum gradientis in ca-
cumine pyrorum, tunc inibis prælium:
quia tunc egredietur Dominus ante fa-
ciem tuã vt percutiat caſtra Philiſthiim.
25 * Fecit itaque Dauid ſicut præceperat ei
Dominus, & percuſſit Philiſthiim de Ga-
baa, vſque dum venias Gezer.

CAP. VI.

1 CONgregauit autem rurſum Dauid
A omnes electos ex Iſrael triginta
2 millia. * ‖ Surrexitque Dauid, & abiit, ‖ 1. Par. 13.b.5.
& vniuerſus populus qui erat cum eo de
viris Iuda, vt adducerent arcam Dei, ſu-
per quam inuocatum eſt nomen Domini
exercituum, ſedentis in cherubim ſuper
3 eam. * Et impoſuerunt arcam Dei ſuper
plauſtrum nouum: tulerúntque eam
de domo Abinadab, qui erat in Gabaa:
Oza autem & Ahio filij Abinadab, mi-
4 nabant plauſtrum nouum. * ‖ Cúmque ‖ 1. Reg. 7.a.1.
tuliſſent eam de domo Abinadab, qui
erat in Gabaa, cuſtodiens arcam Dei
5 Ahio præcedebat arcam. * Dauid autem
& omnis Iſrael ludebant coram Domino,
in omnibus lignis fabrefactis, & citha-
ris & lyris & tympanis & ſiſtris & cym-
6 balis. * Poſtquam autem venerunt ad
Aream Nachon, extendit Oza manum ad
arcam Dei, & tenuit eam: quoniam cal-
citrabant boues, & declinauerunt eam:
7 * Iratúſque eſt indignatione Dominus
B contra Ozam, & percuſſit eum ſuper
temeritate: qui mortuus eſt ibi iuxta ar-
8 cam Dei. * ‖ Contriſtatus eſt autem Dauid, ‖ 1. Par. 13.d.11
eo quòd percuſſiſſet Dominus Ozam, &
vocatum eſt nomen loci illius, Percuſſio
9 Ozæ, vſque in diem hanc. * Et extimuit
Dauid Dominum in die illa, dicens:
Quo modo ingredietur ad me arca Do-
10 mini? * Et noluit diuertere ad ſe arcam
Domini in ciuitatem Dauid: ſed diuertit
eam in domum Obededom Gethæi.
11 * Et habitauit arca Domini in domo
Obededom Gethæi tribus menſibus: &

Digitized by Google

benedixit Dominus Obededom, & o-
‖ 1. Par. 15.d.25. mnem domum eius. * ‖ Nunciatúmque 12
eſt regi Dauid quòd benedixiſſet Domi-
nus Obededom, & omnia eius, propter
arcam Dei. Abiit ergo Dauid, & adduxit
arcā Dei de domo Obededom in ciuita-
tem Dauid cum gaudio: & erant cum
Dauid ſeptem chori, & victima vituli.
‖ 1. Par. 15.d.26 * ‖ Cúmque tranſcendiſſent qui portabāt 13
arcā Domini ſex paſſus, immolabat bouē C
& arietem,* & Dauid ſaltabat totis viri- 14
bus ante Dominum. porrò Dauid erat ac-
cinctus ephod lineo.* Et Dauid & om- 15
nis domus Iſrael ducebant arcam teſta-
menti Domini, in iubilo, & in clangore
buccinæ.* Cúmque intraſſet arca Domi- 16
ni in ciuitatem Dauid, Michol filia Saul
proſpiciens per feneſtram, vidit regem
Dauid ſubſilientem, atque ſaltantem co-
ram Domino: & deſpexit eum in corde
ſuo.* & introduxerunt arcam Domini, 17
& impoſuerunt eam in loco ſuo, in medio
tabernaculi quod tetenderat ei Dauid: &
obtulit Dauid holocauſta, & pacifica co-
ram Domino.* Cúmque compleſſet offe- 18
rens holocauſta, & pacifica, benedixit po-
pulo in nomine Domini exercituum.* Et 19
partitus eſt vniuerſæ multitudini Iſrael,
tam viro quàm mulieri, ſingulis collyri- D
dam panis vnā, & aſſaturam bubulæ car-
nis vnam, & ſimilam frixam oleo: & abiit
omnis populus, vnuſquiſque in domum
ſuam.* Reuerſúſque eſt Dauid vt benedi- 20
ceret domui ſuæ. & egreſſa Michol filia
Saul in occurſum Dauid, ait: Quàm glo-
rioſus fuit hodie rex Iſrael, diſcooperiens
ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum, & nu-
datus eſt, quaſi ſi nudetur vnus de ſcurris.
* Dixitque Dauid ad Michol: Ante Do- 21
minum qui elegit me potiùs quàm patrē
tuum, & quàm omnem domum eius, &
præcepit mihi vt eſſem dux ſuper populū
Domini in Iſrael, * & ludam, & vilior fiā 22
plus quàm factus ſum: & ero humilis in
oculis meis: & cum ancillis, de quibus lo-
cuta es, glorioſior apparebo.* Igitur Mi- 23
chol filiæ Saul non eſt natus filius vſque
in diem mortis ſuæ.

CAP. VII.

FActum eſt autem cùm ſediſſet rex in 1
domo ſua, & Dominus dediſſet ei A
requiem vndique ab vniuerſis inimicis
‖ 1. Par. 17.a.1. ſuis,* dixit ad Nathan prophetam: ‖ Vi- 2
déſne quòd ego habitem in domo cedri-
na, & arca Dei poſita ſit in medio pel-
lium?* Dixítque Nathan ad regem: Om- 3
ne quod eſt in corde tuo, vade, fac: quia
Dominus tecum eſt.* Factum eſt autem 4
in illa nocte: & ecce ſermo Domini ad
Nathan, dicens:* Vade, & loquere ad 5
ſeruum meum Dauid: Hæc dicit Domi-
nus: Numquid tu ædificabis mihi domum
ad habitandum?* Neque enim habitaui 6
in domo, ex die illa qua eduxi filios Iſ-
rael de Terra Aegypti, vſque in diem
hanc: ſed ambulabam in tabernaculo, &
7 in tentorio.* Per cuncta loca, quæ tranſ-
iui cum omnibus filiis Iſrael, numquid
loquens locutus ſum ad vnā de tribubus
Iſrael, cui præcepi, vt paſceret populum
meum Iſrael, dicens: Quare non ædifica-
8 ſtis mihi domum cedrinam?* Et nunc hęc
B dices ſeruo meo Dauid: Hæc dicit Do-
minus exercituum: ‖ Ego tuli te de ‖ Sup. 1. Regum. 16.b.11. Pſa. 77. g.76.
paſcuis ſequentem greges, vt eſſes dux ſu-
9 per populum meum Iſrael:* & fui tecum
in omnibus vbicumque ambulaſti, &
interfeci vniuerſos inimicos tuos à fa-
cie tua: fecique tibi nomen grande, iux-
ta nomen magnorum qui ſunt in terra.
10 * Et ponam locum populo meo Iſrael, &
plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non
turbabitur ampliùs: nec addent filij ini-
11 quitatis vt affligant eum ſicut priùs,* ex
die qua conſtitui iudices ſuper populum
meum Iſrael: & requiē dabo tibi ab om-
nibus inimicis tuis, prędicitq; tibi Domi-
nus, quòd domum faciat tibi Dominus.
12 *‖ Cumq; cōpleti fuerint dies tui, & dor- ‖ 3. Reg. 8.b.19.
mieris cū patribus tuis, ſuſcitabo ſemen
tuū poſt te, quod egredietur de vtero tuo,
13 & firmabo regnum eius.*‖ Ipſe ædificabit ‖ 3. Reg. 5.a.5.
domum nomini meo, & ſtabiliā thronum
14 regni eius vſque in ſempiternum.* ‖ Ego ‖ 1. Par. 22.c.10.
ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filiū:
qui ſi iniquè aliquid geſſerit, arguā eum
in virga virorum, & in plagis filiorum
15 hominum.* ‖ Miſericordiam autē meam ‖ Pſal. 88.a.5. e.33.
non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul,
16 quem amoui à facie mea.* Et fidelis erit
C domus tua, & regnum tuum vſque in
æternum ante faciem tuam, & ‖ thronus ‖ Heb. 1. b.5.
17 tuus erit firmus iugiter.* Secundùm o-
mnia verba hæc, & iuxta vniuerſā viſio-
nem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad Da-
18 uid.* Ingreſſus eſt autem rex Dauid, &
ſedit coram Domino, & dixit: Quis ego
ſum Domine Deus, & quæ domus mea,
19 quia adduxiſti me hucvſque?* Sed & hoc
parum viſum eſt in conſpectu tuo Do-
mine Deus, niſi loquereris etiam de do-
mo ſerui tui in longinquum: iſta eſt enim
20 lex Adam, Domine Deus.* Quid ergo
addere poterit adhuc Dauid, vt loquatur
ad te? tu enim ſcis ſeruum tuum Domi-
21 ne Deus.* Propter verbum tuum, & ſe-
cundùm cor tuum feciſti omnia magna-
lia hæc, ita vt notum faceres ſeruo tuo.
22 * Idcirco magnificatus es Domine Deus,
quia non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus
extra te, in omnibus quæ audiuimus au-
23 ribus noſtris.* Quæ eſt autem, vt popu-
lus tuus Iſrael, gens in terra, propter quā
iuit Deus, vt redimeret eam ſibi in po-
D pulum, & poneret ſibi nomen, faceréque
eis magnalia, & horribilia ſuper terram,
à facie populi tui, quem redemiſti tibi ex
24 Aegypto, gentem, & deum eius?* Firmaſti
enim tibi populum tuum Iſrael in popu-
lum ſempiternum: & tu Domine Deus
25 factus es eis in Deum.* Nunc ergo Do-
mine

by Google

mine Deus, verbum quod locutus es ſu-
per ſeruum tuum, & ſuper domum eius,
ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut lo-
cutus es, * vt magnificetur nomen tuum 26
vſque in ſempiternum, atque dicatur:
Dominus exercituum, Deus ſuper Iſ-
rael. Et domus ſerui tui Dauid erit ſta-
bilita coram Domino, * quia tu Domi- 27
ne exercituum Deus Iſrael reuelaſti au-
rem ſerui tui, dicens: Domum ædificabo
tibi: propterea inuenit ſeruus tuus cor
ſuum vt oraret te oratione hac: * Nunc 28
ergo Domine Deus, tu es Deus, & verba
tua erunt vera: locutus es enim ad ſer-
uum tuum bona hæc. * Incipe ergo, & be- 29
nedic domui ſerui tui, vt ſit in ſempiter-
num coram te: quia tu Domine Deus lo-
cutus es, & benedictione tua benedicetur
domus ſerui tui in ſempiternum.

CAP. VIII.

FActum eſt autem poſt hæc, percuſſit 1
Dauid Philiſthiim, & humiliauit eos A
‖ 1. Par. 18. a. 1. ‖ & tulit Dauid frenum tributi de ma-
nu Philiſthiim. * Et percuſſit Moab, & 2
menſus eſt eos funiculo, coæquans terræ:
menſus eſt autem duos funiculos, vnum
ad occidendum, & vnum ad viuifican-
dum: factuſque eſt Moab Dauid ſeruiens
ſub tributo. * Et percuſſit Dauid Adare- 3
zer filium Rohob regem Soba, quando
profectus eſt vt dominaretur ſuper flu-
men Euphraten. * Et captis Dauid ex 4
parte eius mille ſeptingentis equitibus,
& viginti millibus peditum, ſubneruauit
omnes iugales curruum: dereliquit au- B
tem ex eis centum currus. * Venit quo- 5
que Syria Damaſci, vt præſidium ferret
Adarezer regi Soba: & percuſſit Dauid de
Syria viginti duo millia virorum. * Et 6
poſuit Dauid præſidium in Syria Dama-
ſci: factáque eſt Syria Dauid ſeruiens ſub
tributo: ſeruauítque Dominus Dauid in
omnibus ad quæcunque profectus eſt.
* Et tulit Dauid arma aurea, quæ habe- 7
bant ſerui Adarezer, & detulit ea in Ie-
ruſalem. * Et de Bete & de Beroth, ciuitá- 8
tibus Adarezer, tulit rex Dauid æs mul-
tum nimis. * Audiuit autem Thou rex 9
Emath, quòd percuſſiſſet Dauid omne
robur Adarezer, * & miſit Thou Ioram 10
filium ſuum ad regem Dauid, vt ſalutaret
eum congratulans, & gratias ageret: eo
quòd expugnaſſet Adarezer, & percuſſiſ-
ſet eum. Hoſtis quippe erat Thou Ada- C
rezer, & in manu eius erant vaſa aurea,
& vaſa argentea, & vaſa ærea: * quæ & 11
ipſa ſanctificauit rex Dauid Domino cum
argento & auro, quæ ſanctificauerat de
vniuerſis gentibus quas ſubegerat, * de 12
Syria, & Moab, & filiis Ammon, & Phili-
ſthiim, & Amalec, & de manubiis Adare-
zer filij Rohob regis Soba. * Fecit quoq; 13
ſibi Dauid nomen, cùm reuerteretur ca-
pta Syria in Valle Salinarum, cæſis de-
cem & octo millibus: * & poſuit in Idu- 14
mæa cuſtodes, ſtatuítq; præſidium: & fa-
cta eſt vniuerſa Idumæa ſeruiens Dauid.
& ſeruauit Dominus Dauid in omnibus
15 ad quæcumque profectus eſt. * Et regna-
uit Dauid ſuper omnem Iſrael: faciebat
quoq; Dauid iudicium & iuſtitiam omni
16 populo ſuo. * Ioab autem filius Saruiæ
erat ſuper exercitum: porrò Ioſaphat
17 filius Ahilud erat à commentariis: * & Sa-
doc filius Achitob, & Achimelech filius
Abiathar, erant ſacerdotes: & Saraias,
12 ſcriba: * Banaias autem filius Ioiadæ, ſu-
per cerethi & phelethi: filij autem Dauid
ſacerdotes erant.

CAP. IX.

1 ET dixit Dauid: Putáſne eſt aliquis
A qui remanſerit de domo Saul, vt fa-
ciam cum eo miſericordiam propter Io-
2 natham? * Erat autem de domo Saul
ſeruus nomine Siba: quem cùm vocaſſet
rex ad ſe, dixit ei: Tune es Siba? Et ille re-
3 ſpondit: Ego ſum ſeruus tuus. * Et ait rex:
Numquid ſupereſt aliquis de domo Saul,
vt faciam cum eo miſericordiam Dei?
Dixitque Siba regi: Supereſt filius Iona-
4 thæ, debilis pedibus. * Vbi, inquit, eſt? Et
B Siba ad regem, Ecce, ait, in domo eſt Ma-
5 chir filij Ammiel in Lodabar. * Miſit er-
go rex Dauid, & tulit eum de domo Ma-
6 chir filij Ammiel de Lodabar. * Cùm au-
tem veniſſet Miphiboſeth filius Ionathæ
filij Saul ad Dauid, corruit in faciē ſuam,
& adorauit. Dixitque Dauid: Miphibo-
ſeth? Qui reſpondit: Adſum ſeruus tuus.
7 * Et ait ei Dauid: Ne timeas, quia fa-
ciens faciam in te miſericordiam propter
Ionatham patrem tuum, & reſtituam tibi
C omnes agros Saul patris tui, & tu come-
8 des panem in menſa mea ſemper. * Qui
adorans eum, dixit: Quis ego ſum ſeruus
tuus, quoniam reſpexiſti ſuper canem
9 mortuum ſimilem mei? * Vocauit itaque
rex Sibā puerum Saul, & dixit ei: Omnia
quæcumque fuerunt Saul, & vniuerſam
domum eius, dedi filio domini tui.
10 * Operare igitur ei terram tu, & filij tui,
D & ſerui tui: & inferes filio domini tui
cibos vt alatur: Miphiboſeth autem filius
domini tui comedet ſemper panem ſuper
menſam meam. Erant autem Sibæ quin-
11 decim filij, & viginti ſerui. * Dixitq; Siba
ad regem: Sicut iuſſiſti Domine mi rex
ſeruo tuo, ſic faciet ſeruus tuus: & Mi-
phiboſeth comedet ſuper menſam meam,
12 quaſi vnus de filiis regis. * Habebat au-
tem Miphiboſeth filium paruulum no-
mine Micha: omnis verò cognatio domus
13 Sibæ ſeruiebat Miphiboſeth. * Porrò Mi-
phiboſeth habitabat in Ieruſalem: quia
de menſa regis iugiter veſcebatur: & erat
claudus vtroque pede.

CAP. X.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt more-
A retur rex filiorum Ammon, & regna-
2 uit Hanon filius eius pro eo. * Dixit-
que Dauid: ‖ Faciam miſericordiam cum ‖ 1. Par. 19
Hanon filio Naas, ſicut fecit pater eius

Digitized by Google

mecum miſericordiam. Miſit ergo Dauid,
conſolans eum per ſeruos ſuos ſuper pa-
tris interitu. Cùm autem veniſſent ſerui
Dauid in terram filiorum Ammon, * di- 3
xerunt principes filiorum Ammõ ad Ha-
non Dominum ſuum: Putas quod propter
honorem patris tui miſerit Dauid ad te
conſolatores, & non ideo vt inueſtigaret,
& exploraret ciuitatẽ, & euerteret eam, 4
miſit Dauid ſeruos ſuos ad te? *Tulit ita-
que Hanon ſeruos Dauid, raſitque dimi-
diam partem barbæ eorum, & præſcidit B
veſtes eorum medias vſque ad nates, & 5
dimiſit eos. * Quòd cùm nunciatum eſſet
Dauid, miſit in occurſum eorum: erant
enim viri confuſi turpiter valde, & man-
dauit eis Dauid: Manete in Iericho, donec
creſcat barba veſtra, & tunc reuertimini.
* Videntes autem filij Ammon quod in- 6
iuriam feciſſent Dauid, miſerunt, & con-
duxerunt mercede Syrum Rohob, & Sy-
rum Soba, viginti millia peditum, & à
rege Maacha mille viros, & ab Iſtob, duo-
decim millia virorum. * Quod cùm au- 7
diſſet Dauid, miſit Ioab & omnem exer-
citum bellatorum. *Egreſſi ſunt ergo filij 8
Ammon, & direxerunt aciem ante ipſum
introitum portæ: Syrus autem Soba, &
Rohob, & Iſtob, & Maacha, ſeorſum erãt
in campo.* Videns igitur Ioab quòd præ- 9
paratum eſſet aduerſum ſe prælium, &
ex aduerſo & poſt tergum, elegit ex om-
nibus electis Iſrael, & inſtruxit aciem cõ- C
tra Syrum:* reliquam autem partem po- 10
puli tradidit Abiſai fratri ſuo, qui dire-
xit aciem aduerſus filios Ammon.* Et ait 11
Ioab: Si præualuerint aduerſum me Sy-
ri, eris mihi in adiutorium: ſi autem filij
Ammon præualuerint aduerſum te, au-
xiliabor tibi. * Eſto vir fortis, & pugne- 12
mus pro populo noſtro, & ciuitate Dei
noſtri: Dominus autem faciet quod bo-
num eſt in conſpectu ſuo. * Iniit itaque 13
Ioab, & populus qui erat cum eo, certa-
men contra Syros: qui ſtatim fugerunt
à facie eius. * Filij autem Ammon viden- 14
tes quia fugiſſent Syri, fugerunt & ipſi à
facie Abiſai, & ingreſſi ſunt ciuitatem:
reuerſuſque eſt Ioab à filiis Ammon, &
venit Ieruſalem. * Videntes igitur Syri 15
quoniam corruiſſent coram Iſrael, con- D
gregati ſunt pariter. * Miſitq; Adarezer, 16
& eduxit Syros qui erant trans fluuium,
& adduxit eorum exercitum: Sobach au-
tem, magiſter militię Adarezer, erat prin-
ceps eorum.*Quod cùm nunciatum eſſet 17
Dauid, contraxit omnem Iſraelem, &
tranſiuit Iordanem, venitque in Helam:
& direxerunt aciem Syri ex aduerſo Da-
uid, & pugnauerunt contra eum. * Fu- 18
geruntque Syri à facie Iſrael, & occidit
Dauid de Syris ſeptingentos currus, &
quadraginta millia equitum: & Sobach
principem militiæ percuſſit: qui ſtatim
mortuus eſt. * Videntes autem vniuerſi 19
reges, qui erant in præſidio Adarezer, ſe
victos eſſe ab Iſrael, expauerunt & fuge-
runt quinquaginta & octo millia coram
Iſrael. Et fecerunt pacem cum Iſrael: &
ſeruierunt eis: timueruntque Syri auxi-
lium præbere vltrà filiis Ammon.

CAP. XI.

1 FActum eſt autem, ‖ vertente anno, eo ‖ 1. Par. 20. a. 1.
A tempore quo ſolent reges ad bella
procedere, miſit Dauid Ioab, & ſeruos
ſuos cum eo, & vniuerſum Iſrael, & va-
ſtauerunt filios Ammon, & obſederunt
Rabbã: Dauid autem remanſit in Ieruſa-
2 lem.*Dum hæc agerentur, accidit vt ſur-
geret Dauid de ſtrato ſuo poſt meridiem,
& deambularet in ſolario domus regiæ:
viditque mulierem ſe lauantem, ex ad-
uerſo ſuper ſolarium ſuum: erat autem
3 mulier pulchra valde. * Miſit ergo rex, &
requiſiuit quæ eſſet mulier. Nunciatum-
que eſt ei, quòd ipſa eſſet Bethſabee filia
4 Eliam, vxor Vriæ Hethæi.* Miſſis itaque
Dauid nunciis, tulit eam. quæ cùm in-
greſſa eſſet ad illum, dormiuit cum ea:
‖ ſtatimq; ſanctificata eſt ab immunditia ‖ Leuit. 15. d. 18.
5 ſua:* & reuerſa eſt in domum ſuam con-
cepto fœtu. Mittẽſque nunciauit Da-
6 uid, & ait: Concepi.* Miſit autem Dauid
ad Ioab, dicens: Mitte ad me Vriam He-
thæum. Miſitque Ioab Vriam ad Dauid.
7 * Et venit Vrias ad Dauid. Quæſiuitque
B Dauid quàm rectè ageret Ioab, & popu-
lus, & quomodo adminiſtraretur bellum.
8 * & dixit Dauid ad Vriam: Vade in do-
mum tuã, & laua pedes tuos. Et egreſſus
eſt Vrias de domo regis, ſecutúſq; eſt eum
9 cibus regius. * Dormiuit autem Vrias
ante portam domus regiæ cum aliis ſer-
uis domini ſui, & nõ deſcendit ad domum
10 ſuam. * Nunciatúmque eſt Dauid à di-
cẽtibus: Non iuit Vrias in domum ſuam.
Et ait Dauid ad Vriam: Numquid non
de via veniſti? quare non deſcendiſti in
11 domum tuam? * Et ait Vrias ad Dauid:
Arca Dei & Iſrael & Iuda habitant in
papilionibus, & dominus meus Ioab, &
ſerui domini mei ſuper faciem terrę ma-
nent: & ego ingrediar domum meam, vt
comedam & bibã, & dormiã cum vxore
mea? per ſalutem tuam, & per ſalutem
12 animæ tuæ, non faciam rem hanc. * Ait
ergo Dauid ad Vriam: Mane hîc etiam
hodie, & cras dimittam te. Manſit Vrias
13 in Ieruſalem in die illa & altera: * & vo-
cauit eum Dauid vt comederet coram ſe
& biberet, & inebriauit eum: qui egreſ-
ſus veſpere, dormiuit in ſtrato ſuo cum
C ſeruis domini ſui, & in domum ſuam non
14 deſcendit. * Factum eſt ergo manè, &
ſcripſit Dauid epiſtolam ad Ioab: miſitq;
15 per manum Vriæ, * ſcribens in epiſtola:
Ponite Vriam ex aduerſo belli, vbi for-
tiſſimum eſt preliũ: & derelinquite eum,
16 vt percuſſus intereat. * Igitur cùm Ioab
obſideret vrbem, poſuit Vriam in loco
17 vbi ſciebat viros eſſe fortiſſimos.*Egreſ-
ſique viri de ciuitate, bellabant aduerſum
Ioab,

Digitized by Google

Ioab, & ceciderunt de populo ſeruorum
Dauid, & mortuus eſt etiam Vrias He-
thæus. * Miſit itaque Ioab, & nunciauit 18
Dauid omnia verba prælij: * præcepítque 19
nuncio, dicens: Cùm compleueris vniuer-
ſos ſermones belli ad regem, * ſi eum vi- 20
deris indignari, & dixerit: Quare acceſſi-
ſtis ad murum, vt præliaremini? an igno-
rabatis quòd multa deſuper ex muro tela
mittantur? * Quis percuſſit Abimelech 21
filiũ Ierobaal? ‖ nonne mulier miſit ſuper
eum fragmen molæ de muro, & interfe-
cit eum in Thebes? quare iuxta murum
acceſſiſtis? dices: Etiam ſeruus tuus Vrias D
Hethæus occubuit. * Abiit ergo nuncius, 22
& venit, & narrauit Dauid omnia quæ ei
præceperat Ioab. * Et dixit nuncius ad 23
Dauid: Præualuerunt aduerſum nos viri,
& egreſsi ſunt ad nos in agrum: nos au-
tem facto impetu perſecuti eos ſumus
vſque ad portam ciuitatis. * Et direxe- 24
runt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos ex
muro deſuper: mortuíque ſunt de ſeruis
regis, quinetiam ſeruus tuus Vrias He-
thæus mortuus eſt. * Et dixit Dauid ad 25
nuncium: Hæc dices Ioab: Non te frangat
iſta res: varius enim euentus eſt belli; nũc
hunc, & nunc illum conſumit gladius:
conforta bellatores tuos aduerſus vrbem,
vt deſtruas eam, & exhortare eos. * Au- 26
diuit autem vxor Vriæ, quòd mortuus
eſſet Vrias vir ſuus, & planxit eum.
* Tranſacto autem luctu, miſit Dauid, & 27
introduxit eam in domum ſuam, & facta
eſt ei vxor, peperítq; ei filium: & diſpli-
cuit verbum hoc, quod fecerat Dauid,
coram Domino.

‖ Iud. 9. d. 53.

CAP. XII.

MIſit ergo Dominus Nathan ad Da- 1
uid: qui cùm veniſſet ad eum, di- A
xit ei: Duo viri erant in ciuitate vna,
vnus diues, & alter pauper. * Diues ha- 2
bebat oues, & boues plurimos valde.
* Pauper autem nihil habebat omnino, 3
præter ouem vnam paruulam, quam eme-
rat & nutrierat, & quæ creuerat apud eũ
cum filiis eius ſimul, de pane illius come-
dens, & de calice eius bibens, & in ſinu
illius dormiens: erátque illi ſicut filia.
* Cum autem peregrinus quidam veniſſet 4
ad diuitem, parcens ille ſumere de ouibus
& de bobus ſuis, vt exhiberet conuiuium
peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit o-
uem viri pauperis, & præparauit cibos
homini qui venerat ad ſe. * Iratus autem 5
indignatione Dauid aduerſus hominem B
illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Do-
minus, quoniam filius mortis eſt vir qui
fecit hoc. * ‖ Ouem reddet in quadru- 6
plum, eo quòd fecerit verbũ iſtud, & non
pepercerit. * Dixit autem Nathan ad Da- 7
uid: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Ego vnxi te in regem ſuper
Iſrael, & ego erui te de manu Saul, * & 8
dedi tibi domũ domini tui, & vxores do-
mini tui in ſinu tuo, dedique tibi domum

‖ Exod. 22. a. 1.

Iſrael & Iuda: & ſi parua ſunt iſta, adii-
9 ciam tibi multo maiora. * Quare ergo
C contempſiſti verbum Domini, vt faceres
malum in conſpectu meo? Vriã Hethæum
percuſsiſti gladio, & vxorem illius acce-
piſti in vxorem tibi, & interfeciſti eum
10 gladio filiorum Ammon. * Quam ob rem
non recedet gladius de domo tua vſque
in ſempiternum, eo quod deſpexeris me,
& tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt eſſet
11 vxor tua. * Itaque hæc dicit Dominus: Ec-
ce, ego ſuſcitabo ſuper te malum de do-
mo tua, & tollam vxores tuas in oculis
tuis, & ‖ dabo proximo tuo, & dormiet
cum vxoribus tuis in oculis Solis huius.
12 * Tu enim feciſti abſcondite; ego autem
faciam verbum iſtud in conſpectu omnis
13 Iſrael, & in conſpectu Solis. * Et dixit
Dauid ad Nathan: Peccaui Domino. Di-
xítque Nathan ad Dauid: ‖ Dominus quo-
que tranſtulit peccatum tuum; non mo-
14 rieris. * Verumtamen, quoniã blaſphema-
re feciſti inimicos Domini, propter ver-
D bum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte
15 morietur. * Et reuerſus eſt Nathan in do-
mum ſuam. Percuſſit quoque Dominus
paruulum, quem pepererat vxor Vriæ
16 Dauid, & deſperatus eſt. * Deprecatúſque
eſt Dauid Dominum pro paruulo: & ie-
iunauit Dauid ieiunio, & ingreſſus ſeor-
17 ſum, iacuit ſuper terram. * Venerunt au-
tem ſeniores domus eius, cogentes eum
vt ſurgeret de terra: qui noluit, nec co-
18 medit cum eis cibum. * Accidit autem die
ſeptima vt moreretur infans: timuerúnt-
que ſerui Dauid nunciare ei quòd mor-
tuus eſſet paruulus. dixerunt enim: Ecce
cùm paruulus adhuc viueret, loqueba-
mur ad eum, & non audiebat vocem no-
ſtram: quanto magis ſi dixerimus, Mor-
19 tuus eſt puer, ſe affliget? * Cùm ergo Da-
E uid vidiſſet ſeruos ſuos muſsitãtes, intel-
lexit quòd mortuus eſſet infantulus: di-
xítque ad ſeruos ſuos: Num mortuus eſt
puer? Qui reſponderunt ei: Mortuus eſt.
20 * Surrexit ergo Dauid de terra: & lotus
vnctúſq; eſt: cúmque mutaſſet veſtem, in-
greſſus eſt domum Domini: & adorauit,
& venit in domũ ſuã, petiuítq; vt ponerẽt
21 ei panem, & comedit. * Dixerunt autẽ ei
ſerui ſui: Quis eſt ſermo, quem feciſti?
propter infantem, cùm adhuc viueret, ie-
iunaſti & flebas: mortuo autẽ puero, ſur-
22 rexiſti, & comediſti panẽ. * Qui ait: Pro-
F pter infantem, dum adhuc viueret, ieiu-
naui & fleui: dicebam enim: Quis ſcit ſi
forte donet eum mihi Dominus, & viuat
23 infans? * Nunc autem quia mortuus eſt,
quare ieiunem? Nũquid potero reuocare
eum amplius? ego vadã magis ad eum: ille
24 verò non reuertetur ad me. * Et conſola-
tus eſt Dauid Bethſabee vxorem ſuam,
ingreſſúſque ad eam, dormiuit cum ea:
quæ genuit filium, & vocauit nomen eius
25 Salomon, & Dominus dilexit eum. * Mi-
ſítque in manu Nathan prophetæ, & vo-
cauit

‖ Infra 16. d. 21.

‖ Eccl. 47. b. 13.

Digitized by Google

cauit nomen eius, amabilis Domino, eo
‖ 1. Par. 20. a. 1. quòd diligeret eum Dominus. * ‖ Igitur 26
pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum
Ammon, & expugnabat vrbem regiam.
* Miſitque Ioab nuncios ad Dauid, dicēs: 27
Dimicaui aduerſum Rabbath, & capien- G
da eſt Vrbs aquarum. * Nunc igitur con- 28
grega reliquam partem populi, & obſide
ciuitatem,& cape eam: ne, cùm à me va-
ſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur
victoria. * Congregauit itaque Dauid o- 29
mnem populũ, & profectus eſt aduerſum
Rabbath: cúmque dimicaſſet, cepit eam.
* Et tulit diadema regis eorum de capite 30
eius, pondo auri talentum, habens gem-
mas pretioſiſsimas, & impoſitum eſt ſu-
per caput Dauid. Sed & prædam ciuitatis
aſportauit multam valde:*populum quo- 31
que eius adducens ſerrauit,& circumegit
ſuper eos ferrata carpenta: diuiſitque
cultris, & traduxit in typo laterum: ſic
fecit vniuerſis ciuitatibus filiorum Am-
mon. Et reuerſus eſt Dauid, & omnis
exercitus in Ieruſalem.

CAP. XIII.

FActum eſt autem poſt hæc, vt Abſa- 1
lom filij Dauid ſororem ſpecioſiſsi- A
mam, vocabulo Thamar, adamaret Am-
non filius Dauid, * & deperiret eam val- 2
de, ita vt propter amorem eius ægrota-
ret:quia cùm eſſet virgo, difficile ei vide-
batur vt quippiam inhoneſtè ageret cum
ea. * Erat autem Amnon amicus, nomine 3
Ionadab, filius Semmaa fratris Dauid,vir
prudens valde. * Qui dixit ad eum:Quare 4
ſic attenuaris macie fili regis per ſingulos
dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei
Amnon:Thamar ſororé fratris mei Abſa-
lom amo. * Cui reſpondit Ionadab:Cuba 5
ſuper lectum tuum, & langorem ſimula:
cùmque venerit pater tuus vt viſitet te,
dic ei: Veniat, oro,Thamar ſoror mea,vt
det mihi cibum, & faciat pulmentum vt
comedam de manu eius.*Accubuit itaque 6
Amnon,& quaſi ægrotare cœpit:cúmque B
veniſſet rex ad viſitandũ eum, ait Amnon
ad regem: Veniat,obſecro,Thamar ſoror
mea, vt faciat in oculis meis duas ſorbi-
tiunculas, & cibum capiã de manu eius.
* Miſit ergo Dauid ad Thamar domum, 7
dicens: Veni in domum Amnon fratris
tui,& fac ei pulmentum.*Venítque Tha- 8
mar in domum Amnon fratris ſui: ille
autem iacebat:quæ tollens farinam com-
miſcuit:& liquefaciens in oculis eius co-
xit ſorbitiunculas.* Tollénſque quod co- 9
xerat, effudit, & poſuit coram eo, & no-
luit comedere: dixítque Amnon: Eiicite
vniuerſos à me. Cúmque eieciſſet omnes,
* dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum 10
in conclaue,vt veſcar de manu tua. Tulit
ergo Thamar ſorbitiunculas, quas fece-
rat,& intulit ad Amnon fratrem ſuum in C
conclaue. * Cumque obtuliſſet ei cibum, 11
apprehendit eam, & ait: Veni, cuba me-
cum ſoror mea. * Quæ reſpondit ei: Noli 12
frater mi,noli opprimere me,neque enim
hoc fas eſt in Iſrael: noli facere ſtulti-
13 tiam hanc. * Ego enim ferre non potero
opprobrium meum, & tu eris quaſi vnus
de inſipientibus in Iſrael: quin potius lo-
quere ad regem, & non negabit me tibi.
14 *Noluit autẽ acquieſcere precibus eius,
ſed præualens viribus oppreſsit eam, &
15 cubauit cum ea. * Et exoſam eam habuit
Amnon odio magno nimis: ita vt maius
eſſet odium, quo oderat eam, amore quo
antè dilexerat. Dixitque ei Amnon: Sur-
16 ge, & vade. * Quæ reſpondit ei: Maius
eſt hoc malum, quod nunc agis aduer-
ſum me, quam quod ante feciſti, expel-
17 lens me.Et noluit audire eam: * ſed voca-
D to puero, qui miniſtrabat ei, dixit: Eiice
hanc à me foras, & claude oſtium poſt
18 eam. * Quæ induta erat talari tunica:
huiuſcemodi enim filiæ regis virgines ve-
ſtibus vtebantur. Eiecit itaque eam mi-
niſter illius foras: clauſitque fores poſt
19 eam.* Quæ aſpergens cinerem capiti ſuo,
ſciſſa talari tunica, impoſitiſque manibus
ſuper caput ſuum, ibat ingrediens,& cla-
20 mans. Dixit autem ei Abſalom frater
ſuus: Numquid Amnon frater tuus con-
cubuit tecum? ſed nunc ſoror tace,frater
tuus eſt: neque affligas cor tuum pro hac
re. Manſit itaque Thamar contabeſcens
21 in domo Abſalom fratris ſui. * Cùm au-
tem audiſſet rex Dauid verba hæc, con-
triſtatus eſt valde, & noluit contriſtare
ſpiritum Amnon filij ſui, quoniam dili-
gebat eum, quia primogenitus erat ei.
22 * Porrò non eſt locutus Abſalom ad Am-
E non,nec malum nec bonum: oderat enim
Abſalom Amnon, eo quòd violaſſet Tha-
23 mar ſororem ſuam. * Factum eſt autem
poſt tempus biennij, vt tonderentur oues
Abſalom in Baalhaſor, quæ eſt iuxta E-
phraim:& vocauit Abſalom omnes filios
24 regis,* veníque ad regem,& ait ad eum:
Ecce tondentur oues ſerui tui: veniat,
oro, rex cum ſeruis ſuis ad ſeruum ſuum.
25 * Dixítque rex ad Abſalom: Noli fili mi,
noli rogare vt veniamus omnes,& graue-
mus te. Cùm autem cogeret eum, & no-
26 luiſſet ire,benedixit ei. * Et ait Abſalom:
Si non vis venire,veniat, obſecro, nobiſ-
cum ſaltem Amnon frater meus.Dixitque
ad eum rex: Non eſt neceſſe vt vadat te-
27 cum.* Coëgit itaque Abſalom eum,& di-
miſit cum eo Amnon & vniuerſos filios
regis.Fecerátque Abſalom conuiuiũ qua-
28 ſi conuiuium regis. * Præceperat autem
F Abſalom pueris ſuis, dicens: Obſeruate
cùm temulentus fuerit Amnon vino, &
dixero vobis: Percutite eum,& interfici-
te: nolite timere; ego enim ſum qui præ-
cipio vobis:roboramini,& eſtote viri for-
29 tes.*Fecerunt ergo pueri Abſalom aduer-
ſum Amnon, ſicut præceperat ei Abſalõ.
Surgentéſque omnes filij regis aſcenderũt
30 ſinguli mulas ſuas,& fugerunt.*Cumque
adhuc pergerent in itinere, fama perue-
nit

by Google

nit ad Dauid, dicens: Percuſsit Abſalom
omnes filios regis, & non remanſit ex eis
ſaltem vnus.*Surrexit itaque rex,& ſcidit 31
veſtimenta ſua:& cecidit ſuper terram,&
omnes ſerui illius, qui aſsiſtebant ei, ſci-
derunt veſtimenta ſua. * Reſpondens au- 32
tem Ionadab filius Semmaa fratris Da-
uid,dixit:Ne æſtimet Dominus meus rex,
quod omnes pueri filij regis occiſi ſint:
Amnon ſolus mortuus eſt, quoniam in
ore Abſalom erat poſitus, ex die qua op-
preſſit Thamar ſororem eius.* Nunc ergo 33
ne ponat dominus meus rex ſuper cor
ſuum verbum iſtud, dicens: Omnes filij
regis occiſi ſunt: quoniam Amnon ſolus G
mortuus eſt. * Fugit autem Abſalom: & 34
eleuauit puer ſpeculator oculos ſuos, &
aſpexit: & ecce populus multus veniebat
per iter deuium ex latere montis. * Dixit 35
autem Ionadab ad regem: Ecce filij regis
adſunt:iuxta verbum ſerui tui ſic factum
eſt. * Cúmque ceſſaſſet loqui, apparue- 36
runt & filij regis:& intrantes leuauerunt
vocem ſuam,& fleuerunt:ſed & rex & o-
mnes ſerui eius fleuerunt ploratu magno
nimis. * Porrò Abſalom fugiens, abiit ad 37
Tholomai filium Ammiud regem Geſſur.
Luxit ergo Dauid filiũ ſuum cunctis die-
bus.*Abſalom autem cùm fugiſſet,& ve- 38
niſſet in Geſſur, fuit ibi tribus annis.
* Ceſſauítque rex Dauid perſequi Abſa- 39
lom, eo quòd conſolatus eſſet ſuper Am-
non interitu.

CAP. XIIII.

INtelligens autem Ioab filius Saruiæ, 1
quòd cor regis verſum eſſet ad Abſa- A
lom, * miſit Thecuam,& tulit inde mu- 2
lierem ſapientem: dixitque ad eam: Lu-
gere te ſimula, & induere veſte lugubri,
& ne vngaris oleo,vt ſis quaſi mulier iam
plurimo tempore lugens mortuum: * & 3
ingredieris ad regem, & loqueris ad eum
ſermones huiuſcemodi. Poſuit autẽ Ioab
verba in ore eius. * Itaque cùm ingreſſa 4
fuiſſet mulier Thecuitis ad regem, cecidit
coram eo ſuper terram, & adorauit, &
dixit: Serua me rex. * Et ait ad eam rex: 5
Quid cauſæ habes? Quæ reſpondit: Heu,
mulier vidua ego ſum: mortuus eſt enim
vir meus. * Et ancillæ tuæ erant duo filij: 6
qui rixati ſunt aduerſum ſe in agro, nul- B
luſque erat qui eos prohibere poſſet: &
percuſſit alter alterum,& interfecit eum.
* Et ecce conſurgens vniuerſa cognatio 7
aduerſum ancillam tuã,dicit: Trade eum
qui percuſſit fratrem ſuum,vt occidamus
eum pro anima fratris ſui quem interfe-
cit, & deleamus heredem:& quærunt ex-
tinguere ſcintillam meam,quę relicta eſt,
vt non ſuperſit viro meo nomen, & reli-
quiæ ſuper terram. * Et ait rex ad mulie- 8
rem:Vade in domum tuam,& ego iubebo
pro te.*Dixitque mulier Thecuitis ad re- 9
gem: In me,domine mi rex,ſit iniquitas,
& in domum patris mei:rex autẽ & thro-
nus eius ſit innocens. * Et ait rex: Qui 10
contradixerit tibi, adduc eum ad me, &
11 vltrà non addet vt tangat te. * Quæ ait:
C Recordetur rex Domini Dei ſui, vt non
multiplicentur proximi ſanguinis ad vl-
ciſcendum,& nequaquam interficiant fi-
lium meum. Qui ait:Viuit Dominus,quia
nõ cadet de capillis filij tui ſuper terram.
12 * Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla
tua ad dominum meum regem verbum.
13 Et ait:Loquere. * Dixítque mulier:Qua-
re cogitaſti huiuſcemodi rem contra po-
pulũ Dei,& locutus eſt rex verbum iſtud,
vt peccet, & non reducat eiectum ſuum?
14 * Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabi-
mur in terram,quæ nõ reuertuntur: ‖ nec Ezech.
vult Deus perire animam, ſed retractat 18.g.32.
cogitans ne penitus pereat qui abiectus & 33.c.
15 eſt. * Nunc igitur veni,vt loquar ad do- 11.
minum meum regem verbum hoc, præ-
ſente populo.Et dixit ancilla tua:Loquar
D ad regem,ſi quo modo faciat rex verbum
16 ancillæ ſuæ. * Et audiuit rex, vt liberaret
ancillam ſuam de manu omnium,qui vo-
lebant de hereditate Dei delere me, & fi-
17 lium meum ſimul. * Dicat ergo ancilla
tua, fiat verbum domini mei regis ſicut
ſacrificium. Sicut enim Angelus Dei, ſic
eſt dominus meus rex, vt nec benedictio-
ne, nec maledictione moueatur: vnde &
18 Dominus Deus tuus eſt tecum. * Et re-
ſpondens rex,dixit ad mulierem: Ne abſ-
condas à me verbum, quod te interrogo.
Dixitque ei mulier: Loquere domine mi
19 rex. * Et ait rex: Numquid manus Ioab
tecum eſt in omnibus iſtis? Reſpondit
mulier, & ait: Per ſalutem animæ tuæ,
E domine mi rex, nec ad ſiniſtram, nec ad
dexteram eſt,ex omnibus his quæ locutus
eſt dominus meus rex: ſeruus enim tuus
Ioab,ipſe præcepit mihi, & ipſe poſuit in
20 os ancillæ tuæ omnia verba hæc.* Vt ver-
terem figurã ſermonis huius, ſeruus tuus
Ioab præcepit iſtud:tu autem domine mi
rex,ſapiens es,ſicut habet ſapientiam An-
gelus Dei, vt intelligas omnia ſuper ter-
21 ram. * Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus
feci verbum tuum: vade ergo, & reuoca
22 puerum Abſalom. * Cadénſque Ioab ſu-
per faciem ſuam in terram, adorauit &
benedixit regi:& dixit Ioab: Hodie intel-
lexit ſeruus tuus, quia inueni gratiam in
oculis tuis, domine mi rex: feciſti enim
23 ſermonem ſerui tui. * Surrexit ergo Ioab
F & abiit in Geſſur, & adduxit Abſalom in
24 Ieruſalem. * Dixit autem rex:Reuertatur
in domum ſuam, & faciem meam non
videat. Reuerſus eſt itaque Abſalom in
domum ſuam, & faciem regis non vidit.
25 * Porrò ſicut Abſalom, vir non erat pul-
cher in omni Iſrael, & decorus nimis: à
veſtigio pedis vſque ad verticem non erat
26 in eo vlla macula. * Et quando tondebat
capillum (ſemel autem in anno tondeba-
tur, quia grauabat eum cæſaries) ponde-
rabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis,
27 pondere publico. * Nati ſunt autem Ab-
ſalom

Digitized by Google

ſalom filij tres: & filia vna nomine Tha-
mar, elegantis formæ. * Manſitque Abſa- 28
lom in Ieruſalem duobus annis, & faciem
regis non vidit. * Miſit itaque ad Ioab, vt 29
mitteret eum ad regem: qui noluit venire
ad eum. Cúmque ſecundò miſiſſet, & ille
noluiſſet venire ad eum, * dixit ſeruis ſuis: 30
Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum, G
habentẽ meſſem hordei: ite igitur, & ſuc-
cendite eum igni. Succenderunt ergo ſer-
ui Abſalom ſegetem igni. Et venientes
ſerui Ioab, ſciſsis veſtibus ſuis, dixerunt:
Succenderunt ſerui Abſalom partem agri
igni. * Surrexitque Ioab, & venit ad Ab- 31
ſalom in domum eius, & dixit: Quare
ſuccenderunt ſerui tui ſegetem meam
igni? * Et reſpõdit Abſalom ad Ioab: Miſi 32
ad te obſecrans vt venires ad me, & mit-
terem te ad regem, & diceres ei: Quare
veni de Geſſur? melius mihi erat ibi eſſe:
obſecro ergo vt videã faciem regis: quòd
ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat
me. * Ingreſſus itaque Ioab ad regem, 33
nunciauit ei omnia: vocatúſque eſt Abſa-
lom, & intrauit ad regem, & adorauit
ſuper faciem terræ coram eo: oſculatúſ-
que eſt rex Abſalom.

CAP. XV.

IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom cur- 1
rus, & equites, & quinquaginta viros A
qui præcederent eum. * Et manè con- 2
ſurgens Abſalom, ſtabat iuxta introitum
portæ, & omnem virum, qui habebat ne-
gotium vt veniret ad regis iudicium, vo-
cabat Abſalom ad ſe, & dicebat: De qua
ciuitate es tu? Qui reſpondens aiebat: Ex
vna tribu Iſrael ego ſum ſeruus tuus:
* Reſpondebátque ei Abſalom: Videntur 3
mihi ſermones tui boni & iuſti. Sed non
eſt qui te audiat conſtitutus à rege. dice-
bátque Abſalom: * Quis me conſtituat iu- 4
dicem ſuper terram, vt ad me veniant o-
mnes qui habent negotium, & iuſtè iudi-
cem? * Sed & cùm accederet ad eum ho- 5
mo vt ſalutaret illum, extẽdebat manum B
ſuam, & apprehendens, oſculabatur eum.
* Faciebátque hoc omni Iſrael venienti ad 6
iudicium, vt audiretur à rege, & ſollicita-
bat corda virorum Iſrael. * Poſt quadra- 7
ginta autem annos, dixit Abſalom ad re-
gem Dauid: Vadam, & reddam vota mea
quæ voui Domino in Hebron. * Vouens 8
enim vouit ſeruus tuus, cùm eſſet in Geſ-
ſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Domi-
nus in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.
* Dixitque ei rex Dauid: Vade in pace. Et 9
ſurrexit, & abiit in Hebron. * Miſit au- 10
tem Abſalom exploratores in vniuerſas
tribus Iſrael, dicens: Statim vt audieritis
clangorem buccinæ, dicite: Regnauit Ab-
ſalom in Hebron. * Porrò cum Abſalom 11
ierunt ducenti viri de Ieruſalem vocati,
euntes ſimplici corde, & cauſam penitus
ignorantes. * Acceſſiuit quoque Abſalom 12
Achitophel Gilonitem conſiliarium Da- C
uid, de ciuitate ſua Gilo. Cúmque immo-
laret victimas, facta eſt coniuratio valida,
populúſque concurrens augebatur cum
13 Abſalom. * Venit igitur nũcius ad Dauid,
dicens: Toto corde vniuerſus Iſrael ſequi-
14 tur Abſalom. * Et ait Dauid ſeruis ſuis,
qui erant cum eo in Ieruſalem: Surgite,
fugiamus, neque enim erit nobis effugiũ
à facie Abſalom: feſtinate egredi, ne fortè
veniẽs occupet nos, & impellat ſuper nos
ruinã, & percutiat ciuitatem in ore gla-
15 dij. * Dixerúntque ſerui regis ad eum:
Omnia quæcumque præceperit dominus
noſter rex, libenter exequemur ſerui tui.
16 * Egreſſus eſt ergo rex, & vniuerſa domus
eius, pedibus ſuis: & dereliquit rex decem
mulieres cõcubinas ad cuſtodiendam do-
17 mum. * Egreſſuſque rex & omnis Iſrael
18 pedibus ſuis, ſtetit procul à domo: * &
D vniuerſi ſerui eius ambulabãt iuxta eum,
& legiones Cerethi & Phelethi, & omnes
Gethæi, pugnatores validi, ſexcenti viri,
qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites,
19 præcedebant regem. * dixit autem rex ad
Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? re-
uertere, & habita cum rege, quia peregri-
20 nus es, & egreſſus es de loco tuo. * Herì
veniſti, & hodie compelleris nobiſcum
egredi? ego autem vadam quò iturus ſum:
reuertere, & reduc tecum fratres tuos, &
Dominus faciet tecum miſericordiam &
veritatem, quia oſtendiſti gratiam & fi-
21 dem. * Et reſpondit Ethai regi, dicens:
Viuit Dominus, & viuit dominus meus
rex: quoniam in quocumque loco fueris
domine mi rex, ſiue in morte, ſiue in vita,
22 ibi erit ſeruus tuus. * Et ait Dauid Ethai:
E Veni, & tranſi. Et tranſiuit Ethai Ge-
thæus, & omnes viri qui cum eo erant, &
23 reliqua multitudo. * Omnéſque flebant
voce magna, & vniuerſus populus tranſi-
bat: rex quoque tranſgrediebatur Torren-
tem Cedron, & cunctus populus incede-
bat contra viam, quæ reſpicit ad deſer-
24 tum. * Venit autem & Sadoc ſacerdos, &
vniuerſi Leuitæ cum eo, portantes arcam
fœderis Dei, & depoſuerunt arcam Dei:
& aſcendit Abiathar, donec expletus eſſet
omnis populus, qui egreſſus fuerat de ci-
25 uitate. * Et dixit rex ad Sadoc: Reporta
arcam Dei in vrbem: ſi inuenero gratiam
in oculis Domini, reducet me, & oſtendet
26 mihi eam, & tabernaculum ſuum. * Si
F autem dixerit mihi: Non places: præſto
27 ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe. * Et
dixit rex ad Sadoc ſacerdotem: O videns
reuertere in ciuitatem in pace: & Achi-
maas filius tuus, & Ionathas filius Abia-
28 thar, duo filij veſtri ſint vobiſcum. * Ec-
ce ego abſcondar in campeſtribus deſer-
ti, donec veniat ſermo à vobis indicans
29 mihi. * Reportauerũt ergo Sadoc & Abia-
thar arcam Dei in Ieruſalem: & manſe-
30 runt ibi. * Porrò Dauid aſcendebat cli-
uum Oliuarum, ſcandens & flens, nudis
pedibus incedens, & operto capite: ſed &
omnis populus, qui erat cum eo, operto
capite

Digitized by Google

capite aſcendebat plorans. * Nunciatum 31
eſt autem Dauid, quod & Achitophel eſ-
ſet in coniuratione cum Abſalom, dixit-
que Dauid: Infatua, quæſo, Domine con
ſilium Achitophel. * Cumque aſcenderet 32
Dauid ſummitatem montis, in quo ado- G
raturus erat Dominum, ecce occurrit ei
Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, & terra
pleno capite. * Et dixit ei Dauid: Si ve- 33
neris mecum, eris mihi oneri: * ſi autem 34
in ciuitatem reuertaris, & dixeris Abſa-
lom: Seruus tuus ſum, rex: ſicut fui ſeruus
patris tui, ſic ero ſeruus tuus: diſſipabis
conſilium Achitophel. * Habes autem te- 35
cum Sadoc & Abiathar ſacerdotes: & o-
mne verbum quodcumque audieris de
domo regis, indicabis Sadoc & Abiathar
ſacerdotibus.* Sunt autem cum eis duo 36
filij eorum, Achimaas filius Sadoc, & Io-
nathas filius Abiathar: & mittetis per eos
ad me omne verbũ quod audieritis. * Ve- 37
niente ergo Chuſai amico Dauid in ciui-
tatem, Abſalom quoque ingreſſus eſt Ie-
ruſalem.

CAP. XVI.

CVmque Dauid tranſiſſet paululum 1
montis verticem, apparuit Siba puer A
Miphiboſeth in occurſum eius, cum duo-
bus aſinis, qui onerati erant ducentis pa-
nibus, & centum alligaturis vuæ paſſæ, &
centum maſſis palatharum, & vtre vini.
* Et dixit rex Sibæ: Quid ſibi volunt hęc? 2
Reſponditq; Siba: Aſini, domeſticis regis,
vt ſedeant: panes & palathæ, ad veſcen-
dum pueris tuis: vinum autem, vt bibat
ſiquis defecerit in deſerto. *Et ait rex: Vbi 3
eſt filius domini tui? ‖ Reſpondítque Siba
‖ *Inf. 19. c. 17.*
regi: Remanſit in Ieruſalem, dicens: Hodie
reſtituet mihi domus Iſrael regnũ patris
mei. * Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia 4
quæ fuerunt Miphiboſeth. Dixitque Siba:
Oro vt inueniam gratiam coram te,
domine mi rex. * Venit ergo rex Dauid 5
vſque Bahurim: & ecce egrediebatur in-
de vir de cognatione domus Saul, nomi-
ne Semei, filius Gera, procedebatque
egrediens, & ‖ maledicebat, * mittebatque 6
‖ *3. Reg. 2. b. 8.*
lapides contra Dauid, & contra vniuerſos B
ſeruos regis Dauid: omnis autem popu-
lus, & vniuerſi bellatores, à dextro & à
ſiniſtro latere regis incedebant. * Ita au- 7
tem loquebatur Semei cum malediceret
regi: Egredere, egredere vir ſanguinum,
& vir Belial. * Reddidit tibi Dominus 8
vniuerſum ſanguinem domus Saul: quo-
niam inuaſiſti regnum pro eo, & dedit
Dominus regnũ in manu Abſalõ filij tui:
& ecce premunt te mala tua: quoniam vir
ſanguinum es.* Dixit autem Abiſai filius 9
Saruiæ, regi: Quare maledicit canis hic
mortuus domino meo regi? vadam, &
amputabo caput eius. * Et ait rex: Quid 10
mihi & vobis eſt filij Saruiæ? dimittite
eum, vt maledicat: Dominus enim præ-
cepit ei vt malediceret Dauid: & quis eſt
qui audeat dicere, quare ſic fecerit? * Et 11
C ait rex Abiſai, & vniuerſis ſeruis: Ecce
filius meus, qui egreſſus eſt de vtero meo,
quærit animam meam: quãto magis nunc
filius Iemini? dimittite eum vt maledi-
12 cat iuxta præceptum Domini: * ſi fortè
reſpiciat Dominus afflictionem meam: &
reddat mihi Dominus bonum pro male-
13 dictione hac hodierna. * Ambulabat ita-
que Dauid & ſocij eius per viam cum eo.
Semei autem, per iugum montis ex late-
re, contra illum gradiebatur, maledicens,
& mittens lapides aduerſum eum, ter-
14 rámque ſpargens.* Venit itaque rex, &
vniuerſus populus cum eo laſſus, & refo-
15 cillati ſunt ibi. * Abſalom autem & om-
nis populus eius ingreſſi ſunt Ieruſalem,
16 ſed & Achitophel cum eo. * Cùm autem
veniſſet Chuſai Arachites amicus Dauid
ad Abſalom, locutus eſt ad eum: Salue rex,
17 ſalue rex. * Ad quem Abſalom, Hæc eſt,
D inquit, gratia tua ad amicum tuum? qua-
18 re non iuiſti cum amico tuo? * Reſpon-
dítque Chuſai ad Abſalom: Nequaquam:
quia illius ero, quem elegit Dominus, &
omnis hic populus, & vniuerſus Iſrael, &
19 cum eo manebo.* Sed vt & hoc inferam,
cui ego ſeruiturus ſum? nónne filio regis?
ſicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.
20 * Dixit autem Abſalom ad Achitophel:
21 Inite conſilium quid agere debeamus.*Et
ait Achitophel ad Abſalom: Ingredere ad
concubinas patris tui, quas dimiſit ad cu-
ſtodiendam domum: vt cùm audierit om-
nis Iſrael quod fœdaueris patrem tuum,
22 roborentur tecum manus eorum.* ‖ Te-
‖ *Sup. 12. c. 11.*
tenderũt ergo Abſalom tabernaculum in
ſolario, ingreſſúſque eſt ad cõcubinas pa-
23 tris ſui coram vniuerſo Iſrael. * Conſi-
lium autem Achitophel, quod dabat in
diebus illis, quaſi ſiquis conſuleret Deum:
ſic erat omne conſilium Achitophel, &
cùm eſſet cum Dauid, & cùm eſſet cum
Abſalom.

CAP. XVII.

1 DIxit ergo Achitophel ad Abſalom,
A Eligam mihi duodecim millia viro-
rum, & conſurgens perſequar Dauid hac
2 nocte. * Et irruens ſuper eum (quippe
qui laſſus eſt, & ſolutis manibus) percu-
tiam eum: cúmque fugerit omnis popu-
lus, qui cum eo eſt, percutiam regem de-
3 ſolatum. * Et reducam vniuerſum popu-
lum, quomodo vnus homo reuerti ſolet:
vnum enim virum tu quæris: & omnis
4 populus erit in pace. * Placuitque ſermo
eius Abſalom, & cunctis maioribus natu
5 Iſrael.* Ait autem Abſalom: Vocate Chu-
ſai Arachiten, & audiamus quid etiam
6 ipſe dicat. * Cúmque veniſſet Chuſai ad
B Abſalom, ait Abſalom ad eum: Huiuſce-
modi ſermonem locutus eſt Achitophel:
facere debemus an non? quod das conſi-
7 lium? * Et dixit Chuſai ad Abſalom:
Non eſt bonum conſilium, quod dedit
8 Achitophel hac vice. * Et rurſum intulit
Chuſai: Tu noſti patrem tuum, & viros
qui

Digitized by Google

qui cum eo ſunt,eſſe fortiſsimos & ama-
ro animo , veluti ſi vrſa raptis catulis in
ſaltu ſæuiat:ſed & pater tuus vir bellator
eſt,nec morabitur cum populo.* Forſitan 9
nunc latitat in foueis,aut in vno,quo vo-
luerit,loco: & cùm ceciderit vnus quili-
bet in principio , audiet quicumque au-
dierit,& dicet : Facta eſt plaga in populo
qui ſequebatur Abſalom.* Et fortiſsi- 10
mus quiſque, cuius cor eſt quaſi leonis, C
pauore ſoluetur:ſcit enim omnis populus
Iſrael,fortem eſſe patrem tuum,& robu-
ſtos omnes,qui cũ eo ſunt.*Sed hoc mihi 11
videtur rectum eſſe conſilium:Congrege-
tur ad te vniuerſus Iſrael , à Dan vſque
Berſabee, quaſi arena maris innumerabi-
lis:& tu eris in medio eorum.* Et irrue- 12
mus ſuper eum in quocumque loco in-
uentus fuerit : & operiemus eum,ſicut ca-
dere ſolet ros ſuper terram,& non relin-
quemus de viris,qui cũ eo ſunt, ne vnum
quidem. * Quod ſi vrbem aliquam fuerit 13
ingreſſus, circumdabit omnis Iſrael ciui-
tati illi funes , & trahemus eã in torren-
tem, vt nõ reperiatur ne calculus quidem
ex ea.* Dixitque Abſalom, & omnes viri 14
Iſrael : Melius eſt conſilium Chuſai Ara- D
chitæ cõſilio Achitophel:Domini autem
nutu diſſipatum eſt cõſilium Achitophel
vtile , vt induceret Dominus ſuper Abſa-
lom malũ.* Et ait Chuſai Sadoc & Abia- 15
thar ſacerdotibus:Hoc & hoc modo con-
ſiliũ dedit Achitophel Abſalom,& ſenio-
ribus Iſrael:& ego tale & tale dedi conſi-
lium. * Nunc ergo mittite citò , & nun- 16
ciate Dauid, dicentes : Ne moreris nocte
hac in campeſtribus deſerti, ſed abſq; di-
latione trãſgredere:ne forte abſorbeatur
rex , & omnis populus qui cũ eo eſt.*Io- 17
nathas autem & Achimaas ſtabant iuxta E
Fontem rogel : abiit ancilla & nunciauit
eis:& illi profecti ſunt,vt referrent ad re-
gem Dauid nuncium: non enim poterant
videri,aut introire ciuitatem.* Vidit au- 18
tem eos quidam puer, & indicauit Abſa-
lom:illi vero concito gradu ingreſsi ſunt
domum cuiuſdam viri in Bahurim , qui
habebat puteum in veſtibulo ſuo , & de-
ſcenderunt in eum. * Tulit autem mulier 19
& expandit velamen ſuper os putei,quaſi
ſiccans ptiſanas : & ſic latuit res.* Cum- 20
que veniſſent ſerui Abſalom in domum,
ad mulierem dixerunt : Vbi eſt Achimaas
& Ionathas? Et reſpõdit eis mulier:Trã-
ſierunt feſtinanter, guſtata paululũ aqua.
At hi qui quærebant,cùm nõ repperiſſent,
reuerſi ſunt in Ieruſalem. * Cùmque ab- 21
iiſſent , aſcenderunt illi de puteo, & per- F
gentes nunciauerunt regi Dauid,& dixe-
runt : Surgite, & tranſite citò fluuium:
quoniã huiuſcemodi dedit cõſilium con-
tra vos Achitophel. * Surrexit ergo Da- 22
uid , & omnis populus qui cum eo erat,
& trãſierunt Iordané,donec dileceſceret:
& ne vnus quidem reſiduus fuit, qui non
tranſiiſſet fluuium.*Porro Achitophel vi- 23
dens quòd non fuiſſet factum conſilium
ſuum , ſtrauit aſinum ſuum, ſurrexitque
& abiit in domum ſuam & in ciuitatem
ſuam : & diſpoſita domo ſua , ſuſpendio
interiit,& ſepultus eſt in ſepulchro patris
24 ſui. * Dauid autem venit in Caſtra , &
G Abſalom tranſiuit Iordanem , ipſe & o-
25 mnes viri Iſrael cum eo. * Amaſam verò
conſtituit Abſalom pro Ioab ſuper exer-
citum : Amaſa autem erat filius viri, qui
vocabatur Iethra de Ieſraeli, qui ingreſſus
eſt ad Abigail filiam Naas , ſororem Sar-
26 uiæ , quæ fuit mater Ioab.* Et caſtrame-
tatus eſt Iſrael cum Abſalom in terra Ga-
27 laad.* Cùmque veniſſet Dauid in Caſtra,
Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Am-
mon , & Machir filius Ammiel de Loda-
bar , & Berzellai Galaadites de Rogelim,
28 *obtulerunt ei ſtratoria,& tapetia,& va-
ſa fictilia,frumentum,& hordeum,& fa-
rinam,& polentam,& fabam,& lentem,
29 & frixum cicer , * & mel , & butyrum,
oues,& pingues vitulos:dederúntque Da-
uid,& populo qui cum eo erat,ad veſcen-
dum:ſuſpicati enim ſunt , populum fame
& ſiti fatigari in deſerto.

CAP. XVIII.

1 IGitur conſiderato Dauid populo ſuo,
A conſtituit ſuper eos tribunos & centu-
2 riones , * & dedit populi tertiam partem
ſub manu Ioab , & tertiam partem ſub
manu Abiſai filij Saruiæ fratris Ioab ,*&
tertiam partem ſub manu Ethai , qui
erat de Geth : dixitque rex ad populum:
3 Egrediar & ego vobiſcum.* Et reſpondit
populus : Nõ exibis:ſiue enim fugerimus,
non magnopere ad eos de nobis pertine-
bit:ſiue media pars ceciderit è nobis,non
ſatis curabunt : quia tu vnus pro decem
millibus computaris : melius eſt igitur vt
4 ſis nobis in vrbe præſidio. * Ad quos rex
ait : Quod vobis videtur rectum , hoc fa-
ciam. Stetit ergo rex iuxta portam:egre-
diebatúrq; populus per turmas ſuas,cen-
5 teni,& milleni.* Et præcepit rex Ioab,&
B Abiſai,& Ethai,dicens:Seruate mihi pue-
rum Abſalom.Et omnis populus audiebat
præcipientem regem cunctis principibus
6 pro Abſalom. * Itaque egreſſus eſt popu-
lus in campum contra Iſrael , & factum
7 eſt prælium in ſaltu Ephraim. * Et cæſus
eſt ibi populus Iſrael ab exercitu Dauid,
factaque eſt plaga magna in die illa , vi-
8 ginti millium. * Fuit autem ibi prælium
diſperſum ſuper faciem omnis terræ , &
multo plures erant quos ſaltus conſum-
pſerat de populo , quam hi quos vorane-
9 rat gladius in die illa. * Accidit autem vt
occurreret Abſalom ſeruis Dauid , ſedens
mulo:cùmq; ingreſſus fuiſſet mulus ſub-
ter condenſam quercum & magnam,ad-
hæſit caput eius quercui : & illo ſuſpenſo
inter cælum & terram,mulus,cui inſede-
10 rat, pertranſiuit.* Vidit autem hoc quiſ-
piam & nunciauit Ioab, dicens:Vidi Ab-
11 ſalom pendere de quercu. * Et ait Ioab
viro,

Digitized by Google

viro, qui nunciauerat ei: Si vidiſti, quare C
non confodiſti eum cum terra, & ego de-
diſſem tibi decem argenti ſiclos, & vnum
balteum?* Qui dixit ad Ioab: Si appende- 12
res in manibus meis mille argenteos, ne-
quaquam mitterem manum meam in fi-
lium regis: audientibus enim nobis præ-
cepit rex tibi, & Abiſai, & Ethai, dicens:
Cuſtodite mihi puerum Abſalom.* Sed 13
& ſi feciſſem cõtra animam meam auda-
cter, nequaquam hoc regem latere po-
tuiſſet, & tu ſtares ex aduerſo.* Et ait 14
Ioab: Non ſicut tu vis, ſed aggrediar eum
coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu
ſua, & infixit eas in corde Abſalom: cùm-
que adhuc palpitaret hærens in quercu,
*cucurrerũt decẽ iuuenes armigeri Ioab, 15
& percutientes interfecerunt eum.* Ce- 16
cinit autem Ioab buccina, & retinuit po- D
pulum, ne perſequeretur fugientẽ Iſrael,
volens parcere multitudini.* Et tulerunt 17
Abſalom, & proiecerunt eum in ſaltu, in
foueam grandem, & comportauerunt ſu-
per eum aceruum lapidum magnum ni-
mis: omnis autem Iſrael fugit in taber-
nacula ſua.* Porrò Abſalom erexerat ſi- 18
bi, cùm adhuc viueret, titulum qui eſt in
Valle regis: dixerat enim: Non habeo fi-
lium, & hoc erit monumentum nominis
mei. Vocauitque titulum nomine ſuo, &
appellatur Manus Abſalom, vſq; ad hanc
diem.* Achimaas autem filius Sadoc, ait: 19
Curram, & nunciabo regi, quia iudicium
fecerit ei Dominus de manu inimicorum
eius.* Ad quem Ioab dixit: Non eris nun- 20
cius in hac die, ſed nunciabis in alia: ho-
die nolo te nunciare, filius enim regis eſt E
mortuus.* Et ait Ioab Chuſi: Vade, & 21
nuncia regi quæ vidiſti: Adorauit Chuſi
Ioab, & cucurrit.* Rurſus autem Achi- 22
maas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid
impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi?
Dixitque ei Ioab: Quid vis currere fili
mi? non eris boni nuncij baiulus.* Qui 23
reſpondit: Quid enim ſi cucurrero? Et ait
ei: Curre. Curres ergo Achimaas per viam
compendij, tranſiuit Chuſi.* Dauid au- 24
tem ſedebat inter duas portas: ſpeculator
verò, qui erat in faſtigio portæ ſuper mu-
rum, eleuans oculos, videt hominem cur-
rentem ſolum.* Et exclamans indicauit 25
regi: dixitque rex: Si ſolus eſt, bonus eſt
nuncius in ore eius. Properante autem il-
lo, & accedente propiùs,* vidit ſpecula- 26
tor hominem alterum currentem, & vo- F
ciferans in culmine, ait: Apparet mihi al-
ter homo currens ſolus. Dixitque rex: Et
iſte bonus eſt nuncius.* Speculator au- 27
tem, Contemplor, ait, curſum prioris,
quaſi curſum Achimaas filij Sadoc. Et ait
rex: Vir bonus eſt: & nuncium portans
bonum, venit.* Clamans autem Achi- 28
maas, dixit ad regem: Salue rex. Et ado-
rans regem coram eo pronus in terram,
ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui
concluſit homines qui leuauerunt manus
29 ſuas contra dominum meum regem.* Et
G ait rex: Eſtne pax puero Abſalom? Dixitq;
Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum
mitteret Ioab ſeruus tuus, ô rex, me
30 ſeruum tuum: neſcio aliud.* Ad quẽ rex,
Tranſi, ait, & ſta hîc. Cùmque ille tranſiſ-
31 ſet, & ſtaret,* apparuit Chuſi: & veniens
ait: Bonum apporto nuncium, domine mi
rex: iudicauit enim pro te Dominus ho-
die de manu omnium qui ſurrexerunt
32 contra te.* Dixit autem rex ad Chuſi:
Eſtne pax puero Abſalom? Cui reſpon-
dens Chuſi, Fiant, inquit, ſicut puer, ini-
mici domini mei regis, & vniuerſi qui
33 conſurgunt aduerſus eũ in malum.* Con-
triſtatus itaque rex, aſcendit cœnaculum
portæ, & fleuit. Et ſic loquebatur, vadens:
‖ Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi: quis ‖ *Inf.*
mihi tribuat vt ego moriar pro te, Abſa- 19. a. 1.
lom fili mi, fili mi Abſalom?

CAP. XIX.

1 NVnciatum eſt autem Ioab quòd rex
2 fleret & lugeret filium ſuum:* &
A verſa eſt victoria in luctum in die illa o-
mni populo: audiuit enim populus in
die illa dici: Dolet rex ſuper filio ſuo.
3 * Et declinauit populus in die illa ingre-
di ciuitatẽ, quomodo declinare ſolet po-
4 pulus verſus & fugiens de prælio.* Porrò
rex operuit caput ſuum, & clamabat vo-
ce magna: Fili mi Abſalom, Abſalom fili
5 mi, fili mi.* Ingreſſus ergo Ioab ad regem
in domum, dixit. Confudiſti hodie vultus
omnium ſeruorum tuorum, qui ſaluam
fecerunt animam tuam, & animam filio-
rum tuorum, & filiarum tuarum, & ani-
mam vxorum tuarum, & animam concu-
6 binarum tuarum.* Diligis odientes te, &
odio habes diligentes te: & oſtendiſti ho-
die, quia non curas de ducibus tuis, & de
ſeruis tuis: & verè cognoui modò, quia ſi
Abſalom viueret, & omnes nos occubuiſ-
7 ſemus, tunc placeret tibi.* Nunc igitur
B ſurge, & procede, & alloquẽs ſatisfac ſer-
uis tuis: iuro enim tibi per Dominum,
quòd ſi non exieris, ne vnus quidem re-
manſurus ſit tecum nocte hac: & peius
erit hoc tibi, quàm omnia mala quæ ve-
nerunt ſuper te, ab adoleſcentia tua vſque
8 in præſens.* Surrexit ergo rex & ſedit in
porta: & omni populo nunciatum eſt
quòd rex ſederet in porta: venitque vni-
uerſa multitudo coram rege: Iſrael au-
9 tem fugit in tabernacula ſua.* Omnis
quoque populus certabat in cunctis tri-
bubus Iſrael, dicens: Rex liberauit nos de
manu inimicorũ noſtrorum, ipſe ſaluauit
nos de manu Philiſthinorum: & nunc fu-
10 git de terra propter Abſalom.* Abſalom
autem, quem vnximus ſuper nos, mor-
tuus eſt in bello: vſquequo ſiletis, & non
11 reducitis regẽ?* Rex verò Dauid miſit ad
Sadoc & Abiathar ſacerdotes, dicens: Lo-
C quimini ad maiores natu Iuda, dicentes:
Cur venitis nouiſſimi ad reducendum
regem in domum ſuam? (Sermo autem

omnis Iſrael peruenerat ad regem in do-
mo eius.) * Fratres mei vos, os meum, & 12
caro mea vos, quare nouiſsimi reducitis
regem?* Et Amaſæ dicite: Nonne os meũ, 13
& caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, ſi non magiſter militiæ fueris
coram me omni tempore pro Ioab. * Et 14
inclinauit cor omnium virorum Iuda,
quaſi viri vnius: miſerúntque ad regem,
dicẽtes: Reuertere tu, & omnes ſerui tui.
* Et reuerſus eſt rex: & venit vſque ad 15
Iordanem, & omnis Iuda venit vſque in
Galgalam, vt occurreret regi, & traduce-
‖ 3. *Reg.* 2.6.7. ret eum Iordanem. * ‖ Feſtinauit autem 16
Semei filius Gera filij Iemini de Bahu-
rim, & deſcendit cum viris Iuda in occur-
ſum regis Dauid * cum mille viris de Ben- 17
jamin, & Siba puer de domo Saul: & quin-
decim filij eius, ac viginti ſerui erant cum
eo: & irrumpentes Iordanem, ante regem D
* tranſierunt vada, vt traducerent domum 18
regis, & facerent iuxta iuſsionem eius:
Semei autem filius Gera proſtratus co-
ram rege, cùm iam tranſiſſet Iordanem,
* dixit ad eum: Ne reputes mihi domine 19
mi iniquitatem, neque memineris iniu-
riarum ſerui tui in die qua egreſſus es
domine mi rex de Ieruſalem, neque po-
nas rex in corde tuo. * Agnoſco enim 20
ſeruus tuus peccatum meum: & idcirco
hodie primus veni de omni domo Ioſeph,
deſcendique in occurſum domini mei re-
gis. * Reſpondens verò Abiſai filius Sar- 21
uiæ, dixit: Numquid pro his verbis non
occidetur Semei, quia maledixit chriſto
Domini? * Et ait Dauid: Quid mihi, & 22
vobis filij Saruiæ? cur efficimini mihi ho-
die in Satan? ergone hodie interficietur
vir in Iſrael? an ignoro hodie me factum
regem ſuper Iſrael? * Et ait rex Semei: 23
Non morieris. Iurauítque ei. * Miphibo- 24
ſeth quoque filius Saul deſcendit in oc- E
curſum regis, illotis pedibus, & intonſa
barba: veſteſque ſuas non lauerat à die
qua egreſſus fuerat rex, vſque ad diem
reuerſionis eius in pace. * Cumque Ieru- 25
ſalem occurriſſet regi, dixit ei rex: Quare
non veniſti mecum Miphiboſeth?* Et re- 26
ſpondens ait: Domine mi rex, ſeruus meus
contempſit me: dixique ei ego famulus
tuus, vt ſterneret mihi aſinum, & aſcen-
dens abirem cum rege: claudus enim ſum
‖ *Suprà* 16.a.3. ſeruus tuus. * ‖ Inſuper & accuſauit me 27
ſeruum tuum ad te dominum meum re-
gem: tu autem domine mi rex, ſicut ange-
lus Dei es, fac quod placitũ eſt tibi.* Ne- 28
que enim fuit domus patris mei, niſi
morti obnoxia domino meo regi: tu au-
tem poſuiſti me ſeruum tuum inter con-
uiuas menſæ tuæ: quid ergo habeo iuſtæ
querelæ? aut quid poſſum vltra vociferari
ad regem?* Ait ergo ei rex: Quid vltrà lo- 29
queris? fixum eſt quod locutus ſum: tu &
Siba diuidite poſſeſsiones. * Reſponditque 30
Miphiboſeth regi: Etiam cuncta accipiat,
poſtquam reuerſus eſt dominus meus rex

31 pacificè in domum ſuam. * Berzellai quo-
F que Galaadites, deſcendens de Rogelim,
traduxit regem Iordanem, paratus etiam
32 vltra fluuium proſequi eum. ‖ Erat autẽ ‖ 3. *Reg.* 2.6.7.
Berzellai Galaadites ſenex valde, id eſt,
octogenarius, & ipſe præbuit alimẽta re-
gi, cùm moraretur in Caſtris: fuit quippe
33 vir diues nimis. * Dixit itaq; rex ad Ber-
zellai: Veni mecum, vt requieſcas ſecurus
34 mecum in Ieruſalem. * Et ait Berzellai ad
regem: Quot ſunt dies annorũ vitæ meæ,
35 vt aſcendam cũ rege in Ieruſalẽ? ‖ Octo- ‖ *Suprà* 17.g.27.
genarius ſum hodie: numquid vigeat ſen-
ſus mei ad diſcernendum ſuaue, aut ama-
rum? aut delectare poteſt ſeruum tuũ ci-
bus & potus? vel audire poſſum vltrà vo-
cem cantorum, atque cantatricum? quare
ſeruus tuus ſit oneri domino meo regi?
36 * Paululũ procedam famulus tuus ab Ior-
dane tecum: nõ indigeo hac viciſsitudine.
37 * ſed obſecro vt reuertar ſeruus tuus, &
moriar in ciuitate mea, & ſepeliar iuxta
ſepulchrum patris mei, & matris meæ. Eſt
autem ſeruus tuus Chamaam, ipſe vadat
tecum, domine mi rex, & fac ei quidquid
38 tibi bonum videtur. * Dixit itaq; ei rex:
G Mecum tranſeat Chamaam, & ego faciam
ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod
39 petieris à me, impetrabis. * Cumque tran-
ſiſſet vniuerſus populus & rex Iordanem,
oſculatus eſt rex Berzellai, & benedixit
40 ei: & ille reuerſus eſt in locũ ſuũ. * Tranſ-
iuit ergo rex in Galgalam, & Chamaam
cum eo. omnis autẽ populus Iuda tradu-
xerat regem, & media tantùm pars affue-
41 rat de populo Iſrael. * Itaque omnes viri
Iſrael concurrentes ad regem dixerunt ei:
Quare te furati ſunt fratres noſtri viri
Iuda, & traduxerunt regem & domũ eius
Iordanem, omnéſque viros Dauid cũ eo?
42 * Et reſpondit omnis vir Iuda ad viros
Iſrael: Quia mihi propior eſt rex: cur ira-
ſceris ſuper hac re? numquid comedimus
aliquid ex rege, aut munera nobis data
43 ſunt? * Et reſpondit vir Iſrael ad viros
Iuda, & ait: Decem partibus maior ego
ſum apud regem, magiſque ad me perti-
net Dauid quã ad te: cur feciſti mihi in-
iuriam, & nõ mihi nunciatum eſt priori,
vt reducerem regẽ meum? Duriùs autem
reſponderunt viri Iuda viris Iſrael.

CAP. XX.

1 ACcidit quoq; vt ibi eſſet vir Belial,
A nomine Seba, filius Bochri, vir Iemi-
neus: & cecinit buccina, & ait, Non eſt
nobis pars in Dauid, neque hereditas in
filio Iſai: reuertere in tabernacula tua
2 Iſrael. * Et ſeparatus eſt omnis Iſrael à
Dauid, ſecutuſque eſt Seba filium Bo-
chri: viri autem Iuda adhæſerunt regi ſuo
3 à Iordane vſque Ieruſalem: * Cumq; ve-
niſſet rex in domum ſuam in Ieruſalem,
tulit decem mulieres cõcubinas, quas de-
reliquerat ad cuſtodiendam domum, &
tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis
præbens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed
erant

Digitized by Google

erant clauſæ vſque in diem mortis ſuæ in B
viduitate viuentes * Dixit autẽ rex Ama- 4
ſæ: Conuoca mihi omnes viros Iuda in
diem tertium,& tu adeſto præſens.*Abiit 5
ergo Amaſa vt conuocaret Iudam,& mo-
ratus eſt extra placitum quod ei conſti-
tuerat rex. * Ait autem Dauid ad Abiſai: 6
Nunc magis afflicturus eſt nos Seba filius
Bochri quàm Abſalom:tolle igitur ſeruos
domini tui, & perſequere eum , ne fortè
inueniat ciuitates munitas , & effugiat
nos.* Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Ioab, 7
Cerethi quoque & Phelethi:& omnes ro- C
buſti exierunt de Ieruſalem ad perſe-
quendum Seba filium Bochri. * Cùmque 8
illi eſſent iuxta lapidem grandem, qui eſt
in Gabaon , Amaſa veniens occurrit eis.
Porrò Ioab veſtitus erat tunica ſtricta ad
menſuram habitus ſui, & deſuper accin-
ctus gladio dependente vſque ad ilia , in
vagina , qui fabricatus leui motu egredi
‖ 3. Reg. 2. a. 5. poterat,& percutere. * Dixit itaque Ioab 9
ad Amaſam:Salue mi frater. ‖ Et tenuit
manu dextera mẽtum Amaſæ,quaſi oſcu-
lans eum. * Porrò Amaſa non obſeruauit 10
gladium,quem habebat Ioab,qui percuſ-
ſit eum in latere, & effudit inteſtina eius
in terram , nec ſecundum vulnus appo-
ſuit,& mortuus eſt.Ioab autem,& Abiſai
frater eius , perſecuti ſunt Seba filiũ Bo- D
chri.* Interea quidam viri,cùm ſtetiſſent 11
iuxta cadauer Amaſæ, de ſociis Ioab, di-
xerunt: Ecce qui eſſe voluit pro Ioab co-
mes Dauid. * Amaſa autem conſperſus 12
ſanguine,iacebat in media via. Vidit hoc
quidam vir quòd ſubſiſteret omnis po-
pulus ad videndum eum,& amouit Ama-
ſam de via in agrum,operuítque eum ve-
ſtimento,ne ſubſiſterent tranſeuntes pro-
pter eum. * Amoto ergo illo de via,tran- 13
ſibat omnis vir ſequens Ioab ad perſe-
quendum Seba filium Bochri. * Porrò il- 14
le tranſierat per omnes tribus Iſrael in
Abelam, & Bethmaacha : omnéſque viri
electi congregati fuerant ad eum.* Vene- 15
runt itaque & oppugnabant eum in Abe- E
la,& in Bethmaacha, & circumdederunt
munitionibus ciuitatem , & obſeſſa eſt
vrbs : omnis autem turba, quæ erat cum
Ioab, moliebatur deſtruere muros. * Et 16
exclamauit mulier ſapiens de ciuitate:
Audite,audite:dicite Ioab , Appropinqua
huc,& loquar tecum.*Qui cùm acceſſiſ- 17
ſet ad eam,ait illi: Tu es Ioab? Et ille re-
ſpondit:Ego.Ad quem ſic locuta eſt: Audi
ſermones ancillæ tuæ. Qui reſpondit: F
Audio. * Rurſumque illa,Sermo , inquit, 18
dicebatur in veteri prouerbio: Qui inter-
rogant, interrogent in Abela:& ſic perfi-
ciebant.* Nónne ego ſum quæ reſpondeo 19
veritatem in Iſrael , & tu quæris ſubuer-
tere ciuitatem,& euertere matrem in Iſ-
rael ? Quare præcipitas hereditatem Do-
mini? * Reſpõdénſque Ioab,ait:Abſit,ab- 20
ſit hoc à me:non præcipito,neque demo-
lior. * Non ſic ſe habet res , ſed homo de 21
monte Ephraim Seba , filius Bochri co-
G gnomine, leuauit manum ſuam cõtra re-
gem Dauid:tradite illum ſolum, & rece-
demus à ciuitate. Et ait mulier ad Ioab:
Ecce caput eius mittetur ad te per mu-
22 rum.* Ingreſſa eſt ergo ad omnem popu-
lum, & locuta eſt eis ſapienter : qui ab-
ſciſſum caput Seba filij Bochri proiece-
runt ad Ioab : & ille cecinit tuba , & re-
ceſſerunt ab vrbe, vnuſquiſque in taber-
nacula ſua:Ioab autem reuerſus eſt Ieru-
23 ſalem ad regem. * ‖ Fuit ergo Ioab ſuper ‖ Supr. 8. d. 16.
omnem exercitum Iſrael : Banaias autem
filius Ioiadæ ſuper Cerethæos & Phele-
24 thæos. * Aduram verò ſuper tributa.por-
rò Ioſaphat filius Ahilud , à commenta-
25 riis. * Siua autem , ſcriba : Sadoc verò &
26 Abiathar,ſacerdotes. * Ira autem Iairites
erat ſacerdos Dauid.

CAP. XXI.

1 FActa eſt quoque fames in diebus Da-
A uid tribus annis iugiter : & conſuluit
Dauid oraculum Domini. Dixítque Do-
minus : Propter Saul , & domum eius
2 ſanguinũ,quia occidit Gabaonitas. * Vo-
catis ergo Gabaonitis rex , dixit ad eos.
(Porrò Gabaonitæ non erant de filiis Iſ-
rael , ſed reliquiæ Amorrhæorum: ‖ filij ‖ Ioſ. 9. c. 16.
quippe Iſrael iurauerant eis , & voluit
Saul percutere eos zelo , quaſi pro filiis
3 Iſrael & Iuda.) * Dixit ergo Dauid ad
Gabaonitas : Quid faciam vobis?& quod
erit veſtri piaculum, vt benedicatis here-
4 ditati Domini? * Dixerúntque ei Gabao-
nitæ : Non eſt nobis ſuper argento & au-
ro quæſtio,ſed contra Saul,& contra do-
mum eius : neque volumus vt interficia-
tur homo de Iſrael. Ad quos rex ait: Quid
5 ergo vultis vt faciam vobis ? * Qui dixe-
runt regi : Virum , qui attriuit nos &
oppreſsit iniquè , ita delere debemus , vt
ne vnus quidem reſiduus ſit de ſtirpe eius
6 in cunctis finibus Iſrael. * Dentur nobis
ſeptem viri de filiis eius , vt crucifigamus
B eos Domino in Gabaa Saul , quondam
7 electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.* ‖ Pe- ‖ 1. Reg. 18. a. 3.
percitque rex Miphiboſeth filio Ionathæ
filij Saul , propter iuſiurandum Domi-
ni, quod fuerat inter Dauid, & inter Io-
8 natham filium Saul. * Tulit itaque rex
duos filios Reſpha filiæ Aia , quos pepe-
rit Sauli , Armoni, & Miphiboſeth : &
quinque filios Michol filiæ Saul,quos ge-
nuerat Hadrieli filio Berzellai,qui fuit de
9 Molathi, * & dedit eos in manus Gabao-
nitarum : qui crucifixerunt eos in monte
coram Domino : & ceciderunt hi ſeptem
ſimul occiſi in diebus meſſis primis , in-
10 cipiente meſſione hordei.* Tollens autem
Reſpha filia Aia cilicium , ſubſtrauit ſibi
ſupra petram , ab initio meſſis , donec
ſtillaret aqua ſuper eos de cælo : & non
dimiſit aues lacerare eos per diem, neque
11 beſtias per noctẽ.* Et nũciata ſunt Dauid
C quæ fecerat Reſpha, filia Aia , concubina
12 Saul. * Et abiit Dauid , & tulit oſſa Saul,

‖ 1. Reg. 31.c.19. & oſſa Ionathæ filij eius, à viris Iabes
Galaad, ‖ qui furati fuerant ea de platea
Bethſan, in qua ſuſpenderant eos Phili-
ſthiim cùm interfeciſſent Saul in Gelboë:
* & aſportauit inde oſſa Saul, & oſſa Io- 13
nathæ filij eius: & colligentes oſſa eorum
qui affixi fuerant, * ſepelierunt ea cum 14
oſsibus Saul & Ionathæ filij eius in Ter-
ra Benjamin, in latere, in ſepulchro Cis
patris eius: feceruntq; omnia, quæ præce-
perat rex, & repropitiatus eſt Deus terræ
poſt hæc. * Factum eſt autem rurſum præ- 15
lium Philiſthinorum aduerſum Iſrael, &
deſcendit Dauid, & ſerui eius cum eo, &
pugnabant contra Philiſthiim. Deficiente
autem Dauid, * Ieſbibenob, qui fuit de 16
‖ 1. Reg. 19.a.7. genere Arapha, ‖ cuius ferrũ haſtę trecen-
tas vncias appendebat, & accinctus erat
enſe nouo, niſus eſt percutere Dauid.
* Præſidióque ei fuit Abiſai filius Sar- 17
uiæ, & percuſſum Philiſthæum interfecit. D
Tunc iurauerunt viri Dauid, dicentes:
Iam non egredieris nobiſcum in bellum,
‖ 1. Par. 20.c.4. ne extinguas lucernam Iſrael. * ‖ Secun- 18
dum quoque bellum fuit in Gob contra
Philiſthæos: tunc percuſsit Sobochai de
Huſati, Saph de ſtirpe Arapha de gene-
re gigantum. * Tertium quoque fuit bel- 19
lum in Gob contra Philiſthæos, in quo
percuſsit Adeodatus filius Saltus poly-
mitarius Bethlehemites Goliath Ge-
thæum, cuius haſtile haſtæ erat quaſi li-
ciatorium texentium. * Quartum bellum 20
fuit in Geth: in quo vir fuit excelſus, qui
ſenos in manibus pedibúſque habebat di-
gitos, id eſt, viginti quattuor, & erat de
origine Arapha. * Et blaſphemauit Iſrael: 21
percuſsit autem eum Ionathan filius Sa-
mea fratris Dauid. * Hi quattuor nati 22
ſunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in
manu Dauid & ſeruorum eius.

CAP. XXII.

LOcutus eſt autem Dauid Domino 1
verba carminis huius, in die qua li- A
berauit eum Dominus de manu omnium
inimicorum ſuorũ, & de manu Saul. * & 2
ait:
‖ Pſalm. 17.a.8. ‖ Dominus petra mea, & robur meum,
& ſaluator meus.
* Deus fortis meus ſperabo in eum: 3
ſcutum meum, & cornu ſalutis meæ: ele-
uator meus, & refugium meum: ſaluator
meus, de iniquitate liberabis me.
‖ Pſalm. 17.a.3. * ‖ Laudabilem inuocabo Dominum: & 4
ab inimicis meis ſaluus ero.
* Quia circumdederunt me contritio- 5
nes mortis: torrentes Belial terruerũt me.
* Funes inferni circumdederunt me: 6
præuenerunt me laquei mortis.
* In tribulatione mea inuocabo Domi- 7
num, & ad Deum meũ clamabo: & exau-
diet de templo ſuo vocem meam, & cla-
mor meus veniet ad aures eius.
* Commota eſt & contremuit terra: 8
fundamenta montium concuſſa ſunt, &
conquaſſata, quoniam iratus eſt eis.
9 * Aſcendit fumus de naribus eius, &
ignis de ore eius vorabit: carbones ſuc-
cenſi ſunt ab eo.
10 * Inclinauit cælos, & deſcendit: & ca-
ligo ſub pedibus eius.
11 * Et aſcendit ſuper cherubim, & vola-
B uit: & lapſus eſt ſuper pennas venti.
12 * Poſuit tenebras in circuitu ſuo lati-
bulum: cribrans aquas de nubibus cælo-
rum.
13 * Præ fulgore in conſpectu eius, ſuc-
cenſi ſunt carbones ignis.
14 * Tonabit de cælo Dominus: & excel-
ſus dabit vocem ſuam.
15 * Miſit ſagittas, & diſsipauit eos; ful-
gur, & conſumpſit eos.
16 * Et apparuerunt effuſiones maris, &
reuelata ſunt fundamenta orbis, ab incre-
patione Domini, ab inſpiratione ſpiritus
furoris eius.
17 * Miſit de excelſo, & aſſumpſit me: &
extraxit me de aquis multis.
18 * Liberauit me ab inimico meo poten-
tiſsimo, & ab his qui oderant me: quo-
niam robuſtiores me erant.
19 * Præuenit me in die afflictionis meæ,
& factus eſt Dominus firmamentum
meum.
20 * Et eduxit me in latitudinem: libera-
uit me, quia complacui ei.
21 * Retribuet mihi Dominus ſecundùm
iuſtitiam meam: & ſecundùm munditiam
manuum mearum reddet mihi.
22 * Quia cuſtodiui vias Domini, & non
egi impiè à Deo meo.
23 Omnia enim iudicia eius in conſpe-
ctu meo: & præcepta eius nõ amoui à me.
24 * Et ero perfectus cum eo: & cuſto-
C diam me ab iniquitate mea.
25 * Et reſtituet mihi Dominus ſecun-
dùm iuſtitiam meam: & ſecundùm mun-
ditiam manuum mearum, in conſpectu
oculorum ſuorum.
26 * Cum ſancto ſanctus eris: & cum robu-
ſto perfectus.
27 * Cum electo electus eris: & cum per-
uerſo peruerteris.
28 * Et populum pauperem ſaluum fa-
cies: oculiſque tuis excelſos humiliabis.
29 * Quia tu lucerna mea Domine: & tu
Domine illuminabis tenebras meas.
30 * In te enim curram accinctus: in Deo
meo tranſiliam murum.
31 * Deus, immaculata via eius, eloquium
Domini igne examinatum: ſcutum eſt
omnium ſperantium in ſe.
32 * Quis eſt Deus præter Dominum: &
quis fortis præter Deum noſtrum?
33 * Deus qui accinxit me fortitudine: &
complanauit perfectam viam meam.
34 * Coæquans pedes meos ceruis, & ſu-
per excelſa mea ſtatuens me.
35 * ‖ Docens manus meas ad prælium, & ‖ Pſalm. 143.a.1.
componens quaſi arcum æreum brachia
mea.
36 * Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ: &
manſue

manſuetudo tua multiplicauit me.
* Dilatabis greſſus meos ſubtus me: & 37
non deficient tali mei. D
* Perſequar inimicos meos, & conte- 38
ram:& non conuertar donec conſumam
eos.
* Conſumam eos & confringã, vt non 39
conſurgant:cadent ſub pedibus meis.
* Accinxiſti me fortitudine ad præliũ: 40
incuruaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.
* Inimicos meos dediſti mihi deorſum; 41
odientes me,& diſperdam eos.
* Clamabunt,& non erit qui ſaluet;ad 42
Dominum,& non exaudiet eos.
* Delebo eos vt puluerem terræ: quaſi 43
lutum platearum comminuam eos atque
confringam.
* Saluabis me à contradictionibus po- 44
puli mei:cuſtodies me in caput Gentium:
populus,quem ignoro,ſeruiet mihi.
* Filij alieni reſiſtent mihi, auditu au- 45
ris obedient mihi.
* Filij alieni defluxerũt, & contrahen- 46
tur in anguſtiis ſuis.
* Viuit Dominus, & benedictus Deus 47
meus: & exaltabitur Deus fortis ſalutis
meæ:
* Deus qui das vindictas mihi, & deii- 48
cis populos ſub me.
* Qui educis me ab inimicis meis, & à 49
‖ Pſal. reſiſtentibus mihi eleuas me: ‖ à viro ini-
17.d.52 quo liberabis me.
‖ Rom. * ‖ Propterea confitebor tibi Domine 50
15.b.9. in gentibus:& nomini tuo cantabo.
* Magnificans ſalutes regis ſui, & fa- 51
ciens miſericordiam chriſto ſuo Dauid,
& ſemini eius in ſempiternum.

CAP. XXIII.

HAec autem ſunt verba Dauid nouiſ- 1
ſima. Dixit Dauid filius Iſai: Di- A
xit vir, cui conſtitutum eſt de chriſto
Dei Iacob, egregius pſaltes Iſrael: * Spi- 2
ritus Domini locutus eſt per me, & ſer-
mo eius per linguam meam.* Dixit Deus 3
Iſrael mihi,locutus eſt Fortis Iſrael, Do-
minator hominum, iuſtus dominator in
timore Dei.*Sicut lux auroræ,oriente ſo- 4
le, manè abſque nubibus rutilat, & ſi-
cut pluuiis germinat herba de terra.*Nec 5
tanta eſt domus mea apud Deum, vt pa-
ctum æternum iniret mecum, firmum in
omnibus atque munitum. Cuncta enim
ſalus mea,& omnis volũtas:nec eſt quid-
quam ex ea quod non germinet. * Præua- 6
ricatores autem quaſi ſpinæ euellentur
vniuerſi:quæ non tolluntur manibus.*Et 7
ſi quis tangere voluerit eas, armabitur
ferro & ligno lanceato,ignéque ſuccenſæ
‖ 1.Par. comburentur vſque ad nihilum. * ‖ Hæc 8
11.b.10. nomina fortiũ Dauid. Sedens in ca-
thedra ſapientiſſimus princeps inter tres,
ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermi-
culus, qui octingentos interfecit im-
petu vno. * Poſt hunc, Eleazar filius pa- 9
trui eius Ahohites inter tres fortes, qui
erant cum Dauid quando exprobraue- B
runt Philiſthiim, & congregati ſunt
10 illuc in prælium. * Cúmque aſcendiſſent
viri Iſrael, ipſe ſtetit & percuſsit Phili-
ſthæos, donec deficeret manus eius, &
obrigeſceret cum gladio:fecítque Domi-
nus ſalutem magnam in die illa: & po-
pulus qui fugerat, reuerſus eſt ad cæſorũ
11 ſpolia detrahenda. * Et poſt hunc, Sem-
ma filius Age de Arari.& congregati ſunt
Philiſthiim in ſtatione: erat quippe ibi
ager lente plenus. Cúmque fugiſſet po-
12 pulus à facie Philiſthiim, * ſtetit ille in
medio agri, & tuitus eſt eum,percuſsítq;
Philiſthæos: & fecit Dominus ſalutem
13 magnam. * Necnon & antè deſcenderant
tres qui erant principes, inter triginta,&
venerãt tempore meſsis ad Dauid in ſpe-
luncam Odollam:caſtra autem Philiſthi-
norum erant poſita in Valle gigantum.
14 * Et Dauid erat in præſidio: porrò ſtatio
Philiſthinorum tunc erat in Bethlehem.
15 * Deſiderauit ergo Dauid, & ait:O ſi quis
C mihi daret potum aquæ, de ciſterna quæ
16 eſt in Bethlehem iuxta portam! * Irru-
perunt ergo tres fortes caſtra Philiſthi-
norum, & hauſerunt aquam de ciſterna
Bethlehem,quæ erat iuxta portam,& at-
tulerunt ad Dauid:at ille noluit bibere,
17 ſed libauit eam Domino, * dicens:
Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam
hoc: num ſanguinem hominum iſtorum
qui profecti ſunt, & animarum pericu-
lum bibam? Noluit ergo bibere. hæc
18 fecerunt tres robuſtiſsimi. * Abiſai quo-
que frater Ioab filius Saruiæ, princeps
erat de tribus: ipſe eſt qui leuauit ha-
ſtam ſuam contra trecentos, quos inter-
19 fecit, nominatus in tribus,* & inter tres
nobilior, erátque eorum princeps, ſed
vſque ad tres primos non peruenerat.
20 * Et Banaias filius Ioiadæ viri fortiſsimi.
magnorum operum, de Cabſeel: ipſe
percuſsit duos leones Moab, & ipſe de-
ſcendit, & percuſsit leonem in media
21 ciſterna in diebus niuis. * ipſe quoque
interfecit virum Aegyptium, virum di-
gnum ſpectaculo, habentem in manu
haſtam: itaque cùm deſcendiſſet ad eum
in virga, vi extorſit haſtã de manu Aegy-
22 ptij,& interfecit eum haſta ſua.* hæc fe-
23 cit Banaias filius Ioiadæ. * Et ipſe nomi-
natus inter tres robuſtos, qui erant inter
D triginta nobiliores: verumtamẽ vſque ad
tres non peruenerat: fecítque eum ſibi
24 Dauid auricularium, à ſecreto. * Aſael
frater Ioab inter triginta, Elehanan filius
25 patrui eius de Bethlehem,*Semma de Ha-
26 rodi, Elica de Harodi, * Heles de Phalti,
27 Hira filius Acces de Thecua, * Abiezer de
28 Anathoth, Mobonnai de Huſati, * Sel-
mon Ahohites, Maharai Netophathites,
29 * Heled filius Baana, & ipſe Netophathi-
tes, Ithai filius Ribai de Gabaath filio-
30 rum Benjamin, * Banaia Pharathoni-
31 tes, Heddai de Torrente Gaas, * Abial-
bon Arbathites, Azmaueth de Beromi,

Digitized by Goog

* Eliaba de Salaboni. Filij Iaſſen , Iona- 32
than, * Semma de Orori,Aiam filius Sa- 33
rar Arorites,* Eliphelet, filius Aasbai filij 34
Machati,Eliam filius Achitophel Geloni-
tes, * Heſrai de Carmelo,Pharai de Arbi, 35
* Igaal filius Nathan de Soba , Bonni de 36
Gadi, * Selec de Ammoni, Naharai Bero- 37
thites armiger Ioab filij Saruiæ, * Ira Ie- 38
thrites , Gareb & ipſe Iethrites, * Vrias 39
Hethæus. Omnes triginta ſeptem.

CAP. XXIV.

‖1.Par. 21. a.1. ET ‖ addidit furor Domini iraſci cō- 1
tra Iſrael , commouitque Dauid in A
eis dicentem : Vade , numera Iſrael &
Iudam.* Dixitque rex ad Ioab principem 2
exercitus ſui : Perambula omnes tribus
Iſrael à Dan vſque Berſabee , & nume-
rate populum , vt ſciam numerum eius.
* Dixitque Ioab regi:Adaugeat Dominus 3
Deus tuus ad populum tuum , quantus
nunc eſt,iterumque centuplicet in con-
ſpectu domini mei regis : ſed quid ſibi
dominus meus rex vult in re huiuſce-
modi?*Obtinuit autem ſermo regis verba 4
Ioab & principum exercitus : egreſſuſ-
que eſt Ioab, & principes militum, à fa-
cie regis,vt numerarent populum Iſrael.
* Cùmque pertranſiſſent Iordanem, ve- 5
nerunt in Aroer ad dexteram vrbis, quæ
eſt in Valle Gad : * & per Iazer tranſie- 6
runt in Galaad,& in terram inferiorem
Hodſi,& venerunt in Dan ſilueſtria.Cir-
cumeuntéſque iuxta Sidonem, * tranſie- 7
runt prope mœnia Tyri,& omnem ter-
ram Heuæi & Chananæi , venerúntque
ad meridiem Iuda in Berſabee:*& luſtra- 8
ta vniuerſa terra , affuerunt poſt nouem B
menſes & viginti dies in Ieruſalem.*De- 9
dit ergo Ioab numerum deſcriptionis
populi regi, & inuenta ſunt de Iſrael
octingenta millia virorum fortium , qui
educerent gladium: & de Iuda quingēta
millia pugnatorum.*Percuſsit autem cor 10
Dauid eum , poſtquam numeratus eſt
populus & dixit Dauid ad Dominum:
Peccaui valde in hoc facto : ſed precor
Domine , vt transferas iniquitatem ſerui
tui,quia ſtultè egi nimis. * Surrexit ita- 11
que Dauid manè , & ſermo Domini
factus eſt ad Gad prophetam & Viden-
tem Dauid,dicens:* Vade, & loquere ad 12
Dauid : Hæc dicit Dominus : Trium tibi
datur optio,elige vnum quod volueris
ex his,vt faciam tibi. * Cùmque veniſſet 13
Gad ad Dauid, nunciauit ei, dicens : Aut
ſeptem annis veniet tibi fames in terra
tua : aut tribus menſibus fugies aduer-
ſarios tuos , & illi te perſequentur : aut
certè tribus diebus erit peſtilentia in ter-
ra tua. Nunc ergo delibera,& vide quem C
‖1.Par. reſpondeam, ei qui me miſit , ſermonem.
21.b.13 * Dixit autem Dauid ad Gad : Coarctor 14
Dan 13. nimis.‖ ſed melius eſt vt incidam in ma-
c.23. nus Domini (multæ enim miſericordiæ
eius ſunt) quàm in manus hominum.
15 * Immiſitque Dominus peſtilentiam in
Iſrael , de manè vſque ad tempus conſti-
tutum, & mortui ſunt ex populo, à Dan
vſque ad Berſabee, ſeptuaginta millia vi-
16 rorum. * Cúmque extendiſſet manum
ſuam Angelus Domini ſuper Ieruſalem
vt diſperderet eam , miſertus eſt Domi-
nus ſuper afflictione , & ait Angelo per-
cutienti populum : Sufficit : nunc conti-
ne manum tuam. erat autem Angelus
Domini iuxta aream Areuna Iebuſæi.
17 * Dixítque Dauid ad Dominum , cùm
vidiſſet Angelum cædentem populum:
Ego ſum qui peccaui,ego iniquè egi : iſti
qui oues ſunt , quid fecerunt ? vertatur,
obſecro, manus tua contra me , & con-
18 tra domum patris mei. * Venit autem
D Gad ad Dauid in die illa , & dixit ei:
Aſcende ; & conſtitue altare Domino in
19 area Areuna Iebuſæi. * Et aſcendit Dauid
iuxta ſermonem Gad , quem præcepe-
20 perat ei Dominus. * Conſpiciénſq; Areu-
na, animaduertit regem & ſeruos eius
21 tranſire ad ſe : * & egreſſus adorauit re-
gem prono vultu in terram , & ait:Quid
cauſæ eſt vt veniat dominus meus rex
ad ſeruum ſuum ? Cui Dauid ait : Vt
emam à te aream,& ædificem altare Do-
mino,& ceſſet interfectio quæ graſſatur
22 in populo.* Et ait Areuna ad Dauid : Ac-
cipiat,& offerat dominus meus rex, ſicut
placet ei:habes boues in holocauſtum, &
plauſtrum & iuga boum in vſum ligno-
23 rum.*Omnia dedit Areuna rex regi:dixit-
que Areuna ad regē:Dominus Deus tuus
24 ſuſcipiat votum tuum.* Cui reſpondens
rex, ait : Nequaquam vt vis , ſed emam
pretio à te,& non offeram Domino Deo
meo holocauſta gratuita. Emit ergo Da-
uid aream, & boues, argenti ſiclis quin-
25 quaginta:*& ædificauit ibi Dauid altare
Domino,& obtulit holocauſta & pacifi-
ca:& propitiatus eſt Dominus terræ , &
cohibita eſt plaga ab Iſrael.

LIBER REGVM TERTIVS, SECVNdùm Hebræos primus Malachim.

CAPVT I.

1 ET rex Dauid ſenuerat, habebátque
A ætatis plurimos dies : cùmque operi-
2 retur veſtibus, non calefiebat . Dixerunt
ergo ei ſerui ſui : Quæramus domi-
no noſtro regi adoleſcentulam virgi-
nem , & ſtet coram rege, & foueat eum,
dormiatq; in ſinu ſuo,& calefaciat domi-
num noſtrum regem. * Quæſierunt igitur
3 adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus
finibus

Digitized by

finibus Iſrael, & inuenerunt Abiſag Su-
namitidem, & adduxerunt eam ad regem.
* Erat autem puella pulchra nimis, dor- 4
miebátque cum rege, & miniſtrabat ei,
rex verò non cognouit eam. * Adonias 5
autem filius Haggith eleuabatur, dicens:
Ego regnabo. Fecítque ſibi currus &
equites, & quinquaginta viros qui curre-
rent ante eum. * Nec corripuit eum pa- 6
ter ſuus aliquando, dicens: Quare hoc
feciſti? Erat autem & ipſe pulcher valde,
ſecundus natu poſt Abſalom. * Et 7
ſermo ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum B
Abiathar ſacerdote, qui adiuuabant par-
tes Adoniæ. * Sadoc verò ſacerdos, & 8
Banaias filius Ioiadæ, & Nathan pro-
pheta, & Semei & Rei, & robur exer-
citus Dauid, non erat cum Adonia.
* Immolatis ergo Adonias arietibus & 9
vitulis, & vniuerſis pinguibus, iuxta
Lapidem zoheleth, qui erat vicinus
Fonti rogel, vocauit vniuerſos fratres
ſuos filios regis, & omnes viros Iuda
ſeruos regis. * Nathan autem prophetam 10
& Banaiam, & robuſtos quoſque, &
Salomonem fratrem ſuum, non vocauit.
* Dixit itaque Nathan ad Bethſabee ma- 11
trem Salomonis: Num audiſti, quòd re-
gnauerit Adonias filius Haggith, & do-
minus noſter Dauid hoc ignorat? * Nunc 12
ergo veni, accipe conſilium à me, & ſalua
animam tuam, filiíque tui Salomonis.
* Vade, & ingredere ad regem Dauid, 13
& dic ei: Nónne tu domine mi rex iu-
raſti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salo-
mon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe
ſedebit in ſolio meo? quare ergo regnat
Adonias? * Et adhuc ibi te loquente cum 14
rege, ego veniam poſt te, & complebo
ſermones tuos. * Ingreſſa eſt itaque Beth- 15
ſabee ad regem in cubiculum: rex au- C
tem ſenuerat nimis, & Abiſag Sunamitis
miniſtrabat ei. * Inclinauit ſe Bethſabee, 16
& adorauit regem. Ad quam rex, Quid
tibi, inquit, vis? * Quæ reſpondens, ait: 17
Domine mi, tu iuraſti per Dominum
Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius
tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit
in ſolio meo. * Et ecce nunc Adonias 18
regnat, te, domine mi rex, ignorante.
* Maſtauit boues, & pinguia quæque, & 19
arietes plurimos, & vocauit omnes filios
regis, Abiathar quoque ſacerdotem,
& Ioab principem militiæ: Salomonem
autem ſeruum tuum non vocauit. * Ve- 20
rumtamen domine mi rex, in te oculi
reſpiciunt totius Iſrael, vt indices eis,
quis ſedere debeat in ſolio tuo, domi-
ne mi rex, poſt te. * Eritque cùm dor- 21
mierit dominus meus rex cum patribus
ſuis, erimus ego & filius meus Salomon
peccatores. * Adhuc illa loquente cum 22
rege, Nathan propheta venit. * Et nun- 23
ciauerunt regi, dicentes: Adeſt Nathan
propheta. Cúmque introiſſet in con-
ſpectu regis, & adoraſſet cum pronus
24 in terram, * dixit Nathan: Domine mi
D rex, tu dixiſti: Adonias regnet poſt me,
& ipſe ſedeat ſuper thronum meum;
25 * Quia deſcendit hodie, & immolauit
boues, & pinguia, & arietes plurimos, &
vocauit vniuerſos filios regis, & princi-
pes exercitus, Abiathar quoque ſacer-
dotem: illíſque veſcentibus, & bibenti-
bus coram eo, & dicentibus: Viuat rex
26 Adonias: * Me ſeruum tuum, & Sadoc ſa-
cerdotem, & Banaiam filium Ioiadæ, &
Salomonem famulum tuum, nō vocauit.
27 * Numquid à domino meo rege exiuit
hoc verbum, & mihi non indicaſti ſeruo
tuo, quis ſeſſurus eſſet ſuper thronũ do-
28 mini mei regis poſt eum? * Et reſpondit
rex Dauid, dicens: Vocate ad me Beth-
ſabee. Quæ cùm fuiſſet ingreſſa coram
29 rege, & ſtetiſſet ante eum, * iurauit rex,
& ait: Viuit Dominus, qui eruit animam
30 meam de omni anguſtia, * quia ſicut iu-
raui tibi per Dominum Deum Iſrael, di-
cens: Salomon filius tuus regnabit poſt
me, & ipſe ſedebit ſuper ſolium meum
31 pro me: ſic faciam hodie. * Summiſſoque
E Bethſabee in terram vultu, adorauit re-
gem, dicens: Viuat dominus meus Dauid
32 in æternum. * Dixit quoque rex Dauid:
Vocate mihi Sadoc ſacerdotem, & Nathã
prophetam, & Banaiam filium Ioiadæ.
Qui cùm ingreſſi fuiſſent coram rege,
33 * dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſeruos
domini veſtri, & imponite Salomonem
filium meum ſuper mulam meam: &
34 ducite eum in Gihon. * & vngat eum
ibi Sadoc ſacerdos, & Nathan propheta,
in regem ſuper Iſrael: & canetis buc-
cina, atque dicetis: Viuat rex Salomon.
35 * Et aſcendetis poſt eum, & veniet, &
ſedebit ſuper ſolium meum, & ipſe re-
gnabit pro me: illique præcipiam vt ſit
36 dux ſuper Iſrael, & ſuper Iudam. * Et
reſpondit Banaias filius Ioiadæ, regi,
dicens: Amen: ſic loquatur Dominus
37 Deus domini mei regis. * Quomodo
fuit Dominus cum domino meo rege,
ſic ſit cum Salomone, & ſublimius fa-
ciat ſolium eius à ſolio domini mei regis
38 Dauid. * Deſcendit ergo Sadoc ſacer-
dos, & Nathan propheta, & Banaias fi-
lius Ioiadæ, & Cerethi, & Phelethi: &
impoſuerunt Salomonem ſuper mulam
regis Dauid, & adduxerunt eum in Gihõ.
39 * Sumpſitque Sadoc ſacerdos cornu olei
de tabernaculo, & vnxit Salomonem:
& cecinerunt buccina, & dixit omnis
40 populus: Viuat rex Salomon. * Et aſcen-
F dit vniuerſa multitudo poſt eum, & po-
pulus canentium tibiis, & lætantiũ gau-
dio magno, & inſonuit terra à clamo-
41 re eorum. * Audiuit autem Adonias, &
omnes qui inuitati fuerant ab eo, iam-
que conuiuium finitum erat: ſed &
Ioab, audita voce tubæ, ait: Quid ſibi
42 vult clamor ciuitatis tumultuantis? * Ad-
huc illo loquente, Ionathas filius Abia-

Digitized by Google

thar ſacerdotis venit: cui dixit Adonias:
Ingredere,quia vir fortis es,& bona nun-
cians: * Reſponditque Ionathas Adoniæ: 43
Nequaquam: Dominus enim noſter rex
Dauid regẽ cõſtituit Salomonem:* miſit- 44
que cum eo Sadoc ſacerdotem, & Nathan
prophetam,& Banaiam filium Ioiadæ, &
Cerethi & Phelethi,& impoſuerunt eum
ſuper mulam regis. * Vnxeruntque eum 45
Sadoc ſacerdos & Nathan propheta regẽ
in Gihon: & aſcenderunt inde lætantes,
& inſonuit ciuitas:hæc eſt vox, quã audi-
ſtis. * Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium 46
regni. * Et ingreſsi ſerui regis benedixe- 47
runt domino noſtro regi Dauid,dicentes: G
Amplificet Deus nomen Salomonis ſuper
nomen tuum,& magnificet thronum eius
ſuper thronum tuum. Et adorauit rex
in lectulo ſuo: * & locutus eſt: Benedi- 48
ctus Dominus Deus Iſrael, qui dedit ho-
die ſedentem in ſolio meo, videntibus
oculis meis. * Territi ſunt ergo, & ſur- 49
rexerunt omnes qui inuitati fuerant ab
Adonia,& iuit vnuſquiſque in viã ſuam.
* Adonias autem timẽs Salomonem, ſur- 50
rexit,& abiit,tenuitq; cornu altaris. * Et 51
nunciauerunt Salomoni, dicentes: Ecce
Adonias timẽs regem Salomonem, tenuit
cornu altaris, dicens: Iuret mihi rex Sa-
lomon hodie, quòd non interficiat ſeruũ
ſuum gladio.* Dixitque Salomon:Si fue- 52
rit vir bonus, non cadet ne vnus quidem
capillus eius in terram:ſin autem malum
inuentum fuerit in eo, morietur. * Miſit 53
ergo rex Salomon, & eduxit eum ab al-
tari: & ingreſſus adorauit regem Salo-
monem: dixitque ei Salomon: Vade in
domum tuam.

CAP. II.

APpropinquauerunt autem dies Da- 1
uid vt moreretur, præcepitque Salo- A
moni filio ſuo, dicens: * Ego ingredior 2
viam vniuerſæ terræ: confortare,& eſto
vir. * Et obſerua cuſtodias Domini Dei 3
tui, vt ambules in viis eius,vt cuſtodias
ceremonias eius, & præcepta eius, & iu-
(‖ *Deut. 7.d.16.*) dicia, & teſtimonia, ‖ ſicut ſcriptum eſt
in lege Moyſi: vt intelligas vniuerſa quæ
facis,& quocumq; te verteris: * Vt con- 4
firmet Dominus ſermones ſuos, quos
locutus eſt de me, dicens: Si cuſtodierint
filij tui vias ſuas,& ambulauerint coram
me in veritate, in omni corde ſuo, & in
omni anima ſua, non auferetur tibi vir
de ſolio Iſrael. * Tu quoque noſti quæ 5
fecerit mihi Ioab filius Saruiæ, quæ fe-
(‖ *2. Reg. 3.e.27.*) cerit duobus principibus exercitus Iſ-
rael, ‖ Abner filio Ner, & ‖ Amaſæ filio
(‖ *2. Reg. 20.c.10*) Iether: quos occidit, & effudit ſangui- B
nem belli in pace, & poſuit cruorem
prælij in balteo ſuo, qui erat circa lum-
bos eius, & in calceamento ſuo, quod
erat in pedibus eius. * Facies ergo iuxta 6
ſapientiam tuam, & non deduces cani-
tiem eius pacifice ad inferos.* Sed & filiis 7
Berzellai Galaaditis reddes gratiam, (‖ *2. Reg. 19.f.31.*)
eruntque comedentes in menſa tua:‖ oc-
currerunt enim mihi quando fugiebam à
8 facie Abſalom fratris tui. * ‖ Habes quo- (‖ *2. Reg. 16.b.5. & 19.d.19.*)
que apud te Semei filium Gera filij Ie-
mini de Bahurim, qui maledixit mihi
maledictione peſsima, quando ibam ad
Caſtra:ſed quia deſcendit mihi in occur-
ſum cùm tranſirem Iordanem, & iuraui
ei per Dominum, dicens: Non te inter-
9 ficiam gladio: * tu noli pati eum eſſe in-
noxium. Vir autẽ ſapiens es, vt ſcias quæ
facies ei, deduceſque canos eius cum ſan-
10 guine ad inferos.* ‖ Dormiuit igitur Da- (‖ *Act 2. e.29.*)
uid cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in
11 ciuitate Dauid.* Dies autẽ quibus regna- (*1. Par. 29.f.25.*)
uit Dauid ſuper Iſrael, quadraginta anni
ſunt: in Hebron regnauit ſeptem annis:
12 in Ieruſalem, triginta tribus. * Salomon
autem ſedit ſuper thronum Dauid pa-
tris ſui, & firmatum eſt regnum eius ni-
13 mis. * Et ingreſſus eſt Adonias filius
C Haggith ad Bethſabee matrẽ Salomonis.
Quæ dixit ei: Pacificuſne eſt ingreſſus
14 tuus? Qui reſpondit: Pacificus. * Ad-
diditque: Sermo mihi eſt ad te. Cui ait:
15 Loquere:Et ille: * Tu, inquit, noſti, quia
meum erat regnum, & me propoſuerat
omnis Iſrael ſibi in regem:ſed tranſlatum
eſt regnum, & factum eſt fratris mei: à
16 Domino enim conſtitutum eſt ei. * Nunc
ergo petitionem vnam precor à te; ne
confundas faciem meam. Quæ dixit ad
17 eum: Loquere. * Et ille ait: Precor vt
dicas Salomoni regi (neque enim negare
tibi quidquam poteſt) vt det mihi Abi-
18 ſag Sunamitidem vxorem. * Et ait Beth-
19 ſabee:Bene,ego loquar pro te regi. * Ve-
nit ergo Bethſabee ad regem Salomonem,
vt loqueretur ei pro Adonia: & ſurrexit
rex in occurſum eius, adorauitque eam,
& ſedit ſuper thronum ſuum: poſituſque
D eſt thronus matri regis, quæ ſedit ad dex-
20 teram eius. * Dixitque ei: Petitionem
vnam paruulam ego deprecor à te: ne
confundas faciem meam. Et dixit ei rex:
Pete mater mea: neque enim fas eſt vt
21 auertam faciem tuam. * Quæ ait: Detur
Abiſag Sunamitis Adoniæ fratri tuo
22 vxor.* Reſponditque rex Salomon,& di-
xit matri ſuæ: Quare poſtulas Abiſag Su-
namitidem Adoniæ? poſtula ei & regnũ:
ipſe eſt enim frater meus maior me, &
habet Abiathar ſacerdotem, & Ioab fi-
23 lium Saruiæ. * Iurauit itaque rex Salo-
mon per Dominum,dicẽs:Hæc faciat mi-
hi Deus, & hæc addat, quia contra ani-
mam ſuam locutus eſt Adonias verbum
24 hoc. * Et nunc viuit Dominus, qui fir-
mauit me, & collocauit me ſuper ſolium
Dauid patris mei, & qui fecit mihi do-
mum,ſicut locutus eſt, quia hodie occi-
25 detur Adonias. * Miſitque rex Salomon
per manum Banaiæ filij Ioiadæ, qui in-
26 terfecit eum, & mortuus eſt. * Abiathar
quoque ſacerdoti dixit rex: Vade in
Anathoth

Digitized by Google

Anathoth ad agrum tuum, equidem vir
mortis es: ſed hodie te non interficiam, E
quia portaſti arcam Domini Dei coram
Dauid patre meo, & ſuſtinuiſti laborem
in omnibus, in quibus laborauit pater
meus. * Eiecit ergo Salomon Abiathar, 27
|| 1.Reg. vt non eſſet ſacerdos Domini, || vt im-
2.c.31. pleretur ſermo Domini, quem locutus eſt
ſuper domum Heli in Silo. * Venit au- 28
tem nuncius ad Ioab, quòd Ioab decli-
naſſet poſt Adoniam, & poſt Salomonem
non declinaſſet: fugit ergo Ioab in taber-
naculum Domini, & apprehendit cornu
altaris.* Nunciatúmque eſt regi Salomo- 29
ni, quòd fugiſſet Ioab in tabernaculum
Domini, & eſſet iuxta altare: miſitque
Salomon Banaiam filium Ioiadæ, dicens:
Vade, interfice eum.* Et venit Banaias ad 30
tabernaculum Domini, & dixit ei: Hæc
dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egre-
diar, ſed hic moriar. Renunciauit Banaias
regi ſermonem, dicens: Hæc locutus eſt
Ioab, & hæc reſpondit mihi. * Dixitque 31
ei rex: Fac ſicut locutus eſt: & interfice
eum, & ſepeli, & amouebis ſanguinẽ in-
nocentem, qui effuſus eſt à Ioab; à me, &
à domo patris mei. * Et reddet Dominus 32
ſanguinem eius ſuper caput eius, quia
interfecit duos viros iuſtos melioréſque
ſe: & occidit eos gladio, patre meo Da- F
|| 2.Reg. uid ignorante, || Abner filium Ner prin-
3.c.27. cipem militiæ Iſrael, & || Amaſam filium
|| 2.Reg. Iether principem exercitus Iuda: * & re- 33
20.c.19. uertetur ſanguis illorum in caput Ioab,
& in caput ſeminis eius in ſempiternum.
Dauid autem & ſemini eius, & domui &
throno illius, ſit pax vſque in æternum à
Domino. * Aſcendit itaque Banaias fi- 34
lius Ioiadæ, & aggreſſus eum interfecit:
ſepultúſque eſt in domo ſua in deſerto.
* Et conſtituit rex Banaiam filium Ioia- 35
dæ pro eo ſuper exercitum, & Sadoc ſa-
cerdotem poſuit pro Abiathar. * Miſit 36
quoque rex, & vocauit Semei, dixitque
ei: Aedifica tibi domum in Ieruſalem, &
habita ibi: & non egredieris inde huc at-
que illuc.* Quacumque autem die egreſ- 37
ſus fueris, & tranſieris Torrentem Ce-
dron, ſcito te interficiẽdum: ſanguis tuus
erit ſuper caput tuum.* Dixitque Semei 38
regi: Bonus ſermo ſicut locutus eſt domi- G
nus meus rex, ſic faciet ſeruus tuus. Ha-
bitauit itaque Semei in Ieruſalem diebus
multis. * Factum eſt autem poſt annos 39
tres, vt fugerent ſerui Semei ad Achis fi-
lium Maacha regem Geth: nunciatúmque
eſt Semei, quòd ſerui eius iſſent in Geth.
* Et ſurrexit Semei, & ſtrauit aſinũ ſuum: 40
iuitq; ad Achis in Geth ad requirendum
ſeruos ſuos, & adduxit eos de Geth.
* Nunciatum eſt autem Salomoni, quòd 41
iſſet Semei in Geth de Ieruſalem, & re-
diiſſet.* Et mittens vocauit eum, dixitque 42
illi: Nónne teſtificatus ſum tibi per Do-
minum, & prædixi tibi: Quacumque die
egreſſus ieris huc & illuc, ſcito te eſſe
moriturũ? Et reſpondiſti mihi: Bonus ſer-
43 mo quem audiui. * Quare ergo non cu-
ſtodiſti iuſiurandum Domini, & præce-
44 ptum quod præceperam tibi? * Dixitque
rex ad Semei: Tu noſti omne malum, cu-
ius tibi conſcium eſt cor tuum, quod fe-
ciſti Dauid patri meo: reddidit Dominus
45 malitiam tuam in caput tuum. * Et rex
Salomon benedictus, & thronus Dauid
erit ſtabilis coram Domino vſq; in ſem-
46 piternum. * Iuſſit itaque rex Banaiæ filio
Ioiadæ: qui egreſſus, percuſſit eum, &
mortuus eſt.

CAP. III.

1 CONfirmatum eſt igitur regnum in 2. Par.
A manu Salomonis, & affinitate con- 1.a.1.
iunctus eſt Pharaoni regi Aegypti: acce-
pit namque filiam eius, & adduxit in ci-
uitatem Dauid, donec compleret ædifi-
cans domum ſuam, & domum Domini, &
2 murum Ieruſalem per circuitum. * Atta-
men populus immolabat in excelſis: non
enim ædificatum erat templum nominĩ
3 Domini vſque in diem illum. * Dilexit
autem Salomon Dominum, ambulans in
præceptis Dauid patris ſui, excepto quòd
in excelſis immolabat, & accẽdebat thy-
4 miama. * Abiit itaque in Gabaon, vt im-
molaret ibi: illud quippe erat excelſum
maximum: mille hoſtias in holocauſtum
obtulit Salomon ſuper altare illud in
5 Gabaon. * Apparuit autem Dominus Sa-
lomoni per ſomnium nocte, dicens: Po-
6 ſtula quod vis vt dem tibi. * Et ait Salo-
mon: Tu feciſti cum ſeruo tuo Dauid pa-
tre meo miſericordiam magnã, ſicut am-
bulauit in conſpectu tuo in veritate, &
iuſtitia, & recto corde tecum: cuſtodiſti ei
miſericordiam tuam grandem, & dediſti
ei filium ſedentem ſuper thronum eius,
7 ſicut eſt hodie. * Et nunc Domine Deus,
B tu regnare feciſti ſeruum tuum pro Da-
uid patre meo: ego autem ſum puer par-
uulus, & ignorans egreſſum & introitum
8 meum. * Et ſeruus tuus in medio eſt po-
puli, quem elegiſti, populi infiniti, qui
numerari & ſupputari non poteſt præ
9 multitudine.* || Dabis ergo ſeruo tuo cor || 2.Par.
docile, vt populum tuum iudicare poſsit, 1.c.10.
& diſcernere inter bonũ & malum. quis
enim poterit iudicare populum iſtum,
10 populum tuum hunc multum? * Placuit
ergo ſermo coram Domino, quòd Salo-
11 mon poſtulaſſet huiuſcemodi rem. * Et
dixit Dominus Salomoni: Quia poſtu-
laſti verbum hoc, & non petiſti tibi dies
multos, nec diuitias, aut animas inimi-
corum tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſapien-
12 tiam ad diſcernendum iudicium: * ec-
ce feci tibi ſecundùm ſermones tuos, &
dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in
tantum vt nullus ante te ſimilis tibi fue-
13 rit, nec poſt te ſurrecturus ſit. * Sed & || Sap.7.
C hæc, quæ non poſtulaſti, dedi tibi: diui- b.11.
tias ſcilicet, & gloriam, vt nemo fuerit ſi- Matt.6.
milis tui in regibus, cunctis retro diebus: d.29.

Digitized by Google

* Si autem ambulaueris in viis meis, & 14
cuſtodieris præcepta mea, & mandata
mea, ſicut ambulauit pater tuus, longos
faciam dies tuos.* Igitur euigilauit Salo- 15
mon, & intellexit quòd eſſet ſomnium:
cúmque veniſſet Ieruſalem, ſtetit coram
arca fœderis Domini, & obtulit holo-
cauſta, & fecit victimas pacificas, & gran-
de conuiuiũ vniuerſis famulis ſuis. * Tũc 16
venerunt duæ mulieres meretrices ad re-
gem, ſteterúntque coram eo, * quarum 17
vna ait: Obſecro, mi domine, ego & mu-
lier hæc habitabamus in domo vna, &
peperi apud eam in cubiculo. * Tertiâ 18
autem die poſtquam ego peperi, peperit
& hæc: & eramus ſimul, nullúſque alius
nobiſcum in domo, exceptis nobis dua-
bus. * Mortuus eſt autem filius mulieris 19
huius nocte. dormiens quippe oppreſſit
eum. * Et conſurgens intempeſtæ noctis 20
ſilentio, tulit filium meum de latere meo
ancillæ tuæ dormientis, & collocauit in
ſinu ſuo: ſuum autem filium, qui erat
mortuus, poſuit in ſinu meo. * Cúmque 21
ſurrexiſſem manè vt darem lac filio meo, D
apparuit mortuus: quem diligentiùs in-
tuens clara luce, deprehendi non eſſe
meum quem genueram. * Reſpondítque 22
altera mulier: Non eſt ita vt dicis, ſed fi-
lius tuus mortuus eſt, meus autem viuit.
E contrario illa dicebat: Mentiris: filius
quippe meus viuit, & filius tuus mor-
tuus eſt. Atque in hunc modum conten-
debant coram rege. * Tunc rex ait: Hæc 23
dicit, Filius meus viuit, & filius tuus
mortuus eſt. Et iſta reſpondit, Non, ſed
filius tuus mortuus eſt, meus autem vi-
uit. * Dixit ergo rex: Afferte mihi gla- 24
dium. Cúmque attuliſſent gladium co-
ram rege. * Diuidite, inquit, infantem vi- 25
uum in duas partes, & date dimidiam
partem vni, & dimidiam partem alteri.
* Dixit autem mulier, cuius filius erat 26
viuus, ad regem: (commota ſunt quippe
viſcera eius ſuper filio ſuo.) Obſecro do-
mine, date illi infantem viuum, & nolite
interficere eum. E contrario illa dicebat:
Nec mihi, nec tibi ſit, ſed diuidatur.* Re- 27
ſpondit rex, & ait: Date huic infantem
viuum, & non occidatur: hæc eſt enim
mater eius.* Audiuit itaque omnis Iſrael 28
iudicium quod iudicaſſet rex, & timue-
runt regem, videntes ſapientiam Dei eſſe
in eo ad faciendum iudicium.

CAP. IIII.

ERat autem rex Salomon regnans ſu- 1
per omnem Iſrael: * & hi principes 2
quos habebat: Azarias filius Sadoc ſa- A
cerdotis: * Elihoreph & Ahia filij Siſa 3
ſcribæ: Ioſaphat filius Ahilud à com-
mentariis: * Banaias filius Ioiadæ ſuper 4
exercitum: Sadoc autem, & Abiathar ſa-
cerdotes. * Azarias filius Nathan, ſuper 5
eos qui aſſiſtebant regi: Zabud filius Na-
than ſacerdos, amicus regis: * & Ahiſar 6
præpoſitus domus: & Adoniram filius
7 Abda ſuper tributa. Habebat autem Sa-
lomon duodecim præfectos ſuper omnem
Iſrael, qui præbebant annonam regi &
domui eius: per ſingulos enim menſes in
8 anno, ſinguli neceſſaria miniſtrabant.* Et
hæc nomina eorum: Benhur, in monte
9 Ephraim.* Bendecar, in Macces, & in Sa-
lebim, & in Bethſames, & in Elon, & in
10 Bethanan.* Benheſed in Aruboth: ipſius
11 erat Socho, & omnis terra Epher.* Bena-
B binadab, cuius omnis Nephath dor, Ta-
pheth filiam Salomonis habebat vxorem:
12 * Bana filius Ahilud regebat Thanac &
Mageddo, & vniuerſam Bethſan, quæ eſt
iuxta Sarthana ſubter Iezrael, à Bethſan
vſque Abelmehula è regione Iecmaan.
13 * Bengaber in Ramoth Galaad: habebat
Auothiair filij Manaſſe in Galaad, ipſe
præerat in omni regione Argob, quæ eſt
in Baſan, ſexaginta ciuitatibus magnis
atque muratis, quæ habebant ſeras æreas.
14 * Ahinadab filius Addo præerat in Ma-
15 naim.* Achimaas in Nephthali: ſed & ipſe
habebat Baſemath filiam Salomonis in
16 coniugio. * Baana filius Huſi, in Aſer,
17 & in Baloth. * Ioſaphat filius Pharue, in
18 Iſſachar. * Semei filius Ela, in Beniamin.
19 * Gaber filius Vri in terra Galaad, in ter-
ra Sehon regis Amorrhæi & Og regis
Baſan ſuper omnia quæ erant in illa ter-
20 ra. * Iuda & Iſrael innumerabiles, ſicut
C arena maris in multitudine: comeden-
21 tes, & bibentes, atque lætantes. * ‖ Salo- ‖ Eccl.
mon autem erat in ditione ſua, habens 47.c.16.
omnia regna à flumine terræ Philiſthiim
vſque ad terminum Aegypti: offerentium
ſibi munera, & ſeruientium ei cunctis
22 diebus vitæ eius. * Erat autem cibus Sa-
lomonis per dies ſingulos, triginta cori
23 ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ, * decem
boues pingues, & viginti boues paſcua-
les, & centum arietes, excepta venatione
ceruorum, caprearum, atque bubalorum,
24 & auium altilium. * Ipſe enim obtinebat
omnem regionem quæ erat trans flumen,
à Thaphſa vſque ad Gazan, & cunctos
reges illarum regionum: & habebat pa-
25 cem ex omni parte in circuitu: * Habita-
bátque Iuda & Iſrael abſque timore vllo,
vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua,
à Dan vſque Berſabee, cunctis diebus Sa-
26 lomonis.* ‖ Et habebat Salomon quadra- ‖ 2 Par.
ginta millia præſepia equorum curriliũ, 9.f.25.
27 & duodecim millia equeſtrium.* Nutrie-
D bántque eos ſupradicti regis præfecti: ſed
& neceſſaria menſę regis Salomonis, cum
ingenti cura præbebant in tempore ſuo.
28 * Hordeum quoque & paleas equorum
& iumentorum, deferebant in locum vbi
29 erat rex, iuxta conſtitutum ſibi. * Dedit
quoque Deus ſapientiam Salomoni, &
prudentiam multam nimis, & latitudi-
nem cordis, quaſi arenam, quæ eſt in lit-
30 tore maris. * Et præcedebat ſapientia Sa-
lomonis ſapientiam omnium Orienta- ‖ Eccl.
31 lium & Aegyptiorum, * ‖ & erat ſapien- 47.c.16.
tior

Digitized by Google

tior cunctis hominibus: ſapientior Ethan
Ezrahita, & Heman, & Chalcol, & Dor-
da, filiis Mahol: & erat nominatus in vni-
uerſis gentibus per circuitū.* Locutus eſt 32
quoque Salomon tria millia parabolas: &
fuerunt carmina eius quinque & mille.
* Et diſputauit ſuper lignis, à cedro quæ 33
eſt in Libano vſque ad hyſſopum quæ
egreditur de pariete: & diſſeruit de iu-
mentis, & volucribus, & reptilibus, &
piſcibus. * Et veniebant de cunctis popu- 34
lis ad audiendam ſapientiam Salomonis,
& ab vniuerſis regibus terræ, qui audie-
bant ſapientiam eius.

CAP. V.

Miſit quoque Hiram rex Tyri ſeruos 1
ſuos ad Salomonem: audiuit enim A
quod ipſum vnxiſſent regem pro patre
eius: quia amicus fuerat Hiram Dauid
omni tempore. * Miſit autem Salomon 2
ad Hiram, dicens: * Tu ſcis voluntatem 3
Dauid patris mei, & quia non potuerit
ædificare domum nomini Domini Dei
ſui propter bella imminentia per cir-
cuitum, donec daret Dominus eos ſub
veſtigio pedum eius. * Nunc autem re- 4
quiem dedit Dominus Deus meus mihi
per circuitum: & non eſt ſatan, neque
‖ 2. Reg. 7. b. 13. 1. Par. 22. c. 10
occurſus malus: * ‖ Quamobrem cogito 5
ædificare templum nomini Domini Dei
mei, ſicut locutus eſt Dominus Dauid
patri meo, dicens: Filius tuus, quem dabo B
pro te ſuper ſolium tuum, ipſe ædifica-
bit domum nomini meo. * Præcipe igi- 6
tur vt præcidant mihi ſerui tui cedros
de Libano, & ſerui mei ſint cum ſeruis
tuis: mercedem autem ſeruorum tuorum
dabo tibi quamcumq; petieris: ſcis enim
quomodo non eſt in populo meo vir qui
nouerit ligna cædere ſicut Sidonij.* Cum 7
ergo audiſſet Hiram verba Salomonis,
lætatus eſt valde, & ait: Benedictus Do-
minus Deus hodie, qui dedit Dauid fi-
lium ſapientiſſimum ſuper populū hunc
plurimum. * Et miſit Hiram ad Salomo- 8
nem, dicens: Audiui quæcumque man-
daſti mihi: ego faciam omnem volunta-
tem tuam in lignis cedrinis & abiegnis.
* Serui mei deponent ea de Libano ad 9
mare: & ego componam ea in ratibus in
mari, vſque ad locum quem ſignifica-
ueris mihi; & applicabo ea ibi, & tu C
tolles ea: præbebiſque neceſſaria mihi, vt
detur cibus domui meæ. * Itaque Hiram 10
dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna ab
iegna, iuxta omnem voluntatem eius.
* Salomon autem præbebat Hiram, co- 11
ros tritici viginti millia, in cibum domui
eius, & viginti coros puriſſimi olei: hæc
tribuebat Salomon Hiram per ſingulos
‖ Sup. 3. b. 12.
annos.* ‖ Dedit quoque Dominus ſapien- 12
tiam Salomoni, ſicut locutus eſt ei: &
erat pax inter Hiram & Salomonem, &
percuſſerunt ambo fœdus. * Elegitq; rex 13
Salomon operarios de omni Iſrael, & erat D
indictio triginta millia virorum.* Mitte- 14
bátque eos in Libanum, decem millia per
menſes ſingulos viciſſim, ita vt duobus
menſibus eſſent in domibus ſuis: & Ado-
niram erat ſuper huiuſcemodi indictio-
15 ne. * Fuerúntque Salomoni ſeptuaginta
millia eorū qui onera portabant, & octo-
16 ginta millia latomorum in monte: * abſ-
que præpoſitis qui præerant ſingulis ope-
ribus, numero trium millium & trecen-
torum, præcipientium populo & his quī
17 faciebant opus.* Præcepítque rex, vt tol-
lerent lapides grandes, lapides pretioſos,
in fundamentum templi, & quadrarent
18 eos: * quos dolauerunt cæmentarij Salo-
monis, & cæmentarij Hiram: porrò Gi-
blij præparauerunt ligna & lapides ad
ædificandam domum.

CAP. VI.

1 Factum eſt ergo quadringenteſimo & 2. Par. 3. a. 1.
A octogeſimo anno egreſſionis filiorum
Iſrael de Terra Aegypti, in anno quar-
to, menſe Zio, (ipſe eſt menſis ſecun-
dus) regni Salomonis ſuper Iſrael, ædifi-
2 cari cœpit domus Domino.* Domus au-
tem, quam ædificabat rex Salomon Do-
mino, habebat ſexaginta cubitos in lon-
gitudine, & viginti cubitos in latitudine,
3 & triginta cubitos in altitudine.*Et por-
ticus erat ante templum viginti cubito-
rum longitudinis, iuxta menſuram lati-
tudinis templi: & habebat decem cubitos
4 latitudinis ante faciem templi.* Fecítque
5 in templo feneſtras obliquas. * Et ædi-
ficauit ſuper parietem templi tabulata
per gyrum, in parietibus domus per cir-
cuitum tēpli & oraculi, & fecit latera in
6 circuitu. * Tabulatum quod ſubter erat,
quinque cubitos habebat latitudinis, &
medium tabulatum ſex cubitorū latitu-
dinis, & tertium tabulatū ſeptem habens
cubitos latitudinis. Trabes autē poſuit in
domo per circuitū forinſecus, vt non hæ-
7 rerent muris templi.* Domus autem cùm
ædificaretur, de lapidibus dolatis atque
perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecu-
ris, & omne ferramentum, non ſunt au-
8 dita in domo cùm ædificaretur. * Oſtium
B lateris medij in parte erat domus dextræ:
& per cochleam aſcendebant in medium
9 cœnaculum, & à medio in tertium. * Et
ædificauit domum, & conſummauit eam:
texit quoque domū laquearibus cedrinis.
10 * Et ædificauit tabulatum ſuper omnem
domū quinq; cubitis altitudinis, & ope-
11 ruit domum lignis cedrinis.* Et factus eſt
ſermo Domini ad Salomonem, dicens:
12 * Domus hæc quam ædificas, ſi ambula-
ueris in præceptis meis, & iudicia mea fe-
ceris, & cuſtodieris omnia mandata mea,
gradiens per ea: firmabo ſermonē meum
tibi, ‖ quē locutus ſum ad Dauid patrem ‖ 2. Reg. 7. c. 17.
13 tuum. * ‖ Et habitabo in medio filiorum ‖ 1. Par. 22. b. 9
Iſrael, & non derelinquam populū meum
14 Iſrael. * Igitur ædificauit Salomon do-
15 mum, & conſummauit eam. * Et ædifi-
cauit parietes domus intrinſecus tabula-
tis

Digitized by Google

tis cedrinis,à pauimento domus vſque ad
ſummitatem parietum, & vſque ad la-
quearia, operuit lignis cedrinis intrinſe-
cus: & texit pauimentum domus tabulis
abiegnis.* Aedificauitque viginti cubito- 16
rum ad poſteriorem partem templi tabu-
lata cedrina, à pauimento vſque ad ſu-
periora: & fecit interiorem domum ora-
culi in Sanctum ſanctorum. * Porrò qua- 17
draginta cubitorum erat ipſum templum
pro foribus oraculi.* Et cedro omnis do- 18
mus intrinſecus veſtiebatur, habens tor- C
naturas & iuncturas ſuas fabrefactas, &
cælaturas eminentes: omnia cedrinis ta-
bulis veſtiebantur: nec omnino lapis ap-
parere poterat in pariete.*Oraculum au- 19
tem in medio domus, in interiori parte
fecerat,vt poneret ibi arcam fœderis Do-
mini. * Porrò oraculum habebat viginti 20
cubitos longitudinis, & viginti cubitos
latitudinis, & viginti cubitos altitudinis:
& operuit illud atque veſtiuit auro pu-
riſsimo.ſed & altare veſtiuit cedro.* Do- 21
mum quoque ante oraculum operuit au-
ro puriſsimo,& affixit laminas clauis au-
reis. * Nihilque erat in templo quod non 22
auro tegeretur: ſed & totum altare ora-
culi texit auro.* Et fecit in oraculo duos 23
cherubim de lignis oliuarum, decem cu-
bitorum altitudinis. * Quinq; cubitorum 24
ala cherub vna, & quinque cubitorũ ala
cherub altera:id eſt,decem cubitos habẽ-
tes, à ſummitate alæ vnius vſque ad alæ
alterius ſummitatem. * Decem quoq; cu- 25
bitorũ erat cherub ſecundus: in menſura
pari,& opus vnum erat in duobus cheru-
bim, * id eſt, altitudinem habebat vnus 26
cherub decem cubitorũ, & ſimiliter che-
rub ſecundus.*Poſuitq; cherubim in me- 27
dio templi interioris: extendebant autem D
alas ſuas cherubim, & tangebat ala vna
parietem, & ala cherub ſecundi tangebat
parietem alterum: alæ autem alteræ in
media parte templi ſe inuicem continge-
bant.* Texit quoque cherubim auro.* Et 28
omnes parietes templi per circuitũ ſcul- 29
pſit variis cælaturis & torno: & fecit in
eis cherubim, & palmas, & picturas va-
rias,quaſi prominẽtes de pariete,& egre-
dientes. * Sed & pauimentũ domus texit 30
auro intrinſecus & extrinſecus. * Et in- 31
greſſu oraculi fecit oſtiola de lignis oli-
uarum,poſteſque angulorũ quinque.* Et 32
duo oſtia de lignis oliuarum: & ſculpſit
in eis picturam cherubim, & palmarum
ſpecies, & anaglypha valde prominentia:
& texit ea auro: & operuit tam cheru-
bim quàm palmas,& cetera, auro. * Fe- 33
citque in introitu templi poſtes de lignis
oliuarum quadrangulatos: * & duo oſtia 34
de lignis abiegnis altrinſecus: & vtrumq;
oſtium duplex erat, & ſe inuicem tenens
aperiebatur. * Et ſculpſit cherubim, & 35
palmas,& cælaturas valde eminẽtes:ope-
ruitque omnia laminis aureis opere qua-
dro ad regulam.* Et ædificauit atrium 36
interius tribus ordinibus lapidum poli-
torum, & vno ordine lignorum cedri.
37 * Anno quarto fundata eſt domus Domi-
38 ni in menſe Zio: * & in anno vndecimo,
menſe Bul(ipſe eſt menſis octauus)perfe-
cta eſt domus in omni opere ſuo, & in
vniuerſis vtenſilibus ſuis: ædificauitque
eam annis ſeptem.

CAP. VII.

1 DOmum autem ſuam ædificauit Sa-
A lomon‖tredecim annis, & ad perfe- ‖Infr.9.
2 ctum vſque perduxit. * Aedificauit quo- b.10.
que domum ſaltus Libani centum cubi-
torum longitudinis, & quinquaginta cu-
bitorum latitudinis, & triginta cubito-
rum altitudinis: & quatuor deambula-
cra inter columnas cedrinas:ligna quippe
3 cedrina exciderat in columnas. * Et ta-
bulatis cedrinis veſtiuit totam cameram,
quæ quadraginta quinque columnis ſu-
ſtentabatur. Vnus autem ordo habebat
4 columnas quindecim * contra ſe inuicem
5 poſitas, * & è regione ſe reſpicientes,
æquali ſpatio inter columnas, & ſuper
columnas quadrangulata ligna in cunctis
6 æqualia. * Et porticum columnarum fe-
cit quinquaginta cubitorum longitudi-
nis,& triginta cubitorum latitudinis: &
alteram porticum in facie maioris porti-
cus: & columnas, & epiſtylia ſuper co-
7 lumnas. * Porticum quoque ſolij, in qua
tribunal eſt,fecit: & texit lignis cedrinis
8 à pauimento vſque ad ſummitatem. * Et
domuncula,in qua ſedebatur ad iudican-
dum, erat in media porticu ſimili opere.
Domum quoque fecit filiæ Pharaonis
(‖ quam vxorem duxerat Salomon) tali ‖Sup.3.
9 opere, quali & hanc porticum. * Omnia a.1.
B lapidibus pretioſis,qui ad normam quan-
dam atque menſuram tam intrinſecus
quàm extrinſecus ſerrati erant:à funda-
mento vſque ad ſummitatem parietum,
& extrinſecus vſque ad atrium maius.
10 *Fundamenta autem de lapidibus pretio-
ſis, lapidibus magnis decem ſiue octo cu-
11 bitorum. * Et deſuper lapides pretioſi
æqualis menſuræ ſecti erant, ſimilitér-
12 que de cedro. * Et atrium maius rotun-
dum, trium ordinum de lapidibus ſectis,
& vnius ordinis de dolata cedro: necnon
& in atrio domus Domini interiori, &
13 in porticu domus. * Miſit quoque rex Sa-
14 lomon, & tulit Hiram de Tyro, * filium
mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre
Tyrio,artificem ærarium, & plenum ſa-
pientia,& intelligentia,& doctrina ad fa-
ciendum omne opus ex ære. Qui cùm ve-
niſſet ad regem Salomonem, fecit omne
15 opus eius.*Et finxit duas columnas æreas,
decem & octo cubitorum altitudinis co-
lumnam vnam: ‖ & linea duodecim cu- ‖Ier 52.
C bitorum ambiebat columnam vtramque. c.21.
16 * Duo quoque capitella fecit, quæ pone-
rentur ſuper capita columnarum, fuſilia
ex ære: quinque cubitorum altitudinis
capitellum vnum, & quinque cubitorum
altitudi

Digitized by Google

altitudinis capitellum alterum:* & quaſi 17
in modum retis , & catenarum ſibi inui-
cem miro opere contextarum. Vtrumque
capitellum columnarũ fuſile erat:ſeptena
verſuum retiacula in capitello vno,& ſe-
ptena retiacula in capitello altero. * Et 18
perfecit colũnas,& duos ordines per cir-
cuitum retiaculorum ſingulorum, vt te-
gerent capitella,quæ erant ſuper ſummi-
tatem malogranatorum:eodem modo fe-
cit & capitello ſecundo. * Capitella au- 19
tem, quæ erãt ſuper capita columnarum,
quaſi opere lilij fabricata erant in porti-
cu quattuor cubitorum.* Et rurſum alia 20
capitella in ſummitate columnarum de-
ſuper iuxta menſuram columnę cõtra re-
tiacula : malogranatorum autem ducenti
ordines erant in circuitu capitelli ſecun-
di. * Et ſtatuit duas columnas in porticu 21
templi : cúmque ſtatuiſſet columnã dex-
teram, vocauit eam nomine Iachin:ſimi-
liter erexit columnam ſecundam , & vo-
cauit nomen eius Booz. * Et ſuper capita 22
‖ 2.Par. 4.a.2. columnarum opus in modum lilij poſuit: D
perfectúmque eſt opus colũnarum.*‖ Fe- 23
cit quoque mare fuſile decem cubitorum
à labio vſque ad labium,rotũdum in cir-
cuitu : quinque cubitorum altitudo eius,
& reſticula triginta cubitorum cingebat
illud per circuitum.* Et ſculptura ſubter 24
labium circuibat illud decẽ cubitis am-
biens mare : duo ordines ſculpturarum
ſtriatarum erant fuſiles. * Et ſtabat ſu- 25
per duodecim boues, è quibus tres reſpi-
ciebant ad Aquilonẽ, & tres ad Occiden-
tem,& tres ad Meridiẽ, & tres ad Orien-
tem, & mare ſuper eos deſuper erat:quo-
rum poſteriora vniuerſa intrinſecus lati-
tabant.* Groſsitudo autem luteris,trium 26
vnciarum erat : labiúmque eius,quaſi la-
bium calicis,& folium repandi lilij, duo
millia batos capiebat. * Et fecit decẽ ba- 27
ſes æneas , quatuor cubitorum longitu-
dinis baſes ſingulas , & quattuor cubito-
rum latitudinis,& trium cubitorum alti-
tudinis. * Et ipſum opus baſium,interra- 28
ſile erat:& ſculpturæ inter iuncturas.* Et 29
inter coronulas & plectas,leones & boues
& cherubim: & in iuncturis ſimiliter de-
ſuper:& ſubter leones & boues, quaſi lo-
ra ex ære dependentia.* Et quattuor ro- 30
tæ per baſes ſingulas,& axes ærei ; & per
quattuor partes quaſi humeruli ſubter
luterem fuſiles, contra ſe inuicem reſpe-
ctantes. * Os quoque luteris intrinſecus 31
erat in capitis ſummitate:& quod forin- E
ſecus apparebat , vnius cubiti erat totum
rotundum,paritérque habebat vnum cu-
bitum & dimidium:in angulis autem co-
lumnarum variæ cælaturæ erant : & me-
dia intercolumnia, quadrata non rotun-
da. * Quattuor quoque rotæ , quæ per 32
quattuor angulos baſis erant,cohærebant
ſibi ſubter baſim , vna rota habebat alti-
tudinis cubitum & ſemis. * Tales autem 33
rotæ erant , quales ſolent in curru fieri:
& axes earum,& radij,& canthi, & mo-
34 dioli,omnia fuſilia. * Nã & humeruli illi
quattuor per ſingulos angulos baſis vnius
35 ex ipſa baſi fuſiles & coniuncti erant.* In
ſummitate autem baſis erat quædam ro-
tunditas dimidij cubiti,ita fabrefacta , vt
luter deſuper poſſet imponi,habens cæla-
turas ſuas , variaſq; ſculpturas ex ſemet-
36 ipſa. * Sculpſit quoque in tabulatis illis
F quæ erant ex ære,& in angulis,cherubim,
& leones,& palmas , quaſi in ſimilitudi-
nem hominis ſtantis , vt non cælata , ſed
37 appoſita per circuitum viderentur. * In
hunc modũ fecit decem baſes,fuſura vna,
38 & menſura ſculpturaque conſimili.* Fe-
cit quoque decem luteres æneos:quadra-
ginta batos capiebat luter vnus , erátque
quattuor cubitorum:ſingulos quoque lu-
teres per ſingulas, id eſt,decem baſes,po-
39 ſuit. * Et conſtituit decem baſes, quinque
ad dexteram partem templi , & quinque
ad ſiniſtram:mare autem poſuit ad dexte-
ram partem templi contra Orientem ad
40 Meridiem. * Fecit ergo Hiram lebetes, &
ſcutras,& hamulas,& perfecit omne opus
41 regis Salomonis in templo Domini.* Co-
lumnas duas , & funiculos capitellorum
ſuper capitella columnarum duos: & re-
tiacula duo,vt operirent duos funiculos,
42 qui erant ſuper capita columnarum. * Et
malogranata quadringenta in duobus re-
tiaculis : duos verſus malogranatorum in
retiaculis ſingulis, ad operiendos funicu-
los capitellorum : qui erant ſuper capita
43 columnarum. * Et baſes decem , & lute-
44 res decem ſuper baſes. * Et mare vnum,
45 & boues duodecim ſubter mare. * Et le-
G betes,& ſcutras, & hamulas.omnia vaſa,
quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo
46 Domini,de aurichalco erant.* In campe-
ſtri regione Iordanis fudit ea rex in argil-
47 loſa terra,inter Sochoth & Sarthan. * Et
poſuit Salomõ omnia vaſa:propter mul-
titudinem autem nimiam nõ erat pondus
48 æris. * Fecitque Salomon omnia vaſa in
domo Domini:altare aureum,& menſam,
ſuper quam ponerẽtur panes propoſitio-
49 nis,auream : * & candelabra aurea,quin-
que ad dexteram,& quinque ad ſiniſtram,
contra oraculum, ex auro puro : & quaſi
lilij flores, & lucernas deſuper aureas : &
50 forcipes aureos,* & hydrias , & fuſcinu-
las,& phialas,& mortariola, & thuribu-
la,de auro puriſsimo: & cardines oſtiorũ
domus interioris Sancti ſanctorũ,& oſtio-
51 rum domus templi , ex auro erant. * ‖ Et ‖ 2.Par. 5.a.1.
perfecit omne opus quod faciebat Salo-
mon in domo Domini , & intulit quæ
ſanctificauerat Dauid pater ſuus, argen-
tum & aurum , & vaſa , repoſuitque in
theſauris domus Domini.

CAP. VIII.

1 A TVnc ‖ congregati ſunt omnes maio- ‖ 2.Par. 5.a.
res natu Iſrael cum principibus tri-
buum , & duces familiarum filiorum
Iſrael,

Iſrael,ad regem Salomonem in Ieruſa-
lem:vt deferrent arcam fœderis Domini,
de ciuitate Dauid,id eſt,de Sion. * Con- 2
uenitque ad regem Salomonem vniuerſus
Iſrael in menſe Ethanim, in ſolemni die,
ipſe eſt menſis ſeptimus. * Veneruntque 3
cuncti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam
ſacerdotes, * & portauerunt arcam Do- 4
mini,& tabernaculum fœderis,& omnia
vaſa Sanctuarij, quæ erant in tabernacu-
lo: & ferebant ea ſacerdotes & Leuitæ.
* Rex autem Salomon,& omnis multitu- 5
do Iſrael, quæ conuenerat ad eum, gra-
diebatur cum illo ante arcam, & immo-
labant oues & boues abſque æſtimatione
& numero.* Et intulerunt ſacerdotes ar- 6
cam fœderis Domini in locum ſuum, in
oraculum templi,in Sanctum ſanctorum,
ſubter alas cherubim. * Siquidem cheru- 7
bim expandebant alas ſuper locum arcæ,
& protegebant arcam & vectes eius deſu-
per. * Cúmque eminerent vectes, & ap- 8
parerẽt ſummitates eorum foris Sanctua-
rium ante oraculum,non apparebant vl-
trà extrinſecus, qui & fuerunt ibi vſque
in præſentem diem. * In arca autem non 9
‖ Exod. 34. d. 27. Heb. 9. a.4. erat aliud,‖ niſi duæ tabulæ lapideæ,quas
poſuerat in ea Moyſes in Horeb, quando
pepigit Dominus fœdus cum filiis Iſrael,
cùm egrederentur de Terra Aegypti.*Fa- 10
ctum eſt autem, cùm exiſſent ſacerdotes B
de Sanctuario, nebula impleuit domum
Domini,* & non poterant ſacerdotes ſta- 11
re & miniſtrare propter nebulam:imple-
uerat enim gloria Domini domũ Domi-
‖ 2.Par. 6.a.1. ni: * Tunc ait Salomon: ‖ Dominus di- 12
xit vt habitaret in nebula. * Aedificans 13
ædificaui domum in habitaculum tuum,
firmiſsimum ſolium tuum in ſempiter-
num. * Conuertitque rex faciem ſuam,& 14
benedixit omni Eccleſiæ Iſrael: omnis
enim Eccleſia Iſrael ſtabat. * Et ait Salo- 15
mon: Benedictus Dominus Deus Iſrael,
qui locutus eſt ore ſuo ad Dauid patrem
meũ, & in manibus eius perfecit, dicens:
* A die qua eduxi populum meum Iſrael 16
de Aegypto, non legi ciuitatem de vni-
uerſis tribubus Iſrael, vt ædificaretur do-
mus,& eſſet nomen meum ibi: ſed elegi
Dauid vt eſſet ſuper populum meum Iſ-
‖ 2.Re. 7.a.5. rael. * ‖ Voluitque Dauid pater meus æ- 17
dificare domũ nomini Domini Dei Iſrael:
* & ait Dominus ad Dauid patrẽ meum: 18
Quod cogitaſti in corde tuo ædificare do-
mũ nomini meo,bene feciſti, hoc ipſum
mente tractans.*Veruntamen tu non ædi- 19
ficabis mihi domum, ſed filius tuus, qui
egredietur de renibus tuis,ipſe ædificabit
domum nomini meo. * Confirmauit Do- 20
minus ſermonẽ ſuum, quem locutus eſt;
ſtetique pro Dauid patre meo, & ſedi ſu-
per thronum Iſrael,ſicut locutus eſt Do-
minus: & ædificaui domum nomini Do-
mini Dei Iſrael. * Et conſtitui ibi locum 21
arcæ, in qua fœdus Domini eſt, quod
percuſſit cum patribus noſtris, quando
22 egreſſi ſunt de Terra Aegypti.* Stetit au-
C tem Salomon ante altare Domini in con-
ſpectu Eccleſiæ Iſrael,& expandit manus
23 ſuas in cælum, * & ait: Domine Deus
Iſrael, nõ eſt ſimilis tui Deus in cælo de-
ſuper, & ſuper terram deorſum: qui cu-
ſtodis pactum & miſericordiã ſeruis tuis,
qui ambulant coram te in toto corde
24 ſuo. * Qui cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid pa-
tri meo quæ locutus es ei:ore locutus es,
& manibus perfeciſti, vt hæc dies probat.
25 * Nunc igitur Domine Deus Iſrael, con-
ſerua famulo tuo Dauid patri meo quæ
locutus es ei,dicens, ‖ Non auferetur de ‖ 2.Re.
te vir coram me, qui ſedeat ſuper thro- 7.b.12.
num Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filij
tui viam ſuam, vt ambulẽt coram me ſi-
26 cut tu ambulaſti in conſpectu meo. * Et
nunc Domine Deus Iſrael firmentur ver-
ba tua, quæ locutus es ſeruo tuo Dauid
27 patri meo. * Ergóne putandum eſt quòd
verè Deus habitet ſuper terram? ſi enim
cælum, & cæli cælorum te capere non
poſſunt,quanto magis domus hæc, quam
28 ædificaui? * Sed reſpice ad orationem ſer-
ui tui, & ad preces eius, Domine Deus
meus:audi hymnum & orationem, quam
29 ſeruus tuus orat coram te hodie: * vt ſint
oculi tui aperti ſuper domum hanc nocte
ac die:ſuper domum,de qua dixiſti:‖ Erit ‖ Deut.
nomen meum ibi:vt exaudias orationem, 12.b.11.
quam orat in loco iſto ad te ſeruus tuus.
30 * Vt exaudias deprecationem ſerui tui &
populi tui Iſrael,quodcumque orauerint
in loco iſto; & exaudies in loco habita-
culi tui in cœlo,& cùm exaudieris, pro-
31 pitius eris. * Si peccauerit homo in pro-
D ximum ſuum, & habuerit aliquod iura-
mentum,quo teneatur adſtrictus:& vene-
rit propter iuramentum coram altari tuo
32 in domum tuam, * tu exaudies in cælo:
& facies, & iudicabis ſeruos tuos, con-
demnans impium, & reddens viam ſuam
ſuper caput eius,iuſtificánſque iuſtum,&
retribuens ei ſecundùm iuſtitiam ſuam.
33 * Si fugerit populus tuus Iſrael inimicos
ſuos (quia peccaturus eſt tibi) & agentes
pœnitentiam, & confitentes nomini tuo,
venerint,& orauerint,& deprecati te fue-
34 rint in domo hac; * exaudi in cælo, &
dimitte peccatum populi tui Iſrael, &
reduces eos in terram, quam dediſti pa-
35 tribus eorum. * Si clauſum fuerit cælum,
& non pluerit propter peccata eorum,&
orantes in loco iſto,pœnitentiam egerint
nomini tuo, & à peccatis ſuis conuerſi
36 fuerint propter afflictionem ſuam: exau-
di eos in cælo,& dimitte peccata ſeruorũ
tuorum, & populi tui Iſrael: & oſtende
eis viam bonam per quam ambulent, &
da pluuiam ſuper terram tuam, quam
37 dediſti populo tuo in poſſeſſionem.* Fa-
mes ſi oborta fuerit in terra, aut peſti-
lentia, aut corruptus aër, aut ærugo,
aut locuſta, vel rubigo, & afflixerit eum
inimicus eius portas obſidens, omnis
plaga,

ed by Google

plaga, vniuerſa infirmitas, * cuncta de- 38
uotatio,& imprecatio,quæ acciderit om-
ni homini de populo tuo Iſrael : ſi quis
cognouerit plagam cordis ſui, & expan-
derit manus ſuas in domo hac,* tu exau- 39
dies in cælo in loco habitationis tuæ, &
repropitiaberis,& facies vt des vnicuique
ſecundùm omnes vias ſuas, ſicut videris
cor eius (quia tu noſti ſolus cor omnium E
filiorum hominum) * vt timeant te cun- 40
ctis diebus quibus viuunt ſuper faciem
terræ,quam dediſti patribus noſtris. * In- 41
ſuper & alienigena,qui non eſt de populo
tuo Iſrael, cùm venerit de terra longin-
qua propter nomen tuum(audietur enim
nomen tuum magnum,& manus tua for-
tis,& brachium tuum * extentum, vbi- 42
que)cùm venerit ergo,& orauerit in hoc
loco, * tu exaudies in cælo,in firmamen- 43
to habitaculi tui, & facies omnia pro
quibus inuocauerit te alienigena: vt di-
ſcāt vniuerſi populi terrarũ nomen tuum
timere,ſicut populus tuus Iſrael, & pro-
bent quia nomẽ tuum inuocatum eſt ſu-
per domum hanc, quam ædificaui. * Si 44
egreſſus fuerit populus tuus ad bellum
contra inimicos ſuos,per viam,quocum-
que miſeris eos, orabunt te contra viam
ciuitatis,quam elegiſti, & cõtra domum,
quam ædificaui nomini tuo,* & exaudies 45
in cælo orationes eorũ, & preces eorum,
& facies iudicium eorum. * Quòd ſi pec- 46
cauerint tibi (‖ non eſt enim homo qui
non peccet) & iratus tradideris eos ini-
micis ſuis,& captiui ducti fuerint in ter-
ram inimicorũ longè vel prope, * & ege- 47
rint pœnitētiam in corde ſuo in loco ca-
ptiuitatis,& conuerſi deprecati te fuerint
in captiuitate ſua,dicentes: Peccauimus,
inique egimus, impiè geſſimus: * & re- 48
uerſi fuerint ad te in vniuerſo corde ſuo,
& tota anima ſua, in terra inimicorum
ſuorum,ad quam captiui ducti fuerint: &
orauerint te contra viam terræ ſuæ,quam F
dediſti patribus eorum, & ciuitatis quam
elegiſti, & templi quod ædificaui nomini
tuo:* exaudias in cælo,in firmamẽto ſolij 49
tui,orationes eorum,& preces eorum, &
facies iudicium eorum:* & propitiaberis 50
populo tuo qui peccauit tibi,& omnibus
iniquitatibus eorum, quibus præuaricati
ſunt in te: & dabis miſericordiam coram
eis qui eos captiuos habuerint, vt miſe-
reantur eis. * Populus enim tuus eſt, & 51
hereditas tua, quos eduxiſti de Terra Ae-
gypti de medio fornacis ferreæ. * Vt ſint 52
oculi tui aperti ad deprecationem ſerui
tui, & populi tui Iſrael, & exaudias eos
in vniuerſis pro quibus inuocauerint te.
* Tu enim ſeparaſti eos tibi in heredita- 53
tem de vniuerſis populis terræ,ſicut locu-
tus es per Moyſen ſeruum tuum, quando
eduxiſti patres noſtros de Aegypto, Do-
mine Deus.*Factum eſt autem,cùm com- 54
pleſſet Salomon orans Dominum omnem
orationem & deprecationẽ hanc,ſurrexit

‖ 2. Par. 6. g. 36. 1. Ioan. 1. d. 8. Eccle. 7. c. 21.

de conſpectu altaris Domini: vtrumque
enim genu in terrã fixerat, & manus ex-
55 panderat in cælum.* Stetit ergo,& bene-
dixit omni Eccleſiæ Iſrael voce magna,di-
56 cens:* Benedictus Dominus, qui dedit re-
quiẽ populo ſuo Iſrael, iuxta omnia quæ
locutus eſt:non cecidit ne vnus quidem
ſermo,ex omnibus bonis quæ locutus eſt
57 per Moyſen ſeruum ſuum. * Sit Dominus
Deus noſter nobiſcum,ſicut fuit cum pa-
tribus noſtris,nõ derelinquens nos,neque
58 proiiciens. * Sed inclinet corda noſtra ad
ſe,vt ambulemus in vniuerſis viis eius, &
cuſtodiamus mandata eius,& ceremonias
eius,& iudicia quæcumque mandauit pa-
59 tribus noſtris. * Et ſint ſermones mei iſti,
G quibus deprecatus ſum corã Domino,ap-
propinquãtes Domino Deo noſtro die ac
nocte,vt faciat iudicium ſeruo ſuo,& po-
60 pulo ſuo Iſrael per ſingulos dies:* vt ſciãt
omnes populi terræ, quia Dominus ipſe
61 eſt Deus,& non eſt vltra abſque eo. * Sit
quoque cor noſtrum perfectum cum Do-
mino Deo noſtro, vt ambulemus in de-
cretis eius,& cuſtodiamus mandata eius,
62 ſicut & hodie. * Igitur rex, & omnis Iſ-
rael cum eo,immolabant victimas coram
63 Domino. * Mactauitque Salomon hoſtias
pacificas,quas immolauit Domino,boum
viginti duo millia, & ouium centum vi-
ginti millia:& dedicauerunt templũ Do-
64 mini rex & filij Iſrael. * In die illa ſan-
ctificauit rex medium atrij,quod erat an-
te domum Domini:fecit quippe holocau-
ſtum ibi,& ſacrificium,& adipem pacifi-
corum:quoniam altare æreum, quod erat
coram Domino minus erat,& capere non
poterat holocauſtum,& ſacrificium, &
65 adipem pacificorum. * Fecit ergo Salomõ
in tempore illo feſtiuitatem celebrem, &
omnis Iſrael cum eo, multitudo magna
ab introitu Emath vſque ad Riuum Ae-
gypti,coram Domino Deo noſtro,ſeptem
diebus & ſeptem diebus,id eſt, quattuor-
66 decim diebus. * Et in die octaua dimiſit
populos: qui benedicentes regi, profecti
ſunt in tabernacula ſua lætantes,& alacri
corde ſuper omnibus bonis, quæ fecerat
Dominus Dauid ſeruo ſuo, & Iſrael po-
pulo ſuo.

CAP. IX.

1 FActum eſt autem cùm perfeciſſet Sa-
A lomon ædificium domus Domini, &
ædificium regis, & omne quod opta-
2 uerat & voluerat facere, * apparuit ei
Dominus ſecundò, ‖ ſicut apparuerat ei
3 in Gabaon. * Dixitque Dominus ad eum:
Exaudiui orationem tuam & deprecatio-
nem tuam, quam deprecatus es coram
me: ſanctificaui domum hanc, quam ædi-
ficaſti, vt ponerem nomen meum ibi in
ſempiternum, & erunt oculi mei & cor
4 meum ibi cunctis diebus. * Tu quoque ſi
ambulaueris coram me, ſicut ambulauit
pater tuus, in ſimplicitate cordis, & in
æquitate: & feceris omnia quæ præcepi
tibi,&

‖ 2. Par. 7. c. 11. Sup. 3. d. 5.

Digitized by Google

tibi, & legitima mea & iudicia mea ſer-
‖ 2.Re. uaueris,* ‖ ponam thronum regni tui ſu- 5
7.b.12. per Iſrael in ſempiternum, ſicut locutus
c.16. ſum Dauid patri tuo, dicens: Non aufere-
tur vir de genere tuo de ſolio Iſrael. * Si 6
autem auerſione auerſi fueritis vos & fi-
lij veſtri, non ſequẽtes me, nec cuſtodien-
tes mandata mea, & ceremonias meas,
quas propoſui vobis, ſed abieritis & co-
lueritis deos alienos, & adoraueritis eos:
* auferam Iſrael de ſuperficie terræ, quam 7
dedi eis: & templum, quod ſanctificaui B
nomini meo, proiiciam à conſpectu meo,
eritque Iſrael in prouerbium, & in fabu-
lam cunctis populis. * Et domus hæc erit 8
in exemplum: omnis qui tranſierit per
eã, ſtupebit, & ſibilabit, & dicet: ‖ Quare
‖ Deut. fecit Dominus ſic terræ huic, & domui
29. d. huic? * Et reſpondebunt: Quia dereli- 9
24. querunt Dominum Deum ſuum, qui edu-
Ier. 22. xit patres eorum de Terra Aegypti, & ſe-
c. 8. cuti ſunt deos alienos, & adorauerunt eos,
& coluerunt eos: idcirco induxit Domi-
nus ſuper eos omne malum hoc. * ‖ Ex- 10
‖ 2.Pa. pletis autem annis viginti poſtquam ædi-
8. a.1. ficauerat Salomon duas domos, id eſt, do-
mum Domini, & domum regis, * (Hiram 11
rege Tyri præbẽte Salomoni ligna cedri-
na & abiegna, & aurum iuxta omne quod
opus habuerat) tunc dedit Salomon Hi-
ram viginti oppida in Terra Galilææ. * Et 12
egreſſus eſt Hiram de Tyro, vt videret op-
pida quæ dederat ei Salomon, & non pla-
cuerunt ei, & ait: Hæccine ſunt ciuita- 13
tes, quas dediſti mihi, frater? Et appella- C
uit eas Terram chabul, vſque in diem
hanc. * Miſit quoque Hiram ad regem Sa- 14
lomonem centũ viginti talẽta auri. * Hæc 15
eſt ſumma expenſarum, quam obtulit rex
Salomon ad ædificãdam domum Domini
& domum ſuam, & Mello, & murum Ie-
ruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer.
* Pharao rex Aegypti aſcẽdit, & cepit Ga- 16
zer, ſuccenditque eam igni: & Chananæũ,
qui habitabat in ciuitate, interfecit: &
dedit eam in dotem filiæ ſuæ vxori Salo-
monis. * Aedificauit ergo Salomon Ga- 17
zer, & Bethoron inferiorem, * & Baalath, 18
& Palmitam in Terra ſolitudinis. * Et 19
omnes vicos qui ad ſe pertinebant, &
erant abſque muro, muniuit, & ciuitates
curruum & ciuitates equitum, & quod-
cumque ei placuit vt ædificaret in Ieru-
ſalem, & in Libano, & in omni terra po-
teſtatis ſuæ. * Vniuerſum populum, qui 20
remanſerat de Amorrhæis, & Hethæis, &
Pherezæis, & Heuæis, & Iebuſæis, qui
non ſunt de filiis Iſrael: * horum filios, 21
qui remanſerãt in terra, quos ſcilicet non D
potuerant filij Iſrael exterminare, fecit
Salomon tributarios, vſque in diem hanc.
* De filiis autem Iſrael nõ conſtituit Sa- 22
lomon ſeruire quemquam, ſed erant viri
bellatores, & miniſtri eius, & principes, &
duces, & præfecti curruum & equorum.
* Erant autẽ principes ſuper omnia ope- 23
ra Salomonis præpoſiti quingenti quin-
quaginta, qui habebant ſubiectum popu-
lum, & ſtatutis operibus imperabant.
24 * ‖ Filia autem Pharaonis aſcendit de ci- ‖ 2.Pa.
uitate Dauid in domum ſuam, quam ædi- 8. b.11.
ficauerat ei Salomon: tunc ædificauit Mel-
25 lo. * Offerebat quoque Salomon tribus
vicibus per annos ſingulos holocauſta, &
pacificas victimas, ſuper altare quod ædi-
ficauerat Domino, & adolebat thymiama
coram Domino: perfectũmque eſt templũ.
26 * Claſſem quoque fecit rex Salomon in
Aſiongaber, quæ eſt iuxta Ailath in litto-
27 re Maris rubri, in Terra Idumææ. * Mi-
ſitque Hiram in claſſe illa ſeruos ſuos, vi-
ros nauticos & gnaros maris, cum ſeruis
28 Salomonis. * Qui cùm veniſſent in Ophir,
ſumptum inde aurum quadringentorum
viginti talentorum, detulerunt ad regem
Salomonem.

CAP. X.

1 SEd ‖ & Regina Saba, audita fama Sa- ‖ 2.Pa.
A lomonis in nomine Domini, venit 9. a.1.
2 tentare eum in ænigmatibus. * Et ingreſ- Matth.
ſa Ieruſalem multo cum comitatu, & di- 12. d.
uitiis, camelis portantibus aromata, & 42.
aurum infinitum nimis, & gemmas pre- Luc 11.
tioſas, venit ad regem Salomonem, & lo- d 31.
cuta eſt ei vniuerſa quæ habebat in corde
3 ſuo. * Et docuit eam Salomon omnia ver-
ba quæ propoſuerat: non fuit ſermo, qui
regem poſſet latere, & non reſponderet
4 ei. * Videns autem regina Saba omnem
ſapientiam Salomonis, & domum quam
5 ædificauerat, * & cibos menſæ eius, &
habitacula ſeruorũ, & ordines miniſtran-
tium, veſteſque eorum, & pincernas, &
holocauſta quæ offerebat in domo Domi-
6 ni, non habebat vltrà ſpiritum. * dixitque
ad regem: Verus eſt ſermo, quem audiui
7 in terra mea, * ſuper ſermonibus tuis, &
ſuper ſapientia tua: & non credebam nar-
rantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi
oculis meis, & probaui quòd media pars
B mihi nunciata non fuerit: maior eſt ſa-
pientia & opera tua, quàm rumor quem
8 audiui. * Beati viri tui, & beati ſerui tui,
qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſa-
9 pientiam tuam. * Sit Dominus Deus tuus
benedictus, cui complacuiſti, & poſuit te
ſuper thronum Iſrael, eo quòd dilexerit
Dominus Iſrael in ſempiternum, & con-
ſtituit te regem, vt faceres iudicium &
10 iuſtitiam. * Dedit ergo regi centum vi-
ginti talenta auri, & aromata multa ni-
mis, & gemmas pretioſas: non ſunt allata
vltrà aromata tam multa, quàm ea quæ
11 dedit regina Saba regi Salomoni. (* ‖ Sed ‖ 2.Pa.
& claſſis Hiram, quæ portabat aurum de 8. c.18.
Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina
12 multa nimis, & gemmas pretioſas. * Fecit-
que rex de lignis thyinis fulcra domus
Domini, & domus regiæ, & citharas ly-
raſque cantoribus: non ſunt allata huiuſ-
cemodi ligna thyina, neque viſa vſque in
13 præſentem diem.) * Rex autem Salomon
dedit

Digitized by Google

dedit reginæ Saba omnia quæ voluit &
petiuit ab eo: exceptis his, quæ vltro ob-
tulerat ei munere regio. Quæ reuerſa eſt,
& abiit in terram ſuam cum ſeruis ſuis.
* Erat autẽ pondus auri, quod afferebatur 14
Salomoni per annos ſingulos, ſexcẽtorum C
ſexaginta ſex talentorum auri: * excepto 15
eo, quod afferebant viri qui ſuper vecti-
galia erant, & negotiatores, vniuerſique
ſcuta vendentes, & omnes reges Arabiæ,
ducéſque terræ. * Fecit quoque rex Sa- 16
lomon ducenta ſcuta de auro puriſsimo,
ſexcentos auri ſiclos dedit in laminas ſcu-
ti vnius. * Et trecẽtas peltas ex auro pro- 17
bato: trecentæ minæ auri vnam peltam
veſtiebant: poſuitq; eas rex in domo ſal-
tus Libani. * Fecit etiam rex Salomon 18
thronum de ebore grandem: & veſtiuit
eum auro fuluo nimis, * qui habebat ſex 19
gradus: & ſummitas throni rotunda erat
in parte poſteriori: & duæ manus hinc
atque inde tenentes ſedile: & duo leones
ſtabant iuxta manus ſingulas. * Et duo- 20
decim leunculi ſtantes ſuper ſex gradus
hinc atque inde: non eſt factum tale opus
in vniuerſis regnis. * Sed & omnia vaſa, 21
quibus potabat rex Salomon, erant aurea:
& vniuerſa ſupellex domus ſaltus Liba-
ni de auro puriſsimo: non erat argentum,
nec alicuius pretij putabatur in diebus
Salomonis. * quia claſsis regis per mare 22
cum claſſe Hiram ſemel per tres annos D
ibat in Tharſis, deferens inde aurum, &
argentum, & dentes elephantorum, & ſi-
mias & pauos.* Magnificatus eſt ergo rex 23
Salomon ſuper omnes reges terræ, diui-
tiis, & ſapientia. * Et vniuerſa terra deſi- 24
derabat vultum Salomonis, vt audiret
ſapientiam eius, quam dederat Deus in
corde eius.* Et ſinguli deferebant ei mu- 25
nera, vaſa argentea & aurea, veſtes & ar-
ma bellica, aromata quoque, & equos &
‖ 1.Par. mulos, per annos ſingulos. * ‖ Congrega- 26
1.d.14. uitque Salomon currus & equites, & fa-
cti ſunt ei mille quadringenti currus, &
duodecim millia equitũ: & diſpoſuit eos
per ciuitates munitas, & cum rege in Ie-
ruſalem. * Fecítque vt tanta eſſet abun- 27
dantia argenti in Ieruſalem, quãta & la-
pidum: & cedrorum præbuit multitudi-
nem, quaſi ſycomoros quæ naſcuntur in
campeſtribus. * Et educebantur equi Sa- 28
lomoni de Aegypto, & de Coa. Negotia-
tores enim regis emebant de Coa: & ſta-
tuto pretio perducebant. * Egrediebatur 29
autem quadriga ex Aegypto ſexcentis ſi-
clis argẽti, & equus centũ quinquaginta.
Atque in hunc modum cuncti reges He-
thæorum & Syriæ equos venundabant.

CAP. XI.

‖ Deut. REx autem Salomon ‖ adamauit mu- 1
17.d.17. lieres alienigenas multas, filiam quo- A
Eccl.47. que Pharaonis, & Moabitidas, & Ammo-
c.21. nitidas, Idumæas, & Sidonias, & He-
‖ Exod. thæas: * de gentibus, ſuper quibus dixit 2
34.b.16. Dominus filiis Iſrael: ‖ Non ingrediemi-
ni ad eas, neque de illis ingredientur ad
veſtras: certiſsimè enim auertent corda
veſtra vt ſequamini deos earum. His ita-
que copulatus eſt Salomon ardentiſsimo
3 amore.* Fuerúntq; ei vxores quaſi reginæ
ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ: &
4 auerterunt mulieres cor eius. * Cúmque
iam eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius
per mulieres, vt ſequeretur deos alienos:
nec erat cor eius perfectum cum Domino
5 Deo ſuo, ſicut cor Dauid patris eius.* Sed
colebat Salomon Aſtarthen deam Sido-
niorum, & Moloch idolum Ammonita-
6 rum. * Fecítque Salomon quod non pla-
cuerat coram Domino, & non adimpleuit
B vt ſequeretur Dominum, ſicut Dauid pa-
7 ter eius. * Tunc ædificauit Salomon fa-
num Chamos, idolo Moab, in monte qui
eſt contra Ieruſalem, & Moloch idolo fi-
8 liorum Ammon.* Atque in hunc modum
fecit vniuerſis vxoribus ſuis alienigenis,
quæ adolebant thura, & immolabant diis
9 ſuis.* Igitur iratus eſt Dominus Salomo-
ni, quòd auerſa eſſet mens eius à Domino
Deo Iſrael, qui ‖ apparuerat ei ſecundò, ‖ Sup.9.
10 * & præceperat de verbo hoc ne ſequere- a.6.
tur deos alienos, & non cuſtodiuit quæ
11 mandauit ei Dominus. * Dixit itaque
Dominus Salomoni: Quia habuiſti hoc
apud te, & non cuſtodiſti pactum meum,
& præcepta mea quæ mandaui tibi, diſ-
rumpens ſcindam regnum tuum, & dabo
12 illud ſeruo tuo. * ‖ Verumtamen in die- ‖ Inf.12.
C bus tuis non faciam, propter Dauid pa- d.15.
trem tuum: de manu filij tui ſcindam il-
13 lud, *nec totum regnum auferam, ſed tri-
bum vnam dabo filio tuo, propter Dauid
ſeruum meum, & Ieruſalem quam elegi.
14 * Suſcitauit autem Dominus aduerſa-
rium Salomoni, Adad Idumæum de ſemi-
15 ne regio, qui erat in Edom. * ‖ Cùm enim ‖ 2.Reg.
eſſet Dauid in Idumæa, & aſcendiſſet 8.d.14.
Ioab princeps militiæ ad ſepeliendum
eos qui fuerant interfecti, & occidiſſet
16 omne maſculinum in Idumæa (* ſex enim
menſibus ibi moratus eſt Ioab, & omnis
Iſrael, donec interimeret omne maſculi-
17 num in Idumæa) * fugit Adad ipſe, & viri
Idumæi de ſeruis patris eius cum eo, vt
ingrederetur Aegyptum: erat autem Adad
18 puer paruulus. * Cúmque ſurrexiſſent de
Madian, venerunt in Pharan, tulerúntque
ſecum viros de Pharan, & introierunt
Aegyptum ad Pharaonem regem Aegy-
pti: qui dedit ei domum, & cibos conſti-
19 tuit, & terram delegauit. * Et inuenit
D Adad gratiam coram Pharaone valde, in
tantum vt daret ei vxorem, ſororem vxo-
20 ris ſuæ germanam Taphnes reginæ. * Ge-
nuitque ei ſoror Taphnes Genubath fi-
lium, & nutriuit eum Taphnes in domo
Pharaonis: erátque Genubath habitans
21 apud Pharaonem cum filiis eius. * Cúm-
que audiſſet Adad in Aegypto, dormiſſe
Dauid cum patribus ſuis, & mortuum
eſſe Ioab principem militiæ, dixit Pha-

Digitized by Google

raoni : Dimitte me , vt vadam in terram
meam. * Dixitque ei Pharao : Qua enim 22
re apud me indiges, vt quæras ire ad ter-
ram tuam ? At ille reſpondit : Nulla : ſed
obſecro te vt dimittas me.* Suſcitauit 23
quoque ei Deus aduerſarium Razon fi-
lium Eliada, qui fugerat Adarezer regem
Soba dominum ſuum : * & congregauit 24
contra eum viros , & factus eſt princeps E
latronum cùm interficeret eos Dauid:
abierúntque Damaſcum,& habitauerunt
ibi , & conſtituerunt eum regem in Da-
maſco,* erátque aduerſarius Iſraeli cun- 25
ctis diebus Salomonis : & hoc eſt malum
Adad,& odium contra Iſrael,regnauítque
‖ 2.Par. 13.a.6 in Syria. * ‖ Ieroboam quoque filius Na- 26
bath,Ephrathæus,de Sareda, ſeruus Salo-
monis , cuius mater erat nomine Sarua,
mulier vidua : leuauit manum contra re-
gem.* Et hæc eſt cauſa rebellionis aduer- 27
ſus eum, quia Salomon ædificauit Mello,
& coæquauit voraginem ciuitatis Dauid
patris ſui. * Erat autem Ieroboam vir 28
fortis & potens:vidénſque Salomon ado-
leſcentem bonæ indolis & induſtrium,
conſtituerat eum præfectum ſuper tribu-
‖ 2.Par. 10.d.15. ta vniuerſæ domus Ioſeph. * ‖ Factum eſt 29
igitur in tempore illo,vt Ieroboam egre-
deretur de Ieruſalem , & inueniret eum
Ahias Silonites propheta in via , opertus
pallio nouo : erant autem duo tantùm in
agro. * Apprehendénſque Ahias pallium 30
ſuum nouum , quo coopertus erat, ſcidit
in duodecim partes.* Et ait ad Ieroboam: 31
Tolle tibi decem ſciſſuras: hæc enim dicit F
Dominus Deus Iſrael : Ecce ego ſcindam
regnum de manu Salomonis,& dabo tibi
decem tribus.* Porrò vna tribus remane- 32
bit ei , propter ſeruum meum Dauid , &
Ieruſalem ciuitatem , quam elegi ex o-
mnibus tribubus Iſrael; * eo quòd dereli- 33
querit me, & adorauerit Aſtarthen deam
Sidoniorum , & Chamos deum Moab, &
Moloch deum filiorum Ammon : & non
ambulauerit in viis meis , vt faceret iu-
ſtitiam coram me,& præcepta mea,& iu-
dicia ſicut Dauid pater eius. * Nec aufe- 34
ram omne regnum de manu eius, ſed du-
cem ponam eum cunctis diebus vitæ ſuæ,
propter Dauid ſeruum meum, quem ele-
gi,qui cuſtodiuit mandata mea & præce-
pta mea. * auferam autem regnum de 35
manu filij eius,& dabo tibi decem tribus:
* filio autem eius dabo tribum vnam , vt 36
remaneat lucerna Dauid ſeruo meo cun-
ctis diebus coram me in Ieruſalem ciui-
tate , quam elegi vt eſſet nomen meum G
ibi. * Te autem aſſumam, & regnabis ſu- 37
per omnia quæ deſiderat anima tua,erìſ-
que rex ſuper Iſrael. * Si igitur audieris 38
omnia quæ præcepero tibi,& ambulaue-
ris in viis meis , & feceris quod rectum
eſt coram me,cuſtodiens mandata mea &
præcepta mea , ſicut fecit Dauid ſeruus
meus:ero tecum,& ædificabo tibi domum
fidelem , quomodo ædificauit Dauid do-
39 mum,& tradam tibi Iſrael : * & affligam
ſemen Dauid ſuper hoc,verumtamen non
40 cunctis diebus. * Voluit ergo Salomon
interficere Ieroboam : qui ſurrexit,& au-
fugit in Aegyptum ad Seſac regem Aegy-
pti , & fuit in Aegypto vſque ad mortem
41 Salomonis: * Reliquum autem verborum
Salomonis,& omnia quæ fecit,& ſapien-
tia eius ; ecce vniuerſa ſcripta ſunt in Li-
42 bro verborum dierum Salomonis. * Dies
autem, quos regnauit Salomon in Ieruſa-
lem ſuper omnem Iſrael , quadraginta
43 anni ſunt. * Dormiuítque Salomon cum
patribus ſuis , & ſepultus eſt in Ciuitate
Dauid patris ſui , regnauítque Roboam
filius eius pro eo.

CAP. XII.

‖ 1 VEnit autem Roboam in Sichem : il- ‖ 2. Par. 10.a.1.
A luc enim congregatus erat omnis Iſ-
2 rael ad conſtituendum eum regem. * At
verò Ieroboam filius Nabat, cùm ad-
huc eſſet in Aegypto profugus à facie re-
gis Salomonis, audita morte eius, reuer-
3 ſus eſt de Aegypto. * Miſerúntque & vo-
cauerunt eum : venit ergo Ieroboam , &
omnis multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad
4 Roboam , dicentes : * Pater tuus duriſſi-
mum iugum impoſuit nobis : tu itaque
nunc imminue paululum de imperio pa-
tris tui duriſſimo , & de iugo grauiſſimo
quod impoſuit nobis , & ſeruiemus tibi.
5 * Qui ait eis : Ite vſque ad tertium diem,
B & reuertimini ad me. Cúmque abiiſſet
6 populus , * iniit conſilium rex Roboam
cum ſenioribus,qui aſſiſtebant coram Sa-
lomone patre eius cùm adhuc viueret,&
ait : Quod datis mihi conſilium , vt re-
7 ſpondeam populo huic ? * Qui dixerunt
ei:Si hodie obedieris populo huic, & ſer-
uieris, & petitioni eorum ceſſeris , locu-
túſque fueris ad eos verba lenia , erunt
8 tibi ſerui cunctis diebus. * Qui dereliquit
conſilium ſenum,quod dederant ei,& ad-
hibuit adoleſcentes , qui nutriti fuerant
9 cum eo , & aſſiſtebant illi , * dixítque ad
eos:Quod mihi datis cõſilium, vt reſpon-
deam populo huic qui dixerunt mihi:Le-
uius fac iugum quod impoſuit pater tuus
10 ſuper nos? * Et dixerunt ei iuuenes qui
C nutriti fuerant cum eo : Sic loqueris po-
pulo huic, qui locuti ſunt ad te,dicentes:
Pater tuus aggrauauit iugum noſtrum,
tu releua nos. Sic loqueris ad eos : Mini-
mus digitus meus groſſior eſt dorſo pa-
11 tris mei. * Et nunc pater meus poſuit ſu-
per vos iugum graue , ego autem addam
ſuper iugum veſtrum : pater meus cecidit
vos flagellis , ego autem cædam vos ſcor-
12 pionibus. * Venit ergo Ieroboam , & o-
mnis populus ad Roboam die tertia, ſicut
locutus fuerat rex,dicẽs : Reuertimini ad
13 me die tertia. * Reſponditque rex populo
dura , derelicto conſilio ſeniorum , quod
14 ei dederant,* & locutus eſt eis ſecundum
conſilium iuuenum , dicens : Pater meus
aggrauauit iugum veſtrum , ego autem
addam

Digitized by Google

addam iugo veſtro: pater meus cecidit vos
flagellis, ego autem cædam vos ſcorpioni- D
bus.* Et non acquieuit rex populo: quo- 15
niam auerſatus fuerat eum Dominus, vt
‖ Sup. 11.f.31. ſuſcitaret verbum ſuum, ‖ quod locutus
fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Iero-
boam filium Nabat.* Videns itaque po- 16
pulus quòd noluiſſet eos audire rex, re-
ſpondit ei, dicens: Quæ nobis pars in Da-
uid? vel quæ hereditas in filio Iſai? Vade in
tabernacula tua Iſrael, nunc vide domum
tuam Dauid. Et abiit Iſrael in tabernacu-
la ſua.* Super filios autē Iſrael, quicumq; 17
habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit
Roboam.* Miſit ergo rex Roboam Adu- 18
ram, qui erat ſuper tributa: & lapidauit
eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porrò E
rex Roboam feſtinus aſcendit currum, &
fugit in Ieruſalē:* receſsitq; Iſrael à do- 19
mo Dauid, vſq; in præſentem diem:* Fa- 20
ctū eſt autem cùm audiſſet omnis Iſrael,
quòd reuerſus eſſet Ieroboam, miſerunt,
& vocauerunt eum congregato cœtu, &
conſtituerunt eum regem ſuper omnē Iſ-
rael, nec ſecutus eſt quiſquam domū Da-
uid, præter tribum Iuda ſolam.* Venit 21
autem Roboam Ieruſalem, & cōgregauit
vniuerſam domum Iuda, & tribum Ben-
jamin, cētum octoginta millia electorum
virorum bellatorum, vt pugnarēt contra
domum Iſrael, & reducerent regnum Ro-
‖ 2. Par. 11.a.2. boam filio Salomonis. ‖ Factus eſt autem 22
ſermo Domini ad Semeiam virum Dei,
dicens:* Loquere ad Roboam filium Sa- 23
lomonis regem Iuda, & ad omnem do- F
mum Iuda, & Benjamin, & reliquos de
populo, dicens:* Hæc dicit Dominus: Non 24
aſcendetis, neque bellabitis contra fratres
veſtros filios Iſrael: reuertatur vir in do-
mum ſuam: à me enim factum eſt ver-
bum hoc. Audierunt ſermonem Domini,
& reuerſi ſunt de itinere, ſicut eis præce-
perat Dominus.* Aedificauit autem Ie- 25
roboam Sichem in mōte Ephraim, & ha-
bitauit ibi: & egreſſus inde ædificauit
Phanuel.* Dixitque Ieroboam in corde 26
ſuo: Nunc reuertetur regnum ad domum
Dauid,* ſi aſcenderit populus iſte vt fa- 27
ciat ſacrificia in domo Domini in Ieruſa-
lem: & conuertetur cor populi huius ad
dominum ſuum Roboam regem Iuda, in-
terficientque me, & reuertentur ad eum.
‖ Tob. 1. a.5. *‖ Et excogitato conſilio fecit duos vitu- 28
los aureos, & dixit eis: Nolite vltrà aſcen-
‖ Exod. 32.b.8. dere in Ieruſalem: ‖ Ecce dij tui Iſrael, G
qui te eduxerunt de Terra Aegypti.* Po- 29
ſuitque vnum in Bethel, & alterum in
Dan:* & factum eſt verbū hoc in pecca- 30
tum: ibat enim populus ad adorandum
vitulum vſque in Dan.* Et fecit fana in 31
‖ 2. Par. 11.c.15. excelſis, & ‖ ſacerdotes de extremis po-
puli, qui non erant de filiis Leui.* Con- 32
ſtituitq; diem ſollemnem in menſe octa-
uo, quintadecima die menſis, in ſimilitu-
dinem ſollemnitatis, quæ celebrabatur in
Iuda. Et aſcendens altare, ſimiliter fecit
in Bethel, vt immolaret vitulis, quos fa-
bricatus fuerat: conſtituitque ei Bethel
33 ſacerdotes excelſorum, quæ fecerat.* Et
aſcendit ſuper altare quod extruxerat in
Bethel, quintadecima die menſis octaui,
quem finxerat de corde ſuo: & fecit ſol-
lemnitatem filij Iſrael, & aſcendit ſuper
altare, vt adoleret incenſum.

CAP. XIII.

1 A ET ecce vir Dei venit de Iuda in ſer-
mone Domini in Bethel, Ieroboam
ſtante ſuper altare, & thus iaciente.
2 *Et exclamauit contra altare in ſermone
Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit
Dominus: ‖ Ecce filius naſcetur domui ‖ 4. Reg. 23.d.17.
Dauid, Ioſias nomine, & immolabit ſuper
te ſacerdotes excelſorum, qui nunc in te
thura ſuccendunt, & oſſa hominum ſuper
3 te incendet.* Deditque in illa die ſignum,
dicens: Hoc erit ſignum quod locutus eſt
Dominus. Ecce altare ſcindetur, & effun-
4 detur cinis qui in eo eſt.* Cùmque audiſ-
ſet rex ſermonem hominis Dei, quem in-
clamauerat contra altare in Bethel, ex-
B tendit manum ſuam de altari, dicens: Ap-
prehendite eum. Et exaruit manus eius,
quam extenderat contra eum: nec valuit
5 retrahere eam ad ſe.* Altare quoque ſciſ-
ſum eſt, & effuſus eſt cinis de altari, iuxta
ſignum quod prædixerat vir Dei in ſer-
6 mone Domini.* Et ait rex ad virum Dei:
Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora
pro me, vt reſtituatur manus mea mihi.
Orauitque vir Dei faciem Domini, & re-
uerſa eſt manus regis ad eum, & facta
7 eſt ſicut priùs fuerat.* Locutus eſt au-
tem rex ad virum Dei: Veni mecum do-
mum vt prandeas, & dabo tibi munera:
8 * Reſponditque vir Dei ad regem; Si de-
deris mihi mediam partem domus tuæ,
non veniam tecum, nec comedā panem,
9 neque bibam aquam in loco iſto:* ſic
C enim mandatum eſt mihi in ſermone Do-
mini præcipientis: Non comedes panem,
neque bibes aquam, nec reuerteris per
10 viam qua veniſti.* Abiit ergo per aliam
viam, & non eſt reuerſus per iter, quo ve-
11 nerat in Bethel.* Prophetes autem qui-
dam ſenex habitabat in Bethel, ad quem
venerunt filij ſui, & narrauerunt ei om-
nia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in
Bethel: & verba quæ locutus fuerat ad
12 regem, narrauerunt patri ſuo.* Et dixit
eis pater eorum: Per quam viam abiit?
Oſtenderunt ei filij ſui viam, per quam
13 abierat vir Dei, qui venerat de Iuda.* Et
ait filiis ſuis: Sternite mihi aſinum. Qui
14 cùm ſtrauiſſent, aſcendit,* & abiit poſt vi-
rum Dei, & inuenit eum ſedentem ſubtus
D terebinthum: & ait illi: Tu ne es vir Dei
qui veniſti de Iuda? Reſpōditque ille: Ego
15 ſum.* Dixitque ad eum: Veni mecū do-
16 mum, vt comedas panem.* Qui ait: Non
poſſum reuerti, neque venire tecum, nec
comedam panem, neq; bibam aquā in lo-

Digitized by Google

eo iſto:*quia locutus eſt Dominus ad me 17
in ſermone Domini,dicens:Non comedes
panem, & nō bibes aquam ibi,nec reuer-
teris per viam qua ieris. * Qui ait illi: Et 18
ego propheta ſum ſimilis tui : & angelus
locutus eſt mihi in ſermone Domini , di-
cens:Reduc eum tecum in domum tuam,
vt comedat panē,& bibat aquam. Feſel-
lit eum, * & reduxit ſecum:comedit ergo 19
panē in domo eius, & bibit aquā.*Cúm- 20
que ſederent ad menſam, factus eſt ſermo E
Domini ad prophetam, qui reduxerat eū.
* Et exclamauit ad virum Dei, qui vene- 21
rat de Iuda, dicens : Hæc dicit Dominus:
Quia non obediens fuiſti ori Domini , &
non cuſtodiſti mandatum quod præcepit
tibi Dominus Deus tuus,* & reuerſus es, 22
& comediſti panem , & bibiſti aquam,in
loco in quo præcepit tibi ne comederes
panem,neque biberes aquam,non infere-
tur cadauer tuum in ſepulchrum patrum
tuorum.* Cúmque comediſſet & bibiſſet, 23
ſtrauit aſinum ſuum prophetæ, quem re-
duxerat. * Qui cùm abiiſſet,inuenit eum 24
leo in via,& occidit,& erat cadauer eius
proiectum in itinere: aſinus autem ſtabat
iuxta illum , & leo ſtabat iuxta cadauer.
* Et ecce,viri tranſeuntes viderunt cada- 25
uer proiectum in via , & leonem ſtantem
iuxta cadauer.Et venerunt & diuulgaue-
runt in ciuitate, in qua prophetes ille ſe-
nex habitabat. * Quod cùm audiſſet pro- 26
pheta ille,qui reduxerat eum de via , ait: F
Vir Dei eſt, qui inobediens fuit ori Do-
mini,& tradidit eum Dominus leoni , &
confregit eum , & occidit iuxta verbum
Domini,quod locutus eſt ei. * Dixitq; ad 27
filios ſuos:Sternite mihi aſinum.Qui cùm
ſtrauiſſent,* & ille abiiſſet,inuenit cada- 28
uer eius proiectum in via , & aſinum &
leonem ſtantes iuxta cadauer:non come-
dit leo de cadauere , nec læſit aſinum.
* Tulit ergo prophetes cadauer viri Dei, 29
& poſuit illud ſuper aſinum, & reuerſus
intulit in ciuitatem prophetæ ſenis vt
plangeret eum. * Et poſuit cadauer eius 30
in ſepulchro ſuo:& planxerunt eum:Heu
heu mi frater. * Cúmq; planxiſſent eum, 31
dixit ad filios ſuos : Cùm mortuus fuero, G
ſepelite me in ſepulchro , in quo vir Dei
ſepultus eſt : iuxta oſſa eius ponite oſſa
mea. * Profectò enim veniet ſermo,quem 32
prædixit in ſermone Domini contra alta-
re quod eſt in Bethel,& cōtra omnia fana
excelſorum , quæ ſunt in vrbibus Sama-
riæ. * Poſt verba hæc non eſt reuerſus 33
Ieroboam de via ſua peſſima , ſed econ-
trario fecit de nouiſſimis populi ſacer-
dotes excelſorum : quicumque volebat,
implebat manum ſuam,& fiebat ſacerdos
excelſorum. * Et propter hanc cauſam 34
peccauit domus Ieroboam, & euerſa eſt,
& deleta de ſuperficie terræ.

CAP. XIIII.

IN tempore illo ægrotauit Abia filius 1
Ieroboam. * Dixitque Ieroboam vxori 2
A ſuæ:Surge,& commuta habitum , ne co-
gnoſcaris quòd ſis vxor Ieroboam: & va-
de in Silo, vbi eſt Ahias propheta , ‖ qui ‖ Sup. 12.f.31.
locutus eſt mihi , quòd regnaturus eſſem
3 ſuper populum hunc. * Tolle quoque in
manu tua decem panes,& cruſtulam , &
vas mellis,& vade ad illum:ipſe enim in-
dicabit tibi quid euenturum ſit puero
4 huic.* Fecit vt dixerat,vxor Ieroboam:&
conſurgens abiit in Silo , & venit in do-
mum Ahiæ : at ille non poterat videre,
quia caligauerant oculi eius præ ſenectu-
5 te. * Dixit autem Dominus ad Ahiam:
B Ecce vxor Ieroboam ingreditur vt con-
ſulat te ſuper filio ſuo qui ægrotat. hæc
& hæc loqueris ei. Cùm ergo illa intra-
6 ret,& diſſimularet ſe eſſe quæ erat,* au-
diuit Ahias ſonitū pedum eius introeun-
tis per oſtium,& ait:Ingredere vxor Ie-
roboam:quare aliam te eſſe ſimulas ? ego
autem miſſus ſum ad te durus nuncius.
7 *Vade,& dic Ieroboam:Hæc dicit Domi-
nus Deus Iſrael:Quia exaltaui te de me-
dio populi , & dedi te ducē ſuper populū
8 meum Iſrael : * & ſcidi regnū domus Da-
uid,& dedi illud tibi, & non fuiſti ſicut
ſeruus meus Dauid , qui cuſtodiuit man-
data mea, & ſecutus eſt me in toto corde
C ſuo,faciens quod placitum eſſet in cōſpe-
9 ctu meo : ſed operatus es mala ſuper om-
nes qui fuerūt ante te,& feciſti tibi deos
alienos & conflatiles, vt me ad iracundiā
prouocares,me autem proieciſti poſt cor-
10 pus tuum:*idcirco ecce ego inducā mala ‖ Inf. 15.f.29.
ſuper domum Ieroboam,& ‖ percutiā de
Ieroboam mingentem ad parietē,& clau-
ſum, & nouiſsimum in Iſrael:& munda-
bo reliquias domus Ieroboam, ſicut mū-
11 dari ſolet fimus vſque ad purum. * Quī
mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate,
comedent eos canes : qui autem mortuī
fuerint in agro, vorabunt eos aues cœli:
12 quia Dominus locutus eſt.* Tu igitur
ſurge,& vade in domum tuam : & in ipſo
introitu pedum tuorum in vrbem,morie-
13 tur puer, * & planget eum omnis Iſrael
D & ſepeliet:iſte enim ſolus inferetur de
Ieroboam in ſepulchrum , quia inuentus
eſt ſuper eo ſermo bonus à Domino Deo
14 Iſrael,in domo Ieroboam. * Conſtituet
autem ſibi Dominus regem ſuper Iſrael,
qui percutiet domum Ieroboam in hac
15 die,& in hoc tempore:*& percutiet Do-
minus Deus Iſrael , ſicut moueri ſolet
arundo in aqua : & euellet Iſrael de terra
bona hac, quam dedit patribus eorum,&
ventilabit eos trans Flumen : quia fece-
runt ſibi lucos,vt irritarent Dominum.
16 * Et tradet Dominus Iſrael propter pec-
cata Ieroboam, qui peccauit, & peccare
17 fecit Iſrael. * Surrexit itaque vxor Iero-
boam,& abiit, & venit in Therſa:cúmq;
illa ingrederetur limen domus,puer mor-
18 tuus eſt, * & ſepelierunt eum. Et planxit
eum omnis Iſrael iuxta ſermonē Domi-
ni, quem locutus eſt in manu ſerui ſui
Ahiæ

Digitized by Google

Abiæ prophetæ. * Reliqua autem verbo- 19
rum Ieroboam, quomodo pugnauerit, & E
quomodo regnauerit, ecce ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum Iſrael.
*Dies autem, quibus regnauit Ieroboam, 20
viginti duo anni ſunt: & dormiuit cum
patribus ſuis: regnauitque Nadab filius
‖ 2.Par. 12.c.13. eius pro eo.* ‖ Porrò Roboam filius Salo- 21
monis regnauit in Iuda. Quadraginta &
vnius anni erat Roboam, cùm regnare
cœpiſſet: decem & ſeptem annos regnauit
in Ieruſalem ciuitate, quam elegit Do-
minus vt poneret nomen ſuum ibi, ex
omnibus tribubus Iſrael. Nomen autem F
matris eius Naama Ammanitis. * Et fe- 22
cit Iudas malum coram Domino, & irri-
tauerunt eum ſuper omnibus, quæ fece-
rant patres eorum in peccatis ſuis quæ
peccauerunt. * Aedificauerunt enim & 23
ipſi ſibi aras, & ſtatuas, & lucos, ſuper
omnem collem excelſum, & ſubter om-
nem arborem frondoſam: *ſed & effœmi- 24
nati fuerunt in terra, feceruntque omnes
abominationes gentium, quas attriuit
Dominus ante faciem filiorum Iſrael.
* In quinto autem anno regni Roboam, 25
aſcendit Seſac rex Aegypti in Ieruſalem,
* & tulit theſauros domus Domini, & 26
theſauros regios, & vniuerſa diripuit:
ſcuta quoq; aurea, quæ fecerat Salomon:
‖ Sap.10 a.16. * ‖ pro quibus fecit rex Roboam ſcuta 27
ærea, & tradidit ea in manum ducum G
ſcutariorum, & eorum qui excubabant
ante oſtiũ domus regis. * Cúmque ingre- 28
deretur rex in domum Domini, portabãt
ea qui præeundi habebant officium: &
poſtea reportabãt ad armamentariũ ſcu-
tariorum. * Reliqua autem ſermonum 29
Roboam, & omnia quæ fecit, ecce ſcri-
pta ſunt in Libro ſermonum dierum re-
gum Iuda. * Fuitque bellum inter Ro- 30
boam & Ieroboam cunctis Diebus. *Dor- 31
miuitque Roboam cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt cum eis in ciuitate Dauid:
nomen autẽ matris eius Naama Amma-
nitis: & regnauit Abiã filius eius pro eo.

CAP. XV.

IGitur in octauo decimo anno regni Ie- 1
roboam filij Nabat, regnauit Abiam A
ſuper Iudam. * Tribus annis regnauit in 2
‖ 2.Par. 13.a.2. Ieruſalem: ‖ nomen matris eius Maa-
cha filia Abeſſalom: * Ambulauítque in 3
omnibus peccatis patris ſui, quæ fecerat
ante eum: nec erat cor eius perfectum
cum Domino Deo ſuo, ſicut cor Dauid
patris eius. * Sed propter Dauid dedit ei 4
Dominus Deus ſuus lucernam in Ieruſa-
lem, vt ſuſcitaret filium eius poſt eum,
& ſtatueret Ieruſalem: * eo quod feciſſet 5
Dauid rectum in oculis Domini, & non B
declinaſſet ab omnibus, quæ præceperat
‖ 1.Reg. 11.a.4. ei cunctis diebus vitæ ſuæ, ‖ excepto ſer-
mone Vriæ Hethæi. * Attamen bellum 6
fuit inter Roboam & Ieroboam, omni
tempore vitæ eius. * Reliqua autem ſer- 7
monum Abiam, & omnia quæ fecit, non-
ne hæc ‖ ſcripta ſunt in Libro verborum ‖ 2.Par. 13.c.1.
dierum regum Iuda? Fuitque prælium in-
8 ter Abiam & inter Ieroboam. * Et dor-
miuit Abiam cum patribus ſuis, & ſepe-
lierunt eum in ciuitate Dauid: ‖ regna- ‖ 2.Par. 14.a.1.
9 uítque Aſa filius eius pro eo. * In anno
ergo vigeſimo Ieroboam regis Iſrael re-
10 gnauit Aſa rex Iuda, * & quadraginta &
vno anno regnauit in Ieruſalem. Nomen
11 matris eius Maacha, filiæ Abeſſalom. * Et
fecit Aſa rectum ante conſpectum Domi-
12 ni, ſicut Dauid pater eius: * & abſtulit ef-
C fœminatos de terra, purgauítque vniuer-
ſas ſordes idolorum, quæ fecerant patres
13 eius. * Inſuper & Maacham matrem ſuam
amouit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi,
& in luco eius, quem conſecrauerat: ſub-
uertítque ſpecum eius, & confregit ſi-
mulachrum turpiſſimum, & combuſſit
14 in Torrente Cedron: * excelſa autem non
abſtulit. Veruntamen cor Aſa perfectum
15 erat cum Domino cunctis diebus ſuis: * &
intulit ea, quæ ſanctificauerat pater ſuus,
& vouerat, in domum Domini, argen-
16 tum & aurum, & vaſa. * Bellum autem
erat inter Aſa, & Baaſa regem Iſrael,
17 cunctis diebus eorum. * ‖ Aſcendit quo- ‖ 2.Par. 16.a.1.
que Baaſa rex Iſrael in Iudam, & ædifi-
cauit Rama, vt non poſſet quiſpiam egre-
di vel ingredi de parte Aſa regis Iuda.
18 * Tollẽs itaq; Aſa omne argentũ & aurũ,
quod remanſerat in theſauris domus Do-
mini, & in theſauris domus regiæ, & de-
dit illud in manus ſeruorum ſuorum &
D miſit ad Benadad filium Tabremon filij
Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in
19 Damaſco, dicens: * Fœdus eſt inter me
& te, & inter patrem meum & patrem
tuum: ideo miſi tibi munera, argentum
& aurum: & peto vt venias, & irritum
facias fœdus, quod habes cum Baaſa re-
20 ge Iſrael, & recedat à me. * Acquieſcens
Benadad regi Aſa, miſit principes exer-
citus ſui in ciuitates Iſrael, & percuſſerũt
Ahion, & Dan, & Abeldomum Maa-
cha, & vniuerſam Cenneroth, omnem
21 ſcilicet Terram Nephthali. * Quòd cùm
audiſſet Baaſa, intermiſit ædificare Ra-
22 ma, & reuerſus eſt in Therſa. * Rex
E autem Aſa nuncium miſit in omnem Iu-
dam, dicens: Nemo ſit excuſatus, & tule-
runt lapides de Rama, & ligna eius, qui-
bus ædificauerat Baaſa, & extruxit de
eis rex Aſa Gabaa Benjamin, & Maſpha.
23 * Reliqua autem omnium ſermonum A-
ſa, & vniuerſæ fortitudines eius, & cun-
cta quæ fecit, & ciuitates quas extruxit,
nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verbo-
rum dierum regum Iuda? Verumtamen in
24 tempore ſenectutis ſuæ doluit pedes. * Et
dormiuit cum patribus ſuis, & ſepultus
eſt cum eis in Ciuitate Dauid patris ſui.
‖ Regnauítque Ioſaphat filius eius pro ‖ 2.Par. 17.a.1.
25 eo. * Nadab verò filius Ieroboam regna-
F uit ſuper Iſrael anno ſecundo Aſa regis
Iuda: regnauítque ſuper Iſrael duobus
annis.

Digitized by Google

annis. * Et fecit quod malum eſt in con- 26
ſpectu Domini, & ambulauit in viis pa-
tris ſui, & in peccatis eius, quibus pecca-
re fecit Iſrael. * Inſidiatus eſt autem ei 27
Baaſa filius Ahiæ de domo Iſſachar, & per-
cuſsit eum in Gebbethon, quæ eſt vrbs
Philiſthinorum: ſiquidem Nadab & omnis
Iſrael obſidebant Gebbethon.* Interfecit 28
ergo illum Baaſa in anno tertio Aſa regis
Iuda, & regnauit pro eo.*Cúmq; regnaſ- 29
‖ *Inf.* 22. ſet, ‖ percuſsit omnem domum Ieroboam:
f. 21. non dimiſit ne vnam quidem animam de
ſemine eius, donec deleret eũ, iuxta ver-
‖ *Sup.* 14 bum Domini, ‖ quod locutus fuerat in
a. 10. manu ſerui ſui Ahiæ Silonitis, * propter 30
peccata Ieroboã, quæ peccauerat, & qui-
bus peccare fecerat Iſrael: & propter de-
lictum, quo irritauerat Dominum Deum
Iſrael. * Reliqua autem ſermonum Na- 31
dab, & omnia quę operatus eſt, nónne hęc G
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
regum Iſrael?* Fuitque bellum inter Aſa, 32
& Baaſa regem Iſrael, cunctis diebus eo-
rum. * Anno tertio Aſa regis Iuda regna- 33
uit Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem Iſ-
rael, in Therſa, viginti quattuor annis.
* Et fecit malum coram Domino, ambu- 34
lauitque in via Ieroboam, & in peccatis
eius, quibus peccare fecit Iſrael.

CAP. XVI.

FActus eſt autem ſermo Domini ad 1
Iehu filium Hanani contra Baaſa, A
dicens: * Pro eo quòd exaltaui te de pul- 2
uere, & poſui te ducem ſuper popu-
lum meum Iſrael, tu autem ambulaſti in
via Ieroboam, & peccare feciſti populum
meum Iſrael, vt me irritares in peccatis
eorum: * ecce, ego demetam poſteriora 3
Baaſa, & poſteriora domus eius: & fa-
ciam domum tuam ſicut domum Iero-
‖ *Sup.* 15 boam filij Nabat. * ‖ Qui mortuus fuerit 4
g. 29. de Baaſa in ciuitate, comedent eum
canes: & qui mortuus fuerit ex eo in re-
‖ 2. *Par.* gione, comedent eum volucres cæli.*‖Re- 5
16. *a.* 2. liqua autem ſermonum Baaſa, & quæ- B
cumque fecit, & prælia eius: nónne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
regum Iſrael?* Dormiuit ergo Baaſa cum 6
patribus ſuis, ſepultúſq; eſt in Therſa: &
regnauit Ela filius eius pro eo.*Cùm au- 7
tem in manu Iehu filij Hanani prophe-
tæ verbum Domini factum eſſet contra
Baaſa, & contra domum eius, & contra
omne malum, quod fecerat coram Do-
mino, ad irritãdum eum in operibus ma-
nuum ſuarum, vt fieret ſicut domus Ie-
roboam: ob hanc cauſam occidit eum,
hoc eſt, Iehu filium Hanani, prophetam:
* Anno vigeſimo ſexto Aſa regis Iuda, 8
regnauit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in
Therſa duobus annis. * Et rebellauit 9
contra eum ſeruus ſuus Zambri, dux
mediæ partis equitum: erat autem Ela in
Therſa bibens, & temulentus, in domo
‖ 4. *Reg.* Arſa præfecti Therſa. * ‖ Irruens ergo 10
9. 31. Zambri, percuſsit & occidit eum, anno C
vigeſimo ſeptimo Aſa regis Iuda, & re-
11 gnauit pro eo. * Cúmque regnaſſet, & ſe-
diſſet ſuper ſolium eius, percuſsit omnem
domum Baaſa, & non dereliquit ex eâ
mingentem ad parietem, & propinquos
12 & amicos eius. * Deleuitque Zambri
omnem domum Baaſa, iuxta verbum Do-
mini, quod locutus fuerat ad Baaſa in
13 manu Iehu prophetæ, * propter vniuerſa
peccata Baaſa, & peccata Ela filij eius,
qui peccauerunt, & peccare fecerunt Iſ-
rael, prouocantes Dominum Deum Iſrael
14 in vanitatibus ſuis. * Reliqua autem ſer-
D monum Ela, & omnia quæ fecit, nónne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum die-
15 rum regum Iſrael? * Anno vigeſimo ſe-
ptimo Aſa regis Iuda, regnauit Zambri
ſeptem diebus in Therſa: porrò exercitus
obſidebat Gebbethon vrbem Philiſthino-
16 rum. * Cúmque audiſſet rebellaſſe Zam-
bri, & occidiſſe regem, fecit ſibi regem o-
mnis Iſrael Amri, qui erat princeps mili-
17 tiæ ſuper Iſrael in diè illa in caſtris. * Aſ-
cendit ergo Amri, & omnis Iſrael cũ eo,
18 de Gebbethon, & obſidebant Therſa.*Vi-
dens autem Zamri quòd expugnanda eſ-
ſet ciuitas, ingreſſus eſt palatium, & ſuc-
cendit ſe cum domo regia: & mortuus eſt
19 * in peccatis ſuis, quæ peccauerat faciens
malum coram Domino, & ambulans in
via Ieroboam, & in peccato eius, quo fe-
20 cit peccare Iſrael.*Reliqua autem ſermo-
E num Zambri, & inſidiarum eius, & ty-
rannidis, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro
21 verborum dierum regum Iſrael? * Tunc
diuiſus eſt populus Iſrael in duas partes:
media pars populi ſequebatur Thebni fi-
lium Gineth, vt conſtitueret eũ regem: &
22 media pars Amri. * Præualuit autem po-
pulus qui erat cum Amri, populo qui ſe-
quebatur Thebni filium Gineth: mortuúſ-
23 que eſt Thebni, & regnauit Amri. * An-
no trigeſimo primo Aſa regis Iuda, re-
gnauit Amri ſuper Iſraël, duodecim an-
24 nis: in Therſa regnauit ſex annis.* Emit-
que mõtem Samariæ à Somer duobus ta-
lentis argenti: & ædificauit eum, & voca-
uit nomẽ ciuitatis, quam extruxerat, no-
mine Semer domini montis, Samariam.
25 * Fecit autem Amri malum in conſpectu
F Domini, & operatus eſt nequiter, ſuper
26 omnes qui fuerunt ante eum. * Ambula-
uitque in omni via Ieroboam filij Nabat,
& in peccatis eius quibus peccare fecerat
Iſrael: vt irritaret Dominum Deum Iſ-
27 rael in vanitatibus ſuis. * Reliqua autem
ſermonum Amri, & prælia eius quæ geſ-
ſit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ver-
28 borum dierum regum Iſrael? * Dormi-
uitque Amri cũ patribus ſuis, & ſepultus
eſt in Samaria: regnauitque Achab filius
29 eius pro eo. * Achab verò filius Amri re-
gnauit ſuper Iſrael anno trigeſimo octa-
uo Aſa regis Iuda. Et regnauit Achab fi-
lius Amri ſuper Iſrael in Samaria viginti
30 & duobus annis. * Et fecit Achab filius
Amri

Digitized by Google

Amri malum in conſpectu Domini, ſu- G
per omnes qui fuerunt ante eum. * Nec 31
ſuffecit ei vt ambularet in peccatis Iero-
boam filij Nabat: inſuper duxit vxorem
Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum.
Et abiit, & ſeruiuit Baal, & adorauit
eum. * Et poſuit aram Baal in tẽplo Baal, 32
quod ædificauerat in Samaria, * & plan- 33
tauit lucum: & addidit Achab in opere
ſuo, irritans Dominum Deum Iſrael, ſu-
per omnes reges Iſrael qui fuerunt ante
‖ Ioſ.6. d.26. eum.* ‖ In diebus eius ædificauit Hiel de 34
Bethel, Iericho: in Abiram primitiuo ſuo
fundauit eam, & in Segub nouiſsimo ſuo
poſuit portas eius: iuxta verbum Domini,
quod locutus fuerat in manu Ioſue filij
Nun.

CAP. XVII.

Eccl.48. a.1. Iaco. 5. d.17.
ET dixit Elias Theſbites de habitato- 1
ribus Galaad ad Achab: Viuit Do- A
minus Deus Iſrael, in cuius conſpectu
ſto, ſi erit annis his ros & pluuia, niſi
iuxta oris mei verba. * Et factum eſt ver- 2
bum Domini ad eum, dicens: * Recede 3
hinc, & vade contra Orientem, & abſ-
condere in Torrente carith, qui eſt con-
tra Iordanem, * & ibi de torrente bibes: 4
coruiſq; præcepi vt paſcant te ibi.* Abiit 5
ergo, & fecit iuxta verbum Domini:
cúmque abiiſſet, ſedit in Torrente carith:
qui eſt contra Iordanem. * Corui quo- 6
que deferebant ei panem & carnes ma-
nè, ſimiliter panem & carnes veſperi, &
bibebat de torrente.* Poſt dies autem ſic- 7
catus eſt torrens: non enim pluerat ſuper
terram. * Factus eſt ergo ſermo Domini 8
ad eũ, dicens:* Surge, & vade in Sarephta 9
Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim B
‖ Luc.4. d.26. ibi mulieri viduæ vt paſcat te. * ‖ Surre- 10
xit, & abiit in Sarephta. Cúmque veniſſet
ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier
vidua colligens ligna, & vocauit eam, di-
xitque ei: Da mihi paululum aquæ in va-
ſe, vt bibam.* Cúmque illa pergeret vt af- 11
ferret, clamauit poſt tergum eius, dicens:
Affer mihi, obſecro, & buccellam panis
in manu tua. * Quæ reſpondit: Viuit Do- 12
minus Deus tuus, quia non habeo pa-
nem, niſi quantum pugillus capere po-
teſt farinæ in hydria, & paululum olei in
lecytho: en colligo duo ligna, vt ingre-
diar & faciam illum mihi & filio meo, vt
comedamus, & moriamur. * Ad quam 13
Elias ait: Noli timere, ſed vade, & fac ſi- C
cut dixiſti: verumtamẽ mihi primùm fac
de ipſa farinula ſubcinericiũ panem par-
uulum, & affer ad me: tibi autem & filio
tuo facies poſtea. * Hæc autem dicit Do- 14
minus Deus Iſrael: Hydria farinæ non
deficiet, nec lecythus olei minuetur, vſ-
que ad diem in qua Dominus daturus eſt
pluuiam ſuper faciem terræ.* Quæ abiit, 15
& fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit
ipſe, & illa, & domus eius: & ex illa die
* hydria farinæ non defecit, & lecythus 16
olei non eſt imminutus, iuxta verbum
Domini, quod locutus fuerat in manu
17 Eliæ. * Factum eſt autem poſt hæc, ægro-
tauit filius mulieris matris familias, &
erat languor fortiſsimus, ita vt non re-
18 maneret in eo halitus. * Dixit ergo ad
D Eliam: Quid mihi & tibi vir Dei? ingreſ-
ſus es ad me, vt rememorarentur iniqui-
tates meæ, & interficeres filium meum?
19 *Et ait ad eam Elias: Da mihi filiũ tuum.
Tulitq; eum de ſinu eius, & portauit in
cœnaculũ, vbi ipſe manebat, & poſuit ſu-
20 per lectulum ſuum.* Et clamauit ad Do-
minum, & dixit: Domine Deus meus, etiã
ne viduam, apud quam ego vtcumque ſu-
ſtentor, afflixiſti vt interficeres filium e-
21 ius? * Et expandit ſe, atq; menſus eſt ſu-
per puerum tribus vicibus, & clamauit
ad Dominum, & ait: Domine Deus meus,
reuertatur obſecro anima pueri huius in
22 viſcera eius.* Et exaudiuit Dominus vo-
cem Eliæ: & reuerſa eſt anima pueri in-
23 tra eum: & reuixit.* Tulitque Elias pue-
rum, & depoſuit eum de cœnaculo in in-
feriorem domum, & tradidit matri ſuæ,
24 & ait illi: En viuit filius tuus:* Dixitque
mulier ad Eliam: Nunc in iſto cognoui,
quoniam vir Dei es tu, & verbum Domi-
ni in ore tuo verum eſt.

CAP. XVIII.

1 POſt dies multos factum eſt verbum
A Domini ad Eliam, in anno tertio, di-
cens: Vade, & oſtende te Achab, vt dem
2 pluuiam ſuper faciem terræ. * Iuit ergo
Elias vt oſtenderet ſe Achab: erat autem
3 fames vehemens in Samaria.* Vocauitque
Achab ‖ Abdiam diſpenſatorem domus
ſuæ: Abdias autem timebat Dominum
4 valde.* Nã cùm interficeret Iezabel pro-
phetas Domini, tulit ille centum pro-
phetas & abſcondit eos quinquagenos
& quinquagenos in ſpeluncis, & pauit
5 eos pane & aqua. * Dixit ergo Achab ad
Abdiam: Vade in terrã ad vniuerſos fon-
tes aquarum, & in cunctas valles, ſi for-
te poſsimus inuenire herbam, & ſaluare
equos, & mulos, & non penitus iumenta
6 intereant. * Diuiſerúntque ſibi regiones,
B vt circuirent eas: Achab ibat per viam
vnam, & Abdias per viam alteram ſeor-
7 ſum.* Cúmque eſſet Abdias in via, Elias
occurrit ei: qui cùm cognouiſſet eũ, ce-
cidit ſuper faciem ſuam, & ait: Num tu
8 es, domine mi, Elias? * Cui ille reſpon-
dit: Ego. Vade, & dic domino tuo: Ad-
9 eſt Elias. * Et ille, Quid peccaui, inquit,
quoniam tradis me ſeruum tuum in ma-
10 nu Achab, vt interficiat me? * Viuit Do-
minus Deus tuus, quia non eſt gens aut
regnum, quò non miſerit dominus meus
te requirens: & reſpondentibus cunctis:
Non eſt hic: adiurauit regna ſingula &
11 gentes, eo quòd minimè reperireris. * Et
nunc tu dicis mihi: Vade, & dic domino
12 tuo: Adeſt Elias. * Cúmque receſſero à te,
Spiritus Domini aſportabit te, in locum
quem ego ignoro: & ingreſſus nunciabo

Digitized by Google

Achab, & non inueniens te, interficiet
me: ſeruus autem tuus timet Dominũ ab
infantia ſua. * Nunquid non indicatum 13
eſt tibi domino meo, quid fecerim cùm
interficeret Iezabel prophetas Domini, C
quòd abſconderim de prophetis Domini
centũ viros, quinquagenos & quinquage-
nos in ſpelũcis, & pauerim eos pane & a-
qua? * Et nunc tu dicis: Vade, & dic domi- 14
no tuo: Adeſt Elias: vt interficiat me? * Et 15
dixit Elias: Viuit Dominus exercituum,
ante cuius vultum ſto, quia hodie appare-
bo ei. * Abiit ergo Abdias in occurſum 16
Achab, & indicauit ei; venitque Achab in
occurſum Eliæ. * Et cùm vidiſſet eum, 17
ait: Tune es ille, qui conturbas Iſrael?
* Et ille ait: Non ego turbaui Iſrael, ſed 18
tu, & domus patris tui, qui dereliquiſtis
mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.
* Veruntamen nunc mitte, & congrega 19
ad me vniuerſum Iſrael in monte Carme-
li, & prophetas Baal quadringentos quin-
quaginta, prophetáſque lucorum qua-
dringentos, qui comedunt de mẽſa Ieza-
bel. * Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, 20
& congregauit prophetas in monte Car-
meli. * Accedens autem Elias ad omnem 21
populum, ait: Vſquequo claudicatis D
in duas partes? ſi Dominus eſt Deus, ſe-
quimini eum: ſi autem Baal, ſequimini
illum. Et non reſpondit ei populus ver-
bum. * Et ait rurſus Elias ad populum: 22
Ego remanſi propheta Domini ſolus: pro-
phetæ autem Baal quadringenti & quin-
quaginta viri ſunt. * Dentur nobis duo 23
boues, & illi eligant ſibi bouem vnum, &
in fruſta cædentes, ponant ſuper ligna, i-
gnem autem nõ ſupponant: & ego faciam
bouem alterum, & imponam ſuper ligna,
ignem autem non ſupponam. * Inuocate 24
nomina deorum veſtrorum, & ego inuo-
cabo nomen Domini mei: & Deus qui
exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus. Re-
ſpondens omnis populus ait: Optima pro-
poſitio. * Dixit ergo Elias prophetis Baal: 25
Eligite vobis bouem vnum, & facite pri-
mi, quia vos plures eſtis: & inuocate no- E
mina deorum veſtrorum, ignémque non
ſupponatis. * Qui cùm tuliſſent bouem, 26
quem dederat eis, fecerunt: & inuoca-
bant nomen Baal de manè vſque ad me-
ridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non
erat vox, nec qui reſponderet: tranſilie-
bántque altare quod fecerant. * Cùmque 27
eſſet iam meridies, illudebat illis Elias,
dicens: Clamate voce maiore: Deus enim
eſt, & forſitan loquitur, aut in diuerſorio
eſt, aut in itinere, aut certè dormit, vt
excitetur. * Clamabant ergo voce magna, 28
& incidebant ſe iuxta ritum ſuum cul-
tris & lanceolis: donec perfunderentur
ſanguine. * Poſtquam autem tranſiit me- 29
ridies, & illis prophetantibus venerat
tempus quo ſacrificium offerri ſolet, nec
audiebatur vox, nec aliquis reſpondebat,
nec attendebat orantes: * dixit Elias om- 30
ni populo: Venite ad me. Et accedente
ad ſe populo, curauit altare Domini,
31 quod deſtructum fuerat. * Et tulit duo-
decim lapides iuxta numerum tribuum
filiorum Iacob, ad quem factus eſt ſer-
mo Domini, dicens: ‖ Iſrael erit nomen ‖ Gen. 32
32 tuum. * Et ædificauit de lapidibus altare f. 28.
in nomine Domini: fecitq; aquæductum,
F quaſi per duas aratiunculas, in circuitu
33 altaris, * & compoſuit ligna, diuiſitq; per
membra bouem, & poſuit ſuper ligna,
34 * & ait: Implete quatuor hydrias aqua,
& fundite ſuper holocauſtum, & ſuper
ligna. Rurſumque dixit: etiam ſecundò
hoc facite. Qui cùm feciſſent ſecundò,
ait: Etiam tertiò idipſum facite. Fece-
35 runtque tertiò, * & currebant aquæ cir-
cum altare, & foſſa aquæductus repleta
36 eſt. * Cùmque iam tẽpus eſſet vt offerre-
tur holocauſtum, accedens Elias pro-
pheta, ait: Domine Deus Abraham, &
Iſaac, & Iſrael, oſtende hodie quia tu es
Deus Iſrael, & ego ſeruus tuus, & iuxta
præceptum tuum feci omnia verba hæc.
37 * Exaudi me Domine, exaudi me: vt di-
ſcat populus iſte, quia tu es Dominus
Deus, & tu conuertiſti cor eorum ite-
38 rum. * Cecidit autem ignis Domini, &
vorauit holocauſtum, & ligna, & lapi-
des, puluerem quoque, & aquam, quæ
39 erat in aquæductu lambens. * Quod cùm
vidiſſet omnis populus, cecidit in faciem
ſuam, & ait; Dominus ipſe eſt Deus, Do-
40 minus ipſe eſt Deus. * Dixitque Elias ad
G eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne
vnus quidem effugiat ex eis. Quos cùm
apprehendiſſent, duxit eos Elias ad Tor-
rentem Ciſon, & interfecit eos ibi. * Et
41 ait Elias ad Achab: Aſcende, comede, &
42 bibe: quia ſonus multæ pluuiæ eſt. * A-
ſcendit Achab vt comederet & biberet:
Elias autem aſcendit in verticem Carme-
li, & pronus in terram poſuit faciẽ ſuam
43 inter genua ſua, * & dixit ad puerum ſuũ:
Aſcende, & proſpice contra mare. Qui
cùm aſcendiſſet, & cõtemplatus eſſet, ait:
Non eſt quidquam. Et rurſum ait illi: Re-
44 uertere ſeptem vicibus. * In ſeptima au-
tem vice, Ecce nubecula parua quaſi ve-
ſtigium hominis aſcendebat de mari: Qui
ait: Aſcende, & dic Achab: Iunge currum
tuum & deſcende, ne occupet te pluuia.
45 * Cùmque ſe verteret huc atque illuc, ec-
ce cæli contenebrati ſunt, & nubes, &
ventus, & facta eſt pluuia grandis. Aſcen-
dens itaque Achab abiit in Iezrahel: * &
46 manus Domini facta eſt ſuper Eliam, ac-
cinctiſque lumbis currebat ante Achab,
donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

1 NVnciauit autem Achab Iezabel o-
A mnia quæ fecerat Elias, & quomo-
do occidiſſet vniuerſos prophetas gla-
2 dio. * Miſitque Iezabel nuncium ad E-
liam, dicens: Hæc mihi faciant dij, & hæc
addant, niſi hac hora cras poſuero ani-
mam

Digitized by Google

mam tuam ſicut animam vnius ex illis.
* Timuit ergo Elias,& ſurgens abiit quo- 3
cumque eum ferebat voluntas : venítque
in Berſabee Iuda , & dimiſit ibi puerum
ſuum,* & perrexit in deſertum, viã vnius 4
diei. Cúmque veniſſet , & ſederet ſubter
vnam iuniperum , petiuit animæ ſuæ vt
moreretur,& ait : Sufficit mihi Domine,
tolle animam meam : neque enim melior
ſum,quàm patres mei.* Proiecítque ſe,& 5
obdormiuit in vmbra iuniperi : & ecce
Angelus Domini tetigit eum , & dixit il-
li:Surge,& comede. * Reſpexit,& ecce ad 6
caput ſuum ſubcinericius panis , & vas B
aquæ:comedit ergo , & bibit , & rurſum
obdormiuit. * Reuerſúſque eſt Angelus 7
Domini ſecundò,& tetigit eum, dixítque
illi:Surge, comede : grandis enim tibi re-
ſtat via.* Qui cùm ſurrexiſſet,comedit & 8
bibit,& ambulauit in fortitudine cibi il-
lius quadraginta diebus & quadraginta
noctibus , vſque ad montem Dei Horeb.
* Cúmq; veniſſet illuc, manſit in ſpelun- 9
ca:& ecce ſermo Domini ad eum,dixítq;
illi: Quid hîc agis Elia ? * At ille reſpon- 10
dit : Zelo zelatus ſum pro Domino Deo
exercituum , quia dereliquerunt pactum
tuum filij Iſrael : altaria tua deſtruxe-
runt , prophetas tuos occiderunt gladio,
derelictus ſum ego ſolus,& quærunt ani-
mam meam vt auferant eam.* Et ait ei: 11
Egredere , & ſta in monte coram Domi- C
no : & ecce Dominus tranſit , & ſpiritus
grandis & fortis ſubuertens montes , &
conterens petras ante Dominum : non in
ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritum com-
motio:non in commotione Dominus,*& 12
poſt commotionem ignis:nõ in igne Do-
minus,& poſt ignem ſibilus auræ tenuis.
* Quod cùm audiſſet Elias , operuit vul- 13
tum ſuum pallio , & egreſſus ſtetit in
oſtio ſpeluncæ, & ecce vox ad eum dicẽs:
Quid hîc agis Elia ? Et ille reſpondit:
*Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exer- 14
‖ Rom. 11.a.3. cituum:‖ quia dereliquerunt pactũ tuum
filij Iſrael:altaria tua deſtruxerunt , pro-
phetas tuos occiderunt gladio, derelictus
ſum ego ſolus,& quærunt animam meam
vt auferant eam.* Et ait Dominus ad eũ: 15
Vade , & reuertere in viam tuam per de-
ſertum in Damaſcum : cúmque peruene-
ris illuc, vnges Hazael regem ſuper Syriã,
* & Iehu filium Namſi, vnges regem ſu- 16
per Iſrael : Eliſeum autem filium Saphat,
qui eſt de Abelmeula , vnges prophetam D
‖ 4. Reg. 9.a.1. pro te.* ‖ Et erit,quicumque fugerit gla- 17
dium Hazael, occidet eum Iehu : & qui-
‖ Rom. 11.a.4. cumque fugerit gladium Iehu, interficiet
eum Eliſeus : * Et derelinquam mihi in 18
Iſrael ſeptem millia virorum , quorũ ge-
nua nõ ſunt incuruata ante Baal,& omne
os, quod non adorauit eum oſculans ma-
nus. * Profectus ergo inde Elias reperit 19
Eliſeum filium Saphat , arantem in duo-
decim iugis boum , & ipſe in duodecim
iugis boum arantibus vnus erat:cúmque
veniſſet Elias ad eum,miſit pallium ſuper
20 illum. * Qui ſtatim relictis bobus cucur-
rit poſt Eliam,& ait:Oſculer,oro,patrem
meum , & matrem meam , & ſic ſequar
te.Dixítque ei : Vade,& reuertere : quod
21 enim meum erat,feci tibi.* Reuerſus au-
tem ab eo,tulit par boum,& mactauit il-
lud. & in aratro boum coxit carnes , &
dedit populo , & comederunt : conſur-
génſque abiit , & ſecutus eſt Eliam , &
miniſtrabat ei.

CAP. XX.

1 A PORrò Benadad rex Syriæ , congrega-
uit omnem exercitum ſuum , & tri-
ginta duos reges ſecum, & equos,& cur-
rus : & aſcendens pugnabat contra Sa-
2 mariam, & obſidebat eam. * Mitténſque
nuncios ad Achab regem Iſrael in ciuita-
3 tem, * ait:Hæc dicit Benadad : Argentum
tuum,& aurum tuum meum eſt : & vxo-
4 res tuæ,& filij tui optimi,mei ſunt. * Re-
ſpondítque rex Iſrael: Iuxta verbũ tuum,
domine mi rex,tuus ſum ego , & omnia
5 mea. * Reuertentéſque nuncij , dixerunt:
Hæc dicit Benadad , qui miſit nos ad te:
Argentum tuũ , & aurum tuum, & vxo-
6 res tuas, & filios tuos dabis mihi. * Cras
igitur hac eadem hora mittam ſeruos
meos ad te, & ſcrutabuntur domum tuã,
& domum ſeruorum tuorum : & omne
quod eis placuerit ponent in manibus
7 ſuis,& auferent.* Vocauit autẽ rex Iſrael
omnes ſeniores terræ , & ait : Animad-
uertite , & videte , quoniam inſidietur
nobis : miſit enim ad me pro vxoribus
B meis,& filiis,& pro argento & auro : &
8 non abnui. * Dixerúntque omnes maio-
res natu, & vniuerſus populus , ad eum:
9 Non audias , neque acquieſcas illi.* Re-
ſpondit itaque nunciis Benadad : Dicite
domino meo regi : Omnia propter quæ
miſiſti ad me ſeruum tuum in initio , fa-
ciam: hanc autem rem facere nõ poſſum.
10 * Reuerſiq; nuncij retulerunt ei. Qui re-
miſit,& ait : Hæc faciant mihi dij,& hæc
addant, ſi ſuffecerit puluis Samariæ pu-
11 gillis omnis populi qui ſequitur me.* Et
reſpondens rex Iſrael, ait : Dicite ei : Ne
glorietur accinctus æquè vt diſcinctus.
12 * Factum eſt autem , cùm audiſſet Bena-
dad verbum iſtud,bibebat ipſe & reges in
vmbraculis, & ait ſeruis ſuis:Circundate
13 ciuitatem. Et circumdederunt eam. * Et
ecce propheta vnus accedens ad Achab
regem Iſrael , ait ei : Hæc dicit Dominus:
Certè vidiſti omnem multitudinem hanc
nimiam ? ecce ego tradam eam in manu
tua hodie:vt ſcias, quia ego ſum Domi-
14 nus. * Et ait Achab : Per quem? Dixítque
ei : Hæc dicit Dominus : Per pediſſequos
C principum prouinciarũ. Et ait:Quis in-
15 cipiet præliari ? Et ille dixit: Tu. * Recen-
ſuit ergo pueros principum prouincia-
rum , & reperit numerum ducentorum
triginta duorum : & recenſuit poſt eos
populum , omnes filios Iſrael , ſeptem

Digitized by Google

millia: * & egreſsi ſunt meridie. Benadad 16
autem bibebat temulentus in vmbracu-
lo ſuo,& reges triginta duo cum eo, qui
ad auxilium eius venerant. * Egreſsi ſunt 17
autem pueri principum prouinciarum in
prima fronte. Miſit itaque Benadad. Qui
nunciauerunt ei dicentes : Viri egreſsi
ſunt de Samaria.* Et ille ait:Siue pro pa- 18
ce veniunt , apprehendite eos viuos : ſiue
vt prælientur , viuos eos capite. * Egreſsi 19
ſunt ergo pueri principũ prouinciarum, D
ac reliquus exercitus ſequebatur:*& per- 20
cuſsit vnuſquiſque virum , qui contra ſe
veniebat:fugeruntque Syri, & perſecutus
eſt eos Iſrael. Fugit quoque Benadad rex
Syriæ in equo cum equitibus ſuis: * Nec- 21
non egreſſus rex Iſrael percuſsit equos &
currus,& percuſsit Syriam plaga magna.
* (Accedens autem propheta ad regem 22
Iſrael , dixit ei : Vade , & confortare , &
ſcito, & vide quid facias : ſequenti enim
anno rex Syriæ aſcendet contra te.)* Ser- 23
ui verò regis Syriæ dixerunt ei: Dij mon-
tium ſunt dij eorum , ideo ſuperauerunt
nos:ſed melius eſt vt pugnemus cõtra eos
in campeſtribus,& obtinebimus eos.* Tu 24
ergo verbum hoc fac:Amoue reges ſingu-
los ab exercitu tuo,& pone principes pro
eis : * & inſtaura numerum militum qui 25
ceciderunt de tuis , & equos ſecundum
equos priſtinos,& currus ſecundùm cur-
rus quos antè habuiſti : & pugnabimus
contra eos in campeſtribus , & videbis
quòd obtinebimus eos. Credidit conſilio
eorum , & fecit ita. * Igitur poſtquam 26
annus tranſierat , recenſuit Benadad Sy- E
ros,& aſcendit in Aphec,vt pugnaret cõ-
tra Iſrael. * Porrò filij Iſrael recenſiti 27
ſunt, & acceptis cibariis profecti ex ad-
uerſo , caſtraque metati ſunt contra eos,
quaſi duo parui greges caprarũ:Syri autẽ
repleuerunt terram. (* Et accedens vnus 28
vir Dei,dixit ad regem Iſrael : Hæc dicit
Dominus: Quia dixerunt Syri,Deus mon-
tium eſt Dominus , & non eſt Deus Val-
lium : dabo omnem multitudinem hanc
grandem in manu tua, & ſcietis quia ego
ſum Dominus.) * Dirigebantque ſeptem 29
diebus ex aduerſo hi atque illi acies , ſe-
ptima autem die commiſſum eſt bellum,
percuſſerúntque filij Iſrael de Syris cen-
tum millia peditum in die vna. * Fuge- 30
runt autem qui remanſerant in Aphec,
in ciuitatem : & cecidit murus ſuper vi-
ginti ſeptem millia hominum,qui reman-
ſerant. Porrò Benadad fugiens ingreſſus
eſt ciuitatem , in cubiculum quod erat
intra cubiculum. * dixerúntque ei ſerui 31
ſui : Ecce, audiuimus, quòd reges domus
Iſrael clementes ſint : ponamus itaque
ſaccos in lumbis noſtris , & funiculos in
capitibus noſtris, & egrediamur ad re-
gem Iſrael : forſitan ſaluabit animas no- F
ſtras. * Accinxerunt ſaccis lumbos ſuos, 32
& poſuerunt funiculos in capitibus ſuis,
veneruntque ad regem Iſrael,& dixerunt
ei:Seruus tuus Benadad dicit : Viuat , orò
te , anima mea. Et ille ait : Si adhuc vi-
33 uit , frater meus eſt. * Quod acceperunt
viri pro omine : & feſtinantes rapuerunt
verbum ex ore eius,atque dixerunt : Fra-
ter tuus Benadad.Et dixit eis : Ite , & ad-
ducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad
eum Benadad , & leuauit eum in cur-
34 rum ſuum. * Qui dixit ei: Ciuitates, quas
tulit pater meus à patre tuo , reddam : &
plateas fac tibi in Damaſco , ſicut fecit
pater meus in Samaria , & ego fœderatus
recedam à te.Pepigit ergo fœdus , & di-
35 miſit eum. * Tunc vir quidam de filiis
prophetarum dixit ad ſocium ſuum in
ſermone Domini:Percute me. At ille no-
36 luit percutere. * Cui ait : Quia noluiſti
audire vocem Domini,ecce recedes à me,
& percutiet te leo. Cùmque paululum
receſsiſſet ab eo inuenit eum leo , atque
37 percuſsit. * Sed & alterum inueniens vi-
G rum, dixit ad eum:Percute me. Qui per-
38 cuſsit eum , & vulnerauit. * Abiit ergo
propheta,& occurrit regi in via , & mu-
tauit aſperſione pulueris os & oculos
39 ſuos. * Cùmque rex tranſiſſet , clamauit
ad regem, & ait : Seruus tuus egreſſus eſt
ad præliandum cominus : cùmque fugiſ-
ſet vir vnus , adduxit eum quidam ad me,
& ait : Cuſtodi virum iſtum:qui ſi lapſus
fuerit,erit anima tua pro anima eius,aut
40 talentum argenti appendes:* Dum autem
ego turbatus huc illúcque me verterem,
ſubitò non comparuit.Et ait rex Iſrael ad
eum : Hoc eſt iudicium tuum , quod ipſe
41 decreuiſti. * At ille ſtatim abſterſit pul-
uerem de facie ſua , & cognouit eum rex
42 Iſrael , quòd eſſet de prophetis. * Qui ait
ad eum : Hæc dicit Dominus : ‖ Quia di- ‖ Inf. 22.
miſiſti virum dignum morte de manu f. 38.
tua , erit anima tua pro anima eius , &
43 populus tuus pro populo eius. * Reuer-
ſus eſt igitur rex Iſrael in domum ſuam,
audire contemnens , & furibundus venit
in Samariam.

CAP. XXI.

1 POſt verba autem hæc , tempore illo
A vinea erat Naboth Iezrahelitæ, qui
erat in Iezrahel , iuxta palatium Achab
2 regis Samariæ. * Locutus eſt ergo Achab
ad Naboth,dicens:Da mihi vineam tuam,
vt faciam mihi hortum olerum , quia vi-
cina eſt,& prope domum meam,daboque
tibi pro ea vineam meliorem:aut ſi com-
modius tibi putas,argenti pretium, quã-
3 to digna eſt. * Cui reſpondit Naboth:
Propitius ſit mihi Dominus , ne dem he-
4 reditatem patrum meorum tibi. * Venit
ergo Achab in domum ſuam indignans,
& frendens ſuper verbo , quod locutus
fuerat ad eum Naboth Iezrahelites , di-
B cens : Non dabo tibi hereditatem patrum
meorum. Et proiiciens ſe in lectulum
ſuum, auertit faciem ſuam ad parietem,
5 & non comedit panem. * Ingreſſa eſt au-
tem ad eum Iezabel vxor ſua,dixitque ei:
Quid

Digitized by Google

Quid eſt hoc vnde anima tua contriſtata
eſt;& quare non comedis panem? * Qui 6
reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Iezra-
helitæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam,
accepta pecunia: aut, ſi tibi placet, dabo
tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait:
Non dabo tibi vineam meam.* Dixit ergo 7
ad eum Iezabel vxor eius: Grandis aucto-
ritatis es,& bene regis regnũ Iſrael. Sur-
ge, & comede panem, & æquo animo
eſto, ego dabo tibi vineam Naboth Iez-
rahelitæ. * Scripſit itaque litteras ex no- 8
mine Achab, & ſignauit eas annulo eius, C
& miſit ad maiores natu & optimates,
qui erant in ciuitate eius, & habitabant
cum Naboth.* Litterarum autẽ hæc erat 9
ſententia: Prædicate ieiunium, & ſedere
facite Naboth inter primos populi, * & 10
ſubmittite duos viros filios Belial contra
eum, & falſum teſtimonium dicant: Be-
nedixit Deum & regem: & educite eum,
& lapidate, ſicque moriatur. * Fecerunt 11
ergo ciues eius maiores natu & optima-
tes, qui habitabant cum eo in vrbe, ſicut
præceperat eis Iezabel, & ſicut ſcriptum
erat in litteris quas miſerat ad eos:* præ- 12
dicauerunt ieiunium, & ſedere fecerunt D
Naboth inter primos populi.*Et adductis 13
duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos
ſedere contra eum: at illi, ſcilicet vt viri
diabolici, dixerunt contra eum teſtimo-
nium coram multitudine: Benedixit Na-
both Deum & regem: quam ob rem edu-
xerunt eum extra ciuitatem, & lapidibus
interfecerunt. * Miſeruntque ad Iezabel, 14
dicentes: Lapidatus eſt Naboth, & mor-
tuus eſt.* Factum eſt autem,cùm audiſſet 15
Iezabel lapidatum Naboth, & mortuum,
locuta eſt ad Achab: Surge, & poſſide vi-
neam Naboth Iezrahelitæ,qui noluit tibi
acquieſcere,& dare eam accepta pecunia:
non enim viuit Naboth, ſed mortuus
eſt. * Quod cùm audiſſet Achab, mor- 16
tuum videlicet Naboth, ſurrexit, & de-
ſcendebat in vineam Naboth Iezraheli-
tæ,vt poſſideret eam.* Factus eſt igitur 17
ſermo Domini ad Eliã Theſbiten,dicens:
* Surge & deſcende in occurſum Achab 18
regis Iſrael,qui eſt in Samaria:ecce ad vi- E
neam Naboth deſcendit,vt poſſideat eam:
* & loqueris ad eum dicens: Hæc dicit 19
Dominus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti.
Et poſt hæc addes: Hæc dicit Dominus:
‖ Inf.22 f.38. ‖ In loco hoc,in quo linxerunt canes ſan-
guinem Naboth,lambent quoque ſangui-
nem tuum.* Et ait Achab ad Eliam: Num 20
inueniſti me inimicũ tibi? Qui dixit: In-
ueni, eo quòd venundatus ſis, vt faceres
‖ 4.Reg. 9.b.8. malum in conſpectu Domini.*‖ Ecce ego 21
inducam ſuper te malum, & demetã po-
ſteriora tua,& interficiam de Achab min-
gentem ad parietem, & clauſum & vlti-
‖ Sup.15 f.29. mum in Iſrael. * Et dabo domum tuam 22
ſicut‖domum Ieroboam filij Nabat,& ſi- F
‖ Sup.16 a.3. cut domum ‖ Baaſa filij Ahia:quia egiſti,
vt me ad iracundiam prouocares,& pec-
23 care feciſti Iſrael. *‖Sed & de Iezabel lo- ‖ 4.Reg 9.g.36
cutus eſt Dominus,dicẽs: Canes comedẽt
24 Iezabel in agro Iezrahel. * Si mortuus
fuerit Achab in ciuitate, comedent eum
canes: ſi autem mortuus fuerit in agro,
25 comedent eum volucres cæli. Igitur non
fuit alter talis ſicut Achab,qui venunda-
datus eſt vt faceret malum in conſpectu
Domini: concitauit enim eũ Iezabel vxor
26 ſuã, & abominabilis factus eſt,in tantum
G vt ſequeretur idola, quæ fecerant Amor-
rhæi, quos conſumpſit Dominus à facie
27 filiorum Iſrael. * Itaque cùm audiſſet A-
chab ſermones iſtos,ſcidit veſtimenta ſuã.
& operuit cilicio carnem ſuã, ieiunauit-
que & dormiuit in ſacco, & ambulauit
28 demiſſo capite. * Et factus eſt ſermo Do-
29 mini ad Eliam Theſbiten,dicens:* Nonne
vidiſti humiliatũ Achab coram me? quia
igitur humiliatus eſt mei cauſa, non in-
ducam malum in diebus eius,‖ſed in die- ‖ 4.Reg 9 f.26.
bus filij ſui inferam malum domui eius.

CAP. XXII. 2.Par 18.a.1.

1 TRanſierunt igitur tres anni abſque
2 bello inter Syriam,& Iſrael. * In an-
A no autem tertio, deſcendit Ioſaphat rex
3 Iuda ad regem Iſrael. (* Dixitque rex
Iſrael ad ſeruos ſuos: ignoratis quòd no-
ſtra ſit Ramoth Galaad, & negligimus
4 tollere eam de manu regis Syriæ?)* Et ait
ad Ioſaphat: Veniéſne mecum ad prælian-
5 dum in Ramoth Galaad? * Dixitque Io-
ſaphat ad regem Iſrael: Sicut ego ſum,ita
& tu: populus meus,& populus tuus,vnũ
ſunt: & equites mei,equites tui. Dixitque
Ioſaphat ad regem Iſrael: Quære,oro te,
6 hodie ſermonem Domini: * Congregauit
ergo rex Iſrael prophetas, quadringentos
circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in
Ramoth Galaad ad bellandum, an quie-
ſcere? Qui reſponderunt: Aſcende, & da-
7 bit eam Dominus in manu regis. * Dixit
autem Ioſaphat: Nõ eſt hîc propheta Do-
mini quiſpiam,vt interrogemus per eum?
8 Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat: * Remanſit
vir vnus, per quem poſſumus interrogare
B Dominum,ſed ego odi eum,quia nõ pro-
phetat mihi bonum,ſed malum, Michæas
filius Iemla. Cui Ioſaphat ait: Ne loqua-
9 ris ita rex. * Vocauit ergo rex Iſrael eu-
nuchum quendam,& dixit ei: Feſtina ad-
10 ducere Michæam filium Iemla. * Rex au-
tem Iſrael,& Ioſaphat rex Iuda, ſedebant
vnuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu re-
gio, in area iuxta oſtium portæ Samariæ,
& vniuerſi prophetæ prophetabant in
11 conſpectu eorum. * Fecit quoque ſibi
Sedecias filius Chanaana cornua ferrea,
& ait: Hæc dicit Dominus: His ventila-
12 bis Syriam,donec deleas eam.*Omnéſque
prophetæ ſimiliter prophetabant, dicen-
tes: Aſcende in Ramoth Galaad, & vade
proſperè; & tradet Dominus in manus
13 regis.* Nuncius verò, qui ierat vt vocaret
Michæam, locutus eſt ad eum, dicens:
Ecce ſermones prophetarum ore vno re-
gi bon-

Digitized by Google

gi bona prædicant:ſit ergo ſermo tuus ſi-
milis eorum,& loquere bona. * Cui Mi- 14
chæas ait : Viuit Dominus,quia quodcũ-
que dixerit mihi Dominus , hoc loquar.
* Venit itaque ad regẽ, & ait illi rex:Mi- 15
chæa , ire debemus in Ramoth Galaad ad
prœliandum,an ceſſare? Cui ille reſpõdit:
Aſcende,& vade proſperè , & tradet eam C
Dominus in manus regis. * Dixit autem 16
rex ad eum:Iterũ atque iterum adiuro te,
vt nõ loquaris mihi niſi quod verum eſt,
in nomine Domini.* Et ille ait:Vidi cun- 17
ctum Iſrael diſperſum in montibus, quaſi
oues nõ habentes paſtorem,& ait Domi-
nus:Non habent iſti dominum : reuerta-
tur vnuſquiſque in domum ſuam in pace.
(*Dixit ergo rex Iſrael ad Ioſaphat:Num- 18
quid non dixi tibi , quia non prophetat
mihi bonum, ſed ſemper malum ?) * Ille 19
verò addens , ait : Propterea audi ſermo-
nem Domini : Vidi Dominum ſedentem
ſuper ſolium ſuum,& omnem exercitum
cæli aſsiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris:
* & ait Dominus : quis decipiet Achab 20
regem Iſrael,vt aſcendat , & cadat in Ra-
moth Galaad? Et dixit vnus verba huiuſ-
cemodi , & alius aliter. * Egreſſus eſt au- 21
tem ſpiritus, & ſtetit coram Domino , &
ait : Ego decipiam illum. Cui locutus eſt
Dominus:In quo?* Et ille ait:Egrediar,& 22
ero ſpiritus mendax in ore omnium pro- D
phetarum eius.Et dixit Dominus : Deci-
pies, & præualebis : egredere , & fac ita.
* Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpiritũ 23
mendacij in ore omnium prophetarum
tuorum,qui hic ſunt, & Dominus locu-
tus eſt contra te malum.* Acceſsit autem 24
Sedecias filius Chanaana,& percuſsit Mi-
chæam in maxillam , & dixit:Méne ergo
dimiſit Spiritus Domini , & locutus eſt
tibi ? * Et ait Michæas : Viſurus es in die 25
illa quando ingredieris cubiculum , intra
cubiculum vt abſcondaris. * Et ait rex 26
Iſrael: Tollite Michæam, & maneat apud
Amon principem ciuitatis , & apud Ioas
filium Amelech,* & dicite eis : Hæc dicit 27
rex: Mittite virum iſtum in carcerem , &
ſuſtẽtate eum pane tribulationis,& aqua
anguſtiæ,donec reuertar in pace.* Dixit- 28
que Michæas : Si reuerſus fueris in pace,
non eſt locutus in me Dominus. Et ait:
Audite populi omnes. * Aſcendit itaque 29
rex Iſrael , & Ioſaphat rex Iuda , in Ra-
moth Galaad. * Dixit itaque rex Iſrael 30
ad Ioſaphat : Sume arma , & ingredere
prælium , & induere veſtibus tuis. porrò
rex Iſrael mutauit habitum ſuum , & in-
greſſus eſt bellum.* Rex autem Syrię prę- 31
ceperat principibus currũ triginta duo- E
bus , dicens : Non pugnabitis contra mi-
norem & maiorem quempiam, niſi con-
tra regem Iſrael ſolum. * Cùm ergo vi- 32
diſſent principes currum Ioſaphat , ſu-
ſpicati ſunt quòd ipſe eſſet rex Iſrael , &
impetu facto pugnabant contra eum : &
exclamauit Ioſaphat. * intellexerúntque 33
principes curruum quòd non eſſet rex
34 Iſrael , & ceſſauerunt ab eo. * Vir autem
quidã tetendit arcum, in incertum ſagit-
tam dirigens,& caſu,percuſsit regẽ Iſrael
inter pulmonem & ſtomachũ. At ille di-
xit aurigæ ſuo, Verte manũ tuam,& eij-
ce me de exercitu , quia grauiter vulne-
35 ratus ſum.* Commiſſum eſt ergo prælium
in die illa, & rex Iſrael ſtabat in curru
ſuo contra Syros, & mortuus eſt veſpere:
fluebat autem ſanguis plagæ in ſinũ cur-
36 rus,* & præco inſonuit in vniuerſo exer-
citu antequam ſol occumberet , dicens:
Vnuſquiſque reuertatur in ciuitatem , &
37 in terram ſuam.* Mortuus eſt autem rex,
& perlatus eſt in Samariam : ſepelierúnt-
38 que regem in Samaria , * & ‖ lauerunt ‖ Sup. 21.c.19.
F currum eius in piſcina Samariæ , & lin-
xerunt canes ſanguinem eius, & habenas
lauerunt, iuxta verbum Domini quod lo-
39 cutus fuerat. * Reliqua autem ſermonum
Achab , & vniuerſa quæ fecit , & domus
eburnea quam ædificauit, cunctarúmque
vrbium quas extruxit , nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierum regum
40 Iſrael ? * Dormiuit ergo Achab cum pa-
tribus ſuis , & regnauit Ochozias filius
41 eius pro eo. * Ioſaphat verò filius Aſa re-
gnare cœperat ſuper Iudam anno quar-
42 to Achab regis Iſrael. * Triginta quinque
annorum erat,cùm regnare cœpiſſet , &
vigintiquinque annis regnauit in Ieruſa-
lem : nomen matris eius Azuba filia Sa-
43 lai. * Et ambulauit in omni via Aſa pa-
tris ſui,& non declinauit ex ea : fecitque
quod rectum erat in conſpectu Domini.
44 * Veruntamen excelſa non abſtulit : ad-
huc enim populus ſacrificabat , & adole-
45 bat incenſum in excelſis.* Pacémque ha-
46 buit Ioſaphat cum rege Iſrael. * Reliqua
G autem verborum Ioſaphat,& opera eius,
quæ geſſit , & prælia , nónne hæc ſcripta
ſunt in Libro verborum dierum regũ Iu-
47 da?* Sed & reliquias effœminatorum,qui
remanſerant in diebus Aſa patris eius,
48 abſtulit de terra.* Nec erat tunc rex con-
49 ſtitutus in Edom. * Rex verò Ioſaphat
fecerat claſſes in mari, quæ nauigarent in
Ophir propter aurum : & ire non potue-
runt, quia confractæ ſunt in Aſiongaber.
50 * Tunc ait Ochozias filius Achab ad Io-
ſaphat : Vadant ſerui mei cum ſeruis tuis
51 in nauibus.Et noluit Ioſaphat. * Dormi-
uitq; Ioſaphat cũ patribus ſuis, & ſepul-
tus eſt cum eis in Ciuitate Dauid patris
ſui:regnauítque Ioram filius eius pro eo.
52 * Ochozias autem filius Achab regnare
cœperat ſuper Iſrael in Samaria , anno
ſeptimodecimo Ioſaphat regis Iuda , re-
53 gnauítque ſuper Iſrael duobus annis.* Et
fecit malũ in cõſpectu Domini,& ambu-
lauit in via patris ſui & matris ſuæ, & in
via Ieroboã,filij Nabat, qui peccare fecit
54 Iſrael. * Seruiuit quoque Baal , & adora-
uit eũ, & irritauit Dominũ Deum Iſrael,
iuxta omnia quæ fecerat pater eius.

LIBER

Digitized by Google

LIBER REGVM
QVARTVS, SECVN- dùm Hebræos Malachim ſe- cundus.

CAPVT I.

PRæuaricatus eſt autē Moab in Iſrael 1
poſtquam mortuus eſt Achab.* Ceci- A
ditque Ochoſias per cancellos cœnaculi 2
ſui, quod habebat in Samaria, & ægro-
tauit: miſitque nuncios, dicens ad eos:
Ite, conſulite Beelzebub deum Accaron,
vtrùm viuere queam de infirmitate mea
hac. * Angelus autem Domini locutus 3
eſt ad Eliam Theſbiten, dicens: Surge, &
aſcende in occurſum nunciorum regis
Samariæ, & dices ad eos: Numquid non
eſt Deus in Iſrael, vt eatis ad conſulen-
dum Beelzebub deum Accaron? * Quam 4
ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo,
ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed
morte morieris. Et abiit Elias. * Reuer- 5
ſique ſunt nuncij ad Ochoziam. Qui dixit B
eis: Quare reuerſi eſtis? * At illi reſpon- 6
derunt ei: Vir occurrit nobis, & dixit ad
nos: Ite, & reuertimini ad regem, qui mi-
ſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Dominus:
Numquid, quia non erat Deus in Iſrael,
mittis vt conſulatur Beelzebub deus Ac-
caron? Idcirco de lectulo, ſuper quem
aſcendiſti, nō deſcēdes, ſed morte morie-
ris. * Qui dixit eis: Cuius figuræ & habi- 7
tus eſt vir ille, qui occurrit vobis, & lo-
cutus eſt verba hæc? * At illi dixerunt: 8
Vir piloſus, & zona pellicea accinctus re-
nibus. Qui ait: Elias Theſbites eſt. * Mi- 9
ſitque ad eum quinquagenarium princi-
pem, & quinquaginta qui erant ſub eo.
Qui aſcendit ad eum: ſedentique in ver-
tice montis, ait: Homo Dei, rex præcepit
vt deſcendas. * Reſpondénſque Elias, di- 10
xit quinquagenario: Si homo Dei ſum, de- C
ſcendat ignis de cælo, & deuoret te, &
quinquaginta tuos. Deſcēdit itaque ignis
de cælo, & deuorauit eum, & quinqua-
ginta qui erant cum eo. * Rurſumq; mi- 11
ſit ad eum principem quinquagenarium
alterum, & quinquaginta cū eo. Qui lo-
cutus eſt illi: Homo Dei, hæc dicit rex:
Feſtina, deſcende. * Reſpondens Elias ait: 12
Si homo Dei ego ſum, deſcendat ignis de
cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos.
Deſcendit ergo ignis de cælo, & deuora-
uit illum, & quinquaginta eius. * Iterum 13
miſit principē quinquagenariū tertium,
& quinquaginta qui erant cum eo. Qui
cùm veniſſet, curuauit genua contra Eliā,
& precatus eſt eum, & ait: Homo Dei, no-
li deſpicere animā meam, & animas ſer-
uorum tuorum qui mecum ſunt. * Ecce 14
deſcendit ignis de cælo, & deuorauit duos
principes quinquagenarios primos, &
quinquagenos qui cum eis erāt: ſed nunc D
15 obſecro vt miſerearis animæ meæ. * Lo-
cutus eſt autem Angelus Domini ad Eliā,
dicens: Deſcende cum eo, ne timeas. Sur-
rexit igitur, & deſcēdit cum eo ad regem,
16 * & locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus:
Quia miſiſti nuncios ad conſulendū Beel-
zebub deum Accaron, quaſi nō eſſet Deus
in Iſrael, à quo poſſes interrogare ſermo-
nem, ideo de lectulo, ſuper quem aſcendi-
ſti, non deſcendes, ſed morte morieris.
17 * Mortuus eſt ergo iuxta ſermonem Do-
mini, quem locutus eſt Elias, & regnauit
Ioram frater eius pro eo, anno ſecūdo Io-
ram filij Ioſaphat regis Iudæ: non enim
18 habebat filium. * Reliqua autem verbo-
rum Ochoziæ, quæ operatus eſt, nónne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum die-
rum regum Iſrael?

CAP. II.

1 FActum eſt autem, cùm leuare vellet
A Dominus Eliam per turbinem in cæ-
lum, ibant Elias & Eliſeus de Galgalis.
2 * Dixitque Elias ad Eliſeum: Sede hic,
quia Dominus miſit me vſque in Bethel.
Cui ait Eliſeus: Viuit Dominus, & viuit
anima tua, quia nō derelinquā te. Cúm-
3 que deſcendiſſet Bethel. * Egreſsi ſunt
filij prophetarum, qui erant in Bethel, ad
Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid noſti,
quia hodie Dominus tollet dominū tuum
à te? Qui reſpondit: Et ego noui: ſilete.
4 * Dixit autem Elias ad Eliſeum: Sede hic,
quia Dominus miſit me in Iericho. Et ille
ait: Viuit Dominus, & viuit anima tua,
quia non derelinquam te. Cùmque veniſ-
5 ſent Iericho, * acceſſerunt filij propheta-
rum, qui erant in Iericho, ad Eliſeum, &
dixerunt ei: Numquid noſti quia Domi-
nus hodie tollet dominum tuum à te? Et
6 ait: Et ego noui: ſilete. * Dixit autem ei
Elias: Sede hic, quia Dominus miſit me
B vſque ad Iordanem. Qui ait: Viuit Domi-
nus, & viuit anima tua, quia non derelin-
7 quam te. Ierunt igitur ambo pariter, * &
quinquaginta viri de filiis prophetarum
ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt è contra
longè: illi autem ambo ſtabant ſuper Ior-
8 danem. * Tulitque Elias pallium ſuum, &
inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ di-
uiſæ ſunt in vtramque partem, & tranſ-
9 ierunt ambo per ſiccum. * Cúmque tranſ-
iſſent, Elias dixit ad Eliſeum: Poſtula
quod vis vt faciam tibi, antequam tollar
à te. Dixitque Eliſeus: Obſecro vt fiat in
10 me duplex ſpiritus tuus. * Qui reſpondit:
Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi vi-
deris me quando tollar à te, erit tibi quod
petiſti: ſi autem non videris, non erit.
11 * Cúmque pergerent, & incedentes ſer-
mocinarentur, ecce currus igneus, & equi
ignei diuiſerunt vtrumque: & ‖ aſcendit ‖ 1. M
12 Elias per turbinem in cælum. * Eliſeus 2. c. 5.
C autem videbat, & clamabat: Pater mi, pa- Ecc. 4.
ter mi, currus Iſrael, & auriga eius. Et nō 6. 13.
vidit eum amplius: apprehenditque veſti-
menta ſua, & ſcidit illa in duas partes.

Et le-

Digitized by Google

* Et leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat 13
ei, reuerſuſque ſtetit ſuper ripã Iordanis,
* & pallio Eliæ, quod ceciderat ei, per- 14
cuſsit aquas, & non ſunt diuiſæ: & dixit:
Vbi eſt Deus Eliæ etiã nũc? Percuſsitque
aquas, & diuiſæ ſunt huc atque illuc, &
tranſiit Eliſeus. * Videntes autem filij pro- 15
phetarum, qui erant in Iericho ę cõtra, di-
xerunt: Requieuit ſpiritus Eliæ ſuper Eli-
ſeum. Et venientes in occurſum eius, ado-
rauerũt eum proni in terram, * dixerúnt- 16
que illi: Ecce, cum ſeruis tuis ſunt quin-
quaginta viri fortes, qui poſſunt ire, &
quærere dominum tuum, ne fortè tulerit
eum Spiritus Domini, & proiecerit eum
in vnum montium, aut in vnam vallium.
Qui ait: Nolite mittere. * Coegerúntque 17
eum, donec acquieſceret, & diceret: Mitti-
te. Et miſerunt quinquaginta viros: qui
cùm quæſiſſent tribus diebus, nõ inuene-
runt. * Et reuerſi ſunt ad eum: at ille ha- 18
bitabat in Iericho, & dixit eis: Numquid D
non dixi vobis: Nolite mittere? * Dixerũt 19
quoq; viri ciuitatis ad Eliſeum: Ecce ha-
bitatio ciuitatis huius optima eſt, ſicut
tu ipſe domine perſpicis: ſed aquæ peſſi-
mæ ſunt, & terra ſterilis. * At ille ait: Af- 20
ferte mihi vas nouum, & mittite in illud
ſal. Quod cùm attuliſſent, * egreſſus ad 21
fontẽ aquarum, miſit in illum ſal, & ait:
Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, &
nõ erit vltrà in eis mors, neque ſterilitas.
* Sanatæ ſunt ergo aquæ vſque in diem 22
hanc, iuxta verbum Eliſei, quod locutus
eſt. * Aſcendit autem inde in Bethel: cúm- 23
que aſcenderet per viã, pueri parui egreſsi
ſunt de ciuitate, & illudebant ei, dicẽtes:
Aſcende calue, aſcẽde calue. * Qui cùm re- 24
ſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in no-
mine Domini: egreſsique ſunt duo vrſi de
ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta
duos pueros. * Abiit autẽ inde in montem 25
Carmeli, & inde reuerſus eſt in Samariã.

CAP. III.

IOram verò filius Achab regnauit ſuper 1
Iſrael in Samaria anno decimo octauo A
Ioſaphat regis Iudæ. Regnauitque duo-
decim annis. * Et fecit malum corã Do- 2
mino, ſed non ſicut pater ſuus & mater:
tulit enim ſtatuas Baal, quas fecerat pa-
ter eius. * Verumtamen in peccatis Iero- 3
boam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael,
adhæſit, nec receſsit ab eis. * Porrò Meſa 4
rex Moab, nutriebat pecora multa, & ſol-
uebat regi Iſrael cẽtum millia agnorum,
& centum millia arietum, cum velleribus
ſuis. * Cúmque mortuus fuiſſet Achab, 5
præuaricatus eſt fœdus quod habebat cũ
rege Iſrael. * Egreſſus eſt igitur rex Ioram 6
in die illa de Samaria, & recenſuit vni-
uerſum Iſrael. * Miſitque ad Ioſaphat re- 7
gem Iuda, dicens: Rex Moab receſsit à
me, veni mecum contra eum ad prælium.
Qui reſpondit: Aſcendam; qui meus eſt,
tuus eſt: populus meus, populus tuus; &
equi mei, equi tui. * Dixitque; Per quam 8
viam aſcendemus? At ille reſpondit: Per
9 deſertum Idumææ. * Perrexerunt igitur,
B rex Iſrael, & rex Iuda, & rex Edõ, & cir-
cuierũt per viam ſeptem dierũ, nec erat
aqua exercitui, & iumẽtis quæ ſequeban-
10 tur eos. * Dixitq; rex Iſrael: Heu heu heu,
congregauit nos Dominus três reges, vt
11 traderet in manus Moab: * Et ait Ioſa-
phat: Eſt ne hic propheta Domini, vt de-
precemur Dominũ per eum? Et reſpondit
vnus de ſeruis regis Iſrael: Eſt hic Eliſeus
filius Saphat, qui fundebat aquam ſuper
12 manus Eliæ. * Et ait Ioſaphat: Eſt apud
eum ſermo Domini. Deſcenditque ad eum
rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda, & rex
13 Edom. * Dixit autem Eliſeus ad regem
Iſrael: Quid mihi & tibi eſt? vade ad pro-
phetas patris tui, & matris tuæ. Et ait il-
li rex Iſrael: Quare cõgregauit Dominus
tres reges hos, vt traderet eos in manus
14 Moab? * Dixítque ad eum Eliſeus: Viuit
Dominus exercituum in cuius conſpectu
ſto, quòd ſi non vultũ Ioſaphat regis Iu-
dæ erubeſcerem, non attendiſſem quidem
15 te, nec reſpexiſſem. * Nunc autem addu-
C cite mihi pſaltem. Cúmque caneret pſal-
tes, facta eſt ſuper eum manus Domini, &
16 ait: * Hæc dicit Dominus: Facite alueum
17 torrẽtis huius foſſas & foſſas. * Hæc enim
dicit Dominus: Non videbitis ventum,
neque pluuiam: & alueus iſte replebitur
aquis, & bibetis vos, & familiæ veſtræ, &
18 iumenta veſtra. * Parúmque eſt hoc in
conſpectu Domini: inſuper tradet etiam
19 Moab in manus veſtras. * Et percutietis
omnem ciuitatem munitam, & omnem
vrbem electam, & vniuerſum lignum fru-
ctiferum ſuccidetis, cunctóſque fontes
aquarum obturabitis, & omnem agrum
20 egregium operietis lapidibus. * Factum
eſt igitur mane quãdo ſacrificium offerri
ſolet, & ecce aquæ veniebant per viam
21 Edom, & repleta eſt terra aquis. * Vni-
uerſi autem Moabitæ, audientes quod
aſcendiſſent reges vt pugnarẽt aduerſum
eos, conuocauerunt omnes qui accincti
erant balteo deſuper, & ſteterunt in ter-
22 minis. Primóque mane ſurgentes, & or-
to iam ſole ex aduerſo aquarum, vide-
runt Moabitæ e cõtrà aquas rubras quaſi
23 ſanguinem, dixerúntque: Sanguis gladij
D eſt: pugnauerunt reges contra ſe, & cæſi
ſunt mutuò: nunc perge ad prædã Moab.
24 * Perrexerúntque in caſtra Iſrael. porrò
conſurgens Iſrael, percuſsit Moab: at illi
fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui
25 vicerant, & percuſſerunt Moab, * & ciui-
tates deſtruxerũt: & omnem agrum opti-
mum, mittentes ſinguli lapides, reple-
uerunt, & vniuerſos fontes aquarum ob-
turauerũt: & omnia ligna fructifera ſuc-
ciderunt, ita vt muri tantùm fictiles re-
manerẽt: & circumdata eſt ciuitas à fun-
dibulariis, & magna ex parte percuſſa.
26 * Quod cum vidiſſet rex Moab, præua-
luiſſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptin-
gentos

Digitized by Google

gentos viros educẽtes gladium, vt irrum-
perent ad regem Edom: & non potuerũt.
* Arripiénſque filium ſuum primogeni- 27
tum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit
holocauſtum ſuper murum : & facta eſt
indignatio magna in Iſrael, ſtatímque re-
ceſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in terram
ſuam.

CAP. IV.

MVlier autem quædam de vxoribus 1
prophetarum clamabat ad Eliſeum, A
dicens: Seruus tuus vir meus mortuus eſt,
& tu noſti quia ſeruus tuus fuit timens
Dominum: & ecce creditor venit vt tollat
duos filios meos ad ſeruiendum ſibi. * Cui
dixit Eliſeus: Quid vis vt faciam tibi? Dic 2
mihi, quid habes in domo tua? At illa
reſpondit: Non habeo ancilla tua quid-
quam in domo mea, niſi parum olei, quo
vngar. * Cui ait: Vade, pete mutuò ab 3
omnibus vicinis tuis vaſa vacua non pau-
ca. * Et ingredere, & claude oſtium tuum, 4
cùm intrinſecus fueris tu, & filij tui: &
mitte inde in omnia vaſa hæc: & cùm
plena fuerint, tolles. * Iuit itaque mulier, 5
& clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper filios
ſuos: illi offerebant vaſa, & illa infunde-
bat. Cúmque plena fuiſſent vaſa, dixit ad 6
filium ſuum: Affer mihi adhuc vas. Et ille
reſpondit: Non habeo. Stetitque oleum.
* Venit autem illa, & indicauit homini 7
Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, B
& redde creditori tuo: tu autem [illegible]
tui viuite de reliquo. * Facta e[illegible] 8
quædam dies, & tranſibat Eliſeu[illegible] per Su-
nam: erat autem ibi mulier magna, quæ
tenuit eum vt comederet panem: cúmque
frequenter inde tranſiret, diuertebat ad
eam vt comederet panem. * Quæ dixit ad
virum ſuum: Animaduerto quòd vir Dei 9
ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos fre-
quenter. * Faciamus ergo ei cœnaculum 10
paruum, & ponamus ei in eo lectulum,
& menſam, & ſellam, & candelabrum,
vt cùm venerit ad nos, maneat ibi. * Fa- 11
cta eſt ergo dies quædam, & veniens di-
uertit in cœnaculum, & requieuit ibi.
* Dixitque ad Giezi puerum ſuum. Voca 12
Sunamitidem iſtam. Qui cùm vocaſſet
eam, & illa ſtetiſſet coram eo, * dixit 13
ad puerum ſuum: Loquere ad eam: Ecce,
ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis, quid
vis vt faciam tibi? numquid habes ne-
gotium, & vis vt loquar regi, ſiue prin-
cipi militiæ? Quæ reſpondit: In medio C
populi mei habito. * Et ait: Quid ergo 14
vult vt faciam ei? Dixitque Giezi: Ne
quæras: filium enim non habet, & vir
eius ſenex eſt. * Præcepit itaque vt vo- 15
caret eam: quæ cùm vocata fuiſſet, &
ſtetiſſet ante oſtium, * dixit ad eam: In 16
tempore iſto, & in hac eadem hora, ſi
vita comes fuerit, habebis in vtero fi-
lium. At illa reſpondit: Noli quæſo do-
mine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ
17 tuæ. * Et concepit mulier, & peperit fi-
lium, in tempore, & in hora eadem, qua
18 dixerat Eliſeus. * Creuit autem puer. Et
cùm eſſet quædam dies, & egreſſus iſſet
19 ad patrem ſuum, ad meſſores, * ait patri
ſuo: Caput meum doleo, caput meum do-
leo. At ille dixit puero: Tolle, & duc eum
20 ad matrem ſuam. * Qui cùm tuliſſet, &
D duxiſſet eum ad matrẽ ſuam, poſuit eum
illa ſuper genua ſua vſque ad meridiem,
21 & mortuus eſt. * Aſcendit autem, & col-
locauit eum ſuper lectulum hominis Dei,
22 & clauſit oſtium, & egreſſa, * vocauit vi-
rum ſuum, & ait: Mitte mecum obſecro,
vnum de pueris, & aſinam, vt excurram
23 vſque ad hominem Dei, & reuertar. * Qui
ait illi: Quam ob cauſam vadis ad eum?
hodie non ſunt Calendæ, neque Sabba-
24 tum. Quæ reſpondit: Vadam. * Strauitque
aſinam, & præcepit puero: Mina, & pro-
pera, ne mihi moram facias in eundo: &
25 hoc age quod præcipio tibi. * Profecta eſt
igitur, & venit ad virum Dei in montem
Carmeli: cúmque vidiſſet eam vir Dei
è contra, ait ad Giezi puerum ſuum: Ecce
26 Sunamitis illa. * Vade ergo in occurſum
eius, & dic ei: Rectè ne agitur circa te, &
circa virum tuum, & circa filium tuum?
27 Quæ reſpondit: Rectè. * Cúmque veniſſet
ad virum Dei in montem, apprehendit
pedes eius: & acceſſit Giezi vt amoueret
E eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: ani-
ma enim eius in amaritudine eſt, & Do-
minus celauit à me, & nõ indicauit mihi.
28 * Quæ dixit illi: Numquid petiui filium
à domino meo? numquid non dixi tibi:
29 Ne illudas me? * & ille ait ad Giezi: Accin-
ge lũbos tuos, & tolle baculum meum in
manu tua, & vade. Si occurrerit tibi ho-
mo non ſalutes eum: & ſi ſalutauerit te
quiſpiam, non reſpondeas illi: & pones
30 baculum meum ſuper faciẽ pueri. * Porrò
mater pueri ait: Viuit Dominus, & viuit
anima tua, non dimittam te. Surrexit er-
31 go, & ſecutus eſt eam. * Giezi autem præ-
ceſſerat ante eos, & poſuerat baculum ſu-
per faciem pueri, & non erat vox, neque
ſenſus: reuerſúſque eſt in occurſum eius,
& nunciauit ei dicens: Nõ ſurrexit puer.
32 * Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, &
ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius:
33 * ingreſſúſque clauſit oſtium ſuper ſe, &
ſuper puerum: & orauit ad Dominum.
34 * Et aſcendit, & incubuit ſuper puerum:
F poſuítque os ſuum ſuper os eius, & ocu-
los ſuos ſuper oculos eius, & manus ſuas
ſuper manus eius: & incuruauit ſe ſuper
35 eum, & calefacta eſt caro pueri. * At ille
reuerſus, deâbulauit in domo, ſemel huc
atque illuc: & aſcendit, & incubuit ſuper
eum: & oſcitauit puer ſepties, aperuitque
36 oculos. * At ille vocauit Giezi, & dixit ei:
Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata,
ingreſſa eſt ad eum. Qui ait: Tolle filium
37 tuum. * Venit illa, & corruit ad pedes eius,
& adorauit ſuper terram: tulítque filium
ſuum

Digitized by Google

ſuum,& egreſſa eſt, * & Eliſeus reuerſus 38
eſt in Galgala. Erat autem fames in terra,
& filij prophetarum habitabant corã eo:
dixítque vni de pueris ſuis: Pone ollam
grandem,& coque pulmentum filiis pro-
phetarum.* Et egreſſus eſt vnus in agrum 39
vt colligeret herbas agreſtes: inuenítque G
quaſi vitem ſilueſtrẽ,& collegit ex ea co-
locynthidas agri,& impleuit palliũ ſuum,
& reuerſus concidit in ollam pulmenti:
neſciebat enim quid eſſet. * Infuderunt 40
ergo ſociis, vt comederent: cúmque gu-
ſtaſſent de coctione, clamauerunt, dicen-
tes: Mors in olla vir Dei. Et nõ potuerunt
comedere. * At ille, afferte, inquit, fari- 41
nam. Cúmque tuliſſent, miſit in ollam,&
ait: Infunde turbæ,vt comedant. Et non
fuit ampliùs quidquam amaritudinis in
olla. * Vir autem quidam venit de Baal- 42
ſalíſa deferẽs viro Dei panes primitiarũ,
viginti panes hordeaceos, & frumentum
nouum in pera ſua. At ille dixit: Da po-
pulo,vt comedat. * Reſponditque ei mi- 43
niſter eius: Quantum eſt hoc, vt apponam
centum viris? Rurſum ille ait: Da popu-
lo,vt comedat: hæc enim dicit Dominus:
Comedent, & ſupererit: * Poſuit itaque 44
coram eis: qui comederunt, & ſuperfuit
iuxta verbum Domini.

C A P. V.

NAaman princeps militiæ regis Syrię, 1
erat vir magnus apud dominũ ſuũ, A
& honoratus: per illum enim dedit Do-
minus ſalutem Syriæ: erat autem vir for-
tis & diues, ſed leproſus. * Porrò de Sy- 2
ria egreſsi fuerant latrunculi, & capti-
uam duxerant de Terra Iſrael puellã par-
uulam: quæ erat in obſequio vxoris Naa-
man,* quæ ait ad dominam ſuam: Vtinam 3
fuiſſet dominus meus ad prophetam, qui
eſt in Samaria: profectò curaſſet eũ à le-
pra, quam habet. * Ingreſſus eſt itaque 4
Naaman ad dominum ſuum,& nunciauit
ei, dicens: Sic & ſic locuta eſt puella de
Terra Iſrael. * Dixitque ei rex Syriæ: Va- 5
de,& mittã litteras ad regem Iſrael. Qui B
cùm profectus eſſet, & tuliſſet ſecum de-
cem talenta argenti, & ſex millia aureos,
& decem mutatoria veſtimentorum,* de- 6
tulit litteras ad regem Iſrael, in hæc ver-
ba: Cùm acceperis epiſtolam hanc, ſcito
quòd miſerim ad te Naamã ſeruum meũ,
vt cures eum à lepra ſua. * Cúmque le- 7
giſſet rex Iſrael litteras, ſcidit veſtimenta
ſua, & ait: Numquid Deus ego ſum, vt
occidere poſsim, & viuificare, quia iſte
miſit ad me, vt curem hominem à lepra
ſua? animaduertite, & videte quòd occa-
ſiones quærat aduerſum me. * Quod cùm 8
audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videlicet
regem Iſrael veſtimẽta ſua, miſit ad eum, C
dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua? ve-
niat ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſ-
rael. * Venit ergo Naaman cum equis & 9
curribus, & ſtetit ad oſtium domus Eli-
ſei: * miſitque ad eum Eliſeus nuncium, 10
dicens: Vade,& lauare ſepties in Iordane,
& recipiet ſanitatẽ caro tua, atque mun-
11 daberis. * Iratus Naaman recedebat, di-
cens: Putabã quod egrederetur ad me,&
ſtans inuocaret nomẽ Domini Dei ſui,&
tangeret manu ſua locum lepræ,& cura-
12 ret me.* Numquid nõ meliores ſunt Aba-
na & Pharphar, fluuij Damaſci, omnibus
D aquis Iſrael, vt lauer in eis, & munder?
Cùm ergo vertiſſet ſe, & abiret indignãs,
13 * acceſſerunt ad eum ſerui ſui, & locuti
ſunt ei: Pater, etſi rem grandem dixiſſet
tibi propheta, certè facere debueras: quã-
to magis quia nunc dixit tibi: Lauare, &
14 mundaberis? * ‖ Deſcendit, & lauit in ‖ Luc 4.
Iordane ſepties iuxta ſermonem viri Dei, c. 27.
& reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri
15 paruuli, & mundatus eſt. * Reuerſuſque
ad virũ Dei cum vniuerſo comitatu ſuo,
venit,& ſtetit coram eo, & ait: Verè ſcio
quòd non ſit alius Deus in vniuerſa ter-
ra, niſi tantùm in Iſrael: Obſecro itaque
16 vt accipias benedictionẽ à ſeruo tuo. * At
E ille reſpondit: Viuit Dominus, ante quem
ſto, quia non accipiam. Cúmque vim fa-
17 ceret, penitus non acquieuit. * Dixítque
Naaman: Vt vis: ſed, obſecro, cõcede mihi
ſeruo tuo, vt tollam onus duorum bur-
donum de terra: nõ enim faciet vltrà ſer-
uus tuus holocauſtum aut victimam diis
18 alienis, niſi Domino. * Hoc autem ſolum
eſt, de quo depreceris Dominum pro ſer-
uo tuo, quãdo ingredietur dominus meus
[illegible] Remmon, vt adoret, & illo in-
[illegible] per manum meam, ſi adorauero
in [illegible] Remmõ, adorante eo in eodem
loco, vt ignoſcat mihi Dominus ſeruo
19 tuo pro hac re. * Qui dixit ei: Vade in
pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tem-
20 pore. * Dixítque Giezi puer viri Dei: Pe-
F percit dominus meus Naaman Syro iſti,
vt non acciperet ab eo quæ attulit: viuit
Dominus, quia curram poſt eum,& acci-
21 piam ab eo aliquid. * Et ſecutus eſt Gie-
zi poſt tergum Naaman: quem cùm vidiſ-
ſet ille currentẽ ad ſe, deſiliit de curru in
occurſum eius, & ait: Rectène ſunt om-
22 nia? * Et ille ait; Rectè: dominus meus
miſit me ad te, dicens: Modò venerunt ad
me duo adoleſcentes de monte Ephraim,
ex filiis prophetarum: da eis talentum ar-
23 genti,& veſtes mutatorias duplices.* Di-
xítque Naamã: Melius eſt vt accipias duo
talenta. Et coëgit eum, ligauítque duo
talenta argenti in duobus ſaccis, & du-
plicia veſtimẽta,& impoſuit duobus pue-
24 ris ſuis, qui portauerunt corã eo. * Cùm-
G que veniſſet iã veſperi tulit de manu eo-
rũ,& repoſuit in domo, dimiſítque viros,
25 & abierunt. * ipſe autem ingreſſus, ſtetit
coram domino ſuo. Et dixit Eliſeus: Vnde
venis Giezi? Qui reſpondit: Non iuit ſer-
26 uus tuus quoquam. * At ille ait: Nónne
cor meum in præſenti erat, quando re-
uerſus eſt homo de curru ſuo in occur-
ſum tui? Nunc igitur accepiſti argentum,
& acce

& accepiſti veſtes, vt emas oliueta, & vi-
neas, & oues, & boues, & ſeruos, & ancil-
las.* Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, 27
& ſemini tuo, vſque in ſempiternum. Et
egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAP. VI.

DIxerunt autem filij prophetarum ad 1
Eliſeum: Ecce locus, in quo habita- A
mus coram te, anguſtus eſt nobis.* Ea- 2
mus vſque ad Iordanem, & tollant ſin-
guli de ſylua materias ſingulas, vt ædi-
ficemus nobis ibi locum ad habitandum.
Qui dixit: Ite.* Et ait vnus ex illis: Veni 3
ergo & tu cum ſeruis tuis. Reſpondit: Ego
veniam.* Et abiit cum eis. Cùmque ve- 4
niſſent ad Iordanem, cædebant ligna.* Ac- 5
cidit autem, vt cùm vnus materiam ſuc-
cidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam:
exclamauitque ille, & ait: Heu heu heu
domine mi, & hoc ipſum mutuò accepe-
ram.* Dixit autem homo Dei: Vbi ceci- 6
dit? At ille monſtrauit ei locum. Præcidit B
ergo lignum, & miſit illuc: natauitq; fer-
rum,* & ait: Tolle. Qui extendit manum, 7
& tulit illud.* Rex autem Syriæ pugna- 8
bat contra Iſrael, conſiliúmque iniit cum
ſeruis ſuis, dicens: In loco illo & illo po-
namus inſidias.* Miſit itaque vir Dei ad 9
regem Iſrael, dicens: Caue ne tranſeas in
locum illum: quia ibi Syri in inſidiis
ſunt.* Miſit itaque rex Iſrael ad locum 10
quem dixerat ei vir Dei, & præoccupauit
eum, & obſeruauit ſe ibi non ſemel ne-
que bis.* Conturbatúmque eſt cor regis 11
Syriæ pro hac re: & conuocatis ſeruis
ſuis, ait: Quare non indicatis mihi quis
proditor mei ſit apud regem Iſrael?* Di- 12
xitque vnus ſeruorum eius: Nequaquam C
domine mi rex, ſed Eliſeus propheta, qui
eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael omnia
verba quæcumque locutus fueris in con-
claui tuo.* Dixitque eis: Ite, & videte vbi 13
ſit: vt mittam, & capiam eum. Annuncia-
uerúntque ei, dicentes: Ecce in Dathan.
* Miſit ergo illuc equos & currus, & ro- 14
bur exercitus: qui cùm veniſſent nocte,
circumdederunt ciuitatem.* Conſurgens 15
autem diluculo miniſter viri Dei, egreſ-
ſus, vidit exercitum in circuitu ciuitatis,
& equos & currus: nunciauítque ei, di-
cens: Heu heu heu domine mi, quid facie-
mus?* At ille reſpondit: Noli timere: plu- 16
res enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.
* Cùmque oraſſet Eliſeus, ait: Domine, 17
aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit D
Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce
mõs plenus equorum, & curruum igneo-
rum, in circuitu Eliſei.* Hoſtes verò de- 18
ſcenderunt ad eum: porrò Eliſeus orauit
ad Dominum, dicens: Percute, obſecro,
gentem hanc cæcitate. Percuſſitque eos
Dominus, ne viderent, iuxta verbum Eli-
ſei.* Dixit autem ad eos Eliſeus: Non eſt 19
hæc via, neque iſta eſt ciuitas: ſequimini
me, & oſtendam vobis virum quem quæ-
ritis. Duxit ergo eos in Samariam:* cùm- 20
que ingreſſi fuiſſent in Samariam, dixit
Eliſeus: Domine aperi oculos iſtorum, vt
videant. Aperuítque Dominus oculos eo-
rum, & viderunt ſe eſſe in medio Sama-
21 riæ.* Dixitque rex Iſrael ad Eliſeum, cùm
vidiſſet eos: Numquid percutiam eos, pa-
22 ter mi?* At ille ait: Non percuties: neque
E enim cepiſti eos gladio & arcu tuo, vt
percutias: ſed pone panem & aquam co-
ram eis, vt comedant & bibant, & vadant
23 ad dominum ſuum.* Appoſitaque eſt eis
ciborum magna præparatio, & comede-
runt & biberunt, & dimiſit eos, abierúnt-
que ad dominum ſuum, & vltrà non ve-
nerunt latrones Syriæ in Terram Iſrael.
24 *Factum eſt autem poſt hæc, congregauit
Benadad rex Syriæ, vniuerſum exercitum
ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samariam.
25 * Factáque eſt fames magna in Samaria:
& tamdiu obſeſſa eſt, donec venundaretur
caput aſini octoginta argenteis, & quarta
pars cabi ſtercoris columbarum quinque
26 argenteis.* Cùmque rex Iſrael tranſiret
per murum, mulier quædam exclamauit
F ad eum, dicens: Salua me domine mi rex.
27 * Qui ait: Non te ſaluat Dominus: vnde
te poſſum ſaluare? de area, vel de torcula-
ri? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis?
28 Quæ reſpondit:* Mulier iſta dixit mihi:
Da filium tuum, vt comedamus eum ho-
29 die, & filiũ meum comedemus cras.* Co-
ximus ergo filium meum, & comedimus.
Dixíque ei die altera: Da filium tuum,
vt comedamus eum. Quæ abſcondit fi-
30 lium ſuum.* Quod cùm audiſſet rex, ſci-
dit veſtimenta ſua, & tranſibat per mu-
rum. Viditque omnis populus cilicium,
quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus.
31 * Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc
G addat, ſi ſteterit caput Eliſei filij Saphat
32 ſuper ipſum hodie.* Eliſeus autem ſede-
bat in domo ſua, & ſenes ſedebant cum
eo. Præmiſit itaque virum: & antequam
veniret nuncius ille, dixit ad ſenes: Num-
quid ſcitis quòd miſerit filius homicidæ
hic, vt præcidatur caput meum? videte er-
go, cùm venerit nuncius, claudite oſtium,
& non ſinatis eum introire: ecce enim ſo-
nitus pedum domini eius poſt eum eſt.
33 * Adhuc illo loquente eis, apparuit nun-
cius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce,
tantum malum à Domino eſt: quid am-
plius expectabo à Domino?

CAP. VII.

1 DIxit autem Eliſeus: Audite verbum
A Domini: Hæc dicit Dominus: In
tempore hoc cras modius ſimilæ vno ſta-
tere erit, & duo modij hordei ſtatere
2 vno, in porta Samariæ:* Reſpondens vnus
de ducibus, ſuper cuius manum rex in-
cumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus
fecerit etiam cataractas in cælo, numquid
poterit eſſe quod loqueris? Qui ait: Vide-
bis oculis tuis, & inde non comedes.
3 * Quattuor ergo viri erant leproſi iuxta

Digitized by Google

introitum portæ: qui dixerunt ad inui-
cem? Quid hic eſſe volumus donec moria-
mur? *ſiue ingredi voluerimus ciuitatem, 4
fame moriemur: ſiue manſerimus hic, mo-
riendum nobis eſt: venite ergo, & trãſfu- B
giamus ad caſtra Syriæ, ſi pepercerint no-
bis, viuemus: ſi autem occidere voluerint,
nihilominus moriemur.* Surrexerunt er- 5
go veſperi, vt venirent ad caſtra Syriæ.
Cúmque veniſſent ad principium caſtro-
rum Syriæ, nullum ibidem repererunt.
* Siquidem Dominus ſonitum audiri fe- 6
cerat in caſtris Syriæ, curruum, & equo-
rum, & exercitus plurimi: dixerúntque ad
inuicem: Ecce mercede conduxit aduer-
ſum nos rex Iſrael reges Hethæorum &
Aegyptiorum, & venerunt ſuper nos.
* Surrexerunt ergo, & fugerunt in tene- 7
bris, & dereliquerunt tentoria ſua, &
equos & aſinos, in caſtris, fugerúntque,
animas tantùm ſuas ſaluare cupientes.
*Igitur cùm veniſſent leproſi illi ad prin- 8
cipium caſtrorum, ingreſsi ſunt vnum ta-
bernaculum, & comederunt, & biberunt:
tulerúntque inde argentum, & aurum, &
veſtes, & abierunt, & abſconderunt: &
rurſum reuerſi ſunt ad aliud tabernacu-
lum, & inde ſimiliter auferentes abſcon-
derunt. * Dixerúntque ad inuicem: Non 9
rectè facimus: hæc enim dies boni nuncij C
eſt. Si tacuerimus, & noluerimus nuncia-
re vſque mane, ſceleris arguemur: venite,
eamus, & nũciemus in aula regis.* Cúm- 10
que veniſſent ad portam ciuitatis, narra-
uerunt eis, dicentes: Iuimus ad caſtra Sy-
riæ, & nullum ibidem reperimus homi-
nem, niſi equos & aſinos alligatos, & fixa
tentoria. * Ierunt ergo portarij, & nun- 11
ciauerunt in palatio regis intrinſecus.
* Qui ſurrexit nocte, & ait ad ſeruos 12
ſuos: Dico vobis quid fecerint nobis Sy-
ri: Sciunt quia fame laboramus, & idcirco
egreſsi ſunt de caſtris, & latitant in agris,
dicentes: Cùm egreſsi fuerint de ciuitate,
capiemus eos viuos, & tunc ciuitatem in-
gredi poterimus. * Reſpondit autem vnus 13
ſeruorum eius: Tollamus quinque equos,
qui remanſerunt in vrbe (quia ipſi tan-
tum ſunt in vniuerſa multitudine Iſrael,
alij enim conſumpti ſunt) & mitten-
tes, explorare poterimus. * Adduxerunt 14
ergo duos equos, miſitque rex in caſtra
Syrorum, dicens: Ite, & videte.* Qui abie- 15
runt poſt eos vſque ad Iordanem: Ecce D
autem omnis via plena erat veſtibus &
vaſis, quæ proiecerant Syri cùm turba-
rentur: reuerſique nuncij indicauerunt
regi. * Et egreſſus populus diripuit caſtra 16
Syriæ: factuſque eſt modius ſimilæ ſtatere
vno, & duo modij hordei ſtatere vno, iux-
ta verbum Domini. * Porrò rex ducem 17
illum, in cuius manu incumbebat, conſti-
tuit ad portam: quem conculcauit turba
in introitu portæ, & mortuus eſt, iuxta
quod locutus fuerat vir Dei, quando de-
ſcenderat rex ad eum. * Factúmque eſt 18
ſecundùm ſermonem viri Dei, quem di-
xerat regi, quando ait: Duo modij hordei
ſtatere vno erunt, & modius ſimilæ ſtate-
re vno, hoc eodem tempore cras in porta
19 Samariæ: * quando reſponderat dux ille
viro Dei, & dixerat: Etiamſi Dominus fe-
cerit cataractas in cælo, nunquid pote-
rit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Vide-
bis oculis tuis, & inde non comedes.
20 * Euenit ergo ei ſicut prædictum fuerat,
& conculcauit eum populus in porta, &
mortuus eſt.

CAP. VIII.

1 ELiſeus autem locutus eſt ad mulie-
A rem, || cuius viuere fecerat filium, di- || Sup. 4. f. 35.
cens: Surge, vade tu & domus tua, & pe-
regrinare vbicumque repereris: vocauit
enim Dominus famem, & veniet ſuper
2 terram ſeptem annis. * Quæ ſurrexit, &
fecit iuxta verbum hominis Dei, & va[dens]
cum domo ſua, peregrinata eſt in Terra
3 Philiſthiim diebus multis. * Cúmq; finiti
eſſent anni ſeptem, reuerſa eſt mulier de
Terra Philiſthiim: & egreſſa eſt vt inter-
pellaret regẽ pro domo ſua, & pro agris
4 ſuis. * Rex autem loquebatur cum Giezi
puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia
5 magnalia quæ fecit Eliſeus.*Cúmque ille
B narraret regi quo modo mortuum ſuſci-
taſſet, apparuit mulier, cuius viuificaue-
rat filium, clamans ad regem pro domo
ſua, & pro agris ſuis. Dixítque Giezi: Do-
mine mi rex, hæc eſt mulier, & hic eſt fi-
6 lius eius, quem ſuſcitauit Eliſeus.* Et in-
terrogauit rex mulierem: quæ narrauit
ei. Deditque ei rex eunuchum vnum, di-
cens: Reſtitue ei omnia quæ ſua ſunt, &
vniuerſos reditus agrorum, à die qua re-
7 liquit terram vſque ad præſens. * Venit
quoque Eliſeus Damaſcum, & Benadad
rex Syriæ ægrotabat: nunciauerúntque ei,
8 dicentes: Venit vir Dei huc. * Et ait rex
ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade
C in occurſum viri Dei, & conſule Domi-
num per eum, dicens: Si euadere potero
9 de infirmitate mea hac? * Iuit igitur Ha-
zael in occurſum eius, habens ſecum mu-
nera, & omnia bona Damaſci, onera qua-
draginta camelorum. Cúmq; ſtetiſſet co-
ram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ
miſit me ad te, dicens: Si ſanari potero de
10 infirmitate mea hac? * Dixítq; ei Eliſeus:
Vade, dic ei: Sanaberis: porrò oſtẽdit mi-
11 hi Dominus quia morte morietur. * Ste-
títq; cum eo, & conturbatus eſt vſque ad
ſuffuſionem vultus: fleuítque vir Dei.
12 * Cui Hazael ait: Quare dominus meus
D flet? At ille dixit: Quia ſcio quæ facturus
ſis filiis Iſrael mala. Ciuitates eorum mu-
nitas igne ſuccendes, & iuuenes eorum
interficies gladio, & paruulos eorum eli-
13 des, & prægnantes diuides. * Dixítq; Ha-
zael: Quid enim ſum ſeruus tuus canis,
vt faciam rem iſtam magnam? Et ait Eli-
ſeus: Oſtẽdit mihi Dominus te regem Sy-
14 riæ fore.* Qui cũ receſsiſſet ab Eliſeo, ve-
nit

Digitized by Google

nit ad dominũ ſuum. Qui ait ei: Quid di-
xit tibi Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit
mihi: Recipies ſanitatem.* Cúmq; veniſſet 15
dies altera, tulit ſtragulum, & infudit
aquam, & expandit ſuper faciẽ eius: quo
mortuo, regnauit Hazael pro eo.* Anno 16
quinto Ioram filij Achab regis Iſrael, &
Ioſaphat regis Iuda, regnauit Ioram filius
‖ 2. Par. 21. b. 5. Ioſaphat rex Iuda.* ‖ Triginta duorũ an- 17
norum erat cùm regnare cœpiſſet, & octo
annis regnauit in Ieruſalem. * Ambula- 18
uitq; in viis regum Iſrael, ſicut ambula- E
uerat domus Achab: filia enim Achab erat
vxor eius: & fecit quod malũ eſt in con-
‖ 2. Reg. 7. c. 16. ſpectu Domini. * ‖ Noluit autẽ Dominus 19
diſperdere Iudam, propter Dauid ſeruum
ſuum, ſicut promiſerat ei, vt daret illi lu-
‖ 2. Par. 21. b. 8. cernam, & filiis eius cunctis diebus.* ‖ In 20
diebus eius receſsit Edom, ne eſſet ſub
Iuda, & conſtituit ſibi regem. * Venitque 21
Ioram Seira, & omnes currus cum eo: & F
ſurrexit nocte, percuſsitque Idumæos, qui
eũ circumdederãt, & principes curruum,
populus autem fugit in tabernacula ſua.
* Receſsit ergo Edõ ne eſſet ſub Iuda, vſ- 22
que ad diem hanc. Tunc receſsit & Lobna
in tempore illo. * Reliqua autem ſermo- 23
num Ioram, & vniuerſa quæ fecit, nónne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum die-
rum regum Iuda? * Et dormiuit Ioram 24
cũ patribus ſuis, ſepultúſq; eſt cum eis in
Ciuitate Dauid, & regnauit Ochozias fi-
‖ 2. Par. 22. a. 1. lius eius pro eo. * ‖ Anno duodecimo Io- 25
rã filij Achab regis Iſrael, regnauit Ocho-
zias filius Ioram regis Iudæ. * Viginti 26
duorum annorum erat Ochozias cùm re- G
gnare cœpiſſet, & vno anno regnauit in
Ieruſalem: nomen matris eius Athalia fi-
lia Amri regis Iſrael. * Et ambulauit in 27
viis domus Achab: & fecit quod malum
eſt coram Domino, ſicut domus Achab:
gener enim domus Achab fuit. * Abiit 28
quoque cum Ioram filio Achab, ad præ-
liandum contra Hazael regem Syriæ in
Ramoth Galaad, & vulnerauerunt Syri
Ioram: * qui reuerſus eſt vt curaretur, in 29
Iezrahel: quia vulnerauerant eum Syri in
Ramoth, præliãtem contra Hazael regem
Syriæ. Porrò Ochozias filius Ioram rex
Iuda, deſcendit inuiſere Ioram filium
Achab in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

Eliſeus autẽ propheres vocauit vnum 1
de filiis prophetarum, & ait illi: A
Accinge lumbos tuos, & tolle lenticu-
lam olei hanc in manu tua, & vade in
‖ 3. Reg. 19. d. 16. Ramoth Galaad. * ‖ Cúmque veneris il- 2
luc, videbis Iehu filium Ioſaphat filij
Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis eum de me-
dio fratrum ſuorum, & introduces in in-
terius cubiculum. * Tenénſque lenticu- 3
lam olei, fundes ſuper caput eius, & di-
ces: Hæc dicit Dominus: Vnxi te regẽ ſu-
per Iſrael. Aperiéſque oſtium, & fugies, &
non ibi ſubſiſtes. * Abiit ergo adoleſcens 4
puer prophetæ in Ramoth Galaad, * & 5
ingreſſus eſt illuc: ecce autem principes
exercitus ſedebant, & ait: Verbum mihi
ad te, ô princeps. Dixítque Iehu: Ad quem
ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, ô
6 princeps. * Et ſurrexit & ingreſſus eſt cu-
biculum: at ille fudit oleum ſuper caput
B eius, & ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Vnxi te regem ſuper populum Do-
7 mini Iſrael, * & percuties domum Achab
domini tui, & vlciſcar ſanguinem ſeruo-
rum meorũ prophetarum, & ſanguinem
omnium ſeruorum Domini, de manu Ie-
8 zabel. * ‖ Perdámque omnem domum A- ‖ 3. Reg. 21. e. 20.
chab: & interficiam de Achab mingentem
ad parietem, & clauſum & nouiſsimũ in
9 Iſrael. * Et dabo domũ Achab, ſicut ‖ do- ‖ 3. Reg. 15. f. 29.
mum Ieroboam filij Nabat, & ſicut do-
10 mum ‖ Baaſa filij Ahia. * Iezabel quoque ‖ 3. Reg. 16.
comedent canes in agro Iezrahel, nec erit
qui ſepeliat eam. Aperuítque oſtium, &
11 fugit. * Iehu autem egreſſus eſt ad ſeruos
domini ſui: qui dixerunt ei: Recténe ſunt
omnia? quid venit inſanus iſte ad te? Qui
ait eis: Noſtis hominem, & quid locutus
12 ſit. * At illi reſponderunt: Falſum eſt, ſed
C magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc &
hæc locutus eſt mihi, & ait: Hæc dicit
Dominus: Vnxi te regem ſuper Iſrael.
13 * Feſtinauerunt itaque, & vnuſquiſque
tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pe-
dibus eius, in ſimilitudinem tribunalis,
& cecinerunt tuba, atq; dixerunt: Regna-
14 uit Iehu. * Coniurauit ergo Iehu filius
Ioſaphat filij Namſi contra Ioram: ‖ por- ‖ Sup. 8. 28.
rò Ioram obſederat Ramoth Galaad, ipſe
& omnis Iſrael, contra Hazael regem Sy-
15 riæ: * & reuerſus fuerat vt curaretur in
Iezrahel propter vulnera, quia percuſſe-
rant eum Syri, prælianteni contra Hazael
regẽ Syriæ. Dixitq; Iehu: Si placet vobis,
nemo egrediatur profugus de ciuitate, ne
16 vadat, & nunciet in Iezrahel. * Et aſcen-
dit, & profectus eſt in Iezrahel: Iorã enim
ægrotabat ibi, & Ochozias rex Iuda de-
17 ſcenderat ad viſitandum Ioram. * Igitur
D ſpeculator qui ſtabat ſuper turrim Iez-
rahel, vidit globũ Iehu venientis, & ait:
Video ego globũ. Dixitque Ioram: Tolle
currum, & mitte in occurſum eorum, &
18 dicat vadens: Recténe ſunt omnia? * Abiit
ergo qui aſcenderat currum, in occurſum
eius, & ait: Hæc dicit rex: Pacatáne ſunt
omnia? Dixítque Iehu: Quid tibi & paci?
tranſi, & ſequere me. Nunciauit quo-
que ſpeculator, dicens: Venit nuncius ad
19 eos, & non reuertitur. * Miſit etiam
currum equorum ſecundum: venítque ad
eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax
eſt? Et ait Iehu, Quid tibi & paci? tranſi,
20 & ſequere me. * Nunciauit autem ſpecu-
lator, dicens: Venit vſq; ad eos, & non re-
uertitur: eſt autem inceſſus quaſi inceſ-
E ſus Iehu filij Namſi: præceps enim gra-
21 ditur. * Et ait Ioram: Iunge currum. Iun-
xerúntque currum eius, & egreſſus eſt Io-
ram rex Iſrael, & Ochozias rex Iuda, ſin-
guli

Digitized by Google

guli in curribus ſuis,egreſſiq; ſunt in oc-
curſum Iehu , & inuenerunt eum in agro
Naboth Iezrahelitæ: * Cúmq; vidiſſet Io- 22
ram Iehu,dixit::Pax eſt Iehu ? At ille re-
ſpondit: Quę pax?adhuc fornicationes Ie-
zabel matris tuæ, & veneficia eius multa
vigent.*Conuertit auté Ioram manũ ſuã, 23
& fugiés ait ad Ochoziam: Inſidiæ Ocho-
zia.*Porrò Iehu tetendit arcum manu, & 24
percuſsit Ioram inter ſcapulas: & egreſſa
eſt ſagitta per cor eius,ſtatímq; corruit in
curru ſuo. * Dixítq; Iehu ad Badacer,du- 25
cẽ: Tolle, proiice eũ in agro Naboth Iez-
rahelitæ : memini enim quando ego & tu
ſedétes in curru ſequebamur Achab patrẽ
huius,quòd Dominus onus hoc leuauerit
‖ 3. *Reg.* 21.*f*.22. ſuper eum,dicens:* ‖ Si non pro ſanguine 26
Naboth,& pro ſanguine filiorũ eius, quẽ F
vidi heri, ait Dominus,reddã tibi in agro
iſto , dicit Dominus. Nunc ergo tolle,&
proiice eũ in agrum,iuxta verbũ Domini.
*Ochozias autem rex Iuda videns hoc,fu- 27
git per viam domus horti : perſecutúſque
eſt eum Iehu, & ait:Etiam hunc percutite
in curru ſuo,& percuſſerũt eum in aſcen-
ſu Gauer, qui eſt iuxta Ieblaam:qui fugit
in Mageddo,& mortuus eſt ibi.*Et impo- 28
ſuerũt eum ſerui eius ſuper currũ ſuum,
& tulerunt in Ieruſalem : ſepelierúntque
eum in ſepulchro cum patribus ſuis in
Ciuitate Dauid. * Anno vndecimo Ioram 29
filij Achab , regnauit Ochozias ſuper Iu-
dam , * venítque Iehu in Iezrahel. Porrò 30
Iezabel introitu eius audito , depinxit
oculos ſuos ſtibio,& ornauit caput ſuum,
& reſpexit per feneſtram * ingredientem 31
‖ 3. *Reg.* 16.*c*.10. Iehu per portam, & ait : ‖ Numquid pax
poteſt eſſe Zambri , qui interfecit domi-
num ſuum?* Leuauítq; Iehu faciem ſuam 32
ad feneſtram,& ait:Quæ eſt iſta?& incli-
nauerunt ſe ad eum duo vel tres eunu- G
chi. * At ille dixit eis : Præcipitate eam 33
deorſum,& præcipitauerunt eam , aſper-
ſuſque eſt ſanguine paries , & equorum
vngulæ conculcauerunt eam. * Cúmque 34
introgreſſus eſſet , vt comederet, biberet-
que, ait : Ite,& videte maledictam illam,
& ſepelite eam,quia filia regis eſt.*Cúm- 35
que iſſent vt ſepelirent eam, non inuene-
runt niſi caluariam , & pedes,& ſummas
manus.*Reuerſique nunciauerunt ei : Et 36
‖ 3. *Reg.* 21.*f*.23. ait Iehu : ‖ Sermo Domini eſt , quem lo-
cutus eſt per ſeruum ſuum Eliam Theſ-
biten, dicens : In agro Iezrahel comedent
canes carnes Iezabel , * & erunt carnes 37
Iezabel ſicut ſtercus ſuper faciem terræ
in agro Iezrahel , ita vt prætereuntes di-
cant : Hæccine eſt illa Iezabel?

CAP. X.

Erant autem Achab ſeptuaginta filij 1
in Samaria : ſcripſit ergo Iehu litte- A
ras , & miſit in Samariam , ad optimates
ciuitatis , & ad maiores natu, & ad nu-
tritios Achab,dicens : * Statim vt accepe- 2
ritis litteras has, qui habetis filios domi-
ni veſtri,& currus, & equos , & ciuitates
3 firmas, & arma,* eligite meliorẽ,& eum
qui vobis placuerit de filiis domini ve-
ſtri, & eũ ponite ſuper ſolium patris ſui,
4 & pugnate pro domo domini veſtri.*Ti-
muerunt illi vehementer,& dixerunt:Ec-
ce duo reges non potuerunt ſtare coram
eo,& quo modo nos valebimus reſiſtere?
5 * Miſerunt ergo præpoſiti domus,& prę-
fecti ciuitatis,& maiores natu , & nutri-
tij,ad Iehu,dicẽtes:Serui tui ſumus, quæ-
cumque iuſſeris faciemus, nec conſtitue-
mus nobis regem : quæcumque tibi pla-
6 cent,fac.*Reſcripſit autem eis litteras ſe-
B cundò,dicens:Si mei eſtis,& obeditis mi-
hi,tollite capita filiorum domini veſtri,&
venite ad me hac eadem hora cras in Iez-
rahel. Porrò filij regis , ſeptuaginta viri,
apud optimates ciuitatis nutriebantur.
7 * Cúmque veniſſent litteræ ad eos , tule-
runt filios regis,& occiderunt ſeptuagin-
ta viros , & poſuerunt capita eorum in
cophinis,& miſerunt ad eum in Iezrahel.
8 *Venit autem nuncius,& indicauit ei,di-
cens:Attulerunt capita filiorum regis.Qui
reſpondit:Ponite ea ad duos aceruos iux-
9 ta introitum portæ vſq; mane.* Cúmque
diluxiſſet , egreſſus eſt , & ſtãs dixit ad o-
mnem populũ:Iuſti eſtis:ſi ego coniuraui
cõtra dominum meum, & interfeci eum,
10 quis percuſsit omnes hos? * ‖ Videte ergo ‖ 3. *Reg.* 21.*g*.29.
nunc quoniam non cecidit de ſermonibus
Domini in terram , quos locutus eſt Do-
C minus ſuper domum Achab, & Dominus
fecit quod locutus eſt in manu ſerui ſui
11 Eliæ. * Percuſsit igitur Iehu , omnes qui
reliqui erant de domo Achab in Iezra-
hel , & vniuerſos optimates eius , & no-
tos , & ſacerdotes , donec non remane-
12 rent ex eo reliquiæ. * Et ſurrexit , & ve-
nit in Samariam:cúmque veniſſet ad Ca-
13 meram paſtorum in via , * inuenit fra-
tres Ochoziæ regis Iudą , dixitque ad
eos : Quinam eſtis vos? Qui reſponde-
runt:Fratres Ochoziæ ſumus , & deſcen-
dimus ad ſalutandos filios regis , & filios
14 reginæ. * Qui ait : Comprehendite eos
viuos. Quos cùm comprehendiſſent vi-
uos,iugulauerũt eos in ciſterna iuxta Ca-
meram , quadraginta duos viros , & non
15 reliquit ex eis quemquam.*Cúmq; abiiſ-
ſet inde , inuenit Ionadab filium Rechab
in occurſum ſibi,& benedixit ei.Et ait ad
eum:Numquid eſt cor tuum rectum,ſicut
cor meum cum corde tuo?Et ait Ionadab:
Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam. Qui
dedit ei manum ſuam.At ille leuauit eum
16 ad ſe in currũm : * dixitque ad eum:Veni
D mecum, & vide zelum meum pro Domi-
17 no.Et impoſitum in curru ſuo,* duxit in
Samariam. Et percuſsit omnes qui reli-
qui fuerant de Achab in Samaria vſque
ad vnum , iuxta verbum Domini , quod
18 locutus eſt per Eliam. * Congregauit er-
go Iehu omnem populum , & dixit ad
eos : ‖ Achab coluit Baal parum , ego ‖ 3. *Reg.* 16.*g*.31.
19 autem colam eum amplius: * Nunc igi-
tur

Digitized by Google

tur omnes prophetas Baal, & vniuerſos
ſeruos eius, & cunctos ſacerdotes ipſius,
vocate ad me: nullus ſit qui non veniat,
ſacrificium enim grande eſt mihi Baal:
quicumque defuerit, non viuet. Porrò
Iehu faciebat hoc inſidiosè, vt diſperde- E
ret cultores Baal. * Et dixit: Sanctificate 20
diem ſollemnem Baal. Vocauitque, * & 21
miſit in vniuerſos terminos Iſrael, & ve-
nerunt cuncti ſerui Baal: non fuit reſi-
duus ne vnus quidem qui non veniret.
Et ingreſsi ſunt templum Baal: & reple-
ta eſt domus Baal, à ſummo vſque ad
ſummum.* Dixítque his qui erant ſuper 22
veſtes: Proferte veſtimenta vniuerſis ſer-
uis Baal. Et protulerunt eis veſtes. * In- 23
greſſuſq; Iehu, & Ionadab filius Rechab,
templum Baal, ait cultoribus Baal: Per-
quirite, & videte, ne quis fortè vobiſcum
ſit de ſeruis Domini, ſed vt ſint ſerui
Baal ſoli.*Ingreſsi ſunt igitur vt facerent 24
victimas & holocauſta: Iehu autẽ præpa-
rauerat ſibi foris octoginta viros, & dixe-
rat eis: Quicumque fugerit de hominibus
his, quos ego adduxero in manus ve-
ſtras, anima eius erit pro anima illius. 25
* Factum eſt autem, cùm complerũ eſſet F
holocauſtum, præcepit Iehu militibus
& ducibus ſuis: Ingredimini, & percuti-
te eos, nullus euadat. Percuſſerúntque eos
in ore gladij, & proiecerũt milites & du-
ces: & ierunt in ciuitatem templi Baal,
* & protulerunt ſtatuam de fano Baal, & 26
combuſſerunt, * & comminuerunt eam. 27
Deſtruxerunt quoque ædem Baal, & fece-
runt pro ea latrinas vſque in diem hanc.
* Deleuit itaque Iehu Baal de Iſrael: *ve- 28
rumtamen à peccatis Ieroboam filij Na- 29
bat, qui peccare fecit Iſrael, non receſsit,
nec dereliquit vitulos aureos, qui erãt in
Bethel, & in Dan.*Dixit autem Dominus 30
ad Iehu: Quia ſtudiosè egiſti quod rectum
erat, & placebat in oculis meis, & om-
nia quæ erant in corde meo feciſti con-
‖ Inf. 15. c. 12. tra domum Achab: ‖ filij tui vſque ad
quartam generationem ſedebunt ſuper
thronum Iſrael. * Porrò Iehu non cuſto- 31
diuit vt ambularet in lege Domini Dei G
Iſrael in toto corde ſuo: non enim receſ-
ſit à peccatis Ieroboam, qui peccare fe-
cerat Iſrael. * In diebus illis cœpit Do- 32
minus tædere ſuper Iſrael: percuſsítque
eos Hazael in vniuerſis finibus Iſrael, * à 33
Iordane contra Orientalem plagam, om-
nem Terram Galaad, & Gad, & Ruben,
& Manaſſe, ab Aroer, quæ eſt ſuper Tor-
rentem Arnon, & Galaad, & Baſan.* Re- 34
liqua autem verborum Iehu, & vniuerſa
quæ fecit, & fortitudo eius, nónne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
regum Iſrael? * Et dormiuit Iehu cum 35
patribus ſuis, ſepelierúntque eum in Sa-
maria: & regnauit Ioachaz filius eius
pro eo.* Dies autem, quos regnauit Iehu 36
ſuper Iſrael, viginti & octo anni ſunt, in
Samaria.

CAP. XI.

1 ATHalia verò mater Ochoziæ, videns 2. Par.
A mortuum filium ſuum, ſurrexit, & 22. d. 10.
2 interfecit omne ſemen regium. * Tol-
lens autem Ioſaba filia regis Ioram, ſoror
Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, furata eſt
eum de medio filiorum regis qui interfi-
ciebantur: & nutricem eius, de triclinio:
& abſcondit eum à facie Athaliæ, vt non
3 interficeretur. * Erátque cum ea ſex
annis clàm in domo Domini: porrò A-
4 thalia regnauit ſuper terram. * ‖ Anno ‖ 2. Par.
autem ſeptimo miſit Ioiada, & aſſumens 23. a. 1.
centuriones & milites, introduxit ad ſe in
templum Domini, pepigítque cum eis
fœdus: & adiurans eos in domo Domi-
5 ni, oſtendit eis filium regis: * & præ-
cepit illis, dicens: Iſte eſt ſermo, quem
6 facere debetis: * Tertia pars veſtrûm in-
B troeat ſabbato, & obſeruet excubias do-
mus regis. Tertia autem pars ſit ad por-
tam Sur: & tertia pars ſit ad portam, quæ
eſt poſt habitaculum ſcutariorum: & cu-
7 ſtodietis excubias domus Meſſa. * Duæ
verò partes è vobis, omnes egredientes
ſabbato, cuſtodiant excubias domus do-
8 mini circa regem. *Et vallabitis eum, ha-
bentes arma in manibus veſtris: ſi quis
autem ingreſſus fuerit ſeptum templi, in-
terficiatur: eritiſque cum rege introeunte
9 & egrediente. * & fecerunt centuriones,
iuxta omnia quæ præceperat eis Ioia-
da ſacerdos: & aſſumentes ſinguli viros
ſuos, qui ingrediebantur ſabbatum, cum
his, qui egrediebantur ſabbato, vene-
10 runt ad Ioiadam ſacerdotem. * Qui de-
dit eis haſtas, & arma regis Dauid, quæ
11 erant in domo Domini. * Et ſteterunt
C ſinguli habẽtes arma in manu ſua, à par-
te templi dextera, vſque ad partem ſini-
12 ſtram altaris & ædis, circum regem. *Pro-
duxítque filium regis, & poſuit ſuper eũ
diadema, & teſtimonium: fecerúntque
eum regem, & vnxerunt: & plaudentes
13 manu, dixerunt: Viuat rex. * Audiuit autẽ
Athalia vocem populi currẽtis: & ingreſ-
14 ſa ad turbas in templum Domini, * vi-
dit regem ſtantem ſuper tribunal iuxta
morem, & cantores & tubas prope eum,
omnémq; populũ terræ lætantem, & ca-
nentem tubis: & ſcidit veſtimenta ſua,
clamauitque: Coniuratio, coniuratio.
15 * præcepit autem Ioiada centurionibus,
qui erant ſuper exercitum, & ait eis: E-
ducite eam extra ſepta templi, & qui-
cumque eam ſecutus fuerit, feriatur gla-
dio. Dixerat enim ſacerdos: Non occi-
16 datur in templo Domini.* Impoſuerúnt-
que ei manus, & impegerunt eam per
viam introitus equorum, iuxta palatium,
17 & interfecta eſt ibi. * Pepigit ergo Ioia-
D da fœdus inter Dominum, & inter re-
gem, & inter populum, vt eſſet populus
18 Domini, & inter regẽ & populum.* In-
greſſuſque eſt omnis populus terræ tem-
plum Baal, & deſtruxerunt aras eius. &

Digitized by Google

imagines contriuerunt validè: Mathan
quoque ſacerdotem Baal occiderunt co-
ram altari. Et poſuit ſacerdos cuſtodias
in domo Domini. * Tulitque cẽturiones, 19
& Cerethi & Phelethi legiones, & omnẽ
populum terræ, deduxeruntque regem de
domo Domini: & venerunt per viam por-
tæ ſcutariorum in palatium, & ſedit ſu-
per thronum regum. * Lætatuſque eſt 20
omnis populus terræ, & ciuitas conquie-
uit. Athalia autem occiſa eſt gladio in do-
mo regis. * Septemque annorũ erat Ioas, 21
cùm regnare cœpiſſet.

CAP. XII.

ANno ſeptimo Iehu regnauit Ioas: & 1
quadraginta annis regnauit in Ieru- A
ſalem. nomen matris eius Sebia de Ber-
ſabee. * Fecitq; Ioas rectum coram Do- 2
mino cunctis diebus, quibus docuit eum
Ioiada ſacerdos. * Verumtamen excelſa 3
non abſtulit: adhuc enim populus immo-
labat, & adolebat in excelſis incenſum.
* Dixitq; Ioas ad ſacerdotes: Omnẽ pecu- 4
niam ſanctorum, quæ illata fuerit in tẽ-
plum Domini à prætereuntibus, quæ of-
fertur pro pretio animæ, & quam ſponte
& arbitrio cordis ſui inferunt in templũ
Domini: * accipiant illam ſacerdotes iux- 5
ta ordinem ſuum, & inſtaurent ſartatecta
domus, ſi quid neceſſarium viderint in-
ſtauratione. * Igitur vſque ad vigeſimum 6
tertium annum regis Ioas, non inſtaura-
uerunt ſacerdotes ſartatecta templi. * Vo- 7
cauitque rex Ioas Ioiadam pontificem & B
ſacerdotes, dicens eis: Quare ſartatecta
non inſtauratis templi? nolite ergo am-
plius accipere pecuniam iuxta ordinem
veſtrum, ſed ad inſtaurationem templi
reddite eam. * Prohibitique ſunt ſacer- 8
dotes vltrà accipere pecuniam à populo,
& inſtaurare ſartatecta domus. * Et tu- 9
lit Ioiada pontifex gazophylacium vnum
aperuitque foramen deſuper, & poſuit
illud iuxta altare ad dexteram ingredien-
tium domum Domini, mittebantque in
eo ſacerdotes, qui cuſtodiebant oſtia, om-
nem pecuniam, quæ deferebatur ad tem-
plum Domini. * Cumque viderent nimiã 10
pecuniam eſſe in gazophylacio, aſcende-
bat ſcriba regis, & pontifex, effundebãt-
que & numerabant pecuniam, quæ inue-
niebatur in domo Domini: * & dabant 11
eam iuxta numerũ atq; menſuram, in ma- C
nu eorum qui præerant cæmentariis do-
mus Domini: qui impendebãt eam in fa-
bris lignorum, & in cæmentariis iis, qui
operabantur in domo Domini, * & ſar- 12
tatecta faciebant: & in iis, qui cædebant
ſaxa, & vt emerent ligna, & lapides, qui
excidebantur, ita vt impleretur inſtaura-
tio domus Domini, in vniuerſis quæ in-
digebant expenſa ad muniẽdam domum.
* Verumtamen non fiebant ex eadem pe- 13
cunia hydriæ templi Domini, & fuſci-
nulæ, & thuribula, & tubæ, & omne vas
aureum & argenteum, de pecunia quæ
14 inferebatur in templum Domini. * iis
enim qui faciebant opus, dabatur vt in-
15 ſtauraretur templum Domini: * & non
fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebãt
pecuniam vt diſtribuerẽt eam artificibus,
16 ſed in fide tractabant eam. * Pecuniam ve-
ro pro delicto, & pecuniam pro peccatis
non inferebant in templum Domini, quia
17 ſacerdotum erat. * Tunc aſcendit Ha-
D zael rex Syriæ, & pugnabat contra Geth,
cepitque eam: & direxit faciem ſuam vt
18 aſcenderet in Ieruſalem. * Quam ob rem
tulit Ioas rex Iuda omnia ſanctificata,
quæ conſecrauerant Ioſaphat & Ioram
& Ochozias, patres eius reges Iuda, &
quæ ipſe obtulerat: & vniuerſum argen-
tum, quod inueniri potuit in theſauris
templi Domini, & in palatio regis: miſit-
que Hazaeli regi Syriæ, & receſſit ab Ie-
19 ruſalem. * Reliqua autem ſermonum
Ioas, & vniuerſa quæ fecit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
20 regum Iuda? * Surrexerunt autem ſerui
eius, & coniurauerunt inter ſe, percuſſe-
runtque Ioas in domo Mello in deſcenſu
21 Sella. * Ioſachar namque filius Semaath,
& Iozabad filius Somer, ſerui eius, per-
cuſſerunt eum: & mortuus eſt: & ſepelie-
runt eum cum patribus ſuis in Ciuitate
Dauid, regnauitque Amaſias filius eius
pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno vigeſimo tertio Ioas filij Ocho-
A ziæ regis Iuda, regnauit Ioachaz fi-
lius Iehu ſuper Iſrael in Samaria decem
2 & ſeptem annis. * Et fecit malum coram
Domino, ſecutuſq; eſt peccata Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & nõ
3 declinauit ab eis. * Iratuſq; eſt furor Do-
mini cõtra Iſrael, & tradidit eos in manu
Hazael regis Syriæ, & in manu Benadad
4 filij Hazael, cunctis diebus. * Deprecatus
eſt autẽ Ioachaz faciẽ Domini, & audiuit
eũ Dominus: vidit enim anguſtiam Iſrael
5 quia attriuerat eos rex Syriæ: * & dedit
Dominus ſaluatorem Iſraeli, & liberatus
eſt de manu regis Syriæ: habitaueruntque
filij Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut heri
6 & nudiuſtertius. * Verumtamen non re-
B ceſſerunt à peccatis domus Ieroboam, qui
peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambula-
uerunt: ſiquidẽ & lucus permanſit in Sa-
7 maria. * Et non ſunt derelicti Ioachaz de
populo niſi quinquaginta equites, & decẽ
currus, & decẽ millia peditum: interfece-
rat enim eos rex Syriæ, & redegerat quaſi
8 puluerẽ in tritura areæ. * Reliqua autem
ſermonum Ioachaz, & vniuerſa quæ fecit,
& fortitudo eius, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
9 * Dormiuitq; Ioachaz cũ patribus ſuis, &
ſepelierunt eum in Samaria, regnauitque
10 Ioas filius eius pro eo. * Anno trigeſimo
ſeptimo Ioas regis Iuda, regnauit Ioas fi-
lius Ioachaz ſuper Iſrael in Samaria ſe-
11 decim annis: * & fecit quod malum eſt in
conſpe

ized by Google

conſpectu Domini: non declinauit ab om-
nibus peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſraël, ſed in ipſis ambula-
uit. * Reliqua autem ſermonum Ioas, & 12
vniuerſa quæ fecit, & fortitudo eius,
quomodo pugnauerit contra Amaſiã re-
gem Iuda, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro ſermonum dierum regum Iſrael?* Et 13
dormiuit Ioas cum patribus ſuis: Ieroboã
autem ſedit ſuper ſolium eius. Porro Ioas
ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſ-
rael. * Eliſeus autem ægrotabat infirmi- 14
tate, qua & mortuus eſt: deſcenditq; ad eũ C
Ioas rex Iſrael, & flebat corã eo, dicebát-
que: Pater mi, pater mi, currus Iſrael, &
auriga eius.* Et ait illi Eliſeus: Affer ar- 15
cum, & ſagittas. Cumq; attuliſſet ad eum
arcum, & ſagittas,* dixit ad regem Iſrael: 16
Pone manum tuum ſuper arcum. Et cùm
poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit
Eliſeus manus ſuas manibus regis,* & ait: 17
Aperi feneſtram orientalem. Cúmque
aperuiſſet, dixit Eliſeus: Iace ſagittam.
Et iecit. Et ait Eliſeus: Sagitta ſalutis Do-
mini, & ſagitta ſalutis contra Syriã: per-
cutiéſque Syriam in Aphec, donec conſu-
mas eam. * Et ait: Tolle ſagittas. Qui 18
cùm tuliſſet, rurſum dixit ei: Percute ia-
culo terram. Et cùm percuſſiſſet tribus
vicibus, & ſtetiſſet, * iratus eſt vir Dei 19
contra eum, & ait: Si percuſſiſſes quin-
quies, aut ſexies, ſiue ſepties, percuſſiſſes
Syriam vſque ad conſumptionem: nunc
autem tribus vicibus percuties eã.* Mor- 20
tuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum. D
Latrunculi autem de Moab venerunt in
§ *Eccl.* terram in ipſo anno.* § Quidam autem ſe- 21
48.b.14 pelientes hominem, viderunt latrunculos,
& proiecerũt cadauer in ſepulchro Eliſei.
Quod cũ tetigiſſet oſſa Eliſei, reuixit ho-
mo, & ſtetit ſuper pedes ſuos.* Igitur Ha- 22
zael rex Syriæ afflixit Iſrael cũctis diebus
Ioachaz:* & miſertus eſt Dominus eorũ, 23
& reuerſus eſt ad eos propter pactũ ſuum,
quod habebat cũ Abrahã, & Iſaac, & Ia-
cob: & noluit diſperdere eos, neq; proiice-
re penitus, vſq; in præſens tempus.* Mor- 24
tuus eſt autẽ Hazael rex Syriç, & regnauit
Benadad filius eius pro eo. * Porrò Ioas 25
filius Ioachaz tulit vrbes de manu Bena-
dad filij Hazael, quas tulerat de manu Ioa-
chaz patris ſui iure prælij, tribus vicibus
percuſſit eum Ioas, & reddidit ciuitates
Iſrael.

CAP. XIV.

IN anno ſecundo Ioas filij Ioachaz re- 1
gis Iſrael, regnauit Amaſias filius Ioas A
§ *2.Par.* regis Iuda. * § Viginti quinque annorum 2
25.a.1. erat cùm regnare cœpiſſet: viginti autem
& nouem annis regnauit in Ieruſalem,
nomen matris eius Ioadam de Ieruſalem.
* Et fecit rectum coram Domino, verum- 3
tamen non vt Dauid pater eius. Iuxta
omnia, quæ fecit Ioas pater ſuus, fecit:
* niſi hoc tantùm, quòd excelſa non ab- 4
ſtulit: adhuc enim populus immolabat,
& adolebat incenſum in excelſis.* Cùm- 5
que obtinuiſſet regnum, percuſſit ſeruos
ſuos, qui interfecerant regem patrem
6 ſuum: * filios autem eorum qui occide-
B rant, non occidit, iuxta quod ſcriptum
eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit
Dominus, dicens: Non morientur pa- § *Deut.*
tres pro filiis, neque filij morientur pro *24.c.16.*
patribus: ſed vnuſquiſque in peccato ſuo *Ezech.*
7 morietur. * Ipſe percuſſit Edom in Val- *18.c.20.*
le Salinarum decem millia, & apprehen-
dit petram in prælio, vocauítque no-
men eius Iectehel, vſque in præſentem
8 diem. * Tunc miſit Amaſias nuncios ad
Ioas filium Ioachaz, filij Iehu regis Iſ-
9 rael, dicens: Veni, & videamus nos. * Re-
C miſitque Ioas rex Iſrael ad Amaſiam re-
gem Iuda, dicens: Carduus Libani miſit
ad cedrum quæ eſt in Libano, dicens: Da
filiam tuam filio meo vxorem. Tranſie-
rúntque beſtiæ ſaltus, quæ ſunt in Li-
10 bano, & conculcauerunt carduum.* Per-
cutiens inualuiſti ſuper Edom, & ſuble-
uauit te cor tuum: contentus eſto glo-
ria, & ſede in domo tua; quare prouo-
cas malum, vt cadas tu & Iudas tecum?
11 * Et non acquieuit Amaſias: aſcendít-
que Ioas rex Iſrael, & viderunt ſe, ipſe
& Amaſias rex Iuda, in Bethſames op-
12 pido Iudæ. * Percuſſúſque eſt Iuda co-
ram Iſrael, & fugerunt vnuſquiſque in
13 tabernacula ſua. * Amaſiam verò regem
D Iuda, filium Ioas filij Ochoziæ, cepit Ioas
rex Iſrael in Bethſames, & adduxit eum
in Ieruſalem: & interrupit murum Ieru-
ſalem, à porta Ephraim vſque ad por-
14 tam anguli, quadringentis cubitis. * Tu-
lítque omne aurum, & argentum, & vni-
uerſa vaſa, quę inuenta ſunt in domo Do-
mini, & in theſauris regis, & obſides, &
15 reuerſus eſt in Samariã. * Reliqua autem
verborũ Ioas quæ fecit, & fortitudo eius
qua pugnauit contra Amaſiam regem Iu-
da, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
16 monum dierum regum Iſrael? * Dormi-
uitq; Ioas cum patribus ſuis, & ſepultus
E eſt in Samaria cum regibus Iſrael: & re-
17 gnauit Ieroboam filius eius pro eo. * Vi-
xit autem Amaſias, filius Ioas, rex Iuda,
poſtquam mortuus eſt Ioas filius Ioachaz
18 regis Iſrael, quindecim annis. * Reliqua
autem ſermonum Amaſiæ, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
19 regum Iuda? * Factáque eſt contra eum
coniuratio in Ieruſalem: at ille fugit in
Lachis. Miſeruntque poſt eum in Lachis,
20 & interfecerunt eum ibi. * Et aſportaue-
runt in equis, ſepultúſque eſt in Ieruſa-
lem cũ patribus ſuis in Ciuitate Dauid.
21 * § Tulit autem vniuerſus populus Iudæ § *2.Par.*
F Azariam annos natum ſedecim, & conſti- *26.a.1.*
tuerunt eum regem pro patre eius Ama-
22 ſia. * Ipſe ædificauit Aelath, & reſtituit
eam Iudæ, poſtquam dormiuit rex cum
23 patribus ſuis. * Anno quinto decimo A-
maſiæ filij Ioas regis Iuda; regnauit Ie-
roboam filius Ioas regis Iſraël in Sama-
ria,

Digitized by Google

ria, quadraginta & vno anno: * & fecit 24
quod malum eſt coram Domino. Non re-
ceſſit ab omnibus peccatis Ieroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Iſrael. * Ipſe re- 25
ſtituit terminos Iſrael, ab introitu Emath,
vſque ad mare ſolitudinis, iuxta ſermo-
nem Domini Dei Iſrael, quem locutus eſt
per ſeruum ſuum ‖ Ionam filium Amathi G
‖ Iona. 1. a. 1.
prophetam, qui erat de Geth, quæ eſt in
Opher. * Vidit enim Dominus afflictionẽ 26
Iſrael amaram nimis, & quòd conſumpti
eſſent vſque ad clauſos carcere, & extre-
mos, & non eſſet qui auxiliaretur Iſraeli.
* Nec locutus eſt Dominus vt deleret no- 27
men Iſrael de ſub cælo: ſed ſaluauit eos
in manu Ieroboam filij Ioas. * Reliqua 28
autem ſermonum Ieroboam, & vniuerſa
quæ fecit, & fortitudo eius qua præliatus
eſt, & quomodo reſtituit Damaſcum &
Emath Iudæ in Iſrael, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierum regum
Iſrael? * Dormiuitque Ieroboam cum 29
patribus ſuis regibus Iſrael, & regnauit
Zacharias filius eius pro eo.

CAP. XV.

ANno vigeſimo ſeptimo Ieroboam 1
regis Iſrael, regnauit Azarias filius A
Amaſiæ regis Iuda. * Sedecim anno- 2
rum erat cùm regnare cœpiſſet, & quin-
quaginta duobus annis regnauit in Ieru-
ſalem: nomen matris eius Iechelia de Ie-
ruſalem. * Fecitque quod erat placitum 3
coram Domino, iuxta omnia quæ fecit
Amaſias pater eius. * Verumtamen excel- 4
ſa non eſt demolitus: adhuc populus ſa-
crificabat, & adolebat incenſum in excel-
ſis. * ‖ Percuſſit autem Dominus regem, 5
‖ 2. Par. 26. d. 21.
& fuit leproſus vſque in diem mortis
ſuę, & habitabat in domo libera ſeorſum:
Ioathan verò filius regis gubernabat pa-
latium, & iudicabat populum terræ. * Re- 6
liqua autem ſermonum Azariæ: & vni- B
uerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum Iu-
da? * Et dormiuit Azarias cum patribus 7
ſuis: ſepelierúntque eum cum maiori-
bus ſuis in Ciuitate Dauid, & regnauit
Ioathan filius eius pro eo. * Anno trige- 8
ſimo octauo Azariæ regis Iuda, regnauit
Zacharias filius Ieroboam ſuper Iſrael
in Samaria ſex menſibus: * & fecit quod 9
malum eſt coram Domino, ſicut fece-
rant patres eius: non receſſit à peccatis
Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit
Iſrael. * Coniurauit autem contra eum 10
Sellum filius Iabes: percuſſitque eum pa-
lã, & interfecit, regnauitque pro eo. * Re- 11
liqua autem verborum Zachariæ, nónne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum die-
rum regum Iſrael? * ‖ Iſte eſt ſermo Do- 12
‖ Sup. 10. 30.
mini, quẽ locutus eſt ad Iehu, dicens: Filij C
tui vſq; ad quartam generationem ſede-
bunt ſuper thronum Iſrael. Factúmque
eſt ita. * Sellum filius Iabes regnauit tri- 13
geſimo nono anno Azariæ regis Iuda:
regnauit autem vno menſe in Samaria.
14 * Et aſcendit Manahem filius Gadi de
Therſa: venitque in Samariam, & percuſ-
ſit Sellum filium Iabes in Samaria, & in-
15 terfecit eum, regnauitq; pro eo. * Reliqua
autem verborum Sellum, & coniuratio
eius, per quam tetẽdit inſidias, nónne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
16 regum Iſrael? * Tunc percuſſit Manahem
Thapſam, & omnes qui erãt in ea, & ter-
minos eius de Therſa. noluerant enim a-
perire ei: & interfecit omnes prægnantes
17 eius, & ſcidit eas. * Anno trigeſimo nono
D Azariæ regis Iuda, regnauit Manahem fi-
lius Gadi ſuper Iſrael decem annis in Sa-
18 maria. * Fecitque quod erat malum co-
ram Domino: non receſſit à peccatis Ie-
roboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſ-
19 rael cunctis diebus eius. * Veniebat Phul
rex Aſſyriorum in terrã, & dabat Mana-
hem Phul mille talenta argenti, vt eſſet
20 ei in auxiliũ, & firmaret regnũ eius. * In-
dixitque Manahem argentum ſuper Iſrael
cunctis potentibus & diuitibus, vt daret
regi Aſſyriorum, quinquaginta ſiclos ar-
genti per ſingulos: reuerſuſq; eſt rex Aſſy-
21 riorum, & non eſt moratus in terra. * Re-
liqua autem ſermonũ Manahem, & vni-
uerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
22 * Et dormiuit Manahẽ cũ patribus ſuis:
E regnauitque Phaceia filius eius pro eo.
23 * Anno quinquageſimo Azariæ regis Iu-
da, regnauit Phaceia filius Manahem ſu-
24 per Iſrael in Samaria biennio: * & fecit
quod erat malum coram Domino: non
receſſit à peccatis Ieroboam filij Nabat,
25 qui peccare fecit Iſrael. * Coniurauit au-
tem aduerſus eum Phacee filius Romeliæ
dux eius, & percuſſit eum in Samaria in
turre domus regiæ, iuxta Argob, & iuxta
Arie, & cum eo quinquaginta viros de fi-
liis Galaaditarum, & interfecit eum, re-
26 gnauitq; pro eo. * Reliqua autem ſermo-
num Phaceia, & vniuerſa quæ fecit, nón-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
27 dierum regum Iſrael? * Anno quinquage-
F ſimo ſecundo Azariæ regis Iuda, regnauit
Phacee filius Romeliæ ſuper Iſrael in Sa-
28 maria viginti annis. * Et fecit quod erat
malum coram Domino: nõ receſſit à pec-
catis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
29 fecit Iſrael. * In diebus Phacee regis Iſrael
venit Theglatphalaſar rex Aſſur, & ce-
pit Aion & Abel Domum, Maacha & Ia-
noe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Ga-
lilæam, & vniuerſam terram Nephtha-
30 li: & tranſtulit eos in Aſſyrios. * Coniu-
rauit autem, & tetendit inſidias Oſee fi-
lius Ela contra Phacee filium Romeliæ,
& percuſſit eum, & interfecit: regnauit-
que pro eo vigeſimo anno Ioatham filij
31 Oziæ. * Reliqua autem ſermonum Pha-
cee, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
32 regum Iſrael? * ‖ Anno ſecundo Pha-
‖ 2 Par. 27. a. 8.
cee, filij Romeliæ regis Iſrael, regnauit
Ioatham

by Google

Ioatham filius Oziæ regis Iuda. * Viginti 33
quinque annorum erat cùm regnare cœ- G
piſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieru-
ſalem: nomen matris Ieruſa, filia Sadoc.
* Fecitque quod erat placitum coram 34
Domino: iuxta omnia quæ fecerat Ozias
pater ſuus, operatus eſt. * Veruntamen 35
excelſa non abſtulit: adhuc populus im-
molabat, & adolebat incenſum in excel-
ſis: ipſe ædificauit portam domus Domini
ſublimiſſimam. * Reliqua autem ſermo- 36
num Ioatham, & vniuerſa quæ fecit,
nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verbo-
rum dierum regum Iuda?* In diebus illis 37
cœpit Dominus mittere in Iudam, Raſim
regem Syriæ, & Phacee filium Romeliæ.
* Et dormiuit Ioatham cum patribus 38
ſuis, ſepultúſque eſt cum eis in Ciuitate
Dauid patris ſui, & regnauit Achaz filius
eius pro eo.

CAP. XVI.

ANno decimo ſeptimo Phacee filij 1
Romeliæ, regnauit Achaz filius Ioa- A
‖ 2 Par. 28.a.1. tham regis Iuda. * ‖ Viginti annorum 2
erat Achaz cùm regnare cœpiſſet, & ſe-
decim annis regnauit in Ieruſalem: non
fecit quod erat placitum in conſpectu
Domini Dei ſui, ſicut Dauid pater eius.
* ſed ambulauit in via regum Iſrael: in- 3
ſuper & filium ſuum conſecrauit, trans-
ferens per ignem, ſecundùm idola Gen-
tium: quæ diſſipauit Dominus coram fi-
liis Iſrael. * Immolabat quoque victimas, 4
& adolebat incenſum in excelſis, & in
collibus, & ſub omni ligno frondoſo.
‖ Iſa. 7.a.1. * ‖ Tunc aſcendit Raſin rex Syriæ, & 5
Phacee filius Romeliæ rex Iſrael, in Ieru-
ſalem ad præliandum: cúmque obſiderent
Achaz, non valuerunt ſuperare eum. * In 6
tempore illo reſtituit Raſin rex Syriæ, B
Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de Aila:
& Idumæi venerunt in Ailam, & habi-
tauerunt ibi vſque in diem hanc. * Miſit 7
autem Achaz nuncios ad Theglathpha-
laſar regem Aſſyriorum, dicens: Seruus
tuus, & filius tuus ego ſum: & aſcende, &
ſaluum me fac de manu regis Syriæ, &
de manu regis Iſrael, qui conſurrexerunt
aduerſum me.* Et cùm collegiſſet argen- 8
tum & aurum, quod inueniri potuit in
domo Domini, & in theſauris regis, miſit
regi Aſſyriorum munera.*Qui & acquie- 9
uit voluntati eius: aſcendit enim rex Aſ-
ſyriorum in Damaſcum, & vaſtauit eam:
& tranſtulit habitatores eius Cyrenen,
Raſin autem interfecit. * Perrexitque rex 10
Achaz in occurſum Theglathphalaſar re-
gi Aſſyriorum in Damaſcum. cúmque vi-
diſſet altare Damaſci, miſit rex Achaz ad
Vriam ſacerdotem exemplar eius, & ſi-
militudinem iuxta omne opus eius.* Ex- 11
truxítque Vrias ſacerdos altare: iuxta C
omnia quæ præceperat rex Achaz de Da-
maſco, ita fecit ſacerdos Vrias, donec ve-
niret rex Achaz de Damaſco. * Cúmque 12
veniſſet rex de Damaſco, vidit altare, &
veneratus eſt illud: aſcendítque & immo-
13 lauit holocauſta, & ſacrificium ſuum,* &
libauit libamina, & fudit ſanguinem pa-
cificorum, quæ obtulerat ſuper altare.
14 * Porrò altare æreum, quod erat coram
Domino, tranſtulit de facie templi, & de
loco altaris, & de loco templi Domini:
poſuítque illud ex latere altaris ad Aqui-
15 lonem. * Præcepit quoque rex Achaz V-
riæ ſacerdoti, dicens: Super altare maius
offer holocauſtum matutinum, & ſacri-
D ficium veſpertinum, & holocauſtũ regis,
& ſacrificium eius, & holocauſtum vni-
uerſi populi terræ, & ſacrificia eorum, &
libamina eorum: & omnem ſanguinem
holocauſti, & vniuerſum ſanguinem vi-
ctimæ ſuper illud effundes: altare verò
æreum erit paratum ad voluntatem meã.
16 * Fecit igitur Vrias ſacerdos, iuxta omnia
17 quæ præceperat rex Achaz. * Tulit au-
tem rex Achaz cælatas baſes, & luterem,
qui erat deſuper: & mare depoſuit de
bobus æreis, qui ſuſtentabant illud, &
poſuit ſuper pauimentum ſtratum lapi-
18 de. * Muſach quoque Sabbati, quod ędifi-
cauerat in templo, & ingreſſum regis ex-
teriùs: conuertit in templum Domini,
19 propter regem Aſſyriorum.* Reliqua au-
tem verborum Achaz, quæ fecit, nónne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum die-
20 rum regum Iuda? * Dormiuítque Achaz
cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis
in Ciuitate Dauid, & regnauit Ezechias
filius eius pro eo.

CAP. XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda,
A regnauit Oſee filius Ela in Samaria
2 ſuper Iſrael nouem annis: * Fecítque
malum coram Domino: ſed non ſicut re- ‖ Infr. 18. b.9. Tob.1.a.2.
3 ges Iſrael, qui ante eum fuerant.* ‖ Con-
tra hunc aſcendit Salmanaſar rex Aſſy-
riorum, & factus eſt ei Oſee ſeruus, red-
4 debátque illi tributa. * Cúmque depre-
hendiſſet rex Aſſyriorum Oſee, quòd re-
bellare nitens miſiſſet nuncios ad Sua re-
gem Aegypti, ne præſtaret tributa regi
Aſſyriorum, ſicut ſingulis annis ſolitus
erat, obſedit eum, & vinctũ miſit in car-
5 cerem. * Peruagatúſque eſt omnem terrã:
& aſcendens Samariam, obſedit eam tri-
6 bus annis. * ‖ Anno autem nono Oſee, ‖ Infr. 18.b.10.
cepit rex Aſſyriorum Samariam, & tranſ-
tulit Iſrael in Aſſyrios: poſuítque eos in
Hala, & in Habor iuxta fluuium Gozan,
7 in ciuitatibus Medorũ.* Factum eſt enim,
cùm peccaſſent filij Iſrael Domino Deo
ſuo, qui eduxerat eos de terra Aegypti,
B de manu Pharaonis regis Aegypti, colue-
8 runt deos alienos.*Et ambulauerunt iux-
ta ritum Gentium quas cõſumpſerat Do-
minus in conſpectu filiorum Iſrael, & re-
9 gum Iſrael; quia ſimiliter fecerant. * Et
offenderunt filij Iſrael verbis non rectis
Dominum Deum ſuum: & ædificauerunt
ſibi excelſa in cunctis vrbibus ſuis, à Tur-

re cuſtodum vſque ad ciuitatem muni-
10 tam. * Feceruntque ſibi ſtatuas, & lucos
in omni colle ſublimi,& ſubter omne li-
11 gnum nemoroſum: * & adolebant ibi in-
cenſum ſuper aras in morem Gentium,
quas tranſtulerat Dominus à facie eorũ:
feceruntq; verba peſſima irritantes Do-
12 minum. * & coluerunt immunditias, de
quibus præcepit eis Dominus ne facerent
13 verbum hoc.* Et teſtificatus eſt Dominus
in Iſrael & in Iuda,per manum omnium
‖ Ier.25.a.5. Prophetarum & Videntium,dicens: ‖ Re-
C uertimini à viis veſtris peſſimis,& cuſto-
dite præcepta mea, & ceremonias, iuxta
omnem legem quam præcepi patribus
veſtris: & ſicut miſi ad vos in manu ſer-
14 uorum meorum Prophetarum.* Qui non
audierunt, ſed indurauerunt ceruicem
ſuam iuxta ceruicem patrum ſuorum,qui
15 noluerunt obedire Domino Deo ſuo.* Et
abiecerũt legitima eius,& pactum, quod
pepigit cum patribus eorum,& teſtifica-
tiones, quibus conteſtatus eſt eos:ſecuti-
que ſunt vanitates,& vanè egerunt:& ſe-
cuti ſunt Gentes, quæ erant per circuitũ
eorum, ſuper quibus præceperat Domi-
nus eis, vt non facerent ſicut & illæ fa-
16 ciebant. * Et dereliquerunt omnia præ-
cepta Domini Dei ſui: feceruntque ſibi
conflatiles duos vitulos, & lucos,& ado-
rauerunt vniuerſam militiam cæli:ſeruie-
17 runtque Baal, * & conſecrauerunt filios
ſuos, & filias ſuas,per ignem: & diuina-
tionibus inſeruiebant & auguriis:& tra-
diderunt ſe vt facerent malum coram
18 Domino,vt irritarent eum.* Iratuſque eſt
Dominus vehementer Iſraeli, & abſtu-
lit eos à conſpectu ſuo, & non remanſit
19 niſi tribus Iuda tantummodo. * Sed nec
ipſe Iuda cuſtodiuit mãdata Domini Dei
ſui:verùm ambulauit in erroribus Iſrael,
20 quos operatus fuerat. * Proiecitque Do-
D minus omne ſemen Iſrael,& afflixit eos:
& tradidit eos in manu diripientium,do-
21 ‖ 3.Reg.11.c.19. nec proiiceret eos à facie ſua:*‖ex eo iam
tempore, quo ſciſſus eſt Iſrael à domo
Dauid, & conſtituerunt ſibi regem Iero-
boam filium Nabat: ſeparauit enim Iero-
boam Iſrael à Domino,& peccare eos fe-
22 cit peccatum magnum. * Et ambulaue-
runt filij Iſrael in vniuerſis peccatis Ie-
roboam quæ fecerat: & non receſſerunt
23 ‖ Ierem.25.b.9. ab eis, * ‖ vſquequo Dominus auferret
Iſrael à facie ſua, ſicut locutus fuerat in
manu omnium ſeruorũ ſuorum Prophe-
tarum: tranſlatuſque eſt Iſrael de terra
24 ſua in Aſſyrios,vſque in diem hanc. *Ad-
duxit autem rex Aſſyriorum de Babylo-
ne,& de Cutha,& de Auah,& de Emath,
& de Sepharuaim,& collocauit eos in ci-
uitatibus Samariæ pro filiis Iſrael: qui
poſſederunt Samariam, & habitauerunt
25 in vrbibus eius. * Cumque ibi habitare
cœpiſſent, non timebant Dominum: &
immiſit in eos Dominus leones, qui in-
26 terficiebant eos. * Nunciatumque eſt re-
E gi Aſſyriorum,& dictũ:Gentes, quas trãſ-
tuliſti, & habitare feciſti in ciuitatibus
Samariæ, ignorant legitima Dei terræ:&
immiſit in eos Dominus leones, & ecce
interficiunt eos, eo quòd ignorent ritum
27 Dei terræ. * Præcepit autem rex Aſſy-
riorum,dicens. Ducite illuc vnum de ſa-
cerdotibus, quos inde captiuos adduxi-
ſtis,& vadat,& habitet cum eis:& doceat
28 eos legitima Dei terræ. * Igitur cùm ve-
niſſet vnus de ſacerdotibus his,qui capti-
ui ducti fuerant de Samaria, habitauit
in Bethel, & docebat eos quomodo cole-
29 rent Dominum. * Et vnaquæque Gens
fabricata eſt Deum ſuum: poſueruntque
eos in fanis excelſis, quæ fecerant Sama-
ritæ, Gens & Gens in vrbibus ſuis,in qui-
30 bus habitabat. * Viri enim Babylonij fe-
cerunt Sochothbenoth: viri autem Chu-
thæi fecerunt Nergel: & viri de Emath fe-
31 cerunt Aſima. * Porrò Heuæi fecerunt
F Nebahaz & Tharthac.Hi autem qui erant
de Sepharuaim, comburebant filios ſuos
igni, Adramelech & Anamelech diis Se-
32 pharuaim,* & nihilominus colebãt Do-
minum. Fecerunt autem ſibi de nouiſſi-
mis ſacerdotes excelſorum, & ponebant
33 eos in fanis ſublimibus. * Et cùm Domi-
num colerent,diis quoque ſuis ſeruiebant
iuxta conſuetudinem Gentium, de qui-
34 bus tranſlati fuerant Samariam: * vſque
in præſentem diem, morem ſequuntur
antiquum:non timent Dominum, neque
cuſtodiunt ceremonias eius, iudicia, &
legem, & mandatum, quod præceperat
Dominus filiis Iacob, ‖ quem cognouit ‖ Gen.32.f.28.
35 Iſrael:* & percuſſerat cum eis pactum,&
G mandauerat eis, dicẽs:Nolite timere deos
alienos,& non adoretis eos, neque cola-
36 tis eos,& non immoletis eis:* Sed Domi-
num Deum veſtrum, qui eduxit vos de
Terra Aegypti in fortitudine magna,& in
brachio extento, ipſum timete, & illum
37 adorate,& ipſi immolate. * Ceremonias
quoque,& iudicia, & legem, & manda-
tum,quod ſcripſit vobis, cuſtodite vt fa-
ciatis cunctis diebus,& non timeatis deos
38 alienos. * Et pactum, quod percuſſit vo-
biſcum, nolite obliuiſci: nec colatis deos
39 alienos, * ſed Dominum Deum veſtrum
timete, & ipſe eruet vos de manu o-
40 mnium inimicorum veſtrorum.* Illi verò
non audierunt, ſed iuxta conſuetudinem
41 ſuam priſtinam perpetrabant. * Fuerunt
igitur Gentes iſtæ timentes quidem Do-
minum, ſed nihilominus & idolis ſuis
ſeruientes:nam & filij eorum,& nepotes,
ſicut fecerunt patres ſui,ita faciunt vſ-
que in præſentem diem.

CAP. XVIII.

1 ANno ‖ tertio Oſee filij Ela regis Iſ- ‖ 2.Par.28.d.27 & 29.a.1.
A rael, regnauit Ezechias filius Achaz
2 regis Iuda. * Vigintiquinque annorum
erat, cùm regnare cœpiſſet: & vigin-
ti nouem annis regnauit in Ieruſalem:
nomen matris eius Abi filia Zachariæ.
* Fecit

by Google

*Feciſque quod erat bonum coram Do- 3
mino, iuxta omnia quæ fecerat Dauid
pater eius. * Ipſe diſsipauit excelſa, & 4
contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, con-
§ *Num.* fregitque ſerpentem æneum, || quem
21.c.9. fecerat Moyſes: ſiquidem vſque ad il-
lud tempus filij Iſrael adolebant ei in-
cenſum: vocauitque nomen eius Nohe-
ſtan. * In Domino Deo Iſrael ſperauit: 5
itaque poſt eum non fuit ſimilis ei de
cunctis regibus Iuda, ſed neque in his
qui ante eum fuerunt: * & adhæſit Do- 6
mino, & non receſsit à veſtigiis eius, B
fecitque mandata eius, quæ præceperat
Dominus Moyſi. * Vnde & erat Domi- 7
nus cum eo, & in cunctis, ad quæ pro-
cedebat, ſapienter ſe agebat. Rebella-
uit quoque contra regem Aſſyriorum, &
non ſeruiuit ei. * Ipſe percuſsit Phili- 8
ſthæos vſque ad Gazam, & omnes ter-
minos eorum, à Turre cuſtodum vſque
|| *Sup.* ad Ciuitatem munitam. * || Anno quar- 9
17.a.6. to regis Ezechiæ, qui erat annus ſepti-
Tob.1. mus Oſee filij Ela regis Iſrael, aſcendit
a.2. Salmanaſar rex Aſſyriorum in Samariam,
& oppugnauit eam, * & cepit. Nam poſt 10
annos tres, anno ſexto Ezechię, id eſt no-
no anno Oſee regis Iſrael, capta eſt Sa-
maria: * & tranſtulit rex Aſſyriorum Iſ- 11
rael in Aſſyrios, collocauitque eos in
Hala & in Habor fluuiis Gozan in ciui-
tatibus Medorum: * quia non audierunt 12
vocem Domini Dei ſui, ſed prætergreſsi
ſunt pactum eius: omnia, quæ præcepe-
rat Moyſes ſeruus Domini, non audie- C
||*2.Par.* runt, neque fecerunt. * || Anno quarto- 13
32.a.1. decimo regis Ezechiæ, aſcendit Senna-
Iſa. 36. cherib rex Aſſyriorum ad vniuerſas ciui-
a.1. tates Iuda munitas: & cepit eas. * Tunc 14
Eccl.48. miſit Ezechias rex Iuda nuncios ad re-
c.20. gem Aſſyriorum in Lachis, dicens: Pecca-
ui, recede à me: & omne quod impoſueris
mihi, feram. Indixit itaque rex Aſſyrio-
rum Ezechiæ regi Iudæ trecenta talenta
argenti, & triginta talenta auri. * Dedit- 15
que Ezechias omne argentum quod re-
pertum fuerat in domo Domini, & in
theſauris regis. * In tempore illo confre- 16
git Ezechias valuas templi Domini, & la-
minas auri, quas ipſe affixerat, & dedit
eas regi Aſſyriorum. * Miſit autem rex 17
Aſſyriorum Tharthā, & Rabſaris, & Rab-
ſacen, de Lachis, ad regem Ezechiam, cum
manu valida, Ieruſalem: qui cùm aſcen- D
diſſent, venerunt Ieruſalem, & ſteterunt
iuxta aquæductū piſcinæ ſuperioris, quæ
eſt in via Agrifullonis. * Vocaueruntque 18
regem: egreſſus eſt autem ad eos Elia-
cim filius Helciæ præpoſitus domus, &
Sobna ſcriba, & Ioahæ filius Aſaph à
commentariis. * Dixitque ad eos Rabſa- 19
ces: Loquimini Ezechiæ: Hæc dicit rex
magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt iſta
fiducia, qua niteris? * Forſitan iniſti con- 20
ſilium, vt præpares te ad prælium. In
quo confidis, vt audeas rebellare? * an 21
ſperas in baculo arundineo atque con-
fracto Aegypto, ſuper quem, ſi incubue-
rit homo, comminutus egredietur ma-
num eius, & perforabit eam? ſic eſt Pha-
rao rex Aegypti, omnibus qui confidunt
22 in ſe. * Quod ſi dixeritis mihi: In Domi-
E no Deo noſtro habemus fiduciam: nónne
iſte eſt, cuius abſtulit Ezechias excelſa
& altaria: & præcepit Iudæ & Ieruſalem,
Ante altare hoc adorabitis in Ieruſa-
23 lem? * Nunc igitur tranſite ad dominum
meum regem Aſſyriorum, & dabo vobis
duo millia equorum, & videte an habere
24 valeatis aſcenſores eorum. * Et quo mo-
do poteſtis reſiſtere ante vnum ſatra-
pam de ſeruis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Aegypto propter cur-
25 rus & equites? * Nunquid ſine Domini
voluntate aſcendi ad locum iſtum, vt de-
molirer eum? Dominus dixit mihi: Aſcen-
de ad terram hanc, & demolire eam.
26 * Dixerunt autem, Eliacim filius Hel-
ciæ, & Sobna, & Ioahe Rabſaci: Preca-
mur vt loquaris nobis ſeruis tuis Syria-
cè: ſiquidem intelligimus hanc lin-
guam: & non loquaris nobis Iudaice,
audiente populo, qui eſt ſuper murum.
27 * Reſponditque eis Rabſaces, dicens:
F Nunquid ad dominum tuum, & ad te
miſit me dominus meus, vt loquerer ſer-
mones hos, & non potiùs ad viros, qui
ſedent ſuper murum, vt comedant ſter-
cora ſua, & bibant vrinam ſuam vobiſ-
28 cum? * Stetit itaque Rabſaces, & excla-
mauit voce magna Iudaice, & ait: Audite
29 verba regis magni, regis Aſſyriorum. * Hęc
dicit rex: Non vos ſeducat Ezechias: non
enim poterit eruere vos de manu mea.
30 * Neque fiduciam vobis tribuat ſuper Do-
minum, dicens: Eruens liberabit nos Do-
minus, & non tradetur ciuitas hęc in ma-
31 nu regis Aſſyriorum. * Nolite audire E-
zechiam: Hæc enim dicit rex Aſſyriorum.
Facite mecum quod vobis eſt vtile, &
egredimini ad me: & comedet vnuſquiſ-
que de vinea ſua, & de ficu ſua; & bibe-
32 tis aquas de ciſternis veſtris: donec ve-
niam, & transferam vos in terram, quę ſi-
milis eſt terræ veſtræ, in terram fructife-
G ram, & fertilem vini, terram panis & vi-
nearum, terram oliuarum, & olei ac mel-
lis, & viuetis, & non moriemini. Nolite
audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens:
33 Dominus liberabit nos. * Numquid libe-
rauerunt dij Gentium terram ſuam de
34 manu regis Aſſyriorum? * Vbi eſt Deus
Emath, & Arphad? vbi eſt Deus Sephar-
uaim, Ana, & Aua? numquid liberaue-
35 runt Samariam de manu mea? * Qui-
nam illi ſunt in vniuerſis diis terrarum,
qui eruerunt regionem ſuam de manu
mea, vt poſsit eruere Dominus Ieruſalem
36 de manu mea? * Tacuit itaque populus,
& non reſpondit ei quidquam: ſiquidem
præceptum regis acceperant, vt non re-
37 ſponderent ei. * Venitque Eliacim filius
Helciæ,

Digitized by Google

Heleiæ,præpoſitus domus, & Sobna ſcri-
ba,& Ioahe filius Aſaph à commentariis,
ad Ezechiam,ſciſsis veſtibus , & nuncia-
uerunt ei verba Rabſacis.

CAP. XIX.

Iſa.37. a.2.
1 QVæ cùm audiſſet Ezechias rex , ſci-
A dit veſtimenta ſua , & opertus eſt
ſacco, ingreſſuſque eſt domum Domi-
ni. * Et miſit Eliacim præpoſitum do- 2
mus, & Sobnam ſcribam : & ſenes de ſa-
cerdotibus,opertos ſaccis,ad Iſaiam pro-
phetam filium Amos.* Qui dixerunt:Hæc 3
dicit Ezechias : Dies tribulationis, & in-
crepationis,& blaſphemiæ, dies iſte : ve-
nerunt filij vſque ad partum,& vires non
habet parturiens. *Si fortè audiat Do- 4
minus Deus tuus vniuerſa verba Rabſa-
cis , quem miſit rex Aſſyriorum dominus
ſuus,vt exprobraret Deum viuentem , &
argueret verbis, quæ audiuit Dominus
Deus tuus : & fac orationẽ pro reliquiis,
quæ repertæ ſunt. * Venerunt ergo ſerui 5
regis Ezechiæ ad Iſaiam. * Dixitque eis 6
Iſaias : Hæc dicetis domino veſtro : Hæc B
dicit Dominus : Noli timere à facie ſer-
monum, quos audiſti,quibus blaſphema-
uerunt pueri regis Aſſyriorum me. * Ec- 7
ce , ego immittam ei ſpiritum , & audiet
nuncium , & reuertetur in terram ſuam,
& deiiciam eum gladio in terra ſua.* Re- 8
uerſus eſt ergo Rabſaces,& inuenit regem
Aſſyriorum expugnantem Lobnam : Au-
dierat enim quòd receſsiſſet de Lachis.
* Cùmque audiſſet de Tharaca rege Ae- 9
thiopiæ,dicentes:Ecce, egreſſus eſt vt pu-
gnet aduerſum te:& iret contra eum,mi-
ſit nuncios ad Ezechiam,dicens:* Hęc di- 10
cite Ezechiæ regi Iuda : Non te ſeducat
Deus tuus,in quo habes fiduciam : neque
dicas : Non tradetur Ieruſalem in manus
regis Aſſyriorum. * Tu enim ipſe audiſti 11
quæ fecerunt reges Aſſyriorum vniuerſis C
terris , quo modo vaſtauerunt eas : num
ergo ſolus poteris liberari ? * Numquid 12
liberauerunt dij Gentium ſingulos , quos
vaſtauerunt patres mei? Gozan videlicet
& Haram,& Repeſeph,& filios Eden,qui
erant in Thelaſſar?* Vbi eſt rex Emath,& 13
rex Arphad , & rex ciuitatis Sepharuaim,
Ana , & Aua? * Itaque cùm accepiſſet 14
Ezechias litteras de manu nunciorum,&
legiſſet eas, aſcendit in domum Domini,
& expandit eas corã Domino,* & orauit 15
in conſpectu eius , dicens : Domine Deus
Iſrael , qui ſedes ſuper cherubim , tu es
Deus ſolus regum omnium terræ : tu fe-
ciſti cælum & terram. * Inclina aurem 16
tuam,& audi:aperi Domine oculos tuos,
& vide : audi omnia verba Sennacherib,
qui miſit vt exprobraret nobis Deum vi- D
uentem.*Verè Domine diſsipauerunt re- 17
ges Aſſyriorum Gẽtes, & terras omnium.
* Et miſerunt deos eorum in ignem : non 18
enim erant dij , ſed opera manuum ho-
minum ex ligno & lapide , & perdide-
19 runt eos. * Nunc igitur Domine Deus
noſter , ſaluos nos fac de manu eius,vt
ſciant omnia regna terræ, quia tu es Do-
20 minus Deus ſolus. * Miſit autem Iſaias
filius Amos ad Ezechiam, dicens:Hæc di-
cit Dominus Deus Iſrael : Quæ depreca-
tus es me ſuper Sennacherib rege Aſſy-
21 riorum,audiui. * Iſte eſt ſermo,quem lo-
cutus eſt Dominus de eo : Spreuit te , &
ſubſannauit te virgo filia Sion : poſt ter-
gum tuum caput mouit filia Ieruſalem.
22 * Cui exprobraſti,& quem blaſphemaſti?
E contra quem exaltaſti vocem tuam , &
eleuaſti in excelſum oculos tuos ? contra
23 ſanctum Iſrael. * Per manum ſeruorum
tuorum exprobraſti Domino , & dixiſti:
In multitudine curruum meorum aſcen-
di excelſa montium in ſummitate Libani,
& ſuccidi ſublimes cedros eius , & ele-
ctas abietes illius. Et ingreſſus ſum vſque
ad terminos eius,& ſaltum Carmeli eius
24 * ego ſuccidi. Et bibi aquas alienas , &
ſiccaui veſtigiis pedum meorum omnes
25 aquas clauſas. * Numquid non audiſti
quid ab initio fecerim ? Ex diebus anti-
quis plaſmaui illud , & nunc adduxi:
eruntque in ruinam collium pugnãtium
26 ciuitates munitæ. * Et qui ſedent in eis,
humiles manu,contremuerunt & confuſi
ſunt, facti ſunt velut fœnum agri , & vi-
rens herba tectorum,quæ areſacta eſt an-
27 tequam veniret ad maturitatem. * Ha-
F bitaculum tuum, & egreſſum tuum , &
introitum tuum , & viam tuam ego præ-
28 ſciui, & furorem tuum contra me. * In-
ſaniſti in me , & ſuperbia tua aſcendit in
aures meas : ponam itaque circulum in
naribus tuis, & camum in labiis tuis , &
reducam te in viam, per quam veniſti.
29 * Tibi autem Ezechia hoc erit ſignum:
Comede hoc anno quæ repereris : in ſe-
cundo autem anno quæ ſponte naſcun-
tur:porrò in tertio anno ſeminate & me-
tite : plantate vineas , & comedite fru-
30 ctum earum. * Et quodcumque reliquum
fuerit de domo Iuda , mittet radicem
31 deorſum,& faciet fructum ſurſum. * De
Ieruſalem quippe egredientur reliquiæ,
& quod ſaluetur de monte Sion : zelus
32 Domini exercituum faciet hoc. * Quam
ob rem hæc dicit Dominus de rege Aſſy-
riorum : Non ingredietur vrbem hanc,
nec mittet in eam ſagittam , nec occupa- ‖ Tob.1.
bit eam clypeus, nec circumdabit eam d.21.
33 munitio: * Per viam, qua venit,reuerte- Eccli.
G tur : & ciuitatem hanc non ingredietur, 48. d.
34 dicit Dominus. * Protegámque vrbem 28.
hanc,& ſaluabo eam propter me,& pro- Iſa.37.
35 pter Dauid ſeruum meum. * ‖ Factum f.36.
eſt igitur in nocte illa, venit Angelus 1. Ma-
Domini, & percuſsit in Caſtris Aſſyrio- chab.7.
rum centum octoginta quinque millia. f.41.
Cúmque diluculo ſurrexiſſet,vidit omnia 2. Mach.
corpora mortuorum : & recedens abiit, 8.d.19.
36 * & reuerſus eſt Sennacherib rex Aſſy- ‖ Tob.1.
37 riorum, & manſit in Niniue.* ‖ Cúmque d.24.
adoraret

adoraret in templo Neſroch deum ſuum,
Adramelech & Sarazar filij eius percuſ-
ſerunt eum gladio, fugerúntque in ter-
ram Armeniorum, & regnauit Aſar-
haddon filius eius pro eo.

CAP. XX.

2. Par. 32. f.29 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſq; 1
Iſa. 38. a.1. ad mortem: & venit ad eum Iſaias fi- A
lius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc di-
cit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ:
morieris enim tu, & non viues.* Qui con- 2
uertit faciem ſuam ad parietem, & orauit
Dominum, dicens: * Obſecro Domine, 3
memento quæſo quomodo ambulauerim
coram te in veritate, & in corde perfecto,
& quod placitum eſt coram te, fecerim:
Fleuit itaque Ezechias fletu magno. * Et 4
antequam egrederetur Iſaias mediā par-
tē atrij, factus eſt ſermo Domini ad eum,
dicens: * Reuertere, & dic Ezechiæ duci 5
populi mei: Hęc dicit Dominus Deus Da-
uid patris tui: Audiui orationem tuam, &
vidi lacrymas tuas: & ecce ſanaui te, die
tertio aſcendes templum Domini. * Et 6
addam diebus tuis quindecim annos: ſed
& de manu regis Aſſyriorum liberabo te, B
& ciuitatem hanc, & protegam vrbem
iſtam, propter me, & propter Dauid ſer-
uum meum. * Dixitque Iſaias: Afferte 7
maſſam ficorum. Quam cùm attuliſſent,
& poſuiſſent ſuper ulcus eius, curatus
eſt. * Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam: 8
Quod erit ſignum, quia Dominus me ſa-
nabit, & quia aſcenſurus ſum die tertia
templum Domini? * Cui ait Iſaias: Hoc 9
erit ſignum à Domino, quòd facturus ſit
Dominus ſermonem, quem locutus eſt:
Vis vt aſcendat vmbra decem lineis, an vt
reuertatur totidem gradibus? * Et ait 10
Ezechias: Facile eſt vmbram creſcere de-
cem lineis: nec hoc volo vt fiat, ſed vt re-
uertatur retrorſum decem gradibus.* In- 11
uocauit itaque Iſaias propheta Dominū,
& reduxit vmbram per lineas, quibus iam C
deſcenderat in horologio Achaz, retror-
‖ Iſa. 39 ſum decem gradibus. * ‖ In tempore illo 12
a.1. miſit Berodach Baladan, filius Baladan,
rex Babyloniorum, litteras & munera ad
Ezechiam: audierat enim quòd ægrotaſſet
Ezechias.* Lætatus eſt autem in aduentu 13
eorum Ezechias, & oſtendit eis domum
aromatum, & aurum & argentum, & pi-
gmenta varia, vnguenta quoque, & do-
mum vaſorum ſuorum, & omnia quæ ha-
bere poterat in theſauris ſuis. Non fuit
quod non monſtraret eis Ezechias in do-
mo ſua, & in omni poteſtate ſua. * Venit 14
autē Iſaias propheta ad regem Ezechiam,
dixitque ei: Quid dixerunt viri iſti? aut
vnde venerunt ad te? Cui ait Ezechias:
De terra longinqua venerunt ad me, de
Babylone. * At ille reſpondit: Quid vi- 15
derunt in domo tua? Ait Ezechias: Om-
nia quæcumque ſunt in domo mea, vi-
derunt: nihil eſt quod non monſtrauerim D
16 eis in theſauris meis.* Dixit itaque Iſaias
17 Ezechiæ: Audi ſermonem Domini: * Ecce
dies venient, & auferentur omnia, quæ
ſunt in domo tua, & quæ condiderunt pa-
tres tui vſque in diem hanc, in Babylo-
nem, non remanebit quidquam, ait Do-
18 minus. * Sed & de filiis tuis qui egredien-
tur ex te, quos generabis, tollentur &
erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
19 * Dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonus ſer-
mo Domini, quem locutus es: ſit pax &
20 veritas in diebus meis. * Reliqua autem
ſermonum Ezechiæ, & omnis fortitu-
do eius, & quomodo fecerit piſcinam,
& aquæ ductum, & introduxerit aquas
in ciuitatem, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Iuda?
21 * Dormiuítque Ezechias cum patribus
ſuis, & regnauit Manaſſes filius eius
pro eo.

CAP. XXI.

1 DVodecim annorum erat Manaſſes 2. Par.
A cùm regnare cœpiſſet, & quinqua- 33. a.1.
ginta quinque annis regnauit in Ieruſa-
lem: nomen matris eius Haphſiba. * Fe-
2 citque malum in conſpectu Domini, iux-
ta idola Gentium, quas deleuit Domi-
3 nus à facie filiorum Iſrael. * ‖ Conuer- ‖ 2. Par.
ſuſque eſt, & ædificauit excelſa, quæ diſ- 33. a.3.
ſipauerat Ezechias pater eius: & erexit
aras Baal, & fecit lucos ſicut fecerat
Achab rex Iſrael, & adorauit omnem mi-
4 litiam cæli, & coluit eam. * Extruxitque
aras in domo Domini, de qua dixit Do-
minus: ‖ In Ieruſalem ponam nomen ‖ 2. Re.
5 meum. * Et extruxit altaria vniuerſæ mi- 7. b.10.
litiæ cæli in duobus atriis templi Domi-
6 ni. * Et traduxit filium ſuum per ignē: &
ariolatus eſt, & obſeruauit auguria, & fe-
cit pythones, & aruſpices multiplicauit,
vt faceret malum coram Domino, & irri-
7 taret eum. * Poſuit quoque idolum luci,
quem fecerat, in templo Domini; ‖ ſuper ‖ 2. Re.
B quod locutus eſt Dominus ad Dauid, ‖ & 7. d. 10.
ad Salomonem filiū eius: In templo hoc, ‖ 3. Re.
& in Ieruſalem, quam elegi de cunctis 8. b.16.
tribubus Iſrael, ponam nomen meum in & 9. a.
8 ſempiternum: * Et vltrà non faciā com- 3.
moueri pedem Iſrael de terra, quam dedi
patribus eorū: ſi tamen cuſtodierint ope-
re omnia quæ præcepi eis, & vniuerſam
legem, quam mandauit eis ſeruus meus
9 Moyſes. * Illi verò non audierunt: ſed ſe-
ducti ſunt à Manaſſe, vt facerent malum,
ſuper Gentes quas contriuit Dominus à
10 facie filiorum Iſrael. * Locutúſque eſt
Dominus in manu ſeruorū ſuorum Pro-
11 phetarum, dicens: * ‖ Quia fecit Manaſ- ‖ Ier.15.
ſes rex Iuda abominationes iſtas peſſi- a. 4.
mas, ſuper omnia quæ fecerūt Amorrhæi
ante eum, & peccare fecit etiam Iudam
12 in immunditiis ſuis: * propterea hæc di-
C cit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego indu-
cam mala ſuper Ieruſalem & Iudam: vt
quicumque audierit, tinniāt ambæ aures
13 eius.* Et extendam ſuper Ieruſalem funi-
culum

Digitized by Google

culum Samariæ, & pondus domus Achab:
& delebo Ieruſalem, ſicut deleri ſolent
tabulæ: & delens vertam, & ducam cre-
brius ſtylum ſuper faciem eius. * Dimit- 14
tam vero reliquias hereditatis meæ, &
tradam eas in manus inimicorum eius:
eruntque in vaſtitatem, & in rapinã cun-
ctis aduerſariis ſuis: * eo quod fecerint 15
malum coram me, & perſeuerauerint ir-
ritantes me, ex die qua egreſsi ſunt patres
eorum ex Aegypto, vſque ad hanc diem.
* Inſuper & ſanguinem innoxium fudit 16
Manaſſes multum nimis, donec impleret
Ieruſalem vſque ad os: abſque peccatis
ſuis, quibus peccare fecit Iudam, vt face-
ret malum coram Domino. * Reliqua au- 17
tem ſermonum Manaſſe, & vniuerſa quæ
fecit, & peccatũ eius quod peccauit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
dierum regum Iuda? * Dormiuitque Ma- 18
naſſes cum patribus ſuis, & ſepultus eſt C
in horto domus ſuæ, in horto Oza: & re-
gnauit Amon filius eius pro eo. * Viginti 19
duorum annorum erat Amõ cùm regna- D
re cœpiſſet: duobus quoque annis regna-
uit in Ieruſalem: nomen matris eius Meſ-
ſalemeth, filia Harus de Ieteba. * Fecit- 20
que malum in conſpectu Domini, ſicut
fecerat Manaſſes pater eius. * Et ambu- 21
lauit in omni via, per quam ambulauerat
pater eius, ſeruiuitque immunditiis, qui-
bus ſeruierat pater eius, & adorauit eas,
* & dereliquit Dominum Deum patrum 22
ſuorum, & non ambulauit in via Domi-
ni. * Tetenderuntque ei inſidias ſerui ſui, 23
& interfecerunt regẽ in domo ſua. * Per- 24
cuſſit autem populus terræ, omnes qui
coniurauerãt contra regẽ Amon: & con-
ſtituerunt ſibi regem Ioſiam filium eius
pro eo. * Reliqua autem ſermonum Amõ 25
quæ fecit, nõne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierũ regum Iuda? * Sepelie- 26
runtque eum in ſepulchro ſuo, in horto
Oza: & regnauit Ioſias filius eius pro eo.

CAP. XXII.

2. Par. 34. a. 1.

OCto annorum erat Ioſias cùm re- 1
gnare cœpiſſet: triginta & vno an- A
no regnauit in Ieruſalem: nomen ma-
tris eius Idida, filia Hadaia de Beſecath.
* Fecitque quod placitum erat coram 2
Domino, & ambulauit per omnes vias
Dauid patris ſui: non declinauit ad dex-
teram, ſiue ad ſiniſtram. * Anno autem 3
octauo decimo regis Ioſiæ miſit rex Sa-
phan filium Aſlia, filij Meſſulam, ſcribam
templi Domini, dicens ei: * Vade ad Hel- 4
ciam ſacerdotem magnũ, vt confletur pe-
cunia, quę illata eſt in templum Domini,
quam collegerunt ianitores templi à po-
pulo, * deturque fabris per prępoſitos do- 5
mus Domini: qui & diſtribuant eam his
qui operantur in templo Domini, ad in-
ſtauranda ſartatecta templi: * tignariis vi- 6
delicet & cæmentariis, & iis qui interru- B
pta componunt: & vt emantur ligna, &
lapides de lapicidinis, ad inſtaurandum
7 templum Domini. * Verumtamen nõ ſup-
putetur eis argentum quod accipiunt, ſed
8 in poteſtate habeant, & in fide. * Dixit
autem Helcias pontifex ad Saphan ſcri-
bam: Librum Legis reperi in domo Do-
mini: deditque Helcias volumen Saphan,
9 qui & legit illud. * Venit quoque Saphan
ſcriba ad regem, & renunciauit ei quod
præceperat, & ait: Conflauerunt ſerui tui
pecuniam, quæ reperta eſt in domo Do-
mini: & dederunt vt diſtribueretur fabris
10 à præfectis operum tẽpli Domini. * Nar-
rauit quoque Saphan ſcriba regi, dicens:
Librũ dedit mihi Helcias ſacerdos. Quem
11 cùm legiſſet Saphan coram rege, * & au-
diſſet rex verba Libri Legis Domini, ſci-
12 dit veſtimenta ſua. * Et præcepit Helciæ
ſacerdoti, & Ahicam filio Saphan, &
Achobor filio Micha, & Saphan ſcribæ, &
13 Aſaiæ ſeruo regis dicens: * Ite & conſu-
lite Dominum ſuper me, & ſuper popu-
lo, & ſuper omni Iuda, de verbis volumi-
nis iſtius, quod inuentum eſt: magna enim
ira Domini ſuccenſa eſt contra nos: quia
non audierunt patres noſtri verba libri
huius, vt facerent omne quod ſcriptum
14 eſt nobis. * Ierunt itaque, Helcias ſacer-
dos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan, &
Aſaia, ad Holdam prophetidem, vxorem
Sellum, filij Thecuæ, filij Araas cuſtodis
veſtium, quæ habitabat in Ieruſalem in
15 Secunda: locutique ſunt ad eam. * Et illa
reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Dicite viro, qui miſit vos ad me:
16 * Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam
D mala ſuper locum iſtum, & ſuper habita-
tores eius: omnia verba Legis quæ legit
17 rex Iuda: * quia dereliquerunt me, & ſa-
crificauerunt diis alienis, irritãtes me in
cũctis operibus manuum ſuarum: & ſuc-
cendetur indignatio mea in loco hoc, &
18 non extinguetur. * Regi autem Iuda, qui
miſit vos vt conſuleretis Dominum, ſic
dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael,
19 Pro eo quod audiſti verba voluminis, * &
perterritum eſt cor tuum, & humiliatus
es corã Domino, auditis ſermonibus con-
tra locũ iſtum, & habitatores eius, quòd
videlicet fierent in ſtuporem & in male-
dictum: & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleui-
ſti coram me, & ego audiui, ait Dominus:
20 * idcirco colligã te ad patres tuos, & col-
ligẽris ad ſepulchrum tuum in pace, vt
non videant oculi tui omnia mala quæ
inducturus ſum ſuper locum iſtum.

CAP. XXIII.

2. Par. 34. f. 29.

1 ET renunciauerunt regi quod dixerat.
A Qui miſit: & congregati ſunt ad eum
2 omnes ſenes Iuda & Ieruſalem. * Aſcen-
ditque rex templum Domini, & omnes
viri Iuda, vniuerſique qui habitabant in
Ieruſalem cum eo ſacerdotes & prophe-
tæ, & omnis populus à paruo vſque ad
magnum: legitque cunctis audientibus
omnia verba libri fœderis, qui inuentus
3 eſt in Domo Domini. * Stetitque rex ſu-
per

Digitized by Google

per gradum: & fœdus percuſsit corã Do-
mino,vt ambularent poſt Dominum, &
cuſtodirent præcepta eius, & teſtimonia,
& ceremonias,in omni corde, & in tota
anima,& ſuſcitarent verba fœderis huius,
quæ ſcripta erant in libro illo:acquieuit-
que populus pacto.* Et præcepit rex Hel- 4
ciæ pontifici, & ſacerdotibus ſecundi or-
‖ *Eccl.* dinis, & ianitoribus, ‖ vt proiicerent de
49. a.3. templo Domini omnia vaſa, quæ facta B
fuerãt Baal,& in luco, & vniuerſæ mili-
tiæ cæli: & combuſsit ea foris Ieruſalem
in conualle Cedron, & tulit puluerẽ eo-
rũ in Bethel. * Et deleuit aruſpices, quos 5
poſuerant reges Iuda ad ſacrificandum in
excelſis per ciuitates Iuda, & in circuitu
Ieruſalem:& eos, qui adolebant incẽſum
Baal,& Soli,& Lunæ,& duodecim ſignis,
& omni militiæ cæli.* Et efferri fecit lu- 6
cum de domo Domini foras Ieruſalem in
conualle Cedron, & combuſsit eum ibi,
& redegit in puluerem, & proiecit ſuper
ſepulchra vulgi. * Deſtruxit quoque ædi- 7
culas effeminatorum,quæ erant in domo
Domini, pro quibus mulieres texebant
quaſi domunculas luci.*Congregauitque 8
omnes ſacerdotes de ciuitatibus Iuda: &
contaminauit excelſa,vbi ſacrificabãt ſa-
cerdotes, de Gabaa vſque Berſabee:& de-
ſtruxit aras portarũ in introitu oſtij Io- C
ſue principis ciuitatis,quod erat ad ſini-
ſtram portæ ciuitatis.* Verumtamen non 9
aſcendebãt ſacerdotes excelſorum ad al-
tare Domini in Ieruſalem: ſed tantùm
comedebant azyma in medio fratrũ ſuo-
rum. * Contaminauit quoque Topheth, 10
quod eſt in conualle filij Ennon:vt nemo
conſecraret filium ſuum aut filiam per
ignem,Moloch.* Abſtulit quoque equos, 11
quos dederant reges Iuda,Soli,in introitu
templi Domini iuxta exedram Nathan-
melec eunuchi, qui erat in Pharurim:
currus autem Solis combuſsit igni. * Al- 12
taria quoque, quæ erant ſuper tecta cœ-
naculi Achaz,quæ fecerant reges Iuda,&
altaria quæ fecerat Manaſſes in duobus
atriis templi Domini,deſtruxit rex:& cu-
currit inde,& diſperſit cinerem eorum in
Torrentem Cedron. * Excelſa quoque, 13
quæ erant in Ieruſalem ad dexteram par-
‖ *3. Reg.* tem Montis offenſionis, ‖ quæ ædifica-
11. b.7. uerat Salomon rex Iſrael Aſtaroth idolo
Sidoniorum,& Chamos offenſioni Moab,
& Melchon abominationi filiorum Am-
mon,polluit rex. * Et contriuit ſtatuas, 14
& ſuccidit lucos: repleuitque loca eorũ
‖ *3. Reg.* oſsibus mortuorum. * ‖ Inſuper & alta- 15
13. a.32 re,quod erat in Bethel,& excelſum,quod D
fecerat Ieroboam filius Nabat,qui pecca-
re fecit Iſrael: & altare illud, & excel-
ſum deſtruxit,atque combuſsit, & com-
minuit in puluerem, ſuccenditque etiam
lucum. * Et conuerſus Ioſias,vidit ibi ſe- 16
pulchra, quæ erant in monte: miſitque
& tulit oſſa de ſepulchris, & cõbuſsit ea
ſuper altare, & polluit illud iuxta ver-
bum Domini, quod locutus eſt vir Dei,
17 qui prædixerat verba hæc. * ‖ Et ait:Quis ‖ *2. Par.*
eſt titulus ille, quem video? Reſponde- *35. a.16*
rùntque ei ciues vrbis illius: Sepulchrum
eſt hominis Dei, qui venit de Iuda, &
prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper al-
18 tare Bethel. * Et ait: Dimittite eũ, ne-
mo commoueat oſſa eius.Et intacta man-
ſerunt oſſa illius, cum oſsibus prophetæ
19 qui venerat de Samaria. * Inſuper & om-
nia fana excelſorum, quæ erant in ciui-
tatibus Samariæ, quæ fecerant reges Iſ-
rael ad irritandum Dominum, abſtulit
Ioſias:& fecit eis, ſecundùm omnia ope-
20 ra quæ fecerat in Bethel.* Et occidit vni-
uerſos ſacerdotes excelſorum, qui erant
ibi ſuper altaria: & combuſsit oſſa hu-
mana ſuper ea: reuerſuſque eſt Ieruſa-
21 lem.* ‖ Et præcepit omni populo,dicens: ‖ *3. Reg.*
E Facite Phaſe Domino Deo veſtro, ſecun- *13. a.1.*
dùm quod ſcriptum eſt in libro fœderis
22 huius. * Nec enim factum eſt Phaſe tale
à diebus Iudicum, qui iudicauerunt Iſ-
rael,& omnium dierum regum Iſrael, &
23 regum Iuda,* ſicut in octauo decimo an-
no regis Ioſiæ factum eſt Phaſe iſtud Do-
24 mino in Ieruſalem. * Sed & pythones, &
ariolos,& figuras idolorum, & immun-
ditias, & abominationes, quæ fuerant in
terra Iuda & Ieruſalem, abſtulit Ioſias:
vt ſtatueret verba legis, quæ ſcripta ſunt
in Libro, quem inuenit Helcias ſacerdos
25 in templo Domini. * Similis illi non fuit
ante eum rex,qui reuerteretur ad Domi-
num in omni corde ſuo, & in tota ani-
ma ſua, & in vniuerſa virtute ſua, iux-
F ta omnem legem Moyſi: neque poſt eum
26 ſurrexit ſimilis illi. * Verumtamen non
eſt auerſus Dominus ab ira furoris ſui
magni, quo iratus eſt furor eius contra
Iudam: propter irritationes,quibus pro-
27 uocauerat eum Manaſſes.* ‖ Dixit itaque ‖ *Infr.*
Dominus: Etiam Iudam auferam à facie *24. a.3.*
mea, ſicut abſtuli Iſrael: & proiiciam
ciuitatem hanc, quam elegi, Ieruſalem,
& domum, de qua dixi: Erit nomen
28 meum ibi. * Reliqua autem ſermonum
Ioſiæ, & vniuerſa quæ fecit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
29 regum Iuda? * ‖ In diebus eius aſcendit ‖ *2. Par.*
Pharao Nechao rex Aegypti, contra re- *35. c.20.*
gem Aſsyriorum,ad flumẽ Euphratem:&
abiit Ioſias rex in occurſum eius:& occi-
30 ſus eſt in Mageddo,cùm vidiſſet eum.* Et
portauerunt eum ſerui ſui mortuum de
Mageddo: & pertulerunt in Ieruſalem,
& ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo. Tu-
litque populus terræ Ioachaz filium Io-
ſiæ:& vnxerunt eum,& conſtituerunt eũ
31 regem pro patre ſuo. * ‖ Viginti triũ an- ‖ *2. Par.*
norum erat Ioachaz cùm regnare cœpiſ- *36. a.1.*
ſet, & tribus menſibus regnauit in Ieru-
ſalem: nomen matris eius Amital, filia
32 Ieremiæ,de Lobna.* Et fecit malũ coram
G Domino, iuxta omnia quæ fecerãt patres
33 eius. * Vinxitque eum Pharao Nechao in
Rebla,

Rebla, quæ eſt in terra Emath, ne regna-
ret in Ieruſalem: & impoſuit mulctam
terræ, centum talentis argenti, & talento
auri. * Regemque conſtituit Pharao Ne- 34
chao Eliacum filiũ Ioſiæ pro Ioſia patre
eius: vertitque nomen eius Ioakim: porrò
Ioachaz tulit, & duxit in Aegyptum, &
mortuus eſt ibi. * Argentum autem & 35
aurum dedit Ioakim Pharaoni, cùm in-
dixiſſet terræ per ſingulos, vt conferretur
iuxta præceptũ Pharaonis: & vnũquem-
que iuxta vires ſuas exegit, tam argen-
tum quàm aurum de populo terræ, vt
daret Pharaoni Nechao. * Vigintiquin- 36
que annorum erat Ioakim cùm regnare
cœpiſſet: & vndecim annis regnauit in Ie-
ruſalem: nomen matris eius Zebida filia
Phadaia de Ruma. * Et fecit malum co- 37
ram Domino, iuxta omnia quæ fecerant
patres eius.

CAP. XXIIII.

IN diebus eius aſcendit Nabuchodono- 1
ſor rex Babylonis, & factus eſt ei Ioa- A
kim ſeruus tribus annis: & rurſum re-
bellauit contra eum.* Immiſitque ei Do- 2
minus latrunculos Chaldæorum, & la-
trunculos Syriæ, & latrunculos Moab, &
latrunculos filiorum Ammon: & immiſit
‖ Sup. eos in Iudam, vt diſperderent eum, ‖ iux-
23.f.27 ta verbum Domini, quod locutus fuerat
per ſeruos ſuos prophetas. * Factum eſt 3
autem hoc per verbum Domini cõtra Iu-
dam, vt auferret eum coram ſe, propter
peccata Manaſſe vniuerſa quæ fecit, * & 4
propter ſanguinem innoxium, quem effu-
dit, & impleuit Ieruſalem cruore inno-
centium: & ob hanc rem noluit Dominus
propitiari. Reliqua autem ſermonũ Ioa- 5
kim, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc B
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
regum Iuda? Et dormiuit Ioakim cum
patribus ſuis: * & regnauit Ioachin fi- 6
lius eius pro eo. * Et vltrà non addidit 7
rex Aegypti, vt egrederetur de terra ſua:
tulerat enim rex Babylonis, à riuo Aegy-
pti vſque ad fluuium Euphratem, omnia
quæ fuerant regis Aegypti. * Decem & 8
octo annorum erat Ioachin cùm regnare
cœpiſſet, & tribus menſibus regnauit in
Ieruſalem: nomen matris eius Noheſta fi-
lia Elnathan de Ieruſalem. * Et fecit ma- 9
lum coram Domino, iuxta omnia quę fe-
‖ Dan. cerat pater eius.* ‖ In tempore illo aſcen- 10
1.a.1. derunt ſerui Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis in Ieruſalem, & circumdata eſt
vrbs munitionibus.* Venitque Nabucho- 11
donoſor rex Babylonis ad ciuitatem cum C
ſeruis ſuis, vt oppugnarent eam. * Egreſ- 12
ſuſque eſt Ioachin rex Iuda ad regem Ba-
bylonis, ipſe & mater eius, & ſerui eius,
& principes eius, & eunuchi eius: & ſuſ-
cepit eum rex Babylonis anno octauo re-
gni ſui. * Et protulit inde omnes theſau- 13
ros domus Domini, & theſauros domus
regiæ: & concidit vniuerſa vaſa aurea,
quæ fecerat Salomon rex Iſrael in templo
14 Domini iuxta verbũ Domini. * Et tranſ-
tulit omnem Ieruſalem, & vniuerſos prin-
cipes, & omnes fortes exercitus, decem
millia, in captiuitatem, & omnem artifi-
cem & cluſorem: nihilque relictum eſt,
15 exceptis pauperibus populi terræ.* Trãſ- ‖ 2.Par.
D tulit quoque Ioachin in Babylonem, & 36.b.10
matrem regis, & vxores regis, & eunu- Eſt.2.a.
chos eius: & iudices terræ duxit in capti- 6 & 11
16 uitatem de Ieruſalem in Babylonem.* Et b.4.
omnes viros robuſtos, ſeptem millia, &
artifices, & cluſores mille, omnes viros
fortes & bellatores: duxitque eos rex Ba-
17 bylonis captiuos in Babylonem. * ‖ Et ‖ Iere.
conſtituit Matthaniam patruum eius pro 37.a.1.
18 eo: impoſuitque nomen ei Sedeciam.* Vi- & 52.
geſimum & primum annum ætatis habe- a.1.
bat Sedecias cùm regnare cœpiſſet, & vn-
decim annis regnauit in Ieruſalem: no-
men matris eius erat Amital, filia Iere-
19 miæ de Lobna. * Et fecit malum coram
Domino, iuxta omnia quæ fecerat Ioa-
20 kim.* Iraſcebatur enim Dominus contra
Ieruſalem & contra Iudam, donec proii-
ceret eos à facie ſua: receſsitque Sedecias
à rege Babylonis.

CAP. XXV.

1 FActum eſt autẽ anno nono regni eius, Iere.39.
A menſe decimo, decima die menſis, ve- a.4. &
nit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe 52.a.4.
& omnis exercitus eius, in Ieruſalem, &
circumdederunt eam: & extruxerunt in
2 circuitu eius munitiones. * Et clauſa eſt
ciuitas atque vallata, vſque ad vndeci-
3 mum annum regis Sedeciæ, * nona die
menſis: præualuitque fames in ciuita-
4 te, nec erat panis populo terræ. * Et in-
terrupta eſt ciuitas: & omnes viri bella-
tores nocte fugerunt, per viam portę, quæ
eſt inter duplicem murum ad hortum re-
B gis (porrò Chaldæi obſidebant in circui-
tu ciuitatem) fugit itaque Sedecias, per
viam quæ ducit ad campeſtria ſolitudi-
5 nis. * Et perſecutus eſt exercitus Chal-
dæorum regem, comprehenditque eum in
planitie Iericho: & omnes bellatores, qui
erãt cum eo, diſperſi ſunt, & reliquerunt
6 eum. * Apprehenſum ergo regem duxe-
runt ad regem Babylonis in Reblatha: qui
7 locutus eſt cum eo iudicium. * Filios au-
tem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos
eius effodit, vinxitque eum catenis, & ad-
8 duxit in Babylonem. * Menſe quinto, ſe-
ptima die mẽſis, ipſe eſt annus nonus de-
cimus regis Babylonis: venit Nabuzardan
princeps exercitus, ſeruus regis Babylonis,
9 in Ieruſalem. * ‖ Et ſuccendit domũ Do- ‖ Pſal.
mini, & domum regis: & domos Ieruſa- 73.a.7.
lem, omnémque domum combuſsit igni.
10 * Et muros Ieruſalem in circuitu deſtru-
C xit omnis exercitus Chaldæorum, qui
11 erat cum principe militum. * Reliquam
autem populi partem, quæ remanſerat in
ciuitate, & perfugas qui transfugerant ad
regem Babylonis, & reliquum vulgus,
tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.
Et de

Digitized by Google

* Et de pauperibus terræ reliquit vinito- 12
res & agricolas.* ‖ Columnas autē æreas, 13
quæ erant in templo Domini,& baſes,&
mare æreum,quod erat in domo Domini,
confregerunt Chaldæi, & trãſtulerunt æs
omne in Babylonem. * Ollas quoque æ- 14
reas,& trullas,& tridentes,& ſcyphos,&
mortariola,& omnia vaſa ærea,in quibus
miniſtrabant,tulerunt. * Necnon & thu- 15
ribula, & phialas : quæ aurea, aurea : & D
quæ argentea,argentea;tulit princeps mi-
litiæ;*id eſt,columnas duas, mare vnum, 16
& baſes, quas fecerat Salomon in templo
Domini : non erat pondus æris omnium
vaſorum. * ‖ Decem & octo cubitos alti- 17
tudinis habebat columna vna:& capitel-
lum æreum ſuper ſe altitudinis trium cu-
bitorum : & retiaculum,& malogranata
ſuper capitellum columnæ , omnia ærea:
ſimilem & columna ſecunda habebat or-
natum. * Tulit quoque princeps militiæ 18
Saraiam ſacerdotem primum , & Sopho-
niam ſacerdotem ſecundum, & tres iani-
tores. * Et de ciuitate eunuchum vnum, 19
qui erat præfectus ſuper bellatores vi-
ros : & quinque viros de his qui ſteterant E
coram rege , quos reperit in ciuitate : &
Sopher principem exercitus,qui probabat
tyrones de populo terræ: & ſexaginta vi-
ros è vulgo , qui inuenti fuerant in ciui-
tate. * Quos tollens Nabuzardan prin- 20
ceps militum, duxit ad regem Babylonis
in Reblatha.* Percuſsitque eos rex Baby- 21
lonis,& interfecit eos in Reblatha in ter-
ra Emath : & tranſlatus eſt Iuda de terra
ſua. * Populo autem qui relictus erat in 22
terra Iuda , quem dimiſerat Nabuchodo-
noſor rex Babylonis , præfecit Godoliam
filium Ahicam filij Saphan. * Quod cum 23
audiſſent omnes duces militum,ipſi & vi-
ri qui erant cum eis, videlicet quòd con- F
ſtituiſſet rex Babylonis Godoliam : vene-
runt ad Godoliam in Maſpha, Iſmahel fi-
lius Nathaniæ,& Iohanan filius Caree,&
Saraia filius Thanehumeth Netophathi-
tes , & Iezonias filius Maachathi , ipſi &
ſocij eorum. * Iurauitq; Godolias ipſis & 24
ſociis eorum, dicens:Nolite timere ſerui-
re Chaldæis : manete in terra , & ſeruite
regi Babylonis , & bene erit vobis. * Fa- 25
ctum eſt autem in menſe ſeptimo , venit
Iſmahel filius Nathaniæ , filij Eliſama de
ſemine regio,& decem viri cum eo : per-
cuſſeruntq; Godoliã, qui & mortuus eſt:
ſed & Iudæos & Chaldæos,qui erant cum
eo in Maſpha.*Conſurgenſque omnis po- 26
pulus à paruo vſque ad magnum,& prin-
cipes militum,venerunt in Aegyptum,ti-
mentes Chaldæos. * Factum eſt verò in 27
anno trigeſimo ſeptimo tranſmigrationis G
Ioachim regis Iuda,menſe duodecimo,vi-
geſima ſeptima die menſis : ſubleuauit
Euilmerodach rex Babylonis, anno quo
regnare cœperat,caput Ioachin regis Iu-
da de carcere.* Et locutus eſt ei benignè: 28
& poſuit thronum eius ſuper thronum
29 regum,qui erant cum eo in Babylone.*Et
mutauit veſtes eius , quas habuerat in
carcere , & comedebat panem ſemper in
conſpectu eius cunctis diebus vitæ ſuæ.
30 * Annonam quoque conſtituit ei ſine in-
termiſsione, quæ & dabatur ei à rege per
ſingulos dies,omnibus diebus vitæ ſuæ.

‖ Ierem. 27.d.19

‖ 3.Reg 7.b.15. Iere.52. c.17 2.Par.3. d.15.

LIBER PRIMVS
PARALIPOMENON,
Hebraicè Dibre Haiamin.

CAPVT I.

1 ADam, Seth, Enos,* Cainan,Malaleel,
2 Iared,*Henoch, Mathuſale, Lamech,
3 * Noe, Sem,Cham, & Iapheth. * Filij Ia-
4 pheth : Gomer , & Magog, & Madai , &
A Iauan , Thubal, Moſoch, Thiras. * Porrò
5 filij Gomer: Aſcenez, & Riphath, & Tho-
6 gorma.*Filij autem Iauan:Eliſa & Thar-
7 ſis , Cethim & Dodanim. * Filij Cham:
8 Chus, & Meſraim, & Phut, & Chanaan.
9 * Filij autem Chus:Saba,& Heuila,Saba-
tha, & Regma, & Sabathacha. Porrò filij
10 Regma:Saba,& Dadan.*Chus autē genuit
‖Nemrod : iſte cœpit eſſe potens in terra.
11 * Meſraim verò genuit Ludim , & Ana-
12 mim,& Laabim, & Nephtuim, * Phetru-
ſim quoque & Caſluim:de quibus egreſsi
13 ſunt Philiſthiim,& Caphtorim. * Chanaā
verò genuit Sidonem primogenitū ſuum,
14 Hethæum quoque,*& Iebuſæū,& Amor-
15 rhæum,& Gergeſæum, * Heuæūmque &
16 Aracæum,& Sinæum.* Aradium quoque,
17 & Samaræum , & Hamathæum. * Filij
B ‖ Sem:Aelam , & Aſſur, & Arphaxad , &
Lud,& Aram,& Hus, & Hul, & Gether,
18 & Moſoch. * Arphaxad autem genuit Sa-
19 le, qui & ipſe genuit Heber. * Porrò He-
ber nati ſunt duo filij , nomen vni Pha-
leg, quia in diebus eius diuiſa eſt terra:&
20 nomen fratris eius Iectan. * Iectan autem
genuit Elmodad,& Saleph, & Aſarmoth,
21 & Iare, * Adoram quoque , & Huſal , &
22 Decla,* Hebal etiam, & Abimael , & Sa-
23 ba , necnon * & Ophir, & Heuila, & Io-
24 bab, omnes iſti filij Iectan. * Sem,Arpha-
25 xad,Sale,*Heber, Phaleg,Ragau, * Serug,
26 Nachor , Thare , * Abram , iſte eſt Abra-
27 ham. * Filij ‖ autem Abraham,Iſaac & Iſ-
28 mahel. * Et hæ generationes eorum. Pri-
29 mogenitus Iſmahelis, Nabaioth, & Ce-
30 dar,& Adbeel, & Mabſam,& Maſma , &
31 Duma,Maſſa, Hadad, & Thema, * Ietur,
Naphis , Cedma. hi ſunt filij Iſmahelis.
32 * Filij autem Ceturæ concubinæ Abra-
C ham,quos genuit,Zamran,Iecſan,Madan,
Madian, Ieſboc,& Sue. Porro filij Iecſan:
Saba,& Dadan.Filij autem Dadan : Aſſu-
33 rim,& Latuſsim,& Laomim.* Filij ‖ au-
tem Madian : Epha,& Epher,& Henoch,
& Abida, & Eldaa omnes hi filij Ceturæ.

Geneſ.5. b.15. d.25.5. b.10.

‖ Geneſ. 10.b.8.

‖ Geneſ. 16.d.22. 11.b.10.

‖ Geneſ. 11.d.26.

‖ Geneſ. 25.b.12.

‖ Geneſ. 25.a.3.

Digitized by Google

‖ Gen. 25.c.18. *Genuit autẽ Abraham Iſaac : cuius fue- 34
runt filij,Eſau,& Iſrael.*Filij ‖ Eſau : Eli- 35
‖ Geneſ. 36.b.11. phaz,Rahuel,Iehus,Ihelom,& Core,* Fi- 36
lij Eliphaz : Theman , Omar, Sephi , Ga-
thān,Cenez,Thamna, Amalec. * Filij Ra- 37
huel: Nahath, Zara,Samma, Meza. * Filij 38
Seir ; Lotan, Sobal , Sebeon, Ana, Diſon,
Eſer,Diſan. * Filij Lotan : Hori,Homam. 39
Soror autem Lotan fuit Thamna. * Filij 40
Sobal:Alian,& Manahath,& Ebal,Sephi,
& Onam. Filij Sebeom : Aia & Ana.Filij
Ana:Diſon.*Filij Diſon:Hamram,& Eſe- 41
ban,& Iethran,& Charan.*Filij Eſer:Ba- 42
laan,& Zauan, & Iacan. Filij Diſan:Hus
& Aran. * Iſti ſunt reges, qui imperaue- 43
runt in Terra Edom , antequam eſſet rex D
ſuper filios Iſrael: Bale filius Beor:& no-
men ciuitatis eius,Denaba. * Mortuus eſt 44
autem Bale , & regnauit pro eo Iobab fi-
lius Zare de Boſra. * Cúmque & Iobab 45
fuiſſet mortuus , regnauit pro eo Huſam
de Terra Themanorum.*Obiit quoque & 46
Huſam , & regnauit pro eo Adad filius
Badad , qui percuſsit Madian in Terra
Moab , & nomen ciuitatis eius Auith.
* Cúmque & Adad fuiſſet mortuus , re- 47
gnauit pro eo Semla de Maſreca. * Sed & 48
Semla mortuus eſt , & regnauit pro eo
Saul de Rohoboth,quæ iuxta amnem ſita
eſt.* Mortuo quoque Saul , regnauit pro 49
eo Balanan filius Achobor.* Sed & hic 50
mortuus eſt, & regnauit pro eo Adad:cu-
ius vrbis nomen fuit Phau , & appellata
eſt vxor eius Meetabel filia Matred filiæ
Mezaab. * Adad autem mortuo , duces 51
pro regibus in Edom eſſe cœperunt : dux
Thamna, dux Alua, dux Ietheth, * dux 52
Oolibama, dux Ela, dux Phinon , * dux 53
Cenez, dux Theman , dux Mabſar , * dux 54
Magdiel,dux Hiram.hi duces Edom.

CAP. II.

Gen.29.g.32. 30.d.35. 35.c.d. Filij autem Iſrael:Ruben, Simeon , Le- 1
ui, Iuda,Iſſachar , & Zabulon, * Dan, 2
Ioſeph , Beniamin, Nephthali , Gad , & A
Aſer. * Filij ‖ Iuda:Her, Onan,& Sela. hi 3
‖ Geneſ. 38.a.3. 46.b.12. Inf.4.a.1. Matt.1.a.3. tres nati ſunt ei de filia Sue Chananiti-
de. Fuit autem Her primogenitus Iuda,
malus coram Domino , & occidit eum.
* Thamar autẽ nurus eius peperit ei Pha- 4
res & Zara.omnes ergo filij Iuda,quinq;.
*Filij autẽ Phares:Heſron & Hamul.*Fi- 5
lij quoq; Zaræ:Zamri,& Ethan,& Eman, 6
Chalchal quoque,& Dara, ſimul quinq;.
‖ Ioſ.7.a.1. * Filij ‖ Charmi:Achar, qui turbauit Iſ- 7
rael , & peccauit in furto anathematis.
‖ Ruth.4.d.19. * Filij Ethan:Azarias.*Filij ‖ autem Heſ- 8
ron qui nati ſunt ei:Ierameel, & Ram,& 9
Calubi. * Porrò Ram genuit Aminadab. 10
Aminadab autem genuit Nahaſſon, prin- B
cipem filiorum Iuda. * Nahaſſon quo- 11
que genuit Salma, de quo ortus eſt Booz.
* Booz verò genuit Obed , qui & ipſe ge- 12
‖ 1.Reg.16.b.10. 17.b.12 nuit Iſai. * ‖ Iſai autem genuit primoge- 13
nitum Eliab , ſecundum Abinadab , ter-
tium Simmaa , * quartum Nathanael, 14
quintum Raddai, * ſextum Aſom,ſeptimũ 15
16 Dauid.* quorum ſorores fuerunt,Saruia
C & Abigail. Filij Saruiæ : Abiſai,Ioab,&
17 Aſael,tres.*Abigail autem genuit Amaſa,
18 cuius pater fuit Iether Iſmaelites. * Ca-
leb verò filius Heſron accepit vxorẽ no-
mine Azuba, de qua genuit Ierioth : fue-
rúntque filij eius,Iaſer, & Sobab , & Ar-
19 don.*Cúmq; mortua fuiſſet Azuba, acce-
pit vxorem Caleb, Ephrata : quæ peperit
20 ei Hur.*Porrò Hur genuit Vri:& Vri ge-
21 nuit Bezeleel.*Poſt hæc ingreſſus eſt Heſ-
ron ad filiam Machir patris Galaad,& ac-
cepit eam cùm eſſet annorum ſexaginta:
22 quæ peperit ei Segub. * Sed & Segub ge-
nuit Iair,& poſſedit viginti tres ciuitates
23 in Terra Galaad. * Cepítque Geſſur , &
Aram oppida Iair : & Canath, & viculos
eius ſexaginta ciuitatum. omnes iſti, filij
24 Machir patris Galaad.*Cùm autem mor-
D tuus eſſet Heſron , ingreſſus eſt Caleb ad
Ephrata. Habuit quoque Heſron vxorem
Abia , quæ peperit ei Ashur patrem The-
25 cuæ. * Nati ſunt autem filij Ierameel pri-
mogeniti Heſrõ, Ram primogenitus eius,
26 & Buna,& Aram,& Aſom,& Achia.*Du-
xit quoque vxorem alteram Ierameel,
nomine Atara , quæ fuit mater Onam.
27 * Sed & filij Ram primogeniti Ierameel,
28 fuerunt Moos,Iamin , & Achar. * Onam
autem habuit filios , Semei , & Iada. filij
29 autem Semei:Nadab,& Abiſur. * Nomen
verò vxoris Abiſur, Abihail , quæ peperit
30 ei Ahobban , & Molid. * Filij autem Na-
dab fuerunt,Saled, & Apphaim. Mortuus
31 eſt autem Saled abſq; liberis. * Filius ve-
rò Apphaim , Ieſi : qui Ieſi genuit Seſan.
32 Porrò Seſan genuit Oholai. * Filii autem
E Iada fratres Semei ; Iether , & Ionathan.
Sed & Iether mortuus eſt abſque liberis.
33 * Porrò Ionathan genuit Phaleth , & Zi-
34 za.Iſti fuerunt filii Ierameel. * Seſan au-
tem non habuit filios , ſed filias;& ſeruũ
35 Aegyptium nomine Ieraa. * Deditque ei
filiam ſuã vxorem : quæ peperit ei Ethei.
36 * Ethei autem genuit Nathan, & Nathan
37 genuit Zabad. * Zabad quoque genuit
38 Ophlal , & Ophlal genuit Obed , * Obed
39 genuit Iehu, Iehu genuit Azariam,* Aza-
rias genuit Helles, & Helles genuit Elaſa.
40 * Elaſa genuit Siſamoi , Siſamoi genuit
41 Sellum, * Sellum genuit Icamiam,Icamia
42 autem genuit Eliſama. * Filii autem Ca-
F leb fratris Ierameel : Meſa primogenitus
eius , ipſe eſt pater Ziph : & filii Mareſa
43 patris Hebron.* Porrò filii Hebron,Core,
44 & Taphua,& Recẽ,& Sãma.*Samma au-
tem genuit Raham , patrem Iercaam , &
45 Recem genuit Sammai.* Filius Sammai,
46 Maon:& Maon pater Bethſur.* Epha au-
tem concubina Caleb peperit Haran , &
Moſa,& Gezez. Porrò Haran genuit Ge-
47 zez.* Filii autem Iahaddai , Regom , &
Ioathan, & Geſan,& Phalet, & Epha, &
48 Saaph. * Concubina Caleb Maacha,pepe-
49 rit Saber , & Tharana. * Genuit autem
Saaph pater Madmena,Sue patrem Mach-
bena,

Digitized by Google

bena, & patrem Gabaa. Filia verò Caleb,
fuit Achſa. * Hi erant filij Caleb, filij Hur 50
primogeniti Ephrata, Sobal pater Ca- G
riathiarim, * Salma pater Bethlehem, Ha- 51
riph pater Bethgader.* Fuerunt autem fi- 52
lij Sobal patris Cariathiarim, Qui vide-
bat dimidium requietionum. * Et de co- 53
gnatione Cariathiarim, Iethrei, & Aphu-
thei, & Semathei, & Maſerei. Ex his egreſ-
ſi ſunt Saraitæ, & Eſthaolitæ. * Filij Sal- 54
ma, Bethlehẽ, & Netophathi, Coronæ do-
mus Ioab, & Dimidium requietionis Sa-
rai.* Cognationes quoque ſcribarum ha- 55
bitantium in Iabes, Canentes atque Re-
ſonantes, & in tabernaculis commoran-
tes. Hi ſunt Cinæi, qui venerunt de Ca-
lore patris domus Rechab.

CAP. III.

2.*Reg*.3 DAuid verò hos habuit filios, qui ei 1
a.2. nati ſunt in Hebron; primogenitum A
Amnon ex Achinoam Iezrahelitide, ſe-
cundum Daniel de Abigail Carmeliti-
de, * tertium Abſalom filium Maacha fi- 2
liæ Tholmai regis Geſſur, quartum Ado-
niam filium Aggith, * quintum Sapha- 3
tiam ex Abital, ſextũ Iethraham de Egla
vxore ſua. * Sex ergo nati ſunt ei in He- 4
bron, vbi regnauit ſeptem annis, & ſex
menſibus. Triginta autem & tribus annis
regnauit in Ieruſalẽ. * ‖ Porrò in Ieruſalẽ 5
‖ 2.*Reg*. nati ſunt ei filij, Simmaa, & Sobab, & Na- B
5.c.14. thã, & Salomõ, quattuor de Berſabee filia
Ammiel, * Iebaar quoq; & Eliſama, * & 6
Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & Iaphia, 7
*necnon Eliſama, & Eliada, & Elipheleth, 8
nouem:* omnes hi, filij Dauid, abſq; filiis 9
concubinarum: habueruntque ſororem
Thamar. * Filius autem Salomonis, Ro- 10
boam; cuius Abia filius genuit Aſa. De
hoc quoq; natus eſt Ioſaphat, * pater Io- 11
ram: qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo
ortus eſt Ioas: * & huius Amaſias filius 12
genuit Azariam. Porrò Azariæ filius Ioa-
than* procreauit Achaz patrem Ezechiæ, 13
de quo natus eſt Manaſſes. * Sed & Ma- C
naſſes genuit Amon patrem Ioſiæ. * Filij 14
autem Ioſiæ fuerunt, primogenitus Ioha- 15
nan, ſecundus Ioakim, tertius Sedecias,
‖ *Matt*. quartus Sellum. * ‖ De Ioakim natus eſt 16
1.b.11. Iechonias, & Sedecias, * Filij Iechoniæ 17
fuerunt, Aſir, Salathiel, * Melchiram, 18
Phadaia, Senneſer, & Iecemia, Sama, &
Nadabia.* De Phadaia orti ſunt Zoroba- 19
bel & Semei. Zorobabel genuit Moſol-
lam, Hananiam, & Salomith ſororem eo-
rum:* Haſaban quoque, & Ohol, & Ba- 20
rachian, & Haſadian, Ioſabheſed, quin-
que. * Filius autem Hananiæ, Phaltias 21
pater Ieſeiæ, cuius filius Raphaia. huius D
quoque filius, Arnan, de quo natus eſt
Obdia, cuius filius fuit Sechenias. * Filius 22
Secheniæ, Semeia: cuius filij, Hattus, & Ie-
gaal, & Baria, & Naaria, & Saphat, ſex
numero.* Filius Naariæ, Elioenai, & Eze- 23
chias, & Ezricam, tres. * Filij Elioenai, 24
Oduia, & Eliaſub, & Pheleia, & Accub, &
Iohanan, & Dalaia, & Anani, ſeptem.

CAP. IIII.

1 FIlij Iuda: Phares, Heſron, & Charmi, *Sup*. 2.
2 & Hur, & Sobal. * Raia verò filius 4.4.
A Sobal genuit Iahath, de quo nati ſunt *Gen*.38.
3 Ahumai & Laad. hæ cognationes Sarathi. 4.3.46.
* Iſta quoque ſtirps Etam: Iezrahel, & Ie- b.12.
4 ſema, & Iedebos. Nomen quoque ſororis
eorum, Aſalelphuni. *Phanuel autem pa-
ter Gedor, & Ezer pater Hoſa. iſti ſũt filij
Hur primogeniti Ephrata patris Beth-
5 lehem. * Aſhur verò patri Thecuæ erant
56 duæ vxores, Haala, & Naara. * Peperit
autem ei Naara, Oozam, & Hepher, &
Themani, & Ahaſtari. iſti ſunt filij Naa-
7 ra. * Porrò filij Halaa, Sereth, Iſaar, &
8 Ethnan. * Cos autem genuit Anob, &
B Soboba, & cognationem Aharehel filij
9 Arum. * Fuit autem Iabes inclytus præ
fratribus ſuis, & mater eius vocauit no-
men illius Iabes, dicens: Quia peperi
10 eum in dolore. * Inuocauit verò Iabes
Deum Iſrael, dicens: Si benedicẽs benedi-
xeris mihi, & dilataueris terminos meos,
& fuerit manus tua mecum, & feceris
me à malitia non opprimi. Et præſtitit
11 Deus quæ precatus eſt. * Caleb autem
frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater
12 Eſthon. * Porrò Eſthon genuit Bethra-
pha, & Pheſſe, & Tehinna patrem vrbis
13 Naas: hi ſunt viri Recha. * Filij autem
C Cenez, Othoniel, & Saraia. Porrò filij
14 Othoniel, Hathath, & Maonathi. * Mao-
nathi genuit Ophra, Saraia autem genuit
Ioab patrem Vallis artificum: ibi quippe
15 artifices erant. * Filij verò Caleb filij Ie-
phone, Hir, & Ela, & Naham. Filij quo-
16 que Ela: Cenez. * Filij quoque Ialeleel:
17 Ziph, & Zipha, Thiria, & Aſrael. * Et fi-
lij Ezra, Iether, & Mered, & Epher, & Ia-
lon, genuitque Mariam, & Sammai, &
18 Ieſba patrem Eſthamo. * Vxor quoque
eius Iudaia, peperit Iared patrem Gedor,
& Heber patrem Socho, & Icuthiel pa-
trem Zanoe. hi autem filij Bethiæ filiæ
19 Pharaonis, quam accepit Mered. * Et filij
D vxoris Odoiæ ſororis Naham patris Cei-
la, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de Macha-
20 thi.* Filij quoque Simon, Amnon, & Rin-
na filius Hanan, & Thilon. Et filij Ieſi,
21 Zoheth, & Benzoheth.* Filij ‖ Sela, filij Iu- ‖ *Gen*.
da: Her pater Lecha, & Laada pater Mare- 18.a.5.
ſa, & cognationes domus operarium byſ-
22 ſum in domo iuramenti.* Et qui ſtare fe-
cit Solem, virique Mendacij, & Securus, &
Incedens, qui principes fuerunt in Moab,
& qui reuerſi ſunt in Lahem. hæc autem
23 verba vetera. * Hi ſunt figuli habitantes
in Plantationibus, & in Sepibus, apud
regem in operibus eius, commoratique
24 ſunt ibi. * Filij ‖ Simeon: Namuel & Ia- ‖ *Gen*.
25 min, Iarib, Zara, Saul. * Sellum filius eius, 46.b.12
E Mapſam filius eius, Maſma filius eius.
26 *Filij Maſma: Hamuel filius eius, Zachur

R 2 filius

filius eius, Semei filius eius. * Filij Semei 27
ſedecim, & filiæ ſex: fratres autem eius
non habuerunt filios multos, & vniuer-
ſa cognatio non potuit adæquare ſum-
mam filiorum Iuda. * Habitauerunt au- 28
tem in Berſabee, & Molada, & Haſarſu-
hal, * & in Bala, & in Aſom, & in Tho- 29
lad, * & in Bathuel, & in Horma, & in Si- 30
celeg. * & in Bethmarchaboth, & in Ha- 31
ſarſuſim, & in Bethberai, & in Saarim. hæ
ciuitates eorum vſque ad regem Dauid.
* Villæ quoque eorum: Etam, & Aen, 32
Remmon, & Thochen, & Aſan, ciuitates
quinque. * Et vniuerſi viculi eorum per 33
circuitum ciuitatum iſtarum vſque ad
Baal. hæc eſt habitatio eorum, & ſedium F
diſtributio. * Moſobab quoque & Iem- 34
lech, & Ioſa filius Amaſiæ, * & Ioel, & 35
Iehu filius Ioſabiæ filij Saraiæ filij Aſiel,
* & Elioenai, & Iacoba, & Iſubaia, & 36
Aſaia, & Adiel, & Iſmiel, & Banaia, *Ziza 37
quoque filius Sephei filij Allon filij Idaia
filij Semri filij Samaia. * Iſti ſunt nomi- 38
nati principes in cognationibus ſuis, &
in domo affinitatum ſuarum multiplica-
ti ſunt vehementer. * Et profecti ſunt vt 39
ingrederentur in Gador vſque ad Orien-
tem vallis, & vt quærerent paſcua gre-
gibus ſuis. * Inuenerúntque paſcuas vbe- 40
res, & valde bonas, & terram latiſsimam G
& quietam & fertilem, in qua antè ha-
bitauerant de ſtirpe Cham. * Hi ergo ve- 41
nerunt, quos ſuprà deſcripſimus nomina-
tim, in diebus Ezechiæ regis Iuda: & per-
cuſſerunt tabernacula eorum, & habita-
tores qui inuenti fuerant ibi, & deleue-
runt eos vſque in præſentem diem: habi-
tauerúntque pro eis, quoniam vberrimas
paſcuas ibidem repererunt. *De filiis quo- 42
que Simeon abierunt in montem Seir vi-
ri quingenti, habẽtes principes Phalthiam
& Naariam & Raphaiam & Oziel filios
Ieſi: * & percuſſerunt reliquias, quæ eua- 43
dere potuerant, Amalecitarum, & habita-
uerunt ibi pro eis vſque ad diem hanc.

CAP. V.

Gen. 35. d. 24. 49. a. 4.

FIlij quoque Ruben primogeniti Iſrael 1
(ipſe quippe fuit primogenitus eius: A
ſed cum violaſſet thorum patris ſui, da-
ta ſunt primogenita eius filiis Ioſeph fi-
lij Iſrael, & non eſt ille reputatus in pri-
mogenitum. *Porrò Iudas, qui erat fortiſ- 2
ſimus inter fratres ſuos, de ſtirpe eius
principes germinati ſũt: primogenita au-
tem reputata ſunt Ioſeph.) *filij ergo Ru- 3
ben primogeniti Iſrael: Enoch, & Phallu,
Eſron, & Carmi. * Filij Ioel: Samia filius 4
eius, Gog filius eius, Semei filius eius,
* Micha filius eius, Reia filius eius, Baal 5
filius eius, *Beera filius eius, quẽ captiuũ 6
duxit Thelgathphalnaſar rex Aſſyriorum,
& fuit princeps in tribu Ruben. * Fratres 7
autẽ eius, & vniuerſa cognatio eius, quã-
do numerabantur per familias ſuas, ha-
buerunt principes, Iehiel & Zachariam.
* Porrò Bala filius Azaz, filij Samma, filij 8

|| Geneſ. 46. b. 9. Exod. 6. c. 14. Nu. 26. a. 5.

B Ioel, ipſe habitauit in Aroer, vſq; ad Ne-
9 bo & Beelmeon. *Contra Orientalẽ quo-
que plagam habitauit vſque ad introitum
eremi, & flumen Euphraten. Multũ quip-
pe iumentorum numerum poſsidebant in
10 Terra Galaad. * In diebus autẽ Saul præ-
liati ſunt cõtra Agareos, & interfecerunt
illos, habitauerúntque pro eis in taberna-
culis eorum, in omni plaga, quæ reſpicit
11 ad Orientem Galaad. * Filij verò Gad è
regione eorum habitauerunt in Terra Ba-
12 ſan vſq; Selcha: *Ioel in capite, & Saphan
ſecundus: Ianai autem, & Saphat, in Baſã.
13 * Fratres verò eorum ſecundum domos
cognationum ſuarum, Michael, & Moſol-
lam, & Sebe, & Iorai, & Iachan, & Zie, &
14 Heber, ſeptem. *Hi filij: Abihail, filij Hu-
ri, filij Iara, filij Galaad, filij Michael, filij
15 Ieſeſi, filij Ieddo, filij Buz. * Fratres quoq;
filij Abdiel, filij Guni, princeps domus in
16 familiis ſuis. * Et habitauerunt in Galaad,
& in Baſan, & in viculis eius, & in cun-
ctis ſuburbanis Saron, vſque ad terminos.
17 * Omnes hi numerati ſunt in diebus Ioa-
C than regis Iuda, & in diebus Ieroboam
18 regis Iſrael. * Filij Ruben, & Gad, & di-
midiæ tribus Manaſſe, viri bellatores,
ſcuta portantes & gladios, & tendẽtes ar-
cum, eruditíque ad prælia, quadraginta
quattuor millia & ſeptingenti ſexaginta
19 procedentes ad pugnam. * Dimicauerunt
contra Agareos: Ituræi verò, & Naphis, &
20 Nodab, * præbuerunt eis auxilium. Tra-
ditique ſunt in manus eorum Agarei, &
vniuerſi qui fuerant cum eis, quia Deum
inuocauerunt cùm præliarentur: & exau-
diuit eos, eò quòd credidiſſent in eum.
21 * Cœperúntque omnia quæ poſſederant,
camelorũ quinquaginta millia, & ouium
ducenta quinquaginta millia, & aſinos
duo millia, & animas hominum centum
22 millia. * Vulnerati autem multi corrue-
D runt: fuit enim bellum Domini. Habita-
uerúntque pro eis vſque ad trãſmigratio-
23 nem. * Filij quoque dimidiæ tribus Ma-
naſſe, poſſederunt terram à finibus Baſan
vſque Baal, Hermon, & Sanir, & montem
Hermon, ingens quippe numerus erat.
24 * Et hi fuerunt principes domus cogna-
tionis eorum, Epher, & Ieſi, & Eliel, &
Ezriel, & Ieremia, & Odoia, & Iediel, viri
fortiſsimi & potentes, & nominati duces
25 in familiis ſuis. * Reliquerunt autem
Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt
poſt deos populorum terræ, quos abſtulit
26 Deus coram eis. * & ſuſcitauit Deus Iſ-
rael ſpiritum Phul regis Aſſyriorum, &
ſpiritum Thelgatphalnaſar regis Aſſur: &
tranſtulit Ruben, & Gad, & dimidiam
tribum Manaſſe, & adduxit eos in Lahe-
la, & in Habor, & Ara, & fluuium Gozan,
vſque ad diem hanc.

CAP. VI.

Gen. 46. b. 11. Infr. 23. b. 6.

1 FIlij Leui: Gerſon, Caath, & Merari.
2 * Filij Caath: Amram, Iſaar, He-
3 orõ, & Oziel. *Filij Amram: Aarõ, Moyſes,
& Maria:

Digitized by Google

& Maria:Filij Aaron:Nadab & Abiu, E- A
leazar & Ithamar. * Eleazar genuit Phi- 4
nees,& Phinees genuit Abiſue, * Abiſue 5
verò genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.
* Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias genuit 6
Meraioth. Porrò Meraioth genuit Ama- 7
riam,& Amarias genuit Achitob. * Achi- 8
tob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achi-
maas,* Achimaas genuit Azariam, Aza- 9
rias genuit Iohanan,* Iohanan genuit A- 10
zariam.ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt,
in domo quam ædificauit Salomon in Ie-
ruſalem.* Genuit autem Azarias Amariã, 11
& Amarias genuit Achitob, * Achitob 12
genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum,
* Sellum genuit Helciam, & Helcias ge- 13
nuit Azariam, * Azarias genuit Saraiam, 14
& Saraias genuit Ioſedec.* Porrò Ioſedec B
egreſſus eſt, quando tranſtulit Dominus 15
Iudam & Ieruſalem per manus Nabu-
‖ Exod. chodonoſor. * Filij ‖ ergo Leui: Gerſon, 16
6.c.17. Caath, & Merari. * Et hæc nomina filio- 17
rũ Gerſon: Lobni,& Semei.* Filij Caath: 18
Amram,& Iſaar, & Hebron, & Oziel.
* Filij Merari:Moholi & Muſi.Hæ autem 19
cognationes Leui ſecundùm familias eo-
rum:* Gerſom, Lobni filius eius,Iahath 20
filius eius, Zamma filius eius, * Ioah fi- 21
lius eius, Addo filius eius, Zara filius e-
ius, Iethrai filius eius. * Filij Caath, A- 22
minadab filius eius,Core filius eius, Aſir
filius eius,* Elcana filius eius, Abiaſaph 23
filius eius, Aſir filius eius. * Thahath fi- 24
lius eius, Vriel filius eius, Ozias filius e-
ius, Saul filius eius. * Filij Elcana, Ama- 25
ſai & Achimoth* & Elcana:Filij Elcana: 26
Sophai filius eius,Nahath filius eius, * E- 27
liab filius eius,Ierohã filius eius, Elca-
na filius eius,*Filij Samuel,primogenitus 28
Vaſſeni,& Abia.*Filij autem Merari,Mo- 29
holi: Lobni filius eius, Semei filius eius, C
Oza filius eius,* Sammaa filius eius,Hag- 30
gia filius eius,Aſaia filius eius.* Iſti ſunt 31
quos conſtituit Dauid ſuper cantores do-
mus Domini, ex quo collocata eſt arca:
* & miniſtrabãt coram tabernaculo teſti- 32
monij,canentes donec ędificaret Salomon
domum Domini in Ieruſalem:ſtabãt au-
tem iuxta ordinem ſuum in miniſterio.
* Hi verò ſunt, qui aſſiſtebant cum filiis 33
ſuis,de filiis Caath,Hemam cantor filius
Iohel, filij Samuel,* filij Elcana, filij Ie- 34
roham,filij Eliel,filij Thohu, * filij Suph, 35
filij Elcana,filij Mahath,filij Amaſai,* fi- 36
lij Elcana, filij Iohel,filij Azariæ,filij So-
phonię,*filij Thahath,filij Aſir,filij Abia- 37
ſaph,filij Core,* filij Iſaar, filij Caath, fi- 38
lij Leui,filij Iſrael. * Et frater eius Aſaph, 39
qui ſtabat à dextris eius, Aſaph filius Ba-
rachiæ,filij Samaa,* filij Michael,filij Ba- 40
ſaiæ,filij Melchiæ, * filij Athanai,filij Za- 41
ra, filij Adaia,*filij Ethan,filij Zamma,fi- 42
lij Semei,* filij Ieth,filij Gerſom, filij Le- 43
ui.* Filij autem Merari fratres eorum, ad 44
ſiniſtram,Ethan filius Cuſi,filij Abdi,filij D
Maloch,* filij Haſabiæ,filij Amaſiæ, filij 45
46 Helciæ,* filij Amaſai, filii Boni, filij So-
47 mer,* filij Moholi, filij Muſi,filij Merari,
48 filij Leui.*Fratres quoque eorum Leuitæ,
qui ordinati ſunt in cunctum miniſteriũ
49 tabernaculi domus Domini.* Aaron verò
& filij eius adolebant incenſum ſuper al-
tare holocauſti, & ſuper altare thymia-
matis in omne opus ſancti Sanctorum:&
vt precarentur pro Iſrael, iuxta omnia
50 quæ præceperat Moyſes ſeruus Dei. * Hi
ſunt autem filij Aarõ: Eleazar filius eius,
Phinees filius eius, Abiſue filius eius,
51 * Bocci filius eius,Ozi filius eius,Zarahia
52 filius eius,* Meraioth filius eius, Amarias
53 filius eius,Achitob filius eius,* Sadoc fi-
54 lius eius, Achimaas filius eius. * Et hæc
habitacula eorum per vicos atque confi-
nia filiorum ſcilicet Aaron:iuxta cogna-
tiones Caathitarum:ipſis enim ſorte cõ-
55 tigerant. * Dederunt igitur eis Hebron
E in terra Iuda,& ſuburbana eius per cir-
56 cuitum:* ‖ Agros autem ciuitatis, & vil- ‖ Ioſ.21.
57 las,Caleb filio Iephone.* Porrò filiis Aa- b.10.
ron dederunt ciuitates ad confugiendum,
58 Hebron,& Lobna & ſuburbana eius:*Ie-
ther quoque,& Eſthemo cum ſuburbanis
ſuis, ſed & Helon & Dabir cum ſubur-
59 banis ſuis,* Aſan quoque & Bethſemes
60 & ſuburbana earum. * De tribu autem
Benjamin, Gabee & ſuburbana eius, &
Almath cum ſuburbanis ſuis, Anathoth
quoque cum ſuburbanis ſuis,omnes ciui-
tates, tredecim per cognationes ſuas.
61 * Filiis autem Caath reſiduis de cogna-
tione ſua,dederunt ex dimidia tribu Ma-
62 naſſe in poſſeſſionem vrbes decem.* Por-
rò filius Gerſon per cognationes ſuas,
de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer, &
de tribu Nephthali, & de tribu Manaſſe
63 in Baſan, vrbes tredecim. * Filiis autem
Merari per cognationes ſuas, de tribu
Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Za-
bulon,dederunt ſorte ciuitates duodecim.
64 * Dederunt quoque filij Iſrael Leuitis ci-
F uitates, & ſuburbana earum:* dede-
65 rúntque per ſortem,ex tribu filiorum Iu-
da, & ex tribu filiorum Simeon, & ex
tribu filiorum Benjamin, vrbes has quas
66 vocauerunt nominibus ſuis, * & his qui
erãt de cognatione filiorum Caath,‖ fue- ‖ Ioſ.21.
rúntque ciuitates in terminis eorum de b.10.
67 tribu Ephraim.* Dederunt ergo eis vrbes
ad confugiendum, Sichem cum ſuburba-
nis ſuis in monte Ephraim,& Gazer cum
68 ſuburbanis ſuis,* Iecmaam quoque cum
ſuburbanis ſuis, & Bethoron ſimiliter,
69 * necnon & Helon cum ſuburbanis ſuis,
& Gethremmon in eundem modum.
70 * Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner
& ſuburbana eius, Balaam & ſuburbana
eius:his videlicet, qui de cognatione fi-
71 liorum Caath reliqui erant.*Filiis autem
Gerſon, de cognatione dimidiæ tribus
Manaſſe, Gaulon in Baſan & ſuburbana
eius, & Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis.
72 * De tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana

Digitized by Google

eius, & Dabereth cum ſuburbanis ſuis. G
* Ramoth quoque & ſuburbana eius, & 73
Anem cũ ſuburbanis ſuis. * De tribu ve- 74
rò Aſer: Maſal cũ ſuburbanis ſuis, & Ab-
don ſimiliter. * Hucac quoque & ſubur- 75
bana eius, & Rohob cum ſuburbanis ſuis.
* Porrò de tribu Nephtali, Cedes in Ga- 76
lilæa & ſuburbana eius. Hamon cum ſu-
burbanis ſuis, & Cariathaim & ſuburba-
na eius. * Filiis autem Merari reſiduis: de 77
tribu Zabulō, Remmono & ſuburbana e-
ius, & Thabor cum ſuburbanis ſuis. * trās 78
Iordanem quoque ex aduerſo Iericho cō-
tra orientem Iordanis, de tribu Ruben,
Boſor in ſolitudine cum ſuburbanis ſuis,
& Iaſſa cum ſuburbanis ſuis, * Cademoth 79
quoque & ſuburbana eius, & Mephaat
cum ſuburbanis ſuis. * Necnon & de tri- 80
bu Gad, Ramoth in Galaad & ſuburba-
na eius, & Manaim cum ſuburbanis ſuis.
* ſed & Heſebon cum ſuburbanis ſuis, & 81
Iezer cum ſuburbanis ſuis.

CAP. VII.

Gen. 46. b. 13. Porrò filij Iſſachar: Thola, & Phua, 1
Iaſub, & Simeron, quatuor. * Filij A
Thola: Ozi & Raphaia, & Ieriel, & Ie- 2
mai, & Iebſem, & Samuel, principes per
domos cognationum ſuarum. De ſtirpe
Thola viri fortiſsimi numerati ſunt in
diebus Dauid, viginti duo millia ſexcen-
ti. * Filij Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt 3
Michael, & Obadia, & Iohel & Ieſia,
quinque omnes principes. * Cumq; eis per 4
familias & populos ſuos, accincti ad præ-
lium, viri fortiſsimi, triginta ſex millia:
multas enim habuerunt vxores, & filios.
* Fratres quoque eorum per omnem co- 5
gnationem Iſſachar, robuſtiſsimi ad pu- B
gnandum, octoginta ſeptem millia nume-
rati ſunt. * Filij ‖ Beniamin: Bela, & Be- 6
‖ Gen. 46. c. 21. chor & Iadiel, tres. * Filij bela: Eſbon, & 7
Ozi, & Oziel, & Ierimoth, & Vrai, quin-
que principes familiarum, & ad pugnan-
dum robuſtiſsimi: numerus autem eorũ,
viginti duo millia & triginta quatuor.
* Porrò filij Bechor: Zamira, & Ioas, & 8
Eliezer, & Elioenai, & Amri, & Ierimoth
& Abia, & Anathoth, & Almath: omnes
hi, filij Bechor: * Numerati ſunt autē per 9
familias ſuas principes cognationum ſua-
rum, ad bella fortiſsimi, viginti millia &
ducenti. * Porro filij Iadihel: Balan. Filij 10
autem Balan: Iehus, & Beniamin, & Aod, C
& Chanana, & Zethan, & Tharſis, &
Ahiſahar. * omnes hi filii Iadihel, princi- 11
pes cognationum ſuarum, viri fortiſsimi,
decem & ſeptem millia & ducenti ad
prælium procedentes. * Sepham quoque, 12
& Hapham filij Hir: & Haum filij Aher.
* Filij autem Nephthali: Iaſiel, & Gu- 13
ni, & Ieſer, & Sellum, filii Bala. * Porro 14
filius Manaſſe, Eſriel: concubinaque e-
ius Syra peperit Machir patrem Galaad.
* Machir autem accepit vxores filiis ſuis 15
Happhim & Saphan: & habuit ſororem
nomine Maacha: nomen autem ſecundi,
Salphaad, natæque ſunt Salphaad filiæ.
16 * & peperit Maacha vxor Machir filium:
D vocauitque nomen eius Phares: porrò
nomen fratris eius, Sares: & filij eius,
17 Vlam, & Recen. * Filius autem Vlam,
Badan. hi ſunt filii Galaad, filii Machir,
18 filii Manaſſe. * Soror autem eius Reginæ
peperit Virum decorum, & Abiezer, &
19 Mohola. * Erant autem filii Semida, Ahin,
20 & Sechem, & Leci & Aniam. * Filij au-
tem Ephraim: Suthala, Bared filius eius,
Thahath filius eius, Elada filius eius,
Thahath filius eius, huius filius, Zabad.
21 * & huius filius Suthala, & huius filius
E Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri
Geth indigenæ, quia deſcenderant vt in-
22 uaderent poſſeſsiones eorum. * Luxit igi-
tur Ephraim pater eorum multis diebus,
& venerunt fratres eius vt conſolaren-
23 tur eum. * Ingreſſuſque eſt ad vxorem
ſuam: quæ concepit, & peperit filium, &
vocauit nomen eius Beria, eo quod in
24 malis domus eius ortus eſſet: * filia autem
eius fuit Sara, quæ ædificauit Bethoron
inferiorem & ſuperiorem, & Ozenſara.
25 * porro filius eius Rapha, & Reſeph, &
26 Thale, de quo natus eſt Thaan, * qui ge-
nuit Laadan: huius quoque filius Am-
27 miud, qui genuit Eliſama, * de quo ortus
28 eſt Nun, qui habuit filium Ioſue. * poſ-
F ſeſsio autem eorum & habitatio, Bethel
cum filiabus ſuis, & contra Orientem
Noran, ac Occidentalem plagam Gazer
& filiæ eius, Sichem quoque cum filiabus
29 ſuis, vſque ad Aza cum filiabus eius. * Iux-
ta filios quoque Manaſſe, Bethſan & fi-
lias eius, Thanach & filias eius, Maged-
do & filias eius: Dor & filias eius: in his
30 habitauerunt filii Ioſeph, filii Iſrael. * Fi- *‖ Gen.*
lii ‖ Aſer: Iemna & Ieſua, & Ieſſui, & *46. b. 17*
31 Baria, & Sara ſoror eorum. * Filii autem
Baria: Heber, & Melchiel: ipſe eſt pater
32 Barſaith. Heber autem genuit Iephlat, &
G Somer, & Hotham, & Suaa ſororem eorũ.
33 * Filij Iephlath, Phoſech, & Chamaal, &
34 Aſoth: hi filij Iephlat. * Porrò filij Somer:
35 Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram. * Filij
autem Helem fratris eius: Supha, & Iem-
36 na, & Selles: & Amal. * Filij Supha: Sue,
Harnapher, & Sual, & Beri, & Iamra,
37 * Boſor, & Hod, & Samma, & Saluſa, &
38 Iethram, & Bera. * Filij Iether: Iephone,
39 & Phaſpha, & Ara. * Filij autem Olla:
40 Aree, & Haniel, & Reſia. * Omnes hi filij
Aſer, principes cognationum, electi atque
fortiſsimi duces ducum: numerus autem
eorum ætatis quæ apta eſſet ad bellum,
vigenti ſex millia.

CAP. VIII.

1 Benjamin autem genuit Bale primo- *Gen. 46 c. 21.*
A genitum ſuum, Asbel ſecundum, A- *Sup. 7. b. 6.*
2 hara tertium, * Nohaa quartum, & Ra-
3 pha quintum. * Fueruntque filij Bale:
4 Addar, & Gera, & Abiud, * Abiſue quo-
5 que & Naaman, & Ahod, * ſed & Gera, &
6 Sephuphan, & Huram. * Hi ſunt filij
Ahod,

Digitized by Google

Ahod, principes cognationum habitan-
tium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in Ma-
nahath.* Naamã autem & Achia, & Ge- 7
ra ipſe tranſtulit eos; & genuit Oza, &
Ahiud. * Porrò Saharaim genuit in re- 8
gione Moab, poſtquam dimiſit Huſim &
Bara vxores ſuas. * Genuit autem de Ho- 9
des vxore ſua Iobab,& Sebia,& Moſa, &
Molchom,* Iehus quoque, & Sechia; & 10
Marma.hi ſunt filij eius, principes in fa-
miliis ſuis. * Mehuſim verò genuit Abi- 11
tob,& Elphaal. * Porrò filij Elphaal:He- 12
ber,& Miſaam, & Samad: hic ædificauit B
Ono,& Lod,& filias eius: * Baria autem 13
& Sama, principes cognationum habi-
tantium in Aialon: hi fugauerunt habi-
tatores Geth,* Et Ahio, & Seſac, & Ie- 14
rimoth* & Zabadia, & Arod, & Heder, 15
* Michael quoque,& Ieſpha,& Ioha, filij 16
Baria,* Et Zabadia,& Moſollam, & He- 17
zeci,& Heber, * & Ieſamari, & Iezlia, & 18
Iobab,filij Elphaal,* & Iacim, & Zechri 19
& Zabdi, * & Elioenai, & Selethai, & 20
Eliel,* & Adaia,& Baraia, & Samarath, 21
filij Semei.* Et Ieſpham, & Heber, & 21
Eliel, * & Abdon, & Zechri, & Hanan, 22
* & Hanania, & Aelam, & Anathothia, 23
* & Iephdaia, & Phanuel,filij Seſac:. * & 24
Samſari, & Sohoria, & Otholia,* & Ier- 25
ſia, & Elia,& Zechri, filij Ieroham. * hi 27
patriarchę,& cognationum principes,qui 28
|| Infra 9.f.35.
habitauerunt in Ieruſalem:* in || Gabaon C
autem habitauerunt Abigabaon,& nomẽ 29
vxoris eius Maacha, * filiuſque eius pri- 30
mogenitus Abdon,& Sur,& Cis,& Baal,
& Nadab.* Gedor quoque, & Ahio, & 31
Zacher,& Macelloth: * & Macelloth ge- 32
nuit Samaa:habitauerúntque ex aduerſo
fratrum ſuorum in Ieruſalem cum fra-
tribus ſuis. * || Ner autem genuit Cis, 33
|| 1.Reg. 24.g.51 Inf.1.g.39.
& Cis genuit Saul. Porrò Saul genuit
Ionathan,& Melchiſua,& Abinadab, &
Esbaal. * Filius autẽ Ionathã,Meribbaal. 34
& Meribbaal genuit Micha. *Filij Micha: 35
Phithon,& Melech,& Tharaa, & Ahaz.
* Ahaz genuit Ioada:& Ioada genuit A- 36
lamath,& Azmoth,& Zamri:porrò Zam- D
ri genuit Moſa,* & Moſa genuit Baanaa, 37
cuius filius fuit Rapha, de quo ortus eſt
Elaſa, qui genuit Aſel. * Porrò Aſel ſex 38
filij fuerunt his nominibus,Ezricam, Bo-
cru,Iſmael,Saria,Obdia,& Hanan.omnes
hi filij Aſel. * Filij autem Eſec fratris e- 39
ius,Vlam primogenitus, & Iehus ſecun-
dus,& Eliphalet tertius.* Fuerúntque fi- 40
lij Vlam viri robuſtiſsimi, & magno ro-
bore tendentes arcum:& multos haben-
tes filios ac nepotes, vſque ad centum
quinquaginta. Omnes hi, filij Benjamin.

CAP. IX.

VNiuerſus ergo Iſrael dinumeratus 1
eſt:& ſumma eorum ſcripta eſt in A
Libro regum Iſrael,& Iuda: tranſlatique
ſunt in Babylonem propter delictum
ſuum: * Qui autem habitauerunt primi 2
in poſſeſsionibus,& in vrbibus ſuis: Iſ-
rael, & Sacerdotes,& Leuitæ, & Nathi-
3 næi.* Commorati ſunt in Ieruſalem de
filiis Iuda, & de filiis Benjamin, de filiis
4 quoque Ephraim, & Manaſſe. * Othei fi-
lius Ammiud, filij Amri, filij Omrai, filij
5 Bonni; de filiis Phares filij Iuda. * Et de
Siloni:Aſaia primogenitus, & filij eius.
6 * De filiis autem Zara: Iehuel; & fratres
7 eorum, ſexcenti nonaginta.* Porrò de fi-
liis Benjamin: Salo filius Moſollam, filij
8 Oduia,filij Aſana: * & Iobania filius Ie-
B roham:& Ela filius Ozi,filij Mochori: &
Moſollã filius Saphatiæ, filij Rahuel, filij
9 Iebaniæ, * & fratres eorum per familias
ſuas, nongenti quinquaginta ſex. Omnes
hi,principes cognationum per domos pa-
10 trum ſuorum. * De ſacerdotibus autem:
11 Iedaia,Ioiarib,& Iachin: * Azarias quoq;
filius Helciæ, filii Moſollam; filii Sadoc,
filii Meraioth,filii Achitob, pontifex do-
12 mus Dei. * Porrò Adaias filius Ieroham,
filii Phaſſur; filii Melchiæ: & Maaſai fi-
lius Adiel, filii Iezra,filii Moſollam, filii
13 Moſollamith,filii Emner. * fratres quoq;
C eorum principes per familias ſuas; mille
ſeptingenti ſexaginta, fortiſsimi robore
ad faciendum opus miniſterii in domo
14 Dei. * De Leuitis autem: Semeia filius
Haſſub, filii Ezricam, filii Haſebia, de fi-
15 liis Merari,*Bacbacar quoque carpenta-
rius,& Galal,& Mathania filius Micha,
16 filii Zechri,filii Aſaph: * & Obdia filius
Semeiæ,filii Galal, filii Idithun:& Bara-
chia filius Aſa, filii Elcana, qui habitauit
17 in atriis Netophati. * Ianitores autem:
Sellum,& Accub,& Telmon,& Ahimam,
18 & frater eorum Sellum princeps, * vſque
ad illud tempus,in porta regis ad Orien-
tem, obſeruabant per vices ſuas de filiis
19 Leui.* Sellum verò filius Core,filii Abia-
ſaph, filii Core,cum fratribus ſuis,& do-
D mo patris ſui, hi ſunt Coritæ ſuper ope-
ra miniſterij, cuſtodes veſtibulorum ta-
bernaculi:& familię eorum per vices ca-
ſtrorum Domini cuſtodientes introitum.
20 *Phinees autem filius Eleazari, erat dux
21 eorum coram Domino.*Porrò Zacharias
filius Moſollamia,ianitor portæ taberna-
22 culi teſtimonii.*Omnes hi electi in oſtia-
rios per portas,ducenti duodecim:& de-
ſcripti in villis propriis: quos conſtitue-
runt Dauid,& Samuel Videns,in fide ſua,
23 * tam ipſos, quàm filios eorum, in oſtiis
domus Domini,& in tabernaculo,vicibus
24 ſuis. * Per quatuor ventos erant oſtiarij:
id eſt Ad Orientem,& ad Occidentem,&
25 ad Aquilonem, & ad Auſtrum. * Fra-
tres autem eorum in viculis moraban-
tur,& veniebant in ſabbatis ſuis de tem-
26 pore vſque ad tempus. * His quattuor
E Leuitis creditus erat omnis numerus ia-
nitorum.& erãt ſuper exedras,& theſau-
27 ros domus Domini. * Per gyrum quoque
templi Domini morabantur in cuſto-
diis ſuis: ut cùm tempus fuiſſet, ipſi ma-
28 nè aperirent fores. * De horum genere

Digitized by Google

erant & ſuper vaſa miniſterij : ad nume-
rum enim & inferebantur vaſa,& effere-
bantur. * De ipſis,& qui credita habebãt 29
vtenſilia ſanctuarij , præerant ſimilæ , &
vino & oleo , & thuri , & aromatibus.
* Filij autem ſacerdotum vnguenta ex 30
aromatibus conficiebant.* Et Mathathias 31
Leuites primogenitus Sellum Coritæ,
præfectus erat eorum quæ in ſartagine
frigebantur. * Porrò de filiis Caath fra- 32
tribus eorum , ſuper panes erant propo- F
ſitionis, vt ſemper nouos per ſingula ſab-
bata præpararent. * Hi ſunt principes 33
cantorum per familias Leuitarum, qui in
exedris morabantur , vt die ac nocte iu-
giter ſuo miniſterio deſeruirent. * Capita 34
Leuitarum per familias ſuas principes,
‖ Sup.8. c.29. manſerunt in Ieruſalem : * In ‖ Gabaon 35
autem commorati ſunt , pater Gabaon
Iehiel,& nomen vxoris eius Maacha.* Fi- 36
lius primogenitus eius Abdon, & Sur, &
Cis, & Baal, & Ner , & Nadab, * Gedor 37
quoque,& Ahio,& Zacharias, & Macel-
loth. * Porrò Macelloth genuit Samaan: 38
iſti habitauerunt è regione fratrum ſuo- G
rum in Hieruſalem , cum fratribus ſuis:
‖ Sup.8. c.33. * ‖ Ner autem genuit Cis : & Cis genuit 39
Saul:& Saul genuit Ionathan, & Melchi-
ſua,& Abinadab, & Esbaal. * Filius au- 40
tem Ionathan , Meribbaal : & Meribbaal
genuit Micha. * Porrò filij Micha , Phi- 41
thon , & Melech , & Tharaa , & Ahaz.
* Ahaz autem genuit Iara, & Iara genuit 42
Alamath,& Azmoth,& Zamri.Zamri au-
tem genuit Moſa. * Moſa verò genuit Ba- 43
naa : cuius filius Raphaia,genuit Elaſa:de
quo ortus eſt Aſel. * Porro Aſel ſex filios 44
habuit his nominibus , Ezricam , Bocru,
Iſmael, Saria, Obdia, Hanan. hi ſunt filij
Aſel.

CAP. X.

2.Reg. 31.a.1. PHiliſthiim autem pugnabant con- 1
tra Iſrael, fugeruntque viri Iſrael Pa- A
læſthinos , & ceciderunt vulnerati in
monte Gelboe.* Cúmque appropinquaſ- 2
ſent Philiſthęi perſequentes Saul,& filios
eius,percuſſerunt Ionathan,& Abinadab,
& Melchiſua,filios Saul.* Et aggrauatum 3
eſt prælium contra Saul , inuenerúntque
eum ſagittarij , & vulnerauerunt iacu-
lis. * Et dixit Saul ad armigerum ſuum: 4
Euagina gladium tuum , & interfice me: B
ne fortè veniant incircumciſi iſti, & illu-
dant mihi. Noluit autem armiger eius
hoc facere , timore perterritus : arripuit
ergo Saul enſem,& irruit in eum.* Quod 5
cùm vidiſſet armiger eius, videlicet mor-
tuum eſſe Saul , irruit etiam ipſe in gla-
dium ſuum,& mortuus eſt. * Interiit er- 6
go Saul,& tres filij eius , & omnis domus
illius pariter concidit. * Quòd cùm vi- 7
diſſent viri Iſrael,qui habitabant in cam-
peſtribus , fugerunt : & Saul ac filiis eius C
mortuis,dereliquerunt vrbes ſuas, & huc
illúcque diſperſi ſunt:venerúntque Phili-
ſthiim,& habitauerunt in eis.* Die igitur 8
altero detrahentes Philiſthiim ſpolia cæ-
ſorum inuenerunt Saul, & filios eius ia-
9 centes in monte Gelboe. * Cúmque ſpo-
liaſſent eũ,& amputaſſent caput,armiſq;
nudaſſent, miſerunt in terram ſuam , vt
circumferretur, & oſtẽderetur idolorum
10 templis,& populis:* arma autẽ eius con-
ſecrauerunt in fano dei ſui,& caput affi-
11 xerunt in templo Dagon. * Hoc cùm au-
diſſent viri Iabes Galaad , omnia ſcilicet
12 quæ Philiſthiim fecerant ſuper Saul,* cõ-
D ſurrexerunt ſinguli virorum fortium , &
tulerunt cadauera Saul & filiorum eius:
attulerúntq; ea in Iabes,& ſepelierunt oſ-
ſa eorum ſubter quercum,quę erat in Ia-
13 bes,& ieiunauerunt ſeptem diebus.*Mor-
tuus eſt ergo Saul propter iniquitates
ſuas,eo quòd præuaricatus ſit‖mandatum ‖ 1.Reg.
Domini quod præceperat , & non cuſto- 15.a.3.
dierit illud:ſed ‖ inſuper etiam pythoniſ- Exo.17.
14 ſam cõſuluerit, * nec ſperauerit in Domi- a.14.
no:propter quod interfecit eum,& tranſ- ‖ 1.Reg.
tulit regnum eius ad Dauid filium Iſai. 28.b.8.

CAP. XI.

1 COngregatus eſt igitur omnis Iſrael 2.Reg.5.
A ad Dauid in Hebron,dicens:Os tuum a.1.
2 ſumus , & caro tua. * Heri quoque , &
nudiuſtertius , cùm adhuc regnaret
Saul, tu eras qui educebas , & introdu-
cebas Iſrael : tibi enim dixit Dominus
Deus tuus : Tu paſces populum meum
3 Iſrael,& tu eris princeps ſuper eum.* Ve-
nerunt ergo omnes maiores natu Iſrael
ad regem in Hebron , & iniit Dauid cum
eis fœdus coram Domino : vnxerúntque
eum regem ſuper Iſrael , iuxta ſermo-
B nem Domini , quem locutus eſt in manu
4 Samuel. * Abiit quoque Dauid & omnis
Iſrael , in Hieruſalem: hæc eſt Iebus,
vbi erant Iebuſæi habitatores terræ.
5 * Dixerúntque qui habitabant in Iebus
ad Dauid : Non ingredieris huc. Porrò
Dauid cepit arcem Sion , quæ eſt Ciuitas
6 Dauid, * Dixitque : Omnis qui percuſſe-
rit Iebuſæum in primis , erit princeps &
dux. Aſcendit igitur primus Ioab filius
7 Saruiæ, & factus eſt princeps. * Habita-
uit autem Dauid in arce , & idcirco ap-
8 pellata eſt Ciuitas Dauid. * Aedificauit-
que vrbem in circuitu à Mello vſque ad
gyrum, Ioab autẽ reliqua vrbis extruxit.
9 * Proficiebátque Dauid vadẽs & creſcẽs,
& Dominus exercituum erat cum eo.
10 * ‖ Hi principes virorum fortium Dauid, ‖ 2.Reg.
C qui adiuuerunt eum vt rex fieret ſuper 23.a.9.
omnem Iſrael , iuxta verbum Domini,
11 quod locutus eſt ad Iſrael.*Et iſte nume-
rus robuſtorum Dauid:Ieſbaam filius Ha-
chamoni princeps inter triginta : iſte le-
uauit haſtam ſuam ſuper trecẽtos vulne-
12 ratos vna vice. * Et poſt eum Eleazar fi-
lius patrui eius Ahohites , qui erat inter
13 tres potentes. * Iſte fuit cum Dauid in
Pheſdomim, quando Philiſthiim congre-
gati ſunt ad locum illum in prælium : &
erat ager regionis illius plenus hordeo,
fugerat

Google

fugerátque populus à facie Philiſthino-
rum. * Hi ſteterunt in medio agri, & de- 14
fenderunt eum: cúmq; percuſsiſſent Phi-
liſthæos, dedit Dominus ſalutem magnam
populo ſuo. * Deſcenderunt autem tres 15
de triginta principibus ad petram, in qua D
erat Dauid, ad ſpeluncam Odollam, quan-
do Philiſthiim fuerant caſtrametati in
‖ 2.Reg. 23.b.14 Valle raphaim. * ‖ Porrò Dauid erat in 16
præſidio, & ſtatio Philiſthinorum in Be-
thlehem. * Deſiderauit igitur Dauid, & 17
dixit: O ſi quis daret mihi aquam de ci-
ſterna Bethlehem, quæ eſt in porta. * Tres 18
ergo iſti per media caſtra Philiſthinorum
perrexerunt, & hauſerunt aquam de ci-
ſterna Bethlehem, quæ erat in porta, &
attulerunt ad Dauid vt biberet: qui no-
luit, ſed magis libauit illam Domino,
* dicens: Abſit vt in conſpectu Dei mei 19
hoc faciam, & ſanguinem iſtorum viro-
rum bibam: quia in periculo animarum E
ſuarum attulerunt mihi aquam. Et ob
hanc cauſam noluit bibere. hæc fecerunt
tres robuſtiſsimi. * Abiſai quoque fra- 20
ter Ioab ipſe erat princeps trium, & ipſe
leuauit haſtam ſuam contra trecentos
vulneratos, & ipſe erat inter tres nomi-
natiſsimus, * & inter tres ſecundos in- 21
clytus, & princeps eorum: veruntamen
vſque ad tres primos non peruenerat.
* Banaias filius Ioiadæ viri robuſtiſsimi, 22
qui multa opera perpetrarat, de Cabſeel:
ipſe percuſsit duos ariel Moab: & ipſe
deſcendit, & interfecit leonem in media
ciſterna tempore niuis. * Et ipſe percuſsit 23
virum Aegyptium, cuius ſtatura erat
quinque cubitorum, & habebat lanceam
vt liciatorium texentium: deſcendit igi-
tur ad eum cum virga, & rapuit haſtam,
quam tenebat manu, & interfecit eum
haſta ſua. * Hæc fecit Banaias filius Ioia- 24
dæ, qui erat inter tres robuſtos nomina- F
tiſsimus, * inter triginta primus, verum- 25
tamen ad tres vſque non peruenerat: po-
ſuit autem eum Dauid ad auriculam
ſuam. * Porrò fortiſsimi viri in exercitu, 26
Aſahel frater Ioab, & Elchanan filius pa-
trui eius de Bethlehem. * Sammoth Aro- 27
rites, Helles Phalonites, * Ira filius Ac- 28
ces Thecuites, Abiezer Anathothites,
* Sobbochai Huſathites, Ilai Ahohites, 29
* Maharai Netophatites, Heled filius 30
Baana Netophathites, * Ethai filius Ribai 31
de Gabaath filiorum Beniamin, Banaia
Pharatonites, * Hurai de Torrente Gaas, 32
Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, G
Eliaba Salabonites. * Filij Aſſem Gezo- 33
nites, Ionathan filius Sage Ararites, * A- 34
hiam filius Sachar Ararites, * Eliphal fi- 35
lius Vr, * Hepher Mecheratites, Ahia 36
Phelonites, * Heſta Carmelites, Naarai 37
filius Aſbai, * Ioel frater Nathan, Miba- 38
har filius Agarai. * Selec Ammonites, 39
Naarai Berothites armiger Ioab filij Sar- 40
uiæ. * Ira Iethræus, Gareb Iethræus, * V- 41
rías Hethæus, Zabad filius Oholi. * Adi- 42
na filius Siza Rubenites princeps Rubeni-
43 tarum, & cum eo triginta: * Hanan filius
44 Maacha & Ioſaphat Mathanites, * Ozia
Aſtarothites, Samma & Iehiel filij Ho-
45 tham Arorites, * Iedihel filius Samri, &
46 Ioha frater eius Thoſaites, * Eliel Mahu-
mites, & Ieribai & Ioſaia filij Elnaem, &
Iethma Moabites, Eliel, & Obed, & Iaſiel
de Maſobia.

CAP. XII.

1 HI quoque venerunt ad Dauid in Si-
A celeg, cùm adhuc fugeret Saul filium
Cis, qui erant fortiſsimi & egregij pu-
2 gnatores, * tendentes arcum, & vtraque
manu fundis ſaxa iacientes, & dirigen-
tes ſagittas: de fratribus Saul ex Ben-
3 iamin. * Princeps Ahiezer, & Ioas, filij
Samaa, Gabaathites, & Iaziel, & Phallet
filij Azmoth, & Baracha, & Iehu Anatho-
4 tites. * Samaias quoque Gabaonites for-
tiſsimus inter triginta & ſuper triginta,
Ieremias, & Ieheziel, & Iohanan, & Ie-
5 zabad Gaderothites. * & Eluzai & Ieri-
muth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia
6 Haruphites. * Elcana, & Ieſia, & Aza-
B reel, & Ioezer, & Ieſbaam de Carehim:
7 * Ioëla quoque, & Zabadia, filij Ieroham
8 de Gedor. * Sed & de Gaddi transfugerunt
ad Dauid, cùm lateret in deſerto, viri ro-
buſtiſsimi, & pugnatores optimi, tenentes
clypeum & haſtam: facies eorum quaſi
facies leonis, & veloces quaſi capreæ in
9 montibus: * Ezer princeps, Obdias ſecun-
10 dus, Eliab tertius, * Maſmana quartus, Ie-
11 remias quintus, * Ethi ſextus, Eliel ſepti-
12 mus, * Iohanan octauus, Elzebad nonus,
13 * Ieremias decimus, Machbanai vndeci-
14 mus. * hi de filiis Gad principes exercitus:
nouiſsimus centum militibus præerat, &
15 maximus, mille. * Iſti ſunt qui tranſie-
runt Iordanem menſe primo, quando
inundare conſueuit ſuper ripas ſuas: &
omnes fugauerunt qui morabantur in
vallibus ad Orientalem plagam, & Occi-
16 dentalem. * Venerunt autem & de Ben-
C iamin, & de Iuda, ad præſidium in quo
17 morabatur Dauid. * Egreſſuſque eſt Da-
uid obuiam eis, & ait: Si pacificè veniſtis
ad me vt auxiliemini mihi, cor meum
iungatur vobis: ſi autem inſidiamini mi-
hi pro aduerſariis meis, cùm ego iniqui-
tatem in manibus non habeã, videat Deus
18 patrum noſtrorum, & iudicet. * Spiritus
verò induit Amaſai principem inter tri-
ginta, & ait: Tui ſumus ô Dauid, & tecum
fili Iſai: pax, pax tibi, & pax adiutoribus
tuis, te enim adiuuat Deus tuus. Suſce-
pit ergo eos Dauid, & conſtituit princi-
19 pes turmæ. * Porrò de Manaſſe transfu-
gerunt ad Dauid, quando veniebat cum
Philiſthiim aduerſus Saul: vt pugnaret: &
dimicauit cum eis? ‖ quia inito conſilio ‖ 1.Reg. 29.b.4.
remiſerũt eum principes Philiſthinorum,
D dicentes: periculo capitis noſtri reuer-
20 tetur ad dominum ſuum Saul. * Quando

Digitized by Google

Igitur reuerſus eſt in Siceleg, transfuge-
runt ad eum de Manaſſe, Ednas, & Io-
zabad, & Iedihel, & Michael, & Ednas, &
Iozabad, & Eliu, & Salathi, principes
millium in Manaſſe. * hi præbuerunt au- 21
xilium Dauid aduerſus latrunculos: om-
nes enim erant viri fortiſsimi, & facti
ſunt principes in exercitu. * Sed & per 22
ſingulos dies veniebant ad Dauid ad au-
xiliandum ei, vſque dum fieret grandis
numerus, quaſi exercitus Dei. * Iſte quo- 23
que eſt numerus principum exercitus,
qui venerunt ad Dauid, cùm eſſet in He-
bron, vt transferrent regnum Saul ad
eum, iuxta verbum Domini. * Filij Iuda 24
portantes clypeum & haſtam, ſex millia
octingenti expediti ad prælium. * De fi- 25
liis Simeon virorum fortiſsimorum ad
pugnandum, ſeptem millia centum. * De 26
filiis Leui, quatuor millia ſexcenti. 27
* Ioiada quoque princeps de ſtirpe Aa- E
ron, & cum eo tria millia ſeptingenti.
* Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & 28
domus patris eius, principes viginti duo.
* De filiis autem Beniamin fratribus 29
Saul, tria millia: magna enim pars eo-
rum adhuc ſequebatur domum Saul.
* Porrò de filiis Ephraim viginti millia 30
octingenti, fortiſsimi robore, viri no-
minati in cognationibus ſuis. * Et ex di- 31
midia tribu Manaſſe, decem & octo mil-
lia ſinguli per nomina ſua venerunt vt
conſtituerent regem Dauid. * De filiis 32
quoque Iſſachar, viri eruditi, qui noue- F
rant ſingula tempora ad præcipiendum
quid facere deberet Iſrael, principes du-
centi: omnis autem reliqua tribus, eorum
conſilium ſequebatur. * Porrò de Zabu- 33
lon qui egrediebantur ad prælium, & ſta-
bant in acie inſtructi armis bellicis, quin-
quaginta millia venerunt in auxilium,
non in corde duplici. * Et de Nepthali, 34
principes mille: & cum eis inſtructi cly-
peo & haſta, triginta, & ſeptem millia.
* De Dan etiam præparati ad prælium, 35
viginti octo millia ſexcenti. * Et de Aſer 36
egredientes ad pugnam, & in acie pro-
uocantes, quadraginta millia. * Trans 37
Iordanem autem de filiis Ruben, & de
Gad, & dimidia parte tribus Manaſſe, in-
ſtructi armis bellicis, centum viginti mil-
lia. * Omnes iſti viri bellatores expediti 38
ad pugnandum, corde perfecto venerunt G
in Hebron, vt conſtituerent regem Dauid
ſuper vniuerſum Iſrael: ſed & omnes re-
liqui ex Iſrael, vno corde erant, vt rex
fieret Dauid. * Fuerúntque ibi apud Da- 39
uid tribus diebus comedentes & biben-
tes: præparauerant enim eis fratres ſui.
* Sed & qui iuxta eos erant, vſque ad Iſſa- 40
char, & Zabulon, & Nephthali, affere-
bant panes in aſinis, & camelis, & mulis,
& bobus, ad veſcendum: farinam, pala-
thas, vuam paſſam, vinum, oleum, boues,
arietes, ad omnem copiam. gaudium
quippe erat in Iſrael.

CAP. XIII.

1 INiit autem conſilium Dauid cum tri-
A bunis, & centurionibus, & vniuerſis
2 principibus, & ait ad omnem cœtum
Iſrael. Si placet vobis, & à Domino Deo
noſtro egreditur ſermo, quem loquor:
mittamus ad fratres noſtros reliquos in
vniuerſas regiones Iſrael, & ad Sacerdo-
tes, & Leuitas, qui habitant in ſuburba-
3 nis vrbium, vt congregentur ad nos, * &
reducamus arcam Dei noſtri ad nos: non
enim requiſiuimus eam in diebus Saul.
4 * Et reſpondit vniuerſa multitudo vt ita
B fieret: placuerat enim ſermo omni po-
5 pulo. * Congregauit ergo Dauid cunctum
Iſrael, à Sihor Aegypti, vſque dum in- ‖ 2. Reg. 6. a. 1.
grediaris Emath, vt adduceret arcam
6 Dei de Cariathiarim. * Et aſcendit Da-
uid & omnis vir Iſrael ad collem Caria-
thiarim, qui eſt in Iuda, vt afferret inde
arcam Domini Dei ſedentis ſuper cheru-
7 bim, vbi inuocatum eſt nomen eius. * Im-
C poſuerúntque arcam Dei ſuper plauſtrum
nouum, de domo Abinadab: Oza autem,
8 & frater eius minabant plauſtrum. * Por-
rò Dauid, & vniuerſus Iſrael, ludebant
coram Deo omni virtute in canticis, &
in citharis, & pſalteriis, & tympanis, &
9 cymbalis, & tubis. * Cùm autem perue-
niſſent ad Aream Chidon, tetendit Oza
manum ſuam, vt ſuſtentaret arcam: bos
quippe laſciuiens paululum inclinauerat
10 eam. * Iratus eſt itaque Dominus contra
Ozã, & percuſsit eum, eo quòd tetigiſſet
arcam: & mortuus eſt ibi corã Domino.
11 * Contriſtatúſque eſt Dauid, eo quod di-
D uiſiſſet Dominus Ozam: vocauítque locũ
illum: Diuiſio Ozæ, vſque in præſentem
12 diem. * Et timuit Deum tunc temporis, di-
cens: Quo modo poſſum ad me introdu-
13 cere arcam Dei? * Et ob hanc cauſam non
adduxit eam ad ſe, hoc eſt, in ciuitatem
Dauid, ſed auertit in domum Obededom
14 Gethæi. * Manſit ergo arca Dei in domo
Obededom tribus menſibus: & benedixit
Dominus domui eius, & omnibus quæ
habebat.

CAP. XIV.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri nun- 2. Reg.
A cios ad Dauid, & ligna cedrina, & 5. b. 12.
artifices parietum, lignorúmque: vt
2 ædificarent ei domum. * Cognouítque
Dauid quòd confirmaſſet eum Dominus
in regem ſuper Iſrael, & ſubleuatum eſ-
ſet regnum ſuum ſuper populum eius
3 Iſrael. * ‖ Accepit quoque Dauid alias ‖ 2. Reg. 5. c. 13.
vxores in Ieruſalem: genuitque filios, &
4 filias. * Et hæc nomina eorum, qui nati
B ſunt ei in Ieruſalem: Samua, & Sobad,
5 Nathan, & Salomon. * Iebahar, & Eliſua,
6 & Eliphalet, * Noga quoque, & Napheg,
7 & Iaphia, * Eliſama, & Baaliada, & Eli- ‖ 2. Reg. 5. c. 17.
8 phalet. * ‖ Audientes autem Philiſthiim
eo quòd vnctus eſſet Dauid in regem ſu-
per vniuerſum Iſrael, aſcenderunt om-
nes vt quærerent eum: quod cùm audiſ-
ſet

Digitized by Google

ſet Dauid, egreſſus eſt obuiam eis. * Por- 9
rò Philiſthiim venientes, diffuſi ſunt in
Valle Raphaim. * Conſuluitque Dauid 10
Dominum, dicens: Si aſcendam ad Phili- C
ſthæos, & ſi trades eos in manu mea? Et
dixit ei Dominus: Aſcende, & tradam eos
in manu tua. * Cúmque illi aſcendiſſent 11
in Baalpharaſim, percuſſit eos ibi Dauid,
& dixit: Diuiſit Deus inimicos meos per
manum meam, ſicut diuiduntur aquæ: &
idcirco vocatum eſt nomen illius loci
Baalpharaſim. * Dereliquerúntque ibi 12
deos ſuos, quos Dauid iuſſit exuri. * Alia 13
etiam vice Philiſthiim irruerunt, & dif-
fuſi ſunt in valle. * Conſuluitque rurſum 14
Dauid Deum, & dixit ei Deus: Non aſcē- D
das poſt eos, recede ab eis, & venies con-
tra illos ex aduerſo pyrorum. * Cúmque 15
audieris ſonitum gradientis in cacumine
pyrorum, tunc egredieris ad bellum. E-
greſſus eſt enim Deus ante te, vt percuſ-
tiat caſtra Philiſthiim. * Fecit ergo Da- 16
uid ſicut præceperat ei Deus, & percuſſit
caſtra Philiſthinorum, de Gabaon vſque
Gazera. * Diuulgatumque eſt nomen Da- 17
uid in vniuerſis regionibus, & Dominus
dedit pauorem eius ſuper omnes gentes.

CAP. XV.

FEcit quoque ſibi domos in Ciuitate 1
Dauid: & ædificauit locum arcæ Dei, A
tetendítque ei tabernaculum. * Tunc di- 2
xit Dauid: Illicitum eſt vt à quocumque
portetur arca Dei niſi à Leuitis, quos
elegit Dominus ad portandum eam, & ad
miniſtrandum ſibi vſque in æternum.
* Congregauitque vniuerſum Iſrael in Ie- 3
ruſalem, vt afferretur arca Dei in locum
ſuum, quem præparauerat ei: * Necnon 4
& filios Aarō, & Leuitas. * de filiis Caath, 5
Vriel princeps fuit, & fratres eius cētum
viginti. * De filiis Merari, Aſaia princeps; 6
& fratres eius ducenti viginti. * De filiis 7
Gerſom, Ioël princeps; & fratres eius cē-
tum triginta. * De filiis Eliſapha, Se- 8
meias princeps; & fratres eius ducenti.
* De filiis Hebron, Eliel princeps; & fra- 9
tres eius octoginta. * De filiis Oziel, Ami- 10
nadab princeps; & fratres eius centum
duodecim. * Vocauítque Dauid Sadoc & 11
Abiathar Sacerdotes, & Leuitas, Vriel, B
Aſaiam, Ioël, Semeiam, Eliel, & Amina-
dab: * & dixit ad eos: Vos qui eſtis princi- 12
pes familiarum Leuiticarum, ſanctifica-
mini cum fratribus veſtris, & afferte ar-
cam Domini Dei Iſrael, ad locum qui ei
‖ S. p. 13. d. 20. præparatus eſt: ‖ ne vt à principio, quia 13
non eratis præſentes, percuſſit nos Do-
minus, ſic & nunc fiat, illicitum quid no-
bis agentibus. * Sanctificati ſunt ergo Sa- 41
cerdotes, & Leuitæ, vt portarent arcam
‖ Num. 4. 6. 15. Domini Dei Iſrael. * ‖ Et tulerunt filij 15
Leui arcam Dei, ſicut præceperat Moyſes
iuxta verbum Domini, humeris ſuis, in
vectibus. * Dixítque Dauid principibus 16
Leuitarum, vt conſtituerent de fratribus
ſuis cantores in organis muſicorum, na-
blis videlicet, & lyris, & cymbalis, vt re-
17 ſonaret in excelſis ſonitus lætitiæ. * Con-
ſtituerúntque Leuitas: Hemam filium
Ioël, & de fratribus eius, Aſaph filium
Barachiæ: de filiis verò Merari, fratribus
18 eorum, Ethan filium Caſaiæ. * Et cum
eis fratres eorum: in ſecundo ordine, Za-
chariam, & Ben, & Iaziel, & Semira-
moth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam,
& Maaſiam, & Mathathiam, & Eliphalu,
C & Maceniam, & Obededom, & Iehiel, ia-
19 nitores. * Porrò cantores, Hemau, Aſaph,
& Ethan; in cymbalis æneis concrepan-
20 tes. * Zacharias autem, & Oziel, & Semi-
ramoth, & Iahiel, & Ani, & Eliab, &
Maaſias, & Banaias, in nablis arcana can-
21 tabant. * Porrò Mathathias, & Eliphalu,
& Macenias, & Obededom, & Iehiel, &
Ozáziu, in citharis pro octaua canebant
22 epinicion. * Chonenias autem princeps
Leuitarum, prophetiæ præerat, ad præ-
cinendam melodiam: erat quippe valde
23 ſapiens. * Et Barachias, & Elcana, iani-
24 tores arcæ. * Porrò Sebenias, & Ioſaphat,
& Nathanaël, & Amaſai, & Zacharias,
& Banaias, & Eliezer, ſacerdotes clan-
gebant tubis coram arca Dei: & Obede- ‖ 2. Reg. 6. c. 12.
25 dō, & Iehias, erant ianitores arcæ. * ‖ Igi-
D tur Dauid, & omnes maiores natu Iſrael,
& tribuni, ierunt ad deportandam arcam
fœderis Domini de domo Obededom, cū
26 lætitia. * Cúmque adiuuiſſet Deus Leui-
tas, qui portabant arcam fœderis Domi-
ni, immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem
27 arietes. * Porrò Dauid erat indutus ſto-
la byſſina, & vniuerſi Leuitæ qui porta-
bant arcam, cantoréſque, & Chonenias
princeps prophetiæ inter cantores: Dauid
autem etiam indutus erat ephod lineo.
28 * Vniuerſúſque Iſrael deducebant arcam
fœderis Domini in iubilo, & ſonitu buc-
cinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & ci-
29 tharis concrepantes. * Cúmque peruc-
niſſet arca fœderis Domini vſque ad Ci-
uitatem Dauid, Michol filia Saul proſpi-
ciens per feneſtram, vidit regem Dauid
ſaltantem atque ludentem, & deſpexit
eum in corde ſuo.

CAP. XVI.

1 ATtulerūt igitur arcā Dei, & cōſtitue- 2. Reg.
A rūt eam in medio tabernaculi, quod 6. . 17.
tetenderat ei Dauid: & obtulerunt holo-
2 cauſta, & pacifica corā Deo. * Cumq; cō-
pleſſet Dauid offerēs holocauſta, & paci-
fica, benedixit populo in nomine Domini.
3 * Et diuiſit vniuerſis per ſingulos, à viro
vſq; ad mulierē, tortā panis, & partē aſſæ
4 carnis bubalæ, & frixā oleo ſimilā. * Con-
ſtituítque coram arca Domini de Leuitis,
qui miniſtrarent, & recordarentur operū
eius, & glorificarent, atq; laudarent Do-
5 minum Deū Iſrael: * Aſaph principem; &
ſecundū eius Zachariam. Porrò Iahiel, &
Semiramoth, & Iehiel, & Mathathiam,
& Eliab, & Banaiam, & Obededom: Ie-
hiel ſuper organa pſalterij, & lyras: Aſaph
autem

Digitized by Googl

autem vt cymbalis perſonaret; * Banaiam 6
verò & Iaziel ſacerdotes, canere tuba iu-
giter coram arca fœderis Domini.* In il- 7
lo die fecit Dauid principem ad confiten-
dum Domino Aſaph,& fratres eius.
‖ Pſal. 104.1. Eſa. 12. b.4. * ‖ Confitemini Domino , & inuocate 8
nomen eius:notas facite in populis adin-
uentiones eius.
* Cantate ei,& pſallite ei : & narrate 9
omnia mirabilia eius.
* Laudate nomen ſanctum eius:lætetur 10
cor quærentium Dominum.
* Quærite Dominum,& virtutem eius: 11
quærite faciem eius ſemper. B
* Recordamini mirabilium eius , quæ 12
fecit:ſignorum illius , & iudiciorum oris
eius.
* Semen Iſrael ſerui eius : filij Iacob e- 13
lecti eius.
* Ipſe Dominus Deus noſter:in vniuer- 14
ſa terra iudicia eius.
* Recordamini in ſempiternum pacti 15
eius : ſermonis , quem præcepit in mille
generationes:
* Quem pepigit cum Abraham:& iura- 16
menti illius cum Iſaac.
*Et conſtituit illud Iacob in præceptũ: 17
& Iſrael in pactum ſempiternum.
* Dicens : Tibi dabo Terram Chanaan, 18
funiculum hæreditatis veſtræ.
* Cùm eſſent pauci numero , parui & 19
coloni eius.
* Et transierunt de gente in gentem,& 20
de regno ad populum alterum.
* Non dimiſit quemquam calumniari 21
eos,ſed increpauit pro eis reges.
* Nolite tangere chriſtos meos : & in 22
prophetis meis nolite malignari. C
Pſal.95. a.1. * Cantate Domino omnis terra:annun- 23
ciate ex die in diem ſalutare eius.
* Narrate in gentibus gloriam eius : in 24
cunctis populis mirabilia eius.
* Quia magnus Dominus,& laudabilis 25
nimis:& horribilis ſuper omnes deos.
* Omnes enim dij populorum , idola: 26
Dominus autem cælos fecit.
* Confeſſio & magnificentia coram eo: 27
fortitudo & gaudium in loco eius.
* Afferte Domino familiæ populorum: 28
afferte Domino gloriam & imperium.
* Date Domino gloriã,nomini eius,le- 29
uate ſacrificium,& venite in conſpectu e-
ius: & adorate Dominũ in decore ſancto.
* Commoueatur à facie eius omnis ter- 30
ra:ipſe enim fundauit orbẽ immobilem.
* Lætentur cæli & exultet terra : & di- 31
cant in nationibus, Dominus regnauit.
* Tonet mare, & plenitudo eius : exul- 32
tent agri,& omnia quæ in eis ſunt.
* Tunc laudabunt ligna ſaltus coram 33
Domino:quia venit iudicare terram.
* Confitemini Domino quoniã bonus: 34
quoniam in æternum miſericordia eius.
* Et dicite : Salua nos Deus ſaluator 35
noſter,& congrega nos, & erue de genti- D
bus,vt confiteamur nomini ſancto tuo,&
exultemus in carminibus tuis.
36 * Benedictus Dominus Deus Iſrael ab
æterno vſque in æternum:& dicat omnis
populus Amen,& hymnum Domino.
37 * Reliquit itaq; ibi coram arca fœderis
Domini , Aſaph & fratres eius , vt mini-
ſtrarent in conſpectu arcę iugiter,per ſin-
38 gulos dies , & vices ſuas: * Porrò Obede-
dom,& fratres eius ſexaginta octo: & O-
bededom filium Idithun, & Hoſa conſti-
39 tuit ianitores.* Sadoc autem ſacerdotem,
& fratres eius Sacerdotes , coram taber-
naculo Domini in excelſo , quod erat in
40 Gabaon, * vt offerrent holocauſta Domi-
no ſuper altare holocautomatis iugiter,
mane & veſpere , iuxta omnia quæ ſcri-
pta ſunt in lege Domini , quam præcepit
41 Iſraeli.* Et poſt eum Heman, & Idithun,
& reliquos electos, vnumquemque voca-
bulo ſuo ad confitendum Domino: Quo-
42 niam in æternum miſericordia eius.* He-
man quoque & Idithun canentes tuba,&
quatiẽtes cymbala, & omnia muſicorum
organa ad canendum Deo ; filios autem
43 Idithun fecit eſſe portarios. * Reuerſuſq;
eſt omnis populus in domum ſuam : &
Dauid vt benediceret etiam domui ſuæ.

CAP. XVII.

1 A CVm autem habitaret Dauid in do- 2. Reg. 7.a.1.
mo ſua,dixit ad Nathan prophetam:
Ecce ego habito in domo cedrina : ar-
ca autem fœderis Domini ſub pellibus
2 eſt. * Et ait Nathan ad Dauid : Omnia
quæ in corde tuo ſunt fac,Deus enim te-
3 cum eſt. * Igitur nocte illa factus eſt ſer-
4 mo Dei ad Nathan,dicens: * Vade, & lo-
quere Dauid ſeruo meo:Hæc dicit Domi-
nus : Non ædificabis tu mihi domum ad
5 habitandũ.* Neque enim manſi in domo,
ex eo tempore quo eduxi Iſrael , vſque ad
diẽ hanc : ſed fui ſemper mutans loca ta-
6 bernaculi , & in tentorio, * manens cum
omni Iſrael.Numquid locutus ſum ſaltem
vni Iudicũ Iſrael,quibus præceperã vt pa-
ſcerent populũ meum,& dixi:Quare non
7 ædificaſtis mihi domum cedrinam?*Nunc
itaque ſic loqueris ad ſeruum meum Da-
uid:Hæc dicit Dominus exercituum : Ego
tuli te,cùm in paſcuis ſequereris gregem,
8 vt eſſes dux populi mei Iſrael.* Et fui te-
B cum quocumque perrexiſti : & interfeci
omnes inimicos tuos coram te , fecique
tibi nomen quaſi vnius magnorum , qui
9 celebrantur in terra. * Et dedi locum po-
pulo meo Iſrael:plantabitur, & habitabit
in eo, & vltrà nõ commouebitur:nec filij
iniquitatis atterent eos,ſicut à principio,
10 * ex diebus quibus dedi iudices populo
meo Iſrael , & humiliaui vniuerſos ini-
micos tuos.Annuncio ergo tibi , quòd æ-
dificaturus ſit tibi Dominus domum.
11 * Cùmque impleueris dies tuos vt vadas
ad patres tuos,ſuſcitabo ſemen tuum poſt
te,quod erit de filiis tuis:& ſtabiliam re-
gnum eius.* Ipſe ædificabit mihi domum,
12 & firmabo ſolium eius vſque in æternũ.
* Ego

Digitized by Google

*Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi 13
in filium:& miſericordiam meam nõ au-
feram ab eo, ſicut abſtuli ab eo qui ante
te fuit. * Et ſtatuam eum in domo mea, 14
& in regno meo, vſque in ſempiternum:
& thronus eius erit firmiſsimus in perpe- C
tuum. * Iuxta omnia verba hæc,& iuxta 15
vniuerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt
Nathan ad Dauid. * Cúmque veniſſet rex 16
Dauid, & ſediſſet coram Domino, dixit:
Quis ego ſum Domine Deus, & quæ do-
mus mea, vt præſtares mihi talia? * Sed 17
& hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo,
ideóque locutus es ſuper domũ ſerui tui
etiam in futurum:& feciſti me ſpectabi-
lem ſuper omnes homines,Domine Deus.
* Quid vltrà addere poteſt Dauid, cùm 18
ita glorificaueris ſeruum tuum,& cogno-
ueris eum? * Domine propter famulum 19
tuum iuxta cor tuum feciſti omnem ma-
gnificentiã hanc,& nota eſſe voluiſti vni-
uerſa magnalia.* Domine,non eſt ſimilis 20
tui: & non eſt alius Deus abſque te, ex
omnibus, quos audiuimus auribus no-
ſtris. * Quis enim eſt alius, vt populus 21
tuus Iſrael, gens vna in terra, ad quam
perrexit Deus, vt liberaret,& faceret po- D
pulum ſibi, & magnitudine ſua atq; ter-
roribus eiiceret nationes à facie eius,quẽ
de Aegypto liberarat? * Et poſuiſti popu- 22
lum tuum Iſrael tibi in populum vſque
in æternum,& tu Domine factus es Deus
eius. * Nunc igitur Domine,ſermo,quem 23
locutus es famulo tuo, & ſuper domum
eius,confirmetur in perpetuum,& fac ſi-
cut locutus es.*Permaneátque & magni- 24
ficetur nomen tuũ vſque in ſempiternũ:
& dicatur: Dominus exercituum Deus
Iſrael,& domus Dauid ſerui eius perma-
nens coram eo. * Tu enim Domine Deus 25
meus reuelaſti auriculã ſerui tui, vt ædi-
ficares ei domũ:& idcirco inuenit ſeruus
tuus fiduciam, vt oret coram te. * Nunc 26
ergo Domine,tu es Deus:& locutus es ad
ſeruum tuum tanta beneficia. * Et cœpi- 27
ſti benedicere domui ſerui tui, vt ſit ſem-
per coram te: te enim Domine benedi-
cente,benedicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

FActum eſt autem poſt hæc, vt percu- 1
2. *Reg.* 8. *a.*1. Fteret Dauid Philiſthiim, & humilia- A
ret eos, & tolleret Geth, & filias eius,
de manu Philiſthiim, * percuterétque 2
Moab, & fierent Moabitæ ſerui Dauid,
offerentes ei munera. * Eo tempore per- 3
cuſſit Dauid etiam Adarezer regem Soba
regionis Hemath, quando perrexit vt di-
lataret imperium ſuum vſque ad flumen
Euphratẽ. * Cepit ergo Dauid mille qua- 4
drigas eius,& ſeptem millia equitum, ac
viginti millia virorum peditum, ſubner-
uauitque omnes equos curruum,exceptis
centum quadrigis, quas reſeruauit ſibi.
* Superuenit autẽ & Syrus Damaſcenus, 5
vt auxiliũ præberet Adarezer regi Soba: B
ſed & huius percuſſit Dauid viginti duo
6 millia virorum. * Et poſuit milites in
Damaſcó, vt Syria quoque ſeruiret ſibi,
& offerret munera. Adiuuitque eum Do-
7 minus in cunctis,ad quæ perrexerat.*Tu-
lit quoque Dauid pharetras aureas, quas
habuerant ſerui Adarezer, & attulit eas
8 in Ieruſalem. * Necnon de Thebath &
Chun,vrbibus Adarezer, æris plurimum,
de quo fecit Salomon mare æneũ, & co-
9 lumnas,& vaſa ænea. * Quod cùm audiſ-
C ſet Thou rex Hemath, percuſſiſſe videli-
cet Dauid omnem exercitum Adarezer
10 regis Soba, * miſit Adoram filium ſuum
ad regem Dauid, vt poſtularet ab eo pa-
cem,& congratularetur ei, quòd percuſ-
ſiſſet & expugnaſſet Adarezer:aduerſarius
11 quippe erat Thou Adarezer. * Sed & om-
nia vaſa aurea,& argentea, & ænea,con-
ſecrauit Dauid rex Domino,cum argento
& auro, quod tulerat ex vniuerſis genti-
bus,tam de Idumæa, & Moab, & filiis
Ammon,quàm de Philiſthiim & Amalec.
12 * Abiſai verò filius Saruiæ percuſſit Edõ
D in Valle Salinarum,decem & octo millia:
13 * & conſtituit in Edom præſidium,vt ſer-
uiret Idumęa Dauid: ſaluauitque Domi-
nus Dauid in cunctis, ad quæ perrexerat.
14 * Regnauit ergo Dauid ſuper vniuerſum
Iſrael, & faciebat iudiciũ atque iuſtitiã
15 cuncto populo ſuo. * Porro Ioab filius
Saruiæ erat ſuper exercitum, & Ioſaphat
16 filius Ahilud à commentariis.* Sadoc au-
tẽ filius Achitob,& Ahimelec filius Abia-
17 thar,ſacerdotes:& Suſa,ſcriba. * Banaias
quoque filius Ioiadæ ſuper legiones Ce-
rethi,& Phelethi:porro filij Dauid, primi
ad manum regis.

CAP. XIX.

1 ACcidit autem vt moreretur Naas rex 2. *Reg.*
A filiorum Ammon, & regnaret filius 10. *a.*1.
2 eius pro eo. * Dixitque Dauid: Faciam
miſericordiam cum Hanon filio Naas:
præſtitit enim mihi pater eius gratiam.
Miſitque Dauid nuncios ad conſolandum
eũ ſuper morte patris ſui. Qui cùm per-
ueniſſent in terram filiorum Ammon, vt
3 conſolarentur Hanon, * dixerunt princi-
pes filiorum Ammon ad Hanon:Tu forſi-
tan putas, quòd Dauid honoris cauſa in
patrem tuum miſerit qui conſolentur te:
nec animaduertis, quod vt explorent, &
inueſtigent, & ſcrutentur terram ſuam,
4 venerint ad te ſerui eius. * Igitur Hanon
B pueros Dauid decaluauit,& raſit,& præ-
cidit tunicas eorum à natibus vſque ad
5 pedes, & dimiſit eos. Qui cùm abiiſſent,
& hoc mandaſſent Dauid,miſit in occur-
ſum eorum(grandem enim contumeliam
ſuſtinuerant) & præcepit vt manerent in
Iericho,donec creſceret barba eorum, &
6 tunc reuerterentur. * Videntes autem fi-
lij Ammon, quod iniuriam feciſſent Da-
uid, tam Hanon, quàm reliquus popu-
lus, miſerunt mille talenta argenti, vt
conducerent ſibi de Meſopotamia, & de
Syria

Digitized by Google

Syria Maacha,& de Soba,currus & equi-
tes. * Conduxeruntque triginta duo mil- 7
lia curruum, & regem Maacha cum po-
pulo eius. Qui cum veniſſent,caſtrameta-
ti ſunt è regione Medaba. Filij quoque
Ammon congregati de vrbibus ſuis,vene- C
runt ad bellum.* Quod cum audiſſet Da- 8
uid,miſit Ioab, & omnem exercitum vi-
rorum fortium:*egreſsique filij Ammon, 9
direxerunt aciē iuxta portā ciuitatis: re-
ges autem,qui ad auxilium eius venerant,
ſeparatim in agro ſteterūt. * Igitur Ioab, 10
intelligens bellum ex aduerſo & poſt ter-
gum contra ſe fieri, elegit viros fortiſsi-
mos de vniuerſo Iſrael,& perrexit contra
Syrum. * Reliquam autem partem popu- 11
li dedit ſub manu Abiſai fratris ſui; &
perrexerunt cōtra filios Ammon.* Dixit- 12
que: Si vicerit me Syrus,auxilio eris mi-
hi:ſi autem ſuperauerint te filij Ammon,
ero tibi in præſidium.Confortare,& aga- 13
mus viriliter pro populo noſtro, & pro
vrbibus Dei noſtri:Dominus autem,quod
in conſpectu ſuo bonum eſt,faciet. * Per- 14
rexit ergo Ioab, & populus qui cum eo D
erat, contra Syrum ad præliū: & fugauit
eos. * Porrò filij Ammon videntes quòd 15
fugiſſet Syrus,ipſi quoque fugerunt Abi-
ſai fratrem eius, & ingreſsi ſunt ciuita-
tem: reuerſuſque eſt etiam Ioab in Ieru-
ſalem. * Videns autem Syrus quòd ceci- 16
diſſet coram Iſrael,miſit nuncios, & ad-
duxit Syrum,qui erat trans fluuium: So-
phach autem princeps militiæ Adarezer,
erat dux eorum. * Quod cùm nunciatum 17
eſſet Dauid, cōgregauit vniuerſum Iſrael,
& tranſiuit Iordanem,irruitque in eos,&
direxit ex aduerſo aciem, illis contra pu-
gnantibus. * Fugit autem Syrus Iſrael:& 18
interfecit Dauid de Syris ſeptem millia
curruum,& quadraginta millia peditum,
& Sophach exercitus principem. * Vi- 19
dentes autem ſerui Adarezer ſe ab Iſrael
eſſe ſuperatos,transfugerunt ad Dauid,&
ſeruierunt ei: noluitque vltrà Syria au-
xilium præbere filiis Ammon.

CAP. XX.

FActum eſt autem poſt anni circulum, 2. Reg. 10. b. & 11. a. 1.
eo tempore, quo ſolent reges ad bella 1
procedere, congregauit Ioab exercitum, A
& robur militiæ, & vaſtauit terram fi-
liorum Ammon; perrexitque & obſedit
Rabba: porrò Dauid manebat in Ieruſa-
lem,quando Ioab percuſsit Rabba,& de-
ſtruxit eam. * Tulit autem Dauid coro- 2
nam Melchom de capite eius, & inuenit B
in ea auri pondo talentum, & precioſiſ-
ſimas gemmas, fecitque ſibi inde diade-
ma:manubias quoque vrbis plurimas tu-
lit:* populum autem, qui erat in ea,edu- 3
xit:& fecit ſuper eos tribulas,&trahas,&
ferrata carpenta tranſire, ita vt diſſeca-
rentur, & contererentur: ſic fecit Dauid
cunctis vrbibus filiorum Ammon: & re-
uerſus eſt cum omni populo ſuo in Ieru-
‖ 2. Reg. 21. d. 18 ſalem. * ‖ Poſt hæc initum eſt bellum in 4
C Gazor aduerſum Philiſthæos:in quo per-
cuſsit Sobochai Huſathites,Saphai de ge-
5 nere Raphaim,& humiliauit eos. * Aliud
quoque bellum geſtum eſt aduerſus Phi-
liſthæos,in quo percuſsit Adeodotus filius
Saltus Bethlehemites fratrē Goliath Ge-
thæi,cuius haſtæ lignum erat quaſi licia-
6 torum texentium. * Sed & aliud bellum
D accidit in Geth,in quo fuit homo longiſ-
ſimus,ſenos habens digitos,id eſt, ſimul
viginti quattuor: qui & ipſe de Rapha
7 fuerat ſtirpe generatus.* Hic blaſphema-
uit Iſrael: & percuſsit eum Ionathan fi-
lius Samaa fratris Dauid.Hi ſunt filij Ra-
pha in Geth,qui ceciderunt in manu Da-
uid & ſeruorum eius.

CAP. XXI.

1 COnſurrexit autem Satan contra Iſ- 2. Reg.
A rael: & concitauit Dauid vt nume- 24. a.
2 raret Iſrael. * Dixitque Dauid ad Ioab, Inf. 27.
& ad principes populi: Ite, & numera- c. 24.
te Iſrael a Berſabee vſque Dan: & affer-
3 te mihi numerum vt ſciam. * Reſpondit-
que Ioab: Augeat Dominus populum
ſuum centuplum, quàm ſunt:nonne do-
mine mi rex,omnes ſerui tui ſunt? quare
hoc quærit dominus meus, quod in pec-
4 catum reputetur Iſraeli?*Sed ſermo regis
magis præualuit:egreſſuſque eſt Ioab, &
circuiuit vniuerſum Iſrael: & reuerſus
5 eſt Ieruſalem:* Deditque Dauidi nume-
rum eorum,quos circuierat: & inuentus
eſt omnis numerus Iſrael, mille millia &
centum millia virorum educentium gla-
dium:de Iuda autē quadringenta ſeptua-
6 ginta millia bellatorum. Nam Leui, &
Beniamin non numerauit: eo quòd Ioab
7 inuitus exequeretur regis imperiū. * Diſ-
plicuit autem Deo quod iuſſum erat; &
8 percuſsit Iſrael. * Dixitque Dauid ad
Deum:Peccaui nimis vt hoc facerem:ob-
B ſecro aufer iniquitatem ſerui tui, quia
9 inſipienter egi. * Et locutus eſt Dominus
10 ad Gad Videntem Dauidis, dicens:* Va-
de,& loquere ad Dauid,& dic ei:Hæc di-
cit Dominus: Trium tibi optionem do;
vnum,quod volueris,elige,& faciam tibi.
11 * Cùmque veniſſet Gad ad Dauid, dixit
ei:Hæc dicit Dominus:Elige quod volue-
12 ris: * aut tribus annis famem: aut tribus
menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladiū
eorum non poſſe euadere:aut tribus die-
bus gladium Domini,& peſtilentiam ver-
ſari in terra,& angelum Domini interfi-
cere in vniuerſis finibus Iſrael: nūc igitur
vide quid reſpondeam ei, qui miſit me.
13 * Et dixit Dauid ad Gad: Ex omni parte
me anguſtiæ premunt: ſed melius mihi
eſt, vt incidam in manus Domini, quia
multæ ſunt miſerationes eius, quàm in
14 manus hominum. * Miſit ergo Dominus
peſtilentiam in Iſrael: & ceciderunt de
15 Iſrael ſeptuaginta millia virorum.* Miſit
quoque angelum in Ieruſalem, vt percu-
teret eam: cùmque percuteretur, vidit
Dominus

Digitized by Google

Dominus, & miſertus eſt ſuper magnitu-
dine mali: & imperauit angelo, qui percu-
tiebat: Sufficit, iam ceſſet manus tua. Por-
rò angelus Domini ſtabat iuxta areã Or- C
nan Iebuſæi. * Leuánſque Dauid oculos 16
ſuos, vidit angelum Domini ſtantem in-
ter cælum & terram, & euaginatum gla-
dium in manu eius, & verſum contra Ie-
ruſalem: & ceciderunt, tã ipſe quàm ma-
iores natu veſtiti ciliciis, proni in terrã.
* Dixítque Dauid ad Deum: Nonne ego 17
ſum, qui iuſsi vt numeraretur populus?
Ego, qui peccaui: ego, qui malum feci: iſte
grex quid cõmeruit? Domine Deus meus,
vertatur obſecro manus tua in me, & in
domum patris mei: populus autem tuus
nõ percutiatur. * Angelus autem Domini 18
præcepit Gad, vt diceret Dauidi vt aſcen-
deret, extrueretque altare Domino Deo
in area Ornan Iebuſæi. * Aſcendit ergo 19
Dauid iuxta ſermonem Gad, quem locu-
tus ei fuerat ex nomine Domini. * Porrò 20
Ornan cùm ſuſpexiſſet, & vidiſſet ange-
lum, quatuórq; filij eius cum eo, abſcon-
derunt ſe: nã eo tempore terebat in area
triticum. * Igitur cùm veniret Dauid ad 21
Ornan, conſpexit eum Ornan, & proceſsit
ei obuiam de area, & adorauit eum pro-
nus in terram. * Dixítque ei Dauid: Da 22
mihi locum areæ tuæ, vt ædificem in ea
altare Domino: ita vt quantum valet ar-
genti accipias, & ceſſet plaga à populo.
* Dixit autem Ornan ad Dauid: Tolle, & 23
faciat dominus meus rex quodcumque ei D
placet: ſed & boues do in holocauſtum, &
tribulas in ligna, & triticũ in ſacrificiũ:
Omnia libens præbebo. * Dixítque ei rex 24
Dauid: Nequaquam ita fiet, ſed argentum
dabo quantum valet: neque enim tibi au-
ferre debeo, & ſic offerre Domino holo-
cauſta gratuita. * Dedit ergo Dauid Or- 25
nan pro loco ſiclos auri iuſtiſsimi ponde-
‖ 2. Par. ris ſexcentos. * ‖ Et ædificauit ibi altare 26
3. a. 1. Domino: obtulítq; holocauſta, & pacifi-
ca, & inuocauit Dominum, & exaudiuit
eũ in igne de cælo ſuper altare holocau-
ſti. * Præcepítque Dominus angelo: & 27
conuertit gladiũ ſuum in vaginã.* Proti- 28
nus ergo Dauid, videns quod exaudiſſet
eum Dominus in area Ornan Iebuſæi, im-
molauit ibi victimas. * Tabernaculũ au- 29
‖ Exod. tẽ Domini, ‖ quod fecerat Moyſes in de-
36. a. 2. ſerto, & altare holocauſtorum, ea tempe-
ſtate erat in excelſo Gabaon.* Et nõ præ- 30
ualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obſecra-
ret Deum: nimio enim fuerat in timore
perterritus, videns gladium Angeli Do-
mini.

CAP. XXII.

Dixítque Dauid: Hæc eſt domus Dei, 1
& hoc altare in holocauſtum Iſ- A
raël. * Et præcepit vt congregarentur 2
omnes proſelyti de Terra Iſraël, & con-
ſtituit ex eis latomos ad cædendos lapides
& poliendos, vt ædificaretur domus Dei.
* Ferrum quoque plurimum ad clauos 3
ianuarum, & ad commiſſuras atque iun-
cturas præparauit Dauid: & æris pondus
4 innumerabile. * Ligna quoque cedrina
non poterant æſtimari, quæ Sidonij &
5 Tyrij deportauerant ad Dauid. * Et dixit
Dauid: Salomon filius meus puer paruu-
lus eſt & delicatus; domus autem quam
ædificari volo Domino, talis eſſe debet vt
in cunctis regionibus nominetur: præpa-
rabo ergo ei neceſſaria. Et ob hanc cau-
ſam ante mortem ſuam omnes præpara-
6 uit impenſas. * Vocauítque Salomonẽ fi-
B liũ ſuum: & præcepit ei vt ædificaret do-
7 mũ Domino Deo Iſraël. * Dixítque Da-
uid ad Salomonẽ: Fili mi, volũtatis meæ
fuit vt ædificarem domum nomini Do-
8 mini Dei mei, * ſed factus eſt ſermo Do-
mini ad me, dicens: Multum ſanguinem
effudiſti, & plurima bella bellaſti: nõ po-
teris ædificare domum nomini meo, tanto
9 effuſo ſanguine coram me: * filius, qui
naſcetur tibi, erit vir quietiſsimus: faciam
enim eum requieſcere ab omnibus inimi-
cis ſuis per circuitũ: & ob hanc cauſam
Pacificus vocabitur: & pacem & otium
10 dabo in Iſraël cunctis diebus eius.* ‖ ipſe ‖ 2. Reg.
ædificabit domum nomini meo, & ipſe 7. b. 13.
C erit mihi in filium, & ego ero illi in pa- He. 1. a.
trem: firmabóque ſolium regni eius ſuper 5.
11 Iſraël in æternum. * Nunc ergo fili mi, ſit 3. Reg.
Dominus tecum, & proſperare, & ædifica 5. a. 5.
domum Domino Deo tuo, ſicut locutus
12 eſt de te.* Det quoque tibi Dominus pru-
dentiã & ſenſum, vt regere poſsis Iſraël,
13 & cuſtodire legem Domini Dei tui.* Tũc
enim proficere poteris, ſi cuſtodieris mã-
data & iudicia, quæ præcepit Dominus
Moyſi vt doceret Iſraël: confortare &
viriliter age, ne timeas, neque paueas.
14 * Ecce ego in paupertate mea præparaui
impenſas domus Domini, auri talenta
centum millia, & argẽti mille millia ta-
lentorum: æris verò & ferri non eſt pon-
dus: vincitur enim numerus magnitudi-
ne: ligna & lapides præparaui ad vniuer-
15 ſa impendia. * Habes quoque plurimos
D artifices, latomos, & cæmentarios, ar-
tificeſque lignorum, & omnium artium,
16 ad faciendum opus prudentiſsimos, * in
auro & argento & ære & ferro, cuius nõ
eſt numerus. Surge igitur, & fac, & erit
17 Dominus tecum. * Præcepit quoque Da-
uid cunctis principibus Iſraël, vt adiuua-
18 rent Salomonem filium ſuum.* Cernitis,
inquiens, quòd Dominus Deus veſter
vobiſcum ſit, & dederit vobis requiem
per circuitum, & tradiderit omnes inimi-
cos veſtros in manus veſtras, & ſubiecta
ſit terra corã Domino, & coram populo
19 eius.* Præbete igitur corda veſtra & ani-
mas veſtras, vt quæratis Dominũ Deum
veſtrum: & conſurgite, & ædificate ſan-
ctuarium Domino Deo, vt introducatur
arca fœderis Domini, & vaſa Domino
conſecrata, in domum, quæ ædificatur
nomini Domini.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXIII.

IGitur Dauid ſenex & plenus dierum, 1
regem cõſtituit Salomonẽ filium ſuum A
ſuper Iſrael. * Et congregauit omnes 2
principes Iſrael, & Sacerdotes atque Le-
uitas. * Numeratique ſunt Leuitæ à tri- 3
ginta annis, & ſupra: & inuenta ſunt tri-
ginta octo millia virorum. * Ex his electi 4
ſunt, & diſtributi in miniſterium domus
Domini, viginti quatuor millia: præpo-
ſitorũ autem & iudicũ ſex millia. * Por- 5
rò quattuor millia ianitores: & totidem
pſaltæ canentes Domino in organis, quæ
‖ Sup. 6.a.1. fecerat ad canẽdum. * ‖ Et diſtribuit eos 6
Dauid per vices filiorũ Leui, Gerſon vi-
delicet, & Caath, & Merari. * Filij Ger- 7
ſon: Leedan, & Semei.* Filij Leedan: prin- 8
ceps Iahiel, & Zethan, & Ioel, tres. * Filij 9
Semei: Salomith, & Hoſiel, & Aran, tres: B
iſti principes familiarum Leedan.* Porrò 10
filij Semei, Leheth, & Ziza, & Iaus, & Ba-
ria: iſti filij Semei, quattuor. * Erat autẽ 11
Leheth prior, Ziza ſecundus: porrò Iaus &
Baria non habuerunt plurimos filios, &
idcirco in vna familia, vnâque domo, cõ-
putati ſunt. * Filij Caath: Amrã, & Iſaar, 12
Hebron, & Ozie, quattuor. * ‖ Filij Am- 13
‖ Sup. 6.a.1. ram: Aaron, & Moyſes: ‖ Separatúſque eſt
‖ Heb.5. b.6. Aarõ vt miniſtraret in Sancto ſanctorum,
ipſe & filij eius in ſempiternum, & ado-
leret incenſum Domino ſecundùm ritum
ſuum, ac benediceret nomini eius in per-
petuum. * Moyſi quoque hominis Dei fi- 14
lij annumerati ſunt in tribu Leui. * Filij 15
‖ Moyſi: Gerſom, & Eliezer.* Filij Ger- 16
‖ Exo. 2.d.22. & 18.a.3. ſom: Subuel primus.* Fuerunt autem filij 17
Eliezer: Rohobia primus: & non erant
Eliezer filij alij. Porrò filij Rohobia mul-
tiplicati ſunt nimis.* Filij Iſaar: Salomith 18
primus. * Filij Hebron: Ieriau primus, 19
Amarias ſecundus, Iahaziel tertius, Iec- C
maham quartus. * Filij Oziel: Micha pri- 20
mus, Ieſia ſecundus.* Filij Merari: Moho- 21
li, & Muſi. Filij Moholi: Eleazar, & Cis.
* Mortuus eſt autem Eleazar, & non ha- 22
buit filios, ſed filias: acceperúntque eas
filij Cis fratres earum. * Filij Muſi: Mo- 23
holi, & Eder, & Ierimoth, tres. * Hi filij 24
Leui in cognationibus & familiis ſuis,
principes per vices, & numerum capitum
ſingulorum, qui faciebant opera miniſte-
rij domus Domini, à viginti annis & ſu-
pra. * Dixit enim Dauid: Requiem dedit 25
Dominus Deus Iſrael populo ſuo, & ha-
bitationem Ieruſalem vſque in æternum.
* Nec erit officij Leuitarum vt vltrà por- 26
tent tabernaculũ, & omnia vaſa eius ad
miniſtrandum. * Iuxta præcepta quoque 27
Dauid nouiſsima, ſupputabitur numerus
filiorũ Leui à viginti annis & ſupra. * Et 28
erunt ſub manu filiorũ Aaron in cultum D
domus Domini, in veſtibulis, & in exe-
dris, & in loco purificationis, & in ſan-
ctuario, & in vniuerſis operibus miniſte-
rij templi Domini. * Sacerdotes autẽ, ſu- 29
per panes propoſitionis, & ad ſimilæ ſa-
crificium, & ad lagana azyma, & ſartagi-
nem, & ad torrendũ, & ſuper omne pon-
30 dus atque menſuram. * Leuitæ vero, vt
ſtent manè ad confitendum & canendum
31 Domino: ſimiliterque ad veſperam * tam
in oblatione holocauſtorũ Domini, quàm
in ſabbatis & Calẽdis & ſolemnitatibus
reliquis, iuxta numerum, & ceremonias
vniuſcuiuſque rei, iugiter coram Domi-
32 no. * Et cuſtodiant obſeruationes taber-
naculi fœderis, & ritum ſanctuarij, & ob-
ſeruationem filiorũ Aaron fratrum ſuo-
rum, vt miniſtrent in domo Domini.

CAP. XXIV.

1 PORRÒ filiis Aaron hæ partitiones erãt: ‖ Leu.10. a.1.
A Filij Aaron Nadab, & Abiu, & Elea-
2 zar, & Ithamar. * ‖ Mortui ſunt autem ‖ Num. 3.a.4.
Nadab & Abiu ante patrem ſuum abſ-
que liberis: ſacerdotióque functus eſt
3 Eleazar, & Ithamar. * Et diuiſit eos Da-
uid, id eſt, Sadoc de filiis Eleazari, & Ahi-
melech de filiis Ithamar, ſecundùm vices
4 ſuas & miniſterium. * Inuentique ſunt
multo plures filij Eleazar in principibus
viris, quàm filij Ithamar. Diuiſit autem
eis, hoc eſt filiis Eleazar, principes per fa-
milias ſedecim: & filiis Ithamar per fa-
5 milias & domos ſuas octo.* Porrò diuiſit
B vtraſque inter ſe familias ſortibus: erant
enim principes ſanctuarij, & principes
Dei, tam de filiis Eleazar, quàm de filiis
6 Ithamar. * Deſcripſitque eos Semeias fi-
lius Nathanael ſcriba Leuites, coram rege
& principibus, & Sadoc ſacerdote, & Abi-
melech filio Abiathar, principibus quo-
que familiarum ſacerdotalium & Leuiti-
carum: vnam domum, quæ ceteris præe-
rat, Eleazar: & alteram domum, quæ ſub
7 ſe habebat ceteros, Ithamar. * Exiuit au-
tem ſors prima Ioiarib, ſecunda Iedei,
8 * tertia Harim, quarta Seorim, * quinta
9 Melchia, ſexta Maimam,* ſeptima Accos,
10 octaua Abia, nona Ieſua, decima Seche-
11 nia, * Vndecima Eliaſib, duodecima Ia-
12 cim,* tertiadecima Hoppha, decimaquar-
13 ta Isbaab,* decimaquinta Belga, decima-
14 ſexta Emmer, * decimaſeptima Hezi, de-
15 cimaoctaua Aphſes, * decimanona Phe-
16 teia, vigeſima Hezechiel,* vigeſimaprima
17 Iachin, vigeſimaſecunda Gamul, * vigeſi-
18 matertia Dalaiau, vigeſimaquarta Maa-
19 ziau. * Hæ vices eorum ſecundùm mini-
C ſteria ſua, vt ingrediantur domum Domi-
ni, & iuxta ritum ſuum ſub manu Aaron
patris eorum: ſicut præceperat Dominus
20 Deus Iſrael. * Porrò filiorum Leui, qui
reliqui fuerant, de filiis Amram erat Su-
21 bael, & de filiis Subael, Iehedeia. * De
filiis quoque Rohobiæ princeps Ieſias.
22 * Iſaari verò filius Salemoth, filiúſque
23 Salemoth Iahath: * filiúſque eius Ieriau
primus, Amarias ſecundus, Iahaziel
24 tertius, Iecmaan quartus. * Filius Oziel,
25 Micha: filius Micha, Samir. * Frater
Micha, Ieſia: filiúſque Ieſiæ, Zacharias.
26 * Filij Merari: Moholi & Muſi. Filius
Oziau

Digitized by Google

Oziau : Beno. * Filius quoque Merari: 27
Oziau & Soam & Zachur & Hebri.* Por- 28
rò Moholi filius: Eleazar, qui nõ habebat D
liberos.* Filius verò Cis, Ierameel.* Filij 29
Muſi: Moholi, Eder, & Ierimoth. iſti filij 30
Leui ſecundùm domos familiarum ſua-
rum. * Miſerúntque & ipſi ſortes contra 31
fratres ſuos filios Aaron, coram Dauid
rege, & Sadoc, & Ahimelech, & principi-
bus familiarum Sacerdotalium & Leuiti-
carum, tam maiores, quam minores. o-
mnes ſors æqualiter diuidebat.

CAP. XXV.

IGitur Dauid & magiſtratus exercitus, 1
ſegregauerunt in miniſterium filios A
Aſaph, & Heman, & Idithun: qui prophe-
tarent in citharis, & pſalteriis, & cymba-
lis, ſecundùm numerum ſuum dedicato
ſibi officio ſeruientes.* De filiis Aſaph: 2
Zacchur, & Ioſeph, & Nathania, & Aſa-
rela, filij Aſaph: ſub manu Aſaph prophe-
tantis iuxta regem. * Porrò Idithun: filij 3
Idithun, Godolias, Sori, Ieſeias, & Haſa-
bias, & Mathathias, ſex, ſub manu patris
ſui Idithũ, qui in cithara prophetabat ſu-
per confitentes & laudantes Dominum.
* Heman quoque: filij Heman, Bocciau, 4
Mathaniau, Oziel, Subuel, & Ierimoth, B
Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, &
Romemthiezer, & Ieſbacaſſa, Mellothi,
Othir, Mahazioth: * omnes iſti filij He- 5
man Videntis regis in ſermonibus Dei, vt
exaltaret cornu: deditque Deus Heman
filios quattuordecim, & filias tres. * Vni- 6
uerſi ſub manu patris ſui ad cantandum
in templo Domini diſtributi erant, in
cymbalis, & pſalteriis, & citharis, in
miniſteria domus Domini iuxta regem:
Aſaph videlicet, & Idithun, & Heman.
* Fuit autem numerus eorum cum fra- 7
tribus ſuis, qui erudiebant canticum Do-
mini, cuncti doctores, ducenti octogin-
ta octo. * Miſerúntque ſortes per vices 8
ſuas, ex æquo tam maior quàm minor,
doctus pariter, & indoctus. * Egreſſáque 9
eſt ſors prima Ioſeph, qui erat de Aſaph. C
Secunda Godoliæ, ipſi & filiis eius, &
fratribus eius duodecim.* Tertia Zachur, 10
filiis & fratribus eius duodecim.* Quarta 11
Iſari, filiis & fratribus eius duodecim.
* Quinta Nathaniæ, filiis & fratribus 12
eius duodecim. * Sexta Bocciau, filiis & 13
fratribus eius duodecim.* Septima Iſree- 14
la, filiis & fratribus eius duodecim.* Octa- 15
ua Ieſaiæ, filiis & fratribus eius duode-
cim. * Nona Mathaniæ, filiis & fratribus 16
eius duodecim. * Decima Semeiæ, filiis & 17
fratribus eius duodecim.* Vndecima Aza- 18
reel, filiis & fratribus eius duodecim.
* Duodecima Haſabiæ, filiis & fratribus 19
eius duodecim.* Tertiadecima Subael, fi- 20
liis & fratribus eius duodecim.* Quarta- 21
decima Mathathiæ, filiis & fratribus eius D
duodecim.* Quintadecima Ierimoth, filiis 22
& fratribus eius duodecim.* Sextadecima 23
Hananiæ, filiis & fratribus eius duode-
24 cim. * Septimadecima Ieſbacaſſæ, filiis &
25 fratribus eius duodecim. * Octauadecima
Hanani, filiis & fratribus eius duodecim.
26 * Nonadecima Mellothi, filiis & fratribus
27 eius duodecim. * Vigeſima Eliatha, filiis
28 & fratribus eius duodecim. * Vigeſima-
prima Othir, filiis & fratribus eius duo-
29 decim.* Vigeſimaſecunda Geddelthi, filiis
30 & fratribus eius duodecim.* Vigeſimater-
tia Mahazioth, filiis & fratribus eius
31 duodecim.* Vigeſimaquarta Romemthie-
zer, filiis & fratribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

1 Diuiſiones autem ianitorum: de Co-
A ritis Meſelemia, filius Core, de filiis
2 Aſaph. * Filij Meſelemiæ: Zacharias
primogenitus, Iadihel ſecundus, Zabadias
3 tertius, Iathanael quartus, * Ælam quin-
tus, Iohanan ſextus, Elioenai ſeptimus.
4 * Filij autem Obededom: Semeias primo-
genitus, Iozabad ſecundus, Ioaha tertius,
5 Sachar quartus, Nathanael quintus,* Am-
miel ſextus, Iſſachar ſeptimus, Phollathi
octauus: quia benedixit illi Dominus.
6 * Semei autem filio eius nati ſunt filij,
præfecti familiarum ſuarum: erant enim
7 viri fortiſſimi. * Filij ergo Semeiæ: Othni,
& Raphael, & Obed, Elzabad, fratres eius
viri fortiſſimi: Eliu quoq;, & Samachias.
8 * Omnes hi, de filiis Obededom: ipſi, & fi-
lij, & fratres eorum fortiſſimi ad mini-
ſtrandum, ſexaginta duo de Obededom.
9 * Porrò Meſelemiæ filij, & fratres eorum
10 robuſtiſſimi, decem & octo.* De Hoſa au-
B tem, id eſt, de filiis Merari: Semri princeps
(nõ enim habuerat primogenitum, & id-
circo poſuerat eum pater eius in princi-
11 pem.) * Helcias ſecundus, Tabelias tertius,
Zacharias quartus, omnes hi filij, & fra-
12 tres Hoſa, tredecim. * Hi diuiſi ſunt in
ianitores, vt ſemper principes cuſtodia-
rum, ſicut & fratres eorum, miniſtrarent
13 in domo Domini.* Miſſæ ſunt ergo ſortes
ex æquo, & paruis, & magnis, per familias
14 ſuas, in vnamquamque portarum. * Ce-
cidit ergo ſors Orientalis, Selemiæ. Porrò
Zachariæ filio eius, viro prudentiſſimo, &
erudito, ſortitò obtigit plaga Septentrio-
15 nalis. * Obededom vero & filiis eius ad
Auſtrum: in qua parte domus erat ſenio-
16 rum concilium. * Sephim & Hoſa ad Oc-
cidentem, iuxta portam, quæ ducit ad
viam aſcenſionis: cuſtodia contra cuſto-
17 diam. * Ad Orientem vero Leuitæ ſex: &
ad Aquilonem quattuor per diem: atque
ad Meridiem ſimiliter in die quattuor: &
18 vbi erat cõcilium, bini & bini.* In cellulis
C quoq; ianitorum ad Occidẽtem quattuor
19 in via, binique per cellulas.* Hæ ſunt di-
uiſiones ianitorum, filiorum Core & Me-
20 rari. * Porrò Achias erat ſuper theſauros,
21 domus Dei, & vaſa ſanctorum. * Filij Le-
dan, filij Gerſonni: de Ledan principes fa-
miliarum, Ledan, & Gerſonni, Iehieli.
22 * Filij Iehieli: Zathan, & Ioel fratres eius,
23 ſuper theſauros domus Domini. * Amra-

mitis, & Iſaaritis, & Hebronitis, & Ozi-
helitis.* Subael autem filius Gerſom, filij 24
Moyſi, præpoſitus theſauris.*Fratres quo- 25
que eius Eliezer, cuius filius Rahabia, &
huius filius Iſaias, & huius filius Ioram,
huius quoque filius Zechri, & huius filius
Selemith. * Ipſe Selemith, & fratres eius, 26
ſuper theſauros ſanctorũ, quæ ſanctifica-
uit Dauid rex, & principes familiarum, &
tribuni, & centuriones, & duces exerci-
tus, * de bellis, & manubiis præliorum, 27
quę conſecrauerant ad inſtaurationem, & D
ſuppellectilem templi Domini.* Hæc au- 28
tem vniuerſa ſanctificauit Samuel Vi-
dens, & Saul filius Cis, & Abner filius
Ner, & Ioab filius Saruiæ: omnes, qui
ſanctificauerant ea per manum Selemith,
& fratrum eius. * Iſaaritis verò præerat 29
Chonenias, & filij eius, ad opera forinſe-
cus ſuper Iſrael, ad docendum & iudican-
dum eos.* Porrò de Hebronitis Haſabias, 30
& fratres eius viri fortiſsimi, mille ſe-
ptingenti, præerant Iſraeli trans Iorda-
nem cõtra Occidentem, in cunctis operi-
bus Domini, & in miniſterium regis.
* Hebronitarum autem princeps fuit Ie- 31
ria, ſecũdùm familias & cognationes eo-
rum. Quadrageſimo anno regni Dauid
recenſiti ſunt, & inuenti ſunt viri fortiſ-
ſimi in Iazer Galaad, * fratréſque eius 32
robuſtioris ætatis, duo millia ſeptingenti
principes familiarum. Præpoſuit autem
eos Dauid rex Rubenitis, & Gadditis, &
dimidiæ tribui Manaſſe, in omne mini-
ſterium Dei, & regis.

CAP. XXVII.

Filij autem Iſrael ſecundum numerum 1
ſuum, principes familiarum, tribuni, A
& centuriones, & præfecti, qui mini-
ſtrabant regi iuxta turmas ſuas, ingre-
dientes & egredientes per ſingulos men-
ſes in anno, vigintiquattuor millibus ſin-
guli præerant. * Primæ turmæ in primo 2
menſe Ieſboam præerat filius Zabdiel, &
ſub eo vigintiquattuor millia. * De filiis 3
Phares, princeps cunctorum principum in
exercitu menſe primo.* Secundi menſis 4
habebat turmam Dudia Ahohites, & poſt
ſe alter nomine Macelloth, qui regebat
partem exercitus vigintiquattuor mil-
lium. * Dux quoque turmæ tertiæ in 5
menſe tertio, erat Banaias filius Ioiadæ
ſacerdos: & in diuiſione ſua vigintiquat-
tuor millia. * Ipſe eſt Banaias fortiſsimus 6
inter triginta, & ſuper triginta. præerat B
autem turmæ ipſius Amizabad filius eius.
* Quartus, menſe quarto, Aſahel frater 7
Ioab, & Zabadias filius eius poſt eum: &
in turma eius vigintiquattuor millia.
*Quintus mẽſe quinto, princeps Samaoth 8
Iezerites: & in turma eius vigintiquattuor
millia. * Sextus, menſe ſexto, Hira filius 9
Acces Thecuites: & in turma eius vigin-
tiquattuor millia. * Septimus, mẽſe ſepti- 10
mo, Helles Phallonites de filiis Ephraim:
& in turma eius vigintiquattuor millia.
11 *Octauus, menſe octauo, Sobochai Huſa-
thites de ſtirpe Zarahi: & in turma eius
12 viginti quattuor millia. * Nonus, menſe
nono, Abiezer Anathothites de filiis Ie-
mini: & in turma eius vigintiquattuor
13 millia. * Decimus, menſe decimo, Marai,
& ipſe Nethophatites de ſtirpe Zarai: &
in turma eius vigintiquattuor millia.
14 * Vndecimus, menſe vndecimo, Banaias
Pharathonites de filiis Ephraim: & in tur-
15 ma eius vigintiquattuor millia.* Duode-
cimus, menſe duodecimo, Holdai Neto-
phathites, de ſtirpe Gothoniel: & in tur-
16 ma eius vigintiquattuor millia. * Porrò
C tribubus præerant Iſrael, Rubenitis, dux
Eliezer filius Zechri: Simeonitis, dux Sa-
17 phatias filius Maacha.* Leuitis, Haſabias
18 filius Camuel: Aaronitis, Sadoc: * Iuda,
Eliu, frater Dauid: Iſſachar, Amri filius
19 Michael. * Zabulonitis, Ieſmaias filius
Abdiæ: Nephthalitibus, Ierimoth filius
20 Ozriel: * filiis Ephraim, Oſee filius Oza-
ziu: dimidiæ tribui Manaſſe, Ioel filius
21 Phadaiæ: * & dimidiæ tribui Manaſſe in
Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Benjamin
22 autem, Iaſiel filius Abner. * Dan verò, Ez-
rihel filius Ieroham: hi principes filiorum
23 Iſrael. * Noluit autem Dauid numerare
eos à viginti annis inferiùs: quia dixerat
Dominus vt multiplicaret Iſrael quaſi
24 ſtellas cæli. * ‖ Ioab filius Saruiæ cœperat ‖ Suprà
numerare, nec compleuit: quia ſuper hoc 21. 4. 2.
ira irruerat in Iſrael: & idcirco numerus
eorum qui fuerant recenſiti, non eſt relà-
25 tus in faſtos regis Dauid. * Super theſau-
D ros autem regis fuit Azmoth filius Adiel.
his autem theſauris, qui erãt in vrbibus,
& in vicis, & in turribus, præſidebat Io-
26 nathan filius Oziæ. * Operi autem ruſti-
co, & agricolis qui exercebant terram,
27 præerat Ezri filius Chelub: * vinearũmq;
cultoribus, Semeias Romathites: cellis au-
28 tem vinariis, Zabdias Aphonites.* Nã ſu-
per oliueta & ficeta, quę erant in campe-
ſtribus, Balanam Gederites: ſuper apothe-
29 cas autem olei, Ioas.*Porrò armẽtis, quæ
paſcebantur in Saron, præpoſitus fuit Se-
trai Saronites: & ſuper boues in vallibus
30 Saphat filius Adli. * ſuper camelos verò,
Vbil Iſmahelites: & ſuper aſinos, Iadias
31 Meronathites. * ſuper oues quoque Iaziz
Agareus. omnes hi, principes ſubſtantiæ
32 regis Dauid. * Ionathan autem patruus
Dauid, conſiliarius, vir prudens & litte-
ratus: Ipſe & Iahiel filius Hachamoni
33 erant cum filiis regis. * Achitophel etiam
conſiliarius regis, & Chuſai Arachites
34 amicus regis.* Poſt Achitophel fuit Ioia-
da filius Banaiæ, & Abiathar. Princeps
autem exercitus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

1 Conuocauit igitur Dauid omnes prin-
A cipes Iſrael, duces tribuum, & præ-
poſitos turmarum, qui miniſtrabant re-
gi: tribunos quoq; & centuriones, & qui
præerant ſubſtantiæ & poſſeſsionibus re-
gis.

Digitized by Google

gis,filióſq; ſuos cum eunuchis,& potẽtes,
& robuſtiſsimos quoſque in exercitu Ie-
ruſalem. * Cumq; ſurrexiſſet rex , & ſte- 2
tiſſet,ait: Audite me fratres mei,& popu-
lus meus: Cogitaui vt ædificarem domum
in qua requieſceret arca fœderis Domini,
& ſcabellum pedum Dei noſtri:& ad ędi-
ficandum,omnia præparaui.*Deus autem 3
‖ 2.Reg. 7.b.13. dixit mihi:‖ Nõ ædificabis domum nomi-
ni meo, eo quòd ſis vir bellator , & ſan-
guinẽ fuderis.* Sed elegit Dominus Deus 4
Iſrael me de vniuerſa domo patris mei, vt
eſſem rex ſuper Iſrael in ſempiternum:de
Iuda enim elegit principes : porrò de do-
mo Iuda, domũ patris mei:& de filiis pa-
tris mei , placuit ei vt me eligeret regem
‖ Sap.9.b.7. ſuper cũctum Iſrael.*‖ Sed & de filiis meis 5
(filios enim mihi multos dedit Dominus) B
elegit Salomonem filium meum , vt ſede-
ret in throno regni Domini ſuper Iſrael,
* dixítque mihi: Salomõ filius tuus ædifi- 6
cabit domum meam, & atria mea:ipſum
enim elegi mihi in filium,& ego ero ei in
patrem. * Et firmabo regnum eius vſque 7
in æternum,ſi perſeuerauerit facere præ-
cepta mea,& iudicia,ſicut & hodie.* Nũc 8
ergo coram vniuerſo cœtu Iſrael,audien-
te Deo noſtro,cuſtodite,& perquirite cũ-
cta mandata Domini Dei noſtri: vt poſsi-
deatis Terram bonam, & relinquatis eam
filiis veſtris poſt vos vſque in ſempiter-
num. * Tu autem Salomon fili mi , ſcito 9
Deum patris tui , & ſeruito ei corde per-
fecto,& animo voluntario: ‖ omnia enim
‖ Pſalm. 7.b.10. corda ſcrutatur Dominus , & vniuerſas
mentium cogitationes intelligit. Si quæ-
ſieris eum, inuenies : ſi autem derelique-
ris eum, proiiciet te in æternum. * Nunc 10
ergo quia elegit te Dominus vt ædifica-
res domum Sanctuarij,confortare,& per-
fice. * Dedit autem Dauid Salomoni filio 11
ſuo deſcriptionem porticus, & templi,& C
cellariorum,& cœnaculi,& cubiculorum
in adytis,& domus propitiationis, * nec- 12
non & omnium quæ cogitauerat atrio-
rum,& exedrarum per circuitum in the-
ſauros domus Domini , & in theſauros
ſanctorum ,* diuiſionúmque Sacerdota- 13
lium & Leuiticarum , in omnia opera
domus Domini,& in vniuerſa vaſa mini-
ſterij templi Domini.*Aurum in pondere 14
per ſingula vaſa miniſterij.Argenti quoq;
pondus pro vaſorum & operum diuerſi-
tate. * Sed & in candelabra aurea , & ad 15
lucernas eorum,aurũ pro menſura vniuſ-
cuiuſque candelabri & lucernarum. Si-
militer & in candelabra argentea , & in
lucernas eorum:pro diuerſitate menſuræ,
pondus argenti tradidit. * Aurum quo- 16
que dedit in menſas propoſitionis pro di-
uerſitate menſarum : ſimiliter & argen-
tum in alias menſas argenteas.* Ad fuſci- 17
nulas quoque,& phialas,& thuribula, ex D
auro puriſsimo, & leunculos aureos,pro
qualitate menſuræ pondus diſtribuit in
leunculum & leunculum. Similiter & in
leones argenteos diuerſum argẽti pondus
18 ſeparauit.* Altari autem,in quo adoletur
incenſum,aurum puriſsimum dedit: vt ex
ipſo fieret ſimilitudo quadrigę cherubim,
extendentium alas , & velantium arcam
19 fœderis Domini.* Omnia,inquit,venerũt
ſcripta manu Domini ad me,vt intellige-
20 rem vniuerſa opera exemplaris. * Dixit
quoque Dauid Salomoni filio ſuo:Virili-
ter age,& confortare,& fac:ne timeas,&
ne paueas:Dominus enim Deus meus te-
cum erit,& non dimittet te, nec derelin-
quet,donec perficias omne opus miniſte-
21 rij domus Domini. * Ecce diuiſiones Sa-
cerdotũ & Leuitarum, in omne miniſte-
rium domus Domini aſsiſtunt tibi,& pa-
rati ſunt, & nouerunt tã principes quàm
populus facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

1 A LOcutúſque eſt Dauid rex ad omnem
eccleſiam : Salomonem filium meum
vnum elegit Deus , adhuc puerum & te-
nellum:opus namq; grande eſt,neq; enim
homini præparatur habitatio , ſed Deo.
2 * Ego autem totis viribus meis præpara-
ui impenſas domus Dei mei. Aurum ad
vaſa aurea,& argentum in argentea,æs in
ænea, ferrum in ferrea,ligna ad lignea:&
lapides onychinos,&quaſi ſtibinos,& di-
uerſorum colorum, omnémq; pretioſum
lapidem,& marmor Parium abundantiſ-
3 ſime:*& ſuper hæc , quæ obtuli in domũ
Dei mei de peculio meo aurum & argen-
tum , do in templum Dei mei , exceptis
his quæ præparaui in ædem ſanctam.
4 * Tria millia talenta auri de auro Ophir:
&ſeptem millia talentorum argenti pro-
B batiſsimi, ad deaurandos parietes templi.
5 * Et vbicumque opus eſt aurum de auro,
& vbicumque opus eſt argentum de ar-
gento,opera fiant per manus artificum:&
ſi quis ſpõte offert,impleat manum ſuam
hodie , & offerat quod voluerit Domi-
6 no.* Polliciti ſunt itaque principes fa-
miliarum,& proceres tribuum Iſrael,tri-
buni quoque,& centuriones,& principes
7 poſſeſsionum regis. * Dederúntque in
opera domus Dei auri talenta quinque
millia, & ſolidos decem millia:argẽti ta-
lenta decem millia,& æris talenta decem
& octo millia:ferri quoque centum mil-
8 lia talentorum : * Et apud quemcunque
C inuenti ſunt lapides, dederunt in theſau-
ros domus Domini,per manũ Iahiel Ger-
9 ſonitis. * Lætatúſque eſt populus , cùm
vota ſponte promitterent: quia corde to-
to offerebant ea Domino : ſed & Dauid
10 rex lætatus eſt gaudio magno. * Et bene-
dixit Domino coram vniuerſa multitudi-
ne, & ait:Benedictus es Domine Deus Iſ-
rael patris noſtri ab æterno in æternum.
11 * Tua eſt Domine magnificentia , & po-
tentia,& gloria,atq; victoria:& tibi laus:
cuncta enim quę in cælo ſunt,& in terra,
tua ſunt:tuum Domine regnum , & tu es
12 ſuper omnes principes.Tuę diuitię,& tua

ſit gloria: tu dominaris omnium, in manu
tua virtus & potentia: in manu tuâ ma-
gnitudo, & imperiũ omnium.* Nunc igi- 13
tur Deus noſter cõfitemur tibi, & lauda- D
mus nomen tuum inclytum.* Quis ego, 14
& quis populus meus, vt poſſimus hæc
tibi vniuerſa promittere? tua ſunt omnia:
& quæ de manu tua accepimus, dedimus
tibi.* Peregrini enim ſumus coram te, & 15
‖ Sap.2.b.5. aduenæ, ſicut omnes patres noſtri. ‖ Dies
noſtri quaſi vmbra ſuper terram, & nulla
eſt mora.* Domine Deus noſter, omnis 16
hæc copia, quam parauimus vt ædificare-
tur domus nomini ſancto tuo, de manu
tua eſt, & tua ſunt omnia.* Scio Deus 17
meus quòd probes corda, & ſimplicitatẽ
diligas, vnde & ego, in ſimplicitate cordis
mei lætus obtuli vniuerſa hæc: & popu-
lum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum E
ingenti gaudio tibi offerre donaria.* Do- 18
mine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael,
patrum noſtrorum, cuſtodi in æternum
hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper
in venerationem tui mẽs iſta permaneat.
* Salomoni quoque filio meo da cor per- 19
fectum, vt cuſtodiat mandata tua, teſti-
monia tua, & ceremonias tuas, & faciat
vniuerſa: & ædificet ædem, cuius impen-
ſas paraui.* Præcepit autem Dauid vni- 20
uerſæ eccleſiæ: Benedicite Domino Deo
noſtro. Et benedixit omnis eccleſia Do-
mino Deo patrum ſuorum: & inclinaue-
runt ſe, & adorauerunt Deũ, & deinde re-
gem.* Immolauerúntq; victimas Domi- 21
no: & obtulerunt holocauſta die ſequẽti, F
tauros mille, arietes mille, agnos mille, cũ
libaminibus ſuis, & vniuerſo ritu abun-
dantiſſimè in omnẽ Iſrael.* Et comederũt 22
& biberũt coram Domino in die illo cum
‖ 3.Reg. 1.c.34. grandi lætitia. ‖ Et vnxerunt ſecundò Sa-
lomonem filium Dauid. Vnxerunt autem
eum Domino, in principem, & Sadoc in
pontificem.* Seditque Salomon ſuper ſo- 23
lium Domini in regem pro Dauid patre
ſuo, & cũctis placuit: & paruit illi omnis
Iſrael.* Sed & vniuerſi principes, & po- 24
tentes, & cuncti filij regis Dauid dederunt
manum, & ſubiecti fuerunt Salomoni re-
gi.* Magnificauit ergo Dominus Salomo- 25
nem ſuper omnem Iſrael: & dedit illi glo- G
riam regni, qualem nullus habuit ante
eum rex Iſrael.* Igitur Dauid filius Iſai 26
regnauit ſuper vniuerſum Iſrael.* Et 27
dies, quibus regnauit ſuper Iſrael, fuerunt
quadraginta anni: in Hebron regnauit ſe-
ptem annis, & in Ieruſalem annis trigin-
tatribus.* Et mortuus eſt in ſenectute 28
bona, plenus dierum, & diuitiis, & gloria.
& regnauit Salomon filius eius pro eo.
‖ 3.Reg. 2.c.11. * ‖ Geſta autem Dauid regis priora, & no- 29
uiſſima, ſcripta ſunt in Libro Samuelis
Videntis, & in Libro Nathan prophetæ,
atque in volumine Gad Videntis: * vni- 30
uerſiq; regni eius, & fortitudinis, & tem-
porum, quæ tranſierunt ſub eo, ſiue in Iſ-
rael, ſiue in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON, Hebraicè Dibre Haiamim.

CAPVT I.

1 Confortatus eſt ergo Salomon filius ‖ 3.Reg. 3.a.1.
A Dauid in regno ſuo, & Dominus
Deus eius erat cum eo, & magnificauit
2 eum in excelſum.* Præcepitque Salo-
mon vniuerſo Iſraeli, tribunis & cen-
turionibus, & ducibus, & iudicibus o-
3 mnis Iſrael, & principibus familiarum:*
& abiit cum vniuerſa multitudine in Ex-
celſum Gabaon, vbi erat tabernaculum
fœderis Dei, quod fecit Moyſes famulus
4 Dei in ſolitudine.* Arcam autem Dei ad-
B duxerat Dauid de Cariathiarim, in locum
quem præparauerat ei, & vbi fixerat illi
5 tabernaculum, hoc eſt, in Ieruſalem.* Al-
tare quoque æneum, ‖ quod fabricatus ‖ Exod. 38.a.8.
fuerat Beſeleel filius Vri filij Hur, ibi erat
coram tabernaculo Domini: quod & re-
6 quiſiuit Salomõ, & omnis eccleſia.* Aſcẽ-
ditque Salomon ad altare æneum, coram
tabernaculo fœderis Domini, & obtulit
7 in eo mille hoſtias.* Ecce autem in ipſa
nocte apparuit ei Deus, dicens: Poſtula
8 quod vis, vt dem tibi.* Dixitque Salomon
Deo: Tu feciſti cum Dauid patre meo mi-
ſericordiam magnam: & conſtituiſti me
9 regem pro eo.* Nunc ergo Domine Deus
C impleatur ſermo tuus, quem pollicitus
es Dauid patri meo: tu enim me feciſti
regem ſuper populum tuum multum, qui
tam innumerabilis eſt, quàm puluis ter-
10 ræ.* ‖ Da mihi ſapientiam & intelligen- ‖ Sap.9.b.10.
tiam, vt ingrediar & egrediar coram po-
pulo tuo: quis enim poteſt hunc popu-
lum tuum dignè, qui tam grandis eſt, iu-
11 dicare?* Dixit autem Deus ad Salomo-
nem: Quia hoc magis placuit cordi tuo,
& non poſtulaſti diuitias, & ſubſtantiam,
& gloriam, neque animas eorum qui te
oderant, ſed nec dies vitæ plurimos: pe-
tiſti autem ſapientiam & ſcientiam, vt
iudicare poſſis populum meum ſuper
12 quem conſtitui te regem,* Sapientia &
D ſcientia data ſunt tibi: diuitias autem &
ſubſtantiam & gloriam dabo tibi, ita vt
nullus in regibus nec ante te nec poſt te
13 fuerit ſimilis tui.* ‖ Venit ergo Salomõ ab ‖ 3.Reg. 10.d.26.
Excelſo Gabaon in Ieruſalem corã taber-
naculo fœderis, & regnauit ſuper Iſrael.
14 * Congregauitq; ſibi currus & equites, &
facti ſunt ei mille quadringenti currus, &
duodecim millia equitum: & fecit eos eſſe
in vrbibus quadrigarum, & cum rege in
15 Ieruſalem.* Præbuitque rex argentum &
aurum in Ieruſalem quaſi lapides, & ce-
dros quaſi ſycomoros, quæ naſcuntur in
16 campeſtribus multitudine magna.* Addu-
cebantur autem ei equi de Aegypto, & de
Coa,

Digitized by Google

Coa, à negotiatoribus regis, qui ibant, &
emebant pretio, * quadrigam equorum 17
ſexcentis argẽteis, & equum centũ quin-
quaginta: ſimiliter de vniuerſis regnis He-
thæorum, & à regibus Syriæ, emptio ce-
lebrabatur.

CAP. II.

DEcreuit autem Salomon ædificare 1
domum nomini Domini, & palatiũ A
ſibi. * Et numerauit ſeptuaginta millia 2
virorũ portantium humeris, & octo-
ginta millia qui cæderent lapides in mõ-
tibus, præpoſitóſque eorum tria millia
‖ 3. Reg. 5. 1.2. ſexcentos. * Miſit quoque ad Hiram re- 3
gem Tyri, dicens: Sicut egiſti cum Dauid
patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina vt
ædificaret ſibi domum, in qua & habita-
uit: * ſic fac mecum, vt ædificem domum 4
nomini Domini Dei mei, vt conſecrem
eam ad adolendum incenſum coram illo,
& fumigãda aromata, & ad propoſitionẽ
panum ſempiternã, & ad holocautoma-
ta manè, & veſperè, ſabbatis quoquẽ, &
neomeniis, & ſolẽnitatibus Domini Dei
noſtri in ſempiternum, quæ mãdata ſunt
Iſraeli. * Domus enim, quam ædificare 5
cupio, magna eſt: magnus eſt enim Deus B
noſter ſuper omnes deos. Quis ergo po- 6
terit præualere, vt ædificet ei dignam do-
mum? ſi cælum, & cæli cælorum capere
eum nequeunt: quantus ego ſum, vt poſ-
ſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tan-
tùm, vt adoleatur incenſum coram illo.
* Mitte ergo mihi virum eruditum, qui 7
nouerit operari in auro, & argento, ære,
& ferro, purpura, coccino, & hyacintho,
& qui ſciat ſculpere cælaturas, cũ his ar-
tificibus, quos mecum habeo in Iudæa
& Ieruſalem, quos præparauit Dauid
pater meus. * Sed & ligna cedrina mitte 8
mihi, & arceuthina, & pinea, de Libano:
ſcio enim quòd ſerui tui nouerint cædere
ligna de Libano, & erunt ſerui mei cum
ſeruis tuis, * vt parentur mihi ligna plu- 9
rima. Domus enim, quam cupio ædifica- C
re, magna eſt nimis, & inclyta. * Præter- 10
ea operariis, qui cæſuri ſunt ligna, ſer-
uis tuis dabo in cibaria tritici coros vi-
ginti millia, & hordei coros totidem, &
vini viginti millia metretas, olei quoque
ſata viginti millia. * Dixit autem Hiram 11
rex Tyri per litteras, quas miſerat Salo-
moni: Quia dilexit Dominus populum
ſuum, idcirco te regnare fecit ſuper eum.
* Et addidit, dicens: Benedictus Dominus 12
Deus Iſrael, qui fecit cælum & terram,
qui dedit Dauid regi filium ſapientem
& eruditum & ſenſatum atque pruden-
tem, vt ædificaret domum Domino, & pa-
latium ſibi. * Miſi ergo tibi virum pru- 13
dentem & ſcientiſſimum Hiram, pa-
trem meum, * filium mulieris de filia- 14
bus Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui
nouit operari in auro, & argento, ære,
& ferro, & marmore, & lignis, in pur-
pura quoque, & hyacintho, & byſſo, & D
coccino, & qui ſcit cælare omnem ſcul-
pturam, & adinuenire prudenter quod-
cumque in opere neceſſarium eſt, cum
artificibus tuis, & cum artificibus domini
15 mei Dauid patris tui. * Triticum ergo, &
hordeum, & oleum, & vinum, quæ pol-
licitus es domine mi, mitte ſeruis tuis.
16 * Nos autem cædemus ligna de Libano,
quot neceſſaria habueris, & applicabi-
mus ea ratibus per mare in Ioppe: tuum
autem erit transferre ea in Ieruſalem.
17 * Numerauit igitur Salomon omnes vi-
ros proſelytos, qui erant in terra Iſrael,
poſt dinumerationem, quam dinumera-
uit Dauid pater eius, & inuenti ſunt
centum quinquaginta millia, & tria mil-
18 lia ſexcenti. * Fecitque ex eis ſeptuaginta
millia, qui humeris onera portarent, &
octoginta millia, qui lapides in montibus
cæderent: tria autem millia & ſexcentos
præpoſitos operum populi.

CAP. III.

1 ET cœpit Salomon ædificare domum 3. Reg. 6
A Domini in Ieruſalem in monte Mo- a. 1.
ria, qui demonſtratus fuerat Dauid pa-
tri eius, in loco, quem parauerat Dauid
2 in area Ornam Iebuſæi. * Cœpit autem ‖ 2. Reg.
ædificare menſe ſecundo, anno quarto re- 24. d.
3 gni ſui. * Et hæc ſunt fundamenta, quæ 25. 1.
iecit Salomon, vt ædificaret domum Dei, Par. 21.
longitudinis cubitos in menſura prima d. 26.
ſexaginta, latitudinis cubitos viginti.
4 * Porticum verò ante frontem, quæ ten-
debatur in longum iuxta menſuram la-
titudinis domus, cubitorum viginti: por-
B rò altitudo centum viginti cubitorum e-
rat: & deaurauit eã intrinſecus auro mũ-
5 diſſimo. * Domũ quoq; maiorem texit ta-
bulis ligneis abiegnis, & laminas auri ob-
rizi affixit per totũ: ſculpſitq; in ea pal-
mas, & quaſi catenulas ſe inuicem cõple-
6 ctentes. * Strauit quoq; pauimentum tẽ-
pli pretioſiſſimo marmore, decore multo.
7 * Porrò aurum erat probatiſſimum, de
cuius laminis texit domũ, & trabes eius,
& poſtes, & parietes, & oſtia: & cælauit
8 cherubim in parietibus. * Fecit quoque
domum Sancti ſanctorum: longitudinem
iuxta latitudinem domus, cubitorum vi-
ginti: & latitudinem ſimiliter viginti cu-
bitorũ: & laminis aureis texit eam, quaſi
9 talentis ſexcentis. * Sed & clauos fecit au-
C reos, ita vt ſinguli claui ſiclos quinqua-
genos appẽderẽt: cœnacula quoque texit
10 auro. * Fecit etiam in domo Sancti ſancto-
rum cherubim duos, opere ſtatuario: &
11 texit eos auro. * Alæ cherubim viginti cu-
bitis extendebantur, ita vt vna ala habe-
ret cubitos quinque, & tãgeret parietem
domus: & altera quinque cubitos habẽs,
12 alam tangeret alterius cherub. * Similiter
cherub alterius ala, quinque habebat cu-
bitos, & tangebat parietẽ: & ala eius al-
tera quinque cubitorũ, alã cherub alte-
13 rius contingebat. * Igitur alæ vtriuſque

Digitized by Google

cherubim expanſæ erant, & extendeban- D
tur per cubitos viginti : ipſi autem ſtabāt
erectis pedibus, & facies eorum erāt ver-
‖ *Mat.* ſæ ad exteriorem domum.* ‖ Fecit quoq; 14
27. f. 51. velum ex hyacintho, purpura, cocco, &
‖ *Ier.* 52. byſſo : & intexuit ei cherubim. * ‖ Ante 15
2. 20. fores etiam templi duas columnas, quæ
triginta & quinque cubitos habebant al-
titudinis : porrò capita earum, quinque
cubitorum. * Necnon & quaſi catenulas 16
in oraculo, & ſuperpoſuit eas capitibus
columnarum: malogranata etiam centū,
quæ catenulis interpoſuit.* Ipſas quoque 17
columnas poſuit in veſtibulo templi, vnā
à dextris, & alteram à ſiniſtris : eam, quæ
à dextris erat, vocauit Iachin ; & quæ ad
læuam, Booz.

CAP. IIII.

FEcit quoque altare æneum viginti 1
cubitorum lōgitudinis, & viginti cu- A
bitorum latitudinis, & decem cubito-
‖ 3. *Reg.* rum altitudinis.* ‖ Mare etiam fuſile de- 2
7. *d.* 23. cem cubitis à labio vſque ad labium, ro-
tundum per circuitum : quinque cubitos
habebat altitudinis, & funiculus triginta
cubitorum ambiebat gyrum eius.* Simi- 3
litudo quoque boum erat ſubter illud, &
decem cubitis quædam extrinſecus cæla-
turæ, quaſi duobus verſibus aluum maris
circuibant. Boues autem erant fuſiles:* & 4
ipſū Mare ſuper duodecim boues impo-
ſitum erat, quorum tres reſpiciebant ad
Aquilonem, & alij tres ad Occidentem: B
porrò tres alij Meridiem, & tres qui reli-
qui erant, Orientē, habentes mare ſuper-
poſitum : poſteriora autem boum erant
intrinſecus ſub mari:* Porrò vaſtitas eius 5
habebat menſurā palmi, & labium illius
erat quaſi labium calicis, vel repandi li-
lij : capiebatque tria millia metretas.
* Fecit quoque conchas decem : & poſuit 6
quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris,
vt lauarent in eis omnia, quæ in holo-
cauſtum oblaturi erant: porrò in mari ſa-
cerdotes lauabantur. * Fecit autem & 7
candelabra aurea decem, ſecundum ſpe-
ciem qua iuſſa erant fieri: & poſuit ea in
templo, quinque à dextris, & quinque à
ſiniſtris. * Necnon & menſas decem : & 8
poſuit eas in templo, quinque à dextris,
& quinque à ſiniſtris: phialas quoque au-
reas centum. * Fecit etiam atrium ſacer- 9
dotum, & baſilicam grandem: & oſtia in C
baſilica, quæ texit ære. * Porrò mare po- 10
ſuit in latere dextro contra Orientem ad
Meridiem. * Fecit autem Hiram lebetes, 11
& creagras, & phialas: & cōpleuit omne
opus regis in domo Dei:* hoc eſt, colum- 12
nas duas, & epiſtylia, & capita, & quaſi
quædam retiacula, quæ capita tegerent
ſuper epiſtylia. * Malogranata quoque 13
quadringenta, & retiacula duo, ita vt bi-
ni ordines malogranatorū ſingulis retia-
culis iūgerentur, quæ protegerent epi-
ſtylia, & capita columnarum.* Baſes etiā 14
fecit, & cōchas, quas ſuperpoſuit baſibus:
15 * mare vnū, boues quoque duodecim ſub
16 mari. * Et lebetes, & creagras, & phialas.
Omnia vaſa fecit Salomoni Hiram pa-
ter eius in domo domini ex ære mun-
17 diſſimo.* In regione Iordanis fudit ea rex
D in argilloſa terra, inter Sochot & Sareda-
18 tha* Erat autem multitudo vaſorum in-
numerabilis, ita vt ignoraretur pondus
19 æris:* Fecitque Salomon omnia vaſa do-
mus Dei, & altare aureum, & menſas, &
20 ſuper eas panes propoſitionis:* cādelabra
quoque cum lucernis ſuis, vt lucerent an-
te oraculum iuxta ritum ex auro puriſſi-
21 mo:* & florentia quædam, & lucernas, &
forcipes aureos : omnia de auro mūdiſſi-
22 mo facta ſunt. * Thymiateria quoque, &
thuribula, & phialas, & mortariola, ex
auro puriſſimo. Et oſtia cælauit templi
interioris, id eſt, in Sancta ſanctorum : &
oſtia templi forinſecus aurea. Sicque cō-
pletum eſt omne opus, quod fecit Salo-
mon in domo Domini.

CAP. V.

1 INtulit igitur Salomon omnia quæ vo- 3. *Reg.* 7.
A uerat Dauid pater ſuus, argentum, & *g.* 51. &
aurum, & vniuerſa vaſa poſuit in the- *c.* 8. *a.* 1.
2 ſauris domus Dei. * Poſt quæ congrega-
uit maiores natu Iſrael, & cunctos prin-
cipes tribuum, & capita familiarum de
filiis Iſrael in Ieruſalē, vt adducerent ar-
cam fœderis Domini de Ciuitate Dauid,
3 quæ eſt Sion.* Venerunt itaque ad regem
omnes viri Iſrael in die ſollemni menſis
4 ſeptimi.* Cumq; veniſſent cuncti ſeniorū
5 Iſrael, portauerunt Leuitæ arcam,* & in-
B tulerunt eam, & omnem paraturam ta-
bernaculi. Porrò vaſa ſanctuarij, quæ erāt
in tabernaculo, portauerunt Sacerdotes
6 cum Leuitis.* Rex autē Salomon, & vni-
uerſus cœtus Iſrael, & omnes qui fuerunt
congregati ante arcam, immolabāt arie-
tes & boues abſque vllo numero : tanta
7 enim erat multitudo victimarum. * Et
intulerūt Sacerdotes arcam fœderis Do-
mini in locum ſuum, id eſt, ad oraculum
templi, in Sancta ſanctorum ſubter alas
8 cherubim:* ita vt cherubim expanderent
alas ſuas ſuper locum, in quo poſita erat
arca, & ipſam arcam tegerent cum vecti-
9 bus ſuis. * Vectium autem, quibus porta-
C batur arca, quia paululum lōgiores erāt,
capita parebāt ante oraculū : ſi verò quis
paullulum fuiſſet extrinſecus, eos videre
non poterat. Fuit itaque arca ibi vſque in
10 præſentem diem * Nihilque erat aliud in
arca, niſi duę tabulæ, quas poſuerat Moy-
ſes in Horeb, quando legem dedit Domi-
nus filiis Iſrael egrediētibus ex Aegypto.
11 * Egreſſis autem Sacerdotibus de ſanctua-
rio (omnes enim ſacerdotes, qui ibi po-
tuerant inueniri, ſanctificati ſunt: nec ad-
huc in illo tempore vices, & miniſterio-
12 rum ordo inter eos diuiſus erat) * tam
Leuitæ quàm cantores, id eſt, & qui ſub
D Aſaph erant, & qui ſub Eman, & qui ſub
Idithun, filij, & fratres eorum, veſtiti byſ-
ſinis,

Digitized by Google

ſinis,cymbalis , & pſalteriis , & citharis
concrepabant , ſtantes ad Orientalẽ pla-
gam altaris : & cum eis Sacerdotes centũ
viginti canentes tubis:*Igitur cunctis pa- 13
riter,& tubis,& voce,& cymbalis,& or-
ganis,& diuerſi generis muſicorum con-
cinentibus,& vocem in ſublime tollenti-
bus;longè ſonitus audiebatur,ita vt cùm
Dominum laudare cœpiſſent & dicere:
Confitemini Domino quoniam bonus,
quoniam in æternum miſericordia eius;
impleretur domus Dei nube , * nec poſ- 14
ſent Sacerdotes ſtare & miniſtrare pro-
pter caliginem.Compleuerat enim gloria
Domini domum Dei.

CAP. VI.

3.Reg. 8.b.12.
TVnc Salomon ait : Dominus pollici- 1
tus eſt vt habitaret in caligine: A
* ego autem ædificaui domum nomi- 2
ni eius , vt habitaret ibi in perpetuum.
*Et cõuertit rex faciem ſuam;& benedi- 3
xit vniuerſæ multitudini Iſrael (nam o-
mnis turba ſtabat intẽta)& ait:* Benedi- 4
ctus Dominus Deus Iſrael , qui quod lo-
cutus eſt Dauid patri meo , opere cõple-
uit , dicens : * A die, qua eduxi populum 5
meum de Terra Aegypti, nõ elegi ciuita-
tem de cunctis tribubus Iſrael,vt ædifica- B
retur in ea domus nomini meo:neque e-
legi quemquam alium virum,vt eſſet dux
in populo meo Iſrael,*ſed elegi Ieruſalẽ, 6
vt ſit nomen meum in ea,& elegi Dauid,
vt conſtituerem eũ ſuper populum meum
Iſrael. * Cúmque fuiſſet voluntatis Da- 7
uid patris mei, vt ædificaret domum no-
mini Domini Dei Iſrael,* dixit Dominus 8
ad eum : Quia hæc fuit voluntas tua , vt
ædificares domum nomini meo,bene qui-
dem feciſti huiuſcemodi habere volunta-
tem : * ſed non tu ædificabis domum,ve- 9
rùm filius tuus, qui egredietur de lumbis
tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.
* Compleuit ergo Dominus ſermonem 10
ſuum, quem locutus fuerat : & ego ſur-
rexi pro Dauid patre meo , & ſedi ſuper
thronum Iſrael , ſicut locutus eſt Domi-
nus,& ædificaui domum nomini Domini
Dei Iſrael. * Et poſui in ea arcam,in qua 11
eſt pactum Domini,quod pepigit cum fi-
liis Iſrael. * Stetit ergo coram altari Do- 12
mini ex aduerſo vniuerſæ multitudinis
Iſrael,& extendit manus ſuas.* Siquidem 13
fecerat Salomon baſim æneam, & poſue-
rat eam in medio baſilicæ,habentẽ quin-
que cubitos longitudinis,& quinque cu-
bitos latitudinis,& tres cubitos altitudi-
nis:ſtetitque ſuper eam:& deinceps flexis
genibus contra vniuerſam multitudinem C
Iſrael , & palmis in cælum leuatis , * ait: 14
‖ 2. Machab. 2. 6.8.
‖ Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui
Deus in cælo & in terra:qui cuſtodis pa-
ctum & miſericordiam cum ſeruis tuis,
qui ambulãt coram te in toto corde ſuo:
* Qui præſtitiſti ſeruo tuo Dauid patri 15
meo quæcũque locutus fueras ei:& quæ
ore promiſeras,opere compleſti, ſicut &
16 præſens tempus probat.* Nunc ergo Do-
mine Deus Iſrael , imple ſeruo tuo patri
meo Dauid quæcumque locutus es , di-
cens:Non deficiet ex te vir coram me,qui
ſedeat ſuper thronum Iſrael:ita tamen ſi
cuſtodierint filij tui vias ſuas,& ambula-
uerint in lege mea , ſicut & tu ambulaſti
17 coram me.*Et nunc Domine Deus Iſrael,
firmetur ſermo tuus , quem locutus es
18 ſeruo tuo Dauid. * Ergóne credibile eſt
vt habitet Deus cum hominibus ſuper
terram ? Si cælum & cæli cælorum non
te capiunt,quanto magis domus iſta, quã
19 ædificaui ? * Sed ad hoc tantùm facta eſt,
vt reſpicias orationem ſerui tui, & obſe-
crationem eius , Domine Deus meus:&
audias preces quas fundit famulus tuus
20 coram te : * vt aperias oculos tuos ſuper
D domum iſtam diebus ac noctibus , ſuper
locum , in quo pollicitus es vt inuocare-
21 tur nomen tuũ,*& exaudires orationem,
quam ſeruus tuus orat in eo:& exaudias
preces famuli tui , & populi tui Iſrael.
Quicumque orauerit in loco iſto, exaudi
de habitaculo tuo,id eſt,de cælis,& pro-
22 pitiare. * Si peccauerit quiſpiam in pro-
ximum ſuum,& iurare contra eum para-
tus venerit , ſéque maledicto conſtrinxe-
23 rit coram altari in domo iſta: * tu audies
de cælo , & facies iudicium ſeruorũ tuo-
rum , ita vt reddas iniquo viam ſuam in
caput proprium,& vlciſcaris iuſtum , re-
24 tribuens ei ſecundùm iuſtitiam ſuam:*Si
ſuperatus fuerit populus tuus Iſrael ab
inimicis (peccabunt enim tibi) & con-
uerſi egerint pœnitentiam,& obſecraue-
rint nomen tuum,& fuerint deprecati in
25 loco iſto , * tu exaudies de cælo , & pro-
pitiare peccato populi tui Iſrael , & re-
duc eos in terram , quam dediſti eis , &
26 patribus eorum. * Si clauſo cælo pluuia
E non fluxerit propter peccata populi , &
deprecati te fuerint in loco iſto , & con-
feſsi nomini tuo , & conuerſi à peccatis
27 ſuis , cùm eos afflixeris,* exaudi de cælo
Domine,& dimitte peccata ſeruis tuis &
populi tui Iſrael, & doce eos viã bonam,
per quam ingrediantur:& da pluuiã ter-
ræ,quam dediſti populo tuo ad poſſiden-
28 dum. * ‖ Fames ſi orta fuerit in terra, & *‖ Inf.20. 6.8.*
peſtilentia, ærugo,& aurugo,& locuſta,
& bruchus,& hoſtes,vaſtatis regionibus,
portas obſederint ciuitatis , omniſque
29 plaga,& infirmitas preſſerit : * ſi quis de
populo tuo Iſrael fuerit deprecatus , co-
gnoſcens plagam & infirmitatem ſuam,
& expanderit manus ſuas in domo hac,
30 tu exaudies de cælo , & de ſublimi ſcili-
cet habitaculo tuo, & propitiare,& red-
de vnicuique ſecundùm vias ſuas , quas
noſti eum habere in corde ſuo: (tu enim
ſolus noſti corda filiorum hominum,)
31 * vt timeant te , & ambulent in viis tuis
F cunctis diebus , quibus viuunt ſuper fa-
ciem terræ,quam dediſti patribus noſtris.
32 * Externũ quoque,qui non eſt de populo

Digitized by Google

tuo Iſrael, ſi venerit de terra longinqua,
propter nomen tuum magnum, & pro-
pter manum tuam robuſtam, & brachium
tuum extentum, & adorauerit in loco
iſto, * tu exaudies de cælo firmiſsimo ha- 33
bitaculo tuo, & facies cuncta, pro quibus
inuocauerit te ille peregrinus: vt ſciant
omnes populi terræ nomen tuum, & ti-
meant te ſicut populus tuus Iſrael, & co-
gnoſcant, quia nomen tuum inuocatum
eſt ſuper domum hanc, quam ædificaui.
* Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellū 34
contra aduerſarios ſuos per viam in quā
miſeris eos, adorabunt te contra viam,
in qua ciuitas hæc eſt, quam elegiſti, &
domus, quam ædificaui nomini tuo: * tu 35
exaudies de cælo preces eorū, & obſecra-
tionem, & vlciſcaris: * Si autem peccaue- 36
rint tibi (‖neque enim eſt homo, qui non
peccet) & iratus fueris eis, & tradideris
hoſtibus, & captiuos duxerint eos in ter-
ram longinquam, vel certè quæ iuxta eſt,
* & conuerſi in corde ſuo, in terra, ad quā 37
captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiā C
& deprecati te fuerint in terra captiuita-
tis ſuæ, dicentes: Peccauimus, iniquè feci-
mus, iniuſtè egimus: * & reuerſi fuerint ad 38
te in toto corde ſuo, & in tota anima ſua,
in terra captiuitatis ſuæ, ad quam ducti
ſunt, adorabunt te contra viam terræ ſuę,
quam dediſti patribus eorum, & vrbis,
quam elegiſti, & domus, quam ædificaui
nomini tuo: * tu exaudies de cælo, hoc 39
eſt, de firmo habitaculo tuo, preces eorū,
& facias iudiciū, & dimittas populo tuo,
quamuis peccatori: * tu es enim Deus 40
meus: ‖aperiantur, quæſo, oculi tui, &
aures tuæ intentæ ſint ad orationem quæ
fit in loco iſto. * Nunc igitur conſurge 41
Domine Deus in requiem tuam, tu & ar-
ca fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Do-
mine Deus induantur ſalutem, & ſancti
tui lætentur in bonis. * Domine Deus ne 42
auerteris faciem chriſti tui: memento mi-
ſericordiarum Dauid ſerui tui.

‖ 3. Reg. 8. c. 46. Eccl. 7. c. 21. 1. Ioan. 1. d. 8.

‖ Pſal. 131. c. 8.

CAP. VII.

CVmque compleſſet Salomon fun- 1
dens preces, ignis deſcendit de cælo, A
& deuorauit holocauſta, & victimas:
& maieſtas Domini impleuit domum.
* ‖ Nec poterant ſacerdotes ingredi tem- 2
plum Domini, eo quod impleſſet ma-
ieſtas Domini templum Domini. * Sed & 3
omnes filij Iſrael videbant deſcendentem
ignem, & gloriam Domini ſuper domum:
& corruentes proni in terrā ſuper paui-
mentum ſtratum lapide, adorauerunt, &
laudauerunt Dominum: Quoniam bonus,
quoniam in ſæculum miſericordia eius.
* Rex autē, & omnis populus, immolabant 4
victimas coram Domino. * ‖Mactauit igi- 5
tur rex Salomon hoſtias, boum viginti-
duo millia, arietum centum viginti mil-
lia: & dedicauit domum Dei rex, & vni-
uerſus populus. * Sacerdotes autem ſta- 6
bant in officiis ſuis: & Leuitæ in organis B
carminum Domini, quæ fecit Dauid rex
ad laudandum Dominum: Quoniam in
æternum miſericordia eius, hymnos Da-
uid canentes per manus ſuas: porrò Sa-
cerdotes canebant tubis ante eos, cun-
7 ctuſque Iſrael ſtabat: * Sanctificauit quo-
que Salomon medium atrij ante tem-
plum Domini: obtulerat enim ibi holo-
cauſta & adipes pacificorum: quia altare
æneum, quod fecerat, non poterat ſuſti-
nere holocauſta & ſacrificia & adipes.
8 * Fecit ergo Salomon ſollemnitatem in
tempore illo ſeptem diebus, & omnis Iſ-
rael cum eo, eccleſia magna valde, ab in-
troitu Emath vſq; ad Torrentē Aegypti.
9 * Fecitque die octauo collectam, eo quod
dedicaſſet altare ſeptē diebus, & ſollem-
10 nitatem celebraſſet diebus ſeptē. * Igitur
in die vigeſimotertio menſis ſeptimi di-
miſit populos ad tabernacula ſua, lætan-
tes atq; gaudētes ſuper bono, quod fece-
rat Dominus Dauidi, & Salomoni, & Iſ-
11 raeli populo ſuo. * ‖Compleuitq; Salomō
domum Domini, & domum regis, & om-
nia quæ diſpoſuerat in corde ſuo, vt face-
ret in domo Domini, & in domo ſua, &
12 proſperatus eſt. * Apparuit autem ei Do-
C minus nocte, & ait: Audiui orationē tuā
& elegi locum iſtum mihi in domum ſa-
13 crificij. * Si clauſero cælum, & pluuia nō
fluxerit, & mandauero & præcepero lo-
cuſtæ, vt deuoret terram, & miſero peſti-
14 lentiam in populum meum: * conuerſus
autem populus meus, ſuper quos inuoca-
tum eſt nomē meum, deprecatus me fue-
rit, & exquiſierit faciem meam, & egerit
pœnitentiam à viis ſuis peſſimis: & ego
exaudiam de cælo, & propitius ero pec-
catis eorum, & ſanabo terram eorum.
15 * Oculi quoque mei erunt aperti, & au-
res meæ erectæ ad orationem eius, qui in
16 loco iſto orauerit. * Elegi enim & ſancti-
ficaui locum iſtum, vt ſit nomen meum
ibi in ſempiternum, & permaneant oculi
mei, & cor meum, ibi cunctis diebus.
17 * Tu quoque ſi ambulaueris coram me,
D ſicut ambulauit Dauid pater tuus, & fe-
ceris iuxta omnia quę præcepi tibi, & iu-
18 ſtitias meas iudiciaq; ſeruaueris: * ſuſci-
tabo thronum regni tui, ſicut pollicitus
ſum Dauid patri tuo, dicens: Non aufe-
retur de ſtirpe tua vir, qui ſit princeps in
19 Iſrael. * Si autem auerſi fueritis, & de-
reliqueritis iuſtitias meas, & præcepta
mea, quæ propoſui vobis, & abeuntes
ſerui eritis diis alienis, & adoraueritis eos,
20 * euellam vos de terra mea, quam dedi
vobis: & domum hanc, quam ſanctificaui
nomini meo, proiiciam à facie mea, &
tradam eam in parabolam, & in exem-
21 plum cunctis populis. * Et domus iſta e-
rit in prouerbium vniuerſis tranſeunti-
bus, & dicent ſtupentes: Quare fecit Do-
22 minus ſic terræ huic, & domui huic? * Re-
ſpondebuntq;: Quia dereliquerūt Domi-
num Deum patrum ſuorum, qui eduxit
eos

‖ 2. Ma. 2. c. 10.

‖ 3. Reg. 8. g. 65.

‖ 3. Reg. 9. a. 1.

Digitized by Google

eos de terra Aegypti, & apprehenderunt
deos alienos, & adorauerunt eos, & co-
luerunt: idcirco venerunt ſuper eos vni-
uerſa hæc mala.

CAP. VIII.

EXpletis autem viginti annis, poſtquã 1
3. Reg. 9. b. 10. ædificauit Salomon domum Domi- A
ni & domum ſuam: * ciuitates, quas 2
dederat Hiram Salomoni, ædificauit, &
habitare ibi fecit filios Iſrael. * Abiit 3
quoque in Emath Suba, & obtinuit eam.
* Et ædificauit Palmiram in deſerto, & 4
alias ciuitates munitiſsimas ædificauit
in Emath, * Extruxítque Bethoron ſu- 5
periorem, & Bethoron inferiorem, ciui-
tates muratas habentes portas & vectes
& ſeras: * Balaath etiam & omnes vrbes 6
firmiſsimas, quæ fuerunt Salomonis, cun-
ctáſque vrbes quadrigarum, & vrbes e-
quitum, omnia quæcumque voluit Salo-
mon atque diſpoſuit, ædificauit in Ieru-
ſalem & in Libano, & in vniuerſa ter- B
ræ poteſtatis ſuæ. * Omnem populum, 7
qui derelictus fuerat de Hethæis, & A-
morrhæis, & Pherezæis, & Heuæis, & Ie-
buſæis, qui non erant de ſtirpe Iſrael:
* de filiis eorum, & de poſteris, quos 8
non interfecerant filij Iſrael, ſubiugauit
Salomon in tributarios, vſque in diem
hanc. * Porrò de filiis Iſrael non poſuit 9
vt ſeruirent operibus regis: ipſi enim erãt
viri bellatores, & duces primi, & princi-
pes quadrigarum & equitum eius. * Om- 10
nes autem principes exercitus regis Sa-
lomonis fuerunt ducenti quinquaginta,
qui erudiebant populum. * Filiam verò 11
Pharaonis tranſtulit de Ciuitate Dauid,
in domum quam ædificauerat ei. Dixit
enim rex: Non habitabit vxor mea in do-
mo Dauid regis Iſrael, eo quòd ſanctifica-
ta ſit: quia ingreſſa eſt in eam arca Domi-
ni. * Tunc obtulit Salomon holocauſta 12
Domino ſuper altare Domini, quod ex- C
truxerat ante porticum, * vt per ſingulos 13
dies offerretur in eo iuxta præceptum
Moyſi in ſabbatis & in calendis, & in fe-
ſtis diebus, ter per annum, id eſt, in ſol-
lemnitate azymorum, & in ſollemnitate
hebdomadarum, & in ſollemnitate ta-
bernaculorum. * Et conſtituit iuxta di- 14
ſpoſitionem Dauid patris ſui, officia Sa-
cerdotum in miniſteriis ſuis: & Leuitas
in ordine ſuo, vt laudarent, & miniſtra-
rent coram Sacerdotibus, iuxta ritum v-
niuſcuiuſque diei: & ianitores in diuiſio-
nibus ſuis per portam & portam: ſic enim
præceperat Dauid homo Dei. * Nec præ- 15
tergreſsi ſunt de mandatis regis, tam Sa- D
cerdotes quàm Leuitæ, ex omnibus quæ
præceperat, & in cuſtodiis theſaurorum.
* Omnes impenſas præparatas habuit 16
Salomon, ex eo die quo fundauit domum
Domini, vſque in diem quo perfecit eam.
* Tunc abiit Salomon in Aſiongaber, & 17
in Ailath ad oram Maris rubri, quæ eſt
in terra Edom. * miſit autem ei Hiram 18
per manus ſeruorum ſuorum naues, &
nautas gnaros maris, & abierũt cum ſer-
uis Salomonis in Ophir, tuleruntque in-
de quadringenta quinquaginta talenta
auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

1 A REgina quoque Saba, cùm audiſſet fa- 3. Reg. 10. a. 1. Mat. 12. d. 42. Luc. 11. d. 31.
mam Salomonis, venit vt tentaret
eum in ænigmatibus in Ieruſalem, cum
magnis opibus, & camelis qui porta-
bant aromata, & auri plurimum, gem-
máſque pretioſas. Cúmque veniſſet ad
Salomonem, locuta eſt ei quæcũque erant
2 in corde ſuo. * Et expoſuit ei Salomon
omnia quæ propoſuerat: nec quidquam
3 fuit, quod non perſpicuũ ei fecerit. * Quæ
poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salo-
monis, & domum quam ædificauerat,
4 * necnon & cibaria menſæ eius, & habi-
tacula ſeruorum, & officia miniſtrorum
eius, & veſtimenta eorum, pincernas quo-
que & veſtes eorum, & victimas quas
immolabat in domo Domini: nõ erat præ
5 ſtupore vltrà in ea ſpiritus. * Dixitque
B ad regem: Verus eſt ſermo, quem audie-
ram in terra mea de virtutibus, & ſapien-
6 tia tua. * Non credebam narrantibus, do-
nec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi mei,
& probaſſem vix medietatem ſapientiæ
tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam
7 virtutibus tuis. * Beati viri tui, & beati
ſerui tui, qui aſsiſtũt coram te omni tem-
8 pore, & audiunt ſapientiam tuam. * Sit
Dominus Deus tuus benedictus, qui vo-
luit te ordinare ſuper thronum ſuum, re-
gem Domini Dei tui. Quia diligit Deus
Iſrael, & vult ſeruare eum in æternum,
idcirco poſuit te ſuper eum regem, vt fa-
9 cias iudicia atque iuſtitiam. * Dedit autem
regi centũ viginti talenta auri, & aroma-
ta multa nimis, & gẽmas pretioſiſsimas:
C non fuerunt aromata talia vt hæc, quæ
10 dedit regina Saba regi Salomoni. * Sed &
ſerui Hiram cum ſeruis Salomonis attu-
lerunt aurum de Ophir, & ligna thyina,
11 & gemmas pretioſiſsimas: * de quibus fe-
cit rex, de lignis ſcilicet thyinis, gradus
in domo Domini, & in domo regia, ci-
tharas quoque & pſalteria cantoribus:
numquam viſa ſunt in Terra Iuda ligna
12 talia. * Rex autem Salomon dedit reginæ
Saba cuncta quæ voluit, & quæ poſtula-
uit, & multo plura quàm attulerat ad
eum: quæ reuerſa, abiit in terram ſuam
13 cum ſeruis ſuis. * Erat autem pondus au-
ri, quod afferebatur Salomoni per ſingu-
los annos, ſexcenta ſexaginta ſex talenta
14 auri: * excepta ea ſumma, quam legati
D diuerſarum gentium, & negotiatores af-
ferre conſueuerant, omneſque reges Ara-
biæ, & ſatrapæ terrarum, qui comporta-
bant aurum & argentum Salomoni. * Fe-
15 cit igitur rex Salomon ducentas haſtas
aureas de ſumma ſexcentorum aureo-
rum, qui in ſingulis haſtis expendebantur:
16 * trecenta quoque ſcuta aurea trecento-

Digitized by Google

rum aureorum,quibus tegebantur ſingu-
la ſcuta : poſuitque ea rex in armamen-
tario,quod erat conſitum nemore.* Fecit 17
quoque rex ſolium eburneum grande , &
veſtiuit illud auro mũdiſsimo.* Sex quo- 18
que gradus , quibus aſcendebatur ad ſo- E
lium,& ſcabellum aureum, & brachiola
duo altrinſecus , & duos leones ſtantes
iuxta brachiola , * ſed & alios duodecim 19
leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex v-
traque parte:nõ fuit tale ſolium in vni-
uerſis regnis. * Omnia quoque vaſa con- 20
uiuij regis erant aurea , & vaſa domus
ſaltus Libani ex auro puriſsimo. Argen-
tum enim in diebus illis pro nihilo repu-
tabatur. * Siquidem naues regis ibant in 21
Tharſis cum ſeruis Hiram , ſemel in an-
nis tribus : & deferebant inde aurum &
argentum, & ebur , & ſimias , & pauos.
* Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper 22
omnes reges terræ præ diuitiis & gloria.
* Omnéſque reges terrarum deſiderabant 23
videre faciem Salomonis , vt audirent ſa- F
pientiam , quam dederat Deus in corde
eius : * & deferebant ei munera,vaſa ar- 24
gentea,& aurea,& veſtes,& arma,& aro-
mata , equos, & mulos, per ſingulos an-
nos.* Habuit quoque Salomon quadra- 25
ginta millia equorum in ſtabulis, & cur-
ruum equitúmque duodecim millia,con-
ſtituitque eos in vrbibus quadrigarum,
& vbi erat rex in Ieruſalem. * Exercuit 26
etiam poteſtatem ſuper cunctos reges , à
flumine Euphrate vſque ad terram Phi-
liſthinorum, & vſque ad terminos Aegy-
pti.* Tantámque copiam præbuit argen- 27
ti in Ieruſalem quaſi lapidum; & cedro- G
rum tantam multitudinem velut ſyco-
mororum , quæ gignuntur in campeſtri-
bus. * Adducebantur autem ei equi de 28
Aegypto , cunctíſque regionibus. * Reli- 29
qua autem operum Salomonis priorum
& nouiſsimorum , ſcripta ſunt in verbis
Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Silo-
nitis , in viſione quoque Addo Videntis,
contra Ieroboam filium Nabat. * Re- 30
gnauit autem Salomon in Ieruſalem ſu-
per omnem Iſrael quadraginta annis.
* Dormiuitque cum patribus ſuis , & ſe- 31
pelierunt eum in Ciuitate Dauid: regna-
uitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

3. Reg. 12. a.1.
PRofectus eſt autem Roboam in Si- 1
chem : illuc enim cunctus Iſrael con- A
uenerat vt conſtituerent eum regem.
* Quod cùm audiſſet Ieroboam filius Na- 2
bat , qui erat in Aegypto (fugerat quip-
pe illuc ante Salomonem)ſtatim reuerſus
eſt. * Vocaueruntque eum , & venit cum 3
vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboã,
dicentes: * Pater tuus duriſsimo iugo nos 4
preſsit, tu leuiora impera patre tuo , qui
nobis impoſuit grauem ſeruitutem , &
paululum de onere ſubleua, vt ſeruiamus
tibi. * Qui ait : Poſt tres dies reuertimini 5
ad me. Cùmque abiiſſet populus , * iniit 6
B conſilium cum ſenibus , qui ſteterant co-
ram patre eius Salomone dum adhuc vi-
ueret,dicens:Quid datis conſilij vt reſpõ-
7 deam populo ? * Qui dixerunt ei : Si pla-
cueris populo huic : & leniueris eos ver-
bis clementibus, ſeruient tibi omni tem-
8 pore. * At ille reliquit conſilium ſenum,
& cum iuuenibus tractare cœpit,qui cum
eo nutriti fuerant , & erant in comitatu
9 illius. * Dixitque ad eos : Quid vobis vi-
detur ? vel reſpondère quid debeo populo
huic,qui dixit mihi:Subleua iugum quod
10 impoſuit nobis pater tuus ? * At illi re-
ſponderunt vt iuuenes, & nutriti cum eo
in deliciis,atq; dixerunt: Sic loqueris po-
C pulo,qui dixit tibi : Pater tuus aggraua-
uit iugum noſtrum,tu ſubleua : & ſic re-
ſpondebis ei:Minimus digitus meus groſ-
11 ſior eſt lumbis patris mei. * Pater meus
impoſuit vobis graue iugum, & ego ma-
ius pondus apponam : pater meus cecidit
vos flagellis , ego verò cædam vos ſcor-
12 pionibus. * Venit ergo Ieroboam,& vni-
uerſus populus,ad Roboam,die tertio, ſi-
13 cut præceperat eis. * Reſpondítque rex
14 dura , derelicto conſilio ſeniorum : * lo-
cutuſque eſt iuxta iuuenum voluntatem:
Pater meus graue vobis impoſuit iugum,
quod ego grauius faciam:pater meus ce-
cidit vos flagellis , ego verò cædam vos
15 ſcorpionibus. * Et non acquieuit populi
D precibus:erat enim voluntatis Dei, vt cõ-
pleretur ſermo eius, ‖ quem locutus fue- ‖ 3. Reg.
rat per manum Ahiæ Silonitis ad Iero- 11 c.29.
16 boam filium Nabat. * Populus autem
vniuerſus, rege duriora dicente,ſic locu-
tus eſt ad eum : Non eſt nobis pars in Da-
uid, neque hæreditas in filio Iſai. Reuer-
tere in tabernacula tua Iſrael , tu autem
paſce domum tuam Dauid. Et abiit Iſ-
17 rael in tabernacula ſua. * Super filios au-
tem Iſrael , qui habitabant in ciuitatibus
18 Iuda , regnauit Roboam. * Miſitque rex
Roboam Aduram,qui præerat tributis, &
lapidauerunt eum filij Iſrael, & mortuus
eſt: porrò rex Roboam currum feſtinauit
19 aſcendere,& fugit in Ieruſalem. * Receſ-
ſitque Iſrael à domo Dauid , vſque ad
diem hanc.

CAP. XI.

1 VEnit autem Roboam in Ieruſalem, 3. Reg.
A & conuocauit vniuerſam domum 12.c.21.
Iuda & Beniamin · centum octoginta
millia electorum atque bellantium,vt di-
micaret contra Iſrael , & conuerteret ad
2 ſe regnum ſuum. * Factúſque eſt ſermo
Domini ad Semeiam hominem Dei , di-
3 cens: * Loquere ad Roboam filium Salo-
monis regẽ Iuda, & ad vniuerſum Iſrael,
4 qui eſt in Iuda & Beniamin : * Hæc dicit
Dominus:Non aſcendetis,neq; pugnabitis
contra fratres veſtros : reuertatur vnuſ-
quiſque in domum ſuam , quia mea hoc
B geſtum eſt voluntate. Qui cum audiſſent
ſermonem Domini, reuerſi ſunt,nec per-
5 rexerunt contra Ieroboam. * Habitauit
autem

Digitized by Google

autem Roboam in Ieruſalem, & ædifica-
uit ciuitates muratas in Iuda. * Extru- 6
xitque Bethlehem, & Etam, & Thecue,
* Bethſur quoque, & Socho, & Odollam, 7
* necnon & Geth, & Mareſa, & Ziph, 8
* ſed & Aduram, & Lachis, & Azeca, 9
* Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quę 10
erant in Iuda, & Beniamin, ciuitates mu-
nitiſsimas. * Cúmque clauſiſſet eas mu- 11
ris, poſuit in eis principes, ciborúmque
horrea, hoc eſt, olei, & vini. * Sed & in 12
ſingulis vrbibus fecit armamentariũ ſcu-
torum & haſtarum, firmauitque eas ſum-
ma diligentia, & imperauit ſuper Iudã
& Beniamin. * Sacerdotes autem & Le- 13
uitæ, qui erant in vniuerſo Iſrael, vene- C
runt ad eum de cunctis ſedibus ſuis, * re- 14
linquẽtes ſuburbana & poſſeſsiones ſuas,
& tranſeuntes ad Iudam, & Ieruſalem:
eo quòd abieciſſet eos Ieroboam, & po-
ſteri eius, ne ſacerdotio Domini fungeré-
tur. * Qui conſtituit ſibi ſacerdotes ex- 15
celſorum, & dæmoniorum, vitulorúmque
quos fecerat. * Sed & de cunctis tribubus 16
Iſrael, quicumque dederant cor ſuum vt
quærerent Dominum Deum Iſrael, ve-
nerunt in Ieruſalem ad immolandum vi-
ctimas ſuas coram Domino Deo patrum
ſuorum. * Et roborauerunt regnum Iuda, 17
& confirmauerunt Roboam filium Salo- D
monis per tres annos: ambulauerũt enim
in viis Dauid & Salomonis, annis tantùm
tribus. * Duxit autem Roboam vxorem 18
Mahalath, filiam Ierimoth, filij Dauid: A-
bihail quoque filiam Eliab filij Iſai, * quæ 19
peperit ei filios, Iehus, & Somoriam, &
Zoom. * Poſt hanc quoque accepit Maa- 20
cha filiam Abſalom, quæ peperit ei Abia,
& Ethai, & Ziza, & Salomith. * Amauit 21
autem Roboam Maacha filiam Abſalom,
ſuper omnes vxores ſuas, & concubinas:
nam vxores decem & octo duxerat, con-
cubinas autem ſexaginta, & genuit vigin-
ti octo filios, & ſexaginta filias. * Conſti- 22
tuit verò in capite, Abiam filium Maa-
cha, ducem ſuper omnes fratres ſuos: ipſũ
enim regem facere cogitabat, * quia ſa- 23
pientior fuit, & potentior ſuper omnes
filios eius, & in cunctis finibus Iuda, &
Beniamin, & in vniuerſis ciuitatibus mu-
ratis: præbuítque eis eſcas plurimas, &
multas petiuit vxores.

CAP. XII.

CVmque roboratum fuiſſet regnum 1
Roboam & confortatum, dereliquit A
legem Domini, & omnis Iſrael cum eo.
* Anno autem quinto regni Roboam, 2
aſcendit Seſac rex Aegypti in Ieruſalem
(quia peccauerant Domino) * cum mille 3
ducentis curribus, & ſexaginta millibus
equitum, nec erat numerus vulgi quod
venerat cum eo ex Aegypto, Libyes ſci-
licet, & Troglodytæ, & Aethiopes. * Ce- 4
pitque ciuitates munitiſsimas in Iuda, &
venit vſque in Ieruſalem. * Semeias au- 5
tem propheta ingreſſus eſt ad Roboam, &
principes Iuda, qui congregati fuerant in
Ieruſalem, fugientes Seſac, dixitque ad
B eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquiſtis
me, & ego reliqui vos in manu Seſac.
6 * Conſternatique principes Iſrael & rex
7 dixerunt: Iuſtus eſt Dominus. * Cúmque
vidiſſet Dominus, quòd humiliati eſſent,
factus eſt ſermo Domini ad Semeiam, di-
cens: quia humiliati ſunt, non diſperdam
eos, dabóque eis pauxillum auxilij, & non
ſtillabit furor meus ſuper Ieruſalem per
8 manum Seſac. * Veruntamen ſeruient ei,
vt ſciant diſtantiam ſeruitutis meæ, &
9 ſeruitutis regni terrarum. * Receſsit ita-
que Seſac rex Aegypti ab Ieruſalem, ſub-
latis theſauris domus Domini, & domus
regis, omniáq; ſecum tulit, & clypeos au-
10 reos, quos fecerat Salomon, * pro quibus
C fecit rex æneos, & tradidit illos princi-
pibus ſcutariorum, qui cuſtodiebant ve-
11 ſtibulum palatij. * Cúmque introiret rex
domum Domini, veniebant ſcutarij, &
tollebant eos, iterúmque referebant eos
12 ad armamentarium ſuum. * Veruntamen
quia humiliati ſunt, auerſa eſt ab eis ira
Domini, nec deleti ſunt penitus: ſiquidem ‖ 3. Reg.
13 & in Iuda inuẽta ſunt opera bona. * ‖ Cõ- 15. f. 21.
fortatus eſt ergo rex Roboam in Ieruſa-
lem, atque regnauit; quadraginta autem
D & vnius anni erat cùm regnare cœpiſſet,
& decem & ſeptem annis regnauit in Ie-
ruſalem, vrbe, quam elegit Dominus,
vt confirmaret nomen ſuum ibi, de cun-
ctis tribubus Iſrael: nomen autem ma-
14 tris eius Naama Ammanitis. * Fecit au-
tem malum, & non præparauit cor ſuum
15 vt quæreret Dominum. * Opera verò Ro-
boam prima & nouiſsima, ſcripta ſunt in
Libris Semeiæ prophetæ, & Addo Viden-
tis, & diligenter expoſita: pugnauerúnt-
que aduerſum ſe Roboam & Ieroboam
16 cunctis diebus. * Et dormiuit Roboam
cum patribus ſuis; ſepultúſque eſt in Ci-
uitate Dauid. Et regnauit Abia filius eius
pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno octauodecimo regis Ieroboam, 3. Reg.
2 regnauit Abia ſuper Iudam. * Tribus 15. a. 2.
A annis regnauit in Ieruſalem, noménque
matris eius Michaia, filia Vriel de Gabaa:
& erat bellũ inter Abiam & Ieroboam:
3 ‖ * Cúmq; iniiſſet Abia certamen, & habe- ‖ 3. Reg
ret bellicoſiſsimos viros, & electorũ qua- 15. a. 7.
dringenta millia: Ieroboã inſtruxit econ-
trà aciem octingenta millia virorum, qui
& ipſi electi erant, & ad bella fortiſsimi.
4 * Stetit ergo Abia ſuper montem Seme-
ron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi Ie-
5 roboam, & omnis Iſrael. * Num ignoratis
quòd Dominus Deus Iſrael dederit re-
gnum Dauid ſuper Iſrael in ſempiternũ,
6 ipſi & filiis eius in pactum ſalis? * Et ſur-
rexit Ieroboam filius Nabat, ſeruus Salo-
monis filij Dauid: ‖ & rebellauit cõtra do- ‖ 3. Reg
7 minũ ſuum. * Cõgregatique ſunt ad eũ vi- 11. c. 26
B ri vaniſsimi, & filij Belial: & præualuerũt
contra

Digitized by Google

contra Roboam filium Salomonis: porrò
Roboam erat rudis,& corde pauido, nec
potuit reſiſtere eis. * Nunc ergo vos dici- 8
tis quòd reſiſtere poſsitis regno Domini,
quod poſsidet per filios Dauid,habetiſque
grandem populi multitudinem,atque vi-
tulos aureos, quos fecit vobis Ieroboam
‖ 3.Reg. 12.g.31. in deos. * ‖ Et eiecistis Sacerdotes Domi- 9
ni,filios Aaron, atque Leuitas: & feciſtis
vobis Sacerdotes ſicut omnes populi ter-
rarum:quicumque venerit, & initiauerit
manum ſuam in tauro de bobus, & in
arietibus ſeptem, fit ſacerdos eorum qui
non ſunt dij. * Noſter autem Dominus, 10
Deus eſt,quem non relinquimus, Sacer-
dotéſque miniſtrant Domino de filiis Aa-
ron,& Leuitæ ſunt in ordine ſuo: * Ho- 11
locauſta quoque offerunt Domino per
ſingulos dies manè & veſperè,& thymia-
ma iuxta legis præcepta confectum, &
proponuntur panes in menſa mundiſsi-
ma,eſtque apud nos candelabrum aureũ,
& lucernæ eius, vt accendantur ſemper C
ad veſperam:nos quippe cuſtodimus præ-
cepta Domini Dei noſtri, quem vos re-
liquiſtis. * Ergo in exercitu noſtro dux 12
Deus eſt,& Sacerdotes eius,qui clangunt
tubis, & reſonant contra vos:filij Iſrael
nolite pugnare contra Dominum Deum
patrum veſtrorum, quia non vobis expe-
dit. * Hæc illo loquente, Ieroboam retro 13
moliebatur inſidias. Cúmque ex aduerſo
hoſtium ſtaret ignorantem Iudam ſuo
ambiebat exercitu. * Reſpiciénſque Iudas 14
vidit inſtare bellum ex aduerſo & poſt
tergum,& clamauit ad Dominum:ac Sa-
cerdotes tubis canere cœperunt.*Omnéſ- 15
que viri Iuda vociferati ſunt;& ecce illis
clamantibus, perterruit Deus Ieroboam,
& omnem Iſrael qui ſtabat ex aduerſo
Abia & Iuda. * Fugerúntque filij Iſrael 16
Iudam, & tradidit eos Deus in manu eo-
rum.*Percuſsit ergo eos Abia,& populus 17
eius,plaga magna: & corruerunt vulne- D
rati ex Iſrael quingenta millia virorum
fortiũ. * Humiliatique ſunt filij Iſrael in 18
tempore illo, & vehementiſsimè confor-
tati filij Iuda, eo quòd ſperaſſent in Do-
mino Deo patrum ſuorum. * Perſecutus 19
eſt autem Abia fugientem Ieroboam, &
cepit ciuitates eius, Bethel & filias eius,
& Ieſana cum filiabus ſuis,Ephron quo-
que & filias eius: * nec valuit vltrà reſi- 20
ſtere Ieroboam in diebus Abia:quem per-
cuſsit Dominus, & mortuus eſt. * Igitur 21
Abia, confortato imperio ſuo, accepit
vxores quattuordecim:procreauítque vi-
ginti duos filios,& ſedecim filias. * Reli- 22
qua autem ſermonum Abia viarúmque
& operum eius, ſcripta ſunt diligentiſsi-
mè in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIV.

3.Reg. 15.c.8. DOrmiuit autem Abia cum patribus 1
ſuis, & ſepelierunt eum in Ciuitate A
Dauid: regnauitque Aſa filius eius pro
eo, in cuius diebus quieuit terra an-
2 nis decem. * Fecit autem Aſa quod bo-
num & placitum erat in conſpectu Dei
ſui, & ſubuertit altaria peregrini cultus,
3 & excelſa, * & confregit ſtatuas, lu-
4 cóſque ſuccidit: & præcepit Iudæ vt
quæreret Dominum Deum patrum ſuo-
rum, & faceret legem, & vniuerſa man-
5 data: *& abſtulit de cunctis vrbibus Iu-
6 da aras,& fana, & regnauit in pace.*Ae-
dificauit quoque vrbes munitas in Iuda,
quia quietus erat, & nulla temporibus
eius bella ſurrexerant, pacem Domino
7 largiente. * Dixit autem Iudæ: Aedi-
B ficemus ciuitates iſtas, & vallemus
muris, & roboremus turribus, & portis
& ſeris, donec à bellis quieta ſunt om-
nia, eo quòd quæſierimus Dominum
Deum patrũ noſtrorum, & dederit nobis
pacem per gyrum. Aedificauerunt igitur,
& nullum in extruendo impedimentum
8 fuit. * Habuit autem Aſa in exercitu ſuo
portantium ſcuta & haſtas de Iuda tre-
centa millia,de Benjamin verò ſcutario-
rum & ſagittariorum ducenta octoginta
9 millia:omnes iſti viri fortiſsimi. * Egreſ-
C ſus eſt autem contra eos Zara Aethiops
cum exercitu ſuo, decies centena millia,
& curribus trecentis: & venit vſque Ma-
10 reſa. * Porrò Aſa perrexit obuiam ei, &
inſtruxit aciem ad bellum in Valle Se-
11 phata,quæ eſt iuxta Mareſa: * & inuoca-
uit Dominum Deum,& ait:‖ Domine nõ ‖ 1.Reg.
eſt apud te vlla diſtantia, vtrum in pau- 14.a.6.
cis auxilieris,an in pluribus: adiuua nos
D Domine Deus noſter: in te enim, & in
tuo nomine habentes fiduciam, venimus
contra hanc multitudinem.Domine,Deus
noſter tu es, non præualeat contra te
12 homo. * Exterruit itaque Dominus Ae-
thiopes coram Aſa & Iuda: fugerúntque
13 Aethiopes. * Et perſecutus eſt eos Aſa, &
populus qui cum eo erat,vſque Gerara:
& ruerunt Aethiopes vſque ad interne-
cionem, quia Domino cædente contriti
ſunt, & exercitu illius præliante. Tule-
14 runt ergo ſpolia multa, * & percuſſerunt
ciuitates omnes per circuitum Geraræ:
grandis quippe cunctos terror inuaſerat:
& diripuerunt vrbes, & multam prædam
15 aſportauerunt.* Sed & caulas ouium de-
ſtruentes, tulerunt pecorum infinitam
multitudinem,& camelorum:reuerſique
ſunt in Ieruſalem.

CAP. XV.

1 AZarias autem filius Oded, facto in
2 ſe ſpiritu Dei, * egreſſus eſt in oc-
A curſum Aſa,& dixit ei: Audite me Aſa &
omnis Iuda & Benjamin: Dominus vo-
biſcum, quia fuiſtis cum eo. Si quæſieri-
tis eum, inuenietis: ſi autem dereliquer-
3 ritis eum, derelinquet vos. * Tranſibunt
autem multi dies in Iſrael abſque Deo
vero,& abſque ſacerdote doctore,& abſ-
4 que lege. * Cúmque reuerſi fuerint in
anguſtia ſua ad Dominum Deum Iſrael,
5 & quæſierint eum, reperient eum. * In
tempore

tempore illo non erit pax egredienti, &
ingredienti, ſed terrores vndique in cun-
ctis habitatoribus terrarum: * pugnabit 6
enim gens contra gentem, & ciuitas con- B
tra ciuitatem, quia Dominus conturbabit
eos in omni anguſtia.* Vos ergo confor- 7
tamini, & nõ diſſoluantur manus veſtræ:
erit enim merces operi veſtro. * Quod 8
cùm audiſſet Aſa, verba ſcilicet & pro-
phetiã Azariæ filij Oded Prophetæ, con-
fortatus eſt, & abſtulit idola de omni ter-
ra Iuda, & de Beniamin, & ex vrbibus,
quas ceperat, montis Ephraim, & dedica-
uit altare Domini quod erat ante porti-
cum Domini. * Congregauitque vniuer- 9
ſum Iudam & Beniamin, & aduenas cum
eis de Ephraim, & de Manaſſe, & de Si-
meon: plures enim ad eum confugerant
ex Iſrael, videntes quòd Dominus Deus C
illius eſſet cum eo. * Cùmque veniſſent 10
in Ieruſalem menſe tertio, anno decimo-
quinto regni Aſa, * immolauerũt Domi- 11
no in die illa, de manubiis & præda quã
adduxerant, boues ſeptingentos, & arietes
ſeptem millia. * Et intrauit ex more ad 12
corroborandum fœdus, vt quærerent Do-
minum Deum patrum ſuorum in toto
corde, & in tota anima ſua. * Si quis au- 13
tem, inquit, non quæſierit Dominum
Deum Iſrael, moriatur, à minimo vſque
ad maximum, à viro vſque ad mulierem.
* Iurauerúntque Domino voce magna in 14
iubilo, & in clangore tubæ, & in ſonitu
buccinarum, * omnes qui erant in Iuda, 15
cum execratione: in omni enim corde ſuo D
iurauerunt, & in tota voluntate quæſie-
runt eum, & inuenerunt: præſtititque eis
Dominus requiem per circuitum.* Sed & 16
Maacham matrẽ Aſa regis ex auguſto de-
poſuit imperio, eo quòd feciſſet in luco
ſimulachrũ Priapi: quod omne contriuit,
& in fruſta cõminuens cõbuſſit in Tor-
rente cedron. * Excelſa autem derelicta 17
ſunt in Iſrael: attamen cor Aſa erat per-
fectum cunctis diebus eius. * Eáque quæ 18
vouerat pater ſuus, & ipſe, intulit in do-
mum Domini, argentum, & aurum, vaſo-
rúmque diuerſam ſupellectilem.* Bellum 19
verò non fuit vſque ad trigeſimum quin-
tum annum regni Aſa.

CAP. XVI.

ANno autem trigeſimo ſexto regni 1
eius, aſcendit Baaſa rex Iſrael in Iu- A
dam, & muro circumdabat Rama, vt
nullus tutè poſſet egredi & ingredi de re-
gno Aſa.* Protulit ergo Aſa argentum & 2
aurum de theſauris domus Domini, & de
theſauris regis, miſitque ad Benadad re-
gem Syriæ, qui habitabat in Damaſco,
dicens: * Fœdus inter me & te eſt, pater 3
quoque meus & pater tuus habuere con-
cordiam: quam ob rem miſi tibi argentũ
& aurum, vt rupto fœdere, quod habes
cum Baaſa rege Iſrael, facias eum à me
4 recedere.* Quo comperto, Benadad miſit
B principes exercituũ ſuorum ad vrbes Iſ-
rael: qui percuſſerunt Ahion, & Dan, &
Abelmain, & vniuerſas vrbes Nephthali
5 muratas. * Quod cùm audiſſet Baaſa, de-
ſiit ædificare Rama, & intermiſit opus
6 ſuum. * Porrò Aſa rex aſſumpſit vniuer-
ſum Iudam, & tulerunt lapides de Rama,
& ligna quæ ædificationi præparauerat
Baaſa, ædificauitque ex eis Gabaa, & Maſ-
7 pha. * In tempore illo venit Hanani pro-
pheta ad Aſa regem Iuda, & dixit ei: Quia
habuiſti fiduciam in rege Syriæ, & non in
C Domino Deo tuo, idcirco euaſit Syriæ re-
8 gis exercitus de manu tua.* ‖ Nónne Ae- ‖ Sup. 14. c. 6.
thiopes & Libyes multo plures erãt, qua-
drigis & equitibus, & multitudine nimia:
quos, cùm Domino credidiſſes, tradidit in
9 manu tua? * Oculi enim Domini contẽ-
plantur vniuerſam terrã, & præbent for-
titudinem his, qui corde perfecto credunt
in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc
ex præſenti tempore aduerſum te bella
10 conſurgent. * Iratúſque Aſa aduerſus Vi-
dentem, iuſſit eum mitti in neruum: val-
de quippe ſuper hoc fuerat indignatus: &
interfecit de populo in tempore illo plu-
11 rimos.*Opera autem Aſa prima & nouiſ-
ſima, ſcripta ſunt in Libro regum Iuda &
12 Iſrael. * Aegrotauit etiam Aſa anno tri-
geſimo nono regni ſui, dolore pedum ve-
hementiſſimo, & nec in infirmitate ſua
quæſiuit Dominũ, ſed magis in medicorũ
13 arte confiſus eſt.* Dormiuitq; cum patri-
bus ſuis: & mortuus eſt anno quadrage-
14 ſimo primo regni ſui.* Et ſepelierũt eum
in ſepulchro ſuo quod foderat ſibi in Ci-
uitate Dauid: poſuerúntque eum ſuper
lectum ſuum, plenum aromatibus & vn-
guentis meretriciis, quæ erant pigmenta-
riorum arte confecta, & combuſſerũt ſu-
per eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

1 REgnauit autem Ioſaphat filius eius
A pro eo, & inualuit contra Iſrael.
2 * Conſtituitque militũ numeros in cun-
ctis vrbibus Iuda, quæ erant vallatæ mu-
ris. Præſidiáque diſpoſuit in terra Iuda,
& in ciuitatibus Ephraim, quas ceperat
3 Aſa pater eius. * Et fuit Dominus cum
Ioſaphat, quia ambulauit in viis Dauid
patris ſui primis: & non ſperauit in Baa-
4 lim, * ſed in Deo patris ſui, & perrexit
in præceptis illius, & non iuxta peccata
5 Iſrael.* Confirmauitque Dominus regnũ
in manu eius, & dedit omnis Iuda mune-
ra Ioſaphat: factæque ſunt ei infinitæ di-
6 uitiæ, & multa gloria: * Cùmque ſum-
B pſiſſet cor eius audaciã propter vias Do-
mini, etiã excelſa & lucos de Iuda abſtu-
7 lit. * Tertio autem anno regni ſui, miſit
de principibus ſuis Benhail, & Obdiam,
& Zachariã, & Nathanael, & Michæã, vt
8 docerent in ciuitatibus Iuda: * & cum eis
Leuitas, Semeiam, & Nathaniam, & Za-
badiam, Aſael quoque, & Semiramoth, &
Ionathan,

Digitized by Google

Ionathan, Adoniámque & Thobiam, &
Thobadoniam, Leuitas, & cum eis Eliſa-
ma & Ioran Sacerdotes, docebántque 9
populum in Iuda, habentes librum legis
Domini, & circuibant cunctas vrbes Iu-
da, atque erudiebant populum. * Itaque 10
factus eſt pauor Domini ſuper omnia re- C
gna terrarum, quæ erant per gyrum Iu-
da, nec audebât bellare contra Ioſaphat.
* Sed & Philiſthæi Ioſaphat munera de- 11
ferebant, & vectigal argenti, Arabes quo-
que adducebant pecora, arietum ſeptem
millia ſeptingenta, & hircorum totidem:
* Creuit ergo Ioſaphat, & magnificatus 12
eſt vſque in ſublime: atque ædificauit in
Iuda domos ad inſtar turrium, vrbéſque
muratas. * Et multa opera parauit in vr- 13
bibus Iuda: viri quoque bellatores, & ro-
buſti erant in Ieruſalem, * quorum iſte 14
numerus per domos atq; familias ſingu-
lorum: In Iuda principes exercitus, Ednas D
dux, & cum eo robuſtiſsimi viri trecenta
millia. * Poſt hunc Iohanan princeps, & 15
cum eo ducenta octoginta millia. * Poſt 16
iſtum quoque Amaſias filius Zechri, con-
ſecratus Domino, & cum eo ducenta mil-
lia virorum fortium. * Hunc ſequebatur 17
robuſtus ad prælia Eliada, & cum eo te-
nentium arcum & clypeum ducenta mil-
lia. * Poſt iſtum etiam Iozabad, & cum 18
eo centum octoginta millia expeditorum
militum. * Hi omnes erant ad manum re- 19
gis, exceptis aliis, quos poſuerat in vrbi-
bus muratis, in vniuerſo Iuda.

CAP. XVIII.

FVit ergo Ioſaphat diues & inclytus 1
multùm, & affinitate coniunctus eſt A
Achab. * Deſcẽditque poſt annos ad eum 2
in Samariam: ad cuius aduentum ma-
ctauit Achab arietes & boues plurimos,
ipſi, & populo qui venerat cum eo: per-
ſuaſitq; illi vt aſcenderet in Ramoth Ga-
laad. * Dixitque Achab rex Iſrael ad Io- 3
ſaphat regem Iuda: Veni mecum in Ra-
moth Galaad. Cui ille reſpondit: Vt ego,
& tu: ſicut populus tuus, ſic & populus
meus: tecúmque erimus in bello. * Dixit- 4
que Ioſaphat ad regem Iſrael: Conſule
obſecro impræſentiarum ſermonem Do-
mini. * Congregauit igitur rex Iſrael pro- 5
phetarum quadringentos viros, & dixit B
ad eos: In Ramoth Galaad ad bellãdum
ire debemus an quieſcere? At illi, Aſcen-
de, inquiunt, & tradet Deus in manu re-
gis. * Dixítque Ioſaphat: Numquid non 6
eſt hîc prophetes Domini, vt ab illo etiã
requiramus? * Et ait rex Iſrael ad Ioſa- 7
phat: Eſt vir vnus, à quo poſſumus quæ-
rere Domini voluntatẽ: ſed ego odi eum,
quia nõ prophetat mihi bonum, ſed ma-
lum omni tempore: eſt autem Michæas
filius Iemla. Dixítque Ioſaphat: Ne lo-
quaris rex hoc modo. * Vocauit ergo rex 8
Iſrael vnum de eunuchis, & dixit ei: Vo-
ca citò Michæam filium Iemla. * Porro 9
rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda, vterque C
ſedebat in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio:
ſedebât autem in area iuxta portam Sa-
mariæ, omnéſq; prophetæ vaticinabãtur
10 coram eis. * Sedecias verò filius Chanaana
fecit ſibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit
Dominus: His ventilabis Syriam, donec
11 conteras eam. * Omnéſque prophetæ ſi-
militer prophetabant, atque dicebant:
Aſcende in Ramoth Galaad, & proſpera-
beris, & tradet eos Dominus in manu re-
12 gis. * Nuncius autem, qui ierat ad vocan-
dum Michæam, ait illi: En verba omnium
prophetarum vno ore bona regi annun-
ciant: quæſo ergo te vt & ſermo tuus ab
eis non diſſentiat, loquariſque proſpera.
13 * Cui reſpondit Michæas: Viuit Dominus,
quia quodcũque dixerit mihi Deus meus,
14 hoc loquar. * Venit ergo ad regem. Cui
D rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth
Galaad ad bellandum, an quieſcere? Cui
ille reſpondit: Aſcendite: cũcta enim pro-
ſpera euenient, & tradentur hoſtes in ma-
15 nus veſtras. * Dixitque rex: Iterum atque
iterum te adiuro, vt mihi non loquaris
niſi quod verum eſt, in nomine Domini.
16 * At ille ait: Vidi vniuerſum Iſrael diſper-
ſum in montibus, ſicut oues abſque pa-
ſtore: & dixit Dominus: Non habent iſti
dominos: reuertatur vnuſquiſque in do-
17 mum ſuam in pace. * Et ait rex Iſrael ad
Ioſaphat: Nónne dixi tibi, quòd non pro-
phetaret iſte mihi quidquam boni, ſed ea
18 quæ mala ſunt? * At ille, Idcirco, ait, au-
dite verbum Domini. Vidi Dominum ſe-
dentem in ſolio ſuo, & omnem exercitum
cæli aſsiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris.
19 * Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab
E regẽ Iſrael, vt aſcendat & corruat in Ra-
moth Galaad? Cúmque diceret vnus hoc
20 modo, & alter alio: * proceſsit ſpiritus, &
ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiã
eum. Cui Dominus, In quo, inquit, deci-
21 pies? * At ille reſpondit: Egrediar, & ero
ſpiritus mendax in ore omnium prophe-
tarum eius. Dixitque Dominus: Decipies,
22 & præualebis: egredere, & fac ita. * Nunc
igitur, ecce Dominus dedit ſpiritum men-
dacij in ore omnium prophetarum tuo-
rum, & Dominus locutus eſt de te mala.
23 * Acceſsit autem Sedecias filius Chanaa-
na, & percuſsit Michææ maxillam, & ait:
Per quam viam tranſiuit Spiritus Domi-
24 ni à me, vt loqueretur tibi? * Dixitque
Michæas: Tu ipſe videbis in die illo, quã-
do ingreſſus fueris cubiculum de cubicu-
25 lo vt abſcondaris. * Præcepit autem rex
F Iſrael, dicens: Tollite Michæam, & ducite
eum ad Amon principem ciuitatis, & ad
26 Ioas filium Amelech. * Et dicetis: Hæc di-
cit rex: Mittite hunc in carcerem, & date
ei panis modicũ, & aquæ pauxillum, do-
27 nec reuertar in pace. * Dixitque Michęas:
Si reuerſus fueris in pace, non eſt locutus
Dominus in me. Et ait: Audite omnes po-
28 puli. * Igitur aſcenderunt rex Iſrael &
Ioſaphat rex Iuda in Ramoth Galaad.
* Dixit

Digitized by

✦ Dixitque rex Iſrael ad Ioſaphat: Muta- 29
bo habitum, & ſic ad pugnam vadam, tu
autem induere veſtibus tuis. Mutatóque
rex Iſrael habitu, venit ad bellum. * Rex 30
autem Syriæ præceperat ducibus equita- G
tus ſui, dicens: Ne pugnetis contra mini-
mum, aut contra maximum, niſi contra
ſolum regem Iſrael. * Itaque cùm vidiſ- 31
ſent principes equitatus Ioſaphat, dixe-
runt: Rex Iſrael eſt iſte. Et circumdede-
runt eum dimicantes: at ille clamauit ad
Dominũ, & auxiliatus eſt ei, atque auer-
tit eos ab illo. * Cùm enim vidiſſent du- 32
ces equitatus, quòd non eſſet rex Iſrael,
reliquerunt eum. * accidit autem vt vnus 33
è populo ſagittam in incertũ iaceret, &
percuteret regem Iſrael inter ceruicẽ &
ſcapulas: at ille aurigæ ſuo ait: Conuer-
te manum tuam, & educ me de acie, quia
vulneratus ſum. * Et finita eſt pugna in 34
die illo: porrò rex Iſrael ſtabat in curru
ſuo contra Syros vſque ad veſperam, &
mortuus eſt occidente ſole.

CAP. XIX.

REuerſus eſt autem Ioſaphat rex Iuda
in domum ſuam pacificè in Ieruſa- 1
lem. * Cui occurrit Iehu filius Hanani Vi- A
dens, & ait ad eum: Impio præbes auxi- 2
lium, & his qui oderunt Dominum ami-
citia iungeris, & idcirco iram quidẽ Do-
mini merebaris: * ſed bona opera inuen- 3
ta ſunt in te eo quòd abſtuleris lucos de
terra Iuda, & præparaueris cor tuum vt
requireres Dominum Deum patrum tuo-
rum. * Habitauit ergo Ioſaphat in Ieru- 4
ſalem: rurſumque egreſſus eſt ad populũ
de Berſabee vſque ad montem Ephraim,
& reuocauit eos ad Dominum Deum pa-
trum ſuorũ. * Conſtituitque iudices ter- B
ræ in cũctis ciuitatibus Iuda munitis per 5
ſingula loca, & præcipiens iudicibus,
Videte, ait, quid faciatis: non enim homi- 6
nis exercetis iudicium, ſed Domini: &
quodcumque iudicaueritis, in vos redun-
dabit. * Sit timor Domini vobiſcum, & 7
cum diligentia cuncta facite: nõ eſt enim
apud Dominum Deum noſtrum iniqui-
tas, ‖ nec perſonarũ acceptio, nec cupido
munerum. * In Ieruſalem quoque con-
ſtituit Ioſaphat Leuitas, & Sacerdotes, & 8
principes familiarum ex Iſrael, vt iudi- C
cium & cauſam Domini iudicarẽt habi-
tatoribus eius. * Præcepitque eis, dicens: 9
Sic agetis in timore Domini fideliter &
corde perfecto. * Omnem cauſam, quæ ve-
nerit ad vos, fratrũ veſtrorũ, qui habitant 10
in vrbibus ſuis inter cognationem & co-
gnationẽ, vbicũque quæſtio eſt de lege, de
mãdato, de ceremoniis, de iuſtificationi-
bus: oſtendite eis, vt non peccent in Do- D
minum, & ne veniat ira ſuper vos & ſu-
per fratres veſtros: ſic ergo agentes non
peccabitis. * Amarias autem ſacerdos &
pontifex veſter, in his, quæ ad Deum per- 11
tinent, præſidebit: Porro Zabadias filius

‖ Deut. 10.d.17 Rom. 2. b.12. Gal. 2. b. 6. Eph. 6. b. 9. Colo. 3. d.25. Act. 10 d.34. 1.Pet.1 c.17. Sap. 6. b.7. Eccl.35 b.16.

Iſmael, qui eſt dux in domo Iuda, ſuper
ea opera erit, quæ ad regis officium per-
tinent: habetiſque magiſtros Leuitas co-
ram vobis, confortamini, & agite diligen-
ter, & erit Dominus vobiſcum in bonis.

CAP. XX.

1 POſt hæc congregati ſunt filij Moab,
A & filij Ammon, & cum eis de Am-
monitis, ad Ioſaphat, vt pugnarent con-
2 tra eum: * Veneruntque nuncij, & indi-
cauerunt Ioſaphat, dicentes: Venit con-
tra te multitudo magna, de his locis quæ
trans mare ſunt, & de Syria, & ecce con-
ſiſtunt in Aſaſonthamar, quę eſt Engaddi.
3 * Ioſaphat autem timore perterritus, to-
tum ſe contulit ad rogandum Dominum,
& prædicauit ieiunium vniuerſo Iuda.
4 * Congregatuſque eſt Iudas ad deprecan-
dum Dominum: ſed & omnes de vrbibus
5 ſuis venerunt ad obſecrandum eũ. * Cúm-
que ſtetiſſet Ioſaphat in medio cœtu Iu-
da, & Ieruſalem, in domo Domini ante
6 atrium nouum, * ait: Domine Deus pa-
B trum noſtrorum, tu es Deus in cœlo, &
dominaris cunctis regnis Gentiũ, in ma-
nu tua eſt fortitudo & potẽtia, nec quiſ-
7 quã tibi poteſt reſiſtere. * Nonne tu Deus
noſter interfeciſti omnes habitatores ter-
ræ huius coram populo tuo Iſrael, & de-
diſti eam ſemini Abraham amici tui in
8 ſempiternum? * Habitaueruntque in ea,
& extruxerunt in illa ſanctuarium no-
9 mini tuo, dicentes: * Si irruerint ſuper
nos mala, gladius iudicij, peſtilẽtia, & fa-
mes, ſtabimus corã domo hac in conſpe-
ctu tuo, in qua inuocatum eſt nomen
tuum: & clamabimus ad te in tribulatio-
nibus noſtris, & exaudies, ſaluóſque fa-
10 cies. * Nunc igitur ecce filij Ammon, &
Moab, & mons Seir, ‖ per quos non con-
ceſſiſti Iſrael vt tranſirent quando egre-
diebantur de Aegypto, ſed declinauerunt
11 ab eis, & non interfecerunt illos: * econ-
trario agunt, & nituntur eiicere nos de
12 poſſeſſione, quam tradidiſti nobis. * Deus
noſter, ergo non iudicabis eos? In nobis
quidem non eſt tanta fortitudo, vt poſſi-
mus huic multitudini reſiſtere, quæ ir-
ruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid
agere debeamus, hoc ſolum habemus re-
ſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te.
13 * Omnis verò Iuda ſtabat coram Domi-
C no, cum paruulis, & vxoribus, & liberis
14 ſuis. * Erat autẽ Iahaziel filius Zachariæ,
filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Mathaniæ,
Leuites de filiis Aſaph, ſuper quem factus
15 eſt Spiritus Domini in medio turbæ, * &
ait: Attendite omnis Iuda, & qui habi-
tatis Ieruſalem, & tu rex Ioſaphat: Hæc
dicit Dominus vobis: Nolite timere,
nec paueatis hanc multitudinem: non
16 eſt enim veſtra pugna, ſed Dei. * Cras
deſcendetis contra eos: aſcenſuri enim
ſunt per cliuum nomine Sis, & inuenie-
tis illos in ſummitate torrentis, qui eſt
contra

‖ Deut. 2.a.1.

Digitized by Google

contra ſolitudinem Ieruel. * Non eritis 17
vos qui dimicabitis, ſed tantùmodo con-
fidenter ſtate, & videbitis auxilium Do-
mini ſuper vos, ô Iuda, & Ieruſalem: no-
lite timere, nec paueatis: cras egrediemini D
contra eos, & Dominus erit vobiſcum.
* Ioſaphat ergo, & Iuda, & omnes habita- 18
tores Ieruſalem, ceciderunt proni in ter-
ram coram Domino, & adorauerũt eum.
* Porrò Leuitæ de filiis Caath, & de filiis 19
Core, laudabant Dominum Deum Iſrael
voce magna, in excelſum. * Cùmque ma- 20
nè ſurrexiſſent, egreſsi ſunt per deſertum
Thecuæ, profectiſque eis, ſtans Ioſaphat in
medio eorum, dixit: Audite me viri Iuda,
& omnes habitatores Ieruſalem: credite
in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis:
credite prophetis eius, & cuncta euenient
proſpera. * Deditque conſilium populo, 21
& ſtatuit cantores Domini, vt laudarent
eum in turmis ſuis, & antecederent exer-
‖ Pſal. 135.a. citum, ac voce conſona dicerent: ‖ Con-
fitemini Domino, quoniam in æternum
miſericordia eius. * Cùmque cœpiſſent 22
laudes canere, vertit Dominus inſidias eo- E
rum in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Am-
mon, & Moab, & montis Seir, qui egreſsi
fuerant vt pugnarent contra Iudam, &
percuſsi ſunt. * Namque filij Ammon, & 23
Moab, conſurrexerunt aduerſum habita-
tores montis Seir, vt interficerent & dele-
rent eos: cùmque hoc opere perpetraſſent,
etiam in ſemetipſos verſi, mutuis conci-
dêre vulneribus. * Porrò Iuda cùm veniſ- 24
ſet ad ſpeculam, quæ reſpicit ſolitudinẽ,
vidit procul omnem latè regionem ple-
nam cadaueribus, nec ſupereſſe quemquã,
qui necem potuiſſet euadere. * Venit er- 25
go Ioſaphat, & omnis populus cum eo, ad
detrahenda ſpolia mortuorum: inuene-
rúntque inter cadauera variam ſupelle-
ctilem, veſtes quoque, & vaſa pretioſiſsi-
ma, & diripuerunt, ita vt omnia portare
non poſſent, nec per tres dies ſpolia au-
ferre præ prædæ magnitudine. * Die au- 26
tem quarto cõgregati ſunt in Valle bene- F
dictionis: etenim quoniam ibi benedixe-
rant Domino, vocauerunt locum illum
Vallis benedictionis vſque in præſentem
diem. * Reuerſuſque eſt omnis vir Iuda, 27
& habitatores Ieruſalem, & Ioſaphat an-
te eos, in Ieruſalem cum lætitia magna,
eo quòd dediſſet eis Dominus gaudium
de inimicis ſuis. * Ingreſsique ſunt in Ie- 28
ruſalem cum pſalteriis, & citharis, & tu-
bis, in domum Domini. * Irruit autem 29
pauor Domini ſuper vniuerſa regna ter-
rarũ, cùm audiſſent quòd pugnaſſet Do-
minus contra inimicos Iſrael. * Quieuit- 30
que regnum Ioſaphat, & præbuit ei Deus
pacem per circuitum. * Regnauit igitur 31
Ioſaphat ſuper Iudam, & erat triginta- G
quinque annorum cùm regnare cœpiſſet:
viginti autem & quinque annis regnauit
in Ieruſalem, & nomen matris eius Azu-
ba filia Selahi. * Et ambulauit in via pa- 32
tris ſui Aſa, nec declinauit ab ea, faciens
33 quæ placita erant coram Domino. * Ve-
rumtamen excelſa non abſtulit, & adhuc
populus non direxerat cor ſuum ad Do-
34 minum Deum patrum ſuorum. * Reliqua
autem geſtorũ Ioſaphat priorum & no-
uiſsimorum, ſcripta ſunt in verbis Iehu
filij Hanani, quæ digeſsit in Libros regũ
35 Iſrael. * Poſt hæc iniit amicitias Ioſaphat
rex Iuda cum Ochozia rege Iſrael, cuius
36 opera fuerunt impiiſsima. * Et particeps
fuit vt facerent naues, quæ irent in Thar-
ſis: feceruntque claſſem in Aſiongaber.
37 * Prophetauit autem Eliezer filius Do-
dau de Mareſa ad Ioſaphat, dicens: Quia
habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſsit
Dominus opera tua, contritæque ſunt
naues, nec potuerunt ire in Tharſis.

CAP. XXI.

1 Dormiuit autem Ioſaphat cum pa- 3. Reg. 22.g.51
A tribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis
in Ciuitate Dauid: regnauítque Ioram
2 filius eius pro eo. * Qui habuit fratres,
filios Ioſaphat, Azariam, & Iahiel, & Za-
chariam, & Azariam, & Michael, & Sa-
phatiam: omnes hi filij Ioſaphat regis Iu-
3 da. * Deditque eis pater ſuus multa mu-
nera argenti, & auri, & penſitationes, cũ
ciuitatibus munitiſsimis in Iuda: regnum
autem tradidit Ioram, eo quòd eſſet pri-
4 mogenitus. * Surrexit ergo Ioram ſuper
regnum patris ſui: cùmque ſe confirmaſ-
ſet, occidit omnes fratres ſuos gladio, &
5 quoſdam de principibus Iſrael. * Trigin-
B ta duorum annorum erat Ioram cùm re-
gnare cœpiſſet: & octo annis regnauit in
6 Ieruſalem. * Ambulauítque in viis regum
Iſrael, ſicut egerat domus Achab: filia
quippe Achab erat vxor eius, & fecit ma-
7 lum in conſpectu Domini. * Noluit au-
tem Dominus diſperdere domum Dauid,
propter pactum quod inierat cum eo: &
quia promiſerat vt daret ei lucernam, &
8 filiis eius omni tempore. * In diebus illis
rebellauit Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ,
9 & conſtituit ſibi regem. * Cùmque tranſ-
iſſet Ioram cum principibus ſuis, & cun-
cto equitatu qui erat ſecum, ſurrexit no-
cte, & percuſsit Edom qui ſe circumde-
10 derat, & omnes duces equitatus eius. * At-
tamen rebellauit Edõ, ne eſſet ſub ditio-
ne Iuda, vſque ad hanc diem: eo tempore
& Lobna receſsit ne eſſet ſub manu il-
lius. Dereliquerat enim Dominum Deum
11 patrum ſuorum: * inſuper & excelſa fa-
bricatus eſt in vrbibus Iuda, & fornicari
C fecit habitatores Ieruſalẽ, & præuarica-
12 ri Iudam. * Allatæ ſunt autem ei litteræ
ab Elia propheta, in quibus ſcriptũ erat:
Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris
tui: Quoniam non ambulaſti in viis Ioſa-
phat patris tui, & in viis Aſa regis Iuda,
13 * ſed inceſsiſti per iter regum Iſrael, &
fornicari feciſti Iudã, & habitatores Ie-
ruſalem, imitatus fornicationem domus
Achab, inſuper & fratres tuos, domum
patris

Digitized by Google

patris tui, meliores te, occidiſti:*ecce Do- 14
minus percutiet te plaga magna, cum po-
pulo tuo, & filiis, & vxoribus tuis, vni-
uerſaque ſubſtantia tua.*tu autem ægro- 15
tabis peſſimo languore vteri tui, donec
egrediantur vitalia tua paulatim per ſin-
gulos dies. * Suſcitauit ergo Dominus 16
contra Ioram ſpiritum Philiſthinorum, &
Arabum, qui confines ſunt Aethiopibus.
* & aſcenderunt in Terram Iuda, & va- 17
ſtauerunt eam, diripuerúntque cunctam D
ſubſtantiam, quæ inuenta eſt in domo re-
gis, inſuper & filios eius, & vxores: nec
remanſit ei filius, niſi Ioachaz, qui mini-
mus natu erat.* Et ſuper hæc omnia per- 18
cuſſit eum Dominus alui languore inſa-
nabili.* Cúmque diei ſuccederet dies, & 19
temporum ſpatia voluerentur, duorum
annorum expletus eſt circulus: & ſic lon-
ga conſumptus tabe, ita vt egereret etiam
viſcera ſua, languore pariter & vita ca-
ruit. Mortuúſque eſt in infirmitate peſ-
ſima, & non fecit ei populus ſecundùm
morem combuſtionis, exequias, ſicut fe-
cerat maioribus eius. * Triginta duorum 20
annorum fuit, cùm regnare cœpiſſet, &
octo annis regnauit in Ieruſalem. Ambu-
lauitque non rectè, & ſepelierunt eum in
Ciuitate Dauid: verumtamen non in ſe-
pulchro regum.

CAP. XXII.

4. Reg. 8.f.24.

COnſtituerunt autem habitatores Ie- 1
ruſalem Ochoziam filium eius mi- A
nimum, regem pro eo: omnes enim ma-
iores natu, qui ante eum fuerant, inter-
fecerant latrones Arabum, qui irruerant
in caſtra: regnauitque Ochozias filius
Ioram regis Iuda. * Quadragintaduorum 2
annorum erat Ochozias cùm regnare cœ-
piſſet, & vno anno regnauit in Ieruſalem,
& nomen matris eius Athalia filia Amri.
* Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus 3
Achab: mater enim eius impulit eum vt B
impiè ageret. * Fecit igitur malum in cō- 4
ſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi
enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem
patris ſui, in interitum eius. * Ambula- 5
uitq; in conſiliis eorum. Et perrexit cum
Ioram filio Achab rege Iſrael, in bellum
contra Hazael regem Syriæ in Ramoth
Galaad: vulnerauerúntque Syri Iorā.*Qui 6
reuerſus eſt vt curaretur in Iezrahel: C
multas enim plagas acceperat in ſupradi-
cto certamine. Igitur Ochozias filius Io-
ram rex Iuda, deſcendit vt inuiſeret Io-
ram filium Achab in Iezrahel ægrotan-
tem. * Voluntatis quippe fuit Dei aduer- 7
ſus Ochoziam, vt veniret ad Ioram: &
cùm veniſſet, & egrederetur cum eo ad-
uerſum Iehu filium Namſi, quem vnxit
Dominus vt deleret domū Achab. * Cùm 8
ergo euerteret Iehu domum Achab, inue-
nit principes Iuda, & filios fratrū Ocho-
ziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit il-
los. * Ipſum quoque perquirens Ocho- 9
ziam, comprehendit latitantem in Sama-
ria: adductúmque ad ſe, occidit, & ſepelie-
D runt eum: eo quòd eſſet filius Ioſaphat,
qui quæſierat Dominum in toto corde
ſuo: nec erat vltrà ſpes aliqua, vt de ſtirpe
10 quis regnaret Ochoziæ.*]ſiquidem Atha- 4. Re. 11. a.
lia mater eius, videns quòd mortuus eſ-
ſet filius ſuus, ſurrexit, & interfecit o-
11 mnem ſtirpem regiam domus Iorā.* Por-
rò Ioſabeth filia regis tulit Ioas filium
Ochoziæ, & furata eſt eum de medio fi-
liorum regis, cùm interficerētur: abſcon-
ditque eum cum nutrice ſua in cubiculo
lectulorum: Ioſabeth autem, quæ abſcon-
derat eum, erat filia regis Ioram, vxor
Ioiadæ pontificis, ſoror Ochoziæ, & id-
12 circo Athalia non interfecit eum. * Fuit
ergo cum eis in domo Dei abſconditus
ſex annis, quibus regnauit Athalia ſuper
terram.

CAP. XXIII.

1 ANno autē ſeptimo confortatus Ioia- 4. Reg.
A da, aſſumpſit centuriones, Azariam 11.a.4
videlicet filium Ieroham, & Iſmahel fi-
lium Iohanan, Azariam quoque filium
Obed, & Maaſiam filium Adaiæ, & Eliſa-
phat filium Zechri: & iniit cum eis fœ-
2 dus. * Qui circumeuntes Iudam, congre-
gauerunt Leuitas de cunctis vrbibus Iu-
da, & principes familiarum Iſrael, vene-
3 rúntque in Ieruſalem. * Iniit ergo omnis
multitudo pactum in domo Dei cum re-
ge: dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius re-
gis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus
4 ſuper filios Dauid. * Iſte eſt ergo ſermo
5 quem facietis: * Tertia pars veſtrum quę
veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, & Le-
uitarum, & ianitorum, erit in portis: ter-
tia verò pars ad domum regis: & tertia
ad portam, quæ appellatur fundamenti:
omne verò reliquum vulgus ſit in atriis
6 domus Domini. * Nec quiſpiam alius in-
B grediatur domum Domini, niſi Sacerdo-
tes, & qui miniſtrant de Leuitis: ipſi tan-
tummodo ingrediantur, quia ſanctificati
ſunt: & omne reliquum vulgus obſeruet
7 cuſtodias Domini. * Leuitæ autem cir-
cúmdent regem, habentes ſinguli arma
ſua: (& ſi quis alius ingreſſus fuerit tem-
plum, interficiatur) ſintque cum rege &
8 intrante & egrediente. * Fecerunt ergo
Leuitæ, & vniuerſus Iuda, iuxta omnia
quæ præceperat Ioiada pontifex: & aſ-
ſumpſerunt ſinguli viros qui ſub ſe erant,
& veniebant per ordinem ſabbati, cum
his qui impleuerant ſabbatum, & egreſ-
ſuri erant: ſiquidem Ioiada pontifex non
dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſin-
gulas hebdomadas ſuccedere cōſueuerant.
9 * Deditque Ioiada ſacerdos centurioni-
bus lanceas, clypeóſque & peltas regis
Dauid, quas conſecrauerat in domo Do-
10 mini.* Conſtituitque omnem populum
tenentium pugiones, à parte templi dex-
tra, vſque ad partem templi ſiniſtram, co-
C ram altari, & templo, per circuitū regis:
11 * Et eduxerunt filium regis, & impoſue-

Digitized by Google

runt ei diadema, & teſtimonium, dede- C
rúntq; in manu eius tenendam legem, &
conſtituerunt eum regem: vnxit quoq; il-
lum Ioiada pontifex, & filij eius: impreca-
tique ſunt ei, atque dixerunt: Viuat rex.
12 * Quod cùm audiſſet Athalia, vocem ſci-
licet currentium atque laudantium re-
gem, ingreſſa eſt ad populum in templum
13 Domini. * Cùmque vidiſſet regem ſtan-
tem ſuper gradum in introitu, & princi-
pes, turmáſque circa eum, omnémque po-
pulum terræ gaudentem, atque clangen-
tem tubis, & diuerſi generis organis con-
cinentem, vocémque laudantium, ſcidit
veſtimenta ſua, & ait: Inſidiæ, inſidiæ.
14 * Egreſſus autem Ioiada pontifex ad cen-
turiones, & principes exercitus, dixit eis:
Educite illam extra ſepta templi, & in-
terficiatur foris gladio. Præcepitque ſa-
cerdos ne occideretur in domo Domini.
15 * Et impoſuerunt ceruicibus eius manus:
cúmque intraſſet portam equorum do-
16 mus regis, interfecerunt eam ibi. * Pepi-
git autem Ioiada fœdus inter ſe, vniuer-
ſúmque populum, & regem, vt eſſet po-
17 pulus Domini. * Itaque ingreſſus eſt o-
D mnis populus domum Baal, & deſtruxerũt
eam: & altaria ac ſimulacra illius contre-
gerunt: Mathan quoque ſacerdotem Baal
18 interfecerunt ante aras. * Conſtituit au-
tem Ioiada præpoſitos in domo Domini,
ſub manibus Sacerdotum, & Leuitarum,
quos diſtribuit Dauid in domo Domini:
vt offerrẽt holocauſta Domino, ſicut ſcri-
ptum eſt in lege Moyſi, in gaudio & can-
19 ticis, iuxta diſpoſitionem Dauid. * Con-
ſtituit quoque ianitores in portis domus
Domini, vt nõ ingrederetur eam immun-
20 dus in omni re. * Aſſumpſitque centurio-
nes, & fortiſsimos viros ac principes po-
puli, & omne vulgus terræ, & fecerũt de-
ſcendere regem de domo Domini, & in-
troire per medium portæ ſuperioris in
domum regis, & collocauerunt eum in
21 ſolio regali. * Lætatúſque eſt omnis po-
pulus terræ, & vrbs quieuit: porrò Atha-
lia interfecta eſt gladio.

CAP. XXIIII.

1 SEptem annorum erat Ioas cùm re-
A gnare cœpiſſet: & quadraginta annis — Reg. d.21. & 12.
regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius
2 Sebia de Berſabee. * Fecítque quod bo-
num eſt coram Domino cunctis diebus
3 Ioiadæ ſacerdotis. * Accepit autem ei
Ioiada vxores duas, è quibus genuit filios
4 & filias. * Poſt quæ placuit Ioas vt in-
5 ſtauraret domum Domini. * Congrega-
uítque Sacerdotes, & Leuitas, & dixit eis:
Egredimini ad ciuitates Iuda, & colligite
de vniuerſo Iſrael pecuniam ad ſartatecta
templi Dei veſtri, per ſingulos annos,
B feſtinatóque hoc facite, porrò Leuitæ
6 egère negligentiùs. * Vocauítque rex Ioia-
dam principem, & dixit ei: Quare tibi non
fuit curæ, vt cogeres Leuitas inferre de
Iuda & de Ieruſalem pecuniam, quę con-
ſtituta eſt à Moyſe ſeruo Domini, vt in-
ferret eam omnis multitudo Iſrael in ta-
7 bernaculũ teſtimonij? * Athalia enim im-
piiſsima, & filij eius, deſtruxerunt domum
Dei; & de vniuerſis, quæ ſanctificata fue-
rant in templo Domini, ornauerũt fanum
8 Baalim. * Præcepit ergo rex, & fecerunt
arcam: poſuerúntque eam iuxta portam
9 domus Domini forinſecus. * Et prædica-
tum eſt in Iuda & Ieruſalem, vt deferrent
ſinguli pretium Domino, ‖ quod conſti- ‖ Exod. 30. b. 12.
C tuit Moyſes ſeruus Dei ſuper omnem Iſ-
10 rael in deſerto. * Lætatíque ſunt cuncti
principes, & omnis populus: & ingreſsi
contulerunt in arcam Domini, atque mi-
11 ſerunt ita vt impleretur. * Cúmque tem-
pus eſſet vt deferrent arcam coram rege
per manus Leuitarum (videbant enim
multam pecuniam) ingrediebatur ſcriba
regis, & quem primus ſacerdos conſtitue-
rat: effundebántque pecuniam quę erat in
arca: porrò arcam reportabant ad locum
ſuum: ſicque faciebant per ſingulos dies,
12 & congregata eſt infinita pecunia. * Quam
dederunt rex & Ioiada his, qui præerant
operibus domus Domini: at illi condu-
D cebant ex ea cæſores lapidum, & artifices
operum ſingulorum, vt inſtaurarent do-
mum Domini: fabros quoque ferri & æ-
ris, vt quod cadere cœperat, fulciretur.
13 * Egerúntque hi qui operabantur indu-
ſtrie, & obducebatur parietum cicatrix
per manus eorum, ac ſuſcitauerunt do-
mum Domini in ſtatum priſtinum, & fir-
14 miter eam ſtare fecerunt. * Cúmque com-
pleſſent omnia opera, detulerunt coram
rege & Ioiada reliquam partem pecuniæ:
de qua facta ſunt vaſa templi in miniſte-
rium, & ad holocauſta, phialæ quoque, &
cetera vaſa aurea & argentea: & offere-
bantur holocauſta in domo Domini iu-
15 giter cunctis diebus Ioiadæ. * Senuit autẽ
E Ioiada plenus dierum, & mortuus eſt
16 cùm eſſet centum triginta annorum. * Se-
pelierúntq; eum in Ciuitate Dauid cum
regibus, eo quòd feciſſet bonum cum Iſ-
17 rael, & cum domo eius. * Poſtquam au-
tem obiit Ioiada, ingreſsi ſunt principes
Iuda, & adorauerunt regem: qui delinitus
18 obſequiis eorum, acquieuit eis. * Et de-
reliquerunt templum Domini Dei pa-
trum ſuorum, ſeruierúntque lucis &
ſculptilibus, & facta eſt ira contra Iudam
& Ieruſalem propter hoc peccatum.
19 * Mittebátque eis prophetas vt reuerte-
rentur ad Dominum, quos proteſtantes,
20 illi audire nolebant. * Spiritus itaque
Dei induit Zachariam filium Ioiadæ ſa-
cerdotem, & ſtetit in conſpectu populi,
F & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus:
Quare tranſgredimini præceptum Domi-
ni, quod vobis non proderit, & dereliqui-
21 ſtis Dominum vt derelinqueret vos? * Qui
congregati aduerſus eum, miſerunt lapi-
des iuxta regis imperium in atrio domus
22 Domini. * Et non eſt recordatus Ioas rex
miſeri

d by Google

misericordiæ, quam fecerat Ioiada pater
illius ſecum, ‖ ſed interfecit filium eius.
‖ Matt. 23.d.35.
Qui cùm moreretur, ait: Videat Domi-
nus, & requirat.*Cumque euolutus eſſet 23
annus, aſcendit contra eum exercitus Sy-
riæ: venítque in Iudam & Ieruſalem, &
interfecit cunctos principes populi, at-
que vniuerſam prædam miſerunt regi in
Damaſcum. * Et certè cùm permodicus 24
veniſſet numerus Syrorum, tradidit Do- G
minus in manibus eorum infinitam mul-
titudinem, eo quòd dereliquiſſent Do-
minum Deum patrum ſuorum: in Ioas
quoque ignominioſa exercuere iudicia.
*Et abeuntes dimiſerunt eum in languo- 25
ribus magnis: ſurrexerunt autem contra
eum ſerui ſui, in vltionem ſanguinis filij
Ioiadæ ſacerdotis, & occiderunt eum in
lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelierúnt-
que eum in Ciuitate Dauid, ſed non in
ſepulchris regum. * Inſidiati verò ſunt ei, 26
Zabad filius Semaath Ammanitidis, &
Iozabad filius Samarith Moabitidis.
* Porrò filij eius, ac ſumma pecuniæ quæ 27
adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio do-
mus Dei, ſcripta ſunt diligentiùs in Li-
bro regum: regnauit autem Amaſias filius
eius pro eo.

CAP. XXV.

* 4. Reg. 14.a.1.
Viginti quinque annorum erat Ama- 1
ſias cum regnare cœpiſſet, & vigin- A
tinouem annis regnauit in Ieruſalem:
nomen matris eius Ioaden de Ieruſalem.
* Fecitque bonum in conſpectu Domini: 2
verùmtamen non in corde perfecto.*Cúm- 3
que roboratum ſibi videret imperium,
iugulauit ſeruos, qui occiderant regem
patrem ſuum, * ſed filios eorum non in- 4
terfecit, ſicut ſcriptum eſt in Libro legis
‖ Deut. 24.c.16. 4. Reg. 14.b.6. Eze. 18. e.20.
Moyſi, vbi præcepit Dominus, dicés: ‖ Non
occidentur patres pro filiis, neq; filij pro
patribus ſuis, ſed vnuſquiſque in ſuo pec-
cato morietur. * Cógregauit igitur Ama- 5
ſias Iudam, & conſtituit eos per familias,
tribunóſque & centuriones in vniuerſo
Iuda, & Beniamin: & recenſuit à viginti B
annis ſuprà, inuenítque trecenta millia
iuuenum, qui egrederentur ad pugnam,
& tenerent haſtam & clypeum. * Merce- 6
de quoque conduxit de Iſrael centum
millia robuſtorum, centum talentis ar-
genti. * Venit autem homo Dei ad illum, 7
& ait: O rex, ne egrediatur tecum exerci-
tus Iſrael: non eſt enim Dominus cum Iſ-
rael, & cunctis filiis Ephraim: * quod ſi 8
putas in robore exercitus bella conſiſte-
re, ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus:
Dei quippe eſt adiuuare, & in fugam cõ-
uertere. * Dixítque Amaſias ad hominem 9
Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, C
quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei
homo Dei: Habet Dominus vnde tibi dare
poſſit multo his plura. * Separauit ita- 10
que Amaſias exercitũ, qui venerat ad eum
ex Ephraim, vt reuerteretur in locũ ſuũ:
at illi contra Iudam vehementer irati, re-
11 uerſi ſunt in regioné ſuam.* Porrò Ama-
ſias confidenter eduxit populum ſuum, &
abiit in Vallem ſalinarum, percuſsítque
12 filios Seir decem millia. * Et alia decem
millia virorum ceperunt filij Iuda, & ad-
duxerunt ad præruptum cuiuſdam pe-
træ, præcipitauerúntque eos de ſummo in
13 præceps, qui vniuerſi crepuerunt.* At ille
D exercitus, quem remiſerat Amaſias ne ſe-
cum iret ad prælium, diffuſus eſt in ciui-
tatibus Iuda, à Samaria vſque ad Betho-
ron, & interfectis tribus millibus, diri-
14 puit prædam magnam. * Amaſias verò
poſt cædem Idumæorum, & allatos deos
filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, &
adorabat eos, & illis adolebat incenſum.
15 * Quam ob rem iratus Dominus contra
Amaſiam, miſit ad illum prophetam, qui
diceret ei: Cur adoraſti deos, qui non li-
E berauerunt populum ſuum de manu tua?
16 * Cumque hæc ille loqueretur, reſpondit
ei: Non conſiliarius regis es? quieſce ne
interficiam te. Diſcedénſque propheta,
Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus occi-
dere te, quia feciſti hoc malum, & inſu-
17 per non acquieuiſti conſilio meo.* Igitur
Amaſias rex Iuda, inito peſſimo conſilio,
miſit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu, re-
gem Iſrael, dicés: Veni, videamus nos mu-
18 tuò. * At ille remiſit nuncios, dicens: Car-
duus, qui eſt in Libano, miſit ad cedrum
Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo
vxorem: & ecce beſtiæ, quæ erant in ſylua
Libani, tranſierunt, & cóculcauerunt car-
19 duum.* Dixiſti: Percuſsi Edom, & idcirco
F erigitur cor tuum in ſuperbiam: ſede in
domo tua, cur malum aduerſum te pro-
20 uocas, vt cadas & tu, & Iuda tecum?*No-
luit audire Amaſias, eo quòd Domini eſ-
ſet volũtas vt traderetur in manus ho-
21 ſtium propter deos Edom. * Aſcendit igi-
tur Ioas rex Iſrael, & mutuos ſibi præ-
buere conſpectus: Amaſias autem rex Iu-
22 da erat in Bethſames Iuda:*corruitq; Iu-
da coram Iſrael, & fugit in tabernacula
23 ſua.* Porrò Amaſiam regem Iuda, filium
Ioas filij Ioachaz, cepit Ioas rex Iſrael in
Bethſames, & adduxit in Ieruſalem: de-
ſtruxítque murum eius à porta Ephraim
G vſque ad portam anguli, quadringentis
24 cubitis.* Omne quoque aurum, & argen-
tum, & vniuerſa vaſa, quæ repererat in
domo Dei, & apud Obededom, in theſau-
ris etiam domus regiæ, necnon & filios
25 obſidum, reduxit in Samariam.*Vixit au-
tem Amaſias filius Ioas rex Iuda, poſt-
quam mortuus eſt Ioas filius Ioachaz rex
26 Iſrael, quindecim annis. * Reliqua autem
ſermonum Amaſiæ priorum & nouiſſi-
morum, ſcripta ſunt in Libro regum Iu-
27 da & Iſrael. * Qui poſtquam receſsit à
Domino, tetenderunt ei inſidias in Ieru-
ſalem. Cumque fugiſſet in Lachis, miſe-
28 runt, & interfecerunt eum ibi. * Repor-
tantéſque ſuper equos, ſepelierunt eum
cum patribus ſuis in Ciuitate Dauid.

Digitized by Google

CAP. XXVI.

Reg. 4.e.21. OMnis autem populus Iuda, filium 1
A eius Oziam annorum ſedecim, con-
ſtituit regem pro Amaſia patre ſuo.* Ipſe
2 ædificauit Ailath, & reſtituit eam ditio-
ni Iuda, poſtquam dormiuit rex cum pa-
3 tribus ſuis.* Sedecim annorum erat Ozias
cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta-
duobus annis regnauit in Ieruſalem, no-
men matris eius Iechelia de Ieruſalem.
4 * Fecitque quod erat rectũ in oculis Do-
mini, iuxta omnia quæ fecerat Amaſias
5 pater eius. * Et exquiſiuit Dominum in
diebus Zachariæ intelligentis & videntis
Deum: cúmq; requireret Dominum, dire-
6 xit eum in omnibus.* Deniq; egreſſus eſt,
& pugnauit contra Philiſthiim, & deſtru-
xit murum Geth, & murum Iabniæ, mu-
rúmque Azoti: ædificauit quoq; oppida in
7 Azoto, & in Philiſthiim.* Et adiuuit eum
Deus contra Philiſthiim, & contra Ara-
bes, qui habitabant in Gurbaal, & contra
8 Ammonitas.*Appendebántq; Ammonitæ
B munera Oziæ: & diuulgatum eſt nomen
eius vſque ad introitum Aegypti pro-
9 pter crebras victorias. * Aedificauítque
Ozias turres in Ieruſalem ſuper portam
anguli, & ſuper portam vallis, & reliquas
in eodem muri latere, firmauítque eas.
10 * Extruxit etiam turres in ſolitudine, &
effodit ciſternas plurimas, eo quòd habe-
ret multa pecora, tam in campeſtribus,
quàm in eremi vaſtitate: vineas quoque
habuit, & vinitores in montibus, & in
carmelo: erat quippe homo agriculturæ
11 deditus. * Fuit autē exercitus bellatorum
eius, qui procedebant ad prælia, ſub ma-
nu Iehiel ſcribæ, Maaſiæque doctoris, &
ſub manu Hananiæ, qui erat de ducibus
12 regis.*Omniſque numerus principum per
familias virorum fortium, duorum mil-
13 lium ſexcentorum. * Et ſub eis vniuerſus
exercitus, trecentorum & ſeptē millium
quingentorum: qui erant apti ad bella, &
pro rege contra aduerſarios dimicabant.
14 * Præparauit quoque eis Ozias, id eſt,
C cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, & ga-
leas, & loricas, arcuſque & fundas ad ia-
15 ciendos lapides.*Et fecit in Ieruſalem di-
uerſi generis machinas, quas in turribus
collocauit, & in angulis murorũ, vt mit-
terent ſagittas, & ſaxa grādia: egreſſúm-
que eſt nomen eius procul, eo quòd auxi-
liaretur ei Dominus, & corroboraſſet il-
16 lum.* Sed cùm roboratus eſſet, eleuatum
eſt cor eius in interitum ſuum, & negle-
xit Dominum Deum ſuum: ingreſſuſque
templum Domini, adolere voluit incen-
17 ſum ſuper altare thymiamatis. * Statím-
que ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos,
& cum eo Sacerdotes Domini octoginta,
18 viri fortiſsimi, * reſtiterunt regi, atque
dixerunt: Non eſt tui officij Ozia, vt ado-
leas incenſum Domino, ſed Sacerdotum,
hoc eſt, filiorum Aaron, qui conſecrati
ſunt ad huiuſcemodi miniſteriũ: egrede-
re de ſanctuario, ne cōtempſeris: quia non
reputabitur tibi in gloriam hoc a Domi-
19 no Deo. * Iratúſq; Ozias, tenens in manu
D thuribulum, vt adoleret incenſum, mina-
batur Sacerdotibus. Statimq; orta eſt le-
pra in fronte eius coram Sacerdotibus, in
domo Domini ſuper altare thymiamatis.
20 * Cúmq; reſpexiſſet eum Azarias ponti-
fex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt
lepram in fronte eius, & feſtinatò expu-
lerunt eum. Sed & ipſe perterritus, acce-
lerauit egredi, eo quòd ſēſiſſet illico pla-
21 gam Domini.* ‖ Fuit igitur Ozias rex le- ‖ 4. Reg.
proſus vſq; ad diē mortis ſuæ, & habita- 15.c.5.
uit in domo ſeparata plenus lepra, ob quā
eiectus fuerat de domo Domini. Porrò
Ioatham filius eius rexit domum regis, &
22 iudicabat populum terræ.* Reliqua au-
tem ſermonum Oziæ priorum & nouiſ-
ſimorum, ſcripſit Iſaias filius Amos, pro-
23 pheta. * Dormiuítque Ozias cum patri-
bus ſuis, & ſepelierunt eum in agro re-
galium ſepulchrorũ, eo quòd eſſet lepro-
ſus: regnauitq; Ioathā filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

1 VIgintiquinque annorum erat Ioa- 4. Reg.
A tham cùm regnare cœpiſſet, & ſede- 15.g.32.
cim annis regnauit in Ieruſalem: nomen
2 matris eius Ieruſa filia Sadoc. * Fecít-
que quod rectum erat coram Domino,
iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater
ſuus, excepto quod non eſt ingreſſus tem-
plū Domini, & adhuc populus delinque-
3 bat.* Ipſe ædificauit portā domus Domi-
B ni excelſam, & in muro Ophel multa cō-
4 ſtruxit. * Vrbes quoque ædificauit in
montibus Iuda, & in ſaltibus caſtella &
5 turres.*Ipſe pugnauit contra regem filio-
rum Ammon, & vicit eos, dederúntque ei
filij Ammon in tempore illo centum ta-
lenta argenti, & decem millia coros triti-
C ci, ac totidem coros hordei: hæc ei præ-
buerunt filij Ammon, in anno ſecundo &
6 tertio. * Corroboratúſque eſt Ioatham,
eo quòd direxiſſet vias ſuas coram Do-
7 mino Deo ſuo. * Reliqua autem ſermo-
num Ioatham, & omnes pugnæ eius, &
opera ſcripta ſunt in Libro regum Iſrael
8 & Iuda. * Vigintiquinque annorum erat
D cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis
9 regnauit in Ieruſalem.* Dormiuítq; Ioa-
tham cum patribus ſuis, & ſepelierunt
eum in Ciuitate Dauid: & regnauit
Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

1 VIginti annorum erat Achaz cùm re- 4. Reg.
A gnare cœpiſſet, & ſedecim annis re- 16.a.2.
gnauit in Ieruſalem: non fecit rectum in
conſpectu Domini, ſicut Dauid pater e-
2 ius: * ſed ambulauit in vijs regum Iſ-
rael, inſuper & ſtatuas fudit Baalim.
3 * Ipſe eſt, qui adoleuit incēſum in Valle-
benennom, & luſtrauit filios ſuos in igne,
iuxta ritum gentium, quas interfecit Do-
4 minus in aduentu filiorum Iſrael. * Sacri-
ficabat quoque, & thymiama ſuccēdebat
in

Digitized by Google

in excelſis, & in collibus,& ſub omni li-
gno frõdoſo.*Tradiditque eum Dominus 5
Deus eius in manu regis Syriæ , qui per-
cuſsit eum,magnámque prædam cepit de
eius imperio , & adduxit in Damaſcum:
manibus quoq; regis Iſrael traditus eſt,&
percuſſus plaga grandi.*Occiditque Pha- 6
cee,filius Romeliæ , de Iuda centum vi-
ginti millia in die vno , omnes viros bel-
latores : eo quòd reliquiſſent Dominum
Deum patrum ſuorum.*Eodem tempore 7
occidit Zechri , vir potens ex Ephraim,
Maaſiam filium regis, & Ezricam ducem
domus eius , Elcanam quoque ſecundum
à rege. * Ceperúntq; filij Iſrael de fratri- 8
bus ſuis ducẽta millia mulierum, puero-
rum,& puellarum,& infinitam prædam:
pertuleruntque eam in Samariam. * Ea 9
tempeſtate erat ibi propheta Domini,no- B
mine Oded : qui egreſſus obuiã exercitui
venienti in Samariam, dixit eis:Ecce ira-
tus Dominus Deus patrum veſtrorum
contra Iuda, tradidit eos in manibus ve-
ſtris ,& occidiſtis eos atrociter , ita vt ad
cælum pertingeret veſtra crudelitas.* In- 10
ſuper filios Iuda & Ieruſalem vultis vo-
bis ſubiicere in ſeruos & ancillas. quod
nequaquam facto opus eſt:peccaſtis enim
ſuper hoc Domino Deo veſtro. * Sed au- 11
dite conſilium meum, & reducite capti-
uos, quos adduxiſtis de fratribus veſtris.
quia magnus furor Domini imminet vo-
bis. * Steterunt itaque viri de principi- 12
bus filiorum Ephraim , Azarias filius Io-
hanan , Barachias filius Moſollamoth,
Ezechias filius Sellum , & Amaſa filius
Adali , contra eos qui veniebant de præ-
lio , * & dixerunt eis : Non introducetis 13
huc captiuos,ne peccemus Domino. Qua-
re vultis adiicere ſuper peccata noſtra,&
vetera cumulare delicta ? grande quippe
peccatum eſt, & ira furoris Domini im-
minet ſuper Iſrael.* Dimiſerúntque viri 14
bellatores prædam , & vniuerſa quæ ce-
perant,coram principibus,& omni mul-
titudine. * Steterúntque viri, quos ſuprà 15
memorauimus,& apprehendentes capti- C
uos,omnéſque qui nudi erant, veſtierunt
de ſpoliis : cúmque veſtiſſent eos, & cal-
ceaſſent,& refeciſsẽt cibo ac potu,vnxiſ-
ſentque propter laborem,& adhibuiſſent
eis curam:quicumque ambulare non po-
terant,& erant imbecillo corpore,impo-
ſuerunt eos iumentis , & adduxerunt Ie-
richo Ciuitatem palmarum ad fratres eo-
rum , ipſique reuerſi ſunt in Samariam.
*Tempore illo miſit rex Achaz ad regem 16
Aſſyriorum poſtulans auxilium. * Vene- 17
rúntque Idumæi, & percuſſerunt multos
ex Iuda , & ceperunt prædam magnam.
* Philiſthiim quoque diffuſi ſunt per vr- 18
bes campeſtres, & ad Meridiem Iuda:ce-
perúntque Bethſames,& Aialõ, & Gade-
roth,Socho quoque,& Thamnã,& Gam-
zo , cum viculis ſuis , & habitauerunt in
eis. * Humiliauerat enim Dominus Iu- 19
dam propter Achaz regem Iuda, eo quòd
nudaſſet eum auxilio, & contemptui ha-
20 buiſſet Dominum. * Adduxitque contra
D eum Telgathphalnaſar regem Aſſyrio-
rum,qui & afflixit eum,& nullo reſiſtẽ-
21 te vaſtauit.* Igitur Achaz,ſpoliata domo
Domini , & domo regum ac principum,
dedit regi Aſſyriorum munera , & tamen
22 nihil ei profuit.* Inſuper & tempore an-
guſtiæ ſuæ auxit contemptum in Domi-
23 num, ipſe per ſe rex Achaz , * immolauit
diis Damaſci victimas percuſſoribus ſuis,
& dixit:Dij regum Syriæ auxiliantur eis,
quos ego placabo hoſtiis,& aderũt mihi,
cùm econtrario ipſi fuerint ruinæ ei , &
24 vniuerſo Iſrael. * Direptis itaque Achaz
omnibus vaſis domus Dei , atque confra-
ctis,clauſit ianuas templi Dei,& fecit ſi-
bi altaria in vniuerſis angulis Ieruſalem.
25 * In omnibus quoque vrbibus Iuda ex-
truxit aras ad cremandum thus, atque ad
iracũdiam prouocauit Dominum Deum
26 patrum ſuorum.* Reliqua autem ſermo-
num eius , & omnium operum ſuorum
priorum & nouiſsimorum, ſcripta sũt in
27 Libro regum Iuda & Iſrael. * Dormiuít-
que Achaz cum patribus ſuis , & ſepelie-
runt eum in ciuitate Ieruſalem : neque
enim receperunt eum in ſepulchra regum
Iſrael. Regnauítque Ezechias filius eius
pro eo.

CAP. XXIX.

1 IGitur Ezechias regnare cœpit,cùm vi- 4. *Reg.*
A gintiquinque eſſet annorum, & viginti 18.a.b.
nouem annis regnauit in Ieruſalem : no-
men matris eius Abia , filia Zachariæ.
2 *Fecitque quod erat placitum in conſpe-
ctu Domini,iuxta omnia quę fecerat Da-
3 uid pater eius. * Ipſe anno & menſe pri-
mo regni ſui, aperuit valuas domus Do-
4 mini,& inſtaurauit eas. * adduxítque Sa-
cerdotes atq; Leuitas, & congregauit eos
5 in plateã Orientalem. * Dixitque ad eos:
Audite me Leuitæ, & ſanctificamini,mũ-
date domum Domini Dei patrũ veſtro-
rum,& auferte omnem immunditiam de
6 ſanctuario.*Peccauerunt patres noſtri,&
fecerunt malum in cõſpectu Domini Dei
noſtri, derelinquentes eum:auerterũt fa-
cies ſuas à tabernaculo Domini , & præ-
7 buerunt dorſum.* Clauſerunt oſtia, quæ
B erant in porticu,& extinxerunt lucernas,
incenſũmque non adoleuerunt, & holo-
cauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo
8 Iſrael. * Concitatus eſt itaque furor Do-
mini ſuper Iudam & Ieruſalem,tradidít-
que eos in commotionem, & in interitũ,
& in ſibilum , ſicut ipſi cernitis oculis
9 veſtris. * En,corruerũt patres noſtri gla-
diis,filij noſtri, & filiæ noſtræ , & coniu-
ges captiuæ ductæ ſunt , propter hoc ſce-
10 lus. * Nunc ergo placet mihi vt ineamus
fœdus cum Domino Deo Iſrael, & auer-
11 tet à nobis furorem iræ ſuæ. * Filij mei
nolite negligere : vos elegit Dominus vt
ſtetis coram eo , & miniſtretis illi, cola-

Digitized by Google

tiſque eum,& cremetis ei incenſum.* Sur- 12
rexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius A-
maſai, & Ioel filius Azariæ, de filiis
Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius C
Abdi, & Azárias filius Ialaleel. De filiis
autem Gerſom, Ioah filius Zēma,& Eden
filius Ioah. * At verò de filiis Eliſaphan, 13
Samri, & Iahiel. De filiis quoque Aſaph,
Zacharias,& Mathanias:* Necnō de filiis 14
Heman, Iahiel, & Semei: Sed & de filiis
Idithun, Semeias,& Oziel.*Congregaue- 15
rúntque fratres ſuos, & ſanctificati ſunt,
& ingreſsi ſunt iuxta mandatum regis &
imperiū Domini,vt expiarent domū Dei.
* Sacerdotes quoque ingreſsi templum 16
Domini vt ſanctificarent illud, extulerūt
omnem immunditiam,quam intrò repe-
rerant in veſtibulo domus Domini,quam
tulerunt Leuitæ, & aſportauerunt ad
Torrentem cedron foras.* Cœperunt au- 17
tem prima die menſis primi mundare, & D
in die octauo eiuſdem menſis ingreſsi
ſunt porticum templi Domini, expiaue-
rúntque templum diebus octo, & in die
ſextadecima menſis eiuſdem, quod cœ-
perant, impleuerunt. * Ingreſsi quoque 18
ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei:
Sanctificauimus omnem domum Domi-
ni,& altare holocauſti,vaſáque eius,nec-
non & menſam propoſitionis cum omni-
bus vaſis ſuis, * cunctámque templi ſu- 19
pellectilem,quam polluerat rex Achaz in
regno ſuo, poſtquam præuaricatus eſt:&
ecce expoſita ſunt omnia coram altare
Domini. * Conſurgénſque dilucul̀o Eze- 20
chias rex,adunauit omnes principes ciui-
tatis,& aſcendit in domum Domini:*ob- 21
tuleruntque ſimul tauros ſeptem,& arie-
tes ſeptem,agnos ſeptem, & hircos ſeptē
pro peccato, pro regno, pro ſanctuario,
pro Iuda: dixitque ſacerdotibus filiis Aa-
ron vt offerrent ſuper altare Domini.
* Mactauerunt igitur tauros,& ſuſcepe- 22
runt ſanguinem Sacerdotes, & fuderunt E
illum ſuper altare,mactauerunt etiam a-
rietes,& illorum ſanguinem ſuper altare
fuderūt,immolaueruntq; agnos,& fude-
runt ſuper altare ſanguinem.* Applicue- 23
runt hircos pro peccato, coram rege &
vniuerſa multitudine, impoſuerūtq; ma-
nus ſuas ſuper eos:* & immolauerunt il- 24
los Sacerdotes, & aſperſerunt ſanguinem
eorum coram altare pro piaculo vniuerſi
Iſraelis:pro omni quippe Iſrael præcepe-
rat rex vt holocauſtum fieret, & pro
peccato. * Conſtituit quoque Leuitas in 25
domo Domini, cū cymbalis & pſalteriis,
& citharis, ſecundùm diſpoſitionem Da-
uid regis,& Gad Vidētis,& Nathan pro- F
phetæ: ſiquidem Domini præceptum
fuit per manum prophetarum eius.* Ste- 26
teruntq; Leuitæ tenentes organa Dauid,
& Sacerdotes tubas. * Et iuſsit Ezechias 27
vt offerrent holocauſta ſuper altare:
cumque offerrentur holocauſta, cœperūt
laudes canere Domino, & clangere tu-
bis,atque in diuerſis organis, quæ Dauid
28 rex Iſrael præparauerat,concrepare.* O-
mni autem turba adorāte,cantores, & ij
qui tenebant tubas, erant in officio ſuo,
donec compleretur holocauſtum.*Cúm-
29 que finita eſſet oblatio,incuruatus eſt rex
& omnes qui erant cum eo, & adoraue-
30 runt.*Præcepitque Ezechias & principes
Leuitis,vt laudarent Dominum ſermoni-
bus Dauid, & Aſaph Videntis:qui lauda-
uerunt eum magna lætitia, & incuruato
31 genu adorauerunt.* Ezechias autem etiā
G hæc addidit:Impleſtis manus veſtras Do-
mino,accedite,& offerte victimas,& lau-
des in domo Domini. Obtulit ergo vni-
uerſa multitudo hoſtias,& laudes,& ho-
32 locauſta,mente deuota. * Porrò numerus
holocauſtorum, quæ obtulit multitudo,
hic fuit, tauros ſeptuaginta, arietes cen-
33 tum,agnos ducentos. * Sanctificauerūnt-
que Domino boues ſexcētos, & oues tria
34 millia.* Sacerdotes verò pauci erant,nec
poterāt ſufficere vt pelles holocauſtorum
detraherent:vnde & Leuitæ fratres eorū
adiuuerūt eos, donec impleretur opus,&
ſanctificarentur antiſtites:Leuitæ quippe
faciliori ritu ſanctificantur, quàm Sacer-
35 dotes.* Fuerunt ergo holocauſta plurima
adipes pacificorum,& libamina holocau-
ſtorum: & completus eſt cultus domus
36 Domini. * Lætatúſque eſt Ezechias, &
omnis populus, eo quòd miniſteriū Do-
mini eſſet expletum. Derepente quippe
hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

1 MIſit quoque Ezechias ad omnem
A Iſrael & Iudam: ſcripſitque epi-
ſtolas ad Ephraim & Manaſſen, vt ve-
nirent ad domum Domini in Ieruſalem,
& facerent Phaſe Domino Deo Iſrael.
2 * Inito ergo conſilio regis & principum,
& vniuerſi cœtus Ieruſalem,decreuerunt
3 vt facerent Phaſe menſe ſecundo.* Non
enim potuerant facere in tempore ſuo,
quia ſacerdotes,qui poſſent ſufficere, ſā-
ctificati non fuerant,& populus nondum
4 congregatus fuerat in Ieruſalem.* Pla-
cuitque ſermo regi,& omni multitudini.
5 * Et decreuerunt vt mitterent nuncios in
vniuerſum Iſrael, de Berſabee vſque Dā,
vt venirent, & facerent Phaſe Domino
Deo Iſrael in Ieruſalem:multi enim non
6 fecerant ſicut lege præſcriptum eſt.*Per-
rexeruntq; curſores cū epiſtolis ex regis
imperio,& principum eius,in vniuerſum
Iſrael & Iudam, iuxta id quod rex iuſſe-
rat, prædicantes: Filij Iſrael reuertimini
ad Dominum Deum Abrahā,& Iſaac, &
B Iſrael:& reuertetur ad reliquias, quæ ef-
7 fugerunt manum regis Aſſyriorū.* No-
lite fieri ſicut patres veſtri & fratres, qui
receſſerunt à Domino Deo patrū ſuorū,
qui tradidit eos in interitum, vt ipſi cer-
8 nitis. * Noli indurare ceruices veſtras
ſicut patres veſtri:tradite manus Domino
& venite ad ſāctuarium eius,quod ſācti-
ficauit

by Google

ſicauit in æternum:ſeruite Domino Deo
patrum veſtrorum , & auertetur à vobis
ira furoris eius.* Si enim vos reuerſi fue- 9
ritis ad Dominũ:fratres veſtri,& filij ha-
bebunt miſericordiã coram dominis ſuis,
qui illos duxerunt captiuos,& reuerten-
tur in terram hanc:pius enim & clemens
eſt Dominus Deus veſter, & non auertet
faciem ſuam à vobis,ſi reuerſi fueritis ad
eum. * Igitur curſores pergebant veloci- 10
ter de ciuitate in ciuitatem , per terram
Ephraim & Manaſſe vſque ad Zabulon,
illis irridentibus & ſubſannantibus eos.
*Attamen quidã viri ex Aſer , & Manaſ- 11
ſe,& Zabulon,acquieſcentes conſilio,ve-
nerunt Ieruſalem.* In Iuda verò facta eſt 12
manus Domini vt daret eis cor vnum , vt
facerent iuxta præceptum regis & prin-
cipum,verbum Domini.*Congregatique 13
ſunt in Ieruſalem populi multi , vt face-
rent ſollemnitatem azymorum, in menſe
ſecundo:*& ſurgentes deſtruxerunt alta- 14
ria,quæ erant in Ieruſalem , atq; vniuer- C
ſa,in quibus idolis adolebatur incenſum,
ſubuertentes , proiecerunt in Torrentem
cedron.*Immolauerunt autẽ Phaſe quar- 15
tadecima die menſis ſecundi. Sacerdotes
quoque atque Leuitæ tãdem ſanctificati,
obtulerunt holocauſta in domo Domini:
*Steterúntq; in ordine ſuo , iuxta diſpo- 16
ſitionem & legem Moyſi hominis Dei:
Sacerdotes verò ſuſcipiebãt effundendum
ſanguinem de manibus Leuitarum , * eo 17
quod multa turba ſanctificata non eſſet:
& idcirco immolarent Leuitæ Phaſe his,
qui non occurrerãt ſanctificari Domino.
* Magna etiam pars populi de Ephraim, 18
& Manaſſe,& Iſſachar,& Zabulon , quæ
ſãctificata non fuerat, comedit Phaſe nõ
iuxta quod ſcriptum eſt:& orauit pro eis
Ezechias,dicens : Dominus bonus propi-
tiabitur * cunctis , qui in toto corde re- 19
quirũt Dominum Deum patrum ſuorũ:
& non imputabit eis quòd minus ſancti-
ficati ſunt. * Quem exaudiuit Dominus, 20
& placatus eſt populo.*Fecerúntque filij 21
Iſrael, qui inuenti ſunt in Ieruſalem,ſol-
lemnitatem azymorum ſeptem diebus in
lætitia magna , laudantes Dominum per
ſingulos dies:Leuitæ quoque & Sacerdo-
tes, per organa,quæ ſuo officio congrue-
bant. * Et locutus eſt Ezechias ad cor 22
omnium Leuitarum,qui habebant intel- D
ligentiam bonam ſuper Domino, & co-
mederunt ſeptem diebus ſollemnitatis,
immolãtes victimas pacificorum, & lau-
dãtes Dominum Deum patrum ſuorum.
* Placuitq; vniuerſæ multitudini vt ce- 23
lebrarent etiam alios dies ſeptem : quod
& fecerũt cum ingenti gaudio.*Ezechias 24
enim rex Iuda præbuerat multitudini
mille tauros,& ſeptẽ millia ouium:prin-
cipes verò dederant populo tauros mille,
& oues decem millia:ſanctificata eſt ergo
ſacerdotum plurima multitudo.* Et hi- 25
laritate perfuſa omnis turba Iuda , tam
Sacerdotum & Leuitarum,quàm vniuer-
ſæ frequentiæ,quæ venerat ex Iſrael:pro-
ſelytorum quoque de Terra Iſrael, &
26 habitantium in Iuda.* Factáque eſt grã-
dis celebritas in Ieruſalẽ, qualis à diebus
Salomonis filij Dauid regis Iſrael in ea
vrbe non fuerat.*Surrexerunt autem Sa-
27 cerdotes atq; Leuitæ benedicentes popu-
lo:& exaudita eſt vox eorum : peruenit-
que oratio in habitaculum ſanctũ cæli.

CAP. XXXI.

1 CVmque hæc fuiſſent rite celebrata,
A egreſſus eſt omnis Iſrael, qui inuen-
tus fuerat in vrbibus Iuda , & fregerunt
ſimulacra,ſucciderúntque lucos , demo-
liti ſunt excelſa , & altaria deſtruxerunt
nõ ſolùm de vniuerſo Iuda,& Benjamin,
ſed & de Ephraim quoq; & Manaſſe,do-
nec penitus euerterent : reuerſique ſunt
omnes filij Iſrael in poſſeſsiones & ciui-
2 tates ſuas.* Ezechias autẽ conſtituit tur-
mas Sacerdotales & Leuiticas per diui-
ſiones ſuas,vnũquemque in officio pro-
prio tam Sacerdotum videlicet quàm Le-
uitarum,ad holocauſta & pacifica,vt mi-
niſtrarent & confiterentur,caneréntq; in
3 portis caſtrorum Domini. * Pars autem
regis erat , vt de propria eius ſubſtantia
offerretur holocauſtum, manè ſemper &
veſperè.Sabbatis quoque , & Calendis,&
ſollemnitatibus ceteris,ſicut ſcriptum eſt
4 in lege Moyſi.* Præcepit etiã populo ha-
bitãtium Ieruſalem, vt darent partes Sa-
cerdotibus , & Leuitis,vt poſſent vacare
5 legi Domini. * Quod cùm percrebuiſſet
B in auribus multitudinis , plurimas obtu-
lere primitias filij Iſrael frumenti,vini,&
olei,mellis quoque:& omniũ,quæ gignit
6 humus, decimas obtulerunt. * Sed & filij
Iſrael,& Iuda, qui habitabant in vrbibus
Iuda,obtulerũt decimas boum & ouium,
decimáſque ſanctorum , quæ vouerant
Domino Deo ſuo:atque vniuerſa portan-
7 tes , fecerunt aceruos plurimos. * Menſe
tertio cœperunt aceruorum iacere fun-
damenta , & menſe ſeptimo compleue-
8 runt eos. * Cúmque ingreſsi fuiſſent
Ezechias & principes eius,viderunt acer-
uos , & benedixerunt Domino ac popu-
9 lo Iſrael. * Interrogauitque Ezechias Sa-
cerdotes & Leuitas , cur ita iacerent a-
10 cerui. * Reſpondit illi Azarias Sacerdos
primus de ſtirpe Sadoc , dicens : Ex quo
cœperunt offerri primitiæ in domo Do-
mini,comedimus , & ſaturati ſumus , &
remanſerunt plurima , eo quòd benedi-
C xerit Dominus populo ſuo : reliquiarum
11 autem copia eſt iſta, quam cernis. * Præ-
cepit igitur Ezechias vt præpararent hor-
rea in domo Domini. Quod cùm feciſ-
12 ſent , * intulerunt,tam primitias , quàm
decimas, & quæcũque vouerant fideliter.
Fuit autem præfectus eorum Chonenias
Leuita , & Semei frater eius , ſecundus,
13 * poſt quẽ Iahiel , & Azarias,& Nahath,
& Aſael , & Ierimoth, Iozabad quoque,

Digitized by Google

& Eliel,& Ieſmachias,& Mahath,& Ba-
naias , præpoſiti ſub manibus Chonemæ,
& Semei fratris eius,ex imperio Ezechiæ
regis & Azariæ pontificis domus Dei, ad
quos omnia pertinebant. * Core verò fi- 14
lius Iemna Leuites & ianitor Orientalis
portæ, præpoſitus erat iis quæ ſponte of-
ferebãtur Domino, primitiiſque & cõſe-
cratis in Sancta ſanctorum. * Et ſub cura 15
eius Eden,& Benjamin,Ieſue,& Semeias,
Amarias quoque & Sechenias , in ciuita-
tibus Sacerdotũ, vt fideliter diſtribuerent
fratribus ſuis partes, minoribus atq; ma-
ioribus.*exceptis maribus ab annis tribus 16
& ſuprà,cunctis qui ingrediebantur tem- D
plum Domini , & quidquid per ſingulos
dies cõducebat in miniſterio, atq; obſer-
uationibus iuxta diuiſiones ſuas,* Sacer- 17
dotibus per familias,& Leuitis à vigeſimo
anno,& ſuprà,per ordines& turmas ſuas,
*vniuerſęq; multitudini,tã vxoribus quã 18
liberis eorum vtriuſque ſexus , fideliter
cibi,de his quæ ſanctificata fuerant , præ-
bebantur. * Sed & filiorum Aaron per 19
agros, & ſuburbana vrbium ſingularum,
diſpoſiti erant viri , qui partes diſtribue-
rent vniuerſo ſexui maſculino de Sacer-
dotibus & Leuitis. * Fecit ergo Ezechias 20
vniuerſa quæ diximus in omni Iuda:ope-
ratuſque eſt bonum & rectum & verum,
coram Domino Deo ſuo , * in vniuerſa 21
cultura miniſterij domus Domini , iuxta
legem & ceremonias , volens requirere
Deum ſuum in toto corde ſuo : fecitque
& proſperatus eſt.

CAP. XXXII.

4. Reg. 18.c.13. Iſa. 36. a 1. Ecc. 48.c.20

POſt quæ & huiuſcemodi veritatem, 1
venit Sennacherib rex Aſſyriorum, A
& ingreſſus Iudam , obſedit ciuitates
munitas,volens eas capere. * Quod cùm 2
vidiſſet Ezechias , veniſſe ſcilicet Senna-
cherib,& totum belli impetum verti cõ-
tra Ieruſalem ,* inito cum principibus 3
cõſilio,viriſque fortiſsimis,vt obturarent
capita fontium,qui erant extra vrbem:&
hoc omnium decernente ſententia,* con- 4
gregauit plurimam multitudinem,& ob-
turauerunt cunctos fontes, & riuum qui
fluebat in medio terræ, dicentes : Ne ve-
niãt reges Aſſyriorum, & inueniãt aqua-
rum abundantiam. * Aedificauit quoque, 5
agens induſtriè,omnem murum,qui fue-
rat diſſipatus,& extruxit turres deſuper,
& forinſecus alterum murum:inſtaura-
uitque Mello in ciuitate Dauid , & fecit
vniuerſi generis armaturam & clypeos:
* conſtituitque principes bellatorum in 6
exercitu:& conuocauit vniuerſos in pla- B
tea portæ ciuitatis , ac locutus eſt ad cor
eorum,dicens:*Viriliter agite,& confor- 7
tamini:nolite timere,nec paueatis regem
Aſſyriorum,& vniuerſam multitudinem,
quæ eſt cum eo : multo enim plures no-
biſcum ſunt , quàm cum illo. * Cum illo 8
enim eſt brachium carneum : nobiſcum
Dominus Deus noſter , qui auxiliator
eſt noſter,pugnátque pro nobis. Confor-
tatuſque eſt populus huiuſcemodi verbis
9 Ezechiæ regis Iuda. * Quæ poſtquam ge-
ſta ſunt , miſit Sennacherib rex Aſſyriorũ
ſeruos ſuos in Ieruſalem (ipſe enim cum
vniuerſo exercitu obſidebat Lachis) ad
C Ezechiam regem Iuda,& ad omnem po-
10 pulum qui erat in vrbe,dicens: * Hæc di-
cit Sennacherib rex Aſſyriorum : In quo
habentes fiduciam ſedetis obſeſsi in Ieru-
11 ſalem ? * Num Ezechias decipit vos , vt
tradat morti in fame & ſiti , affirmans
quòd Dominus Deus veſter liberet vos
12 de manu regis Aſſyriorum ? * Nunquid
non iſte eſt Ezechias,qui deſtruxit excel-
ſa illius , & altaria , & præcepit Iuda &
Ieruſalem,dicens:Coram altari vno ado-
rabitis, & in ipſo comburetis incenſum?
13 * An ignoratis quæ ego fecerim,& patres
mei,cunctis terrarum populis ? numquid
præualuerunt dij gentium , omniúmque
terrarum,liberare regionem ſuam de ma-
14 nu mea ? * Quis eſt de vniuerſis diis gen-
tium quas vaſtauerunt patres mei , qui
potuerit eruere populum ſuum de manu
mea , vt poſſit etiam Deus veſter eruere
15 vos de hac manu ? * Non vos ergo deci-
D piat Ezechias,nec vana perſuaſione delu-
dat,neque credatis ei. Si enim nullus po-
tuit deus cunctarum gentium atque re-
gnorũ liberare populum ſuum de manu
mea,& de manu patrum meorum, cõſe-
quenter nec Deus veſter poterit eruere
16 vos de manu mea.* Sed & alia multa lo-
cuti ſunt ſerui eius contra Dominum
Deum, & contra Ezechiam ſeruum eius.
17 * Epiſtolas quoque ſcripſit plenas blaſ-
phemiæ in Dominum Deum Iſrael,& lo-
cutus eſt aduerſus eum:Sicut dij gentium
cæterarum non potuerunt liberare popu-
lum ſuum de manu mea,ſic & Deus Eze-
chiæ eruere non poterit populum ſuum
18 de manu iſta.*Inſuper & clamore magno
lingua Iudaica, cõtra populum qui ſede-
bat in muris Ieruſalem , perſonabat , vt
19 terreret eos , & caperet ciuitatem. * Lo-
E cutúſque eſt contra Deum Ieruſalem, ſi-
cut aduerſum deos populorum terræ, o-
20 pera manuum hominum. * Orauerunt
igitur Ezechias rex, & Iſaias filius Amos
prophetes,aduerſum hanc blaſphemiam,
21 ac vociferati ſunt vſque in cælum. * ‖ Et *Tob.1.d.21.*
miſit Dominus angelum , qui percuſsit
omnem virum robuſtum, & bellatorem,
& principem exercitus regis Aſſyriorum:
reuerſúſque eſt cum ignominia in terram
ſuam. Cúmque ingreſſus eſſet domum
Dei ſui , filij qui egreſsi fuerant de vtero
22 eius , interfecerunt eum gladio. * Salua-
uitque Dominus Ezechiam & habitato-
res Ieruſalem de manu Sennacherib regis
Aſſyriorum , & de manu omnium , &
præſtitit eis quietem per circuitum.
23 * Multi etiam deferebant hoſtias , & ſa-
crificia Domino in Ieruſalem,& munera
F Ezechiæ regi Iuda : qui exaltatus eſt poſt
hæc

Digit

§ 4. Reg. 20. a. 1. Isa. 38. a. 1. hæc coram cunctis gentibus.* ‖ In diebus 24
illis ægrotauit Ezechias vſque ad mortem, & orauit Dominum: exaudiuítque
eum, & dedit ei ſignum. * Sed non iuxta 25
beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia eleuatum eſt cor eius: & facta eſt contra eum ira, & contra Iudam & Ieruſalem.
* Humiliatúſque eſt poſtea, eo quòd exal- 26
tatum fuiſſet cor eius, tam ipſe, quàm habitatores Ieruſalem: & idcirco non venit ſuper eos ira Domini in diebus Ezechiæ.
* Fuit autem Ezechias diues, & in- 27
clytus valde, & theſauros ſibi plurimos congregauit argẽti & auri & lapidis pretioſi, & aromatum, & armorum vniuerſi
generis, & vaſorum magni perij. * Apo- 28
thecas quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia omnium iumentorum, cauláſq;
pecorum,* & vrbes ædificauit ſibi: habe- 29
bat quippe greges ouium & armentorum innumerabiles, eo quòd dediſſet ei Dominus
ſubſtantiam multam nimis. * Ipſe eſt 30
G Ezechias, qui obturauit ſuperiorem fontem aquarum Gihon, & auertit eas ſubter ad Occidentem Vrbis Dauid: in omnibus operibus ſuis fecit proſperè quæ vo-
luit. * Attamen in legatione principum 31
Babylonis, qui miſſi fuerant ad eum, vt interrogarent de portento, quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus vt tentaretur, & nota fierent omnia quæ
erant in corde eius. * Reliqua autem ſer- 32
monum Ezechiæ, & miſericordiarũ eius, ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filij Amos prophetæ, & in Libro regum Iuda & Iſ-
rael.* Dormiuítque Ezechias cum patri- 33
bus ſuis, & ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum Dauid: & celebrauit eius exequias vniuerſus Iuda, & omnes habitatores Ieruſalem: regnauítque Manaſſes filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

4. Reg. 21. a. 2. DVodecim annorum erat Manaſſes 1
A cùm regnare cœpiſſet, & quinquagintaquinque annis regnauit in Ieruſa-
lem. * Fecit autem malum coram Domi- 2
no, iuxta abominationes gentium, quas ſubuertit Dominus coram filiis Iſrael.
* & conuerſus inſtaurauit excelſa, quæ 3
demolitus fuerat Ezechias pater eius: conſtruxítque aras Baalim, & fecit lucos, & adorauit omnem militiam cæli, & co-
luit eam. * Aedificauit quoque altaria in 4
domo Domini, de qua dixerat Dominus:
§ 2. Reg. 7. b. 10. ‖ In Ieruſalem erit nomen meum in æ-
ternum. * Aedificauit autem ea cuncto 5
exercitui cæli, in duobus atriis domus
Domini. * Tranſiréque fecit filios ſuos 6
per ignem in Vallebenennom: obſeruabat ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum magos, & incantatores: multáque mala operatus eſt corã Domino vt irritaret eum.
* Sculptile quoque & conflatile ſignum 7
§ 3. Reg. 8. b. 17. poſuit in domo Dei, ‖ de qua locutus eſt B
Deus ad Dauid, & ad Salomonem filium
eius, dicens: In domo hac & in Ieruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum in ſempiter-
8 num. * Et moueri non faciam pedem Iſrael de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat ſi cuſtodierint facere quæ præcepi eis, cunctámque legem & ceremonias, atque iudicia per manum
9 Moyſi.* Igitur Manaſſes ſeduxit Iudam, & habitatores Ieruſalem, vt facerent malum ſuper omnes gentes, quas ſubuerterat
10 Dominus à facie filiorum Iſrael. * Locutúſque eſt Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt.
11 * Idcirco ſuperinduxit eis principes exercitus regis Aſſyriorum: ceperúntque Manaſſen, & vinctum catenis atque compe-
12 dibus duxerunt in Babylonem.* Qui poſtquam coanguſtatus eſt, orauit Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde
13 coram Deo patrum ſuorum. * Depreca-
C túſque eſt eum, & obſecrauit intentè: & exaudiuit orationem eius, reduxítque eũ Ieruſalem in regnum ſuum, & cognouit Manaſſes quòd Dominus ipſe eſſet Deus.
14 * Poſt hæc ædificauit murum extra Ciuitatem Dauid, ad Occidentem Gihon in conualle, ab introitu portæ piſcium per circuitum vſque ad Ophel, & exaltauit illum vehementer; conſtituítque principes exercitus in cunctis ciuitatibus
15 Iuda munitis:* & abſtulit deos alienos, & ſimulacrum de domo Domini: aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Ieruſalem, & proiecit omnia
16 extra vrbem. * Porrò inſtaurauit altare Domini, & immolauit ſuper illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepítque Iudæ vt ſeruiret Domino Deo Iſrael.
17 * Attamen adhuc populus immolabat in
18 excelſis Domino Deo ſuo. * Reliqua autem geſtorum Manaſſe: & obſecratio eius ad Deum ſuum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Iſrael, continentur in ſermoni-
19 bus regum Iſrael. * Oratio quoque eius
D & exauditio, & cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificauit excelſa, & fecit lucos & ſtatuas, antequam ageret pœnitentiam, ſcripta
20 ſunt in ſermonibus Hozai. * Dormiuit ergo Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in domo ſua: regnauítque
21 pro eo filius eius Amon. * Vigintiduorum annorum erat Amon cùm regnare cœpiſſet, & duobus annis regnauit in Ieru-
22 ſalem. * Fecítque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater eius: & cunctis idolis, quæ Manaſſes fuerat fabricatus, immolauit atque ſeruiuit.
23 * Et non eſt reueritus faciem Domini, ſicut reueritus eſt Manaſſes pater eius: &
24 multo maiora deliquit. * Cúmque coniuraſſent aduerſus eum ſerui ſui, inter-
25 fecerunt eum in domo ſua. * Porrò reliqua populi multitudo, cæſis iis, qui A-
mon

mon percuſſerant, conſtituit regem Io-
ſiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIV.

4. Reg. 22.a.1.

OCto annorum erat Ioſias cùm re- 1
gnare cœpiſſet, & triginta & vno A
anno regnauit in Ieruſalem. * Fecítque 2
quod erat rectum in conſpectu Domini,
& ambulauit in viis Dauid patris ſui:
non declinauit neque ad dexteram neque
ad ſiniſtram. * Octauo autem anno regni 3
ſui, cùm adhuc eſſet puer, cœpit quære-
re Deum patris ſui Dauid: & duodecimo
anno poſtquam regnare cœperat, mun-
dauit Iudam & Ieruſalem ab excelſis,
& lucis, ſimulacríſque & ſculptilibus.
* Deſtruxerúntque coram eo aras Baalim: 4
& ſimulacra, quæ ſuperpoſita fuerant, de-
moliti ſunt: lucos etiam, & ſculptilia ſuc-
cidit atque comminuit: & ſuper tumulos
eorum, qui eis immolare conſueuerant,
fragmenta diſperſit. * Oſſa præterea ſa- 5
cerdotum combuſſit in altaribus idolo- B
rum, mundauítque Iudam & Ieruſalem.
* Sed & in vrbibus Manaſſe, & Ephraim, 6
& Simeon, vſque Nephthali, cuncta ſub-
uertit. * Cúmque altaria diſſipaſſet, & 7
lucos, & ſculptilia contriuiſſet in fruſta,
cunctáque delubra demolitus eſſet de vni-
uerſa terra Iſrael, reuerſus eſt in Ieruſa-
lem. * Igitur anno octauo decimo regni 8
ſui, mundata iam terra, & templo Domi-
ni, miſit Saphan filium Eſeliæ, & Maa-
ſiam principem ciuitatis, & Ioha filium
Ioachaz à commentariis, vt inſtaurarent
domum Domini Dei ſui. * Qui venerunt 9
ad Helciam Sacerdotem magnum: acce-
ptámque ab eo pecuniam, quæ illata fue-
rat in domum Domini, & quam congre-
gauerant Leuitæ, & ianitores, de Manaſ- C
ſe, & Ephraim, & vniuerſis reliquiis Iſ-
rael, ab omni quoque Iuda, & Beniamin,
& habitatoribus Ieruſalem, * tradide- 10
runt in manibus eorum, qui præerant
operariis in domo Domini, vt inſtaura-
rent templum, & infirma quæque ſarci-
rent. * At illi dederunt eam artificibus, & 11
cæmentariis, vt emerent lapides de lapi-
cidinis, & ligna ad commiſſuras ædificij,
& ad contignationem domorum, quas
deſtruxerant reges Iuda. * Qui fideliter 12
cuncta faciebant. Erant autem præpoſiti
operantium, Iahath & Abdias de filiis
Merari, Zacharias & Moſollam de filiis
Caath, qui vrgebant opus: omnes Leuitæ
ſcientes organis canere. * Super eos verò, 13
qui ad diuerſos vſus onera portabant,
erant ſcribæ, & magiſtri de Leuitis iani-
tores. * Cúmque efferrent pecuniam, quæ 14
illata fuerat in templum Domini, reperit D
Helcias ſacerdos Librum legis Domini
per manum Moyſi. * Et ait ad Saphan 15
ſcribam: Librum legis inueni in domo
Domini: Et tradidit ei. * At ille intulit vo- 16
lumen ad regem, & nunciauit ei, dicens:
Omnia quæ dediſti in manu ſeruorum
17 tuorum, ecce complentur. * Argentum,
quod repertum eſt in domo Domini, con-
flauerunt: datúmque eſt præfectis artifi-
18 cum, & diuerſa opera fabricántium. * Præ-
terea tradidit mihi Helcias ſacerdos hunc
librum. Quem cùm rege præſente reci-
19 taſſet, * audiſſétque ille verba legis, ſcidit
20 veſtimenta ſua: * & præcepit Helciæ, &
Ahicam filio Saphan, & Abdô filio Micha,
Saphan quoque ſcribæ, & Aſaæ ſeruo re-
21 gis, dicens: * Ite, & orate Dominum pro
E me, & pro reliquiis Iſrael & Iuda, ſuper
vniuerſis ſermonibus Libri iſtius, qui re-
pertus eſt: magnus enim furor Domini
ſtillauit ſuper nos, eo quòd non cuſtodie-
rint patres noſtri verba Domini, vt face-
rent omnia quæ ſcripta ſunt in iſto volu-
22 mine. * Abiit ergo Helcias, & hi qui ſi-
mul à rege miſſi fuerant, ad Oldam pro-
phetidem, vxorem Sellum filij Thecuath,
filij Haſra cuſtodis veſtium: quæ habita-
bat in Ieruſalē in Secunda: & locuti ſunt
23 ei verba, quæ ſuprà narrauimus. * At illa
reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Dicite viro, qui miſit vos ad me:
24 * Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam
mala ſuper locum iſtum, & ſuper habita-
tores eius, cunctáque maledicta, quæ ſcri-
pta ſunt in Libro hoc, quem legerunt co-
25 rā rege Iuda. * Quia dereliquerunt me, &
F ſacrificauerunt diis alienis, vt me ad ira-
cundiam prouocarent in cunctis operi-
bus manuum ſuarum, idcirco ſtillabit fu-
ror meus ſuper locum iſtum, & non ex-
26 tinguetur. * Ad regem autem Iuda, qui
miſit vos pro Domino deprecando, ſic
loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Quoniam audiſti verba voluminis,
27 * atque emollitum eſt cor tuum, & hu-
miliatus es in conſpectu Dei, ſuper his
quæ dicta ſunt contra locum hunc, &
habitatores Ieruſalem, reueritúſque fa-
ciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, &
fleuiſti coram me: ego quoque exaudiui
28 te, dicit Dominus. * Iam enim colligam
te ad patres tuos, & infereris in ſepul-
crum tuum in pace: nec videbunt oculi
tui omne malum, quod ego inducturus
ſum ſuper locum iſtum, & ſuper habita-
tores eius. ‖ Retulerunt itaque regi cun- ‖ 4. Reg. 23.a.1.
29 cta quæ dixerat. * At ille conuocatis vni-
uerſis maioribus natu Iuda & Ieruſalem,
30 * aſcendit in domum Domini, vnáque
G omnes viri Iuda & habitatores Ieruſa-
lem, Sacerdotes & Leuitæ, & cunctus po-
pulus à minimo vſque ad maximum. Qui-
bus audientibus in domo Domini, legit
31 rex omnia verba voluminis: & ſtans in
tribunali ſuo, percuſſit fœdus coram Do-
mino, vt ambularet poſt eum, & cuſtodi-
ret præcepta, & teſtimonia, & iuſtifica-
tiones eius, in toto corde ſuo, & in tota
anima ſua, facerétque quæ ſcripta ſunt in
32 volumine illo, quod legerat. * Adiura-
uit quoque ſuper hoc omnes, qui reperti
fuerant in Ieruſalem & Beniamin: & fe-
cerunt

by Google

cœrunt habitatores Ieruſalem iuxta pa-
ctum Domini Dei patrum ſuorum. * Ab- 33
ſtulit ergo Ioſias cunctas abominationes
de vniuerſis regionibus filiorum Iſrael: &
fecit omnes, qui reſidui erant in Iſrael,
ſeruire Domino Deo ſuo. Cunctis diebus
eius non receſſerunt à Domino Deo pa-
trum ſuorum.

CAP. XXXV.

4. Reg. 23.c.21.

FEcit autem Ioſias in Ieruſalem Phaſe 1
Domino, quod immolatum eſt quar- A
tadecima die menſis primi:* & conſtituit 2
Sacerdotes in officiis ſuis, hortatúſque eſt
eos vt miniſtrarent in domo Domini.* Le- 3
uitis quoque, ad quorũ eruditionem om-
nis Iſrael ſanctificabatur Domino, locutus
eſt: Ponite arcam in ſanctuario templi,
quod ædificauit Salomon filius Dauid rex
Iſrael, nequaquam enim eam vltrà por-
tabitis: nunc autem miniſtrate Domino
Deo veſtro, & populo eius Iſrael. * Et 4
præparate vos per domos & cognationes
veſtras, in diuiſionibus ſingulorum, ſicut
præcepit Dauid rex Iſrael, & deſcripſit
Salomon filius eius.* Et miniſtrate in ſan- 5
ctuario per familias turmáſq; Leuiticas,
* & ſanctificati immolate Phaſe: fratres 6
etiam veſtros, vt poſſint iuxta verba quæ
locutus eſt Dominus in manu Moyſi fa-
cere, præparate. * Dedit præterea Ioſias 7
omni populo, qui ibi fuerat inuentus in
ſollemnitate Phaſe, agnos & hœdos de
gregibus, & reliqui pecoris triginta mil-
lia, boum quoque tria millia. hæc de re-
gis vniuerſa ſubſtantia. * Duces quoque 8
eius, ſponte quod vouerant, obtulerunt, tã
populo, quàm Sacerdotibus & Leuitis. B
Porrò Helcias, & Zacharias, & Iahiel,
principes domus Domini, dederunt ſacer-
dotibus ad faciendum Phaze pecora com-
mixtim duo millia ſexcẽta, & boues tre-
cẽtos.* Chonenias autem, & Semeias, etiã 9
Nathanael, fratres eius, necnon Haſabias,
& Iehiel, & Iozabad, principes Leuitarũ,
dederunt ceteris Leuitis ad celebrandum
Phaſe quinque millia pecorum, & boues
quingentos. * Præparatúmq; eſt miniſte- 10
rium, & ſteterũt ſacerdotes in officio ſuo:
Leuitæ quoque in turmis, iuxta regis im-
perium.* Et immolatum eſt Phaſe: aſper- 11
ſerúntque Sacerdotes manu ſua ſangui-
nem, & Leuitæ detraxerunt pelles holo-
cauſtorum:* & ſeparauerunt ea vt darent 12
per domos & familias ſingulorum, & of-
ferrentur Domino, ſicut ſcriptum eſt in
Libro Moyſi: de bobus quoque fecerunt
ſimiliter. * Et aſſauerunt Phaſe ſuper 13
ignem, iuxta quod in lege ſcriptum eſt:
pacificas verò hoſtias coxerunt in lebeti-
bus, & cacabis, & ollis, & feſtinatò diſtri-
buerũt vniuerſæ plebi.* ſibi autem, & Sa- 14
cerdotibus poſtea parauerunt: nam in ob-
latione holocauſtorum & adipum vſque
ad noctem ſacerdotes fuerunt occupati:
vnde Leuitæ ſibi, & ſacerdotibus filiis C
Aaron parauerunt nouiſſimis.* Porrò cã- 15
tores filij Aſaph ſtabant in ordine ſuo,
iuxta præceptum Dauid, & Aſaph, & He-
man, & Idithum, prophetarum regis: Ia-
nitores verò per portas ſingulas, obſerua-
bant, ita vt nec puncto quidem diſcede-
rent à miniſterio: quam ob rem & fratres
16 eorum Leuitæ parauerunt eis cibos. * O-
mnis igitur cultura Domini ritè cõpleta
eſt in die illa, vt facerent Phaſe, & offer-
rẽt holocauſta ſuper altare Domini, iux-
17 ta præceptum regis Ioſiæ. * Feceríntque
filij Iſrael, qui reperti fuerant ibi, Phaſe
in tempore illo, & ſollemnitatem azy-
18 morum ſeptem diebus. * Non fuit Phaſe
ſimile huic in Iſrael à diebus Samuelis
prophetæ: ſed nec quiſquam de cunctis
regibus Iſrael fecit Phaſe ſicut Ioſias, Sa-
cerdotibus, & Leuitis, & omni Iudæ, &
Iſrael qui repertus fuerat, & habitanti-
19 bus in Ieruſalem. * Octauodecimo anno
regni Ioſiæ hoc Phaſe celebratum eſt.
20 *‖ Poſtquã inſtaurauerat Ioſias templum, ‖ 4. Reg. 23.f.29.
aſcendit Nechao rex Aegypti ad pugnan-
dum in Charcamis iuxta Euphratem: &
21 proceſſit in occurſum eius Ioſias.* At ille,
D miſſis ad eum nunciis, ait: Quid mihi &
tibi eſt rex Iuda? non aduerſum te hodie
venio, ſed contra aliam pugno domum, ad
quam me Deus feſtinatò ire præcepit: de-
ſine aduerſum Deum facere, qui mecum
22 eſt, ne interficiat te. * Noluit Ioſias re-
uerti, ſed præparauit contra eum bellum,
nec acquieuit ſermonibus Nechao ex ore
Dei: ‖ verùm perrexit vt dimicaret in cã- ‖ Zach. 12.d.11.
23 po Mageddo. * Ibique vulneratus à ſagit-
tariis, dixit pueris ſuis: Educite me de
24 prælio, quia oppidò vulneratus ſum.* Qui
tranſtulerunt eum de curru in alterum
currum, qui ſequebatur eum more regio,
& aſportauerunt eum in Ieruſalem, mor-
tuúſque eſt, & ſepultus in mauſoleo pa-
trum ſuorum: & vniuerſus Iuda & Ieru-
25 ſalem luxerunt eum. * Ieremias maximè:
cuius omnes cantores atque cantatrices,
vſque in præſentem diem, lamentationes
ſuper Ioſiam replicant; & quaſi lex obti-
nuit in Iſrael: Ecce ſcriptum fertur in la-
26 mentationibus. * Reliqua autem ſermo-
num Ioſiæ & miſericordiarum eius, quæ
27 lege præcepta ſunt Domini; * opera quo-
que illius prima & nouiſſima, ſcripta ſunt
in Libro regum Iuda & Iſrael.

CAP. XXXVI.

1 TVlit ergo populus terræ Ioachaz fi- 4 Reg. 23.f.30
A lium Ioſiæ, & conſtituit regem pro
2 patre ſuo in Ieruſalem. * Viginitrium
annorum erat Ioachaz cùm regnare
cœpiſſet, & tribus menſibus regnauit in
3 Ieruſalem. * Amouit autem eum rex Ae-
gypti cùm veniſſet in Ieruſalem, & con-
demnauit terram centum talentis argen-
4 ti, & talento auri.* Conſtituitque pro eo
regem, ‖ Eliakim fratrẽ eius, ſuper Iudam ‖ Mat. 1. b.11.
& Ieruſalem: & vertit nomen eius Ioa-
kim: Ipſum verò Ioachaz tulit ſecum, &
abduxit

Digitized by Google

abduxit in Aegyptum. * Vigintiquinque 5
annorum erat Ioakim cùm regnare cœ-
piſſet, & vndecim annis regnauit in Ieru-
ſalem : fecitque malum coram Domino
Deo ſuo.*Contra hunc aſcẽdit Nabucho- 6
donoſor rex Chaldæorum , & vinctum B
catenis duxit in Babylonem. * Ad quam 7
& vaſa Domini tranſtulit, & poſuit ea
in templo ſuo. * Reliqua autem verbo- 8
rum Ioakim , & abominationum eius,
quas operatus eſt , & quæ inuenta ſunt
in eo , continentur in Libro regum Iu-
da & Iſrael. Regnauit autem Ioachin fi-
lius eius pro eo.* Octo annorum erat 9
Ioachin cùm regnare cœpiſſet , & tribus
menſibus , ac decem diebus regnauit in
Ieruſalem, fecitque malum in conſpectu
Domini.* Cùmque anni circulus volue- 10
retur , miſit Nabuchodonoſor rex, qui
adduxerunt eum in Babylonem, aſporta-
tis ſimul pretioſiſſimis vaſis domus Do-
‖ 4.Reg. 24.d.15. Ier.37. a.1. mini. ‖ Regem verò conſtituit Sedeciam
patruum eius ſuper Iudam & Ieruſalem.
* Viginti & vnius anni erat Sedecias 11
cùm regnare cœpiſſet , & vndecim annis
regnauit in Ieruſalem. * Fecitque ma- 12
lum in oculis Domini Dei ſui , nec eru- C
buit faciem Ieremiæ prophetæ , loquen-
tis ad ſe ex ore Domini. * A rege quo- 13
que Nabuchodonoſor receſſit , qui adiu-
rauerat eum per Deum:& indurauit cer-
uicem ſuam & cor , vt non reuerteretur
ad Dominum Deum Iſrael. * Sed & vni- 14
uerſi principes ſacerdotum , & populus,
præuaricati ſunt iniquè iuxta vniuerſas
abominationes Gentium , & polluerunt
domum Domini , quam ſanctificauerat
ſibi in Ieruſalem. * Mittebat autem Do- 15
minus Deus patrum ſuorum ad illos per
manum nunciorum ſuorum , de nocte
conſurgens, & quotidie commonens : eo
quòd parceret populo & habitaculo ſuo.
*At illi ſubſannabant nuncios Dei , & 16
paruipendebant ſermones eius , illude-
bántque prophetis , donec aſcenderet fu-
ror Domini in populum eius , & eſſet
nulla curatio.* Adduxit enim ſuper eos 17
regem Chaldæorum , & interfecit iuue-
nes eorum gladio in domo ſanctuarij ſui:
non eſt miſertus adoleſcentis,& virginis,
& ſenis,nec decrepiti quidem, ſed omnes
tradidit in manibus eius. * Vniuerſáque 18
vaſa domus Domini, tam maiora , quàm D
minora,& theſauros templi, & regis , &
principum , tranſtulit in Babylonem.
* Incenderunt hoſtes domum Dei, de- 19
ſtruxerúntque murum Ieruſalem , vni-
uerſas turres combuſſerunt , & quidquid
pretioſum fuerat,demoliti ſunt.* Si quis 20
euaſerat gladium , ductus in Babylonem
ſeruiuit regi , & filiis eius, donec impe-
raret rex Perſarum , * & compleretur 21
ſermo Domini ex ore Ieremiæ , & cele-
braret terra ſabbata ſua : cunctis enim
diebus deſolationis egit ſabbatum, vſque
dum complerentur ſeptuaginta anni.
22 * ‖ Anno autem primo Cyri regis Perſa- ‖ Ier.25. c.12. & 29.c.11. 1.Eſd.1. a.1. & 6.a.3.
rum , ad explendum ſermonem Domini,
quem locutus fuerat per os Ieremiæ , ſu-
ſcitauit Dominus ſpiritum Cyri regis
Perſarum : qui iuſsit prædicari in vni-
uerſo regno ſuo , etiam per ſcripturam,
23 dicens : * Hæc dicit Cyrus rex Perſarum:
Omnia regna terræ dedit mihi Dominus
Deus cæli, & ipſe præcepit mihi vt ædifi-
carem ei domum in Ieruſalem,quæ eſt in
Iudæa : quis ex vobis eſt in omni populo
eius ? ſit Dominus Deus ſuus cum eo,&
aſcendat.

LIBER PRIMVS ESDRÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 IN anno primo Cyri regis Perſarum, Ier. 25. c.12. & 29.c.10. 2.Par. 36.d.22.
A vt compleretur verbum Domini ex
ore Ieremiæ , ſuſcitauit Dominus ſpiri-
tum Cyri regis Perſarum : & traduxit
vocem in omni regno ſuo , etiam per
2 ſcripturam , dicens : * Hæc dicit Cyrus
B rex Perſarum : Omnia regna terræ de-
dit mihi Dominus Deus cæli , & ipſe
præcepit mihi vt ædificarem ei domum
3 in Ieruſalem , quæ eſt in Iudæa. * Quis
eſt in vobis de vniuerſo populo eius ? Sit
Deus illius cum ipſo. Aſcendat in Ie-
ruſalem , quæ eſt in Iudæa , & ædificet
domum Domini Dei Iſrael , ipſe eſt Deus
4 qui eſt in Ieruſalem. * Et omnes reliqui
in cunctis locis vbicumque habitant , ad-
iuuent eum viri de loco ſuo , argento &
auro , & ſubſtantia , & pecoribus , ex-
cepto quod voluntariè offerunt tem-
5 plo Dei , quod eſt in Ieruſalem. * Et ſur-
C rexerunt principes patrum de Iuda , &
Benjamin , & Sacerdotes , & Leuitæ , &
omnis cuius Deus ſuſcitauit ſpiritum , vt
aſcenderent ad ædificandum templum
6 Domini , quod erat in Ieruſalem. * Vni-
uerſique qui erant in circuitu, adiuuerũt
manus eorum in vaſis argenteis & aureis,
in ſubſtantia & iumentis , in ſupellecti-
li, exceptis his , quæ ſponte obtulerant.
7 *Rex quoque Cyrus protulit vaſa templi
Domini , quæ tulerat Nabuchodonoſor
de Ieruſalem , & poſuerat ea in templo
8 Dei ſui. * Protulit autem ea Cyrus rex
D Perſarum per manum Mithridatis filij
Gazabar , & annumerauit ea Saſſabaſar
9 principi Iuda. * Et hic eſt numerus eo-
rum : Phialæ aureæ triginta , phialæ ar-
genteæ mille , cultri vigintinouem , ſcy-
10 phi aurei triginta, * ſcyphi argentei ſe-
cundi quadringẽti decem: vaſa alia mille.
11 * Omnia vaſa aurea & argentea, quinque
millia quadringenta:vniuerſa tulit Saſſa-
baſar, cum his qui aſcendebant de tranſ-
migratione Babylonis in Ieruſalem.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

2. Eſd. HI ſunt autem prouinciæ filij, qui 1
7.b.6. aſcenderunt de captiuitate, quam A
tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis, in Babylonem, & reuerſi ſunt in
Ieruſalem & Iudam, vnuſquiſque in ci-
uitatem ſuam. * Qui venerunt cum Zo- 2
robabel,Ioſue,Nehemia,Saraia,Rahelaia,
Mardochai,Belſan, Meſphar,Beguai, Re-
hum, Baana. Numerus virorum populi
Iſraël: * Filij Pharos, duo millia centum 3
ſeptuagintaduo. * Filij Sephatia,trecenti 4
ſeptuagintaduo. * Filij Area, ſeptingenti 5
ſeptuagintaquinque. Filij Phahath Mo- 6
ab,filiorum Ioſue:Ioab,duo millia octin-
genti duodecim. * Filij Aelam,mille du- 7
centi quinquaginta quattuor. * Filij Ze- 8
thua,nōgenti quadragintaquinque.* Filij 9
Zachai,ſeptingenti ſexaginta. * Filij Ba- 10
ni,ſexcenti quadragintaduo.* Filij Bebai, 11
ſexcenti vigintitres. * Filij Azgad, mille 12
ducenti vigintiduo.* Filij Adonicam,ſex- 13
centi ſexagintà ſex. * Filij Beguai, duo 14
millia quinquaginta ſex.*Filij Adin qua- 15
dringenti quinquagintaquattuor. * Filij 16
Ather,qui erant ex Ezechia, nonaginta-
octo. * Filij Beſai, trecenti vigintitres. 17
* Filij Iora,centum duodecim.* Filij Ha- 18
ſum, ducenti vigintitres. * Filij Gebbar, B
nonagintaquinque.*Filij Bethlehem,cen- 19
tum vigintitres. * Viri Netupha, quin- 20
quaginta ſex.* Viri Anathoth,centum vi- 21
gintiocto.* Filij Azmaueth, quadraginta 22
duo. * Filij Cariathiarim,Cephira,& Be- 23
roth,ſeptingenti quadraginta tres. * Filij 24
Rama & Gabaa, ſexcenti vigintiunus. 25
* Viri Machmas,centum vigintiduo.*Viri 26
Bethel & Hai,ducenti vigintitres. * Filij 27
Nebo, quinquagintaduo. * Filij Megbis, 28
centum quinquagintaſex. * Filij Aelam 29
alterius,mille ducēti quinquagintaquat- 30
tuor. * Filij Harim,trecenti viginti. * Fi- 31
lij Lod,Hadid,& Ono, ſeptingenti vigin- 32
tiquinque. * Filij Iericho, trecenti qua- 33
dragintaquinque. * Filij Senaa, tria mil- 34
lia ſexcenti triginta. * Sacerdotes: Filij 35
Iadaia in domo Ioſue, nongenti ſeptua- 36
gintatres. * Filij Emmer, mille quinqua- 37
gintaduo. * Filij Pheſhur, mille ducenti 38
quadragintaſeptem. * Filij Harim, mille 39
decem & ſeptem. * Leuitæ:Filij Ioſue & 40
Cedmihel filiorum Odouiæ,ſeptuaginta-
quattuor. * Cantores:Filij Aſaph,centum 41
vigintiocto. * Filij Ianitorum: filij Sellū, 42
filij Ather, filij Telmon, filij Accub, filij C
Hatita,filij Sobai,vniuerſi centum trigin- 43
tanouem.* Nathinæi:filij Siha,filij Haſu- 44
pha,filij Tabbaoth,* filij Ceros, filij Siaa, 45
filij Phadō,* filij Lebana,filij Hagaba,filij 46
Accub,* filij Hagab,filij Semlai, filij Ha- 47
nan, * filij Gaddel,filij Gaher, filij Raaia, 48
* filij Raſin,filij Necoda,filij Gazam,* fi- 49
lij Aza,filij Phaſea,filij Beſee, * filij Aſe- 50
na,filij Munim,filij Nephuſim,* filij Bac- 51
buc,filij Hacupha,filij Harhur, * filij Beſ- 52
luth,filij Mahida,filij Harſa,* filij Bercos, 53
54 filij Siſara, filij Thema, * filij Naſia, filij
55 Hatipha, filij ſeruorum Salomonis, filij
56 Sotai,filij Sophereth, filij Pharuda, * filij
57 Iala,filij Dercon, filij Geddel, * filij Sa-
phatia, filij Hatil, filii Phochereth, qui
58 erant de Aſebaim, filii Ami. * omnes Na-
thinæi, & filii ſeruorum Salomonis, tre-
59 centi nonaginta duo.* Et hi qui aſcende-
runt de Thelmala,Thelharſa, Cherub, &
Adon,& Emer: & non potuerūt indicare
domum patrum ſuorum & ſemen ſuum,
60 vtrùm ex Iſrael eſſent. * Filii Dalaia, filii
Tobia,filii Necoda,ſexcenti quinquagin-
61 taduo * Et de filiis Sacerdotum:Filii Ho-
bia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit
D de filiabus Berzellai Galaaditis, vxorem,
62 & vocatus eſt nomine eorum: * hi quæ-
ſierunt ſcripturam genealogiæ ſuæ, & nō
inuenerunt, & eiecti ſunt de ſacerdotio.
63 * Et dixit Atherſatha eis, vt nō comede-
rent de Sancto ſanctorum, donec ſurgeret
64 ſacerdos doctus atque perfectus. * Omnis
multitudo quaſi vnus, quadragintaduo
65 millia trecenti ſexaginta: * exceptis ſer-
uis eorum, & ancillis, qui erant ſeptem
millia trecenti trigintaſeptem: & in ipſis
66 cantores atque cantatrices ducenti.*Equi
eorum ſeptingenti trigintaſex, muli eo-
67 rum,ducenti quadragintaquinque, * ca-
meli eorum, quadringenti trigintaquin-
que,aſini eorum, ſex millia ſeptingenti
68 viginti. * Et de principibus patrum, cùm
ingrederentur templum Domini,quod eſt
in Ieruſalem,ſponte obtulerunt in domū
69 Dei ad extruendam eam in loco ſuo.*Se-
cundùm vires ſuas dederūt impēſas ope-
ris,auri ſolidos ſexaginta millia,& mille,
argenti mnas quinque millia, & veſtes
70 ſacerdotales centum. * Habitauerunt er-
go Sacerdotes,& Leuitæ,& de populo,&
cantores,& ianitores, & Nathinæi,in vr-
bibus ſuis, vniuerſusque Iſrael in ciuita-
tibus ſuis.

CAP. III.

1 IAmque venerat menſis ſeptimus, &
A erāt filii Iſrael in ciuitatibus ſuis: con-
gregatus eſt ergo populus quaſi vir, vnus
2 in Ieruſalem.* Et ſurrexit Ioſue filius Io-
ſedec, & fratres eius ſacerdotes, & Zo-
robabel filius Salathiel,& fratres eius, &
ædificauerunt altare Dei Iſrael, vt offer-
rent in eo holocautomata,ſicut ſcriptum
3 eſt in lege Moyſi viri Dei: * Collocaue-
runt autem altare Dei ſuper baſes ſuas,
deterrentibus eos per circuitum populis
terrarum,& obtulerunt ſuper illud holo-
4 cauſtum Domino manè & veſpere: * Fe-
cerúntq; ſollemnitatē tabernaculorum,
ſicut ſcriptum eſt,& holocauſtum diebus
B ſingulis per ordinē ſecundùm præceptū
5 opus diei in die ſuo. * Et poſt hæc holo-
cauſtum iuge, tam in Calendis quàm in
vniuerſis ſolemnitatibus Domini, quæ
erant conſecratæ, & in omnibus in qui-
bus vltrò offerebatur munus Domino.
6 * A primo die menſis ſeptimi cœperunt
offerre

Digitized by Google

offerre holocauſtum Domino: porrò tem-
plum Dei nondum fundatum erat. * De- 7
derũt autem pecunias latomis & cæmen-
tariis: cibum quoque, & potum, & oleũ,
Sidoniis Tyriiſque, vt deferrent ligna ce-
drina de Libano ad mare Ioppe, iuxta
quod pręceperat Cyrus rex Perſarum eis.
* Anno autem ſecundo aduentus eorũ ad 8
templum Dei in Ieruſalem, menſe ſecun- C
do, cœperunt Zorobabel filius Salathiel,
& Ioſue filius Ioſedec, & reliqui de fra-
tribus eorum Sacerdotes, & Leuitæ, &
omnes qui venerant de captiuitate in Ie-
ruſalem, & conſtituerunt Leuitas à vigin-
ti annis & ſupra, vt vrgerent opus Domi-
ni.* Stetitque Ioſue & filij eius, & fratres 9
eius, Cedmihel & filij eius, & filii Iuda,
quaſi vir vnus, vt inſtarent ſuper eos qui
faciebant opus in templo Dei: filii Hena-
dad, & filii eorum, & fratres eorum Leui-
tæ. * Fundato igitur à cæmentariis tem- 10
plo Domini, ſteterunt ſacerdotes in orna-
tu ſuo cum tubis: & Leuitæ filii Aſaph in
cymbalis, vt laudarent Deum per manus
Dauid regis Iſrael. * Et concinebant in 11
hymnis & cõfeſsione Domino: Quoniam
bonus, quoniam in æternũ miſericordia D
eius ſuper Iſrael. Omnis quoque populus
vociferabatur clamore magno in laudã-
do Dominum, eo quòd fundatum eſſet
templum Domini.* plurimi etiam de Sa- 12
cerdotibus & Leuitis, & principes patrũ,
& ſeniores, qui viderant templum priùs
cùm fundatum eſſet, & hoc templum in
oculis eorum, flebãt voce magna: & multi
vociferantes in lætitia, eleuabant vocem.
* Nec poterat quiſquã agnoſcere vocem 13
clamoris lætantiũ, & vocem fletus popu-
li: commixtim enim populus vociferaba-
tur clamore magno, & vox audiebatur
procul.

CAP. IIII.

AVdierunt autem hoſtes Iudæ & Ben- 1
iamin, quia filii captiuitatis ædifi- A
carent templum Domino Deo Iſrael:* &
accedentes ad Zorobabel, & ad princi- 2
pes patrum, dixerunt eis: Aedificemus vo-
biſcum, quia ita vt vos, quærimus Deum
veſtrum: ecce nos immolauimus victimas
à diebus Aſor Haddan regis Aſſur, qui ad-
duxit nos huc. * Et dixit eis Zorobabel, 3
& Ioſue, & reliqui principes patrum Iſ-
rael: Non eſt vobis & nobis vt ædificemus
domum Deo noſtro, ſed noſipſi ſoli ędifi-
cabimus Domino Deo noſtro, ſicut præ-
cepit nobis Cyrus rex Perſarum.* Factum 4
eſt igitur, vt populus terræ impediret
manus populi Iudæ, & turbaret eos in
ædificando.* Conduxerunt autem aduer- 5
ſus eos conſiliatores, vt deſtruerẽt conſi-
lium eorum omnibus diebus Cyri regis
Perſarum, & vſque ad regnũ Darii regis
Perſarum. * In regno autem Aſſueri, in 6
principio regni eius, ſcripſerunt accuſa-
tionem aduerſus habitatores Iudæ & Ie-
7 ruſalem. * Et in diebus Artaxerxis ſcri-
B pſit Beſelam Mithridates, & Thabeel, &
reliqui, qui erant in conſilio eorum, ad
Artaxerxẽ regem Perſarum: epiſtola au-
tem accuſationis ſcripta erat Syriacè, &
8 legebatur ſermone Syro. * Reum Beel-
teem, & Samſai ſcriba, ſcripſerunt epiſto-
lam vnam de Ieruſalem Artaxerxi, huiuſ-
9 cemodi: * Reum Beelteẽ, & Samſai ſcriba,
& reliqui conſiliatores eorum, Dinæi, &
Apharſathachæi, Terphalæi, Apharſæi,
Erchuæi, Babylonii, Suſanechæi, Dieui, &
10 Aelamitæ, * & ceteri de Gentibus, quas
tranſtulit Aſenaphar magnus & glorio-
ſus: & habitare eas fecit in ciuitatibus
Samariæ, & in reliquis regionibus trans
11 Flumen in pace. (* Hoc eſt exemplar epi-
ſtolæ, quam miſerunt ad eum) Artaxerxi
regi, ſerui tui, viri qui ſunt trans Fluuiũ,
12 ſalutem dicunt. * Notum ſit regi, quia
Iudæi, qui aſcenderunt à te ad nos, vene-
runt in Ieruſalem ciuitatem rebellem &
peſsimam, quam ædificant, extruentes
muros eius, & parietes componentes.
13 * Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi ci-
C uitas illa ædificata fuerit, & muri eius
inſtaurati, tributum, & vectigal, & an-
nuos reditus non dabunt, & vſque ad re-
14 ges hęc noxa perueniet. * Nos autem me-
mores ſalis, quod in palatio comedimus,
& quia læſiones regis videre nefas duci-
mus, idcirco miſimus & nunciauimus re-
15 gi, * vt recenſeas in libris hiſtoriarum
patrum tuorum, & inuenies ſcriptum in
commentariis: & ſcies quoniam vrbs illa,
vrbs rebellis eſt, & nocens regibus & pro-
uinciis, & bella concitantur in ea ex die-
bus antiquis: quam ob rẽ & ciuitas ipſa
16 deſtructa eſt. * Nunciamus nos regi, quo-
niã ſi ciuitas illa ædificata fuerit & muri
ipſius inſtaurati, poſſeſsionem trans Flu-
17 uium non habebis. * Verbum miſit rex
ad Reum Beelteem, & Samſai ſcribam, &
ad reliquos qui erant in conſilio eorum
habitatores Samariæ, & ceteris trans Flu-
18 uium, ſalutem dicens & pacem. * Accu-
ſatio, quam miſiſtis ad nos, manifeſtè le-
19 cta eſt corã me. * & à me præceptum eſt:
D & recenſuerunt, inuenerũtque, quoniã
ciuitas illa à diebus antiquis aduerſum
reges rebellat, & ſeditiones, & prælia con-
20 citantur in ea: * nam & reges fortiſsimi
fuerunt in Ieruſalem, qui & dominati
ſunt omni regioni, quę trans Fluuium eſt;
tributum quoque & vectigal, & reditus
21 accipiebant. * Nunc ergo audite ſenten-
tiam: prohibeatis viros illos, vt vrbs illa
nõ ædificetur, donec ſi fortè à me iuſſum
22 fuerit. * Videte ne negligenter hoc im-
pleatis, & paulatim creſcat malum con-
23 tra reges. * Itaque exemplum edicti Ar-
taxerxis regis lectum eſt coram Reum
Beelteem, & Samſai ſcriba, & conſiliariis
eorum: & abierunt feſtini in Ieruſalẽ ad
Iudæos, & prohibuerunt eos in brachio
24 & robore. * Tunc intermiſſum eſt opus
domus

by Google

domus Domini in Ieruſalem, & non fie-
bat vſque ad annum ſecundum regni Da-
rii regis Perſarum.

CAP. V.

PRophetauerunt autem Aggæus Pro- 1
pheta & Zacharias filius Addo, pro- A
phetantes ad Iudæos, qui erant in Iu-
dæa & Ieruſalem, in nomine Dei Iſrael.
* Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Sa- 2
lathiel, & Ioſue filius Ioſedec, & cœpe-
runt ædificare templũ Dei in Ieruſalem,
& cum eis prophetæ Dei adiuuantes eos.
* In ipſo autem tempore venit ad eos 3
Thathanai, qui erat dux trans Flumen, &
Stharbuzanai, & conſiliarii eorum: ſicque
dixerunt eis: Quis dedit vobis conſilium
vt domum hanc ædificaretis, & muros
eius inſtauraretis? * Ad quod reſpondi- 4
mus eis, quæ eſſent nomina hominũ au-
ctorum ædificationis illius. * Oculus au- 5
tem Dei eorum factus eſt ſuper ſenes Iu-
dæorum, & non potuerunt inhibere eos.
Placuitque vt res ad Darium referretur,
& tunc ſatisfacerent aduerſus accuſatio- B
nem illam. * Exemplar epiſtolæ, quam 6
miſit Thathanai dux regionis trans Flu-
men, & Stharbuzanai, & cõſiliatores eius
Arphaſachæi, qui erant trans Flumen, ad
Darium regem. * Sermo, quem miſerant 7
ei, ſic ſcriptus erat: Dario regi pax omnis.
* Notum ſit regi, iſſe nos ad Iudæam pro- 8
uinciam, ad domum Dei magni, quæ ædi-
ficatur lapide impolito, & ligna ponũtur
in parietibus: opúſq; illud diligenter ex-
truitur, & creſcit in manibus eorũ. * In- 9
terrogauimus ergo ſenes illos, & ita dixi-
mus eis: Quis dedit vobis poteſtatem vt
domum hanc ædificaretis, & muros hos
inſtauraretis? * Sed & nomina eorũ quæ- 10
ſiuimus ab eis, vt nuntiaremus tibi: ſcri- C
pſimúſque nomina eorum virorum, qui
ſunt principes in eis. * Huiuſcemodi au- 11
tem ſermonem reſponderũt nobis, dicen-
tes: Nos ſumus ſerui Dei cæli & terræ, &
ædificamus templũ, quod erat extructum
ante hos annos multos, quódque rex Iſ-
rael magnus ædificauerat, & extruxerat.
* Poſtquam autem ad iracundiam prouo- 12
cauerunt patres noſtri Deum cæli, tradi-
dit eos in manus Nabuchodonoſor regis
Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc
deſtruxit, & populum eius tranſtulit in
Babylonem. * Anno autem primo Cyri 13
regis Babylonis, Cyrus rex propoſuit edi-
ctum vt domus Dei hæc ædificaretur.
* Nam & vaſa templi Dei aurea & ar- 14
gentea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de
templo, quod erat in Ieruſalem, & aſpor-
tauerat ea in templum Babylonis, protu- D
lit Cyrus rex de templo Babylonis, &
data ſunt Saſſabaſar vocabulo, quem &
principem conſtituit, * dixitque ei: Hæc 15
vaſa tolle, & vade, & pone ea in templo,
quod eſt in Ieruſalem, & domus Dei ædi-
ficetur in loco ſuo. * Tunc itaque Saſſa- 16
baſar ille venit & poſuit fundamẽta tem-
pli Dei in Ieruſalẽ, & ex eo tempore vſq;
nunc ędificatur, & necdum completũ eſt.
17 * Nunc ergo, ſi videtur regi bonũ, recen-
ſeat in bibliotheca regis, quę eſt in Baby-
lone, vtrumnã à Cyro rege iuſſum fuerit
vt ædificaretur domus Dei in Ieruſalẽ, &
voluntatẽ regis ſuper hac remittat ad nos.

CAP. VI.

1 TVnc Darius rex præcepit: & recen-
A ſuerũt in bibliotheca librorum, qui
2 erant repoſiti in Babylone, * & inuen-
tum eſt in Ecbatanis, quod eſt caſtrum
in Medena prouincia, volumen vnum, ta-
líſque ſcriptus erat in eo commentarius:
3 * Anno primo Cyri regis: Cyrus rex de-
creuit vt domus Dei ædificaretur, quæ eſt
in Ieruſalem, in loco vbi immolent ho-
ſtias, & vt ponant fundamẽta ſupportan-
tia altitudinem cubitorum ſexaginta, &
4 latitudinem cubitorum ſexaginta, * or-
dines de lapidibus impolitis tres, & ſic or-
dines de lignis nouis: ſumptus autem de
5 domo regis dabuntur. * Sed & vaſa tẽpli
Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodo-
noſor tulerat de templo Ieruſalem, & at-
tulerat ea in Babylonem, reddãtur, & re-
ferantur in templum in Ieruſalem in lo-
cum ſuum, quæ & poſita ſunt in templo
6 Dei. * Nunc ergo Thatanai dux regionis,
quæ eſt trans Flumen, Stharbuzanai, &
conſiliarii veſtri Apharſachæi, qui eſtis
7 trans Flumen, procul recedite ab illis, &
B dimittite fieri templum Dei illud à duce
Iudæorum, & à ſenioribus eorum, vt do-
8 mũ Dei illam ædificent in loco ſuo. * Sed
& à me præceptũ eſt, quid oporteat fieri
à presbyteris Iudæorũ illis, vt ædificetur
domus Dei, ſcilicet vt de arca regis, id eſt,
de tributis, quæ dantur de regione trans
Flumen, ſtudioſè ſumptus dentur viris il-
9 lis, ne impediatur opus. * Quòd ſi neceſſe
fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in
holocauſtum Deo cæli, frumentũ, ſal, vi-
num, & oleum, ſecũdum ritum Sacerdo-
tum, qui ſunt in Ieruſalem, detur eis per
ſingulos dies, ne ſit in aliquo querimonia
10 * Et offerant oblationes Deo cæli, orent-
11 que pro vita regis, & filiorũ eius. * A me
ergo poſitum eſt decretum: Vt omnis ho-
mo qui hanc mutauerit iuſſionem, tolla-
tur lignum de domo ipſius, & erigatur, &
configatur in eo, domus autem eius pu-
12 blicetur. * Deus autem, qui habitare fe-
C cit nomen ſuum ibi, diſſipet omnia re-
gna, & populum qui extenderit manum
ſuam vt repugnet, & diſſipet domũ Dei
illã, quæ eſt in Ieruſalem. Ego Darius ſta-
tui decretum, quod ſtudioſe impleri vo-
13 lo. * Igitur Thathanai dux regionis trans
Flumen, & Stharbuzanai, & conſiliarii
eius, ſecundum quod præceperat Darius
14 rex, ſic diligenter executi ſunt. * Seniores
autem Iudæorum ædificabant, & pro-
ſperabantur iuxta prophetiam Aggæi
prophetæ, & Zachariæ filii Addo: &
ædificauerunt & conſtruxerunt, iubente

Deo

Digitized by Google

Deo Iſrael,& iubente Cyro, & Dario , &
Artaxerxe, regibus Perſarum : * & com- 15
pleuerunt domum Dei iſtam , vſque ad
diem tertium menſis Adar, qui eſt annus
ſextus regni Darij regis.*Fecerunt autem 16
filij Iſrael,Sacerdotes & Leuitæ , & reli-
qui filiorum tranſmigrationis,dedicatio-
nem Domus Dei,in gaudio. * Et obtule- 17
runt dedicationem domus Dei , vitulos D
centum,arietes ducentos,agnos quadrin-
gentos, hircos caprarum pro peccato to-
tius Iſrael duodecim , iuxta numerũ tri-
buum Iſrael. * Et ſtatuerunt Sacerdotes 18
in ordinibus ſuis , & Leuitas in vicibus
Num.3. ſuis,ſuper opera Dei in Ieruſalem,‖ ſicut
b.6. & ſcriptum eſt in libro Moyſi. * Fecerunt 19
8.b.9. autem filij Iſrael tranſmigrationis , Paſ-
cha,quartadecima die mẽſis primi. * Pu- 20
rificati enim fuerant Sacerdotes & Leui-
tæ quaſi vnus:omnes mũdi ad immolan-
dum paſcha vniuerſis filiis tranſmigra-
tionis, & fratribus ſuis Sacerdotibus , &
ſibi.* Et comederunt filij Iſrael , qui re- 21
uerſi fuerant de tranſmigratione, & om-
nes qui ſe ſeparauerant à coinquinatione
Gentium terræ ad eos, vt quærerent Do-
minum Deum Iſrael. * Et fecerunt ſol- 22
lemnitatem azymorum ſeptem diebus in
lætitia,quoniam lætificauerat eos Domi-
nus,& conuerterat cor regis Aſſur ad eos,
vt adiuuaret manus eorum in opere do-
mus Domini Dei Iſrael.

CAP. VII.

POſt hæc autem verba , in regno Arta- 1
xerxis regis Perſarum , Eſdras filius A
Saraiæ , filij Azariæ , filii Helciæ , * filii 2
Sellum , filii Sadoc , filii Achitob , * filii 3
Amariæ,filii Azariæ , filii Maraioth,* filii 4
Zarahiæ, filii Ozi , filii Bocci, * filii Abi- 5
ſue,filii Phinees, filii Eleazar , filii Aaron
ſacerdotis ab initio. * Ipſe Eſdras aſcen- 6
dit de Babylone , & ipſe ſcriba velox in
lege Moyſi , quam Dominus Deus dedit
Iſrael : & dedit ei rex,ſecundùm manum
Domini Dei eius ſuper eum , omnem pe-
titionem eius. * Et aſcenderunt de filiis 7
Iſrael,& de filiis Sacerdotum , & de filiis
Leuitarum,& de cantoribus , & de iani-
toribus , & de Nathinæis , in Ieruſalem,
anno ſeptimo Artaxerxis regis. * Et ve- 8
nerunt in Ieruſalem menſe quinto , ipſe
eſt annus ſeptimus regis. * Quia in pri- 9
mo die menſis primi cœpit aſcendere de
Babylone,& in primo die menſis quinti
venit in Ieruſalem,iuxta manum Dei ſui
bonam ſuper ſe.*Eſdras enim parauit cor 10
ſuum , vt inueſtigaret legem Domini , &
faceret & doceret in Iſrael præceptum &
iudicium. * Hoc eſt autem exemplar epi- 11
ſtolæ edicti , quod dedit rex Artaxerxes B
Eſdræ ſacerdoti , ſcribæ erudito in ſer-
monibus & præceptis Domini , & cere-
moniis eius in Iſrael.* Artaxerxes rex re- 12
gum Eſdræ ſacerdoti,ſcribæ legis Dei cæ-
li doctiſsimo ſalutem. * A me decretum 13
eſt,vt cuicumque placuerit in regno meo
de populo Iſrael,& de Sacerdotibus eius,
& de Leuitis,ire in Ieruſalem, tecum va-
14 dat.* A facie enim regis,& ſeptem conſi-
liatorum eius , miſſus es , vt viſites Iu-
dæam & Ieruſalem in lege Dei tui , quæ
15 eſt in manu tua : & vt feras argentum
& aurum, quod rex & conſiliatores eius
ſponte obtulerunt Deo Iſrael , cuius in
16 Ieruſalem tabernaculum eſt. * Et omne
argẽtum & aurum quodcumque inuene-
ris in vniuerſa prouincia Babylonis , &
populus offerre voluerit,& de Sacerdoti-
bus quæ ſpõte obtulerint domui Dei ſui,
17 quæ eſt in Ieruſalem , * liberè accipe , &
C ſtudioſè eme de hac pecunia vitulos,arie-
tes,agnos , & ſacrificia & libamina eo-
rum , & offer ea ſuper altare templi Dei
18 veſtri , quod eſt in Ieruſalem. * Sed & ſi
quid tibi & fratribus tuis placuerit , de
reliquo argento & auro vt faciatis, iuxta
19 voluntatem Dei veſtri facite. * Vaſa quo-
que , quæ dantur tibi in miniſterium do-
mus Dei tui , trade in conſpectu Dei in
20 Ieruſalem. * Sed & cetera , quibus opus
fuerit in domum Dei tui , quantumcum-
que neceſſe eſt vt expendas , dabitur de
21 theſauro,& de fiſco regis, * & à me. Ego
Artaxerxes rex, ſtatui atque decreui om-
nibus cuſtodibus arcæ publicæ , qui ſunt
trans Flumen , vt quodcumque petierit à
vobis Eſdras ſacerdos , ſcriba legis Dei
22 cæli , abſque mora detis , * vſque ad ar-
genti talenta centũ,& vſque ad frumenti
coros centum,& vſque ad vini batos cen-
tum , & vſque ad batos olei centum , ſal
23 verò abſque menſura. * Omne , quod ad
D ritum Dei cæli pertinet , tribuatur dili-
genter in domo Dei cæli : ne fortè iraſca-
tur contra regnum regis,& filiorum eius.
24 * Vobis quoque notum facimus de vni-
uerſis Sacerdotibus,& Leuitis , & canto-
ribus,& ianitoribus,Nathinæis, & mini-
ſtris domus Dei huius , vt vectigal,& tri-
butum,& annonas,non habeatis poteſta-
25 tem imponendi ſuper eos.* Tu autem Eſ-
dra , ſecundùm ſapientiam Dei tui , quæ
eſt in manu tua,conſtitue iudices & præ-
ſides , vt iudicent omni populo qui eſt
trans Flumen, his videlicet qui nouerunt
legem Dei tui,ſed & imperitos docete li-
26 berè.* Et omnis qui non fecerit legẽ Dei
tui , & legem regis diligenter , iudicium
erit de eo , ſiue in mortem , ſiue in exi-
lium , ſiue in condemnationem ſubſtan-
27 tiæ eius,vel certè in carcerem. * Benedi-
ctus Dominus Deus patrum noſtrorum,
qui dedit hoc in corde regis , vt glorifi-
caret domum Domini , quæ eſt in Ieru-
28 ſalem, * & in me inclinauit miſericor-
diam ſuam coram rege & conſiliatoribus
eius , & vniuerſis principibus regis po-
tentibus : & ego confortatus manu Do-
mini Dei mei, quæ erat in me,congrega-
ui de Iſrael principes qui aſcẽderent me-
cum.

Digitized by Google

CAP. VIII.

HI ſunt ergo principes familiarum, & 1
genealogia eorum, qui aſcenderunt A
mecum in regno Artaxerxis regis de Ba-
bylone. * De filiis Phinees, Gerſom. De 2
filiis Ithamar, Daniel. De filiis Dauid,
Hattus. * De filiis Secheniæ, filiis Pha- 3
ros, Zacharias: & cum eo numerati ſunt
viri centum quinquaginta.*De filiis Pha- 4
hath Moab, Elioenai filius Zarehe, &
cum eo ducenti viri.*De filiis Secheniæ, fi- 5
lius Ezechiel, & cum eo trecenti viri.
* De filiis Adan,Abed filius Ionathan, & 6
cum eo quinquaginta viri.* De filiis Alã, 7
Iſaias filius Athaliæ, & cum eo ſeptua-
ginta viri.* De filiis Saphatiæ,Zebedia fi- 8
lius Michael, & cum eo octoginta viri. B
* De filiis Ioab, Obedia filius Iahiel, & 9
cum eo ducenti decem & octo viri.* De 10
filiis Selomith, filius Ioſphiæ, & cum eo
centum ſexaginta viri. * De filiis Bebai, 11
Zacharias filius Bebai, & cum eo viginti-
octo viri. * De filiis Azgad,Iohanan filius 12
Eccetan,& cum eo centum & decem viri.
* De filiis Adonicam,qui erant nouiſſimi: 13
& hæc nomina eorum:Elipheleth, & Ie-
hiel,& Samaias,& cum eis ſexaginta viri.
* De filiis Begui,Vthai & Zachur,& cum 14
eis ſeptuaginta viri.* Congregaui autem 15
eos ad fluuium,qui decurrit ad Ahaua, &
manſimus ibi tribus diebus, quæſiuique
in populo & in ſacerdotibus de filiis Le-
ui, & non inueni ibi. * Itaque miſi Elie- 16
zer,& Ariel,& Semeiam,& Elnathan, & C
Iarib,& alterum Elnathan,& Nathan,&
Zachariam, & Moſollam principes: &
Ioiarib, & Elnathan ſapientes. * Et miſi 17
eos ad Eddo, qui eſt primus in Chaſphiæ
loco, & poſui in ore eorum verba, quæ
loquerentur ad Eddo, & fratres eius Na-
thinæos, in loco Chaſphiæ, vt adduce-
rent nobis miniſtros domus Dei noſtri.
* Et adduxerunt nobis per manum Dei 18
noſtri bonam ſuper nos, virum doctiſ-
ſimum de filiis Moholi filii Leui filij Iſ-
rael, & Sarabiam & filios eius & fratres
eius decem & octo, * & Haſabiam, & 19
cum eo Iſaiam de filiis Merari, fratréſ- D
que eius & filios eius viginti: * & de Na- 20
thinæis, quos dederat Dauid & principes
ad miniſteria Leuitarum, Nathinæos du-
centos viginti: omnes hi ſuis nominibus
vocabantur. * Et prædicaui ibi ieiunium 21
iuxta fluuium Ahaua, vt affligeremur
coram Domino Deo noſtro, & petere-
mus ab eo viam rectam nobis & filiis no-
ſtris, vniuerſæque ſubſtantiæ noſtræ.
* Erubui enim petere à rege auxilium & 22
equites, qui defenderent nos ab inimi-
co in via: quia dixeramus regi: Manus
Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærunt
eum in bonitate: & imperium eius, &
fortitudo eius, & furor ſuper omnes,
qui derelinquunt eum. * Ieiunauimus 23
autem, & rogauimus Deum noſtrum per E
hoc:& euenit nobis proſpere.*Et ſepara- 24
ui de principibus Sacerdotum duodecim,
Sarabiam, & Haſabiã, & cum eis de fra-
25 tribus eorum decem. * appendique eis
argentum & aurum, & vaſa conſecrata
domus Dei noſtri, quæ obtulerat rex &
conſiliatores eius, & principes eius,vni-
uerſuſque Iſrael eorum qui inuenti fue-
26 rant: * & appendi in manibus eorum ar-
genti talenta ſexcenta quĩnquaginta, &
vaſa argentea centum,auri centum talen-
27 ta: * & crateres aureos viginti, qui habe-
F bant ſolidos millenos, & vaſa æris ful-
28 gentis optimi duo,pulchra vt aurum.*Et
dixi eis: Vos ſancti Domini, & vaſa ſan-
cta, & argentum & aurum quod ſponte
oblatum eſt Domino Deo patrum noſtro-
29 rum: * vigilate & cuſtodite, donec ap-
pendatis coram principibus Sacerdotum,
& Leuitarum, & ducibus familiarum Iſ-
rael in Ieruſalem, in theſaurum domus
30 Domini. * Suſceperunt autem Sacerdotes
& Leuitæ pondus argenti, & auri, & va-
ſorum, vt deferrent Ieruſalem in domum
31 Dei noſtri. * Promouimus ergo à flumine
Ahaua duodecimo die menſis primi vt
pergeremus Ieruſalem:& manus Dei no-
ſtri fuit ſuper nos,& liberauit nos de ma-
32 nu inimici & inſidiatoris in via. * Et ve-
nimus Ieruſalem, & manſimus ibi tribus
33 diebus: * Die autem quarta appenſum eſt
G argentum,& aurum,& vaſa in domo Dei
noſtri, per manum Meremoth filij Vriæ
Sacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phi-
nees,cúmque eis Iozabed filius Ioſue, &
34 Noadaia filius Bennoi Leuitæ, * iuxta
numerum & pondus omnium: deſcri-
ptúmque eſt omne pondus in tempore il-
35 lo. * Sed & qui venerant de captiuitate
filij tranſmigrationis, obtulerunt holo-
cautomata Deo Iſrael, vitulos duodecim
pro omni populo Iſrael,arietes nonagin-
ta ſex, agnos ſeptuaginta ſeptem, hircos
pro peccato duodecim: omnia in holo-
36 cauſtũ Domino. * Dederunt autem edicta
regis ſatrapis,qui erant de conſpectu re-
gis,& ducibus trans flumen, & eleuaue-
runt populum & domum Dei.

CAP. IX.

1 POſtquam autem hæc completa ſunt,
A acceſſerunt ad me principes, dicentes:
Non eſt ſeparatus populus Iſrael, Sacer-
dotes & Leuitæ, à populis terrarum, &
abominationibus eorum,Chananæi vide-
licet, & Hethæi, & Pherezæi, & Iebu-
ſæi,& Ammonitarum,& Moabitarum,&
2 Aegyptiorum, & Amorrhæorum:* tule-
runt enim de filiabus eorum ſibi & filiis
ſuis, & commiſcuerunt ſemen ſanctum
cum populis terrarum: manus etiã prin-
cipum & magiſtratuum fuit in tranſgreſ-
3 ſione hac prima.* Cúmque audiſſem ſer-
monem iſtum,ſcidi pallium meum,& tu-
nicam, & euelli capillos capitis mei &
4 barbæ, & ſedi mœrens. * Conuenerunt
autem ad me omnes, qui timebant ver-
bum Dei Iſrael,pro tranſgreſſione eorum

Digitized by Google

qui de captiuitate venerant, & ego ſede- B
bam triſtis vſque ad ſacrificium veſperti-
num: * & in ſacrificio veſpertino ſurrexi 5
de afflictione mea, & ſciſſo pallio & tu-
nica,curuaui genua mea,& expandi ma-
nus meas ad Dominum Deum meum,*& 6
dixi: Deus meus confundor & erubeſco
leuare faciem meam ad te: quoniam ini-
quitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper
caput noſtrum,& delicta noſtra creuerūt
vſque ad cælum, * à diebus patrum no- 7
ſtrorum: ſed & nos ipſi peccauimus gra-
uiter vſque ad diem hanc, & in iniquita-
tibus noſtris traditi ſumus ipſi, & reges
noſtri,& Sacerdotes noſtri,in manum re-
gum terrarum,& in gladium,& in capti-
uitatem, & in rapinam, & in confuſionē
vultus, ſicut & die hac. * Et nunc quaſi 8
parum & ad momētum facta eſt depreca- C
tio noſtra apud Dominum Deum no-
ſtrum, vt dimitterentur nobis reliquiæ,
daretur nobis paxillus in loco ſancto
eius, & illuminaret oculos noſtros Deus
noſter, & daret nobis vitam modicam in
ſeruitute noſtra, * quia ſerui ſumus,& in 9
ſeruitute noſtra non dereliquit nos Deus
noſter, ſed inclinauit ſuper nos miſeri-
cordiam coram rege Perſarum, vt daret
nobis vitam, & ſublimaret domum Dei
noſtri, & extrueret ſolitudines eius, &
daret nobis ſepem in Iuda & Ieruſalem.
* Et nunc quid dicemus Deus noſter poſt 10
hæc?quia dereliquimus mandata tua, * & 11
quæ præcepiſti in manu ſeruorum tuo-
‖ *Deut. 7.4.3.* rum prophetarum, dicens: ‖ Terra, ad
quam vos ingredimini vt poſſideatis eā,
terra immunda eſt, iuxta immunditiam
populorum, ceterarumq; terrarum,abo-
minationibus eorum qui repleuerūt eam
ab ore vſque ad os in coinquinatione ſua.
* Nunc ergo filias veſtras ne detis filiis 12
eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis D
veſtris, & non quæratis pacem eorum,&
proſperitatem eorum, vſque in æter-
num:vt confortemini, & comedatis quæ
bona ſunt terræ, & heredes habeatis fi-
lios veſtros vſque in ſæculum. * Et poſt 13
omnia quæ venerunt ſuper nos in operi-
bus noſtris peſſimis, & in delicto noſtro
magno, quia tu Deus noſter liberaſti nos
de iniquitate noſtra,& dediſti nobis ſalu-
tem ſicut eſt hodie, * vt non conuerte- 14
remur, & irrita faceremus mandata tua,
neque matrimonia iungeremus cum po-
pulis abominationum iſtarum. Numquid
iratus es nobis vſque ad cōſummationem
ne dimitteres nobis reliquias ad ſalutem?
* Domine Deus Iſrael iuſtus es tu: quo- 15
niam derelicti ſumus,qui ſaluaremur ſic-
vt die hac. Ecce coram te ſumus in deli-
cto noſtro.non enim ſtari poteſt coram te
ſuper hoc.

CAP. X.

Sic ergo orante Eſdra, & implorante 1
eo, & flente, & iacente ante tem- A
plum Dei, collectus eſt ad eum de Iſrael
cœtus grandis nimis virorum & mulie-
rum & puerorum, & fleuit populus fletu
2 multo: * Et reſpondit Sechenias filius Ie-
hiel de filiis Aelam, & dixit Eſdræ: Nos
præuaricati ſumus in Deum noſtrum, &
duximus vxores alienigenas de populis
terræ: & nunc,ſi eſt pœnitentia in Iſrael
3 ſuper hoc,* percutiamus fœdus cum Do-
mino Deo noſtro,vt proiiciamus vniuer-
ſas vxores,& eos qui de his nati ſūt, iux-
ta voluntatem Domini, & eorum qui ti-
ment præceptum Domini Dei noſtri: ſe-
4 cundùm legem fiat. * Surge,tuum eſt de-
cernere,noſque erimus tecum: conforta-
5 re,& fac. * Surrexit ergo Eſdras,& adiu-
rauit principes Sacerdotum & Leuita-
rum,& omnem Iſrael, vt facerent ſecun-
6 dùm verbum hoc,& iurauerunt.* Et ſur-
rexit Eſdras ante domum Dei, & abiit ad
cubiculū Iohanan filij Eliaſib, & ingreſ-
ſus eſt illuc,panem nō comedit,& aquam
non bibit: lugebat enim tranſgreſſionem
7 eorum, qui venerant de captiuitate, * &
B miſſa eſt vox in Iuda & in Ieruſalem o-
mnibus filiis trāſmigrationis, vt congre-
8 garentur in Ieruſalem: & omnis qui
non venerit in tribus diebus iuxta conſi-
lium principum & ſeniorum, auferetur
vniuerſa ſubſtantia eius, & ipſe abiicie-
9 tur de cœtu tranſmigrationis.* Conue-
nerunt igitur omnes viri Iuda & Benja-
min in Ieruſalem tribus diebus, ipſe eſt
menſis nonus, vigeſimo die menſis:& ſe-
dit omnis populus in platea domus Dei,
10 trementes pro peccato, & pluuiis. * Et
ſurrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad eos:
Vos tranſgreſſi eſtis, & duxiſtis vxores
alienigenas, vt adderetis ſuper delictum
11 Iſrael. * Et nunc date confeſſionem Do-
mino Deo patrum veſtrorum, & facite
placitum eius, & ſeparamini à populis
12 terræ,& ab vxoribus alienigenis. * Et re-
ſpondit vniuerſa multitudo, dixitque vo-
ce magna:Iuxta verbum tuum ad nos,ſic
13 fiat. * Verumtamen quia populus multus
eſt,& tempus pluuiæ, & non ſuſtinemus
ſtare foris, & opus non eſt diei vnius vel
duorum (vehementer quippe peccauimus
14 in ſermone iſto) * conſtituantur princi-
pes in vniuerſa multitudine: & omnes
in ciuitatibus noſtris qui duxerunt vxo-
C res alienigenas; veniant in temporibus
ſtatutis, & cum his ſeniores per ciuita-
tem & ciuitatem, & iudices eius, do-
nec auertatur ira Dei noſtri à nobis ſu-
15 per peccato hoc. * Igitur Ionatha filius
Azahel, & Iaaſia filius Thecue, ſteterunt
ſuper hoc, & Meſollam & Sebethai Le-
16 uites adiuuerunt eos: * Feceruntque ſic
filij tranſmigrationis. Et abierunt,Eſdras
Sacerdos,& viri principes familiarum, in
domos patrum ſuorum,& omnes per no-
mina ſua,& ſederunt in die primo men-
17 ſis decimi vt quærerent rem. * Et con-
ſummati ſunt omnes viri, qui duxerant
vxores alienigenas, vſque ad diem pri-
mam

mam menſis primi. * Et inuenti ſunt de 18
filiis ſacerdotum, qui duxerant vxores
alienigenas. De filiis Ioſue filij Ioſedec, &
fratres eius, Maaſia, & Eliezer, & Iarib, &
Godolia. * Et dederunt manus ſuas vt 19
eiicerent vxores ſuas, & pro delicto ſuo
arietem de ouibus offerrent. * Et de filiis 20
Emmer, Hanani, & Zebedia. * Et de filiis 21
Harim, Maaſia, & Elia, & Semeia, & Ie-
hiel, & Ozias. * Et de filiis Pheſhur, Elio- 22
enai, Maaſia, Iſmael, Nathanael, Iozabed,
& Elaſa. * Et de filiis Leuitarum, Ioza- 23
bed, & Semei, & Celaia, ipſe eſt Calita,
Phataia, Iuda, & Eliezer. * Et de cantori- 24
bus, Eliaſib. Et de ianitoribus, Sellum, &
Telem, & Vri. * Et ex Iſrael, de filiis Pha- 25
ros, Remeia, & Iezia, & Melchia, & Mia-
min, & Eliezer, & Melchia, & Banea. * Et 26
de filiis Aelam, Mathania, Zacharias, &
Iehiel, & Abdi, & Ierimoth, & Elia. * Et 27
de filiis Zethua, Elioenai, Eliaſib, Matha-
nia, & Ierimuth, & Zabad, & Aziza. * Et 28
de filiis Bebai, Iohanan, Hanania, Zabbai,
Athalai. * Et de filiis Bani, Moſollam, & 29
Melluch, & Adaia, Iaſub, & Saal, & Ra-
moth. * Et de filiis Phahath Moab, Edna, 30
& Chalal, Banaias, & Maaſias, Mathanias,
Beſeleel, Bennui, & Manaſſe. * Et de filiis 31
Herem, Eliezer, Ioſue, Melchias, Semeias,
Simeon. * Benjamin, Maloch, Samarias. 32
* Et de filiis Haſom, Mathanai, Matha- 33
tha, Zabad, Elipheler, Iermai, Manaſſe, Se-
mei. * De filiis Bani, Maadi, Amram, & 34
Vel, * Baneas, & Badaias, Cheliau, * Va- 35
nia, Marimuth, & Eliaſib, * Matha- 36
nias, Mathanai, & Iaſi, * & Bani, & Ben- 37
nui, Semei, * & Salmias, & Nathan, & 38
Adaias, * & Mechnedebai, Siſai, Sarai, 39
* Ezrel, & Selemiau, Semeria, * Sellum, 40
Amaria, Ioſeph. * De filiis Nebo, Iehiel, 41
Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu, & Ioel, 42
& Banaia. * Omnes hi acceperant vxores 43
alienigenas, & fuerunt ex eis mulieres, 44
quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ, QVI ET ESDRÆ ſecundus dicitur.

CAPVT I.

VErba Nehemiæ filij Helchiæ. Et fa- 1
ctum eſt in menſe Caſleu, anno vi- A
geſimo, & ego eram in Suſis caſtro. * Et 2
venit Hanani vnus de fratribus meis,
ipſe & viri ex Iuda: & interrogaui eos
de Iudæis, qui remanſerant & ſupere-
rant de captiuitate, & Ieruſalem. * Et 3
dixerunt mihi: Qui remanſerunt, & B
relicti ſunt de captiuitate ibi in prouin-
cia, in afflictione magna ſunt, & in oppro-
brio: & murus Ieruſalem diſſipatus eſt,
& portæ eius combuſtæ ſunt igni. * Cúm- 4
que audiſſem verba huiuſcemodi, ſedi, &
fleui, & luxi diebus multis: ieiunabam, &
5 orabam ante faciem Dei cæli. * Et dixi:
‖ Quæſo Domine Deus cæli fortis, magne ‖ Dan. 9. a. 4.
atque terribilis, qui cuſtodis pactum &
miſericordiam cum his qui te diligunt, &
6 cuſtodiunt mandata tua: * fiant aures tuæ
C auſcultantes, & oculi tui aperti, vt audias
orationem ſerui tui, quam ego oro co-
ram te hodie nocte & die, pro filiis Iſ-
rael ſeruis tuis: & confiteor pro peccatis
filiorum Iſrael, quibus peccauerunt tibi:
ego & domus patris mei peccauimus,
7 * vanitate ſeducti ſumus, & non cuſto-
diuimus mandatum tuum, & ceremo-
nias, & iudicia, quæ præcepiſti Moyſi
8 famulo tuo. * Memento verbi, quod man-
daſti Moyſi ſeruo tuo, dicens: Cùm tranſ-
9 greſſi fueritis, ego diſpergam vos in po-
D pulos: * & ſi reuertamini ad me, & cuſto-
diatis præcepta mea, & faciatis ea; etiam-
ſi abducti fueritis ad extrema cæli, inde
congregabo vos, & reducam in locum,
10 quem elegi vt habitaret nomen meum
ibi. * Et ipſi ſerui tui, & populus tuus:
quos redemiſti in fortitudine tua magna,
11 & in manu tua valida. * Obſecro Domi-
ne, ſit auris tua attendens ad orationem
ſerui tui, & ad orationem ſeruorum tuo-
rum, qui volunt timere nomen tuum: &
dirige ſeruum tuum hodie, & da ei miſe-
ricordiam ante virum hunc. ego enim
eram pincerna regis.

CAP. II.

1 FActum eſt autem in menſe Niſan, an-
A no vigeſimo Artaxerxis regis: & vi-
num erat ante eum, & leuaui vinum, &
dedi regi: & eram quaſi languidus ante
2 faciem eius. * Dixitque mihi rex: Quare
vultus tuus triſtis eſt, cùm te ægrotum
non videam? non eſt hoc fruſtra, ſed ma-
lum neſcio quod in corde tuo eſt. Et ti-
3 mui valde, ac nimis: * & dixi regi: Rex in
æternum viue; quare non mœreat vultus
meus, quia ciuitas domus ſepulchrorum
patris mei deſerta eſt, & portæ eius com-
4 buſtæ ſunt igni? * Et ait mihi rex: Pro
qua re poſtulas? Et oraui Deum cæli,
5 * & dixi ad regem: Si videtur regi bo-
num, & ſi placet ſeruus tuus ante faciem
tuam, vt mittas me in Iudæam, ad ciuita-
tem ſepulchri patris mei, & ædificabo
6 eam. * Dixitque mihi rex, & regina quæ
B ſedebat iuxta eum: Vſque ad quod tem-
pus erit iter tuum, & quando reuerteris?
Et placuit ante vultum regis, & miſit
7 me: & conſtitui ei tempus. * Et dixi regi:
Si regi videtur bonum, epiſtolas det mi-
hi ad duces regionis trans Flumen, vt
traducant me, donec veniam in Iu-
8 dæam: * & epiſtolam ad Aſaph cuſto-
dem ſaltus regis, vt det mihi ligna, vt te-
gere poſſim portas turris domus, & muros
ciuitatis, & domum, quã ingreſſus fuero.
Et dedit mihi rex iuxta manum Dei mei
9 bonam mecum. * Et veni ad duces regio-
nis trans Flumen, dedique eis epiſtolas

Digitized by Google

regis. Miſerat autem rex mecum principes
militum, & equites. * Et audierunt Sana- 10
ballat Horonites, & Tobias ſeruus Am-
manites: & contriſtati ſunt afflictione ma-
gna, quòd veniſſet homo, qui quæreret C
proſperitatem filiorum Iſrael. * Et veni 11
Ieruſalem, & eram ibi tribus diebus, * & 12
ſurrexi nocte ego, & viri pauci mecum, &
non indicaui cuiquam quid Deus dediſſet
in corde meo vt facerem in Ieruſalem, &
iumentum non erat mecum, niſi ani-
mal, cui ſedebam. * Et egreſſus ſum per 13
portam vallis nocte, & ante fontem dra-
conis, & ad portam ſtercoris, & cõſidera-
bam murum Ieruſalem diſſipatum, &
portas eius conſumptas igni. * Et tranſiui 14
ad portam fontis, & ad aquæductum re-
gis, & non erat locus iumento, cui ſede-
bam, vt tranſiret. * Et aſcendi per torren- 15
tem nocte, & conſiderabam murum, &
reuerſus veni ad portam vallis, & redij.
* Magiſtratus autem neſciebant, quò 16
abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & Iu-
dæis & ſacerdotibus, & optimatibus, &
magiſtratibus, & reliquis qui faciebant
opus, vſque ad id loci nihil indicaueram.
* Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem in 17
qua ſumus: quia Ieruſalem deſerta eſt, &
portæ eius conſumptæ ſunt igni: venite,
& ædificemus muros Ieruſalem, & non
ſimus vltra opprobrium. * Et indicaui 18
eis manum Dei mei, quòd eſſet bona me- D
cum, & verba regis, quæ locutus eſſet mi-
hi, & aio: Surgamus, & ædificemus. Et
confortatæ ſunt manus eorum in bono.
* Audierunt autem Sanaballat Horonites 19
& Tobias ſeruus Ammanites, & Goſem
Arabs, & ſubſannauerunt nos, & deſpexe-
runt, dixeruntque: Quæ eſt hæc res, quam
facitis? numquid contra regem vos rebel-
latis? * Et reddidi eis ſermonem, dixique 20
ad eos: Deus cœli ipſe nos iuuat, & nos
ſerui eius ſumus: ſurgamus & ædifice-
mus: vobis autem non eſt pars, & iuſtitia,
& memoria in Ieruſalem.

CAP. III.

ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, 1
& fratres eius ſacerdotes, & ædifica- A
uerunt portam gregis: ipſi ſanctifica-
uerunt eam, & ſtatuerunt valuas eius, &
vſque ad turrim centum cubitorum ſan-
ctificauerunt eam, vſque ad turrim Ha-
naneel. * Et iuxta eum ædificauerunt vi- 2
ri Iericho: & iuxta eum ædificauit Zachur
filius Amri. * Portam autem piſcium æ- 3
dificauerunt filij Aſnaa: ipſi texerũt eam,
& ſtatuerunt valuas eius, & ſeras, & ve-
ctes. Et iuxta eos ædificauit Marimuth fi-
lius Vriæ, filii Accus. Et iuxta eum ædi- 4
ficauit Moſollam filius Barachiæ, filij Me- B
ſezebel: & iuxta eos ædificauit Sadoc fi-
lius Baana: * Et iuxta eos ædificauerunt 5
Thecueni: optimates autem eorum non
ſuppoſuerunt colla ſua in opere Domini
ſui. * Et portam veterem ædificauerunt, 6
Ioiada filius Phaſea, & Moſollam filius
Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt
7 valuas eius, & ſeras, & vectes: * & iuxta
eos ædificauerunt, Meltias Gabaonites, &
Iadon Meronathites, viri de Gabaon &
Maſpha, pro duce qui erat in regione
8 trans Flumen. * Et iuxta eum ædificauit
Eziel filius Araia aurifex: & iuxta eum
ædificauit Ananias filius pigmentarij: &
dimiſerunt Ieruſalem vſque ad murum
9 plateæ latioris. * Et iuxta eum ædificauit
Raphaia filius Hur, princeps vici Ieruſa-
10 lem. * Et iuxta eum ædificauit Iedaia fi-
C lius Haromaph contra domum ſuam: &
iuxta eum ædificauit Hattus filius Haſe-
11 boniæ. * Mediam partem vici ædificauit
Melchias filius Herem, & Haſub filius
12 Phahath Moab, & turrim furnorum. * Et
iuxta eum ædificauit Sellum filius Alo-
hes princeps mediæ partis vici Ieruſalem,
13 ipſe & filiæ eius. * Et portam vallis ædi-
ficauit Hanun, & habitatores Zanoe: ipſi
ædificauerunt eam, & ſtatuerunt valuas
eius, & ſeras, & vectes, & mille cubitos
in muro vſque ad portam ſterquilinij.
14 * Et portam ſterquilinij ædificauit Mel-
D chias filius Rechab, princeps vici Betha-
charam: ipſe ædificauit eam, & ſtatuit
15 valuas eius, & ſeras, & vectes. * Et portam
fontis ædificauit Sellum filius Colhoza,
princeps pagi Maſpha: ipſe ædificauit eã,
& texit, & ſtatuit valuas eius, & ſeras, &
vectes, & muros piſcinæ Siloe in hortum
regis, & vſque ad gradus, qui deſcendunt
16 de Ciuitate Dauid. * Poſt eum ædificauit
Nehemias filius Azboc, princeps dimidiæ
partis vici Bethſur, vſque contra ſepul-
chrum Dauid, & vſque ad piſcinam, quæ
grandi opere conſtructa eſt, & vſque ad
17 domum fortium. * Poſt eum ædificaue-
runt Leuitæ, Rehum filius Benni: poſt
eum ædificauit Haſebias princeps dimi-
18 diæ partis vici Ceilæ in vico ſuo. * Poſt
eum ædificauerunt fratres eorum, Bauaĩ
filius Enadad, princeps dimidiæ partis
19 Ceilæ. * Et ædificauit iuxta eum Azer
E filius Ioſue, princeps Maſpha, menſuram
ſecundam, contra aſcẽſum firmiſſimi an-
20 guli. * Poſt eum in monte ædificauit Ba-
ruch filius Zachai menſuram ſecundam,
ab angulo vſque ad portam domus Elia-
21 ſib ſacerdotis magni. * Poſt eum ædifica-
uit Merimuth filius Vriæ filij Haccus,
menſuram ſecundam, à porta domus
Eliaſib, donec extenderetur domus Elia-
22 ſib. * Et poſt eum ædificauerunt ſacerdo-
23 tes, viri de campeſtribus Iordanis. * Poſt
eum ædificauit Benjamin & Haſub con-
tra domum ſuam: & poſt eum ædificauit
Azarias filius Maaſiæ filij Ananiæ con-
24 tra domum ſuam. * Poſt eum ædificauit
F Bennui filius Henadad menſuram ſecun-
dam, à domo Azariæ vſque ad flexuram,
25 & vſque ad angulum. * Phalel filius Ozi
contra flexuram & turrim, quæ eminet
de domo regis excelſa, id eſt, in atrio car-
ceris: poſt eum Phadaia filius Pharos.
* Nathi

* Nathinæi autem habitabant in Ophel 26
vſque contra portam aquarum ad Orien-
tem, & turrim, quæ prominebat. * Poſt 27
eum ædificauerunt Thecueni menſuram
ſecundã è regione, à turre magna, & emi-
nente vſque ad murum templi. * Surſum 28
autem à porta equorum ædificauerunt
ſacerdotes, vnuſquiſque contra domum
ſuam. * Poſt eos ædificauit Sadoc filius 29
Emmer contra domum ſuam. Et poſt eũ G
ædificauit Semaia filius Secheniæ, cuſtos
portæ Orientalis. * Poſt eum ædificauit 30
Hanania filius Selemiæ, & Hanun filius
Seleph ſextus, menſuram ſecundam: poſt
eum ædificauit Moſollam filius Barachiæ,
contra gazophylacium ſuum. Poſt eum
ædificauit Melchias filius aurificis vſq; ad
domum Nathinæorum, & ſcruta venden-
tium contra portam iudicialem, & vſque
ad cœnaculum anguli. *Et inter cœnacu- 31
lum anguli in porta gregis ædificauerunt
aurifices & negotiatores.

CAP. IV.

FActum eſt autem, cùm audiſſet Sana- 1
ballat quòd ædificaremus murum, A
iratus eſt valde: & motus nimis ſubſan-
nauit Iudæos, * & dixit coram fratribus 2
ſuis, & frequentia Samaritanorum: Quid
Iudæi faciunt imbecilles? Num dimittent
eos gentes? Num ſacrificabunt & comple-
bunt in vna die? Numquid ædificare po-
terunt lapides de aceruis pulueris, qui
combuſti ſunt? * Sed & Tobias Amma- 3
nites proximus eius, ait: Aedificent: ſi
aſcenderit vulpes, tranſiliet murũ eorum
lapideum. * Audi Deus noſter, quia facti 4
ſumus deſpectui: cõuerte opprobrium ſu-
per caput eorũ, & da eos in deſpectionem
in terra captiuitatis. * Ne operias iniqui- 5
tatem eorum, & peccatum eorum coram
facie tua non deleatur, quia irriſerunt
ædificantes. *Itaque ædificauimus murũ, 6
& coniunximus totum vſque ad partem B
dimidiam: & prouocatum eſt cor populi
ad operandum. * Factum eſt autem, cùm 7
audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Arabes,
& Ammanitæ, & Azotij, quòd obducta eſ-
ſet cicatrix muri Ieruſalẽ, & quòd cœpiſ-
ſent interrupta concludi, irati ſunt nimis.
* Et congregati ſunt omnes pariter, vt 8
venirent, & pugnarent contra Ieruſalem,
& molirentur inſidias. * Et orauimus 9
Deum noſtrum, & poſuimus cuſtodes ſu-
per murum die ac nocte cõtra eos. *Dixit 10
autẽ Iudas: Debilitata eſt fortitudo por-
tãtis, & humus nimia eſt, & nos non po-
terimus ædificare murum. * Et dixerunt 11
hoſtes noſtri: Neſciant, & ignorent, donec C
veniamũs in medium eorum, & interfi-
ciamus eos, & ceſſare faciamus opus. *Fa- 12
ctum eſt autem, venientibus Iudæis, qui
habitabant iuxta eos, & dicentibus nobis
per decem vices, ex omnibus locis qui-
bus venerant ad nos, * ſtatui in loco poſt 13
murum per circuitum populum in ordi-
nem cũ gladiis ſuis, & lãceis, & arcubus.
14 * Et perſpexi atq; ſurrexi: & aio ad opti-
mates & magiſtratus, & ad reliquã par-
tem vulgi: Nolite timere à facie eorum.
Domini magni & terribilis mementote,
& pugnate pro fratribus veſtris, filiis ve-
ſtris, & filiabus veſtris, & vxoribus veſtris
15 & domibus veſtris. * Factum eſt autem,
cùm audiſſent inimici noſtri nunciatum
eſſe nobis, diſſipauit Deus conſilium eo-
rum. Et reuerſi ſumus omnes ad muros,
16 vnuſquiſque ad opus ſuum. * Et factũ eſt
à die illa, media pars iuuenum eorum fa-
ciebat opus, & media parata erat ad bel-
lum, & lãceæ, & ſcuta, & arcus, & loricæ,
& principes poſt eos in omni domo Iuda
17 * ædificantium in muro, & portantium
D onera, & imponentium: vna manu ſua fa-
ciebat opus, & altera tenebat gladium:
18 * ædificantium enim vnuſquiſque gladio
erat accinctus renes. Et ędificabãt, & clã-
19 gebant buccina iuxta me. * Et dixi ad op-
timates, & ad magiſtratus, & ad reliquam
partem vulgi: Opus grãde eſt & latum, &
nos ſeparati ſumus in muro procul alter
20 ab altero: * in loco quocũque audieritis
clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos:
21 Deus noſter pugnabit pro nobis. * & nos
ipſi faciamus opus: & media pars noſtrum
teneat lanceas, ab aſcenſu auroræ donec
22 egrediantur aſtra. * In tempore quoque
illo dixi populo: Vnuſquiſque cum pue-
ro ſuo maneat in medio Ieruſalem * &
ſint nobis vices per noctem, & diem, ad
23 operandum. * Ego autem & fratres mei,
& pueri mei, & cuſtodes, qui erant poſt
me, non deponebamus veſtimenta noſtra:
vnuſquiſque tantum nudabatur ad ba-
ptiſmum.

CAP. V.

1 ET factus eſt clamor populi & vxo-
A rum eius magnus, aduerſus fratres
2 ſuos Iudæos. * Et erant qui dicerent: Filij
noſtri, & filiæ noſtræ multæ ſunt nimis:
accipiamus pro pretio eorũ frumentum,
3 & comedamus, & viuamus. *Et erant qui
dicerent: Agros noſtros, & vineas, & do-
mos noſtras opponamus, & accipiamus
4 frumentũ in fame. * Et alij dicebant: Mu-
tuò ſumamus pecunias in tributa regis,
5 demúſq; agros noſtros & vineas: * & nũc
ſicut carnes fratrum noſtrorũ, ſic carnes
noſtrę ſunt: & ſicut filij eorum, ita & filij
noſtri. ecce nos ſubiugamus filios noſtros
& filias noſtras in ſeruitutẽ, & de filiabus
noſtris ſunt famulæ, nec habemus vnde
poſſint redimi, & agros noſtros, & vineas
6 noſtras alij poſſident. * Et iratus ſum ni-
B mis cùm audiſſem clamorem eorũ ſecun-
7 dùm verba hæc: *cogitauitque cor meum
mecum: & increpaui optimates & magi-
ſtratus, & dixi eis: Vſuráſne ſinguli à fra-
tribus veſtris exigitis? Et congregaui ad-
8 uerſum eos concionẽ magnã, * & dixi eis:
Nos, vt ſcitis, redemimus fratres noſtros
Iudæos, qui vẽditi fuerãt gentibus, ſecun-
dùm poſſibilitatem noſtrã: & vos igitur

Digitized by Google

vĕdetis fratres veſtros,& redimemus eos?
Et ſiluerunt, nec inuenerunt quid reſpō-
derent.* Dixiq; ad eos:Non eſt bona res, 9
quam facitis: quare non in timore Dei
noſtri ambulatis, ne exprobretur nobis à
gentibus inimicis noſtris?*Et ego,& fra- 10
tres mei,& pueri mei,cōmodauimus plu-
rimis pecuniam & frumentum:nō repe-
tamus in commune iſtud,æs alienum cō-
cedamus quod debetur nobis. * Reddite 11
eis hodie agros ſuos,& vineas ſuas,& o-
liueta ſua, & domos ſuas:quin potiùs &
centeſimā pecuniç,frumenti,vini,& olei,
quam exigere ſoletis ab eis,date pro illis.
* Et dixerunt: Reddemus,& ab eis nihil 12
quęremus:ſicque faciemus vt loqueris.Et C
vocaui Sacerdotes, & adiuraui eos,vt fa-
cerent iuxta quod dixeram.* Inſuper ex- 13
cuſſi ſinum meum, & dixi: Sic excutiat
Deus omnem virum, qui non compleue-
rit verbum iſtud, de domo ſua, & de la-
boribus ſuis:ſic excutiatur,& vacuus fiat.
Et dixit vniuerſa multitudo:Amē.Et lau-
dauerunt Deum.Fecit ergo populus ſicut
erat dictum. * A die autem illa,qua præ- 14
ceperat rex mihi vt eſſem dux in terra
Iuda, ab anno vigeſimo vſque ad annum
trigeſimum ſecundum Artaxerxis regis,
per annos duodecim, ego & fratres mei
annonas, quæ ducibus debebantur, non
comedimus. * Duces autem primi, qui 15
fuerant ante me, grauauerunt populum,
& acceperunt ab eis, in pane, & vino, &
pecunia,quotidie ſiclos quadraginta: ſed
& miniſtri eorum depreſſerunt populum:
Ego autem non feci ita propter timorem
Dei:* quin potiùs in opere muri ædifica- 16
ui,& agrum non emi,& omnes pueri mei D
congregati ad opus erant.*Iudæi quoque 17
& magiſtratus,cētum quinquaginta viri,
& qui veniebant ad nos de gentibus quæ
in circuitu noſtro ſunt,in mēſa mea erāt.
*Parabatur autem mihi per dies ſingulos 18
bos vnus,arietes ſex electi, exceptis vola-
tilibus, & inter dies decem vina diuerſa,
& alia multa tribuebam inſuper & an-
nonas ducatus mei non quæſiui: valde
enim attenuatus erat populus.*Memento 19
mei Deus meus in bonum, ſecundum o-
mnia quæ feci populo huic.

CAP. VI.

FActum eſt autem, cùm audiſſet Sana- 1
ballat,& Tobias,& Goſſem Arabs, & A
ceteri inimici noſtri, quòd ædificaſſem
ego murum, & non eſſet in ipſo reſidua
interruptio (vſque ad tempus autem il-
lud valuas non poſueram in portis) * mi- 2
ſerunt Sanaballat & Goſſem ad me, di-
centes: Veni, & percutiamus fœdus pa-
riter in viculis in Campo Ono. Ipſi au-
tem cogitabant vt facerent mihi malum.
*Miſi ergo ad eos nuncios, dicens: Opus 3
grande ego facio, & non poſſum deſcen-
dere: ne fortè negligatur, cùm venero
& deſcendero ad vos. * Miſerunt au- 4
tem ad me ſecundùm verbum hoc per
quatuor vices: & reſpondi eis iuxta ſer-
5 monē priorem.* Et miſit ad me Sanabal-
B lat iuxta verbum prius quinta vice pue-
rum ſuum, & epiſtolam habebat in ma-
6 nu ſua ſcriptum hoc modo:* IN GEN-
TIBVS auditum eſt, & Goſſem dixit,
quòd tu & Iudæi cogitetis rebellare, &
propterea ædifices murum, & leuare te
velis ſuper eos regem:propter quam cau-
7 ſam * & prophetas poſueris, qui prædi-
cēt de te in Ieruſalem,dicētes:Rex in Iu-
dæa eſt. Auditurus eſt rex verba hæc: id-
circo nunc veni, vt ineamus conſilium
8 pariter.* Et miſi ad eos,dicens:Nō eſt fa-
ctum ſecūdùm verba hæc, quæ tu loque-
ris, de corde enim tuo tu componis hæc.
9 * Omnes enim hi terrebant nos,cogitan-
tes quòd ceſſarent manus noſtræ ab ope-
re,& quieſceremus. Quā ob cauſam ma-
10 gis confortaui manus meas:*& ingreſſus
C ſum domum Semaiæ filij Dalaiæ filij Me-
tabeel ſecretò.Qui ait: Tractemus nobiſ-
cū in domo Dei in medio templi,& clau-
damus portas ædis: quia venturi ſunt vt
interficiant te, & nocte venturi ſunt ad
11 occidendum te. * Et dixi:Num quiſquam
ſimilis mei fugit?& quis vt ego ingredie-
12 tur templum,& viuet?non ingrediar.*Et
intellexi quòd Deus non miſiſſet eum,
ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me,
& Tobias & Sanaballat conduxiſſent eū.
13 * acceperat enim pretium, vt territus fa-
cerem,& peccarem, & haberent malum,
14 quod exprobrarent mihi. * Memento mei
Domine pro Tobia & Sanaballat, iuxta
opera eorum talia: ſed & Noadiæ pro-
phetæ, & ceterorum prophetarum, qui
15 terrebant me. * Completus eſt autem
D murus vigeſimoquinto die menſis Elul,
16 quinquaginta duobus diebus. * Factum
eſt ergo cùm audiſſent omnes inimici no-
ſtri,vt timerent vniuerſæ gentes quæ erāt
in circuitu noſtro, & conciderent intra
ſemetipſos,& ſcirent quòd à Deo factum
17 eſſet opus hoc. * Sed & in diebus illis,
multæ optimatum Iudæorum epiſtolæ
mittebantur ad Tobiam, & à Tobia ve-
18 niebant ad eos. * Multi enim erant in Iu-
dæa habentes iuramentum eius, quia ge-
ner erat Secheniæ filij Area, & Iohanan
filius eius acceperat filiam Moſollam filij
19 Barachiæ: * ſed & laudabant eum coram
me,& verba mea nunciabāt ei:& Tobias
mittebat epiſtolas vt terreret me.

CAP. VII.

1 POſt quam autem ædificatus eſt murus, *Eccl. 49. d. 15.*
A & poſui valuas, & recenſui ianito-
2 res,& cantores,& Leuitas: * præcepi Ha-
nani fratri meo,& Hananię principi do-
mus de Ieruſalem (ipſe enim quaſi vir
verax & timens Deum plus ceteris vi-
3 debatur) * & dixi eis: Non aperiantur
portæ Ieruſalem vſque ad calorem ſolis.
Cùmque adhuc aſsiſterent, clauſæ portæ
ſunt, & oppilatæ: & poſui cuſtodes de
habitatoribus Ieruſalem,ſingulos per vi-
ces

ces ſuas, & vnumquemque contra do-
mum ſuam.* Ciuitas autem erat lata ni- 4
mis & grandis,& populus paruus in me-
dio eius, & non erant domus ædificatæ.
*Deus autem dedit in corde meo,& con- 5
gregaui optimates,& magiſtratus,&vul-
gus,vt recenſerem eos: & inueni librum
cenſus eorum,qui aſcenderãt primùm,& B
1. Eſd. 2.a.1. inuentum eſt ſcriptum in eo. * ‖ Iſti filij 6
prouinciæ,qui aſcenderunt de captiuita-
te migrantium, quos tranſtulerat Nabu-
chodonoſor rex Babylonis,& reuerſi ſunt
in Ieruſalem,& in Iudæam, vnuſquiſque
in ciuitatem ſuã.*Qui venerunt cum Zo- 7
robabel,Ioſue,Nehemias, Azarias, Raa-
mias, Nahamani, Mardochæus,Belſam,
Meſpharath,Begoai,Nahum, Baana. Nu-
merus virorum populi Iſrael: * Filij Pha- 8
ros, duo millia centum ſeptuaginta duo:
*Filij Saphatia,trecenti ſeptuaginta duo: 9
* Filij Area, ſexcenti quinquaginta duo: 10
* Filij Phahathmoab filiorum Ioſue & 11
Ioab, duo millia octingenti decem & C
octo: * Filij Aelam, mille ducenti quin- 12
quagintaquattuor: * Filij Zethua,octin- 13
genti quadragintaquinque:*Filij Zachai, 14
ſeptingenti ſexaginta: * Filij Bannui,ſex- 15
centi quadraginta octo:* Filij Bebai,ſex- 16
centi viginti octo: * Filij Azgad,duo mil- 17
lia trecenti viginti duo:*Filij Adonicam, 18
ſexcenti ſexaginta ſeptem: * Filij Beguai, 19
duo millia ſexaginta ſeptem:* Filij Adin, 20
ſexcenti quinquagintaquinq;* Filij Ater, 21
filij Hezeciæ,nonaginta octo: * Filij Ha- 22
ſem, trecenti viginti octo: * Filij Beſai, 23
trecenti vigintiquattuor: * Filij Hareph, 24
centum duodecim: * Filij Gabaon,nona- 25
gintaquinque:* Filij Bethlehem & Netu- 26
pha, centum octogintaocto. * Viri Ana- 27
thoth,centum viginti octo.* Viri Bethaz- 28
moth,quadraginta duo.* Viri Cariathia- 29
rim,Cephira,& Beroth, ſeptingenti qua- D
draginta tres. * Viri Rama & Geba, ſex- 30
centi vigintivnus: * Viri Machmas, cen- 31
tum vigintiduo.*Viri Bethel,& Hai,cen- 32
tum viginti tres. * Viri Nebo alterius, 33
quinquagintaduo. * Viri Aelam alterius, 34
mille ducẽti quinquagintaquattuor.* Fi- 35
lij Harem,trecenti viginti.* Filij Iericho, 36
trecenti quadragintaquinque. * Filij Lod 37
Hadid & Ono, ſeptingenti vigintivnus.
*Filij Senaa, tria millia nongenti trigin- 38
ta.*Sacerdotes:Filij Idaia in domo Ioſue, 39
nongenti ſeptuaginta tres. * Filij Emmer, 40
mille quinquaginta duo. * Filij Phaſhur, 41
mille ducenti quadraginta ſeptem.* Filij 42
Arem, mille decem & ſeptem. Leuitæ:
* Filij Ioſue & Cedmihel filiorum. * Od- 43
uiæ,ſeptuagintaquattuor.Cantores:*Filij 44
Aſaph,centum quadragintaocto.*Ianito- 45
res:Filij Sellum,filij Ater,filij Telmon,fi- 46
lij Accub,filij Hatita,filij Sobai: centum E
trigintaocto. * Nathinæi: filij Soha, filij 47
Haſupha, filij Tebbaoth,*filij Ceros,filij 48
Siaa,filij Phadon, filij Lebana,filij Haga-
ba,filij Selmai, * filij Hanan,filij Geddel, 49
50 filij Gaher, * filij Raaia, filij Raſin, filij
51 Necoda, * filij Gezẽ,filij Aza,filij Phaſea,
52 * filij Beſai,filij Munim, filij Nephuſsim,
53 * filij Bacbuc, filij Hacupha,filij Harhur,
54 * filij Beſloth,filij Mahida,filij Harſa,* fi-
55 lij Bercos, filij Siſara, filij Thema, * filij
56 Naſia,filij Hatipha,* filij ſeruorum Salo-
57 monis, filij Sothai, filij Sophereth, filij
58 Pharida,* filij Iahala,filij Darcõ,filij Ied-
59 del, * filij Saphatia,filij Hatil, filij Pho-
chereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio
60 Amon.* Omnes Nathinæi,& filij ſeruorũ
61 Salomonis,trecenti nonaginta duo. Hi
ſunt autem, qui aſcenderunt de Thelme-
la, Thelharſa,Cherub,Addon, & Emmer:
& non potuerunt indicare domũ patrum
ſuorum,& ſemen ſuum, vtrùm ex Iſrael
62 eſſent.*Filij Dalaia,filij Tobia,filij Neco-
63 da,ſexcenti quadragintaduo. * Et de Sa-
F cerdotibus, filij Habia, filij Accos, filij
Berzellai, qui accepit de filiabus Berzel-
lai Galaaditis vxorem:& vocatus eſt no-
64 mine eorum.* Hi quæſierunt ſcripturam
ſuam in cenſu,& non inuenerunt:& eie-
65 cti ſunt de ſacerdotio.*Dixitque Atherſa-
tha eis vt non mãducarent de Sanctis ſan-
ctorum, donec ſtaret Sacerdos doctus &
66 eruditus. * Omnis multitudo quaſi vir
vnus,quadragintaduo millia trecẽti ſexa-
67 ginta,*abſq; ſeruis & ancillis eorum,qui
erant ſeptem millia trecenti trigintaſe-
ptem,& inter eos cantores,& cãtatrices,
68 ducenti quadragintaquinque. * Equi eo-
rum,ſeptingenti triginta ſex: muli eorũ,
69 ducenti quadragintaquinque.*cameli eo-
rum,quadringenti trigintaquinque aſini,
ſex millia ſeptingenti viginti.

Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit: exin Nehemiæ hiſtoria texitur.

70 * Nonnulli autẽ de principibus familiarũ
G dederũt in opus.Atherſatha dedit in the-
ſaurũ auri drachmas mille,phialas quin-
quaginta, tunicas ſacerdotales quingẽtas
71 triginta.*Et de principibus familiarũ de-
derunt in theſaurum operis, auri drach-
mas viginti millia, & argenti mnas duo
72 millia ducentas.* Et quod dedit reliquus
populus,auri drachmas viginti millia, &
argẽti mnas duo millia,& tunicas ſacer-
73 dotales ſexaginta ſeptem.* Habitauerunt
autem Sacerdotes,& Leuitę,& ianitores,
& cantores,& reliquũ vulgus, & Nathi-
næi,& omnis Iſrael,in ciuitatibus ſuis.

CAP. VIII.

1 ET venerat menſis ſeptimus: filij au-
A tem Iſrael erant in ciuitatibus ſuis.
Congregatúſque eſt omnis populus quaſi
vir vnus,ad plateam quæ eſt ante portam
aquarum: & dixerunt Eſdræ ſcribæ vt
afferret librum legis Moyſi, quam præ-
2 ceperat Dominus Iſraeli. * Attulit ergo
Eſdras Sacerdos legem coram multitu-
dine virorum & mulierum, cunctiſque
qui poterant intelligere, in die prima
V 4 menſis

Digitized by Google

menſis ſeptimi. * Et legit in eo apertè in 3
platea quæ erat ante portam aquarum,
de mane vſque ad mediã diem, in cõſpe-
ctu virorum & mulierũ & ſapientium:&
aures omnis populi erant erectæ ad Li-
brum. * Stetit autem Eſdras ſcriba ſuper 4
gradũ ligneum, quem fecerat ad loquen-
dum:& ſteterunt iuxta eum,Mathathias,
& Semeia,& Ania, & Vria , & Helcia,& B
Maaſia,ad dexteram eius : & ad ſiniſtram,
Phadaia,Miſael,& Melchia,& Haſum,&
Haſbadana,Zacharia , & Moſollam. * Et 5
aperuit Eſdras librum corã omni populo:
ſuper vniuerſum quippe populum emi-
nebat : & cùm aperuiſſet eum , ſtetit o-
mnis populus. * Et benedixit Eſdras Do- 6
mino Deo magno:& reſpõdit omnis po-
pulus:Amen, Amen:eleuans manus ſuas.
& incuruati ſunt,& adorauerunt Deum
proni in terram. * Porrò Ioſue, & Bani, 7
& Serebia, Iamin , Accub,Septhai,Odia,
Maaſia , Celita, Azarias,Iozabed,Hanan,
Phalaia , Leuitæ , ſilentium faciebant in
populo ad audiendã legem : populus au-
tem ſtabat in gradu ſuo. * Et legerunt 8
in Libro legis Dei diſtinctè , & apertè ad
intelligendum : & intellexerunt cùm le-
geretur. * Dixit autem Nehemias (ipſe 9
eſt Atherſatha)& Eſdras ſacerdos & ſcri- C
ba,& Leuitæ interpretantes vniuerſo po-
pulo : Dies ſanctificatus eſt Domino Deo
noſtro, nolite lugere & nolite flere. Fle-
bat enim omnis populus cùm audiret
verba legis. * Et dixit eis : Ite , comedite 10
pinguia,& bibite mulſũ , & mittite par-
tes his qui non præparauerunt ſibi : quia
ſanctus dies Domini eſt,& nolite contri-
ſtari:gaudiũ etenim Domini eſt fortitu-
do noſtra.*Leuitę autem ſilentium facie- 11
bãt in omni populo,dicẽtes:Tacete, quia
dies ſanctus eſt , & nolite dolere. * Abiit 12
itaque omnis populus , vt comederet &
biberet, & mitteret partes,& faceret læ-
titiam magnam:quia intellexerãt verba,
quæ docuerat eos. * Et in die ſecundo 13
congregati ſunt principes familiarũ vni-
uerſi populi , Sacerdotes & Leuitæ , ad
Eſdrã ſcribam,vt interpretaretur eis ver-
ba Legis. * Et inuenerunt ſcriptum in 14
Lege præcepiſſe Dominũ in manu Moy-
ſi, vt habitent filij Iſrael in tabernaculis,
in die ſollemni , menſe ſeptimo : * & vt 15
prædicent,& diuulgent vocem in vniuer- D
ſis vrbibus ſuis, & in Ieruſalem,dicentes:
Egredimini in montem, & afferte frõdes
oliuæ,& frondes ligni pulcherrimi,fron-
des myrti,& ramos palmarum , & fron-
des ligni nemoroſi , vt fiant tabernacula,
ſicut ſcriptum eſt. * Et egreſſus eſt popu- 16
lus,& attulerũt. Feceruntque ſibi taber-
nacula vnuſquiſque in domate ſuo, & in
atriis ſuis , & in atriis domus Dei , & in
platea portæ aquarum, & in platea por-
tæ Ephraim. * Fecit ergo vniuerſa Ec- 17
clèſia eorum qui redierant de captiuita-
te , tabernacula , & habitauerunt in ta-
bernaculis : non enim fecerant à diebus
Ioſue filij Nun taliter filij Iſrael vſque
ad diem illum. Et fuit lætitia magna ni-
18 mis. * Legit autem in Libro legis Dei per
dies ſingulos , à die primo vſque ad diem
nouiſſimum. & fecerunt ſollemnitatem
ſeptem diebus,& in die octauo collectam
iuxta ritum.

CAP. IX.

1 IN die autem vigeſimoquarto menſis
A huius conuenerunt filij Iſrael in ieiu-
2 nio & in ſaccis, & humus ſuper eos. * Et
ſeparatum eſt ſemen filiorum Iſrael ab
omni filio alienigena:& ſteterunt, & cõ-
fitebantur peccata ſua, & iniquitates pa-
3 trum ſuorum.*Et conſurrexerunt ad ſtã-
dum : & legerunt in volumine legis Do-
mini Dei ſui,quater in die, & quater cõ-
fitebãtur,& adorabant Dominum Deum
4 ſuum.*Surrexerunt autem ſuper gradum
Leuitarum,Ioſue,& Bani , & Cedmihel,
Sabania,Bonni,Sarebias,Bani, & Chana-
ni : & clamauerunt voce magna ad Do-
5 minũ Deum ſuum. * Et dixerunt Leuitæ,
Ioſue , & Cedmihel , Bonni , Haſebnia,
Serebia , Odaia,Sebnia, Phathahia : Sur-
gite : benedicite Domino Deo veſtro ab
æterno vſque in æternum : & benedicant
nomini gloriæ tuę excelſo in omni bene-
6 dictione & laude. * Tu ipſe, Domine,ſo-
B lus , tu feciſti cælum , & cælum cælo-
rum , & omnem exercitum eorum : ter-
ram , & vniuerſa quæ in ea ſunt : ma-
ria , & omnia quæ in eis ſunt : & tu vi-
uificas omnia hæc , & exercitus cæli te
7 adorat. * Tu ipſe,Domine Deus,qui ele-
giſti Abram, & ‖ eduxiſti eum de ig- ‖ Gen. 11.d.31.
ne Chaldæorum , & poſuiſti nomen eius
8 Abraham. * Et inueniſti cor eius fidele
coram te : & percuſſiſti cum eo fœdus,vt
dares ei Terram Chananæi , Hethæi , &
Amorrhæi , & Phereſæi , & Iebuſæi , &
Gergeſæi,vt dares ſemini eius:& impleſti
9 verba tua , quoniam iuſtus es.*Et vidiſti
afflictionem patrum noſtrorum in Ægy-
pto : clamorémque eorum audiſti ſuper
10 Mare rubrũ.* Et dediſti ſigna atque por-
tenta in Pharaone , & in vniuerſis ſeruis
eius,& in omni populo terræ illius : co-
gnouiſti enim quia ſuperbè egerant con-
tra eos : & feciſti tibi nomen, ſicut & in
11 hac die. * Et mare diuiſiſti ante eos , &
tranſierunt per medium maris in ſicco:
perſecutores autem eorum proieciſti in
profundum, quaſi lapidem in aquas vali-
12 das. * Et in columna nubis ductor eorum
C fuiſti per diem , & in columna ignis per
noctem , vt appareret eis via per quam
13 ingrediebantur.* Ad montem quoque Si-
nai deſcendiſti , & locutus es cum eis de
cælo, & dediſti eis iudicia recta,& legem
veritatis, ceremonias, & præcepta bona:
14 * & ſabbatum ſanctificatum tuum oſten-
diſti eis,& mãdata,& ceremonias, & le-
gẽ pręcepiſti eis in manu Moyſi ſerui tui.
15 Panẽ quoque de cælo dediſti eis in fame
eorum

d by Google

eorum, & aquam de petra eduxiſti eis ſi-
tientibus, & dixiſti eis vt ingrederen-
tur & poſsiderent terram, ſuper quam
leuaſti manum tuam, vt traderes eis.
* Ipſi verò & patres noſtri ſuperbè ege- 16
runt, & indurauerunt ceruices ſuas, &
non audierunt mandata tua. * Et nolue- 17
runt audire, & non ſunt recordati mira-
bilium tuorum quæ feceras eis. Et indu-
rauerunt ceruices ſuas, & dederunt ca-
put vt conuerterentur ad ſeruitutem
ſuam, quaſi per contentionem. Tu autem
Deus propitius, clemens & miſericors, D
longanimis & multæ miſerationis, non
dereliquiſti eos, * & quidem cùm feciſ- 18
ſent ſibi vitulum conflatilem, & dixiſ-
ſent: Iſte eſt Deus tuus, qui eduxit te de
Aegypto: fecerúntque blaſphemias ma-
gnas. * Tu autem in miſericordiis tuis 19
multis nõ dimiſiſti eos in deſerto: colum-
na nubis non receſsit ab eis per diem, vt
duceret eos in viam, & columna ignis per
noctem, vt oſtenderet eis iter per quod
ingrederentur. * Et ſpiritum tuum bonum 20
dediſti qui doceret eos, & manna tuum
non prohibuiſti ab ore eorum, & aquam
dediſti eis in ſiti. * Quadraginta annis 21
pauiſti eos in deſerto, nihílque eis de-
fuit: veſtimenta eorum non inueteraue-
runt, & pedes eorum non ſunt attriti. * Et 22
dediſti eis regna, & populos, & partitus
es eis ſortes: & poſſederunt terram Se-
hon, & terram regis Heſebon, & terram
Og regis Baſan. * Et multiplicaſti filios 23
eorum ſicut ſtellas cæli, & adduxiſti eos
ad terram, de qua dixeras patribus eorum
vt ingrederentur & poſsiderent. * Et ve- 24
nerunt filij, & poſſederunt terram, & hu-
miliaſti coram eis habitatores terræ Cha-
nanæos, & dediſti eos in manu eorum, & E
reges eorum & populos terræ, vt facerent
eis ſicut placebat illis. * Ceperunt ita- 25
que vrbes munitas, & humum pinguem,
& poſſederunt domos plenas cunctis bo-
nis; ciſternas ab aliis fabricatas, vineas,
& olineta & ligna pomifera multa, & co-
mederunt, & ſaturati ſunt, & impinguati
ſunt, & abundauerunt deliciis in boni-
tate tua magna. * Prouocauerunt autem 26
te ad iracundiam, & receſſerunt à te, &
proiecerunt legem tuam poſt terga ſua: &
prophetas tuos occiderunt, qui conteſta-
bantur eos vt reuerterentur ad te: fece-
rúntque blaſphemias grandes. * Et dedi- 27
ſti eos in manu hoſtium ſuorum, & affli-
xerunt eos. Et in tempore tribulationis
ſuæ clamauerunt ad te, & tu de cęlo audi-
ſti, & ſecundùm miſerationes tuas mul-
tas dediſti eis ſaluatores, qui ſaluarent
eos de manu hoſtium ſuorum. * Cúmque 28
requieuiſſent, reuerſi ſunt vt facerent F
malum in conſpectu tuo: & dereliquiſti
eos in manu inimicorum ſuorum, & poſ-
ſederunt eos. Conuerſíque ſunt, & cla-
mauerunt ad te: tu autem de cælo exau-
diſti, & liberaſti eos in miſericordiis tuis,
29 multis temporibus. * Et conteſtatus es
eos vt reuerterentur ad Legem tuam. Ipſi
verò ſuperbè egerunt, & non audie-
runt mãdata tua, & in iudiciis tuis pec-
cauerunt, quæ faciet homo, & viuet in
eis: & dederunt humerum recedentem, &
ceruicem ſuam indurauerunt, nec audie-
30 runt. * Et protraxiſti ſuper eos annos
multos, & conteſtatus es eos in ſpiritu
tuo per manum prophetarum tuorum: &
non audierunt, & tradidiſti eos in manu
31 populorum terrarum. * In miſericordiis
autẽ tuis plurimis non feciſti eos in con-
ſumptionem, nec dereliquiſti eos: quoniã
Deus miſerationum, & clemens es tu.
32 * Nunc itaque Deus noſter magne, for-
tis, & terribilis, cuſtodiens pactum & mi-
ſericordiam, ne auertas à facie tua om-
nem laborem, qui inuenit nos, reges no-
ſtros, & principes noſtros, & ſacerdotes
G noſtros, & prophetas noſtros, & patres
noſtros, & omnem populum tuum, à die-
33 bus regis Aſſur vſque in diem hanc. * Et
tu iuſtus es in omnibus, quæ venerunt ſu-
per nos: quia veritatem feciſti, nos autem
34 impiè egimus. * Reges noſtri, principes
noſtri, ſacerdotes noſtri, & patres noſtri
non fecerunt legem tuam, & non atten-
derunt mandata tua, & teſtimonia tua
35 quæ teſtificatus es in eis. * Et ipſi in re-
gnis ſuis, & in bonitate tua multa, quam
dederas eis, & in terra latiſsima & pin-
gui, quam tradideras in conſpectu eorum,
non ſeruierunt tibi, nec reuerſi ſunt à
36 ſtudiis ſuis peſsimis. * Ecce noſipſi hodie
ſerui ſumus; & terra, quam dediſti patri-
bus noſtris vt comederent panem eius, &
quæ bona ſunt eius, & noſipſi ſerui ſu-
37 mus in ea. * Et fruges eius multiplican-
tur regibus, quos poſuiſti ſuper nos pro-
pter peccata noſtra, & corporibus noſtris
dominantur, & iumentis noſtris ſecundũ
voluntatem ſuam, & in tribulatione ma-
38 gna ſumus. * Super omnibus ergo his
noſipſi percutimus fœdus, & ſcribimus,
& ſignant principes noſtri, Leuitæ noſtri
& Sacerdotes noſtri.

CAP. X.

1 SIgnatores autem fuerunt, Nehemias,
A Atherſatha filius Hachelai, & Sede-
2 cias, * Saraias, Azarias, Ieremias,
3 * Pheſhur, Amarias, Melchias, * Hattus,
4 Sebenia, Melluch, * Harem, Merimuth,
5 Obdias, * Daniel, Genthon, Baruch,
6 * Moſollam, Abia, Miamin, * Maazia,
7 Belgai, Semeia: hi ſacerdotes. Porrò Le-
8 uitæ, Ioſue filius Azaniæ, Bennui de fi-
9 liis Henadad, Cedmihel, * & fratres eo-
10 rum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Ha-
11 nan, * Micha, Rohob, Haſebia, * Zachur,
12 Serebia, Sabania, * Odaia, Bani, Baninu,
13 * Capita populi, Pharos, Phahathmoab,
14 Aelã, Zethu, Bani, * Bonni, Azgad, Bebai,
15 * Adonia, Begoai, Adin, * Ater, Hezecia,
16 Azur, * Odaia, Haſum, Beſai, * Hareph,
17 Anathoth, Nebai, * Megphias, Moſollam,

Digitized by Google

Hazir,* Meſizabel,Sadoc,Ieddua, * Phel- 18
tia, Hanan, Anaia,* Oſee, Hanania, Ha- 19
ſub, * Alohes , Phalea,Sobec , * Rehum, 20
Haſebna,Maaſia,* Echaia,Hanan , Anan, 21
* Melluch,Haran,Baana : * & reliqui de 22
populo,Sacerdotes,Leuitæ , ianitores , & 23
cantores , Nathinæi,* & omnes qui ſe ſe- 24
parauerunt de populis terrarum ad le- 25
gem Dei,vxores eorum , filij eorum & fi- 26
liæ eorum,* omnes qui poterant ſapere 27
ſpondentes pro fratribus ſuis , optimates 28
eorum, & qui veniebant ad pollicendum B
& iurandum vt ambularent in lege Dei, 29
quam dederat in manu Moyſi ſerui Dei,
vt facerent & cuſtodirent vniuerſa man-
data Domini Dei noſtri , & iudicia eius
& ceremonias eius , * & vt non daremus 30
filias noſtras populo terræ , & filias eorũ
non acciperemus filiis noſtris. * Populi 31
quoque terræ, qui important venalia , &
omnia ad vſum, per diem ſabbati vt ven-
dant,non accipiemus ab eis in ſabbato &
in die ſanctificato. Et dimittemus annum
ſeptimum , & exactionem vniuerſæ ma-
nus. * Et ſtatuemus ſuper nos præcepta, 32
vt demus tertiam partem ſicli per annum C
ad opus domus Dei noſtri,*ad panes pro- 33
poſitionis, & ad ſacrificium ſempiternũ,
& in holocauſtum ſempiternum in ſab-
batis,in calendis , in ſollemnitatibus , &
in ſanctificatis, & pro peccato : vt exore-
tur pro Iſrael , & in omnem vſum domus
Dei noſtri. * Sortes ergo miſimus ſuper 34
oblationem lignorum , inter Sacerdotes,
& Leuitas, & populum, vt inferrentur in
domum Dei noſtri per domos patrũ no-
ſtrorum , per tempora,à temporibus an-
ni vſque ad annum : vt arderent ſuper al-
tare Domini Dei noſtri , ſicut ſcriptum
eſt in lege Moyſi , * & vt afferremus pri- 35
mogenita terræ noſtræ, & primitiua vni-
uerſi fructus omnis ligni, ab anno in an-
num,in domo Domini. * & primitiua fi- 36
liorum noſtrorum , & pecorum noſtro-
rum,ſicut ſcriptum eſt in lege , & primi- D
tiua boum noſtrorum , & ouium noſtra-
rum , vt offerrentur in domo Dei noſtri,
Sacerdotibus qui miniſtrant in domo Dei
noſtri:*& primitias ciborum noſtrorum, 37
& libaminum noſtrorum,& poma omnis
ligni, vindemiæ quoque & olei , affere-
mus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei
noſtri , & decimam partem terræ noſtræ
Leuitis. Ipſi Leuitæ decimas accipient ex
omnibus ciuitatibus operum noſtrorum.
* Erit autem Sacerdos filius Aaron cum 38
Leuitis in decimis Leuitarum , & Leui-
tæ offerent decimam partem decimæ ſuæ
in Domo Dei noſtri , ad gazophylacium
in domum theſauri. * Ad gazophyla- 39
cium enim deportabunt filij Iſrael , & fi-
lij Leui, primitias frumenti,vini, & olei:
& ibi erunt vaſa ſanctificata , & Sacer-
dotes , & cantores , & ianitores , & mi-
niſtri , & non dimittemus domum Dei
noſtri.

CAP. XI.

1 HAbitauerunt autem principes popu-
A li in Ieruſalem : reliqua verò plebs
miſit ſortem , vt tollerent vnam partem
de decem qui habitaturi eſſent in Ieru-
ſalem ciuitate ſancta , nouem verò par-
2 tes in ciuitatibus. *Benedixit autem po-
pulus omnibus viris qui ſe ſponte obtu-
3 lerant vt habitarent in Ieruſalem.* Hi
ſunt itaque principes prouinciæ, qui ha-
bitauerunt in Ieruſalem , & in ciuitati-
bus Iuda. Habitauit autem vnuſquiſque
in poſſeſſione ſua,in vrbibus ſuis, Iſrael,
Sacerdotes , Leuitæ , Nathinæi , & filij
4 ſeruorum Salomonis. * Et in Ieruſalem
habitauerunt de filiis Iuda , & de filiis
Beniamin:de filiis Iuda,Athaias filius A-
ziam,filij Zachariæ, filij Amariæ, filij Sa-
phatiæ , filij Malaleel : de filiis Phares,
5 * Maaſia filius Baruch , filius Cholhoza,
filius Hazia , filius Adaia , filius Ioiarib,
6 filius Zachariæ,filius Silonitis:* omnes hi
filij Phares , qui habitauerunt in Ieruſa-
lem, quadringenti ſexagintaocto viri for-
7 tes.*Hi ſunt autem filij Beniamin:Sellum
B filius Moſullam,filius Ioëd,filius Phadaia,
filius Colaia , filius Maaſia, filius Etheel,
8 filius Iſaia, * & poſt eum Gebbai , Sellai,
9 nongenti vigintiocto, * & Ioël filius Ze-
chri præpoſitus eorum,& Iudas filius Se-
10 nua ſuper ciuitatem ſecundus. * Et de ſa-
cerdotibus, Idaia filius Ioarib , Ioachin,
11 *Saraia filius Helciæ , filius Moſollam,
filius Sadoc, filius Meraioth , filius Achi-
12 tob princeps domus Dei , * & fratres eo-
rum facientes opera templi : octingenti
vigintiduo. Et Adaia filius Ieroham , fi-
lius Phelelia,filius Amſi , filius Zachariæ,
13 filius Pheshur , filius Melchiæ , & fratres
eius principes patrum : ducenti quadra-
gintaduo. Et Amaſſai filius Azreel , filius
Ahazi, filius Moſollamoth, filius Emmer,
14 * & fratres eorum potentes nimis : cen-
tum vigintiocto , & præpoſitus eorum
15 Zabdiel filius potentium.* Et de Leuitis
Semeia filius Haſub , filius Azaricam , fi-
16 lius Haſabia, filius Boni,* & Sabathai &
C Iozabed , ſuper omnia opera, quæ erant
forinſecus in domo Dei , à principibus
17 Leuitarum.* Et Mathania filius Micha,fi-
lius Zebedei , filius Aſaph , princeps ad
laudandum & ad confitendum in oratio-
ne,& Becbecia ſecũdus de fratribus eius,
& Abda filius Samua , filius Galal , filius
18 Idithum:* Omnes Leuitæ in ciuitate ſan-
19 cta ducenti octogintaquattuor. * Et iani-
tores, Accub, Telmon, & fratres eorum,
qui cuſtodiebant oſtia : cẽtum ſeptuagin-
20 taduo. * Et reliqui ex Iſrael Sacerdotes
& Leuitæ in vniuerſis ciuitatibus Iuda
21 vnuſquiſque in poſſeſſione ſua. * Et Na-
thinæi , qui habitabant in Ophel , & Sia-
22 ha,& Gaſpha de Nathinæis , * Et epiſco-
pus Leuitarum in Ieruſalem , Azzi filius
Bani,filius Haſabiæ , filius Mathaniæ , fi-
lius Michæ. De filiis Aſaph , cantores in
miniſte

miniſterio domus Dei.*Præceptum quip- 23
pe regis ſuper eos erat, & ordo in canto-
ribus per dies ſingulos, * & Phathalia fi- 24
lius Meſezebel , de filiis Zara filij Iuda in D
manu regis, iuxta omne verbum populi,
* & in domibus per omnes regiones eo- 25
rum. De filiis Iuda habitauerunt in Caria-
tharbe & in filiabus eius: & in Dibon , &
in filiabus eius : & in Cabſeel,& in vicu-
lis eius,* & in Ieſue,& in Molada , & in 26
Bethphaleth, * & in Haſerſual,& in Ber- 27
ſabee, & in filiabus eius, * & in Siceleg, 28
& in Mochona,& in filiabus eius *, & in 29
Remmon,& in Saraa,& in Ierimuth,*Za- 30
noa,Odollam,& in villis earum,Lachis &
regionibus eius,& Azeca,& filiabus eius.
Et manſerunt in Berſabee vſque ad vallē
Ennom.* Filij autem Beniamin , à Geba, 31
Mechmas , & Hai , & Bethel , & filiabus 32
eius:* Anathoth,Nob,Anania,* Aſor,Ra- 33
ma, Gethaim, * Hadid,Seboim.& Nebal- 34
lat,Lod * & Ono valle artificum.* Et de 35
Leuitis portiones Iudæ & Beniamin. 36

CAP. XII.

HI ſunt autem Sacerdotes & Leuitæ, 1
qui aſcenderunt cum Zorobabel fi- A
lio Salathiel, & Ioſue : Saraia , Ieremias, 2
Eſdras , * Amaria , Melluch , Hattus, 3
* Sebenias , Rheum , Merimuth, * Addo, 4
Genthon, Abia,* Miamin, Madia, Belga, 5
* Semeia,& Ioiarib, Idaia,Sellum,Amoc, 6
Helcias , * Idaia. Iſti principes Sacerdo- 7
tum , & fratres eorum , in diebus Ioſue.
* Porrò Leuitæ , Ieſua , Bennui, Cedmi- 8
hel , Sarebia , Iuda , Mathanias , ſuper
hymnos ipſi & fratres eorum:* & Becbe- 9
cia atque Hanni,& fratres eorum , vnuſ-
quiſque in officio ſuo. * Ioſue autem ge- 10
nuit Ioacim , & Ioacim genuit Eliaſib,&
Eliaſib genuit Ioiada, * & Ioiada genuit 11
Ionathan,& Ionathan genuit Ieddoa.*In 12
diebus autem Ioacim erant Sacerdotes &
principes familiarum:Saraiæ, Maraia:Ie-
remiæ, Hanania:* Eſdræ , Moſollam : A- 13
mariæ,Iohanan : * Milicho,Ionathan:Se- 14
beniæ,Ioſeph: * Haram, Edna:Maraioth, 15
Helci:*Adaiæ,Zacharia,Genthon,Moſol- 16
lam:* Abiæ, Zechri, Miamin & Moadiæ, 17
Phelti:* Belgæ,Sammua : Semaiæ , Iona- 18
than: * Ioiarib, Mathanai : Ioiadæ , Azzi: 19
* Sellai , Celai : Amoc , Heber. * Helciæ, 20
Haſebia : Idaiæ, Nathanaël. * Leuitæ in 21
diebus Eliaſib, & Ioiada , & Iohanan, & 22
Ieddoa,ſcripti, principes familiarum , & B
Sacerdotes in regno Darij Perſæ. * Filij 23
Leui principes familiarum , ſcripti in Li-
bro verborum dierum , & vſque ad dies
Ionathan,filij Eliaſib. * Et principes Le- 24
uitarum,Haſebia,Serebia , & Ioſue filius
Cedmihel:& fratres eorum per vices ſuas,
vt laudarent & confiterentur iuxta præ-
ceptum Dauid viri Dei , & obſeruarent
æquè per ordinem. * Mathania , & Bec- 25
becia, Obedia , Moſollam, Telmon , Ac-
cub, cuſtodes portarum & veſtibulorum
ante portas. * Hi in diebus Ioacim filij 26
Ioſue, filij Ioſedec,& in diebus Nehemiæ
27 ducis, & Eſdræ ſacerdotis ſcribæque.* In
dedicatione autem muri Ieruſalem , re-
quiſierunt Leuitas de omnibus locis ſuis,
vt adducerent eos in Ieruſalem,& facerēt
dedicationem & lætitiam in actione gra-
tiarum,& cantico,& in cymbalis,pſalte-
28 riis,& citharis. * Congregati ſunt autem
filij cātorum de campeſtribus circa Ieru-
29 ſalem,& de villis Nethuphati, * & de do-
mo Galgal,& de regionibus Geba & Az-
maueth:quoniam villas ædificauerunt ſi-
30 bi cantores in circuitu Ieruſalem. * Et
C mundati ſunt Sacerdotes & Leuitæ , &
mundauerunt populum,& portas,& mu-
31 rum. * Aſcendere autem feciprincipes Iu-
da ſuper murum , & ſtatui duos magnos
choros laudantium.Et ierunt ad dextram
32 ſuper murum ad portam ſterquilinij .* Et
iuit poſt eos Oſaias , & media pars prin-
33 cipum Iuda * & Azarias, Eſdras,& Mo-
ſollam,Iuda, & Beniamin , & Semeia, &
34 Ieremias. * Et de filiis ſacerdotum in tu-
bis , Zacharias filius Ionathan , filius Se-
meiæ,filius Mathaniæ , filius Michaiæ, fi-
35 lius Zechur , filius Aſaph , * & fratres
eius Semeia , & Azareel , Malalai , Gala-
lai,Maai,Nathanael, & Iudas & Hanani,
in vaſis cantici Dauid viri Dei:& Eſdras
36 ſcriba ante eos in porta Fontis. * Et con-
tra eos aſcenderunt in gradibus Ciuita-
tis Dauid , in aſcenſu muri ſuper domum
Dauid , & vſque ad portam Aquarum ad
37 Orientem.* Et chorus ſecundus gratias
referentium ibat ex aduerſo , & ego poſt
eum, & media pars populi ſuper murum
& ſuper turrim furnorum , & vſque ad
38 murum latiſsimum , * & ſuper portam
Ephraim , & ſuper portam antiquam,
& ſuper portam piſcium & turrim Ha-
naneel , & turrim Emath , & vſque ad
portam gregis : & ſteterunt in porta cu-
39 ſtodiæ, * ſteterúntque duo chori laudan-
tium in domo Dei,& ego,& dimidia pars
40 magiſtratuum mecum. * Et Sacerdotes,
D Eliachim , Maaſia , Miamin , Michea,
Elioenai , Zacharia , Hanania in tubis,
41 * & Maaſia, & Semeia,& Eleazar,& Az-
zi , & Iohanan , & Melchia , & Aelam,
& Ezer. Et clarè cecinerunt cantores &
42 Iezraia præpoſitus : * & immolauerunt
in die illa victimas magnas , & lætati
ſunt : Deus enim lætificauerat eos lætitia
magna:ſed & vxores eorum & liberi ga-
uiſi ſunt , & audita eſt lætitia Ieruſalem
43 procul. * Recenſuerunt quoque in die il-
la viros ſuper gazophylacia theſauri ad
libamina,& ad primitias , & ad decimas,
vt introferrent per eos principes ciuita-
tis in decore gratiarū actionis , Sacerdo-
tes & Leuitas:quia lætificatus eſt Iuda in
44 Sacerdotibus & Leuitis aſtantibus. * Et
cuſtodierunt obſeruationem Dei ſui , &
obſeruationem expiationis , & cantores,
& ianitores iuxta præceptū Dauid & Sa-
45 lomonis filij eius, * quia in diebus Dauid

& Aſaph

Digitized by Google

& Aſaph ab exordio erant principes con-
ſtituti cantorum, in carmine laudantium
& confitentium Deo.* Et omnis Iſrael, in 46
diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ,
dabant partes cantoribus & ianitoribus
per dies ſingulos, & ſanctificabant Leui-
tas, & Leuitæ ſanctificabant filios Aaron.

CAP. XIII.

Deu.23. a.3.

IN die autem illo lectum eſt in volumi- 1
ne Moyſi audiente populo: & inuen- A
tum eſt ſcriptum in eo, quòd non de-
beant introire Ammonites & Moabites
in Eccleſiam Dei vſque in æternum: * eo 2
quòd non occurrerint filiis Iſrael cum
pane & aqua: & conduxerint aduerſum
eos Balaam, ad maledicendum eis: &
conuertit Deus noſter maledictionem in
benedictionem. * Factum eſt autem, cùm 3
audiſſent legem, ſeparauerunt omnem
alienigenam ab Iſrael. * Et ſuper hoc 4
erat Eliaſib ſacerdos, qui fuerat præpoſi-
tus in gazophylacio domus Dei noſtri, &
proximus Tobiæ. * Fecit ergo ſibi gazo- 5
phylacium grande, & ibi erant ante eum
reponentes munera, & thus, & vaſa, &
decimam frumenti, vini, & olei, partes
Leuitarum, & cantorum, & ianitorum,
& primitias ſacerdotales. * In omnibus 6
autem his non fui in Ieruſalem, quia an-
no trigeſimo ſecũdo Artaxerxis regis Ba-
bylonis veni ad regem, & in fine dierum
rogaui regem. * Et veni in Ieruſalem, & 7
intellexi malum, quod fecerat Eliaſib
Tobiæ, vt faceret ei theſaurum in veſti-
bulis domus Dei. * Et malum mihi vi- 8
ſum eſt valde. Et proieci vaſa domus To- B
biæ foras de gazophylacio: præcepíque 9
& emundauerunt gazophylacia: & re-
tuli ibi vaſa domus Dei, ſacrificium, &
thus. * Et cognoui quòd partes Leuita- 10
rum non fuiſſent datæ: & fugiſſet vnuſ-
quiſque in regionem ſuam de Leuitis, &
cantoribus, & de his qui miniſtrabant:
* & egi cauſam aduerſus magiſtratus, & 11
dixi: Quare dereliquimus domum Dei?
Et congregaui eos, & feci ſtare in ſtatio-
nibus ſuis. * Et omnis Iuda apportabat 12
decimam frumenti, vini, & olei, in hor-
rea. * Et conſtituimus ſuper horrea Se- 13
lemiam Sacerdotem, & Sadoc ſcribam,
& Phadaiam de Leuitis, & iuxta eos Ha-
nan filium Zachur, filium Mathaniæ:
quoniam fideles comprobati ſunt, & ipſis
creditæ ſunt partes fratrum ſuorum.
* Memento mei Deus meus pro hoc, & 14
ne deleas miſerationes meas, quas feci in
domo Dei mei, & in ceremoniis eius.
* In diebus illis vidi in Iuda calcantes 15
torcularia in ſabbato, portantes aceruos,
& onerantes ſuper aſinos vinum, & vuas,
& ficus, & omne onus, & inferentes in
Ieruſalem die ſabbati. Et conteſtatus
ſum, vt in die qua vendere liceret, ven-
16 derent. * Et Tyrij habitauerunt in ea,
C inferentes piſces, & omnia venalia: &
vendebant in ſabbatis filiis Iuda in Ieru-
17 ſalem: * & obiurgaui optimates Iuda, &
dixi eis: Quæ eſt hæc res mala, quam
vos facitis, & profanatis diem Sabbati?
18 * Numquid non hæc fecerunt patres no-
ſtri, & adduxit Deus noſter ſuper nos
omne malum hoc, & ſuper ciuitatem
hanc? Et vos additis iracundiam ſuper
19 Iſrael violando Sabbatum. * Factum eſt
autem, cùm quieuiſſent portæ Ieruſa-
lem in die Sabbati, dixi: & clauſerunt ia-
nuas, & præcepi vt non aperirent eas vſ-
que poſt Sabbatum: & de pueris meis
conſtitui ſuper portas vt nullus inferret
20 onus in die Sabbati. * Et manſerunt ne-
gotiatores & vendentes vniuerſa venalia,
21 foris Ieruſalem ſemel & bis. * Et con-
teſtatus ſum eos, & dixi eis: Quare ma-
netis ex aduerſo muri? ſi ſecundò hoc fe-
ceritis, manum mittam in vos. Itaque
ex tempore illo non venerunt in Sabba-
22 to. * Dixi quoque Leuitis vt mundaren-
D tur, & venirent ad cuſtodiendas portas,
& ſanctificandam diem Sabbati: & pro
hoc ergo memento mei Deus meus, &
parce mihi ſecundùm multitudinem mi-
23 ſerationum tuarum. * Sed & in diebus
illis vidi Iudæos ducentes vxores Azoti-
24 das, Ammonitidas, & Moabitidas. * Et
filij eorum ex media parte loquebantur
Azoticè, & neſciebant loqui Iudaicè, &
loquebantur iuxta linguam populi & po-
25 puli. * Et obiurgaui eos, & maledixi. Et
cecidi ex eis viros, & decaluaui eos, &
adiuraui in Deo, vt non darent filias ſuas
filiis eorum, & non acciperent de filia-
bus eorum filiis ſuis, & ſibimetipſis, di-
26 cens: * ‖ Numquid non in huiuſcemodi re *‖ 3.Reg. 3.b.7.*
peccauit Salomon rex Iſrael? & certè in
gentibus multis non erat rex ſimilis ei, &
dilectus Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus
regem ſuper omnem Iſrael: ‖ & ipſum er- *‖ 3.Reg. 11.a.1.*
go duxerunt ad peccatum mulieres alie-
27 nigenæ. * Numquid & nos inobedientes
faciemus omne malum grande hoc, vt
præuaricemur in Deo noſtro, & duca-
28 mus vxores peregrinas? * De filiis au-
tem Ioiada filij Eliaſib ſacerdotis magni,
gener erat Sanaballat Horonites, quem
29 fugaui à me. * Recordare Domine Deus
meus, aduerſus eos qui polluunt ſacer-
dotium, iúſque Sacerdotale & Leuiti-
30 cum. * Igitur mundaui eos ab omnibus
alienigenis, & conſtitui ordines Sacerdo-
tum & Leuitarum, vnumquemque in
31 miniſterio ſuo: * & in oblatione lignorum
in temporibus conſtitutis & in primiti-
uis: memento mei Deus meus in bonum.
Amen.

LIBER

by Google

LIBER TOBIÆ.

CAPVT I.

Tobias ex tribu & ciuitate Nephthali 1
(quæ eſt in ſuperioribus Galilææ A
ſupra Naaſſon , poſt viam quæ ducit ad
Occidentem , in ſiniſtro habens ciuita-
‖4.Reg. 17.a.3. & 18.b. 9. tem Sephet) * ‖ cùm captus eſſet in die- 2
bus Salmanaſar regis Aſſyriorum , in ca-
ptiuitate tamen poſitus , viam veritatis
non deſeruit, * ita vt omnia, quæ habere 3
poterat quotidie concaptiuis fratribus,
qui erant ex eius genere , impertiret.
* Cúmque eſſet iunior omnibus in tribu 4
Nephthali , nihil tamen puerile geſſit in
opere.* Denique cùm irent omnes ad vi- 5
‖3.Reg. 12.f.28 tulos aureos,‖quos Ieroboam fecerat rex
Iſrael , hic ſolus fugiebat conſortia om-
nium , * ſed pergebat in Ieruſalē ad tem- 6
plum Domini,& ibi adorabat Dominum B
Deum Iſrael, omnia primitiua ſua,& de-
cimas ſuas fideliter offerens , * ita vt in 7
tertio anno proſelytis & aduenis mini-
ſtraret omnem decimationem. * Hæc & 8
his ſimilia ſecundùm legem Dei puerulus
obſeruabat. * Cùm verò factus eſſet vir, 9
accepit vxorem Annam de tribu ſua , ge-
nuitque ex ea filium , nomen ſuum im-
ponens ei,* quē ab infantia timere Deum 10
docuit,& abſtinere ab omni peccato.*Igi- 11
tur , cùm per captiuitatē deueniſſet cum
vxore ſua,& filio , in ciuitatem Niniuen
cum omni tribu ſua, (* cùm omnes ede- 12
rent ex cibis Gentilium) iſte cuſtodiuit
animam ſuam, & numquam contamina-
tus eſt in eſcis eorum. * Et quoniam me- 13
mor fuit Domini in toto corde ſuo,dedit C
illi Deus gratiam in conſpectu Salmana-
ſar regis , * & dedit illi poteſtatem quo- 14
cumque vellet ire, habens libertatē quæ-
cumque facere voluiſſet. * Pergebat ergo 15
ad omnes qui erāt in captiuitate, & mo-
nita ſalutis dabat eis. * Cùm autem ve- 16
niſſet in Rages ciuitatem Medorum,& ex
his,quibus honoratus fuerat à rege , ha-
buiſſet decem talenta argenti : * & cùm 17
in multa turba generis ſui Gabelū egen-
tem videret , qui erat ex tribu eius , ſub
chirographo dedit illi memoratum pon-
dus argenti: * Poſt multum verò tempo- 18
ris,mortuo Salmanaſar rege, cùm regna-
ret Sénacherib filius eius pro eo, & filios
Iſrael exoſos haberet in conſpectu ſuo:
* Tobias quotidie pergebat per omnem 19
cognationem ſuam, & conſolabatur eos,
diuidebátque vnicuique , prout poterat,
de facultatibus ſuis : * eſurientes alebat, 20
nudiſque veſtiméta præbebat, & mortuis D
atque occiſis ſepulturam ſolicitus exhi-
‖4.Reg. 19.g.35 Eccl.48. d.24. bebat. * ‖ Denique cùm reuerſus eſſet rex 21
Sennacherib,fugiens à Iudęa plagā,quam
circa eum fecerat Deus propter blaſphe-
miam ſuā , & iratus multos occideret ex
filiis Iſrael,Tobias ſepeliebat corpora eo-
22 rum. * At vbi nunciatum eſt regi , iuſſit
eum occidi, & tulit omnem ſubſtantiam
23 eius. * Tobias verò cum filio ſuo & cum
vxore fugiens , nudus latuit , quia multi
24 diligebant eum. * ‖ Poſt dies verò qua- ‖Iſa.37 g.38.
draginta quinque occiderunt regem filij
25 ipſius,* & reuerſus eſt Tobias in domum 2. Mac. 8.e.19. 2. Par. 32.e.21
ſuam , omniſque facultas eius reſtituta
eſt ei.

CAP. II.

1 Poſt hæc verò , cùm eſſet dies feſtus
A Domini , & factum eſſet prandium
2 bonum in domo Tobiæ, * dixit filio ſuo:
Vade , & adduc aliquos de tribu noſtra,
timentes Deum , vt epulentur nobiſcum.
3 * Cúmque abiiſſet , reuerſus nunciauit
ei , vnum ex filiis Iſrael iugulatum iace-
re in platea. Statímque exiliens de accu-
bitu ſuo , relinquens prandium , ieiunus
4 peruenit ad corpus : * tollénſque illud
portauit ad domum ſuam occultè , vt,
dum ſol occubuiſſet,cautè ſepeliret eum.
5 * Cúmque occultaſſet corpus , manduca-
6 uit panem cum luctu & tremore , * me-
morans illum ſermonem,quem dixit Do-
B minus ‖ per Amos prophetam : Dies feſti ‖Amos 8.c.10. 1. Mac. 1.d.14.
veſtri conuertentur in lamentationem &
7 luctum.* Cùm verò ſol occubuiſſet,abiit,
8 & ſepeliuit eum. * Arguebant autē eum
omnes proximi eius,dicentes : Iam huius
rei cauſa interfici iuſſus es, & vix effugi-
ſti mortis imperium , & iterum ſepelis
9 mortuos? * ‖ Sed Tobias plus timēs Deū, ‖Sap.1. d.23.
quàm regē, rapiebat corpora occiſorum,
& occultabat in domo ſua,& mediis no-
10 ctibus ſepeliebat ea. * Contigit autem vt
quadam die fatigatus à ſepultura,veniens
in domum ſuam, iactaſſet ſe iuxta parie-
11 tem, & obdormiſſet , * & ex nido hirun-
dinum dormiēti illi calida ſtercora inci-
derent ſuper oculos eius,fieretque cæcus.
12 * Hanc autem tentationem ideo permiſit
Dominus euenire illi , vt poſteris daretur
exemplum patientiæ eius , ſicut & ſancti
13 Iob. * Nam cùm ab infantia ſua ſemper
C Deum timuerit , & mandata eius cuſto-
dierit,non eſt contriſtatus contra Deum,
14 quòd plaga cęcitatis euenerit ei,* ſed im-
mobilis in Dei timore permanſit , agens
gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.
15 * Nam ſicut beato Iob inſultabant reges,
ita iſti parentes & cognati eius irridebāt
16 vitam eius , dicentes : * Vbi eſt ſpes tua,
pro qua eleemoſynas & ſepulturas facie-
17 bas ? * Tobias verò increpabat eos , di-
18 cens : * Nolite ita loqui : quoniam filii
ſanctorum ſumus , & vitam illam expe-
ctamus , quā Deus daturus eſt his, qui fi-
19 dem ſuam numquam mutant ab eo.* An-
D na verò vxor eius ibat ad opus textrinum
quotidie , & de labore manuum ſuarum
victum , quem conſequi poterat , defere-
20 bat. * Vnde factum eſt, vt hœdium capra-
21 rum accipiens detuliſſet domi : * Cuius
cum vocē balantis vir eius audiſſet,dixit.

‖ Videte,

Digitized by Google

‖ Deut. 22. a.1. ‖ Videte, ne fortè furtiuus ſit, reddite
eum dominis ſuis, quia non licet nobis
aut edere ex furto aliquid, aut continge-
‖ Iob.2. c.9. re. * ‖ Ad hæc vxor eius irata reſpondit: 22
Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & elee-
moſynæ tuæ modò apparuerunt. * Atque 23
his & aliis huiuſcemodi verbis exprobra-
bat ei.

CAP. III.

TVnc Tobias ingemuit, & cœpit ora- 1
re cum lacrymis, * dicens: Iuſtus es 2
Domine, & omnia iudicia tua iuſta ſunt, A
& omnes viæ tuæ, miſericordia, & veri-
tas, & iudicium. * Et nunc Domine me- 3
mor eſto mei, & ne vindictam ſumas de
peccatis meis, neque reminiſcaris deli-
‖ Deut. 28.c.13 cta mea, vel parentum meorum. * ‖ Quo- 4
niam non obediuimus præceptis tuis, ideo
traditi ſumus in direptionem, & captiui-
tatem, & mortem, & in fabulam, & in
improperiū omnibus nationibus, in qui-
bus diſperſiſti nos. * Et nunc Domine ma- 5
gna iudicia tua, quia non egimus ſecun-
dùm præcepta tua, & non ambulauimus
ſinceriter coram te. * Et nunc Domine ſe- 6
cundùm voluntatem tuam fac mecum, &
præcipe in pace recipi ſpiritum meū: ex-
pedit enim mihi mori magis quàm viue- B
re. * Eadem itaque die contigit, vt Sara 7
filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum,
& ipſa audiret improperium ab vna ex
ancillis patris ſui, * quoniam tradita fue- 8
rat ſeptem viris, & dæmonium nomine
Aſmodæus occiderat eos, mox vt ingreſſi
fuiſſent ad eā. * Ergo cùm pro culpa ſua 9
increparet puellam, reſpondit ei, dicens:
Ampliùs ex te non videamus filium aut
filiam ſuper terram, interfectrix virorum
tuorum. * Numquid & occidere me vis, 10
ſicut iam occidiſti ſeptem viros? Ad hanc
vocem perrexit in ſuperius cubiculū do-
mus ſuæ: & tribus diebus, & tribus nocti-
bus non manducauit, neque bibit: * ſed in 11
oratione perſiſtens, cum lacrymis depre-
cabatur Deū, vt ab iſto improperio libe-
raret eam. * Factum eſt autem die tertia, 12
dum compleret orationē, benedicens Do-
minum, * dixit: Benedictum eſt nomen 13
tuum Deus patrum noſtrorum: qui cùm C
iratus fueris, miſericordiam facies, & in
tēpore tribulationis peccata dimittis his,
qui inuocant te. * Ad te Domine faciem 14
meam cōuerto, ad te oculos meos dirigo.
* Peto Domine vt de vinculo improperij 15
huius abſoluas me, aut certè deſuper ter-
ram eripias me. * Tu ſcis Domine, quia 16
numquam concupiui virum, & mundam
ſeruaui animam meam ab omni cōcupi-
ſcentia. * Numquam cum ludentibus mi- 17
ſcui me: neque cum his, qui in leuitate
ambulant, participem me præbui. * Virum 18
autem cum timore tuo, non cum libidine
mea conſenſi ſuſcipere. * Et, aut ego indi- 19
gna fui illis, aut illi forſitan me non fue-
runt digni: quia forſitan viro alij conſer-
uaſti me. * Non eſt enim in hominis po- 20
21 teſtate conſilium tuum. * Hoc autem pro
certo habet omnis qui te colit, quòd vita
D eius, ſi in probatione fuerit, coronabitur:
ſi autem in tribulatione fuerit, liberabi-
tur: & ſi in correptione fuerit, ad miſeri-
22 cordiā tuā venire licebit. * Non enim de-
lectaris in perditionibus noſtris: quia poſt
tempeſtatem, tranquillū facis: & poſt la-
crymationem & fletum, exultationem in-
23 fundis * Sit nomen tuū Deus Iſrael bene-
24 dictum in ſæcula. * In illo tempore exau-
ditæ ſunt preces amborum in conſpectu
25 gloriæ ſummi Dei: * & miſſus eſt Angelus
Domini ſanctus Raphael, vt curaret eos
ambos, quorum vno tempore ſunt ora-
tiones in conſpectu Domini recitatæ.

CAP. IIII.

1 IGitur cùm Tobias putaret orationem
A ſuam exaudiri vt mori potuiſſet, voca-
2 uit ad ſe Tobiam filium ſuum, * dixitque
ei: ‖ Audi fili mi verba oris mei, & ea ‖ Ecc.7. c.29.
in corde tuo, quaſi fundamentum con-
3 ſtrue. * Cùm acceperit Deus animam
meam, corpus meum ſepeli: & honorem ‖ Exod. 20.b.12
habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ
4 eius: * memor enim eſſe debes, quæ &
quāta pericula paſſa ſit propter te in vte-
5 ro ſuo. * Cùm autem & ipſa compleuerit
B tempus vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me.
6 * Omnibus autē diebus vitæ tuæ in men-
te habeto Deū: & caue ne aliquando pec-
cato conſentias, & prætermittas præcepta
7 Domini Dei noſtri. * ‖ Ex ſubſtantia tua ‖ Luca 14.c.13
fac eleemoſynam, & noli auertere faciem Prou.3.
tuam ab vllo paupere: ita enim fiet vt nec b.9.
8 à te auertatur facies Domini. * Quo mo- Eccl. 4.
9 do potueris, ita eſto miſericors. * Si mul- a.1. &
tum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exi- 14.b.13
guum tibi fuerit, etiam exiguum libenter
10 impertiri ſtude. * Præmiū enim bonū ti- Eccl.35.
11 bi theſaurizas in die neceſſitatis. * ‖ Quo- a.4.
niam eleemoſyna ab omni peccato & à ‖ Ecc.29
morte liberat, & nō patietur animā ire in c.13.
12 tenebras. * Fiducia magna erit corā ſum-
C mo Deo, eleemoſyna, omnibus faciētibus ‖ 1.Theſ.
13 eā. * ‖ Attende tibi fili mi ab omni forni- 4.c.3.
catione, & præter vxorem tuā numquam
14 patiaris crimen ſcire. * Superbiam num-
quā in tuo ſenſu, aut in tuo verbo domi- ‖ Gen.3.
nari permittas: ‖ in ipſa enim initiū ſum- a.5.
15 pſit omnis perditio. * ‖ Quicūque tibi ali- ‖ Leu.
quid operatus fuerit, ſtatim ei mercedem 19.c.13
reſtitue, & merces mercenarij tui apud te Deu.24
16 omnino non remaneat. * ‖ Quod ab alio c.14.
oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando al- Matt.7.
17 teri facias. * ‖ Panem tuum cum eſurien- b.12.
tibus & egenis comede, & de veſtimentis ‖ Luc 6.
18 tuis nudos tege. * Panem tuum & vinum f.31.
D tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, & ‖ Luc
noli ex eo manducare & bibere cū pecca- 14.c.24
19 toribus. * conſiliū ſemper à ſapiente per-
20 quire. * Omni tempore benedic Deum:
& pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & om-
21 nia conſilia tua in ipſo permaneant. * In-
dico etiam tibi fili mi, dediſſe me decem
talenta argenti, dum adhuc infantulus
eſſes,

Digitized by Google

eſſes,Gabelo,in Rages ciuitate Medorum,
& chirographũ eius apud me habeo: * & 22
ideo perquire quo modo ad eum perue-
nias,& recipias ab eo ſuprà memoratum
pondus argenti , & reſtituas ei chirogra-
phum ſuum. * Noli timere fili mi : pau- 23
perem quidem vitam gerimus,ſed ‖ mul-
‖ Rō. 8. ta bona habebimus,ſi timuerimus Deum,
d.17. & receſſerimus ab omni peccato,& fece-
rimus bene.

CAP. V.

TVnc reſpondit Tobias patri ſuo , & 1
dixit: Omnia quæcumque præcepiſti A
mihi, faciam pater. * Quo modo autem 2
pecuniam hanc requiram,ignoro.ille me
neſcit,& ego eum ignoro:quod ſignũ da-
bo ei?Sed neque viam,per quam pergatur
illuc,aliquando cognoui.* Tũc pater ſuus 3
reſpondit illi,& dixit: Chirographũ qui-
dem illius penes me habeo:quod dum illi
oſtẽderis,ſtatim reſtituet.*Sed perge nũc, 4
& inquire tibi aliquẽ fidelem virum, qui
eat tecum ſalua mercede ſua:vt, dum ad-
huc viuo,recipias eã.* Tunc egreſſus To- 5
bias,inuenit iuuenem ſplendidũ, ſtantem
præcinctum, & quaſi paratum ad ambu-
landum. * Et ignorans quòd Angelus Dei 6
eſſet,ſalutauit eum,& dixit : Vnde te ha- B
bemus bone iuuenis?* At ille reſpõdit:Ex 7
filiis Iſrael.Et Tobias dixit ei : Noſti viã,
quæ ducit in regionem Medorũ?* Cui re- 8
ſpondit : Noui:& omnia itinera eius fre-
quenter ambulaui,& manſi apud Gabelũ
fratrem noſtrũ:qui moratur in Rages ci-
uitate Medorum,quæ poſita eſt in monte
Ecbatanis. * Cui Tobias ait : Suſtine me
obſecro donec hęc ipſa nunciẽ patri meo. 9
* Tũc ingreſſus Tobias,indicauit vniuer- 10
ſa hæc patri ſuo.Super quę admiratus pa-
ter,rogauit vt introiret ad eũ.* Ingreſſus 11
itaque ſalutauit eum,& dixit:Gaudiũ ti-
bi ſit ſemper. * Et ait Tobias:Quale gau 12
dium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, &
lumen cæli non video ? * Cui ait iuuenis: 13
Forti animo eſto,in proximo eſt vt à Deo
cureris. * Dixit itaque illi Tobias:Num- 14
quid poteris perducere filium meum ad C
Gabelum in Rages ciuitatem Medorum?
& cùm redieris,reſtituam tibi mercedem
tuam.* Et dixit ei Angelus:Ego ducam & 15
reducam eum ad te.* Cui Tobias reſpon- 16
dit:Rogo te,indica mihi,de qua domo,aut
de qua tribu es tu? * Cui Raphael angelus 17
dixit:Genus quæris mercenarij, an ipſum
mercenarium,qui cum filio tuo eat?* Sed 18
ne fortè ſolicitum te reddam , ego ſum
Azarias Ananiæ magni filius. * Et Tobias 19
reſpondit:Ex magno genere es tu.Sed pe-
to ne iraſcaris quòd voluerim cognoſcere
genus tuum. * Dixit autem illi Angelus: 20
Ego ſanum ducam, & ſanũ tibi reducam
filium tuum.*Reſpondens autem Tobias, 21
ait:Bene ambuletis, & ſit Deus in itinere D
veſtro,& Angelus eius comitetur vobiſ-
cum. * Tunc paratis omnibus,quæ erant 22
in via portãda,fecit Tobias vale patri ſuo
& matri ſuæ, & ambulauerunt ambo ſi-
23 mul. * ‖ Cùmque profecti eſſent , cœpit ‖ Infra
mater eius flere,& dicere:Baculum ſene- 10.a.4.
ctutis noſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti à no-
24 bis. * Numquam fuiſſet ipſa pecunia,pro
25 qua miſiſti eum.* Sufficiebat enim nobis
paupertas noſtra, vt diuitias computare-
mus hoc, quòd videbamus filiũ noſtrum.
26 * Dixitque ei Tobias : Noli flere , ſaluus
perueniet filius noſter, & ſaluus reuerte-
tur ad nos , & oculi tui videbunt illum.
27 * Credo enim quòd Angelus Dei bonus
comitetur ei,& bene diſponat omnia,quę
circa eum gerũtur,ita vt cum gaudio re-
28 uertatur ad nos.*Ad hanc vocem ceſſauit
mater eius flere,& tacuit.

CAP. VI.

1 PRofectus eſt autem Tobias , & canis
A ſequutus eſt eum , & manſit prima
2 manſione iuxta fluuium Tigris. * Et exi-
uit vt lauaret pedes ſuos , & ecce piſcis
3 immanis exiuit ad deuorandũ eum.* Quẽ
expaueſcẽs Tobias clamauit voce magna,
4 dicens:Domine, inuadit me. * Et dixit ei
Angelus : Apprehende branchiam eius,&
trahe eum ad te. Quod cùm feciſſet , at-
traxit eum in ſiccum , & palpitare cœpit
5 ante pedes eius. * Tunc dixit ei Angelus:
Exentera hunc piſcem,& cor eius, & fel,
& iecur repone tibi:ſunt enim hęc neceſ-
6 ſaria ad medicaméta vtiliter.*Quod cùm
feciſſet,aſſauit carnes eius,& ſecum tule-
rũnt in via:cetera ſalierunt : quæ ſuffice-
rent eis , quouſque peruenirent in Rages
7 ciuitatem Medorum.* Tunc interrogauit
B Tobias Angelum, & dixit ei : Obſecro te
Azaria frater,vt dicas mihi , quod reme-
dium habebunt iſta , quæ de piſce ſer-
8 uare iuſsiſti ? * Et reſpondens Angelus,
dixit ei : Cordis eius particulam ſi ſuper
carbones ponas, fumus eius extricat om-
ne genus dæmoniorum,ſiue à viro, ſiue à
9 muliere,ita vt vltrà nõ accedat ad eos.*Et
fel valet ad vngendos oculos , in quibus
10 fuerit albugo,& ſanabuntur. * Et dixit ei
11 Tobias:Vbi vis vt maneamus ? * Reſpon-
dénſque Angelus,ait : Eſt hic Raguel no-
mine,vir propinquus de tribu tua, & hic
habet filiam nomine Saram , ſed neque
maſculum , neque feminam vllam habet
12 aliam præter eam. * ‖ Tibi debetur om- ‖ Num.
nis ſubſtantia eius, & oportet eam te ac- 27.a.8.
13 cipere coniugem.* Pete ergo eam à patre & 36.
14 eius,& dabit tibi eam in vxorem. * Tunc c. 8.
C reſpõdit Tobias,& dixit:Audio quia tra-
dita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt : ſed
& hoc audiui , quia dæmonium occidit
15 illos. * Timeo ergo,ne fortè & mihi hæc
eueniant : & cùm ſim vnicus parentibus
meis , deponam ſenectutem illorum cum
16 triſtitia ad inferos. * Tunc Angelus Ra-
phael dixit ei : Audi me , & oſtendam ti-
bi qui ſunt , quibus præualere poteſt dæ-
17 monium.* Hi namque qui coniugium ita
ſuſcipiunt , vt Deum à ſe & à ſua men-
te excludant , & ſuæ libidini ita vacent,
ſicut

Digitized by Google

ſicut equus & mulus, quibus non eſt in-
tellectus : habet poteſtatem dæmoniũ ſu-
per eos. * Tu autem cùm acceperis eam, 18
ingreſſus cubiculum, per tres dies conti- D
nens eſto ab ea,& nihil aliud niſi oratio-
nibus vacabis cum ea.* Ipſa autem nocte, 19
incenſo iecore piſcis,fugabitur dæmoniũ.
* Secunda verò nocte,in copulatione ſan- 20
ctorum patriarcharum admittéris.* Ter- 21
tia autem nocte, benedictionẽ conſeque-
ris , vt filij ex vobis procreentur incolu-
mes. * Tranſacta autem tertia nocte, ac- 22
cipies virginẽ cum timore Domini,amo-
re filiorum magis quàm libidine ductus,
vt in ſemine Abrahæ benedictionem in fi-
liis conſequaris.

CAP. VII.

INgreſsi ſunt autem ad Raguelem , & 1
ſuſcepit eos Raguel cum gaudio. * In- 2
tuénſque Tobiam Raguel , dixit Annæ A
vxori ſuæ : Quàm ſimilis eſt iuuenis iſte
conſobrino meo? * Et cùm hæc dixiſſet, 3
ait : Vnde eſtis iuuenes fratres noſtri? At
illi dixerunt : Ex tribu Nephthali ſumus,
ex captiuitate Niniue. * Dixítque illis 4
Raguel : Noſtis Tobiam fratrem meum?
Qui dixerunt:Nouimus.* Cúmque multa 5
bona loqueretur de eo , dixit Angelus
ad Raguelem:Tobias, de quo interrogas,
pater iſtius eſt. * Et miſit ſe Raguel , & 6
cum lacrymis oſculatus eſt eum , & plo- B
rans ſupra collum eius,dixit : Benedictio 7
ſit tibi fili mi , quia boni & optimi viri
filius es.* Et Anna vxor eius,& Sara ipſo- 8
rum filia , lacrymatæ ſunt. * Poſtquam 9
autem locuti ſunt, præcepit Raguel occi-
di arietem,& parari conuiuium.Cúmque
hortaretur eos diſcũbere ad prandium,
* Tobias dixit : Hic ego hodie non man- 10
ducabo neque bibam , niſi priùs petitio-
nem meam confirmes, & promittas mihi
dare Saram filiã tuam. * Quo audito ver- 11
bo Raguel expauit , ſciens quid euenerit
illis ſeptẽ viris , qui ingreſsi ſunt ad eam:
& timere cœpit ne fortè & huic ſimiliter C
contingeret:& cùm nutaret , & nõ daret
petenti vllum reſponſum , * dixit ei An- 12
gelus:Noli timere dare eam iſti,quoniam
huic timenti Deum debetur coniux filia
tua:propterea alius non potuit habere il-
lam. * Tunc dixit Raguel : Non dubito 13
quòd Deus preces & lacrymas meas in
conſpectu ſuo admiſerit.* Et credo quo- 14
niam ideo fecit vos venire ad me , vt iſta
‖ Num. coniũgeretur cognationi ſuę ‖ ſecundùm
26.b.6. legem Moyſi:& nunc noli dubium gerere
quòd tibi eam tradam. * Et apprehẽdens 15
dexteram filiæ ſuæ , dextræ Tobiæ tradi-
dit,dicens:Deus Abraham,& Deus Iſaac,
& Deus Iacob vobiſcum ſit, & ipſe con- D
iungat vos , impleátque benedictionem
ſuam in vobis. * Et accepta charta, fece- 16
runt conſcriptionem coniugij. * Et poſt 17
hæc epulati ſunt , benedicentes Deum.
* Vocauitque Raguel ad ſe Annam vxo- 18
rem ſuam , & præcepit ei vt præpararet
19 alterum cubiculum.* Et introduxit illuc
20 Saram filiã ſuam,& lacrymata eſt. * Di-
xitque ei: Forti animo eſto filia mea:Do-
minus cæli det tibi gaudium pro tædio
quod perpeſſa es.

CAP. VIII.

1 POſtquam verò cœnauerunt , introdu-
2 xerunt iuuenem ad eam. * Recorda-
A tus itaque Tobias ſermonum Angeli,
protulit de caſsidili ſuo partem iecoris,
poſuitque eam ſuper carbones viuos.
3 * Tunc Raphael Angelus apprehendit dę-
monium, & religauit illud in deſerto ſu-
4 perioris Aegypti. * Tunc hortatus eſt vir-
ginem Tobias,dixitque ei:Sara,exurge,&
deprecemur Deũ hodie,& cras, & ſecun-
dum cras : quia his tribus noctibus Deo
B iungimur:tertia autem tranſacta nocte,in
5 noſtro erimus coniugio,* filij quippe ſan-
ctorum ſumus , & non poſſumus ita con-
iungi , ſicut gentes quæ ignorant Deum.
6 * Surgentes autem pariter, inſtanter ora-
bant ambo ſimul , vt ſanitas daretur eis.
7 * Dixítque Tobias:Domine Deus patrum
noſtrorum , benedicant te cæli & terræ,
maréque & fontes,& flumina , & omnes
8 creaturæ tuæ quæ in eis ſunt.* ‖ Tu feci- ‖ Gen.2.
ſti Adã de limo terræ,dediſtiq; ei adiuto- b.7.
9 rium Heuam. * Et nunc Domine tu ſcis,
quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem
meã cõiugẽ, ſed ſola poſteritatis dilectio-
ne,in qua benedicatur nomẽ tuũ in ſęcu-
10 la ſæculorũ. * Dixit quoq; Sara:Miſerere
nobis Domine,miſerere nobis, & conſe-
11 neſcamus ambo pariter ſani.* Et factũ eſt
circa pullorũ cantum,accerſiri iuſsit Ra-
guel ſeruos ſuos,& abierunt cũ eo pariter
12 vt foderent ſepulchrũ.* Dicebat enim:Ne
fortè ſimili modo euenerit ei, quo & ce-
C teris illis ſeptem viris , qui ſunt ingreſsi
13 ad eam. * Cúmque paraſſent foſſam , re-
uerſus Raguel ad vxorem ſuam , dixit ei:
14 * Mitte vnam ex ancillis tuis, & videat ſi
mortuus eſt , vt ſepeliam eum antequam
15 illuceſcat dies.* At illa miſit vnam ex an-
cillis ſuis. Quæ ingreſſa cubiculum,repe-
rit eos ſaluos & incolumes,ſecum pariter
16 dormientes. * Et reuerſa , nunciauit bo-
num nuncium:& benedixerunt Dominũ,
17 Raguel videlicet & Anna vxor eius , * &
dixerunt : Benedicimus te Domine Deus
Iſrael, quia non contigit quemadmodum
18 putabamus. * Feciſti enim nobiſcum mi-
ſericordiã tuam, & excluſiſti à nobis ini-
19 micum perſequentem nos. * Miſertus es
autẽ duobus vnicis. Fac eos Domine ple-
D niùs benedicere te : & ſacrificiũ tibi lau-
dis tuæ & ſuæ ſanitatis offerre,vt cogno-
ſcat vniuerſitas gentium, quia tu es Deus
20 ſolus in vniuerſa terra. * Statímque præ-
cepit ſeruis ſuis Raguel, vt replerent foſ-
ſam,quam fecerant, priuſquam eluceſce-
21 ret. * Vxori autem ſuæ dixit vt inſtrue-
ret conuiuium,& præpararet omnia,quæ
in cibos erant iter agentibus neceſſaria.
22 *Duas quoq; pingues vaccas,& quattuor
arietes

Digitized by Google

arietes occidi fecit, & parari epulas om-
nibus vicinis ſuis, cunctiſque amicis. * Et 23
adiurauit Raguel Tobiam, vt duas heb-
domadas moraretur apud ſe. * De omni- 24
bus autem, quæ poſsidebat Raguel, dimi-
diã partem dedit Tobiæ, & fecit ſcriptu-
ram, vt pars dimidia, quæ ſupererat poſt
obitum eorũ, Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

TVnc vocauit Tobias Angelum ad ſe, 1
quem quidem hominem exiſtima- A
bat, dixítque ei: Azaria frater, peto vt
auſcultes verba mea. *Si meipſum tradam 2
tibi ſeruum, non ero condignus prouidẽ-
tiæ tuæ. * Tamen obſecro te, vt aſſumas 3
tibi animalia ſiue ſeruitia, & vadas ad
Gabelum in Rages ciuitatem Medorum:
reddáſque ei chirographum ſuum, & re-
cipias ab eo pecuniam, & roges eum ve-
nire ad nuptias meas. * Scis enim ipſe 4
quoniam numerat pater meus dies: & ſi B
tardauero vna die plus, contriſtatur ani-
ma eius. * Et certè vides quomodo adiu- 5
rauit me Raguel, cuius adiuramentum
ſpernere non poſſum. * Tunc Raphael aſ- 6
ſumens quattuor ex ſeruis Raguelis, &
duos camelos, in Rages ciuitatem Medo-
rum perrexit: & inueniens Gabelum, red-
didit ei chirographum ſuum, & recepit
ab eo omnem pecuniam. * Indicauítque 7
ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ geſta C
ſunt: fecitq; eũ ſecum venire ad nuptias.
* Cúmque ingreſſus eſſet domum Rague- 8
lis, inuenit Tobiam diſcumbentem: & exi-
liens, oſculati ſunt ſe inuicem: & fleuit
Gabelus, benedixítque Deum. * & dixit: 9
Benedicat te Deus Iſrael, quia filius es
optimi viri, & iuſti, & timentis Deum, &
eleemoſynas facientis: & dicatur bene- 10
dictio ſuper vxorem tuam, & ſuper pa-
rentes veſtros: * & videatis filios veſtros, 11
& filios filiorum veſtrorum, vſque in ter- D
tiam & quartam generationem: & ſit ſe-
men veſtrum benedictum à Deo Iſrael,
qui regnat in ſæcula ſæculorum. * Cúm- 12
que omnes dixiſſent, Amen, acceſſerunt
ad conuiuium: ſed & cum timore Domini
nuptiarum conuiuium exercebant.

CAP. X.

CVm verò moras faceret Tobias, cau- 1
ſa nuptiarum, ſollicitus erat pater A
eius Tobias, dicens: Putas quare moratur
filius meus, aut quare detentus eſt ibi?
Putáſne Gabelus mortuus eſt, & nemo 2
reddet illi pecuniam? Cœpit autem con- 3
triſtari nimis ipſe, & Anna vxor eius cum
eo: & cœperunt ambo ſimul flere: eo quòd
die ſtatuto minimè reuerteretur filius
eorum ad eos. * Flebat igitur mater eius 4
irremediabilibus lacrymis, atque dicebat:
Heu heu me fili mi, vt quid te miſimus
peregrinari, lumen oculorum noſtrorum,
baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium
vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? B
* Omnia ſimul in te vno habentes, te non 5
debuimus dimittere à nobis. * Cui dice- 6
bat Tobias: Tace, & noli turbari, ſanus
eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt vir ille,
7 cum quo miſimus eum. * Illa autem nul-
lo modo conſolari poterat, ſed quotidie
exiliens circumſpiciebat, & circuibat vias
omnes, per quas ſpes remeandi videbatur,
vt procul videret eum, ſi fieri poſſet, ve-
8 nientem. * At verò Raguel dicebat ad ge-
C nerum ſuum: Mane hic, & ego mittam
nuncium ſalutis de te ad Tobiam patrem
9 tuum. * Cui Tobias ait: Ego noui quia
pater meus & mater mea modò dies
computant, & cruciatur ſpiritus eorum
10 in ipſis. * Cúmque verbis multis rogaret
Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione
vellet audire, tradidit ei Saram, & dimi-
diam partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in
pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis
& in vaccis, & in pecunia multa: & saluũ
11 atque gaudentem dimiſit eum à ſe, * di-
D cens: Angelus Domini ſanctus ſit in iti-
nere veſtro, perducátque vos incolumes,
& inueniatis omnia rectè circa parentes
veſtros, & videant oculi mei filios veſtros
12 priuſquam moriar. * Et apprehendentes
parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam,
13 & dimiſerunt ire: * monentes eam hono-
rare ſoceros, diligere maritum, regere fa-
miliam, gubernare domum, & ſeipſam ir-
reprehenſibilem exhibere.

CAP. XI.

1 CVmque reuerterentur, peruenerunt
A ad Charan, quæ eſt in medio itinere
2 contra Niniuen, vndecimo die. * Dixit-
que Angelus: Tobia frater, ſcis quem-
3 admodum reliquiſti patrem tuum. * Si
placet itaque tibi, præcedamus, & lento
gradu ſequantur iter noſtrum familiæ, ſi-
mul cum coniuge tua, & cum animali-
4 bus. * Cúmque hoc placuiſſet vt irent, di-
xit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex
felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit
itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.
5 * Anna autem ſedebat ſecus viam, quo-
tidie in ſupercilio montis, vnde reſpice-
6 re poterat de longinquo. * Et dum ex
B eodem loco ſpecularetur aduentum eius,
vidit à longè, & illicò agnouit venien-
tem filium ſuum: curréntque nunciauit
viro ſuo, dicens: Ecce venit filius tuus.
7 * Dixítque Raphael ad Tobiam: At vbi
introieris domum tuã, ſtatim adora Do-
minum Deum tuum: & gratias agens ei,
accede ad patrem tuum, & oſculare eum.
8 * Statímque lini ſuper oculos eius ex fel-
le iſto piſcis, quod portas tecum. ſcias
enim quoniã mox aperientur oculi eius,
& videbit pater tuus lumen cæli, & in
9 aſpectu tuo gaudebit. * Tunc præcucurrit
C canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nũ-
cius adueniens, blandimento ſuæ caudæ
10 gaudebat. * Et conſurgens cæcus pater
eius, cœpit offendens pedibus currere: &
data manu puero, occurrit obuiam filio
11 ſuo. * Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cũ
vxore ſua, & cœperunt ambo flere præ

gaudio. * Cúmque adoraſſent Deum , & 12
gratias egiſſent,conſederunt. * Tunc ſu- 13
mens Tobias de felle piſcis, liniuit oculos
patris ſui. * Et ſuſtinuit quaſi dimidiam 14
ferè horam: & cœpit albugo ex oculis
eius,quaſi membrana oui,egredi.* Quam 15
apprenédens Tobias traxit ab oculis eius,
ſtatimque viſum recepit. * Et glorifica- 16
bant Deum,ipſe videlicet,& vxor eius, &
omnes qui ſciebant eum. * Dicebátque 17
Tobias:Benedico te Domine Deus Iſrael, D
quia tu caſtigaſti me,& tu ſaluaſti me:&
ecce ego video Tobiam filium meum.
* Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara 18
vxor filij eius, & omnis familia ſana , &
pecora, & cameli, & pecunia multa vxo-
ris:ſed & illa pecunia, quam receperat à
Gabelo:*& narrauit parentibus ſuis om- 19
nia beneficia Dei, quæ feciſſet circa eum
per hominem qui eum duxerat. * Vene- 20
rúntque Achior & Nabath conſobrini
Tobiæ,gaudentes,ad Tobiam, & congra-
tulantes ei de omnibus bonis , quæ circa
illum oſtenderat Deus. * Et per ſeptem 21
dies epulantes,omnes cum gaudio magno
gauiſi ſunt.

CAP. XII.

TVnc vocauit ad ſe Tobias filiũ ſuum, 1
dixitque ei : Quid poſſumus dare vi- A
ro iſti ſancto,qui venit tecum? * Reſpon- 2
dens Tobias,dixit patri ſuo:Pater, quam
mercedem dabimus ei?aut quid dignum
poterit eſſe beneficiis eius ? * Me duxit 3
& reduxit ſanum , pecuniam à Gabelo
ipſe recepit,vxorem ipſe me habere fecit,
& dæmonium ab ea ipſe compeſcuit,
gaudium parentibus eius fecit, meipſum
à deuoratione piſcis eripuit , te quoque
videre fecit lumen cæli , & bonis omni-
bus per eum repleti ſumus. Quid illi ad
hæc poterimus dignum dare? * Sed peto 4
te pater mi,vt roges eum, ſi forte digna- B
bitur medietatem de omnibus,quę al-
lata ſunt,ſibi aſſumere.*Et vocantes eum, 5
pater ſcilicet & filius , tulerunt eum in
partem:& rogare cœperunt, vt dignáre-
tur dimidiam partem omnium , quæ at-
tulerát,acceptam habere.* Tunc dixit eis 6
occultè:Benedicite Deum cæli , & coràm
omnibus viuentibus confitemini ei , quia
fecit vobiſcum miſericordiam ſuã. * Ete- 7
nim ſacramentum regis abſcondere bo-
num eſt:opera autem Dei reuelare,& cõ-
fiteri honorificum eſt. * Bona eſt oratio 8
cum ieiunio, & eleemoſyna magis quam
theſauros auri recondere : * quoniam 9
eleemoſyna à morte liberat , & ipſa eſt,
quæ purgat peccata,& facit inuenire mi-
ſericordiam & vitam æternam.* Qui au- 10
tem faciunt peccatum , & iniquitatem, C
hoſtes ſunt animæ ſuæ. * Manifeſto ergo 11
vobis veritatem,& non abſcondam à vo-
bis occultum ſermonem. * Quando ora- 12
bas cum lacrymis,& ſepeliebas mortuos,
& derelinquebas prãdium tuum,& mor-
tuos abſcondebas per diem in domo tua,
& nocte ſepeliebas eos , ego obtuli ora-
13 tionem tuam Domino.* Et quia acceptus
eras Deo , neceſſe fuit vt tentatio proba-
14 ret te.*Et nunc miſit me Dominus vt cu-
rarem te, & Saram vxorem filij tui à dæ-
15 monio liberarem. * Ego enim ſum Ra-
phael Angelus, vnus ex ſeptem,qui aſta-
16 mus ante Dominum. * Cúmque hæc au-
diſſent,turbati ſunt,& trementes cecide-
17 runt ſuper terram in faciem ſuam. * Di-
xítq; eis Angelus:Pax vobis , nolite time-
18 re.* Etenim cùm eſſem vobiſcum,per vo-
D luntatem Dei eram:ipſum benedicite , &
19 cantate illi. * Videbar quidem vobiſcum
manducare,& bibere:ſed ego cibo inuiſi-
bili,& potu, qui ab hominibus videri nõ
20 poteſt,vtor.* Tempus eſt ergo vt reuer-
tar ad eum,qui me miſit : vos autẽ bene-
dicite Deum, & narrate omnia mirabilia
21 eius.* & cùm hæc dixiſſet,ab aſpectu eo-
rum ablatus eſt, & vltrà eum videre non
22 potuerunt.*Tunc proſtrati per horas tres
in faciem,benedixerunt Deum : & exur-
gentes narrauerunt omnia mirabilia eius.

CAP. XIII.

1 APeriens autẽ Tobias ſenior os ſuum,
A benedixit Dominum , & dixit : Ma-
gnus es Domine in æternum, & in om-
2 nia ſæcula regnum tuum : * quoniam tu
flagellas & ſaluas:deducis ad inferos , &
reducis , & non eſt qui effugiat manum
3 tuam. * Confitemini Domino filij Iſrael,
& in conſpectu gentium laudate eum:
4 *quoniam ideo diſperſit vos inter gentes,
quæ ignorant eum,vt vos enarretis mira-
bilia eius, & faciatis ſcire eos , quia non
5 eſt alius Deus omnipotens præter eũ.*Ip-
ſe caſtigauit nos propter iniquitates no-
ſtras:& ipſe ſaluabit nos propter miſeri-
6 cordiam ſuam. * Aſpicite ergo quæ fecit
B nobiſcum,& cùm timore & tremore,cõ-
fitemini illi : regémque ſæculorum exal-
7 tate in operibus veſtris. * Ego autem in
terra captiuitatis meæ cõfiteor illi:quo-
niam oſtendit maieſtatem ſuam in gen-
8 tem peccatricem.* Conuertimini itaque
peccatores, & facite iuſtitiã coram Deo,
credentes quòd faciat vobiſcũ miſericor-
9 diam ſuam.* Ego autem, & anima mea,
10 in eo lætabimur. * Benedicite Dominum
omnes electi eius : agite dies lætitiæ , &
11 confitemini illi. * Ieruſalem ciuitas Dei,
caſtigauit te Dominus in operibus ma-
12 nuum tuarum. * Confitere Domino in
C bonis tuis, & benedic Deum ſæculorum,
vt reædificet in te tabernaculũ ſuum , &
reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas
13 in omnia ſæcula ſæculorum. * Luce ſplen-
dida fulgebis : & omnes fines terræ ado-
14 rabunt te. * ‖Nationes ex longinquo ad te
venient:& munera deferentes adorabunt
in te Dominum , & terram tuam in ſan-
15 ctificationẽ habebunt. *Nomen enim ma-
16 gnum inuocabunt in te.* Maledicti erunt
qui contempſerint te:& condemnati erũt
omnes qui blaſphemauerint te:benedicti-
que

§ Deut. 32 f.39. 1.Reg. 2.a.6. Sap.16. a.13.

‖ Iſa.60 a.5.

Digitized by Google

que erunt qui ædificauerint te.* Tu au- 17
tem lætaberis in filiis tuis, quoniam om- D
nes benedicentur, & congregabuntur ad
Dominum. * Beati omnes qui diligunt 18
te, & qui gaudent ſuper pace tua. * Ani- 19
ma mea benedic Dominum, quoniam li-
berauit Ieruſalem ciuitatem ſuam à cun-
ctis tribulationibus eius, Dominus Deus
noſter. * Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ 20
ſeminis mei ad videndam claritatem Ie-
‖ Apoc. 21.c.18. ruſalem. * ‖ Portæ Ieruſalem ex ſapphiro 21
& ſmaragdo ædificabuntur: & ex lapide
pretioſo omnis circuitus murorum eius.
*Ex lapide candido & mundo omnes pla- 22
teæ eius ſternentur: & per vicos eius al-
leluia cantabitur. * Benedictus Dominus, 23
qui exaltauit eam, & ſit regnum eius in
ſæcula ſæculorum ſuper eam. Amen.

CAP. XIIII.

ET conſummati ſunt ſermones Tobiæ. 1
Et poſtquam illuminatus eſt To- A
bias, vixit annis quadraginta duobus,
& vidit filios nepotum ſuorum. * Com- 2
pletis itaque annis centum duobus, ſe-
pultus eſt honorificè in Niniue. * Quin- 3
quaginta namque & ſex annorum lumen
oculorum amiſit, ſexagenarius verò rece-
pit. * Reliquum verò vitæ ſuæ in gaudio 4
fuit, & cum bono profectu timoris Dei
perrexit in pace. * In hora autem mortis 5
ſuæ vocauit ad ſe Tobiam filium ſuum,
& ſeptē iuuenes filios eius nepotes ſuos,
dixitque eis: * Propè erit interitus Nini- 6
ue: non enim excidit verbum Domini: &
‖ 1. Eſd. 3.b.8. ‖ fratres noſtri, qui diſperſi ſunt à terra B
Iſrael, reuertētur ad eam. * Omnis autem 7
deſerta terra eius replebitur, & domus
Dei quæ in ea incenſa eſt, iterum reædifi-
cabitur: ibique reuertentur omnes timen-
tes Deum, * & relinquent gētes idola ſua, 8
& venient in Ieruſalem, & inhabitabunt
in ea, * & gaudebunt in ea omnes reges 9
terræ, adorantes regem Iſrael. *Audite er- 10
go filij mei patrem veſtrum: Seruite Do-
mino in veritate, & inquirite vt faciatis
quæ placita ſunt illi: * & filiis veſtris mā- 11
date vt faciant iuſtitias & eleemoſynas, C
vt ſint memores Dei, & benedicant eum
in omni tempore in veritate, & in tota
virtute ſua. * Nunc ergo filij audite me, & 12
nolite manere hic: ſed quacumque die ſe-
pelieritis matrem veſtrā circa me in vno
ſepulchro, ex eo dirigite greſſus veſtros vt
exeatis hinc: * video enim quia iniquitas 13
eius finem dabit ei. * Factum eſt autem 14
poſt obitum matris ſuæ, Tobias abſceſſit D
ex Niniue cū vxore ſua, & filiis, & filio-
rum filiis, & reuerſus eſt ad ſoceros ſuos.
* inuenitque eos incolumes in ſenectute 15
bona: & curam eorum geſſit, & ipſe clau-
ſit oculos eorum: & omnem hereditatem
domus Raguelis ipſe percepit: viditque
quintam generationem, filios filiorum
ſuorum. * Et completis annis nonaginta- 16
nouem in timore Domini, cum gaudio ſe-
pelierunt eum. * Omnis autem cognatio 17
eius, & omnis generatio eius, in bona vi-
ta, & in ſancta conuerſatione permanſit:
ita vt accepti eſſent tam Deo, quàm homi-
nibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER IVDITH.

CAPVT. I.

1 ARphaxad itaque, rex Medorum, ſub-
A iugauerat multas gentes imperio
ſuo, & ipſe ædificauit ciuitatem poten-
tiſsimam, quam appellauit Ecbatanis:
2 * ex lapidibus quadratis & ſectis: fecit
muros eius in latitudinem cubitorum ſe-
ptuaginta, & in altitudinem cubitorum
triginta, turres verò eius poſuit in altitu-
3 dinem cubitorum centum. * Per quadrum
B verò earum latus vtrumque vicinorum
pedum ſpatio tendebatur, poſuitque por-
4 tas eius in altitudinem turrium: * & glo-
riabatur quaſi potens in potentia exerci-
tus ſui, & in gloria quadrigarum ſuarum.
5 * Anno igitur duodecimo regni ſui: Na-
buchodonoſor rex Aſſyriorū, qui regna-
bat in Niniue ciuitate magna, pugnauit
6 cōtra Arphaxad, & obtinuit * eum in cā-
C po magno, qui appellatur Ragau, circa
Euphraten, & Tigrin, & Iadaſon, in cam-
7 po Erioch regis Elicorum. * Tunc exalta-
tum eſt regnum Nabuchodonoſor, & cor
eius eleuatum eſt: & miſit ad omnes, qui
habitabant in Cilicia, & Damaſco, & Li-
8 bano, * & ad gētes quæ ſunt in Carmelo,
& Cedar, & inhabitantes Galilęam in cā-
9 po magno Eſdrelon, * & ad omnes qui
erant in Samaria, & trans flumen Iordanē
vſque ad Ieruſalem, & omnem terrā Ieſ-
ſe, quouſq; perueniatur ad terminos Ae-
10 thiopiæ. * Ad hos omnes miſit nūcios Na-
11 buchodonoſor rex Aſſyriorū: * qui omnes
vno animo contradixerunt, & remiſerunt
eos vacuos, & ſine honore abiecerunt.
12 * Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex
aduerſus omnem terram illam, iurauit
per thronum & regnum ſuum, quòd de-
fenderet ſe de omnibus regionibus his.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor
A regis, vigeſima & ſecunda die menſis
primi, factum eſt verbum in domo Na-
buchodonoſor regis Aſſyriorum, vt de-
2 fenderet ſe. * Vocauitque omnes maio-
res natu, omnéſque duces, & bellatores
ſuos, & habuit cum eis myſterium con-
3 ſilij ſui: * dixitque cogitationem ſuam in
eo eſſe, vt omnem terram ſuo ſubiugaret
4 imperio: * Quod dictum cùm placuiſſet
omnibus, vocauit Nabuchodonoſor rex
5 Holofernem principem militiæ ſuæ, * &
dixit ei: Egredere aduerſus omne re-
gnum Occidentis, & contra eos præci-
puè, qui contempſerunt imperium meum.
6 * Non parcet oculus tuus vlli regno, om-
B némq; vrbem munitam ſubiugabis mihi.

Digitized by Google

* Tunc Holofernes vocauit duces,& ma- 7
giſtratus virtutis Aſſyriorum:& dinume-
rauit viros in expeditionem, ſicut præce-
pit ei rex, centum viginti millia peditum
pugnatorum , & equitum ſagittariorum
duodecim millia.*Omnémque expeditio- 8
nem ſuam fecit præire in multitudine in-
numerabilium camelorum , cum his quæ
exercitibus ſufficerent copioſè,boū quo-
que armenta,gregéſq; ouium,quorū non
erat numerus.* Frumentum ex omni Sy- 9
ria in tranſitu ſuo parari conſtituit.*Au- 10
rum verò,& argentum,de domo regis aſ-
ſumpſit multum nimis.* Et profectus eſt 11
ipſe,& omnis exercitus,cum quadrigis,& C
equitibus,& ſagittariis, qui cooperuerūt
faciem terræ , ſicut locuſtæ. * Cúmque 12
pertranſiſſet fines Aſſyriorum , venit ad
magnos montes Ange, qui ſunt à ſiniſtro
Ciliciæ , aſcendítque omnia caſtella eo-
rum , & obtinuit omnem munitionem.
*Effregit autem ciuitatem opinatiſsimam 13
Melothi,prædauitq; omnes filios Tharſis,
& filios Iſmael , qui erant contra faciem
deſerti,& ad auſtrum terræ Cellon. * Et 14
tranſiuit Euphraten, & venit in Meſopo-
tamiam : & fregit omnes ciuitates excel-
ſas,quæ erant ibi, à torrente Mambre vſ-
quequo perueniatur ad mare : * & occu- 15
pauit terminos eius , à Cilicia vſque ad
fines Iapheth, qui ſunt ad auſtrum. * Ab- 16
duxítque omnes filios Madian, & præda-
uit omnem locupletationem eorum , o-
mnéſq; reſiſtentes ſibi occidit in ore gla-
dij.*Et poſt hæc deſcendit in campos Da- 17
maſci in diebus meſsis , & ſuccendit o-
mnia ſata, omnéſq; arbores & vineas fe-
cit incidi : * & cecidit timor illius ſuper 18
omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

TVnc miſerunt legatos ſuos , vniuer- 1
ſarum vrbium ac prouinciarum re- A
ges ac principes , Syriæ ſcilicet Meſo-
potamiæ, & Syriæ Sobal , & Libyæ , at-
que Ciliciæ, qui venientes ad Holofer-
nem , dixerunt : * Deſinat indignatio tua 2
circa nos:Melius eſt enim vt viuentes ſer-
uiamus Nabuchodonoſor regi magno, &
ſubditi ſimus tibi , quàm morientes cum
interitu noſtro ipſi ſeruitutis noſtræ dā-
na patiamur.* Omnis ciuitas noſtra , o- 3
mniſq;poſſeſsio,omnes montes,& colles,
& campi , & armenta boum , gregéſque B
ouium, & caprarum,equorúmque & ca-
melorum , & vniuerſæ facultates noſtræ,
atque familiæ , in conſpectu tuo ſunt:
* Sint omnia noſtra ſub lege tua. * Nos, 4
& filij noſtri, ſerui tui ſumus. * Veni no- 5
bis pacificus dominus , & vtere ſeruitio 6
noſtro , ſicut placuerit tibi.*Tunc deſcē- 7
dit de montibus cum equitibus in virtu-
te magna, & obtinuit omnem ciuitatem,
& omnem inhabitātem terram. * De vni- 8
uerſis autem vrbibus aſſumpſit ſibi auxi-
liarios viros fortes , & electos ad bellum.
* Tantúſque metus prouinciis illis incu- 9
buit , vt vniuerſarum vrbium habitatores
principes,& honorati ſimul cum populis,
10 exirent obuiam venienti,* excipiétes eum
cum coronis,& lampadibus,ducētes cho-
11 ros in tympanis, & tibiis.* Nec iſta tamē
facientes, ferocitatem eius pectoris miti-
12 gare potuerunt:*nam & ciuitates eorum
13 deſtruxit,& lucos eorum excidit.*Præce-
D perat enim illi Nabuchodonoſor rex , vt
omnes deos terræ exterminaret , videlicet
vt ipſe ſolus diceretur Deus ab his natio-
nibus , quæ potuiſſent Holofernis poten-
14 tia ſubiugari. * Pertranſiens autem Sy-
riam Sobal, & omnem Apameā,omnémque Meſopotamiam , venit ad Idumæos
15 in terram Gabaa , * accepítque ciuitates
eorum , & ſedit ibi per triginta dies , in
quibus diebus adunari præcepit vniuer-
ſum exercitum virtutis ſuæ.

CAP. IIII.

1 TVnc audientes hæc filij Iſrael , qui
A habitabant in Terra Iuda , timue-
2 runt valde à facie eius. * Tremor &
horror inuaſit ſenſus eorum,ne hoc face-
ret Ieruſalem & tēplo Domini , quod fe-
cerat ceteris ciuitatibus & tēplis earum.
3 *Et miſerunt in omnē Samariam per cir-
cuitum vſq; Iericho,& præoccupauerunt
4 omnes vertices montium: * & muris cir-
cumdederunt viros ſuos , & congregaue-
runt frumenta in præparationem pugnæ.
5 * Sacerdos etiam Eliachim , ſcripſit ad
vniuerſos qui erant contra Eſdrelon, quæ
B eſt contra faciem campi magni iuxta Do-
thain,& vniuerſos,per quos viæ tranſitus
6 eſſe poterat, *vt obtinerent aſcēſus mon-
tium,per quos via eſſe poterat ad Ieruſa-
lem,& illic cuſtodirent vbi anguſtum iter
7 eſſe poterat inter montes.*Et fecerunt fi-
lij Iſrael,ſecundùm quod conſtituerat eis
8 ſacerdos Domini Eliachim. * Et clamauit
omnis populus ad Dominum inſtantia
magna , & humiliauerunt animas ſuas in
ieiuniis , & orationibus, ipſi & mulieres
9 eorum. * Et induerunt ſe Sacerdotes cili-
ciis, & infantes proſtrauerunt contra fa-
ciem templi Domini , & altare Domini
10 operuerūt cilicio:*& clamauerūt ad Do-
C minum Deum Iſrael vnanimiter,ne darē-
tur in prædam infantes eorum , & vxores
eorum in diuiſionem, & ciuitates eorum
in exterminium, & ſancta eorum in pol-
lutionem , & fierent opprobrium Genti-
11 bus. * Tunc Eliachim , ſacerdos Domini
magnus, circuiuit omnem Iſrael, allocu-
12 túſque eſt eos,* dicens : Scitote quoniam
exaudiet Dominus preces veſtras , ſi ma-
nentes permāſeritis in ieiuniis, & oratio-
13 nibus in conſpectu Domini. * ‖ Memores ‖ *Exod.*
eſtote Moyſi ſerui Domini , qui Amalec *17.d.12.*
confidentem in virtute ſua , & in poten-
D tia ſua , & in exercitu ſuo , & in clypeis
ſuis , & in curribus ſuis , & in equitibus
ſuis,nō ferro pugnando,ſed precibus ſan-
14 ctis orādo deiecit:* ſic erunt vniuerſi ho-
ſtes Iſrael: ſi perſeueraueritis in hoc ope-
re,

Digitized by Google

re,quod cœpiſtis.* Ad hanc igitur exhor- 15
tationem eius deprecantes Dominū, per-
manebant in conſpectu Domini, * ita vt 16
etiā hi,qui offerebāt Domino holocauſta,
præcincti ciliciis offerrent ſacrificia Do-
mino,& erat cinis ſuper capita eorū.* Et 17
ex toto corde ſuo omnes orabant Deum,
vt viſitaret populum ſuum Iſrael.

CAP. V.

NVnciatumq; eſt Holoferni principi 1
militiæ Aſſyriorum, quòd filij Iſrael A
præpararent ſe ad reſiſtendum, ac mon-
tium itinera concluſiſſent:*& furore ni- 2
mio exarſit in iracundia magna,vocauit-
que omnes principes Moab & duces Am-
mon, * & dixit eis: Dicite mihi quis ſit 3
populus iſte,qui mōtana obſidet:aut quę,
& quales,& quantæ ſint ciuitates eorum:
quæ etiam ſit virtus eorum, aut quæ ſit
multitudo eorum:vel quis rex militiæ il-
lorum:*& quare præ omnibus,qui habi- 4
tant in Oriente,iſti contempſerunt nos,&
non exierunt obuiā nobis vt ſuſciperent
nos cū pace?* Tunc Achior dux omnium 5
filiorū Ammon reſpōdens, ait:Si digneris
audire domine mi,dicā veritatem in con-
ſpectu tuo,de populo iſto,qui in mōtanis
habitat,& non egredietur verbum falſum
ex ore meo. * Populus iſte ex progenie 6
‖ *Gen. 11.d.31.* Chaldæorum eſt.*‖hic primùm in Meſo- 7
potamia habitauit,quoniā noluerunt ſe- B
qui deos patrū ſuorum,qui erāt in Terra
Chaldæorū. * Deſerentes itaque ceremo- 8
nias patrum ſuorum,quæ in multitudine
deorum erant, *vnum Deum cæli colue- 9
‖ *Gen. 12.a.1.* runt,‖ qui & præcepit eis vt exirēt inde,
& habitarēt in Charan.Cúmq; operuiſſet
‖ *Gen. 46.a.2.* omnem terram fames, ‖ deſcenderunt in
Aegyptū, illicque per quadringentos an-
nos ſic multiplicati ſunt, vt dinumerari
eorū nō poſſet exercitus.* Cúmq; graua- 10
ret eos rex Aegypti, atq; in ædificationi-
bus vrbiū ſuarum in luto & latere ſubiu-
gaſſet eos, clamauerunt ad Dominū ſuū,
& percuſsit totā Terram Aegypti plagis
‖ *Exod. 14.a.1.* variis.* ‖ Cúmque eieciſſent eos Aegyptij 11
à ſe, & ceſſaſſet plaga ab eis,& iterū eos
vellent capere, & ad ſuum ſeruitium re-
‖ *Exod. 14.g.29.* uocare,*‖ fugientibus his Deus cœli ma- 12
re aperuit, ita vt hinc inde aquæ quaſi
murus ſolidarentur, & iſti pede ſicco fū-
dum maris perambulando tranſirent.* In 13
quo loco dum innumerabilis exercitus
Aegyptiorum eos perſequeretur,ita aquis
coopertus eſt,vt non remaneret vel vnus,
qui factum poſteris nunciaret. * Egreſsi 14
verò mare rubrum, deſerta Sina montis
occupauerūt,in quibus numquam homo
habitare potuit,vel filius hominis requie-
uit.*Illic fontes amari obdulcati ſunt eis 15
ad bibendum, & per annos quadraginta C
annonā de cælo conſecuti ſunt.*Vbicūq; 16
ingreſsi ſunt ſine arcu & ſagitta,& abſq;
ſcuto & gladio, Deus eorū pugnauit pro
eis, & vicit. * Et non fuit qui inſultaret 17
populo iſti, niſi quando receſsit à cultu
18 Domini Dei ſui.* Quotieſcumque autem
præter ipſum Deum ſuum, alterū colue-
runt,dati ſunt in prædam,& in gladium,
19 & in opprobrium.* Quotieſcūque autem
pœnituerunt ſe receſsiſſe à cultura Dei
ſui,dedit eis Deus cæli virtutem reſiſten-
20 di.*Denique Chananęum regem,& Iebu-
ſæum,& Pherezæum,& Hethæū, & He-
uęum,& Amorrhęum,& omnes potentes
in Heſebon proſtrauerunt,& terras eorū,
21 & ciuitates eorum ipſi poſſederunt: * &
vſque dum non peccarent in conſpectu
Dei ſui,erant cum illis bona: Deus enim
22 illorum odit iniquitatem. * Nam & ante
hos annos,cùm receſsiſſent à via,quā de-
derat illis Deus, vt ambularent in ea,ex-
terminati ſunt præliis à multis nationi-
bus,& plurimi eorū captiui abducti ſunt
23 in terram non ſuam. * Nuper autem re-
D uerſi ad Dominū Deum ſuum, ex diſper-
ſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt,
& aſcenderūt mōtana hæc omnia,& ite-
rum poſſident Ieruſalem, vbi ſunt ſancta
24 eorum.* Nunc ergo mi domine,perquire
ſi eſt aliqua iniquitas eorum in cōſpectu
Dei eorum:aſcendamus ad illos,quoniam
tradens tradet illos Deus eorum tibi, &
ſubiugati erunt ſub iugo potentiæ tuæ.
25 * Si verò non eſt offenſio populi huius
coram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere
illis:quoniam Deus eorum defēdet illos:
& erimus in opprobrium vniuerſæ terrę.
26 *Et factum eſt,cùm ceſſaſſet loqui Achior
verba hæc, irati ſunt omnes magnates
Holofernis, & cogitabant interficere eū,
27 dicentes ad alterutrum: * Quis eſt iſte,
qui filios Iſrael poſſe dicat reſiſtere regi
Nabuchodonoſor,& exercitibus eius,ho-
mines inermes,& ſine virtute,& ſine pe-
28 ritia artis pugnæ? * Vt ergo agnoſcat
Achior quoniam fallit nos, aſcēdamus in
montana: & cùm capti fuerint potentes
eorum,tunc cum eiſdem gladio tranſuer-
29 berabitur:* vt ſciat omnis gens,quoniam
Nabuchodonoſor deus terræ eſt, & præ-
ter ipſum alius non eſt.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem cùm ceſſaſſent lo-
A qui,indignatus Holofernes vehemen-
2 ter,dixit ad Achior: * Quoniam prophe-
taſti nobis, dicens, quòd gens Iſrael de-
fendatur à Deo ſuo, vt oſtēdam tibi quo-
niam non eſt Deus, niſi Nabuchodono-
3 ſor:* cùm percuſſerimus eos omnes,ſicut
hominem vnū, tunc & ipſe cum illis Aſ-
ſyriorum gladio interibis,& omnis Iſrael
tecum perditione diſperiet: * & probabis
4 quoniam Nabuchodonoſor dominus ſit
vniuerſæ terræ: tuncque gladius militiæ
meæ tranſiet per latera tua, & confixus
cades inter vulneratos Iſraël,& nō reſpi-
rabis vltrà,donec extermineris cum illis.
5 * Porrò autem ſi prophetiā tuam veram
exiſtimas,non cōcidat vultus tuus,& pal-
lor,qui faciem tuā obtinet,abſcedat à te,
ſi verba mea hæc putas impleri nō poſſe.

d by Google

* Vt autem noueris quia ſimul cum illis 6
hæc experieris, ecce ex hac hora illorum B
populo ſociaberis, vt dũ dignas mei gla-
dij pœnas exceperint, ipſe ſimul vltioni
ſubiaceas.* Tũc Holofernes præcepit ſer- 7
uis ſuis vt cõprehenderẽt Achior,& per-
ducerent eum in Bethuliam,& traderent
eum in manus filiorum Iſrael. * Et acci- 8
pientes eũ ſerui Holofernis profecti ſunt
per campeſtria: ſed cùm appropinquaſsẽt
ad mõtana, exierunt cõtra eos ſundibu-
larij.* Illi autẽ diuertentes à latere mõtis, 9
ligauerunt Achior ad arborẽ manibus &
pedibus, & ſic vinctũ reſtibus dimiſerunt
eum, & reuerſi ſunt ad dominum ſuum.
* Porrò filij Iſrael deſcẽdentes de Bethu- 10
lia,venerunt ad eum: Quem ſoluentes du- C
xerunt ad Bethuliã,atque in medium po-
puli illũ ſtatuentes,percunctati ſunt quid
rerum eſſet, quòd illum vinctum Aſſyrij
reliquiſſent. * In diebus illis erant illic 11
principes, Ozias filius Micha de tribu Si-
meon,& Charmi,qui & Gothoniel. * In 12
medio itaque ſeniorum, & in conſpectu
omnium,Achior dixit omnia quę locutus
ipſe fuerat ab Holoferne interrogatus: &
qualiter populus Holofernis voluiſſet
propter hoc verbum interficere eum,* & 13
quẽadmodum ipſe Holofernes iratus iuſ-
ſerit eum Iſraelitis hac de cauſa tradi; vt,
dũ vicerit filios Iſrael,tũc & ipsũ Achior
diuerſis iubeat interire ſuppliciis,propter
hoc quòd dixiſſet: Deus cæli defenſor eo-
‖ Sup. c. 6.12. rum eſt.* ‖ Cùmque Achior vniuerſa hæc 14
expoſuiſſet, omnis populus cecidit in fa-
ciẽ,adorãtes Dominũ,& cõmuni lamẽta-
tione & fletu vnanimes preces ſuas Do-
mino effuderunt,* dicentes: Domine Deus 15
cæli & terræ, intuere ſuperbiã eorum,&
reſpice ad noſtrã humilitatem, & faciem D
ſanctorũ tuorum attende, & oſtẽde quo-
niam non derelinquis præſumentes de te:
& præſumentes de ſe, & de ſua virtute
gloriantes,humilias.* Finito itaque fletu, 16
& per totã diem oratione populorũ cõ-
pleta conſolati ſunt Achior, * dicentes: 17
Deus patrũ noſtrorum,cuius tu virtutem
prædicaſti, ipſe tibi hanc dabit vicitsitu-
dinem, vt eorum magis tu interitum vi-
deas. * Cùm vero Dominus Deus noſter 18
dederit hanc libertatem ſeruis ſuis, ſit &
tecum Deus in medio noſtri: vt ſicut pla-
cuerit tibi,ita cum tuis omnibus conuer-
ſeris nobiſcũ.* Tunc Ozias,finito cõſilio, 19
ſuſcepit eum in domum ſuam, & fecit ei
cœnam magnam. * Et vocatis omnibus 20
presbyteris ſimul expleto ieiunio refece-
runt. * Poſtea vero conuocatus eſt omnis 21
populus,& per totã noctem intra eccleſiã
orauerunt,petẽtes auxilium a Deo Iſrael.

CAP. VII.

HOlofernes autem altera die præce- 1
pit exercitibus ſuis, vt aſcenderent A
contra Bethuliam. * Erant autem pedi- 2
tes bellatorum centum viginti millia, &
equites viginti duo millia, præter præ-
parationes virorum illorum, quos occu-
pauerat captiuitas, & abducti fuerant de
prouinciis & vrbibus vniuerſæ iuuentu-
3 tis.* Omnes parauerunt ſe pariter ad pu-
gnam contra filios Iſrael,& venerunt per
crepidinem montis vſque ad apicem, qui
reſpicit ſuper Dothain,à loco qui dicitur
Belma,vſque ad Chelmon, qui eſt contra
4 Eſdrelon. * Filij autem Iſrael vt viderunt
multitudinem illorum, proſtrauerunt ſe
ſuper terrã, mittentes cinerem ſuper ca-
pita ſua, vnanimes orantes vt Deus Iſrael
miſericordiam ſuam oſtenderet ſuper po-
5 pulum ſuum. * Et aſſumentes arma ſua
bellica,ſederunt per loca,quæ ad anguſti
itineris tramitem dirigunt inter mõtoſa,
& erant cuſtodientes ea tota die & no-
6 cte. * Porrò Holofernes, dum circuit per
B gyrum, reperit quòd fons, qui influebat,
aquę ductum illorum à parte auſtrali ex-
tra ciuitatem dirigeret: & incidi pręcepit
7 aquæductum illorum.* Erant tamen non
lõgè à muris fontes,ex quibus furtim vi-
debantur haurire aquam, ad refocillan-
8 dum potiùs quàm ad potandum. * Sed fi-
lij Ammon & Moab acceſſerunt ad Ho-
lofernem, dicentes: Filij Iſrael, non in
lancea nec in ſagitta confidunt, ſed
montes defendunt illos, & muniunt il-
9 los colles in præcipitio conſtituti. * Vt
ergo ſine congreſsione pugnæ poſsis ſu-
perare eos, pone cuſtodes fontium, vt
non hauriant aquam ex eis,& ſine gladio
interficies eos, vel certè fatigati tradent
ciuitatem ſuam, quam putant in monti-
10 bus poſitam ſuperari non poſſe.* Et pla-
cuerunt verba hæc coram Holoferne, &
coram ſatellitibus eius, & conſtituit per
gyrum centenarios per ſingulos fontes.
11 * Cùmque iſta cuſtodia per dies viginti
C fuiſſet expleta,defecerũt ciſternæ,& col-
lectiones aquarum, omnibus habitãtibus
Bethuliam, ita vt non eſſet intra ciuitatẽ
vnde ſatiarentur vel vna die, quoniam ad
menſurã dabatur populis aqua quotidie.
12 * Tunc ad Oziã congregati omnes viri,fe-
minæq; iuuenes, & paruuli omnes ſimul
13 vna voce* dixerunt: ‖ Iudicet Deus inter ‖ Exod. 5.d.21.
nos & te,quoniã feciſti in nos mala,nolẽs
loqui pacificè cũ Aſſyriis,& propter hoc
14 vẽdidit nos Deus in manibus eorum.* Et
ideo non eſt qui adiuuet,cum proſterna-
mur ante oculos eorũ in ſiti,& perditio-
15 ne magna.* Et nunc congregate vniuerſos
qui in ciuitate ſunt, vt ſponte tradamus
16 nos omnes populo Holofernis.* Meli⁹ eſt
enim vt captiui benedicamus Dominum,
uiuentes, quàm moriamur, & ſimus op-
probriũ omni carni,cùm viderimus vxo-
res noſtras,& infantes noſtros mori ante
17 oculos noſtros.* Cõteſtamur hodie cęlum
D & terrã,& Deum patrum noſtrorũ, qui
vlciſcitur nos ſecũdùm peccata noſtra, vt
iã tradatis ciuitatẽ in manu militiæ Ho-
lofernis, & ſit finis noſter breuis in ore
gladij,qui lõgior efficitur in ariditate ſi-
tis.

Digitized by Google

tis.* Et cùm hæc dixiſſent, factus eſt fle- 18
tus & vlulatus magnus in eccleſia ab o-
mnibus, & per multas horas vna voce cla-
‖ Pſal. mauerunt ad Deum, dicentes:*‖ Peccaui- 19
105. 6. mus cũ patribus noſtris, iniuſtè egimus,
iniquitatẽ fecimus.* Tu quia pius es, mi- 20
ſerere noſtri, aut in tuo flagello vindica
iniquitates noſtras, & noli tradere confi-
tentes te populo, qui ignorat te, * vt non 21
dicant inter Gentes: Vbi eſt Deus eorum?
* Et cùm fatigati his clamoribus, & his 22
fletibus laſſati ſiluiſſent,* exurgens Ozias 23
infuſus lacrymis, dixit: Aequo animo
eſtote fratres, & hos quinq; dies expecte-
mus à Domino miſericordiam.* Forſitan 24
enim indignationẽ ſuã abſcindet, & dabit
gloriam nomini ſuo.* Si autem tranſactis 25
quinque diebus non venerit adiutorium,
faciemus hæc verba, quæ locuti eſtis.

CAP. VIII.

ET factum eſt, cùm audiſſet hæc verba 1
Iudith vidua, quæ erat filia Merari, A
filij Idox, filij Ioſeph, filij Oziæ, filij Elai,
filij Iannor, filij Gedeon, filij Raphaim,
filij Achitob, filij Melchiæ, filij Enan, filij
Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeon, filij
Rubẽ:* & vir eius fuit Manaſſes, qui mor- 2
tuus eſt in diebus meſſis hordeaceæ:* in- 3
ſtabat enim ſuper alligãtes manipulos in
campo, & venit æſtus ſuper caput eius, &
mortuus eſt in Bethulia ciuitate ſua; &
ſepultus eſt illic cum patribus ſuis.* Erat 4
autem Iudith relicta eius vidua iã annis
tribus, & menſibus ſex.* Et in ſuperiori- 5
bus domus ſuę fecit ſibi ſecretũ cubiculũ
in quo cũ puellis ſuis clauſa morabatur.
* & habens ſuper lumbos ſuos ciliciũ, ie- 6
iunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter
ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſ-
rael.* Erat autem eleganti aſpectu nimis, 7
cui vir ſuus reliquerat diuitias multas, &
familiã copioſam, ac poſſeſſiones armẽtis
boum & gregibus ouium plenas.* Et erat 8
hæc in omnibus famoſiſsima, quoniã ti-
mebat Dominum valde, nec erat qui lo-
queretur de illa verbũ malum.* Hæc ita- 9
que cùm audiſſet, quoniam Ozias promi-
ſiſſet quòd tranſacto quinto die traderet
ciuitatẽ, miſit ad presbyteros Chabri, &
Charmi. * Et venerunt ad illam, & dixit 10
illis: Quod eſt hoc verbũ in quo conſenſit B
Ozias, vt tradat ciuitatẽ Aſſyriis, ſi intra
quinque dies nõ venerit vobis adiutoriũ?
* Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? 11
* Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam 12
prouocet, ſed potiùs qui iram excitet, &
furorem accendat. * Poſuiſtis vos tempus 13
miſerationis Domini, & in arbitrium ve-
ſtrum, diem conſtituiſtis ei.* Sed quia pa- 14
tiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœnitea-
mus, & indulgentiam eius fuſis lacrymis
poſtulemus: * non enim quaſi homo, ſic 15
Deus cõminabitur, neque ſicut filius ho-
minis ad iracundiã inflãmabitur.* Et ideo 16
humiliemus illi animas noſtras, & in ſpi-
ritu conſtituti humiliato, ſeruientes illi,
17 * dicamus flentes Domino, vt ſecundùm
voluntatem ſuã ſic faciat nobiſcũ miſeri-
cordiam ſuam: vt ſicut conturbatum eſt
cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam
18 de noſtra humilitate gloriemur:* quoniã
nõ ſumus ſecuti peccata patrum noſtro-
rum, qui dereliquerunt Deum ſuum, &
19 adorauerunt deos alienos, * pro quo ſce-
lere dati ſunt in gladium, & in rapinam,
& in confuſionẽ inimicis ſuis: nos autem
alterum Deum neſcimus præter ipſum.
20 * Expectemus humiles conſolationem
C eius, & exquiret ſanguinem noſtrum de
afflictionibus inimicorum noſtrorum, &
humiliabit omnes Gentes, quæcumque
inſurgunt contra nos, & faciet illas ſine
21 honore Dominus Deus noſter. * Et nunc
fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in
populo Dei, & ex vobis pendet anima il-
lorum, ad eloquium veſtrum corda eorũ
erigite, vt memores ſint, quia tentati sũt
patres noſtri vt probarentur, ſi verè cole-
22 rent Deum ſuum.*‖ Memores eſſe debẽt, ‖ Gen.
quomodo pater noſter Abraam tentatus 22. a. 1.
eſt, & per multas tribulationes probatus,
23 Dei amicus effectus eſt.* Sic Iſaac, ſic Ia-
cob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt
Deo, per multas tribulationes tranſierũt
24 fideles. * Illi autem, qui tentationes non
ſuſceperunt cum timore Domini, & im-
patientiam ſuam & improperium mur-
murationis ſuæ contra Dominum protu-
25 lerũt, * ‖ exterminati ſunt ab extermina- ‖ 1. Cor.
26 tore, & à ſerpentibus perierunt. * Et 10. b. 9.
nos ergo non vlciſcamur nos pro his quæ
27 patimur,* ſed reputantes peccatis noſtris
D hæc ipſa ſupplicia minora eſſe flagella
Domini, quibus quaſi ſerui corripimur,
ad emendationem, & non ad perditionẽ
28 noſtram eueniſſe credamus.* Et dixerunt
illi Ozias, & presbyteri: Omnia, quæ lo-
cuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermoni-
29 bus tuis vlla reprehenſio.* Nunc ergo ora
pro nobis, quoniam mulier ſancta es, &
30 timens Deum.* Et dixit illis Iudith: Sicut
quod potui loqui, Dei eſſe cognoſcitis:
31 * ita quod facere diſpoſui, probate ſi ex
Deo eſt, & orate vt firmum faciat Deus
32 conſilium meum.* Stabitis vos ad portam
nocte iſta, & ego exeam cum abra mea: &
orate, vt ſicut dixiſtis, in diebus quinque
reſpiciat Dominus populum ſuum Iſrael.
33 * Vos autem nolo vt ſcrutemini actum
meum, & vſque dum renũciem vobis, ni-
hil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Do-
34 minum Deum noſtrum.* Et dixit ad eam
Ozias princeps Iuda: Vade in pace, &
Dominus ſit tecum in vltionem inimico-
rum noſtrorum. Et reuertentes abie-
runt.

CAP. IX.

1 QVibus abſcedentibus, Iudith in-
A greſſa eſt oratorium ſuum: & in-
duens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper
caput ſuum: & proſternens ſe Domino,
2 clamabat ad Dominum, dicens: * Domi-

Digitized by Google

‖ Gen. 34. d. 19. ne Deus patris mei Simeon, ‖ qui dediſti
illi gladiũ in defenſionem alienigenarũ,
qui violatores extiterunt in coinquina-
tione ſua,& denudauerũt femur virginis
in confuſionem:* & dediſti mulieres illo- 3
rum in prędam,& filias illorum in capti-
uitatem;& omnem prædã in diuiſionem
ſeruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum:
ſubueni quæſo te Domine Deus meus
mihi viduæ. * Tu enim feciſti priora, & 4
illa poſt illa cogitaſti: & hoc factum eſt B
quod ipſe voluiſti.* Omnes enim viæ tuæ 5
paratæ ſunt, & tua iudicia in tua proui-
‖ Exod. 14. b. 9. dentia poſuiſti.* ‖ Reſpice caſtra Aſſyrio- 6
rum nunc, ſicut tũc caſtra Aegyptiorum
videre dignatus es, quando poſt ſeruos
tuos armati currebãt,confidentes in qua-
drigis,& in equitatu ſuo, & in multitu-
dine bellatorum. * Sed aſpexiſti ſuper 7
caſtra eorum, & tenebræ fatigauerunt
eos.* Tenuit pedes eorum abyſſus, & a- 8
quæ operuerũt eos.* Sic fiant & iſti, Do- 9
mine, qui confidunt in multitudine ſua, C
& in curribus ſuis,& in contis,& in ſcu-
tis,& in ſagittis ſuis,& in lanceis glorian-
tur, * & neſciunt quia tu ipſe es Deus 10
noſter, qui conteris bella ab initio, &
Dominus nomen eſt tibi.* Erige brachiũ 11
tuum ſicut ab initio, & allide virtutem
illorũ in virtute tua:cadat virtus eorum
in iracundia tua, qui promittunt ſe vio-
lare ſancta tua,& polluere tabernaculum
nominis tui,& deiicere gladio ſuo cornu
altaris tui. * Fac Domine,vt gladio pro- 12
prio eius ſuperbia amputetur: * capiatur 13
laqueo oculorum ſuorum in me, & per-
cuties eum ex labiis charitatis meæ.* Da 14
mihi in animo conſtantiam,vt contemnã
illum; & virtutem, vt euertam illum.
‖ Iud. 4. d. 21. & 5. d. 26. * ‖ Erit enim hoc memoriale nominis tui, 15
cùm manus feminæ deiecerit eum.* Non D
enim in multitudine eſt virtus tua Domi- 16
ne,neque in equorum viribus voluntas
tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt
tibi:ſed humilium & manſuetorum ſem-
per tibi placuit deprecatio. * Deus cælo- 17
rum,creator aquarũ, & Dominus totius
creaturæ, exaudi me miſeram deprecan-
tem,& de tua miſericordia præſumentẽ.
* Memento Domine teſtamenti tui, & da 18
verbum in ore meo,& in corde meo con-
ſilium corrobora,vt domus tua in ſancti-
ficatione tua permaneat:* & omnes Gẽtes 19
agnoſcant, quia tu es Deus, & non eſt
alius præter te.

CAP. X.

FActum eſt autem, cùm ceſſaſſet cla- 1
mare ad Dominũ, ſurrexit de loco,in A
quo iacuerat proſtrata ad Dominũ.* Vo- 2
cauítque abrã ſuam,& deſcendens in do-
mum ſuã,abſtulit à ſe cilicitũ, & exuit ſe
veſtimentis viduitatis ſuæ,* & lauit cor- 3
pus ſuum,& vnxit ſe myro optimo,& di-
ſcriminauit crinẽ capitis ſui, & impoſuit
mitrã ſuper caput ſuum, & induit ſe ve-
ſtimentis iucunditatis ſuæ,induitque ſan-
dalia pedibus ſuis, aſſũpſitq; dextraliola,
& lilia,& inaures,& annulos, & omni-
4 bus ornamentis ſuis ornauit ſe.* Cui etiã
Dominus contulit ſplendorem, quoniam
omnis iſta compoſitio, non ex libidine,
ſed ex virtute pendebat:& ideo Dominus
hanc in illam pulchritudinem ampliauit,
vt incomparabili decore omnium oculis
5 appareret.* Impoſuit itaq; abræ ſuæ aſco-
peram vini,& vas olei,& polentã, & pa-
lathas,& panes, & caſeũ,& profecta eſt.
6 * Cúmque veniſſent ad portam ciuitatis,
B inuenerunt expectantem Oziã & presby-
7 teros ciuitatis. * Qui cum vidiſſent eam,
ſtupentes mirati ſunt nimis pulchritudi-
8 nem eius. * Nihil tamen interrogantes
eam,dimiſerunt tranſire, dicentes: Deus
patrum noſtrorum det tibi gratiam, &
omne conſiliũ tui cordis ſua virtute cor-
roboret, vt glorietur ſuper te Ieruſalem,
& ſit nomen tuum in numero ſanctorum
9 & iuſtorum. * Et dixerunt hi qui illic
10 erant,omnes vna voce:Fiat, fiat. * Iudith
verò orans Dominum, tranſiuit per por-
11 tas ipſa & abra eius.* Factum eſt autem,
cùm deſcenderet montem, circa ortum
diei,occurrerunt ei exploratores Aſſyrio-
rum,& tenuerunt eam dicẽtes:Vnde ve-
C nis?aut quò vadis?* Quæ reſpondit: Filia
12 ſum Hebręorum,ideo ego fugi à facie eo-
rum, quoniam futurum agnoui, quòd
dentur vobis in deprædationem, pro eo
quòd contemnentes vos, noluerunt vltrò
tradere ſeipſos, vt inuenirent miſericor-
13 diam in conſpectu veſtro. * Hac de cauſa
cogitaui mecum,dicens: Vadã ad faciem
principis Holofernis,vt indicẽ illi ſecreta
illorum,& oſtendam illi quo aditu poſſit
obtinere eos,ita vt non cadat vir vnus de
14 exercitu eius. * Et cùm audiſſent viri illi
verba eius,conſiderabant faciem eius, &
erat in oculis eorum ſtupor, quoniã pul-
15 chritudinem eius mirabantur nimis.* Et
dixerunt ad eam: Conſeruaſti animam
tuam,eo quòd tale reperiſti conſilium,vt
16 deſcenderes ad dominum noſtrum.* Hoc
D autem ſcias,quoniam cùm ſteteris in cõ-
ſpectu eius,bene tibi faciet,& eris gratiſ-
ſima in corde eius.Duxerúntque illam ad
tabernaculum Holofernis, annunciantes
17 eam.* Cúmque intraſſet ante faciem eius,
ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofer-
18 nes.* Dixerúntque ad eum ſatellites eius:
Quis contemnat populum Hebræorum,
qui tam decoras mulieres habent, vt non
pro his meritò pugnare cõtra eos debea-
19 mus?* Videns itaque Iudith Holofernem
ſedentem in conopæo, quod erat ex pur-
pura,& auro, & ſmaragdo, & lapidibus
20 pretioſis intextum: * & cùm in faciem
eius intendiſſet,adorauit eum,proſternẽs
ſe ſuper terram. Et eleuauerunt eam ſer-
ui Holofernis,iubente domino ſuo.

CAP. XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei:Aequo ani-
A mo eſto,& noli pauere in corde tuo:
quo

Digitized by Google

quoniam ego numquam nocui viro, qui
voluit ſeruire Nabuchodonoſor regi.
* Populus autẽ tuus, ſi non contemſiſſet 2
me, non leuaſſem lanceam meam ſuper
eum.* Nunc autem dic mihi, qua ex cau- 3
ſa receſsiſti ab illis, & placuit tibi vt ve-
nires ad nos? * Et dixit illi Iudith: Sume 4
verba ancillæ tuæ, quoniã ſi ſecutus fue-
ris verba ancillæ tuæ, perfectã rem faciet
Dominus tecũ.* Viuit enim Nabuchodo- 5
noſor rex terræ, & viuit virtus eius, quæ
eſt in te ad correptionem omniũ animarũ
errantium: quoniam non ſolùm homines
ſeruiunt illi per te, ſed & beſtiæ agri ob-
têperant illi. * Nunciatur enim animi tui 6
induſtria vniuerſis gentibus, & indicatum B
eſt omni ſæculo, quoniam tu ſolus bonus
& potens es in omni regno eius, & diſci-
plina tua omnibus prouinciis prædica-
‖ Sup. 5. c. 5. tur. *‖ Nec hoc latet, quod locutus eſt A- 7
chior, nec illud ignoratur, quod ei iuſſeris
euenire. * Conſtat enim, Deum noſtrũ ſic 8
peccatis offenſum, vt mandauerit per pro-
phetas ſuos ad populum, quòd tradat eum
pro peccatis ſuis. * Et quoniam ſciunt ſe 9
offendiſſe Deum ſuum filij Iſrael, tremor
tuus ſuper ipſos eſt.*Inſuper etiam fames 10
inuaſit eos, & ab ariditate aquę iam inter
mortuos computantur.*Denique hoc or- 11
dinant, vt interficiant pecora ſua, & bibãt
ſanguinẽ eorum: * & ſancta Domini Dei 12
ſui quæ præcepit Deus non contingi, in C
frumento, vino, & oleo, hæc cogitauerũt
impendere, & volunt conſumere quæ nec
manibus deberent contingere: ergo quo-
niã hæc faciunt, certũ eſt quòd in perdi-
tionem dabuntur. *Quod ego ancilla tua 13
cognoſcens, fugi ab illis, & miſit me Do-
minus hæc ipſa nunciare tibi. *Ego enim 14
ancilla tua Deũ colo, etiàm nunc apud te:
& exiet ancilla tua, & orabo Deum, * & 15
dicet mihi quando eis reddat peccatum
ſuũ, & veniens nunciabo tibi, ita vt ego
adducã te per mediã Ieruſalem, & habe-
bis omnem populũ Iſrael, ſicut oues, qui-
bus nõ eſt paſtor, & non latrabit vel vnus D
canis contra te:*quoniam hæc mihi dicta 16
ſunt per prouidentiam Dei.*Et quoniam 17
iratus eſt illis Deus, hæc ipſa miſſa ſum
nunciare tibi. * Placuerunt autem omnia 18
verba hæc coram Holoferne, & coram
pueris eius, & mirabantur ſapientiam
eius, & dicebant alter ad alterum: * Non 19
eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in
pulchritudine, & in ſenſu verborum. *Et 20
dixit ad illã Holofernes: Benefecit Deus,
qui miſit te ante populum, vt des illum
tu in manibus noſtris: *& quoniam bona 21
eſt promiſsio tua, ſi fecerit mihi hoc Deus
tuus, erit & Deus meus, & tu in domo
Nabuchodonoſor magna eris, & nomen
tuum nominabitur in vniuerſa terra.

CAP. XII.

TVnc iuſsit eam introire vbi repoſiti 1
erant theſauri eius, & iuſsit illic ma- A
nere eam, & conſtituit quid daretur illi
2 de conuiuio ſuo. * Cui reſpondit Iudith.
& dixit: Nunc non potero manducare ex
his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat
ſuper me offenſio: ex his autem, quæ mi-
3 hi detuli, manducabo. * Cui Holofernes
ait: Si defecerint tibi iſta, quæ tecum de-
4 tuliſti, quid faciemus tibi? * Et dixit Iu-
dith: Viuit anima tua domine meus, quo-
niam nõ expẽdet omnia hæc ancilla tua,
donec faciat Deus in manu mea hæc quæ
B cogitaui. Et induxerunt illam ſerui eius
5 in tabernaculum, quod præceperat. * Et
petiit dum introiret, vt daretur ei copia
nocte & ante lucem egrediendi foràs ad
6 orationem, & deprecandi Dominum. *Et
præcepit cubiculariis ſuis, vt ſicut place-
ret illi, exiret & introiret ad adorandum
7 Deum ſuum, per triduum: *& exibat no-
ctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat
8 ſe in fonte aquæ. *Et vt aſcendebat, ora-
bat Dominum Deum Iſrael, vt dirigeret
viam eius ad liberationem populi ſui.
9 * Et introiens, munda manebat in taber-
C naculo, vſque dum acciperet eſcam ſuam
10 in veſpere. * Et factum eſt, in quarto die
Holofernes fecit cœnam ſeruis ſuis, &
dixit ad Vagao eunuchum ſuum: Vade, &
ſuade Hebræam illam, vt ſpontè conſen-
11 tiat habitare mecum. * Fœdum eſt enim
apud Aſſyrios, ſi femina irrideat virum,
12 agendo vt immunis ab eo tranſeat.*Tunc
introiuit Vagao ad Iudith, & dixit: Non
vereatur bona puella introire ad dominũ
D meum, vt honorificetur ante faciem eius,
vt manducet cum eo, & bibat vinum in
13 iucunditate. *Cui Iudith reſpondit: Quæ
ego ſum, vt contradicam domino meo?
14 * Omne quod erit ante oculos eius bonũ
& optimum faciam. Quidquid autem illi
placuerit, hoc mihi erit optimũ omnibus
15 diebus vitæ meæ. * Et ſurrexit, & orna-
uit ſe veſtimẽto ſuo, & ingreſſa ſtetit ante
16 faciem eius.*Cor autem Holofernis con-
cuſſum eſt: erat enim ardens in concupi-
17 ſcentia eius.*Et dixit ad eam Holofernes:
Bibe nunc, & accumbe in iucunditate,
quoniam inueniſti gratiam coram me.
18 * Et dixit Iudith: Bibam domine, quo-
niam magnificata eſt anima mea hodie
19 præ omnibus diebus meis. *Et accepit, &
manducauit, & bibit coràm ipſo, ea quæ
20 parauerat illi ancilla eius. * Et iucundus
factus eſt Holofernes ad eam, bibitque
vinum multum nimis, quantum num-
quam biberat in vita ſua.

CAP. XIII.

1 VT autem ſerò factum eſt, feſtinaue-
A runt ſerui illius ad hoſpitia ſua, &
concluſit Vagao oſtia cubiculi, & abiit.
2 * erant autem omnes fatigati à vino:
3 *eratque Iudith ſola in cubiculo. * Porrò
4 Holofernes iacebat in lecto, nimia ebrie-
5 tate ſopitus. * Dixitque Iudith puellæ
ſuæ, vt ſtaret foris ante cubiculum, & ob-
6 ſeruaret. * Stetitque Iudith ante lectum,

orans cum lacrymis, & labiorum mo-
tu in ſilentio, * dicens: Confirma me 7
Domine Deus Iſrael, & reſpice in hac
hora ad opera manuum mearum, vt, ſi-
cut promiſiſti, Ieruſalem ciuitatem
tuam erigas: & hoc, quod credens per
te poſſe fieri cogitaui, perficiam. * Et 8
cùm hæc dixiſſet, acceſsit ad colum-
nam, quæ erat ad caput lectuli eius,
& pugionem eius, qui in ea ligatus
pendebat, exoluit. * Cumque euaginaſ- 9
ſet illum, apprehendit comam capi-
tis eius, & ait: Confirma me Domine
Deus in hac hora. * & percuſsit bis in 10
ceruicem eius, & abſcidit caput eius, &
abſtulit conopæum eius à columnis, &
euoluit corpus eius truncum. * Et poſt 11
puſillum exiuit, & tradidit caput Ho-
lofernis ancillæ ſuæ, & iuſsit vt mitte-
ret illud in peram ſuam: * Et exierunt 12
duæ, ſecundùm conſuetudinem ſuam, B
quaſi ad orationem, & tranſierunt
caſtra, & gyrantes vallem, venerunt
ad portam ciuitatis. * Et dixit Iudith 13
à longè cuſtodibus murorum: Aperi-
te portas, quoniam nobiſcum eſt Deus,
qui fecit virtutem in Iſrael. * Et factum 14
eſt, cùm audiſſent viri vocem eius, vo-
cauerunt presbyteros ciuitatis. * Et con- 15
curꝛerunt ad eam omnes a minimo vſ-
que ad maximum: quoniam ſperabant
eam iam non eſſe venturam. * Et accen- 16
dentes luminaria congyrauerunt circa
eam vniuerſi: illa autem aſcendens in e-
minentiorem locum, iuſsit fieri ſiletium.
Cùmque omnes tacuiſſent, * dixit Iudith: 17
Laudate Dominum Deum noſtrum, qui
non deſeruit ſperantes in ſe: * & in me 18
ancilla ſua adimpleuit miſericordiam
ſuam, quam promiſit domui Iſrael: & in-
terfecit in manu mea hoſtem populi ſui
hac nocte. * Et proferens de pera caput 19
Holofernis, oſtendit illis, dicens: Ecce ca-
put Holofernis principis militiæ Aſſy-
riorum, & ecce conopæum illius, in quo
recumbebat in ebrietate ſua, vbi per ma-
nùm feminæ percuſsit illum Dominus
Deus noſter. * viuit autem ipſe Dominus, 20
quoniam cuſtodiuit me Angelus eius, & C
hinc euntem, & ibi commorantem, &
inde huc reuertentem, & non permiſit
me Dominus ancillam ſuam coinquina-
ri, ſed ſine pollutione peccati reuoca-
uit me vobis, gaudentem in victoria ſua,
in euaſione mea, & in liberatione veſtra.
* ‖ Confitemini illi omnes, quoniam bo- 21
nus, quoniam in ſæculum miſericordia
eius. * Vniuerſi autem adorantes Domi- 22
num, dixerunt ad eam: Benedixit te Do-
minus in virtute ſua, quia per te ad nihi-
lum redegit inimicos noſtros. * Porrò O- 23
zias princeps populi Iſrael, dixit ad eam:
Benedicta es tu filia à Domino Deo ex-
celſo, præ omnibus mulieribus ſuper ter-
ram. Benedictus Dominus, qui creauit 24
cælum & terram, qui te direxit in vul-

‖ Pſal. 105. a. 1. & 106. a. 1.

nere capitis principis inimicorum noſtro-
25 rum: * quia hodie nomen tuum ita ma-
D gnificauit, vt non recedat laus tua de ore
hominum, qui memores fuerint virtutis
Domini in æternum, pro quibus non pe-
perciſti animæ tuæ, propter anguſtias &
tribulationem generis tui, ſed ſubueniſti
26 ruinæ ante conſpectum Dei noſtri. * Et
27 dixit omnis populus: Fiat, fiat. * Porrò
Achior vocatus venit, & dixit ei Iudith:
Deus Iſrael, cui tu teſtimonium dediſti
quòd vlciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe
caput omnium incredulorum incidit hac
28 nocte in manu mea. * Et vt probes quia
ita eſt, ecce caput Holofernis, qui in con-
temptu ſuperbiæ ſuæ Deum Iſrael con-
tempſit, & tibi interitum minabatur, di-
cens: Cùm captus fuerit populus Iſrael,
gladio perforari præcipiam latera tua.
29 * Videns autem Achior caput Holofer-
nis, anguſtiatus præ pauore, cecidit in
faciem ſuam ſuper terram, & æſtuauit
30 anima eius. * Poſtea verò quàm reſum-
pto ſpiritu recreatus eſt, procidit ad pe-
31 des eius, & adorauit eam, & dixit: * Be-
nedicta tu à Deo tuo in omni tabernacu-
lo Iacob, quoniam in omni gente, quæ
audierit nomen tuum, magnificabitur ſu-
per te Deus Iſrael.

CAP. XIV.

1 DIxit autem Iudith ad omnem po-
A pulum: Audite me fratres, ſuſpen-
dite caput hoc ſuper muros noſtros.
2 * Et erit, cùm exierit Sol, accipiat vnuſ-
quiſque arma ſua, & exite cum impe-
tu, non vt deſcendatis deorſum, ſed qua-
3 ſi impetum facientes. * Tunc exploratores
neceſſe erit vt fugiant ad principem ſuum
4 excitandum ad pugnam. * Cùmque du-
ces eorum cucurrerint ad tabernaculum
Holofernis, & inuenerint eum truncum
in ſuo ſanguine volutatum, decidet ſu-
5 per eos timor. * Cùmque cognoueritis
B fugere eos, ite poſt illos ſecuri, quoniam
Dominus conteret eos ſub pedibus ve-
6 ſtris. * Tunc Achior videns virtutem,
quam fecit Deus Iſrael, relicto gentilita-
tis ritu, credidit Deo, & circumcidit car-
nem præputij ſui, & appoſitus eſt ad po-
pulum Iſrael: & omnis ſucceſsio generis
7 eius vſque in hodiernum diem. * Mox au-
tem vt ortus eſt dies, ſuſpenderunt ſu-
per muros caput Holofernis, accepitque
vnuſquiſque vir arma ſua, & egreſsi ſunt
8 cum grandi ſtrepitu & vlulatu. * Quod
videntes exploratores, ad tabernaculum
9 Holofernis cucurrerunt. * Porrò hi, qui
in tabernaculo erant, venientes, & ante
ingreſſum cubiculi perſtrepẽtes, excitan-
C di gratia, inquietudinem arte molieban-
tur, vt non ab excitantibus, ſed à ſonan-
10 tibus Holofernes euigilaret. * Nullus
enim audebat cubiculum virtutis Aſſy-
riorum pulſando aut intrando aperire.
* Sed

* Sed cùm veniſſent eius duces ac tribu- 11
ni, & vniuerſi maiores exercitus regis
Aſſyriorum, dixerunt cubiculariis: * In- 12
trate, & excitate illum, quoniam egreſsi
mures de cauernis ſuis, auſi ſunt prouo-
care nos ad prælium. * Tunc ingreſſus Va- 13
gao cubiculum eius, ſtetit ante cortinam,
& plauſum fecit manibus ſuis: ſuſpica-
batur enim illum cum Iudith dormire.
* Sed cùm nullum motum iacentis ſenſu 14
aurium caperet, acceſsit proximans ad D
cortinam, & eleuans eam, vidénſque ca-
dauer abſque capite Holofernis in ſuo
ſanguine tabefactum iacere ſuper terram,
exclamauit voce magna cum fletu, &
ſcidit veſtimenta ſua. * Et ingreſſus ta- 15
bernaculum Iudith, non inuenit eam, &
exiliit foras ad populum, & dixit: Vna 16
mulier Hebræa fecit confuſionem in do-
mo regis Nabuchodonoſor, ecce enim
Holofernes iacet in terra, & caput eius
non eſt in illo. * Quod cùm audiſſent 17
principes virtutis Aſſyriorum, ſciderunt
omnes veſtimenta ſua, & intolerabilis ti-
mor & tremor cecidit ſuper eos, & tur-
bati ſunt animi eorum valde. * Et factus 18
eſt clamor incomparabilis in medio ca-
ſtrorum eorum.

CAP. XV.

CVmque omnis exercitus decollatum 1
Holofernem audiſſet, fugit mens & A
conſilium ab eis, & ſolo tremore &
metu agitati, fugæ præſidium ſumunt,
* ita vt nullus loqueretur cum proximo 2
ſuo, ſed inclinato capite, relictis omni-
bus euadere feſtinabant Hebræos, quos
armatos ſuper ſe venire audiebant, fu-
gientes per vias camporum & ſemitas
collium. * Videntes itaque filij Iſrael fu- 3
gientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderúnt-
que clangentes tubis, & vlulantes poſt
ipſos. * Et quoniam Aſſyrij non adunati, 4
in fugam ibant præcipites: filij autem Iſ- B
rael vno agmine perſequentes, debilita-
bant omnes, quos inuenire potuiſſent.
* Miſit itaque Ozias nuncios per omnes 5
ciuitates & regiones Iſrael. * Omnis ita 6
que regio, omniſque vrbs, electam iuuen-
tutem armatam miſit poſt eos, & perſe-
cuti ſunt eos in ore gladij quouſque per-
uenirent ad extremitatem finium ſuorũ.
* Reliqui autem qui erant in Bethulia, 7
ingreſsi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædã,
quam fugientes Aſſyrij reliquerant, ab-
ſtulerunt, & onuſtati ſunt valde. * Hi ve- 8
rò, qui victores reuerſi ſunt ad Bethuliam, C
omnia quæ erant illorum attulerunt ſe-
cum, ita vt non eſſet numerus in pecori-
bus, & iumentis, & vniuerſis mobilibus
eorum, vt à minimo vſque ad maximum
omnes diuites fierent de prædationibus
eorum. * Ioacim autem ſummus ponti- 9
fex, de Ieruſalem venit in Bethuliam
cum vniuerſis presbyteris ſuis, vt vide-
10 ret Iudith. * Quæ cùm exiſſet ad illum,
benedixerunt eam omnes vna voce, di-
centes: Tu gloria Ieruſalem, tu lætitia
Iſrael, tu honorificentia populi noſtri:
11 * quia feciſti viriliter, & confortatum eſt
cor tuum, eo quod caſtitatem amaueris,
& poſt virum tuum, alterum neſcieris:
D ideo & manus Domini confortauit te, &
12 ideo eris benedicta in æternum. * Et
13 dixit omnis populus: Fiat, fiat. * Per
dies autem triginta, vix collecta ſunt
14 ſpolia Aſſyriorum à populo Iſrael. * Por-
rò autem vniuerſa, quæ Holofernis pe-
culiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Iu-
dith, in auro, & argento, & veſtibus, &
gemmis, & omni ſupellectili, & tradita
15 ſunt omnia illi à populo. * Et omnes
populi gaudebant cum mulieribus, &
virginibus, & iuuenibus, in organis &
citharis.

CAP. XVI.

1 TVnc cantauit canticum hoc Domino
A Iudith, dicens:
2 * Incipite Domino in tympanis, canta-
te Domino in cymbalis, modulamini illi
pſalmum nouum, exaltate, & inuocate
nomen eius.
3 * Dominus conterens bella, Dominus
nomen eſt illi.
4 * Qui poſuit caſtra ſua in medio po-
puli ſui, vt eriperet nos de manu omnium
inimicorum noſtrorum.
5 * Venit Aſſur ex montibus ab Aquilone
in multitudine fortitudinis ſuæ: cuius
multitudo obturauit torrentes, & equi-
eorum cooperuerunt valles.
6 * Dixit ſe incenſurum fines meos, &
iuuenes meos occiſurum gladio, infantes
meos dare in prædam, & virgines in ca-
ptiuitatem.
7 * Dominus autem omnipotens nocuit
eum, & tradidit eum in manus feminæ,
& confodit eum.
8 * Non enim cecidit potens eorum à iu-
uenibus, nec filij Titan percuſſerunt eum,
B nec excelſi gigantes oppoſuerunt ſe illi,
ſed Iudith filia Merari in ſpecie faciei ſuæ
diſſoluit eum.
9 * Exuit enim ſe veſtimento viduitatis,
& induit ſe veſtimento lætitiæ in exulta-
tione filiorum Iſrael.
10 * Vnxit faciem ſuam vnguento, & col-
ligauit cincinnos ſuos mitra, accepit ſto-
lam nouam ad decipiendum illum.
11 * Sandalia eius rapuerunt oculos eius,
pulchritudo eius captiuam fecit ani-
mam eius, amputauit pugione ceruicem
eius.
12 * Horruerunt Perſæ conſtantiam eius,
& Medi audaciam eius.
13 * Tunc vlulauerunt caſtra Aſſyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, are-
ſcentes in ſiti.
14 * Filij puellarum compunxerunt eos, &,
ſicut

Digitized by Google

ſicut pueros fugientes occiderunt eos:pe-
rierũt in prælio à facie Domini Dei mei.
* Hymnum cantemus Domino , hym- 15
num nouum cantemus Deo noſtro.
*Adonai Domine magnus es tu , & 16
præclarus in virtute tua,& quem ſupera- C
re nemo poteſt.
* Tibi ſeruiat omnis creatura tua: 17
‖ quia dixiſti , & facta ſunt:miſiſti ſpiri-
tum tuum,& creata ſunt , & non eſt qui
reſiſtat voci tuæ.

‖ Gen.1. Pſal.32. b.9.

*Montes à fundamentis mouebuntur 18
cum aquis : petræ , ſicut cera , liqueſcent
ante faciem tuam.
* Qui autem timent te , magni erunt 19
apud te per omnia.
* Væ genti inſurgenti ſuper genus meũ: 20
Dominus enim omnipotens vindicabit in
eis,in die iudicij viſitabit illos.
* Dabit enim ignem , & vermes in car- 21
nes eorum,vt vrantur,& ſentiant vſque in
ſempiternum.
* Et factum eſt poſt hæc, omnis popu- 22
lus poſt victoriã venit in Ieruſalem ado-
rare Dominum:& mox vt purificati ſunt,
obtulerunt omnes holocauſta , & vota,
& repromiſſiones ſuas. * Porrò Iudith, 23
vniuerſa vaſa bellica Holofernis, quæ de-
dit illi populus,& conopœum, quod ipſa D
ſuſtulerat de cubili ipſius , obtulit in
anathema obliuionis.* Erat autem po- 24
pulus iucundus ſecundùm faciem ſancto-
rum , & per tres menſes gaudium huius
victoriæ celebratum eſt cum Iudith.*Poſt 25
dies autem illos vnuſquiſque rediit in do-
mum ſuam , & Iudith magna facta eſt in
Bethulia,& præclarior erat vniuerſæ ter-
ræ Iſrael. * Erat etiam virtuti caſtitas ad- 26
iuncta , ita vt non cognoſceret virum o-
mnibus diebus vitæ ſuæ,ex quo defun-
ctus eſt Manaſſes vir eius. * Erat autem 27
diebus feſtis procedens cum magna glo-
ria. * Manſit autem in domo viri ſui an- 28
nos centum quinque , & dimiſit abram
ſuam liberam , & defuncta eſt ac ſepulta
cum viro ſuo in Bethulia. * Luxítque il- 29
lam omnis populus diebus ſeptem. * In 30
omni autem ſpatio vitæ eius non fuit qui
perturbaret Iſrael , & poſt mortem eius
annis multis. * Dies autem victoriæ huius 31
feſtiuitatis,ab Hebræis in numero ſancto-
rum dierum accipitur,& colitur à Iudæis
ex illo tempore vſque in præſentem diẽ.

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus Aſſueri , qui regnauit ab In- 1
dia vſque Aethiopiam , ſuper centum A
viginti ſeptem prouincias : * quando ſe- 2
dit in ſolio regni ſui , Suſan ciuitas re-
gni eius exordium fuit. * Tertio igitur 3
anno imperij ſui,fecit grande conuiuium
cunctis principibus, & pueris ſuis,fortiſ-
ſimis Perſarum , & Medorum inclytis, &
4 præfectis prouinciarũ coram ſe, *vt oſtẽ-
deret diuitias gloriæ regni ſui, ac magni-
tudinem, atque iactantiam potentiæ ſuæ,
multo tẽpore , centum videlicet & octo-
5 ginta diebus. * Cumque implerentur dies
conuiuij, inuitauit omnem populum,qui
inuentus eſt in Suſan , à maximo vſque
ad minimũ : & iuſſit ſeptem diebus con-
uiuium * præparari in veſtibulo horti, &
nemoris,quod regio cultu & manu cõſi-
6 tum erat. * Et pendebant ex omni parte
B tẽtoria aërij coloris, & carbaſini ac hya-
cinthini , ſuſtentata funibus byſſinis,atq;
purpureis , qui eburneis circulis inſerti
erant,& columnis marmoreis fulcieban-
tur. Lectuli quoque aurei & argentei ſu-
per pauimentum ſmaragdino & pario
ſtratum lapide, diſpoſiti erant:quod mira
7 varietate pictura decorabat. *Bibebãt au-
tem qui inuitati erant,aureis poculis , &
aliis atque aliis vaſis cibi inferebantur.
Vinum quoque , vt magnificentia regia
dignum erat , abundans , & præcipuum
8 ponebatur. * Nec erat qui nolentes co-
geret ad bibendum, ſed ſicut rex ſtatue-
rat,præponens menſis ſingulos de princi-
pibus ſuis , vt ſumeret vnuſquiſque quod
9 vellet. * Vaſthi quoque regina fecit con-
uiuium feminarũ, in palatio, vbi rex Aſ-
10 ſuerus manere conſueuerat. * Itaque die
C ſeptimo , cùm rex eſſet hilarior , & poſt
nimiam potationem incaluiſſet mero,
præcepit Maumam , & Bazatha, & Har-
bona,& Bagatha, & Abgatha, & Zethar,
& Charchas , ſeptem eunuchis , qui in
11 conſpectu eius miniſtrabant , * vt intro-
ducerent reginam Vaſthi coram rege po-
ſito ſuper caput eius diademate,vt oſten-
deret cunctis populis & principibus pul-
chritudinem illius : erat enim pulchra
12 valde. * Quæ renuit , & ad regis impe-
rium , quod per eunuchos mandauerat,
venire contempſit. Vnde iratus rex , &
13 nimio furore ſuccenſus , * interrogauit
ſapientes, qui ex more regio ſemper ei
aderant, & illorum faciebat cuncta con-
ſilio , ſcientium leges ac iura maiorum
14 (* erant autem primi & proximi, Char-
ſena , & Sethar, & Admatha, & Tharſis,
& Mares, & Marſana , & Mamuchan,ſe-
ptem duces Perſarum atque Medorum,
qui videbant faciem regis , & primi poſt
15 eum reſidere ſoliti erant) * cui ſenten-
tiæ Vaſthi regina ſubiaceret , quæ Aſ-
ſueri regis imperium,quod per eunuchos
16 mandauerat, facere noluiſſet. * Reſpon-
dítque Mamuchan , audiente rege atque
principibus: Non ſolùm regem læſit re-
gina Vaſthi , ſed & omnes populos , &
principes, qui ſunt in cunctis prouinciis
17 regis Aſſueri. * Egredietur enim ſermo
D reginæ ad omnes mulieres , vt contem-
nant viros ſuos , & dicant : Rex Aſſue-
rus iuſſit vt regina Vaſthi intraret ad
eum,

eum,& illa noluit. * Atque hoc exemplo 18
omnes principum coniuges Perſarum at-
que Medorũ, parui pendent imperia ma-
ritorum: vnde regis iuſta eſt indignatio.
* Si tibi placet, egrediatur edictum à fa- 19
cie tua, & ſcribatur iuxta legẽ Perſarum
atque Medorum, quam præteriri illici-
tum eſt, vt nequaquam vltrà Vaſthi in-
grediatur ad regem,ſed regnum illius,al-
tera, quæ melior eſt illa, accipiat. * Et 20
hoc in omne (quod latiſsimum eſt) pro-
uinciarum tuarũ diuulgetur imperium,
& cunctæ vxores tam maiorum quàm
minorum,deferant maritis ſuis honorem.
* Placuit conſilium eius regi, & princi- 21
pibus: fecitque rex iuxta conſilium Ma-
muchan, * & miſit epiſtolas ad vniuerſas 22
prouincias regni ſui, vt quæque gens au-
dire & legere poterat, diuerſis linguis &
litteris,eſſe viros principes ac maiores in
domibus ſuis:& hoc per cunctos populos
diuulgari.

CAP. II.

HIs ita geſtis, poſtquam regis Aſſueri 1
indignatio deferbuerat, recordatus A
eſt Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſ-
ſa eſſet: * dixeruntque pueri regis,ac mi- 2
niſtri eius: Quærantur regi puellæ virgi-
nes ac ſpecioſæ,* & mittantur qui conſi- 3
derent per vniuerſas prouincias puellas
ſpecioſas & virgines: & adducant eas ad
ciuitatem Suſan,& tradãt eas in domum
feminarum ſub manu Egei eunuchi, qui
eſt præpoſitus & cuſtos mulierum regia-
rum:& accipiant mũdum muliebrem,&
cetera ad vſus neceſſaria. * Et quæcum- 4
que inter omnes oculis regis placuerit,
ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo re-
gi:& ita,vt ſuggeſſerant,iuſsit fieri.* Erat 5
vir Iudæus in Suſan ciuitate, vocabulo
Mardochæus, filius Iair, filij Semei, filij
§ 4. Reg. 24. d. 15 Inf. 11. b. 4. Cis, de ſtirpe Iemini, * § qui tranſlatus 6
fuerat de Ieruſalem eo tempore, quo Ie-
choniã regem Iuda Nabuchodonoſor rex
Babylonis tranſtulerat, * qui fuit nutri- 7
tius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero
nomine vocabatur Eſther: & vtrumque
parentem amiſerat: pulchra nimis, & de-
cora facie. Mortuiſque patre eius ac ma-
tre,Mardochæus ſibi eam adoptauit in fi-
liam. * Cúmque percrebruiſſet regis im- 8
perium, & iuxta mandatum illius multæ B
pulchræ virgines adducerentur Suſan, &
Egeo traderentur eunucho; Eſther quo-
que inter ceteras puellas ei tradita eſt, vt
ſeruaretur in numero feminarum.* Quæ 9
placuit ei, & inuenit gratiam in conſpe-
ctu illius. Et præcepit eunucho,vt acce-
leraret mundum muliebrem, & traderet
ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecio-
ſiſsimas de domo regis,& tã ipſam quàm
pediſſequas eius ornaret atque excoleret.
* Quæ noluit indicare ei populum & pa- 10
triam ſuam: Mardochæus enim præcepe-
11 rat ei,vt de hac re omnino reticeret:* qui
deambulabat quotidie ante veſtibulum
domus, in qua electæ virgines ſeruaban-
tur,curam agens ſalutis Eſther, & ſcire
12 volens quid ei accideret. * Cùm autem
veniſſet tempus ſingularum per ordinem
puellarum,vt intrarent ad regem, exple-
tis omnibus quæ ad cultum muliebrem
pertinebant,menſis duodecimus verteba-
tur: ita dumtaxat, vt ſex menſibus oleo
vngerentur myrrhino,& aliis ſex quibuſ-
dam pigmentis & aromatibus vterentur.
13 * Ingredientéſque ad regem, quidquid
C poſtulaſſent ad ornatum pertinens, acci-
piebant,& vt eis placuerat,compoſitæ de
triclinio feminarum ad regis cubiculum
14 tranſibant. * Et quæ intrauerat veſpere,
egrediebatur mane, atque inde in ſecun-
das ædes deducebatur,quæ ſub manu Su-
ſagazi eunuchi erant, qui concubinis re-
gis præſidebat:nec habebat poteſtatem ad
regem vltrà redeundi, niſi voluiſſet rex,
15 & eam venire iuſsiſſet ex nomine.* Euo-
luto autem tempore per ordinem, inſta-
bat dies, quo Eſther filia Abihail fratris
Mardochæi, quam ſibi adoptauerat in fi-
liam,deberet intrare ad regem. Quæ non
quæſiuit muliebrem cultum, ſed quæ-
cũque voluit Egeus eunuchus cuſtos vir-
ginum,hæc ei ad ornatũ dedit. Erat enim
formoſa valde,& incredibili pulchritudi-
ne, omnium oculis gratioſa & amabilis
16 videbatur. * Ducta eſt itaque ad cubicu-
lum regis Aſſueri menſe decimo, qui vo-
catur Tebeth, ſeptimo anno regni eius.
17 * Et adamauit eam rex plus quàm omnes
mulieres, habuítque gratiam & miſeri-
cordiã coram eo ſuper omnes mulieres,
& poſuit diadema regni in capite eius,fe-
18 cítque eam regnare in loco Vaſthi. * Et
D iuſsit conuiuiũ præparari permagnificũ
cũctis principibus,& ſeruis ſuis,pro con-
iunctione & nuptiis Eſther. Et dedit re-
quiem vniuerſis prouinciis, ac dona lar-
gitus eſt iuxta magnificentiam principa-
19 lem.* Cúmque ſecundò quærerentur vir-
gines & congregarentur,Mardochæus ma-
20 nebat ad ianuam regis: * necdum prodi-
derat Eſther patriam, & populum ſuum,
iuxta mandatum eius. Quidquid enim il-
le præcipiebat, obſeruabat Eſther: & ita
cuncta faciebat,vt eo tempore ſolita erat,
21 quo eam paruulam nutriebat. * Eo igi-
tur tempore, quo Mardochæus ad regis
ianuam morabatur, irati ſunt Bagathan
& Thares duo eunuchi regis,qui ianito-
res erant,& in primo palatij limine præ-
ſidebant: volueruntque inſurgere in re-
22 gem, & occidere eum. * Quod Mardo-
chæum non latuit, ſtatímque nunciauit
reginæ Eſther: & illa regi, ex nomine
23 Mardochæi,qui ad ſe rẽ detulerat.* Quæ-
ſitum eſt, & inuentum: & appenſus eſt
vterque eorum in patibulo. Mandatúm-
que eſt hiſtoriis, & annalibus traditum
coram rege.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

PОſt hæc rex Aſſuerus exaltauit Aman 1
filium Amadathi, qui erat de ſtirpe A
Agag: & poſuit ſolium eius ſuper om-
nes principes, quos habebat. * Cunctique 2
ſerui regis, qui in foribus palatij verſa-
bantur, flectebant genua, & adorabant
Aman: ſic enim præceperat eis imperator:
ſolus Mardochæus nō flectebat genu, ne-
que adorabat eum. * Cui dixerunt pueri 3
regis, qui ad fores palatij præſidebāt: Cur
præter ceteros non obſeruas mandatum
regis? * Cúmque hoc crebrius dicerent, 4
& ille nollet audire, nunciauerunt Aman,
ſcire cupiētes vtrùm perſeueraret in ſen-
tentia: dixerat enim eis ſe eſſe Iudæum.
* Quod cùm audiſſet Aman, & experi- 5
mento probaſſet quod Mardochæus non
flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus
eſt valde, * & pro nihilo duxit in vnum 6
Mardochæū mittere manus ſuas: audierat B
enim quòd eſſet gentis Iudææ: magiſque
voluit omnem Iudæorum, qui erant in
regno Aſſueri, perdere nationem. * Men- 7
ſe primo (cuius vocabulum eſt Niſan) an-
no duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors
in vrnam, quæ Hebraice dicitur phur, co-
rā Aman, quo die & qua menſe gens Iu-
dæorum deberet interfici: & exiuit menſis
duodecimus, qui vocatur Adar. * Dixit- 8
que Aman regi Aſſuero: Eſt populus per
omnes prouincias regni tui diſperſus, &
a ſe mutuo ſeparatus, nouis vtens legibus
& ceremoniis, inſuper & regis ſcita con- C
temnens. Et optime noſti quòd non ex-
pediat regno tuo vt inſoleſcat per licen-
tiam. * ſi tibi placet, decerne vt pereat, 9
& decem millia talentorum appendam
arcariis gazæ tuæ. * Tulit ergo rex annu- 10
lum, quo vtebatur, de manu ſua, & de-
dit eum Aman filio Amadathi de proge-
nie Agag, hoſti Iudæorum, * dixitque 11
ad eum: Argentum, quod tu polliceris,
tuum ſit: de populo age quod tibi pla-
cet. * Vocatique ſunt ſcribæ regis menſe 12
primo Niſan, tertiadecima die eiuſdem
menſis: & ſcriptum eſt, vt iuſſerat Aman, D
ad omnes ſatrapas regis, & iudices pro-
uinciarum, diuerſarúmque gentium, vt
quæque gens legere poterat, & audire
pro varietate linguarum, ex nomine re-
gis Aſſueri: & litteræ ſignatæ ipſius an-
nulo, * miſſæ ſunt per curſores regis ad 13
vniuerſas prouincias, vt occiderent atque
delerent omnes Iudæos, à puero vſque ad
ſenem, paruulos & mulieres, vno die,
hoc eſt, tertiodecimo menſis duodecimi,
qui vocatur Adar, & bona eorum diripe-
rent. * Summa autem epiſtolarum hæc 14
fuit, vt omnes prouinciæ ſcirent, & para-
rent ſe ad prædictam diem. * Feſtinabant 15
curſores, qui miſſi erant, regis imperium
explere. Statimque in Suſan pependit edi-
ctum, rege & Aman celebrante conui-
uium, & cunctis Iudæis, qui in vrbe
erant, flentibus.

CAP. IIII.

1 QVæ cùm audiſſet Mardochæus, ſci-
A dit veſtimenta ſua, & indutus eſt
ſacco, ſpargens cinerem capiti: & in
platea mediæ ciuitatis voce magna cla-
mabat, oſtendens amaritudinē animi ſui,
2 * & hoc eiulatu vſq; ad fores palatij gra-
diens. Non enim erat licitum indutū ſac-
3 co aulam regis intrare. In omnibus quo-
que prouinciis, oppidis, ac locis, ad quæ
crudele regis dogma peruenerat, planctus
ingens erat apud Iudæos, ieiunium, vlula-
tus, & fletus, ſacco & cinere multis pro
4 ſtrato vtentibus. * Ingreſſæ autem ſunt
puellæ Eſther & eunuchi, nunciaueruntque
que ei. Quod audiens conſternata eſt: &
veſtem miſit, vt ablato ſacco induerent
5 eum: quam accipere noluit. * Accitoque
B Athach eunucho, quem rex miniſtrum ei
dederat, præcepit ei vt iret ad Mardo-
chæum, & diſceret ab eo cur hoc faceret.
6 * Egreſſúſque Athach, iuit ad Mardo-
chæum ſtantem in platea ciuitatis, ante
7 oſtium palatij: * qui indicauit ei omnia
quæ acciderant, quo modo Aman promi-
ſiſſet, vt in theſauros regis pro Iudæorum
8 nece inferret argentum. * exemplar quo-
que edicti, quod pendebat in Suſan, dedit
ei, vt reginæ oſtenderet, & moneret eam,
C vt intraret ad regem, & deprecaretur eum
9 pro populo ſuo. * Regreſſus Athach, nun-
ciauit Eſther omnia, quæ Mardochæus
10 dixerat. Quæ reſpondit ei, & iuſſit vt
11 diceret Mardochæo: * Omnes ſerui regis,
& cunctæ, quæ ſub ditione eius ſunt, no-
runt prouinciæ, quòd ſiue vir, ſiue mu-
lier, non vocatus, interius atrium regis
intrauerit, abſque vlla cunctatione ſta-
tim interficiatur: niſi forte rex aureā vir-
gam ad eum tetēderit pro ſigno clemen-
tiæ, atque ita poſſit viuere. Ego igitur
quo modo ad regem intrare potero, quæ
triginta iam diebus non ſum vocata ad
12 eum? * Quod cùm audiſſet Mardochæus,
13 * rurſum mandauit Eſther, dicens: Ne pu-
D tes quòd animam tuam tantùm liberes,
quia in domo regis es præ cunctis Iudæis:
14 * ſi enim nūc ſilueris, per aliam occaſio-
nem liberabuntur Iudæi: & tu, & domus
patris tui, peribitis. Et quis nouit, vtrùm
idcirco ad regnum veneris, vt in tali tem-
15 pore parareris? * Rurſumque Eſther hæc
16 Mardochæo verba mandauit: * Vade &
congrega omnes Iudæos, quos in Suſan re-
pereris, & orate pro me. Nō comedatis, &
non bibatis tribus diebus: & tribus nocti-
bus: & ego cùm ancillis meis ſimiliter ie-
iunabo, & tunc ingrediar ad regem, con-
tra legem faciens, non vocata, tradénſque
17 me morti & periculo. * Iuit itaque Mar-
dochæus, & fecit omnia, quæ ei Eſther
præceperat.

CAP. V.

1 DIe autem tertio induta eſt Eſther
A regalibus veſtimentis, & ſtetit in
atrio domus regiæ, quod erat interius,
contra

contra baſilicam regis: at ille ſedebat ſu-
per ſolium ſuum in conſiſtorio palatij
contra oſtium domus. * Cúmque vidiſſet 2
Eſther reginã ſtãtem, placuit oculis eius,
& extendit contra eam virgam auream,
quam tenebat manu. Quę accedens, oſcu-
lata eſt ſummitatem virgæ eius.* Dixitq; 3
ad eam rex: Quid vis Eſther regina? quæ
eſt petitio tua? etiã ſi dimidiam partem
regni petieris, dabitur tibi. * At illa re- 4
ſpondit: Si regi placet, obſecro vt venias B
ad me hodie, & Aman tecũ, ad cõuiuium
quod paraui. * Statimque rex, Vocate, in- 5
quit, citò Amã, vt Eſther obediat volun-
tati. Venerũt itaque rex & Aman ad con-
uiuiũ, quod eis regina parauerat. * Dixit- 6
que ei rex, poſtquã vinum biberat abun-
dãter: Quid petis vt detur tibi? & pro qua
re poſtulas? etiam ſi dimidiam partem re-
gni mei petieris, impetrabis. * Cui reſpon- 7
dit Eſther: Petitio mea, & preces ſunt iſtę:
* Si inueni in cõſpectu regis gratiam, & ſi 8
regi placet vt det mihi quod poſtulo, & C
meam impleat petitionem: veniat rex &
Aman ad conuiuium quod paraui eis, &
cras aperiam regi voluntatem meam.
* Egreſſus eſt itaque illo die Aman lætus 9
& alacer. Cúmque vidiſſet Mardochęum
ſedentem ante fores palatij, & non ſo-
lum non aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec motum
quidem de loco ſeſſionis ſuæ, indignatus
eſt valde: * & diſſimulata ira, reuerſus 10
in domum ſuam, conuocauit ad ſe ami-
cos ſuos, & Zares vxorem ſuam: * & ex- 11
poſuit illis magnitudinem diuitiarum
ſuarum, filiorúmque turbam, & quanta
eum gloria ſuper omnes principes & ſer-
uos ſuos rex eleuaſſet. * Et poſt hæc ait: 12
Regina quoque Eſther nullum alium vo- D
cauit ad cõuiuium cum rege, præter me:
apud quã etiam cras cum rege pranſurus
ſum. * Et cum hæc omnia habeam, nihil 13
me habere puto, quamdiu videro Mardo-
chæum Iudæum ſedentem ante fores re-
gias. * Reſponderuntque ei, Zares vxor 14
eius, & ceteri amici: Iube parari excelſam
trabem, habentẽ altitudinis quinquagin-
ta cubitos, & dic manè regi vt appenda-
tur ſuper eam Mardochæus, & ſic ibis cũ
rege lætus ad conuiuium. Placuit ei con-
ſilium, & iuſſit excelſam parari crucem.

CAP. VI.

NOctem illam duxit rex inſomnem, 1
iuſſitque ſibi afferri hiſtorias & an- A
nales priorum temporum. Quæ cum il-
lo præſente legerentur, ventum eſt ad 2
illum locum vbi ſcriptũ erat, quo modo
nunciaſſet Mardochęus inſidias Bagathan
& Thares eunuchorum, regem Aſſuerum
iugulare cupientium. * Quod cùm audiſ- 3
ſet rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac
præmij Mardochæus cõſecutus eſt? Dixe-
runt ei ſerui illius ac miniſtri: Nihil om-
nino mercedis accepit. * Statimque rex, 4
Quis eſt, inquit, in atrio? Aman quippe
interius atrium domus regiæ intrauerat, B
vt ſuggereret regi, & iuberet Mardochæū
affigi patibulo, quod ei fuerat prępara-
5 tum. * Reſponderunt pueri: Aman ſtat in
6 atrio. Dixitque rex: Ingrediatur. * Cùm-
que eſſet ingreſſus, ait illi: Quid debet fie-
ri viro, quem rex honorare deſiderat? Co-
gitans autem in corde ſuo Aman, & repu-
tans quòd nullum alium rex, niſi ſe vel-
7 let honorare, reſpondit: * Homo, quẽ rex
8 honorare cupit, * debet indui veſtibus re-
C giis, & imponi ſuper equum, qui de ſella
regis eſt, & accipere regium diadema ſu-
9 per caput ſuũ, * & primus de regiis prin-
cipibus ac tyrannis teneat equum eius, &
per plateam ciuitatis incedens clamet, &
dicat: Sic honorabitur quemcumque vo-
10 luerit rex honorare. * Dixitque ei rex,
Feſtina, & ſumpta ſtola & equo, fac, vt
locutus es, Mardochæo Iudæo qui ſedet
ante fores palatij. Caue ne quidquam de
11 his, quę locutus es, prętermittas. * Tulit
itaque Aman ſtolam & equum, indutúm-
que Mardochęum in platea ciuitatis, &
impoſitũ equo pręcedebat, atque clama-
bat: Hoc honore condignus eſt, quẽcum-
12 que rex voluerit honorare. * Reuerſuſque
D eſt Mardochęus ad ianuã palatij: & Amã
feſtinauit ire in domum ſuam, lugens &
13 operto capite: * narrauitque Zares vxori
ſuę, & amicis, omnia quę euenissent ſibi.
Cui reſponderunt ſapientes, quos habe-
bat in conſilio, & vxor eius: Si de ſemine
Iudęorum eſt Mardochęus, ante quem
cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed
14 cades in conſpectu eius. * Adhuc illis lo-
quentibus, venerunt eunuchi regis, & ci-
tò eum ad conuiuium, quod regina para-
uerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

1 INtrauit itaque rex & Aman, vt bibe-
2 rent cum regina. * Dixitque ei rex
A etiã ſecunda die, poſtquam vino incalue-
rat: Quę eſt petitio tua Eſther vt detur ti-
bi? & quid vis fieri? etiã ſi dimidiam par-
3 tem regni mei petieris, impetrabis. * Ad
quem illa reſpondit: Si inueni gratiam in
oculis tuis ô rex, & ſi tibi placet, dona
mihi animam meam, pro qua rogo, &
4 populum meum, pro quo obſecro. * Tra-
B diti enim ſumus ego & populus meus, vt
conteramur, iugulemur, & pereamus.
Atque vtinam in ſeruos & famulas ven-
deremur: eſſet tolerabile malum, & ge-
mens tacerem: nunc autem hoſtis noſter
eſt, cuius crudelitas redundat in regem.
5 * Reſpondenſque rex Aſſuerus ait: Quis
eſt iſte, & cuius potentię, vt hęc au-
6 deat facere? * Dixitque Eſther: Hoſtis &
inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman.
Quod ille audiens, illico obſtupuit, vul-
tum regis ac reginę ferre non ſuſtinens.
7 * Rex autem iratus ſurrexit, & de loco
C conuiuij intrauit in hortum arboribus
conſitum. Aman quoque ſurrexit vt ro-
garet Eſther regina pro anima ſua: intel-
lexit enim a rege ſibi paratum malum.

* Qui

Digitized by Google

*Qui cùm reuerſus eſſet de horto nemo- 8
ribus conſito,& intraſſet conuiuij locum,
reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe,
in quo iacebat Eſther,& ait: Etiam regi-
nam vult opprimere,me præſente, in do-
mo mea. Necdum verbum de ore regis D
exierat, & ſtatim operuerunt faciẽ eius.
*Dixitque Harbona, vnus de eunuchis, 9
qui ſtabát in miniſterio regis: En lignũ,
quod parauerat Mardochæo, qui locutus
eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens
altitudinis quinquaginta cubitos.Cui di-
xit rex:Appendite eum in eo. * Suſpenſus 10
eſt itaque Aman in patibulo quod para-
uerat Mardochæo:& regis ira quieuit.

CAP. VIII.

Die illo dedit rex Aſſuerus Eſther re- 1
ginæ domum Aman aduerſarij Iu- A
dæorum, & Mardochæus ingreſſus eſt
ante faciem regis. Confeſſa eſt enim ei
Eſther quòd eſſet patruus ſuus. * Tulít- 2
que rex annulum, quem ab Aman recipi
iuſſerat, & tradidit Mardochæo. Eſther
autem conſtituit Mardochæum ſuper do-
mum ſuam. * Nec his contenta, procidit 3
ad pedes regis, fleuítque, & locuta ad eũ
orauit, vt malitiam Aman Agagitæ, &
machinationes eius peſſimas, quas exco-
gitauerat contra Iudæos, iuberet irritas
fieri. * At ille ex more ſceptrum aureum 4
protendit manu, quo ſignum clementiæ
monſtrabatur: illáque conſurgens ſtetit
ante eum, * & ait:Si placet regi, & ſi in- 5
ueni gratiam in oculis eius,& deprecatio
mea non ei videtur eſſe contraria, obſe- B
cro,vt nouis epiſtolis,veteres Aman litte-
ræ,inſidiatoris & hoſtis Iudæorum, qui-
bus eos in cunctis regis prouinciis perire
præceperat, corrigantur. * Quo modo 6
enim potero ſuſtinere necem & interfe-
ctionem populi mei? * Reſpondítque rex 7
Aſſuerus Eſther reginæ, & Mardochæo
Iudæo:Domum Aman conceſſi Eſther,&
ipſum iuſſi affigi cruci, quia auſus eſt
manum mittere in Iudæos. * Scribite er- 8
go Iudæis, ſicut vobis placet,regis nomi-
ne, ſignantes litteras annulo meo. Hæc
enim conſuetudo erat,vt epiſtolis,quæ ex
regis nomine mittebantur,& illius annu-
lo ſignatæ erant, nemo auderet contra-
dicere. * Accitíſque ſcribis & librariis 9
regis (erat autem tempus tertij menſis,
qui appellatur Siban) vigeſima & tertia
die illius, ſcriptæ ſunt epiſtolæ, vt Mar-
dochæus voluerat,ad Iudæos, & ad prin-
cipes,procuratoréſque & iudices,qui cẽ-
tum vigintiſeptẽ prouinciis ab India vſ- C
que ad Aethiopiam præſidebant: prouin-
ciæ atque prouinciæ, populo & populo,
iuxta linguas & litteras ſuas, & Iudæis,
prout legere poterant, & audire.* Ipſæ- 10
que epiſtolæ, quæ regis nomine mitte-
bantur, annulo ipſius obſignatæ ſunt, &
miſſæ per veredarios:qui per omnes pro-
uincias diſcurrentes, veteres litteras no-
uis nunciis præuenirent.* Quibus impe- 11
rauit rex, vt conuenirent Iudæos per ſin-
gulas ciuitates, & in vnum præciperent
congregari,vt ſtarent pro animabus ſuis,
& omnes inimicos ſuos,cum coniugibus
ac liberis & vniuerſis domibus,interfice-
rent atque delerent,& ſpolia eorum diri-
12 perent. *Et conſtituta eſt per omnes pro-
uincias vna vltionis dies, id eſt, tertiade-
13 cima menſis duodecimi Adar. * Summá-
que epiſtolæ hæc fuit,vt in omnibus ter-
ris ac populis, qui regis Aſſueri ſubiace-
bant imperio, notum fieret, paratos eſſe
Iudæos ad capiendam vindictam de hoſti-
14 bus ſuis. * Egreſsíque ſunt veredarij ce-
D leres nuncia perferentes,& edictum regis
15 pependit in Suſan. * Mardochæus au-
tem,de palatio,& de cõſpectu regis egre-
diens,fulgebat veſtibus regiis, hyacinthi-
nis videlicet & aëreis, coronam auream
portans in capite,& amictus ſerico pallio
atque purpureo. Omníſque ciuitas exul-
16 tauit, atque lætata eſt. * Iudæis autem
noua lux oriri viſa eſt,gaudium,honor,&
17 tripudium.*Apud omnes populos, vrbes,
atque prouincias, quocumque regis iuſſa
veniebant, mira exultatio, epulæ atque
conuiuia,& feſtus dies:in tantum vt plu-
res alterius gentis & ſectæ, eorum reli-
gioni,& ceremoniis iungerentur.Grandis
enim cunctos Iudaici nominis terror in-
uaſerat.

CAP. IX.

1 Igitur duodecimi menſis, quem Adar
A vocari antè iam diximus, tertiadecima
die,quando cunctis Iudæis interfectio pa-
rabatur, & hoſtes eorum inhiabant ſan-
guini, verſa vice Iudæi ſuperiores eſſe
cœperunt, & ſe de aduerſariis vindicare.
2 *Congregatíque ſunt per ſingulas ciuita-
tes,oppida,& loca,vt extẽderent manum
cõtra inimicos & perſecutores ſuos.Nul-
líſque auſus reſiſtere, eo quòd omnes
populos magnitudinis eorũ formido pe-
3 netrarat.* Nam & prouinciarum iudices,
& duces,& procuratores,omniſq; digni-
tas quæ ſingulis locis ac operibus præe-
rat,extollebãt Iudęos timore Mardochęi,
4 * quẽ principem eſſe palatij, & plurimũ
B poſſe cognouerant:fama quoque nominis
eius creſcebat quotidie, & per cũctorum
5 ora volitabat. * Itaque percuſſerunt Iu-
dæi inimicos ſuos plaga magna, & occi-
derunt eos, reddentes eis quod ſibi para-
6 uerant facere: * in tantũ vt etiam in Su-
ſan quingentos viros interficerent, extra
decem filios Aman Agagitę hoſtis Iudæo-
7 rum: quorum iſta ſunt nomina: * Phar-
8 ſandatha, & Delphon, & Eſpatha, * &
9 Phoratha, & Adalia, & Aridatha, * &
Phermeſta,& Ariſai,& Aridai,& Iezatha.
10 * Quos cùm occidiſſent, prædas de ſub-
11 ſtantiis eorum tangere noluerunt. * Sta-
tímque numerus eorum, qui occiſi erant
12 in Suſan,ad regem relatus eſt. * Qui dixit
reginæ: In vrbe Suſan interfecerunt Iu-
dæi quingentos viros, & alios decẽ filios
Aman

Digitized by Google

Aman:quantam putas eos exercere cædẽ
in vniuerſis prouinciis?Quid vltra poſtu-
las,& quid vis vt fieri iubeam? * Cui illa 13
reſpondit:Si regi placeat, detur poteſtas C
Iudęis,vt ſicut fecerunt hodie in Suſan,ſic
& cras faciant,& decem filij Aman in pa-
tibulis ſuſpendantur. * Præcepitq; rex vt 14
ita fieret.Statimq; in Suſan pependit edi-
ctum, & decem filij Aman ſuſpenſi ſunt. 15
* Congregatis Iudæis quartadecima die
menſis Adar,interfecti ſunt in Suſan tre-
centi viri: nec eorum ab illis direpta ſub-
ſtantia eſt. * Sed & per omnes prouincias, 16
quæ ditioni regis ſubiacebant,pro anima-
bus ſuis ſteterunt Iudæi, interfectis hoſti-
bus ac perſecutoribus ſuis; in tantum vt
ſeptuagintaquinq; millia occiſorum im-
plerentur, & nullus de ſubſtantiis eorum
quidquam contingeret. * Dies autem ter- 17
tiusdecimus menſis Adar, primus apud D
omnes interfectionis fuit, & quartadeci-
ma die cędere deſierunt.Quem conſtitue-
runt eſſe ſollemnem, vt in eo omni tem-
pore deinceps vacarent epulis, gaudio at-
que conuiuiis. * At hi qui in vrbe Suſan 18
cædem exercuerãt,tertiodecimo & quar-
todecimo die eiuſdem menſis in cæde ver-
ſati ſunt:quintodecimo autem die percu-
tere deſierunt. Et idcirco eundem diem
conſtituerunt ſollemnem epularum atq;
lætitiæ. * Hi verò Iudæi, qui in oppidis 19
non muratis ac villis morabantur, quar-
tumdecimum diem menſis Adar conui-
uiorum & gaudii decreuerũt, ita vt exul-
tent in eo, & mittant ſibi mutuò partes
epularum & ciborũ. * Scripſit itaq; Mar- 20
dochæus omnia hæc, & literis compre-
henſa miſit ad Iudæos, qui in omnibus
regis prouinciis morabantur, tam in vici-
no poſitis,quam procul, * vt quartamde- 21
cimam & quintamdecimam diem menſis
Adar pro feſtis ſuſciperent, & reuertente E
ſemper anno ſollemni celebrarent hono- 22
re: * quia in ipſis diebus ſe vlti ſunt Iu-
dæi de inimicis ſuis, & luctus atq; triſti-
tia in hilaritatẽ gaudiumq; cõuerſa ſunt:
eſſentq; dies iſti epularum atque lætitiæ,
& mitterent ſibi inuicem ciborum par-
tes,& pauperibus munuſcula largirentur.
* Suſceperũtq; Iudæi in ſollemnẽ ritum 23
cuncta quæ eo tempore facere cœperant,
& quæ Mardochæus literis faciẽda man-
dauerat. * Aman enim, filius Amadathi 24
ſtirpis Agag, hoſtis & aduerſarius Iudæo-
rum, cogitauit contra eos malum, vt oc-
cideret illos, atque deleret:& miſit phur,
quod noſtra lingua vertitur in ſortem. 25
* Et poſtea ingreſſa eſt Eſther ad regem, F
obſecrãs vt conatus eius, litteris regis ir-
riti fierent: & malum,quod cõtra Iudæos
cogitauerat, reuerteretur in caput eius.
Denique & ipſum & filios eius affixerunt
cruci, * atque ex illo tempore dies iſti ap- 26
pellati ſunt phurim,id eſt ſortiũ; eo quòd
phur,id eſt ſors, in vrnam miſſa fuerit. Et
cuncta quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt li-
27 bri huius,volumine continentur: * quæq;
ſuſtinuerunt, & quæ deinceps immutata
ſunt,ſuſceperunt Iudæi ſuper ſe & ſemen
ſuum, & ſuper cunctos qui religioni eo-
rum voluerunt copulari, vt nulli liceat
duos hos dies abſque ſollemnitate tranſi-
gere:quos ſcriptura teſtatur, & certa ex-
petunt tempora, annis ſibi iugiter ſucce-
28 dentibus. * Iſti ſunt dies, quos nulla vm-
quam delebit obliuio: & per ſingulas ge-
nerationes cunctæ in toto orbe prouinciæ
G celebrabunt: nec eſt vlla ciuitas, in qua
dies phurim,id eſt ſortium, non obſeruen-
tur à Iudæis, & ab eorum progenie, quæ
29 his ceremoniis obligata eſt.* Scripſerunt-
que Eſther regina filia Abihail & Mardo-
chæus Iudæus, etiam ſecundam epiſto-
lam, vt omni ſtudio dies iſta ſollemnis
30 ſanciretur in poſterum. * & miſerunt ad
omnes Iudæos, qui in centum vigintiſe-
ptem prouinciis regis Aſſueri verſaban-
tur,vt haberent pacem,& ſuſciperent ve-
31 ritatem, * obſeruantes Dies ſortium, &
ſuo tempore cum gaudio celebrarent:ſic-
ut conſtituerant Mardochæus & Eſther:
& illi obſeruanda ſuſceperunt à ſe, & à
ſemine ſuo,ieiunia & clamores,& Sortiũ
32 dies, * & omnia, quæ libri huius, qui vo-
catur Eſther,hiſtoria continentur.

CAP. X.

1 REx verò Aſſuerus,omnem terram, &
2 cunctas maris inſulas fecit tributa-
A rias: * cuius fortitudo & imperium,
& dignitas atque ſublimitas, qua exalta-
uit Mardochæum, ſcripta ſunt in libris
3 Medorum,atque Perſarum: * & quomodo
Mardochæus Iudaici generis ſecundus à
rege Aſſuero fuerit: & magnus apud Iu-
dæos, & acceptabilis plebi fratrum ſuo-
rum,quærens bona populo ſuo,& loquẽs
ea quæ ad pacem ſeminis ſui pertinerent.

B *Quæ habentur in Hebræo,plena fide expreſſi.
*Hæc autem, quæ ſequuntur, ſe ipſa reperi
*in editione vulgata, quæ Græcorum lingua
*& litteris continentur: & interim poſt
*finem libri hoc capitulum ferebatur: quod
*iuxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt
veru prænotauimus.

4 * Dixitque Mardochæus:A Deo facta ſunt
5 iſta. * Recordatus ſum ſomnij, quod vi-
deram, hæc eadem ſignificantis: nec eo-
6 rum quidquam irritum fuit * Paruus
fons, qui creuit in fluuium, & in lucem
ſolemque conuerſus eſt & in aquas plu-
rimas redundauit: Eſther eſt, quam rex
accepit vxorem, & voluit eſſe reginam.
7 * Duo autem dracones:ego ſum,& Aman.
8 * Gentes, quæ conuenerant: hi ſunt, qui
C conati ſunt delere nomen Iudæorum.
9 * Gens autem mea:Iſrael eſt: quæ clama-
uit ad Dominum, & ſaluum fecit Domi-
nus populum ſuum: liberauitque nos ab
omnibusmalis,& fecit ſigna magna atque

Digitized by Google

portenta inter Gentes:* & duas ſortes eſ- 10
ſe præcepit, vnam Populi Dei,& alteram
cunctarum Gentium. * Venitque vtraque 11
ſors in ſtatutum ex illo iam tempore D
diem coram Deo vniuerſis gentibus : * & 12
recordatus eſt Dominus populi ſui,ac mi-
ſertus eſt hereditatis ſuæ. * Et obſerua- 13
buntur dies iſti in menſe Adar, quartade-
cima & quintadecima die eiuſdem men-
ſis,cum omni ſtudio & gaudio in vnum
cœtum populi congregati, in cunctas de-
inceps generationes populi Iſrael.

CAP. XI.

ANno quarto, regnantibus Ptolemæo 1
& Cleopatra, attulerunt Doſitheus, A
qui ſe Sacerdotem & Leuitici generis fe-
rebat,& Ptolemæus filius eius, hanc epi-
ſtolam phurim, quam dixerunt interpre-
tatum eſſe Lyſimachum Ptolemæi filium
in Ieruſalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.

* Anno ſecundo,regnante Artaxerxe ma- 2
ximo, prima die menſis Niſan, vidit ſom- B
nium Mardochæus filius Iairi, filij Semei,
filij Cis,de tribu Beniamin : * homo Iu- 3
dæus,qui habitabat in vrbe Suſis, vir ma-
‖ 4.Reg. 24.d.15. Sup.2. a.6. gnus,& inter primos aulæ regiæ. * ‖ Erat 4
autem de eo numero captiuorum , quos
tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis de Ieruſalem cum Iechonia rege Iu-
da:*& hoc eius ſomnium fuit : Apparue- 5
runt voces, & tumultus, & tonitrua, &
terræ motus,& conturbatio ſuper terram: C
* & ecce duo dracones magni, paratíque 6
contra ſe in prælium. * Ad quorum cla- 7
morem cunctæ concitatæ ſunt nationes,
vt pugnarent contra gentem iuſtorum.
* Fuitque dies illa tenebrarum & diſcri- 8
minis,tribulationis & anguſtiæ,& ingens
formido ſuper terram.* Conturbataque 9
eſt gens iuſtorum timentium mala ſua, &
præparata ad mortem.* Clamaueruntque 10
ad Deum : & illis vociferantibus , fons D
paruus creuit in fluuium maximum , &
in aquas plurimas redundauit. * Lux & 11
ſol ortus eſt, & humiles exaltati ſunt , &
deuorauerunt inclytos. * Quod cum vi- 12
diſſet Mardochæus , & ſurrexiſſet de ſtra-
to, cogitabat quid Deus facere vellet : &
fixum habebat in animo ſcire cupiens
quid ſignificaret ſomnium.

CAP. XII.

Sup.2. d.21. & 6. a. 2.
MOrabatur autem eo tempore in au- 1
la regis, cum Bagatha & Thara eu- A
nuchis regis, qui ianitores erant palatii.
*Cúmq; intellexiſſet cogitationes eorum, 2
& curas diligentiùs peruidiſſet , didi- B
cit quòd conarentur in regem Artaxer-
xem manus mittere , & nunciauit ſu-
per eo regi. * Qui de vtroque habita 3
quæſtione , confeſſos iuſſit duci ad mor-
tem. * Rex autem quod geſtum erat , 4
ſcripſit in commentariis : ſed & Mardo-
chæus rei memoriam literis tradidit.
5 * Præcepitq; ei rex,vt in aula palatij mo-
raretur,datis ei pro delatione muneribus.
6 * Aman verò filius Amadathi bugæus,
C erat glorioſiſsimus coram rege,& voluit
nocere Mardochæo & populo eius , pro
duobus eunuchis regis qui fuerant inter-
fecti.

Hucuſque proœmium.

Quæ ſequuntur , in eo loco poſita erãt, vbi ſcriptum eſt in volumine,

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India vſ-
A que Aethiopiam , centum vigintiſe-
ptem prouinciarum principibus & duci-
bus,qui eius imperio ſubiecti ſunt , ſalu-
2 tem.*Cùm plurimis gentibus imperarem.
& vniuerſum orbem meæ ditioni ſubiu-
gaſſem, volui nequaquam abuti potentiæ
magnitudine , ſed clementia & lenitate
gubernare ſubiectos, vt abſq; vllo terrore
vitam ſilentio tranſigentes,optata cunctis
mortalibus pace fruerentur.* Quærente
3 autem me à conſiliariis meis , quomodo
poſſet hoc impleri , vnus qui ſapientia &
fide cæteros præcellebat , & erat poſt re-
4 gem ſecundus, Aman nomine, * indicauit
B mihi in toto orbe terrarum populum
eſſe diſperſum,qui nouis vteretur legibus,
& contra omnium Gentium conſuetudi-
nem faciens,Regum iuſſa contemneret,&
vniuerſarum concordiam nationum ſua
diſſenſione violaret.* Quod cùm didiciſ-
5 ſemus , videntes vnam gentem rebellem
aduerſus omne hominum genus peruerſis
vti legibus , noſtriſque iuſsionibus con-
traire, & turbare ſubiectarum nobis pro-
uinciarum pacem atque concordiam,
6 * iuſsimus,vt quoſcunque Aman,qui om-
nibus prouinciis præpoſitus eſt, & ſecun-
dus à rege, & quem patris loco colimus,
monſtrauerit, cum coniugibus ac liberis
deleantur ab inimicis ſuis,nullúſque eo-
rũ miſereatur,quartadecima die duodeci-
mi menſis Adar anni præſentis:*vt nefarij
7 homines vno die ad inferos deſcendentes,
C reddant imperio noſtro pacem,quam tur-
bauerant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, vbi legitur,

Pergenſque Mardochæus,fecit omnia quæ ei mandauerat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico , & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 * Mardochæus autem deprecatus eſt Do-
minum , memor omnium operum eius,
9 * & dixit:Domine Domine rex omnipo-
tens,

tens, in ditione enim tua cuncta ſunt po-
ſita, & non eſt qui poſsit tuæ reſiſtere vo-
luntati, ſi decreueris ſaluare Iſrael. * Tu 10
feciſti cælum & terram, & quidquid cæli
ambitu continetur. * Dominus omnium 11
es, nec eſt qui reſiſtat maieſtati tuæ. * Cũ- 12
cta noſti, & ſcis, quia non pro ſuperbia & D
contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate,
fecerim hoc, vt non adorarem Aman ſu-
perbiſsimum, * (libenter enim pro ſalu- 13
te Iſrael etiam veſtigia pedum eius deo-
ſculari paratus eſſem,) * ſed timui ne ho- 14
norem Dei mei transferrem ad hominẽ,
& ne quenquam adorarem, excepto Deo
meo. * Et nunc Domine rex Deus Abra- 15
ham, miſerere populi tui, quia volunt nos
inimici noſtri perdere, & hereditatem
tuam delere. * Ne deſpicias partem tuam, 16
quam redemiſti tibi de Aegypto * Exau- 17
di deprecationem meã, & propitius eſto
ſorti & funiculo tuo, & conuerte lu-
ctum noſtrum in gaudium, vt viuentes
laudemus nomen tuum Domine, & ne
claudas ora te canentium. * Omnis quo- 18
que Iſrael pari mẽte & obſecratione cla-
mauit ad Dominum, eo quòd eis certa
mors impenderet.

CAP. XIIII.

Eſther quoq; regina confugit ad Do- 1
minum, pauens periculum, quod A
imminebat. * Cumque depoſuiſſet ve- 2
ſtes regias, fletibus & luctui apta indu-
menta ſuſcepit, & pro vnguentis variis,
cinere & ſtercore impleuit caput, & cor-
pus ſuum humiliauit ieiuniis: omniáque
loca, in quibus antea lætari conſueuerat,
crinium laceratione compleuit. * Et de- 3
precabatur Dominum Deum Iſrael, di-
cens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus,
adiuua me ſolitariam, & cuius præter te
nullus eſt auxiliator alius. * Periculum 4
‖ Deu. 4. c. 3.
meum in manibus meis eſt. * ‖ Audiui à 5
patre meo, quòd tu Domine tuliſſes Iſ-
rael de cunctis Gentibus, & patres noſtros B
ex omnibus retro maioribus ſuis, vt poſ-
ſideres hereditatem ſempiternam, feciſtí-
que eis ſicut locutus es. * Peccauimus in 6
conſpectu tuo, & idcirco tradidiſti nos in
manus inimicorum noſtrorum; * colui- 7
mus enim deos eorum. Iuſtus es Domine:
* & nunc non eis ſufficit, quòd duriſsima 8
nos opprimunt ſeruitute, ſed robur ma-
nuum ſuarum, idolorum potentiæ depu-
tantes, * volunt tua mutare promiſſa, & 9
delere hereditatem tuam, & claudere ora
laudantium te, atque extinguere gloriam
templi & altaris tui, * vt aperiant ora 10
Gentium, & laudent idolorum fortitudi-
nem, & prædicẽt carnalem regem in ſem-
piternum. * Ne tradas Domine ſceptrum 11
tuum his, qui non ſunt, ne rideant ad rui-
nam noſtram: ſed conuerte conſilium eo-
rum ſuper eos, & eum, qui in nos cœpit C
ſæuire, diſperde. * Memento Domine, & 12
oſtende te nobis in tempore tribulationis
noſtræ, & da mihi fiduciam Domine rex
13 deorum, & vniuerſæ poteſtatis: * tribue
ſermonem compoſitum in ore meo in
conſpectu leonis, & transfer cor illius in
odium hoſtis noſtri, vt & ipſe pereat, &
14 ceteri qui ei conſentiunt. * Nos autem li-
bera manu tua, & adiuua me, nullum
aliud auxilium habentem, niſi te, Domi-
15 ne, qui habes omnium ſcientiam, * & no-
ſti quia oderim gloriam iniquorum, &
deteſter cubile incircumciſorum, & om-
16 nis alienigenæ. * Tu ſcis neceſsitatẽ meã,
D quòd abominer ſignum ſuperbiæ & glo-
riæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in
diebus oſtentationis meæ, & deteſter il-
lud quaſi pannum menſtruatæ, & non
17 portem in diebus ſilentii mei, * & quod
non comederim in menſa Aman, nec mi-
hi placuerit conuiuium regis, & non bi-
18 berim vinum libaminum: * & nunquam
lætata ſit ancilla tua, ex quo huc tranſ-
lata ſum vſque in præſentem diem, niſi
19 in te Domine Deus Abraham. * Deus for-
tis ſuper omnes, exaudi vocem eorum qui
nullam aliam ſpem habent, & libera nos
de manu iniquorum, & erue me à timo-
re meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mandauit ei (haud dubium quin
A eſſet Mardochæus) vt ingrederetur
ad regem, & rogaret pro populo ſuo
2 & pro patria ſua. * Memorare (inquit)
dierum humilitatis tuæ, quomodo nutri-
ta ſis in manu mea, quia Aman ſecundus
à rege locutus eſt contra nos in mortem:
3 * & tu inuoca Dominum, & loquere regi
pro nobis, & libera nos de morte.

Nec non & iſta quæ ſubiecta ſunt.

4 * Die autem tertio depoſuit veſtimenta
ornatus ſui, & circumdata eſt gloria ſua.
5 * Cumque regio fulgeret habitu, & inuo-
B caſſet omnium rectorem & ſaluatorem
6 Deum, aſſumpſit duas famulas, * & ſuper
vnam quidem innitebatur, quaſi præ de-
liciis & nimia teneritudine corpus ſuum
7 ferre non ſuſtinens: * altera autem famu-
larum ſequebatur dominam, defluentia
8 in humum indumenta ſuſtentans. * Ipſa
autem roſeo colore vultum perfuſa, &
gratis ac nitentibus oculis, triſtem cela-
bat animum, & nimio timore cõtractum.
9 * Ingreſſa igitur cuncta per ordinẽ oſtia,
ſtetit contra regem, vbi ille reſidebat ſu-
per ſolium regni ſui, indutus veſtibus re-
giis, auróque fulgens, & pretioſis lapidi-
10 bus, eratque terribilis aſpectu. * Cúmque
C eleuaſſet faciem, & ardentibus oculis fu-
rorem pectoris indicaſſet, regina corruit,
& in pallorem colore mutato, laſſum
11 ſuper ancillulam reclinauit caput. * Con-
uertitque Deus ſpiritum regis in man-
ſuetudinem, & feſtinus ac metuens exi-

Digitized by Google

liuit de ſolio, & ſuſtentans eam vlnis
ſuis,donec rediret ad ſe, his verbis blan-
diebatur:* Quid habes Eſther? Ego ſum 12
frater tuus,noli metuere. * Non morieris: 13
non enim pro te,ſed pro omnibus hæc lex
conſtituta eſt. * Accede igitur, & tan- 14
ge ſceptrum. *Cúmque illa reticeret, tu- 15
lit auream virgam, & poſuit ſuper col- D
lum eius, & oſculatus eſt eam, & ait;
Cur mihi non loqueris? * Quæ reſpon- 16
dit: Vidi te Domine quaſi Angelum Dei,
& conturbatum eſt cor meum præ timo-
re gloriæ tuæ. * Valde enim mirabilis es 17
domine, & facies tua plena eſt gratiarũ.
* Cúmque loqueretur,rurſus corruit, & 18
pene exanimata eſt. * Rex autem turba- 19
batur, & omnes miniſtri eius conſola-
bantur eam.

CAP. XVI.

Exemplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni ſui prouincias miſit: quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur.

Sup. 11. a. 2.

REx magnus Artaxerxes ab India vſ- 1
que Aethiopiam, centum viginti ſe- A
ptem prouinciarum ducibus ac principi-
bus, qui noſtræ iuſſioni obediunt, ſa-
lutem dicit:* Multi bonitate principum, 2
& honore qui in eos collatus eſt, abuſi
ſunt in ſuperbiam:* & non ſolùm ſubie- 3
ctos regibus nituntur opprimere, ſed da-
tam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos,
qui dederunt, moliuntur inſidias. * Nec 4
contenti ſunt gratias non agere benefi-
ciis, & humanitatis in ſe iura violare,ſed
Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur
ſe poſſe fugere ſententiam. * Et in tantum 5
veſaniæ proruperunt, vt eos, qui credita
ſibi officia diligenter obſeruant, & ita
cuncta agunt vt omnium laude digni ſint,
mendaciorum cuniculis conentur ſubuer-
tere,* dum aures principum ſimplices, & 6
ex ſua natura alios æſtimantes, callida B
fraude decipiunt.* Quæ res & ex veteri- 7
bus probatur hiſtoriis, & ex his quæ ge-
runtur quotidie, quo modo malis quo-
rundam ſuggeſtionibus regum ſtudia de-
prauentur. * Vnde prouidendum eſt paci 8
omnium prouinciarum. * Nec putare de- 9
betis,ſi diuerſa iubeamus, ex animi noſtri
venire leuitate,ſed pro qualitate & ne-
ceſſitate temporum, vt reipublicæ po-
ſcit vtilitas,ferre ſententiam. * Et vt ma- 10
nifeſtiùs, quod dicimus, intelligatis:
§ Aman filius Amadathi, & animo &
gente Macedo, alienúſque à Perſarum
ſanguine,& pietatem noſtram ſua crude-
litate commaculans, peregrinus à nobis
ſuſceptus eſt: * & tantam in ſe expertus 11
humanitatem,vt pater noſter vocaretur,
& adoraretur ab omnibus poſt regem ſe-
cundus: * qui in tantum arrogantiæ tu- 12
morem ſublatus eſt,vt regno priuare nos
niteretur & ſpiritu. * Nam Mardochæum, 13

§ Sup. 3. a. 1.

C cuius fide & beneficiis viuimus, & con-
ſortẽ regni noſtri Eſther,cum omni gente
ſua,nouis quibuſdam atque inauditis
14 machinis expetiuit in mortem: * hoc co-
gitans,vt illis interfectis, inſidiaretur no-
ſtræ ſolitudini, & regnum Perſarum
15 transferret in Macedonas.*Nos autem, à
peſsimo mortalium Iudæos neci deſtina-
tos,in nulla penitus culpa reperimus: ſed
16 econtrario iuſtis vtentes legibus, & fi-
lios altiſsimi & maximi, ſempérque vi-
uentis Dei, cuius beneficio & patribus
noſtris & nobis regnum eſt traditum, &
17 vſque hodie cuſtoditur. * Vnde eas litte-
ras, quas ſub nomine noſtro ille direxe-
18 rat, ſciatis eſſe irritas. * Pro quo ſcelere
ante portas huius vrbis, id eſt, Suſan, &
ipſe qui machinatus eſt, & omnis cogna-
tio eius pendet in patibulis: non nobis,
19 ſed Deo reddente ei quod meruit. * Hoc
D autem edictum, quod nunc mittimus, in
cunctis vrbibus proponatur, vt liceat Iu-
20 dæis vti legibus ſuis. * Quibus debetis eſ-
ſe adminiculo,vt eos, qui ſe ad necem eo-
rum parauerant, poſsint interficere ter-
tiadecima die menſis duodecimi, qui vo-
21 catur Adar.* hanc enim diem, Deus om-
nipotens,mœroris & luctus, eis vertit in
22 gaudium.*Vnde & vos, inter ceteros fe-
ſtos dies,hanc habetote diem,& celebrate
eam cum omni lætitia, vt & in poſterum
23 cognoſcatur, *omnes, qui fideliter Perſis
obediunt, dignam pro fide recipere mer-
cedem:qui autem inſidiantur regno eorũ,
24 perire pro ſcelere.*Omnis autem prouin-
cia & ciuitas,quæ noluerit ſollemnitatis
huius eſſe particeps,gladio & igne pereat,
& ſic deleatur,vt non ſolùm hominibus,
ſed etiam beſtiis inuia ſit in ſempiternũ,
pro exẽplo contemptus,& inobedientiæ.

LIBER IOB.

CAP. I.

1 VIr erat in Terra Hus, nomine Iob,
A & erat vir ille ſimplex,& rectus, ac
2 timens Deum, & recedens à malo: * Na-
tíque ſunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.
3 * Et fuit poſſeſsio eius, ſeptem millia
ouium, & tria millia camelorum, quin-
genta quoque iuga boum, & quingentæ
aſinæ,ac familia multa nimis:eratque vir
4 ille magnus inter omnes Orientales. * Et
ibant filij eius, & faciebant conuiuium
per domos, vnuſquiſque in die ſuo. Et
mittentes vocabant tres ſorores ſuas vt
5 comederent & biberent cum eis. * Cúm-
que in orbem tranſiſſent dies conuiuij,
mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat il-
los, conſurgénſq; diluculo offerebat ho-
locauſta pro ſingulis. Dicebat enim: Ne
forte peccauerint filij mei, & benedixe-
rint Deo in cordibus ſuis.Sic faciebat Iob
6 cunctis diebus.* Quadam autem die,cum
B veniſſent filij Dei vt aſſiſterent coram
Domino,

Digitized by Google

Domino,aſſuit inter eos etiã Satan.* Cui 7
dixit Dominus:Vnde venis ? Qui reſpon-
dens,ait,Circuiui terram,& perambulaui
eã.*Dixitque Dominus ad eum:Nunquid 8
conſideraſti ſeruum meum Iob,quòd non
ſit ei ſimilis in terra,homo ſimplex,& re-
ctus,ac timens Deum, & recedẽs à malo?
* Cui reſpondens Satã, ait:Numquid Iob 9
fruſtra timet Deum ? * nonne tu vallaſti 10
eum,ac domum eius, vniuerſámque ſub-
ſtãtiam per circuitum,operibus manuum
eius benedixiſti,& poſſeſsio eius creuit in
terra? * Sed extende paululum manum 11
tuam , & tange cuncta quæ poſsidet, niſi
in faciem benedixerit tibi. * Dixit ergo 12
Dominus ad Satã:Ecce, vniuerſa quæ ha- C
bet,in manu tua ſunt : tantùm in eum ne
extendas manum tuã.Egreſſúſque eſt Sa-
tan à facie Domini. * Cùm autem quadã 13
die filij & filiæ eius comederent & bibe-
rent vinum in domo fratris ſui primoge-
niti , * nuncius venit ad Iob, qui diceret: 14
Boues arabãt, & aſinæ paſcebantur iuxta
eos, * & irruerunt Sabæi,tulerúntque o- 15
mnia , & pueros percuſſerunt gladio , &
euaſi ego ſolus vt nũciarem tibi.* Cùmq; 16
adhuc ille loqueretur venit alter , & di-
xit:Ignis Dei cecidit è cęlo,& tactas oues
puerōſque cõſumpſit, & effugi ego ſolus
vt nunciarem tibi.* Sed & illo adhuc lo- 17
quente,venit alius,& dixit : Chaldæi fe-
cerunt tres turmas , & inuaſerunt came-
los,& tulerunt eos,necnõ & pueros per- D
cuſſerunt gladio,& ego fugi ſolus vt nũ-
ciarem tibi. * Adhuc loquebãtur ille , & 18
ecce alius intrauit,& dixit:Filiis tuis, &
filiabus veſcentibus & bibentibus vinum
in domo fratris ſui primogeniti,*repentè 19
ventus vehemens irruit à regione deſerti,
& concuſsit quattuor angulos domus,quę
corruens oppreſsit liberos tuos,& mortui
ſunt,& effugi ego ſolus vt nunciarem ti-
bi.*Tũc ſurrexit Iob,& ſcidit veſtimenta 20
ſua , & tonſo capite corruens in terram,
‖1.Tim 6.b.7. adorauit,& dixit:*‖ Nudus egreſſus ſũ de 21
vtero matris meæ , & nudus reuertar il-
luc:Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſi-
cut Domino placuit,ita factũ eſt : ſit no-
‖Eccli.5 c.14. men Domini benedictum.* ‖ In omnibus 22
his non peccauit Iob labiis ſuis , neque
ſtultum quid contra Deum locutus eſt.

CAP. II.

FActum eſt autem , cùm quadam die 1
veniſſent filij Dei , & ſtarent coram A
Domino , veniſſet quoque Satan inter
eos,& ſtaret in conſpectu eius, * vt dice- 2
ret Dominus ad Satan : Vnde venis ? Qui
reſpõdens,ait:Circuiui terram,& peram-
bulaui eam.*Et dixit Dominus ad Satan: 3
Numquid conſideraſti ſeruũ meum Iob,
quod non ſit ei ſimilis in terra , vir ſim-
plex & rectus , ac timens Deum,& rece-
dens à malo, & adhuc retinens innocen-
tiam ? Tu autem commouiſti me aduer-
ſus eum,vt affligerem eum fruſtra * Cui 4
reſpõdens Satan,ait : Pellem pro pelle,& B
cuncta quæ habet homo,dabit pro anima
5 ſua : * alioquin mitte manum tuam , &
tange os eius & carnem , & tunc videbis
6 quòd in faciem benedicat tibi. * Dixit
ergo Dominus ad Satan : Ecce in manu
tua eſt, verumtamẽ animam illius ſerua.
7 * Egreſſus igitur Satan à facie Domini,
percuſsit Iob vlcere peſsimo,à planta pe-
8 dis vſque ad verticem eius:* qui teſta ſa-
9 niem radebat,ſedens in ſterquilinio.*Di-
C xit autem illi vxor ſua : Adhuc tu per-
manes in ſimplicitate tua?benedic Deo &
10 morere.* Qui ait ad illam : Quaſi vna de
ſtultis mulieribus locuta es.ſi bona ſuſce-
pimus de manu Dei, mala quare non ſu-
ſcipiamus? In omnibus his non peccauit
11 Iob labiis ſuis. * Igitur audientes tres
amici Iob omne malum, quod accidiſſet
ei,venerunt ſinguli de loco ſuo , Eliphaz
Themanites,& Baldad Suhites, & Sophar
Naamathites. Condixerant enim,vt pari-
ter venientes viſitarent eum, & conſola-
12 rentur.* Cùmque eleuaſſent procul ocu-
los ſuos,non cognouerunt eum,& excla-
D mantes plorauerunt , ſciſsíſque veſtibus
ſparſerunt puluerem ſuper caput ſuum
13 in cælum. * Et ſederunt cum eo in terra
ſeptem diebus & ſeptem noctibus, & ne-
mo loquebatur ei verbum:videbant enim
dolorem eſſe vehementem.

CAP. III.

1 POſt hæc aperuit Iob os ſuum, & ma-
A ledixit diei ſuo,*& locutus eſt:
2 * ‖ Pereat dies in qua natus ſum , & ‖Ier.20
3 nox in qua dictum eſt : Conceptus eſt d.14.
homo.
4 * Dies ille vertatur in tenebras,non re-
quirat eum Deus deſuper,& non illuſtre-
tur lumine.
5 * Obſcurent eum tenebræ , & vmbra
mortis,occupet eũ caligo, & inuoluatur
6 amaritudine. * Noctem illam tenebroſus
B turbo poſsideat, non computetur in die-
bus anni,nec numeretur in menſibus.
7 * Sit nox illa ſolitaria,nec laude digna:
8 * Maledicant ei qui maledicunt diei,
qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan:
9 * Obtenebrentur ſtellæ caligine eius:
expectet lucem & non videat, nec ortum
ſurgentis auroræ:
10 * Quia non concluſit oſtia ventris,quĩ
portauit me, nec abſtulit mala ab oculis
11 meis.*Quare non in vulua mortuus ſum,
egreſſus ex vtero non ſtatim perij?
12 * Quare exceptus genibus?cur lactatus
13 vberibus? * Nunc enim dormiens ſilerem,
& ſomno meo requieſcerem:
14 * Cum regibus & conſulibus terræ,qui
C ædificant ſibi ſolitudines:
15 * Aut cum principibus , qui poſsident
aurum,& replent domos ſuas argento:
16 * Aut ſicut abortiuum abſconditum
non ſubſiſterem,vel qui concepti non vi-
derunt lucem.
17 * Ibi impij ceſſauerunt à tumultu , &
ibi requieuerunt feſsi robore.

Digitized by Google

* Et quondam vincti pariter ſine mo- 18
leſtia, non audierunt vocem exactoris.
* Paruus & magnus ibi ſunt, & ſer- 19
uus liber à domino ſuo. * Quare miſero 20
data eſt lux, & vita his, qui in amaritudi- D
ne animæ ſunt? *qui expectant mortem, 21
& non venit, quaſi effodientes theſau-
rum:
* Gaudentque vehementer cùm inue- 22
nerint ſepulchrum.
* Viro cuius abſcondita eſt via, & cir- 23
cumdedit eum Deus tenebris?
* Antequam comedam ſuſpiro: & 24
tamquam inundantes aquæ, ſic rugitus
meus:
* Quia timor, quem timebam, euenit 25
mihi, & quod verebar accidit.
* Nonne diſsimulaui? nonne ſilui? 26
nonne quieui? & venit ſuper me indi-
gnatio.

CAP. IIII.

RESpondens autem Eliphaz Themani- 1
tes, dixit: A
* Si cœperimus loqui tibi, forſitan mo- 2
leſte accipies, ſed conceptum ſermonem
tenere quis poterit?
* Ecce docuiſti multos, & manus laſſas 3
roboraſti:
* Vacillantes confirmauerunt ſermones 4
tui, & genua trementia confortaſti:
* Nunc autem venit ſuper te plaga, & 5
defeciſti: tetigit te, & conturbatus es. B
* Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua, pa- 6
tientia tua, & perfectio viarum tuarum?
* Recordare obſecro te, quis vnquam 7
innocens periit? aut quando recti deleti
ſunt?
* Quin potiùs vidi eos, qui operantur 8
iniquitatem, & ſeminant dolores, & me-
tunt eos,
* Flante Deo periſſe, & ſpiritu iræ eius 9
eſſe conſumptos.
* Rugitus leonis, & vox leænæ, & den- 10
tes catulorum leonum contriti ſunt.
* Tigris periit, eo quòd non haberet 11
prædam, & catuli leonis diſsipati ſunt. C
* Porrò ad me dictũ eſt verbum abſcon- 12
ditum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea
venas ſuſurri eius.
*In horrore viſionis nocturnæ, quando 13
ſolet ſopor occupare homines.
* Pauor tenuit me, & tremor, & omnia 14
oſſa mea perterrita ſunt:
*Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret, 15
inhorruerunt pili carnis meæ.
* Stetit quidam, cuius non agnoſcebam 16
vultum, imago coram oculis meis, & vo-
cem quaſi auræ lenis audiui.
‖ Inf. 25. * ‖ Numquid homo, Dei comparatio- 17
a. 4. ne iuſtificabitur, aut factore ſuo purior
erit vir?
‖ Inf. 15. *‖ Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabi- 18
b. 15. les, & in angelis ſuis reperit prauitatem:
2. Pet. 2 * Quanto magis hi qui habitant domos 19
a. 4. luteas, qui terrenum habent fundamen-
tum, conſumentur velut à tinea?

20 * De manè vſque ad veſperam ſucci-
dentur: & quia nullus intelligit, in æter-
num peribunt.
21 * Qui autem reliqui fuerint, auferentur
ex eis: morientur, & non in ſapientia.

CAP. V.

1 VOca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat,
A & ad aliquem ſanctorum conuer-
tere.
2 * Verè ſtultum interficit iracundia, &
paruulum occidit inuidia.
3 * Ego vidi ſtultum firma radice, & ma-
ledixi pulchritudini eius ſtatim.
4 * Longe fient filij eius à ſalute, & con-
terentur in porta, & non erit qui eruat.
5 * Cuius meſſem famelicus comedet, &
ipſum rapiet armatus, & bibent ſitientes
6 diuitias eius. * Nihil in terra ſine cauſa
fit, & de humo non oritur dolor.
7 * Homo naſcitur ad laborem, & auis
B ad volatum.
8 * Quam ob rem ego deprecabor Do-
minum, & ad Deum ponam eloquium
meum:
9 * Qui facit magna & inſcrutabilia &
mirabilia abſque numero:
10 * Qui dat pluuiam ſuper faciem terræ,
& irrigat aquis vniuerſa:
11 *Qui ponit humiles in ſublime, & mœ-
12 rentes erigit ſoſpitate: * Qui diſsipat co-
gitationes malignorum, ne poſsint im-
plere manus eorum quod cœperant:
13 *‖ Qui apprehendit ſapientes in aſtutia ‖ 1. Cor.
C eorum, & conſilium prauorum diſsipat: 3. d. 19.
14 * Per diem incurrent tenebras, & quaſi
in nocte ſic palpabunt in meridie.
15 * Porro ſaluum faciet egenum à gla-
dio oris eorum, & de manu violenti pau-
perem.
16 * Et erit egeno ſpes, iniquitas autem
contrahet os ſuum.
17 *Beatus homo, qui corripitur à Deo: in-
crepationem ergo Domini ne reprobes:
18 * Quia ipſe vulnerat, & medetur: per-
cutit, & manus eius ſanabunt.
19 * In ſex tribulationibus liberabit te, &
in ſeptima non tanget te malum.
20 * In fame eruet te de morte, & in bello
de manu gladij.
21 * A flagello linguæ abſconderis, & non
D timebis calamitatem cum venerit.
22 * In vaſtitate & fame ridebis, & beſtias
terræ non formidabis.
23 * Sed cum lapidibus regionum pactum
tuum, & beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 * Et ſcies quòd pacem habeat taberna-
culum tuum, & viſitans ſpeciem tuam,
non peccabis.
25 * Scies quoque quoniam multiplex erit
ſemen tuum, & progenies tua quaſi her-
ba terræ.
26 *Ingredieris in abundantia ſepulchrum,
ſicut infertur aceruus tritici in tempore
ſuo.
27 * Ecce, hoc, vt inueſtigauimus, ita eſt:
quod auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

RESpondens autem Iob, dixit: 1
* Vtinam appenderentur peccata A
mea, quibus iram merui: & calamitas, 2
quam patior in ſtatera.
* Quaſi arena maris hæc grauior ap- 3
pareret: vnde & verba mea dolore ſunt
plena;
*Quia ſagittæ Domini in me ſunt, qua- 4
rum indignatio ebibit ſpiritum meum, &
terrores Domini militant contra me.
* Numquid rugiet onager cùm habue- 5
rit herbam? aut mugiet bos cùm ante
præſepe plenum ſteterit?
* Aut poterit comedi inſulſum, quod 6
non eſt ſale conditum? aut poteſt aliquis B
guſtare, quod guſtatum affert mortem?
*Quæ prius nolebat tãgere anima mea, 7
nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.
* Quis det vt veniat petitio mea: & 8
quod expecto tribuat mihi Deus?
* Et qui cœpit, ipſe me conterat: ſoluat 9
manum ſuam, & ſuccidat me?
* Et hæc mihi ſit conſolatio, vt affligẽs 10
me dolore non parcat, nec contradicam
ſermonibus Sancti.
* Quæ eſt enim fortitudo mea vt ſuſti- 11
neam? aut quis finis meus, vt patienter
agam?
* Nec fortitudo lapidũ fortitudo mea, 12
nec caro mea ænea eſt.
* Ecce, non eſt auxilium mihi in me, & 13
neceſſarij quoque mei receſſerunt à me. C
* Qui tollit ab amico ſuo miſericordiã, 14
timorem Domini derelinquit.
* Fratres mei præterierũt me, ſicut tor- 15
rens qui raptim tranſit in conuallibus.
* Qui timent pruinam, irruet ſuper eos 16
nix.
* Tempore, quo fuerint diſſipati, peri- 17
bunt: & vt incaluerit, ſoluentur de loco
ſuo.
* Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuũ eorum: 18
ambulabunt in vacuum, & peribunt.
* Conſiderate ſemitas Thema, itinera 19
Saba, & expectate pauliſper.
* Confuſi ſunt, quia ſperaui: venerunt 20
quoque vſque ad me: & pudore cooperti
ſunt.
* Nunc veniſtis, & modò videntes pla- 21
gam meam timetis.
* Numquid dixi: afferte mihi, & de 22
ſubſtantia veſtra donate mihi?
*Vel, Liberate me de manu hoſtis, & de 23
manu robuſtorum eruite me? D
* Docete me, & ego tacebo: & ſi quid 24
fortè ignoraui, inſtruite me.
* Quare detraxiſtis ſermonibus verita- 25
tis, cum è vobis nullus ſit qui poſſit ar-
guere me?
*Ad increpandum tantùm eloquia con- 26
cinnatis, & in ventum verba profertis.
* Super pupillum irruitis, & ſubuertere 27
nitimini amicum veſtrum.
* Verumtamen quod cœpiſtis explete: 28
præbete aurem, & videte an mentiar.
29 * Reſpondete obſecro abſque conten-
tione: & loquentes id quod iuſtum eſt,
iudicate.
30 *Et nõ inuenietis in lingua mea iniqui-
tatem, nec in faucibus meis ſtultitia per-
ſonabit.

CAP. VII.

1 MIlitia eſt vita hominis ſuper terram:
A & ſicut dies mercenarij, dies eius.
2 * Sicut ſeruus deſiderat vmbram, &
ſicut mercenarius præſtolatur finem ope-
ris ſui:
3 * Sic & ego habui menſes vacuos, &
noctes laborioſas enumeraui mihi.
4 * Si dormiero dicam: Quando conſur-
gam? & rurſum expectabo veſperam, &
replebor doloribus vſque ad tenebras.
5 * Induta eſt caro mea putredine & ſor-
dibus pulueris, cutis mea aruit, & contra-
cta eſt.
6 * Dies mei velociùs tranſierunt quàm
B à texente tela ſucciditur, & conſumpti
ſunt abſque vlla ſpe.
7 * Memẽto quia vẽtus eſt vita mea, & nõ
reuertetur oculus meus vt videat bona.
8 * Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi
tui in me, & non ſubſiſtam.
9 * Sicut conſumitur nubes, & pertranſit:
ſic qui deſcẽderit ad inferos nõ aſcendet.
10 * Nec reuertetur vltra in domum ſuã,
neque cognoſcet eum ampliùs locus eius.
11 *Quapropter & ego non parcã ori meo,
C loquar in tribulatione ſpiritus mei: con-
fabulabor cum amaritudine animæ meæ.
12 * Numquid mare ego ſum, aut cetus,
quia circumdediſti me carcere?
13 * Si dixero: Conſolabitur me lectulus
meus, & releuabor loquens mecum in
ſtrato meo:
14 * Terrebis me per ſomnia, & per viſio-
nes horrore concuties.
15 * Quam ob rem elegit ſuſpendium ani-
ma mea, & mortem oſſa mea.
16 * Deſperaui, nequaquam vltrà iam vi-
uã: parce mihi, nihil enim ſunt dies mei.
17 * Quid eſt homo, quia magnificas eum?
D aut quid apponis erga eum cor tuum?
18 * Viſitas eum diluculo, & ſubitò pro-
bas illum:
19 Vſquequo non parcis mihi, nec dimit-
tis me vt glutiam ſaliuam meam?
20 *Peccaui, quid faciam tibi ò cuſtos ho-
minum? quare poſuiſti me contrariũ tibi,
& factus ſum mihimetipſi grauis?
21 * Cur non tollis peccatum meum, &
quare non aufers iniquitatem meam? ec-
ce, nunc in puluere dormiam, & ſi manè
me quæſieris, non ſubſiſtam.

CAP. VIII.

1 REſpondens autem Baldad Suhites, di-
A xit:
2 * Vſquequo loqueris talia, & ſpiritus
multiplex ſermones oris tui?
3 *Numquid Deus ſupplãtat iudiciũ? aut
Omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt?
4 * Etiamſi filij tui peccauerunt ei, & di-

Digitized by Google

miſit eos in manu iniquitatis ſuæ:
* Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris 5
ad Deum, & Omnipotentem fueris de-
precatus:
* Si mundus & rectus inceſſeris, ſtatim 6
euigilabit ad te, & pacatum reddet ha- B
bitaculum iuſtitiæ tuæ:
*In tātū, vt ſi priora tua fuerint parua, 7
& nouiſſima tua multiplicentur nimis.
* Interroga enim generationem priſti- 8
nam, & diligenter inueſtiga patrum me-
moriam:
* ‖ (Heſterni quippe ſumus, & ignora- 9
mus, quoniam ſicut vmbra dies noſtri
ſunt ſuper terram.)
*Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, & 10
de corde ſuo proferent eloquia.
*Numquid virere poteſt ſcirpus abſque 11
humore? aut creſcere carectum ſine aqua? C
* Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur 12
manu, ante omnes herbas areſcit:
* Sic viæ omnium qui obliuiſcuntur 13
Deum, & ſpes hypocritæ peribit:
* Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut 14
tela aranearum fiducia eius.
*Innitetur ſuper domum ſuam: & non 15
ſtabit: fulciet eam, & non conſurget:
* Humectus videtur antequam veniat 16
Sol, & in ortu ſuo germē eius egredietur.
* Super aceruum petrarum radices 17
eius denſabuntur, & inter lapides com- D
morabitur.
* Si abſorbuerit eum de loco ſuo, ne- 18
gabit eum, & dicet: Non noui te.
* Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rur- 19
ſum de terra alij germinentur.
* Deus non proiiciet ſimplicem, nec 20
porriget manum malignis:
*Donec impleatur riſu os tuum, & la- 21
bia tua iubilo.
*Qui oderunt te, induentur confuſione: 22
& tabernaculū impiorum non ſubſiſtet.

‖ Pſal. 143. a.4. Iaſ. 14. a.2.

CAP. IX.

ET reſpondens Iob ait: 1
* Vere ſcio quòd ita ſit, & quòd nō A
iuſtificetur homo compoſitus Deo. 2
* Si voluerit contendere cum eo, non 3
poterit ei reſpondere vnum pro mille.
* Sapiens corde eſt, & fortis robore: 4
quis reſtitit ei, & pacem habuit?
* Qui tranſtulit montes, & neſcierunt 5
hi quos ſubuertit in furore ſuo.
* Qui commouet terram de loco ſuo, 6
& columnæ eius concutiuntur:
* Qui præcipit Soli, & non oritur: & 7
ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo:
* Qui extendit cælos ſolus, & graditur 8
ſuper fluctus maris.
* Qui facit Arcturum, & Oriona, & 9
Hyadas, & interiora auſtri. * Qui facit 10
magna, & incomprehenſibilia, & mirabi- B
lia, quorum non eſt numerus.
* Si venerit ad me, non videbo eum: ſi 11
abierit, non intelligam.
*Si repente interroget, quis reſpondebit 12
ei? vel quis dicere poteſt: Cur ita facis?
13 * Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt,
& ſub quo curuantur qui portāt orbem.
14 * Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeā
ei, & loquar verbis meis cum eo?
15 * Qui etiam ſi habuero quippiam iu-
ſtum, non reſpondebo, ſed meum iudicem
deprecabor.
16 * Et cum inuocantem exaudierit me,
non credo quod audierit vocem meam.
17 *In turbine enim conteret me, & mul-
tiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 * Non concedit requieſcere ſpiritum
meum, & implet me amaritudinibus.
19 * Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus
C eſt: ſi æquitas iudicij, nemo audet pro me
teſtimonium dicere.
20 * Si iuſtificare me voluero, os meum
condemnabit me: ſi innocentem oſtende-
ro, prauum me comprobabit.
21 *Etiā ſi ſimplex fuero, hoc ipſū ignora-
bit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 * Vnum eſt quod locutus ſum, & inno-
centem & impium ipſe conſumit.
23 * Si flagellat, occidat ſemel, & non de
pœnis innocentum rideat.
24 *Terra data eſt in manus impij, vultum
iudicum eius operit. quod ſi non ille eſt,
quis ergo eſt?
25 * Dies mei velociores fuerunt curſore:
fugerunt, & non viderunt bonum.
26 *Pertranſierunt quaſi naues poma por-
tantes, ſicut aquila volans ad eſcam.
27 * Cùm dixero: Nequaquam ita loquar:
D commuto faciem meam, & dolore tor-
queor.
28 *Verebar omnia opera mea, ſciēs quod
29 non parceres delinquenti. * Si autem &
ſic impius ſum, quare fruſtra laboraui?
30 * Si lotus fuero quaſi aquis niuis, &
fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ:
31 * Tamen ſordibus intinges me, & abo-
minabuntur me veſtimenta mea.
32 * Neque enim viro, qui ſimilis mei eſt,
reſpondebo: nec qui mecum in iudicio ex
æquo poſſit audiri.
33 *Non eſt qui vtrumque valeat arguere:
& ponere manum ſuam in ambobus.
34 * Auferat à me virgam ſuam, & pauor
eius non me terreat.
35 * Loquar, & non timebo eum: neque
enim poſſum metuens reſpondere.

CAP. X.

1 TAedet animam meam vitæ meæ, di-
A mittā aduerſum me eloquium meū,
loquar in amaritudine animæ meæ.
2 * Dicam Deo: Noli me condemnare:
indica mihi cur me ita iudices.
3 *Numquid bonū tibi videtur, ſi calum-
nieris me, & opprimas me opus manuum
tuarum, & conſilium impiorum adiuues?
4 * Numquid oculi carnei tibi ſunt: aut
ſicut videt homo, & tu videbis?
5 * Numquid ſicut dies hominis dies tui,
B & anni tui ſicut humana ſunt tempora:
6 *Vt quæras iniquitatem meam, & pec-
catum meum ſcruteris.

* Et

Digitized by Google

*Et ſcias quia nihil impiũ fecerim, cùm 7
ſit nemo qui de manu tua poſsit eruere.
* Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaue- 8
runt me totum in circuitu: & ſic repentè
præcipitas me?* Memento quæſo quòd ſic 9
vt lutum feceris me, & in puluerem re-
duces me.*Nonne ſicut lac mulſiſti me, & 10
ſicut caſeum me coagulaſti? * Pelle & 11
carnibus veſtiſti me: oſsibus & neruis C
compegiſti me.
* Vitam & miſericordiam tribuiſti mi- 12
hi, & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum
meum.
* Licèt hæc celes in corde tuo, tamen 13
ſcio quia vniuerſorum memineris.
* Si peccaui, & ad horam pepercíſti mi- 14
hi: cur ab iniquitate mea mundum me
eſſe non pateris? * Et ſi impius fuero, væ 15
mihi eſt: & ſi iuſtus, non leuabo caput, ſa-
turatus afflictione & miſeria.
* Et propter ſuperbiam quaſi leænam 16
capies me, reuerſuſque mirabiliter me
crucias.
* Inſtauras teſtes tuos contra me, & 17
multiplicas iram tuam aduerſum me, & D
pœnę militant in me.
* Quare de vulua eduxiſti me? qui vti- 18
nam conſumptus eſſem ne oculus me vi-
deret.
* Fuiſſem quaſi non eſſem, de vtero 19
tranſlatus ad tumulum.
* Numquid non paucitas dierum meo- 20
rum finietur breui? dimitte ergo me, vt
plangam paululum dolorem meum:
* Antequam vadam & non reuertar, ad 21
terram tenebroſam, & opertam mortis
caligine:
* Terram miſeriæ & tenebrarum, vbi 22
vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempi-
ternus horror inhabitat.

CAP. XI.

RESpondens autem Sophar Naamathi- 1
tes, dixit: A
* Numquid qui multa loquitur, non & 2
audiet? aut vir verboſus iuſtificabitur?
* Tibi ſoli tacebunt homines? & cùm 3
ceteros irriſeris, à nullo confutaberis?
* Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, 4
& mundus ſum in conſpectu tuo.
* Atque vtinam Deus loqueretur tecum, 5
& aperiret labia ſua tibi.
* Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & 6
quòd multiplex eſſet lex eius, & intelli- B
geres quòd multo minora exigaris ab eo,
quàm meretur iniquitas tua.
* Forſitan veſtigia Dei comprehendes, 7
& vſque ad perfectum Omnipotentem re-
peries?
* Excelſior cælo eſt, & quid facies? pro- 8
fundior inferno, & vnde cognoſces?
* Longior terra menſura eius, & latior 9
mari.
* Si ſubuerterit omnia, vel in vnum co- 10
arctauerit, quis contradicet ei?
* Ipſe enim nouit hominum vanitatem, 11
& videns iniquitatem, nonne conſiderat? C
12 * Vir vanus in ſuperbiam erigitur, &
tanquam pullum onagri ſe liberum na-
tum putat.
13 * Tu autem firmaſti cor tuum, & ex-
pandiſti ad eum manus tuas.
14 * Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua,
abſtuleris à te, & non manſerit in taber-
naculo tuo iniuſtitia:
15 * Tunc leuare poteris faciem tuam abſ-
que macula, & eris ſtabilis, & nõ timebis.
16 * Miſeriæ quoque obliuiſceris, & quaſi
D aquarum quæ præterierunt, recordaberis.
17 * Et quaſi meridianus fulgor conſurget
tibi ad veſperam: & cùm te conſumptum
putaueris, orieris vt lucifer.
18 * Et habebis fiduciam, propoſita tibi
ſpe, & defoſſus ſecurus dormies.
19 * Requieſces, & non erit qui te exter-
reat: & deprecabuntur faciem tuam plu-
rimi.
20 * ‖ Oculi autem impiorum deficient, & ‖ Leuit. 26. a. 5.
effugium peribit ab eis, & ſpes illorum
abominatio animæ.

CAP. XII.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Ergo vos eſtis ſoli homines, & vo-
A biſcum morietur ſapientia?
3 * ‖ Et mihi eſt cor, ſicut & vobis, nec ‖ Inf. 20. a. 2.
inferior veſtri ſum: quis enim hæc, quæ
noſtis, ignorat?
4 * ‖ Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ‖ Prou. 14. a. 2.
ego, inuocabit Deum & exaudiet eum:
deridetur enim iuſti ſimplicitas.
5 * Lampas contempta apud cogitationes
diuitum, parata ad tempus ſtatutum.
6 * Abundant tabernacula prædonum, &
audacter prouocant Deum, cùm ipſe de-
derit omnia in manus eorum.
7 * Nimirum interroga iumenta, & do-
B cebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt
tibi.
8 * Loquere terræ, & reſpondebit tibi: &
narrabunt piſces maris.
9 * Quis ignorat quòd omnia hæc manus
Domini fecerit?
10 * In cuius manu anima omnis viuentis,
& ſpiritus vniuerſæ carnis hominis.
11 * ‖ Nonne auris verba diiudicat, & fau- ‖ Inf.
ces comedentis, ſaporem? 34. a. 3.
12 * In antiquis eſt ſapientia, & in multo
tempore prudentia.
13 * Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo,
ipſe habet conſilium & intelligentiam.
14 * ‖ Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi ‖ Iſa. 22.
C incluſerit hominẽ, nullus eſt qui aperiat. f. 22.
15 * Si continuerit aquas, omnia ſiccabun- Apoc. 3.
tur: & ſi emiſerit eas, ſubuertent terram. b. 7.
16 * Apud ipſum eſt fortitudo & ſapien-
tia: ipſe nouit & decipientem, & eum qui
decipitur.
17 * Adducit conſiliarios in ſtultum finem,
& iudices in ſtuporem.
18 * Balteum regum diſſoluit, & præcingit
fune renes eorum.
19 * Ducit ſacerdotes inglorios, & optima-
tes ſupplantat:

Digitized by Google

miſit eos in manu iniquitatis ſuæ:
* Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris 5
ad Deum, & Omnipotentem fueris de-
precatus:
* Si mundus & rectus inceſſeris, ſtatim 6
euigilabit ad te, & pacatum reddet ha- B
bitaculum iuſtitiæ tuæ:
* In tãtũ, vt ſi priora tua fuerint parua, 7
& nouiſsima tua multiplicentur nimis.
* Interroga enim generationem priſti- 8
nam, & diligenter inueſtiga patrum me-
moriam:
‖ Pſal. 143. a. 4. Iaſ. 14. a. 2.
* ‖ (Heſterni quippe ſumus, & ignora- 9
mus, quoniam ſicut vmbra dies noſtri
ſunt ſuper terram.)
* Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, & 10
de corde ſuo proferent eloquia.
* Numquid virere poteſt ſcirpus abſque 11
humore? aut creſcere carectum ſine aqua? C
* Cum adhuc ſit in flore, nec carpatur 12
manu, ante omnes herbas areſcit:
* Sic viæ omnium qui obliuiſcuntur 13
Deum, & ſpes hypocritæ peribit:
* Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut 14
tela aranearum fiducia eius.
* Innitetur ſuper domum ſuam: & non 15
ſtabit: fulciet eam, & non conſurget:
* Humectus videtur antequam veniat 16
Sol, & in ortu ſuo germẽ eius egredietur.
* Super aceruum petrarum radices 17
eius denſabuntur, & inter lapides com- D
morabitur.
* Si abſorbuerit eum de loco ſuo, ne- 18
gabit eum, & dicet: Non noui te.
* Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rur- 19
ſum de terra alij germinentur.
* Deus non proiiciet ſimplicem, nec 20
porriget manum malignis:
* Donec impleatur riſu os tuum, & la- 21
bia tua iubilo.
* Qui oderunt te, induentur confuſione: 22
& tabernaculũ impiorum non ſubſiſtet.

CAP. IX.

ET reſpondens Iob ait: 1
* Vere ſcio quod ita ſit, & quod nõ A
iuſtificetur homo compoſitus Deo. 2
* Si voluerit contendere cum eo, non 3
poterit ei reſpondere vnum pro mille.
* Sapiens corde eſt, & fortis robore: 4
quis reſtitit ei, & pacem habuit?
* Qui tranſtulit montes, & neſcierunt 5
hi quos ſubuertit in furore ſuo.
* Qui commouet terram de loco ſuo, 6
& columnæ eius concutiuntur:
* Qui præcipit Soli, & non oritur: & 7
ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo:
* Qui extendit cælos ſolus, & graditur 8
ſuper fluctus maris.
* Qui facit Arcturum, & Oriona, & 9
Hyadas, & interiora auſtri. * Qui facit 10
magna, & incomprehenſibilia, & mirabi- B
lia, quorum non eſt numerus.
* Si venerit ad me, non videbo eum: ſi 11
abierit, non intelligam.
* Si repente interroget, quis reſpondebit 12
ei? vel quis dicere poteſt: Cur ita facis?
13 * Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt,
& ſub quo curuantur qui portãt orbem.
14 * Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeã
ei, & loquar verbis meis cum eo?
15 * Qui etiam ſi habuero quippiam iu-
ſtum, non reſpondebo, ſed meum iudicem
deprecabor.
16 * Et cum inuocantem exaudierit me,
non credo quod audierit vocem meam.
17 * In turbine enim conteret me, & mul-
tiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 * Non concedit requieſcere ſpiritum
meum, & implet me amaritudinibus.
19 * Si fortitudo quæritur, robuſtiſsimus
C eſt: ſi æquitas iudicij, nemo audet pro me
teſtimonium dicere.
20 * Si iuſtificare me voluero, os meum
condemnabit me: ſi innocentem oſtende-
ro, prauum me comprobabit.
21 * Etiã ſi ſimplex fuero, hoc ipſũ ignora-
bit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 * Vnum eſt quod locutus ſum, & inno-
centem & impium ipſe conſumit.
23 * Si flagellat, occidat ſemel, & non de
pœnis innocentum rideat.
24 * Terra data eſt in manus impij, vultum
iudicum eius operit. quod ſi non ille eſt,
quis ergo eſt?
25 * Dies mei velociores fuerunt curſore:
fugerunt, & non viderunt bonum.
26 * Pertranſierunt quaſi naues poma por-
tantes, ſicut aquila volans ad eſcam.
27 * Cum dixero: Nequaquam ita loquar:
D commuto faciem meam, & dolore tor-
queor.
28 * Verebar omnia opera mea, ſciẽs quod
29 non parceres delinquenti. * Si autem &
ſic impius ſum, quare fruſtra laboraui?
30 * Si lotus fuero quaſi aquis niuis, &
fulſerint velut mundiſsimæ manus meæ:
31 * Tamen ſordibus intinges me, & abo-
minabuntur me veſtimenta mea.
32 * Neque enim viro, qui ſimilis mei eſt,
reſpondebo: nec qui mecum in iudicio ex
æquo poſſit audiri.
33 * Non eſt qui vtrunque valeat arguere,
& ponere manum ſuam in ambobus.
34 * Auferat a me virgam ſuam, & pauor
eius non me terreat.
35 * Loquar, & non timebo eum: neque
enim poſſum metuens reſpondere.

CAP. X.

1 TAedet animam meam vitæ meæ, di-
A mittã aduerſum me eloquium meũ,
loquar in amaritudine animæ meæ:
2 * Dicam Deo: Noli me condemnare:
indica mihi cur me ita iudices.
3 * Numquid bonũ tibi videtur, ſi calum-
nieris me, & opprimas me opus manuum
tuarum, & conſilium impiorum adiuues?
4 * Numquid oculi carnei tibi ſunt: aut
ſicut videt homo, & tu videbis?
5 * Numquid ſicut dies hominis dies tui,
B & anni tui ſicut humana ſunt tempora:
6 * Vt quæras iniquitatem meam, & pec-
catum meum ſcruteris.

* Et

by Google

*Et ſcias quia nihil impiũ fecerim,cùm 7
ſit nemo qui de manu tua poſsit eruere.
* Manus tuæ fecerunt me,& plaſmaue- 8
runt me totum in circuitu: & ſic repentè
præcipitas me?* Memento quæſo quòd ſic 9
vt lutum feceris me , & in puluerem re-
duces me.*Nonne ſicut lac mulſiſti me,& 10
ſicut caſeum me coagulaſti ? * Pelle & 11
carnibus veſtiſti me; oſsibus & neruis C
compegiſti me.
* Vitam & miſericordiam tribuiſti mi- 12
hi , & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum
meum.
* Licèt hæc celes in corde tuo , tamen 13
ſcio quia vniuerſorum memineris.
* Si peccaui,& ad horam pepercisti mi- 14
hi:cur ab iniquitate mea mundum me
eſſe non pateris? * Et ſi impius fuero , væ 15
mihi eſt:& ſi iuſtus,non leuabo caput,ſa-
turatus afflictione & miſeria.
* Et propter ſuperbiam quaſi leænam 16
capies me, reuerſuſque mirabiliter me
crucias.
* Inſtauras teſtes tuos contra me , & 17
multiplicas iram tuam aduerſum me , & D
pœnę militant in me.
* Quare de vulua eduxiſti me ? qui vti- 18
nam conſumptus eſſem ne oculus me vi-
deret.
* Fuiſſem quaſi non eſſem , de vtero 19
tranſlatus ad tumulum.
* Numquid non paucitas dierum meo- 20
rum finietur breui ? dimitte ergo me , vt
plangam paululum dolorem meum:
* Antequam vadam & non reuertar,ad 21
terram tenebroſam , & opertam mortis
caligine:
* Terram miſeriæ & tenebrarum , vbi 22
vmbra mortis,& nullus ordo , ſed ſempi-
ternus horror inhabitat.

CAP. XI.

REſpondens autem Sophar Naamathi- 1
tes,dixit: A
* Numquid qui multa loquitur, non & 2
audiet?aut vir verboſus iuſtificabitur?
* Tibi ſoli tacebunt homines ? & cùm 3
ceteros irriſeris,à nullo confutaberis?
*Dixiſti enim : Purus eſt ſermo meus, 4
& mundus ſum in conſpectu tuo.
*Atque vtinam Deus loqueretur tecum, 5
& aperiret labia ſua tibi.
*Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ,& 6
quòd multiplex eſſet lex eius , & intelli- B
geres quod multo minora exigaris ab eo,
quàm meretur iniquitas tua.
* Forſitan veſtigia Dei comprehendes, 7
& vſque ad perfectum Omnipotentem re-
peries?
* Excelſior cælo eſt, & quid facies?pro- 8
fundior inferno,& vnde cognoſces?
* Longior terra menſura eius , & latior 9
mari.
* Si ſubuerterit omnia,vel in vnum co- 10
arctauerit,quis contradicet ei?
* Ipſe enim nouit hominum vanitatem, 11
& videns iniquitatem , nonne conſiderat? C
12 * Vir vanus in ſuperbiam erigitur , &
tanquam pullum onagri ſe liberum na-
tum putat.
13 * Tu autem firmaſti cor tuum , & ex-
pandiſti ad eum manus tuas.
14 * Si iniquitatem , quæ eſt in manu tua,
abſtuleris à te, & non manſerit in taber-
naculo tuo iniuſtitia:
15 * Tunc leuare poteris faciem tuam abſ-
que macula,& eris ſtabilis,& nō timebis.
16 * Miſeriæ quoque obliuiſceris , & quaſi
D aquarum quæ præterierunt,recordaberis.
17 * Et quaſi meridianus fulgor conſurget
tibi ad veſperam:& cùm te conſumptum
putaueris,orieris vt lucifer.
18 * Et habebis fiduciam , propoſita tibi
ſpe,& defoſſus ſecurus dormies.
19 * Requieſces , & non erit qui te exter-
reat:& deprecabuntur faciem tuam plu-
rimi.
20 * ‖ Oculi autem impiorum deficient,& ‖ *Leuit.*
effugium peribit ab eis, & ſpes illorum 26. a.5.
abominatio animæ.

CAP. XII.

1 REſpondens autem Iob,dixit:
2 * Ergo vos eſtis ſoli homines,& vo-
A biſcum morietur ſapientia?
3 * ‖ Et mihi eſt cor , ſicut & vobis, nec ‖ *Inf.*
inferior veſtri ſum : quis enim hæc , quæ 20. a.2.
noſtis,ignorat?
4 * ‖ Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ‖ *Prou.*
ego , inuocabit Deum & exaudiet eum: 14. a.2.
deridetur enim iuſti ſimplicitas.
5 * Lampas contempta apud cogitationes
diuitum,parata ad tempus ſtatutum.
6 * Abundant tabernacula prædonum, &
audacter prouocant Deum , cùm ipſe de-
derit omnia in manus eorum.
7 * Nimirum interroga iumenta , & do-
B cebunt te:& volatilia cæli, & indicabunt
tibi.
8 * Loquere terræ,& reſpondebit tibi : &
narrabunt piſces maris.
9 * Quis ignorat quòd omnia hæc manus
Domini fecerit?
10 * In cuius manu anima omnis viuentis,
& ſpiritus vniuerſæ carnis hominis.
11 * ‖ Nonne auris verba diiudicat,& fau- ‖ *Inf.*
ces comedentis,ſaporem? 34. a.3.
12 * In antiquis eſt ſapientia , & in multo
tempore prudentia.
13 * Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo,
ipſe habet conſilium & intelligentiam.
14 * ‖ Si deſtruxerit,nemo eſt qui ædificet:ſi ‖ *Iſ.* 22.
C incluſerit hominē, nullus eſt qui aperiat. *f.*22.
15 * Si continuerit aquas,omnia ſiccabun- *Apoc.* 3.
tur:& ſi emiſerit eas, ſubuertent terram. *b.*7.
16 * Apud ipſum eſt fortitudo & ſapien-
tia:ipſe nouit & decipientem,& eum qui
decipitur.
17 * Adducit conſiliarios in ſtultum finem,
& iudices in ſtuporem.
18 * Balteum regum diſſoluit,& præcingit
fune renes eorum.
19 *Ducit ſacerdotes inglorios,& optima-
tes ſupplantat:

Digitized by Google

* Commutans labium veracium,& do- 20
ctrinam ſenum auferens. D
*Effundit deſpectionem ſuper principes, 21
eos,qui oppreſsi fuerant,releuans.
* Qui reuelat profunda de tenebris , & 22
producit in lucem vmbram mortis.
*Qui multiplicat gentes & perdit eas,& 23
ſubuerſas in integrum reſtituit.
* Qui immutat cor principum populi 24
terræ, & decipit eos vt fruſtra incedant
per inuium:
* Palpabunt quaſi in tenebris,& non in 25
luce,& errare eos faciet quaſi ebrios.

CAP. XIII.

Ecce omnia hæc vidit oculus meus, 1
& audiuit auris mea,& intellexi ſin- A
gula.
* Secundùm ſcientiam veſtram & ego 2
noui nec inferior veſtri ſum.
* Sed tamen ad Omnipotentem loquar, 3
& diſputare cum Deo cupio:
* Prius vos oſtendens fabricatores men- 4
dacij, & cultores peruerſorum dogmatũ.
* Atque vtinam taceretis,vt putaremini 5
eſſe ſapientes.
* Audite ergo correptionem meam , & 6
iudicium labiorum meorum attendite. B
* Numquid Deus indiget veſtro menda- 7
cio,vt pro illo loquamini dolos?
* Numquid faciem eius accipitis,& pro 8
Deo iudicare nitimini? * Aut placebit ei 9
quem celare nihil poteſt ? aut decipietur
vt homo veſtris fraudulentiis?
* Ipſe vos arguet,quoniam in abſcondi- 10
to faciem eius accipitis.
* Statim vt ſe commouerit,turbabit vos, 11
& terror eius irruet ſuper vos.
Memoria veſtra comparabitur cineri, 12
& redigentur in lutum ceruices veſtræ.
* Tacete paulisper,vt loquar quodcum- 13
que mihi mens ſuggeſſerit.* Quare lacero 14
carnes meas dentibus meis , & animam C
meam porto in manibus meis?
* Etiam ſi occiderit me,in ipſo ſperabo: 15
veruntamen vias meas in conſpectu eius
arguam. * Et ipſe erit ſaluator meus:non 16
enim veniet in conſpectu eius omnis hy-
pocrita.*Audite ſermonem meum,& ęni- 17
gmata percipite auribus veſtris.
* Si fuero iudicatus,ſcio quòd iuſtus in- 18
ueniar.
* Quis eſt qui iudicetur mecum?veniat: 19
quare tacens conſumor?
* Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à 20
facie tua non abſcondar:
* Manum tuam longè fac à me, & for- 21
mido tua non me terreat.
* Voca me , & ego reſpondebo tibi:aut 22
certè loquar,& tu reſponde mihi.
* Quantas habeo iniquitates & pecca- 23
ta,ſcelera mea & delicta oſtende mihi. D
* Cur faciem tuam abſcondis , & arbi- 24
traris me inimicum tuum?
* Contra folium , quod vento rapitur, 25
oſtendis potentiam tuam,& ſtipulam ſic-
cam perſequeris?
26 * Scribis enim contra me amaritudines,
& conſumere me vis peccatis adoleſcen-
tiæ meæ.
27 * Poſuiſti in neruo pedem meum,& ob-
ſeruaſti omnes ſemitas meas , & veſtigia
pedum meorum conſideraſti:
28 * Qui quaſi putredo conſumendus ſum,
& quaſi veſtimentum , quod comeditur à
tinea.

CAP. XIV.

1 Homo natus de muliere,breui viuens
A tempore,repletur multis miſeriis.
2 * ‖ Qui quaſi flos egreditur & conteri- ‖ Sup. 8.
tur,& fugit velut vmbra, & numquam in b. 9.
eodem ſtatu permanet. Pſal. 143.
3 * Et dignum ducis ſuper huiuſcemodi a. 4.
aperire oculos tuos, & adducere eum te-
cum in iudicium?
4 * ‖ Quis poteſt facere mundum de im- ‖ Pſal.
mundo conceptum ſemine ? nonne tu qui 50. a. 4.
ſolus es?
5 * Breues dies hominis ſunt , numerus
menſium eius apud te eſt:conſtituiſti ter-
minos eius,qui præteriri non poterunt.
6 * Recede paululum ab eo vt quieſcat,
B donec optata veniat,ſicut mercenarij dies
eius.
7 * Lignum habet ſpē:ſi præciſum fuerit,
rurſum vireſcit,& rami eius pullulant.
8 * Si ſenuerit in terra radix eius , & in
puluere emortuus fuerit truncus illius,
9 * Ad odorem aquæ germinabit,& faciet
comam quaſi cùm primùm plantatũ eſt.
10 * Homo verò cùm mortuus fuerit , &
nudatus atque conſumptus,vbi quæſo eſt?
11 * Quomodo ſi recedant aquæ de mari,
& fluuius vacuefactus areſcat:
12 * Sic homo cum dormierit , non reſur-
C get;donec atteratur cælum , non euigila-
bit,nec conſurget de ſomno ſuo.
13 * Quis mihi hoc tribuat , vt in inferno
protegas me,& abſcondas me,donec per-
tranſeat furor tuus , & conſtituas mihi
tempus,in quo recorderis mei?
14 * Putáſne mortuus homo rurſum viuat?
cunctis diebus,quibus nunc milito,expe-
cto donec veniat immutatio mea.
15 * Vocabis me , & ego reſpondebo tibi:
operi manuum tuarum porriges dexterã.
16 * ‖ Tu quidem greſſus meos dinumera- ‖ Prov.
ſti,ſed parce peccatis meis. 5. d. 21.
17 * Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea,
D ſed curaſti iniquitatem meam.
18 * Mons cadens defluit , & ſaxum tranſ-
fertur de loco ſuo.
19 * Lapides excauant aquæ , & alluuione
paulatim terra conſumitur : & hominem
ergo ſimiliter perdes.
20 * Roboraſti eum paululum vt in perpe-
tuum tranſiret:immutabis faciem eius,&
emittes eum.
21 * Siue nobiles fuerint filij eius , ſiue
ignobiles,non intelliget.

* Attamen

* Attamen caro eius dum viuet,dolebit, 22
& anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

CAP. XV.

REſpondens autem Eliphaz Themani- 1
tes,dixit: A
* Numquid ſapiens reſpondebit quaſi in 2
ventum loquens, & implebit ardore ſto-
machum ſuum?
* Arguis verbis eum qui non eſt æqualis 3
tibi,& loqueris quod tibi non expedit.
* Quantum in te eſt,euacuaſti timorem, 4
& tuliſti preces coram Deo.
* Docuit enim iniquitas tua os tuum,& 5
imitaris linguam blaſphemantium.
* Condemnabit te os tuum,& non ego; 6
& labia tua reſpondebunt tibi.
* Numquid primus homo tu natus es, 7
& ante colles formatus?
* Numquid conſilium Dei audiſti, & 8
inferior te erit eius ſapientia?
* Quid noſti quod ignoremus? quid in- 9
telligis quod neſciamus?
‖ Eccli. 18.b.8. * ‖ Et ſenes & antiqui ſunt in nobis, 10
multo vetuſtiores quàm patres tui. B
* Numquid grande eſt vt conſoletur te 11
Deus?ſed verba tua praua hoc prohibent.
*Quid te eleuat cor tuum,& quaſi ma- 12
gna cogitans,attonitos habes oculos?
* Quid tumet contra Deum ſpiritus 13
tuus,vt proferas de ore tuo huiuſcemodi
ſermones?
* Quid eſt homo,vt immaculatus ſit, & 14
vt iuſtus appareat natus de muliere?
‖ Sup.4.d.18. * ‖ Ecce inter ſanctos eius nemo immu- 15
tabilis,& cæli non ſunt mundi in conſpe-
ctu eius.
*Quanto magis abominabilis & inutilis 16
homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatẽ?
*Oſtendam tibi,audi me:quod vidi nar- 17
rabo tibi. C
* Sapientes confitentur,& non abſcon- 18
dunt patres ſuos.
* Quibus ſolis data eſt terra, & non 19
tranſiuit alienus per eos.
*Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit,& 20
numerus annorum incertus eſt tyrannidis
eius.
* Sonitus terroris ſemper in auribus il- 21
lius: & cum pax ſit, ille ſemper inſidias
ſuſpicatur.
* Non credit quòd reuerti poſſit de te- 22
nebris ad lucem, circumſpectans vndique
gladium.
* Cùm ſe mouerit ad quærendum pa- 23
nem,nouit quòd paratus ſit in manu eius
tenebrarum dies.
* Terrebit eum tribulatio, & anguſtia 24
vallabit eum,ſicut regem qui præparatur
ad prælium.
* Tetendit enim aduerſus Deum ma- 25
num ſuam,& contra Omnipotentem ro-
boratus eſt,
*Cucurrit aduerſus eum erecto collo,& 26
pingui ceruice armatus eſt.

27 * Operuit faciem eius craſſitudo, & de
D lateribus eius aruina dependet.
28 * Habitauit in ciuitatibus deſolatis, &
in domibus deſertis, quæ in tumulos ſunt
redactæ.
29 * Non ditabitur, nec perſeuerabit ſub-
ſtantia eius, nec mittet in terra radicem
ſuam.
30 * Non recedet de tenebris: ramos eius
areſaciet flamma, & auferetur ſpiritu o-
ris ſui.
31 * Non credet fruſtra errore deceptus,
quod aliquo pretio redimendus ſit.
32 * Antequam dies eius impleantur, pe-
ribit:& manus eius areſcent.
33 *Lædetur quaſi vinea in primo flore bo-
trus eius,& quaſi oliua proiiciens florem
ſuum.
34 * Congregatio enim hypocritæ ſterilis,
& ignis deuorabit tabernacula eorum,
qui munera libenter accipiunt.
35 * ‖Concepit dolorem,& peperit iniqui- ‖ Iſa.59.a.4. Pſal.7.d.15.
tatem,& vterus eius præparat dolos.

CAP. XVI.

1 REſpondens autem Iob,dixit:
2 * Audiui frequenter talia, conſola-
A tores oneroſi omnes vos eſtis.
3 * Numquid habebunt finem verba ven-
toſa?aut aliquid tibi moleſtum eſt ſi lo-
4 quaris?*Poteram & ego ſimilia veſtri lo-
qui: atque vtinam eſſet anima veſtra pro
anima mea:
5 * Conſolarer & ego vos ſermonibus,&
mouerem caput meum ſuper vos:
6 * Roborarem vos ore meo:& mouerem
labia mea,quaſi parcens vobis.
7 * Sed quid agam?Si locutus fuero, non
B quieſcet dolor meus:& ſi tacuero,non re-
cedet à me.
8 * Nunc autem oppreſſit me dolor meus,
& in nihilum redacti ſunt omnes artus
mei.
9 * Rugæ meæ teſtimonium dicunt con-
tra me, & ſuſcitatur falſiloquus aduerſus
faciem meam contradicens mihi.
10 *Collegit furorem ſuum in me,& com-
minans mihi,infremuit contra me denti-
bus ſuis: hoſtis meus terribilibus oculis
me intuitus eſt.
11 * Aperuerunt ſuper me ora ſua, & ex-
C probrantes percuſſerunt maxillam meam,
ſatiati ſunt pœnis meis.
12 * Concluſit me Deus apud iniquum, &
manibus impiorum me tradidit.
13 * Ego ille quondam opulentus, repen-
tè contritus ſum: tenuit ceruicem meam,
confregit me, & poſuit me ſibi quaſi in
ſignum.
14 * Circumdedit me lanceis ſuis,conuul-
nerauit lumbos meos,non pepercit,& ef-
fudit in terra viſcera mea.
15 * Concidit me vulnere ſuper vulnus, ir-
ruit in me quaſi gigas.
16 * Saccum conſui ſuper cutem meam, &
operui cinere carnem meam.
17 * Facies mea intumuit à fletu, & palpe-
bræ

Digitized by Google

bræ meæ caligauerunt.
* Hęc paſſus ſum abſque iniquitate ma- 18
nus meæ, cùm haberem mundas ad Deum D
preces.
* Terra ne operias ſanguinem meum, 19
neque inueniat in te locum latendi cla-
mor meus.
* Ecce enim in cælo teſtis meus, & con- 20
ſcius meus in excelſis.
* Verboſi amici mei : ad Deum ſtillat 21
oculus meus.
*Atque vtinam ſic iudicaretur vir cum 22
Deo, quomodo iudicatur filius hominis
cum collega ſuo.
* Ecce enim breues anni tranſeunt, & 23
ſemitam, per quam non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

SPiritus meus attenuabitur, dies mei 1
breuiabuntur, & ſolum mihi ſupereſt A
ſepulchrum.
* Non peccaui, & in amaritudinibus 2
moratur oculus meus.
* Libera me Domine, & pone me iuxta 3
te, & cuiuſuis manus pugnet contra me.
* Cor eorum longè feciſti à diſciplina, 4
propterea non exaltabuntur.
* Prædam pollicetur ſociis, & oculi fi- 5
liorum eius deficient. B
* Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, 6
& exemplum ſum coram eis.
* Caligauit ab indignatione oculus 7
meus, & membra mea quaſi in nihilum
redacta ſunt.
* Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens 8
contra hypocritam ſuſcitabitur.
* Et tenebit iuſtus viam ſuam, & mun- 9
dis manibus addet fortitudinem. C
* Igitur omnes vos conuertimini, & ve- 10
nite, & non inueniam in vobis vllum ſa-
pientem.
* Dies mei tranſierũt, cogitationes meæ 11
diſsipatæ ſunt, torquentes cor meum:
* Noctem verterunt in diem, & rurſum 12
poſt tenebras ſpero lucem.
* Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, 13
& in tenebris ſtraui lectulum meum.
* Putredini dixi : Pater meus es; mater 14
mea, & ſoror mea, vermibus.
* Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & 15
patientiam meam quis conſiderat?
* In profundiſsimum infernum deſcen- 16
dent omnia mea : putáſne ſaltem ibi erit
requies mihi?

CAP. XVIII.

REſpondens autem Baldad Suhites, di- 1
xit: A
* Vſque ad quem finem verba iactabi- 2
tis? intelligite priùs, & ſic loquamur.
* Quare reputati ſumus vt iumenta, & 3
ſorduimus coram vobis?
* Qui perdis animam tuam in furore 4
tuo, numquid propter te derelinquetur
terra, & transferentur rupes de loco ſuo?
* Nonne lux impij extinguetur, nec 5
ſplendebit flamma ignis eius?
6 * Lux obtenebreſcet in tabernaculo il-
B lius, & lucerna, quæ ſuper eum eſt, extin-
guetur.
7 * Arctabuntur greſſus virtutis eius, &
præcipitabit eum conſilium ſuum.
8 * Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in
maculis eius ambulat.
9 * Tenebitur planta illius laqueo, & ex-
ardeſcet contra eum ſitis.
10 * Abſcondita eſt in terra pedica eius, &
decipula illius ſuper ſemitam.
11 * Vndique terrebunt eum formidines, &
C inuoluent pedes eius.
12 * Attenuetur fame robur eius, & inedia
inuadat coſtas illius.
13 *Deuoret pulchritudinẽ cutis eius, con-
ſumat brachia illius primogenita mors.
14 * Auellatur de tabernaculo ſuo fiducia
eius, & calcet ſuper eum, quaſi rex inte-
ritus.
15 * Habitent in tabernaculo illius ſocij
eius, qui non eſt, aſpergatur in taberna-
culo eius ſulphur.
16 * Deorſum radices eius ſiccentur, ſur-
D ſum autem atteratur meſſis eius.
17 * ‖ Memoria illius pereat de terra, & ‖ Prou.
non celebretur nõmen eius in plateis. 2.d.22.
18 * Expellet eum de luce in tenebras, &
19 de orbe transferet eum. * Non erit ſemen
eius, neque progenies in populo ſuo, nec
vllę reliquię in regionibus eius.
20 * In die eius ſtupebunt nouiſsimi, &
primos inuadet horror.
21 * Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, &
iſte locus eius, qui ignorat Deum.

CAP. XIX.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A * Vſquequo affligitis animã meam,
2 & atteritis me ſermonibus?
3 * En, decies confunditis me, & non eru-
beſcitis opprimentes me.
4 * Nempe, etſi ignoraui, mecum erit
ignorantia mea.
5 * At vos contra me erigimini, & argui-
tis me opprobriis meis.
6 * Saltem nunc intelligite, quia Deus
non æquo iudicio afflixerit me, & flagel-
lis ſuis me cinxerit.
7 * Ecce clamabo vim patiens, & nemo
audiet: vociferabor, & nõ eſt qui iudicet.
8 * Semitã meam circumſepſit, & tranſire
B nõ poſsũ, & in calle meo tenebras poſuit.
9 * Spoliauit me gloria mea, & abſtulit
coronam de capite meo.
10 * Deſtruxit me vndique, & pereo, &
quaſi euulſæ arbori abſtulit ſpem meam.
11 * Iratus eſt contra me furor eius, & ſic
me habuit quaſi hoſtem ſuum.
12 * Simul venerunt latrones eius, & fece-
runt ſibi viam per me, & obſederunt in
gyro tabernaculum meum.
13 * Fratres meos longè fecit à me, & noti
mei quaſi alieni receſſerunt à me.
14 * Dereliquerunt me propinqui mei : &
qui me nouerant, obliti ſunt mei.
* Inqui

Digitized by Google

* Inquilini domus meæ, & ancillæ 15
meæ: ſicut alienum habuerũt me, & quaſi C
peregrinus fui in oculis eorum.
* Seruũ meum vocaui, & non reſpon- 16
dit, ore proprio deprecabar illum.
* Halitum meum exhorruit vxor mea, 17
& orabam filios vteri mei.
* Stulti quoque deſpiciebant me, & 18
cùm ab eis receſsiſſem, detrahebãt mihi.
* Abominati ſunt me quondam conſi- 19
liarij mei: & quem maximè diligebam,
auerſatus eſt me.
* Pelli meæ, conſumptis carnibus, ad- 20
hæſit os meum, & derelicta ſunt tantum-
modo labia circa dentes meos.
* Miſeremini mei, miſeremini mei, ſal- 21
tem vos amici mei, quia manus Domini
tetigit me.
* Quare perſequimini me ſicut Deus, 22
& carnibus meis ſaturamini?
* Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſer- 23
mones mei? quis mihi det vt exarentur in D
libro * ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel 24
celte ſculpantur in ſilice?
* Scio enim quòd Redemptor meus vi- 25
uit, & in nouiſsimo die de terra ſurre-
cturus ſum:
* Et rurſum circumdabor pelle mea, & 26
in carne mea videbo Deum meum.
* Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi 27
mei conſpecturi ſunt, & non alius: repoſi-
ta eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.
* Quare ergo nunc dicitis: Perſequa- 28
mur eum, & radicem verbi inueniamus
contra eum?
* Fugite ergo à facie gladij, quoniam 29
vltor iniquitatum gladius eſt: & ſcitote
eſſe iudicium.

CAP. XX.

Reſpondens autem Sophar Naamathi- 1
tes, dixit: A
* Idcirco cogitationes meæ variæ ſuc- 2
cedunt ſibi, & mens in diuerſa rapitur.
* Doctrinam, qua me arguis, audiam, 3
& ſpiritus intelligentiæ meæ reſpondebit
mihi.
* Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus 4
eſt homo ſuper terram.
* Quod laus impiorum breuis ſit, & 5
gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.
* Si aſcenderit vſque ad cælum ſuper- 6
bia eius, & caput eius nubes tetigerit:
* Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: 7
& qui eum viderant, dicent: Vbi eſt?
* Velut ſomnium auolans nõ inuenie- 8
tur, tranſiet ſicut viſio nocturna. B
* Oculus, qui eum viderat, non vide- 9
bit, neque vltrà intuebitur eum locus
ſuus.
* Filij eius atterentur egeſtate, & ma- 10
nus illius reddent ei dolorem ſuum.
* Oſſa eius implebuntur vitiis adole- 11
ſcentiæ eius, & cum eo in puluere dor-
mient.
* Cùm enim dulce fuerit in ore eius 12
malum, abſcondet illud ſub lingua ſua.
13 * Parcet illi, & non derelinquet illud,
& celabit in gutture ſuo.
14 * Panis eius in vtero illius vertetur in
fel aſpidum intrinſecus.
15 * Diuitias, quas deuorauit, euomet, &
de ventre illius extrahet eas Deus.
16 * Caput aſpidum ſuget, & occidet eum
17 lingua viperæ. * (Non videat riuulos flu-
C minis, torrentes mellis, & butyri.)
18 * Luet quæ fecit omnia, nec tamen
conſumetur: iuxta multitudinem adin-
uentionem ſuarum, ſic & ſuſtinebit.
19 * Quoniam confringens nudauit pau-
peres: domum rapuit, & non ædificauit
eam.
20 * § Nec eſt ſatiatus venter eius: & cùm § Eccl. 5. c. 9.
habuerit quæ concupierat, poſſidere non
poterit.
21 * Non remanſit de cibo eius: & propter-
ea nihil permanebit de bonis eius.
22 * Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtua-
bit, & omnis dolor irruet ſuper eum.
23 * Vtinam impleatur venter eius, vt
emittat in eum iram furoris ſui, & pluat
ſuper illum bellum ſuum.
24 * Fugiet arma ferrea, & irruet in ar-
D cum æreum.
25 * Eductus, & egrediens de vagina ſua,
& fulgurans in amaritudine ſua: vadent
& venient ſuper eum horribiles.
26 * Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in
occultis eius: deuorabit eum ignis, qui
non ſuccenditur, affligetur relictus in ta-
bernaculo ſuo.
27 * Reuelabunt cæli iniquitatem eius, &
terra conſurget aduerſus eum.
28 * Apertum erit germen domus illius,
detrahetur in die furoris Dei,
29 * Hæc eſt pars hominis impij à Deo, &
hereditas verborum eius à Domino.

CAP. XXI.

1 Reſpondens autem Iob, dixit:
2 * Audite quæſo ſermones meos, &
A agite pœnitentiam.
3 * Suſtinete me, & ego loquar, & poſt
mea, ſi videbitur, verba ridete.
4 * Numquid contra hominem diſputa-
tio mea eſt, vt meritò non debeam con-
triſtari?
5 * Attendite me, & obſtupeſcite, & ſu-
perponite digitum ori veſtro:
6 * Et ego quando recordatus fuero, per-
timeſco, & concutit carnem meam tre-
mor.
7 * § Quare ergo impij viuunt, ſubleuati § Iere. 12. a. 1. Abac. 1. a. 3.
ſunt, confortatique diuitiis?
8 * Semen eorum permanet coram eis,
propinquorum turba & nepotum in con-
ſpectu eorum.
9 * Domus eorum ſecuræ ſunt & paca-
B tæ, & non eſt virga Dei ſuper illos.
10 * Bos eorum concepit, & non aborti-
uit: vacca peperit, & non eſt priuata
fœtu ſuo.

Digitized by Google

* Egrediuntur quaſi greges paruuli eo- 11
rum, & infantes eorum exultant luſi-
bus.
* Tenent tympanum, & citharam, & 12
gaudent ad ſonitum organi.
* Ducunt in bonis dies ſuos, & in pun- 13
cto ad inferna deſcendunt.
* Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & 14
ſcientiam viarum tuarum nolumus.
* ‖ Quis eſt Omnipotens vt ſeruiamus 15
ei? & quid nobis prodeſt ſi orauerimus
illum?

‖ Mala. 3.d.14.

* Verumtamen quia non ſunt in manu 16
eorum bona ſua, conſilium impiorum
longè ſit à me.
* Quoties lucerna impiorum extingue- 17
tur, & ſuperueniet eis inundatio, & dolo- C
res diuidet furoris ſui?
* Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, 18
& ſicut fauilla quam turbo diſpergit.
* Deus ſeruabit filiis illius dolorem pa- 19
tris: & cùm reddiderit, tunc ſciet.
* Videbunt oculi eius interfectionem 20
ſuam, & de furore Omnipotentis bibet.
* Quid enim ad eum pertinet de domo 21
ſua poſt ſe? & ſi numerus menſium eius
dimidietur?
* Numquid Deum docebit quiſpiam 22
ſcientiam, qui excelſos iudicat?
* Iſte moritur robuſtus & ſanus, diues 23
& felix. * Viſcera eius plena ſunt adipe, 24
& medullis oſſa illius irrigantur:
* Alius verò moritur in amaritudine 25
animæ abſque vllis opibus:
* Et tamen ſimul in puluere dormient, 26
& vermes operient eos. D
* Certè noui cogitationes veſtras, & 27
ſententias contra me iniquas.
* Dicitis enim: Vbi eſt domus principis? 28
& vbi tabernacula impiorum?
* Interrogate quemlibet de viatoribus, 29
& hæc eadem illum intelligere cogno-
ſcetis.
* Quia in diē perditionis ſeruatur ma- 30
lus, & ad diem furoris ducetur.
* Quis arguet coram eo viam eius? & 31
quæ fecit, quis reddet illi?
* Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in con- 32
gerie mortuorum vigilabit.
* Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe 33
omnem hominem trahet, & ante ſe innu-
merabiles.
* Quomodo igitur cōſolamini me fru- 34
ſtra, cùm reſponſio veſtra repugnare o-
ſtenſa ſit veritati?

CAP. XXII.

RESpondens autem Eliphaz Themani- 1
tes, dixit: A
* Numquid Deo poteſt comparari ho- 2
mo, etiam cùm perfectæ fuerit ſcien-
tiæ?
* Quid prodeſt Deo ſi iuſtus fueris? aut 3
quid ei confers, ſi immaculata fuerit via
tua?
* Numquid timens arguet te, & veniet 4
tecum in iudicium,
5 * Et non propter malitiam tuam pluri-
mam, & infinitas iniquitates tuas?
6 * Abſtuliſti enim pignus fratrum tuo-
rum ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſti-
bus.
7 * Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti
ſubtraxiſti panem.
8 * In fortitudine brachij tui poſſidebas
B terram, & potentiſſimus obtinebas eam.
9 * Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos
pupillorum comminuiſti.
10 * Propterea circumdatus es laqueis, &
conturbat te formido ſubita.
11 * Et putabas te tenebras non viſurum,
& impetu aquarum inundantium non
oppreſſum iri?
12 * An non cogitas quòd Deus excelſior
cælo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſub-
limetur?
13 * Et dicis: Quid enim nouit Deus? &
quaſi per caliginem iudicat.
14 * Nubes latibulum eius, nec noſtra
conſiderat, & circa cardines cæli peram-
bulat.
15 * Numquid ſemitam ſæculorum cuſto-
dire cupis, quam calcauerunt viri ini-
qui?
16 * Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum,
C & fluuius ſubuertit fundamentum eo-
rum:
17 * Qui dicebant Deo: Recede à nobis: &
quaſi nihil poſſet facere Omnipotens,
æſtimabant eum.
18 * Cùm ille impleſſet domos eorum bo-
nis: quorum ſententia procul ſit à me.
19 * ‖ Videbunt iuſti, & lætabuntur, & in-
nocens ſubſannabit eos.

‖ Pſal. 106.d. 42.

20 * Nonne ſucciſa eſt erectio eorum, &
reliquias eorum deuorauit ignis?
21 * Acquieſce igitur ei, & habeto pacem;
& per hæc habebis fructus optimos.
22 * Suſcipe ex ore illius legem, & pone
ſermones eius in corde tuo.
23 * Si reuerſus fueris ad Omnipotentem,
D ædificaberis, & longè facies iniquitatem
à tabernaculo tuo.
24 * Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice
torrentes aureos.
25 * Eritque Omnipotens contra hoſtes
tuos, & argentum coaceruabitur tibi.
26 * Tunc ſuper Omnipotentem deliciis
afflues, & eleuabis ad Deum faciem
tuam.
27 * Rogabis eum, & exaudiet te, & vota
tua reddes.
28 * Decernes rem, & veniet tibi, & in
viis tuis ſplendebit lumen.
29 * ‖ Qui enim humiliatus fuerit, erit in
gloria: & qui inclinauerit oculos, ipſe
ſaluabitur.

‖ Prou. 29.d.23

30 * Saluabitur innocens, ſaluabitur au-
tem in munditia manuum ſuarum.

CAP. XXIII.

1 RESpondens autem Ioab, ait:
A * Nunc quoque in amaritudine eſt
2 ſermo meus, & manus plagæ meæ ag-

Digitized by Google

grauata eſt ſuper gemitum meum.
* Quis mihi tribuat vt cognoſcam & 3
inueniam illum, & veniam vſque ad ſo-
lium eius?
* Ponam coram eo iudiciũ,& os meum 4
replebo increpationibus.
* Vt ſciam verba quæ mihi reſpondeat, 5
& intelligam quid loquatur mihi. B
* Nolo multa fortitudine contendat 6
mecum, nec magnitudinis ſuæ mole me
premat.
* Proponat æquitatem contra me, & 7
perueniat ad victoriam iudicium meum.
* Si ad Orientem iero, non apparet: ſi 8
ad Occidentem,non intelligam eum.
* Si ad ſiniſtram,quid agam?non appre- 9
hendam eum: ſi me vertam ad dexteram, C
non videbo illum.
* Ipſe verò ſcit viam meã, & probauit 10
me quaſi aurum,quod per ignem tranſit:
* Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, 11
viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex
ea.
* A mandatis labiorum eius nõ receſsi, 12
& in ſinu meo abſcondi verba oris eius.
* Ipſe enim ſolus eſt, & nemo auertere 13
poteſt cogitationem eius: & anima eius D
quodcumque voluit,hoc fecit.
* Cùm expleuerit in me voluntatem 14
ſuam,& alia multa ſimilia præſto ſunt ei.
* Et idcirco à facie eius turbatus ſum, 15
& conſiderans eum,timore ſolicitor.
* Deus molliuit cor meum, & Omni- 16
potens conturbauit me.
* Non enim perij propter imminentes 17
tenebras, nec faciem meam operuit ca-
ligo.

C A P. X X I I I I.

AB Omnipotente non ſunt abſcondita 1
tempora: qui autem nouerunt eum, A
ignorant dies illius.
* Alij terminos tranſtulerunt, diripue- 2
runt greges, & pauerunt eos.
* Aſinum pupillorum abegerunt,& ab- 3
ſtulerunt pro pignore bouem viduæ.
* Subuerterunt pauperum viam,& op- 4
preſſerunt pariter manſuetos terræ.
* Alij quaſi onagri in deſerto egrediun- 5
tur ad opus ſuum: vigilantes ad prædam,
præparant panem liberis.
* Agrum non ſuũ demetunt:& vineam 6
eius,quem vi oppreſſerint,vindemiant. B
* Nudos dimittunt homines, indumen- 7
ta tollentes,quibus non eſt operimentum
in frigore:
* Quos imbres montium rigant:& non 8
habentes velamen,amplexantur lapides.
* Vim fecerunt deprædantes pupillos, 9
& vulgum pauperem ſpoliauerunt.
* Nudis & incedentibus abſque veſtitu, 10
& eſurientibus tulerunt ſpicas.
* Inter aceruos eorum meridiati ſunt, 11
qui calcatis torcularibus ſitiunt.
* De ciuitatibus fecerunt viros gemere, 12
& anima vulneratorum clamauit, & C
Deus inultum abire non patitur.
13 * Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcie-
runt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemi-
tas eius.
14 * Mane primo conſurgit homicida, in-
terficit egenum & pauperem:per noctem
vero erit quaſi fur.
15 * Oculus adulteri obſeruat caliginem,
dicens:Non me videbit oculus: & operiet
vultum ſuum.
16 * Perfodit in tenebris domos, ſicut in
die condixerant ſibi, & ignorauerunt lu-
cem.
17 * Si ſubitò apparuerit aurora, arbi-
trantur vmbram mortis:& ſic in tenebris
quaſi in luce ambulant.
18 * Leuis eſt ſuper faciem aquæ: maledi-
cta ſit pars eius in terra, nec ambulet per
viam vinearum.
19 * Ad nimiũ calorem tranſeat ab aquis
D niuium,& vſque ad inferos peccatum il-
lius.
20 * Obliuiſcatur eius miſericordia:dulce-
do illius vermes: non ſit in recordatio-
ne, ſed conteratur quaſi lignum infru-
ctuoſum.
21 * Pauit enim ſterilem, quæ non parit,
& viduæ bene non fecit.
22 * Detraxit fortes in fortitudine ſua: &
cùm ſteterit,non credet vitæ ſuæ.
23 * ‖ Dedit ei Deus locum pœnitentiæ,& ‖ *Apoc.*
ille abutitur eo in ſuperbiam: oculi au- *2. f.21.*
tem eius ſunt in viis illius.
24 * Eleuati ſunt ad modicum, & nõ ſub-
ſiſtent, & humiliabuntur ſicut omnia,&
auferentur,& ſicut ſummitates ſpicarum
conterentur.
25 * Quod ſi non eſt ita,quis me poteſt ar-
guere eſſe mentitũ, & ponere ante Deum
verba mea?

C A P. X X V.

1 REſpondens autem Baldad Suhites,
A dixit:
2 * Poteſtas & terror apud eum eſt, qui
facit concordiam in ſublimibus ſuis.
3 * Numquid eſt numerus militum eius?
& ſuper quem non ſurget lumen illius?
4 * Numquid iuſtificari poteſt homo cũ-
paratus Deo, aut apparere mundus natus
de muliere?
5 * Ecce luna etiam non ſplendet,& ſtel-
læ non ſunt mundæ in conſpectu eius:
6 * Quanto magis homo putredo, & fi-
lius hominis vermis?

C A P. X X V I.

1 REſpondens autem Iob,dixit:
2 * Cuius adiutor es? numquid im-
A becillis? & ſuſtentas brachium eius, qui
non eſt fortis?
3 * Cui dediſti conſiliũ? forſitan illi, qui
non habet ſapientiam, & prudentiam
B tuam oſtendiſti plurimam.
4 * Quem docere voluiſti? nonne eum,qui
fecit ſpiramentum?
5 * Ecce gigantes gemunt ſub aquis, &
qui habitant cum eis.
6 * Nudus eſt infernus coram illo, &
nullum

Digitized by Google

nullum eſt operimentum perditioni.
* Qui extendit Aquilonem ſuper va- 7
cuum,& appendit terram ſuper nihilum. C
* Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt 8
non erumpant pariter deorſum.
* Qui tenet vultum ſolij ſui,& expan- 9
dit ſuper illud nebulam ſuam.
* Terminum circumdedit aquis, vſque 10
dum finiantur lux & tenebræ.
* Columnæ cæli contremiſcunt,& pa- 11
uent ad nutum eius. D
* In fortitudine illius repentè maria 12
congregata ſunt, & prudentia eius per-
cuſsit ſuperbum.
* Spiritus eius ornauit cælos: & obſte- 13
tricante manu eius, eductus eſt coluber
tortuoſus.
* Ecce,hæc ex parte dicta ſunt viarum 14
eius:& cùm vix paruam ſtillam ſermonis
eius audierimus, quis poterit tonitruum
magnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

Addidit quoque Iob, aſſumens para- 1
bolam ſuam,& dixit: A
* Viuit Deus, qui abſtulit iudicium 2
meum,& Omnipotens,qui ad amaritudi-
nem adduxit animam meam.
* Quia donec ſupereſt halitus in me,& 3
ſpiritus Dei in naribus meis.
* Non loquentur labia mea iniquita- 4
tem,nec lingua mea meditabitur menda-
cium.
* Abſit à me vt iuſtos vos eſſe iudicem: 5
donec deficiam, non recedam ab inno-
centia mea.
* Iuſtificationem meam, quam cœpi 6
tenere, non deſeram: neque enim repre- B
hendit me cor meum in omni vita mea.
* Sit vt impius, inimicus meus: & ad- 7
uerſarius meus quaſi iniquus.
* Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi aua- 8
rè rapiat, & non liberet Deus animam
eius?
* Numquid Deus audiet clamorẽ eius 9
cùm venerit ſuper eum anguſtia?
* Aut poterit in Omnipotente delecta- 10
ri,& inuocare Deum omni tempore?
* Docebo vos per manũ Dei quæ Om- 11
nipotens habeat,nec abſcondam.
* Ecce, vos omnes noſtis, & quid ſine 12
cauſa vana loquimini? C
* Hæc eſt pars hominis impij apud 13
Deum, & hereditas violentorum, quam
ab Omnipotente ſuſcipient.
* Si multiplicati fuerint filij eius, in 14
gladio erunt, & nepotes eius non ſatu-
rabuntur pane.
* Qui reliqui fuerint ex eo, ſepelien- 15
tur in interitu, & viduæ illius non plo-
rabunt.
* Si comportauerit quaſi terram argen- 16
tum, & ſicut lutum præparauerit veſti-
menta:
* Præparabit quidem, ſed iuſtus ve- 17
ſtietur illis; & argentum innocens diui-
det.
18 * Aedificauit ſicut tinea domum ſuam,
& ſicut cuſtos fecit vmbraculum.
19 * ‖ Diues cùm dormierit, nihil ſecum ‖ Pſal.
D auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil in- 48.d.18
ueniet.
20 * Apprehendet eum quaſi aqua inopia,
nocte opprimet eum tempeſtas.
21 * Tollet eum ventus vrens, & auferet,
& velut turbo rapiet eum de loco ſuo.
22 * Et mittet ſuper eum,& non parcet:de
manu eius fugiens fugiet.
23 * Stringet ſuper eum manus ſuas,& ſi-
bilabit ſuper illum,intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

1 Habet argentum, venarum ſuarum
A principia: & auro locus eſt,in quo
conflatur.
2 * Ferrum de terra tollitur:& lapis ſo-
lutus calore,in æs vertitur.
3 * Tempus poſuit tenebris,& vniuerſo-
rum finem ipſe conſiderat, lapidem quo-
que caliginis,& vmbram mortis.
4 * Diuidit torrens à populo peregri-
nante,eos quos oblitus eſt pes egentis ho-
minis,& inuios.
5 * Terra,de qua oriebatur panis in loco
ſuo,igni ſubuerſa eſt.
6 * Locus ſapphiri lapides eius, & glebæ
illius aurum.
7 * Semitam ignorauit auis, nec intuitus
eſt eam oculus vulturis.
8 * Non calcauerũt eam filij inſtitorum,
B nec pertranſiuit per eam leæna.
9 * Ad ſilicem extendit manum ſuam,
ſubuertit à radicibus montes.
10 * In petris riuos excidit, & omne pre-
tioſum vidit oculus eius.
11 * Profunda quoque fluuiorum ſcruta-
tus eſt, & abſcondita in lucem produxit.
12 * Sapientia verò vbi inuenitur? & quis
eſt locus intelligentiæ?
13 * Neſcit homo pretium eius,nec inue-
nitur in terra ſuauiter viuentium.
14 * Abyſſus dicit: Non eſt in me:& mare
loquitur:Non eſt mecum.
15 * ‖ Non dabitur aurũ obrizum pro ea, ‖ Sap.7.
C nec appendetur argentum in commuta- a.9.
tione eius.
16 * Non conferetur tinctis Indiæ colori-
bus,nec lapidi ſardonycho pretioſiſsimo,
vel ſapphiro.
17 * Non adæquabitur ei aurum vel vi-
trum, nec commutabuntur pro ea vaſa
auri.
18 * Excelſa & eminentia non memora-
buntur comparatione eius: trahitur au-
tem ſapientia de occultis.
19 * Non adæquabitur ei topazius de Ae-
thiopia, nec tincturæ mundiſsimæ com-
ponetur.
20 * Vnde ergo ſapientia venit? & quis eſt
21 locus intelligentiæ?
D * Abſcondita eſt ab oculis omnium vi-
uentium,volucres quoque cæli latet.
22 * Perditio & mors dixerunt: Auribus
noſtris audiuimus famam eius.

* Deus

* Deus intelligit viam eius, & ipſe no- 23
uit locum illius.
* Ipſe enim fines mundi intuetur: & 24
omnia, quæ ſub cælo ſunt, reſpicit.
* Qui fecit ventis pondus, & aquas ap- 25
pendit in menſura.
* Quando ponebat pluuiis legem, & 26
viam procellis ſonantibus.
* Tunc vidit illam, & enarrauit, & 27
præparauit, & inueſtigauit.
* Et dixit homini: Ecce timor Domi- 28
ni, ipſa eſt ſapientia: & recedere à malo,
intelligentia.

CAP. XXIX.

ADdidit quoque Iob, aſſumens para- 1
bolam ſuam, & dixit: A
* Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta men- 2
ſes priſtinos, ſecundùm dies quibus Deus
cuſtodiebat me?
* Quando ſplendebat lucerna eius ſu- 3
per caput meum, & ad lumen eius am-
bulabam in tenebris?
* Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, 4
quando ſecretò Deus erat in tabernaculo
meo?
* Quando erat Omnipotens mecum: & 5
in circuitu meo pueri mei?
* Quando lauabam pedes meos buty- 6
ro, & petra fundebat mihi riuos olei?
* Quando procedebam ad portam ciui- 7
tatis, & in platea parabãt cathedrã mihi? B
* Videbant me iuuenes, & abſconde- 8
bantur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.
* Principes ceſſabant loqui, & digitum 9
ſuperponebant ori ſuo.
* Vocem ſuam cohibebant duces, & 10
lingua eorum gutturi ſuo adhærebat.
* Auris audiens beatificabat me, & ocu- 11
lus videns teſtimonium reddebat mihi.
* Eo quòd liberaſſem pauperem voci- 12
ferantem, & pupillum, cui non eſſet ad-
iutor.
* Benedictio perituri ſuper me venie- 13
bat, & cor viduæ conſolatus ſum. C
* Iuſtitia indutus ſũ: & veſtiui me, ſicut 14
veſtimento & diademate, iudicio meo.
* Oculus fui cæco, & pes claudo. 15
* Pater eram pauperũ: & cauſam quam 16
neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam.
Conterebam molas iniqui, & de den- 17
tibus illius auferebam prædam.
* Dicebamque: In nidulo meo moriar, 18
& ſicut palma multiplicabo dies.
* Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & 19
ros morabitur in meſſione mea.
* Gloria mea ſemper innouabitur, & ar- 20
cus meus in manu mea inſtaurabitur. D
* Qui me audiebant, expectabant ſen- 21
tentiam, & intenti tacebant ad conſilium
meum.
* Verbis meis addere nihil audebant, & 22
ſuper illos ſtillabat eloquium meum.
* Expectabant me ſicut pluuiam, & os 23
ſuum aperiebant quaſi ad imbrem ſero-
tinum.
* Si quando ridebam ad eos, non cre- 24
debant, & lux vultus mei non cadebat in
terram.
25 * Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam pri-
mus: cùmque ſederem quaſi rex, circun-
ſtante exercitu, eram tamen mœrentium
conſolator.

CAP. XXX.

1 NVnc autem derident me iuniores
A tempore, quorum non dignabar pa-
tres ponere cum canibus gregis mei.
2 * Quorum virtus manuũ mihi erat pro
nihilo, & vita ipſa putabantur indigni.
3 * Egeſtate & fame ſteriles, qui rode-
bant in ſolitudine, ſqualentes calamita-
te & miſeria.
4 * Et mandebant herbas, & arborũ corti-
ces, & radix iuniperorũ erat cibus eorum.
5 * Qui de conuallibus iſta rapientes,
cùm ſingula reperiſſent, ad ea cum cla-
more currebant.
6 * In deſertis habitabant torrentium, &
in cauernis terræ, vel ſuper glaream.
7 * Qui inter huiuſcemodi lætabantur, &
B eſſe ſub ſentibus delicias computabant.
8 * Filii ſtultorum & ignobilium, & in
terra penitus non parentes.
9 * Nunc in eorum canticum verſus ſum,
& factus ſum eis in prouerbium.
10 * Abominantur me, & longè fugiunt à
me, & faciem meam conſpuere non
verentur.
11 * Pharetram enim ſuam aperuit, & af-
flixit me, & frenum poſuit in os meum.
12 * Ad dextram orientis calamitates meæ
ilicò ſurrexerunt: pedes meos ſubuerte-
runt, & oppreſſerunt quaſi fluctibus ſe-
mitis ſuis.
13 * Diſſipauerunt itinera mea, inſidiati
ſunt mihi, & præualuerunt, & non fuit
qui ferret auxilium.
14 * Quaſi rupto muro, & aperta ianua,
C irruerunt ſuper me, & ad meas miſerias
deuoluti ſunt.
15 * Redactus ſum in nihilum: abſtuliſti
quaſi ventus deſiderium meum: & velut
nubes pertranſiit ſalus mea.
16 * Nunc autem in me metipſo marceſcit
anima mea, & poſſident me dies affli-
ctionis.
17 * Nocte os meum perforatur doloribus,
& qui me comedunt, non dormiunt.
18 * In multitudine eorum conſumitur ve-
ſtimentum meum, & quaſi capitio tunicæ
ſuccinxerunt me.
19 * Comparatus ſum luto, & aſſimila-
tus ſum fauillæ & cineri.
20 * Clamo ad te, & non exaudis me: ſto,
& non reſpicis me.
21 * Mutatus es mihi in crudelem, & in du-
ritia manus tuæ aduerſaris mihi.
22 * Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum
ponens eliſiſti me validè.
23 * Scio quia morti trades me, vbi con-
D ſtituta eſt domus omni viuenti.
24 * Verumtamen non ad conſumptionem
eorum emittis manum tuam: & ſi cor-
ruerint

Digitized by Google

ruerint, ipſe ſaluabis.
* Flebam quondam ſuper eo qui affli- 25
ctus erat, & compatiebatur anima mea
pauperi.
* Expectabam bona, & venerunt mihi 26
mala: præſtolabar lucem, & eruperunt
tenebræ.
* Interiora mea efferbuerunt abſq; vlla 27
requie, præuenerunt me dies afflictionis.
* Mœrens incedebam, ſine furore; con- 28
ſurgens, in turba clamabam.
* Frater fui draconum, & ſocius ſtru- 29
thionum.
* Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & 30
oſſa mea aruerunt præ caumate.
* Verſa eſt in luctum cithara mea, & 31
organum meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne 1
cogitarem quidem de virgine. A
* Quam enim partem haberet in me 2
Deus deſuper, & hereditatem Omnipo-
tens de excelſis?
* Numquid non perditio eſt iniquo, & 3
alienatio operantibus iniuſtitiam?
* Nonne ipſe conſiderat vias meas, & 4
cunctos greſſus meos dinumerat?
* Si ambulaui in vanitate, & feſtinauit 5
in dolo pes meus:
* Appendat me in ſtatera iuſta, & ſciat 6
Deus ſimplicitatem meam.
* Si declinauit greſſus meus de via, & 7
ſi ſecutum eſt oculos meos cor meum, &
ſi manibus meis adhæſit macula:
* Seram, & alius comedat: & progenies 8
mea eradicetur.
* Si deceptum eſt cor meum ſuper mu- 9
liere, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus
ſum:
* Scortum alterius ſit vxor mea, & ſu- 10
per illam incuruentur alij. B
* Hoc enim nefas eſt, & iniquitas ma- 11
xima.
* Ignis eſt vſque ad perditionem deuo- 12
rans, & omnia eradicans genimina.
* Si contempſi ſubire iudicium cum 13
ſeruo meo, & ancilla mea, cum diſcepta-
rent aduerſum me.
* Quid enim faciam cùm ſurrexerit ad 14
iudicandum Deus? & cùm quæſierit, quid
reſpondebo illi?
* Nunquid non in vtero fecit me qui & 15
illum operatus eſt: & formauit me in
vulua vnus?
* Si negaui, quod volebant, pauperibus, 16
& oculos viduæ expectare feci.
Si comedi buccellam meam ſolus, & 17
non comedit pupillus ex ea:
* (Quia ab infantia mea creuit mecum 18
miſeratio: & de vtero matris meæ egreſ-
ſa eſt mecum.)
* Si deſpexi pereuntem, eo quòd non 19
habuerit indumentum, & abſque operi-
mento, pauperem:
* Si non benedixerunt mihi latera eius, 20
& de velleribus ouium mearum calefa-
ctus eſt:
21 * Si leuaui ſuper pupillum manum
meam, etiam cùm viderem me in porta
ſuperiorem:
22 * Humerus meus à iunctura ſua cadat,
& brachium meum cum ſuis oſsibus con-
fringatur.
23 * Semper enim quaſi tumentes ſuper me
fluctus timui Deum, & pondus eius fer-
re non potui.
24 * Si putaui aurum robur meum, & ob-
rizo dixi: Fiducia mea.
25 * Si lætatus ſum ſuper multis diuitiis
meis, & quia plurima reperit manus mea.
26 * Si vidi ſolem cùm fulgeret, & lunam
incedentem clarè:
27 * Et lætatum eſt in abſcondito cor
meum, & oſculatus ſum manum meam
ore meo.
28 * Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio
contra Deum altiſsimum?
29 * Si gauiſus ſum ad ruinam eius qui me
oderat, & exultaui quòd inueniſſet eum
malum.
30 * Non enim dedi ad peccandum guttur
meum, vt expeterem maledicens animam
D eius:
31 * Si non dixerunt viri tabernaculi mei:
Quis det de carnibus eius vt ſaturemur?
32 * Foris non manſit peregrinus, oſtium
meum viatori patuit.
33 * Si abſcondi quaſi homo peccatum
meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem
meam.
34 * Si expaui ad multitudinem nimiam, &
deſpectio propinquorum terruit me: &
nõ magis tacui, nec egreſſus ſum oſtium.
35 * Quis mihi tribuat auditorem, vt de-
ſiderium meum audiat Omnipotens: &
librum ſcribat ipſe qui iudicat.
36 * Vt in humero meo portem illum, &
circumdem illum quaſi coronam mihi?
37 * Per ſingulos gradus meos pronũciabo
illum, & quaſi principi offeram eum.
38 * Si aduerſum me terra mea clamat, &
cum ipſa ſulci eius deflent.
39 * Si fructus eius comedi abſque pecu-
nia, & animam agricolarum eius afflixi:
40 * Pro frumento oriatur mihi tribulus,
& pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 OMiſerunt autem tres viri iſti reſpon-
A dere Iob, eo quòd iuſtus ſibi vide-
retur.
2 * Et iratus, indignatuſque eſt Eliu fi-
lius Barachel Buzites, de cognatione Rã:
iratus eſt autem aduerſum Iob, eo quòd
iuſtum ſe eſſe diceret coram Deo.
3 * Porrò aduerſum amicos eius indigna-
tus eſt, eo quòd non inueniſſent reſpon-
ſionem rationabilem, ſed tantummodo
condemnaſſent Iob.
4 * Igitur Eliu expectauit Iob loquentẽ,
eo quod ſeniores eſſent qui loquebantur.
* Cum

Digitized by

* Cùm autem vidiſſet quòd tres re- 5
ſpondere non potuiſſent, iratus eſt vehe- B
menter.
* Reſpondénſque Eliu filius Barachel 6
Buzites, dixit:
Iunior ſum tempore, vos autem anti-
quiores, idcirco demiſſo capite, veritus
ſum vobis indicare meam ſententiam.
* Sperabam enim quòd ætas prolixior 7
loqueretur, & annorum multitudo do-
ceret ſapientiam.
* Sed vt video, Spiritus eſt in homini- 8
bus, & inſpiratio Omnipotentis dat in-
telligentiam.
* Non ſunt longæui ſapientes, nec ſe- 9
nes intelligunt iudicium.
* Ideo dicam: Audite me, oſtendam vo- 10
bis etiam ego meam ſapientiam. C
* Expectaui enim ſermones veſtros, au- 11
diui prudentiam veſtram, donec diſcepta-
remini ſermonibus:
* Et donec putabam vos aliquid dice- 12
re, conſiderabam: ſed, vt video, non eſt qui
poſsit arguere Iob, & reſpondere ex vo-
bis ſermonibus eius.
* Ne forte dicatis: inuenimus ſapien- 13
tiam, Deus proiecit eum, non homo.
* Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſe- 14
cundùm ſermones veſtros reſpõdebo illi.
* Extimuerunt, nec reſponderunt vltrà, 15
abſtuleruntque à ſe eloquia.
* Quoniam igitur expectaui, & nõ ſunt 16
locuti: ſteterunt, nec vltrà reſponderunt: D
* Reſpondebo & ego partem meam, & 17
oſtendam ſcientiam meam.
* Plenus ſum enim ſermonibus, & coar- 18
ctat me ſpiritus vteri mei.
* En venter meus quaſi muſtum abſ- 19
que ſpiraculo, quod lagunculas nouas
diſrumpit.
* Loquar, & reſpirabo paululum: ape- 20
riam labia mea, & reſpondebo.
* Non accipiam perſonam viri, & Deũ 21
homini non æquabo.
* Neſcio enim quàm diu ſubſiſtam, & 22
ſi poſt modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

AVdi igitur Iob eloquia mea, & om- 1
nes ſermones meos auſculta. A
* Ecce aperui os meum, loquatur lingua 2
mea in faucibus meis.
* Simplici corde meo ſermones mei, & 3
ſententiam puram labia mea loquentur.
* Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum 4
Omnipotentis viuificauit me.
* Si potes, reſponde mihi, & aduerſus 5
faciem meam conſiſte.
* Ecce, & me ſicut & te fecit Deus, & 6
de eodem luto ego quoq; formatus ſum.
* Verumtamen miraculum meum non 7
te terreat, & eloquentia mea non ſit tibi
grauis.
* Dixiſti ergo in auribus meis, & vo- 8
cem verborum tuorum audiui.
* Mundus ſum ego, & abſque delicto: 9
immaculatus, & non eſt iniquitas in me.
10 * Quia querelas in me reperit, ideo ar-
bitratus eſt me inimicum ſibi.
11 * Poſuit in neruo pedes meos, cuſtodi-
uit omnes ſemitas meas.
12 * Hoc eſt ergo, in quo non es iuſtifica-
tus: reſpondebo tibi, quia maior ſit Deus
homine.
13 * Aduerſus eum contendis, quòd non
ad omnia verba reſponderit tibi?
14 * Semel loquitur Deus, & ſecundò id
ipſum non repetit.
15 * Per ſomnium in viſione nocturna,
quando irruit ſopor ſuper homines, &
dormiunt in lectulo.
16 * Tunc aperit aures virorum, & eru-
C diens eos inſtruit diſciplina.
17 * Vt auertat hominem ab his quæ fa-
cit, & liberet eum de ſuperbia.
18 * Eruens animam eius à corruptione,
& vitam illius, vt non tranſeat in gladiũ.
19 * Increpat quoq; per dolorem in lectu-
lo, & omnia oſſa eius marceſcere facit.
20 * Abominabilis ei fit in vita ſua panis,
& animæ illius cibus antè deſiderabilis.
21 * Tabeſcet caro eius; & oſſa, quæ tecta
fuerant, nudabuntur.
22 * Appropinquauit corruptioni anima
eius, & vita illius mortiferis.
23 * Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus
de millibus, vt annuntiet hominis æqui-
tatem:
24 * Miſerebitur eius, & dicet: Libera eum
vt non deſcendat in corruptionem: in-
ueni in quo ei propitier.
25 * Conſumpta eſt caro eius à ſuppliciis,
reuertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
26 * Deprecabitur Deum, & placabilis ei
D erit: & videbit faciem eius in iubilo, &
reddet homini iuſtitiam ſuam.
27 * Reſpiciet homines, & dicet: Peccaui,
& vere deliqui, & vt eram dignus, non
recepi.
29 * Liberauit animam ſuam ne pergeret
in interitum, ſed viuens lucem videret.
29 * Ecce, hæc omnia operatur Deus tri-
bus vicibus per ſingulos.
30 * Vt reuocet animas eorum à corru-
ptione, & illuminet luce viuentium.
31 * Attende Iob, & audi me: & tace, dum
ego loquor.
32 * Si autem habes quod loquaris, reſpon-
de mihi, loquere: volo enim, te apparere
iuſtum.
33 * Quòd ſi non habes, audi me: tace, &
docebo te ſapientiam.

CAP. XXXIIII.

1 PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc
A locutus eſt:
2 * Audite ſapientes verba mea, & eru-
diti auſcultate me:
3 * ‖ Auris enim verba probat, & guttur ‖ Supra 12.b.11.
eſcas guſtu diiudicat.
4 * Iudicium eligamus nobis, & inter
nos videamus quid ſit melius.
5 * Quia dixit Iob: Iuſtus ſum, & Deus
ſubuertit iudicium meum.

Digitized by Google

* In iudicando enim me, mendacium 6
eſt: violenta ſagitta mea abſque vllo peccato.
* Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſub- 7
ſannationem quaſi aquam.
* Qui graditur cum operantibus ini- 8
quitatem,& ambulat cum viris impiis?
* Dixit enim: Non placebit vir Deo, 9
etiam ſi cucurrerit cum eo.
* Ideo viri cordati audite me,abſit à Deo 10
impietas,& ab Omnipotente iniquitas.
* Opus enim hominis reddet ei,& iuxta 11
vias ſingulorum reſtituet eis. B
* Verè enim Deus non condemnabit 12
fruſtrà, nec omnipotens ſubuertet iudicium.
* Quem conſtituit alium ſuper terram? 13
aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?
* Si direxerit ad eum cor ſuum,ſpiritum 14
illius & flatum ad ſe trahet.
* Deficiet omnis caro ſimul, & homo 15
in cinerem reuertetur.
* Si habes ergo intellectum, audi quod 16
dicitur, & auſculta vocem eloquii mei.
* Numquid qui non amat iudicium,ſa- 17
nari poteſt? & quomodo tu eum, qui iuſtus eſt,in tantum condemnas?
* Qui dicit regi,apoſtata: qui vocat du- 18
ces impios.
* ‖ Qui non accipit perſonas principũ: 19
nec cognouit tyrannum, cùm diſceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius ſunt vniuerſi.

‖ Deut. 10.d.17 2.Par. 19.b.7. Sap.6. b.8. Eccli.35 b.16. Rom. 2. b. 11. Gal.2. b. 6. Ephes. 6.b.9. Col. 3. d. 25. Act.10. e. 34. 1.Pet.1. c.17.

* Subitò morientur, & in media nocte 20
turbabuntur populi, & pertranſibunt, & auferent violentum abſque manu.
* Oculi enim eius ſuper vias hominum, 21
& omnes greſſus eorum conſiderat. C
* Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra 22
mortis, vt abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem.
* Neque enim vltrà in hominis poteſta- 23
te eſt,vt veniat ad Deum in iudicium.
* Conteret multos,& innumerabiles, & 24
ſtare faciet alios pro eis.
* Nouit enim opera eorum: & idcirco 25
inducet noctem,& conterentur.
* Quaſi impios percuſſit eos in loco vi- 26
dentium.
* Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab 27
eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt.
* Vt peruenire facerent ad eum clamo- 28
rem egeni, & audiret vocem pauperum.
* Ipſo enim concedente pacem quis eſt 29
qui condemnet? ex quo abſconderit vultum, quis eſt qui contempletur eum & D
ſuper gentes & ſuper omnes homines?
* Qui regnare facit hominem hypocri- 30
tam propter peccata populi.
* Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, 31
te quoque non prohibebo.
* Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem 32
locutus ſum, vltrà non addam.
* Numquid à te Deus expetit eam, 33
quia diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui,& non ego:quòd ſi quid noſti melius, loquere.
34 * Viri intelligentes loquantur mihi, & vir ſapiens audiat me.
35 * Iob autem ſtultè locutus eſt, & verba illius non ſonant diſciplinam.
36 * Pater mi, probetur Iob vſque ad finem:ne deſinas ab homine iniquitatis.
37 * Quia addit ſuper peccata ſua blaſphemiam,inter nos interim conſtringatur: & tunc ad iudicium prouocet ſermonibus ſuis Deum.

CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt:
2 * Numquid æqua tibi videtur tua co-
A gitatio,vt diceres: Iuſtior ſum Deo?
3 * Dixiſti enim: Non tibi placet quod rectum eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccauero?
4 * Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, & amicis tuis tecum.
5 * Suſpice cælum & intuere, & contem-
B plare æthera quòd altior te ſit:
6 * Si peccaueris, quid ei nocebis? & ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ,quid facies contra eum?
7 * Porrò ſi iuſtè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?
8 * Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua: & filium hominis adiuuabit iuſtitia tua.
9 * Propter multitudinem calumniato-
C rum clamabunt:& eiulabunt propter vim brachii tyrannorum.
10 * Et non dixit: Vbi eſt Deus, qui fecit me,qui dedit carmina in nocte?
11 * Qui docet nos ſuper iumenta terræ, & ſuper volucres cæli erudit nos.
12 * Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter ſuperbiam malorum.
13 * Non ergo fruſtra audiet Deus, &
D Omnipotens cauſas ſingulorum intuebitur.
14 * Etiam cùm dixeris: Non conſiderat: iudicare coram illo, & expecta eum.
15 * Nunc enim non infert furorem ſuum, nec vlciſcitur ſcelus valde.
16 * Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum, & abſque ſcientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt:
2 * Suſtine me paululum,& indicabo
A tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
3 * Repetam ſcientiam meam à principio, & operatorem meum probabo iuſtum.
4 * Verè enim abſque mendacio ſermones mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 * Deus potentes non abiicit: cùm & ipſe ſit potens.
6 * Sed non ſaluat impios, & iudicium pauperibus tribuit.
7 * Non aufert à iuſto oculos ſuos, & reges in ſolio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.

* Et

Digitized by Google

* Et ſi fuerint in catenis,& vinciantur 8
funibus paupertatis. B
* Indicabit eis opera eorum,& ſcelera 9
eorum,quia violenti fuerunt.
* Reuelabit quoque aurem eorum , vt 10
corripiat : & loquetur,vt reuertantur ab
iniquitate.
* Si audierint & obſeruauerint, com- 11
plebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos
in gloria:
* Si autem nō audierint,tranſibunt per 12
gladium,& conſumentur in ſtultitia.
*Simulatores & callidi prouocant iram 13
Dei, neque clamabūt cùm vincti fuerint.
*Morietur in tempeſtate anima eorum, 14
& vita eorum inter effeminatos.
* Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & 15
reuelabit in tribulatione aurem eius.
*Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſ- 16
ſimè,& non habente fundamentū ſubter C
ſe : requies autem menſæ tuæ erit plena
pinguedine.
* Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt, 17
cauſam iudiciúmque recipies.
* Non te ergo ſuperet ira , vt aliquem 18
opprimas:nec multitudo donorum incli-
net te.
* Depone magnitudinem tuam abſque 19
tribulatione, & omnes robuſtos fortitu-
dine.
* Ne protrahas noctem , vt aſcendant 20
populi pro eis.
*Caue ne declines ad iniquitatem:hanc 21
enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.
*Ecce,Deus excelſus in fortitudine ſua, 22
& nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.
*Quis poterit ſcrutari vias eius?aut quis 23
poteſt ei dicere : Operatus es iniquita-
tem?
* Memento quòd ignores opus eius,de 24
quo cecinerunt viri. D
* Omnes homines vident eum , vnuſ- 25
quiſque intuetur procul.
* Ecce,Deus magnus vincens ſcientiam 26
noſtram : numerus annorum eius inæſti-
mabilis.
* Qui aufert ſtillas pluuiæ, & effundit 27
imbres ad inſtar gurgitum.
* Qui de nubibus fluunt,quæ prætexunt 28
cuncta deſuper.
*Si voluerit extendere nubes quaſi ten- 29
torium ſuum.
* Et fulgurare lumine ſuo deſuper,car- 30
dines quoque maris operiet.
* Per hæc enim iudicat populos, & dat 31
eſcas multis mortalibus.
* In manibus abſcondit lucem,& præ- 32
cipit ei vt rurſus adueniat.
* Annunciat de ea amico ſuo , quòd 33
poſſeſsio eius ſit, & ad eam poſsit aſcen-
dere.

CAP. XXXVII.

SVper hoc expauit cor meum,& emo- 1
tum eſt de loco ſuo. A
* Audite auditionem in terrore vocis 2
eius,& ſonum de ore illius procedentem.
3 *Subter omnes cœlos ipſe conſiderat,&
lumen illius ſuper terminos terræ.
4 * Poſt eum rugiet ſonitus,tonabit voce
magnitudinis ſuæ;& non inueſtigabitur,
cùm audita fuerit vox eius.
5 *Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter,
qui facit magna & inſcrutabilia.
6 *Qui præcipit niui vt deſcendat in ter-
B ram,& hiemis pluuiis , & imbri fortitu-
dinis ſuæ.
7 * Qui in manu omnium hominum ſi-
gnat,vt nouerint ſinguli opera ſua.
8 *Ingredietur beſtia latibulum,& in an-
tro ſuo morabitur.
9 * Ab interioribus egredietur tempeſtas,
& ab Arcturo frigus.
10 *Flante Deo concreſcit gelu,& rurſum
latiſsimæ funduntur aquæ.
11 *Frumentum deſiderat nubes, & nubes
ſpargunt lumen ſuum.
12 *Quæ luſtrant per circuitum,quocum-
que eas voluntas gubernantis duxerit, ad
omne quod præceperit illis ſuper faciem
orbis terrarum:
13 *Siue in vna tribu,ſiue in terra ſua,ſiue
C in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas
iuſſerit inueniri.
14 *Auſculta hęc Iob:ſta,& conſidera mi-
rabilia Dei.
15 * Numquid ſcis quando præceperit
Deus pluuiis , vt oſtenderent lucem nu-
bium eius?
16 * Numquid noſti ſemitas nubium ma-
gnas,& perfectas ſcientias?
17 * Nonne veſtimenta tua calida sũt,cùm
perflata fuerit terra Auſtro?
18 * Tu forſitan cum eo fabricatus es cæ-
los,qui ſolidiſsimi quaſi ære fuſi ſunt.
19 * Oſtende nobis quid dicamus illi : nos
quippe inuoluimur tenebris.
20 * Quis narrabit ei quæ loquor?etiam ſi
D locutus fuerit homo,deuorabitur.
21 * At nunc non vident lucem:ſubitò aer
cogetur in nubes, & ventus tranſiens fu-
gabit eas.
22 * Ab Aquilone aurū venit,& ad Deum
formidoloſa laudatio.
23 * Dignè eum inuenire non poſſumus:
magnus fortitudine, & iudicio , & iuſti-
tia,& enarrari non poteſt.
24 *Ideo timebunt eum viri,& non aude-
bunt contemplari omnes qui ſibi viden-
tur eſſe ſapientes.

CAP. XXXVIII.

1 REſpondens autem Dominus Iob de
A turbine,dixit:
2 * Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſer-
monibus imperitis?
3 * Accinge ſicut vir lumbos tuos:inter-
rogabo te,& reſponde mihi.
4 *Vbi eras quando ponebam fundamen-
ta terræ?indica mihi ſi habes intelligen-
tiam.
5 * Quis poſuit menſuras eius,ſi noſti?vel
quis tetendit ſuper eam lineam?
6 * Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt?

Digitized by Google

aut quis demiſit lapidem angularē eius,
* Cùm me laudarent ſimul aſtra matu- 7
tina,& iubilarent omnes filij Dei?
* Quis concluſit oſtiis mare, quando 8
erumpebat quaſi de vulua procedens:
* Cùm ponerem nubem veſtimentum 9
eius,& caligine illud quaſi pannis infan-
tiæ obuoluerem?
* Circumdedi illud terminis meis, & 10
poſui vectem,& oſtia;
* Et dixi:Vſque huc venies,& non pro- 11
cedes amplius, & hic confringes tumen-
tes fluctus tuos.
* Numquid poſt ortum tuum præcepi- 12
ſti diluculo, & oſtendiſti auroræ locum B
ſuum?
*Et tenuiſti concutiens extrema terræ, 13
& excuſsiſti impios ex ea?
* Reſtituetur vt lutum ſignaculum, & 14
ſtabit ſicut veſtimentum:
*Auferetur ab impiis lux ſua,& brachiū 15
excelſum confringetur.
* Numquid ingreſſus es profunda ma- 16
ris,& in nouiſsimis abyſsi deambulaſti?
* Nūquid apertæ ſunt tibi portæ mor- 17
tis,& oſtia tenebroſa vidiſti?
* Nūquid conſideraſti latitudinem ter- 18
ræ?indica mihi,ſi noſti,omnia.
* In qua via lux habitet,& tenebrarum 19
quis locus ſit:
* Vt ducas vnumquodque ad terminos 20
ſuos,& intelligas ſemitas domus eius.
* Sciebas tunc quòd naſciturus eſſes?& 21
numerum dierum tuorum noueras?
* Numquid ingreſſus es theſauros ni- 22
uis,aut theſauros grandinis aſpexiſti? C
* Quæ præparaui in tempus hoſtis, in 23
diem pugnæ,& belli?
* Per quam viam ſpargitur lux, diuidi- 24
tur æſtus ſuper terram?
* Quis dedit vehementiſsimo imbri cur- 25
ſum,& viam ſonantis tonitrui:
* Vt plueret ſuper terram abſque ho- 26
mine in deſerto, vbi nullus mortalium
commoratur:
* Vt impleret inuiam & deſolatam, & 27
produceret herbas virentes?
* Quis eſt pluuiæ pater?vel quis genuit 28
ſtillas roris?
* De cuius vtero egreſſa eſt glacies: & 29
gelu de cælo quis genuit?
* In ſimilitudinem lapidis aquæ duran- 30
tur,& ſuperficies abyſsi conſtringitur.
* Numquid coniungere valebis mican- 31
tes ſtellas Pleiadas,aut gyrum Arcturi po- D
teris diſsipare?
* Nūquid producis Luciferum in tem- 32
pore ſuo, & Veſperum ſuper filios terræ
conſurgere facis?
* Numquid noſti ordinem cæli, & po- 33
nes rationem eius in terra?
* Numquid eleuabis in nebula vocem 34
tuam,& impetus aquarum operiet te?
* Numquid mittes fulgura:& ibunt,& 35
reuertentia dicent tibi:Adſumus:
* Quis poſuit in viſceribus hominis ſa- 36
pientiam:vel quis dedit gallo intelligen-
tiam?
37 * Quis enarrabit cælorum rationem,&
concentum cæli quis dormire faciet?
38 * Quando fundebatur puluis in terra,&
glebæ compingebantur:
39 * Numquid capies leænæ prædam, &
animam catulorum eius implebis,
40 * Quando cubant in antris,& in ſpecu-
bus inſidiantur?
41 * ‖ Quis præparat coruo eſcam ſuam, ‖ Pſal. 146. b. 9.
quando pulli eius clamant ad Deum, va-
gantes,eo quòd non habeant cibos?

CAP. XXXIX.

1 NVmquid noſti tempus partus ibicū
A in petris,vel parturientes ceruas ob-
ſeruaſti?
2 *Dinumeraſti menſes conceptus earū,
& ſciſti tempus partus earum.
3 * Incuruantur ad fœtum,& pariunt,&
rugitus emittunt.
4 * Separantur filij earum,& pergunt ad
paſtum:egrediuntur, & non reuertuntur
ad eas.
5 * Quis dimiſit onagrum liberum, &
vincula eius quis ſoluit?
6 Cui dedi in ſolitudine domum,& ta-
bernacula eius in terra ſalſuginis.
7 * Contemnit multitudinem ciuitatis,
B clamorem exactoris non audit.
8 * Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, &
virentia quæque perquirit.
9 * Numquid volet rhinoceros ſeruire ti-
bi,aut morabitur ad præſepe tuum?
10 *Nūquid alligabis rhinocerota ad aran-
dum loro tuo:aut confringet glebas val-
lium poſt te?
11 * Numquid fiduciam habebis in magna
fortitudine eius,& derelinques ei labores
tuos?
12 * Numquid credes illi quòd ſementem
reddat tibi,& aream tuam congreget?
13 * Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis
herodij,& accipitris.
14 * Quando derelinquit oua ſua in terra,
tu forſitan in puluere calefacies ea?
15 * Obliuiſcitur quòd pes conculcet ea,
aut beſtia agri conterat.
16 * Duratur ad filios ſuos quaſi non
C ſint ſui, fruſtra laborauit nullo timore
cogente.
17 * Priuauit enim eam Deus ſapientia,
nec dedit illi intelligentiam.
18 * Cùm tempus fuerit,in altum alas eri-
git:deridet equum & aſcenſorem eius.
19 * Numquid præbebis equo fortitudi-
nem, aut circumdabis collo eius hinni-
tum?
20 * Numquid ſuſcitabis eum quaſi locu-
ſtas?gloria narium eius terror.
21 * Terram vngula fodit, exultat auda-
cter:in occurſum pergit armatis.
22 * Contemnit pauorem,nec cedit gladio.
23 * Super ipſum ſonabit pharetra,vibra-
bit haſta & clypeus.
24 * Feruens & fremens ſorbet terram,
nec

Digitized by Google

nec reputat tubæ ſonare clangorem.
* Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, 25
procul odoratur bellum, exhortationem
ducum,& vlulatum exercitus.
* Numquid per ſapientiam tuam plu- 26
meſcit accipiter, expandens alas ſuas ad D
Auſtrum?
* Numquid ad præceptum tuum eleua- 27
bitur aquila, & in arduis ponet nidum
ſuum?
* In petris manet,& in præruptis ſilici- 28
bus cõmoratur,atque inacceſsis rupibus.
* Inde contemplatur eſcam,& de lon- 29
gè oculi eius proſpiciunt.
* Pulli eius lambent ſanguinem:& vbi- 30
cumque cadauer fuerit,ſtatim adeſt.
* Et adiecit Dominus,& locutus eſt ad 31
Iob:
* Numquid qui contendit cum Deo,tã 32
facile conquieſcit?vtique qui arguit Deũ,
debet reſpondere ei.
* Reſpondens autem Iob Domino,di- 33
xit:
* Qui leuiter locutus ſum, reſpondere 34
quid poſſum? manum meam ponam ſu-
per os meum.
* Vnum locutus ſum,quod vtinam non 35
dixiſſem; & alterum, quibus vltrà non
addam.

CAP. XL.

RESpondens autem Dominus Iob de 1
turbine,dixit: A
* Accinge ſicut vir lumbos tuos: inter- 2
rogabo te,& indica mihi.
* Numquid irritum facies iudicium 3
meum: & condemnabis me,vt tu iuſtifi-
ceris?
* Et ſi habes brachium ſicut Deus,& ſi 4
voce ſimili tonas?
* Circumda tibi decorem, & in ſubli- 5
me erigere,& eſto glorioſus, & ſpecioſis
induere veſtibus.
* Diſperge ſuperbos in furore tuo, & 6
reſpiciens omnem arrogantem humilia.
* Reſpice cunctos ſuperbos,& confun- 7
de eos,& contere impios in loco ſuo. B
* Abſconde eos in puluere ſimul,& fa- 8
cies eorum demerge in foueam:
* Et ego confitebor, quòd ſaluare te 9
poſſit dextera tua.
* Ecce,Behemoth, quem feci tecum, 10
fœnum quaſi bos comedet:
* Fortitudo eius in lũbis eius,& virtus 11
illius in vmbilico ventris eius.
* Stringit caudam ſuam quaſi cedrum, 12
nerui teſticulorum eius perplexi ſunt.
* Oſſa eius velut fiſtulæ æris,cartilago 13
illius quaſi laminæ ferreæ.
* Ipſe eſt principium viarum Dei, qui 14
fecit eum,applicabit gladium eius. C
* Huic montes herbas ferunt: omnes 15
beſtiæ agri ludent ibi.
* Sub vmbra dormit in ſecreto calami, 16
& in locis humentibus.
* Protegunt vmbræ vmbram eius, cir- 17
cumdabunt eum ſalices torrentis.
18 * Ecce,abſorbebit fluuium,& non mi-
rabitur: & habet fiduciam quòd influat
Iordanis in os eius.
19 * In oculis eius quaſi hamo capiet eũ,
& in ſudibus perforabit nares eius.
20 * An extrahere poteris leuiathan ha-
mo,& fune ligabis linguam eius?
21 * Numquid pones circulum in naribus
D eius,aut armilla perforabis maxillã eius?
22 * Numquid multiplicabit ad te preces,
aut loquetur tibi mollia?
23 * Numquid feriet tecum pactum,& ac-
cipies eum ſeruum ſempiternum?
24 * Numquid illudes ei quaſi aui,aut li-
gabis eum ancillis tuis?
25 * Concident eum amici,diuident illum
negotiatores?
26 *Numquid implebis ſagenas pelle eius,
& gurguſtium piſcium capite illius?
27 * Pone ſuper eum manum tuam; me-
mento belli,nec vltrà addas loqui.
28 *Ecce,ſpes eius fruſtrabitur eum,& vi-
dentibus cunctis præcipitabitur.

CAP XLI.

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum:
A quis enim reſiſtere poteſt vultui
meo?
2 * Quis antè dedit mihi, vt reddam ei?
omnia quæ ſub cælo ſunt,mea ſunt.
3 * Non parcam ei,& verbis potentibus,
& ad deprecandum compoſitis.
4 * Quis reuelabit faciẽ indumenti eius?
& in medium oris eius quis intrabit?
5 * Portas vultus eius quis aperiet? per
gyrum dentium eius formido.
6 * Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, cõ-
pactum ſquamis ſe prementibus.
7 * Vna vni coniungitur, & ne ſpiracu-
B lum quidem incedit per eas.
8 * Vna alteri adhærebit, & tenentes ſe
nequaquam ſeparabuntur.
9 *Sternutatio eius ſplendor ignis,& ocu-
li eius,vt palpebræ diluculi.
10 *De ore eius lampades procedunt,ſicut
tedæ ignis accenſæ.
11 * De naribus eius procedit fumus,ſicut
ollæ ſuccenſæ atque feruentis.
12 * Halitus eius prunas ardere facit, &
flamma de ore eius egreditur.
13 * In collo eius morabitur fortitudo,&
faciem eius præcedit egeſtas.
14 * Membra carnium eius cohærentia ſi-
C bi:mittet contra eum fulmina,& ad lo-
cum alium non ferentur.
15 * Cor eius indurabitur tanquam lapis,
& ſtringetur quaſi mallea toris incus.
16 * Cum ſublatus fuerit,timebunt ange-
li,& territi purgabuntur.
17 * Cùm apprehenderit eum gladius,ſub-
ſiſtere non poterit, neque haſta, neque
thorax:
18 * Reputabit enim quaſi paleas ferrum,
& quaſi lignum putridum,æs.
19 * Non fugabit eum vir ſagittarius, in
ſtipulam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20 * Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum,

Digitized by Google

& deridebit vibrantem haſtam. D
* Sub ipſo erunt radij ſolis : & ſternet 21
ſibi aurum quaſi lutum.
*Ferueſcere faciet quaſi ollam profun- 22
dum mare, & ponet quaſi cùm vnguenta
bulliunt.
* Poſt eum lucebit ſemita ; æſtimabit 23
abyſſum quaſi ſeneſcentem.
*Non eſt ſuper terrã poteſtas, quæ com- 24
paretur ei, qui factus eſt vt nullũ timeret.
* Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper 25
vniuerſos filios ſuperbiæ.

CAP. XLII.

RESpondens autem Iob Domino, dixit: 1
* Scio quia omnia potes, & nulla 2
te latet cogitatio. A
*Quis eſt iſte, qui celat conſilium abſq; 3
ſcientia ? ideo inſipienter locutus ſum, &
quæ vltra modum excederent ſcientiam
meam.
* Audi, & ego loquar: interrogabo te, & 4
reſponde mihi.
* Auditu auris audiui te, nunc autem 5
oculus meus videt te.
* Idcirco ipſe me reprehendo, & ago 6
pœnitentiam in fauilla & cinere.
* Poſtquam autem locutus eſt Domi- 7
nus verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz B
Themanitem: Iratus eſt furor meus in te,
& in duos amicos tuos, quoniam nõ eſtis
locuti corã me rectum, ſicut ſeruus meus
Iob.
* Sumite ergo vobis ſeptem tauros, & 8
ſeptem arietes, & ite ad ſeruum meum
Iob, & offerte holocauſtum pro vobis:
Iob autem ſeruus meus orabit pro vobis:
faciem eius ſuſcipiam vt non vobis im-
putetur ſtultitia: neque enim locuti eſtis
ad me recta, ſicut ſeruus meus Iob.
*Abierunt ergo, Eliphaz Themanites, & 9
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites,
& fecerunt ſicut locutus fuerat Dominus
ad eos, & ſuſcepit Dominus faciem Iob.
* Dominus quoque cõuerſus eſt ad pœ- 10
nitentiã Iob, cùm oraret ille pro amicis C
ſuis. Et addidit Dominus omnia quæcum-
que fuerant Iob, duplicia.
* Venerunt autem ad eum omnes fra- 11
tres ſui, & vniuerſæ ſorores ſuæ, & cun-
cti qui nouerant eum priùs, & comede-
runt cum eo panem in domo eius: & mo-
uerunt ſuper eum caput, & cõſolati ſunt
eum ſuper omni malo quod intulerat
Dominus ſuper eum: & dederunt ei vnuſ-
quiſque ouem vnam, & inaurem auream
vnam.
*Dominus autem benedixit nouiſſimis 12
Iob, magis quàm principio eius. Et facta D
ſunt ei quatuordecim millia ouium, &
ſex millia camelorũ, & mille iuga boum,
& mille aſinæ.
*Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ. 13
* Et vocauit nomen vnius Diem, & 14
nomen ſecundæ Caſiam, & nomen ter-
tiæ Cornuſtibij.
15 *Non ſunt autem inuentæ mulieres ſpe-
cioſæ ſicut filiæ Iob in vniuerſa terra: de-
ditque eis pater ſuus hereditatem inter
fratres earum.
16 * Vixit autem Iob poſt hæc, centũ qua-
draginta annis, & vidit filios ſuos, & filios
filiorum ſuorum vſque ad quartam ge-
nerationem, & mortuus eſt ſenex & ple-
nus dierum.

LIBER PSALMORVM.

PSALM. I.

1 BEATVS vir, qui non abijt in conſi-
A lio impiorum, & in via peccatorum
non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non
ſedit:
2 *‖ Sed in lege Domini voluntas eius, & ‖ Ioſ. 1.
in lege eius meditabitur die ac nocte. b. 8.
3 *‖ Et erit tanquam lignum, quod plan- ‖ Ier. 17.
tatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod b. 8.
fructum ſuum dabit in tempore ſuo:
Et folium eius non defluet; & omnia
quæcumque faciet proſperabuntur.
4 * Non ſic impij, non ſic: ſed tamquam
puluis, quem proiicit ventus à facie ter-
ræ.
5 * Ideo non reſurgent impij in iudicio,
neque peccatores in concilio iuſtorum.
6 *Quoniam nouit Dominus viam iuſto-
rum: & iter impiorum peribit.

Pſal. II.

1 QVare fremuerunt Gentes, & populi Act. 4.
A meditati ſunt inania? e. 25.
2 * Aſtiterunt reges terræ, & principes
conuenerunt in vnum, aduerſus Domi-
num, & aduerſus Chriſtum eius.
3 *Dirumpamus vincula eorum: & proii-
ciamus à nobis iugum ipſorum.
4 * Qui habitat in cælis irridebit eos: &
B Dominus ſubſannabit eos.
5 * Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in
furore ſuo conturbabit eos.
6 * Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo
ſuper Sion montem ſanctum eius, prædi-
cans præceptum eius.
7 *‖ Dominus dixit ad me: Filius meus es ‖ Act. 13.
tu, ego hodie genui te. e. 33.
8 * Poſtula à me, & dabo tibi Gentes he- Heb. 1.
reditatem tuam, & poſſeſſionem tuam b. 5 &
C terminos terræ. 5. b. 5.
9 * Reges eos in virga ferrea, & tanquam
vas figuli confringes eos.
10 *‖ Et nunc reges intelligite: erudimini ‖ Apoc.
qui iudicatis terram. 2. g. 27.
11 * Seruite Domino in timore: & exulta- & 19.
te ei cum tremore. c. 15.
12 * Apprehendite diſciplinam, ne quando
iraſcatur Dominus, & pereatis de via iu-
ſta.
13 * Cùm exarſerit in breui ira eius, beati
omnes, qui confidunt in eo.

Pſalmus

Pſalmus Dauid, cùm fugeret à facie 1
Abſalom filij ſui.(2.Reg.15.14.)

III.

DOmine quid multiplicati ſunt qui 2
tribulant me? multi inſurgunt ad- A
uerſum me.
* Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſa- 3
lus ipſi in Deo eius.
* Tu autem Domine ſuſceptor meus es, 4
gloria mea,& exaltans caput meum.
* Voce mea ad Dominum clamaui: & 5
exaudiuit me de monte ſancto ſuo.
* Ego dormiui, & ſoporatus ſum: & 6
exurrexi,quia Dominus ſuſcepit me.
* Non timebo millia populi circum- 7
dantis me:exurge Domine,ſaluum me fac
Deus meus.
* Quoniam tu percuſſiſti omnes aduer- 8
ſantes mihi ſine cauſa:dentes peccatorum
contriuiſti.
* Domini eſt ſalus: & ſuper populum 9
tuum benedictio tua.

In finem in carminibus.Pſalmus 1
Dauid. IIII.

CVm inuocarem exaudiuit me Deus 2
iuſtitiæ meæ: in tribulatione dilata- A
ſti mihi.
Miſerere mei, & exaudi orationem
meam.
*Filij hominum vſquequò graui corde? 3
vt quid diligitis vanitatem, & quæritis
mendacium?
* Et ſcitote quoniam mirificauit Do- 4
minus ſanctum ſuum: Dominus exaudiet
me cùm clamauero ad eum.
* ‖ Iraſcimini,& nolite peccare:quę di- 5
citis in cordibus veſtris, in cubilibus ve-
ſtris compungimini.

‖ Epheſ. 4.f.26.

* Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ,& ſpe- 6
rate in Domino.multi dicunt:Quis oſten-
dit nobis bona?
* Signatum eſt ſuper nos lumen vultus 7
tui Domine: dediſti lætitiā in corde meo. B
* A fructu frumenti, vini, & olei ſui 8
multiplicati ſunt.
* In pace in idipſum dormiam, & re- 9
quieſcam;
* Quoniam tu Domine ſingulariter in 10
ſpe conſtituiſti me.

In finem pro ea,quæ hæreditatem conſe- 1
quitur,Pſalmus Dauid.

V.

VErba mea auribus percipe Domine, 2
intellige clamorem meum. A
* Intende voci orationis meæ,rex meus 3
& Deus meus.
* Quoniam ad te orabo:Domine mane 4
exaudies vocem meam.
* Mane aſtabo tibi & videbo, quoniam 5
non Deus volens iniquitatem tu es.
* Neque habitabit iuxta te malignus: 6
neque permanebunt iniuſti ante oculos
tuos.
* Odiſti omnes qui operantur iniquita- 7
tem: perdes omnes, qui loquuntur men- B
dacium.
Virum ſanguinum & doloſum abomi-
8 nabitur Dominus: * ego autem in multi-
tudine miſericordiæ tuæ.
Introibò in domum tuam: adorabo ad
templum ſanctum tuum in timore tuo.
9 * Domine deduc me in iuſtitia tua:pro-
C pter inimicos meos dirige in conſpectu
tuo viam meam.
10 * Quoniam non eſt in ore eorum veri-
tas:cor eorum vanum eſt.
11 *‖Sepulchrum patens eſt guttur eorum,
linguis ſuis doloſè agebant, iudica illos
Deus.

‖ Inf.13. 4.5 Rom.3. b.13.

Decidant à cogitationibus ſuis, ſecun-
dùm multitudinem impietatum eorum
expelle eos, quoniam irritauerunt te
Domine.
12 * Et lætentur omnes, qui ſperant in te,
in æternū exultabunt:& habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui dili-
13 gunt nomen tuum,* quoniam tu benedi-
ces iuſto.
Domine, vt ſcuto bonæ voluntatis tuę
coronaſti nos.

1 In finem in carminibus, Pſalmus
Dauid, pro octaua.

VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me,
A neque in ira tua corripias me.
3 * Miſerere mei Domine quoniam infir-
mus ſum:ſana me Domine quoniam con-
turbata ſunt oſſa mea.
4 * Et anima mea turbata eſt valde:ſed tu
Domine vſquequò?
5 * Conuertere Domine,& eripe animam
B meam:ſaluum me fac propter miſericor-
diam tuam.
6 *Quoniam non eſt in morte qui memor
ſit tui;in inferno autem quis confitebitur
tibi?
7 * Laboraui in gemitu meo, lauabo per
ſingulas noctes lectum meum: lacrymis
meis ſtratum meum rigabo.
8 *Turbatus eſt à furore oculus meus:in-
ueteraui inter omnes inimicos meos.
9 *‖Diſcedite à me omnes qui operamini
iniquitatem: quoniam exaudiuit Domi-
nus vocem fletus mei.

‖ Matt.7 d.23. & 25.d.41. Luc. 13. f.27.

10 * Exaudiuit Dominus deprecationem
meam,Dominus orationem meam ſuſce-
pit.
11 * Erubeſcant, & conturbentur vehe-
menter omnes inimici mei:conuertantur
& erubeſcant valde velociter.

1 Pſalmus Dauid, quem cantauit Domino
pro verbis Chuſi filij Iemini.
(2. Reg. 16.)

VII.

2 DOmine Deus meus in te ſperaui: ſal-
A uum me fac ex omnibus perſequen-
tibus me,& libera me.
3 * Nequando rapiat vt leo animā meam,
dum non eſt qui redimat, neque qui ſal-
uum faciat.

Z 5 * Domine

Digitized by Google

* Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt 4
iniquitas in manibus meis.
* Si reddidi retribuentibus mihi mala, 5
decidam meritò ab inimicis meis inanis.
* Perſequatur inimicus animam meam, 6
& comprehendat, & conculcet in terra
vitam meam, & gloriam meam in pulue-
rem deducat.
* Exurge Domine in ira tua: & exaltare 7
in finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præ-
cepto quod mandaſti: * & ſynagoga po- 8
pulorum circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
* Dominus iudicat populos. 9
Iudica me Domine ſecundùm iuſtitiam B
meam, & ſecundùm innocentiam meam
ſuper me.
* Conſumetur nequitia peccatorum, & 10
diriges iuſtum, ‖ ſcrutans corda & renes
Deus.
Iuſtum * adiutorium meum à Domino, 11
qui ſaluos facit rectos corde.
* Deus iudex iuſtus, fortis, & patiens, 12
numquid iraſcitur per ſingulos dies?
* Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum 13
vibrabit: arcum ſuum tetendit, & parauit
illum.
* Et in eo parauit vaſa mortis, ſagittas 14
ſuas ardentibus effecit.
* ‖ Ecce parturiit iniuſtitiam: concepit 15
dolorem, & peperit iniquitatem:
* Lacum aperuit, & effodit eum: & in- 16
cidit in foueam, quam fecit.
* Conuertetur dolor eius in caput eius: 17
& in verticem ipſius iniquitas eius de-
ſcendet.
* Confitebor Domino ſecundùm iuſti- 18
tiam eius: & pſallam nomini Domini al-
tiſsimi.

‖ 1. Par. 28. b. 9. Ier. 11. d. 20. & 17. b. 10. & 20. c. 12.

‖ Iſa. 59. a. 4. Iob. 15. d. 35.

In finem pro torcularibus, Pſalmus 1
Dauid. VIII.

Domine Dominus noſter, quàm ad- 2
mirabile eſt nomen tuum in vniuer- A
ſa terra!
Quoniam eleuata eſt magnificentia tua
ſuper cælos.
* Ex ore infantium & lactentium per- 3
feciſti laudem propter inimicos tuos, vt
deſtruas inimicum & vltorem.
Quoniam videbo cælos tuos, opera di- 4
gitorum tuorum: lunam & ſtellas, quæ tu
fundaſti.
* Quid eſt homo, quòd memor es eius? 5
aut filius hominis, quoniam viſitas eum?
* ‖ Minuiſti eum paulominus ab angelis; 6
gloria & honore coronaſti eum: * & con- 7
ſtituiſti eum ſuper opera manuū tuarum. B
* ‖ Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, 8
oues & boues vniuerſas, inſuper & peco-
ra campi;
* Volucres cæli, & piſces maris, qui per- 9
ambulant ſemitas maris.
* Domine Dominus noſter, quàm ad- 10
mirabile eſt nomen tuum in vniuerſa
terra!

‖ Heb. 2. a. 7.

‖ Gen. 1. d. 28. 1. Cor. 15. c. 26.

1 In finem pro occultis filij, Pſalmus
Dauid.
IX.

2 Confitebor tibi Domine in toto corde
A meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3 * Lætabor & exultabo in te: pſallam
nomini tuo Altiſsime.
4 * In conuertendo inimicum meum re-
trorſum: infirmabuntur, & peribunt à fa-
cie tua.
5 * Quoniam feciſti iudicium meum &
cauſam meam: ſediſti ſuper thronum qui
iudicas iuſtitiam.
6 * Increpaſti Gentes, & periit impius:
nomen eorum deleſti in æternum, & in
ſæculum ſæculi.
7 * Inimici defecerunt frameæ in finem,
& ciuitates eorum deſtruxiſti.
8 Periit memoria eorum cum ſonitu: * &
Dominus in æternum permanet.
9 Parauit in iudicio thronum ſuum: * &
B ipſe iudicabit orbem terræ in æquitate,
iudicabit populos in iuſtitia.
10 * Et factus eſt Dominus refugium pau-
peri: adiutor in opportunitatibus, in tri-
bulatione.
11 * Et ſperent in te qui nouerunt nomen
tuum: quoniam non dereliquiſti quæren-
tes te Domine.
12 * Pſallite Domino, qui habitat in Sion:
annunciate inter Gentes ſtudia eius:
13 * Quoniam requirens ſanguinem eorum
C recordatus eſt: non eſt oblitus clamorem
pauperum.
14 * Miſerere mei Domine: vide humilita-
tem meam de inimicis meis.
15 * Qui exaltas me de portis mortis, vt
annunciem omnes laudationes tuas in
portis filiæ Sion.
16 * Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt
Gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo iſto, quem abſconderunt,
comprehenſus eſt pes eorum.
17 * Cognoſcetur Dominus iudicia faciens:
in operibus manuum ſuarum compre-
henſus eſt peccator.
18 * Conuertantur peccatores in infernum,
omnes Gentes quæ obliuiſcuntur Deum.
19 * Quoniam non in finem obliuio erit
pauperis: patientia pauperum non peribit
in finem.
20 * Exurge Domine, non confortetur ho-
mo: iudicentur Gentes in conſpectu tuo.
21 * Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper
eos: vt ſciāt gentes quoniā homines ſunt.

Pſal. X. ſecundùm Hebr.

1 * Vt quid Domine receſsiſti lōge, deſpi-
A cis in opportunitatibus, in tribulatione?
2 * Dum ſuperbit impius, incenditur pau-
per: comprehenduntur in conſiliis quibus
cogitant.
3 * Quoniam laudatur peccator in deſide-
riis

Digitized by Google

riis animæ ſuæ: & iniquus benedicitur.
* Exacerbauit Dominum peccator, ſe- 4
cundùm multitudinẽ iræ ſuæ nõ quæret.
* Non eſt Deus in conſpectu eius: inqui- 5
natæ ſunt viæ illius in omni tempore. B
Auferuntur iudicia tua à facie eius:
omnium inimicorum ſuorum dominabi-
tur.
* Dixit enim in corde ſuo: Non moue- 6
bor à generatione in generationem, ſine
malo.
‖ Inf. 13. a. 3. Rom. 3. b. 14.
* ‖ Cuius maledictione os plenum eſt, 7
& amaritudine, & dolo: ſub lingua eius
labor & dolor.
* Sedet in inſidiis cum diuitibus in oc- 8
cultis, vt interficiat innocentem.
* Oculi eius in pauperem reſpiciunt: in- 9
ſidiatur in abſcondito, quaſi leo in ſpe- C
lunca ſua.
Inſidiatur vt rapiat pauperem: rapere
pauperem dum attrahit eum.
* In laqueo ſuo humiliabit eum, incli- 10
nabit ſe, & cadet cùm dominatus fuerit
pauperum.
* Dixit enim in corde ſuo: Oblitus eſt 11
Deus, auertit faciem ſuam ne videat in fi-
nem.
* Exurge Domine Deus, exaltetur ma- 12
nus tua: ne obliuiſcaris pauperum.
* Propter quid irritauit impius Deum? 13
dixit enim in corde ſuo: Non requiret. D
* Vides, quoniam tu laborẽ & dolorem 14
conſideras: vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu
eris adiutor.
* Contere brachium peccatoris & ma- 15
ligni: quæretur peccatum illius, & non in-
uenietur.
* Dominus regnabit in æternum, & in 16
ſæculum ſæculi: peribitis Gentes de ter-
ra illius.
* Deſiderium pauperum exaudiuit Do- 17
minus: præparationem cordis eorum au-
diuit auris tua.
* Iudicare pupillo & humili, vt non ap- 18
ponat vltra magnificare ſe homo ſuper
terram.

In finem, Pſalmus Dauid. X. 1

IN Domino confido: quomodo dicitis 2
animæ meæ: Transmigra in montem A
ſicut paſſer?
* Quoniam ecce peccatores intende- 3
runt arcum, parauerunt ſagittas ſuas in
pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos
corde.
* Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxe- 4
runt: iuſtus autem quid fecit?
‖ Abac. 2. d. 20.
* ‖ Dominus in templo ſancto ſuo, Do- 5
minus in cælo ſedes eius: B
Oculi eius in pauperem reſpiciunt: pal-
pebræ eius interrogant filios hominum.
* Dominus interrogat iuſtum & im- 6
pium: qui autem diligit iniquitatem, odit
animam ſuam.
* Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis 7
& ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars
calicis eorum.
8 * Quoniam iuſtus Dominus & iuſtitias
dilexit: æquitatem vidit vultus eius.

1 In finem pro octaua, Pſalmus Dauid.
X I.

2 SAluum me fac Domine, quoniam de-
A fecit ſanctus: quoniam diminutæ ſunt
veritates à filiis hominum.
3 * Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad pro-
ximum ſuum: labia doloſa, in corde &
corde locuti ſunt.
4 * Diſperdat Dominus vniuerſa labia do-
loſa, & linguam magniloquam.
5 * Qui dixerunt: Linguam noſtram ma-
gnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt,
quis noſter Dominus eſt?
6 * Propter miſeriam inopum, & gemi-
B tum pauperum, nunc exurgam, dicit Do-
minus.
Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in
eo.
7 * ‖ Eloquia Domini, eloquia caſta: ar- ‖ Prou. 30. a.
gentum igne examinatum, probatum ter-
ræ, purgatum ſeptuplum.
8 * Tu Domine ſeruabis nos: & cuſtodies
nos à generatione hac in æternum.
9 * In circuitu impij ambulant, ſecundùm
altitudinem tuam multiplicaſti filios ho-
minum.

1 In finem, Pſalmus Dauid. X I I.

A VSquequò Domine obliuiſceris me in
finem? Vſquequò auertis faciem
tuam à me?
2 * Quamdiu ponam conſilia in anima
mea, dolorem in corde meo per diem?
3 * Vſquequò exaltabitur inimicus meus
4 ſuper me? * reſpice, & exaudi me Domine
Deus meus.
Illumina oculos meos ne vnquam ob-
5 dormiam in morte: * ne quando dicat ini-
micus meus: Præualui aduerſus eum.
Qui tribulant me, exultabunt ſi motus
6 fuero: * ego autem in miſericordia tua
ſperaui.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo:
cantabo Domino qui bona tribuit mihi:
& pſallam nomini Domini altiſsimi.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
X I I I.

A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt
Deus.
Corrupti ſunt, & abominabiles facti
ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt qui faciat bo-
num, non eſt vſque ad vnum.
2 * Dominus de cælo proſpexit ſuper fi-
lios hominum, vt videat ſi eſt intelligens,
aut requirens Deum.
3 * Omnes declinauerunt, ſimul inutiles
facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non
eſt vſque ad vnum.
Sepulchrum patens eſt guttur eorum:
linguis ſuis doloſè agebant, venenum
aſpidum ſub labiis eorum.
Quorum os maledictione & amaritu-
dine plenum eſt: veloces pedes eorum ad
effundendum ſanguinem.

Digitized by Google

Contritio & infelicitas in viis eorum,
& viam pacis non cognouerunt : non eſt
timor Dei ante oculos eorum.
Pſal. 52. a. 5. * Nónne cognoſcent omnes qui operan- 4
tur iniquitatem , qui deuorant plebem B
meam ſicut eſcam panis?
*Dominum non inuocauerunt,illic tre- 5
pidauerunt timore,vbi non erat timor.
* Quoniam Dominus in generatione 6
iuſta eſt , conſilium inopis confudiſtis:
quoniam Dominus ſpes eius eſt.
*Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael?cùm 7
auerterit Dominus captiuitatem plebis
ſuæ,exultabit Iacob,& lætabitur Iſrael.

Pſalmus Dauid. 1
XIV.

DOmine quis habitabit in tabernacu- A
lo tuo?aut quis requieſcet in monte
ſancto tuo?
* Qui ingreditur ſine macula,& opera- 2
tur iuſtitiam:
*Qui loquitur veritatem in corde ſuo, 3
qui non egit dolum in lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malum,& op-
probrium non accepit aduerſus proximos
ſuos.
* Ad nihilum deductus eſt in conſpectu 4
eius malignus:timentes autem Dominum B
glorificat:
Qui iurat proximo ſuo,& non decipit,
* qui pecuniam ſuam non dedit ad vſurã, 5
& munera ſuper innocentem nõ accepit.
Qui facit hæc,non mouebitur in æter-
num.

Tituli inſcriptio ipſi Dauid. 1
XV.

COnſerua me Domine , quoniam ſpe- A
raui in te.* Dixi Domino·Deus meus 2
es tu, quoniam bonorum meorum non
eges.
* Sanctis,qui ſunt in terra eius , mirifi- 3
cauit omnes voluntates meas in eis,
*Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: 4
poſtea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum
de ſanguinibus:nec memor ero nominum
eorum per labia mea.
* Dominus pars hæreditatis meæ,& ca- 5
licis mei:tu es, qui reſtitues hæreditatem
meam mihi.
* Funes ceciderunt mihi in præclaris: 6
etenim hæreditas mea præclara eſt mihi.
* Benedicam Dominum,qui tribuit mi- 7
hi intellectum : inſuper & vſque ad no- B
ctem increpuerunt me renes mei.
‖ Act. 2. a. 25. *‖ Prouidebam Dominum in conſpectu 8
meo ſemper , quoniam à dextris eſt mihi
ne commouear.
* Propter hoc lætatum eſt cor meum, 9
& exultauit lingua mea : inſuper & caro
‖ Act. 2. c. 31. & 13. mea requieſcet in ſpe.
* ‖ Quoniam non derelinques animam 10
meam in inferno : nec dabis ſanctũ tuum
videre corruptionem.
Notas mihi feciſti vias vitæ , adimple-
bis me lætitia cum vultu tuo:delectatio-
nes in dextera tua vſque in finem.

1 Oratio Dauid.
XVI.

A EXaudi Domine iuſtitiam meam : in-
tende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam,non
in labiis doloſis.
2 * De vultu tuo iudicium meum pro-
deat:oculi tui videant æquitates.
3 * Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte:
igne me examinaſti,& non eſt inuenta in
me iniquitas.
4 * Vt non loquatur os meum opera ho-
minum: propter verba labiorum tuorum
ego cuſtodiui vias duras.
5 * Perfice greſſus meos in ſemitis tuis:vt
B non moueantur veſtigia mea.
6 * Ego clamaui , quoniam exaudiſti me
Deus:inclina aurem tuam mihi, & exau-
di verba mea.
7 * Mirifica miſericordias tuas,qui ſaluos
facis ſperantes in te.
8 * A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi
me,vt pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum protege me:
9 * à facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meam circunde-
10 derunt, * adipem ſuum concluſerunt : os
eorum locutum eſt ſuperbiam.
11 * Proiicientes me nunc circumdederunt
me : oculos ſuos ſtatuerunt declinare in
terram.
12 * Suſceperunt me ſicut leo paratus ad
prædam : & ſicut catulus leonis habitans
in abditis.
13 * Exurge Domine,præueni eum,& ſup-
D planta eum : eripe animam meam ab im-
14 pio,frameam tuam * ab inimicis manus
tuæ.
Domine à paucis de terra diuide eos in
vita eorum : de abſconditis tuis adimple-
tus eſt venter eorum.
Saturati ſunt filiis : & dimiſerunt reli-
quias ſuas paruulis ſuis.
15 * Ego autem in iuſtitia apparebo con-
ſpectui tuo , ſatiabor cùm apparuerit
gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid , qui locutus eſt Domino verba cantici huius in die , quâ eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saul, & dixit:*(2.Reg.22.2.)

XVII.

2 DIligam te Domine fortitudo mea:
3 * Dominus firmamentum meum, &
A refugium meum,& liberator meus.
‖ Deus meus adiutor meus, & ſperabo ‖ Heb. 2. c. 13.
in eum.
Protector meus , & cornu ſalutis meæ,
& ſuſceptor meus.

* Laudans

Digitized

* Laudans inuocabo Dominum : & ab 4
inimicis meis ſaluus ero.
* Circumdederũt me dolores mortis:& 5
torrentes iniquitatis cõturbauerunt me.
* Dolores inferni circumdederunt me: 6
præoccupauerunt me laquei mortis.
* In tribulatione mea inuocaui Domi- 7
num,& ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo ſancto ſuo vo-
cem meam: & clamor meus in conſpectu
eius,introiuit in aures eius.
* Commota eſt , & contremuit terra: 8
fundamenta montium conturbata ſunt,
& commota ſunt,quoniam iratus eſt eis.
* Aſcendit fumus in ira eius:& ignis à 9
facie eius exarſit : carbones ſuccenſi ſunt
ab eo.
* Inclinauit cælos, & deſcendit: & ca- 10
ligo ſub pedibus eius.
* Et aſcendit ſuper cherubim , & vola- 11
uit:volauit ſuper pennas ventorum.
* Et poſuit tenebras latibulum ſuum, 12
in circuitu eius tabernaculum eius:tene- B
broſa aqua in nubibus aëris.
* Præ fulgore in conſpectu eius nubes 13
tranſierunt,grando,& carbones ignis.
* Et intonuit de cælo Dominus , & Al- 14
tiſsimus dedit vocem ſuam:grãdo & car-
bones ignis.
* Et miſit ſagittas ſuas , & diſsipauit 15
eos : fulgura multiplicauit,& conturba-
uit eos.
* Et apparuerunt fontes aquarum , & 16
reuelata ſunt fundamẽta orbis terrarum;
Ab increpatione tua Domine, ab inſpi-
ratione ſpiritus iræ tuæ.
* Miſit de ſummo, & accepit me:& aſ- 17
ſumpſit me de aquis multis.
* Eripuit me de inimicis meis fortiſsi- 18
mis,& ab his qui oderunt me : quoniam
confortati ſunt ſuper me.
* Præuenerũt me in die afflictionis meę: 19
& factus eſt Dominus protector meus.
* Et eduxit me in latitudinem : ſaluum 20
me fecit,quoniam voluit me.
* Et retribuet mihi Dominus ſecun- 21
dùm iuſtitiam meam, & ſecundùm puri-
tatem manuum mearum retribuet mihi:
* Quia cuſtodiui vias Domini , nec im- 22
piè geſsi à Deo meo.
* Quoniam omnia iudicia eius in con- 23
ſpectu meo : & iuſtitias eius non repuli à
me.
* Et ero immaculatus cum eo : & ob- 24
ſeruabo me ab iniquitate mea. C
* Et retribuet mihi Dominus ſecũdùm 25
iuſtitiam meam : & ſecundùm puritatem
manuum mearum in conſpectu oculo-
rum eius.
* Cum ſancto ſanctus eris , & cum viro 26
innocente innocens eris:
* Et cum electo electus eris ; & cum 27
peruerſo peruerteris.
* Quoniã tu populum humilẽ ſaluum 28
facies:& oculos ſuperborum humiliabis.
* Quoniam tu illuminas lucernã meam 29
Domine : Deus meus illumina tenebras
meas:
30 * Quoniam in te eripiar à tentatione,&
in Deo meo tranſgrediar murum.
31 * Deus meus impolluta via eius : elo-
quia Domini igne examinata : protector
eſt omnium ſperantium in ſe.
32 * Quoniã quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 * Deus qui præcinxit me virtute : &
poſuit immaculatam viam meam.
34 * ‖ Qui perfecit pedes meos tamquam ‖ 2. Reg. 22. 34.
ceruorum,& ſuper excelſa ſtatuens me.
35 * Qui docet manus meas ad prælium: 35.
& poſuiſti vt arcum ęreum,brachia mea.
36 * Et dediſti mihi protectionem ſalutis
tuæ:& dextera tua ſuſcepit me:
Et diſciplina tua correxit me in finem:
& diſciplina tua ipſa me docebit.
37 D * Dilataſti greſſus meos ſubtus me : &
non ſunt infirmata veſtigia mea.
38 * Perſequar inimicos meos,& compre-
hendam illos:& non conuertar donec de-
ficiant.
39 * Confringam illos, nec poterunt ſtare:
cadent ſubtus pedes meos.
40 * Et præcinxiſti me virtute ad bellum:
& ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus
me.
41 * Et inimicos meos dediſti mihi dor-
ſum,& odientes me diſperdidiſti.
42 * Clamauerunt, nec erat qui ſaluos fa-
ceret; ad Dominum,nec exaudiuit eos.
43 * Et comminuam eos,vt puluerem an-
te faciem venti : vt lutum platearum de-
lebo eos.
44 * Eripies me de contradictionibus po-
puli:conſtitues me in caput Gentium.
45 * Populus,quem non cognoui, ſeruiuit
mihi:in auditu auris obediuit mihi.
46 * Filij alieni mentiti ſunt mihi , filij
alieni inueterati ſunt , & claudicauerunt
à ſemitis ſuis.
47 * Viuit Dominus , & benedictus Deus
meus,& exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi , & ſub-
dis populos ſub me , liberator meus de
inimicis meis iracundis.
49 * Et ab inſurgentibus in me exaltabis
me:à viro iniquo eripies me.
50 * ‖ Propterea confitebor tibi in natio- ‖ 2. Reg 22. d. 5
nibus Domine : & nomini tuo pſalmum Rom. 15
dicam. b. 9.
51 * Magnificans ſalutes regis eius , & fa-
ciens miſericordiam chriſto ſuo Dauid,&
ſemini eius vſque in ſæculum.

1 In finem , Pſalmus Dauid.

XVIII.

2 A CAeli enarrant gloriam Dei , & opera
manuum eius annunciat firmamen-
tum.
3 * Dies diei eructat verbum, & nox no-
cti indicat ſcientiam.
4 * Non ſunt loquelæ , neque ſermones,
quorum non audiantur voces eorum.
5 * ‖ In omnem terram exiuit ſonus eo- ‖ Rom 10.
rum:

Digitized by Google

rum: & in fines orbis terræ verba eorum.
* In ſole poſuit tabernaculum ſuum: 6
‖ Luc. 14. g. 16. ‖ & ipſe tamquam ſponſus procedens de
thalamo ſuo:
Exultauit vt gigas ad currẽdam viam, B
* à ſummo cælo egreſsio eius: 7
Et occurſus eius vſque ad ſummũ eius:
nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius:
* Lex Domini immaculata conuertens 8
animas: teſtimonium Domini fidele ſa-
pientiam præſtans paruulis.
* Iuſtitiæ Domini rectæ, lætificantes 9
corda: præceptum Domini lucidum, illu-
minans oculos.
* Timor Domini ſanctus, permanens in 10
ſæculum ſæculi: iudicia Domini vera, iu-
ſtificata in ſemetipſa.
* Deſiderabilia ſuper aurum & lapi- 11
dem pretioſum multum: & dulciora ſu-
per mel & fauum.
* Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea, in cu- 12
ſtodiendis illis retributio multa. C
* Delicta quis intelligit? ab occultis 13
meis munda me:* & ab alienis parce ſer- 14
uo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc im-
maculatus ero: & emundabor à delicto
maximo.
* Et erunt vt complaceant eloquia oris 15
mei: & meditatio cordis mei in conſpe-
ctu tuo ſemper.
Domine adiutor meus, & redemptor
meus.

In finem, Pſalmus Dauid. 1

XIX.

EXaudiat te Dominus in die tribula- 2
tionis: protegat te nomen Dei Iacob. A
* Mittat tibi auxilium de ſancto, & de 3
Sion tueatur te.
* Memor ſit omnis ſacrificij tui: & ho- 4
locauſtum tuum pingue fiat.
* Tribuat tibi ſecundum cor tuum: & 5
omne conſilium tuum confirmet.
* Lætabimur in ſalutari tuo: & in no- 6
mine Dei noſtri magnificabimur. B
* Impleat Dominus omnes petitiones 7
tuas: nunc cognoui quoniam ſaluum fe-
cit Dominus CHRISTVM ſuum.
Exaudiet illum de cælo ſancto ſuo: in
potentatibus ſalus dexteræ eius.
* Hi in curribus, & hi in equis: nos 8
autem in nomine Domini Dei noſtri in-
uocabimus.
* Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos 9
autem ſurreximus & erecti ſumus.
* Domine ſaluum fac regem: & exau- 10
di nos in die, qua inuocauerimus te.

In finem, Pſalmus Dauid. 1

XX.

DOmine in virtute tua lætabitur rex: 2
& ſuper ſalutare tuum exultabit A
vehementer.
* Deſiderium cordis eius tribuiſti ei: & 3
voluntate labiorum eius non fraudaſti
eum.
* Quoniam præuenisti eum in benedi- 4
ctionibus dulcedinis: poſuiſti in capite
eius coronam de lapide pretioſo.
5 * Vitam petiit à te: & tribuiſti ei lon-
gitudinem dierum in ſæculum, & in ſæ-
B culum ſæculi.
6 * Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo:
gloriam & magnum decorem impones
ſuper eum.
7 * Quoniam dabis eum in benedictio-
nem in ſæculum ſæculi: lætificabis eum
in gaudio cum vultu tuo.
8 * Quoniam rex ſperat in Domino: &
in miſericordia Altiſsimi non commoue-
bitur.
9 * Inueniatur manus tua omnibus ini-
micis tuis: dextera tua inueniat omnes,
qui te oderunt.
10 * Pones eos vt clibanum ignis in tem-
C pore vultus tui: Dominus in ira ſua con-
turbabit eos, & deuorabit eos ignis.
11 * Fructum eorum de terra perdes: & ſe-
men eorum à filiis hominum.
12 * Quoniam declinauerunt in te mala:
cogitauerunt conſilia, quæ nõ potuerunt
ſtabilire.
13 * Quoniam pones eos dorſum: in reli-
quiis tuis præparabitis vultum eorum.
14 * Exaltare Domine in virtute tua: can-
tabimus & pſallemus virtutes tuas.

1 In finem pro ſuſceptione matutina.

Pſalmus Dauid. XXI.

2 DEus Deus meus reſpice in me: qua- *Matth. 27. e. 46*
A re me dereliquiſti? longè à ſalute *Mar. 15*
mea verba delictorum meorum. *d. 34.*
3 * Deus meus clamabo per diem, & non
exaudies: & nocte, & non ad inſipien-
tiam mihi.
4 * Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſ-
rael.
5 * In te ſperauerunt patres noſtri: ſpe-
rauerunt, & liberaſti eos.
6 * Ad te clamauerunt, & ſalui facti ſunt:
in te ſperauerunt, & non ſunt confuſi.
7 * Ego autem ſum vermis, & nõ homo:
opprobrium hominum, & abiectio plebis.
8 * ‖ Omnes videntes me, deriſerunt me: ‖ *Matt.*
locuti ſunt labiis, & mouerunt caput. *27. d. 39*
9 * ‖ Sperauit in Domino, eripiat eum: *Mar. 15*
ſaluum faciat eum, quoniam vult eum. *e. 29.*
10 * Quoniam tu es, qui extraxiſti me de ‖ *Matt.*
B ventre: ſpes mea ab vberibus matris meæ. *27. e. 43*
11 * In te proiectus ſum ex vtero: de ven-
12 tre matris meæ Deus meus es tu, * ne di-
ſceſſeris à me:
Quoniam tribulatio proxima eſt: quo-
niam non eſt qui adiuuet.
13 * Circumdederunt me vituli multi: tau-
ri pingues obſederunt me.
14 * Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut
leo rapiens & rugiens.
15 * Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa
ſunt omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tamquam cera li-
queſcens in medio ventris mei.
16 * Aruit tamquam teſta virtus mea, &
lingua mea adhæſit faucibus meis: & in
puluerem

puluerem mortis deduxiſti me.
* Quoniam circumdederunt me canes 17
multi: conciliũ malignantiũ obſedit me. C
‖ Matt. ‖ Foderunt manus meas & pedes meos:
27.d.35 * dinumerauerunt omnia oſſa mea. 18
Ipſi verò conſiderauerunt & inſpexe-
‖ Ioan. runt me: * ‖ diuiſerunt ſibi veſtimenta 19
19.d.23 mea,& ſuper veſtem meã miſerunt ſortẽ.
* Tu autem Domine ne elõgaueris au- 20
xilium tuum à me:ad defenſionem meam
conſpice.
* Erue à framea Deus animam meam: 21
& de manu canis vnicam meam.
* Salua me ex ore leonis: & à cornibus 22
vnicornium humilitatem meam.
‖ Hebr. * ‖ Narrabo nomen tuũ fratribus meis: 23
2.c.12. in medio eccleſiæ laudabo te.
* Qui timetis Dominum,laudate eum: 24
vniuerſum ſemen Iacob glorificate eum:
* Timeat eum omne ſemen Iſrael:quo- 25
niam non ſpreuit, neque deſpexit depre-
cationem pauperis:
Nec auertit faciẽm ſuam à me:& cùm
clamarem ad eum,exaudiuit me.
* Apud te laus mea in eccleſia magna: 26
vota mea reddam in conſpectu timen- D
tium eum.
* Edent pauperes, & ſaturabuntur: & 27
laudabũt Dominum qui requirunt eum:
viuent corda eorum in ſæculum ſæculi.
* Reminiſcentur & conuertentur ad 28
Dominum vniuerſi fines terræ:
Et adorabunt in conſpectu eius vniuer-
ſæ familiæ Gentium.
* Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe 29
dominabitur Gentium.
* Mãducauerunt & adorauerunt om- 30
nes pingues terræ: in conſpectu eius ca-
dent omnes qui deſcendunt in terram.
* Et anima mea illi viuet: & ſemen 31
meum ſeruiet ipſi.
* Annũciabitur Domino generatio ven- 32
tura:& annunciabunt cæli iuſtitiam eius
populo qui naſcetur:quẽ fecit Dominus.

Pſalmus Dauid. 1

XXII.

Iſa. 40. Dominus regit me, & nihil mihi 2
b. 11. deerit: * in loco paſcuæ ibi me col- A
Iere. 23. locauit.
a. 5. Super aquam refectionis educauit me:
Ezech. * animam meam conuertit. 3
34.c.11. Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ,pro-
c. 23. pter nomen ſuum.
1. Pet. 2 * Nam,& ſi ambulauero in medio vm- 4
d.25.& bræ mortis,non timebo mala: quoniam B
5.a.3. tu mecum es.
Virga tua,& baculus tuus,ipſa me con-
ſolata ſunt.
* Paraſti in conſpectu meo menſam,ad- 5
uerſus eos,qui tribulant me.
Impinguaſti in oleo caput meum:& ca-
lix meus inebrians quàm præclarus eſt!
* Et miſericordia tua ſubſequetur me 6
omnibus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Domini, in
longitudinem dierum.

1 Prima ſabbati, Pſalmus Dauid.

XXIII.

A Domini eſt terra, & plenitudo eius: 1. Cor.
orbis terrarum, & vniuerſi qui ha- 10.f.26
bitant in eo. Pſa.49.
2 * Quia ipſe ſuper maria fundauit eum: b.12.
& ſuper flumina præparauit eum.
3 * Quis aſcendet in montem Domini?
aut quis ſtabit in loco ſancto eius?
4 * Innocens manibus & mundo corde,
qui non accepit in vano animam ſuam,
nec iurauit in dolo proximo ſuo.
5 * Hic accipiet benedictionem à Domi-
B no: & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.
6 * Hæc eſt generatio quærentium eum:
quærentium faciem Dei Iacob.
7 * Attollite portas principes veſtras, &
eleuamini portæ æternales: & introibit
rex gloriæ.
8 * Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus for-
tis & potens: Dominus potens in prælio.
9 * Attollite portas principes veſtras, &
eleuamini portæ æternales: & introibit
rex gloriæ.
10 * Quis eſt iſte rex gloriæ?Dominus vir-
tutum ipſe eſt rex gloriæ.

1 In finem, Pſalmus Dauid.

XXIIII.

A Ad te Domine leuaui animam meam:
2 * Deus meus in te confido, non eru-
beſcam:
3 * Neque irrideant me inimici mei: et-
enim vniuerſi, qui ſuſtinent te,non con-
fundentur.
4 * Confundantur omnes iniqua agentes
ſuperuacuè.
Vias tuas Domine demonſtra mihi: &
ſemitas tuas edoce me.
5 * Dirige me in veritate tua, & doce
me:quia tu es Deus ſaluator meus, & te
ſuſtinui tota die.
6 * Reminiſcere miſerationum tuarum
Domine,& miſericordiarũ tuarum, quæ
à ſæculo ſunt.
7 * Delicta iuuentutis meæ, & ignorãtias
B meas ne memineris.
Secundùm miſericordiam tuam me-
mento mei tu: propter bonitatem tuam
Domine.
8 * Dulcis & rectus Dominus: propter
hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 * Diriget manſuetos in iudicio: docebit
mites vias ſuas.
10 * Vniuerſæ viæ Domini, miſericordia
& veritas, requirentibus teſtamentum
eius & teſtimonia eius.
11 * Propter nomen tuum Domine propi-
C tiaberis peccato meo: multum eſt enim.
12 * Quis eſt homo qui timet Dominum?
legem ſtatuit ei in via,quam elegit.
13 * Anima eius in bonis demorabitur:&
ſemen eius hereditabit terram.
14 * Firmamentum eſt Dominus timenti-
bus eum: & teſtamentum ipſius vt mani-
feſtetur illis.
15 * Oculi mei ſemper ad Dominum:quo-
niam

Digitized by Google

niam ipſe euellet de laqueo pedes meos.
* Reſpice in me, & miſerere mei: quia 16
vnicus & pauper ſum ego.
* Tribulationes cordis mei multiplicatæ 17
ſunt: de neceſsitatibus meis erue me. D
* Vide humilitatem meam, & laborem 18
meum: & dimitte vniuerſa delicta mea.
* Reſpice inimicos meos quoniã multi- 19
‖ Ioan. 15.d.25 plicati ſunt, & ‖ odio iniquo oderũt me.
* Cuſtodi animam meam, & erue me: 20
non erubeſcam quoniam ſperaui in te.
* Innocentes & recti adhæſerunt mihi: 21
quia ſuſtinui te.
* Libera Deus Iſrael, ex omnibus tri- 22
bulationibus ſuis.

In finem, Pſalmus Dauid. 1

XXV.

IVdica me Domine, quoniam ego in in- A
nocentia mea ingreſſus ſum: & in Do-
mino ſperans non infirmabor.
* Proba me Domine, & tenta me: vre 2
renes meos & cor meum.
* Quoniã miſericordia tua ante oculos 3
meos eſt: & complacui in veritate tua.
* Non ſedi cum concilio vanitatis: & 4
cum iniqua gerentibus non introibo. B
* Odiui eccleſiam malignantium: & 5
cum impiis non ſedebo.
* Lauabo inter innocẽtes manus meas: 6
& circumdabo altare tuum Domine:
* Vt audiam vocem laudis, & enarrem 7
vniuerſa mirabilia tua.
* Domine dilexi decorem domus tuæ, 8
& locum habitationis gloriæ tuæ.
* Ne perdas cum impiis Deus animam 9
meã, & cum viris ſanguinũ vitam meam: C
* In quorum manibus iniquitates ſunt; 10
dextera eorum repleta eſt muneribus.
* Ego autem in innocentia mea ingreſ- 11
ſus ſum: redime me, & miſerere mei.
* Pes meus ſtetit in directo: in eccleſiis 12
benedicam te Domine.

Pſalmus Dauid priuſquam liniretur. 1

XXVI.

DOminus illuminatio mea, & ſalus A
mea, quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo
trepidabo?
* Dum appropiant ſuper me nocentes, 2
vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipſi in-
firmati ſunt & ceciderunt.
* Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non 3
timebit cor meum.
Si exurgat aduerſum me prælium, in
hoc ego ſperabo. B
* Vnam petij à Domino, hanc requi- 4
ram, vt inhabitem in domo Domini om-
nibus diebus vitæ meæ:
Vt videam voluptatem Domini, & viſi-
tem templum eius.
* Quoniam abſcondit me in taberna- 5
culo ſuo: in die malorum protexit me in
abſcondito tabernaculi ſui.
* In petra exaltauit me: & nunc exal- 6
tauit caput meum ſuper inimicos meos.

C Circuiui, & immolaui in tabernaculo
eius hoſtiam vociferationis: cantabo, &
pſalmum dicam Domino.
7 * Exaudi Domine vocẽ meam, qua cla-
maui ad te: miſerere mei, & exaudi me.
8 * Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te fa-
cies mea: faciem tuam Domine requirã.
9 * Ne auertas faciem tuam à me: ne de-
clines in ira à ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto: ne derelinquas me,
neque deſpicias me Deus ſalutaris meus.
10 * Quoniam pater meus, & mater mea,
dereliquerunt me: Dominus autem aſ-
ſumpſit me.
11 * Legem pone mihi Domine in via tua:
D & dirige me in ſemitam rectam propter
inimicos meos.
12 * Ne tradideris me in animas tribulan-
tium me: quoniã inſurrexerunt in me te-
ſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
13 * Credo videre bona Domini in terra
viuentium.
14 * Expecta Dominum, viriliter age: &
cõfortetur cor tuum, & ſuſtine Dominũ.

*1 Pſalmus ipſi Dauid.

XXVII.

A AD te Domine clamabo, Deus meus
ne ſileas à me: ne quando taceas à
me, & aſsimilabor deſcendentibus in la-
cum.
2 * Exaudi Domine vocem deprecationis
meæ dum oro ad te: dum extollo manus
meas ad templum ſanctum tuum.
3 * Ne ſimul trahas me cum peccatori-
bus: & cum operantibus iniquitatem ne
perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo
ſuo, mala autem in cordibus eorum.
4 * Da illis ſecundùm opera eorum, &
ſecundùm nequitiam adinuentionũ ipſo-
rum.
Secundùm opera manuum eorum tri-
bue illis: redde retributionẽ eorum ipſis.
5 * Quoniam non intellexerunt opera
Domini, & in opera manuũ eius deſtrues
B illos, & non ædificabis eos.
6 * Benedictus Dominus: quoniam exau-
diuit vocem deprecationis meæ.
7 * Dominus adiutor meus, & protector
meus: in ipſo ſperauit cor meum, & ad-
iutus ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate
mea confitebor ei.
8 * Dominus fortitudo plebis ſuæ: &
protector ſaluationum chriſti ſui eſt.
9 * Saluum fac populum tuum Domine,
& benedic hæreditati tuæ: & rege eos, &
extolle illos vſque in æternum.

Pſalmus Dauid.

1 In conſummatione tabernaculi.

XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte Do-
mino filios arietum.
2 * Afferte Domino gloriam & honorẽ,
afferte Domino gloriam nomini eius:
adorate Dominum in atrio ſancto eius.

* Vox

Digitized by Google

* Vox Domini ſuper aquas, Deus maie- 3
ſtatis intonuit: Dominus ſuper aquas B
multas.
* Vox Domini in virtute: vox Domini 4
in magnificentia.
* Vox Domini confringentis cedros: & 5
confringet Dominus cedros Libani:
* Et comminuet eas tamquam vitulum 6
Libani: & dilectus, quemadmodum filius
vnicornium.
* Vox Domini intercidentis flammam 7
ignis:* Vox Domini concutientis deſer- 8
tum: & commouebit Dominus deſertum
Cades.
* Vox Domini præparantis ceruos, & 9
reuelabit condenſa: & in templo eius om- C
nes dicent gloriam.
* Dominus diluuium inhabitare facit: 10
& ſedebit Dominus rex in æternum.
* Dominus virtutem populo ſuo dabit: 11
Dominus benedicet populo ſuo in pace.

Pſalmus Cantici.
In dedicatione domus Dauid. 1
XXIX.

EXaltabo te Domine quoniam ſuſce- 2
piſti me: nec delectaſti inimicos meos A
ſuper me.
* Domine Deus meus clamaui ad te, & 3
ſanaſti me.
* Domine eduxiſti ab inferno animam 4
meam: ſaluaſti me à deſcendentibus in
lacum.
* Pſallite Domino ſancti eius: & con- 5
fitemini memoriæ ſanctitatis eius.
* Quoniam ira in indignatione eius: & 6
vita in voluntate eius. B
Ad veſperum demorabitur fletus; &
ad matutinum lætitia.
* Ego autem dixi in abundantia mea: 7
Non mouebor in æternum.
* Domine in voluntate tua, præſtitiſti 8
decori meo virtutem.
Auertiſti faciem tuam à me, & factus C
ſum conturbatus.
* Ad te Domine clamabo: & ad Deum 9
meum deprecabor.
* Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum 10
deſcendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi puluis, aut
annunciabit veritatem tuam?
* Audiuit Dominus, & miſertus eſt 11
mei: Dominus factus eſt adiutor meus.
* Conuertiſti planctum meum in gau- 12
dium mihi, conſcidiſti ſaccum meum, &
circumdediſti me lætitia.
* Vt cantet tibi gloria mea, & non com- 13
pungar: Domine Deus meus in æternum
confitebor tibi.

In finem, Pſalmus Dauid,
pro extaſi. XXX. 1

IN te Domine ſperaui, non confundar 2
in æternum: in iuſtitia tua libera me. A
* Inclina ad me aurem tuam, accelera 3
vt eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem; & in
domum refugii, vt ſaluum me facias.

4 * Quoniam fortitudo mea, & refugium
meum es tu: & propter nomen tuum de-
duces me, & enutries me.
5 * Educes me de laqueo hoc, quem ab-
ſconderunt mihi: quoniam tu es prote-
ctor meus.
6 * ‖ In manus tuas commendo ſpiritum ‖ Luc. 23. 46.
meum; redemiſti me Domine Deus veri-
tatis.
7 * Odiſti obſeruantes vanitates ſuperua-
cue.
8 Ego autem in Domino ſperaui:* exul-
tabo, & lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meã,
ſaluaſti de neceſſitatibus animam meam.
9 * Nec concluſiſti me in manibus inimi-
ci: ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.
10 * Miſerere mei Domine quoniam tri-
B bulor: cõturbatus eſt in ira oculus meus,
anima mea, & venter meus:
11 * Quoniam defecit in dolore vita mea,
& anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea:
& oſſa mea conturbata ſunt.
12 *Super omnes inimicos meos factus ſum
opprobrium & vicinis meis valde, & ti-
mor notis meis.
C Qui videbant me, foras fugerunt à me:
13 *obliuioni datus ſum, tamquam mortuus
à corde.
Factus ſum tamquam vas perditum;
14 * quoniam audiui vituperationem mul-
torum commorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent ſimul aduer-
ſum me, accipere animam meam conſi-
liati ſunt.
15 * Ego autem in te ſperaui Domine: di-
16 xi: Deus meus es tu: * in manibus tuis
ſortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meo-
rum, & à perſequentibus me.
17 * Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum
tuum, ſaluum me fac in miſericordia
18 tua:* Domine non confundar, quoniam
inuocaui te.
Erubeſcant impii, & deducantur in in-
19 fernum:* muta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur aduerſus iuſtum ini-
quitatem, in ſuperbia, & in abuſione.
20 * Quàm magna multitudo dulcedinis
D tuæ Domine, quam abſcondiſti timen-
tibus te.
Perfeciſti eis qui ſperant in te, in con-
ſpectu filiorum hominum.
21 * Abſcondes eos in abſcondito faciei
tuæ à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à con-
tradictione linguarum.
22 * Benedictus Dominus: quoniam miri-
ficauit miſericordiam ſuam mihi in ciui-
tate munita.
23 * Ego autem dixi in exceſſu mentis
meæ: Proiectus ſum à facie oculorum
tuorum.
Ideo exaudiſti vocem orationis meæ,
dum clamarem ad te.

Digitized by Google

* Diligite Dominum omnes ſancti eius: 24
quoniam veritatem requiret Dominus, &
retribuet abundanter facientibus ſuper-
biam.
*Viriliter agite, & confortetur cor ve- 25
ſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.

Ipſi Dauid intellectus. XXXI.

‖ Rom. 4. a. 7.

BEati, quorum remiſſæ ſunt iniquita- 1
tes: & quorum tecta ſunt peccata. A
* Beatus vir, cui non imputauit Do- 2
minus peccatum, nec eſt in ſpiritu eius
dolus.
* Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa 3
mea, dum clamarem tota die.
* Quoniam die ac nocte grauata eſt ſu- 4
per me manus tua: conuerſus ſum in æ-
rumna mea, dum configitur ſpina.
* Delictum meum cognitum tibi feci; 5
& iniuſtitiam meam non abſcondi.

‖ Iſa. 65. a. 24.

‖ Dixi: Confitebor aduerſum me iniu-
ſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti B
impietatem peccati mei.
* Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in 6
tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarum mul-
tarum ad eum non approximabunt.
* Tu es refugium meum à tribulatio- 7
ne, quæ circumdedit me: exultatio mea C
erue me à circumdantibus me.
* Intellectum tibi dabo, & inſtruam 8
te in via hac, qua gradieris: firmabo ſuper
te oculos meos.
* Nolite fieri ſicut equus & mulus, 9
quibus non eſt intellectus.
In camo & freno maxillas eorum con-
ſtringe, qui non approximant ad te.
* Multa flagella peccatoris, ſperantem 10
autem in Domino miſericordia circum-
dabit.
* Lætamini in Domino & exultate iu- 11
ſti, & gloriamini omnes recti corde.

Pſalmus Dauid. XXXII.

EXultate iuſti in Domino: rectos decet 1
collaudatio. A
* Confitemini Domino in cithara: in 2
pſalterio decem chordarum pſallite illi.
* Cantate ei canticum nouum: bene 3
pſallite ei in vociferatione.
* Quia rectum eſt verbum Domini, & 4
omnia opera eius in fide.
* Diligit miſericordiam & iudicium: 5
miſericordia Domini plena eſt terra.
* Verbo Domini cæli firmati ſunt: & 6
ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. B
* Congregans ſicut in vtre aquas ma- 7
ris: ponens in theſauris abyſſos.
*Timeat Dominum omnis terra: ab eo 8
autem commoueantur omnes inhabitan-
tes orbem.

‖ Iudith. 16. c. 17

* ‖ Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: 9
ipſe mandauit, & creata ſunt.
* Dominus diſſipat conſilia gentium: 10
reprobat autem cogitationes populorum,
& reprobat conſilia principum.
* Conſilium autem Domini in æter- 11
num manet: cogitationes cordis eius in C
generatione & generationem.
12 * Beata gens cuius eſt Dominus, Deus
eius: populus, quem elegit in hæredita-
tem ſibi.
13 * De cælo reſpexit Dominus: vidit om-
nes filios hominum.
14 * De præparato habitaculo ſuo reſpe-
xit ſuper omnes, qui habitant terram.
15 * Qui finxit ſigillatim corda eorum:
qui intelligit omnia opera eorum.
16 * Non ſaluatur rex per multam virtu-
tem: & gigas non ſaluabitur in multitu-
dine virtutis ſuæ.
17 * Fallax equus ad ſalutem: in abundan-
D tia autem virtutis ſuæ non ſaluabitur.
18 * Ecce oculi Domini ſuper metuentes
eum: & in eis, qui ſperant ſuper miſeri-
cordia eius.
19 * Vt eruat à morte animas eorum: &
alat eos in fame.
20 *Anima noſtra ſuſtinet Dominum: quo-
niam adiutor & protector noſter eſt.
21 * Quia in eo lætabitur cor noſtrum: &
in nomine ſancto eius ſperauimus.
22 * Fiat miſericordia tua Domine ſuper
nos: quemadmodum ſperauimus in te.

1 Dauidi, cùm immutauit vultũ ſuum co-
ram Achimelech, & dimiſit eũ & abiit.
(1. Reg. 21.) XXXIII.

2 BEnedicam Dominũ in omni tempo-
A re: ſemper laus eius in ore meo.
3 * In Domino laudabitur anima mea:
audiant manſueti, & lætentur.
4 * Magnificate Dominum mecum: &
exaltemus nomen eius in id ipſum.
5 *Exquiſiui Dominum, & exaudiuit me:
& ex omnibus tribulationibus meis eri-
puit me.
6 * Accedite ad eum, & illuminamini:
& facies veſtræ non confundentur.
7 * Iſte pauper clamauit, & Dominus
B exaudiuit eum: & de omnibus tribula-
tionibus eius ſaluauit eum.
8 * Immittet angelus Domini in circui-
tu timentium eum: & eripiet eos.
9 * Guſtate, & videte quoniam ſuauis eſt
Dominus: Beatus vir, qui ſperat in eo.
10 * Timete Dominum omnes ſancti eius:
quoniam non eſt inopia timentibus eum.

‖ Luc. 1. f. 53.

11 * ‖ Diuites eguerunt & eſurierunt: in-
C quirentes autem Dominum non minuen-
tur omni bono.
12 * Venite filii, audite me: timorem Do-
mini docebo vos.

‖ 1. Pet. 3. b. 10.

13 *‖ Quis eſt homo qui vult vitam: diligit
dies videre bonos?
14 * Prohibe linguam tuam à malo: & la-
bia tua ne loquantur dolum.
15 * Diuerte à malo, & fac bonum: inqui-
re pacem, & perſequere eam.

‖ Eccli. 15. d. 21. Heb. 4. c. 13.

16 * Oculi Domini ſuper iuſtos: & aures
eius in preces eorum.
17 *‖ Vultus autem Domini ſuper facien-
D tes mala: vt perdat de terra memoriam
eorum.

* Cla-

Digitized by Google

‖ Clamauerunt iuſti,& Dominus exau- 18
diuit eos: & ex omnibus tribulationibus
eorum liberauit eos.
* Iuxta eſt Dominus iis, qui tribulato 19
ſunt corde: & humiles ſpiritu ſaluabit.
* Multæ tribulationes iuſtorum: & de 20
omnibus his liberabit eos Dominus.
* Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum: 21
vnum ex his non conteretur.
* Mors peccatorum peſſima: & qui 22
oderunt iuſtum,delinquent.
* Redimet Dominus animas ſeruorum 23
ſuorum: & non delinquent omnes qui
ſperant in eo.

Ipſi Dauid. XXXIIII.

IVdica Domine nocentes mē, expugna 1
impugnantes me. A
* Apprehende arma & ſcutum: & ex- 2
urge in adiutorium mihi.
* Effunde frameam,& conclude aduer- 3
ſus eos, qui perſequuntur me: dic animæ
meæ: Salus tua ego ſum.
* Confundantur & reuereantur, quæ- 4
rentes animam meam.
Auertantur retrorſum, & confundan-
tur cogitantes mihi mala.
* Fiant tamquam puluis ante faciem 5
venti:& Angelus Domini coarctans eos.
* Fiat via illorum tenebræ & lubri- 6
cum:& angelus Domini perſequens eos. B
* Quoniam gratis abſconderunt mihi 7
interitum laquei ſui: ſuperuacuè expro-
brauerunt animam meam.
* Veniat illi laqueus,quem ignorat: & 8
captio,quam abſcondit,apprehēdat eum:
& in laqueum cadat in ipſum.
* Anima autem mea exultabit in Do- 9
mino:& delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
* Omnia oſſa mea dicent: Domine,quis 10
ſimilis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum
eius:egenum & pauperem à diripienti-
bus eum.
* Surgentes teſtes iniqui, quæ ignora- 11
bam,interrogabant me.
* Retribuebant mihi mala pro bonis: 12
ſterilitatem animæ meæ.
* Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, 13
induebar cilicio. C
Humiliabam in ieiunio animā meam:
& oratio mea in ſinu meo conuertetur.
* Quaſi proximum, & quaſi fratrē no- 14
ſtrum,ſic complacebam: quaſi lugens &
contriſtatus,ſic humiliabar.
* Et aduerſum me lætati ſunt, & con- 15
uenerunt: congregata ſunt ſuper me fla-
gella,& ignoraui.
* Diſſipati ſunt, nec compuncti,tenta- 16
uerunt me, ſubſannauerunt me ſubſan-
natione: frenduerunt ſuper me dentibus
ſuis.
* Domine quando reſpicies? reſtitue 17
animam meam à malignitate eorum, à
leonibus vnicam meam.
* Confitebor tibi in eccleſia magna,in 18
populo graui laudabo te.
19 * Non ſupergaudeant mihi qui aduer-
ſantur mihi iniquè: ‖ qui oderunt me ‖ Ioan. 15.d.25
gratis & annuunt oculis.
20 * Quoniam mihi quidem pacificè lo-
quebantur:& in iracundia terræ loquen-
tes,dolos cogitabant.
21 * Et dilatauerunt ſuper me os ſuū: di-
xerunt:Euge,euge, viderunt oculi noſtri.
22 * Vidiſti Domine,ne ſileas: Domine ne
diſcedas à me.
23 * Exurge & intende iudicio meo; Deus
D meus,& Dominus meus in cauſam meā.
24 * Iudica me ſecundùm iuſtitiam tuam
Domine Deus meus,& non ſupergaudeāt
mihi.
25 * Non dicant in cordibus ſuis: Euge,
euge,animæ noſtræ: nec dicant: Deuora-
uimus eum.
26 * Erubeſcant & reuereantur ſimul,qui
gratulantur malis meis.
Induantur confuſione & reuerentia
qui magna loquuntur ſuper me.
27 * Exultent & lætentur qui volunt iu-
ſtitiam meam: & dicant ſemper:Magnifi-
cetur Dn̄s, qui volunt pacem ſerui eius.
28 * Et lingua mea meditabitur iuſtitiam
tuam,tota die laudem tuam.

1 In finem, ſeruo Domini ipſi Dauid.
XXXV.

2 DIxit iniuſtus vt delinquat in ſemet-
A ipſo: non eſt timor Dei ante oculos
eius.
3 * ‖ Quoniā doloſè egit in cōſpectu eius: ‖ Suprà 13.a.3.
vt inueniatur iniquitas eius ad odium.
4 * Verba oris eius iniquitas, & dolus:
noluit intelligere vt bene ageret.
5 * Iniquitatem meditatus eſt in cubili
ſuo:aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam
autem non odiuit.
6 * Domine in cælo miſericordia tua: &
veritas tua vſque ad nubes.
7 * Iuſtitia tua ſicut montes Dei: iudicia
tua abyſſus multa.
Homines, & iumenta ſaluabis Domi-
8 ne:* quemadmodum multiplicaſti miſe-
ricordiam tuam Deus.
B Filii autem hominum, in tegmine ala-
rum tuarum ſperabunt.
9 * Inebriabūtur ab vbertate domus tuæ:
& torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 * Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in
lumine tuo videbimus lumen.
11 * Prætende miſericordiam tuā ſcienti-
bus te, & iuſtitiam tuam his qui recto
ſunt corde.
12 * Non veniat mihi pes ſuperbiæ:& ma-
nus peccatoris non moueat me.
13 * Ibi ceciderunt qui operantur iniqui-
tatem:expulſi ſunt,nec potuerunt ſtare.

1 Pſalmus ipſi Dauid. XXXVI.

A NOli æmulari in malignantibus: ne-
que zelaueris facientes iniquitatem.
2 * Quoniam tamquam fœnum velociter
areſcent: & quemadmodum olera herba-
rum citò decident.
3 * Spera in Domino, & fac bonitatem:

Digitized by Google

& inhabita terram, & paſceris in diuitiis
eius.
* Delectare in Domino : & dabit tibi 4
petitiones cordis tui.
* Reuela Domino viam tuam , & ſpera 5
in eo : & ipſe faciet.
* Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuã, 6
& iudicium tuum tamquam meridiem :
* ſubditus eſto Domino , & ora eum. 7
Noli æmulari in eo,qui proſperatur in
via ſua: in homine faciente iniuſtitias.
* Deſine ab ira,& derelinque furorem : 8
noli æmulari vt maligneris.
* Quoniam qui malignantur, extermi- 9
nabuntur, ſuſtinentes autem Dominum,
ipſi hereditabunt terram.
* Et adhuc puſillum,& non erit pecca- 10
tor:& quæres locũ eius,& non inuenies. B
‖ *Matt. 5.a.4.* *‖ Manſueti autẽ hereditabunt terram, 11
& delectabuntur in multitudine pacis.
* Obſeruabit peccator iuſtum : & ſtri- 12
debit ſuper eum dentibus ſuis.
* Dominus autem irridebit eum : quo- 13
niam proſpicit quòd veniet dies eius.
* Gladium euaginauerunt peccatores : 14
intenderunt arcum ſuum.
Vt deiiciant pauperem & inopem : vt
trucident rectos corde.
* Gladius eorum intret in corda ipſo- 15
rum : & arcus eorum confringatur.
* Melius eſt modicum iuſto , ſuper di- 16
uitias peccatorum multas.
* Quoniam brachia peccatorum con- 17
terentur:confirmat autẽ iuſtos Dominus.
* Nouit Dominus dies immaculato- 18
rum:& hereditas eorum in æternum erit.
* Non confundentur in tempore malo, 19
& in diebus famis ſaturabuntur : * quia 20
peccatores peribunt.
Inimici verò Domini mox vt honori- C
ficati fuerint & exaltati:deficiẽtes,quem-
admodum fumus deficient.
* Mutuabitur peccator,& non ſoluet : 21
iuſtus autem miſeretur & tribuet.
* Quia benedicentes ei hereditabunt 22
terrã: maledicentes autem ei diſperibunt.
* Apud Dominum greſſus hominis di- 23
rigentur : & viam eius volet.
* Cùm ceciderit,non collidetur : quia 24
Dominus ſupponit manum ſuam.
* Iunior fui , etenim ſenui : & non vidi 25
iuſtum derelictum , nec ſemen eius quæ-
rens panem.
* Tota die miſeretur & commodat : & 26
ſemen illius in benedictione erit.
* Declina à malo,& fac bonum: & in- 27
habita in ſæculum ſæculi.
* Quia Dominus amat iudicium , & 28
non derelinquet ſanctos ſuos:in æternum
conſeruabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impiorum
peribit.
* Iuſti autẽ hereditabunt terram:& in- 29
habitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam. D
‖ *Prouer. 10.d.6* * ‖ Os iuſti meditabitur ſapientiam , & 30
lingua eius loquetur iudicium.

31 * ‖ Lex Dei eius in corde ipſius : & non ‖ *Iſa. 51. b.7.*
ſupplantabuntur greſſus eius.
32 * Conſiderat peccator iuſtum : & quæ-
rit mortificare eum.
33 * Dominus autem non derelinquet eum
in manibus eius: nec damnabit eum cùm
iudicabitur illi.
34 * Expecta Dominum , & cuſtodi viam
eius : & exaltabit te vt hereditate capias
terram:cùm perierint peccatores videbis.
35 * Vidi impium ſuperexaltatum , & ele-
uatum ſicut cedros Libani.
36 Et tranſiui, & ecce non erat,& quæſi-
ui eum , & non eſt inuentus locus eius.
37 * Cuſtodi innocentiam,& vide æquita-
tẽ:quoniã ſunt reliquiæ homini pacifico.
38 * Iniuſti autem diſperibunt ſimul : &
reliquiæ impiorum interibunt.
39 * Salus autem iuſtorum à Dño: & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 * Et adiuuabit eos Dominus,& libera-
bit eos:& eruet eos à peccatoribus,& ſal-
uabit eos : quia ſperauerunt in eo.

1 Pſalmus Dauid , in rememorationem de
ſabbato. XXXVII. *Pſal. 6. a.1.*

2 DOmine ne in furore tuo arguas me ,
A neque in ira tua corripias me.
3 * Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt
mihi:& cõfirmaſti ſuper me manũ tuam.
4 * Non eſt ſanitas in carne mea à facie
iræ tuæ : non eſt pax oſsibus meis à facie
peccatorum meorum.
5 * Quoniam iniquitates meæ ſupergreſ-
ſæ ſunt caput meum : & ſicut onus graue
grauatæ ſunt ſuper me.
6 * Putruerunt & corruptæ ſunt cicatri-
ces meæ , à facie inſipientiæ meæ.
7 * Miſer factus ſum & curuatus ſum vſq;
in finẽ : tota die contriſtatus ingrediebar.
8 * Quoniam lũbi mei impleti ſunt illu-
B ſionibus:& non eſt ſanitas in carne mea.
9 * Afflictus ſum, & humiliatus ſum ni-
mis:rugiebam à gemitu cordis mei.
10 * Domine , ante te omne deſiderium
meum : & gemitus meus à te non eſt ab-
ſconditus.
11 * Cor meum conturbatum eſt , dereli-
quit me virtus mea : & lumen oculorum
meorum,& ipſum non eſt mecum.
12 * Amici mei,& proximi mei aduerſum
C me appropinquauerunt, & ſteterunt.
Et qui iuxta me erant , de longè ſtete-
13 runt : * & vim faciebant qui quærebant
animam meam.
Et qui inquirebãt mala mihi,locuti ſunt
vanitates:& dolos tota die meditabãtur.
14 * Ego autem tamquam ſurdus non
audiebam : & ſicut mutus non aperiens
os ſuum.
15 * Et factus ſum ſicut homo nõ audiẽs :
& non habens in ore ſuo redargutiones.
16 * Quoniam in te Domine ſperaui : tu
exaudies me Domine Deus meus.
17 * Quia dixi : Nequando ſupergaudeant
mihi inimici mei: & dum commouentur
pedes mei , ſuper me magna locuti ſunt.
* Quoniam

Digitized by Google

* Quoniam ego in flagella paratus ſum: 18
& dolor meus in conſpectu meo ſemper. D
* Quoniam iniquitatem meam annun- 19
ciabo:& cogitabo pro peccato meo.
* Inimici autem mei viuunt,& confir- 20
mati ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt
qui oderunt me iniquè.
* Qui retribuunt mala pro bonis,detra- 21
hebant mihi; quoniam ſequebar bonita-
tem.
* Ne derelinquas me Domine Deus 22
meus:ne diſceſſeris à me.
* Intende in adiutorium meum,Domi- 23
ne Deus ſalutis meæ.

In finem,ipſi Idithũ,Canticum Dauid. 1
XXXVIII.

DIxi:Cuſtodiam vias meas:vt non de- A
linquam in lingua mea. 2
Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſi-
ſteret peccator aduerſum me.
* Obmutui,& humiliatus ſum, & ſilui 3
à bonis:& dolor meus renouatus eſt.
* Concaluit cor meum intra me:& in 4
meditatione mea exardeſcet ignis.
* Locutus ſum in lingua mea: Notum 5
fac mihi Domine finem meum.
* Et numerum dierum meorum quis B
eſt:vt ſciam quid deſit mihi.
*Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: 6
& ſubſtantia mea tamquam nihilum an-
te te.
Verumtamen vniuerſa vanitas, omnis
homo viuens.
* Verumtamen in imagine pertranſit 7
homo:ſed & fruſtra conturbatur.
Theſaurizat:& ignorat cui cõgregabit
ea.
*Et nunc quæ eſt expectatio mea?nónne 8
Dominus?& ſubſtantia mea apud te eſt.
* Ab omnibus iniquitatibus meis erue 9
me:opprobrium inſipienti dediſti me.
* Obmutui, & non aperui os meum, 10
quoniam tu feciſti: * amoue à me plagas 11
tuas.
* A fortitudine manus tuæ ego defeci 12
in increpationibus: propter iniquitatem C
corripuiſti hominem.
Et tabeſcere feciſti ſicut araneam ani-
mam eius: verumtamen vanè conturba-
tur omnis homo.
* Exaudi orationem meam Domine,& 13
deprecationem meam: auribus percipe
lacrymas meas.
Ne ſileas: quoniam aduena ego ſum
apud te, & peregrinus; ſicut omnes pa-
tres mei.
* Remitte mihi, vt refrigerer priùs 14
quàm abeam,& ampliùs non ero.

In finem,Pſalmus ipſi Dauid. 1
XXXIX.

EXpectans expectaui Dominum,& in- 2
tendit mihi. A
* Et exaudiuit preces meas: & eduxit 3
me de lacu miſeriæ,& de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: &
direxit greſſus meos.
4 * Et immiſit in os meum canticum no-
uum,carmen Deo noſtro.
Videbunt multi & timebunt:& ſpera-
bunt in Domino.
5 * Beatus vir, cuius eſt nomen Domini
ſpes eius:& non reſpexit in vanitates &
inſanias falſas.
6 * Multa feciſti tu Domine Deus meus
mirabilia tua:& cogitationibus tuis non
eſt qui ſimilis ſit tibi.
Annunciaui & locutus ſum:multipli-
cati ſunt ſuper numerum.
7 * ‖ Sacrificium & oblationem noluiſti: ‖ Heb.
B aures autem perfeciſti mihi. 10. b.5.
Holocauſtum & pro peccato non po-
8 ſtulaſti:*tunc dixi:Ecce venio.
9 In capite libri ſcriptum eſt de me * vt
facerem voluntatem tuam: Deus meus
volui, & legem tuã in medio cordis mei.
10 * Annunciaui iuſtitiam tuam in eccle-
ſia magna, ecce labia mea non prohibe-
bo?Domine tu ſciſti.
11 *Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde
meo:veritatẽ tuã & ſalutare tuum dixi.
C Non abſcondi miſericordiam tuam,&
veritatem tuam,à concilio multo.
12 * Tu autem Domine ne longè facias
miſerationes tuas à me:miſericordia tua
& veritas tua ſemper ſuſceperunt me.
13 * Quoniam circumdederunt me mala,
quorum non eſt numerus:comprehende-
runt me iniquitates meæ,& non potui vt
viderem.
Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis
mei:& cor meum dereliquit me.
14 * Cõplaceat tibi Domine vt eruas me:
‖ Domine,ad adiuuandum me reſpice. ‖ Infrà
15 * ‖Confundantur & reuereantur,ſimul 69.a.2.
D qui quærunt animam meam, vt auferant ‖ Sup. 34.
eam. a.4.
Conuertantur retrorſum,& reuerean-
tur qui volunt mihi mala.
16 * Ferant confeſtim confuſionem ſuam,
qui dicunt mihi:Euge,euge.
17 * Exultent & lætentur ſuper te omnes
quærentes te:& dicant ſemper: Magnifi-
cetur Dominus:qui diligũt ſalutare tuũ.
18 * Ego autem mendicus ſum,& pauper:
Dominus ſolicitus eſt mei.
Adiutor meus,& protector meus tu es:
Deus meus ne tardaueris.

1 In finem,Pſalmus ipſi Dauid. XL.

A BEatus qui intelligit ſuper egenum, &
2 pauperem: in die mala liberabit eum
Dominus.
3 * Dominus conſeruet eum,& viuificet
eum, & beatum faciat eum in terra: &
non tradat eum in animam inimicorum
eius.
4 * Dominus opem ferat illi ſuper lectum
doloris eius:vniuerſum ſtratum eius ver-
ſaſti in infirmitate eius.
5 * Ego dixi:Domine miſerere mei: ſana
animam meam,quia peccaui tibi.
6 * Inimici mei dixerunt mala mihi:
Quãdo morietur, & peribit nomen eius?

Digitized by Google

* Et ſi ingrediebatur vt videret, vana 7
loquebatur,cor eius congregauit iniqui- B
tatem ſibi.
Egrediebatur foras,& loquebatur.* in 8
idipſum.
Aduerſum me ſuſurrabant omnes ini-
mici mei: aduerſum me cogitabant mala
mihi.
* Verbum iniquum conſtituerunt ad- 9
uerſum me: Numquid qui dormit non
adiiciet vt reſurgat?
* Etenim homo pacis meæ,in quo ſpe- 10
raui:qui edebat panes meos,magnificauit
ſuper me ſupplantationem.
* Tu autem Domine miſerere mei, & 11
reſuſcita me:& retribuam eis. C
‖ Act.1. c.16. * ‖ In hoc cognoui quoniam voluiſti 12
me:quoniam nõ gaudebit inimicus meus
ſuper me.
* Me autem propter innocentiam ſu- 13
ſcepiſti: & confirmaſti me in conſpectu
tuo in æternum.
* Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſæ- 14
culo,& vſque in ſæculum:fiat,fiat.

In finem,
Intellectus filiis Core. XLI. 1

QVemadmodum deſiderat ceruus ad 2
fontes aquarum:ita deſiderat anima A
mea ad te Deus.
* Sitiuit anima mea ad Deum fortem 3
viuum:quando veniam & apparebo ante
faciem Dei?
* Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die 4
ac nocte:dum dicitur mihi quotidie:Vbi
eſt Deus tuus?
* Hæc recordatus ſum,& effudi in me 5
animam meam:quoniam trãſibo in locũ B
tabernaculi admirabilis,vſque ad domum
Dei:
In voce exultationis,& confeſſionis:ſo-
nus epulantis.
* Quare triſtis es anima mea? & quare 6
conturbas me?
Spera in Deo,quoniam adhuc cõfitebor
illi:ſalutare vultus mei,*& Deus meus. 7
Ad meipſum anima mea conturbata eſt:
propterea memor ero tui de terra Iorda-
nis,& Hermoniim à monte modico.
* Abyſſus abyſſum inuocat,in voce ca- 8
taractarum tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper
me tranſierunt.
* In die mandauit Dominus miſericor- 9
diam ſuam,& nocte canticum eius. C
Apud me oratio Deo vitæ meæ,* dicam 10
Deo:Suſceptor meus es.
Quare oblitus es mei?& quare contri-
ſtatus incedo,dum affligit me inimicus?
* Dum confringuntur oſſa mea,expro- 11
brauerunt mihi qui tribulant me inimi-
ci mei:
Dum dicunt mihi per ſingulos dies,
Vbi eſt Deus tuus? * quare triſtis es ani- 12
ma mea?& quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniã adhuc confitebor
illi:ſalutare vultus mei,& Deus meus.

1 Pſalmus Dauid.
XLII.

A IVdica me Deus, & diſcerne cauſam
meam de gente non ſancta, ab homine
iniquo & doloſo erue me.
2 * Quia tu es Deus fortitudo mea:quare
me repuliſti?& quare triſtis incedo dum
affligit me inimicus?
3 * Emitte lucem tuam & veritatem
tuam:ipſa me deduxerunt,& adduxerunt
in montem ſanctum tuum,& in taberna-
cula tua.
4 * Et introibo ad altare Dei: ad Deum
B qui lætificat iuuentutem meam.
Confitebor tibi in cithara Deus Deus
5 meus: * quare triſtis es anima mea? &
quare conturbas me?
Spera in Deo,quoniam adhuc cõfitebor
illi:ſalutare vultus mei,& Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum.
XLIII.

2 A DEus auribus noſtris audiuimus,pa-
tres noſtri annunciauerunt nobis.
Opus, quod operatus es in diebus eo-
rum,& in diebus antiquis.
3 * Manus tua gentes diſperdidit, &
plantaſti eos: afflixiſti populos,& expu-
liſti eos:
4 * Nec enim in gladio ſuo poſſederunt
terram,& brachium eorum non ſaluauit
eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum,&
illuminatio vultus tui:quoniam compla-
cuiſti in eis.
5 * Tu es ipſe rex meus & Deus meus:qui
mandas ſalutes Iacob.
6 * In te inimicos noſtros ventilabimus
B cornu, & in nomine tuo ſpernemus in-
ſurgentes in nobis.
7 * Non enim in arcu meo ſperabo: &
gladius meus non ſaluabit me.
8 * Saluaſti enim nos de affligentibus
nos:& odientes nos confudiſti.
9 * In Deo laudabimur tota die:& in no-
mine tuo confitebimur in ſæculum.
10 * Nunc autem repuliſti & confudiſti
nos:& non egredieris Deus in virtutibus
noſtris.
11 * Auertiſti nos retrorſum poſt inimi-
cos noſtros: & qui oderunt nos,diripie-
bant ſibi.
12 * Dediſti nos tamquam oues eſcarum:
& in gentibus diſperſiſti nos.
13 * Vendidiſti populum tuum ſine pre-
tio: & non fuit multitudo in commuta-
tionibus eorum.
14 * Poſuiſti nos opprobrium vicinis no-
ſtris,ſubſannationem,& deriſum his, qui
ſunt in circuitu noſtro.
15 * Poſuiſti nos in ſimilitudinem Genti-
C bus;commotionem capitis in populis.
16 * Tota die verecundia mea contra me
eſt,& confuſio faciei meæ cooperuit me.
17 * A voce exprobrantis & obloquẽtis,à
facie inimici & perſequentis.
18 * Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec
obliti

Digitized by Google

obliti ſumus te:& iniquè non egimus in
teſtamento tuo.
*Et non receſsit retro cor noſtrum : & 19
declinaſti ſemitas noſtras à via tua:
* Quoniam humiliaſti nos in loco af- 20
flictionis,& cooperuit nos vmbra mortis.
* Si obliti ſumus nomen Dei noſtri , & 21
ſi expandimus manus noſtras ad deum D
alienum.
* Nónne Deus requiret iſta ? ipſe enim 22
nouit abſcondita cordis.
‖ Rom. 8.c.36. ‖ Quoniam propter te mortificamur
tota die:æſtimati ſumus ſicut oues occi-
ſionis.
* Exurge , quare obdormis Domine? 23
exurge,& ne repellas in finem.
* Quare faciem tuam auertis , obli- 24
uiſceris inopiæ noſtræ & tribulationis
noſtræ?
* Quoniam humiliata eſt in puluere 25
anima noſtra:conglutinatus eſt in terra
venter noſter.
* Exurge Domine,adiuua nos:& redi- 26
me nos propter nomen tuum.

In finem pro iis qui commutabuntur, 1
filiis Core,ad intellectum,Canticum
pro dilecto. XLIV.

ERuctauit cor meum verbum bonum: 2
dico ego opera mea regi. A
Lingua mea calamus ſcribæ , velociter
ſcribentis.
* Speciosus forma præ filiis hominum, 3
diffuſa eſt gratia in labiis tuis:propterea
benedixit te Deus in æternum.
* Accingere gladio tuo ſuper femur 4
tuum,potentiſsime.
*Specie tua,& pulchritudine tua inten- 5
de,proſperè procede,& regna.
Propter veritatem & manſuetudinem, B
& iuſtitiam : & deducet te mirabiliter
dextera tua.
* Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te ca- 6
dent,in corda inimicorum regis.
‖ Heb.1.d.8. * ‖ Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi: 7
virga directionis virga regni tui.
* Dilexiſti iuſtitiam,& odiſti iniquita- 8
tem : propterea vnxit te Deus Deus tuus
oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.
* Myrrha,& gutta,& caſia à veſtimen- 9
tis tuis , à domibus eburneis : ex quibus C
delectauerunt te * filiæ regum in honore 10
tuo.
Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu
deaurato:circumdata varietate.
* Audi filia , & vide,& inclina aurem 11
tuam : & obliuiſcere populum tuum,&
domum patris tui.
* Et concupiſcet rex decorem tuum: 12
quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, &
adorabunt eum.
* Et filiæ Tyri in muneribus vultum 13
tuum deprecabuntur : omnes diuites D
plebis.
*Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, 14
in fimbriis aureis, * circumamicta varie- 15
tatibus.

Adducentur regi virgines poſt eam:
proximæ eius afferentur tibi.
16 * Afferentur in lætitia & exultatione,
adducentur in templum regis.
17 * Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij:
conſtitues eos principes ſuper omnem
terram.
18 * Memores erunt nominis tui in omni
generatione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in
æternum,& in ſæculum ſæculi.

In finem,
1 Filiis Core pro arcanis,Pſalmus
XLV.

2 DEus noſter refugium,& virtus ; ad-
A iutor in tribulationibus, quæ inue-
nerunt nos nimis.
3 * Propterea non timebimus dum tur-
babitur terra:& transferentur montes in
cor maris.
4 * Sonuerunt & turbatæ ſunt aquæ eo-
rum : conturbati ſunt montes in fortitu-
dine eius.
5 * Fluminis impetus lætificat ciuitatem
Dei : ſanctificauit tabernaculum ſuum
Altiſsimus.
6 * Deus in medio eius, non commoue-
B bitur : adiuuabit eam Deus manè dilu-
culo.
7 * Conturbatæ ſunt gentes,& inclinata
ſunt regna:dedit vocem ſuam , mota eſt
terra.
8 * Dominus virtutum nobiſcum, ſuſce-
ptor noſter Deus Iacob.
9 * Venite,& videte opera Domini,quæ
10 poſuit prodigia ſuper terram : *auferens
bella vſque ad finem terræ.
C Arcum conteret,& confringet arma:&
ſcuta comburet igni.
11 * Vacate , & videte quoniam ego ſum
Deus:exaltabor in gentibus:& exaltabor
in terra.
12 * Dominus virtutum nobiſcum:ſuſce-
ptor noſter Deus Iacob.

1 In finem,pro filiis Core Pſalmus
XLVI.

2 OMnes Gentes plaudite manibus : iu-
A bilate Deo in voce exultationis.
3 Quoniam Dominus excelſus,terribi-
lis:Rex magnus ſuper omnem terram.
4 * Subiecit populos nobis,& gentes ſub
pedibus noſtris.
5 * Elegit nobis hereditatem ſuam,ſpe-
ciem Iacob,quam dilexit.
6 * Aſcendit Deus in iubilo , & Domi- ‖ 2.Reg.6.c.15.
nus in voce tubæ.
7 * Pſallite Deo noſtro , pſallite:pſallite
B Regi noſtro,pſallite.
8 * Quoniam Rex omnis terræ Deus:
pſallite ſapienter.
9 * Regnabit Deus ſuper gentes:Deus ſe-
det ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10 *Principes populorum congregati ſunt
cum Deo Abraham : quoniam dij fortes
terræ,vehementer eleuati ſunt.

Digitized by Google

Pſalmus cantici filiis Core ſecunda 1
ſabbati. XLVII.

MAgnus Dominus, & laudabilis ni- A
mis in ciuitate Dei noſtri, in monte 2
ſancto eius.
* Fundatur exultatione vniuerſæ terræ 3
mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis
magni.
* Deus in domibus eius cognoſcetur, 4
cùm ſuſcipiet eam.
* Quoniam ecce reges terræ congrega- 5
ti ſunt: conuenerunt in vnum.
*Ipſi videntes ſic admirati ſunt, contur- 6
bati ſunt, commoti ſunt: * tremor appre- 7
hendit eos.
* Ibi dolores vt parturientis, *in ſpiritu 8
vehementi conteres naues Tharſis.
* Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciui- 9
tate Domini virtutum, in ciuitate Dei B
noſtri: Deus fundauit eam in æternum.
* Suſcepimus Deus miſericordiã tuam 10
in medio templi tui.
* Secundùm nomen tuum Deus, ſic & 11
laus tua in fines terræ: iuſtitia plena eſt
dextera tua.
* Lætetur mons Sion, & exultent filiæ 12
Iudæ, propter iudicia tua Domine.
* Circumdate Sion, & complectimini 13
eam: narrate in turribus eius.
* Ponite corda veſtra in virtute eius: & 14
diſtribuite domos eius, vt enarretis in
progenie altera.
* Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in 15
æternum, & in ſæculum ſæculi: ipſe reget
nos in ſæcula.

In finem, filiis Core Pſalmus. 1
XLVIII.

AVdite hæc omnes Gentes: auribus 2
percipite omnes, qui habitatis or- A
bem.
* Quique terrigenæ, & filij hominum: 3
ſimul in vnum diues & pauper.
* Os meum loquetur ſapientiam: & 4
meditatio cordis mei prudentiam.
* ‖ Inclinabo in parabolam aurem 5
meam: aperiam in pſalterio propoſitio-
nem meam.
* Cur timebo in die mala? iniquitas 6
calcanei mei circumdabit me.
* Qui confidunt in virtute ſua: & in 7
multitudine diuitiarũ ſuarum gloriãtur.
* Frater non redimit, redimet homo: nõ 8
dabit Deo placationem ſuam.
* Et pretium redemptionis animæ ſuæ: 9
& laborabit in æternum, *& viuet adhuc 10
in finem. B
* Non videbit interitum, cùm viderit 11
ſapientes morientes: ſimul inſipiens, &
ſtultus peribunt.
*Et relinquent alienis diuitias ſuas: *& 12
ſepulchra eorum domus illorum in æter-
num.
* Tabernacula eorum in progenie, &
progenie: vocauerunt nomina ſua in ter-
ris ſuis.
* Et homo, cùm in honore eſſet, non 13

‖ Pſal. 77.a.2. Mat.13 c.53.

C intellexit: comparatus eſt iumentis inſi-
pientibus, & ſimilis factus eſt illis.
14 * Hæc via illorum ſcandalum ipſis: &
poſtea in ore ſuo complacebunt.
15 * Sicut oues in inferno poſiti ſũt: mors
depaſcet eos.
* Et dominabuntur eorum iuſti in ma-
tutino: & auxilium eorum veteraſcet in
inferno à gloria eorum.
16 * Verumtamen Deus redimet animam
meam de manu inferi, cùm acceperit me.
17 * Ne timueris cùm diues factus fuerit
D homo: & cùm multiplicata fuerit gloria
domus eius.
18 * Quoniam cùm interierit, non ſumet
omnia: neq; deſcendet cũ eo gloria eius.
19 *Quia anima eius in vita ipſius benedi-
cetur: confitebitur tibi cum benefeceris
ei.
20 * Introibit vſque in progenies patrum
ſuorum: & vſque in æternum non vide-
bit lumen.
21 * Homo, cùm in honore eſſet, non in-
tellexit: comparatus eſt iumentis inſipiẽ-
tibus, & ſimilis factus eſt illis.

1 Pſalmus Aſaph. XLIX.

A DEus deorum Dominus locutus eſt: &
vocauit terram.
2 A ſolis ortu vſque ad occaſum: * ex
Sion ſpecies decoris eius.
3 * Deus manifeſtè veniet: Deus noſter &
non ſilebit.
Ignis in conſpectu eius exardeſcet: &
in circuitu eius tempeſtas valida.
4 *Aduocabit cælum deſurſum, & terram
diſcernere populum ſuum.
5 * Congregate illi ſanctos eius: qui ordi-
B nant teſtamentum eius ſuper ſacrificia.
6 * Et annunciabunt cæli iuſtitiam eius:
quoniam Deus iudex eſt.
7 * Audi populus meus, & loquar: Iſrael,
& teſtificabor tibi: Deus Deus tuus ego
ſum.
8 * Non in ſacrificiis tuis arguam te: ho-
locauſta autẽ tua in conſpectu meo ſunt
ſemper.
9 *Non accipiam de domo tua vitulos,
neque de gregibus tuis hircos.
10 *Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſilua-
rum, iumenta in montibus & boues.
11 * Cognoui omnia volatilia cæli: & pul-
chritudo agri mecum eſt.
12 * Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt
C enim orbis terræ, & plenitudo eius.
13 * Numquid manducabo carnes tauro-
rum? aut ſanguinem hircorum potabo?
14 * Immola Deo ſacrificium laudis: &
redde Altiſſimo vota tua.
15 * Et inuoca me in die tribulationis:
eruam te, & honorificabis me.
16 * Peccatori autem dixit Deus. Quare
tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis te-
ſtamentum meum per os tuum?
17 * Tu verò odiſti diſciplinam: & proie-
ciſti ſermones meos retrorſum.
18 * Si videbas furem, currebas cum eo: &

eum adulteris portionem tuam ponebas. D
* Os tuum abundauit malitia; & lingua 19
tua concinnabat dolos.
* Sedens aduerſus fratrem tuum loque- 20
baris, & aduerſus filium matris tuæ po-
nebas ſcandalum:* hæc feciſti, & tacui. 21
Exiſtimaſti inique quòd ero tui ſimilis:
arguam te, & ſtatuam contra faciem
tuam.
* Intelligite hæc qui obliuiſcimini 22
Deum: nequando rapiat, & non ſit qui
eripiat.
* Sacrificium laudis honorificabit me: & 23
illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

In finem, Pſalmus Dauid, 1
* Cùm venit ad eum Nathan Propheta, 2
quando intrauit ad Bethſabee.
(2. Reg. 12.) L.

MIſerere mei Deus ſecundùm ma- 3
gnam miſericordiam tuam. A
Et ſecundùm multitudinem miſeratio-
num tuarum, dele iniquitatem meam.
* Ampliùs laua me ab iniquitate mea: 4
& à peccato meo munda me.
* Quoniam iniquitatem meam ego co- 5
gnoſco: & peccatum meum contra me eſt
ſemper.
* Tibi ſoli peccaui, & malum coram te 6
feci: ‖ vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, &
vincas cùm iudicaris.
‖ Rom. 3. 4.
* Ecce enim in iniquitatibus conceptus 7
ſum: & in peccatis concepit me mater B
mea.
* Ecce enim veritatem dilexiſti: incer- 8
ta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti
mihi.
* ‖ Aſperges me hyſſopo, & mundabor: 9
lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.
‖ Leuit. 14. Num. 19.
* Auditui meo dabis gaudium & læti- 10
tiam: & exultabunt oſſa humiliata.
* Auerte faciem tuam à peccatis meis: 11
& omnes iniquitates meas dele.
* Cor mundum crea in me Deus: & ſpi- 12
ritum rectum innoua in viſceribus meis. C
* Ne proiicias me à facie tua: & ſpiritū 13
ſanctum tuum ne auferas à me.
* Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & 14
ſpiritu principali confirma me.
* Docebo iniquos vias tuas: & impij ad 15
te conuertentur.
* Libera me de ſanguinibus Deus, Deus 16
ſalutis meæ: & exultabit lingua mea iu-
ſtitiam tuam.
* Domine labia mea aperies: & os meū 17
annunciabit laudem tuam: D
* Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium de- 18
diſſem vtique: holocauſtis non delecta-
beris.
* Sacrificium Deo ſpiritus contribula- 19
tus: cor contritum & humiliatum Deus
non deſpicies.
* Benignè fac Domine in bona volunta- 20
te tua Sion vt ædificentur muri Ieruſalē.
* Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, 21
oblationes, & holocauſta: tunc imponent
ſuper altare tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus Dauid,
2 * Cùm venit Doeg Idumæus, & nunciauit
Sauli: Venit Dauid in domum
Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) LI.

3 QVid gloriaris in malitia, qui potens
A es in iniquitate?
4 * Tota die iniuſtitiam cogitauit lin-
gua tua: ſicut nouacula acuta feciſti
dolum.
5 * Dilexiſti malitiam ſuper benignita-
tem, iniquitatem magis quàm loqui æ-
quitatem.
6 * Dilexiſti omnia verba præcipitationis,
lingua doloſa.
7 * Propterea Deus deſtruet te in finem:
B euellet te, & emigrabit te de tabernaculo
tuo: & radicem tuam de terra viuentium.
8 * Videbunt iuſti, & timebunt, & ſuper
9 eum ridebunt, & dicent:* Ecce homo, qui
non poſuit Deum adiutorem ſuum:
Sed ſperauit in multitudine diuitiarum
ſuarum: & præualuit in vanitate ſua.
10 * Ego autem, ſicut oliua fructifera in
domo Dei, ſperaui in miſericordia Dei in
æternum, & in ſæculum ſæculi.
11 * Confitebor tibi in ſæculum quia fe-
ciſti: & expectabo nomen tuum, quoniam
bonum eſt in conſpectu ſanctorum tuo-
rum.

In finem,
1 Pro Maeleth intelligentiæ Dauid.
LII.

A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt
Deus.
2 * Corrupti ſunt & abominabiles facti
ſunt in iniquitatibus: non eſt qui faciat
bonum.
3 * ‖ Deus de cælo proſpexit ſuper filios
hominum: vt videat ſi eſt intelligens, aut
requirens Deum.
‖ Pſal. 13. 2.
4 * ‖ Omnes declinauerunt, ſimul inuti-
les facti ſunt: non eſt qui faciat bonum,
non eſt vſque ad vnum.
‖ Rom. 3. 12.
5 * Nonne ſcient omnes qui operantur
B iniquitatem, qui deuorant plebem meam,
vt cibum panis?
Iſa. 13. a. 4.
6 * Deum non inuocauerunt: illic trepi-
dauerunt timore, vbi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipauit oſſa eorum
qui hominibus placent: confuſi ſunt, quo-
niam Deus ſpreuit eos.
7 * Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael?
cùm conuerterit Deus captiuitatem ple-
bis ſuæ, exultabit Iacob, & lætabitur Iſ-
rael.

In finem,
1 In carminibus intellectus Dauid,
2 * Cùm veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad
Saul: Nonne Dauid abſconditus eſt
apud nos? (1. Reg. 23. 19. & 26. 1.)
LIII.

3 DEus in nomine tuo ſaluum me fac: &
A in virtute tua iudica me.
4 * Deus exaudi orationem meam: auri-
bus percipe verba oris mei.

Digitized by Google

* Quoniam alieni inſurrexerunt aduer- 5
ſum me, & fortes quæſierunt animam
meam: & non propoſuerunt Deum ante
conſpectum ſuum. B
* Ecce enim Deus adiuuat me: & Do- 6
minus ſuſceptor eſt animæ meæ.
* Auerte mala inimicis meis: & in veri- 7
tate tua diſperde illos.
* Voluntariè ſacrificabo tibi, & confi- 8
tebor nomini tuo Domine: quoniam bo-
num eſt.
* Quoniam ex omni tribulatione eri- 9
puiſti me: & ſuper inimicos meos deſpe-
xit oculus meus.

In finem, In carminibus intellectus 1
Dauid. LIV.

EXaudi Deus orationem meam, & ne 2
deſpexeris deprecationem meam: *in- A
tende mihi, & exaudi me. 3
Contriſtatus ſum in exercitatione mea:
& conturbatus ſum * à voce inimici, & à 4
tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniqui-
tates: & in ira moleſti erant mihi.
* Cor meum conturbatum eſt in me: & 5
formido mortis cecidit ſuper me.
* Timor & tremor venerunt ſuper me: 6
& contexerunt me tenebræ:
* Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut 7
columbæ, & volabo & requieſcam? B
* Ecce elongaui fugiens: & manſi in ſo- 8
litudine.
* Expectabam eum, qui ſaluum me fe- 9
cit à puſillanimitate ſpiritus, & tempe-
ſtate.
* Præcipita Domine, diuide linguas eo- 10
rum: quoniam vidi iniquitatem, & con-
tradictionem in ciuitate.
* Die ac nocte circumdabit eam ſuper 11
muros eius iniquitas: & labor in medio
eius, * & iniuſtitia. 12
Et non defecit de plateis eius vſura, &
dolus.
* Quoniam ſi inimicus meus maledi- 13
xiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique.
Et ſi is, qui oderat me, ſuper me ma- C
gna locutus fuiſſet: abſcondiſſem me for-
ſitan ab eo.
* Tu verò homo vnanimis, dux meus, 14
& notus meus:
* Qui ſimul mecum dulces capiebas ci- 15
bos: in domo Dei ambulauimus cum con-
ſenſu.
* Veniat mors ſuper illos: & deſcendant 16
in infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eo-
rum in medio eorum.
* Ego autem ad Deum clamaui: & Do- 17
minus ſaluabit me.
* Veſpere, & mane, & meridie nar- 18
rabo & annunciabo: & exaudiet vocem
meam.
* Redimet in pace animam meam ab 19
his, qui appropinquant mihi: quoniam
inter multos erant mecum.
* Exaudiet Deus, & humiliabit illos, 20
D qui eſt ante ſæcula.
Non enim eſt illis commutatio, & non
21 timuerunt Deum: *extendit manum ſuam
in retribuendo.
Contaminauerunt teſtamentum eius,
22 * diuiſi ſunt ab ira vultus eius: & appro-
pinquauit cor illius.
Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleū:
& ipſi ſunt iacula.
23 * ‖ Iacta ſuper Dominum curam tuam, ‖ Matt.
& ipſe te enutriet: non dabit in æternum 6.d.25.
fluctuationem iuſto. Luc. 12.
24 * Tu vero Deus deduces eos, in puteum c.22.
interitus. 1.Pet.5.
Viri ſanguinum, & doloſi non dimidia- b.7.
bunt dies ſuos: ego autem ſperabo in te
Domine.

In finem,
1 Pro populo, qui a Sanctis longè factus eſt,
Dauid in tituli inſcriptionem, cùm te-
nuerunt eum Allophyli in Geth.
(1.Reg.21.12.) LV.

2 MIſerere mei Deus, quoniam concul-
A cauit me homo: tota die impugnans
tribulauit me.
3 * Conculcauerunt me inimici mei tota
die: quoniam multi bellantes aduerſum
me.
4 * Ab altitudine diei timebo: ego verò in
te ſperabo.
5 * In Deo laudabo ſermones meos, in
Deo ſperaui: non timebo quid faciat mi-
hi caro.
6 * Tota die verba mea execrabantur: ad-
uerſum me omnes cogitationes eorum, in
malum.
7 * Inhabitabunt & abſcondent: ipſi cal-
B caneum meum obſeruabunt.
Sicut ſuſtinuerunt animam meam,
8 * pro nihilo ſaluos facies illos: in ira po-
pulos confringes,
9 Deus, * vitam meam annunciaui tibi:
poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo,
10 Sicut & in promiſsione tua: * tunc con-
uertentur inimici mei retrorſum:
In quacumque die inuocauero te: ecce
cognoui quoniam Deus meus es.
11 * In Deo laudabo verbum, in Domino
laudabo ſermonem: in Deo ſperaui, non
timebo quid faciat mihi homo.
12 * In me ſunt Deus vota tua, quæ red-
dam, laudationes tibi.
13 * Quoniam eripuiſti animam meam de
morte, & pedes meos de lapſu: vt pla-
ceam coram Deo in lumine viuentium.

In finem,
1 Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptio-
nem, cùm fugeret à facie Saul in ſpe-
luncam. (2. Reg. 22. 1. & 24. 4.)
LVI.

2 MIſerere mei Deus, miſerere mei:
A quoniam in te confidit anima mea.
Et in vmbra alarum tuarum ſperabo,
donec tranſeat iniquitas.
3 * Clamabo ad Deum altiſsimum, Deum
qui benefecit mihi.

* Miſit

Digitized by Google

* Miſit de cælo, & liberauit me: dedit in 4
opprobrium conculcantes me.
Miſit Deus miſericordiam ſuam, & ve-
ritatem ſuam, * & eripuit animam meam 5
de medio catulorum leonum: dormiui
conturbatus.
Filij hominum dentes eorum arma
& ſagittæ: & lingua eorum gladius acu-
tus.
* Exaltare ſuper cælos Deus: & in o- 6
mnem terram gloria tua. B
* Laqueum parauerunt pedibus meis: & 7
incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam:
& inciderunt in eam.
* Paratum cor meum Deus, para- 8
tum cor meum: cantabo, & pſalmum di-
cam.
* Exurge gloria mea, exurge pſalterium 9
& cithara: exurgam diluculo.
* Confitebor tibi in populis Domine: & 10
pſalmum dicam tibi in gentibus:
* Quoniam magnificata eſt vſque ad 11
cælos miſericordia tua, & vſque ad nubes
veritas tua.
Exaltare ſuper cælos Deus; & ſuper 12
omnem terram gloria tua.

In finem.

Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcri- 1
ptionem. LVII.

SI verè vtique iuſtitiam loquimini: re- 2
cta iudicate filij hominum. A
* Etenim in corde iniquitates operami- 3
ni: in terra iniuſtitias manus veſtræ con-
cinnant.
* Alienati ſunt peccatores à vulua, er- 4
rauerunt ab vtero: locuti ſunt falſa.
* Furor illis ſecundùm ſimilitudinem 5
ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturan-
tis aures ſuas,
* Quæ non exaudiet vocem incan- 6
tantium, & venefici incantantis ſapien-
ter.
* Deus conteret dentes eorum in ore 7
ipſorum: molas leonum confringet Do- B
minus.
* Ad nihilum deuenient tamquam aqua 8
decurrens: intendit arcum ſuum donec
infirmentur.
* Sicut cera, quæ fluit, auferentur: ſu- 9
percecidit ignis, & non viderunt ſo-
lem.
* Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ 10
rhamnum: ſicut viuentes, ſic in ira abſor-
bet eos.
* Lætabitur iuſtus cùm viderit vindi- 11
ctam: manus ſuas lauabit in ſanguine pec-
catoris.
* Et dicet homo: Si vtique eſt fructus 12
iuſto: vtique eſt Deus iudicans eos in ter-
ra.

In finem,

Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptio- 1
nem, quando miſit Saul, & cuſtodiuit
domum eius, vt eum interficeret.
(1. Reg. 19. 11.)

LVIII.

2 ERipe me de inimicis meis Deus meus:
A & ab inſurgentibus in me libera
me.
3 * Eripe me de operantibus iniquitatem:
& de viris ſanguinum ſalua me:
4 * Quia ecce ceperunt animam meam:
irruerunt in me fortes,
5 * Neque iniquitas mea, neque peccatum
meum Domine: ſine iniquitate cucurri, &
direxi.
6 * Exurge in occurſum meum, & vi-
B de: & tu Domine Deus virtutum, Deus
Iſrael,
Intende ad viſitandas omnes gentes:
non miſerearis omnibus, qui operantur
iniquitatem.
7 * Conuertentur ad veſperam, & famem
patientur vt canes, & circuibunt ciuitaté.
8 * Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius
in labiis eorum: quoniam quis audiuit?
9 * Et tu Domine deridebis eos: ad nihi-
lum deduces omnes gentes.
10 * Fortitudinem meam ad te cuſtodiam,
quia Deus ſuſceptor meus es:
11 * Deus meus, miſericordia eius præue-
niet me.
12 * Deus oſtendet mihi ſuper inimicos
C meos, ne occidas eos: nequando obliui-
ſcantur populi mei.
Diſperge illos in virtute tua: & depone
eos protector meus Domine.
13 * Delictum oris eorum, ſermonem la-
biorum ipſorum; & comprehendantur in
ſuperbia ſua.
Et de execratione & mendacio annun-
14 ciabuntur * in conſummatione: in ira
conſummationis, & non erunt.
Et ſcient quia Deus dominabitur Iacob,
& finium terræ.
15 * Conuertentur ad veſperam & famem
patientur vt canes: & circuibunt ciuita-
tem.
16 * Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi
D verò non fuerint ſaturati, & murmura-
bunt.
17 * Ego autem cantabo fortitudinem tuã:
& exultabo manè miſericordiam tuam.
Quia factus es ſuſceptor meus, & refu-
gium meum, in die tribulationis meæ.
18 * Adiutor meus tibi pſallam, quia Deus
ſuſceptor meus es: Deus meus miſericor-
dia mea.

In finem,

1 Pro his qui immutabuntur, in tituli in-
ſcriptionem ipſi Dauid in doctrinam,
2 * cùm ſuccendit Meſopotamiam Syriæ,
& Sobal, & conuertit Ioab, & percuſ-
ſit Idumæam in valle Salinarum duode-
cim millia. (2. Reg. 8. 1. & 10. 7. & 1.
Par. 18. 1.) LIX.

3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos:
A iratus es, & miſertus es nobis.
4 * Commouiſti terram, & conturbaſti
eam: ſana contritiones eius, quia com-
mota eſt:

* Oſtendi

Digitized by Google

* Oſtendiſti populo tuo dura:potaſti 5
nos vino compunctionis.
* Dediſti metuentibus te ſignificatio- 6
nem:vt fugiant à facie arcus:
Vt liberentur dilecti tui : * ſaluum fac 7
dextera tua,& exaudi me.
* Deus locutus eſt in ſancto ſuo : Læta- 8
bor,& partibor Sichimam: & conuallem
tabernaculorum metibor.
* Meus eſt Galaad , & meus eſt Manaſ- 9
ſes:& Ephraim fortitudo capitis mei,
Iuda rex meus:* Moab olla ſpei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum:mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
* Quis deducet me in ciuitatem muni- 11
tam?quis deducet me vſque in Idumæam? C
* Nonne tu Deus , qui repuliſti nos: 12
& non egredieris Deus in virtutibus no-
ſtris?
* Da nobis auxilium de tribulatione: 13
quia vana ſalus hominis.
* In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad 14
nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,
In hymnis Dauid. LX. 1

EXaudi Deus deprecationem meam: 2
intende orationi meæ. A
* A finibus terræ ad te clamaui : dum 3
anxiaretur cor meum , in petra exaltaſti
me.
Deduxiſti me,* quia factus es ſpes mea: 4
turris fortitudinis à facie inimici.
* Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæ- 5
cula:protegar in velamento alarum tua-
rum.
* Quoniam tu Deus meus exaudiſti o- 6
rationem meam ; dediſti hereditatem ti- B
mentibus nomen tuum.
* Dies ſuper dies regis adiicies : annos 7
eius vſque in diem generationis & gene-
rationis.
* Permanet in æternum in conſpectu 8
Dei:miſericordiam & veritatem eius quis
requiret?
* Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæ- 9
culum ſæculi : vt reddam vota mea de die
in diem.

In finem,
Pro Idithun,Pſalmus Dauid. 1
LXI.

NOnne Deo ſubiecta erit anima mea? 2
ab ipſo enim ſalutare meum. A
* Nam & ipſe Deus meus , & ſaluta- 3
ris meus:ſuſceptor meus , non mouebor
ampliùs.
* Quouſque irruitis in hominem?inter- 4
ficitis vniuerſi vos: tamquam parieti in-
clinato & maceriæ depulſæ?
* Veruntamen pretium meum cogi- 5
tauerunt repellere , cucurri in ſiti : ore
ſuo benedicebant,& corde ſuo maledice-
bant.
* Verumtamen Deo ſubiecta eſto anima 6
mea:quoniam ab ipſo patientia mea.
* Quia ipſe Deus meus , & ſaluator 7
meus:adiutor meus non emigrabo. B

8 * In Deo ſalutare meum,& gloria mea:
Deus auxilij mei,& ſpes mea in Deo eſt.
9 * Sperate in eo omnis congregatio po-
puli, effundite coram illo corda veſtra:
Deus adiutor noſter in æternum.
10 * Verumtamen vani filij hominū,men-
daces filij hominum in ſtateris:vt deci-
piant ipſi de vanitate in idipſum.
11 * Nolite ſperare in iniquitate , & rapi-
nas nolite concupiſcere : diuitiæ ſi af-
fluant,nolite cor apponere.
12 * Semel locutus eſt Deus,duo hęc audi-
13 ui,quia poteſtas Dei eſt,* & tibi Domine
miſericordia. ‖ quia tu reddes vnicuique ‖ Matt. 16.d.27
iuxta opera ſua. Rom.2.b.6. 1.Cor 3.b.8. Gal.6.b.5.

Pſalmus Dauid,
1 Cùm eſſet in deſerto Idumææ.
(1. Reg. 22. 5.)
LXII.

2 DEus Deus meus ad te de luce vigilo.
A Sitiuit in te anima mea , quàm
multipliciter tibi caro mea.
3 * In terra deſerta,& inuia,& inaquoſa:
ſic in ſancto apparui tibi, vt viderem vir-
tutem tuam,& gloriam tuam.
4 * Quoniam melior eſt miſericordia tua
ſuper vitas:labia mea laudabunt te.
5 * Sic benedicam te in vita mea:& in no-
B mine tuo leuabo manus meas.
6 * Sicut adipe & pinguedine repleatur
anima mea : & labiis exultationis lauda-
bit os meum.
7 * Si memor fui tui ſuper ſtratum meum,
8 in matutinis meditabor in te : * quia fui-
ſti adiutor meus.
C Et in velamento alarum tuarum exul-
9 tabo,* adhæſit anima mea poſt te:me ſuſ-
cepit dextera tua.
10 * Ipſi verò in vanum quæſierunt ani-
mam meam, introibunt in inferiora ter-
11 ræ : * tradentur in manus gladij , partes
vulpium erunt.
12 * Rex verò lætabitur in Deo,laudabun-
tur omnes qui iurant in eo,quia obſtru-
ctum eſt os loquentium iniqua.

In finem,
1 Pſalmus Dauid: LXIII.

2 EXaudi Deus orationem meam cùm
A deprecor : à timore inimici eripe ani-
mam meam.
3 * Protexiſti me à conuentu malignan-
tium, à multitudine operantium iniqui-
tatem.
4 * Quia exacuerunt vt gladium linguas
5 ſuas:intenderunt arcum rem amaram,* vt
ſagittent in occultis immaculatum.
6 * Subitò ſagittabunt eum , & non ti-
mebunt : firmauerunt ſibi ſermonem ne-
quam.
Narrauerunt vt abſconderent laqueos:
dixerunt:Quis videbit eos?
7 * Scrutati ſunt iniquitates : defecerunt
B ſcrutantes ſcrutinio.
8 Accedet homo ad cor altum: * & exal-
tabitur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ
eorum:

Digitized by Google

eorum : * & infirmatæ ſunt contra eos 9
linguæ eorum.
Conturbati ſunt omnes qui videbant
eos: * & timuit omnis homo. 10
Et annunciauerunt opera Dei : & facta
eius intellexerunt.
* Lætabitur iuſtus in Domino , & ſpe- 11
rabit in eo , & laudabuntur omnes recti
corde.

In finem , Pſalmus Dauid.
Canticum Hieremiæ,& Ezechielis,popu- 1
lo tranſmigrationis, cùm incipe-
rent exire. LXIIII.

TE decet hymnus Deus in Sion: & ti- 2
bi reddetur votum in Ieruſalem. A
* Exaudi orationem meam : ad te om- 3
nis caro veniet.
* Verba iniquorum præualuerunt ſu- 4
per nos : & impietatibus noſtris tu pro-
pitiaberis.
* Beatus , quem elegiſti, & aſſumpſiſti: 5
inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ : ſan-
ctum eſt templum tuum , * mirabile in 6
æquitate.
Exaudi nos Deus ſalutaris noſter , ſpes B
omnium finium terræ , & in mari longe.
* Præparans montes in virtute tua, ac- 7
cinctus potentia:*qui conturbas profun- 8
dum maris ſonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes,* & timebunt qui 9
habitant terminos à ſignis tuis : exitus
matutini & veſpere delectabis.
* Viſitaſti terrã & inebriaſti eam:mul- 10
tiplicaſti locupletare eam.
Flumen Dei repletum eſt aquis,paraſti C
cibum illorum : quoniam ita eſt præpa-
ratio eius.
* Riuos eius inebria , multiplica geni- 11
mina eius : in ſtillicidiis eius lætabitur
germinans.
* Benedices coronæ anni benignitatis 12
tuæ:& campi tui replebuntur vbertate.
* Pingueſcent ſpecioſa deſerti: & exul- 13
tatione colles accingentur.
* Induti ſunt arietes ouium , & valles 14
abundabunt frumento:clamabũt,etenim
hymnum dicent.

In finem,
Canticum Pſalmi reſurrectionis. 1
LXV.

IVbilate Deo omnis terra , * pſalmum 2
dicite nomini eius : date gloriam lau- A
di eius.
* Dicite Deo quàm terribilia ſunt ope- 3
ra tua Domine ! in multitudine virtutis
tuæ mentientur tibi inimici tui.
* Omnis terra adoret te,& pſallat tibi: 4
pſalmum dicat nomini tuo.
* Venite,& videte opera Dei : terribilis 5
in conſiliis ſuper filios hominum.
* Qui conuertit mare in aridam,in flu- 6
mine pertranſibunt pede : ibi lætabimur
in ipſo.
* Qui dominatur in virtute ſua in æ- 7
ternum , oculi eius ſuper gentes reſpi-
B ciunt : qui exaſperant non exaltentur in
ſemetipſis.
8 * Benedicite Gentes Deum noſtrum: &
auditam facite vocem laudis eius.
9 * Qui poſuit animam meam ad vitam:
& non dedit in commotionẽ pedes meos:
10 * Quoniam probaſti nos Deus: igne nos
examinaſti,ſicut examinatur argentum.
11 * Induxiſti nos in laqueum,poſuiſti tri-
12 bulationes in dorſo noſtro : * impoſuiſti
C homines ſuper capita noſtra.
Tranſiuimus per ignem & aquam : &
eduxiſti nos in refrigerium.
13 * Introibo in domum tuam in holo-
14 cauſtis : reddam tibi vota mea , * & di-
ſtinxerunt labia mea.
* Et locutum eſt os meum, in tribula-
tione mea.
15 * Holocauſta medullata offeram tibi
cum incenſo arietum: offeram tibi boues
cum hircis.
16 * Venite,audite,& narrabo, omnes qui
D timetis Deum , quanta fecit animæ meæ.
17 * Ad ipſum ore meo clamaui , & exal-
taui ſub lingua mea.
18 * Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo,
non exaudiet Dominus.
19 * Propterea exaudiuit Deus , & atten-
dit voci deprecationis meæ.
20 * Benedictus Deus,qui nõ amouit ora-
tionẽ meam , & miſericordiã ſuam à me.

In finem,
1 In hymnis, Pſalmus Cantici Dauid.
LXVI.

2 DEus miſereatur noſtri, & benedicat
A nobis : illuminet vultum ſuum ſu-
per nos,& miſereatur noſtri.
3 * Vt cognoſcamus in terra viam tuam,
in omnibus gentibus ſalutare tuum.
4 * Confiteantur tibi populi Deus: confi-
teantur tibi populi omnes.
5 * Lætentur & exultent gentes : quo-
niam iudicas populos in ęquitate,& gen-
tes in terra dirigis.
6 * Confiteantur tibi populi Deus:confi-
7 teantur tibi populi omnes : * terra dedit
fructum ſuum.
8 Benedicat nos Deus,Deus noſter. * be-
nedicat nos Deus:& metuant eum omnes
fines terræ.

In finem,
1 Pſalmus Cantici ipſi Dauid.
LXVII.

2 EXurgat Deus , & diſſipentur inimici
A eius : & fugiant qui oderunt eum , à
facie eius.
3 * Sicut deficit fumus , deficiant : ſicut
fluit cera à facie ignis, ſic pereant pecca-
tores à facie Dei.
4 * Et iuſti epulentur,& exultent in con-
ſpectu Dei:& delectentur in lætitia.
5 * Cantate Deo,pſalmum dicite nomini
eius:iter facite ei , qui aſcendit ſuper oc-
caſum:Dominus nomen illi.
Exultate in conſpectu eius , turbabun-
6 tur à facie eius, * patris orphanorum, &
Iudicis

Digitized by Google

iudicis viduarum.
Deus in loco ſancto ſuo:* Deus qui in- 7
habitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, ſimi-
liter eos qui exaſperant, qui habitant in
ſepulchris.
* Deus cùm egredereris in conſpectu 8
populi tui, cùm pertranſires in deſerto:
* Terra mota eſt, etenim cæli diſtillaue- 9
runt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael.
* Pluuiam voluntariã ſegregabis Deus 10
hereditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò B
perfeciſti eam.
* Animalia tua habitabunt in ea: para- 11
ſti in dulcedine tua pauperi, Deus.
* Dominus dabit verbum euangelizan- 12
tibus, virtute multa.
* Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpe- 13
ciei domus diuidere ſpolia.
* Si dormiatis inter medios cleros, pen- 14
næ columbæ deargentatæ, & poſteriora
dorſi eius in pallore auri.
* Dum diſcernit cæleſtis reges ſuper 15
eam, niue dealbabũtur in Selmon:* mons 16
Dei, mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis: * vt 17
quid ſuſpicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum eſt Deo ha-
bitare in eo: etenim Dominus habitabit
in finem.
* Currus Dei decẽ millibus multiplex, 18
millia lætantium: Dominus in eis in Sina
in ſancto.
* Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuita- 19
tem: accepiſti dona in hominibus: C
Etenim non credentes, inhabitare Do-
minum Deum.
* Benedictus Dominus die quotidie: 20
proſperum iter faciet nobis Deus ſaluta-
rium noſtrorum.
* Deus noſter, Deus ſaluos faciendi: & 21
Domini Domini exitus mortis.
* Verumtamen Deus confringet capita 22
inimicorum ſuorũ: verticem capilli per-
ambulantium in delictis ſuis.
* Dixit Dominus: Ex Baſan conuer- 23
tam, conuertam in profundum maris:
* Vt intingatur pes tuus in ſanguine: 24
lingua canum tuorũ ex inimicis, ab ipſo.
* Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſ- 25
ſus Dei mei; regis mei qui eſt in ſancto.
* Præuenerunt principes coniuncti pſal- 26
lentibus, in medio iuuencularum tympa-
niſtriarum.
* In eccleſiis benedicite Deo Domino, 27
de fontibus Iſrael.
* Ibi Beniamin adoleſcentulus, in men- 28
tis exceſſu. D
Principes Iuda, duces eorum: princi-
pes Zabulon, principes Nephthali.
* Manda Deus virtuti tuæ: confirma 29
hoc Deus, quod operatus es in nobis.
* A templo tuo in Ieruſalem, tibi offe- 30
rent reges munera.
* Increpa feras arundinis, congregatio 31
taurorum in vaccis populorum: vt ex-
cludant eos, qui probati ſunt argento.
32 Diſſipa gentes, quæ bella volunt: * ve-
nient legati ex Aegypto: Aethiopia præ-
ueniet manus eius Deo.
33 * Regna terræ, cantate Deo: pſallite
34 Domino:* pſallite Deo, qui aſcẽdit ſuper
cælum cæli, ad Orientem.
Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis,
35 * date gloriam Deo ſuper Iſrael, magni-
ficentia eius, & virtus eius in nubibus.
36 * Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus
Iſrael ipſe dabit virtutem & fortitudi-
nem plebi ſuæ: benedictus Deus.
1 In finem, pro iis qui commutabuntur,
Dauid. LXVIII.
2 SAluum me fac Deus: quoniam intra-
A uerunt aquæ vſque ad animam meam.
3 * Infixus ſum in limo profundi: & non
eſt ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris: & tempe-
ſtas demerſit me.
4 * Laboraui clamans, raucæ factæ ſunt
fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum
ſpero in Deum meum.
5 * Multiplicati ſunt ſuper capillos capi-
tis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me
inimici mei iniuſtè: quæ non rapui, tunc
exoluebam.
6 * Deus tu ſcis inſipientiam meam: &
delicta mea à te non ſunt abſcondita.
7 * Non erubeſcant in me qui expectant
te Domine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me qui quæ-
runt te, Deus Iſrael.
8 * Quoniam propter te ſuſtinui oppro-
B brium: operuit confuſio faciem meam.
9 * Extraneus factus ſum fratribus meis,
& peregrinus filiis matris meæ.
10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit
me: ‖ & opprobria exprobrantium tibi, ‖ Ioã.2.
ceciderunt ſuper me. d. 17.
11 * Et operui in ieiunio animam meam: Rõ. 15.
& factum eſt in opprobrium mihi. a. 3.
12 * Et poſui veſtimentũ meum cilicium:
& factus ſum illis in parabolam.
13 * Aduerſum me loquebantur qui ſede-
bant in porta: & in me pſallebant qui bi-
bebant vinum.
14 * Ego verò orationem meam ad te Do-
mine: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exau-
di me, in veritate ſalutis tuæ.
15 * Eripe me de luto, vt non infigar: libe-
ra me ab iis qui oderunt me: & de pro-
fundis aquarum.
16 * Non me demergat tempeſtas aquæ,
neque abſorbeat me profundum: neque
vrgeat ſuper me puteus os ſuum.
17 * Exaudi me Domine, quoniam beni-
gna eſt miſericordia tua, ſecundum mul-
titudinem miſerationum tuarum reſpice
in me.
18 * Et ne auertas faciem tuã à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 * Intende animæ meæ, & libera eam:
* propter

zed by Google

propter inimicos meos eripe me. C
* Tu ſcis improperium meum, & con- 20
fuſionem meam,& reuerentiam meam.
* In conſpectu tuo ſunt omnes qui tri- 21
bulant me : improperium expectauit cor
meum,& miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, &
non fuit:& qui cóſolaretur,& nó inueni.
‖ Matt. 27.c.48 * ‖ Et dederunt in eſcam meam fel : & 22
in ſiti mea potauerunt me aceto.
* Fiat menſa eorum coram ipſis in la- 23
queũ,& in retributiones,& in ſcádalum.
* Obſcurentur oculi eorum ne videant: 24
& dorſum eorum ſemper incurua.
* Effunde ſuper eos iram tuam:& furor 25
iræ tuæ comprehendat eos.
‖ Act. 1.d.20. * ‖ Fiat habitatio eorũ deſerta:& in ta- 26
bernaculis eorum non ſit qui inhabitet.
* Quoniam quem tu percuſſiſti, perſe- 27
cuti ſunt : & ſuper dolorem vulnerum
meorum addiderunt.
* Appone iniquitaté ſuper iniquitatem 28
eorum:& non intrent in iuſtitiam tuam. D
* Deleantur de Libro viuétium:& cum 29
iuſtis non ſcribantur.
* Ego ſum pauper & dolens : ſalus tua 30
Deus ſuſcepit me.
* Laudabo nomen Dei cum cantico: & 31
magnificabo eum in laude:
* Et placebit Deo ſuper vitulũ nouel- 32
lum,cornua producentem & vngulas.
* Videant pauperes & lætentur:quærite 33
Deum,& viuet anima veſtra:
* Quoniam exaudiuit pauperes Domi- 34
nus:& vinctos ſuos non deſpexit.
* Laudent illum cæli & terra,mare, & 35
omnia reptilia in eis.
* Quoniam Deus ſaluam faciet Sion:& 36
ædificabuntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam.
* Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit 37
eam; & qui diligunt nomen eius,habitabunt in ea.

In finem, Pſalmus Dauid. 1
In rememorationem, quod ſaluum fecerit eum Dominus.
L X I X.

DEus in adiutorium meum intende: 2
Domine ad adiuuandum me feſtina. A
* Confundantur, & reuereantur, qui 3
quærunt animam meam:
* Auertantur retrorſum,& erubeſcant, 4
qui volunt mihi mala:
Auertantur ſtatim erubeſcentes,qui dicunt mihi:Euge,euge.
* Exultent & lætentur in te omnes qui 5
quærunt te, & dicant ſemper:Magnificetur Dominus : qui diligunt ſalutare tuũ.
* Ego verò egenus,& pauper ſum:Deus 6
adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es tu:
Domine ne moreris.

Pſalmus Dauid, 1
Filiorum Ionadab,& priorum captiuorum. L X X.

A IN te Domine ſperaui ; non confundar
2 in æternum:* in iuſtitia tua libera me,
& eripe me.
Inclina ad me aurẽ tuam , & ſalua me.
3 * Eſto mihi in Deum protectorem,& in
locum munitum:vt ſaluum me facias.
Quoniam firmamentum meum , & refugium meum es tu.
4 * Deus meus eripe me de manu peccatoris,& de manu contra legem agentis & iniqui:
5 * Quoniam tu es patientia mea Domine:Domine ſpes mea à iuuentute mea.
6 * In te confirmatus ſum ex vtero ; de
B ventre matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea ſemper: * tamquam
prodigium factus ſum multis:& tu adiutor fortis.
8 * Repleatur os meum laude , vt cantem
gloriam tuam ; tota die magnitudinem tuam.
9 * Ne proiicias me in tempore ſenectutis;
cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 * Quia dixerunt inimici mei mihi : &
qui cuſtodiebant animam meam , conſilium fecerunt in vnum.
11 * Dicentes : Deus dereliquit eum , perſequimini , & comprehendite eum : quia non eſt qui eripiat.
12 * Deus ne elongeris à me : Deus meus
in auxilium meum reſpice.
13 * Confundantur,& deficiant detrahen-
C tes animæ meæ:operiantur confuſione &
pudore qui quærunt mala mihi.
14 * Ego autem ſemper ſperabo : & adiiciam ſuper omnem laudem tuam.
15 * Os meum annunciabit iuſtitiã tuam;
tota die ſalutare tuum.
Quoniam non cognoui litteraturam,
16 * introibo in potentias Domini:Domine
memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius.
17 * Deus docuiſti me à iuuentute mea:
& vſque nunc pronunciabo mirabilia tua:
18 * Et vſque in ſenectam & ſenium:Deus
ne derelinquas me.
Donec annunciem brachium tuum generationi omni,quæ ventura eſt:
19 Potentiam tuam, * & iuſtitiam tuam
D Deus vſque in altiſſima , quæ feciſti magnalia:Deus quis ſimilis tibi?
20 * Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas,& malas;& conuerſus viuificaſti me:& de abyſſis terræ iterum reduxiſti me;
21 * Multiplicaſti magnificentiam tuam;&
conuerſus conſolatus es me.
22 * Nam & ego confitebor tibi in vaſis
pſalmi veritatem tuam: Deus pſallam tibi in cithara,ſanctus Iſrael.
23 * Exultabunt labia mea cùm cantauero tibi; & anima mea,quam redemiſti.
24 * Sed & lingua mea tota die meditabitur iuſtitiam tuam.cùm confuſi & reueriti fuerint qui quærunt mala mihi.
Pſalmus,

Digitized by Google

Pſalmus,
In Salomonem. LXXI. 1
DEus iudicium tuum regi da: & iu- 2
ſtitiam tuam filio regis: A
Iudicare populum tuum in iuſtitia, &
pauperes tuos in iudicio.
* Suſcipiant montes pacem populo, & 3
colles iuſtitiam.
* Iudicabit pauperes populi, & ſaluos 4
faciet filios pauperum: & humiliabit ca-
lumniatorem.
* Et permanebit cum Sole, & ante Lu- 5
nam, in generatione & generationem.
* Deſcendet ſicut pluuia in vellus: & ſi- 6
cut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. B
* Orietur in diebus eius iuſtitia, & 7
abundantia pacis: donec auferatur luna.
* Et dominabitur à mari vſque ad ma- 8
re; & à flumine vſque ad terminos orbis
terrarum.
* Coram illo procident Aethiopes: & 9
inimici eius terram lingent.
* Reges Tharſis, & inſulæ munera offe- 10
rent: reges Arabũ & Saba dona adducent:
* Et adorabunt eum omnes reges ter- 11
ræ: omnes gentes ſeruient ei: C
* Quia liberabit pauperem à potente; 12
& pauperem, qui non erat adiutor.
* Parcet pauperi & inopi: & animas 13
pauperum ſaluas faciet.
* Ex vſuris & iniquitate redimet ani- 14
mas eorum: & honorabile nomen eorum
coram illo.
* Et viuet, & dabitur ei de auro Arabię, 15
& adorabunt de ipſo ſemper: tota die be-
nedicent ei.
* Et erit firmamentum in terra in ſum- 16
mis montium, ſuperextolletur ſuper Li- D
banum fructus eius: & florebunt de ciui-
tate ſicut fœnum terræ.
* Sit nomen eius benedictum in ſæcula: 17
ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus
terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
* Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui 18
facit mirabilia ſolus:
* Et benedictum nomen maieſtatis eius 19
in æternum: & replebitur maieſtate eius
omnis terra: fiat, fiat.
* Defecerunt laudes Dauid filij Ieſſe. 20
Pſalmus Aſaph. LXXII. 1
QVàm bonus Iſrael Deus his, qui re- A
cto ſunt corde:
* Mei autem penè moti ſunt pedes: pe- 2
nè effuſi ſunt greſſus mei.
* Quia zelaui ſuper iniquos, pacẽ pec- 3
catorum videns.
* Quia non eſt reſpectus morti eorum; 4
& firmamentum in plaga eorum.
* In labore hominum non ſunt, & cum 5
hominibus non flagellabuntur:
* Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt 6
iniquitate & impietate ſua. B
* Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eo- 7
rum: tranſierunt in affectum cordis.
* Cogitauerunt, & locuti ſunt nequi- 8
tiam: iniquitatem in excelſo locuti ſunt.
9 * Poſuerunt in cælum os ſuum: & lin-
gua eorum tranſiuit in terra.
10 * Ideo conuertetur populus meus hic:
& dies pleni inuenientur in eis.
11 * Et dixerunt: Quomodo ſcit Deus, &
ſi eſt ſcientia in excelſo?
12 * Ecce ipſi peccatores, & abundantes in
ſæculo, obtinuerunt diuitias.
13 * Et dixi: Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor
meũ, & laui inter innocẽtes manus meas:
14 * Et fui flagellatus tota die, & caſtiga-
tio mea in matutinis.
15 * Si dicebam: Narrabo ſic: ecce natio-
C nem filiorum tuorum reprobaui.
16 * Exiſtimabam vt cognoſcerem hoc, la-
bor eſt ante me:
17 * Donec intrem in Sanctuarium Dei: &
intelligam in nouiſsimis eorum.
18 * Verumtamen propter dolos poſuiſti
eis: deiecisti eos dum alleuarentur.
19 * Quomodo facti ſunt in deſolationem,
ſubitò defecerunt: perierunt propter ini-
quitatem ſuam.
20 * Velut ſomnium ſurgentium Domine,
in ciuitate tua imaginem ipſorum ad ni-
hilum rediges.
21 * Quia inflammatum eſt cor meum, &
22 renes mei commutati ſunt: * & ego ad ni-
hilum redactus ſum, & neſciui.
23 * Vt iumentum factus ſum apud te: &
ego ſemper tecum.
24 * Tenuiſti manum dexteram meam: &
D in voluntate tua deduxiſti me, & cum
gloria ſuſcepiſti me.
25 * Quid enim mihi eſt in cælo? & à te
quid volui ſuper terram?
26 * Defecit caro mea, & cor meum: Deus
cordis mei, & pars mea Deus in æternũ.
27 * Quia ecce, qui elõgant ſe à te, peribũt:
perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te.
28 * Mihi autem adhærere Deo bonũ eſt:
ponere in Domino Deo ſpem meam:
Vt annunciẽ omnes prędicationes tuas,
in portis filiæ Sion.
1 Intellectus Aſaph. LXXIII.
A VT quid Deus repuliſti in finem: ira-
tus eſt furor tuus ſuper oues paſcuæ
tuæ.
2 * Memor eſto cõgregationis tuæ, quam
poſſediſti ab initio.
Redemiſti virgam hereditatis tuę: mons
Sion, in quo habitaſti in eo.
3 * Leua manus tuas in ſuperbias eorum
in finem: quanta malignatus eſt inimicus
in ſancto!
4 * Et gloriati ſunt qui oderũt te, in me-
dio ſolemnitatis tuæ.
5 Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: & non co-
gnouerunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
6 Quaſi in ſilua lignorum ſecuribus * ex-
ciderunt ianuas eius in idipſum: in ſecuri
& aſcia deiecerunt eam.
7 * ‖ Incenderunt igni Sanctuariũ tuum: ‖ 4. Reg.
in terra polluerunt tabernaculum nomi- 25. c. 9.
nis tui.

* Dixerunt

* Dixerunt in corde ſuo cognatio eo- 8
rum ſimul : Quieſcere faciamus omnes B
dies feſtos Dei à terra.
* Signa noſtra non vidimus, iam non eſt 9
propheta: & nos non cognoſcet ampliùs.
* Vſquequò Deus improperabit inimi- 10
cus : irritat aduerſarius nomen tuum in
finem ?
* Vt quid auertis manũ tuam, & dexte- 11
ram tuam, de medio ſinu tuo in finem ?
* ‖ Deus autem rex noſter ante ſæcula, 12
operatus eſt ſalutem in medio terræ.

‖ *Luc.* 1. g. 70.

* Tu confirmaſti in virtute tua mare : 13
contribulaſti capita draconum in aquis. C
* Tu confregiſti capita draconis : dedi- 14
ſti eum eſcam populis Aethiopum.
* Tu dirupiſti fontes, & torrentes: tu 15
ſiccaſti fluuios Ethan.
* Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabri- 16
catus es auroram & ſolem.
* Tu feciſti omnes terminos terræ : æ- 17
ſtatem & ver tu plaſmaſti ea.
* Memor eſto huius, inimicus impro- 18
perauit Domino: & populus inſipiens in-
citauit nomen tuum.
* Ne tradas beſtiis animas confitentes 19
tibi, & animas pauperum tuorum ne D
obliuiſcaris in finem.
* Reſpice in teſtamentum tuum : quia 20
repleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ do-
mibus iniquitatum.
* Ne auertatur humilis factus confu- 21
ſus : pauper & inops laudabunt nomen
tuum.
* Exurge Deus, iudica cauſam tuam : 22
memor eſto improperiorum tuorum, eo-
rum quæ ab inſipiente ſunt tota die.
* Ne obliuiſcaris voces inimicorum 23
tuorum: ſuperbia eorum, qui te oderunt,
aſcendit ſemper.

In finem Ne, corrumpas, Pſalmus Cantici 1
Aſaph, LXXIIII.

COnfitebimur tibi Deus : Confitebi- 2
mur, & inuocabimus nomen tuum: A
Narrabimus mirabilia tua : * cum ac- 3
cepero tempus, ego iuſtitias iudicabo.
* Liquefacta eſt terra, & omnes qui 4
habitant in ea: ego confirmaui columnas
eius.
* Dixi iniquis: Nolite iniquè agere : & 5
delinquentibus : Nolite exaltare cornu.
* Nolite extollere in altum cornu ve- 6
ſtrum : nolite loqui aduerſus Deum ini-
quitatem.
* Quia neque ab Oriente, neque ab 7
Occidente, neque à deſertis montibus : B
* quoniam Deus iudex eſt. 8
Hunc humiliat, & hunc exaltat : * quia 9
calix in manu Domini vini meri plenus
miſto.
Et inclinauit ex hoc in hoc : verumta-
men fæx eius non eſt exinanita, bibent
omnes peccatores terræ.
* Ego autem annunciabo in ſæculum : 10
cantabo Deo Iacob.
* Et omnia cornua peccatorum con- 11
fringam: & exaltabuntur cornua iuſti.

1 In finem, in Laudibus, Pſalmus
Aſaph,
Canticum ad Aſſyrios. LXXV.

2 NOtus in Iudæa Deus : in Iſrael ma-
A gnum nomen eius.
3 * Et factus eſt in pace locus eius : &
habitatio eius in Sion.
4 * Ibi confregit potentias arcuum, ſcu-
tum gladium, & bellum.
5 * Illuminans tu mirabiliter à monti-
6 bus æternis : * turbati ſunt omnes inſi-
B pientes corde.
* Dormierunt ſomnum ſuum : & nihil
inuenerunt omnes viri diuitiarum in ma-
nibus ſuis.
7 * Ab increpatione tua Deus Iacob dor-
mitauerunt qui aſcenderunt equos.
8 * Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi ?
ex tunc ira tua
9 * De cælo auditum feciſti iudicium:
terra tremuit & quieuit,
10 * Cùm exurgeret in iudicium Deus, vt
ſaluos faceret omnes manſuetos terræ.
11 * Quoniam cogitatio hominis confitebi-
tur tibi : & reliquiæ cogitationis diem
feſtum agent tibi.
12 * Vouete, & reddite Domino Deo ve-
ſtro omnes qui in circuitu eius affertis
munera.
13 Terribili *, & ei qui aufert ſpiritum
principum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Pſalmus
Aſaph, LXXVI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui: vo-
A ce mea ad Deum, & intendit mihi
3 * In die tribulationis meæ Deum ex-
quiſiui, manibus meis nocte contra eum:
& non ſum deceptus.
4 Renuit conſolari anima mea, * memor
fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus
ſum: & defecit ſpiritus meus.
5 * Anticipauerunt vigilias oculi mei :
turbatus ſum, & non ſum locutus.
6 * Cogitaui dies antiquos : & annos æ-
ternos in mente habui.
7 * Et meditatus ſum nocte cum corde
B meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiri-
tum meum.
8 * Numquid in æternum proiiciet Deus :
aut non apponet vt complacitior ſit
adhuc ?
9 * Aut in finem miſericordiam ſuam ab-
ſcindet, à generatione in generationem?
10 * Aut obliuiſcetur miſereri Deus? aut
continebit in ira ſua miſericordias ſuas?
11 * Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dex-
teræ Excelſi.
12 * Memor fui operum Domini : quia
C memor ero ab initio mirabiliũ tuorum.
13 * Et meditabor in omnibus operi-
bus tuis: & in adinuentionibus tuis ex-
ercebor.
14 * Deus in ſancto via tua : quis Deus
15 magnus ſicut Deus noſter ? * tu es Deus
qui facis mirabilia.

ed by Google

Notam feciſti in populis virtutem
tuam: * redemiſti in brachio tuo popu- 16
lum tuum, filios Iacob, & Ioſeph.
* Viderunt te aquæ Deus, viderunt te 17
aquæ: & timuerunt, & turbatæ ſunt
abyſſi.
* Multitudo ſonitus aquarum: vocem 18
dederunt nubes.
Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: * vox 19
tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi ter-
ræ: commota eſt & contremuit terra.
* In mari via tua, & ſemitæ tuæ in 20
aquis multis; & veſtigia tua non co-
gnoſcentur.
* ‖ Deduxiſti ſicut oues populum tuũ, 21
‖ Exod. 14. 19. in manu Moyſi & Aaron.

Intellectus Aſaph. LXXVII. 1

ATtendite popule meus legem meam: A
inclinate aurem veſtram in verba
oris mei.
* Aperiam in parabolis os meum: lo- 2
quar propoſitiones ab initio.
* Quanta audiuimus & cognouimus 3
ea: & patres noſtri narrauerunt nobis.
* Non ſunt occultata à filiis eorum, in 4
generatione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes
eius, & mirabilia eius quæ fecit.
* Et ſuſcitauit teſtimonium in Iacob: 5
& legem poſuit in Iſrael.
Quanta mandauit patribus noſtris no-
ta facere ea filiis ſuis: * vt cognoſcat ge- 6
neratio altera.
Filij qui naſcentur, & exurgent, &
narrabunt filijs ſuis.
* Vt ponant in Deo ſpem ſuam, & non 7
obliuiſcantur operum Dei: & mandata
eius exquirant.
* Ne fiant ſicut patres eorum, genera- 8
tio praua & exaſperans;
Generatio, quæ non direxit cor ſuum:
& non eſt creditus cũ Deo ſpiritus eius.
* Filii Ephrem intendentes & mitten- 9
tes arcum, conuerſi ſunt in die belli. B
* Non cuſtodierunt teſtamentum Dei: 10
& in lege eius noluerunt ambulare.
* Et obliti ſunt benefactorum eius, & 11
mirabilium eius quæ oſtendit eis.
* Coram patribus eorum fecit mirabi- 12
lia in terra Aegypti, in campo Taneos.
‖ Exod. 14. c. 21. * ‖ Interrupit mare, & perduxit eos: & 13
ſtatuit aquas quaſi in vtre.
* Et deduxit eos in nube diei: & tota 14
nocte in illuminatione ignis.
‖ Exod. 17. b. 6. Pſalm. 104. d. 30. * ‖ Interrupit petram in eremo: & ada- 15
quauit eos velut in abyſſo multa.
* Et eduxit aquam de petra: & dedu- 16
xit tamquam flumina aquas.
* Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in 17
iram excitauerũt Excelſum in inaquoſo.
* Et tentauerunt Deum in cordibus 18
ſuis; vt peterent eſcas animabus ſuis:
* Et male locuti ſunt de Deo: dixerunt: 19
Numquid poterit Deus parare menſam C
in deſerto?

20 * Quoniam percuſſit petram, & fluxe-
runt aquæ, & torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare, aut
parare menſam populo ſuo?
21 * ‖ Ideo audiuit Dominus, & diſtulit: ‖ Num. 11. a. 1.
& ignis accenſus eſt in Iacob, & ira aſcẽ-
dit in Iſrael.
22 * Quia non crediderunt in Deo, nec
ſperauerunt in ſalutari eius.
23 * Et mandauit nubibus deſuper, & ia-
nuas cæli aperuit.
24 * ‖ Et pluit illis manna ad manducan- ‖ Exod. 15. a. 4.
dum, & panem cæli dedit eis.
25 * ‖ Panem angelorum manducauit ho- ‖ Num. 11. b. 7.
mo: cibaria miſit eis in abundantia. Ioan. 6.
26 * ‖ Tranſtulit Auſtrum de cælo: & in- d. 31.
duxit in virtute ſua Africum. I. Cor. 10. a. 3.
27 * Et pluit ſuper eos ſicut puluerem
carnes: & ſicut arenam maris volatilia ‖ Num. 11. g. 31.
pennata.
28 * Et ceciderunt in medio caſtrorum
eorum, circa tabernacula eorum.
29 * Et manducauerunt & ſaturati ſunt
D nimis, & deſiderium eorum attulit eis:
30 * non ſunt fraudati à deſiderio ſuo. ‖ Num. 11. g. 33.
‖ Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſo-
31 rum: * & ira Dei aſcendit ſuper eos.
Et occidit pingues eorum, & electos
Iſrael impediuit.
32 * In omnibus his peccauerunt adhuc: &
non crediderunt in mirabilibus eius.
33 * Et defecerunt in vanitate dies eo-
rum, & anni eorum cum feſtinatione.
34 * Cùm occideret eos, quærebant eum:
& reuertebantur, & diluculo veniebant
ad eum.
35 * Et rememorati ſunt quia Deus ad-
iutor eſt eorum: & Deus excelſus redem-
ptor eorum eſt.
36 * Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lin-
gua ſua mentiti ſunt ei:
37 * Cor autem eorum non erat rectum
cum eo: nec fideles habiti ſunt in teſta-
mento eius.
38 * Ipſe autem eſt miſericors, & propitius
fiet peccatis eorum: & non diſperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram ſuam:
& non acendit omnem iram ſuam.
39 * Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpi-
ritus vadens, & non rediens.
40 * Quoties exacerbauerunt eum in de-
ſerto, in iram concitauerunt eum in in-
aquoſo?
41 * Et conuerſi ſunt, & tentauerũt Deum:
& ſanctum Iſrael exacerbauerunt.
42 * Non ſunt recordati manus eius, die
qua redemit eos de manu tribulantis.
43 * Sicut poſuit in Aegypto ſigna ſua, & ‖ Exod. 7. d. 20.
E prodigia ſua in campo Taneos.
44 * ‖ Et conuertit in ſanguinem flumina ‖ Exod.
eorum, & imbres eorum, ne biberent. 8. a. 6.
45 * ‖ Miſit in eos cœnomyam, & comedit f. 24.
eos, & ranam, & diſperdidit eos. ‖ Exod.
46 * ‖ Et dedit ærugini fructus eorum, & 10. c. 15.
labores eorum locuſtæ. ‖ Exod.
47 * ‖ Et occidit in grandine vineas eorum: 9. f. 25.
&

Digitized by Google

& moros eorum in pruina.
* Et tradidit grandini iumenta eorum, 48
& poſſeſsionem eorum igni.
* Miſit in eos iram indignationis ſuæ, 49
indignationem, & irã, & tribulationem,
immiſsiones per angelos malos.
* Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pe- 50
percit à morte animabus eorum: & iu- F
menta eorum in morte concluſit.
‖ Exod. 12.d.29 * ‖ Et percuſsit omne primogenitum 51
in terra Aegypti, primitias omnis laboris
eorum in tabernaculis Cham.
* Et abſtulit ſicut oues populum ſuum: 52
& perduxit eos tamquam gregem in de-
ſerto.
‖ Exod. 14.c.27. * ‖ Et deduxit eos in ſpe, & non timue- 53
runt: & inimicos eorum operuit mare.
* Et induxit eos in montem ſanctifica- 54
tionis ſuę; montem, quem acquiſiuit dex-
tera eius.
‖ Ioſ. 13. 6.8. ‖ Et eiecit à facie eorum Gentes: & ſor-
te diuiſit eis terram in funiculo diſtri-
butionis.
* Et habitare fecit in tabernaculis eo- 55
rum tribus Iſrael.
* Et tentauerunt, & exacerbauerunt 56
Deum excelſum: & teſtimonia eius non
cuſtodierunt.
* Et auerterunt ſe, & non ſeruauerunt 57
pactum: quemadmodum patres eorum,
conuerſi ſunt in arcum prauum.
* In iram concitauerunt eum in colli- 58
bus ſuis: & in ſculptilibus ſuis ad æmula-
tionem eum prouocauerunt.
* Audiuit Deus, & ſpreuit: & ad nihi- 59
lum redegit valde Iſrael. G
‖ 1. Reg. 4.a.2. Ierem. 7. 6.12. * ‖ Et repulit tabernaculum Silo, taber- 60
naculũ ſuũ, vbi habitauit in hominibus.
* Et tradidit in captiuitatem virtutem 61
eorum: & pulchritudinem eorum in ma-
nus inimici.
Et concluſit in gladio populum ſuum: 62
& hereditatem ſuam ſpreuit.
* Iuuenes eorum comedit ignis: & vir- 63
gines eorum non ſunt lamentatæ.
* Sacerdotes eorum in gladio cecide- 64
runt: & viduæ eorum non plorabantur.
* Et excitatus eſt tamquam dormiens 65
Dominus, tamquam potens crapulatus à
vino.
* Et percuſsit inimicos ſuos in poſterio- 66
ra: opprobrium ſempiternum dedit illis.
* Et repulit tabernaculum Ioſeph: & 67
tribum Epraim non elegit:
* Sed elegit tribum Iuda, montem Sion 68
quem dilexit:
* Et ædificauit ſicut vnicornium ſancti- 69
ficium ſuum in terra, quam fundauit in
ſæcula.
* Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſu- 70
ſtulit eum de gregibus ouium: de poſt fœ-
tantes accepit eum.
* Paſcere Iacob ſeruum ſuum, & Iſrael 71
hereditatem ſuam.
* Et pauit eos in innocẽtia cordis ſui: & 72
in intellectibus manuũ ſuarũ deduxit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXVIII.
A DEus venerunt Gentes in heredita-
tem tuam, polluerũt templum ſan-
ctum tuum: poſuerunt Ieruſalem in po-
morum cuſtodiam.
2 * Poſuerunt morticina ſeruorum tuo-
rum, eſcas volatilibus cęli: carnes ſancto-
rum tuorum, beſtiis terræ.
3 * Effuderunt ſanguinem eorum tam-
quam aquam in circuitu Ieruſalem: &
non erat qui ſepeliret.
4 * Facti ſumus opprobrium vicinis no-
B ſtris; ſubſannatio & illuſio his, qui in cir-
cuitu noſtro ſunt.
5 * Vſquequò Domine iraſcéris in finem:
accendetur velut ignis zelus tuus?
6 * ‖ Effunde iram tuam in Gentes, quæ ‖ Ier. 10. d.25.
te non nouerunt: & in regna, quæ nomen
tuum non inuocauerunt.
7 * Quia comederunt Iacob: & locum
eius deſolauerunt.
8 * ‖ Ne memineris iniquitatum noſtra- ‖ Iſai. 64.c.9.
C rum antiquarum, citò anticipent nos mi-
ſericordiæ tuæ: quia pauperes facti ſumus
nimis.
9 * Adiuua nos Deus ſalutaris noſter: &
propter gloriam nominis tui Domine li-
bera nos: & propitius eſto peccatis no-
ſtris, propter nomen tuum:
10 * Ne fortè dicant in Gentibus: Vbi eſt
Deus eorum? & innoteſcat in nationibus
coram oculis noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum, qui
11 effuſus eſt: * introeat in conſpectu tuo ge-
D mitus compeditorum.
Secundùm magnitudinem brachii tui,
poſside filios mortificatorum.
12 * Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in
ſinu eorum: improperium ipſorum, quod
exprobrauerunt tibi Domine.
13 * Nos autem populus tuus, & oues pa-
ſcuæ tuæ, confitebimur tibi in ſæculum:
In generationem & generationem an-
nunciabimus laudem tuam.
1 In finem, pro iis qui commutabuntur, te-
ſtimonium Aſaph, Pſalmus
LXXIX.
2 QVi regis Iſrael, intende: qui deducis
A velut ouem Ioſeph.
Qui ſedes ſuper cherubim, manifeſtare
3 * coram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe.
Excita potentiam tuam, & veni, vt ſal-
uos facias nos.
4 * Deus conuerte nos: & oſtende faciem
tuam, & ſalui erimus.
5 * Domine Deus virtutum, quouſque
iraſcéris ſuper orationem ſerui tui?
6 * Cibabis nos pane lacrymarum: & po-
B tum dabis nobis in lacrymis in menſura?
7 * Poſuiſti nos in contradictionem vici-
nis noſtris: & inimici noſtri ſubſannaue-
runt nos.
8 * Deus virtutum conuerte nos: & oſtẽ-
de faciem tuam: & ſalui erimus.
9 * Vineam de Aegypto tranſtuliſti: eie-
ciſti Gentes, & plantaſti eam.

Digitized by Google

* Dux itineris fuiſti in conſpectu eius : 10
plantaſti radices eius,& impleuit terram. C
* Operuit montes vmbra eius:& arbu- 11
ſta eius cedros Dei
* Extendit palmites ſuos vſq; ad mare : 12
& vſque ad flumen propagines eius.
* Vt quid deſtruxiſti maceriam eius: & 13
vindemiant eam omnes , qui prætergre-
diuntur viam ?
* Exterminauit eam aper de ſilua :& 14
ſingularis ferus depaſtus eſt eam.
* Deus virtutum conuertere: reſpice de 15
cælo ,& vide,& viſita vineam iſtam.
* Et perfice eam,quam plantauit dex- 16
tera tua : & ſuper filium hominis, quem D
confirmaſti tibi.
* Incenſa igni , & ſuffoſſa ab increpa- 17
tione vultus tui peribunt.
* Fiat manus tua ſuper virum dexteræ 18
tuæ,& ſuper filium hominis , quem con-
firmaſti tibi.
* Et non diſcedimus à te,viuificabis nos: 19
& nomen tuum inuocabimus.
*Domine Deus virtutum conuerte nos: 20
& oſtende faciem tuam, & ſalui eri-
mus.

In finem,
Pro torcularibus , Pſalmus ipſi Aſaph. 1
LXXX.

EXultate Deo adiutori noſtro : iubila- 2
te Deo Iacob. A
* Sumite pſalmum,& date tympanum ; 3
pſalterium iucundum cum cithara.
* Buccinate in Neomenia tuba,in inſi- 4
gni die ſollemnitatis veſtræ:
* Quia præceptum in Iſrael eſt : & iu- 5
dicium Deo Iacob.
‖ Geneſ. * ‖ Teſtimonium in Ioſeph poſuit il- 6
41.f.29 lud , cùm exiret de Terra Aegypti : lin-
guam,quam non nouerat,audiuit.
* Diuertit ab oneribus dorſum eius: 7
manus eius in cophino ſeruierunt. B
* In tribulatione inuocaſti me , & li- 8
beraui te:exaudiui te in abſcondito tẽpe-
‖ Exod. ſtatis : ‖ probaui te apud aquam contra-
17.b.5. dictionis.
‖ Exod. * ‖ Audi populus meus,& cõteſtabor te: 9
20.a.2. Iſrael ſi audieris me,* non erit in te Deus 10
recens,neque adorabis deum alienum.
*Ego enim ſum Dominus Deus tuus, 11
qui eduxi te de terra Aegypti : dilata os
tuum,& implebo illud. C
* Et non audiuit populus meus vocem 12
‖ Actor. meam:& Iſrael non intendit mihi.
1 . . * ‖ Et dimiſi eos ſecundùm deſideria 13
16. cordis eorum , ibunt in adinuentionibus
‖ Baruch ſuis.
3.b.13. * ‖ Si populus meus audiſſet me : Iſrael 14
ſi in viis meis ambulaſſet :
* Pro nihilo forſitan inimicos eorum 15
humiliaſſem:& ſuper tribulantes eos mi- D
ſiſſem manum meam.
* Inimici Domini mentiti ſunt ei : & 16
erit tempus eorum in ſæcula.
* Et cibauit eos ex adipe frumenti ; & 17
de petra, melle ſaturauit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXXI.

A DEus ſtetit in ſynagoga deorum : in
medio autem deos diiudicat.
2 * Vſquequò iudicatis iniquitatem : &
faciem peccatorum ſumitis ?
3 * Iudicate egeno,& pupillo : humilem
& pauperem iuſtificate.
4 *‖ Eripite pauperem:& egenum de ma- ‖ Prouer.
nu peccatoris liberate. 24.c.11
5 * Neſcierunt , neque intellexerunt , in
B tenebris ambulant : mouebuntur omnia
fundamenta terræ.
6 * ‖ Ego dixi : Dii eſtis , & filii excelſi ‖ Ioan.
omnes. 10. . 34
7 * Vos autem ſicut homines moriemini:
& ſicut vnus de principibus cadetis.
* Surge Deus, iudica terram : quoniam
tu hereditabis in omnibus Gentibus.

1 Canticum Pſalmi Aſaph.
LXXXII.

2 DEus, quis ſimilis erit tibi? ne taceas,
A neque compeſcaris Deus :
3 * Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt:
& qui oderunt te,extulerunt caput.
4 * Super populum tuum malignauerunt
conſilium,& cogitauerunt aduerſus ſan-
ctos tuos.
5 * Dixerunt: Venite,& diſperdamus eos
de gente : & non memoretur nomen Iſ-
rael vltrà.
6 * Quoniam cogitauerunt vnanimiter,
B ſimul aduerſum te teſtamentum diſpo-
7 ſuerunt *tabernacula Idumæorum & Iſ-
mahelitæ :
8 Moab,& Agareni,*Gebal, & Ammon,
& Amalec ; alienigenæ cum habitantibus
Tyrum.
9 * Etenim Aſſur venit cum illis : facti
ſunt in adiutorium filiis Lot.
10 * Fac illis ſicut Madian,‖ & Siſaræ; ſi- ‖ Iudic.
cut Iabin in torrente Ciſſon. 7.f.22.
11 * Diſperierunt in Endor : facti ſunt vt Iudic. 4.
ſtercus terræ. .25.
12 * ‖ Pone principes eorum ſicut Oreb,& ‖ Iudic.
C Zeb,& Zebee,& Salmana ; 7.g.25.
13 Omnes principes eorum , * qui dixe-
runt : Hereditate poſſideamus Sanctua-
rium Dei.
14 * Deus meus pone illos vt rotam: & ſi-
cut ſtipulam ante faciem venti.
15 * Sicut ignis, qui comburit ſiluam : &
ſicut flamma comburens montes:
16 * Ita perſequêris illos in tempeſtate
tua:& in ira tua turbabis eos.
17 * Imple facies eorum ignominia : &
D quærent nomen tuum Domine.
18 Erubeſcant, & conturbentur,in ſæcu-
lum ſæculi: & conturbentur, & pereant.
19 * Et cognoſcant quia nomen tibi Do-
minus:tu ſolus Altiſsimus in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filiis Core, Pſalmus
2 LXXXIII.

3 QVàm dilecta tabernacula tua Do-
A mine virtutum : * concupiſcit ,
& deficit anima mea in atria Domini.
Cor

Digitized by Google

Cor meum,& caro mea,exultauerunt in
Deum viuum.
*Etenim paſſer inuenit ſibi domum,& 4
turtur nidum ſibi,vbi ponat pullos ſuos.
Altaria tua Domine virtutum : rex B
meus,& Deus meus.
* Beati qui habitant in domo tua Do- 5
mine:in ſæcula ſæculorum laudabunt te.
* Beatus vir,cuius eſt auxilium abs te: 6
aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, * in 7
valle lacrymarum,in loco,quem poſuit.
* Etenim benedictionem dabit legiſla- 8
tor,ibunt de virtute in virtutem : videbi- C
tur Deus deorum in Sion.
* Domine Deus virtutum exaudi ora- 9
tionem meam : auribus percipe Deus Ia-
cob.
*Protector noſter aſpice Deus:& reſpi- 10
ce in faciem Chriſti tui:
* Quia melior eſt dies vna in atriis tuis 11
ſuper millia. D
Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei,
magis quàm habitare in tabernaculis pec-
catorum.
* Quia miſericordiam,& veritatem di- 12
ligit Deus:gratiam,& gloriam dabit Do-
minus.
* Non priuabit bonis eos,qui ambulant 13
in innocentia : Domine virtutum,beatus
homo,qui ſperat in te.

In finem,filiis Core,Pſalmus. 1

LXXXIV.

Benedixiſti Domine terram tuam: 2
auertiſti captiuitatem Iacob. A
* Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ:ope- 3
ruiſti omnia peccata eorum.
* Mitigaſti omnem iram tuam:auerti- 4
ſti ab ira indignationis tuæ.
* Conuerte nos Deus ſalutaris noſter: 5
& auerte iram tuam à nobis.
* Numquid in æternum iraſcéris nobis? 6
aut extendes iram tuam à generatione in B
generationem?
* Deus tu conuerſus viuificabis nos:& 7
plebs tua lætabitur in te.
*Oſtende nobis Domine miſericordiam 8
tuam:& ſalutare tuum da nobis.
* Audiam quid loquatur in me Domi- 9
nus Deus : quoniam loquetur pacem in C
plebem ſuam.
Et ſuper ſanctos ſuos,& in eos qui cõ-
uertuntur ad cor.
* Verumtamen prope timentes eum 10
ſalutare ipſius:vt inhabitet gloria in ter-
ra noſtra.
* Miſericordia & veritas obuiauerunt 11
ſibi:iuſtitia & pax oſculatæ ſunt.
* Veritas de terra orta eſt:& iuſtitia de 12
cælo proſpexit. D
*Etenim Dominus dabit benignitatem: 13
& terra noſtra dabit fructum ſuum.
* Iuſtitia ante eum ambulabit:& ponet 14
in via greſſus ſuos.

Oratio ipſi Dauid. LXXXV.

Inclina Domine aurem tuam,& exaudi 1
me:quoniam inops & pauper ſum ego. A
2 * Cuſtodi animam meam , quoniam
ſanctus ſum : ſaluum fac ſeruum tuum,
Deus meus,ſperantem in te.
3 * Miſerere mei Domine,quoniam ad tẽ
4 clamaui tota die:* lætifica animam ſerui
tui,quoniam ad te Domine animã meam
leuaui.
5 *‖ Quoniam tu Domine ſuauis,& mi- ‖ Ioel. 2.
tis , & multæ miſericordiæ omnibus in- c. 13.
uocantibus te.
6 * Auribus percipe Domine orationem
B meã:& intende voci deprecationis meæ.
7 * In die tribulationis meæ clamaui ad
te:quia exaudiſti me.
8 * Non eſt ſimilis tui in diis Domine:&
non eſt ſecundùm opera tua.
9 * Omnes gentes quaſcumque feciſti,vẽ-
nient,& adorabunt coram te Domine:&
glorificabunt nomen tuum.
10 * Quoniam magnus es tu , & faciẽs
C mirabilia:tu es Deus ſolus.
11 * Deduc me Domine in via tuã, & in-
grediar in veritate tuã:lætetur cor meum
vt timeat nomen tuum.
12 * Confitebor tibi Domine Deus meus
in toto corde meo, & glorificabo nomen
tuum in æternum.
13 * Quia miſericordia tua magna eſt ſu-
per me:& eruiſti animam meam ex infer-
no inferiori.
14 * Deus,iniqui inſurrexerunt ſuper me,
D & ſynagoga potentium quæſierunt ani-
mam meam : & non propoſuerunt te in
conſpectu ſuo.
15 * Et tu Domine Deus miſerator & mi-
ſericors,patiens, & multæ miſericordiæ,
& verax.
16 * Reſpice in me,& miſerere mei,da im-
perium tuum puero tuo : & ſaluum fac
filium ancillæ tuæ.
17 * Fac mecum ſignum in bonum,vt vi-
deant qui oderunt me, & confundantur:
quoniam tu Domine adiuuiſti me,& cõ-
ſolatus es me.

1 Filiis Core,Pſalmus Cantici.

LXXXVI.

A Fundamenta eius in montibus ſanctis:
2 * diligit Dominus portas Sion ſuper
omnia tabernacula Iacob.
3 * Glorioſa dicta ſunt de te,ciuitas Dei.
4 * Memor ero Rahab & Babylonis ſciẽ-
tium me.
B Ecce alienigenæ , & Tyrus,& populus
Aethiopum,hi fuerunt illic.
5 * Numquid Sion dicet:Homo,& homo
natus eſt in ea:& ipſe fundauit eam Al-
tiſsimus?
6 * Dominus narrabit in ſcripturis po-
pulorum,& principum;horum , qui fue-
runt in ea.
7 * Sicut lætantium omnium habitatio
eſt in te.

Canticum Pſalmi,
1 Filiis Core,in finem,pro Maheleth ad re-
ſpondendum , intellectus Eman
Ezrahitæ. LXXXVII.

Digitized by Google

Domine Deus ſalutis meæ,in die cla- 2
maui,& nocte coram te. A
* Intret in conſpectu tuo oratio mea: 3
Inclina aurem tuam ad precem meam:
* Quia repleta eſt malis anima mea:& 4
vita mea inferno appropinquauit.
* Aeſtimatus ſum cum deſcendentibus 5
in lacum:factus ſum ſicut homo ſine ad-
iutorio,*inter mortuos liber. 6
Sicut vulnerati dormientes in ſepul-
chris, quorum non es memor amplius:&
ipſi de manu tua repulſi ſunt.
* Poſuerunt me in lacu inferiori;in te- 7
nebroſis,& in vmbra mortis. B
* Super me confirmatus eſt furor tuus: 8
& omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
* Longè feciſti notos meos à me : po- 9
ſuerunt me abominationem ſibi.
Traditus ſum,& non egrediebar:*oculi 10
mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die:expã-
di ad te manus meas.
* Numquid mortuis facies mirabilia: 11
aut medici ſuſcitabunt,& confitebuntur C
tibi?
* Numquid narrabit aliquis in ſepul- 12
chro miſericordiam tuam , & veritatem
tuam in perditione?
* Numquid cognoſcentur in tenebris 13
mirabilia tua , & iuſtitia tua in terra o-
bliuionis?
*Et ego ad te Domine clamaui:& ma- 14
nè oratio mea præueniet te.
* Vt quid Domine repellis orationem 15
meam:auertis faciem tuam à me?
* Pauper ſum ego,& in laboribus à iu- 16
uentute mea : exaltatus autem,humilia- D
tus ſum & conturbatus.
* In me tranſierunt iræ tuæ:& terrores 17
tui conturbauerunt me.
* Circumdederunt me ſicut aqua tota 18
die:circumdederunt me ſimul.
* Elongaſti à me amicum, & proximũ, 19
& notos meos à miſeria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ. 1

LXXXVIII.

Miſericordias Domini in æternum 2
cantabo. A
In generationem & generationem an-
nunciabo veritatem tuam in ore meo.
* Quoniam dixiſti : In æternum miſe- 3
ricordia ædificabitur in cælis:præparabi-
tur veritas tua in eis.
* Diſpoſui teſtamentum electis meis, 4
‖iuraui Dauid ſeruo meo,* vſq; in æter- 5
num præparabo ſemen tuum.
‖2.Reg. 7.c.12.
Et ædificabo in generationem & gene-
rationem ſedem tuam.
* Confitebuntur cæli mirabilia tua Do- 6
mine : etenim veritatem tuam in eccleſia
ſanctorum.
* Quoniam quis in nubibus æquabitur 7
Domino:ſimilis erit Deo in filiis Dei? B
* Deus,qui glorificatur in conſilio ſan- 8
ctorum:magnus & terribilis ſuper omnes
qui in circuitu eius ſunt.

9 * Domine Deus virtutum quis ſimilis
tibi ? potens es Domine, & veritas tua in
circuitu tuo.
10 * Tu dominaris poteſtati maris:motum
autem fluctuum eius tu mitigas.
11 * Tu humiliaſti ſicut vulneratum , ſu-
perbum:in brachio virtutis tuæ diſperſi-
ſti inimicos tuos.
12 * ‖ Tui ſunt cæli,& tua eſt terra,orbẽ
terræ & plenitudinem eius tu fundaſti:
‖Gen.1. a.2.
13 *aquilonem & mare tu creaſti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo ex-
14 ultabunt:*tuum brachium cũ potentia.
Firmetur manus tua,& exaltetur dex-
15 tera tua: * iuſtitia & iudicium præpara-
tio ſedis tuæ.
* Miſericordia & veritas præcedent fa-
16 ciem tuam:*beatus populus, qui ſcit iu-
bilationem.
Domine,in lumine vultus tui ambula-
17 bunt,* & in nomine tuo exultabunt tota
die:& in iuſtitia tua exaltabuntur.
18 * Quoniam gloria virtutis eorum tu es:
& in beneplacito tuo exaltabitur cornu
noſtrum.
19 * Quia Domini eſt aſſumptio noſtra,&
ſancti Iſrael regis noſtri.
20 * Tũc locutus es in viſione ſanctis tuis,
& dixiſti : Poſui adiutorium in potente:
& exaltaui electum de plebe mea.
21 * ‖ Inueni Dauid ſeruum meum : oleo
ſancto meo vnxi eum.
22 * Manus enim mea auxiliabitur ei : &
D brachium meum confortabit eum.
‖1.Reg. 16.c.1. c.12. Actor. 13.d.22.
23 *Nihil proficiet inimicus in eo,& filius
iniquitatis non apponet nocere ei.
24 * Et concidam à facie ipſius inimicos
eius:& odientes eum in fugam conuertã.
25 * Et veritas mea , & miſericordia mea
cum ipſo : & in nomine meo exaltabitur
cornu eius.
26 * Et ponam in mari manum eius,& in
fluminibus dexteram eius.
27 * Ipſe inuocabit me:Pater meus es tu:
Deus meus,& ſuſceptor ſalutis meæ.
28 * Et ego primogenitum ponam illum
excelſum præ regibus terræ.
29 * In æternũ ſeruabo illi miſericordiam
meam:&*teſtamentum meum fidele ipſi.
30 * Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen
E eius,& thronum eius ſicut dies cæli.
31 *Si autem dereliquerint filij eius legem
meam : & in iudiciis meis non ambula-
uerint:
32 * Si iuſtitias meas profanauerint : &
mandata mea non cuſtodierint:
33 *Viſitabo in virga iniquitates eorum:&
in verberibus peccata eorum.
34 * Miſericordiã autem meã non diſpergã
ab eo:neque nocebo in veritate mea:
35 * Neque profanabo teſtamentũmeum:
& quæ procedunt de labiis meis non fa-
ciam irrita.
36 * Semel iuraui in ſancto meo,ſi Dauid
37 mentiar: * ſemen eius in æternum mane-
bit,

* Et

Digitized by Google

*Et thronus eius ſicut Sol in conſpectu 38
‖2.Reg. 7.d.16. meo,‖& ſicut Luna perfecta in æternum: F
& teſtis in cælo fidelis.
* Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtu- 39
liſti Chriſtum tuum.
* Euertiſti teſtamentum ſerui tui:pro- 40
fanaſti in terra Sanctuarium eius.
* Deſtruxiſti omnes ſepes eius:poſuiſti 41
firmamentum eius formidinem.
* Diripuerunt eum omnes tranſeuntes 42
viam:factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
* Exaltaſti dexterā deprimentium eum: 43
lætificaſti omnes inimicos eius.
* Aduertiſti adiutorium gladij eius:& 44
non es auxiliatus ei in bello. G
* Deſtruxiſti eum ab emundatione:& 45
ſedem eius in terram colliſiſti.
* Minoraſti dies temporis eius:perfudi- 46
ſti eum confuſione.
* Vſquequò Domine auertis in finem: 47
exardeſcet ſicut ignis ira tua?
* Memorare quæ mea ſubſtantia: num- 48
quid enim vanè conſtituiſti omnes filios
hominum?
* Quis eſt homo, qui viuet, & non vide- 49
bit mortem: eruet animam ſuam de ma-
nu inferi?
* Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ 50
‖2.Reg. Domine, ‖ ſicut iuraſti Dauid in veritate
7.a.11. tua?
* Memor eſto Domine opprobrij ſer- 51
uorum tuorum (quod continui in ſinu
meo) multarum gentium.
* Quod exprobrauerunt inimici tui 52
Domine, quod exprobrauerunt commu-
tationem Chriſti tui.
* Benedictus Dominus in æternum: fiat: 53
fiat.

Oratio Moyſi hominis Dei. 1
LXXXIX.

Domine, refugium factus es nobis, à A
generatione in generationem.
* Priuſquam montes fierent, aut forma- 2
retur terra, & orbis à ſæculo & vſque in
ſæculum tu es Deus.
* Ne auertas hominem in humilitatem: 3
& dixiſti: Conuertimini filij hominum.
*Quoniam mille anni ante oculos tuos, 4
tanquam dies heſterna, quæ præteriit,
Et cuſtodia in nocte, * quæ pro nihilo 5
habentur, eorum anni erunt.
* Manè ſicut herba tranſeat, manè flo- 6
reat, & tranſeat: veſpere decidat, induret, B
& areſcat.
*Quia defecimus in ira tua, & in furo- 7
re tuo turbati ſumus.
* Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpe- 8
ctu tuo, ſæculum noſtrum in illuminatio-
ne vultus Dei.
* Quoniam omnes dies noſtri defece- 9
runt: & in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur:
‖Eccli. 18.c.2. *‖ Dies annorum noſtrorum in ipſis, 10
ſeptuaginta anni.
Si autem in potētatibus, octoginta anni: C
& amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſuperuenit manſuetudo, &
corripiemur.
11 * Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, &
12 præ timore tuo iram tuam *dinumerare?
Dexteram tuam ſic notam fac: & eru-
ditos corde in ſapientia.
13 * Conuertere Domine vſquequò? &
deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos.
14 *Repleti ſumus manè miſericordia tua:
D & exultauimus, & delectati ſumus omni-
bus diebus noſtris.
15 * Lætati ſumus pro diebus, quibus nos
humiliaſti; annis, quibus vidimus mala.
16 * Reſpice in ſeruos tuos, & in opera
tua: & dirige filios eorum.
17 * Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſu-
per nos, & opera manuum noſtrarum di-
rige ſuper nos: & opus manuum noſtra-
rum dirige.

Laus Cantici Dauid. XC.

1 QVi habitat in adiutorio Altiſsimi, in
A protectione Dei cæli cōmorabitur.
2 * Dicet Domino: ſuſceptor meus es tu,
& refugium meum: Deus meus ſperabo
in eum.
3 * Quoniam ipſe liberauit me de laqueo
venantium, & à verbo aſpero.
4 * Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub
pennis eius ſperabis.
5 * Scuto circumdabit te veritas eius: nō
B timebis à timore nocturno.
6 * A ſagitta volante in die, à negotio
perambulante in tenebris, ab incurſu, &
dæmonio meridiano.
7 * Cadent à latere tuo mille, & decem
millia à dextris tuis: ad te autem non ap-
propinquabit.
8 *Verumtamen oculis tuis conſiderabis:
& retributionem peccatorum videbis.
9 * Quoniam tu es Domine ſpes mea: Al-
C tiſsimum poſuiſti refugium tuum.
10 *Non accedet ad te malum: & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 * ‖ Quoniam angelis ſuis mandauit de ‖Matth. 4.a.6.
te: vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Luca 4.
12 * In manibus portabunt te: ne fortè b.1.
offendas ad lapidem pedem tuum.
13 *Super aſpidem & baſiliſcum ambula-
D bis: & conculcabis leonem & draconem.
14 * Quoniam in me ſperauit, liberabo eū:
protegam eum, quoniam cognouit nomē
meum.
15 * Clamabit ad me, & ego exaudiā eum:
cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam
eum & glorificabo eum.
16 * Longitudine dierum replebo eum: &
oſtendam illi ſalutare meum.

Pſalmus Cantici,
1 In die ſabbati. XCI.

2 BOnum eſt confiteri Domino, & pſal-
A lere nomini tuo Altiſsime;
3 * Ad annunciandum manè miſericor-
diam tuā, & veritatem tuam per noctem;
4 * In decachordo, pſalterio; cum canti-
co, in cithara.
5 * Quia delectaſti me Domine in factu-

Digitized by Google

ra tua : & in operibus manuum tuarum
exultabo.
* Quàm magnificata ſunt opera tua 6
Domine! nimis profundæ factę ſunt cogi- B
tationes tuæ.
*Vir inſipiens non cognoſcet: & ſtultus 7
non intelliget hæc.
* Cùm exorti fuerint peccatores ſicut 8
fœnum : & apparuerint omnes, qui ope-
rantur iniquitatem.
Vt intereant in ſæculum ſæculi: *tu au- 9
tem Altiſsimus in æternum Domine.
* Quoniam ecce inimici tui Domine, 10
quoniam ecce inimici tui peribunt : &
diſpergentur omnes, qui operantur ini-
quitatem.
* Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu 11
meum : & ſenectus mea in miſericordia C
vberi.
* Et deſpexit oculus meus inimicos 12
meos : & in inſurgentibus in me mali-
gnantibus audiet auris mea.
* Iuſtus, vt palma florebit: ſicut cedrus 13
Libani multiplicabitur.
* Plantati in domo Domini, in atriis 14
domus Dei noſtri florebunt.
* Adhuc multiplicabuntur in ſenecta 15
vberi : & bene patientes erunt, * vt an- 16
nuncient:
Quoniam rectus Dominus Deus noſter:
& non eſt iniquitas in eo.

Laus Cantici ipſi Dauid in die ante
ſabbatum, quando fundata eſt
terra. XCII.

Dominus regnauit, decorem indutus 1
eſt : indutus eſt Dominus fortitudi- A
nem, & præcinxit ſe.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
* Parata ſedes tua ex tũc: à ſæculo tu es. 2
* Eleuauerunt flumina Domine: eleua- 3
uerunt flumina vocem ſuam.
* Eleuauerunt flumina fluctus ſuos, à 4
vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis in B
altis Dominus.
* Teſtimonia tua credibilia facta ſunt 5
nimis : domum tuam decet ſanctitudo
Domine in longitudinem dierum.

Pſalmus ipſi Dauid.
Quarta ſabbati. XCIII.

Deus vltionum Dominus: Deus vltio- 1
num liberè egit. A
* Exaltare qui iudicas terram: redde re- 2
tributionem ſuperbis.
* Vſquequò peccatores Domine, vſque- 3
quò peccatores gloriabuntur?
*Effabuntur, & loquentur iniquitatem: 4
loquentur omnes, qui operantur iniuſti-
tiam?
* Populum tuum Domine humiliaue- 5
runt: & hereditatem tuam vexauerunt.
* Viduam & aduenam interfecerunt: & 6
pupillos occiderunt.
* Et dixerunt : Non videbit Dominus, 7
nec intelliget Deus Iacob. B

8 * Intelligite inſipientes in populo : &
ſtulti aliquando ſapite.
9 * Qui plantauit aurem, non audiet? aut
qui finxit oculum non conſiderat?
10 * Qui corripit gentes, non arguet : qui
docet hominem ſcientiam?
11 *Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12 * Beatus homo, quem tu erudieris Do-
mine, & de lege tua docueris eum:
13 * Vt mitiges ei à diebus malis : donec
C fodiatur peccatori fouea.
14 * Quia non repellet dominus plebem
ſuam: & hereditatem ſuam non derelin-
quet.
15 * Quoadusque iuſtitia conuertatur in
iudicium : & qui iuxta illam omnes qui
recto ſunt corde.
16 * Quis conſurget mihi aduerſus mali-
gnantes ? aut quis ſtabit mecum aduerſus
operantes iniquitatem ?
17 *Niſi quia Dominus adiuuit me: paulo-
minus habitaſſet in inferno anima mea.
18 * Si dicebam: Motus eſt pes meus: miſe-
D ricordia tua Domine adiuuabat me.
19 * Secundùm multitudinem dolorum
meorum in corde meo, conſolationes tuę
lætificauerunt animam meam.
20 * Numquid adhæret tibi ſedes iniquita-
tis: qui fingis laborem in præcepto?
21 * Captabunt in animam iuſti. & ſan-
guinem innocentem condemnabunt.
22 * Et factus eſt mihi Dominus in refu-
gium, & Deus meus in adiutorium ſpeî
meæ.
23 * Et reddet illis iniquitatem ipſorum: &
in malitia eorum diſperdet eos: diſperdet
illos Dominus Deus noſter.

Laus Cantici ipſi Dauid. XCIV.

1 Venite, exultemus Domino : iubile-
A mus Deo ſalutari noſtro.
2 * Præoccupemus faciem eius in con-
feſsione: & in pſalmis iubilemus ei.
3 * Quoniam Deus magnus Dominus: &
rex magnus ſuper omnes deos.
4 * Quia in manu eius ſunt omnes fines
terrę: & altitudines montium ipſius ſunt:
5 * Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit
illud: & ſiccã manus eius formauerunt.
6 * Venite adoremus, & procidamus : &
ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
7 * Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter: &
B nos populus paſcuæ eius, & oues manus
eius.
8 * ‖Hodie ſi vocem eius audieritis, noli- ‖Heb.3.b.7.
te obdurare corda veſtra;
9 * Sicut in irritatione ſecundùm diem
tentationis in deſerto : vbi tentauerunt
me patres veſtri, probauerunt me, & vi-
derunt opera mea.
10 * ‖ Quadraginta annis offenſus fui ge- ‖Num.14.f.34
nerationi illi, & dixi : Semper hi errant
corde.
11 *Et iſti non cognouerunt vias meas: ‖vt ‖Heb.4.a.3.
iuraui in ira mea : Si introibunt in re-
quiem meam.

Canti

Canticum Ipſi Dauid.
Quando domus ædificabatur poſt 1
captiuitatem. (1.Par.15.)
X C V.
CAntate Domino canticum nouum: A
cantate Domino omnis terra.
* Cantate Domino,& benedicite nomi- 2
ni eius: annunciate de die in diem ſaluta-
re eius.
* Annunciate inter gentes gloriam eius, 3
in omnibus populis mirabilia eius.
* Quoniam magnus Dominus, & lau- 4
dabilis nimis: terribilis eſt ſuper omnes
deos.
* Quoniam omnes dij Gentium dæmo- 5
nia: Dominus autem cælos fecit.
* Confeſſio & pulchritudo in conſpectu 6
eius: ſanctimonia & magnificentia in ſan-
ctificatione eius. B
* Afferte Domino patriæ Gentium, af- 7
ferte Domino gloriam & honorem: * af- 8
ferte Domino gloriam nomini eius.
Tollite hoſtias,& introite in atria eius:
* adorate Dominum in atrio ſancto eius. 9
Commoueatur à facie eius vniuerſa
terra: * dicite in Gentibus quia Dominus 10
regnauit. C
Etenim correxit orbem terræ qui non
commouebitur: iudicabit populos in æ-
quitate.
* Lætentur cæli, & exultet terra,com- 11
moueatur mare,& plenitudo eius:* gau- 12
debunt campi,& omnia quę in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſiluarum
* à facie Domini,quia venit: quoniam ve- 13
nit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, &
populos in veritate ſua.
Huic Dauid, 1
Quando terra eius reſtituta eſt.
X C V I.
DOminus regnauit, exultet terra: læ- A
tentur inſulæ multæ.
* Nubes,& caligo in circuitu eius: iuſti- 2
tia,& iudicium correctio ſedis eius.
* Ignis ante ipſum præcedet, & inflam- 3
mabit in circuitu inimicos eius.
* Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: vi- 4
dit,& commota eſt terra.
* Montes, ſicut cera fluxerunt à facie 5
Domini: à facie Domini omnis terra.
* Annunciauerunt cæli iuſtitiam eius:& 6
viderunt omnes populi gloriam eius.
* ‖ Confundantur omnes, qui adorant 7
ſculptilia: & qui gloriantur in ſimula- B
chris ſuis.
‖ Adorate eum omnes angeli eius: * au- 8
diuit,& lætata eſt Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ, propter iu-
dicia tua Domine:
* Quoniam tu Dominus altiſſimus ſu- 9
per omnem terram: nimis exaltatus es ſu-
per omnes deos.
* ‖ Qui diligitis Dominũ,odite malum: 10
cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuo-
rum,de manu peccatoris liberabit eos.

‖ *Exod. 20.a.4. Leuit. 26.a.1. Deut. 5.a.8.*
‖ *Heb.1.b.6.*
‖ *Amos 5.d.15. Rom. 12.b.9.*

11 * Lux orta eſt iuſto, & rectis corde læ-
titia.
12 * Lætamini iuſti in Domino: & confite-
mini memoriæ ſanctificationis eius.
1 Pſalmus ipſi Dauid. X C V I I.
A CAntate Domino canticum nouum:
quia mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius,& brachium
ſanctum eius.
2 *‖ Notum fecit Dominus ſalutare ſuum:
in conſpectu gentium reuelauit iuſtitiam
ſuam.
3 * Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, &
veritatis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ ſalutare
Dei noſtri.
4 * Iubilate Deo omnis terra, cantate, &
B exultate,& pſallite.
5 * Pſallite Domino in cithara, in cithara
6 & voce pſalmi: * in tubis ductilibus,& vo-
ce tubæ corneæ.
Iubilate in conſpectu regis Domini:
7 * moueatur mare,& plenitudo eius; orbis
terrarum,& qui habitant in eo.
8 * Flumina plaudēt manu, ſimul montes
9 exultabunt. * à conſpectu Domini: quo-
niam venit iudicare terram:
Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia,
& populos in æquitate.
1 Pſalmus ipſi Dauid. X C V I I I.
A DOminus regnauit, iraſcantur popu-
li: qui ſedet ſuper cherubim, mouea-
tur terra.
2 * Dominus in Sion magnus: & excelſus
ſuper omnes populos.
3 * Confiteantur nomini tuo magno: quo-
4 niam terribile,& ſanctum eſt: * & honor
regis iudicium diligit.
Tu paraſti directiones: iudicium & iu-
ſtitiam in Iacob tu feciſti.
5 * Exaltate Dominum Deum noſtrum,
& adorate ſcabellum pedum eius: quo-
niam ſanctum eſt.
6 * Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius:
B & Samuel inter eos, qui inuocant nomen
eius:
Inuocabant Dominum,& ipſe exaudie-
7 bat eos: * in columna nubis loquebatur
ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præ-
ceptum quod dedit illis.
8 * Domine Deus noſter tu exaudiebas
eos: Deus tu propitius fuiſti eis,& vlciſ-
cens in omnes adinuentiones eorum.
9 * Exaltate Dominum Deum noſtrum,&
adorate in monte ſancto eius: quoniam
ſanctus Dominus Deus noſter.
1 Pſalmus in confeſſione.
X C I X.
2 IVbilate Deo omnis terra: ſeruite Do-
A mino in lætitia.
Introite in conſpectu eius, in exulta-
tione.
3 * Scitote quoniam Dominus ipſe eſt
Deus: ipſe fecit nos,& non ipſi nos:
4 Populus eius,& oues paſcuæ eius: * in-

‖ *Iſa.52.e.10.& 63.b.8.*

troite portas eius in confeſsione, atria
eius in hymnis: confitemini illi.
Laudate nomen eius: * quoniam ſuauis 5
eſt Dominus, in æternum miſericordia B
eius, & vſque in generationem & genera-
tionem veritas eius.

Pſalmus ipſi Dauid. C. 1

MIſericordiam, & iudicium cantabo A
tibi Domine:
Pſallam, & intelligam in via immacu- 2
lata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis
mei, in medio domus meæ.
* Non proponebam ante oculos meos 3
rem iniuſtam: facientes præuaricationes
odiui.
Non adhæſit mihi * cor prauum: & de- 4
clinantem à me malignum non cogno-
ſcebam.
* Detrahentem ſecretò proximo ſuo, 5
hunc perſequebar. B
Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum
hoc non edebam.
* Oculi mei ad fideles terræ vt ſedeant 6
mecum: ambulans in via immaculata, hic
mihi miniſtrabat.
Non habitabit in medio domus meæ 7
qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua,
non direxit in conſpectu oculorum meo-
rum.
* In matutino interficiebam omnes pec- 8
catores terræ, vt diſperderem de ciuitate
Domini omnes operantes iniquitatem.

Oratio pauperis, 1
Cùm anxius fuerit, & in conſpectu
Domini effuderit precem
ſuam. CI.

DOmine exaudi orationem meam: & 2
clamor meus ad te veniat. A
* Non auertas faciem tuam à me, in 3
quacumque die tribulor, inclina ad me
aurem tuam.
In quacumque die inuocauero te, ve-
lociter exaudi me.
* Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: 4
& oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
* Percuſſus ſum vt fœnum, & aruit cor 5
meum: quia oblitus ſum comedere panem
meum.
* A voce gemitus mei adhæſit os meum 6
carni meæ.
* Similis factus ſum pellicano ſolitudi- 7
nis: factus ſum ſicut nycticorax in domi-
cilio.
* Vigilaui, & factus ſum ſicut paſſer ſo- 8
litarius in tecto. B
* Tota die exprobrabant mihi inimici 9
mei: & qui laudabant me, aduerſum me
iurabant.
* Quia cinerem tamquam panem man- 10
ducabam, & potum meum cum fletu mi-
ſcebam.
* A facie iræ & indignationis tuæ: quia 11
eleuans alliſiſti me.
* Dies mei ſicut vmbra declinauerunt: 12
& ego ſicut fœnum arui.
13 * Tu autem Domine in æternum per-
manes: & memoriale tuum in generatio-
nem & generationem.
14 * Tu exurgens miſereberis Sion: quia
C tempus miſerendi eius, quia venit tẽpus.
15 * Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapi-
des eius: & terræ eius miſerebuntur.
16 * Et timebunt Gentes nomen tuum Do-
mine, & omnes reges terrę gloriam tuam.
17 * Quia ædificauit Dominus Sion: & vi-
debitur in gloria ſua.
18 * Reſpexit in orationem humilium: &
non ſpreuit precem eorum.
19 * Scribantur hæc in generatione altera:
& populus, qui creabitur, laudabit Do-
minum.
20 * Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo:
Dominus de cælo in terram aſpexit:
21 * Vt audiret gemitus compeditorum: vt
ſolueret filios interemptorum:
22 * Vt annuncient in Sion nomen Domi-
D ni: & laudem eius in Ieruſalem.
23 * In conueniendo populos in vnum, &
reges vt ſeruiant Domino.
24 * Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: Pau-
citatem dierum meorum nuncia mihi.
25 * Ne reuoces me in dimidio dierum
meorum: in generationem & generatio-
nem anni tui.
26 * Initio tu Domine terram fundaſti: &
opera manuum tuarum ſunt cæli.
27 * Ipſi peribunt, tu autem permanes: &
omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, &
28 mutabuntur: * tu autem idem ipſe es, &
anni tui non deficient.
29 * Filij ſeruorum tuorum habitabunt: &
ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

1 Ipſi Dauid. CII.

A BEnedic anima mea Domino: & om-
nia, quæ intra me ſunt, nomini ſan-
cto eius.
2 * Benedic anima mea Domino: & noli
obliuiſci omnes retributiones eius.
3 * Qui propitiatur omnibus iniquitati-
bus tuis: qui ſanat omnes infirmitates
tuas.
4 * Qui redimit de interitu vitam tuam:
qui coronat te in miſericordia & miſera-
tionibus.
5 * Qui replet in bonis deſiderium tuum:
renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
6 * Faciens miſericordias Dominus, & iu-
B dicium omnibus iniuriam patientibus.
7 * Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſ-
rael voluntates ſuas.
8 * ‖ Miſerator, & miſericors Dominus: ‖ Num. 14.c.18.
longanimis, & multùm miſericors.
9 * Non in perpetuum iraſcetur: neque
in æternum comminabitur.
10 * Non ſecundùm peccata noſtra fecit
nobis: neque ſecundùm iniquitates no-
ſtras retribuit nobis.
11 Quoniam ſecundùm altitudinem cæli
à terra, corroborauit miſericordiam ſuam
ſuper timentes ſe.

* Quan

Digitized by Google

* Quantum diſtat Ortus ab Occidente: 12
longè fecit à nobis iniquitates noſtras. C
* Quomodo miſeretur pater filiorum, 13
miſertus eſt Dominus timẽtibus ſe:*quo- 14
niam ipſe cognouit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam puluis ſumus:
* homo,ſicut fœnum dies eius,tamquam 15
flos agri ſic efflorebit.
* Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, 16
& non ſubſiſtet : & non cognoſcet am-
pliùs locum ſuum.
* Miſericordia autẽ Domini ab æterno 17
& vſque in æternum ſuper timentes eum.
Et iuſtitia illius in filios filiorum , * his 18
qui ſeruant teſtamentum eius:
Et memores ſunt mandatorum ipſius, D
ad faciendum ea.
* Dominus in cælo parauit ſedem ſuam: 19
& regnum ipſius omnibus dominabitur.
* Benedicite Domino omnes angeli eius: 20
potentes virtute, facientes verbum illius,
ad audiendam vocem ſermonum eius.
* Benedicite Domino omnes virtutes 21
eius:miniſtri eius, qui facitis voluntatem
eius.
* Benedicite Domino omnia opera eius 22
in omni loco dominationis eius, benedic
anima mea Domino.

Ipſi Dauid. CIII. 1

BEnedic anima mea Domino : Domi- A
ne Deus meus magnificatus es vehe-
menter.
Confeſsionem,& decorem induiſti:* a- 2
mictus lumine ſicut veſtimento:
Extendens cælum ſicut pellem : * qui 3
tegis aquis ſuperiora eius.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum:qui
ambulas ſuper pennas ventorum.
‖ *Heb.1. c.7.* * ‖ Qui facis angelos tuos,ſpiritus ; & 4
miniſtros tuos ignem vrentem.
* Qui fundaſti terrã ſuper ſtabilitatem 5
ſuam:non inclinabitur in ſęculum ſęculi.
* Abyſſus , ſicut veſtimentum , amictus 6
eius:ſuper montes ſtabunt aquæ.
* Ab increpatione tua fugient: à voce 7
tonitrui tui formidabunt.
* Aſcendunt montes,& deſcendunt cam- 8
pi,in locum quem fundaſti eis.
* Terminum poſuiſti, quem non tranſ- 9
gredientur : neque conuertentur operire B
terram.
* Qui emittis fontes in conuallibus: 10
inter medium montium pertranſibunt
aquæ.
* Potabunt omnes beſtiæ agri:expecta- 11
bunt onagri in ſiti ſua.
* Super ea volucres cæli habitabunt:de- 12
medio petrarum dabunt voces.
* Rigans mõtes de ſuperioribus ſuis : de 13
fructu operum tuorum ſatiabitur terra:
* Producens fœnum iumentis , & her- 14
bam ſeruituti hominum:
Vt educas panem de terra : * & vinum 15
lætificet cor hominis:
Vt exhilaret faciem in oleo : & panis
cor hominis confirmet.

16 * Saturabuntur ligna campi , & cedri
17 Libani,quas plantauit : * illic paſſeres ni-
dificabunt.
18 Herodij domus dux eſt eorum:*montes
excelſi ceruis: petra refugium herinaciis.
19 * Fecit lunam in tempora:ſol cognouit
C occaſum ſuum.
20 * Poſuiſti tenebras , & facta eſt nox : in
ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſiluæ.
21 * Catuli leonum rugientes,vt rapiant,&
quærant à Deo eſcam ſibi.
22 * Ortus eſt ſol,& congregati ſunt:& in
cubilibus ſuis collocabuntur.
23 * Exibit homo ad opus ſuum:& ad ope-
rationem ſuam vſque ad veſperum.
24 * Quàm magnificata ſunt opera tua Do-
mine!omnia in ſapientia feciſti : impleta
eſt terra poſſeſsione tua.
25 * Hoc mare magnum & ſpatioſum ma-
nibus: illic reptilia , quorum non eſt nu-
merus.
26 Animalia puſilla cum magnis:*illic na-
ues pertranſibunt.
Draco iſte , quem formaſti ad illuden-
27 dum ei : * omnia à te expectant vt des il-
D lis eſcam in tempore.
28 * Dante te illis, colligent : aperiente te
manum tuam, omnia implebuntur boni-
tate.
29 * Auertente autem te faciem,turbabun-
tur:auferes ſpiritum eorum, & deficient,
& in puluerem ſuum reuertentur.
30 * Emittes ſpiritum tuum,& creabuntur:
& renouabis faciem terræ.
31 * Sit gloria Domini in ſæculum:lætabi-
tur Dominus in operibus ſuis:
32 * Qui reſpicit terram, & facit eam tre-
mere:qui tangit montes,& fumigant.
33 * Cantabo Domino in vita mea:pſallam ‖ *Inf.* 145.a.2.
Deo meo quamdiu ſum.
34 * Iucundum ſit ei eloquium meum: ego
verò delectabor in Domino.
35 * Deficiant peccatores à terra, & iniqui
ita vt non ſint : benedic anima mea Do-
mino.

Alleluia. (1.Par.16.8.) CIIII.

1 COnfitemini Domino,& inuocate no- 1. P*ar.* 16. a. 8.
A men eius : annunciate inter Gentes *Iſa.* 12.
opera eius. a. 4.
2 * Cantate ei,& pſallite ei: narrate om-
nia mirabilia eius.
3 * Laudamini in nomine ſancto eius:læ-
tetur cor quærentium Dominum.
4 * Quærite Dominum, & confirmamini:
quærite faciem eius ſemper.
5 * Mementote mirabilium eius , quæ fe-
cit:prodigia eius,& iudicia oris eius.
6 * Semen Abraham, ſerui eius:filij Iacob
electi eius.
7 * Ipſe Dominus Deus noſter:in vniuer-
ſa terra iudicia eius.
8 * Memor fuit in ſæculum teſtamenti
ſui; verbi , quod mandauit in mille gene-
rationes:
9 * ‖ Quod diſpoſuit ad Abraham:& iura- ‖ *Gen.* 22.c.16.
menti ſui ad Iſaac:

* Et

Digitized by Google

* Et ſtatuit illud Iacob in præceptum: 10
& Iſrael in teſtamentum æternum:
* Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, 11
funiculum hæreditatis veſtrę.
* Cùm eſſent numero breui, pauciſsimi 12
& incolæ eius:
* Et pertranſierunt de gente in gentem, 13
& de regno ad populum alterum: B
* Non reliquit hominem nocere eis: & 14
corripuit pro eis reges.
‖ 1. Par. 16. d. 22 * ‖ Nolite tangere Chriſtos meos: & in 15
prophetis meis nolite malignari.
2. Reg. 1. c. 14. * Et vocauit famem ſuper terram: & o- 16
mne firmamentum panis contriuit.
‖ Ge. 37. f. 36. * Miſit ante eos ‖ virum: in ſeruum ve- 17
nundatus eſt Ioſeph.
‖ Ge. 39. d. 20. * ‖ Humiliauerunt in compedibus pedes 18
eius, ferrum pertrãſiit animam eius, * do- 19
nec veniret verbum eius.
‖ Ge. 41. c. 14. Eloquium Domini inflammauit eum:
* ‖ miſit rex, & ſoluit eum; princeps po- 20
pulorum, & dimiſit eum.
* Conſtituit eum dominum domus ſuę: 21
& principem omnis poſſeſsionis ſuæ.
* Vt erudiret principes eius ſicut ſemet- 22
ipſum: & ſenes eius prudentiam doceret.
‖ Ge. 46. a. 6. * ‖ Et intrauit Iſrael in Aegyptum: & 23
Iacob accola fuit in terra Cham. C
‖ Exod. 1. b. 7. * ‖ Et auxit populum ſuum vehementer: 24
& firmauit eum ſuper inimicos eius.
Act. 7. b. 17. * Conuertit cor eorum vt odirent po- 25
pulum eius: & dolum facerent in ſeruos
eius.
‖ Exod. 3. b. 10. & 4. d. 27. * ‖ Miſit Moyſen ſeruum ſuum; Aaron, 26
quem elegit ipſum.
* Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum, 27
& prodigiorum in Terra Cham,
‖ Exod. 7. c. 10. * ‖ Miſit tenebras, & obſcurauit: & non 28
exacerbauit ſermones ſuos.
‖ Exod. 10. f. 21. * ‖ Conuertit aquas eorum in ſangui- 29
nem: & occidit piſces eorum.
‖ Exod. 7. d. 20. * ‖ Edidit terra eorum ranas in penetra- 30
libus regum ipſorum.
‖ Exod. 8. b. 6. * ‖ Dixit, & venit cœnomyia: & ciniſes 31
in omnibus finibus eorum.
‖ Exo. c. 8. & 9. * Poſuit pluuias eorum grandinẽ, ignem 32
comburentem in terra ipſorum.
* Et percuſsit vineas eorum, & ficulneas 33
eorum: & contriuit lignum finium eorũ.
‖ Exod. 10. c. 12. * ‖ Dixit, & venit locuſta, & bruchus, 34
cuius non erat numerus. D
* Et comedit omne fœnum in terra eo- 35
rum: & comedit omnem fructum terræ
eorum.
‖ Exod. 12. d. 29. * ‖ Et percuſsit omne primogenitum 36
in terra eorum: primitias omnis laboris
eorum.
‖ Exod. 13. d. 21. * ‖ Et eduxit eos cum argento & auro: 37
& non erat in tribubus eorum infirmus.
* Lætata eſt Aegyptus in profectione 38
eorum: quia incubuit timor eorum ſuper
eos.
‖ Pſal. 77. b. 14 * ‖ Expandit nubem in protectionem eo- 39
rum, & ignem vt luceret eis per noctem.
1. Cor. 10. a. 1. * Petierunt, & venit coturnix: & pane 40
cæli ſaturauit eos.

41 * ‖ Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: ‖ Exo. 16. c. 13.
abierunt in ſicco flumina;
42 * ‖ Quoniã memor fuit verbi ſancti ſui, ‖ Num. 20. c. 11.
quod habuit ad Abrahãm puerum ſuum.
43 * ‖ Et eduxit populum ſuum in exulta- ‖ Ge. 27. a. 7.
tione, & electos ſuos in lætitia.
44 * Et dedit illis regiones Gentium: & la-
bores populorum poſſederunt:
45 * Vt cuſtodiant iuſtificationes eius, &
legem eius requirant.

Alleluia. (Iudith 13. 21.) CV.

1 CONfitemini Domino quoniam bonus:
A quoniam in ſæculum miſericordia
eius.
2 * ‖ Quis loquetur potentias Domini, au- ‖ Iudith. 13. e. 23.
ditas faciet omnes laudes eius?
3 * Beati, qui cuſtodiunt iudicium, & fa- Eccli. 43. d. 35.
ciunt iuſtitiam in omni tempore.
4 * Memento noſtri Domine in benepla-
cito populi tui: viſita nos in ſalutari tuo:
5 * Ad videndum in bonitate electorum
tuorum, ad lætandum in lætitia gentis
tuæ; vt lauderis cum hereditate tua.
6 * ‖ Peccauimus cum patribus noſtris: ‖ Iudith. 7. d. 19.
iniuſtè egimus, iniquitatem fecimus.
7 * Patres noſtri in Aegypto non intelle-
xerunt mirabilia tua: non fuerunt memo-
res multitudinis miſericordiæ tuæ.
B Et irritauerunt aſcendentes in mare,
Mare rubrum.
8 * Et ſaluauit eos propter nomen ſuum:
vt notam faceret potentiam ſuam.
9 * ‖ Et increpuit Mare rubrum, & exic- ‖ Exod. 14. e. 22.
catum eſt: & deduxit eos in abyſsis ſicut
in deſerto.
10 * Et ſaluauit eos de manu audientium:
& redemit eos de manu inimici.
11 * ‖ Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ‖ Exod. 14. g. 27
ex eis non remanſit.
12 * Et crediderunt verbis eius: & lauda-
uerunt laudem eius.
13 * Citò fecerunt, obliti ſunt operũ eius:
& non ſuſtinuerunt conſilium eius.
14 * ‖ Et concupierunt concupiſcentiam in ‖ Exod. 17. a. 2.
C deſerto: & tentauerunt Deũ in inaquoſo.
15 * ‖ Et dedit eis petitionem ipſorum: & ‖ Num. 11. f. 31
miſit ſaturitatem in animas eorum.
16 * Et irritauerunt Moyſen in caſtris, Aa-
ron ſanctum Domini.
17 * ‖ Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathã: ‖ Num. 16. e. 32
& operuit ſuper congregationem Abirõ.
18 * Et exarſit ignis in ſynagoga eorum:
flamma combuſsit peccatores.
19 * ‖ Et fecerunt vitulum in Horeb: & ‖ Exod. 32. a. 4.
adorauerunt ſculptile.
20 * Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimi-
litudinem vituli comedentis fœnum.
21 * Obliti ſunt Deum, qui ſaluauit eos, qui
22 fecit magnalia in Aegypto, * mirabilia in
Terra Cham: terribilia in Mari rubro.
23 * ‖ Et dixit vt diſperderet eos: ſi non ‖ Exod. 32. c. 10.
D Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractio-
ne in conſpectu eius:
Vt auerteret iram eius ne diſperderet
24 eos: * & pro nihilo habuerunt terram de-
ſiderabilem.

Non

Non crediderunt verbo eius, * & mur- 25
murauerunt in tabernaculis ſuis:non ex-
audierunt vocem Domini.
‖ Num. 14.c.32 * ‖ Et eleuauit manum ſuam ſuper eos: 26
vt proſterneret eos in deſerto:
* Et vt deiiceret ſemen eorũ in Natio- 27
nibus : & diſpergeret eos in regionibus.
* Et initiati ſunt Beelphegor: & come- 28
derunt ſacrificia mortuorum.
* Et irritauerunt eũ in adinuẽtionibus 29
ſuis:& multiplicata eſt in eis ruina. E
‖ Num. 25.b. * ‖ Et ſtetit Phinees,& placauit:& ceſ- 30
ſauit quaſſatio.
* Et reputatum eſt ei in iuſtitiam , in 31
generationem & generationem vſque in
ſempiternum.
‖ Num. 20.a.10 * ‖ Et irritauerunt eum ad Aquas con- 32
tradictionis : & vexatus eſt Moyſes pro-
pter eos: * quia exacerbauerunt ſpiritum 33
eius.
Et diſtinxit in labiis ſuis: * non diſper- 34
diderunt gentes,quas dixit Dominus illis.
* Et commiſti ſunt inter gentes, & di- 35
dicerunt opera eorum : * & ſeruierunt 36
ſculptilibus eorum : & factum eſt illis in
ſcandalum.
* Et immolauerunt filios ſuos, & filias 37
ſuas dæmoniis.
* Et effuderunt ſanguinem innocẽtem: 38
ſanguinem filiorum ſuorum & filiarum F
ſuarum,quas ſacrificauerunt ſculptilibus
Chanaan.
Et infecta eſt terra in ſanguinibus, * & 39
contaminata eſt in operibus eorum : &
fornicati ſunt in adinuentionibus ſuis.
* Et iratus eſt furore Dominus in po- 40
pulum ſuum : & abominatus eſt heredi-
tatem ſuam.
* Et tradidit eos in manus gentium : & 41
dominati ſunt eorum qui oderunt eos.
* Et tribulauerunt eos inimici eorum, 42
& humiliati ſunt ſub manibus eorum:
* ſæpe liberauit eos. 43
Ipſi autem exacerbauerũt eum in con-
ſilio ſuo: & humiliati ſunt in iniquitati-
bus ſuis.
* Et vidit cùm tribularentur : & audi- 44
uit orationem eorum.
‖ Deut. 30.a.1. * ‖ Et memor fuit teſtamenti ſui : & 45
pœnituit eum ſecundùm multitudinem G
miſericordiæ ſuæ.
* Et dedit eos in miſericordias in con- 46
ſpectu omnium qui ceperant eos.
* Saluos nos fac Domine Deus noſter: 47
& congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini ſancto tuo : &
gloriemur in laude tua.
* Benedictus Dominus Deus Iſrael à 48
ſæculo & vſque in ſæculum:& dicet om-
nis populus:Fiat, fiat.
Alleluia. (Iudith 13.21.)

C V I.

CONfitemini Domino quoniã bonus: 1
quoniam in ſęculũ miſericordia eius. A
* Dicant qui redempti ſunt a Domino, 2
quos redemit de manu inimici : & de re-
gionibus congregauit eos.
3 * A ſolis ortu,& occaſu : ab Aquilone,
& mari.
4 * Errauerunt in ſolitudine in inaquo-
ſo : viam ciuitatis habitaculi non inue-
nerũt.
5 * Eſurientes , & ſitientes : anima eo-
rum in ipſis defecit.
6 * Et clamauerunt ad Dominum cùm
tribularentur: & de neceſsitatibus eorum
eripuit eos
7 * Et deduxit eos in viam rectam : vt
irent in ciuitatem habitationis.
8 * Confiteantur Domino miſericordiæ
eius:& mirabilia eius filiis hominum.
9 * Quia ſatiauit animam inanem:& ani-
mam eſurientem ſatiauit bonis.
10 * Sedentes in tenebris , & vmbra mor-
tis:vinctos in mendicitate,& ferro.
11 * Quia exacerbauerunt eloquia Dei : &
conſilium Altiſsimi irritauerunt.
12 * Et humiliatũ eſt in laboribus cor eo-
rũ:infirmati ſunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 * Et clamauerunt ad Dominum cùm
B tribularentur:& de neceſsitatibus eorum
liberauit eos.
14 * Et eduxit eos de tenebris , & vmbra
mortis:& vincula eorum diſrupit.
15 * Confiteantur Domino miſericordiæ
eius:& mirabilia eius filiis hominum.
16 * Quia contriuit portas æreas : & ve-
ctes ferreos confregit.
17 * Suſcepit eos de via iniquitatis eorum:
propter iniuſtitias enim ſuas humiliati
ſunt.
18 * Omnem eſcam abominata eſt anima
eorum : & appropinquauerunt vſque ad
portas mortis.
19 * Et clamauerunt ad Dominum cùm
tribularentur:& de neceſsitatibus eorum
liberauit eos.
20 * Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos:&
eripuit eos de interitionibus eorum.
21 * Confiteantur Domino miſericordiæ
C eius:& mirabilia eius filiis hominum:
22 * Et ſacrificent ſacrificium laudis : &
annuncient opera eius in exultatione.
23 * Qui deſcendunt mare in nauibus , fa-
cientes operationem in aquis multis.
24 * Ipſi viderunt opera Domini,& mira-
bilia eius in profundo.
25 * Dixit , & ſtetit ſpiritus procellæ : &
exaltati ſunt fluctus eius.
26 * Aſcendunt vſque ad cælos, & deſcen-
dunt vſque ad abyſſos : anima eorum in
malis tabeſcebat.
27 * Turbati ſunt,& moti ſũt ſicut ebrius:
& omnis ſapientia eorum deuorata eſt.
28 * Et clamauerunt ad Dominum cùm
tribularentur,& de neceſsitatibus eorum
eduxit eos.
29 * Et ſtatuit procellam eius in auram:&
ſiluerunt fluctus eius.
30 * Et lætati ſunt quia ſiluerunt : & de-
duxit eos in portum voluntatis eorum.
31 * Confiteantur Domino miſericordiæ
eius

ed by Google

eius:& mirabilia eius filiis hominum.
* Et exaltent eum in Eccleſia plebis:& 32
in cathedra ſeniorum laudent eum.
* Poſuit flumina in deſertum,& exitus 33
aquarum in ſitim;
* Terram fructiferam in ſalſuginem, à 34
malitia inhabitantium in ea. D
* Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: 35
& terram ſine aqua in exitus aquarum.
* Et collocauit illic eſurientes:& con- 36
ſtituerunt ciuitatem habitationis.
* Et ſeminauerunt agros, & plantaue- 37
runt vineas : & fecerunt fructum natiui-
tatis.
* Et benedixit eis, & multiplicati ſunt 38
nimis:& iumenta eorum non minorauit.
* Et pauci facti ſunt : & vexati ſunt à 39
tribulatione malorum,& dolore.
* Effuſa eſt contemptio ſuper principes: 40
& errare fecit eos in inuio,& non in via.
* Et adiuuit pauperem de inopia:& po- 41
ſuit ſicut oues familias.
‖ Num. 22.c.19 * ‖ Videbunt recti, & lætabuntur: & 42
omnis iniquitas oppilabit os ſuum.
* Quis ſapiens & cuſtodiet hæc? & in- 43
telliget miſericordias Domini?

Canticum Pſalmi ipſi Dauid. 1

(Sup.56.8. CVII.

PAratum cor meum Deus, paratum 2
cor meum : cantabo, & pſallam in A
gloria mea.
* Exurge gloria mea, exurge pſalteriũ, 3
& cithara:exurgam diluculo.
* Confitebor tibi in populis Domine:& 4
pſallam tibi in nationibus.
* Quia magna eſt ſuper cælos miſeri- 5
cordia tua:& vſque ad nubes veritas tua.
* Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper 6
omnem terram gloria tua : * vt liberen- 7
tur dilecti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me:
* Deus locutus eſt in ſancto ſuo: 8
Exultabo, & diuidam Sichimam, & B
conuallem tabernaculorum dimetiar.
* Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſ- 9
ſes:& Ephraim ſuſceptio capitis mei.
Iuda rex meus: * Moab lebes ſpei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum ; mihi alienigenæ amici facti ſunt.
* Quis deducet me in ciuitatem muni- 11
tam? quis deducet me vſque in Idumæam?
* Nonne tu Deus,qui repuliſti nos, & 12
non exibis Deus in virtutibus noſtris?
* Da nobis auxilium de tribulatione: 13
quia vana ſalus hominis.
* In Deo faciemus virtutem : & ipſe ad 14
nihilum deducet inimicos noſtros.

In finem,Pſalmus Dauid. 1

CVIII.

DEus laudem meam ne tacueris: quia 2
os peccatoris, & os doloſi ſuper me A
apertum eſt.
* Locuti ſunt aduerſum me lingua do- 3
loſa, & ſermonibus odij circumdederunt
me:& expugnauerunt me gratis.
* Pro eo vt me diligerent, detrahebant 4
mihi : ego autem orabam.
5 * Et poſuerunt aduerſum me mala pro
bonis:& odium pro dilectione mea.
6 * Conſtitue ſuper eum peccatorem : &
diabolus ſtet à dextris eius.
7 * Cùm iudicatur, exeat condemnatus:
& oratio eius fiat in peccatum.
8 * Fiant dies eius pauci: & epiſcopatum
eius accipiat alter.
9 * Fiant filij eius orphani : & vxor eius
vidua.
10 * Nutantes transferantur filij eius, &
B mendicent : & eiiciantur de habitationi-
bus ſuis.
11 * Scrutetur fœnerator omnem ſubſtan-
tiam eius:& diripiant alieni labores eius.
12 * Non ſit illi adiutor : nec ſit qui mi-
ſereatur pupillis eius.
13 * Fiant nati eius in interitum: in gene-
ratione vna deleatur nomen eius.
14 * In memoriã redeat iniquitas patrum
eius in conſpectu Domini : & peccatum
matris eius non deleatur.
15 * Fiant contra Dominum ſemper, &
16 diſpereat de terra memoria eorum: * pro
eo quòd non eſt recordatus facere miſe-
ricordiam.
17 * Et perſecutus eſt hominem inopem,
& mendicum, & compunctum corde
mortificare.
18 * Et dilexit maledictionem, & veniet
C ei, & noluit benedictionem,& elongabi-
tur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſti-
mentum, & intrauit ſicut aqua in inte-
riora eius,& ſicut oleum in oſſibus eius.
19 * Fiat ei ſicut veſtimentũ,quo operitur;
& ſicut zona,qua ſemper præcingitur.
20 * Hoc opus eorum,qui detrahunt mihi
apud Dominum : & qui loquuntur mala
aduerſus animam meam.
21 * Et tu Domine, Domine, fac mecum
propter nomen tuum:quia ſuauis eſt mi-
ſericordia tua.
22 * Libera me, * quia egenus & pauper
ego ſum:& cor meũ conturbatum eſt in-
tra me.
23 * Sicut vmbra cùm declinat, ablatus
ſum:& excuſſus ſum ſicut locuſtæ.
24 * Genua mea infirmata ſunt à ieiunio:
& caro mea immutata eſt propter oleũ.
25 * Et ego factus ſum opprobrium illis:
D viderunt me,& mouerunt capita ſua.
26 * Adiuua me Domine Deus meus:ſaluũ
me fac ſecundum miſericordiam tuam.
27 * Et ſciant quia manus tua hæc : & tu
Domine feciſti eam.
28 * Maledicent illi, & tu benedices : qui
inſurgunt in me, confundantur : ſeruus
autem tuus lætabitur.
29 * Induantur qui detrahũt mihi,pudore:
& operiãtur ſicut diploide cõfuſione ſua.
30 * Cõfitebor Domino nimis in ore meo:
& in medio multorum laudabo eum.
31 * Quia aſtitit à dextris pauperis, vt ſal-
uã faceret à perſequẽtibus animã meam.

Pſalmus Dauid. CIX.

Matth. 22.d.42 ‖ 1.Cor. 15.d.25 Hebr.1. d.13.& 10.c.13.

1 A DIxit Dominus Domino meo : Sede à dextris meis:
‖ Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum.
2 * Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion : dominare in medio inimicorum tuorum.
3 * Tecum principium in die virtutis tuæ in ſplendoribus ſanctorum : ex vtero ante luciferum genui te.

‖ Heb.5. b.6.& 7.c.17. Ioa.12. e.34.

4 B * ‖ Iurauit Dominus,& non pœnitebit eum : Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.
5 * Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ ſuæ reges.
6 * Iudicabit in nationibus,implebit ruinas: cõquaſſabit capita in terra multorũ.
7 * De torrente in via bibet : propterea exaltabit caput.

Alleluia. CX.

1 A COnfitebor tibi Domine in toto corde meo:in conſilio iuſtorum,& congregatione.
2 * Magna opera Domini : exquiſita in omnes voluntates eius.
3 * Confeſsio &magnificentia opus eius: & iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.
4 * Memoriam fecit mirabilium ſuorum, miſericors & miſerator Dominus : * eſ-
5 cam dedit timentibus ſe.
Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui:
6 * virtutem operum ſuorum annunciabit populo ſuo:
7 B * Vt det illis hereditatem gentium:opera manuum eius,veritas & iudicium.
8 * Fidelia omnia mandata eius : confirmata in ſæculum ſæculi, facta in veritate & æquitate.
9 * Redemptionẽ miſit populo ſuo:mandauit in æternum teſtamentum ſuum.
Sanctum , & terribile nomen eius:
10 * ‖ initium ſapientiæ timor Domini.

‖ P[r]o.1. a.7.& 9.c.17. Eccli.1. b.c.16.

* Intellectus bonus omnibus facientibus eum:laudatio eius manet in ſæculum ſæculi.

Alleluia,Reuerſionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

1 A BEatus vir , qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis.
2 * Potens in terra erit ſemen eius: generatio rectorum benedicetur.
3 * Gloria , & diuitiæ in domo eius : & iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.
4 * Exortum eſt in tenebris lumen rectis: miſericors,& miſerator, & iuſtus.
5 B * Iucũdus homo qui miſeretur & commodat , diſponet ſermones ſuos in iudi-
6 cio: * quia in æternum non commouebitur.
7 * In memoria æterna erit iuſtus:ab auditione mala non timebit.
Paratum cor eius ſperare in Domino,
8 * confirmatum eſt cor eius: non commouebitur donec deſpiciat inimicos ſuos.
9 * Diſperſit , dedit pauperibus : iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi,cornu eius exaltabitur in gloria.
10 * Peccator videbit,& iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet : deſiderium peccatorum peribit.

Alleluia. CXII.

1 A LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini.
2 * Sit nomen Domini benedictum , ex hoc nunc, & vſque in ſæculum.
3 * A ſolis ortu vſque ad occaſum,laudabile nomen Domini.
4 * ‖ Excelſus ſuper omnes gentes Dominus,& ſuper cælos gloria eius.

‖ Malac. 1.c.11.

5 * Quis ſicut Dominus Deus noſter , qui
6 in altis habitat , * & humilia reſpicit in cælo & in terra?
7 B * Suſcitans à terra inopem , & de ſtercore erigens pauperem:
8 * Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi ſui.
9 * Qui habitare facit ſterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

1 A IN exitu Iſrael de Aegypto , domus Iacob de populo barbaro:

Exo.13. a.3.

2 * Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius , Iſrael poteſtas eius.
3 * Mare vidit , & fugit : Iordanis conuerſus eſt retrorſum.
4 * Montes exultauerunt vt arietes : & colles ſicut agni ouium.
5 * Quid eſt tibi mare quòd fugiſti : & tu Iordanis , quia conuerſus es retrorſum?
6 * Montes exultaſtis ſicut arietes,& colles ſicut agni ouium.
7 * A facie Domini mota eſt terra , à facie Dei Iacob.
8 * Qui cõuertit petram in ſtagna aquarum,& rupem in fontes aquarum.
1 * NON NOBIS DOMINE,
B NON NOBIS : ſed nomini tuo da gloriam.
2 * Super miſericordia tua , & veritate tua : nequando dicant Gentes : Vbi eſt Deus eorum?
3 * Deus autem noſter in cælo : omnia quæcumque voluit,fecit.
4 * ‖ Simulachra gentium argentum & aurum,opera manuum hominum.

‖ Inf. 134.c. 15. ‖ Sap.15. e.15

5 * ‖ Os habent,& non loquentur:oculos habent,& non videbunt.
6 * Aures habent , & non audient : nares habent,& non odorabunt.
7 * Manus habent,& non palpabunt : pedes habẽt,& non ambulabunt : non clamabunt in gutture ſuo.
8 * Similes illis fiant qui faciunt ea : & omnes qui confidunt in eis.
9 C * Domus Iſrael ſperauit in Domino: adiutor eorum & protector eorum eſt.
10 * Domus Aaron ſperauit in Domino: adiutor eorum & protector eorum eſt.
11 * Qui timent Dominum , ſperauerunt in Domino : Adiutor eorum & protector eorum eſt.

* Domi

eius: & mirabilia eius filiis hominum.
* Et exaltent eum in Eccleſia plebis: & 32
in cathedra ſeniorum laudent eum.
* Poſuit flumina in deſertum, & exitus 33
aquarum in ſitim;
* Terram fructiferam in ſalſuginem, à 34
malitia inhabitantium in ea. D
* Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: 35
& terram ſine aqua in exitus aquarum.
* Et collocauit illic eſurientes: & con- 36
ſtituerunt ciuitatem habitationis.
* Et ſeminauerunt agros, & plantaue- 37
runt vineas: & fecerunt fructum natiui-
tatis.
* Et benedixit eis, & multiplicati ſunt 38
nimis: & iumenta eorum non minorauit.
* Et pauci facti ſunt: & vexati ſunt à 39
tribulatione malorum, & dolore.
* Effuſa eſt contemptio ſuper principes: 40
& errare fecit eos in inuio, & non in via.
* Et adiuuit pauperem de inopia: & po- 41
ſuit ſicut oues familias.
‖ Num. 22.c.19 * ‖ Videbunt recti, & lætabuntur: & 42
omnis iniquitas oppilabit os ſuum.
* Quis ſapiens & cuſtodiet hæc? & in- 43
telliget miſericordias Domini?

Canticum Pſalmi ipſi Dauid. 1
(Sup. 56.8. CVII.

PAratum cor meum Deus, paratum 2
cor meum: cantabo, & pſallam in A
gloria mea.
* Exurge gloria mea, exurge pſalteriũ, 3
& cithara: exurgam diluculo.
* Confitebor tibi in populis Domine: & 4
pſallam tibi in nationibus.
* Quia magna eſt ſuper cælos miſeri- 5
cordia tua: & vſque ad nubes veritas tua.
* Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper 6
omnem terram gloria tua: * vt liberen- 7
tur dilecti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me:
* Deus locutus eſt in ſancto ſuo: 8
Exultabo, & diuidam Sichimam, & B
conuallem tabernaculorum dimetiar.
* Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſ- 9
ſes: & Ephraim ſuſceptio capitis mei.
Iuda rex meus: * Moab lebes ſpei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ amici facti ſunt.
* Quis deducet me in ciuitatem muni- 11
tam? quis deducet me vſque in Idumæam?
* Nonne tu Deus, qui repuliſti nos, & 12
non exibis Deus in virtutibus noſtris?
* Da nobis auxilium de tribulatione: 13
quia vana ſalus hominis.
* In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad 14
nihilum deducet inimicos noſtros.

In finem, Pſalmus Dauid. 1
CVIII.

DEus laudem meam ne tacueris: quia 2
os peccatoris, & os doloſi ſuper me A
apertum eſt.
* Locuti ſunt aduerſum me lingua do- 3
loſa, & ſermonibus odij circumdederunt
me: & expugnauerunt me gratis.
* Pro eo vt me diligerent, detrahebant 4
mihi: ego autem orabam.
5 * Et poſuerunt aduerſum me mala pro
bonis: & odium pro dilectione mea.
6 * Conſtitue ſuper eum peccatorem: &
diabolus ſtet à dextris eius.
7 * Cùm iudicatur, exeat condemnatus:
& oratio eius fiat in peccatum.
8 * Fiant dies eius pauci: & epiſcopatum
eius accipiat alter.
9 * Fiant filij eius orphani: & vxor eius
vidua.
10 * Nutantes transferantur filij eius, &
B mendicent: & eiiciantur de habitationi-
bus ſuis.
11 * Scrutetur fœnerator omnem ſubſtan-
tiam eius: & diripiant alieni labores eius.
12 * Non ſit illi adiutor: nec ſit qui mi-
ſereatur pupillis eius.
13 * Fiant nati eius in interitum: in gene-
ratione vna deleatur nomen eius.
14 * In memoriã redeat iniquitas patrum
eius in conſpectu Domini: & peccatum
matris eius non deleatur.
15 * Fiant contra Dominum ſemper, &
16 diſpereat de terra memoria eorum: * pro
eo quòd non eſt recordatus facere miſe-
ricordiam.
17 * Et perſecutus eſt hominem inopem,
& mendicum, & compunctum corde
mortificare.
18 * Et dilexit maledictionem, & veniet
C ei, & noluit benedictionem, & elongabi-
tur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſti-
mentum, & intrauit ſicut aqua in inte-
riora eius, & ſicut oleum in oſsibus eius.
19 * Fiat ei ſicut veſtimentũ, quo operitur;
& ſicut zona, qua ſemper præcingitur.
20 * Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi
apud Dominum: & qui loquuntur mal a
aduerſus animam meam.
21 * Et tu Domine, Domine, fac mecum
propter nomen tuum: quia ſuauis eſt mi-
ſericordia tua.
22 * Libera me, * quia egenus & pauper
ego ſum: & cor meũ conturbatum eſt in-
tra me.
23 * Sicut vmbra cùm declinat, ablatus
ſum: & excuſſus ſum ſicut locuſtæ.
24 * Genua mea infirmata ſunt à ieiunio:
& caro mea immutata eſt propter oleũ.
25 * Et ego factus ſum opprobrium illis:
D viderunt me, & mouerunt capita ſua.
26 * Adiuua me Domine Deus meus: ſaluũ
me fac ſecundum miſericordiam tuam.
27 * Et ſciant quia manus tua hæc: & tu
Domine feciſti eam.
28 * Maledicent illi, & tu benedices: qui
inſurgunt in me, confundantur: ſeruus
autem tuus lætabitur.
29 * Induantur qui detrahũt mihi, pudore:
& operiãtur ſicut diploide cõfuſione ſua.
30 * Cõfitebor Domino nimis in ore meo:
& in medio multorum laudabo eum.
31 * Quia aſtitit à dextris pauperis, vt ſal-
uã faceret à perſequẽtibus animã meam.
Pſalmus

Pſalmus Dauid. C I X. 1
Matth. 22.d.42 DIxit Dominus Domino meo : Sede à A
dextris meis:
‖ 1. Cor. 15.d.25 ‖ Donec ponam inimicos tuos, ſcabel-
lum pedum tuorum.
Hebr. 1. * Virgam virtutis tuæ emittet Domi- 2
d.13. & nus ex Sion : dominare in medio inimi-
10.c.13. corum tuorum.
* Tecum principium in die virtutis tuæ 3
in ſplendoribus ſanctorum : ex vtero ante
luciferum genui te.
‖ Heb. 5. * ‖ Iurauit Dominus, & non pœnitebit 4
b. 6. & eum : Tu es ſacerdos in æternum ſecun- B
7. c. 17. dùm ordinem Melchiſedech.
Ioa. 12. * Dominus à dextris tuis, confregit in 5
e.34. die iræ ſuæ reges.
* Iudicabit in nationibus, implebit rui- 6
nas: cōquaſſabit capita in terra multorū.
* De torrente in via bibet : propterea 7
exaltabit caput.

Alleluia. C X.

COnfitebor tibi Domine in toto cor- 1
de meo: in conſilio iuſtorum, & con- A
gregatione.
* Magna opera Domini : exquiſita in 2
omnes voluntates eius.
* Confeſsio & magnificentia opus eius: 3
& iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.
* Memoriam fecit mirabilium ſuorum, 4
miſericors & miſerator Dominus : * eſ- 5
cam dedit timentibus ſe.
Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui:
* virtutem operum ſuorum annunciabit 6
populo ſuo:
* Vt det illis hereditatem gentium: ope- 7
ra manuum eius, veritas & iudicium. B
* Fidelia omnia mandata eius : confir- 8
mata in ſæculum ſæculi, facta in veritate
& æquitate.
* Redemptionē miſit populo ſuo: man- 9
dauit in æternum teſtamentum ſuum.
Sanctum, & terribile nomen eius:
‖ Pro. 1. * ‖ initium ſapientiæ timor Domini. 10
a. 7. & * Intellectus bonus omnibus facientibus
9. c. 17. eum: laudatio eius manet in ſæculum ſæ-
Eccli. 1. culi.
b.c. 16.

Alleluia, Reuerſionis Aggæi, &
Zachariæ. C X I.

BEatus vir, qui timet Dominum: in 1
mandatis eius volet nimis. A
* Potens in terra erit ſemen eius: gene- 2
ratio rectorum benedicetur.
* Gloria, & diuitiæ in domo eius : & 3
iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.
* Exortum eſt in tenebris lumen rectis: 4
miſericors, & miſerator, & iuſtus.
* Iucūdus homo qui miſeretur & com- 5
modat, diſponet ſermones ſuos in iudi- B
cio: * quia in æternum non commouebi- 6
tur.
* In memoria æterna erit iuſtus: ab au- 7
ditione mala non timebit.
Paratum cor eius ſperare in Domino,
* confirmatum eſt cor eius: non commo- 8
uebitur donec deſpiciat inimicos ſuos.
* Diſperſit, dedit pauperibus : iuſtitia 9
eius manet in ſæculum ſæculi, cornu eius
exaltabitur in gloria.
10 * Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus
ſuis fremet & tabeſcet : deſiderium pec-
catorum peribit.

Alleluia. C X I I.

1 LAudate pueri Dominum: laudate no-
A men Domini.
2 * Sit nomen Domini benedictum, ex
hoc nunc, & vſque in ſæculum.
3 * A ſolis ortu vſque ad occaſum, lauda-
bile nomen Domini.
4 * ‖ Excelſus ſuper omnes gentes Domi- *‖ Malac.*
nus, & ſuper cælos gloria eius. *1.c.11.*
5 * Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui
6 in altis habitat, * & humilia reſpicit in
cælo & in terra?
7 * Suſcitans à terra inopem, & de ſter-
B core erigens pauperem:
8 * Vt collocet eum cum principibus,
cum principibus populi ſui.
9 * Qui habitare facit ſterilem in domo,
matrem filiorum lætantem.

Alleluia. C X I I I.

1 IN exitu Iſrael de Aegypto, domus Ia- *Exo. 13.*
A cob de populo barbaro: *a. 3.*
2 * Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſ-
rael poteſtas eius.
3 * Mare vidit, & fugit : Iordanis con-
uerſus eſt retrorſum.
4 * Montes exultauerunt vt arietes : &
colles ſicut agni ouium.
5 * Quid eſt tibi mare quòd fugiſti : & tu
Iordanis, quia conuerſus es retrorſum?
6 * Montes exultaſtis ſicut arietes, & col-
les ſicut agni ouium.
7 * A facie Domini mota eſt terra, à fa-
cie Dei Iacob.
8 * Qui cōuertit petram in ſtagna aqua-
rum, & rupem in fontes aquarum.
1 * NON NOBIS DOMINE,
B NON NOBIS : ſed nomini tuo da
gloriam.
2 * Super miſericordia tua, & veritate
tua : nequando dicant Gentes : Vbi eſt
Deus eorum?
3 * Deus autem noſter in cælo : omnia
quæcumque voluit, fecit.
4 * ‖ Simulachra gentium argentum & *‖ Inf.*
aurum, opera manuum hominum. *134. c.*
5 * ‖ Os habent, & non loquentur: oculos *15.*
habent, & non videbunt. *‖ Sap. 15. c. 15*
6 * Aures habent, & non audient : nares
habent, & non odorabunt.
7 * Manus habent, & non palpabunt : pe-
des habēt, & non ambulabunt : non cla-
mabunt in gutture ſuo.
8 * Similes illis fiant qui faciunt ea : &
omnes qui confidunt in eis.
9 * Domus Iſrael ſperauit in Domino:
C adiutor eorum & protector eorum eſt.
10 * Domus Aaron ſperauit in Domino:
adiutor eorum & protector eorum eſt.
11 * Qui timent Dominum, ſperauerunt
in Domino : Adiutor eorum & protector
eorum eſt.

* Domi

Digitized by Google

* Dominus memor fuit noſtri: & bene- 12
dixit nobis.
Benedixit domui Iſrael: benedixit do-
mui Aaron.
* Benedixit omnibus, qui timent Do- 13
minum, puſillis cum maioribus.
* Adiiciat Dominus ſuper vos; ſuper 14
vos, & ſuper filios veſtros.
* Benedicti vos à Domino, qui fecit cæ- 15
lum, & terram. D
* Cælum cæli Domino: terram autem 16
dedit filiis hominum.
‖ Baruch 2. d. 17. * ‖ Non mortui laudabunt te Domine: 17
neque omnes, qui deſcēdunt in infernum.
* Sed nos qui viuimus, benedicimus Do- 18
mino, ex hoc nunc & vſque in ſæculum.

Alleluia. CXIIII.

DIlexi, quoniam exaudiet Dominus 1
vocem orationis meæ. A
* Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & 2
in diebus meis inuocabo.
* Circumdederunt me dolores mortis: 3
& pericula inferni inuenerunt me.
Tribulationem & dolorem inueni: * & 4
nomen Domini inuocaui.
O Domine libera animam meam: * mi- 5
ſericors Dominus, & iuſtus, & Deus no- B
ſter miſeretur.
* Cuſtodiens paruulos Dominus: humi- 6
liatus ſum, & liberauit me.
* Conuertere anima mea in requiem 7
tuam: quia Dominus benefecit tibi.
* Quia eripuit animam meam de mor- 8
te, oculos meos à lacrymis, pedes meos à
lapſu.
* Placebo Domino in regione viuorū. 9

Alleluia. CXV.

1. Cor. 4. e. 13. CRedidi, propter quod locutus ſum: 10
ego autem humiliatus ſum nimis. A
Rom. 3. a. 4. * Ego dixi in exceſſu meo: Omnis ho- 11
mo mendax.
* Quid retribuam Domino, pro omni- 12
bus quæ retribuit mihi?
* Calicem ſalutaris accipiam: & nomē 13
Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddam coram 14
omni populo eius: * pretioſa in conſpe- 15
ctu Domini mors Sanctorum eius.
* O Domine quia ego ſeruus tuus: ego 16
ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. B
Dirupiſti vincula mea: * tibi ſacrifi- 17
cabo hoſtiam laudis, & nomen Domini
inuocabo.
* Vota mea Domino reddam in con- 18
ſpectu omnis populi eius; * in atriis 19
domus Domini, in medio tui Ieruſalem.

Alleluia. CXVI.

Rom. 15 c. 11. LAudate Dominū omnes Gentes: lau- 1
date eum omnes populi:
* Quoniam confirmata eſt ſuper nos 2
‖ Ioan. 12. .. 34 miſericordia eius: ‖ & veritas Domini
manet in æternum.

Alleluia. CXVII.

COnfitemini Domino quoniam bo- 1
nus: quoniam in ſæculum miſericor- A
dia eius.
2 * Dicat nunc Iſrael quoniā bonus: quo-
niam in ſæculum miſericordia eius.
3 * Dicat nunc domus Aaron: quoniam
in ſæculum miſericordia eius.
4 * Dicant nunc qui timent Dominum:
quoniam in ſæculum miſericordia eius.
5 * De tribulatione inuocaui Dominum:
& exaudiuit me in latitudine Dominus.
6 * Dominus mihi adiutor: non timebo
quid faciat mihi homo.
7 * ‖ Dominus mihi adiutor: & ego de- ‖ Hebr. 13. a. 6.
ſpiciam inimicos meos.
8 * Bonū eſt confidere in Domino, quàm
B confidere in homine:
9 * Bonum eſt ſperare in Domino, quàm
ſperare in principibus.
10 * Omnes gentes circuierunt me: & in
nomine Domini quia vltus ſum in eos.
11 * Circumdantes circumdederunt me: &
in nomine Domini quia vltus ſum in eos.
12 * Circumdederunt me ſicut apes, & ex-
arſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomi-
ne Domini quia vltus ſum in eos.
13 * Impulſus euerſus ſum vt caderem: &
Dominus ſuſcepit me.
14 * ‖ Fortitudo mea, & laus mea Domi- ‖ Exod. 15. a. 2.
C nus: & factus eſt mihi in ſalutem.
15 * Vox exultationis & ſalutis, in taber-
naculis iuſtorum.
16 * Dextera Domini fecit virtutem, dex-
tera Domini exaltauit me, dextera Do-
mini fecit virtutem.
17 * Non moriar, ſed viuam: & narrabo
opera Domini.
18 * Caſtigans caſtigauit me Dominus: &
morti non tradidit me.
19 * Aperite mihi portas iuſtitiæ, ingreſ-
20 ſus in eas confitebor Domino: * hæc por-
ta Domini, iuſti intrabunt in eam.
21 * Confitebor tibi quoniā exaudiſti me:
& factus es mihi in ſalutem.
22 * ‖ Lapidem, quem reprobauerunt ædi- ‖ Matt. 21. e. 24 Luc. 20. c. 17. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2 a. 7. Iſai. 28. d. 16.
ficantes, hic factus eſt in caput anguli.
23 * A domino factum eſt iſtud: & eſt mi-
rabile in oculis noſtris.
24 * Hæc eſt dies, quam fecit Dominus:
D exultemus, & lætemur in ea.
25 * O Domine ſaluum me fac, ô Domine
26 bene proſperare: * benedictus qui venit
in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini:
27 * Deus Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſollemnem in cōden-
ſis, vſque ad cornu altaris.
28 * Deus meus es tu, & confitebor tibi:
Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me:
& factus es mihi in ſalutem.
29 * Confitemini Domino quoniā bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia eius.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

1 BEati immaculati in via: qui ambu-
A lant in lege Domini.
2 * Beati, qui ſcrutantur teſtimonia eius:
in toto corde exquirunt eum.

* Non

Digitized by Google

* Non enim qui operantur iniquitatem, 3
In viis eius ambulauerunt.
* Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri 4
nimis.
Vtinam dirigantur viæ meæ, ad cu- 5
ſtodiendas iuſtificationes tuas.
* Tunc non confundar, cùm perſpexero 5
in omnibus mandatis tuis.
* Confitebor tibi in directione cordis, 7
in eo quòd didici iudicia iuſtitiæ tuæ.
* Iuſtificationes tuas cuſtodiam: non 8
me derelinquas vſquequaque.

BETH.

* In quo corrigit adoleſcentior viam 9
ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos. B
* In toto corde meo exquiſiui te: ne 10
repellas me à mandatis tuis.
* In corde meo abſcondi eloquia tua: 11
vt non peccem tibi.
* Benedictus es Domine: doce me iuſti- 12
ficationes tuas.
* In labiis meis, pronunciaui omnia 13
iudicia oris tui.
* In via teſtimoniorum tuorum dele- 14
ctatus ſum, ſicut in omnibus diuitiis.
* In mandatis tuis exercebor: & conſi- 15
derabo vias tuas.
* In iuſtificationibus tuis meditabor: 16
non obliuiſcar ſermones tuos.

GIMEL.

* Retribue ſeruo tuo, viuifica me: & 17
cuſtodiam ſermones tuos. C
* Reuela oculos meos: & conſiderabo 18
mirabilia de lege tua,
* Incola ego ſum in terra: non abſcon- 19
das à me mandata tua.
* Concupiuit anima mea deſiderare iu- 20
ſtificationes tuas, in omni tempore.
* Increpaſti ſuperbos: maledicti qui de- 21
clinant à mandatis tuis.
* Aufer à me opprobrium, & contem- 22
ptum: quia teſtimonia tua exquiſiui.
* Etenim ſederunt principes, & aduer- 23
ſum me loquebantur: ſeruus autem tuus
exercebatur in iuſtificationibus tuis.
* Nam & teſtimonia tua meditatio 24
mea eſt: & cõſiliũ meũ iuſtificationes tuę.

DALETH.

* Adhæſit pauimento anima mea: viui- 25
fica me ſecundùm verbum tuum. D
Vias meas enunciaui, & exaudiſti me: 26
doce me iuſtificationes tuas:
* Viam Iuſtificationum tuarum inſtrue 27
me: & exercebor in mirabilibus tuis.
* Dormitauit anima mea præ tædio: 28
confirma me in verbis tuis.
* Viam iniquitatis amoue à me: & de 29
lege tua miſerere mei.
* Viam veritatis elegi: iudicia tua non 30
ſum oblitus.
* Adhæſi teſtimoniis tuis Domine: noli 31
me confundere.
* Viam mandatorum tuorum cucurri, 32
cùm dilataſti cor meum.

HE.

* Legem pone mihi Domine viam iu- 33
E ſtificationum tuarum: & exquiram eam
ſemper.
34 * Da mihi intellectum, & ſcrutabor le-
gem tuam: & cuſtodiam illam in toto
corde meo:
35 * Deduc me in ſemitam mandatorum
tuorum: quia ipſam volui.
36 * Inclina cor meum in teſtimonia tua,
& non in auaritiam.
37 * Auerte oculos meos ne videant va-
nitatem: in via tua viuifica me.
38 * Statue ſeruo tuo eloquium tuum, in
timore tuo.
39 * Amputa opprobrium meum, quod ſu-
ſpicatus ſum: quia iudicia tua iucunda.
40 * Ecce concupiui mandata tua: in æqui-
tate tua viuifica me.

VAV

41 * Et veniat ſuper me miſericordia tua
F Domine: ſalutare tuum ſecundùm elo-
quium tuum.
42 * Et reſpondebo exprobrantibus mihi
verbum: quia ſperaui in ſermonibus
tuis.
43 * Et ne auferas de ore meo verbum ve-
ritatis vſquequaque: quia in iudiciis tuis
ſuperſperaui.
44 * Et cuſtodiam legem tuam ſemper, in
ſæculum & in ſæculum ſæculi.
45 * Et ambulabam in latitudine: quia
mandata tua exquiſiui.
46 * Et loquebar de teſtimoniis tuis in
conſpectu regum: & non confundebar.
47 * Et meditabar in mandatis tuis, quæ
dilexi.
48 * Et leuaui manus meas ad mandata
tua, quæ dilexi: & exercebar in iuſtifica-
tionibus tuis.

ZAIN.

49 * Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in
G quo mihi ſpem dediſti.
50 * Hæc me conſolata eſt in humilitate
mea: quia eloquium tuum viuificauit me.
51 * Superbi iniquè agebant vſquequa-
que: à lege autem tua non declinaui.
52 * Memor fui iudiciorum tuorum à ſæ-
culo Domine: & conſolatus ſum.
53 * Defectio tenuit me, pro peccatoribus
derelinquentibus legem tuam.
54 * Cantabiles mihi erant iuſtificationes
tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55 * Memor fui nocte nominis tui Domi-
ne: & cuſtodiui legem tuam.
56 * Hæc facta eſt mihi: quia iuſtificatio-
nes tuas exquiſiui.

HETH.

57 * Portio mea Domine, dixi, cuſtodire
H legem tuam.
58 * Deprecatus ſum faciem tuam in toto
corde meo: miſerere mei ſecundùm elo-
quium tuum.
59 * Cogitaui vias meas: & conuerti pe-
des meos in teſtimonia tua.
60 * Paratus ſum, & non ſum turbatus: vt
cuſtodiam mandata tua.
61 * Funes peccatorum circumplexi ſunt

Digitized by Google

me:& legem tuam non ſum oblitus.
* Media nocte ſurgebam ad confiten- 62
dũ tibi,ſuper iudicia iuſtificationis tuæ.
* Particeps ego ſum omnium timentiũ 63
te, & cuſtodientium mandata tua.
* Miſericordia tua Domine plena eſt 64
terra:iuſtificationes tuas doce me.

TETH.

* Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Do- 65
mine,ſecundùm verbum tuum. I
* Bonitatem & diſciplinam, & ſcien- 66
tiam doce me: quia mãdatis tuis credidi.
* Priuſquam humiliarer ego deliqui; 67
propterea eloquium tuum cuſtodiui:
* Bonus es tu: & in bonitate tua doce 68
me iuſtificationes tuas.
* Multiplicata eſt ſuper me iniquitas 69
ſuperborum: ego autem in toto corde
meo ſcrutabor mandata tua.
* Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: 70
ego vero legem tuam meditatus ſum.
* Bonum mihi quia humiliaſti me: vt 71
diſcam iuſtificationes tuas.
* Bonum mihi lex oris tui, ſuper mil- 72
lia auri & argenti.

IOD.

* Manus tuæ fecerunt me,& plaſmaue- 73
runt me: da mihi intellectum, & diſcam K
mandata tua.
* Qui timent te videbunt me, & læta- 74
buntur:quia in verba tua ſuperſperaui.
* Cognoui Domine quia æquitas iudi- 75
cia tua:& in veritate tua humiliaſti me.
* Fiat miſericordia tua vt conſoletur 76
me, ſecundùm eloquium tuũ ſeruo tuo.
* Veniant mihi miſerationes tuæ, & 77
viuam:quia lex tua meditatio mea eſt
* Confundantur ſuperbi, quia iniuſtè 78
iniquitatem fecerunt in me: ego autem
exercebor in mandatis tuis.
* Conuertantur mihi timentes te, & 79
qui nouerunt teſtimonia tua.
* Fiat cor meum immaculatum in iu- 80
ſtificationibus tuis, vt non confundar.

CAPH.

* Defecit in ſalutare tuum anima mea; 81
& in verbum tuum ſuperſperaui. L
* Defecerunt oculi mei in eloquium 82
tuũ,dicentes: Quando conſolaberis me?
* Quia factus ſum ſicut vter in pruina: 83
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
* Quot ſunt dies ſerui tui: quando fa- 84
cies de perſequentibus me iudicium?
* Narrauerunt mihi iniqui fabulatio- 85
nes: ſed non vt lex tua.
* Omnia mandata tua veritas: iniquè 86
perſecuti ſunt me,adiuua me.
* Paulominus conſummauerunt me in 87
terra: ego autem non dereliqui mandata
tua.
* Secundùm miſericordiam tuã viuifi- 88
ca me:& cuſtodiam teſtimonia oris tui.

LAMED.

* In æternum Domine, verbum tuum 89
permanet in cælo. M
* In generationem & generationẽ ve- 90
ritas tua:fundaſti terram, & permanet.
91 * Ordinatione tua perſeuerat dies:
quoniam omnia ſeruiunt tibi.
92 * Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt:
tunc forte periiſſem in humilitate mea.
93 * In æternum non obliuiſcar iuſtifica-
tiones tuas:quia in ipſis viuificaſti me.
94 * Tuus ſum ego, ſaluum me fac: quo-
niam iuſtificationes tuas exquiſiui.
95 * Me expectauerunt peccatores vt per-
derent me:teſtimonia tua intellexi.
96 * Omnis conſummationis vidi finem:
latum mandatum tuum nimis.

MEM.

97 * Quomodo dilexi legem tuam Do-
N mine? tota die meditatio mea eſt.
98 * Super inimicos meos prudentem me
feciſti mandato tuo: quia in æternum
mihi eſt.
99 * Super omnes docentes me intellexi:
quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.
100 * Super ſenes intellexi:quia mandata
tua quæſiui.
101 * Ab omni via mala prohibui pedes
meos: vt cuſtodiam verba tua.
102 * A iudiciis tuis non declinaui: quia
tu legem poſuiſti mihi.
103 * Quàm dulcia faucibus meis eloquia
tua,ſuper mel ori meo!
104 * A mandatis tuis intellexi: propterea
odiui omnem viam iniquitatis.

NVN.

105 * Lucerna pedibus meis verbum tuum,
O & lumen ſemitis meis.
106 * Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia
iuſtitiæ tuæ.
107 * Humiliatus ſum vſquequaque Do-
mine: viuifica me ſecundùm verbum
tuum.
108 * Voluntaria oris mei beneplacita fac
Domine:& iudicia tua doce me.
109 * Anima mea in manibus meis ſem-
per:& legem tuam non ſum oblitus.
110 * Poſuerunt peccatores laqueum mihi:
& de mandatis tuis non erraui.
111 * Hereditate acquiſiui teſtimonia tua
in æternum:quia exultatio cordis mei
ſunt.
112 * Inclinaui cor meum ad faciendas iu-
ſtificationes tuas in æternum, propter
retributionem.

SAMECH.

113 * Iniquos odio habui: & legem tuam
P dilexi:
114 * Adiutor & ſuſceptor meus es tu:&
in verbum tuum ſuperſperaui.
115 * Declinate à me maligni: & ſcruta-
bor mandata Dei mei.
116 * Suſcipe me ſecundùm eloquium
tuum,& viuam:& nõ confundas me ab
expectatione mea.
117 * Adiuua me,& ſaluus ero: & medita-
bor in iuſtificationibus tuis ſemper.
118 * Spreuiſti omnes deſcedentes à iudi-
ciis tuis: quia iniuſta cogitatio eorum.
119 * Præuaricãtes reputaui omnẽs pecca-
tores

tores terræ:ideo dilexi teſtimonia tua.
* Confige timore tuo carnes meas:à 120
iudiciis enim tuis timui.

AIN.

* Feci iudicium & iuſtitiam : non tra- 121
das me calumniantibus te. Q
* Suſcipe ſeruum tuum in bonum: 122
non calumnientur me ſuperbi.
* Oculi mei defecerunt in ſalutare 123
tuum:& in eloquium iuſtitiæ tuæ.
* Fac cum ſeruo tuo ſecundùm miſe- 124
ricordiam tuam : & iuſtificationes tuas
doce me.
* Seruus tuus ſum ego : da mihi intel- 125
lectum,vt ſciam teſtimonia tua.
* Tempus faciendi Domine : diſsipa- 126
uerunt legem tuam.
* Ideo dilexi mandata tua , ſuper au- 127
rum & topazion.
* Propterea ad omnia mandata tua 128
dirigebar : omnem viam iniquam odio
habui.

PHE.

* Mirabilia teſtimonia tua:ideo ſcru- 129
tata eſt ea anima mea. R
* Declaratio ſermonum tuorum il- 130
luminat:& intellectum dat paruulis.
* Os meum aperui , & attraxi ſpiri- 131
tum:quia mandata tua deſiderabam.
* Aſpice in me, & miſerere mei ſecun- 132
dùm iudicium diligentium nomẽ tuum.
* Greſſus meos dirige ſecundùm elo- 133
quium tuum:& nõ dominetur mei om-
nis iniuſtitia.
* Redime me à calumniis hominum: 134
vt cuſtodiam mandata tua.
* Faciem tuam illumina ſuper ſeruum 135
tuum:& doce me iuſtificationes tuas.
* Exitus aquarum deduxerunt oculi 136
mei:quia non cuſtodierunt legem tuam.

SADE.

* Iuſtus es Domine : & rectum iudi- 137
cium tuum. S
* Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: 138
& veritatem tuam nimis.
* Tabeſcere me fecit zelus meus : quia 139
obliti ſunt verba tua inimici mei.
* Ignitum eloquium tuum vehemen- 140
ter:& ſeruus tuus dilexit illud.
* Adoleſcentulus ſum ego , & con- 141
temptus : iuſtificationes tuas non ſum
oblitus.
* Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum : & 142
lex tua veritas.
* Tribulatio & anguſtia inuenerunt 143
me:mandata tua meditatio mea eſt.
* Aequitas teſtimonia tua in æternum: 144
intellectum da mihi & viuam.

COPH.

* Clamaui in toto corde meo , exaudi 145
me Dñe:iuſtificationes tuas requiram. T
* Clamaui ad te , ſaluum me fac : vt 146
cuſtodiam mandata tua.
* Præueni in maturitate , & clamaui: 147
quia in vrba tua ſuper ſperaui.
* Præuenerunt oculi mei ad te dilucu- 148
lo:vt meditarer eloquia tua.
149 * Vocem meam audi ſecũdùm miſeri-
cordiam tuamDomine:& ſecundùm iu-
dicium tuum viuifica me.
150 * Appropinquauerunt perſequentes
me iniquitati : à lege autem tua longe
facti ſunt.
151 * Prope es tu Domine : & omnes viæ
tuæ veritas.
152 * Initio cognoui de teſtimoniis tuis:
quia in æternum fundaſti ea.

RES.

153 * Vide humilitatem meam , & eripe
V me : quia legem tuam non ſum oblitus.
154 * Iudica iudiciũ meum, & redime me:
propter eloquium tuum viuifica me.
155 * Longè à peccatoribus ſalus : quia iu-
ſtificationes tuas non exquiſierunt.
156 * Miſericordiæ tuæ multæ Domine:
ſecundùm iudicium tuum viuifica me.
157 * Multi qui perſequuntur me , & tri-
bulant me : à teſtimoniis tuis non de-
clinaui.
158 * Vidi præuaricantes , & tabeſcebam:
quia eloquia tua non cuſtodierunt.
159 * Vide quoniam mandata tua dilexi
Domine:in miſericordia tua viuifica me.
160 * Principium verborum tuorum , ve-
ritas:in æternum omnia iudicia iuſtitiæ
tuæ.

SIN.

61 * Principes perſecuti ſunt me gratis :
X & à verbis tuis formidauit cor meum.
162 * Lætabor ego ſuper eloquia tua : ſi-
cut qui inuenit ſpolia multa.
163 * Iniquitatem odio habui , & abomi-
natus ſum:legem autem tuam dilexi.
164 * Septies in die laudem dixi tibi , ſu-
per iudicia iuſtitiæ tuæ.
165 * Pax multa diligentibus legem tuam:
& non eſt illis ſcandalum.
166 * Expectabam ſalutare tuum Domine:
& mandata tua dilexi.
167 * Cuſtodiuit anima mea teſtimonia
tua: & dilexit ea vehementer.
168 * Seruaui mandata tua, & teſtimonia
tua : quia omnes viæ meæ in conſpectu
tuo.

TAV.

169 * Appropinquet deprecatio mea in
Y conſpectu tuo Domine: iuxta eloquium
tuum da mihi intellectum.
170 * Intret poſtulatio mea in conſpectu
tuo : ſecundùm eloquium tuum eripe
me.
171 * Eructabũt labia mea hymnum,cùm
docueris me iuſtificationes tuas.
172 * Pronunciabit lingua mea eloquium
tuum:quia omnia mandata tua ęquitas.
173 * Fiat manus tua vt ſaluet me : quo-
niam mandata tua elegi.
174 * Concupiui ſalutare tuum Domine :
& lex tua meditatio mea eſt.
175 * Viuet anima mea,& laudabit te , &
iudicia tua adiuuabunt me.
176 * Erraui,ſicut ouis quæ periit : quæ-

Digitized by Google

te ſeruum tuum, quia mandata tua non
ſum oblitus.

Canticum graduum. C X I X. 1

AD Dominum cùm tribularer,clama- A
ui:& exaudiuit me.
* Domine libera animam meam à la- 2
biis iniquis,& à lingua doloſa.
* Quid detur tibi,aut quid apponatur 3
tibi ad linguam doloſam?
*Sagittæ potentis acutæ, cum carbo- 4
nibus deſolatoriis.
* Heu mihi, quia incolatus meus pro- 5
longatus eſt, habitaui cum habitantibus B
Cedar: * multum incola fuit anima 6
mea.
* Cum his qui oderunt pacem, eram 7
pacificus: cùm loquebar illis, impugna-
bant me gratis.

Canticum graduum. C X X.

2.Par. 20.c.17

LEuaui oculos meos in montes, vnde 1
veniet auxilium mihi. A
* Auxilium meum à Domino, qui fecit 2
cælum & terram.
* Non det in commotionem pedem 3
tuum: neque dormitet qui cuſtodit te.
* Ecce non dormitabit neque dormiet, 4
qui cuſtodit Iſrael.
* Dominus cuſtodit te, Dñs protectio 5
tua,ſuper manum dexteram tuam. B
* Per diem ſol non vret te neque luna 6
per noctem.
* Dominus cuſtodit te ab omni malo: 7
cuſtodiat animam tuam Dominus.
* Dominus cuſtodiat introitum tuum, 8
& exitum tuum,ex hoc nunc,& vſque in
ſæculum.

Canticum gradum. C X X I. 1

LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt
mihi: In domum Domini ibimus. A
* Stantes erant pedes noſtri, in atriis 2
tuis Ieruſalem.
* Ieruſalem, quæ ædificatur vt ciuitas: 3
cuius participatio eius in idipſum.
* Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus 4
Domini,teſtimonium Iſrael ad confiten-
dum nomini Domini.
* Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, 5
ſedes ſuper domum Dauid.
* Rogate quę ad pacem ſunt Ieruſalem: 6
& abundantia diligentibus te. B
* Fiat pax in virtute tua: & abundan- 7
tia in turribus tuis.
* Propter fratres meos,& proximos 8
meos, loquebar pacem de te:
* Propter domum Domini Dei noſtri, 9
quæſiuit bona tibi.

Canticum graduum. C X X I I.

AD te leuaui oculos meos, qui habi- 1
tas in cælis. A
* Ecce ſicut oculi ſeruorum,in mani- 2
bus dominorum ſuorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominę
ſuæ:ita oculi noſtri ad Dominum Deum
noſtrum,donec miſereatur noſtri.
* Miſerere noſtri,Dñe, miſerere noſtri: 3
quia multum repleti ſumus deſpectione:
4 * Quia multum repleta eſt anima no-
ſtra:opprobrium abundantibus,& deſpe-
ctio ſuperbis.

1 Canticum graduum. C X X I I I.

A NIſi quia Dominus erat in nobis,di-
2 cat nunc Iſrael:* niſi quia Dominus
erat in nobis.
3 Cùm exurgerent homines in nos, * for-
tè viuos deglutiſſent nos:
Cùm iraſceretur furor eorum in nos,
4 * forſitan aqua abſorbuiſſet nos.
5 *Torrentem pertranſiuit anima noſtra:
forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam
intolerabilem.
6 * Benedictus Dominus, qui non dedit
B nos in captionem dentibus eorum.
7 * Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de
laqueo venantium:Laqueus contritus eſt,
& nos liberati ſumus.
8 * Adiutorium noſtrum in nomine Do-
mini,qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum.
C X X I I I I.

A QVi confidunt in Domino, ſicut mõs
Sion: non commouebitur in æter-
2 num,qui habitat * in Ieruſalem.
Montes in circuitu eius: & Dominus
in circuitu populi ſui,ex hoc nunc & vſ-
que in ſeculum.
3 * Quia non relinquet Dominus virgam
peccatorum ſuper ſortem iuſtorum: vt
non extendant iuſti ad iniquitatem ma-
nus ſuas.
4 *Benefac Domine bonis,& rectis corde.
5 * Declinantes autem in obligationes,
adducet Dominus cum operantibus ini-
quitatem:pax ſuper Iſrael.

1 Canticum gradum.
C X X V.

A IN conuertendo Dominus captiuitatem
Sion;facti ſumus ſicut conſolati.
2 * Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum:
& lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnificauit
Dominus facere cum eis.
3 * Magnificauit Dominus facere nobiſ-
cum:facti ſumus lætantes.
4 * Conuerte Domine captiuitatem no-
ſtram,ſicut torrens in Auſtro.
5 * Qui ſeminant in lacrymis,in exulta-
tione metent.
6 * Euntes ibant & flebant,mittentes ſe-
mina ſua.
Venientes autem venient cum exulta-
tione,portantes manipulos ſuos.

1 Canticum graduum Salomonis.
C X X V I.

A NIſi Dominus ædificauerit domum,
in vanum laborauerunt qui ædifi-
cant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem,
fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.
2 * Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere:
ſurgite poſtquam ſederitis,qui manduca-
tis panem doloris:
Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum:

* ecce

*ecce hereditas Domini,filij;merces,fru- 3
ctus ventris.
* Sicut ſagittæ in manu potentis:ita fi- 4
lij excuſſorum.
* Beatus vir qui impleuit deſiderium 5
ſuum ex ipſis : non confundetur cùm lo-
quetur inimicis ſuis in porta.

Canticum graduum. C X X V I I. 1

BEati omnes, qui timent Dominum,
qui ambulant in viis eius. A
* Labores manuum tuarum quia man- 2
ducabis:beatus es,& bene tibi erit.
* Vxor tua ſicut vitis abundans,in la- 3
teribus domus tuæ: B
Filij tui,ſicut nouellæ oliuarum in cir-
cuitu menſæ tuæ.
* Ecce ſic benedicetur homo,qui timet 4
Dominum.
* Benedicat tibi Dominus ex Sion : & 5
videas bona Ieruſalem omnibus diebus
vitæ tuæ.
* Et videas filios filiorum tuorum, pa- 6
cem ſuper Iſrael.

Canticum graduum. C X X V I I I. 1

SAepè expugnauerunt me à iuuentute A
mea,dicat nunc Iſrael.
* Sæpè expugnauerunt me à iuuentute 2
mea:etenim non potuerunt mihi.
* Supra dorſum meum fabricauerunt 3
peccatores:prolongauerunt iniquitatem
ſuam.
* Dominus iuſtus cõcidit ceruices pec- 4
catorum: *confundantur & conuertantur 5
retrorſum omnes,qui oderunt Sion.
* Fiant ſicut fœnum tectorum : quod 6
priuſquam euellatur,exaruit: B
* De quo non impleuit manum ſuam 7
qui metit, & ſinum ſuum qui manipulos
colligit:
* Et non dixerunt qui præteribant:Be- 8
nedictio Domini ſuper vos:benediximus
vobis in nomine Domini.

Canticum graduum. C X X I X. 1

DE profundis clamaui ad te Domine: A
* Domine exaudi vocem meam. 2
Fiant aures tuæ intendentes, in vocem
deprecationis meæ.
* Si iniquitates obſeruaueris Domine: 3
Domine quis ſuſtinebit?
* Quia apud te propitiatio eſt:& pro- 4
pter legem tuam ſuſtinui te Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo eius:*ſpe- 5
rauit anima mea in Domino.
* A cuſtodia matutina vſque ad noctẽ, 6
ſperet Iſrael in Domino.
* Quia apud Dominum miſericordia:& 7
copioſa apud eum redemptio.
* Et ipſe redimet Iſrael, ex omnibus 8
iniquitatibus eius.

Canticum graduum Dauid. C X X X. 1

DOmine non eſt exaltatũ cor meum: A
neque elati ſunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis, neque in
mirabilibus ſuper me.
* Si non humiliter ſentiebam:ſed exal- 2
taui animam meam.
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua,ita
retributio in anima mea.
3 * Speret Iſrael in Domino,ex hoc nunc
& vſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. C X X X I.

A MEmento Domine Dauid, & omnis 2. Reg. 7.
manſuetudinis eius.
2 * Sicut iurauit Domino, votum vouit
Deo Iacob:
3 * Si introiero in tabernaculum domus
meæ,ſi aſcendero in lectum ſtrati mei:
4 * Si dedero ſomnum oculis meis, &
palpebris meis dormitationem.
5 * Et requiem temporibus meis : donec
inueniam locum Domino,tabernaculum
Deo Iacob.
6 * Ecce audiuimus eam in Ephrata : in-
uenimus eam in campis ſyluæ.
7 * Introibimus in tabernaculũ eius:ado-
B rabimus in loco,vbi ſteterunt pedes eius.
8 * ‖ Surge Domine in requiem tuam,tu ‖ 2.Par. 6.g.41.
& arca ſanctificationis tuæ.
9 * Sacerdotes tui induantur iuſtitiam:&
ſancti tui exultent.
10 * Propter Dauid ſeruum tuum, non
C auertas faciem Chriſti tui.
11 * Iurauit Dominus Dauid veritatem,&
non fruſtrabitur eam: ‖ de fructu ventris ‖ 2.Reg.
tui ponam ſuper ſedem tuam. 7.c.12.
12 * Si cuſtodierint filij tui teſtamentum Luc 1.
meum,& teſtimonia mea hæc,quæ doce- c.55.
bo eos: Act.2.
Et filij eorum vſque in ſæculum,ſede- c.30.
bunt ſuper ſedem tuam.
13 * Quoniam elegit Dominus Sion:elegit
D eam in habitationem ſibi.
14 * Hæc requies mea in ſæculum ſæculi:
hic habitabo quoniam elegi eam.
15 * Viduam eius benedicens benedicam:
pauperes eius ſaturabo panibus.
16 * Sacerdotes eius induam ſalutari : &
ſancti eius exultatione exultabunt.
17 * ‖ Illuc producam cornu Dauid,para- ‖ Luc.1.
ui lucernam Chriſto meo. c.69.
18 * Inimicos eius induam confuſione:ſu- Malach.
per ipſum autem efflorebit ſanctificatio 3.a.2.
mea.

1 Canticum graduum Dauid.
C X X X I I.

A ECce quàm bonũ,& quàm iucundum,
habitare fratres in vnum:
2 * Sicut vnguentum in capite,quod de-
ſcendit in barbam,barbam Aaron.
Quòd deſcendit in orã veſtimenti eius:
3 * ſicut ros Hermõ,qui deſcendit in mon-
tem Sion.
Quoniã illic mandauit Dominus bene-
dictionem,& vitam vſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. C X X X I I I.

ECce nunc benedicite Dominũ, omnes
ſerui Domini:
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis
domus Dei noſtri.
2 * In noctibus extollite manus veſtras
in ſancta,& benedicite Dominum.
3 * Benedicat te Dominus ex Sion, qui

Digitized by Google

fecit cœlum & terram.

Alleluia. CXXXIV. 1

A Laudate nomen Domini, laudate ſerui Dominum.

2 * Qui ſtatis in domo Domini, in atriis domus Dei noſtri.

3 * Laudate Dominum, quia bonus Dominus: pſallite nomini eius, quoniam ſuaue.

4 * Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus, Iſrael in poſſeſsionem ſibi.

5 * Quia ego cognoui quòd magnus eſt Dominus, & Deus noſter præ omnibus diis.

6 * Omnia quæcumque voluit, Dominus
B fecit in cęlo, in terra, in mari, & in omnibus abyſsis.

‖ Ier. 10. c. 13.
7 * ‖ Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluuiam fecit.

Qui producit ventos de theſauris ſuis:

‖ Exod. 12. d. 29
8 * ‖ qui percuſsit primogenita Aegypti ab homine vſque ad pecus.

9 * Et miſit ſigna & prodigia in medio tui Aegypte; in Pharaonem, & in omnes ſeruos eius.

‖ Ioſ. 12. a. 1. c. 7.
10 * ‖ Qui percuſsit gentes multas: & occidit reges fortes.

‖ Num. 21. e. 24. g. 33.
11 * ‖ Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Baſan, & omnia regna Chanaan.

12 * Et dedit terram eorum hereditatem,
C hereditatem Iſrael populo ſuo.

13 * Domine nomen tuum in æternum: Domine memoriale tuum in generationem & generationem.

14 * Quia iudicabit Dominus populum ſuum: & in ſeruis ſuis deprecabitur.

‖ Sap. 13. a. 4
15 * ‖ Simulachra Gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.

‖ Sap. 15 d. 15.
16 * ‖ Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt.

17 * Aures habent, & non audient: neque
D enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.

18 * Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes, qui confidunt in eis.

19 * Domus Iſrael benedicite Domino: domus Aaron benedicite Domino.

20 * Domus Leui benedicite Domino: qui timetis Dominum, benedicite Domino.

21 * Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Ieruſalem.

Alleluia. CXXXV. 1

A Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in æternum miſericordia eius.

2 * Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum miſericordia eius.

3 * Confitemini domino dominorũ: quoniam in æternum miſericordia eius.

4 * Qui facit mirabilia magna ſolus: quoniam in æternum miſericordia eius.

‖ Gen. 1. a. 1.
5 * ‖ Qui fecit cælos in intellectu: quoniam in æternum miſericordia eius.

6 * Qui firmauit terram ſuper aquas: quoniam in æternum miſericordia eius.

7 * Qui fecit luminaria magna: quo-
8 niam in æternum miſericordia eius.

B * Solem in poteſtatem diei: quoniam in æternum miſericordia eius.

9 * Lunam & ſtellas in poteſtatẽ noctis: quoniam in æternum miſericordia eius.

10 * ‖ Qui percuſsit Aegyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum miſericordia eius. ‖ Exod. 12. d. 29

11 * ‖ Qui eduxit Iſrael de medio eorum: quoniam in æternum miſericordia eius. ‖ Exod. 13. d. 17

12 * In manu potenti, & brachio excelſo: quoniam in æternum miſericordia eius.

13 * Qui diuiſit Mare rubrũ in diuiſiones: quoniam in æternum miſericordia eius.

14 * Et eduxit Iſrael per medium eius: quoniam in æternum miſericordia eius.

15 * ‖ Et excuſsit Pharaonem, & virtu- ‖ Exod.
C tem eius in Mari rubro: quoniam in 14. g. 28
æternum miſericordia eius.

16 * Qui traduxit populum ſuum per deſertum: quoniam in æternum miſericordia eius.

17 * Qui percuſsit reges magnos: quoniam in æternum miſericordia eius.

18 * ‖ Et occidit reges fortes: quoniam in æternum miſericordia eius. ‖ Num. 21. e. 24

19 * Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in æternum miſericordia eius.

20 * ‖ Et Og regem Baſan: quoniam in æternum miſericordia eius. ‖ Num. 21. g. 33.

21 * ‖ Et dedit terram eorum hereditatẽ: quoniam in æternum miſericordia eius. ‖ Ioſ. 13. d. 7.

22 * Hereditatem Iſrael ſeruo ſuo: quo-
D niam in æternum miſericordia eius.

23 * Quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri: quoniam in æternum miſericordia eius.

24 * Et redemit nos ab inimicis noſtris: quoniam in æternum miſericordia eius.

25 * Qui dat eſcam omni carni: quoniam in æternum miſericordia eius.

26 * Confitemini Deo cæli: quoniam in æternum miſericordia eius.

Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum miſericordia eius.

1 Pſalmus Dauid, Hieremiæ. CXXXVI.

A Super flumina Babylonis, illic ſedimus & fleuimus: cùm recordaremur Sion.

2 * In ſalicibus in medio eius, ſuſpendimus organa noſtra.

3 * Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerũt nos: verba cantionum:

* Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.

4 * Quomodo cantabimus canticũ Domini in terra aliena?

5 * Si oblitus fuero tui Ieruſalem, obliuioni detur dextera mea.

6 * Adhæreat lingua mea faucibus meis,
B ſi non meminero tui:

Si non propoſuero Ieruſalem, in principio lætitiæ meæ.

7 * Memor eſto Domine filiorum Edom, in die Ieruſalem:

Qui dicunt: Exinanite, exinanite vſque

Digitized by Google

que ad fundamentum in ea.
* Filia Babylonis miſera: beatus, qui 8
retribuet tibi retributionem tuam, quam
retribuiſti nobis.
* Beatus, qui tenebit, & allidet par- 9
uulos tuos ad petram.

Ipſi Dauid. CXXXVII. 1

Conſitebor tibi Domine in toto cor- A
de meo: quoniam audiſti verba oris
mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi:
* adorabo ad templum ſanctum tuum, & 2
confitebor nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua:
quoniam magnificaſti ſuper omne no-
men ſanctum tuum.
* In quacumque die inuocauero te, ex- 3
audi me: multiplicabis in anima mea
virtutem.
* Confiteantur tibi Domine omnes re- 4
ges terræ: quia audierunt omnia verba
oris tui:
* Et cantent in viis Domini: quoniam 5
magna eſt gloria Domini. B
* Quoniam excelſus Dominus, & hu- 6
milia reſpicit: & alta à longè cognoſcit.
* Si ambulauero in medio tribulatio- 7
nis, viuificabis me: & ſuper iram inimico-
rum meorum extendiſti manum tuam,
& ſaluum me fecit dextera tua.
* Dominus retribuet pro me: Domine 8
miſericordia tua in ſæculum: opera ma-
nuum tuarum ne deſpicias.

In finem Pſalmus Dauid. 1
CXXXVIII.

Domine probaſti me, & cognouiſti A
me: * tu cognouiſti ſeſſionem meam 2
& reſurrectionem meam.
* Intellexiſti cogitationes meas de lon- 3
gè: ſemitam meam, & funiculum meum
inueſtigaſti.
* Et omnes vias meas præuidiſti: quia 4
non eſt ſermo in lingua mea.
* Ecce Domine tu cognouiſti omnia, 5
nouiſſima & antiqua: tu formaſti me, &
poſuiſti ſuper me manum tuam.
* Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: 6
confortata eſt, & non potero ad eam.
* Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie 7
tua fugiam?
‖ Amos 9. a. 2.
* ‖ Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi 8
deſcendero in infernum, ades. B
* Si ſumpſero pennas meas diluculo, & 9
habitauero in extremis maris.
* Etenim illuc manus tua deducet me: 10
& tenebit me dextera tua.
* Et dixi: Forſitan tenebræ conculca- 11
bunt me: & nox illuminatio mea in deli-
ciis meis.
* Quia tenebræ non obſcurabuntur à 12
te, & nox ſicut dies illuminabitur: ſicut
tenebræ eius, ita & lumen eius.
* Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſce- 13
piſti me de vtero matris meæ. C
* Confitebor tibi quia terribiliter ma- 14
gnificatus es: mirabilia opera tua, & ani-
ma mea cognoſcit nimis.
15 * Non eſt occultatum os meum à te,
quod feciſti in occulto: & ſubſtantia mea
in inferioribus terræ.
16 * Imperfectum meum viderunt oculi
tui, & in libro tuo omnes ſcribentur: dies
formabuntur, & nemo in eis.
17 * Mihi autem nimis honorificati ſunt
amici tui, Deus: nimis confortatus eſt
principatus eorum.
18 * Dinumerabo eos, & ſuper arenam
multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum
tecum.
19 * Si occideris Deus peccatores: viri ſan-
D guinum declinate à me.
20 * Quia dicitis in cogitatione: Accipient
in vanitate ciuitates tuas.
21 Nonne qui oderũt te Domine, oderam:
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 * Perfecto odio oderam illos: & inimici
facti ſunt mihi.
23 * Proba me Deus, & ſcito cor meum:
interroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 * Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt: &
deduc me in via æterna.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
CXXXIX.

2 Eripe me Domine ab homine malo: à
A viro iniquo eripe me.
3 * Qui cogitauerunt iniquitates in cor-
de: tota die conſtituebant prælia.
4 * ‖ Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpen-
tis: venenum aſpidum ſub labiis eorum.
‖ Sup. 5. c. 11. Rom. 3. b. 13.
5 * Cuſtodi me Domine de manu pecca-
toris: & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerunt ſupplantare greſſus
6 meos: * abſconderunt ſuperbi laqueum
mihi:
Et funes extenderunt in laqueum: iuxta
iter ſcandalum poſuerunt mihi.
7 * Dixi Domino: Deus meus es tu: exau-
di Domine vocem deprecationis meæ.
8 * Domine, Domine virtus ſalutis meæ:
B obumbraſti ſuper caput meum in die
belli:
9 * Ne tradas me Domine à deſiderio
meo peccatori: cogitauerunt contra me,
ne derelinquas me, ne fortè exaltentur.
10 * Caput circuitus eorum: labor labio-
rum ipſorum operiet eos.
11 * Cadent ſuper eos carbones, in ignem
deiicies eos: in miſeriis non ſubſiſtent.
12 * Vir linguoſus non dirigetur in terra:
virum iniuſtum mala capient in interitu.
13 * Cognoui quia faciet Dominus iudiciũ
inopis, & vindictam pauperum.
14 * Verumtamen iuſti confitebuntur no-
mini tuo: & habitabunt recti cum vultu
tuo.

1 Pſalmus Dauid. CXL.

A Domine clamaui ad te, exaudi me: in-
tẽde voci meæ, cũ clamauero ad te.
2 * Dirigatur oratio mea ſicut incenſum
in conſpectu tuo: eleuatio manuum mea-
rum ſacrificium veſpertinum.
3 * Pone Domine cuſtodiam ori meo

Digitized by Google

& oſtium circumſtantiæ labiis meis.
* Non declines cor meum in verba ma- 4
litiæ ad excuſandas excuſationes in pec-
catis.
Cum hominibus operantibus iniqui-
tatem, & non communicabo cum electis
eorum.
* Corripiet me iuſtus in miſericordia, 5
& increpabit me:oleum autem peccato-
ris non impinguet caput meum.
Quoniam adhuc eſt oratio mea in be- B
neplacitis eorum , * abſorpti ſunt iuncti 6
petræ iudices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerũt:
* ſicut craſsitudo terræ erupta eſt ſuper 7
terram.
Diſsipata ſunt oſſa noſtra ſecus infer-
num:* quia ad te Domine,Domine oculi 8
mei : in te ſperaui , non auferas animam
meam.
* Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerũt 9
mihi : & à ſcandalis operantium iniqui-
tatem.
* Cadent in retiaculo eius peccatores: 10
ſingulariter ſum ego donec tranſeam.

Intellectus Dauid, 1
Cum eſſet in ſpelunca,oratio.
(1.Reg.24.1)C X L I.

Sup.76. a.1.

VOce mea ad Dominum clamaui:vo- A
ce mea ad Dominũ deprecatus ſum. 2
* Effundo in conſpectu eius orationem 3
meam,& tribulationem meam ante ipſũ
pronuncio.
* In deficiendo ex me ſpiritũ meum,& 4
tu cognouiſti ſemitas meas.
In via hac,qua ambulabam,abſconde-
runt laqueum mihi.
* Conſiderabam ad dexteram,& vide- 5
bam:& non erat qui cognoſceret me. B
Periit fuga à me,& non eſt qui requi-
rat animam meam.
* Clamaui ad te Domine,dixi : Tu es 6
ſpes mea,portio mea in terra viuentium.
* Intende ad deprecationem meam: 7
quia humiliatus ſum nimis.
Libera me à perſequentibus me : quia
confortati ſunt ſuper me.
* Educ de cuſtodia animam meam ad 8
confitendum nomini tuo : me expectant
iuſti,donec retribuas mihi.

Pſalmus Dauid,
Quando perſequebatur eum Abſalom 1
filius eius (2.Reg.17.)
C X L I I.

DOmine exaudi orationem meam: A
auribus percipe obſecrationem meã
in veritate tua : exaudi me in tua iuſti-
tia.
* Et non intres in iudicium cum ſeruo 2
tuo:quia non iuſtificabitur in conſpectu
tuo omnis viuens.
* Quia perſecutus eſt inimicus animã 3
meam:humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obſcuris ſicut mor-
tuos ſeculi:*& anxiatus eſt ſuper me ſpi- 4
ritus meus,in me turbatũ eſt cor meum.
B * Memor fui dierum antiquorum,me-
5 ditatus ſum in omnibus operibus tuis:in
factis manuum tuarum meditabar.
6 * Expandi manus meas ad te : anima
mea ſicut terra ſine aqua tibi:
7 * Velociter exaudi me Domine:defecit
ſpiritus meus.
Non auertas faciem tuam à me : & ſi-
milis ero deſcendentibus in lacum.
8 * Auditam fac mihi mane miſericordiã
tuam:quia in te ſperaui.
C Notam fac mihi viam, in qua ambulẽ:
quia ad te leuaui animam meam.
9 * Eripe me de inimicis meis Domine,
10 ad te confugi: * doce me facere volunta-
tem tuam,quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terrã
11 rectam : * propter nomen tuum Domine
viuificabis me,in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
12 * & in miſericordia tua diſperdes inimi-
cos meos.
Et perdes omnes,qui tribulant animam
meam,quoniam ego ſeruus tuus ſum.

Pſalmus Dauid,
1 Aduerſus Goliath, C X L I I I.

A BEnedictus Dominus Deus meus , qui
docet manus meas ad prælium,& di-
gitos meos ad bellum.
2 *Miſericordia mea,& refugium meum:
ſuſceptor meus,& liberator meus:
Protector meus,& in ipſo ſperaui : qui
ſubdit populum meum ſub me.
3 * Domine quid eſt homo,quia innotui-
B ſti ei ? aut filius hominis , quia reputas
eum?
4 * Homo vanitati ſimilis factus eſt:‖dies
eius ſicut vmbra prætereunt.
5 * Domine inclina cælos tuos,& deſcen-
de:tange montes,& fumigabunt.
6 * Fulgura coruſcationem,& diſsipabis
eos:emitte ſagittas tuas , & conturbabis
eos.
7 * Emitte manum tuam de alto , eripe
me,& libera me de aquis multis ; de ma-
nu filiorum alienorum.
8 * Quorum os locutum eſt vanitatem:&
C dextera eorum dextera iniquitatis.
9 * Deus canticum nouum cantabo tibi:
in pſalterio,decachordo pſallam tibi.
10 * Qui das ſalutem regibus:qui redemi-
ſti Dauid ſeruum tuum de gladio mali-
11 gno:* eripe me.
Et erue me de manu filiorum alieno-
rum,quorum os locutũ eſt vanitatem: &
dextera eorum,dextera iniquitatis:
12 * Quorum filij , ſicut nouellæ planta-
tiones in iuuentute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ:circumornatæ
vt ſimilitudo templi.
13 * Promptuaria eorum plena,eructantia
D ex hoc in illud.
Oues eorum fœtoſæ , abundantes in
14 egreſsibus ſuis:boues eorum craſſæ.
Non eſt ruina materiæ,neque trãſitus,
neque clamor in plateis eorum.

‖ Iob.8. b.9. & 14.a.2.

* Bea

Digitized by Google

* Beatum dixerunt populum, cui hæc 15
ſunt: beatus populus, cuius Dominus
Deus eius.

Laudatio ipſi Dauid. 1

C X L I V.

EXaltabo te Deus meus rex: & bene- A
dicam nomini tuo in ſæculum, & in
ſæculum ſæculi.
* Per ſingulos dies benedicam tibi: & 2
laudabo nomen tuum in ſæculum, & in
ſæculum ſæculi.
* Magnus Dominus & laudabilis nimis: 3
& magnitudinis eius non eſt finis.
* Generatio & generatio laudabit ope- 4
ra tua: & potentiam tuam pronuncia-
bunt.
* Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ 5
loquentur: & mirabilia tua narra-
bunt.
* Et virtutem terribiliũ tuorum dicent, 6
& magnitudinem tuam narrabunt. B
* Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ 7
eructabunt: & iuſtitia tua exultabunt.
* Miſerator & miſericors Dominus: pa- 8
tiens, & multum miſericors.
* Suauis Dominus vniuerſis: & miſera- 9
tiones eius ſuper omnia opera eius.
* Confiteantur tibi Domine omnia ope- 10
ra tua: & ſancti tui benedicant tibi.
* Gloriam regni tui dicent: & poten- 11
tiam tuam loquentur.
* Vt notam faciant filiis hominum po- 12
tentiam tuam: & gloriam magnificentiæ
regni tui. C
* Regnum tuum regnum omnium ſæ- 13
culorum; & dominatio tua in omni ge-
neratione & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis
ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis.
* Alleuat Dominus omnes, qui corruũt: 14
& erigit omnes eliſos.
* Oculi omnium in te ſperant Domine: 15
& tu das eſcam illorum in tempore op-
portuno.
* Aperis tu manum tuam: & imples o- 16
mne animal benedictione.
* Iuſtus Dominus in omnibus viis ſuis: 17
& ſanctus in omnibus operibus ſuis. D
* Prope eſt Dominus omnibus inuocan- 18
tibus eum: omnibus inuocantibus eum in
veritate.
* Voluntatem timentium ſe faciet, & 19
deprecationem eorum exaudiet: & ſaluos
faciet eos.
* Cuſtodit Dominus omnes diligentes 20
ſe: & omnes peccatores diſperdet.
¶ Laudationem Domini loquetur os 21
meum: & benedicat omnis caro nomini
ſancto eius in ſæculum, & in ſæculum ſæ-
culi.

Alleluia, Aggæi, & Zachariæ. 1

C X L V.

Pſal. 118. & 144.

LAuda anima mea Dominum, laudabo 2
Dominum in vita mea: pſallam Deo A
meo quamdiu fuero.
Nolite confidere in principibus: * in fi- 3
liis hominum, in quibus non eſt ſalus.
4 * Exibit ſpiritus eius, & reuertetur in
terram ſuam: in illa die peribunt omnes
cogitationes eorum.
5 * Beatus, cuius Deus Iacob adiutor
eius, ſpes eius in Domino Deo ipſius:
6 * § qui fecit cælum & terram, mare, &
omnia quæ in eis ſunt.
7 * Qui cuſtodit veritatem in ſæculum,
B facit iudicium iniuriam patientibus: dat
eſcam eſurientibus.

§ Act. 14.c.15. Apoc. 14.b.7.

8 Dominus ſoluit cõpeditos: * Dominus
illuminat cæcos.
Dominus erigit eliſos, Dominus diligit
iuſtos.
9 * Dominus cuſtodit aduenas, pupillum
& viduam ſuſcipiet: & vias peccatorum
diſperdet.
10 * Regnabit Dominus in ſæcula, Deus
tuus Sion in generationem & generatio-
nem.

1 Alleluia. C X L V I.

A LAudate Dominum, quoniam bonus
eſt Pſalmus: Deo noſtro ſit iucunda
decoráque laudatio.
2 * Aedificans Ieruſalem Dominus: diſper-
ſiones Iſraelis congregabit.
3 * Qui ſanat contritos corde: & alligat
contritiones eorum.
4 * Qui numerat multitudinem ſtellarum:
& omnibus eis nomina vocat.
5 * Magnus Dominus noſter, & magna
virtus eius: & ſapientiæ eius non eſt nu-
merus.
6 * Suſcipiens manſuetos Dominus: hu-
milians autem peccatores vſque ad ter-
ram.
7 * Præcinite Domino in confeſſione:
B pſallite Deo noſtro in cithara.
8 * Qui operit cælum nubibus: & parat
terræ pluuiam.
Qui producit in montibus fœnum, &
herbam ſeruituti hominum.
9 * Qui dat iumentis eſcam ipſorum, &
pullis coruorum inuocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem
habebit: nec in tibiis viri beneplacitum
erit ei.
11 * Beneplacitum eſt Domino ſuper ti-
mentes eum: & in eis, qui ſperant ſuper
miſericordia eius.

Alleluia. C X L V I I.

12 LAuda Ieruſalem Dominum: lauda
A Deum tuum Sion.
13 Quoniam confortauit ſeras portarum
tuarum: benedixit filiis tuis in te.
14 * Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe
frumenti ſatiat te.
15 * Qui emittit eloquium ſuum terræ: ve-
lociter currit ſermo eius.
16 * Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam
B ſicut cinerem ſpargit.
17 * Mittit cryſtallũ ſuam ſicut buccellas:
ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit?
18 * Emittet verbum ſuum, & liquefaciet
ea: flabit ſpiritus eius, & fluent aquæ.

Digitized by Google

* Qui annunciat verbum ſuum Iacob: 19
iuſtitias & iudicia ſua Iſrael.
* Non fecit taliter omni nationi: & iu- 20
dicia ſua non manifeſtauit eis. Alleluia.

Alleluia. C X L V I I I. 1

LAudate Dominum de cælis: laudate A
eum in excelſis.
* Laudate eum omnes angeli eius: lau- 2
date eum omnes virtutes eius.
* Laudate eum ſol & luna: laudate eum 3
omnes ſtellæ, & lumen.
‖ Dan. 3. * ‖ Laudate eum cæli cælorum: & aquæ 4
e. 59. 60. omnes, quæ ſuper cælos ſunt, * laudent 5
nomen Domini.
Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe man-
dauit, & creata ſunt.
* Statuit ea in æternum, & in ſæculum 6
ſæculi: præceptum poſuit, & non præter- B
ibit.
* Laudate Dominum de terra, dracones, 7
& omnes abyſsi:
* Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus pro- 8
cellarum: quæ faciunt verbum eius.
* Montes, & omnes colles: ligna fructi- 9
fera, & omnes cedri.
* Beſtiæ, & vniuerſa pecora: ſerpentes, 10
& volucres pennatæ:
* Reges terræ, & omnes populi, princi- 11
pes, & omnes iudices terræ.
* Iuuenes, & virgines: ſenes cum iunio- 12
ribus laudent nomen Domini: * quia exal- 13
tatum eſt nomen eius ſolius.
* Confeſsio eius ſuper cælum & terram: 14
& exaltauit cornu populi ſui.
Hymnus omnibus ſanctis eius: filiis
Iſrael, populo appropinquanti ſibi. Al-
leluia.

Alleluia. C X L I X. 1

CAntate Domino canticum nouum: A
laus eius in Eccleſia ſanctorum.
* Lætetur Iſrael in eo, qui fecit eum: & 2
filij Sion exultent in rege ſuo.
* Laudent nomen eius in choro: in tym- 3
pano & pſalterio pſallant ei:
* Quia beneplacitum eſt Domino in 4
populo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſa-
lutem.
* Exultabunt ſancti in gloria: lætabun- 5
tur in cubilibus ſuis.
* Exaltationes Dei in gutture eorum: 6
& gladij ancipites in manibus eorum: B
* Ad faciendam vindictam in nationi- 7
bus, increpationes in populis.
* Ad alligandos reges eorum in compe- 8
dibus: & nobiles eorũ in manicis ferreis.
* Vt faciant in eis iudicium conſcri- 9
ptum: gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius.
Alleluia.

Alleluia. C L. 1

LAudate Dominum in ſanctis eius: A
laudate eum in firmamento virtutis
eius.
* Laudate eum in virtutibus eius: lau- 2
date eum ſecundùm multitudinem ma-
gnitudinis eius.
* Laudate eum in ſono tubæ: laudate 3
B eum in pſalterio, & cithara.
4 * Laudate eum in tympano, & choro:
laudate eum in chordis, & organo.
5 * Laudate eũ in cymbalis bene ſonãtibus:
laudate eum in cymbalis iubilationis:
6 * omnis ſpiritus laudet Dominũ. Alleluia.

LIBER PROVERBIORVM, QVEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

1 PArabolæ Salomonis, filij Dauid, re-
A gis Iſrael. * Ad ſciendam ſapientiam,
2 & diſciplinam: * ad intelligenda verba
3 prudentiæ, & ſuſcipiendam eruditio-
nem doctrinæ, Iuſtitiam, & iudicium,
4 & æquitatem: * vt detur paruulis aſtu-
tia, adoleſcenti ſcientia, & intellectus.
5 * Audiens ſapiens, ſapientior erit: & in-
6 telligens, gubernacula poſsidebit. * A-
nimaduertet parabolam, & interpreta-
tionem, verba ſapientum, & ænigmata
7 eorum. * ‖ Timor Domini principium ‖ Pſal.
ſapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam 110. d.
8 ſtulti deſpiciunt. * Audi, fili mi, diſcipli- 10. Eccl.
nam patris tui, & ne dimittas legem ma- 1. b. 16.
9 tris tuæ: vt addatur gratia capiti tuo,
10 & torques collo tuo. * Fili mi, ſi te la-
ctauerint peccatores, ne acquieſcas eis.
11 * Si dixerint: Veni nobiſcum, inſidiemur
ſanguini, abſcondamus tendiculas contra
12 inſontem fruſtra: * deglutiamus eum ſi-
B cut infernus viuentem, & integrum qua-
13 ſi deſcendentem in lacum. * Omnem pre-
tioſam ſubſtantiam reperiemus, imple-
14 bimus domos noſtras ſpoliis. * Sortem
mitte nobiſcum, marſupium vnum ſit
15 omnium noſtrum. * Fili mi, ne ambules
cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis
16 eorum. * ‖ Pedes enim illorum ad ma- ‖ Iſai.
lum currunt, & feſtinant vt effundant 59. b. 7.
17 ſanguinem. * Fruſtra autem iacitur rete
18 ante oculos pennatorum. * Ipſi quoque
contra ſanguinem ſuum inſidiantur, &
moliuntur fraudes contra animas ſuas.
19 * Sic ſemitæ omnis auari, animas poſsi-
20 dentium rapiunt. * Sapientia foris præ-
21 dicat, in plateis dat vocem ſuam: * In
C capite turbarum clamitat, in foribus
portarum vrbis profert verba ſua, di-
22 cens: * Vſquequò paruuli diligitis infan-
tiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia,
cupient, & imprudentes odibunt ſcien-
23 tiam? * ‖ Conuertimini ad correptio- ‖ Iſa. 65.
nem meam: en proferam vobis ſpiritum b. 11 &
meum, & oſtendam vobis verba mea. 66. 4. 4.
24 * Quia vocaui, & renuiſtis: extendi ma- Ier. 7. c.
num meam, & non fuit qui aſpiceret. 13.
25 * Deſpexiſtis omne conſilium meum, &
increpa

Digitized by Google

increpationes meas neglexiſtis. * Ego 26
quoque in interitu veſtro ridebo, & ſub-
ſannabo, cùm vobis id, quod timebatis,
aduenerit.* Cùm irruerit repentina cala- 27
mitas, & interitus quaſi tempeſtas in- D
gruerit: quando venerit ſuper vos tribu-
latio, & anguſtia:* Tunc inuocabunt me, 28
& non exaudiam: manè conſurgent, &
non inuenient me: * eo quòd exoſam ha- 29
buerint diſciplinam, & timorem Domini
non ſuſceperint, * nec acquieuerint con- 30
ſilio meo, & detraxerint vniuerſæ corre-
ptioni meæ. * Comedent igitur fructus 31
viæ ſuæ, ſuiſque conſiliis ſaturabuntur.
* Auerſio paruulorum interficiet eos, & 32
proſperitas ſtultorum perdet illos. * Qui 33
autem me audierit, abſque terrore re-
quieſcet, & abundantia perfruetur, timo-
re malorum ſublato.

CAP. II.

Fili mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, 1
& mandata mea abſconderis penes A
te, * vt audiat ſapientiam auris tua: 2
inclina cor tuum ad cognoſcendam pru-
dentiam. * Si enim ſapientiam inuocaue- 3
ris, & inclinaueris cor tuum pruden-
tiæ * ſi quæſieris eam quaſi pecuniam, 4
& ſicut theſauros effoderis illam, * tunc 5
intelliges timorem Domini, & ſcientiam
Dei inuenies:* quia Dominus dat ſapien- 6
tiam: & ex ore eius prudentia, & ſcien-
tia: * Cuſtodiet rectorum ſalutem, & 7
proteget gradientes ſimpliciter, * ſeruans 8
ſemitas iuſtitiæ, & vias ſanctorum cuſto- B
diens. * Tunc intelliges iuſtitiam, & 9
iudicium, & æquitatem, & omnem ſe-
mitam bonam. * Si intrauerit ſapientia 10
cor tuum, & ſcientia animæ tuæ placue-
rit: * conſilium cuſtodiet te, & pruden- 11
tia ſeruabit te, * vt eruaris à via mala, 12
& ab homine, qui peruerſa loquitur: C
* qui relinquunt iter rectum, & ambu- 13
lant per vias tenebroſas: * qui lætantur 14
cùm malefecerint, & exultant in rebus
peſſimis, * quorum viæ peruerſæ ſunt, & 15
infames greſſus eorum. * Vt eruaris à 16
muliere aliena, & ab extranea, quæ mol-
lit ſermones ſuos; * & relinquit ducem 17
pubertatis ſuæ, * & pacti Dei ſui oblita 18
eſt. inclinata eſt enim ad mortem domus D
eius, & ad inferos ſemitæ ipſius. * om- 19
nes, qui ingrediuntur ad eam, non reuer-
tentur, nec apprehendent ſemitas vitæ.
* Vt ambules in via bona: & calles iu- 20
ſtorum cuſtodias. * Qui enim recti ſunt, 21
habitabunt in terra, & ſimplices perma-
‖ Iob 18 nebunt in ea.* ‖ Impij vero de terra per- 22
d.17. dentur: & qui inique agunt, auferentur
ex ea.

CAP. III.

Fili mi, ne obliuiſcaris legis meæ, & 1
præcepta mea cor tuum cuſtodiat. A
* longitudinem enim dierum, & annos 2
vitæ, & pacem apponent tibi. Miſeri- 3
cordia & veritas te non deſerant, cir-
cumda eas gutturi tuo, & deſcribe in ta-
4 bulis cordis tui: & inuenies gratiam, &
diſciplinam bonã, coram Deo & homini-
5 bus. * Habe fiduciam in Domino ex toto
corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 * In omnibus viis tuis cogita illum, &
7 ipſe diriget greſſus tuos. * ‖ Ne ſis ſapiens ‖ Rom.
apud temetipſum: time Deum, & recede à 12. d.
8 malo: * ſanitas quippe erit vmbilico tuo, 16.
9 & irrigatio oſſium tuorũ.* ‖ Honora Do- ‖ Tob. 4.
B minum de tua ſubſtantia, & de primitiis b. 7.
10 omnium frugum tuarum da ei: * & im- Luc. 14.
plebuntur horrea tua ſaturitate, & vino c. 13.
11 torcularia tua redundabunt.* ‖ Diſciplinã ‖ Hebr.
Domini, fili mi, ne abiicias: ne deficias 12. b. 5.
12 cùm ab eo corriperis: * quem enim dili- Apoc. 3.
git Dominus, corripit: & quaſi pater in fi- d. 19.
13 lio complacet ſibi.* Beatus homo, qui in-
uenit ſapientiam, & qui affluit pruden-
14 tia: * melior eſt acquiſitio eius negotia-
tione argenti, & auri primi & puriſſimi
15 fructus eius: * pretioſior eſt cunctis opi-
bus: & omnia, quæ deſiderantur, huic non
16 valent comparari.* Longitudo dierum in
dextera eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ,
17 & gloria.* Viæ eius viæ pulchræ, & omnes
18 ſemitæ illius pacificæ. * Lignum vitæ eſt
C his, qui apprehenderint eam: & qui te-
19 nuerit eam, beatus. * Dominus ſapientia
fundauit terram, ſtabiliuit cælos pruden-
20 tia. * Sapientia illius eruperunt abyſſi, &
21 nubes rore concreſcunt. * Fili mi, ne ef-
fluant hæc ab oculis tuis: Cuſtodi legem
22 atque conſilium:* & erit vita animæ tuę,
23 & gratia faucibus tuis.* tunc ambulabis
fiducialiter in via tua, & pes tuus non
24 impinget: * ſi dormieris, non timebis:
25 quieſces, & ſuauis erit ſomnus tuus. * ne
paueas repentino terrore, & irruẽtes tibi
26 potentias impiorum.* Dominus enim erit
D in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne
27 capiaris. * Noli prohibere benefacere eũ,
28 qui poteſt: ſi vales, & ipſe benefac. * Ne
dicas amico tuo: Vade, & reuertere: cras
29 dabo tibi: cùm ſtatim poſſis dare. * Ne
moliaris amico tuo malum, cùm ille in
30 te habeat fiduciam. * Ne contendas ad-
uerſus hominem fruſtra, cùm ipſe tibi ni-
31 hil mali fecerit.* ‖ Ne æmuleris hominem ‖ Pſal.
32 iniuſtum, nec imiteris vias eius: * quia 36. a. 1.
abominatio Domini eſt omnis illuſor, &
33 cum ſimplicibus ſermocinatio eius.* Ege-
ſtas à Domino in domo impij: habitacula
34 autẽ iuſtorum benedicentur.* Ipſe deludet
illuſores, & manſuetis dabit gratiam.
35 * Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtulto-
rum exaltatio, ignominia.

CAP. IV.

1 Audite filij diſciplinam patris, & at-
A tendite vt ſciatis prudentiam. * Do-
2 num bonum tribuam vobis, legem meam
3 ne derelinquatis. * Nam & ego filius fui
patris mei, tenellus, & vnigenitus coram
4 matre mea: * & docebat me, atque di-
cebat: Suſcipiat verba mea cor tuum, cu-
5 ſtodi præcepta mea, & viues. * Poſſide
ſapientiam, poſſide prudentiam: ne obli-
uiſcaris.

Digitized by Google

uiſcaris,neque declines à verbis oris mei.
* Ne dimittas eam , & cuſtodiet te:dilige 6
eam,& conſeruabit te. * Principium ſa- 7
pientiæ , poſſide ſapientiam , & in omni B
poſſeſſione tua,acquire prudentiam:* ar- 8
ripe illam,& exaltabit te : glorificaberis
ab ea,cùm eam fueris amplexatus : * da- 9
bit capiti tuo augmenta gratiarum , &
corona inclyta proteget te.* Audi fili mi, 10
& ſuſcipe verba mea , vt multiplicentur
tibi anni vitæ. * Viam ſapientiæ mon- 11
ſtrabo tibi,ducam te per ſemitas æquita-
tis : * quas cùm ingreſſus fueris , non ar- 12
ctabuntur greſſus tui, & currens non ha-
bebis offendiculum. * Tene diſciplinam, 13
ne dimittas eam:cuſtodi illam , quia ipſa
eſt vita tua. * Ne delecteris in ſemitis 14
impiorum, nec tibi placeat malorum via. C
* Fuge ab ea,nec tranſeas per illam:decli- 15
na , & deſere eam. * non enim dormiunt 16
niſi malefecerint : & rapitur ſomnus ab
eis niſi ſupplantauerint.* comedunt pa- 17
nem impietatis, & vinum iniquitatis bi-
bunt. * Iuſtorum autem ſemita , quaſi 18
lux ſplendens,procedit & creſcit vſque ad
perfectam diem.* Via impiorum tenebro- 19
ſa:neſciunt vbi corruant.* Fili mi,auſcul- 20
ta ſermones meos,& ad eloquia mea in-
clina aurem tuam.* ne recedant ab oculis 21
tuis,cuſtodi ea in medio cordis tui: * vita 22
enim ſunt inuenientibus ea , & vniuerſæ
carni ſanitas.* Omni cuſtodia ſerua cor 23
tuum , quia ex ipſo vita procedit. * Re- 24
moue à te os prauum , & detrahentia la- D
bia ſint procul à te. * Oculi tui recta vi- 25
deant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus
tuos.* Dirige ſemitam pedibus tuis,& o- 26
mnes viæ tuæ ſtabilientur. * Ne declines 27
ad dexteram , neque ad ſiniſtram : auerte
pedem tuum à malo. vias enim , quæ à
dextris ſunt,nouit Dominus:peruerſæ ve-
rò ſunt ,quæ à ſiniſtris ſunt. Ipſe autem
rectos faciet curſus tuos , itinera autem
tua in pace producet.

CAP. V.

Fili mi , attende ad ſapientiam meam, 1
& prudentiæ meæ inclina aurem A
tuam , * vt cuſtodias cogitationes , & 2
diſciplinam labia tua conſeruent. Ne at-
tendas fallaciæ mulieris.* fauus enim di- 3
ſtillans labia meretricis , & nitidius oleo
guttur eius: * nouiſſima autẽ illius ama- 4
ra quaſi abſynthium , & acuta quaſi gla-
dius biceps. * Pedes eius deſcendunt in 5
mortem , & ad inferos greſſus illius pe- B
netrant. * Per ſemitam vitæ non ambu- 6
lant, vagi ſunt greſſus eius, & inueſtiga-
biles. * Nunc ergo fili mi audi me , & ne 7
recedas à verbis oris mei. * Longè fac ab 8
ea viam tuam , & ne appropinques fori-
bus domus eius. * Ne des alienis hono- 9
rem tuum , & annos tuos crudeli. * ne 10
forte impleantur extranei viribus tuis,
& labores tui ſint in domo aliena, * & 11
gemas in nouiſſimis, quando conſumpſe- C
ris carnes tuas & corpus tuum , & dicas:
12 * Cur deteſtatus ſum diſciplinam , & in-
crepationibus non acquieuit cor meum,
13 * nec audiui vocem docentium me,& ma-
14 giſtris non inclinaui aurem meam? * Pe-
nè fui in omni malo,in medio eccleſiæ &
15 ſynagogæ. * Bibe aquam de ciſterna tua,
16 & fluenta putei tui : * Deriuentur fontes
tui foras , & in plateis aquas tuas diui-
17 de.* Habeto eas ſolus, nec ſint alieni par-
18 ticipes tui. * Sit vena tua benedicta , &
lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ;
19 * cerua chariſſima,& gratiſſimus hinnu-
D lus, vbera eius inebrient te in omni tem-
pore , in amore eius delectare iugiter.
20 * Quare ſeduceris fili mi ab aliena, & fo- ‖ Iob. 31
21 ueris in ſinu alterius? * ‖ Reſpicit Domi- a.4.
nus vias hominis , & omnes greſſus eius ‖ Iob.34.
22 conſiderat. * ‖ Iniquitates ſuæ capiunt c.23.
impium, & funibus peccatorum ſuorum
23 conſtringitur. * Ipſe morietur, quia non
habuit diſciplinam , & in multitudine
ſtultitiæ ſuæ decipietur.

CAP. VI.

1 Fili mi , ſi ſpoponderis pro amico tuo,
A defixiſti apud extraneum manum
2 tuam, * illaqueatus es verbis oris tui , &
3 captus propriis ſermonibus. * Fac ergo
quod dico fili mi , & temetipſum libera:
quia incidiſti in manum proximi tui.
Diſcurre , feſtina, ſuſcita amicum tuum:
4 *ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dor-
5 mitent palpebræ tuæ. * Eruere quaſi da-
mula de manu , & quaſi auis de manu
6 aucupis. * Vade ad formicam ô piger , &
conſidera vias eius , & diſce ſapientiam,
7 * quæ cùm non habeat ducem , nec præ-
8 ceptorem,nec principem,* parat in æſta-
te cibum ſibi,& congregat in meſſe quod
9 comedat. * ‖ Vſquequo piger dormies? ‖ Inf.24
10 quando conſurges è ſomno tuo? * Paulu- d.33.
B lum dormies,paululum dormitabis, pau-
11 lulum conſeres manus , vt dormias : * &
veniet tibi quaſi viator , egeſtas , & pau-
peries quaſi vir armatus. Si verò impi-
ger fueris , veniet vt fons meſſis tua , &
12 egeſtas longè fugiet à te.* Homo apoſta-
ta , vir inutilis , graditur ore peruerſo,
13 * annuit oculis,terit pede , digito loqui-
14 tur , * prauo corde machinatur malum,
15 & omni tempore iurgia ſeminat. * huic
extemplo veniet perditio ſua , & ſubitò
conteretur , nec habebit vltrà medici-
16 nam. * Sex ſunt , quæ odit Dominus , &
17 ſeptimum deteſtatur anima eius : * Ocu-
los ſublimes , linguam mendacem , ma-
nus effundentes innoxium ſanguinem,
18 * cor machinans cogitationes peſſimas,
C pedes veloces ad currendum in malum,
19 * proferentem mendacia teſtem falla-
cem , & eum qui ſeminat inter fratres
20 diſcordias. * Conſerua fili mi præcepta
patris tui , & ne dimittas legem matris
21 tuæ.* Liga ea in corde tuo iugiter,& cir-
22 cumda gutturi tuo. * Cùm ambulaueris,
gradiantur tecum : cùm dormieris , cu-
ſtodiant te,& euigilans loquere cum eis.
* quia

Digitized by Google

* quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, 23
& via vitæ increpatio diſciplinæ:* vt cu- 24
ſtodiant te à muliere mala, & à blanda
lingua extraneæ. * Non concupiſcat pul- 25
chritudinem eius cor tuum, nec capiaris
nutibus illius: * pretium enim ſcorti vix 26
eſt vnius panis: mulier autem viri pretio-
ſam animam capit. * Numquid poteſt ho- 27
mo abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt ve- D
ſtimenta illius non ardeant? * aut ambu- 28
lare ſuper prunas, vt non comburantur
plantæ eius? * ſic qui ingreditur ad mu- 29
lierem proximi ſui, non erit mundus cùm
tetigerit eam. * Nō grandis eſt culpa, cùm 30
quis furatus fuerit. furatur enim vt eſu-
rientem impleat animam: * deprehenſus 31
quoque reddet ſeptuplum, & omnē ſub-
ſtantiam domus ſuæ tradet. * Qui autem 32
adulter eſt, propter cordis inopiam per-
det animam ſuam * turpitudinē & igno- 33
miniam congregat ſibi, & opprobrium il-
lius non delebitur: * quia zelus & furor 34
viri non parcet in die vindictæ, * nec ac- 35
quieſcet cuiuſquā precibus, nec ſuſcipiet
pro redemptione dona plurima.

CAP. VII.

FIli mi, cuſtodi ſermones meos, & præ- 1
cepta mea reconde tibi. Fili * ſerua 2
mandata mea, & viues: & legem meam A
quaſi pupillā oculi tui: * liga eam in di- 3
gitis tuis, ſcribe illā in tabulis cordis tui.
* Dic ſapientiæ, ſoror mea es: & pruden- 4
tiam voca amicam tuam, * vt cuſtodiat te 5
à muliere extranea, & ab aliena, quę ver-
ba ſua dulcia facit. * De feneſtra enim do- 6
mus meæ per cancellos proſpexi, * & vi- 7
deo paruulos, conſidero vecordem iuue-
nem, * qui tranſit per plateam iuxta an- 8
gulum, & prope viā domus illius, gradi- B
tur * in obſcuro, adueſperaſcente die, in 9
noctis tenebris, & caligine. * Et ecce oc- 10
currit illi mulier ornatu meretricio, præ-
parata ad capiendas animas: garrula &
vaga, * quietis impatiens, nec valens in 11
domo conſiſtere pedibus ſuis, * nūc foris, 12
nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſi-
dians. * Apprehenſúmque deoſculatur iu- 13
uenem, & procaci vultu blanditur, dicēs:
* Victimas pro ſalute voui, hodie reddidi 14
vota mea. * idcirco egreſſa ſum in occur- 15
ſum tuum, deſiderans te videre, & reperi. C
* Intexui funibus lectulum meum, ſtraui 16
tapetibus pictis ex Aegypto. * aſperſi cu- 17
bile meum myrrha, & aloë, & cinnamo-
mo. * Veni, inebriemur vberibus, & frua- 18
mur cupitis amplexibus, donec illuceſcat
dies. * non eſt enim vir in domo ſua, abiit 19
via longiſſima. * ſacculum pecuniæ ſecum 20
tulit: in die plenæ lunæ reuerſurus eſt in
domum ſuam. * Irretiuit eum multis ſer- 21
monibus, & blāditiis labiorum protraxit
illum. * Statim eam ſequitur quaſi bos 22
ductus ad victimam, & quaſi agnus laſci- D
uiens, & ignorans quòd ad vincula ſtul-
tus trahatur, * donec transfigat ſagitta ie- 23
cur eius: velut ſi auis feſtinet ad laqueū,
& neſcit quòd de periculo animæ illius
24 agitur. * Nunc ergo fili mi, audi me, &
25 attende verbis oris mei. * Ne abſtrahatur
in viis illius mens tua: neque decipiaris
26 ſemitis eius. * multos enim vulneratos
deiecit, & fortiſſimi quique interfecti
27 ſunt ab ea. * Viæ inferi domus eius, pe-
netrantes in interiora mortis.

CAP. VIII.

1 NVmquid non ſapientia clamitat, &
2 prudentia dat vocem ſuam? * In
A ſummis excelſiſq; verticibus ſupra viam,
3 in mediis ſemitis ſtans, * iuxta portas ci-
uitatis in ipſis foribus loquitur, dicens:
4 * O viri, ad vos clamito, & vox mea ad
5 filios hominum. * Intelligite paruuli
aſtutiam, & inſipientes animaduertite.
6 * Audite quoniam de rebus magnis lo-
cutura ſum: & aperientur labia mea, vt
7 recta prædicent. * Veritatem meditabitur
guttur meum, & labia mea deteſtabūtur
8 impium. * Iuſti ſūt omnes ſermones mei,
non eſt in eis prauum quid, neque per-
9 uerſum. * recti ſunt intelligentibus, &
10 æqui inuenientibus ſcientiam. * Accipite
B diſciplinam meam, & non pecuniam: do-
11 ctrinā magis, quàm aurum eligite. * Me-
lior eſt enim ſapientia cunctis pretioſiſſi-
mis: & omne deſirabile ei non poteſt
12 cōparari. * Ego ſapientia habito in con-
ſilio, & eruditis interſum cogitationibus.
13 * Timor Domini odit malum: arrogan-
tiam, & ſuperbiam, & viam prauam, & os
14 bilingue deteſtor. * Meum eſt conſilium,
& æquitas, mea eſt prudētia, mea eſt for-
15 titudo. * Per me reges regnant, & legum
16 conditores iuſta decernūt: * Per me prin-
cipes imperant, & potentes decernunt iu-
17 ſtitiam. * Ego diligentes me diligo: &
qui mane vigilant ad me, inuenient me.
18 * Mecum ſunt diuitiæ, & gloria, opes ſu-
19 perbæ, & iuſtitia. * Melior eſt enim fru-
C ctus meus auro, & lapide pretioſo, & ge-
20 nimina mea argento electo. * In viis iu-
ſtitiæ ambulo, in medio ſemitarum iudi-
21 cij, * vt ditem diligentes me, & theſau-
22 ros eorum repleam. * Dominus poſſedit
me in initio viarum ſuarum, antequam
23 quidquam faceret a principio. * Ab æter-
no ordinata ſum, & ex antiquis anſequā
24 terra fieret. * Nondum erant abyſſi, &
ego iam concepta eram: necdum fontes
25 aquarum eruperant: * necdum montes
graui mole conſtiterant: ante colles ego
26 parturiebar: * adhuc terram non fecerat,
27 & flumina, & cardines orbis terræ. * Quā-
D do præparabat cęlos, aderam: quando cer-
28 ta lege, & gyro vallabat abyſſos: * quando
æthera firmabat ſurſum, & liberabat fon-
29 tes aquarum: * quando circumdabat mari
terminum ſuum, & legem ponebat aquis,
ne tranſirent fines ſuos: quando appēde-
30 bat fundamenta terræ. * Cum eo eram
cuncta componens: & delectabar per ſin-
gulos dies, ludens coram eo omni tempo-
31 re; * ludens in orbe terrarum, & deliciæ
meæ.

ed by Google

meæ,eſſe cum filiis hominum.* Nũc ergo 32
filij audite me: Beati, qui cuſtodiunt vias
meas.* Audite diſciplinã,& eſtote ſapien 33
tes, & nolite abiicere eã. * Beatus homo 34
qui audit me,& qui vigilat ad fores meas
quotidie, & obſeruat ad poſtes oſtij mei.
* Qui me inuenerit,inueniet vitã,& hau- 35
riet ſalutem à Domino : * qui autem in 36
me peccauerit,lædet animam ſuam. Om-
nes,qui me oderunt,diligunt mortem.

CAP. IX.

SApientia ædificauit ſibi domum, ex- 1
cidit columnas ſeptem. * Immolauit 2
victimas ſuas, miſcuit vinum, & propo- A
ſuit menſam ſuam.* Miſit ancillas ſuas vt 3
vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuita-
tis:* Si quis eſt paruulus, veniat ad me. 4
Et inſipientibus locuta eſt : * Venite,co- 5
medite panem meum, & bibite vinum B
quod miſcui vobis.* Relinquite infantiã, 6
& viuite,& ambulate per vias prudentię.
* Qui erudit deriſorem,ipſe iniuriam ſibi 7
facit:& qui arguit impium,ſibi maculam
generat.* Noli arguere deriſorem,ne ode- 8
rit te. Argue ſapientem,& diliget te.* Da 9
ſapienti occaſionem,& addetur ei ſapien- C
tia. Doce iuſtum, & feſtinabit accipere.
* ‖ Principium ſapientiæ,timor Domini: 10
& ſcientia ſanctorum, prudentia. * Per 11
me enim multiplicabũtur dies tui,& ad-
dentur tibi anni vitæ. * Si ſapiens fueris, 12
tibi metipſi eris : ſi autem illuſor, ſolus
portabis malum. * Mulier ſtulta & cla- 13
moſa,plenáque illecebris,& nihil omnino D
ſciens,* ſedit in foribus domus ſuæ ſuper 14
ſellam in excelſo vrbis loco, * vt vocaret 15
tranſeuntes per viam,& pergentes itinere
ſuo:* Qui eſt paruulus,declinet ad me.Et 16
vecordi locuta eſt : * Aquæ furtiuæ dul- 17
ciores ſunt,& panis abſconditus ſuauior.
* Et ignorauit quòd ibi ſint gigantes, & 18
in profundis inferni conuiuæ eius.

‖ Sup. 1. a. 7. Pſ. 110. d. 10 Eccl. 1. b. 16.

Parabolæ Salomonis.

CAP. X.

FIlius ſapiens lætificat patrem : filius 1
verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ. A
* Nil proderunt theſauri impietatis: 2
iuſtitia vero liberabit à morte.
* Non affliget Dominus fame animam 3
iuſti,& inſidias impiorum ſubuertet.
* Egeſtatem operata eſt manus remiſ- 4
ſa:manus autem fortium diuitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic paſcit ven-
tos : idem autem ipſe ſequitur aues vo-
lantes.
* Qui congregat in meſſe, filius ſa- 5
piens eſt : qui autem ſtertit æſtate, filius
confuſionis.
* Benedictio Domini ſuper caput iuſti: 6
os autem impiorum operit iniquitas.
* Memoria iuſti cum laudibus : & no- 7
B men impiorum putreſcet.
8 * Sapiens corde præcepta ſuſcipit : ſtul-
tus cęditur labiis.
9 * Qui ambulat ſimpliciter, ambulat
confidẽter:qui autem deprauat vias ſuas,
manifeſtus erit.
10 * ‖ Qui annuit oculo, dabit dolorem: ‖ Eccl.
& ſtultus labiis verberabitur. 27. c. 25
11 * Vena vitæ, os iuſti : & os impiorum
operit iniquitatem.
12 * Odium ſuſcitat rixas : ‖ & vniuerſa ‖ 1. Pet.
delicta operit charitas. 4. b. 8.
13 * In labiis ſapientis inuenitur ſapientia: 2. Cor.
& virga in dorſo eius qui indiget corde. 13. b. 4.
14 * Sapientes abſcondunt ſcientiam : os
autem ſtulti confuſioni proximum eſt.
15 * Subſtantia diuitis, vrbs fortitudinis
C eius:pauor pauperum egeſtas eorum.
16 * Opus iuſti ad vitam : fructus autem
impij ad peccatum.
17 * Via vitæ,cuſtodienti diſciplinam: qui
autem increpationes relinquit,errat.
18 * Abſcondunt odium labia mendacia:
qui profert contumeliam,inſipiens eſt.
19 * In multiloquio non deerit peccatum:
qui autem moderatur labia ſua, pruden-
tiſſimus eſt.
20 * Argentum electum, lingua iuſti: cor
autem impiorum pro nihilo.
21 * Labia iuſti erudiunt plurimos : qui
autem indocti ſunt, in cordis egeſtate
morientur.
22 * Benedictio Domini diuites facit, nec
ſociabitur eis afflictio.
23 * Quaſi per riſum ſtultus operatur ſce-
D lus:ſapientia autem eſt viro prudentia.
24 * Quod timet impius,veniet ſuper eum:
deſiderium ſuum iuſtis dabitur.
25 * Quaſi tempeſtas tranſiens non erit
impius:iuſtus autem quaſi fundamentum
ſempiternum.
26 * Sicut acetum dentibus,& fumus ocu-
lis,ſic piger his qui miſerunt eum.
27 * Timor Domini apponet dies : & anni
impiorum breuiabuntur.
28 * Expectatio iuſtorum lætitia : ſpes au-
tem impiorum peribit.
29 * Fortitudo ſimplicis via Domini : &
pauor his qui operantur malum.
30 * Iuſtus in æternum non commouebi-
tur : impij autem non habitabunt ſuper
terram.
31 * Os iuſti parturiet ſapientiam : lingua
prauorum peribit.
32 * Labia iuſti conſiderant placita : & os
impiorum peruerſa.

CAP. XI.

1 STatera doloſa, abominatio eſt apud
A Dominum:& pondus æquum, volun-
tas eius.
2 * Vbi fuerit ſuperbia,ibi erit & contu-
melia:vbi autem eſt humilitas, ibi & ſa-
pientia.
3 * Simplicitas iuſtorum diriget eos : &
ſupplantatio peruerſorum vaſtabit illos.
4 * Non proderunt diuitiæ in die vltio-
nis:

Digitized by Google

nis:iuſtitia autem liberabit à morte.
* Iuſtitia ſimplicis diriget viam eius:& 5
in impietate ſua corruet impius.
* Iuſtitia rectorum liberabit eos : & in 6
inſidiis ſuis capientur iniqui.
* Mortuo homine impio, nulla erit vl- 7
trà ſpes : & expectatio ſollicitorum peri-
bit.
* Iuſtus de anguſtia liberatus eſt : & 8
traditur impius pro eo.
* Simulator ore decipit amicum ſuum: 9
iuſti autem liberabuntur ſcientia. B
* In bonis iuſtorum exultabit ciuitas: 10
& in perditione impiorum erit laudatio.
* Benedictione iuſtorum exaltabitur ci- 11
uitas:& ore impiorum ſubuertetur.
* Qui deſpicit amicum ſuum, indigens 12
corde eſt:vir autem prudens tacebit.
* Qui ambulat fraudulenter,reuelat ar- 13
cana : qui autem fidelis eſt animi, celat
amici commiſſum.
* Vbi non eſt gubernator,populus cor- 14
ruet:ſalus autem,vbi multa conſilia.
* Affligetur malo, qui fidem facit pro 15
extraneo: qui autem cauet laqueos,ſecu-
rus erit.
* Mulier gratioſa inueniet gloriam : & 16
robuſti habebunt diuitias.
* Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: 17
qui autem crudelis eſt,etiam propinquos C
abiicit.
* Impius facit opus inſtabile: ſeminanti 18
autem iuſtitiam merces fidelis.
* Clementia præparat vitam : & ſecta- 19
tio malorum mortem.
* Abominabile Domino cor prauum: 20
& volũtas eius in iis,qui ſimpliciter am-
bulant.
* Manus in manu nõ erit innocens ma- 21
lus:ſemen autem iuſtorum ſaluabitur.
* Circulus aureus in naribus ſuis, mu- 22
lier pulchra & fatua.
* Deſiderium iuſtorũ omne bonum eſt: 23
præſtolatio impiorum furor.
* Alij diuidunt propria,& ditiores fiũt: 24
alij rapiunt non ſua,& ſemper in egeſta-
te ſunt.
* Anima, quæ benedicit, impinguabi- 25
tur: & qui inebriat,ipſe quoque inebria-
bitur.
* Qui abſcondit frumenta,maledicetur 26
in populis: benedictio autem ſuper caput D
vendentium.
* Bene conſurgit diluculo qui quærit 27
bona : qui autem inueſtigator malorum
eſt,opprimetur ab eis.
* Qui confidit in diuitiis ſuis, corruet: 28
iuſti autem quaſi virens folium germina-
bunt.
* Qui conturbat domum ſuam,poſſide- 29
bit ventos : & qui ſtultus eſt, ſeruiet ſa-
pienti.
* Fructus iuſti lignum vitæ : & qui ſuſ- 30
cipit animas,ſapiens eſt.
1. Pe 4. d. 18. * Si iuſtus in terra recipit, quanto ma- 31
gis impius & peccator?

CAP. XII.

1 A QVi diligit diſciplinam, diligit ſcien-
tiam:qui autem odit increpationes,
inſipiens eſt.
2 * Qui bonus eſt, hauriet gratiam à Do-
mino: qui autem confidit in cogitationi-
bus ſuis,impiè agit.
3 * Non roborabitur homo ex impietate:
& radix iuſtorum non commouebitur.
4 * Mulier diligens, corona eſt viro ſuo:
& putredo in oſſibus eius,quæ confuſio-
ne res dignas gerit.
5 * Cogitationes iuſtorum iudicia: & cõ-
ſilia impiorum fraudulenta.
6 * Verba impiorum inſidiantur ſangui-
ni:os iuſtorum liberabit eos.
7 * Verte impios, & non erunt : domus
B autem iuſtorum permanebit.
8 * Doctrina ſua noſcetur vir : qui autem
vanus & excors eſt,patebit contemptui.
9 * ‖ Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, ‖ Ecc. 10. d. 30
quàm glorioſus & indigens pane.
10 * Nouit iuſtus iumentorũ ſuorum ani-
mas: viſcera autem impiorum crudelia. ‖ Eccli. 20. d. 30
11 * ‖ Qui operatur terram ſuam, ſatiabi-
tur panibus : qui autem ſectatur otium,
ſtultiſſimus eſt.
Qui ſuauis eſt in vini demorationibus,
in ſuis munitionibus relinquit contume-
liam.
12 * Deſiderium impij munimentum eſt
peſſimorum : radix autem iuſtorum pro-
ficiet.
13 * Propter peccata labiorum ruina pro-
ximat malo : effugiet autem iuſtus de an-
guſtia.
14 C * De fructu oris ſui vnuſquiſque reple-
bitur bonis,& iuxta opera manuum ſua-
rum retribuetur ei.
15 * Via ſtulti recta in oculis eius : qui au-
tem ſapiens eſt,audit conſilia.
16 * Fatuus ſtatim indicat iram ſuam : qui
autem diſſimulat iniuriam,callidus eſt.
17 * Qui quod nouit loquitur,index iuſti-
tiæ eſt:qui autem mẽtitur, teſtis eſt frau-
dulentus.
18 * Eſt qui promittit,& quaſi gladio pun-
gitur conſcientiæ : lingua autem ſapien-
tium ſanitas eſt.
19 * Labium veritatis firmum erit in per-
petuum : qui autem teſtis eſt repentinus,
concinnat linguam mendacij.
20 * Dolus in corde cogitantium mala:qui
autem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos
gaudium.
21 * Non contriſtabit iuſtum quidquid ei
acciderit:impij autem replebuntur malo.
22 * Abominatio eſt Domino labia men-
D dacia:qui autẽ fideliter agunt,placent ei.
23 * Homo verſutus celat ſcientiam:& cor
inſipientium prouocat ſtultitiam.
24 * Manus fortium dominabitur:quæ au-
tem remiſſa eſt,tributis ſeruiet.
25 * Mœror in corde viri humiliabit illũ,
& ſermone bono lætificabitur.
26 * Qui negligit damnum propter ami-
cum

cum, iuſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.
* Non inueniet fraudulentus lucrum: & 27
ſubſtantia hominis erit auri pretium.
* In ſemita iuſtitiæ, vita: iter autem 28
deuium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

Filius ſapiens, doctrina patris: qui au- 1
tē illuſor eſt, non audit cùm arguitur. A
* De fructu oris ſui homo ſatiabitur 2
bonis: anima autem præuaricatorum iniqua.
* Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit ani- 3
mam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.
* Vult & non vult piger: anima autem 4
operantium impinguabitur.
* Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: 5
impius autem confundit, & confundetur.
* Iuſtitia cuſtodit innocentis viam: im- 6
pietas autem peccatorem ſupplantat.
* Eſt quaſi diues, cùm nihil habeat: & 7
eſt quaſi pauper, cùm in multis diuitiis B
ſit.
* Redemptio animæ viri, diuitiæ ſuæ: 8
qui autem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet.
* Lux iuſtorum lætificat: lucerna au- 9
tem impiorum extinguetur.
* Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt: 10
qui autem agunt omnia cum cōſilio, reguntur ſapientia.
* Subſtantia feſtinata minuetur: quæ 11
autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
* Spes, quæ differtur, affligit animam: 12
lignum vitæ deſiderium veniens.
* Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futu- 13
rum obligat: qui autē timet præceptum, C
in pace verſabitur.
Animæ doloſæ errant in peccatis: iuſti autem miſericordes ſunt, & miſerantur.
* Lex ſapientis fons vitæ, vt declinet à 14
ruina mortis.
* Doctrina bona dabit gratiam, in iti- 15
nere contemptorum vorago.
* Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui 16
autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.
* Nuncius impij cadet in malum: lega- 17
tus autem fidelis, ſanitas.
* Egeſtas & ignominia ei, qui deſerit 18
diſciplinam: qui autē acquieſcit arguenti, glorificabitur.
* Deſiderium ſi compleatur, delectat 19
animam: deteſtantur ſtulti eos, qui fu- D
giunt mala.
* Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens 20
erit: amicus ſtultorum, ſimilis efficietur.
* Peccatores perſequitur malum: & iu- 21
ſtis retribuentur bona.
* Bonus relinquit heredes filios, & ne- 22
potes: & cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris.
* Multi cibi in noualibus patrum: & 23
aliis congregantur abſque iudicio.
* Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: 24
qui autem diligit illum, inſtanter erudit.
25 * Iuſtus comedit, & replet animā ſuam:
venter autem impiorum inſaturabilis.

CAP. XIIII.

1 Sapiens mulier ædificat domum ſuam: Iob. 12.
A inſipiens extructam quoque manibus a. 4.
deſtruet.
2 * Ambulans recto itinere, & timens
Deum: deſpicitur ab eo, qui infami graditur via.
3 * In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem ſapientium cuſtodiunt eos.
4 * Vbi non ſunt boues, præſepe vacuum eſt: vbi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bouis.
5 * Teſtis fidelis non mentitur: profert autem mendacium doloſus teſtis.
6 * Quærit deriſor ſapientiam, & non inuenit: doctrina prudentium facilis.
7 * Vade contra virum ſtultum, & neſcit labia prudentiæ.
8 * Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam: & imprudentia ſtultorum errans.
9 * Stultus illudet peccatum, & inter iuſtos morabitur gratia.
10 * Cor quod nouit amaritudinem ani-
B mæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur extraneus.
11 * Domus impiorum delebitur: tabernacula verò iuſtorum germinabunt.
12 * Eſt via, quæ videtur homini iuſta: nouiſsima autem eius deducūt ad mortem.
13 * Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat.
14 * Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum erit vir bonus.
15 * Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat greſſus ſuos.
Filio doloſo nihil erit boni: ſeruo autem ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via eius.
16 * Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus tranſilit, & confidit.
17 * Impatiens operabitur ſtultitiam: &
C vir verſutus odioſus eſt.
18 * Poſsidebunt paruuli ſtultitiam, & expectabunt aſtuti ſcientiam.
19 * Iacebunt mali ante bonos: & impij ante portas iuſtorum.
20 * Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit: amici verò diuitum multi.
21 * Qui deſpicit proximum ſuum, peccat: qui autē miſeretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Domino, miſericordiam diligit.
22 * Errant qui operantur malum: miſericordia & veritas præparant bona.
23 * In omni opere erit abundantia: vbi autem verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.
24 * Corona ſapientium, diuitiæ eorum: fatuitas ſtultorum, imprudentia.
25 * Liberat animas teſtis fidelis: & profert mendacia verſipellis.
26 * In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis eius erit ſpes.

Digitized by Google

* Timor Domini fons vitæ, vt decli- 27
nent à ruina mortis. D
* In multitudine populi dignitas regis: 28
& in paucitate plebis ignominia princi-
pis.
* Qui patiens eſt, multa gubernatur 29
prudentia: qui autem impatiens eſt, exal-
tat ſtultitiam ſuam.
* Vita carnium, ſanitas cordis: putredo 30
oſsium, inuidia.
‖ *Inf. 17 a. 5.* * ‖ Qui calumniatur egentem, expro- 31
brat factori eius: honorat autem eum, qui
miſeretur pauperis.
* In malitia ſua expelletur impius: ſpe- 32
rat autem iuſtus in morte ſua.
* In corde prudentis requieſcit ſapien- 33
tia, & indoctos quoſque erudiet.
* Iuſtitia eleuat gentem: miſeros au- 34
tem facit populos peccatum.
* Acceptus eſt regi miniſter intelligens: 35
iracundiam eius inutilis ſuſtinebit.

CAP. XV.

Inf. 25. c. 15. Reſponſio mollis frangit iram: ſermo 1
durus ſuſcitat furorem. A
* Lingua ſapientium ornat ſcientiam: 2
os fatuorum ebullit ſtultitiam.
* In omni loco oculi Domini contem- 3
plantur bonos & malos.
* Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ 4
autem immoderata eſt, conteret ſpiri-
tum.
* Stultus irridet diſciplinam patris ſui: 5
qui autem cuſtodit increpationes, aſtu-
tior fiet.
In abundanti iuſtitia virtus maxima
eſt: cogitationes autem impiorum eradi-
cabuntur.
* Domus iuſti plurima fortitudo: & in- 6
fructibus impii conturbatio.
* Labia ſapientũ diſſeminabunt ſcien- 7
tiam: cor ſtultorum diſsimile erit. B
‖ *Eccl. 34. c. 21* * ‖ Victimæ impiorum abominabiles 8
Domino: vota iuſtorum placabilia.
* Abominatio eſt Domino via impii: 9
qui ſequitur iuſtitiam, diligitur ab eo.
* Doctrina mala deſerenti viam vitæ: 10
qui increpationes odit, morietur.
* Infernus, & perditio coram Domino: 11
quanto magis corda filiorum hominum?
* Non amat peſtilens eum, qui ſe cor- 12
ripit: nec ad ſapientes graditur.
‖ *Inf. 17. a. 22.* * ‖ Cor gaudens exhilarat faciem: in 13
mœrore animi deiicitur ſpiritus.
Cor ſapientis quærit doctrinam: & os 14
ſtultorum paſcitur imperitia.
* Omnes dies pauperis, mali: ſecura 15
mens quaſi iuge conuiuium.
* Melius eſt parũ cum timore Domini, 16
quàm theſauri magni & inſatiabiles.
* Melius eſt vocari ad olera cum cha- 17
ritate, quàm ad vitulum ſaginatum cum C
odio.
* Vir iracundus prouocat rixas: qui pa- 18
tiens eſt, mitigat ſuſcitatas.
* Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: 19
via iuſtorum abſque offendiculo.

20 * Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtul-
tus homo deſpicit matrem ſuam.
21 * Stultitia gaudium ſtulto: & vir pru-
dens dirigit greſſus ſuos.
22 * Diſsipantur cogitationes vbi non eſt
conſilium: vbi verò ſunt plures conſilia-
rii, confirmantur.
23 * Lætatur homo in ſententia oris ſui:
& ſermo opportunus eſt optimus.
24 * Semita vitæ ſuper eruditum, vt decli-
net de inferno nouiſsimo.
25 * Domum ſuperborum demolietur Do-
D minus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 * Abominatio Domini cogitationes ma-
læ: & purus ſermo pulcherrimus firma-
bitur ab eo.
27 * Conturbat domum ſuam qui ſecta-
tur auaritiam: qui autem odit munera,
viuet.
‖ Per miſericordiam & fidem purgan- ‖ *Inf. 16. a. 6.*
tur peccata: per timorem autem Domini
declinat omnis à malo.
28 * Mens iuſti meditatur obedientiam: os
impiorum redundat malis.
29 * Longè eſt Dominus ab impiis: & ora-
tiones iuſtorum exaudiet.
30 * Lux oculorum lætificat animam: fa-
ma bona impinguat oſſa.
31 * Auris, quæ audit increpationes vitæ,
in medio ſapientium commorabitur.
32 * Qui abiicit diſciplinam, deſpicit ani-
mam ſuam: qui autem acquieſcit incre-
pationibus, poſſeſſor eſt cordis.
33 * Timor Domini, diſciplina ſapientiæ:
& gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

1 Hominis eſt animam præparare: &
A Domini gubernare linguam.
2 * Omnes viæ hominis patent oculis
eius: ſpirituum ponderator eſt Dominus.
3 * Reuela Domino opera tua, & dirigen-
tur cogitationes tuæ.
4 * Vniuerſa propter ſemetipſum opera-
tus eſt Dominus: impium quoq; ad diem
malum.
5 * Abominatio Domini eſt omnis arro-
gans: etiam ſi manus ad manum fuerit,
non eſt innocens.
Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam: ac-
cepta eſt autem apud Deum magis, quàm
immolare hoſtias.
6 * ‖ Miſericordia & veritate redimitur ‖ *Supra 15. d. 27*
iniquitas: & in timore Domini declina-
tur à malo.
7 * Cùm placuerint Domino viæ homi-
nis, inimicos quoque eius conuertet ad
pacem.
8 * Melius eſt parum cum iuſtitia, quàm
B multi fructus cum iniquitate.
9 * Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed
Domini eſt dirigere greſſus eius.
10 * Diuinatio in labiis regis, in iudicio
non errabit os eius.
11 * Pondus & ſtatera iudicia Domini
ſunt: & opera eius omnes lapides ſacculi.
12 * Abominabiles regi qui agunt impie:

Digitized by Google

quoniam iuſtitia firmatur ſolium.
* Voluntas regum labia iuſta: qui recta 13
loquitur, diligetur.
* Indignatio regis, nuncii mortis:& vir 14
ſapiens placabit eam.
* In hilaritate vultus regis, vita:& cle- 15
mentia eius quaſi imber ſerotinus.
* Poſside ſapientiam,quia auro melior 16
eſt: & acquire prudentiam, quia pretio- C
ſior eſt argento.
* Semita iuſtorum declinat mala: cu- 17
ſtos animæ ſuæ ſeruat viam ſuam.
* Contritionem præcedit ſuperbia: & 18
ante ruinam exaltatur ſpiritus.
* Melius eſt humiliari cum mitibus, 19
quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis.
* Eruditus in verbo reperiet bona: & 20
qui ſperat in Domino, beatus eſt.
* Qui ſapiens eſt corde, appellabitur 21
prudens: & qui dulcis eloquio, maiora
percipiet.
* Fons vitæ eruditio poſsidentis: do- 22
ctrina ſtultorum,fatuitas.
* Cor ſapientis erudiet os eius: & la- 23
biis eius addet gratiam.
* Fauus mellis, compoſita verba: dul- 24
cedo animæ,ſanitas oſsium. D
* Eſt via quæ videtur homini recta: & 25
nouiſsima eius ducunt ad mortem.
* Anima laborantis laborat ſibi, quia 26
compulit eum os ſuum.
* Vir impius fodit malum, & in labiis 27
eius ignis ardeſcit.
* Homo peruerſus ſuſcitat lites:& ver- 28
boſus ſeparat principes.
* Vir iniquus lactat amicum ſuum: & 29
ducit eum per viam non bonam.
* Qui attonitis oculis cogitat praua, 30
mordens labia ſua perficit malum.
* Corona dignitatis ſenectus, quæ in 31
vijs iuſtitiæ reperietur.
* Melior eſt patiẽs viro forti:& qui do- 32
minatur animo ſuo, expugnatore vrbiũ.
* Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Do- 33
mino temperantur.

CAP. XVII.

Melior eſt buccella ſicca cum gau- 1
dio, quàm domus plena victimis A
cum iurgio.
|| Eccli. 10.d.28 * || Seruus ſapiens dominabitur filiis 2
ſtultis,& inter fratres hereditatẽ diuidet.
* Sicut igne probatur argentum,& au- 3
rum camino: ita corda probat Dominus.
* Malus obedit linguæ iniquæ, & fal- 4
lax obtemperat labiis mendacibus.
* || Qui deſpicit pauperem, exprobrat 5
|| Suprà 14.d.31 factori eius:& qui ruina lætatur alterius,
non erit impunitus.
* Corona ſenum filii filiorum: & glo- 6
ria filiorum patres eorum.
* Non decent ſtultum verba compoſi- 7
ta:nec principem labium mentiens.
* Gemma gratiſsima, expectatio præ- 8
ſtolantis: quocumque ſe vertit,prudenter B
intelligit.
* Qui celat delictum, quærit amicitias; 9
qui altero ſermone repetit, ſeparat fœ-
deratos.
10 * Plus proficit correptio apud pruden-
tem,quàm centum plagæ apud ſtultum.
11 * Semper iurgia quærit malus: angelus
autem crudelis mittetur contra eum.
12 * Expedit magis vrſæ occurrere raptis
fœtibus,quàm fatuo confidenti in ſtulti-
tia ſua. || Rom.
13 * || Qui reddit mala pro bonis, non re- 12.d.17
cedet malum de domo eius. 1 Petri.
14 * Qui dimittit aquam, caput eſt iur- 3.b.9.
giorum: & antequam patiatur contume- 1.Theſſ.
liam, iudicium deſerit. 5.d.15.
15 * || Qui iuſtificat impium, & qui con- || Iſa.5.
C demnat iuſtum, abominabilis eſt vterque e.25.
apud Deum.
16 * Quid prodeſt ſtulto habere diuitias,
cùm ſapientiam emere non poſsit?
Qui altam facit domum ſuam, quærit
ruinam: & qui euitat diſcere, incidet
in mala.
17 * Omni tempore diligit qui amicus eſt:
& frater in anguſtiis comprobatur.
18 * Stultus homo plaudet manibus, cùm
ſpoponderit pro amico ſuo.
19 * Qui meditatur diſcordias, diligit ri-
xas:& qui exaltat oſtium,quærit ruinam.
20 * Qui peruerſi cordis eſt, non inueniet
D bonum:& qui vertit linguam, incidet in
malum.
21 * Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuã:
ſed nec pater in fatuo lætabitur.
22 * || Animus gaudens ætatem floridam || Suprà
facit: ſpiritus triſtis exiccat oſſa. 15.b.13
23 * Munera de ſinu impius accipit, vt
peruertat ſemitas iudicii.
24 * || In facie prudentis lucet ſapientia: || Eccl.
oculi ſtultorum in finibus terræ. 2.c.14.
25 * Ira patris,filius ſtultus: & dolor ma- & 8.a.1
tris quæ genuit eum.
26 * Non eſt bonum,damnum inferre iu-
ſto: nec percutere principem, qui recta
iudicat.
27 * || Qui moderatur ſermones ſuos: do- || Iac.1.
ctus & prudens eſt:& pretioſi ſpiritus vir c.19.
eruditus.
28 * Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiens
reputabitur:& ſi compreſſerit labia ſua,
intelligens.

CAP. XVIII.

1 Occaſiones quærit qui vult recedere
A ab amico: omni tempore erit ex-
probrabilis.
2 * Non recipit ſtultus verba prudentiæ:
niſi ea dixeris quę verſãtur in corde eius.
3 * Impius, cùm in profundum venerit
peccatorum,contemnit: ſed ſequitur eum
ignominia & opprobrium.
4 * Aqua profunda verba ex ore viri: &
torrens redundans fons ſapientiæ.
5 * Accipere perſonam impii non eſt bo-
num,vt declines à veritate iudicii.
6 * Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os
B eius iurgia prouocat.
7 * Os ſtulti contritio eius: & labia ip-
ſius,

Digitized by Google

ſius,ruina animæ eius.
* Verba bilinguis, quaſi ſimplicia: & 8
ipſa perueniunt vſq; ad interiora ventris.
Pigrum deiicit timor:animæ autem ef-
feminatorum eſurient.
* Qui mollis & diſſolutus eſt in opere 9
ſuo frater eſt ſua opera diſsipantis.
* Turris fortiſsima,nomen Domini: ad 10
ipſum currit iuſtus,& exaltabitur.
* Subſtantia diuitis vrbs roboris eius, 11
& quaſi murus validus circumdans eum.
* Antequam conteratur, exaltatur cor 12
hominis: & antequam glorificetur, hu-
miliatur.
‖ Eccli. 11.a.8.
* ‖ Qui priùs reſpondet quàm audiat, 13
ſtultum ſe eſſe demonſtrat,& confuſione
dignum.
* Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem 14
ſuam:ſpiritum verò ad iraſcendum faci- C
lem quis poterit ſuſtinere?
* Cor prudens poſsidebit ſcientiam: & 15
auris ſapientium quærit doctrinam.
* Donum hominis dilatat viam eius, & 16
ante principes ſpatium ei facit.
* Iuſtus, prior eſt accuſator ſui: venit 17
amicus eius,& inueſtigabit eum.
* Contradictiones comprimit ſors, & 18
inter potentes quoque diiudicat.
* Frater, qui adiuuatur à fratre, quaſi 19
ciuitas firma: & iudicia quaſi vectes vr-
bium.
* De fructu oris viri replebitur venter 20
eius: & genimina labiorum ipſius ſatu- D
rabunt eum.
* Mors,& vita in manu linguæ: qui di- 21
ligunt eam,comedent fructus eius.
* Qui inuenit mulierem bonam, inue- 22
nit bonum, & hauriet iucunditatem à
Domino.
* Qui expellit mulierem bonam,expellit 23
bonum:qui autem tenet adulteram, ſtul-
tus eſt & impius.
* Cum obſecrationibus loquetur pau- 24
per: & diues effabitur rigidè.
* Vir amabilis ad ſocietatem, magis 25
amicus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

MElior eſt pauper, qui ambulat in 1
ſimplicitate ſua, quàm diues tor- A
quens labia ſua,& inſipiens.
Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt 2
bonum: & qui feſtinus eſt pedibus, of-
fendet.
* Stultitia hominis ſupplantat greſſus 3
eius: & contra Deum feruet animo ſuo.
* Diuitiæ addunt amicos plurimos: à 4
paupere autem & hi, quos habuit, ſepa-
rantur.
‖ Dan.13.g.61.
*‖ Teſtis falſus non erit impunitus: & 5
qui mendacia loquitur,non effugiet.
* Multi colunt perſonam potentis, & 6
amici ſunt dona tribuentis.
* Fratres hominis pauperis oderunt eũ: 7
inſuper & amici procul receſſerũt ab eo.
Qui tantùm verba ſectatur, nihil ha- B
bebit:*qui autem poſſeſſor eſt mentis,di- 8
ligit animam ſuam, & cuſtos prudentiæ
inueniet bona.
9 * Falſus teſtis non erit impunitus:&qui
loquitur mendacia,peribit.
10 * Non decent ſtultum deliciæ, nec ſer-
uum dominari principibus.
11 * Doctrina viri per patientiam noſci-
tur: & gloria eius eſt iniqua prætergredi.
12 *Sicut fremitus leonis,ita & regis ira:&
ſicut os ſuper herbã, ita & hilaritas eius.
13 * Dolor patris,filius ſtultus: & tecta iu-
giter perſtillantia, litigioſa mulier.
14 * Domus,& diuitiæ dãtur à parentibus:
à Domino autem propriè vxor prudens.
15 * Pigredo immittit ſoporem, & anima
C diſſoluta eſuriet.
16 * Qui cuſtodit mandatum,cuſtodit ani-
mam ſuam: qui autem negligit viã ſuam,
mortificabitur.
17 * Fœneratur Domino qui miſeretur
pauperis: & viciſsitudinem ſuã reddet ei.
18 * Erudi filium tuum,ne deſperes: ad in-
terfectionem autem eius ne ponas ani-
mam tuam.
19 *Qui impatiens eſt,ſuſtinebit damnum:
& cùm rapuerit,aliud apponet.
20 * Audi conſilium, & ſuſcipe diſcipli-
nam,vt ſis ſapiens in nouiſsimis tuis.
21 * Multæ cogitationes in corde viri: vo-
D luntas autem Domini permanebit.
22 * Homo indigens miſericors eſt:& me-
lior eſt pauper,quàm vir mendax.
23 * Timor Domini ad vitam: & in pleni-
tudine commorabitur,abſque viſitatione
peſsima.
24 * Abſcondit piger manum ſuam ſub
aſcella,nec ad os ſuum applicat eam.
25 * ‖ Peſtilente flagellato ſtultus ſapien- Inf.21.b.11.
tior erit: ſi autem corripueris ſapientem,
intelliget diſciplinam.
26 * Qui affligit patrem,& fugat matrem,
ignominioſus eſt & infelix.
27 * Non ceſſes fili audire doctrinam, nec
ignores ſermones ſcientiæ.
28 * Teſtis iniquus deridet iudicium: & os
impiorum deuorat iniquitatem.
29 * Parata ſunt deriſoribus iudicia: &
mallei percutiẽtes ſtultorum corporibus.

CAP. XX.

1 LVxurioſa res, vinum, & tumultuoſa
A ebrietas: quicumque his delectatur,
non erit ſapiens.
2 * Sicut rugitus leonis, ita & terror re-
gis:qui prouocat eum, peccat in animam
ſuam.
3 * Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à
contentionibus: omnes autem ſtulti mi-
ſcentur contumeliis.
4 * Propter frigus piger arare noluit:mẽ-
dicabit ergo æſtate, & non dabitur illi.
5 * Sicut aqua profunda,ſic conſilium in
corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet
illud.
6 * Multi homines miſericordes vocan-
tur: virum autem fidelem quis inueniet?
7 * Iuſtus, qui ambulat in ſimplicitate

Digitized by Google

ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet.
* Rex, qui ſedet in ſolio iudicij, diſſi- 8
pat omne malum intuitu ſuo. B

|| 3. Reg. 8. 46. 2. Par. 6. 36. 1. Ioa. 1. a. 8.

* || Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor 9
meum: purus ſum à peccato?
* || Pondus & pondus, menſura & men- 10
ſura: vtrumque abominabile eſt apud
Deum.

|| Sup. 11. c. 1. Inf. 20. d. 23.

* Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi 11
munda & recta ſint opera eius.
* Aurem audientem, & oculum viden- 12
tem, Dominus fecit vtrumque.
* Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas 13
opprimat: aperi oculos tuos, & ſaturare
panibus.
* Malum eſt, malum eſt, dicit omnis 14
emptor, & cùm receſſerit, tũc gloriabitur. C
* Eſt aurum, & multitudo gemmarum: 15
& vas pretioſum labia ſcientiæ.

|| Inf. 27. c. 13.

* || Tolle veſtimentum eius, qui fideiuſ- 16
ſor extitit alieni, & pro extraneis aufer
pignus ab eo.
* Suauis eſt homini panis mendacij: & 17
poſtea implebitur os eius calculo.
* Cogitationes conſiliis roborantur: & 18
gubernaculis tractanda ſunt bella.
* Ei, qui reuelat myſteria, & ambulat 19
fraudulẽter, & dilatat labia ſua, ne com-
miſcearis.

|| Exod. 21. c. 16. Leuit. 20. b. 9. Matth. 15. a. 4.

* || Qui maledicit patri ſuo, & matri, 20
extinguetur lucerna eius in mediis tene-
bris.
* Hereditas, ad quã feſtinatur in prin- 21
cipio, in nouiſſimo benedictione carebit. D

|| Rom. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9. 1. Theſſ. 5. d. 15.

* || Ne dicas: Reddam malum: expecta 22
Dominum, & liberabit te.
* Abominatio eſt apud Dominum pon- 23
dus & pondus: ſtatera doloſa non eſt
bona.
* A Domino diriguntur greſſus viri: 24
quis autem hominum intelligere poteſt
viam ſuam?
* Ruina eſt homini deuorare ſanctos, & 25
poſt vota retractare.
* Diſſipat impios rex ſapiens, & incur- 26
uat ſuper eos fornicem.
* Lucerna Domini ſpiraculum hominis, 27
quæ inueſtigat omnia ſecreta ventris.
* Miſericordia & veritas cuſtodiũt re- 28
gem, & roboratur clemẽtia thronus eius.
* Exultatio iuuenum, fortitudo eorum: 29
& dignitas ſenum, canities.
* Liuor vulneris abſterget mala: & 30
plagæ in ſecretioribus ventris.

CAP. XXI.

SIcut diuiſiones aquarum, ita cor regis 1
in manu Domini: quocumque volue- A
rit, inclinabit illud.
* Omnis via viri recta ſibi videtur: ap- 2
pendit autem corda Dominus.
* Facere miſericordiam & iudicium, 3
magis placet Domino, quàm victimæ.
* Exaltatio oculorum eſt dilatatio cor- 4
dis: lucerna impiorum peccatum.
* Cogitationes robuſti ſemper in abun- 5
dantia: omnis autem piger ſemper in
egeſtate eſt.
6 * Qui congregat theſauros lingua men-
dacii, vanus & excors eſt, & impingetur
ad laqueos mortis.
7 * Rapinæ impiorum detrahent eos, quia
noluerunt facere iudicium.
8 * Peruerſa via viri, aliena eſt: qui autem
mundus eſt, rectum opus eius.
9 * Melius eſt ſedere in angulo domatis,
B quàm cum muliere litigioſa, & in domo
communi.
10 * Anima impij deſiderat malum, non
miſerebitur proximo ſuo.
11 * Mulctato peſtilente ſapientior erit
paruulus: & ſi ſectetur ſapientem, ſumet
ſcientiam.
12 * Excogitat iuſtus de domo impij, vt
detrahat impios à malo.
13 * Qui obturat aurem ſuam ad clamo-
rem pauperis, & ipſe clamabit, & non
exaudietur.
14 * Munus abſconditum extinguit iras, &
donum in ſinu indignationem maximam.
15 * Gaudium iuſto eſt facere iudicium,
C & pauor operantibus iniquitatem.
16 * Vir, qui errauerit à via doctrinæ, in
cœtu gigantum commorabitur.
17 * Qui diligit epulas, in egeſtate erit:
qui amat vinũ, & pinguia, non ditabitur.
18 * Pro iuſto datur impius: & pro rectis
iniquus.

|| Eccli. 25. c. 22. Inf. 25. d. 24.

19 * || Melius eſt habitare in terra deſerta,
quàm cum muliere rixoſa & iracunda.
20 * Theſaurus deſiderabilis, & oleum in
habitaculo iuſti: & imprudens homo diſ-
ſipabit illud.
21 * Qui ſequitur iuſtitiam & miſericor-
diam, inueniet vitam, iuſtitiam, & gloriã.
22 * Ciuitatem fortium aſcendit ſapiens,
D & deſtruxit robur fiduciæ eius.
23 * Qui cuſtodit os ſuum, & linguam
ſuam, cuſtodit ab anguſtiis animã ſuam.
24 * Superbus & arrogans vocatur indo-
ctus, qui in ira operatur ſuperbiam.
25 * Deſideria occidunt pigrũ: noluerunt
26 enim quidquam manus eius operari: * to-
ta die concupiſcit & deſiderat: qui autem
iuſtus eſt, tribuet & non ceſſabit.
27 * Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia
offeruntur ex ſcelere.
28 * Teſtis mendax peribit: vir obediens
loquetur victoriam.
29 * Vir impius procaciter obfirmat vul-
tum ſuum: qui autem rectus eſt, corrigit
viam ſuam.
30 * Non eſt ſapientia, non eſt prudentia,
non eſt conſilium contra Dominum.
31 * Equus paratur ad diem belli: Domi-
nus autem ſalutem tribuit.

CAP. XXII.

Eccl. 7. a. 2.

1 MElius eſt nomen bonum, quàm diui-
A tiæ multæ: ſuper argentum & au-
rum gratia bona.
2 * Diues & pauper obuiauerunt ſibi:
vtriuſque operator eſt Dominus.
3 * Callidus vidit malum, & abſcondit
ſe:

Digitized by Google

ſe: innocens pertranſiit, & afflictus eſt
damno.
* Finis moleſtiæ timor Domini, diuitiæ 4
& gloria & vita.
* Arma & gladij in via peruerſi: cuſtos 5
autem animæ ſuæ longè recedit ab eis.
* Prouerbium eſt: Adoleſcẽs iuxta viam 6
ſuam, etiam cùm ſenuerit, non recedet ab
ea.
* Diues pauperibus imperat: & qui ac- 7
cipit mutuum, ſeruus eſt fœnerantis.
* Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, 8
& virga iræ ſuæ conſummabitur.
‖ Eccli. 31. c. 28. * ‖ Qui pronus eſt ad miſericordiam, 9
benedicetur: de panibus enim ſuis dedit B
pauperi:
Victoriam & honorem acquiret qui dat
munera: animam autem aufert accipien-
tium.
* Eiice deriſorem, & exibit cum eo 10
iurgium, ceſſabuntque cauſæ & contu-
meliæ.
* Qui diligit cordis munditiam, propter 11
gratiam labiorum ſuorum habebit ami-
cum regem.
* Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam: 12
& ſupplantantur verba iniqui.
* Dicit piger: Leo eſt foris, in medio 13
platearum occidendus ſum.
* Fouea profunda, os alienæ: cui iratus 14
eſt Dominus, incidet in eam.
* Stultitia colligata eſt in corde pueri, 15
& virga diſciplinæ fugabit eam. C
* Qui calumniatur pauperem, vt au- 16
geat diuitias ſuas, dabit ipſe ditiori, &
egebit.
* Inclina aurem tuam, & audi verba 17
ſapientium: appone autem cor ad doctri-
nam meam. * quæ pulchra erit tibi, cùm 18
ſeruaueris eam in ventre tuo, & redun-
dabit in labiis tuis:
* Vt ſit in Domino fiducia tua, vnde & 19
oſtendi eam tibi hodie.
* Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in 20
cogitationibus & ſcientia: * vt oſtenderem 21
tibi firmitatem, & eloquia veritatis, re-
ſpondere ex his illis qui miſerunt te.
* Non facias violentiam pauperi, quia 22
pauper eſt: neque conteras egenum in D
porta: * quia iudicabit Dominus cauſam 23
eius, & configet eos, qui confixerunt ani-
mam eius.
* Noli eſſe amicus homini iracundo, 24
neque ambules cum viro furioſo: * ne 25
fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcan-
dalum animæ tuæ.
* Noli eſſe cum his, qui defigunt ma- 26
nus ſuas, & qui vades ſe offerunt pro de-
bitis: * ſi enim non habes vnde reſtituas, 27
quid cauſæ eſt vt tollat operimentum de
cubili tuo?
* Ne tranſgrediaris terminos antiquos, 28
quos poſuerunt patres tui.
* Vidiſti virum velocem in opere ſuo? 29
coram regibus ſtabit, nec erit ante igno-
biles.

CAP. XXIII.

1 QVando ſederis vt comedas cum
A principe, diligenter attende quæ
2 appoſita ſunt ante faciem tuam: * &
ſtatue cultrum in gutture tuo, ſi ta-
men habes in poteſtate animam tuam,
3 * ne deſideres de cibis eius, in quo eſt pa-
nis mendacij.
4 * Noli laborare vt diteris: ſed prudentiæ
tuæ pone modum.
5 * Ne erigas oculos tuos ad opes, quas
non potes habere: quia facient ſibi pennas
quaſi aquilæ, & volabunt in cælum.
6 * Ne comedas cum homine inuido, &
7 ne deſideres cibos eius: * quoniam in ſi-
militudinem arioli & coniectoris, æſtimat
quod ignorat.
Comede & bibe, dicet tibi: & mens
eius non eſt tecum.
8 * Cibos, quos comederas, euomes: &
perdes pulchros ſermones tuos.
9 * In auribus inſipientium ne loquaris:
quia deſpicient doctrinam eloquij tui:
10 * Ne attingas paruulorum terminos:
B & agrum pupillorum ne introeas:
11 * Propinquus enim illorum fortis eſt:
& ipſe iudicabit contra te cauſam illorũ.
12 * Ingrediatur ad doctrinam cor tuum,
& aures tuæ ad verba ſcientiæ.
13 * ‖ Noli ſubtrahere à puero diſcipli- ‖ Sup. 13.
nam; ſi enim percuſſeris eum virga, non d.24.
morietur. Eccli. 30.
14 * Tu virga percuties eum: & animam a.1.
eius de inferno liberabis.
15 * Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus,
16 gaudebit tecum cor meum: * & exultabũt
renes mei, cùm locuta fuerint rectum la-
bia tua.
17 * ‖ Non æmuletur cor tuum peccato- ‖ Inf. 24.
res: ſed in timore Domini eſto tota die: a.1.
18 * quia habebis ſpem in nouiſſimo, & præ-
ſtolatio tua non auferetur.
19 * Audi fili mi, & eſto ſapiens: & dirige
in via animum tuum.
20 * Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec
C in comeſſationibus eorum, qui carnes ad
21 veſcendum conferunt: * quia vacantes
potibus, & dantes ſymbola conſumentur,
& veſtietur pannis dormitatio.
22 * Audi patrem tuum, qui genuit te: &
ne contemnas cùm ſenuerit mater tua.
23 * Veritatem eme: & noli vendere ſa-
pientiam, & doctrinam, & intelligẽtiam.
24 * Exultat gaudio pater iuſti: qui ſapiẽ-
tem genuit, lætabitur in eo.
25 * Gaudeat pater tuus, & mater tua, &
exultet quæ genuit te.
26 * Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi
tui vias meas cuſtodiant.
27 * Fouea enim profunda eſt meretrix: &
puteus anguſtus, aliena.
28 * Inſidiatur in via quaſi latro, & quos
incautos viderit, interficiet.
29 * Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui
D foueæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio
oculorum?

Digitized by Google

* Nonne his,qui commorantur in vino, 30
& ſtudent calicibus epotandis?
* Ne intuearis vinum quando flaueſcit, 31
cùm ſplẽduerit in vitro color eius:ingre-
ditur blandè,* ſed in nouiſsimo mordebit 32
vt coluber, & ſicut regulus venena diſ-
fundet.
* Oculi tui videbunt extraneas, & cor 33
tuum loquetur peruerſa.
* Et eris ſicut dormiens in medio ma- 34
ri,& quaſi ſopitus gubernator,amiſſo cla-
uo:* & dices:Verberauerũt me,ſed nõ do- 35
lui:traxerunt me,& ego non ſenſi:quan-
do euigilabo, & rurſus vina reperiam?

CAP. XXIV.

Sup.23. d.17.

NE æmuleris viros malos, nec deſide- 1
res eſſe cum eis:* quia rapinas me- A
ditatur mens eorum,& fraudes labia eo- 2
rum loquuntur.
* Sapientia ædificabitur domus,& pru- 3
dentia roborabitur.
* In doctrina replebuntur cellaria,vni- 4
uerſa ſubſtantia pretioſa & pulcherrima.
* Vir ſapiens,fortis eſt : & vir doctus, 5
robuſtus & validus.
* Quia cum diſpoſitione initur bellum: 6
& erit ſalus vbi multa conſilia ſunt.
* Excelſa ſtulto ſapientia,in porta non 7
aperiet os ſuum.
* Qui cogitat mala facere,ſtultus voca- 8
bitur.
* Cogitatio ſtulti peccatum eſt:& abo- 9
minatio hominum detractor.
* Si deſperaueris laſſus in die anguſtiæ: 10
imminuetur fortitudo tua.
‖Pſal. 81.a.4. * ‖ Erue eos,qui ducuntur ad mortem: 11
& qui trahuntur ad interitum liberare
ne ceſſes.
* Si dixeris:Vires non ſuppetunt : qui 12
Inſpector eſt cordis,ipſe intelligit, & ſer- B
uatorem animæ tuæ nihil fallit, reddet-
que homini iuxta opera ſua.
* Comede, fili mi, mel, quia bonum 13
eſt,& fauum dulciſsimum gutturi tuo.
* Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ: 14
quam cùm inueneris,habebis in nouiſsi-
mis,ſpem,& ſpes tua non peribit.
* Ne inſidieris, & quæras impietatem 15
in domo iuſti,neque vaſtes requiem eius.
* Septies enim cadet iuſtus, & reſur- 16
get:impij autem corruent in malum.
* Cùm ceciderit inimicus tuus,ne gau- 17
deas, & in ruina eius ne exultet cor tuũ:
* ne fortè videat Dominus, & diſpliceat 18
ei,& auferat ab eo iram ſuam. C
* Ne contendas cum peſſimis,nec æmu- 19
leris impios:*quoniam non habent futu- 20
rorum ſpem mali, & lucerna impiorum
extinguetur.
* Time Dominum, fili mi,& regem:& 21
cum detractoribus non commiſcearis:
* quoniam repente conſurget perditio 22
eorum:& ruinam vtriuſque quis nouit?
* Hæc quoque ſapientibus : ‖ Cogno- 23
ſcere perſonam in iudicio nõ eſt bonum.
* Qui dicunt impio: Iuſtus es:maledi- 24
cẽt eis populi, & deteſtabũtur eos tribus.

Leuit. 19.d.15. Deut. 1.17. & 16.19. Eccli. 42.a.1.

25 * Qui arguunt eum, laudabuntur : &
ſuper ipſos veniet benedictio.
26 * Labia deoſculabitur, qui recta verba
reſpondet.
27 * Præpara foris opus tuum,& diligen-
ter exerce agrum tuum : vt poſtea ædifi-
ces domum tuam.
28 * Ne ſis teſtis fruſtra cõtra proximum
D tuum:nec lactes quemquam labiis tuis.
29 * ‖ Ne dicas:Quomodo fecit mihi, ſic ‖Sup.20
faciam ei : reddam vnicuique ſecundùm d.23.
opus ſuum.
30 * Per agrum hominis pigri tranſiui, &
31 per vineam viri ſtulti: * & ecce totum
repleuerant vrticæ, & operuerant ſuper-
ficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum
deſtructa erat.
32 * Quod cùm vidiſſem, poſui in corde
meo,& exemplo didici diſciplinam.
33 * Parum, inquam,dormies, modicum
dormitabis,pauxillum manus conſeres,vt
34 quieſcas:* & veniet tibi quaſi curſor ege-
ſtas, & mendicitas quaſi vir armatus.

CAP. XXV.

1 HAe quoque parabolæ Salomonis
A quas tranſtulerunt viri Ezechiæ re-
gis Iuda.
2 * Gloria Dei eſt celare verbum,& glo-
ria regum inueſtigare ſermonem.
3 * Cælum ſurſum, & terra deorſum,&
cor regum inſcrutabile.
4 * Aufer rubiginem de argento, & egre-
dietur vas puriſsimum.
5 * Aufer impietatem de vultu regis, &
firmabitur iuſtitia thronus eius.
6 * Ne glorioſus appareas coram rege, &
in loco magnorum ne ſteteris.
7 * Melius eſt enim vt dicatur tibi: A-
ſcende huc; quàm vt humilieris coram
principe.
8 * Quæ viderunt oculi tui, ne proferas
B in iurgio citò : ne poſtea emendare non
poſsis,cùm dehoneſtaueris amicum tuũ.
9 * Cauſam tuam tracta cum amico tuo,
10 & ſecretum extraneo ne reueles:* ne for-
tè inſultet tibi cùm audierit, & expro-
brare non ceſſet.
Gratia & amicitia liberant : quas tibi
ſerua,ne exprobrabilis fias.
11 * Mala aurea in lectis argenteis, qui
loquitur verbum in tempore ſuo.
12 *Inauris aurea,& margaritum fulgens,
qui arguit ſapientem, & aurem obedien-
tem.
13 * Sicut frigus niuis in die meſsis,ita le-
gatus fidelis ei, qui miſit eum, animam
ipſius requieſcere facit.
14 * Nubes,& ventus, & pluuiæ non ſe-
quentes, vir glorioſus, & promiſſa non
complens.
15 * ‖ Patientia lenietur princeps,& lin- ‖Sup.15
C gua mollis confringet duritiam. a.1.
16 * Mel inueniſti, comede quod ſufficit
tibi,ne fortè ſatiatus euomas illud.
17 * Subtrahe pedem tuum de domo pro-
ximi

Digitized by Google

ximi tui,nequando ſatiatus oderit te.
* Iaculum, & gladius,& ſagitta acuta, 18
homo qui loquitur contra proximum
ſuum falſum teſtimonium.
* Dens putridus,& pes laſſus,qui ſperat 19
ſuper infideli in die anguſtiæ,* & amittit 20
pallium in die frigoris.
Acetum in nitro , qui cantat carmina
cordi peſſimo.
Sicut tinea veſtimento,& vermis ligno:
ita triſtitia viri nocet cordi.
‖ Rom. 12.d.20 * ‖ Si eſurierit inimicus tuus,ciba illũ: 21
ſi ſitierit , da ei aquam bibere : * prunas 22
enim congregabis ſuper caput eius , & D
Dominus reddet tibi.
* Ventus aquilo diſſipat pluuias,& fa- 23
cies triſtis linguam detrahentem.
‖ Sup.21 b.9. * ‖ Melius eſt ſedere in angulo doma- 24
tis,quàm cum muliere litigioſa,& in do-
mo communi.
* Aqua frigida animæ ſitienti , & nun- 25
cius bonus de terra longinqua.
* Fons turbatus pede,& vena corrupta, 26
iuſtus cadens coram impio.
* Sicut qui mel multum comedit,non 27
‖ Eccli. 3.c.21. eſt ei bonum:‖ſic qui ſcrutator eſt maie-
ſtatis,opprimetur à gloria.
* Sicut vrbs patens & abſque murorum 28
ambitu,ita vir qui non poteſt in loquen-
do cohibere ſpiritum ſuum.

CAP. XXVI.

QVomodo nix in æſtate, & pluuiæ in 1
meſſe : ſic indecens eſt ſtulto gloria. A
* Sicut auis ad alia tranſuolans , & 2
paſſer quò libet vadens : ſic maledictum
fruſtra prolatum in quempiam ſuperue-
niet.
* Flagellum equo , & camus aſino , & 3
virga in dorſo imprudentium.
* Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam 4
ſuam,ne efficiaris ei ſimilis.
* Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuã, 5
ne ſibi ſapiens eſſe videatur.
* Claudus pedibus, & iniquitatem bi- 6
bens,qui mittit verba per nunciũ ſtultũ.
* Quomodo pulchras fruſtra habet 7
claudus tibias:ſic indecens eſt in ore ſtul- B
torum parabola.
* Sicut qui mittit lapidem in aceruum 8
Mercurij,ita qui tribuit inſipienti hono-
rem.
* Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu 9
temulenti:ſic parabola in ore ſtultorum.
* Iudicium determinat cauſas : & qui 10
imponit ſtulto ſilentium,iras mitigat.
‖ 1. Pet. 2. d. 22. * ‖ Sicut canis,qui reuertitur ad vomi- 11
tum ſuum,ſic imprudens, qui iterat ſtul-
titiam ſuam.
* Vidiſti hominem ſapientem ſibi vide- 12
ri?magis illo ſpem habebit inſipiens.
* Dicit piger:Leo eſt in via,& leæna in 13
itineribus: * ſicut oſtium vertitur in car- 14
dine ſuo,ita piger in lectulo ſuo.
‖ Sup.19 a.24. * ‖ Abſcondit piger manum ſub aſcel- 15
la ſua,& laborat ſi ad os ſuum eam con- C
uerterit.
16 * Sapientior ſibi piger videtur ſeptem
viris loquentibus ſententias.
17 * Sicut qui apprehẽdit auribus canem,
ſic qui tranſit impatiens,& commiſcetur
rixæ alterius.
18 * Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas,&
19 lanceas in mortem: * ita vir, qui fraudu-
lenter nocet amico ſuo:& cùm fuerit de-
prehenſus,dicit:Ludens feci.
20 * Cùm defecerint ligna , extinguetur
ignis:& ſuſurrone ſubtracto, iurgia con-
quieſcent.
21 * Sicut carbones ad prunas, & ligna ad
ignem,‖ſic homo iracũdus ſuſcitat rixas. ‖ Sup. 15.[illegible]18
22 * Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia,&
D ipſa perueniunt ad intima ventris.
23 * Quomodo ſi argento ſordido ornare
velis vas fictile , ſic labia tumentia cum
peſſimo corde ſociata.
24 * Labiis ſuis intelligitur inimicus,cùm
in corde tractauerit dolos:
25 * Quando ſubmiſerit vocem ſuam, ne
crediderìs ei : quoniam ſeptem nequitiæ
ſunt in corde illius.
26 * Qui operit odium fraudulenter,reue-
labitur malitia eius in concilio.
27 * Qui fodit foueam,incidet in eam:&
qui voluit lapidem,reuertetur ad eum.
28 * Lingua fallax non amat veritatem:&
os lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

1 NE glorieris in craſtinum , ignorans
A quid ſuperuentura pariat dies.
2 * Laudet te alienus,& non os tuum:ex-
traneus,& non labia tua.
3 * ‖ Graue eſt ſaxum,& onerosa arena: ‖ Eccl. 22.b.1[illegible]
ſed ira ſtulti vtroque grauior.
4 * Ira non habet miſericordiam,nec erũ-
pens furor : & impetum concitati ferre
quis poterit?
5 * Melior eſt manifeſta correptio,quàm
amor abſconditus.
6 * Meliora ſunt vulnera diligentis,quàm
fraudulenta oſcula odientis.
7 * ‖ Anima ſaturata calcabit fauum:& ‖ [illegible] b.7.
anima eſuriens etiam amarum pro dulci
ſumet.
8 * Sicut auis tranſmigrans de nido ſuo,
B ſic vir qui derelinquit locum ſuum.
9 * Vnguento & variis odoribus delecta-
tur cor : & bonis amici conſiliis anima
dulcoratur.
10 * Amicum tuum,& amicum patris tui
ne dimiſeris:& domum fratris tui ne in-
grediaris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus iuxta , quàm frater
procul.
11 * Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor
meum , vt poſſis exprobranti reſpondere
ſermonem.
12 * Aſtutus videns malum , abſconditus
C eſt : paruuli tranſeuntes ſuſtinuerunt di-
ſpendia.
13 * ‖ Tolle veſtimentum eius, qui ſpo- ‖ Sup. [illegible] c.6.
pondit pro extraneo:& pro alienis,aufer
ei pignus.

D d 4 * Qui

Digitized by Google

* Qui benedicit proximo ſuo voce 14
grandi, de nocte conſurgens maledicenti
ſimilis erit.
Sup. 19. b. 13. * ‖ Tecta perſtillantia in die frigoris,& 15
litigioſa mulier comparantur. * qui reti- 16
net eam,quaſi qui ventum teneat,& oleū
dexteræ ſuæ vocabit.
* Ferrum ferro exacuitur, & homo 17
exacuit faciem amici ſui.
* Qui ſeruat ficum, comedet fructus 18
eius:& qui cuſtos eſt domini ſui,glorifi-
cabitur.
* Quomodo in aquis reſplendent vultus 19
proſpicientium, ſic corda hominum ma-
nifeſta ſunt prudentibus.
‖ Eccli. 14. b. 10 *‖ Infernus & perditio nunquam im- 20
plentur:ſimiliter & oculi hominum in-
ſatiabiles.
Sup. 17. a. 3. * ‖ Quomodo probatur in conflatorio 21
argentum,& in fornace aurum: ſic pro-
batur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala, cor autem D
rectum inquirit ſcientiam.
* Si contuderis ſtultum in pila quaſi 22
ptiſanas feriente deſuper pilo, non aufe-
retur ab eo ſtultitia eius.
* Diligenter agnoſce vultum pecoris 23
tui,tuóſque greges conſidera:
* Nō enim habebis iugiter poteſtatem: 24
ſed corona tribuetur in generationem &
generationem.
* Aperta ſunt prata, & apparuerunt 25
herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de
montibus.
‖ 1. Tim. 5. b. 8. * ‖ Agni ad veſtimentum tuum:& hœ- 26
di,ad agri pretium.
* Sufficiat tibi lac caprarum in cibos 27
tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad
victum ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

FVgit impius, nemine perſequente:iu- 1
ſtus autem quaſi leo confidens,abſque A
terrore erit.
* Propter peccata terræ multi princi- 2
pes eius:& propter hominis ſapientiam,
& horum ſcientiam quæ dicuntur, vita
ducis longior erit.
* Vir pauper calumnians pauperes, ſi- 3
milis eſt imbri vehementi,in quo paratur
fames.
* Qui derelinquunt legem,laudant im- 4
pium:qui cuſtodiunt, ſuccenduntur con-
tra eum.
* Viri mali non cogitant iudicium:qui 5
autem inquirunt Dominum, animaduer-
tunt omnia.
Sup. 19. a. * ‖ Melior eſt pauper ambulans in ſim- 6
plicitate ſua,quàm diues in prauis itine-
ribus.
* Qui cuſtodit legem,filius ſapiens eſt; 7
qui autem comeſſatores paſcit,confundit B
patrem ſuum.
* Qui coaceruat diuitias vſuris & fœ- 8
nore, liberali in pauperes congregat eas.
* Qui declinat aures ſuas ne audiat le- 9
gem,oratio eius erit execrabilis.

10 * Qui decipit iuſtos in via mala,in in-
teritu ſuo corruet: & ſimplices poſſide-
bunt bona eius.
11 * Sapiens ſibi videtur vir diues:pauper
autem prudens ſcrutabitur eum.
12 * In exultatione iuſtorum multa gloria
eſt:regnantibus impiis ruinæ hominum.
13 * Qui abſcondit ſcelera ſua, non diri-
getur:qui autem confeſſus fuerit,& reli-
querit ea,miſericordiam conſequetur.
14 * Beatus homo,qui ſemper eſt pauidus:
qui verò mentis eſt duræ, corruet in ma-
lum.
15 * Leo rugiens,& vrſus eſuriens, prin-
ceps impius ſuper populum pauperem.
16 * Dux indigens prudentia, multos op-
C primet per calumniam: qui autem odit
auaritiam,longi fient dies eius.
17 * Hominem, qui calumniatur animæ
ſanguinem,ſi vſque ad lacum fugerit,ne-
mo ſuſtinet.
18 * Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus
erit: qui peruerſis graditur viis,concidet
ſemel.
19 * ‖ Qui operatur terram ſuam,ſatiabi- ‖ Sup. 12. b. 11.
tur panibus: qui autem ſectatur otium, Eccli.
replebitur egeſtate. 20. d. 30.
20 * Vir fidelis multum laudabitur: ‖ qui
autem feſtinat ditari, non erit innocens.
21 * Qui cognoſcit in iudicio faciem,non ‖ Sup. 13.
benefacit:iſte & pro buccella panis deſe- b. 11. &
rit veritatem. 20. c.
22 * Vir, qui feſtinat ditari,& aliis inui- 21.
D det,ignorat quòd egeſtas ſuperueniet ei.
23 * Qui corripit hominem, gratiam po-
ſtea inueniet apud eum magis quàm ille,
qui per linguæ blandimenta decipit.
24 * Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, &
à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum,
particeps homicidæ eſt.
25 * Qui ſe iactat,& dilatat,iurgia conci-
tat: qui verò ſperat in Domino, ſanabi-
tur.
26 * Qui confidit in corde ſuo,ſtultus eſt:
qui autem graditur ſapienter, ipſe ſalua-
bitur.
27 * Qui dat pauperi, non indigebit: qui
deſpicit deprecantē,ſuſtinebit penuriam.
28 * Cùm ſurrexerint impij,abſcondentur
homines: cùm illi perierint, multiplica-
buntur iuſti.

CAP. XXIX.

1 A VIro, qui corripientem dura ceruice
contemnit,repentinus ei ſuperueniet
interitus:& eum ſanitas non ſequetur.
2 * In multiplicatione iuſtorum lætabi-
tur vulgus:cùm impij ſumpſerint princi-
patum,gemet populus.
3 * Vir, qui amat ſapientiam, lætificat
patrem ſuum: ‖ qui autem nutrit ſcorta, ‖ Luc. 15
perdet ſubſtantiam. c. 13.
4 * Rex iuſtus erigit terram, vir auarus
deſtruet eam.
5 * Homo,qui blandis fictiſque ſermoni-
bus loquitur amico ſuo, rete expandit
greſſibus eius.

* Peccan

Digitized by Google

* Peccantem virum iniquum inuoluet 6
laqueus:& iuſtus laudabit atq; gaudebit.
* Nouit iuſtus cauſam pauperum: im- 7
pius ignorat ſcientiam. B
* Homines peſtilentes diſſipant ciuita- 8
tem: ſapientes verò auertunt furorem.
* Vir ſapiens, ſi cum ſtulto contenderit, 9
ſiue iraſcatur, ſiue rideat, non inueniet
requiem.
* Viri ſanguinum oderunt ſimplicem: 10
iuſti autem quærunt animam eius.
* Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: 11
ſapiens differt, & reſeruat in poſterum.
* Princeps, qui libenter audit verba 12
mendacij, omnes miniſtros habet impios.
* Pauper & creditor obuiauerunt ſibi: 13
vtriuſque illuminator eſt Dominus.
* Rex qui iudicat in veritate pauperes, 14
thronus eius in æternum firmabitur.
* Virga atque correptio tribuit ſapien- 15
tiam: puer autem, qui dimittitur volun- C
tati ſuæ, confundit matrem ſuam.
* In multiplicatione impiorum multi- 16
plicabuntur ſcelera:& iuſti ruinas eorum
videbunt.
* Erudi filium tuum, & refrigerabit te, 17
& dabit delicias animæ tuæ.
* Cùm prophetia defecerit, diſſipabi- 18
tur populus: qui verò cuſtodit legē, bea-
tus eſt.
*Seruus verbis non poteſt erudiri: quia 19
quod dicis intelligit, & reſpondere con-
temnit.
* Vidiſti hominem velocem ad loquen- 20
dum? ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm
illius correptio.
* Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum 21
ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem.
Vir iracundus prouocat rixas: & qui 22
ad indignandum facilis eſt, erit ad pec- D
candum procliuior,
‖ I.b.22. d.29. * ‖ Superbum ſequitur humilitas:& hu- 23
milem ſpiritu ſuſcipiet gloria.
* Qui cum fure participat, odit animā 24
ſuam:adiurantem audit,& non indicat.
* Qui timet hominem, citò corruet: 25
qui ſperat in Domino, ſubleuabitur.
* Multi requirunt faciem principis: & 26
iudicium à Domino egreditur ſingulo-
rum.
* Abominantur iuſti virum impium: 27
& abominantur impij eos, qui in recta
ſunt via.
* Verbum cuſtodiens filius, extra perdi-
tionem erit.

CAP. XXX.

VErba Congregantis filij Vomentis. 1
Viſio, quam locutus eſt vir, cum A
quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante
confortatus, ait:
* Stultiſsimus ſum virorum, & ſapien- 2
tia hominum non eſt mecum.
* Non didici ſapientiam, & non noui 3
ſcientiam ſanctorum.
* Quis aſcendit in cælum atque deſcen- 4
dit? quis continuit ſpiritum in mani-
bus ſuis? quis colligauit aquas quaſi in
veſtimento? quis ſuſcitauit omnes termi-
nos terræ? quod nomen eſt eius, & quod
nomen filij eius, ſi noſti?
5 * ‖ Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus ‖ Pſal.
6 eſt ſperantibus in ſe: * ‖ ne addas quid- 18.c.31.
quam verbis illius, & arguaris, inuenia- ‖ Deut.
riſque mendax. 4.a.2.
7 * Duo rogaui te, ne deneges mihi ante- & 12.d.
B quam moriar: 32.
8 * Vanitatem, & verba mendacia longè
fac à me.
Mendicitatem, & diuitias ne dederis
mihi: tribue tantùm victui meo neceſ-
9 ſaria:* ne fortè ſatiatus illiciar ad negan-
dum, & dicam: Quis eſt Dominus? aut
egeſtate compulſus furer, & periurem
nomen Dei mei.
10 * Ne accuſes ſeruum ad dominum ſuū,
ne forte maledicat tibi, & corruas.
11 * Generatio, quæ patri ſuo maledicit,
& quæ matri ſuæ non benedicit.
12 * Generatio, quæ ſibi munda videtur,
& tamen non eſt lota a ſordibus ſuis.
13 * Generatio, cuius excelſi ſunt oculi, &
palpebræ eius in alta ſurrectæ.
14 * Generatio, quæ pro dentibus gladios
habet, & commandit molaribus ſuis, vt
comedat inopes de terra, & pauperes ex
hominibus.
15 * Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes:
Affer, Affer.
C Tria ſunt inſaturabilia, & quartum,
quod numquam dicit:Sufficit.
16 * Infernus, & os vuluæ, & terra, quæ
non ſatiatur aqua: ignis verò numquam
dicit:Sufficit.
17 * Oculum, qui ſubſannat patrem, &
qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant
eum corui de torrentibus, & comedant
eum filij aquilæ.
18 * Tria ſunt difficilia mihi, & quartum
penitus ignoro:
19 * Viam aquilæ in cælo, viam colubri
ſuper petrā, viam nauis in medio mari,
& viam viri in adoleſcentia.
20 * Talis eſt & via mulieris adulteræ,
quæ comedit, & tergens os ſuum, dicit:
Non ſum operata malum.
21 * Per tria mouetur terra, & quartum
non poteſt ſuſtinere:
22 * Per ſeruum cùm regnauerit, per ſtul-
23 tū cùm ſaturatus fuerit cibo: *per odio-
ſam mulierem cùm in matrimonio fuerit
aſſumpta:& per ancillam cùm fuerit he-
res dominæ ſuæ.
24 * Quattuor ſunt minima terræ, & ipſa
D ſunt ſapientiora ſapientibus:
25 * Formicæ, populus infirmus, qui præ-
26 parat in meſſe cibum ſibi: * lepuſculus,
plebs inualida, qui collocat in petra cubi-
27 le ſuum: * regem locuſta non habet, &
egreditur vniuerſa per turmas ſuas.
28 * ſtellio manibus nititur, & moratur in
ædibus regis.
29 * Tria ſunt, quæ bene gradiuntur, &

 quartum,

Digitized by Google

quartum,quod incedit feliciter:
ɔ * Leo fortiſsimus beſtiarum, ad nullius 30
pauebit occurſum:* gallus ſuccinctus lũ- 31
bos: & aries:nec eſt rex, qui reſiſtat ei.
* Eſt qui ſtultus apparuit poſtquam 32
eleuatus eſt in ſublime:ſi enim intelle-
xiſſet,ori ſuo impoſuiſſet manum.
* Qui autem fortiter premit vbera ad 33
eliciendum lac,exprimit butyrum:& qui
vehementer emungit,elicit ſanguinem:&
qui prouocat iras, producit diſcordias.

CAP. XXXI.

Verba Lamuelis regis.Viſio, qua eru- 1
diuit eum mater ſua. A
* Quid dilecte mi,quid dilecte vteri mei, 2
quid dilecte votorum meorum?
* Ne dederis mulieribus ſubſtantiam 3
tuam,& diuitias tuas ad delendos reges.
* Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus 4
dare vinum: quia nullum ſecretum eſt
vbi regnat ebrietas. * & ne fortè bibant, 5
& obliuiſcantur iudiciorum, & mutent
cauſam filiorum pauperis.
* Date ſiceram mœrentibus, & vinum 6
his qui amaro ſunt animo: * bibant, & 7
obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui
non recordentur ampliùs.
* Aperi os tuum muto, & cauſis om- 8
nium filiorum qui pertranſeunt: * aperi 9
os tuum,decerne quod iuſtum eſt, & iu-
dica inopem & pauperem.
* Mulierem fortem quis inueniet? pro- 10
cul,& de vltimis finibus pretium eius: B
* Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis 11
non indigebit.
* Reddet ei bonum, & non malum,om- 12
nibus diebus vitæ ſuæ,
* Quæſiuit lanam & linum,& operata 13
eſt conſilio manuum ſuarum.
* Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de lon- 14
gè portans panem ſuum.
* Et de nocte ſurrexit,dedítque prædam 15
domeſticis ſuis,& cibaria ancillis ſuis.
* Conſiderauit agrum, & emit eum: 16
de fructu manuum ſuarum plantauit vi-
neam.
* Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & 17
roborauit brachium ſuum.
* Guſtauit & vidit quia bona eſt nego- 18
tiatio eius: non extinguetur in nocte lu-
cerna eius.
* Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti 19
eius apprehendenderunt fuſum. C
* Manum ſuam aperuit inopi, & palmas 20
ſuas extendit ad pauperem.
* Non timebit domui ſuæ à frigoribus 21
niuis: omnes enim domeſtici eius veſtiti
ſunt duplicibus.
* Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus 22
& purpura indumentum eius.
* Nobilis in portis vir eius, quando ſe- 23
derit cum ſenatoribus terræ.
* Sindonem fecit,& vendidit, & cingu- 24
lum tradidit Chananæo.
25 * Fortitudo & decor indumentum eius,
& ridebit in die nouiſſimo.
26 * Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex cle-
mentiæ in lingua eius.
27 * Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, &
D panem otioſa non comedit.
28 * Surrexerunt filij eius, & beatiſſi-
mam prædicauerunt:vir eius, & laudauit
eam.
29 * Multæ filiæ congregauerunt diuitias:
tu ſupergreſſa es vniuerſas.
30 * Fallax gratia, & vana eſt pulchritu-
do:mulier timens Dominum, ipſa lauda-
bitur.
31 * Date ei de fructu manuum ſuarum:&
laudent eam in portis opera eius.

ECCLESIATES,

QVI AB HEBRAEIS COHELETH APPELLATVR.

CAPVT I.

1 Verba Eccleſiaſtæ, filij Dauid, regis
A Ieruſalem. * Vanitas vanitatum,
2 dixit Eccleſiaſtes: vanitas vanitatum,
3 & omnia vanitas. * Quid habet am-
plius homo de vniuerſo labore ſuo, quo
4 laborat ſub ſole? * Generatio præterit,
B & generatio aduenit: terra autem in æ-
5 ternum ſtat. * Oritur ſol, & occidit, &
ad locum ſuum reuertitur: ibíque rena-
6 ſcens,* gyrat per Meridiem, & flectitur
ad Aquilonem: luſtrans vniuerſa in cir-
cuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos
7 reuertitur. * Omnia flumina intrant in
mare, & mare non redundat: ad locum,
vnde exeunt flumina, reuertuntur vt ite-
8 rum fluant. * Cunctæ res difficiles: non
poteſt eas homo explicare ſermone. Non
ſaturatur oculus viſu, nec auris auditu
9 impletur. * Quid eſt quod fuit? ipſum
quod futurum eſt. quid eſt quod factum
10 eſt? ipſum quod faciendum eſt. * Nihil
C ſub ſole nouum, nec valet quiſquam
dicere:Ecce hoc recens eſt:iam enim præ-
ceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante nos.
11 * Non eſt priorum memoria: ſed nec eo-
rum quidem, quæ poſtea futura ſunt,
erit recordatio apud eos, qui futuri ſunt
12 in nouiſſimo. * Ego Eccleſiaſtes fui rex
13 Iſrael in Ieruſalem, * & propoſui in ani-
mo meo quærere & inueſtigare ſapien-
ter de omnibus, quæ fiunt ſub ſole.
Hanc occupationē peſſimam dedit Deus
filiis hominum, vt occuparentur in ea.
14 * Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ec-
D ce vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus.
15 * Peruerſi difficilè corriguntur,& ſtulto-
16 rum infinitus eſt numerus. * Locutus
ſum in corde meo, dicens: Ecce magnus
effectus

Digitized by Google

effectus ſum,& præceſsi omnes ſapientia
qui fuerunt ante me in Ieruſalem: &
mens mea contemplata eſt multa ſapien-
ter, & didici. * Dedíque cor meum vt 17
ſcirem prudentiam, atque doctrinam,er-
roréſque & ſtultitiam:& agnoui quòd in
his quoque eſſet labor, & afflictio ſpiri-
tus:* eo quòd in multa ſapientia, multa 18
ſit indignatio: & qui addit ſcientiam,ad-
dit & laborem.

CAP. II.

DIxi ego in corde meo: Vadam,& af- 1
fluam deliciis, & fruar bonis.Et vi- A
di quòd hoc quoque eſſet vanitas. 2
* Riſum reputaui errorem: & gaudio di-
xi: Quid fruſtra deciperis? * Cogitaui 3
in corde meo abſtrahere à vino carnem
meam, vt animum meum transferrem ad
ſapientiam, deuitarémque ſtultitiam,
donec viderem quid eſſet vtile filiis ho-
minum: quo facto opus eſt ſub ſole nu-
mero dierum vitæ ſuæ. * Magnificaui 4
opera mea, ædificaui mihi domos, &
plantaui vineas, * feci hortos, & poma- 5
ria, & conſeui ea cuncti generis arbori-
bus, * & extruxi mihi piſcinas aqua- 6
rum, vt irrigarem ſiluam lignorum ger-
minantium, * poſſedi ſeruos & ancillas, 7
multámque familiam habui, armenta B
quoque, & magnos ouium greges, vltra
omnes qui fuerunt ante me in Ieruſa-
lem: * coaceruaui mihi argentum,& au- 8
rum, & ſubſtantias regum, ac prouin-
ciarum:feci mihi cantores,& cantatrices,
& delicias filiorum hominum,ſcyphos,&
vrceos in miniſterio ad vina fundenda:
* & ſupergreſſus ſum opibus omnes, qui 9
ante me fuerunt in Ieruſalem, ſapientia
quoque perſeuerauit mecum. * Et om- 10
nia, quæ deſiderauerunt oculi mei, non
negaui eis:nec prohibui cor meum quin
omni voluptate frueretur, & oblectaret
ſe in his quæ præparaueram: & hanc ra-
tus ſum partem meam, ſi vterer labore
meo.* Cumque me conuertiſſem ad vni- 11
uerſa opera, quæ fecerant manus meæ,& C
ad labores, in quibus fruſtra ſudaueram,
vidi in omnibus vanitatem & afflictio-
nem animi, & nihil permanere ſub ſole.
* Tranſiui ad contemplandam ſapien- 12
tiam, erroréſque & ſtultitiam (quid eſt,
inquam, homo, vt ſequi poſsit regem
Factorem ſuum?) * & vidi quòd tantum 13
præcederet ſapientia ſtultitiam, quan-
‖ Iſ. 8. a. 1. Prou. 17 ſ. 24. tum differt lux à tenebris. * ‖ Sapientis 14
oculi in capite eius: ſtultus in tenebris
ambulat: & didici quòd vnus vtriuſque
eſſet interitus.* Et dixi in corde meo: Si 15
vnus & ſtulti & meus occaſus erit, quid
mihi prodeſt quòd maiorem ſapientiæ
dedi operam? Locutúſque cum mente
mea, animaduerti quòd hoc quoque eſ-
ſet vanitas. * Non enim erit memoria ſa- 16
pientis ſimiliter vt ſtulti in perpetuum,
& futura tempora obliuione cuncta pa-
riter operient: moritur doctus ſimiliter
17 vt indoctus. * Et idcirco tæduit me vi-
D tæ meæ, videntem mala vniuerſa eſſe
ſub ſole, & cuncta vanitatem & afflictio-
18 nem ſpiritus. * Rurſus deteſtatus ſum
omnem induſtriam meam, qua ſub ſole
ſtudioſiſsimè laboraui, habiturus here-
19 dem poſt me, * quem ignoro, vtrùm ſa-
piens an ſtultus futurus ſit, & domina-
bitur in laboribus meis, quibus deſuda-
ui & ſolicitus fui. & eſt quidquam tam
20 vanum? * Vnde ceſſaui, renunciauítque
21 cor meum vltrà laborare ſub ſole. * Nam
cùm alius laboret in ſapientia,& doctri-
na, & ſolicitudine, homini otioſo quæ-
ſita dimittit:& hoc ergo vanitas, & ma-
22 gnum malum. * Quid enim proderit ho-
mini de vniuerſo labore ſuo, & afflictio-
ne ſpiritus, qua ſub ſole cruciatus eſt?
23 * Cuncti dies eius doloribus & ærum-
nis pleni ſunt, nec per noctem mente re-
24 quieſcit:& hoc nonne vanitas eſt? * Non-
ne melius eſt comedere & bibere, &
oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus
25 ſuis? & hoc de manu Dei eſt. * Quis ita
deuorabit, & deliciis affluet vt ego?
26 * Homini bono in conſpectu ſuo dedit
Deus ſapientiam, & ſcientiam, & læti-
tiam: peccatori autem dedit afflictio-
nem, & curam ſuperfluam, vt addat, &
congreget, & tradat ei qui placuit Deo:
ſed & hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo
mentis.

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpa-
A tiis tranſeunt vniuerſa ſub cælo.
2 * Tempus naſcendi, & tempus
moriendi.
Tempus plantandi,& tempus euellen-
di quod plantatum eſt.
3 * Tempus occidendi,& tempus ſanandi.
Tempus deſtruendi, & tempus ædifi-
candi.
4 * Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi,& tempus ſaltandi.
5 * Tempus ſpargendi lapides, & tempus
colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longè
fieri ab amplexibus.
6 * Tempus acquirendi, & tempus per-
dendi.
B Tempus cuſtodiendi, & tempus abii-
ciendi.
7 * Tempus ſcindendi, & tempus con-
ſuendi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 * Tempus dilectionis, & tempus odij,
Tempus belli, & tempus pacis.
9 * Quid habet amplius homo de labore
ſuo?
10 * Vidi afflictionem quam dedit Deus
filiis hominum, vt diſtendantur in ea.
11 * Cuncta fecit bona in tempore ſuo, &
mundum tradidit diſputationi eorum, vt
non inueniat homo opus, quod operatus
eſt Deus ab initio vſque ad finem.

* Et

Digitized by Google

* Et cognoui quòd non eſſet melius niſi 12
lætari,& facere bene in vita ſua. * Omnis 13
enim homo, qui comedit & bibit, & vi- C
det bonum de labore ſuo, hoc donum
Dei eſt. * Didici quòd omnia opera, quæ 14
fecit Deus, perſeuerent in perpetuum:
non poſſumus eis quidquam addere, nec
auferre, quæ fecit Deus vt timeatur.
* Quod factum eſt, ipſum permanet:quæ 15
futura ſunt, iam fuerunt: & Deus in-
ſtaurat quod abiit. * Vidi ſub ſole in lo- 16
co iudicij impietatem, & in loco iuſtitiæ
iniquitatem. * Et dixi in corde meo: Iu- 17
ſtum & impium iudicabit Deus, & tem-
pus omnis rei tunc erit. * Dixi in corde 18
meo de filiis hominum, vt probaret eos
Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis.
* Idcirco vnus interitus eſt hominis & 19
iumentorum, & æqua vtriuſque con- D
ditio: ſicut moritur homo, ſic & illa
moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, &
nihil habet homo iumento amplius:cun-
cta ſubiacent vanitati, * & omnia per- 20
gunt ad vnum locum:de terra facta ſunt,
& in terram pariter reuertuntur. * Quis 21
nouit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcen-
dat ſurſum, & ſi ſpiritus iumentorum
deſcendat deorſum? * Et deprehendi nihil 22
eſſe melius quàm lætari hominem in o-
pere ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis
enim eum adducet, vt poſt ſe futura co-
gnoſcat?

CAP. IIII.

VErti me ad alia, & vidi calumnias, 1
quæ ſub ſole geruntur, & lacrymas A
innocentium, & neminem conſolato-
rem: nec poſſe reſiſtere eorum violen-
tiæ,cunctorũ auxilio deſtitutos. * Et lau- 2
daui magis mortuos,quàm viuentes: * & 3
feliciorem vtroque iudicaui, qui necdum
natus eſt, nec vidit mala quæ ſub ſole
fiunt. * Rurſum contemplatus ſum om- 4
nes labores hominum, & induſtrias ani-
maduerti patere inuidiæ proximi: & in
hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua eſt.
* Stultus complicat manus ſuas, & co- 5
medit carnes ſuas, dicens:*Melior eſt pu- 6
gillus cum requie, quàm plena vtraque B
manus cum labore, & afflictione animi.
* Conſiderans reperi & aliam vanitatem 7
ſub ſole: * vnus eſt, & ſecundum non 8
habet,non filium,non fratrem, & tamen
laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi
eius diuitijs:nec recogitat,dicens: Cui la-
boro, & fraudo animam meam bonis? in
hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſ-
ſima. * Melius eſt ergo duos eſſe ſimul, 9
quàm vnum: habent enim emolumen-
tum ſocietatis ſuæ: * ſi vnus ceciderit, 10
ab altero fulcietur.væ ſoli: quia cùm ce- C
ciderit, non habet ſubleuantem ſe. * Et 11
ſi dormierint duo, fouebuntur mutuò:
vnus quomodo calefiet? * Et ſi qui- 12
ſpiam præualuerit contra vnum, duo re-
ſiſtunt ei:funiculus triplex difficile rum-
pitur. * Melior eſt puer pauper & ſa- 13
14 piens, rege ſene & ſtulto, qui neſcit præ-
uidere in poſterum. * Quòd de carcere
catenisque interdum quis egrediatur
ad regnum:& alius natus in regno, ino-
15 pia conſumatur. * Vidi cunctos viuen-
D tes, qui ambulant ſub ſole cum adole-
ſcente ſecundo, qui conſurget pro eo.
16 * Infinitus numerus eſt populi omnium,
qui fuerunt ante eum: & qui poſtea
futuri ſunt, non lætabuntur in eo, ſed &
17 hoc vanitas & afflictio ſpiritus. * Cuſto-
di pedem tuum ingrediens domum Dei,
& appropinqua vt audias. ‖ Multo enim ‖ 1. Reg.
melior eſt obedientia, quàm ſtultorum 15. e. 22.
victimæ, qui neſciunt quid faciunt ma- Oſée 6.
li. c. 6.

CAP. V.

1 NE temerè quid loquaris, neque cor
A tuum ſit velox ad proferendum ſer-
monem coram Deo. Deus enim in cælo,
& tu ſuper terram: idcirco ſint pauci
2 ſermones tui. * Multas curas ſequun-
tur ſomnia, & in multis ſermonibus in-
3 uenietur ſtultitia. * Si quid vouiſti Deo,
ne moreris reddere: diſplicet enim ei in-
fidelis & ſtulta promiſsio, ſed quod-
4 cumque voueris, redde: * multóque me-
B lius eſt non vouere, quàm poſt votum
5 promiſſa non reddere. * Ne dederis os
tuum vt peccare facias carnem tuam:ne-
que dicas coram angelo: Non eſt proui-
dentia: ne fortè iratus Deus contra ſer-
6 mones tuos, diſſipet cuncta opera ma-
nuum tuarum. * Vbi multa ſunt ſomnia,
7 plurimæ ſunt vanitates, & ſermones in-
numeri: tu verò Deum time. * Si videris
calumnias egenorum, & violenta iudi-
cia, & ſubuerti iuſtitiam in prouincia,
non mireris ſuper hoc negotio: quia ex-
celſo excelſior eſt alius,& ſuper hos quo-
8 que eminentiores ſunt alij, * & inſuper
vniuerſæ terræ rex imperat ſeruienti.
9 * Auarus non implebitur pecunia: & qui
C amat diuitias, fructum non capiet ex eis:
10 & hoc ergo vanitas. * Vbi multæ ſunt
opes, multi & qui comedunt eas. Et
quid prodeſt poſſeſſori, niſi quòd cernit
11 diuitias oculis ſuis? * Dulcis eſt ſomnus
operanti, ſiue parum, ſiue multum co-
medat: ſaturitas autem diuitis non ſinit
12 eum dormire. * ‖ Eſt & alia infirmitas ‖ Iob 20.
peſsima, quam vidi ſub ſole:diuitiæ con- c. 20.
13 ſeruatæ in malum domini ſui.* Pereunt
enim in afflictione peſsima: generauit fi-
14 lium, qui in ſumma egeſtate erit.* ‖ Si- ‖ Iob 1.
cut egreſſus eſt nudus de vtero matris d. 21.
ſuæ,ſic reuertetur, & nihil auferet ſecum 1. Tim.
15 de labore ſuo. * Miſerabilis prorſus infir- 6. b. 7.
D mitas: quo modo venit, ſic reuertetur.
Quid ergo prodeſt ei quòd laborauit in
16 ventum? * Cunctis diebus vitæ ſuæ co-
medit in tenebris & in curis multis, & in
17 ærumna atque triſtitia. * Hoc itaque vi-
ſum eſt mihi bonum,vt comedat quis, &
bibat, & fruatur lætitia ex labore ſuo,
quo laborauit ipſe ſub ſole, numero die-
rum

Digitized by Google

rum vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus:& hæc
eſt pars illius.* Et omni homini, cui de- 18
dit Deus diuitias,atque ſubſtantiam, po-
teſtatémque ei tribuit vt comedat ex eis,
& fruatur parte ſua, & lætetur de labo-
re ſuo: hoc eſt donum Dei. * Non enim 19
ſatis recordabitur dierũ vitę ſuæ,eo quòd
Deus occupet deliciis cor eius.

CAP. VI.

EST & aliud malum, quod vidi ſub ſo- 1
le, & quidem frequens apud homi- A
nes: * Vir, cui dedit Deus diuitias, & 2
ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt
animæ ſuæ, ex omnibus quæ deſiderat:
nec tribuit ei poteſtatem Deus vt come-
dat ex eo,ſed homo extraneus vorabit il-
lud.hoc vanitas,& miſeria magna eſt.* Si 3
genuerit quiſpiam centum liberos, & vi- B
xerit multos annos, & plures dies ætatis
habuerit, & anima illius non vtatur bo-
nis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturáque careat:
de hoc ego pronũcio quòd melior illo ſit
abortiuus. * Fruſtra enim venit,& pergit 4
ad tenebras,& obliuione delebitur nomẽ
eius. * Non vidit ſolem, neque cognouit 5
diſtantiam boni & mali: * etiam ſi duo- 6
bus millibus annis vixerit, & non fuerit C
perfruitus bonis: nónne ad vnum locum
properant omnia? * Omnis labor homi- 7
nis in ore eius:ſed anima eius non imple-
bitur. * Quid habet amplius ſapiens à 8
ſtulto?& quid pauper,niſi vt pergat illuc,
vbi eſt vita? * Melius eſt videre quod cu- 9
pias,quàm deſiderare quod neſcias;ſed & D
hoc vanitas eſt, & præſumptio ſpiritus.
* Qui futurus eſt, iam vocatũ eſt nomen 10
eius:& ſcitur quòd homo ſit,& non poſ-
ſit contra fortiorem ſe in iudicio conten-
dere * Verba ſunt plurima, multámque 11
in diſputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

QVid neceſſe eſt homini maiora ſe 1
quærere, cùm ignoret quid condu- A
cat ſibi in vita ſua, numero dierum pe-
regrinationis ſuæ, & tempore quod vel-
vt vmbra præterit? Aut quis ei poterit
indicare quid poſt eum futurum ſub ſole
‖ Prov. ſit? * ‖ Melius eſt nomen bonum, quàm 2
22. a. 1. vnguenta pretioſa; & dies mortis die na-
tiuitatis. * Melius eſt ire ad domum lu- 3
ctus, quàm ad domum conuiuij: in illa
enim finis cunctorum admonetur homi-
num, & viuens cogitat quid futurum ſit.
* Melior eſt ira riſu: quia per triſtitiam 4
vultus, corrigitur animus delinquentis.
* Cor ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor 5
ſtultorum vbi lætitia. * Melius eſt à ſa- 6
piente corripi,quàm ſtultorum adulatio-
ne decipi. * quia ſicut ſonitus ſpinarum 7
ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti: ſed &
hoc vanitas. * Calumnia conturbat ſa- 8
pientem, & perdet robur cordis illius.
* Melior eſt finis orationis, quàm princi- 9
piũ. Melior eſt patiens arrogante.* Ne ſis B
velox ad iraſcendũ: quia ira in ſinu ſtulti 10
requieſcit. * Ne dicas: Quid putas cauſæ 11
B eſt quòd priora tempora meliora fuere
quàm nunc ſunt? ſtulta enim eſt huiuſce-
12 modi interrogatio. * Vtilior eſt ſapientia
cum diuitiis, & magis prodeſt videntibus
13 ſolem.* Sicut enim protegit ſapientia,ſic
protegit pecunia: hoc autem plus habet
eruditio & ſapientia, quòd vitam tribuũt
14 poſſeſſori ſuo.* Cõſidera opera Dei, quòd
nemo poſſit corrigere quem ille deſpexe-
15 rit. * In die bona fruere bonis, & malam
diem præcaue: ſicut enim hanc,ſic & il-
lã fecit Deus,vt non inueniat homo con-
16 tra eum iuſtas querimonias. * Hæc quo-
que vidi in diebus vanitatis meæ: Iuſtus
perit in iuſtitia ſua, & impius multo vi-
uit tempore in malitia ſua.
17 * Noli eſſe iuſtus multum: neque plus
ſapias quàm neceſſe eſt,ne obſtupeſcas.
18 * Ne impiè agas multum: & noli eſſe
C ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.
19 * Bonum eſt te ſuſtentare iuſtum, ſed
& ab illo ne ſubtrahas manũ tuam:quia
20 qui timet Deum, nihil negligit.* Sapien-
tia confortauit ſapientem ſuper decem
21 principes ciuitatis. * ‖ Non eſt enim ho- ‖ 3. Reg.
mo iuſtus in terra, qui faciat bonum, & 8. c. 46.
22 non peccet. * Sed & cunctis ſermonibus, 2. Par.
qui dicuntur, ne accommodes cor tuũ:ne 6. g. 36.
forte audias ſeruum tuum maledicentem Prov. 20.
23 tibi. * ſcit enim conſcientia tua, quia & b. 9.
24 tu crebrò maledixiſti aliis. * Cuncta ten- 1. Ioan.
taui in ſapientia. Dixi:Sapiens efficiar:& 1. c. 8.
25 ipſa longiùs receſſit à me * multo magis
quàm erat:& alta profunditas,quis inue-
26 niet eã? * Luſtraui vniuerſa animo meo,
D vt ſcirem, & conſiderarem, & quærerem
ſapientiam,& rationem: & vt cognoſce-
rem impietatem ſtulti, & errorẽ impru-
27 dentium: * & inueni amariorem morte
mulierem,quæ laqueus venatorum eſt, &
ſagena cor eius, vincula ſunt manus il-
lius: qui placet Deo, effugiet illam: qui
28 autem peccator eſt,capietur ab illa.* Ec-
ce hoc inueni,dixit Eccleſiaſtes,vnum &
29 alterum,vt inuenirem rationem, * quam
adhuc quærit anima mea, & non inueni.
Virum de mille vnum reperi, mulierem
30 ex omnibus non inueni. * Solũmodo hoc
inueni, quòd fecerit Deus hominem re-
ctum, & ipſe ſe infinitis miſcuerit quæ-
ſtionibus.Quis talis vt ſapiens eſt?& quis
cognouit ſolutionem verbi?

CAP. VIII.

1 SApientia hominis lucet in vultu eius,
A & potentiſſimus faciem illius com- Sap. 2. e.
2 mutabit. * Ego os regis obſeruo, & 14.
3 præcepta iuramenti Dei.* Ne feſtines re-
cedere à facie eius, neque permaneas in
opere malo: quia omne, quod voluerit,
4 faciet: * & ſermo illius poteſtate plenus
eſt:nec dicere ei quiſquam poteſt: Quare
5 ita facis? * Qui cuſtodit præceptum,non
experietur quidquam mali. Tempus &
6 reſponſionẽ cor ſapientis intelligit.*Om-
ni negotio tempus eſt,& opportunitas,&
7 multa hominis afflictio: * quia ignorat
præterita,

Digitized by Google

præterita , & futura nullo ſcire poteſt
nuncio. * Non eſt in hominis poteſtate 8
prohibere ſpiritum,nec habet poteſtatem B
in die mortis , nec ſinitur quieſcere in-
gruente bello , neque ſaluabit impietas
impium.* Omnia hæc conſideraui,& de- 9
di cor meũ in cunctis operibus, quæ fiunt
ſub ſole. Interdum dominatur homo ho-
mini in malum ſuum. * Vidi impios ſe- 10
pultos:qui etiam cùm adhuc viuerent, in
loco ſancto erant, & laudabãtur in ciui-
tate quaſi iuſtorum operum : ſed & hoc
vanitas eſt. * Etenim quia non profertur 11
citò contra malos ſentẽtia,abſque timo- C
re vllo filij hominum perpetrant mala.
* Attamen peccator ex eo quòd centies 12
facit malum, & per patientiam ſuſtenta-
tur, ego cognoui quod erit bonũ timen-
tibus Deũ,qui verentur faciẽ eius. * Non 13
ſit bonum impio , nec prolongentur dies
eius , ſed quaſi vmbra tranſeant qui non
timent faciem Domini. * Eſt & alia va- 14
nitas, quæ fit ſuper terrã:ſunt iuſti , qui-
bus mala proueniunt,quaſi opera egerint
impiorum : & ſunt impij , qui ita ſecuri
ſunt, quaſi iuſtorum facta habeant:ſed & D
hoc vaniſſimum iudico. * Laudaui igitur 15
lætitiam , quòd non eſſet homini bonum
ſub ſole, niſi quòd comederet , & biberet
atque gauderet : & hoc ſolum ſecum au-
ferret de labore ſuo , in diebus vitæ ſuæ,
quos dedit ei Deus ſub ſole. * Et appoſui 16
cor meum vt ſcirem ſapientiam,& intel-
ligerem diſtentionẽ quæ verſatur in ter-
ra:eſt homo,qui diebus & noctibus ſom-
num nõ capit oculis. * Et intellexi, quòd 17
omnium operum Dei nullam poſſit ho-
mo inuenire rationem , eorum quæ fiunt
ſub ſole : & quanto plus laborauerit ad
quærendum,tanto minus inueniat:etiam
ſi dixerit ſapiens ſe noſſe,non poterit re-
perire.

CAP. IX.

OMnia hæc tractaui in corde meo , vt 1
curioſè intelligerem : Sunt iuſti at- A
que ſapientes , & opera eorum in manu
Dei:& tamen neſcit homo, vtrùm amo-
re an odio dignus ſit : * ſed omnia in fu- 2
turum ſeruantur incerta , eo quòd vni-
uerſa æquè eueniant iuſto & impio,bono
& malo,mundo & immundo,immolanti
victimas & ſacrificia contemnenti : ſicut
bonus,ſic & peccator ; vt periurus,ita &
ille qui verum deierat. * Hoc eſt peſſi- 3
mũ inter omnia,quæ ſub ſole fiunt , quia
eadem cunctis eueniunt:vnde & corda fi-
liorum hominum implentur malitia , & B
contemptu in vita ſua,& poſt hæc ad in-
feros deducentur. * Nemo eſt qui ſemper 4
viuat , & qui huius rei habeat fiduciam:
melior eſt canis viuus leone mortuo.
* Viuentes enim ſciunt ſe eſſe morituros, 5
mortui verò nihil nouerunt amplius, nec
habent vltra mercedem : quia obliuioni
tradita eſt memoria eorum.* Amor quo- 6
que,& odiũ , & inuidiæ ſimul perierunt,
nec habent partem in hoc ſeculo , & in
7 opere quod ſub ſole geritur. * Vade ergo
C & comede in lætitia panem tuum, & bi-
be cum gaudio vinum tuum : quia Deo
8 placent opera tua. * Omni tempore ſint
veſtimenta tua candida , & oleum de ca-
9 pite tuo non deficiat. * Perfruere vita
cum vxore , quam diligis , cunctis diebus
vitæ inſtabilitatis tuæ , qui dati ſunt tibi
ſub ſole omni tempore vanitatis tuæ:hæc
eſt enim pars in vita , & in labore tuo,
10 quo laboras ſub ſole. * Quodcumque fa-
cere poteſt manus tua, inſtanter operare:
quia nec opus , nec ratio , nec ſapientia,
nec ſcientia erunt apud inferos , quò tu
11 properas. * Verti me ad aliud,& vidi ſub
ſole , nec velocium eſſe curſum, nec for-
tium bellum,nec ſapientium panem, nec
doctorum diuitias , nec artificũ gratiam;
12 ſed tẽpus,caſumque in omnibus. * Neſcit
homo finem ſuum:ſed ſicut piſces capiũ-
tur hamo , & ſicut aues laqueo compre-
henduntur,ſic capiũtur homines in tem-
pore malo,cùm eis extemplo ſuperuene-
13 rit. * Hanc quoque ſub ſole vidi ſapien-
14 tiam,& probaui maximam:* Ciuitas par-
D ua,& pauci in ea viri : venit contra eam
rex magnus,& vallauit eam, extruxitque
munitiones per gyrũ,& perfecta eſt obſi-
15 dio.* Inuentúſque eſt in ea vir pauper &
ſapiens, & liberauit vrbem per ſapiẽtiam
ſuam , & nullus deinceps recordatus eſt
16 hominis illius pauperis. * Et dicebã ego,
meliorem eſſe ſapientiã fortitudine:quo-
modo ergo ſapientia pauperis contempta
17 eſt,& verba eius non ſunt audita? * Ver-
ba ſapientium audiuntur in ſilentio, plus
quàm clamor principis inter ſtultos.
18 * Melior eſt ſapientia , quàm arma belli-
ca:& qui in vno peccauerit , multa bona
perdet.

CAP. X.

1 MVſcæ morientes perdunt ſuauita-
A tem vnguenti.Pretioſior eſt ſapien-
tia & gloria , parua & ad tempus ſtulti-
2 tia. * Cor ſapientis in dextera eius , &
3 cor ſtulti in ſiniſtra illius. * Sed & in via
ſtultus ambulans , cùm ipſe inſipiens ſit,
4 omnes ſtultos æſtimat.* Si ſpiritus po-
teſtatem habentis aſcenderit ſuper te, lo-
cum tuum ne dimiſeris : quia curatio fa-
5 ciet ceſſare peccata maxima.* Eſt malum
quod vidi ſub ſole, quaſi per errorẽ egre-
6 diens à facie principis: * poſitum ſtultum
in dignitate ſublimi , & diuites ſedere
7 deorſum. * Vidi ſeruos in equis , & prin-
B cipes ambulantes ſuper terram quaſi ſer-
8 uos.* ‖ Qui fodit foueam,incidet in eam: ‖ *Prou.*
& qui diſſipat ſepem , mordebit eum co- 26.*d*.27
9 luber.* Qui transfert lapides , affligetur *Eccl*.27.
in eis : & qui ſcindit ligna , vulnerabitur *d*.29.
10 ab eis:* Si retuſum fuerit ferrum , & hoc
C non vt priùs,ſed hebetatum fuerit, multo
labore exacuetur, & poſt induſtriam ſe-
11 quetur ſapientia. * Si mordeat ſerpens in
ſilentio,nihil eo minus habet qui occultè
detrahit

Digitized by Google

detrahit. * Verba oris ſapientis gratia : & 12
labia inſipientis præcipitabũt eum:* Ini- 13
tium verborum eius ſtultitia , & nouiſsi-
mum oris illius error peſsimus. * Stultus 14
verba multiplicat. Ignorat homo , quid
ante ſe fuerit:& quid poſt ſe futurum ſit,
quis ei poterit indicare? * Labor ſtulto- 15
rum affliget eos , qui neſciunt in vrbem
pergere. * Væ tibi terra, cuius rex puer 16
eſt, & cuius principes manè comedunt.
* Beata terra, cuius rex nobilis eſt,& cu- 17
ius principes veſcuntur in tempore ſuo, D
ad reficiendum, & non ad luxuriam. * In 18
pigritiis humiliabitur contignatio, & in
infirmitate manuum perſtillabit domus.
* In riſum faciunt panem , & vinum vt 19
epulentur viuentes : & pecuniæ obediunt
omnia.* In cogitatione tua regi ne detra- 20
has, & in ſecreto cubiculi tui ne maledi-
xeris diuiti : quia & aues cæli portabunt
vocem tuam,& qui habet pennas,annun-
ciabit ſententiam.

CAP. XI.

MItte panem tuum ſuper tranſeun- 1
tes aquas:quia poſt tempora multa A
inuenies illum.* Da partem ſeptem , nec 2
non & octo : quia ignoras quid futurum
ſit mali ſuper terram.* Si repletæ fuerint 3
nubes , imbrem ſuper terram effundent.
Si ceciderit lignum ad Auſtrum , aut ad
Aquilonem , in quocumque loco ceci-
derit,ibi erit.* Qui obſeruat ventum,non 4
ſeminat : & qui cõſiderat nubes , num-
quam metet. * Quomodo ignoras quæ ſit 5
via ſpiritus , & qua ratione compingan- B
tur oſſa in ventre prægnantis ; ſic neſcis
opera Dei , qui fabricator eſt omnium.
* Manè ſemina ſemen tuum , & veſpere 6
ne ceſſet manus tua:quia neſcis quid ma-
gis oriatur,hoc aut illud ; & ſi vtrumque
ſimul,melius erit.* Dulce lumen , & de- 7
lectabile eſt oculis videre ſolem. * Si an- 8
nis multis vixerit homo , & in his omni- C
bus lætatus fuerit , meminiſſe debet tene-
broſi temporis, & dierum multorum:qui
cùm venerint,vanitatis arguentur præte-
rita. * Lætare ergo iuuenis in adoleſcen- 9
tia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus D
iuuentutis tuæ , & ambula in viis cordis
tui,& in intuitu oculorum tuorum ; &
ſcito quòd pro omnibus his adducet te
Deus in iudicium. * Aufer iram à corde 10
tuo,& amoue malitiam à carne tua. Ado-
leſcentia enim & voluptas vana ſunt.

CAP. XII.

MEmento Creatoris tui in diebus iu- 1
uentutis tuæ , antequam veniat A
tempus afflictionis , & appropinquent
anni,de quibus dicas : Non mihi placent:
* antequam tenebreſcat ſol,& lumen, & 2
luna,& ſtellæ, & reuertantur nubes poſt
pluuiam: * quando commouebuntur cu- 3
ſtodes domus , & nutabunt viri fortiſsi-
mi , & otioſæ erunt molentes in minuto B
numero, & tenebreſcent videntes per fo-
4 ramina : * & claudent oſtia in platea , in
humilitate vocis molentis, & conſurgent
ad vocem volucris , & obſurdeſcent om-
5 nes filiæ carminis. * Excelſa quoque ti-
mebunt , & formidabunt in via , florebit
amygdalus;impinguabitur locuſta,& diſ-
ſipabitur capparis:quoniam ibit homo in
domum æternitatis ſuæ , & circuibunt in
6 platea plangentes. * Antequam rumpa-
tur funiculus argenteus, & recurrat vitta
aurea , & conteratur hydria ſuper fon-
tem,& cõfringatur rota ſuper ciſternam,
7 * & reuertatur puluis in terrã ſuam vn-
C de erat , & ſpiritus redeat ad Deum , qui
8 dedit illum. * Vanitas vanitatum , dixit
9 Eccleſiaſtes , & omnia vanitas. * Cùm-
que eſſet ſapientiſsimus Eccleſiaſtes , do-
cuit populum , & enarrauit quæ fecerat:
& inueſtigans compoſuit parabolas mul-
10 tas. * Quæſiuit verba vtilia , & conſcri-
D pſit ſermones rectiſsimos, ac veritate ple-
11 nos.* Verba ſapientium ſicut ſtimuli , &
quaſi claui in altum defixi , quæ per ma-
giſtrorum conſilium data ſunt à paſtore
12 vno. * His amplius fili mi ne requiras.
Faciendi plures libros nullus eſt finis:fre-
quénſque meditatio , carnis afflictio eſt.
13 * Finem loquendi pariter omnes audia-
mus. Deum time, & mandata eius obſer-
14 na : hoc eſt enim omnis homo.* & cun-
cta, quæ fiunt,adducet Deus in iudicium
pro omni errato,ſiue bonum,ſiue malum
illud ſit.

CANTICVM
CANTICORVM SALOMONIS, QVOD HEBRAICE DICITVR SIR HASIRIM.

CAPVT PRIMVM.

1 OSculetur me oſculo oris ſui : quia
2 meliora ſunt vbera tua vino , * fra-
A grantia vnguentis optimis. Oleum effu-
ſum nomen tuum:ideo adoleſcentulæ di-
3 lexerunt te. * Trahe me : poſt te curre-
mus in odorem vnguẽtorum tuorum.In-
troduxit me rex in cellaria ſua: exultabi-
mus & lætabimur in te , memores vberũ
B tuorum ſuper vinum : recti diligunt te.
4 * Nigra ſum,ſed formoſa,filiæ Ieruſalem,
ſicut tabernacula Cedar , ſicut pelles Sa-
5 lomonis.* Nolite me cõſiderare quòd fu-
ſca ſim, quia decolorauit me ſol: filij ma-
tris meæ pugnauerunt contra me, poſue-
runt me cuſtodem in vineis : vineã meam
6 non cuſtodiui.* Indica mihi, quem diligit
anima mea,vbi paſcas,vbi cubes in meri-
die,ne vagari incipiam poſt greges ſoda-
7 lium tuorum. * Si ignoras te ô pulcher-
rima inter mulieres,egredere, & abi poſt
veſtigia gregũ, & paſce hœdos tuos iuxta
taberna-

Digitized by Google

tabernacula paſtorum. * Equitatui meo 8
in curribus Pharaonis aſsimilaui te ami- C
ca mea. * Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut 9
turturis:colliũ tuum ſicut monilia.* Mu- 10
renulas aureas faciemus tibi, vermicula-
tas argento. * Dum eſſet rex in accubitu 11
ſuo,nardus mea dedit odorẽ ſuum.* Faſ- 12
ciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter D
vbera mea commorabitur. * Botrus cypri 13
dilectus meus mihi , in vineis Engaddi.
* Ecce tu pulchra es amica mea , ecce tu 14
pulchra es, oculi tui columbarum. * Ec- 15
ce tu pulcher es dilecte mi , & decorus.
Lectulus noſter floridus : * tigna domo- 16
rum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra
cypreſsina.

CAP. II.

EGo flos campi, & lilium conuallium. 1
* Sicut lilium inter ſpinas , ſic amica 2
mea inter filias.* Sicut malus inter ligna 3
ſiluarum , ſic dilectus meus inter filios. A
Sub vmbra illius , quem deſideraueram,
ſedi : & fructus eius dulcis gutturi meo.
* Introduxit me in cellam vinariam , or- 4
dinauit in me charitatem. * Fulcite me 5
floribus, ſtipate me malis:quia amore lã-
gueo.* Læua eius ſub capite meo,& dex- 6
tera illius amplexabitur me.* Adiuro vos 7
filiæ Ieruſalem , per capreas ceruóſque B
camporum,ne ſuſcitetis , neque euigilare
faciatis dilectam , quoaduſque ipſa velit.
* Vox dilecti mei , ecce iſte venit ſaliens 8
in montibus,tranſiliens colles : * ſimilis 9
eſt dilectus meus capreæ,hinnulóque cer-
uorum:en ipſe ſtat poſt parietem noſtrũ,
reſpiciens per feneſtras , proſpiciens per
cancellos. * En dilectus meus loquitur 10
mihi:Surge,propera amica mea,columba C
mea , formoſa mea , & veni. * Iam enim 11
hiems tranſiit , imber abiit , & receſsit.
* Flores apparuerũt in terra noſtra,tem- 12
pus putationis aduenit : vox turturis au-
dita eſt in terra noſtra : * ficus protulit 13
groſſos ſuos : vineæ florentes dederunt
odorem ſuum. Surge,amica mea,ſpecioſa
mea,&veni:* columba mea in foramini- 14
bus petræ , in cauerna maceriæ , oſtende D
mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auri-
bus meis : vox enim tua dulcis , & facies
tua decora. * Capite nobis vulpes paruu- 15
las, quæ demoliuntur vineas : nam vinea
noſtra floruit. * Dilectus meus mihi , & 16
ego illi , qui paſcitur inter lilia * donec 17
aſpiret dies , & inclinentur vmbræ. Re-
uertere : ſimilis eſto,dilecte mi , capreæ,
hinnulóque ceruorũ ſuper mõtes Bether.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæſiui quẽ 1
diligit anima mea : quæſiui illum , & A
non inueni.*Surgã,& circuibo ciuitatem: 2
per vicos & plateas quæram quem diligit
anima mea:quæſiui illum,& non inueni.
* Inuenerunt me vigiles , qui cuſtodiunt 3
ciuitatem : Num quem diligit anima B
mea,vidiſtis ? * Paululum cùm pertranſ- 4
iſſem eos , inueni quem diligit anima
mea:tenui eum; nec dimittam, donec in-
troducam illum in domum matris meæ,
5 & in cubiculum genitricis meæ.* Adiuro
vos filiæ Ieruſalem , per capreas ceruóſ-
que camporum,ne ſuſcitetis , neque eui-
C gilare faciatis dilectam , donec ipſa velit.
6 * Quæ eſt iſta , quæ aſcendit per deſer-
tum , ſicut virgula fumi ex aromatibus
myrrhæ , & thuris , & vniuerſi pulueris
7 pigmentarij ? * En lectulũ Salomonis ſe-
xaginta fortes ambiunt ex fortiſsimis Iſ-
8 rael : * omnes tenentes gladios,& ad bel-
la doctiſsimi : vniuſcuiuſque enſis ſuper
femur ſuum propter timores nocturnos.
9 * Ferculum fecit ſibi rex Salomon de li-
10 gnis Libani:* columnas eius fecit argen-
D teas , reclinatorium aureum , aſcenſum
purpureum : media charitate conſtrauit
11 propter filias Ieruſalem : * Egredimini &
videte filiæ Sion regem Salomonẽ in dia-
demate , quo coronauit illum mater ſua
in die deſponſationis illius,& in die læti-
tiæ cordis eius.

CAP. IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea , quàm
A pulchra es ! Oculi tui columbarum,
abſque eo quod intrinſecus latet. Ca-
pilli tui ſicut greges caprarum , quæ aſ-
2 cenderunt de monte Galaad. * Dentes
tui ſicut greges tonſarum , quæ aſcende-
runt de lauacro,omnes gemellis fœtibus,
3 & ſterilis non eſt inter eas. * Sicut vitta
B coccinea,labia tua : & eloquium tuum,
dulce. Sicut fragmen mali punici, ita ge-
næ tuæ,abſque eo,quod intrinſecus latet.
4 * Sicut turris Dauid collum tuum , quæ
ædificata eſt cum propugnaculis : mille
clypei pẽdent ex ea,omnis armatura for-
5 tium.* Duo vbera tua , ſicut duo hinnuli
capreæ gemelli , qui paſcuntur in liliis,
6 donec aſpiret dies,& inclinentur vmbræ,
vadam ad montem myrrhæ, & ad collem
7 thuris. * Tota pulchra es amica mea , &
8 macula non eſt in te. * Veni de Libano
C ſponſa mea,veni de Libano,veni:corona-
beris de capite Amana,de vertice Sanir &
Hermon,de cubilibus leonum, de monti-
9 bus pardorum.* Vulneraſti cor meum ſo-
ror mea ſponſa , vulneraſti cor meum in
vno oculorum tuorum , & in vno crine
10 colli tui. * Quàm pulchræ ſunt mammæ
tuæ ſoror mea ſponſa ! pulchriora ſunt
vbera tua vino, & odor vnguentorũ tuo-
11 rum ſuper omnia aromata. * Fauus di-
ſtillans labia tua ſponſa , mel & lac ſub
lingua tua : & odor veſtimentorum tuo-
12 rum ſicut odor thuris. * Hortus conclu-
ſus ſoror mea ſponſa , hortus concluſus,
13 fons ſignatus. * Emiſsiones tuæ paradi-
D ſus malorum punicorum cum pomorum
14 fructibus. Cypri cum nardo , * nardus &
crocus,fiſtula & cinnamomum cum vni-
uerſis lignis Libani , myrrha & aloe cum
15 omnibus primis vnguentis. * Fons hor-
torum : puteus aquarum viuentium, quæ
fluunt

ﬂuunt impetu dè Libano. * Surge Aqui- 16
lo,& veni Auſter,perſla hortum meum,&
ﬂuant aromata illius.

CAP. V.

VEniat dilectus meus in hortũ ſuum, 1
& comedat fructum pomorum ſuo- A
rum. Veni in hortum meum ſoror mea
ſponſa,meſſui myrrham meam cum aro-
matibus meis: comedi fauum cum mel-
le meo, bibi vinum meum cum lacte
meo:comedite amici,& bibite,& inebria-
mini chariſsimi. * Ego dormio, & cor 2
meum vigilat: vox dilecti mei pulſantis: B
Aperi mihi ſoror mea,amica mea,colum-
ba mea, immaculata mea: quia caput
meum plenum eſt rore, & cincinni mei
guttis noctium. * Expoliaui me tunica 3
mea, quomodo induar illa? laui pedes
meos,quomodo inquinabo illos? * Dile- 4
ctus meus miſit manũ ſuam per foramen,
& venter meus intremuit ad tactum eius.
* Surrexi, vt aperirem dilecto meo: ma- 5
nus meæ ſtillauerunt myrrham, & digiti
mei pleni myrrha probatiſsima. * Peſſu- 6
lum oſtii mei aperiſi dilecto meo: at ille
declinauerat, atque tranſierat. Anima
mea liquefacta eſt,vt locutus eſt:quæſiui,
& non inueni illum: vocaui, & non re-
ſpondit mihi. * Inuenerunt me cuſtodes 7
qui circumeunt ciuitatem: percuſſerunt C
me,& vulnerauerunt me: tulerunt pal-
lium meum mihi cuſtodes murorum.
* Adiuro vos filiæ Ieruſalem, ſi inuene- 8
ritis dilectum meum, vt nuncietis ei quia
amore langueo. * Qualis eſt dilectus tuus 9
ex dilecto,ô pulcherrima mulierũ? qualis
eſt dilectus tuus ex dilecto, quia ſic adiu-
raſti nos? * Dilectus meus candidus & ru- 10
bicundus, electus ex millibus. * Caput 11
eius aurum optimum: Comæ eius ſicut
elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus.
* Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuu- 12
los aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & re-
ſident iuxta fluenta pleniſsima. * Genæ 13
illius ſicut areolæ aromatum conſitæ à
pigmentariis. Labia eius lilia diſtillantia
myrrham primam. * Manus illius torna- 14
tiles aureæ,plenæ hyacinthis. Venter eius D
eburneus, diſtinctus ſapphiris. * Crura il- 15
lius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ
ſunt ſuper baſes aureas.Species eius vt li-
bani,electus vt cedri. * Guttur illius ſua- 16
uiſsimum, & totus deſiderabilis: talis eſt
dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus,fi-
liæ Ieruſalem. * Quò abiit dilectus tuus, 17
ô pulcherrima mulierum? quò declina-
uit dilectus tuus? & quæremus eum
tecum.

CAP. VI.

DIlectus meus deſcendit in hortum 1
ſuum ad areolam aromatum, vt A
paſcatur in hortis, & lilia colligat.
* Ego dilecto meo,& dilectus meus mihi, 2
qui paſcitur inter lilia. * Pulchra es ami- 3
ca mea,ſuauis,& decora ſicut Ieruſalem:
terribilis vt caſtrorum acies ordinata.
4 * Auerte oculos tuos à me, quia ipſi me
B auolare fecerunt. Capilli tui ſicut grex
caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.
5 * Dentes tui ſicut grex ouium,quæ aſcen-
derunt de lauacro, omnes gemellis fœti-
6 bus,& ſterilis non eſt in eis. * Sicut cor-
tex mali punici, ſic genæ tuæ abſque oc-
7 cultis tuis. * Sexaginta ſunt reginæ, &
octoginta concubinæ, & adoleſcentula-
8 rum non eſt numerus. * Vna eſt columba
C mea, perfecta mea, Vna eſt matris ſuæ,
electa genitrici ſuæ. Viderunt eam filiæ,
& beatiſsimam prædicauerunt;reginæ &
9 concubinæ, & laudauerunt eam. * Quæ
eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora
conſurgens,pulchra vt luna, electa vt ſol,
terribilis vt caſtrorum acies ordinata?
10 * Deſcendi in hortum nucum,vt viderem
D poma conuallium, & inſpicerem ſi flo-
ruiſſet vinea, & germinaſſent mala puni-
11 ca. * Neſciui: anima mea conturbauit me
12 propter quadrigas Aminadab. * Reuerte-
re,reuertere Sulamitis:reuertere,reuerte-
re,vt intueamur te.

CAP. VII.

1 QVid videbis in Sulamite, niſi cho-
A ros caſtrorum? Quàm pulchri ſunt
greſſus tui in calceamentis, filia prin-
cipis! Iuncturæ femorum tuorum, ſi-
cut monilia quæ fabricata ſunt manu ar-
2 tificis. * Vmbilicus tuus crater tornatilis,
numquam indigens poculis. Venter tuus
3 ſicut aceruus tritici, vallatus liliis. * Duo
B vbera tua, ſicut duo hinnuli gemelli ca-
4 preæ. * Collum tuum ſicut turris ebur-
nea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon,
quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Na-
ſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit
5 contra Damaſcum. * Caput tuum vt Car-
melus:& comæ capitis tui, ſicut purpura
6 regis vincta canalibus. * Quàm pulchra
es,& quàm decora chariſsima,in deliciis!
7 * Statura tua aſsimilata eſt palmæ, &
8 vbera tua botris. * Dixi: Aſcendam in pal-
C mam,& apprehendam fructus eius: &
erunt vbera tua ſicut botri vineæ:& odor
9 oris tui ſicut malorum. * Guttur tuum
ſicut vinum optimum, dignum dilecto
D meo ad potandum, labiiſque & dentibus
10 illius ad ruminandum. * Ego dilecto meo,
11 & ad me conuerſio eius. * Veni dilecte
mi,egrediamur in agrum, commoremur
12 in villis. * Manè ſurgamus ad vineas, vi-
deamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus
parturiunt,ſi floruerunt mala punica: ibi
13 dabo tibi vbera mea. * Mandragoræ de-
derunt odorem. In portis noſtris omnia
poma:noua & vetera,dilecte mi, ſeruaui
tibi.

CAP. VIII.

1 QVis mihi det te fratrem meum ſu-
A gentem vbera matris meæ, vt in-
ueniam te foris, & deoſculer te, &
2 iam me nemo deſpiciat? * Apprehendam
te, & ducam in domum matris meæ: ibi
me docebis,& dabo tibi poculum ex vino

Digitized by Google

cõdito, & muſtum malorum granatorum
meorum. * Læua eius ſub capite meo, & 3
dextera illius amplexabitur me. * Adiu- 4
ro vos filiæ Ieruſalem, ne ſuſcitetis, ne-
que euigilare faciatis dilectam, donec ip-
ſa velit. * Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de 5
deſerto, delicijs affluens, innixa ſuper di-
lectum ſuum? Sub arbore malo ſuſcitaui B
te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata
eſt genitrix tua. * Pone me vt ſignaculum 6
ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper bra-
chium tuum; quia fortis eſt vt mors di-
lectio, dura ſicut infernus æmulatio:
lampades eius, lampades ignis atq; flam-
marum. * Aquæ multæ non potuerunt 7
extinguere charitatem, nec flumina ob-
ruent illam: ſi dederit homo omnem ſub- C
ſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi
nihil deſpiciet eam. * Soror noſtra parua, 8
& vbera non habet: quid faciemus ſorori
noſtræ in die quando alloquenda eſt? * Si 9
murus eſt: ædificemus ſuper eum propu-
gnacula argẽtea: ſi oſtium eſt, compinga-
mus illud tabulis cedrinis. * Ego murus: 10
& vbera mea ſicut turris, ex quo facta
ſum coram eo quaſi pacem reperiens. D
* Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet po- 11
pulos: tradidit eam cuſtodibus, vir affert
pro fructu eius mille argenteos. * Vinea 12
mea coram me eſt. Mille tui pacifici, &
ducenti his qui cuſtodiunt fructus eius.
* Quæ habitas in hortis, amici auſcul- 13
tant: fac me audire vocẽ tuam. * Fuge di- 14
lecte mi, & aſſimilare capreæ hinnuloque
ceruorum ſuper montes aromatum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT I.

‖ 3. Reg. 3. a. 9. Dlligite ‖ iuſtitiam, qui iudicatis 1
terram. ‖ Sentite de Domino in bo- A
‖ Iſai. 56. a. 1. nitate, & in ſimplicitate cordis quæ-
rite illum: ‖ quoniam inuenitur ab his, 2
‖ 2. Par. 15. c. 2. qui non tentant illum: apparet autem eis,
qui fidem habent in illum. * peruerſæ 3
enim cogitationes ſeparant à Deo: proba-
ta autem virtus corripit inſipiẽtes: * quo- 4
niam in maleuolam animam non introi- B
bit ſapientia, nec habitabit in corpore
ſubdito peccatis. * Spiritus enim ſanctus 5
diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à
cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu,
& corripietur à ſuperueniente iniquita-
‖ Galat. 5. c. 22. te. * Benignus eſt enim ſpiritus ſapien- 6
tiæ, & non liberabit maledictum à labiis
‖ Iere. 17. b. 10. ſuis: ‖ quoniam renũ illius teſtis eſt Deus,
& cordis illius ſcrutator eſt verus, & lin-
‖ Iſa. 6. a. 3. guæ eius auditor. ‖ Quoniam ſpiritus 7
Domini repleuit orbem terrarum: & hoc,
quod continet omnia, ſciẽtiam habet vo-
cis. * Propter hoc qui loquitur iniqua, nõ 8
poteſt latere, nec præteriet illum corri-
9 piens iudicium. * In cogitationibus enim
impii interrogatio erit: ſermonum autem
illius auditio ad Deum veniet, ad corre-
10 ptionem iniquitatum illius. * Quoniam
C auris zeli audit omnia, & tumultus mur-
11 murationum non abſcondetur. * Cuſtodi-
te ergo vos à murmuratione, quæ nihil
prodeſt; & à detractione parcite linguæ,
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non
ibit: os autem, quod mentitur, occidit
12 animam. * Nolite zelare mortem in erro-
re vitæ veſtræ, neque acquiratis perdi-
tionem in operibus manuum veſtrarum. ‖ Ezech. 18. c. 32.
13 * ‖ Quoniam Deus mortem non fecit, nec & 33. c. 11.
14 lætatur in perditione viuorum. * Creauit
D enim, vt eſſent omnia: & ſanabiles fecit
nationes orbis terrarum: & non eſt in il-
lis medicamentum exterminii, nec infe-
15 rorum regnum in terra. * Iuſtitia enim
16 perpetua eſt, & immortalis. * Impii autem
manibus & verbis accerſierunt illam: &
æſtimantes illam amicam, defluxerunt, &
ſponſiones poſuerunt ad illam: quoniam
digni ſunt qui ſint ex parte illius.

CAP. II.

1 Dixerunt enim cogitantes apud ſe ‖ Iob. 7.
A non rectè: ‖ Exiguum, & cum a. 1. & 14. a. 1.
tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt 1 Cor. 15
refrigerium in fine hominis, & non eſt d. 32.
2 qui agnitus ſit reuerſus ab inferis: * quia
ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus
tamquam non fuerimus: quoniam fumus
flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo ſcin-
3 tilla ad commouendũ cor noſtrum: * qua
extincta, cinis erit corpus noſtrum, & ſpi-
ritus diffundetur tamquam mollis aer, &
tranſibit vita noſtra tamquam veſtigium
nubis, & ſicut nebula diſſoluetur, quę fu-
gata eſt à radiis ſolis, & à calore illius
4 aggrauata: * & nomen noſtrum obliuio-
nem accipiet per tẽpus, & nemo memo- ‖ 1. Par.
5 riam habebit operum noſtrorum. * ‖ Vm- 29. d. 15
B bræ enim tranſitus eſt tempus noſtrum, &
non eſt reuerſio finis noſtri: quoniam cõ- ‖ Iſa. 22.
6 ſignata eſt, & nemo reuertitur. * ‖ Venite b. 13. &
ergo, & fruamur bonis quæ ſunt, & vta- 56. d. 12.
mur creatura tamquam in iuuentute ce-
7 leriter. * Vino pretioſo & vnguentis nos
impleamus: & nõ prætereat nos flos tem-
8 poris. * Coronemus nos roſis, antequam
marceſcant: nullum pratum ſit, quod nõ
9 pertranſeat luxuria noſtra. * Nemo no-
ſtrũm exors ſit luxuriæ noſtræ: vbique
relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam hæc
10 eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors. * Opprima-
mus pauperem iuſtum, & non parcamus
viduæ, nec veterani reuereamur canos
11 multi temporis. * Sit autem fortitudo
noſtra lex iuſtitiæ: quod enim infirmum
12 eſt, inutile inuenitur. * Circumueniamus
ergo iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis,
C & contrarius eſt operibus noſtris, & im-
properat nobis peccata legis, & diffamat ‖ Matt.
13 in nos peccata diſciplinæ noſtræ. * ‖ Pro- 27. e. 43
mittit ſe ſcientiam Dei habere, & filium ‖ Ioan. 7
14 Dei ſe nominat. * ‖ Factus eſt nobis in a. 7.
traductionem

Digitized by Google

traductionem cogitationum noſtrarum.
* Grauis eſt nobis etiam ad videndum, 15
quoniam diſsimilis eſt aliis vita illius, &
immutatæ ſunt viæ eius. * Tamquam nu- 16
gaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet
ſe à viis noſtris tamquam ab immundi-
tiis, & præfert nouiſsima iuſtorum, &
gloriatur patrem ſe habere Deum. * Vi- 17
deamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, D
& tentemus quæ ventura ſunt illi, &
‖ Pſalm. 21. ... Ier. 11. d. 19.
ſciemus quæ erunt nouiſsima illius.* ‖ Si 18
enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet illum,
& liberabit eum de manibus contrario-
rum. *Contumelia & tormento interro- 19
gemus eum, vt ſciamus reuerentiam eius,
& probemus patientiam illius. * Morte 20
turpiſsima condemnemus eum: erit enim
ei reſpectus ex ſermonibus illius * Hæc 21
cogitauerunt & errauerunt: excæcauit
enim illos malitia eorum:* Et neſcierunt 22
ſacramenta Dei, neque mercedem ſpera-
uerunt iuſtitiæ, nec iudicauerunt hono-
‖ Gen. 1. d. 27. 2. b 7. 5. a. 1. ‖ Eccli. 17. a. 1.
rem animarum ſanctarum. * ‖ Quoniam 23
Deus creauit hominem inexterminabi-
lem, & ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fe-
cit illum.* ‖ Inuidia autem diaboli mors 24
introiuit in orbem terrarum:* imitantur 25
autem illum qui ſunt ex parte illius.

Geneſ. 3. a. 1.

CAP. III.

‖ Deut. 33. a. 3. Inf. 5. a. 4.
IVſtorum ‖ autem animæ in manu Dei 1
ſunt, & non tanget illos tormentum A
mortis. * Viſi ſunt oculis inſipientium 2
mori: & æſtimata eſt afflictio exitus illo-
rum; * & quod a nobis eſt iter, extermi- 3
nium: illi autem ſunt in pace. * Et ſi co- 4
ram hominibus tormenta paſsi ſunt, ſpes
illorum immortalitate plena eſt.*In pau- 5
cis vexati, in multis bene diſponentur:
quoniam Deus tentauit eos, & inuenit
illos dignos ſe.*Tamquam aurum in for- 6
nace probauit illos, & quaſi holocauſti
hoſtiam accepit illos, & in tempore erit
reſpectus illorum. *‖Fulgebunt iuſti & 7
‖ Matt. 13. f. 41. 1. Cor. 6. a. 2.
tamquam ſcintillæ in arundineto diſcur-
rent.*‖ Iudicabunt nationes, & domina- 8
buntur populis, & regnabit Dominus il- B
lorum in perpetuum.* Qui confidunt in 9
illo, intelligent veritatem: & fideles in di-
lectione acquieſcent illi: quoniam donum
& pax eſt electis eius. * Impii autem, ſe- 10
cundùm quæ cogitauerunt, correptionem
habebunt: qui neglexerunt iuſtum, & à
Domino receſſerunt. * Sapientiam enim 11
& diſciplinam qui abiicit, infelix eſt: &
vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine
fructu, & inutilia opera eorum. * Mu- 12
lieres eorum inſenſatæ ſunt, & nequiſsi- C
mi filii eorum * Maledicta creatura eo- 13
rum, quoniam felix eſt ſterilis: & in-
coinquinata, quæ neſciuit thorum in de-
licto, habebit fructum in reſpectione
‖ Iſa. 56. a. 4.
animarum ſanctarum: * ‖ & ſpado, qui 14
non operatus eſt per manus ſuas iniqui-
tatem, nec cogitauit aduerſus Deum ne- D
quiſsima: dabitur enim illi fidei donum
electum & ſors in templo Dei acceptiſsi-
15 ma. * Bonorum enim laborum glorioſus
eſt fructus, & quæ non concidat radix ſa-
16 pientiæ: * Filii autem adulterorum in
inconſummatione erunt, & ab iniquo
17 thoro ſemen exterminabitur. * Et ſi qui-
dem longæ vitæ erunt, in nihilum com-
putabũtur, & ſine honore erit nouiſsima
18 ſenectus illorum. * Et ſi celeriùs defuncti
fuerint, non habebunt ſpem, nec in die
19 agnitionis allocutionem.* Nationis enim
iniquæ diræ ſunt conſummationes.

CAP. IV.

1 O Quàm pulchra eſt caſta generatio
A cum claritate: immortalis eſt enim
memoria illius: quoniam & apud Deum
2 nota eſt, & apud homines. * Cùm præ-
ſens eſt, imitantur illam: & deſiderant
eam cùm ſe eduxerit, & in perpetuum
coronata triumphat incoinquinatorum
3 certaminum præmium vincens. * Multi-
gena autem impiorum multitudo nõ erit
vtilis, & ſpuria vitulamina non dabunt
radices altas, nec ſtabile firmamentum
4 collocabunt,*‖ Et ſi in ramis in tempore ‖ Ier. 17. a. 4.
B germinãuerint, infirmiter poſita, * vento
commouebuntur, & à nimietate vento- Matt. 7.
5 rum eradicabuntur. Confringentur enim c. 27.
rami inconſummati, & fructus illorum
inutiles, & acerbi ad manducãdum, & ad
6 nihilum apti. * Ex iniquis enim ſomnis
filii qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ
aduerſus parentes in interrogatione ſua.
7 * Iuſtus autem ſi morte præoccupatus
8 fuerit, in refrigerio erit. * Senectus enim
venerabilis eſt non diuturna, neque an-
norum numero computata: cani autem
9 ſunt ſenſus hominis, * & ætas ſenectutis
10 vita immaculata. * ‖ Placens Deo factus ‖ Heb. 11. a. 5.
C eſt dilectus, & viuens inter peccatores
11 tranſlatus eſt. * raptus eſt ne malitia mu-
taret intellectum eius: aut ne fictio deci-
12 peret animam illius. * Faſcinatio enim
nugacitatis obſcurat bona, & inconſtan-
tia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſi-
13 ne malitia. * Conſummatus in breui ex-
14 pleuit tempora multa:*placita enim erat
Deo anima illius: propter hoc properauit
educere illum de medio iniquitatum. Po-
puli autem videntes, & non intelligentes,
15 nec ponentes in præcordiis talia: * quo-
D niam gratia Dei, & miſericordia eſt in
ſanctos eius, & reſpectus in electos il-
16 lius. * Condemnat autem iuſtus mortuus
viuos impios, & iuuentus celeriùs con-
17 ſummata, longam vitam iniuſti. * Vide-
bunt enim finem ſapientis, & nõ intelli-
gent quid cogitauerit de illo Deus, &
18 quare munierit illum Dominus. * Vide-
bunt & contemnẽt eum: illos autem Do-
19 minus irridebit.* & erunt poſt hæc deci-
dentes ſine honore, & in contumelia in-
ter mortuos in perpetuum: quoniam diſ-
rumpet illos inflatos ſine voce, & commo-
uebit illos à fundamẽtis, & vſq; ad ſupre-
mum deſolabuntur, & erunt gementes;

Digitized by Google

& memoria illorum peribit. * Venient 20
in cogitatione peccatorum ſuorum timi-
di, & traducent illos ex aduerſo iniqui-
tates ipſorum.

CAP. V.

TVnc ſtabunt iuſti in magna conſtan- 1
tia, aduerſus eos qui ſe anguſtiaue- A
runt, & qui abſtulerunt labores eorum.
* Videntes turbabuntur timore horri- 2
bili, & mirabuntur in ſubitatione in-
ſperatæ ſalutis, * dicentes intra ſe, pœni- 3
tentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus
gementes: Hi ſunt quos habuimus aliquã-
do in deriſum, & in ſimilitudinẽ impro-
‖ Sup.3. a.2. perii.* ‖ Nos inſenſati vitam illorum æſti- 4
mabamus inſaniam, & finem illorum ſine
honore: * ecce quomodo computati ſunt 5
inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illo-
rum eſt.* Ergo errauimus à via veritatis, 6
& iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol
intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Laſſa- 7
ti ſumus in via iniquitatis & perditio-
nis, & ambulauimus vias difficiles, viam
autem Domini ignorauimus. * Quid no- 8
bis profuit ſuperbia? aut diuitiarum ia-
‖ 1.Par. 29.c.15. Supr.2. a.5. ctantia quid contulit nobis? * ‖ Tranſie- 9
runt omnia illa tamquam vmbra, & tam-
quam nuncius percurrens, * ‖ & tamquam 10
‖ Prouer 30.c.19. nauis, quæ pertranſit fluctuantem aquam:
cuius, cùm præterierit, non eſt veſtigium
inuenire, neque ſemitam carinæ illius in
fluctibus: * aut tamquam auis, quæ trã- 11
ſuolat in aëre, cuius nullum inuenitur ar- B
gumentum itineris, ſed tantùm ſonitus
alarum verberans leuem ventum, & ſcin-
dens per vim itineris aërem: commotis
alis tranſuolauit, & poſt hoc nullum ſi-
gnum inuenitur itineris illius: * aut tam- 12
quam ſagitta emiſſa in locum deſtinatũ,
diuiſus aër continuò in ſe recluſus eſt,
vt ignoretur tranſitus illius: * ſic & nos 13
nati continuò deſiuimus eſſe: & virtu-
tis quidem nullum ſignum valuimus
oſtendere: in malignitate autem noſtra
conſumpti ſumus.* Talia dixerunt in in- 14
‖ Prouer. 1.d.28 & 11. a.7. Pſal. 1. b.5. ferno hi, qui peccauerũt: * ‖ quoniam ſpes 15
impii tamquam lanugo eſt, quæ à vento C
tollitur & tamquam ſpuma gracilis, quæ
à procella diſpergitur: & tamquam fu-
mus, qui à vento diffuſus eſt: & tam-
quam memoria hoſpitis vnius diei præ-
tereuntis.* Iuſti autem in perpetuum vi- 16
uent, & apud Dominum eſt merces eo-
rum, & cogitatio illorum apud Altiſ-
ſimum.* Ideo accipient regnum decoris, 17
& diadema ſpeciei de manu Domini:
quoniã dextera ſua teget eos, & brachio
‖ Pſalm. 17. Ephe.6. b.13. ſancto ſuo defendet illos. * ‖ Accipiet ar- 18
maturam zelus illius, & armabit creatu-
ram ad vltionem inimicorum. * Induet 19
pro thorace iuſtitiam, & accipiet pro ga-
lea iudicium certum. * ſumet ſcutum in- 20
expugnabile æquitatem: * acuet autem 21
duram iram in lanceam, & pugnabit cum D
illo orbis terrarum contra inſenſatos.
* Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & 22
tamquam à bene curuato arcu nubium
exterminabuntur, & ad certũ locum in-
23 ſilient * Et a petroſa ira plenæ mitten-
tur grandines, excandeſcet in illos aqua
maris, & flumina concurrent duriter.
24 * Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, &
tamquam turbo venti diuidet illos: &
ad eremum perducet omnem terram ini-
quitas illorum, & malignitas euertet ſe-
des potentium.

CAP. VI.

1 MElior eſt ſapientia quàm vires: & *Eccle.9. d.18.*
2 vir prudens quàm fortis. * Audite
A ergo reges, & intelligite, diſcite iudices
3 finium terræ. * Præbete aures vos qui
continetis multitudines, & placetis vobis
4 in turbis nationum: * ‖ quoniam data eſt à *‖ Rom. 13.a.1.*
Domino poteſtas vobis, & virtus ab Al-
tiſsimo, qui interrogabit opera veſtra, &
5 cogitationes ſcrutabitur: * quoniam cùm
eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iu-
dicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, ne-
que ſecundùm voluntatem Dei ambula-
6 ſtis. * Horrendè & citò apparebit vobis:
quoniam iudicium duriſsimum his, qui
7 præſunt, fiet. * Exiguo enim conceditur
B miſericordia: potentes autem potenter
8 tormenta patientur. * ‖ Non enim ſubtra- *‖ Deut. 10.d.17 2.Par. 19.b.7. Eccli.35 b.16. Rom 2. b.11. Gal.2. b.6. Epheſ.6 b.9. Coloſſ.3. d.25. Act.10. c.34. 1.Petri.1. c.14.*
het perſonam cuiuſquam Deus, nec vere-
bitur magnitudinem cuiuſquam: quoniã
puſillum & magnum ipſe fecit, & æqua-
9 liter cura eſt illi de omnibus. * Fortiori-
10 bus autem fortior inſtat cruciatio. * Ad
vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, vt
11 diſcatis ſapientiam, & nõ excidatis. * Qui
enim cuſtodierint iuſta iuſtè, iuſtifica-
buntur: & qui didicerint iſta, inuenient
12 quid reſpondeant. * Concupiſcite ergo
ſermones meos: diligite illos, & habebitis
13 diſciplinam.* Clara eſt, & quæ numquam
C marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab
his qui diligunt eam, & inuenitur ab his
14 qui quærunt illam. * Præoccupat qui ſe
concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat.
15 * Qui de luce vigilauerit ad illam, non
laborabit: aſsidentem enim illam fori-
16 bus ſuis inueniet. * Cogitare ergo de illa,
ſenſus eſt conſummatus: & qui vigilaue-
rit propter illam, citò ſecurus erit.
17 * Quoniam dignos ſe ipſa circuit quæ-
rens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter,
& in omni prouidentia occurrit illis.
18 * Initium enim illius veriſsima eſt diſci-
19 plinæ concupiſcentia. * Cura ergo diſci-
plinæ, dilectio eſt: & dilectio, cuſtodia
legum illius eſt: cuſtoditio autem legum,
20 conſummatio incorruptionis eſt: * incor-
ruptio autem facit eſſe proximum Deo.
21 * Concupiſcentia itaque ſapientiæ dedu-
22 cit ad regnum perpetuum. * Si ergo de-
D lectamini ſedibus & ſceptris, ô reges po-
puli, diligite ſapientiam, vt in perpetuum
23 regnetis. * diligite lumen ſapientiæ om-
24 nes qui præeſtis populis. * quid eſt autem
ſapientia, & quemadmodum facta ſit re-
feram: & non abſcondam à vobis ſacra-
menta

Digitized by Google

menta Dei,ſed ab initio natiuitatis inue-
ſtigabo,& ponam in lucem ſcientiam il-
lius,& non præteribo veritatem: * neque 25
cum inuidia tabeſcente iter habebo;quo-
niam talis homo non erit particeps ſa-
pientiæ. * Multitudo autem ſapientium 26
ſanitas orbis terrarum: & rex ſapiens
ſtabilimentum populi eſt.* Ergo accipite 27
diſciplinam per ſermones meos, & pro-
derit vobis.

CAP. VII.

SVm quidem & ego mortalis homo, 1
ſimilis omnibus, & ex genere terreni A
illius,qui prior factus eſt,& in vẽtre ma-
tris figuratus ſum caro,*decem menſium 2
‖ Iob.10 a.10. tempore‖ coagulatus ſum in ſanguine ex
ſemine hominis, & delectamento ſomni
conueniente. * Et ego natus accepi com- 3
munem aerem, & in ſimiliter factam de-
cidi terrã, & primã vocem ſimilẽ omni-
bus emiſi plorans.* In inuolumentis nu- 4
tritus ſum,& curis magnis.* Nemo enim 5
ex regibus aliud habuit natiuitatis ini-
‖ Iob.1. c.21. 1. Tim 6. tium.* ‖Vnus ergo introitus eſt omnibus 6
ad vitam, & ſimilis exitus.* Propter hoc 7
optaui, & datus eſt mihi ſenſus:& inuo-
caui,& venit in me ſpiritus ſapientiæ:*& 8
præpoſui illam regnis & ſedibus,& diui-
tias nihil eſſe duxi in comparatione il-
‖ Iob.28 c.15 Prouer. 8.b.11. lius. * ‖ nec comparaui illi lapidem pre- 9
tioſum: quoniam omne aurum in com-
paratione illius,arena eſt exigua,& tam-
quam lutum æſtimabitur argentum in
conſpectu illius. * Super ſalutem & ſpe- 10
ciem dilexi illam, & propoſui pro luce B
habere illam:quoniam inextinguibile eſt
‖ 3. Reg. 3.b.13. Matth. 6.d.33 lumen illius. * ‖ Venerunt autem mihi 11
omnia bona pariter cum illa,& innume-
rabilis honeſtas per manus illius.* & læ- 12
tatus ſum in omnibus: quoniam antece-
debat me iſta ſapientia,& ignorabã quo-
niam horum omnium mater eſt. * Quam 13
ſine fictione didici,& ſine inuidia cõmu-
nico, & honeſtatem illius non abſcondo.
*Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: 14
quo qui vſi ſunt, principes facti ſũt ami-
citiæ Dei, propter diſciplinæ dona com-
mendati.* Mihi autem dedit Deus dicere 15
ex ſententia, & præſumere digna horum
quæ mihi dantur:quoniam ipſe ſapientiæ
dux eſt, & ſapientium emendator: * in 16
manu enim illius,& nos,& ſermones no-
ſtri,& omnis ſapientia, & operum ſcien-
tia & diſciplina. * Ipſe enim dedit mihi 17
horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: vt
ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, &
virtutes elementorum,*initium, & con- 18
ſummationem, & medietatem temporũ, C
viciſſitudinum permutationes, & cõmu-
tationes temporum,*anni curſus,& ſtel- 19
larum diſpoſitiones, * naturas animaliũ, 20
& iras beſtiarum,vim ventorum,& cogi-
tationes hominum,differentias virgulto-
rum, & virtutes radicum,* & quæcum- 21
que ſunt abſconſa & improuiſa, didici:
omnium enim artifex docuit me ſapien-
22 tia.* eſt enim in illa ſpiritus intelligen-
tiæ,ſanctus,vnicus,multiplex,ſubtilis,di-
ſertus,mobilis, incoinquinatus, certus,
ſuauis,amans bonum, acutus,quem nihil
23 vetat,benefaciens, * humanus,benignus,
ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens
virtutem, omnia proſpiciens, & qui ca-
piat omnes ſpiritus: intelligibilis, mun-
24 dus,ſubtilis. * Omnibus enim mobilibus
mobilior eſt ſapiẽtia:attingit autem vbi-
25 que propter ſuam munditiam: * Vapor
D eſt enim virtutis Dei, & emanatio quæ-
dam eſt claritatis omnipotentis Dei ſin-
cera: & ideo nihil inquinatum in eam
26 incurrit. * ‖ candor eſt enim lucis æter- ‖ Heb.1. a.3.
næ, & ſpeculũ ſine macula Dei maieſta-
27 tis,& imago bonitatis illius.* Et cùm ſit
vna, omnia poteſt: & in ſe permanens
omnia innouat, & per nationes in ani-
mas ſanctas ſe transfert, amicos Dei &
28 prophetas conſtituit. * Neminem enim
diligit Deus,niſi eum, qui cum ſapientia
29 inhabitat.* Eſt enim hæc ſpecioſior ſole,
& ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarũ,
30 luci comparata inuenitur prior. * Illi
enim ſuccedit nox,ſapientiam autem non
vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo à fine vſque ad finem
A fortiter, & diſponit omnia ſuaui-
2 ter.* Hanc amaui, & exquiſiui à iuuen-
tute mea, & quæſiui ſponſam mihi eam
aſſumere, & amator factus ſum formæ
3 illius. * Generoſitatem illius glorificat,
contubernium habens Dei:ſed & omniũ
4 Dominus dilexit illam.* doctrix enim eſt
diſciplinæ Dei, & electrix operum illius.
5 * Et ſi diuitiæ appetuntur in vita, quid
ſapientia locupletius, quæ operatur o-
6 mnia? * Si autẽ ſenſus operatur quis ho-
rum,quæ ſunt, magis quàm illa eſt arti-
7 fex? * Et ſi iuſtitiam quis diligit:labores
huius magnas habent virtutes:ſobrietatẽ
B enim,& prudentiam docet, & iuſtitiam,
& virtutem, quibus vtilius nihil eſt in
8 vita hominibus. * Et ſi multitudinem
ſcientiæ deſiderat quis,ſcit præterita, &
de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermo-
num,& diſſolutiones argumentorum:ſi-
gna & monſtra ſcit antequam fiant, &
9 euentus temporum & ſæculorum.* Pro-
poſui ergo hanc adducere mihi ad cõui-
uendum,ſciẽs quoniam mecum commu-
nicabit de bonis,& erit allocutio cogita-
10 tionis,& tædij mei.* Habebo propter hãc
C claritatem ad turbas, & honorem apud
11 ſeniores iuuenis: * & acutus inueniar
in iudicio,& in conſpectu potentium ad-
mirabilis ero, & facies principum mira-
12 buntur me:* tacentem me ſuſtinebunt, &
loquentem me reſpicient, & ſermocinã-
te me plura, manus ori ſuo imponent.
13 * Præterea habebo per hãc,immortalita-
tem:& memoriam æternam his,qui poſt
14 me futuri ſunt, relinquam. * Diſponam
populos:& nationes mihi erunt ſubditæ.

Digitized by Google

* Timebunt me audientes reges horrēdi: 15
in multitudine videbor bonus, & in bello
fortis. * Intrans in domum meam, con- 16
quieſcam cum illa: nō enim habet amari-
tudinem conuerſatio illius, nec tædium
conuictus illius, ſed lætitiam & gaudium.
* Hæc cogitans apud me, & commemorās 17
in corde meo: quoniam immortalitas eſt D
in cognatione ſapientiæ, * & in amicitia 18
illius delectatio bona, & in operibus ma-
nuum illius honeſtas ſine defectione, & in
certamine loquelæ illius ſapientia, &
præclaritas in communicatione ſermonū
ipſius: circuibam quærens, vt mihi illam
aſſumerem. * Puer autem eram ingenuo- 19
ſus, & ſortitus ſum animam bonam. * Et 20
cùm eſſem magis bonus, veni ad corpus
incoinquinatum. * Et vt ſciui quoniam 21
aliter non poſſem eſſe cōtinens, niſi Deus
det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cu-
ius eſſet hoc donum: adij Dominum, &
deprecatus ſum illum, & dixi ex totis
præcordiis meis.

CAP. IX.

3. Reg. 3. b. 9.

DEus patrum meorum, & Domine 1
miſericordiæ, qui feciſti omnia ver- A
bo tuo, * & ſapiētia tua conſtituiſti ho- 2
minem, vt dominaretur creaturæ, quæ
à te facta eſt, * vt diſponat orbem terrarū 3
in æquitate & iuſtitia, & in directione
cordis iudicium iudicet: * da mihi ſedium 4
tuarum aſsiſtricem ſapiētiam, & noli me
‖ Pſal. 115. b. 16.
reprobare à pueris tuis: * ‖ quoniā ſeruus 5
tuus ſum ego, & filius ancillæ tuæ, homo
infirmus, & exigui temporis, & minor ad
intellectum iudicij & legum. * Nam & ſi 6
quis erit conſummatus inter filios homi-
num, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in
‖ 1. Par. 28. b. 4. 5. 2. Par. 1 b. 9.
nihilum computabitur. * ‖ Tu elegiſti me 7
regem populo tuo, & iudicem filiorū tuo-
rum, & filiarum: * & dixiſti me ædificare 8
templum in monte ſancto tuo, & in ciui-
tate habitationis tuæ altare, ſimilitudinē
‖ Prou. 8. c. 22. d. 27. Ioann. 1. a. 1.
tabernaculi ſancti tui, quod præparaſti ab
initio: * ‖ & tecum ſapientia tua, quæ no- 9
uit opera tua, quæ & affuit tunc cùm or-
bem terrarum faceres, & ſciebat quid eſ-
ſet placitum oculis tuis, & quid directum C
in præceptis tuis. * Mitte illam de cælis 10
ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ,
vt mecum ſit & mecum laboret, vt ſciam
quid acceptum ſit apud te: * ſcit enim il- 11
la omnia, & intelligit, & deducet me in
operibus meis ſobriè, & cuſtodiet me in
ſua potentia. * Et erunt accepta opera 12
mea, & diſponam populū tuum iuſtè, &
‖ Iſa. 40 d 13. Rom. 11. d 14 1. Cor. 2 d. 16.
ero dignus ſedium patris mei. * ‖ Quis 13
enim hominum poterit ſcire conſilium
Dei? aut quis poterit cogitare quid velit
Deus? * Cogitationes enim mortalium ti- 14
midæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ. D
* Corpus enim, quod corrumpitur, ag- 15
grauat animam, & terrena inhabitatio
deprimit ſenſum multa cogitantem. * Et 16
difficile æſtimamus quæ in terra ſunt: &
quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum
labore. Quæ autem in cælis ſunt quis in-
17 ueſtigabit? * Senſum autem tuum quis
ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris
ſpiritum ſanctum tuum de altiſsimis:
18 * & ſic correctæ ſint ſemitæ eorum qui
ſunt in terris, & quæ tibi placent, didice-
19 rint homines? * Nam per ſapientiam ſa-
nati ſunt quicumque placuerūt tibi Do-
mine à principio.

CAP. X.

Gen. 1. d. 27.
1 HAec illum, qui primus formatus eſt
A à Deo pater orbis terrarum, cùm
‖ Gen. 2. b. 7.
2 ſolus eſſet creatus, cuſtodiuit, * ‖ & edu-
xit illum à delicto ſuo, & dedit illi vir-
‖ Gen. 4. b. 8.
3 tutem continendi omnia. * ‖ Ab hac vt re-
ceſſit iniuſtus in ira ſua, per iram homi-
‖ Gen. 7. b. 6.
4 cidij fraterni deperiit. * ‖ Propter quem,
cum aqua deleret terram, ſanauit iterum
ſapientia, per contemptibile lignū iuſtum
‖ Ge. 11. a. 2.
5 gubernans. * ‖ Hæc & in conſenſu nequi-
tiæ cùm ſe nationes contuliſſent, ſciuit
iuſtum, & conſeruauit ſine querela Deo,
& in filij miſericordia fortem cuſtodiuit.
‖ Gen. 19. c. 17.
6 * ‖ Hæc iuſtum à pereuntibus impiis libe-
B rauit fugientem, deſcendente igne in
7 pentapolim: * quibus in teſtimonium ne-
quitiæ fumigabunda cōſtat deſerta terra,
& incerto tempore fructus habentes ar-
bores, & incredibilis animæ memoria ſtās
8 figmentum ſalis. * Sapientiam enim præ-
tereuntes, non tantùm in hoc lapſi ſunt
vt ignorarent bona, ſed & inſipientiæ ſuæ
reliquerunt hominibus memoriam, vt in
his, quæ peccauerunt, nec latere potuiſ-
9 ſent. * Sapientia autem hos, qui ſe ob-
‖ Gen. 28. a. 5. b. 10.
10 ſeruant, à doloribus liberauit. * ‖ Hęc pro-
fugum iræ fratris iuſtū deduxit per vias
rectas, & oſtendit illi regnum Dei, & de-
dit illi ſcientiam ſanctorum: honeſtauit
illum in laboribus, & compleuit labores
11 illius. * In fraude circumuenientium illū
12 affuit illi, & honeſtum fecit illum. * Cu-
C ſtodiuit illum ab inimicis & à ſeductori-
bus tutauit illum, & certamen forte de-
dit illi vt vinceret, & ſciret quoniā om-
‖ Gen. 37. f. 26 ‖ Act. 7. 9. Gen 40. f. 49.
13 nium potentior eſt ſapientia. * ‖ Hæc ven-
ditum iuſtum nō dereliquit, ſed à pecca-
toribus liberauit eum: deſcenditque cum
14 illo in foueam, * ‖ & in vinculis non de-
reliquit illum, donec afferret illi ſceptrū
regni, & potētiam aduerſus eos, qui eum
deprimebant: & mendaces oſtendit, qui
maculauerunt illum, & dedit illi clarita-
Exod. 1. b 11.
15 tem æternam. * ‖ Hæc populum iuſtum,
& ſemē ſine querela, liberauit à nationi-
16 bus, quæ illum deprimebant. * Intrauit in
animā ſerui Dei, & ſtetit cōtra reges hor-
17 rendos in portētis & ſignis. * Et reddidit
iuſtis mercedem laborum ſuorum, & de-
18 duxit illos in via mirabili: & fuit illis in
‖ Exo. 14. f. 22 Pſal. 77. b. 14. ‖ Exod. 12. c. 35.
velamento diei, & in luce ſtellarum per
19 noctem: * ‖ tranſtulit illos per mare ru-
brum, & tranſuexit illos per aquam ni-
miam. * Inimicos autem illorum demerſit
in mare, & ab altitudine inferorū eduxit
illos. ‖ Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorū,

* ‖ & de

Digitized by Google

‖ *Exod.* *‖& decantauerunt Domine nomen ſan- 20
15.a.1. ctum tuum , & victricem manum tuam
laudauerunt pariter:*quoniam ſapientia 21
aperuit os mutorum , & linguas infan-
tium fecit diſertas.

CAP. XI.

Exod. DIrexit opera eorũ in manibus pro- 1
16.a.1. phetæ ſancti. * Iter fecerunt per de- A
ſerta,quæ non habitabantur : & in locis 2
‖ *Exod.* deſertis fixerunt caſas.* ‖ Steterunt con- 3
17.c.12. tra hoſtes , & de inimicis ſe vindicaue-
‖ *Num.* runt.*‖Sitierunt, & inuocauerunt te , & 4
20.b.11 data eſt illis aqua de petra altiſsima , &
requies ſitis de lapide duro. * Per quæ e- 5
nim pœnas paſsi ſunt inimici illorum , à
defectione potus ſui,& in eis,cùm abun-
darent filij Iſrael,lætati ſunt ; * per hæc, 6
cùm illis deeſſent,bene cum illis actũ eſt.
* Nam pro fonte quidem ſempiterni flu- 7
minis,humanum ſanguinem dediſti iniu-
ſtis.*Qui cum minuerentur in traductio- 8
ne infantium occiſorum,dediſti illis abũ-
dantem aquam inſperatè, * oſtendens per 9
ſitim,quæ tunc fuit,quemadmodum tuos
exaltares,& aduerſarios illorum necares.
*Cùm enim tentati ſunt, & quidem cum 10
miſericordia diſciplinam accipiẽtes,ſcie- B
rũt quemadmodum cum ira iudicati im-
pij tormenta paterentur. * Hos quidem 11
tamquam pater monẽs probaſti:illos au-
tem tamquam durus rex interrogãs con-
demnaſti.*Abſentes enim & præſentes ſi- 12
militer torquebantur. * Duplex enim il- 13
los acceperat tædiũ,& gemitus cum me-
moria præteritorum. * Cùm enim audi- 14
rent per ſua tormenta bene ſecum agi,
commemorati ſunt Dominum,admirãtes
in finem exitus. * Quem enim in expoſi- 15
tione praua proiectum deriſerũt,in finem
euentus mirati ſunt , non ſimiliter iuſtis
ſitientes. * Pro cogitationibus autem in- 16
‖ *Iuſ.12.* ſenſatis iniquitatis illorum , ‖ quòd qui- C
c.24. dam errantes colebant mutos ſerpẽtes,&
beſtias ſuperuacuas , immiſiſti illis mul-
titudinem mutorum animalium in vin-
dictam : * vt ſcirent,quia per quæ peccat 17
‖ *Leu.* quis,per hæc & torquetur.* ‖ Non enim 18
25.d. impoſsibilis erat omnipotẽs manus tua,
22. quæ creauit orbem terrarum ex materia
Iuſ. 16. inuiſa, immittere illis multitudinem vr-
a.1. ſorum,aut audaces leones,* aut noui ge- 19
1.8.c. neris ira plenas ignotas beſtias , aut va-
17. porem ignium ſpirãtes,aut fumi odorem
proferentes,aut horrendas ab oculis ſcin-
tillas emittentes : * quarum non ſolùm 20
læſura poterat illos exterminare , ſed &
aſpectus per timorem occidere. * Sed & 21
ſine his vno ſpiritu poterant occidi per-
ſecutionem paſsi ab ipſis factis ſuis , &
diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ : ſed o-
mnia in mẽſura,& numero,& pondere di- D
ſpoſuiſti. * Multum enim valere,tibi ſoli 22
ſupererat ſemper : & virtuti brachij tui
quis reſiſtet ? * Quoniam tamquam mo- 23
mentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis ter-
rarum , & tamquam gutta roris antelu-
24 cani , quæ deſcendit in terram.* Sed mi-
ſereris omnium,quia omnia potes,& diſ-
ſimulas peccata hominum propter pœ-
25 nitentiam. * Diligis enim omnia quæ
ſunt,& nihil odiſti eorum quę feciſti:nec
enim odiens aliquid conſtituiſti,aut feci-
26 ſti. * Quomodo autem poſſet aliquid per-
manere , niſi tu voluiſſes ? aut quod à te
27 vocatum non eſſet,conſeruaretur ? *Par-
cis autem omnibus : quoniam tua ſunt
Domine,qui amas animas.

CAP. XII.

1 O Quàm bonus & ſuauis eſt Domine
2 ſpiritus tuus in omnibus ! * Ideo-
A que eos , qui exerrant,partibus corripis;
& de quibus peccant , admones & allo-
queris : vt relicta malitia , credant in te
3 Domine. * ‖ Illos enim antiquos inhabi- ‖ *Deu.9.*
tatores terræ ſanctæ tuæ, quos exhorrui- *a.3.12.*
4 ſti , * quoniam odibilia opera tibi facie- *d.29.18*
bãt per medicamina,& ſacrificia iniuſta, *b.12.*
5 * & filiorum ſuorum necatores ſine mi-
ſericordia,& comeſtores viſcerũ hominũ,
& deuoratores ſanguinis à medio ſacra-
6 mento tuo , * & auctores parẽtes anima-
rum inauxiliatarum, perdere voluiſti per
7 manus parentum noſtrorum,* vt dignam
perciperent peregrinationem puerorum
Dei , quæ tibi omnium charior eſt terra.
8 * Sed & his tamquam hominibus peper-
ciſti , & miſiſti anteceſſores exercitus tui
veſpas , vt illos paulatim exterminarent.
9 * Non quia impotens eras in bello ſubĩi-
B cere impios iuſtis , aut beſtiis ſæuis , aut
10 verbo duro ſimul exterminare:*‖ſed par- ‖ *Exo.23*
tibus iudicans dabas locum pœnitentiæ, *d.30.*
non ignorans,quoniam nequam eſt natio *Deut.7.*
eorum,& naturalis malitia ipſorum , & *d.22.*
quoniam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum.* Semen enim erat
maledictũ ab initio:nec timens aliquem,
12 veniam dabas peccatis illorum. * Quis
enim dicet tibi:Quid feciſti?aut quis ſta-
bit contra iudicium tuum ? aut quis in
conſpectu tuo veniet vindex iniquorum
hominum?aut quis tibi imputabit, ſi pe-
13 rierint nationes,quas tu feciſti?*Nõ enim
eſt alius Deus quam tu , ‖ cui cura eſt de ‖ *1.Pet.*
omnibus, vt oſtendas quoniam non iniu- *5.b.7.*
14 ſtè iudicas iudicium. * Neque rex, neque
tyrannus in conſpectu tuo inquirent de
15 his,quos perdidiſti.* Cùm ergo ſis iuſtus,
iuſte omnia diſponis:ipſum quoque, qui
non debet puniri, condemnare , exterum
16 æſtimas à tua virtute. * Virtus enim tua
C iuſtitiæ initium eſt : & ob hoc quòd o-
mnium Dominus es, omnibus te parcere
17 facis.* Virtutem enim oſtendis tu,qui nõ
crederis eſſe in virtute conſummatus , &
horũ qui te neſciunt, audaciam traducis.
18 * Tu autem dominator virtutis,cum trã-
quillitate iudicas, & cũ magna reuerẽtia
diſponis nos:ſubeſt enim tibi,cũ volueris,
19 poſſe.* Docuiſti autẽ populum tuum per
talia opera,quoniã oportet iuſtum eſſe &

Digitized by Google

humanũ, & bonæ ſpei feciſti filios tuos:
quoniam iudicans das locum in peccatis
pœnitentiæ.* Si enim inimicos ſeruorum 20
tuorum, & debitos morti, cum tanta cru-
ciaſti attentione, dans tempus & locum,
per quæ poſſent mutari à malitia; * cum 21
quanta diligentia iudicaſti filios tuos:
quorum parentibus iuramenta & con-
uentiones dediſti bonarum promiſsionũ?
*Cùm ergo das nobis diſciplinam, inimi- 22
cos noſtros multipliciter flagellas, vt bo- D
nitatem tuam cogitemus iudicantes: &
cùm de nobis iudicatur, ſperemus miſeri-
cordiam tuam.* Vnde & illis, qui in vita 23
ſua inſensatè & iniuſtè vixerunt, per hæc,
quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta.
‖ Sup. 11. c. 24 * ‖ Etenim in erroris via diutiùs errauе- 24
runt, deos æſtimantes hæc, quæ in anima-
Rom. 1. c. 13. libus ſunt ſuperuacua, infantium inſenſa-
torum more viuentes.* Propter hoc tam- 25
quam pueris inſenſatis iudicium in deri-
ſum dediſti. * Qui autem ludibriis & in- 26
crepationibus non ſunt correcti, dignum
Dei iudicium experti ſunt. * In quibus 27
enim patientes indignabantur, per hæc
quos putabant deos, in ipſis cùm exter-
minarentur videntes, illum quem olim
negabant ſe noſſe, verum Deum agnoue-
runt: propter quod & finis condemnatio-
nis eorum venit ſuper illos.

CAP. XIII.

Rom. 1. b. 18. VAni autem ſunt omnes homines, in 1
quibus non ſubeſt ſcientia Dei: & A
de his quæ videntur bona, non potue-
runt intelligere eum qui eſt, neque ope-
ribus attendentes agnouerunt quis eſſet
‖ Deut. 4. c. 13. 17. a. 3. artifex: * ‖ ſed aut ignem, aut ſpiritum, 2
aut citatum aerem, aut gyrum ſtellarum,
aut nimiam aquam, aut ſolem & lunam,
rectores orbis terrarum deos putauerunt.
* Quorum ſi ſpecie delectati, deos puta- 3
uerunt: ſciant quanto his dominator eo-
rum ſpecioſior eſt. ſpeciei enim generator
hæc omnia conſtituit. * Aut ſi virtutem 4
& opera eorum mirati ſunt, intelligant
ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior
eſt illis: * à magnitudine enim ſpeciei & 5
creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator
horum videri. * ſed tamen adhuc in his 6
minor eſt querela. Et hi enim fortaſſe er- B
rant, Deum quærentes, & volentes inue-
‖ Rom. 1. 21. nire. * ‖ Etenim cùm in operibus illius 7
conuerſentur, inquirunt: & perſuaſum
habent quoniam bona ſunt quæ vidẽtur.
* Iterum autem nec his debet ignoſci. 8
* Si enim tantum potuerunt ſcire, vt poſ- 9
ſent æſtimare ſæculum: quomodo huius
Dominum non faciliùs inuenerunt?* In- 10
felices autem ſunt, & inter mortuos ſpes
illorum eſt, qui appellauerũt deos opera
Isa. 44. [illegible] 13. manuum hominum, aurum & argentum,
artis inuentionem, & ſimilitudines ani-
malium, aut lapidem inutilem opus ma-
nus antiquæ. * ‖ Aut ſi quis artifex faber 11
de ſilua lignum rectum ſecuerit, & huius C
doctè eradat omnem corticem, & arte
ſua vſus, diligenter fabricet vas vtile in
12 conuerſationem vitæ, * reliquiis autem
eius operis, ad præparationem eſcæ abu-
13 tatur: * & reliquum horum, quod ad
nullos vſus facit, lignum curuum, & vor-
ticibus plenum, ſculpat diligenter per va-
cuitatem ſuam, & per ſcientiam ſuæ ar-
tis figuret illud, & aſsimilet illud ima-
14 gini hominis, * aut alicui ex animalibus
illud comparet perlinens rubrica, & ru-
bicundum faciens fuco colorem illius, &
omnem maculam, quæ in illo eſt, perli-
15 niens: * & faciat ei dignã habitationem,
D & in pariete ponens illud, & confirmans
16 ferro, * ne forte cadat, proſpiciens illi,
ſciens quoniam non poteſt adiuuare ſe:
imago enim eſt, & opus eſt illi adiutoriũ.
17 * Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, &
de nuptiis votum faciens inquirit. Non
erubeſcit loqui cum illo, qui ſine anima
18 eſt: * & pro ſanitate quidem infirmum
deprecatur, & pro vita rogat mortuum,
19 & in adiutorium inutilem inuocat: * &
pro itinere petit ab eo, qui ambulare nõ
poteſt: & de acquirendo, & de operando,
& de omnium rerum euentu petit ab eo,
qui in omnibus eſt inutilis.

CAP. XIV.

1 ITerum alius nauigare cogitans, & per
A feros fluctus iter facere incipiens, ligno
portante ſe, fragilius lignum inuocat.
2 * Illud enim cupiditas acquirẽdi excogi-
tauit, & artifex ſapientia fabricauit ſua.
3 *Tua autem, Pater, prouidẽtia gubernat:
‖ quoniam dediſti & in mari viam, & in- ‖ Exo. 14. d. 22.
4 ter fluctus ſemitam firmiſsimam,* oſten-
dens quoniam potens es ex omnibus ſal-
uare, etiã ſi ſine arte aliquis adeat mare.
5 * Sed vt non eſſent vacua ſapientiæ tuæ
opera: propter hoc etiam & exiguo ligno
credunt homines animas ſuas, & tranſ-
euntes mare per ratem liberati ſunt:
6 * ‖ ſed & ab initio cùm perirent ſuperbi ‖ Gen. 6. b. 4. 7. b. 7.
gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem
confugiens, remiſit ſæculo ſemen natiui-
7 tatis, quæ manu tua erat gubernata * Be-
nedictum eſt enim lignum, per quod fit
8 iuſtitia. * ‖ Per manus autem quod fit ‖ Pſal. 113. Baruch. 6. a. 3.
idolum, maledictum eſt & ipſum, & qui
fecit illud: quia ille quidem operatus eſt:
illud autẽ cùm eſſet fragile, deus cogno-
9 minatus eſt. * Similiter autem odio ſunt
10 Deo, impius & impietas eius. * Etenim
quod factum eſt, cum illo qui fecit, tor-
11 menta patietur.* Propter hoc & in idolis
B nationum non erit reſpectus: quoniam
creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in
tentationem animabus hominum, & in
12 muſcipulam pedibus inſipientium.* Ini-
tium enim fornicationis eſt exquiſitio
idolorum: & adinuentio illorum corru-
13 ptio vitæ eſt. * neque enim erant ab ini-
14 tio, neque erunt in perpetuum. * Super-
uacuitas enim hominum hæc aduenit in
orbem terrarum; & ideo breuis illorum
finis

Digitized by Google

ſuis eſt inuentus. * Acerbo enim luctu 15
dolens pater, citò ſibi rapti filij fecit
imaginem:& illum,qui tunc quaſi homo
mortuus fuerat, nunc tanquam deum
colere cœpit, & conſtituit inter ſeruos
ſuos ſacra & ſacrificia. * Deinde inter- 16
ueniente tempore, conualeſcente iniqua
conſuetudine, hic error tamquam lex
cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio
colebantur figmenta. * Et hos quos in 17
palàm homines honorare non poterant,
propter hoc quòd longè eſſent, è longin-
quo figura eorum allata, euidentē ima-
ginem regis, quem honorare volebant,
fecerunt:vt illum, qui aberat, tamquam
præſentem colerent ſua ſolicitudine.
* Prouexit autem ad horum culturam, 18
& hos qui ignorabant, artificis eximia
diligentia. * Ille enim volens placere illi, 19
qui ſe aſſumpſit, elaborauit arte ſua, vt
ſimilitudinem in melius figuraret.* Mul- 20
titudo autem hominum abducta per ſpe- C
ciem operis, eum, qui ante tempus tam-
quam homo honoratus fuerat, nunc deū
æſtimauerunt. * Et hæc fuit vitæ hu- 21
manæ deceptio:quoniam aut affectui,aut
regibus deſeruientes homines,incommu-
nicabile nomen lapidibus & lignis impo-
ſuerunt. * Et non ſuffecerat erraſſe eos 22
circa Dei ſcientiam, ſed & in magno vi-
uentes inſcientiæ bello, tot & tam ma-
‖ Deu. 18. b. 10 Ier. 7. a. 6. gna mala pacem appellant.* Aut enim 23
filios ſuos ſacrificantes, aut obſcura ſa-
crificia facientes, aut inſaniæ plenas vi-
gilias habentes, * neque viam, neque 24
nuptias mundas iam cuſtodiunt, ſed alius
alium per inuidiam occidit, aut adulte-
rans contriſtat:*& omnia commiſta ſunt, 25
ſanguis, homicidium, furtum & fictio, D
corruptio & infidelitas, turbatio & per-
iurium, tumultus bonorum, * Dei im- 26
memoratio,animarum inquinatio, nati-
uitatis immutatio,nuptiarum inconſtan-
tia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ:
* Infandorum enim idolorum cultura, 27
omnis mali cauſa, & initium & finis.
* Aut enim dum lætantur, inſaniunt: 28
aut certè vaticinantur falſa, aut viuunt
iniuſtè, aut peierant citò. * Dum enim 29
confidunt in idolis, quæ ſine anima ſunt,
malè iurantes noceri ſe non ſperant.
* Vtraque ergo illis euenient dignè, 30
quoniam malè ſenſerunt de Deo, atten-
dentes idolis, & iurauerunt iniuſtè, in
dolo contemnentes iuſtitiam.*Non enim 31
iuratorum virtus, ſed peccantium pœna
perambulat ſuper iniuſtorum præuari-
cationem.

CAP. XV.

TV autem Deus noſter, ſuauis & ve- 1
rus es, patiens, & in miſericordia A
diſponens omnia. * Etenim ſi peccaue- 2
rimus,tui ſumus, ſcientes magnitudi-
nem tuam:& ſi non peccauerimus,ſcimus
quoniam apud te ſumus cōputati. * Noſ- 3
ſe enim te, conſummata iuſtitia eſt: &
ſcire iuſtitiam, & virtutem tuam, radix
4 eſt immortalitatis. * Non enim in erro-
rem induxit nos hominum malæ artis
excogitatio, nec vmbra picturæ labor ſi-
ne fructu, effigies ſculpta per varios co-
5 lores.*cuius aſpectus inſenſato dat con-
cupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis
6 effigiem ſine anima. * Malorum amato-
res, digni ſunt qui ſpem habeant in tali-
bus, & qui faciunt illos,& qui diligunt,
7 & qui colunt.* ‖ Sed & figulus mollem ‖ Rom. 9. d. 21.
B terram premens,laborioſè fingit ad vſus
noſtros vnumquodque vas, & de eodem
luto fingit quæ munda ſunt in vſum vaſa,
& ſimiliter quæ his ſunt cōtraria:horum
autem vaſorum quis ſit vſus,iudex eſt fi-
8 gulus. * Et cum labore vano deum finget
de eodem luto,ille qui paulo antè de ter-
ra factus fuerat, & poſt puſillum reducit
ſe vnde acceptus eſt, repetitus animæ de-
9 bitum quam habebat. * Sed cura eſt illi,
non quia laboraturus eſt, nec quoniam
breuis illi vita eſt,ſed concertatur aurifi-
cibus & argentariis:ſed & ærarios imita-
tur,& gloriam præfert, quoniam res ſu-
10 peruacuas fingit.*Cinis eſt enim cor eius,
C & terra ſuperuacua ſpes illius,& luto vi-
11 lior vita eius:* quoniam ignorauit qui ſe
finxit, & qui inſpirauit illi animam quæ
operatur,& qui inſufflauit ei ſpiritum vi-
12 talem. * Sed & æſtimauerunt luſum eſſe
vitam noſtram, & conuerſationem vitæ
compoſitam ad lucrū,,& oportere vnde-
13 cumque etiam ex malo acquirere. * Hic
enim ſcit ſe ſuper omnes delinquere, qui
ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculpti-
14 lia fingit.*Omnes enim inſipientes,& in-
felices ſupra modum animæ ſuperbi,ſunt
15 inimici populi tui,& imperātes illi:*quo-
niam omnia idola nationum deos æſti-
mauerunt, ‖ quibus neque oculorum v- ‖ Pſal. 113. b. 4. & 134. c. 15.
ſus eſt ad videndum, neque nares ad
percipiendum ſpiritum, neque aures ad
D audiendum,neque digiti manuum ad tra-
ctandum, ſed & pedes eorum pigri ad
16 ambulandum. * homo enim fecit illos &
qui ſpiritum mutuatus eſt, is finxit illos.
Nemo enim ſibi ſimilem homo poterit
17 Deum fingere. * Cùm enim ſit mortalis,
mortuum fingit manibus iniquis. Melior
enim eſt ipſe his quos colit, quia ipſe
quidem vixit, cùm eſſet mortalis, illi
18 autem numquam. * Sed & animalia mi-
ſerrima colunt:inſenſata enim compara-
19 ta his, illis ſunt deteriora. * Sed nec aſ-
pectu aliquis ex his animalibus bona po-
teſt conſpicere. Effugerunt autem Dei
laudem,& benedictionem eius.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his ſimilia paſſi
A ſunt dignè tormenta, & per multi-
tudinem beſtiarum exterminati ſunt.
2 * Pro quibus tormentis bene diſpoſuiſti ‖ Nu. 11. g. 31.
populum tuum, ‖ quibus dediſti con-

Digitized by Google

cupiſcentiā delectamenti ſui, nouum ſa-
porem; eſcam parans eis ortygometram:
* vt illi quidem concupiſcentes eſcam 3
propter ea, quæ illis oſtenſa & miſſa
ſunt, etiam à neceſſaria concupiſcentia
auerterentur. Hi autem in breui inopes
facti, nouam guſtauerunt eſcam. * Opor- 4
tebat enim illis ſine excuſatione quidem
ſuperuenire interitum exercentibus ty-
rannidem, his autem tantùm oſtendere
quemadmodum inimici eorum extermi-
‖ Num. 21.b.6. nabantur. * ‖ Etenim cùm illis ſuperue- 5
nit ſæua beſtiarum ira, morſibus peruer-
ſorum colubrorum exterminabàtur.* Sed 6
non in perpetuum ira tua permanſit, ſed
ad correctionem in breui turbati ſunt,
ſignum habentes ſalutis ad commemo-
rationem mandati legis tuæ. * Qui enim 7
conuerſus eſt, non per hoc, quod vi- B
debat, ſanabatur; ſed per te omnium
ſaluatorem: * in hoc autem oſtendiſti 8
inimicis noſtris, quia tu es, qui libe-
‖ Exod. 10.d.4. & 8.f.24. Apoc.9.b.7. ras ab omni malo. * ‖ Illos enim locu- 9
ſtarum & muſcarum occiderunt morſus,
& non eſt inuenta ſanitas animæ illo-
rum: quia digni erant ab huiuſcemodi ex-
terminari. * Filios autem tuos, nec dra- 10
conum venenatorum vicerunt dentes: mi-
ſericordia enim tua adueniens ſanabat il-
los. * In memoria enim ſermonum tuo- 11
rum examinabantur, & velociter ſalua-
bantur, ne in altam incidentes obliuio-
nem, non poſſent tuo vti adiutorio. * Et- 12
enim neque herba, neque malagma ſa-
nauit eos, ſed tuus, Domine, ſermo, qui
‖ Deut. 32.f.39. 1.Reg.2.a.6. Tob.13.a.2. ſanat omnia, * ‖ Tu es enim, Domine, 13
qui vitæ & mortis habes poteſtatem, &
deducis ad portas mortis, & reducis:
* homo autem occidit quidem per mali- 14
tiam, & cùm exierit ſpiritus, non re- C
uertetur, nec reuocabit animam quæ
recepta eſt: ſed tuam manum effugere 15
‖ Exod. 9.c.23. impoſſibile eſt.* ‖ Negantes enim te noſ- 16
ſe impij, per fortitudinem brachij tui
flagellati ſunt: nouis aquis, & grandi-
nibus, & pluuiis perſecutionem paſsi, &
per ignem conſumpti. * Quod enim mi- 17
rabile erat, in aqua, quæ omnia extin-
guit, plus ignis valebat: vindex eſt enim
orbis iuſtorum. * Quodam enim tempo- 18
re, manſuetabatur ignis, ne combure-
rentur quæ ad impios miſſa erant anima-
lia: ſed vt ipſi videntes ſcirent, quoniam
Dei iudicio patiuntur perſecutionem.
* Et quodā tempore in aqua ſupra virtu- 19
tem ignis, exardeſcebat vndique, vt ini-
‖ Exod. 16.c.13. Num.11.b.7. Pſal.77.c.24. Ioan.6.d.31. quæ terræ nationem exterminaret. * ‖ Pro 20
quibus angelorum eſca nutriuiſti popu-
lum tuum, & paratum panem de cælo
præſtitiſti illis ſine labore, omne delecta-
mentum in ſe habentem, & omnis ſapo-
ris ſuauitatem.* Subſtantia enim tua dul- 21
cedinem tuam, quam in filios habes,
oſtendebat: & deſeruiens vniuſcuiuſque
‖ Exod. 9.c.13. voluntati, ad quod quiſque volebat, con-
uertebatur. * ‖ Nix autem & glacies ſu- 22
D ſtinebant vim ignis, & non tabeſcebant.
vt ſcirent quoniam fructus inimicorum
exterminabat ignis ardens in grandine &
23 pluuia coruſcans. * Hic autem iterum vt
nutrirentur iuſti etiam ſuæ virtutis obli-
24 tus eſt. * Creatura enim tibi Factori de-
ſeruiens, exardeſcit in tormentum ad-
uerſus iniuſtos: & lenior fit ad benefa-
ciendum pro his, qui in te confidunt.
25 *Propter hoc & tunc in omnia transfigu-
rata, omnium nutrici gratiæ tuæ deſer-
uiebat, ad voluntatem eorum, qui à te
26 deſiderabant,*vt ſcirent filij tui, quos di-
lexiſti Domine, ‖ quoniam non natiuita- ‖ Deut. 8.a.3. Matt.4.a.4.
tis fructus paſcunt homines, ſed ſermo
tuus hos qui in te crediderint, conſeruat.
27 * Quod enim ab igne non poterat exter-
minari, ſtatim ab exiguo radio ſolis cale-
28 factum, tabeſcebat: * vt notum omnibus
eſſet, quoniam oportet præuenire ſolem
ad benedictionem tuam, & ad ortum lu-
29 cis te adorare.* Ingrati enim ſpes tam-
quam hybernalis glacies tabeſcet, & diſ-
periet tamquam aqua ſuperuacua.

CAP. XVII.

1 MAgna ſunt enim iudicia tua Domi-
A ne, & inenarrabilia verba tua: pro-
pter hoc indiſciplinatæ animæ erraue-
2 runt. * ‖ Dum enim perſuaſum habent ‖ Exod. 10.f.23.
iniqui poſſe dominari nationi ſan-
ctæ vinculis tenebrarum & longæ noctis
compediti, incluſi ſub tectis, fugitiui per-
3 petuæ prouidentiæ iacuerunt. * Et dum
putant ſe latere in obſcuris peccatis, te-
nebroſo obliuionis velamento diſperſi
ſunt, pauentes horrendè, & cum admi-
4 ratione nimia perturbati. Neque enim
quæ continebat illos ſpelunca, ſine timo-
re cuſtodiebat: quoniam ſonitus deſcen-
dens perturbabat illos, & perſonæ triſtes
illis apparentes pauorem illis præſtabant.
5 * Et ignis quidem nulla vis poterat illis
lumen præbere, nec ſiderum limpidæ
flammæ illuminare poterant illam noctē
6 horrendam. * ‖ Apparebat autem illis ſu- ‖ Exod. 7.d.21. & 8.b.7.
B bitaneus ignis, timore plenus, & timore
perculſi illius, quæ non videbatur, fa-
ciei, æſtimabant deteriora eſſe quæ vi-
7 debantur:* & magicæ artis appoſiti erant
deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio
8 cum contumelia.* Illi enim qui promit-
tebant timores & perturbationes expel-
lere ſe ab anima languente, hi cum de-
9 riſu pleni timore languebant. * Nam etſi
nihil illos ex monſtris perturbabat: tranſ-
itu animalium & ſerpentium ſibilatio-
ne commoti, tremebundi peribant: &
aërem, quem nulla ratione quis effu-
10 gere poſſet, negantes ſe videre. * Cùm
C ſit enim timida nequitia, dat teſtimo-
nium condemnationis: ſemper enim præ-
11 ſumit ſæua, perturbata conſcientia. *Ni-
hil enim eſt timor niſi proditio cogita-
12 tionis auxiliorum. * Et dum ab intus mi-
nor eſt expectatio, maiorem computat
inſcien

Digitized by Google

Inſcientiam eius cauſæ de qua tormen-
tum præſtat. * Illi autem qui impoten- 13
tem verè noctem, & ab infimis,& ab al-
tiſsimis inferis ſuperuenientem , eundem
ſomnum dormientes , * aliquando mon- 14
ſtrorum exagitabantur timore, aliquan-
do animæ deficiebant traductione : ſubi-
taneus enim illis & inſpiratus timor ſu-
peruenerat. * Deinde ſi quiſquam ex illis 15
decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine
ferro recluſus. * Si enim ruſticus quis 16
erat,aut paſtor,aut agri laborum opera- D
rius præoccupatus eſſet , ineffugibilem
ſuſtinebat neceſsitatem.* vna enim cate- 17
na tenebrarum omnes erant colligati. Si-
ne ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos ar-
borum ramos auium ſonus ſuauis , aut
vis aquæ decurrentis nimium , * aut ſo- 18
nus validus præcipitatarum petrarum,aut
ludentium animalium curſus inuiſus,aut
mugientium valida beſtiarum vox , aut
reſonans de altiſsimis montibus Echo,
deficientes faciebant illos præ timore.
* Omnis enim orbis terrarum limpido 19
illuminabatur lumine , & non impeditis
operibus continebatur. * Solis autem il- 20
lis ſuperpoſita erat grauis nox, imago te-
nebrarum , quæ ſuperuentura illis erat.
Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

Exo.10 f.23. SAnctis autem tuis maxima erat lux, 1
& horum quidem vocem audiebant, A
ſed figuram non videbant. Et quia non
& ipſi eadem paſsi erant, magnificabant
te:* & qui antè læſi erant , quia non læ- 2
debantur,gratias agebant:& vt eſſet dif-
‖ Exod. ferentia , donum petebant. * ‖ Propter 3
14 e.24. quod ignis ardentem columnam ducem
Pſal.77 habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læ-
b.14.& ſura boni hoſpitij præſtitiſti.* Digni qui- 4
104. d. dem illi carere luce, & pati carcerem te-
39. nebrarum, qui incluſos cuſtodiebant fi-
‖ Exo.1. lios tuos , per quos incipiebat incorru-
e.16.& ptum legis lumen ſæculo dari. * ‖ Cùm 5
2.a.3. cogitarent iuſtorum occidere infantes:&
‖ Exod. vno expoſito filio, & liberato , in tradu-
14.f.27 ctionem illorum,multitudinem filiorum
abſtuliſti, & ‖ pariter illos perdidiſti in
aqua valida.* illa enim nox antè cogni- 6
ta eſt à patribus noſtris , vt verè ſcientes
quibus iuramentis crediderunt, animæ- B
quiores eſſent. * Suſcepta eſt autem à po- 7
pulo tuo ſanitas quidem iuſtorum, iniu-
ſtorum autem exterminatio. * Sicut enim 8
læſiſti aduerſarios : ſic & nos prouocans
magnificaſti. * Abſconsè enim ſacrifica- 9
bant iuſti pueri bonorum , & iuſtitiæ le-
gem in concordia diſpoſuerunt : ſimiliter
& bona & mala recepturos iuſtos , pa-
trum iam decantantes laudes. Reſo- 10
nabat autem inconueniens inimicorum
vox,& flebilis audiebatur planctus plo-
ratorum infantium.* ‖ Simili autem pœ- 11
Exod. na ſeruus cum domino afflictus eſt , &
12.d.30 popularis homo regi ſimilia paſſus. * Si- 12
militer ergo omnes , vno nomine mor-
tis , mortuos habebant innumerabiles.
Nec enim ad ſepeliendum viui ſufficie-
bant quoniam vno momento , quæ erat
præclarior natio illorum , exterminata
13 eſt. * De omnibus enim non credentes
propter veneficia , tunc verò primùm
cùm fuit exterminium primogenitorum,
14 ſpoponderunt populum Dei eſſe. * Cùm
C enim quietum ſilentium contineret om-
nia,& nox in ſuo curſu medium iter ha-
15 beret,* omnipotens ſermo tuus de cælo
à regalibus ſedibus, durus debellator in
mediam exterminij terram proſiliuit,
16 * gladius acutus inſimulatum imperium
tuum portans , & ſtans repleuit omnia
morte,& vſque ad cælum attingebat ſtãs
17 in terra. * Tunc continuò viſus ſomnio-
rum malorum turbauerunt illos , & ti-
18 mores ſuperuenerunt inſperati. * Et alius
alibi proiectus ſemiuiuus , propter quam
moriebatur , cauſam demonſtrabat mor-
19 tis.* Viſiones enim , quæ illos turbaue-
runt,hæc præmonebant , ne inſcij, quare
20 mala patiebantur, perirent.* Tetigit au-
tem nunc & iuſtos tentatio mortis, &
commotio in eremo facta eſt multitudi- *‖ Num.*
21 nis:ſed non diu permanſit ira tua.* ‖ Pro- *16.g.46*
D perans enim homo ſine querela depreca-
ri pro populis , proferens ſeruitutis ſuæ
ſcutum orationem , & per incenſum de-
precationem allegans, reſtitit iræ , & fi-
nem impoſuit neceſsitati,oſtendens quo-
22 niam tuus eſt famulus. * Vicit autem
turbas,non in virtute corporis,nec arma-
turæ potentia , ſed verbo illum , qui ſe
vexabat , ſubiecit, iuramenta parentum,
23 & teſtamentum commemorans. * Cùm
enim iam aceruatim cecidiſſent ſuper al-
terutrum mortui,interſtitit, & amputa-
uit impetum, & diuiſit illam quæ ad vi-
24 uos ducebat viam. * ‖ In veſte enim po- *‖ Exod.*
deris,quam habebat,totus erat orbis ter- *28.f.6.*
rarum : & parentum magnalia in quat-
tuor ordinibus lapidum erant ſculpta, &
magnificentia tua in diademate capitis
25 illius ſculpta erat. * His autem ceſsit qui
exterminabat,& hæc extimuit, erat enim
ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vſque in nouiſsimum ſi-
A ne miſericordia ira ſuperuenit. Præ-
2 ſciebat enim & futura illorum : * quo-
niam cùm ipſi permiſiſſent vt educe-
rent , & cum magna ſolicitudine præ-
miſiſſent illos , conſequebantur illos pœ-
3 nitentia acti. * ‖ Adhuc enim inter ma- *‖ Exod.*
nus habentes luctum , & deplorantes *14.a.5.*
ad monumenta mortuorum , aliam ſi-
bi aſſumpſerunt cogitationem inſcien-
tiæ:& quos rogantes proiecerant , hos
4 tamquam fugitiuos perſequebatur : * du-
cebat enim illos ad hunc finem digna
neceſsitas : & horum , quæ acciderant,
commemorationem amittebant, vt quæ
deerant tormentis , repleret punitio:
5 * & populus quidem tuus mirabiliter
tranſi-

Digitized by Google

cōdito,& muſtum malorum granatorum
meorum. * Læua eius ſub capite meo , & 3
dextera illius amplexabitur me. * Adiu- 4
ro vos filiæ Ieruſalem , ne ſuſcitetis , ne-
que euigilare faciatis dilectam,donec ip-
ſa velit. * Quæ eſt iſta , quæ aſcendit de 5
deſerto,delicijs affluens, innixa ſuper di-
lectum ſuum ? Sub arbore malo ſuſcitaui B
te:ibi corrupta eſt mater tua , ibi violata
eſt genitrix tua.* Pone me vt ſignaculum 6
ſuper cor tuum,vt ſignaculum ſuper bra-
chium tuum ; quia fortis eſt vt mors di-
lectio , dura ſicut infernus æmulatio :
lampades eius , lampades ignis atq; flam-
marum. * Aquæ multæ non potuerunt 7
extinguere charitatem , nec flumina ob-
ruent illam:ſi dederit homo omnem ſub- C
ſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi
nihil deſpiciet eam.* Soror noſtra parua, 8
& vbera non habet:quid faciemus ſorori
noſtræ in die quando alloquenda eſt ? * Si 9
murus eſt : ædificemus ſuper eum popu-
gnacula argētea:ſi oſtium eſt, compinga-
mus illud tabulis cedrinis. * Ego murus: 10
& vbera mea ſicut turris, ex quo facta
ſum coram eo quaſi pacem reperiens. D
* Vinea fuit pacifico in ea,quæ habet po- 11
pulos: tradidit eam cuſtodibus, vir affert
pro fructu eius mille argenteos. * Vinea 12
mea coram me eſt. Mille tui pacifici,&
ducenti his qui cuſtodiunt fructus eius.
* Quæ habitas in hortis , amici auſcul- 13
tant:fac me audire vocē tuam. * Fuge di- 14
lecte mi,& aſſimilare capreæ hinnulóque
ceruorum ſuper montes aromatum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT I.

‖ 3.Reg. 3.a.9. Diligite ‖ iuſtitiam , qui iudicatis 1
terram. ‖ Sentite de Domino in bo- A
‖ Iſai. 56.a.1. nitate , & in ſimplicitate cordis quæ-
rite illum: ‖ quoniam inuenitur ab his, 2
‖ 2.Par. 15.a.2. qui non tentant illum:apparet autem eis,
qui fidem habent in illum. * peruerſæ 3
enim cogitationes ſeparant à Deo:proba-
ta autem virtus corripit inſipiētes:* quo- 4
niam in maleuolam animam non introi- B
bit ſapientia , nec habitabit in corpore
ſubdito peccatis. * Spiritus enim ſanctus 5
diſciplinæ effugiet fictum , & auferet ſe à
cogitationibus , quæ ſunt ſine intellectu,
& corripietur à ſuperueniente iniquita-
‖ Galat. 5.e.22. te. * Benignus eſt enim ſpiritus ſapien- 6
tiæ , & non liberabit maledictum à labiis
‖ Iere.17 b.10. ſuis:‖ quoniam renū illius teſtis eſt Deus,
& cordis illius ſcrutator eſt verus, & lin-
‖ Iſa.6. a.3. guæ eius auditor. ‖ Quoniam ſpiritus 7
Domini repleuit orbem terrarum:& hoc,
quod continet omnia,ſciētiam habet vo-
cis.* Propter hoc qui loquitur iniqua,nō 8
poteſt latere, nec præteriēt illum corri-
9 piens iudicium. * In cogitationibus enim
impii interrogatio erit: ſermonum autem
illius auditio ad Deum veniet , ad corre-
10 ptionem iniquitatum illius. * Quoniam
C auris zeli audit omnia,& tumultus mur-
11 murationum non abſcondetur.* Cuſtodi-
te ergo vos à murmuratione , quæ nihil
prodeſt ; & à detractione parcite linguæ,
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non
ibit : os autem , quod mentitur , occidit
12 animam.* Nolite zelare mortem in erro-
re vitæ veſtræ , neque acquiratis perdi-
tionem in operibus manuum veſtrarum. ‖ Ezech.
13 *‖ Quoniam Deus mortem non fecit, nec 18.c.32
14 lætatur in perditione viuorum. * Creauit & 33.
D enim , vt eſſent omnia : & ſanabiles fecit c.11.
nationes orbis terrarum:& non eſt in il-
lis medicamentum exterminii , nec infe-
15 rorum regnum in terra. * Iuſtitia enim
16 perpetua eſt,& immortalis.*Impii autem
manibus & verbis accerſierunt illam: &
æſtimantes illam amicam,defluxerunt,&
ſponſiones poſuerunt ad illam: quoniam
digni ſunt qui ſint ex parte illius.

CAP. II.

1 Dixerunt enim cogitantes apud ſe ‖ Iob.7.
A non rectè : ‖ Exiguum , & cum a.1. &
tædio eſt tempus vitæ noſtræ , & non eſt 14.a.1.
refrigerium in fine hominis , & non eſt 1 Cor.15
2 qui agnitus ſit reuerſus ab inferis: * quia d.32.
ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus
tamquam non fuerimus: quoniam fumus
flatus eſt in naribus noſtris:& ſermo ſcin-
3 tilla ad commouendū cor noſtrum:* qua
extincta,cinis erit corpus noſtrum, & ſpi-
ritus diffundetur tamquam mollis aer,&
tranſibit vita noſtra tamquam veſtigium
nubis,& ſicut nebula diſſoluetur,quę fu-
gata eſt à radiis ſolis , & à calore illius
4 aggrauata: * & nomen noſtrum obliuio-
nem accipiet per tēpus , & nemo memo- ‖ 1.Par.
5 riam habebit operum noſtrorum.*‖ Vm- 29.d.15
B bræ enim tranſitus eſt tempus noſtrum,&
non eſt reuerſio finis noſtri:quoniam cō- ‖ Iſa.22.
6 ſignata eſt,& nemo reuertitur. *‖ Venite b.13. &
ergo,& fruamur bonis quæ ſunt , & vta- 56.d.12
mur creatura tamquam in iuuentute ce-
7 leriter. * Vino pretioſo & vnguentis nos
impleamus:& nō prætereat nos flos tem-
8 poris. * Coronemus nos roſis , antequam
marceſcant: nullum pratum ſit, quod nō
9 pertranſeat luxuria noſtra. * Nemo no-
ſtrûm exors ſit luxuriæ noſtræ : vbique
relinquamus ſigna lætitiæ : quoniam hæc
10 eſt pars noſtra,& hæc eſt ſors.* Opprima-
mus pauperem iuſtum, & non parcamus
viduæ , nec veterani reuereamur canos
11 multi temporis. * Sit autem fortitudo
noſtra lex iuſtitiæ : quod enim infirmum
12 eſt,inutile inuenitur. * Circumueniamus
ergo iuſtum , quoniam inutilis eſt nobis,
C & contrarius eſt operibus noſtris, & im-
properat nobis peccata legis, & diffamat ‖ Matt.
13 in nos peccata diſciplinæ noſtræ.* ‖ Pro- 27.e.43
mittit ſe ſcientiam Dei habere, & filium ‖ Ioan.7
14 Dei ſe nominat. * ‖ Factus eſt nobis in a.7.
traductionem

traductionem cogitationum noſtrarum.
* Grauis eſt nobis etiam ad videndum, 15
quoniam diſsimilis eſt aliis vita illius, &
immutatæ ſunt viæ eius. * Tamquam nu- 16
gaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet
ſe à viis noſtris tamquam ab immundi-
tiis, & præfert nouiſsima iuſtorum, &
gloriatur patrem ſe habere Deum. * Vi- 17
deamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, D
& tentemus quæ ventura ſunt illi, &
‖ Pſalm. 21. ſciemus quæ erunt nouiſsima illius.* ‖ Si 18
enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet illum,
& liberabit eum de manibus contrario-
rum. * Contumelia & tormento interro- 19
gemus eum, vt ſciamus reuerentiam eius,
& probemus patientiam illius. * Morte 20
turpiſsima condemnemus eum: erit enim
ei reſpectus ex ſermonibus illius * Hæc 21
cogitauerunt & errauerunt: excæcauit
enim illos malitia eorum:* Et neſcierunt 22
ſacramenta Dei, neque mercedem ſpera-
uerunt iuſtitiæ, nec iudicauerunt hono-
‖ Gen. 1. d. 27. 2. b 7. 5. a. 1. rem animarum ſanctarum. * ‖ Quoniam 23
Deus creauit hominem inexterminabi-
lem, & ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fe-
‖ Eccli. 17. a. 1. cit illum.* ‖ Inuidia autem diaboli mors 24
introiuit in orbem terrarum:* imitantur 25
autem illum qui ſunt ex parte illius.
Geneſ. 3. a. 1.

CAP. III.

‖ Deut. 33. a. 3. Iſa. 5. a. 4. IVſtorum ‖ autem animæ in manu Dei 1
ſunt, & non tanget illos tormentum A
mortis. * Viſi ſunt oculis inſipientium 2
mori: & æſtimata eſt afflictio exitus illo-
rum; * & quod a nobis eſt iter, extermi- 3
nium: illi autem ſunt in pace. * Et ſi co- 4
ram hominibus tormenta paſsi ſunt, ſpes
illorum immortalitate plena eſt.* In pau- 5
cis vexati, in multis bene diſponentur:
quoniam Deus tentauit eos, & inuenit
illos dignos ſe.* Tamquam aurum in for- 6
nace probauit illos, & quaſi holocauſti
hoſtiam accepit illos, & in tempore erit
reſpectus illorum. * ‖ Fulgebunt iuſti & 7
‖ Matt. 13. f. 41. 1. Cor. 6. a. 2. tamquam ſcintillæ in arundineto diſcur-
rent.* ‖ Iudicabunt nationes, & domina- 8
buntur populis, & regnabit Dominus il- B
lorum in perpetuum. * Qui confidunt in 9
illo, intelligent veritatem: & fideles in di-
lectione acquieſcent illi: quoniam donum
& pax eſt electis eius. * Impii autem, ſe- 10
cundum quæ cogitauerunt, correptionem
habebunt: qui neglexerunt iuſtum, & à
Domino receſſerunt. * Sapientiam enim 11
& diſciplinam qui abiicit, infelix eſt: &
vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine
fructu, & inutilia opera eorum. * Mu- 12
lieres eorum inſenſatæ ſunt, & nequiſsi- C
mi filii eorum * Maledicta creatura eo- 13
rum, quoniam felix eſt ſterilis: & in-
coinquinata, quæ neſciuit thorum in de-
licto, habebit fructum in reſpectione
‖ Iſa. 56. a. 4. animarum ſanctarum: * ‖ & ſpado, qui 14
non operatus eſt per manus ſuas iniqui-
tatem, nec cogitauit aduerſus Deum ne- D
quiſsima: dabitur enim illi fidei donum
electum & ſors in templo Dei accepriſsi-
15 ma. * Bonorum enim laborum glorioſus
eſt fructus, & quæ non concidat radix ſa-
16 pientiæ: * Filii autem adulterorum in
inconſummatione erunt, & ab iniquo
17 thoro ſemen exterminabitur. * Et ſi qui-
dem longæ vitæ erunt, in nihilum com-
putabûtur, & ſine honore erit nouiſsima
18 ſenectus illorum. * Et ſi celeriùs defuncti
fuerint, non habebunt ſpem, nec in die
19 agnitionis allocutionem.* Nationis enim
iniquæ diræ ſunt conſummationes.

CAP. IV.

1 O Quàm pulchra eſt caſta generatio
A cum claritate: immortalis eſt enim
memoria illius: quoniam & apud Deum
2 nota eſt, & apud homines. * Cum præ-
ſens eſt, imitantur illam: & deſiderant
eam cùm ſe eduxerit, & in perpetuum
coronata triumphat incoinquinatorum
3 certaminum præmium vincens. * Multi-
gena autem impiorum multitudo nõ erit
vtilis, & ſpuria vitulamina non dabunt
radices altas, nec ſtabile firmamentum
4 collocabunt,* ‖ Et ſi in ramis in tempore *‖ Ier. 17. a. 4.*
B germinauerint, infirmiter poſita, * vento *Matt. 7. c. 27.*
commouebuntur, & à nimietate vento-
5 rum eradicabuntur. Confringentur enim
rami inconſummati, & fructus illorum
inutiles, & acerbi ad manducãdum, & ad
6 nihilum apti. * Ex iniquis enim ſomnis
filii qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ
aduerſus parentes in interrogatione ſua.
7 * Iuſtus autem ſi morte præoccupatus
8 fuerit, in refrigerio erit. * Senectus enim
venerabilis eſt non diuturna, neque an-
norum numero computata: cani autem
9 ſunt ſenſus hominis, * & ætas ſenectutis
10 vita immaculata. * ‖ Placens Deo factus *‖ Heb. 11. a. 5.*
C eſt dilectus, & viuens inter peccatores
11 tranſlatus eſt. * raptus eſt ne malitia mu-
taret intellectum eius: aut ne fictio deci-
12 peret animam illius. * Faſcinatio enim
nugacitatis obſcurat bona, & inconſtan-
tia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſi-
13 ne malitia. * Conſummatus in breui ex-
14 pleuit tempora multa:* placita enim erat
Deo anima illius: propter hoc properauit
educere illum de medio iniquitatum. Po-
puli autem videntes, & non intelligentes,
15 nec ponentes in præcordiis talia: * quo-
D niam gratia Dei, & miſericordia eſt in
ſanctos eius, & reſpectus in electos il-
16 lius. * Condemnat autem iuſtus mortuus
viuos impios, & iuuentus celeriùs con-
17 ſummata, longam vitam iniuſti. * Vide-
bunt enim finem ſapientis, & nõ intelli-
gent quid cogitauerit de illo Deus, &
18 quare munierit illum Dominus. * Vide-
bunt & contemnẽt eum: illos autem Do-
19 minus irridebit.* & erunt poſt hæc deci-
dentes ſine honore, & in contumelia in-
ter mortuos in perpetuum: quoniam diſ-
rumpet illos inflatos ſine voce, & commo-
uebit illos à fundamẽtis, & vſq; ad ſupre-
mum deſolabuntur, & erunt gementes;

Digitized by Google

& memoria illorum peribit. * Venient 20
in cogitatione peccatorum ſuorum timi-
di, & traducent illos ex aduerſo iniqui-
tates ipſorum.

CAP. V.

Tunc ſtabunt iuſti in magna conſtan- 1
tia, aduerſus eos qui ſe anguſtiaue- A
runt, & qui abſtulerunt labores eorum.
* Videntes turbabuntur timore horri- 2
bili, & mirabuntur in ſubitatione in-
ſperatæ ſalutis, * dicentes intra ſe, pœni- 3
tentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus
gementes: Hi ſunt quos habuimus aliquã-
do in deriſum, & in ſimilitudinẽ impro-
‖ Sup. 3. a. 2. perii.* ‖ Nos inſenſati vitam illorum æſti- 4
mabamus inſaniam, & finem illorum ſine
honore: * ecce quomodo computati ſunt 5
inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illo-
rum eſt.* Ergo errauimus à via veritatis, 6
& iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol
intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Laſſa- 7
ti ſumus in via iniquitatis & perditio-
nis, & ambulauimus vias difficiles, viam
autem Domini ignorauimus. * Quid no- 8
bis profuit ſuperbia? aut diuitiarum ia-
‖ 1. Par. 29. c. 15. Supr. 2. a. 5. ctantia quid contulit nobis? * ‖ Tranſie- 9
runt omnia illa tamquam vmbra, & tam-
‖ Prouer. 30. c. 19. quam nuncius percurrens, * ‖ & tamquam 10
nauis, quæ pertranſit fluctuantem aquam:
cuius, cùm præterierit, non eſt veſtigium
inuenire, neque ſemitam carinæ illius in
fluctibus:* aut tamquam auis, quæ trã- 11
ſuolat in aëre, cuius nullum inuenitur ar- B
gumentum itineris, ſed tantùm ſonitus
alarum verberans leuem ventum, & ſcin-
dens per vim itineris aërem: commotis
alis tranſuolauit, & poſt hoc nullum ſi-
gnum inuenitur itineris illius:* aut tam- 12
quam ſagitta emiſſa in locum deſtinatũ,
diuiſus aër continuò in ſe reclufus eſt,
vt ignoretur tranſitus illius: * ſic & nos 13
nati continuò deſiuimus eſſe: & virtu-
tis quidem nullum ſignum valuimus
oſtendere: in malignitate autem noſtra
conſumpti ſumus.* Talia dixerunt in in- 14
‖ Prouer. 1. d. 28 & 11. a. 7. Pſal. 1. b. 5. ferno hi, qui peccauerũt: * ‖ quoniam ſpes 15
impii tamquam lanugo eſt, quæ à vento C
tollitur: & tamquam ſpuma gracilis, quæ
à procella diſpergitur: & tamquam fu-
mus, qui à vento diffuſus eſt: & tam-
quam memoria hoſpitis vnius diei præ-
tereuntis.* Iuſti autem in perpetuum vi- 16
uent, & apud Dominum eſt merces eo-
rum, & cogitatio illorum apud Altiſ-
ſimum.* Ideo accipient regnum decoris, 17
& diadema ſpeciei de manu Domini:
quoniã dextera ſua teget eos, & brachio
‖ Pſalm. 17. Ephe. 6. b. 13. ſancto ſuo defendet illos. * ‖ Accipiet ar- 18
maturam zelus illius, & armabit creatu-
ram ad vltionem inimicorum. * Induet 19
pro thorace iuſtitiam. & accipiet pro ga-
lea iudicium certum. * ſumet ſcutum in- 20
expugnabile æquitatem: * acuet autem 21
duram iram in lanceam, & pugnabit cum D
illo orbis terrarum contra inſenſatos.
* Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & 22
tamquam à bene curuato arcu nubium
exterminabuntur, & ad certũ locum in-
23 ſilient. * Et a petroſa ira plenæ mitten-
tur grandines, excandeſcet in illos aqua
maris, & flumina concurrent duriter.
24 * Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, &
tamquam turbo venti diuidet illos: &
ad eremum perducet omnem terram ini-
quitas illorum, & malignitas euertet ſe-
des potentium.

CAP. VI.

1 Melior eſt ſapientia quàm vires: & Eccle. 9. d. 18.
2 vir prudens quàm fortis. * Audite
A ergo reges, & intelligite, diſcite iudices
3 finium terræ. * Præbete aures vos qui
continetis multitudines, & placetis vobis
4 in turbis nationum: * ‖ quoniam data eſt à ‖ Rom. 13. a. 1.
Domino poteſtas vobis, & virtus ab Al-
tiſsimo, qui interrogabit opera veſtra, &
5 cogitationes ſcrutabitur: * quoniam cùm
eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iu-
dicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, ne-
que ſecundùm voluntatem Dei ambula-
6 ſtis. * Horrendè & citò apparebit vobis:
quoniam iudicium duriſsimum his, qui
7 præſunt, fiet. * Exiguo enim conceditur
B miſericordia: potentes autem potenter
8 tormenta patientur. * ‖ Non enim ſubtra- ‖ Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Eccli. 35. b. 16. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Epheſ. 6. b. 9. Coloſſ. 3. d. 25. Act. 10. c. 34. 1. Petr. 1. c. 17.
het perſonam cuiuſquam Deus, nec vere-
bitur magnitudinem cuiuſquam: quoniã
puſillum & magnum ipſe fecit, & æqua-
9 liter cura eſt illi de omnibus. * Fortiori-
10 bus autem fortior inſtat cruciatio. * Ad
vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, vt
11 diſcatis ſapientiam, & nõ excidatis. * Qui
enim cuſtodierint iuſta iuſtè, iuſtifica-
buntur: & qui didicerint iſta, inuenient
12 quid reſpondeant. * Concupiſcite ergo
ſermones meos: diligite illos, & habebitis
13 diſciplinam.* Clara eſt, & quæ numquam
C marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab
his qui diligunt eam, & inuenitur ab his
14 qui quærunt illam. * Præoccupat qui ſe
concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat.
15 * Qui de luce vigilauerit ad illam, non
laborabit: aſsidentem enim illam fori-
16 bus ſuis inueniet. * Cogitare ergo de illa,
ſenſus eſt conſummatus: & qui vigilaue-
rit propter illam, citò ſecurus erit.
17 * Quoniam dignos ſe ipſa circuit quæ-
rens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter,
& in omni prouidentia occurrit illis.
18 * Initium enim illius veriſsima eſt diſci-
19 plinæ concupiſcentia. * Cura ergo diſci-
plinæ, dilectio eſt: & dilectio, cuſtodia
legum illius eſt: cuſtoditio autem legum,
20 conſummatio incorruptionis eſt: * incor-
ruptio autem facit eſſe proximum Deo.
21 * Concupiſcentia itaque ſapientiæ dedu-
22 cit ad regnum perpetuum. * Si ergo de-
D lectamini ſedibus & ſceptris, ô reges po-
puli, diligite ſapientiam, vt in perpetuum
23 regnetis. * diligite lumen ſapientiæ om-
24 nes qui præeſtis populis. * quid eſt autem
ſapientia, & quemadmodum facta ſit re-
feram: & non abſcondam à vobis ſacra-
menta

menta Dei,ſed ab initio natiuitatis inue-
ſtigabo,& ponam in lucem ſcientiam il-
lius,& non præteribo veritatem: * neque 25
cum inuidia tabeſcente iter habebo;quo-
niam talis homo non erit particeps ſa-
pientiæ. * Multitudo autem ſapientium 26
ſanitas orbis terrarum: & rex ſapiens
ſtabilimentum populi eſt.* Ergo accipite 27
diſciplinam per ſermones meos, & pro-
derit vobis.

CAP VII.

1 SVm quidem & ego mortalis homo,
A ſimilis omnibus, & ex genere terreni
illius,qui prior factus eſt,& in vẽtre ma-
2 tris figuratus ſum caro,*decem menſium
‖ Iob. 10 c. 10. tempore‖ coagulatus ſum in ſanguine ex
ſemine hominis, & delectamento ſomni
conueniente. * Et ego natus accepi com- 3
munem aerem, & in ſimiliter factam de-
cidi terrã, & primã vocem ſimilẽ omni-
bus emiſi plorans.* In inuolumentis nu- 4
tritus ſum,& curis magnis.* Nemo enim 5
ex regibus aliud habuit natiuitatis ini-
‖ Iob. 1. c. 21. 1. Tim 6. tium.* ‖Vnus ergo introitus eſt omnibus 6
ad vitam, & ſimilis exitus.* Propter hoc 7
optaui, & datus eſt mihi ſenſus:& inuo-
caui,& venit in me ſpiritus ſapientiæ:*& 8
præpoſui illam regnis & ſedibus,& diui-
tias nihil eſſe duxi in comparatione il-
‖ Iob. 28 c. 15. Prouer. 8.b.11. lius. * ‖ nec comparaui illi lapidem pre- 9
tioſum: quoniam omne aurum in com-
paratione illius,arena eſt exigua,& tam-
quam lutum æſtimabitur argentum in
conſpectu illius. * Super ſalutem & ſpe- 10
ciem dilexi illam, & propoſui pro luce B
habere illam:quoniam inextinguibile eſt
‖ 3. Reg. 3.b.13. Matth. 6.d.33 lumen illius. * ‖ Venerunt autem mihi 11
omnia bona pariter cum illa,& innume-
rabilis honeſtas per manus illius.* & læ- 12
tatus ſum in omnibus: quoniam antece-
debat me iſta ſapientia,& ignorabã quo-
niam horum omnium mater eſt. * Quam 13
ſine fictione didici,& ſine inuidia cõmu-
nico, & honeſtatem illius non abſcondo.
*Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: 14
quo qui vſi ſunt, principes facti ſũt ami-
citiæ Dei, propter diſciplinæ dona com-
mendati.* Mihi autem dedit Deus dicere 15
ex ſententia, & præſumere digna horum
quæ mihi dantur:quoniam ipſe ſapientiæ
dux eſt, & ſapientium emendator: * in 16
manu enim illius,& nos,& ſermones no-
ſtri,& omnis ſapientia, & operum ſcien-
tia & diſciplina. * Ipſe enim dedit mihi 17
horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: vt
ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, &
virtutes elementorum,*initium, & con- 18
ſummationem, & medietatem temporũ, C
viciſſitudinum permutationes, & cõmu-
tationes temporum,*anni curſus,& ſtel- 19
larum diſpoſitiones, * naturas animaliũ, 20
& iras beſtiarum,vim ventorum,& cogi-
tationes hominum,differentias virgulto-
rum, & virtutes radicum,* & quæcum- 21
que ſunt abſconſa & improuiſa, didici:
omnium enim artifex docuit me ſapien-
22 tia.* eſt enim in illa ſpiritus intelligen-
tiæ,ſanctus,vnicus,multiplex,ſubtilis,di-
ſertus,mobilis, incoinquinatus, certus,
ſuauis,amans bonum, acutus,quem nihil
23 vetat,benefaciens, * humanus,benignus,
ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens
virtutem, omnia proſpiciens, & qui ca-
piat omnes ſpiritus: intelligibilis, mun-
24 dus,ſubtilis. * Omnibus enim mobilibus
mobilior eſt ſapiẽtia:attingit autem vbi-
25 que propter ſuam munditiam: * Vapor
D eſt enim virtutis Dei, & emanatio quæ-
dam eſt claritatis omnipotentis Dei ſin-
cera: & ideo nihil inquinatum in eam
26 incurrit. * ‖ candor eſt enim lucis æter- ‖ Heb. 1. a.3.
næ, & ſpeculũ ſine macula Dei maieſta-
27 tis,& imago bonitatis illius.* Et cùm ſit
vna, omnia poteſt: & in ſe permanens
omnia innouat, & per nationes in ani-
mas ſanctas ſe transfert, amicos Dei &
28 prophetas conſtituit. * Neminem enim
diligit Deus,niſi eum, qui cum ſapientia
29 inhabitat.* Eſt enim hæc ſpecioſior ſole,
& ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarũ,
30 luci comparata inuenitur prior. * Illi
enim ſuccedit nox,ſapientiam autem non
vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo à fine vſque ad finem
A fortiter, & diſponit omnia ſuaui-
2 ter.* Hanc amaui, & exquiſiui à iuuen-
tute mea, & quæſiui ſponſam mihi eam
aſſumere, & amator factus ſum formæ
3 illius. * Generoſitatem illius glorificat,
contubernium habens Dei:ſed & omniũ
4 Dominus dilexit illam.* doctrix enim eſt
diſciplinæ Dei, & electrix operum illius.
5 * Et ſi diuitiæ appetuntur in vita, quid
ſapientia locupletius, quæ operatur o-
6 mnia? * Si autẽ ſenſus operatur quis ho-
rum,quæ ſunt, magis quàm illa eſt arti-
7 fex? * Et ſi iuſtitiam quis diligit:labores
huius magnas habent virtutes:ſobrietatẽ
B enim,& prudentiam docet, & iuſtitiam,
& virtutem, quibus vtilius nihil eſt in
8 vita hominibus. * Et ſi multitudinem
ſcientiæ deſiderat quis,ſcit præterita, &
de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermo-
num,& diſſolutiones argumentorum:ſi-
gna & monſtra ſcit antequam fiant, &
9 euentus temporum & ſæculorum.* Pro-
poſui ergo hanc adducere mihi ad cõui-
uendum,ſciẽs quoniam mecum commu-
nicabit de bonis,& erit allocutio cogita-
10 tionis,& tædij mei.* Habebo propter hãc
C claritatem ad turbas, & honorem apud
11 ſeniores iuuenis: * & acutus inueniar
in iudicio,& in conſpectu potentium ad-
mirabilis ero, & facies principum mira-
12 buntur me:* tacentem me ſuſtinebunt, &
loquentem me reſpicient, & ſermocinã-
te me plura, manus ori ſuo imponent.
13 * Præterea habebo per hãc,immortalita-
tem:& memoriam æternam his,qui poſt
14 me futuri ſunt, relinquam. * Diſponam
populos:& nationes mihi erunt ſubditæ.

Digitized by Google

* Timebunt me audientes reges horrẽdi: 15
in multitudine videbor bonus,& in bello
fortis.* Intrans in domum meam, con- 16
quieſcam cum illa: nõ enim habet amari-
tudinem conuerſatio illius, nec tædium
conuictus illius,ſed lætitiam & gaudium.
*Hæc cogitans apud me,& commemorãs 17
in corde meo: quoniam immortalitas eſt D
in cognatione ſapientiæ,* & in amicitia 18
illius delectatio bona, & in operibus ma-
nuum illius honeſtas ſine defectione,&in
certamine loquelæ illius ſapientia, &
præclaritas in communicatione ſermonũ
ipſius:circuibam quærens, vt mihi illam
aſſumerem. * Puer autem eram ingenio- 19
ſus,& ſortitus ſum animam bonam.* Et 20
cùm eſſem magis bonus, veni ad corpus
incoinquinatum. * Et vt ſciui quoniam 21
aliter non poſſem eſſe cõtinens,niſi Deus
det,& hoc ipſum erat ſapientiæ,ſcire cu-
ius eſſet hoc donum: adij Dominum, &
deprecatus ſum illum, & dixi ex totis
præcordiis meis.

CAP. IX.

3.Reg.3. b.9.

DEus patrum meorum, & Domine 1
miſericordiæ, qui feciſti omnia ver- A
bo tuo,* & ſapiẽtia tua conſtituiſti ho- 2
minem, vt dominaretur creaturæ, quæ
à te facta eſt,* vt diſponat orbem terrarũ 3
in æquitate & iuſtitia, & in directione
cordis iudicium iudicet:* da mihi ſedium 4
tuarum aſsiſtricem ſapiẽtiam, & noli me
|| Pſal. 115. b. 16. reprobare à pueris tuis: * || quoniã ſeruus 5
tuus ſum ego,& filius ancillæ tuæ,homo
infirmus,& exigui temporis,& minor ad
intellectum iudicij & legum. * Nam & ſi 6
quis erit conſummatus inter filios homi-
num, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in
|| 1.Par. 28.b.4-5. nihilum computabitur.* || Tu elegiſti me 7
regem populo tuo,& iudicem filiorũ tuo-
rum,& filiarum: * & dixiſti me ædificare 8
2.Par.1 b.9. templum in monte ſancto tuo,& in ciui-
tate habitationis tuæ altare, ſimilitudinẽ
|| Prou. 8.c.22. d.27. Ioann. 1.a.1. tabernaculi ſancti tui,quod præparaſti ab
initio:* || & tecum ſapientia tua, quæ no- 9
uit opera tua,quæ & affuit tunc cum or-
bem terrarum faceres,& ſciebat quid eſ-
ſet placitum oculis tuis,& quid directum C
in præceptis tuis. * Mitte illam de cælis 10
ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ,
vt mecum ſit & mecum laboret,vt ſciam
quid acceptum ſit apud te:* ſcit enim il- 11
la omnia, & intelligit, & deducet me in
operibus meis ſobriè, & cuſtodiet me in
ſua potentia. * Et erunt accepta opera 12
mea,& diſponam populũ tuum iuſtè, &
|| Iſ.40 d.13. Rom.11. d.14 1.Co.2 ... ero dignus ſedium patris mei. * || Quis 13
enim hominum poterit ſcire conſilium
Dei? aut quis poterit cogitare quid velit
Deus?* Cogitationes enim mortalium ti- 14
midæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ. D
* Corpus enim, quod corrumpitur, ag- 15
grauat animam, & terrena inhabitatio
deprimit ſenſum multa cogitantem. * Et 16
difficile æſtimamus quæ in terra ſunt: &
quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum
labore. Quæ autem in cælis ſunt quis in-
17 ueſtigabit? * Senſum autem tuum quis
ſciet,niſi tu dederis ſapientiam,& miſeris
ſpiritum ſanctum tuum de altiſsimis:
18 * & ſic correctæ ſint ſemitæ eorum qui
ſunt in terris,& quæ tibi placent,didice-
19 rint homines? * Nam per ſapientiam ſa-
nati ſunt quicumque placuerũt tibi Do-
mine à principio.

CAP. X.

1 HAec illum, qui primus formatus eſt *Gen. 1. d.27.*
A à Deo pater orbis terrarum, cùm
2 ſolus eſſet creatus,cuſtodiuit,* || & edu- *|| Gen.2. b.7.*
xit illum à delicto ſuo, & dedit illi vir-
3 tutem continendi omnia.* || Ab hac vt re- *|| Gen.4. b.8.*
ceſsit iniuſtus in ira ſua, per iram homi-
4 cidij fraterni deperiit. * || Propter quem, *|| Gen.7. b.6.*
cum aqua deleret terram,ſanauit iterum
ſapientia,per contemptibile lignũ iuſtum
5 gubernans.* || Hæc & in conſenſu nequi- *|| Ge.11. a.2.*
tiæ cùm ſe nationes contuliſſent, ſciuit
iuſtum, & conſeruauit ſine querela Deo,
& in filij miſericordia fortem cuſtodiuit.
6 * || Hæc iuſtum à pereuntibus impiis libe- *|| Gen. 19.c.17.*
B rauit fugientem, deſcendente igne in
7 pentapolim:* quibus in teſtimonium ne-
quitiæ fumigabunda cõſtat deſerta terra,
& incerto tempore fructus habentes ar-
bores,& incredibilis animæ memoria ſtãs
8 figmentum ſalis. * Sapientiam enim præ-
tereuntes, non tantùm in hoc lapſi ſunt
vt ignorarent bona,ſed & inſipientiæ ſuæ
reliquerunt hominibus memoriam, vt in
his,quæ peccauerunt, nec latere potuiſ-
9 ſent. * Sapientia autem hos, qui ſe ob-
10 ſeruant,à doloribus liberauit.* || Hæc pro- *|| Gen. 28.a.5. b.10.*
fugum iræ fratris iuſtũ deduxit per vias
rectas,& oſtendit illi regnum Dei, & de-
dit illi ſcientiam ſanctorum: honeſtauit
illum in laboribus, & compleuit labores
11 illius.* In fraude circumuenientium illũ
12 affuit illi,& honeſtum fecit illum. * Cu-
C ſtodiuit illum ab inimicis & à ſeductori-
bus tutauit illum, & certamen forte de-
dit illi vt vinceret, & ſciret quoniã om-
13 nium potentior eſt ſapientia.* || Hæc ven- *|| Gen. 37.f.26*
ditum iuſtum nõ dereliquit, ſed à pecca-
toribus liberauit eum:deſcenditque cum *|| Act.7. 9.*
14 illo in foueam,* || & in vinculis non de-
reliquit illum, donec afferret illi ſceptrũ *Gen 40. f.49.*
regni,& potẽtiam aduerſus eos,qui eum
deprimebant:& mendaces oſtendit, qui
maculauerunt illum,& dedit illi clarita-
15 tem æternam. * || Hæc populum iuſtum, *Exod.1. b.11.*
& ſemẽ ſine querela,liberauit à nationi-
16 bus,quæ illum deprimebant.* Intrauit in
animã ſerui Dei,& ſtetit cõtra reges hor-
17 rendos in portẽtis & ſignis.* Et reddidit
iuſtis mercedem laborum ſuorum, & de-
18 duxit illos in via mirabili: & fuit illis in
velamento diei, & in luce ſtellarum per *|| Exo. 14.f.22*
19 noctem: * || tranſtulit illos per mare ru- *Pſal.77.*
brum, & tranſuexit illos per aquam ni- *b.14.*
miam.*Inimicos autem illorum demerſit
in mare,& ab altitudine inferorũ eduxit *|| Exod.*
illos.|| Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorũ, *12.e.35.*
* || & de

Digitized by Google

‖ Exod. 15.a.1. *‖& decantauerunt Domine nomen ſan- 20
ctum tuum, & victricem manum tuam
laudauerunt pariter:*quoniam ſapientia 21
aperuit os mutorum, & linguas infan-
tium fecit diſertas.

CAP. XI.

Exod. 16.a.1. DIrexit opera corũ in manibus pro- 1
phetæ ſancti. * Iter fecerunt per de- A
ſerta,quæ non habitabantur : & in locis 2
deſertis fixerunt caſas.* ‖ Steterunt con- 3
‖ Exod. 17.‧.12. tra hoſtes, & de inimicis ſe vindicaue-
runt.*‖Sitierunt, & inuocauerunt te, & 4
‖ Num. 20.b.11 data eſt illis aqua de petra altiſsima, &
requies ſitis de lapide duro. * Per quæ e- 5
nim pœnas paſsi ſunt inimici illorum, à
defectione potus ſui,& in eis,cùm abun-
darent filij Iſrael,lætati ſunt ; *per hæc, 6
cùm illis deficient,bene cum illis actũ eſt.
* Nam pro fonte quidem ſempiterni flu- 7
minis,humanum ſanguinem dediſti iniu-
ſtis.*Qui cùm minuerentur in traductio- 8
ne infantium occiſorum,dediſti illis abũ-
dantem aquam inſperatè, * oſtendens per 9
ſitim,quæ tunc fuit,quemadmodum tuos
exaltares,& aduerſarios illorum necares.
*Cùm enim tentati ſunt, & quidem cum 10
miſericordia diſciplinam accipiẽtes,ſcie- B
rũt quemadmodum cum ira iudicati im-
pij tormenta paterentur. * Hos quidem 11
tamquam pater monẽs probaſti:illos au-
tem tamquam durus rex interrogãs con-
demnaſti.*Abſentes enim & præſentes ſi- 12
militer torquebantur. * Duplex enim il- 13
los acceperat tædiũ,& gemitus cum me-
moria præteritorum. * Cùm enim audi- 14
rent per ſua tormenta bene ſecum agi,
commemorati ſunt Dominum,admirãtes
in finem exitus. * Quem enim in expoſi- 15
tione praua proiectum deriſerũt,in finem
euentus mirati ſunt, non ſimiliter iuſtis
ſitientes. * Pro cogitationibus autem in- 16
‖ Iaſ.12.c.24. ſenſatis iniquitatis illorum, ‖ quòd qui- C
dam errantes colebant mutos ſerpẽtes,&
beſtias ſuperuacuas, immiſiſti illis mul-
titudinem mutorum animalium in vin-
dictam : * vt ſcirent,quia per quæ peccat 17
‖ Leu. 25. d. 22. quis,per hæc & torquetur.* ‖ Non enim 18
impoſsibilis erat omnipotẽs manus tua,
quæ creauit orbem terrarum ex materia
Iaſ. 16. a.1. inuiſa, immittere illis multitudinem vr-
ſorum,aut audaces leones,* aut noui ge- 19
I r.8.c. 17. neris ira plenas ignotas beſtias, aut va-
porem ignium ſpirãtes,aut fumi odorem
proferentes,aut horrendas ab oculis ſcin-
tillas emittentes : * quarum non ſolùm 20
læſura poterat illos exterminare, ſed &
aſpectus per timorem occidere. * Sed & 21
ſine his vno ſpiritu poterant occidi per-
ſecutionem paſsi ab ipſis factis ſuis, &
diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ : ſed o-
mnia in mẽſura,& numero,& põdere di- D
ſpoſuiſti. * Multum enim valere,tibi ſoli 22
ſupererat ſemper : & virtuti brachij tui
quis reſiſtet ? * Quoniam tamquam mo- 23
mentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis ter-
rarum, & tamquam gutta roris antelu-
24 cani, quæ deſcendit in terram.* Sed mi-
ſereris omnium,quia omnia potes,& diſ-
ſimulas peccata hominum propter pœ-
25 nitentiam. * Diligis enim omnia quæ
ſunt,& nihil odiſti eorum quę feciſti:nec
enim odiens aliquid conſtituiſti,aut feci-
26 ſti. * Quomodo autem poſſet aliquid per-
manere, niſi tu voluiſſes ? aut quod à te
27 vocatum non eſſet,conſeruaretur ? *Par-
cis autem omnibus : quoniam tua ſunt
Domine,qui amas animas.

CAP. XII.

1 O Quàm bonus & ſuauis eſt Domine
2 ſpiritus tuus in omnibus ! * Ideò-
A que eos, qui exerrant,partibus corripis;
& de quibus peccant, admones & allo-
queris : vt relicta malitia, credant in te
3 Domine. * ‖ Illos enim antiquos inhabi- ‖ Deu.9.
tatores terræ ſanctæ tuæ, quos exhorrui- a.‧. 12.
4 ſti, * quoniam odibilia opera tibi facie- d.29.18
bãt per medicamina,& ſacrificia iniuſta, b.12.
5 * & filiorum ſuorum necatores ſine mi-
ſericordia,& comeſtores viſcerũ hominũ,
& deuoratores ſanguinis à medio ſacra-
6 mento tuo, * & auctores parẽtes anima-
rum inauxiliatarum, perdere voluiſti per
7 manus parentum noſtrorum,* vt dignam
perciperent peregrinationem puerorum
Dei, quæ tibi omnium charior eſt terra.
8 * Sed & his tamquam hominibus peper-
ciſti, & miſiſti anteceſſores exercitus tui
veſpas, vt illos paulatim exterminarent.
9 * Non quia impotens eras in bello ſubĩi-
B cere impios iuſtis, aut beſtiis ſæuis, aut
10 verbo duro ſimul exterminare:*‖ſed par- ‖ Ex.23
tibus iudicans dabas locum pœnitentiæ, d.30.
non ignorans,quoniam nequam eſt natio Deu.7.
eorum,& naturalis malitia ipſorum, & d.22.
quoniam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum.* Semen enim erat
maledictũ ab initio:nec timens aliquem,
12 veniam dabas peccatis illorum. * Quis
enim dicet tibi:Quid feciſti?aut quis ſta-
bit contra iudicium tuum ? aut quis in
conſpectu tuo veniet vindex iniquorum
hominum?aut quis tibi imputabit, ſi pe-
13 rierint nationes,quas tu feciſti?*Nõ enim
eſt alius Deus quam tu, ‖ cui cura eſt de ‖ 1.Pet.
omnibus, vt oſtendas quoniam non iniu- 5.b.7.
14 ſtè iudicas iudicium. * Neque rex, neque
tyrannus in conſpectu tuo inquirent de
15 his,quos perdidiſti.* Cùm ergo ſis iuſtus,
iuſte omnia diſponis: ipſum quoque, qui
non debet puniri, condemnare, exterum
16 æſtimas à tua virtute. * Virtus enim tua
C iuſtitiæ initium eſt : & ob hoc quòd o-
mnium Dominus es, omnibus te parcere
17 facis.* Virtutem enim oſtendis tu,qui nõ
crederis eſſe in virtute conſummatus, &
horũ qui te neſciunt, audaciam traducis.
18 * Tu autem dominator virtutis,cum trã-
quillitate iudicas, & cũ magna reuerẽtia
diſponis nos:ſubeſt enim tibi,cũ volueris,
19 poſſe.* Docuiſti autem populum tuum per
talia opera,quoniã oportet iuſtum eſſe &

Digitized by Google

humanũ, & bonæ ſpei feciſti filios tuos:
quoniam iudicans das locum in peccatis
pœnitentiæ.* Si enim inimicos ſeruorum 20
tuorum,& debitos morti,cum tanta cru-
ciaſti attentione, dans tempus & locum,
per quæ poſſent mutari à malitia; * cum 21
quanta diligentia iudicaſti filios tuos:
quorum parentibus iuramenta & con-
uentiones dediſti bonarum promiſsionũ?
*Cùm ergo das nobis diſciplinam, inimi- 22
cos noſtros multipliciter flagellas, vt bo- D
nitatem tuam cogitemus iudicantes: &
cùm de nobis iudicatur,ſperemus miſeri-
cordiam tuam.* Vnde & illis,qui in vita 23
ſua inſenſatè & iniuſtè vixerunt,per hæc,
quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta.
‖ Sup. *‖ Etenim in erroris via diutius errauer- 24
11.c.24 runt,deos æſtimantes hæc, quæ in anima-
Rom. 1. libus ſunt ſuperuacua,infantium inſenſa-
c.13. torum more viuentes.*Propter hoc tam- 25
quam pueris inſenſatis iudicium in deri-
ſum dediſti.* Qui autem ludibriis & in- 26
crepationibus non ſunt correcti, dignum
Dei iudicium experti ſunt. * In quibus 27
enim patientes indignabantur, per hæc
quos putabant deos, in ipſis cùm exter-
minarentur videntes, illum quem olim
negabant ſe noſſe, verum Deum agnoue-
runt:propter quod & finis condemnatio-
nis eorum venit ſuper illos.

CAP. XIII.

Rom. 1 b.18. Vani autem ſunt omnes homines, in 1
quibus non ſubeſt ſcientia Dei: & A
de his quæ videntur bona, non potue-
runt intelligere eum qui eſt, neque ope-
ribus attendentes agnouerunt quis eſſet
‖ Deut. artifex: * ‖ ſed aut ignem,aut ſpiritum, 2
4 c.13. aut citatum aerem,aut gyrum ſtellarum,
17.a.3. aut nimiam aquam,aut ſolem & lunam,
rectores orbis terrarum deos putauerunt.
* Quorum ſi ſpecie delectati, deos puta- 3
uerunt:ſciant quanto his dominator eo-
rum ſpecioſior eſt.ſpeciei enim generator
hæc omnia conſtituit. * Aut ſi virtutem
& opera eorum mirati ſunt, intelligant 4
ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior
eſt illis: * à magnitudine enim ſpeciei & 5
creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator
horum videri. * ſed tamen adhuc in his 6
minor eſt querela.Et hi enim fortaſſe er- B
rant,Deum quærentes, & volentes inue-
‖ Rom 1 nire. * ‖ Etenim cùm in operibus illius 7
c.21. conuerſentur, inquirunt: & perſuaſum
habent quoniam bona ſunt quæ videntur.
* Iterum autem nec his debet ignoſci. 8
* Si enim tantum potuerunt ſcire,vt poſ- 9
ſent æſtimare ſæculum: quomodo huius
Dominum non facilius inuenerunt?* In- 10
felices autem ſunt,& inter mortuos ſpes
illorum eſt, qui appellauerũt deos opera
manuum hominum,aurum & argentum,
artis inuentionem, & ſimilitudines ani-
malium, aut lapidem inutilem opus ma-
nus antiquæ. * ‖ Aut ſi quis artifex faber 11
de ſilua lignum rectum ſecuerit,& huius C

doctè eradat omnem corticem, & arte
ſua vſus, diligenter fabricet vas vtile in
12 conuerſationem vitæ, * reliquiis autem
eius operis, ad præparationem eſcæ abu-
13 tatur: * & reliquum horum, quod ad
nullos vſus facit,lignum curuum,& vor-
ticibus plenum,ſculpat diligenter per va-
cuitatem ſuam, & per ſcientiam ſuæ ar-
tis figuret illud, & aſsimilet illud ima-
14 gini hominis, * aut alicui ex animalibus
illud comparet perlinens rubrica, & ru-
bicundum faciens fuco colorem illius,&
omnem maculam, quæ in illo eſt, perli-
15 niens: * & faciat ei dignã habitationem,
D & in pariete ponens illud,& confirmans
16 ferro, * ne fortè cadat, proſpiciens illi,
ſciens quoniam non poteſt adiuuare ſe:
imago enim eſt,& opus eſt illi adiutoriũ.
17 * Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis,&
de nuptiis votum faciens inquirit. Non
erubeſcit loqui cum illo, qui ſine anima
18 eſt: * & pro ſanitate quidem infirmum
deprecatur, & pro vita rogat mortuum,
19 & in adiutorium inutilem inuocat: * &
pro itinere petit ab eo, qui ambulare nõ
poteſt:& de acquirendo, & de operando,
& de omnium rerum euentu petit ab eo,
qui in omnibus eſt inutilis.

CAP. XIV.

1 Iterum alius nauigare cogitans, & per
A feros fluctus iter facere incipiens,ligno
portante ſe, fragilius lignum inuocat.
2 * Illud enim cupiditas acquirẽdi excogi-
tauit, & artifex ſapientia fabricauit ſua.
3 *Tua autem,Pater,prouidẽtia gubernat:
‖quoniam dediſti & in mari viam, & in- ‖ Exo.
4 ter fluctus ſemitam firmiſsimam,* oſten- 14. d.
dens quoniam potens es ex omnibus ſal- 22.
uare, etiã ſi ſine arte aliquis adeat mare,
5 * Sed vt non eſſent vacua ſapientiæ tuæ
opera:propter hoc etiam & exiguo ligno
credunt homines animas ſuas, & tranſ-
euntes mare per ratem liberati ſunt:
6 * ‖ ſed & ab initio cùm perirent ſuperbi ‖ Gen.6.
gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem b.4.7.
confugiens, remiſit ſæculo ſemen natiui- b.7.
7 tatis,quæ manu tua erat gubernata * Be-
nedictum eſt enim lignum, per quod fit
8 iuſtitia. * ‖ Per manus autem quod fit ‖ Pſal.
idolum,maledictum eſt & ipſum, & qui 113. Ba
fecit illud:quia ille quidem operatus eſt: ruch. 6.
illud autẽ cùm eſſet fragile, deus cogno- d.3.
9 minatus eſt. * Similiter autem odio ſunt
10 Deo, impius & impietas eius. * Etenim
quod factum eſt,cum illo qui fecit, tor-
11 menta patietur.*Propter hoc & in idolis
B nationum non erit reſpectus: quoniam
creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in
tentationem animabus hominum, & in
12 muſcipulam pedibus inſipientium.* Ini-
tium enim fornicationis eſt exquiſitio
idolorum:& adinuentio illorum corru-
13 ptio vitæ eſt. * neque enim erant ab ini-
14 tio,neque erunt in perpetuum. * Super-
uacuitas enim hominum hæc aduenit in
orbem terrarum: & ideo breuis illorum
finis

Digitized by Google

ſuis eſt inuentus. * Acerbo enim luctu 15
dolens pater, citò ſibi rapti filij fecit
imaginem:& illum,qui tunc quaſi homo
mortuus fuerat, nunc tanquam deum
colere cœpit, & conſtituit inter ſeruos
ſuos ſacra & ſacrificia. * Deinde inter- 16
ueniente tempore, conualeſcente iniqua
conſuetudine, hic error tamquam lex
cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio
colebantur figmenta. * Et hos quos in 17
palàm homines honorare non poterant,
propter hoc quòd longè eſſent, e longin-
quo figura eorum allata, euidentē ima-
ginem regis, quem honorare volebant,
fecerunt:vt illum, qui aberat, tamquam
præſentem colerent ſua ſolicitudine.
* Prouexit autem ad horum culturam, 18
& hos qui ignorabant, artificis eximia
diligentia. * Ille enim volens placere illi, 19
qui ſe aſſumpſit, elaborauit arte ſua, vt
ſimilitudinem in melius figuraret.* Mul- 20
titudo autem hominum abducta per ſpe- C
ciem operis, eum, qui ante tempus tam-
quam homo honoratus fuerat, nunc deū
æſtimauerunt. * Et hæc fuit vitæ hu- 21
manæ deceptio:quoniam aut affectui,aut
regibus deſeruientes homines,incommu-
nicabile nomen lapidibus & lignis impo-
ſuerunt. * Et non ſuffecerat erraſſe eos 22
circa Dei ſcientiam, ſed & in magno vi-
uentes inſcientiæ bello, tot & tam ma-
‖ Deut. gna mala pacem appellant.* Aut enim 23
18. b. 10. filios ſuos ſacrificantes, aut obſcura ſa-
Ier. 7. a. crificia facientes, aut inſaniæ plenas vi-
6. gilias habentes, * neque viam, neque 24
nuptias mundas iam cuſtodiunt, ſed alius
alium per inuidiam occidit, aut adulte-
rans contriſtat:*& omnia commiſta ſunt, 25
ſanguis, homicidium, furtum & fictio, D
corruptio & infidelitas, turbatio & per-
iurium, tumultus bonorum, * Dei im- 26
memoratio,animarum inquinatio, nati-
uitatis immutatio,nuptiarum inconſtan-
tia, inordinatio mœchiæ & impudicitię:
* Infandorum enim idolorum cultura, 27
omnis mali cauſa, & initium & finis.
* Aut enim dum lætantur, inſaniunt: 28
aut certè vaticinantur falſa, aut viuunt
iniuſtè, aut peierant citò. * Dum enim 29
confidunt in idolis, quæ ſine anima ſunt,
malè iurantes noceri ſe non ſperant.
* Vtraque ergo illis euenient dignè, 30
quoniam malè ſenſerunt de Deo, atten-
dentes idolis, & iurauerunt iniuſtè, in
dolo contemnentes iuſtitiam.*Non enim 31
iuratorum virtus, ſed peccantium pœna
perambulat ſuper iniuſtorum præuari-
cationem.

CAP. XV.

TV autem Deus noſter, ſuauis & ve- 1
rus es, patiens, & in miſericordia A
diſponens omnia. * Etenim ſi peccaue- 2
rimus,tui ſumus, ſcientes magnitudi-
nem tuam:& ſi non peccauerimus,ſcimus
quoniam apud te ſumus cōputati. * Noſ- 3
ſe enim te, conſummata iuſtitia eſt: &
ſcire iuſtitiam, & virtutem tuam, radix
4 eſt immortalitatis. * Non enim in erro-
rem induxit nos hominum malæ artis
excogitatio, nec vmbra picturæ labor ſi-
ne fructu, effigies ſculpta per varios co-
5 lores.*cuius aſpectus inſenſato dat con-
cupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis
6 effigiem ſine anima. * Malorum amato-
res, digni ſunt qui ſpem habeant in tali-
bus, & qui faciunt illos,& qui diligunt,
7 & qui colunt.* ‖ Sed & figulus mollem ‖ Rom.
B terram premens,laborioſè fingit ad vſus 9. d. 21.
noſtros vnumquodque vas, & de eodem
luto fingit quæ munda ſunt in vſum vaſa,
& ſimiliter quæ his ſunt cōtraria:horum
autem vaſorum quis ſit vſus,iudex eſt fi-
8 gulus. * Et cum labore vano deum fingit
de eodem luto,ille qui paulo antè de ter-
ra factus fuerat, & poſt puſillum reducit
ſe vnde acceptus eſt, repetitus animæ de-
9 bitum quam habebat. * Sed cura eſt illi,
non quia laboraturus eſt, nec quoniam
breuis illi vita eſt,ſed concertatur aurifi-
cibus & argentariis:ſed & ærarios imita-
tur,& gloriam præfert, quoniam res ſu-
10 peruacuas fingit.*Cinis eſt enim cor eius,
C & terra ſuperuacua ſpes illius,& luto vi-
11 lior vita eius:* quoniam ignorauit qui ſe
finxit, & qui inſpirauit illi animam quæ
operatur,& qui inſufflauit ei ſpiritum vi-
12 talem. * Sed & æſtimauerunt luſum eſſe
vitam noſtram, & conuerſationem vitæ
compoſitam ad lucrū,,& oportere vnde-
13 cumque etiam ex malo acquirere. * Hic
enim ſcit ſe ſuper omnes delinquere, qui
ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculpti-
14 lia fingit.*Omnes enim inſipientes,& in-
felices ſupra modum animæ ſuperbi,ſunt
15 inimici populi tui,& imperātes illi:*quo-
niam omnia idola nationum deos æſti-
mauerunt, ‖ quibus neque oculorum v- ‖ Pſal.
ſus eſt ad videndum, neque nares ad 113. b.
percipiendum ſpiritum, neque aures ad 4. &
D audiendum,neque digiti manuum ad tra- 134. c.
ctandum, ſed & pedes eorum pigri ad 15.
16 ambulandum. * homo enim fecit illos &
qui ſpiritum mutuatus eſt, is finxit illos.
Nemo enim ſibi ſimilem homo poterit
17 Deum fingere. * Cùm enim ſit mortalis,
mortuum fingit manibus iniquis. Melior
enim eſt ipſe his quos colit, quia ipſe
quidem vixit, cùm eſſet mortalis, illi
18 autem numquam. * Sed & animalia mi-
ſerrima colunt:inſenſata enim compara-
19 ta his, illis ſunt deteriora. * Sed nec aſ-
pectu aliquis ex his animalibus bona po-
teſt conſpicere. Effugerunt autem Dei
laudem,& benedictionem eius.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his ſimilia paſſi
A ſunt dignè tormenta, & per multi-
tudinem beſtiarum exterminati ſunt.
2 * Pro quibus tormentis bene diſpoſuiſti ‖ Num. 11.
populum tuum, ‖ quibus dediſti con- g. 31.

Inſcientiam eius cauſæ de qua tormen-
tum præſtat. * Illi autem qui impoten- 13
tem verè noctem, & ab infimis,& ab al-
tiſsimis inferis ſuperuenientem , eundem
ſomnum dormientes , * aliquando mon- 14
ſtrorum exagitabantur timore, aliquan-
do animæ deficiebant traductione : ſubi-
taneus enim illis & inſpiratus timor ſu-
peruenerat. * Deinde ſi quiſquam ex illis 15
decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine
ferro reclusus. * Si enim ruſticus quis 16
erat,aut paſtor,aut agri laborum opera- D
rius præoccupatus eſſet , ineffugibilem
ſuſtinebat neceſsitatem.* vna enim cate- 17
na tenebrarum omnes erant colligati. Si-
ue ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos ar-
borum ramos auium ſonus ſuauis, aut
vis aquæ decurrentis nimium , * aut ſo- 18
nus validus præcipitatarum petrarum,aut
ludentium animalium curſus inuiſus,aut
mugientium valida beſtiarum vox , aut
reſonans de altiſsimis montibus Echo,
deficientes faciebant illos præ timore.
* Omnis enim orbis terrarum limpido 19
illuminabatur lumine , & non impeditis
operibus continebatur. * Solis autem il- 20
lis ſuperpoſita erat grauis nox, imago te-
nebrarum , quæ ſuperuentura illis erat.
Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

Exo.10 f.23. SAnctis autem tuis maxima erat lux, 1
& horum quidem vocem audiebant, A
ſed figuram non videbant. Et quia non
& ipſi eadem paſsi erant, magnificabant
te:* & qui antè læſi erant , quia non læ- 2
debantur,gratias agebant:& vt eſſet dif-
‖ Exod. ferentia , donum petebant. * ‖ Propter 3
14 e.24. quod ignis ardentem columnam ducem
Pſal.77 habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læ-
b.14.& ſura boni hoſpitij præſtitiſti.* Digni qui- 4
104. d. dem illi carere luce, & pati carcerem te-
39. nebrarum, qui incluſos cuſtodiebant fi-
‖ Exo.1. lios tuos , per quos incipiebat incorru-
c.16.& ptum legis lumen ſæculo dari. * ‖ Cùm 5
2.a.3. cogitarent iuſtorum occidere infantes:&
‖ Exod. vno expoſito filio, & liberato , in tradu-
14.f.27 ctionem illorum,multitudinem filiorum
abſtuliſti, & ‖ pariter illos perdidiſti in
aqua valida.* illa enim nox antè cogni- 6
ta eſt à patribus noſtris , vt verè ſcientes
quibus iuramentis crediderunt, animæ- B
quiores eſſent.* Suſcepta eſt autem à po- 7
pulo tuo ſanitas quidem iuſtorum, iniu-
ſtorum autem exterminatio. * Sicut enim 8
læſiſti aduerſarios : ſic & nos prouocans
magnificaſti. * Abſconsè enim ſacrifica- 9
bant iuſti pueri bonorum , & iuſtitiæ le-
gem in concordia diſpoſuerunt : ſimiliter
& bona & mala recepturos iuſtos , pa-
trum iam decantantes laudes. Reſo- 10
nabat autem inconueniens inimicorum
vox,& flebilis audiebatur planctus plo-
ratorum infantium.* ‖ Simili autem pœ- 11
Exod. na ſeruus cum domino afflictus eſt , &
12.d.30 popularis homo regi ſimilia paſſus. * Si- 12
militer ergo omnes , vno nomine mor-
tis , mortuos habebant innumerabiles.
Nec enim ad ſepeliendum viui ſufficie-
bant: quoniam vno momento , quæ erat
præclarior natio illorum , exterminata
13 eſt. * De omnibus enim non credentes
propter veneficia , tunc verò primùm
cùm fuit exterminium primogenitorum,
14 ſpoponderunt populum Dei eſſe. * Cùm
C enim quietum ſilentium contineret om-
nia,& nox in ſuo curſu medium iter ha-
15 beret, * omnipotens ſermo tuus de cælo
à regalibus ſedibus, durus debellator in
mediam exterminij terram proſiliuit,
16 * gladius acutus inſimulatum imperium
tuum portans , & ſtans repleuit omnia
morte,& vſque ad cælum attingebat ſtãs
17 in terra. * Tunc continuò viſus ſomnio-
rum malorum turbauerunt illos , & ti-
18 mores ſuperuenerunt inſperati. * Et alius
alibi proiectus ſemiuiuus , propter quam
moriebatur , cauſam demonſtrabat mor-
19 tis.* Viſiones enim , quæ illos turbaue-
runt,hæc præmonebant , ne inſcij, quare
20 mala patiebantur, perirent.* Tetigit au-
tem tunc & iuſtos tentatio mortis , &
commotio in eremo facta eſt multitudi- ‖ Num.
21 nis:ſed non diu permanſit ira tua.* ‖ Pro- 16.g.46
D perans enim homo ſine querela depreca-
ri pro populis , proferens ſeruitutis ſuæ
ſcutum orationem , & per incenſum de-
precationem allegans, reſtitit iræ , & fi-
nem impoſuit neceſsitati,oſtendens quo-
22 niam tuus eſt famulus. * Vicit autem
turbas,non in virtute corporis,nec arma-
turæ potentia , ſed verbo illum , qui ſe
vexabat , ſubiecit, iuramenta parentum,
23 & teſtamentum commemorans. * Cùm
enim iam aceruatim cecidiſſent ſuper al-
terutrum mortui,interſtitit, & amputa-
uit impetum, & diuiſio illam quæ ad vi-
24 uos ducebat viam. * ‖ In veſte enim po- ‖ Exod.
deris,quam habebat,totus erat orbis ter- 28.b.6.
rarum : & parentum magnalia in quat-
tuor ordinibus lapidum erant ſculpta, &
magnificentia tua in diademate capitis
25 illius ſculpta erat. * His autem ceſsit qui
exterminabat,& hæc extimuit, erat enim
ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vſque in nouiſsimum ſi-
A ne miſericordia ira ſuperuenit. Præ-
2 ſciebat enim & futura illorum : * quo-
niam cùm ipſi permiſiſſent vt educe-
rent , & cum magna ſolicitudine præ-
miſiſſent illos , conſequebantur illos pœ-
3 nitentia acti. * ‖ Adhuc enim inter ma- ‖ Exod.
nus habentes luctum , & deplorantes 14.a.5.
ad monumenta mortuorum, aliam ſi-
bi aſſumpſerunt cogitationem inſcien-
tiæ:& quos rogantes proiecerant , hos
4 tamquam fugitiuos perſequebãtur : *du-
cebat enim illos ad hunc finem digna
neceſsitas : & horum , quæ acciderant,
commemorationem amittebant , vt quæ
deerant tormentis , repleret punitio:
5 * & populus quidem tuus mirabiliter
tranſ-

Digitized by Google

tranſiret, illi autem nouam mortem in-
uenirent.* Omnis enim creatura ad ſuum 6
genus ab initio refigurabatur, deſeruiens B
tuis præceptis, vt pueri tui cuſtodiren-
tur illæſi. * Nam nubes caſtra eorum 7
obumbrabat, & ex aqua, quæ antè erat,
terra arida apparuit, & in mari rubro
via ſine impedimento, & campus germi-
nans de profundo nimio:* per quem om- 8
nis natio tranſiuit, quę tegebatur tua ma-
nu, videntes tua mirabilia & monſtra.
* Tamquam enim equi depauerunt eſcā, 9
& tamquam agni exultauerunt, magnifi-
cātes te Domine, qui liberaſti illos. * Me- 10
mores enim erant adhuc eorum, quæ in
incolatu illorum facta fuerant, quemad-
modum pro natione animalium eduxit
terra muſcas, & pro piſcibus eructauit
‖ Exod. 16.c.13. Num. 11.g.31 Sap.16.a.2. fluuius multitudinem ranarum.* ‖ No- 11
uiſsimè autem viderunt nouam creatu-
ram auium: cùm adducti concupiſcentia
poſtulauerunt eſcas epulationis.* In al- 12
locutione enim deſiderij, aſcendit illis de C
mari ortygometra: & vexationes pecca-
toribus superuenerunt, non ſine illis,
quæ antè facta erant, argumentis per
vim fulminum: iuſtè enim patiebantur
ſecundùm ſuas nequitias.* Etenim dete- 13
ſtabiliorem inhoſpitalitatem inſtituerūt:
alij quidem ignotos non recipiebant ad-
uenas, alij autem bonos hoſpites in ſer-
uitutem redigebant.* Et non ſolùm hæc, 14
ſed & alius quidam reſpectus illorum
erat: quoniam inuiti recipiebant extra-
neos.* Qui autem cum lætitia recepe- 15
runt hos, qui eiſdem vſi erant iuſtitiis,
ſæuiſsimis afflixerunt doloribus. * Per- 16
cuſsi ſunt autem cæcitate: ſicut illi in fo-
ribus iuſti, cùm ſubitaneis cooperti eſ- D
ſent tenebris, vnuſquiſque tranſitum oſtij
ſui quærebat.* In ſe enim elementa dum 17
conuertuntur, ſicut in organo qualitatis
ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum
cuſtodiunt: vnde æſtimari ex ipſo viſu
certò poteſt. * Agreſtia enim in aquatica 18
conuertebantur: & quæcumque erant
natantia, in terram tranſibant. * Ignis 19
in aqua valebat ſupra ſuam virtutem, &
aqua extinguentis naturę obliuiſcebatur.
* Flammæ econtrario, corruptibilium 20
animalium nō vexauerunt carnes coam-
bulantium, nec diſſoluebant illam, quæ
facilè diſſoluebatur ſicut glacies, bonam
eſcam. In omnibus enim magnificaſti po-
pulum tuum Domine, & honoraſti, &
non deſpexiſti, in omni tempore, & in
omni loco aſsiſtens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH PROLOGVS.

MVltorum nobis, & magnorum, per legem & prophetas, aliórque qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & dicentes & ſcribentes doctiſsimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquā ſe ampliùs dedit ad diligētiā lectionis legis, & prophetarū & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorū periti facti magis magiſq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, ſequentes imaginem ſapientiæ, deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autem ſolùm hæc, ſed & ipſa lex, prophetæ ceteráque aliorum librorum, non paruam habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, poſtquam perueni in Aegyptum, & cùm multū temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos, non paruæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiā & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodū oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

1 OMnis ſapientia à Domino Deo eſt, 3. Reg.
A & cum illo fuit ſemper, & eſt an- 3.b.9 &
2 te æuum.* Arenam maris, & pluuiæ gut- 4.c.29.
tas, & dies ſæculi quis dinumerauit?
Altitudinem cæli, & latitudinem terræ,
& profundum abyſsi quis dimenſus
3 eſt? * Sapientiam Dei præcedentem om-
4 nia quis inueſtigauit? * Prior omnium
creata eſt ſapientia, & intellectus prudē-
5 tiæ ab æuo. * Fons ſapientiæ verbum Dei
in excelſis, & ingreſſus illius mandata æ-
6 terna. * Radix ſapientiæ cui reuelata eſt,
7 & aſtutias illius quis agnouit? * Diſcipli-
na ſapientiæ cui reuelata eſt, & manife-
ſtata? & multiplicationē ingreſſus illius
8 quis intellexit? * Vnus eſt altiſsimus Crea-
tor omnipotens, & Rex potens, & me-
tuēdus nimis, ſedens ſuper thronum illius
& dominās Deus. * Ipſe creauit illam in

Spi

Digitized by Google

Spiritu ſancto, & vidit, & dinumerauit, B
& menſus eſt. * Et effudit illã ſuper om- 10
nia opera ſua, & ſuper omnẽ carnem ſe-
cundum datum ſuum, & præbuit illam
diligentibus ſe. * Timor Domini gloria, 11
& gloriatio,& lætitia, & corona exulta-
tionis. * Timor Domini delectabit cor,& 12
dabit lætitiam,& gaudium,& longitudi-
nem dierum. * Timenti Dominum bene 13
erit in extremis, & in die defunctionis
ſuæ benedicetur. * Dilectio Dei honora- 14
bilis ſapientia. * Quibus autem apparue- 15
rit in viſu,diligunt eam in viſione, & in
‖ Prou. 1.a.7. Pſ 100. d.10.
agnitione magnaliũ ſuorum. * ‖ Initium 16
ſapiẽtiæ,timor Domini, & cum fidelibus C
in vulua concreatus eſt,cum electis femi-
nis graditur, & cum iuſtis & fidelibus
agnoſcitur.* Timor Domini, ſcientiæ re- 17
ligioſitas. * Religioſitas cuſtodiet & iu- 18
ſtificabit cor,iucunditatẽ atque gaudium
dabit. * Timenti Dominum bene erit, & 19
in diebus conſummationis illius benedi-
cetur. * Plenitudo ſapientiæ eſt timere 20
Deum, & plenitudo à fructibus illius.
* Omnem domum illius implebit à gene- 21
rationibus, & receptacula à theſauris il-
lius. * Corona ſapientiæ, timor Domini, 22
replens pacẽ,& ſalutis fructũ: * & vidit, 23
& dinumerauit eam: vtraque autem ſunt
dona Dei. * Scientiã, & intellectum pru- 24
dentiæ ſapientia compartitur: & gloriã
tenentium ſe, exaltat. * Radix ſapientiæ 25
eſt timere Dominum: & rami illius lon-
gæui. * In theſauris ſapientiæ intellectus, 26
& ſcientiæ religioſitas: execratio autem
peccatoribus ſapientia. * Timor Domini 27
expellit peccatum:* nam qui ſine timore 28
eſt,non poterit iuſtificari:iracundia enim
animoſitatis illius, ſubuerſio illius eſt.
* Vſque in tempus ſuſtinebit patiens, & 29
poſtea redditio iucunditatis.* Bonus ſen- 30
ſus vſque in tempus abſcondet verba il- D
lius, & labia multorum enarrabunt ſen-
ſum illius. * In theſauris ſapientiæ ſi- 31
gnificatio diſciplinæ: * execratio autem 32
peccatori,cultura Dei.* Fili concupiſcens 33
ſapientiam, conſerua iuſtitiam, & Deus
præbebit illam tibi. * Sapientia enim & 34
diſciplina timor Domini: & quod bene-
placitum eſt illi,* fides,& manſuetudo,& 35
adimplebit theſauros illius. * Ne ſis in- 36
credibilis timori Domini: & ne acceſſeris
ad illum duplici corde. * Ne fueris hypo- 37
crita in conſpectu hominũ, & non ſcan-
dalizeris in labiis tuis. * Attende in illis, 38
ne fortè cadas,& adducas animæ tuæ in-
honorationem,* & reuelet Deus abſcon- 39
ſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te:
* quoniam acceſſiſti malignè ad Domi- 40
num,& cor tuum plenum eſt dolo & fal-
lacia.

CAP. II.

Matt.4.a.1. 2.Tim.3.c.12.
FIli accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in 1
iuſtitia, & timore, & præpara ani- A
mam tuam ad tentationẽ. * Deprime cor 2
tuum,& ſuſtine:inclina autem tuam, &
ſuſcipe verba intellectus: & ne feſtines in
3 tempore obductionis. * Suſtine ſuſtenta-
tiones Dei:coniungere Deo,& ſuſtine, vt
4 creſcat in nouiſsimo vita tua. * Omne,
quod tibi applicitum fuerit,accipe: & in
dolore ſuſtine,& in humilitate tua patiẽ-
5 tiam habe: * ‖ quoniam in igne proba-
‖ *Sa. 3. a. 6.*
tur aurum & argentum, homines verò
receptibiles in camino humiliationis.
6 * Crede Deo,& recuperabit te: & dirige
B viam tuam, & ſpera in illum. Serua ti-
7 morem illius, & in illo veteraſce. * Me-
tuentes Dominũ ſuſtinete miſericordiam
eius: & non deflectatis ab illo ne cadatis.
8 * Qui timetis Dominum, credite illi: &
9 non euacuabitur merces veſtra. * Qui ti-
metis Dominum, ſperate in illum: & in
oblectationem veniet vobis miſericordia.
10 * Qui timetis Dominum, diligite illum,
11 & illuminabuntur corda veſtra. * Reſpi-
cite filij nationes hominũ:& ſcitote quia
nullus ſperauit in Domino, & confuſus
12 eſt. * ‖ Quis enim permanſit in manda-
‖ *Pſal. 30.a.1.*
tis eius,& derelictus eſt? aut quis inuo-
13 cauit eum,& deſpexit illum? * Quoniam
C pius & miſericors eſt Deus, & remittet
in die tribulationis peccata: & protector
eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate.
14 * Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis, &
manibus malefacientibus, & peccatori
15 ‖ terram ingredienti duabus viis. * Væ
‖ [illegible] 12.
diſſolutis corde, qui non credunt Deo:&
16 ideo non protegentur ab eo.* Væ his,qui
perdiderunt ſuſtinentiam, & qui dereli-
querũt vias rectas, & diuerterunt in vias
17 prauas. * Et quid facient, cùm inſpicere
18 cœperit Dominus? * Qui timent Domi-
num, non erunt incredibiles verbo illius:
& ‖ qui diligunt illũ,conſeruabunt viam
‖ *Ioan. 14.c.23*
19 illius. * Qui timent Dominum, inqui-
D rent quæ beneplacita ſunt ei:& qui dili-
20 gunt eum,replebuntur lege ipſius. * Qui
timent Dominum,præparabũt corda ſua,
& in conſpectu illius ſanctificabunt ani-
21 mas ſuas. * Qui timent Dominum,cuſto-
diunt mandata illius, & patiẽtiam habe-
22 bunt vſque ad inſpectionem illius, * di-
centes:Si pœnitentiam non egerimus,in-
cidemus in manus Domini,& non in ma-
23 nus hominum. * Secundum enim magni-
tudinem ipſius, ſic & miſericordia illius
cum ipſo eſt.

CAP. III.

1 FIlij ſapientiæ, eccleſia iuſtorum: &
A natio illorum, obedientia & dilectio.
2 * Iudicium patris audite filij, & ſic fa-
3 cite vt ſalui ſitis. * Deus enim honora-
uit patrem in filiis: & iudicium matris
4 exquirens, firmauit in filios. * Qui dili-
git Deum,exorabit pro peccatis, & con-
tinebit ſe ab illis, & in oratione dierum
5 exaudietur. * Et ſicut qui theſaurizat, ita
6 & qui honorificat matrem ſuam. * Qui
honorat patrem ſuum, iucundabitur in
filiis,& in die orationis ſuæ exaudietur.
7 * Qui honorat patrem ſuum, vita viuet
longiore

Digitized by Google

longiore:& qui obedit patri, refrigerabit B
matrem. * Qui timet Dominum hono- 8
rat parentes,& quaſi dominis ſeruiet his,
‖ *Exod.* qui ſe genuerunt.* ‖ In opere & ſermone, 9
20.c.12. & omni patientia honora patrem tuum,
Deut.5. * vt ſuperueniat tibi benedictio ab eo, & 10
b. 16. benedictio illius in nouiſsimo maneat.
Matth. * Benedictio patris firmat domos filio- 11
15. a.4. rum : maledictio autem matris eradicat
Mar.7. fundamenta. * Ne glorieris in contume- 12
b.10. lia patris tui : non enim eſt tibi gloria,
Eph. 6. eius confuſio. * gloria enim hominis ex 13
a. 2. honore patris ſui, & dedecus filij pater
Gen.27. ſine honore. * Fili ſuſcipe ſenectam pa- 14
d.27.& tris tui, & non contriſtes eum in vita il-
49. a.1. lius : * & ſi defecerit ſenſu, veniam da, 15
& ne ſpernas eum in virtute tua· eleemo-
ſyna enim patris non erit in obliuione.
* Nam pro peccato matris reſtituetur tibi 16
bonum, * & in iuſtitia ædificabitur tibi, 17
& in die tribulationis commemorabitur
tui : & ſicut in ſereno glacies,ſoluentur
peccata tua. * Quàm malæ famæ eſt, qui 18
derelinquit patrem : & eſt maledictus à
Deo,qui exaſperat matrem.*Fili in man- 19
ſuetudine opera tua perfice, & ſuper ho- C
minū gloriam diligeris. * ‖ Quanto ma- 20
‖ *Phil.* gnus es,humilia te in omnibus, & coram
2.a.3. Deo inuenies gratiam: * quoniam magna 21
potentia Dei ſolius, & ab humilibus ho-
noratur. * ‖ Altiora te ne quæſieris, & 22
‖ *Prou.* fortiora te ne ſcrutatus fueris : ſed quæ
25.d.28 præcepit tibi Deus,illa cogita ſemper, &
in pluribus operibus eius ne fueris curio-
ſus. * Non eſt enim tibi neceſſarium, ea 23
quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis.
* In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari mul- 24
tipliciter, & in pluribus operibus eius
non eris curioſus. * Plurima enim ſuper 25
ſenſum hominum oſtēſa ſunt tibi.* Mul- 26
tos quoque ſupplantauit ſuſpicio illorū,
& in vanitate detinuit ſenſus illorum.
* Cor durum habebit malè in nouiſsimo: 27
& qui amat periculum, in illo peribit. D
* Cor ingrediens duas vias, non habebit 28
ſucceſſus,& prauus corde in illis ſcanda-
lizabitur. * Cor nequam grauabitur in 29
doloribus,& peccator adiiciet ad peccan-
dum. * Synagogæ ſuperborum non erit 30
ſanitas : frutex enim peccati radicabitur
in illis, & non intelligetur.* Cor ſapien- 31
tis intelligitur in ſapientia,& auris bona
audiet cum omni concupiſcentia ſapien-
tiam. * Sapiens cor & intelligibile abſti- 32
nebit ſe à peccatis,& in operibus iuſtitiæ
ſucceſſus habebit.* ‖ Ignem ardentem ex- 33
‖ *Dan.* tinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit pec-
4.e.24. catis : * & Deus proſpector eſt eius qui 34
reddit gratiam : meminit eius in poſte-
rum,& in tempore caſus ſui inueniet fir-
mamentum.

CAP. IIII.

Tob. 4. FIli eleemoſynam pauperis ne defrau- 1
b. 7. des, & oculos tuos ne tranſuertas à A
paupere. * Animam eſurientem ne de- 2
ſpexeris : & non exaſperes pauperem in
3 inopia ſua. * Cor inopis ne afflixeris, &
4 non protrahas datum anguſtianti. * Ro-
gationem contribulati ne abiicias: & non
5 auertas faciem tuam ab egeno. * Ab ino-
pe ne auertas oculos tuos propter iram:
& non relinquas quærentibus tibi retro
6 maledicere : * maledicentis enim tibi in
amaritudine animæ, exaudietur depreca-
tio illius:exaudiet autem eum, qui fecit
7 illum.*Congregationi pauperū affabilem
te facito, & presbytero humilia animam
tuam, & magnato humilia caput tuum.
8 * Declina pauperi ſine triſtitia aurem
B tuam,& redde debitum tuum, & reſpon-
9 de illi pacifica in manſuetudine. * Libera
eum, qui iniuriā patitur de manu ſuper-
10 bi : & non acidè feras in anima tua. * In
iudicando eſto pupillis miſericors vt pa-
11 ter,& pro viro matri illorum:* & eris tu
velut filius Altiſsimi obediens, & miſere-
12 bitur tui magis quàm mater. * Sapientia
filiis ſuis vitam inſpirat, & ſuſcipit in-
quirentes ſe, & præibit in via iuſtitiæ:
13 * & qui illam diligit,diligit vitam:& qui
vigilauerint ad illā, complectentur pla-
14 corem eius. * Qui tenuerint illam, vitam
hereditabunt:& quò introibit, benedicet
15 Deus. * Qui ſeruiunt ei,obſequētes erunt
ſancto:& eos, qui diligunt illam, diligit
16 Deus. * Qui audit illam, iudicabit Gen-
tes:& qui intuetur illā, permanebit con-
17 fidens. * Si crediderit ei, hereditabit il-
lam, & erunt in confirmatione creaturæ
18 illius. * quoniam in tentatione ambulat
C cum eo,& in primis eligit eum. * Timo-
19 rem & metum, & probationem inducet
ſuper illum : & cruciabit illum in tribu-
latione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum
in cogitationibus ſuis, & credat animæ
20 illius. * Et firmabit illum, & iter addu-
cet directum ad illum, & lætificabit illū.
21 * & denudabit abſconſa ſua illi, & the-
ſaurizabit ſuper illum ſcientiam & in-
22 tellectum iuſtitiæ. * Si autem aberraue-
rit,derelinquet eū, & tradet eum in ma-
23 nus inimici ſui. * Fili conſerua tempus,
24 & deuita à malo. Pro anima tua ne con-
25 fundaris dicere verum.* Eſt enim confu-
ſio adducens peccatum,& eſt cōfuſio ad-
26 ducens gloriam & gratiam. * Ne accipias
faciem aduerſus faciem tuam,nec aduer-
27 ſus animam tuam mendacium. * Ne re-
uerearis proximum tuum in caſu ſuo:
28 * nec retineas verbum in tempore ſalutis.
D Non abſcondas ſapientiam tuam in deco-
29 re ſuo. * In lingua enim ſapientia digno-
ſcitur: & ſenſus,& ſciētia,& doctrina in
verbo ſenſati, & firmamentum in operi-
30 bus iuſtitiæ. * Non contradicas verbo
veritatis vllo modo, & de mendacio ine-
31 ruditionis tuæ confundere. * Non con-
fundaris confiteri peccata tua, & ne ſub-
32 iicias te omni homini pro peccato.* Noli
reſiſtere contra faciem potentis, nec co-
33 neris contra ictum fluuij. * Pro iuſtitia
agonizare pro anima tua,& vſq; ad mor-
tem

tẽ certa pro iuſtitia, & Deus expugnabit
pro te inimicos tuos.* Noli citatus eſſe in 34
lingua tua;& inutilis,& remiſſus in ope-
ribus tuis. * Noli eſſe ſicut leo in domo 35
tua,euertẽs domeſticos tuos,& opprimẽs
ſubiectos tibi. * Non ſit porrecta manus 36
tua ad accipiendum,& ad dandũ collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad poſſeſsiones ini- 1
quas, & ne dixeris: Eſt mihi ſuffi- A
ciens vita:nihil enim proderit in tempore
vindictæ & obductionis. * Ne ſequaris in 2
fortitudine tua concupiſcentiam cordis
tui:* & ne dixeris: Quomodo potui? aut 3
quis me ſubiiciet propter facta mea? Deus
enim vindicans vindicabit. * Ne dixeris: 4
Peccaui, & quid mihi accidit triſte? Al- B
tiſsimus enim eſt patiens redditor. * De 5
propitiato peccato noli eſſe ſine metu,
neque adiicias peccatum ſuper peccatum.
* Et ne dicas: Miſeratio Domini magna 6
eſt, multitudinis peccatorum meorum
‖ Prov. 10.a.4. miſerebitur. * ‖ Miſericordia enim & 7
ira ab illo citò proximant,& in peccato-
res reſpicit ira illius. * Non tardes con- 8
uerti ad Dominum, & ne differas de die
in diem. * ſubito enim veniet ira illius,& 9
‖ Prov. 11.d.28 in tempore vindictæ diſperdet te. * ‖ No- 10
li anxius eſſe in diuitiis iniuſtis: nõ enim C
proderunt tibi in die obductionis & vin-
dictæ. * Non ventiles te in omnem ven- 11
tum, & non eas in omnem viam. ſic
enim omnis peccator probatur in duplici
lingua. * Eſto firmus in via Domini,& in 12
veritate ſenſus tui & ſcientia, & proſe-
quatur te verbum pacis & iuſtitiæ.* Eſto 13
manſuetus ad audiendum verbum, vt in-
telligas:& cum ſapiẽtia proferas reſpon-
ſum verum.* Si eſt tibi intellectus,reſpõ- 14
de proximo:ſin autem, ſit manus tua ſu- D
per os tuum, ne capiaris in verbo indi-
ſciplinato, & confundaris. * Honor & 15
gloria in ſermone ſenſati, lingua verò
imprudentis ſubuerſio eſt ipſius. * Non 16
appelleris ſuſurro, & lingua tua ne ca-
piaris,& cõfundaris.* Super furem enim 17
eſt confuſio & pœnitentia, & denotatio
peſsima ſuper bilinguem:ſuſurratori au-
tem odium,& inimicitia,& contumelia.
*Iuſtifica puſillum,& magnum ſimiliter. 18

CAP. VI.

NOli fieri pro amico inimicus proxi- 1
mo: improperium enim & contu- A
meliam malus hereditabit, & omnis
‖ Rom. 12.c.16. peccator inuidus & bilinguis. * ‖ Non 2
te extollas in cogitatione animæ tuæ vel-
Phil. 2. a.3. ut taurus: ne forte elidatur virtus tua
per ſtultitiam,* & folia tua comedat, & 3
fructus tuos perdat, & relinquaris velut
lignum aridum in eremo. * Anima enim 4
nequam diſperdet qui ſe habet,& in gau-
dium inimicis dat illum, & deducet in
ſortem impiorum. * Verbum dulce mul- 5
tiplicat amicos, & mitigat inimicos: &
lingua eucharis in bono homine abun-
dat. * Multi pacifici ſint tibi, & conſilia- 6
7 rius ſit tibi vnus de mille. * Si poſsides
amicum,in tentatione poſſide eum,& ne
8 facilè credas ei.* Eſt enim amicus ſecun-
B dùm tempus ſuum, & nõ permanebit in
9 die tribulationis. * Et eſt amicus qui cõ-
uertitur ad inimicitiã: & eſt amicus qui
odium & rixam & conuitia denudabit.
10 * Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non
11 permanebit in die neceſsitatis. * Amicus
ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi co-
qualis, & in domeſticis tuis fiducialiter
12 aget: * ſi humiliauerit ſe contra te, & à
facie tua abſconderit ſe,vnanimem habe-
13 bis amicitiam bonam. * Ab inimicis tuis
14 ſeparare,& ab amicis tuis attẽde. * Ami-
cus fidelis,protectio fortis: qui autem in-
15 uenit illum,inuenit theſaurum. * Amico
fideli nulla eſt comparatio,& non eſt di-
gna ponderatio auri & argenti contra
16 bonitatem fidei illius. * Amicus fidelis,
medicamentum vitæ & immortalitatis:
& qui metuunt Dominum, inuenient il-
17 lum. * Qui timet Deum, æquè habebit
amicitiam bonam: quoniam ſecundùm
18 illum erit amicus illius. * Fili à iuuentu-
te tua excipe doctrinam, & vſque ad ca-
19 nos inuenies ſapientiam. * Quaſi is qui
arat,& ſeminat,accede ad eam, & ſuſti-
20 ne bonos fructus illius. * in opere enim
C ipſius exiguum laborabis, & citò edes
21 de generationibus illius. * Quàm aſpera
eſt nimiùm ſapientia indoctis homini-
bus, & non permanebit in illa excors.
22 * Quaſi lapidis virtus probatio erit in il-
lis, & nõ demorabuntur proiicere illam.
23 * Sapientia enim doctrinæ ſecundùm no-
men eſt eius,& non eſt multis manifeſta:
quibus autem cognita eſt, permanet vſ-
24 que ad conſpectum Dei. * Audi fili,& ac-
cipe conſilium intellectus, & ne abiicias
25 conſilium meum. * Iniice pedem tuũ in
compedes illius, & in torques illius col-
26 lum tuum: * ſubiice humerum tuum, &
porta illam, & ne acedieris vinculis eius.
27 * In omni animo tuo accede ad illã,& in
28 omni virtute tua conſerua vias eius.* In-
ueſtiga illam, & manifeſtabitur tibi, &
29 continens factus ne derelinquas eam:* in
nouiſsimis enim inuenies requiem in ea,
30 & cõuertetur tibi in oblectationem. * Et
erũt tibi compedes eius in protectionem
D fortitudinis,& baſes virtutis, & torques
31 illius in ſtolã gloriæ: * decor enim vitæ
eſt in illa, & vincula illius alligatura ſa-
32 lutaris. * Stolam gloriæ indues eam, &
coronam gratulationis ſuperpones tibi.
33 * Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi ac-
commodaueris animum tuum, ſapiens
34 eris. * Si inclinaueris aurem tuam, exci-
pies doctrinam: & ſi dilexeris audire, ſa-
35 piens eris. * ‖ In multitudine presbyte- ‖ Infr. 8. a.9.
rorum prudentium ſta,& ſapientiæ illo-
rum ex corde coniungere, vt omnem
narrationem Dei poſsis audire, & pro-
36 uerbia laudis non effugiant à te. * Et ſi
videris ſenſatum, euigila ad eum, &
gradus

Digitized by Google

cent. * Coram extraneo ne facias conſi- 21
lium: neſcis enim quid pariet. * Non om- 22
ni homini cor tuum manifeſtes: ne fortè
inferat tibi gratiam falſam; & conuitie-
tur tibi.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem ſinus tui, ne 1
oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ A
nequam. * Non des mulieri poteſta- 2
tem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtu-
tem tuam, & confundaris. * Ne reſpicias 3
mulierem multiuolam: ne fortè incidas
in laqueos illius. * Cum ſaltatrice ne aſ- 4
ſiduus ſis: nec audias illam, ne fortè pereas
‖ *Gen.* 6. *a.* 2. in efficacia illius. * ‖ Virginem ne conſpi- 5
cias, ne fortè ſcandalizeris in decore il-
‖ *Prouer.* 5. *a.* 2. lius. * ‖ Ne des fornicariis animam tuam 6
in ullo, ne perdas te, & hereditatem tuam.
* Noli circumſpicere in vicis ciuitatis, 7
‖ *Mat.* 5. *e.* 28. nec oberraueris in plateis illius. * Auer- 8
te faciem tuam à muliere compta, & ne
Gen. 34. *c.* 2. circumſpicias ſpeciem alienam. * Propter 9
ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex B
2. *Reg.* 11. *a.* 4. hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.
* Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi 10
& 13. *a.* 1. ſtercus in via conculcabitur. * Speciem 11
mulieris alienæ multi admirati, reprobi
facti ſunt. colloquium enim illius quaſi
ignis exardeſcit. * Cum aliena muliere ne 12
ſedeas omnino, nec accumbas cum ea ſu-
per cubitum: * & non alterceris cum illa 13
in vino, ne fortè declinet cor tuum in il-
lam, & ſanguine tuo labaris in perditio-
nem. * Ne derelinquas amicum anti- 14
quum: nouus enim non erit ſimilis illi. C
* Vinum nouum, amicus nouus: vetera- 15
‖ *Iudic.* 9. *a.* 4. ſcet, & cum ſuauitate bibes illud. * ‖ Non 16
zeles gloriam & opes peccatoris: nō enim
2. *Reg.* 15. *a.* 10. ſcis quæ futura ſit illius ſubuerſio. * Non 17
placeat tibi iniuria iniuſtorum, ſciens
quoniam vſque ad inferos non placebit
impius. * Longè abeſto ab homine pote- 18
ſtatem habente occidendi, & non ſuſpi-
caberis timorem mortis. * & ſi acceſſeris 19
ad illum, noli aliquid committere, ne
fortè auferat vitam tuam. * Commu- 20
nionem mortis ſcito: quoniam in medio D
laqueorum ingredieris, & ſuper dolen-
tium arma ambulabis. * Secundùm vir- 21
tutem tuam caue te à proximo tuo, &
cum ſapientibus & prudentibus tracta.
* Viri iuſti ſint tibi conuiuæ, & in timo- 22
re Dei ſit tibi gloriatio, * & in ſenſu ſit 23
tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio
tua in præceptis Altiſsimi. * In manu ar- 24
tificum opera laudabuntur, & princeps
populi in ſapientia ſermonis ſui, in ſenſu
verò ſeniorum verbum. * Terribilis eſt in 25
ciuitate ſua homo linguoſus: & temera-
rius in verbo ſuo odibilis erit.

CAP. X.

‖ *Prouer.* 29. *b.* 12. IVdex ſapiēs iudicabit populum ſuum, 1
& principatus ſenſati ſtabilis erit. A
‖ *3. Reg.* 12. *b.* 13. * ‖ Secundùm iudicem populi, ſic & mi- 2
niſtri eius: & qualis rector eſt ciuitatis,
tales & inhabitantes in ea. * ‖ Rex inſi- 3
piens perdet populum ſuum: & ciuitates
inhabitabuntur per ſenſum potentium.
4 * In manu Dei poteſtas terræ: & vtilem
rectorem ſuſcitabit in tēpus ſuper illam.
5 * In manu Dei proſperitas hominis, & ſu-
per faciem ſcribæ imponet honorē ſuum.
6 * Omnis iniuriæ proximi ne memineris,
7 ‖ & nihil agas in operibus iniuriæ. * Odi- ‖ *Leuit.* 19. *c.* 17
bilis coram Deo eſt & hominibus ſuper-
bia: & execrabilis omnis iniquitas gen-
8 tium. * ‖ Regnum à gente in gentem ‖ *Dan.* 4. *e.* 14.
transfertur propter iniuſtitias, & iniu-
rias, & contumelias, & diuerſos dolos.
9 * Auaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid
10 ſuperbit terra & cinis? * Nihil eſt iniquius
B quàm amare pecuniam. hic enim & ani-
mam ſuam venalem habet quoniam in
11 vita ſua proiecit intima ſua. * Omnis po-
tentatus breuis vita. Languor prolixior
12 grauat medicum. * Breuem languorem
præcidit medicus: ſic & rex hodie eſt &
13 cras morietur. * Cùm enim morietur ho-
mo, hereditabit ſerpentes, & beſtias, &
14 vermes. * Initium ſuperbiæ hominis,
15 apoſtatare à Deo: * quoniam ab eo, qui
fecit illum, receſsit cor eius. quoniam
initium omnis peccati eſt ſuperbia: qui
tenuerit illam, adimplebitur maledictis,
16 & ſubuertet eum in finem. * Propterea
C exhonorauit Dominus conuentus malo-
rum, & deſtruxit eos vſque in finem.
17 * Sedes ducum ſuperborum deſtruxit
18 Deus, & ſedere fecit mites pro eis. * Ra-
dices gentium ſuperbarum areſecit Deus,
& plantauit humiles ex ipſis gentibus.
19 * Terras gentium euertit Dominus, &
perdidit eas vſque ad fundamentum.
20 * areſecit ex ipſis, & diſperdidit eos, &
ceſſare fecit memoriam eorum à terra.
21 * Memoriam ſuperborum perdidit Deus,
& reliquit memoriam humilium ſenſu.
22 * Non eſt creata hominibus ſuperbia, ne-
23 que iracundia nationi mulierum. * Se-
men hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum: ſemen autem hoc exhonora-
bitur, quod præterit mandata Domini.
24 * In medio fratrum rector illorum in
honore: & qui timent Dominum, erunt in
25 oculis illius. * Gloria diuitum, honorato-
26 rum, & pauperum, timor Dei eſt: * noli
deſpicere hominem iuſtum pauperem, &
noli magnificare virum peccatorem diui-
27 tem. * Magnus, & iudex, & potens eſt in
D honore: & non eſt maior illo, qui timet
28 Deum. * ‖ Seruo ſenſato liberi ſeruient:
‖ & vir prudens & diſciplinatus non ‖ *Prouer.* 17. *a.* 2.
murmurabit correptus, & inſcius non ‖ *2. Reg.* 12. *e.* 13.
29 honorabitur. * Noli extollere te in fa-
ciēdo opere tuo, & noli cunctari in tem-
30 pore anguſtiæ. * ‖ Melior eſt qui operatur, ‖ *Prouer.* 12. *b.* 9.
& abundat in omnibus, quàm qui glo-
31 riatur, & eget pane. * Fili in manſuetudi-
ne ſerua animam tuam, & da illi hono-
32 rem ſecundùm meritum ſuum. * Peccan-
tem in animam ſuam quis iuſtificabit? &
quis honorificabit exhonorantē animam
ſuam?

ed by Google

ſuam?* Pauper gloriatur per diſciplinam 33
& timorem ſuum : & eſt homo qui ho-
norificatur propter ſubſtantiam ſuam.
* Qui autē gloriatur in paupertate,quan 34
to magis in ſubſtantia ? & qui gloriatur
in ſubſtantia paupertatem vereatur.

CAP. XI.

Gen.41. a.4. Dan. 6. a.3. Ioan. 7. c.18.
SApientia humiliati exaltabit caput 1
illius, & in medio magnatorū con- A
ſedere illum faciet. * Non laudes virum 2
in ſpecie ſua, neque ſpernas homi-
nem in viſu ſuo. * breuis in volatilibus 3
eſt apis, & initium dulcoris habet fru-
‖ Actor. 12.d.21 22. ctus illius. * ‖ In veſtitu ne glorieris vn- 4
quam, nec in die honoris tui extollaris:
quoniā mirabilia opera Altiſsimi ſolius,
& glorioſa,& abſcōſa,& inuiſa opera il-
lius. * Multi tyranni ſederunt in throno, 5
& inſuſpicabilis portauit diadema.*‖Mul 6
‖ 1.Reg. 15.f.28 Eſth. 6. b.7. ti potentes oppreſsi ſunt validè, & glo-
rioſi traditi ſunt in manus alterorum.
* Priuſquā interroges, ne vituperes quē- 7
quā:& cùm interrogaueris,corripe iuſtè.
‖ Prouer 18.c.13. * ‖ Priuſquam audias, ne reſpondeas ver- 8
bum : & in medio ſermonum ne adiicias
loqui.*De ea re,quæ te non moleſtat, ne 9
certeris:& in iudicio peccantium ne con- B
ſiſtas.* Fili ne in multis ſint actus tui: & 10
‖ 1.Tim. 6.b.9. ‖ ſi diues fueris,non eris immunis à deli-
‖ Prouer 10.c.23. cto.ſi enim ſecutus fueris,non apprehen-
des:& non effugies,ſi præcucurreris.*‖Eſt 11
Iob. 42. c.10. homo laborās,& feſtinans, & dolens im-
pius,& tanto magis non abundabit.* Eſt 12
homo marcidus egēs recuperatione, plus
deficiens virtute, & abundās paupertate:
*& oculus Dei reſpexit illum in bono,& 13
erexit eum ab humilitate ipſius, & exal-
‖ Iob.1. c.21. tauit caput eius : & mirati ſunt in illo
multi,& honorauerūt Deum. *‖ Bona & 14
mala,vita & mors,paupertas & honeſtas
à Deo ſunt. * Sapientia & diſciplina, & 15
ſcientia legis apud Deum.Dilectio,& viæ
bonorum apud ipſum.* Error & tenebræ 16
peccatoribus concreata ſunt : qui autem
exultant in malis, conſeneſcunt in malo.
* Datio Dei permanet iuſtis, & profectus 17
illius ſucceſſus habebit in æternum. * Eſt 18
qui locupletatur parcè agendo,& hæc eſt
pars mercedis illius * in eo quòd dicit : 19
‖ Luc.12 c.19. ‖ Inueni requiem mihi, & nunc mandu- C
cabo de bonis meis ſolus: * & neſcit quòd 20
tempus præteriet,& mors appropinquet,
& relinquat omnia aliis , & morietur.
* Sta in teſtamento tuo , & in illo collo- 21
quere , & in opere mandatorum tuorum
veteraſce.* Ne manſeris in operibus pec- 22
catorum.Confide autem in Deo,& mane
in loco tuo. * Facile eſt enim in oculis 23
Dei ſubitò honeſtare pauperem. * Bene- 24
dictio Dei in mercedem iuſti feſtinat, &
in hora veloci proceſſus illius fructificat.
* Ne dicas : Quid eſt mihi opus , & quæ 25
erunt mihi ex hoc bona ? * Ne dicas:Suf- 26
‖ Inf.18. c.25. ficiens mihi ſum:& quid ex hoc peſsima-
bor ? *‖ In die bonorum ne immemor ſis 27
malorum: & in die malorū ne immemor
28 ſis bonorum : * quoniam facile eſt coram
Deo in die obitus retribuere vnicuique
29 ſecundùm vias ſuas. * Malitia horæ obli-
D uionem facit luxuriæ magnæ , & in fine
30 hominis denudatio operum illius. * Ante
mortem ne laudes hominem quemquam,
quoniam in filiis ſuis agnoſcitur vir.
31 * Non omnem hominem inducas in do-
mum tuam:multæ enim ſunt inſidiæ do-
32 loſi.* Sicut enim eructant præcordia fœ-
tentium, & ſicut perdix inducitur in ca-
ueam,& vt caprea in laqueum : ſic & cor
ſuperborum , & ſicut proſpector videns
33 caſum proximi ſui. * Bona enim in mala
conuertens inſidiatur,& in electis impo-
34 net maculam.* A ſcintilla vna augetur
ignis, & ab vno doloſo augetur ſanguis:
homo verò peccator ſanguini inſidiatur.
35 * Attende tibi à peſtifero, fabricat enim
mala:ne fortè inducat ſuper te ſubſanna-
36 tionem in perpetuum. * Admitte ad te
alienigenam , & ſubuertet te in turbine,
& abalienabit te à tuis propriis.

CAP. XII.

1 SI benefeceris, ſcito cui feceris , & erit
2 gratia in bonis tuis multa. * Benefac
A iuſto , & inuenies retributionem ma-
gnam:& ſi non ab ipſo, certè à Domino.
3 * Non eſt enim ei bene qui aſsiduus eſt
in malis,& eleemoſynas non danti : quo-
niam & Altiſsimus odio habet peccato-
4 res,& miſertus eſt pœnitentibus. * ‖ Da *‖ Gal.6. b.10.*
miſericordi,& ne ſuſcipias peccatorē : &
impiis & peccatoribus reddet vindictam,
5 cuſtodiens eos in diem vindictæ.* Da bo-
6 no,& non receperis peccatorem. * Bene-
fac humili,& non dederis impio:prohibe
panes illi dari,ne in ipſis potentior te ſit:
7 * nam duplicia mala inuenies in omni-
B bus bonis,quæcumque feceris illi : quo-
niam & Altiſsimus odio habet peccato-
8 res , & impiis reddet vindictam. * Non
agnoſcetur in bonis amicus , & non abſ-
9 cōdetur in malis inimicus. * In bonis vi-
ri,inimici illius in triſtitia : & in malitia
10 illius , amicus agnitus eſt. * Non credas
inimico tuo in æternum : ſicut enim æra-
11 mentum, æruginat nequitia illius: * & ſi
humiliatus vadat curuus , adiice animum
12 tuum,& cuſtodi te ab illo. * Non ſtatuas
C illum penes te , nec ſedeat ad dexteram
tuam,ne fortè conuerſus in locum tuum,
inquirat cathedram tuam : & in nouiſsi-
mo agnoſcas verba mea,& in ſermonibus
13 meis ſtimuleris. * Quis miſerebitur in-
cantatori à ſerpente percuſſo , & omni-
bus,qui appropiant beſtiis? & ſic qui co-
mitatur cum viro iniquo , & obuolutus
14 eſt in peccatis eius * Vna hora tecū per-
manebit:ſi autem declinaueris, non ſup-
15 portabit. * ‖ In labiis ſuis indulcat ini- *‖ Ier.41. b.6.*
D micus:& in corde ſuo inſidiatur vt ſub-
16 uertat te in foueā. * In oculis ſuis lacry-
matur inimicus:& ſi inuenerit tēpus,non
17 ſatiabitur ſanguine:* & ſi incurrerint tibi
mala,

Digitized by Google

mala,inuenies eum illic prioré. * In ocu- 18
lis ſuis lacrymatur inimicus, & quaſi ad-
iuuans ſuffodiet plantas tuas.* Caput ſuũ 19
mouebit, & plaudet manu, & multa ſu-
ſurrans commutabit vultum ſuum.

CAP. XIII.

‖ *Deut.* 7.a.2.

QVi tetigerit picem, inquinabitur ab 1
ea: ‖ & qui communicauerit ſuper- A
bo,induet ſuperbiam. * Pondus ſuper 2
ſe tollet, qui honeſtiori ſe communi-
cat.Et ditiori te ne ſocius fueris. * Quid 3
communicabit cacabus ad ollam?quando
enim ſe colliſerint, confringetur.* Diues 4
iniuſtè egit, & fremet:pauper autem læ-
ſus tacebit.* Si largitus fueris,aſſumet te: 5
& ſi non habueris,derelinquet te * Si ha 6
bes, conuiuet tecum, & euacuabit te, &
ipſe non dolebit ſuper te. * Si neceſſarius 7
illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens
ſpem dabit, * narrans tibi bona, & dicet:
Quid opus eſt tibi? Et confundet te in 8
cibis ſuis,donec te exinaniat bis,& ter:&
in nouiſsimo deridebit te: & poſtea vidẽs
derelinquet te, & caput tuum mouebit
ad te.* Humiliare Deo,& expecta manus 9
eius. * Attende ne ſeductus in ſtultitiam 10
humilieris. * Noli eſſe humilis in ſapien- 11
tia tua,ne humiliatus in ſtultitiam ſedu- B
caris. * Aduocatus à potentiore diſcede: 12
ex hoc enim magis te aduocabit.*Ne im- 13
probus ſis,ne impingaris; & ne longè ſis
ab eo,ne eas in obliuionem.* Ne retineas 14
ex æquo loqui cum illo:nec credas multis
verbis illius. ex multa enim loquela ten-
tabit te, & ſubridens interrogabit te de
abſconditis tuis. * Immitis animus illius 15
conſeruabit verba tua: & non parcet de
malitia,& de vinculis.* Caue tibi, & at- 16
tende diligenter auditui tuo: quoniam
cum ſubuerſione tua ambulas. * Audiens 17
verò illa quaſi in ſomnis vide, & vigila-
bis. * Omni vita tua dilige Deum, & in- 18
uoca illum in ſalute tua.* Omne animal 19
diligit ſimile ſibi:ſic & omnis homo pro- C
ximum ſibi.* Omnis caro ad ſimilem ſibi 20
coniungetur, & omnis homo ſimili ſui
‖ *2.Cor.* 6.c.14. ſociabitur. * ‖ Si communicabit lupus 21
agno aliquando,ſic peccator iuſto.* Quæ 22
communicatio ſancto homini ad canem?
aut quæ pars diuiti ad pauperem? * Ve- 23
natio leonis, onager in eremo: ſic & pa-
ſcua diuitum ſunt pauperes. * Et ſicut 24
abominatio eſt ſuperbo humilitas: ſic &
execratio diuitis pauper.*Diues commo- 25
tus confirmatur ab amicis ſuis: humilis
autem cùm ceciderit,expelletur & à no-
tis. * Diuiti decepto multi recuperato- 26
res:locutus eſt ſuperba,& iuſtificauerunt D
illum:* humilis deceptus eſt, inſuper & 27
arguitur: locutus eſt ſenſate, & non eſt
datus ei locus.*Diues locutus eſt,& om- 28
nes tacuerunt, & verbum illius vſque ad
nubes perducent. * Pauper locutus eſt, 29
& dicunt: Quis eſt hic? & ſi offenderit,
ſubuertent illum. * Bona eſt ſubſtantia, 30
cui non eſt peccatum in conſcientia: &
31 nequiſsima paupertas in ore impij. * Cor
hominis immutat faciem illius, ſiue in
32 bona ſiue in mala. * Veſtigium cordis bo-
ni,& faciem bonam difficilè inuenies, &
cum labore.

CAP. XIIII.

1 BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo *Infr.19.c.16.*
A ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in
2 triſtitia delicti. * Felix, qui non habuit
animi ſui triſtitiam, & non excidit
3 à ſpe ſua. * Viro cupido & tenaci ſine ra-
tione eſt ſubſtantia, & homini liuido ad
4 quid aurum? * Qui aceruat ex animo ſuo
iniuſtè, aliis congregat, & in bonis illius
5 alius luxuriabitur. * Qui ſibi nequam
eſt,cui alii bonus erit?& non iucundabi-
6 tur in bonis ſuis. * Qui ſibi inuidet,nihil
eſt illo nequius,& hæc redditio eſt mali-
7 tiæ illius:* & ſi bene fecerit,ignoranter,
& non volens facit: & in nouiſsimo ma-
8 nifeſtat malitiam ſuam. * Nequam eſt
B oculus liuidi:& auertens faciem ſuam,&
9 deſpiciens animam ſuam. * Inſatiabilis
oculus cupidi in parte iniquitatis: non
ſatiabitur donec conſumat areſaciẽs ani-
10 mam ſuam. * Oculus malus ad mala: &
non ſatiabitur pane, ſed indigens & in
11 triſtitia erit ſuper menſam ſuam. * Fili ſi
habes,benefac tecum,&Deo dignas obla-
12 tiones offer.* Memor eſto quoniam mors
non tardat, & teſtamentum inferorum
quia demonſtratum eſt tibi:teſtamentum
enim huius mundi, morte morietur.
13 *‖ Ante mortem benefac amico tuo,& ſe ‖ *Sup.4.a.1.*
cundùm vires tuas exporrigens da pau-
14 peri. * Non defrauderis à die bono, & *Tob.4.b.7.*
particula boni doni non te prætereat.
15 * Nonne aliis relinques dolores & labo- *Luc.15.b.9.*
16 res tuos in diuiſione ſortis? * Da,& acci-
17 pe,& iuſtifica animam tuam * Ante obi-
C tum tuum operare iuſtitiam: quoniam
non eſt apud inferos inuenire cibum.
18 * ‖ Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, ‖ *Iſa.40.b.7.*
& ſicut folium fructificans in arbore vi- *Iac.1.b.10.*
19 ridi. * Alia generantur, & alia deiiciun-
tur:ſic generatio carnis & ſanguinis, alia *1 Pet.2.d.24.*
20 finitur, & alia naſcitur. * Omne opus
corruptibile in fine deficiet: & qui illud
21 operatur, ibit cum illo. * Et omne opus
electum iuſtificabitur:& qui operatur il- ‖ *Pſalm.1.a.2.*
22 lud honorabitur in illo.*‖ Beatus vir,qui
in ſapientia morabitur, & qui in iuſtitia
ſua meditabitur,& in ſenſu cogitabit cir-
23 cumſpectionem Dei. * Qui excogitat vias
D illius in corde ſuo, & in abſconditis ſuis
intelligens,vadens poſt illam quaſi inue-
24 ſtigator, & in viis illius conſiſtens: * qui
reſpicit per feneſtras illius, & in ianuis
25 illius audiens: * qui requieſcit iuxta do-
mum illius, & in parietibus illius figens
palum, ſtatuet caſulam ſuam ad manus
illius,& requieſcent in caſula illius bona
26 per æuum:* ſtatuet filios ſuos ſub tegmi-
ne illius, & ſub ramis eius morabitur.
27 * protegetur ſub tegmine illius à feruore,
& in gloria eius requieſcet.

Digitized by Google

CAP. XV.

QVi timet Deum, faciet bona: & qui 1
continens eſt iuſtitiæ, apprehendet A
illam, & * obuiabit illi quaſi mater 2
honorificata, & quaſi mulier à virgi-
nitate ſuſcipiet illum.*Cibabit illum pa- 3
‖ Iſai. 4.b.10. ne vitæ & intellectus,‖ & aqua ſapientiæ
ſalutaris potabit illum: & firmabitur in
illo, & non flectetur: * & continebit il- 4
lum, & non confundetur: & exaltabit il-
lum apud proximos ſuos, * & in medio 5
Eccleſiæ aperiet os eius, & adimplebit il-
lum ſpiritu ſapientiæ & intellectus: &
ſtola gloriæ veſtiet illum.* Iucunditatem 6
& exultationem theſaurizabit ſuper il- B
lum, & nomine æterno hereditabit illum.
*Homines ſtulti non apprehendent illam, 7
& homines ſenſati obuiabunt illi, homi-
nes ſtulti non videbunt eam: longè enim
abeſt à ſuperbia & dolo. * viri mendaces 8
non erunt illius memores: & viri veraces
inuenientur in illa, & ſucceſſum habe-
bunt vſque ad inſpectionem Dei. * Non 9
eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris: * quo- 10
niam à Deo profecta eſt ſapientia. ſapiē- C
tiæ enim Dei aſtabit laus, & in ore fideli
abundabit, & dominator dabit eam illi.
* Non dixeris: Per Deum abeſt: quæ enim 11
odit ne feceris. * Non dicas: Ille me im- 12
planauit: non enim neceſſarii ſunt ei ho-
mines impii.* Omne execramentum er- 13
roris odit Dominus, & non erit amabile
timentibus eum. * Deus ab initio conſti- 14
tuit hominem, & reliquit illum in manu
conſilij ſui. * Adiecit mandata & præce- 15
‖ Matt. 19.c.17 pta ſua: * ‖ ſi volueris mandata ſeruare, 16
conſeruabunt te, & in perpetuum fidem
placitam facere. * Appoſuit tibi aquam 17
& ignem: ad quod volueris, porrige ma- D
‖ Ier. 21. b.7. num tuam. * ‖ Ante hominem vita & 18
mors, bonum & malum, quod placuerit
ei, dabitur illi: * quoniam multa ſapien- 19
‖ Pſalm. 33.c.16 Hebr. 4. c.10. tia Dei, & fortis in potentia, videns om-
nes ſine intermiſſione. * ‖ Oculi Domini 20
ad timentes eum, & ipſe agnoſcit omnem
operam hominis.* Nemini mandauit im- 21
piè agere, & nemini dedit ſpatium pec-
candi: non enim concupiſcit multitudi- 22
nem filiorum infidelium & inutilium.

CAP. XVI.

NE iucunderis in filiis impiis, ſi mul- 1
tiplicentur: nec oblecteris ſu- A
per ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis.
* Non credas vitæ illorum, & ne reſpexe- 2
ris in labores eorum. * Melior eſt enim 3
vnus timens Deum, quam mille filii im-
pii.* Et vtile eſt mori ſine filiis, quàm re- 4
linquere filios impios. * Ab vno ſenſato 5
inhabitabitur patria, tribus impiorum
deſeretur.*Multa talia vidit oculus meus, 6
& fortiora horum audiuit auris mea.
‖ Inf. 21. b.10. *‖In ſynagoga peccantiū exardebit ignis, 7
& in gente incredibili exardeſcet ira.
‖ Geneſ. 6.a.4. *‖ Non exorauerunt pro peccatis ſuis an- 8
tiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confi-
dentes ſuæ virtuti: * & non pepercit pe- 9
regrinationi Loth, & execratus eſt eos
10 præ ſuperbia verbi illorum.* Non miſer-
B tus eſt illis, gentem totam perdens, & ex-
11 tollentem ſe in peccatis ſuis. * ‖ Et ſicut ‖ Num. 14.c.20 & 26. f.51.
ſexcenta millia peditum, qui congregati
ſunt in duritia cordis ſui: & ſi vnus fuiſ-
ſet ceruicatus, mirum ſi fuiſſet immunis.
12 * miſericordia enim & ira eſt cum illo.
13 Potens exoratio, & effundens iram: * ſe-
cundùm miſericordiam ſuam, ſic corre-
ptio illius hominem ſecundùm opera ſua
14 iudicat. * Non effugiet in rapina pecca-
tor, & non retardabit ſufferentia miſeri-
15 cordiam facientis. * Omnis miſericordia
faciet locum ‖ vnicuiq; ſecundùm meri- ‖ Rom. 2.a.6.
tum operum ſuorum, & ſecundùm intel-
16 lectum peregrinationis ipſius. * Non di-
C cas: A Deo abſcondar, & ex ſummo quis
17 mei memorabitur? * In populo magno
non agnoſcar: quæ eſt enim anima mea in
18 tam immenſa creatura? * Ecce cælum, &
cæli cælorum, abyſſus, & vniuerſa terra,
& quæ in eis ſunt, in conſpectu illius
19 commouebuntur, * montes ſimul, &
colles, & fundamenta terræ: cùm conſpe-
xerit illa Deus, tremore concutientur.
20 *Et in omnibus his inſenſatum eſt cor: &
21 omne cor intelligitur ab illo: * &
vias illius quis intelligit, & procellam,
22 quam nec oculus videbit hominis? * Nam
plurima illius opera ſunt in abſconſis: ſed
opera iuſtitiæ eius quis enunciabit? aut
quis ſuſtinebit? Longè enim eſt teſtamen-
tum à quibuſdam, & interrogatio om-
23 nium in conſummatione eſt.* Qui mino-
D ratur corde, cogitat inania: & vir impru-
24 dens & errans, cogitat ſtulta. * Audi me
fili, & diſce diſciplinam ſenſus, & in ver-
25 bis meis attende in corde tuo, * & dicam
in æquitate diſciplinam, & ſcrutabor
enarrare ſapientiam: & in verbis meis at-
tende in corde tuo, & dico in æquitate
ſpiritus virtutes, quas poſuit Deus in
opera ſua ab initio, & in veritate enun-
26 cio ſcientiam eius. * In iudicio Dei ope-
ra eius ab initio, & ab inſtitutione ipſo-
rum diſtinxit partes illorum, & initia eo-
27 rum in gentibus ſuis * Ornauit in æter-
num opera illorum, nec eſurierunt, nec
laborauerunt, & non deſtiterunt ab ope-
28 ribus ſuis.* Vnuſquiſque proximum ſibi
29 non anguſtiabit vſque in æternum.* Non
30 ſis incredibilis verbo illius. * Poſt hæc
Deus in terram reſpexit, & impleuit il-
31 lam bonis ſuis. * Anima omnis vitalis de-
nunciauit ante faciem ipſius, & in ipſam
iterum reuerſio illorum.

CAP. XVII.

1 DEus creauit de terra hominem, & Geneſ. 1. d.27.
A ſecundùm imaginem ſuam fecit il-
2 lum. * Et iterum conuertit illum in
ipſam, & ſecundùm ſe veſtiuit illum
3 virtute. * Numerum dierum & tempus
dedit illi, & dedit illi poteſtatem eorum
4 quæ ſunt ſuper terram.* Poſuit timorem
illius ſuper omnem carnem, & domina-
tus

Digitized by Google

‖ Gen. 2. tus eſt beſtiarum & volatilium.* ‖ Crea- 5
b. 7. & uit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi:conſi-
5. a. 1. lium,& linguã,& oculos,& aures,& cor
dedit illis excogitãdi:& diſciplina intel-
lectus repleuit illos.* Creauit illis ſcien- 6
tiam ſpiritus, ſenſu impleuit cor illorũ,
& mala & bona oſtẽdit illis.*Poſuit ocu- 7
lum ſuum ſuper corda illorum, oſtẽdere
illis magnalia operum ſuorum,* vt no- 8
mẽ ſanctificationis collaudent;& gloriari B
in mirabilibus illius, vt magnalia enar-
rent operum eius.* Addidit illis diſcipli- 9
nam,& legem vitę hereditauit illos.*Te- 10
ſtamẽtum æternum conſtituit cum illis,
& iuſtitiam & iudicia ſua oſtendit illis.
* Et magnalia honoris eius vidit oculus 11
illorum,& honorem vocis audierunt au-
res illorum,& dixit illis: Attẽdite ab o-
mni iniquo.* Et mãdauit illis vnicuique 12
de proximo ſuo.* Viæ illorum corã ipſo 13
ſunt ſemper, non ſunt abſconſæ ab ocu-
‖ Rom. lis ipſius.*‖ In vnamquamque gẽtẽ præ- 14
13. a. 2. poſuit rectorem;* & pars Dei, Iſrael fa- 15
cta eſt manifeſta.* Et omnia opera illo- 16
rum velut ſol in conſpectu Dei: & oculi C
eius ſine intermiſſione inſpiciẽtes in viis
eorum.* Non ſunt abſconſa teſtamenta 17
per iniquitatem illorum, & omnes ini-
‖ Inf. 29 quitates eorum in cõſpectu Dei.* ‖ Elee- 18
b. 16. moſyna viri quaſi ſignaculum cum ipſo,
& gratiam hominis quaſi pupillam con-
‖ Matt. ſeruabit:*‖& poſtea reſurget,& retribuet 19
25. c. 35. illis retributionem, vnicuique in caput
ipſorum, & conuertet in interiores par-
tes terţæ.*Pœnitẽtibus autem dedit viam 20
iuſtitiæ, & confirmauit deficientes ſuſti-
nere, & deſtinauit illis ſortem veritatis.
* Conuertere ad Dominum, & relinque 21
peccata tua:*precare ante faciem Domi- 22
ni,& minue offendicula.* Reuertere ad 23
Dominum, & auertere ab iniuſtitia tua,
& nimis odito execrationem:*& cogno- 24
ſce iuſtitias & iudicia Dei, & ſta in ſorte
propoſitionis, & orationis altiſſimi Dei.
‖ Pſal. 6 * In partes vade ſæculi ſancti, ‖ cum vi- 25
a. 6. uis & dantibus confeſſionem Deo.* Non D
Iſa. 38. demoreris in errore impiorum,ante mor- 26
d. 19. tem confitere. A mortuo quaſi nihil, perit
confeſſio.* Confiteberis viuens,viuus & 27
ſanus confiteberis, & laudabis Deum,
& gloriaberis in miſerationibus illius.
* Quàm magna miſericordia Domini,& 28
propitiatio illius, conuertentibus ad ſe.
* Nec enim omnia poſſunt eſſe in homi- 29
nibus, quoniam non eſt immortalis fi-
lius hominis, & in vanitate malitiæ
placuerunt.* Quid lucidius ſole? & hic 30
deficiet. Aut quid nequius quàm quod
excogitauit caro & ſanguis? & hoc ar-
guetur.* Virtutem altitudinis cæli ipſe 31
conſpicit: & omnes homines terra &
cinis.

CAP. XVIII.

Gen. 1. QVi viuit in æternum, creauit o- 1
a. 1. mnia ſimul. Deus ſolus iuſtificabi- A
tur, & manet inuictus rex in æternum.
2 * Quis ſufficit enarrare opera illius?
3 * Quis enim inueſtigabit magnalia eius?
4 *Virtutem autem magnitudinis eius quis
enũciabit?aut quis adiiciet enarrare mi-
5 ſericordiam eius? * Non eſt minuere, ne-
que adiicere, nec eſt inuenire magnalia
6 Dei. * Cùm conſummauerit homo, tunc
incipiet: & cùm quieuerit, aporiabitur.
7 * Quid eſt homo, & quæ eſt gratia illius?
& quid eſt bonum,aut quid nequã illius?
8 *‖Numerus dierum hominum vt multum *‖ Pſa. 89*
centum anni:quaſi gutta aquæ maris de- *c. 10.*
putati ſunt: & ſicut calculus arenæ, ſic
9 exigui anni in die æui. * Propter hoc pa-
B tiens eſt Deus in illis, & effundit ſuper
10 eos miſericordiam ſuam. * Vidit præ-
ſumptionem cordis eorum quoniam ma-
la eſt,& cognouit ſubuerſionem illorum
11 quoniam nequam eſt. * Ideo adimpleuit
propitiationem ſuam in illis, & oſtendit
12 eis viam æquitatis. * Miſeratio hominis
circa proximũ ſuum:miſericordia autem
13 Dei ſuper omnem carnem. * Qui miſeri-
cordiam habet,docet,& erudit quaſi pa-
14 ſtor gregem ſuum. * Miſeretur excipien-
tis doctrinam miſerationis, & qui feſti-
15 nat in iudiciis eius. * Fili in bonis non
des querelam, & in omni dato non des
16 triſtitiam verbi mali. * Nónne ardorem
refrigerabit ros? ſic & verbum melius
17 quàm datum. * Nónne ecce verbum ſu-
per datum bonum? ſed vtraque cum ho-
18 mine iuſtificato. * Stultus acriter im-
properabit: & datus indiſciplinati tabe-
19 ſcere facit oculos. * Ante iudicium para
iuſtitiam tibi, & antequam loquaris di-
20 ſce.*Ante languorem adhibe medicinam,
C ‖ & ante iudicium interroga te ipſum,& *‖ 1. Cor.*
in conſpectu Dei inuenies propitiationẽ. *11. d.*
21 *Ante languorem humilia te, & in tem- *28.*
pore infirmitatis oſtende conuerſatio-
22 nem tuam. * ‖ Non impediaris orare *‖ Luc. 18*
ſemper, & ne verearis vſque ad mortem *a. 1.*
iuſtificari:quoniam merces Dei manet in *1. Theſſ.*
23 æternum. * Ante orationem præpara *5. d. 17.*
animam tuam: & noli eſſe quaſi homo *‖ Sup. 7.*
24 qui tentat Deum. * Memento iræ in die *b. 18.*
conſummationis,& tempus retributionis
25 in conuerſatione faciei.*‖Memento pau- *‖ Sup. 11*
pertatis in tẽpore abundantiæ,& neceſſi- *c. 27.*
26 tatum paupertatis in die diuitiarum. * A
D mane vſque ad veſperam immutabitur
tempus, & hæc omnia citata in oculis
27 Dei. * Homo ſapiens in omnibus me-
tuet, & in diebus delictorum attendet
28 ab inertia. * Omnis aſtutus agnoſcit ſa-
pientiam, & inuenienti eam dabit con-
29 feſſionem. * Senſati in verbis & ipſi ſa-
pienter egerunt: & intellexerunt verita-
tem & iuſtitiam,& impleuerunt prouer-
30 bia & iudicia. * ‖ Poſt concupiſcentias *‖ Rom. 6*
tuas non eas,& à voluntate tua auertere. *b. 13. &*
31 * Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias *13. d.*
eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. *14.*
32 * Ne oblecteris in turbis nec in modicis:
33 aſſidua enim eſt commiſſio illorum.* Ne

Digitized by Google

fueris mediocris in contentione ex fœ-
nore,& eſt tibi nihil in ſacculo:eris enim
inuidus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

OPerarius ebrioſus non locupletabi- 1
tur : & qui ſpernit modica , paula- A
‖ Gen. 19. 5. 33. 3.Reg. 11. a.1. ‖ Ioſ.22. c.11. tim decidet. * ‖ Vinum & mulieres apo- 2
ſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſen-
ſatos: * & qui ſe iungit fornicariis , erit 3
nequam:putredo & vermes hereditabunt
illum,& extolletur in exemplum maius,
& tolletur de numero anima eius.*‖ Qui 4
credit citò, leuis corde eſt, & minorabi-
tur:& qui delinquit in animam ſuam,in-
ſuper habebitur.* Qui gaudet iniquitate, 5
denotabitur : & qui odit correptionem,
minuetur vita:& qui odit loquacitatem,
extinguit malitiam. * Qui peccat in ani- 6
mam ſuam,pœnitebit:& qui iucundatur B
in malitia, denotabitur. * Ne iteres ver- 7
bum nequam & durum, & non minora-
beris. * Amico & inimico noli narrare 8
ſenſum tuum:& ſi eſt tibi delictum , noli
denudare. * audiet enim te , & cuſtodiet 9
te , & quaſi defendens peccatum odiet
te,& ſic aderit tibi ſemper. * Audiſti ver- 10
bum aduerſus proximum tuum? com-
moriatur in te , fidens quoniam non te
dirumpet. * A facie verbi parturit fa- 11
tuus , tamquam gemitus partus infantis.
* Sagitta infixa femori carnis,ſic verbum
‖ Leui. 19.d.17 Mat.18 b.15. Luc.17. a.3. in corde ſtulti. * ‖ Corripe amicum , ne 12
fortè non intellexerit,& dicat : Non fe-
ci : aut ſi fecerit,ne iterum addat facere.
* Corripe proximum,ne fortè non dixe- 13
rit : & ſi dixerit , ne fortè iteret : * Cor- 14
ripe amicum : ſæpè enim fit commiſſio.
* Et non omni verbo credas , eſt qui la- 15
‖ Iac.3. a.2. bitur lingua , ſed non ex animo. * ‖ Quis 16
eſt enim qui non deliquerit in lingua C
ſua?*Corripe proximum antequam com- 17
mineris. * Et da locum timori Altiſsimi: 18
quia omnis ſapientia timor Dei,& in illa
timere Deum,& in omni ſapientia diſpo-
ſitio legis. * Et non eſt ſapientia nequi- 19
tiæ diſciplina : & non eſt cogitatus pec-
catorum prudentia : * Eſt nequitia, & in 20
ipſa execratio:& eſt inſipiens qui minui-
tur ſapientia. * Melior eſt homo,qui mi- 21
nuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in ti-
more,quàm qui abundat ſenſu, & tranſ-
greditur legem Altiſsimi. * Eſt ſolertia 22
certa,& ipſa iniqua. * Et eſt qui emittit 23
verbum certum enarrans veritatem. Eſt D
qui nequiter humiliat ſe , & interiora
eius plena ſunt dolo : * & eſt qui ſe ni- 24
mium ſubmittit à multa humilitate : &
eſt qui inclinat faciem ſuam, & fingit ſe
non videre quod ignoratum eſt:* & ſi ab 25
imbecillitate virium vetetur peccare , ſi
inuenerit tempus malefaciendi , malefa-
ciet. * Ex viſu cognoſcitur vir, & ab oc- 26
curſu faciei cognoſcitur ſenſatus.* Ami- 27
ctus corporis,& riſus dentium,& ingreſ-
ſus hominis enunciant de illo. * Eſt cor- 28
reptio mendax in ira contumelioſi:& eſt
iudicium , quod non probatur eſſe bo-
num:& eſt tacens,& ipſe eſt prudens.

CAP. XX.

1 QVàm bonum eſt arguere , quàm
A iraſci , & confitentem in oratio-
2 ne non prohibere ! * Concupiſcentia
3 ſpadonis deuirginabit iuuenculam : * ſic
qui facit per vim iudicium iniquum.
4 *Quàm bonum eſt correptum manifeſta-
re pœnitentiam! ſic enim effugies volun-
5 tarium peccatum. * Eſt tacens,qui inue-
nitur ſapiens : & eſt odibilis, qui procax
6 eſt ad loquendum. * Eſt tacens non ha-
bens ſenſum loquelæ : & eſt tacens ſciens
7 tempus aptum. * Homo ſapiens tacebit
vſque ad tempus : laſciuus autem & im-
8 prudẽs non ſeruabunt tempus.*Qui mul-
tis vtitur verbis,lædet animam ſuam : &
B qui poteſtatẽ ſibi ſumit iniuſtè , odietur.
9 * Eſt proceſsio in malis viro indiſcipli-
nato , & eſt inuentio in detrimentum.
10 * Eſt datum , quod non eſt vtile : & eſt
11 datum,cuius retributio duplex.* Eſt pro-
pter gloriam minoratio:& eſt qui ab hu-
12 militate leuabit caput.*Eſt qui multa re-
dimat modico pretio , & reſtituens ea in
13 ſeptuplum. * Sapiens in verbis ſeipſum
amabilem facit:gratiæ autem fatuorum
14 effundentur: * Datus inſipientis non erit
vtilis tibi: oculi enim illius ſeptemplices
15 ſunt.* exigua dabit,& multa impropera-
bit:& apertio oris illius inflammatio eſt.
16 * Hodie fœneratur quis , & cras expetit:
17 odibilis eſt homo huiuſmodi. * Fatuo
non erit amicus, & non erit gratia bonis
18 illius. * qui enim edunt panem illius,
C falſæ linguæ ſunt. Quoties, & quanti ir-
19 ridebunt eum ? * Neque enim quod ha-
bendum erat,directo ſenſu diſtribuit : ſi-
20 militer & quod non erat habendum.*La-
pſus falſæ linguæ,quaſi qui in pauimento
cadens : ſic caſus malorum feſtinanter
21 veniet : * Homo acharis quaſi fabula va-
na,in ore indiſciplinatorum aſsidua erit.
22 * Ex ore fatui reprobabitur parabola:
non enim dicit illam in tempore ſuo.
23 * Eſt qui vetatur peccare præ inopia , &
24 in requie ſua ſtimulabitur.*Eſt qui per-
det animam ſuam præ confuſione , & ab
imprudenti perſona perdet eam: perſonæ
25 autem acceptione perdet ſe.* Eſt qui præ
confuſione promittit amico : & lucratus
26 eſt eum inimicum gratis. * Opprobrium
nequam in homine mendacium,& in ore
27 indiſciplinatorum aſsiduè erit. * Potior
D fur quàm aſsiduitas viri mendacis,perdi-
28 tionem autem ambo hereditabunt. *Mo-
res hominum mendacium ſine honore:
& confuſio illorum cum ipſis ſine inter-
29 miſsione. * Sapiens in verbis producet
ſeipſum , & homo prudens placebit ma-
30 gnatis. * Qui operatur terram ſuam , in-
altabit aceruum frugum : & qui opera-
tur iuſtitiam , ipſe exaltabitur : qui ve- ‖ Exod.
rò placet magnatis, effugiet iniquitatem. 23.a.8.
31 * ‖ Xenia & dona excæcant oculos iu-
dicum,

Digitized by Google

dicum,& quaſi mutus in ore auertit cor-
‖Deu.16 d.19. reptiones eorum.*‖Sapientia abſconſa & 32
theſaurus inuiſus; quæ vtilitas in vtriſ-
Inf.41 c.18. que? * Melior eſt qui celat inſipientiam 33
ſuam, quàm homo qui abſcondit ſapien-
tiam ſuam.

CAP. XXI.

FIli peccaſti? non adiicias iterum: ſed 1
& de priſtinis deprecare vt tibi di- A
mittantur. * Quaſi à facie colubri fuge 2
peccata:& ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient
te.*Dentes leonis,dentes eius,interficien- 3
tes animas hominum. * Quaſi romphæa 4
bis acuta omnis iniquitas,plagæ illius nõ
eſt ſanitas. * Obiurgatio & iniuriæ an- 5
nullabunt ſubſtantiam:& domus quę ni-
mis,locuples eſt,annullabitur ſuperbia:ſic
ſubſtantia ſuperbi eradicabitur.* Depre- 6
catio pauperis ex ore vſque ad aures eius
perueniet,& iudicium feſtinatò adueniet
illi.*Qui odit correptionem,veſtigium eſt 7
peccatoris:& qui timet Deum,conuerte-
tur ad cor ſuum. * Notus à longè potens 8
lingua audaci: & ſenſatus ſcit labi ſe ab
ipſo.* Qui ædificat domum ſuam impen- 9
diis alienis,quaſi qui colligit lapides ſuos B
‖Sup.16 a.7. in hyeme. * ‖ Stuppa collecta ſynagoga 10
peccantium, & conſummatio illorũ flã-
ma ignis. * Via peccantium complanata 11
lapidibus,& in fine illorum inferi, & te-
nebræ,& pœnæ.* Qui cuſtodit iuſtitiam, 12
continebit ſenſum eius. * Conſummatio 13
timoris Dei,ſapientia & ſenſus.*Nõ eru- 14
dietur,qui non eſt ſapiens in bono. * Eſt 15
autem ſapientia,quæ abundat in malo:&
non eſt ſenſus vbi eſt amaritudo.* Scien- 16
tia ſapientis tamquam inundatio abun-
dabit, & conſilium illius ſicut fons vitæ
permanet.* Cor fatui quaſi vas cõfractũ, 17
& omnem ſapientiam nõ tenebit.*Verbũ 18
ſapiens quodcumque audierit ſcius, lau- C
dabit,& ad ſe adiiciet:audiuit luxurioſus
& diſplicebit illi, & proiiciet illud poſt
dorſum ſuum.* Narratio fatui quaſi ſar- 19
cina in via:nam in labiis ſenſati inuenie-
tur gratia. * Os prudentis quæritur in 20
eccleſia, & verba illius cogitabũt in cor-
dibus ſuis. * Tamquam domus extermi- 21
nata, ſic fatuo ſapientia:& ſcientia inſẽ-
ſati inenarrabilia verba. * Compedes in 22
pedibus,ſtulto doctrina, & quaſi vincula
manuum ſuper manum dextram.*Fatuus 23
in riſu exaltat vocem ſuam,vir autem ſa- D
piens vix tacitè ridebit. * Ornamentum 24
aureum prudenti doctrina, & quaſi bra-
chiale in brachio dextro.* Pes fatui faci- 25
lis in domum proximi: & homo peritus
confundetur à perſona potentis.* Stultus 26
à feneſtra reſpiciet in domum:vir autem
eruditus foris ſtabit. * Stultitia hominis 27
auſcultare per oſtium:& prudens graua-
bitur contumelia.* Labia imprudentium 28
ſtulta narrabunt:verba autem prudẽtium
ſtatera ponderabuntur.*In ore fatuorum 29
cor illorum:& in corde ſapientium os il-
lorum. * Dum maledicit impius diabo- 30
31 lum, maledicit ipſe animam ſuam. * Su-
ſurro coinquinabit animam ſuam, & in
omnibus odietur:& qui cum eo manſerit,
odioſus erit:tacitus & ſenſatus honora-
bitur.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt piger, &
2 omnes loquentur ſuper aſpernationem
A illius. * De ſtercore boum lapidatus eſt
piger: & omnis,qui tetigerit eum,excu-
3 tiet manus.* Confuſio patris eſt de filio
indiſciplinato: filia autem in deminora-
4 tione fiet. * Filia prudens hereditas viro
ſuo:nam quæ confundit,in contumeliam
5 fit genitoris. * Patrem & virum confun-
dit audax,& ab impiis non minorabitur:
6 ab vtriſque autem inhonorabitur.*Muſi-
ca in luctu importuna narratio: flagella
& doctrina in omni tempore ſapientia.
7 * Qui docet fatuum, quaſi qui congluti-
8 nat teſtam.* Qui narrat verbum non au-
dienti, quaſi qui excitat dormientem de
9 graui ſomno. * Cum dormiente loquitur
qui enarrat ſtulto ſapientiam: & in fine
10 narrationis dicit:Quis eſt hic? * ‖ Supra ‖Inf.38 b.16.
mortuum plora, defecit enim lux eius:&
ſupra fatuum plora, deficit enim ſenſus.
11 *Modicũ plora ſupra mortuum,quoniam
12 requieuit. * Nequiſsimi enim nequiſsima
13 vita ſuper mortem fatui.* ‖ Luctus mor- ‖Gen. 50. b. 10.
B tui ſeptem dies; fatui autem & impij,
14 omnes dies vitæ illorum.* Cum ſtulto ne
multum loquaris, & cum inſenſato ne
15 abieris.* Serua te ab illo,vt non moleſtiã
habeas, & nõ coinquinaberis peccato il-
16 lius.*Deflecte ab illo, & inuenies requiẽ,
17 & non acediaberis in ſtultitia illius.*Su-
per plumbum quid grauabitur? & quod
18 illi aliud nomen quàm fatuus? * ‖ Are- ‖Prou. 27. c.3.
nam,& ſalem,& maſſam ferri facilius eſt
ferre, quàm hominem imprudentem, &
19 fatuum, & impium. * Loramentum li-
gneum colligatum in fundamento ædi-
ficij non diſſoluetur:ſic & cor confirma-
20 tum in cogitatione conſilij. * Cogitatus
ſenſati in omni tempore, metu non de-
21 prauabitur.*Sicut pali in excelſis, & cæ-
C menta ſine impenſa poſita contra faciem
22 venti non permanebunt; * ſic & cor ti-
midum in cogitatione ſtulti contra im-
23 petum timoris non reſiſtet. * Sicut cor
trepidũ in cogitatione fatui, omni tem-
pore non metuet, ſic & qui in præceptis
24 Dei permanet ſemper. * Pungens ocu-
lum deducit lacrymas:& qui pungit cor,
25 profert ſenſum.* Mittens lapidem in vo-
latilia,deiiciet illa:ſic & qui conuitiatur
26 amico,diſſoluit amicitiam. * Ad amicum
etſi produxeris gladium, non deſperes:eſt
27 enim regreſſus. Ad amicum* ſi aperuerit
os triſte, non timeas:eſt enim concorda-
tio;excepto conuitio, & improperio, &
ſuperbia,& myſterij reuelatione, & pla-
ga doloſa: in his omnibus effugiet ami-
28 cus. * Fidem poſſide cum amico in pau-
D pertate illius, vt & in bonis illius læte-
ris.

Digitized by Google

ris.*In tẽpore tribulationis illius perma- 29
ne illi fidelis, vt & in hereditate illius
coheres ſis.*Ante ignem camini vapor,& 30
fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſãguinẽ
maledicta,& cõtumeliæ,& minæ.* Ami- 31
cum ſalutare nõ confundar,à facie illius
non me abſcondam:& ſi mala mihi eue-
nerint per illum, ſuſtinebo. * Omnis qui 32
‖ Pſal. 140.a.3. audiet, cauebit ſe ab eo. * ‖ Quis dabit 33
ori meo cuſtodiam,& ſuper labia mea ſi-
gnaculum certum,vt non cadam ab ipſis,
& lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

Domine pater, & dominator vitæ 1
meæ, ne derelinquas me in conſilio A
eorum:nec ſinas me cadere in illis.* Quis
ſuperponet in cogitatu meo flagella, & 2
in corde meo doctrinam ſapientiæ, vt
ignorationibus eorum non parcant mihi,
& nõ appareãt delicta eorum, * & ne ad- 3
increſcant ignorantiæ meæ, & multipli-
centur delicta mea,& peccata mea abun-
dent,& incidam in conſpectu aduerſario-
rum meorũ, & gaudeat ſuper me inimi-
cus meus? * Domine pater,& Deus vitæ 4
meæ,ne derelinquas me in cogitatu illo-
rum. * Extollentiam oculorum meorum 5
ne dederis mihi, & omne deſideriũ auer-
te à me.* Aufer à me ventris concupiſcẽ- 6
tias,& concubitus concupiſcentiæ ne ap-
prehendant me, & animæ irreuerenti &
infrunitæ ne tradas me.* Doctrinam oris 7
audite filij: & qui cuſtodierit illam,non
periet labiis,nec ſcandalizabitur in ope-
ribus nequiſsimis. * In vanitate ſua ap- 8
prehenditur peccator,& ſuperbus & ma-
ledicus ſcandalizabitur in illis. * ‖ Iura- 9
‖ Exod. 20.b.7. Matth.5 a.33. tioni non aſſueſcat os tuum, multi enim
caſus in illa. * Nominatio verò Dei non 10
ſit aſsidua in ore tuo, & nominibus San- B
ctorum nõ admiſcearis: quoniam nõ eris
immunis ab eis. * Sicut enim ſeruus in- 11
terrogatus aſsiduè, à liuore non minui-
tur:ſic omnis iurans,& nominãs, in toto
à peccato non purgabitur.* Vir multum 12
iurans implebitur iniquitate, & non di-
ſcedet à domo illius plaga.*Et ſi fruſtra- 13
uerit,delictum illius ſuper ipſum erit: &
ſi diſsimulauerit, delinquit dupliciter:
* & ſi in vacuum iurauerit,non iuſtifica- 14
bitur: replebitur enim retributione do-
mus illius.* Eſt & alia loquela contraria 15
morti, non inueniatur in hereditate Ia-
cob. * Etenim à miſericordibus omnia 16
hæc auferentur, & in delictis non volu-
tabuntur. * Indiſciplinatæ loquelæ non 17
aſſueſcat os tuum: eſt enim in illa verbũ
peccati.* Memento patris & matris tuæ, 18
in medio enim magnatorum conſiſtis:
* ne fortè obliuiſcatur te Deus in cõſpe- 19
ctu illorum, & aſsiduitate tua infatua-
tus, improperium patiaris, & maluiſſes
‖ 2.Reg. 16.b.7. non naſci, & diem natiuitatis tuæ male-
dicas.*‖ Homo aſſuetus in verbis impro- 20
perij, in omnibus diebus ſuis non eru- C
21 ditur.* Duo genera abundãt in peccatis,
& tertium adducit iram,& perditionem.
22 *Anima calida quaſi ignis ardẽs,non ex-
23 tinguetur donec aliquid glutiat: * & ho-
mo nequam in ore carnis ſuæ, nõ deſinet
24 donec incẽdat ignem.*Homini fornicario
omnis panis dulcis,non fatigabitur trãſ-
25 grediens vſque ad finem.* ‖ Omnis homo ‖ Iſa.29. c.15.
qui tranſgreditur lectum ſuum, contem-
nens in animam ſuam, & dicens:Quis me
26 videt?* tenebræ circumdant me,& parie-
tes cooperiunt me, & nemo circumſpicit
me:quem vereor?delictorum meorum nõ
27 memorabitur Altiſsimus. * Et non intel-
ligit quoniam omnia videt oculus illius,
quoniam expellit à ſe timorem Dei hu-
iuſmodi hominis timor,& oculi hominũ
28 timentes illum:*& nõ cognouit quoniam
oculi Domini multo plus lucidiores ſunt
ſuper ſolem,circumſpicientes omnes vias
hominum,& profũdum abyſsi,& homi-
num corda intuentes in abſconditas par-
29 tes.*Domino enim Deo, antequam crea-
D rentur,omnia ſunt agnita:ſic & poſt per-
30 fectum reſpicit omnia.*Hic in plateis ci-
uitatis vindicabitur,& quaſi pullus equi-
nus fugabitur:& vbi non ſperauit,appre-
31 hendetur. * Et erit dedecus omnibus, eo
quòd non intellexerit timorem Domini.
32 *‖ Sic & mulier omnis relinquens virum ‖ Leui. 20.b.10. Deut.22 c.22.
ſuum, & ſtatuens hæreditatem ex alieno
33 matrimonio: * primò enim in lege Altiſ-
ſimi incredibilis fuit: ſecundò in virum
ſuum deliquit: tertiò in adulterio forni-
cata eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi.
34 *Hæc in eccleſiam adducetur, & in filios
35 eius reſpicietur. * Non tradent filij eius
radices,& rami eius non dabũt fructum.
36 * derelinquet in maledictum memoriam
37 eius,& dedecus illius non delebitur.* Et
agnoſcent qui derelicti ſunt,quoniam ni-
hil melius eſt quàm timor Dei; & nihil
dulcius,quàm reſpicere in mandatis Do-
38 mini. * Gloria magna eſt ſequi Dominũ:
longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

CAP. XXIV.

1 Sapientia laudabit animam ſuam, &
A in Deo honorabitur, & in medio po-
2 puli ſui gloriabitur,*& in eccleſiis Altiſ-
ſimi aperiet os ſuum, & in cõſpectu vir-
3 tutis illius gloriabitur,* & in medio po-
puli ſui exaltabitur,& in plenitudine ſã-
4 cta admirabitur, * & in multitudine ele-
ctorum habebit laudem, & inter benedi-
5 ctos benedicetur,dicens: * Ego ex ore Al-
tiſsimi prodiui, primogenita ante omnẽ
6 creaturam: * Ego feci in cælis vt oriretur
lumen indeficiens, & ſicut nebula texi
7 omnem terram: * Ego in altiſsimis habi-
taui,& thronus meus in columna nubis.
8 * Gyrum cæli circuiui ſola,& profũdum
abyſsi penetraui, in fluctibus maris am-
9 bulaui, & in omni terra ſteti: * & in o-
10 mni populo, * & in omni gente primatũ
habui

Digitized by Google

habui:* & omnium excellentium & hu- 11
milium corda virtute calcaui: & in his
omnibus requiem quæſiui, & in heredi-
tate Domini morabor.* Tunc præcepit, 12
& dixit mihi Creator omnium: & qui
creauit me, requieuit in tabernaculo
meo,* & dixit mihi: In Iacob inhabita, 13
& in Iſrael hereditare, & in electis meis
mitte radices.* ‖ Ab initio, & ante ſæ- 14
cula creata ſum, & vſque ad futurum ſæ- B
culum non deſinam, & in habitatione
ſancta coram ipſo miniſtraui:* Et ſic in 15
Sion firmata ſum, & in ciuitate ſanctifi-
cata ſimiliter requieui, & in Ieruſalem
‖ Deu. 8. c. 2.
poteſtas mea.* Et radicaui in populo ho- 16
norificato, & in parte Dei mei hereditas
illius, & in plenitudine ſanctorum deten-
tio mea.* Quaſi cedrus exaltata ſum in 17
Libano, & quaſi cypreſſus in mõte Sion:
* quaſi palma exaltata ſum in Cades, & 18
quaſi plantatio roſæ in Iericho:* Quaſi 19
oliua ſpecioſa in cãpis, & quaſi platanus
exaltata ſum iuxta aquam in plateis.
* Sicut cinnamomum & balſamum aro- 20
matizans odorem dedi, quaſi myrrha ele-
cta dedi ſuauitatem odoris:* & quaſi ſto- 21
rax, & galbanus, & vngula, & gutta, &
quaſi Libanus non inciſus vaporaui ha-
bitationem meam, & quaſi balſamum nõ
miſtum odor meus.* Ego quaſi terebin- 22
thus extẽdi ramos meos, & rami mei ho- 23
noris & gratiæ.* Ego quaſi vitis fructifi- C
caui ſuauitatem odoris: & flores mei fru-
ctus honoris & honeſtatis.* Ego mater 24
pulchræ dilectionis, & timoris, & agni-
tionis, & ſanctæ ſpei.* In me gratia om- 25
nis viæ & veritatis, in me omnis ſpes vi-
tæ & virtutis.* Tranſite ad me omnes qui 26
cõcupiſcitis me, & à generationibus meis
implemini:* Spiritus enim meus ſuper 27
mel dulcis, & hereditas mea ſuper mel &
fauum:* Memoria mea in generationes 28
ſæculorum.* Qui edunt me, adhuc eſu- 29
rient: & qui bibunt me, adhuc ſitient.
* Qui audit me, non confundetur: & qui 30
operantur in me, non peccabunt.* Qui 31
elucidant me, vitam æternam habebunt.
* Hæc omnia liber vitæ, & teſtamentum 32
Altiſsimi, & agnitio veritatis.* Legem 33
mandauit Moyſes in præceptis iuſtitiarũ,
& hereditatẽ domui Iacob, & Iſrael pro-
miſsiones.* Poſuit Dauid puero ſuo ex- 34
citare regem ex ipſo fortiſsimum, & in
throno honoris ſedentem in ſempiternũ.
‖ Gen. 2. b. 11.
* ‖ Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, 35
& ſicut Tigris in diebus nouorum.* Qui 36
‖ Ioſ. 3. d. 15.
adimplet quaſi Euphrates ſenſum: ‖ qui
multiplicat quaſi Iordanis in tempore
meſsis.* Qui mittit diſciplinam ſicut lu- 37
cem, & aſsiſtens quaſi Gehon in die vin-
demiæ.* Qui perficit primus ſcire ipſam, 38
& infirmior non inueſtigabit eam.* A 39
mari enim abundauit cogitatio eius, & D
conſilium illius ab abyſſo magna.* Ego 40
ſapientia effudi flumina.* Ego quaſi tra- 41
mes aquæ immenſæ de fluuio, ego quaſi
fluuij dyorix, & ſicut aquæductus exiui
42 de paradiſo.* dixi: Rigabo hortum meum
plantationum, & inebriabo prati mei
43 fructum. Et ecce factus eſt mihi trames
abundans, & fluuius meus appropinqua-
44 uit ad mare: quoniam doctrinam quaſi
antelucanum illumino omnibus, & enar-
45 rabo illam vſque ad longinquum.* Pe-
netrabo omnes inferiores partes terræ,
& inſpiciam omnes dormientes, & illu-
minabo omnes ſperantes in Domino.
46 * Adhuc doctrinam quaſi prophetiam ef-
fundam, & relinquam illam quærentibus
ſapientiam, & non deſinam in progenies
47 illorum vſque in æuum ſanctum.* ‖ Vi-
‖ Inf. 33. c. 18.
dete quoniam non ſoli mihi laboraui, ſed
omnibus exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo,
A quæ ſunt probata coram Deo & ho-
2 minibus:* Concordia fratrum, & amor
proximorum, & vir & mulier bene ſibi
3 conſentiẽtes. Tres ſpecies odiuit anima
mea, & aggrauor valde animæ illorum:
4 * Pauperem ſuperbum: diuitem menda-
5 cem: ſenem fatuum & inſenſatum.* Quæ
in iuuentute tua non congregaſti, quo-
6 modo in ſenectute tua inuenies?* Quàm
ſpecioſum canitiei iudicium, & presby-
7 teris cognoſcere conſilium!* Quàm ſpe-
cioſa veteranis ſapientia, & glorioſis
8 intellectus, & conſilium!* Corona ſe-
num multa peritia, & gloria illorum ti-
9 mor Dei.* Nouem inſuſpicabilia cordis
B magnificaui, & decimum dicam in lin-
10 gua hominibus:* Homo, qui iucunda-
tur in filiis, viuens & videns ſubuerſio-
11 nem inimicorum ſuorum.* ‖ Beatus qui
‖ Inf. 26. a. 1. Sup. 14. a. 1. 19. c. 16.
habitat cum muliere ſenſata, ‖ & qui lin-
‖ Iac. 3. a. 2.
gua ſua non eſt lapſus, & qui non ſerui-
12 uit indignis ſe.* Beatus, qui inuenit ami-
cum verum, & qui enarrat iuſtitiam au-
13 ri audienti.* Quàm magnus, qui inuenit
ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſu-
14 per timentem Dominum.* timor Dei
15 ſuper omnia ſe ſuperpoſuit:* beatus ho-
mo, cui donatum eſt habere timorem
Dei: qui tenet illum, cui aſsimabitur?
16 * Timor Dei initium dilectionis eius: fi-
dei autem initium agglutinandum eſt ei.
17 * Omnis plaga, triſtitia cordis eſt: & om-
18 nis malitia, nequitia mulieris.* Et om-
C nem plagam, & non plagam videbit cor-
19 dis:* & omnem nequitiam, & non ne-
20 quitiam mulieris:* & omnem obdu-
21 ctum, & non obductum odientium:* &
omnem vindictam, & non vindictam ini-
22 micorum.* Non eſt caput nequius ſuper
23 caput colubri:* & non eſt ira ſuper iram
mulieris. ‖ Commorari leoni & draco-
‖ Prouer. 21. c. 19.
ni placebit, quàm habitare cum mulie-
24 re nequam.* Nequitia mulieris immutat
faciem eius: & obcæcat vultum ſuum
tamquam vrſus: & quaſi ſaccum oſten-
25 dit. In medio proximorum eius * inge-
muit vir eius, & audiens ſuſpirauit mo-

Digitized by Google

dicum. * Breuis omnis malitia ſuper ma- 26
litiam mulieris, ſors peccatorum cadat
ſuper illam.* Sicut aſcenſus arenoſus in 27
pedibus veterani,ſic mulier linguata ho- D
‖ *Inf.* mini quieto. ‖ * Ne reſpicias in mulieris 28
42.b.2. ſpeciem,& non concupiſcas mulierem in
ſpecie.* Mulieris ira, & irreuerentia , & 29
confuſio magna. * Mulier ſi primatum 30
habeat,contraria eſt viro ſuo. * Cor hu- 31
mile, & facies triſtis , & plaga cordis,
mulier nequam.* Manus debiles , & ge- 32
nua diſſoluta, mulier quæ non beatificat
‖ *Gen.* virum ſuum. * ‖ A muliere initium fa- 33
3.b.6. ctum eſt peccati, & per illam omnes mo-
rimur.* Non des aquæ tuæ exitum , nec 34
modicum , nec mulieri nequam veniam
prodeundi. * Si non ambulauerit ad ma- 35
num tuam,confundet te in conſpectu ini-
micorum : * A carnibus tuis abſcinde il- 36
lam, ne ſemper te abutatur.

CAP. XXVI.

MVlieris bonæ beatus vir : numerus 1
enim annorum illius duplex. * Mu- A
lier fortis oblectat virum ſuum , & 2
annos vitæ illius in pace implebit. * Pars 3
bona, mulier bona, in parte timentium
Deum dabitur viro pro factis bonis:* di- 4
uitis autem & pauperis cor bonum , in
omni tempore vultus illorum hilaris.*A- 5
tribus timuit cor meum,& in quarto fa-
cies mea metuit : * Delaturam ciuitatis, 6
& collectionem populi, * calumniã men- 7
dacem, ſuper mortem omnia grauia:*do- 8
lor cordis & luctus, mulier zelotypa. * In 9
muliere zelotypa flagellum linguæ , o-
mnibus communicans. * Sicut boum iu- 10
gum, quod mouetur , ita & mulier ne- B
quam : qui tenet illam, quaſi qui appre-
hendit ſcorpionem. * Mulier ebrioſa, ira 11
magna: & contumelia,& turpitudo illius
non tegetur. * Fornicatio mulieris in ex- 12
tollentia oculorum , & in palpebris il-
‖ *Inf.* lius agnoſcetur. * ‖ In filia non auerten- 13
42.b.11. te ſe,firma cuſtodiam : ne inuenta occa-
ſione vtatur ſe. * Ab omni irreuerentia 14
oculorum eius caue , & ne mireris ſi te
neglexerit. * ſicut viator ſitiens , ad fon- 15
tem os aperiet, & ab omni aqua proxi-
ma bibet,& contra omnem palũ ſedebit,
& contra omnem ſagittam aperiet pha-
retram donec deficiat. * Gratia mulieris 16
ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa il- C
lius impinguabit. * Diſciplina illius da- 17
tum Dei eſt. * Mulier ſenſata & tacita, 18
non eſt immutatio eruditæ animæ * Gra- 19
tia ſuper gratiam, mulier ſancta & pudo-
rata. * Omnis autem ponderatio non eſt 20
digna continentis animæ.* Sicut ſol oriẽs 21
mundo in altiſsimis Dei,ſic mulieris bo-
næ ſpecies in ornamentum domus eius.
* lucerna ſplendens ſuper candelabrum 22
ſanctum , & ſpecies faciei ſuper ætatem
ſtabilem. * Columnæ aureæ ſuper baſes 23
argenteas , & pedes firmi ſuper plantas D
ſtabilis mulieris. * Fundamenta æterna 24
ſupra petram ſolidam , & mandata Dei
25 in corde mulieris ſanctæ. * In duobus
contriſtatum eſt cor meum , & in tertio
26 iracundia mihi aduenit : * Vir bellator
deficiens per inopiam: & vir ſenſatus cõ-
27 temptus: * & qui tranſgreditur à iuſtitia
ad peccatum, Deus parauit eum ad rom-
28 phæam. * Duæ ſpecies difficiles & peri-
culoſæ mihi apparuerunt , difficilè exui-
tur negotians à negligentia: & non iuſti-
ficabitur caupo à peccatis labiorum.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt:
A & qui quærit locupletari , auertit
2 oculum ſuum. * Sicut in medio com-
paginis lapidum palus figitur,ſic & inter
medium venditionis & emptionis angu-
3 ſtiabitur peccatum. * Conteretur cum
4 delinquente delictum. * Si non in timo-
re Domini tenueris te inſtanter , citò
5 ſubuertetur domus tua. * Sicut in per-
cuſſura cribri remanebit puluis , ſic apo-
6 ria hominis in cogitatu illius. * Vaſa fi-
guli probat fornax,& homines iuſtos tẽ-
7 tatio tribulationis. * Sicut ruſticatio de
ligno oſtendit fructum illius, ſic verbum
8 ex cogitatu cordis hominis. * Ante ſer-
monem non laudes virum ; hæc enim
9 tentatio eſt hominum. * Si ſequaris iu-
ſtitiam , apprehendes illam : & indues
quaſi poderem honoris , & inhabitabis
cum ea , & proteget te in ſempiternum,
& in die agnitionis inuenies firmamen-
10 tum. * Volatilia ad ſibi ſimilia conue-
B niunt : & veritas ad eos , qui operan-
11 tur illam,reuertetur. * Leo venationi in-
ſidiatur ſemper ; ſic peccata operantibus
12 iniquitates.* Homo ſanctus in ſapientia
manet ſicut ſol : nam ſtultus ſicut luna
13 mutatur. * In medio inſenſatorum ſer-
ua verbum tempori : in medio autem
14 cogitantium aſsiduus eſto. * Narratio
peccantium odioſa , & riſus illorum in
15 deliciis peccati. * Loquela multum iu-
rans , horripilationem capiti ſtatuet: &
irreuerentia ipſius obturatio aurium.
16 * Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum:
& maledictio illorum auditus grauis.
17 * Qui denudat arcana amici , fidem per-
C dit, & non inueniet amicum ad animum
18 ſuum. * Dilige proximum , & coniun-
19 gere fide cum illo. * Quòd ſi denudaue-
ris abſconſa illius, non perſequeris poſt
20 eum. * Sicut enim homo, qui perdit ami-
cum ſuum , ſic & qui perdit amicitiam
21 proximi ſui. * Et ſicut qui dimittit auem
de manu ſua , ſic dereliquiſti proximum
22 tuum , & non eum capies. * non illum
ſequaris , quoniam longè abeſt : effugit
enim quaſi caprea de laqueo : quoniam
23 vulnerata eſt anima eius. * vltrà eum
non poteris colligare. Et maledicti eſt
24 concordatio : * denudare autem amici
myſteria , deſperatio eſt animæ infelicis.
25 * Annuens oculo fabricat iniqua,& ne-
26 mo eum abiiciet : * in conſpectu oculo-
D rum tuorum condulcabit os ſuum, & ſu-
per

Digitized by Google

per ſermones tuos admirabitur : nouiſsi-
mè autem peruertet os ſuum , & in ver-
bis tuis dabit ſcandalum. * Multa odiui, 27
& non coæquaui ei,& Dominus odiet il-
lum. * Qui in altum mittit lapidem , ſu- 28
per caput eius cadet : & plaga doloſa,do-
loſi diuidet vulnera.* Et qui foueam fo- 29
dit,incidet in eam: & qui ſtatuit lapidem
proximo, offendet in eo : & qui laqueum
alij ponit , peribit in illo. * Facienti ne- 30
quiſsimum conſilium , ſuper ipſum de-
uoluetur,& non agnoſcet vnde adueniat
illi. * Illuſio , & improperium ſuperbo- 31
rum,& vindicta ſicut leo inſidiabitur illi.
* Laqueo peribunt qui oblectantur caſu 32
iuſtorum : dolor autem conſumet illos
antequam moriantur. *Ira & furor,vtra- 33
que execrabilia ſunt,& vir peccator con-
tinens erit illorum.

CAP. XXVIII.

Deut. 32 c.35. Matt.6. d.14. Mar.11. e.25. Rom.12. d.19.

QVi vindicari vult , à Domino inue- 1
niet vindictam , & peccata illius A
ſeruans ſeruabit. * Relinque proximo 2
tuo nocenti te : & tunc deprecanti ti-
bi peccata ſoluentur. * Homo homini 3
reſeruat iram,& à Deo quærit medelam?
* In hominem ſimilem ſibi non habet 4
miſericordiam , & de peccatis ſuis depre-
catur ? * Ipſe cùm caro ſit,reſeruat iram, 5
& propitiationem petit à Deo ? quis ex-
orabit pro delictis illius ? * Memento no- 6
uiſsimorum,& deſine inimicari:* tabitu- 7
do enim & mors imminent in mandatis
eius. * Memorare timorem Dei , & non 8
iraſcaris proximo. * Memorare teſta- 9
mentum Altiſsimi , & deſpice ignoran-
tiam proximi. * Abſtine te à lite , & mi- 10
nues peccata : * homo enim iracundus in- 11
cẽdit litem,& vir peccator turbabit ami- B
cos , & in medio pacem habentium im-
mittet inimicitiam. * Secundùm enim 12
ligna ſiluæ ſic ignis exardeſcit: & ſecun-
dùm virtutem hominis , ſic iracundia il-
lius erit , & ſecundùm ſubſtantiam ſuam
exaltabit iram ſuam. * Certamen feſti- 13
natum incendit ignem:& lis feſtinans ef-
fundit ſanguinem : & lingua teſtificans
adducit mortem. * Si ſufflaueris in ſcin- 14
tillam,quaſi ignis exardebit : & ſi expue-
ris ſuper illam , extinguetur : vtraque ex
ore proficiſcuntur. * Suſurro & bilin- 15
guis maledictus : multos enim turbabit
pacem habentes. * Lingua tertia multos 16
commouit , & diſperſit illos de gente in
gentem. * ciuitates muratas diuitum de- 17
ſtruxit , & domos magnatorum effodit. C
* Virtutes populorum concidit , & gen- 18
tes fortes diſſoluit. * Lingua tertia mu- 19
lieres viratas eiecit , & priuauit illas la-
boribus ſuis. * qui reſpicit illam,non ha- 20
bebit requiem, nec habebit amicum , in
quo requieſcat. * Flagelli plaga liuorem 21
facit:plaga autem linguæ comminuet oſ-
ſa. * Multi ceciderunt in ore gladij , ſed 22
non ſic quaſi qui interierunt per linguam
ſuam. * Beatus qui tectus eſt à lingua 23
nequam , qui in iracundiam illius non
tráſiuit, & qui non attraxit iugum illius,
24 & in vinculis eius nõ eſt ligatus:* iugum
enim illius,iugum ferreum eſt : & vincu-
25 lum illius , vinculum æreum eſt. * Mors
illius , mors nequiſsima : & vtilis potiùs
26 infernus quàm illa. * Perſeuerantia il-
D lius non permanebit , ſed obtinebit vias
iniuſtorum : & in flamma ſua non com-
27 buret iuſtos. * Qui relinquunt Deum,
incident in illam, & exardebit in illis,&
non extinguetur , & immittetur in illos
quaſi leo , & quaſi pardus lædet illos.
28 * Sepi aures tuas ſpinis,linguam nequam
noli audire , & ori tuo facito oſtia & ſe-
29 ras. * Aurum tuuum & argentum tuum
confla,& verbis tuis facito ſtateram , &
30 frenos ori tuo rectos : * & attende ne
fortè labaris in lingua , & cadas in con-
ſpectu inimicorum inſidiantium tibi , &
ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 QVi facit miſericordiam , fœneratur
A proximo ſuo : & qui prævalet ma-
2 nu,mandata ſeruat. * Fœnerare proximo
tuo in tempore neceſsitatis illius , & ite-
rum redde proximo in tempore ſuo.
3 * Confirma verbum , & fideliter age cum
illo : & in omni tempore inuenies quod
4 tibi neceſſarium eſt. * Multi quaſi inuen-
tionem æſtimauerunt fœnus , & præ-
ſtiterunt moleſtiam his qui ſe adiuuerũt.
5 * Donec accipiant , oſculantur manus
dantis , & in promiſsionibus humiliant
6 vocem ſuam : * & in tempore redditio-
nis poſtulabit tempus , & loquetur ver-
ba tædij & murmurationum , & tempus
7 cauſabitur : * ſi autem potuerit reddere,
aduerſabitur,ſolidi vix reddet dimidium,
& computabit illud quaſi inuentionem:
8 * ſin autem fraudabit illum pecunia ſua,
B & poſsidebit illum inimicum gratis:
9 * & conuitia & maledicta reddet illi,
& pro honore & beneficio reddet illi
10 contumeliam. * Multi non cauſa nequi-
tiæ non fœnerati ſunt , ſed fraudari gra-
11 tis timuerunt. * Verumtamen ſuper hu-
milem animo fortior eſto , & pro elee-
moſyna non trahas illum. * Propter
12 mandatum aſſume pauperem : & pro-
pter inopiam eius ne dimittas eum va-
13 cuum. * Perde pecuniam propter fra-
trem & amicum tuum:& non abſcondas
14 illam ſub lapide in perditionem. * ‖ Po- *‖ Tob.4 b.10.*
ne theſaurum tuum in præceptis Altiſsi-
mi , & proderit tibi magis quàm aurum. *‖ Sup. 17.c.18.*
15 * ‖ Conclude eleemoſynam in corde pau-
peris , & hæc pro te exorabit ab omni
16 malo. * Super ſcutum potentis, & ſuper
17 lanceam , aduerſus inimicum tuum pu-
18 gnabit. * Vir bonus fidem facit pro pro-
19 ximo ſuo:& qui perdiderit confuſionem,
20 derelinquet ſibi. * Gratiam fideiuſſoris
C ne obliuiſcaris : dedit enim pro te ani-
21 mam ſuam.* Repromiſſorem fugit pecca-
22 tor & immundus. * Bona repromiſſoris
ſibi

Digitized by Google

ſibi aſcribit peccator : & ingratus ſenſu
derelinquet liberantem ſe. * Vir repro- 23
mittit de proximo ſuo : & cùm perdide-
rit reuerentiam, derelinquetur ab eo.
* Repromiſsio nequiſsima multos per- 24
didit dirigentes, & commouit illos quaſi
fluctus maris. * Viros potentes gyrans 25
migrare fecit, & vagati ſunt in gentibus
alienis. * Peccator tranſgrediens manda- 26
tum Domini, incidet in promiſsionem
nequam : & qui conatur multa agere,
incidet in iudicium. * Recupera proxi- 27
mum ſecundùm virtutem tuam, & at- 28
‖ Inf.39. c.31. tende tibi ne incidas.* ‖ Initium vitæ D
hominis,aqua & panis, & veſtimentum,
& domus protegens turpitudinem. * Me- 29
lior eſt victus pauperis ſub tegmine aſſe-
rum, quàm epulæ ſplendidæ in peregre
ſine domicilio. * Minimum pro magno 30
placeat tibi, & improperium peregrina-
tionis non audies. * Vita nequam ho- 31
ſpitandi de domo in domum : & vbi ho-
ſpitabitur,non fiducialiter aget, nec ape-
riet os.* Hoſpitabitur, & paſcet, & po- 32
tabit ingratos, & ad hæc amara audiet.
* Tranſi hoſpes,& orna menſam:& quæ 33
in manu habes,ciba ceteros. * Exi à facie 34
honoris amicorum meorum:neceſsitudi-
ne domus meæ hoſpitio mihi factus eſt
frater.* Grauia hæc homini habenti ſen- 35
ſum:Correptio domus, & improperium
fœneratoris.

CAP. XXX.

Prou.13 d.24.& 23.b.13 QVi diligit filium ſuum, aſsiduat illi 1
flagella, vt lætetur in nouiſsimo A
ſuo, & non palpet proximorum oſtia.
* Qui docet filium ſuum, laudabitur in 2
illo, & in medio domeſticorum in illo
‖ Deut. 6.a.7. gloriabitur.* ‖ Qui docet filium ſuum, 3
in zelum mittit inimicum, & in medio
amicorum gloriabitur in illo.* Mortuus 4
eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus:
ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe. * In 5
vita ſua vidit,& lætatus eſt in illo:in obi-
tu ſuo non eſt contriſtatus, nec confu-
ſus eſt coram inimicis. * Reliquit enim 6
defenſorem domus contra inimicos, &
amicis reddentem gratiam. * Pro anima- 7
bus filiorum colligabit vulnera ſua, &
ſuper omnem vocem turbabuntur viſce- B
ra eius. * Equus indomitus euadit durus, 8
& filius remiſſus euadet præceps. * Lacta 9
filium, & pauentem te faciet : lude cum
eo,& contriſtabit te.* Non corrideas illi, 10
ne doleas,& in nouiſsimo obſtupeſcent
dentes tui.* Non des illi poteſtatem in 11
iuuentute, & ne deſpicias cogitatus il-
‖ Sup.7 c.25. lius. * ‖ Curua ceruicem eius in iuuen- 12
tute,& tunde latera eius dum infans eſt,
ne fortè induret, & non credat tibi, &
erit tibi dolor animæ. * Doce filiũ tuum, 13
& operare in illo, ne in turpitudinem il-
lius offendas. * Melior eſt pauper ſanus, 14
& fortis viribus, quàm diues imbecillis
& flagellatus malitia.* Salus animæ in 15
ſanctitate iuſtitiæ, melior eſt omni auro C
& argento ; & corpus validum, quàm
16 cenſus immenſus. * Non eſt cenſus ſuper
cenſum ſalutis corporis:& non eſt oble-
17 ctamentum ſuper cordis gaudium. * Me-
lior eſt mors quàm vita amara:& requies
18 æterna quàm languor perſeuerans. * Bo-
na abſcondita in ore clauſo, quaſi appo-
ſitiones epularum circumpoſitæ ſepul-
19 chro.* ‖ Quid proderit libatio idolo? nec ‖ Deu. 14.a.6.
20 enim manducabit,nec odorabit: * ſic qui
effugatur a Domino, portans mercedes
21 iniquitatis : * videns oculis, & ingemi-
ſcens,ſicut ſpado complectens virginem, ‖ Prouer 12.d.25 & 15.b 13. & 17.d.22
22 & ſuſpirans.* ‖ Triſtitiam non des animæ
D tuæ,& non affligas temetipſum in conſi-
23 lio tuo. * Iucunditas cordis hæc eſt vita
hominis,& theſaurus ſine defectione ſan-
ctitatis : & exultatio viri eſt longæuitas.
24 * Miſerere animæ tuæ placens Deo, &
contine:congrega cor tuum in ſanctitate
eius, & triſtitiam longè repelle à te. ‖ 2.Cor. 7.c.10.
25 * ‖ Multos enim occidit triſtitia, & non
26 eſt vtilitas in illa.* Zelus & iracũdia mi-
nuunt dies,& ante tẽpus ſenectã adducet
27 cogitatus.* Splendidum cor,& bonum in
epulis eſt:epulæ enim illius diligẽter fiũt.

CAP. XXXI.

1 VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes,
A & cogitatus illius auferet ſomnum.
2 * Cogitatus præſcientiæ auertit ſenſum,
& infirmitas grauis ſobriam facit ani-
3 mam. * Laborauit diues in congrega-
tione ſubſtantiæ, & in requie ſua reple-
4 bitur bonis ſuis.* Laborauit pauper in
diminutione victus, & in fine inops fit.
5 * Qui aurum diligit, non iuſtificabitur:
& qui inſequitur conſumptionem, re-
6 plebitur ex ea.* ‖ Multi dati ſunt in auri ‖ Sup 8.a.3.
caſus,& facta eſt in ſpecie ipſius perdi-
7 tio illorum. * Lignum offenſionis eſt au-
rum ſacrificantium:væ illis qui ſectantur
illud, & omnis imprudens deperiet in il-
8 lo.* Beatus diues, qui inuentus eſt ſine
macula:& qui poſt aurum non abiit, nec
9 ſperauit in pecunia & theſauris. * Quis
eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim
10 mirabilia in vita ſua. * Qui probatus eſt
in illo, & perfectus eſt, erit illi gloria
æterna:qui potuit tranſgredi, & non eſt
trangreſſus ; facere mala, & non fecit:
11 * ideo ſtabilita ſunt bona illius in Do-
B mino, & eleemoſynas illius enarrabit
12 omnis Eccleſia ſanctorum. * Supra men-
ſam magnam ſediſti?non aperias ſuper il-
13 lam faucem tuam prior. * Non dicas ſic:
14 Multa ſunt, quæ ſuper illam ſunt:* me-
mento quoniã malus eſt oculus nequam.
15 * Nequius oculo quid creatum eſt? ideo
ab omni facie ſua lacrymabitur. cùm vi-
16 derit, * ne extendas manum tuam prior,
17 & inuidia contaminatus erubeſcas. * Ne
18 comprimaris in conuiuio.* Intellige quæ
19 ſunt proximi tui ex teipſo:* vtere quaſi
homo frugi his, quæ tibi apponuntur:
ne,cùm manducas multum, odio habea-
20 ris. * Ceſſa prior cauſa diſciplinæ:& no-
li

Digitized by Google

ǁ nimius eſſe,ne fortè offendas.* Et ſi in 21
medio multorum ſediſti,prior illis ne ex- C
tẽdas manum tuam,nec prior poſcas bi-
bere.* Quàm ſufficiens eſt homini erudi- 22
to vinum exiguum, & in dormiendo non
laborabis ab illo,& non ſenties dolorem.
* Vigilia,cholera, & tortura viro infru- 23
nito: * ſomnus ſanitatis in homine parco 24
dormiet vſque mane,& anima illius cum
ipſo delectabitur. * Et ſi coactus fueris in 25
edẽdo multũ,ſurge è medio,euome:& re-
frigerabit te,& non adduces corpori tuo
infirmitatem.* Audi me fili,& ne ſpernas 26
me: & in nouiſsimo inuenies verba mea.
* In omnibus operibus tuis eſto velox,& 27
omnis infirmitas nõ occurret tibi. * Splẽ- 28
didum in panibus benedicent labia mul-
torum, & teſtimonium veritatis illius fi-
dele. * Nequiſsimo in pane murmurabit 29
ciuitas, & teſtimoniũ nequitiæ illius ve-
rum eſt. * Diligentes in vino noli prouo- 30
‖ *Iudith.* care:‖ multos enim exterminauit vinum.
3. * Ignis probat ferrũ durum: ſic vinũ cor- 31
da ſuperborum arguet in ebrietate pota- D
tum. * Aequa vita hominibus, vinum in 32
ſobrietate: ſi bibas illud moderatè, eris
ſobrius. * Quæ vita eſt ei,qui minuitur 33
vino? * Quid defraudat vitam? Mors. 34
‖ *Pſ.*103 * ‖ Vinum in iucunditatem creatum eſt, 35
b. 15. & non in ebrietatem,ab initio.* Exulta- 36
Prou 31 tio animę & cordis,vinum moderatè po-
a. 4. tatum.* Sanitas eſt animæ & corpori ſo- 37
brius potus. * Vinum multum potatum, 38
irritationem, & iram, & ruinas multas
facit.* Amaritudo animę vinum multum 39
potatum.* Ebrietatis animoſitas,impru- 40
dentis offenſio,minorans virtutem,& fa-
ciens vulnera. * In conuiuio vini non ar- 41
guas proximum: & non deſpicias eum in
iucunditate illius: * verba improperij 42
non dicas illi:& non premas illum in re-
petendo.

CAP. XXXII.

REctorem te poſuerunt? noli extolli: 1
eſto in illis quaſi vnus ex ipſis. * Cu- 2
ram illorum habe,& ſic conſide, & om- A
ni cura tua explicita recumbe: * vt læ- 3
teris propter illos, & ornamentum gra-
tiæ accipias coronam,& dignationẽ con-
ſequaris corrogationis. * Loquere maior 4
natu:decet enim te *primum verbum di- 5
ligenti ſcientia,& nõ impedias muſicam.
* Vbi auditus non eſt, non effundas ſer- 6
monem, & importunè noli extolli in ſa-
pientia tua.*Gemmula carbunculi in or- 7
namento auri,& comparatio muſicorum
in conuiuio vini. * Sicut in fabricatione 8
auri ſignũ eſt ſmaragdi,ſic numerus mu- B
ſicorum in iucundo & moderato vino.
*Audi tacens, & pro reuerentia accedet 9
tibi bona gratia. * Adoleſcens loquere in 10
tua cauſa vix.*Si bis interrogatus fueris, 11
habeat caput reſponſum tuum.* In mul- 12
tis eſto quaſi inſcius,& audi tacens ſimul
& quærens. * In medio magnatorum non 13
præſumas; & vbi ſunt ſenes,non multum
14 loquaris. * Ante grandinem præibit co-
ruſcatio: & ante verecundiã præibit gra-
15 tia, & pro reuerentia accedet tibi bona
C gratia. * Et hora ſurgendi non te trices:
præcurre autem prior in domum tuam,
16 * & illic auocare,& illic lude,& age cõ-
ceptiones tuas, & nõ in delictis & verbo
17 ſuperbo:* & ſuper his omnib⁹ benedicite
Dominum,qui fecit te,& inebriantem te
18 ab omnibus bonis ſuis. * Qui timet Do-
minum,excipiet doctrinã eius: & qui vi-
gilauerint ad illum, inueniẽt benedictio-
19 nem. * Qui quærit legem, replebitur ab
ea: & qui inſidioſè agit, ſcandalizabitur
20 in ea. * Qui timent Dominum, inuenient
iudicium iuſtum,& iuſtitias quaſi lumen
21 accendent. * Peccator homo vitabit cor-
D reptionem,& ſecũdum voluntatem ſuam
22 inueniet cõparationem.*Vir conſilij non
diſperdet intelligentiã, alienus & ſuper-
23 bus non pertimeſcet timorem: * etiam
poſtquã fecit cum eo ſine cõſilio, & ſuis
24 inſectationibus arguetur. * Fili ſine con-
ſilio nihil facias, & poſt factum non pœ-
25 nitebis. * In via ruinæ non eas, & non
offendes in lapides: nec credas te viæ la-
borioſæ,ne ponas animæ tuæ ſcandalum:
26 * & à filiis tuis caue,& à domeſticis tuis
27 attende. * In omni opere tuo crede ex
fide animæ tuæ:hoc eſt enim conſeruatio
28 mandatorum. * Qui credit Deo, attendit
mandatis: & qui confidit in illo,non mi-
norabitur.

CAP. XXXIII.

1 TImenti Dominũ non occurrent ma-
A la,ſed in tentatione Deus illum con-
2 ſeruabit, & liberabit à malis. * Sapiens
non odit mandata & iuſtitias, & non il-
3 lidetur quaſi in procella nauis. * Homo
ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.
4 * Qui interrogationem manifeſtat, para-
bit verbum,& ſic deprecatus exaudietur,
& conſeruabit diſciplinam, & tunc re-
5 ſpondebit. * ‖ Præcordia fatui quaſi ro- ‖ *Sup.*
ta carri: & quaſi axis verſatilis cogitatus 21.*b.*17
6 illius.* Equus emiſſarius, ſic & amicus
ſubſannator, ſub omni ſupraſedẽte hin-
7 nit. * Quare dies diem ſuperat,& iterum
8 lux lucem, & annus annum à ſole? * A
Domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſo-
9 le, & præceptum cuſtodiente. * Et im-
B mutauit tempora: & dies feſtos ipſorum,
& in illis dies feſtos celebrauerũt ad ho-
10 ram. * Ex ipſis exaltauit & magnificauit
Deus, & ex ipſis poſuit in numerum die-
rum. Et omnes homines de ſolo, ‖ & ex ‖ *Gen.*2.
11 terra, vnde creatus eſt Adam. * In multi-
tudine diſciplinę Dominus ſeparauit eos,
12 & immutauit vias eorum. * Ex ipſis be-
nedixit, & exaltauit: & ex ipſis ſancti-
ficauit, & ad ſe applicauit: & ex ipſis
maledixit,& humiliauit, & conuertit il-
13 los à ſeparatione ipſorum. * ‖ Quaſi lu- ‖ *Ro.* 9.
tum figuli in manu ipſius, plaſmare illud *c.* 11.
14 & diſponere.* Omnes viæ eius ſecundum
diſpoſitionem eius:ſic homo in manu il-
lius

Digitized by Google

lius , qui ſe fecit,& reddet illi ſecundùm
iudicium ſuum. * Contra malum bonum 15
eſt, & contra mortem vita : ſic & contra
virum iuſtum peccator. Et ſic intuere in
omnia opera Altiſsimi. Duo & duo , &
vnum contra vnum. * Et ego nouiſsimus 16
euigilaui,& quaſi qui colligit acinos poſt
vindemiatores. * In benedictione Dei & 17
ipſe ſperaui : & quaſi qui vindemiat, re- C
pleui torcular. * ‖ Reſpicite quoniam nõ 18
‖ *Sup. 24.d.47* mihi ſoli laboraui , ſed omnibus exqui-
rentibus diſciplinã. * Audite me magna- 19
tes,& omnes populi, & rectores Eccleſiæ
auribus percipite. * Filio & mulieri, fra- 20
tri & amico, non des poteſtatem ſuper te
in vita tua : & non dederis alij poſſeſsio-
nem tuam:ne fortè pœniteat te,& depre-
ceris pro illis.*Dũ adhuc ſuperes & aſpi- 21
ras,non immutabit te omnis caro. * Me- 22
lius eſt enim vt filij tui te rogent , quàm
te reſpicere in manus filiorum tuorum.
* In omnibus operibus tuis præcellẽs eſto. 23
* Ne dederis maculam in gloria tua. In 24
die conſummationis dierum vitæ tuæ , &
in tempore exitus tui diſtribue heredita-
tem tuam.* Cibaria,& virga,& onus aſi- 25
no : panis , & diſciplina , & opus ſeruo.
* Operatur in diſciplina , & quærit re- 26
quieſcere:laxa manus illi,& quęrit liber- D
tatem. * Iugum & lorum curuant collũ 27
durum , & ſeruum inclinant operationes
aſsiduæ.* Seruo maleuolo tortura & cõ- 28
pedes, mitte illũ in operationem , ne va-
cet : * multam enim malitiã docuit otio- 29
ſitas.* In opera conſtitue eum : ſic enim 30
condecet illum. Quòd ſi non obaudierit,
curua illum compedibus,& non amplifi-
ces ſuper omnem carnem: verùm ſine iu-
‖ *Sup. 7.c.23.* dicio nihil facias graue.* ‖ Si eſt tibi ſer- 31
uus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua:quaſi
fratrem ſic eum tracta:quoniã in ſangui-
ne animæ comparaſti illum. * Si læſeris 32
eum iniuſtè,in fugam conuertetur: * & ſi 33
extollens diſceſſerit, quem quæras , & in
qua via quæras illum,neſcis.

CAP. XXXIIII.

VAna ſpes , & mendacium viro inſen- 1
ſato:& ſomnia extollunt impruden- A
tes. * Quaſi qui apprehendit vmbram, & 2
perſequitur ventum:ſic & qui attendit ad
viſa mendacia , * hoc ſecundum hoc vi- 3
ſio ſomniorum : ante faciem hominis ſi-
militudo hominis. * Ab immundo quid 4
mundabitur ? & à mendace quid verum
dicetur ? * Diuinatio erroris , & auguria 5
mendacia,& ſomnia malefacientium,va-
nitas eſt. * Et ſicut parturientis, cor tuũ 6
phantaſias patitur: niſi ab Altiſsimo fue-
rit emiſſa viſitatio , ne dederis in illis cor
tuũ: * multos enim errare fecerunt ſom- 7
nia,& exciderunt ſperantes in illis.* Sine 8
mendacio conſummabitur verbum legis,
& ſapientia in ore fidelis complanabitur.
* Qui non eſt tentatus , quid ſcit ? Vir in 9
multis expertus , cogitabit multa : & B
qui multa didicit, enarrabit intellectum.
10 * Qui non eſt expertus , pauca recogno-
ſcit:qui autem in multis factus eſt,multi-
11 plicat malitiam. * Qui tentatus non eſt,
qualia ſcit ? qui implanatus eſt, abunda-
12 bit nequitia.*Multa vidi errando,& plu-
13 rimas verborum conſuetudines.* Aliquo-
ties vſque ad mortẽ periclitatus ſum ho-
rum cauſa , & liberatus ſum gratia Dei.
14 * Spiritus timentium Deum quæritur, &
15 in reſpectu illius benedicetur.* Spes enim
illorum in ſaluantem illos , & oculi Dei
16 in diligentes ſe. * Qui timet Dominum
C nihil trepidabit,& non pauebit:quoniam
17 ipſe eſt ſpes eius. * Timentis Dominum,
18 beata eſt anima eius.* Ad quem reſpicit,
19 & quis eſt fortitudo eius ? * ‖ Oculi Do- ‖ *Pſal. 33.d.18*
mini ſuper timentes eum , protector po-
tentiæ , firmamentum virtutis , tegimen
20 ardoris, & vmbraculum meridiani, * de-
precatio offenſionis,& adiutorium caſus,
exaltans animam , & illuminans oculos,
dans ſanitatẽ,&vitam,& benedictionem.
21 * ‖ Immolantis ex iniquo oblatio eſt ma- ‖ *Prou. 21.d.27*
culata , & non ſunt beneplacitæ ſubſan-
22 nationes iniuſtorum.* Dominus ſolus ſu-
ſtinentibus ſe in via veritatis & iuſtitiæ.
23 * ‖ Dona iniquorum non probat Altiſsi- ‖ *Prou. 15.b.8.*
mus,nec reſpicit in oblationes iniquorũ:
nec in multitudine ſacrificiorum eorum
24 propitiabitur peccatis.* Qui offert ſacri-
D ficium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui
victimat filium in conſpectu patris ſui.
25 * Panis egentium vita pauperum eſt : qui
26 defraudat illũ,homo ſanguinis eſt. * Qui
aufert in ſudore panem,quaſi,qui occidit
27 proximum ſuum. * Qui effundit ſangui-
nem, ‖ & qui fraudem facit mercenario, ‖ *Deut. 24.c.14*
28 fratres ſunt.* Vnus ædificans,& vnus de- *Sup.7.c. 22.*
29 ſtruẽs:quid prodeſt illis niſi labor? * Vnus
orans , & vnus maledicens : cuius vocem
30 exaudiet Deus ? * Qui baptizatur à mor-
tuo,& iterum tangit eum , quid proficit
31 lauatio illius ? * ‖ ſic homo qui ieiunat ‖ *2.Pet. 2.d.21.*
in peccatis ſuis,& iterum eadem faciens,
quid proficit humiliando ſe ? orationem
illius quis exaudiet?

CAP. XXXV.

1 QVi conſeruat legem,multiplicat ob-
2 lationem. * ‖ Sacrificium ſalutare ‖ *Ier.7. a.3.*
A eſt attendere mandatis , & diſcedere ab
3 omni iniquitate. * Et propitiationem li-
tare ſacrificij ſuper iniuſtitias,& depreca-
tio pro peccatis , recedere ab iniuſtitia.
4 * Retribuet gratiam , qui offert ſimilagi-
nem : & qui facit miſericordiam , offert
5 ſacrificium. * Beneplacitum eſt Domino
recedere ab iniquitate: & deprecatio pro
6 peccatis recedere ab iniuſtitia. * ‖ Non ‖ *Exod. 23.b.15*
apparebis ante conſpectum Domini va- *& 34.c.*
7 cuus. * Hæc enim omnia propter manda- *22.*
8 tum Dei fiunt. * Oblatio iuſti impinguat *Deu.16.*
altare,& odor ſuauitatis eſt in conſpectu *d.16.*
9 Altiſsimi. * Sacrificium iuſti acceptũ eſt,
B & memoriam eius non obliuiſcetur Do-
10 minus.* Bono animo gloriam redde Deo:
& non minuas primitias manuũ tuarum.

* ‖ In

Digitized by Google

* ‖ In omni dato hilarem fac vultũ tuum, 11
‖ 2.Cor. & in exultatione ſanctifica decimas tuas.
9.b.7. * ‖ Da Altiſsimo ſecundùm datum eius, 12
To.4.b. & in bono oculo adinuentionem facito
9. manuum tuarum: * quoniam Dominus 13
‖ Leuit. retribuens eſt, & ſepties tantum reddet
21.c.2 tibi. * ‖ Noli offerre munera praua, non 14
Deu.15. enim ſuſcipiet illa. * Et noli inſpicere ſa- 15
d.41. crificium iniuſtum, quoniã Dominus iu-
‖ Deut. dex eſt, & ‖ nõ eſt apud illum gloria per-
10.d.17 ſonæ. * Non accipiet Dominus perſonam 16
2.Par. in pauperem, & deprecationem læſi exau- C
19.c.7. diet. * Non deſpiciet preces pupilli; nec 17
Iob 34. viduam, ſi effundat loquelam gemitus.
b.19. * Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam de- 18
Sap. 6. ſcendunt, & exclamatio eius ſuper dedu-
b.8. centem eas? * A maxilla enim aſcendunt 19
Rom. 2. vſque ad cælum, & Dominus exauditor
b.11. non delectabitur in illis. * Qui adorat 20
‖ Gal.2. Deum in oblectatione, ſuſcipietur, & de-
b.6. precatio illius vſque ad nubes propin-
Col.3.d. quabit. * Oratio humiliãtis ſe, nubes pe- 21
25. netrabit: & donec propinquet non cõſo-
Act.10. labitur: & non diſcedet donec Altiſsi-
e.34. mus aſpiciat. * Et Dominus non elonga- 22
1.Pe.1. bit, ſed iudicabit iuſtos, & faciet iudiciũ: D
d.17. & Fortiſsimus nõ habebit in illis patien-
tiam, vt contribulet dorſum ipſorum: * & 23
Gentibus reddet vindictam, donec tollat
plenitudinem ſuperborum, & ſceptra ini-
quorum contribulet: * donec reddat ho- 24
minibus ſecundùm actus ſuos, & ſecun-
dùm opera Adæ, & ſecundùm præſum-
ptionem illius: donec iudicet iudicium 25
plebis ſuæ, & oblectabit iuſtos miſericor-
dia ſua. * Speciosa miſericordia Dei, in 26
tempore tribulationis, quaſi nubes pluuię
in tempore ſiccitatis.

CAP. XXXVI.

Miſerere noſtri Deus omnium, & re- 1
ſpice nos, & oſtẽde nobis lucem mi- A
ſerationum tuarum: * & immitte ti- 2
morem tuum ſuper Gentes, quæ non ex-
quiſierunt te, vt cognoſcant quia non eſt
Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua.
* Alleua manum tuam ſuper Gentes alie- 3
nas, vt videant potentiam tuam. * Sicut 4
enim in conſpectu eorum ſanctificatus es
in nobis, ſic in conſpectu noſtro magnifi-
caberis in eis, * vt cognoſcant te, ſicut & 5
nos cognouimus quoniam non eſt Deus
præter te Domine. * Innoua ſigna, & im- 6
muta mirabilia. * Glorifica manum, & 7
brachium dextrum. * Excita furorem, & 8
effunde iram. * Tolle aduerſarium, & af- 9
flige inimicum. * Feſtina tempus, & me- 10
mento finis, vt enarrent mirabilia tua.
* In ira flammæ deuoretur qui ſaluatur: 11
& qui peſsimant plebem tuam, inueniãt B
perditionem. * Contere caput principum 12
inimicorũ, dicentium: Non eſt alius præ-
ter nos. * Congrega omnes tribus Iacob: 13
vt cognoſcant quia non eſt Deus niſi tu,
& enarrent magnalia tua: & hereditabis
eos, ſicut ab initio. * Miſerere plebi tuæ, 14
ſuper quam inuocatum eſt nomen tuum:
& Iſrael, ‖ quem coæquaſti primogenito ‖ Exod.
15 tuo. * Miſerere ciuitati ſanctificationis 4.f.22.
16 tuæ Ieruſalem, ciuitati requiei tuæ. * Re-
ple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populum tuum. * Da teſtimo-
C niũ his, qui ab initio creaturæ tuæ ſunt,
& ſuſcita prædicationes, quas locuti ſunt
18 in nomine tuo prophetæ priores. * Da
mercedem ſuſtinentibus te, vt prophetæ
tui fideles inueniantur: & exaudi oratio-
19 nes ſeruorum tuorum * ‖ ſecundùm be- ‖ Num.
nedictionem Aaron de populo tuo, & di- 6.d.23.
rige nos in viam iuſtitiæ, & ſciant omnes
qui habitant terrã, quia tu es Deus con-
20 ſpector ſæculorum. * Omnem eſcam man-
ducabit venter, & eſt cibus cibo melior.
21 * Fauces contingunt cibum feræ, & cor
22 ſenſatum verba mendacia. * Cor prauum
dabit triſtitiam, & homo peritus reſiſtet
23 illi. * Omnem maſculum excipiet mu-
24 lier: & eſt filia melior filia. * Species mu-
D lieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper
omnem concupiſcentiam hominis ſuper-
25 ducit deſiderium. * Si eſt lingua curatio-
nis, eſt & mitigationis & miſericordiæ:
non eſt vir illius ſecundùm filios homi-
26 num. * Qui poſsidet mulierem bonam,
inchoat poſſeſsionem: adiutorium ſecun-
dùm illum eſt, & columna vt requies.
27 * Vbi non eſt ſepes, diripietur poſſeſsio:
& vbi non eſt mulier, ingemiſcit egens.
28 * Quis credit ei, qui non habet nidum, &
deflectens vbicumque obſcurauerit, quaſi
ſuccinctus latro exiliens de ciuitate in
ciuitatem?

CAP. XXXVII.

1 * Omnis amicus dicet: Et ego amici-
A tiam copulaui: ſed eſt amicus ſolo
nomine amicus. Nónne triſtitia ineſt vſ-
2 que ad mortem? * Sodalis autem & ami-
3 cus ad inimicitiam conuertentur. * O
præſumptio nequiſsima, vnde creata es
cooperire aridã malitia, & doloſitate il-
4 lius? * Sodalis amico coniucundatur in
oblectationibus, & in tẽpore tribulatio-
5 nis aduerſarius erit. * Sodalis amico con-
dolet cauſa ventris, & cõtra hoſtem acci-
6 piet ſcutum. * Non obliuiſcaris amici tui
in animo tuo, & nõ immemor ſis illius in
7 opibus tuis. * Noli conſiliari cum eo qui
tibi inſidiatur, & à zelãtibus te abſconde
8 conſiliũ. * Omnis conſiliarius prodit con-
ſilium, ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo.
9 * A conſiliario ſerua animam tuam: priùs
B ſcito quæ ſit illius neceſsitas: & ipſe enim
10 animo ſuo cogitabit: * ne fortè mittat ſu-
11 dem in terrã, & dicat tibi: * Bona eſt via
tua; & ſtet è contrario videre quid tibi
12 eueniat. * Cum viro irreligioſo tracta de
ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, &
cum muliere de ea quæ æmulatur: cũ ti-
mido de bello, cum negotiatore de traie-
ctione, cum emptore de venditione, cum
13 viro liuido de gratiis agẽdis * cum impio
de pietate, cum inhoneſto de honeſtate,
14 cũ operario agrario de omni opere, * cum
operario

ed by Google

operario annuali de conſummatione an-
ni,cum ſeruo pigro de multa operatione:
non attendas his in omni conſilio. * Sed 15
cum viro ſancto aſsiduus eſto,quemcum-
que cognoueris obſeruantẽ timorem Dei,
* cuius anima eſt ſecundùm animã tuam: 16
& qui,cùm titubaueris in tenebris, con- C
dolebit tibi.* Cor boni conſilij ſtatue te- 17
cum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.
* Anima viri ſancti enunciat aliquando 18
vera, quàm ſeptem circumſpectores ſe-
dentes in excelſo ad ſpeculandum.* Et in 19
his omnibus deprecare Altiſsimum,vt di-
rigat in veritate viam tuam. * Ante om- 20
nia opera verbum verax præcedat te, &
ante omnẽ actum conſiliũ ſtabile. * Ver- 21
bum nequam immutabit cor:ex quo par-
tes quattuor oriuntur,bonum & malum,
vita & mors: & dominatrix illorũ eſt aſ-
ſidua lingua.Eſt vir aſtutus multorũ eru-
ditor,& animæ ſuæ inutilis eſt. * Vir pe- 22
ritus multos erudiuit, & animæ ſuæ ſua-
nis eſt. * Qui ſophiſticè loquitur, odibi- 23
lis eſt:in omni re defraudabitur. * non eſt 24
illi data à Domino gratia:omni enim ſa-
pientia defraudatus eſt. * Eſt ſapiens,ani- 25
mæ ſuæ ſapiens : & fructus ſenſus illius D
laudabilis. * Vir ſapiens plebem ſuã eru- 26
dit, & fructus ſenſus illius fideles ſunt.
* Vir ſapiens implebitur benedictionibus, 27
& videntes illum laudabunt. * Vita viri 28
in numero dierum: dies autem Iſrael in-
numerabiles ſunt.*Sapiens in populo he- 29
reditabit honorem, & nomen illius erit
viuens in æternum.* Fili in vita tua ten- 30
ta animam tuam:& ſi fuerit nequam, nõ
des illi poteſtatem : * non enim omnia 31
omnibus expediunt, & non omni animæ
omne genus placet. * Noli auidus eſſe in 32
omni epulatione,& non te effundas ſuper
omnem eſcam: * in multis enim eſcis erit 33
infirmitas,& auiditas appropinquabit vſ-
que ad choleram.* Propter crapulã mul- 34
ti obierunt:qui autem abſtinens eſt, adii-
ciet vitam.

CAP. XXXVIII.

HOnora medicum propter neceſsita- 1
tem : etenim illum creauit Altiſsi- A
mus. * A Deo eſt enim omnis medela, & 2
à rege accipiet donationem. * Diſciplina 3
medici exaltabit caput illius, & in con-
ſpectu magnatorum collaudabitur. * Al- 4
tiſsimus creauit de terra medicamenta,&
vir prudens non abhorrebit illa.* ‖ Nón- 5
‖ Exod. 15.d.25 ne à ligno indulcata eſt aqua amara?* Ad 6
agnitionem hominum virtus illorum, &
dedit hominibus ſcientiã Altiſsimus, ho-
norari in mirabilibus ſuis.* In his curans 7
mitigabit dolorem,& vnguentarius faciet
pigmenta ſuauitatis, & vnctiones confi-
ciet ſanitatis, & non conſummabuntur
opera eius. * Pax enim Dei ſuper faciem 8
terræ.* ‖ Fili in tua infirmitate ne deſpi- 9
‖ Iſa.38.a.3. cias te ipſum,ſed ora Dominum, & ipſe
curabit te. * Auerte à delicto, & dirige 10
manus,& ab omni delicto mũda cor tuũ.

11 * Da ſuauitatem & memoriam ſimilagi-
nis,& impingua oblationem,& da locum
12 medico:*etenim illum Dominus creauit:
B & non diſcedat à te, quia opera eius ſunt
13 neceſſaria. * Eſt enim tempus quando in
14 manus illorum incurras: * ipſi vero Do-
minũ deprecabuntur, vt dirigat requiem
eorum,& ſanitatem, propter cõuerſatio-
15 nem illorum. * Qui delinquit in conſpe-
ctu eius qui fecit eum, incidet in manus
16 medici. * Fili in mortuum produc lacry-
mas,& quaſi dira paſſus incipe plorare,&
ſecundum iudicium cõtege corpus illius,
17 & non deſpicias ſepulturam illius.* Pro-
pter delaturam autem amare fer luctum
illius vno die,& conſolare propter triſti-
18 tiam,* & fac luctum ſecundùm meritum
eius vno die, vel duobus propter detra-
19 ctionẽ. * ‖ A triſtitia enim feſtinat mors, ‖ Prou. 15.c.13. & 17 d. 22.
& cooperit virtutẽ,& triſtitia cordis fle-
20 ctit ceruicem. * In abductione permanet
triſtitia : & ſubſtantia inopis ſecundum
21 cor eius. * Ne dederis in triſtitia cor tuũ,
ſed repelle eam à te:& memento nouiſsi-
22 morum, * noli obliuiſci:neque enim eſt
conuerſio, & huic nihil proderis, & te
23 ipsũ peſsimabis.*Memor eſto iudicij mei:
ſic enim erit & tuum : mihi heri, & tibi
24 hodie. * ‖ In requie mortui requieſcere ‖ 2.Reg. 12.c.23.
C fac memoriam eius,& conſolare illum in
25 exitu ſpiritus ſui. * Sapientia ſcribæ in
tẽpore vacuitatis: & qui minoratur actu,
ſapientiã percipiet : qua ſapientia reple-
26 bitur * qui tenet aratrum, & qui gloria-
tur in iaculo,ſtimulo boues agitat,& cõ-
uerſatur in operibus eorum, & enarratio
27 eius in filiis taurorum. * Cor ſuum dabit
ad verſandos ſulcos, & vigilia eius in ſa-
28 gina vaccarum. * Sic omnis faber & ar-
chitectus, qui noctem tamquam diem
tranſigit,qui ſculpſit ſignacula ſculptilia,
& aſsiduitas eius variat picturã:cor ſuum
dabit in ſimilitudinem picturæ, & vigilia
29 ſua perficiet opus.* Sic faber ferrarius ſe-
dens iuxta incudem, & conſiderans opus
ferri : Vapor ignis vret carnes eius, & in
30 calore fornacis concertatur : * Vox mal-
D lei innouat aurem eius, & contra ſimili-
31 tudinem vaſis oculus eius : * Cor ſuum
dabit in conſummationem operum,& vi-
32 gilia ſua ornabit in perfectionem. * Sic
figulus ſedens ad opus ſuum, conuertens
pedibus ſuis rotã, qui in ſolicitudine po-
ſitus eſt ſemper propter opus ſuum, & in
33 numero eſt omnis operatio eius.*In bra-
chio ſuo formabit lutum, & ante pedes
34 ſuos curuabit virtutẽ ſuam. * Cor ſuum
dabit vt conſummet linitionem,& vigilia
35 ſua mundabit fornacem. * Omnes hi in
manibus ſuis ſperauerũt, & vnuſquiſque
36 in arte ſua ſapiens eſt. * ſine his omnibus
37 non ædificatur ciuitas. * Et non inhabi-
tabunt,nec inambulabunt, & in eccleſia
38 non tranſilient. * Super ſellã iudicis non
ſedebunt, & teſtamentum iudicij non in-
telligẽt,neque palam facient diſciplinam
& iudi

Digitized by Google

& iudicium, & in parabolis nõ inuenien-
tur:* ſed creaturam æui confirmabunt, & 39
deprecatio illorum in operatione artis,
accommodantes animam ſuam, & con-
quirentes in lege Altiſsimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum ex- 1
quiret ſapiens, & in prophetis vaca- A
bit. * Narrationem virorum nominato- 2
rum conſeruabit, & in verſutias parabo-
larum ſimul introibit.* Occulta prouer- 3
biorum exquiret, & in abſconditis para-
bolarum conuerſabitur. * In medio ma- 4
gnatorũ miniſtrabit, & in conſpectu præ-
ſidis apparebit. * In terram alienigena- 5
rum gentium pertranſiet: bona enim &
mala in hominibus tentabit. * Cor ſuum 6
tradet ad vigilandum diluculo ad Domi-
num, qui fecit illum, & in conſpectu Al-
tiſsimi deprecabitur. * Aperiet os ſuum 7
in oratione, & pro delictis ſuis deprecabi-
tur. * Si enim Dominus magnus volue- 8
rit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum:
* & ipſe tamquam imbres mittet elo- 9
quia ſapientiæ ſuæ, & in oratione confi-
tebitur Domino: * & ipſe diriget conſi- 10
lium eius, & diſciplinam, & in abſcondi- B
tis ſuis conſiliabitur. * Ipſe palam faciet 11
diſciplinam doctrinæ ſuæ, & in lege teſta-
menti Domini gloriabitur. * Collauda- 12
bunt multi ſapientiam eius, & vſque in
ſæculum non delebitur. * Non recedet 13
memoria eius, & nomen eius requiretur
à generatione in generationem.* Sapien- 14
tiam eius enarrabunt gentes, & laudem
eius enuntiabit eccleſia.* Si permanſerit, 15
nomen derelinquet plus quàm mille: & ſi
requieuerit, proderit illi. * Adhuc conſi- 16
liabor, vt enarrem: vt furore enim reple-
tus ſum.* In voce dicit: Obaudite me di- 17
uini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper
riuos aquarum fructificate.* Quaſi Liba- 18
nus odorem ſuauitatis habete. * Florete 19
flores, quaſi lilium, & date odorẽ, & fron-
dete in gratiam, & collaudate canticum,
& benedicite Dominum in operibus ſuis.
* Date nomini eius magnificentiã, & cõ- 20
fitemini illi in voce labiorum veſtrorum,
& in canticis labiorum, & citharis, & ſic
‖ Geneſ. dicetis in confeſsione: * ‖ Opera Domini 21
1.d.31. vniuerſa bona valde. * ‖ In verbo eius ſte- 22
‖ Marc. tit aqua ſicut congeries: & in ſermone C
7.d.37. oris illius ſicut exceptoria aquarũ: *quo- 23
Geneſ.8. niam in præcepto ipſius placor fit, & non
a.3. eſt minoratio in ſalute ipſius. * Opera 24
omnis carnis coram illo, & non eſt quid-
quam abſconditum ab oculis eius.* A ſæ- 25
culo vſque in ſæculum reſpicit, & nihil
eſt mirabile in conſpectu eius. * Non eſt 26
dicere: Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud?
omnia enim in tempore ſuo quærentur.
* Benedictio illius quaſi fluuius inunda- 27
‖ Geneſ. uit.* ‖ quomodo cataclyſmus aridam ine- 28
7.d.27. briauit: ſic ira ipſius gentes, quæ non ex-
‖ Exod. quiſierunt eum, hereditabit.* ‖ Quomodo 29
14.e.21. couertit aquas in ſiccitatem, & ſiccata eſt
terra: & viæ illius viis illorum directæ
ſunt: ſic peccatoribus offenſiones in ira
30 eius. * Bona bonis creata ſunt ab initio, ‖ Supra
31 ſic nequiſsimis bona & mala. * ‖ Initium 29.d.28
neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis,
& ferrũ, ſal, lac, & panis ſimilagineus, &
mel, & botrus vuæ, & oleũ, & veſtimen-
32 tum.* Hæc omnia ſanctis in bona, ſic &
D impijs & peccatoribus in mala conuer-
33 tentur.* Sunt ſpiritus, qui ad vindictam
creati ſunt, & in furore ſuo confirmaue-
34 runt tormenta ſua:* in tempore conſum-
mationis effundent virtutem & furorem
35 eius, qui fecit illos, placabunt. * Ignis,
grando, fames, & mors, omnia hęc ad vin-
36 dictam creata ſunt,* beſtiarum dentes, &
ſcorpii, & ſerpentes, & romphæa vindi-
37 cans in exterminium impios.* In manda-
tis eius epulabuntur, & ſuper terram in
neceſsitatem præparabuntur, & in tem-
poribus ſuis non præterient verbum.
38 * Propterea ab initio confirmatus ſum, &
conſiliatus ſum, & cogitaui, & ſcripta di- ‖ Geneſ.
39 miſi. * ‖ Omnia opera Domini bona, & 1.d.31.
40 omne opus hora ſua ſubminiſtrabit.* Nõ
eſt dicere: Hoc illo nequius eſt: omnia
enim in tempore ſuo comprobabuntur.
41 * Et nunc in omni corde & ore collau-
date, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

1 OCcupatio magna creata eſt omni-
A bus hominibus, & iugum graue
ſuper filios Adam, à die exitus de ventre
matris eorum, vſque in diem ſepulturæ,
2 in matrem omnium. * Cogitationes eo-
rum, & timores cordis, adinuentio ex-
3 pectationis, & dies finitionis,* à reſidente
ſuper ſedem glorioſam, vſque ad humi-
4 liatum in terra & cinere:* ab eo qui vti-
tur hyacintho, & portat coronam, vſque
ad eum qui operitur lino crudo: furor, ze-
lus, tumultus, fluctuatio, timor mortis,
5 iracundia perſeuerans, & contentio, * &
in tempore refectionis in cubili ſomnus
6 noctis immutat ſcientiam eius. * Modi-
cum tamquam nihil in requie, & ab eo in
7 ſomnis, quaſi in die reſpectus. * Contur-
B batus eſt in viſu cordis ſui, tamquam qui
euaſerit in die belli. In tempore ſalutis
ſuæ exurrexit, & admirans ad nullum ti-
8 morem:* cum omni carne, ab homine vſ-
que ad pecus, & ſuper peccatores ſeptu-
9 plum.* ‖ Ad hæc mors, ſanguis, contentio,
& romphæa, oppreſsiones, fames, & con- ‖ Supra
10 tritio, & flagella: * ſuper iniquos creata 39.d 34
ſunt hæc omnia, ‖ & propter illos factus ‖ Geneſ.
11 eſt cataclyſmus. * Omnia quæ de terra 7.b.10.
ſunt, in terram conuertentur, ‖ & omnes ‖ Eccleſ.
12 aquæ in mare reuertentur. * Omne mu- 1.b.7.
nus, & iniquitas delebitur, & fides in ſæ-
13 culum ſtabit.* Subſtantiæ iniuſtorum ſi-
cut fluuius ſiccabuntur, & ſicut tonitruũ
14 magnum in pluuia perſonabunt.* In ape-
riendo manus ſuas lætabitur: ſic præuari-
C catores in conſummatione tabeſcent.
15 *Nepotes impiorum non multiplicabunt

 ramos,

Digitized by Google

ramos, & radices immundæ ſuper cacu-
men petræ ſonant. * Super omnem aquā 16
viriditas, & ad oram fluminis ante omne
fœnum euelletur. * Gratia ſicut paradi- 17
ſus in benedictionibus, & miſericordia in
ſæculum permanet. * Vita ſibi ſufficien- 18
tis operarij conculcabitur, & in ea inue-
nies theſaurum.* Filij, & ædificatio ciui- 19
tatis confirmabit nomen, & ſuper hæc
mulier immaculata computabitur. * Vi- 20
num & muſica lætificant cor: & ſuper
vtraque dilectio ſapientiæ. * Tibiæ & 21
pſalterium ſuauem faciunt melodiam, &
ſuper vtraque lingua ſuauis. * Gratiam 22
& ſpeciem deſiderabit oculus tuus, & ſu
per hæc virides ſationes. * Amicus & ſo- 23
dalis in tempore conuenientes, & ſuper D
vtroſque mulier cum viro. * Fratres in 24
adiutorium in tempore tribulationis, &
ſuper eos miſericordia liberabit.* Aurum 25
& argentum eſt cōſtitutio pedum, & ſu-
per vtrumque conſilium beneplacitum.
* Facultates & virtutes exaltant cor, & 26
ſuper hæc timor Domini.*Nō eſt in timo- 27
re Domini minoratio, & non eſt in eo in-
quirere adiutorium. * Timor Domini ſi- 28
cut paradiſus benedictionis, & ſuper om-
nem gloriam operuerunt illum. * Fili in 29
tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius eſt
enim mori, quàm indigere. * Vir reſpi- 30
ciens in menſam alienā, non eſt vita eius
in cogitatione victus. alit enim animam
ſuam cibis alienis. * Vir autem diſcipli- 31
natus & eruditus cuſtodiet ſe. * In ore 32
imprudentis condulcabitur inopia, & in
ventre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

O Mors quàm amara eſt memoria 1
tua, homini pacem habenti in ſub- A
ſtantiis ſuis; * viro quieto, & cuius 2
viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc
valenti accipere cibum!* O mors, bonum 3
eſt iudicium tuum homini indigenti, &
qui minoratur viribus,* defecto ætate, & 4
cui de omnibus cura eſt, & incredibili,
qui perdit patientiam!*Noli metuere iu- 5
dicium mortis. Memento quæ ante te
fuerunt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi?
hoc iudicium à Domino omni cārni.*& 6
quid ſuperueniet tibi in beneplacito Al-
tiſsimi? ſiue decem, ſiue centum, ſiue mil-
le anni.*Non eſt enim in inferno accuſa- 7
tio vitæ.* Filij abominationum fiunt fi- 8
lii peccatorum, & qui cōuerſantur ſecus B
domos impiorum.*Filiorum peccatorum 9
peribit hereditas, & cum ſemine illorum
aſsiduitas opprobrii. * De patre impio 10
queruntur filii, quoniam propter illum
ſunt in opprobrio. * Væ vobis viri impij, 11
qui dereliquiſtis legem Domini Altiſsi-
mi. * Et ſi nati fueritis, in maledictione 12
‖ Suprà 9.b.11 naſcemini: & ſi mortui fueritis, in male-
dictione erit pars veſtra. * ‖ Omnia, quæ 13
de terra ſunt, in terram conuertentur; ſic
impij à maledicto in perditionem. * Lu- 14
ctus hominum in corpore ipſorum, no-
15 men autem impiorum delebitur.*Curam
C habe de bono nomine: hoc enim magis
permanebit tibi, quā mille theſauri pre-
16 tioſi & magni.* Bonæ vitæ numerus die-
rum: bonum autem nomē permanebit in
17 æuum. * Diſciplinam in pace conſeruate
filii.‖ ſapientia enim abſcondita, & the- ‖ Suprà 20.d.32
ſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque?
18 * Melior eſt homo qui abſcondit ſtulti-
tiam ſuam, quàm homo qui abſcondit ſa-
19 pientiam ſuam. * Veruntamen reuere-
mini in his, quæ procedunt de ore meo.
20 * Non eſt enim bonum omnem reueren-
tiam obſeruare: & non omnia omnibus
21 beneplacent in fide. * Erubeſcite à patre
& à matre de fornicatione: & à præſidēte
22 & à potente de mendacio:* à principe &
à iudice de delicto: à ſynagoga & plebe
23 de iniquitate: * à ſocio & amico de in-
24 iuſtitia: & de loco in quo habitas, * de
D furto, de veritate Dei, & teſtamento: de
diſcubitu in panibus, & ab obfuſcatione
25 dati & accepti:*à ſalutantibus de ſilen-
tio: à reſpectu mulieris fornicariæ: & ab
26 auerſione vultus cognati. * Ne auertas
faciem à proximo tuo, & ab auferendo
27 partem & non reſtituendo. * ‖ Ne reſpi- ‖ Matt. 5.c.28.
cias mulierem alieni viri, & ne ſcruteris
ancillam eius, neque ſteteris ad lectum
28 eius. * Ab amicis de ſermonibus impro-
perij: & cùm dederis, ne improperes.

CAP. XLII.

1 NOn duplices ſermonem auditus de
A reuelatione ſermonis abſconditi, &
eris verè ſine confuſione, & inuenies
gratiam in conſpectu omnium hominum: ‖ Leuit. 19.c.15 Deut. 1.c.17.& 16.d.19 Prouerb. 24.c.23. Iac. 2.a.1.
ne pro his omnibus confundaris, ‖ &
2 ne accipias perſonam vt delinquas. * De
lege Altiſsimi, & teſtamento, & de iudi-
3 cio iuſtificare impium, * de verbo ſocio-
rum & viatorum, & de dationē heredita-
4 tis amicorum, * de æqualitate ſtateræ &
ponderum, de acquiſitione multorum &
5 paucorum,*de corruptione emptionis &
negotiatorum, & de multa diſciplina fi-
liorum, & ſeruo peſsimo latus ſanguina-
6 re. * Super mulierem nequam bonum eſt
7 ſignum.* Vbi manus multæ ſunt, claude;
& quodcumq; trades, numera, & appen-
de: datū verò & acceptum omne deſcri-
8 be. * De diſciplina inſenſati & fatui, &
B de ſenioribus, qui iudicantur ab adole-
ſcentibus: & eris eruditus in omnibus, &
probabilis in conſpectu omnium viuo-
9 rum. * Filia patris abſcondita eſt vigilia,
& ſolicitudo eius aufert ſomnum, ne for-
tè in adoleſcentia ſua adulta efficiatur,
& cum viro commorata odibilis fiat:
10 * ne quando polluatur in virginitate ſua,
& in paternis ſuis grauida inueniatur: ne
fortè cum viro commorata tranſgredia-
11 tur, aut certè ſterilis efficiatur.* Super fi-
C liam luxurioſam confirma cuſtodiam: ne
quando faciat te in opprobrium venire
inimicis, à detractione in ciuitate, & ob-
iectione plebis, & confundat te in multi-
tudine

Digitized by Google

tudine populi.*Omni homini noli inten- 12
dere in ſpecie:& in medio mulierum noli
commorari:* de veſtimentis enim proce- 13
dit tinea, & à muliere iniquitas viri.
* Melior eſt enim iniquitas viri, quã mu- 14
lier benefaciens,& mulier confundens in
opprobrium.* Memor ero igitur operum 15
Domini, & quæ vidi annunciabo. In ſer-
monibus Domini opera eius. * Sol illu- 16
minans per omnia reſpexit,& gloria Do-
mini plenum eſt opus eius.* Nonne Do- 17
minus fecit ſanctos enarrare omnia mira
bilia ſua,quæ confirmauit Dominus om-
nipotens ſtabiliri in gloria ſua? * Abyſ- 18
ſum,& cor hominum inueſtigauit: & in D
aſtutia eorum excogitauit. * Cognouit 19
enim Dominus omnem ſcientiam, & in-
ſpexit in ſignum æui, annuncians quæ
præterierunt, & quæ ſuperuentura ſunt,
reuelans veſtigia occultorum.*Non præ- 20
terit illum omnis cogitatus, & non ab-
ſcondit ſe ab eo vllus ſermo. * Magnalia 21
ſapientiæ ſuæ decorauit: qui eſt ante ſæ-
culum & vſque in ſæculum, neque adie-
ctum eſt,*neq; minuitur, & non eget ali- 22
cuius conſilio.* Quàm deſiderabilia om- 23
nia opera eius,& tamquam ſcintilla,quæ
eſt conſiderare! * Omnia hæc viuunt, & 24
manent in ſeculum,& in omni neceſſita-
te omnia obaudiunt ei.*Omnia duplicia, 25
vnũ contra vnum,& non fecit quidquam
deeſſe.*Vniuſcuiuſque confirmauit bona. 26
Et quis ſatiabitur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

ALtitudini firmamentum pulchritu- 1
do eius eſt, ſpecies cæli in viſione A
gloriæ. * Sol in aſpectu annuncians in 2
exitu, vas admirabile opus excelſi. * In 3
meridiano exurit terram, & in conſpectu
ardoris eius quis poterit ſuſtinere?Forna-
cem cuſtodiens in operibus ardoris:* tri- 4
pliciter ſol exurens montes,radios igneos
exufflans,& refulgens radiis ſuis obcæcat
oculos. * Magnus Dominus qui fecit il- 5
lum,& in ſermonibus eius feſtinauit iter.
* Et luna in omnibus in tempore ſuo, 6
oſtenſio temporis,& ſignum æui. * A lu- 7
na ſignum diei feſti, luminare quod mi-
nuitur in conſummatione.* Menſis ſe- 8
cundum nomen eius eſt,creſcens mirabi-
liter in conſummatione.* Vas caſtrorum 9
in excelſis, in firmamento cæli reſplen-
dens glorioſè.* Species cæli gloria ſtella- 10
rum,mundum illuminans in excelſis Do- B
minus. * In verbis ſancti ſtabunt ad iudi- 11
cium, & non deficient in vigiliis ſuis.
‖ Geneſ. 9.b. 13. *‖ Vide arcum,& benedic eũ qui fecit il- 12
lum: valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.
* Gyrauit cælum in circuitu gloriæ ſuæ, 13
manus Excelſi aperuerunt illum.* Impe- 14
rio ſuo accelerauit niuem, & accelerat
coruſcationes emittere iudicij ſui. * Pro- 15
pterea aperti ſunt theſauri, & euolaue-
runt nebulæ ſicut aues.* In magnitudine 16
ſua poſuit nubes, & cõfracti ſunt lapides
grandinis.* In conſpectu eius commoue- 17
buntur montes,& in voluntate eius aſpi-
18 rabit notus. * Vox tonitrui eius verbera-
bit terram, tempeſtas aquilonis, & con-
19 gregatio ſpiritus:* & ſicut auis deponens
ad ſedendum,aſpergit niuem,& ſicut lo-
20 cuſta demergens deſcenſus eius.*Pulchri-
C tudinem candoris eius admirabitur ocu-
lus, & ſuper imbrem eius expaueſcet cor.
21 * Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram:
& dum gelauerit, fiet tamquã cacumina
22 tribuli.* Frigidus ventus aquilo flauit,&
gelauit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem
congregationem aquarum requieſcet, &
23 ſicut lorica induet ſe aquis. * Et deuora-
bit montes,& exuret deſertum, & extin-
24 guet viride, ſicut igne. * Medicina om-
nium in feſtinatione nebulæ: & ros ob-
uians ab ardore venięti humilem efficiet
25 eum. * In ſermone eius ſiluit ventus, &
cogitatione ſua placauit abyſſum,& plã-
26 tauit in illa Dominus inſulas. * Qui na-
uigant mare, enarrent pericula eius: &
audientes auribus noſtris admirabimur.
27 * Illic præclara opera,& mirabilia:varia
beſtiarum genera, & omniũ pecorum,&
28 creatura belluarum.*Propter ipſum con-
D firmatus eſt itineris finis, & in ſermone
29 eius compoſita ſunt omnia.* Multa dice-
mus,& deficiemus in verbis: conſumma-
tio autem ſermonum, ipſe eſt omnibus.
30 * Gloriantes ad quid valebimus? ipſe
enim omnipotens ſuper omnia opera ſua.
31 * Terribilis Dominus, & magnus vehe-
32 menter,& mirabilis potẽtia ipſius.* Glo-
rificantes Dominum quantumcumq; po-
tueritis,ſuperualebit enim adhuc, & ad-
33 mirabilis magnificentia eius. * Benedicẽ-
tes Dominum, exaltate illum quantum
34 poteſtis:maior enim eſt omni laude.*Exal
tantes eum replemini virtute. ne labore-
35 tis:non enim comprehẽdetis. * ‖ Quis vi-
debit eum,& enarrabit? & quis magnifi- ‖ Pſalm. 105.a.2
36 cabit eum ſicut eſt ab initio?* Multa ab-
ſcõdita ſunt maiora his:pauca enim vidi-
37 mus operũ eius.*Omnia autem Dominus
fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIV.

1 LAudemus viros glorioſos, & paren-
2 tes noſtros in generatione ſua * Mul-
A tam gloriam fecit Dominus magnificen-
3 tia ſua à ſæculo. * Dominantes in po-
teſtatibus ſuis, homines magni virtu-
te, & prudentia ſua præditi, nunciantes
in prophetis dignitatem prophetarum,
4 * & imperãtes in præſenti populo,& vir-
tute prudentiæ populis ſanctiſſima ver-
5 ba. * In peritia ſua requirentes modos
muſicos,& narrantes carmina ſcriptura-
6 rum. * Homines diuites in virtute, pul-
chritudinis ſtudium habentes:pacificãtes
7 in domibus ſuis. * Omnes iſti in genera-
tionibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt,
& in diebus ſuis habentur in laudibus.
8 * Qui de illis nati ſunt,reliquerunt nomẽ
9 narrãdi laudes eorũ:* & ſunt quorũ non

Digitized by Google

eſt memoria: perierunt quaſi qui non fue- B
rint: & nati ſunt, quaſi non nati, & filij
ipſorum cum ipſis. * Sed illi viri miſeri- 10
cordiæ ſunt, quorum pietates non defue-
runt: * cum ſemine eorum permanent 11
bona, * hereditas ſancta nepotes eorum, 12
& in teſtamentis ſtetit ſemen eorum,* & 13
filii eorum propter illos vſq; in æternum
manent: ſemen eorum & gloria eorũ non
derelinquetur.* Corpora ipſorum in pa- 14
ce ſepulta ſunt, & nomen eorum viuit in
generationem & generationem.* Sapien- 15
tiam ipſorum narrent populi, & laudem
eorum nunciet eccleſia. * ‖ Henoch pla- 16
cuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum, C
vt det gentibus pœnitentiam. * Noe in- 17
uentus eſt perfectus, iuſtus, & in tempore
iracundiæ factus eſt reconciliatio. * Ideo 18
dimiſſum eſt reliquum terræ, cùm factum
eſt diluuium. * ‖ Teſtamenta ſæculi poſi- 19
ta ſunt apud illum, ne deleri poſſit dilu-
uio omnis caro. *‖ Abraham magnus pa- 20
ter multitudinis gentium, & non eſt in-
uentus ſimilis illi in gloria: quia cõſerua-
uit legem Excelſi, & fuit in teſtamento
cum illo. *‖ In carne eius ſtare fecit te- 21
ſtamentum, & ‖ in tentatione inuentus D
eſt fidelis. * Ideo iureiurando dedit illi 22
gloriam in gente ſua, creſcere illum quaſi
terræ cumulum, * & vt ſtellas exaltare 23
ſemen eius, & hereditare illos à mari vſ-
que ad mare, & à flumine vſque ad ter-
minos terræ. * Et in Iſaac eodem modo 24
fecit propter Abraham patrem eius.* Be- 25
nedictionem omnium Gentium dedit illi
Dominus, & teſtamentum confirmauit
ſuper caput Iacob.* Agnouit eum in be- 26
nedictionibus ſuis, & dedit illi heredita-
tem, & diuiſit illi partem in tribubus
duodecim. * Et conſeruauit illi homines 27
miſericordiæ, inuenientes gratiam in ocu-
lis omnis carnis.

‖ Geneſ. 5. c. 22. Hebr. 11 b. 5.
‖ Geneſ. 6. b. 9. & 7. a. 1 Heb. 11. b. 7.
‖ Geneſ. 9. b. 9.
‖ Geneſ. 12. a. 2. & 15. a. 5. Gen. 17. a 10.
‖ Gen. 22 a. 1. Galat. 3. b. 6.

CAP. XLV.

Dilectus Deo & hominibus Moyſes: 1
cuius memoria in benedictione eſt. A
* Similem illum fecit in gloria ſancto- 2
rum, & magnificauit eum in timore ini-
micorum, & in verbis ſuis monſtra pla-
cauit. * ‖ Glorificauit illum in conſpe- 3
ctu regum, & iuſſit illi coram populo
ſuo, & oſtendit illi gloriam ſuam.* In fi- 4
de & lenitate ipſius ſanctum fecit illum,
& elegit eũ ex omni carne. * Audiuit 5
enim eum, & vocem ipſius, & induxit il-
lum in nubem.* Et dedit illi coram præ- 6
cepta, & legem vitæ & diſciplinæ, docere
Iacob teſtamentum ſuum, & iudicia ſua
Iſrael. *‖ Excelſum fecit Aaron fratrem 7
eius, & ſimilẽ ſibi de tribu Leui: * & ſta- 8
tuit ei teſtamentum æternum, & dedit il-
li ſacerdotium gentis: & beatificauit illũ
in gloria, * & circũcinxit eum zona glo- 9
riæ, & induit eum ſtolam gloriæ, & coro-
nauit eum in vaſis virtutis.*‖ Circumpe- 10
des & femoralia, & humerale poſuit ei, & B
cinxit illũ tintinnabulis aureis plurimis

Exod. 11 a. 3.
‖ Exod. 6. 7. 8.
‖ Num. 12. a. 3.
‖ Exod. 28. f. 35.

11 in gyro, * dare ſonitum in inceſſu ſuo,
auditum facere ſonitum in templo, in
12 memoriam filiis gentis ſuæ.* Stolam ſan-
ctã, auro, & hyacintho, & purpura, opus
textile, viri ſapientis, iudicio & veritate
13 præditi: torto cocco opus artificis, gem-
mis pretioſis figuratis in ligatura auri, &
opere lapidarij ſculptis, in memoriam ſe-
14 cundùm numerum tribuum Iſrael.* Co-
rona aurea ſuper mitram eius expreſſa
ſigno ſanctitatis, & gloria honoris: opus
virtutis, & deſideria oculorum ornata.
15 * Sic pulchra ante ipſum non fuerunt ta-
16 lia vſque ad originem. * Non eſt indutus
C illa alienigena aliquis, ſed tantùm filij
ipſius ſoli, & nepotes eius per omne tem-
17 pus. * Sacrificia ipſius conſumpta ſunt
18 igne quotidie. *‖ Compleuit Moyſes ma-
19 nus eius, & vnxit illum oleo ſancto. * Fa-
ctum eſt illi in teſtamentum æternum, &
ſemini eius ſicut dies cęli, fungi ſacerdo-
tio, & habere laudem, & glorificare po-
20 pulum ſuum in nomine eius.* Ipſum ele-
git ab omni viuente, offerre ſacrificium
Deo, incenſum, & bonum odorem, in me-
21 moriam placare pro populo ſuo: * & de-
dit illi in præceptis ſuis poteſtatem, in
teſtamentis iudiciorum, docere Iacob te-
ſtimonia, & in lege ſua lucem dare Iſrael.
22 *‖ Quia contra illum ſteterunt alieni, &
propter inuidiam circumdederunt illum
homines in deſerto, qui erant cum Da-
than & Abiron, & congregatio Core in
23 iracundia.* Vidit Dominus Deus, & non
placuit illi, & conſumpti ſunt in impetu
24 iracundiæ. * Fecit illis monſtra, & con-
25 ſumpſit illos in flãma ignis. * Et addidit
Aaron gloriam, & dedit illi hereditatem,
& primitias frugũ terræ diuiſit illi.* Pa-
26 nem ipſis in primis parauit in ſatieta-
D tem: nam & ſacrificia Domini edent, quæ
27 dedit illi & ſemini eius. * Ceterum in
terra gentes non hereditabit, & pars non
eſt illi in gente, ipſe eſt enim pars eius, &
28 hereditas.* Phinees filius Eleazari tertius
in gloria eſt, imitando eum in timore Do
29 mini: * & ſtare in reuerentia gentis: in
bonitate & alacritate animæ ſuæ placuit
30 Deo pro Iſrael. * Ideo ſtatuit illi teſta-
mentum pacis, principem ſanctorum &
gentis ſuæ, vt ſit illi & ſemini eius ſacer-
dotij dignitas in æternum.* Et teſtamen-
31 tum Dauid regi filio Ieſſæ de tribu Iuda,
hereditas ipſi & ſemini eius, vt daret ſa-
pientiam in cor noſtrum iudicare gentem
ſuam in iuſtitia, ne abolerentur bona ip-
ſorum, & gloriam ipſorum in gentem
eorum æternam fecit.

‖ Leuit. 8. b. 12.
‖ Num. 16. a. 1.
‖ Num. 25. b. 7. 1. Mac. 2. f. 54.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Ieſus Naue, ſucceſſor
A Moyſi in prophetis, qui fuit magnus
2 ſecundum nomen ſuum, * maximus
in ſalutem electorum Dei, expugnare in-
ſurgentes hoſtes, vt conſequeretur here-
3 ditatem Iſrael. * Quam gloriam adeptus
eſt in tollendo manus ſuas, & iactando
contra

Digitized by Google

contra ciuitates romphæas? * Quis ante 4
illum ſic reſtitit? Nam hoſtes ipſe Domi-
‖ Iſa. 10. nus perduxit.*‖ An non in iracundia eius 5
c. 14. impeditus eſt ſol, & vna dies facta eſt
quaſi duo?* Inuocauit Altiſsimum potẽ- 6
tem in oppugnando inimicos vndique, &
audiuit illum magnus & ſanctus Deus in
ſaxis grandinis virtutis valde fortis.* Im- 7
petum fecit contra gẽtem hoſtilem, & in
deſcenſu perdidit contrarios,*vt cognoſ- 8
cant Gentes potentiam eius, quia contra B
Deum pugnare non eſt facile. Et ſecutus
‖ Num. eſt à tergo potentis.*‖ & in diebus Moyſi 9
14. a. 6. miſericordiam fecit ipſe, & Caleb filius
Iephone, ſtare contra hoſtem, & prohibe-
re gentem à peccatis, & perfringere mur-
mur malitiæ. * Et ipſi duo conſtituti, à 10
periculo liberati ſunt à numero ſexcen-
torum millium peditum, inducere illos
in hereditatem, in terram quæ manat lac
& mel. * Et dedit Dominus ipſi Caleb 11
fortitudinem, & vſq; in ſenectutem per-
manſit illi virtus, vt aſcenderet in excel-
ſum terræ locum, & ſemẽ ipſius obtinuit
hereditatem: * vt viderent omnes filij Iſ- 12
rael, quia bonum eſt obſequi ſancto Deo.
* Et iudices ſinguli ſuo nomine, quorum 13
nõ eſt corruptum cor: qui nõ auerſi ſunt C
à Domino, * vt ſit memoria illorum in 14
benedictione, & oſſa eorum pullulent de
loco ſuo,*& nomen eorum permaneat in 15
æternum, permanens ad filios illorũ, ſan-
ctorum virorum gloria. * Dilectus à Do- 16
mino Deo ſuo Samuel propheta Domini,
renouauit imperium, & vnxit principes
in gente ſua.* In lege Domini congrega- 17
tionem iudicauit, & vidit Deus Iacob, &
in fide ſua probatus eſt propheta. * Et 18
cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia vi-
dit Deum lucis:*& inuocauit Dominum 19
omnipotẽtem, in oppugnando hoſtes cir- D
cumſtãtes vndique, in oblatione agni in-
uiolati. * Et intonuit de cælo Dominus, 20
& in ſonitu magno auditam fecit vocem
ſuam,* & contriuit principes Tyriorum, 21
& omnes duces Philiſthiim: * & ante tẽ- 22
pus finis vitæ ſuæ & ſæculi, teſtimonium
præbuit in conſpectu Domini, & Chriſti;
pecunias & vſque ad calceamenta ab o-
mni carne non accepit, & non accuſauit
illum homo. * Et poſt hoc dormiuit, & 23
notum fecit regi, & oſtẽdit illi finem vi-
tæ ſuæ, & exaltauit vocem ſuam de terra
in prophetia delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

2. Reg. POſt hæc ſurrexit Nathan propheta in 1
12. a. 1. diebus Dauid. * Et quaſi adeps ſepa- 2
ratus à carne, ſic Dauid à filiis Iſrael. A
‖ 1. Reg. * ‖ Cum leonibus luſit quaſi cum agnis: 3
17. d. 34 & in vrſis ſimiliter fecit ſicut in agnis
‖ 1. Reg. ouium, in iuuentute ſua.*‖ Numquid non 4
17. f. 49 occidit gigantem, & abſtulit opprobrium
de gente? * In tollendo manum, ſaxo fun- 5
dæ deiecit exultationem Goliæ: * nam 6
inuocauit Dominum omnipotentem, &
dedit in dextera eius tollere hominem
fortem in bello, & exaltare cornu gentis
7 ſuæ.*‖ Sic in decem millibus glorificauit ‖ 1. Reg.
eum, & laudauit eum in benedictionibus 18. b. 7.
Domini, in offerẽdo illi coronam gloriæ;
8 *contriuit enim inimicos vndique, & ex-
tirpauit Philiſthiim contrarios vſque in
hodiernum diem: cõtriuit cornu ipſorum
9 vſque in æternum. * In omni opere dedit
B confeſsionem Sancto, & Excelſo in verbo
10 gloriæ. * De omni corde ſuo laudauit
Dominum, & dilexit Deum, qui fecit il-
lum: & dedit illi contra inimicos poten-
11 tiam* & ſtare fecit cantores contra alta-
re, & in ſono eorum dulces fecit modos.
12 * Et dedit in celebrationibus decus, &
ornauit tempora vſque ad conſumma-
tionem vitæ, vt laudarẽt nomen ſanctum
Domini, & amplificarent manè Dei ſan-
13 ctitatem. * ‖ Dominus purgauit peccata ‖ 2. Reg.
ipſius, & exaltauit in æternum cornu 12. d. 13
eius, & dedit illi teſtamentum regni, &
14 ſedem gloriæ in Iſrael. * Poſt ipſum ſur-
rexit filius ſenſatus, & propter illum de-
15 iecit omnem potentiam inimicorũ.*‖ Sa- ‖ 3. Reg.
lomõ imperauit in diebus pacis, cui ſub- 3. a. 1.
iecit Deus omnes hoſtes, vt conderet do-
mum in nomine ſuo, & pararet ſanctita-
tem in ſempiternum: quemadmodũ eru-
16 ditus es in iuuentute tua,* ‖ & impletus ‖ 3. Reg.
es, quaſi flumẽ, ſapientia, & terram rete- 4. d. 32
17 xit anima tua. * Et repleſti in compara-
C tionibus ęnigmata: ad inſulas lõgè diuul-
gatum eſt nomen tuum, & dilectus es in
18 pace tua.* In cantilenis, & prouerbiis, &
comparationibus, & interpretationibus,
19 miratæ ſũt terræ,* & in nomine Domini
Dei, cui eſt cognomen, Deus Iſrael.
20 * ‖ Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, ‖ 3. Reg.
21 & vt plumbum compleſti argentum, * & 10. c. 27
inclinaſti femora tua mulieribus: poteſta-
22 tem habuiſti in corpore tuo,*dediſti ma-
culam in gloria tua, & profanaſti ſemen
tuum inducere iracundiam ad liberos
23 tuos, & incitari ſtultitiam tuam, * vt fa-
ceres imperium bipartitum, ‖ & ex E- ‖ 3. Reg.
24 phraim imperare imperiũ durum.* Deus 12. c. 16
D autem non derelinquet miſericordiam
ſuam, & non corrumpet nec delebit ope-
ra ſua, neque perdet à ſtirpe nepotes ele-
cti ſui: & ſemẽ eius, qui diligit Dominum
25 non corrumpet.* Dedit autem reliquum
26 Iacob, & Dauid de ipſa ſtirpe. * Et finem
27 habuit Salomon cum patribus ſuis. * Et
dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo, gentis
28 ſtultitiam,*‖ & imminutum à prudentia, ‖ 3. Reg.
Roboam, qui auertit gẽtem conſilio ſuo: 12. d. 28
29 * & Ieroboam filium Nabat, qui peccare
fecit Iſrael, & dedit viã peccãdi Ephraim,
& plurima redundauerunt peccata ipſo-
30 rum.* Valde auerterunt illos à terra ſua.
31 * Et quæſiuit omnes nequitias, vſque
dum perueniret ad illos defenſio, & ab
omnibus peccatis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET ſurrexit Elias propheta, quaſi ig- 3. Reg.
A nis, & verbum ipſius quaſi facula ar- 17

Digitized by Google

debat. * Qui induxit in illos famem, & 2
irritantes illum inuidia ſua pauci facti
ſunt. non enim poterant ſuſtinere præce-
‖ 3. Reg. 18. pta Domini.* ‖ Verbo Domini continuit 3
cælum, & deiecit de cælo ignem ter. * ſic 4
4. Reg. 1. amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis.
Et quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi?
‖ 3. Reg. 17. d. 22. * ‖ Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis de 5
ſorte mortis in verbo Domini Dei. * Qui 6
deiecisti reges ad perniciem, & confregi-
ſti facilè potentiam ipſorum, & glorio-
ſos de lecto ſuo. * Qui audis in Sina iu- 7
dicium, & in Horeb iudicia defenſio-
nis. * Qui vngis reges ad pœnitentiam, & 8
‖ 4. Reg. 2. b. 11. prophetas facis ſucceſſores poſt te.* ‖ Qui 9
receptus es in turbine ignis, in curru e- B
Mal. 4. a. 6. quorum igneorum. * Qui ſcriptus es in 10
iudiciis temporum lenire iracundiam
Domini; conciliare cor patris ad filium,
& reſtituere tribus Iacob. * Beati ſunt, 11
qui te viderunt, & in amicitia tua deco-
rati ſunt. * nam nos vita viuimus tan- 12
tùm, poſt mortem autem non erit tale
‖ 4. Reg. 2. c. 12. nomen noſtrum.* ‖ Elias quidem in tur- 13
bine tectus eſt, & in Eliſeo completus eſt
ſpiritus eius: in diebus ſuis non perti-
muit principem, & potentia nemo vicit
illum. * nec ſuperauit illum verbum ali- 14
‖ 4. Reg. 13. d. 21. quod, ‖ & mortuum prophetauit corpus
eius. * In vita ſua fecit monſtra, & in 15
morte mirabilia operatus eſt. * In omni- 16
bus iſtis non pœnituit populus, & non C
receſſerunt à peccatis ſuis, vſque dum
eiecti ſunt de terra ſua, & diſperſi ſunt
in omnem terram: * & relicta eſt gens 17
perpauca, & princeps in domo Dauid.
* Quidam ipſorum fecerunt quod pla- 18
ceret Deo: alij autem multa commiſe-
runt peccata. * Ezechias muniuit ciui- 19
tatem ſuam, & induxit in medium ipſius
aquam, & fodit ferro rupem, & ædifi-
‖ 4. Reg. 18. d. 13 cauit ad aquam puteum. * ‖ In diebus 20
ipſius aſcendit Sennacherib, & miſit Ra-
bſacen, & ſuſtulit manum ſuam cōtra il-
los, & extulit manum ſuam in Sion, &
ſuperbus factus eſt potentia ſua. * Tunc 21
mota ſunt corda, & manus ipſorum: &
doluerunt quaſi parturientes mulieres.
* Et inuocauerunt Dominum miſericor- 22
dem, & expandentes manus ſuas, extu- D
lerunt ad cælum: & ſanctus Dominus
‖ 4. Reg. 19. g. 35 Deus audiuit citò vocem ipſorum. * Non 23
Tob. 1. d. 21. eſt commemoratus peccatorum illorum,
neque dedit illos inimicis ſuis, ſed pur-
Iſa. 37. g. 36. gauit eos in manu Iſaiæ ſancti prophetæ.
* ‖ Deiecit caſtra Aſſyriorum, & contri- 24
1. Mach. 7. f. 41. uit illos Angelus Domini. * nam fecit 25
Ezechias quod placuit Deo, & fortiter
2. Mach. 8. c. 19 iuit in via Dauid patris ſui, quam man-
dauit illi Iſaias propheta magnus, & fi-
delis in conſpectu Dei.* ‖ In diebus ipſius 26
‖ 4. Reg. 20. c. 1. Iſa. 38. a. 1. retrò rediit Sol, & addidit regi vitam.
* Spiritu magno vidit vltima, & conſola- 27
tus eſt lugentes in Sion. Vſque in ſempi-
ternum * oſtendit futura, & abſcondita 28
antequam euenirent.

CAP. XLIX.

1 MEmoria Ioſiæ in compoſitionem 4. Reg.
A odoris facta opus pigmentarij. * In 22. a. 1.
2 omni ore quaſi mel indulcabitur eius
memoria, & vt muſica in conuiuio vini.
3 * Ipſe eſt directus diuinitus in pœniten-
tiam gentis, & tulit abominationes im-
4 pietatis. * Et gubernauit ad Dominum
cor ipſius, & in diebus peccatorum cor-
5 roborauit pietatem. * Præter Dauid, &
Ezechiam, & Ioſiam, omnes peccatum
6 commiſerunt: *nam reliquerūt legem Al-
tiſsimi reges Iuda, & contempſerunt ti-
7 morem Dei. * Dederunt enim regnum
B ſuum aliis, & gloriam ſuam alienigenæ
8 genti. * ‖ Incenderunt electam ſanctitatis 4. Reg.
ciuitatem, & deſertas fecerunt vias ipſius 25. b. 9.
9 in manu Ieremiæ. * Nam malè tractaue-
runt illum, qui à ventre matris conſecra-
tus eſt propheta, euertere, & eruere, &
perdere, & iterum ædificare, & renouare.
10 * ‖ Ezechiel qui vidit cōſpectū gloriæ, quā ‖ Ezech.
11 oſtendit illi in curru Cherubim. * Nam 1. a. 4.
C cōmemoratus eſt inimicorū in imbre, be-
nefacere illis qui oſtenderunt rectas vias.
12 *Et duodecim prophetarum oſſa pullulēt
de loco ſuo: nam corroborauerunt Iacob,
13 & redemerunt ſe in fide virtutis.* ‖ Quo- ‖ 1. Eſd.
modo amplificemus Zorobabel? nā & ipſe 3. a. 2.
14 quaſi ſignum in dextera manu; *ſic & Ie- Agg. 1.
ſum filiū Ioſedec? qui in diebus ſuis ædi- & 2.
ficauerunt domum, & exaltauerunt tem-
plum ſāctum Domino, paratū in gloriam
15 ſempiternam.* ‖ Et Nehemias in memo- ‖ Zach.
D riam multi temporis, qui erexit nobis 3. a. 8.
muros euerſos, & ſtare fecit portas & ſe-
16 ras, qui erexit domos noſtras.* Nemo na-
17 tus eſt in terra qualis Henoch: nā & ipſe
receptus eſt à terra. * ‖ Neque vt Ioſeph, ‖ Geneſ.
qui natus eſt homo, princeps fratrū, fir- 41. f. 42.
mamentū gētis, rector fratrū, ſtabilimen- 42. a. 3.
18 tū populi: * & oſſa ipſius viſitata ſunt, & 45. a. 5.
19 poſt mortem prophetauerunt. * ‖ Seth & 50. d. 22
Sem apud homines gloriam adepti ſunt; ‖ Geneſ.
& ſuper omnem animā in origine Adam. 4. Gene.
5. d. 32.

CAP. L.

1 SImon Oniæ filius, ſacerdos magnus, 1. Mach
A qui in vita ſua ſuffulſit domum, & 12. a. 6.
in diebus ſuis corroborauit templum. 2. Mach
2 * Templi etiam altitudo ab ipſo fundata 3. & 4.
eſt, duplex ædificatio & excelſi parietes
3 templi. * In diebus ipſius emanauerunt
putei aquarum, & quaſi mare adimpleti
4 ſunt ſupra modum.* Qui curauit gentem
5 ſuam, & liberauit eā à perditione. * Qui
præualuit amplificare ciuitatem, qui ade-
ptus eſt gloriam in conuerſatione gen-
tis: & ingreſſum domus & atrij amplifi-
6 cauit. * Quaſi ſtella matutina in medio
nebulæ, & quaſi luna plena in diebus ſuis
7 lucet.* Et quaſi ſol refulgens, ſic ille ef-
8 fulſit in templo Dei. * Quaſi arcus reful-
gens inter nebulas gloriæ, & quaſi flos
roſarum in diebus vernis: & quaſi lilia
quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi thus
9 redolens in diebus æſtatis. * Quaſi ignis
effulgens

Digitized by Google

effulgens, & thus ardens in igne. * Quaſi 10
vas auri ſolidum, ornatum omni lapide B
pretioſo. * Quaſi oliua pullulans, & cy- 11
preſſus in altitudinem ſe extolliens, in ac-
cipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri
eum in conſummationem virtutis. * In 12
aſcenſu altaris ſancti, gloriam dedit ſan-
ctitatis amictum. * In accipiendo autem 13
partes de manu ſacerdotum, & ipſe ſtans
iuxta aram. Et circa illum corona fratrũ:
quaſi plantatio cedri in mõte Libano, *ſic 14
circa illum ſteterũt quaſi rami palmæ, &
omnes filij Aaron in gloria ſua. * Oblatio 15
autem Domini in manibus ipſorum, corã
omni ſynagoga Iſrael & conſummatione
fungens in ara, amplificare oblatione ex-
celſi regis * porrexit manum ſuam in li- 16
batione, & libauit de ſanguine vitæ.* Ef- 17
fudit in fũdamento altaris odorem diui-
num excelſo principi. *Tunc exclamaue- 18
rũt filij Aaron, in tubis productilibus ſo- C
nuerunt, & auditam fecerunt vocem ma-
gnam in memoriam coram Deo. * Tunc 19
omnis populus ſimul properauerunt, &
ceciderunt in faciem ſuper terram, ado-
rare Dominũ Deum ſuum, & dare preces
omnipotenti Deo excelſo. * Et ampli- 20
ficauerunt pſallentes in vocibus ſuis,
& in magna domo auctus eſt ſonus ſua-
uitatis plenus. * Et rogauit populus 21
Dominum excelſum in prece, vſquedum
perfectus eſt honor Domini, & munus
ſuum perfecerunt. * Tunc deſcendens, 22
manus ſuas extulit in omnem congrega-
tionem filiorum Iſrael dare gloriam Deo
à labiis ſuis, & in nomine ipſius gloriari:
*& iterauit orationem ſuam, volẽs oſten- 23
dere virtutem Dei.* Et nunc orate Deum 24
omnium, qui magna fecit in omni terra, D
qui auxit dies noſtros à ventre matris no-
ſtræ, & fecit nobiſcum ſecundum ſuam
miſericordiam:* det nobis iucunditatem 25
cordis, & fieri pacem in diebus noſtris in
Iſrael per dies ſempiternos; * credere Iſ- 26
rael nobiſcum eſſe Dei miſericordiam, vt
liberet nos in diebus ſuis. * Duas gentes 27
odit anima mea: tertia autem nõ eſt gẽs,
quam oderim:* qui ſedent in monte Seir, 28
& Philiſthiim, & ſtultus populus qui ha-
bitat in Sichimis. * Doctrinam ſapientiæ 29
& diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Ieſus
filius Sirach Ieroſolymita, qui renouauit
ſapientiam de corde ſuo. * Beatus, qui in 30
iſtis verſatur bonis: qui ponit illa in cor-
de ſuo, ſapiens erit ſemper. * Si enim hæc 31
fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei,
veſtigium eius eſt.

CAP. LI.

ORatio Ieſu filij Sirach: Confitebor 1
tibi Domine rex, & collaudabo A
te Deum ſaluatorem meum. * Confi- 2
tebor nomini tuo: quoniam adiutor &
protector factus es mihi, * & liberaſti 3
corpus meum à perditione, à laqueo lin-
guæ iniquæ, & à labiis operantium men-
dacium, & in conſpectu aſtantium factus
4 es mihi adiutor.* Et liberaſti me ſecun-
dùm multitudinẽ miſericordiæ nominis
tui à rugientibus, præparatis ad eſcam,
5 *de manibus quærẽtium animam meam,
& de portis tribulationum quæ circum-
6 dederunt me:* à preſſura flãmæ quæ cir-
cumdedit me, & in medio ignis non ſum
7 æſtuatus:* de altitudine ventris inferi, &
à lingua coinquinata, & à verbo menda-
8 cij, à rege iniquo, & à lingua iniuſta: *lau-
dabit vſque ad mortem anima mea Do-
9 minum, *& vita mea appropinquans erat
10 in inferno deorſum. * Circumdederunt
B me vndique, & non erat qui adiuuaret.
Reſpiciens eram ad adiutorium hominũ,
11 & non erat. *Memoratus ſum miſericor-
diæ tuæ Domine, & operationis tuæ,
12 quæ à ſæculo ſunt: * quoniam eruis
ſuſtinentes te Domine, & liberas eos
13 de manibus gentium. * Exaltaſti ſuper
terram habitationem meam, & pro mor-
14 te defluente deprecatus ſum. * Inuocaui
Dominũ patrem Domini mei, vt non de-
relinquat me in die tribulationis meæ, &
in tempore ſuperborum ſine adiutorio.
15 * Laudabo nomen tuum aſsiduè, & col-
laudabo illud in confeſsione, & exaudita
16 eſt oratio mea.* & liberaſti me de perdi-
tione, & eripuiſti me de tempore iniquo.
17 *Propterea confitebor, & laudem dicam
18 tibi, & benedicã nomini Domini. * Cùm
C adhuc iunior eſſem, priuſquam oberrarẽ,
quæſiui ſapientiam palam in oratione
19 mea.* Ante templum poſtulabam pro il-
la, & vſque in nouiſsimis inquiram eam.
20 Et efflorùit tamquam præcox vua, * læ-
tatum eſt cor meum in ea. Ambulauit pes
meus iter rectũ, à iuuentute mea inueſti-
21 gabam eam. * Inclinaui modicè aurem
22 meam, & excepi illam. * Multam inueni
in meipſo ſapientiam, & multùm profeci
23 in ea. * Danti mihi ſapientiam, dabo glo-
24 riam. * Conſiliatus ſum enim vt facerem
illam; zelatus ſum bonum, & non cõfun-
25 dar.* Colluctata eſt anima mea in illa, &
26 in faciendo eam confirmatus ſum.* Ma-
nus meas extendi in altum, & inſipientiã
27 eius luxi. * Animã meam direxi ad illam,
28 & in agnitione inueni eam. *Poſſedi cum
ipſa cor ab initio: propter hoc non dere-
29 linquar. * Venter meus conturbatus eſt
D quærendo illam: propterea bonam poſsi-
30 debo poſſeſsionem. *Dedit mihi Dominus
linguam mercedem meam: & in ipſa lau-
31 dabo eum.* Appropiate ad me indocti, &
congregate vos in domum diſciplinæ.
32 * quid adhuc retardatis? & quid dicitis
in his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer.
33 * Aperui os meum, & locutus ſum:
34 Comparate vobis ſine argento, * & col-
lum veſtrum ſubiicite iugo, & ſuſcipiat
anima veſtra diſciplinam: in proximo eſt
35 enim inuenire eam. *Videte oculis veſtris,
quia modicum laboraui, & inueni mihi
36 multam requiem.* Aſſumite diſciplinam
in multo numero argenti, & copioſum

Digitized by Google

lius, qui ſe fecit,& reddet illi ſecundùm
iudicium ſuum. * Contra malum bonum 15
eſt, & contra mortem vita: ſic & contra
virum iuſtum peccator. Et ſic intuere in
omnia opera Altiſsimi. Duo & duo, &
vnum contra vnum. * Et ego nouiſsimus 16
euigilaui,& quaſi qui colligit acinos poſt
vindemiatores. * In benedictione Dei & 17
ipſe ſperaui: & quaſi qui vindemiat, re- C
pleui torcular. * ‖ Reſpicite quoniam nō 18
‖ Sup. 24.d.47 mihi ſoli laboraui, ſed omnibus exqui-
rentibus diſciplinā. * Audite me magna- 19
tes,& omnes populi, & rectores Eccleſiæ
auribus percipite. * Filio & mulieri, fra- 20
tri & amico, non des poteſtatem ſuper te
in vita tua: & non dederis alij poſſeſsio-
nem tuam: ne fortè pœniteat te,& depre-
ceris pro illis.*Dū adhuc ſuperes & aſpi- 21
ras,non immutabit te omnis caro. * Me- 22
lius eſt enim vt filij tui te rogent, quàm
te reſpicere in manus filiorum tuorum.
* In omnibus operibus tuis præcellēs eſto. 23
* Ne dederis maculam in gloria tua. In 24
die conſummationis dierum vitæ tuæ, &
in tempore exitus tui diſtribue heredita-
tem tuam.* Cibaria,& virga,& onus aſi- 25
no: panis, & diſciplina, & opus ſeruo.
* Operatur in diſciplina, & quærit re- 26
quieſcere: laxa manus illi,& quærit liber- D
tatem. * Iugum & lorum curuant collū 27
durum, & ſeruum inclinant operationes
aſsiduæ. * Seruo maleuolo tortura & cō- 28
pedes, mitte illū in operationem, ne va-
cet: * multam enim malitiā docuit otio- 29
ſitas. * In opera conſtitue eum: ſic enim 30
condecet illum. Quòd ſi non obaudierit,
curua illum compedibus,& non amplifi-
ces ſuper omnem carnem: verùm ſine iu-
‖ Sup. 7.e.23. dicio nihil facias graue.* ‖ Si eſt tibi ſer- 31
uus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua: quaſi
fratrem ſic eum tracta: quoniā in ſangui-
ne animæ comparaſti illum. * Si læſeris 32
eum iniuſtè, in fugam conuertetur: * & ſi 33
extollens diſceſſerit, quem quæras, & in
qua via quæras illum, neſcis.

CAP. XXXIIII.

VAna ſpes, & mendacium viro inſen- 1
ſato: & ſomnia extollunt impruden- A
tes. * Quaſi qui apprehendit vmbram, & 2
perſequitur ventum: ſic & qui attendit ad
viſa mendacia, * hoc ſecundum hoc vi- 3
ſio ſomniorum: ante faciem hominis ſi-
militudo hominis. * Ab immundo quid 4
mundabitur? & à mendace quid verum
dicetur? * Diuinatio erroris, & auguria 5
mendacia,& ſomnia malefacientium,va-
nitas eſt. * Et ſicut parturientis, cor tuū 6
phantaſias patitur: niſi ab Altiſsimo fue-
rit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor
tuū: * multos enim errare fecerunt ſom- 7
nia,& exciderunt ſperantes in illis.* Sine 8
mendacio conſummabitur verbum legis,
& ſapientia in ore fidelis complanabitur.
* Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in 9
multis expertus, cogitabit multa: & B
qui multa didicit, enarrabit intellectum.
10 * Qui non eſt expertus, pauca recogno-
ſcit: qui autem in multis factus eſt, multi-
11 plicat malitiam. * Qui tentatus non eſt,
qualia ſcit? qui implanatus eſt, abunda-
12 bit nequitia.*Multa vidi errando,& plu-
13 rimas verborum conſuetudines.* Aliquo-
ties vſque ad mortē periclitatus ſum ho-
rum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei.
14 * Spiritus timentium Deum quæritur, &
15 in reſpectu illius benedicetur.* Spes enim
illorum in ſaluantem illos, & oculi Dei
16 in diligentes ſe. * Qui timet Dominum
C nihil trepidabit,& non pauebit: quoniam
17 ipſe eſt ſpes eius. * Timentis Dominum,
18 beata eſt anima eius. * Ad quem reſpicit,
19 & quis eſt fortitudo eius? * ‖ Oculi Do- ‖ Pſal.
mini ſuper timentes eum, protector po- 33.d.18
tentiæ, firmamentum virtutis, tegimen
20 ardoris, & vmbraculum meridiani, * de-
precatio offenſionis,& adiutorium caſus,
exaltans animam, & illuminans oculos,
dans ſanitatē,&vitam,& benedictionem.
21 * ‖ Immolantis ex iniquo oblatio eſt ma- ‖ Prou.
culata, & non ſunt beneplacitæ ſubſan- 21.d.27
22 nationes iniuſtorum.* Dominus ſolus ſu-
ſtinentibus ſe in via veritatis & iuſtitiæ.
23 * ‖ Dona iniquorum non probat Altiſsi- ‖ Prou.
mus,nec reſpicit in oblationes iniquorū: 15.b.8.
nec in multitudine ſacrificiorum eorum
24 propitiabitur peccatis.* Qui offert ſacri-
D ficium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui
victimat filium in conſpectu patris ſui.
25 * Panis egentium vita pauperum eſt: qui
26 defraudat illū,homo ſanguinis eſt. * Qui
aufert in ſudore panem,quaſi,qui occidit
27 proximum ſuum. * Qui effundit ſangui-
nem, ‖ & qui fraudem facit mercenario, ‖ Deut.
28 fratres ſunt.* Vnus ædificans,& vnus de- 24.c.14
29 ſtruēs: quid prodeſt illis niſi labor? * Vnus Sup.7.c.
orans, & vnus maledicens: cuius vocem 22.
30 exaudiet Deus? * Qui baptizatur à mor-
tuo,& iterum tangit eum, quid proficit
31 lauatio illius? * ‖ ſic homo qui ieiunat ‖ 2.Pet.
in peccatis ſuis,& iterum eadem faciens, 2.d.21.
quid proficit humiliando ſe? orationem
illius quis exaudiet?

CAP. XXXV.

1 QVi conſeruat legem,multiplicat ob-
2 lationem. * ‖ Sacrificium ſalutare ‖ Ier.7.
A eſt attendere mandatis, & diſcedere ab 4.3.
3 omni iniquitate. * Et propitiationem li-
tare ſacrificij ſuper iniuſtitias,& depreca-
tio pro peccatis, recedere ab iniuſtitia.
4 * Retribuet gratiam, qui offert ſimilagi-
nem: & qui facit miſericordiam, offert
5 ſacrificium. * Beneplacitum eſt Domino
recedere ab iniquitate: & deprecatio pro
6 peccatis recedere ab iniuſtitia. * ‖ Non ‖ Exod.
apparebis ante conſpectum Domini va- 23.b.15
7 cuus. * Hæc enim omnia propter manda- & 34.c.
8 tum Dei fiunt. * Oblatio iuſti impinguat 22.
altare,& odor ſuauitatis eſt in conſpectu Deu.16
9 Altiſsimi. * Sacrificium iuſti acceptū eſt, d.16.
B & memoriam eius non obliuiſcetur Do-
10 minus.* Bono animo gloriam redde Deo:
& non minuas primitias manuū tuarum.
* ‖ In

Digitized by Google

* ‖ In omni dato hilarem fac vultũ tuum, 11
‖ 2. Cor. & in exultatione ſanctifica decimas tuas.
9. b. 7. * ‖ Da Altiſsimo ſecundùm datum eius, 12
To. 4. b. & in bono oculo adinuentionem facito
9. manuum tuarum : * quoniam Dominus 13
‖ Leuit. retribuens eſt, & ſepties tantum reddet
21. c. 2. tibi. * ‖ Noli offerre munera praua, non 14
Deu. 15. enim ſuſcipiet illa. * Et noli inſpicere ſa- 15
d. 41. crificium iniuſtum, quoniã Dominus iu-
‖ Deut. dex eſt, & ‖ nõ eſt apud illum gloria per-
10. d. 17. ſonæ. * Non accipiet Dominus perſonam 16
2. Par. in pauperem, & deprecationem læſi exau- C
19. c. 7. diet. * Non deſpiciet preces pupilli; nec 17
Iob 34. viduam, ſi effundat loquelam gemitus.
b. 19. * Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam de- 18
Sap. 6. ſcendunt, & exclamatio eius ſuper dedu-
b. 8. centem eas? * A maxilla enim aſcendunt 19
Rom. 2. vſque ad cælum, & Dominus exauditor
b. 11. non delectabitur in illis. * Qui adorat 20
‖ Gal. 2. Deum in oblectatione, ſuſcipietur, & de-
b. 6. precatio illius vſque ad nubes propin-
Col. 3. d. quabit. * Oratio humiliãtis ſe, nubes pe- 21
25. netrabit: & donec propinquet non cõſo-
Act. 10. labitur : & non diſcedet donec Altiſsi-
e. 34. mus aſpiciat. * Et Dominus non elonga- 22
1. Pe. 1. bit, ſed iudicabit iuſtos, & faciet iudiciũ: D
e. 17. & Fortiſsimus nõ habebit in illis patien-
tiam, vt contribulet dorſum ipſorum: * & 23
Gentibus reddet vindictam, donec tollat
plenitudinem ſuperborum, & ſceptra ini-
quorum contribulet : * donec reddat ho- 24
minibus ſecundùm actus ſuos, & ſecun-
dùm opera Adæ, & ſecundùm præſum-
ptionem illius : donec iudicet iudicium 25
plebis ſuæ, & oblectabit iuſtos miſericor-
dia ſua. * Speciosa miſericordia Dei, in 26
tempore tribulationis, quaſi nubes pluuię
in tempore ſiccitatis.

CAP. XXXVI.

MIſerere noſtri Deus omnium, & re- 1
ſpice nos, & oſtẽde nobis lucem mi- A
ſerationum tuarum : * & immitte ti- 2
morem tuum ſuper Gentes, quæ non ex-
quiſierunt te, vt cognoſcant quia non eſt
Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua.
* Alleua manum tuam ſuper Gentes alie- 3
nas, vt videant potentiam tuam. * Sicut 4
enim in conſpectu eorum ſanctificatus es
in nobis, ſic in conſpectu noſtro magnifi-
caberis in eis, * vt cognoſcant te, ſicut & 5
nos cognouimus quoniam non eſt Deus
præter te Domine. * Innoua ſigna, & im- 6
muta mirabilia. * Glorifica manum, & 7
brachium dextrum. * Excita furorem, & 8
effunde iram. * Tolle aduerſarium, & af- 9
flige inimicum. * Feſtina tempus, & me- 10
mento finis, vt enarrent mirabilia tua.
* In ira flammæ deuoretur qui ſaluatur: 11
& qui peſsimant plebem tuam, inueniãt B
perditionem. * Contere caput principum 12
inimicorũ, dicentium: Non eſt alius præ-
ter nos. * Congrega omnes tribus Iacob: 13
vt cognoſcant quia non eſt Deus niſi tu,
& enarrent magnalia tua: & hereditabis
eos, ſicut ab initio. * Miſerere plebi tuæ, 14
ſuper quam inuocatum eſt nomen tuum;

& Iſrael, ‖ quem coæquaſti primogenito ‖ Exod.
15 tuo. * Miſerere ciuitati ſanctificationis 4. f. 22.
16 tuæ Ieruſalem, ciuitati requiei tuæ. * Re-
ple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populum tuum. * Da teſtimo-
C niũ his, qui ab initio creaturæ tuæ ſunt,
& ſuſcita prædicationes, quas locuti ſunt
18 in nomine tuo prophetæ priores. * Da
mercedem ſuſtinentibus te, vt prophetæ
tui fideles inueniantur: & exaudi oratio-
19 nes ſeruorum tuorum * ‖ ſecundùm be- ‖ Num.
nedictionem Aaron de populo tuo, & di- 6. d. 23.
rige nos in viam iuſtitiæ, & ſciant omnes
qui habitant terrã, quia tu es Deus con-
20 ſpector ſæculorum. * Omnem eſcam man-
ducabit venter, & eſt cibus cibo melior.
21 * Fauces contingunt cibum feræ, & cor
22 ſenſatum verba mendacia. * Cor prauum
dabit triſtitiam, & homo peritus reſiſtet
23 illi. * Omnem maſculum excipiet mu-
24 lier: & eſt filia melior filia. * Species mu-
D lieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper
omnem concupiſcentiam hominis ſuper-
25 ducit deſiderium. * Si eſt lingua curatio-
nis, eſt & mitigationis & miſericordiæ:
non eſt vir illius ſecundùm filios homi-
26 num. * Qui poſsidet mulierem bonam,
inchoat poſſeſsionem: adiutorium ſecun-
dùm illum eſt, & columna vt requies.
27 * Vbi non eſt ſepes, diripietur poſſeſsio:
& vbi non eſt mulier, ingemiſcit egens.
28 * Quis credit ei, qui non habet nidum, &
deflectens vbicumque obſcurauerit, quaſi
ſuccinctus latro exiliens de ciuitate in
ciuitatem?

CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet : Et ego amici-
A tiam copulaui : ſed eſt amicus ſolo
nomine amicus. Nónne triſtitia ineſt vſ-
2 que ad mortem? * Sodalis autem & ami-
3 cus ad inimicitiam conuertentur. * O
præſumptio nequiſsima, vnde creata es
cooperire aridã malitia, & doloſitate il-
4 lius? * Sodalis amico coniucundatur in
oblectationibus, & in tẽpore tribulatio-
5 nis aduerſarius erit. * Sodalis amico con-
dolet cauſa ventris, & cõtra hoſtem acci-
6 piet ſcutum. * Non obliuiſcaris amici tui
in animo tuo, & nõ immemor ſis illius in
7 opibus tuis. * Noli conſiliari cum eo qui
tibi inſidiatur, & à zelãtibus te abſconde
8 conſiliũ. * Omnis conſiliarius prodit con-
ſilium, ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo.
9 * A conſiliario ſerua animam tuam: priùs
B ſcito quæ ſit illius neceſsitas: & ipſe enim
10 animo ſuo cogitabit: * ne fortè mittat ſu-
11 dem in terrã, & dicat tibi : * Bona eſt via
tua ; & ſtet è contrario videre quid tibi
12 eueniat. * Cum viro irreligioſo tracta de
ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, &
cum muliere de ea quæ æmulatur : cũ ti-
mido de bello, cum negotiatore de traie-
ctione, cum emptore de venditione, cum
13 viro liuido de gratiis agẽdis * cum impio
de pietate, cum inhoneſto de honeſtate,
14 cũ operario agrario de omni opere, * cum
operario

Digitized by Google

operario annuali de conſummatione an-
ni,cum ſeruo pigro de multa operatione:
non attendas his in omni conſilio. * Sed 15
cum viro ſancto aſsiduus eſto,quemcum-
que cognoueris obſeruantẽ timorem Dei,
* cuius anima eſt ſecundùm animã tuam: 16
& qui,cùm titubaueris in tenebris, con- C
dolebit tibi.* Cor boni conſilij ſtatue te- 17
cum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.
* Anima viri ſancti enunciat aliquando 18
vera , quàm ſeptem circumſpectores ſe-
dentes in excelſo ad ſpeculandum.* Et in 19
his omnibus deprecare Altiſsimum,vt di-
rigat in veritate viam tuam. * Ante om- 20
nia opera verbum verax præcedat te , &
ante omnẽ actum conſiliũ ſtabile. * Ver- 21
bum nequam immutabit cor:ex quo par-
tes quattuor oriuntur,bonum & malum,
vita & mors: & dominatrix illorũ eſt aſ-
ſidua lingua.Eſt vir aſtutus multorũ eru-
ditor,& animæ ſuæ inutilis eſt. * Vir pe- 22
ritus multos erudiuit, & animæ ſuæ ſua-
uis eſt. * Qui ſophiſticè loquitur , odibi- 23
lis eſt:in omni re defraudabitur. * non eſt 24
illi data à Domino gratia:omni enim ſa-
pientia defraudatus eſt. * Eſt ſapiens,ani- 25
mæ ſuæ ſapiens : & fructus ſenſus illius D
laudabilis. * Vir ſapiens plebem ſuã eru- 26
dit , & fructus ſenſus illius fideles ſunt.
* Vir ſapiens implebitur benedictionibus, 27
& videntes illum laudabunt. * Vita viri 28
in numero dierum: dies autem Iſrael in-
numerabiles ſunt.*Sapiens in populo he- 29
reditabit honorem , & nomen illius erit
viuens in æternum.* Fili in vita tua ten- 30
ta animam tuam:& ſi fuerit nequam , nõ
des illi poteſtatem : * non enim omnia 31
omnibus expediunt, & non omni animæ
omne genus placet. * Noli auidus eſſe in 32
omni epulatione,& non te effundas ſuper
omnem eſcam: * in multis enim eſcis erit 33
infirmitas,& auiditas appropinquabit vſ-
que ad choleram.* Propter crapulã mul- 34
ti obierunt:qui autem abſtinens eſt, adii-
ciet vitam.

CAP. XXXVIII.

HOnora medicum propter neceſsita- 1
tem : etenim illum creauit Altiſsi- A
mus. * A Deo eſt enim omnis medela, & 2
à rege accipiet donationem. * Diſciplina 3
medici exaltabit caput illius , & in con-
ſpectu magnatorum collaudabitur. * Al- 4
tiſsimus creauit de terra medicamenta,&
‖ Exod. 15.d.25 vir prudens non abhorrebit illa.* ‖ Non- 5
ne à ligno indulcata eſt aqua amara?* Ad 6
agnitionem hominum virtus illorum , &
dedit hominibus ſcientiã Altiſsimus, ho-
norari in mirabilibus ſuis.* In his curans 7
mitigabit dolorem,& vnguentarius faciet
pigmenta ſuauitatis , & vnctiones confi-
ciet ſanitatis , & non conſummabuntur
opera eius. * Pax enim Dei ſuper faciem 8
terræ.* ‖ Fili in tua infirmitate ne deſpi- 9
‖ Iſa.38.a.3. cias te ipſum,ſed ora Dominum , & ipſe
curabit te. * Auerte à delicto , & dirige 10
manus,& ab omni delicto mũda cor tuũ.

11 * Da ſuauitatem & memoriam ſimilagi-
nis,& impingua oblationem,& da locum
12 medico:*etenim illum Dominus creauit:
B & non diſcedat à te, quia opera eius ſunt
13 neceſſaria. * Eſt enim tempus quando in
14 manus illorum incurras : * ipſi verò Do-
minũ deprecabuntur , vt dirigat requiem
eorum,& ſanitatem, propter cõuerſatio-
15 nem illorum. * Qui delinquit in conſpe-
ctu eius qui fecit eum , incidet in manus
16 medici. * Fili in mortuum produc lacry-
mas,& quaſi dira paſſus incipe plorare,&
ſecundùm iudicium cõtege corpus illius,
17 & non deſpicias ſepulturam illius.* Pro-
pter delaturam autem amare fer luctum
illius vno die,& conſolare propter triſti-
18 tiam,* & fac luctum ſecundùm meritum
eius vno die , vel duobus propter detra-
19 ctionẽ. * ‖ A triſtitia enim feſtinat mors, ‖ Prou. 15.c.13. & 17 d. 22.
& cooperit virtutẽ,& triſtitia cordis fle-
20 ctit ceruicem. * In abductione permanet
triſtitia : & ſubſtantia inopis ſecundum
21 cor eius.* Ne dederis in triſtitia cor tuũ,
ſed repelle eam à te:& memento nouiſsi-
22 morum , * noli obliuiſci:neque enim eſt
conuerſio , & huic nihil proderis , & te
23 ipſũ peſsimabis.*Memor eſto iudicij mei:
ſic enim erit & tuum : mihi heri , & tibi
24 hodie. * ‖ In requie mortui requieſcere ‖ 2.Reg. 12.c.21.
C fac memoriam eius,& conſolare illum in
25 exitu ſpiritus ſui. * Sapientia ſcribæ in
tẽpore vacuitatis: & qui minoratur actu,
ſapientiã percipiet : qua ſapientia reple-
26 bitur * qui tenet aratrum, & qui gloria-
tur in iaculo,ſtimulo boues agitat,& cõ-
uerſatur in operibus eorum, & enarratio
27 eius in filiis taurorum. * Cor ſuum dabit
ad verſandos ſulcos, & vigilia eius in ſa-
28 gina vaccarum. * Sic omnis faber & ar-
chitectus , qui noctem tamquam diem
tranſigit,qui ſculpſit ſignacula ſculptilia,
& aſsiduitas eius variat picturã:cor ſuum
dabit in ſimilitudinem picturæ, & vigilia
29 ſua perficiet opus.* Sic faber ferrarius ſe-
dens iuxta incudem , & conſiderans opus
ferri : Vapor ignis vret carnes eius, & in
30 calore fornacis concertatur : * Vox mal-
D lei innouat aurem eius, & contra ſimili-
31 tudinem vaſis oculus eius : * Cor ſuum
dabit in conſummationem operum,& vi-
32 gilia ſua ornabit in perfectionem. * Sic
figulus ſedens ad opus ſuum, conuertens
pedibus ſuis rotã , qui in ſolicitudine po-
ſitus eſt ſemper propter opus ſuum, & in
33 numero eſt omnis operatio eius.*In bra-
chio ſuo formabit lutum , & ante pedes
34 ſuos curuabit virtutẽ ſuam. * Cor ſuum
dabit vt conſummet linitionem,& vigilia
35 ſua mundabit fornacem. * Omnes hi in
manibus ſuis ſperauerũt , & vnuſquiſque
36 in arte ſua ſapiens eſt. * ſine his omnibus
37 non ædificatur ciuitas. * Et non inhabi-
tabunt,nec inambulabunt , & in eccleſiã
38 non tranſilient. * Super ſellã iudicis non
ſedebunt, & teſtamentum iudicij non in-
telligẽt,neque palam facient diſciplinam
& iudi

Digitized by Google

& iudicium,& in parabolis nõ inuenien-
tur:* ſed creaturam æui confirmabunt,& 39
deprecatio illorum in operatione artis,
accommodantes animam ſuam, & con-
quirentes in lege Altiſsimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum ex- 1
quiret ſapiens, & in prophetis vaca- A
bit. * Narrationem virorum nominato- 2
rum conſeruabit, & in verſutias parabo-
larum ſimul introibit.* Occulta prouer- 3
biorum exquiret, & in abſconditis para-
bolarum conuerſabitur. * In medio ma- 4
gnatorũ miniſtrabit,& in conſpectu præ-
ſidis apparebit. * In terram alienigena- 5
rum gentium pertranſiet : bona enim &
mala in hominibus tentabit. * Cor ſuum 6
tradet ad vigilandum diluculo ad Domi-
num,qui fecit illum, & in conſpectu Al-
tiſsimi deprecabitur. * Aperiet os ſuum 7
in oratione,&pro delictis ſuis deprecabi-
tur. * Si enim Dominus magnus volue- 8
rit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum :
* & ipſe tamquam imbres mittet elo- 9
quia ſapientiæ ſuæ, & in oratione confi-
tebitur Domino : * & ipſe diriget conſi- 10
lium eius,& diſciplinam,& in abſcondi- B
tis ſuis conſiliabitur. * Ipſe palam faciet 11
diſciplinam doctrinæ ſuæ,& in lege teſta-
menti Domini gloriabitur. * Collauda- 12
bunt multi ſapientiam eius, & vſque in
ſæculum non delebitur. * Non recedet 13
memoria eius, & nomen eius requiretur
à generatione in generationem.* Sapien- 14
tiam eius enarrabunt gentes, & laudem
eius enuntiabit eccleſia.* Si permanſerit, 15
nomen derelinquet plus quàm mille:& ſi
requieuerit,proderit illi. * Adhuc conſi- 16
liabor,vt enarrem: vt furore enim reple-
tus ſum.* In voce dicit: Obaudite me di- 17
uini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper
riuos aquarum fructificate * Quaſi Liba- 18
nus odorem ſuauitatis habete. * Florete 19
flores,quaſi lilium,& date odorẽ,& fron-
dete in gratiam,& collaudate canticum,
& benedicite Dominum in operibus ſuis.
* Date nomini eius magnificentiã,& cõ- 20
fitemini illi in voce labiorum veſtrorum,
& in canticis labiorum,& citharis,& ſic
‖ *Geneſ.* dicetis in confeſsione: * ‖ Opera Domini 21
1.d.31. vniuerſa bona valde. *‖ In verbo eius ſte- 22
‖ *Marc.* tit aqua ſicut congeries : & in ſermone C
7.d.37. oris illius ſicut exceptoria aquarũ: *quo- 23
Geneſ.8. niam in precepto ipſius placor fit,& non
d.3. eſt minoratio in ſalute ipſius. * Opera 24
omnis carnis coram illo,& non eſt quid-
quam abſconditum ab oculis eius.*A ſæ- 25
culo vſque in ſæculum reſpicit, & nihil
eſt mirabile in conſpectu eius. * Non eſt 26
dicere : Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud?
omnia enim in tempore ſuo quærentur.
* Benedictio illius quaſi fluuius inunda- 27
‖ *Geneſ.* uit.*‖ quomodo cataclyſmus aridam ine- 28
7.d.21. briauit: ſic ira ipſius gentes, quæ non ex-
‖ *Exod.* quiſierunt eum,hereditabit.*‖ Quomodo 29
14.c.21. cõuertit aquas in ſiccitatem,& ſiccata eſt
terra : & viæ illius viis illorum directæ
ſunt : ſic peccatoribus offenſiones in ira
30 eius. * Bona bonis creata ſunt ab initio, ‖ *Supra.*
31 ſic nequiſsimis bona & mala. *‖ Initium *29.d.28*
neceſſariæ rei vitæ hominum,aqua, ignis,
& ferrũ,ſal,lac,& panis ſimilagineus, &
mel,& botrus vuæ,& oleũ, & veſtimen-
32 tum.* Hæc omnia ſanctis in bona, ſic &
D impijs & peccatoribus in mala conuer-
33 tentur.* Sunt ſpiritus, qui ad vindictam
creati ſunt,& in furore ſuo confirmaue-
34 runt tormenta ſua:* in tempore conſum-
mationis effundent virtutem & furorem
35 eius,qui fecit illos, placabunt. * Ignis,
grando,fames,& mors,omnia hęc ad vin-
36 dictam creata ſunt,* beſtiarum dentes,&
ſcorpii,& ſerpentes, & romphæa vindi-
37 cans in exterminium impios.*In manda-
tis eius epulabuntur, & ſuper terram in
neceſsitatem præparabuntur, & in tem-
poribus ſuis non præterient verbum.
38 * Propterea ab initio confirmatus ſum,&
conſiliatus ſum,&cogitaui,& ſcripta di- ‖ *Geneſ.*
39 miſi. * ‖ Omnia opera Domini bona,& *1.d.31.*
40 omne opus hora ſua ſubminiſtrabit.* Nõ
eſt dicere: Hoc illo nequius eſt : omnia
enim in tempore ſuo comprobabuntur.
41 * Et nunc in omni corde & ore collau-
date,& benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

1 OCcupatio magna creata eſt omni-
A bus hominibus, & iugum graue
ſuper filios Adam, à die exitus de ventre
matris eorum, vſque in diem ſepulturæ,
2 in matrem omnium. * Cogitationes eo-
rum, & timores cordis, adinuentio ex-
3 pectationis,& dies finitionis,*à reſidente
ſuper ſedem glorioſam, vſque ad humi-
4 liatum in terra & cinere:* ab eo qui vti-
tur hyacintho,& portat coronam, vſque
ad eum qui operitur lino crudo:furor,ze-
lus,tumultus, fluctuatio, timor mortis,
5 iracundia perſeuerans, & contentio, * &
in tempore refectionis in cubili ſomnus
6 noctis immutat ſcientiam eius. * Modi-
cum tamquam nihil in requie,& ab eo in
7 ſomnis,quaſi in die reſpectus. * Contur-
B batus eſt in viſu cordis ſui, tamquam qui
euaſerit in die belli. In tempore ſalutis
ſuæ exurrexit,& admirans ad nullum ti-
8 morem:*cum omni carne,ab homine vſ-
que ad pecus, & ſuper peccatores ſeptu-
9 plum.*‖ Ad hæc mors,ſanguis,contentio,
& romphæa,oppreſsiones,fames,& con- ‖ *Supra*
10 tritio, & flagella : * ſuper iniquos creata *30.d.34*
ſunt hæc omnia, ‖ & propter illos factus ‖ *Geneſ.*
11 eſt cataclyſmus. * Omnia quæ de terra *7.b.10.*
ſunt,in terram conuertentur,‖ & omnes ‖ *Eccleſ.*
12 aquæ in mare reuertentur. * Omne mu- *1.b.7.*
nus,& iniquitas delebitur, & fides in ſæ-
13 culum ſtabit.* Subſtantiæ iniuſtorum ſi-
cut fluuius ſiccabuntur,& ſicut tonitruũ
14 magnum in pluuia perſonabunt.*In ape-
riendo manus ſuas lætabitur:ſic præuari-
C catores in conſummatione tabeſcent.
15 *Nepotes impiorum non multiplicabunt

ramos, & radices immundæ ſuper cacu-
men petræ ſonant. * Super omnem aquã 16
viriditas, & ad oram fluminis ante omne
fœnum euelletur. * Gratia ſicut paradi- 17
ſus in benedictionibus, & miſericordia in
ſæculum permanet. * Vita ſibi ſufficien- 18
tis operarij conculcabitur, & in ea inue-
nies theſaurum.* Filij, & ædificatio ciui- 19
tatis confirmabit nomen, & ſuper hæc
mulier immaculata computabitur. * Vi- 20
num & muſica lætificant cor: & ſuper
vtraque dilectio ſapientiæ. * Tibiæ & 21
pſalterium ſuauem faciunt melodiam, &
ſuper vtraque lingua ſuauis. * Gratiam 22
& ſpeciem deſiderabit oculus tuus, & ſu
per hæc virides ſationes. * Amicus & ſo- 23
dalis in tempore conuenientes, & ſuper D
vtroſque mulier cum viro. * Fratres in 24
adiutorium in tempore tribulationis, &
ſuper eos miſericordia liberabit.* Aurum 25
& argentum eſt cõſtitutio pedum, & ſu-
per vtrumque conſilium beneplacitum.
* Facultates & virtutes exaltant cor, & 26
ſuper hęc timor Domini.*Nõ eſt in timo- 27
re Domini minoratio, & non eſt in eo in-
quirere adiutorium. * Timor Domini ſi- 28
cut paradiſus benedictionis, & ſuper om-
nem gloriam operuerunt illum. * Fili in 29
tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius eſt
enim mori, quàm indigere. * Vir reſpi- 30
ciens in menſam alienã, non eſt vita eius
in cogitatione victus. alit enim animam
ſuam cibis alienis. * Vir autem diſcipli- 31
natus & eruditus cuſtodiet ſe. * In ore 32
imprudentis condulcabitur inopia, & in
ventre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

O Mors quàm amara eſt memoria 1
tua, homini pacem habenti in ſub- A
ſtantiis ſuis; * viro quieto, & cuius 2
viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc
valenti accipere cibum!* O mors, bonum 3
eſt iudicium tuum homini indigenti, &
qui minoratur viribus,* defecto ætate, & 4
cui de omnibus cura eſt, & incredibili,
qui perdit patientiam!*Noli metuere iu- 5
dicium mortis. Memento quæ ante te
fuerunt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi?
hoc iudicium à Domino omni carni.*& 6
quid ſuperueniet tibi in beneplacito Al-
tiſsimi? ſiue decem, ſiue centum, ſiue mil-
le anni.*Non eſt enim in inferno accuſa- 7
tio vitæ. * Filij abominationum fiunt fi- 8
lii peccatorum, & qui cõuerſantur ſecus B
domos impiorum.*Filiorum peccatorum 9
periet hereditas, & cum ſemine illorum
aſsiduitas opprobrii. * De patre impio 10
queruntur filii, quoniam propter illum
ſunt in opprobrio. * Væ vobis viri impij, 11
qui dereliquiſtis legem Domini Altiſsi-
mi. * Et ſi nati fueritis, in maledictione 12
‖ Suprà 40.b.11 naſcemini: & ſi mortui fueritis, in male-
dictione erit pars veſtra. * ‖ Omnia, quæ 13
de terra ſunt, in terram conuertentur; ſic
impij à maledicto in perditionem. * Lu- 14
ctus hominum in corpore ipſorum, no-
15 men autem impiorum delebitur.*Curam
C habe de bono nomine: hoc enim magis
permanebit tibi, quã mille theſauri pre-
16 tioſi & magni.* Bonæ vitæ numerus die-
rum: bonum autem nomẽ permanebit in
17 æuum. * Diſciplinam in pace conſeruate ‖ Suprà 20.d.32
filii.‖ ſapientia enim abſcondita, & the-
ſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque?
18 * Melior eſt homo qui abſcondit ſtulti-
tiam ſuam, quàm homo qui abſcondit ſa-
19 pientiam ſuam. * Veruntamen reuere-
mini in his, quæ procedunt de ore meo.
20 * Non eſt enim bonum omnem reueren-
tiam obſeruare: & non omnia omnibus
21 beneplacent in fide. * Erubeſcite à patre
& à matre de fornicatione: & à præſidẽte
22 & à potente de mendacio:* à principe &
à iudice de delicto: à ſynagoga & plebe
23 de iniquitate: * à ſocio & amico de in-
24 iuſtitia: & de loco in quo habitas, * de
D furto, de veritate Dei, & teſtamento: de
diſcubitu in panibus, & ab obfuſcatione
25 dati & accepti:*à ſalutantibus de ſilen-
tio: à reſpectu mulieris fornicariæ: & ab
26 auerſione vultus cognati. * Ne auertas
faciem à proximo tuo, & ab auferendo
27 partem & non reſtituendo. * ‖ Ne reſpi- ‖ Matt. 5.c.28.
cias mulierem alieni viri, & ne ſcruteris
ancillam eius, neque ſteteris ad lectum
28 eius. * Ab amicis de ſermonibus impro-
perij: & cùm dederis, ne improperes.

CAP. XLII.

1 NOn duplices ſermonem auditus de
A reuelatione ſermonis abſconditi, &
eris verè ſine confuſione, & inuenies
gratiam in conſpectu omnium hominum: ‖ Leuit. 19.c.15
ne pro his omnibus confundaris, ‖ & Deut. 1.c.17.& 16.d.19
2 ne accipias perſonam vt delinquas. * De Prouerb. 24.c.23.
lege Altiſsimi, & teſtamento, & de iudi- Iac. 2.a.2.
3 cio iuſtificare impium, * de verbo ſocio-
rum & viatorum, & de datione heredita-
4 tis amicorum, * de æqualitate ſtateræ &
ponderum, de acquiſitione multorum &
5 paucorum,* de corruptione emptionis &
negotiatorum, & de multa diſciplina fi-
liorum, & ſeruo peſsimo latus ſanguina-
6 re. * Super mulierem nequam bonum eſt
7 ſignum.* Vbi manus multæ ſunt, claude;
& quodcumq; trades, numera, & appen-
de: datũ verò & acceptum omne deſcri-
8 be. * De diſciplina inſenſati & fatui, &
B de ſenioribus, qui iudicantur ab adole-
ſcentibus: & eris eruditus in omnibus, &
probabilis in conſpectu omnium viuo-
9 rum. * Filia patris abſcondita eſt vigilia,
& ſolicitudo eius aufert ſomnum, ne for-
tè in adoleſcentia ſua adulta efficiatur,
& cum viro commorata odibilis fiat:
10 * ne quando polluatur in virginitate ſua,
& in paternis ſuis grauida inueniatur: ne
fortè cum viro commorata tranſgredia-
11 tur, aut certè ſterilis efficiatur.* Super fi-
C liam luxurioſam confirma cuſtodiam: ne
quando faciat te in opprobrium venire
inimicis, à detractione in ciuitate, & ob-
iectione plebis, & confundat te in multi-
tudine

Digitized by Google

tudine populi.*Omni homini noli inten- 12
dere in ſpecie:& in medio mulierum noli
commorari:* de veſtimentis enim proce- 13
dit tinea, & à muliere iniquitas viri.
* Melior eſt enim iniquitas viri, quã mu- 14
lier benefaciens,& mulier confundens in
opprobrium.* Memor ero igitur operum 15
Domini, & quæ vidi annunciabo. In ſer-
monibus Domini opera eius. * Sol illu- 16
minans per omnia reſpexit,& gloria Do-
mini plenum eſt opus eius.* Nonne Do- 17
minus fecit ſanctos enarrare omnia mira
bilia ſua,quæ confirmauit Dominus om-
nipotens ſtabiliri in gloria ſua? * Abyſ- 18
ſum,& cor hominum inueſtigauit: & in D
aſtutia eorum excogitauit. * Cognouit 19
enim Dominus omnem ſcientiam, & in-
ſpexit in ſignum æui, annuncians quæ
præterierunt, & quæ ſuperuentura ſunt,
reuelans veſtigia occultorum.*Non præ- 20
terit illum omnis cogitatus, & non ab-
ſcondit ſe ab eo vllus ſermo. * Magnalia 21
ſapientiæ ſuæ decorauit: qui eſt ante ſæ-
culum & vſque in ſæculum, neque adie-
ctum eſt,*neq; minuitur, & non eget ali- 22
cuius conſilio.* Quàm deſiderabilia om- 23
nia opera eius,& tamquam ſcintilla,quæ
eſt conſiderare! * Omnia hæc viuunt, & 24
manent in ſeculum,& in omni neceſsita-
te omnia obaudiunt ei.*Omnia duplicia, 25
vnũ contra vnum,& non fecit quidquam
deeſſe.*Vniuſcuiuſque confirmauit bona. 26
Et quis ſatiabitur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

ALtitudini firmamentum pulchritu- 1
do eius eſt, ſpecies cæli in viſione A
gloriæ. * Sol in aſpectu annuncians in 2
exitu, vas admirabile opus excelſi. * In 3
meridiano exurit terram, & in conſpectu
ardoris eius quis poterit ſuſtinere?Forna-
cem cuſtodiens in operibus ardoris:* tri- 4
pliciter ſol exurens montes,radios igneos
exufflans,& refulgens radiis ſuis obcæcat
oculos. * Magnus Dominus qui fecit il- 5
lum,& in ſermonibus eius feſtinauit iter.
* Et luna in omnibus in tempore ſuo, 6
oſtenſio temporis,& ſignum æui. * A lu- 7
na ſignum diei feſti, luminare quod mi-
nuitur in conſummatione.* Menſis ſe- 8
cundùm nomen eius eſt,creſcens mirabi-
liter in conſummatione.* Vas caſtrorum 9
in excelſis, in firmamento cæli reſplen-
dens glorioſè.* Species cæli gloria ſtella- 10
rum,mundum illuminans in excelſis Do- B
minus. * In verbis ſancti ſtabunt ad iudi- 11
cium, & non deficient in vigiliis ſuis.
‖ Geneſ. 9.b. 13. *‖ Vide arcum,& benedic eũ qui fecit il- 12
lum: valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.
* Gyrauit cælum in circuitu gloriæ ſuæ, 13
manus Excelſi aperuerunt illum.* Impe- 14
rio ſuo accelerauit niuem, & accelerat
coruſcationes emittere iudicij ſui. * Pro- 15
pterea aperti ſunt theſauri, & euolaue-
runt nebulæ ſicut aues.* In magnitudine 16
ſua poſuit nubes, & cõfracti ſunt lapides
grandinis.* In conſpectu eius commoue- 17
buntur montes,& in voluntate eius aſpi-
18 rabit notus. * Vox tonitrui eius verbera-
bit terram, tempeſtas aquilonis, & con-
19 gregatio ſpiritus:* & ſicut auis deponens
ad ſedendum,aſpergit niuem,& ſicut lo-
20 cuſta demergens deſcenſus eius.*Pulchri-
C tudinem candoris eius admirabitur ocu-
lus, & ſuper imbrem eius expaueſcet cor.
21 * Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram:
& dum gelauerit, fiet tamquã cacumina
22 tribuli.* Frigidus ventus aquilo flauit,&
gelauit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem
congregationem aquarum requieſcet, &
23 ſicut lorica induet ſe aquis.* Et deuora-
bit montes,& exuret deſertum, & extin-
24 guet viride, ſicut igne. * Medicina om-
nium in feſtinatione nebulæ: & ros ob-
uians ab ardore veniẽti humilem efficiet
25 eum. * In ſermone eius ſiluit ventus, &
cogitatione ſua placauit abyſſum,& plã-
26 tauit in illa Dominus inſulas. * Qui na-
uigant mare, enarrent pericula eius: &
audientes auribus noſtris admirabimur.
27 * Illic præclara opera,& mirabilia:varia
beſtiarum genera, & omniũ pecorum,&
28 creatura belluarum.*Propter ipſum con-
D firmatus eſt itineris finis, & in ſermone
29 eius compoſita ſunt omnia.* Multa dice-
mus,& deficiemus in verbis: conſumma-
tio autem ſermonum, ipſe eſt omnibus.
30 * Gloriantes ad quid valebimus? ipſe
enim omnipotens ſuper omnia opera ſua.
31 * Terribilis Dominus, & magnus vehe-
32 menter,& mirabilis potẽtia ipſius.* Glo-
rificantes Dominum quantumcumq; po-
tueritis,ſuperualebit enim adhuc, & ad-
33 mirabilis magnificentia eius. * Benedicẽ-
tes Dominum, exaltate illum quantum
34 poteſtis:maior enim eſt omni laude.*Exal
tantes eum replemini virtute. ne labore-
35 tis:non enim comprehẽdetis. * ‖ Quis vi-
debit eum,& enarrabit? & quis magnifi- ‖ Pſalm. 105.a.2
36 cabit eum ſicut eſt ab initio?* Multa ab-
ſcõdita ſunt maiora his:pauca enim vidi-
37 mus operũ eius.*Omnia autem Dominus
fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIV.

1 LAudemus viros glorioſos, & paren-
2 tes noſtros in generatione ſua * Mul-
A tam gloriam fecit Dominus magnificen-
3 tia ſua à ſæculo. * Dominantes in po-
teſtatibus ſuis, homines magni virtu-
te, & prudentia ſua præditi, nunciantes
in prophetis dignitatem prophetarum,
4 * & imperãtes in præſenti populo,& vir-
tute prudentiæ populis ſanctiſsima ver-
5 ba. * In peritia ſua requirentes modos
muſicos,& narrantes carmina ſcriptura-
6 rum. * Homines diuites in virtute, pul-
chritudinis ſtudium habentes:pacificãtes
7 in domibus ſuis. * Omnes iſti in genera-
tionibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt,
& in diebus ſuis habentur in laudibus.
8 * Qui de illis nati ſunt,reliquerunt nomẽ
9 narrãdi laudes eorũ:* & ſunt quorũ non

Digitized by Google

eſt memoria:perierunt quaſi qui non fue- B
rint : & nati ſunt , quaſi non nati,& filij
ipſorum cum ipſis. * Sed illi viri miſeri- 10
cordiæ ſunt,quorum pietates non defue-
runt : * cum ſemine eorum permanent 11
bona , * hereditas ſancta nepotes eorum, 12
& in teſtamentis ſtetit ſemen eorum,* & 13
filii eorum propter illos vſq; in æternum
manent:ſemen eorum & gloria eorũ non
derelinquetur.* Corpora ipſorum in pa- 14
ce ſepulta ſunt, & nomen eorum viuit in
generationem & generationem.* Sapien- 15
tiam ipſorum narrent populi, & laudem
‖ Geneſ. 5. c. 22. eorum nunciet eccleſia. * ‖ Henoch pla- 16
cuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum, C
Hebr.11 b. 5. vt det gentibus pœnitentiam. * Noe in- 17
uentus eſt perfectus,iuſtus, & in tempore
iracundiæ factus eſt reconciliatio. * Ideo 18
dimiſſum eſt reliquum terræ,cùm factum
‖ Geneſ. 6. b. 9. & 7. c 1 eſt diluuium. * ‖ Teſtamenta ſæculi poſi- 19
ta ſunt apud illum, ne deleri poſſit dilu-
uio omnis caro. *‖ Abraham magnus pa- 20
Heb.11. b. 7. ter multitudinis gentium , & non eſt in-
uentus ſimilis illi in gloria:quia cõſerua-
‖ Geneſ. 9. b. 9. uit legem Excelſi , & fuit in teſtamento
cum illo. * ‖ In carne eius ſtare fecit te- 21
‖ Geneſ. 12. a. 2. & 15. a. 5. ſtamentum , & ‖ in tentatione inuentus D
eſt fidelis. * Ideo iureiurando dedit illi 22
gloriam in gente ſua,creſcere illum quaſi
terræ cumulum , * & vt ſtellas exaltare 23
Gen.17. c 10. ſemen eius, & hereditare illos à mari vſ-
que ad mare , & à flumine vſque ad ter-
‖ Gen.22 a. 1. minos terræ. * Et in Iſaac eodem modo 24
fecit propter Abraham patrem eius.* Be- 25
Galat.3. b. 6. nedictionem omnium Gentium dedit illi
Dominus , & teſtamentum confirmauit
ſuper caput Iacob.* Agnouit eum in be- 26
nedictionibus ſuis, & dedit illi heredita-
tem , & diuiſit illi partem in tribubus
duodecim. * Et conſeruauit illi homines 27
miſericordię,inuenientes gratiam in ocu-
lis omnis carnis.

CAP. XLV.

Exod.11 a. 3. Dilectus Deo & hominibus Moyſes : 1
cuius memoria in benedictione eſt. A
* Similem illum fecit in gloria ſancto- 2
rum , & magnificauit eum in timore ini-
micorum , & in verbis ſuis monſtra pla-
cauit. * ‖ Glorificauit illum in conſpe- 3
ctu regum ; & iuſſit illi coram populo
‖ Exod. 6.7.8. ſuo,& oſtendit illi gloriam ſuam.* In fi- 4
de & lenitate ipſius ſanctum fecit illum,
& elegit eũm ex omni carne. * Audiuit 5
enim eum,& vocem ipſius, & induxit il-
lum in nubem.* Et dedit illi coram præ- 6
cepta,& legem vitæ & diſciplinæ, docere
Iacob teſtamentum ſuum , & iudicia ſua
Iſrael. *‖ Excelſum fecit Aaron fratrem 7
‖ Num. 12. a. 3. eius,& ſimilẽ ſibi de tribu Leui: * & ſta- 8
tuit ei teſtamentum æternum,& dedit il-
li ſacerdotium gentis: & beatificauit illũ
in gloria, * & circũcinxit eum zona glo- 9
riæ,& induit eum ſtolam gloriæ,& coro-
‖ Exod. 28. f. 35. nauit eum in vaſis virtutis.*‖ Circumpe- 10
dem & femoralia,& humerale poſuit ei,& B
cinxit illũ tintinnabulis aureis plurimis
11 in gyro , * dare ſonitum in inceſſu ſuo,
auditum facere ſonitum in templo , in
12 memoriam filiis gentis ſuæ.* Stolam ſan-
ctã,auro,& hyacintho, & purpura, opus
textile,viri ſapientis , iudicio & veritate
13 præditi : torto cocco opus artificis,gem-
mis pretioſis figuratis in ligatura auri,&
opere lapidarij ſculptis,in memoriam ſe-
14 cundùm numerum tribuum Iſrael.* Co-
rona aurea ſuper mitram eius expreſſa
ſigno ſanctitatis, & gloria honoris : opus
virtutis , & deſideria oculorum ornata.
15 * Sic pulchra ante ipſum non fuerunt ta-
16 lia vſque ad originem. * Non eſt indutus
C illa alienigena aliquis , ſed tantùm filij
ipſius ſoli,& nepotes eius per omne tem-
17 pus. * Sacrificia ipſius conſumpta ſunt
18 igne quotidie. *‖ Compleuit Moyſes ma- *‖ Leuit. 8. b. 12.*
19 nus eius,& vnxit illum oleo ſancto. * Fa-
ctum eſt illi in teſtamentum æternum,&
ſemini eius ſicut dies cęli,fungi ſacerdo-
tio,& habere laudem , & glorificare po-
20 pulum ſuum in nomine eius.*Ipſum ele-
git ab omni viuente , offerre ſacrificium
Deo,incenſum,& bonum odorem,in me-
21 moriam placare pro populo ſuo: * & de-
dit illi in præceptis ſuis poteſtatem , in
teſtamentis iudiciorum,docere Iacob te-
ſtimonia,& in lege ſua lucem dare Iſrael.
22 *‖ Quia contra illum ſteterunt alieni, & *‖ Num. 16. a. 1.*
propter inuidiam circumdederunt illum
homines in deſerto , qui erant cum Da-
than & Abiron , & congregatio Core in
23 iracundia.* Vidit Dominus Deus, & non
placuit illi, & conſumpti ſunt in impetu
24 iracundiæ. * Fecit illis monſtra , & con-
25 ſumpſit illos in flãma ignis. * Et addidit
Aaron gloriam,& dedit illi hereditatem,
& primitias frugũ terræ diuiſit illi.* Pa-
26 nem ipſis in primis parauit in ſatieta-
D tem:nam & ſacrificia Domini edent,quæ
27 dedit illi & ſemini eius. * Ceterum in
terra gentes non hereditabit,& pars non
eſt illi in gente,ipſe eſt enim pars eius,&
28 hereditas.* Phinees filius Eleazari tertius *‖ Num. 25. b. 7.*
in gloria eſt,imitando eum in timore Do *1. Mac. 2. f. 54.*
29 mini : * & ſtare in reuerentia gentis : in
bonitate & alacritate animæ ſuæ placuit
30 Deo pro Iſrael. * Ideo ſtatuit illi teſta-
mentum pacis , principem ſanctorum &
gentis ſuæ, vt ſit illi & ſemini eius ſacer-
31 dotij dignitas in æternum.* Et teſtamen-
tum Dauid regi filio Ieſſæ de tribu Iuda,
hereditas ipſi & ſemini eius , vt daret ſa-
pientiam in cor noſtrum iudicare gentem
ſuam in iuſtitia, ne abolerentur bona ip-
ſorum , & gloriam ipſorum in gentem
eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Ieſus Naue , ſucceſſor
A Moyſi in prophetis , qui fuit magnus
2 ſecundum nomen ſuum , * maximus
in ſalutem electorum Dei, expugnare in-
ſurgentes hoſtes , vt conſequeretur here-
3 ditatem Iſrael. * Quam gloriam adeptus
eſt in tollendo manus ſuas , & iactando
contra

Digitized by Google

contra ciuitates romphæas? * Quis ante 4
illum ſic reſtitit? Nam hoſtes ipſe Domi-
‖ Iſ.10. nus perduxit.*‖ An non in iracundia eius 5
c.14. impeditus eſt ſol, & vna dies facta eſt
quaſi duo?* Inuocauit Altiſsimum poté- 6
tem in oppugnando inimicos vndique, &
audiuit illum magnus & ſanctus Deus in
ſaxis grandinis virtutis valde fortis.* Im- 7
petum fecit contra gẽtem hoſtilem, & in
deſcenſu perdidit contrarios,*vt cognoſ- 8
cant Gentes potentiam eius, quia contra B
Deum pugnare non eſt facile. Et ſecutus
‖ Num. eſt à tergo potentis.*‖ & in diebus Moyſi 9
14.a.6. miſericordiam fecit ipſe, & Caleb filius
Iephone, ſtare contra hoſtem, & prohibe-
re gentem à peccatis, & perfringere mur-
mur malitiæ. * Et ipſi duo conſtituti, à 10
periculo liberati ſunt à numero ſexcen-
torum millium peditum, inducere illos
in hereditatem, in terram quæ manat lac
& mel. * Et dedit Dominus ipſi Caleb 11
fortitudinem, & vſq; in ſenectutem per-
manſit illi virtus, vt aſcenderet in excel-
ſum terræ locum, & ſemẽ ipſius obtinuit
hereditatem: * vt viderent omnes filij Iſ- 12
rael, quia bonum eſt obſequi ſancto Deo.
* Et iudices ſinguli ſuo nomine, quorum 13
nõ eſt corruptum cor: qui nõ auerſi ſunt C
à Domino, * vt ſit memoria illorum in 14
benedictione, & oſſa eorum pullulent de
loco ſuo,*& nomen eorum permaneat in 15
æternum, permanens ad filios illorũ, ſan-
ctorum virorum gloria. * Dilectus à Do- 16
mino Deo ſuo Samuel propheta Domini,
renouauit imperium, & vnxit principes
in gente ſua.* In lege Domini congrega- 17
tionem iudicauit, & vidit Deus Iacob, &
in fide ſua probatus eſt propheta. * Et 18
cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia vi-
dit Deum lucis:*& inuocauit Dominum 19
omnipotẽtem, in oppugnando hoſtes cir- D
cumſtãtes vndique, in oblatione agni in-
uiolati. * Et intonuit de cælo Dominus, 20
& in ſonitu magno auditam fecit vocem
ſuam,* & contriuit principes Tyriorum, 21
& omnes duces Philiſthiim: * & ante tẽ- 22
pus finis vitæ ſuæ & ſæculi, teſtimonium
præbuit in conſpectu Domini, & Chriſti;
pecunias & vſque ad calceamenta ab o-
mni carne non accepit, & non accuſauit
illum homo. * Et poſt hoc dormiuit, & 23
notum fecit regi, & oſtẽdit illi finem vi-
tæ ſuæ, & exaltauit vocem ſuam de terra
in prophetia delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

2.Reg. POſt hæc ſurrexit Nathan propheta in 1
12.a.1. diebus Dauid. * Et quaſi adeps ſepa- 2
ratus à carne, ſic Dauid à filiis Iſrael. A
‖ 1.Reg. * ‖ Cum leonibus luſit quaſi cum agnis: 3
17.d.34 & in vrſis ſimiliter fecit ſicut in agnis
‖ 1.Reg. ouium, in iuuentute ſua.*‖ Numquid non 4
17.f.49 occidit gigantem, & abſtulit opprobrium
de gente?* In tollendo manum, ſaxo fun- 5
dæ deiecit exultationem Goliæ: * nam 6
inuocauit Dominum omnipotentem, &
dedit in dextera eius tollere hominem
fortem in bello, & exaltare cornu gentis
7 ſuæ.*‖ Sic in decem millibus glorificauit ‖ 1.Reg.
eum, & laudauit eum in benedictionibus 18.b.7.
Domini, in offerẽdo illi coronam gloriæ;
8 *contriuit enim inimicos vndique, & ex-
tirpauit Philiſthiim contrarios vſque in
hodiernum diem: cõtriuit cornu ipſorum
9 vſque in æternum. * In omni opere dedit
B confeſsionem Sancto, & Excelſo in verbo
10 gloriæ. * De omni corde ſuo laudauit
Dominum, & dilexit Deum, qui fecit il-
lum: & dedit illi contra inimicos poten-
11 tiam* & ſtare fecit cantores contra alta-
re, & in ſono eorum dulces fecit modos.
12 * Et dedit in celebrationibus decus, &
ornauit tempora vſque ad conſumma-
tionem vitæ, vt laudarẽt nomen ſanctum
Domini, & amplificarent manè Dei ſan-
13 ctitatem. * ‖ Dominus purgauit peccata ‖ 2.Reg.
ipſius, & exaltauit in æternum cornu 12.d.13
eius, & dedit illi teſtamentum regni, &
14 ſedem gloriæ in Iſrael. * Poſt ipſum ſur-
rexit filius ſenſatus, & propter illum de-
15 iecit omnem potentiam inimicorũ.*‖ Sa- ‖ 3.Reg.
lomõ imperauit in diebus pacis, cui ſub- 3.a.1.
iecit Deus omnes hoſtes, vt conderet do-
mum in nomine ſuo, & pararet ſanctita-
tem in ſempiternum: quemadmodũ eru-
16 ditus es in iuuentute tua,* ‖ & impletus ‖ 3.Reg.
es, quaſi flumẽ, ſapientia, & terram rete- 4.d.38
17 xit anima tua. * Et repleſti in compara-
C tionibus ænigmata: ad inſulas lõgè diuul-
gatum eſt nomen tuum, & dilectus es in
18 pace tua.* In cantilenis, & prouerbiis, &
comparationibus, & interpretationibus,
19 miratæ ſũt terræ,* & in nomine Domini
Dei, cui eſt cognomen, Deus Iſrael.
20 * ‖ Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, ‖ 3.Reg.
21 & vt plumbum compleſti argentum, * & 10.c.27
inclinaſti femora tua mulieribus: poteſta-
22 tem habuiſti in corpore tuo,*dediſti ma-
culam in gloria tua, & profanaſti ſemen
tuum inducere iracundiam ad liberos
23 tuos, & incitari ſtultitiam tuam, * vt fa-
ceres imperium bipartitum, ‖ & ex E- ‖ 3.Reg.
24 phraim imperare imperiũ durum.* Deus 12.c.16
D autem non derelinquet miſericordiam
ſuam, & non corrumpet nec delebit ope-
ra ſua, neque perdet à ſtirpe nepotes ele-
cti ſui: & ſemẽ eius, qui diligit Dominum
25 non corrumpet.* Dedit autem reliquum
26 Iacob, & Dauid de ipſa ſtirpe. * Et finem
27 habuit Salomon cum patribus ſuis. * Et
dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo, gentis
28 ſtultitiam,*‖ & imminutum à prudentia, ‖ 3.Reg.
Roboam, qui auertit gẽtem conſilio ſuo: 12.d.28
29 * & Ieroboam filium Nabat, qui peccare
fecit Iſrael, & dedit viã peccãdi Ephraim,
& plurima redundauerunt peccata ipſo-
30 rum.* Valde auerterunt illos à terra ſua.
31 * Et quæſiuit omnes nequitias, vſque
dum perueniret ad illos defenſio, & ab
omnibus peccatis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET ſurrexit Elias propheta, quaſi ig- 3.Reg.
A nis, & verbum ipſius quaſi facula ar- 17.a.1.

 debat,

Digitized by Google

effulgens, & thus ardens in igne. * Quaſi 10
vas auri ſolidum, ornatum omni lapide B
pretioſo. * Quaſi oliua pullulans, & cy- 11
preſſus in altitudinem ſe extollens, in ac-
cipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri
eum in conſummationem virtutis. * In 12
aſcenſu altaris ſancti, gloriam dedit ſan-
ctitatis amictum. * In accipiendo autem 13
partes de manu ſacerdotum, & ipſe ſtans
iuxta aram. Et circa illum corona fratrũ:
quaſi plantatio cedri in mõte Libano, *ſic 14
circa illum ſteterũt quaſi rami palmæ, &
omnes filij Aaron in gloria ſua. * Oblatio 15
autem Domini in manibus ipſorum, corã
omni ſynagoga Iſrael: & conſummatione
fungens in ara, amplificare oblationẽ ex-
celſi regis * porrexit manum ſuam in li- 16
batione, & libauit de ſanguine vitæ. * Ef- 17
fudit in fũdamento altaris odorem diui-
num excelſo principi. * Tunc exclamaue- 18
rũt filij Aaron, in tubis productilibus ſo- C
nuerunt, & auditam fecerunt vocem mã-
gnam in memoriam coram Deo. * Tunc 19
omnis populus ſimul properauerunt, &
ceciderunt in faciem ſuper terram, ado-
rare Dominũ Deum ſuum, & dare preces
omnipotenti Deo excelſo. * Et ampli- 20
ficauerunt pſallentes in vocibus ſuis,
& in magna domo auctus eſt ſonus ſua-
uitatis plenus. * Et rogauit populus 21
Dominum excelſum in prece, vſquedum
perfectus eſt honor Domini, & munus
ſuum perfecerunt. * Tunc deſcendens, 22
manus ſuas extulit in omnem congrega-
tionem filiorum Iſrael dare gloriam Deo
à labiis ſuis, & in nomine ipſius gloriari:
*& iterauit orationem ſuam, volẽs oſten- 23
dere virtutem Dei. * Et nunc orate Deum 24
omnium, qui magna fecit in omni terra, D
qui auxit dies noſtros à ventre matris no-
ſtræ, & fecit nobiſcum ſecundum ſuam
miſericordiam: * det nobis iucunditatem 25
cordis, & fieri pacem in diebus noſtris in
Iſrael per dies ſempiternos; * credere Iſ- 26
rael nobiſcum eſſe Dei miſericordiam, vt
liberet nos in diebus ſuis. * Duas gentes 27
odit anima mea: tertia autem nõ eſt gẽs,
quam oderim: * qui ſedent in monte Seir, 28
& Philiſthiim, & ſtultus populus qui ha-
bitat in Sichimis. * Doctrinam ſapientiæ 29
& diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Ieſus
filius Sirach Ieroſolymita, qui renouauit
ſapientiam de corde ſuo. * Beatus, qui in 30
iſtis verſatur bonis: qui ponit illa in cor-
de ſuo, ſapiens erit ſemper. * Si enim hæc 31
fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei,
veſtigium eius eſt.

CAP. LI.

ORatio Ieſu filij Sirach: Confitebor 1
tibi Domine rex, & collaudabo A
te Deum ſaluatorem meum. * Confi- 2
tebor nomini tuo: quoniam adiutor &
protector factus es mihi, * & liberaſti 3
corpus meum à perditione, à laqueo lin-
guæ iniquæ, & à labiis operantium men-
dacium, & in conſpectu aſtantium factus
4 es mihi adiutor. * Et liberaſti me ſecun-
dùm multitudinẽ miſericordiæ nominis
tui à rugientibus, præparatis ad eſcam,
5 *de manibus quærẽtium animam meam,
& de portis tribulationum quæ circum-
6 dederunt me: * à preſſura flãmæ quæ cir-
cumdedit me, & in medio ignis non ſum
7 æſtuatus: * de altitudine ventris inferi, &
à lingua coinquinata, & à verbo menda-
8 cij, à rege iniquo, & à lingua iniuſta: *lau-
dabit vſque ad mortem anima mea Do-
9 minum, * & vita mea appropinquans erat
10 in inferno deorſum. * Circumdederunt
B me vndique, & non erat qui adiuuaret.
Reſpiciens eram ad adiutorium hominũ,
11 & non erat. * Memoratus ſum miſericor-
diæ tuæ Domine, & operationis tuæ,
12 quæ à ſæculo ſunt: * quoniam eruis
ſuſtinentes te Domine, & liberas eos
13 de manibus gentium. * Exaltaſti ſuper
terram habitationem meam, & pro mor-
14 te defluente deprecatus ſum. * Inuocaui
Dominũ patrem Domini mei, vt non de-
relinquat me in die tribulationis meæ, &
in tempore ſuperborum ſine adiutorio.
15 * Laudabo nomen tuum aſsiduè, & col-
laudabo illud in confeſsione, & exaudita
16 eſt oratio mea. * & liberaſti me de perdi-
tione, & eripuiſti me de tempore iniquo.
17 *Propterea confitebor, & laudem dicam
18 tibi, & benedicã nomini Domini. * Cùm
C adhuc iunior eſſem, priuſquam oberrarẽ,
quæſiui ſapientiam palam in oratione
19 mea. * Ante templum poſtulabam pro il-
la, & vſque in nouiſsimis inquiram eam.
20 Et effloruit tamquam præcox vua, * læ-
tatum eſt cor meum in ea. Ambulauit pes
meus iter rectũ, à iuuentute mea inueſti-
21 gabam eam. * Inclinaui modicè aurem
22 meam, & excepi illam. * Multam inueni
in meipſo ſapientiam, & multùm profeci
23 in ea. * Danti mihi ſapientiam, dabo glo-
24 riam. * Conſiliatus ſum enim vt facerem
illam; zelatus ſum bonum, & non cõfun-
25 dar. * Colluctata eſt anima mea in illa, &
26 in faciendo eam confirmatus ſum. * Ma-
nus meas extendi in altum, & inſipientiã
27 eius luxi. * Animã meam direxi ad illam,
28 & in agnitione inueni eam. * Poſſedi cum
ipſa cor ab initio: propter hoc non dere-
29 linquar. * Venter meus conturbatus eſt
D quærendo illam: propterea bonam poſſi-
30 debo poſſeſsionem. * Dedit mihi Dominus
linguam mercedem meam: & in ipſa lau-
31 dabo eum. * Appropiate ad me indocti, &
congregate vos in domum diſciplinæ.
32 * quid adhuc retardatis? & quid dicitis
in his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer.
33 * Aperui os meum, & locutus ſum:
34 Comparate vobis ſine argento, * & col-
lum veſtrum ſubiicite iugo, & ſuſcipiat
anima veſtra diſciplinam: in proximo eſt
35 enim inuenire eam. * Videte oculis veſtris,
quia modicum laboraui, & inueni mihi
36 multam requiem. * Aſſumite diſciplinam
in multo numero argenti, & copioſum

Digitized by Google

aurum poſsidere in ea. * Lætetur anima 37
veſtra in miſericordia eius, & non con-
fundemini in laude ipſius. * Operamini 38
opus veſtrum ante tempus, & dabit vobis
mercedem veſtram in tempore ſuo.

PROPHETIA ISAIÆ.

CAP. I.

VIſio Iſaiæ filij Amos, quam vidit 1
ſuper Iudam & Ieruſalem, in die- A
bus Oziæ, Ioathan, Achaz, & Ezechiæ,
regum Iuda. * Audite cæli, & auribus 2
percipe terra, quoniam Dominus locutus
eſt. Filios enutriui, & exaltaui: ipſi autem
ſpreuerunt me. * Cognouit bos poſſeſſo- 3
rem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui:
Iſrael autem me non cognouit, & popu-
lus meus non intellexit. * Væ genti pec- 4
catrici, populo graui iniquitate, ſemini B
nequam, filiis ſceleratis: dereliquerunt
Dominum, blaſphemauerunt ſanctum Iſ-
rael, abalienati ſunt retrorſum. * Super 5
quo percutiam vos vltrà, addentes præ-
uaricationem? omne caput languidum,
& omne cor mœrens. * A planta pedis vſ- 6
que ad verticem, nõ eſt in eo ſanitas: vul-
nus, & liuor, & plaga tumens, nõ eſt cir-
cumligata, nec curata medicamine, neq;
‖ Iuſ. 5. b. 6. fota oleo. * ‖ Terra veſtra deſerta, ciuita- 7
tes veſtræ ſuccenſæ igni: regionem veſtrã
coram vobis alieni deuorant, & deſolabi-
tur ſicut in vaſtitate hoſtili. * Et dereliu- 8
quetur filia Sion vt vmbraculum in vi- C
nea, & ſicut tuguriũ in cucumerario, &
‖ Rom. 9. ſ. 29. ſicut ciuitas, quæ vaſtatur. * ‖ Niſi Domi- 9
nus exercituum reliquiſſet nobis ſemen,
‖ Gen. 19. c. 24. ‖ quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Go-
morrha ſimiles eſſemus. * Audite verbum 10
Domini principes Sodomorum, percipite
auribus legem Dei noſtri populus Go-
‖ Ier. 26 c. 29. Amos 5 f. 22. morrhæ. * ‖ Quò mihi multitudinem vi- 11
ctimarum veſtrarum, dicit Dominus? ple-
nus ſum. holocauſta arietum, & adipem
pinguium, & ſanguinem vitulorum, &
agnorum, & hircorum, nolui. * Cùm ve- 12
niretis ante conſpectum meum, quis quæ-
ſiuit hæc de manibus veſtris, vt ambula-
retis in atriis meis? * ne offeratis vltrà ſa- 13
crificium fruſtra: incenſum abominatio D
eſt mihi. Neomeniã, & ſabbatum & feſti-
uitates alias non feram, iniqui ſunt cœ-
tus veſtri: * calendas veſtras, & ſolemni- 14
tates veſtras, odiuit anima mea: facta ſunt
mihi moleſta, laboraui ſuſtinens. * Et cùm 15
extenderitis manus veſtras, auertam ocu-
los meos à vobis: & cùm multiplicaueri-
tis orationem, non exaudiam: ‖ manus
‖ Iſ. 59 a. enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. * ‖ La- 16
uamini, mundi eſtote, auferte malum co-
‖ 1. Pet. c. 11. gitationum veſtrarum ab oculis meis:
quieſcite agere peruersè, * diſcite bene- 17
facere: quærite iudicium, ſubuenite op- E
preſſo, iudicate pupillo, defẽdite viduam.
18 * Et venite, & arguite me, dicit Dominus:
ſi fuerint peccata veſtra vt coccinum,
quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint ru-
bra quaſi vermiculus, velut lana alba
19 erunt. * Si volueritis, & audieritis me,
20 bona terræ comedetis. * Quòd ſi nolueri-
tis, & me ad iracundiam prouocaueritis:
gladius deuorabit vos, quia os Domini
21 locutum eſt. * Quomodo facta eſt mere-
trix ciuitas fidelis, plena iudicij? iuſtitia
22 habitauit in ea, nũc autem homicidæ * Ar-
gentum tuum verſum eſt in ſcoriã: vinum
23 tuum miſtum eſt aqua. * Principes tui in-
F fideles, ſocij furum: omnes diligũt mune-
ra, ſequuntur retributiones. ‖ Pupillo non Iere. 5. g. 28.
iudicat: & cauſa viduæ non ingreditur ad
24 illos. * Propter hoc ait Dominus Deus
exercituum fortis Iſrael: Heu, conſolabor
ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de ini-
25 micis meis. * Et cõuertam manum meam
ad te, & excoquã ad purum ſcoriam tuã,
26 & auferam omne ſtannum tuum. * Et re-
ſtituam iudices tuos vt fuerunt priùs, &
G cõſiliarios tuos ſicut antiquitus: poſt hæc
27 vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fidelis. * Sion
in iudicio redimetur, & reducent eam in
28 iuſtitia: * & conteret ſceleſtos, & pecca-
tores ſimul: & qui dereliquerunt Domi-
29 num, conſumentur. * Confundentur enim
ab idolis, quibus ſacrificauerunt: & eru-
beſcetis ſuper hortis, quos elegeratis,
30 * cùm fueritis velut quercus defluentibus
31 foliis, & velut hortus abſque aqua. * Et
erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtuppæ, &
opus veſtrũ quaſi ſcintilla: & ſuccẽdetur
vtrumque ſimul, & nõ erit qui extinguat.

CAP. II.

1 VErbum, quod vidit Iſaias, filius A- Mic. 4. a. 1.
2 mos, ſuper Iuda & Ieruſalem. * Et e-
A rit in nouiſſimis diebus præparatus mõs
domus Domini in vertice montium, &
eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eum
3 omnes gentes. * Et ibunt populi multi, &
dicẽt: Venite & aſcẽdamus ad montẽ Do-
mini, & ad domum Dei Iacob, & docebit
nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis
eius: quia de Sion exibit lex, & verbũ Do-
4 mini de Ieruſalẽ. * Et iudicabit Gentes, &
arguet populos multos: & conflabũt gla-
dios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in
falces: non leuabit gẽs contra gẽtem gla-
B dium, nec exercebũtur vltrà ad prælium.
5 * Domus Iacob venite, & ambulemus in
6 lumine Domini. * Proieciſti enim populũ
tuum, domum Iacob: quia repleti ſunt vt
olim, & augures habuerũt vt Philiſthiim,
7 & pueris alienis adhæſerunt. * Repleta eſt
terra argento & auro: & nõ eſt finis the-
8 ſaurorũ eius: * & repleta eſt terra eius e-
quis: & innumerabiles quadrigæ eius. Et
repleta eſt terra eius idolis: opus manuũ
ſuarum adorauerunt, quod fecerunt digi-
9 ti eorum. * Et incuruauit ſe homo, & hu-
miliatus eſt vir: ne ergo dimittas eis.
10 * Ingredere in petram, & abſcondere in
foſſa

Digitized by Google

Foſſa humo à facie timoris Domini, & à C
gloria maieſtatis eius. * Oculi ſublimes 11
hominis humiliati ſunt, & incuruabitur
altitudo virorum: exaltabitur autem Do-
minus ſolus in die illa. * Quia dies Do- 12
mini exercituũ ſuper omnem ſuperbum,
& excelſum, & ſuper omnem arrogan-
tem: & humiliabitur. * Et ſuper omnes 13
cedros Libani ſublimes, & erectas, & ſu-
per omnes quercus Baſan. * Et ſuper 14
omnes montes excelſos, & ſuper omnes
colles eleuatos. * Et ſuper omnem turrim 15
excelſam, & ſuper omnem murum mu-
nitum, * & ſuper omnes naues Tharſis, 16
& ſuper omne, quod viſu pulchrum eſt. D
* Et incuruabitur ſublimitas hominum, 17
& humiliabitur altitudo virorum, &
eleuabitur Dominus ſolus in die illa: * & 18
idola penitus conterentur: * § & introi- 19
bunt in ſpeluncas petrarum, & in vora-
gines terræ, à facie formidinis Domini, &
à gloria maieſtatis eius, cùm ſurrexerit
percutere terram. * In die illa proiiciet 20
homo idola argenti ſui, & ſimulachra
auri ſui, quæ fecerat ſibi vt adoraret, tal-
pas & veſpertiliones. * Et ingredietur 21
ſciſſuras petrarum, & in cauernas ſaxo-
rum, à facie formidinis Domini, & à
gloria maieſtatis eius, cùm ſurrexerit
percutere terram. * Quieſcite ergo ab 22
homine, cuius ſpiritus in naribus eius eſt,
quia excelſus reputatus eſt ipſe.

§ *Oſee 10. b. 8. Luc. 23. d. 30. Apoc. 9. d. 17.*

CAP. III.

ECce enim dominator Dominus exer- 1
citũum auferet à Ieruſalem, & à A
Iuda validum & fortem, omne robur
panis, & omne robur aquæ; * fortem & 2
virum bellatorem, iudicem, & prophe-
tam, & ariolum, & ſenem: * Principem 3
ſuper quinquaginta, & honorabilem vul-
tu, & conſiliarium, & ſapientem de ar-
chitectis, & prudentem eloquij myſtici.
* Et dabo pueros principes eorum, & 4
effeminati dominabuntur eis. * Et irruet 5
populus, vir ad virum, & vnuſquiſque ad
proximum ſuum: tumultuabitur puer
contra ſenem, & ignobilis contra nobi-
lem. * Apprehendet enim vir fratrem 6
ſuum domeſticum patris ſui: Veſtimentũ B
tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina autem
hæc ſub manu tua. * Reſpondebit in die 7
illa, dicens: Non ſum medicus, & in do-
mo mea non eſt panis, neque veſtimen-
tum: nolite conſtituere me principem
populi. * Ruit enim Ieruſalem, & Iudas 8
concidit: quia lingua eorum & adinuen-
tiones eorum contra Dominum, vt pro-
uocarent oculos maieſtatis eius. * Agni- 9
tio vultus eorum reſpondit eis: & pec-
catum ſuum quaſi Sodoma prædicaue-
runt, nec abſconderunt: væ animæ eo-
rum, quoniam reddita ſunt eis mala.
* Dicite iuſto quoniam bene, quoniam 10
fructum adinuentionum ſuarum come-
det. * Væ impio in malum: retributio 11
enim manuum eius fiet ei. * Populum 12
C meum exactores ſui ſpoliauerunt, & mu-
lieres dominatæ ſunt eis. Popule meus,
qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, &
13 viam greſſuum tuorum diſſipant. * Stat
ad iudicandum Dominus, & ſtat ad iu-
14 dicandos populos. * Dominus ad iudi-
cium veniet cum ſenibus populi ſui, &
principibus eius: vos enim depaſti eſtis
vineam, & rapina pauperis in domo ve-
15 ſtra. * Quare atteritis populum meum, &
facies pauperum commolitis, dicit Do-
16 minus Deus exercituum? * Et dixit Do-
minus: Pro eo quòd eleuatæ ſunt filiæ
Sion, & ambulauerunt extento collo, &
nutibus oculorum ibant, & plaudebant,
ambulabant pedibus ſuis, & compoſito
17 gradu incedebant: * Decaluabit Domi-
D nus verticem filiarum Sion, & Dominus
18 crinem earum nudabit. * In die illa au-
feret Dominus ornamentum calceamen-
19 torum, & lunulas, * & torques, & mo-
20 nilia, & armillas, & mitras, * & diſcri-
minalia, & periſcelidas, & murenulas, &
21 olfactoriola, & inaures, & annulos, &
22 gemmas in fronte pendentes, * & muta-
toria, & palliola, & linteamina, & acus,
23 * & ſpecula, & ſindones, & vittas, &
24 theriſtra. * Et erit pro ſuaui odore fœ-
tor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti
crine caluitium, & pro faſcia pectorali
25 cilicium. * Pulcherrimi quoque viri tui
gladio cadent, & fortes tui in prælio.
26 * Et mœrebunt atque lugebunt portæ
eius, & deſolata in terra ſedebit.

CAP. IIII.

1 ET apprehendent ſeptem mulieres vi-
A rum vnum in die illa, dicentes: Panem
noſtrum comedemus, & veſtimentis no-
ſtris operiemur: tantummodo inuocetur
nomen tuum ſuper nos, aufer oppro-
2 brium noſtrum. * In die illa, erit germen
Domini in magnificentia & gloria, &
fructus terræ ſublimis, & exultatio his,
3 qui ſaluati fuerint de Iſrael. * Et erit:
Omnis qui relictus fuerit in Sion, & re-
ſiduus in Ieruſalem, ſanctus vocabitur,
omnis qui ſcriptus eſt in vita in Ieruſa-
4 lem. * Si abluerit Dominus ſordes filia-
rum Sion, & ſanguinem Ieruſalem la-
uerit de medio eius, in ſpiritu iudicij, &
5 ſpiritu ardoris. * Et creabit Dominus ſu-
per omnem locum Montis Sion, & vbi
inuocatus eſt, nubem per diem, & fumum
& ſplendorem ignis flammantis in no-
cte: ſuper omnem enim gloriam prote-
6 ctio. * Et tabernaculum erit in vmbracu-
lum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & ab-
ſconſionem à turbine, & à pluuia.

CAP. V.

1 CAntabo dilecto meo canticum pa- Ier. 2. d.
A truelis mei vineæ ſuæ. Vinea facta 21.
eſt dilecto meo in cornu filio olei. *Matt. 21*
2 * Et ſepiuit eam, & lapides elegit ex il- *d. 33.*
la, & plantauit eam electam, & ædifica-
uit turrim in medio eius, & torcular ex-
truxit in ea: & expectauit vt faceret

Digitized by Google

vuas,& fecit labruſcas.* Nunc ergo ha- 3
bitatores Ieruſalem,& viri Iuda, iudicate
inter me & vineam meam. * Quid eſt 4
quod debui vltra facere vineæ meæ, & B
non feci ei? an quod expectaui vt faceret
vuas,& fecit labruſcas? * Et nunc oſten- 5
dam vobis quid ego faciam vineæ meæ:
auferam ſepé eius,& erit in direptionem:
diruam maceriam eius, & erit in concul-
cationem. * Et ponam eam deſertam:non 6
putabitur, & non fodietur; & aſcendent
vepres & ſpinæ:& nubibus mandabo ne
pluant ſuper eam imbrem. * Vinea enim 7
Domini exercituum, domus Iſrael eſt: &
vir Iuda, germen eius delectabile: & ex-
pectaui vt faceret iudicium, & ecce ini-
quitas;& iuſtitiam,& ecce clamor. * Væ 8
qui coniungitis domum ad domum, &
agrum agro copulatis vſque ad terminum
loci: nunquid habitabitis vos ſoli in me-
dio terræ? * In auribus meis ſunt hæc, 9
dicit Dominus exercituum: Niſi domus C
multæ deſertæ fuerint, grandes & pul-
chræ, abſque habitatore. * Decem enim 10
iugera vinearum facient lagunculā vnam,
& triginta modij ſementis facient mo-
dios tres. * Væ qui conſurgitis mane ad 11
ebrietatem ſectandam, & potandū vſque
ad veſperam, vt vino æſtuetis.* Cithara, 12
& lyra,& tympanum,& tibia, & vinum
in conuiuiis veſtris: & opus Domini non
reſpicitis,nec opera manuum eius conſi-
deratis. * Propterea captiuus ductus eſt 13
populus meus, quia non habuit ſcientiam,
& nobiles eius interierunt fame, & mul-
titudo eius ſiti exaruit. * Propterea dila- 14
tauit infernus animam ſuam, & aperuit D
os ſuum abſque vllo termino: & deſcen-
dent fortes eius,& populus eius,& ſubli-
mes glorioſique eius ad eum. * Et incur- 15
uabitur homo, & humiliabitur vir, &
oculi ſublimium deprimentur. * Et exal- 16
tabitur Dominus exercituum in iudicio,
& Deus ſanctus ſanctificabitur in iuſti-
tia. * Et paſcentur agni iuxta ordinem 17
ſuum, & deſerta in vbertatem verſa ad-
uenæ comedent. * Væ qui trahitis ini- 18
quitatem in funiculis vanitatis, & quaſi
vinculum plauſtri peccatum. * Qui dici- 19
tis: Feſtinet, & cito veniat opus eius, vt E
videamus: & appropiet, & veniat conſi-
lium ſancti Iſrael, & ſciemus illud.* Væ 20
qui dicitis malum bonum,& bonum ma-
lum: ponentes tenebras lucem, & lucem
tenebras: ponentes amarum in dulce, &
‖ Pro.3. a.7. Rom.12 d.16. dulce in amarum. * ‖ Væ qui ſapientes 21
eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmet-
ipſis prudentes. * Væ qui potentes eſtis 22
ad bibendū vinum, & viri fortes ad miſ-
cendam ebrietatem. * Qui iuſtificatis 23
impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti
aufertis ab eo. * Propter hoc, ſicut deuo- 24
rat ſtipulam lingua ignis, & calor flāmæ F
exurit; ſic radix eorum quaſi fauilla erit,
& germen eorum vt puluis aſcendet.
Abiecerunt enim legem Domini exerci-
tuum,& eloquium ſancti Iſrael blaſphe-
25 mauerunt. * Ideo iratus eſt furor Domi-
ni in populum ſuum, & extendit manum
ſuam ſuper eum,& percuſſit eum: & cō-
turbati ſunt montes, & facta ſunt mor-
ticina eorum,quaſi ſtercus in medio pla-
tearum. In his omnibus non eſt auerſus
furor eius, ſed adhuc manus eius exten-
26 ta. * Et eleuabit ſignum in nationibus
procul, & ſibilabit ad eum de finibus
terræ: & ecce feſtinus velociter veniet.
27 * Non eſt deficiens,neque laborans in eo:
G non dormitabit, neque dormiet, neque
ſoluetur cingulum renum eius, nec rum-
28 petur corrigia calceamenti eius. * Sagit-
tæ eius acutæ,& omnes arcus eius exten-
ti. Vngulæ equorum eius vt ſilex,& rotæ
29 eius quaſi impetus tempeſtatis. * Rugi-
tus eius vt leonis, rugiet vt catuli leo-
num: & frendet, & tenebit prædam: &
30 amplexabitur, & non erit qui eruat.* Et
ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſoni-
tus maris: aſpiciemus in terram, & ecce
tenebræ tribulationis, & lux obtenebra-
ta eſt in caligine eius.

CAP. VI.

1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias,
A vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium
excelſum & eleuatum: & ea quæ ſub
2 ipſo erant, replebant templum. * Sera-
phim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, &
ſex alæ alteri: duabus velabant faciem
eius, & duabus velabant pedes eius, &
3 duabus volabant. * Et clamabant alter
B ad alterum,& dicebāt:‖ Sanctus, ſanctus, ‖ Apoc. 4.b.8.
ſanctus,Dominus Deus exercituum, ple-
4 na eſt omnis terra gloria eius. * Et com-
mota ſunt ſuperliminaria cardinum à
voce clamantis, & domus repleta eſt fu-
5 mo. * Et dixit:Væ mihi,quia tacui, quia
vir pollutus labiis ego ſum, & in medio
populi polluta labia habentis ego habi-
to, & regem Dominum exercituum vidi
6 oculis meis. * Et volauit ad me vnus de
C Seraphim, & in manu eius calculus, quē
7 forcipe tulerat de altari. * Et tetigit os
meū,& dixit: Ecce tetigit hoc labia tua,
& auferetur iniquitas tua, & peccatum
8 tuum mundabitur. * Et audiui vocem
Domini dicentis: Quem mittam? & quis
ibit nobis? Et dixi: Ecce ego,mitte me.
9 * Et dixit: Vade, & dices populo huic:
‖ Audite audientes, & nolite intelligere: ‖ Matth. 13.b.14. Marc.4. b.12. Luc.8.b 10. Ioan.12. f.40. Act.28. f.26. Rom.11. b.8.
& videte viſionem, & nolite cognoſcere.
10 * Excæca cor populi huius, & aures eius
D aggraua: & oculos eius claude: ne fortè
videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat,
& corde ſuo intelligat, & conuertatur,
11 & ſanem eum. * Et dixi: Vſquequo Do-
mine? Et dixit: Donec deſolentur ciui-
tates abſque habitatore, & domus ſine
12 homine, & terra relinquetur deſerta.* Et
longè faciet Dominus homines, & mul-
tiplicabitur quæ derelicta fuerat in me-
13 dio terræ. * Et adhuc in ea decimatio, &
conuertetur, & erit in oſtenſionem ſicut
tere

Digitized by Google

terebinthus, & ſicut quercus, quæ ex-
pandit ramos ſuos: ſemen ſanctum erit
id, quod ſteterit in ea.

CAP. VII.

4. Reg. 16.a.5.

ET factum eſt in diebus Achaz filij 1
Ioatham, filij Oziæ regis Iuda, aſcen- A
dit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius
Romeliæ rex Iſrael, in Ieruſalem, ad præ-
liandum contra eam: & non potuerunt
debellare eam. * Et nunciauerunt domui 2
Dauid, dicentes: Requieuit Syria ſuper
Ephraim, & commotum eſt cor eius, &
cor populi eius, ſicut mouentur ligna
ſiluarum à facie venti. * Et dixit Domi- 3
nus ad Iſaiam: Egredere in occurſum
Achaz tu, & qui derelictus eſt Iaſub fi-
lius tuus, ad extremum aquæductus pi-
ſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.* Et 4
dices ad eum: Vide vt ſileas: noli timere,
& cor tuum ne formidet à duabus cau-
dis titionum fumigantium iſtorum in ira
furoris Raſin regis Syriæ, & filij Rome-
liæ: eo quòd conſilium inierit contra te 5
Syria in malum Ephraim, & filius Ro- B
meliæ, dicentes: * Aſcendamus ad Iudam, 6
& ſuſcitemus eum, & auellamus eum ad
nos, & ponamus regem in medio eius fi-
lium Tabeel. * Hæc dicit Dominus Deus: 7
Non ſtabit, & non erit iſtud: * ſed caput 8
Syriæ Damaſcus, & caput Damaſci Ra-
ſin: & adhuc ſexaginta & quinque anni,
& deſinet Ephraim eſſe populus: * & ca- 9
put Ephraim Samaria, & caput Samariæ
filius Romeliæ. Si non crediderítis, non
permanebitis. * Et adiecit Dominus lo- 10
qui ad Achaz, dicens: * Pete tibi ſignum 11
à Domino Deo tuo in profundum infer-
ni, ſiue in excelſum ſupra. * Et dixit 12
Achaz: Non petam, & non tentabo Do-
minum. * Et dixit: Audite ergo domus 13
Dauid: Numquid parum vobis eſt, mole-
ſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis &
Deo meo? * Propter hoc dabit Dominus 14
‖ Matt. 1.d.23. Luc 1.c.31.
ipſe vobis ſignum. ‖ Ecce virgo concipiet, C
& pariet filium, & vocabitur nomen eius
Emmanuel. * Butyrum & mel comedet, 15
vt ſciat reprobare malum, & eligere bo-
num. * Quia antequam ſciat puer repro- 16
bare malum, & eligere bonum, derelin-
quetur terra, quam tu deteſtaris à facie
duorum regum ſuorum. * Adducet Do- 17
minus ſuper te, & ſuper populum tuum,
& ſuper domum patris tui, dies qui non
venerunt à diebus ſeparationis Ephraim
à Iuda cum rege Aſſyriorum. * Et erit in 18
die illa: Sibilabit Dominus muſcæ, quæ
eſt in extremo fluminum Aegypti, & api,
quæ eſt in terra Aſſur, * & venient, & re- 19
quieſcent omnes in torrentibus vallium,
& in cauernis petrarum, & in omnibus
frutetis, & in vniuerſis foraminibus. * In 20
die illa radet Dominus in nouacula con- D
ducta, in his, qui trans flumen ſunt, in re-
ge Aſſyriorum, caput & pilos pedum, &
barbam vniuerſam. * Et erit in die illa: 21
Nutriet homo vaccam boum, & duas
22 oues, * & præ vbertate lactis comedet
butyrum: butyrum enim & mel mandu-
cabit omnis qui relictus fuerit in medio
23 terræ. * Et erit in die illa: Omnis locus
vbi fuerint mille vites, mille argenteis, in
24 ſpinas & in vepres erunt. * Cum ſagittis
& arcu ingredientur illuc: vepres enim
25 & ſpinæ erunt in vniuerſa terra. * Et
omnes montes, qui in ſarculo ſarrientur,
non veniet illuc terror ſpinarum & ve-
prium, & erit in paſcua bouis, & in con-
culcationem pecoris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi
A librum grandem, & ſcribe in eo ſty-
lo hominis: Velociter ſpolia detrahe,
2 citò prædare. * Et adhibui mihi teſtes
fideles, Vriam ſacerdotem, & Zacha-
3 riam filium Barachiæ: * & acceſsi ad pro-
phetiſſam, & concepit, & peperit filium.
Et dixit Dominus ad me: Voca nomen
eius, Accelera ſpolia detrahere: Feſtina
4 prædari. * Quia antequam ſciat puer vo-
care patrem ſuum & matrem ſuam, au-
feretur fortitudo Damaſci, & ſpolia Sa-
5 mariæ, coram rege Aſſyriorum. * Et ad-
iecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:
6 * Pro eo quòd abiecit populus iſte aquas
B Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſum-
pſit magis Raſin, & filium Romeliæ:
7 * propter hoc ecce Dominus adducet ſu-
per eos aquas fluminis fortes & multas,
regem Aſſyriorum, & omnem gloriam
eius: & aſcendet ſuper omnes riuos eius,
8 & fluet ſuper vniuerſas ripas eius, * &
ibit per Iudam, inundans, & tranſiens
vſque ad collum veniet. Et erit extenſio
alarum eius, implens latitudinem terræ
9 tuæ, ô Emmanuel. * Congregamini po-
puli, & vincimini, & audite vniuerſæ
procul terræ: confortamini, & vincimini,
10 accingite vos & vincimini: * inite conſi-
lium, & diſsipabitur: loquimini ver-
bum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.
11 * Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut
C in manu forti erudiuit me, ne irem in
12 via populi huius, dicens: * Non dicatis,
coniuratio: omnia enim quæ loquitur po-
pulus iſte, coniuratio eſt: & timorem eius
13 ne timeatis, neque paueatis. * Dominum
exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pa-
14 uor veſter, & ipſe terror veſter. * Et erit
vobis in ſanctificationem. ‖ In lapidem ‖ Luc. 2. f.34. Rom. 9. f.32. 1. Pet. 2. b.6.
autem offenſionis, & in petram ſcandali,
duabus domibus Iſrael; in laqueum & in
15 ruinam habitantibus Ieruſalem. * Et of-
fendent ex eis plurimi, & cadent, & con-
16 terentur, & irretientur & capientur. * Li-
ga teſtimonium, ſigna legem in diſcipu-
17 lis meis. * Et expectabo Dominum,
D qui abſcondit faciem ſuam à domo Ia-
18 cob, & præſtolabor eum. * Ecce ego &
pueri mei, quos dedit mihi Dominus in
ſignum, & in portentum Iſrael à Domi-
no exercituum, qui habitat in monte
19 Sion. * Et cùm dixerint ad vos: Quærite

Digitized by Google

à pythonibus, & à diuinis, qui ſtrident
in incantationibus ſuis: Numquid non
populus à Deo ſuo requiret, pro viuis à
mortuis? * Ad legem magis, & ad teſti- 20
monium. Quòd ſi non dixerint iuxta
verbum hoc, non erit eis matutina lux.
* Et tranſibit per eam, corruet, & eſu- 21
riet: & cùm eſurierit, iraſcetur, & male-
dicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet
ſurſum. * Et ad terram intuebitur, & ec- 22
ce tribulatio & tenebræ, diſſolutio &
anguſtia, & caligo perſequens, & non
poterit auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

PRimo tempore alleuiata eſt Terra 1
Zabulon, & Terra Nephthali: & no- A
uiſſimò aggrauata eſt via maris trans
Iordanem Galilææ Gentium. * Populus, 2
qui ambulabat in tenebris, vidit lucem
magnam: habitantibus in regione vmbræ
mortis, lux orta eſt eis. * Multiplicaſti 3
gentē, & non magnificaſti lætitiam. Læ-
tabuntur coram te, ſicut qui lætantur in
meſſe, ſicut exultant victores capta præ-
da, quando diuidunt ſpolia. * Iugum 4
enim oneris eius, & virgam humeri eius,
& ſceptrum exactoris eius ſuperaſti, ‖ ſi-
cut in die Madian. * Quia omnis violen- 5
ta prædatio cum tumultu, & veſtimen-
tum miſtum ſanguine, erit in combuſtio-
nem, & cibus ignis. * PARVVLVS 6
enim NATVS eſt nobis, & filius datus B
eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper
humerum eius: & vocabitur nomen eius,
Admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis,
pater futuri ſæculi, princeps pacis. * Mul- 7
tiplicabitur eius imperium, & pacis non
erit finis: ſuper ſolium Dauid, & ſuper
regnum eius ſedebit: vt confirmet illud,
& corroboret in iudicio & iuſtitia, amo-
do & vſque in ſempiternum: zelus Do-
mini exercituum faciet hoc. * Verbum 8
miſit Dominus in Iacob, & cecidit in Iſ-
rael. * Et ſciet omnis populus Ephraim, 9
& habitantes Samariam, in ſuperbia &
magnitudine cordis, dicentes: * Lateres 10
ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædifica-
bimus: ſycomoros ſucciderunt, ſed ce-
dros immutabimus. * Et eleuabit Do- 11
minus hoſtes Raſin ſuper eū, & inimicos
eius in tumultum vertet: & Syriam ab 12
Oriente, & Philiſthiim ab Occidente: & C
deuorabunt Iſrael toto ore. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc
manus eius extenta: * & populus non eſt 13
reuerſus ad percutientem ſe, & Domi-
num exercituum non inquiſierunt. * Et 14
diſperdet Dominus ab Iſrael caput &
caudam, incuruantem & refrenantem,
die vna. * Longæuus & honorabilis, ipſe 15
eſt caput: & propheta docens menda-
cium, ipſe eſt cauda. * Et erunt, qui bea- 16
tificant populum iſtum, ſeducentes: &
qui beatificantur, præcipitati. * propter 17
hoc ſuper adoleſcentulis eius non læta-
bitur Dominus: & pupillorum eius, & D

‖ Iud. 7. f. 22.

viduarum non miſerebitur: quia omnis
hypocrita eſt & nequam, & vniuerſum
os locutum eſt ſtultitiam. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc
18 manus eius extenta. * Succenſa eſt enim
quaſi ignis impietas, veprem & ſpinam
vorabit: & ſuccendetur in denſitate ſal-
19 tus, & conuoluetur ſuperbia fumi. * In
ira Domini exercituum conturbata eſt
terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir
20 fratri ſuo non parcet. * Et declinabit ad
dexteram, & eſuriet: & comedet ad ſini-
ſtram, & non ſaturabitur: vnuſquiſque
carnem brachij ſui vorabit; Manaſſes
Ephraim, & Ephraim Manaſſen, ſimul
21 ipſi contra Iudam. * In omnibus his non
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus
eius extenta.

CAP. X.

1 VAe qui condunt leges iniquas: &
A ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt:
2 * vt opprimerent in iudicio pauperes,
& vim facerent cauſæ humilium popu-
li mei: vt eſſent viduæ præda eorum, &
3 pupillos diriperent. * Quid facietis in
die viſitationis, & calamitatis de longè
venientis? ad cuius confugietis auxilium?
4 & vbi derelinquetis gloriam veſtram, *ne
incuruemini ſub vinculo, & cum interfe-
ctis cadatis? Super omnibus his non eſt
auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius
5 extenta. * Væ Aſſur, virga furoris mei &
baculus ipſe eſt, in manu eorum indigna-
6 tio mea. * Ad gentem fallacem mittam
B eum, & contra populum furoris mei mā-
dabo illi, vt auferat ſpolia, & diripiat
prædam, & ponat illum in conculcationē
7 quaſi lutum platearum. * Ipſe autem non
ſic arbitrabitur, & cor eius non ita exi-
ſtimabit: ſed ad conterendū erit cor eius,
& ad internecionem gentium non pau-
8 carum. * Dicet enim: * Numquid non
9 principes mei ſimul reges ſunt? num-
quid non vt Charcamis, ſic Calano: & vt
Arphad, ſic Emath? numquid non vt
10 Damaſcus, ſic Samaria? * Quomodo in-
uenit manus mea regna idoli, ſic & ſi-
mulacra eorum de Ieruſalem, & de Sa-
11 maria. * Numquid non ſicut feci Sama-
C riæ & idolis eius, ſic faciam Ieruſalem &
12 ſimulachris eius? * Et erit: cùm imple-
uerit Dominus cuncta opera ſua in mon-
te Sion, & in Ieruſalem, viſitabo ſuper
fructum magnifici cordis regis ‖ Aſſur,
& ſuper gloriam altitudinis oculorum
13 eius. * Dixit enim: In fortitudine ma-
nus meæ feci, & in ſapientia mea intel-
lexi: & abſtuli terminos populorum, &
principes eorum deprædatus ſum, & de-
traxi quaſi potens in ſublimi reſidentes.
14 * Et inuenit quaſi nidum manus mea
fortitudinem populorum: & ſicut colli-
guntur oua, quæ derelicta ſunt, ſic vni-
D uerſam terram ego congregaui: & non
fuit qui moueret pennam, & aperiret os,
15 & ganniret. * Numquid gloriabitur ſe-
curis

‖ 4. Reg. 19. [illegible]. 35. Infr. 37. [illegible] 36.

turis contra eum,qui ſecat in ea? aut ex-
altabitur ſerra contra eum , à quo trahi-
tur ? quomodo ſi eleuetur virga contra
eleuantem ſe , & exaltetur baculus , qui
vtique lignum eſt. * Propter hoc mittet 16
dominator Dominus exercituum in pin-
guibus eius tenuitatē : & ſubtus gloriam
eius ſucceſa ardebit quaſi cōbuſtio ignis.
* Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus 17
eius in flamma:& ſuccēdetur, & deuora-
bitur ſpina eius,& vepres in die vna. * Et 18
gloria ſaltus eius,& carmeli eius,ab ani- E
ma vſque ad carnem conſumetur,& erit
terrore profugus. * Et reliquiæ ligni ſal- 19
tus eius præ paucitate numerabuntur, &
puer ſcribet eos. * Et erit in die illa:non 20
adiiciet reſiduum Iſrael , & hi qui fuge-
rint de domo Iacob , inniti ſuper eo qui
percutit eos:ſed innitetur ſuper Dominū
ſanctū Iſrael in veritate. * Reliquiæ con- 21
uertentur , reliquiæ , inquam , Iacob ad
‖ Ro.9. f. 27. Iſ. 11. c. 11. Deum fortem. * ‖ Si enim fuerit populus 22
tuus Iſrael quaſi arena maris , reliquiæ
conuertentur ex eo:conſummatio abbre-
uiata inundabit iuſtitiam. * Conſumma- 23
tionem enim & abbreuiationē Dominus F
Deus exercituum faciet in medio omnis
terræ. * Propter hoc , hæc dicit Dominus 24
Deus exercituum : Noli timere populus
meus habitator Sion , ab Aſſur : in virga
percutiet te , & baculū ſuum leuabit ſu-
per te in via Aegypti. * Adhuc enim pau- 25
lulum modicūmque , & conſummabitur
indignatio & furor meus ſuper ſcelus eo-
‖ Iſ.37. g. 36. ‖ Iud 7. g. 25. rum. * ‖ Et ſuſcitabit ſuper eum Domi- 26
nus exercituum flagellum , ‖ iuxta pla-
gam Madian in petra Oreb,& virgā ſuam
ſuper mare , & leuabit eam in via Aegy-
pti. * Et erit in die illa : Auferetur onus 27
eius de humero tuo,& iugū eius de collo G
tuo, & computreſcet iugum à facie olei.
* Veniet in Aiath , tranſibit in Magron: 28
apud Machmas commendabit vaſa ſua.
* Tranſierunt curſim Gaba ſedes noſtra: 29
obſtupuit Rama , Gabaath Saulis fugit.
* Hinni voce tua filia Gallim , attende 30
Laiſa , paupercula Anatoth. * Migrauit 31
Medemena : habitatores Gabim cōforta-
mini.* Adhuc dies eſt , vt in Nobe ſtetur: 32
agitabit manū ſuam ſuper montem filiæ
Sion,collem Ieruſalem.* Ecce dominator
Dominus exercituum confringet lagun- 33
culam in terrore,& excelſi ſtatura ſucci-
dentur, & ſublimes humiliabuntur. * Et 34
ſubuertentur condenſa ſaltus ferro : &
Libanus cum excelſis cadet.

CAP. XI.

Act.13. d. 23. ET egredietur virga de radice Ieſſe, & 1
flos de radice eius aſcendet. * Et re- 2
quieſcet ſuper eum ſpiritus Domini ; ſpi- A
ritus ſapientiæ , & intellectus , ſpiritus
conſilij,& fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ,
& pietatis , * & replebit eum ſpiritus ti- 3
moris Domini. Non ſecūdùm viſionem
oculorum iudicabit, neque ſecūdùm au-
ditum aurium arguet ; * ſed iudicabit in 4
iuſtitia pauperes , & arguet in æquitate
pro manſuetis terræ : ‖ & percutiet ter- ‖ 1.The. 2.c.8.
ram virga oris ſui,& ſpiritu labiorū ſuo-
5 rum interficiet impium. * Et erit iuſtitia
cingulum lumborum eius:& fides cincto-
6 rium renū eius. * ‖ Habitabit lupus cum ‖ Iſa.65. d. 25.
B agno:& pardus cum hœdo accubabit: vi-
tulus & leo & ouis ſimul morabuntur,&
7 puer paruulus minabit eos. * Vitulus &
vrſus paſcentur : ſimul requieſcent catuli
eorum : & leo quaſi bos comedet paleas.
8 * Et delectabitur infans ab vbere ſuper
foramine aſpidis:& in cauerna reguli,qui
ablactatus fuerit , manum ſuam mittet.
9 * Non nocebunt,& non occident in vni-
uerſo monte ſancto meo: quia repleta eſt
terra ſcientia Domini , ſicut aquæ maris
10 operientes. * ‖ In die illa,radix Ieſſe , qui ‖ Ro.15. c.12.
C ſtat in ſignum populorum , ipſum gentes
deprecabuntur , & erit ſepulchrum eius
11 glorioſū.* Et erit in die illa:Adiiciet Do-
minus ſecūdò manum ſuam ad poſſiden-
dum reſiduum populi ſui,quod relinque-
tur ab Aſſyriis,& ab Aegypto , & à Phe-
tros,& ab Aethiopia , & ab Aelam , & à
Sēnaar,& ab Emath,& ab inſulis maris.
12 * Et leuabit ſignum in nationes , & con-
gregabit profugos Iſrael,& diſperſos Iu-
13 da colliget à quattuor plagis terræ. * Et
D auferetur zelus Ephraim , & hoſtes Iuda
peribunt : Ephraim non æmulabitur Iu-
dā, & Iudas nō pugnabit cōtra Ephraim.
14 * Et volabunt in humeros Philiſthiim per
mare, ſimul prædabuntur filios Orientis.
Idumæa & Moab præceptum manus eo-
rum , & filij Ammon obedientes erunt.
15 * Et deſolabit Dominus linguam maris
Aegypti , & leuabit manum ſuam ſuper
flumen,in fortitudine ſpiritus ſui:& per-
cutiet eum in ſeptē riuis, ita vt tranſeant
16 per eum calceati.* Et erit via reſiduo po-
pulo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis:ſi-
cut fuit Iſraeli in die illa,qua aſcendit de
Terra Aegypti.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa : Confitebor tibi
A Domine , quoniam iratus es mihi:
conuerſus eſt furor tuus , & conſolatus
2 es me. * Ecce Deus ſaluator meus , fi-
ducialiter agam , & non timebo : ‖ quia ‖ Exod. 15. a.2. Pſ.117 c.14.
fortitudo mea,& laus mea Dominus , &
3 factus eſt mihi in ſalutem. * Haurietis
B aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris:
4 * & dicetis in die illa : Confitemini Do-
mino,& inuocate nomen eius : notas fa-
cite in populis adinuentiones eius: memē-
tote quoniam excelſum eſt nomen eius.
5 * Cantate Domino quoniam magnificè
fecit ; annunciate hoc in vniuerſa terra.
6 * Exulta , & lauda habitatio Sion : quia
magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis , quod vidit Iſaias
2 filius Amos. * Super montem cali-
A ginoſum leuate ſignum , exaltate vocem,
leuate manum , & ingrediantur portas
duces

duces. * Ego mandaui ſanctificatis meis, 3
& vocaui fortes meos in ira mea, exul-
tantes in gloria mea. * Vox multitudinis 4
in montibus, quaſi populorum frequen-
tium: vox ſonitus regum, gentium con-
gregatarum: Dominus exercituum præce-
pit militiæ belli, * venientibus de terra 5
procul, à ſummitate cæli: Dominus, & va-
ſa furoris eius, vt diſperdat omnem ter-
ram.* Vlulate, quia propè eſt dies Domi- 6
ni: quaſi vaſtitas à Domino veniet.* Pro- 7
pter hoc, omnes manus diſſoluentur, &
omne cor hominis contabeſcet,* & cõte- 8
retur. Torſiones & dolores tenebũt; quaſi B
parturiens, dolebũt: vnuſquiſque ad pro-
ximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ
vultus eorum.* Ecce dies Domini veniet, 9
crudelis, & indignationis plenus, & iræ,
furoriſque, ad ponendam terram in ſoli-
tudinem, & peccatores eius conterendos
‖ Ezech. de ea. * ‖ Quoniam ſtellæ cæli, & ſplen- 10
32.b.7. dor earum, non expandent lumen ſuum:
Ioel 3.c. obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna
15. non ſplendebit in lumine ſuo.* Et viſita- 11
Matth. bo ſuper orbis mala, & cõtra impios ini-
24.c.29. quitatem eorum, & quieſcere faciam ſu-
Mar.13 perbiam infidelium, & arrogantiam for-
c.24. tium humiliabo. * Pretioſior erit vir au- 12
Luc 21. ro, & homo mundo obrizo. * Super hoc 13
e.25. cælũ turbabo: & mouebitur terra de loco C
ſuo, propter indignationẽ Domini exerci-
tuum, & propter diem iræ furoris eius.
* Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi 14
ouis: & non erit qui congreget: vnuſquiſ-
que ad populum ſuum conuertetur, & ſin-
guli ad terram ſuam fugient.* Omnis, qui 15
inuentus fuerit, occidetur: & omnis, qui
‖ Pſal. ſuperuenerit, cadet in gladio.* ‖ Infantes 16
136.b.9 eorum allidentur in oculis eorum: diri-
pientur domus eorum, & vxores eorum
violabuntur. * Ecce ego ſuſcitabo ſuper 17
eos, Medos, qui argentum non quærant,
nec aurum velint: * ſed ſagittis paruulos 18
interficiẽt, & lactãtibus vteris nõ miſere- D
buntur, & ſuper filios non parcet oculus
eorum. * Et erit Babylon illa glorioſa in 19
regnis, inclyta ſuperbia Chaldæorum,
‖ Ge.19. ‖ ſicut ſubuertit Dominus Sodomam &
e.24. Gomorrham. * Non habitabitur vſque in 20
finem, & non fundabitur vſque ad gene-
rationem & generationem: nec ponet ibi
tentoria Arabs, nec paſtores requieſcent
ibi. * Sed requieſcent ibi beſtiæ, & reple- 21
buntur domus eorum draconibus: & ha-
bitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſalta-
bunt ibi: * & reſpondebunt ibi vlulæ in 22
ædibus eius, & ſirenes in delubris volu-
ptatis.

CAP. XIIII.

PRopè eſt vt veniat tempus eius, & 1
dies eius non elongabuntur. Miſere- A
bitur enim Dominus Iacob, & eliget
adhuc de Iſrael, & requieſcere eos faciet
ſuper humum ſuam: adiungetur aduena
ad eos, & adhærebit domui Iacob. * Et 2
tenebunt eos populi, & adducent eos in
locum ſuũ: & poſſidebit eos domus Iſrael
ſuper terrã Domini in ſeruos & ancillas:
& erunt capientes eos qui ſe ceperant, &
3 ſubiicient exactores ſuos. * Et erit in die
illa: cùm requiem dederit tibi Deus à
labore tuo, & à concuſſione tua, & à ſer-
4 uitute dura, qua antè ſeruiſti: * ſumes pa-
rabolam iſtam cõtra regem Babylonis, &
dices: Quomodo ceſſauit exactor, quieuit
5 tributum?* Contriuit Dominus baculum
6 impiorum, virgam dominantium, * cæ-
B dentẽ populos in indignatione, plaga in-
ſanabili, ſubiicientem in furore gentes,
7 perſequentem crudeliter. * Conquieuit
& ſiluit omnis terra, gauiſa eſt & exulta-
8 uit: * abietes quoque lætatæ ſunt ſuper
te, & cedri Libani: ex quo dormiſti, non
9 aſcendet qui ſuccidat nos.* Infernus ſub-
ter cõturbatus eſt in occurſum aduentus
tui, ſuſcitauit tibi gigantes. Omnes prin-
cipes terræ ſurrexerũt de ſoliis ſuis, omnes
10 principes nationum.* Vniuerſi reſponde-
bunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es
11 ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es.* De-
tracta eſt ad inferos ſuperbia tua, cõcidit
C cadauer tuum: ſubter te ſternetur tinea,
12 & operimentũ tuum erũt vermes. * Quo-
modo cecidiſti de cælo lucifer, qui manè
oriebaris? corruiſti in terram, qui vulne-
13 rabas gentes? * qui dicebas in corde tuo:
In cælũ conſcendã, ſuper aſtra Dei exal-
tabo ſoliũ meum, ſedebo in monte teſta-
14 menti, in lateribus Aquilonis. * Aſcẽdam
ſuper altitudinẽ nubium, ſimilis ero Al-
15 tiſsimo. * Verumtamen ad infernum de-
16 traheris in profundum laci:* qui te vide-
D rint, ad te inclinabuntur, téque proſpi-
cient: Numquid iſte eſt vir, qui conturba-
17 uit terram, qui concuſsit regna, * qui po-
ſuit orbẽ deſertum, & vrbes eius deſtru-
xit, vinctis eius non aperuit carcerem?
18 * Omnes reges gentium vniuerſi dormie-
19 runt in gloria, vir in domo ſua.* Tu au-
tem proiectus es de ſepulchro tuo, quaſi
ſtirps inutilis pollutus, & obuolutus cum
his qui interfecti ſunt gladio, & deſcen-
derunt ad fundamenta laci, quaſi cadauer
20 putridum.* Non habebis conſortium, ne-
E que cum eis in ſepultura: tu enim terram
tuam diſperdidiſti, tu populum tuum oc-
cidiſti: non vocabitur in æternum ſemen
21 peſſimorum. * Præparate filios eius occi-
ſioni in iniquitate patrum ſuorum: non
conſurgent, nec hereditabunt terram, ne-
que implebunt faciem orbis ciuitatum.
22 * Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus
exercituum: & perdam Babylonis nomen,
& reliquias, & germen, & progeniem, di-
23 cit Dominus. * Et ponam eam in poſſeſ-
F ſionem ericij, & in paludes aquarum, &
ſcopabo eam in ſcopa terẽs, dicit Domi-
24 nus exercituum.* Iurauit Dominus exer-
cituum, dicens: Si non, vt putaui, ita
25 erit: & quomodo mente tractaui, * ſic
eueniet: Vt conteram Aſſyrium in terra
mea, & in montibus meis cõculcem eum:
& auſe

Digitized by Google

& auferetur ab eis iugum eius, & onus
illius ab humero eorum tolletur. * Hoc 26
conſilium, quod cogitaui ſuper omnem
terram, & hæc eſt manus extenta ſuper
vniuerſas gentes. * Dominus enim exer- 27
cituum decreuit: & quis poterit infirma-
re? & manus eius extenta: & quis auertet
eã?* In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, 28
factum eſt onus iſtud: * ne læteris Phi- 29
liſthæa omnis tu, quoniam comminuta G
eſt virga percuſſoris tui: de radice enim
colubri egredietur regulus, & ſemen eius
abſorbens volucrem. * Et paſcentur pri- 30
mogeniti pauperum, & pauperes fiducia-
liter requieſcent: & interire faciam in
fame radicem tuam, & reliquias tuas in-
terficiam. * Vlula porta, clama ciuitas: 31
proſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aqui-
lone enim fumus veniet, & non eſt qui
effugiet agmen eius. * Et quid reſponde- 32
bitur nunciis gentis? Quia Dominus fun-
dauit Sion, & in ipſo ſperabunt pauperes
populi eius.

CAP. XV.

ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt 1
Ar Moab, conticuit: quia nocte va- A
ſtatus eſt murus Moab, conticuit. * Aſ-
cendit domus, & Dibon ad excelſa in 2
planctum ſuper Nabo, & ſuper Medaba,
Moab vlulauit: ‖ in cunctis capitibus eius
caluitium, & omnis barba radetur. * In 3
triuiis eius accincti ſunt ſacco: ſuper te- B
cta eius, & in plateis eius omnis vlulatus
deſcendit in fletum.* Clamauit Heſebon, 4
& Eleale, vſque Iaſa audita eſt vox eo-
rum: ſuper hoc expediti Moab vlulabunt,
anima eius vlulabit ſibi. * Cor meum ad 5
Moab clamabit, vectes eius vſque ad Se-
gor vitulam conternantem: per aſcenſum C
enim Luith flens aſcendet, & in via Oro-
naim clamorem contritionis leuabunt.
* Aquæ enim Nemrim deſertæ erũt, quia 6
aruit herba, defecit germen, viror omnis
interiit. * Secundùm magnitudinem ope- 7
ris, & viſitatio eorum: ad torrentem ſali- D
cum ducent eos.*Quoniam circuiuit cla- 8
mor terminum Moab: vſque ad Gallim
vlulatus eius, & vſque ad Puteum Elim
clamor eius. * Quia aquæ Dibon repletæ 9
ſunt ſanguine: ponam enim ſuper Dibon
additamenta: his qui fugerint de Moab
leonem, & reliquiis terræ.

‖ Ier. 48. f. 37. Ezec. 7. c. 18.

CAP. XVI.

EMitte agnum Domine dominatorem 1
terræ, de Petra deſerti ad montem A
filiæ Sion.* Et erit: Sicut auis fugiens, & 2
pulli de nido auolantes, ſic erunt filiæ
Moab in tranſcenſu Arnon. * Ini conſi- 3
lium, coge concilium: pone quaſi noctem
vmbram tuam in meridie: abſconde fu-
gientes, & vagos ne prodas. * Habitabunt 4
apud te profugi mei: Moab eſto latibulũ
eorum à facie vaſtatoris: finitus eſt enim
puluis, conſummatus eſt miſer: defecit
qui conculcabat terram. * Et præparabi- 5
tur in miſericordia ſolium, & ſedebit ſu- B
per illud in veritate in tabernaculo Da-
uid, indicans & quærens iudicium, & ve-
6 lociter reddens quod iuſtum eſt. * ‖ Au- ‖ Ier. 48. c. 29.
diuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt
valdè: ſuperbia eius & arrogantia eius, &
indignatio eius, pluſquam fortitudo eius.
7 * Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vni-
uerſus vlulabit: his, qui lætantur ſuper
muros cocti lateris, loquimini plagas
8 ſuas. * Quoniam ſuburbana Heſebon de-
C ſerta ſunt, & vineam Sabama Domini
Gentium exciderunt: flagella eius vſque
ad Iazer peruenerunt: errauerunt in de-
ſerto, propagines eius relictæ ſunt, tran-
9 ſierunt mare. * Super hoc plorabo in fle-
tu Iazer vineam Sabama: inebriabo te la-
cryma mea Heſebon, & Eleale: quoniam
ſuper vindemiam tuam, & ſuper meſſem
10 tuam vox calcantium irruit. * Et aufere-
tur lætitia & exultatio de Carmelo, & in
vineis non exultabit neque iubilabit: vi-
num in torculari non calcabit qui calca-
re conſueuerat: vocem calcantium abſtu-
11 li. * Super hoc vẽter meus ad Moab quaſi
D cithara ſonabit, & viſcera mea ad murũ
12 cocti lateris. * Et erit: cùm apparuerit
quod laborauit Moab ſuper excelſis ſuis,
ingredietur ad ſancta ſua vt obſecret, &
13 non valebit. * Hoc verbum, quod locutus
14 eſt Dominus ad Moab ex tunc: * & nunc
locutus eſt Dominus, dicens: in tribus
annis, quaſi anni mercenarij, auferetur
gloria Moab ſuper omni populo multo,
& relinquetur paruus & modicus, ne-
quaquam multus.

CAP. XVII.

1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus de-
A ſinet eſſe ciuitas, & erit ſicut acer-
2 uus lapidum in ruina. * Derelictæ ciui-
tates Aroer gregibus erunt, & requie-
ſcent ibi, & non erit qui exterreat. * Et
3 ceſſabit adiutorium ab Ephraim, & re-
gnum à Damaſco: & reliquiæ Syriæ ſicut
gloria filiorum Iſrael erunt: dicit Do-
4 minus exercituum. * Et erit in die illa:
attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo
5 carnis eius marceſcet.* Et erit ſicut con-
B gregans in meſſe quod reſtiterit, & bra-
chium eius ſpicas leget: & erit ſicut quæ-
6 rens ſpicas in valle Raphaim. * Et relin-
quetur in eo ſicut racemus, & ſicut ex-
cuſſio oleæ duarum vel trium oliuarum
in ſummitate rami, ſiue quattuor aut
quinq; in cacuminibus eius fructus eius:
7 dicit Dominus Deus Iſrael. * In die illa
inclinabitur homo ad Factorem ſuum, &
oculi eius ad ſanctum Iſrael reſpicient:
8 * & nõ inclinabitur ad altaria, quæ fece-
runt manus eius: & quæ operati ſunt di-
giti eius non reſpiciet, lucos & delubra.
9 * In die illa, erunt ciuitates fortitudinis
C eius derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ
derelictæ ſunt à facie filiorũ Iſrael, & eris
10 deſerta. * Quia oblita es Dei ſaluatoris
tui, & fortis adiutoris tui nõ es recordata:
propterea

propterea plantabis plantationẽ fidelem,
& germen alienũ ſeminabis.* In die plá- 11
tationis tuæ labruſca,& manè ſemen tuũ
florebit: ablata eſt meſsis in die heredita-
tis,& dolebit grauiter. * Væ multitudini 12
populorum multorum,vt multitudo ma- D
ris ſonantis : & tumultus turbarum ſicut
ſonitus aquarum multarum. * Sonabunt 13
populi ſicut ſonitus aquarum inundan-
tium,& increpabit eum,& fugiet procul:
& rapietur ſicut puluis montium à facie
venti , & ſicut turbo coram tempeſtate.
* In tempore veſpere,& ecce turbatio:in 14
matutino , & non ſubſiſtet : hæc eſt pars
eorum qui vaſtauerunt nos , & ſors diri-
pientium nos.

CAP. XVIII.

VAe terræ cymbalo alarum , quæ eſt 1
trans flumina Aethiopiæ , * qui mit- 2
tit in mare legatos , & in vaſis papyri A
ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gen-
tem conuulſam,& dilaceratam;ad popu-
lum terribilem, poſt quem non eſt alius;
ad gentem expectantem & conculcatam,
cuius diripuerunt flumina terram eius.
* Omnes habitatores orbis , qui morami- 3
ni in terra, cùm eleuatum fuerit ſignum B
in montibus,videbitis,& clangorem tubę
audietis:*quia hæc dicit Dominus ad me. 4
Quieſcam,& conſiderabo in loco meo,ſi-
cut meridiana lux clara eſt,& ſicut nubes C
roris in die meſsis. * Ante meſſem enim 5
totus effloruit , & immatura perfectio
germinabit,& præcidẽtur ramuſculi eius
falcibus:& quæ derelicta fuerint, abſcin-
dentur,& excutientur. * Et relinquentur 6
ſimul auibus montium,& beſtiis terræ:&
æſtate perpetua erũt ſuper eum volucres,
& omnes beſtiæ terræ ſuper illũ hiema-
bunt. * In tempore illo,deferetur munus 7
Domino exercituum à populo diuulſo & D
dilacerato ; à populo terribili,poſt quem
non fuit alius ; à gente expectante, expe-
ctante & conculcata , cuius diripuerunt
flumina terram eius ; ad locum nominis
Domini exercituum,montem Sion.

CAP. XIX.

ONus Aegypti. Ecce Dominus aſcen- 1
det ſuper nubem leuem , & ingre- A
dietur Aegyptum , & commouebuntur
ſimulachra Aegypti à facie eius, & cor
Aegypti tabeſcet in medio eius.* Et con- 2
currere faciam Aegyptios aduerſus Ae-
gyptios : & pugnabit vir contra fratrem
ſuum , & vir contra amicum ſuum , ci-
uitas aduerſus ciuitatem , regnum ad-
uerſus regnum. * Et dirumpetur ſpiri- 3
tus Aegypti in viſceribus eius , & conſi-
lium eius præcipitabo : & interrogabunt
ſimulachra ſua , & diuinos ſuos , & py-
thones , & ariolos. * Et tradam Aegy- 4
ptum in manu dominorum crudelium,
& rex fortis dominabitur eorum , ait
Dominus Deus exercituum. * Et areſcet 5
aqua de mari , & fluuius deſolabitur,at-
que ſiccabitur. * Et deficient flumina: 6
B attenuabuntur, & ſiccabuntur riui agge-
7 rum.Calamus & iuncus marceſcet: * nu-
dabitur alueus riui à fonte ſuo, & omnis
ſemẽtis irrigua ſiccabitur, areſcet,& non
8 erit. * Et mœrebunt piſcatores , & luge-
bunt omnes mittentes in flumen hamum,
& expandentes rete ſuper faciẽ aquarum
9 emarceſcent. * Confundentur qui opera-
bantur linum , pectentes & texentes ſub-
10 tilia. * Et erunt irrigua eius flaccentia:
omnes qui faciebãt lacunas ad capiendos
11 piſces. * Stulti principes Taneos, ſapien-
tes conſiliarij Pharaonis,dederunt conſi-
lium inſipiens.Quomodo dicetis Pharao-
ni:Filius ſapiẽtium ego, filius regum an-
12 tiquorum? * Vbi nunc ſunt ſapientes tui?
annuntient tibi, & indicent quid cogita-
uerit Dominus exercituum ſuper Aegy-
13 ptũ. * Stulti facti ſunt principes Taneos,
emarcuerunt principes Mempheos, dece-
perunt Aegyptum , angulum populorum
14 eius. * Dominus miſcuit in medio eius
C ſpiritum vertiginis : & errare fecerũt Ae-
gyptum in omni opere ſuo , ſicut errat
15 ebrius & vomens. * Et non erit Aegypto
opus, quod faciat caput & caudã incur-
16 uantem & refrenantem. * In die illa erit
Aegyptus quaſi mulieres,& ſtupebunt,&
timebũt à facie commotionis manus Do-
mini exercituum,quam ipſe mouebit ſu-
17 per eam. * Et erit Terra Iuda Aegypto in
pauorẽ : omnis qui illius fuerit recorda-
tus,pauebit à facie conſilij Domini exer-
cituum , quod ipſe cogitauit ſuper eam.
18 * In die illa erunt quinque ciuitates in
Terra Aegypti,loquẽtes lingua Chanaan,
& iurantes per Dominũ exercituum: Ci-
19 uitas ſolis vocabitur vna.* In die illa erit
altare Domini in medio Terræ Aegypti,
& titulus Domini iuxta terminum eius
20 * erit in ſignum , & in teſtimonium Do-
mino exercituum in Terra Aegypti. Cla-
mabunt enim ad Dominum à facie tri-
bulantis,& mittet eis ſaluatorem & pro-
21 pugnatorem,qui liberet eos. * Et cogno-
ſcetur Dominus ab Aegyto , & cogno-
ſcent Aegyptij Dominum in die illa , &
colent eum in hoſtiis & in muneribus:&
22 vota vouebunt Domino, & ſoluent. * Et
percutiet Dominus Aegyptum plaga , &
ſanabit eã,& reuertentur ad Dominũ,&
23 placabitur eis,& ſanabit eos. * In die illa
erit via de Aegypto in Aſſyrios , & intra-
bit Aſſyrius Aegyptum , & Aegyptius in
24 Aſſyrios , & ſeruient Aegyptij Aſſur. * In
die illa erit Iſrael tertius Aegyptio &
25 Aſſyrio : benedictio in medio terræ , * cui
benedixit Dominus exercituum , dicens:
Benedictus populus meus Aegypti , &
opus manuum mearum Aſſyrio:hereditas
autem mea Iſrael.

CAP. XX.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in
A Azotum , cùm miſiſſet eum Sargon rex
Aſſyriorum , & pugnaſſet contra Azo-
2 tum , & cepiſſet eam : * in tempore illo
locutus

locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij
Amos,dicens : Vade , & ſolue ſaccum de
lumbis tuis , & calceamenta tua tolle de
pedibus tuis. Et fecit ſic,vadens nudus,&
diſcalceatus. * Et dixit Dominus : Sicut 3
ambulauit ſeruus meus Iſaias nudus, & •
diſcalceatus,trium annorum ſignum & B
portentum erit ſuper Aegyptum , & ſu-
per Aethiopiam : * ſic minabit rex Aſſy- 4
riorum captiuitatem Aegypti , & tranſ-
migrationem Aethiopiæ,iuuenum & ſe-
nũ, nudam & diſcalceatam, diſcoopertis
natibus ad ignominiam Aegypti.* Et ti- 5
mebunt , & confundentur ab Aethiopia
ſpe ſua,& ab Aegypto gloria ſua.* Et di- 6
cet habitator inſulæ huius in die illa:Ec-
ce hæc erat ſpes noſtra,ad quos confugi-
mus in auxilium, vt liberarent nos à fa-
cie regis Aſſyriorum:& quomodo effuge-
re poterimus nos?

CAP. XXI.

ONus deſerti maris. * Sicut turbines 1
ab Aphrico veniunt , de deſerto ve- A
nit de terra horribili. * Viſio dura nun- 2
ciata eſt mihi : qui incredulus eſt , infi-
deliter agit:& qui depopulator eſt,vaſtat.
Aſcende Aelam,obſide Mede:omnem ge-
mitum eius ceſſare feci.*Propterea reple- 3
ti ſunt lumbi mei dolore,anguſtia poſſe-
dit me ſicut anguſtia parturientis: corrui
cùm audirem , conturbatus ſum cùm vi-
derem. * Emarcuit cor meum , tenebræ 4
ſtupefecerunt me : Babylon dilecta mea B
poſita eſt mihi in miraculum.* Pone mẽ- 5
ſam, contemplare in ſpecula comedentes
& bibẽtes:ſurgite principes,arripite cly-
peum. * Hæc enim dixit mihi Dominus : 6
Vade,& pone ſpeculatorẽ: & quodcum-
que viderit,annunciet. * Et vidit currum 7
duorum equitum , aſcenſorem aſini , &
aſcenſorem cameli : & contemplatus eſt
diligenter multo intuitu. * Et clamauit 8
leo:Super ſpeculam Domini ego ſum,ſtãs
‖Hab.2. a.1. iugiter per diem: ‖& ſuper cuſtodiã meã
ego ſum,ſtans totis noctibus. * Ecce iſte 9
venit aſcenſor vir bigæ equitum , & re- C
‖Ier.51. a.2. Apo.14 b.8. ſpondit & dixit:‖ Cecidit , cecidit Baby-
lon,& omnia ſculptilia deorum eius cõ-
trita ſunt in terram.* Tritura mea,& fi- 10
lii areæ meæ,quæ audiui à Domino exer-
cituum Deo Iſrael, annunciaui vobis.
* Onus Duma ad me clamat ex Seir. Cu- 11
ſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte?
* Dixit cuſtos:Venit manè & nox:ſi quæ- 12
ritis,quærite:conuertimini,venite.*Onus 13
in Arabia. In ſaltu ad veſperam dormie-
tis,in ſemitis Dedanim.* Occurrentes ſi- 14
tienti ferte aquam , qui habitatis terram
Auſtri, cum panibus occurrite fugienti.
* A facie enim gladiorum fugerunt,à fa- 15
cie gladij imminentis , à facie arcus ex-
tenti,à facie grauis prælij:* quoniam hęc 16
dicit Dominus ad me : Adhuc in vno an-
no,quaſi in anno mercenarij,& auferetur
omnis gloria Cedar. * Et reliquię nume- 17
ri ſagittariorum fortium de filiis Cedar
imminuentur:Dominus enim Deus Iſrael
locutus eſt.

CAP. XXII.

1 ONus vallis viſionis. Quidnam quo-
A que tibi eſt , quia aſcendiſti & tu
2 omnis in tecta? * clamoris plena , vrbs
frequens, ciuitas exultans: interfecti tui,
non interfecti gladio , nec mortui in
3 bello. * Cuncti principes tui fugerunt ſi-
mul,duréque ligati ſunt : omnes qui in-
uenti ſunt,vincti ſunt pariter, procul fu-
4 gerunt. * Propterea dixi : Recedite à me,
B amare flebo: nolite incumbere vt conſo-
lemini me ſuper vaſtitate filiæ populi
5 mei.*Dies enim interfectionis,& concul-
cationis,& fletuum,Domino Deo exerci-
tuum in valle viſionis, ſcrutans murum,
6 & magnificus ſuper montem.* Et Aelam
ſumpſit pharetram, currũ hominis equi-
7 tis,& parietem nudauit clypeus.*Et erũt
electæ valles tuæ plenæ quadrigarum , &
8 equites ponent ſedes ſuas in porta. * Et
reuelabitur operimentum Iudæ, & vide-
bis in die illa armamẽtariũ domus ſaltus.
9 * Et ſciſſuras ciuitatis Dauid videbitis,
C quia multiplicatæ ſunt : & congregaſtis
10 aquas piſcinæ inferioris,*& domos Ieru-
ſalem numeraſtis , & deſtruxiſtis domos
11 ad muniendum murum. * Et lacum feci-
ſtis inter duos muros ad aquam piſcinæ
veteris:& non ſuſpexiſtis ad eum, qui fe-
cerat eam , & operatorem eius de longè
12 non vidiſtis. * Et vocabit Dominus Deus
exercituum in die illa ad fletum , & ad
planctum, ad caluitium , & ad cingulum
13 ſacci.*& ecce gaudium & lætitia,occide-
D re vitulos & iugulare arietes , comedere
carnes,& bibere vinum:‖Comedamus,& ‖Sap.2. b.6.
14 bibamus:cras enim moriemur.* Et reue- 1.Cor.
lata eſt in auribus meis vox Domini exer- 15.d.
cituum. Si dimittetur iniquitas hæc vo- 32.
bis donec moriamini , dicit Dominus
15 Deus exercituum. * Hæc dicit Dominus
Deus exercituum:Vade,ingredere ad eum
qui habitat in tabernaculo , ad Sobnam
præpoſitum templi , & dices ad eum:
16 * Quid tu hic , aut quaſi quis hic ? quia
E excidiſti tibi hic ſepulchrum, excidiſti in
excelſo memoriale diligenter,in petra ta-
17 bernaculum tibi. * Ecce Dominus aſpor-
tari te faciet, ſicut aſportatur gallus gal-
linaceus,& quaſi amictum ſic ſubleuabit
18 te.* Coronans coronabit te tribulatione,
quaſi pilam mittet te in terram latam &
ſpatioſam:ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ , ignominia domus Domini
19 tui. * Et expellam te de ſtatione tua , &
20 de miniſterio tuo deponam te.* Et erit in
F die illa: Vocabo ſeruum meum Eliacim
21 filium Helciæ, * & induam illum tunica
tua, & cingulo tuo confortabo eum , &
poteſtatem tuam dabo in manu eius : &
erit quaſi pater habitantibus Ieruſalem, ‖Apoc.
22 & domui Iuda.*‖ Et dabo clauem domus 3.b.7.
Dauid ſuper humerum eius:& aperiet,& Iob.12.
non erit qui claudat : & claudet,& non b.14

erit qui aperiat. * Et figam illum paxil- 23
lum in loco fideli,& erit in ſolium glorię
domui patris eius. * Et ſuſpendent ſuper 24
eum omnem gloriam domus patris eius, G
vaſorum diuerſa genera,omne vas paruu-
lum , à vaſis craterarum vſque ad omne
vas muſicorum. * In die illa dicit Domi- 25
nus exercituum: Auferetur paxillus , qui
fixus fuerat in loco fideli:& frangetur,&
cadet , & peribit quod pependerat in eo,
quia Dominus locutus eſt.

CAP. XXIII.

ONus Tyri. Vlulate naues maris, 1
quia vaſtata eſt domus , vnde veni- A
re conſueuerant : de Terra Cethim re-
uelatum eſt eis. * Tacete qui habitatis 2
in inſula: negotiatores Sidonis transfre-
tantes mare , repleuerunt te. * In aquis 3
multis ſemen Nili,meſſis fluminis fruges
eius:& facta eſt negotiatio gentiũ.* Eru- 4
beſce Sidon:ait enim mare:fortitudo ma-
ris,dicens : Non parturiui,& non peperi,
& non enutriui iuuenes , nec ad incre-
mentum perduxi virgines. * Cùm audi- 5
tum fuerit in Aegypto , dolebunt cùm
audierint de Tyro:* Tranſite maria, vlu- 6
late qui habitatis in inſula : * Numquid 7
nõ veſtra hæc eſt , quæ gloriabatur à die- B
bus priſtinis in antiquitate ſua ? ducent
eam pedes ſui longè ad peregrinandum.
* Quis cogitauit hoc ſuper Tyrum quon- 8
dam coronatam,cuius negotiatores prin-
cipes,inſtitores eius inclyti terræ ? * Do- 9
minus exercituum cogitauit hoc, vt de-
traheret ſuperbiam omnis gloriæ , & ad
ignominiam deduceret vniuerſos incly-
tos terræ. * Tranſi terram tuam quaſi 10
flumen filia maris,non eſt cingulum vltrà
tibi. * Manum ſuam extendit ſuper ma- 11
re , conturbauit regna : Dominus man- C
dauit aduerſus Chanaan vt contereret
fortes eius,* & dixit : Non adiicies vltrà 12
vt glorieris , calumniam ſuſtinens virgo
filia Sidonis:in Cethim conſurgens tranſ-
freta , ibi quoque non erit requies tibi.
* Ecce terra Chaldæorum talis populus 13
non fuit,Aſſur fundauit eam: in captiui-
tatem traduxerunt robuſtos eius,ſuffode-
runt domos eius , poſuerunt eam in rui-
nam. * Vlulate naues maris, quia deua- 14
ſtata eſt fortitudo veſtra. * Et erit in die 15
illa:In obliuione eris ô Tyre ſeptuaginta
annis,ſicut dies regis vnius : poſt ſeptua-
ginta autem annos erit Tyro quaſi can-
ticum meretricis. * Sume citharam , cir- 16
cui ciuitatem meretrix obliuioni tradita: D
bene cane,frequenta canticum,vt memo-
ria tui ſit. * Et erit poſt ſeptuaginta an- 17
nos : Viſitabit Dominus Tyrum,& redu-
cet eam ad mercedes ſuas:& rurſum for-
nicabitur cum vniuerſis regnis terræ ſu-
per faciem terræ. * Et erunt negotiatio- 18
nes eius , & mercedes eius ſanctificatæ
Domino : non condentur , neque repo-
nentur:quia his, qui habitauerint coram
Domino,erit negotiatio eius, vt mandu-
cent in ſaturitatem , & veſtiantur vſque
ad vetuſtatem.

CAP. XXIIII.

1 ECce Dominus diſſipabit terram , &
A nudabit eam , & affliget faciem ‖ Oſee.4. 6.b.
2 eius, & diſperget habitatores eius.* ‖ Et
erit ſicut populus , ſic ſacerdos : & ſicut
ſeruus,ſic dominus eius:ſicut ancilla , ſic
domina eius:ſicut emens,ſic ille qui ven-
dit : ſicut fœnerator , ſic is qui mutuum
accipit : ſicut qui repetit , ſic qui debet.
3 *Diſſipatione diſſipabitur terra,& dire-
ptione prædabitur. Dominus enim lo-
4 cutus eſt verbum hoc.* Luxit , & deflu-
xit terra,& infirmata eſt: defluxit orbis,
5 infirmata eſt altitudo populi terræ. * Et
terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis :
quia transgreſſi ſunt leges , mutauerunt
ius,& diſſipauerunt fœdus ſempiternum.
6 *Propter hoc maledictio vorabit terram,
B & peccabunt habitatores eius : ideóque
inſanient cultores eius , & relinquentur
7 homines pauci. * Luxit vindemia , infir-
mata eſt vitis , ingemuerunt omnes qui
8 lætabantur corde. * Ceſſauit gaudium
tympanorum , quieuit ſonitus lætantiũ,
9 conticuit dulcedo citharæ: * Cum canti-
co non bibent vinum : amara erit potio
10 bibentibus illam.* Attrita eſt ciuitas va-
nitatis,clauſa eſt omnis domus nullo in-
11 troeunte. * Clamor erit ſuper vino in
plateis:deſerta eſt omnis lætitia: tranſla-
12 tum eſt gaudium terræ. * Relicta eſt in
vrbe ſolitudo,& calamitas opprimet por-
13 tas. * Quia hæc erunt in medio terræ in
medio populorũ: quomodo ſi paucæ oli-
uæ , quæ remanſerunt , excutiantur ex
olea; & racemi, cùm fuerit finita vinde-
14 mia. * Hi leuabunt vocem ſuam , atque
C laudabunt : cùm glorificatus fuerit Do-
15 minus,hinnient de mari.* Propter hoc in
doctrinis glorificate Dominum:in inſulis
16 maris nomen Domini Dei Iſrael. * A fi-
nibus terræ laudes audiuimus , gloriam
iuſti.Et dixi:Secretum meum mihi,ſecre-
tum meum mihi,væ mihi: præuaricantes
præuaricati ſunt,& præuaricatione trãſ-
17 greſſorum præuaricati ſunt.*Formido,& ‖ Ier.48.
fouea,& laqueus ſuper te, qui habitator g 44.
18 es terræ. * Et erit : ‖ Qui fugerit à voce
formidinis,cadet in foueam:& qui ſe ex-
plicauerit de fouea , tenebitur laqueo:
quia cataractæ de excelſis apertæ ſunt, &
19 concutientur fundamenta terræ. * Con-
D fractione confringetur terra,contritione
conteretur terra , commotione cõmoue-
20 bitur terra , * agitatione agitabitur terra
ſicut ebrius , & auferetur quaſi taberna-
culum vnius noctis: & grauabit eam ini-
quitas ſua, & corruet, & non adiiciet vt
21 reſurgat.* Et erit:In die illa viſitabit Do-
minus ſuper militiam cæli in excelſo; &
ſuper reges terræ, qui ſunt ſuper terram.
22 * Et congregabuntur in congregatione
vnius faſcis in lacum, & claudentur ibi in
carcere:& poſt multos dies viſitabuntur.
* Et

Digitized by Google

☛Et erubeſcet luna, & confundetur ſol, 23
cùm regnauerit Dominus exercituum in
monte Sion,& in Ieruſalem,& in cõſpe-
ctu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

1 A DOmine Deus meus es tu, exaltabo
te,& confitebor nomini tuo: quo-
niam feciſti mirabilia, cogitationes an-
tiquas fideles, amen. * Quia poſuiſti ci- 2
uitatem in tumulum, vrbem fortem in
ruinam,domum alienorum:vt non ſit ci-
uitas, & in ſempiternum non ædificetur.
* Super hoc laudabit te populus fortis, 3
ciuitas gentium robuſtarum timebit te.
* Quia factus es fortitudo pauperi,forti- 4
tudo egeno in tribulatione ſua:ſpes à tur
bine,vmbraculum ab æſtu. ſpiritus enim
robuſtorum quaſi turbo impellens parie
tem. * Sicut æſtus in ſiti, tumultum alie- 5
norũ humiliabis:& quaſi calore ſub nube B
torrẽte, propaginem fortium marceſcere
facies. * Et faciet Dominus exercituum 6
omnibus populis in monte hoc conuiuiũ
pinguium, conuiuium vindemiæ, pin-
guium medullatorum, vindemiæ defæca-
tæ. * Et præcipitabit in mõte iſto faciem 7
vinculi colligati ſuper omnes populos,& C
telam quam orditus eſt ſuper omnes na-
tiones. * Præcipitabit mortem in ſempi- 8
ternum: ‖ & auferet Dominus Deus la-
crymam ab omni facie, & opprobrium
populi ſui auferet de vniuerſa terra:quia
Dominus locutus eſt. * Et dicet in die il- 9
la: Ecce Deus noſter iſte, expectauimus
eum,& ſaluabit nos:iſte Dominus, ſuſti-
nuimus eum, exultabimus,& lætabimur
in ſalutari eius.* Quia requieſcet manus 10
Domini in monte iſto: & triturabitur D
Moab ſub eo, ſicuti teruntur paleæ in
plauſtro. * Et extendet manus ſuas ſub 11
eo,ſicut extendit natans ad natandum:&
humiliabit gloriam eius cum alliſione
manuum eius. * Et munimenta ſubli- 12
mium murorum tuorum concident, &
humiliabuntur,& detrahentur in terram
vſque ad puluerem.

‖ Apoc. 7.d.27 & 21.b 4.

CAP. XXVI.

1 A IN die illa cantabitur canticum iſtud in
terra Iuda:
Vrbs fortitudinis noſtræ Sion ſaluator,
ponetur in ea murus & antemurale.
* Aperite portas, & ingrediatur gens 2
iuſta cuſtodiens veritatem.
* Vetus error abiit:ſeruabis pacem;pa- 3
cem,quia in te ſperauimus.
* Speraſtis in Domino in ſæculis æter 4
nis, in Domino Deo forti in perpetuum.
* Quia incuruabit habitantes in ex- 5
celſo, ciuitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam vſque ad terram, de-
trahet eam vſque ad puluerem.
* Conculcabit eam pes,pedes pauperis, 6
greſſus egenorum.
* Semita iuſti recta eſt, rectus callis iu- 7
ſti ad ambulandum. B
* Et in ſemita iudiciorum tuorũ Do- 8
mine ſuſtinuimus te:nomẽ tuum,& me-
moriale tuum in deſiderio animæ.
9 * Anima mea deſiderauit te in nocte:
ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis de
manè vigilabo ad te.
Cùm feceris iudicia tua in terra, iuſti-
tiam diſcent habitatores orbis.
10 * Miſereamur impio, & non diſcet iu-
ſtitiam:in terra ſanctorum iniqua geſſit,
& non videbit gloriam Domini.
11 * Domine exaltetur manus tua, & non
videant: videant,& cõfundantur zelantes
populi:& ignis hoſtes tuos deuoret.
12 * Domine dabis pacem nobis: omnia
C enim opera noſtra operatus es nobis.
13 * Domine Deus noſter, poſſederunt nos
domini abſque te, tantùm in te recorde-
mur nominis tui.
14 * Morientes non viuant, gigantes non
reſurgant:propterea viſitaſti & contriui-
ſti eos, & perdidiſti omnem memoriam
eorum.
15 * Indulſiſti genti Domine, indulſiſti
genti:numquid glorificatus es? elongaſti
omnes terminos terræ.
16 *Domine in anguſtia requiſierunt te,in
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 * Sicut quæ concipit, cùm appropin-
quauerit ad partum,dolens clamat in do-
loribus ſuis: ſic facti ſumus à facie tua
Domine.
18 * Concepimus, & quaſi parturiuimus,
D & peperimus ſpiritum: ſalutes non feci-
mus in terra,ideo non ceciderunt habita-
tores terræ.
19 * Viuent mortui tui, interfecti mei re-
ſurgent: expergiſcimini, & laudate qui
habitatis in puluere: quia ros lucis ros
tuus, & terram gigantum detrahes in
ruinam.
20 Vade populus meus, intra in cubicu-
la tua,claude oſtia tua ſuper te, abſcon-
dere modicum ad momentum, donec
pertranſeat indignatio.
21 * ‖ Ecce enim Dominus egredietur de
loco ſuo,vt viſitet iniquitatem habitato-
ris terræ contra eum: & reuelabit terra
ſanguinem ſuum,& non operiet vltrà in-
terfectos ſuos.

‖ Mich. 1.a.3.

CAP. XXVII.

1 IN die illa viſitabit Dominus in gladio
A ſuo duro, & grandi,& forti,ſuper Le-
uiathan ſerpentem vectem, & ſuper Le-
uiathan ſerpentem tortuoſum,& occidet
2 cetum, qui in mari eſt. * In die illa vinea
3 meri cantabit ei * Ego Dominus,qui ſer-
uo eam, repentè propinabo ei: ne for-
tè viſitetur contra eam, nocte & die ſer-
4 uo eam. * Indignatio non eſt mihi: quis
B dabit me ſpinam & veprẽ in prælio: gra-
diar ſuper eam, ſuccendam eam pariter?
5 * An potiùs tenebit fortitudinem meam,
faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 * Qui ingrediuntur impetu ad Iacob,
florebit & germinabit Iſrael, & imple-
7 bunt faciem orbis ſemine. * Numquid

Google

vuas,& fecit labruſcas.* Nunc ergo ha- 3
bitatores Ieruſalem,& viri Iuda, iudicate
inter me & vineam meam. * Quid eſt 4
quod debui vltra facere vineæ meæ, & B
non feci ei? an quod expectaui vt faceret
vuas,& fecit labruſcas? * Et nunc oſten- 5
dam vobis quid ego faciam vineæ meæ:
auferam ſepẽ eius,& erit in direptionem:
diruam maceriam eius, & erit in concul-
cationem. * Et ponam eam deſertam:non 6
putabitur, & non fodietur: & aſcendent
vepres & ſpinæ:& nubibus mandabo ne
pluant ſuper eam imbrem. * Vinea enim 7
Domini exercituum, domus Iſrael eſt: &
vir Iuda, germen eius delectabile: & ex-
pectaui vt faceret iudicium, & ecce ini-
quitas;& iuſtitiam,& ecce clamor. * Væ 8
qui coniungitis domum ad domum, &
agrum agro copulatis vſque ad terminum
loci: nunquid habitabitis vos ſoli in me-
dio terræ? * In auribus meis ſunt hæc, 9
dicit Dominus exercituum: Niſi domus C
multæ deſertæ fuerint, grandes & pul-
chræ, abſque habitatore. * Decem enim 10
iugera vinearum facient lagunculã vnam,
& triginta modij ſementis facient mo-
dios tres. * Væ qui conſurgitis mane ad 11
ebrietatem ſectandam, & potandũ vſque
ad veſperam, vt vino æſtuetis. * Cithara, 12
& lyra,& tympanum,& tibia, & vinum
in conuiuiis veſtris: & opus Domini non
reſpicitis,nec opera manuum eius conſi-
deratis. * Propterea captiuus ductus eſt 13
populus meus, quia non habuit ſciẽtiam,
& nobiles eius interierunt fame, & mul-
titudo eius ſiti exaruit. * Propterea dila- 14
tauit infernus animam ſuam, & aperuit D
os ſuum abſque vllo termino: & deſcen-
dent fortes eius,& populus eius,& ſubli-
mes glorioſique eius ad eum. * Et incur- 15
uabitur homo, & humiliabitur vir, &
oculi ſublimium deprimentur. * Et exal- 16
tabitur Dominus exercituum in iudicio,
& Deus ſanctus ſanctificabitur in iuſti-
tia. * Et paſcentur agni iuxta ordinem 17
ſuum, & deſerta in vbertatem verſa ad-
uenæ comedent. * Væ qui trahitis ini- 18
quitatem in funiculis vanitatis, & quaſi
vinculum plauſtri peccatum. * Qui dici- 19
tis: Feſtinet, & cito veniat opus eius, vt E
videamus: & appropiet, & veniat conſi-
lium ſancti Iſrael, & ſciemus illud.* Væ 20
qui dicitis malum bonum,& bonum ma-
lum: ponentes tenebras lucem, & lucem
tenebras: ponentes amarum in dulce, &
‖ Pro. 3. a. 7. dulce in amarum. * ‖ Væ qui ſapientes 21
eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmet-
Rom. 12. d. 16. ipſis prudentes. * Væ qui potentes eſtis 22
ad bibendũ vinum, & viri fortes ad miſ-
cendam ebrietatem. * Qui iuſtificatis 23
impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti
aufertis ab eo. * Propter hoc, ſicut deuo- 24
rat ſtipulam lingua ignis, & calor flãmæ F
exurit; ſic radix eorum quaſi fauilla erit,
& germen eorum vt puluis aſcendet.
Abiecerunt enim legem Domini exerci-
tuum,& eloquium ſancti Iſrael blaſphe-
25 mauerunt. * Ideo iratus eſt furor Domi-
ni in populum ſuum, & extendit manum
ſuam ſuper eum,& percuſsit eum: & cõ-
turbati ſunt montes, & facta ſunt mor-
ticina eorum,quaſi ſtercus in medio pla-
tearum. In his omnibus non eſt auerſus
furor eius, ſed adhuc manus eius exten-
26 ta. * Et eleuabit ſignum in nationibus
procul, & ſibilabit ad eum de finibus
terræ: & ecce feſtinus velociter veniet.
27 * Non eſt deficiens,neque laborans in eo:
G non dormitabit, neque dormiet, neque
ſoluetur cingulum renum eius, nec rum-
28 petur corrigia calceamenti eius. * Sagit-
tæ eius acutæ,& omnes arcus eius exten-
ti. Vngulæ equorum eius vt ſilex,& rotæ
29 eius quaſi impetus tempeſtatis. * Rugi-
tus eius vt leonis, rugiet vt catuli leo-
num: & frendet, & tenebit prædam: &
30 amplexabitur, & non erit qui eruat.* Et
ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſoni-
tus maris: aſpiciemus in terram, & ecce
tenebræ tribulationis, & lux obtenebra-
ta eſt in caligine eius.

CAP. VI.

1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias,
A vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium
excelſum & eleuatum: & ea quæ ſub
2 ipſo erant, replebant templum. * Sera-
phim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, &
ſex alæ alteri: duabus velabant faciem
eius, & duabus velabant pedes eius, &
3 duabus volabant. * Et clamabant alter
B ad alterum,& dicebãt: ‖ Sanctus, ſanctus, ‖ Apoc.
ſanctus,Dominus Deus exercituum, ple- 4. b. 8.
4 na eſt omnis terra gloria eius. * Et com-
mota ſunt ſuperliminaria cardinum à
voce clamantis, & domus repleta eſt fu-
5 mo. * Et dixi:Væ mihi,quia tacui, quia
vir pollutus labiis ego ſum, & in medio
populi polluta labia habentis ego habi-
to, & regem Dominum exercituum vidi
6 oculis meis. * Et volauit ad me vnus de
C Seraphim, & in manu eius calculus, quẽ
7 forcipe tulerat de altari. * Et tetigit os
meũ,& dixit: Ecce tetigit hoc labia tua,
& auferetur iniquitas tua, & peccatum
8 tuum mundabitur. * Et audiui vocem
Domini dicentis: Quem mittam? & quis
ibit nobis? Et dixi: Ecce ego,mitte me.
9 * Et dixit: Vade, & dices populo huic:
‖ Audite audientes, & nolite intelligere: ‖ Matth.
& videte viſionem, & nolite cognoſcere. 13. b. 14.
10 * Excæca cor populi huius, & aures eius Mar. 4.
D aggraua: & oculos eius claude: ne fortè b. 12.
videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, Luc. 8. b
& corde ſuo intelligat, & conuertatur, 10.
11 & ſanem eum. * Et dixi: Vſquequo Do- Ioan. 12.
mine? Et dixit: Donec deſolentur ciui- f. 40.
tates abſque habitatore, & domus ſine Act 28.
12 homine, & terra relinquetur deſerta.* Et f. 26.
longè faciet Dominus homines, & mul- Rom. 11.
tiplicabitur quæ derelicta fuerat in me- b. 8.
13 dio terræ. * Et adhuc in ea decimatio, &
conuertetur, & erit in oſtenſionem ſicut
tere

Digitized by Google

terebinthus, & ſicut quercus, quæ ex-
pandit ramos ſuos: ſemen ſanctum erit
id, quod ſteterit in ea.

CAP. VII.

4. Reg. 16. a. 5. ET factum eſt in diebus Achaz filij 1
Ioatham, filij Oziæ regis Iuda, aſcen- A
dit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius
Romeliæ rex Iſrael, in Ieruſalem, ad præ-
liandum contra eam: & non potuerunt
debellare eam. * Et nunciauerunt domui 2
Dauid, dicentes: Requieuit Syria ſuper
Ephraim, & commotum eſt cor eius, &
cor populi eius, ſicut mouentur ligna
ſiluarum à facie venti. * Et dixit Domi- 3
nus ad Iſaiam: Egredere in occurſum
Achaz tu, & qui derelictus eſt Iaſub fi-
lius tuus, ad extremum aquæductus pi-
ſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis. * Et 4
dices ad eum: Vide vt ſileas: noli timere,
& cor tuum ne formidet à duabus cau-
dis titionum fumigantium iſtorum in ira
furoris Raſin regis Syriæ, & filij Rome-
liæ: eo quòd conſilium inierit contra te 5
Syria in malum Ephraim, & filius Ro- B
meliæ, dicentes: * Aſcendamus ad Iudam, 6
& ſuſcitemus eum, & auellamus eum ad
nos, & ponamus regem in medio eius fi-
lium Tabeel. * Hæc dicit Dominus Deus: 7
Non ſtabit, & non erit iſtud: * ſed caput 8
Syriæ Damaſcus, & caput Damaſci Ra-
ſin: & adhuc ſexaginta & quinque anni,
& deſinet Ephraim eſſe populus: * & ca- 9
put Ephraim Samaria, & caput Samariæ
filius Romeliæ. Si non credideritis, non
permanebitis. * Et adiecit Dominus lo- 10
qui ad Achaz, dicens: * Pete tibi ſignum 11
à Domino Deo tuo in profundum infer-
ni, ſiue in excelſum ſupra. * Et dixit 12
Achaz: Non petam, & non tentabo Do-
minum. * Et dixit: Audite ergo domus 13
Dauid: Numquid parum vobis eſt, mole-
ſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis &
Deo meo? * Propter hoc dabit Dominus 14
‖ Matt. 1. d. 23. Luc 1. c. 31. ipſe vobis ſignum. ‖ Ecce virgo concipiet, C
& pariet filium, & vocabitur nomen eius
Emmanuel. * Butyrum & mel comedet, 15
vt ſciat reprobare malum, & eligere bo-
num. * Quia antequam ſciat puer repro- 16
bare malum, & eligere bonum, derelin-
quetur terra, quam tu deteſtaris à facie
duorum regum ſuorum. * Adducet Do- 17
minus ſuper te, & ſuper populum tuum,
& ſuper domum patris tui, dies qui non
venerunt à diebus ſeparationis Ephraim
à Iuda cum rege Aſſyriorum. * Et erit in 18
die illa: Sibilabit Dominus muſcæ, quæ
eſt in extremo fluminum Aegypti, & api,
quæ eſt in terra Aſſur, * & venient, & re- 19
quieſcent omnes in torrentibus vallium,
& in cauernis petrarum, & in omnibus
frutetis, & in vniuerſis foraminibus. * In 20
die illa radet Dominus in nouacula con- D
ducta, in his, qui trans flumen ſunt, in re-
ge Aſſyriorum, caput & pilos pedum, &
barbam vniuerſam. * Et erit in die illa: 21
Nutriet homo vaccam boum, & duas
22 oues, * & præ vbertate lactis comedet
butyrum: butyrum enim & mel mandu-
cabit omnis qui relictus fuerit in medio
23 terræ. * Et erit in die illa: Omnis locus
vbi fuerint mille vites, mille argenteis, in
24 ſpinas & in vepres erunt. * Cum ſagittis
& arcu ingredientur illuc: vepres enim
25 & ſpinæ erunt in vniuerſa terra. * Et
omnes montes, qui in ſarculo ſarrientur,
non veniet illuc terror ſpinarum & ve-
prium, & erit in paſcua bouis, & in con-
culcationem pecoris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi
A librum grandem, & ſcribe in eo ſty-
lo hominis: Velociter ſpolia detrahe,
2 citò prædare. * Et adhibui mihi teſtes
fideles, Vriam ſacerdotem, & Zacha-
3 riam filium Barachiæ: * & acceſsi ad pro-
phetiſſam, & concepit, & peperit filium.
Et dixit Dominus ad me: Voca nomen
eius, Accelera ſpolia detrahere: Feſtina
4 prædari. * Quia antequam ſciat puer vo-
care patrem ſuum & matrem ſuam, au-
feretur fortitudo Damaſci, & ſpolia Sa-
5 mariæ, coram rege Aſſyriorum. * Et ad-
iecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:
6 * Pro eo quòd abiecit populus iſte aquas
B Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſum-
pſit magis Raſin, & filium Romeliæ:
7 * propter hoc ecce Dominus adducet ſu-
per eos aquas fluminis fortes & multas,
regem Aſſyriorum, & omnem gloriam
eius: & aſcendet ſuper omnes riuos eius,
8 & fluet ſuper vniuerſas ripas eius, * &
ibit per Iudam, inundans, & tranſiens
vſque ad collum veniet. Et erit extenſio
alarum eius, implens latitudinem terræ
9 tuæ, ô Emmanuel. * Congregamini po-
puli, & vincimini, & audite vniuerſæ
procul terræ: confortamini, & vincimini,
10 accingite vos & vincimini: * inite conſi-
lium, & diſsipabitur: loquimini ver-
bum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.
11 * Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut
C in manu forti erudiuit me, ne irem in
12 via populi huius, dicens: * Non dicatis,
coniuratio: omnia enim quæ loquitur po-
pulus iſte, coniuratio eſt: & timorem eius
13 ne timeatis, neque paueatis. * Dominum
exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pa-
14 uor veſter, & ipſe terror veſter. * Et erit
vobis in ſanctificationem. ‖ In lapidem ‖ Luc. 2. c. 34.
autem offenſionis, & in petram ſcandali, Rom. 9.
duabus domibus Iſrael; in laqueum & in g. 33.
15 ruinam habitantibus Ieruſalem. * Et of- 1. Pet. 2.
fendent ex eis plurimi, & cadent, & con- b. 6.
16 terentur, & irretientur & capientur. * Li-
ga teſtimonium, ſigna legem in diſcipu-
17 lis meis. * Et expectabo Dominum,
D qui abſcondit faciem ſuam à domo Ia-
18 cob, & præſtolabor eum. * Ecce ego &
pueri mei, quos dedit mihi Dominus in
ſignum, & in portentum Iſrael à Domi-
no exercituum, qui habitat in monte
19 Sion. * Et cùm dixerint ad vos: Quærite

a p-

Digitized by Google

à pythonibus, & à diuinis, qui ſtrident
in incantationibus ſuis: Numquid non
populus à Deo ſuo requiret, pro viuis à
mortuis? * Ad legem magis, & ad teſti- 20
mónium. Quòd ſi non dixerint iuxta
verbum hoc, non erit eis matutina lux.
* Et tranſibit per eam, corruet, & eſu- 21
riet: & cùm eſurierit, iraſcetur, & male-
dicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet
ſurſum. * Et ad terram intuebitur, & ec- 22
ce tribulatio & tenebræ, diſſolutio &
anguſtia, & caligo perſequens, & non
poterit auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

PRimo tempore alleuiata eſt Terra 1
Zabulon, & Terra Nephthali: & no- A
uiſſimò aggrauata eſt via maris trans
Iordanem Galilææ Gentium. * Populus, 2
qui ambulabat in tenebris, vidit lucem
magnam: habitantibus in regione vmbræ
mortis, lux orta eſt eis. * Multiplicaſti 3
gentē, & non magnificaſti lætitiam. Læ-
tabuntur coram te, ſicut qui lætantur in
meſſe, ſicut exultant victores capta præ-
da, quando diuidunt ſpolia. * Iugum 4
enim oneris eius, & virgam humeri eius,
‖ Iud. 7. ſ. 22. & ſceptrum exactoris eius ſuperaſti, ‖ ſi-
cut in die Madian. * Quia omnis violen- 5
ta prædatio cum tumultu, & veſtimen-
tum miſtum ſanguine, erit in combuſtio-
nem, & cibus ignis. * PARVVLVS 6
enim NATVS eſt nobis, & filius datus B
eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper
humerum eius: & vocabitur nomen eius,
Admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis,
pater futuri ſæculi, princeps pacis. * Mul- 7
tiplicabitur eius imperium, & pacis non
erit finis: ſuper ſolium Dauid, & ſuper
regnum eius ſedebit: vt confirmet illud,
& corroboret in iudicio & iuſtitia, amo-
do & vſque in ſempiternum: zelus Do-
mini exercituum faciet hoc. * Verbum 8
miſit Dominus in Iacob, & cecidit in Iſ-
rael. * Et ſciet omnis populus Ephraim, 9
& habitantes Samariam, in ſuperbia &
magnitudine cordis, dicentes: * Lateres 10
ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædifica-
bimus: ſycomoros ſucciderunt, ſed ce-
dros immutabimus. * Et eleuabit Do- 11
minus hoſtes Raſin ſuper eū, & inimicos
eius in tumultum vertet: & Syriam ab 12
Oriente, & Philiſthiim ab Occidente: & C
deuorabunt Iſrael toto ore. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc
manus eius extenta: * & populus non eſt 13
reuerſus ad percutientem ſe, & Domi-
num exercituum non inquiſierunt. * Et 14
diſperdet Dominus ab Iſrael caput &
caudam, incuruantem & refrenantem,
die vna. * Longæuus & honorabilis, ipſe 15
eſt caput: & propheta docens menda-
cium, ipſe eſt cauda. * Et erunt, qui bea- 16
tificant populum iſtum, ſeducentes: &
qui beatificantur, præcipitati. * propter 17
hoc ſuper adoleſcentulis eius non læta-
bitur Dominus: & pupillorum eius, & D
viduarum non miſerebitur: quia omnis
hypocrita eſt & nequam, & vniuerſum
os locutum eſt ſtultitiam. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc
18 manus eius extenta. * Succenſa eſt enim
quaſi ignis impietas, veprem & ſpinam
vorabit: & ſuccendetur in denſitate ſal-
19 tus, & conuoluetur ſuperbia fumi. * In
ira Domini exercituum conturbata eſt
terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir
20 fratri ſuo non parcet. * Et declinabit ad
dexteram, & eſuriet: & comedet ad ſini-
ſtram, & non ſaturabitur: vnuſquiſque
carnem brachij ſui vorabit: Manaſſes
Ephraim, & Ephraim Manaſſen, ſimul
21 ipſi contra Iudam. * In omnibus his non
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus
eius extenta.

CAP. X.

1 VAe qui condunt leges iniquas: &
A ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt:
2 * vt opprimerent in iudicio pauperes,
& vim facerent cauſæ humilium popu-
li mei: vt eſſent viduæ præda eorum, &
3 pupillos diriperent. * Quid facietis in
die viſitationis, & calamitatis de longè
venientis? ad cuius confugietis auxilium?
4 & vbi derelinquetis gloriam veſtram, * ne
incuruemini ſub vinculo, & cum interfe-
ctis cadatis? Super omnibus his non eſt
auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius
5 extenta. * Væ Aſſur, virga furoris mei &
baculus ipſe eſt, in manu eorum indigna-
6 tio mea. * Ad gentem fallacem mittam
B eum, & contra populum furoris mei mā-
dabo illi, vt auferat ſpolia, & diripiat
prædam, & ponat illum in conculcationē
7 quaſi lutum platearum. * Ipſe autem non
ſic arbitrabitur, & cor eius non ita exi-
ſtimabit: ſed ad conterendū erit cor eius,
& ad internecionem gentium non pau-
8 carum. * Dicet enim: * Numquid non
9 principes mei ſimul reges ſunt? num-
quid non vt Charcamis, ſic Calano; & vt
Arphad, ſic Emath? numquid non vt
10 Damaſcus, ſic Samaria? * Quomodo in-
uenit manus mea regna idoli, ſic & ſi-
mulacra eorum de Ieruſalem, & de Sa-
11 maria. * Numquid non ſicut feci Sama-
C riæ & idolis eius, ſic faciam Ieruſalem &
12 ſimulachris eius? * Et erit: cùm imple-
uerit Dominus cuncta opera ſua in mon-
te Sion, & in Ieruſalem, viſitabo ſuper
fructum magnifici cordis regis ‖ Aſſur, ‖ 4. Reg.
& ſuper gloriam altitudinis oculorum 19. v. 35.
13 eius. * Dixit enim: In fortitudine ma- Infr. 37.
nus meæ feci, & in ſapientia mea intel- ſ. 36.
lexi: & abſtuli terminos populorum, &
principes eorum deprædatus ſum, & de-
traxi quaſi potens in ſublimi reſidentes.
14 * Et inuenit quaſi nidum manus mea
fortitudinem populorum: & ſicut colli-
guntur oua, quæ derelicta ſunt, ſic vni-
D uerſam terram ego congregaui: & non
fuit qui moueret pennam, & aperiret os,
15 & ganniret. * Numquid gloriabitur ſe-
curis

Digitized by Google

turis contra eum, qui ſecat in ea? aut ex-
altabitur ſerra contra eum, à quo trahi-
tur? quomodo ſi eleuetur virga contra
eleuantem ſe, & exaltetur baculus, qui
vtique lignum eſt. * Propter hoc mittet 16
dominator Dominus exercituum in pin-
guibus eius tenuitatẽ: & ſubtus gloriam
eius ſuccẽſa ardebit quaſi cõbuſtio ignis.
* Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus 17
eius in flamma: & ſuccẽdetur, & deuora-
bitur ſpina eius, & vepres in die vna. * Et 18
gloria ſaltus eius, & carmeli eius, ab ani- E
ma vſque ad carnem conſumetur, & erit
terrore profugus. * Et reliquiæ ligni ſal- 19
tus eius præ paucitate numerabuntur, &
puer ſcribet eos. * Et erit in die illa: non 20
adiiciet reſiduum Iſrael, & hi qui fuge-
rint de domo Iacob, inniti ſuper eo qui
percutit eos: ſed innitetur ſuper Dominũ
ſanctũ Iſrael in veritate. * Reliquiæ con- 21
uertentur, reliquiæ, inquam, Iacob ad
‖ *Ro.9. f. 27. Ier. 11. c. 11.* Deum fortem. * ‖ Si enim fuerit populus 22
tuus Iſrael quaſi arena maris, reliquiæ
conuertentur ex eo: conſummatio abbre-
uiata inundabit iuſtitiam. * Conſumma- 23
tionem enim & abbreuiationẽ Dominus F
Deus exercituum faciet in medio omnis
terræ. * Propter hoc, hæc dicit Dominus 24
Deus exercituum: Noli timere populus
meus habitator Sion, ab Aſſur: in virga
percutiet te, & baculũ ſuum leuabit ſu-
per te in via Aegypti. * Adhuc enim pau- 25
lulum modicũmque, & conſummabitur
indignatio & furor meus ſuper ſcelus eo-
‖ *Inf. 37. g. 36.* rum. * ‖ Et ſuſcitabit ſuper eum Domi- 26
‖ *Iud. 7. g. 25.* nus exercituum flagellum, ‖ iuxta pla-
gam Madian in petra Oreb, & virgã ſuam
ſuper mare, & leuabit eam in via Aegy-
pti. * Et erit in die illa: Auferetur onus 27
eius de humero tuo, & iugũ eius de collo G
tuo, & computreſcet iugum à facie olei.
* Veniet in Aiath, tranſibit in Magron: 28
apud Machmas commendabit vaſa ſua.
* Tranſierunt curſim Gaba ſedes noſtra: 29
obſtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.
* Hinni voce tua filia Gallim, attende 30
Laiſa, paupercula Anatoth. * Migrauit 31
Medemena: habitatores Gabim cõforta-
mini. * Adhuc dies eſt, vt in Nobe ſtetur: 32
agitabit manũ ſuam ſuper montem filiæ
Sion, collem Ieruſalem. * Ecce dominator
Dominus exercituum confringet lagun- 33
culam in terrore, & excelſi ſtatura ſucci-
dentur, & ſublimes humiliabuntur. * Et 34
ſubuertentur condenſa ſaltus ferro: &
Libanus cum excelſis cadet.

CAP. XI.

Act.13. d.23. ET egredietur virga de radice Ieſſe, & 1
flos de radice eius aſcendet. * Et re- 2
quieſcet ſuper eum ſpiritus Domini; ſpi- A
ritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus
conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ,
& pietatis, * & replebit eum ſpiritus ti- 3
moris Domini. Non ſecũdùm viſionem
oculorum iudicabit, neque ſecũdum au-
ditum aurium arguet; * ſed iudicabit in 4
iuſtitia pauperes, & arguet in æquitate
pro manſuetis terræ: ‖ & percutiet ter- ‖ *1. Thes. 2. c. 8.*
ram virga oris ſui, & ſpiritu labiorũ ſuo-
5 rum interficiet impium. * Et erit iuſtitia
cingulum lumborum eius: & fides cincto-
6 rium renũ eius. * ‖ Habitabit lupus cum ‖ *Is. 65. d. 25.*
B agno: & pardus cum hœdo accubabit: vi-
tulus & leo & ouis ſimul morabuntur, &
7 puer paruulus minabit eos. * Vitulus &
vrſus paſcentur: ſimul requieſcent catuli
eorum: & leo quaſi bos comedet paleas.
8 * Et delectabitur infans ab vbere ſuper
foramine aſpidis: & in cauerna reguli, qui
ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.
9 * Non nocebunt, & non occident in vni-
uerſo monte ſancto meo: quia repleta eſt
terra ſcientia Domini, ſicut aquæ maris
10 operientes. * ‖ In die illa, radix Ieſſe, qui ‖ *Ro. 15. c. 12.*
C ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes
deprecabuntur, & erit ſepulchrum eius
11 glorioſũ. * Et erit in die illa: Adiiciet Do-
minus ſecũdò manum ſuam ad poſſiden-
dum reſiduum populi ſui, quod relinque-
tur ab Aſſyriis, & ab Aegypto, & à Phe-
tros, & ab Aethiopia, & ab Aelam, & à
Sẽnaar, & ab Emath, & ab inſulis maris.
12 * Et leuabit ſignum in nationes, & con-
gregabit profugos Iſrael, & diſperſos Iu-
13 da colliget à quattuor plagis terræ. * Et
D auferetur zelus Ephraim, & hoſtes Iuda
peribunt: Ephraim non æmulabitur Iu-
dã, & Iudas nõ pugnabit cõtra Ephraim.
14 * Et volabunt in humeros Philiſthiim per
mare, ſimul prædabuntur filios Orientis.
Idumæa & Moab præceptum manus eo-
rum, & filij Ammon obedientes erunt.
15 * Et deſolabit Dominus linguam maris
Aegypti, & leuabit manum ſuam ſuper
flumen, in fortitudine ſpiritus ſui: & per-
cutiet eum in ſeptẽ riuis, ita vt tranſeant
16 per eum calceati. * Et erit via reſiduo po-
pulo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis: ſi-
cut fuit Iſraeli in die illa, qua aſcendit de
Terra Aegypti.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi
A Domine, quoniam iratus es mihi:
conuerſus eſt furor tuus, & conſolatus
2 es me. * Ecce Deus ſaluator meus, fi-
ducialiter agam, & non timebo: ‖ quia ‖ *Exod. 15. a. 2. Pſ. 117 c. 14.*
fortitudo mea, & laus mea Dominus, &
3 factus eſt mihi in ſalutem. * Haurietis
B aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris:
4 * & dicetis in die illa: Confitemini Do-
mino, & inuocate nomen eius: notas fa-
cite in populis adinuẽtiones eius: memẽ-
tote quoniam excelſum eſt nomen eius.
5 * Cantate Domino quoniam magnificè
fecit: annunciate hoc in vniuerſa terra.
6 * Exulta, & lauda habitatio Sion: quia
magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias
2 filius Amos. * Super montem cali-
A ginoſum leuate ſignum, exaltate vocem,
leuate manum, & ingrediantur portas
duces

Digitized by Google

duces. * Ego mandaui ſanctificatis meis, 3
& vocaui fortes meos in ira mea, exul-
tantes in gloria mea. * Vox multitudinis 4
in montibus, quaſi populorum frequen-
tium: vox ſonitus regum, gentium con-
gregatarum: Dominus exercituum præce-
pit militiæ belli, * venientibus de terra 5
procul, à ſummitate cęli: Dominus, & va-
ſa furoris eius, vt diſperdat omnem ter-
ram.* Vlulate, quia propè eſt dies Domi- 6
ni: quaſi vaſtitas à Domino veniet.* Pro- 7
pter hoc, omnes manus diſſoluentur, &
omne cor hominis contabeſcet,* & cõte- 8
retur. Torſiones & dolores tenebũt; quaſi B
parturiens, dolebũt: vnuſquiſque ad pro-
ximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ
vultus eorum.* Ecce dies Domini veniet, 9
crudelis, & indignationis plenus, & iræ,
furoriſque, ad ponendam terram in ſoli-
tudinem, & peccatores eius conterendos
‖ Ezech. de ea. * ‖ Quoniam ſtellæ cæli, & ſplen- 10
32. b. 7. dor earum, non expandent lumen ſuum:
Ioel 3. c. obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna
15. non ſplendebit in lumine ſuo.* Et viſita- 11
Matth. bo ſuper orbis mala, & cõtra impios ini-
24. c. 29. quitatem eorum, & quieſcere faciam ſu-
Marc. 13. perbiam infidelium, & arrogantiam for-
c. 24. tium humiliabo. * Pretioſior erit vir au- 12
Luc 21. ro, & homo mundo obrizo. * Super hoc 13
e. 25. cælũ turbabo: & mouebitur terra de loco C
ſuo, propter indignationẽ Domini exerci-
tuum, & propter diem iræ furoris eius.
* Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi 14
ouis: & non erit qui congreget: vnuſquiſ-
que ad populum ſuum conuertetur, & ſin-
guli ad terram ſuam fugient.* Omnis, qui 15
inuentus fuerit, occidetur: & omnis, qui
‖ Pſal. ſuperuenerit, cadet in gladio.* ‖ Infantes 16
136. b. 9 eorum allidentur in oculis eorum: diri-
pientur domus eorum, & vxores eorum
violabuntur. * Ecce ego ſuſcitabo ſuper 17
eos, Medos, qui argentum non quærant,
nec aurum velint: * ſed ſagittis paruulos 18
interficiẽt, & lactãtibus vteris nõ miſere- D
buntur, & ſuper filios non parcet oculus
eorum. * Et erit Babylon illa glorioſa in 19
regnis, inclyta ſuperbia Chaldæorum,
‖ Gen. 19. ‖ ſicut ſubuertit Dominus Sodomam &
e. 24. Gomorrham. * Non habitabitur vſque in 20
finem, & non fundabitur vſque ad gene-
rationem & generationem: nec ponet ibi
tentoria Arabs, nec paſtores requieſcent
ibi. * Sed requieſcent ibi beſtiæ, & reple- 21
buntur domus eorum draconibus: & ha-
bitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſalta-
bunt ibi: * & reſpondebunt ibi vlulæ in 22
ædibus eius, & ſirenes in delubris volu-
ptatis.

CAP. XIIII.

Propè eſt vt veniat tempus eius, & 1
dies eius non elongabuntur. Miſere- A
bitur enim Dominus Iacob, & eliget
adhuc de Iſrael, & requieſcere eos faciet
ſuper humum ſuam: adiungetur aduena
ad eos, & adhærebit domui Iacob. * Et 2
tenebunt eos populi, & adducent eos in
locum ſuũ: & poſſidebit eos domus Iſrael
ſuper terrã Domini in ſeruos & ancillas:
& erunt capientes eos qui ſe ceperant, &
3 ſubiicient exactores ſuos. * Et erit in die
illa: cùm requiem dederit tibi Deus à
labore tuo, & à concuſsione tua, & à ſer-
4 uitute dura, qua antè ſeruiſti: * ſumes pa-
rabolam iſtam cõtra regem Babylonis, &
dices: Quomodo ceſſauit exactor, quieuit
5 tributum?* Contriuit Dominus baculum
6 impiorum, virgam dominantium, * cæ-
B dentẽ populos in indignatione, plaga in-
ſanabili, ſubiicientem in furore gentes,
7 perſequentem crudeliter. * Conquieuit
& ſiluit omnis terra, gauiſa eſt & exulta-
8 uit: * abietes quoque lætatæ ſunt ſuper
te, & cedri Libani: ex quo dormiſti, non
9 aſcendet qui ſuccidat nos.* Infernus ſub-
ter cõturbatus eſt in occurſum aduentus
tui, ſuſcitauit tibi gigantes. Omnes prin-
cipes terrę ſurrexerũt de ſoliis ſuis, omnes
10 principes nationum.* Vniuerſi reſponde-
bunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es
11 ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es.* De-
tracta eſt ad inferos ſuperbia tua, cõcidit
C cadauer tuum: ſubter te ſternetur tinea,
12 & operimentũ tuum erũt vermes. * Quo-
modo cecidiſti de cælo lucifer, qui manè
oriebaris? corruiſti in terram, qui vulne-
13 rabas gentes? * qui dicebas in corde tuo:
In cælũ conſcendã, ſuper aſtra Dei exal-
tabo ſoliũ meum, ſedebo in monte teſta-
14 menti, in lateribus Aquilonis. * Aſcẽdam
ſuper altitudinẽ nubium, ſimilis ero Al-
15 tiſsimo. * Verumtamen ad infernum de-
16 traheris in profundum laci:* qui te vide-
D rint, ad te inclinabuntur, tęque proſpi-
cient: Numquid iſte eſt vir, qui conturba-
17 uit terram, qui concuſsit regna, * qui po-
ſuit orbẽ deſertum, & vrbes eius deſtru-
xit, vinctis eius non aperuit carcerem?
18 * Omnes reges gentium vniuerſi dormie-
19 runt in gloria, vir in domo ſua.* Tu au-
tem proiectus es de ſepulchro tuo, quaſi
ſtirps inutilis pollutus, & obuolutus cum
his qui interfecti ſunt gladio, & deſcen-
derunt ad fundamenta laci, quaſi cadauer
20 putridum.* Non habebis conſortium, ne-
E que cum eis in ſepultura: tu enim terram
tuam diſperdidiſti, tu populum tuum oc-
cidiſti: non vocabitur in æternum ſemen
21 peſsimorum. * Præparate filios eius occi-
ſioni in iniquitate patrum ſuorum: non
conſurgent, nec hereditabunt terram, ne-
que implebunt faciem orbis ciuitatum.
22 * Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus
exercituum: & perdam Babylonis nomen,
& reliquias, & germen, & progeniem, di-
23 cit Dominus. * Et ponam eam in poſſeſ-
F ſionem ericij, & in paludes aquarum, &
ſcopabo eam in ſcopa terẽs, dicit Domi-
24 nus exercituum.* Iurauit Dominus exer-
cituum, dicens: Si non, vt putaui, ita
25 erit: & quomodo mente tractaui, * ſic
eueniet: Vt conteram Aſſyrium in terra
mea, & in montibus meis cõculcem eum:
& auſe

Digitized by Google

& auferetur ab eis iugum eius, & onus
illius ab humero eorum tolletur. * Hoc 26
conſilium, quod cogitaui ſuper omnem
terram, & hæc eſt manus extenta ſuper
vniuerſas gentes. * Dominus enim exer- 27
cituum decreuit: & quis poterit infirma-
re? & manus eius extenta: & quis auertet
eã?* In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, 28
factum eſt onus iſtud: * ne læteris Phi- 29
liſthæa omnis tu, quoniam comminuta G
eſt virga percuſſoris tui: de radice enim
colubri egredietur regulus, & ſemen eius
abſorbens volucrem. * Et paſcentur pri- 30
mogeniti pauperum, & pauperes fiducia-
liter requieſcent: & interire faciam in
fame radicem tuam, & reliquias tuas in-
terficiam. * Vlula porta, clama ciuitas: 31
proſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aqui-
lone enim fumus veniet, & non eſt qui
effugiet agmen eius. * Et quid reſponde- 32
bitur nunciis gentis? Quia Dominus fun-
dauit Sion, & in ipſo ſperabunt pauperes
populi eius.

CAP. XV.

Onus Moab. Quia nocte vaſtata eſt 1
Ar Moab, conticuit: quia nocte va- A
ſtatus eſt murus Moab, conticuit. * Aſ-
cendit domus, & Dibon ad excelſa in 2
planctum ſuper Nabo, & ſuper Medaba,
Moab vlulauit: ‖ in cunctis capitibus eius
caluitium, & omnis barba radetur. * In 3
triuiis eius accincti ſunt ſacco: ſuper te- B
cta eius, & in plateis eius omnis vlulatus
deſcendit in fletum.* Clamauit Heſebon, 4
& Eleale, vſque Iaſa audita eſt vox eo-
rum: ſuper hoc expediti Moab vlulabunt,
anima eius vlulabit ſibi. * Cor meum ad 5
Moab clamabit, vectes eius vſque ad Se-
gor vitulam conternantem: per aſcenſum C
enim Luith flens aſcendet, & in via Oro-
naim clamorem contritionis leuabunt.
* Aquæ enim Nemrim deſertæ erũt, quia 6
aruit herba, defecit germen, viror omnis
interiit. * Secundùm magnitudinem ope- 7
ris, & viſitatio eorum: ad torrentem ſali- D
cum ducent eos.*Quoniam circuiuit cla- 8
mor terminum Moab: vſque ad Gallim
vlulatus eius, & vſque ad Puteum Elim
clamor eius. * Quia aquæ Dibon repletæ 9
ſunt ſanguine: ponam enim ſuper Dibon
additamenta: his qui fugerint de Moab
leonem, & reliquiis terræ.

‖ Ie. 48. f. 37. Ezec. 7. e. 18.

CAP. XVI.

Emitte agnum Domine dominatorem 1
terræ, de Petra deſerti ad montem A
filiæ Sion.* Et erit: Sicut auis fugiens, & 2
pulli de nido auolantes, ſic erunt filiæ
Moab in tranſcenſu Arnon. * Ini conſi- 3
lium, coge concilium: pone quaſi noctem
vmbram tuam in meridie: abſconde fu-
gientes, & vagos ne prodas. * Habitabunt 4
apud te profugi mei: Moab eſto latibulũ
eorum à facie vaſtatoris: finitus eſt enim
puluis, conſummatus eſt miſer: defecit
qui conculcabat terram. * Et præparabi- 5
tur in miſericordia ſolium, & ſedebit ſu- B
per illud in veritate in tabernaculo Da-
uid, indicans & quærens iudicium, & ve-
6 lociter reddens quod iuſtum eſt. * ‖ Au-
diuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt
valdè: ſuperbia eius & arrogantia eius, &
indignatio eius, pluſquam fortitudo eius.
7 * Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vni-
uerſus vlulabit: his, qui lætantur ſuper
muros cocti lateris, loquimini plagas
8 ſuas. * Quoniam ſuburbana Heſebon de-
C ſerta ſunt, & vineam Sabama Domini
Gentium exciderunt: flagella eius vſque
ad Iazer peruenerunt: errauerunt in de-
ſerto, propagines eius relictæ ſunt, tran-
9 ſierunt mare. * Super hoc plorabo in fle-
tu Iazer vineam Sabama: inebriabo te la-
cryma mea Heſebon, & Eleale: quoniam
ſuper vindemiam tuam, & ſuper meſſem
10 tuam vox calcantium irruit. * Et aufere-
tur lætitia & exultatio de Carmelo, & in
vineis non exultabit neque iubilabit: vi-
num in torculari non calcabit qui calca-
re conſueuerat: vocem calcantium abſtu-
11 li. * Super hoc venter meus ad Moab quaſi
D cithara ſonabit, & viſcera mea ad murũ
12 cocti lateris. * Et erit: cùm apparuerit
quod laborauit Moab ſuper excelſis ſuis,
ingredietur ad ſancta ſua vt obſecret, &
13 non valebit. * Hoc verbum, quod locutus
14 eſt Dominus ad Moab ex tunc: * & nunc
locutus eſt Dominus, dicens: in tribus
annis, quaſi anni mercenarij, auferetur
gloria Moab ſuper omni populo multo,
& relinquetur paruus & modicus, ne-
quaquam multus.

‖ Ie. 48. c. 29.

CAP. XVII.

1 Onus Damaſci. Ecce Damaſcus de-
A ſinet eſſe ciuitas, & erit ſicut acer-
2 uus lapidum in ruina. * Derelictæ ciui-
tates Aroer gregibus erunt, & requie-
ſcent ibi, & non erit qui exterreat. * Et
3 ceſſabit adiutorium ab Ephraim, & re-
gnum à Damaſco: & reliquiæ Syriæ ſicut
gloria filiorum Iſrael erunt: dicit Do-
4 minus exercituum. * Et erit in die illa:
attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo
5 carnis eius marceſcet.* Et erit ſicut con-
B gregans in meſſe quod reſtiterit, & bra-
chium eius ſpicas leget: & erit ſicut quæ-
6 rens ſpicas in valle Raphaim. * Et relin-
quetur in eo ſicut racemus, & ſicut ex-
cuſſio oleæ duarum vel trium oliuarum
in ſummitate rami, ſiue quattuor aut
quinq; in cacuminibus eius fructus eius:
7 dicit Dominus Deus Iſrael. * In die illa
inclinabitur homo ad Factorem ſuum, &
oculi eius ad Sanctum Iſrael reſpicient:
8 * & nõ inclinabitur ad altaria, quæ fece-
runt manus eius: & quæ operati ſunt di-
giti eius non reſpiciet, lucos & delubra.
9 * In die illa, erunt ciuitates fortitudinis
C eius derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ
derelictæ ſunt à facie filiorũ Iſrael, & erit
10 deſerta. * Quia oblita es Dei ſaluatoris
tui, & fortis adiutoris tui nõ es recordata:
propterea

Digitized by Google

propterea plantabis plantationẽ fidelem,
& germen alienũ ſeminabis.* In die plã- 11
tationis tuæ labruſca,& manè ſemen tuũ
florebit: ablata eſt meſsis in die heredita-
tis,& dolebit grauiter. * Væ multitudini 12
populorum multorum,vt multitudo ma- D
ris ſonantis : & tumultus turbarum ſicut
ſonitus aquarum multarum. * Sonabunt 13
populi ſicut ſonitus aquarum inundan-
tium,& increpabit eum,& fugiet procul:
& rapietur ſicut puluis montium à facie
venti , & ſicut turbo coram tempeſtate.
* In tempore veſpere,& ecce turbatio:in 14
matutino , & non ſubſiſtet : hæc eſt pars
eorum qui vaſtauerunt nos , & ſors diri-
pientium nos.

CAP. XVIII.

VAe terræ cymbalo alarum , quæ eſt 1
trans flumina Aethiopiæ , * qui mit- 2
tit in mare legatos , & in vaſis papyri A
ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gen-
tem conuulſam,& dilaceratam;ad popu-
lum terribilem, poſt quem non eſt alius;
ad gentem expectantem & conculcatam,
cuius diripuerunt flumina terram eius.
* Omnes habitatores orbis , qui morami- 3
ni in terra, cùm eleuatum fuerit ſignum B
in montibus,videbitis,& clangorem tubę
audietis:*quia hæc dicit Dominus ad me. 4
Quieſcam,& conſiderabo in loco meo,ſi-
cut meridiana lux clara eſt,& ſicut nubes C
roris in die meſsis. * Ante meſſem enim 5
totus effloruit , & immatura perfectio
germinabit,& præcidẽtur ramuſculi eius
falcibus:& quæ derelicta fuerint, abſcin-
dentur,& excutientur. * Et relinquentur 6
ſimul auibus montium,& beſtiis terræ:&
æſtate perpetua erũt ſuper eum volucres,
& omnes beſtiæ terræ ſuper illũ hiema-
bunt. * In tempore illo,deferetur munus 7
Domino exercituum à populo diuulſo & D
dilacerato ; à populo terribili,poſt quem
non fuit alius ; à gente expectante, expe-
ctante & conculcata , cuius diripuerunt
flumina terram eius ; ad locum nominis
Domini exercituum,montem Sion.

CAP. XIX.

ONus Aegypti. Ecce Dominus aſcen- 1
det ſuper nubem leuem , & ingre- A
dietur Aegyptum , & commouebuntur
ſimulachra Aegypti à facie eius , & cor
Aegypti tabeſcet in medio eius.* Et con- 2
currere faciam Aegyptios aduerſus Ae-
gyptios : & pugnabit vir contra fratrem
ſuum , & vir contra amicum ſuum , ci-
uitas aduerſus ciuitatem , regnum ad-
uerſus regnum. * Et dirumpetur ſpiri- 3
tus Aegypti in viſceribus eius , & conſi-
lium eius præcipitabo : & interrogabunt
ſimulachra ſua , & diuinos ſuos , & py-
thones , & ariolos. * Et tradam Aegy- 4
ptum in manu dominorum crudelium,
& rex fortis dominabitur eorum , ait
Dominus Deus exercituum. * Et areſcet 5
aqua de mari , & fluuius deſolabitur,at-
que ſiccabitur. * Et deficient flumina: 6
B attenuabuntur, & ſiccabuntur riui agge-
7 rum.Calamus & iuncus marceſcet: * nu-
dabitur alueus riui à fonte ſuo, & omnis
ſemẽtis irrigua ſiccabitur, areſcet,& non
8 erit. * Et mœrebunt piſcatores , & luge-
bunt omnes mittentes in flumen hamum,
& expandentes rete ſuper faciẽ aquarum
9 emarceſcent. * Confundentur qui opera-
bantur linum , pectentes & texentes ſub-
10 tilia. * Et erunt irrigua eius flaccentia:
omnes qui faciebãt lacunas ad capiendos
11 piſces. * Stulti principes Taneos, ſapien-
tes conſiliarij Pharaonis,dederunt conſi-
lium inſipiens. Quomodo dicetis Pharao-
ni:Filius ſapiẽtium ego, filius regum an-
12 tiquorum? * Vbi nunc ſunt ſapientes tui?
annuntient tibi, & indicent quid cogita-
uerit Dominus exercituum ſuper Aegy-
13 ptũ. * Stulti facti ſunt principes Taneos,
emarcuerunt principes Mempheos, dece-
perunt Aegyptum , angulum populorum
14 eius. * Dominus miſcuit in medio eius
C ſpiritum vertiginis : & errare fecerũt Ae-
gyptum in omni opere ſuo , ſicut errat
15 ebrius & vomens. * Et non erit Aegypto
opus, quod faciat caput & caudã incur-
16 uantem & refrenantem. * In die illa erit
Aegyptus quaſi mulieres,& ſtupebunt,&
timebũt à facie commotionis manus Do-
mini exercituum,quam ipſe mouebit ſu-
17 per eam. * Et erit Terra Iuda Aegypto in
pauorẽ : omnis qui illius fuerit recorda-
tus,pauebit à facie conſilij Domini exer-
cituum , quod ipſe cogitauit ſuper eam.
18 * In die illa erunt quinque ciuitates in
Terra Aegypti,loquẽtes lingua Chanaan,
& iurantes per Dominũ exercituum: Ci-
19 uitas ſolis vocabitur vna.* In die illa erit
altare Domini in medio Terræ Aegypti,
& titulus Domini iuxta terminum eius
20 * erit in ſignum , & in teſtimonium Do-
mino exercituum in Terra Aegypti. Cla-
mabunt enim ad Dominum à facie tri-
bulantis,& mittet eis ſaluatorem & pro-
21 pugnatorem,qui liberet eos. * Et cogno-
ſcetur Dominus ab Aegyto , & cogno-
ſcent Aegyptij Dominum in die illa , &
colent eum in hoſtiis & in muneribus:&
22 vota vouebunt Domino, & ſoluent. * Et
percutiet Dominus Aegyptum plaga , &
ſanabit eã,& reuertentur ad Dominũ,&
23 placabitur eis,& ſanabit eos. * In die illa
erit via de Aegypto in Aſſyrios , & intra-
bit Aſſyrius Aegyptum , & Aegyptius in
24 Aſſyrios , & ſeruient Aegyptij Aſſur. * In
die illa erit Iſrael tertius Aegyptio &
25 Aſſyrio : benedictio in medio terræ , * cui
benedixit Dominus exercituum , dicens:
Benedictus populus meus Aegypti , &
opus manuum mearum Aſſyrio:hereditas
autem mea Iſrael.

CAP. XX.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in
A Azotum , cùm miſiſſet eum Sargon rex
Aſſyriorum , & pugnaſſet contra Azo-
2 tum , & cepiſſet eam : * in tempore illo
locutus

locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij
Amos,dicens : Vade , & ſolue ſaccum de
lumbis tuis , & calceamenta tua tolle de
pedibus tuis. Et fecit ſic,vadens nudus,&
diſcalceatus. * Et dixit Dominus : Sicut 3
ambulauit ſeruus meus Iſaias nudus, &
diſcalceatus,trium annorum ſignum & B
portentum erit ſuper Aegyptum , & ſu-
per Aethiopiam : * ſic minabit rex Aſſy- 4
riorum captiuitatem Aegypti , & tranſ-
migrationem Aethiopiæ,iuuenum & ſe-
nû, nudam & diſcalceatam, diſcoopertis
natibus ad ignominiam Aegypti.* Et ti- 5
mebunt , & confundentur ab Aethiopia
ſpe ſua,& ab Aegypto gloria ſua.* Et di- 6
cet habitator inſulæ huius in die illa:Ec-
ce hæc erat ſpes noſtra,ad quos confugi-
mus in auxilium, vt liberarent nos à fa-
cie regis Aſſyriorum:& quomodo effuge-
re poterimus nos?

CAP. XXI.

ONus deſerti maris. * Sicut turbines 1
ab Aphrico veniunt , de deſerto ve- A
nit de terra horribili. * Viſio dura nun- 2
ciata eſt mihi : qui incredulus eſt , infi-
deliter agit:& qui depopulator eſt,vaſtat.
Aſcende Aelam,obſide Mede:omnem ge-
mitum eius ceſſare feci.*Propterea reple- 3
ti ſunt lumbi mei dolore,anguſtia poſſe-
dit me ſicut anguſtia parturientis: corrui
cùm audirem , conturbatus ſum cùm vi-
derem.* Emarcuit cor meum , tenebræ 4
ſtupefecerunt me : Babylon dilecta mea B
poſita eſt mihi in miraculum.* Pone mé- 5
ſam, contemplare in ſpecula comedentes
& bibẽtes:ſurgite principes,arripite cly-
peum. * Hæc enim dixit mihi Dominus : 6
Vade,& pone ſpeculatoré: & quodcum-
que viderit,annunciet. * Et vidit currum 7
duorum equitum , aſcenſorem aſini , &
aſcenſorem cameli : & contemplatus eſt
diligenter multo intuitu. * Et clamauit 8
leo:Super ſpeculam Domini ego ſum,ſtãs
‖Hab.2.a.1. iugiter per diem: ‖& ſuper cuſtodiã meã
ego ſum,ſtans totis noctibus. * Ecce iſte 9
venit aſcenſor vir bigæ equitum , & re- C
‖Ier.51.a.1. ſpondit & dixit:‖ Cecidit , cecidit Baby-
lon,& omnia ſculptilia deorum eius cõ-
Apo.14.b.8. trita ſunt in terram.* Tritura mea,& fi- 10
lii areæ meę,quæ audiui à Domino exer-
cituum Deo Iſrael, annunciaui vobis.
* Onus Duma ad me clamat ex Seir. Cu- 11
ſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte?
* Dixit cuſtos:Venit manè & nox:ſi quæ- 12
ritis,quærite:conuertimini,venite.*Onus 13
in Arabia. In ſaltu ad veſperam dormie-
tis,in ſemitis Dedanim.* Occurrentes ſi- 14
tienti ferte aquam , qui habitatis terram
Auſtri , cum panibus occurrite fugienti.
* A facie enim gladiorum fugerunt,à fa- 15
cie gladij imminentis , à facie arcus ex-
tenti,à facie grauis prælij:* quoniam hęc 16
dicit Dominus ad me : Adhuc in vno an-
no,quaſi in anno mercenarij,& auferetur
omnis gloria Cedar. * Et reliquię nume- 17
ri ſagittariorum fortium de filiis Cedar
imminuentur:Dominus enim Deus Iſrael
locutus eſt.

CAP. XXII.

1 ONus vallis viſionis. Quidnam quo-
A que tibi eſt , quia aſcendiſti & tu
2 omnis in tecta? * clamoris plena , vrbs
frequens, ciuitas exultans: interfecti tui,
non interfecti gladio , nec mortui in
3 bello. * Cuncti principes tui fugerunt ſi-
mul,duréque ligati ſunt : omnes qui in-
uenti ſunt,vincti ſunt pariter, procul fu-
4 gerunt. * Propterea dixi : Recedite à me,
B amare flebo: nolite incumbere vt conſo-
lemini me ſuper vaſtitate filiæ populi
5 mei.*Dies enim interfectionis,& concul-
cationis,& fletuum,Domino Deo exerci-
tuum in valle viſionis, ſcrutans murum,
6 & magnificus ſuper montem.* Et Aelam
ſumpſit pharetram, currũ hominis equi-
7 tis,& parietem nudauit clypeus.*Et erũt
electæ valles tuæ plenæ quadrigarum , &
8 equites ponent ſedes ſuas in porta. * Et
reuelabitur operimentum Iudæ, & vide-
bis in die illa armamẽtariũ domus ſaltus.
9 * Et ſciſſuras ciuitatis Dauid videbitis,
C quia multiplicatæ ſunt : & congregaſtis
10 aquas piſcinæ inferioris,*& domos Ieru-
ſalem numeraſtis , & deſtruxiſtis domos
11 ad muniendum murum. * Et lacum feci-
ſtis inter duos muros ad aquam piſcinæ
veteris:& non ſuſpexiſtis ad eum, qui fe-
cerat eam , & operatorem eius de longè
12 non vidiſtis. * Et vocabit Dominus Deus
exercituum in die illa ad fletum , & ad
planctum, ad caluitium , & ad cingulum
13 ſacci.*& ecce gaudium & lætitia,occide-
D re vitulos & iugulare arietes , comedere
carnes,& bibere vinum:‖Comedamus,& ‖Sap.2.b.6.
14 bibamus:cras enim moriemur.* Et reue- 1.Cor.15.d.32.
lata eſt in auribus meis vox Domini exer-
cituum. Si dimittetur iniquitas hæc vo-
bis donec moriamini , dicit Dominus
15 Deus exercituum. * Hæc dicit Dominus
Deus exercituum:Vade,ingredere ad eum
qui habitat in tabernaculo , ad Sobnam
præpoſitum templi , & dices ad eum:
16 * Quid tu hic , aut quaſi quis hic ? quia
E excidiſti tibi hic ſepulchrum, excidiſti in
excelſo memoriale diligenter,in petra ta-
bernaculum tibi. * Ecce Dominus aſpor-
17 tari te faciet, ſicut aſportatur gallus gal-
linaceus,& quaſi amictum ſic ſubleuabit
18 te.* Coronans coronabit te tribulatione,
quaſi pilam mittet te in terram latam &
ſpatioſam:ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ , ignominia domus Domini
19 tui. * Et expellam te de ſtatione tua , &
20 de miniſterio tuo deponam te.* Et erit in
F die illa: Vocabo ſeruum meum Eliacim
21 filium Helciæ, * & induam illum tunica
tua, & cingulo tuo confortabo eum , &
poteſtatem tuam dabo in manu eius : &
erit quaſi pater habitantibus Ieruſalem, ‖Apoc.3.b.7.
22 & domui Iuda.*‖ Et dabo clauem domus
Dauid ſuper humerum eius:& aperiet,& Iob.12.b.14.
non erit qui claudat : & claudet,& non

Digitized by Google

Et erubeſcet luna, & confundetur ſol, 23
cùm regnauerit Dominus exercituum in
monte Sion, & in Ieruſalem, & in cõſpe-
ctu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

Domine Deus meus es tu, exaltabo 1
te, & confitebor nomini tuo: quo- A
niam feciſti mirabilia, cogitationes an-
tiquas fideles, amen. * Quia poſuiſti ci- 2
uitatem in tumulum, vrbem fortem in
ruinam, domum alienorum: vt non ſit ci-
uitas, & in ſempiternum non ædificetur.
* Super hoc laudabit te populus fortis, 3
ciuitas gentium robuſtarum timebit te.
* Quia factus es fortitudo pauperi, forti- 4
tudo egeno in tribulatione ſua: ſpes à tur
bine, vmbraculum ab æſtu. ſpiritus enim
robuſtorum quaſi turbo impellens parie-
tem. * Sicut æſtus in ſiti, tumultum alie- 5
norũ humiliabis: & quaſi calore ſub nube B
torrẽte, propaginem fortium marceſcere
facies. * Et faciet Dominus exercituum 6
omnibus populis in monte hoc conuiuiũ
pinguium, conuiuium vindemiæ, pin-
guium medullatorum, vindemiæ defæca-
tæ. * Et præcipitabit in mõte iſto faciem 7
vinculi colligati ſuper omnes populos, & C
telam quam orditus eſt ſuper omnes na-
tiones. * Præcipitabit mortem in ſempi- 8
ternum: ‖ & auferet Dominus Deus la-
‖ Apoc. 7.d.27 & 21.b 4.
crymam ab omni facie, & opprobrium
populi ſui auferet de vniuerſa terra: quia
Dominus locutus eſt. * Et dicet in die il- 9
la: Ecce Deus noſter iſte, expectauimus
eum, & ſaluabit nos: iſte Dominus, ſuſti-
nuimus eum, exultabimus, & lætabimur
in ſalutari eius. * Quia requieſcet manus 10
Domini in monte iſto: & triturabitur D
Moab ſub eo, ſicuti teruntur paleæ in
plauſtro. * Et extendet manus ſuas ſub 11
eo, ſicut extendit natans ad natandum: &
humiliabit gloriam eius cum alliſione
manuum eius. * Et munimenta ſubli- 12
mium murorum tuorum concident, &
humiliabuntur, & detrahentur in terram
vſque ad puluerem.

CAP. XXVI.

In die illa cantabitur canticum iſtud in 1
terra Iuda: A
Vrbs fortitudinis noſtræ Sion ſaluator,
ponetur in ea murus & antemurale.
* Aperite portas, & ingrediatur gens 2
iuſta cuſtodiens veritatem.
* Vetus error abiit: ſeruabis pacem; pa- 3
cem, quia in te ſperauimus.
* Speraſtis in Domino in ſæculis æter 4
nis, in Domino Deo forti in perpetuum.
* Quia incuruabit habitantes in ex- 5
celſo, ciuitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam vſque ad terram, de-
trahet eam vſque ad puluerem.
* Conculcabit eam pes, pedes pauperis, 6
greſſus egenorum.
* Semita iuſti recta eſt, rectus callis iu- 7
ſti ad ambulandum. B
* Et in ſemita iudiciorum tuorũ Do- 8
mine ſuſtinuimus te: nomẽ tuum, & me-
moriale tuum in deſiderio animæ.
9 * Anima mea deſiderauit te in nocte:
ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis de
manè vigilabo ad te.
Cùm feceris iudicia tua in terra, iuſti-
tiam diſcent habitatores orbis.
10 * Miſereamur impio, & non diſcet iu-
ſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit,
& non videbit gloriam Domini.
11 * Domine exaltetur manus tua, & non
videant: videant, & cõfundantur zelantes
populi: & ignis hoſtes tuos deuoret.
12 * Domine dabis pacem nobis: omnia
C enim opera noſtra operatus es nobis.
13 * Domine Deus noſter, poſſederunt nos
domini abſque te, tantùm in te recorde-
mur nominis tui.
14 * Morientes non viuant, gigantes non
reſurgant: propterea viſitaſti & contriui-
ſti eos, & perdidiſti omnem memoriam
eorum.
15 * Indulſiſti genti Domine, indulſiſti
genti: numquid glorificatus es? elongaſti
omnes terminos terræ.
16 * Domine in anguſtia requiſierunt te, in
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 * Sicut quæ concipit, cùm appropin-
quauerit ad partum, dolens clamat in do-
loribus ſuis: ſic facti ſumus à facie tua
Domine.
18 * Concepimus, & quaſi parturiuimus,
D & peperimus ſpiritum: ſalutes non feci-
mus in terra, ideo non ceciderunt habita-
tores terræ.
19 * Viuent mortui tui, interfecti mei re-
ſurgent: expergiſcimini, & laudate qui
habitatis in puluere: quia ros lucis ros
tuus, & terram gigantum detrahes in
ruinam.
20 Vade populus meus, intra in cubicu-
la tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcon-
dere modicum ad momentum, donec
pertranſeat indignatio.
21 * ‖ Ecce enim Dominus egredietur de ‖ Mich. 1.a.3.
loco ſuo, vt viſitet iniquitatem habitato-
ris terræ contra eum: & reuelabit terra
ſanguinem ſuum, & non operiet vltrà in-
terfectos ſuos.

CAP. XXVII.

1 In die illa viſitabit Dominus in gladio
A ſuo duro, & grandi, & forti, ſuper Le-
uiathan ſerpentem vectem, & ſuper Le-
uiathan ſerpentem tortuoſum, & occidet
2 cetum, qui in mari eſt. * In die illa vinea
3 meri cantabit ei * Ego Dominus, qui ſer-
uo eam, repentè propinabo ei: ne for-
tè viſitetur contra eam, nocte & die ſer-
4 uo eam. * Indignatio non eſt mihi: quis
B dabit me ſpinam & veprẽ in prælio: gra-
diar ſuper eam, ſuccendam eam pariter?
5 * An potiùs tenebit fortitudinem meam,
faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 * Qui ingrediuntur impetu ad Iacob,
florebit & germinabit Iſrael, & imple-
7 bunt faciem orbis ſemine. * Numquid

Digitized by Google

iuxta plagam percutientis ſe percuſsit
eum? aut ſicut occidit interfectos eius, ſic
occiſus eſt? * In menſura contra menſu- 8
ram, cùm abiecta fuerit, iudicabis eam:
meditatus eſt in ſpiritu ſuo duro per diē
æſtus.* Idcirco ſuper hoc dimittetur ini- 9
quitas domui Iacob: & iſte omnis fructus C
vt auferatur peccatum eius, cùm poſue-
rit omnes lapides altaris ſicut lapides ci-
neris alliſos, non ſtabunt luci & delubra.
* Ciuitas enim munita deſolata erit, ſpe- 10
cioſa relinquetur, & dimittetur quaſi de-
ſertum: ibi paſcetur vitulus, & ibi accu-
babit, & conſumet ſummitates eius. * In 11
ſiccitate meſſes illius conterentur, mu-
lieres venientes, & docentes eam: non eſt D
enim populus ſapiens, propterea non mi-
ſerebitur eius, qui fecit eum; & qui for-
mauit eum, non parcet ei.* Et erit: In die 12
illa percutiet Dominus ab alueo fluminis
vſque ad torrentem Aegypti, & vos con-
gregabimini vnus & vnus filij Iſrael. * Et 13
erit: In die illa clangetur in tuba magna,
& venient qui perditi fuerant de Terra
Aſſyriorum, & qui eiecti erant in Terra
Aegypti, & adorabunt Dominum in mō-
te ſancto in Ieruſalem.

CAP. XXVIII.

VAe coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim, 1
& flori decidenti, gloriæ exultatio- A
nis eius, qui erant in vertice vallis pin-
guiſsimæ, errantes à vino.* Ecce validus 2
& fortis Dominus, ſicut impetus gran-
dinis; turbo confringens, ſicut impetus
aquarum multarum inundantium, &
emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.* Pe- 3
dibus conculcabitur corona ſuperbiæ
ebriorum Ephraim. * Et erit flos deci- 4
dens gloriæ exultationis eius, qui eſt ſu- B
per verticem vallis pinguium, quaſi tem-
poraneum ante maturitatem autumni:
quod cùm aſpexerit videns, ſtatim vt ma-
nu tenuerit, deuorabit illud. * In die illa 5
erit Dominus exercituum corona gloriæ,
& ſertū exultationis reſiduo populi ſui:
* & ſpiritus iudicij ſedenti ſuper iudi- 6
cium, & fortitudo reuertentibus de bel-
lo ad portam. * Verùm hi quoque præ 7
vino neſcierunt, & præ ebrietate erraue-
runt: ſacerdos & propheta neſcierunt pre
ebrietate, abſorpti ſunt à vino, erraue-
runt in ebrietate, neſcierunt videntem,
ignorauerunt iudicium. * Omnes enim 8
menſæ repletæ ſunt vomitu ſordiúmque,
ita vt non eſſet vltrà locus. * Quem do- 9
cebit ſcientiam? & quem intelligere fa- C
ciet auditum? ablactatos à lacte, auulſos
ab vberibus. * Quia manda remanda, 10
manda remanda, expecta reexpecta, expe-
‖ 1. Cor. cta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi.
14. d. 21 *‖ In loquela enim labij, & lingua altera 11
loquetur ad populum iſtum. * Cui dixit: 12
Hæc eſt requies mea, reficite laſſum, &
hoc eſt meum refrigerium: & noluerunt
audire. * Et erit eis verbum Domini: 13
Manda remanda, manda remanda, expe-
cta reexpecta, expecta reexpecta, modi-
cum ibi, modicum ibi: vt vadant, & cadāt
retrorſum, & conterantur, & illaqueen-
14 tur, & capiantur. * Propter hoc audite
D verbum Domini viri illuſores, qui domi-
namini ſuper populum meum, qui eſt in
15 Ieruſalem. * Dixiſtis enim: Percuſsimus
fœdus cum morte, & cum inferno feci-
mus pactum. Flagellum inundans cùm
tranſierit, non veniet ſuper nos: quia po-
ſuimus mendacium ſpem noſtram, &
16 mendacio protecti ſumus. * Idcirco hæc ‖ Pſalm.
dicit Dominus Deus: * Ecce ego mittam 117. d.
in fundamentis Sion lapidem, lapidem 22.
probatum, angularem, pretioſum, in fun- Mat. 21
damento fundatum. qui crediderit, non d. 42. b.
17 feſtinet.* Et ponam in pondere iudicium, Act. 4.
& iuſtitiam in menſura: & ſubuertet b. 11.
grando ſpem mendacii: & protectionem 1. Pet. 2.
18 aquæ inundabunt. * Et delebitur fœdus a. 6.
E veſtrum cum morte, & pactum veſtrum Rom. 9.
cum inferno non ſtabit: flagellum inun- g. 33.
dans cùm tranſierit, eritis ei in cōculca-
19 tionem. * Quandocumque pertranſierit,
tollet vos: quoniam manè diluculo per-
tranſibit in die & in nocte, & tantūmo-
do ſola vexatio intellectum dabit audi-
20 tui.* Coangustatum eſt enim ſtratum, ita
vt alter decidat: & pallium breue vtrum- ‖ 2. Reg.
21 que operire non poteſt. * ‖ Sicut enim in 5. d. 20.
monte diuiſionum ſtabit Dominus: ‖ ſicut 1. Par.
F in valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur: vt 14. c. 15
faciat opus ſuum, alienum opus eius: vt ‖ Ioſ. 10.
operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus c. 10.
22 eius ab eo. * Et nunc nolite illudere, ne
fortè conſtringantur vincula veſtra. con-
ſummationem enim & abbreuiationem
audiui à Domino Deo exercituum ſuper
23 vniuerſam terram. * Auribus percipite,
& audite vocem meam, attendite, & au-
24 dite eloquium meum. * Numquid tota
die arabit arās vt ſerat, proſcindet & ſar-
25 riet humum ſuam? * Nónne cùm ad-
æquauerit faciem eius, ſeret gith, & cy-
minum ſparget, & ponet triticū per or-
dinem, & hordeum, & milium, & viciam
26 in finibus ſuis?* Et erudiet illum in iudi-
27 cio. Deus ſuus docebit illum.* Non enim
G in ſerris triturabitur gith, nec rota plau-
ſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga
excutietur gith, & cyminum in baculo.
28 * Panis autem comminuetur: verùm non
in perpetuum triturans triturabit illum,
neque vexabit eum rota plauſtri, nec vn-
29 gulis ſuis comminuet eum. * Et hoc à
Domino Deo exercituum exiuit, vt mi-
rabile faceret conſilium, & magnificaret
iuſtitiam.

CAP. XXIX.

1 VAe Ariel, Ariel ciuitas, quam expu-
A gnauit Dauid: additus eſt annus ad
annum: ſollemnitates euolutæ ſunt.
2 * Et circumuallabo Ariel, & erit triſtis &
3 mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.* Et cir-
cumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo,
& iaciam contrà te aggerem, & muni-
menta

Digitized by Google

menta ponam in obſidionem tuam.*Hu- 4
miliaberis,de terra loquéris, & de humo
audietur eloquium tuũ:& erit quaſi py-
thonis de terra vox tua, & de humo elo-
quium tuũ muſsitabit.*Et erit ſicut pul- 5
uis tenuis multitudo ventilantium te: & B
ſicut fauilla pertranſiens,multitudo eorũ
qui contra te præualuerunt:*eritque re- 6
pentè confeſtim. A Domino exercituum
viſitabitur in tonitruo, & commotione
terræ, & voce magna turbinis & tempe-
ſtatis,& flammæ ignis deuorãtis.* Et erit 7
ſicut ſomnium viſionis nocturnæ multi-
tudo omnium Gentium, quæ dimicaue-
runt contra Ariel, & omnes qui milita-
uerunt, & obſederunt, & præualuerunt
aduerſus eam.*Et ſicut ſomniat eſuriens, 8
& comedit,cùm autem fuerit expergefa- C
ctus, vacua eſt anima eius: & ſicut ſom-
niat ſitiens, & bibit,& poſtquam fuerit
expergefactus,laſſus adhuc ſitit,& anima
eius vacua eſt: ſic erit multitudo omniũ
Gẽtium,quæ dimicauerunt contra mon-
tem Sion.*Obſtupeſcite, & admiramini, 9
fluctuate,& vacillate:inebriamini,& non
à vino: mouemini, & non ab ebrietate.
*Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiri- 10
tum ſoporis,claudet oculos veſtros, pro- D
phetas,& principes veſtros,qui vident vi-
ſiones,operiet.*Et erit vobis viſio omniũ 11
ſicut verba libri ſignati, quem cùm de-
derint ſcienti literas,dicent: Lege iſtum:
& reſpondebit: Non poſſum,ſignatus eſt
enim. * Et dabitur liber neſcienti litte- 12
ras, dicetúrque ei: Lege:& reſpondebit:
Neſcio litteras. * Et dixit Dominus:‖ Eo 13
quòd appropinquat populus iſte ore ſuo,
& labiis ſuis glorificat me, cor autẽ eius
longè eſt à me, & timuerunt me manda-
to hominum & doctrinis:* Ideo ecce ego 14
addam vt admirationem faciam populo E
huic miraculo grandi & ſtupendo:‖ peri-
bit enim ſapientia à ſapientibus eius, &
intellectus prudentium eius abſcondetur.
* ‖ Væ qui profundi eſtis corde,vt à Do- 15
mino abſcondatis conſilium: quorum
ſunt in tenebris opera,& dicunt:Quis vi-
det nos,& quis nouit nos? * Peruerſa eſt 16
hæc veſtra cogitatio:quaſi ſi lutum con-
tra figulum cogitet,& dicat opus factori
ſuo: Non feciſti me:& figmentum dicat
fictori ſuo:Non intelligis.* Nonne adhuc 17
in modico & in breui conuertetur Liba- F
nus in charmel,& charmel in ſaltum re-
putabitur? * Et audient in die illa ſurdi 18
verba libri,& de tenebris, & caligine o-
culi cæcorum videbunt.* Et addent mites 19
in Domino lætitiã, & pauperes homines
in ſancto Iſrael exultabunt: * quoniam 20
defecit qui præualebat,conſummatus eſt
illuſor, & ſucciſi ſunt omnes qui vigila-
bant ſuper iniquitatem:* qui peccare fa- 21
ciebant homines in verbo, & arguentem G
in porta ſupplantabant,& declinauerunt
fruſtra à iuſto. * Propter hoc, hæc dicit 22
Dominus ad domum Iacob, qui redemit

‖ *Matt. 15.a.8. Marc.7.b.6.*

‖ *1.Cor. 1.c.19.*

‖ *Abd. 1.c.8.*

Abraham:Non modò confundetur Iacob,
23 nec modò vultus eius erubeſcet:*ſed cùm
viderit filios ſuos,opera manuum mearũ,
in medio ſui ſanctificantes nomẽ meum,
& ſanctificabunt ſanctum Iacob,& Deum
24 Iſrael prædicabunt: * & ſcient errantes
ſpiritu intellectum, & muſsitatores di-
ſcent legem.

CAP. XXX.

1 VAe filij deſertores, dicit Dominus,vt
A faceretis conſilium, & non ex me:
& ordiremini telam, & non per ſpiri-
tum meum, vt adderetis peccatum ſuper
2 peccatum:* qui ambulatis vt deſcendatis
in Aegyptum, & os meum non interro-
gaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine
Pharaonis,& habentes fiduciam in vmbra
3 Aegypti.*Et erit vobis fortitudo Pharao-
nis in confuſionem,& fiducia vmbræ Ae-
4 gypti in ignominiam.* Erãt enim in Ta-
ni principes tui, & nuncij tui vſque ad
5 Hanes peruenerunt.*Omnes confuſi ſunt
ſuper populo, qui eis prodeſſe non po-
tuit: non fuerunt in auxilium & in ali-
quam vtilitatem, ſed in confuſionem &
6 in opprobrium.* Onus iumentorum Au-
B ſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ
leæna, & leo ex eis, vipera, & regulus
volans, portantes ſuper humeros iumen-
torum diuitias ſuas,& ſuper gibbum ca-
melorum theſauros ſuos,ad populum quĩ
7 eis prodeſſe non poterit.* Aegyptus enim
fruſtra & vanè auxiliabitur: ideo cla-
maui ſuper hoc: Superbia tantùm eſt,
8 quieſce. * Nunc ergo ingreſſus ſcribe
ei ſuper buxum, & in libro diligenter
exara illud, & erit in die nouiſsimo in
9 teſtimonium vſque in æternum.*Populus
enim ad iracundiam prouocans eſt, & fi-
lij mendaces, filij nolentes audire legem
10 Dei. * Qui dicunt videntibus: Nolite vi-
dere;& aſpicientibus:Nolite aſpicere no-
bis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis
11 placentia,videte nobis errores. * Auferte
C à me viam, declinate à me ſemitam, ceſ-
12 ſet à facie noſtra ſanctus Iſrael.* Propte-
rea hæc dicit ſanctus Iſrael:Pro eo quòd
reprobaſtis verbũ hoc, & ſperaſtis in ca-
lũnia & in tumultu, & innixi eſtis ſuper
13 eo: * Propterea erit vobis iniquitas hæc
ſicut interruptio cadens, & requiſita in
muro excelſo,quoniam ſubitò, dum non
14 ſperatur,veniet contritio eius.* Et cõmi-
nuetur ſicut conteritur lagena figuli cõ-
tritione perualida: & non inuenietur de
fragmẽtis eius teſta,in qua portetur igni-
culus de incendio, aut hauriatur parum
15 aquæ de fouea.*Quia hæc dicit Dominus
Deus ſanctus Iſrael: Si reuertamini &
quieſcatis,ſalui eritis:in ſilentio & in ſpe
16 erit fortitudo veſtra.Et noluiſtis: * & di-
D xiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugie-
mus:ideo fugietis. Et ſuper veloces aſcẽ-
demus:ideo velociores erunt, qui perſe-
17 quentur vos.* Mille homines à facie ter-
roris vnius:& à facie terroris quinq; fu-

ed by Goo

gieſtis, donec relinquamini quaſi malus
nauis in vertice montis, & quaſi ſignum
ſuper collem.*Propterea expectat Domi- 18
nus vt miſereatur veſtri,& ideo exaltabi-
tur parcens vobis:quia Deus iudicij Do-
minus: beati omnes qui expectant eum.
*Populus enim Sion habitabit in Ieruſa- 19
lem:plorans nequaquam plorabis,miſe-
rans miſerebitur tui: ad vocem clamoris
tui ſtatim vt audierit, reſpondebit tibi.
*Et dabit vobis Dominus panem arctum, 20
& aquam breuem:& non faciet auolare E
à te vltrà doctorem tuum:& erunt oculi
tui videntes præceptorem tuum. * Et au- 21
res tuæ audient verbum poſt tergum mo-
nentis.Hæc eſt via,ambulate in ea:& non
declinetis neque ad dexterã, neque ad ſi-
niſtrã*.Et contaminabis laminas ſculpti- 22
lium argenti tui, & veſtimentum conſla-
tilis auri tui,& diſperges ea ſicut immũ-
ditiam menſtruatæ.Egredere,dices ei:*Et
dabitur pluuia ſemini tuo, vbicumque 23
ſeminaueris in terra: & panis frugũ ter-
ræ erit vberrimus, & pinguis.paſcetur in
poſſeſsione tua in die illo agnus ſpatioſè:
* & tauri tui,& pulli aſinorum,qui ope- 24
rãtur terram, commiſtum migma come-
dẽt ſicut in area ventilatum eſt.*Et erunt 25
ſuper omnem montem excelſum,&ſuper F
omnem collem eleuatum,riui currẽtium
aquarum,in die interfectionis multorum
cùm ceciderint turres. * Et erit lux lunæ 26
ſicut lux ſolis,& lux ſolis erit ſeptempli-
citer ſicut lux ſeptem dierum, in die qua
alligauerit Dominus vulnus populi ſui,&
percuſſuram plagæ eius ſanauerit. * Ecce 27
nomẽ Domini venit de longinquo, ardẽs
furor eius, & grauis ad portandum:labia
eius repleta ſunt indignatione, & lingua
eius quaſi ignis deuorans. * Spiritus eius 28
velut torrens inundans vſque ad medium
colli ad perdendas gentes in nihilum, &
frenum erroris,quod erat in maxillis po-
pulorum.*Canticum erit vobis ſicut nox 29
ſanctificatæ ſollemnitatis, & lætitia cor- G
dis, ſicut qui pergit cum tibia, vt intret
in montem Domini ad fortem Iſrael.* Et 30
auditam faciet Dominus gloriam vocis
ſuæ, & terrorem brachij ſui oſtendet in
comminatione furoris, & flamma ignis
deuorantis:allidet in turbine,& in lapide
grandinis. * A voce enim Domini paue- 31
bit Aſſur virga percuſſus. * Et erit tran- 32
ſitus virgæ fundatus, quam requieſcere
faciet Dominus ſuper eum in tympanis
& citharis: & in bellis præcipuis expu-
gnabit eos. * Præparata eſt enim ab heri 33
Topheth,à rege præparata,profunda, &
dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna
multa: flatus Domini ſicut torrens ſul-
phuris ſuccendens eam.

CAP. XXXI.

VAe qui deſcendunt in Aegyptum ad 1
auxilium,in equis ſperantes, & ha- A
bentes fiduciam ſuper quadrigis, quia
multæ ſunt;& ſuper equitibus,quia præ-
ualidi nimis: & non ſunt cõfiſi ſuper
ſanctum Iſrael, & Dominum non requi-
2 ſierunt.* Ipſe autem ſapiens adduxit ma-
B lum,& verba ſua non abſtulit: & cõſur-
get contra domum peſsimorum, & cõtra
3 auxilium operantium iniquitatẽ.*Aegy-
ptus,homo,& non Deus:& equi eorum,
caro, & nõ ſpiritus:& Dominus inclina-
bit manum ſuam, & corruet auxiliator,
& cadet cui præſtatur auxilium, ſimúl-
4 que omnes conſumentur.* Quia hæc di-
C cit Dominus ad me: Quomodo ſi rugiat
leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuã:
& cùm occurrerit ei multitudo paſto-
rum, à voce eorum non formidabit, &
à multitudine eorum non pauebit: ſic
deſcendet Dominus exercituum vt præ-
lietur ſuper montem Sion, & ſuper col-
5 lem eius. * Sicut aues volantes,ſic prote-
get Dominus exercituum Ieruſalem,pro-
tegens & liberans,tranſiens, & ſaluans.
6 * Conuertimini ſicut in profundum re-
7 ceſſeratis filii Iſrael. * In die enim illa
D abiiciet vir idola argenti ſui,& idola au-
ri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ
8 in peccatum. * Et cadet Aſſur in gladio
non viri, & gladius non hominis vorabit
eum,& fugiet non à facie gladij:& iuue-
9 nes eius vectigales erũt.*& fortitudo eius
à terrore tranſibit, & pauebũt fugientes
principes eius: dixit Dominus; cuius
ignis eſt in Sion,& caminus eius in Ieru-
ſalem.

CAP. XXXII.

1 ECce in iuſtitia regnabit rex, & prin-
A cipes in iudicio præerunt. * Et erit
2 vir ſicut qui abſconditur à vento, & ce-
lat ſe à tempeſtate, ſicut riui aquarum in
ſiti, & vmbra petræ prominentis in ter-
3 ra deſerta.* Non caligabunt oculi viden-
tium,& aures audientium diligenter au-
4 ſcultabunt. * Et cor ſtultorum intelliget
ſcientiam, & lingua balborum velociter
5 loquetur & planè. * Non vocabitur vl-
trà is, qui inſipiens eſt,princeps: neque
6 fraudulentus appellabitur maior:*ſtultus
enim fatua loquetur, & cor eius faciet
B iniquitatem,vt perficiat ſimulationem,&
loquatur ad Dominum fraudulenter, &
vacuam faciat animam eſurientis, & po-
7 tum ſitienti auferat. * Fraudulenti vaſa
peſsima ſunt:ipſe enim cogitationes con-
cinnauit ad perdendos mites in ſermone
mendaci,cùm loqueretur pauper iudiciũ.
8 * Princeps verò ea,quæ digna ſunt prin-
cipe,cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
9 * Mulieres opulentæ ſurgite, & audite
vocem meam: filiæ confitentes percipite
10 auribus eloquium meum.*Poſt dies enim
C & annum,vos conturbabimini confiden-
tes·conſummata eſt enim vindemia, col-
11 lectio vltrà non veniet. * Obſtupeſcite
opulentæ, conturbamini confidentes:
exuite vos, & confundimini, accingite
12 lumbos veſtros.*Super vbera plangite,ſu-
per regione deſiderabili, ſuper vinea fer-
tili.

tilî. * Super humum populi mei ſpinæ & 13
vepres aſcendent : quanto magis ſuper o-
mnes domos gaudij ciuitatis exultantis?
* Domus enim dimiſſa eſt, multitudo vr- 14
bis relicta eſt, tenebræ & palpatio factæ
ſunt ſuper ſpeluncas vſque in æternum.
Gaudium onagrorũ paſcua gregum, *do- 15
nec effundatur ſuper nos ſpiritus de ex- D
celſo: & erit deſertũ in charmel, & char-
mel in ſaltum reputabitur.* Et habitabit 16
in ſolitudine iudiciũ, & iuſtitia in char-
mel ſedebit. * Et erit opus iuſtitiæ pax, & 17
cultus iuſtitiæ ſilentium, & ſecuritas vſ-
que in ſempiternum.* Et ſedebit populus 18
meus in pulchritudine pacis, & in taber-
naculis fiduciæ, & in requie opulenta.
* Grando autem in deſcenſione ſaltus, & 19
humilitate humiliabitur ciuitas: * Beati, 20
qui ſeminatis ſuper omnes aquas, immit-
tentes pedem bouis & aſini.

CAP. XXXIII.

VAe qui prædaris, nónne & ipſe præ- 1
daberis? & qui ſpernis, nónne & ipſe A
ſperneris ? cùm conſummaueris depræ-
dationem, deprædaberis : cùm fatigatus
deſieris cõtemnere, contemnéris.* Domi- 2
ne miſerere noſtri: te enim expectauimus:
eſto brachium noſtrum in mane, & ſalus
noſtra in tempore tribulationis. * A voce 3
angeli fugerunt populi, & ab exaltatione
tua diſperſæ ſunt gentes. * Et congrega- 4
buntur ſpolia veſtra, ſicut colligitur bru-
chus, velut cùm foſſæ plenæ fuerint de
eo.* Magnificatus eſt Dominus, quoniam 5
habitauit in excelſo: impleuit Siõ iudicio
& iuſtitia.* Et erit fides in tẽporibus tuis: 6
diuitiæ ſalutis ſapientia & ſciẽtia: timor
Domini ipſe eſt theſaurus eius.* Ecce vi- 7
dentes clamabũt foris, angeli pacis ama- B
rè flebunt. * Diſsipatæ ſunt viæ, ceſſauit 8
tranſiens per ſemitam, irritum factum eſt
pactum, proiecit ciuitates, non reputauit
homines.* Luxit, & elanguit terra: confu- 9
ſus eſt Libanus, & obſorduit, & factus eſt
Saron ſicut deſertum: & concuſſa eſt Ba-
ſan, & Carmelus.* Nunc conſurgam, dicit 10
Dominus: nũc exaltabor, nũc ſubleuabor.
* Concipietis ardorem, parietis ſtipulam: 11
ſpiritus veſter vt ignis vorabit vos. * Et 12
erunt populi quaſi de incendio cinis, ſpi-
næ cõgregatæ igni comburentur.* Audi- 13
te qui longè eſtis, quæ fecerim, & cogno-
ſcite vicini fortitudinem meam.* Conter- 14
riti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tre-
mor hypócritas. quis poterit habitare de
vobis cum igne deuorante? quis habitabit
ex vobis cum ardoribus ſempiternis?
‖ *Pſal. 14. a.2.* * ‖ Qui ambulat in iuſtitiis, & loquitur 15
veritatem, qui proiicit auaritiam ex ca- C
lumnia, & excutit manus ſuas ab omni
munere, qui obturat aures ſuas ne audiat
ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne vi-
deat malum. * Iſte in excelſis habitabit, 16
monimẽta ſaxorum ſublimitas eius: panis
ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt * Re- 17
gẽ in decore ſuo videbunt oculi eius, cer-

18 nent terrã de lõgè.* Cor tuum meditabi-
tur timorem: ‖ vbi eſt litteratus? vbi legis ‖ *1. Cor. 1. a. 10.*
verba ponderans? vbi doctor paruulorum?
19 *Populum impudentem non videbis, po-
pulum alti ſermonis: ita vt non poſsis in-
telligere diſertitudinem linguæ eius, in
20 quo nulla eſt ſapientia.* Reſpice Sion ci-
D uitatẽ ſollẽnitatis noſtræ: oculi tui vide-
bũt Ieruſalem, habitationem opulentam,
tabernaculum quod nequaquam trãſferri
poterit: nec auferentur claui eius in ſem-
piternum, & omnes funiculi eius nõ rũ-
21 pentur:* quia ſolummodo ibi magnificus
eſt Dominus noſter: locus fluuiorum riui
latiſsimi & patẽtes: non trãſibit per eum
nauis remigum, neque trieris magna trãſ-
22 gredietur eum. * Dominus enim iudex
noſter, Dominus legifer noſter, Dominus
23 rex noſter: ipſe ſaluabit nos.* Laxati ſunt
funiculi tui, & non præualebunt: ſic erit
malus tuus vt dilatare ſignum nõ queas.
Tunc diuidentur ſpolia prædarum mul-
24 tarum : claudi diripient rapinam. * Nec
dicet vicinus: Elangui: populus qui habi-
tat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIV.

1 ACcedite Gentes, & audite, & popu-
A li attendite : audiat terra, & pleni-
tudo eius ; orbis, & omne germen eius.
2 * Quia indignatio Domini ſuper omnes
Gẽtes, & furor ſuper vniuerſam militiam
eorum, interfecit eos, & dedit eos in oc-
3 ciſionem.* Interfecti eorum proiicientur,
& de cadaueribus eorum aſcendet fœtor:
4 tabeſcent montes à ſanguine eorum. * Et
tabeſcet omnis militia cęlorum, & com-
plicabũtur ſicut liber cæli: & omnis mi-
litia eorum defluet, ſicut defluit folium
5 de vinea & de ficu.* Quoniam inebriatus
eſt in cælo gladius meus: ecce ſuper Idu-
mæam deſcẽdet, & ſuper populum inter-
6 fectionis meæ, ad iudicium.* Gladius Do-
B mini, repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt
adipe, de ſanguine agnorum, & hircorũ,
de ſanguine medullatorum arietum : vi-
ctima enim Domini in Boſra, & interfe-
7 ctio magna in terra Edom.* Et deſcendẽt
vnicornes cum eis, & tauri cum potenti-
bus : inebriabitur terra eorum ſanguine,
8 & humus eorum adipe pinguium:* quia
dies vltionis Domini, annus retributio-
9 num iudicij Sion. * Et conuertentur tor-
rentes eius in picem, & humus eius in
ſulphur: & erit terra eius in picem ardẽ-
10 tem. * Nocte & die non extinguetur, in
C ſempiternum aſcẽdet fumus eius: à gene-
ratione in generationem deſolabitur, in
ſæcula ſæculorum nõ erit tranſiẽs per eã.
11 * Et poſsidebũt illam onocrotalus & eri-
cius : ibis & coruus habitabunt in ea: &
extendetur ſuper eam menſura, vt redi-
gatur ad nihilum, & perpẽdiculũ in de-
12 ſolationem. * Nobiles eius non erunt ibi.
regem potiùs inuocabũt, & omnes prin-
13 cipes eius erũt in nihilum.* Et orietur in
domibus eius ſpinæ, & vrticæ, & paliurus

Digitized by Google

in munitionibus eius : & erit cubile dra-
conum , & paſcua ſtruthionum.* Et oc- 14
current dæmonia onocentauris , & pilo- D
ſus clamabit alter ad alterum : ibi cuba-
uit lamia, & inuenit ſibi requiem. * Ibi 15
habuit foueam ericius,& enutriuit catu-
los , & circumfodit , & fouit in vmbra
eius:illuc congregati ſunt milui, alter ad
alterum. * Requirite diligenter in libro 16
Domini, & legite:vnum ex eis nõ defuit,
alter alterum non quæſiuit:quia quod ex
ore meo procedit,ille mandauit,& ſpiri-
tus eius ipſe congregauit ea.* Et ipſe mi- 17
ſit eis ſortem , & manus eius diuiſit eam
illis in menſuram:vſque in æternũ poſsi-
debunt eam, in generationem & genera-
tionem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

LAetabitur deſerta & inuia,& exulta- 1
bit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. A
* Germinans germinabit , & exultabit 2
lætabunda & laudans:gloria Libani da-
ta eſt ei:decor Carmeli, & Saron,ipſi vi-
debunt gloriam Domini,& decorem Dei B
noſtri.* Confortate manus diſſolutas,& 3
genua debilia roborate. * Dicite puſilla- 4
nimis:Confortamini,& nolite timere:ec-
ce Deus veſter vltionem adducet retribu-
tionis : Deus ipſe veniet , & ſaluabit
vos.* Tunc aperientur oculi cæcorum,& 5
aures ſurdorum patebunt.* Tunc ſaliet ſi- 6
cut ceruus claudus, & aperta erit lingua C
mutorum : quia ſciſſæ ſunt in deſerto
aquæ,& torrentes in ſolitudine.* Et quæ 7
erat arida , erit in ſtagnum , & ſitiens in
fontes aquarum. In cubilibus , in quibus
priùs dracones habitabant, orietur viror
calami & iunci.* Et erit ibi ſemita & via, 8
& via ſancta vocabitur:non tranſibit per
eam pollutus , & hæc erit vobis directa
via,ita vt ſtulti non errent per eam.* Non 9
erit ibi leo , & mala beſtia non aſcendet D
per eã, nec inuenietur ibi:& ambulabũt
qui liberati fuerint.* Et redempti à Do- 10
mino conuertentur , & venient in Sion
cum laude : & lætitia ſempiterna ſuper
caput eorum:gaudium & lætitiam obti-
nebunt,& fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

[illegible] Reg. 8. c. 13. Par. 2. c. 1.

ET factum eſt in quatrodecimo an- 1
no regis Ezechiæ, aſcendit Sennache- A
rib rex Aſſyriorum ſuper omnes ciuita-
tes Iuda munitas,& cepit eas. * Et miſit 2
rex Aſſyriorum Rabſacẽ de Lachis in Ie-
ruſalem, ad regem Ezechiã in manu gra-
ui , & ſtetit in aquæductu piſcinæ ſupe-
rioris in via agri fullonis. * Et egreſſus 3
eſt ad eum Eliacim filius Helciæ,qui erat
ſuper domum,& Sobna ſcriba , & Ioahe
filius Aſaph à commentariis. * Et dixit 4
ad eos Rabſaces:Dicite Ezechiæ:Hæc di-
cit rex magnus,rex Aſſyriorum : Quæ eſt
iſta fiducia,qua confidis?*aut quo cõſilio 5
vel fortitudine rebellare diſponis ? ſuper
quẽ habes fiduciam, quia receſsiſti à me?
* Ecce cõfidis ſuper baculum arũdineum 6
B confractum iſtum,ſuper Aegyptum:cui ſi
innixus fuerit homo, intrabit in manum
eius, & perforabit eã:ſic Pharao rex Ae-
7 gypti omnibus,qui cõfidunt in eo:*Quòd
ſi reſponderis mihi: In Domino Deo no-
ſtro cõfidimus:nónne ipſe eſt,cuius abſtu-
lit Ezechias excelſa & altaria, & dixit
Iudę & Ieruſalem:Coram altari iſto ado-
8 rabitis ? * Et nunc trade te domino meo
regi Aſſyriorum , & dabo tibi duo millia
equorum,nec poteris ex te præbere aſcẽ-
9 ſores eorum.* Et quomodo ſuſtinebis fa-
ciem iudicis vnius loci ex ſeruis domini
mei minoribus?Quòd ſi confidis in Aegy-
pto , in quadrigis , & in equitibus : &
10 * nunc numquid ſine Domino aſcen-
di ad terram iſtam , vt diſperderem eam?
C Dominus dixit ad me:Aſcende ſuper ter-
11 rã iſtam,& diſperde eam,* Et dixit Elia-
cim,& Sobna, & Ioahe ad Rabſacen:Lo-
quere ad ſeruos tuos Syra lingua:intelli-
gimus enim : ne loquaris ad nos Iudaicè
12 in auribus populi,qui eſt ſuper murũ.*Et
dixit ad eos Rabſaces : Nũmquid ad do-
minum tuum & ad te miſit me dominus
meus,vt loquerer omnia verba iſta:& nõ
potius ad viros , qui ſedent in muro , vt
comedant ſtercora ſua,& bibant vrinam
13 pedũ ſuorum vobiſcum?*Et ſtetit Rabſa-
ces,& clamauit voce magna Iudaicè , &
dixit:Audite verba regis magni, regis Aſ-
14 ſyriorum.* Hæc dicit rex:Nõ ſeducat vos
Ezechias , quia non poterit eruere vos.
15 * Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias
ſuper Domino, dicens : Eruens liberabit
nos Dominus, non dabitur ciuitas iſta in
16 manu regis Aſſyriorum. * Nolite audire
D Ezechiam:hæc enim dicit rex Aſſyriorũ:
Facite mecum benedictionem,& egredi-
mini ad me,& comedite vnuſquiſque vi-
neam ſuam, & vnuſquiſque ficum ſuam:
& bibite vnuſquiſque aquã ciſternæ ſuæ,
17 *donec veniam,& tollam vos ad terram,
quæ eſt vt terra veſtra , terram frumenti
18 & vini,terram panum & vinearum.*Nec
conturbet vos Ezechias,dicens:Dominus
liberabit nos.*Numquid liberauerunt dij
gentium vnuſquiſque terram ſuam de
19 manu regis Aſſyriorum ? * Vbi eſt deus
Emath , & Arphad ? vbi eſt deus Sephar-
uaim?nũquid liberauerunt Samariam de
20 manu mea ? * Quis eſt ex omnibus diis
terrarum iſtarum,qui eruerit terrã ſuam
de manu mea , vt eruat Dominus Ieruſa-
21 lem de manu mea ? * Et ſiluerunt,& non
reſponderunt ei verbum. Mandauerat
22 enim rex,dicens:Ne reſpondeatis ei.* Et
ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ , qui
erat ſuper domum , & Sobna ſcribã , &
Ioahe filius Aſaph à commentariis , ad
Ezechiam ſciſsis veſtibus , & nunciaue-
runt ei verba Rabſacis.

CAP. XXXVII.

1 ET factum eſt , cùm audiſſet rex Eze- 4. Reg. 19. c. 1.
A chias,ſcidit veſtimenta ſua , & obuo-
lutus eſt ſacco , & intrauit in domum
Domini.

Digitized by Google

Domini.* Et miſit Eliacim, qui erat ſu- 2
per domum, & Sobnam ſcribam, & ſe-
niores de ſacerdotibus, opertos ſaccis, ad
Iſaiam filium Amos prophetam, * & di- 3
xerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies
tribulationis, & correptionis, & blaſphe-
miæ, dies hæc: quia venerunt filij vſque
ad partum, & virtus non eſt pariendi.* Si 4
quo modo audiat Dominus Deus tuus
verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyrio-
rum dominus ſuus ad blaſphemandum
Deum viuentem, & exprobrandum ſer-
monibus, quos audiuit Dominus Deus
tuus: leua ergo orationem pro reliquiis, B
quæ repertæ ſunt.* Et venerunt ſerui 5
regis Ezechiæ ad Iſaiam. * & dixit ad 6
eos Iſaias: Hæc dicetis domino veſtro:
Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie
verborum, quæ audiſti, quibus blaſphe-
mauerunt pueri regis Aſſyriorum me.
* Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet 7
nuncium, & reuertetur ad terram ſuam,
& corruere eum faciam gladio in terra
ſua. * Reuerſus eſt autem Rabſaces, & 8
inuenit regem Aſſyriorum prælia ntem
aduerſus Lobnam. Audierat enim quia
profectus eſſet de Lachis, * & audiuit de 9
Tharaca rege Aethiophiæ, dicentes: Egreſ-
ſus eſt vt pugnet contra te. Quod cùm
audiſſet, miſit nuncios ad Ezechiam, di-
cens: * Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ, 10
loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in
quo tu confidis, dicens: Non dabitur Ie-
ruſalem in manu regis Aſſyriorum. * Ec- 11
ce tu audiſti omnia, quæ fecerunt reges C
Aſſyriorum omnibus terris, quas ſubuer-
terunt, & tu poteris liberari?* Numquid 12
eruerunt eos dij Gentium, quos ſubuer-
terunt patres mei, Gozam, & Haram, &
Reſeph, & filios Eden, qui erant in Tha-
laſſar? * Vbi eſt rex Emath, & rex Ar- 13
phad, & rex vrbis Sepharuaim, Ana, &
Aua? * Et tulit Ezechias libros de manu 14
nunciorum, & legit eos, & aſcendit in
domum Domini, & expandit eos Eze-
chias coram Domino.* Et orauit Eze- 15
chias ad Dominum, dicens: * Domine 16
exercituum Deus Iſrael, qui ſedes ſuper
cherubim: tu es Deus ſolus omnium re-
gnorum terræ, tu feciſti cælum & terrã.
* Inclina Domine aurem tuam, & audi: 17
aperi Domine oculos tuos, & vide, & D
audi omnia verba Sennacherib, quæ miſit
ad blaſphemandum Deum viuentẽ. * Ve- 18
rè enim Domine deſertas fecerunt reges
Aſſyriorum terras, & regiones earum.
* Et dederunt deos earum igni: non enim 19
erant dij, ſed opera manuum hominum,
lignum & lapis: & comminuerunt eos.
* Et nunc Domine Deus noſter ſalua nos 20
de manu eius: & cognoſcant omnia regna
terræ, quia tu es Dominus ſolus.* Et 21
miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam, di-
cens: Hæc dicit dominus Deus Iſrael:
Pro quibus rogaſti me de Sennacherib
rege Aſſyriorum: * hoc eſt verbum, quod 22
locutus eſt Dominus ſuper eum: Deſpe-
xit te, & ſubſannauit te virgo filia Sion:
23 poſt te caput mouit filia Ieruſalem. * Cui
exprobraſti, & quẽ blaſphemaſti, & ſu-
per quem exaltaſti vocem, & leuaſti al-
titudinem oculorum tuorum? Ad ſan-
24 ctum Iſrael. * In manu ſeruorum tuo-
E rum exprobraſti Domino: & dixiſti; In
multitudine quadrigarum mearum ego
aſcendi altitudinem montium, iuga Li-
bani: & ſuccidam excelſa cedrorum eius,
& electas abietes illius, & introibo alti-
tudinem ſummitatis eius, ſaltum Car-
25 meli eius. * Ego fodi, & bibi aquam, &
exiccaui veſtigio pedis mei omnes riuos
26 aggerum. * Numquid non audiſti, quæ
olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego
plaſmaui illud: & nunc adduxi: & factum
eſt in eradicationem collium compugnã-
27 tium, & ciuitatum munitarum. * Habi-
tatores earum breuiata manu contre-
muerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut
fœnum agri, & gramen paſcuæ & herba
tectorum, quæ exaruit antequam matu-
28 reſceret. * Habitationem tuam, & egreſ-
F ſum tuum, & introitum tuum cognoui,
29 & inſaniam tuam contra me. * Cùm fu-
reres aduerſum me, ſuperbia tua aſcen-
dit in aures meas: ponam ergo circulum
in naribus tuis, & frenum in labiis tuis,
& reducam te in viam, per quam veniſti.
30 * Tibi autem hoc erit ſignum: Comede
hoc anno quæ ſponte naſcuntur, & in
anno ſecundo pomis veſcere: in anno au-
tem tertio ſeminate, & metite, & plan-
tate vineas, & comedite fructum earum.
31 * Et mittet id, quod ſaluatum fuerit de
domo Iuda, & quod reliquum eſt, radi-
cem deorſum, & faciet fructum ſurſum:
32 * quia de Ieruſalem exibunt reliquiæ, &
ſaluatio de monte Sion: zelus Domini
33 exercituum faciet iſtud. * Propterea hæc
G dicit Dominus de rege Aſſyriorum: Non
intrabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi
ſagittam, & non occupabit eam clypeus,
& non mittet in circuitu eius aggerem.
34 * In via qua venit, per eam reuertetur,
& ciuitatem hanc non ingredietur, dicit
35 Dominus: * & protegã ciuitatem iſtam,
vt ſaluem eam propter me, & propter
36 Dauid ſeruum meum. * ‖ Egreſſus eſt ‖ 4. *Reg.*
autem Angelus Domini, & percuſſit in 19. *g.* 35.
caſtris Aſſyriorum centũ octoginta quin- *Tob.* 1.
que millia. Et ſurrexerunt manè, & ecce *d* 21.
37 omnes cadauera mortuorum. * Et egreſ- *Eccl.* 48.
ſus eſt, & abiit, & reuerſus eſt Sennache- *d.* 24.
rib rex Aſſyriorum, & habitauit in Ni- 1. *Mach.*
38 niue. * Et factum eſt, cùm adoraret in 7. *f.* 4.
templo Neſroch deum ſuum, Adrame- 2. *Mach*
lech & Saraſar filij eius percuſſerunt eum 8. *e.* 19.
gladio: fugerúntque in Terram Ara-
rat, & regnauit Aſarhaddon filius eius 4. *Reg.*
pro eo. 20. *a* 1.

CAP. XXXVIII.

2 *Par.*
32. *f.* 24.

1 A IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſque
ad mortem: & introiuit ad eum Iſaias

filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc di-
cit Dominus: Diſpone domui tuæ, quia
morieris tu, & non viues. * Et conuertit 2
Ezechias faciem ſuam ad parietem, &
orauit ad Dominum, * & dixit: Obſecro 3
Domine, memento quæſo quomodo am-
bulauerim coram te in veritate, & in
corde perfecto, & quod bonum eſt in ocu-
lis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu
magno. * Et factum eſt verbum Domini 4
ad Iſaiam, dicens: * Vade, & dic Ezechiæ: 5
Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris
tui: Audiui orationē tuam, & vidi lacry-
mas tuas: ecce ego adiiciam ſuper dies
tuos quindecim annos: * & de manu regis 6
Aſſyriorum eruam te, & ciuitatem iſtam,
& protegam eam. * Hoc autem tibi erit ſi- 7
gnum à Domino, quia faciet Dominus B
verbum hoc, quod locutus eſt:
* Ecce ego reuerti faciam vmbram li- 8
nearum, per quas deſcenderat in horo-
logio Achaz in ſole, retrorſum decem li-
neis. Et reuerſus eſt ſol decem lineis per
gradus, quos deſcenderat. * Scriptura Eze- 9
chiæ regis Iuda cùm ægrotaſſet, & conua-
luiſſet de infirmitate ſua.
* Ego dixi: In dimidio dierum meorum 10
vadam ad portas inferi.
Quæſiui reſiduum annorum meorum.
* dixi: Non videbo Dominum Deum in 11
terra viuentium.
Non aſpiciam hominem vltrà, & habi-
tatorem quietis.
* Generatio mea ablata eſt, & conuo- 12
luta eſt à me, quaſi tabernaculum paſto- C
rum.
Præciſa eſt velut à texente, vita mea:
dum adhuc ordirer, ſuccidit me: de manè
vſque ad veſperam finies me.
* Sperabam vſque ad manè, quaſi leo 13
ſic contriuit omnia oſſa mea.
De manè vſque ad veſperam finies me:
* ſicut pullus hirundinis ſic clamabo, me- 14
ditabor vt columba.
Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes
in excelſum.
Domine vim patior, reſponde pro me.
* Quid dicam, aut quid reſpondebit mi- 15
hi cum ipſe fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in
amaritudine animæ meæ.
* Domine ſi ſic viuitur, & in talibus 16
vita ſpiritus mei, corripies me, & viuifi- D
cabis me. Ecce in pace amaritudo mea 17
amariſsima:
Tu autem eruiſti animam meam vt non
periret, proiecisti poſt tergum tuum om-
nia peccata mea.
* Quia non infernus confitebitur tibi, 18
neque mors laudabit te: non expectabunt
qui deſcendunt in lacum, veritatem
tuam.
* Viuens viuens ipſe confitebitur tibi, 19
ſicut & ego hodie: pater filiis notam fa-
ciet veritatem tuam.
* Domine ſaluum me fac, & Pſalmos 20
noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ
noſtræ in domo Domini.
21 * Et iuſſit Iſaias vt tollerent maſſam de
ficis, & cataplaſmarent ſuper vulnus, &
ſanaretur.
22 * Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum
quia aſcendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

1 A IN tempore illo miſit Merodach Bala- 4. Reg. 20. c. 12.
dan, filius Baladan rex Babylonis, li-
bros & munera ad Ezechiam: audierat
enim quòd ægrotaſſet & conualuiſſet.
2 * Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias,
& oſtendit eis cellam aromatum, & ar-
genti, & auri, & odoramentorum, & vn-
guenti optimi, & omnes apothecas ſu-
B pellectilis ſuæ, & vniuerſa quæ inuenta
ſunt in theſauris eius. Non fuit verbum
quod non oſtenderet eis Ezechias in do-
3 mo ſua, & in omni poteſtate ſua. * In-
troiuit autem Iſaias propheta ad Eze-
chiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt
viri iſti, & vnde venerunt ad te? Et dixit
Ezechias: De terra longinqua venerunt
4 ad me, de Babylone. * Et dixit: Quid vi-
C derunt in domo tua? Et dixit Ezechias:
Omnia quæ in domo mea ſunt, viderunt:
non fuit res, quam non oſtenderim eis
5 in theſauris meis. * Et dixit Iſaias ad
Ezechiam: Audi verbum Domini exer-
6 cituum. * Ecce dies venient, & auferen-
tur omnia, quæ in domo tua ſunt, & quæ
theſaurizauerūt patres tui vſque ad diem
D hanc, in Babylonem: non relinquetur
7 quidquam, dicit Dominus. * Et de filiis
tuis, qui exibunt de te, quos genueris,
tollent, & erunt eunuchi in palatio regis
8 Babylonis. * Et dixit Ezechias ad Iſaiam:
Bonum verbum Domini quod locutus
eſt. Et dixit: Fiat tantùm pax & veritas in
diebus meis.

CAP. XL.

1 CONſolamini, conſolamini popule
2 meus, dicit Deus veſter. * Loquimi-
A ni ad cor Ieruſalem, & aduocate eam:
quoniam completa eſt malitia eius, di-
miſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de ma-
nu Domini duplicia pro omnibus pec-
3 catis ſuis. * ‖ Vox clamantis in deſerto: ‖ Matt. 3. a. 3.
Parate viam Domini, rectas facite in ſo- Mar. 1.
4 litudine ſemitas Dei noſtri. * Omnis val- a. 3.
B lis exaltabitur, & omnis mons & collis Luc. 3.
humiliabitur, & erunt praua in directa, a. 4.
5 & aſpera in vias planas. * Et reuelabitur Ioan. 1.
gloria Domini, & videbit omnis caro c. 23.
pariter quod os Domini locutum eſt. ‖ Eccl.
6 * Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid 14. c. 18.
clamabo? ‖ Omnis caro fœnum, & om- Iac. 1.
7 nis gloria eius quaſi flos agri. * Exiccatum b. 10.
eſt fœnum, & cecidit flos, quia ſpiritus 1. Pet. 1
Domini ſufflauit in eo. Vere fœnum eſt d. 24.
8 populus: * exiccatum eſt fœnum, & ceci-
dit flos: Verbum autem Domini noſtri
9 manet in æternum. * Super montem ex-
celſum aſcende tu, qui euangelizas Sion:
exalta in fortitudine vocem tuam, qui
euan

Digitized by Google

euangelizas Ieruſalem : exalta, noli time-
re. Dic ciuitatibus Iuda : Ecce Deus ve-
ſter. * ecce Dominus Deus in fortitudine 10
veniet , & brachium eius dominabitur: C
ecce merces eius cum eo , & opus illius
coram illo. * ‖ Sicut paſtor gregem ſuum 11
paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos,
& in ſinu ſuo leuabit , fœtas ipſe porta-
bit. * Quis menſus eſt pugillo aquas , & 12
cælos palmo ponderauit? quis appendit
tribus digitis molem terræ , & librauit in
pondere montes , & colles in ſtatera?
* ‖ Quis adiuuit ſpiritum Domini? aut 13
quis conſiliarius eius fuit,& oſtendit illi?
* Cum quo iniit conſilium , & inſtruxit 14
eum , & docuit eum ſemitam iuſtitiæ,& D
erudiuit eum ſcientiam,& viam pruden-
tiæ oſtendit illi? * Ecce gentes quaſi ſtil- 15
la ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ re-
putatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi puluis exi-
guus. * Et Libanus non ſufficiet ad ſuc- 16
cendendum , & animalia eius non ſuffi-
cient ad holocauſtum. * Omnes gentes 17
quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo,& quaſi
nihilum & inane reputatæ ſunt ei. * ‖ Cui 18
ergo ſimilem feciſtis Deum? aut quam
imaginem ponetis ei? * Numquid ſculpti- 19
le conflauit faber? aut aurifex auro figu- E
rauit illud,& laminis argenteis argenta-
rius? * Forte lignum,& imputribile ele- 20
git: artifex ſapiens quærit quomodo ſta-
tuat ſimulachrum , quod non moueatur.
* Numquid non ſcitis? numquid non au- 21
diſtis? numquid non annunciatum eſt vo-
bis ab initio ? numquid non intellexiſtis
fundamenta terræ? * Qui ſedet ſuper gy- 22
rum terræ , & habitatores eius ſunt quaſi
locuſtæ : qui extendit velut nihilum cæ-
los , & expandit eos ſicut tabernaculum
ad inhabitandum. * Qui dat ſecretorum
ſcrutatores quaſi non ſint , iudices terræ 23
velut inane fecit: * & quidē neque plan- 24
tatus,neque ſatus,neque radicatus in ter- F
ra truncus eorum: repentè flauit in eos,&
aruerunt,& turbo quaſi ſtipulam auferet
eos. Et cui aſſimilaſtis me, & adæqua-
ſtis, dicit ſanctus? * Leuare in excelſum 25
oculos veſtros,& videte quis creauit hæc: 26
qui educit in numero militiam eorum,&
omnes ex nomine vocat: præ multitudine
fortitudinis & roboris , virtutiſque eius,
neque vnum reliquum fuit. * Quare di- 27
cis Iacob , & loqueris Iſrael: Abſcondita G
eſt via mea à Domino, & à Deo meo iu-
dicium meum tranſiuit? * Nūquid neſcis, 28
aut non audiſti? Deus ſempiternus Domi-
nus,qui creauit terminos terræ: non defi-
ciet neque laborabit, nec eſt inueſtigatio
ſapientiæ eius. * Qui dat laſſo virtutem: 29
& his qui non ſunt , fortitudinem & ro-
bur multiplicat. * Deficient pueri , & la- 30
borabunt , & iuuenes in infirmitate ca-
dent * Qui autem ſperant in Domino, 31
mutabunt fortitudinem,aſſument pennas
ſicut aquilæ, current & non laborabunt,
ambulabunt & non deficient.

‖ Io. 10. b. 11. Ezech. 34. ſ. 23. & 37. ſ. 24.

‖ Rom. 11. d. 34. 1. Cor. 2. d. 16. Sap. 9. c. 13.

‖ Act. 17. ſ. 19.

1
CAP. XLI.

A Taceant ad me inſulæ , & Gentes
mutent fortitudinem : accedant , &
2 tunc loquantur , ſimul ad iudicium
propinquemus. * Quis ſuſcitauit ab
Oriente iuſtum, vocauit eum vt ſequere-
tur ſe? dabit in conſpectu eius Gentes,&
reges obtinebit, dabit quaſi puluerē gla-
3 dio eius, ſicut ſtipulam vento raptam ar-
cui eius. * Perſequetur eos , tranſibit in
pace,ſemita in pedibus eius non appare-
4 bit.* Quis hæc operatus eſt, & fecit, vo-
cās generationes ab exordio? Ego Domi-
5 nus , ‖ primus & nouiſſimus ego ſum.
B * Viderunt inſulæ,& timuerunt, extrema
6 terræ obſtupuerunt, appropinquauerunt,
& acceſſerunt. * Vnuſquiſque proximo
7 ſuo auxiliabitur,& fratri ſuo dicet : Cō-
fortare. * Confortauit faber ærarius per-
cutiens malleo eum , qui cudebat tunc
temporis, dicens : Glutino bonum eſt:&
8 confortauit eum clauis, vt non mouere-
9 tur. * Et tu Iſrael ſerue meus, Iacob quē
elegi , ſemen Abraham amici mei : * in
quo apprehendi te ab extremis terræ , &
à longinquis eius vocaui te, & dixi tibi:
10 Seruus meus es tu,elegi te , & non abieci
C te. * Ne timeas , quia tecum ſum : ne
declines,quia ego Deus tuus : confortaui
11 te , & auxiliatus ſum tibi , & ſuſcepit te
dextera iuſti mei. * Ecce confundentur &
erubeſcent omnes , qui pugnant aduer-
12 ſum te: erunt quaſi non ſint, & peribunt
viri, qui contradicunt tibi. * Quæres eos,
& non inuenies , viros rebelles tuos: erūt
13 quaſi non ſint : & veluti conſumptio,ho-
mines bellantes aduerſum te. * Quia ego
Dominus Deus tuus apprehendens ma-
num tuam,dicénſque tibi: Ne timeas, ego
14 audiui te. * Noli timere vermis Iacob,
D qui mortui eſtis ex Iſrael , ego auxiliatus
ſum tibi , dicit Dominus : & redemptor
15 tuus ſanctus Iſrael. * Ego poſui te quaſi
plauſtrum triturans nouum , habens ro-
ſtra ſerrantia: triturabis montes,& com-
minues : & colles quaſi puluerem pones.
16 * Ventilabis eos , & ventus tollet,& tur-
bo diſperget eos : & tu exultabis in Do-
17 mino, in ſancto Iſrael lætaberis. * Egeni,
& pauperes quærunt aquas, & non ſunt:
lingua eorum ſiti aruit. Ego Dominus
exaudiam eos , Deus Iſrael non derelin-
18 quam eos. * Aperiam in ſupinis collibus
flumina , & in medio camporum fontes:
E ponam deſertum in ſtagna aquarum , &
19 terram inuiam in riuos aquarum. * Da-
bo in ſolitudinem cedrum , & ſpinam,&
myrthum,& lignum oliuæ: ponam in de-
ſerto, abietem, vlmum, & buxum ſimul:
20 * Vt videant, & ſciant, & recogitent , &
intelligant pariter , quia manus Dominī
fecit hoc , & ſanctus Iſrael creauit illud.
21 * Propè facite iudiciū veſtrum, dicit Do-
minus : afferte, ſiquid fortè habetis,dixit
22 rex Iacob.* Accedant, & nuncient nobis
F quæcūque ventura ſunt: priora quæ fue-
runt

‖ inf. 44. a. 6. & 48. b. 12. Apoc. 1. d. 18. & 22. c. 13.

runt nunciate, & ponemus cor noſtrum,
& ſciemus nouiſsima eorum,& quæ ven-
tura ſunt indicate nobis. * Annunciate 23
quæ ventura ſunt in futurum, & ſcie-
mus quia dij eſtis vos. bene quoque aut
malè, ſi poteſtis,facite : & loquamur &
videamus ſimul.* Ecce,vos eſtis ex nihilo, 24
& opus veſtrum ex eo quod non eſt : abo-
minatio eſt qui elegit vos. * Suſcitaui ab 25
Aquilone,& veniet ab Ortu ſolis: vocabit
nomen meum, & adducet magiſtratus
quaſi lutum, & velut plaſtes conculcans
humum. * Quis annunciauit ab exordio 26
vt ſciamus,& à principio vt dicamus:Iu- G
ſtus es?non eſt neque annuncians, neque
prædicens, neque audiens ſermones ve-
ſtros. * Primus ad Sion dicet : Ecce ad- 27
ſunt, & Ieruſalem euangeliſtam dabo.
* Et vidi, & non erat neque ex iſtis quiſ- 28
quam qui iniret conſilium, & interroga-
tus reſponderet verbum. * Ecce omnes 29
iniuſti, & vana opera eorum : ventus &
inane ſimulachra eorum.

CAP. XLII.

Matth. 12.b.18

ECce ſeruus meus, ſuſcipiam eum: 1
electus meus, complacuit ſibi in il- A
lo anima mea : dedi ſpiritum meum ſu-
per eum, iudicium Gentibus proferet.
*Non clamabit,neque accipiet perſonam, 2
nec audietur vox eius foris. * Calamum 3
quaſſatum non conteret, & linum fumi-
gans non extinguet : in veritate educet
iudicium. * Non erit triſtis, neque tur- 4
bulentus, donec ponat in terra iudicium:
& legem eius inſulæ expectabunt. * Hæc 5
dicit Dominus Deus, creans cælos, &
extendens eos : firmans terram, & quæ
germinant ex ea : dans flatum populo,
qui eſt ſuper eam, & ſpiritum calcanti-
bus eam. * Ego Dominus vocaui te in 6
iuſtitia, & apprehendi manum tuam, & B
ſeruaui te. ‖ Et dedi te in fœdus populi,
‖ Iſa.49 b.6.
in lucem Gentium : * Vt aperires oculos 7
cæcorum, & educeres de concluſione
vinctum, de domo carceris ſedentes in
tenebris. * ‖ Ego Dominus, hoc eſt no- 8
‖ Iſa.48 b.11.
men meum : gloriam meam alteri nõ da-
bo,& laudem meam ſculptilibus. * Quæ 9
prima fuerunt, ecce venerunt:noua quo-
que ego annuncio : antequam oriantur,
audita vobis faciam. * Cantate Domino 10
canticum nouum, laus eius ab extremis
terræ : qui deſcenditis in mare, & pleni-
tudo eius; inſulæ, & habitatores earum.
* Subleuetur deſertum, & ciuitates eius: 11
in domibus habitabit Cedar : laudate ha-
bitatores Petræ, de vertice montium cla-
mabunt. * Ponent Domino gloriam, & 12
laudem eius in inſulis nunciabunt. * Do- 13
minus ſicut fortis egredietur, ſicut vir
prælíator ſuſcitabit zelum : vociferabi-
tur,& clamabit:ſuper inimicos ſuos con-
fortabitur. * Tacui ſemper, ſilui,patiens 14
fui,ſicut parturiens loquar : diſsipabo, & C
abſorbebo ſimul.* Deſertos faciam mon- 15
tes, & colles, & omne gramen eorum
exiccabo:& ponam flumina in inſulas,&
16 ſtagna arefaciam.* Et ducam cæcos in
viam, quam neſciunt; & in ſemitis,
quas ignorauerunt,ambulare eos faciam,
ponam tenebras coram eis in lucem, &
praua in recta : hæc verba feci eis,& non
17 dereliqui eos. * Conuerſi ſunt retror-
ſum : confundantur confuſione qui con-
fidunt in ſculptili, qui dicunt conflatili:
18 Vos dij noſtri. * Surdi audite, & cæci in-
19 tuemini ad videndum. * Quis cæcus, niſi
ſeruus meus? & ſurdus, niſi ad quem
nuncios meos miſi? quis cæcus, niſi qui
venundatus eſt?& quis cæcus, niſi ſeruus
20 Domini? * Qui vides multa, nónne cu-
ſtodies? qui apertas habes aures, nónne
21 audies? * Et Dominus voluit vt ſanctifi-
caret eum, & magnificaret legem, & ex-
22 tolleret. * Ipſe autem populus direptus,
D & vaſtatus : laqueus iuuenum omnes, &
in domibus carcerum abſconditi ſunt :
facti ſunt in rapinam, nec eſt qui eruat:
in direptionem,nec eſt qui dicat : Redde.
23 * Quis eſt in vobis qui audiat hoc, at-
24 tendat & auſcultet futura? * Quis dedit
in direptionem Iacob, & Iſrael vaſtanti-
bus? nónne Dominus ipſe, cui peccaui-
mus? Et noluerunt in viis eius ambulare,
25 & non audierunt legem eius. * Et effudit
ſuper eum indignationem furoris ſui, &
forte bellum, & combuſsit eum in cir-
cuitu,& non cognouit:& ſuccendit eum,
& non intellexit.

CAP. XLIII.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans
A te Iacob, & formans te Iſrael : Noli
timere, quia redemi te, & vocaui te no-
2 mine tuo : meus es tu.*Cùm tranſieris
per aquas, tecum ero, & flumina non
operient te : cùm ambulaueris in igne,
non combureris, & flamma non ardebit
3 in te : * Quia ego Dominus Deus tuus
ſanctus Iſrael ſaluator tuus, dedi propi-
tiationem tuam Aegyptum,Aethiopiam,
4 & Saba pro te. * Ex quo honorabilis fa-
ctus es in oculis meis, & glorioſus : ego
dilexi te, & dabo homines pro te, & po-
5 pulos pro anima tua. * Noli timere,quia
ego tecum ſum : ab Oriente adducam ſe-
men tuum, & ab Occidente congregabo
6 te. * Dicam Aquiloni : Da; & Auſtro:
Noli prohibere : affer filios meos de lon-
ginquo, & filias meas ab extemis terræ.
7 * Et omnem, qui inuocat nomen meum,
in gloriam meam creaui eum, formaui
8 eum, & feci eum. * Educ foras populum
cæcum,& oculos habentem; ſurdum, &
9 aures ei ſunt. * Omnes gentes congrega-
B tæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus:
quis in vobis annunciet iſtud,& quæ pri-
ma ſunt audire nos faciet?dent teſtes eo-
rum, iuſtificentur, & audiant, & dicant:
10 Verè. * Vos teſtes mei, dicit Dominus, &
ſeruus meus,quẽ elegi:vt ſciatis,& creda-
tis mihi,& intelligatis quia ego ipſe ſum.
Ante me non eſt formatus Deus, & poſt
me

Digitized by Google

‖ *Oſe.*13 me non erit.* ‖ Ego ſum,ego ſum Domi- 11
*b.*4. nus,& non eſt abſque me ſaluator.* Ego 12
annunciaui,& ſaluaui : auditum feci, &
non fuit in vobis alienus : vos teſtes mei,
dicit Dominus,& ego Deus. * Et ab ini- 13
tio ego ipſe,& non eſt qui de manu mea
eruat : operabor , & quis auertet illud?
* Hæc dicit Dominus redemptor veſter, 14
ſanctus Iſrael : Propter vos miſi in Baby-
lonem , & detraxi vectes vniuerſos , &
Chaldæos in nauibus ſuis gloriátes.* Ego 15
Dominus ſanctus veſter, creans Iſrael rex
veſter. * Hæc dicit Dominus, qui dedit in 16
mari viam , & in aquis torrentibus ſemi- C
tam. * Qui eduxit quadrigam & equum, 17
agmen & robuſtum: ſimul obdormierũt,
nec reſurgent : contriti ſunt quaſi linum,
& extincti ſunt. * Ne memineritis prio- 18
‖ 2.*Cor.* rum,& antiqua ne intueamini. * ‖ Ecce 19
5.*d.* 17. ego facio noua,& nunc orientur , vtique
*Apo.*21 cognoſcetis ea:ponam in deſerto viam,&
b. 5. in inuio flumina.* Glorificabit me beſtia 20
agri,dracones & ſtruthiones:quia dedi in
deſerto aquas,flumina in inuio, vt darem
potum populo meo , electo meo.* Popu- 21
lum iſtum formaui mihi, laudem meam
narrabit. * Non me inuocaſti Iacob , nec 22
laboraſti in me Iſrael.* Non obtuliſti mi- 23
hi arietem holocauſti tui,& victimis tuis
non glorificaſti me: non te ſeruire feci in D
oblatione,nec laborẽ tibi præbui in thu-
re. * Non emiſti mihi argento calamum, 24
& adipe victimarum tuarum nõ inebria-
ſti me. Verumtamen ſeruire me feciſti in
peccatis tuis , præbuiſti mihi laborem in
iniquitatibus tuis. * Ego ſum , ego ſum 25
ipſe , qui deleo iniquitates tuas propter
me,& peccatorum tuorum non recorda-
bor. * Reduc me in memoriam, & iudi- 26
cemur ſimul : narra ſi quid habes vt iu-
ſtificeris. * Pater tuus primus peccauit,& 27
interpretes tui præuaricati ſunt in me.
* Et contaminaui principes ſanctos, dedi 28
ad internecionem Iacob , & Iſrael in
blaſphemiam.

CAP. XLIIII.

Iere. 30. ET nunc audi Iacob ſerue meus , & Iſ- 1
b. 10. & rael quem elegi : * Hæc dicit Domi- 2
46.*g.*27 bus faciens & formans te , ab vtero au- A
xiliator tuus : noli timere ſerue meus Ia-
cob , & rectiſsime , quem elegi. * Effun- 3
dam enim aquas ſuper ſitientẽ,& fluenta
ſuper aridam : effundam ſpiritum meum
ſuper ſemen tuum,& benedictionẽ meam
ſuper ſtirpem tuam.* Et germinabunt in- 4
ter herbas, quaſi ſalices iuxta præterfluẽ-
tes aquas.* Iſte dicet : Domini ego ſum: 5
& ille vocabit in nomine Iacob : & hic
ſcribet manu ſua: Domino:& in nomine
‖ *Sup.* Iſrael aſsimilabitur. * ‖ Hæc dicit Domi- 6
41. *b.*4. nus rex Iſrael , & redemptor eius Domi-
Inf. 48. nus exercituum:Ego primus , & ego no-
*b.*12. uiſsimus,& abſq; me nõ eſt Deus. * Quis 7
*Apoc.*1. ſimilis mei ? vocet,& annunciet:& ordi-
*d.*18.& nem exponat mihi , ex quo conſtitui po-
22.*e.*13. pulum antiquum: ventura & quæ futura

8 ſunt annuncient eis. * Nolite timere, ne-
que conturbemini:ex tunc audire te feci,
& annunciaui : vos eſtis teſtes mei:num-
quid eſt Deus abſque me , & formator
9 quem ego non nouerim ? * Plaſtæ idoli
B omnes nihil ſunt, & amantiſsima eorum
non proderunt eis:ipſi ſunt teſtes eorum,
quia non vident , neque intelligunt , vt
10 confundantur. * Quis formauit Deum,&
11 ſculptile conflauit ad nihil vtile ? * Ecce
omnes participes eius confundẽtur:fabri
enim ſunt ex hominibus:conuenient om-
nes,ſtabunt & pauebunt,& confundẽtur
12 ſimul. * ‖ Faber ferrarius lima operatus ‖ *Sap.*
eſt:in prunis,& in malleis formauit illud, 13.*c.*11.
& operatus eſt in brachio fortitudinis
ſuæ:eſuriet & deficiet, non bibet aquam,
13 & laſſeſcet. * Artifex lignarius extendit
normam, formauit illud in runcina:fecit
illud in angularibus,& in circino torna-
uit illud : & fecit imaginẽ viri quaſi ſpe-
cioſum hominem habitantem in domo.
14 * Succidit cedros,tulit ilicẽ, & quercum,
quæ ſteterat inter ligna ſaltus : plantauit
15 pinum, quam pluuia nutriuit. * Et facta
C eſt hominibus in focum:ſumpſit ex eis,&
calefactus eſt:& ſuccendit,& coxit panes:
de reliquo autem operatus eſt deum , &
adorauit : fecit ſculptile, & curuatus eſt
16 ante illud.* Medium eius combuſsit igni,
& de medio eius carnes comedit : coxit
pulmẽtum,& ſaturatus eſt , & calefactus
eſt, & dixit:Vah, calefactus ſum,vidi fo-
17 cum. * Reliquum autem eius deum fecit
& ſculptile ſibi : curuatur ante illud , &
adorat illud , & obſecrat , dicens : Libera
18 me, quia Deus meus es tu. * Neſcierunt,
neque intellexerunt : obliti enim ſunt ne
videant oculi eorũ,& ne intelligant cor-
19 de ſuo. * Non recogitant in mente ſua,
neque cognoſcunt,neque ſentiunt, vt di-
cant : Medietatem eius combuſsi igni,&
coxi ſuper carbones eius panes: coxi car-
nes & comedi, & de reliquo eius idolum
20 faciam? ante truncũ ligni procidã? * Pars
eius cinis eſt:cor inſipiens adorauit illud,
D & non liberabit animam ſuam,neque di-
cet : Fortè mẽdacium eſt in dextera mea.
21 * Memento horum Iacob,& Iſrael , quo-
niam ſeruus meus es tu : formaui te,ſer-
uus meus es tu Iſrael , ne obliuiſcaris
22 mei. * Deleui vt nubem iniquitates tuas,
& quaſi nebulam peccata tua : reuertere
23 ad me,quoniam redemi te. * Laudate cæ-
li , quoniam miſericordiam fecit Domi-
nus : iubilate extrema terræ , reſonate
montes laudationem , ſaltus & omne li-
gnum eius : quoniam redemit Dominus
24 Iacob , & Iſrael gloriabitur. * Hæc dicit
Dominus redemptor tuus , & formator
tuus ex vtero:Ego ſum Dominus , faciens
omnia, extendens cælos ſolus , ſtabiliens
25 terram,& nullus mecum. * Irrita faciens
ſigna diuinorum , & ariolos in furorem
vertens. Conuertens ſapientes retrorſum:
26 & ſcientiam eorũ ſtultam faciens. * Suſci-
tans

Digitized by Google

tans verbum ſerui ſui, & conſilium nun-
ciorum ſuorum complens. Qui dico Ie-
ruſalem: Habitaberis: & ciuitatibus Iuda:
Aedificabimini, & deſerta eius ſuſcitabo.
* Qui dico profundo: Deſolare, & flumina 27
tua areſaciam. * Qui dico Cyro: Paſtor 28
meus es, & omnem voluntatem meam
complebis. Qui dico Ieruſalem: Aedifica-
beris: & templo: Fundaberis.

CAP. XLV.

HAec dicit Dominus chriſto meo Cy- 1
ro, cuius apprehendi dexteram, vt A
ſubiiciam ante faciem eius Gentes, &
dorſa regum vertam, & aperiam coram
eo ianuas, & portæ non claudẽtur. * Ego 2
ante te ibo: & glorioſos terrę humiliabo:
portas æreas conteram, & vectes ferreos
confringam. * Et dabo tibi theſauros ab- 3
ſconditos, & arcana ſecretorum: vt ſcias
quia ego Dominus, qui voco nomen tuũ,
Deus Iſrael. * Propter ſeruum meum Ia- 4
cob, & Iſrael electum meum, & vocaui te
nomine tuo: aſsimilaui te, & non cogno-
uiſti me. * Ego Dominus, & non eſt am- 5
plius: extra me non eſt Deus: accinxi te, &
non cognouiſti me: * Vt ſciant hi, qui ab 6
ortu ſolis, & qui ab occidente, quoniam
abſque me non eſt. Ego Dominus, & non
eſt alter, * formans lucem, & creãs tene- 7
bras, faciens pacem, & creans malum: ego
Dominus faciens omnia hęc. * Rorate cæ- 8
li deſuper, & nubes pluant iuſtũ: aperia- B
tur terra, & germinet ſaluatorem: & iu-
ſtitia oriatur ſimul: ego Dominus creaui
eum. * Væ qui contradicit fictori ſuo, te- 9
ſta de ſamiis terræ: ‖ numquid dicet lutũ
figulo ſuo: Quid facis, & opus tuum abſ-
que manibus eſt? * Væ qui dicit patri: 10
Quid generas? & mulieri: Quid parturis?
* Hæc dicit Dominus ſanctus Iſrael, pla- 11
ſtes eius: Ventura interrogate me, ſuper
filios meos, & ſuper opus manuũ mearum
mandate mihi. * Ego feci terram & homi- 12
nem ſuper eã creaui ego: manus meæ te-
tenderunt cælos, & omni militiæ eorum
mandaui. * Ego ſuſcitaui eũ ad iuſtitiam, 13
& omnes vias eius dirigam: ipſe ędificabit C
ciuitatem meam, & captiuitatem meã di-
mittet, nõ in pretio, neque in muneribus,
dicit Dominus Deus exercituum. * Hæc 14
dicit Dominus: Labor Aegypti, & nego-
tiatio Aethiopiæ, & Sabaim viri ſublimes
ad te tranſibunt, & tui erunt: Poſt te am-
bulabunt, vincti manicis pergent: & te
adorabunt, tẽque deprecabuntur: Tãtum
in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus.
* Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſ- 15
raęl ſaluator. * Confuſi ſunt, & erubue- 16
runt omnes: ſimul abierũt in confuſionẽ
fabricatores errorum. * Iſrael ſaluatus eſt 17
in Domino ſalute æterna: non confunde-
mini, & non erubeſcetis vſque in ſæcu-
lum ſæculi. * Quia hæc dicit Dominus 18
creans cælos, ipſe Deus formans terram,
& faciens eam, ipſe plaſtes eius: non in
vanum creauit eam: vt habitaretur, for-

‖ Rom. 9. d. 20. Ier. 18. a 6.

mauit eam: ego Dominus, & nõ eſt aliud.
19 * Non in abſcondito locutus ſum in loco
terræ tenebroſo: non dixi ſemini Iacob:
Fruſtra quærite me: ego Dominus loquẽs
20 iuſtitiam, annuncians recta. * Congrega-
mini, & venite, & accedite ſimul qui ſal-
uati eſtis ex Gentibus: neſcierunt qui le-
uant lignũ ſculpturæ ſuæ, & rogãt Deum
21 non ſaluantem. * Annunciate, & venite,
D & conſiliamini ſimul: quis auditum fecit
hoc ab initio, ex tũc prædixit illud? num-
quid non ego Dominus, & non eſt vltrà
Deus abſque me? Deus iuſtus, & ſaluans
22 non eſt præter me. * Cõuertimini ad me,
& ſalui eritis omnes fines terræ: quia ego
23 Deus, & non eſt alius. * In memetipſo iu-
raui, egredietur de ore meo iuſtitiæ ver-
24 bum, & nõ reuertetur: * ‖ quia mihi cur-
uabitur omne genu, & iurabit omnis lin-
25 gua. * Ergo in Domino dicet, meæ ſunt
iuſtitiæ & imperium: ad eum venient, &
26 cõfundentur omnes qui repugnant ei. * In
Domino iuſtificabitur, & laudabitur om-
ne ſemen Iſrael.

‖ Rom. 14. b. 11. Phil. 2. b. 10.

CAP. XLVI.

1 COnfractus eſt Bel, contritus eſt Na-
A bo: facta ſunt ſimulachra eorum be-
ſtiis & iumentis, onera veſtra graui pon-
2 dere vſque ad laſsitudinem. * Contabue-
runt, & contrita ſunt ſimul: non potue-
runt ſaluare portantem, & anima eorum
3 in captiuitatem ibit. * Audite me do-
B mus Iacob, & omne reſiduum domus Iſ-
rael, qui portamini à meo vtero, qui ge-
4 ſtamini à mea vulua. * Vſque ad ſenectã
ego ipſe, & vſque ad canos ego portabo:
ego feci, & ego ferã: ego portabo, & ſal-
5 uabo. * Cui aſsimilaſtis me, & adæqua-
ſtis, & cõparaſtis me, & feciſtis ſimilem?
6 * Qui confertis aurum de ſacculo, & ar-
gentum ſtatera ponderatis: conducentes
aurificem, vt faciat Deum: & procidunt,
7 & adorant. * ‖ Portant illum in humeris
C geſtantes, & ponentes in loco ſuo: & ſta-
bit, ac de loco ſuo non mouebitur: ſed &
cùm clamauerint ad eum, non audiet: de
8 tribulatione nõ ſaluabit eos. * Memento-
te iſtud, & confundamini: redite præuari-
9 catores ad cor. * Recordamini prioris ſæ-
culi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt
10 vltrà Deus, nec eſt ſimilis mei: * Annun-
D cians ab exordio nouiſsimum, & ab ini-
tio quæ necdum facta ſunt, dicens: Conſi-
lium meum ſtabit, & omnis volũtas mea
11 fiet: * Vocans ab Oriente auem, & de ter-
ra longinqua virum voluntatis meæ: &
locutus ſum, & adducam illud: creaui, &
12 faciam illud. * Audite me duro corde, qui
13 longè eſtis à iuſtitia. * Propè feci iuſtitiã
meam, non elongabitur, & ſalus mea non
morabitur. Dabo in Sion ſalutem, & in
Iſrael gloriam meam.

‖ Bar. 6. c. 25.

CAP. XLVII.

1 DEſcende, ſede in puluere virgo filia
A Babylon, ſede in terra: non eſt ſo-
lium filiæ Chaldæorum, quia vltrà non
vocaberis

Digitized by Google

vocaberis mollis & tenera. * Tolle mo- 2
lam,& mole farinam: denuda turpitudi-
nem tuam, diſcooperi humerum , reuela
‖Nah.3 crura,trāſi flumina.* ‖ Reuelabitur igno- 3
6.5. minia tua, & videbitur opprobriū tuum:
vltionem capiam,& non reſiſtet mihi ho-
mo. * Redemptor noſter, Dominus exer- 4
cituum nomen illius,ſanctus Iſrael. * Se- 5
de tacens, & intra in tenebras filia Chal-
dæorum: quia non vocaberis vltrà domi-
na regnorū. * Iratus ſum ſuper populum 6
meum, contaminaui hereditatem meam, B
& dedi eos in manu tua : non poſuiſti eis
miſericordias:ſuper ſenem aggrauaſti iu-
gum tuum valde. * Et dixiſti : In ſempi- 7
ternum ero domina: non poſuiſti hæc ſu-
per cor tuū , neque recordata es nouiſſi-
mi tui. * Et nūc audi hæc delicata,& ha- 8
bitans cōfidenter, quæ dicis in corde tuo:
‖Apoc. ‖ Ego ſum,& non eſt præter me amplius:
18.b.7. non ſedebo vidua , & ignorabo ſterilita- C
‖Inf.51. tem. * ‖ Venient tibi duo hæc ſubitò in 9
f.19. die vna,ſterilitas & viduitas:vniuerſa ve-
nerunt ſuper te,propter multitudinē ma-
leficiorum tuorum , & propter duritiam
incantatorum tuorum vehementem. * Et 10
fiduciam habuiſti in malitia tua , & dixi-
ſti : Non eſt qui videat me : ſapientia tua
& ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti
in corde tuo : Ego ſum,& præter me non
eſt altera.* Veniet ſuper te malum,& ne- 11
ſcies ortū eius: & irruet ſuper te calami- D
tas,quam non poteris expiare : veniet ſu-
per te repentè miſeria,quam neſcies.* Sta 12
cum incantatoribus tuis,& cum multitu-
dine maleficiorum tuorum, in quibus la-
boraſti ab adoleſcentia tua , ſi fortè quid
proſit tibi,aut ſi poſsis fieri fortior.* De- 13
feciſti in multitudine conſiliorū tuorum:
ſtent,& ſaluent te augures cæli,qui con-
templabantur ſidera,& ſupputabant men-
ſes , vt ex eis annunciarent ventura tibi.
* Ecce facti ſunt quaſi ſtipula,ignis com- 14
buſsit eos : non liberabunt animam ſuam
de manu flammæ:non ſunt prunæ quibus
caleſiant ; nec focus, vt ſedeant ad eum.
* Sic facta ſunt tibi in quibuſcumque la- 15
boraueras:negotiatores tui ab adoleſcen-
tia tua , vnuſquiſque in via ſua erraue-
runt:non eſt qui ſaluet te.

CAP. XLVIII.

AVdite hæc domus Iacob,qui vocami- 1
ni nomine Iſrael , & de aquis Iuda A
exiſtis , qui iuratis in nomine Domini,
& Dei Iſrael recordamini non in veri-
tate,neque in iuſtitia, * De ciuitate enim 2
ſancta vocati ſunt , & ſuper Deum Iſrael
cōſtabiliti ſunt:Dominus exercituum no-
men eius. * Priora ex tunc annunciaui,& 3
ex ore meo exierunt,& audita feci ea:re-
pentè operatus ſum,& venerunt. * Sciui 4
enim quia durus es tu, & neruus ferreus
ceruix tua , & frons tua ærea. * Prædixi 5
tibi ex tunc: antequam venirent indicaui
tibi,ne fortè diceres : Idola mea fecerunt
hæc,& ſculptilia mea & conflatilia man-
6 dauerunt iſta. * Quæ audiſti, vide omnia:
B vos autem num annunciaſtis? Audita feci
tibi noua ex tunc,& conſeruata ſunt quæ
7 neſcis:* nunc creata ſunt, & non ex tunc
& ante diem , & non audiſti ea,ne fortè
8 dicas:Ecce ego cognoui ea.* Neque audi-
ſti,neque cognouiſti,neque ex tunc aper-
ta eſt auris tua : ſcio enim quia præuari-
cans præuaricaberis , & tranſgreſſorē ex
9 vtero vocaui te. * Propter nomen meum
longè faciā furorem meum: & laude mea
10 infrenabo te,ne intereas.*Ecce excoxi te,
ſed non quaſi argētum, elegi te in cami-
11 no paupertatis.* Propter me, propter me
faciam,vt non blaſphemer : ‖ & gloriam ‖Sup.
12 meam alteri non dabo. * Audi me Iacob, 42.b.8.
& Iſrael quem ego voco : ‖ ego ipſe, ego ‖Sup.
13 primus,& ego nouiſsimus. * Manus quo- 41.b.4.
C que mea fundauit terram,& dextera mea & 44.
menſa eſt cælos:ego vocabo eos,& ſtabūt a.6.
14 ſimul.* Congregamini omnes vos,& au-
dite:quis de eis annunciauit hæc? Domi-
nus dilexit eum, faciet voluntatem ſuam
in Babylone,& brachium ſuum in Chal-
15 dæis. * Ego ego locutus ſum , & vocaui
eum : adduxi eum, & directa eſt via eius.
16 *Accedite ad me,& audite hoc:nō à prin-
cipio in abſcondito locutus ſum;ex tem-
pore antequam fieret , ibi eram : & nunc
Dominus Deus miſit me, & ſpiritus eius.
17 * Hæc dicit Dominus,redēptor tuus ſan-
ctus Iſrael : Ego Dominus Deus tuus do-
cens te vtilia,gubernās te in via, qua am-
18 bulas.* Vtinam attendiſſes mandata mea:
D facta fuiſſet ſicut flumen pax tua , & iu-
19 ſtitia tua ſicut gurgites maris.* & fuiſſet
quaſi arena ſemen tuū , & ſtirps vteri tui
vt lapilli eius:non interiſſet, & nō fuiſſet
20 attritū nomen eius à facie mea.* ‖ Egre- ‖Ier,32.
dimini de Babylone,fugite à Chaldæis,in a.6.
voce exultationis annūciate:auditum fa-
cite hoc,& efferte illud vſque ad extrema
terræ:Dicite : ‖ Redemit Dominus ſeruū ‖Exod.
21 ſuum Iacob. * Non ſitierunt in deſerto, 17.b.6.
cùm educeret eos: ‖ aquam de petra pro- N.20.
duxit eis , & ſcidit petram , & fluxerunt b 12.
22 aquæ.* Nō eſt pax impiis,dicit Dominus. ‖Is.57.
d.21.

CAP. XLIX.

1 AVdite inſulæ , & attendite populi de
A longe : Dominus ab vtero vocauit
me , de ventre matris meæ recordatus eſt
2 nominis mei.* ‖ Et poſuit os meum qua- ‖Inf.51.
ſi gladium acutum : in vmbra manus ſuæ c.16.
protexit me , & poſuit me ſicut ſagittam
electam : in pharetra ſua abſcondit me.
3 * Et dixit mihi: Seruus meus es tu Iſrael,
4 quia in te gloriabor. * Et ego dixi: In va-
cuum laboraui,ſine cauſa, & vanè forti-
tudinem meam conſumpſi:ergo iudicium
meum cum Domino, & opus meum cum
5 Deo meo.* Et nunc dicit Dominus , for-
mans me ex vtero ſeruum ſibi , vt redu-
cam Iacob ad eum,& Iſrael non congre-
gabitur:& glorificatus ſum in oculis Do-
B mini , & Deus meus factus eſt fortitudo

mea. * Et dixit: Parum eſt vt ſis mihi ſer- 6
uus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & fæces
‖ Sup. Iſrael conuertendas. ‖ Ecce dedi te in lu-
42. b. 6. cem Gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad
Act. 13. extremū terræ. * Hæc dicit Dominus re- 7
g. 47. demptor Iſrael, ſanctus eius, ad contem-
ptibilem animam, ad abominatā gentem,
ad ſeruum dominorum: Reges videbunt,
& conſurgent principes, & adorabūt pro-
pter Dominū, quia fidelis eſt, & ſanctum
‖ 2. Cor. Iſrael qui elegit te. * ‖ Hæc dicit Domi- 8
6. a. 2. nus: In tempore placito exaudiui te, & in C
die ſalutis auxiliatus ſum tui: & ſeruaui
te, & dedi te in fœdus populi, vt ſuſcita-
res terram, & poſſideres hereditates diſ-
ſipatas: * vt diceres his, qui vincti ſunt: 9
Exite; & his, qui in tenebris: Reuelamini.
Super vias paſcētur, & in omnibus planis
‖ Apoc. paſcua eorum. * ‖ Non eſurient, neque 10
7. d. 16. ſitient, & non percutiet eos æſtus & ſol:
quia miſerator eorū reget eos, & ad fon-
tes aquarum potabit eos. * Et ponam o- 11
mnes montes meos in viā, & ſemitæ meæ
exaltabuntur. * Ecce iſti de lōge venient, 12
& ecce illi ab Aquilone & mari, & iſti de D
terra Auſtrali. * Laudate cæli, & exulta 13
terra, iubilate montes laudem: quia con-
ſolatus eſt Dominus populum ſuum, &
pauperum ſuorum miſerebitur. * Et di- 14
xit Sion: Dereliquit me Dominus, & Do-
minus oblitus eſt mei. * Numquid obli- 15
uiſci poteſt mulier infantē ſuum, vt non
miſereatur filio vteri ſui? & ſi illa oblita
fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui. * Ec- 16
ce in manibus meis deſcripſi te: muri tui
corā oculis meis ſemper. * Venerūt ſtru- 17
ctores tui: deſtruentes te & diſſipantes,
à te exibunt. * ‖ Leua in circuitu oculos 18
‖ Infr. tuos, & vide, omnes iſti congregati ſunt, E
60. a. 4. venerunt tibi: viuo ego, dicit Dominus,
quia omnibus his velut ornamēto veſtie-
ris, & circumdabis tibi eos quaſi ſponſa.
* Quia deſerta tua, & ſolitudines tuæ, & 19
terra ruinæ tuæ, nunc anguſta erunt præ
habitatoribus, & longè fugabuntur qui
abſorbebant te. * Adhuc dicent in auribus 20
tuis filii ſterilitatis tuę: Anguſtus eſt mi-
hi locus, fac ſpatiū mihi vt habitem. * Et 21
dices in corde tuo: Quis genuit mihi iſtos? F
ego ſterilis, & non pariens, transmigratā,
& captiua: & iſtos quis enutriuit? ego de-
ſtituta & ſola: & iſti vbi erant? * Hæc di- 22
cit Dominus Deus: Ecce leuabo ad Gen-
tes manū meam, & ad populos exaltabo
ſignum meū. Et afferent filios tuos in vl-
nis, & filias tuas ſuper humeros porta-
bunt. * Et erunt reges nutritij tui, & re- 23
ginæ nutrices tuæ: vultu in terrā demiſſo G
adorabunt te, & puluerem pedum tuorū
lingent. Et ſcies quia ego Dominus, ſuper
quo non confundentur qui expectāt eum.
* Numquid tolletur à forti præda? aut 24
quod captum fuerit à robuſto, ſaluum eſ-
ſe poterit? * Quia hæc dicit Dominus: 25
Equidem & captiuitas à forti tolletur: &
quod ablatū fuerit à robuſto, ſaluabitur.
Eos verò, qui iudicauerunt te, ego iudi-
26 cabo, & filios tuos ego ſaluabo. * Et ciba-
bo hoſtes tuos carnibus ſuis: & quaſi mu-
ſto, ſanguine ſuo inebriabuntur: & ſciet
omnis caro, quia ego Dominus ſaluans
te, & redemptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

1 Hæc dicit Dominus: Quis eſt hic li-
A ber repudij matris veſtræ, quo dimi-
ſi eam? aut quis eſt creditor meus, cui
vendidi vos? ecce in iniquitatibus ve-
ſtris venditi eſtis, & in ſceleribus veſtris
2 dimiſi matrem veſtram. * Quia veni, &
non erat vir: vocaui, & non erat qui au-
diret. ‖ numquid abbreuiata & paruula ‖ Inf. 59
facta eſt manus mea, vt non poſſim redi- a. 1.
B mere? aut non eſt in me virtus ad libe-
randū? Ecce in increpatione mea deſertū
faciam mare, ponam flumina in ſiccum:
cōputreſcent piſces ſine aqua, & morien-
3 tur in ſiti. * Induā cælos tenebris, & ſac-
4 cum ponam operimentum eorum. * Do-
minus dedit mihi linguam eruditam, vt
ſciam ſuſtentare eum, qui laſſus eſt ver-
bo: erigit manè, manè erigit mihi aurem,
5 vt audiam quaſi magiſtrum. * Dominus
Deus aperuit mihi aurem, ego autem non
6 cōtradico: retrorſum non abij. * ‖ Corpus ‖ Matth.
C meum dedi percutientibus, & genas meas 26. g. 67
vellentibus: faciem meam non auerti ab
increpantibus, & conſpuentibus in me.
7 * Dominus Deus auxiliator meus, ideo
non ſum confuſus: ideo poſui faciē meam
vt petram duriſſimam, & ſcio quoniam
8 non confundar. * ‖ Iuxtà eſt qui iuſtificat ‖ Rom.
me, quis contradicet mihi? ſtemus ſimul, 8. f. 33.
quis eſt aduerſarius meus? accedat ad me.
9 * Ecce Dominus Deus auxiliator meus:
quis eſt qui condemnet me? Ecce omnes
quaſi veſtimentum cōterentur, tinea co-
10 medet eos. * Quis ex vobis timens Domi-
D num, audiens vocem ſerui ſui? qui ambu-
lauit in tenebris, & nō eſt lumen ei, ſpe-
ret in nomine Domini, & innitatur ſuper
11 Deum ſuum. * Ecce vos omnes accēden-
tes ignem, accincti flammis, ambulate in
lumine ignis veſtri, & in flāmis quas ſuc-
cendiſtis: de manu mea factum eſt hoc
vobis, in doloribus dormietis.

CAP. LI.

1 Audite me qui ſequimini quod iuſtum
A eſt, & quæritis Dominum: attendite
ad petram vnde exciſi eſtis, & ad cauer-
2 nam laci, de qua præciſi eſtis. * Atten-
dite ad Abraham patrem veſtrum, & ad
Saram, quæ peperit vos: quia vnum voca-
ui eum, & benedixi ei, & multiplicaui
3 eum. * Conſolabitur ergo Dominus Sion,
B & conſolabitur omnes ruinas eius: & po-
net deſertum eius quaſi delicias, & ſoli-
tudinem eius quaſi hortū Domini. Gau-
dium & lætitia inuenietur in ea, gratia-
4 rum actio & vox laudis. * Attendite ad
me popule meus, & tribus mea me audi-
te: quia lex à me exiet, & iudiciū meum
5 in lucem populorum requieſcet. * Prope
eſt iuſtus

Digitized by Google

eſt iuſtus meus , egreſſus eſt ſaluator
meus,& brachia mea populos iudicabũt:
me inſulæ expectabunt , & brachium
meum ſuſtinebunt. * Leuate in cælum 6
oculos veſtros , & videte ſub terra deor-
ſum:quia cæli ſicut fumus liqueſcent, &
‖ Pſalm. terra ſicut veſtimentum atteretur,& ha-
bitatores eius ſicut hæc interibunt: ‖ Sa-
36.c.39. lus autem mea in ſempiternum erit , & C
iuſtitia mea non deficiet.*Audite me qui 7
ſcitis iuſtum , populus meus lex mea in
corde eorum : nolite timere opprobrium
hominum, & blaſphemias eorum ne me-
tuatis. * Sicut enim veſtimentum,ſic co- 8
medet eos vermis : & ſicut lanam,ſic de-
uorabit eos tinea : Salus autem mea in
ſempiternum erit , & iuſtitia mea in ge-
nerationes generationum.
* Conſurge, conſurge, induere fortitu- 9
dinem brachium Domini:conſurge ſicut
in diebus antiquis,in generationibus ſæ-
culorum. Numquid non tu percuſsiſti
ſuperbum,vulneraſti draconem ?
‖ Exod. * ‖ Numquid non tu ſiccaſti mare,aquã 10
14.c.21. abyſsi vehementis : qui poſuiſti profun- D
dum maris viam,vt tranſirent liberati ?
*Et nunc qui redempti ſunt à Domino, 11
reuertentur, & venient in Sion laudan-
tes,& lætitia ſempiterna ſuper capita eo-
rum ,gaudium & lætitiam tenebunt, fu-
giet dolor & gemitus. * Ego,ego ipſe cõ- 12
ſolabor vos: quis tu vt timeres ab homi-
ne mortali, & à filio hominis , qui quaſi
fœnum ita areſcet?* Et oblitus es Domi- 13
ni factoris tui,qui tetendit cælos,& fun- E
dauit terram : & formidaſti iugiter tota
die à facie furoris eius qui te tribulabat,
& parauerat ad perdendum: vbi nunc eſt
furor tribulantis ? * Citò veniet gradiens 14
ad aperiendum , & non interficiet vſque
ad internecionem,nec deficiet panis eius.
* Ego autem ſum Dominus Deus tuus, 15
qui conturbo mare , & intumeſcunt flu-
ctus eius : Dominus exercituum nomen
‖ Suprà meum.* ‖ Poſui verba mea in ore tuo,& 16
49.a.2. in vmbra manus meæ protexi te,vt plan- F
tes cælos , & fundes terram : & dicas ad
Sion: Populus meus es tu. * Eleuare,ele- 17
uare, conſurge Ieruſalem, quæ bibiſti de
manu Domini calicem iræ eius: vſque ad
fundum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti
vſque ad fæces. * Non eſt qui ſuſtentet 18
eam ex omnibus filiis, quos genuit:& nõ
eſt qui apprehendat manum eius ex om-
‖ Suprà nibus filiis,quos enutriuit. * ‖ Duo ſunt 19
47. b.9. quæ occurrerunt tibi : quis contriſtabi-
tur ſuper te ? vaſtitas, & contritio,& fa-
mes,& gladius;quis conſolabitur te?*Fi- 20
lij tui proiecti ſunt, dormierunt in capite G
omnium viarum, ſicut oryx illaqueatus :
pleni indignatione Domini, increpatione
Dei tui.*Idcirco audi hoc paupercula,& 21
ebria non a vino. * Hæc dicit dominator 22
tuus Dominus,& Deus tuus, qui pugna-
bit pro populo ſuo : Ecce tuli de manu
tua calicem ſoporis, fundum calicis indi-
gnationis meæ , non adiicies vt bibas il-
23 lum vltrà.*Et ponam illum in manu eo-
rum, qui te humiliauerunt , & dixerunt
animæ tuæ: Incuruare, vt tranſeamus:&
poſuiſti vt terram corpus tuum, & quaſi
viam tranſeuntibus.

CAP. LII.

1 Conſurge , conſurge, induere fortitu-
A dine tua Sion , induere veſtimentis
gloriæ tuæ Ieruſalem, ciuitas ſancti:quia
non adiiciet vltrà vt pertranſeat per te
2 incircumciſus & immundus. * Excu-
tere de puluere , conſurge , ſede Ieruſa-
lem : ſolue vincula colli tui captiua filia
3 Sion. * Quia hæc dicit Dominus : Gratis
venundati eſtis , & ſine argento redime-
4 mini.* Quia hæc dicit Dominus Deus :
B ‖ In Aegyptum deſcendit populus meus ‖ Geneſ.
in principio,vt colonus eſſet ibi: & Aſſur 46.b.6.
abſque vlla cauſa calumniatus eſt eum .
5 * Et numquid mihi eſt hic , dicit Domi-
nus, quoniam ablatus eſt populus meus
gratis ? Dominatores eius iniquè agunt,
dicit Dominus . ‖ & iugiter tota die no- ‖ Rom.
6 men meum blaſphematur. * Propter hoc 2.d.24.
ſciet populus meus nomen meum in die Ezec 36.
illa: quia ego ipſe qui loquebar, ecce ad- d.20.
7 ſum. * ‖ Quàm pulchri ſuper montes pe- ‖ Rom.
des annunciantis & prædicantis pacem; 10.c.15.
annunciantis bonum , prædicantis ſalu- Nah.1.
tem , dicentis Sion : Regnabit Deus tuus! d.15.
8 * Vox ſpeculatorum tuorum: leuauerunt
C vocem, ſimul laudabunt : quia oculo ad
oculum videbunt cùm conuerterit Do-
9 minus Sion.* Gaudete , & laudate ſimul
deſerta Ieruſalem: quia cõſolatus eſt Do-
minus populum ſuum , redemit Ieruſa-
10 lem. * Parauit Dominus brachium ſan-
ctum ſuum in oculis omnium Gentium: ‖ Pſalm.
‖ & videbunt omnes fines terræ ſalutare 97 a.3.
11 Dei noſtri.* Recedite,recedite,exite inde, 2.Cor.
‖ pollutum nolite tangere : exite de me- 6.d.17.
dio eius , mundamini qui fertis vaſa Do-
12 mini.* Quoniam non in tumultu exibi-
D tis , nec in fuga properabitis : præcedet
enim vos Dominus , & congregabit vos
13 Deus Iſrael.*Ecce intelliget ſeruus meus ,
exaltabitur,& eleuabitur,& ſublimis erit
14 valde.* Sicut obſtupuerunt ſuper te mul-
ti , ſic inglorius erit inter viros aſpectus
eius,& forma eius inter filios hominum.
15 * Iſte aſperget gentes multas , ſuper ip-
ſum continebunt reges os ſuum : ‖ quia ‖ Rom.
quibus non eſt narratum de eo,viderunt; 15.c.21
& qui non audierunt, contemplati ſunt.

CAP. LIII.

1 QVis credidit auditui noſtro? & bra- ‖ Ioan.12.
A chium Domini cui reuelatum eſt ? f.38
2 * Et aſcendet ſicut virgultum coram Rom 10.
eo , & ſicut radix de terra ſitienti : non d.16.
eſt ſpecies ei,neq; decor:& vidimus eum,
& non erat aſpectus , & deſiderauimus ‖ Marc.9
3 eum : ‖ Deſpectum , & nouiſsimum vi- b.12.
rorum,virum dolorum , & ſcientem in-
firmitatem : & quaſi abſconditus vultus
eius & deſpectus , vnde nec reputauimus
Ii eum.

Digitized by Google

‖ *Matt. 8.c.17.* eum. * ‖ Verè languores noſtros ipſe tu- 4
lit,& dolores noſtros ipſe portauit:& nos B
putauimus eum quaſi leproſum , & per-
‖ *1. Cor. 15.a.3.* cuſſum à Deo & humiliatum.* ‖ Ipſe au- 5
tem vulneratus eſt propter iniquitates
noſtras , attritus eſt propter ſcelera no-
ſtra:diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, &
liuore eius ſanati ſumus. * Omnes nos 6
quaſi oues errauimus,vnuſquiſq; in viam
ſuam declinauit:& poſuit Dominus in eo
iniquitatem omnium noſtrum.* Oblatus 7
eſt quia ipſe voluit , & non aperuit os C
ſuum : ſicut ouis ad occiſionem ducetur,
& quaſi agnus coram tondente ſe obmu-
‖ *Matth. 26.f.63.* teſcet,‖ & non aperiet os ſuum.* De an- 8
guſtia,& de iudicio ſublatus eſt: genera-
Act.8.f.32 tionẽ eius quis enarrabit ? quia abſciſſus
eſt de terra viuentium:propter ſcelus po-
puli mei percuſſi eum. * Et dabit impios 9
pro ſepultura, & diuitem pro morte ſua :
‖ *1. Pet. 2.f.22.* ‖ eo quòd iniquitatem non fecerit, ne-
que dolus fuerit in ore eius. * Et Domi- 10
1. Ioan 3.a.5. nus voluit conterere eum in infirmitate:
ſi poſuerit pro peccato animam ſuam,vi-
debit ſemen longæuum, & voluntas Do-
mini in manu eius dirigetur. * Pro eo 11
quòd laborauit anima eius,videbit & ſa- D
turabitur : in ſcientia ſua iuſtificabit ipſe
iuſtus ſeruus meus multos; & iniquitates
eorum ipſe portabit. * Ideo diſpertiam ei 12
plurimos, & fortium diuidet ſpolia, pro
eo quòd tradidit in mortem animã ſuam,
‖ *Mar. 15.c.28.* ‖ & cum ſceleratis reputatus eſt : & ipſe
peccata multorum tulit,& pro tranſgreſ-
Luc. 22.d.37. ſoribus rogauit.

CAP. LIIII.

‖ *Luc.23 d.29. Gal.4.d.27.* LAuda ‖ ſterilis quæ non paris: decan- 1
ta laudem , & hinni quæ non parie- A
bas : quoniam multi filij deſertæ , magis
quàm eius quæ habet virum , dicit Do-
minus. * Dilata locum tentorij tui , & 2
pelles tabernaculorum tuorum extende,
ne parcas: longos fac funiculos tuos , &
clauos tuos conſolida. * Ad dexterã enim 3
& ad læuam penetrabis : & ſemen tuum B
Gentes hereditabit , & ciuitates deſertas
inhabitabit * Noli timere,quia non con- 4
funderis,neque erubeſces:nõ enim te pu-
debit, quia confuſionis adoleſcentiæ tuæ
obliuiſceris , & opprobrij viduitatis tuæ
non recordaberis amplius. * Quia domi- 5
‖ *Luc.1.e.32.* nabitur tui qui fecit te,‖ Dominus exer- C
cituum nomen eius : & redemptor tuus
ſanctus Iſrael, Deus omnis terræ vocabi-
tur. * Quia vt mulierem derelictam & 6
mœrentem ſpiritu vocauit te Dominus,
& vxorem ab adoleſcentia abiectam,dixit
Deus tuus. * Ad punctum in modico de- 7
reliqui te , & in miſerationibus magnis
congregabo te.*In momento indignatio- 8
nis abſcondi faciem meam parumper à D
te, & in miſericordia ſempiterna miſer-
tus ſum tui:dixit redemptor tuus Domi-
‖ *Geneſ. 9.b.15.* nus. * ‖ Sicut in diebus Noë iſtud mi- 9
hi eſt , cui iuraui ne inducerem aquas
Noë vltra ſupra terram: ſic iuraui vt non
10 iraſcar tibi, & nõ increpem te.*Montes
E enim commouebuntur, & colles contre-
miſcent:miſericordia autem mea non re-
cedet à te , & fœdus pacis meæ non mo-
uebitur : dixit miſerator tuus Dominus.
11 * Paupercula , tempeſtate conuulſa, abſ-
que vlla conſolatione.* Ecce ego ſternam
per ordinem lapides tuos , & fundabo te
12 in ſapphiris,* & ponam iaſpidem propu-
F gnacula tua : & portas tuas in lapides
ſculptos,& omnes terminos tuos in lapi- ‖ *Ioan. 6.e.45.*
13 des deſiderabiles: * ‖ Vniuerſos filios tuos
doctos à Domino: & multitudinem pacis
14 filijs tuis. * Et in iuſtitia fundaberis : re-
cede procul à calumnia , quia non time-
bis ; & à pauore,quia nõ appropinquabit
15 tibi. * Ecce accola veniet , qui non erat
mecum, aduena quondã tuus adiungetur
16 tibi.*Ecce ego creaui fabrũ ſufflantem in
G igne prunas , & proferentem vas in opus
ſuum , & ego creaui interfectorem ad di-
17 ſperdendum.* Omne vas,quod fictum eſt
contra te, non dirigetur :& omnem lin-
guam reſiſtentem tibi in iudicio, iudica-
bis. Hæc eſt hereditas ſeruorum Domini,
& iuſtitia eorũ apud me, dicit Dominus.

CAP. LV.

1 OMnes ſitientes venite ad aquas : & *Eccl.51.d.33.*
A qui non habetis argentum , prope-
rate , emite , & comedite : venite, emi-
te abſque argento, & abſq; vlla commu-
2 tatione vinum & lac. * Quare appendi-
tis argentum non in panibus ; & labo-
rem veſtrum non in ſaturitate ? Audite
audientes me,& comedite bonum, & de-
lectabitur in craſsitudine anima veſtra.
3 * Inclinate aurem veſtram , & venite ad
B me:audite,& viuet anima veſtra , & fe-
riam vobiſcum pactum ſempiternum ,
4 ‖ miſericordias Dauid fideles. * Ecce te- ‖ *Act.13.f.34.*
ſtem populis dedi eum,ducẽ ac precepto-
5 rem Gentibus. * Ecce gentem, quam ne-
ſciebas , vocabis : & Gentes, quæ te non
cognouerunt , ad te current,propter Do-
minum Deum tuum , & ſanctum Iſrael,
6 quia glorificauit te. * Quærite Domi-
num,dum inueniri poteſt:inuocate eum,
7 dum prope eſt. * Derelinquat impius
viam ſuam , & vir iniquus cogitationes
ſuas, & reuertatur ad Dominum, & mi-
C ſerebitur eius,& ad Deum noſtrum:quo-
8 niam multus eſt ad ignoſcendum. * Non
enim cogitationes meæ, cogitationes ve-
ſtræ:neque viæ veſtræ, viæ meæ,dicit Do-
9 minus.* Quia ſicut exaltantur cæli a ter-
ra , ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis ve-
ſtris,& cogitationes meę à cogitationibus
10 veſtris.* Et quomodo deſcendit imber,&
nix de cælo,& illuc vltra non reuertitur,
ſed inebriat terram , & infundit eam, &
D germinare eam facit,& dat ſemen ſeren-
11 ti,& panem comedenti:* Sic erit verbum
meum,quod egredietur de ore meo : non
reuertetur ad me vacuum,ſed faciet quę-
cumque volui , & proſperabitur in his,
12 ad quę miſi illud. * Quia in lætitia egre-
diemini:

Digitized by Google

diemini, & in pace deducemini: montes &
colles cantabunt coram vobis laudem,
& omnia ligna regionis plaudent manu.
* Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro 13
vrtica creſcet myrtus: & erit Dominus
nominatus in ſignum æternum, quod
non auferetur.

CAP. LVI.

Sa. 1. a. 1.
1 HAec dicit Dominus: Cuſtodite iudi-
A cium, & facite iuſtitiam: quia iuxta
eſt ſalus mea vt veniat, & iuſtitia mea
2 vt reueletur.* Beatus vir, qui facit hoc,
& filius hominis, qui apprehendet iſtud:
cuſtodiens ſabbatum ne polluat illud,
cuſtodiens manus ſuas ne faciat omne
3 malum.* Et non dicat filius aduenæ, qui
B adhæret Domino, dicẽs: Separatione diui-
det me Dominus à populo ſuo: Et non di-
cat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum.
4 * Quia hæc dicit Dominus Eunuchis:
Qui cuſtodierint ſabbata mea, & elege-
rint quæ ego volui, & tenuerint fœdus
5 meum: * Dabo eis in domo mea, & in
muris meis locum, & nomen melius à fi-
liis & filiabus: nomen ſempiternum dabo
6 eis, quod non peribit.* Et filios aduenæ,
qui adhærent Domino, vt colant eum, &
diligant nomen eius, vt ſint ei in ſeruos:
omnem cuſtodientem ſabbatum ne pol-
C luat illud, & tenentem fœdus meum:
7 * Adducam eos in montem ſanctum
meum, & lætificabo eos in domo oratio-
nis meæ: holocauſta eorum, & victimæ
eorum, placebunt mihi ſuper altari meo:
|| quia domus mea, domus orationis vo-
8 cabitur cunctis populis.* Ait Dominus
Deus, qui congregat diſperſos Iſrael: Ad-
huc congregabo ad eum cõgregatos eius.
9 * Omnes beſtiæ agri venite ad deuoran-
10 dum, vniuerſæ beſtiæ ſaltus.* Speculato-
D res eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi:
canes muti non valentes latrare, videntes
11 vana, dormientes, & amantes ſomnia.* Et
canes impudentiſsimi neſcierunt ſaturi-
tatem: ipſi paſtores ignorauerunt intel-
ligentiam: omnes in viam ſuam decli-
nauerunt, vnuſquiſq; ad auaritiam ſuam,
12 à ſummo vſque ad nouiſsimum.* Venite,
ſumamus vinum, & impleamur ebrieta-
te: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multo
amplius.

|| Matth. 21. b. 13. Mar. 11. c. 17. Luc. 19. g. 46.

CAP. LVII.

1 IVſtus perit, & non eſt qui recogitet in
A corde ſuo: & viri miſericordiæ colli-
guntur, quia non eſt qui intelligat: à fa-
cie enim malitiæ collectus eſt iuſtus.
2 * Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo qui
3 ambulauit in directione ſua.* Vos autem
accedite huc filij auguratricis: ſemẽ adul
4 teri, & fornicariæ.* Super quem luſiſtis?
ſuper quem dilataſtis os, & eiecistis lin-
guam? numquid non vos filii ſceleſti, ſe-
5 men mendax? * qui conſolamini in diis
ſubter omne lignum frondoſum, immo-
lantes paruulos in torrentibus, ſubter
6 eminentes petras? * in partibus torrentis
pars tua, hæc eſt ſors tua: & ipſis effudiſti
libamẽ, & obtuliſti ſacrificium. numquid
7 ſuper his non indignabor? * Super mon-
tem excelſum & ſublimem poſuiſti cubi-
B le tuum, & illuc aſcendiſti vt immolares
8 hoſtias.* Et poſt oſtium, & retro poſtem
poſuiſti memoriale tuum: quia iuxta me
diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulterum: di-
lataſti cubile tuum, & pepigiſti cum eis
fœdus: dilexiſti ſtratum eorum manu
9 aperta.* Et ornaſti te regi vnguento, &
multiplicaſti pigmenta tua: Miſiſti lega-
tos tuos procul, & humiliata es vſque ad
10 inferos.* In multitudine viæ tuæ labora-
ſti: non dixiſti: Quieſcam: vitam manus
11 tuæ inueniſti, propterea non rogaſti.* Pro
C quo ſolicita timuiſti, quia mentita es, &
mei non es recordata, neque cogitaſti in
corde tuo? quia ego tacens, & quaſi non
12 videns, & mei oblita es.* Ego annuntiabo
iuſtitiam tuam, & opera tua non prode-
13 runt tibi.* Cùm clamaueris, liberent te
congregati tui, & omnes eos auferet ven-
tus, tollet aura: Qui autem fiduciam ha-
bet mei, hereditabit terram, & poſsidebit
14 montem ſanctum meum.* Et dicam:
|| Viam facite, præbete iter, declinate de
ſemita, auferte offendicula de via populi
15 mei.* Quia hæc dicit Excelſus, & ſubli-
mis habitans æternitatem: & ſanctum no-
men eius in excelſo & in ſancto habitans,
& cum contrito & humili ſpiritu: vt vi-
D uificet ſpiritum humiliũ, & viuificet cor
16 contritorum.* Non enim in ſempiternum
litigabo, neque vſque ad finem iraſcar:
quia ſpiritus à facie mea egredietur, &
17 flatus ego faciam.* Propter iniquitatem
auaritiæ eius iratus ſum, & percuſsi eũ:
abſcondi à te faciem meam, & indignatus
ſum: & abiit vagus in via cordis ſui.
18 * Vias eius vidi, & ſanaui eum, & reduxi
eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lu-
19 gentibus eius.* Creaui fructum labiorum
pacem, pacem ei, qui longè eſt, & qui pro-
20 pè, dixit Dominus, & ſanaui eum.* Impij
autem quaſi mare feruens, quod quieſce-
re non poteſt, & redundant fluctus eius in
21 conculcationem & lutum.* || Non eſt pax
impiis, dicit Dominus Deus.

|| Infr. 62. d. 10.

|| Supr. 48. d. 22.

CAP. LVIII.

1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta
A vocem tuam, & annuncia populo
meo ſcelera eorum, & domui Iacob pec-
2 cata eorum.* Me etenim de die in diem
quærunt, & ſcire vias meas volunt: quaſi
gens, quæ iuſtitiam fecerit, & iudicium
Dei ſui non dereliquerit: rogant me iu-
dicia iuſtitiæ: appropinquare Deo volũt.
3 * Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti:
humiliauimus animas noſtras, & neſci-
ſti? Ecce in die ieiunii veſtri inuenitur
voluntas veſtra, & omnes debitores ve-
4 ſtros repetitis.* Ecce ad lites & conten-
B tiones ieiunatis, & percutitis pugno im-
piè. Nolite ieiunare ſicut vſque ad hanc
diem, vt audiatur in excelſo clamor ve-

‖ Zach. 7.b.15. ſter. * ‖ Numquid tale eſt ieiunium, quod 5
elegi, per diem affligere hominem animã
ſuam? numquid contorquere quaſi circu-
lum caput ſuum, & ſaccum & cinerem
ſternere? numquid iſtud vocabis ieiuniũ,
& diem acceptabilem Domino? * Nonne 6
hoc eſt magis ieiunium, quod elegi? diſ-
ſolue colligationes impietatis, ſolue fa-
ſciculos deprimentes; dimitte eos, qui
confracti ſunt, liberos, & omne onus di-
‖ Ezech. 18.b.16. Matth. 25.c.35. rumpe. * ‖ Frange eſurienti panem tuum, 7
& egenos vagoſq; induc in domũ tuam. C
cùm videris nudũ, operi eum, & carnem
tuam ne deſpexeris. * Tunc erumpet quaſi 8
manè lumen tuum, & ſanitas tua citiùs
orietur, & anteibit faciem tuam iuſtitia
tua, & gloria Domini colliget te. * Tunc 9
inuocabis, & Dominus exaudiet: clama-
bis, & dicet: Ecce adſum. ſi abſtuleris de
medio tui catenam, & deſieris extendere
digitum, & loqui quod nõ prodeſt * Cùm 10
effuderis eſurienti animam tuam, & ani-
mam afflictam repleueris, orietur in te-
nebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſi-
cut meridies. * Et requiem tibi dabit Do- 11
minus ſemper, & implebit ſplendoribus D
animam tuam, & oſſa tua liberabit, &
‖ Inf. 61. a. 4. eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons
aquarum, cuius non deficient aquæ. * ‖ Et 12
ædificabuntur in te deſerta ſæculorum:
fundamenta generationis & generationis
ſuſcitabis: & vocaberis ędificator ſepium,
auertens ſemitas in quietem. * Si auerte- 13
ris à ſabbato pedem tuum, facere volun-
tatem tuam in die ſancto meo, & voca-
ueris ſabbatum delicatum, & ſanctum
Domini glorioſum, & glorificaueris eum
dum non facis vias tuas, & non inuenitur
voluntas tua, vt loquaris ſermonem:
* Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſ- 14
tollam te ſuper altitudines terræ, & ci-
babo te hereditate Iacob patris tui. os
enim Domini locutum eſt.

CAP. LIX.

Num. 11. c.23. Sup. 50. a.2. ECce non eſt abbreuiata manus Do- 1
mini vt ſaluare nequeat, neq; aggra- A
uata eſt auris eius vt non exaudiat:
* Sed iniquitates veſtræ diuiſerunt inter 2
vos & Deum veſtrum, & peccata veſtra
abſconderunt faciẽ eius à vobis ne exau-
‖ Sup. 1. c.15. diret. * ‖ Manus enim veſtræ pollutæ ſunt 3
ſanguine, & digiti veſtri iniquitate: labia
veſtra locuta ſunt mendacium, & lingua
veſtra iniquitatem fatur. * Non eſt qui 4
inuocet iuſtitiam, neque eſt qui iudicet
‖ Iob. 15. d.35. verè: ſed confidunt in nihilo, & loquun-
tur vanitates: ‖ conceperunt laborem, &
pepererunt iniquitatem. * Oua aſpidum 5
ruperunt, & telas araneæ texuerunt: qui
comederit de ouis eorum, morietur: &
quod confotum eſt, erumpet in regulum.
* Telæ eorum non erunt in veſtimentum, 6
‖ Prouer. 1. b. 16. Rom. 3. c.15. neque operientur operibus ſuis: opera B
eorum opera inutilia, & opus iniquitatis
in manibus eorum. * ‖ Pedes eorum ad 7
malum currunt, & feſtinant vt effundant
ſanguinem innocentem: cogitationes eo-
rum cogitationes inutiles: vaſtitas & con-
8 tritio in viis eorum. * Viam pacis neſcie-
runt, & non eſt iudicium in greſsibus eo-
rum. ſemitę eorum incuruatæ ſunt eis:
omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.
9 * Propter hoc elongatum eſt iudicium à
nobis, & non apprehendet nos iuſtitia:
expectauimus lucem, & ecce tenebræ;
ſplendorem, & in tenebris ambulauimus.
10 * Palpauimus ſicut cęci parietẽ, & quaſi
abſque oculis attrectauimus: impegimus
meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis
11 quaſi mortui. * Rugiemus quaſi vrſi om-
C nes, & quaſi columbæ meditantes geme-
mus. expectauimus iudicium, & non eſt;
12 ſalutem, & elongata eſt à nobis. * Multi-
plicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ co-
ram te, & peccata noſtra reſponderunt
nobis. quia ſcelera noſtra nobiſcum, &
13 iniquitates noſtras cognouimus, * pecca-
re & mentiri contra Dominum: & auerſi
ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri,
vt loqueremur calumniam & tranſgreſ-
ſionem: concepimus, & locuti ſumus de
14 corde verba mendacii * Et conuerſum eſt
retrorſum iudicium, * & iuſtitia lõgè ſte-
tit: quia corruit in platea veritas, & æ-
15 quitas non potuit ingredi. * Et facta eſt
veritas in obliuionem: & qui receſsit à
malo, prædæ patuit: & vidit Dominus,
& malum apparuit in oculis eius, quia
16 non eſt iudicium. * & vidit quia non eſt
D vir: & aporiatus eſt, quia non eſt qui oc-
curratː & ſaluauit ſibi brachium ſuum, & ‖ Ephe. 6. c.17. 1. Theſſ. 5. b.8.
17 iuſtitia eius ipſa confirmauit eum. * ‖ In-
dutus eſt iuſtitia vt lorica, & galea ſalu-
tis in capite eius: indutus eſt veſtimentis
vltionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli.
18 * Sicut ad vindictã quaſi ad retributionẽ
indignationis hoſtibus ſuis, & viciſsitu-
dinem inimicis ſuis: inſulis vicem reddet.
19 * Et timebunt qui ab Occidente, nomen
Domini: & qui ab ortu ſolis, gloriã eius:
cùm venerit quaſi fluuius violentus, quẽ ‖ Rom. 11.d.26.
20 ſpiritus Domini cogit: * ‖ & venerit Sion
redemptor, & eis qui redeunt ab iniqui-
21 tate in Iacob, dicit Dominus. * Hoc fœ-
dus meum cum eis, dicit Dominus: Spiri-
tus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ
poſui in ore tuo, nõ recedent de ore tuo,
& de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis
ſeminis tui, dicit Dominus, amodo & vſ-
que in ſempiternum.

CAP. LX.

1 SVrge, illuminare Ieruſalem, quia ve-
A nit lumen tuum, & gloria Domini
2 ſuper te orta eſt. * Quia ecce tenebræ
operient terram, & caligo populos: ſuper
te autem orietur Dominus, & gloria eius
3 in te videbitur. * Et ambulabunt Gentes
in lumine tuo, & reges in ſplendore or- ‖ Suprà 49.c.28
4 tus tui. * ‖ Leua in circuitu oculos tuos,
& vide: omnes iſti congregati ſunt, ve-
nerunt tibi: filii tui de longe venient, &
5 filiæ tuæ de latere ſurgent. * Tunc vide-
bis,

Digitized by Google

bis, & afflues, mirabitur & dilatabitur
cor tuum, quando conuerſa fuerit ad te
multitudo maris, fortitudo gentium ve-
nerit tibi. * Inundatio camelorum ope- 6
riet te, dromedarij Madian & Epha: o-
mnes de Saba venient, aurũ & thus defe-
rentes, & laudem Domino annunciantes.
* Omne pecus Cedar congregabitur tibi, 7
arietes Nabaioth miniſtrabunt tibi: offe- B
rentur ſuper placabili altari meo, & do-
mum maieſtatis meæ glorificabo. * Qui 8
ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi co-
lumbæ ad feneſtras ſuas? * Me enim inſu- 9
læ expectãt, & naues maris in principio,
vt adducam filios tuos de longe; argẽtum
eorum, & aurum eorum cum eis, nomini
Domini Dei tui, & ſancto Iſrael, quia
glorificauit te. * Et ædificabunt filij pere- 10
grinorum muros tuos, & reges eorũ mi-
niſtrabunt tibi: in indignatione enim mea
percuſſi te: & in recõciliatione mea mi-
‖ Apoc ſertus ſum tui. * ‖ Et aperientur portæ 11
21.c.25. tuæ iugiter: die ac nocte non claudentur,
vt afferatur ad te fortitudo Gentium, &
reges earum adducantur. * Gens enim, & 12
regnum, quod non ſeruierit tibi, peribit:
& Gentes ſolitudine vaſtabuntur. * Glo- 13
ria Libani ad te veniet, abies & buxus, & C
pinus ſimul, ad ornãdum locum ſanctifi-
cationis meæ, & locum pedum meorum
glorificabo. * Et venient ad te curui filij 14
eorum qui humiliauerunt te, & adora-
bunt veſtigia pedum tuorum omnes qui
detrahebant tibi, & vocabunt te Ciuita-
tem Domini, Sion ſancti Iſrael. * Pro eo 15
quòd fuiſti derelicta, & odio habita, &
non erat qui per te tranſiret, ponam te in
ſuperbiam ſæculorũ, gaudium in genera-
tionẽ & generationem: & * ſuges lac Gen- 16
tium, & mamilla regũ lactaberis: & ſcies
quia ego Dominus ſaluans te, & redẽptor
tuus fortis Iacob. * Pro ære afferã aurum, 17
& pro ferro afferã argẽtum; & pro lignis D
æs, & pro lapidibus ferrum: & ponã viſi-
tationem tuã pacem, & præpoſitos tuos
iuſtitiam. * Non audietur vltra iniquitas 18
in terra tua: vaſtitas & contritio in ter-
minis tuis, & occupabit ſalus muros tuos,
‖ Apoc. & portas tuas laudatio. * ‖ Non erit tibi 19
21.c.23 ampliùs ſol ad lucendum per diem, nec
& 22. ſplendor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi
a.3. Dominus in lucem ſempiternam, & Deus
tuus in gloriam tuam. * Non occidet vl- 20
trà ſol tuus, & luna tua non minuetur:
quia erit tibi Dominus in lucẽ ſempiter-
nam, & cõplebuntur dies luctus tui. * Po- 21
pulus autẽ tuus omnes iuſti, in perpetuũ
hæreditabunt terram, germen plantatio-
nis meæ, opus manus meæ ad glorifican-
dum. * Minimus erit in mille, & paruulus 22
in gentem fortiſsimam: ego Dominus in
tempore eius ſubitò faciam iſtud.

CAP. LXI.

Luc. 4.c. Spiritus Domini ſuper me, eo quòd 1
18. vnxerit Dominus me: ad annuncian- A
dum manſuetis miſit me, vt mederer con-
tritis corde, & prædicarem captiuis in-
2 dulgentiam, & clauſis apertionem: * vt
prædicarem annum placabilem Domino,
& diem vltionis Deo noſtro: ‖ vt conſola- ‖ Matt.5 a.5.
3 rer omnes lugentes: * vt ponerem lugen-
tibus Sion, & darem eis coronam pro ci-
B nere, oleum gaudij pro luctu; palliũ lau-
dis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur in
ea fortes iuſtitiæ, plantatio Domini ad
4 glorificãdum. * ‖ Et ædificabunt deſerta à ‖ Sup. 58 d.12.
ſæculo, & ruinas antiquas erigent, & in-
ſtaurabũt ciuitates deſertas, diſsipatas in
5 generationem & generationem. * Et ſta-
bunt alieni, & paſcẽt pecora veſtra: & fi-
lij peregrinorum, agricolæ & vinitores
6 veſtri erunt. * Vos autẽ Sacerdotes Domi-
ni vocabimini, Miniſtri Dei noſtri, dicetur
vobis: Fortitudinem Gentium comedetis,
7 & in gloria earum ſuperbietis. * Pro con-
C fuſione veſtra duplici & rubore, laudabũt
partem ſuã: propter hoc in terra ſua du-
plicia poſsidebũt, lætitia ſempiterna erit
8 eis. * Quia ego Dominus diligens iudi-
cium, & odio habẽs rapinam in holocau-
ſto: & dabo opus eorum in veritate, &
9 fœdus perpetuum feriam eis. * Et ſcient
in Gentibus ſemen eorum, & germen eo-
rum in medio populorum: omnes qui vi-
derint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt
10 ſemen, cui benedixit Dominus. * Gaudens
D gaudebo in Domino, & exultabit anima
mea in Deo meo: quia induit me veſtimẽ-
tis ſalutis: & indumento iuſtitiæ circum-
dedit me, quaſi ſponſum decoratum co-
rona, & quaſi ſpõſam ornatam monilibus
11 ſuis. * Sicut enim terra profert germen
ſuum, & ſicut hortus ſemen ſuum germi-
nat; ſic Dominus Deus germinabit iuſti-
tiam & laudem coram vniuerſis Gẽtibus.

CAP. LXII.

1 Propter Sion non tacebo, & propter
A Ieruſalem non quieſcam, donec egre-
diatur vt ſplendor iuſtus eius, & ſalua-
2 tor eius vt lampas accendatur. * Et vide-
bunt Gẽtes iuſtum tuum, & cuncti reges
inclytum tuum: & vocabitur tibi nomen
3 nouum, quod os Domini nominabit. * Et
eris corona gloriæ in manu Domini, &
4 diadema regni in manu Dei tui. * Nõ vo-
caberis vltrà Derelicta: & terra tua non
B vocabitur ampliùs Deſolata: ſed vocabe-
ris Voluntas mea in ea, & terra tua inha-
bitata, quia complacuit Domino in te: &
5 terra tua inhabitabitur. * Habitabit enim
iuuenis cum virgine, & habitabunt in te
filij tui. Et gaudebit ſponſus ſuper ſpon-
6 ſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus. * Su-
C per muros tuos Ieruſalem cõſtitui cuſto-
des, tota die & tota nocte in perpetuum
non tacebunt. Qui reminiſcimini Domi-
7 ni, ne taceatis, * & ne detis ſilentium ei,
donec ſtabiliat, & donec ponat Ieruſalem
8 laudem in terra. * Iurauit Dominus in
dextera ſua, & in brachio fortitudinis
ſuæ: Si dedero triticũ tuum vltra cibum
inimicis tuis; & ſi biberint filij alieni vinũ

Digitized by Google

tuum,in quo laboraſti. * Quia qui con- 9
gregant illud,comedēt,& laudabunt Do-
minum:& qui comportāt illud, bibēt in
atriis ſanctis meis.* Tranſite,tranſite per 10
Sup.57 c.15. portas,‖ præparate viam populo,planum D
facite iter,eligite lapides,& eleuate ſignū
Matt. 21.a.5. ad populos * ‖ Ecce Dominus auditum 11
Zach. 9. b.9. fecit in extremis terræ, dicite filiæ Sion:
Ecce ſaluator tuus venit:ecce merces eius
cum eo,& opus eius coram illo.* Et vo- 12
cabunt eos, Populus ſanctus, redempti à
Domino. Tu autem vocaberis:Quęſita ci-
uitas,& non derelicta.

CAP. LXIII.

QVis eſt iſte, qui venit de Edom,tin- 1
ctis veſtibus de Boſra? iſte formo- A
ſus in ſtola ſua, gradiens in multitudi-
ne fortitudinis ſuæ. Ego,qui loquor iu-
ſtitiam,& propugnator ſum ad ſaluandū.
Apoc. 19.c.15. * ‖ Quare ergo rubrum eſt indumentum 2
tuum,& veſtimenta tua ſicut calcantium
in torculari? * Torcular calcaui ſolus,& 3
de Gentibus non eſt vir mecum: calcaui
eos in furore meo,& cōculcaui eos in ira
mea:& aſperſus eſt ſanguis eorum ſuper
veſtimenta mea:& omnia indumēta mea
Sup. 34. b.8. inquinaui.*‖ Dies enim vltionis in corde 4
meo,annus redēptionis meæ venit. * Cir- 5
cumſpexi, & nō erat auxiliator:quæſiui,
& non fuit qui adiuuaret:& ſaluauit mi-
hi brachium meum, & indignatio mea
ipſa auxiliata eſt mihi.*Et cōculcaui po- 6
pulos in furore meo, & inebriaui eos in B
indignatione mea,& detraxi in terrā vir-
tutem eorum. * Miſerationum Domini 7
recordabor,laudem Domini ſuper omni-
bus quę reddidit nobis Dominus,& ſuper
multitudinem bonorū domui Iſrael, quæ
largitus eſt eis ſecundùm indulgentiam
ſuam, & ſecūdùm multitudinem miſeri-
cordiarū ſuarum.* Et dixit:Verumtamen 8
populus meus eſt,filij nō negantes:& fa-
ctus eſt eis ſaluator. * In omni tribula- 9
tione eorum non eſt tribulatus, & ange-
lus faciei eius ſaluauit eos: in dilectione C
ſua,& in indulgētia ſua ipſe redemit eos,
& portauit eos, & eleuauit eos cunctis
diebus ſæculi.*Ipſi autem ad iracundiam 10
prouocauerūt,& afflixerūt ſpiritum ſan-
cti eius:& conuerſus eſt eis in inimicum,
& ipſe debellauit eos. * Et recordatus eſt 11
Exod. 14.e.29. dierum ſæculi Moyſi,& populi ſui: ‖ Vbi
eſt qui eduxit eos de mari cū paſtoribus
gregis ſui?vbi eſt qui poſuit in medio eiꝰ
ſpiritum ſancti ſui? * Qui eduxit ad dex- 12
teram Moyſē brachio maieſtatis ſuæ, qui
ſcidit aquas ante eos,vt faceret ſibi nomē
ſempiternum:* Qui eduxit eos per abyſ- 13
ſos, quaſi equum in deſerto non impin-
gentem. Quaſi animal in campo deſcen- 14
dens,ſpiritus Domini ductor eius fuit: ſic
adduxiſti populum tuum, vt faceres tibi
Deut. 26.d.15. nomen gloriæ.*‖ Attende de cælo,& vide 15
Baruc. 2.d.16. de habitaculo ſancto tuo, & gloriæ tuæ: D
vbi eſt zelus tuus,& fortitudo tua,multi-
tudo viſcerū tuorum, & miſerationum
16 tuarum?ſuper me continuerunt ſe. * Tu
enim pater noſter, & Abraham neſciuit
nos, & Iſrael ignorauit nos: tu Domine
pater noſter, redemptor noſter,à ſæculo
17 nomē tuū.* Quare errare nos feciſti Do-
mine de viis tuis:induraſti cor noſtrū ne
timeremus te?conuertere propter ſeruos
18 tuos,tribus hereditatis tuæ.* Quaſi nihi-
lum poſſederunt populum ſanctum tuū:
hoſtes noſtri conculcauerunt ſanctifica-
19 tionem tuam.*Facti ſumus quaſi in prin-
cipio, cùm nō dominareris noſtri, neque
inuocaretur nomen tuum ſuper nos.

CAP. LXIV.

1 VTinam dirumperes cælos, & deſcen-
A deres:à facie tua montes defluerent.
2 *Sicut exuſtio ignis tabeſcerent,aquæ ar-
derent igni,vt notum fieret nomen tuum
inimicis tuis:à facie tua gentes turbaren-
3 tur.*Cùm feceris mirabilia, non ſuſtine-
bimus: deſcendiſti,& à facie tua montes
4 defluxerunt. * ‖ A ſæculo non audierunt, 1.Cor. 2.b.9.
B neq; auribus perceperūt:oculus nō vidit,
Deus,abſque te,quæ præparaſti expectan-
5 tibus te. * Occurriſti lætanti,& facienti
iuſtitiam:in viis tuis recordabuntur tui:
ecce tu iratus es, & peccauimus: in ipſis
6 fuimus ſemper, & ſaluabimur. * Et facti
ſumus vt immundus omnes nos, & quaſi
pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ no-
ſtræ:& cecidimus quaſi folium vniuerſi,
7 & iniquitates noſtræ quaſi ventus abſtu-
C lerunt nos. * Non eſt qui inuocet nomen
tuum;qui conſurgat, & teneat te:abſcō-
diſti faciem tuam à nobis, & alliſiſti nos
8 in manu iniquitatis noſtræ.* Et nūc Do-
mine,pater noſter es tu, nos verò lutum:
& fictor noſter tu,& opera manuum tua-
9 rum omnes nos. * ‖ Ne iraſcaris Domine Pſal. 78.b.9.
ſatis, & ne vltrà memineris iniquitatis
noſtræ:ecce reſpice, populus tuus omnes
10 nos. * Ciuitas ſancti tui facta eſt deſerta,
D Sion deſerta facta eſt, Ieruſalem deſolata
11 eſt.*Domus ſāctificationis noſtræ,& glo-
riæ noſtræ,vbi laudauerunt te patres no-
ſtri,facta eſt in exuſtionē ignis,& omnia
deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinas.
12 * Nūquid ſuper his cōtinebis te Domine,
tacebis,& affliges nos vehementer?

CAP. LXV.

1 QVæſierunt me qui antè non in- Rom.10 d.20.
A terrogabant, inuenerunt qui non
quæſierunt me. dixi: Ecce ego,ecce ego
ad Gentem, quæ non inuocabat nomen
2 meum.* Expandi manus meas tota die ad
populum incredulum,qui graditur in via
3 nō bona poſt cogitationes ſuas.*Populus
qui ad iracundiam prouocat me ante fa-
ciem meam ſemper:qui immolāt in hor-
4 tis,& ſacrificant ſuper lateres:*qui habi-
tant in ſepulchris:& in delubris idolorū
dormiūt:qui comedunt carnem ſuillam,
5 & ius profanum in vaſis eorum. * Qui
dicunt: Recede à me, non appropinques
mihi,quia immundus es:iſti fumus erunt
in furore meo, ignis ardens tota die.

*Ecce

Digitized by Google

*Ecce ſcriptum eſt coram me: nõ tacebo, 6
ſed reddam & retribuam in ſinum eorum
*iniquitates veſtras, & iniquitates patrũ 7
veſtrorũ ſimul, dicit Dominus, qui ſacrifi-
cauerunt ſuper montes, & ſuper colles
exprobrauerunt mihi, & remetiar opus
eorum primum in ſinu eorum.* Hæc di- 8
cit Domin*: Quomodo ſi inueniatur gra- B
nũ in botro, & dicatur: Ne diſſipes illud
quoniam benedictio eſt: ſic faciam pro-
pter ſeruos meos, vt non diſperdã totum:
* Et educam de Iacob ſemen, & de Iuda 9
poſſidẽtem mõtes meos: & hereditabunt
eã electi mei, & ſerui mei habitabunt ibi.
* Et erunt campeſtria in caulas gregum, 10
& vallis Achor in cubile armẽtorum po-
pulo meo qui requiſierũt me.* Et vos qui 11
dereliquiſtis Dominum, qui obliti eſtis
mõtem ſãctum meũ, qui ponitis Fortunæ
menſam, & libatis ſuper eam.* Numerabo 12
vos in gladio, & omnes in cęde corruetis:
‖ Prou. 1. c. 24. ‖ pro eo quòd vocaui, & non reſpondiſtis,
locutus ſum, & non audiſtis: & faciebatis
Iere. 7. c. 23. malum in oculis meis, & quæ nolui, ele-
giſtis. * Propter hoc hæc dicit Dominus 13
Inf. 66. b. 4. Deus: Ecce ſerui mei comedẽt, & vos eſu-
rietis: ecce ſerui mei bibent, & vos ſitie-
tis: * Ecce ſerui mei lætabuntur, & vos 14
confundemini: Ecce ſerui mei laudabunt C
præ exultatione cordis, & vos clamabitis
præ dolore cordis, & prę contritione ſpi-
ritus vlulabitis. * Et dimittetis nomen 15
veſtrum in iuramentum electis meis: &
interficiet te Dominus Deus, & ſeruos
ſuos vocabit nomine alio. * In quo qui 16
benedictus eſt ſuper terram, benedicetur
in Deo amen: & qui iurat in terra, iura-
bit in Deo amen: quia obliuioni traditæ
ſunt anguſtiæ priores, & quia abſconditæ
‖ Infr. 66. g. 22. ſunt ab oculis meis. * ‖ Ecce enim ego 17
creo cælos nouos, & terram nouã: & nõ
erunt in memoria priora, & non aſcen-
Apo. 21. a. 1. dent ſuper cor. * Sed gaudebitis & exul- 18
tabitis vſque in ſempiternum, in his quæ
ego creo: quia ecce ego creo Ieruſalem
exultationem, & populum eius gaudium.
*Et exultabo in Ieruſalem, & gaudebo in 19
populo meo: & non audietur in eo vl- D
trà vox fletus & vox clamoris. * Non erit 20
ibi ampliùs infans dierum, & ſenex qui
non impleat dies ſuos: quoniam puer cẽ-
tum annorum morietur, & peccator cen-
tum annorum maledictus erit. * Et ædifi- 21
cabunt domos, & habitabunt: &
plantabunt vineas, & comedent fructus
earum. * Non ædificabunt, & alius habi- 22
tabit: non plantabunt, & alius comedet;
ſecũdùm enim dies ligni, erũt dies populi
mei, & opera manuũ eorum inueterabũt:
* electi mei nõ laborabunt fruſtra, neque 23
generabunt in conturbatione: quia ſemẽ
‖ Pſ. 31. c. 5. benedictorum Domini eſt, & nepotes eo-
rum cum eis. * ‖ Eritque antequam cla- 24
‖ Supr. 11. a. 6. ment, ego exaudiam: adhuc illis loquen-
tibus, ego audiam.* ‖ Lupus & agnus pa- 25
ſcentur ſimul, leo & bos comedent pa-
leas: & ſerpenti puluis panis eius: non
nocebunt, neque occident in omni monte
ſancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

1 HAec dicit Dominus: Cælum ſedes Act. 7. f. 49.
A mea, terra autem ſcabellum pe-
dum meorum: quæ eſt iſta Domus, quam
ædificabitis mihi? & quis eſt iſte locus
2 quietis meæ? * Omnia hæc manus mea
fecit, & facta ſunt vniuerſa iſta, dicit Do-
minus. ad quem autem reſpiciam niſi ad
pauperculum, & cõtritum ſpiritu, & tre-
3 mentem ſermones meos? * Qui immolat
bouem, quaſi qui interficiat virum: qui
mactat pecus, quaſi qui excerebret canẽ:
B qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinẽ
ſuillum offerat: qui recordatur thuris,
quaſi qui benedicat idolo. Hæc omnia
elegerunt in viis ſuis, & in abominatio-
4 nibus ſuis anima eorũ delectata eſt.* Vn-
de & ego eligam illuſiones eorum: & quæ
timebant, adducam eis: ‖ quia vocaui, & ‖ Prou. 1. c. 24.
non erat qui reſponderet: locutus ſum, &
non audierunt: feceruntque malum in Iere. 7. c. 13.
5 oculis meis, & quæ nolui elegerunt.* Au-
dite verbum Domini qui tremitis ad Sup. 65. b. 12.
verbum eius: dixerunt fratres veſtri
odientes vos, & abiicientes propter no-
men meum: glorificetur Dominus, & vi-
debimus in lætitia veſtra: ipſi autem con-
6 fundentur. * Vox populi de ciuitate, vox
C de templo, vox Domini reddentis retri-
7 butionem inimicis ſuis.* Antequam par-
turiret, peperit: antequam veniret par-
8 tus eius, peperit maſculum. * Quis au-
diuit vmquam tale? & quis vidit huic ſi-
mile? numquid parturiet terra in die vna?
aut parietur gens ſimul, quia parturiuit
9 & peperit Sion filios ſuos? * Numquid
ego, qui alios parere facio, ipſe nõ pariã,
dicit Dominus? ſi ego, qui generationem
ceteris tribuo, ſterilis ero, ait Dominus
10 Deus tuus? * Lætamini cum Ieruſalem,
& exultate in ea omnes qui diligitis eã:
gaudete cum ea gaudio vniuerſi, qui lu-
11 getis ſuper eam, * vt ſugatis, & replea-
D mini ab vbere conſolationis eius: vt mul-
geatis, & deliciis affluatis ab omnimoda
12 gloria eius. * Quia hæc dicit Dominus:
Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi flu-
uium pacis, & quaſi torrentem inundan-
tem gloriam Gentium, quam ſugetis: ad
vbera portabimini, & ſuper genua blan-
13 dientur vobis. * Quomodo ſi cui mater
blandiatur: ita ego conſolabor vos, & in
14 Ieruſalem conſolabimini. * Videbitis, &
gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra quaſi
herba germinabunt: & cognoſcetur ma-
nus Domini ſeruis eius, & indignabitur
15 inimicis ſuis. * Quia ecce Dominus in
E igne veniet, & quaſi turbo quadrigę eius:
reddere in indignatione furorem ſuum,
& increpationem ſuam in flamma ignis:
16 * quia in igne Dominus diiudicabit, & in
gladio ſuo ad omnem carnem, & multi-
17 plicabuntur interfecti à Domino, * qui

Digitized by Google

ſanctificabantur, & mundos ſe putabant
in hortis poſt ianuam intrinſecus, qui co-
medebant carnem ſuillam, & abomina-
tionem, & murem: ſimul conſumẽtur, di-
cit Dominus.* Ego autem opera eorum, 18
& cogitationes eorum, venio vt cõgregem F
cum omnibus gentibus & linguis: & ve-
nient & videbunt gloriam meam.* Et po- 19
nam in eis ſignum, & mittam ex eis qui
ſaluati fuerint, ad Gentes in mare, in A-
fricam & Lydiam tendentes ſagittam; in
Italiam & Græciam, ad inſulas longè, ad
eos qui non audierunt de me, & non vi-
derunt gloriam meam.* Et annunciabunt
gloriam meam Gentibus, * & adducent 20
omnes fratres veſtros de cunctis Gẽtibus
donum Domino, in equis, & in quadrigis,
& in lecticis, & in mulis, & in carrucis,
ad mõtem ſanctum meũ Ieruſalem, dicit
Dominus, quomodo ſi inferant filij Iſrael
munus in vaſe mundo in domum Domi- G
‖ Apoc. 21. a.1. ni. * Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, & 21
Leuitas, dicit Dominus:* ‖ Quia ſicut cæli 22
noui, & terra noua, quæ ego facio ſtare
coram me, dicit Dominus: ſic ſtabit ſemẽ
veſtrum, & nomen veſtrum.* Et erit mẽ- 23
ſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato: ve-
niet omnis caro vt adoret coram facie
mea, dicit Dominus.* Et egredientur, & 24
videbunt cadauera virorum, qui præua-
‖ Marc.9 g.41. ricati ſunt in me: ‖ vermis eorum non
morietur, & ignis eorum non extingue-
tur: & erunt vſque ad ſatietatem viſionis
omni carni.

PROPHETIA IEREMIÆ.

CAP. I.

VErba Ieremiæ filij Helciæ, de ſa- 1
cerdotibus, qui fuerunt in Ana- 2
thoth, in terra Benjamin.* Quod factum A
eſt verbum Domini ad eum in diebus Io-
ſiæ filij Amon regis Iuda, in tertiodecimo
anno regni eius.* Et factum eſt in diebus 3
Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda, vſque ad
conſummationem vndecimi anni Sede-
ciæ filij Ioſiæ regis Iudæ, vſque ad tranſ-
migrationem Ieruſalem, in mẽſe quinto.
* Et factum eſt verbum Domini ad me, 4
dicẽs:* Priuſquam te formarem in vtero, 5
noui te: & antequam exires de vulua, ſã- B
ctificaui te, & prophetam in Gentibus
dedi te.* Et dixi, A, a, a, Domine Deus; 6
ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum.* Et 7
dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer
ſum: quoniam ad omnia, quæ mittam te,
ibis: & vniuerſa, quæcumque mandauero
tibi, loqueris.* Ne timeas à facie eo- 8
rum: quia tecum ego ſum, vt eruam te,
dicit Dominus.* Et miſit Dominus ma- 9
num ſuam, & tetigit os meum: & dixit
Dominus ad me. Ecce dedi verba mea in
10 ore tuo:* ecce conſtitui te hodie ſuper
C Gentes, & ſuper regna, ‖ vt euellas, & de- ‖ Inf. 18 a.7.
ſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ędifices,
11 & plantes.* Et factum eſt verbum Do-
mini ad me, dicens: Quid tu vides Iere-
mia? Et dixi: Virgam vigilantem ego vi-
12 deo. Et dixit Dominus ad me: Bene vidi-
ſti, quia vigilabo ego ſuper verbo meo vt
13 faciam illud.* Et factum eſt verbum Do-
mini ſecundò ad me, dicens: Quid tu vi-
des? Et dixi: Ollam ſuccenſam ego vi-
14 deo, & faciem eius à facie Aquilonis.* Et
dixit Dominus ad me: ‖ ab Aquilone ‖ Inf.4. b.6.
pandetur malum ſuper omnes habitato-
15 res terræ.* quia ecce ego conuocabo o-
mnes cognationes regnorũ Aquilonis, ait
Dominus: & venient & ponẽt vnuſquiſ-
que ſolium ſuum in introitu portarum
D Ieruſalem, & ſuper omnes muros eius in
circuitu, & ſuper vniuerſas vrbes Iuda.
16 * Et loquar iudicia mea cum eis, ſuper
omnem malitiam eorum, qui dereliquẽ-
runt me, & libauerũt diis alienis, & ado-
17 rauerunt opus manuum ſuarum.* Tu
ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, & lo-
quere ad eos omnia quæ ego præcipio ti-
bi. Ne formides à facie eorum: nec enim
18 timere te faciam vultum eorum.* ‖ Ego ‖ Inf.6. g.27.
quippe dedi te hodie in ciuitatem muni-
tam, & in columnã ferream, & in murũ
æreum, ſuper omnem terram, regibus
Iuda, principibus eius, & ſacerdotibus, &
19 populo terræ.* Et bellabunt aduerſum
te, & non præualebunt: quia ego tecum
ſum, ait Dominus, vt liberem te.

CAP. II.

1 ET factum eſt verbum Domini ad
2 me, dicens:* Vade, & clama in auri-
A bus Ieruſalem, dicens: Hæc dicit Domi-
nus: Recordatus ſum tui, miſerans ado-
leſcentiam tuam, & charitatem deſpon-
ſationis tuæ, quando ſecuta es me in de-
3 ſerto, in terra quæ non ſeminatur.* San-
ctus Iſrael Domino, primitiæ frugum
eius: omnes, qui deuorant eum, delin-
quunt: mala venient ſuper eos, dicit Do-
4 minus.* Audite verbum Domini domus
Iacob, & omnes cognationes domꝰ Iſrael:
5 * hæc dicit Dominus: ‖ Quid inuenerunt ‖ Mich. 6. a.3.
B patres veſtri in me iniquitatis, quia elon-
gauerunt à me, & ambulauerunt poſt va-
6 nitatem, & vani facti ſunt?* Et non di-
xerunt: Vbi eſt Dominus, qui aſcendere
nos fecit de Terra Aegypti: qui traduxit
nos per deſertum, per terram inhabitabi-
lem & inuiam, per terram ſitis, & imagi-
nem mortis, per terram, in qua non am-
7 bulauit vir, neque habitauit homo?* Et
induxi vos in terram Carmeli, vt come-
deretis fructum eius, & optima illius: &
ingreſſi cõtaminaſtis terram meã, & he-
reditatem meã poſuiſtis in abominatio-
8 nẽ.* Sacerdotes non dixerunt: Vbi eſt Do-
minus? & tenẽtes legem neſcierunt me, &
paſtores præuaricati ſunt in me: & pro-
phetæ

Digitized by Google

phetæ prophetauerunt in Baal, & idola
ſecuti ſunt. * Propterea adhuc iudicio 9
contendam vobiſcum, ait Dominus, &
cum filiis veſtris diſceptabo. * Tranſite 10
ad inſulas Cethim,& videte: & in Cedar C
mittite,& conſiderate vehementer;& vi-
dere ſi factum eſt huiuſcemodi. * Si mu- 11
tauit gens deos ſuos,& certè ipſi nō ſunt
dij: populus verò meus mutauit gloriam
ſuam in idolum. Obſtupeſcite cæli ſu- 12
per hoc, & portæ eius deſolamini vehe-
menter,dicit Dominus. * Duo enim ma- 13
la fecit populus meus: Me dereliquerunt
fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ci-
ſternas, ciſternas diſſipatas, quæ conti-
nere non valent aquas. * Numquid ſer- 14
uus eſt Iſrael, aut vernaculus? quare er-
go factus eſt in prædam? * Super eum ru- 15
gierunt leones, & dederunt vocem ſuam,
poſuerunt terram eius in ſolitudinem:
ciuitates eius exuſtæ ſunt, & non eſt qui
habitet in eis. * Filij quoque Mempheos 16
& Taphnes conſtuprauerunt te vſque ad D
verticem. * Numquid non iſtud factum 17
eſt tibi, quia dereliquiſti Dominū Deum
tuum eo tempore, quo ducebat te per
viam? * Et nunc quid tibi vis in via Ae- 18
gypti, vt bibas aquam turbidam? & quid
tibi cum via Aſſyriorum, vt bibas aquam
fluminis? * Arguet te malitia tua, & 19
auerſio tua increpabit te. Scito, & vide,
quia malum & amarum eſt reliquiſſe te
Dominum Deum tuum, & non eſſe ti-
morem mei apud te, dicit Dominus Deus
exercituum. * A ſæculo confregiſti iu- 20
gum meum, rupiſti vincula mea,& dixi-
‖ Inf. 3. b. 6. ſti: Non ſeruiam. ‖ In omni enim colle
ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo, tu
‖ Iſa. 5. a. 1. Matt. 21. d. 33. proſternebaris meretrix. * ‖ Ego autem 21
plantaui te vineam erectam, omne ſemen E
verum: quomodo ergo conuerſa es mihi
in prauum vinea aliena? * Si laueris te 22
nitro, & multiplicaueris tibi herbam
borith, maculata es in iniquitate tua co-
ram me, dicit Dominus Deus. * Quomo- 23
do dicis: Non ſum polluta, poſt Baalim
non ambulaui? vide vias tuas in conual-
le, ſcito quid feceris: curſor leuis expli-
cans vias ſuas. * Onager aſſuetus in ſoli- 24
tudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit
ventum amoris ſui: nullus auertet eam:
omnes qui quærunt eam,non deficient:in
menſtruis eius inuenient eam. * Prohibe 25
pedem tuum à nuditate, & guttur tuum
à ſiti. Et dixiſti: Deſperaui, nequaquam
faciam: adamaui quippe alienos, & poſt
eos ambulabo. * Quomodo confunditur 26
fur quando deprehēditur, ſic confuſi ſunt F
domus Iſrael, ipſi & reges eorum, prin-
cipes, & ſacerdotes, & prophetæ eo-
rum, * dicentes ligno: Pater meus es tu; 27
‖ Inf. 31. f. 33. & lapidi: Tu me genuiſti. ‖ verterunt
ad me tergum, & non faciem. & in tem-
pore afflictionis ſuæ dicent: Surge, & li-
bera nos. * Vbi ſunt dij tui, quos feciſti 28
tibi? ſurgant & liberent te in tempore af-
flictionis tuæ: ‖ ſecūdùm numerum quip- ‖ Inf. 11. c. 13.
pe ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda.
29 * Quid vultis mecum iudicio contende-
re? omnes dereliquiſtis me, dicit Domi-
30 nus. * Fruſtra percuſſi filios veſtros, di-
ſciplinam non receperunt: deuorauit gla-
dius veſter prophetas veſtros, quaſi leo
31 vaſtator * generatio veſtra. Videte ver-
bum Domini: Numquid ſolitudo factus
ſum Iſraeli,aut terra ſerotina? quare er-
go dixit populus meus: Receſsimus, non
32 veniemus vltrà ad te? * Numquid obli-
G uiſcetur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa
faſciæ pectoralis ſuæ? populus verò meus
33 oblitus eſt mei diebus innumeris. * Quid
niteris bonam oſtendere viam tuam ad
quærendam dilectionem, quæ inſuper &
34 malitias tuas docuiſti vias tuas, * & in
alis tuis inuentus eſt ſanguis animarum
pauperum & innocentum? non in foſſis
inueni eos, ſed in omnibus quæ ſuprà
35 memoraui. * Et dixiſti: Abſque peccato
& innocens ego ſum: & propterea auer-
tatur furor tuus à me. Ecce ego iudicio
contendam tecum, eo quòd dixeris: Non
36 peccaui. * Quàm vilis facta es nimis, ite-
rans vias tuas! & ab Aegypto confunde-
37 ris, ſicut confuſa es ab Aſſur. * Nam &
ab iſta egredieris,& manus tuæ erunt ſu-
per caput tuum: quoniam obtriuit Do-
minus confidentiam tuam,& nihil habe-
bis proſperum in ea.

CAP. III.

1 A VVlgò dicitur: Si dimiſerit vir vxo-
rem ſuam, & recedens ab eo,duxerit
virum alterum: numquid reuertetur ad
eam vltrà? numquid non polluta & con-
taminata erit mulier illa? tu autem for-
nicata es cum amatoribus multis: ta-
men reuertere ad me, dicit Dominus, &
2 ego ſuſcipiam te. * Leua oculos tuos in
directum, & vide vbi non proſtrata ſis:
in viis ſedebas, expectans eos quaſi latro
in ſolitudine: & polluiſti terram in for-
nicationibus tuis, & in malitiis tuis.
3 * Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ
pluuiarum, & ſerotinus imber non fuit:
frons mulieris meretricis facta eſt tibi,
noluiſti erubeſcere. * Ergo ſaltem amo-
4 do voca me: Pater meus, dux virginita-
5 tis meæ tu es: * Numquid iraſceris in
B perpetuum, aut perſeuerabis in finem?
Ecce locuta es, & feciſti mala, & potui-
6 ſti. * Et dixit Dominus ad me in diebus
Ioſiæ regis: ‖ Numquid vidiſti quæ fe- ‖ Sup. 2. d. 20.
cerit auerſatrix Iſrael? abiit ſibimet ſu-
per omnem montem excelſum, & ſub
omni ligno frondoſo,& fornicata eſt ibi.
7 * Et dixi cùm feciſſet hæc omnia: Ad me
reuertere: & nō eſt reuerſa. Et vidit præ-
8 uaricatrix ſoror eius Iuda. * quia pro eo,
quòd mœchata eſſet auerſatrix Iſrael,
dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum
C repudij: & non timuit præuaricatrix Iu-
da ſoror eius, ſed abiit, & fornicata eſt
9 etiam ipſa. * Et facilitate fornicationis

Digitized by Google

ſuæ contaminauit terram, & mœchata
eſt cum lapide & ligno. * Et in omnibus 10
his non eſt reuerſa ad me præuaricatrix
ſoror eius Iuda in toto corde ſuo, ſed in
mendacio, ait Dominus. * Et dixit Do- 11
minus ad me: Iuſtificauit animam ſuam
auerſatrix Iſrael, comparatione præuari-
catricis Iudæ. * Vade, & clama ſermones 12
iſtos contra Aquilonem, dices: Reuer- D
tere auerſatrix Iſrael, ait Dominus, &
non auertam faciem meam à vobis: quia
ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non
iraſcar in perpetuum. * Veruntamen ſci- 13
to iniquitatem tuam, quia in Dominum
Deum tuum præuaricata es: & diſperſiſti
vias tuas alienis ſub omni ligno frondo-
ſo, & vocem meam non audiſti, ait Do-
minus. * Conuertimini filij reuertentes, 14
dicit Dominus: quia ego vir veſter: &
aſſumam vos vnum de ciuitate, & duos
de cognatione, & introducam vos in Siō:
* Et dabo vobis paſtores iuxta cor meū, 15
& paſcent vos ſciētia & doctrina. *Cūm- 16
que multiplicati fueritis, & creueritis in E
terra in diebus illis, ait Dominus: non di-
cent vltrà: Arca teſtamenti Domini: ne-
que aſcendet ſuper cor, neque recorda-
buntur illius: nec viſitabitur, nec fiet vl-
trà. * In tempore illo vocabunt Ieruſa- 17
lem Solium Domini: & congregabuntur
ad eam omnes Gentes in nomine Domi-
ni in Ieruſalem, & non ambulabunt poſt
prauitatem cordis ſui pessimi. * In die- 18
bus illis ibit domus Iuda ad domum Iſ-
rael, & venient ſimul de terra Aquilo-
nis, ad terram quam dedi patribus ve-
ſtris. Ego autem dixi: Quomodo ponam
te in filios, & tribuam tibi terram deſi- 19
derabilem, hereditatem præclaram exer-
cituum Gentium? Et dixi: Patrem voca-
bis me, & poſt me ingredi non ceſſabis. F
*Sed quomodo ſi contemnat mulier ama-
torem ſuum, ſic contempſit me domus 20
Iſrael, dicit Dominus. * Vox in viis au-
dita eſt, ploratus & vlulatus filiorum Iſ- 21
rael: quoniam iniquā fecerunt viā ſuam,
obliti ſunt Domini Dei ſui. * Conuerti-
mini filij reuertentes, & ſanabo auerſio- 22
nes veſtras. Ecce nos venimus ad te: tu
enim es Dominus Deus noſter. * Verè 23
mendaces erant colles, & multitudo mō- G
tium: vere in Domino Deo noſtro ſalus
Iſrael. * Confuſio comedit laborem pa- 24
trum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra,
greges eorum, & armenta eorum, filios
eorum, & filias eorum. * Dormiemus in 25
confuſione noſtra, & operiet nos igno-
minia noſtra: quoniam Domino Deo no-
ſtro peccauimus nos, & patres noſtri,
ab adoleſcentia noſtra vſque ad diem
hanc: & non audiuimus vocem Domini
Dei noſtri.

CAP. IIII.

SI reuerteris Iſrael, ait Dominus, ad 1
me conuertere: ſi abſtuleris offendi- A
cula tua à facie mea, non commouebe-
2 ris. * Et iurabis: Viuit Dominus in ve-
ritate, & in iudicio, & in iuſtitia: & be-
nedicent eum Gentes, ipſumq; laudabūt:
3 * Hæc enim dicit Dominus viro Iuda &
Ieruſalē: ‖ Nouate vobis nouale, & no- ‖ Oſeæ
4 lite ſerere ſuper ſpinas: * circumcidimi- 10. d.
ni Domino, & auferte præputia cor- 12.
dium veſtrorum viri Iuda, & habitato-
res Ieruſalem: ne fortè egrediatur vt
ignis indignatio mea, & ſuccendatur, &
non ſit qui extinguat, propter malitiam
5 cogitationum veſtrarum: *Annunciate in
Iuda, & in Ieruſalem auditum facite: lo-
B quimini, & canite tuba in terra: clama-
te fortiter, & dicite: Congregamini, &
6 ingrediamur ciuitates munitas, * leuate
ſignum in Sion. Confortamini, nolite
ſtare, quia malum ego adduco ab Aqui- ‖ Sup. 1.
7 lone, & contritionem magnam. * Aſcen- c. 14.
dit leo de cubili ſuo, prædo Gentium
ſe leuauit: egreſſus eſt de loco ſuo, vt po-
nat terram tuam in ſolitudinem: ciuita-
tes tuæ vaſtabuntur, remanentes abſque
8 habitatore. * Super hoc accingite vos
C ciliciis, plangite & vlulate: quia non eſt
9 auerſa ira furoris Domini à nobis. * Et
erit in die illa, dicit Dominus: Peribit
cor regis, & cor principum: & obſtupe-
ſcent ſacerdotes, & prophetæ conſterna-
10 buntur.* Et dixi: Heu, heu, heu Domine
Deus, ergo ne decepiſti populum iſtum &
Ieruſalem, dicens: Pax erit vobis: & ec-
ce peruenit gladius vſque ad animam?
11 * In tempore illo dicetur populo huic &
Ieruſalem: Ventus vrens in viis, quæ
ſunt in deſerto viæ filiæ populi mei, non
12 ad ventilandum & ad purgandum. * Spi-
ritus plenus ex his veniet mihi: & nunc
13 ego loquar iudicia mea cum eis. * Ecce
D quaſi nubes aſcendet, & quaſi tempeſtas
currus eius: velociores aquilis equi il-
lius: væ nobis quoniam vaſtati ſumus.
14 * Laua à malitia cor tuum Ieruſalem, vt
ſalua fias: vſquequò morabuntur in te
15 cogitationes noxiæ? * Vox enim annun-
ciantis à Dan, & notum facientis ido-
16 lum de monte Ephraim. * Dicite genti-
bus: Ecce auditum eſt in Ieruſalem cu-
ſtodes venire de terra longinqua, & da-
re ſuper ciuitates Iuda vocem ſuam.
17 * Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſu-
per eam in gyro: quia me ad iracundiam
18 prouocauit, dicit Dominus. * ‖ Viæ tuæ ‖ Sap. 1.
& cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: c. 3. 5.
iſta malitia tua, quia amara, quia teti-
19 git cor tuum: * Ventrem meum, ven-
E trem meum doleo, ſenſus cordis mei tur-
bati ſunt in me: non tacebo, quoniam
vocem buccinæ audiuit anima mea, cla-
20 morem prælij. Contritio ſuper contri-
tionem vocata eſt, & vaſtata eſt omnis
terra: repentè vaſtata ſunt tabernacula
22 mea, ſubitò pelles meæ. * Vſquequo vi-
debo fugientem, audiam vocem bucci-
23 næ? * Quia ſtultus populus meus me non
cognouit: filij inſipientes ſunt, & vecor-
des.

Digitized by Google

des:ſapientes ſunt vt faciant mala, bene
autem facere neſcierunt. * Aſpexi ter- 23
ram, & ecce vacua erat, & nihili; & cæ-
los,& non erat lux in eis. * Vidi montes, 24
& ecce mouebantur:& omnes colles con-
turbati ſunt. * Intuitus ſum, & non erat 25
homo: & omne volatile cæli receſsit.
* Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus: & 26
omnes vrbes eius deſtructæ ſunt à facie F
Domini,& à facie iræ furoris eius. * Hæc 27
enim dicit Dominus: Deſerta erit omnis
terra, ſed tamen conſummationem non
faciam. * Lugebit terra, & mœrebunt 28
cæli deſuper: eo quòd locutus ſum, co-
gitaui, & non pœnituit me, nec auerſus
ſum ab eo. * A voce equitis & mittentis 29
ſagittam,fugit omnis ciuitas:ingreſsi ſunt G
ardua, & aſcenderunt rupes: vniuerſæ
vrbes derelictæ ſunt, & non habitat in
eis homo. * Tu autem vaſtata quid fa- 30
cies? * cùm veſtieris te coccino,cùm or-
nata fueris monili aureo, & pinxeris ſti-
bio oculos tuos,fruſtra componêris;con-
tempſerunt te amatores tui,animam tuã
quærent. * Vocem enim quaſi parturien- 31
tis audiui, anguſtias vt puerperæ:Vox fi-
liæ Sion intermorientis, expandentiſque
manus ſuas:væ mihi, quia defecit anima
mea propter interfectos.

CAP. V.

CIrcuite vias Ieruſalem, & aſpicite, 1
& conſiderate, & quærite in plateis A
eius, an inueniatis virum facientem iu-
dicium, & quærentem fidem: & propi-
tius ero ei. *Quòd ſi etiam, Viuit Domi- 2
nus,dixerint:& hoc falsò iurabunt.* Do- 3
mine oculi tui reſpiciunt fidem:percuſsi-
ſti eos, & non doluerunt:attriuiſti eos,
& renuerunt accipere diſciplinam: indu-
rauerunt facies ſuas ſupra petram,& no-
luerunt reuerti.* Ego autem dixi: Forſi- 4
tan pauperes ſunt & ſtulti: ignorantes
viam Domini, iudicium Dei ſui. * Ibo 5
igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi B
enim cognouerunt viam Domini, iudi-
cium Dei ſui,& ecce magis hi ſimul con-
fregerunt iugum,ruperunt vincula. * Id- 6
circo percuſsit eos leo de ſilua, lupus ad
veſperam vaſtauit eos, pardus vigilans
ſuper ciuitates eorum: omnis, qui egreſ-
ſus fuerit ex eis, capietur: quia multipli-
catæ ſunt præuaricationes eorum, con-
fortatæ ſunt auerſiones eorum. * Super 7
quo propitius tibi eſſe potero? filij tui
dereliquerunt me, & iurant in his qui
non ſunt dij: ſaturaui eos, & mœchati
ſunt, & in domo meretricis luxuriaban-
tur. * Equi amatores & emiſſarij facti 8
‖ Ezech. 22.c.11. ſunt: ‖ Vnuſquiſque ad vxorem proximi
ſui hinniebat. Numquid ſuper his non 9
viſitabo, dicit Dominus? & in gente tali C
non vlciſcetur anima mea? * Aſcendite 10
muros eius,& diſsipate, conſummatio-
nem autem nolite facere: auferte propa-
gines eius,quia non ſunt Domini. * Præ- 11
uaricatione enim præuaricata eſt in me
domus Iſrael, & domus Iuda, ait Domi-
12 nus. * Negauerunt Dominum, & dixe-
runt:Non eſt ipſe:neque veniet ſuper nos
malum: gladium & famem non videbi-
13 mus. * Prophetæ fuerunt in ventum lo-
cuti,& reſponſum non fuit in eis:hæc er-
14 go euenient illis. * Hæc dicit Dominus
Deus exercituum: Quia locuti eſtis ver-
bum iſtud: ecce ego do verba mea in ore
tuo in ignem,& populum iſtum in ligna,
15 & vorabit eos. * Ecce ego adducam ſu-
D per vos gentem de longinquo domus Iſ-
rael, ait Dominus; gentem robuſtam,
gentem antiquam,gentem, cuius ignora-
bis linguam, nec intelliges quid loqua-
16 tur. * Pharetra eius quaſi ſepulchrum
17 patens,vniuerſi fortes. * Et comedet ſe-
getes tuas,& panem tuum: deuorabit fi-
lios tuos, & filias tuas: comedet gregem
tuum, & armenta tua: comedet vineam
tuam, & ficum tuam: & conteret vrbes
munitas tuas, in quibus tu habes fidu-
18 ciam,gladio. * Verumtamen in diebus il-
lis,ait Dominus,non faciam vos in con- ‖ Inf. 16 b.10.
19 ſummationem. * ‖ Quòd ſi dixeritis:
E Quare fecit nobis Dominus Deus noſter
hæc omnia?dices ad eos: Sicut dereliqui-
ſtis me, & ſeruiſtis Deo alieno in terra
veſtra, ſic ſeruietis alienis in terra non
20 veſtra. * Annunciate hoc domui Iacob,&
21 auditum facite in Iuda, dicentes: * Audi
popule ſtulte,qui non habes cor: qui ha-
bentes oculos, non videtis; & aures, &
22 non auditis. * Me ergo non timebitis, ait
Dominus: & à facie mea non dolebitis?
Qui poſui arenam terminum mari, præ-
ceptum ſempiternum, quod non præteri-
bit:& commouebuntur,& non poterunt:
& intumeſcent fluctus eius,& non tranſi-
23 bunt illud: * populo autem huic factum
eſt cor incredulum, & exaſperans, receſ-
24 ſerunt & abierunt. * Et non dixerunt in
corde ſuo: Metuamus Dominum Deum
noſtrum, qui dat nobis pluuiam tempo-
raneam & ſerotinam in tempore ſuo;ple-
nitudinem annuæ meſsis cuſtodientem
25 nobis. * Iniquitates veſtræ declinauerunt
hæc; & peccata veſtra prohibuerunt bo-
26 num à vobis: * Quia inuenti ſunt in po-
pulo meo impij inſidiantes quaſi aucu-
pes, laqueos ponentes & pedicas ad ca-
27 piendos viros.* Sicut decipula plena aui-
bus, ſic domus eorum plenæ dolo: ideo
28 magnificati ſunt & ditati. * Incraſſati
G ſunt & impinguati: & præterierunt ſer- ‖ Iſa. 1.
mones meos peſsimè. ‖ Cauſam viduæ f.23.
non iudicauerunt,cauſam pupilli non di- Zach. 7.
rexerunt, & iudicium pauperum non iu- 10.
29 dicauerunt.*Numquid ſuper his non vi-
ſitabo,dicit Dominus? aut ſuper gentem
huiuſcemodi non vlciſcetur anima mea?
30 * Stupor & mirabilia facta ſunt in terra:
31 * prophetæ prophetabant mendacium, &
ſacerdotes applaudebant manibus ſuis:&
populus meus dilexit talia: quid igitur
fiet in nouiſsimo eius?

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

1 CONfortamini filij Benjamin in me-
A dio Ieruſalem, & in Thecua clangi-
te buccina, & ſuper Bethacarem leuate
vexillum: quia malum viſum eſt ab
Aquilone, & contritio magna.* Specioſæ 2
& delicatæ aſſimilaui filiam Sion.* Ad 3
eam venient paſtores, & greges eorum: fi-
xerunt in ea tentoria in circuitu: paſcet
vnuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt:
* Sanctificate ſuper eam bellum: conſur- 4
gite, & aſcendamus in meridie: væ no-
bis, quia declinauit dies, quia longiores
factæ ſunt vmbræ veſperi. * Surgite, & 5
aſcendamus in nocte, & diſsipemus do-
mos eius *Quia hæc dicit Dominus exer- 6
cituum: Cædite lignum eius, & fundite B
circa Ieruſalem aggerem: hæc eſt ciuitas
viſitationis, omnis calumnia in medio
eius.*Sicut frigidam fecit ciſterna aquam 7
ſuam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam;
iniquitas & vaſtitas audietur in ea, co-
ram me ſemper infirmitas & plaga.*Eru- 8
dire Ieruſalem, ne forte recedat anima
mea à te, ne fortè ponam te deſertam,
terram inhabitabilem. * Hæc dicit Do- 9
minus exercituum: Vſque ad racemum
colligent quaſi in vinea reliquias Iſrael:
conuerte manum tuam quaſi vindemia-
tor ad cartallum. * Cui loquar? & quem 10
conteſtabor vt audiat? ecce incircunci-
ſæ aures eorum, & audire non poſſunt:
ecce verbum Domini factum eſt eis in
opprobrium, & non ſuſcipient illud. C
* Idcirco furore Domini plenus ſum, la- 11
boraui ſuſtinens: effunde ſuper paruu-
lum foris, & ſuper conſilium iuuenum
ſimul: vir enim cum muliere capietur,
ſenex cum pleno dierum. * Et tranſibunt 12
domus eorum ad alteros, agri & vxores
pariter: quia extendam manum meam
ſuper habitantes terram, dicit Dominus.
‖ Iſa. 56. d. 11. * ‖ A minore quippe vſque ad maiorem 13
omnes auaritiæ ſtudent: & à propheta
Inf. 8. d. 10. vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt do-
lum. * Et curabant contritionem filiæ 14
populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, D
pax: & non erat pax. * Confuſi ſunt, quia 15
abominationem fecerunt: quin potiùs
confuſione non ſunt confuſi, & erubeſce-
re neſcierunt. quam ob rem cadent inter
ruentes: in tempore viſitationis ſuæ cor-
ruent, dicit Dominus. * Hæc dicit Do- 16
minus: State ſuper vias, & videte, & in-
terrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via
‖ Matt. 11. d. 29. bona, & ambulate in ea: ‖ & inuenietis
refrigerium animabus veſtris. Et dixerũt:
Non ambulabimus. * Et conſtitui ſuper 17
vos ſpeculatores. Audite vocem tubæ.
Et dixerunt: Non audiemus. * Ideo au- 18
dite gentes, & cognoſce congregatio, E
quanta ego faciam eis. * Audi terra: Ec- 19
ce ego adducã mala ſuper populum iſtũ,
fructum cogitationum eius: quia verba
‖ Iſa. 1. 11. mea non audierunt, & legem meam pro-
iecerunt. * ‖ Vt quid mihi thus de Saba 20
affertis, & calamum ſuaueolentem de
terra longinqua: holocautomata veſtra
non ſunt accepta, & victimæ veſtræ non
21 placuerunt mihi. * Propterea hæc dicit
F Dominus: Ecce ego dabo in populum
iſtum ruinas, & ruent in eis patres & fi-
lij ſimul, vicinus & proximus peribunt.
22 * Hæc dicit Dominus: Ecce populus ve-
nit de terra Aquilonis, & gens magna
23 conſurget à finibus terræ. * Sagittam &
ſcutum arripiet: crudelis eſt, & non miſe-
rebitur. vox eius quaſi mare ſonabit: &
ſuper equos aſcendent, præparati quaſi
vir ad prælium, aduerſum te filia Sion.
24 * Audiuimus famam eius, diſſolutæ ſunt
manus noſtræ: tribulatio apprehendit
25 nos, & dolores vt parturientem. * Nolite
exire ad agros, & in via ne ambuletis:
quoniam gladius inimici, pauor in cir-
26 cuitu. * Filia populi mei accingere cili-
G cio, & conſpergere cinere: luctum vnige-
niti fac tibi, planctum amarum, quia re-
17 pentè veniet vaſtator ſuper nos. *Proba-
torem dedi te in populo meo robuſtum:
18 & ſcies, & probabis viam eorum. *Om-
nes iſti principes declinantes, ambulan-
tes fraudulenter, æs & ferrum: vniuerſi
29 corrupti ſunt. * Defecit ſufflatorium, in
igne conſumptum eſt plumbum, fruſtra
conflauit conflator: malitiæ enim eorum
30 non ſunt conſumptæ. * Argentum repro-
bum vocate eos, quia Dominus proiecit
illos.

CAP. VII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Iere-
2 miam à Domino, dicens: * Sta in
A porta domus Domini, & prædica ibi
verbum iſtud, & dic: Audite verbum Do-
mini omnis Iuda, qui ingredimini per
3 portas has, vt adoretis Dominum. * Hæc
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael:
‖ Bonas facite vias veſtras, & ſtudia ve- ‖ Inf.
ſtra: & habitabo vobiſcum in loco iſto. 26. 4.
4 * Nolite confidere in verbis mendacij, di- 15.
centes: Templum Domini, templum Do-
5 mini, templum Domini eſt. * Quoniam ſi
bene direxeritis vias veſtras, & ſtudia
veſtra: ſi feceritis iudicium inter virum
6 & proximum eius, * aduenæ, & pupillo
B & viduæ non feceritis calumniam, nec
ſanguinem innocentem effuderitis in lo-
co hoc, & poſt deos alienos non ambu-
7 laueritis in malum vobiſmetipſis: * ha-
bitabo vobiſcum in loco iſto, in terra,
quam dedi patribus veſtris à ſæculo &
8 vſque in ſæculum. * Ecce vos confiditis
vobis in ſermonibus mendacij, qui non
9 proderunt vobis, * furari, occidere, adul-
terari, iurare mendaciter, libare Baalim,
& ire poſt deos alienos, quos ignoratis.
10 * Et veniſtis, & ſtetiſtis coram me in do-
mo hac, in qua inuocatum eſt nomen
meũ, & dixiſtis: Liberati ſumus, eo quòd
fecerimus omnes abominationes iſtas.
11 * ‖ Numquid ergo ſpelunca latronum fa- ‖ Matt.
cta eſt domus iſta, in qua inuocatum eſt 21. b. 13
nomen

Digitized by Google

Mar. 11 nomen meum in oculis veſtris? ego, ego
c. 17. ſum: ego vidi, dicit Dominus. * Ite ad lo- 12
Luc 19. cum meum in Silo, vbi habitauit nomen
g. 46. meum à principio: & videte quæ fecerim
ei propter malitiā populi mei Iſrael: * & 13
nunc, quia feciſtis omnia opera hæc, dicit C
Dominus: & locutus ſum ad vos manè
‖ Prou. conſurgens, & loquens, & nō audiſtis:] &
1. c. 24. vocaui vos, & non reſpondiſtis: * ‖ Faciam 14
Iſa. 65. domui huic, in qua inuocatum eſt nomen
b. 11. meum, & in qua vos habetis fiduciam; &
‖ 1. Reg. loco, quem dedi vobis & patribus veſtris,
4. a. 2. ſicut feci Silo. * Et proiiciam vos à facie 15
b 10 mea, ſicut proieci omnes fratres veſtros,
‖ Iuſ. 14. vniuerſum ſemen Ephraim. * ‖ Tu ergo 16
b. 11. noli orare pro populo hoc, nec aſſumas
pro eis laudem & orationem, & nō obſi-
ſtas mihi: quia non exaudiam te. * Nonne 17
vides quid iſti faciunt in ciuitatibus Iu- D
da, & in plateis Ieruſalem? * Filij colli- 18
gunt ligna, & patres ſuccendunt ignem,
& mulieres conſpergunt adipem, vt fa-
ciant placentas reginæ cæli, & libent diis
alienis, & me ad iracundiam prouocent.
* Numquid me ad iracūdiam prouocant, 19
dicit Dominus? nonne ſemetipſos in con-
fuſionem vultus ſui? * Ideo hęc dicit Do- 20
minus Deus: Ecce furor meus, & indigna-
tio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſu-
per viros, & ſuper iumenta, & ſuper li-
gnum regionis, & ſuper fruges terræ, &
ſuccendetur, & non extinguetur. * Hæc 21
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: E
Holocautomata veſtra addite victimis ve-
ſtris, & comedite carnes. * Quia non ſum 22
locutus cum patribus veſtris, & non præ-
cepi eis, in die qua eduxi eos de Terra Ae-
gypti, de verbo holocautomatum, & vi-
ctimarum. * Sed hoc verbum præcepi eis, 23
dicens: Audite vocem meam, & ero vobis
Deus, & vos eritis mihi populus: & am-
bulate in omni via, quam mādaui vobis,
vt bene ſit vobis. * Et non audierunt, nec 24
inclinauerunt aurem ſuam: ſed abierunt
in voluntatibus, & in prauitate cordis ſui
mali: factique ſunt retrorſum & non in
ante, * à die qua egreſsi ſunt patres eo- 25
rum de terra Aegypti, vſque ad diē hanc. F
Et miſi ad vos omnes ſeruos meos pro-
phetas per diem conſurgens diluculo, &
mittens. * Et non audierunt me, nec in- 26
clinauerunt aurem ſuam: ſed indurauc-
‖ In. 16. runt ceruicem ſuam: ‖ & peius operati
c. 12. ſunt, quàm patres eorum. * Et loqueris 27
ad eos omnia verba hæc, & non audient
te: & vocabis eos, & non reſpondebunt
tibi. * Et dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ 28
non audiuit vocem Domini Dei ſui, nec
recepit diſciplinam: periit fides, & ablata
eſt de ore eorum. * Tonde capillum tuum, 29
& proiice, & ſume in directum planctum:
quia proiecit Dominus, & reliquit gene-
rationem furoris ſui, * quia fecerunt filij 30
Iuda malum in oculis meis, dicit Domi-
nus. Poſuerunt offendicula ſua in domo,
in qua inuocatum eſt nomen meum, vt

31 polluerent eam: * & ædificauerunt ex-
G celſa Topheth, quæ eſt in valle filij En-
nom: vt incenderent filios ſuos, & filias
ſuas igni: quæ non præcepi, nec cogitaui
32 in corde meo. * Ideo ecce dies venient, di-
cit Dominus, & non dicetur ampliùs To-
pheth, & Vallis filij Ennom: ſed Vallis in-
terfectionis: & ſepelient in Topheth, eo
33 quòd non ſit locus. * Et erit morticinum
populi huius in cibos volucribus cæli, &
beſtiis terræ, & non erit qui abigat.
34 * ‖ Et quieſcere faciam de vrbibus Iuda, ‖ Ezech.
& de plateis Ieruſalem, vocem gaudij, & 26. c. 13
vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem
ſponſæ: in deſolationem enim erit terra.

CAP. VIII.

1 IN illo tempore, ait Dominus: Eiicient
A oſſa regum Iuda, & oſſa principum
eius, & oſſa ſacerdotum, & oſſa propheta-
rum, & oſſa eorum qui habitauerunt Ie-
2 ruſalem, de ſepulchris ſuis: * & expan-
dent ea ad ſolem, & lunam, & omnē mi-
litiam cæli, quæ dilexerunt, & quibus
ſeruierunt, & poſt quæ ambulauerunt, &
quæ quęſierunt, & adorauerunt. non col-
ligentur, & non ſepelientur: in ſterquili-
3 nium ſuper faciem terræ erunt. * Et eli-
gent magis mortem quam vitam omnes
qui reſidui fuerint de cognatione hac
peſſima in vniuerſis locis, quæ derelicta
ſunt, ad quæ eieci eos, dicit Dominus
4 exercituum. * Et dices ad eos: Hæc dicit
B Dominus: Numquid qui cadit, non reſur-
get? & qui auerſus eſt, non reuertetur?
5 * Quare ergo auerſus eſt populus iſte in
Ieruſalem auerſione contentioſa? Appre-
henderunt mendacium, & noluerunt re-
6 uerti. * Attendi, & auſcultaui: nemo quod
bonum eſt loquitur, nullus eſt qui agat
pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens:
C Quid feci? omnes cōuerſi ſunt ad curſum
ſuum, quaſi equus impetu vadens ad præ-
7 lium. * Miluus in cælo cognouit tempus
ſuum, turtur, & hirundo, & ciconia, cu-
ſtodierunt tempus aduentus ſui: populus
autem meus non cognouit iudicium Do-
8 mini. * Quomodo dicitis: Sapientes nos
ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? verè
mendacium operatus eſt ſtylus mendax
9 ſcribarum. * Confuſi ſunt ſapientes, per-
territi & capti ſunt: verbum enim Domi-
ni proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in
10 eis. * ‖ Propterea dabo mulieres eorum ‖ Iſa. 56
D exteris, agros eorū heredibus: quia à mi- d. 18.
nimo vſque ad maximū omnes auaritiam ſup. 6.
ſequuntur: à propheta vſque ad ſacerdo- c. 13.
11 tem cuncti faciunt mendacium. * Et ſana-
bant contritionem filiæ populi mei ad
ignominiam, dicentes: Pax, pax: cùm non
12 eſſet pax. * Confuſi ſunt, quia abomina-
tionem fecerunt: quinimo cōfuſione non
ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt: id-
circo cadent inter corruentes, in tempore
viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus.
13 * Congregans congregabo eos, ait Domi-
E nus: non eſt vua in vitibus, & non ſunt
ficus

ficus in ficulnea, folium defluxit:& dedi
eis quæ prætergreſſa ſunt. * Quare ſede- 14
mus? cõuenite,& ingrediamur ciuitatem
munitam,& ſileamus ibi: quia Dominus
Deus noſter ſilere nos fecit,& potum de-
dit nobis aquam fellis: peccauimus enim
‖ Ier.14. d.19. Domino.* ‖ Expectauimus pacem, & non 15
erat bonum: tempus medelæ, & ecce for-
mido.* A Dan auditus eſt fremitus equo- 16
rum eius, à voce hinnituum pugnatorum F
eius cõmota eſt omnis terra:& venerunt,
& deuorauerunt terram,& plenitudinem
eius; vrbem, & habitatores eius. * Quia 17
ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos,
quibus non eſt incantatio: & mordebunt
vos, ait Dominus:* dolor meus ſuper do- 18
lorem, in me cor meum mœrens. * Ecce 19
vox clamoris filiæ populi mei de terrâ G
longinqua: Numquid Dominus non eſt in
Sion, aut rex eius non eſt in ea? Quare er-
go me ad iracundiam concitauerunt in
ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alie-
nis? * Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & 20
nos ſaluati non ſumus.* Super contritio- 21
ne filiæ populi mei cõtritus ſum, & con-
triſtatus, ſtupor obtinuit me. * Numquid 22
reſina non eſt in Galaad? aut medicus non
eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cica-
trix filiæ populi mei?

CAP. IX.

QVis dabit capiti meo aquam,& ocu- 1
lis meis fontem lacrymarum? & A
plorabo die ac nocte interfectos filiæ po-
puli mei. * Quis dabit me in ſolitudine 2
diuerſorium viatorum, & derelinquam
populum meum,& recedam ab eis? quia
omnes adulteri ſunt, cœtus præuaricato-
rum. * Et extenderunt linguam ſuã quaſi 3
arcum mendacij & non veritatis: confor-
tati ſunt in terra, quia de malo ad malum
egreſſi ſunt,& me non cognouerũt, dicit
Dominus. * Vnuſquiſque ſe à proximo 4
ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non
habeat fiduciam: quia omnis frater ſup- B
plantans ſupplantabit, & omnis amicus
fraudulenter incedet. * Et vir fratrem 5
ſuum deridebit,& veritatem non loquen-
tur: docuerunt enim linguam ſuam loqui
mendacium: vt iniquè agerent, laboraue-
runt * Habitatio tua in medio doli: in 6
dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.
* Propterea hæc dicit Dominus exerci- 7
tuum: Ecce ego conflabo,& probabo eos:
quid enim aliud faciam à facie filiæ po-
‖ Pſ.27. a.3. puli mei?* ‖ Sagitta vulnerans lingua eo- 8
rum, dolum locuta eſt: in ore ſuo pacem C
cum amico ſuo loquitur,& occultè ponit
ei inſidias. * Numquid ſuper his non viſi- 9
tabo, dicit Dominus? aut in gente huiuſ-
modi non vlciſcetur anima mea? * Super 10
montes aſſumam fletum ac lamentum,&
ſuper ſpecioſa deſerti planctum: quoniam
incenſa ſunt, eo quod non ſit vir pertran-
ſiens: & non audierunt vocem poſſiden-
tis: à volucre cæli vſque ad pecora tranſ-
migrauerunt & receſſerunt.* Et dabo Ie- 11
ruſalem in aceruos arenæ,& cubilia dra-
conum:& ciuitates Iuda dabo in deſola-
12 tionem, eo quod non ſit habitator.* Quis
D eſt vir ſapiens, qui intelligat hoc, & ad
quem verbum oris Domini fiat vt annun-
ciet iſtud, quare perierit terra, & exuſta
ſit quaſi deſertum, eo quòd non ſit qui
13 pertranſeat? * Et dixit Dominus: Quia
dereliquerunt legem meam, quam dedi
eis,& non audierunt vocem meam,& nõ
14 ambulauerunt in ea: * & abierunt poſt
prauitatẽ cordis ſui,& poſt Baalim quod
15 didicerunt à patribus ſuis. * Idcirco hæc
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael:
E ‖ Ecce ego cibabo populum iſtum abſin- ‖ Inf.23. c.15.
16 thio, & potum dabo eis aquam fellis.* Et
diſpergam eos in Gentibus, quas non no-
uerunt ipſi & patres eorum: & mittam
poſt eos gladium, donec conſumantur.
17 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Contemplamini, & vocate lamen-
tatrices,& veniant:& ad eas, quæ ſapien-
18 tes ſunt, mittite,& properent:* feſtinent,
& aſſumant ſuper nos lamentum: dedu-
cant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ
19 noſtræ defluant aquis.* Quia vox lamen-
tationis audita eſt de Sion: Quomodo va-
ſtati ſumus & confuſi vehementer? quia
F dereliquimus terrã, quoniam deiecta ſunt
20 tabernacula noſtra. * Audite ergo mulie-
res verbum Domini:& aſſumant aures ve-
ſtræ ſermonem oris eius: & docete filias
veſtras lamentum, & vnaquæque proxi-
21 mam ſuã planctum: * quia aſcendit mors
per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos
noſtras, diſperdere paruulos deforis, iuue-
22 nes de plateis. * Loquere: Hæc dicit Do-
minus: Et cadet morticinũ hominis quaſi
ſtercus ſuper faciẽ regionis, & quaſi fœ-
num poſt tergum metentis,& non eſt qui
23 colligat. * Hæc dicit Dominus: ‖ Non ‖ 1.Cor.
G glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non 1.d.31.
glorietur fortis in fortitudine ſua,& non 2.Cor.
24 glorietur diues in diuitiis ſuis: * ſed in 10.d.17
hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe
me, quia ego ſum Dominus, qui facio mi-
ſericordiam,& iudicium, & iuſtitiam in
terra: hæc enim placent mihi, ait Domi-
25 nus. * Ecce dies veniunt, dicit Dominus:
& viſitabo ſuper omnẽ qui circumciſum
26 habet præputium, * ſuper Aegyptum, &
ſuper Iuda,& ſuper Edom, & ſuper filios
Ammon, & ſuper Moab, & ſuper omnes
qui attonſi ſunt in comam, habitantes in
deſerto: quia omnes gentes habent præ-
putium, omnis autem domus Iſrael in-
circumciſi ſunt corde.

CAP. X.

1 AVdite verbum, quod locutus eſt Do-
2 minus ſuper vos domus Iſrael. * Hæc
A dicit Dominus: Iuxta vias Gentium no-
lite diſcere: & à ſignis cæli nolite me-
3 tuere, quæ timent Gentes: * quia leges
populorum vanæ ſunt: quia lignũ de ſal-
tu præcidit opus manus artificis in aſcia.
* ‖ Argen

Digitized by

‖ Sup. 23. c. 11. & 24. a. 8. * ‖ Argēto & auro decorauit illud: clauis 4
& malleis compegit, vt non diſſoluatur.
* In ſimilitudinem palmę fabricata ſunt, 5
& non loquentur: portata tollentur, quia
incedere non valent: nolite ergo timere
ea, quia nec malè poſſunt facere, nec be-
ne. * ‖ Non eſt ſimilis tui Domine: ma- 6
‖ Mich. 7. d. 18. gnus es tu, & magnum nomen tuum in
fortitudine. * ‖ Quis non timebit te ô rex 7
‖ Apo. 15. b. 4. Gētium? tuum eſt enim decus: inter cun-
ctos ſapiētes Gentium, & in vniuerſis re-
gnis eorū nullus eſt ſimilis tui. * Pariter 8
inſipientes & fatui probabuntur: doctri-
na vanitatis eorum lignum eſt. * Argen- 9
tum inuolutū de Tharſis affertur, & au- B
rum de Ophaz: opus artificis, & manus
ærarij: hyacinthus & purpura indumen-
tum eorum, opus artificum vniuerſa hæc.
* Dominus autem Deus verus eſt: ipſe 10
Deus viuens, & rex ſempiternus: ab indi-
gnatione eius cōmouebitur terra: & non
ſuſtinebūt Gentes comminationem eius.
* Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & ter- 11
ram non fecerunt, pereant de terra, & de
his quæ ſub cælo ſunt. * ‖ Qui facit ter- 12
‖ Gen. 1. a. 1. Inf. 51. d. 15. ram in fortitudine ſua, præparat orbem
in ſapientia ſua, & prudentia ſua exten-
dit cælos. * Ad vocem ſuam dat multitu- 13
dinem aquarum in cælo, & eleuat nebu-
‖ Pſal. 134. b. 7 Inf. 51. b. 16. las ab extremitatibus terræ: ‖ fulgura in
pluuiam facit, & educit ventum de the-
ſauris ſuis. * Stultus factus eſt omnis ho- 14
mo à ſcientia, confuſus eſt artifex omnis C
in ſculptili: quoniā falſum eſt quod con-
flauit, & non eſt ſpiritus in eis. * Vana 15
ſunt, & opus riſu dignum: in tempore vi-
ſitationis ſuæ peribunt. * Non eſt his ſi- 16
milis pars Iacob: qui enim formauit om-
nia, ipſe eſt: & Iſrael virga hereditatis
eius: Dominus exercituum nomen illi.
* Congrega de terra confuſionem tuam, 17
quæ habitas in obſidione: * quia hæc di- 18
cit Dominus: Ecce ego longè proiiciā ha-
bitatores terræ in hac vice: & tribulabo
eos ita vt inueniantur. * Væ mihi ſuper 19
cōtritione mea, peſſima plaga mea. Ego
autem dixi: Planè hæc infirmitas mea eſt,
& portabo illam. * Tabernaculū meum 20
vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti
ſunt, filij mei exierunt à me, & non ſub- D
ſiſtunt: non eſt qui extendat vltrà tento-
rium meum, & erigat pelles meas. * Quia 21
ſtultè egerunt paſtores, & Dominum non
quæſierunt: propterea non intellexerunt,
& omnis grex eorum diſperſus eſt. * Vox 22
auditionis ecce venit, & cōmotio magna
de terra Aquilonis: vt ponat ciuitates Iu-
da ſolitudinem, & habitaculū draconum.
* Scio Domine quia non eſt hominis via 23
eius: nec viri eſt vt ambulet, & dirigat
‖ Pſal. 6. a. 1. greſſus ſuos. * ‖ Corripe me Domine, ve- 24
rumtamen in iudicio; & non in furore
‖ Pſ 78. b. 6. tuo, ne forte ad nihilū redigas me. * ‖ Ef- 25
funde indignationem tuam ſuper Gentes,
quæ non cognouerūt te; & ſuper prouin-
cias, quæ nomē tuum non inuocauerunt:
quia comederunt Iacob, & deuorauerunt
eum, & conſumpſerunt illum, & decus
eius diſſipauerunt.

CAP. XI.

1 VErbum, quod factum eſt à Domino
2 ad Ieremiam, dicens: * Audite verba
A pacti huius, & loquimini ad viros Iuda, &
3 habitatores Ieruſalem, * & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Maledi-
ctus vir, qui non audierit verba pacti hu-
4 ius, * quod præcepi patribus veſtris in die
qua eduxi eos de terra Aegypti, de for-
nace ferrea, dicens: Audite vocē meam,
& facite omnia quæ præcipio vobis, &
eritis mihi in populum, & ego ero vobis
5 in Deum: * vt ſuſcitem iuramentum,
quod iuraui patribus veſtris, daturum
me eis terram fluentem lacte & melle,
ſicut eſt dies hæc. Et reſpondi, & dixi:
6 Amen Domine. * Et dixit Dominus ad
me: Vociferare omnia verba hæc in ciui-
tatibus Iuda, & foris Ieruſalē, dicens: Au-
7 dite verba pacti huius, & facite illa: * quia
conteſtans cōteſtatus ſum patres veſtros,
B in die qua eduxi eos de terra Aegypti,
vſque ad diem hāc: manè cōſurgens con-
teſtatus ſum, & dixi: Audite vocē meam:
8 * & non audierūt, nec inclinauerunt au-
rem ſuam: ſed abierunt vnuſquiſque in
prauitate cordis ſui mali: & induxi ſuper
eos omnia verba pacti huius, quod præ-
9 cepi vt facerent, & non fecerunt. * Et di-
xit Dominus ad me: Inuenta eſt coniura-
tio in viris Iuda, & in habitatoribus Ie-
10 ruſalem. * Reuerſi ſunt ad iniquitates pa-
trum ſuorum priores, qui noluerunt au-
dire verba mea: & hi ergo abierunt poſt
deos alienos, vt ſeruirent eis: irritum fe-
cerunt domus Iſrael & domus Iuda pa-
ctum meum, quod pepigi cum patribus
11 eorum. * Quam ob rem hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego inducam ſuper eos mala, de
quibus exire non poterunt: & clamabunt
12 ad me, & non exaudiam eos. * Et ibunt
ciuitates Iuda, & habitatores Ieruſalem,
& clamabunt ad deos, quibus libant, &
non ſaluabunt eos in tempore afflictionis
13 eorum. * ‖ Secundùm numerum enim ci- *‖ Sup. 2. f. 28.*
C uitatum tuarum, erant dij tui Iuda: & ſe-
cundùm numerum viarū Ieruſalem, po-
ſuiſti aras confuſionis, aras ad libandum
14 Baalim. * ‖ Tu ergo noli orare pro populo *‖ Sup. 7. e. 16.*
hoc, & ne aſſumas pro eis laudem & ora-
tionem: quia nō exaudiam in tēpore cla- *Inf. 14. b. 11.*
moris eorum ad me, in tempore afflictio-
15 nis eorum. * Quid eſt, quod dilectus meus
in domo mea fecit ſcelera multa? nūquid
carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas,
16 in quibus gloriata es? * Oliuam vberem,
pulchram, fructiferam, ſpecioſam, vo-
cauit Dominus nomen tuum: ad vocem
loquelæ, grandis exarſit ignis in ea, &
17 combuſta ſunt fruteta eius. * Et Domi-
nus exercituum qui plantauit te, locutus
eſt ſuper te malum, pro malis domus Iſ-
rael & domus Iuda, quæ fecerunt ſibi ad
irritan-

Digitized by Google

irritandum me, libantes Baalim.* Tu au- 18
tem Domine demōſtraſti mihi, & cogno- D
ui: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum.* Et 19
ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur
ad victimam: & nō cognoui quia cogita-
uerunt ſuper me conſilia, dicentes: Mitta-
mus lignum in panem eius, & eradamus
eum de terra viuentium, & nomen eius
[‖ Ier. 17. b. 10. & 20. c. 12] non memoretur amplius. * ‖ Tu autem 20
Domine Sabaoth, qui iudicas iuſtè, & pro-
bas renes & corda, videam vltionē tuam
ex eis: tibi enim reuelaui cauſam meam.
* Propterea hæc dicit Dominus ad viros 21
Anathoth, qui quærunt animam tuam, &
dicunt: Non prophetabis in nomine Do-
mini, & non morieris in manibus noſtris.
* Propterea hæc dicit Dominus exerci- 22
tuum: Ecce ego viſitabo ſuper eos: iuue-
nes morientur in gladio, filij eorum & fi-
liæ eorum morientur in fame. * Et reli- 23
quię non erunt ex eis: inducam enim ma-
lum ſuper viros Anathoth, annum viſita-
tionis eorum.

CAP. XII.

IVſtus quidem tu es Domine, ſi diſpu- 1
tem tecum: verumtamen iuſta loquar A
ad te: ‖ Quare via impiorum proſpera- [‖ Iob. 21 a. 7. Hab. 1. a. 13.]
tur: bene eſt omnibus, qui præuarican-
tur & iniquè agunt? * Plantaſti eos, & 2
radicem miſerunt: proficiunt, & faciunt
fructum: propè es tu ori eorum, & longè
à renibus eorū.* Et tu Domine noſti me, 3
vidiſti me, & probaſti cor meum tecum:
congrega eos quaſi gregem ad victimam,
& ſanctifica eos in die occiſionis.* Vſque- 4
quò lugebit terra, & herba omnis regio-
nis ſiccabitur, propter malitiam habitan-
tium in ea? conſumptum eſt animal, &
volucre, quoniam dixerunt: Non videbit
nouiſsima noſtra.* Si cum peditibus cur- 5
rens laboraſti: quomodo contēdere pote-
ris cum equis? cùm autem in terra pacis
ſecurus fueris, quid facies in ſuperbia
Iordanis? * Nam & fratres tui, & domus 6
patris tui, etiam ipſi pugnauerunt aduer- B
ſum te, & clamauerunt poſt te plena vo-
ce: ne credas eis cùm locuti fuerint tibi
bona.* Reliqui domum meum, dimiſi he- 7
reditatem meam: dedi dilectam animam
meam in manu inimicorum eius. * Facta 8
eſt mihi hereditas mea quaſi leo in ſilua:
dedit contra me vocem, ideo odiui eam.
* Numquid auis diſcolor hereditas mea 9
mihi? numquid auis tincta per totum? ve-
nite, congregamini omnes beſtiæ terræ,
properate ad deuorandū.* Paſtores multi 10
demoliti ſunt vineam meam, conculcaue- C
runt partem meam: dederunt portionem
meam deſiderabilem in deſertum ſolitu-
dinis. * Poſuerunt eam in diſsipationem, 11
luxitque ſuper me: deſolatione deſolata
eſt omnis terra: quia nullus eſt qui reco-
gitet corde.* Super omnes vias deſerti ve- 12
nerunt vaſtatores, quia gladius Domini
deuorabit ab extremo terræ vſque ad ex-
tremum eius: non eſt pax vniuerſæ carni.
13 * Seminauerunt triticum, & ſpinas meſ-
D ſuerunt: hereditatem acceperunt, & non
eis proderit: cōfundemini à fructibus ve-
14 ſtris, propter iram furoris Domini.* Hæc
dicit Dominus aduerſum omnes vicinos
meos peſsimos, qui tangunt hereditatem,
quam diſtribui populo meo Iſrael: Ecce
ego euellam eos de terra ſua, & domum
15 Iuda euellam de medio eorum. * Et cùm
euulſero eos, conuertar, & miſerebor eo-
rum: & reducam eos, virum ad heredita-
16 tem ſuam, & virum in terram ſuam. * Et
erit: ſi eruditi didicerint vias populi mei,
vt iurent in nomine meo: Viuit Domi-
nus, ſicut docuerunt populum meum iu-
rare in Baal: ædificabuntur in medio po-
17 puli mei. * Quòd ſi non audierint, euel-
lam gentem illam euulſione & perditio-
ne, ait Dominus.

CAP. XIII.

1 A HAec dicit Dominus ad me: Vade, &
poſſide tibi lumbare lineum, & po-
nes illud ſuper lumbos tuos, & in aquā
2 non inferes illud. * Et poſſedi lumbare
iuxta verbum Domini, & poſui circa
3 lumbos meos. * Et factus eſt ſermo Do-
4 mini ad me, ſecundò, dicens:* Tolle lum-
bare, quod poſſediſti, quod eſt circa lum-
bos tuos, & ſurgens vade ad Euphratem,
& abſconde ibi illud in foramine petræ.
5 * Et abij, & abſcondi illud in Euphrate,
6 ſicut præceperat mihi Dominus. * Et fa-
ctum eſt poſt dies plurimos, dixit Domi-
nus ad me: Surge, vade ad Euphraten: &
tolle inde lumbare, quod præcepi tibi vt
7 abſcōderes illud ibi. * Et abij ad Euphra-
ten, & fodi, & tuli lumbare de loco, vbi
abſconderam illud: & ecce computruerat
lumbare, ita vt nulli vſui aptum eſſet.
8 * Et factum eſt verbum Domini ad me,
9 dicens: * Hæc dicit Dominus: Sic putre-
B ſcere faciam ſuperbiam Iuda, & ſuperbiā
10 Ieruſalem multam:* Populum iſtum peſ-
ſimum, qui nolunt audire verba mea, &
ambulant in prauitate cordis ſui, abie-
runtque poſt deos alienos vt ſeruirēt eis,
& adorarent eos: & erunt ſicut lumbare
11 iſtud, quod nulli vſui aptum eſt. * Sicut
enim adhæret lumbare ad lumbos viri,
ſic agglutinaui mihi omnem domum Iſ-
rael, & omnem domum Iuda dicit Domi-
nus: vt eſſent mihi in populum, & in no-
men, & in laudem, & in gloriam: & non
12 audierunt.* Dices ergo ad eos ſermonem
iſtum: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Omnis laguncula implebitur vino. Et di-
cent ad te: Nūquid ignoramus quia om-
13 nis laguncula implebitur vino?* Et dices
ad eos: Hæc dicit Dominus: Ecce ego im-
plebo omnes habitatores terræ huius, &
reges qui ſedent de ſtirpe Dauid ſuper
thronum eius, & ſacerdotes, & prophetas,
& omnes habitatores Ieruſalem, ebrieta-
14 te:* & diſpergam eos virum à fratre ſuo,
C & patres & filios pariter, ait Dominus:
non parcam, & non cōcedam: neque mi-
ſerebor

Digitized by Goo

ſerebor vt non diſperdam eos. * Audite, 15
& auribus percipite. Nolite eleuari, quia
Dominus locutus eſt.*Date Domino Deo 16
veſtro gloriam antequam cõtenebreſcat,
& antequam offendant pedes veſtri ad
montes caliginoſos:expectabitis lucem,&
ponet eam in vmbram mortis,& in cali-
ginem. * Quòd ſi hoc non audieritis, in 17
‖ Thren. 1. a. 2. abſcõdito plorabit anima mea à facie ſu-
perbiæ:‖ plorãs plorabit, & deducet ocu-
lus meus lacrymam, quia captus eſt grex
Domini.*Dic regi,& dominatrici:Humi 18
liamini, ſedete quoniam deſcendit de ca-
pite veſtro corona gloriæ veſtræ. * Ciui- 19
tates Auſtri clauſæ ſunt , & non eſt qui
aperiat:tranſlata eſt omnis Iuda tranſmi-
gratione perfecta.*Leuate oculos veſtros, 20
& videte qui venitis ab Aquilone: vbi eſt
grex , qui datus eſt tibi , pecus inclytum
tuum? *Quid dices cùm viſitauerit te ? tu 21
enim docuiſti eos aduerſum te,& erudiſti D
in caput tuum:numquid non dolores ap-
prehendent te,quaſi mulierem parturien-
tem?*Quòd ſi dixeris in corde tuo: Qua- 22
‖ Inf. 30. c. 14. re venerunt mihi hæc ? ‖ Propter multi-
tudinem iniquitatis tuæ reuelata ſunt
verecundiora tua , pollutæ ſunt plantæ
tuæ * Si mutare poteſt æthiops pellem 23
ſuã,aut pardus varietates ſuas:& vos po-
teritis benefacere , cùm didiceritis malũ.
* Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ 24
vento raptatur in deſerto.*Hæc ſors tua, 25
parſq; menſuræ tuæ à me,dicit Dñs,quia
oblita es mei , & confiſa es in mendacio.
* vnde & ego nudaui femora tua contra 26
faciem tuam,& apparuit ignominia tua,
* adulteria tua , & hinnitus tuus , ſcelus 27
fornicationis tuæ:ſuper colles in agro vi-
di abominationes tuas. Væ tibi Ieruſalẽ,
non mũdaberis poſt me:vſquequò adhuc?

CAP. XIIII.

QVod factum eſt verbum Domini ad 1
Ieremiam de ſermonibus ſiccitatis. A
* Luxit Iudæa , & portæ eius corrue- 2
runt , & obſcuratæ ſunt in terra, & cla-
mor Ieruſalem aſcendit. * Maiores mi-
ſerunt minores ſuos ad aquam : venerunt 3
ad hauriendum, non inuenerunt aquam,
reportauerunt vaſa ſua vacua:cõfuſi ſunt
& afflicti,& operuerunt capita ſua.*Pro- 4
pter terræ vaſtitatem,quia non venit plu-
uia in terram,confuſi ſunt agricolæ,ope-
ruerunt capita ſua. * Nã & cerua in agro
peperit, & reliquit:quia non erat herba. 5
* Et onagri ſteterunt in rupibus,traxerũt 6
ventum quaſi dracones,defecerunt oculi
eorum,quia non erat herba.*Si iniquita- 7
tes noſtræ reſponderint nobis : Domine
fac propter nomen tuũ, quoniam multæ
ſunt auerſiones noſtræ , tibi peccauimus.
* Expectatio Iſrael, ſaluator eius in tem- 8
pore tribulationis : quare quaſi colonus B
futurus es in terra, & quaſi viator decli-
nans ad manendum ? * Quare futurus es 9
velut vir vagus , vt fortis qui non poteſt
ſaluare?tu autem in nobis es Domine,&
nomen tuum inuocatum eſt ſuper nos,ne
10 derelinquas nos. * Hæc dicit Dominus
populo huic , qui dilexit mouere pedes
ſuos,& non quieuit,& Domino non pla-
cuit : Nunc recordabitur iniquitatum eo-
11 rum,& viſitabit peccata eorum. * Et di- ‖ Sup. 7. c. 16.
xit Dominus ad me:‖ Noli orare pro po-
12 pulo iſto in bonum.* Cùm ieiunauerint,
non exaudiã preces eorum : & ſi obtule-
rint holocautomata,& victimas, non ſu-
ſcipiam ea: quoniam gladio, & fame , &
13 peſte conſumam eos. * Et dixi, A a a,Do- ‖ Inf. 23. a. 17.
mine Deus : Prophetæ dicunt eis: ‖ Non
videbitis gladium , & fames non erit in
vobis,ſed pacem veram dabit vobis in lo-
14 co iſto. * Et dixit Dominus ad me : Falsò
C Prophetæ vaticinantur in nomine meo :
non miſi eos , & non præcepi eis , neque
locutus ſum ad eos:viſionem mendacem,
& diuinationẽ, & fraudulẽtiam,& ſedu-
15 ctionem cordis ſui prophetant vobis.*Id-
circo hęc dicit Dominus de prophetis,qui
prophetant in nomine meo,quos ego non
miſi, dicentes: Gladius & fames non erit
in terra hac:in gladio & fame conſumẽ-
16 tur prophetæ illi. * Et populi , quibus
prophetant , erunt proiecti in viis Ieruſa-
lem præ fame & gladio,& nõ erit qui ſe-
peliat eos,ipſi & vxores eorum,filii & fi-
liæ eorum:& effundam ſuper eos malum ‖ Thren.
17 ſuum.*Et dices ad eos verbum iſtud:‖ De- 1. f. 16.
ducant oculi mei lacrymã per noctem & & 2. f.
diem,& non taceant:quoniam contritio- 18.
ne magna contrita eſt virgo filia populi
18 mei,plaga peſſima vehementer.*Si egreſ-
D ſus fuero ad agros,ecce occiſi gladio:& ſi
introiero in ciuitatem,ecce attenuati fa-
me. Propheta quoque & ſacerdos abie-
19 runt in terram,quam ignorabant.*Num-
quid proiiciens abiecisti Iudam? aut Sion
abominata eſt anima tua ? quare ergo
percuſſiſti nos , ita vt nulla ſit ſanitas ? ‖ Sup. 8.
‖ expectauimus pacem, & non eſt bonũ ; c. 15.
& tempus curationis , & ecce turbatio.
20 * Cognouimus Domine impietates no-
ſtras,iniquitates patrum noſtrorum,quia
21 peccauimus tibi. * Ne des nos in oppro-
brium propter nomen tuum , neque fa-
cias nobis contumeliam ſolii gloriæ tuæ:
recordare, ne irritum facias fœdus tuum
22 nobiſcum. * Numquid ſunt in ſculptili-
bus Gentium qui pluant?aut cæli poſſunt
dare imbres ? nônne tu es Dominus Deus
noſter,quem expectauimus?tu enim feci-
ſti omnia hæc.

CAP. XV.

1 ET dixit Dominus ad me : Si ſteterit
A Moyſes & Samuel coram me, non eſt
anima mea ad populum iſtum : eiice il-
2 los à facie mea , & egrediantur. * Quòd
ſi dixerint ad te : Quò egrediemur? dices ‖ Zach.
ad eos:Hæc dicit Dominus:‖ Qui ad mor- 11. b. 9
tem, ad mortem : & qui ad gladium , ad
gladium:& qui ad famem, ad famem: &
qui ad captiuitatem,ad captiuitatem.* Et
3 viſitabo ſuper eos quattuor ſpecies, dicit

Digitized by Google

Dominus: Gladium ad occiſionem, & ca-
nes ad lacerandum, & volatilia cæli &
beſtias terræ ad deuorandum & diſſipan-
dum. * & dabo eos in feruorem vniuer- 4
‖ 4. Reg. 21. a. 12. ſis regnis terræ: ‖ propter Manaſſem fi-
lium Ezechiæ regis Iuda, ſuper omni-
bus quæ fecit in Ieruſalem. * Quis enim 5
miſerebitur tui Ieruſalem? aut quis con-
triſtabitur pro te? aut quis ibit ad ro-
gandum pro pace tua?* Tu reliquiſti me, 6
dicit Dominus, retrorſum abiiſti, & ex-
tendam manum meam ſuper te, & inter-
ficiam te: laboraui rogans. * Et diſper- 7
gam eos ventilabro in portis terræ: inter- B
feci & diſperdidi populum meum, & tamē
à viis ſuis non ſunt reuerſi. * Multiplica- 8
tæ ſunt mihi viduæ eius ſuper arenam
maris: induxi eis ſuper matrem adole-
‖ 1. Reg. 2. b. 5. ſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper ci-
uitates repētè terrorem. * ‖ Infirmata eſt 9
‖ Amos. 8. c. 9. quæ peperit ſeptem, defecit anima eius:
‖ occidit ei ſol, cùm adhuc eſſet dies con-
fuſa eſt, & erubuit: & reſiduos eius in
gladium dabo in conſpectu inimicorum
eorum, ait Dominus. * Væ mihi mater 10
mea, quare genuiſti me, virum rixæ, vi-
rum diſcordiæ in vniuerſa terra? non fœ-
nerâui, nec fœnerauit mihi quiſquam:
omnes maledicunt mihi. * Dicit Domi- 11
nus: Si non reliquiæ tuæ in bonum, ſi non C
occurri tibi in tempore afflictionis, & in
tempore tribulationis aduerſus inimi-
cum. * Numquid fœderabitur ferrum 12
ferro ab Aquilone, & æs? * Diuitias tuas 13
& theſauros tuos in direptionem dabo
gratis, in omnibus peccatis tuis, & in
omnibus terminis tuis. Et adducam ini- 14
micos tuos de terra, quam neſcis: quia
ignis ſuccenſus eſt in furore meo, ſuper
vos ardebit. * Tu ſcis Domine, recordare 15
mei, & viſita me, & tuere me ab his qui
perſequuntur me, noli in patientia tua
ſuſcipere me: ſcito quoniam ſuſtinui pro-
pter te opprobrium. * Inuenti ſunt ſer- 16
mones tui, & comedi eos, & factum eſt D
mihi verbum tuum in gaudium & in lę-
titiam cordis mei: quoniam inuocatum
eſt nomen tuum ſuper me, Domine Deus
exercituum. * ‖ Non ſedi in conſilio lu- 17
‖ Pſalm. 1. a. 1. & 25. a. 4. dentium, & gloriatus ſum à facie manus
tuæ: ſolus ſedebam, quoniam commina-
tione repleſti me. * ‖ Quare factus eſt do- 18
‖ Ier. 30. c. 15. lor meus perpetuus, & plaga mea deſpe-
rabilis renuit curari? facta eſt mihi quaſi
mendacium aquarum infidelium. * Pro- 19
pter hoc hæc dicit Dominus: Si conuer-
teris, conuertam te, & ante faciem meam
ſtabis: & ſi ſeparaueris pretioſum à vili,
quaſi os meum eris: conuertentur ipſi ad
te, & tu non conuerteris ad eos. * Et dabo 20
te populo huic in murum æreum, for-
tem: & bellabunt aduerſum te, & non
præualebunt: quia ego tecum ſum vt ſal-
uem te, & eruam te, dicit Dominus. * Et 21
liberabo te de manu peſſimorum, & re-
dimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
2 dicens: * Non accipies vxorem, & non
A erunt tibi filij & filiæ in loco iſto.
3 * Quia hæc dicit Dominus ſuper filios &
filias, qui generantur in loco iſto, & ſuper
matres eorum, quæ genuerunt eos: & ſu-
per patres eorum, de quorum ſtirpe ſunt
4 nati in terra hac: * Mortibus ægrotatio-
num morientur: non plangentur, & non
ſepelientur, in ſterquilinium ſuper fa-
ciem terræ erunt: & gladio & fame con-
ſumentur: & erit cadauer eorum in eſcā
5 volatilibus cæli, & beſtiis terræ. * Hæc
enim dicit Dominus: Ne ingrediaris do-
mum conuiuij, neque vadas ad plan-
gendum, neque conſoleris eos: quia ab-
ſtuli pacem meam à populo iſto, dicit
Dominus; miſericordiam & miſeratio-
6 nes. * Et morientur grandes & parui in
terra iſta: non ſepelientur neq; plangen-
tur, & non ſe incident, neque caluitium
7 fiet pro eis. * Et non frangent inter eos
B lugenti panem ad conſolandum ſuper
mortuo: & non dabunt eis potum calicis
ad conſolandum ſuper patre ſuo & ma-
8 tre. * Et domum conuiuij non ingredia-
ris, vt ſedeas cum eis, & comedas & bibas:
9 * quia hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Ecce ego auferam de loco
iſto in oculis veſtris, & in diebus veſtris,
vocem gaudii, & vocem lætitiæ, vocem
10 ſponſi, & vocem ſponſæ. * Et cùm annun-
ciaueris populo huic omnia verba hæc, &
dixerint tibi: ‖ Quare locutus eſt Domi- ‖ Sup. 7. f. 26.
nus ſuper nos omne malum grande iſtud?
quæ iniquitas noſtra? & quod peccatum
noſtrum, quod peccauimus Domino Deo
11 noſtro? * Dices ad eos: Quia dereliquerūt
me patres veſtri, ait Dominus: & abierunt
C poſt deos alienos, & ſeruierunt eis, &
adorauerunt eos: & me dereliquerunt, &
12 legem meam non cuſtodierunt. * Sed &
vos peius operati eſtis, quàm patres ve-
ſtri: ecce enim ambulat vnuſquiſque poſt
prauitatem cordis ſui mali, vt me non
13 audiat. * Et eiiciam vos de terra hac, in
terram, quam ignoratis vos, & patres ve-
ſtri: & ſeruietis ibi diis alienis die ac no-
14 cte, qui non dabunt vobis requiem. * Pro-
pterea ecce dies veniunt, dicit Dominus,
& non dicetur vltra: Viuit Dominus qui
eduxit filios Iſrael de Terra Aegypti,
15 * ſed, Viuit Dominus, qui eduxit filios Iſ-
rael de terra Aquilonis, & de vniuerſis
terris, ad quas eieci eos: & reducam eos in
terram ſuam, quam dedi patribus eorum.
16 * Ecce ego mittam piſcatores multos di-
D cit Dominus, & piſcabuntur eos: & poſt
hæc mittam eis multos venatores, & ve-
nabuntur eos de omni monte, & de omni
colle, & de cauernis petrarū. * Quia oculi
17 mei ſuper omnes vias eorū: non ſunt abſ-
conditæ à facie mea, & non fuit occulta-
18 ta iniquitas eorum ab oculis meis. * Et
reddam primùm duplices iniquitates, &
peccata

Digitized by Google

peccata eorũ: quia contaminauerunt ter-
ram meam in morticinis idolorum ſuo-
rum, & abominationibus ſuis impleuerũt
hereditatẽ meã.* Domine fortitudo mea, 19
& robur meum, & refugium meum in die
tribulationis: ad te Gentes venient ab ex-
tremis terræ, & dicent: Verè mendacium
poſſederunt patres noſtri, vanitatem, quæ
eis nõ profuit.* Nũquid faciet ſibi homo 20
deos, & ipſi non ſunt dij? * Idcirco ecce 21
ego oſtendam eis per vicem hanc, oſten-
dam eis manum meam, & virtutẽ meam:
& ſcient quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

PEccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo fer- 1
reo in vngue adamantino, exaratum A
ſuper latitudinem cordis eorum, & in
cornibus ararum eorum.* Cùm recorda- 2
ti fuerint filij eorum ararum ſuarum,
& lucorum ſuorum, lignorũmque fron-
dentium in montibus excelſis, * ſacrifi- 3
cantes in agro: fortitudinem tuã, & om-
nes theſauros tuos in direptionem dabo,
excelſa tua propter peccata in vniuerſis
finibus tuis. * Et relinquẽris ſola ab he- 4
reditate tua, quam dedi tibi: & ſeruire te
faciam inimicis tuis in terra, quam igno-
ras: quoniam ignem ſuccendiſti in furore
meo, vſq; in æternum ardebit. * Hæc di- 5
‖ Iſa. 30. a. 2. cit Dominus: ‖ Maledictus homo, qui
confidit in homine, & ponit carnem bra-
chium ſuum, & à Domino recedit cor
‖ Iſa. 31. a. 1. eius.* ‖ Erit enim quaſi myricæ in deſer- 6
to, & nõ videbit cùm venerit bonum: ſed
habitabit in ſiccitate in deſerto, in terra
ſalſuginis, & inhabitabili. * Benedictus 7
‖ Pſalm. 1. a. 3. vir, qui confidit in Domino, & erit Do-
minus fiducia eius.* ‖ Et erit quaſi lignũ 8
quod tranſplantatur ſuper aquas, quod B
ad humorem mittit radices ſuas: & non
timebit cùm venerit æſtus. Et erit folium
eius viride, & in tempore ſiccitatis non
erit ſolicitum, nec aliquãdo deſinet face-
re fructum. * Prauum eſt cor omnium, & 9
inſcrutabile: quis cognoſcet illud? * Ego 10
Dominus ſcrutans cor, & probans renes:
‖ Apoc. 2. f. 23. Pſal. 7. c. 10. 1. Reg. 26. b. 7. qui do vnicuiq; iuxta viam ſuam, & iux-
ta fructum adinuẽtionũ ſuarum.*‖ Per- 11
dix fouit quæ non peperit: fecit diuitias,
& non in iudicio: in dimidio dierum ſuo-
rum derelinquet eas, & in nouiſſimo ſuo
erit inſipiens.* Solium gloriæ altitudinis 12
à principio, *locus ſanctificationis noſtræ.
* Expectatio Iſrael Domine: omnes, qui 13
te derelinquũt, confundentur: recedentes
à te, in terra ſcribentur: quoniam dereli-
querunt venam aquarum viuentium Do-
minum. * Sana me Domine, & ſanabor: 14
ſaluum me fac, & ſaluus ero, quoniam C
laus mea tu es. * Ecce ipſi dicunt ad me: 15
Vbi eſt verbum Domini? veniat. * Et ego 16
non ſum turbatus, te paſtorem ſequens:
& diem hominis non deſideraui, tu ſcis.
Quòd egreſſum eſt de labiis meis, rectum
in conſpectu tuo fuit. * Non ſis tu mihi 17
formidini, ſpes mea tu in die afflictionis.
18 * Confundantur qui me perſequuntur,
& non confundar ego: paueant illi, &
non paueam ego: induc ſuper eos diem
afflictionis, & duplici contritione conte-
19 re eos. * Hæc dicit Dominus ad me: Va-
de, & ſta in porta filiorum populi, per
quam ingrediuntur reges Iuda, & egre-
diuntur, & in cunctis portis Ieruſalem:
20 * & dices ad eos: Audite verbum Domini
reges Iuda, & omnis Iuda, cunctique ha-
bitatores Ieruſalem, qui ingredimini per
21 portas iſtas.* Hæc dicit Dominus, Cuſto-
dite animas veſtras, & nolite portare
pondera in die ſabbati, nec inferatis per
22 portas Ieruſalem.* Et nolite eiicere one-
D ra dè domibus veſtris in die ſabbati, &
omne opus non facietis: ſanctificate diem
ſabbati, ſicut præcepi patribus veſtris.
23 * Et non audierunt, nec inclinauerunt
aurem ſuam: ſed indurauerunt ceruicem
ſuam, ne audirent me, & ne acciperẽt di-
24 ſciplinam. * Et erit: Si audieritis me, dicit
Dominus, vt non inferatis onera per por-
tas ciuitatis huius in die ſabbati: & ſi
ſanctificaueritis diem ſabbati, ne faciatis
25 in eo omne opus: * Ingredientur per por-
tas ciuitatis huius reges & principes, ſe-
dentes ſuper ſolium Dauid, & aſcenden-
tes in curribus & equis, ipſi & princi-
pes eorum, viri Iuda, & habitatores Ie-
ruſalem: & habitabitur ciuitas hæc in
26 ſempiternum.* Et venient de ciuitatibus
Iuda, & de circuitu Ieruſalem, & de Ter-
ra Beniamin, & de campeſtribus, & de
montuoſis, & ab Auſtro, portantes holo-
cauſtum, & victimam, & ſacrificium, &
thus, & inferent oblationem in domum
27 Domini. * Si autem non audieritis me vt
ſanctificetis diem ſabbati, & ne portetis
onus, & ne inferatis per portas Ieruſalem
in die ſabbati: ſuccendam ignem in portis
eius, & deuorabit domos Ieruſalem, &
non extinguetur.

CAP. XVIII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Iere-
2 miam à Domino, dicens: * Surge, &
A deſcende in domum figuli, & ibi audies
3 verba mea. * Et deſcendi in domum
figuli, & ecce ipſe faciebat opus ſuper ro-
4 tam.* Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe fa-
ciebat è luto manibus ſuis: conuerſuſq;
fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in
5 oculis eius vt faceret. * Et factum eſt ver-
6 bum Domini ad me, dicens: * ‖ Numquid
ſicut figulus iſte, non potero vobis facere,
domus Iſrael, ait Dominus? ecce ſicut lu-
tum in manu figuli, ſic vos in manu mea,
7 domus Iſrael. * Repentè loquar aduer- Iſa. 45. b. 9. Rom. 9. d. 20.
ſum gentem & aduerſus regnum, ‖ vt era-
8 dicẽ, & deſtruam, & diſperdam illud. * Si
pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo,
quod locutus ſum aduerſus eam: agam &
ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogi-
9 taui vt facerem ei. * Et ſubitò loquar de ‖ Sup. 1. b. 10.
gente & de regno, vt ędificem & plantem
10 illud.* Si fecerit malũ in oculis meis, vt

Digitized by Google

non audiat vocem meam: pœnitentiam B
agam ſuper bono, quod locutus ſum vt
facerem ei.* Nunc ergo dic viro Iuda, & 11
habitatoribus Ieruſalem, dicens: Hęc dicit
‖ Inf. 25. b. 5. & 35. c. 12. ‖ Ioan. 3. a. 8.
Dominus: ‖ Ecce ego fingo cõtra vos ma-
lum, & cogito contra vos cogitationem:
‖ reuertatur vnuſquiſque à via ſua mala,
& dirigite vias veſtras & ſtudia veſtra.
* Qui dixerunt: Deſperauimus: poſt cogi- 12
tationes enim noſtras ibimus, & vnuſ-
quiſque prauitatem cordis ſui mali fa-
ciemus. * Ideo hæc dicit Dominus: Inter- 13
rogate Gentes: Quis audiuit talia horri-
bilia, quæ fecit nimis virgo Iſrael?* Num- 14
quid deficiet de petra agri nix Libani? C
aut euelli poſſunt aquæ erumpentes fri-
gidæ, & defluentes?* Quia oblitus eſt mei 15
populus meus; fruſtra libantes, & impin-
gentes in viis ſuis, in ſemitis ſæculi, vt
ambularent per eas in itinere non trito:
‖ Inf. 19. c. 8. & 49. c. 13. & 50. c. 13.
* ‖ vt fieret terra eorum in deſolationem, 16
& in ſibilum ſempiternum: omnis qui
præterierit per eam obſtupeſcet, & moue-
bit caput ſuum. * Sicut ventus vrens di- 17
ſpergam eos coram inimico: dorſum, &
non faciem oſtendam eis in die perditio-
nis eorum.* Et dixerunt: Venite, & cogi- 18
temus contra Ieremiam cogitationes: nõ
enim peribit lex à ſacerdote, neque conſi-
lium à ſapiẽte, nec ſermo à propheta: ve-
nite, & percutiamus eum lingua, & non
attendamus ad vniuerſos ſermones eius.
* Attende Domine ad me, & audi vocem 19
aduerſariorum meorum.* Nnmquid red- 20
ditur pro bono malum, quia foderũt fo- D
ueam animæ meæ? Recordare quòd ſtete-
rim in conſpectu tuo, vt loquerer pro eis
bonum, & euerterem indignationem tuã
ab eis. * Propterea da filios eorum in fa- 21
mem, & deduc eos in manus gladii: fiant
vxores eorum abſque liberis, & viduæ: &
viri earum interficiantur morte: iuuenes
eorum confodiantur gladio in prælio.
* Audiatur clamor de domibus eorum: 22
adduces enim ſuper eos latronem repen-
te: quia foderunt foueam vt caperent me,
& laqueos abſconderunt pedibus meis.
* Tu autem Domine ſcis omne conſilium 23
eorum aduerſum me in mortem: ne pro-
pitieris iniquitati eorum, & peccatum
eorum à facie tua non deleatur: fiant
corruentes in conſpectu tuo, in tempore
furoris tui abutere eis.

CAP. XIX.

HAec dicit Dominus: Vade, & acci- 1
pe lagunculam figuli teſteam à ſe- A
nioribus populi, & à ſenioribus ſacerdo-
tum: * Et egredere ad vallem filii En- 2
nom, quæ eſt iuxta introitum portæ fi-
ctilis: & prædicabis ibi verba, quæ ego
loquar ad te. * Et dices: Audite verbum 3
Domini reges Iuda, & habitatores Ieru-
ſalem: hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Ecce ego inducam afflictio-
nem ſuper locum iſtum, ita vt omnis,
qui audierit illam, tinniant aures eius:
4 * Eo quòd dereliquerint me, & alienum
fecerint locum iſtum: & libauerunt in
eo diis alienis, quos neſcierunt ipſi, & pa-
tres eorum, & reges Iuda: & repleuerunt
5 locum iſtum ſanguine innocentum. * Et
B ædificauerunt excelſa Baalim, ad combu-
rendos filios ſuos igni in holocauſtum
Baalim: quæ non præcepi, nec locutus
6 ſum, nec aſcenderunt in cor meum.* Pro-
pterea ecce dies veniunt, dicit Dominus:
& non vocabitur ampliùs locus iſte, To-
pheth, & Vallis filii Ennom, ſed Vallis
7 occiſionis. * Et diſſipabo conſilium Iuda
& Ieruſalem in loco iſto: & ſubuertam
eos gladio in conſpectu inimicorum ſuo-
rum, & in manu quęrentium animas eo-
rum: & dabo cadauera eorum, eſcam vo-
8 latilibus cæli, & beſtiis terræ. * ‖ Et po-
‖ Supra 18. c. 16. Inf. 49. c. 13. & 50. c. 13.
nam ciuitatem hanc in ſtuporem, & in ſi-
bilum: omnis, qui præterierit per eam,
obſtupeſcet, & ſibilabit ſuper vniuerſa
9 plaga eius. * Et cibabo eos carnibus fi-
C liorum ſuorum, & carnibus filiarum ſua-
rum: & vnuſquiſque carnem amici ſui
comedet in obſidione, & in anguſtia, in
qua cõcludent eos inimici eorum, & qui
10 quærunt animas eorum. * Et conteres
lagunculam in oculis virorum, qui ibunt
11 tecum. * Et dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus exercituum: Sic conteram popu-
lum iſtum, & ciuitatem iſtam, ſicut con-
teritur vas figuli, quod non poteſt vltrà
inſtaurari: & in Topheth ſepelientur, eo
quòd non ſit alius locus ad ſepeliendum.
12 * Sic faciam loco huic, ait Dominus, &
habitatoribus eius: & ponam ciuitatem
13 iſtam ſicut Topheth. * Et erunt domus
Ieruſalem, & domus regum Iuda, ſicut
locus Topheth, immundæ; omnes domus
in quarum domatibus ſacrificauerunt
omni militiæ cæli, & libauerunt liba-
14 mina diis alienis.* Venit autem Ieremias
de Topheth, quò miſerat eum Dominus
ad prophetandum, & ſtetit in atrio do-
mus Domini, & dixit ad omnem popu-
15 lum: * Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Ecce ego inducam ſuper ci-
uitatem hanc, & ſuper omnes vrbes eius,
vniuerſa mala, quæ locutus ſum aduer-
ſum eam: quoniam indurauerunt ceruí-
cem ſuam, vt non audirent ſermones
meos.

CAP. XX.

1 ET audiuit Phaſſur filius Emmer ſa-
A cerdos, qui conſtitutus erat princeps
in domo Domini, Ieremiam prophetan-
2 tem ſermones iſtos. * Et percuſſit Phaſ-
ſur Ieremiam prophetam, & miſit eum
in neruum, quod erat in porta Benjamin
3 ſuperiori, in domo Domini. * Cùmque
illuxiſſet in craſtinum, eduxit Phaſſur Ie-
remiam de neruo. & dixit ad eum Iere-
mias: Non Phaſſur vocauit Dominus no-
4 men tuum, ſed pauorem vndique.* Quia
hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in
pauorem, te & omnes amicos tuos: &
corruent

Digitized by Google

corruent gladio inimicorum ſuorum, &
oculi tui videbũt: & omnem Iudam dabo
in manũ regis Babylonis; & traducet eos
in Babylonẽ, & percutiet eos gladio.* Et 5
dabo vniuerſam ſubſtãtiam ciuitatis hu- B
ius, & omnẽ laborem eius, omnẽque pre-
tium, & cunctos theſauros regum Iuda
dabo in manu inimicorum eorum: & di-
ripiẽt eos, & tollẽt, & ducent in Babylo-
nem.* Tu autem Phaſſur, & omnes habi- 6
tatores domus tuæ, ibitis in captiuitatẽ:
& in Babylonem venies, & ibi morieris,
ibique ſepelieris tu, & omnes amici tui,
quibus propheraſti mẽdacium.* Seduxi- 7
ſti me Domine, & ſeductus ſum: fortior
me fuiſti, & inualuiſti: factus ſum in de-
riſum tota die, omnes ſubſannant me.
* Quia iam olim loquor, vociferans ini- 8
quitatem, & vaſtitatẽ clamito: & factus
eſt mihi ſermo Domini in opprobrium,
& in deriſum tota die. * Et dixi: Non re- 9
cordabor eius, neque loquar vltrà in no-
mine illius: & factus eſt in corde meo
quaſi ignis exæſtuãs, clauſuſq; in oſſibus
meis: & defeci, ferre nõ ſuſtinens.* Audiui 10
enim contumelias multorum, & terro- C
rem in circuitu: Perſequimini, & perſe-
quamur eum: ab omnibus viris, qui erant
pacifici mei, & cuſtodientes latus meum:
ſi quo modo decipiatur, & præualeamus
aduerſus eum, & conſequamur vltionem
ex eo:* Dominus autem mecum eſt quaſi 11
bellator fortis: idcirco qui perſequuntur
me, cadẽt, & infirmi erunt: confundentur
‖ Inf. 23. g. 40. vehementer, ‖ quia non intellexerunt
opprobrium ſempiternum, quod nũquam
‖ Sup. 11 d. 20. & 17. b. 10 delebitur. * Et tu Domine exercituum 12
‖ probator iuſti, qui vides renes & cor:
videam quæſo vltionem tuam ex eis: tibi
enim reuelaui cauſam meam. * Cantate 13
Domino, laudate Dominum: quia libera-
uit animam pauperis de manu malorũ.
‖ Iob. 3. a. 2. * ‖ Maledicta dies, in qua natus ſum: dies, 14
in qua peperit me mater mea: non ſit be- D
nedicta.* Maledictus vir, qui annunciauit 15
patri meo, dicens: Natus eſt tibi puer ma-
ſculus: & quaſi gaudio lætificauit eum.
* Sit homo ille vt ſunt ciuitates, quas 16
ſubuertit Dominus, & nõ pœnituit eum:
audiat clamorem manè, & vlulatum in
tempore meridiano: * qui non me inter- 17
fecit à vulua, vt fieret mihi mater mea ſe-
pulchrum, & vulua eius conceptus æter-
nus.* Quare de vulua egreſſus ſum, vt vi- 18
derem laborem & dolorem, & conſume-
rentur in confuſione dies mei?

CAP. XXI.

VErbum, quod factum eſt ad Iere- 1
miam à Domino, quando miſit ad A
eum rex Sedecias Phaſſur filium Mel-
chiæ, & Sophoniam filium Maaſiæ ſacer-
dotem, dicens: * Interroga pro nobis Do- 2
minum, quia Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis prælíatur aduerſum nos: ſi fortè
faciat Dominus nobiſcũ ſecũdum omnia
3 mirabilia ſua, & recedat à nobis. * Et
dixit Ieremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:
4 * Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce
ego conuertam vaſa belli, quæ in mani-
bus veſtris ſunt, & quibus vos pugnatis
aduerſum regem Babylonis, & Chaldæos
qui obſident vos in circuitu murorũ: &
congregabo ea in medio ciuitatis huius.
5 *Et debellabo ego vos in manu extenta,
B & in brachio forti, & in furore, & in in-
6 dignatione, & in ira grandi. * Et percu-
tiã habitatores ciuitatis huius, homines
& beſtiæ peſtilentia magna morientur.
7 *Et poſt hæc ait Dominus: dabo Sedeciam
regem Iuda, & ſeruos eius, & populum
eius, & qui derelicti ſunt in ciuitate hac
à peſte, & gladio, & fame, in manu Na-
buchodonoſor regis Babylonis; & in ma-
nu inimicorum eorum, & in manu quæ-
rentium animam eorum, & percutiet eos
in ore gladij, & nõ flectetur, neq; parcet,
8 nec miſerebitur. * Et ad populum hunc
C dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do
coram vobis viam vitæ, & viam mortis.
9 * ‖ Qui habitauerit in vrbe hac, morietur ‖ Inf. 38 a. 2.
gladio, & fame, & peſte: qui autem egreſ-
ſus fuerit, & trãsfugerit ad Chaldæos, qui
obſident vos, viuet, & erit ei anima ſua,
10 quaſi ſpolium.* Poſui enim faciem meam
ſuper ciuitatem hanc in malum, & nõ in
bonum, ait Dominus: in manu regis Ba-
11 bylonis dabitur, & exuret eam igni. * Et
domui regis Iuda: Audite verbum Domi-
12 ni, * domus Dauid, hæc dicit Dominus:
D ‖ Iudicate manè iudiciũ, & eruite vi op- ‖ Inf. 22. a. 3.
preſſum de manu calumniantis: ne fortè
egrediatur vt ignis indignatio mea, & ſuc-
cendatur, & nõ ſit qui extinguat, propter
13 malitiã ſtudiorum veſtrorum. * Ecce ego
ad te habitatricem vallis ſolidæ atque
campeſtris, ait Dominus: qui dicitis: Quis
percutiet nos? & quis ingredietur domos
14 noſtras?* Et viſitabo ſuper vos iuxta fru-
ctum ſtudiorum veſtrorum, dicit Domi-
nus: & ſuccendam ignem in ſaltu eius: &
deuorabit omnia in circuitu eius.

CAP. XXII.

1 HAec dicit Dominus: Deſcende in
A domum regis Iuda, & loquéris ibi
2 verbum hoc, * & dices: Audi verbum
Domini rex Iuda, qui ſedes ſuper ſolium
Dauid; tu & ſerui tui, & populus tuus,
3 qui ingredimini per portas iſtas. * Hæc
dicit Dominus: ‖ Facite iudicium, & iu- ‖ Sup. 21 d. 12.
ſtitiam, & liberate vi oppreſſum de ma-
nu calumniatoris: & aduenam, & pu-
pillum, & viduam nolite contriſtare, ne-
que opprimatis iniquè: & ſanguinem
innocentem ne effundatis in loco iſto.
4 * Si enim facientes feceritis verbum iſtud,
B ingredientur per portas domus huius,
reges ſedentes de genere Dauid ſuper
thronum eius, & aſcendentes currus &
equos, ipſi & ſerui, & populus eorum.
5 * Quòd ſi non audieritis verba hæc: in
memetipſo iuraui, dicit Dominus, quia

Digitized by Google

in ſolitudinem erit domus hæc. * Quia 6
hæc dicit Dominus ſuper domum regis
Iuda:Galaad tu mihi caput Libani:ſi non
poſuero te ſolitudinem,vrbes inhabitabi-
les. * Et ſanctificabo ſuper te,interficien- 7
tem virum, & arma eius:& ſuccidẽt ele-
ctas cedros tuas, & præcipitabũt in ignẽ.
* Et pertranſibunt gentes multæ per ci- 8
uitatem hanc:& dicet vnuſquiſque pro- C
ximo ſuo : ‖ Quare fecit Dominus ſic ci-
29.d.24 uitati huic grandi?* Et reſpondebunt:Eo 9
3 Reg.9 quòd dereliquerint pactum Domini Dei
6.8. ſui , & adorauerint deos alienos, & ſer-
uierint eis. * Nolite flere mortuum , ne- 10
que lugeatis ſuper eum fletu: plangite
eum, qui egreditur, quia non reuertetur
vltrà, nec videbit terram natiuitatis ſuæ.
* Quia hæc dicit Dominus ad Sellum fi- 11
lium Ioſiæ regem Iuda, qui regnauit pro
Ioſia patre ſuo , qui egreſſus eſt de loco
iſto:Non reuertetur huc ampliùs : * ſed 12
in loco, ad quem tranſtuli eum , ibi mo-
rietur , & terram iſtam non videbit am-
pliùs. * Væ qui ædificat domum ſuam in 13
iniuſtitia , & cœnacula ſua non in iudi- D
cio : amicum ſuum opprimet fruſtra , &
mercedem eius non reddet ei.* Qui dicit: 14
Aedificabo mihi domum latam,& cœna-
cula ſpatioſa:qui aperit ſibi feneſtras, &
facit laquearia cedrina , pingitque ſino-
pide.* Numquid regnabis,quoniam con- 15
fers te cedro ? pater tuus numquid non
comedit & bibit,& fecit iudiciũ & iuſti-
tiam tunc cùm bene erat ei ? * Iudicauit 16
cauſam pauperis & egeni in bonum ſuũ:
numquid non ideo quia cognouit me,di-
cit Dominus ? * Tui verò oculi & cor ad 17
auaritiam, & ad ſanguinem innocentem
fundendum,& ad calumniam,& ad cur-
ſum mali operis. * Propterea hæc dicit 18
Dominus ad Ioakim filium Ioſiæ regem E
Iuda: Non plangent eum:Væ frater & væ
ſoror:non concrepabunt ei:Væ Domine,
& væ inclyte. * Sepultura aſini ſepelie- 19
tur, putrefactus & proiectus extra portas
Ieruſalem. * Aſcende Libanum,& clama: 20
& in Baſan da vocem tuam, & clama ad
tranſeuntes , quia contriti ſunt omnes
amatores tui. * Locutus ſum ad te in 21
abundantia tua; & dixiſti : Non audiam:
hæc eſt via tua ab adoleſcentia tua , quia
non audiſti vocem meam.*Omnes paſto- 22
res tuos paſcet ventus,& amatores tui in F
captiuitatẽ ibunt;& tunc confunderis,&
erubeſces ab omni malitia tua.* Quæ ſe- 23
des in Libano,& nidificas in cedris, quo-
modo cõgemuiſti, cùm veniſſent tibi do-
lores, quaſi dolores parturientis ? * Viuo 24
ego,dicit Dominus: quia ſi fuerit Iecho-
nias filius Ioakim regis Iuda, annulus in
manu dextera mea , inde euellam eum.
* Et dabo te in manu quærentium ani- 25
mam tuam , & in manu quorum tu for-
midas faciem,& in manu Nabuchodono-
ſor regis Babylonis,& in manu Chaldæo-
rum. * Et mittam te , & matrem tuam 26
G quæ genuit te,in terram alienam , in qua
27 nati non eſtis , ibique moriemini : * &
in terram , ad quam ipſi leuant animam
ſuam vt reuertantur illuc:non reuerten-
28 tur. * Numquid vas fictile atque contri-
tum vir iſte Iechonias?numquid vas abſ-
que omni voluptate? quare abiecti ſunt
ipſe & ſemen eius , & proiecti in terram,
29 quam ignorauerunt?* Terra,terra,terra,
30 audi ſermonem Domini. * Hæc dicit Do-
minus : Scribe virum iſtum ſterilẽ,virum
qui in diebus ſuis non proſperabitur; nec
enim erit de ſemine eius vir , qui ſedeat
ſuper ſolium Dauid,& poteſtatem habeat
vltrà in Iuda.

CAP. XXIII.

1 VAe paſtoribus, qui diſperdunt & di- Ezech.
A lacerant gregem paſcuæ meæ , dicit 13.a.3.
2 Dominus.*Ideo hæc dicit Dominus Deus & 34.
Iſrael ad paſtores , qui paſcunt populum a.2.
meum : Vos diſperſiſtis gregem meum,
& eieciſtis eos, & non viſitaſtis eos . ecce
ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorũ
3 veſtrorũ,ait Dominus.*Et ego cõgregabo
reliquias gregis mei de omnibus terris,ad
quas eiecero eos illuc:& cõuertam eos ad
rura ſua,& creſcent,& multiplicabũtur.
4 * Et ſuſcitabo ſuper eos paſtores , & pa-
ſcent eos : non formidabunt vltrà,& non
pauebunt : & nullus quæretur ex nume-
5 ro,dicit Dominus. * ‖ Ecce dies veniunt, ‖Inf.33.
dicit Dominus:& ſuſcitabo Dauid germẽ c.14.
iuſtum:& regnabit rex, & ſapiens erit:& Iſa 4.a.
6 faciet iudicium & iuſtitiam in terra.* In 2. &
diebus illis ſaluabitur Iuda, & Iſrael ha- 40.c.11
bitabit cõfidenter:& hoc eſt nomẽ,quod 45.b.8.
vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter. Ezech.
7 *Propter hoc ecce dies veniunt,dicit Do- 34.b.18
B minus,& non dicent vltrà : Viuit Domi- Dan. 9.
nus , qui eduxit filios Iſrael de Terra g 24
8 Aegypti : * Sed : ‖ Viuit Dominus , qui Ioan.1.
eduxit & adduxit ſemen domus Iſrael de g.45.
Terra Aquilonis, & de cunctis terris , ad ‖Sup.
quas eieceram eos illuc:& habitabunt in 11.c.14
9 terra ſua. * Ad prophetas:Contritum eſt Deut.33
cor meum in medio mei, contremuerunt d.28.
omnia oſſa mea : factus ſum quaſi vir
ebrius,& quaſi homo madidus à vino , à
facie Domini , & à facie verborum ſan-
10 ctorum eius : * Quia adulteris repleta eſt
terra , quia à facie maledictionis luxit
terra , areſacta ſunt arua deſerti : factus
eſt curſus eorum malus,& fortitudo eo-
11 rum diſſimilis. * Propheta namque &
C ſacerdos polluti ſunt:& in domo mea in-
12 ueni malum eorum , ait Dominus. * Id-
circo via eorum erit quaſi lubricum in
tenebris : impellentur enim, & corruent
in ea:afferam enim ſuper eos mala , an-
num viſitationis eorum , ait Dominus.
13 * Et in prophetis Samariæ vidi fatuita-
tem:prophetabant in Baal, & decipiebãt
14 populum meum Iſrael. * Et in prophetis
Ieruſalem vidi ſimilitudinem adulteran-
tium,& iter mendacij:& confortauerunt
manus peſſimorum,vt non conuerteretur

vnuſquiſque à malitia ſua: facti ſunt mi-
hi omnes vt Sodoma, & habitatores eius
quaſi Gomorrha. * Propterea hæc dicit 15
‖ *Sup.9. c.15.* Dominus exercituum ad prophetas: ‖Ec-
ce ego cibabo eos abſinthio, & potabo eos D
felle; à prophetis enim Ieruſalem egreſſa
eſt pollutio ſuper omnem terram. * Hæc 16
‖ *Inf.27 b.9. & 29.b.8.* dicit Dominus exercituum: ‖Nolite audi-
re verba prophetarum, qui prophetant
vobis, & decipiunt vos: viſionem cordis
ſui loquuntur, non de ore Domini. * Di- 17
cunt his, qui blaſphemant me: Locutus
‖ *Supr. 5.c.12. & 14.b.13.* eſt Dominus: ‖ Pax erit vobis, & omni,
qui ambulat in prauitate cordis ſui, di-
xerunt: Non veniet ſuper vos malum.
* Quis enim affuit in conſilio Domini, & 18
‖ *Inf.30 c.14.* vidit & audiuit ſermonem eius? quis cō-
ſiderauit verbū illius & audiuit? * ‖Ecce 19
turbo Dominicæ indignationis egredie-
tur, & tempeſtas erumpens ſuper caput
impiorum veniet. * Non reuertetur fu- 20
ror Domini, vſque dum faciat, & vſque E
dum cōpleat cogitationem cordis ſui: in
nouiſſimis diebus intelligetis conſilium
eius. * Non mittebam prophetas, & ipſi 21
currebant: non loquebar ad eos, & ipſi
prophetabant. * Si ſtetiſſent in conſilio 22
meo, & nota feciſſent verba mea populo
meo, auertiſſem vtique eos à via ſua ma-
la, & à cogitationibus ſuis peſſimis. * Pu- 23
táſne Deus e vicino ego ſum, dicit Domi-
nus? & non Deus de longè? * Si occul- 24
tabitur vir in abſconditis: & ego non vi-
debo eum, dicit Dominus? numquid non
cęlum & terram ego impleo, dicit Domi-
nus? * Audiui quæ dixerūt prophetæ, pro- 25
phetantes in nomine meo mēdacium, at-
que dicentes: Somniaui, ſomniaui. * Vſ- 26
quequò iſtud eſt in corde prophetarum F
vaticinantium mendacium, & prophetā-
tium ſeductiones cordis ſui? * Qui vo- 27
lunt facere vt obliuiſcatur populus meus
nominis mei propter ſomnia eorum, quæ
narrat vnuſquiſque ad proximum ſuum:
ſicut obliti ſunt patres eorū nominis mei
propter Baal. * Propheta, qui habet ſom- 28
niū, narret ſomniū: & qui habet ſermonē
meū, loquatur ſermonem meū verè. quid
paleis ad triticū, dicit Dominus? * Num- 29
quid non verba mea ſunt quaſi ignis, di-
cit Dominus, & quaſi malleus conterens
petram? * Propterea ecce ego ad prophe- 30
tas, ait Dominus: qui furantur verba mea
vnuſquiſque à proximo ſuo. * Ecce ego 31
ad prophetas, ait Dominus, qui aſſumunt
linguas ſuas, & aiunt: Dicit Dominus.
* Ecce ego ad prophetas ſomniantes mē- 32
dacium, ait Dominus, qui narrauerūt ea,
& ſeduxerunt populum meum in men-
dacio ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego
nōn miſiſſem eos, nec mandaſſem eis, qui
nihil profuerunt populo huic, dicit Do-
minus. * Si igitur interrogauerit te po- 33
pulus iſte, vel propheta, aut ſacerdos, di- G
cens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos:
Vos eſtis onus, proiiciam quippe vos, di-
34 cit Dominus. * Et propheta, & ſacerdos,
& populus qui dicit: Onus Domini: Viſi-
tabo ſuper virum illum, & ſuper domum
35 eius. * Hæc dicetis vnuſquiſque ad proxi-
mum, & ad fratrem ſuum: Quid reſpon-
dit Dominus? & quid locutus eſt Domi-
36 nus? * & onus Domini vltrà non memo-
rabitur: quia onus erit vnicuique ſermo
ſuus: & peruertiſtis verba Dei viuentis,
37 Domini exercituum Dei noſtri. * Hæc di-
ces ad prophetam: Quid reſpondit tibi
Dominus? & quid locutus eſt Dominus?
38 * Si autem onus Domini dixeritis: pro-
pter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixi-
ſtis ſermonem iſtum: Onus Domini: &
miſi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus
39 Domini: * Propterea ecce ego tollam vos
portans, & derelinquam vos, & ciuitatem
quam dedi vobis & patribus veſtris, à fa-
40 cie mea. * ‖ Et dabo vos in opprobrium
ſempiternū, & in ignominiam æternam,
quæ numquam obliuione delebitur.

CAP. XXIV.

1 A OStendit mihi Dominus: & ecce duo ‖ *Supr. 20.c.11.*
calathi pleni ficis, poſiti ante tem-
plum Domini, poſtquam tranſtulit Na-
buchodonoſor rex Babylonis Iechoniam
filium Ioakim regem Iuda, & principes
eius, & fabrum, & incluſorem, de Ieruſa-
2 lem, & adduxit eos in Babylonem. * Cala-
thus vnus ficus bonas habebat nimis, vt
ſolent ficus eſſe primi tēporis: & calathus
vnus ficus habebat malas nimis, quæ co-
medi non poterant, eo quòd eſſent malæ.
3 * Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides
B Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas
valde; & malas, malas valde, quæ comedi
4 non poſſunt, eo quòd ſint malæ. * Et factū
5 eſt verbum Domini ad me, dicēs: * Hęc di-
cit Dominus Deus Iſrael: Sicut ficus hæ
bonę: ſic cognoſcam trāſmigrationem Iu-
da, quā emiſi de loco iſto in Terrā Chal-
6 dæorum, in bonum. * Et ponam oculos
C meos ſuper eos ad placādum, & reducam
eos in terram hāc: & ædificabo eos, & nō
deſtruam: & plātabo eos, & nō euellam:
7 * Et dabo eis cor vt ſciant me, quia ego
ſum Dominus: ‖ & erunt mihi in popu- ‖ *Sup 31 d.33.*
lum, & ego ero eis in Deum: quia reuer-
8 tētur ad me in toto corde ſuo: * ‖ Et ſicut ‖ *Inf. 29 d.17.*
D ficus peſſimæ, quæ comedi non poſſunt,
eo quod ſint malæ: hæc dicit Dominus,
ſic dabo Sedeciam regem Iuda, & princi-
pes eius, & reliquos de Ieruſalem, qui re-
manſerunt in vrbe hac, & qui habitant in
9 Terra Aegypti. * Et dabo eos in vexatio-
nem, afflictionémque omnibus regnis ter-
ræ; in opprobrium, & in parabolam, & in
prouerbium, & in maledictionem in vni-
10 uerſis locis, ad quæ eieci eos. * Et mittam
in eis gladium, & famem, & peſtem: donec
conſumantur de terra, quam dedi eis, &
patribus eorum.

CAP. XXV.

1 A VErbum, quod factum eſt ad Iere-
miam de omni populo Iuda, in anno

Digitized by Google

quarto Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda,(ipſe
eſt annus primus Nabuchodonoſor regis
Babylonis.) * Quod locutus eſt Ieremias 2
propheta ad omnem populum Iuda,& ad
vniuerſos habitatores Ieruſalem , dicens:
* A tertio decimo anno Ioſiæ filij Ammõ 3
regis Iuda vſque ad diem hãc; iſte tertius
& vigeſimus annus , factum eſt verbum
Domini ad me, & locutus ſum ad vos de
nocte conſurgens,& loquens:& nõ audi-
ſtis.*Et miſit Dominus ad vos omnes ſer- 4
uos ſuos prophetas conſurgens diluculo,
mittẽſque:& non audiſtis, neque incli-
naſtis aures veſtras vt audiretis,*cùm di- 5
ceret: * ‖ Reuertimini vnuſquiſque à via
ſua mala , & à peſſimis cogitationibus
veſtris:& habitabitis in terra , quã dedit
Dominus vobis , & patribus veſtris , à
ſæculo & vſque in ſæculum. * Et nolite 6
ire poſt deos alienos,vt ſeruiatis eis,ado- B
retiſque eos : neque me ad iracundiam
prouocetis in operibus manuum veſtra-
rum,& nou affligam vos. * Et non audi- 7
ſtis me,dicit Dominus, vt me ad iracun-
diam prouocaretis in operibus manuum
veſtrarum,in malum veſtrum. * Proptere- 8
ea hæc dicit Dominus exercituum : Pro
eo quòd non audiſtis verba mea : * ecce 9
ego mittam, & aſſumã vniuerſas cogna-
tiones Aquilonis,ait Dominus, & Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ſeruum
meum:& adducam eos ſuper terram iſtã,
& ſuper habitatores eius,& ſuper omnes
nationes , quæ in circuitu illius ſunt : &
interficiam eos, & ponam eos in ſtuporẽ
& in ſibilum,& in ſolitudines ſempiter-
nas. * Perdámque ex eis vocem gaudij, 10
& vocem lætitiæ,vocem ſponſi,& vocem C
ſponſæ , vocem molæ,& lumen lucernæ.
* ‖ Et erit vniuerſa terra hæc in ſolitudi- 11
nem,& in ſtuporem : & ſeruient omnes
gentes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta
annis. * Cùmque impleti fuerint ſeptua- 12
ginta anni,viſitabo ſuper regem Babylo-
nis, & ſuper gentem illam , dicit Domi-
nus,iniquitatem eorum, & ſuper terram
Chaldæorum:& ponam illam in ſolitu-
dines ſempiternas. * Et adducam ſuper 13
terram illam,omnia verba mea , quæ lo-
cutus ſum contra eam , omne quod ſcri-
ptum eſt in libro iſto , quæcumque pro-
phetauit Ieremias aduerſum omnes gen-
tes : * Quia ſeruierunt eis , cùm eſſent 14
gentes multæ,& reges magni:& reddam
eis ſecundùm opera eorum,& ſecundùm
facta manuum ſuarum. * Quia ſic dicit 15
Dominus exercituum Deus Iſrael : Sume D
calicẽ vini furoris huius de manu mea:
& propinabis de illo cunctis gentibus, ad
quas ego mittam te. * Et bibent, & tur- 16
babũtur , & inſaniẽt à facie gladij,quem
ego mittam inter eos.*Et accepi calicem 17
de manu Domini , & propinaui cunctis
gentibus , ad quas miſit me Dominus:
* Ieruſalem , & ciuitatibus Iuda , & re- 18
gibus eius , & principibus eius:vt darem

‖ 4.Reg. 17.d.13 Supr.18 c.11. Inf.35. c.15.

‖ Dan.9 a.2. Inf.26. b.6. 2.Par. 36.d.22 1.Eſd.1 a.1.

eos in ſolitudinem , & in ſtuporem , &
in ſibilum,& in maledictionem, ſicut eſt
19 dies iſta: *Pharaoni regis Aegypti, & ſer-
uis eius,& principibus eius,& omni po-
20 pulo eius,* & vniuerſis generaliter:cun-
ctis regibus terræ Auſitidis,& cunctis re-
gibus terræ Philiſthiim , & Aſcaloni , &
Gazæ , & Accaron , & reliquiis Azoti,
21 * & Idumææ , & Moab,& filiis Ammon:
22 * Et cunctis regibus Tyri , & vniuer-
ſis regibus Sidonis : & regibus terræ in-
23 ſularum,qui ſunt trans mare : * Et De-
dan,& Thema, & Buz , & vniuerſis qui
24 attonſi ſunt in comam:* Et cunctis regi-
bus Arabiæ, & cunctis regibus Occiden-
25 tis, qui habitant in deſerto : * Et cunctis
E regibus Zambri,& cunctis regibus Elam,
26 & cunctis regibus Medorum ; * cunctis
quoque regibus Aquilonis de prope & de
longè,vnicuique contra fratrem ſuum:&
omnibus regnis terræ , quæ ſuper faciem
27 eius ſunt:& rex Seſach bibet poſt eos.*&
dices ad eos : Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſrael : Bibite , & inebria-
mini,& vomite:& cadite , neque ſurga-
tis à facie gladij,quem ego mittam inter
28 vos. * Cùmque noluerint accipere cali-
F cem de manu tua vt bibant,dices ad eos:
Hæc dicit Dominus exercituum : biben-
29 tes bibetis : * ‖ quia ecce in ciuitate , in
qua inuocatum eſt nomen meum , ego
incipiam affligere,& vos quaſi innocẽtes
& immunes eritis ? non eritis immunes:
gladium enim ego voco ſuper omnes ha-
bitatores terræ , dicit Dominus exerci-
30 tuum. * Et tu prophetabis ad eos omnia
verba hæc, & dices ad illos : ‖ Dominus
de excelſo rugiet , & de habitaculo ſan-
cto ſuo dabit vocem ſuam : rugiens ru-
giet ſuper decorem ſuum : celeuma quaſi
calcantium concinetur aduerſus omnes
31 habitatores terræ. * Peruenit ſonitus vſ-
que ad extrema terrę:quia iudicium Do-
mino cum Gentibus : iudicatur ipſe cum
omni carne, impios tradidi gladio , dicit
32 Dominus. * Hæc dicit Dominus exerci-
tuum : Ecce afflictio egredietur de gente
in gentem : & turbo magnus egredietur
33 à ſummitatibus terræ. * Et erunt inter-
G fecti Domini in die illa , à ſummo terræ
vſque ad ſummum eius:non plangentur,
& non colligentur , neque ſepelientur:
in ſterquilinium ſuper faciem terræ iace-
34 bunt. * Vlulate paſtores, & clamate : &
aſpergite vos cinere optimates gregis:
quia completi ſunt dies veſtri , vt inter-
ficiamini ; & diſſipationes veſtræ,& ca-
35 detis quaſi vaſa pretioſa.* Et peribit fu-
ga à paſtoribus, & ſaluatio ab optimati-
36 bus gregis. * Vox clamoris paſtorum, &
vlulatus optimatum gregis:quia vaſtauit
37 Dominus paſcua eorum. * Et conticue-
runt arua pacis à facie iræ furoris Domi-
38 ni. * Dereliquit quaſi leo vmbraculum
ſuum , quia facta eſt terra eorum in de-
ſolationem à facie iræ columbæ, & à fa-
cie

‖ 1.Pet. 4.d.17.

‖ Ioel.3. d.16. Amos 1.a.2.

Digitized by Google

cie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

IN principio regni Ioakim filij Ioſiæ 1
regis Iuda, factum eſt verbum iſtud à A
Domino, dicens: * Hæc dicit Dominus: 2
Sta in atrio domus Domini, & loquéris
ad omnes ciuitates Iuda, de quibus ve-
niunt vt adorent in domo Domini, vni-
uerſos ſermones, quos ego mandaui tibi
vt loquaris ad eos: noli ſubtrahere ver-
bum, * ſi fortè audiant & conuertantur 3
vnuſquiſque à via ſua mala: & pœniteat
me mali, quod cogito facere eis propter
malitiam ſtudiorum eorum. * Et dices ad 4
eos: Hæc dicit Dominus: Si non audieri- B
tis me, vt ambuletis in lege mea, quam
dedi vobis, * vt audiatis ſermones ſeruo- 5
rum meorum Prophetarum, quos ego
miſi ad vos de nocte conſurgens, & diri-
‖1. Reg. 4. a. 2. b. 10. gens, & non audiſtis: * ‖ Dabo domum 6
iſtam ſicut Silo, & vrbem hanc dabo in
maledictionem cunctis gentibus terræ.
* Et audierunt ſacerdotes, & prophetæ, 7
& omnis populus, Ieremiam loquentem
verba hæc in domo Domini. * Cùmque 8
compleſſet Ieremias, loquens omnia quæ
præceperat ei Dominus vt loqueretur ad
vniuerſum populum, apprehẽderunt eum
ſacerdotes, & prophetæ, & omnis popu-
lus dicens: Morte moriatur. * Quare 9
prophetauit in nomine Domini, dicens: C
Sicut Silo erit domus hæc, & vrbs iſta de-
ſolabitur, eo quòd non ſit habitator? Et
congregatus eſt omnis populus aduerſus
Ieremiam in domo Domini. * Et audie-
runt principes Iuda verba hæc: & aſcen- 10
derunt de domo regis in domum Domi-
ni, & ſederunt in introitu portæ domus
Domini nouæ. * Et locuti ſunt ſacerdo-
tes & prophetæ ad principes, & ad om- 11
nem populum, dicentes: Iudicium mor-
tis eſt viro huic: quia prophetauit ad-
uerſus ciuitatem iſtam, ſicut audiſtis au-
ribus veſtris. * Et ait Ieremias ad omnes
principes, & ad vniuerſum populum, di- 12
‖Sup. 25. c. 13. cens: ‖ Dominus miſit me, vt propheta- D
rem ad domum iſtam, & ad ciuitatem
‖Sup. 7. a. 3. hanc, omnia verba quæ audiſtis. * ‖ Nunc
ergo bonas facite vias veſtras, & ſtudia 13
veſtra, & audite vocem Domini Dei ve-
ſtri: & pœnitebit Dominum mali, quod
locutus eſt aduerſum vos. * Ego autem 14
ecce in manibus veſtris ſum: facite mihi
quod bonum & rectum eſt in oculis ve-
ſtris: * Verumtamen ſcitote & cognoſci- 15
te, quòd ſi occideritis me, ſanguinem in-
nocentem tradetis contra voſmetipſos,
& contra ciuitatem iſtam, & habitatores E
eius. in veritate enim miſit me Dominus
ad vos, vt loquerer in auribus veſtris
omnia verba hæc. * Et dixerunt princi- 16
pes, & omnis populus, ad ſacerdotes & ad
prophetas: Non eſt viro huic iudicium
mortis: quia in nomine Dominĩ Dei no-
ſtri locutus eſt ad nos. * Surrexerunt er- 17
go viri de ſenioribus terræ: & dixerunt ad
18 omnem cœtum populi, loquentes: * Mi-
chæas de Moraſthi fuit propheta in die-
bus Ezechiæ regis Iuda, & ait ad omnem
populum Iuda, dicens: Hæc dicit Domi-
F nus exercituum: ‖ Sion quaſi ager arabi- ‖ Mich. 3. d. 12.
tur: & Ieruſalem in aceruum lapidum
erit: & mons domus in excelſa ſiluarum:
19 * Numquid morte condemnauit eum Eze-
chias rex Iuda, & omnis Iuda? numquid
non timuerunt Dominum, & deprecati
ſunt faciem Domini: & pœnituit Domi-
num mali, quod locutus fuerat aduer-
ſum eos? Itaque nos fecimus malum grã-
20 de contra animas noſtras. * Fuit quoque
vir prophetans in nomine Domini, Vrias
filius Semei de Cariathiarim: & prophe-
tauit aduerſus ciuitatem iſtam, & aduer-
ſus terram hanc, iuxta omnia verba Ie-
21 remiæ. * Et audiuit rex Ioakim, & om-
G nes potentes, & principes eius, verba hæc:
& quæſiuit rex interficere eum. Et audi-
uit Vrias, & timuit, fugitque & ingreſ-
22 ſus eſt Aegyptum. * Et miſit rex Ioakim
viros in Aegyptum, Elnathan filium
Achobor, & viros cum eo in Aegyptum.
23 * Et eduxerunt Vriam de Aegypto: &
adduxerunt eum ad regem Ioakim, &
percuſſit eum gladio: & proiecit cadauer
24 eius in ſepulchris vulgi ignobilis. * Igi-
tur manus Ahicam filij Saphan fuit cum
Ieremia, vt non traderetur in manus po-
puli, & interficerent eum.

CAP. XXVII.

1 IN principio regni Ioakim filij Ioſiæ
2 regis Iuda, factum eſt verbum iſtud ad
A Ieremiam à Domino, dicens: * Hæc di-
cit Dominus ad me: Fac tibi vincula, &
3 catenas: & pones eas in collo tuo. * Et
mittes eas ad regem Edom, & ad regem
Moab, & ad regem filiorum Ammon, &
ad regem Tyri, & ad regem Sidonis; in
manu nunciorum, qui venerunt Ieruſa-
4 lem ad Sedeciam regem Iuda. * Et præci-
pies eis vt ad dominos ſuos loquantur:
Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros:
5 * Ego feci terram, & homines, & iumen-
ta, quæ ſunt ſuper faciem terræ, in forti-
tudine mea magna, & in brachio meo
6 extẽto: & dedi eam ei, qui placuit in ocu-
B lis meis. * Et nunc itaque ego dedi omnes
terras iſtas in manu Nabuchodonoſor re-
gis Babylonis ſerui mei: inſuper & be-
7 ſtias agri dedi ei vt ſeruiant illi. * Et ſer-
uient ei omnes gentes, & filio eius, & fi-
lio filij eius: donec veniat tempus terræ
eius & ipſius: & ſeruient ei gentes mul-
8 tæ, & reges magni. * Gens autem & re-
gnum, quod non ſeruierit Nabuchodo-
noſor regi Babylonis, & quicumque non
curuauerit collum ſuum ſub iugo regis
Babylonis: in gladio, & in fame, & in pe-
ſte viſitabo ſuper gentem illam, ait Do- ‖ Sup. 25. d. 16.
minus: donec conſumã eos in manu eius.
9 * ‖ Vos ergo nolite audire prophetas ve- ‖ Inf. 29. b. 8
ſtros, & diuinos, & ſomniatores, & augu-

Digitized by Google

res,& maleficos, qui dicunt vobis: Non
ſeruietis regi Babylonis. * Quia menda- 10
cium prophetant vobis:vt longè vos fa-
ciant de Terra veſtra, & eiiciant vos, &
pereatis. * Porrò gens, quæ ſubiecerit 11
ceruicem ſuam ſub iugo regis Babylonis,
& ſeruierit ei;dimittam eam in terra ſua,
dicit Dominus;& colet eam,& habitabit
in ea.* Et ad Sedeciam regem Iuda locu- 12
tus ſum ſecundùm omnia verba hæc, di- C
cens:Subiicite colla veſtra ſub iugo regis
Babylonis,& ſeruite ei,& populo eius,&
viuetis:*Quare moriemini tu,& populus 13
tuus gladio,& fame, & peſte,ſicut locu-
tus eſt Dominus ad gentem, quæ ſeruire
noluerit regi Babylonis? * Nolite audire 14
verba prophetarum dicẽtium vobis:Non
ſeruietis regi Babylonis:quia mendacium
‖ Sup. 14.c.14. & 23.d. 21 Inf. 29. b.9.
ipſi loquuntur vobis. * ‖ Quia non miſi 15
eos,ait Dominus, & ipſi prophetant in
nomine meo mendaciter:vt eiiciant vos,
& pereatis tam vos, quàm prophetæ, qui
vaticinantur vobis.* Et ad ſacerdotes, & 16
ad populum iſtum locutus ſum, dicens:
Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba
prophetarum veſtrorum, qui prophetant
vobis, dicentes:Ecce vaſa Domini reuer-
tentur de Babylone nunc citò. menda-
cium enim prophetant vobis. * Nolite 17
ergo audire eos, ſed ſeruite regi Babylo-
nis,vt viuatis. quare datur hæc ciuitas in
ſolitudinem? * Et ſi prophetæ ſunt, & 18
eſt verbum Domini in eis:occurrant Do- D
mino exercituum, vt non veniant vaſa,
quæ dereiicta fuerant in domo Domini,
& in domo regis Iuda, & in Ieruſalem,
in Babylonem. * Quia hæc dicit Domi- 19
‖ 4.Reg. 25.d.13
nus exercituum ‖ ad columnas, & ad
mare, & ad baſes,& ad reliqua vaſorum,
quæ remanſerunt in ciuitate hac: * quæ 20
non tulit Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis, cùm transferret Iechoniam filium
Ioakim regem Iuda de Ieruſalem in Ba-
bylonem,& omnes optimates Iuda & Ie-
ruſalem.*Quia hæc dicit Dominus exer- 21
cituum Deus Iſrael ad vaſa, quæ derelicta
ſunt in domo Domini, & in domo regis
Iuda & Ieruſalem:*In Babylonem tranſ- 22
ferentur,& ibi erunt vſque ad diem viſi-
tationis ſuæ,dicit Dominus, & afferri fa-
ciam ea,& reſtitui in loco iſto.

CAP. XXVIII.

ET factum eſt in anno illo, in princi- 1
pio regni Sedeciæ regis Iuda, in an- A
no quarto, in menſe quinto, dixit ad
me Hananias filius Azur propheta de
Gabaon, in domo Domini, coram ſacer-
dotibus & omni populo, dicens: *Hæc 2
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael:
Contriui iugum regis Babylonis. * Ad- 3
huc duo anni dierum, & ego referri fa-
ciam ad locum iſtum omnia vaſa domus
Domini, quæ tulit Nabuchodonoſor rex
Babylonis de loco iſto, & tranſtulit ea in
Babylonem. * Et Iechoniam filium Ioa- 4
kim regem Iuda, & omnem tranſmigra-
tionem Iuda, qui ingreſſi ſunt in Baby-
lonem, ego conuertam ad locum iſtum,
ait Dominus: conteram enim iugum re-
5 gis Babylonis. * Et dixit Ieremias pro-
B pheta ad Hananiam prophetam,in oculis
ſacerdotum, & in oculis omnis populi,
6 qui ſtabat in domo Domini. * & ait Ie-
remias propheta:Amen, ſic faciat Domi-
nus: Suſcitet Dominus verba tua, quæ
propheta ſti:vt referantur vaſa in domum
Domini, & omnis tranſmigratio de Ba-
7 bylone ad locum iſtum. * Verumtamen
audi verbum hoc, quod ego loquor in
auribus tuis, & in auribus vniuerſi po-
8 puli:* Prophetæ, qui fuerunt ante me &
ante te ab initio, & prophetauerunt ſu-
per terras multas, & ſuper regna magna,
de prælio, & de afflictione, & de fame.
9 * Propheta, qui vaticinatus eſt pacem:
C cùm venerit verbum eius, ſcietur pro-
pheta, quem miſit Dominus in veritate.
10 * Et tulit Hananias propheta catenam de
collo Ieremiæ prophetæ, & confregit eã.
11 * Et ait Hananias in conſpectu omnis
populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic
confringam iugum Nabuchodonoſor re-
gis Babylonis poſt duos annos dierum de
12 collo omnium gentium. * Et abiit Iere-
mias propheta in viam ſuam. Et factum
eſt verbum Domini ad Ieremiam, poſt-
quam confregit Hananias propheta ca-
tenam de collo Ieremiæ prophetæ, dicẽs:
13 * Vade, & dices Hananiæ:Hæc dicit Do-
minus:Catenas ligneas contriuiſti: & fa-
14 cies pro eis catenas ferreas. * Quia hæc
D dicit Dominus exercituum Deus Iſrael:
Iugum ferreum poſui ſuper collum cun-
ctarum Gentium iſtarum, vt ſeruiant
Nabuchodonoſor regi Babylonis, & ſer-
uient ei: inſuper & beſtias terræ dedi ei.
15 * Et dixit Ieremias propheta ad Hana-
niam prophetam:Audi Hanania:non mi-
ſit te Dominus, & tu confidere feciſti
16 populum iſtum in mendacio. * Idcirco
hæc dicit Dominus:Ecce ego mittam te à
facie terræ:hoc anno morieris:aduerſum
17 enim Dominum locutus es.* Et mortuus
eſt Hananias propheta in anno illo,men-
ſe ſeptimo.

CAP. XXIX.

1 ET hæc ſunt verba libri, quem miſit
A Ieremias propheta de Ieruſalem ad
reliquias ſeniorum tranſmigrationis,
& ad ſacerdotes, & ad prophetas, & ad
omnem populum, quem traduxerat Na-
buchodonoſor de Ieruſalem in Baby-
2 lonem:* poſtquam egreſſus eſt Iechonias
rex,& domina, & eunuchi, & principes
Iuda & Ieruſalem, & faber & incluſor
3 de Ieruſalem: * in manu Elaſa filij Sa-
phan, & Gamariæ filij Helciæ,quos mi-
ſit Sedecia rex Iuda ad Nabuchodono-
ſor regem Babylonis in Babylonem, di-
4 cens: * Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael omni tranſmigrationi, quam
tranſtuli de Ieruſalem in Babylonem.
* Aedi

Digitized by Google

*Aedificate domos, & habitate: & plan- 5
tate hortos,& comedite fructum eorum.
* Accipite vxores,& generate filios & fi- 6
lias:& date filiis veſtris vxores, & filias B
veſtras date viris, & pariant filios & fi-
lias: & multiplicamini ibi, & nolite eſſe
pauci numero. * Et quærite pacem ciui- 7
tatis, ad quam tranſmigrare vos feci: &
orate pro ea ad Dominum: quia in pa-
ce illius erit pax vobis. * Hæc enim di- 8
cit Dominus exercituum Deus Iſrael:
‖ Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui
ſunt in medio veſtrum, & diuini veſtri:
& ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ
vos ſomniatis: * quia falſò ipſi prophe- 9
tant vobis in nomine meo: & non miſi
eos, dicit Dominus. * ‖ Quia hæc dicit 10
Dominus: Cùm cœperint impleri in Ba- C
bylone ſeptuaginta anni,viſitabo vos: &
ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bo-
num, vt reducam vos ad locum iſtum.
* Ego enim ſcio cogitationes, quas ego 11
cogito ſuper vos, ait Dominus,cogitatio-
nes pacis, & non afflictionis, vt dem vo-
bis finem & patientiam. * Et inuocabitis 12
me,& ibitis:& orabitis me, & ego exau-
diam vos. * Quæretis me, & inuenietis: 13
cùm quæſieritis me in toto corde veſtro.
* Et inueniar à vobis, ait Dominus: & 14
reducam captiuitatem veſtram, & con-
gregabo vos de vniuerſis gentibus, & de D
cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit
Dominus: & reuerti vos faciam de loco,
ad quem tranſmigrare vos feci. * Quia 15
dixiſtis: Suſcitauit nobis Dominus Pro-
phetas in Babylone. * Quia hæc dicit 16
Dominus ad regem, qui ſedet ſuper ſo-
lium Dauid, & ad omnem populum ha-
bitatorem vrbis huius, ad fratres ve-
ſtros qui non ſunt egreſſi vobiſcum in
tranſmigrationem. * Hæc dicit Dominus 17
exercituum: ‖ Ecce mittam in eos gla-
dium,& famem,& peſtem:& ponam eos
quaſi ficus malas, quæ comedi non poſ-
ſunt, eo quòd peſſimæ ſint. * Et perſe- 18
quar eos in gladio,& in fame,& in peſti-
lentia:& dabo eos in vexationem vniuer-
ſis regnis terræ; in maledictionem, & in
ſtuporem,& in ſibilum,& in opprobrium
cunctis Gentibus, ad quas ego eieci eos: E
* eo quod non audierint verba mea, di- 19
cit Dominus: quæ miſi ad eos per ſeruos
meos prophetas de nocte conſurgens, &
mittens:& non audiſtis, dicit Dominus.
* Vos ergo audite verbum Domini: om- 20
nis tranſmigratio, quam emiſi de Ieruſa-
lem in Babylonem. * Hæc dicit Dominus 21
exercituum Deus Iſrael ad Achab filium
Coliæ, & ad Sedeciam filium Maaſiæ,
qui prophetant vobis in nomine meo
mendaciter: Ecce ego tradam eos in ma-
nus Nabuchodonoſor regis Babylonis: &
percutiet eos in oculis veſtris. * Et aſſu- 22
metur ex eis maledictio omni tranſmi-
grationi Iuda, quæ eſt in Babylone, di-
centium: Ponat te Dominus ſicut Sede-

‖ Suprà 14.c.13. & 23. d.16.

‖ Suprà 25.c.12. 2. Par. 36.d.21 1. Eſd.1 a.1. Dan.9 a.2.

‖ Sup.24 c 10.

ciam,& ſicut Achab, quos frixit rex Ba-
23 bylonis in igne: * pro eo quòd fecerint
F ſtultitiam in Iſrael, & mœchati ſunt in
vxores amicorum ſuorum, & locuti ſunt
verbum in nomine meo mendaciter,
quod non mandaui eis:ego ſum iudex &
24 teſtis, dicit Dominus. * Et ad Semeiam
25 Nehelamiten dices:* Hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Iſrael: Pro eo quòd
miſiſti in nomine tuo libros ad omnem
populum,qui eſt in Ieruſalem, & ad So-
phoniam filium Maaſiæ ſacerdotem,& ad
26 vniuerſos ſacerdotes, dicens: * Dominus
dedit te ſacerdotem pro Ioiade ſacerdo-
te,vt ſis dux in domo Domini ſuper om-
nem virum arreptitium & prophetan-
tem, vt mittas eum in neruum & in car-
27 cerem. * Et nunc quare non increpaſti
Ieremiam Anathothiten, qui prophetat
28 vobis? * Quia ſuper hoc miſit in Baby-
G lonem ad nos,dicens:Longum eſt:ædifica-
te domos,& habitate:& plantate hortos,
29 & comedite fructus eorum. * Legit ergo
Sophonias ſacerdos librum iſtum in au-
30 ribus Ieremiæ Prophetæ. * Et factum eſt
verbum Domini ad Ieremiam, dicens:
31 * Mitte ad omnem tranſmigrationem,
dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeian
Nehelamiten: Pro eo quod prophetauit
vobis Semeias, & ego non miſi eum: &
32 fecit vos confidere in mendacio: * Idcir-
co hæc dicit Dominus: Ecce ego viſitabo
ſuper Semeian Nehelamiten, & ſuper ſe-
men eius: non erit ei vir ſedens in medio
populi huius,& non videbit bonum,quod
ego faciã populo meo, ait Dominus:quia
præuaricationem locutus eſt aduerſus
Dominum.

CAP. XXX.

1 HOc verbum, quod factum eſt ad Ie-
A remiam à Domino, dicens. * Hæc
2 dicit Dominus Deus Iſrael, dicens:Scri-
be tibi omnia verba, quæ locutus ſum
3 ad te, in libro. * Ecce enim dies veniunt,
dicit Dominus: & conuertam conuer-
ſionem populi mei Iſrael & Iuda, ait Do-
minus: & conuertam eos ad terram,
quam dedi patribus eorum: & poſſidebũt
4 eam. * Et hæc verba, quæ locutus eſt
5 Dominus ad Iſrael & ad Iudam: * Quo-
niam hæc dicit Dominus: Vocem terroris
6 audiuimus:formido, & non eſt pax. * In-
terrogate, & videte ſi generat maſculus:
quare ergo vidi omnis viri manum ſuper
lumbum ſuum, quaſi parturientis, &
conuerſæ ſunt vniuerſæ facies in auru-
7 ginem? * ‖ Væ,quia magna dies illa, nec
eſt ſimilis eius: tempúſque tribulationis
8 eſt Iacob, & ex ipſo ſaluabitur. * Et erit
B in die illa, ait Dominus exercituum:con-
teram iugum eius de collo tuo, & vincu-
la eius dirumpam, & non dominabun-
9 tur ei ampliùs alieni: * ſed ſeruient Do-
mino Deo ſuo, & Dauid regi ſuo, quem
10 ſuſcitabo eis. * ‖ Tu ergo ne timeas ſer-
ue meus Iacob, ait Dominus, neque pa-
ueas

‖ Ioel.2. a.2.c.11 Amos5. c.18. Soph.1. d.15.

‖ Iſ.43 a.1. & 44. [illegible]

Digitized by Google

Luc.1. ueas Iſrael: quia ecce ego ſaluabo te de
g.70. terra longinqua, & ſemen tuum de terra
captiuitatis eorum: & reuertetur Iacob,
& quieſcet, & cunctis affluet bonis, &
non erit quem formidet: * quoniam te- 11
cum ego ſum, ait Dominus, vt ſaluem
te: faciam enim cõſummationem in cun-
ctis Gentibus, in quibus diſperſi te: te au-
tem non faciam in conſummationem: ſed
caſtigabo te in iudicio, vt non videaris
tibi innoxius, * Quia hæc dicit Domi- 12
nus: Inſanabilis fractura tua: peſſima pla-
ga tua. * Non eſt qui iudicet iudicium 13
tuum ad alligandum: curationum vtilitas C
non eſt tibi. * Omnes amatores tui obliti 14
‖ *Sup.23* ſunt tui, téque non quærent: ‖ plaga enim
d.19. inimici percuſsi te caſtigatione crudeli:
propter multitudinem iniquitatis tuę du-
ra facta ſunt peccata tua. * Quid clamas 15
ſuper contritione tua? inſanabilis eſt do-
lor tuus: propter multitudinem iniqui-
tatis tuæ, & propter dura peccata tua fe-
ci hæc tibi. * Propterea omnes, qui co- 16
medunt te, deuorabuntur: & vniuerſi ho-
ſtes tui in captiuitatem ducentur: & qui
te vaſtant, vaſtabuntur, cunctóſque præ-
datores tuos dabo in prædam. * Obdu- 17
tam enim cicatricẽ tibi, & à vulneribus
tuis ſanabo te, dicit Dominus. Quia eie-
ctam vocauerunt te Sion: Hæc eſt, quæ
non habebat requirentem. * Hæc dicit 18
Dominus: Ecce ego conuertam conuer- D
ſionem tabernaculorum Iacob: & tectis
eius miſerebor, & ædificabitur ciuitas in
excelſo ſuo, & templum iuxta ordinem
ſuum fundabitur. * Et egredietur de eis 19
laus, voxque ludentium: & multiplica-
bo eos, & non minuentur: & glorificabo
eos, & non attenuabuntur. * Et erunt fi- 20
lij eius ſicut à principio, & cœtus eius
coram me permanebit: & viſitabo aduer-
ſum omnes qui tribulant eum. * Et erit 21
dux eius ex eo: & princeps de medio eius
producetur: & applicabo eum, & acce-
det ad me. quis enim iſte eſt, qui applicet
cor ſuum vt appropinquet mihi, ait
Dominus? * Et eritis mihi in populum, 22
& ego ero vobis in Deum. * Ecce turbo 23
Domini, furor egrediens, procella ruens,
in capite impiorum conquieſcet. * Non 24
auertet iram indignationis Dominus,
donec faciat & compleat cogitationem
cordis ſui: in nouiſsimo dierum intelli-
getis ea.

CAP. XXXI.

IN tempore illo, dicit Dominus: Ero 1
Deus vniuerſis cognationibus Iſrael, & A
ipſi erunt mihi in populum. * Hæc di- 2
cit Dominus: Inuenit gratiam in deſerto
populus, qui remanſerat à gladio: va-
det ad requiem ſuam Iſrael.* Longè Do- 3
minus apparuit mihi. Et in charitate per-
petua dilexi te: ideo attraxi te, miſerans.
* Rurſumq; ædificabo te, & ædificaberis 4
virgo Iſrael: adhuc ornaberis tympanis
tuis, & egredieris in choro ludentium.
5 * Adhuc plantabis vineas in montibus
Samariæ: plantabunt plantantes, & donec
6 tempus veniat, non vindemiabunt: * quia
erit dies, in qua clamabunt cuſtodes in
monte Ephraim: ‖ Surgite, & aſcendamus ‖ *Iſa.2.*
in Sion ad Dominum Deum noſtrum. *a.3*
7 * Quia hæc dicit Dominus: Exultate in *Mich.4.*
lætitia Iacob, & hinnite contra caput *a.2.*
Gentium: perſonate, & canite, & dicite:
Salua Domine populum tuum, reliquias
8 Iſrael. * Ecce ego adducam eos de terra
B Aquilonis, & congregabo eos ab extremis
terræ: inter quos erunt cæcus & claudus,
prægnans & pariens ſimul, cœtus ma-
9 gnus reuertentium huc. * In fletu ve-
nient, & in miſericordia reducam eos: &
adducam eos per torrentes aquarum in
via recta, & non impingent in ea: quia
factus ſum Iſraeli pater, & Ephraim pri-
10 mogenitus meus eſt. * Audite verbum
Domini Gentes, & annunciate in inſulis
quæ procul ſunt, & dicite: Qui diſperſit
Iſrael, congregabit eum: & cuſtodiet eum
11 ſicut paſtor gregem ſuum. * Redemit
enim Dominus Iacob, & liberauit eum
12 de manu potentioris. * Et venient, &
laudabunt in monte Sion: & confluent ad
bona Domini, ſuper frumento, & vino, &
oleo, & fœtu pecorum & armentorum:
eritque anima eorum quaſi hortus irri-
13 guus, & vltrà non eſurient. * Tunc læta-
C bitur virgo in choro, iuuenes & ſenes ſi-
mul: & conuertam luctum eorum in gau-
dium, & conſolabor eos, & lætificabo à
14 dolore ſuo. * Et inebriabo animam ſacer-
dotum pinguedine: & populus meus bo-
nis meis adimplebitur, ait Dominus.
15 * Hæc dicit Dominus: ‖ Vox in excelſo ‖ *Mat.2.*
audita eſt lamentationis, luctus, & fletus *d.18.*
Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis
16 conſolari ſuper eis, quia non ſunt. * Hæc
dicit Dominus: Quieſcat vox tua à plo-
ratu, & oculi tui à lacrymis: quia eſt
merces operi tuo, ait Dominus: & reuer-
17 tentur de terra inimici. * Et eſt ſpes no-
uiſsimis tuis, ait Dominus: & reuertentur
18 filij ad terminos ſuos. * Audiens audiui
Ephraim transmigrantem: Caſtigaſti me,
& eruditus ſum, quaſi iuuenculus indo-
mitus: conuerte me, & conuertar: quia
19 tu Dominus Deus meus. * Poſtquam enim
D conuertiſti me, egi pœnitentiam: &
poſtquam oſtendiſti mihi, percuſsi femur
meum. Confuſus ſum, & erubui, quoniam
ſuſtinui opprobium adoleſcentiæ meæ.
20 * Si filius honorabilis mihi Ephraim, ſi
puer delicatus: quia ex quo locutus ſum
de eo, aduc recordabor eius. Idcirco
conturbata ſunt viſcera mea ſuper eum:
miſerans miſerebor eius, ait Dominus.
21 * Statue tibi ſpeculam, pone tibi amari-
tudines: dirige cor tuum in viam rectam
in qua ambulaſti: reuertere virgo Iſrael,
22 reuertere ad ciuitates tuas iſtas. * Vſque-
quò deliciis diſſolueris filia vaga? quia
creauit Dominus nouum ſuper terram:

FEMI

Digitized by Google

FEMINA CIRCVMDABIT VIRVM.

* Hæc dicit Dominus exercituum Deus 23
Iſrael: Adhuc dicent verbum iſtud in ter- E
ra Iuda, & in vrbibus eius, cùm conuer-
tero captiuitatem eorum: Benedicat tibi
Dominus, pulchritudo iuſtitiæ, mons ſan-
ctus: * & habitabunt in eo Iudas & om- 24
nes ciuitates eius ſimul, agricolæ & mi-
nantes greges. * Quia inebriaui animam 25
laſſam, & omnẽ animam eſurientem ſa-
turaui. * Ideo quaſi de ſomno ſuſcitatus 26
ſum: & vidi, & ſomnus meus dulcis mihi.
* Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſe- 27
minabo domũ Iſrael & domum Iuda ſe-
mine hominum, & ſemine iumentorum.
* Et ſicut vigilaui ſuper eos vt euellerẽ, 28
& demolirer, & diſſiparem, & diſperde-
rem, & affligerem: ſic vigilabo ſuper eos
vt ædificem, & plantem, ait Dominus.
‖ Ezec. 18. a. 2. * In diebus illis non dicent vltrà: ‖ Pa- 29
tres comederunt vuam acerbam, & den-
tes filiorũ obſtupuerunt. * Sed vnuſquiſ- 30
que in iniquitate ſua morietur: omnis F
homo, qui comederit vuam acerbam, ob-
‖ Heb. 8. c. 8. ſtupeſcent dentes eius. * ‖ Ecce dies ve- 31
nient, dicit Dominus: & feriam domui
Iſrael & domui Iuda fœdus nouum: * nõ 32
ſecundùm pactum, quod pepigi cum pa-
tribus eorum, in die qua apprehendi ma-
num eorum, vt educerem eos de Terra
Aegypti; pactum, quod irritum fecerunt,
& ego dominatus ſum eorum, dicit Do-
minus. * Sed hoc erit pactum, quod feriam 33
cum domo Iſrael poſt dies illos, dicit Do-
‖ Hebr. 10. c. 16 minus: ‖ Dabo legem meam in viſceribus
eorum, & in corde eorum ſcribam eam: &
ero eis in Deum, & ipſi erũt mihi in po-
pulum. * Et non docebit vltrà vir proxi- 34
mum ſuum, & vir fratrem ſuum, dicens:
Cognoſce Dominũ: omnes enim cogno-
ſcent me, à minimo eorum vſque ad ma-
‖ Act. 10. g. 43 ximum, ait Dominus: ‖ quia propitiabor
iniquitati eorum, & peccati eorum non
memorabor ampliùs. * Hæc dicit Domi- 35
nus, qui dat ſolem in lumine diei, ordi- G
nem lunæ & ſtellarum in lumine noctis:
qui turbat mare, & ſonant fluctus eius,
Dominus exercituum nomen illi. * Si de- 36
fecerint leges iſtæ coram me, dicit Domi-
nus: tunc & ſemen Iſrael deficiet, vt non
ſit gens coram me cunctis diebus. * Hæc 37
dicit Dominus: Si mẽſurari potuerint cæ-
li ſurſum, & inueſtigari fundamenta ter-
ræ deorſum: & ego abiiciam vniuerſum
ſemen Iſrael, propter omnia quæ fecerũt,
dicit Dominus. * Ecce dies veniunt, dicit 38
Dominus: & ædificabitur ciuitas Domino,
à turre Hananeel vſque ad portam angu-
li. * Et exibit vltrà norma menſuræ in 39
conſpectu eius ſuper collẽ Gareb: & cir-
cuibit Goatha, * & omnem vallem cada- 40
uerum, & cineris, & vniuerſam regionem
mortis, vſque ad torrentem Cedron, &
vſque ad angulum portæ equorũ Orien-
talis, Sanctum Domini: non euelletur, &
non deſtruetur vltrà in perpetuum.

CAP. XXXII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiã
A à Domino, in anno decimo Sedeciæ
regis Iuda: ipſe eſt annus decimus octauus
2 Nabuchodonoſor. * Tunc exercitus re-
gis Babylonis obſidebat Ieruſalem: &
Ieremias Propheta erat clauſus in atrio
carceris, qui erat in domo regis Iuda.
3 * Clauſerat enim eum Sedecias rex Iuda,
dicẽs: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit
Dominus: Ecce ego dabo ciuitatẽ iſtã in
4 manus regis Babylonis, & capiet eã? * Et
Sedecias rex Iuda non effugiet de manu
Chaldæorum: ſed tradetur in manus regis
Babylonis: & loquetur os eius cũ ore il-
lius, & oculi eius oculos illius videbunt.
5 * Et in Babylonẽ ducet Sedeciã: & ibi erit
donec viſitẽ eum, ait Dominus. ſi autem
dimicaueritis aduerſum Chaldæos, nihil
6 proſperum habebitis. * Et dixit Ieremias:
Factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs:
7 * Ecce Hanameel filius Sellum patruelis
B tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum
meũ, qui eſt in Anathoth: tibi enim com-
8 petit ex propinquitate vt emas. * Et ve-
nit ad me Hanameel filius patrui mei ſe-
cundùm verbum Domini ad veſtibulum
carceris, & ait ad me: Poſſide agrum
meum, qui eſt in Anathoth in terra Ben-
iamin: quia tibi competit hereditas, & tu
propinquus es vt poſſideas. Intellexi au-
9 tem quòd verbũ Domini eſſet. * Et emi
agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui
eſt in Anathoth: & appendi ei argentum
10 ſeptem ſtateres, & decem argenteos. * Et
ſcripſi in libro, & ſignaui, & adhibui te-
11 ſtes: & appendi argentum in ſtatera. * Et
accepi librũ poſſeſſionis ſignatum, & ſti-
12 pulationes, & rata, & ſigna forinſecus.
* Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio
Neri filij Maaſiæ, in oculis Hanameel pa-
truelis mei, in oculis teſtium, qui ſcripti
erant in libro emptionis, & in oculis om-
nium Iudæorum, qui ſedebant in atrio
13 carceris. * Et præcepi Baruch coram eis,
14 dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum
C Deus Iſrael: Sume libros iſtos, librũ em-
ptionis hunc ſignatum, & librum hunc
qui apertus eſt: & pone illos in vaſe fi-
ctili, vt permanere poſſint diebus multis.
15 * Hæc enim dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Adhuc poſſidebuntur do-
16 mus, & agri, & vineæ in terra iſta. * Et
oraui ad Dominum, poſtquam tradidi li-
brum poſſeſſionis Baruch filio Neri, di-
17 cens: * Heu, heu, heu, Domine Deus, ecce
tu feciſti cælum & terram in fortitudine
tua magna, & in brachio tuo extento: nõ
18 erit tibi difficile omne verbum: * ‖ Qui ‖ Exod. 34. a. 7.
facis miſericordiam in millibus, & reddis
iniquitatem patrum in ſinum filiorũ eo-
rum poſt eos: Fortiſſime, magne, & po-
tens, Dominus exercituum nomen tibi.
19 * Magnus conſilio, & incomprehenſibilis
cogitatu: cuius oculi aperti ſunt ſuper
omnes vias filiorum Adam, vt reddas
vnicui

Digitized by Google

deſolatæ ſunt abſque homine, & abſque
habitatore,& abſq; pecore) * vox gaudij 11
& vox lætitiæ, vox ſponſi & vox ſponſæ,
vox dicentiũ: Confitemini Domino exer-
cituum,quoniam bonus Dominus, quo-
niam in æternum miſericordia eius: &
portantium vota in domum Domini: re-
ducam enim conuerſionem terræ ſicut à
principio,dicit Dominus.* Hæc dicit Do- 12
minus exercituum:Adhuc erit in loco iſto
deſerto abſque homine,& abſque iumen-
to,& in cunctis ciuitatibus eius, habita-
culum paſtorum accubantium gregũ.*In 13
ciuitatibus montuoſis, & in ciuitatibus C
cãpeſtribus, & in ciuitatibus quæ ad Au-
ſtrũ ſunt; & in terra Beniamin,& in cir-
cuitu Ieruſalem, & in ciuitatibus Iuda,
adhuc tranſibũt greges ad manum nume-
rantis,ait Dominus. * Ecce dies veniunt, 14
dicit Dominus: & ſuſcitabo verbum bo-
num,quod locutus ſum ad domum Iſrael
& ad domum Iuda.* In diebus illis,& in 15
tempore illo, germinare faciam Dauid
germen iuſtitiæ:& faciet iudicium & iu-
ſtitiam in terra. * In diebus illis ſaluabi- 16
tur Iuda, & Ieruſalem habitabit confi-
denter:& hoc eſt nomen, quod vocabunt
eum,Dominus iuſtus noſter. * Quia hæc 17
dicit Dominus: Non interibit de Dauid
vir, qui ſedeat ſuper thronum domus Iſ-
rael. * Et de ſacerdotibus & de Leuitis 18
non interibit vir à facie mea, qui offerat
holocautomata, & incendat ſacrificium,
& cædat victimas omnibus diebus. * Et 19
factum eſt verbum Domini ad Ieremiam,
dicens: * Hæc dicit Dominus: Si irritum 20
poteſt fieri pactum meum cum die,& pa-
ctum meum cum nocte, vt non ſit dies &
nox in tempore ſuo: * Et pactum meum 21
irritũ eſſe poterit cum Dauid ſeruo meo, D
vt non ſit ex eo filius qui regnet in thro-
no eius, & Leuitæ & Sacerdotes miniſtri
mei. * Sicut enumerari non poſſunt ſtel- 22
læ cæli, & metiri arena maris:ſic multi-
plicabo ſemen Dauid ſerui mei, & Leui-
tas miniſtros meos. * Et factum eſt ver- 23
bum Domini ad Ieremiã,dicens: * Num- 24
quid non vidiſti quid populus hic locu-
tus ſit,dicens:Duæ cognationes,quas ele-
gerat Dominus,abiectæ ſunt:& populum
meum deſpexerunt,eo quòd non ſit vltrà
gens coram eis? * Hæc dicit Dominus: Si 25
pactum meum inter diem & noctem, &
leges cælo & terræ non poſui: * equidem 26
& ſemen Iacob & Dauid ſerui mei proii-
ciam,vt nõ aſſumam de ſemine eius prin-
cipes ſeminis Abraham, Iſaac, & Iacob:
reducam enim conuerſionem eorum, &
miſerebor eis.

CAP. XXXIIII.

VErbum quod factum eſt ad Ieremiam 1
à Domino, quando Nabuchodono- A
ſor rex Babylonis, & omnis exercitus
eius,vniuerſaque regna terræ, quæ erant
ſub poteſtate manus eius, & omnes po-
puli bellabant contra Ieruſalem, & con-
2 tra omnes vrbes eius, dicens: * Hæc di-
cit Dominus Deus Iſrael: Vade, & lo-
quere ad Sedeciam regem Iuda: & dices
ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego
tradam ciuitatẽ hanc in manus regis Ba-
3 bylonis, & ſuccendet eam igni. * Et tu
non effugies de manu eius: ſed compre-
henſione capieris, & in manu eius tra-
deris: & oculi tui oculos regis Babylonis
videbunt, & os eius cum ore tuo loque-
4 tur, & Babylonem introibis. * Attamen
audi verbum Domini Sedecia rex Iuda:
Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris
5 in gladio,* ſed in pace morieris,& ſecun-
dùm combuſtiones patrũ tuorum regum
priorum qui fuerunt ante te, ſic combu-
rent te: & væ Domine, plangent te:quia
verbum ego locutus ſum, dicit Dominus.
6 * Et locutus eſt Ieremias propheta ad Se-
B deciam regem Iuda vniuerſa verba hæc
7 in Ieruſalem. * Et exercitus regis Baby-
lonis pugnabat contra Ieruſalem,& con-
tra omnes ciuitates Iuda, quæ reliquæ
erant,contra Lachis,& contra Azecha:hę
enim ſupererant de ciuitatibus Iuda, vr-
8 bes munitæ. * Verbum, quod factum eſt
ad Ieremiam à Domino, poſtquam per-
cuſſit rex Sedecias fœdus cum omni po-
9 pulo in Ieruſalem,prædicans:* Vt dimit-
teret vnuſquiſque ſeruum ſuum,& vnuſ-
quiſque ancillam ſuam,Hebræum & He-
bræam, liberos: & nequaquam domina-
rentur eis,id eſt, in Iudæo & fratre ſuo.
10 * Audierunt ergo omnes principes & vni-
uerſus populus, qui inierant pactum vt
dimitteret vnuſquiſque ſeruum ſuum, &
vnuſquiſque ancillã ſuam,liberos, & vl-
trà non dominarẽtur eis:audierunt igitur
11 & dimiſerunt.* Et cõuerſi ſunt deinceps:
C & retraxerunt ſeruos & ancillas ſuas,
quos dimiſerant liberos, & ſubiugauerũt
12 in famulos & famulas. * Et factum eſt
verbum Domini ad Ieremiam à Domino,
13 dicens:* Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Ego percuſſi fœdus cum patribus veſtris,
in die qua eduxi eos de Terra Aegypti,
14 de domo ſeruitutis, dicens: * ‖ Cùm ‖ Exod.
completi fuerint ſeptem anni, dimittat 21. a. 2.
vnuſquiſque fratrem ſuum Hebræum, Deu. 15.
qui venditus eſt ei, & ſeruiet tibi ſex an- c. 12.
nis:& dimittes eum à te liberum: & non
audierunt patres veſtri me,nec inclinaue-
15 runt aurem ſuam.* Et conuerſi eſtis vos
hodie, & feciſtis quod rectum eſt in ocu-
lis meis,vt prædicaretis libertatem vnuſ-
quiſque ad amicum ſuum: & iniſtis pa-
ctum in conſpectu meo, in domo, in qua
inuocatum eſt nomen meum ſuper eam.
16 * Et reuerſi eſtis, & commaculaſtis no-
men meum: & reduxiſtis vnuſquiſque
ſeruum ſuum, & vnuſquiſque ancillam
ſuam,quos dimiſeratis vt eſſent liberi &
ſuæ poteſtatis: & ſubiugaſtis eos vt ſint
17 vobis ſerui & ancillæ. * Propterea hæc
D dicit Dominus: Vos non audiſtis me, vt
prædi

Digitized by Google

prædicaretis libertatem vnuſquiſque fra-
tri ſuo , & vnuſquiſque amico ſuo : ecce
ego prædico vobis libertatem, ait Domi-
nus,ad gladium, ad peſtem,& ad famem:
& dabo vos in commotionem cunctis re-
gnis terræ. * Et dabo viros, qui præuari- 18
cantur fœdus meum , & non obſeruaue-
runt verba fœderis,quibus aſſenſi ſunt in
conſpectu meo , vitulum quem concide-
runt in duas partes , & tranſierunt inter
diuiſiones eius:* Principes Iuda & prin- 19
cipes Ieruſalem,eunuchi & ſacerdotes,&
omnis populus terræ, qui tranſierunt in-
ter diuiſiones vituli:* Et dabo eos in ma- 20
nus inimicorū ſuorum,& in manus quæ-
rentium animam eorum:& erit mortici-
num eorum in eſcam volatilibus cæli, &
beſtiis terræ. * Et Sedeciam regem Iuda, 21
&principes eius,dabo in manus inimico-
rum ſuorum , & in manus quærentium
animas eorum , & in manus exercituum
regis Babylonis , qui receſſerunt à vobis.
*Ecce ego præcipio,dicit Dominus,& re- 22
ducam eos in ciuitatem hanc, & prælia-
buntur aduerſus eam , & capient eam &
incendent igni: & ciuitates Iuda dabo in
ſolitudinem,eo quòd non ſit habitator.

CAP. XXXV.

VErbum,quod factum eſt ad Ieremiam 1
à Domino,in diebus Ioakim filij Io- A
ſiæ regis Iuda,dicens : * Vade ad domum 2
Rechabitarum : & loquere eis , & intro-
duces eos in domum Domini , in vnam
exedram theſaurorum,& dabis eis bibere
vinum. * Et aſſumpſi Iezoniam filiū Ie- 3
remiæ filij Habſaniæ, & fratres eius , &
omnes filios eius , & vniuerſam domum
Rechabitarum: * Et introduxi eos in do- 4
mum Domini ad gazophylaciū filiorum
Hanan,filij Iegedeliæ hominis Dei , quod
erat iuxta gazophylacium principum,ſu-
per theſaurum Maaſiæ filij Sellum , qui
erat cuſtos veſtibuli.* Et poſui coram fi- 5
liis domus Rechabitarum ſcyphos plenos
vino, & calices:& dixi ad eos : Bibite vi-
num. * Qui reſponderunt : Non bibemus 6
vinum:quia Ionadab filius Rechab , pater B
noſter,præcepit nobis,dicens:Non bibetis
vinum vos,& filij veſtri , vſque in ſempi-
ternum:* & domum non ædificabitis, & 7
ſemētem non ſeretis, & vineas non plan-
tabitis,nec habebitis : ſed in tabernaculis
habitabitis cunctis diebus veſtris , vt vi-
uatis diebus multis ſuper faciem terræ,
in qua vos peregrinamini. * Obediuimus 8
ergo voci Ionadab filij Rechab , patris
noſtri , in omnibus quæ præcepit nobis,
ita vt non biberemus vinum cunctis die-
bus noſtris nos,& mulieres noſtræ , filij,
& filiæ noſtræ:* & non ædificaremus do- 9
mos ad habitādum:& vineam,& agrum,
& ſementem non habuimus : * ſed habi- 10
tauimus in tabernaculis , & obedientes
fuimus,iuxta omnia quæ præcepit nobis
Ionadab pater noſter. * Cùm autē aſcen- 11
diſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis ad
terram noſtrā,diximus : Venite, & ingre-
diamur Ieruſalē à facie exercitus Chal-
dæorum , & à facie exercitus Syriæ : &
12 manſimus in Ieruſalem. * Et factum eſt
verbum Domini ad Ieremiam , dicens:
13 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
C Iſrael : Vade,& dic viris Iuda, & habita-
toribus Ieruſalem:Numquid non recipie-
tis diſciplinam vt obediatis verbis meis,
14 dicit Dominus ? * Præualuerunt ſermo-
nes Ionadab filij Rechab , quos præcepit
filiis ſuis vt non biberent vinum : & non
biberunt vſque ad diem hanc , quia obe-
dierunt præcepto patris ſui : ego autem
locutus ſum ad vos , de mane conſurgens
15 & loquens,& non obediſtis mihi. * Miſi-
que ad vos omnes ſeruos meos prophetas,
cōſurgens diluculo,mittenſque & dicens:
‖ Conuertimini vnuſquiſque à via ſua ‖ *Sup.*
peſſima , & bona facite ſtudia veſtra : & 18.4.12
nolite ſequi deos alienos , neque colatis & 25.6.
eos: & habitabitis in terra, quā dedi vo- 5.
bis & patribus veſtris : & non inclinaſtis
16 aurem veſtram,neque audiſtis me. * Fir-
D mauerūt igitur filij Ionadab filij Rechab
præceptum patris ſui , quod præceperat
eis: populus autem iſte non obediuit mi-
17 hi. * Idcirco hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Deus Iſrael:Ecce ego adducam ſu-
per Iuda , & ſuper omnes habitatores Ie-
ruſalem , vniuerſam afflictionem , quam
locutus ſum aduerſum illos : eo quòd lo-
cutus ſum ad illos,& non audierunt : vo-
18 caui illos,& nō reſponderunt mihi.* Do-
mui autē Rechabitarum dixit Ieremias:
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael : Pro eo quòd obediſtis præcepto Io-
nadab patris veſtri , & cuſtodiſtis omnia
mandata eius , & feciſtis vniuerſa , quæ
19 præcepit vobis : * Propterea hæc dicit
Dominus exercituum Deus Iſrael : Non
deficiet vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab,
ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

1 ET factum eſt in anno quarto Ioakim
A filij Ioſiæ regis Iuda : factum eſt ver-
bum hoc ad Ieremiā à Domino , dicens:
2 * Tolle volumen libri , & ſcribes in eo
omnia verba , quæ locutus ſum tibi ad-
uerſum Iſrael & Iudam,& aduerſum om-
nes gentes ; à die qua locutus ſum ad te,
3 ex diebus Ioſiæ vſque ad diem hanc : * Si
forte audiente domo Iuda vniuerſa ma-
la,quæ ego cogito facere eis , reuertatur
vnuſquiſque à via ſua peſſima : & propi-
4 tius ero iniquitati,& peccato eorū.* Vo-
cauit ergo Ieremias Baruch filiū Neriæ:
& ſcripſit Baruch ex ore Ieremiæ, omnes
ſermones Domini quos locutus eſt ad
5 eum,in volumine libri : * & præcepit Ie-
remias Baruch, dicens : Ego clauſus ſum,
6 nec valeo ingredi domum Domini. * In-
gredere ergo tu , & lege de volumine , in
quo ſcripſiſti ex ore meo , verba Domini,
audiente populo in domo Domini, in die
B ieiunij : inſuper & audiente vniuerſo Iu-
da,qui

da, qui veniunt de ciuitatibus ſuis, leges B
eis:* Si forte cadat oratio eorum in con- 7
ſpectu Domini, & reuertatur vnuſquiſq;
à via ſua peſſima: quoniam magnus furor
& indignatio eſt, quam locutus eſt Do-
minus aduerſus populum hunc.* Et fecit 8
Baruch filius Neriæ, iuxta omnia quæ
præceperat ei Ieremias propheta, legens
ex volumine ſermones Domini in domo
Domini. * Factum eſt autem in anno 9
quinto Ioakim filii Ioſiæ regis Iuda, in
menſe nono: prædicauerunt ieiunium in
conſpectu Domini omni populo in Ieru-
ſalem, & vniuerſæ multitudini, quæ con-
fluxerat de ciuitatibus Iuda in Ieruſa-
lem. * Legitque Baruch ex volumine ſer- 10
mones Ieremiæ in domo Domini, in ga- C
zophylacio Gamariæ filii Saphan ſcribæ,
in veſtibulo ſuperiori, in introitu portæ
nouæ domus Domini: audiente omni po-
pulo. * Cúmque audiſſet Michæas filius 11
Gamariæ filii Saphan omnes ſermones
Domini ex libro: * deſcendit in domum 12
regis ad gazophylacium ſcribę: & ecce ibi
omnes principes ſedebãt: Eliſama ſcriba,
& Dalaias filius Semeiæ, & Elnathan fi-
lius Achobor, & Gamarias filius Saphan,
& Sedecias filius Hananiæ, & vniuerſi
principes. * Et nunciauit eis Michæas 13
omnia verba, quę audiuit legente Baruch
ex volumine in auribus populi. * Miſe- 14
runt itaque omnes principes ad Baruch,
Iudi filium Nathaniæ filii Selemiæ, filii
Chuſi, dicentes: Volumen, ex quo le-
giſti audiente populo, ſume in manu tua
& veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ
volumen in manu ſua, & venit ad eos.
* Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc 15
in auribus noſtris. Et legit Baruch in au-
ribus eorum. * Igitur cùm audiſſent om- D
nia verba, obſtupuerunt vnuſquiſque ad 16
proximum ſuum, & dixerunt ad Baruch:
Nunciare debemus regi omnes ſermones
iſtos. * Et interrogauerunt eum, dicen- 17
tes: Indica nobis quomodo ſcripſiſti om-
nes ſermones iſtos ex ore eius. * Dixit 18
autem eis Baruch: Ex ore ſuo loqueba-
tur quaſi legens ad me omnes ſermones
iſtos: & ego ſcribebam in volumine atra-
mento.* Et dixerunt principes ad Baruch: 19
Vade, & abſcondere tu & Ieremias, & ne-
mo ſciat vbi ſitis. * Et ingreſſi ſunt ad 20
regem in atrium: porrò volumen com-
mendauerunt in gazophylacio Eliſamæ
ſcribæ: & nunciauerunt audiente rege
omnes ſermones. * Miſitque rex Iudi vt 21
ſumeret volumen: qui tollens illud de E
gazophylacio Elizamæ ſcribæ, legit au-
diente rege, & vniuerſis principibus qui
ſtabant circa regem.* Rex autem ſedebat 22
in domo hiemali in mẽſe nono: & poſita
erat arula coram eo plena prunis.* Cúm- 23
que legiſſet Iudi tres pagellas vel qua-
tuor, ſcidit illud ſcalpello ſcribæ, & pro-
iecit in ignem, qui erat ſuper arulam, do-
nec conſumeretur omne volumen igni,
24 qui erat in arula. * Et non timuerunt,
neque ſciderunt veſtimenta ſua, rex &
omnes ſerui eius, qui audierunt vniuer-
25 ſos ſermones iſtos. * Verumtamen Elna-
than, & Dalaias, & Gamarias, contradi-
xerunt regi ne combureret librũ: & non
26 audiuit eos. * Et præcepit rex Ieremiel
F filio Amelech, & Saraiæ filio Ezriel, &
Selemiæ filio Abdeel, vt comprehende-
rent Baruch ſcribam, & Ieremiam pro-
phetam: abſcondit autem eos Dominus.
27 * Et factum eſt verbum Domini ad Iere-
miam prophetam, poſtquam combuſſerat
rex volumen, & ſermones quos ſcripſerat
28 Baruch ex ore Ieremiæ, dicens:* Rurſum
tolle volumen aliud: & ſcribe in eo om-
nes ſermones priores, qui erant in primo
volumine, quod combuſſit Ioakim rex
29 Iuda. * Et ad Ioakim regem Iuda, dices:
Hæc dicit Dominus: Tu combuſſiſti vo-
lumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in eo
annuncians: Feſtinus veniet rex Babylo-
nis, & vaſtabit terram hanc, & ceſſare fa-
30 ciet ex illa hominem, & iumentũ?* Pro-
G pterea hæc dicit Dominus contra Ioa-
kim regem Iuda: Non erit ex eo qui ſe-
deat ſuper ſolium Dauid: & cadauer eius
proiicietur ad æſtum per diem, & ad gelu
31 per noctem. * Et viſitabo contra eum, &
contra ſemen eius, & contra ſeruos eius,
iniquitates ſuas: & adducam ſuper eos, &
ſuper habitatores Ieruſalem, & ſuper vi-
ros Iuda omne malum, quod locutus ſum
32 ad eos, & non audierunt. * Ieremias au-
tem tulit volumen aliud, & dedit illud
Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in
eo ex ore Ieremiæ omnes ſermones libri,
quem combuſſerat Ioakim rex Iuda igni:
& inſuper additi ſunt ſermones multo
plures, quàm antea fuerant.

CAP. XXXVII.

1 ET regnauit rex Sedecias filius Ioſiæ
A pro Iechonia filio Ioakim: quem
conſtituit regem Nabuchodonoſor rex
2 Babylonis in terra Iuda. * Et non obedi-
uit ipſe, & ſerui eius, & populus terræ,
verbis Domini, quæ locutus eſt in manu
3 Ieremiæ prophetæ. * Et miſit rex Sede-
cias Iuchal filium Selemiæ, & Sophoniam
filium Maaſiæ ſacerdotem, ad Ieremiam
prophetam, dicens: Ora pro nobis Domi-
num Deum noſtrum. * Ieremias autem
4 liberè ambulabat in medio populi: non
enim miſerant eum in cuſtodiam carce-
ris. Igitur exercitus Pharaonis egreſſus eſt
de Aegypto: & audiẽtes Chaldæi, qui ob-
ſidebant Ieruſalẽ, huiuſcemodi nuncium,
receſſerunt ab Ieruſalem. * Et factum eſt
5 verbum Dñi ad Ieremiam prophetam, di-
6 cens:* Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Sic
B dicetis regi Iuda, qui miſit vos ad me in-
terrogandum: Ecce exercitus Pharaonis,
qui egreſſus eſt vobis in auxilium, reuer-
7 tetur in terram ſuam in Aegyptum. * &
redient Chaldæi, & bellabunt contra ci-
uitatem hanc: & capient eam, & ſuccen-

dent eam igni. * Hæc dicit Dominus : No- 8
lite decipere animas veſtras,dicẽtes:Eun-
tes abibũt,& recedent à nobis Chaldæi :
quia non abibunt.* Sed & ſi percuſſeritis 9
omnem exercitum Chaldæorum,qui prę-
liantur aduerſum vos,& derelicti fuerint
ex eis aliqui vulnerati:ſinguli de tentorio
ſuo conſurgent , & incendent ciuitatem
hãc igni.* Ergo cùm receſsiſſet exercitus 10
Chaldæorum ab Ieruſalem propter exer-
citũ Pharaonis, * egreſſus eſt Ieremias de 11
Ieruſalem vt iret in Terram Beniamin,&
diuideret ibi poſſeſsionẽ in cõſpectu ci-
uium.* Cũmq; perueniſſet ad portã Ben- 12
jamin,erat ibi cuſtos portæ per vices,no- C
mine Ierias, filius Selemiæ filii Hananiæ,
& apprehendit Ieremiam prophetam,di-
cens:Ad Chaldæos profugis. * Et reſpon- 13
dit Ieremias : Falſum eſt , non fugio ad
Chaldæos. Et non audiuit eum:ſed com-
prehendit Ierias Ieremiam , & adduxit
eum ad principes. * Quam ob rem irati 14
principes contra Ieremiam , cæſum eum
miſerunt in carcerem , qui erat in domo
Ionathã ſcribæ:ipſe enim præpoſitus erat
ſuper carcerem. * Itaque ingreſſus eſt Ie- 15
remias in domum laci & in ergaſtulum:
& ſedit ibi Ieremias diebus multis.*Mit- 16
tens autem Sedecias rex tulit eum:& in-
terrogauit eum in domo ſua abſcondité, D
& dixit:Putaſne eſt ſermo à Domino? Et
dixit Ieremias: Eſt. & ait: In manus regis
Babylonis tradéris. * Et dixit Ieremias ad 17
regẽ Sedeciam : Quid peccaui tibi,& ſer-
uis tuis,& populo tuo,quia miſiſti me in
domum carceris?*Vbi ſunt prophetæ ve- 18
ſtri,qui prophetabant vobis, & dicebant:
Non veniet rex Babylonis ſuper vos , &
ſuper terram hanc?* Nunc ergo audi ob- 19
ſecro domine mi rex : Valeat deprecatio
mea in conſpectu tuo : & ne me remittas
in domum Ionathan ſcribæ , ne moriar
ibi. * Præcepit ergo rex Sedecias vt tra- 20
deretur Ieremias in veſtibulo carceris:&
daretur ei torta panis quotidie , excepto
pulmento , donec conſumerentur omnes
panes de ciuitate : & manſit Ieremias in
veſtibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

AVdiuit autem Saphatias filius Ma- 1
than , & Gedelias filius Phaſſur, & A
Iuchal filius Selemiæ , & Phaſſur filius
Melchiæ , ſermones , quos Ieremias lo-
quebatur ad omnem populum , dicens :
Sup. 21. 9. * Hæc dicit Dominus: ‖ Quicumq; man- 2
ſerit in ciuitate hac,morietur gladio , &
fame, & peſte: qui autem profugerit ad
Chaldæos,viuet,& erit anima eius ſoſpes
& viuens. * Hæc dicit Dominus: Traden- 3
do tradetur ciuitas hæc in manu exerci-
tus regis Babylonis, & capiet eam. * Et 4
dixerũt principes regi:Rogamus vt occi-
datur homo iſte:de induſtria enim diſſol- B
uit manus virorum bellantiũ, qui remã-
ſerunt in ciuitate hac,& manus vniuerſi
populi , loquens ad eos iuxta verba hæc:
ſiquidem homo iſte non quærit pacẽ po-
5 pulo huic,ſed malum.* Et dixit rex Sede-
cias: Ecce ipſe in manibus veſtris eſt: nec
enim fas eſt regem vobis quidquã nega-
6 re.*Tulerunt ergo Ieremiam,& proiece-
runt eum in lacũ Melchiæ filii Amelech,
qui erat in veſtibulo carceris:& ſubmiſe-
runt Ieremiam funibus in lacum, in quo
non erat aqua,ſed lutum: deſcendit itaq;
7 Ieremias in cœnum. *Audiuit autem Ab-
demelech Aethiops vir eunuchus,qui erat
in domo regis quòd miſiſſent Ieremiã in
lacum: porrò rex ſedebat in porta Benja-
8 min. * Et egreſſus eſt Abdemelech de do-
mo regis,& locutus eſt ad regem,dicens:
9 * Domine mi rex , malefecerunt viri iſti
C omnia quæcumque perpetrarunt contra
Ieremiam prophetam , mittentes eum in
lacũ vt moriatur ibi fame,non ſunt enim
10 panes vltrà in ciuitate. * Præcepit itaque
rex Abdemelech Aethiopi, dicens : Tolle
tecum hinc triginta viros,&leua Ieremiã
prophetam de lacu antequam moriatur.
11 * Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum vi-
ris,ingreſſus eſt domum regis , quæ erat
ſub cellario.& tulit inde veteres pannos,
& antiqua quæ computruerant , & ſub-
miſit ea ad Ieremiam in lacum per funi-
12 culos.* Dixitq; Abdemelech Aethiops ad
Ieremiam : Pone veteres pannos , & hæc
ſciſſa & putrida, ſub cubitu manuũ tua-
rum,& ſuper funes. fecit ergo Ieremias
13 ſic. * Et extraxerunt Ieremiam funibus,
D & eduxerunt eum de lacu:manſit autem
14 Ieremias in veſtibulo carceris. * Et miſit
rex Sedecias,& tulit ad ſe Ieremiam pro-
phetam ad oſtium tertium , quod erat in
domo Domini:& dixit rex ad Ieremiam:
Interrogo ego te ſermonem,ne abſcondas
15 à me aliquid. * Dixit autem Ieremias
ad Sedeciam:Si annunciauero tibi, num-
quid non interficies me ? & ſi conſilium
16 dedero tibi,non me audies. * Iurauit er-
go rex Sedecias Ieremiæ clam,dicens:Vi-
uit Dominus , qui fecit nobis animam
hanc, ſi occidero te , & ſi tradidero te in
manus virorum iſtorum,qui quærũt ani-
17 mam tuam. * Et dixit Ieremias ad Sede-
E ciam : Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael : Si profectus exieris ad prin-
cipes regis Babylonis,viuet anima tua,&
ciuitas hæc non ſuccendetur igni : &
18 ſaluus eris tu , & domus tua. * Si autem
non exieris ad principes regis Babylo-
nis , tradetur ciuitas hæc in manus Chal-
dæorum, & ſuccendent eam igni : & tu
19 non effugies de manu eorum. * Et dixit
rex Sedecias ad Ieremiam : Solicitus ſum
propter Iudæos , qui transfugerunt ad
Chaldæos : ne forte tradar in manus eo-
20 rum,& illudant mihi. * Reſpondit au-
tem Ieremias: Non te tradent. audi quæ-
ſo vocem Domini , quam ego loquor ad
te , & bene tibi erit , & viuet anima tua.
21 * Quod ſi nolueris egredi : iſte eſt ſer-
22 mo , quem oſtendit mihi Dominus:* Ec-

ce

& omnes mulieres, quæ remanſerunt in F
domo regis Iuda, educentur ad principes
regis Babylonis: & ipſæ dicent: Seduxe-
runt te, & præualuerunt aduerſum te vi-
ri pacifici tui, demerſerunt in cœno & in
lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te.
* Et omnes vxores tuæ, & filii tui edu- 23
centur ad Chaldæos: & non effugies ma-
nus eorum, ſed in manu regis Babylonis
capieris: & ciuitatẽ hanc comburet igni.
* Dixit ergo Sedecias ad Ieremiam: Nul- 24
lus ſciat verba hæc, & nõ morieris. *Si au- 25
tẽ audierint principes quia locutus ſum G
tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi:
Indica nobis quid locutus ſis cum rege,
ne celes nos, & non te interficiemus: &
quid locutus eſt tecũ rex: * Dices ad eos: 26
Proſtraui ego preces meas coram rege, ne
me reduci iuberet in domum Ionathã, &
ibi morerer. *Venerunt ergo omnes prin- 27
cipes ad Ieremiam, & interrogauerunt
eum: & locutus eſt eis, iuxta omnia verba
quæ præceperat ei rex, & ceſſauerunt ab
eo: nihil enim fuerat auditum. * Manſit 28
verò Ieremias in veſtibulo carceris, vſque
ad diem quo capta eſt Ieruſalem: & fa-
ctum eſt vt caperetur Ieruſalem.

CAP. XXXIX.

4. *Reg.* 25. a. 1. *Ier.* 52. a. 4.

ANno nono Sedeciæ regis Iuda, menſe 1
decimo, venit Nabuchodonoſor rex A
Babylonis, & omnis exercitus eius ad
Ieruſalem, & obſidebant eam. * Vnde- 2
cimo autem anno Sedeciæ, menſe quarto,
quinta menſis, aperta eſt ciuitas. * Et in- 3
greſſi ſunt omnes principes regis Baby-
lonis, & ſederunt in porta media: Nere-
gel, Sereſer, Semegarnabu, Sarſachim,
Rabſares, Neregel, Sereſer, Rebmag, &
omnes reliqui principes regis Babylonis.
* Cúmque vidiſſet eos Sedecias rex Iuda, 4
& omnes viri bellatores, fugerũt: & egreſ-
ſi ſunt nocte de ciuitate per viam horti
regis, & per portam, quæ erat inter duos
muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti.
* Perſecutus eſt autẽ eos exercitus Chal- 5
dæorum: & comprehenderunt Sedeciam B
in campo ſolitudinis Ierichontinæ, & ca-
ptum adduxerũt ad Nabuchodonoſor re-
gem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in
Terra Emath: & locutus eſt ad eum iudi-
cia. * Et occidit rex Babylonis filios Sede- 6
ciæ in Reblatha, in oculis eius: & omnes
nobiles Iuda occidit rex Babylonis. *Ocu- 7
los quoque Sedeciæ eruit: & vinxit eum
compedibus vt duceretur in Babylonem.
*Domum quoque regis, & domum vulgi 8
ſuccenderunt Chaldæi igni, & murum Ie-
ruſalem ſubuerterunt. * Et reliquias po- 9
puli, qui remanſerant in ciuitate, & per-
fugas, qui transfugerant ad eum, & ſuper-
fluos vulgi, qui remanſerant, transtulit
Nabuzardã magiſter militum in Babylo-
nem. * Et de plebe pauperũ, qui nihil pe- 10
nitus habebant, dimiſit Nabuzardan ma- C
giſter militum in Terra Iuda: & dedit eis
vineas & ciſternas in die illa. * Præcepe- 11
rat autem Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis de Ieremia Nabuzardan magiſtro mi-
12 litum, dicens: *Tolle illum, & pone ſuper
eum oculos tuos, nihilque ei mali facias:
13 ſed, vt voluerit, ſic facias ei. * Miſit ergo
Nabuzardan princeps militiæ, & Nabu-
ſezban, & Rabſares, & Neregel, & Sere-
ſer, & Rebmag, & omnes optimates regis
14 Babylonis, * miſerunt, & tulerunt Iere-
miam de veſtibulo carceris, & tradide-
runt eum Godoliæ filio Ahicam filii Sa-
phan, vt intraret in domum, & habitaret
15 in populo. * Ad Ieremiam autem factus
D fuerat ſermo Domini, cùm clauſus eſſet
16 in veſtibulo carceris, dicens: * Vade, & dic
Abdemelech Aethiopi, dicens: Hæc dicit
Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce
ego inducam ſermones meos ſuper ciui-
tatem hanc in malum, & non in bonum:
17 & erunt in conſpectu tuo in die illa. * Et
liberabo te in die illa, ait Dominus: &
non traderis in manus virorum, quos tu
18 formidas: * Sed eruens liberabo te, &
gladio non cades: ſed erit tibi anima tua
in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam,
ait Dominus.

CAP. XL.

1 SErmo, qui factus eſt ad Ieremiam à
A Domino, poſtquam dimiſſus eſt à Na-
buzardan magiſtro militiæ de Rama,
quando tulit eum vinctum catenis in
medio omnium, qui migrabant de Ieru-
ſalem & Iuda, & ducebantur in Babylo-
2 nem. * Tollens ergo princeps militiæ Ie-
remiam, dixit ad eum: Dominus Deus
tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum
3 iſtum, *& adduxit: & fecit Dominus ſi-
cut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, &
non audiſtis vocem eius: & factus eſt vo-
4 bis ſermo hic. * Nunc ergo ecce ſolui te
hodie de catenis, quæ ſunt in manibus
tuis: ſi placet tibi vt venias mecum in
Babylonem, veni; & ponam oculos meos
ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire
mecum in Babylonem, reſide: ecce omnis
terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris,
& quò placuerit tibi vt vadas, illuc per-
5 ge. *Et mecũ noli venire: ſed habita apud
B Godoliam filium Ahicam filii Saphan,
quem præpoſuit rex Babylonis ciuitati-
bus Iuda. Habita ergo cum eo in medio
populi: vel quocumque placuerit tibi vt
vadas, vade. Dedit quoque ei magiſter
militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit
6 eum. * Venit autẽ Ieremias ad Godoliam
filium Ahicam in Maſphath, & habita-
uit cum eo in medio populi, qui relictus
7 fuerat in terra. * Cúmq; audiſſent omnes
principes exercitus, qui diſperſi fuerant
per regiones, ipſi & ſocii eorũ, quòd præ-
feciſſet rex Babylonis Godoliam filium
Ahicam terræ, & quòd commendaſſet ei
viros, & mulieres, & paruulos, & de pau-
peribus terræ, qui nõ fuerãt translati in
8 Babylonẽ: * Venerunt ad Godoliam in
C Maſphath: & Iſmahel filius Nathaniæ, &

Digitized by Google

Iohanã,& Ionathan filii Caree, & Sareas
filius Thanchumeth,& filii Ophi,qui erãt
de Netophathi, & Iezonias filius Maacha
thi,ipſi & viri eorum. * ‖ Et iurauit eis 9
4.Reg. 25.b.24. Godolias filius Ahicã filii Saphan , & co-
mitibus eorũ:dicens:Nolite timere ſerui-
re Chaldæis,habitate in terra , & ſeruite
regi Babylonis,& bene erit vobis. * Ecce 10
ego habito in Maſphath , vt reſpondeam
præcepto Chaldæorum,qui mittuntur ad
nos:vos autẽ colligite vindemiã , & meſ-
ſem,& oleum, & condite in vaſis veſtris,
& manete in vrbibus veſtris , quas tene-
tis. * Sed & omnes Iudæi , qui erant in 11
Moab,& in filijs Ammon, & in Idumæa,
& in vniuerſis regionibus , audito quòd
dediſſet rex Babylonis reliquias in Iudæa,
& quòd præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam
filium Ahicam filii Saphan:*reuerſi ſunt, 12
inquam , omnes Iudæi de vniuerſis locis, D
ad quæ profugerant , & venerunt in ter-
ram Iuda ad Godoliam in Maſphath ; &
collegerunt vinum , & meſſem multam
nimis. * Iohanan autem filius Caree , & 13
omnes principes exercitus , qui diſperſi
fuerant in regionibus , venerunt ad Go-
doliam in Maſphath.* Et dixerunt ei:Sci- 14
to quòd Baalis rex filiorum Ammon mi-
ſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere
animam tuam.Et non credidit eis Godo-
lias filius Ahicam.* Iohanan autem filius 15
Caree dixit ad Godoliam ſeorſum in
Maſphath,loquens:Ibo , & percutiam Iſ-
mahel filium Nathaniæ nullo ſciente , ne
interficiat animam tuam , & diſſipentur
omnes Iudæi,qui congregati ſunt ad te,&
peribunt reliquiæ Iuda:* Et ait Godolias 16
filius Ahicam ad Iohanan filium Caree:
Noli facere verbum hoc : falſum enim tu
loqueris de Iſmahel.

CAP. XLI.

ET factum eſt in menſe ſeptimo , ve- 1
nit Iſmahel filius Nathaniæ , filii A
Eliſama de ſemine regali , & optimates
regis,& decem viri cum eo,ad Godoliam
filium Ahicam in Maſphath: & comede-
runt ibi panes ſimul in Maſphath. * Sur- 2
rexit autem Iſmahel filius Nathaniæ , &
decem viri qui cum eo erant,& percuſſe-
runt Godoliam filium Ahicam filii Sa-
phan gladio,& interfecerunt eum,quem
præfecerat rex Babylonis terræ. * Omnes 3
quoque Iudæos, qui erant cum Godolia
in Maſphath , & Chaldæos , qui reperti
ſunt ibi , & viros bellatores percuſſit Iſ-
mahel. * Secundo autẽ die poſtquam oc- 4
ciderat Godoliam ; nullo adhuc ſciente,
* venerunt viri de Sichem , & de Silo , & 5
de Samaria octoginta viri, raſi barba , &
ſciſſis veſtibus,& ſqualentes ,& munera
& thus habebant in manu , vt offerrent
in domo Domini. * Egreſſus ergo Iſma- 6
hel filius Nathaniæ in occurſum eorum B
de Maſphath , incedens & plorans ibat:
cùm autem occurriſſet eis , dixit ad eos :
Venite ad Godoliam filiũ Ahicam. * Qui 7
cùm veniſſent ad medium ciuitatis,inter-
fecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa
medium laci, ipſe , & viri qui erant cum
8 eo.* Decem autem viri reperti ſunt inter
eos,qui dixerũt ad Iſmahel: Noli occide-
re nos : quia habemus theſauros in agro,
frumenti,& hordei,& olei, & mellis. Et
ceſſauit,& non interfecit eos cum fratri-
9 bus ſuis. * Lacus autem , in quem proie-
cerat Iſmahel omnia cadauera virorum,
quos percuſſit propter Godoliam , ipſe
eſt quem fecit rex Aſa propter Baaſa re-
gem Iſrael:ipſum repleuit Iſmahel filius
10 Nathaniæ occiſis. * Et captiuos duxit Iſ-
C mahel omnes reliquias populi , qui erant
in Maſphath:filias regis,& vniuerſum po-
pulum,qui remanſerat in Maſphath:quos
commendauerat Nabuzardan princeps
militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit
eos Iſmahel filius Nathaniæ , & abiit vt
11 tranſiret ad filios Ammon. * Audiuit au-
tem Iohanan filius Caree,& omnes prin-
cipes bellatorum, qui erant cum eo,om-
ne malum quod fecerat Iſmahel filius
12 Nathaniæ. * Et aſſumptis vniuerſis viris,
profecti ſunt vt bellarent aduerſum Iſ-
mahel filium Nathaniæ , & inuenerunt
eum ad aquas multas , quæ ſunt in Ga-
13 baon. * Cumque vidiſſet omnis populus,
qui erat cum Iſmahel , Iohanan filium
Caree, & vniuerſos principes bellato-
14 rum, qui erant cum eo , lætati ſunt. * Et
D reuerſus eſt omnis populus , quem cepe-
rat Iſmahel , in Maſphath : reuerſuſque
15 abiit ad Iohanan filium Caree. * Iſmahel
autem filius Nathaniæ fugit cum octo
viris à facie Iohanan , & abiit ad filios
16 Ammon.* Tulit ergo Iohanan filius Ca-
ree , & omnes principes bellatorum, qui
erant cum eo , vniuerſas reliquias vulgi,
quas reduxerat ab Iſmahel filio Natha-
niæ de Maſphath,poſtquam percuſſit Go-
doliam filium Ahicam : fortes viros ad
prælium,& mulieres,& pueros,& eunu-
17 chos , quos reduxerat de Gabaon. * Et
abierunt , & ſederunt peregrinantes in
Chamaam, quæ eſt iuxta Bethlehem , vt
18 pergerent,& introirent Aegyptum:* à fa-
cie Chaldæorum: timebãt enim eos,quia
percuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Go-
doliam filium Ahicam , quem præpoſue-
rat rex Babylonis in Terra Iuda.

CAP. XLII.

1 ET acceſſerunt omnes principes bel-
A latorum , & Iohanan filius Caree,&
Iezonias filius Oſaiæ , & reliquum vul-
2 gus à paruo vſque ad magnum : * Dixe-
runtq; ad Ieremiam prophetã:Cadat ora-
tio noſtra in cõſpectu tuo:& ora pro no-
bis ad Dominum Deum tuum , pro vni-
uerſis reliquiis iſtis; quia derelicti ſumus
pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos in-
3 tuentur : * Et annunciet nobis Dominus
Deus tuus viam, per quam pergamus, &
4 verbum , quod faciamus. * Dixit autem
ad eos Ieremias propheta : Audiui : ecce
ego

Digitized by Google

ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſe-
cundùm verba veſtra. omne verbũ quod-
cumque reſpõderit mihi, indicabo vobis;
nec celabo vos quidquam. * Et illi dixe- 5
runt ad Ieremiam: Sit Dominus inter nos
teſtis veritatis & fidei, ſi non iuxta omne
verbum, in quo miſerit te Dominus Deus
tuus ad nos, ſic faciemus. * Siue bonum eſt 6
ſiue malum, voci Domini Dei noſtri, ad
quem mittimus te, obediemus: vt bene ſit
nobis cùm audierimus vocẽ Domini Dei
noſtri. * Cùm autem completi eſſent de- 7
cem dies, factum eſt verbum Domini ad B
Ieremiam. * Vocauítque Iohanan filium 8
Caree, & omnes principes bellatorũ, qui
erant cum eo, & vniuerſum populum à
minimo vſque ad magnum. * Et dixit ad 9
eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad
quem miſiſtis me, vt proſternerem preces
veſtras in conſpectu eius: * Si quieſcentes 10
manſeritis in terra hac, ædificabo vos, &
non deſtruam; plantabo, & non euellam:
iam enim placatus ſum ſuper malo quod
feci vobis. * Nolite timere à facie regis 11
Babylonis, quem vos pauidi formidatis:
nolite metuere eum, dicit Dominus: quia
vobiſcum ſum ego, vt ſaluos vos faciam,
& eruam de manu eius. * Et dabo vobis 12
miſericordias, & miſerebor veſtri, & ha-
bitare vos faciam in terra veſtra. * Si au- 13
tem dixeritis vos: Non inhabitabimus in C
terra iſta, nec audiemus vocem Domini
Dei noſtri, * dicentes: Nequaquam, ſed 14
ad Terram Aegypti pergemus: vbi non vi-
debimus bellum, & clangorem tubæ non
audiemus, & famem non ſuſtinebimus: &
ibi habitabimus. * Propter hoc nunc au- 15
dite verbum Domini reliquiæ Iuda: Hæc
dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael:
Si poſueritis faciem veſtram vt ingredia-
mini Aegyptum, & intraueritis vt ibi
habitetis: * gladius, quem vos formida- 16
tis, ibi comprehendet vos in terra Aegy-
pti: & fames, pro qua eſtis ſoliciti,
adhærebit vobis in Aegypto, & ibi mo-
riemini. * Omnéſque viri, qui poſue- 17
runt faciem ſuam vt ingrediantur Aegy-
ptum, vt habitent ibi, morientur gladio,
& fame, & peſte: nullus de eis remane-
bit, nec effugiet à facie mali, quod ego
afferam ſuper eos. * Quia hæc dicit Do- 18
minus exercituum, Deus Iſrael: Sicut cõ-
flatus eſt furor meus, & indignatio mea
ſuper habitatores Ieruſalem: ſic conflabi- D
tur indignatio mea ſuper vos, cùm in-
greſſi fueritis Aegyptum, & eritis in iuſ-
iurandum, & in ſtuporem, & in maledi-
ctum, & in opprobrium: & nequaquam
vltrà videbitis locum iſtum. * Verbum 19
Domini ſuper vos reliquiæ Iuda: Nolite
intrare Aegyptum: ſcientes ſcietis quia
obteſtatus ſum vos hodie, * quia decepi- 20
ſtis animas veſtras: vos enim miſiſtis me
ad Dominum Deum noſtrum, dicentes:
Ora pro nobis ad Dominum Deum no-
ſtrum, & iuxta omnia quæcumque di-
xerit tibi Dominus Deus noſter, ſic an-
21 nuncia nobis, & faciemus. * Et annun-
ciaui vobis hodie, & non audiſtis vocem
Domini Dei veſtri, ſuper vniuerſis pro
22 quibus miſit me ad vos. * Nunc ergo
ſcientes ſcietis, quia gladio, & fame, &
peſte moriemini in loco, ad quem volui-
ſtis intrare vt habitaretis ibi.

CAP. XLIII.

1 FActum eſt autem, cùm compleſſet
A Ieremias loquens ad populum vni-
uerſos ſermones Domini Dei eorum, pro
quibus miſerat eum Dominus Deus eo-
2 rum ad illos, omnia verba hæc: * dixit
Azarias filius Oſaiæ, & Iohanan filius
Caree, & omnes viri ſuperbi, dicentes ad
Ieremiã: Mendacium tu loqueris: non mi-
ſit te Dominus Deus noſter, dicẽs: Ne in-
grediamini Aegyptum vt habitetis illic.
3 * Sed Baruch filius Neriæ incitat te ad-
B uerſum nos, vt tradat nos in manꝰ Chal-
dæorum, vt interficiat nos, & traduci fa-
4 ciat in Babylonem. * Et nõ audiuit Ioha-
nan filius Caree, & omnes principes bel-
latorum, & vniuerſus populus vocẽ Do-
5 mini, vt manerẽt in Terra Iuda. * Sed tol-
lẽs Iohanan filius Caree & vniuerſi prin-
cipes bellatorũ, vniuerſos reliquiarũ Iu-
da, qui reuerſi fuerant de cunctis Genti-
bus, ad quas fuerãt antè diſperſi, vt habi-
6 tarent in Terra Iuda; * viros, & mulieres,
& paruulos, & filias regis, & omnẽ ani-
mam, quã reliquerat Nabuzardan prin-
ceps militiæ cũ Godolia filio Ahicam filij
Saphan, & Ieremiã prophetam, & Baruch
7 filium Neriæ. * Et ingreſſi ſunt Terrã Ae-
C gypti, quia non obedierunt voci Domini:
8 & venerunt vſque ad Taphnis. * Et factus
eſt ſermo Domini ad Ieremiã in Taphnis,
9 dicens: * Sume lapides grandes in manu
tua, & abſcondes eos in crypta, quæ eſt
ſub muro latericio in porta domus Pha-
raonis in Taphnis, cernentibus viris Iu-
10 dæis: * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
exercituũ Deus Iſrael: Ecce ego mittam,
& aſſumã Nabuchodonoſor regem Baby-
lonis ſeruum meum: & ponam thronum
eius ſuper lapides iſtos, quos abſcondi, &
11 ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos. * Veniénſ-
D que percutiet Terram Aegypti, quos in
mortẽ, in mortẽ; & quos in captiuitatẽ,
in captiuitatẽ; & quos in gladiũ, in gla-
12 diũ. * Et ſuccẽdet ignẽ in delubris deorũ
Aegyti, & cõburet ea, & captiuos ducet
illos; & amicietur terra Aegyti, ſicut
amicitur paſtor pallio ſuo: & egredietur
13 inde in pace. * Et conteret ſtatuas domus
Solis, quæ ſunt in Terra Aegypti: & delu-
bra deorum Aegypti comburet igni.

CAP. XLIV.

1 VErbum, quod factum eſt per Iere-
A miam ad omnes Iudæos, qui habita-
bant in Terra Aegypti, habitantes in
Magdalo, & in Taphnis, & in Mẽphis, &
2 in Terra Phatures, dicens: * Hęc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael; Vos vi-
diſtis

Digitized by Google

diſtis omne malũ iſtud , quod adduxi ſu-
per Ieruſalem,& ſuper omnes vrbes Iuda:
& ecce deſertæ ſunt hodie, & non eſt in
eis habitator : * Propter malitiam,quam 3
fecerunt vt me ad iracundiam prouoca-
rent,& irent vt ſacrificarent, & colerent
deos alienos,quos neſciebãt & illi,& vos
& patres veſtri. * Et miſi ad vos omnes 4
ſeruos meos prophetas, de nocte conſur-
gens, mitténſque & dicens:Nolite facere
verbũ abominationis huiuſcemodi,quam
odiui.* Et non audierunt,nec inclinaue- 5
rũt aurem ſuam,vt conuerterentur à ma-
lis ſuis, & non ſacrificarent diis alienis.
* Et conflata eſt indignatio mea & furor 6
meus,& ſuccenſa eſt in ciuitatibus Iuda, B
& in plateis Ieruſalem : & verſæ ſunt in
ſolitudinem & vaſtitatem ſecũdùm diem
hanc.* Et nunc hæc dicit Dominus exer- 7
cituum Deus Iſrael : Quare vos facitis
malum grande hoc cõtra animas veſtras,
vt intereat ex vobis vir & mulier,paruu-
lus & lactens de medio Iudæ , nec relin-
quatur vobis quidquam reſiduum:* Pro- 8
uocantes me in operibus manuum ve-
ſtrarum,ſacrificando diis alienis in Terra
Aegypti , in quam ingreſsi eſtis vt habi-
tetis ibi:& diſpereatis, & ſitis in maledi-
ctionem , & in opprobrium cunctis gen-
tibus terræ ? * Numquid obliti eſtis mala 9
patrũ veſtrorum,& mala regum Iuda, &
mala vxorum eius,& mala veſtra,& ma-
la vxorum veſtrarum , quæ fecerunt in
Terra Iuda , & in regionibus Ieruſalem?
* Non ſunt mundati vſque ad diem hanc: 10
& non timuerunt, & non ambulauerunt
in legẽ Domini , & in præceptis meis,
quæ dedi coram vobis & coram patribus
veſtris.* Ideo hæc dicit Dominus exerci- 11
‖ Amos 9.b.4. tuum Deus Iſrael: ‖ Ecce ego ponam fa- C
ciem meã in vobis in malum:& diſperdã
omnem Iudam. * Et aſſumam reliquias 12
Iudæ, qui poſuerunt facies ſuas vt ingre-
derentur Terram Aegypti , & habitarent
ibi:& cõſumentur omnes in Terra Aegy-
pti:cadent in gladio & in fame:& cõſu-
mentur à minimo vſque ad maximum,in
gladio & in fame morientur:& erunt in
iuſiurandum,& in miraculum,& in ma-
ledictionem,& in opprobrium. * Et viſi- 13
tabo ſuper habitatores Terræ Aegypti,ſi-
cut viſitaui ſuper Ieruſalem , in gladio,
& fame , & peſte. * Et non erit qui effu- 14
giat , & ſit reſiduus de reliquiis Iudæo-
rum , qui vadunt vt peregrinentur in D
Terra Aegypti:& reuertantur in Terram
Iuda , ad quam ipſi eleuant animas
ſuas vt reuertantur,& habitent ibi : non
reuertentur niſi qui fugerint. * Re- 15
ſponderunt autem Ieremiæ omnes viri,
ſcientes quòd ſacrificarent vxores eorum
diis alienis , & vniuerſæ mulieres , qua-
rum ſtabat multitudo grandis , & omnis
populus habitantium in Terra Aegypti
in Phatures,dicentes: * Sermonem quem 16
locutus es ad nos in nomine Domini, nõ
17 audiemus ex te : * ſed facientes faciemus
omne verbũ quod egredietur de ore no-
ſtro, vt ſacrificemus reginæ cæli,& libe-
mus ei libamina,ſicut fecimus nos,& pa-
tres noſtri,reges noſtri,& principes noſtri
in vrbibus Iuda , & in plateis Ieruſalem:
& ſaturati ſumus panibus, & bene nobis
18 erat,malúmq; nõ vidimus.*Ex eo autem
tẽpore,quo ceſſauimus ſacrificare reginæ
cæli,& libare ei libamina , indigemus o-
mnibꝰ,& gladio & fame cõſũpti ſumus.
19 *Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cæli,&
E libamus ei libamina : nunquid ſine viris
noſtris fecimus ei placẽtas, ad colendum
20 eam,& libandum ei libamina? * Et dixit
Ieremias ad omnem populum, aduerſum
viros,& aduerſum mulieres,& aduerſum
vniuerſam plebẽ, qui reſponderãt ei ver-
21 bum,dicens:* Numquid non ſacrificium,
quod ſacrificaſtis in ciuitatibus Iuda , &
in plateis Ieruſalem, vos & patres veſtri,
reges veſtri,& principes veſtri,& populus
terræ,horum recordatus eſt Dominus,&
22 aſcendit ſuper cor eius? * Et non poterat
Dominus vltrà portare propter malitiam
ſtudiorũ veſtrorum,& propter abomina-
tiones, quas feciſtis:& facta eſt terra ve-
ſtra in deſolationem,& in ſtuporẽ, & in
maledictum , eo quòd non ſit habitator,
23 ſicut eſt dies hęc.*Propterea quòd ſacrifi-
caueritis idolis, & peccaueritis Domino,
& nõ audieritis vocem Domini,& in le-
ge,& in præceptis , & in teſtimoniis eius
F non ambulaueritis:idcirco euenerũt vo-
24 bis mala hæc , ſicut eſt dies hæc. * Dixit
autem Ieremias ad omnem populum , &
ad vniuerſas mulieres : Audite verbum
Domini omnis Iuda , qui eſtis in Terra
25 Aegypti:*Hæc inquit Dominus exercituũ
Deus Iſrael,dicens:Vos,& vxores veſtræ,
locuti eſtis ore veſtro, & manibus veſtris
impleſtis,dicentes:Faciamus vota noſtra,
quæ vouimus,vt ſacrificemus reginæ cæ-
li,& libemus ei libamina. impleſtis vota
26 veſtra,& opere perpetraſtis ea.* Ideo au-
dite verbum Domini omnis Iuda, qui ha-
bitatis in terra Aegypti:Ecce ego iuraui
in nomine meo magno, ait Dominꝰ:quia
nequaquã vltrà vocabitur nomen meum
ex ore omnis viri Iudæi , dicentis : Viuit
Dominus Deus in omni Terra Aegypti.
27 * Ecce ego vigilabo ſuper eos in malum,
G & non in bonum : & cõſumentur omnes
viri Iuda , qui ſunt in terra Aegypti,
gladio & fame, donec penitus conſumã-
28 tur.* Et qui fugerint gladium,reuerten-
tur de Terra Aegypti in Terram Iuda viri
pauci:& ſcient omnes reliquiæ Iuda, in-
gredientium Terram Aegypti,vt habitent
ibi,cuius ſermo compleatur,meus,an il-
29 lorum. * Et hoc vobis ſignum,ait Domi-
nus , quòd viſitem ego ſuper vos in loco
iſto : vt ſciatis quia verè complebuntur
30 ſermones mei contra vos in malum.*Hęc
dicit Dominus:Ecce ego tradam Pharao-
nem Ephree regem Aegypti in manu ini-
micorum

amicorum eius, & in manu quærentium
animam illius: ſicut tradidi Sedeciam re-
gem Iuda in manu Nabuchodonoſor re-
gis Babylonis inimici ſui, & quærentis
animam eius.

CAP. XLV.

VErbum, quod locutus eſt Ieremias 1
propheta ad Baruch filium Neriæ, A
cùm ſcripſiſſet verba hæc in libro ex
ore Ieremiæ, anno quarto Ioakim filij
Ioſiæ regis Iuda, dicens: * Hæc dicit Do- 2
minus Deus Iſrael ad te Baruch: * Dixiſti: 3
Væ miſero mihi, quoniam addidit Domi-
nus dolorem dolori meo: laboraui in ge-
mitu meo, & requiem non inueni. * Hæc 4
dicit Dominus: Sic dices ad eũ: Ecce quos B
ædificaui, ego deſtruo: & quos plantaui,
ego euello, & vniuerſam terram hãc. * Et 5
tu quæris tibi grandia? noli quærere: quia
ecce ego adducam malum ſuper omnem
carnem, ait Dominus, & dabo tibi ani-
mam tuam in ſalutem, in omnibus locis,
ad quæcumque perrexeris.

CAP. XLVI.

QVod factum eſt verbum Domini ad 1
Ieremiam prophetam contra Gen- A
tes, * ad Aegyptum, aduerſum exerci- 2
tum Pharaonis Nechao regis Aegypti,
qui erat iuxta fluuiũ Euphratẽ in Char-
camis, quem percuſſit Nabuchodonoſor
rex Babylonis, in quarto anno Ioakim fi-
lij Ioſiæ regis Iuda. * Præparate ſcutum, 3
& clypeum, & procedite ad bellum. * Iũ- 4
gite equos, & aſcendite equites: ſtate in
galeis, polite lanceas, induite vos loricis.
* Quid igitur? vidi ipſos pauidos, & ter- 5
ga vertentes, fortes eorum cæſos: fugerũt
cõciti, nec reſpexerũt: terror vndique, ait
Dominus. * Non fugiat velox, nec ſaluari 6
ſe putet fortis: Ad Aquilonem iuxta flu- B
men Euphraten victi ſunt, & ruerunt.
* Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: 7
& veluti fluuiorum, intumeſcunt gurgi-
tes eius? * Aegyptus fluminis inſtar aſcen- 8
dit, & velut flumina mouebuntur fluctus
eius, & dicet: Aſcendens operiam terram:
perdã ciuitatẽ & habitatores eius. * Aſcẽ- 9
dite equos, & exultate in curribus, &
procedant fortes, Aethiopia & Libyes te-
nẽtes ſcutum, & Lydij arripientes & ia-
cientes ſagittas. * Dies autem ille Domini 10
Dei exercituũ, dies vltionis, vt ſumat vin-
dictã de inimicis ſuis: deuorabit gladius,
& ſaturabitur, & inebriabitur ſanguine C
eorum: victima enim Domini Dei exerci-
tuum in Terra Aquilonis iuxta flumen
Euphraten. * Aſcende in Galaad, & tolle 11
reſinam, virgo filia Aegypti: fruſtra mul-
tiplicas medicamina, ſanitas nõ erit tibi.
* Audierunt gentes ignominiam tuam, & 12
vlulatus tuus repleuit terram: quia fortis
impegit in fortem, & ambo pariter cõci-
derũt. * Verbum quod locutus eſt Domi- 13
nus ad Ieremiam prophetam, ſuper eo
quòd venturus eſt Nabuchodonoſor rex
Babylonis, & percuſſurus Terrã Aegypti.
14 * Annunciate Aegypto, & auditum facite
D in Magdalo, & reſonet in Memphis, & in
Taphnis, dicite, Sta, & præpara te: quia
deuorabit gladius ea, quæ per circuitum
15 tuum ſunt. * Quare computruit fortis
tuus? non ſtetit, quoniam Dominus ſub-
16 uertit eum. * Multiplicauit ruentes, ceci-
ditque vir ad proximum ſuum: & dicẽt:
Surge, & reuertamur ad populũ noſtrum
& ad terram natiuitatis noſtræ, à facie
17 gladij columbæ. * Vocate nomen Pharao-
nis regis Aegypti, tumultum adduxit tẽ-
18 pus. * Viuo ego (inquit rex, Dominus
E exercituum nomen eius) quoniam ſicut
Tabor in montibus, & ſicut Carmelus
19 in mari, veniet. * Vaſa transmigrationis
fac tibi habitatrix filia Aegypti: quia
Memphis in ſolitudinẽ erit, & deſeretur
20 & inhabitabilis erit. * Vitula elegans at-
que formoſa Aegyptus: ſtimulator ab A-
21 quilone veniet ei. * Mercenarij quoque
eius, qui verſabantur in medio eius, quaſi
vituli ſaginati verſi ſunt, & fugerunt ſi-
mul, nec ſtare potuerunt: quia dies inter-
fectionis eorum venit ſuper eos, tempus
22 viſitationis eorum. * Vox eius quaſi æris
ſonabit: quoniam cum exercitu propera-
F bunt, & cum ſecuribus venient ei, quaſi
23 cædentes ligna. * Succiderũt ſaltum eius,
ait Dominus, qui ſupputari non poteſt:
multiplicati ſunt ſuper locuſtas, & nõ eſt
24 eis numerus. * Confuſa eſt filia Aegypti,
& tradita in manus populi Aquilonis.
25 * Dixit Dominus exercituũ Deus Iſrael:
Ecce ego viſitabo ſuper tumultum Ale-
xandriæ, & ſuper Pharaonem, & ſuper
Aegyptũ, & ſuper deos eius, & ſuper re-
ges eius, & ſuper Pharaonẽ, & ſuper eos
26 qui confidunt in eo. * Et dabo eos in ma-
G nus quærentium animam eorum, & in
manus Nabuchodonoſor regis Babylonis,
& in manus ſeruorum eius: & poſt hæc
habitabitur ſicut diebus priſtinis, ait Do-
27 minus. * ‖ Et tu ne timeas ſerue meus Ia- ‖ Iſa. 41.
cob, & ne paueas Iſrael: quia ecce ego ſal- c. &
uum te faciam de longinquo, & ſemen 44. a.
tuum de terra captiuitatis tuæ: & reuer-
tetur Iacob, & requieſcet, & proſperabi-
28 tur: & non erit qui exterreat eum. * Et tu
noli timere ſerue meus Iacob, ait Domi-
nus; quia ego tecum ſum, quia ego con-
ſumam cunctas gentes, ad quas eieci te:
te verò non conſumã, ſed caſtigabo te in
iudicio, nec quaſi innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad
A Ieremiam prophetam contra Pa-
læſtinos, antequam percuteret Pha-
2 rao Gazam: * Hæc dicit Dominus: Ecce
aquæ aſcendunt ab Aquilone, & erunt
quaſi torrens inundans, & operient ter-
ram & plenitudinem eius, vrbem & ha-
bitatores eius: clamabunt homines, &
3 vlulabunt omnes habitatores terræ, * à
ſtrepitu pompæ armorum, & bellato-
rum eius, a commotione quadrigarum

eius, & multitudine rotarum illius. Non
reſpexerũt patres filios manibus diſſolu-
tis*pro aduentu diei, in quo vaſtabuntur 4
omnes Philiſtiim, & diſsipabitur Tyrus, C
& Sidon cum omnibus reliquis auxiliis
ſuis: depopulatus eſt enim Dominus Pa-
læſthinos, reliquias inſulæ Cappadociæ.
*Venit caluitium ſuper Gazam: conticuit 5
Aſcalon, & reliquiæ vallis earum: vſque-
quò cõcideris? *O mucro Domini vſque- 6
quò non quieſces? Ingredere in vaginam D
tuam, refrigerare, & ſile.* Quomodo 7
quieſcet, cùm Dominus præceperit ei ad-
uerſus Aſcalonem, & aduerſus maritimas
eius regiones, ibique condixerit illi?

CAP. XLVIII.

AD Moab hæc dicit Dominus exerci- 1
tuum Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo, A
quoniam vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt
Cariathaim: confuſa eſt fortis, & tre-
muit.* Non eſt vltrà exultatio in Moab 2
cõtra Heſebon: cogitauerunt malum. Ve-
nite, & diſperdamus eam de gente. ergo
ſilens cõticeſces, ſequetúrque te gladius.
* Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas & 3
contritio magna.* Contrita eſt Moab: 4
annunciate clamorem paruulis eius.*Per 5
aſcenſum enim Luith plorans aſcendet in
fletu: quoniam in deſcenſu Oronaim ho-
ſtes vlulatum cõtritionis audierunt:*Fu- 6
gite, ſaluate animas veſtras: & eritis quaſi
‖ Sup. 17 a. 6. myricæ in deſerto.*‖ Pro eo enim quòd 7
habuiſti fiduciã in munitionibus tuis, &
in theſauris tuis, tu quoque capieris: &
ibit Chamos in tranſmigrationem, ſacer-
dotes eius, & principes eius ſimul.* Et 8
veniet prædo ad omnem vrbem, & vrbs B
nulla ſaluabitur: & peribunt valles, &
diſsipabuntur campeſtria: quoniam dixit
Dominus.* Date florem Moab, quia flo- 9
rens egredietur: & ciuitates eius deſertæ
erunt, & inhabitabiles.* Maledictus, qui 10
facit opus Domini fraudulenter: & ma-
ledictus, qui prohibet gladium ſuum à
ſanguine.* Fertilis fuit Moab ab adole- 11
ſcentia ſua, & requieuit in fæcibus ſuis:
nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in
tranſmigrationem non abiit: idcirco per-
manſit guſtus eius in eo, & odor eius nõ
eſt immutatus.* Propterea ecce dies ve- 12
niunt, dicit Dominus: & mittam ei ordi-
natores, & ſtratores laguncularũ, & ſter-
nent eum, & vaſa eius exhaurient, & la-
gunculas eorum collident.* Et confũde- 13
‖ 3. Reg. 12. g. 16 tur Moab à Chamos, ‖ ſicut confuſa eſt
domus Iſrael à Bethel, in qua habebat fi-
‖ Iſa. 16. b. 6. duciã.* Quomodo dicitis: ‖ Fortes ſumus, 14
& viri robuſti ad præliandum?* Vaſtata 15
eſt Moab, & ciuitates illius ſucciderunt: C
& electi iuuenes eius deſcenderunt in
occiſionem: ait rex, Dominus exercituum
nomen eius.* Prope eſt interitus Moab 16
vt veniat: & malum eius velociter accur-
ret nimis.* Cõſolamini eum omnes, qui 17
eſtis in circuitu eius: & vniuerſi, qui ſcitis
nomen eius, dicite: Quomodo cõfracta eſt
18 virga fortis, baculus glorioſus?* Deſcen-
de de gloria, & ſede in ſiti, habitatio filiæ
Dibon: quoniam vaſtator Moab aſcendet
19 ad te, diſsipabit munitiones tuas.* In via
ſta, & proſpice habitatio Aroer: interroga
fugiẽtem: & ei qui euaſit, dic: Quid acci-
20 dit?*Confuſus eſt Moab, quoniam victus
eſt: vlulate, & clamate, annunciate in Ar-
21 non, quoniam vaſtata eſt Moab.*Et iudi-
cium venit ad terram campeſtrem: ſuper
Helon, & ſuper Iaſa, & ſuper Mephaath.
22 * & ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper
23 domum Deblathaim,* & ſuper Caria-
thaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Beth-
24 maon,*& ſuper Carioth, & ſuper Boſras
D & ſuper omnes ciuitates terræ Moab, quę
25 longè, & quæ propè ſunt.* Abſciſſum eſt
cornu Moab, & brachium eius cõtritum
26 eſt, ait Dominus.* Inebriate eum, quo-
niam contra Dominum erectus eſt: & al-
lidet manum Moab in vomitu ſuo, & erit
27 in deriſum etiam ipſe.* Fuit enim in de-
riſum tibi Iſrael, quaſi inter fures repe-
riſſes eum: propter verba ergo tua quæ
28 aduerſum illum locutus es, captiuus du-
cẽris.* Relinquite ciuitates, & habitate
in petra habitatores Moab: & eſtote quaſi
columba nidificans in ſummo ore fora-
29 minis.* Audiuimus ſuperbiam Moab, ſu-
perbus eſt valde; ſublimitatem eius, &
arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudi-
30 nem cordis eius.* Ego ſcio, ait Dominus,
E iactãtiam eius: & quod non ſit iuxta eam
virtus eius, nec iuxta quod poterat cona-
31 ta ſit facere.* Ideo ſuper Moab eiulabo,
& ad Moab vniuerſam clamabo, ad viros
32 muri fictilis lamentantes:*De planctu Ia-
zer plorabo tibi vinea Sabama: propagi-
nes tuæ tranſierunt mare, vſque ad mare
Iazer peruenerunt ſuper meſſem tuam, &
33 vindemiam tuam, prædo irruit.*‖ Ablata ‖ Iſa. 16 c. 10.
eſt lætitia & exultatio de Carmelo, & de
Terra Moab, & vinum de torcularibus
ſuſtuli: nequaquam calcator vuæ ſolitum
34 celeuma cantabit.* De clamore Heſebon
vſque Eleale, & Iaſa, dederunt vocem
ſuam; à Segor vſque ad Oronaim vitula
conternante: aquæ quoque Nemrim peſ-
35 ſimæ erunt.* Et auferam de Moab, ait
F Dominus, offerentem in excelſis, & ſa-
36 crificantem diis eius.* Propterea cor
meum ad Moab quaſi tibiæ reſonabit: &
cor meum ad viros muri fictilis dabit ſo-
nitum tibiarum: quia plus fecit quàm
37 potuit, idcirco perierunt.* ‖ Omne enim ‖ Iſa. 15. c. 2.
caput caluitium, & omnis barba raſa
erit: in cunctis manibus colligatio: & ſu- Ezech. 7
38 per omne dorſum cilicium.* Super o- c. 18.
mnia tecta Moab, & in plateis eius, omnis
plãctus: quoniam cõtriui Moab ſicut vas
39 inutile, ait Dominus.*Quomodo victa eſt
& vlulauerunt? quomodo deiecit cerui-
cem Moab, & cõfuſus eſt? Eritque Moab
in deriſũ, & in exemplũ omnibus in cir-
40 cuitu ſuo. Hæc dicit Dominus: Ecce
quaſi aquila volabit & extẽdet alas ſuas
ad

Digitized by Google

ad Moab.* Capta eſt Carioth,& munitio- 41
nes comprehenſæ ſunt: & erit cor for- G
tium Moab in die illa, ſicut cor mulieris
parturientis. * Et ceſſabit Moab eſſe po- 42
pulus: quoniam contra Dominum glo-
riatus eſt. * Pauor, & fouea,& laqueus 43
ſuper te ô habitator Moab, dicit Domi-
‖ Iſai. 24.c.18. nus. * ‖ Qui fugerit à facie pauoris, ca- 44
det in foueam:& qui conſcenderit de fo-
uea,capietur laqueo: adducam enim ſuper
Moab annum viſitationis eorum, ait Do-
minus. * In vmbra Heſebon ſteterunt de 45
laqueo fugientes: quia ignis egreſſus eſt
de Heſebon,& flamma de medio Seon, &
deuorabit partem Moab, & verticem fi-
liorum tumultus. * Væ tibi Moab, perii- 46
ſti popule Chamos: quia comprehenſi ſunt
filij tui,& filiæ tuæ in captiuitatem. * Et 47
conuertam captiuitatem Moab in nouiſ-
ſimis diebus,ait Dominus. Hucuſque iu-
dicia Moab.

CAP. XLIX.

AD filios Ammon: Hæc dicit Domi- 1
nus: Numquid non filij ſunt Iſrael? A
aut heres non eſt ei? Cur igitur hære-
ditate poſſedit Melchom, Gad: & popu-
lus eius in vrbibus eius habitauit? * Ideo 2
ecce dies veniunt, dicit Dominus: & au-
ditum faciam ſuper Rabbath filiorum
Ammon fremitum prælij, & erit in tu-
mulum diſſipata, filiæque eius igni ſuc-
cendentur, & poſſidebit Iſrael poſſeſſo-
res ſuos, ait Dominus. * Vlula Heſebon, 3
quoniam vaſtata eſt Hai. clamate filij
Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite
& circuite per ſepes: quoniam Melchom
in tranſmigrationem ducetur, ſacerdotes
eius & principes eius ſimul. * Quid glo- 4
riaris in vallibus? defluxit vallis tua, fi-
lia delicata, quæ confidebas in theſauris
tuis,& dicebas: Quis veniet ad me? * Ec- 5
ce ego inducam ſuper te terrorem, ait B
Dominus Deus exercituum, ab omnibus
qui ſunt in circuitu tuo: & diſpergemini
ſinguli à conſpectu veſtro, nec erit qui
congreget fugientes. * Et poſt hæc reuer- 6
ti faciam captiuos filiorum Ammon, ait
Dominus. * Ad Idumæam: Hæc dicit Do- 7
minus exercituum: Numquid non vl-
trà eſt ſapientia in Theman? Periit conſi-
lium à filiis, inutilis facta eſt ſapientia
eorum. * Fugite & terga vertite, deſcen- 8
dite in voraginem habitatores Dedan:
quoniam perditionem Eſau adduxi ſuper
eum, tempus viſitationis eius. * Si vinde- 9
miatores veniſſent ſuper te,non reliquiſ-
ſent racemum: ſi fures in nocte,rapuiſſent
quod ſufficeret ſibi. * Ego verò diſcoope- 10
rui Eſau,reuelaui abſcondita eius, & ce-
lari non poterit: vaſtatum eſt ſemen eius,
& fratres eius,& vicini eius, & non erit.
* Relinque pupillos tuos: ego faciam eos 11
viuere: & viduæ tuæ in me ſperabunt. C
* Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus 12
non erat iudicium vt biberent calicem,
bibentes bibent:& tu quaſi innocens re-
linqueris? non eris innocens, ſed bibens
13 bibes. * Quia per memetipſum iuraui,di-
cit Dominus, quod in ſolitudinem, & in
opprobrium & in deſertum, & in ma-
ledictionem erit Boſra: & omnes ciuitates
eius erunt in ſolitudines ſempiternas.
14 * ‖ Auditum audiui à Domino, & lega- ‖ Abd. 1.a.1.
tus ad Gentes miſſus eſt: Congregamini,
& venite contra eam, & conſurgamus in
15 prælium: * Ecce enim paruulum dedi te
in Gentibus, contemptibilem inter ho-
16 mines. * Arrogantia tua decepit te, &
ſuperbia cordis tui: qui habitas in cauer-
D nis petræ, & apprehendere niteris altitu-
dinem collis. ‖ cùm exaltaueris quaſi ‖ Abd. 1.a.4.
aquila nidum tuum, inde detraham te,
17 dicit Dominus. * Et erit Idumæa deſerta:
omnis qui tranſibit per eam, ſtupebit,&
18 ſibilabit ſuper omnes plagas eius. * ‖ Si- ‖ Gen 19. c.24.
cut ſubuerſa eſt Sodoma, & Gomorrha,
& vicinæ eius, ait Dominus: non habita-
bit ibi vir, & non incolet eam filius ho-
19 minis. * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuper-
bia Iordanis ad pulchritudinem robuſtā:
quia ſubitò currere faciam eum ad illam:
& quis erit electus, quem præponam ei?
quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit
me? ‖ & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat ‖ Iob. 41. a.1.
20 vultui meo? * Propterea audite conſilium
Domini, quod iniit de Edom; & cogita-
tiones eius, quas cogitauit de habitato-
ribus Theman: Si non deiecerint eos par-
uuli gregis, niſi diſſipauerint cum eis ha-
21 bitaculum eorum. * A voce ruinæ eorum
commota eſt terra: clamor in mari rubro
22 auditus eſt vocis eius. * Ecce quaſi aqui-
E la aſcendet, & auolabit: & expandet alas
ſuas ſuper Boſram: & erit cor fortium
Idumææ in die illa, quaſi cor mulieris
23 parturientis. * Ad Damaſcum: Confuſa
eſt Emath, & Arphad: quia auditum peſ-
ſimum audierunt, turbati ſunt in mari:
præ ſolicitudine quieſcere non potuit.
24 * Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fu-
gam,tremor apprehendit eam: anguſtia &
dolores tenuerunt eam quaſi parturien-
25 tem. * Quomodo dereliquerunt ciuitatem
26 laudabilem,vrbem lætitiæ! * Ideo cadent
iuuenes eius in plateis eius: & omnes vi-
ri prælij conticeſcent in die illa,ait Do-
27 minus exercituum. * Et ſuccendam ignem
in muro Damaſci, & deuorabit mœnia
28 Benadad. * Ad Cedar, & ad regna Aſor,
F quæ percuſſit Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite,
& aſcendite ad Cedar, & vaſtate filios
29 Orientis. * Tabernacula eorum, & greges
eorum capient: pelles eorum, & omnia
vaſa eorum, & camelos eorum tollent ſi-
bi: & vocabunt ſuper eos formidinem in
30 circuitu. * Fugite, abite vehementer, in
voraginibus ſedete, qui habitatis Aſor,
ait Dominus: iniit enim contra vos Na-
buchodonoſor rex Babylonis conſilium,
& cogitauit aduerſum vos cogitationes.
31 * Conſurgite, & aſcendite ad gentē quie-

Digitized by Google

tam,& habitantem confidenter, ait Do-
minus: non oſtia, nec vectes eis: ſoli habi-
tant. * Et erunt cameli eorum in dire- 32
ptionem, & multitudo iumentorum in
prædam: & diſpergam eos in omnem ven-
tum, qui ſunt attonſi in comam: & ex
omni confinio eorum adducam interitum
ſuper eos, ait Dominus. * Et erit Aſor in 33
habitaculum draconum, deſerta vſque in
æternum, non manebit ibi vir, nec incolet
eam filius hominis. * Quod factum eſt 34
verbum Domini ad Ieremiam prophetam G
aduerſus Aelam, in principio regni Sede-
ciæ regis Iuda, dicens: * Hæc dicit Domi- 35
nus exercituum: Ecce ego confringam ar-
cum Aelam, & ſummam fortitudinem
eorum. * Et inducam ſuper Aelam quat- 36
tuor ventos à quattuor plagis cæli: &
ventilabo eos in omnes ventos iſtos: &
non erit gens, ad quam non perueniant
profugi Aelam. * Et pauere faciam Aelam 37
coram inimicis ſuis, & in conſpectu quæ-
rentium animam eorum: & adducam ſu-
per eos malum, iram furoris mei, dicit
Dominus: & mittam poſt eos gladium
donec conſumam eos. * Et ponam ſolium 38
meum in Aelam, & perdam inde reges &
principes, ait Dominus. * In nouiſſimis 39
autem diebus reuerti faciam captiuos
Aelam, dicit Dominus.

CAP. L.

Verbum, quod locutus eſt Dominus 1
de Babylone, & de terra Chaldæo- A
rum, in manu Ieremiæ prophetæ. * An- 2
nunciate in Gentibus, & auditum facite:
leuate ſignum, prædicate, & nolite ce-
lare: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus
eſt Bel, victus eſt Merodach, confuſa ſunt
ſculptilia eius, ſuperata ſunt idola eorum.
* Quoniam aſcendit contra eam gens ab 3
Aquilone, quæ ponet terram eius in ſoli-
tudinem: & non erit qui habitet in ea ab
homine vſque ad pecus: & moti ſunt: &
abierunt. * In diebus illis, & in tempore 4
illo, ait Dominus: venient filij Iſrael ipſi
& filij Iuda ſimul: ambulantes & flentes
properabunt, & Dominum Deum ſuum
quærent. * In Sion interrogabunt viam, 5
huc facies eorum. Venient, & apponentur
ad Dominum fœdere ſempiterno, quod
nulla obliuione delebitur. * Grex perdi- 6
tus factus eſt populus meus: paſtores eo-
rum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari
in montibus: de monte in collem tranſi-
erunt, obliti ſunt cubilis ſui. * Omnes, 7
qui inuenerunt, comederunt eos: & ho- B
ſtes eorum dixerunt: Non peccauimus:
pro eo quòd peccauerunt Domino decori
iuſtitiæ, & expectationi patrum eorum
Domino. * Recedite de medio Babylo- 8
nis, & de terra Chaldæorum egredimi-
ni: & eſtote quaſi hœdi ante gregem.
* Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducam 9
in Babylonem congregationem Gentium
magnarum de terra Aquilonis: & præpa-
rabuntur aduerſus eam, & inde capie-
tur: ſagitta eius, quaſi viri fortis interfe-
10 ctoris, non reuertetur vacua. * Et erit
Chaldæa in prædam: omnes vaſtantes eam
11 replebuntur, ait Dominus. * Quoniam
exultatis, & magna loquimini, diripien-
tes hæreditatem meam: quoniam effuſi
eſtis ſicut vituli ſuper herbam, & mugi-
12 ſtis ſicut tauri. * Confuſa eſt mater ve-
ſtra nimis, & adæquata pulueri, quæ ge-
nuit vos: ecce nouiſſima erit in Genti-
13 bus, deſerta, inuia, & arens. * Ab ira Do-
mini non habitabitur, ſed redigetur tota
in ſolitudinem: omnis, qui tranſibit per
Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper
14 vniuerſis plagis eius. * Præparamini con-
C tra Babylonem per circuitum omnes qui
tenditis arcum; debellate eam, non parca-
15 tis iaculis: quia Domino peccauit. * Cla-
mate aduerſus eam, vbique dedit manum,
ceciderunt fundamenta eius, deſtructi
ſunt muri eius, quoniam vltio Domini
eſt: vltionem accipite de ea; ſicut fecit, fa-
16 cite ei. * Diſperdite ſatorem de Babylo-
ne, & tenentem falcem in tempore meſ-
ſis: à facie gladij columbæ vnuſquiſque
ad populum ſuum conuertetur, & ſinguli
17 ad terram ſuam fugient. * Grex diſper-
ſus Iſrael, leones eiecerunt eum: primus
comedit eum rex Aſſur: iſte nouiſſimus
exoſſauit eum, Nabuchodonoſor rex Ba-
18 bylonis. * Propterea hæc dicit Dominus
D exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſita-
bo regem Babylonis, & terram eius, ſicut
19 viſitaui regem Aſſur: * & reducam Iſrael
ad habitaculum ſuum: & paſcetur Car-
melum & Baſan, & in monte Ephraim &
20 Galaad ſaturabitur anima eius. * In die-
bus illis, & in tempore illo, ait Dominus:
quæretur iniquitas Iſrael, & non erit; &
peccatum Iuda, & non inuenietur: quo-
niam propitius ero eis, quos reliquero.
21 * Super terram dominantium aſcende, &
ſuper habitatores eius viſita, diſſipa, &
interfice quæ poſt eos ſunt, ait Dominus:
& fac iuxta omnia quæ præcepi tibi.
22 * Vox belli in terra, & contritio magna.
23 * Quomodo confractus eſt, & contritus
malleus vniuerſæ terræ? quomodo verſa
eſt in deſertum Babylon in Gentibus?
24 * Illaqueaui te, & capta es Babylon, &
neſciebas: inuenta es & apprehenſa: quo-
25 niam Dominum prouocaſti. * Aperuit
Dominus theſaurum ſuum, & protulit
vaſa iræ ſuæ: quoniam opus eſt Domino
Deo exercituum in terra Chaldæorum.
26 * Venite ad eam ab extremis finibus, ape-
E rite vt exeant qui conculcent eam: tol-
lite de via lapides, & redigite in acer-
uos, & interficite eam: nec ſit quidquam
27 reliquum. * Diſſipate vniuerſos fortes
eius, deſcendant in occiſionem: væ eis,
quia venit dies eorum, tempus viſitatio-
28 nis eorum. * Vox fugientium, & eorum
qui euaſerunt de terra Babylonis, vt an-
nuncient in Sion vltionem Domini Dei
29 noſtri, vltionem templi eius. * Annuncia-
te

Digitized by Google

te in Babylonem plurimis, omnibus qui
tendunt arcum: conſiſtite aduerſus eum
per gyrum, & nullus euadat: reddite ei
ſecundùm opus ſuum: iuxta omnia quæ
fecit, facite illi: quia contra Dominum
erecta eſt, aduerſum ſanctum Iſrael. * Id- 30
circo cadent iuuenes eius in plateis eius:
& omnes viri bellatores eius conticeſcẽt
in die illa, ait Dominus. * Ecce ego ad te 31
ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum:
quia venit dies tuus, tempus viſitationis
tuæ. * Et cadet ſuperbus, & corruet, & 32
non erit qui ſuſcitet eum: & ſuccendam
ignem in vrbibus eius, & deuorabit om-
nia in circuitu eius. * Hæc dicit Domi- 33
nus exercituum: Calumniam ſuſtinent fi- F
lij Iſrael, & filij Iuda ſimul: omnes qui
ceperunt eos, tenent, nolũt dimittere eos.
* Redemptor eorum fortis, Dominus 34
exercituum nomen eius: iudicio defendet
cauſam eorum, vt exterreat terram, &
commoueat habitatores Babylonis. * Gla- 35
dius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad ha-
bitatores Babylonis, & ad principes, & ad
ſapientes eius. * Gladius ad diuinos eius, 36
qui ſtulti erunt: gladius ad fortes illius,
qui timebunt. * Gladius ad equos eius, & 37
ad currus eius, & ad omne vulgus, quod
eſt in medio eius: & erunt quaſi mulieres:
gladius ad theſauros eius, qui diripientur.
* Siccitas ſuper aquas eius erit, & are- 38
ſcẽt: quia terra ſculptilium eſt, & in por-
tentis gloriantur. * Propterea habitabunt 39
dracones cum faunis ficariis: & habita-
bunt in ea ſtruthiones, & non inhabita-
bitur vlterà vſque in ſempiternum, nec
extruetur vſque ad generationem & ge-
‖ *Geneſ.* 19.c.24. nerationem. * ‖ Sicut ſubuertit Dominus 40
Sodomam & Gomorrham, & vicinas eius,
ait Dominus: non habitabit ibi vir, &
non incolet eam filius hominis. * Ecce 41
populus venit ab Aquilone, & gens ma- G
gna, & reges multi conſurgent à finibus
terræ. * Arcum & ſcutum apprehendent: 42
crudeles ſunt & immiſericordes: vox eo-
rum quaſi mare ſonabit: & ſuper equos
aſcendent, ſicut vir paratus ad prælium
contra te filia Babylon. * Audiuit rex 43
Babylonis famam eorum, & diſſolutæ
ſunt manus eius: anguſtia apprehendit
eum, dolor quaſi parturientem. * Ecce 44
quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis
ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò
currere faciam eum ad illam: & quis erit
electus, quem præponam ei? quis eſt enim
ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? ‖ &
‖ *Iob.*41.a.1. quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui
meo? * Propterea audite conſilium Do- 45
mini, quod mente concepit aduerſum Ba-
bylonem: & cogitationes eius, quas cogi-
tauit ſuper terram Chaldæorum: Niſi de-
traxerint eos paruuli gregum, niſi diſſi-
patum fuerit cum ipſis habitaculum eo-
rum. * A voce captiuitatis Babylonis com- 46
mota eſt terra, & clamor inter Gentes
auditus eſt.

CAP. LI.

1 HAec dicit Dominus: Ecce ego ſuſci-
A tabo ſuper Babylonem & ſuper ha-
bitatores eius, qui cor ſuum leuauerunt
contra me, quaſi ventum peſtilentem.
2 * Et mittam in Babylonem ventilatores,
& ventilabunt eam & demolientur ter-
ram eius: quoniam venerunt ſuper eam
3 vndique in die afflictionis eius. * Non ten-
dat qui tendit arcum ſuum, & non aſcen-
dat loricatus, nolite parcere iuuenibus
eius, interficite omnem militiam eius.
4 * Et cadent interfecti in terra Chaldæo-
rum, & vulnerati in regionibus eius.
5 * Quoniam non fuit viduatus Iſrael &
Iuda à Deo ſuo Domino exercituum: ter-
ra autem eorum repleta eſt delicto à ſan-
6 cto Iſrael. * Fugite de medio Babylonis,
& ſaluet vnuſquiſque animam ſuam: no-
lite tacere ſuper iniquitatem eius: quo-
niam tempus vltionis eſt à Domino, vi-
7 ciſsitudinem ipſe retribuet ei. * Calix
aureus Babylon in manu Domini, ine-
brians omnem terram: de vino eius bibe-
runt Gentes, & ideo commotæ ſunt.
8 * ‖ Subitò cecidit Babylon, & contrita ‖ *Iſ.* 21.
eſt: vlulate ſuper eam, tollite reſinam ad c.9.
9 dolorem eius, ſi fortè ſanetur. * Curaui- *Apo.* 14
mus Babylonem, & non eſt ſanata: dere- b.8.
linquamus eam, & eamus vnuſquiſque in
terram ſuam: quoniam peruenit vſque
ad cælos iudicium eius, & eleuatum eſt
10 vſque ad nubes. * Protulit Dominus iu-
B ſtitias noſtras: venite, & narremus in Sion
11 opus Domini Dei noſtri. * Acuite ſagit-
tas, implete pharetras: ſuſcitauit Domi-
nus ſpiritum regum Medorum: & contra
Babylonem mens eius eſt vt perdat eam,
quoniam vltio Domini eſt, vltio templi
12 ſui. * Super muros Babylonis leuate ſi-
gnum, augete cuſtodiam: leuate cuſtodes,
præparate inſidias: quia cogitauit Domi-
nus, & fecit quæcumque locutus eſt con-
13 tra habitatores Babylonis. * Quæ habi-
tas ſuper aquas multas, locuples in the-
ſauris, venit finis tuus pedalis præciſionis ‖ *Amos.*
14 tuæ. * ‖ Iurauit Dominus exercituum per 6.c.7.
animam ſuam: Quoniam replebo te ho-
minibus quaſi brucho, & ſuper te celeu- ‖ *Geneſ.*
15 ma cantabitur. * ‖ Qui fecit terram in 1.a.1.
fortitudine ſua, præparauit orbem in ſa-
pientia ſua, & prudentia ſua extẽdit cælos.
16 * Dante eo vocem, multiplicantur aquæ
in cælo: qui leuat nubes ab extremo ter-
ræ, fulgura in pluuiam fecit: & produxit
17 ventum de theſauris ſuis. * Stultus factus
eſt omnis homo à ſcientia: confuſus eſt
omnis conflator in ſculptili. quia men-
dax eſt conflatio eorum, nec eſt ſpiritus
18 in eis. * Vana ſunt opera, & riſu digna,
in tempore viſitationis ſuæ peribunt.
19 * Non ſicut hæc, pars Iacob: quia qui fe-
C cit omnia ipſe eſt, & Iſrael ſceptrum he-
reditatis eius: Dominus exercituum nomẽ
20 eius. * Collidis tu mihi vaſa belli, & ego
collidam in te Gentes, & diſperdam in te
regna:

Digitized by Google

regna:* & collidam in te equum & equi- 21
tem eius: & collidam in te currum &
aſcenſorem eius: * & collidã in te virum 22
& mulierem: & collidam in te ſenem &
puerum: & collidam in te iuuenem &
virginem: * & collidam in te paſtorem & 23
gregem eius: & collidam in te agricolam
& iugales eius:& collidam in te duces &
magiſtratus. * Et reddam Babyloni, & 24
cunctis habitatoribus Chaldææ, omne
malum ſuum, quod fecerunt in Sion, in
oculis veſtris, ait Dominus.* Ecce ego ad 25
te mons peſtifer, ait Dominus, qui cor-
rumpis vniuerſam terram: & extendam
manum meam ſuper te, & euoluam te de
petris,& dabo te in montem combuſtio-
nis. * Et non tollent de te lapidem in an- 26
gulum, & lapidem in fundamenta, ſed
perditus in æternum eris, ait Dominus.
* Leuate ſignum in terra: clangite bucci- 27
na in Gentibus, ſanctificate ſuper eam
Gentes:annunciate contra illam regibus
Ararat,Menni,& Aſcenez:numerate con-
tra eam Taphſar, adducite equum quaſi
bruchum aculeatum. * Sanctificate con- 28
tra eam Gentes, reges Mediæ, duces eius,
& vniuerſos magiſtratus eius, cunctám-
que terram poteſtatis eius. * Et commo- 29
uebitur terra,& conturbabitur:quia eui- D
gilabit contra Babylonem cogitatio Do-
mini, vt ponat Terram Babylonis deſer-
tam & inhabitabilem.* Ceſſauerunt for- 30
tes Babylonis à prælio, habitauerunt in
præſidiis: deuoratum eſt robur eorum,
& facti ſunt quaſi mulieres: incenſa ſunt
tabernacula eius, contriti ſunt vectes
eius. * Currens obuiam currenti veniet: 31
& nuncius obuius nuncianti: vt annun-
ciet regi Babylonis, quia capta eſt ciui-
tas eius à ſummo vſque ad ſummum:* & 32
vada præoccupata ſunt, & paludes in-
cenſæ ſunt igni, & viri bellatores con-
turbati ſunt. * Quia hæc dicit Dominus 33
exercituum, Deus Iſrael: Filia Babylo-
nis quaſi area, tempus trituræ eius: ad-
huc modicum, & veniet tempus meſſio-
nis eius. * Comedit me, deuorauit me 34
Nabuchodonoſor rex Babylonis: reddi-
dit me quaſi vas inane, abſorbuit me
quaſi draco, repleuit ventrem ſuum te-
neritudine mea, & eiecit me. * Iniquitas 35
aduerſum me, & caro mea ſuper Baby-
lonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis
meus ſuper habitatores Chaldææ, dicit
Ieruſalem. * Propterea hæc dicit Domi- 36
nus: Ecce ego iudicabo cauſam tuam, &
vlciſcar vltionem tuam, & deſertum fa-
ciam mare eius, & ſiccabo venam eius.
* Et erit Babylon in tumulos, habitatio 37
draconum, ſtupor, & ſibilus, eo quòd
non ſit habitator. * Simul vt leones ru- 38
gient, excutient comas veluti catuli leo-
num.* In calore eorum ponam potus eo- 39
rum, & inebriabo eos, vt ſopiantur, &
dormiant ſomnum ſempiternum, & non
conſurgant, dicit Dominus. * Deducam 40
E eos quaſi agnos ad victimam, & quaſi
41 arietes cum hœdis. * Quomodo capta eſt
Seſach, & comprehenſa eſt inclyta vni-
uerſæ terræ? quomodo facta eſt in ſtupo-
42 rem Babylon inter gentes? * Aſcendit ſu-
per Babylonem mare, multitudine flu-
43 ctuum eius operta eſt. * Factæ ſunt ciui-
tates eius in ſtuporem, terra inhabita-
bilis & deſerta, terra in qua nullus ha-
bitet, nec tranſeat per eam filius homi-
44 nis. * Et viſitabo ſuper Bel in Babylone,
& eiiciam quod abſorbuerat de ore eius,
& non confluent ad eum vltrà Gentes,
ſiquidem & murus Babylonis corruet.
45 * Egredimini de medio eius populus
meus: vt ſaluet vnuſquiſque animam
46 ſuam ab ira furoris Domini.* Et ne fortè
molleſcat cor veſtrum, & timeatis audi-
tum, qui audietur in terra: & veniet in
anno auditio, & poſt hunc annum audi-
tio; & iniquitas in terra, & dominator
47 ſuper dominatorem. * Proptera ecce dies
veniunt, & viſitabo ſuper ſculptilia Ba-
bylonis:& omnis terra eius confundetur,
& vniuerſi interfecti eius cadent in me-
48 dio eius. * Et laudabunt ſuper Babylo-
nem cæli & terra, & omnia quæ in eis
ſunt: quia ab Aquilone venient ei præ-
49 dones,ait Dominus. * Et quomodo fecit
Babylon vt caderent occiſi in Iſrael: ſic
de Babylone cadent occiſi in vniuerſa ter-
50 ra.* Qui fugiſtis gladium, venite, nolite
F ſtare: recordamini procul Domini,& Ie-
51 ruſalem aſcendat ſuper cor veſtrũ.* Con-
fuſi ſumus, quoniam audiuimus oppro-
brium: operuit ignominia facies noſtras:
quia venerunt alieni ſuper ſanctificatio-
52 nem domus Domini.*Propterea ecce dies
veniunt, ait Dominus: & viſitabo ſuper
ſculptilia eius, & in omni terra eius mu-
53 giet vulneratus. * Si aſcenderit Babylon
in cælum, & firmauerit in excelſo robur
ſuum: à me venient vaſtatores eius, ait
54 Dominus.* Vox clamoris de Babylone, &
contritio magna de Terra Chaldæorum:
55 *quoniam vaſtauit Dominus Babylonem,
& perdidit ex ea vocem magnam: & ſo-
nabunt fluctus eorum quaſi aquæ multæ:
56 dedit ſonitum vox eorum: * Quia venit
ſuper eam, id eſt ſuper Babylonem, prædo,
& apprehenſi ſunt fortes eius, & emar-
cuit arcus eorum, quia fortis vltor Do-
57 minus reddens retribuet. * Et inebriabo
principes eius,& ſapientes eius, & duces
eius,& magiſtratus eius,& fortes eius:&
dormient ſomnum ſempiternum, & non
expergiſcentur, ait rex, Dominus exer-
58 cituum nomen eius. * Hæc dicit Domi-
G nus exercituum: Murus Babylonis ille
latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur,& por-
tæ eius excelſæ igni comburentur, & la-
bores populorum ad nihilum,& gentium
59 in ignem erunt, & diſperibunt: * Ver-
bum, quod præcepit Ieremias propheta,
Saraiæ filio Neriæ filij Maaſiæ, cùm per-
geret cum Sedecia rege in Babylonem, in
anno

Digitized by Google

anno quarto regni eius: Saraias autē erat
princeps prophetiæ.* Et ſcripſit Ieremias 60
omne malum, quod venturum erat ſuper
Babylonem, in libro vno: omnia verba
hæc, quæ ſcripta ſunt contra Babylonem.
* Et dixit Ieremias ad Saraiam: cùm ve- 61
neris in Babylonem, & videris, & legeris
omnia verba hæc,* dices: Domine tu lo- 62
cutus es contra locum iſtum vt diſperde-
res eum: ne ſit qui in eo habitet ab ho-
mine vſque ad pecus, & vt ſit perpetua
ſolitudo. * Cùmque compleueris legere 63
librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, &
proiicies illum in mediū Euphraten: * & 64
dices: Sic ſubmergetur Babylon, & non
conſurget à facie afflictionis, quam ego
adduco ſuper eam, & diſſoluetur. Hucuſ-
que verba Ieremiæ.

CAP. LII.

4. Reg. 24. d.18. 2. Par. 36. b.13

FIlius viginti & vnius anni erat Sede- 1
cias cùm regnare cœpiſſet: & vnde- A
cim annis regnauit in Ieruſalem, & no-
men matris eius Amital, filia Ieremiæ de
Lobna. * Et fecit malum in oculis Do- 2
mini, iuxta omnia quæ fecerat Ioakim.
* Quoniam furor Domini erat in Ieruſa- 3
lem & in Iuda, vſquequo proiiceret eos
à facie ſua: & receſſit Sedecias à rege Ba-
‖ Sup. 39. a.1. 4. Reg. 25. a.1.
bylonis.*‖ Factum eſt autem in anno no- 4
no regni eius, in menſe decimo, decima
menſis: Venit Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis, ipſe & omnis exercitus eius, ad-
uerſus Ieruſalem, & obſederunt eam, &
ædificauerunt contra eam munitiones in
circuitu. * Et fuit ciuitas obſeſſa vſque 5
ad vndecimū annum regis Sedeciæ.*Men- 6
ſe autem quarto, nona menſis, obtinuit B
fames ciuitatem: & non erant alimenta
populo terræ. * Et dirupta eſt ciuitas, & 7
omnes viri bellatores eius fugerūt, exie-
rūntque de ciuitate nocte, per viam por-
tæ, quæ eſt inter duos muros, & ducit ad
hortum regis (Chaldæis obſidentibus vr-
bem in gyro) & abierunt per viam, quæ
ducit in eremum. * Perſecutus eſt autem 8
Chaldæorum exercitus regem: & appre-
henderunt Sedeciam in deſerto, quod eſt
iuxta Iericho: & omnis comitatus eius
diffugit ab eo. * Cùmque comprehendiſ- 9
ſent regem, adduxerunt eum ad regem
Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra
Emath: & locutus eſt ad eum iudicia.*Et 10
iugulauit rex Babylonis filios Sedeciæ in
oculis eius: ſed & omnes principes Iuda
occidit in Reblatha. * Et oculos Sedeciæ 11
eruit, & vinxit eum compedibus, & ad- C
duxit eum rex Babylonis in Babylonem,
& poſuit eum in domo carceris vſque ad
diem mortis eius.* In menſe autem quin- 12
to, decima menſis, ipſe eſt annus nonus
decimus Nabuchodonoſor regis Babylo-
nis: venit Nabuzardan princeps militiæ,
qui ſtabat coram rege Babylonis in Ieru-
ſalem.* Et incendit domum Domini, & 13
domū regis, & omnes domos Ieruſalem,
& omnem domum magnā igni combuſ-
14 ſit. * Et totum murum Ieruſalē per cir-
cuitum deſtruxit, cūctus exercitus Chal-
dæorum, qui erat cum magiſtro militiæ.
15 * De pauperibus autem populi, & de re-
liquo vulgo, quod remanſerat in ciuita-
te, & de perfugis, qui transfugerant ad
regem Babylonis, & ceteros de multitu-
dine, tranſtulit Nabuzardan princeps mi-
16 litiæ. * De pauperibus verò terræ reli-
quit Nabuzardan princeps militiæ vini-
17 tores, & agricolas. * Columnas quoque
æreas, quæ erant in domo Domini, & ba-
ſes, & mare æneum, quod erat in domo
Domini, confregerunt Chaldæi, & tule-
18 runt omne æs eorum in Babylonem. * Et
D lebetes, & creagras, & pſalteria, & phia-
las, & mortariola, & omnia vaſa ærea,
quæ in miniſterio fuerant, tulerunt: &
19 * hydrias, & thymiamateria, & vrceos, &
pelues, & candelabra, & mortaria, & cya-
thos: quotquot aurea, aurea; & quotquot
argentea, argentea, tulit magiſter militiæ:
20 * & columnas duas, & mare vnum, & vi-
tulos duodecim æreos, qui erant ſub baſi-
bus, quas fecerat rex Salomon in domo
Domini: non erat pondus æris omnium
21 horum vaſorum. * De columnis autem,
decem & octo cubiti altitudinis erant in
columna vna, & funiculus duodecim cu-
bitorum circuibat eam: porrò groſſitudo
eius quatuor digitorum, & intrinſecus
22 caua erat. * Et capitella ſuper vtramque
E ærea: altitudo capitelli vnius quinque
cubitorum: & retiacula, & malogranata
ſuper coronam in circuitu, omnia ærea.
Similiter columnæ ſecundæ, & malogra-
23 nata.* Et fuerunt malogranata nonagin-
ta ſex dependētia: & omnia malogranata
24 centum, retiaculis circumdabantur. * Et
tulit magiſter militiæ Saraiam ſacerdo-
tem primum, & Sophoniam ſacerdotem
25 ſecundum, & tres cuſtodes veſtibuli. * Et
de ciuitate tulit eunuchum vnum, qui
erat præpoſitus ſuper viros bellatores: &
ſeptem viros de his, qui videbant faciem
regis, qui inuenti ſunt in ciuitate: & ſcri-
bam principem militum, qui probabat
F tyrones: & ſexaginta viros de populo
terræ, qui inuenti ſunt in medio ciuita-
26 tis. * Tulit autem eos Nabuzardan ma-
giſter militiæ, & duxit eos ad regem Ba-
27 bylonis in Reblatha. * Et percuſſit eos
rex Babylonis, & interfecit eos in Rebla-
tha in terra Emath: & translatus eſt Iuda
28 de terra ſua.* Iſte eſt populus, quem tran-
ſtulit Nabuchodonoſor: In anno ſeptimo,
29 Iudæos tria millia & viginti tres:* In an-
no octauodecimo Nabuchodonoſor, de Ie-
ruſalē animas octingentas triginta duas:
30 * In anno vigeſimotertio Nabuchodono-
ſor tranſtulit Nabuzardan magiſter mili-
tię animas Iudæorū ſeptingentas quadra-
ginta quinque: omnes ergo animæ, quat-
31 tuor millia ſexcentæ.* Et factū eſt in tri-
G geſimoſeptimo anno trāſmigrationis Ioa-
chin regis Iuda, duodecimo menſe, vigeſi-
maquin-

Digitized by Google

maquinta menſis, eleuauit Euilmerodach
rex Babylonis ipſo anno regni ſui, caput
Ioachin regis Iuda, & eduxit eum de do-
mo carceris. * Et locutus eſt cum eo bo- 32
na, & poſuit thronum eius ſuper thronos
regum, qui erant poſt ſe in Babylone.* Et 33
mutauit veſtimenta carceris eius, & co-
medebat panem coram eo ſemper cunctis
diebus vitæ ſuæ. * & cibaria eius, cibaria 34
perpetua dabantur ei à rege Babylonis,
ſtatuta per ſingulos dies, vſque ad diem
mortis ſuæ, cunctis diebus vitæ eius.

THRENI,

ID EST LAMENTATIONES IEREMIÆ PRO-PHETAE.

Et factum eſt, poſtquam in captiuita-
tem redactus eſt Iſrael, & Ieruſalem de-
ſerta eſt, ſedit Ieremias propheta flens,
& planxit lamentatione hac in Ieruſa-
lem, & amaro animo ſuſpirans, & eiu-
lans dixit:

CAPVT PRIMVM.

ALEPH.

QVomodo ſedet ſola ciuitas plena 1
populo: facta eſt quaſi vidua domi- A
na Gentium: princeps prouinciarum fa-
cta eſt ſub tributo.

BETH.

* ‖ Plorans plorauit in nocte, & lacry- 2
‖ *Ie.13.c.1.* mæ eius in maxillis eius: non eſt qui con-
ſoletur eam ex omnibus charis eius: om-
nes amici eius ſpreuerunt eam, & facti
ſunt ei inimici.

GHIMEL.

* Migrauit Iudas propter afflictionem, 3
& multitudinem ſeruitutis: habitauit in-
ter gentes, nec inuenit requiem: omnes
perſecutores eius apprehenderunt eam
inter anguſtias.

DALETH.

* Viæ Sion lugent, eo quòd non ſint 4
qui veniãt ad ſollemnitatem: omnes por- B
tæ eius deſtructæ: ſacerdotes eius gemen-
tes: virgines eius ſqualidę, & ipſa oppreſſa
amaritudine.

HE.

* Facti ſunt hoſtes eius in capite, ini- 5
mici eius locupletati ſunt: quia Domi-
nus locutus eſt ſuper eam propter mul-
titudinem iniquitatum eius: paruuli eius
ducti ſunt in captiuitatem ante faciem
tribulantis.

VAV.

* Et egreſſus eſt à filia Sion omnis de- 6
cor eius: facti ſunt principes eius velut
arietes non inuenientes paſcua: & abie-
runt abſque fortitudine ante faciem ſub-
ſequentis.

ZAIN.

7 * Recordata eſt Ieruſalem dierum af-
C flictionis ſuæ, & præuaricationis omnium
deſiderabilium ſuorum, quæ habuerat à
diebus antiquis, cùm caderet populus
eius in manu hoſtili, & non eſſet auxilia-
tor: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt
ſabbata eius.

HETH.

8 * Peccatum peccauit Ieruſalem, pro-
pterea inſtabilis facta eſt: omnes qui glo-
rificabant eam, ſpreuerunt illam, quia vi-
derunt ignominiam eius: ipſa autem ge-
mens conuerſa eſt retrorſum.

TETH.

9 * Sordes eius in pedibus eius, nec re-
D cordata eſt finis ſui: depoſita eſt vehe-
menter, non habens conſolatorem: vide
Domine afflictionem meam, quoniã ere-
ctus eſt inimicus.

IOD.

10 * Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia
deſiderabilia eius: quia vidit Gentes in-
greſſa ſanctuarium ſuum, de quibus præ-
ceperas ne intrarent in eccleſiam tuam.

CAPH.

11 * Omnis populus eius gemens, & quæ-
rens panem: dederunt pretioſa quæque
pro cibo ad refocillandam animam: vi-
de Domine & conſidera, quoniam facta
ſum vilis.

LAMED.

12 * O vos omnes, qui tranſitis per viam,
attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor
meus: quoniam vindemiauit me vt locu-
tus eſt Dominus in die iræ furoris ſui.

MEM.

13 * De excelſo miſit ignem in oſſibus
E meis, & erudiuit me: expandit rete pe-
dibus meis, conuertit me retrorſum: po-
ſuit me deſolatam, tota die mœrore con-
fectam.

NVN.

14 * Vigilauit iugum iniquitatum mea-
rum: in manu eius conuolutę ſunt, & im-
poſitæ collo meo: infirmata eſt virtus
mea: dedit me Dominus in manu, de qua
non potero ſurgere.

SAMECH.

15 * Abſtulit omnes magnificos meos Do-
minus de medio mei: vocauit aduerſum
me tempus, vt contereret electos meos:
torcular calcauit Dominus virgini filiæ
Iuda.

AIN.

16 * ‖ Idcirco ego plorans, & oculus meus ‖ *Ie.14.*
F deducens aquas: quia longè factus eſt à *c.17.*
me conſolator, cõuertens animam meam:
facti ſunt filij mei perditi, quoniam inua-
luit inimicus.

PHE.

17 * Expandit Sion manus ſuas, non eſt
qui conſoletur eam: mandauit Dominus
aduerſum

Digitized by Google

aduerſum Iacob in circuitu eius hoſtes
eius: facta eſt Ieruſalem quaſi polluta
menſtruis inter eos.

SADE.

18 * Iuſtus eſt Dominus, quia os eius ad
iracundiam prouocaui: audite obſecro
vniuerſi populi, & videte dolorē meum,
virgines meæ, & iuuenes mei abierunt in
captiuitatem.

COPH.

19 * Vocaui amicos meos, & ipſi decepe-
G runt me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in
vrbe conſumpti ſunt: quia quæſierunt ci-
bum ſibi vt refocillarent animam ſuam.

RES.

20 * Vide Domine quoniā tribulor, con-
turbatus eſt venter meus: ſubuerſum eſt
cor meum in memetipſa, quoniam ama-
ritudine plena ſum: foris interficit gla-
dius, & domi mors ſimilis eſt.

SIN.

21 * Audierunt quia ingemiſco ego, &
non eſt qui conſoletur me: omnes inimi-
ci mei audierunt malum meum, lætati
ſunt, quoniam tu feciſti: adduxiſti diem
conſolationis, & fient ſimiles mei.

THAV.

22 * Ingrediatur omne malum eorum co-
ram te: & vindemia eos, ſicut vindemia-
ſti me propter omnes iniquitates meas:
multi enim gemitus mei, & cor meum
mœrens.

CAP. II.

ALEPH.

1 QVomodo obtexit caligine in furore
A ſuo Dominus filiam Sion: proiecit
de cælo in terram inclytam Iſrael, & non
eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in
die furoris ſui?

BETH.

2 * Præcipitauit Dominus, nec pepercit,
omnia ſpecioſa Iacob: deſtruxit in furo-
re ſuo munitiones virginis Iuda, & deie-
cit in terram: polluit regnum, & princi-
pes eius.

GHIMEL.

3 * Cōfregit in ira furoris ſui omne cor-
nu Iſrael: auertit retrorſum dexterā ſuā
à facie inimici: & ſuccēdit in Iacob quaſi
ignem flammæ deuorantis in gyro.

DALETH.

4 * Tetendit arcum ſuum quaſi inimi-
B cus, firmauit dexteram ſuam quaſi hoſtis:
& occidit omne quod pulchrum erat vi-
ſu in tabernaculo filiæ Sion, effudit qua-
ſi ignem indignationem ſuam.

HE.

5 * Factus eſt Dominus velut inimicus:
præcipitauit Iſrael, præcipitauit omnia
mœnia eius: diſſipauit munitiones eius,
& repleuit in filia Iuda humiliatum &
humiliatam.

VAV.

6 * Et diſſipauit quaſi hortū tentorium
ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum:
obliuioni tradidit Dominus in Sion feſti-
uitatem, & ſabbatum; & in opprobrium,
& in indignationem furoris ſui, regem, &
ſacerdotem.

ZAIN.

7 * Repulit Dominus altare ſuum: ma-
C ledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in
manu inimici muros turrium eius: vo-
cem dederunt in domo Domini, ſicut in
die ſollemni.

HETH.

8 * Cogitauit Dominus diſſipare murum
filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, &
non auertit manum ſuam à perditione:
luxitque àntemurale, & murus pariter
diſſipatus eſt.

TETH.

9 * Defixæ ſunt in terra portæ eius: per-
didit, & contriuit vectes eius; regem eius
& principes eius in Gentibus: non eſt lex,
& prophetæ eius non inuenerunt viſio-
nem à Domino.

IOD.

10 * Sederunt in terra, conticuerunt ſenes
filiæ Sion: conſperſerūt cinere capita ſua,
accincti ſunt ciliciis, abiecerunt in terram
capita ſua virgines Ieruſalem.

CAPH.

11 * Defecerunt præ lacrymis oculi mei,
D conturbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt
in terra iecur meum ſuper contritione fi-
liæ populi mei, cùm deficeret paruulus &
lactens in plateis oppidi.

LAMED.

12 * Matribus ſuis dixerunt: Vbi eſt triti-
cum & vinum? cùm deficerent quaſi vul-
nerati in plateis ciuitatis: cùm exhalarēt
animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.

MEM.

13 * Cui comparabo te? vel cui aſſimila-
bo te, filia Ieruſalem? cui exæquabo te, &
conſolabor te, virgo filia Sion? magna eſt
enim velut mare contritio tua: quis me-
debitur tui?

NVN.

14 * Prophetæ tui viderunt tibi falſa, &
E ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam,
vt te ad pœnitentiam prouocarent: vide-
runt autem tibi aſſumptiones falſas, &
eiectiones.

SAMECH.

15 * Plauſerunt ſuper te manibus omnes
tranſeuntes per viam: ſibilauerunt, &
mouerunt caput ſuum ſuper filiam Ieru-
ſalem: Hæccine eſt vrbs, dicentes, perfecti
decoris, gaudium vniuerſæ terræ?

PHE.

16 * Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes
inimici tui: ſibilauerunt, & fremuerunt
F dentibus, & dixerunt: Deuorabimus: en
iſta eſt dies, quam expectabamus: inueni-
mus, vidimus.

AIN.

17 * ‖ Fecit Dominus quæ cogitauit, com-
pleuit ſermonē ſuum, quem præceperat à
diebus antiquis: deſtruxit, & nō pepercit,
& læti-

‖ Lc. 25. 6. 16. Deut. 28 b. 15.

Digitized by Google

& lætificauit ſuper te inimicum, & exal-
tauit cornu hoſtium tuorum.

SADE

* Clamauit cor eorum ad Dominum 18
‖ Sup. 1. f. 16. ſuper muros filiæ Sion : ‖ Deduc quaſi
torrentem lacrymas, per diem & noctem:
non des requiem tibi , neque taceat pu-
pilla oculi tui.

COPH.

* Conſurge, lauda in nocte, in princi- 19
pio vigiliarum : effunde ſicut aquam cor
tuum ante conſpectum Domini : leua ad
eum manus tuas pro anima paruulorum
tuorum, qui defecerunt in fame in capite
omnium compitorum.

RES.

* Vide Domine, & cõſidera quem vin- 20
demiaueris ita : ergóne comedent mulie- G
res fructum ſuum , paruulos ad menſu-
ram palmæ ? ſic occiditur in ſanctuario
Domini ſacerdos, & propheta?

SIN.

* Iacuerunt in terra foris puer & ſe- 21
nex : virgines meæ, & iuuenes mei ceci-
derunt in gladio: interfeciſti in die furo-
ris tui: percuſsiſti, nec miſertus es.

THAV.

* Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui 22
terrerent me de circuitu , & non fuit in
die furoris Domini qui effugeret , & re-
linqueretur : quos educaui , & enutriui,
inimicus meus conſumpſit eos.

CAP. III.

ALEPH.

EGo vir videns paupertatem meam in 1
virga indignationis eius. A

ALEPH.

* Me minauit , & adduxit in tenebras, 2
& non in lucem.

ALEPH.

* Tantùm in me vertit , & conuertit 3
manum ſuam tota die.

BETH.

* Vetuſtam fecit pellem meam, & car- 4
nem meam, contriuit oſſa mea.

BETH.

* Aedificauit in gyro meo, & circum- 5
dedit me felle, & labore.

BETH.

* In tenebroſis collocauit me , quaſi 6
mortuos ſempiternos.

GHIMEL.

* Circumædificauit aduerſum me , vt 7
nõ egrediar: aggrauauit compedẽ meum.

GHIMEL.

* Sed & cùm clamauero, & rogauero, 8
excluſit orationem meam.

GHIMEL.

* Concluſit vias meas lapidibus qua- 9
dris, ſemitas meas ſubuertit. B

DALETH.

* Vrſus inſidians factus eſt mihi : leo in 10
abſconditis.

DALETH.

11 * Semitas meas ſubuertit, & confregit
me: poſuit me deſolatam.

DALETH.

12 * Tetendit arcum ſuum , & poſuit me
quaſi ſignum ad ſagittam.

HE.

13 * Miſit in renibus meis filias pharetræ
ſuæ.

HE.

14 * Factus ſum in deriſum omni populo
meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 * Repleuit me amaritudinibus , ine-
briauit me abſynthio.

VAV.

16 * Et fregit ad numerum dentes meos,
cibauit me cinere.

VAV.

17 * Et repulſa eſt à pace anima mea, ob-
litus ſum bonorum.

VAV.

18 * Et dixi: Periit finis meus, & ſpes mea
à Domino.

C ZAIN.

19 * Recordare paupertatis , & tranſgreſ-
ſionis meæ, abſynthij, & fellis.

ZAIN.

20 * Memoria memor ero , & tabeſcet in
me anima mea.

ZAIN.

21 * Hæc recolens in corde meo, ideo ſpe-
rabo.

HETH.

22 * Miſericordiæ Domini quia non ſu-
mus conſumpti: quia non defecerunt mi-
ſerationes eius.

HETH.

23 * Noui diluculo, multa eſt fides tua.

HETH.

24 * Pars mea Dominus, dixit anima mea:
propterea expectabo eum.

TETH.

25 * Bonus eſt Dominus ſperantibus in
eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 * Bonum eſt præſtolári cum ſilentio
ſalutare Dei.

TETH.

27 * Bonum eſt viro , cùm portauerit iu-
D gum ab adoleſcentia ſua.

IOD.

28 * Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia le-
uauit ſuper ſe.

IOD.

29 * Ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit
ſpes.

IOD.

30 * Dabit percutienti ſe maxillam, ſatu-
rabitur opprobriis.

CAPH.

31 * Quia non repellet in ſempiternum
Dominus.

CAPH.

32 * Quia ſi abiecit, & miſerebitur ſecun-
dùm multitudinẽ miſericordiarũ ſuarũ.

CAPH.

Digitized by Google

CAPH.

*Non enim humiliauit ex corde ſuo, 33
& abiecit filios hominum.

LAMED.

*Vt contereret ſub pedibus ſuis omnes 34
vinctos terræ.

LAMED.

*Vt declinaret iudicium viri in con- 35
ſpectu vultus Altiſsimi.

LAMED.

*Vt peruerteret hominem in iudicio 36
ſuo, Dominus ignorauit.

MEM.

‖ Amos 3.b.6. *‖ Quis eſt iſte, qui dixit vt fieret, 37
Domino non iubente?

MEM.

*Ex ore Altiſsimi non egredientur nec 38
mala nec bona?

MEM.

*Quid murmurauit homo viuens, vir 39
pro peccatis ſuis?

NVN.

*Scrutemur vias noſtras, & quæra- 40
mus, & reuertamur ad Dominum.

NVN.

*Leuemus corda noſtra cum manibus 41
ad Dominum in cælos.

NVN.

*Nos iniquè egimus, & ad iracun- 42
diam prouocauimus: idcirco tu inexora-
bilis es.

SAMECH.

*Operuiſti in furore, & percuſsiſti 43
nos: occidiſti, nec pepercisti.

SAMECH.

*Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat 44
oratio.

SAMECH.

*Eradicationem, & abiectionem po- 45
ſuiſti me in medio populorum.

PHE.

*Aperuerunt ſuper nos os ſuum om- 46
nes inimici.

PHE.

*Formido & laqueus facta eſt nobis 47
vaticinatio, & contritio.

PHE.

*Diuiſiones aquarum deduxit oculus 48
meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

*Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, 49
eo quòd non eſſet requies.

AIN.

*Donec reſpiceret & videret Domi- 50
nus de cælis.

AIN.

*Oculus meus deprædatus eſt animam 51
meam in cunctis filiabus vrbis meæ.

SADE.

*Venatione ceperunt me quaſi auem 52
inimici mei gratis.

SADE.

*Lapſa eſt in lacum vita mea, & po- 53
ſuerunt lapidem ſuper me.

SADE.

*Inundauerunt aquæ ſuper caput 54
meum. dixi: Perij.

COPH.

55 *Inuocaui nomen tuum Domine de
lacu nouiſsimo.

COPH.

56 *Vocem meam audiſti: ne auertas
G aurem tuam à ſingultu meo, & clamo-
ribus.

COPH.

57 *Appropinquaſti in die, quando inuo-
caui te: dixiſti: Ne timeas.

RES.

58 *Iudicaſti Domine cauſam animæ
meæ, redemptor vitæ meæ

RES.

59 *Vidiſti Domine iniquitatem illorum
aduerſum me: iudica iudicium meum.

RES.

60 *Vidiſti omnem furorem, vniuerſas
cogitationes eorum aduerſum me.

SIN.

61 *Audiſti opprobrium eorum Domine,
omnes cogitationes eorum aduerſum
me:

SIN.

62 *Labia inſurgentium mihi, & medita-
tiones eorum aduerſum me tota die.

SIN.

63 *Seſsionem eorum, & reſurrectio-
nem eorum vide; ego ſum pſalmus eo-
rum.

THAV.

64 *Reddes eis vicem Domine iuxta ope-
ra manuum ſuarum

THAV.

65 *Dabis eis ſcutum cordis laborem
tuum.

THAV.

66 *Perſequeris in furore, & conteres eos
ſub cælis Domine.

CAP. IIII.

ALEPH.

1 QVomodo obſcuratum eſt aurum,
A mutatus eſt color optimus, diſperſi
ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium
platearum?

BETH.

2 *Filii Sion incly ti, & amicti auro pri-
mo: quomodo reputati ſunt in vaſa te-
ſtea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 *Sed & lamiæ nudauerunt mam-
mam, lactauerunt catulos ſuos: filia po-
puli mei crudelis, quaſi ſtruthio in de-
ſerto.

DALETH.

4 *Adhæſit lingua lactentis ad palatum
eius in ſiti: paruuli petierunt panem, &
non erat qui frangeret eis.

HE.

5 *Qui veſcebantur voluptuoſè, inte-
rierunt in viis: qui nutriebantur in cro-
ceis, amplexati ſunt ſtercora.

VAV

6 *Et maior effecta eſt iniquitas filiæ
Mm populi

Digitized by Google

¶ Geneſ. 19.c.24 populi mei peccato Sodomorum, quæ
ſubuerſa eſt in momento, & non cepe-
runt in ea manus.

ZAIN.

* Candidiores Nazaræi eius niue, niti- 7
diores lacte, rubicundiores ebore anti- B
quo, ſapphiro pulchriores.

HETH.

* Denigrata eſt ſuper carbones facies 8
eorum, & non ſunt cogniti in plateis: ad-
hæſit cutis eorum oſsibus: aruit, & facta
eſt quaſi lignum.

TETH.

* Melius fuit occiſis gladio, quàm in- 9
terfectis fame: quoniam iſti extabuerunt
conſumpti à ſterilitate terræ.

IOD.

* Manus mulierum miſericordium co- 10
xerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum,
in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

* Compleuit Dominus furorem ſuum, 11
effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccen-
dit ignem in Sion, & deuorauit funda-
menta eius.

LAMED.

* Non crediderunt reges terræ, & vni- 12
uerſi habitatores orbis, quoniam ingre-
deretur hoſtis & inimicus per portas Ie-
ruſalem.

MEM.

* Propter peccata prophetarum eius, & 13
iniquitates ſacerdotum eius, qui effude- C
runt in medio eius ſanguinem iuſtorum.

NVN.

* Errauerunt cæci in plateis, polluti 14
ſunt in ſanguine: cùmque non poſſent,
tenuerunt lacinias ſuas.

SAMECH.

* Recedite polluti, clamauerunt eis: re- 15
cedite, abite, nolite tangere: iurgati quip-
pe ſunt, & commoti dixerunt inter Gen-
tes: Non addet vltrà vt habitet in eis.

PHE.

* Facies Domini diuiſit eos, non addet 16
vt reſpiciat eos: facies ſacerdotum non
erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

AIN.

* Cùm adhuc ſubſiſteremus, defecerunt 17
oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanũ,
cùm reſpiceremus attenti ad gentem, quæ
ſaluare non poterat.

SADE.

* Lubricauerunt veſtigia noſtra in iti- 18
nere platearum noſtrarum, appropinqua- D
uit finis noſter: completi ſunt dies noſtri,
quia venit finis noſter.

COPH.

* Velociores fuerunt perſecutores no- 19
ſtri aquilis cæli: ſuper montes perſecuti
ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.

RES.

* Spiritus oris noſtri Chriſtus Domi- 20
nus captus eſt in peccatis noſtris: cui di-
ximus: In vmbra tua viuemus in Gen-
tibus.

SIN.

21 * Gaude, & lætare filia Edom, quæ ha-
bitas in terra Hus: ad te quoque perue-
niet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

THAV.

22 * Completa eſt iniquitas tua filia Sion,
non addet vltrà vt tranſmigret te. viſita-
uit iniquitatem tuam filia Edom, diſcoo-
peruit peccata tua.

ORATIO IERE-MIAE PROPHETAE.

CAP. V.

1 RECordare Domine quid acciderit no-
A bis: intuere, & reſpice opprobrium
2 noſtrum. * Hereditas noſtra verſa eſt ad
alienos, domus noſtræ ad extraneos.
3 * Pupilli facti ſumus abſque patre, ma-
4 tres noſtræ quaſi viduæ. * Aquam noſtram
pecunia bibimus: ligna noſtra pretio cõ-
5 parauimus. * Ceruicibus noſtris minaba-
6 mur, laſsis non dabatur requies. * Aegy-
B pto dedimus manum, & Aſſyriis vt ſatu-
7 raremur pane. * Patres noſtri peccauerũt,
& nõ ſunt: & nos iniquitates eorum por-
8 tauimus. * Serui dominati ſunt noſtri:
non fuit qui redimeret de manu eorum.
9 * In animabus noſtris afferebamus panem
10 nobis, a facie gladii in deſerto. * Pellis no-
ſtra quaſi clibanus exuſta eſt à facie tem-
11 peſtatum famis. * Mulieres in Sion humi-
liauerunt, & virgines in ciuitatibus Iuda.
12 * Principes manu ſuſpenſi ſunt: facies ſe-
13 num non erubuerunt. * Adoleſcentibus
C impudicè abuſi ſunt: & pueri in ligno
14 corruerunt. * Senes defecerunt de portis,
15 iuuenes de choro pſallentium. * Defecit
gaudium cordis noſtri: verſus eſt in lu-
16 ctum chorus noſter. * Cecidit corona ca-
pitis noſtri: væ nobis, quia peccauimus.
17 * Propterea mœſtum factum eſt cor no-
ſtrum, ideo contenebrati ſunt oculi no-
18 ſtri. * Propter montem Sion quia diſpe-
19 riit, vulpes ambulauerunt in eo. * Tu au-
D tem Domine in æternum permanebis, ſo-
lium tuum in generationem & genera-
20 tionem. * Quare in perpetuum obliuiſcē-
ris noſtri? derelinques nos in longitudine
21 dierum? * Conuerte nos Domine ad te, &
conuertemur: innoua dies noſtros, ſicut à
22 principio. * Sed proiiciens repuliſti nos,
iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAP. I.

1 ET hæc verba libri, quæ ſcripſit Ba-
A ruch filius Neriæ, filii Maaſiæ, filii
Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ, in Ba-
bylonia,

Digitized by Google

bylonia, * in anno quinto, in ſeptimo die 2
menſis,in tempore quo ceperunt Chaldæi
Ieruſalem,& ſuccenderunt eam igni.* Et 3
legit Baruch verba libri huius ad aures
Iechoniæ filij Ioakim regis Iuda , & ad
aures vniuerſi populi venietis ad librum,
* & ad aures potentium filiorum regum, 4
& ad aures presbyterorum , & ad aures
populi,à minimo vſque ad maximum eo-
rum omnium habitantium in Babylonia,
ad flumen Sodi. * Qui audientes plora- 5
bant,& ieiunabant, & orabāt in conſpe-
ctu Domini. * Et collegerunt pecuniam 6
ſecundùm quod potuit vniuſcuiuſque
manus , * & miſerunt in Ieruſalem ad 7
Ioakim filium Helciæ filij Salom Sacer- B
dotem, & ad Sacerdotes, & ad omnē po-
pulum,qui inuenti ſunt cum eo in Ieru-
ſalem : * cùm acciperet vaſa templi Do- 8
mini , quæ ablata fuerant de templo, re-
uocare in Terram Iuda decima die men-
ſis Siuan , vaſa argentea , quæ fecit Sede-
cias filius Ioſiæ rex Iuda, * poſteaquam 9
cepiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis
Iechoniam,& principes, & cūctos poten-
tes, & populum terræ ab Ieruſalem , &
duxit eos vinctos in Babylonem. * Et di- 10
xerunt : Ecce miſimus ad vos pecunias,
de quibus emite holocautomata, & thus,
& facite manna,& offerte pro peccato ad
aram Domini Dei noſtri : * & orate pro 11
vita Nabuchodonoſor regis Babylonis, &
pro vita Balthaſar filij eius , vt ſint dies
eorum ſicut dies cæli ſuper terram : * & 12
vt det Dominus virtutem nobis , & illu-
minet oculos noſtros , vt viuamus ſub
vmbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, C
& ſub vmbra Balthaſar filij eius , & ſer-
uiamus eis multis diebus, & inueniamus
gratiam in conſpectu eorum.* Et pro no- 13
biſipſis orate ad Dominum Deum no-
ſtrum:quia peccauimus Domino Deo no
ſtro , & non eſt auerſus furor eius à no-
bis vſque in hunc diem.*Et legite librum 14
iſtum , quem miſimus ad vos recitari in
templo Domini,in die ſollemni, & in die
opportuno : * ‖ & dicetis : Domino Deo 15 *‖ Inf. 2.*
noſtro iuſtitia, nobis autem confuſio fa- *b. 6.*
ciei noſtræ: ſicut eſt dies hæc omni Iuda,
& habitantibus in Ieruſalem, * Regibus 16
noſtris,& principibus noſtris,& ſacerdo-
tibus noſtris, & prophetis noſtris, & pa-
tribus noſtris.*‖ Peccauimus ante Domi- 17 *‖ Dan.9.*
num Deum noſtrum, & non credidimus, *a. 5.*
diffidentes in eum:*& non fuimus ſubie- 18
ctibiles illi,& non audiuimus vocem Do- D
mini Dei noſtri,vt ambularemus in man-
datis eius, quæ dedit nobis. * A die , qua 19
eduxit patres noſtros de Terra Aegypti ,
vſque ad diem hanc , eramus incredibiles
ad Dominum Deum noſtrum:& diſſipati
receſſimus , ne audiremus vocem ipſius.
* ‖ Et adhæſerunt nobis multa mala , & 20 *‖ Deut.*
maledictiones , quæ conſtituit Dominus *28.b.15.*
Moyſi ſeruo ſuo : qui eduxit patres no-
ſtros de Terra Aegypti,dare nobis terram
fluentem lac & mel , ſicut hodierna die.
21 * Et non audiuimus vocem Domini Dei
noſtri ſecundùm omnia verba propheta-
22 rū,quos miſit ad nos:* & abiuimus vnuſ-
quiſque in ſenſum cordis noſtri maligni,
operari diis alienis , facientes mala ante
oculos Domini Dei noſtri.

CAP. II.

1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus
A noſter verbum ſuum , quod locutus
eſt ad nos, & ad iudices noſtros , qui iu-
dicauerunt Iſrael,& ad reges noſtros , &
ad principes noſtros,& ad omnem Iſrael,
2 & Iuda : * vt adduceret Dominus ſuper
nos mala magna,quæ non ſunt facta ſub
cælo , quemadmodum facta ſunt in Ieru-
ſalem ; ‖ ſecundùm quæ ſcripta ſunt in *‖ Deut.*
3 lege Moyſi,* vt manducaret homo carnes *28.f.53.*
4 filii ſui,& carnes filiæ ſuæ. * Et dedit eos
ſub manu regum omnium , qui ſunt in
circuitu noſtro,in improperium,& in de-
ſolationem in omnibus populis , in qui-
5 bus nos diſperſit Dominus. * Et facti ſu-
mus ſubtus, & non ſupra : quia peccaui-
mus Domino Deo noſtro non obaudiendo
6 voci ipſius. * ‖ Domino Deo noſtro iu- *‖ Sup.1.*
B ſtitia:nobis autem,& patribus noſtris cō- *c. 15.*
7 fuſio faciei, ſicut eſt dies hæc. * Quia lo-
cutus eſt Dominus ſuper nos omnia mala
8 hæc,quæ venerunt ſuper nos:* & non ſu-
mus deprecati faciem Domini Dei noſtri,
vt reuerteremur vnuſquiſque noſtrum à
9 viis noſtris peſſimis.* Et vigilauit Domi-
B nus in malis,& adduxit ea ſuper nos:quia
iuſtus eſt Dominus in omnibus operibus
10 ſuis, quæ mandauit nobis : * & non audi-
uimus vocem ipſius vt iremus in præce-
ptis Domini , quæ dedit ante faciem no-
11 ſtram. * ‖ Et nunc Domine Deus Iſrael,
C qui eduxiſti populum tuum de Terra *‖ Dan.*
Aegypti in manu valida,& in ſignis, & in *9.a.15.*
prodigiis, & in virtute tua magna , & in
brachio excelſo , & feciſti tibi nomen ſi-
12 cut eſt dies iſte:*peccauimus , impiè egi-
mus,iniquè geſſimus, Domine Deus no-
13 ſter,in omnibus iuſtitiis tuis. * Auertatur
ira tua à nobis: quia derelicti ſumus pau-
14 ci inter gentes,vbi diſperſiſti nos.* Exau-
di Domine preces noſtras , & orationes
noſtras,& educ nos propter te:& da nobis
inuenire gratiam ante faciem eorum, qui
15 nos abduxerūt:*vt ſciat omnis terra quia
tu es Dominus Deus noſter , & quia no-
men tuum inuocatum eſt ſuper Iſrael ,&
16 ſuper genus ipſius. *‖ Reſpice Domine de *‖ Deut.*
domo ſancta tua in nos,& inclina aurem *26.d.15.*
17 tuam,& exaudi nos.*‖ Aperi oculos tuos, *Iſa. 63.*
D & vide:‖ quia non mortui,qui ſunt in in- *d. 15.*
ferno,quorum ſpiritus acceptus eſt à vi- *‖ Eſ.64.*
ſceribus ſuis, dabunt honorem & iuſtifi- *[illegible]*
18 cationem Domino : * ſed anima,quæ tri- *‖ Pſalm.*
ſtis eſt ſuper magnitudine mali , & ince- *113. d.*
dit curua, & infirma , & oculi deficien- *17.*
tes,& anima eſuriens dat tibi gloriam &
19 iuſtitiam Domino.* Quia non ſecundùm
iuſtitias patrum noſtrorum nos fundi-

mus

Digitized by Google

mus preces , & petiimus miſericordiã an-
te conſpectum tuum , Domine Deus no-
ſter:* ſed quia miſiſti iram tuam,& furo- 20
rem tuũ ſuper nos,ſicut locutus es in ma
nu puerorum tuorum prophetarũ,dicẽs :
* Sic dicit Dominus: Inclinate humerum 21
veſtrum , & ceruicem veſtram , & opera E
facite regi Babylonis : & ſedebitis in
terra,quam dedi patribus veſtris. * Quòd 22
ſi non audieritis vocem Domini Dei ve-
ſtri operari regi Babyloniæ : defectionem
veſtram faciam de ciuitatibus Iuda , & à
foris Ieruſalem , * & auferam à vobis 23
vocem iucunditatis, & vocem gaudii , &
vocem ſponſi , & vocem ſponſæ , & erit
omnis terra ſine veſtigio ab inhabitanti-
bus eam* Et non audierunt vocem tuam, 24
vt operarentur regi Babylonis: & ſtatui-
ſti verba tua , quæ locutus es in manibus
puerorum tuorum prophetarũ, vt tranſ-
ferrentur oſſa regum noſtrorum , & oſſa
patrum noſtrorum de loco ſuo : * & ec- 25
ce proiecta ſunt in calore ſolis , & in ge-
lu noctis : & mortui ſunt in doloribus
peſsimis in fame & in gladio , & in
emiſsione.*Et poſuiſti templum , in quo 26
inuocatum eſt nomen tuum in ipſo,ſicut F
hæc dies , propter iniquitatem domus Iſ-
rael, & domus Iuda. * Et feciſti in nobis 27
Domine Deus noſter ſecundùm omnem
bonitatem tuam , & ſecundùm omnem
miſerationem tuam illam magnam: * Si- 28
cut locutus es in manu pueri tui Moyſi,
in die qua præcepiſti eis ſcribere legem
‖ *Leuit.* 26.ᵗ.14. *Deut.* 28 b.15. tuam coram filiis Iſrael , * dicens : ‖ Si 29
non audieritis vocem meam , multitudo
hæc magna conuertetur in minimam in-
ter Gentes,quò ego eos diſpergam:* quia 30
ſcio quòd me non audiet populus. popu-
lus eſt enim dura ceruice: & conuertetur
ad cor ſuum in terra captiuitatis ſuæ :
* & ſcient quia ego ſum Dominus Deus 31
eorum , & dabo eis cor,& intelligent ; G
aures , & audient. * Et laudabunt me in 32
terra captiuitatis ſuæ, & memores erunt
nominis mei.* Et auertent ſe à dorſo ſuo 33
duro,& à malignitatibus ſuis:quia remi-
niſcentur viam patrum ſuorum qui pec-
cauerunt in me. * Et reuocabo illos in 34
terram , quam iuraui patribus eorum ,
Abraham,Iſaac,& Iacob,& dominabun-
tur eis:& multiplicabo eos, & nõ mino-
rabuntur. * Et ſtatuam illis teſtamentum 35
alterum ſempiternum , vt ſim illis in
Deum, & ipſi erunt mihi in populum:&
non mouebo ampliùs populum meum,fi-
lios Iſrael,à terra quam dedi illis.

CAP. III.

ET nunc Domine omnipotens , Deus 1
Iſrael, anima in anguſtiis , & ſpiritus A
anxius clamat ad te : * audi Domine , & 2
miſerere , quia Deus es miſericors , &
miſerere noſtri:quia peccauimus ante te.
* Quia tu ſedes in ſempiternum , & nos 3
peribimus in æuum ? * Domine omnipo- 4
tens , Deus Iſrael , audi nunc orationem
mortuorum Iſrael , & filiorum ipſorum,
qui peccauerunt ante te , & non audie-
runt vocem Domini Dei ſui , & agglutí-
5 nata ſunt nobis mala. * Noli meminiſſe
iniquitatum patrum noſtrorum, ſed me-
mento manus tuæ,& nominis tui in tem-
6 pore iſto: * quia tu es Dominus Deus no-
7 ſter,& laudabimus te Domine:* quia pro-
pter hoc dediſti timorem tuum in cordi-
bus noſtris,& vt inuocemus nomẽ tuum,
& laudemus te in captiuitate noſtra ,
quia conuertimur ab iniquitate patrum
8 noſtrorum, qui peccauerunt ante te. * Et
ecce nos in captiuitate noſtra ſumus ho-
B die,qua nos diſperſiſti in improperium,&
in maledictum,& in peccatum,ſecundùm
omnes iniquitates patrum noſtrorum qui
receſſerunt à te Domine Deus noſter.
9 * Audi Iſrael mandata vitæ : auribus per-
10 cipe , vt ſcias prudentiam. * Quid eſt Iſ-
11 rael quòd in terra inimicorum es? * in-
ueteraſti in terra aliena, coinquinatus es
cum mortuis : deputatus es cum deſcen-
12 dentibus in infernum. * Dereliquiſti fon-
13 tem ſapientiæ. * nam ſi in via Dei ambu-
laſſes,habitaſſes vtique in pace ſempiter-
14 na. * Diſce vbi ſit prudentia , vbi ſit vir-
tus,vbi ſit intellectus : vt ſcias ſimul vbi
ſit longiturnitas vitæ & victus, vbi ſit
15 lumen oculorum,& pax. * Quis inuenit
locum eius? & quis intrauit in theſauros
16 eius?*Vbi ſunt principes Gentium,& qui
dominantur ſuper beſtias, quæ ſunt ſu-
17 per terram ? * qui in auibus cæli ludunt,
18 * qui argentum theſaurizant , & aurum,
in quo confidunt homines, & nõ eſt finis
acquiſitionis eorum?qui argentum fabri-
cant & ſoliciti ſunt,nec eſt inuentio ope-
19 rũ illorum ? exterminati ſunt , & ad in-
feros deſcenderunt , & alii loco eorum
20 ſurrexerunt.* Iuuenes viderunt lumen,&
C habitauerunt ſuper terram : viam autem
21 diſciplinæ ignorauerunt, * neque intelle-
xerũt ſemitas eius, neque filii eorum ſuſ-
ceperunt eam , à facie ipſorum longè fa-
22 cta eſt:*non eſt audita in Terra Chanaan,
23 neque viſa eſt in Theman. * Filii quoque
Agar , qui exquirunt prudentiam quæ de
terra eſt , negotiatores Merrhæ , & The-
man, & fabulatores, & exquiſitores pru-
dentiæ,& intelligentiæ : viam autem ſa-
pientiæ neſcierunt , neque commemora-
24 ti ſunt ſemitas eius. * O Iſrael,quàm ma-
gna eſt domus Dei , & ingens locus poſ-
25 ſeſsionis eius ! * Magnus eſt,& non habet
26 finem : excelſus & immenſus. * Ibi fue-
runt gigantes nominati illi , qui ab initio
fuerunt,ſtatura magna , ſcientes bellum.
27 * Non hos elegit Dominus , neque viam
diſciplinæ inuenerunt : propterea perie-
28 runt.* Et quoniam non habuerunt ſa-
pientiam, interierunt propter ſuam inſi-
29 pientiam. * Quis aſcendit in cælum , &
D accepit eam , & eduxit eam de nubibus ?
30 * Quis transfretauit mare , & inuenit il-
lam? & attulit illam ſuper aurũ electum?

Non

* Non eſt qui poſsit ſcire vias eius,neque 31
qui exquirat ſemitas eius : * ſed qui ſcit 32
vniuerſa,nouit eã,& adinuenit eam pru-
dentia ſua:qui præparauit terrã in æter-
no tempore , & repleuit eam pecudibus,
& quadrupedibus:*qui emittit lumen,& 33
vadit : & vocauit illud , & obedit illi in
tremore. * Stellæ autem dederunt lumen 34
in cuſtodiis ſuis,& lætatæ ſunt : * vocatæ 35
ſunt,& dixerunt:Adſumus:& luxerunt ei
cum iucunditate,qui fecit illas. * Hic eſt 36
Deus noſter,& non æſtimabitur alius ad-
uerſus eum.*Hic adinuenit omnem viam 37
diſciplinæ , & tradidit illam Iacob puero
ſuo , & Iſrael dilecto ſuo. * Poſt hæc in 38
terris viſus eſt , & cum hominibus con-
uerſatus eſt.

CAP. IIII.

HIc liber mandatorum Dei , & lex 1
quæ eſt in æternum : omnes qui te- A
nent eam , peruenient ad vitam : qui au-
tem dereliquerunt eam , in mortem.
* Conuertere Iacob,& apprehende eam, 2
ambula per viam ad ſplendorem eius cõ-
tra lumen eius.* Ne tradas alteri gloriam 3
tuam , & dignitatem tuam genti alienæ.
* Beati ſumus Iſrael : quia quæ Deo pla- 4
cent,manifeſta ſunt nobis.* Animæquior 5
eſto populus Dei , memorabilis Iſrael:
* venundati eſtis Gentibus non in perdi- 6
tionem:ſed propter quod in ira ad iracũ-
diam prouocaſtis Deum , traditi eſtis ad-
uerſariis.*Exacerbaſtis enim eum qui fe- 7
cit vos, Deum æternum, immolantes dæ- B
moniis , & nõn Deo. * Obliti enim eſtis 8
Deum , qui nutriuit vos, & contriſtaſtis
nutricem veſtram Ieruſalem.* Vidit enim 9
iracundiam à Deo venientem vobis , &
dixit:Audite confines Sion, adduxit enim
mihi Deus luctum magnum: * Vidi enim 10
captiuitatem populi mei , filiorum meo-
rum, & filiarum , quam ſuperduxit illis
æternus.*Nutriui enim illos cum iucun- 11
ditate : dimiſi autem illos cum fletu &
luctu.* Nemo gaudeat ſuper me viduam, 12
& deſolatam:à multis derelicta ſum pro-
pter peccata filiorum meorum , quia de-
clinauerunt à lege Dei. * Iuſtitias autem 13
ipſius neſcierunt , nec ambulauerunt per C
vias mandatorum Dei,neque per ſemitas
veritatis eius cum iuſtitia ingreſsi ſunt.
*Veniant confines Sion , & memorentur 14
captiuitatem filiorũ,& filiarum mearum
quam ſuperduxit illis æternus. * Adduxit 15
enim ſuper illos gentem de longinquo,
gentem improbam , & alterius linguæ:
* qui non ſunt reueriti ſenem, neq; pue- 16
rorum miſerti ſunt, & abduxerunt dile-
ctos viduæ , & à filiis vnicam deſolaue-
runt.* Ego autem quid poſſum adiuuare 17
vos ? * Qui enim adduxit ſuper vos ma- 18
la , ipſe vos eripiet de manibus inimico-
rum veſtrorum. * Ambulate filij , ambu- 19
late:ego enim derelicta ſum ſola. * Exui 20
me ſtola pacis,indui autem me ſacco ob- D
ſecrationis,& clamabo ad Altiſsimum in
21 diebus meis. * Animæquiores eſtote filij,
clamate ad Dominum , & eripiet vos de
22 manu principum inimicorum.*Ego enim
ſperaui in æternum ſalutem veſtram : &
venit mihi gaudium à ſancto ſuper miſe-
ricordia, quæ veniet vobis ab æterno ſa-
23 lutari noſtro.*Emiſi enim vos cum luctu
& ploratu:reducet autem vos mihi Do-
minus cum gaudio & iucũditate in ſem-
24 piternum. * Sicut enim viderunt vicinæ
E Sion captiuitatem veſtram à Deo , ſic vi-
debunt & in celeritate ſalutem veſtram à
Deo, quæ ſuperueniet vobis cum honore
25 magno,& ſplendore æterno.* Filij patiẽ-
ter ſuſtinete iram,quæ ſuperuenit vobis:
perſecutus eſt enim te inimicus tuus, ſed
citò videbis perditionem ipſius : & ſuper
26 ceruices ipſius aſcendes. * Delicati mei
ambulauerunt vias aſperas : ducti ſunt
27 enim vt grex direptus ab inimicis. * Ani-
mæquiores eſtote filij , & proclamate ad
Dominum : erit enim memoria veſtra ab
28 eo qui duxit vos. * Sicut enim fuit ſen-
ſus veſter vt erraretis à Deo : decies tan-
tùm iterum cõuertentes requiretis eum.
29 * Qui enim induxit vobis mala,ipſe rur-
F ſum adducet vobis ſempiternam iucũdi-
30 tatem cum ſalute veſtra. * Animæquior
eſto Ieruſalem , exhortatur enim te , qui
31 te nominauit.* Nocentes peribunt , qui
te vexauerunt : & qui gratulati ſunt in
32 tua ruina,punientur. * ciuitates,quibus
ſeruierunt filij tui,punientur; & quæ ac-
33 cepit filios tuos. * Sicut enim gauiſa eſt
in tua ruina , & lætata eſt in caſu tuo,ſic
34 contriſtabitur in ſua deſolatione. * Et
amputabitur exultatio multitudinis eius.
35 & gaudimoniũ eius erit in luctũ. * Ignis
G enim ſuperueniet ei ab æterno in lõgitur-
nis diebus , & habitabitur à dæmoniis in
36 multitudine tẽporis.* Circũſpice Ieruſa-
lẽ ad Orientẽ,& vide iucũditatem à Deo
37 tibi venientem. * Ecce enim veniunt filij
tui,quos dimiſiſti diſperſos,veniũt colle-
cti ab Oriente vſque ad Occidentem , in
verbo ſancti gaudentes in honorem Dei.

CAP. V.

1 EXue te Ieruſalem ſtola luctus , & ve-
A xationis tuæ : & indue te decore , &
honore eius,quæ à Deo tibi eſt,ſempiter-
2 næ gloriæ. * Circumdabit te Deus di-
ploide iuſtitiæ , & imponet mitram ca-
3 piti honoris æterni.* Deus enim oſtendet
ſplendorem ſuum in te,omni qui ſub cæ-
4 lo eſt. * Nominabitur enim tibi nomen
B tuũ à Deo in ſempiternum : Pax iuſtitiæ,
5 & honor pietatis.*Exurge Ieruſalem, &
ſta in excelſo:‖ & circumſpice ad Orien- ‖ Sup. 4
tem,& vide collectos filios tuos ab Oriẽ- c. 36.
te ſole vſque ad Occidentem , in verbo
6 ſancti gaudentes Dei memoria. * Exie-
C runt enim abs te pedibus ducti ab inimi-
cis : adducet autem illos Dominus abs te
7 portatos in honore ſicut filios regni.*Cõ-
ſtituit enim Deus humiliare omnẽ mon-
tem excelſum,& rupes perennes,& con-

Digitized by Google

ualles replere in æqualitatem terræ: vt
ambulet Iſrael diligenter in honorẽ Dei.
* Obumbrauerunt autem & ſiluæ, & o- 8
mne lignum ſuauitatis Iſrael ex mandato D
Dei.* Adducet enim Deus Iſrael cum iu- 9
cunditate in lumine maieſtatis ſuæ, cum
miſericordia, & iuſtitia, quæ eſt ex ipſo.

CAP. VI.

Exemplar epiſtolæ, quam miſit Iere- A
mias ad abducendos captiuos in Ba-
byloniam à rege Babyloniorum, vt an-
nunciaret illis ſecundùm quod præce-
‖Ie. 25. b. 9. ptum eſt illi à Deo.* ‖ PROPTER pecca- 1
ta, quæ peccaſtis ante Deum, abducemini
in Babyloniam captiui à Nabuchodono-
ſor rege Babyloniorum. * Ingreſsi itaque 2
in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, &
temporibus longis, vſque ad generatio-
nes ſeptem: poſt hoc autem educam vos
‖Iſa. 44. b. 10. inde cum pace. * ‖ Nunc autem videbitis 3
in Babylonia deos aureos, & argenteos,
& lapideos, & ligneos in humeris porta-
ri, oſtentantes metum Gentibus.* Videte 4
ergo ne & vos ſimiles efficiamini factis
alienis, & metuatis, & metus vos capiat
in ipſis.* Viſa itaque turba de retro, & ab 5
antè, adorantes, dicite in cordibus veſtris:
Te oportet adorari Domine. * Angelus 6
enim meus vobiſcũ eſt: ipſe autẽ exquirã
animas veſtras. * Nam lingua ipſorũ po- 7
lita à fabro, ipſa etiam inaurata & inar-
gentata, falſa ſunt, & non poſſunt loqui.
* Et ſicut virgini amanti ornamenta; ita 8
accepto auro fabricati ſunt. * Coronas 9
certè aureas habent ſuper capita ſua dij
illorum: vnde ſubtrahunt ſacerdotes ab
eis aurum, & argentum, & erogant illud
in ſemetipſos. * Dant autem & ex ipſo 10
proſtitutis, & meretrices ornant: & iterũ
cùm receperint illud à meretricibus, or-
nant deos ſuos. * Hi autem non liberan- 11
tur ab ærugine & tinea. * Opertis autem 12
illis veſte purpurea, extergũt faciem ipſo- B
rum propter puluerem domus, qui eſt
plurimus inter eos. * Sceptrum autem 13
habet vt homo, ſicut iudex regionis, qui
in ſe peccantem non interficit. * Habet 14
etiam in manu gladium, & ſecurim; ſe
autem de bello, & à latronibus non libe-
rat. Vnde vobis notum ſit quia non ſunt
dij.* Non ergo timueritis eos. Sicut enim 15
vas hominis confractum inutile efficitur,
tales ſunt & dij illorum.* Conſtitutis il- 16
lis in domo, oculi eorum pleni ſunt pul-
uere à pedibus introeuntium. * Et ſicut 17
alicui qui regem offendit, circumſeptæ
ſunt ianuæ; aut ſicut ad ſepulchrum ad-
ductum mortuum, ita tutantur ſacerdo-
tes oſtia clauſuris & ſeris, ne à latroni-
bus expolientur.* Lucernas accendunt il- 18
lis, & quidem multas, ex quibus nullam
videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in
domo. * Corda verò eorum dicunt elin- 19
gere ſerpẽtes, qui de terra ſunt, dũ come-
dũt eos, & veſtimentum ipſorum, & non
ſentiunt. * Nigræ ſiunt facies eorum à 20
21 fumo, qui in domo fit.* Supra corpus eorũ
& ſupra caput eorũ volant noctuę, & hi-
rũdines, & aues etiam ſimiliter & cattæ.
22 * Vnde ſciatis quia nõ ſũt dij. Ne ergo ti-
23 mueritis eos.* Aurũ etiã quod habent, ad
ſpeciẽ eſt.* Niſi aliquis exterſerit æruginẽ,
C non fulgebũt, neque enim dũ cõflarentur,
24 ſentiebant. * ‖ Ex omni pretio empta ‖Iſa. 46. b. 6.
ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.
25 * Sine pedibus in humeris portantur, o-
ſtentantes ignobilitatem ſuam homini-
bus. Confundantur etiam qui colunt ea.
26 * Propterea ſi ceciderint in terram, à ſe-
metipſis non conſurgunt: neque ſi quis
eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum
ſtabit, ſed ſicut mortuis munera eorum
27 illis apponentur. * Hoſtias illorum ven-
dunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur:
ſimiliter & mulieres eorum decerpentes,
neque infirmo, neque mendicanti ali-
28 quid impertiunt: * de ſacrificiis eorum
fœtæ & menſtruatæ contingunt. Scien-
tes itaque ex his quia non ſunt dij, ne ti-
29 meatis eos. * Vnde enim vocantur dij?
Quia mulieres apponunt diis argenteis, &
30 aureis, & ligneis: * & in domibus eorum
ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſ-
ſas, & capita, & barbam raſam, quo-
31 rum capita nuda ſunt. * Rugiunt autem
clamantes contra deos ſuos, ſicut in cœ-
32 na mortui.* Veſtimenta eorum auferunt
ſacerdotes, & veſtiunt vxores ſuas, & fi-
33 lios ſuos. * Neque ſi quid mali patiuntur
D ab aliquo, neque ſi quid boni, poterunt
retribuere: neque regem conſtituere poſ-
34 ſunt, neque auferre. * Similiter neque
dare diuitias poſſunt, neque malum re-
tribuere. Si quis illis votum vouerit, &
35 non reddiderit; neq; hoc requirunt.* Ho-
minem à morte non liberant, neque in-
36 firmum à potentiori eripiunt. * Homi-
nem cæcum ad viſum non reſtituunt,
de neceſsitate hominem non liberabunt.
37 * Viduæ non miſerebuntur, neque or-
38 phanis benefacient.* Lapidibus de monte
ſimiles ſunt dij illorum, lignei, & lapi-
dei, & aurei, & argentei.* Qui autem co-
39 lunt ea, confundentur. * Quomodo er-
go æſtimandum eſt, aut dicendum, illos
40 eſſe deos? * Adhuc enim ipſis Chaldæis
non honorantibus ea: qui cum audierint
mutum non poſſe loqui, offerunt illud ad
41 Bel, poſtulantes ab eo loqui: * quaſi poſ-
ſint ſentire qui non habent motum, &
ipſi cùm intellexerint, relinquent ea: ſen-
ſum enim non habent ipſi dij illorum.
42 * Mulieres autem circumdatæ funibus in
viis ſedent, ſuccendentes oſſa oliuarum.
43 * Cùm autem aliqua ex ipſis attracta ab
E aliquo tranſeunte dormierit cum eo,
proximæ ſuæ exprobrat quòd ea non ſit
digna habita, ſicut ipſa, neque funis eius
44 diruptus ſit. * Omnia autem quæ illis
fiunt, falſa ſunt. Quomodo æſtiman-
dum aut dicendum eſt, illos eſſe deos?
45 * à fabris autem, & ab artificibus facta
ſunt.

Digitized by Google

ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id quod
volunt eſſe ſacerdotes. * Artifices etiam 46
ipſi, qui ea faciunt, non ſũt multi tempo-
ris. Numquid ergo poſſunt ea quæ fabri-
cata ſunt ab ipſis eſſe dij? * Reliquerunt 47
autem falſa, & opprobriũ poſtea futuris.
* Nam cùm ſuperuenerit illis prælium, 48
& mala; cogitant ſacerdotes apud ſe, vbi
ſe abſcondant cum illis.* Quomodo ergo 49
ſentiri debeant quoniam dij ſunt, qui nec
de bello ſe liberant, neq; de malis ſe eri-
piunt? * Nam cùm ſint lignea, inaurata, 50
& inargentata, ſcietur poſtea quia falſa
ſunt, ab vniuerſis Gentibus, & regibus:
quæ manifeſta ſunt quia non ſunt dij, ſed
opera manuum hominum, & nullũ Dei
opus cum illis. * Vnde ergo notum eſt, 51
quia non ſunt dij, ſed opera manuum ho-
minum, & nullum Dei opus in ipſis eſt?
* Regem regioni nõ ſuſcitãt, neque plu- 52
uiam hominibus dabunt.* Iudicium quo- 53
que non diſcernent, neque regiones libe- F
rabunt ab iniuria: quia nihil poſſunt, ſi-
cut corniculæ inter medium cæli & ter-
ræ.* Etenim cùm inciderit ignis in domũ 54
deorum ligneorum, argenteorum, & au-
reorum, ſacerdotes quidem ipſorum fu-
gient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut tra-
bes in medio comburentur.* Regi autem, 55
& bello non reſiſtẽt. Quomodo ergo æſti-
mandũ eſt, aut recipiendum quia dij ſũt?
* Non à furibus, neque à latronibus ſe 56
liberabũt dij lignei, & lapidei, & inaura-
ti, & inargentati: quibus hi qui fortiores
ſunt, * aurum, & argentum, & veſtimen- 57
tũ, quo operti ſunt, auferent illis, & abi-
bunt, nec ſibi auxilium ferent. * Itaque 58
melius eſt eſſe regem oſtentantem virtu-
tem ſuam; aut vas in domo vtile, in quo
gloriabitur qui poſſidet illud; vel oſtium
in domo, quod cuſtodit quæ in ipſa ſunt;
quàm falſi dij.* Sol quidem, & luna, ac 59
ſidera cùm ſint ſplendida, & emiſſa ad
vtilitates obaudiunt.* Similiter & fulgur 60
cùm apparuerit, perſpicuum eſt: idipſum
autem & ſpiritus in omni regione ſpirat.
* Et nubes, quibus cùm imperatum fue- 61
rit à Deo perambulare vniuerſum or-
bem, perficiunt quod imperatum eſt eis.
* Ignis etiam miſſus deſuper vt conſumat 62
montes, & ſiluas, facit quod præceptum G
eſt ei: Hæc autem neque ſpeciebus, neque
virtutibus vni eorum ſimilia ſunt.* Vnde 63
neque exiſtimandũ eſt, neque dicendum,
illos eſſe deos, quando nõ poſſunt neque
iudicium iudicare, neque quidquam fa-
cere hominibus. * Scientes itaque quia 64
non ſunt dij, ne ergo timueritis eos.* Ne- 65
que enim regibus maledicent, neque be-
nedicent.* Signa etiam in cælo Gentibus 66
non oſtendunt, neque vt ſol lucebunt, ne-
que illuminabunt vt luna. * Beſtiæ me- 67
liores ſunt illis, quæ poſſunt fugere ſub
tectum, ac prodeſſe ſibi. * Nullo itaque 68
modo nobis eſt manifeſtum quia ſũt dij:
propter quod ne timeatis eos. * Nam ſi- 69
cut in cucumerario formido nihil cuſto-
dit, ita ſũt dij illorum lignei, & argentei,
70 & inaurati. * Eodem modo & in horto
ſpina alba, ſupra quam omnis auis ſedet.
Similiter & mortuo proiecto in tenebris,
ſimiles ſunt dij illorum lignei, & inaura-
71 ti, & inargentati. * A purpura quoque &
murice, quæ ſupra illos tineant, ſcietis
itaque quia non ſunt dij. Ipſi etiam po-
ſtremò comeduntur, & erũt opprobrium
72 in regione. * Melior eſt homo iuſtus, qui
non habet ſimulachra: nam erit longè ab
opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT I.

1 ET factum eſt in trigeſimo anno, in
A quarto, in quinta menſis, cùm eſſem
in medio captiuorum ‖ iuxta fluuium ‖ Inf. 3.
Chobar, aperti ſunt cæli, & vidi viſiones f. 23. 12.
2 Dei. * In quinta menſis, ipſe eſt annus d. 20.
quintus tranſmigrationis regis Ioachin,
3 * factum eſt verbum Domini ad Ezechie-
lem filiũ Buzi ſacerdotem in terra Chal-
dæorum, ſecus flumen Chobar: & facta eſt
4 ſuper eum ibi manus Domini. * Et vidi,
B & ecce ventus turbinis veniebat ab Aqui-
lone; & nubes magna, & ignis inuoluẽs,
& ſplendor in circuitu eius: & de medio
eius quaſi ſpecies electri, id eſt de medio
5 ignis:* & in medio eius ſimilitudo quat-
tuor animalium: & hic aſpectus eorum,
6 ſimilitudo hominis in eis.* Quattuor fa-
7 cies vni, & quattuor pennæ vni. * Pedes
eorum pedes recti, & planta pedis eorum
quaſi plãta pedis vituli, & ſcintillæ quaſi
8 aſpectus æris candentis. * Et manus ho-
minis ſub pennis eorum in quattuor par-
tibus: & facies & pennas per quattuor
9 partes habebant. * Iunctæq; erant pennæ
C eorum alterius ad alterum: non reuerte-
bantur cùm incederent: ſed vnũquodque
10 ante faciem ſuam gradiebatur. * Simili-
tudo autem vultus eorũ: facies hominis,
& facies leonis à dextris ipſorum quat-
tuor; facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorũ
quattuor, & facies aquilæ deſuper ipſo-
11 rum quattuor * Facies eorum, & pennæ
eorum extentæ deſuper: duæ pennæ ſin-
gulorum iungebantur, & duæ tegebant
12 corpora eorum: * & vnumquodque eorũ
coram facie ſua ambulabat: vbi erat im-
petus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec re-
13 uertebantur cùm ambularent.* Et ſimili-
D tudo animalium aſpectus eorũ quaſi car-
bonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus
lampadarum. Hæc erat viſio diſcurrens
in medio animalium, ſplendor ignis, &
14 de igne fulgur egrediens. * Et animalia
ibant & reuertebantur, in ſimilitudinem
15 fulguris coruſcantis. * Cumque aſpice-
rem animalia, apparuit rota vna ſuper

Digitized by Google

terram iuxta animalia: habens quattuor
facies. * & aſpectus rotarum, & opus ea- 16
rum, quaſi viſio maris: & vna ſimilitudo
ipſarum quattuor: & aſpectus earum &
opera quaſi ſit rota in medio rotæ. * Per 17
quattuor partes earum euntes ibant, &
non reuertebantur cùm ambularẽt.* Sta- 18
tura quoque erat rotis, & altitudo, & E
‖ Inf. 10. c.12. horribilis aſpectus: & ‖ totum corpus ocu-
lis plenum in circuitu ipſarum quattuor:
* Cumque ambularent animalia, ambu- 19
labant pariter & rotæ iuxta ea: & cùm
eleuarentur animalia de terra, eleuaban-
tur ſimul & rotæ. * Quocumque ibat 20
ſpiritus, illuc eunte ſpiritu, & rotæ pari-
ter eleuabantur, ſequentes eum. Spiritus
enim vitæ erat in rotis. * cum euntibus 21
ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum
eleuatis à terra, pariter eleuabantur &
rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ erat
in rotis.* Et ſimilitudo ſuper capita ani- 22
malium firmamenti, quaſi aſpectus cry- F
ſtalli horribilis, & extenti ſuper capita
eorum deſuper. * Sub firmamento autem 23
pennæ eorum rectæ alterius ad alterum:
vnũquodque duabus alis velabat corpus
ſuum, & alterum ſimiliter velabatur.* Et 24
audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum
aquarum multarum, quaſi ſonum ſubli-
mis Dei: cùm ambularent quaſi ſonus
erat multitudinis vt ſonus caſtrorum,
cùmque ſtarent, dimittebãtur pennæ eo-
rum. * Nam cùm fieret vox ſuper firma- 25
mentum, quod erat ſuper caput eorum, G
ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas. * Et 26
ſuper firmamentum, quod erat imminens
capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſap-
phiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitu-
dinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus
hominis deſuper. * Et vidi quaſi ſpeciem 27
electri, velut aſpectum ignis, intrinſecus
eius per circuitum: à lumbis eius & deſu-
per, & à lumbis eius vſque deorſum, vidi
quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circui-
tu. * Velut aſpectum arcus cùm fuerit in 28
nube in die pluuiæ: hic erat aſpectus ſplẽ-
doris per gyrum.

CAP. II.

HAec viſio ſimilitudinis gloriæ Do- 1
mini. & vidi, & cecidi in faciem A
meam, & audiui vocem loquentis. Et
dixit ad me: Fili hominis ſta ſuper pe-
des tuos, & loquar tecum. * Et ingreſſus 2
eſt in me ſpiritus poſtquam locutus eſt
mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos: &
audiui loquentem ad me, * & dicentem; 3
Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael, B
ad Gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt
à me: ipſi & patres eorum præuaricati sũt
pactum meum vſque ad diem hanc. * Et 4
filij dura facie, & indomabili corde ſunt,
ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: *Si fortè vel ipſi au-
diant, & ſi fortè quieſcant, quoniam do- 5
mus exaſperãs eſt: & ſciẽt quia propheta
fuerit in medio eorum. * Tu ergo fili ho- 6
C minis ne timeas eos, neq; ſermones eorũ
metuas: quoniã increduli & ſubuerſores
ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas.
verba eorum ne timeas, & vultus eorum
ne formides, quia domus exaſperans eſt.
7 * Loqueris ergo verba mea ad eos, ſi for-
tè audiant, & quieſcant: quoniam irrita-
8 tores ſunt. * Tu autem fili hominis audi
D quæcũque loquor ad te: & noli eſſe exa-
ſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: ape-
ri os tuum & comede quæcũque ego do
9 tibi.*Et vidi, & ecce manus miſſa ad me,
in qua erat inuolutus liber: & expandit
illum coram me. ‖ qui erat ſcriptus intus ‖ Apoc.
& foris: & ſcriptæ erant in eo lamenta- 5. a. 1.
tiones, & carmen, & væ.

CAP. III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quod-
A cumque inueneris, comede: comede
volumen iſtud, & vadens loquere ad fi-
2 lios Iſrael. * Et aperui os meum, & ciba-
3 uit me volumine illo: * & dixit ad me:
Fili hominis venter tuus comedet, & vi-
ſcera tua complebuntur volumine iſto,
quod ego do tibi. ‖ Et comedi illud: & fa- ‖ Apoc.
4 ctum eſt in ore meo ſicut mel dulce. * Et 10. d.9
dixit ad me: Fili hominis vade ad domum 10.
5 Iſrael, & loqueris verba mea ad eos.* Nõ
enim ad populum profundi ſermonis &
ignotæ linguæ tu mitteris ad domum Iſ-
6 rael: * neque ad populos multos profundi
ſermonis, & ignotæ linguæ, quorum non
poſſis audire ſermones: & ſi ad illos mit-
7 tereris, ipſi audirent te. * Domus autem
B Iſrael nolunt audire te: quia nolunt au-
dire me, omnis quippe domus Iſrael at-
8 trita fronte eſt, & duro corde.* Ecce dedi
faciem tuam valentiorem faciebus eorũ,
& frontem tuam duriorem frontibus eo-
9 rum. * Vt adamantem, & vt ſilicem dedi
faciem tuam: ne timeas eos, neq; metuas
à facie eorum: quia domus exaſperãs eſt.
10 * Et dixit ad me: Fili hominis, omnes ſer-
mones meos, quos ego loquor ad te, aſſu-
11 me in corde tuo, & auribus tuis audi: *Et
C vade, ingredere ad tranſmigrationem, ad
filios populi tui, & loqueris ad eos. & di-
12 ces eis: Hæc Dicit Dominus Deus: ſi fortè
audiant, & quieſcant. * Et aſſumpſit me
ſpiritus, & audiui poſt me vocẽ commo-
tionis magnæ; Benedicta gloria Domini
13 de loco ſuo; * & vocem alarum animaliũ
percutientium alteram ad alteram, & vo-
cem rotarũ ſequentium animalia, & vo-
14 cem commotionis magnæ. *Spiritus quo-
D que leuauit me, & aſſumpſit me: & abij
amarus: in indignatione ſpiritus mei: ma-
nus enim Domini erat mecum, confortãs
15 me.* Et veni ad tranſmigrationẽ, ad acer-
uum nouarum frugum, ad eos qui habi-
tabãt iuxta flumen Chobar, & ſedi vbi illi
ſedebant: & manſi ibi ſeptem diebus mœ-
16 rens in medio eorum. * Cùm autem per-
tranſiſſent ſeptem dies, factũ eſt verbum
17 Domini ad me, dicens: ‖ Fili hominis ſpe- ‖ Inf. 33.
culatorem dedi te domui Iſrael: & audies b.7.
de

Digitized by Google

de ore meo verbum, & annunciabis eis
ex me. * Si dicente me ad impium: Morte 18
morieris: non annunciaueris ei, neque
locutus fueris vt auertatur à via ſua im- E
pia, & viuat: ipſe impius in iniquitate
ſua morietur, ſanguinem autem eius de
manu tua requiram. * Si autem tu an- 19
nunciaueris impio, & ille non fuerit con-
uerſus ab impietate ſua, & à via ſua im-
pia: ipſe quidem in iniquitate ſua mo-
rietur, tu autem animam tuam liberaſti.
* Sed & ſi conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua 20
fuerit, & fecerit iniquitatem: ponam of-
fendiculum coram eo, ipſe morietur, quia
non annunciaſti ei: in peccato ſuo morie-
tur, & non erunt in memoria iuſtitiæ
eius, quas fecit: ſanguinem verò eius de
manu tua requiram. * Si autem tu an- 21
nunciaueris iuſto vt non peccet iuſtus, & F
ille non peccauerit: viuens viuet, quia an-
nunciaſti ei, & tu animã tuam liberaſti.
* Et facta eſt ſuper me manus Domini, 22
& dixit ad me: Surgens egredere in cam-
pum, & ibi loquar tecum. * Et ſurgens 23
egreſſus ſum in campum: & ecce ibi glo-
ria Domini ſtabit quaſi gloria, quam vi-
Sup. 1. 3. di ‖ iuxta fluuium Chobar: & cecidi in
faciem meam.* Et ingreſſus eſt in me ſpi- 24
ritus, & ſtatuit me ſuper pedes meos: &
locutus eſt mihi: & dixit ad me: Ingrede- G
re, & includere in medio domus tuæ.* Et 25
tu fili hominis, ecce data ſunt ſuper te
vincula, & ligabunt te in eis: & non egre-
dieris de medio eorum. * Et linguã tuam 26
adhærere faciam palato tuo, & eris mu-
tus, nec quaſi vir obiurgans: quia domus
exaſperans eſt. * Cum autem locutus 27
fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad
eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit,
audiat: & qui quieſcit, quieſcat: quia do-
mus exaſperans eſt.

CAP. IIII.

ET tu fili hominis ſume tibi laterem, 1
& pones eum coram te: & deſcribes A
in eo ciuitatem Ieruſalem. * Et ordi- 2
nabis aduerſus eam obſidionem, & ædi-
ficabis munitiones, & comportabis agge-
rem, & dabis contra eam caſtra, & pones
arietes in gyro. * Et tu ſume tibi ſarta- 3
ginem ferream, & pones eam in murum
ferreum inter te, & inter ciuitatẽ: & ob-
firmabis faciem tuam ad eam, & erit in
obſidionem, & circumdabis eam: ſignum
eſt domui Iſrael. * Et tu dormies ſuper 4
latus tuum ſiniſtrum, & pones iniquita-
tes domus Iſrael ſuper eo numero dierũ,
quibus dormies ſuper illud, & aſſumes
iniquitatem eorum. * Ego autem dedi 5
tibi annos iniquitatis eorum, numero B
dierum trecentos & nonaginta dies: &
portabis iniquitatem domus Iſrael. * Et 6
cum compleueris hæc, dormies ſuper la-
‖ Num. 14. 34. tus tuum dexterum ſecundò, & ‖ aſſumes
iniquitatem domus Iuda quadraginta
diebus, diem pro anno, diem, inquam,
pro anno dedi tibi. * Et ad obſidionem 7
Ieruſalem conuertes faciem tuam, & bra-
chium tuum erit extentum. & propheta-
8 bis aduerſus eam. * Ecce circumdedi te
vinculis: & non te conuertes à latere tuo
in latus aliud, donec compleas dies obſi-
9 dionis tuæ. * Et tu ſume tibi frumentum,
& hordeum, & fabam, & lentem, & mi-
lium, & viciam: & mittes ea in vas vnum,
& facies tibi panes numero dierum qui-
bus dormies ſuper latus tuum: trecentis
10 & nonaginta diebus comedes illud.* Ci-
C bus autem tuus quo veſceris, erit in pon-
dere viginti ſtateres in die: à tempore vſ-
11 que ad tempus comedes illud.* Et aquam
in menſura bibes, ſextam partem hin: à
tempore vſque ad tempus bibes illud.
12 * Et quaſi ſubcinericium hordeaceum
comedes illud: & ſtercore, quod egredi-
tur de homine, operies illud in oculis eo-
13 rum. * Et dixit Dominus: Sic comedent
filij Iſrael ‖ panem ſuum pollutum in- ‖ Oſe. 9.
14 ter Gentes, ad quas eiiciam eos. * Et 4. 3.
dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima
mea non eſt polluta; & morticinum, &
laceratum à beſtiis non comedi ab in-
fantia mea vſque nunc, & non eſt ingreſ-
D ſa in os meum omnis caro immunda.
15 * Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum
boum pro ſtercoribus humanis: & facies
16 panem tuum in eo. * Et dixit ad me: Fili
hominis: ‖ Ecce ego conteram baculum ‖ Inf. 5.
panis in Ieruſalem: & comedent panem .16 &
in pondere, & in ſolicitudine: & aquam 14. 13.
17 in menſura, & in anguſtia bibent, * vt
deficientibus pane & aqua, corruat vnuſ-
quiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcãt
in iniquitatibus ſuis.

CAP. V.

1 ET tu fili hominis ſume tibi gladium
A acutum, radentem pilos: & aſſumes
eum, & duces per caput tuum, & per bar-
bam tuam: & aſſumes tibi ſtateram pon-
2 deris, & diuides eos. * Tertiam partem
igni combures in medio ciuitatis, iuxta
completionem dierum obſidionis: & aſ-
ſumes tertiam partem, & concides gla-
dio in circuitu eius: tertiam verò aliam
diſperges in ventum, & gladium nuda-
3 bo poſt eos.* Et ſumes inde paruum nu-
merum: & ligabis eos in ſummitate pal-
4 lii tui.* Et ex eis rurſum tolles, & proii-
cies eos in medio ignis, & combures eos
igni: & ex eo egredietur ignis in omnem
5 domum Iſrael. * Hæc dicit Dominus
Deus: Iſta eſt Ieruſalem, in medio Gen-
tium poſui eam, & in circuitu eius ter-
6 ras.* Et contempſit iudicia mea, vt plus
eſſet impia quàm Gentes; & præcepta
B mea, vltrà quàm terræ quæ in circuitu
eius ſunt. iudicia enim mea proiecerunt,
& in præceptis meis non ambulauerunt.
7 * Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia
ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro
ſunt, & in præceptis meis non ambula-
ſtis, & iudicia mea non feciſtis, & iuxta
iudicia Gentium, quæ in circuitu veſtro

 ſunt.

ſunt, non eſtis operati; * Ideo hæc dicit 8
Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipſe
ego faciam in medio tui iudicia in ocu-
lis Gentium. * & faciam in te quod non 9
feci, & quibus ſimilia vltrà non faciam,
propter omnes abominationes tuas.
* Ideo patres comedent filios in medio 10
tui, & filij comedent patres ſuos, & fa-
ciam in te iudicia, & ventilabo vniuerſas
reliquias tuas in omnem ventum. * Idcir- 11
co viuo ego, dicit Dominus Deus: Niſi C
pro eo quod ſanctum meum violaſti in
omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis
abominationibus tuis: ego quoque con-
fringam, & non parcet oculus meus, &
non miſerebor. * Tertia pars tui peſte 12
morietur, & fame conſumetur in medio
tui: & tertia pars tui in gladio cadet in
circuitu tuo: tertiam verò partem tuam
in omnem ventum diſpergam, & gladium
euaginabo poſt eos. * Et complebo furo- 13
rem meum, & requieſcere faciam indi-
gnationem meam in eis, & conſolabor: &
ſcient quia ego Dominus locutus ſum in
zelo meo, cùm impleuero indignationem
meam in eis. * Et dabo te in deſertum & 14
in opprobrium Gentibus, quæ in circui-
tu tuo ſunt, in conſpectu omnis præter- D
euntis. * Et eris opprobrium, & bla- 15
ſphemia, exemplum, & ſtupor in Gen-
bus quæ in circuitu tuo ſunt, cùm fece-
ro in te iudicia in furore, & in indigna-
tione, & in increpationibus iræ. * Ego 16
Dominus locutus ſum: Quando miſero
ſagittas famis peſſimas in eos: quæ erunt
mortiferæ, & quas mittam vt diſperdam
vos: & famem congregabo ſuper vos, &
‖ Sup. 4. a. 16. Inf. 14. d. 13. ‖ conteram in vobis baculum panis. * Et 17
immittam in vos famem, & beſtias peſ-
ſimas vſque ad internecionem: & peſti-
lentia, & ſanguis tranſibunt per te, &
gladium inducam ſuper te. ego Dominus
locutus ſum.

CAP. VI.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis pone faciem 2
tuam ad montes Iſrael, & propheta- A
‖ Inf. 36. a. 1. bis ad eos, & dices: * ‖ Mõtes Iſrael audi- 3
te verbum Domini Dei: Hæc dicit Domi-
nus Deus montibus, & collibus, & rupi-
bus, & vallibus: Ecce ego inducam ſuper
vos gladium, & diſperdam excelſa veſtra,
* & demoliar aras veſtras, & confringen- 4
tur ſimulachra veſtra: & deiiciam inter-
fectos veſtros ante idola veſtra. * Et dabo 5
cadauera filiorum Iſrael ante faciem ſi-
mulachrorum veſtrorum: & diſpergam
oſſa veſtra circũ aras veſtras, * in omni- 6
bus habitationibus veſtris. Vrbes de- B
ſertæ erunt, & excelſa demolientur, &
diſſipabuntur: & interibunt aræ veſtræ,
& confringentur: & ceſſabunt idola ve-
ſtra, & conterentur delubra veſtra, & de-
lebuntur opera veſtra. * Et cadet inter- 7
fectus in medio veſtri: & ſcietis quia ego
ſum Dominus. * Et relinquam in vobis 8
eos, qui fugerint gladium in Gentibus,
9 cùm diſperſero vos in terris. * Et recor-
C dabuntur mei liberati veſtri in Genti-
bus, ad quas captiui ducti ſunt: quia con-
triui cor eorum fornicans, & recedens à
me; & oculos eorum fornicãtes poſt idola
ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis
quæ fecerunt in vniuerſis abominationi-
10 bus ſuis. * Et ſcient, quia ego Dominus
non fruſtra locutus ſum, vt facerem eis
11 malum hoc. * Hæc dicit Dominus Deus:
Percute manum tuam, & allide pedem
tuum, & dic: Heu, ad omnes abomina-
tiones malorum domus Iſrael: quia gla-
12 dio, fame, & peſte ruituri ſunt. * Qui lon-
ge eſt, peſte morietur: qui autem prope,
gladio corruet: & qui relictus fuerit, &
obſeſſus, fame morietur: & complebo in-
13 dignationem meam in eis. * Et ſcietis
D quia ego Dominus, cùm fuerint interfe-
cti veſtri in medio idolorum veſtrorum,
in circuitu ararum veſtrarum, in omni
colle excelſo, & in cunctis ſummitatibus
montium, & ſubtus omne lignum nemo-
roſum, & ſubtus vniuerſam quercum
frondoſam, locum vbi accenderunt thura
14 redolentia vniuerſis idolis ſuis. * Et ex-
tendam manum meam ſuper eos: & fa-
ciam terram deſolatam & deſtitutam, à
deſerto Deblàtha, in omnibus habitatio-
nibus eorum: & ſciet quia ego Dominus.

CAP. VII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me,
2 dicens: * Et tu fili hominis, hæc di-
A cit Dominus Deus terræ Iſrael: Finis ve-
nit, venit finis ſuper quattuor plagas ter-
3 ræ. * Nunc finis ſuper te, & immittam
furorem meum in te: & iudicabo te
iuxta vias tuas: & ponam contra te om-
4 nes abominationes tuas. * Et non par-
cet oculus meus ſuper te, & non miſere-
bor: ſed vias tuas ponam ſuper te, & abo-
minationes tuæ in medio tui erunt: &
5 ſcietis quia ego Dominus. * Hæc dicit
Dominus Deus: Afflictio vna, afflictio ec-
6 ce venit. * finis venit, venit finis, euigila-
B uit aduerſum te: ecce venit. * Venit con-
7 tritio ſuper te, qui habitas in terra: venit
tempus, propè eſt dies occiſionis, & non
8 gloriæ montium. * Nunc de propinquo
effundam iram meam ſuper te, & com-
plebo furorem meum in te: & iudicabo te
iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia
9 ſcelera tua. * Et non parcet oculus meus,
C nec miſerebor, ſed vias tuas imponam ti-
bi, & abominationes tuæ in medio tui
erunt: & ſcietis quia ego ſum Dominus
10 percutiens. * Ecce dies, ecce venit: egreſſa
eſt contritio, floruit virga, germinauit
11 ſuperbia: * iniquitas ſurrexit in virga
impietatis; non ex eis, & non ex populo
neque ex ſonitu eorum: & non erit re-
12 quies in eis. * Venit tempus, appropin-
quauit dies: qui emit, non lætetur: & qui
13 vendit, non lugeat: quia ira ſuper om-
nem populum eius. * Quia qui vendit,
ad

Digitized

ad id quod vendidit, non reuertetur, & D
adhuc in viuentibus vita eorum. viſio
enim ad omnem multitudinem eius non
regredietur: & vir in iniquitate vitæ ſuæ
non confortabitur. * Canite tuba, præ- 14
parentur omnes, & non eſt qui vadat ad
prælium: ira enim mea ſuper vniuerſum
populum eius. * Gladius foris: & peſtis 15
& fames intrinſecus: qui in agro eſt, gla-
dio morietur: & qui in ciuitate, peſtilen-
tia, & fame deuorabuntur. * Et ſalua- 16
buntur qui fugerint ex eis: & erunt in
montibus quaſi columbæ conualliũ om-
nes trepidi, vnuſquiſque in iniquitate
ſua.* Omnes manus diſſoluentur, & om- 17
‖ *Iſa.*15. nia genua fluent aquis.* ‖ Et accinget 18
*a.*2. ſe ciliciis, & operiet eos formido, & in E
Ier. 48. omni facie confuſio, & in vniuerſis capi-
*f.*37. tibus eorum caluitium. * Argentum eo- 19
*Prou.*11 rum foras proijcietur, & aurum eorum
*a.*4. in ſterquilinium erit. Argentum eorum,
*Soph.*1. & aurum eorum non valebit liberare
*d.*18. eos in die furoris Domini. Animam ſuam
*Ecc.*5. *c.* non ſaturabunt, & ventres eorum non
10.15. implebuntur: quia ſcandalum iniquita-
tis eorum factum eſt. * Et ornamentum 20
monilium ſuorum in ſuperbiam poſue- F
runt, & imagines abominationum ſua-
rum & ſimulachrorum fecerunt ex eo:
propter hoc dedi eis illud in immundi-
tiam:* & dabo illud in manus alienorum 21
ad diripiendum, & impiis terræ in præ-
dam, & contaminabunt illud. * Et auer- 22
tam faciem meã ab eis, & violabunt ar-
canum meũ: & introibunt in illud emiſ-
ſarij, & cõtaminabũt illud. * Fac conclu- 23
ſionem: quoniam terra plena eſt iudicio
ſanguinum, & ciuitas plena iniquitate.
* Et adducam peſſimos de Gentibus, & 24
poſſidebunt domos eorum: & quieſcere G
faciam ſuperbiam potentium, & poſſide-
bunt ſanctuaria eorũ. * Anguſtia ſuper- 25
ueniente, requirent pacem, & non erit.
* Conturbatio ſuper conturbationem ve- 26
niet, & auditus ſuper auditum: & quæ-
rent viſionem de propheta, & lex peribit
à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus.
* Rex lugebit, & princeps induetur mœ- 27
rore, & manus populi terræ conturba-
buntur. Secundum viam eorum faciam
eis, & ſecundùm iudicia eorum iudicabo
eos: & ſcient quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto 1
menſe, in quinta menſis: ego ſedebam A
in domo mea, & ſenes Iuda ſedebant
coram me, & cecidit ibi ſuper me manus
Domini Dei. * Et vidi, & ecce ſimilitu- 2
do quaſi aſpectus ignis: ab aſpectu lum-
borum eius, & deorſum, ignis: & à lum-
bis eius, & ſurſum, quaſi aſpectus ſplen-
‖ *Dan.* doris, vt viſio electri.* ‖ Et emiſſa ſimi- 3
14.*f.*35. litudo manus apprehendit me in cincin- B
no capitis mei: & eleuauit me ſpiritus
inter terram & cælum: & adduxit me in
Ieruſalem in viſione Dei, iuxta oſtium
interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem,
vbi erat ſtatutum idolum zeli ad prouo-
4 candam æmulationem. * Et ecce ibi glo-
ria Dei Iſrael, ſecundùm viſionem quam
5 videram in campo. * Et dixit ad me: Fili
C hominis, leua oculos tuos ad viam Aqui-
lonis. Et leuaui oculos meos ad viam
Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ al-
6 taris, idolum zeli in ipſo introitu. * Et
dixit ad me: Fili hominis, putáſne, vides
tu quid iſti faciunt, abominationes ma-
gnas, quas domus Iſrael facit hic, vt pro-
cul recedam à ſanctuario meo? & adhuc
conuerſus videbis abominationes maio-
7 res. * Et introduxit me ad oſtium atrij:
& vidi, & ecce foramen vnum in pariete.
8 * Et dixit ad me: Fili hominis fode pa-
D rietem. Et cùm fodiſſem parietem, appa-
9 ruit oſtium vnum. * Et dixit ad me: In-
gredere, & vide abominationes peſſimas,
10 quas iſti faciunt hic. * Et ingreſſus vidi,
& ecce omnis ſimilitudo reptiliũ & ani-
malium, abominatio, & vniuerſa idola
domus Iſrael depicta erant in pariete in
11 circuitu per totum. * Et ſeptuaginta viri
de ſenioribus domus Iſrael, & Iezonias
filius Saphan ſtabat in medio eorum,
E ſtantium ante picturas: & vnuſquiſque
habebat thuribulum in manu ſua: & va-
12 por nebulæ de thure conſurgebat. * Et
dixit ad me: Certè vides fili hominis quæ
ſeniores domus Iſrael faciunt in tene-
bris, vnuſquiſque in abſcondito cubiculi
ſui: dicunt enim: Non videt Dominus nos,
13 dereliquit Dominus terram. * Et dixit
ad me: Adhuc conuerſus videbis abomi-
14 nationes maiores, quas iſti faciunt. * Et
F introduxit me per oſtium portæ domus
Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem:
& ecce ibi mulieres ſedebant plangentes
15 Adonidem.* Et dixit ad me: Certè vidiſti
fili hominis: adhuc conuerſus videbis
16 abominationes maiores his. * Et intro-
duxit me in atrium domus Domini inte-
rius: & ecce in oſtio templi Domini in-
ter veſtibulum & altare, quaſi viginti-
quinque viri, dorſa habentes contra tem-
plum Domini, & facies ad Orientem: &
17 adorabant ad ortum Solis. * Et dixit ad
G me: Certè vidiſti fili hominis: numquid
leue eſt hoc domui Iuda, vt facerent abo-
minationes iſtas, quas fecerunt hic: quia
replentes terram iniquitate conuerſi ſunt
ad irritandum me? & ecce applicant ra-
18 mum ad nares ſuas. * Ergo & ego fa-
ciam in furore: non parcet oculus meus,
nec miſerebor: & cùm clamauerint ad
aures meas voce magna, non exaudiam
eos.

CAP. IX.

1 ET clamauit in auribus meis voce
A magna, dicens: Appropinquaue-
runt viſitationes vrbis, & vnuſquiſque
vas interfectionis habet in manu ſua.
2 * Et ecce ſex viri veniebant de via por-
tæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem
& vaſ

Digitized by Google

ſunt, non eſtis operati; * Ideo hæc dicit 8
Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipſe
ego faciam in medio tui iudicia in ocu-
lis Gentium. * & faciam in te quod non 9
feci, & quibus ſimilia vltrà non faciam,
propter omnes abominationes tuas.
* Ideo patres comedent filios in medio 10
tui, & filij comedent patres ſuos, & fa-
ciam in te iudicia, & ventilabo vniuerſas
reliquias tuas in omnem ventum. * Idcir- 11
co viuo ego, dicit Dominus Deus: Niſi C
pro eo quod ſanctum meum violaſti in
omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis
abominationibus tuis: ego quoque con-
fringam, & non parcet oculus meus, &
non miſerebor. * Tertia pars tui peſte 12
morietur, & fame conſumetur in medio
tui: & tertia pars tui in gladio cadet in
circuitu tuo: tertiam verò partem tuam
in omnem ventum diſpergam, & gladium
euaginabo poſt eos. * Et complebo furo- 13
rem meum, & requieſcere faciam indi-
gnationem meam in eis, & conſolabor: &
ſcient quia ego Dominus locutus ſum in
zelo meo, cùm impleuero indignationem
meam in eis. * Et dabo te in deſertum & 14
in opprobrium Gentibus, quæ in circui-
tu tuo ſunt, in conſpectu omnis præter- D
euntis. * Et eris opprobrium, & bla- 15
ſphemia, exemplum, & ſtupor in Gen-
bus quæ in circuitu tuo ſunt, cùm fece-
ro in te iudicia in furore, & in indigna-
tione, & in increpationibus iræ. * Ego 16
Dominus locutus ſum: Quando miſero
ſagittas famis peſſimas in eos: quæ erunt
mortiferæ, & quas mittam vt diſperdam
vos: & famem congregabo ſuper vos, &
‖ Sup. 4. d. 16. Inf. 14. d. 13. ‖ conteram in vobis baculum panis. * Et 17
immittam in vos famem, & beſtias peſ-
ſimas vſque ad internecionem: & peſti-
lentia, & ſanguis tranſibunt per te, &
gladium inducam ſuper te. ego Dominus
locutus ſum.

CAP. VI.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis pone faciem 2
tuam ad montes Iſrael, & propheta- A
‖ Inf. 36. a. 1. bis ad eos, & dices: * ‖ Mōtes Iſrael audi- 3
te verbum Domini Dei: Hæc dicit Domi-
nus Deus montibus, & collibus, & rupi-
bus, & vallibus: Ecce ego inducam ſuper
vos gladium, & diſperdam excelſa veſtra,
* & demoliar aras veſtras, & confringen- 4
tur ſimulachra veſtra: & deiiciam inter-
fectos veſtros ante idola veſtra. * Et dabo 5
cadauera filiorum Iſrael ante faciem ſi-
mulachrorum veſtrorum: & diſpergam
oſſa veſtra circū aras veſtras, * in omni- 6
bus habitationibus veſtris. Vrbes de- B
ſertæ erunt, & excelſa demolientur, &
diſſipabuntur: & interibunt aræ veſtræ,
& confringentur: & ceſſabunt idola ve-
ſtra, & conterentur delubra veſtra, & de-
lebuntur opera veſtra. * Et cadet inter- 7
fectus in medio veſtri: & ſcietis quia ego
ſum Dominus. * Et relinquam in vobis 8
eos, qui fugerint gladium in Gentibus,
9 cùm diſperſero vos in terris. * Et recor-
C dabuntur mei liberati veſtri in Genti-
bus, ad quas captiui ducti ſunt: quia con-
triui cor eorum fornicans, & recedens à
me; & oculos eorum fornicātes poſt idola
ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis
quæ fecerunt in vniuerſis abominationi-
10 bus ſuis. * Et ſcient, quia ego Dominus
non fruſtra locutus ſum, vt facerem eis
11 malum hoc. * Hæc dicit Dominus Deus:
Percute manum tuam, & allide pedem
tuum, & dic: Heu, ad omnes abomina-
tiones malorum domus Iſrael: quia gla-
12 dio, fame, & peſte ruituri ſunt. * Qui lon-
ge eſt, peſte morietur: qui autem prope,
gladio corruet: & qui relictus fuerit, &
obſeſſus, fame morietur: & complebo in-
13 dignationem meam in eis. * Et ſcietis
D quia ego Dominus, cùm fuerint interfe-
cti veſtri in medio idolorum veſtrorum,
in circuitu ararum veſtrarum, in omni
colle excelſo, & in cunctis ſummitatibus
montium, & ſubtus omne lignum nemo-
roſum, & ſubtus vniuerſam quercum
frondoſam, locum vbi accenderunt thura
14 redolentia vniuerſis idolis ſuis. * Et ex-
tendam manum meam ſuper eos: & fa-
ciam terram deſolatam & deſtitutam, à
deſerto Deblatha, in omnibus habitatio-
nibus eorum: & ſciēt quia ego Dominus.

CAP. VII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me,
2 dicens: * Et tu fili hominis, hæc di-
A cit Dominus Deus terræ Iſrael: Finis ve-
nit, venit finis ſuper quattuor plagas ter-
3 ræ. * Nunc finis ſuper te, & immittam
furorem meum in te: & iudicabo te
iuxta vias tuas: & ponam contra te om-
4 nes abominationes tuas. * Et non par-
cet oculus meus ſuper te, & non miſere-
bor: ſed vias tuas ponam ſuper te, & abo-
minationes tuæ in medio tui erunt: &
5 ſcietis quia ego Dominus. * Hæc dicit
Dominus Deus: Afflictio vna, afflictio ec-
6 ce venit. * finis venit, venit finis, euigila-
B uit aduerſum te: ecce venit. * Venit con-
7 tritio ſuper te, qui habitas in terra: venit
tempus, propè eſt dies occiſionis, & non
8 gloriæ montium. * Nunc de propinquo
effundam iram meam ſuper te, & com-
plebo furorem meum in te: & iudicabo te
iuxta vias tuas; & imponam tibi omnia
9 ſcelera tua. * Et non parcet oculus meus,
C nec miſerebor, ſed vias tuas imponam ti-
bi, & abominationes tuæ in medio tui
erunt: & ſcietis quia ego ſum Dominus
10 percutiens. * Ecce dies, ecce venit: egreſſa
eſt contritio, floruit virga, germinauit
11 ſuperbia: * iniquitas ſurrexit in virga
impietatis; non ex eis, & non ex populo
neque ex ſonitu eorum: & non erit re-
12 quies in eis. * Venit tempus, appropin-
quauit dies: qui emit, non lætetur: & qui
13 vendit, non lugeat: quia ira ſuper om-
nem populum eius. * Quia qui vendit,
ad

ad id quod vendidit, non reuertetur, & D
adhuc in viuentibus vita eorum. viſio
enim ad omnem multitudinem eius non
regredietur: & vir in iniquitate vitæ ſuæ
non confortabitur. * Canite tuba, præ- 14
parentur omnes, & non eſt qui vadat ad
prælium: ira enim mea ſuper vniuerſum
populum eius. * Gladius foris: & peſtis 15
& fames intrinſecus: qui in agro eſt, gla-
dio morietur: & qui in ciuitate, peſtilen-
tia, & fame deuorabuntur. * Et ſalua- 16
buntur qui fugerint ex eis: & erunt in
montibus quaſi columbæ conualliũ om-
nes trepidi, vnuſquiſque in iniquitate
ſua.* Omnes manus diſſoluentur, & om- 17
‖ *Iſa.15.* nia genua fluent aquis. * ‖ Et accinget 18
a.2. ſe ciliciis, & operiet eos formido, & in E
Ier. 48. omni facie confuſio, & in vniuerſis capi-
f.37. tibus eorum caluitium. * Argentum eo- 19
Prou.11 rum foras proijcietur, & aurum eorum
a.4. in ſterquilinium erit. Argentum eorum,
Soph.1. & aurum eorum non valebit liberare
d.18. eos in die furoris Domini. Animam ſuam
Ecc.5.c. non ſaturabunt, & ventres eorum non
10.13. implebuntur: quia ſcandalum iniquita-
tis eorum factum eſt. * Et ornamentum 20
monilium ſuorum in ſuperbiam poſue- F
runt, & imagines abominationum ſua-
rum & ſimulachrorum fecerunt ex eo:
propter hoc dedi eis illud in immundi-
tiam:* & dabo illud in manus alienorum 21
ad diripiendum, & impiis terræ in præ-
dam, & contaminabunt illud. * Et auer- 22
tam faciem meã ab eis, & violabunt ar-
canum meũ: & intro ibunt in illud emiſ-
ſarij, & cõtaminabũt illud. * Fac conclu- 23
ſionem: quoniam terra plena eſt iudicio
ſanguinum, & ciuitas plena iniquitate.
* Et adducam peſſimos de Gentibus, & 24
poſſidebunt domos eorum: & quieſcere G
faciam ſuperbiam potentium, & poſſide-
bunt ſanctuaria eorũ. * Anguſtia ſuper- 25
ueniente, requirent pacem, & non erit.
* Conturbatio ſuper conturbationem ve- 26
niet, & auditus ſuper auditum: & quæ-
rent viſionem de propheta, & lex peribit
à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus.
* Rex lugebit, & princeps induetur mœ- 27
rore, & manus populi terræ conturba-
buntur. Secundum viam eorum faciam
eis, & ſecundùm iudicia eorum iudicabo
eos: & ſcient quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto 1
menſe, in quinta menſis: ego ſedebam A
in domo mea, & ſenes Iuda ſedebant
coram me, & cecidit ibi ſuper me manus
Domini Dei. * Et vidi, & ecce ſimilitu- 2
do quaſi aſpectus ignis: ab aſpectu lum-
borum eius, & deorſum, ignis: & à lum-
bis eius, & ſurſum, quaſi aſpectus ſplen-
§ *Dan.* doris, vt viſio electri.* § Et emiſſa ſimi- 3
14.f.35. litudo manus apprehendit me in cincin- B
no capitis mei: & eleuauit me ſpiritus
inter terram & cælum: & adduxit me in
Ieruſalem in viſione Dei, iuxta oſtium
interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem,
vbi erat ſtatutum idolum zeli ad prouo-
4 candam æmulationem. * Et ecce ibi glo-
ria Dei Iſrael, ſecundùm viſionem quam
5 videram in campo. * Et dixit ad me: Fili
C hominis, leua oculos tuos ad viam Aqui-
lonis. Et leuaui oculos meos ad viam
Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ al-
6 taris, idolum zeli in ipſo introitu. * Et
dixit ad me: Fili hominis, putáſne, vides
tu quid iſti faciunt, abominationes ma-
gnas, quas domus Iſrael facit hic, vt pro-
cul recedam à ſanctuario meo? & adhuc
conuerſus videbis abominationes maio-
7 res. * Et introduxit me ad oſtium atrij:
& vidi, & ecce foramen vnum in pariete.
8 * Et dixit ad me: Fili hominis fode pa-
D rietem. Et cùm fodiſſem parietem, appa-
9 ruit oſtium vnum. * Et dixit ad me: In-
gredere, & vide abominationes peſſimas,
10 quas iſti faciunt hic. * Et ingreſſus vidi,
& ecce omnis ſimilitudo reptiliũ & ani-
malium, abominatio, & vniuerſa idola
domus Iſrael depicta erant in pariete in
11 circuitu per totum. * Et ſeptuaginta viri
de ſenioribus domus Iſrael, & Iezonias
filius Saphan ſtabat in medio eorum,
E ſtantium ante picturas: & vnuſquiſque
habebat thuribulum in manu ſua: & va-
12 por nebulæ de thure conſurgebat. * Et
dixit ad me: Certè vides fili hominis quæ
ſeniores domus Iſrael faciunt in tene-
bris, vnuſquiſque in abſcondito cubiculi
ſui: dicunt enim: Non videt Dominus nos,
13 dereliquit Dominus terram. * Et dixit
ad me: Adhuc conuerſus videbis abomi-
14 nationes maiores, quas iſti faciunt. * Et
F introduxit me per oſtium portæ domus
Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem:
& ecce ibi mulieres ſedebant plangentes
15 Adonidem.* Et dixit ad me: Certè vidiſti
fili hominis: adhuc conuerſus videbis
16 abominationes maiores his. * Et intro-
duxit me in atrium domus Domini inte-
rius: & ecce in oſtio templi Domini in-
ter veſtibulum & altare, quaſi viginti-
quinque viri, dorſa habentes contra tem-
plum Domini, & facies ad Orientem: &
17 adorabant ad ortum Solis. * Et dixit ad
G me: Certè vidiſti fili hominis: numquid
leue eſt hoc domui Iuda, vt facerent abo-
minationes iſtas, quas fecerunt hic: quia
replentes terram iniquitate conuerſi ſunt
ad irritandum me? & ecce applicant ra-
18 mum ad nares ſuas. * Ergo & ego fa-
ciam in furore: non parcet oculus meus,
nec miſerebor: & cùm clamauerint ad
aures meas voce magna, non exaudiam
eos.

CAP. IX.

1 ET clamauit in auribus meis voce
A magna, dicens: Appropinquaue-
runt viſitationes vrbis, & vnuſquiſque
vas interfectionis habet in manu ſua.
2 * Et ecce ſex viri veniebant de via por-
tæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem

& vni-

Digitized by Google

& vniuſcuiuſque vas interitus in manu
eius: vir quoque vnus in medio eorum
veſtitus erat lineis, & atramentarium
ſcriptoris ad renes eius: & ingreſsi ſunt,
& ſteterunt iuxta altare æreum: * Et glo- 3
ria Domini Iſrael aſſumpta eſt de che-
rub, quæ erat ſuper eum ad limen do-
mus: & vocauit virum, qui indutus erat
lineis, & atramentarium ſcriptoris ha-
bebat in lumbis ſuis. * Et dixit Domi- 4
nus ad eum: Tranſi per mediam ciuitatẽ
in medio Ieruſalem: ‖ & ſigna thau ſu-
per frontes virorum gementium, & do-
lentium ſuper cunctis abominationibus,
quæ fiunt in medio eius. * Et illis dixit, 5
audiente me: Tranſite per ciuitatem ſe-
quentes eum, & percutite: non parcat
oculus veſter, neque miſereamini. * Se- 6
nem, adoleſcentulum, & virginem, par-
uulum, & mulieres, interficite vſque ad C
internecionem: omnem autem, ſuper
quem videritis thau, ne occidatis, & à
ſanctuario meo incipite. Cœperunt ergo
à viris ſenioribus, qui erant ante faciem
domus. * Et dixit ad eos: Contaminate 7
domum, & implete atria interfectis: egre-
dimini. Et egreſsi ſunt, & percutiebant
eos qui erant in ciuitate. * Et cæde com- 8
pleta, remanſi ego: ruique ſuper faciem
meam, & clamans aio: Heu, heu, heu Do-
mine Deus: ergóne diſperdes omnes re-
liquias Iſrael, effundens furorem tuum
ſuper Ieruſalem? * Et dixit ad me: Ini- 9
quitas domus Iſrael & Iuda, magna eſt D
nimis valde, & repleta eſt terra ſangui-
nibus, & ciuitas repleta eſt auerſione: di-
xerũt enim: Dereliquit Dominus terram,
& Dominus non videt. * Igitur & meus 10
non parcet oculus, neque miſerebor:
viam eorum ſuper caput eorum reddam.
* Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui 11
habebat atramentarium in dorſo ſuo, re-
ſpondit verbum, dicens: Feci ſicut præce-
piſti mihi.

‖ Exod. 12. c. 7. Apoc. 7. a. 3.

CAP. X.

ET vidi, & ecce in firmamento, quod 1
erat ſuper caput cherubim, quaſi la A
pis ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis
ſolij, apparuit ſuper ea. * Et dixit ad virum 2
qui indutus erat lineis, & ait: In-
gredere in medio rotarum, quæ ſunt ſub-
tus cherubim, & imple manũ tuam pru-
nis ignis, quæ ſunt inter cherubim, & ef-
funde ſuper ciuitatem. Ingreſſuſq; eſt in
conſpectu meo: * cherubim autem ſtabãt 3
à dexteris domus cùm ingrederetur vir, &
nubes impleuit atrium interius. * Et ele- 4
uata eſt gloria Domini deſuper cherub ad
limen domus: & repleta eſt domus nube,
& atrium repletum eſt ſplendore gloriæ
Domini. * Et ſonitus alarum cherubim 5
audiebatur vſque ad atrium exterius,
quaſi vox Dei omnipotentis loquentis.
* Cùmque præcepiſſet viro, qui indutus 6
erat lineis, dicens: Sume ignem de medio B
rotarum, quæ ſunt inter cherubim: in-
7 greſſus ille ſtetit iuxta rotam. * Et exten-
dit cherub manum de medio cherubim,
ad ignẽ, qui erat inter cherubim: & ſum-
pſit, & dedit in manus eius, qui indutus
8 erat lineis: qui accipiens egreſſus eſt. * Et
apparuit in cherubim ſimilitudo manus
9 hominis ſubtus pennas eorum. * & vidi
& ecce quattuor rotæ iuxta cherubim:
rota vna iuxta cherub vnum, & rota alia
iuxta cherub vnum: ſpecies autem rota-
rum erat quaſi viſio lapidis cryſolithi.
10 * & aſpectus earum ſimilitudo vna quat-
11 tuor: quaſi ſit rota in medio rotæ. * Cùm-
que ambularent, in quattuor partes gra-
diebantur: & non reuertebantur ambu-
lantes, ſed ad locum, ad quem ire decli-
nabat quæ prima erat, ſequebantur &
12 ceteræ, nec conuertebantur. * Et omne
C corpus earum, & colla, & manus, & pen-
næ, & circuli, plena erant oculis, in
13 circuitu quattuor rotarum. * Et rotas
iſtas vocauit volubiles, audiente me.
14 * Quattuor autem facies habebat vnum:
facies vna, facies cherub: & facies ſecun-
da facies hominis: & in tertio facies leo-
15 nis: & in quarto facies aquilæ. * Et ele-
uata ſunt cherubim: ipſum eſt animal,
quod videram iuxta fluuium Chobar.
16 * Cùmque ambularent cherubim, ibant
pariter & rotæ iuxta ea: & cùm eleuarẽt
cherubim alas ſuas vt exaltarentur de
terra, non reſidebãt rotæ, ſed & ipſæ iux-
17 tà erant. * Stantibus illis, ſtabant: & cum
eleuatis eleuabantur: ſpiritus enim vitæ
18 erat in eis. * Et egreſſa eſt gloria Domini
D à limine templi: & ſtetit ſuper cherubim.
19 * Et eleuantia cherubim alas ſuas, exal-
tata ſunt à terra coram me: & illis egre-
dientibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt:
& ſtetit in introitu portæ domus Domi-
ni orientalis: & gloria Dei Iſrael erat ſu-
20 per ea. * Ipſum eſt animal, quod vidi
ſubter Deum Iſrael ‖ iuxta fluuium Cho-
bar: & intellexi quia cherubim eſſent.
21 * Quattuor vultus vni, & quattuor alæ
vni: & ſimilitudo manus hominis ſub
22 alis eorum. * Et ſimilitudo vultuum
eorum, ipſi vultus quos videram iuxta
fluuium Chobar, & intuitus eorum,
& impetus ſingulorum ante faciem ſuam
ingredi.

‖ Sup. 1. a. 13.

CAP. XI.

1 A ET eleuauit me ſpiritus, & introduxit
me ad portam domus Domini orien-
talem, quæ reſpicit ad ſolis ortum:
& ecce in introitu portæ vigintiquinque
viri: & vidi in medio eorum Iezoniam
filium Azur, & Pheltiam filium Banaiæ,
2 principes populi. * Dixitque ad me: Fili
hominis, hi ſunt viri, qui cogitant ini-
quitatem, & tractant conſilium peſsi-
3 mum in vrbe iſta, * dicentes: Nónne du-
dum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt le-
4 bes, nos autem carnes. * Idcirco vatici-
5 nare de eis, vaticinare fili hominis. * Et
irruit in me ſpiritus Domini, & dixit ad
me

Digitized by Google

me: loquere: Hæc dicit Dominus: Sic lo-
cuti eſtis domus Iſrael, & cogitationes
cordis veſtri ego noui. * Plurimos occi- 6
diſtis in vrbe hac, & impleſtis vias eius
interfectis. *Propterea hæc dicit Dominus 7
Deus: Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in B
medio eius, hi ſunt carnes, & hæc eſt le-
bes: & educam vos de medio eius. * Gla- 8
dium metuiſtis, & gladium inducam ſu-
per vos, ait Dominus Deus. * Et eiiciam 9
vos de medio eius, dabóque vos in manu
hoſtium, & faciam in vobis iudicia. *Gla- 10
dio cadetis: in finibus Iſrael iudicabo vos,
& ſcietis quia ego Dominus. * Hæc non 11
erit vobis in lebetem, & vos non eritis in
medio eius in carnes: in finibus Iſrael iu-
dicabo vos. * Et ſcietis quia ego Domi- 12
nus: quia in præceptis meis non ambula-
ſtis, & iudicia mea non feciſtis, ſed iuxta
iudicia Gentium, quæ in circuitu veſtro
ſunt, eſtis operati. * Et factum eſt, cùm 13
prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mor-
tuus eſt: & cecidi in faciē meam clamans
voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domi-
ne Deus: conſummationem tu facis reli-
quiarum Iſrael? * Et factum eſt verbum 14
Domini ad me, dicens: * Fili hominis, 15
fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, C
& omnis domus Iſrael, vniuerſi, quibus
dixerunt habitatores Ieruſalem: Longè
recedite à Domino, nobis data eſt terra
in poſſeſsionē. * Propterea hæc dicit Do- 16
minus Deus, quia longè feci eos in Gen-
tibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis
in ſanctificationem modicam in terris, ad
quas venerunt. * Propterea loquere: Hæc 17
dicit Dominus Deus: Congregabo vos de
populis, & adunabo de terris, in quibus
diſperſi eſtis, daboque vobis humum Iſ-
rael. * Et ingredientur illuc, & auferent 18
omnes offenſiones, cunctáſque abomina-
‖ Ier. 31. f. 33. Inf. 36. f. 26. tiones eius de illa. * ‖ Et dabo eis cor 19
vnum, & ſpiritum nouum tribuam in vi- D
ſceribus eorum: & auferam cor lapideum
de carne eorum, & dabo eis cor carneum:
* Vt in præceptis meis ambulent, & iu- 20
dicia mea cuſtodiāt, faciántque ea: & ſint
mihi in populū & ego ſim eis in Deum.
*Quorum cor poſt offendicula & abomi- 21
nationes ſuas ambulat, horū viam in ca-
pite ſuo ponam, dicit Dominus Deus.* Et 22
eleuauerunt cherubim alas ſuas, & rotæ
cum eis: & gloria Dei Iſrael erat ſuper
ea. * Et aſcendit gloria Domini de medio 23
ciuitatis, ſtetítque ſuper montem, qui
eſt ad Orientem vrbis. * Et ſpiritus leua- 24
uit me, adduxitque in Chaldæam ad
tranſmigrationem, in viſione, in ſpiritu
Dei: & ſublata eſt à me viſio, quam vide-
ram. * Et locutus ſum ad tranſmigratio- 25
nem omnia verba Domini, quæ oſtende-
rat mihi.

CAP. XII.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis in medio do- 2
mus exaſperantis tu habitas: qui oculos A
habent ad videndum, & non vident: &
aures ad audiendum, & non audiunt:
3 quia domus exaſperans eſt. * Tu ergo fili
hominis, fac tibi vaſa tranſmigrationis,
& tranſmigrabis per diem corā eis: tranſ-
migrabis autem de loco tuo ad locum al-
terum, in conſpectu eorum, ſi fortè aſpi-
4 ciant: quia domus exaſperans eſt. * Et ef-
B feres foras vaſa tua quaſi vaſa tranſmi-
grantis per diem in conſpectu eorum: tu
autem egredieris veſpere coram eis, ſicut
5 egreditur migrans. * Ante oculos eorum
perfode tibi parietem: & egredieris per
6 eum. * In conſpectu eorum in humeris
portaberis, in caligine efferēris: faciem
tuam velabis, & non videbis terram: quia
7 portentum dedi te domui Iſrael. * Feci
ergo ſicut præceperat mihi Dominus: va-
ſa mea protuli quaſi vaſa tranſmigrantis
per diem: & veſpere perfodi mihi parie-
C tem manu: & in caligine egreſſus ſum, in
humeris portatus in conſpectu eorum.
8 * Et factus eſt ſermo Domini manè ad
9 me, dicens: * Fili hominis, numquid non
dixerunt ad te domus Iſrael, domus exa-
10 ſperans: Quid tu facis? * Dic ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: Super ducem onus
iſtud, qui eſt in Ieruſalem, & ſuper om-
nem domum Iſrael, quæ eſt in medio eo-
11 rum. * Dic. Ego portentum veſtrum: quo-
modo feci, ſic fiet illis: in tranſmigratio-
12 nem, & in captiuitatem ibunt. * Et dux,
qui eſt in medio eorum, in humeris por-
tabitur, in caligine egredietur: parietem
D perfodient vt educant eū: facies eius ope-
13 rietur vt non videat oculo terram. * ‖ Et ‖ Inf. 17. f. 20.
extendā rete meum ſuper eum, & capie-
tur in ſagena mea: & adducā eum in Ba-
bylonem in terram Chaldæorum: & ip-
14 ſam non videbit, ibique morietur. * Et
omnes qui circa eum ſunt, præſidiū eius,
& agmina eius, diſpergā in omnem ven-
15 tum: & gladium euaginabo poſt eos. * Et
ſcient quia ego Dominus, quando diſper-
ſero illos in Gentibus, & diſſeminauero
16 eos in terris. * Et relinquam ex eis viros
paucos, à gladio, & fame, & peſtilentia: vt
enarrent omnia ſcelera eorum in Genti-
E bus, ad quas ingredientur: & ſcient quia
17 ego Dominus. * Et factus eſt ſermo Do-
18 mini ad me, dicens: * Fili hominis, panem
tuum in conturbatione comede: ſed &
aquam tuam in feſtinatione & mœrore
19 bibe. * Et dices ad populum terræ: Hæc
dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant
in Ieruſalem in terra Iſrael: Panem ſuum
in ſolicitudine comedent, & aquam ſuam
in deſolatione bibent: vt deſoletur terra
à multitudine ſua, propter iniquitatem
20 omnium qui habitant in ea. * Et ciuita-
F tes, quæ nunc habitantur, deſolatæ erunt,
terráque deſerta: & ſcietis quia ego Do-
21 minus. * Et factus eſt ſermo Domini ad
22 me, dicens: * Fili hominis, quod eſt pro-
uerbium iſtud vobis in terra Iſrael, di-
centium: In longum differentur dies, &
peribit

Digitized by Google

peribit omnis viſio.* Ideo dic ad eos: Hęc 23
dicit Dominus Deus : Quieſcere faciam
prouerbiũ iſtud, neque vulgò dicetur vl-
trà in Iſrael : & loquere ad eos quòd ap-
propinquauerint dies, & ſermo omnis vi-
ſionis. * Non enim erit vltrà omnis viſio 24
caſſa, neque diuinatio ambigua in medio
filiorum Iſrael. * Quia ego Dominus lo- 25
quar: & quodcumque locutus fuero ver- G
bum, fiet, & non prolongabitur amplius:
ſed in diebus veſtris domus exaſperãs lo-
quar verbum, & faciam illud, dicit Do-
minus Deus. * Et factus eſt ſermo Domi- 26
ni ad me, dicens: * Fili hominis, ecce do- 27
mus Iſrael dicentium: Viſio, quam hic vi-
det, in dies multos : & in tempora longa
iſte prophetat.* Propterea dic ad eos: Hęc 28
dicit Dominus Deus : Non prolongabi-
tur vltrà omnis ſermo meus : verbum,
quod locutus fuero , complebitur , dicit
Dominus Deus.

CAP. XIII.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
dicens : * Fili hominis, vaticinare ad 2
prophetas Iſrael, qui prophetant : & di- A
ces prophetantibus de corde ſuo : Audi-
te verbum Domini: * Hæc dicit Dominus 3
[Ier. 23. Deus :] Væ prophetis inſipientibus , qui
a. 1. ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident.
Inf. 14. * Quaſi vulpes in deſertis , prophetæ tui 4
c. 9. & Iſrael erant. * Non aſcendiſtis ex aduer- 5
34. a. 2. ſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo
Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domi-
ni.* Vident vana, & diuinant mẽdacium, 6
dicentes : Ait Dominus : cùm Dominus
non miſerit eos: & perſeuerauerunt con-
firmare ſermonem.* Numquid non viſio- 7
nem caſſam vidiſtis, & diuinationẽ men-
dacem locuti eſtis ? & dicitis, Ait Domi-
nus; cùm ego non ſim locutus.* Propter- 8
ea hæc dicit Dominus Deus : Quia locu-
ti eſtis vana, & vidiſtis mendaciũ: ideo ec-
ce ego ad vos, dicit Dominus Deus : * Et 9
erit manꝰ mea ſuper prophetas, qui vidẽt B
vana, & diuinant mendacium: in conſilio
populi mei non erunt, & in ſcriptura do-
mus Iſrael non ſcribentur, nec in terram
Iſrael ingredientur : & ſcietis quia ego
Dominus Deus.* Eo quòd deceperint po- 10
pulum meum, dicentes : Pax , & non eſt
pax : & ipſe ædificabat parietem , illi au-
tem liniebant eum luto abſque paleis.
* Dic ad eos , qui liniunt abſque tempe- 11
ratura, quòd caſurus ſit : erit enim imber
inundans, & dabo lapides prægrandes de-
ſuper irruentes , & ventum procellæ diſ-
ſipantem. * Siquidem ecce cecidit paries: 12
numquid non dicetur vobis: Vbi eſt litu-
ra , quam liniſtis ? * Propterea hæc dicit 13
Dominus Deus: Et erumpere faciam ſpi-
ritum tempeſtatum in indignatione mea,
& imber inundans in furore meo erit: &
lapides grandes in ira in conſumptionem.
* Et deſtruam parietem , quem liniſtis 14
C abſque temperamento: & adæquabo eum
terræ, & reuelabitur fundamentum eius
& cadet, & conſumetur in medio eius: &
15 ſcietis quia ego ſum Dominus.* Et com-
plebo indignationem meam in pariete, &
in his qui liniunt eum abſque tempera-
mento, dicámque vobis: Non eſt paries, &
16 non ſunt qui liniunt eum. * Prophetæ
Iſrael , qui prophetant ad Ieruſalem , &
vident ei viſionem pacis : & non eſt pax,
17 ait Dominus Deus. * Et tu fili hominis,
pone faciem tuam cõtra filias populi tui,
quæ prophetãt de corde ſuo: & vaticina-
18 re ſuper eas, & dic : Hæc dicit Dominus
Deus : Væ quæ conſuunt puluillos ſub
omni cubito manus & faciũt ceruicalia
ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas
animas : & cùm caperent animas popu-
19 li mei , viuificabant animas eorum. * Et
violabãt me ad populum meum , propter
pugillum hordei, & fragmen panis, vt in-
terficerent animas , quæ non moriuntur,
& viuificarent animas , quæ non viuunt,
mentientes populo meo credenti menda-
20 ciis. * Propter hoc hæc dicit Dominus
D Deus : Ecce ego ad puluillos veſtros, qui-
bus vos capitis animas volantes : & di-
rumpam eos de brachiis veſtris : & di-
mittam animas , quas vos capitis , ani-
21 mas ad volandum. * Et dirumpam cer-
uicalia veſtra , & liberabo populum
meum de manu veſtra , neque erunt vl-
trà in manibus veſtris ad prædandum:
22 & ſcietis quia ego Dominus. * Pro eo
quòd mœrere feciſtis cor iuſti mendaci-
ter , quem ego non contriſtaui : & con-
fortaſtis manus impij , vt non reuertere-
23 tur à via ſua mala, & viueret:* Propter-
ea vana non videbitis , & diuinationes
non diuinabitis amplius, & eruam popu-
lum meum de manu veſtra: & ſcietis quia
ego Dominus.

CAP. XIIII.

1 ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſ-
2 rael , & ſederunt coram me. * Et fa-
A ctus eſt ſermo Domini ad me , dicens:
3 * Fili hominis, viri iſti poſuerũt immun-
ditias ſuas in cordibus ſuis, & ſcandalum
iniquitatis ſuæ ſtatuerunt contra faciem
ſuam : numquid interrogatus reſpondebo
4 eis? * Propter hoc loquere eis, & dices ad
eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo ho-
mo de domo Iſrael, qui poſuerit immun-
B ditias ſuas in corde ſuo, & ſcandalum ini-
quitatis ſuæ ſtatuerit cõtra faciem ſuam,
& venerit ad prophetam interrogans per
eum me : ego Dominus reſpondebo ei in
5 multitudine immunditiarum ſuarum: * vt
capiatur domus Iſrael in corde ſuo , quo
receſſerunt à me in cunctis idolis ſuis.
6 * Propterea dic ad domum Iſrael : Hæc
dicit Dominus Deus : Conuertimini , &
recedite ab idolis veſtris , & ab vniuerſis
contaminationibus veſtris auertite facies
veſtras

Digitized by Google

veſtras. * Quia homo homo de domo Iſ- 7
rael, & de proſelytis quicumque aduena
fuerit in Iſrael, ſi alienatus fuerit à me,
& poſuerit idola ſua in corde ſuo,& ſcã-
dalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra
faciem ſuam, & venerit ad prophetam vt
interroget per eum me: ego Dominus re-
ſpondebo ei per me. * Et ponam faciem 8
meam ſuper hominem illum, & faciam C
eum in exemplum, & in prouerbium,&
diſperdam eum de medio populi mei: &
‖ Supr. 13. d.3. ſcietis quia ego Dominus.* ‖ Et prophe- 9
ta cùm errauerit, & locutus fuerit ver-
bum: ego Dominus decepi prophetam il-
lum: & extendam manum meam ſuper
illum, & delebo eum de medio populi
mei Iſrael. * Et portabunt iniquitatem 10
ſuam: iuxta iniquitatem interrogantis,
ſic iniquitas prophetæ erit: * vt non er- 11
ret vltrà domus Iſrael à me, neque pol-
luatur in vniuerſis præuaricationibus ſuis:
ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis
in Deum, ait Dominus exercituum.
* Et factus eſt ſermo Domini ad me, di- 12
cens: * Fili hominis, terra cùm pecca- 13
uerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, D
extendam manum meam ſuper eam, &
‖ Su. 4. d.16.& 5.d. 16. ‖ conteram virgam panis eius: & im-
mittam in eam famem, & interficiam de
ea hominem, & iumentum. * Et ſi fue- 14
rint tres viri iſti in medio eius, Noe, Da-
niel, & Iob: ipſi iuſtitia ſua liberabunt
animas ſuas, ait Dominus exercituum.
*Quòd ſi & beſtias peſſimas induxero ſu- 15
per terram vt vaſtem eam; & fuerit in- E
uia, eo quòd non ſit pertranſiens propter
beſtias: * Tres viri iſti ſi fuerint in ea, vi- 16
uo ego, dicit Dominus Deus, quia nec fi-
lios, nec filias liberabunt: ſed ipſi ſoli li-
berabuntur, terra autẽ deſolabitur.* Vel 17
ſi gladium induxero ſuper terram illam,
& dixero gladio: Tranſi per terram: & in-
terfecero de ea hominem, & iumentum:
* & tres viri iſti fuerint in medio eius: 18
viuo ego, dicit Dominus Deus, non libe-
rabunt filios, neque filias: ſed ipſi ſoli li-
berabuntur. * Si autem & peſtilentiam 19
immiſero ſuper terram illam, & effudero F
indignationem meam ſuper eam in ſan-
guine, vt auferam ex ea hominem, & iu-
mentum: * Et Noë, & Daniel, & Iob fue- 20
rint in medio eius: viuo ego, dicit Domi-
nus Deus, quia filium & filiam non libe-
rabunt: ſed ipſi iuſtitia ſua liberabunt
animas ſuas. * Quoniam hæc dicit Do- 21
minus Deus: Quod & ſi quattuor iudi-
cia mea peſſima, gladium, & famem, ac
beſtias malas, & peſtilentiam, immiſero
in Ieruſalem, vt interficiam de ea homi-
nem, & pecus: * tamen relinquetur in ea 22
ſaluatio educentium filios, & filias: ec- G
ce ipſi ingredientur ad vos, & videbitis
viam eorum, & adinuentiones eorum, &
conſolabimini ſuper malo, quod induxi
in Ieruſalem, in omnibus quæ importaui
ſuper eam. * Et conſolabuntur vos, cum 23
videritis viam eorum, & adinuentiones
eorum: & cognoſcetis quòd non fruſtra
fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Domi-
nus Deus.

CAP. XV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis, quid fiet de li-
A gno vitis, ex omnibus lignis nemorum,
3 quæ ſunt inter ligna ſiluarum? * Num-
quid tolletur de ea lignum, vt fiat opus,
aut fabricabitur de ea paxillus, vt depen-
4 deat in eo quodcumque vas? * Ecce igni
datũ eſt in eſcam: vtramque partem eius
conſumpſit ignis,& medietas eius redacta
eſt in fauillam: numquid vtile erit ad
5 opus? * Etiam cùm eſſet integrum, non
erat aptum ad opus: quanto magis cùm
B illud ignis deuorauerit, & combuſſerit,
6 nihil ex eo fiet operis? * Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Quomodo lignum
vitis inter ligna ſiluarum, quod dedi igni
ad deuorandum, ſic tradam habitatores
7 Ieruſalem. * Et ponam faciem meam in
eos: de igne egredientur, & ignis conſu-
met eos: & ſcietis quia ego Dominus,
8 cùm poſuero faciem meam in eos, * &
dedero terram inuiam, & deſolatam: eo
quod prę uaricatores extiterint, dicit Do-
minus Deus.

CAP. XVI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis, notas fac
3 Ieruſalem abominationes ſuas: * & dices:
A Hæc dicit Dominus Deus Ieruſalem:
Radix tua, & generatio tua de Terra
Chanaan: pater tuus Amorrhæus, &
4 mater tua Cethæa. * Et quando nata es,
in die ortus tui, non eſt præciſus vmbi-
licus tuus, & aqua non es lota in ſalu-
tem, nec ſale ſalita, nec inuoluta pan-
5 nis. * Non pepercit ſuper te oculus vt
faceret tibi vnum de his, miſertus tui:
ſed proiecta es ſuper faciem terræ in ab-
iectione animæ tuæ, in die qua nata es.
6 * Tranſiens autem per te, vidi te con-
culcari in ſanguine tuo: & dixi tibi cùm
eſſes in ſanguine tuo: Viue: dixi, in-
quam, tibi: In ſanguine tuo viue.
7 * Multiplicatam quaſi germen agri dedi
te: & multiplicata es, & grandis effe-
cta, & ingreſſa es, & perueniſti ad mun-
dum muliebrem: vbera tua intumuerunt,
& pilus tuus germinauit: & eras nu-
8 da, & confuſione plena. * Et tranſiui
per te, & vidi te: & ecce tempus tuum,
tempus amantium: & expandi ami-
ctum meum ſuper te, & operui igno-
miniam tuam. Et iuraui tibi, & ingreſ-
ſus ſum pactum tecum (ait Dominus
9 Deus) & facta es mihi. * Et laui te aqua,
& emundaui ſanguinem tuum ex te: &
10 vnxi te oleo. * Et veſtiui te diſcoloribus,
& calcea

Digitized by Google

& calceaui te ianthino: & cinxi te byſſo,
& indui te ſubtilibus. * Et ornaui te or- 11
naméto,& dedi armillas in manibus tuis, B
& torquem circa collum tuum.* Et dedi 12
inaurem ſuper os tuum,& circulos auri-
bus tuis, & coronã decoris in capite tuo.
* Et ornata es auro,& argento, & veſtita 13
es byſſo,& polymito , & multicoloribus:
ſimilam,& mel , & oleum comediſti , &
decora facta es vehementer nimis:& pro-
feciſti in regnum.* Et egreſſum eſt nomẽ 14
tuum in Gentes propter ſpeciem tuam:
quia perfecta eras in decore meo , quem
poſueram ſuper te,dicit Dominus Deus.
*Et habẽs fiduciam in pulchritudine tua, 15
fornicata es in nomine tuo : & expoſuiſti
fornicationem tuam omni tranſeunti, vt
eius fieres.* Et ſumẽs de veſtimentis tuis, 16
feciſti tibi excelſa hinc inde conſuta : &
fornicata es ſuper eis , ſicut non eſt fa-
ctum,neque futurum eſt. * Et tuliſti va- 17
ſa decoris tui de auro meo , atque argen-
to meo,quæ dedi tibi : & feciſti tibi ima-
gines maſculinas , & fornicata es in eis.
* Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicolo- 18
ria,& operuiſti illas:& oleum meum , &
thymiama meum poſuiſti coram eis. * Et 19
panem meum,quem dedi tibi,ſimilam,&
oleum,& mel,quibus enutriui te, poſui-
ſti in conſpectu eorum in odorem ſuaui-
tatis,& factũ eſt,ait Dominus Deus. * Et 20
tuliſti filios tuos, & filias tuas , quas ge- C
neraſti mihi : & immolaſti eis ad deuo-
randum. Numquid parua eſt fornicatio
tua ? * Immolaſti filios meos , & dediſti, 21
illos conſecrans,eis.* Et poſt omnes abo- 22
minationes tuas,& fornicationes, non es
recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, quã-
do eras nuda,& confuſione plena,cõcul-
cata in ſanguine tuo. * Et accidit poſt 23
omnem malitiam tuam (væ, væ tibi , ait
Dominus Deus) * & ædificaſti tibi lupa- 24
nar, & feciſti tibi proſtibulum in cunctis
plateis. * Ad omne caput viæ ædificaſti 25
ſignum proſtitutionis tuę:& abominabi-
lem feciſti decorem tuum:& diuiſiſti pe-
des tuos omni tranſeunti,& multiplicaſti
fornicationes tuas.* Et fornicata es cum 26
filiis Aegypti vicinis tuis magnarum car-
nium:& multiplicaſti fornicationẽ tuam
ad irritandum me. * Ecce ego extendam 27
manum meam ſuper te,& auferam iuſti-
ficationem tuam : & dabo te in animas
odientium te filiarum Palæſtinarum,quæ
erubeſcunt in via tua ſcelerata. * Et for- 28
nicata es in filiis Aſſyriorum , eo quòd
necdum fueris expleta : & poſtquam for-
nicata es , nec ſic es ſatiata. * Et multi- 29
plicaſti fornicationẽ tuam in Terra Cha-
naan cum Chaldæis : & nec ſic ſatiata es.
* In quo mundabo cor tuum, ait Domi- 30
nus Deus ; cùm facias omnia hæc opera
mulieris meretricis, & procacis ? * Quia 31
fabricaſti lupanar tuum in capite omnis D
viæ , & excelſum tuũ feciſti in omni pla-
tea : nec facta es quaſi meretrix faſtidio
32 augens pretium, * ſed quaſi mulier adul-
tera,quæ ſuper virum ſuum inducit alie-
33 nos.* Omnibus meretricibus dantur mer-
cedes : tu autem dediſti mercedes cunctis
amatoribus tuis,& dona donabas eis , vt
intrarent ad te vndique ad fornicandum
34 tecum.* Factumque eſt in te contra con-
ſuetudinem mulierum in fornicationibus
tuis,& poſt te non erit fornicatio : in eo
enim quòd dediſti mercedes, & mercedes
non accepiſti,factum eſt in te cõtrarium.
35 * Propterea meretrix audi verbum Do-
36 mini. * Hæc dicit Dominus Deus : Quia
effuſum eſt æs tuum,& reuelata eſt igno-
minia tua in fornicationibus tuis ſuper
amatores tuos , & ſuper idola abomina-
tionũ tuarum in ſanguine filiorum tuo-
37 rum,quos dediſti eis : * Ecce ego congre-
gabo omnes amatores tuos, quibus com-
miſta es ; & omnes quos dilexiſti , cum
vniuerſis quos oderas:& congregabo eos
ſuper te vndique,& nudabo ignominiam
tuam coram eis,& videbunt omnem tur-
38 pitudinem tuam.* ‖ Et iudicabo te iudi- ‖ Inf.23. b. 10.
E ciis adulterarum,& effundẽtium ſangui-
nem : & dabo te in ſanguinem furoris &
39 zeli. * Et dabo te in manus eorum,& de-
ſtruent lupanar tuum : & demolientur
proſtibulum tuum: & denudabunt te ve-
ſtimentis tuis , & auferent vaſa decoris
tui : & derelinquent te nudam , plenám-
40 que ignominia:*& adducẽt ſuper te mul-
titudinem,& lapidabunt te lapidibus , &
41 trucidabunt te gladiis ſuis. * ‖ Et com- ‖ 4.Reg. 25. a. 9.
burent domos tuas igni , & facient in te
iudicia in oculis mulierum plurimarum:
& deſines fornicari , & mercedes vltrà
42 non dabis.* Et requieſcet indignatio mea
in te : & auferetur zelus meus à te , &
43 quieſcam,nec iraſcar ampliùs. * Eo quòd
non fueris recordata dierum adoleſcen-
tiæ tuę,& prouocaſti me in omnibus his:
quapropter & ego vias tuas in capite tuo
dedi,ait Dominus Deus,& non feci iuxta
ſcelera tua in omnibus abominationibus
44 tuis. * Ecce omnis , qui dicit vulgò pro-
uerbium, in te aſſumet illud,dicens:Sicut
45 mater,ita & filia eius. * Filia matris tuæ
es tu,quæ proiecit virum ſuum , & filios
ſuos:& ſoror ſororum tuarum es tu,quæ
proiecerunt viros ſuos,& filios ſuos:ma-
ter veſtra Cethæa , & pater veſter Amor-
46 rhæus.* Et ſoror tua maior,Samaria,ipſa
& filiæ eius , quæ habitant ad ſiniſtram
tuam:ſoror autem tua minor te, quæ ha-
bitat à dextris tuis,Sodoma, & filiæ eius.
47 * Sed nec in viis earum ambulaſti , neque
F ſecũdùm ſcelera earum feciſti pauxillum
minus : penè ſceleratiora feciſti illis in
48 omnibus viis tuis. * Viuo ego,dicit Do-
minus Deus , quia non fecit Sodoma ſo-
ror tua ipſa, & filiæ eius , ſicut feciſti tu,
49 & filiæ tuæ. * ‖ Ecce hæc fuit iniquitas ‖ Gen.19. e. 24.
Sodomæ ſororis tuæ , ſuperbia , ſaturitas
panis & abundantia,& otium ipſius , &
filiarum eius ; & manũ egeno & pauperi
non

Digitized by Google

non porrigebant.* Et eleuatæ ſunt,& fe- 50
cerunt abominationes coram me: & ab-
ſtuli eas ſicut vidiſti. * Et Samaria dimi- 51
dium peccatorum tuorum non peccauit:
ſed viciſti eas ſceleribus tuis, & iuſtifica-
ſti ſorores tuas in omnibus abominatio-
nibus tuis, quas operata es. * Ergo & tu 52
porta confuſionem tuam, quæ viciſti ſo-
rores tuas peccatis tuis, ſceleratiùs agens
ab eis: iuſtificatæ ſunt enim à te: ergo &
tu confundere,& porta ignominiam tuã,
quæ iuſtificaſti ſorores tuas.* Et conuer- 53
tam reſtituens eas conuerſione Sodomo-
rum cum filiabus ſuis,& conuerſione Sa-
mariæ,& filiarum eius: & conuertam re-
uerſionem tuam in medio earũ,* vt por- 54
tes ignominiam tuam, & confundaris in
omnibus, quæ feciſti conſolans eas. * Et 55
ſoror tua Sodoma, & filiæ eius reuerten- G
tur ad antiquitatem ſuam:& Samaria,&
filiæ eius reuertentur ad antiquitatem
ſuam: & tu, & filiæ tuæ,reuertemini ad
antiquitatem veſtram.* Non fuit autem 56
Sodoma ſoror tua audita in ore tuo, in
die ſuperbiæ tuæ, * antequam reuelare- 57
tur malitia tua:ſicut hoc tempore in op-
probrium filiarum Syriæ, & cunctarum
in circuitu tuo filiarum Palæſtinarum,
quæ ambiunt te per gyrum. * ſcelus 58
tuum,& ignominiam tuam tu portaſti,
ait Dominus Deus. * Quia hæc dicit Do- 59
minus Deus:Et faciã tibi, ſicut deſpexiſti
iuramentum, vt irritum faceres pactum:
* & recordabor ego pacti mei tecum in 60
diebus adoleſcentiæ tuæ:& ſuſcitabo tibi
pactum ſempiternum. * Et recordaberis 61
viarum tuarum,& confunderis: cùm re-
ceperis ſorores tuas te maiores cum mi-
noribus tuis:& dabo eas tibi in filias, ſed
non ex pacto tuo.* Et ſuſcitabo ego pa- 62
ctum meum tecum:& ſcies quia ego Do-
minus,*vt recorderis,& confundaris, & 63
non ſit tibi vltrà aperire os præ confu-
ſione tua,cùm placatus tibi fuero in om-
nibus quæ feciſti,ait Dominus Deus.

CAP. XVII.

ET factum eſt verbum Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis propone æni- 2
gma, & narra parabolam ad domum A
Iſrael, * & dices: Hæc dicit Dominus 3
Deus: Aquila grandis magnarum alarum,
longo membrorum ductu, plena plumis,
& varietate, venit ad Libanum, & tulit
medullam cedri.* Summitatem frondium 4
eius auulſit:& tranſportauit eam in Ter-
ram Chanaan, in vrbe negotiatorum po-
ſuit illam. * Et tulit de ſemine terræ, & 5
poſuit illud in terra pro ſemine vt fir-
maret radicem ſuper aquas multas:in ſu-
perficie poſuit illud.*Cumque germinaſ- 6
ſet,creuit in vineam latiorem humili ſta- B
tura, reſpicientibus ramis eius ad eam:&
radices eius ſub illa erant. facta eſt ergo
vinea,& fructificauit in palmites,& emi-
ſit propagines.* Et facta eſt aquila altera 7
grandis,magnis alis multiſque plumis:&
ecce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas
ad eam, palmites ſuos extendit ad illam,
C vt irrigaret eam de areolis germinis ſui.
8 * In terra bona ſuper aquas multas plan-
tata eſt:vt faciat frondes, & portet fru-
9 ctum, vt ſit in vineam grandem. * Dic:
Hæc dicit Dominus Deus: Ergóne pro-
ſperabitur?nonne radices eius euellet, &
fructus eius diſtringet, & ſiccabit omnes
palmites germinis eius,& areſcet: & non
in brachio grandi,neque in populo mul-
10 to,vt euelleret eam radicitus?*Ecce plan-
tata eſt:ergóne proſperabitur?nonne cùm
tetigerit eam ventus vrens,ſiccabitur, &
11 in areis germinis ſui areſcet?* Et factum
12 eſt verbum Domini ad me,dicens:*Dic ad
D domum exaſperantem: Neſcitis quid iſta
ſignificent? Dic:Ecce venit rex Babylonis
in Ieruſalem:&aſſumet regem,& princi-
pes eius,& adducet eos ad ſemetipſum in
13 Babylonem. * Et tollet de ſemine regni,
feriétque cum eo fœdus:& ab eo accipiet
14 iuſiurãdũ.ſed & fortes terræ tollet,*vt ſit
regnum humile, & non eleuetur, ſed cu-
15 ſtodiat pactum eius,& ſeruet illud.* Qui
recedens ab eo miſit nuncios ad Aegy-
ptum, vt daret ſibi equos, & populum
multum. Numquid proſperabitur, vel
conſequetur ſalutem qui fecit hæc?& qui
16 diſſoluit pactum,numquid effugiet? * Vi-
uo ego,dicit Dominus Deus: quoniam in
E loco regis, qui conſtituit eum regem,cu-
ius fecit irritum iuramentum, & ſoluit
pactum, quod habebat cum eo,in medio
17 Babylonis morietur. * Et non in exercitu
grandi neq; in populo multo faciet con-
tra eum Pharao prælium: in iactu agge-
ris,& in extructione vallorum, vt inter-
18 ficiat animas multas.*Spreuerat enim iu-
ramentum vt ſolueret fœdus, & ecce de-
dit manum ſuam: & cùm omnia hæc fe-
19 cerit,non effugiet. * Propterea hæc dicit
F Dominus Deus:Viuo ego, quoniam iura-
mentũ quod ſpreuit, & fœdus quod præ-
20 uaricatus eſt,ponam in caput eius. * ‖ Et ‖ Supra
expandam ſuper eũ rete meum, & com- 12.d.13.
prehendetur in ſagena mea: & adducam Ier.52.
eum in Babylonem, & iudicabo eum ibi, a.3.
21 in præuaricatione qua deſpexit me.* Et
omnes profugi eius cum vniuerſo agmine
ſuo,gladio cadent: reſidui autem in om-
nem ventum diſpergentur: & ſcietis quia
22 ego Dominus locutus ſum. * Hæc dicit
Dominus Deus: Et ſumam ego de me-
dulla cedri ſublimis, & ponam:de verti-
ce ramorum eius tenerum diſtringam, &
plantabo ſuper mõtem excelſum & emi-
23 nentem. * In monte ſublimi Iſrael plan-
G tabo illud,& erumpet in germẽ,& faciet
fructũ,& erit in cedrum magnam: & ha-
bitabunt ſub ea omnes volucres, & vni-
uerſum volatile ſub vmbra frõdium eius
24 nidificabit.* Et ſcient omnia ligna regio-
nis, quia ego Dominus humiliaui lignum
ſublime, & exaltaui lignum humile: &

Digitized by Google

ſiccaui lignum viride, & frondere feci li-
gnũ aridum. Ego Dominus locutus ſum,
& feci.

CAP. XVIII.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens: * Quid eſt quod inter vos pa- 2
rabolam vertitis in prouerbium iſtud in A
terra Iſrael, dicentes: ‖ Patres come-
derunt vuam acerbam, & dentes filio-
rum obſtupeſcunt? * Viuo ego, dicit Do- 3
minus Deus, ſi erit vltra vobis parabola
hæc in prouerbium in Iſrael. * Ecce om- 4
nes animæ, meæ ſunt: vt anima patris, ita
& anima filij mea eſt: anima, quæ pecca-
uerit, ipſa morietur. * Et vir ſi fuerit iu- 5
ſtus, & fecerit iudicium & iuſtitiam, * in 6
montibus non comederit, & oculos ſuos B
non leuauerit ad idola domus Iſrael: &
vxorem proximi ſui non violauerit, &
ad mulierem menſtruatam non acceſſe-
rit: * & hominem non contriſtauerit: pi- 7
gnus debitori reddiderit, per vim nihil
rapuerit: ‖ panem ſuum eſurienti dede-
rit, & nudum operuerit veſtimento: * ad 8
vſuram non commodauerit, & ampliùs
non acceperit: ab iniquitate auerterit
manum ſuam, & iudicium verum fece-
rit inter virum & virum: * in præceptis 9
meis ambulauerit, & iudicia mea cuſto-
dierit vt faciat veritatem: hic iuſtus eſt,
vita viuet, ait Dominus Deus. * Quòd ſi 10
genuerit filium latronem effundentem C
ſanguinem, & fecerit vnum de iſtis: * & 11
hæc quidem omnia non facientem, ſed in
montibus comedentem, & vxorem proxi-
mi ſui polluentem: * egenũ & pauperem 12
contriſtantem, rapientem rapinas, pignus
non reddentem, & ad idola leuantẽ ocu-
los ſuos, abominationem facientem: * ad 13
vſuram dantem, & ampliùs accipientem:
numquid viuet? non viuet. cùm vniuerſa
hæc deteſtanda fecerit, morte morietur,
ſanguis eius in ipſo erit. * Quòd ſi ge- 14
nuerit filium, qui videns omnia peccata
patris ſui quæ fecit, timuerit, & non fe-
cerit ſimile eis: * ſuper montes non co- 15
mederit, & oculos ſuos non leuauerit ad
idola domus Iſrael, & vxorem proximi
ſui non violauerit: * & virum non contri- 16
ſtauerit, pignus nõ retinuerit, & rapinam D
non rapuerit, panem ſuum eſurienti de-
derit, & nudum operuerit veſtimẽto: * à 17
pauperis iniuria auerterit manum ſuam,
vſuram & ſuperabundantiam non acce-
perit, iudicia mea fecerit, in præceptis
meis ambulauerit: hic non morietur in
iniquitate patris ſui, ſed vita viuet. * Pa- 18
ter eius quia calumniatus eſt, & vim fe-
cit fratri, & malum operatus eſt in me-
dio populi ſui, ecce mortuus eſt in ini-
quitate ſua. * Et dicitis: Quare non por- 19
tauit filius iniquitatem patris? Videlicet,
quia filius iudicium & iuſtitiam opera-
tus eſt, omnia præcepta mea cuſtodiuit, &
fecit illa, viuet vita. * ‖ Anima, quæ pec- 20
cauerit, ipſa morietur: filius non portabit E

‖ Iere. 31. f. 29.
‖ Iſa. 58. b. 7. Matt. 25. c. 35.
‖ Deut. 24. c. 16

iniquitatem patris; & pater non portabit 4. Reg.
iniquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum 14. b. 6.
erit, & impietas impij erit ſuper eum. 2. Par.
21 * Si autem impius egerit pœnitentiam 25. b. 4.
ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus
eſt: & cuſtodierit omnia præcepta mea, &
fecerit iudicium & iuſtitiam: vita viuet,
22 & non morietur. * Omnium iniquita-
tum eius, quas operatus eſt, non recorda-
bor: in iuſtitia ſua, quam operatus eſt, ‖ Pſalm.
23 viuet. * ‖ Numquid voluntatis meæ eſt 29. a. 4.
mors impij, dicit Dominus Deus, & Infr. 33.
non vt conuertatur à viis ſuis, & viuat? c. 11.
24 * Si autem auerterit ſe iuſtus à iuſtitia
ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm om-
nes abominationes, quas operari ſolet
F impius, numquid viuet? omnes iuſtitiæ
eius, quas fecerat, non recordabuntur: in
præuaricatione, qua præuaricatus eſt, &
in peccato ſuo, quod peccauit, in ipſis mo
25 rietur. * Et dixiſtis: Non eſt æqua via Do-
mini. Audite ergo domus Iſrael: Num-
quid via mea non eſt æqua, & non ma-
26 gis viæ veſtræ prauę ſunt? * Cùm enim
auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fece-
rit iniquitatem, morietur in eis: in iniu-
27 ſtitia, quam operatus eſt, morietur. * Et
cùm auerterit ſe impius ab impietate
ſua, quam operatus eſt, & fecerit iudi-
cium & iuſtitiam: ipſe animam ſuam vi-
28 uificabit. * Conſiderans enim, & auer-
tens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis,
quas operatus eſt, vita viuet, & non mo-
29 rietur. * Et dicunt filij Iſrael: Non eſt æ-
G qua via Domini. Numquid viæ meæ non
ſunt æquæ, domus Iſrael, & non magis
30 viæ veſtræ prauæ? * Idcirco vnumquem-
que iuxta vias ſuas iudicabo domus Iſ-
rael, ait Dominus Deus. ‖ Conuertimini ‖ Matt. 3.
& agite pœnitentiam ab omnibus iniqui- a. 2.
tatibus veſtris; & non erit vobis in rui-
31 nam iniquitas. * Proiicite à vobis omnes
præuaricationes veſtras, in quibus præ-
uaricati eſtis, & facite vobis cor nouum, ‖ Suprà
& ſpiritum nouum: & quare moriemini 11.
32 domus Iſrael? * ‖ Quia nolo mortem mo- Infr. 33.
rientis, dicit Dominus Deus, reuertimini, c. 11.
& viuite.

CAP. XIX.

1 ET tu aſſume planctum ſuper principes
2 Iſrael, * & dices: Quare mater tua
A leæna inter leones cubauit, in medio
leunculorum enutriuit catulos ſuos?
3 * Et eduxit vnum de leunculis ſuis, &
leo factus eſt: & didicit capere prædam,
4 hominémque comedere. * Et audierunt
de eo Gentes, & non abſque vulneribus
ſuis ceperunt eum: & adduxerunt eum
5 in catenis in Terram Aegypti. * Quæ cùm
B vidiſſet quoniam infirmata eſt, & periit
expectatio eius: tulit vnum de leunculis
6 ſuis, leonem conſtituit eum. * Qui ince-
debat inter leones, & factus eſt leo: &
didicit prædam capere, & homines de-
7 uorare: * Didicit viduas facere, & ci-
uitates eorum in deſertum adducere: &
deſolata

Digitized by Google

deſolata eſt terra , & plenitudo eius , à
voce rugitus illius. * Et conuenerunt ad- 8
uerſus eum Gentes vndique de prouin-
ciis , & expanderunt ſuper eum rete
ſuum , in vulneribus earum captus eſt.
* Et miſerunt eum in caueam, in catenis 9
adduxerunt eum ad regem Babylonis: mi- C
ſerúntque eum in carcerem , ne audire-
tur vox eius vltra ſuper montes Iſrael.
* Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo 10
ſuper aquam plantata eſt: fructus eius, &
frondes eius creuerunt ex aquis multis.
* Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra 11
dominantium, & exaltata eſt ſtatura eius D
inter frondes : & vidit altitudinem ſuam
in multitudine palmitum ſuorum. * Et 12
euulſa eſt in ira , in terrámque proiecta,
‖ & ventus vrens ſiccauit fructum eius :
marcuerunt, & areſactæ ſunt virgæ robo-
ris eius : ignis comedit eam. * Et nunc 13
tranſplantata eſt in deſertum, in terra in-
uia & ſitienti. * Et egreſſus eſt ignis de 14
virga ramorum eius , qui fructum eius
comedit : & non fuit in ea virga fortis,
ſceptrum dominantium. Planctus eſt, &
erit in planctum.

‖ Oſee. 13 d. 15.

CAP. XX.

ET factum eſt in anno ſeptimo , in 1
quinto , in decima menſis : venerunt A
viri de ſenioribus Iſrael , vt interroga-
rent Dominum , & ſederunt coram me.
* Et factus eſt ſermo Domini ad me , di- 2
cens : * Fili hominis loquere ſenioribus 3
Iſrael, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus : Numquid ad interrogandum me
vos veniſtis? viuo ego quia non reſponde-
bo vobis, ait Dominus Deus. * Si iudicas 4
eos, ſi iudicas fili hominis, abominationes
patrum eorum oſtende eis. * Et dices ad 5
eos: Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua
elegi Iſrael, & leuaui manum meam pro
ſtirpe domus Iacob, & apparui eis in Ter-
ra Aegypti , & leuaui manum meam pro
eis, dicens: Ego Dominus Deus veſter: * in 6
die illa leuaui manum meam pro eis , vt
educerem eos de Terra Aegypti , in Ter-
ram , quam prouideram eis , fluentem
lacte & melle: quæ eſt egregia inter om-
nes terras. * Et dixi ad eos : Vnuſquiſque 7
offenſiones oculorum ſuorum abiiciat, &
in idolis Aegypti nolite pollui: ego Do-
minus Deus veſter. * Et irritauerunt me, 8
nolueruntque me audire : vnuſquiſque B
abominationes oculorum ſuorum non
proiecit , nec idola Aegypti reliquerunt:
& dixi vt effunderem indignationẽ meam
ſuper eos, & implerem iram meam in eis,
in medio Terræ Aegypti. * Et feci pro- 9
pter nomen meum, vt non violaretur co-
ram Gentibus , in quarum medio erant,
& inter quas apparui eis vt educerem
eos de Terra Aegypti. * Eieci ergo eos de 10
Terra Aegypti, & eduxi eos in deſertum.
* ‖ Et dedi eis præcepta mea , & iudicia 11
mea oſtendi eis , quæ faciens homo viuet
in eis. * ‖ Inſuper & ſabbata mea dedi 12

‖ Leuit. 18. a. 5. Rom. 10 a. 5.
‖ Exod. 20. b. 8. & 31. c. 13.

eis , vt eſſent ſignum inter me & eos : &
ſcirent quia ego Dominus ſanctificãs eos.
13 * Et irritauerunt me domus Iſrael in de-
ſerto , in præceptis meis non ambulaue-
runt, & iudicia mea proiecerunt, quæ fa-
ciens homo viuet in eis : & ſabbata mea
violauerunt vehementer : dixi ergo vt ef-
funderem furorem meum ſuper eos in
14 deſerto, & conſumerem eos. * Et feci pro-
pter nomen meum , ne violaretur coram
Gentibus, de quibus eieci eos in conſpe-
15 ctu earum. * Ego igitur leuaui manum
C meam ſuper eos in deſerto, ne inducerem
eos in Terram , quam dedi eis , fluentem
lacte & melle, præcipuam terrarum om-
16 nium: * Quia iudicia mea proiecerunt, &
in præceptis meis non ambulauerunt, &
ſabbata mea violauerunt: poſt idola enim
17 cor eorum gradiebatur. * Et pepercit
oculus meus ſuper eos vt non interfice-
rem eos : nec conſumpſi eos in deſerto.
18 * Dixi autem ad filios eorum in ſolitudi-
ne: In præceptis patrum veſtrorum nolite
incedere , nec iudicia eorum cuſtodiatis,
19 nec in idolis eorum polluamini. * Ego
Dominus Deus veſter : in præceptis meis
ambulate, iudicia mea cuſtodite, & faci-
20 te ea : * Et ſabbata mea ſanctificate , vt
ſint ſignum inter me & vos , & ſciatis
quia ego ſum Dominus Deus veſter.
21 * Et exacerbauerunt me filii : in præce-
ptis meis non ambulauerunt , & iudicia
mea non cuſtodierunt vt facerent ea: quæ
D cùm fecerit homo , viuet in eis : & ſab-
bata mea violauerunt : & comminatus
ſum vt effunderem furorem meum ſu-
per eos , & implerem iram meam in eis
22 in deſerto. * Auerti autem manum meam,
& feci propter nomen meum , vt non
violaretur coram Gentibus , de quibus
23 eieci eos in oculis earum. * Iterum leua-
ui manum meam in eos in ſolitudine , vt
diſpergerem illos in nationes , & venti-
24 larem in terras : * eo quòd iudicia mea
non feciſſent, & præcepta mea reprobaſ-
ſent , & ſabbata mea violaſſent , & poſt
idola patrum ſuorum fuiſſent oculi eo-
25 rum. * Ergo & ego dedi eis præcepta non
bona , & iudicia in quibus non viuent.
26 * Et pollui eos in muneribus ſuis , cùm
offerrent omne quod aperit vuluam, pro-
pter delicta ſua : & ſcient quia ego Do-
27 minus. * Quamobrem loquere ad domum
Iſrael, fili hominis : & dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus : Adhuc & in hoc
blaſphemauerunt me patres veſtri , cùm
28 ſpreuiſſent me contemnentes: * & indu-
xiſſem eos in Terram , ſuper quam leua-
ui manum meam vt darem eis : viderunt
omnem collem excelſum , & omne li-
gnum nemoroſum, & immolauerunt ibi
victimas ſuas : & dederunt ibi irritatio-
nem oblationis ſuę, & poſuerunt ibi odo-
E rem ſuauitatis ſuæ , & libauerunt liba-
29 tiones ſuas. * Et dixi ad eos: Quid eſt ex-
celſum, ad quod vos ingredimini? & vo-

Deut. 5. b 12.

Digitized by Google

catum eſt nomen eius Excelſum vſque ad
hanc diem. * Propterea dic ad domum 30
Iſrael: hæc dicit Dominus Deus: Certè in
via patrum veſtrorum vos polluimini, &
poſt offendicula eorum vos fornicamini:
* & in oblatione donorum veſtrorum, 31
cùm traducitis filios veſtros per ignem,
vos polluimini in omnibus idolis veſtris
vſque hodie: & ego reſpondebo vobis do-
mus Iſrael? Viuo ego, dicit Dominus
Deus, quia non reſpondebo vobis.* Neque 32
cogitatio mentis veſtræ fiet, dicentium:
Erimus ſicut Gẽtes, & ſicut cognationes
terræ, vt colamus ligna & lapides.* Viuo 33
ego: dicit Dñs Deus, quoniã in manu for-
ti, & in brachio extento, & in furore ef-
fuſo regnabo ſuper vos. * Et educam vos 34
de populis: & congregabo vos de terris, in
quibus diſperſi eſtis, in manu valida, & in
brachio extento, & in furore effuſo re-
gnabo ſuper vos.* Et adducã vos in deſer- 35
tum populorum, & iudicabor vobiſcum
ibi facie ad faciem. * Sicut iudicio con- 36
tendi aduerſum patres veſtros in deſerto F
Terræ Aegypti, ſic iudicabo vos, dicit Do-
minus Deus.* Et ſubiiciam vos ſceptro 37
meo, & inducam vos in vinculis fœderis.
* Et eligam de vobis tranſgreſſores, & 38
impios, & de terra incolatus eorum edu-
cam eos, & in terrã Iſrael non ingredien-
tur: & ſcietis quia ego Dominus.* Et vos 39
domus Iſrael, Hæc dicit Dominus Deus:
Singuli poſt idola veſtra ambulate, & ſer-
uite eis. Quòd ſi & in hoc non audieritis
me, & nomen meum ſanctum pollueritis
vltrà in muneribus veſtris, & in idolis
veſtris; * in monte ſancto meo, in monte 40
excelſo Iſrael, ait Dominus Deus, ibi ſer-
uiet mihi omnis domus Iſrael, omnes, in-
quam, in terra, in qua placebunt mihi, &
ibi quæram primitias veſtras, & initium
decimarum veſtrarum in omnibus ſancti-
ficationibus veſtris.* In odorem ſuauita- 41
tis ſuſcipiam vos, cùm eduxero vos de
populis, & congregauero vos de terris, in
quas diſperſi eſtis, & ſanctificabor in vo-
bis in oculis nationum. * Et ſcietis quia 42
ego Dñs, cùm induxero vos ad terram Iſ- G
rael, in Terram, pro qua leuaui manum
meam, vt darem eam patribus veſtris.* Et 43
recordabimini ibi viarum veſtrarum, &
omniũ ſcelerum veſtrorũ, quibus polluti
eſtis in eis: & diſplicebitis vobis in con-
ſpectu veſtro in omnibus malitiis veſtris,
quas feciſtis.* Et ſcietis quia ego Domi- 44
nus, cùm benefecero vobis propter nomẽ
meum, & non ſecundum vias veſtras ma-
las, neque ſecundùm ſcelera veſtra peſſi-
ma domus Iſrael, ait Dominus Deus.
* Et factus eſt ſermo Domini ad me, di- 45
cens: * Fili hominis, pone faciem tuam 46
contra viam Auſtri, & ſtilla ad Aphri-
cum, & propheta ad ſaltum agri meridia-
ni.* Et dices ſaltui meridiano: Audi ver- 47
bum Domini: hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ſuccendam in te ignem, & com-
buram in te omne lignum viride, & om-
ne lignum aridum: non extinguetur flam-
ma ſucceſſionis: & comburetur in ea om-
nis facies ab Auſtro vſque ad Aquilonem.
48 * Et videbit vniuerſa caro, quia ego Do-
minus ſuccendi eam, nec extinguetur.
49 * Et dixi: A a a, Domine Deus: ipſi dicunt
de me: Numquid non per parabolas lo-
quitur iſte?

CAP. XXI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens:* Fili hominis pone faciem tuam
A ad Ieruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, &
3 propheta contra humum Iſrael: * Et di-
ces terræ Iſrael: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te, & eiiciam gladium
meum de vagina ſua, & occidam in te iu-
4 ſtum & impium. * Pro eo autem quòd
occidi in te iuſtum & impium, idcirco
egredietur gladius meus de vagina ſua ad
omnem carnem ab Auſtro vſq; ad Aqui-
5 lonem: * Vt ſciat omnis caro quia ego
Dominus eduxi gladium meum de vagi-
6 na ſua irreuocabilem. * Et tu fili homi-
nis ingemiſce in contritione lumborum,
& in amaritudinibus ingemiſce coram
7 eis. * Cùmque dixerint ad te: Quare tu
B gemis? dices: Pro auditu: quia venit, &
tabeſcet omne cor, & diſſoluentur vni-
uerſæ manus, & infirmabitur omnis ſpi-
ritus, & per cuncta genua fluent aquæ:
ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.
8 * Et factus eſt ſermo Domini ad me, di-
9 cens: * Fili hominis propheta, & dices:
Hæc dicit Dominus Deus: Loquere:
Gladius, gladius exacutus eſt, & lima-
10 tus. * Vt cædat victimas, exacutus eſt: vt
ſplendeat, limatus eſt: qui moues ſce-
ptrum filii mei, ſuccidiſti omne lignum.
11 * Et dedi eum ad leuigandum, vt tenea-
tur manu: iſte exacutus eſt gladius, &
iſte limatus eſt, vt ſit in manu interfi-
12 cientis. * Clama, & vlula fili hominis,
C quia hic factus eſt in populo meo, hic in
cunctis ducibus Iſrael qui fugerant: gla-
dio traditi ſunt cum populo meo, idcirco
13 plaude ſuper femur, * quia probatus eſt:
& hoc, cùm ſceptrum ſubuerterit, & non
14 erit, dicit Dominus Deus. * Tu ergo fi-
li hominis propheta, & percute manu
ad manum, & duplicetur gladius, ac
triplicetur gladius interfectorum: hic eſt
gladius occiſionis magnæ, qui obſtupe-
15 ſcere eos facit, * & corde tabeſcere, &
D multiplicat ruinas. In omnibus portis eo-
rum dedi conturbationes gladij acuti,
& limati ad fulgendum, amicti ad cæ-
16 dem. * Exacuere, vade ad dexteram, ſi-
ue ad ſiniſtram, quocumque faciei tuæ
17 eſt appetitus.* Quin & ego plaudam ma-
nu ad manum, & implebo indignationem
18 meam, ego Dominus locutus ſum. * Et
factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
19 * Et tu fili hominis pone tibi duas vias,
vt veniat gladius regis Babylonis: de terra
vna egredientur ambæ: & manu capiet
coniectu

Digitized by Google

conie&turam, in capite viæ ciuitatis con-
iiciet. * Viam pones vt veniat gladius ad 20
Rabbath filiorũ Ammõ,& ad Iudã in Ie- E
ruſalem munitiſsimam. * Stetit enim rex 21
Babylonis,in biuio, in capite duarũ via-
rum,diuinationem quærens, commiſcens
ſagittas:interrogauit idola, exta cõſuluit.
* Ad dexteram eius facta eſt diuinatio 22
ſuper Ieruſalem,vt ponat arietes, vt ape-
riat os in cæde, vt eleuet vocem in vlula-
tu,vt ponat arietes cõtra portas,vt com-
portet aggerem ,vt ædificet munitiones.
* Eritque quaſi conſulens fruſtra oraculũ 23
in oculis eorum , & ſabbatorum otium
imitans: ipſe autem recordabitur iniqui-
tatis ad capiendum. * Idcirco hæc dicit 24
Dominus Deus : Pro eo quòd recordati F
eſtis iniquitatis veſtræ , & reuelaſtis præ-
uaricationes veſtras,& apparuerunt pec-
cata veſtra in omnibus cogitationibus ve-
ſtris:pro eo,inquam,quòd recordati eſtis,
manu capiemini.*Tu autem profane,im- 25
pie dux Iſrael , cuius venit dies in tem-
pore iniquitatis præfinita: * Hæc dicit 26
Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle co-
ronam:nonne hæc eſt,quæ humilem ſub-
leuauit , & ſublimem humiliauit ? * Ini- 27
quitatem,iniquitatem , iniquitatem po-
nam eam:& hoc nõ factum eſt,donec ve-
niret cuius eſt iudicium,& tradam ei.*Et 28
tu fili hominis propheta,& dic:Hæc dicit G
Dominus Deus ad filios Ammon , & ad
opprobrium eorum,& dices: Mucro,mu-
cro,euagina te ad occidendum,lima te vt
interficias , & fulgeas , * cùm tibi vide- 29
rentur vana,& diuinarentur mendacia:vt
dareris ſuper colla vulneratorum impio-
rum, quorum venit dies in tempore ini-
quitatis præfinita. * Reuertere ad vagi- 30
nam tuam , in loco in quo creatus es , in
terra natiuitatis tuæ iudicabo te, * & ef- 31
fundam ſuper te indignationem meã : in
igne furoris mei ſufflabo in te , dabóque
te in manus hominum inſipientium , &
fabricantium interitum.* Igni eris cibus, 32
ſanguis tuus erit in medio terræ,obliuio-
ni tradéris : quia ego Dominus locutus
ſum.

CAP. XXII.

ET factum eſt verbum Domini ad 1
me,dicens : * Et tu fili hominis nòn- 2
ne iudicas , nònne iudicas ciuitatem ſan- A
guinum ? * & oſtendes ei omnes abomi- 3
nationes ſuas,& dices : Hæc dicit Domi-
nus Deus:Ciuitas effundens ſanguinem in
medio ſui,vt veniat tempus eius : & quæ
fecit idola contra ſemetipſam, vt pollue-
retur. * In ſanguine tuo , qui à te effuſus 4
eſt,deliquiſti : & in idolis tuis,quæ feci-
ſti , polluta es : & appropinquare feciſti
dies tuos , & adduxiſti tempus annorum
tuorum , propterea dedi te opprobrium
Gentibus , & irriſionem vniuerſis terris.
* Quæ iuxtà ſunt , & quæ procul à te, 5
triumphabunt de te : ſordida , nobilis,
grandis interitu. * Ecce principes Iſrael 6
ſinguli in brachio ſuo fuerunt in te , ad
7 effundendum ſanguinem.*Patrem & ma-
B trem cõtumeliis affecerũt in te, aduenam
calumniati ſunt in medio tui , pupillum
8 & viduam contriſtauerunt apud te.*San-
ctuaria mea ſpreuiſti,& ſabbata mea pol-
9 luiſti. * Viri detractores fuerunt in te ad
effundendum ſanguinem, & ſuper mótes
comederunt in te , ſcelus operati ſunt in
10 medio tui.* Verecundiora patris diſcoo-
peruerunt in te,immunditiam menſtrua-
11 tæ humiliauerunt in te: * ‖ Et vnuſquiſ- ‖ Ier.5.
que in vxorem proximi ſui operatus eſt c.8.
abominationem,& ſocer nurum ſuã pol-
luit nefariè , frater ſororem ſuam filiam
12 patris ſui oppreſsit in te. * Munera acce-
perunt apud te ad effũdẽdum ſanguinem:
vſuram & ſuperabundantiam accepiſti,
C & auarè proximos tuos calumniabaris:
13 meíque oblita es,ait Dominus Deus.*Ec-
ce comploſi manus meas ſuper auaritiam
tuam,quam feciſti ; & ſuper ſanguinem,
14 qui effuſus eſt in medio tui. * Numquid
ſuſtinebit cor tuum , aut præualebunt
manus tuæ , in diebus quos ego faciam
tibi?ego Dominus locutus ſum,& faciã.
15 * Et diſpergam te in nationes,& ventila-
bo te in terras, & deficere faciam immũ-
16 ditiam tuam à te. * Et poſsidebo te in
conſpectu Gentium : & ſcies quia ego
17 Dominus.* Et factum eſt verbum Domi-
18 ni ad me,dicens : * Fili hominis,verſa eſt
D mihi domus Iſrael in ſcoriam:omnes iſti
æs,& ſtannum,& ferrum,& plumbum in
medio fornacis:ſcoria argenti facti ſunt.
19 *Propterea hæc dicit Dominus Deus : Eo
quòd verſi eſtis omnes in ſcoriam , pro-
pterea ecce ego congregabo vos in medio
20 Ieruſalem , * congregatione argenti , &
æris,& ſtanni,& ferri , & plumbi in me-
dio fornacis : vt ſuccendam in ea ignem
ad conflandum ſic congregabo in furore
meo,& in ira mea, & requieſcam:& cõ-
21 flabo vos.*Et congregabo vos, & ſuccen-
E dam vos in igne furoris mei,& conflabi-
22 mini in medio eius.* Vt conflatur argen-
tum in medio fornacis,ſic eritis in medio
eius : & ſcietis quia ego Dominus , cùm
effuderim indignationem meã ſuper vos.
23 * Et factum eſt verbum Domini ad me,
24 dicens: * Fili hominis,dic ei : Tu es terra
immunda,& nõ compluta in die furoris.
25 *Coniuratio prophetarum in medio eius,
ſicut leo rugiens , rapiénſque prædam,
animas deuorauerunt , opes & pretium
acceperunt, viduas eius multiplicauerunt
26 in medio illius. * Sacerdotes eius con-
F tempſerunt legem meam , & polluerunt
ſanctuaria mea , inter ſanctum & profa-
num non habuerunt diſtantiam : & in-
ter pollutum & mundum non intellexe-
runt : & à ſabbatis meis auerterunt ocu-
los ſuos , & coinquinabar in medio eo- ‖ Mich.3.
27 rum. * ‖ Principes eius in medio illius, d.11.
quaſi lupi rapientes prædã ad effunden- Soph.3.
dum ſanguinem,& ad perdendas animas, a.3.

Digitized by Google

& auarè ad ſectanda lucra. * Prophetæ 28
autem eius liniebant eos abſque tempe- G
ramento, videntes vana, & diuinantes eis
mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus
Deus, cùm Dominus non ſit locutus.
* Populi terræ calumniabantur calum- 29
niam, & rapiebant violenter: egenum &
pauperem affligebant, & aduenam oppri-
mebant calumnia abſque iudicio. * Et 30
quæſiui de eis virum, qui interponeret
ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me prò
terra, ne diſſiparem eam: & non inueni.
*Et effudi ſuper eos indignationem meã, 31
in igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eo-
rum in caput eorum reddidi, ait Domi-
nus Deus.

CAP. XXIII.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis, duæ mulieres 2
filiæ matris vnius fuerunt, * & fornica- 3
tæ ſunt in Aegypto, in adoleſcentia ſua A
fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt vbera ea-
rum, & fractæ ſunt mammæ pubertatis
earũ. * Nomina autem earum, Oolla ma- 4
ior, & Ooliba ſoror eius minor: & habui
eas, & pepererunt filios & filias. Porrò
earum nomina, Samaria Oolla, & Ieruſa-
lem Ooliba. * Fornicata eſt igitur ſuper 5
me Oolla, & inſaniuit in amatores ſuos,
in Aſſyrios propinquantes, * veſtitos hya- 6
cintho, principes, & magiſtratus, iuuenes
cupidinis, vniuerſos equites, aſcenſores
equorum. * Et dedit fornicationes ſuas 7
ſuper eos electos, filios Aſſyriorum vni-
uerſos: & in omnibus in quos inſaniuit,
in immunditiis eorum polluta eſt. * In- 8
ſuper & fornicationes ſuas, quas habue- B
rat in Aegypto, non reliquit: nam & illi
dormierunt cum ea in adoleſcentia eius,
& illi confregerũt vbera pubertatis eius,
& effuderunt fornicationem ſuam ſuper
eam. * Propterea tradidi eam in manus 9
amatorum ſuorum, in manus filiorũ Aſ-
ſur, ſuper quorum inſaniuit libidinè.
‖ſup. 16 d. 38. *‖Ipſi diſcooperuerunt ignominiam eius, 10
filios & filias eius tulerunt, & ipſam oc-
ciderunt gladio: & factæ ſunt famoſę mu-
lieres, & iudicia perpetrauerunt in ea.
* Quod cùm vidiſſet ſoror eius Ooliba, 11
pluſquam illa inſaniuit libidine: & forni-
cationem ſuam ſuper fornicationem ſo-
roris ſuæ * ad filios Aſſyriorum præbuit 12
impudenter, ducibus & magiſtratibus ad
ſe venientibus indutis veſte varia, equi-
tibus qui vectabantur equis, & adole-
ſcentibus forma cunctis egregia. * Et vidi 13
quòd polluta eſſet via vna ambarum. * Et 14
auxit fornicationes ſuas: cùmque vidiſſet
viros depictos in pariete, imagines Chal- C
dæorũ expreſſas coloribus, * & accinctos 15
balteis renes, & tiaras tinctas in capiti-
bus eorum, formam ducum omnium, ſi-
militudinem filiorum Babylonis, ter-
ræque Chaldæorum, in qua orti ſunt,
* inſaniuit ſuper eos concupiſcentia ocu- 16
lorum ſuorum, & miſit nuncios ad eos
17 in Chaldæam. * Cùmque veniſſent ad eã
filij Babylonis ad cubile mammarum,
polluerũt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt
ab eis, & ſaturata eſt anima eius ab illis.
18 * Denudauit quoque fornicationes ſuas,
& diſcooperuit ignominiam ſuam: & re-
ceſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat
19 anima mea à ſorore eius. * Multiplicauit
enim fornicationes ſuas recordans dies
adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in
20 terra Aegypti. * Et inſaniuit libidine ſu-
per concubitum eorum, quorum carnes
D ſunt vt carnes aſinorum: & ſicut fluxus
21 equorum, fluxus eorum. * Et viſitaſti ſce-
lus adoleſcentiæ tuæ, quãdo ſubacta ſunt
in Aegypto vbera tua, & confractæ ſunt
22 mammæ pubertatis tuæ. * Propterea Oo-
liba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ſuſcitabo omnes amatores tuos cõtra te,
de quibus ſatiata eſt anima tua: & con-
23 gregabo eos aduerſum te in circuitu, * Fi-
lios Babylonis, & vniuerſos Chaldæos,
nobiles, tyrãnóſq; & principes, omnes fi-
lios Aſſyriorum, iuuenes forma egregia,
duces & magiſtratus vniuerſos, principes
principũ, & nominatos aſcẽſores equo-
24 rũ: & venient ſuper te inſtructi curru &
rota, multitudo populorũ: lorica, & cly-
peo, & galea armabuntur contra te vn-
dique: & dabo coram eis iudiciũ, & iu-
25 dicabunt te iudiciis ſuis. * Et ponam ze-
lum meum in te, quem exercent tecum
in furore: naſum tuũ, & aures tuas præ-
cident: & quæ remanſerint, gladio cõci-
dent: ipſi filios tuos, & filias tuas capiẽt:
& nouiſſimum tuum deuorabitur igni.
26 * Et denudabunt te veſtimentis tuis, &
27 tollent vaſa gloriæ tuæ. * Et requieſcere
faciam ſcelus tuum de te, & fornicationẽ
E tuam de Terra Aegypti: nec leuabis ocu-
los tuos ad eos, & Aegypti non recorda-
28 beris amplius. * Quia hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego tradam te in manus eo-
rum, quos odiſti, in manus, de quibus ſa-
29 tiata eſt anima tua. * Et agent tecum in
odio, & tollẽt omnes labores tuos; & di-
mittent te nudam, & ignominia plenam,
& reuelabitur ignominia fornicationum
tuarũ, ſcelus tuum, & fornicationes tuæ.
30 * Fecerũt hæc tibi, quia fornicata es poſt
Gẽtes, inter quas polluta es in idolis eã-
31 rũ. * In via ſororis tuæ ambulaſti, & da-
32 bo calicem eius in manu tua. * Hæc dicit
Dominus Deus: Calicem ſororis tuæ bi-
bes profundum & latum: eris in deriſum,
& in ſubſannationem, quæ eſt capaciſſi-
33 ma. * Ebrietate, & dolore repleberis: cali-
ce mœroris, & triſtitiæ, calice ſororis tuę
34 Samariæ. * Et bibes illum, & epotabis vſ-
que ad fæces, & fragmenta eius deuora-
bis, & vbera tua lacerabis: quia ego locu-
35 tus ſum, ait Dominus Deus. * Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es
mei, & proieciſti me poſt corpus tuum,
tu quoque porta ſcelus tuum, & fornica-
36 tiones tuas. * Et ait Dominus ad me, di-
cens:

ecens:Fili hominis numquid iudicas Ool- F
lam,& Oolibam, & annūcias eis ſcelera
earum?*Quia adulteratæ ſunt,& ſanguis 37
in manibus earum,& cum idolis ſuis for-
nicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos
genuerunt mihi,obtulerunt eis ad deuo-
randum.* Sed & hoc fecerunt mihi:Pol- 38
luerunt ſanctuarium meum in die illa, &
ſabbata mea prophanauerunt.* Cúmque 39
immolarent filios ſuos idolis ſuis, & in-
grederentur ſanctuarium meum in die il-
la vt pollueret illud:etiam hæc fecerūt
in medio domus meæ. * Miſerunt ad vi- 40
ros venientes de longè,ad quos nuncium
miſerant:itaque ecce venerunt:quibus te
lauiſti, & circūliniſti ſtibio oculos tuos,
& ornatá es mundo muliebri.* Sediſti in 41
lecto pulcherrimo, & menſa ornata eſt
ante te:thymiama meum, & vnguentum
meum poſuiſti ſuper eam. * Et vox mul- 42
titudinis exultantis erat in ea:& in viris,
qui de multitudine hominum adducebā-
tur, & veniebant de deſerto, poſuerunt
armillas in manibus eorum, & coronas
ſpecioſas in capitibus eorum.* Et dixi ei, 43
quæ attrita eſt in adulteriis:Nunc forni- G
cabitur in fornicatione ſua etiam hæc.
* Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulie- 44
rem meretricem: ſic ingrediebantur ad
Oollam & Oolibam, mulieres nefarias.
* Viri ergo iuſti ſunt:hi iudicabunt eas 45
iudicio adulterarum, & iudicio effundē-
tium ſanguinem: quia adulteræ ſunt, &
ſanguis in manibus earum. * Hæc enim 46
dicit Dominus Deus:Adduc ad eas multi-
tudinem,& trade eas in tumultum, & in
rapinam:*Et lapidentur lapidibus popu- 47
lorum,& confodiantur gladiis eorum:fi-
lios & filias earum interficient,& domos
earum igne ſuccendent.*Et auferam ſce- 48
lus de terra, & diſcēt omnes mulieres ne
faciant ſecundùm ſcelus earum. * & da- 49
bunt ſcelus veſtrum ſuper vos,& peccata
idolorum veſtrorum portabitis:& ſcietis
quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIV.

ET factum eſt verbum Domini ad 1
me, in anno nono, in menſe decimo, A
decima die menſis, dicens: * Fili homi- 2
nis ſcribe tibi nomen diei huius, in qua
confirmatus eſt rex Babylonis aduerſum
Ieruſalem hodie. * Et dices per prouer- 3
bium ad domum irritatricem parabolā,
& loquéris ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus:Pone ollam;pone,inquam, & mitte
in eam aquam. * Congere fruſta eius in 4
eam,omnem partem bonam,femur & ar-
mum,electa & oſsibus plena. * Pinguiſsi- 5
mum pecus aſſume, cōpone quoq; ſtrues B
oſsium ſub ea: efferbuit coctio eius, &
diſcocta ſunt oſſa illius in medio eius.
* Propterea hæc dicit Dominus Deus:Væ 6
ciuitati ſanguinum,ollæ,cuius rubigo in
ea eſt,& rubigo eius non exiuit de ea:per
partes & per partes ſuas eiice eam, non
cecidit ſuper eam ſors.* Sāguis enim eius 7
in medio eius eſt, ſuper limpidiſsimam
petram effudit illum:nō effudit illum ſu-
8 per terram vt poſsit operiri puluere.* Vt
ſuperinducerem indignationem meam,&
C vindicta vlciſcerer: dedi ſanguinem eius
ſuper petram limpidiſsimā ne operiretur.
9 * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
‖Væ ciuitati ſanguinum,cuius ego gran- ‖Nah. 3
10 dem faciam pyram. * Congere oſſa, quæ a. 1.
igne ſuccendam: conſumentur carnes,& Hab. 2.
coquetur vniuerſa compoſitio,& oſſa ta- c. 12.
11 beſcent.* Pone quoque eam ſuper prunas
vacuam,vt incaleſcat,& liqueſiat æs eius:
& conflertur in medio eius inquinamētū
12 eius,& conſumatur rubigo eius: * multo
labore ſudatum eſt, & non exiuit de ea
13 nimia rubigo eius,neque per ignem.*Im-
D munditia tua execrabilis: quia mundare
te volui, & non es mundata à ſordibus
tuis:ſed nec mūdaberis priùs,donec quie-
14 ſcere faciā indignationē meā in te.* Ego
Dominus locutus ſum:Veniet,& faciam:
nō trāſeam, nec parcā,nec placabor iux-
ta vias tuas, & iuxta adinuentiones tuas
15 iudicabo te,dicit Dominus. * Et factum
16 eſt verbum Domini ad me, dicens: * Fili
hominis, ecce ego tollo à te deſiderabile
oculorum tuorum in plaga:& non plan-
ges,neque plorabis,neque fluent lacrymæ
17 tuæ.* Ingemiſce tacens, mortuorum lu-
ctum non facies:corona tua circumligata
E ſit tibi, & calceamenta tua erunt in pe-
dibus tuis, nec amictu ora velabis, nec
18 cibos lugentium comedes. * Locutus
ſum ergo ad populum manè, & mor-
tua eſt vxor mea veſperè, fecique manè
19 ſicut præceperat mihi. * Et dixit ad me
populus: Quare non indicas nobis, quid
20 iſta ſignificent,quæ tu facis? * Et dixi ad
eos: Sermo Domini factus eſt ad me, di-
21 cens: Loquere domui Iſraël :* Hæc di-
cit Dominus Deus: Ecce ego polluam
ſanctuarium meum, ſuperbiam imperij
F veſtri, & deſiderabile oculorum veſtro-
rum,& ſuper quo pauet anima veſtra:fi-
lij veſtri, & filiæ veſtræ, quas reliquiſtis,
22 gladio cadent.* Et facietis ſicut feci:Ora
amictu non velabitis, & cibos lugētium
23 non comedetis.*Coronas habebitis in ca-
pitibus veſtris, & calceamēta in pedibus:
non plangetis neque flebitis, ſed tabe-
ſcetis in iniquitatibus veſtris, & vnuſ-
24 quiſque gemet ad fratrem ſuum. * Erit-
G que Ezechiel vobis in portentum: iuxta
omnia, quæ fecit, facietis cùm venerit
iſtud: & ſcietis quia ego Dominus Deus.
25 * Et tu fili hominis,ecce in die, qua tol-
lam ab eis fortitudinem eorum, & gau-
dium dignitatis,& deſiderium oculorum
eorum,ſuper quo requieſcunt animæ eo-
26 rum, filios & filias eorum: * In die illa
cùm venerit fugiens ad te, vt annunciet
27 tibi: * In die, inquam illa, aperietur os
tuum cum eo qui fugit: & loquéris, &
non ſilebis vltra:eriſque eis in portētum,
& ſcietis quia ego Dominus.

Digitized by Google

CAP. XXV.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis pone faciem 2
tuam contra filios Ammon, & prophe- A
tabis de eis. * Et dices filiis Ammon: Au- 3
dite verbum Domini Dei: Hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quòd dixiſti: Euge,
euge ſuper ſanctuarium meum, quia pol-
lutum eſt; & ſuper terram Iſrael, quoniã
deſolata eſt; & ſuper domum Iuda, quo-
niam ducti ſunt in captiuitatem: * Idcir- 4
co ego tradam te filiis oriẽtalibus in he-
reditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi co-
medẽt fruges tuas: & ipſi bibẽt lac tuum.
*Dabóq; Rabbath in habitaculum came- 5
lorum, & filios Ammõ in cubile pecorũ: B
& ſcietis quia ego Dominus. * Quia hæc 6
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd plauſi-
ſti manu, & percuſsiſti pede, & gauiſa es
ex toto affectu ſuper terram Iſrael: * Id- 7
circo ecce ego extendam manum meam
ſuper te, & tradam te in direptionem
Gentium, & interficiam te de populis, &
perdam de terris, & cõterã: & ſcies quia
ego Dominus. *Hęc dicit Dominus Deus: 8
Pro eo quòd dixerunt Moab & Seir: Ec-
ce ſicut omnes Gentes, domus Iuda; * Id- 9
circo ecce ego aperiam humerum Moab
de ciuitatibus, de ciuitatibus, inquam,
eius, & de finibus eius, inclytas terræ Be- C
thieſimoth & Beelmeon & Cariathaim,
* filiis Orientis cum filiis Ammon, & da- 10
bo eam in hereditatem: vt non ſit vltrà
memoria filiorum Ammon in Gentibus.
* Et in Moab faciam iudicia: & ſciẽt quia 11
ego Dominus. * Hæc dicit Dominus 12
Deus: Pro eo quòd fecit Idumæa vltionẽ
vt ſe vindicaret de filiis Iuda, peccauitq;
delinquens, & vindictam expetiuit de
eis; * Idcirco hæc dicit Dominus Deus: 13
Extẽdam manum meam ſuper Idumęam,
& auferam de ea hominem & iumẽtum,
& faciam eam deſertã ab Auſtro: & qui
ſunt in Dedan, gladio cadent. * Et dabo 14
vltionem meam ſuper Idumæam per ma-
num populi mei Iſrael: & facient in Edõ
iuxta iram meam, & furorem meum: &
ſcient vindictam meam, dicit Dominus D
Deus. *Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo 15
quòd fecerunt Palæſtini vindictam, & vl-
ti ſe ſunt toto animo, interficientes, &
implentes inimicitias veteres: * propterea 16
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego extẽ-
dam manum meam ſuper Palæſtinos, &
interficiam interfectores, & perdam reli-
quias maritimæ regionis: * faciámque in 17
eis vltiones magnas arguens in furore: &
ſcient quia ego Dominus, cum dedero
vindictam meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

ET factum eſt in vndecimo anno, pri- 1
ma menſis, factus eſt ſermo Domi- A
ni ad me, dicens: * Fili hominis, pro 2
eo quòd dixit Tyrus de Ieruſalem: Euge
confractæ ſunt portæ populorum, con-
uerſa eſt ad me: implebor, deſerta eſt.
3 * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ſuper te Tyre, & aſcẽdere faciã
ad te gentes multas, ſicut aſcendit mare
4 fluctuans. * Et diſsipabunt muros Tyri, &
deſtruent turres eius: & radam puluerem
eius de ea, & dabo eam in limpidiſsimam
5 petram. * Siccatio ſagenarum erit in me-
dio maris, quia ego locutus ſum, ait Do-
minus Deus: & erit in direptionem Gen-
6 tibus. * Filiæ quoque eius, quæ ſunt in
agro, gladio interficientur. & ſcient quia
7 ego Dominus. * Quia hæc dicit Dominus
Deus: ecce ego adducã ad Tyrum Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ab Aquilo-
ne, regem regum, cum equis, & curribus,
& equitibus, & cœtu, populóque magno:
8 *Filias tuas, quæ ſunt in agro, gladio in-
B terficiet: & circundabit te munitionibus,
& comportabit aggerem in gyro: & ele-
9 uabit contra te clypeum. * Et vineas, &
arietes temperabit in muros tuos, & tur-
10 res tuas deſtruet in armatura ſua. *Inun-
datione equorum eius operiet te puluis
eorum: à ſonitu equitum, & rotarum, &
curruum, mouebuntur muri tui, cùm in-
greſſus fuerit portas tuas quaſi per in-
11 troitum vrbis diſsipatæ. * Vngulis equo-
rum ſuorum conculcabit omnes plateas
tuas: populum tuum gladio cædet, & ſta-
12 tuę tuæ nobiles in terram corruent. *Va-
ſtabunt opes tuas, diripiẽt negotiationes
tuas: & deſtruent muros tuos, & domos
tuas præclaras ſubuertẽt: & lapides tuos,
& ligna tua, & puluerem tuum in medio
13 aquarum ponent. *‖ Et quieſcere faciam ‖ Ier. 7.
C multitudinem canticorum tuorum, & g. 34.
ſonitus cithararum tuarum non audietur
14 ampliùs. * Et dabo te in limpidiſsimam
petram, ſiccatio ſagenarũ eris, nec ędifi-
caberis vltrà: quia ego locutus ſum, ait
15 Dominus Deus. * Hæc dicit Dominus
Deus Tyro: Numquid non à ſonitu ruinę
tuæ, & gemitu interfectorum tuorum,
cùm occiſi fuerint in medio tui, commo-
16 uebuntur inſulæ? * Et deſcendent de ſe-
dibus ſuis omnes principes maris: & au-
ferent exuuias ſuas, & veſtimẽta ſua va-
ria abiiciẽt, & induentur ſtupore: in ter-
ra ſedebunt, & attoniti ſuper repentino
17 caſu tuo admirabuntur: * Et aſſumentes
ſuper te lamentum, dicent tibi: Quo-
modo periſti, quæ habitas in mari, vrbs
inclyta, quæ fuiſti fortis in mari cum ha-
bitatoribus tuis, quos formidabant vni-
18 uerſi? * Nunc ſtupebunt naues in die pa-
D uoris tui: & turbabuntur inſulæ in mari,
19 eo quòd nullus egrediatur ex te. * Quia
hæc dicit Dominus Deus: Cùm dedero te
vrbem deſolatam, ſicut ciuitates quę non
habitantur: & adduxero ſuper te abyſ-
20 ſum, & operuerint te aquæ multæ: * Et
detraxero te cum his qui deſcendunt in
lacum ad populum ſempiternum, & col-
locauero te in terra nouiſsima ſicut ſoli-
tudines veteres, cum his qui deducuntur
in

Digitized by Google

in lacum, vt non habiteris: porrò cùm
dedero gloriam in terra viuentium, * in 21
nihilum redigam te, & non eris, & re-
quiſita non inuenieris vltrà in ſempiter-
num, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

ET factum eſt verbum Domini ad 1
me, dicens: * Tu ergo fili hominis 2
aſſume ſuper Tyrum lamentum: * Et 3
dices Tyro: quæ habitat in introitu ma- A
ris, negotiationi populorum ad inſulas
multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Ty-
re, tu dixiſti: Perfecti decoris ego ſum, * & 4
in corde maris ſita. Finitimi tui, qui te
ædificauerunt, impleuerunt decorē tuum:
* abietibus de Sanir extruxerunt te cum 5
omnibus tabulatis maris: cedrum de Li-
bano tulerunt vt facerent tibi malum.
* Quercus de Baſan dolauerunt in re- 6
mos tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex
ebore Indico, & prætoriola de inſulis
Italiæ. * Byſſus varia de Aegypto texta 7
eſt tibi in velum vt poneretur in malo: B
hyacinthus & purpura de inſulis Eliſa
facta ſunt operimentum tuum. * Habita- 8
tores Sidonis & Aradij fuerunt remiges
tui: ſapientes tui, Tyre, facti ſunt guber-
natores tui. * Senes Giblij, & prudentes 9
eius, habuerunt nautas ad miniſterium
variæ ſupellectilis tuæ: omnes naues ma-
ris, & nautæ earum, fuerunt in populo
negotiationis tuæ. * Perſæ, & Lydij, & 10
Libyes erant in exercitu tuo viri bella-
tores tui: clypeum, & galeam ſuſpende-
runt in te pro ornatu tuo. * Filij Aradij 11
cum exercitu tuo erant ſuper muros
tuos in circuitu: ſed & Pygmæi, qui erant
in turribus tuis, pharetras ſuas ſuſpen-
derunt in muris tuis per gyrum: ipſi
compleuerunt pulchritudinem tuam.
* Carthaginenſes negotiatores tui, à 12
multitudine cunctarum diuitiarum, ar- C
gento, ferro, ſtanno, plumbóque, repleue-
runt nundinas tuas. * Græcia, Thubal, & 13
Moſoch, ipſi inſtitores tui: mancipia, &
vaſa ærea aduexerunt populo tuo. * De 14
domo Thogorma, equos, & equites, &
mulos adduxerunt ad forum tuum. * Fi- 15
lij Dedan negotiatores tui: inſulæ mul-
tæ, negotiatio manus tuæ: dentes ebur-
neos & hebeninos commutauerunt in
pretio tuo. * Syrus negotiator tuus pro- 16
pter multitudinem operū tuorum, gem-
mam & purpuram, & ſcutulata, & byſ-
ſum, & ſericum, & chodchod propoſue-
runt in mercatu tuo. * Iuda & terra Iſ- 17
rael ipſi inſtitores tui in frumento pri- D
mo, balſamum, & mel, & oleum, & reſi-
nam propoſuerunt in nundinis tuis. * Da- 18
maſcenus negotiator tuus in multitudi-
ne operum tuorum, in multitudine di-
uerſarum opum, in vino pingui, in lanis
coloris optimi. * Dan, & Græcia, & Mo- 19
ſel, in nundinis tuis propoſuerunt ferrum
fabre factum: ſtacte & calamus in ne-
gotiatione tua. * Dedan inſtitores tui in 20
21 taperibus ad ſedendum. * Arabia, & vni-
uerſi principes Cedar, ipſi negotiatores
manus tuæ: cum agnis, & arietibus, &
hœdis venerunt ad te negotiatores tui.
22 * Venditores Saba, & Reema, ipſi nego-
E tiatores tui: cum vniuerſis primis aro-
matibus, & lapide pretioſo, & auro, quod
23 propoſuerunt in mercatu tuo. * Haran,
& Chene, & Eden, negotiatores tui: Sa-
ba, Aſſur, & Chelmad, venditores tui.
24 * Ipſi negotiatores tui multifariam in-
uolucris hyacinthi, & polymitorum, ga-
zarúmque pretioſarum, quæ obuolutæ
& aſtrictæ erant funibus: cedros quoque
25 habebant in negotiationibus tuis. * Na-
ues maris, principes tui in negotiatione
tua: & repleta es, & glorificata nimis in
26 corde maris. * In aquis multis adduxe-
runt te remiges tui: ventus auſter contri-
27 uit te in corde maris. * Diuitiæ tuæ, &
F theſauri tui, & multiplex inſtrumentum
tuum, nautæ tui & gubernatores tui, qui
tenebant ſupellectilem tuam, & populo
tuo præerant: viri quoque bellatores tui,
qui erant in te, cum vniuerſa multitu-
dine tua, quæ eſt in medio tui: cadent in
28 corde maris in die ruinæ tuæ. * A ſonitu
clamoris gubernatorum tuorum contur-
29 babuntur claſſes: * Et deſcendent de na-
uibus ſuis omnes qui tenebant remum:
nautæ & vniuerſi gubernatores maris in
30 terra ſtabunt: * & eiulabũt ſuper te voce
magna, & clamabunt amarè: & ſuperia-
cient puluerem capitibus ſuis, & cinere
31 conſpergentur. * Et radent ſuper te cal-
uitium, & accingentur ciliciis: & plora-
bunt te in amaritudine animæ ploratu
32 amariſſimo: * Et aſſument ſuper te car-
G men lugubre; & plangent te: Quæ eſt vt
Tyrus, quæ obmutuit in medio maris?
33 * Quæ in exitu negotiationum tuarum
de mari impleſti populos multos: in
multitudine diuitiarum tuarum, & po-
pulorum tuorum, ditaſti reges terræ.
34 * Nunc contrita es à mari, in profundis
aquarum opes tuæ, & omnis multitudo
tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt.
35 * Vniuerſi habitatores inſularum obſtu-
puerunt ſuper te: & reges earum omnes
tempeſtate perculſi mutauerunt vultus.
36 * Negotiatores populorum ſibilauerunt
ſuper te: ad nihilum deducta es, & non
eris vſque in perpetuum.

CAP. XXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me,
2 dicens, * Fili hominis, dic principi
A Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo
quòd eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti:
Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi in
corde maris: cùm ſis homo, & non Deus,
3 & dediſti cor tuum quaſi cor Dei. * Ecce
ſapientior es tu Daniele: omne ſecretum
4 non eſt abſconditum à te. * In ſapientia
& prudentia tua feciſti tibi fortitudinē:
& acquiſiſti aurum & argentum in the-
ſauris tuis. * In multitudine ſapientiæ
tuæ,

Digitized by Google

tuæ, & in negotiatione tua multiplicaſti B
tibi fortitudinem: & eleuatum eſt cor tuũ
in robore tuo. * Propterea hæc dicit Do- 6
minus Deus: Eo quòd eleuatum eſt cor-
tuum quaſi cor Dei: * idcirco ecce ego 7
adducam ſuper te alienos, robuſtiſsimos
Gentium: & nudabunt gladios ſuos ſuper
pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & pol-
luent decorem tuum. * Interficient, & 8
detrahent te: & morieris in interitu occi-
ſorum in corde maris. * Numquid dicens 9
loquéris: Deus ego ſum, coram interfi-
cientibus te: cùm ſis homo, & non Deus,
in manu occidentium te? * Morte incir- 10
cumciſorum morieris in manu alieno- C
rum: quia ego locutus ſum, ait Dominus
Deus. * Et factus eſt ſermo Domini ad 11
me dicens: Fili hominis leua planctum
ſuper regem Tyri: * & dices ei: Hæc dicit 12
Dominus Deus: Tu ſignaculum ſimilitu-
dinis, plenus ſapientia, & perfectus deco-
re, * in deliciis paradiſi Dei fuiſti: omnis 13
lapis pretioſus operimentum tuum: ſar-
dius, topazius, & iaſpis, chryſolithus, & D
onyx, & berillus, ſapphirus, & carbun-
culus, & ſmaragdus: aurum opus decoris
tui: & foramina tua in die, qua conditus
es, præparata ſunt. * Tu cherub exten- 14
tus, & protegens, & poſui te in mon-
te ſancto Dei, in medio lapidum ignito-
rum ambulaſti. * Perfectus in viis tuis à 15
die conditionis tuæ, donec inuenta eſt
iniquitas in te. * In multitudine nego- 16
tiationis tuæ repleta ſunt interiora tua
iniquitate, & peccaſti: & eieci te de mon-
te Dei, & perdidi te, ô cherub protegens,
de medio lapidum ignitorum. * Et ele- 17
uatum eſt cor tuum in decore tuo: perdi-
diſti ſapientiam tuam in decore tuo, in E
terram proieci te: ante faciem regum de-
di te vt cernerent te. * In multitudine 18
iniquitatum tuarum, & iniquitate nego-
tiationis tuæ, polluiſti ſanctificationem
tuam: producam ergo ignem de medio
tui, qui comedat te, & dabo te in cine-
rem ſuper terram in conſpectu omnium
videntium te. * Omnes, qui viderint te 19
in Gentibus, obſtupeſcent ſuper te: ni-
hili factus es, & non eris in perpetuum.
* Et factus eſt ſermo Domini ad me, di- 20
cens: * Fili hominis pone faciem tuam 21
contra Sidonem: & prophetabis de ea, * & 22
dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te Sidon, & glorificabor in medio F
tui: & ſcient quia ego Dominus, cùm fe-
cero in ea iudicia, & ſanctificatus fuero
in ea. * Et immittam ei peſtilentiam, & 23
ſanguinem in plateis eius: & corruent
interfecti in medio eius gladio per cir-
cuitum: & ſcient quia ego Dominus.
* Et non erit vltrà domui Iſrael offendi- 24
culum amaritudinis, & ſpina dolorem in-
ferens vndique per circuitum eorum, qui
aduerſantur eis: & ſcient quia ego Do-
minus Deus. * Hæc dicit Dominus Deus: 25
Quando congregauero domum Iſrael de G
populis, in quibus diſperſi ſunt, ſanctifi-
cabor in eis coram Gentibus: & habita-
bunt in terra ſua, quam dedi ſeruo meo
26 Iacob. * Et habitabunt in ea ſecuri: &
ædificabunt domos, & plantabunt vineas,
& habitabunt cõfidenter, cùm fecero iu-
dicia in omnibus qui aduerſantur eis per
circuitum: & ſcient quia ego Dominus
Deus eorum.

CAP. XXIX.

1 A IN anno decimo, decimo menſe, vnde-
cima die menſis, factum eſt verbum
2 Domini ad me, dicens: * Fili hominis po-
ne faciem tuam contra Pharaonem re-
gem Aegypti, & prophetabis de eo, & de
3 Aegypto vniuerſa: * Loquere, & dices:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te
Pharao rex Aegypti, draco magne, qui
cubas in medio fluminum tuorum, &
dicis: Meus eſt fluuius, & ego feci me-
4 metipſum. * Et ponam frenum in maxil-
lis tuis: & agglutinabo piſces fluminum
tuorum ſquamis tuis: & extraham te de
medio fluminum tuorum, & vniuerſi
5 piſces tui ſquamis tuis adhærebunt. * Et
B proiiciam te in deſertũ, & omnes piſces
fluminis tui: ſuper faciem terræ cades,
non colligeris, neque congregaberis: be-
ſtiis terræ, & volatilibus cæli, dedi te ad
6 deuorandum. * Et ſcient omnes habita-
tores Aegypti quia ego Dominus: ‖ pro ‖ Iſa. 36. 4. 6.
eo quòd fuiſti baculus arundineus domui
7 Iſrael. * Quando apprehenderunt te ma-
nu, & confractus es, & laceraſti omnem
humerum eorum: & innitentibus eis ſu-
per te, comminutus es, & diſſoluiſti om-
8 nes renes eorum. * Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego adducam ſuper
te gladium: & interficiam de te hominẽ,
9 & iumentum. * Et erit Terra Aegypti
in deſertum, & in ſolitudinem: & ſcient
quia ego Dominus: pro eo eo quòd dixe-
ris: Fluuius meus eſt, & ego feci eum.
10 * Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina
tua: dabóque Terram Aegypti in ſolitu-
dines, gladio diſsipatam, à turre Sye-
11 nes, vſque ad terminos Aethiopiæ. * Non
C pertranſibit eam pes hominis, neque pes
iumenti gradietur in ea: & non habita-
12 bitur quadraginta annis. * Dabóque Ter-
ram Aegypti deſertam in medio terra-
rum deſertarum, & ciuitates eius in me-
dio vrbium ſubuerſarum, & erunt de-
ſolatæ quadraginta annis: & diſpergam
Aegyptios in nationes, & ventilabo eos
13 in terras. * Quia hæc dicit Dominus
Deus: Poſt finem quadraginta annorum
congregabo Aegyptum de populis, in
14 quibus diſperſi fuerant. * Et reducam
captiuitatem Aegypti, & collocabo eos
in terra Phathures, in terra natiuitatis
15 ſuæ: & erunt ibi in regnum humile. * In-
ter cetera regna erit humillima, & non
eleuabitur vltra ſuper nationes, & im-
16 minuam eos ne imperent Gentibus. * Ne-
que erunt vltra domui Iſrael in cõfiden-
tia,

Digitized by Google

tia, docentes iniquitatem, vt fugiant, & D
ſequantur eos: & ſcient quia ego Domi-
nus Deus.* Et factum eſt in vigeſimo & 17
ſeptimo anno, in primo, in vna menſis:
factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs:
* Fili hominis,Nabuchodonoſor rex Ba- 18
bylonis ſeruire fecit exercitum ſuum ſer-
uitute magna aduerſus Tyrum: omne
caput decaluatum, & omnis humerus
depilatus eſt: & merces non eſt reddita
ei, neque exercitui eius,de Tyro,pro ſer-
uitute qua ſeruiuit mihi aduerſus eam.
*Propterea hæc dicit Dominus Deus:Ec- 19
ce ego dabo Nabuchodonoſor regẽ Baby-
lonis in Terra Aegypti: & accipiet mul-
titudinem eius, & deprædabitur manu-
bias eius, & diripiet ſpolia eius: & erit
merces exercitui illius,* & operi, quo 20
ſeruiuit aduerſus eam: dedi ei Terram
Aegypti, pro eo quòd laborauerit mihi, 21
ait Dominus Deus.* In die illo pullula-
bit cornu domui Iſrael, & tibi dabo
apertum os in medio eorum: & ſcient
quia ego Dominus.

CAP. XXX.

ET factum eſt verbum Domini ad 1
me, dicẽs:* Fili hominis propheta, & 2
dic:Hæc dicit Dominus Deus: Vlulate, A
væ, væ diei:* quia iuxta eſt dies, & 3
appropinquat dies Domini: dies nubis,
tempus Gentium erit.* Et veniet gla-
dius in Aegyptum: & erit pauor in Ae- 4
thiopia, cùm ceciderint vulnerati in
Aegypto, & ablata fuerit multitudo il-
lius, & deſtructa fundamenta eius.* Ae-
thiopia,& Libya, & Lydi,& omne reli- 5
quum vulgus,& Chub, & filij terræ fœ-
deris,cum eis gladio cadent.* Hæc dicit 6
Dominus Deus: Et corruent fulcientes B
Aegyptum, & deſtruetur ſuperbia impe-
rij eius:à turre Syenes gladio cadent in
ea, ait Dominus Deus exercituum.* &
diſſipabuntur in medio terrarum deſola- 7
tarum,& vrbes eius in medio ciuitatum
deſertarum erunt.* Et ſcient quia ego 8
Dominus:cùm dedero ignẽ in Aegypto,&
attriti fuerint omnes auxiliatores eius.
* In die illa egredientur nuncij à facie 9
mea in trieribus,ad conterẽdam Aethio-
piæ confidentiam; & erit pauor in eis in
die Aegypti, quia abſque dubio veniet.
* Hæc dicit Dominus Deus: Ceſſare fa- 10
ciam multitudinem Aegypti in manu C
Nabuchodonoſor regis Babylonis.* Ipſe 11
& populus eius cum eo, fortiſſimi Gen-
tium, adducentur ad diſperdendam terrã:
& euaginabunt gladios ſuos ſuper Aegy-
ptum: & implebunt terram interfectis.
* Et faciam alueos fluminum aridos, & 12
tradam terram in manus peſſimorum:&
diſſipabo terram & plenitudinem eius
manu alienorum, ego Dominus locutus
‖ Zach. 13.4.2. ſum.* ‖ Hæc dicit Dominus Deus: Et 13
diſperdam ſimulachra, & ceſſare faciam D
idola de Memphis: & dux de Terra Ae-
gypti non erit ampliùs: & dabo terro-
14 rem in Terra Aegypti.* Et diſperdam
terram Phathures, & dabo ignem in
Taphnis, & faciam iudicia in Alexan-
15 dria.* Et effundam indignationem meam
ſuper Peluſium robur Aegypti, & inter-
16 ficiam multitudinem Alexandriæ,* & da-
bo ignem in Aegypto: quaſi parturiens
dolebit Peluſium, & Alexandria erit
diſſipata, & in Memphis anguſtiæ quo-
17 tidianæ.* Iuuenes Heliopoleos & Bu-
E baſti gladio cadent, & ipſæ captiuæ du-
18 centur.* Et in Taphnis nigreſcet dies,
cùm contriuero ibi ſceptra Aegypti, &
defecerit in ea ſuperbia potentiæ eius:
ipſam nubes operiet, filiæ autem eius in
19 captiuitatem ducentur.* Et iudicia fa-
ciam in Aegypto: & ſcient quia ego Do-
20 minus.* Et factum eſt in vndecimo an-
no, in primo menſe, in ſeptima menſis,
factum eſt verbum Domini ad me, di-
21 cens:* Fili hominis,brachium Pharaonis
F regis Aegypti confregi: & ecce non eſt
obuolutum vt reſtitueretur ei ſanitas,
vt ligaretur pannis, & faſciaretur lin-
teolis, vt recepto robore poſſet tenere
22 gladium.* Propterea hæc dicit Domi-
nus Deus:Ecce ego ad Pharaonem regem
Aegypti, & comminuam brachium eius
forte ſed confractum:& deiiciã gladium
23 de manu eius: & diſpergam Aegyptum
in Gentibus, & ventilabo eos in terris.
24 * Et confortabo brachia regis Babylonis,
G daboque gladium meum in manu eius:&
confringam brachia Pharaonis, & ge-
ment gemitibus interfecti coram facie
25 eius.* Et confortabo brachia regis Ba-
bylonis,& brachia Pharaonis concident:
& ſcient quia ego Dominus, cùm dedero
gladium meum in manu regis Babylo-
nis,& extenderit eum ſuper Terram Ae-
26 gypti.* Et diſpergam Aegyptum in na-
tiones,& ventilabo eos in terras,&ſcient
quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

1 ET factum eſt in anno vndecimo, ter-
A tio menſe,vna menſis,factum eſt ver-
2 bum Domini ad me, dicens:* Fili ho-
minis dic Pharaoni regi Aegypti, & po-
pulo eius: Cui ſimilis factus es in ma-
3 gnitudine tua?* Ecce Aſſur quaſi cedrus
in Libano, pulcher ramis,& frõdibus ne-
moroſus,excelſuſque altitudine, & inter
condenſas frondes eleuatum eſt cacumen
4 eius.* Aquæ nutrierunt illum, abyſſus
exaltauit illum: flumina eius manabant
in circuitu radicum eius, & riuos ſuos
5 emiſit ad vniuerſa ligna regionis.* Pro-
B pterea eleuata eſt altitudo eius ſuper
omnia ligna regionis:& multiplicata ſũt
arbuſta eius,& eleuati ſunt rami eius præ
6 aquis multis.* Cumque extẽdiſſet vmbrã
ſuam,in ramis eius fecerunt nidos om-
nia volatilia cæli, & ſub frondibus eius
genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub
vmbraculo illius habitabat cœtus Gen-
7 tium plurimarũ.* Eratque pulcherrimus
in

Digitized by Google

in magnitudine ſua, & in dilatatione ar-
buſtorum ſuorum: erat enim radix illius
iuxta aquas multas.* Cedri non fuerunt 8
altiores illo in paradiſo Dei, abietes non C
adæquauerunt ſummitatem eius, & pla-
tani non fuerunt æquæ frondibus illius:
omne lignum paradiſi Dei nō eſt aſsimi-
latum illi, & pulchritudini eius.* Quo- 9
niam ſpecioſum feci eum, & multis con-
denſiſq; frondibus: & æmulata ſunt eum
omnia ligna voluptatis, quæ erant in pa-
radiſo Dei.* Propterea hæc dicit Do- 10
minus Deus: Pro eo quòd ſublimatus D
eſt in altitudine, & dedit ſummitatem
ſuam virentem atque condenſam, & ele-
uatum eſt cor eius in altitudine ſua:
* Tradidi eum in manu fortiſsimi Gen- 11
tium, faciens faciet ei: iuxta impietatem
eius eieci eum.* Et ſuccident eum alie- 12
ni, & crudeliſsimi nationum, & proiiciēt
eum ſuper montes, & in cunctis conual-
libus corruent rami eius, & confringētur
arbuſta eius in vniuerſis rupibus terræ:
& recedent de vmbraculo eius omnes po-
puli terræ, & relinquent eum.* In ruina 13
eius habitauerunt omnia volatilia cæli, E
& in ramis eius fuerunt vniuerſæ beſtiæ
regionis.* Quam ob rem non eleuabun- 14
tur in altitudine ſua omnia ligna aqua-
rum: nec ponent ſublimitatem ſuam in-
ter nemoroſa atque frondoſa, nec ſtabunt
in ſublimitate ſua omnia quæ irrigantur
aquis: quia omnes traditi ſunt in mortem
ad terram vltimam, in medio filiorum
hominum, ad eos qui deſcendunt in la-
cum.* Hæc dicit Dominus Deus: In die 15
quando deſcendit ad inferos, induxi lu- F
ctum, operui eum abyſſo: & prohibui flu-
mina eius, & coërcui aquas multas: con-
triſtatus eſt ſuper eum Libanus, & om-
nia ligna agri concuſſa ſunt.* A ſonitu 16
ruinæ eius commoui Gentes, cùm dedu-
cerem eum ad infernum cum his qui de-
ſcendebant in lacum: & conſolata ſunt in
terra infima omnia ligna voluptatis egre-
gia atque præclara in Libano, vniuerſa
quæ irrigabantur aquis.* Nam & ipſi 17
cum eo deſcendent in infernum ad inter- G
fectos gladio: & brachium vniuſcuiuſque
ſedebit ſub vmbraculo eius in medio na-
tionum.* Cui aſsimilatus es ô inclyte 18
atque ſublimis inter ligna voluptatis?
Ecce deductus es cum lignis voluptatis
ad terram vltimam: in medio incircum-
ciſorum dormies, cum eis qui interfecti
ſunt gladio: ipſe eſt Pharao, & omnis
multitudo eius, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

ET factum eſt, duodecimo anno, in 1
menſe duodecimo, in vna menſis, A
factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:* Fili hominis aſſume lamentum 2
ſuper Pharaonē regem Aegypti, & dices
ad eum: Leoni Gentium aſsimilatus es,
& draconi qui eſt in mari: & ventilabas
cornu in fluminibus tuis, & conturbabas
aquas pedibus tuis, & conculcabas flu-
3 mina earum:* Propterea hæc dicit Do-
minus Deus: ‖ Expandam ſuper te rete ‖ Sup.12.
meum in multitudine populorum mul- d.13.&
torum, & extraham te in ſagena mea. 17.f.20.
4 * Et proiiciam te in terram, ſuper faciem
agri abiiciā te: & habitare faciam ſuper
te omnia volatilia cæli, & ſaturabo de te
5 beſtias vniuerſæ terræ.* Et dabo carnes
tuas ſuper montes, & implebo colles tuos
6 ſanie tua.* Et irrigabo terram fœtore
B ſanguinis tui ſuper montes, & valles im-
7 plebuntur ex te.* ‖ Et operiam, cùm ex- ‖ Iſa.13.
tinctus fueris, cælum, & nigreſcere faciā b.10.
ſtellas eius: ſolem nube tegam, & luna nō Ioel.2.b.
8 dabit lumen ſuum.* Omnia luminaria 10.& 3.
cæli mœrere faciam ſuper te: & dabo te- c.15.
nebras ſuper terram tuam, dicit Dominus Mat.24
Deus, cùm ceciderint vulnerati tui in c.29.
9 medio terræ, ait Dominus Deus.* Et ir-
ritabo cor populorum multorum, cùm
induxero contritionem tuam in Gentibus
10 ſuper terras quas neſcis.* Et ſtupeſcere
faciam ſuper te populos multos: & reges
eorum horrore nimio formidabunt ſuper
te, cùm volare cœperit gladius meus ſu-
per facies eorum: & obſtupeſcent repentè
ſinguli pro anima ſua in die ruinæ tuæ.
11 * Quia hæc dicit Dominus Deus, Gla-
12 dius regis Babylonis veniet tibi,* in gla-
C diis fortium deiiciam multitudinem tuā:
inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & va-
ſtabunt ſuperbiam Aegypti, & diſsipa-
13 bitur multitudo eius.* Et perdam om-
nia iumenta eius, quæ erant ſuper aquas
plurimas: & non conturbabit eas pes ho-
minis vltrà, neque vngula iumentorum
14 turbabit eas.* Tunc puriſsimas reddam
aquas eorum, & flumina eorum quaſi
oleum adducam, ait Dominus Deus,
15 * Cùm dedero Terram Aegypti deſola-
tam: deſeretur autem terra à plenitudine
ſua, quando percuſſero omnes habitato-
res eius: & ſcient quia ego Dominus.
16 * Planctus eſt, & plangent eum: filiæ
D Gentiū plangent eum: ſuper Aegyptum,
& ſuper multitudinem eius plangent eū,
17 ait Dominus Deus.* Et factum eſt in
duodecimo anno, in quintadecima men-
ſis, factum eſt verbum Domini ad me,
18 dicens:* Fili hominis cane lugubre ſu-
per multitudinem Aegypti: & detrahe
eam ipſam, & filias Gentium robuſta-
rum, ad terram vltimam, cum his qui de-
19 ſcendunt in lacum.* Quo pulchrior es?
deſcende, & dormi cum incircumciſis.
20 * In medio interfectorum gladio cadent:
gladius datus eſt, attraxerūt eam, & om-
21 nes populos eius.* Loquentur ei poten-
tiſsimi robuſtorum de medio inferni, qui
cum auxiliatoribus eius deſcenderunt, &
dormierunt incircumciſi, interfecti gla-
22 dio.* Ibi Aſſur, & omnis multitudo eius:
E in circuitu illius ſepulchra eius: omnes
interfecti, & qui ceciderunt gladio.
23 * Quorū data ſūt ſepulchra in nouiſsimis
laci:

Digitized by Google

laci: & facta eſt multitudo eius per gyrũ
ſepulchri eius: vniuerſi interfecti, caden-
téſque gladio, qui dederant quõdam for-
midinem in terra viuentium.* Ibi Aelam, 24
& omnis multitudo eius per gyrũ ſepul-
chri ſui: omnes hi interfecti, ruentéſque
gladio: qui deſcenderunt incircumciſi ad
terram vltimam: qui poſuerunt terrorem
ſuum in terra viuentium, & portauerunt
ignominiam ſuam cum his qui deſcendũt
in lacum. * In medio interfectorum po- 25
ſuerunt cubile eius in vniuerſis populis
eius: in circuitu eius ſepulchrum illius;
omnes hi incircumciſi, interfectíque gla- F
dio. dederunt enim terrorem ſuũ in terra
viuentium, & portauerunt ignominiam
ſuam cum his qui deſcẽdunt in lacum: in
medio interfectorum poſiti ſunt. * Ibi 26
Moſoch, & Thubal, & omnis multitudo
eius: in circuitu eius ſepulchra illius: om-
nes hi incircumciſi, interfectiq; & caden-
tes gladio: quia dederunt formidinem
ſuam in terra viuentium. * Et non dor- 27
mient cum fortibus, cadentibúſque & in-
circumciſis, qui deſcenderunt ad infernũ
cum armis ſuis, & poſuerũt gladios ſuos
ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates
eorum in oſsibus eorum: quia terror for-
tium facti ſunt in terra viuentium. * Et 28
tu ergo in medio incircumciſorum con-
tereris, & dormies cum interfectis gladio.
* Ibi Idumæa, & reges eius, & omnes du- 29
ces eius, qui dati ſunt cum exercitu ſuo
cum interfectis gladio: & qui cum incir- G
cumciſis dormierunt, & cum his qui de-
ſcendunt in lacum. * Ibi principes Aqui- 30
lonis omnes, & vniuerſi venatores: qui
deducti ſunt cum interfectis, pauentes, &
in ſua fortitudine confuſi: qui dormie-
runt incircumciſi cum interfectis gladio,
& portauerunt confuſionem ſuam cum
his qui deſcendunt in lacum. * Vidit eos 31
Pharao, & conſolatus eſt ſuper vniuerſa
multitudine ſua, quæ interfecta eſt gla-
dio; Pharao, & omnis exercitus eius, ait
Dominus Deus: * quia dedi terrorem 32
meum in terra viuentium, & dormiuit in
medio incircumciſorum cum interfectis
gladio; Pharao, & omnis multitudo eius;
ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

ET factum eſt verbum Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis loquere ad fi- 2
lios populi tui, & dices ad eos: Terra A
cùm induxero ſuper eam gladium, & tu-
lerit populus terræ virum vnum de no-
uiſsimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe
ſpeculatorem: * & ille viderit gladium 3
venientem ſuper terrã, & cecinerit buc-
cina, & annunciauerit populo: * Audiens 4
autem, quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ:
& non ſe obſeruauerit, veneritque gla-
dius, & tulerit eum ſanguis ipſius ſuper
caput eius erit.* Sonum buccinæ audiuit, 5
& non ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo
erit: ſi autẽ ſe cuſtodierit, animam ſuam
6 ſaluabit.* Quòd ſi ſpeculator viderit gla-
B dium venientem, & non inſonuerit buc-
cina: & populus ſe non cuſtodierit, vene-
ritque gladius, & tulerit de eis animam:
ille quidem in iniquitate ſua captus eſt,
ſanguinem autem eius de manu ſpecula-
7 toris requiram.*‖ Et tu fili hominis, ſpe- ‖ Sup. 3. d. 7.
culatorem dedi te domui Iſrael: audiens
ergo ex ore meo ſermonem, annunciabis
8 eis ex me. * Si me dicente ad impium:
Impie, morte morieris: non fueris locutus
vt ſe cuſtodiat impius à via ſua: ipſe im-
pius in iniquitate ſua morietur, ſangui-
nem autem eius de manu tua requiram.
9 * Si autem annunciante te ad impium vt
à viis ſuis conuertatur, non fuerit con-
uerſus à via ſua: ipſe in iniquitate ſua
morietur, porrò tu animam tuam libera-
10 ſti. * Tu ergo fili hominis dic ad domum
C Iſrael: Sic locuti eſtis, dicentes: Iniquita-
tes noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos
ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodo
11 ergo viuere poterimus? * ‖ Dic ad eos: ‖ Supr. 18. g. 24
Viuo ego, dicit Dominus Deus: nolo mor-
tem impij, ſed vt conuertatur impius à
via ſua, & viuat. Conuertimini, conuerti-
mini à viis veſtris peſsimis: & quare
12 moriemini domus Iſrael? * Tu itaque
fili hominis dic ad filios populi tui: Iuſti-
tia iuſti nõ liberabit eum in quacumque
die peccauerit: & impietas impij non no-
cebit ei, in quacumque die cõuerſus fue-
rit ab impietate ſua: & iuſtus non poterit
viuere in iuſtitia ſua, in quacumque die
13 peccauerit. * Etiam ſi dixero iuſto quòd
vita viuat, & confiſus in iuſtitia ſua fece-
rit iniquitatem: omnes iuſtitiæ eius obli-
uioni tradentur, & in iniquitate ſua, quã
14 operatus eſt, in ipſa morietur. * Si autem
D dixero impio: Morte morieris: & egerit
pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque
15 iudicium & iuſtitiam, * & pignus reſti-
tuerit ille impius, rapinámque reddide-
rit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec
fecerit quidquam iniuſtum: vita viuet, &
16 non morietur. * Omnia peccata eius, quæ
peccauit, non imputabuntur ei: iudicium
17 & iuſtitiam fecit, vita viuet.* Et dixerunt
filij populi tui: Non eſt æqui ponderis via
18 Domini: & ipſorum via iniuſta eſt.* Cùm
enim receſſerit iuſtus à iuſtitia ſua, fece-
19 ritque iniquitates, morietur in eis. * Et
cùm receſſerit impius ab impietate ſua,
feceritque iudicium & iuſtitiam, viuet
20 in eis. *‖ Et dicitis; Non eſt recta via Do- ‖ Supr. 18. g. 25
mini. Vnumquemque iuxta vias ſuas iu-
21 dicabo de vobis, domus Iſrael. * Et fa-
E ctum eſt in duodecimo anno, in decimo
menſe, in quinta menſis tranſmigrationis
noſtræ, venit ad me qui fugerat de Ieru-
22 ſalem, dicens: Vaſtata eſt ciuitas. * Manus
autem Domini facta fuerat ad me veſpe-
re, antequam veniret qui fugerat: ape-
ruitque os meum donec veniret ad me
mane, & aperto ore meo non ſilui am-
23 plius. * Et factum eſt verbum Domini ad
me

Digitized by Google

me,dicens : * Fili hominis, qui habitant 24
in ruinoſis his ſuper humum Iſrael, lo-
quẽtes aiunt: Vnus erat Abraham, & he-
reditate poſſedit terram : nos autẽ multi
ſumus, nobis data eſt terra in poſſeſſio-
nem.* Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Do- 25
minus Deus : Qui in ſanguine comeditis, F
& oculos veſtros leuatis ad immunditias
veſtras, & ſanguinem funditis : numquid
terram hereditate poſsidebitis? * Stetiſtis 26
in gladiis veſtris, feciſtis abominationes,
& vnuſquiſque vxorem proximi ſui pol-
luit : & terram hereditate poſsidebitis?
* Hæc dices ad eos : Sic dicit Dominus 27
Deus : Viuo ego, quia qui in ruinoſis ha-
bitant, gladio cadent : & qui in agro eſt,
beſtiis tradetur ad deuorandum : qui au-
tem in præſidiis & ſpeluncis ſunt, peſte
morientur. * Et dabo terram in ſolitudi- 28
nem, & in deſertum, & deficiet ſuperba
fortitudo eius : & deſolabuntur montes
Iſrael, eo quod nullus ſit qui per eos
tranſeat. * Et ſcient quia ego Dominus, 29
cùm dedero terram eorum deſolatam, &
deſertam, propter vniuerſas abominatio-
nes ſuas, quas operati ſunt. * Et tu fili 30
hominis : filij populi tui, qui loquuntur G
de te iuxta muros, & in oſtiis domorum,
& dicunt vnus ad alterum, vir ad proxi-
mum ſuum loquentes : Venite, & audia-
mus quis ſit ſermo egrediens à Domino.
* Et veniũt ad te, quaſi ſi ingrediatur po- 31
pulus, & ſedent coram te populus meus:
& audiunt ſermones tuos, & non faciunt
eos: quia in canticum oris ſui vertunt il-
los, & auaritiam ſuam ſequitur cor eo-
rum. * Et es eis quaſi carmen muſicum, 32
quod ſuaui dulcique ſono canitur: & au-
diunt verba tua, & non faciunt ea. * Et 33
cùm venerit quod prædictum eſt (ecce
enim venit) tunc ſcient quòd prophetes
fuerit inter eos.

CAP. XXXIIII.

ET factum eſt verbum Domini ad me, 1
dicens : * Fili hominis propheta de 2
paſtoribus Iſrael : propheta, & dices pa- A
ſtoribus : Hæc dicit Dominus Deus: ‖ Væ
paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemet-
ipſos : nonne greges a paſtoribus paſcun-
tur? * Lac comedebatis, & lanis operie- 3
bamini, & quod craſſum erat occideba-
tis: gregem autem meum non paſcebatis.
* Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, 4
& quod ægrotum, non ſanaſtis, quod con-
fractum eſt, non alligaſtis, & quod abie-
ctum eſt, non reduxiſtis, & quod perie-
rat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate im-
perabatis eis, & cum potentia. * Et di- 5
ſperſæ ſunt oues meæ, eo quòd non eſſet
paſtor : & factæ ſunt in deuorationem
omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.
* Errauerunt greges mei in cunctis mon- 6
tibus, & in vniuerſo colle excelſo : & ſu- B
per omnẽ faciem terræ diſperſi ſunt gre-
ges mei, & non erat qui requireret, non
erat, inquam, qui requireret. * Propter- 7

‖ Ier. 23. a. 1. Sup. 13. a. 3.

8 ea paſtores audite verbum Domini : * Vi-
uo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo
quòd facti ſunt greges mei in rapinam, &
oues meæ in deuorationem omnium be-
ſtiarum agri, eo quòd non eſſet paſtor:
(neque enim quæſierũt paſtores mei gre-
gem meum) ſed paſcebãt paſtores ſemet-
ipſos, & greges meos non paſcebant:
9 * propterea paſtores audite verbum Do-
10 mini : * Hæc dicit Dominus Deus : Ecce
C ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem
meum de manu eorum, & ceſſare faciam
eos vt vltra non paſcant gregem, nec pa-
ſcant ampliùs paſtores ſemetipſos : & li-
berabo gregem meum de ore eorum, &
11 non erit vltra eis in eſcam. * Quia hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe requi-
12 ram oues meas, & viſitabo eas.* Sicut vi-
ſitat paſtor gregem ſuum, in die quando
fuerit in medio ouium ſuarum diſsipa-
tarum: ſic viſitabo oues meas, & liberabo
eas de omnibus locis, in quibus diſperſæ
13 fuerant in die nubis & caliginis.* Et edu-
D cam eas de populis, & congregabo eas de
terris, & inducam eas in terram ſuam : &
paſcam eas in montibus Iſrael, in riuis, &
14 in cunctis ſedibus terræ.* In paſcuis vber-
rimis paſcam eas, & in montibus excelſis
Iſrael erunt paſcua earum : ibi requie-
ſcent in herbis virentibus, & in paſcuis
pinguibus paſcentur ſuper montes Iſrael.
15 * Ego paſcam oues meas, & ego eas accu-
16 bare faciam, dicit Dominus Deus.* Quod
perierat, requirã, & quod abiectum erat,
reducam, & quod confractum fuerat, al-
ligabo, & quod infirmum fuerat, conſo-
lidabo, & quod pingue & forte, cuſto-
17 diam : & paſcam illas in iudicio. * Vos
autem greges mei, hæc dicit Dominus
Deus; Ecce ego iudico inter pecus & pe-
18 cus, arietum & hircorum. * Nonne ſa-
E tis vobis erat paſcua bona depaſci? inſu-
per & reliquias paſcuarum veſtrarũ con-
culcaſtis pedibus veſtris; & cùm puriſsi-
mam aquam biberetis, reliquam pedi-
19 bus veſtris turbabatis.* Et oues meæ his,
quæ conculcata pedibus veſtris fuerant,
paſcebantur: & quæ pedes veſtri turbaue-
20 rant, hæc bibebant. * Propterea hæc
dicit Dominus Deus ad vos : Ecce ego
ipſe iudico inter pecus pingue, & maci-
21 lentum : * pro eo quòd lateribus & hu-
meris impingebatis, & cornibus veſtris
ventilabatis omnia infirma pecora, donec
22 diſpergerentur foras : * ſaluabo gregem
meum, & non erit vltrà in rapinam, &
23 iudicabo inter pecus & pecus. * ‖ ET
F SVSCITABO SVPER EAS
PASTOREM VNVM, qui paſcat
eas, ſeruum meum Dauid : ipſe paſcet
24 eas, & ipſe erit eis in paſtorem. * Ego
autem Dominus ero eis in Deum : & ſer-
uus meus Dauid princeps in medio eo-
25 rum : ego Dominus locutus ſum.* Et fa-
ciam cum eis pactum pacis, & ceſſare fa-
ciam beſtias peſsimas de terra: & qui ha-
bitant

‖ Io. 1. g. 45. & 10. b. 11 Iſa. 40. c. 12. Dan. 9. g. 24. Oſee 3. b. 5.

Digitized by Google

bitant in deſerto, ſecuri dormiẽt in ſalti-
bus. * Et ponam eos in circuitu collis 26
mei benedictionem: & deducam imbrem
in tempore ſuo : pluuiæ benedictionis
erunt. * Et dabit lignum agri fructum 27
ſuum,& terra dabit germẽ ſuum, & erũt G
in terra ſua abſque timore:& ſciẽt quia
ego Dominus , cùm contriuero catenas
iugi eorum,&eruero eos de manu impe-
rantium ſibi. * Et non erunt vltra in ra- 28
pinam in Gentibus , neque beſtiæ terræ
deuorabunt eos:ſed habitabunt confiden-
ter abſque vllo terrore. * Et ſuſcitabo eis 29
germen nominatum : & non erunt vltrà
imminuti fame in terra, neque portabũt
vltrà opprobriũ gentium.*Et ſcient quia 30
ego Dominus Deus eorũ cum eis, & ipſi
populus meus domus Iſrael:ait Dominus
‖ *Io.10.* Deus. * ‖ Vos autem greges mei , greges 31
b. 11. paſcuæ meæ,homines eſtis:& ego Domi-
nus Deus veſter,dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
dicens : * Fili hominis pone faciem 2
tuam aduerſum montem Seir, & pro- A
phetabis de eo , & dices illi : * Hæc dicit 3
Dominus Deus : Ecce ego ad te mons
Seir , & extendam manum meam ſuper
te,& dabo te deſolatum atque deſertum.
* Vrbes tuas demoliar , & tu deſertus 4
eris:& ſcies quia ego Domin9.* Eo quòd 5
fueris inimicus ſempiternus , & conclu- B
ſeris filios Iſrael in manus gladij in tem-
pore afflictionis eorum , in tempore ini-
quitatis extremæ. *Propterea viuo ego, 6
dicit Dominus Deus : quoniam ſanguini
tradam te , & ſanguis te perſequetur : &
cùm ſanguinem oderis,ſanguis perſeque-
tur te. * Et dabo montem Seir deſolatum 7
atque deſertum : & auferam de eo eun-
tem , & redeuntem. * Et implebo mon- 8
tes eius occiſorum ſuorum : in collibus
tuis,& in vallibus tuis, atque in torren-
tibus interfecti gladio cadent.* In ſolitu- 9
dines ſempiternas tradam te, & ciuitates C
tuæ non habitabuntur:& ſcietis quia ego
Dominus Deus. * Eo quòd dixeris : Duæ 10
gentes,& duæ terræ meæ erunt , & here-
ditate poſſidebo eas: cùm Dominus eſſet
ibi:* Propterea viuo ego , dicit Dominus 11
Deus , quia faciam iuxta iram tuam , &
ſecũdùm zelum tuum, quem feciſti odio
habens eos: & notus efficiar per eos cùm
te iudicauero. * Et ſcies quia ego Domi- 12
nus audiui vniuerſa opprobria tua , quæ D
locutus es de montibus Iſrael , dicens:
Deſerti, nobis ad deuorandum dati ſunt.
* Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro , & 13
derogaſtis aduerſum me verba veſtra: ego
audiui. * Hæc dicit Dominus Deus : Læ- 14
tãte vniuerſa terra, in ſolitudinem te re-
digam. * Sicuti gauiſus es ſuper heredita- 15
tem domus Iſrael , eo quod fuerit diſſi-
pata,ſic faciam tibi : diſſipatus eris mons
Seir , & Idumæa omnis : & ſcient quia
ego Dominus.

CAP. XXXVI.

1 TV autem fili hominis propheta ſuper
A montes Iſrael , & dices : ‖ Montes ‖ *Sup.6.* 4. 3.
2 Iſrael audite verbum Domini : * Hæc di-
cit Dominus Deus : Eo quòd dixerit ini-
micus de vobis : Euge,altitudines ſempi-
3 ternę in hereditatẽ datę ſunt nobis:*Pro-
pterea vaticinare,& dic:Hæc dicit Domi-
nus Deus : Pro eo quòd deſolati eſtis , &
cõculcati per circuitũ,& facti in heredi-
tatem reliquis Gentibus, & aſcẽdiſtis ſu-
per labium linguæ, & opprobriũ populi:
4 * propterea montes Iſrael audite verbum
Domini Dei : Hæc dicit Dominus Deus
montibus,& collibus, torrentibus, valli-
búſque,& deſertis,parietinis , & vrbibus
derelictis , quæ depopulatæ ſunt, & ſub-
ſannatæ à reliquis Gẽtibus per circuitũ.
5 * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
B Quoniã in igne zeli mei locutus ſum de
reliquis Gentibus , & de Idumæa vniuer-
ſa, quæ dederunt terram meã ſibi in he-
reditatẽ cum gaudio,& toto corde, & ex
6 animo:& eiecerunt eam vt vaſtarent:*id-
circo vaticinare ſuper humum Iſrael , &
dices montibus & collibus,iugis & valli-
bus:Hæc dicit DominusDeus:Ecce ego in
zelo meo, & in furore meo locutus ſum,
eo quòd confuſionem gentium ſuſtinue-
7 ritis. * Idcirco hæc dicit Dominus Deus:
Ego leuaui manum meam,vt Gẽtes, quæ
in circuitu veſtro ſunt , ipſæ cõfuſionem
8 ſuam portent. * Vos autem montes Iſrael
ramos veſtros germinetis, & fructum ve-
ſtrum afferatis populo meo Iſrael : propè
9 enim eſt vt veniat : * Quia ecce ego ad
vos,& conuertar ad vos,& arabimini , &
10 accipietis ſementem.* Et multiplicabo in
C vobis homines, omnémque domũ Iſrael:
& habitabuntur ciuitates, & ruinoſa in-
11 ſtaurabuntur. * Et replebo vos homini-
bus,& iumentis: & multiplicabuntur,&
creſcent : & habitare vos faciam ſicut à
principio , boniſque donabo maioribus,
quàm habuiſtis ab initio : & ſcietis quia
12 ego Dominus. * Et adducam ſuper vos
homines,populum meum Iſrael,& here-
ditate poſſidebunt te : & eris eis in here-
ditatem, & non addes vltrà vt abſque eis
13 ſis. * Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo
quòd dicunt de vobis : Deuoratrix homi-
14 num es,& ſuffocans gentem tuam:* Pro-
pterea homines non comedes ampliùs,&
gentem tuam non necabis vltrà , ait Do-
15 minus Deus : * Nec auditam faciam in te
D ampliùs confuſionem Gentium , & op-
probrium populorum nequaquam porta-
bis , & gentem tuam non amittes am-
16 pliùs,ait Dominus Deus. * Et factum eſt
17 verbum Domini ad me,dicens: * Fili ho-
minis, domus Iſrael habitauerunt in hu-
mo ſua,& polluerunt eam in viis ſuis , &
in ſtudiis ſuis ; iuxta immunditiam men-
ſtruatæ facta eſt via eorum coram me.
18 * Et effudi indignationem meam ſuper
eos pro ſanguine , quem fuderunt ſuper
terram,

Digitized by Google

terram, & in idolis ſuis polluerunt eam.
* Et diſperſi eos in Gentes, & ventilati 19
ſunt in terras: iuxta vias eorum, & adin-
‖ Iſa.52 uentiones eorum iudicaui eos. * ‖ Et in- 20
6. 5. greſſi ſunt ad Gentes, ad quas introie-
Rom. 2. runt, & polluerunt nomen ſanctũ meum,
d. 24. cùm diceretur de eis: Populus Domini
iſte eſt, & de terra eius egreſſi ſunt. * Et 21
peperci nomini ſancto meo, quod pollue-
rat domus Iſrael in Gentibus, ad quas in- E
greſſi ſunt. * Idcirco dices domui Iſrael: 22
Hæc dicit Dominus Deus: Non propter
vos ego faciam, domus Iſrael, ſed propter
nomen ſanctum meum, quod polluiſtis in
Gentibus, ad quas intraſtis. * Et ſanctifi- 23
cabo nomẽ meum magnum, quod pollu-
tum eſt inter Gentes, quod polluiſtis in
medio earum: vt ſciant Gentes quia ego
Dominus, ait Dominus exercituum, cùm
ſanctificatus fuero in vobis coram eis.
* Tollam quippe vos de Gentibus, & con- 24
gregabo vos de vniuerſis terris, & addu-
cam vos in terram veſtram. * Et effun- 25
dam ſuper vos aquam mundam, & mun-
dabimini ab omnibus inquinamentis ve-
ſtris, & ab vniuerſis idolis veſtris munda-
bo vos. * ‖ Et dabo vobis cor nouum, & 26
‖ Supr. ſpiritum nouum ponam in medio veſtri:
11.d.19 & auferam cor lapideum de carne veſtra,
& dabo vobis cor carneum. * Et ſpiritum 27
meum ponam in medio veſtri: & faciam F
vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia
mea cuſtodiatis & operemini. * Et habi- 28
tabitis in terra, quam dedi patribus ve-
ſtris: & eritis mihi in populũ, & ego ero
vobis in Deum. * Et ſaluabo vos ex vni- 29
uerſis inquinamentis veſtris: & vocabo
frumentum, & multiplicabo illud, & non
imponam vobis famem. * Et multiplica- 30
bo fructum ligni, & genimina agri, vt non
portetis vltrà opprobrium famis in Gen-
tibus. * Et recordabimini viarum veſtra- 31
rum peſſimarum, ſtudiorúmque non bo-
norum: & diſplicebunt vobis iniquitates
veſtræ, & ſcelera veſtra. * Non propter 32
vos ego faciam, ait Dominus Deus, no-
tum ſit vobis: confundimini, & erubeſcite
ſuper viis veſtris, domus Iſrael. * Hæc di- 33
cit Dominus Deus: In die, qua mundaue-
ro vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, G
& inhabitari fecero vrbes, & inſtauraue-
ro ruinoſa, * & terra deſerta fuerit excul 34
ta, quæ quondam erat deſolata in ocu-
lis omnis viatoris, * dicent: Terra illa in- 35
culta, facta eſt vt hortus voluptatis: & ci-
uitates deſertæ, & deſtitutæ atque ſuf-
foſſæ, munitæ ſederunt. * Et ſcient Gen- 36
tes quæcumque derelictæ fuerint in cir-
cuitu veſtro, quia ego Dominus ædificaui
diſſipata, plantauique inculta, ego Domi-
nus locutus ſim, & fecerim. * Hæc dicit 37
Dominus Deus: Adhuc in hoc inuenient
me domus Iſrael, vt faciam eis: Multipli-
cabo eos ſicut gregem hominum, * vt gre- 38
gem ſanctum, vt gregem Ieruſalem in ſol-
lemnitatibus eius: Sic erunt ciuitates de-
ſertæ, plenæ gregibus hominum: & ſcient
quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

1 FActa eſt ſuper me manus Domini, &
A eduxit me in ſpiritu Domini: & dimi-
ſit me in medio campi, qui erat plenus
2 oſſibus: * Et circumduxit me per ea in
gyro: erant autem multa valde ſuper fa-
3 ciem campi, ſiccáque vehementer. * Et
dixit ad me: Fili hominis putáſne viuent
oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.
4 * Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus
iſtis: & dices eis: Oſſa arida audite verbũ
5 Domini. * Hæc dicit Dominus Deus oſſi-
bus his: Ecce ego intromittam in vos ſpi-
6 ritum, & viuetis. * Et dabo ſuper vos ner-
B uos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos car-
nes, & ſuperextendam in vobis cutem: &
dabo vobis ſpiritum, & viuetis, & ſcietis
7 quia ego Dominus. * Et prophetaui ſicut
præceperat mihi: factus eſt autem ſoni-
tus, prophetãte me, & ecce commotio: &
acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodque ad
8 iuncturam ſuam. * Et vidi, & ecce ſuper
ea nerui & carnes aſcenderunt: & extenta
eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non
9 habebant. * Et dixit ad me: Vaticinare ad
C ſpiritum, vaticinare fili hominis, & dices
ad ſpiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A
quattuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla
10 ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant. * Et
prophetaui ſicut præceperat mihi: & in-
greſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſte-
teruntq; ſuper pedes ſuos exercitus gran-
11 dis nimis valde. * Et dixit ad me: Fili ho-
minis, oſſa hæc vniuerſa, domus Iſrael eſt:
ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & periit
12 ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus. * Propterea
vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego aperiam tumulos
D veſtros, & educam vos de ſepulchris ve-
ſtris, populus meus: & inducam vos in
13 terram Iſrael. * Et ſcietis quia ego Do-
minus, cùm aperuero ſepulchra veſtra, &
eduxero vos de tumulis veſtris, popule
14 meus: * Et dedero ſpiritum meum in vo-
bis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam
ſuper humũ veſtram: & ſcietis quia ego
Dominus locutus ſum, & feci, ait Domi-
15 nus Deus. * Et factus eſt ſermo Domini ad
16 me, dicens: * Et tu fili hominis ſume tibi
lignum vnum: & ſcribe ſuper illud: Iudæ,
& filiorum Iſrael ſociorum eius: & tolle
lignum alterum, & ſcribe ſuper illud: Io-
E ſeph ligno Ephraim, & cunctæ domui Iſ-
17 rael, ſociorúmque eius. * Et adiunge illa,
vnum ad alterum tibi in lignum vnum:
18 & erunt in vnionem in manu tua. * Cùm
autem dixerint ad te filij populi tui lo-
quentes: Nónne indicas nobis quid in his
19 tibi velis? * loquéris ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego aſſumam lignũ
Ioſeph, quod eſt in manu Ephraim, & tri-
bus Iſrael, quæ ſunt ei adiunctæ: & dabo
eas pariter cum ligno Iuda, & faciam eas
in lignum vnum: & erunt vnum in manu
eius

Digitized by Google

eius. * Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcri- 20
pſeris in manu tua, in oculis eorum. * Et 21
dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego aſſumam filios Iſrael de medio F
nationum, ad quas abierunt: & congrega-
‖ Ioan. bo eos vndique, & adducam eos ad hu-
10.b.16 mum ſuam. * ‖ Et faciam eos in gentem 22
vnam in terra in montibus Iſrael, & rex
vnus erit omnibus imperans: & nõ erunt
vltrà duæ gentes, nec diuidentur ampliùs
in duo regna. * Neque polluentur vltrà 23
in idolis ſuis, & abominationibus ſuis, &
cunctis iniquitatibus ſuis: & ſaluos eos
faciam de vniuerſis ſedibus, in quibus
peccauerunt, & emundabo eos: & erunt
‖ Suprà mihi populus, & ego ero eis Deus. * ‖ Et 24
34.f.23. ſeruus meus Dauid rex ſuper eos, & pa- G
Ioan. 1. ſtor vnus erit omnium eorum: in iudiciis
g.45. meis ambulabunt, & mãdata mea cuſto-
Iſa. 40. dient, & facient ea.* Et habitabunt ſuper 25
e.11. terram, quam dedi ſeruo meo Iacob, in
Iere.23. qua habitauerunt patres veſtri: & habita-
a.5. bunt ſuper eam ipſi, & filii eorum, & filii
Dan.9. filiorum eorum, vſque in ſempiternum:
g.24. & Dauid ſeruus meus princeps eorum in
‖ Ioan. perpetuum. * ‖ Et percutiam illis fœdus 26
12.e.34. pacis, pactum ſempiternum erit eis: &
Pſ.109. fundabo eos, & multiplicabo, & dabo
b.4 & ſanctificationem meam in medio eorum
106. a. in perpetuum. * Et erit tabernaculum 27
2. meum in eis: & ero eis Deus, & ipſi erunt
mihi populus. * Et ſcient Gentes quia 28
ego Dominus ſanctificator Iſrael, cùm
fuerit ſanctificatio mea in medio eorum
in perpetuum.

CAP. XXXVIII.

Ezech.39. ET factus eſt ſermo Domini ad me, 1
a.1. dicens: * Fili hominis, pone faciem 2
Apoc. tuam contra Gog, terram Magog, prin- A
20.c.8. cipem capitis Moſoch & Thubal: &
vaticinare de eo, * & dices ad eum: Hæc 3
dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog
principem capitis Moſoch & Thubal, * & 4
circumagam te, & ponam frenum in ma-
xillis tuis: & educam te, & omnem exer-
citum tuum, equos & equites veſtitos lo-
ricis vniuerſos, multitudinem magnam,
haſtam & clypeum arripientium & gla-
dium. * Perſæ, Aethiopes, & Libyes cum 5
eis, omnes ſcutati & galeati.* Gomer, & 6
vniuerſa agmina eius, domus Thogorma, B
latera Aquilonis, & totum robur eius, po-
pulíque multi tecum. * Præpara, & in- 7
ſtrue te, & omnem multitudinem tuam,
quæ coaceruata eſt ad te: & eſto eis in
præceptum. * Poſt dies multos viſitabe- 8
ris, in nouiſsimo annorum venies ad ter-
ram, quæ reuerſa eſt à gladio, & congre-
gata eſt de populis multis ad montes Iſ-
rael, qui fuerũt deſerti iugiter: hæc de po-
pulis educta eſt, & habitabunt in ea con-
fidenter vniuerſi.* Aſcendens autem quaſi 9
tempeſtas venies, & quaſi nubes, vt ope- C
rias terram tu, & omnia agmina tua, &
populi multi tecum. * Hæc dicit Domi- 10
nus Deus: in die illa aſcendent ſermones
ſuper cor tuum, & cogitabis cogitationẽ
11 peſsimam:* & dices: Aſcendam ad terram
abſq; muro: veniam ad quieſcentes, ha-
bitantéſque ſecurè: hi omnes habitant ſi-
12 ne muro, vectes & portæ nõ ſunt eis: * vt
D diripias ſpolia, & inuadas prædam, vt in-
feras manum tuam ſuper eos, qui deſerti
fuerant, & poſtea reſtituti, & ſuper popu-
lum, qui eſt congregatus ex Gentibus, qui
poſsidere cœpit, & eſſe habitator vmbili-
13 ci terræ.* Saba, & Dedan, & negotiatores
Tharſis, & omnes leones eius dicent tibi:
Numquid ad ſumenda ſpolia tu venis? ec-
ce ad diripiendam prædam congregaſti
multitudinem tuam, vt tollas argentum,
& aurum, & auferas ſuppellectilem, atq;
ſubſtantiam, & diripias manubias infini-
14 tas. * Propterea vaticinare fili hominis,
& dices ad Gog: Hęc dicit Dominus Deus:
E Numquid non in die illo, cùm habitaue-
rit populus meus Iſrael confidenter, ſcies?
15 * Et venies de loco tuo à lateribus Aqui-
lonis tu, & populi multi tecum, aſcenſo-
res equorum vniuerſi, cœtus magnus, &
16 exercitus vehemens. * Et aſcendes ſuper
populum meum Iſrael quaſi nubes, vt
operias terram. In nouiſsimis diebus eris,
& adducam te ſuper terram meam: vt
ſciant Gentes me, cum ſanctificatus fuero
17 in te in oculis eorum, ô Gog. * Hæc dicit
F Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo lo-
cutus ſum in diebus antiquis, in manus
ſeruorum meorum prophetarum Iſrael,
qui prophetauerunt in diebus illorum
temporum, vt adducerem te ſuper eos.
18 * Et erit in die illa in die aduentus Gog
ſuper terram Iſrael, ait Dominus Deus,
aſcendet indignatio mea in furore meo.
19 * Et in zelo meo, in igne iræ meæ locu-
tus ſum. Quia in die illa erit commotio ‖ Matth.
20 magna ſuper terram Iſrael: * ‖ commo- 24.c.29
uebũtur à facie mea piſces maris, & vo- Luc.21.
lucres cęli, & beſtię agri, & omne reptile c.25.
quod mouetur ſuper humum, cunctique
homines qui ſunt ſuper faciem terræ: &
ſubuertentur montes, & cadent ſepes, &
21 omnis murus corruet in terram. * Et cõ-
G uocabo aduerſus eum in cunctis monti-
bus meis gladium, ait Dominus Deus:
gladius vniuſcuiuſque in fratrem ſuum
22 dirigetur.* Et iudicabo eum peſte, & ſan-
guine, & imbre vehementi, & lapidibus
immenſis: ignem & ſulphur pluam ſuper
eum, & ſuper exercitum eius, & ſuper po-
23 pulos multos, qui ſunt cum eo. * Et ma-
gnificabor, & ſanctificabor: & notus ero
in oculis multarum gentium, & ſcient
quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

1 TV autem fili hominis vaticinare ad-
A uerſum Gog, & dices: Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ſuper te
Gog principem capitis Moſoch & Thu-
2 bal: * & circumagam te, & educam te, &
aſcendere te faciam de lateribus Aquilo-
nis; & adducam te ſuper montes Iſrael.

Digitized by Google

* Et percutiam arcum tuum in manu ſi- 3
niſtra tua, & ſagittas tuas de manu dex-
tera tua deiiciam. * Super montes Iſrael 4
cades tu,& omnia agmina tua, & populi
tui, qui ſunt tecum: feris, auibus,omni-
que volatili, & beſtiis terræ, dedi te ad
deuorandum. * Super faciem agri cades: 5
quia ego locutus ſum,ait Dominus Deus.
* Et immittam ignem in Magog,& in his 6
qui habitant in inſulis confidenter: & B
ſcient quia ego Dominus. * Et nomen 7
ſanctum meum notum faciam in medio
populi mei Iſrael,& non polluam nomen
ſanctum meum ampliùs:& ſcient Gentes
quia ego Dominus ſanctus Iſrael. * Ecce 8
venit, & factum eſt, ait Dominus Deus,
hæc eſt dies, de qua locutus ſum. * Et 9
egredientur habitatores de ciuitatibus
Iſrael,& ſuccendent, & comburent arma,
clypeum,& haſtas,arcum,& ſagittas, &
baculos manuum,& contos:& ſuccendēt
ea igni ſeptem annis. * Et non portabunt 10
ligna de regionibus, neque ſuccident de C
ſaltibus:quoniam arma ſuccendent igni,
& deprædabuntur eos,quibus prædæ fue-
rant,& diripient vaſtatores ſuos, ait Do-
minus Deus. * Et erit in die illa: dabo 11
Gog locum nominatum ſepulchrum in
Iſrael:vallem viatorum ad Oriētem ma-
ris,quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes:
& ſepelient ibi Gog,& omnem multitu-
dinem eius, & vocabitur vallis multitu-
dinis Gog. * Et ſepelient eos domus Iſ- 12
rael, vt mundent terram ſeptem mēſibus.
* Sepeliet autem eum omnis populus ter- 13
ræ, & erit eis nominata dies,in qua glo-
rificatus ſum,ait Dominus Deus. * Et vi- 14
ros iugiter conſtituent luſtrantes terram, D
qui ſepeliant & requirāt eos qui reman-
ſerant ſuper faciem terræ, vt emundent
eam: poſt menſes autem ſeptem quærere
incipient. * Et circuibunt peragrantes 15
terram:cúmque viderint os hominis, ſta-
tuent iuxta illud titulum, donec ſepe-
liant illud pollinctores in valle multitu-
dinis Gog. * Nomen autē ciuitatis Amo- 16
na,& mundabunt terram. * Tu ergo fili 17
hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic
omni volucri, & vniuerſis auibus, cun- E
ctiſque beſtiis agri.Conuenite,properate,
concurrite vndique ad victimam meam,
quam ego immolo vobis,victimam gran-
dem ſuper montes Iſrael: vt comedatis
carnem,& bibatis ſanguinem. * Carnes 18
fortium comedetis, & ſanguinem prin-
cipum terræ bibetis: arietum, & agno-
rum, & hircorum, taurorúmque & al-
tilium, & pinguium omnium. * Et co- 19
medetis adipem in ſaturitatem, & bibe-
tis ſanguinem in ebrietatem, de victima,
quam ego immolabo vobis: * & ſatura- 20
bimini ſuper menſam meam de equo, &
equite forti, & de vniuerſis viris bella-
toribus, ait Dominus Deus. * Et ponam 21
gloriam meam in Gentibus: & videbunt
omnes gentes iudicium meum, quod fe-
cerim; & manum meam, quam poſue-
22 rim ſuper eos. * Et ſcient domus Iſrael,
F quia ego Dominus Deus eorum, à die il-
23 la, & deinceps. * Et ſcient Gentes quo-
niam in iniquitate ſua capta ſit domus
Iſrael, eo quòd dereliquerint me & ab-
ſconderim faciem meam ab eis: & tradi-
derim eos in manus hoſtiū, & ceciderint
24 in gladio vniuerſi. * Iuxta immundiciam
eorum & ſcelus feci eis, & abſcondi fa-
25 ciem meā ab illis. * Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Nunc reducā captiuita-
tem Iacob,& miſerebor omnis domus Iſ-
rael: & aſſumam zelum pro nomine ſan-
26 cto meo. * Et portabunt confuſionem
G ſuam, & omnem præuaricationem, qua
præuaricati ſunt in me,cùm habitauerint
in terra ſua confidenter neminem formi-
27 dantes: * & reduxero eos de populis, &
congregauero de terris inimicorum ſuo-
rum, & ſanctificatus fuero in eis,in ocu-
28 lis gentium plurimarum.* ‖ Et ſciēt quia ‖ *Suprà* 26.c.31.
egoDominus Deus eorum,eo quòd tranſ-
tulerim eos in nationes, & congregaue-
rim eos ſuper terram ſuam, & non dere-
29 liquerim quemquam ex eis ibi. * Et non
abſcondam vltrà faciem meam ab eis, eo
quòd effuderim ſpiritum meū ſuper om-
nem domum Iſrael,ait Dominus Deus.

CAP. XL.

1 IN vigeſimo quinto anno tranſmigra-
A tionis noſtræ, in exordio anni, decima
menſis, quartodecimo anno poſtquam
percuſſa eſt ciuitas: in ipſa hac die facta
eſt ſuper me manus Domini, & adduxit
2 me illuc. * In viſionibus Dei adduxit me
in terram Iſrael, & dimiſit me ſuper mō-
tem excelſum nimis: ſuper quē erat quaſi
ædificium ciuitatis vergentis ad Au-
3 ſtrum. * Et introduxit me illuc: & ecce
vir, cuius erat ſpecies quaſi ſpecies æris,
& funiculus lineus in manu eius,& cala
mus menſuræ in manu eius:ſtabat autem
4 in porta.* Et locutus eſt ad me idem vir:
Fili hominis vide oculis tuis, & auribus
tuis audi, & pone cor tuum in omnia,
quæ ego oſtendam tibi: quia vt oſten-
dantur tibi adductus es huc: annuncia
5 omnia, quæ tu vides,domui Iſrael. * Et
ecce murus forinſecus in circuitu domus
vndique,& in manu viri calamus menſu-
ræ ſex cubitorum,& palmo:& mēſus eſt
latitudinem ædificii calamo vno, altitu-
6 dinem quoque calamo vno. * Et venit ad
portam, quæ reſpiciebat viam Orienta-
lem,& aſcendit per gradus eius: & men-
ſus eſt limen portæ,calamo vno latitudi-
B nem,id eſt,limē vnum calamo vno in la-
7 titudine: * & thalamum vno calamo in
longum,& vno calamo in latum,& inter
8 thalamos, quinque cubitos: * & limen
portæ iuxta veſtibulum portæ intrinſe-
9 cus,calamo vno.* Et menſus eſt veſtibu-
lum portæ octo cubitorum, & frontem
eius duobus cubitis:veſtibulum autē por-
10 tæ erat intrinſecus.* Porrò thalami por-
tæ

Digitized by Google

tæ ad viam Orientalem , tres hinc & tres
inde: menſura vna trium, & menſura vna
frontium ex vtraque parte. * Et menſus 11
eſt latitudinem liminis portæ, decem cu-
bitorum: & longitudinẽ portæ, tredecim
cubitorum:* Et marginem ante thalamos 12
cubiti vnius : & cubitus vnus finis vtrin-
que: thalami autem, ſex cubitorum erant
hinc & inde. * Et menſus eſt portam à 13
tecto thalami, vſque ad tectum eius, lati-
tudinem vigintiquinque cubitorũ: oſtium
contra oſtium.* Et fecit frontes per ſexa- 14
ginta cubitos: & ad frontem atrium por-
tæ vndique per circuitum. * Et ante fa- 15
ciem portæ, quæ pertingebat vſque ad fa-
ciem veſtibuli portæ interioris, quinqua-
ginta cubitos. * Et feneſtras obliquas in 16
thalamis , & in frontibus eorum , quæ C
erant intra portam vndique per circui-
tum: ſimiliter autem erant & in veſtibu-
lis feneſtræ per gyrum intrinſecus, & an-
te frontes pictura palmarum. * Et eduxit 17
me ad atrium exterius, & ecce gazophy-
lacia , & pauimentum ſtratum lapide in
atrio per circuitum : triginta gazophy-
lacia in circuitu pauimenti. * Et paui- 18
mentum in fronte portarum , ſecundùm
longitudinem portarum erat inferius.*Et 19
menſus eſt latitudinem à facie portæ in-
ferioris vſque ad frontem atrii interioris
extrinſecus , centum cubitos ad Orien-
tem, & ad Aquilonem.* Portam quoque, 20
quæ reſpiciebat viam Aquilonis atrii ex-
terioris , menſus eſt tam in longitudine
quàm in latitudine. * Et thalamos eius 21
tres hinc, & tres inde: & frontem eius, &
veſtibulum eius ſecundùm menſurã por-
tæ prioris, quinquaginta cubitorum lon-
gitudinem eius , & latitudinem viginti
quinque cubitorum. * Feneſtræ autem 22
eius , & veſtibulum, & ſculpturæ ſecun-
dùm menſuram portę, quæ reſpiciebat ad
Orientem : & ſeptem graduũ erat aſcen- D
ſus eius, & veſtibulum ante eam.*Et por- 23
ta atrii interioris contra portam Aquilo-
nis, & Orientalem: & menſus eſt à porta
vſq; ad portam centum cubitos.* Et edu- 24
xit me ad viam Auſtralem, & ecce porta,
quæ reſpiciebat ad Auſtrum : & menſus
eſt frontẽ eius, & veſtibulum eius , iuxta
menſuras ſuperiores. * Et feneſtras eius, 25
& veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras ce
teras : quinquaginta cubitorum longitu-
dine, & latitudine viginti quinque cubi-
torum. * Et in gradibus ſeptem aſcende- 26
batur ad eam : & veſtibulum ante fores
eius : & cælatæ palmæ erant, vna hinc, &
altera inde in fronte eius. * Et porta atrii 27
interioris in via auſtrali : & menſus eſt
à porta vſque ad portam in via auſtrali,
centum cubitos. * Et introduxit me in 28
atrium interius ad portam auſtralem: &
menſus eſt portam iuxta menſuras ſupe-
riores.*Thalamum eius, & frontem eius, 29
& veſtibulum eius eiſdem menſuris: & fe-
neſtras eius, & veſtibulum eius in circui-

tu, quinquaginta cubitos longitudinis, &
30 latitudinis viginti quinque cubitos. * Et
veſtibulum per gyrum longitudine vigin-
E tiquinque cubitorum, & latitudine quin-
31 que cubitorum. * Et veſtibulum eius ad
atrium exterius, & palmas eius in fronte:
& octo gradus erant, quibus aſcendebatur
32 per eam.*Et introduxit me in atrium in-
terius per viam orientalem: & menſus eſt
portam ſecundùm menſuras ſuperiores.
33 * Thalamum eius, & frontem eius, & ve-
ſtibulũ eius, ſicut ſupra: & feneſtras eius,
& veſtibula eius in circuitu , longitudine
quinquaginta cubitorũ, & latitudine vi-
34 gintiquinque cubitorum.* Et veſtibulum
eius , id eſt atrii exterioris : & palmæ cæ-
latę in fronte eius hinc & inde: & in octo
35 gradibus aſcenſus eius.*Et introduxit me
ad portam, quæ reſpiciebat ad Aquilonẽ:
& menſus eſt ſecundùm menſuras ſupe-
36 riores.* Thalamum eius, & frontem eius,
& veſtibulum eius , & feneſtras eius per
circuitum, longitudine quinquaginta cu-
bitorum , & latitudine viginti quinque
37 cubitorum. * Et veſtibulum eius reſpicie-
bat ad atrium exterius : & cælatura pal-
marum in fronte eius hinc & inde : & in
38 octo gradibus aſcenſus eius. Et per ſin-
F gula gazophylacia oſtium in frontibus
39 portarum: ibi lauabant holocauſtum.* Et
in veſtibulo portæ , duæ menſæ hinc , &
duæ menſæ inde: vt immoletur ſuper eas
holocauſtum, & pro peccato, & pro deli-
40 cto. * Et ad latus exterius , quod aſcendit
ad oſtium portæ , quæ pergit ad Aquilo-
nem, duæ menſæ; & ad latus alterum an-
41 te veſtibulum portæ, duæ menſæ. * Quat-
tuor menſę hinc, & quattuor menſæ in-
de : per latera portæ octo menſæ erant,
42 ſuper quas immolabant. * Quattuor au-
tem menſæ ad holocauſtum, de lapidibus
quadris extructæ : longitudine cubiti
vnius & dimidii : & latitudine cubiti
vnius & dimidii : & altitudine cubiti
vnius : ſuper quas ponant vaſa, in quibus
43 immolatur holocauſtum, & victima.* Et
labia earum palmi vnius, reflexa intrinſe-
cus per circuitum : ſuper menſas autem
44 carnes oblationis. * Et extra portam in-
teriorem, gazophylacia cãtorum in atrio
interiori , quod erat in latere portæ re-
G ſpicientis ad Aquilonem: & facies eorum
contra viam Auſtralem , vna ex latere
portæ Oriẽtalis, quæ reſpiciebat ad viam
45 Aquilonis. * Et dixit ad me : Hoc eſt ga-
zophylacium , quod reſpicit viam Meri-
dianam, ſacerdotum erit, qui excubant in
46 cuſtodiis templi.*Porrò gazophylacium,
quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdo-
tum erit, qui excubant ad miniſteriũ al-
taris. iſti ſunt filii Sadoc, qui accedunt de
filiis Leui ad Dominum vt miniſtrent ei.
47 * Et menſus eſt atrium longitudine cen-
tum cubitorum, & latitudine centũ cubi-
torũ per quadrũ: & altare ante faciẽ tem-
48 pli.* Et introduxit me in veſtibulũ tem-

Digitized by Google

pli: & menſus eſt veſtibulum quinque
cubitis hinc, & quinque cubitis inde: &
latitudinem portæ trium cubitorũ hinc,
& trium cubitorum inde. * Longitudi- 49
nem autem veſtibuli viginti cubitorum,
& latitudinem vndecim cubitorum, &
octo gradibus aſcendebatur ad eam. Et
columnæ erant in frontibus; vna hinc,&
altera inde.

CAP. XLI.

ET introduxit me in templum, & 1
menſus eſt frontes, ſex cubitos la- A
titudinis hinc,& ſex cubitos inde,latitu-
dinem tabernaculi. * Et latitudo portæ, 2
decem cubitorum erat: & latera portæ,
quinque cubitis hinc, & quinque cubitis
inde: & menſus eſt longitudinẽ eius qua-
draginta cubitorum, & latitudinẽ vigin-
ti cubitorum. * Et introgreſſus intrinſe- 3
cus menſus eſt in fronte portæ duos cu-
bitos: & portã,ſex cubitorum: & latitu-
dinem portæ,ſeptem cubitorum.*Et mẽ- 4
ſus eſt longitudinem eius viginti cubito-
rum, & latitudinem eius viginti cubito-
rum, ante faciem templi:& dixit ad me:
Hoc eſt ſanctum ſanctorum. * Et menſus 5
eſt parietem domus ſex cubitorum:& la-
titudinem lateris quattuor cubitorum
vndique per circuitum domus. * Latera 6
autem,latus ad latus,bis triginta tria: &
erant eminentia, quæ ingrederentur per
parietem domus,in lateribus per circui-
tum, vt continerent, & non attingerent
parietem templi. * Et platea erat in ro- 7
tundum,aſcendens ſurſum per cochleam,
& in cœnaculum templi deferebat per B
gyrum: idcirco latius erat templũ in ſu-
perioribus:& ſic de inferioribus aſcende-
batur ad ſuperiora in medium. * Et vidi 8
in domo altitudinem per circuitum,fun-
data latera ad menſuram calami ſex cu-
bitorum ſpatio.* & latitudinẽ per parie- 9
tem lateris forinſecus quinq; cubitorum:
& erat interior domus in lateribus do-
mus.* Et inter gazophylacia latitudinem 10
viginti cubitorum in circuitu domus vn-
dique, * & oſtium lateris ad orationem: 11
oſtiũ vnum ad viam Aquilonis,& oſtium
vnum ad viam Auſtralem:& latitudinem
loci ad orationem,quinque cubitorum in
circuitu. * Et ædificium,quod erat ſepa- 12
ratum,verſũmq; ad viam reſpicientem ad
mare,latitudinis ſeptuaginta cubitorum.
paries autem ędificii,quinque cubitorum
latitudinis per circuitum: & longitudo
eius nonaginta cubitorum. * Et menſus 13
eſt domus longitudinem,centum cubito- C
rũ:& quod ſeparatum erat ædificium, &
parietes eius, longitudinis centum cubi-
torum.* Latitudo autem ante faciem do- 14
mus, & eius quod erat ſeparatum contra
Orientem,centum cubitorum. * Et men- 15
ſus eſt longitudinem ædificii contra fa-
ciem eius, quod erat ſeparatum ad dor-
ſum: ethecas ex vtraque parte centum
cubitorum:& templum interius,& veſti-
16 bula atrii.*Limina,& feneſtras obliquas,
& ethecas in circuitu per tres partes, cõ-
tra vniuſcuiuſque limen,ſtratũmq; ligno
per gyrum in circuitu: terra autem vſque
ad feneſtras,& feneſtrę clauſę ſuper oſtia.
17 * Et vſque ad domum interiorem, & fo-
rinſecus per omnem parietem in circuitu
intrinſecus, & forinſecus, ad menſuram.
18 * Et fabrefacta cherubim & palmæ: &
palma inter cherub & cherub, duáſque
19 facies habebat cherub. * Faciem hominis
iuxta palmã ex hac parte, & faciem leo-
nis iuxta palmam ex alia parte, expreſ-
20 ſam per omnem domum in circuitu.*De
D terra vſque ad ſuperiora portæ,cherubim
& palmæ cælatæ erant in pariete templi.
21 * Limen quadrangulum, & facies ſan-
22 ctuarii,aſpectus contra aſpectum. * Alta-
ris lignei trium cubitorum altitudo: &
longitudo eius duorũ cubitorum: & an-
guli eius, & longitudo eius, & parietes
eius lignei. Et locutus eſt ad me: Hæc eſt
23 menſa coram Domino. * Et duo oſtia
24 erant in templo, & in ſanctuario. * Et in
duobus oſtiis ex vtraq; parte bina erant
oſtiola, quæ in ſe inuicem plicabantur:
bina enim oſtia erant ex vtraque parte
25 oſtiorum. * Et cælata erant in ipſis oſtiis
templi cherubim, & ſculpturæ palma-
rum, ſicut in parietibus quoque expreſſæ
erant:quam ob rem & groſsiora erant li-
26 gna in veſtibuli fronte forinſecus.* Super
quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo pal-
marum hinc atque inde in humerulis ve-
ſtibuli,ſecundùm latera domus, latitudi-
némque parietum.

CAP. XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius per
A viam ducentem ad Aquilonem,& in-
troduxit me in gazophylacium,quod erat
contra ſeparatum ædificium, & contra
2 ædem vergentem ad Aquilonem. * In fa-
cie longitudinis, centum cubitos oſtii
Aquilonis: & latitudinis quinquaginta
3 cubitos, * contra viginti cubitos atrii in-
terioris, & contra pauimentum ſtratum
lapide atrii exterioris, vbi erat porticus
4 iuncta porticui triplici. * Et ante gazo-
phylacia deambulatio decem cubitorum
latitudinis, ad interiora reſpiciens viæ
cubiti vnius. Et oſtia eorum ad Aquilo-
5 nem: * Vbi erant gazophylacia in ſupe-
rioribus humiliora: quia ſupportabant
porticus, quæ ex illis eminebant de infe-
6 rioribus,& de mediis ædificii. * Triſtega
B enim erant,& nõ habebant columnas,ſi-
cut erant columnæ atriorum: propterea
eminebant de inferioribus,& de mediis à
7 terra cubitis quinquaginta. * Et peribo-
lus exterior ſecundùm gazophylacia,quæ
erãt in via atrii exterioris ante gazophy-
lacia: longitudo eius quinquaginta cubi-
8 torum.* Quia longitudo erat gazophyla-
ciorum atrii exterioris,quinquaginta cu-
bitorũ: & longitudo ante faciem templi,
9 centum cubitorum.*Et erat ſubter gazo-
phylacia.

Digitized by Google

phylacia hæc introitus ab Oriente in-
gredientium in ea de atrio exteriori. * In 10
latitudine peribuli atrij, quod erat con-
tra viam Orientalē, in faciem ædificij ſe-
parati, & erāt ante ædificium gazophyla-
cia.*Et via ante faciem eorū, iuxta ſimi- 11
litudinem gazophylaciorum, quæ erāt in
via Aquilonis: ſecūdum lōgitudinem eo-
rū, ſic & latitudo eorum: & omnis intro- C
itus eorū, & ſimilitudines, & oſtia eorū.
* ſecundùm oſtia gazophylaciorum, quæ 12
erant in via reſpiciente ad Notum: oſtium
in capite viæ: quæ via erat ante veſtibu-
lum ſeparatum per viam Orientalem in-
gredientibus. * Et dixit ad me: Gazophy- 13
lacia Aquilonis, & gazophylacia Auſtri,
quæ ſunt ante ædificium ſeparatum: hæc
ſunt gazophylacia ſancta: in quibus ve-
ſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad
Dominum in ſancta ſanctorum: ibi ponēt
ſancta ſanctorum, & oblationem pro pec-
cato, & pro delicto: locus enim ſāctus eſt.
*Cùm autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, 14
non egredientur de ſanctis in atrium ex-
terius: & ibi reponent veſtimenta ſua, in
quibus miniſtrant, quia ſancta ſunt, ve-
ſtientúrque veſtimētis aliis, & ſic proce-
dent ad populum. * Cúmque compleſſet 15
mēſuras domus interioris, eduxit me per D
viā portæ, quæ reſpiciebat ad viam Oriē-
talem: & mēſus eſt eam vndique per cir-
cuitū.* Menſus eſt autem contra ventum 16
Orientalem calamo menſuræ, quingentos
calamos in calamo menſurę per circuitū.
* Et menſus eſt contra ventum Aquilonis 17
quingentos calamos in calamo menſu-
ræ per gyrum. * Et ad ventum Auſtralem 18
menſus eſt quingentos calamos in cala-
mo menſuræ per circuitum. * Et ad ven- 19
tum Occidentalem menſus eſt quingen-
tos calamos in calamo menſuræ. * Per 20
quattuor ventos menſus eſt murum eius
vndique per circuitum, longitudinem
quingētorum cubitorum, & latitudinem
quingentorum cubitorum, diuidentem
inter ſanctuarium & vulgi locum.

CAP. XLIII.

ET duxit me ad portam, quæ reſpi- 1
ciebat ad viam Orientalem. * Et ec- 2
ce gloria Dei Iſrael ingrediebatur per A
viam Orientalem: & vox erat ei quaſi
vox aquarum multarum, & terra ſplēde-
bat à maieſtate eius.* ‖ Et vidi viſionem, 3
‖ *Sup. 9. a. 1.*
ſecundùm ſpeciem, quam videram, quan-
do venit vt diſperderet ciuitatem: & ſpe-
cies ſecundùm aſpectum, ‖ quem vide-
‖ *Sup. 1. a. 1. 3.*
ram iuxta fluuium Chobar: & cecidi ſu-
per faciem meam. * Et maieſtas Domini 4
ingreſſa eſt templum per viam portæ, quę
reſpiciebat ad Orientem.*Et eleuauit me 5
ſpiritus, & introduxit me in atrium in-
terius: & ecce repleta erat gloria Domini
domus. * Et audiui loquentem ad me de 6
domo, & vir qui ſtabat iuxta me, * di- 7
xit ad me: Fili hominis, locus ſolij mei, & B
locus veſtigiorum pedum meorum, vbi
habito in medio filiorum Iſrael in æter-
num: & non polluent vltrà domus Iſrael
nomen ſanctum meū, ipſi & reges eorum
in fornicationibus ſuis, & in ruinis regū
8 ſuorum, & in excelſis.*Qui fabricati ſunt
limen ſuum iuxta limen meum, & poſtes
ſuos iuxta poſtes meos: & murus erat in-
ter me & eos: & polluerunt nomen ſan-
ctum meum in abominationibus, quas fe-
cerunt: propter quod conſumpſi eos in ira
9 mea.* Nunc ergo repellant procul forni-
C cationem ſuam, & ruinas regum ſuorum
à me: & habitabo in medio eorum ſem-
10 per. * Tu autem fili hominis oſtende do-
mui Iſrael templum, & confundantur ab
iniquitatibus ſuis, & metiātur fabricam:
11 * & erubeſcant ex omnibus, quæ fece-
runt: Figuram domus, & fabricæ eius exi-
tus, & introitus, & omnem deſcriptionē
eius, & vniuerſa præcepta eius, cunctúm-
que ordinem eius, & omnes leges eius
oſtende eis, & ſcribes in oculis eorum: vt
cuſtodiant omnes deſcriptiones eius, &
12 præcepta illius, & faciant ea. * Iſta eſt
lex domus in ſummitate montis: Omnis
finis eius in circuitu, ſanctum ſanctorum
13 eſt: hæc eſt ergo lex domus. * Iſtæ autem
D menſuræ altaris in cubito veriſſimo, qui
habebat cubitum & palmum: in ſinu eius
erat cubitus & cubitus in latitudine, &
definitio eius vſque ad labium eius, & in
circuitu, palmus vnus. hæc quoque erat
14 foſſa altaris. * Et de ſinu terræ vſque ad
crepidinem nouiſſimam duo cubiti, &
latitudo cubiti vnius: & à crepidine mi-
nore vſque ad crepidinem maiorē quat-
tuor cubiti, & latitudo cubiti vnius.
15 * Ipſe autem Ariel quattuor cubitorum:
& ab Ariel vſque ad ſurſum, cornua
16 quattuor. * Et Ariel duodecim cubito-
E rum in lōgitudine per duodecim cubitos
latitudinis: quadrangulatum æquis la-
17 teribus. * Et crepido quattuordecim cu-
bitorum longitudinis, per quattuorde-
cim cubitos latitudinis in quattuor an-
gulis eius: & corona in circuitu eius di-
midij cubiti, & ſinus eius vnius cubiti
per circuitum: gradus autem eius verſi
18 ad Orientem. * Et dixit ad me: Fili ho-
minis, hæc dicit Dominus Deus: Hi ſunt
ritus altaris, in quacumque die fuerit fa-
bricatum: vt offeratur ſuper illud holo-
19 cauſtum, & effundatur ſanguis.* Et dabis
Sacerdotibus, & Leuitis qui ſunt de ſemi-
F ne Sadoc, qui accedunt ad me, ait Domi-
nus Deus, vt offerant mihi vitulum de
20 armento pro peccato. * Et aſſumens de
ſanguine eius, pones ſuper quattuor cor-
nua eius, & ſuper quattuor angulos cre-
pidinis, & ſuper coronam in circuitu: &
21 mundabis illud, & expiabis.*Et tolles vi-
tulum, qui oblatus fuerit pro peccato: &
combures eum in ſeparato loco domus
22 extra ſanctuarium.*Et in die ſecunda of-
feres hircum capratum immaculatū pro

Digitized by Google

peccato:& expiabunt altare,ſicut expia-
23 uerunt in vitulo. * Cúmque compleueris
G expians illud,offeres vitulum de armento
immaculatum, & arietẽ de grege imma-
24 culatum.* Et offeres eos in cõſpectu Do-
mini:& mittent ſacerdotes ſuper eos ſal,
25 & offerẽt eos holocauſtum Domino.*Se-
ptem diebus facies hircum pro peccato
quotidie:& vitulum de armento,& arie-
tem de pecoribus immaculatos offerent.
26 * Septem diebus expiabũt altare,& mun-
dabunt illud:& implebunt manum eius.
27 * Expletis autem diebus, in die octaua &
vltrà , facient ſacerdotes ſuper altare ho-
locauſta veſtra , & quæ pro pace offe-
runt:& placatus ero vobis , ait Dominus
Deus.

CAP. XLIV.

1 ET conuertit me ad viam portæ ſan-
A ctuarij exterioris , quæ reſpiciebat ad
2 Orientem:& erat clauſa. * Et dixit Do-
minus ad me:Porta hæc clauſa erit : non
aperietur , & vir non tranſibit per eam:
quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus
3 eſt per eã,eritque clauſa * principi. Prin-
ceps ipſe ſedebit in ea;vt comedat panem
coram Domino:per viam portæ veſtibuli
ingredietur, & per viam eius egredietur.
4 * Et adduxit me per viam portæ Aquilo-
B nis in conſpectu domus : & vidi , & ecce
impleuit gloria Domini domũ Domini:
5 & cecidi in faciem meã. * Et dixit ad me
Dominus:Fili hominis pone cor tuum,&
vide oculis tuis , & auribus tuis audi o-
mnia, quæ ego loquor ad te de vniuerſis
ceremoniis domus Domini, & de cunctis
legibus eius:& pones cor tuũ in viis tem-
6 pli per omnes exitus ſanctuarij. * Et di-
ces ad exaſperantem me domum Iſrael:
Hæc dicit Dominus Deus : Sufficiant vo-
bis omnia ſcelera veſtra domus Iſrael:
7 * eo quòd inducitis filios alienos incir-
cumciſos corde,& incircũciſos carne, vt
ſint in ſanctuario meo,& polluant domũ
meam:& offertis panes meos, adipem,&
ſanguinem : & diſſoluitis pactum meum
8 in omnibus ſceleribus veſtris.*Et nõ ſer-
C uaſtis præcepta ſanctuarij mei:& poſui-
ſtis cuſtodes obſeruationum mearum in
9 ſanctuario meo vobiſmetipſis.*Hæc dicit
Dominus Deus:Omnis alienigena incir-
cumciſus corde, & incircumciſus carne,
non ingredietur ſanctuariũ meum,omnis
filius alienus qui eſt in medio filiorum
10 Iſrael.* Sed & Leuitæ, qui longè receſſe-
runt à me in errore filiorum Iſrael,& er-
rauerunt à me poſt idola ſua , & porta-
11 uerunt iniquitatem ſuam:* erunt in ſan-
ctuario meo æditui, & ianitores portarũ
domus,& miniſtri domus:ipſi mactabunt
holocauſta,& victimas populi:& ipſi ſta-
bunt in conſpectu eorum , vt miniſtrent
12 eis. * Pro eo quòd miniſtrauerunt illis
D in conſpectu idolorum ſuorum , & facti
ſunt domui Iſrael, in offẽdiculum iniqui-
tatis;idcirco leuaui manum meam ſuper
eos,ait Dominus Deus,& portabunt ini-
13 quitatem ſuam:*& non appropinquabũt
ad me vt ſacerdotio fungantur mihi,ne-
que accedẽt ad omne ſanctuarium meum
iuxta ſancta ſanctorum:ſed portabũt cõ-
fuſionem ſuã, & ſcelera ſua quæ fecerũt.
14 * Et dabo eos ianitores domus in omni
miniſterio eius , & in vniuerſis quæ fient
15 in ea. * Sacerdotes autem & Leuitæ filij
Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias ſan-
ctuarij mei, cùm errarẽt filij Iſrael à me,
ipſi accedẽt ad me vt miniſtrent mihi: &
ſtabunt in conſpectu meo vt offerant mi-
E hi adipem , & ſanguinem , ait Dominus
16 Deus. * Ipſi ingredientur ſanctuarium
meum,& ipſi accedent ad menſam meam
vt miniſtrent mihi, & cuſtodiãt ceremo-
17 nias meas.*Cúmque ingredientur portas
atrij interioris,veſtibus lineis induentur:
nec aſcẽdet ſuper eos quidquam laneum,
quando miniſtrãt in portis atrij interio-
18 ris & intrinſecus. * Vittæ lineæ erunt in
capitibus eorum, & feminalia linea erũt
in lumbis eorum, & non accingentur in
19 ſudore.*Cúmque egredientur atrium ex-
terius ad populum,exuent ſe veſtimentis
ſuis,in quibus miniſtrauerãt,& reponent
F ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient
ſe veſtimentis aliis.& non ſanctificabunt
20 populum in veſtibus ſuis. * Caput autem
ſuum non radent,neque comam nutriẽt:
21 ſed tondentes attondent capita ſua. * Et
vinum non bibet omnis ſacerdos quando
22 ingreſſurus eſt atrium interius.* ‖ Et vi- ‖ *Leu.21*
duam & repudiatam non accipient vxo- *c.14.*
res, ſed virgines de ſemine domus Iſrael:
ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacer-
23 dote,accipiẽt.*Et populum meum doce-
bunt quid ſit inter ſanctum & pollutum,
& inter mundum & immundum oſten-
24 dẽt eis.* Et cùm fuerit controuerſia,ſta-
bunt in iudiciis meis,& iudicabunt:leges
meas , & præcepta mea in omnibus ſol-
lemnitatibus meis cuſtodient,& Sabbata
25 mea ſanctificabunt.* Et ad mortuum ho-
minem non ingredientur,ne polluantur,
niſi ad patrem & matrem,& filium & fi-
G liam,& fratrem,& ſororem,quæ alterum
virum non habuerit:in quibus contami-
26 nabuntur.* Et poſtquam fuerit emunda-
27 tus,ſeptem dies numerabuntur ei. * Et in
die introitus ſui in ſanctuarium ad atriũ
interius , vt miniſtret mihi in ſanctuario,
offeret pro peccato ſuo , ait Dominus
28 Deus. * ‖ Non erit autem eis hereditas, ‖ *Deut.*
ego hereditas eorum:& poſſeſſionem nõ *18.a.1.*
dabitis eis in Iſrael , ego enim poſſeſſio *Num.*
29 eorum.*Victimam & pro peccato & pro *18.c.20.*
delicto ipſi comedent. & omne votum
30 in Iſrael ipſorum erit. * ‖ Et primitiua ‖ *Exo.22*
omnium primogenitorũ, & omnia liba- *d.29.*
menta ex omnibus quæ offeruntur,ſacer-
dotorum erunt : & primitiua ciborum ve-
ſtrorum dabitis ſacerdoti, vt reponat be-
31 nedictionem domui tuæ. * ‖ Omne mor- ‖ *Leu.22*
ticinum, & captum à beſtia de auibus & *b.8.*
de

Digitized by Google

de pecorlbus non comedent Sacerdotes.

CAP XLV.

CVmq́ue cœperitis terram diuidere 1
ſortitò, ſeparate primitias Domino, A
ſanctificatum de terra, longitudine vigin-
tiquinque millia, & latitudine decē mil-
lia: ſanctificatū erit in omni termino eius
per circuitum.* Et erit ex omni parte sā- 2
ctificatum quingētos per quingētos, qua-
drifariam per circuitū: & quinquaginta
cubitis in ſuburbana eius per gyrum.* Et 3
à menſura iſta menſurabis longitudinem
vigintiquinque millium, & latitudinem B
decem millium, & in ipſo erit templum,
ſanctúmque ſanctorū. * Sanctificatum de 4
terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctua-
rij, qui accedunt ad miniſterium Domini:
& erit eis locus in domos, & in sāctuariū
sāctitatis.* Vigintiquinque autem millia 5
longitudinis, & decem millia latitudinis
erunt Leuitis, qui miniſtrant domui: ipſi
poſsidebunt viginti gazophylacia. * Et 6
poſſeſsionem ciuitatis dabitis quinque
millia latitudinis, & longitudinis vigin-
tiquinque millia, ſecūdùm ſeparationem
ſanctuarij, omni domui Iſrael. * Principi 7
quoque hinc & inde in ſeparationem sā- C
ctuarij, & in poſſeſsionem ciuitatis, con-
tra faciem ſeparationis ſanctuarij, & cō-
tra faciem poſſeſsionls vrbis: à latere Ma-
ris vſque ad Mare, & à latere Orientis
vſque ad Orientem: Longitudinis autem
iuxta vnāquamque partē à termino Oc-
cidētali vſque ad terminum Orientalem.
*De terra erit ei poſſeſsio in Iſrael: & nō 8
depopulabuntur vltrà principes populum
meum: ſed terram dabunt domui Iſrael D
ſecundùm tribus eorum.* Hæc dicit Do- 9
minus Deus, Sufficiat vobis principes Iſ-
rael: iniquitatem & rapinas intermittite,
& iudicium & iuſtitiam facite, ſeparate
confinia veſtra à populo meo, ait Domi-
nus Deus: * Statera iuſta, & ephi iuſtum, 10
& batus iuſtus erit vobis.* Ephi & batus 11
æqualia, & vnius mēſuræ erunt: vt capiat
decimā partē cori batus, & decimam par-
tem cori ephi: iuxta menſuram cori erit
‖ *Exod. 30.b.11 Leuit. 27.c.25. Num.3. g.47.*
æqua libratio eorum.*‖ Siclus autem vi- 12
ginti obolos habet. Porrò viginti ſicli, &
vigintiquinque ſicli, & quindecim ſicli,
mnam faciūt.* Et hæ ſunt primitiæ, quas 13
tolletis: ſextam partem ephi de coro tru- E
menti, ſextam partem ephi de coro hor-
dei. * Menſura quoque olei, batus olei, 14
decima pars cori eſt: & decem bati corū
faciunt: quia decem bati implent corum.
* Et arietem vnum de grege ducētorum, 15
de his quæ nutriunt Iſrael in ſacrificium,
& in holocauſtum, & in pacifica, ad ex-
piandum pro eis: ait Dominus Deus.
* Omnis populus terræ tenebitur primi- 16
tiis his principi in Iſrael.* Et ſuper prin- 17
cipem erūt holocauſta, & ſacrificium, &
libamina in ſollemnitatibus, & in Calē- F
dis, & in Sabbatis, & in vniuerſis ſollem-
nitatibus domus Iſrael: ipſe faciet pro
peccato ſacrificium, & holocauſtum, &
pacifica ad expiandum pro domo Iſrael.
18 *Hæc dicit Dominus Deus: In primo mē-
ſe, vna menſis, ſume vitulum de armen-
to immaculatum, & expiabis ſanctuariū.
19 *Et tollet ſacerdos de ſanguine quod erit
pro peccato: & ponet in poſtibus domus,
& in quattuor angulis crepidinis altaris,
20 & in poſtibus portæ atrij interioris.* Et
ſic facies in ſeptima mēſis, pro vnoquoq;
qui ignorauit, & errore deceptus eſt, &
21 expiabis pro domo. * In primo menſe,
G quartadecima die menſis erit vobis Paſ-
chæ ſollēnitas: ſeptē diebus azyma come-
22 dentur.* Et faciet princeps in die illo pro
ſe, & pro vniuerſo populo terræ, vitulum
23 pro peccato.* Et in ſeptem dierū ſollem-
nitate faciet holocauſtū Domino ſeptem
vitulos, & ſeptem arietes immaculatos
quotidie ſeptem diebus: & pro peccato
24 hircū caprarum quotidie.* Et ſacrificium
ephi per vitulum, & ephi per arietem fa-
25 ciet: & olei per hin ſingula ephi.* Septimo
menſe, quintadecima die menſis in ſollē-
nitate, faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per
ſeptem dies; tam pro peccato, quàm pro
holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAP. XLVI.

1 HAec dicit Dominus Deus: Porta atrij
A interioris, quæ reſpicit ad Orien-
tem, erit clauſa ſex diebus, in quibus
opus fit: die autē Sabbati aperietur, ſed &
2 in die Calendarum aperietur. * Et intra-
bit princeps per viam veſtibuli portæ de-
foris, & ſtabit in limine portæ: & facient
ſacerdotes holocauſtum eius, & pacifica
eius: & adorabit ſuper limen portæ, &
egredietur: porta autem non claudetur
3 vſque ad veſperam. * Et adorabit popu-
lus terræ ad oſtium portæ illius in Sab-
4 batis, & in Calēdis, coram Domino.* Ho-
B locauſtum autē hoc offeret princeps Do-
mino; in die Sabbati ſex agnos immacu-
5 latos, & arietem immaculatum. * Et ſa-
crificium ephi per arietem: in agnis autē
ſacrificium quod dederit manus eius: &
6 olei hin per ſingula ephi. * In die autem
Calendarum vitulum de armento imma-
culatū: & ſex agni & arietes immaculati
7 erunt.* Et ephi per vitulum, ephi quoque
per arietem faciet ſacrificiū: de agnis au-
tem, ſicut inuenerit manus eius: & olei
8 hin per ſingula ephi. * Cúmque ingreſ-
C ſurus eſt princeps, per viā veſtibuli por-
tæ ingrediatur, & per eandem viam
9 exeat. * Et cùm intrabit populus terræ
in conſpectu Domini in ſollemnitati-
bus: qui ingreditur per portam Aqui-
lonis, vt adoret, egrediatur per viam
portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur
per viam portæ Meridianæ, egrediatur
per viam portę Aquilonis: non reuertetur
per viam portæ, per quam ingreſſus eſt,
10 ſed è regione illius egredietur.* Princeps
autem in medio eorum cum ingredien-
tibus ingredietur, & cum egredientibus

Digitized by Google

egredietur.*Et in nundinis,& in ſollem- 11
nitatibus erit ſacrificium ephi per vitu- D
lum,& ephi per arietem:agnis autem erit
ſacrificium ſicut inuenerit manus eius:&
olei hin per ſingula ephi. * Cùm autem 12
fecerit princeps ſpontaneum holocauſtũ,
aut pacifica volũtaria Domino;aperietur
ei porta quæ reſpicit ad Orientem,& fa-
ciet holocauſtum ſuũ , & pacifica ſua,ſi-
cut fieri ſolet in die ſabbati:& egredietur
claudetúrque porta poſtquam exierit.*Et 13
agnum eiuſdem anni immaculatũ faciet
holocauſtum quotidie Domino : ſemper
manè faciet illud. * Et faciet ſacrificium 14
ſuper eo cata mane mane ſextam partem E
ephi,& de oleo tertiã partem hin, vt mi-
ſceatur ſimilæ:ſacrificium Domino legi-
timũ,iuge atque perpetuum.* Faciet ag- 15
num,& ſacrificium, & oleum cata mane
mane:holocauſtũ ſempiternum.*Hæc di- 16
cit Dominus Deus : Si dederit princeps
donũ alicui,de filiis ſuis : hereditas eius,
filiorũ ſuorum erit,poſsidebunt eam he-
reditariè. * Si autem dederit legatum de 17
hereditate ſua vni ſeruorum ſuorum,erit F
illius vſque ad annum remiſsionis, & re-
uertetur ad principem : hereditas autem
eius,filiis eius erit.*Et non accipiet prin- 18
ceps de hereditate populi per violentiam,
& de poſſeſsione eorum:ſed de poſſeſsio-
ne ſua hereditatem dabit filiis ſuis:vt non
diſpergatur populus meus vnuſquiſque à
poſſeſsione ſua. * Et introduxit me per 19
ingreſſum,qui erat ex latere portę,in ga-
zophylacia ſanctuarij ad ſacerdotes, quæ
reſpiciebant ad Aquilonem:& erat ibi lo-
cus vergens ad Occidentem. * Et dixit ad 20
me : Iſte eſt locus vbi coquent ſacerdotes G
pro peccato, & pro delicto : vbi coquent
ſacrificium,vt non efferant in atrium ex-
terius,& ſanctificetur populus. * Et edu- 21
xit me in atrium exterius , & circũduxit
me per quattuor angulos atrij : & ecce
atriolum erat in angulo atrij,atriola ſin-
gula per angulos atrij. * In quattuor an- 22
gulis atrij atriola diſpoſita, quadraginta
cubitorum per longum , & triginta per
latum : menſuræ vnius quattuor erant.
* Et paries per circuitum ambiens quat- 23
tuor atriola : & culinæ fabricatæ erant
ſubter porticus per gyrum. * Et dixit ad 24
me:Hæc eſt domus culinarum,in qua co-
quent miniſtri domus Domini victimas
populi.

CAP. XLVII.

ET conuertit me ad portam domus, 1
& ecce aquæ egrediebantur ſubter A
limen domus ad Orientem : facies enim
domus reſpiciebat ad Orientem : aquæ
autem deſcendebant in latus templi dex-
trum ad meridiem altaris. * Et eduxit 2
me per viam portę Aquilonis,& conuer-
tit me ad viam foras portam exteriorem,
viã quæ reſpiciebat ad Orientem:& ecce
aquæ redundantes à latere dextro.* Cùm 3
egrederetur vir ad Orientem,qui habebat
funiculũ in manu ſua, & mẽſus eſt mille
cubitos:& traduxit me per aquã vſq; ad
4 talos.* Rurſúmq; mẽſus eſt mille,& tra-
5 duxit me per aquam vſque ad genua:* &
mẽſus eſt mille, & traduxit me per aquã
vſque ad renes.Et mẽſus eſt mille,torren-
tem,quem nõ potui pertranſire:quoniam
intumuerant aquæ profũdi torrentis,qui
6 non poteſt tranſuadari. * Et dixit ad me:
B Certe vidiſti fili hominis. Et eduxit me,
7 & conuertit ad ripam torrẽtis.* Cúmque
me conuertiſſem , ecce in ripa torrentis
8 ligna multa nimis ex vtraque parte. * Et
ait ad me:Aquæ iſtæ, quæ egrediuntur ad
tumulos ſabuli Orientalis, & deſcendunt
ad plana deſerti,intrabunt mare , & exi-
9 bunt,& ſanabũtur aquæ.* Et omnis ani-
ma viuẽs,quæ ſerpit, quocumque venerit
torrens, viuet:& erunt piſces multi ſatis
poſtquã venerint illuc aquæ iſtæ,& ſana-
buntur & viuent omnia , ad quæ venerit
10 torrens. * Et ſtabunt ſuper illas piſcato-
res,ab Engaddi vſq; ad Engallim ſiccatio
ſagenarum erit:plurimæ ſpecies erunt pi-
ſciũ eius,ſicut piſces maris magni , mul-
11 titudinis nimiæ:* in littoribus autẽ eius,
& in paluſtribus non ſanabuntur,quia in
12 ſalinas dabuntur. * Et ſuper torrentem
C orietur in ripis eius ex vtraque parte o-
mne lignũ pomiferum:nõ defluet folium
ex eo , & non deficiet fructus eius : per
ſingulos menſes afferet primitiua , quia
aquæ eius de ſanctuario egredientur : &
erunt fructus eius in cibum, & folia eius
13 ad medicinam. * Hæc dicit Dominus
Deus:Hic eſt terminus,in quo poſsidebi-
tis terram in duodecim tribubus Iſrael:
quia Ioſeph duplicem funiculum habet.
14 *Poſsidebitis autem eam ſinguli æquè vt
frater ſuus ; ſuper quam leuaui manum
meam vt darem patribus veſtris:& cadet
15 terra hæc vobis in poſſeſsionem.* Hic eſt
autem terminus terræ:ad plagam Septẽ-
trionalem , à mari magno via Hethalon,
16 venientibus Sedada , Emath , Berotha,
Sabarim, quæ eſt inter terminum Dama-
ſci & confinium Emath, domus Tichon,
17 quæ eſt iuxta terminum Auran. * Et erit
terminus à Mari vſque ad atrium Enon
terminus Damaſci , & ab Aquilone ad
Aquilonem : terminus Emath plaga Se-
18 ptentrionalis. * Porrò plaga Orientalis
de medio Auran , & de medio Damaſci,
D & de medio Galaad , & de medio terræ
Iſrael , Iordanis diſterminans ad mare
Orientale,metiemini etiam plagã Orien-
19 talem.*Plaga autem auſtralis meridiana,
à Thamar vſque ad aquas contradictio-
nis Cades : & torrens vſque ad mare ma-
gnum:& hæc eſt plaga ad Meridiem au-
20 ſtralis. * Et plaga Maris , mare magnum
à confinio per directum , donec venias
21 Emath : hæc eſt plaga Maris. * Et diui-
detis terram iſtam vobis per tribus Iſ-
22 rael : * & mittetis eam in hereditatem
vobis, & aduenis, qui acceſſerint ad vos,
qui

Digitized by

qui genuerint filios in medio veſtrum: &
erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſ-
rael: vobiſcum diuident poſſeſſionem in
medio tribuum Iſrael.* In tribu autem 23
quacũque fuerit aduena, ibi dabitis poſ-
ſeſſionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

ET hæc nomina tribuum à finibus 1
Aquilonis iuxta viam Hethalon per- A
gentibus Emath, atrium Enan terminus
Damaſci ad Aquilonem iuxta viã Emath.
Et erit ei plaga Orientalis Mare, Dan
vna.* Et ſuper terminum Dan, à plaga 2
Orientali vſque ad plagam Maris, Aſer
vna:* & ſuper terminum Aſer, à pla- 3
ga Orientali vſque ad plagã Maris, Neph-
thali vna, * Et ſuper terminum Neph- 4
thali, à plaga Orientali vſque ad plagam
Maris, Manaſſe vna. * Et ſuper terminum 5
Manaſſe, à plaga Orientali vſque ad pla-
gã Maris, Ephraim vna. * Et ſuper termi- 6
num Ephraim, à plaga Orientali vſque
ad plagam Maris, Ruben vna. * Et ſuper 7
terminum Ruben, à plaga Orientali vſ-
que ad plagam Maris, Iuda vna.* Et ſu- 8
per terminum Iuda, à plaga Orientali vſ-
que ad plagam Maris, erunt primitiæ,
quas ſeparabitis, vigintiquinque milli-
bus latitudinis, & longitudinis, ſicuti ſin-
gulæ partes à plaga Orientali vſque ad
plagam Maris: & erit ſanctuarium in
medio eius. * Primitiæ, quas ſeparabitis 9
Domino: lõgitudo vigintiquinque milli-
bus, & latitudo decem millibus.* Hæ au- 10
tem erunt primitiæ ſanctuarij ſacerdo- B
tum: ad Aquilonem longitudinis viginti-
quinque millia, & ad Mare latitudinis
decem millia, ſed & ad Orientem latitu-
dinis decem millia, & ad Meridiem lon-
gitudinis vingintiquinque millia: & erit
ſanctuarium Domini in medio eius.* Sa- 11
cerdotibus ſanctuarium erit de filiis Sa-
doc, qui cuſtodierunt ceremonias meas, &
non errauerunt cùm errarent filii Iſrael,
ſicut errauerunt & Leuitæ. * Et erunt eis 12
primitiæ de primitiis terræ ſanctum ſan-
ctorum, iuxta terminum Leuitarum.* Sed 13
& Leuitis ſimiliter iuxta fines ſacerdo-
tum vigintiquinque millia longitudinis,
& latitudinis decem millia. Omnis lon-
gitudo viginti & quinque millium, & la-
titudo decem millium. * Et non venun- 14
dabunt ex eo, neque mutabunt, neque
transferentur primitiæ terræ, quia ſan-
ctificatæ ſunt Domino. * Quinque millia 15
autem quæ ſuperſunt in latitudine per
vigintiquinque millia, profana erunt vr-
bis in habitaculum, & in ſuburbana: &
erit ciuitas in medio eius. * Et hæ men- 16
ſuræ eius: ad plagam Septentrionalem
quingenta & quattuor millia: & ad pla-
gam Meridianam, quingenta & quattuor
millia: & ad plagam Orientalem, quin-
genta & quattuor millia: & ad plagam
Occidentalem, quingenta & quattuor
millia.* Erunt autem ſuburbana ciuita- 17
C tis ad Aquilonem ducenta quinquaginta,
& ad Meridiem ducenta quinquaginta, &
ad Orientem ducenta quinquaginta, &
18 ad Mare ducenta quinquaginta. * Quod
autem reliquum fuerit in longitudine
ſecundùm primitias ſanctuarij, decẽ mil-
lia in Orientem, & decem millia in Oc-
cidentem, erunt ſicut primitiæ ſanctua-
rij: & erunt fruges eius in panes his qui
19 ſeruiunt ciuitati. * Seruientes autem ci-
uitati, operabuntur ex omnibus tribubus
20 Iſrael. * Omnes primitiæ vigintiquinque
millium, per vigintiquinque millia in
quadrum, ſeparabuntur in primitias ſan-
ctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis.
21 * Quod autem reliquum fuerit, principis
erit ex omni parte primitiarum ſanctua-
rij, & poſſeſſione ciuitatis è regione vi-
gintiquinque millium primitiarum vſ-
que ad terminum Orientalem: ſed & ad
Mare, è regione vigintiquinque millium
vſque ad terminum maris, ſimiliter in
partibus principis erit: & erunt primitiæ
ſanctuarij, & ſanctuarium templi in me-
22 dio eius.* De poſſeſſione autem Leuita-
rum, & de poſſeſſione ciuitatis in medio
partium principis: erit inter terminum
Iuda, & inter terminum Benjamin, & ad
23 principem pertinebit. * Et reliquis tri-
bubus: A plaga Orientali vſque ad pla-
24 gam Occidentalem, Benjamin vna. * Et
D contra terminũ Benjamin, à plaga Orien-
tali vſque ad plagam Occidentalem, Si-
25 meon vna. * Et ſuper terminum Simeo-
nis, à plaga Orientali vſque ad plagam
26 Occidentalem, Iſſachar vna. * Et ſuper
terminum Iſſachar, à plaga Orientali vſ-
que ad plagam Occidentalem, Zabulon
27 vna. * Et ſuper terminum Zabulon, à
plaga Orientali vſque ad plagam Maris,
28 Gad vna. * Et ſuper terminum Gad, ad
plagam Auſtri in Meridie: & erit finis de
Thamar vſque ad aquas contradictionis
Gades, hæreditas contra mare magnum.
29 * Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem
tribubus Iſrael: & hæ partitiones ea-
30 rum, ait Dominus Deus. * Et hi egreſ-
ſus ciuitatis: A plaga Septẽtrionali quin-
gentos & quattuor millia menſurabis.
31 * Et portæ ciuitatis ex nominibus tri-
buum Iſrael, portæ tres à Septentrione,
porta Ruben vna, porta Iuda vna, por-
32 ta Leui vna. * Et ad plagam Orienta-
lem, quingentos & quattuor millia: &
portæ tres, porta Ioſeph vna, porta Ben-
33 iamin vna, porta Dan vna. * Et ad pla-
gam Meridianam, quingentos & quat-
tuor millia metieris: & portæ tres, porta
Simeonis vna, porta Iſſachar vna, porta
34 Zabulon vna. * Et ad plagam Occiden-
talem, quingentos & quattuor millia,
& portæ eorum tres, porta Gad vna,
porta Aſer vna, porta Nephthali vna.
35 * Per circuitum, decem & octo millia:
& nomen ciuitatis ex illa die, Dominus
ibidem.

Digitized by Google

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT I.

ANno tertio regni Ioakim regis Iu- 1
da venit Nabuchodonoſor rex Ba- A
bylonis in Ieruſalem, & obſedit eam:*& 2
tradidit Dominus in manu eius Ioakim
regem Iuda, & partem vaſorum domus
Dei:& aſportauit ea in terram Sannaar
in domum dei ſui, & vaſa intulit in do-
mum Theſauri dei ſui.*Et ait rex Aſphe- 3
nez præpoſito Eunuchorum, vt introdu-
ceret de filiis Iſraël, & de ſemine regio
& tyrannorum,*pueros, in quibus nulla 4
eſſet macula, decoros forma, & eruditos
omni ſapientia,cautos ſcientia, & doctos
diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio
regis, vt doceret eos litteras,& linguam
Chaldæorum.* Et conſtituit eis rex an- 5
nonam per ſingulos dies de cibis ſuis, &
de vino vnde bibebat ipſe, vt enutriti tri-
bus annis,poſtea ſtarent in conſpectu re-
gis. * Fuerunt ergo inter eos de filiis Iu- 6
da, Daniel,Ananias, Miſaël, & Azarias. B
* Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorũ, 7
nomina; Danieli, Baltaſſar; Ananiæ,
Sidrach; Miſaëli, Miſach; & Azariæ, Ab-
denago. * Propoſuit autem Daniel in 8
corde ſuo,ne pollueretur de menſa regis,
neque de vino potus eius: & rogauit
eunuchorum præpoſitum ne contamina-
retur. * Dedit autem Deus Danieli gra- 9
tiam & miſericordiam in conſpectu prin-
cipis eunuchorum.*Et ait princeps eunu- 10
chorum ad Danielem: Timeo ego domi-
num meum regem, qui conſtituit vobis
cibum & potum:qui ſi viderit vultus ve-
ſtros macilentiores præ ceteris adoleſcen-
tibus coæuis veſtris,condemnabitis caput
meum regi.* Et dixit Daniel ad Malaſar, 11
quem conſtituerat princeps eunucho-
rum ſuper Danielem, Ananiam, Miſae- C
lem,& Azariam.* Tenta nos obſecro ſer- 12
uos tuos diebus decem, & dentur nobis
legumina ad veſcendum, & aqua ad bi-
bendum:*& contemplare vultus noſtros, 13
& vultus puerorum qui veſcuntur cibo
regio: & ſicut videris, facies cum ſer-
uis tuis. * Qui, audito ſermone huiuſ- 14
cemodi,tentauit eos diebus decem.* Poſt 15
dies autem decem, apparuerunt vultus
eorum meliores & corpulentiores præ
omnibus pueris, qui veſcebantur cibo
regio. * Porrò Malaſar tollebat cibaria 16
& vinum potus eorum: dabátque eis le-
gumina. * Pueris autem his dedit Deus 17
ſcientiam & diſciplinam, in omni libro D
& ſapientia: Danieli autẽ intelligentiam
omnium viſionum & ſomniorum.*Com- 18
pletis itaque diebus, poſt quos dixerat
rex vt introducerentur: introduxit eos
præpoſitus eunuchorum in cõſpectu Na-
19 buchodonoſor. * Cumque eis locutus
fuiſſet rex,non ſunt inuenti tales de vni-
uerſis, vt Daniel, Ananias, Miſaël, &
Azarias: & ſteterunt in conſpectu Regis.
20 * Et omne verbum ſapientiæ & intelle-
ctus,quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, in-
uenit in eis decuplum, ſuper cũctos ario-
los & magos,qui erant in vniuerſo regno
21 eius. * ‖ Fuit autem Daniel vſque ad an- ‖ Inf. 6. g. 28.
num primum Cyri regis.

CAP. II.

1 IN anno ſecundo regni Nabuchodono-
A ſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium,
& conterritus eſt ſpiritus eius, & ſom-
2 nium eius fugit ab eo. * Præcepit autem
rex vt conuocarentur arioli, & magi, &
malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi
ſomnia ſua:qui cùm veniſſent, ſteterunt
3 coram rege. * Et dixit ad eos rex: Vidi
ſomnium;& mente confuſus ignoro quid
4 viderim. * Reſponderúntque Chaldæi
regi Syriacè: Rex in ſempiternum viue.
dic ſomnium ſeruis tuis,& interpretatio-
5 nem eius indicabimus. * Et reſpondens
rex ait Chaldæis: Sermo receſsit à me:
niſi indicaueritis mihi ſomnium, & con-
iecturam eius, peribitis vos, & domus
6 veſtræ publicabuntur. * Si autem ſom-
nium, & coniecturam eius narraueritis,
præmia, & dona, & honorem multum
accipietis à me: ſomnium igitur, & in-
7 terpretationem eius indicate mihi. * Re-
B ſponderunt ſecundò,atque dixerunt: Rex
ſomnium dicat ſeruis ſuis, & interpreta-
8 tionem illius indicabimus.* Reſpondit
rex,& ait:Certè noui quòd tempus redi-
mitis,ſcientes quòd receſſerit à me ſer-
9 mo. * Si ergo ſomnium non indicaueritis
mihi,vna eſt de vobis ſententia, quòd in
terpretationem quoque fallacem & de-
ceptione plenã compoſueritis, vt loqua-
mini mihi donec tempus pertranſeat.
Somnium itaque dicite mihi, vt ſciam
quòd interpretationem quoque eius ve-
10 rã loquamini.* Reſpondentes ergo Chal-
dæi coram rege,dixerunt: Non eſt homo
ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex,
poſsit implere: ſed neque regum quiſquã
magnus & potens verbum huiuſcemodi
ſciſcitatur ab omni ariolo, & mago, &
11 Chaldæo. * Sermo enim,quem tu quæ-
ris, rex, grauis eſt: nec reperietur quiſ-
quam, qui indicet illum in conſpectu re-
gis:exceptis diis,quorum non eſt cum ho-
12 minibus conuerſatio. * Quo audito rex
in furore & in ira magna præcepit, vt
13 perirent omnes ſapientes Babylonis. * Et
egreſſa ſententia,ſapientes interficieban-
tur:quærebantúrque Daniel & ſocij eius,
14 vt perirent. * Tunc Daniel requiſiuit de
C lege atque ſententia, ab Arioch principe
militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad in-
15 terficiendos ſapientes Babylonis. * Et in-
terrogauit eum, qui à rege poteſtatem
acceperat,quam ob cauſam tam crudelis
ſen

ſententia à facie regis eſſet egreſſa. Cùm
ergo rem indicaſſet Arioch Danieli,* Da- 16
niel ingreſſus rogauit regem, vt tempus
daret ſibi ad ſolutionem indicandã regi.
* Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæq; 17
& Miſaeli & Azariæ ſociis ſuis indica-
uit negotium: * vt quærerent miſericor- 18
diam à facie Dei cæli ſuper ſacramento
iſto, & non perirent Daniel & ſocij eius
cum ceteris ſapientibus Babylonis.* Tunc 19
Danieli myſteriũ per viſionem nocte re-
uelatum eſt: & benedixit Daniel Deum
cæli, * & locutus ait: Sit nomen Domini 20
benedictum à ſæculo & vſque in ſæcu-
lum: quia ſapiẽtia & fortitudo eius ſunt.
* Et ipſe mutat tempora, & ætates: tranſ- 21
fert regna, atque conſtituit: dat ſapientiã
ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus
diſciplinam:* ipſe reuelat profunda, & 22
abſcondita, & nouit in tenebris conſti- D
tuta: & lux cum eo eſt. * Tibi Deus pa- 23
trum noſtrorum confiteor, téque laudo:
quia ſapientiam & fortitudinem dediſti
mihi: & nunc oſtendiſti mihi quæ roga-
uimus te, quia ſermonem regis aperuiſti
nobis. * Poſt hæc Daniel ingreſſus ad 24
Arioch, quem conſtituerat rex vt perde-
ret ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt:
Sapientes Babylonis ne perdas: introduc
me in conſpectu regis, & ſolutionem regi
narrabo. * Tunc Arioch feſtinus intro- 25
duxit Danielem ad regem, & dixit ei: In-
ueni hominem de filiis transmigrationis
Iuda, qui ſolutionem regi annunciet.
* Reſpondit rex, & dixit Danieli, cuius 26
nomen erat Baltaſſar: Putáſne verè potes
mihi indicare ſomnium, quod vidi, & in-
terpretationem eius?* Et reſpondens Da- 27
niel coram rege, ait: Myſterium, quod
rex interrogat, ſapientes, magi, arioli, &
aruſpices nequeunt indicare regi. * Sed 28
eſt Deus in cælo reuelans myſteria, qui E
indicauit tibi rex Nabuchodonoſor, quæ
ventura ſunt in nouiſsimis temporibus.
Somnium tuum, & viſiones capitis tui in
cubili tuo huiuſcemodi ſunt: * Tu rex 29
cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid eſſet
futurum poſt hæc: & qui reuelat myſte-
ria, oſtendit tibi quæ ventura ſunt. * Mi- 30
hi quoque non in ſapientia, quæ eſt in
me plus quàm in cunctis viuentibus, ſa-
cramentum hoc reuelatum eſt: ſed vt in-
terpretatio regi manifeſta fieret, & cogi-
tationes mentis tuæ ſcires. * Tu rex vi- 31
debas, & ecce quaſi ſtatua vna grandis:
ſtatua illa magna, & ſtatura ſublimis ſta-
bat contra te, & intuitus eius erat terri-
bilis. * Huius ſtatuæ caput ex auro opti- 32
mo erat, pectus autem & brachia de ar-
gento, porrò venter & femora ex ære.
* tibiæ autem ferreæ, pedum quædam 33
pars erat ferrea, quædam autem fictilis.
* Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de 34
monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam
in pedibus eius ferreis & fictilibus, & cõ-
minuit eos. * Tunc contrita ſunt pariter 35
ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, &
redacta quaſi in fauillam æſtiuæ areæ,
quæ rapta ſunt vento: nullúſque locus
inuentus eſt eis: lapis autem qui percuſ-
36 ſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, &
F impleuit vniuerſam terrã. * hoc eſt ſom-
37 nium: Interpretationem quoque eius di-
cemus coram te, rex. * Tu rex regum es:
38 & Deus cæli, regnum, & fortitudinem, &
imperium, & gloriam dedit tibi:* & om-
nia in quibus habitant filij hominum, &
beſtiæ agri: volucres quoque cæli dedit
in manu tua, & ſub ditione tua vniuerſa
39 conſtituit: tu es ergo caput aureum. * Et
poſt te conſurget regnum aliud minus te
argenteum: & regnum tertium aliud
æreum, quod imperabit vniuerſæ terræ.
40 * Et regnum quartum erit velut ferrum.
quomodo ferrum comminuit & domat
omnia, ſic comminuet & conteret omnia
41 hæc. * Porrò quia vidiſti pedum & di-
gitorum partem teſtæ figuli, & partem
ferream: regnum diuiſum erit, quod ta-
men de plantario ferri orietur, ſecun-
dùm quod vidiſti ferrum miſtum teſtæ
42 ex luto. * Et digitos pedum ex parte
ferreos, & ex parte fictiles: ex parte re-
gnum erit ſolidũ, & ex parte contritum.
43 * Quòd autẽ vidiſti ferrum miſtum teſtæ
ex luto, commiſcebuntur quidem huma-
no ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicu-
44 ti ferrum miſceri non poteſt teſtæ. * In
G diebus autem regnorum illorum, ſuſcita-
bit Deus cæli regnum, quod in æternum
non diſſipabitur, & regnum eius alteri
populo non tradetur: comminuet autem,
& conſumet vniuerſa regna hęc: & ipſum
45 ſtabit in æternum.* Secundùm quod vi-
diſti, quòd de monte abſciſſus eſt lapis ſi-
ne manibus, & comminuit teſtam, & fer-
rum, & æs, & argentum, & aurum, Deus
magnus oſtendit regi quæ ventura ſunt
poſtea. & verum eſt ſomnium, & fidelis
46 interpretatio eius. * Tunc rex Nabucho-
donoſor cecidit in faciem ſuam, & Da-
nielem adorauit, & hoſtias & incenſum
47 præcepit vt ſacrificarent ei. * Loquens
ergo rex, ait Danieli: Verè Deus veſter
Deus deorum eſt, & Dominus regum, &
reuelans myſteria: quoniam tu potuiſti
48 aperire hoc ſacramentum. * Tunc rex
Danielem in ſublime extulit, & munera
multa & magna dedit ei: & conſtituit eũ
principem ſuper omnes prouincias Ba-
49 bylonis, & præfectum magiſtratuum ſu-
per cunctos ſapientes Babylonis.* Daniel
autem poſtulauit à rege; & conſtituit ſu-
per opera prouinciæ Babylonis, Sidrach,
Miſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel
erat in foribus regis.

CAP. III.

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam
A auream, altitudine cubitorum ſexa-
2 ginta, latitudine cubitorum ſex, & ſta-
tuit eam in campo Dura prouinciæ Baby-
lonis.* Itaq; Nabuchodonoſor rex miſit
ad

Digitized by Google

ad congregandos ſatrapas, magiſtratus,
& iudices, duces, & tyrannos,& præfe-
ctos, omneſque principes regionum, vt
conuenirent ad dedicationē ſtatuæ,quam
erexerat Nabuchodonoſor rex. * Tunc 3
congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, &
iudices, duces, & tyranni, & optimates
qui erant in poteſtatibus conſtituti, &
vniuerſi principes regionum,vt conueni-
rent ad dedicationē ſtatuæ, quam erexe-
rat Nabuchodonoſor rex. ſtabant autem
in conſpectu ſtatuæ, quam poſuerat Na-
buchodonoſor rex: * & præco clamabat 4
valenter:Vobis dicitur populis, tribubus,
& linguis:* In hora, qua audieritis ſoni- 5
tum tubæ,& fiſtulæ, & citharæ, ſambu-
cæ,& pſalterij,& ſymphoniæ,& vniuerſi
generis muſicorum,cadentes adorate ſta-
tuam auream,quam conſtituit Nabucho-
donoſor rex.* Si quis autem non proſtra- 6
tus adorauerit, eadem hora mittetur in
fornacem ignis ardentis. * Poſt hæc igi- 7
tur ſtatim vt audierunt omnes populi ſo-
nitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambu-
cæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & omnis
generis muſicorum: cadentes omnes po-
puli, tribus, & linguæ, adorauerunt ſta-
tuam auream, quam conſtituerat Nabu-
chodonoſor rex.* Statimque in ipſo tem- 8
pore accedentes viri Chaldæi accuſaue-
runt Iudæos: * dixerūntque Nabucho- 9
donoſor regi: Rex in æternum viue: * tu 10
rex poſuiſti decretū, vt omnis homo, qui
audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & cithа-
ræ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ,
& vniuerſi generis muſicorum, proſter-
nat ſe,& adoret ſtatuam auream:* ſi quis 11
autem nō procidens adorauerit, mittatur
in fornacem ignis ardentis. * Sunt ergo 12
viri Iudæi, quos conſtituiſti ſuper opera B
regionis Babylonis, Sidrach, Miſach, &
Abdenago: viri iſti contempſerunt, rex,
decretum tuum:deos tuos non colunt, &
ſtatuam auream,quam erexiſti,non ado-
rant. * Tunc Nabuchodonoſor in furore 13
& in ira præcepit, vt adducerentur Si-
drach, Miſach, & Abdenago: qui con-
feſtim adducti ſunt in conſpectu regis.
* Pronuncianſque Nabuchodonoſor rex, 14
ait eis:Veréne Sidrach, Miſach, & Abde-
nago, deos meos non colitis, & ſtatuam
auream, quam conſtitui, non adoratis?
* Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque 15
hora audieritis ſonitum tubæ,fiſtulæ, ci-
tharæ,ſambucæ,& pſalterij, & ſympho-
niæ, omníſque generis muſicorum, pro-
ſternite vos,& adorate ſtatuam quam fe-
ci:quòd ſi non adoraueritis, eadem hora
mittemini in fornacem ignis ardentis: &
quis eſt Deus, qui eripiet vos de manu
mea?* Reſpondentes Sidrach, Miſach, & 16
Abdenago, dixerunt regi Nabuchodono-
ſor: Non oportet nos de hac re reſpon-
dere tibi.* Ecce enim Deus noſter, quem 17
colimus, poteſt eripere nos de camino
ignis ardentis, & de manibus tuis,ô rex,
18 liberare. * Quòd ſi noluerit, notum ſit
tibi,rex,quia deos tuos non colimus, &
ſtatuam auream,quam erexiſti, non ado-
19 ramus. * Tunc Nabuchodonoſor repletus
eſt furore:& aſpectus faciei illius immu-
tatus eſt ſuper Sidrach, Miſach & Abde-
nago, & præcepit vt ſuccenderetur for-
nax ſeptuplum quàm ſuccendi conſueue-
20 rat. * Et viris fortiſsimis de exercitu ſuo
iuſsit,vt ligatis pedibus Sidrach, Miſach,
& Abdenago, mitterent eos in fornacem
21 ignis ardentis. * Et confeſtim viri illi
C vincti, cum braccis ſuis, & tiaris, & cal-
ceamentis, & veſtibus, miſsi ſunt in me-
22 dium fornacis ignis ardentis,* nam iuſsio
regis vrgebat:fornax autem ſuccenſa erat
nimis. Porrò viros illos, qui miſerant Si-
drach, Miſach, & Abdenago, interfecit
23 flāma ignis.*Viri autem hi tres,id eſt, Si-
drach,Miſach,& Abdenago,ceciderunt in
medio camino ignis ardentis,colligati.

*Quæ ſequuntur, in Hebræis volumi-
nibus non reperi*

24 * Et ambulabant in medio flammæ lau-
dantes Deum, & benedicentes Domino.
25 * Stans autem Azarias orauit ſic, ape-
rienſque os ſuum in medio ignis, ait:
26 * Benedictus es Domine Deus patrum
noſtrorū, & laudabile & glorioſum no-
27 men tuum in ſæcula:*, quia iuſtus es in
omnibus quæ feciſti nobis, & vniuerſa
opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & om-
28 nia iudicia tua vera. * Iudicia enim vera
feciſti, iuxta omnia quæ induxiſti ſuper
nos, & ſuper ciuitatem ſanctam patrum
noſtrorum Ieruſalem:quia in veritate, &
in iudicio, induxiſti omnia hæc propter
29 peccata noſtra.*Peccauimus enim,& ini-
què egimus recedētes à te: & deliquimus
30 in omnibus:* & præcepta tua non audi-
uimus,nec obſeruauimus,nec fecimus ſi-
cut præceperas nobis vt bene nobis eſſet.
31 * omnia ergo,quæ induxiſti ſuper nos, &
vniuerſa, quæ feciſti nobis,in vero iudi-
32 cio feciſti: * & tradidiſti nos in manibus
inimicorum noſtrorum iniquorū,& peſ-
ſimorum, præuaricatorúmq; ,& regi in-
33 iuſto & peſsimo vltra omnē terram. * Et
nunc non poſſumus aperire os: confuſio
& opprobium facti ſumus ſeruis tuis, &
34 his qui colunt te.* Ne,quæſumus, tradas
D nos in perpetuum propter nomen tuum,
35 & ne diſsipes teſtamentum tuum:*neque
auferas miſericordiam tuam à nobis,pro-
pter Abraham dilectum tuum, & Iſaac
ſeruum tuum, & Iſrael ſanctum tuum.
36 * quibus locutus es pollicens quòd mul-
tiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cæli,
& ſicut arenam quæ eſt in littore maris:
37 * quia Domine imminuti ſumus plus
quàm omnes gentes, ſumúſque humiles
in vniuerſa terra hodie propter peccata
38 noſtra. * Et non eſt in tempore hoc prin-
ceps,& dux,& propheta,neque holocau-
ſtum,neque ſacrificium, neque oblatio,
neque

neque incenſum, neque locus primitiarũ
coram te, * vt poſsimus inuenire miſeri- 39
cordiam tuam : ſed in animo contrito,&
ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.* Sicut in 40
holocauſto arietum,& taurorum,& ſicut
in millibus agnorum pinguium : ſic fiat
ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo ho-
die,vt placeat tibi:quoniam non eſt con-
fuſio confidentibus in te.* Et nunc ſequi- 41
mur te in toto corde , & timemus te , &
quærimus faciem tuam. * Ne confundas 42
nos : ſed fac nobiſcum iuxta manſuetudi-
nem tuam , & ſecundùm multitudinem
miſericordiæ tuæ. * Et erue nos in mira- 43
bilibus tuis , & da gloriam nomini tuo
Domine : * & confundantur omnes , qui 44
oſtendunt ſeruis tuis mala,confundantur
in omni potentia tua , & robur eorum
conteratur : * & ſciant quia tu es Domi- 45
nus Deus ſolus, & glorioſus ſuper orbem
terrarũ. * Et non ceſſabant qui miſerant 46
eos miniſtri regis ſuccendere fornacem,
naphtha,& ſtuppa,& pice , & malleolis,
* & effundebatur flãma ſuper fornacem 47
cubitis quadragintanouem : * & erupit 48
& incendit quos reperit iuxta fornacem
de Chaldæis.*Angelus autem Domini de- 49
ſcendit cum Azaria,& ſociis eius, in for- E
nacem:& excuſsit flammam ignis de for-
nace , * & fecit medium fornacis quaſi 50
ventum roris flantem , & non tetigit eos
omnino ignis , neque contriſtauit , nec
quidquam moleſtiæ intulit.
* Tunc hi tres quaſi ex vno ore lauda- 51
bant , & glorificabant , & benedicebant
Deum in fornace,dicentes:
* Benedictus es Domine Deus patrum 52
noſtrorum : & laudabilis,& glorioſus,&
ſuperexaltatus in ſæcula : & benedictum
nomen gloriæ tuæ ſanctum:& laudabile,
& ſuperexaltatum in omnibus ſæculis.
* Benedictus es in templo ſancto gloriæ 53
tuæ:& ſuperlaudabilis, & ſupergloriosus
in ſæcula.
* Benedictus es in throno regni tui : & 54
ſuperlaudabilis , & ſuperexaltatus in ſæ-
cula.
* Benedictus es,qui intueris abyſſos , & 55
ſedes ſuper cherubim:& laudabilis,& ſu-
perexaltatus in ſæcula.
* Benedictus es in firmamento cæli : & 56
laudabilis & glorioſus in ſæcula.
* Benedicite omnia opera Domini Do- 57
mino : laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
* Benedicite Angeli Domini Domino: 58
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
‖ Pſal. 148.4.3 * ‖ Benedicite cæli Domino: laudate & 59
ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite aquæ omnes , quæ ſuper 60
cælos ſunt , Domino : laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
* Benedicite omnes virtutes Domini 61
Domino : laudate & ſuperexaltate eum
in ſæcula.
* Benedicite ſol & luna Domino : lau- 62
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
63 * Benedicite ſtellæ cæli Domino : lau-
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
64 * Benedicite omnis imber & ros Do-
mino : laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
65 * Benedicite omnes ſpiritus Dei Domi-
no : laudate & ſuperexaltate eum in ſæ-
cula.
66 * Benedicite ignis & æſtus Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
67 * Benedicite frigus & æſtus Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
68 * Benedicite rores & pruina Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
69 * Benedicite gelu & frigus Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
70 * Benedicite glacies & niues Domino,
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
71 * Benedicite noctes & dies Domino:
F laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
72 * Benedicite lux & tenebræ Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
73 * Benedicite fulgura & nubes Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
74 * Benedicat terra Dominum: laudet &
ſuperexaltet eum in ſæcula.
75 * Benedicite montes & colles Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
76 * Benedicite vniuerſa germinantia in
terra Domino : laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
77 * Benedicite fontes Domino : laudate
& ſuperexaltate eum in ſæcula.
78 * Benedicite maria & flumina Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
79 * Benedicite cete , & omnia quæ mo-
uentur in aquis,Domino : laudate & ſu-
perexaltate eum in ſæcula.
80 * Benedicite omnes volucres cæli Do-
mino : laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
81 * Benedicite omnes beſtiæ & pecora
Domino:laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
82 * Benedicite filij hominum Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
83 * Benedicat Iſrael Dominum : laudet &
ſuperexaltet eum in ſæcula.
84 * Benedicite ſacerdotes Domini Do-
mino : laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
85 * Benedicite ſerui Domini Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
86 * Benedicite ſpiritus & animæ iuſto-
rum Domino : laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
87 * Benedicite ſancti & humiles corde
Domino:laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
88 * Benedicite Anania , Aſaria , Miſael,
Domino:laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
Quia eruit nos de inferno , & ſaluos
fecit de manu mortis , & liberauit nos
de medio ardentis flammæ , & de medio
ignis

ignis eruit nos.
* Confitemini Domino, quoniã bonus; 89
quoniam in ſæculum miſericordia eius.
* Benedicite omnes religioſi Domino 90
Deo deorum : laudate & confitemini ei,
quia in omnia ſæcula miſericordia eius.

Hucuſque in Hebræo non habetur : & quæ poſuimus, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

* Tunc Nabuchodonoſor rex obſtu- 91
puit, & ſurrexit properè, & ait optima- G
tibus ſuis : Nonne tres viros miſimus in
medium ignis compeditos? Qui reſpon-
dentes regi, dixerunt: Verè rex. * Reſpon- 92
dit, & ait: Ecce ego video quattuor viros
ſolutos, & ambulantes in medio ignis, &
nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies
quarti ſimilis filio Dei. * Tunc acceſſit 93
Nabuchodonoſor ad oſtiũ fornacis ignis
ardentis, & ait : Sidrach, Miſach, & Ab-
denago, ſerui Dei excelſi egredimini, &
venite. Statímque egreſſi ſunt Sidrach,
Miſach, & Abdenago, de medio ignis. * Et 94
congregati ſatrapæ, & magiſtratus, & iu-
dices, & potentes regis, contemplaban-
tur viros illos : quoniam nihil poteſtatis
habuiſſet ignis in corporibus eorum, &
capillus capitis eorum non eſſet aduſtus,
& ſarabala eorum non fuiſſent immuta-
ta, & odor ignis non tranſiſſet per eos.
* Et erumpens Nabuchodonoſor, ait: Be- 95
nedictus Deus eorum, Sidrach videlicet,
Miſach, & Abdenago, qui miſit angelum
ſuum, & eruit ſeruos ſuos, qui credide-
runt in eum: & verbum regis immutaue-
runt, & tradiderunt corpora ſua ne ſer-
uirent, & ne adorarent omnem deum, ex-
cepto Deo ſuo. * A me ergo poſitum eſt 96
hoc decretum, vt omnis populus, tribus,
& lingua, quæcumque locuta fuerit bla-
ſphemiam contra Deum Sidrach, Miſach,
& Abdenago, diſpereat, & domus eius
vaſtetur : neque enim eſt alius Deus, qui
poſſit ita ſaluare. * Tunc rex promouit 97
Sidrach, Miſach, & Abdenago, in prouin-
cia Babylonis. * NABVCHODO- 98
NOSOR rex, omnibus populis, genti-
bus, & linguis, qui habitant in vniuerſa
terra, pax vobis multiplicetur. * Signa, & 99
mirabilia fecit apud me Deus excelſus.
Placuit ergo mihi prædicare * ſigna eius, 100
quia magna ſunt; & mirabilia eius, quia
fortia: & regnum eius regnum ſempiter-
num, & ‖ poteſtas eius in generationem
‖ Inf. 4. a. 31. & 7. d. 14. & generationem.

CAP. IIII.

EGo Nabuchodonoſor quietus eram in 1
domo mea, & florens in palatio meo: A
* ſomnium vidi, quod perterruit me : & 2
cogitationes meæ in ſtrato meo, & vi-
ſiones capitis mei, conturbauerunt me.
* Et per me propoſitum eſt decretum vt 3
introducerentur in conſpectu meo cun-
cti ſapientes Babylonis, & vt ſolutio-
4 nem ſomnij indicarent mihi. * Tunc in-
grediebantur arioli, magi, Chaldæi, &
aruſpices, & ſomnium narraui in conſpe-
ctu eorum : & ſolutionem eius non indi-
5 cauerunt mihi: * donec collega ingreſſus
eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen
Baltaſſar ſecundùm nomen Dei mei, qui
habet ſpiritum deorum ſanctorum in ſe-
metipſo: & ſomnium coram ipſo locutus
6 ſum. * Baltaſſar princeps ariolorum, quo-
niam ego ſcio quòd ſpiritum ſanctorum
deorum habeas in te, & omne ſacramen-
tum non eſt impoſſibile tibi : viſiones
ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolu-
7 tionem earum narra : * Viſio capitis mei
B in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in
8 medio terræ, & altitudo eius nimia. * Ma-
gna arbor, & fortis: & proceritas eius cõ-
tingens cælum : aſpectus illius erat vſque
9 ad terminos vniuerſæ terræ. * Folia eius
pulcherrima, & fructus eius nimius : &
eſca vniuerſorum in ea: ſubter eam habi-
tabant animalia & beſtiæ, & in ramis
eius conuerſabantur volucres cæli : & ex
10 ea veſcebatur omnis caro. * Videbam in
viſione capitis mei ſuper ſtratum meum,
& ecce vigil & ſanctus de cælo deſcendit.
11 * Clamauit fortiter, & ſic ait : Succidite
arborem, & præcidite ramos eius: excuti-
te folia eius, & diſpergite fructus eius:
fugiant beſtiæ quæ ſubter eam ſunt, &
12 volucres de ramis eius. * Verumtamen
germen radicũ eius in terra ſinite, & al-
ligetur vinculo ferreo & æreo, in herbis
quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur, &
13 cum feris pars eius in herba terræ. * Cor
C eius ab humano commutetur, & cor feræ
detur ei : & ſeptem tempora mutẽtur ſu-
14 per eum. * In ſententia vigilũ decretũ eſt,
& ſermo ſanctorum, & petitio: donec co-
gnoſcant viuentes, quoniam dominatur
Excelſus in regno hominum; & cuicúmq;
voluerit, dabit illud, & humillimum ho-
15 minem conſtituet ſuper eum. * Hoc ſom-
nium vidi ego Nabuchodonoſor rex : tu
ergo Baltaſſar interpretationem narra fe-
ſtinus: quia omnes ſapiẽtes regni mei non
queunt ſolutionem edicere mihi : tu au-
tem potes, quia ſpiritus deorum ſancto-
16 rum in te eſt. * Tunc Daniel, cuius nomẽ
Baltaſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus
cogitare quaſi vna hora : & cogitationes
eius conturbabant eum. Reſpondens au-
tem rex ait: Baltaſſar, ſomnium & inter-
pretatio eius non conturbent te. Reſpon-
dit Baltaſſar, & dixit : Domine mi, ſom-
nium his qui te oderunt, & interpretatio
17 eius hoſtibus tuis ſit. * Arborem quam
vidiſti ſublimem atque robuſtam, cuius
D altitudo pertingit ad cælum, & aſpectus
18 illius in omnem terram : * & rami eius
pulcherrimi, & fructus eius nimius, &
eſca omnium in ea, ſubter eam habitan-
tes beſtiæ agri, & in ramis eius commo-
19 rantes aues cæli : * Tu es rex, qui magni-
ficatus es, & inualuiſti: & magnitudo tua
creuit,

Digitized by Google

creuit, & peruenit vſque ad cælum, &
poteſtas tua in terminos vniuerſæ terræ.
* Quòd autem vidit rex vigilem & ſan- 20
ctum deſcendere de cælo, & dicere. Succi-
dite arborem & diſsipate illam, attamen
germen radicum eius in terra dimittite,
& vinciatur ferro & ære in herbis foris,
& rore cęli conſpergatur, & cum feris ſit
pabulũ eius, donec ſeptem tempora mu-
tentur ſuper eum.* Hæc eſt interpretatio 21
ſententiæ Altiſsimi, quæ peruenit ſuper E
dominum meum regem: * Eiicient te ab 22
hominibus, & cũ beſtiis feriſque erit ha-
‖ Inf. 5. f. 21. bitatio tua, & ‖ fœnum vt bos comedes,
& rore cæli infunderis: ſeptem quoque
tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias
quòd dominetur Excelſus ſuper regnum
hominum, & cuicumque voluerit, det il-
lud. * Quòd autem præcepit vt relinque- 23
retur germen radicum eius, id eſt arboris:
regnum tuũ tibi manebit, poſtquam co-
gnoueris poteſtatẽ eſſe cæleſtem.* Quam 24
ob rem rex conſilium meum placeat tibi,
‖ Eccleſ. 3. d. 33. ‖ & peccata tua eleemoſynis redime, &
iniquitates tuas miſericordiis pauperum:
forſitan ignoſcet delictis tuis. * Omnia 25
hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor re-
gem. * Poſt finem menſium duodecim, in 26
aula Babylonis deambulabat. * Reſpon- 27
ditque rex, & ait: Nónne hæc eſt Babylon F
magna, quam ego ędificaui in domum re-
gni, in robore fortitudinis meæ, & in glo-
ria decoris mei? * Cúmque ſermo adhuc 28
eſſet in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi
dicitur Nabuchodonoſor rex: Regnum
tuum tranſibit à te, * & ab hominibus 29
eiicient te, & cum beſtiis & feris erit ha-
bitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, &
ſeptem tempora mutabũtur ſuper te, do-
nec ſcias quòd dominetur Excelſus in re-
gno hominum, & cuicumque voluerit,
det illud. * Eadẽ hora ſermo cõpletus eſt 30
ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus
abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit, &
rore cæli corpus eius infectum eſt: do-
nec capilli eius in ſimilitudinem aquila-
rum creſcerent, & vngues eius quaſi
auium. * Igitur poſt finem dierum, ego 31
Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum
leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi: G
& Altiſsimo benedixi, & viuentem in
‖ Sup. 3. a. 100. ſempiternũ laudaui, & glorificaui: ‖ quia
poteſtas eius poteſtas ſempiterna, & re-
gnum eius in generationem & genera-
tionem. * Et omnes habitatores terræ 32
apud eum in nihilum reputati ſunt: iux-
ta voluntatem enim ſuam facit tam in
virtutibus cæli quã in habitatoribus ter-
ræ: & non eſt qui reſiſtat manui eius, &
dicat ei: Quare feciſti? * In ipſo tempo- 33
rę ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & ad
honorẽ regni mei decorémque perueni:
& figura mea reuerſa eſt ad me: & opti-
mates mei, & magiſtratus mei requiſie-
runt me, & in regno meo reſtitutus ſum:
& magnificẽtia amplior addita eſt mihi.
34 * Nunc igitur ego Nabuchodonoſor lau-
do, & magnifico, & glorifico regem cæ-
li: quia omnia opera eius vera, & viæ
eius iudicia, & gradientes in ſuperbia po-
teſt humiliare.

CAP. V.

1 BAltaſſar rex fecit grande conuiuium
A optimatibus ſuis mille: & vnuſquiſ-
que ſecundùm ſuam bibebat ætatem.
2 * Præcepit ergo iam temulentus, vt affer-
rentur vaſa aurea & argentea, quæ aſpor-
tauerat Nabuchodonoſor pater eius de
templo, quod fuit in Ieruſalem, vt bibe-
rent in eis rex & optimates eius, vxoréſ-
3 que eius, & concubinæ. * Tũc allata ſunt
vaſa aurea, & argentea, quæ aſportauerat
de templo, quod fuerat in Ieruſalem: &
biberunt in eis rex & optimates eius,
4 vxores & concubinæ illius. * Bibebant
vinum, & laudabant deos ſuos aureos, &
argenteos, æreos, ferreos, ligneóſque &
5 lapideos. * In eadem hora apparuerunt
digiti, quaſi manus hominis ſcribentis
contra candelabrum in ſuperficie parietis
B aulæ regiæ: & rex aſpiciebat articulos
6 manus ſcribẽtis.* Tunc facies regis com-
mutata eſt, & cogitationes eius contur-
babant eum: & compages renũ eius ſol-
uebantur, & genua eius ad ſe inuicẽ col-
7 lidebantur. * Exclamauit itaque rex for-
titer, vt introducerent magos, Chaldæos,
& aruſpices. Et proloquens rex ait ſa-
pientibus Babylonis: Quicumque lege-
rit ſcripturam hanc, & interpretationem
eius manifeſtã mihi fecerit, purpura ve-
ſtietur, & torquem auream habebit in
8 collo, & tertius in regno meo erit.* Tunc
ingreſsi omnes ſapientes regis, nõ potue-
runt nec ſcripturam legere, nec inter-
9 pretationem indicare regi. * Vnde rex
Baltaſſar ſatis conturbatus eſt, & vultus
illius immutatus eſt: ſed & optimates
10 eius turbabantur. * Regina autem, pro re
C quæ acciderat regi, & optimatibus eius,
domum conuiuij ingreſſa eſt: & prolo-
quens, ait: Rex in æternum viue: non te
conturbent cogitationes tuę, neque facies
11 tua immutetur. * Eſt vir in regno tuo,
qui ſpiritum deorum ſanctorum habet in
ſe: & in diebus patris tui ſcientia & ſa-
pientia inuentæ ſunt in eo: nam & rex
Nabuchodonoſor pater tuus, principem
magorum, incantatorum, Chaldæorum,
& aruſpicum conſtituit eum, pater, in-
12 quã, tuus, ô rex: * quia ſpiritus amplior,
& prudentia, intelligentiaque & inter-
pretatio ſomniorum, & oſtenſio ſecreto-
rum, ac ſolutio ligatorum, inuentæ ſunt
in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit
nomen Baltaſſar: nunc itaque Daniel vo-
13 cetur, & interpretationem narrabit.* Igi-
tur introductus eſt Daniel coram rege.
D Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel
de filiis captiuitatis Iudæ, quem adduxit
14 pater meus rex de Iudæa? * Audiui de
te, quoniam ſpiritum deorum habeas: &
ſcientia

Digitized by Google

ſcientia intelligentiáque ac ſapientia am-
pliores inuentæ ſunt in te. * Et nunc in- 15
trogreſsi ſunt in conſpectu meo ſapientes
magi,vt ſcripturam hanc legerent, & in-
terpretationem eius indicarent mihi: &
nequiuerunt ſenſum huius ſermonis edi-
cere. * Porrò ego audiui de te,quòd poſ- 16
ſis obſcura interpretari, & ligata diſſol-
uere: ſi ergo vales ſcripturam legere, &
interpretationẽ eius indicare mihi, pur-
pura veſtieris, & torquem auream circa
collum tuum habebis,& tertius in regno
meo princeps eris. * Ad quæ reſpondens 17
Daniel,ait coram rege: Munera tua ſint E
tibi, & dona domus tuæ alteri da: ſcri-
pturam autem legam tibi, rex, & inter-
pretationem eius oſtendam tibi. * O rex, 18
Deus Altiſsimus, regnum & magnificen-
tiam, gloriam & honorem dedit Nabu-
chodonoſor patri tuo. * Et propter ma- 19
gnificentiam quam dederat ei, vniuerſi
populi,tribus, & linguæ, tremebant &
metuebant eum:quos volebat, interficie-
bat:& quos volebat, percutiebat:& quos
volebat, exaltabat:& quos volebat, hu-
miliabat. * Quando autem eleuatum eſt 20
cor eius, & ſpiritus illius obfirmatus eſt
ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni
‖ Sup. 4. c. 21. ſui,& gloria eius ablata eſt: * ‖ & à filiis 21
hominum eiectus eſt, ſed & cor eius cum
beſtiis poſitum eſt, & cum onagris erat
habitatio eius:fœnum quoque vt bos co- F
medebat, & rore cæli corpus eius infe-
ctum eſt, donec cognoſceret quòd pote-
ſtatem haberet Altiſsimus in regno ho-
minum:& quemcumque voluerit, ſuſci-
tabit ſuper illud. * Tu quoque filius eius 22
Baltaſſar,non humiliaſti cor tuum, cùm
ſcires hæc omnia: * ſed aduerſum Domi- 23
natorem cæli eleuatus es: & vaſa domus
eius allata ſunt coram te: & tu, & opti-
mates tui, & vxores tuæ, & concubinæ
tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos quoque
argenteos, & aureos, & æreos, ferreos,
ligneóſque & lapideos, qui non vident,
neque audiunt, neque ſentiunt, laudaſti:
porrò Deum, qui habet flatum tuum in
manu ſua,& omnes vias tuas, non glori-
ficaſti.* Idcirco ab eo miſſus eſt articulus 24
manus,quæ ſcripſit hoc, quod exaratum
eſt. * Hæc eſt autem ſcriptura, quæ dige- 25
ſta eſt: MANE, THECEL, PHA- G
RES. * Et hæc eſt interpretatio ſermo- 26
nis. MANE: numerauit Deus regnum
tuum,& compleuit illud. * THECEL: 27
appenſus es in ſtatera,& inuentus es mi-
nus habens. * PHARES: diuiſum eſt 28
regnum tuum, & datum eſt Medis &
Perſis. * Tunc iubente rege indutus eſt 29
Daniel purpura, & circumdata eſt tor-
ques aurea collo eius: & prædicatum eſt
de eo quòd haberet poteſtatem tertius
in regno ſuo. * Eadem nocte interfectus 30
eſt Baltaſſar rex Chaldæus. * Et Darius 31
Medus ſucceſsit in regnum annos natus
ſexaginta duos.

CAP. VI.

1 PLacuit Dario, & conſtituit ſuper re-
A gnum ſatrapas centum viginti, vt eſ-
2 ſent in toto regno ſuo. * Et ſuper eos
principes tres, ex quibus Daniel vnus
erat: vt ſatrapæ illis redderent rationem,
3 & rex non ſuſtineret moleſtiam. * Igitur
Daniel ſuperabat omnes principes & ſa-
trapas: quia ſpiritus Dei amplior erat in
4 illo.* Porrò rex cogitabat cõſtituere eum
ſuper omne regnum:vnde principes & ſa-
trapæ quærebant occaſionem vt inueni-
rent Danieli ex latere regis: nullámque
cauſam & ſuſpicionem reperire potue-
runt,eo quòd fidelis eſſet,& omnis culpa
5 & ſuſpicio non inueniretur in eo.* Dixe-
B runt ergo viri illi: Non inueniemus Da-
nieli huic aliquam occaſionem, niſi for-
6 tè in lege Dei ſui.* Tunc principes & ſa-
trapæ ſurripuerunt regi,& ſic locuti ſunt
7 ei: Dari rex in æternum viue:* conſilium
inierunt omnes principes regni tui, ma-
giſtratus,& ſatrapæ,ſenatores,& iudices,
vt decretum imperatorium exeat, & edi-
ctum: Vt omnis qui petierit aliquam pe-
titionem à quocumque deo & homine,
vſq; ad triginta dies, niſi à te rex, mitta-
8 tur in lacum leonum. * Nunc itaque rex
confirma ſententiam,& ſcribe decretum:
vt non immutetur quod ſtatutum eſt à
Medis & Perſis,nec præuaricari cuiquam
9 liceat. * Porrò rex Darius propoſuit edi-
10 ctum,& ſtatuit.*Quod cùm Daniel com-
C periſſet,id eſt, conſtitutam legem,ingreſ-
ſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis
in cœnaculo ſuo contra Ieruſalem tribus
temporibus in die flectebat genua ſua, &
adorabat, confitebatúrque coram Deo
11 ſuo,ſicut & antè facere cõſueuerat.* Viri
ergo illi curioſius inquirentes, inuene-
runt Danielem orantem & obſecrantem
12 Deum ſuum. * Et accedentes locuti ſunt
regi ſuper edicto:Rex,numquid non con-
ſtituiſti, vt omnis homo, qui rogaret
D quemquam de diis & hominibus, vſque
ad dies triginta,niſi te,rex, mitteretur in
lacum leonum? Ad quos reſpondens rex,
ait:Verus eſt ſermo, iuxta decretum Me-
dorum atque Perſarum,quod præuarica-
13 ri non licet. * Tunc reſpondentes dixe-
runt coram rege:Daniel de filiis captiui-
tatis Iuda,non curauit de lege tua, & de
edicto quod conſtituiſti: ſed tribus tem-
poribus per diem orat obſecratione ſua.
14 * Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis
contriſtatus eſt: & pro Daniele poſuit
cor vt liberaret eum, & vſque ad occa-
15 ſum ſolis laborabat vt erueret illũ. * Viri
autem illi intelligentes regem, dixerunt
ei, Scito rex, quia lex Medorum atque
Perſarum eſt, vt omne decretum, quod
conſtituerit rex, non liceat immutari.
E * Tunc rex præcepit; & adduxerunt Da-
16 nielem, & miſerunt eum in lacum leo-
num. Dixitque rex Danieli: Deus tuus,
quem colis ſemper, ipſe liberabit te.
* Alla

Digitized by Google

* Allatúſque eſt lapis vnus, & poſitus eſt 17
ſuper os laci: quē obſignauit rex annulo
ſuo, & annulo optimatum ſuorum, ne-
quid fieret contra Danielem. * Et abiit 18
rex in domum ſuam, & dormiuit incœ-
natus, cibíque non ſunt allati coram eo,
inſuper & ſomnus receſsit ab eo. * Tunc 19
rex primo diluculo cōſurgens, feſtinus ad
lacum leonum perrexit: * appropinquanſ- 20
que lacui, Danielem voce lacrymabili in-
clamauit, & affatus eſt eum: Daniel ſerue
Dei viuentis, Deus tuus, cui tu ſeruis ſem-
per, putáſne valuit te liberare à leonibus?
* Et Daniel regi reſpondens ait: Rex in 21
‖ 1. Mac. 2. f. 60. æternum viue: * ‖ Deus meus miſit ange- 22
lum ſuum, & concluſit ora leonum, & F
non nocuerūt mihi: quia coram eo iuſti-
tia inuenta eſt in me: ſed & coram te, rex,
delictum non feci. * Tunc vehementer rex 23
gauiſus eſt ſuper eo, & Danielem præ-
cepit educi de lacu: eductúſque eſt Da-
niel de lacu, & nulla læſio inuenta eſt in
eo, quia credidit Deo ſuo. * Iubente au- 24
tem rege, adducti ſunt viri illi, qui accu-
ſauerant Danielem: & in lacum leonum
miſsi ſunt, ipſi, & filij, & vxores eorum: &
non peruenerunt vſque ad pauimentum
laci, donec arriperent eos leones, & om-
nia oſſa eorum comminuerunt. * Tunc 25
Darius rex ſcripſit vniuerſis populis, tri- G
bubus, & linguis, habitantibus in vniuer-
ſa terra: PAX vobis multiplicetur. * A 26
me conſtitutum eſt decretum, vt in vni-
uerſo imperio & regno meo, tremiſcant
& paueant Deum Danielis. Ipſe eſt enim
Deus viuens, & æternus in ſæcula: & re-
gnum eius non diſsipabitur, & poteſtas
eius vſque in æternum. * Ipſe liberator, 27
atque ſaluator, faciens ſigna, & mirabilia
in cœlo & in terra: qui liberauit Danie-
‖ Sup. 1. d. 21. lem de lacu leonum. * ‖ Porrò Daniel per- 28
ſeuerauit vſque ad regnum Darij, re-
gnúmque Cyri Perſæ.

CAP. VII.

ANno primo Baltaſſar regis Babylo- 1
nis, Daniel ſomnium vidit: viſio au- A
tem capitis eius in cubili ſuo: & ſomnium
ſcribens, breui ſermone comprehendit:
ſummatímque perſtringens, ait: * Videbā 2
in viſione mea nocte, & ecce quattuor
venti cæli pugnabant in mari magno. * Et 3
quattuor beſtiæ grandes aſcendebant de
mari diuerſæ inter ſe. * Prima quaſi leæ- 4
na, & alas habebat aquilæ: aſpiciebā do-
nec euulſæ ſunt alæ eius, & ſublata eſt
de terra, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit,
& cor hominis datum eſt ei. * Et ecce be- 5
ſtia alia ſimilis vrſo in parte ſtetit: & tres B
ordines erant in ore eius, & in dentibus
eius, & ſic dicebant ei: Surge, comede car-
nes plurimas. * Poſt hæc aſpiciebam, & 6
ecce alia quaſi pardus, & alas habebat
quaſi auis, quattuor ſuper ſe, & quattuor
capita erant in beſtia, & poteſtas data eſt
ei. * Poſt hæc aſpiciebam in viſione no- 7
ctis, & ecce beſtia quarta terribilis, atque
mirabilis, & fortis nimis, dētes ferreos ha-
bebat magnos, comedens atq; cōminuens,
& reliqua pedibus ſuis conculcans: diſsi-
milis autem erat ceteris beſtiis, quas vi-
deram ante eā, & habebat cornua decem.
8 * Conſiderabā cornua, & ecce cornu aliud
C paruulum ortum eſt de medio eorum: &
tria de cornibus primis euulſa ſunt à fa-
cie eius: & ecce oculi, quaſi oculi hominis
erant in cornu iſto, & os loquens ingen-
9 tia. * Aſpiciebā donec throni poſiti ſunt,
& antiquus dierum ſedit: veſtimentum
eius candidum quaſi nix, & capilli capi-
tis eius quaſi lana munda: thronus eius
flammæ ignis: rotæ eius ignis accenſus.
10 * ‖ Fluuius igneus, rapidúſque egredieba- ‖ Apoc. 5. d. 11.
tur à facie eius, millia millium miniſtra-
bant ei, & decies millies centena millia
aſsiſtebāt ei: iudicium ſedit, & libri aperti
11 ſunt. * Aſpiciebam propter vocem ſer-
D monum grandium, quos cornu illud lo-
quebatur: & vidi quoniā interfecta eſſet
beſtia, & periſſet corpus eius, & traditum
12 eſſet ad comburendum igni: * aliarum
quoque beſtiarum ablata eſſet poteſtas, &
tempora vitæ conſtituta eſſent eis vſque
13 ad tempus & tempus. * Aſpiciebam ergo
in viſione noctis, & ecce cum nubibus cæ-
li quaſi filius hominis veniebat, & vſque
ad antiquum dierum peruenit: & in con-
14 ſpectu eius obtulerunt eum. * Et dedit ei
poteſtatem, & honorem, & regnum: &
omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſer-
uient: ‖ poteſtas eius, poteſtas æterna, ‖ Luc. 1.
quæ non auferetur: & regnum eius, quod c. 33.
15 non corrūpetur. * Horruit ſpiritus meus, Mich. 4.
E ego Daniel territus ſum in his, & viſio- c. 7.
16 nes capitis mei conturbauerunt me. * Ac- Sup. 3.
ceſsi ad vnum de aſsiſtentibus, & verita- g. 100.
tem quærebam ab eo de omnibus his.
Qui dixit mihi interpretationem ſermo-
17 num, & docuit me: * Hæ quattuor beſtiæ
magnæ: quattuor ſunt regna, quæ con-
18 ſurgent de terra. * Suſcipient autem re-
gnum ſancti Dei altiſsimi: & obtinebunt
regnum vſque in ſæculum, & ſæculum
19 ſæculorum. * Poſt hoc volui diligenter di-
ſcere de beſtia quarta, quæ erat diſsimilis
valdè ab omnibus, & terribilis nimis: den-
tes & vngues eius ferrei: comedebat, &
comminuebat, & reliqua pedibus ſuis
20 conculcabat, * & de cornibus decem, quæ
habebat in capite: & de alio, quod ortum
fuerat, ante quod ceciderant tria cornua:
& de cornu illo, quod habebat oculos, &
os loquens grandia, & maius erat cæteris.
21 * Aſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat
F bellum aduerſus ſanctos, & præualebat
22 eis, * donec venit antiquus dierum, & iu-
dicium dedit ſanctis Excelſi, & tempus
aduenit, & regnum obtinuerunt ſancti.
23 * Et ſic ait: Beſtia quarta regnum quar-
tum erit in terra, quod maius erit omni-
bus regnis, & deuorabit vniuerſam ter-
ram, & conculcabit, & comminuet eam.
24 * Porrò cornua decem ipſius regni, decem

reges erunt : & alius conſurget poſt eos,
& ipſe potentior erit prioribus , & tres
reges humiliabit. * Et ſermones contra 25
Excelſum loquetur , & ſanctos Altiſsimi
conteret : & putabit quòd poſsit mutare G
tempora,& leges , & tradentur in manu
eius vſq; ad tempus,& tẽpora, & dimidiũ
temporis : * Et iudicium ſedebit,vt aufe- 26
ratur potentia,& conteratur,& diſpereat
vſque in finem. * Regnum autẽ, & pote- 27
ſtas , & magnitudo regni , quæ eſt ſubter
omne cælũ, detur populo ſanctorum Al-
tiſsimi:cuius regnum, regnum ſempiter-
num eſt , & omnes reges ſeruient ei , &
obedient.* Hucuſque finis verbi.Ego Da- 28
niel multùm cogitationibus meis contur-
babar , & facies mea mutata eſt in me:
verbum autem in corde meo conſeruaui.

CAP. VIII.

ANno tertio regni Baltaſſar regis , vi- 1
ſio apparuit mihi. Ego Daniel , poſt A
id quod videram in principio , * vidi 2
in viſione mea,cùm eſſem in Suſis caſtro,
quod eſt in Aelam regione:vidi autem in
viſione eſſe me ſuper portam Vlai. * Et 3
leuaui oculos meos , & vidi:& ecce aries
vnus ſtabat ante paludem , habẽs cornua
excelſa , & vnum excelſius altero atque
ſuccreſcens. Poſtea * vidi arietem corni- 4
bus ventilantem contra Occidentem , &
contra Aquilonem,& cõtra Meridiem,&
omnes beſtiæ non poterant reſiſtere ei,
neque liberari de manu eius: fecitque ſe-
cundùm voluntatem ſuam, & magnifica-
tus eſt. * Et ego intelligebam:ecce autem 5
hircus caprarum veniebat ab Occidente B
ſuper faciem totius terræ, & non tange-
bat terram : porrò hircus habebat cornu
inſigne inter oculos ſuos. * Et venit vſ- 6
que ad arietem illum cornutum , quem
videram ſtãtem ante portam, & cucurrit
ad eũ in impetu fortitudinis ſuæ.* Cùm- 7
que appropinquaſſet prope arietem, effe- C
ratus eſt in eum,& percuſsit arietem : &
comminuit duo cornua eius, & nõ pote-
rat aries reſiſtere ei : cumque eum miſiſ-
ſet in terram , conculcauit,& nemo qui-
bat liberare arietem de manu eius.* Hir- 8
cus autem caprarum magnus factus eſt
nimis:cùmque creuiſſet , fractum eſt cor-
nu magnum , & orta ſunt quatuor cor-
nua ſubter illud per quattuor ventos cęli.
* De vno autem ex eis egreſſum eſt cornu 9
vnum modicũ. & factum eſt grande con-
tra Meridiem,& contra Orientẽ, & con-
tra fortitudinem. * Et magnificatum eſt 10
vſque ad fortitudinem cæli : & deiecit de
fortitudine, & de ſtellis , & conculcauit
eas. * Et vſque ad principem fortitudinis 11
magnificatum eſt : & ab eo tulit iuge ſa- D
crificium , & deiecit locum ſanctificatio-
nis eius.* Robur autẽ datum eſt ei contra 12
iuge ſacrificium propter peccata: & pro-
ſternetur veritas in terra,& faciet,& pro-
ſperabitur. * Et audiui vnum de ſanctis 13
loquentem : & dixit vnus ſanctus alteri
neſcio cui loquenti : Vſquequò viſio , &
iuge ſacrificium, & peccatum deſolatio-
nis,quæ facta eſt:& ſanctuarium,& for-
14 titudo conculcabitur? * Et dixit ei:Vſque
ad veſperam & manè,dies duo millia tre-
15 centi:& mũdabitur ſanctuariũ. * Factum
E eſt autem cùm viderem ego Daniel viſio-
nem,& quærerem intelligentiã, ecce ſte-
tit in conſpectu meo quaſi ſpecies viri.
16 * Et audiui vocem viri inter Vlai: & cla-
mauit,& ait:Gabriel fac intelligere iſtum
17 viſionem. * Et venit , & ſtetit iuxta vbi
ego ſtabam:cùmque veniſſet,pauens cor-
rui in faciem meam,& ait ad me:Intelli-
ge fili hominis,quoniam in tempore finis
18 complebitur viſio. * Cùmque loqueretur
ad me,collapſus ſum pronus in terram:&
tetigit me , & ſtatuit me in gradu meo,
19 * dixitque mihi : Ego oſtendam tibi quæ
F futura ſunt in nouiſsimo maledictionis:
20 quoniã habet tempus finẽ ſuum. * Aries,
quem vidiſti habere cornua , rex Medorũ
21 eſt atq; Perſarum. * Porrò hircus capra-
rum,rex Græcorum eſt, & cornu grande,
quod erat inter oculos eius , ipſe eſt rex
22 primus. * Quòd autem fracto illo ſurre-
xerunt quattuor pro eo : quattuor reges
de gente eius conſurgent, ſed non in for-
23 titudine eius. * Et poſt regnum eorum,
cùm creuerint iniquitates , conſurget rex
impudens facie,& intelligens propoſitio-
24 nes. * & roborabitur fortitudo eius , ſed
non in viribus ſuis : ſuprà quàm credi
poteſt, vniuerſa vaſtabit , & proſperabi-
tur,& faciet. Et interficiet robuſtos , &
25 populum ſanctorum * ſecundùm volun-
tatem ſuam , & dirigetur dolus in manu
G eius:& cor ſuum magnificabit,& in copia
rerum omnium occidet plurimos:& con-
tra principem principum conſurget,& ſi-
26 ne manu conteretur.* Et viſio veſpere &
manè , quæ dicta eſt, vera eſt:tu ergo vi-
ſionem ſigna , quia poſt multos dies erit.
27 * Et ego Daniel langui , & ægrotaui per
dies:cùmque ſurrexiſſem,faciebam opera
regis , & ſtupebam ad viſionem , & non
erat qui interpretaretur.

CAP. IX.

1 IN anno primo Darij filij Aſſueri de ſe-
A mine Medorum , qui imperauit ſuper
2 regnum Chaldæorum : * Anno vno regni
eius , ego Daniel intellexi in libris ‖ nu- ‖ *Ierem.*
merum annorum , de quo factus eſt ſer- 25. 11.
mo Domini ad Ieremiam prophetam , vt & 29.
complerentur deſolationis Ieruſalem ſe- c. 10.
3 ptuaginta anni. * Et poſui faciem meam
ad Dominum Deum meum rogare & de-
4 precari in ieiuniis, ſacco , & cinere. * Et
oraui Dominum Deum meum,& confeſ-
ſus ſum,& dixi : ‖ Obſecro Domine Deus ‖ 2.*Eſd.*
magne & terribilis, cuſtodiens pactum & 1.b.5.
miſericordiam diligentibus te , & cuſto-
5 dientibus mandata tua. * ‖ Peccauimus, ‖ *Baruc.*
iniquitatẽ fecimus,impiè egimus , & re- 1.c.17.
B ceſsimus:& declinauimus à mãdatis tuis,
6 ac iudiciis. * Non obediuimus ſeruis tuis
prophetis

Digitized by Google

prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo
regibus noſtris, principibus noſtris, patri-
bus noſtris, omníque populo terræ.* Tibi 7
Domine iuſtitia: nobis autem cõfuſio fa-
ciei, ſicut eſt hodie viro Iuda, & habita-
toribus Ieruſalem, & omni Iſrael, his qui
propè ſunt, & his qui procul, in vniuerſis
terris ad quas eieciſti eos, propter iniqui-
tates eorum, in quibus peccauerunt in te.
* Domine nobis confuſio faciei, regibus 8
noſtris, principibus noſtris, & patribus
noſtris, qui peccauerũt. * Tibi autem Do- 9
mino Deo noſtro miſericordia, & propi-
tiatio, quia receſsimus à te: * & nõ audiui- 10
mus vocem Domini Dei noſtri, vt ambu-
laremus in lege eius, quam poſuit nobis
per ſeruos ſuos prophetas. * Et omnis Iſ- 11
rael præuaricati ſunt legem tuam, & de- C
clinauerunt ne audirent vocẽ tuã, & ſtil-
lauit ſuper nos maledictio, & deteſtatio,
quæ ſcripta eſt in libro Moyſi ſerui Dei,
quia peccauimus ei.* Et ſtatuit ſermones 12
ſuos, quos locutus eſt ſuper nos, & ſuper
principes noſtros, qui iudicauerũt nos, vt
ſuperinduceret in nos magnum malum,
quale numquam fuit ſub omni cælo, ſe-
cundùm quod factum eſt in Ieruſalem.
‖ *Deute.* * ‖ Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne 13
27.c.14. malum hoc venit ſuper nos: & non roga-
uimus faciẽ tuam Domine Deus noſter,
vt reuerteremur ab iniquitatibus noſtris,
& cogitaremus veritatẽ tuam.* Et vigila- 14
uit Dominus ſuper malitiam, & adduxit D
eam ſuper nos: iuſtus Dominus Deus no-
ſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit:
‖ *Baruc.* non enim audiuimus vocẽ eius.* ‖ Et nunc 15
2.c.11. Domine Deus noſter, ‖ qui eduxiſti popu-
‖ *Exod.* lum tuũ de Terra Aegypti in manu forti,
15.c.14. & feciſti tibi nomen ſecundùm diẽ hanc:
peccauimus, iniquitatem fecimus. * Do- 16
mine in omnem iuſtitiam tuam: auerta-
tur obſecro ira tua, & furor tuus, à ciui-
tate tua Ieruſalem, & monte ſancto tuo.
Propter peccata enim noſtra, & iniquita-
tes patrũ noſtrorum, Ieruſalẽ & populus
tuus in opprobriũ ſunt omnibus per cir-
cuitum noſtrum. * Nũc ergo exaudi Deus 17
noſter orationem ſerui tui, & preces eius: E
& oſtende faciem tuam ſuper ſanctua-
rium tuum, quod deſertum eſt propter
temetipſum. * Inclina Deus meus aurem 18
tuam, & audi, aperi oculos tuos, & vide
deſolationem noſtram, & ciuitatem, ſu-
per quam inuocatum eſt nomen tuum:
neque enim in iuſtificationibus noſtris
proſternimus preces ante faciem tuã, ſed
in miſerationibus tuis multis. * Exaudi 19
Domine, placare Domine: attende & fac:
ne moreris propter temetipſum Deus
meus: quia nomen tuum inuocatum eſt
ſuper ciuitatem, & ſuper populum tuum.
* Cumque adhuc loquerer, & orarem, & 20
confiterer peccata mea, & peccata populi
mei Iſrael, & proſternerem preces meas F
in conſpectu Dei mei, pro monte ſancto
Dei mei. * Adhuc me loquente in oratio- 21
ne, ecce vir Gabriel, quem videram in vi-
ſione à principio, citò volans tetigit me
22 in tempore ſacrificij veſpertini. * Et do-
cuit me, & locutus eſt mihi, dixitque: Da-
niel nunc egreſſus ſum vt docerem te, &
23 intelligeres. * Ab exordio precum tua-
rum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni
vt indicarem tibi, quia vir deſideriorum
es: tu ergo animaduerte ſermonem, &
24 intellige viſionem.* ‖ Septuaginta hebdo- ‖ *Matt.*
mades abbreuiatæ ſunt ſuper populum *24.b.15.*
tuum, & ſuper vrbem ſanctam tuam, vt *Ioan. 1.*
conſummetur præuaricatio, & finem ac- *f.45.*
cipiat peccatum, & deleatur iniquitas, &
adducatur iuſtitia ſempiterna, & implea-
tur viſio, & prophetia, & vngatur San-
25 ctus ſanctorum. * Scitó ergo: & animad-
G uerte: Ab exitu ſermonis, vt iterum ædifi-
cetur Ieruſalem, vſque ad Chriſtum du-
cem, hebdomades ſeptem, & hebdomades
ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædifica-
bitur platea, & muri in anguſtia tempo-
26 rum. * Et poſt hebdomades ſexaginta
duas occidetur Chriſtus: & non erit eius
populus, qui eum negaturus eſt. Et ciui-
tatem & ſanctuarium diſsipabit populus
cum duce venturo: & finis eius vaſtitas,
& poſt finem belli ſtatuta deſolatio.
27 * Confirmabit autem pactum multis heb-
domada vna: & in dimidio hebdomadis
deficiet hoſtia & ſacrificium: & erit in
templo abominatio deſolationis: & vſque
ad conſummationem & finem perſeuera-
bit deſolatio.

CAP. X.

1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, ver-
A bum reuelatum eſt Danieli cogno-
mento Baltaſſar, & verbum verum, &
fortitudo magna: intellexitque ſermo-
nem: intelligentia enim eſt opus in viſio-
2 ne. * In diebus illis ego Daniel lugebam
3 trium hebdomadarum diebus, * panem
deſiderabilem non comedi, & caro & vi-
num non introierunt in os meum, ſed ne-
que vnguento vnctus ſum: donec comple-
4 rentur trium hebdomadarum dies. * Die
autem vigeſima & quarta menſis primi,
eram iuxta fluuium magnum, qui eſt Ti-
5 gris. * Et leuaui oculos meos, & vidi: &
ecce vir vnus veſtitus lineis, & renes eius
6 accincti auro obrizo: * & corpus eius
quaſi chryſolithus, & facies eius velut
ſpecies fulguris, & oculi eius vt lampas
ardens: & brachia eius, & quæ deorſum
ſunt vſque ad pedes, quaſi ſpecies æris
candentis: & vox ſermonum eius vt vox
7 multitudinis. * Vidi autem ego Daniel
B ſolus viſionem: porrò viri, qui erant me-
cum, non viderunt: ſed terror nimius ir-
ruit ſuper eos, & fugerunt in abſconditũ
8 * Ego autem relictus ſolus vidi viſionem
grandem hanc: & non remanſit in me for-
titudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt
in me, & emarcui, nec habui quidquã vi-
9 rium. * Et audiui vocem ſermonum eius:
& audiens iacebam conſternatus ſuper

Digitized by Google

faciem meam, & vultus meus hærebat
terræ.* Et ecce manus tetigit me, & ere- 10
xit me ſuper genua mea,& ſuper articu-
los manuum mearum. * Et dixit ad me: 11
Daniel vir deſideriorum, intellige verba,
quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo:
nunc enim ſum miſſus ad te. Cúmque di-
xiſſet mihi ſermonem iſtum, ſteti tremẽs.
* Et ait ad me: Noli metuere Daniel: 12
quia ex die primo, quo poſuiſti cor C
tuum ad intelligendum vt te affligeres
in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba
tua: & ego veni propter ſermones tuos.
* Princeps autem regni Perſarum reſti- 13
tit mihi viginti & vno diebus:& ecce Mi-
chael vnus de principibus primis venit in
adiutorium meum, & ego remanſi ibi
iuxta regem Perſarum. * Veni autem vt 14
docerem te quæ ventura ſunt populo tuo
in nouiſſimis diebus, quoniam adhuc vi-
ſio in dies. * Cúmque loqueretur mihi 15
huiuſcemodi verbis, deieci vultum meum
ad terram,& tacui.* Et ecce quaſi ſimili- 16
tudo filij hominis tetigit labia mea: &
aperiens os meum locutus ſum,& dixi ad
eum qui ſtabat contra me,Domine mi, in
viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ,
& nihil in me remanſit virium.* Et quo- 17
modo poterit ſeruus Domini mei loqui D
cum Domino meo? nihil enim in me re-
manſit virium,ſed & halitus meus inter-
cluditur. * Rurſum ergo tetigit me quaſi 18
viſio hominis,& confortauit me,* & di- 19
xit.Noli timere vir deſideriorum: pax ti-
bi:confortare, & eſto robuſtus. Cúmque
loqueretur mecum,conualui, & dixi:Lo-
quere Domine mi, quia confortaſti me.
* Et ait: Numquid ſcis quare venerim ad 20
te? & nunc reuertar vt prælier aduerſum
principem Perſarum. cùm ego egrederer,
apparuit princeps Græcorum veniens.
* Verumtamen annunciabo tibi quod ex- 21
preſſum eſt in ſcriptura veritatis:& nemo
eſt adiutor meus in omnibus his,niſi Mi-
chael princeps veſter.

CAP. XI.

EGo autem ab anno primo Darij Me- 1
di ſtabam vt confortaretur, & robo- A
raretur.* Et nunc veritatem annuncia- 2
bo tibi. Ecce adhuc tres reges ſtabunt
in Perſide, & quartus ditabitur opibus
nimiis ſuper omnes:& cùm inualuerit di-
uitiis ſuis, concitabit omnes aduerſum
regnum Græciæ. * Surget verò rex for- 3
tis,& dominabitur poteſtate multa,& fa-
ciet quod placuerit ei. * Et cùm ſteterit, 4
conteretur regnum eius, & diuidetur in
quattuor ventos cæli: ſed non in poſteros
eius, neque ſecundùm potentiam illius,
qua dominatus eſt. lacerabitur enim re-
gnum eius etiam in externos, exceptis
his. * Et confortabitur rex Auſtri: & de 5
principibus eius præualebit ſuper eum,
& dominabitur ditione: multa enim do-
minatio eius. * Et poſt finem annorum 6
fœderabuntur: filiáque regis Auſtri ve-
niet ad regem Aquilonis facere amici-
tiam,& non obtinebit fortitudinem bra-
chij,nec ſtabit ſemen eius:& tradetur ip-
ſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes
eius, & qui confortabant eam in tempo-
7 ribus.*Et ſtabit de germine radicum eius
B plantatio:& veniet cum exercitu, & in-
gredietur prouinciam regis Aquilonis:&
8 abutetur eis, & obtinebit. * Inſuper &
deos eorum,& ſculptilia, vaſa quoq; pre-
tioſa argenti & auri,captiua ducet in Ae-
gyptum: ipſe præualebit aduerſus regem
9 Aquilonis. * Et intrabit in regnum rex
10 Auſtri,& reuertetur ad terrã ſuam.* Filij
autem eius prouocabuntur, & congrega-
bunt multitudinem exercituum pluri-
morum:& veniet properans,& inundans:
& reuertetur,& concitabitur, & congre-
11 dietur cum robore eius. * Et prouocatus
rex Auſtri egredietur, & pugnabit aduer-
ſus regem Aquilonis,& præparabit mul-
titudinem nimiam, & dabitur multitudo
12 in manu eius. * Et eripiet multitudinem,
C & exaltabitur cor eius, & deiiciet multa
13 millia,ſed non præualebit.* Conuertetur
enim rex Aquilonis,& præparabit multi-
tudinem multò maiorem quàm priùs:&
in fine temporum annorúmque, veniet
properans cum exercitu magno,& opibus
14 nimiis. *‖ Et in temporibus illis multi ‖Iſa. 19.
conſurgent aduerſus regem Auſtri: filij c. 16.
quoque præuaricatorum populi tui ex-
tollentur vt impleant viſionem, & cor-
15 ruent.* Et veniet rex Aquilonis, & com-
portabit aggerem, & capiet vrbes muni-
tiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtine-
bunt,& conſurgent electi eius ad reſiſten-
16 dum,& non erit fortitudo.* Et faciet ve-
niens ſuper eum iuxta placitum ſuum,&
non erit qui ſtet contra faciem eius: &
ſtabit in terra inclyta, & conſumetur in
17 manu eius.* Et ponet faciem ſuam vt ve-
niat ad tenendum vniuerſum regnũ eius,
& recta faciet cum eo:& filiam femina-
rum dabit ei,vt euertat illud: & non ſta-
18 bit, nec illius erit. * Et conuertet faciem
ſuam ad inſulas, & capiet multas:& ceſ-
ſare faciet principem opprobrij ſui, &
opprobrium eius conuertetur in eum.
19 * Et conuertet faciem ſuam ad imperium
D terræ ſuæ,& impinget,& corruet, & non
20 inuenietur.* Et ſtabit in loco eius viliſſi-
mus, & indignus decore regio:& in pau-
cis diebus conteretur,non in furore, nec
21 in prælio.* Et ſtabit in loco eius deſpe-
ctus, & non tribuetur ei honor regius:&
veniet clàm,& obtinebit regnum in frau-
22 dulentia. * Et brachia pugnantis expu-
gnabũtur à facie eius, & conterentur:in-
23 ſuper & dux fœderis.* Et poſt amicitias,
cum eo faciet dolum:& aſcendet,& ſupe-
24 rabit in modico populo. * Et abundantes
& vberes vrbes ingredietur:& faciet quæ
non fecerũt patres eius,& patres patrum
eius: rapinas,& prædam, & diuitias co-
ràm diſſipabit, & contra firmiſſimas co-
gitationes

Digitized by Google

gitationes inibit:& hoc vſque ad tempus.
*Et concitabitur fortitudo eius, & cor 25
eius aduerſum regem Auſtri in exercitu
magno:& rex Auſtri prouocabitur ad bel-
lum multis auxiliis,& fortibus nimis: &
non ſtabunt, quin inibunt aduerſus eum
conſilia. * Et comedentes panem cum eo, 26
conterent illum,exercitúſque eius oppri- E
metur:& cadent interfecti plurimi.*Duo- 27
rum quoq; regum cor erit vt malefaciát,
& ad menſam vnam mendacium loquen-
tur,& non proficient:quia adhuc finis in
aliud tépus.*Et reuertetur in terrá ſuam 28
cum opibus multis:& cor eius aduerſum
teſtamentum ſanctum,& faciet,& reuer-
tetur in terram ſuam. * Statuto tempore 29
reuertetur,& veniet ad Auſtrum: & non
erit priori ſimile nouiſsimum.*Et venient 30
ſuper eum Trieres & Romani: & percu-
tietur,& reuertetur;& indignabitur con-
tra teſtamentum ſanctuarij, & faciet:
reuerteturque & cogitabit aduerſum eos,
qui dereliquerunt teſtamentum ſanctua-
rij:*Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent 31
ſanctuarium fortitudinis, & auferent iu-
ge ſacrificium:& dabunt abominationem
in deſolationem. * Et impij in teſtamen- 32
tum ſimulabunt fraudulenter: populus F
autem ſciens Deum ſuum,obtinebit, &
faciet.* Et docti in populo docebunt plu- 33
rimos:& ruent in gladio,& in flamma,&
in captiuitate;& in rapina dierũ. * Cum- 34
que corruerint, ſubleuabuntur auxilio
paruulo: & applicabuntur eis plurimi
fraudulenter. * Et de eruditis ruent, vt 35
conflentur,& eligantur,& dealbentur vſ-
que ad tempus præfinitum: quia adhuc
aliud tempus erit. * Et faciet iuxta vo- 36
luntatem ſuam rex, & eleuabitur, & ma-
gnificabitur aduerſus omnem deum: &
aduerſus Deum deorum loquetur magni-
fica,& dirigetur, donec cõpleatur iracũ-
dia: perpetrata quippe eſt definitio. * Et 37
Deum patrum ſuorum non reputabit: &
erit in concupiſcentiis feminarum, nec
quemquam deorum curabit: quia aduer-
ſum vniuerſa conſurget. * Deum autem 38
Maozim in loco ſuo venerabitur:& Deũ,
quẽ ignorauerunt patres eius,colet auro,
& argẽto,& lapide pretioſo,rebuſq; pre-
tioſis. * Et faciet vt muniat Maozim cum 39
Deo alieno, quem cognouit,& multipli- G
cabit gloriam, & dabit eis poteſtatem in
multis, & terram diuidet gratuitò. * Et 40
in tempore præfinito prælíabitur aduer-
ſus eum rex Auſtri, & quaſi tẽpeſtas ve-
niet contra illum rex Aquilonis,in curri-
bus,& in equitibus,& in claſſe magna,&
ingredietur terras,& conteret & pertran-
ſiet. * Et introibit in terram glorioſam, 41
& multæ corruent:hæ autem ſolæ ſalua-
buntur de manu eius,Edom, & Moab, &
principium filiorum Ammon. * Et mittet 42
manum ſuam in terras: & Terra Aegypti
non effugiet. * Et dominabitur theſauro- 43
rum auri & argẽti, & in omnibus pretio-
ſis Aegypti: per Libyam quoq; & Aethio-
44 piam tranſibit:*Et fama turbabit eum ab
Oriente & ab Aquilone:& veniet in mul-
titudine magna vt conterat & interficiat
45 plurimos. * Et figet tabernaculum ſuum
Apadno inter maria,ſuper montem incly-
tum & ſanctum:& veniet vſque ad ſum-
mitatem eius;& nemo auxiliabitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autem illo conſurget Mi-
A chael princeps magnus, qui ſtat pro fi-
liis populi tui: & veniet tempus quale
non fuit ab eo ex quo gentes eſſe cœpe-
runt vſque ad tempus illud.Et in tempo-
re illo ſaluabitur populus tuus, omnis
2 qui inuentus fuerit ſcriptus in libro. * Et
multi de his qui dormiunt in terræ pul-
uere,euigilabunt:‖alij in vitam æternam, ‖ Matth 25.d.46
& alij in opprobrium vt videant ſemper:
3 * Qui autem docti fuerint, ‖ fulgebunt ‖ Sap.3.b.7.
quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iu-
ſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in
4 perpetuas æternitates.* Tu autem Daniel
B claude ſermones, & ſigna librum,vſq; ad
tempus ſtatutum:plurimi pertranſibunt,
5 & multiplex erit ſcientia. * Et vidi ego
Daniel,& ecce quaſi duo alij ſtabant:vnus
hinc ſuper ripam fluminis, & alius inde
6 ex altera ripa fluminis.* Et dixi viro, qui
erat indutus lineis,qui ſtabat ſuper aquas
fluminis: Vſquequo finis horum mirabi-
7 lium?*Et audiui virum, qui indutus erat
C lineis, qui ſtabat ſuper aquis fluminis,
‖ cùm eleuaſſet dexteram & ſiniſtram ſuã ‖ Apoc. 10.a.
in cælum, & iuraſſet per viuentẽ in æter-
num,quia in tempus,& tempora,& dimi-
dium temporis. Et cùm completa fuerit
diſperſio manus populi ſancti, complebi-
8 tur vniuerſa hæc. * Et ego audiui, & non
intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit
9 poſt hæc?*Et ait:Vade Daniel,quia clauſi
ſunt,ſignatiq; ſermones,vſque ad præfini-
10 tum tempus. * Eligentur, & dealbabun-
D tur,& quaſi ignis probabuntur multi: &
impiè agent impij,neq; intelligent omnes
11 impij, porrò docti intelligent. * Et à
tempore cùm ablatum fuerit iuge ſacri-
ficium, & poſita fuerit abominatio in
deſolationem, dies mille ducenti nona-
12 ginta. *Beatus, qui expectat, & peruenit
vſque ad dies mille trecentos triginta-
13 quinque.* Tu autem vade ad præfinitum:
& requieſces, & ſtabis in ſorte tua in fi-
nem dierum.

*Hucuſq; Danielem in Hebræo volumi-
ne legimus. Quæ ſequuntur vſque
ad finem libri, de Theodotionis edi-
tione tranſlata ſunt.* CAP. XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, &
2 nomen eius Ioakim:* Et accepit vxo-
A rem nomine Suſannam, filiam Helciæ,
3 pulchrã nimis,& timentẽ Deum:* paren-
tes enim illius cùm eſſent iuſti, erudierũt
4 filiam ſuam ſecundùm legẽ Moyſi. * Erat
autem Ioakim diues valde, & erat ei po-

Digitized by Google

marium vicinum domui ſuæ:& ad ipſum
confluebant Iudæi,eò quòd eſſet honora-
bilior omniũ.*Et cõſtituti ſunt de popu- 5
lo duo ſenes iudices in illo anno : de qui-
bus locutus eſt Dominus:Quia egreſſa eſt
iniquitas de Babylone à ſenioribus iudi-
cibus,qui videbantur regere populũ.* Iſti 6
frequentabant domũ Ioakim,& veniebãt
ad eos omnes qui habebãt iudicia.* Cùm 7
autẽ populus reuertiſſet per meridiẽ , in-
grediebatur Susãna, & deãbulabat in po-
mario viri ſui.* Et videbant eã ſenes quo- 8
tidie ingredientem,& deambulantem : &
exarſerũt in cõcupiſcentiã eius:* & euer- 9
terunt ſenſum ſuũ,& declinauerunt ocu-
los ſuos vt non viderent cælum,neque re-
cordarentur iudiciorum iuſtorum.*Erant 10
ergo ambo vulnerati amore eius , nec in- B
dicauerunt ſibi viciſsim dolorem ſuum:
* erubeſcebant enim indicare ſibi concu- 11
piſcentiã ſuam,volentes concumbere cum
ea:*& obſeruabant quotidie ſolicitiùs vi- 12
dere eam. Dixitq; alter ad alterum :* Ea- 13
mus domũ,quia hora prãdij eſt. Et egreſ-
ſi receſſerunt à ſe. * Cumque reuertiſſent, 14
venerunt in vnum:& ſciſcitantes ab inui-
cem cauſam,confeſsi ſunt concupiſcentiã
ſuam:& tunc in cõmuni ſtatuerunt tem-
pus,quando eam poſſent inuenire ſolam.
* Factum eſt autẽ,cùm obſeruarent diem 15
aptũ , ingreſſa eſt aliquando ſicut heri &
nudiuſtertius , cum duabus ſolis puellis,
voluitq; lauari in pomario : æſtus quippe
erat:*& nõ erat ibi quiſquã , præter duos 16
ſenes abſconditos,& contemplantes eam.
* Dixit ergo puellis : Afferte mihi oleum, 17
& ſmigmata,& oſtia pomarij claudite, vt
lauer.* Et fecerunt ſicut præceperat:clau- 18
ſeruntq; oſtia pomarij,& egreſſæ ſunt per
poſticum,vt afferrent quæ iuſſerat:neſcie-
bantq; ſenes intus eſſe abſconditos.*Cùm 19
autem egreſſæ eſſent puellæ , ſurrexerunt C
duo ſenes,& accurrerũt ad eã, & dixerũt:
* Ecce oſtia pomarij clauſa ſunt, & nemo 20
nos videt,& nos in concupiſcentia tui ſu-
mus:quam ob rem aſſentire nobis, & cõ-
miſcere nobiſcum. * quòd ſi nolueris, di- 21
cemus contra te teſtimonium,quòd fuerit
tecum iuuenis,& ob hãc cauſam emiſeris
puellas à te.* Ingemuit Suſanna , & ait: 22
Anguſtiæ ſunt mihi vndique : ſi enim hoc
egero,mors mihi eſt : ſi autem non egero,
non effugiam manus veſtras.* Sed melius 23
eſt mihi abſque opere incidere in manus
veſtras, quàm peccare in cõſpectu Domi-
ni. * Et exclamauit voce magna Suſanna: 24
exclamauerunt autem & ſenes aduerſus
eã.* Et cucurrit vnus ad oſtia pomarij,& 25
aperuit. * Cùm ergo audiſſent clamorem 26
famuli domus in pomario , irruerunt per
poſticum vt viderent quidnã eſſet. * Poſt- 27
quam autem ſenes locuti ſunt, erubuerũt D
ſerui vehementer ; quia numquam dictus
fuerat ſermo huiuſcemodi de Suſanna. Et
facta eſt dies craſtina. * Cùmque veniſſet 28
populus ad Ioakim virum eius , venerunt
& duo presbyteri pleni iniqua cogitatio-
ne aduerſus Suſannã, vt interficerẽt eam.
29 * Et dixerunt coram populo : Mittite ad
Suſannam filiam Helciæ vxorem Ioakim.
30 Et ſtatim miſerunt.* Et venit cum paren-
tibus,& filiis, & vniuerſis cognatis ſuis.
31 * Porrò Suſanna erat delicata nimis , &
32 pulchra ſpecie.* At iniqui illi iuſſerunt
vt diſco operiretur (erat enim cooperta)
33 vt vel ſic ſatiarentur decore eius.*Flebant
igitur ſui , & omnes qui nouerant eam.
34 * Conſurgentes autem duo presbyteri in
medio populi, poſuerunt manus ſuas ſu-
35 per caput eius. * Quæ flens ſuſpexit ad
cælum:erat enim cor eius fiduciã habens
36 in Domino.*Et dixerunt presbyteri:Cùm
deambularemus in pomario ſoli, ingreſſa
eſt hæc cum duabus puellis : & clauſit o-
37 ſtia pomarij , & dimiſit à ſe puellas.* Ve-
nitq; ad eam adoleſcens,qui erat abſcon-
38 ditus , & concubuit cum ea * Porrò nos
cùm eſſemus in angulo pomarij, videntes
iniquitatem , cucurrimus ad eos,& vidi-
39 mus eos pariter commiſceri.* Et illum
quidem non quiuimus comprehendere,
quia fortior nobis erat , & apertis oſtiis
40 exiliuit:*hanc autem cùm apprehendiſſe-
E mus,interrogauimus, quiſnam eſſet ado-
leſcens,& noluit indicare nobis:huius rei
41 teſtes ſumus. * Credidit eis multitudo,
quaſi ſenibus & iudicibus populi,& con-
42 demnauerunt eam ad mortem.*Exclama-
uit autem voce magna Suſanna , & dixit:
Deus æterne , qui abſconditorum es co-
gnitor , qui noſti omnia antequam fiant,
43 * tu ſcis quoniã falſum teſtimonium tu-
lerunt cõtra me:& ecce morior, cùm ni-
hil horum fecerim,quæ iſti malitioſè cõ-
44 poſuerunt aduerſum me.* Exaudiuit au-
45 tem Dominus vocem eius.* Cùmque du-
ceretur ad mortem , ſuſcitauit Dominus
ſpiritum ſanctum pueri iunioris , cuius
46 nomen Daniel:* Et exclamauit voce ma-
gna : Mundus ego ſum à ſanguine huius.
47 * Et conuerſus omnis populus ad eum,
dixit : Quis eſt iſte ſermo, quem tu locu-
48 tus es?* Qui cùm ſtaret in medio eorum,
ait:Sic fatui filij Iſrael,non iudicãtes, ne-
que quod verum eſt cognoſcentes,condẽ-
49 naſtis filiam Iſrael? * Reuertimini ad iu-
dicium , quia falſum teſtimonium locuti
50 ſunt aduerſus eam.* Reuerſus eſt ergo
F populus cum feſtinatione , & dixerunt ei
ſenes : Veni,& ſede in medio noſtrûm,&
indica nobis : quia tibi Deus dedit hono-
51 rem ſenectutis.* Et dixit ad eos Daniel:
Separate illos ab inuicem procul , & di-
52 iudicabo eos. * Cùm ergo diuiſi eſſent
alter ab altero , vocauit vnum de eis , &
dixit ad eum : Inueterate dierum malo-
rum,nunc venerunt peccata tua,quę ope-
53 rabaris priùs , * iudicans iudicia iniuſta,
innocentes opprimens , & dimittens no-
xios,dicente Domino : ‖ Innocentem & ‖Exo.23.
54 iuſtum non interficies. * Nunc ergo ſi vi- 4.
diſti eam , dic ſub qua arbore videris eos
collo

Digitized by Google

colloquentes ſibi. Qui ait : Sub ſchino.
* Dixit autem Daniel : Rectè mentitus es 55
in caput tuum : Ecce enim Angelus Dei
accepta ſententia ab eo,ſcindet te mediũ.
* Et,amoto eo,iuſsit venire aliũ, & dixit 56
ei; Semen Chanaan,& non Iuda, ſpecies
decepit te,& cõcupiſcentia ſubuertit cor
tuum:* ſic faciebatis filiabus Iſrael,& il- 57
læ timentes loquebantur vobis : ſed filia
Iuda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram.
* Nunc ergo dic mihi,ſub qua arbore cõ- 58
prehenderis eos loquentes ſibi. Qui ait:
Sub prino. *Dixit autem ei Daniel:Rectè 59
mentitus es & tu in caput tuum : manet G
enim Angelus Domini, gladium habens,
vt ſecet te mediũ,& interficiat vos. * Ex- 60
clamauit itaq; omnis cœtus voce magna,
& benedixerũt Deum, qui ſaluat ſperan-
tes in ſe. * Et conſurrexerunt aduerſus 61
duos presbyteros* (conuicerat enim eos
Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimo-
nium) feceruntque eis ſicut male egerant
‖ Deu.19. d.19. aduerſus proximum, * ‖ vt facerent ſe- 62
cundùm legẽ Moyſi:& interfecerunt eos,
& ſaluatus eſt ſanguis innoxius in die il-
la.* Helcias autem & vxor eius laudaue- 63
runt Deum pro filia ſua Suſanna,cũ Ioa-
kim marito eius, & cognatis omnibus.
quia non eſſet inuenta in ea res turpis.
* Daniel autem factus eſt magnus in con- 64
ſpectu populi,à die illa,& deinceps. * Et 65
rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos,
& ſuſcepit Cyrus Perſes regnum eius.

CAP. XIIII.

Erat autem Daniel conuiua regis, & 1
honoratus ſuper omnes amicos eius. A
* Erat quoque idolum apud Babylonios 2
nomine Bel: & impendebantur in eo per
dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim,&
oues quadraginta, vinique amphoræ ſex.
* Rex quoque colebat eum, & ibat per 3
ſingulos dies adorare eum : porrò Daniel
adorabat Deum ſuum. Dixitque ei rex:
Quare non adoras Bel ? * Qui reſpon- 4
dens ait ei: Quia non colo idola manufa-
cta,ſed viuentem Deum, qui creauit cæ-
lum & terram, & habet poteſtatem om-
nis carnis. * Et dixit rex ad eum:Non vi- 5
detur tibi eſſe Bel viuens Deus ? Annon
vides quanta comedat & bibat quotidie?
* Et ait Daniel arridens:Ne erres rex, iſte 6
enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus B
æreus,neque comedit aliquãdo. * Et ira- 7
tus rex vocauit ſacerdotes eius,& ait eis:
Niſi dixeritis mihi, quis eſt qui comedat
impenſas has,moriemini.* Si autẽ oſten- 8
deritis, quoniam Bel comedat hæc, mo-
rietur Daniel, quia blaſphemauit in Bel.
Et dixit Daniel regi : Fiat iuxta verbum
tuum. * Erant autem ſacerdotes Bel ſe- 9
ptuaginta,exceptis vxoribus, & paruulis,
& filiis.Et venit rex cum Daniele in tem-
plum Bel. * Et dixerunt ſacerdotes Bel: 10
Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone
eſcas,& vinum miſce, & claude oſtium,
& ſigna annulo tuo ;* & cum ingreſſus 11
C fueris manè, niſi inueneris omnia come-
ſta à Bel,morte morietur, vel Daniel qui
12 mentitus eſt aduerſum nos. * Contemne-
bant autem, quia fecerant ſub menſa ab-
ſconditum introitum,& per illum ingre-
13 diebantur ſemper,& deuorabant ea.* Fa-
ctum eſt igitur poſtquã ingreſsi ſunt il-
li,rex poſuit cibos ante Bel: præcepit Da-
niel pueris ſuis,& attulerunt cinerem,&
cribrauit per totum templum coram re-
ge:& egreſsi clauſerũt oſtium:& ſignan-
14 tes annulo regis abierũt.* Sacerdotes au-
tem ingreſsi ſunt nocte iuxta cõſuetudi-
nem ſuam,& vxores,& filij eorum:& co-
15 mederunt omnia, & biberunt. * Surrexit
autem rex primo diluculo,& Daniel cum
16 eo. * Et ait rex : Saluáne ſunt ſignacula,
17 Daniel? Qui reſpondit:Salua,rex.*Statim-
D que cùm aperuiſſet oſtium, intuitus rex
menſam,exclamauit voce magna:Magnus
es Bel,& non eſt apud te dolus quiſquam.
18 * Et riſit Daniel : & tenuit regem ne in-
grederetur intrò:& dixit: Ecce pauimen-
tum animaduerte cuius veſtigia ſint hæc.
19 * Et dixit rex:Video veſtigia virorum, &
mulierum,& infantium.Et iratus eſt rex.
20 * Tunc apprehendit ſacerdotes,& vxores,
& filios eorum;& oſtenderunt ei abſcon-
dita oſtiola, per quæ ingrediebantur, &
conſumebant quæ erant ſuper menſam.
21 * Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in
poteſtatem Danielis : qui ſubuertit eum,
22 & templum eius. * Et erat draco magnus
in loco illo, & colebant eum Babylonij.
23 * Et dixit rex Danieli : Ecce nunc non
potes dicere quia iſte nõ ſit Deus viuens:
24 adora ergo eum. * Dixitque Daniel : Do-
minum Deum meum adoro: quia ipſe eſt
E Deus viuens : iſte autem non eſt Deus
25 viuens. * Tu autem rex da mihi poteſta-
tem,& interficiam draconem abſque gla-
26 dio & fuſte. Et ait rex : Do tibi. * Tulit
ergo Daniel picem, & adipem, & pilos,
& coxit pariter : fecitque maſſas, & de-
dit in os draconis, & diruptus eſt draco.
27 Et dixit : Ecce quem colebatis. * Quod
cùm audiſſent Babylonij, indignati ſunt
vehementer : & congregati aduerſum re-
gem, dixerunt : Iudæus factus eſt rex:
Bel deſtruxit, draconem interfecit, &
28 ſacerdotes occidit. * Et dixerunt cùm
veniſſent ad regem : Trade nobis Danie-
lem,alioquin interficiemus te,& domum
29 tuam. * Vidit ergo rex quòd irruerent in
F eum vehementer: & neceſsitate compul-
30 ſus tradidit eis Danielem. * Qui miſerunt
eum in lacum leonum, & erat ibi diebus
31 ſex. * Porrò in lacu erant leones ſeptem,
& dabantur eis duo corpora quotidie,
& duæ oues : & tunc non data ſunt eis,
32 vt deuorarent Danielem. * Erat autem
Habacuc propheta in Iudæa, & ipſe co-
xerat pulmentum, & intriuerat panes in
alueolo : & ibat in campum vt ferret
33 meſſoribus. * Dixitque Angelus Domini
ad Habacuc : Fer prandium, quod habes,

Digitized by Google

in Babylonē Danieli, qui eſt in lacu leo-
num. * Et dixit Habacuc: Domine Baby- 34
Ezech. 8.a.3. lonem non vidi, & lacum neſcio. * Et 35
apprehendit eũ Angelus Domini in verti-
ce eius, & portauit eum capillo capitis
ſui, poſuitque eum in Babylone ſupra la-
cum in impetu ſpiritus ſui.* Et clamauit 36
Habacuc, dicens: Daniel ſerue Dei, tolle
prandium, quod miſit tibi Deus. * Et ait 37
Daniel: Recordatus es mei Deus, & non
dereliquiſti diligẽtes te.*Surgénſque Da- 38
niel comedit. Porrò Angelus Domini re-
ſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo. 39
* Venit ergo rex die ſeptimo vt lugeret
Danielē: & venit ad lacũ, & introſpexit,
& ecce Daniel ſedens in medio leonum.
* Et exclamauit voce magna rex, dicens: 40
Magnus es Domine Deus Danielis. Et ex-
traxit eum de lacu leonum.* Porrò illos, 41
qui perditionis eius cauſa fuerant, intro-
miſit in lacum, & deuorati ſunt in mo-
mento coram eo. * Tunc rex ait: Pa- 42
ueant omnes habitantes in vniuerſa ter-
ra Deum Danielis: quia ipſe eſt ſaluator,
faciens ſigna & mirabilia in terra: qui li-
berauit Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPVT I.

VErbum Domini, quod factum eſt ad 1
Oſee filium Beeri, in diebus Oziæ, A
Ioathan, Achaz, Ezechiæ, regum Iuda, &
in diebus Ieroboam filij Ioas regis Iſrael.
* Principium loquendi Domino in Oſee: 2
& dixit Dominus ad Oſee, Vade, ſume ti-
bi vxorem fornicationum, & fac tibi fi-
lios fornicationum: quia fornicans for- B
nicabitur terra à Domino. * Et abiit, & 3
accepit Gomer filiam Debelaim: & con-
cepit, & peperit ei filium. * Et dixit Do- 4
minus ad eum: voca nomen eius Iezrahel:
quoniam adhuc modicũ, & viſitabo ſan-
guinem Iezrahel ſuper domum Iehu, &
quieſcere faciam regnum domus Iſrael.
* Et in illa die conteram arcum Iſrael in 5
valle Iezrahel.* Et concepit adhuc, & pe- 6
perit filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius
Abſque miſericordia: quia non addam
vltrà miſereri domui Iſrael, ſed obliuio-
ne obliuiſcar eorum. * Et domui Iuda 7
miſerebor, & ſaluabo eos in Domino Deo C
ſuo: & non ſaluabo eos in arcu, & gla-
dio, & in bello, & in equis, & in equiti-
bus. * Et ablactauit eam, quæ erat abſque 8
miſericordia. Et concepit, & peperit filiũ.
* Et dixit: Voca nomē eius: Non populus 9
meus: quia vos non populus meus: &
ego non ero veſter. * Et erit numerus fi- 10
liorum Iſrael quaſi arena maris, quæ ſine
Rom. 9.e.16. menſura eſt, & nõ numerabitur. Et erit
in loco vbi dicetur eis: Nõ populus meus
vos, dicetur eis: Filij Dei viuentis.* Et cõ- 11
gregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pari-
ter: & ponẽt ſibimet caput vnũ, & aſcen-
dent de terra: quia magnus dies Iezrahel.

CAP. II.

1 DIcite fratribus veſtris: Populus
A meus: & ſorori veſtræ, Miſericor-
2 diam conſecuta. * Iudicate matrem ve-
ſtrã: iudicate: quoniam ipſa nõ vxor mea,
& ego non vir eius, auferat fornicationes
ſuas à facie ſua, & adulteria ſua de medio
3 vberum ſuorum. * Ne fortè expoliē eam
nudam, & ſtatuã eam ſecũdùm diem na-
tiuitatis ſuæ: & ponam eam quaſi ſolitu-
dinem, & ſtatuam eam velut terrã inuiã,
4 & interficiam eam ſiti. * Et filiorũ illius
non miſerebor: quoniam filij fornicatio-
5 nũ ſunt, * quia fornicata eſt mater eorũ,
confuſa eſt quæ concepit eos: quia dixit:
Vadam poſt amatores meos, qui dãt panes
mihi, & aquas meas, lanam meam, & linũ
6 meum, oleũ meum, & potũ meum.* Pro-
pter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpi-
nis, & ſepiã eam maceria, & ſemitas ſuas
7 nõ inueniet.* Et ſequetur amatores ſuos,
B & non apprehendet eos: & quæret eos, &
non inueniet, & dicet: Vadam, & reuertar
ad virum meum priorem: quia bene mihi
8 erat tunc magis quàm nunc.* Et hæc ne-
ſciuit, quia ego dedi ei frumentum, & vi-
num, & oleum, & argentum multiplicaui
9 ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.* Idcirco
conuertar, & ſumam frumentum meum
in tempore ſuo, & vinum meum in tem-
pore ſuo, & liberabo lanam meã & linum
meum, quæ operiebant ignominiam eius.
10 * Et nunc reuelabo ſtultitiã eius in ocu-
lis amatorum eius: & vir non eruet eam
11 de manu mea:* & ceſſare faciã omne gau-
diũ eius, ſolemnitatē eius, neomeniã eius,
ſabbatũ eius, & omnia feſta tēpora eius.
12 * Et corrumpã vineã eius, & ficũ eius: de
C quibus dixit: Mercedes hæ, meæ ſunt, quas
dederunt mihi amatores mei: & ponam
eam in ſaltũ, & comedet eam beſtia agri.
13 * Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, qui-
bus accendebat incenſum, & ornabatur
inaure ſua, & monili ſuo, & ibat poſt
amatores ſuos, & mei obliuiſcebatur, di-
14 cit Dominus.* Propter hoc, ecce ego la-
ctabo eam, & ducam eam in ſolitudinem:
15 & loquar ad cor eius. * Et dabo ei vini-
tores eius ex eodē loco, & vallē Achor ad
aperiendam ſpem: & canet ibi iuxta dies
iuuentutis ſuæ, & iuxta dies aſcenſionis
16 ſuæ de terra Aegypti. * Et erit in die illa,
ait Dominus: vocabit me: Vir meus: & nõ
17 vocabit me vltrà, Baali.* Et auferam no-
mina Baalim de ore eius, & non recorda-
18 bitur vltrà nominis eorum. * Et per-
D cutiam cum eis fœdus in die illa, cum
beſtia agri, & cum volucre cæli, & cum
reptili terræ: & arcum, & gladium, &
bellum conteram de terra: & dormire eos
19 faciam fiducialiter. * Et ſponſabo te mi-
hi in ſempiternum: & ſpõſabo te mihi in
iuſtitia, & iudicio, & in miſericordia, &
in

Digitized by Google

in miſerationibus. * Et ſponſabo te mi- 20
hi in fide: & ſcies quia ego Dominus.
* Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Do- 21
minus, exaudiam cælos, & illi exaudient
terram. * Et terra exaudiet triticum, & 22
vinum, & oleum: & hæc exaudient Iez-
rahel.* Et ſeminabo eam mihi in terra, & 23
miſerebor eius, quæ fuit abſque miſeri-
‖ Rom. 9. c. 25. 1. Pet. 2. b. 10.
cordia.* ‖ Et dicam non populo meo: Po- 24
pulus meus es tu: & ipſe dicet, Deus meus
es tu.

CAP. III.

ET dixit Dominus ad me: Adhuc va- 1
de, & dilige mulierem dilectam ami- A
co & adulteram: ſicut diligit Dominus
filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos
alienos, & diligunt vinacia vuarum. * Et 2
fodi eam mihi quindecim argenteis, &
coro hordei, & dimidio coro hordei. * Et 3
dixi ad eam: Dies multos expectabis me: B
non fornicaberis, & non eris viro: ſed &
ego expectabo te: * quia dies multos ſe- 4
debunt filij Iſrael ſine rege, & ſine prin-
cipe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſi-
‖ Ezech. 34. e. 23.
ne ephod, & ſine theraphim, * ‖ & poſt 5
hæc reuertentur filij Iſrael, & quærent
Dominum Deum ſuum, & Dauid regem
ſuum: & pauebunt ad Dominum, & ad
bonum eius, in nouiſſimo dierum.

CAP. IIII.

AVdite verbum Domini filij Iſrael, 1
quia iudicium Domino cum habita- A
toribus terræ: non eſt enim veritas, &
non eſt miſericordia, & non eſt ſcien-
tia Dei in terra. * Maledictum, & men- 2
dacium, & homicidium, & furtum, &
adulterium inundauerũt, & ſanguis ſan-
guinem tetigit.* Propter hoc lugebit ter- 3
ra, & infirmabitur omnis qui habitat in
ea, in beſtia agri, & in volucre cæli: ſed &
piſces maris congregabuntur.* Verumta- 4
men vnuſquiſque non iudicet: & non ar-
guatur vir: populus enim tuus, ſicut hi
qui contradicunt ſacerdoti. * Et corrues 5
hodie, & corruet etiam propheta tecum: B
nocte tacere feci matrem tuam. * Conti- 6
cuit populus meus, eo quòd non habuerit
ſcientiam: quia tu ſcientiam repuliſti, re-
pellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi: &
oblita es legis Dei tui, obliuiſcar filiorũ
tuorũ & ego. * Secundùm multitudinem 7
eorum ſic peccauerunt mihi: gloriam eo-
rum in ignominiam cõmutabo.* Peccata 8
populi mei comedent, & ad iniquitatem
eorum ſubleuabunt animas eorum. * Et 9
erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſitabo
ſuper eum vias eius, & cogitationes eius
reddam ei. * Et comedent, & non ſatura- 10
buntur: fornicati ſunt, & non ceſſauerũt: C
quoniam Dominum dereliquerunt in nõ
cuſtodiendo. * Fornicatio, & vinum, & 11
ebrietas auferunt cor. * Populus meus in 12
ligno ſuo interrogauit, & baculus eius
annunciauit ei: ſpiritus enim fornicatio-
num decepit eos, & fornicati ſunt à Deo
ſuo.* Super capita montium ſacrificabãt, 13
& ſuper colles accendebant thymiama:
ſubtus quercum & populum, & terebin-
thum, quia bona erat vmbra eius: ideo
fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ ve-
14 ſtræ adulteræ erunt. * Non viſitabo ſuper
D filias veſtras cùm fuerint fornicatæ, &
ſuper ſponſas veſtras cùm adulterauerint:
quoniam ipſi cum meretricibus conuer-
ſabantur, & cum effeminatis ſacrificabãt,
15 & populus non intelligens vapulabit.* Si
fornicaris tu Iſrael, non delinquat ſaltem
Iuda: & nolite ingredi in Galgala, & ne
aſcenderitis in Bethauen, neque iurauer-
16 tis: Viuit Dominus. * Quoniam ſicut vac-
ca laſciuiens declinauit Iſrael: nunc pa-
ſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitu-
17 dine. * Particeps idolorum Epraim, di-
18 mitte eum. * Separatum eſt conuiuium
eorum, fornicatione fornicati ſunt: dile-
xerunt afferre ignominiam protectores
19 eius. * Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis,
& confundentur à ſacrificiis ſuis.

CAP. V.

1 AVdite hoc ſacerdotes, & attendite
A domus Iſrael, & domus regis au-
ſcultate: quia vobis iudicium eſt, quo-
niam laqueus facti eſtis ſpeculationi, &
2 rete expanſum ſuper Thabor. * Et victi-
mas declinaſtis in profundũ: & ego eru-
3 ditor omniũ eorum. * Ego ſcio Ephraim,
& Iſrael non eſt abſconditus à me: quia
nunc fornicatus eſt Ephraim, contamina-
4 tus eſt Iſrael. * Non dabunt cogitationes
ſuas vt reuertantur ad Deum ſuum: quia
B ſpiritus fornicationum in medio eorum,
5 & Dominum non cognouerunt. * Et re-
ſpondebit arrogantia Iſrael in facie eius:
& Iſrael & Ephraim ruent in iniquitate
6 ſua, ruet etiam Iudas cum eis. * In gre-
gibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad
quærendum Dominum, & nõ inuenient:
7 ablatus eſt ab eis. * In Dominum præ-
uaricati ſunt, quia filios alienos genue-
runt: nunc deuorabit eos menſis cum par-
8 tibus ſuis. * Clangite buccina in Gabaa,
C tuba in Rama: vlulate in Bethauen,
9 poſt tergum tuum Beniamin. * Ephraim
in deſolatione erit in die correptionis:
10 in tribubus Iſrael oſtendi fidem. * Facti
ſunt principes Iuda quaſi aſſumentes ter-
minum: ſuper eos effundam quaſi aquam
11 iram meam. * Calumniam patiens eſt
Ephraim, fractus iudicio: quoniam cœ-
12 pit abire poſt ſordes. * Et ego quaſi ti-
nea Ephraim: & quaſi putredo domui
13 Iuda. * Et vidit Ephraim languorem
D ſuum, & Iuda vinculum ſuum: & abiit
Ephraim ad Aſſur, & miſit ad regem
Vltorem: & ipſe non poterit ſanare vos,
nec ſoluere poterit à vobis vinculum.
14 * Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, &
quaſi catulus leonis domui Iuda: ego
ego capiam, & vadam: tollam, & non eſt
15 qui eruat. * Vadens reuertar ad locum
meum: donec deficiatis, & quæratis fa-
ciem meam.

Digitized by Google

CAP. VI.

IN tribulatione ſua manè conſurgent 1
ad me: Venite, & reuertamur ad Do- A
minum: * quia ipſe cepit, & ſanabit nos: 2
‖ 1.Cor. percutiet, & curabit nos. * ‖ Viuificabit 3
15. a.3. nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcita-
bit nos, & viuemus in conſpectu eius.
Sciemus, ſequemurque vt cognoſcamus B
Dominum: quaſi diluculum præparatus
eſt egreſſus eius, & veniet quaſi imber
nobis temporaneus, & ſerotinus terræ.
* Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam 4
tibi Iuda? miſericordia veſtra quaſi nu-
bes matutina, & quaſi ros manè pertran- C
ſiens. * Propter hoc dolaui in prophetis, 5
occidi eos in verbis oris mei: & iudicia
‖ 1.Reg. tua quaſi lux egredientur. * ‖ Quia mi- 6
15.c.22. ſericordiam volui, & non ſacrificium: &
Eccl. 4. ſcientiam Dei, pluſquàm holocauſta.
d.17. * Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt 7
Matt.9. pactum, ibi præuaricati ſunt in me.* Ga- 8
b.13.& laad ciuitas operantiũ idolum, ſupplan-
12. a. tata ſanguine. * Et quaſi fauces virorum 9
latronum, particeps ſacerdotum, in via D
interficientium pergentes de Sichem: quia
ſcelus operati ſunt. * In domo Iſrael vidi 10
horrendum: ibi fornicationes Ephraim:
contaminatus eſt Iſrael.* Sed & Iuda po- 11
ne meſſem tibi, cùm conuertero captiui-
tatem populi mei.

CAP. VII.

CVm ſanare vellem Iſrael, reuelata 1
eſt iniquitas Ephraim, & malitia A
Samariæ, quia operati ſunt mendacium:
& fur ingreſſus eſt ſpolians, latrunculus
foris. * Et ne fortè dicant in cordibus 2
ſuis, omnem malitiam eorum me recor-
datum: nunc circumdederunt eos adin-
uentiones ſuæ, corã facie meã factæ ſunt.
* In malitia ſua lætificauerunt regem: & 3
in mẽdaciis ſuis principes.* Omnes adul- 4
terantes, quaſi clibanus ſuccenſus à co-
quente: quieuit paululùm ciuitas à com-
mixtione fermenti, donec fermentaretur
totum.* Dies regis noſtri: cœperunt prin- 5
cipes furere à vino: extẽdit manum ſuam B
cum illuſoribus.* Quia applicuerũt qua- 6
ſi clibanum cor ſuum, cùm inſidiaretur
eis: tota nocte dormiuit coquens eos,
manè ipſe ſuccenſus quaſi ignis flammæ.
* Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus, & 7
deuorauerunt iudices ſuos: omnes reges
eorum ceciderunt: non eſt qui clamet in
eis ad me. * Ephraim in populis ipſe 8
commiſcebatur: Ephraim factus eſt ſub-
cinericius panis, qui non reuerſatur.
* Comederunt alieni robur eius, & ipſe 9
neſciuit: ſed & cani effuſi ſunt in eo, & C
ipſe ignorauit. * Et humiliabitur ſuper- 10
bia Iſrael in facie eius: nec reuerſi ſunt
ad Dominum Deum ſuum, & non quæ-
ſierunt eum in omnibus his. * Et factus 11
eſt Ephraim quaſi columba ſeducta non
habens cor: Aegyptum inuocabant, ad Aſ-
ſyrios abierunt. * Et cùm profecti fue- 12
rint, expandam ſuper eos rete meum: qua-
ſi volucrem cæli detraham eos, cædam
eos ſecundùm auditionem cœtus eorum.
13 * Væ eis, quoniam receſſerunt à me: va-
D ſtabuntur, quia præuaricati ſunt in me: &
ego redemi eos: & ipſi locuti ſunt contra
14 me mendacia. * Et non clamauerunt ad
me in corde ſuo, ſed vlulabant in cubi-
libus ſuis: ſuper triticum & vinum rumi-
15 nabant, receſſerunt à me.* Et ego erudiui
eos, & confortaui brachia eorum: & in
16 me cogitauerunt malitiam.* Reuerſi ſunt
vt eſſent abſque iugo, facti ſunt quaſi ar-
cus doloſus: cadent in gladio principes
eorum, à furore linguæ ſuæ. Iſta ſubſan-
natio eorum in Terra Aegypti.

CAP. VIII.

1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila
A ſuper domum Domini: pro eo quòd
tranſgreſſi ſunt fœdus meum, & legem
2 meam præuaricati ſunt.* Me inuocabunt:
3 Deus meus cognouimus te Iſrael. * Pro-
iecit Iſrael bonum, inimicus perſequetur
4 eum. * Ipſi regnauerunt, & non ex me:
principes extiterunt, & non cognoui: ar-
gentum ſuum & aurũ ſuum fecerunt ſi-
5 bi idola, vt interirent: * proiectus eſt vi-
B tulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus
in eos, vſquequò non poterunt emundari?
6 * Quia ex Iſrael & ipſe eſt: artifex fecit
illum, & non eſt Deus: quoniam in ara-
7 nearũ telas erit vitulus Samariæ. * Quia
ventum ſeminabũt, & turbinem metent:
culmus ſtans non eſt in eo, germen non
faciet farinam: quod & ſi fecerit, alieni
8 comedent eam. * Deuoratus eſt Iſrael:
nunc factus eſt in nationibus quaſi vas
9 immundum. * Quia ipſi aſcenderunt ad
C Aſſur, onager ſolitarius ſibi: Ephraim
10 munera dederunt amatoribus. * Sed &
cùm mercede cõduxerint nationes, nunc
congregabo eos: & quieſcẽt paulìſper ab
11 onere regis, & principum.* Quia multi-
plicauit Ephraim altaria ad peccandum:
12 factæ ſunt ei aræ in delictum. * Scribam
ei multiplices leges meas, quæ velut alie-
13 næ computatæ ſunt. * Hoſtias offerent,
D immolabunt carnes, & comedent, & Do-
minus non ſuſcipiet eas: nunc recordabi-
tur iniquitatis eorum, & viſitabit pec-
cata eorum: ipſi in Aegyptum cõuerten-
14 tur. * Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui, &
ædificauit delubra: & Iudas multiplica-
uit vrbes munitas: & mittam ignem in
ciuitates eius, & deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

1 NOli lætari Iſrael, noli exultare ſicut
A populi: quia fornicatus es à Deo
tuo, dilexiſti mercedẽ ſuper omnes areas
2 tritici.* Area & torcular non paſcet eos,
3 & vinum mentietur eis. * Non habi-
tabunt in terra Domini: reuerſus eſt
Ephraim in Aegyptum, & in Aſſyriis pol-
4 lutum comedit. * Non libabunt Domino
vinum, & non placebunt ei: ſacrificia eo-
rum, quaſi panis lugentium, omnes qui
comedent eum, contaminabuntur: quia
panis

Digitized by Google

panis eorum animæ ipſorum, non intra-
bit in domum Domini. * Quid facietis in 5
die ſolemni, in die feſtiuitatis Domini?
* Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate: 6
Aegyptus congregabit eos, Memphis ſe- B
peliet eos: deſiderabile argentum eorum
vrtica hereditabit, lappa in tabernaculis
eorum. * Venerunt dies viſitationis, ve- 7
nerunt dies retributionis: ſcitote Iſrael
ſtultum prophetam, inſanum virum ſpi-
ritualem, propter multitudinem iniqui-
tatis tuæ, & multitudinem amentiæ.
* Speculator Ephraim cum Deo meo: 8
propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper
omnes vias eius, inſania in domo Dei
‖ Iud. 20. eius. * ‖ Profundè peccauerunt, ſicut in 9
diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis C
eorum, & viſitabit peccata eorum. * Quaſi 10
vuas in deſerto, inueni Iſrael: quaſi prima
poma ficulneæ in cacumine eius, vidi pa-
tres eorum; ipſi autem intrauerunt ad
Beelphegor, & abalienati ſunt in confu-
ſionem, & facti ſunt abominabiles, ſicut
ea quæ dilexerunt. * Ephraim quaſi auis 11
auolauit, gloria eorum à partu, & ab vte-
ro, & à conceptu. * Quod & ſi enutrie- 12
rint filios ſuos, abſque liberis eos faciam
in hominibus: ſed & væ eis cùm receſſero
ab eis. * Ephraim, vt vidi, Tyrus erat 13
fundata in pulchritudine: & Ephraim D
educet ad interfectorem filios ſuos. * Da 14
eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vul-
‖ 1. Reg. 2. uam ſine liberis, & vbera arentia. * ‖ Om- 15
nes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi
exoſos habui eos: propter malitiam ad-
inuentionum eorum, de domo meâ eii-
ciam eos: non addam vt diligam eos, om-
nes principes eorũ recedentes. * Percuſſus 16
eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt:
fructum nequaquam facient. Quòd & ſi
genuerint, interficiam amantiſsima vteri
eorum. * Abiiciet eos Deus meus, quia non 17
audierũt eum: & erũt vagi in nationibus.

CAP. X.

VItis frondoſa Iſrael, fructus adæqua- 1
tus eſt ei: ſecundùm multitudinem A
fructus ſui multiplicauit altaria, iuxta
vbertatem terræ ſuæ exuberauit ſimula-
chris. * Diuiſum eſt cor eorum, nunc in- 2
teribunt: ipſe confringet ſimulachra eo-
rum, depopulabitur aras eorum. * Quia 3
nunc dicent: Non eſt rex nobis: non enim
timemus Dominũ: & rex quid faciet no-
bis? * Loquimini verba viſionis inutilis, 4
& ferietis fœdus: & germinabit quaſi
amaritudo iudicium ſuper ſulcos agri.
* Vaccas Bethauen coluerunt habitatores 5
Samariæ: quia luxit ſuper eum populus B
eius, & æditui eius ſuper eum exultaue-
runt in gloria eius, quia migrauit ab eo.
* Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, 6
munus regi vltori: confuſio Ephraim ca-
piet, & confundetur Iſrael in voluntate
ſua. * Tranſire fecit Samaria regem ſuum 7
quaſi ſpumam ſuper faciem aquæ. * Et 8
diſperdentur excelſa idoli, peccatũ Iſrael: C
lappa & tribulus aſcendet ſuper aras eo- ‖ Iſa. 2. d. 19.
rum: & dicent montibus: ‖ Operite nos;
9 & collibus; Cadite ſuper nos. * ‖ Ex die- Apoc. 6. d. 16.
bus Gabaa, peccauit Iſrael, ibi ſteterunt:
non comprehendet eos in Gabaa prælium Luc. 23. d. 30.
10 ſuper filios iniquitatis. * Iuxta deſiderium
meum corripiam eos: congregabuntur ſu- ‖ Iud. 20.
per eos populi, cùm corripientur propter
11 duas iniquitates ſuas. * Ephraim vitula
docta diligere trituram, & ego tranſiui
ſuper pulchritudinem colli eius: aſcen-
dam ſuper Ephraim, arabit Iudas, con-
12 fringet ſibi ſulcos Iacob. * ‖ Seminate vo- ‖ Ier. 4. a. 3.
bis in iuſtitia, & metite in ore miſeri-
D cordiæ, innouate vobis nouale: tempus
autem requirendi Dominum, cùm vene-
13 rit qui docebit vos iuſtitiam. * Araſtis
impietatem, iniquitatem meſſuiſtis, co-
mediſtis frugem mendacij: quia confiſus
es in viis tuis, in multitudine fortium
14 tuorum. * Conſurget tumultus in popu-
lo tuo: & omnes munitiones tuæ vaſta-
buntur, ſicut vaſtatus eſt Salmana à do-
mo eius ‖ qui iudicauit Baal in die præ- ‖ Iud. 8. c. 21.
15 lij, matre ſuper filios alliſa. * Sic fecit vo-
bis Bethel, à facie malitiæ nequitiarum
veſtrarum.

CAP. XI.

1 SIcut manè tranſiit, pertranſiit rex Iſ-
A rael. Quia puer Iſrael, & dilexi eum: &
‖ ex Aegypto vocaui filium meum. ‖ Matth. 2. c. 15.
2 * Vocauerunt eos, ſic abierunt à facie eo-
rum: Baalim immolabant, & ſimulachris
3 ſacrificabant. * Et ego quaſi nutricius
Ephraim, portabã eos in brachiis meis: &
4 neſcierunt quòd curarẽ eos. * In funiculis
Adam traham eos, in vinculis charitatis:
B & ero eis quaſi exaltans iugũ ſuper ma-
xillas eorum: & declinaui ad eum vt ve-
5 ſceretur. * Non reuertetur in Terram Ae-
gypti, & Aſſur ipſe rex eius: quoniam no-
6 luerunt conuerti. * Cœpit gladius in ci-
uitatibus eius, & conſumet electos eius,
7 & comedet capita eorum. * Et populus
meus pendebit ad reditum meum: iugum
autem imponetur eis ſimul, quod nõ au-
8 feretur. * Quomodo dabo te Ephraim,
C protegã te Iſrael? quomodo dabo te ſicut
Adama, ponã te vt Seboim? Cõuerſum eſt
in me cor meũ, pariter cõturbata eſt pœ-
9 nitudo mea. * Non faciã furorẽ iræ meæ:
non conuertar vt diſperdam Ephraim:
quoniam Deus ego, & nõ homo: in medio
10 tui ſanctus, & nõ ingrediar ciuitatẽ. * Poſt
D Dominum ambulabunt, quaſi leo rugiet:
quia ipſe rugiet, & formidabũt filij maris.
11 * Et auolabunt quaſi auis ex Aegypto, &
quaſi columba de terra Aſſyriorum: &
collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dñs.
12 * Circũdedit me in negatione Ephraim, &
in dolo domus Iſrael: Iudas autem teſtis
deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

CAP. XII.

1 EPhraim paſcit ventum, & ſequitur
A æſtum: tota die mendaciũ & vaſtita-
tem multiplicat: & fœdus cum Aſſyriis
init,

Digitized by Google

ſiniit, & oleum in Aegyptum ferebat.
* Iudicium ergo Domini cum Iuda, & 2
viſitatio ſuper Iacob: iuxta vias eius,
& iuxta adinuentiones eius reddet ei.
‖ Gen. * ‖ In vtero ſupplantauit fratrem ſuum: 3
25.e.25. & in fortitudine ſua directus eſt cum an-
[G]en.32. gelo.* Et inualuit ad angelum, & confor- 4
[…]6. tatus eſt: fleuit, & rogauit eum: in Bethel B
inuenit eum, & ibi locutus eſt nobiſcum.
* Et Dominus Deus exercituum, Domi- 5
nus memoriale eius. * Et tu ad Deum 6
tuum conuerteris: miſericordiam & iu-
dicium cuſtodi, & ſpera in Deo tuo ſem-
per.* Chanaã, in manu eius ſtatera dolo- 7
ſa, calumniã dilexit. * Et dixit Ephraim: 8
Veruntamen diues effectus ſum, inueni C
idolum mihi: omnes labores mei non in-
uenient mihi iniquitatem, quam pecca-
ui. * Et ego Dominus Deus tuus ex Ter- 9
ra Aegypti, adhuc ſedere te faciam in ta-
bernaculis, ſicut in diebus feſtiuitatis.
* Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego 10
viſionem multiplicaui, & in manu pro-
phetarũ aſsimilatus ſum.* Si Galaad ido- 11
lum, ergo fruſtra erant in Galgal bobus
immolantes: nam & altaria eorum quaſi
‖ Gen. acerui ſuper ſulcos agri. * ‖ Fugit Iacob 12
28.a.5. in regionem Syriæ, & ſeruiuit Iſrael in
‖ Exod. vxorem, & in vxorẽ ſeruauit. * ‖ In pro- 13
14.c.21. pheta autem eduxit Dominus Iſrael de D
22. Aegypto: & in propheta ſeruatus eſt. * Ad 14
iracundiam me prouocauit Ephraim in
amaritudinibus ſuis, & ſanguis eius ſu-
per eum veniet, & opprobrium eius re-
ſtituet ei Dominus ſuus.

CAP. XIII.

LOquente Ephraim, horror inuaſit 1
Iſrael, & deliquit in Baal, & mor- A
tuus eſt.* Et nunc addiderunt ad peccan- 2
dum: feceruntque ſibi conflatile de ar-
gento ſuo quaſi ſimilitudinem idolorum,
factura artificum totum eſt: his ipſi di-
cũt: Immolate homines vitulos adorãtes.
* Idcirco erunt quaſi nubes matutina, & 3
ſicut ros matutinus præteriens, ſicut pul-
uis turbine raptus ex area, & ſicut fumus
‖ Iſai. de fumario. * ‖ Ego autẽ Dominus Deus 4
43.b.10. tuus ex terra Aegypti: & Deum abſque B
me neſcies, & ſaluator non eſt præter me.
* Ego cognoui te in deſerto, in terra ſo- 5
litudinis. * Iuxta paſcua ſua adimpleti 6
ſunt, & ſaturati ſunt: & leuauerunt cor
ſuum, & obliti ſunt mei.* Et ego ero eis 7
quaſi leæna, ſicut pardus in via Aſſyriorũ.
* Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis, 8
& dirumpam interiora iecoris eorum: &
conſumam eos ibi quaſi leo, beſtia agri
ſcindet eos.* Perditio tua Iſrael: tantum- 9
modo in me auxilium tuum.* Vbi eſt rex 10
tuus? maximè nunc ſaluet te in omnibus C
vrbibus tuis; & iudices tui, de quibus di-
‖ 1 Reg. xiſti: ‖ Da mihi regem, & principes.* Da- 11
8.a.5. bo tibi regem in furore meo, & auferam
in indignatione mea. * Colligata eſt ini- 12
quitas Ephraim, abſconditum peccatum
eius. * Dolores parturiẽtis venient ei: ipſe 13
D filius non ſapiens. nunc enim non ſtabit in
14 contritione filiorum. * De manu mortis
liberabo eos, de morte redimam eos: ‖ ero ‖ 1. Cor.
mors tua ô mors, morſus tuus ero infer- 15.g.54.
ne: conſolatio abſcondita eſt ab oculis Heb. 2.
15 meis. * Quia ipſe inter fratres diuidet: d.12.
‖ adducet vrentem ventum Dominus de ‖ Ezech.
deſerto aſcendentem: & ſiccabit venas 19.a.12.
eius, & deſolabit fontem eius, & ipſe di-
ripiet theſaurũ omnis vaſis deſiderabilis.

CAP. XIIII.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritu-
A dinem cõcitauit Deum ſuum: in gla-
dio pereant, paruuli eorum elidantur,
2 & fœtæ eius diſcindantur. * Conuertere
Iſrael ad Dominũ Deum tuum: quoniam
3 corruiſti in iniquitate tua. * Tollite vo-
B biſcum verba, & conuertimini ad Domi-
num: & dicite ei: Omnem aufer iniquita-
tem, accipe bonum: & reddemus vitulos
4 labiorum noſtrorum. * Aſſur non ſalua-
bit nos, ſuper equum nõ aſcendemus, nec
dicemus vltrà: Dij noſtri opera manuum
noſtrarum: quia eius, qui in te eſt, miſere-
5 beris pupilli. * Sanabo contritiones eo-
C rum, diligam eos ſpontaneè: quia auerſus
6 eſt furor meus ab eis. * Ero quaſi ros,
Iſrael germinabit ſicut lilium, & erum-
7 pet radix eius vt Libani. * Ibunt ramĩ
eius, & erit quaſi oliua gloria eius, &
8 odor eius vt Libani. * Conuertentur ſe-
dentes in vmbra eius: viuent tritico, &
germinabunt quaſi vinea: memoriale eius
9 ſicut vinum Libani. * Ephraim quid mi-
D hi vltrà idola? ego exaudiam, & dirigam
eum ego vt abietem virentem: ex me fru-
10 ctus tuus inuẽtus eſt.* Quis ſapiens, & in-
telliget iſta? intelligens, & ſciet hæc? quia
rectæ viæ Domini, & iuſti ambulabunt in
eis: præuaricatores verò corruent in eis.

PROPHETIA IOEL.

CAPVT I.

1 VErbum Domini, quod factum eſt ad
A Ioel filium Phatuel. * Audite hoc
2 ſenes, & auribus percipite omnes ha-
bitatores terræ: ſi factum eſt iſtud in
diebus veſtris, aut in diebus patrum ve-
ſtrorum?* Super hoc filiis veſtris narrate,
3 & filij veſtri filiis ſuis, & filij eorum ge-
4 nerationi alteræ: * Reſiduum erucæ co-
medit locuſta, & reſiduum locuſtę come-
dit bruchus, & reſiduum bruchi comedit
5 rubigo. * Expergiſcimini ebrij, & flete,
& vlulate omnes, qui bibitis vinum in
dulcedine: quoniam periit ab ore veſtro.
6 * Gens enim aſcendit ſuper terram meam,
B fortis & innumerabilis: dentes eius vt
dentes leonis: & molares eius vt catuli
leonis

Digitized by Google

leonis. * Poſuit vineam meam in deſer- 7
tum, & ficum meam decorticauit: nudans
ſpoliauit eam, & proiecit: albi facti ſunt
rami eius. * Plange quaſi virgo accincta 8
ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ. * Pe- 9
riit ſacrificium & libatio de domo Do-
mini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Do-
mini. * Depopulata eſt regio, luxit hu- 10
mus: quoniam deuaſtatum eſt triticum,
confuſum eſt vinum, elanguit oleum.
*Confuſi ſunt agricolæ, vlulauerunt vi- 11
nitores ſuper frumento & hordeo, quia C
periit meſſis agri. * Vinea confuſa eſt, & 12
ficus elanguit; malogranatum, & palma, &
malum, & omnia ligna agri aruerũt: quia
confuſum eſt gaudium à filiis hominum.
* Accingite vos, & plangite ſacerdotes, 13
vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cu-
bate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam
interiit de domo Dei veſtri ſacrificium &
‖ *inf.2. n.15.* libatio. * ‖ Sanctificate ieiunium, voca- 14
te cœtum, congregate ſenes omnes habi-
tatores terrę in domum Dei veſtri, & cla- D
mate ad Dominum. *Aaa, diei: quia pro- 15
pe eſt dies Domini, & quaſi vaſtitas à po-
tente veniet. * Numquid non coram ocu- 16
lis veſtris alimenta perierũt de domo Dei
noſtri, lætitia & exultatio? * Computrue- 17
runt iumenta in ſtercore ſuo, demolita
ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ:
quoniam confuſum eſt triticum. * Quid 18
ingemuit animal, mugierunt greges ar-
menti? Quia non eſt paſcua eis: ſed & gre-
ges pecorum diſperierunt. * Ad te Domi- 19
ne clamabo: quia ignis comedit ſpecioſa
deſerti, & flamma ſuccendit omnia ligna
regionis. * Sed & beſtiæ agri, quaſi area 20
ſitiens imbrem, ſuſpexerunt ad te: quo-
niam exiccati ſunt fontes aquarum, &
ignis deuorauit ſpecioſa deſerti.

CAP. II.

CAnite tuba in Sion, vlulate in mon- 1
te ſancto meo, conturbentur omnes A
habitatores terræ; Quia venit dies Do-
mini, quia propè eſt * dies tenebrarum 2
& caliginis, dies nubis & turbinis: quaſi
manè expanſum ſuper montes populus
multus & fortis: ſimilis ei nõ fuit à prin-
cipio, & poſt eum non erit vſque in an-
nos generationis & generationis. * Ante 3
faciem eius ignis vorãs, & poſt eum exu-
rens flamma: quaſi hortus voluptatis ter-
ra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſer-
ti, neque eſt qui effugiat eum. * Quaſi 4
aſpectus equorum, aſpectus eorum: &
quaſi equites ſic current. * Sicut ſonitus 5
quadrigarum ſuper capita montium exi- B
lient, ſicut ſonitus flammæ ignis deuorã-
tis ſtipulam, velut populus fortis præpa-
ratus ad prælium. * A facie eius crucia- 6
buntur populi: omnes vultus redigentur
in ollam. * Sicut fortes current: quaſi viri 7
bellatores aſcendent murum: viri in viis
ſuis gradientur, & non declinabunt à ſe-
mitis ſuis. * Vnuſquiſque fratrem ſuum 8
non coarctabit, ſinguli in calle ſuo ambu-
labunt: ſed & per feneſtras cadent, & non
9 demolientur. * Vrbem ingredientur, in
muro currẽt: domos conſcendent, per fe-
10 neſtras intrabunt quaſi fur. * A facie eius
contremuit terra, moti ſunt cæli: ‖ ſol & ‖ *Iſa.13.*
luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxe- *c.15.*
11 runt ſplendorem ſuum * Et Dominus de- *Iſa. 13.*
C dit vocem ſuã ante faciem exercitus ſui: *b.10.*
quia multa ſunt nimis caſtra eius, quia *Eze.32.*
fortia & facientia verbum eius: ‖ magnus *b.7.*
enim dies Domini, & terribilis valde: & *Mat.13.*
12 quis ſuſtinebit eum? * Nunc ergo dicit *c.24.*
Dominus: Conuertimini ad me in toto *Luc.21.*
corde veſtro, ieiunio, & in fletu, & in *e.25.*
13 planctu. * Et ſcindite corda veſtra, & non ‖ *Ier.30.*
veſtimenta veſtra, & cõuertimini ad Do- *b.7.*
minum Deum veſtrum: ‖ quia benignus *Amo.5.*
& miſericors eſt, patiens & multæ miſe- *c.18.*
ricordiæ, & præſtabilis ſuper malitia. *Soph.1.*
14 * Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat, & *d.15.*
relinquat poſt ſe benedictionem, ſacrifi- ‖ *Pſ.85.*
cium & libamen Domino Deo veſtro? *a.5.*
15 * Canite tuba in Sion, ‖ ſanctificate ie- *Ion. 3.*
16 iūnium, vocate cœtum, * congregate po- *c.9.* &
D pulum, ſanctificate eccleſiam, coadunate *4.a.2.*
ſenes, congregate paruulos, & ſugentes ‖ *Sup.1.*
vbera: egrediatur ſponſus de cubili ſuo, *c.14.*
17 & ſponſa de thalamo ſuo. * Inter veſti-
bulum & altare plorabũt ſacerdotes mi-
niſtri Domini, & dicent, Parce Domine,
parce populo tuo: & ne des hereditatem
tuam in opprobrium, vt dominentur eis
nationes: quare dicunt in populis: Vbi eſt
18 Deus eorum? * Zelatus eſt Dominus ter-
19 ram ſuam, & pepercit populo ſuo: * Et re-
ſpondit Dominus, & dicent populo ſuo:
E Ecce ego mittam vobis frumẽtum, & vi-
num, & oleum, & replebimini eis: & non
dabo vos vltrà opprobrium in Gentibus.
20 * Et eum, qui ab Aquilone eſt procul fa-
ciam à vobis: & expellam eum in terram
inuiam & deſertam: faciem eius contra
mare Orientale, & extremũ eius ad mare
nouiſſimum; & aſcendet fœtor eius, &
aſcendet putredo eius, quia ſuperbè egit.
21 * Noli timere terra, exulta & lętare: quo-
niam magnificauit Dominus vt faceret.
22 * Nolite timere animalia regionis: quia
germinauerunt ſpecioſa deſerti, quia li-
gnum attulit fructum ſuum, ficus & vi-
23 nea dederunt virtutem ſuam. * Et filij
Sion exultate, & lætamini in Domino
Deo veſtro: quia dedit vobis doctorem
iuſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos im-
brem matutinum & ſerotinum, ſicut in
24 principio. * Et implebuntur areæ frumen-
to, & redundabunt torcularia vino &
25 oleo. * Et reddam vobis annos, quos co-
F medit locuſta, bruchus; & rubigo, & eru-
ca: fortitudo mea magna, quam miſi in
26 vos. * Et comedetis veſcentes, & ſaturabi-
mini: & laudabitis nomen Domini Dei
veſtri, qui fecit mirabilia vobiſcum: &
non confundetur populus meus in ſempi-
27 ternum. * Et ſcietis quia in medio Iſrael
ego ſum, & ego Dominus Deus veſter.
& non

Digitized by Google

& non eſt amplius: & non confundetur
populus meus in æternum. * Et erit poſt 28
|| Iſ.44.c.3. Act.2.c.17. hæc: || Effundam ſpiritum meum ſuper
omnem carnem: & prophetabunt filij ve-
ſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſõ-
niabunt, & iuuenes veſtri viſiones vide-
bunt. * Sed & ſuper ſeruos meos & an- 29
cillas in diebus illis effundam ſpiritum G
meum. * Et dabo prodigia in cælo, & in 30
terra ſanguinem, & ignem, & vaporem
|| Sup. 2. b. 10. Mat.24.c.29. Luc.21.e.25. fumi. * || Sol conuertetur in tenebras, & 31
luna in ſanguinem: antequam veniat dies
Domini magnus, & horribilis. * Et erit: 32
|| Rom.10.c.13. || omnis qui inuocauerit nomen Domini,
ſaluus erit: quia in monte Sion, & in Ie-
ruſalē erit ſaluatio, ſicut dixit Dominus,
& in reſiduis, quos Dominus vocauerit.

CAP. III.

QVia ecce in diebus illis, & in tem- 1
pore illo, cùm conuertero captiui- A
tatem Iuda & Ieruſalem: * Congregabo 2
omnes Gentes, & deducam eas in vallem
Ioſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſu-
per populo meo, & hereditate mea Iſ-
rael, quos diſperſerunt in nationibus, &
terram meam diuiſerunt. * Et ſuper po- 3
pulum meum miſerunt ſortem: & po-
ſuerunt puerum in proſtibulo, & puellam
vendiderunt pro vino vt biberent: * Ve- 4
rum quid mihi & vobis Tyrus & Sidon,
& omnis terminus Palæſtinorum? num-
quid vltionem vos reddetis mihi? & ſi vl-
ciſcimini vos contra me, citò velociter
reddam viciſsitudinem vobis ſuper caput
veſtrum. * Argentum enim meum & au- 5
rum tuliſtis: & deſiderabilia mea & pul- B
cherrima intuliſtis in delubra veſtra. * Et 6
filios Iuda, & filios Ieruſalem vendidiſtis
filiis Græcorum; vt longè faceretis eos de
finibus ſuis. * Ecce ego ſuſcitabo eos de 7
loco, in quo vendidiſtis eos: & conuertam
retributionem veſtram in caput veſtrum:
*Et vendam filios veſtros, & filias veſtras 8
in manibus filiorũ Iuda, & venundabunt
eos Sabæis genti longinquæ, quia Domi-
nus locutus eſt. * Clamate hoc in Genti- 9
bus, ſanctificate bellum, ſuſcitate robu-
ſtos: accedant, aſcendant omnes viri bella-
tores. *Concidite aratra veſtra in gladios, 10
& ligones veſtros in lanceas. Infirmus di- C
cat: Quia fortis ego ſum. * Erumpite, & 11
venite omnes gentes de circuitu, & con-
gregamini: ibi occumbere faciet Dominus
robuſtos tuos. *Conſurgant, & aſcendant 12
Gentes in vallem Ioſaphat. quia ibi ſede-
bo vt iudicem omnes gentes in circuitu.
|| Apoc. 14.d.15. * || Mittite falces, quoniam maturauit 13
meſſis: venite, & deſcendite, quia plenum
|| Sup. 2. b. 10. & 3. g. 31. eſt torcular, exuberant torcularia: quia
multiplicata eſt malitia eorum. * Populi 14
populi in valle conciſionis: quia iuxta eſt
|| Ier.25.f.30. dies Domini in valle conciſionis. * || Sol 15
& luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retra-
|| Amos 1.a.2. xerunt ſplendorem ſuum. * || Et Domi- 16
nus de Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit
vocem ſuam: & mouebuntur cæli, & ter-
ra: & Dominus ſpes populi ſui, & fortitu-
17 do filiorum Iſrael. * Et ſcietis quia ego
Dominus Deus veſter, habitans in Sion
monte ſancto meo, & erit Ieruſalem ſan-
cta, & alieni non tranſibunt per eam am-
18 plius. * || Et erit in die illa: ſtillabunt || Amos 9.d.13.
montes dulcedinem & colles fluent lacte:
& per omnes riuos Iuda ibunt aquæ: &
fons de domo Domini egredietur, & irri-
19 gabit torrentem ſpinarum. * Aegyptus in
deſolationem erit, & Idumæa in deſer-
tum perditionis: pro eo quòd iniquè
egerint in filios Iuda, & effuderint ſan-
20 guinem innocentem in terra ſua. * Et Iu-
dæa in æternum habitabitur, & Ieruſa-
lem in generationem & generationem.
21 *Et mundabo ſanguinem eorum, quem
non mundaueram: & Dominus commo-
rabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

1 VErba Amos, qui fuit in paſtoribus
A de Thecue: quæ vidit ſuper Iſrael in
diebus Oziæ regis Iuda, & in diebus Ie-
roboam filij Ioas regis Iſrael, || ante || Zach. 14.a.5.
2 duos annos terræ motus. *Et dixit: || Do-
minus de Sion rugiet, & de Ieruſalem da- || Ier.25. f.30.
bit vocem ſuam: & luxerunt ſpecioſa pa-
ſtorum, & exiccatus eſt vertex Carmeli. || Ioel.3.c.16.
3 *Hæc dicit Dominus: Super tribus ſcele-
ribus Damaſci, & ſuper quattuor nō cō-
uertam eum: eò quòd triturauerint in
4 plauſtris ferreis Galaad. *Et mittā ignem
in domum Azaël, & deuorabit domos Be-
5 nadad. * Et conteram vectem Damaſci:
B & diſperdam habitatorem de campo ido-
li, & tenentem ſceptrum de domo volu-
ptatis: & transferetur populus Syriæ Cy-
6 renem, dicit Dominus. *Hæc dicit Domi-
nus: Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſu-
per quattuor non conuertā eum: eò quòd
tranſtulerint captiuitatem perfectam, vt
7 concluderent eam in Idumæa. * Et mit-
tam ignem in murum Gazæ, & deuorabit
8 ædes eius. * Et diſperdam habitatorem
C de Azoto, & tenentem ſceptrum de Aſca-
lone: & conuertam manum meam ſuper
Accaron, & peribunt reliqui Philiſthi-
9 norum, dicit Dominus Deus. * Hæc di-
cit Dominus: Super tribus ſceleribus Ty-
ri, & ſuper quattuor non conuertam eum:
eò quòd concluſerint captiuitatem per-
fectam in Idumæa, & non ſint recordati
10 fœderis fratrum. * Et mittam ignem in
murum Tyri, & deuorabit ædes eius.
11 * Hæc dicit Dominus: Super tribus ſce-
D leribus Edom, & ſuper quattuor nō con-
uertam eum: eò quòd perſecutus ſit in
gladio fratrem ſuum, & violauerit mi-
ſericor

Digitized by Google

ſericordiam eius, & tenuerit vltrà furo-
rem ſuum,& indignationem ſuam ſerua-
uerit vſque in finem. * Mittam ignem in 12
Themam:& deuorabit ædes Boſræ.* Hæc 13
dicit Dominus: Super tribus ſceleribus
filiorum Ammon, & ſuper quattuor non
conuertam eum: eò quòd diſſecuerit præ-
gnantes Galaad ad dilatandum termi-
num ſuum.* Et ſuccendam ignem in mu- 14
ro Rabba: & deuorabit ædes eius in vlu-
latu in die belli,& in turbine in die com-
motionis. * Et ibit Melchō in captiuita- 15
tem,ipſe, & principes eius ſimul, dicit
Dominus.

CAP. II.

HAec dicit Dominus: Super tribus 1
ſceleribus Moab, & ſuper quattuor A
non conuertam eum: eo quòd incen-
derit oſſa regis Idumææ vſque ad cinerē.
*Et mittam ignē in Moab, & deuorabit 2
ædes Carioth: & morietur in ſonitu
Moab, in clangore tubæ: * & diſperdam 3
iudicem de medio eius, & omnes princi-
pes eius interficiam cum eo, dicit Domi-
nus. * Hæc dicit Dominus: Super tribus 4
ſceleribus Iuda, & ſuper quattuor non
conuertam eum: eò quòd abiecerit le-
gem Domini,& mandata eius non cuſto-
dierit: deceperunt enim eos idola ſua, B
poſt quæ abierant patres eorum.* Et mit 5
tam ignem in Iuda, & deuorabit ædes
Ieruſalem. * Hæc dicit Dominus: Super 6
tribus ſceleribus Iſrael, & ſuper quat-
tuor non conuertam eum: pro eo quòd
vendiderit pro argento iuſtum, & pau-
perem pro calceamentis. * Qui conterunt 7
ſuper puluerem terræ capita pauperum,
& viam humilium declinant: & filius ac
pater eius ierunt ad puellam, vt viola-
rent nomen ſanctum meum. * Et ſuper 8
veſtimentis pignoratis accubuerunt iuxta C
omne altare: & vinum damnatorum bi-
bebant in domo Dei ſui. * ‖ Ego autem 9
exterminaui Amorrhæum à facie eorum:
cuius altitudo, cedrorum altitudo eius,
& fortis ipſe quaſi quercus: & contriui
fructum eius deſuper,& radices eius ſub-
ter. * ‖ Ego ſum, qui aſcendere vos feci 10
de Terra Aegypti, & duxi vos in deſerto
quadraginta annis, vt poſſideretis Ter-
ram Amorrhæi.* Et ſuſcitaui de filiis ve- 11
ſtris in prophetas,& de iuuenibus veſtris
Nazareos: numquid non ita eſt filij Iſ-
rael, dicit Dominus? * Et propinabitis 12
Nazaræis vinum: & prophetis mandabi- D
tis, dicentes: Ne propheteris.* Ecce ego 13
ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtridet plau-
ſtrum onuſtum fœno. * Et peribit fuga à 14
veloce, & fortis non obtinebit virtutem
ſuam, & robuſtus non ſaluabit animam
ſuam: * & tenens arcum non ſtabit, & 15
velox pedibus ſuis non ſaluabitur, &
aſcenſor equi nō ſaluabit animam ſuam:
*& robuſtus corde inter fortes nudus fu- 16
giet in illa die, dicit Dominus.

Num. 21.c.24. Deut. 2.f.24. ‖ *Exod. 14.e.21. Deut. 8.a.2.*

CAP. III.

1 AVdite verbum, quod locutus eſt Do-
A minus ſuper vos, filij Iſrael: ſuper
omnem cognationem, quam eduxi de
2 terra Aegypti, dicens: * Tantummodo
vos cognoui ex omnibus cognationibus
terræ: idcirco viſitabo ſuper vos omnes
3 iniquitates veſtras. * Numquid ambula-
bunt duo pariter, niſi conuenerit eis?
4 * Numquid rugiet leo in ſaltu, niſi ha-
buerit prædam? numquid dabit catulus
leonis vocem de cubili ſuo, niſi aliquid
5 apprehēderit?* numquid cadet auis in la-
B queū terræ abſque aucupe? numquid au-
feretur laqueus de terra antequam quid
6 ceperit? * Si clanget tuba in ciuitate, &
populus non expaueſcet?ſi erit malum in
7 ciuitate,quod Dominus nō fecerit?* Quia
non facit Dominus Deus verbum,niſi re-
uelauerit ſecretum ſuum ad ſeruos ſuos
8 prophetas.* Leo rugiet,quis non timebit?
Dominus Deus locutus eſt,quis non pro-
9 phetabit? * Auditū facite in ædibus Azo-
ti,& in ædibus Terræ Aegypti: & dicite:
C Congregamini ſuper montes Samariæ, &
videte inſanias multas in medio eius, &
calumniam patiētes in penetralibus eius.
10 * Et neſcierunt facere rectum, dicit Do-
minus, theſaurizantes iniquitatem & ra-
11 pinas in ædibus ſuis. * Propterea hæc di-
cit Dominus Deus: Tribulabitur, & cir-
cuietur terra:& detrahetur ex te fortitu-
12 do tua,& diripientur ædes tuæ.* Hæc di-
cit Dominus: Quomodo ſi eruat paſtor
D de ore leonis duo crura, aut extremū au-
riculæ: ſic eruentur filij Iſrael, qui habi-
tant in Samaria in plaga lectuli,& in Da-
13 maſci grabato. * Audite, & conteſtami-
ni in domo Iacob, dicit Dominus Deus
14 exercituum: * quia in die cùm viſitare
cœpero præuaricationes Iſrael,ſuper eum
viſitabo, & ſuper altaria Bethel: & am-
putabuntur cornua altaris, & cadent in
15 terram.‖* Et percutiam domum hyema-
lem cum domo æſtiua:& peribunt domus
eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ,
dicit Dominus.

CAP. IIII.

1 AVdite verbum hoc vaccæ pingues,
A quæ eſtis in monte Samariæ:quæ ca-
lumniam facitis egenis, & confringitis
pauperes: quæ dicitis dominis veſtris:
2 Afferte, & bibemus. * Iurauit Dominus
Deus in ſancto ſuo:quia ecce dies venient
ſuper vos, & leuabunt vos in contis, &
3 reliquias veſtras in ollis feruentibus.* Et
per aperturas exibitis altera contra alte-
ram,& proiiciemini in Armon,dicit Do-
4 minus. *Venite ad Bethel,& impiè agite:
ad Galgalam, & multiplicate præuarica-
tionem: & afferte manè victimas veſtras,
5 tribus diebus decimas veſtras. * Et ſacri-
ficate de fermentato laudem, & vocate
voluntarias oblationes,& annunciate:ſic
enim voluiſtis filij Iſrael, dicit Dominus
6 Deus. * Vnde & ego dedi vobis ſtuporem
dentium

Digitized by Google

dentium in cunctis vrbibus veſtris,& in- B
digentiam panũ in omnibus locis veſtris:
& non eſtis reuerſi ad me,dicit Dominus.
*Ego quoque prohibui à vobis imbrem, 7
cùm adhuc tres menses ſupereſſent vſque
ad meſſem:& plui ſuper vnam ciuitatem,
& ſuper alteram ciuitatem non plui:pars
vna compluta eſt;& pars, ſuper quã non
plui, aruit. * Et venerunt duæ & tres ci- 8
uitates ad vnam ciuitatem vt biberent
aquam,& non ſunt ſatiatæ : & non redi-
‖ Agg.2 c.17. ſtis ad me , dicit Dominus. * ‖ Percuſsi 9
vos in vento vrente, & in aurugine,mul- C
titudinem hortorum veſtrorum,& vinea-
rum veſtrarum : olìueta veſtra , & ficeta
veſtra comedit eruca : & non rediſtis ad
me,dicit Dominus. * Miſi in vos mortem 10
in via Aegypti , percuſsi in gladio iuue-
nes veſtros, vſque ad captiuitatem equo-
rum veſtrorum : & aſcendere feci putre-
dinem caſtrorum veſtrorum in nares ve-
ſtras:& non rediſtis ad me , dicit Domi-
‖ Gn.19. e.24. nus.*Subuerti vos, ‖ ſicut ſubuertit Deus 11
Sodomam & Gomorrham , & facti eſtis D
quaſi torris raptus ab incendio:& non re-
diſtis ad me,dicit Dominus.* Quapropter 12
hæc faciam tibi Iſrael : poſtquam autem
hæc fecero tibi, præparare in occurſum
Dei tui Iſrael.* Quia ecce formans mon- 13
tes,& creans ventum, & annuncians ho-
mini eloquium ſuum,faciens matutinam
nebulam, & gradiens ſuper excelſa terræ:
Dominus Deus exercituum nomen eius.

CAP. V.

AVdite verbum iſtud , quod ego leuo 1
ſuper vos planctum : Domus Iſrael A
cecidit,& non adiiciet vt reſurgat.* Vir-
go Iſrael proiecta eſt in terram ſuam, 2
non eſt qui ſuſcitet eam. * Quia hæc di- 3
cit Dominus Deus : Vrbs de qua egredie-
bantur mille,relinquentur in ea centum:
& de qua egrediebantur centum , relin-
quentur in ea decẽ in domo Iſrael.*Quia 4
hæc dicit Dominus domui Iſrael: Quæri-
te me, & viuetis. * Et nolite quærere Be- 5
thel,& in Galgalam nolite intrare, & in B
Berſabee non tranſibitis : quia Galgala
captiua ducetur , & Bethel erit inutilis.
*Quærite Dominum , & viuite · ne fortè 6
comburatur vt ignis domus Ioſeph , &
deuorabit , & non erit qui extinguat Be-
thel.* Qui conuertitis in abſinthium iu- 7
dicium , & iuſtitiam in terra relinquitis.
* Facientem Arcturum & Orionem , & 8
conuertentem in mane tenebras, & diem
‖ Am. 9. b.6. in noctem mutantem : ‖ qui vocat aquas
maris, & effundit eas ſuper faciem terræ:
Dominus nomen eſt eius. * Qui ſubridet 9
vaſtitatem ſuper robuſtum, & depopula- C
tionem ſuper potentem affert.*Odio ha- 10
buerunt corripientem in porta:& loquẽ-
tem perfectè abominati ſunt. * Idcirco, 11
pro eo quòd diripiebatis pauperem , &
‖ Soph. 1. d.13. prædam electam tollebatis ab eo: ‖ domos
quadro lapide ædificabitis,& non habita-
bitis eis : vineas plantabitis amantiſsi-
12 mas & non bibetis vinum earum. * Quia
cognoui multa ſcelera veſtra , & fortia
peccata veſtra: hoſtes iuſti accipiẽtes mu-
nus , & pauperes deprimentes in porta:
13 * Ideo prudens in tempore illo tacebit,
14 quia tempus malum eſt. * Quærite bo-
num , & non malum , vt viuatis : & erit
D Dominus Deus exercituum vobiſcum,ſi-
15 cut dixiſtis.* Odite malum , & diligite ‖ Rom.
bonum, & conſtituite in porta iudicium: 12. b.9.
ſi fortè miſereatur Dominus Deus exer- Pſa.96.
16 cituum reliquiis Ioſeph. * Propterea hæc b.10.
dicit Dominus Deus exercituum domi-
nator:In omnibus plateis planctus : & in
cunctis,quæ foris ſunt,dicetur væ væ : &
vocabunt agricolã ad luctum,& ad plan-
17 ctum eos qui ſciunt plangere.*Et in om-
E nibus vineis erit planctus,quia pertranſi-
18 bo in medio tui , dicit Dominus. * ‖ Væ ‖ Ie. 30.
deſiderãtibus diem Domini: ad quid eam b.7.
vobis ? dies Domini iſta,tenebræ , & non Ioel.2.c.
19 lux. * Quomodo ſi fugiat vir à facie leo- 11.
nis, & occurrat ei vrſus : & ingrediatur Soph. 1.
domum, & innitatur manu ſua ſuper pa- c.15.
20 rietem,& mordeat eum coluber. * Num-
quid non tenebræ dies Domini , & non
21 lux:& caligo,& nõ ſplẽdor in ea?*‖ Odi, ‖ Iſa. 1.
F & proieci feſtiuitates veſtras : & non ca- d.11.
22 piã odorem cœtuum veſtrorum. * Quòd Ier.6.c.
ſi obtuleritis mihi holocautomata , & 20.
munera veſtra,non ſuſcipiã: & vota pin- Mala.2.
23 guium veſtrorum non reſpiciam. * Aufer c.12.
à me tumultum carminum tuorum : &
24 cantica lyræ tuæ non audiam. * Et reue-
labitur quaſi aqua iudicium , & iuſtitia
25 quaſi torrens fortis. * ‖ Numquid hoſtias ‖ Act.7.
G & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto e.43.
26 quadraginta annis,domus Iſrael?*Et por-
taſtis tabernaculũ Moloch veſtro,& ima-
ginem idolorum veſtrorum,ſidus Dei ve-
27 ſtri , quæ feciſtis vobis. * Et migrare vos
faciam trans Damaſcum,dicit Dominus,
Deus exercituum nomen eius.

CAP. VI.

1 VAe qui opulenti eſtis in Sion,& con- Luc.6 d.
A fiditis in monte Samariæ: optimates 24.
capita populorum , ingredientes pom-
2 paticè domum Iſrael. * Tranſite in Cha-
lane,& videte , & ite inde in Emath ma-
gnam: & deſcendite in Geth Palæſthino-
rum,& ad optima quæque regna horum:
ſi latior terminus eorum termino veſtro
3 eſt. * Qui ſeparati eſtis in diem malum:
4 & appropinquatis ſolio iniquitatis.*Qui
dormitis in lectis eburneis , & laſciuitis
in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de
5 grege,& vitulos de medio armenti. * Qui
B canitis ad vocẽ pſalterij : ſicut Dauid pu-
6 tauerunt ſe habere vaſa cantici. * Biben-
tes vinum in phialis , & optimo vnguen-
to delibuti : & nihil patiebantur ſuper
7 contritione Ioſeph. * Quapropter nunc
migrabunt in capite tranſmigrantium: &
8 auferetur factio laſciuientium.*‖ Iurauit ‖ Ier.51.
Dominus Deus in anima ſua , dicit Do- b.14.
minus Deus exercituum:Deteſtor ergo ſu-
perbiam

Digitized by Google

perbiam Iacob, & domos eius odi, & tra-
dam ciuitatem cum habitatoribus ſuis.
* Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in 9
domo vna, & ipſi morientur. * Et tollet 10
eum propinquus ſuus, & comburet eum, C
vt efferat oſſa de domo: & dicet ei, qui in
penetralibus domus eſt: Numquid adhuc
eſt penes te?* Et reſpondebit: Finis eſt. Et 11
dicet ei: Tace, & non recorderis nominis
Domini.* Quia ecce Dominus mandabit, 12
& percutiet domum maiorem ruinis, &
domum minorem ſciſsionibus. * Num- 13
quid currere queunt in petris equi, aut
arari poteſt in bubalis, quoniam conuer-
tiſtis in amaritudinem iudicium, & fru- D
ctum iuſtitiæ in abſinthium? * Qui læta- 14
mini in nihilo: qui dicitis: Numquid non
in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis
cornua? * Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos 15
domus Iſrael, dicit Dominus Deus exer-
cituum, gentem: & conteret vos ab in-
troitu Emath, vſque ad torrentem de-
ſerti.

CAP. VII.

HAec oſtendit mihi Dominus Deus: & 1
ecce fictor locuſtæ in principio ger- A
minantium ſerotini imbris, & ecce ſero-
tinus poſt tonſionem regis. * Et factum 2
eſt: cùm conſummaſſet comedere her-
bam terræ, dixi: Domine Deus propi-
tius eſto, obſecro: quis ſuſcitabit Iacob,
quia paruulus eſt? * Miſertus eſt Domi- 3
nus ſuper hoc: Non erit, dixit Dominus.
* Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & 4
ecce vocabat iudicium ad ignem Domi-
nus Deus: & deuorauit abyſſum multam,
& comedit ſimul partem. * Et dixi: Do- 5
mine Deus quieſce, obſecro: quis ſuſcita-
bit Iacob, quia paruulus eſt? * Miſertus 6
eſt Dominus ſuper hoc: Sed & iſtud non
erit, dixit Dominus Deus. * Hæc oſtendit 7
mihi Dominus: & ecce Dominus ſtans ſu- B
per murum litum, & in manu eius trulla
cæmentarij. * Et dixit Dominus ad me: 8
Quid tu vides Amos? Et dixi: Trullam
cæmentarij. Et dixit Dominus: Ecce ego
ponam trullam in medio populi mei Iſ-
rael: non adiiciam vltrà ſuperinducere
eum. * & demolientur excelſa idoli, & 9
ſanctificationes Iſrael deſolabuntur: &
conſurgam ſuper domum Ieroboam in
gladio. * Et miſit Amaſias ſacerdos Be- 10
thel ad Ieroboam regem Iſrael, dicens: C
Rebellauit contra te Amos in medio do-
mus Iſrael: non poterit terra ſuſtinere
vniuerſos ſermones eius. * Hæc enim di- 11
cit Amos: In gladio morietur Ieroboam,
& Iſrael captiuus migrabit de terra ſua:
* Et dixit Amaſias ad Amos: Qui vides, 12
gradere, fuge in terram Iuda: & comede
ibi panem, & prophetabis ibi.* Et in Be- 13
thel non adiicies vltrà vt prophetes: quia
ſanctificatio regis eſt, & domus regni eſt.
* Reſponditque Amos, & dixit ad Ama- 14
ſiam: Non ſum propheta, & non ſum fi- D
lius prophetæ: ſed armentarius ego ſum
15 vellicans ſycomoros. * Et tulit me Do-
minus cùm ſequerer gregem: & dixit Do-
minus ad me: Vade propheta ad populum
16 meum Iſrael.* Et nunc audi verbum Do-
mini: Tu dicis: Non prophetabis ſuper Iſ-
rael, & non ſtillabis ſuper domum idoli.
17 * Propter hoc hæc dicit Dominus: Vxor
tua in ciuitate fornicabitur; & filii tui &
filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua
funiculo metietur: & tu in terra polluta
morieris, & Iſrael captiuus migrabit de
terra ſua.

CAP. VIII.

1 HAec oſtendit mihi Dominus Deus, &
2 ecce vncinus pomorum. * Et dixit:
A Quid tu vides Amos? Et dixi: Vncinum
pomorum. Et dixit Dominus ad me:
Venit finis ſuper populum meum Iſrael;
non adiiciam vltrà vt pertranſeam eum.
3 * Et ſtridebunt cardines templi in die il-
la, dicit Dominus Deus: multi morientur,
4 in omni loco proiicietur ſilentium.* Au-
dite hoc qui conteritis pauperem, & defi-
5 cere facitis egenos terræ, * dicẽtes: Quan-
B do tranſibit menſis, & venundabimus
merces; & ſabbatum, & aperiemus fru-
mentum: vt imminuamus menſuram, &
augeamus ſiclũ, & ſupponamus ſtateras
6 doloſas, * vt poſsideamus in argento ege-
nos, & pauperes pro calceamẽtis, & quiſ-
7 quilias frumenti vendamus? * Iurauit
Dominus in ſuperbiam Iacob: Si oblitus
fuero vſque ad finem omnia opera eo-
8 rum.* Numquid ſuper iſto non commo-
C uebitur terra, & lugebit omnis habitator
eius: & aſcendet quaſi fluuius vniuerſus,
& eiicietur, & defluet quaſi riuus Aegy-
9 pti? * Et erit in die illa, dicit Dominus
Deus: occidet ſol in meridie, & tenebre-
10 ſcere faciam terram in die luminis: * ‖ & ‖ Tob. 2.
conuertam feſtiuitates veſtras in luctum, 6.
& omnia cantica veſtra in planctum: & 1. Mach.
inducam ſuper omne dorſum veſtrum 1. c. 41.
ſaccum, & ſuper omne caput caluitium:
& ponam eam quaſi luctum vnigeniti, &
11 nouiſsima eius quaſi diem amarum.* Ec-
D ce dies veniunt, dicit Dominus: & mit-
tam famem in terram: non famem panis,
neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum
12 Domini.* Et commouebuntur à Mari vſ-
que ad mare, & ab Aquilone vſque ad
Orientem: circuibunt quærentes verbum
13 Domini, & non inuenient. * In die illa
deficient virgines pulchræ, & adoleſcen-
14 tes in ſiti. * Qui iurant in delicto Sama-
riæ, & dicunt: Viuit Deus tuus Dan, &
viuit via Berſabee: & cadent, & non re-
ſurgent vltrà.

CAP. IX.

1 VIdi Dominum ſtantem ſuper altare,
A & dixit: Percute cardinem, & com-
moueantur ſuperliminaria: auaritia
enim in capite omnium, & nouiſsimum
eorum in gladio interficiam: non erit fu-
ga eis. Fugient, & non ſaluabitur ex eis ‖ Pſal.
2 qui fugerit.* ‖ Si deſcenderint vſq; ad in- 138.

Digitized by Google

ſernum,inde manus mea educet eos: & ſi
aſcenderint vſque in cælum , inde detra-
ham eos.* Et ſi abſconditi fuerint in ver- 3
tice Carmeli,inde ſcrutans auferam eos:
& ſi celauerint ſe ab oculis meis in pro-
fundo maris , ibi mandabo ſerpenti , &
mordebit eos. * Et ſi abierint in captiui- 4
tatem coram inimicis ſuis , ibi mandabo
|| Ierem. gladio,& occidet eos: & || ponam oculos
44.c.11 meos ſuper eos in malum, & non in bo-
num.*Et Dominus Deus exercituum,qui 5
tangit terram,& tabeſcet : & lugebunt B
omnes habitantes in ea:& aſcendet ſicut
riuus omnis , & defluet ſicut fluuius Ae-
gypti.* Qui ædificat in cælo aſcenſionem 6
ſuam,& faſciculum ſuum ſuper terram
|| Sap.5. fundauit:|| qui vocat aquas maris , & ef-
c.8. fundit eas ſuper faciem terræ , Dominus
nomen eius. * Numquid non vt filij Ae- 7
thiopum vos eſtis mihi , filij Iſrael , ait
Dominus? numquid non Iſrael aſcendere
feci de Terra Aegypti : & Palæſthinos de
Cappadocia,& Syros de Cyrene? * Ecce 8
oculi Domini Dei ſuper regnum peccãs,
& conteram illud à facie terræ : Verum-
tamen conterens non conteram domum C
Iacob,dicit Dominus.* Ecce enim man- 9
dabo ego,& concutiam in omnibus gen-
tibus domum Iſrael,ſicut concutitur tri-
ticum in cribro:& non cadet lapillus ſu-
per terram. * In gladio morientur omnes 10
peccatores populi mei : qui dicunt : Non
|| Act. appropinquabit, & non veniet ſuper nos
15.c.16 malum.* In die illa || ſuſcitabo taberna- 11
culum Dauid , quod cecidit : & reædifi-
cabo aperturas murorum eius,& ea quæ
corruerant,inſtaurabo: & reædificabo il-
lud ſicut in diebus antiquis. * Vt poſſi- 12
deant reliquias Idumææ , & omnes na-
tiones , eo quòd inuocatum ſit nomen
meum ſuper eos : dicit Dominus faciens
hæc. * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: 13
|| Ioel.3. & comprehẽdet arator meſſorem,& cal- D
d.18. cator vuæ mittẽtem ſemen:|| & ſtillabunt
mõtes dulcedinem, & omnes colles culti
erunt. *Et conuertam captiuitatem po- 14
puli mei Iſrael: & ædificabunt ciuitates
deſertas, & inhabitabunt : & plantabunt
vineas,& bibent vinum earum:& facient
hortos, & comedent fructus eorum. * Et 15
plantabo eos ſuper humum ſuam:& non
euellam eos vltra de terra ſua,quam de-
di eis,dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA
ABDIAE.

Ier. 49. c.14. Viſio Abdiæ.Hęc dicit Dominus Deus 1
ad Edom.Auditum audiuimus à Do- A
mino , & legatum ad gentes miſit:
Surgite,& conſurgamus aduerſus eum in
prælium.* Ecce paruulũ dedi te in Gen- 2
tibus:contemptibilis tu es valde.* Super- 3
bia cordis tui extulit te , habitantem in
ſciſſuris petrarum , exaltantem ſolium
B tuum:qui dicis in corde tuo: Quis detra-
4 het me in terram? * Si exaltatus fueris vt
aquila , & ſi inter ſidera poſueris nidum
tuum : inde detraham te, dicit Dominus.
5 * Si fures introiſſent ad te , ſi latrones per
noctem,quomodo conticuiſſes?nónne fu-
rati eſſent ſufficientia ſibi?ſi vindemiato-
res introiſſent ad te , numquid ſaltem ra-
6 cemum reliquiſſent tibi ? * Quomodo
ſcrutati ſunt Eſau : inueſtigauerunt ab-
7 ſcondita eius?* Vſque ad terminum emi-
C ſerunt te:omnes viri fœderis tui illuſe-
runt tibi: inualuerunt aduerſum te viri
pacis tuæ : qui comedent tecum , ponent
inſidias ſubter te:non eſt prudentia in eo. || Iſa.29
8 * || Numquid non in die illa,dicit Domi- e.14.
nus,perdam ſapientes de Idumæa,& pru-
9 dentiam de monte Eſau ? * Et timebunt
fortes tui à Meridie, vt intereat vir de
10 monte Eſau.*|| Propter interfectionem,& || Geneſ.
propter iniquitatem in fratrem tuum Ia- 27.g.41
cob,operiet te confuſio, & peribis in æ-
11 ternum. * In die cùm ſtares aduerſus eũ,
D quando capiebant alieni exercitum eius,
& extranei ingrediebantur portas eius,&
ſuper Ieruſalem mittebant ſortẽ : tu quo-
12 que eras quaſi vnus ex eis. * Et non de-
ſpicies in die fratris tui,in die peregrina-
tionis eius : & non lætaberis ſuper filios
Iuda in die perditionis eorum:& nõ ma-
13 gnificabis os tuũ in die anguſtiæ.*Neque
E ingredieris portam populi mei in die rui-
næ eorum: neque deſpicies & tu in malis
eius in die vaſtitatis illius : & non emit-
tẽris aduerſus exercitum eius in die va-
14 ſtitatis illius. * Neque ſtabis in exitibus
vt interficias eos qui fugerint : & non
concludes reliquos eius in die tribulatio-
15 nis. * Quoniam iuxta eſt dies Domini ſu-
per omnes gentes:ſicut feciſti,fiet tibi:re-
tributionem tuam conuertet in caput
16 tuum. * Quomodo enim bibiſtis ſuper
montem ſanctum meum , bibent omnes
F Gentes iugiter:& bibent,& abſorbebunt,
17 & erunt quaſi non ſint. * Et in monte
Sion erit ſaluatio,& erit ſanctus: & poſ-
ſidebit domus Iacob eos qui ſe poſſede-
18 rant.* Et erit domus Iacob ignis , & do-
mus Ioſeph flamma,& domus Eſau ſtipu-
la: & ſuccendentur in eis , & deuorabunt
eos : & non erunt reliquiæ domus Eſau,
19 quia Dominus locutus eſt. * Et heredita-
G bunt hi qui ad Auſtrum ſunt , montem
Eſau, & qui in campeſtribus Philiſthiim:
& poſſidebunt regionem Ephraim,& re-
gionem Samariæ: & Benjamin poſſidebit
20 Galaad. * Et tranſmigratio exercitus hu-
ius filiorũ Iſrael ,omnia loca Chananæo-
rum vſque ad Sareptam: & tranſmigratio
Ieruſalem , quæ in Boſphoro eſt,poſſide-
21 bit ciuitates Auſtri. *Et aſcendent ſalua-
tores in montem Sion iudicare montem
Eſau:& erit Domino regnum.

Digitized by Google

PROPHETIA

IONAE

CAPVT I.

ET factum eſt verbum Domini ad Io- 1
nam filium Amathi,dicens:*Surge, & 2
vade in Niniuen ciuitatem grandem , & A
prædica in ea : quia aſcendit malitia
eius coram me. * Et ſurrexit Ionas,vt fu- 3
geret in Tharſis à facie Domini , & de-
ſcendit in Ioppen,& inuenit nauem eun-
tem in Tharſis : & dedit naulum eius , &
deſcendit in eam vt iret cum eis in Thar-
ſis à facie Domini.*Dominus autem mi- 4
ſit ventum magnum in mare: & facta eſt B
tempeſtas magna in mari , & nauis peri-
clitabatur conteri.* Et timuerunt nautę, 5
& clamauerunt viri ad Deum ſuum : &
miſerunt vaſa,quæ erant in naui , in ma-
re, vt alleuiaretur ab eis:& Ionas deſcen-
dit ad interiora nauis , & dormiebat ſo-
pore graui.*Et acceſſit ad eum guberna- 6
tor,& dixit ei : Quid tu ſopore deprime-
ris?ſurge,inuoca Deum tuum,ſi fortè re-
cogitet Deus de nobis , & non pereamus.
* Et dixit vir ad collegam ſuum : Venite, 7
& mittamus ſortes , ſciamus quare hoc C
malum ſit nobis.Et miſerũt ſortes: & ce-
cidit ſors ſuper Ionam.* Et dixerunt ad 8
eum:Indica nobis cuius cauſa malũ iſtud
ſit nobis: quod eſt opus tuum ? quæ terra
tua , & quò vadis ? vel ex quo populo es
tu?*Et dixit ad eos: Hebræus ego ſum,& 9
Dominum Deum cæli ego timeo, qui fe-
cit mare & aridam. * Et timuerunt viri 10
timore magno,& dixerunt ad eum: Quid
hoc feciſti?(cognouerunt enim viri quòd
à facie Domini fugeret, quia indicauerat
eis.)* Et dixerunt ad eum : Quid facie- 11
mus tibi,& ceſſabit mare à nobis ? quia
mare ibat,& intumeſcebat. * Et dixit ad 12
eos:Tollite me,& mittite in mare,& ceſ- D
ſabit mare à vobis : ſcio enim ego quo-
niam propter me tempeſtas hæc grandis
venit ſuper vos : * Et remigabant viri vt 13
reuerterentur ad aridam , & non vale-
bant:quia mare ibat,& intumeſcebat ſu-
per eos. * Et clamauerunt ad Dominum, 14
& dixerunt:Quæſumus Domine, ne pe-
reamus in anima viri iſtius,& ne des ſu-
per nos ſanguinem innocentem : quia tu
Domine,ſicut voluiſti, feciſti. * Et tule- 15
runt Ionam,& miſerunt in mare:& ſtetit
mare à feruore ſuo. * Et timuerunt viri 16
timore magno Dominum,& immolaue-
runt hoſtias Domino,& vouerunt vota.

CAP. II.

ET præparauit Dominus piſcem gran- 1
dem vt deglutiret Ionam : ‖ & erat A
Ionas in ventre piſcis tribus diebus , &
tribus noctibus. * Et orauit Ionas ad 2
Dominum Deum ſuum de ventre piſcis.
3 * Et dixit :
‖ Clamaui de tribulatione mea ad Do-
minum, & exaudiuit me:de ventre inferi
clamaui,& exaudiſti vocem meam.
4 * Et proieciſti me in profundũ in cor-
B de maris,& flumen circumdedit me:om-
nes gurgites tui , & fluctus tui ſuper me
tranſierunt.
5 Et ego dixi : abiectus ſum à conſpe-
ctu oculorum tuorum: veruntamen rur-
ſus videbo templum ſanctum tuum.
6 * ‖ Circumdederunt me aquæ vſque ad
animã : abyſſus vallauit me,pelagus ope-
ruit caput meum.
7 * Ad extrema montium deſcendi: terræ
vectes concluſerunt me in æternum : &
ſubleuabis de corruptione vitam meam,
Domine Deus meus.
8 * Cùm anguſtiaretur in me anima
mea,Domini recordatus ſum : vt veniat
ad te oratio mea ad templum ſanctum
tuum.
9 * Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, mi-
ſericordiam ſuam derelinquunt.
10 * Ego autem in voce laudis immolabo
tibi;quæcumque voui,reddam pro ſalute
Domino.
11 * Et dixit Dominus piſci : & euomuit
Ionam in aridam.

‖ Matth. 12 c.40 & 16. a. 4. Luc.11. d.30.

‖ 1.Cor. 15. a.4. Pſalm. 119.a.2

‖ Pſalm. 68.a.1.

CAP. III.

1 ET factum eſt verbum Domini ad Io-
2 nam ſecundò,dicens : * Surge & vade
A in Niniuen ciuitatem magnam:& præ-
dica in ea prædicationem , quam ego
3 loquor ad te.* Et ſurrexit Ionas , & abiit
in Niniuen iuxta verbum Domini: & Ni-
niue erat ciuitas magna itinere triũ die-
4 rum. * Et cœpit Ionas introire in ciuita-
B tem itinere diei vnius: & clamauit,& di-
xit : Adhuc quadraginta dies , & Niniue
5 ſubuertetur. *‖ Et crediderunt viri Nini-
uitæ in Deum:& prædicauerunt ieiuniũ,
& veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſq; ad mi-
6 norem. * Et peruenit verbum ad regem
Niniue:& ſurrexit de ſolio ſuo,& abiecit
veſtimentum ſuum à ſe , & indutus eſt
7 ſacco ,& ſedit in cinere.*Et clamauit, &
dixit in Niniue ex ore regis & principum
eius,dicens:Homines, & iumenta, & bo-
ues,& pecora non guſtent quidquam:nec
8 paſcantur, & aquam nõ bibant.*Et ope-
C riantur ſaccis homines,& iumẽta,& cla-
ment ad Dominum in fortitudine,& cõ-
uertatur vir à via ſua mala, & ab iniqui-
9 tate,quæ eſt in manibus eorum. * ‖ Quis
ſcit ſi conuertatur & ignoſcat Deus:&
reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peri-
10 bimus?* Et vidit Deus opera eorum,quia
conuerſi ſunt de via ſua mala:& miſertus
eſt Deus ſuper malitiam , quam locutus
fuerat vt faceret eis,& non fecit.

‖ Matth. 12. c.41. Luc.11. c.32.

‖ Ierem. 18.b.11. Ioel 2. c.14.

CAP. IIII.

1 ET afflictus eſt Ionas afflictione ma-
2 gna, & iratus eſt : * & orauit ad Do-
A minum,& dixit :Obſecro Domine,num-
quid

Digitized by Google

quid non hoc eſt verbum meum, cùm ad-
huc eſſem in terra mea? propter hoc præ-
‖ Pſalm. occupaui vt fugerem in Tharſis. ‖ ſcio
85.a.5. enim quia tu Deus clemens & miſericors
Ioel. 2. es, patiés & multæ miſerationis, & igno- B
c.13. ſcens ſuper malitia. * Et nunc Domine 3
tolle quæſo animam meam à me: quia
melior eſt mihi mors quàm vita. * Et di- 4
xit Dominus: Putáſne bene ira ſceris tu?
* Et egreſſus eſt Ionas de ciuitate, & ſe- 5
dit contra Orientem ciuitatis: & fecit ſi- C
bimet vmbraculum ibi, & ſedebat ſubter
illud in vmbra, donec videret quid acci-
deret ciuitati. * Et præparauit Dominus 6
Deus hederam, & aſcendit ſuper caput
Ionæ, vt eſſet vmbra ſuper caput eius, &
protegeret eum (laborauerat enim) & læ-
tatus eſt Ionas ſuper hedera, lætitia ma-
gna. * Et parauit Deus vermem aſcenſu 7
diluculi in craſtinum: & percuſſit hede-
ram, & exaruit. * Et cùm ortus fuiſſet 8
ſol, præcepit Dominus vento calido &
vrenti: & percuſſit ſol ſuper caput Ionæ,
& æſtuabat: & petiuit animæ ſuæ vt mo-
reretur, & dixit: Melius eſt mihi mori,
quàm viuere. * Et dixit Dominus ad Io- 9
nam: Putáſne bene iraſceris tu ſuper he- D
dera? Et dixit: Bene iraſcor ego vſque ad
mortem. * Et dixit Dominus: Tu doles 10
ſuper hederam, in qua non laboraſti, ne-
que feciſti vt creſceret. quæ ſub vna no-
cte nata eſt, & ſub vna nocte periit. * Et 11
ego non parcam Niniue ciuitati magnæ,
in qua ſunt pluſquam centū viginti mil-
lia hominum, qui neſciunt quid ſit inter
dexteram & ſiniſtram ſuam, & iumenta
multa?

PROPHETIA MICHAEAE.

CAPVT I.

VErbum Domini, quod factum eſt ad 1
Michæam Moraſthiten, in diebus A
Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum
Iuda: quod vidit ſuper Samariam, & Ie-
‖ Iſa. 26. ruſalem. * ‖ Audite populi omnes, & at- 2
a. 21. tendat terra, & plenitudo eius: & ſit Do-
‖ Deute. minus Deus vobis in teſtem; Dominus de
32. templo ſancto ſuo. * ‖ Quia ecce Domi- 3
‖ Iſa. 1. a. nus egredietur de loco ſuo: & deſcen-
2. det, & calcabit ſuper excelſa terræ. * Et 4
conſumentur montes ſubtus eum: & val- B
les ſcindentur ſicut cera à facie ignis, &
ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.
* In ſcelere Iacob omne iſtud, & in pec- 5
catis domus Iſrael. quod ſcelus Iacob?
nónne Samaria? & quæ excelſa Iudæ? nón-
ne Ieruſalem? * & ponam Samariam quaſi 6
aceruum lapidum in agro cùm plantatur
vinea: & detrahā in vallem lapides eius,
& fundamenta eius reuelabo. * Et omnia 7
ſculptilia eius concidentur, & omnes
mercedes eius comburentur igne, & om-
nia idola eius ponam in perditionem:
quia de mercedibus meretricis congre-
gata ſunt, & vſque ad mercedem mere-
8 tricis reuertentur. * Super hoc plangam,
C & vlulabo: vadam ſpoliatus, & nudus: fa-
ciam planctum velut draconum, & lu-
9 ctum quaſi ſtruthionum. * Quia deſpe-
rata eſt plaga eius, quia venit vſque ad
Iudam, tetigit portam populi mei vſque
10 ad Ieruſalem. * In Geth nolite annuncia-
re, lacrymis ne ploretis, in domo pulue-
11 ris puluere vos conſpergite. * Et tranſite
vobis habitatio Pulchra, confuſa ignomi-
nia: non eſt egreſſa quæ habitat in exitu:
planctum Domus vicina accipiet ex vo-
12 bis, quæ ſtetit ſibimet. * Quia infirma-
ta eſt in bonum, quæ habitat in amaritu-
dinibus: quia deſcendit malum à Domino
13 in portam Ieruſalem. * Tumultus qua-
D drigæ ſtuporis habitanti Lachis: princi-
pium peccati eſt filiæ Sion, quia in te in-
14 uenta ſunt ſcelera Iſrael. * Propterea da-
bit emiſſarios ſuper hereditatem Geth:
domus mendacij in deceptionem regibus
15 Iſrael. * Adhuc heredem adducam tibi
quæ habitas in Mareſa: vſque ad Odollam
16 veniet gloria Iſrael. * Decaluare, & ton-
dere ſuper filios deliciarum tuarum: dila-
ta caluitium tuum ſicut aquila: quoniam
captiui ducti ſunt ex te.

CAP. II.

1 VAe qui cogitatis inutile, & operami-
A ni malum in cubilibus veſtris: in lu-
ce matutina faciunt illud, quoniam con-
2 tra Deum eſt manus eorum. * Et con-
cupierunt agros, & violenter tulerunt,
& rapuerunt domos: & calumniaban-
tur virum, & domum eius; virum, & he-
3 reditatem eius. * Idcirco hæc dicit Do-
minus: Ecce egò cogito ſuper familiam
iſtam malum: vnde non auferetis colla
veſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quo-
4 niam tempus peſſimum eſt. * In die illa
ſumetur ſuper vos parabola, & cantabi-
B tur canticum cum ſuauitate, dicentium:
Depopulatione vaſtati ſumus: pars populi
mei commutata eſt: quomodo recedet à
me, cùm reuertatur, qui regiones noſtras
5 diuidat? * Propter hoc non erit tibi mit-
tens funiculum ſortis in cœtu Domini.
6 * Ne loquamini loquentes: Non ſtillabit
ſuper iſtos, non comprehendet confuſio.
7 * Dicit domus Iacob: Numquid abbre-
uiatus eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt
cogitationes eius? Nónne verba mea bona
8 ſunt cum eo, qui rectè graditur? * Et econ-
C trario populus meus in aduerſarium
conſurrexit: deſuper tunica pallium ſu-
ſtuliſtis: & eos, qui tranſibant ſimpliciter,
9 conuertiſtis in bellum. * Mulieres populi
mei eieciſtis de domo deliciarum ſuarū:
à paruulis earum tuliſtis laudem meam
10 in perpetuum. * Surgite, & ite, quia non
habetis hic requiem: propter immundi-
tiam

Digitized by Google

tiam eius, corrumpetur putredine peſſi-
ma.* Vtinam non eſſem vir habens ſpiri- 11
tum,& mendacium potiùs loquerer: ſtil- D
labo tibi in vinum, & in ebrietatem : &
erit ſuper quem ſtillatur populus iſte.
*Congregatione cógregabo Iacob totum 12
te: in vnum côducam reliquias Iſrael, pa-
riter ponam illum quaſi gregem in ouili,
quaſi pecus in medio caularũ, tumultua-
buntur à multitudine hominum.* Aſcen- 13
det enim pandens iter ante eos: diuident,
& tranſibunt portam, & ingredientur per
eam. & tranſibit rex eorum coram eis, &
Dominus in capite eorum.

CAP. III.

1 ET dixi : Audite principes Iacob, &
A duces domus Iſrael : Numquid non
veſtrum eſt ſcire iudicium, * qui odio ha- 2
betis bonum: & diligitis malum: qui vio-
lenter tollitis pelles eorum deſuper eis,
& carnem eorum deſuper oſſibus eorum?
* Qui comederunt carnem populi mei, 3
& pellem eorum deſuper excoriauerunt:
& oſſa eorum confregerũt, & conciderũt
ſicut in lebete, & quaſi carnem in medio
ollæ.*Tunc clamabunt ad Dominum, & 4
nõ exaudiet eos: & abſcõdet faciem ſuam B
ab eis in tempore illo, ſicut nequiter ege-
runt in adinuentionibus ſuis.* Hæc dicit 5
Dominus ſuper prophetas, qui ſeducunt
populum meum : qui mordent dentibus
ſuis, & prædicant pacem : & ſi quis non
dederit in ore eorum quippiam, ſanctifi-
cant ſuper eum prælium. * Propterea 6
nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vo-
bis pro diuinatione: & occumbet ſol ſu-
per prophetas, & obtenebrabitur ſuper
eos dies.*Et confundentur qui vident vi- 7
ſiones, & confundentur diuini: & operiēt C
omnes vultus ſuos, quia non eſt reſpon-
ſum Dei. * Verumtamen ego repletus 8
ſum fortitudine ſpiritus Domini, iudicio,
& virtute: vt annũciem Iacob ſcelus ſuũ,
& Iſrael peccatum ſuum. * Audite hoc 9
principes domus Iacob, & iudices do-
mus Iſrael: qui abominamini iudicium,
& omnia recta peruertitis.* Qui ædifica- 10
tis Sion in ſanguinibus, & Ieruſalem in D
‖ Ezech. 22. f. 27. Soph. 3. a. 3. iniquitate. * ‖ Principes eius in muneri- 11
bus iudicabant, & ſacerdotes eius in mer-
cede docebant, & prophetæ eius in pecu-
nia diuinabant: & ſuper Dominũ requie-
ſcebant, dicentes: Numquid non Dominus
in medio noſtrûm? non venient ſuper nos
‖ Ier. 26. f. 18. mala. * Propter hoc, cauſa veſtri, ‖ Sion 12
quaſi ager arabitur, & Ieruſalem quaſi
aceruus lapidum erit, & mons templi in
excelſa ſiluarum.

CAP. IV.

Iſa. 2. a. 2. ET erit : In nouiſsimo dierum erit 1
mons domus Domini præparatus in A
vertice montium, & ſublimis ſuper col-
les: & fluent ad eum populi. * Et prope- 2
rabunt gentes multæ, & dicent : Venite,
aſcendamus ad montem Domini, & ad
Domum Dei Iacob: & docebit nos de viis
ſuis, & ibimus in ſemitis eius : quia de
Sion egredietur lex, & verbum Domini
3 de Ieruſalem. * Et iudicabit inter popu-
los multos, & corripiet gentes fortes vſ-
B que in longinquum: & concident gladios
ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones:
non ſumet gens aduerſus gentem gladiũ:
4 & non diſcent vltrà belligerare.*Et ſede-
bit vir ſubtus vitem ſuam, & ſubtus fi-
cum ſuam, & non erit qui deterreat: quia
5 os Domini exercituũ locutum eſt.* Quia
omnes populi ambulabunt vnuſquiſque
in nomine Dei ſui : nos autem ambula-
bimus in nomine Domini Dei noſtri in
6 æternum & vltrà. * In die illa, dicit Do-
minus, cõgregabo claudicantem: & eam,
quam eieceram, colligam; & quam affli-
7 xeram: * ‖ Et ponam claudicantem in re- ‖ Soph. 3. d. 19.
liquias: & eam, quæ laborauerat, in gen-
tem robuſtam: ‖ & regnabit Dominus ſu- Luc. 1. c. 33.
C per eos in monte Sion, ex hoc nunc & vſ-
8 que in æternum. * Et tu turris gregis ne- ‖ Dan. 7. d. 14.
buloſa filię Siõ vſq; ad te veniet: & veniet
poteſtas prima, regnum filiæ Ieruſalem.
9 * Nunc quare mœrore contraheris? num-
quid rex nõ eſt tibi, aut conſiliarius tuus
periit, quia comprehendit te dolor ſicut
10 parturientem? * Dole, & ſatage filia Sion
quaſi parturiens: quia nunc egredieris de
ciuitate, & habitabis in regione, & ve-
nies vſque ad Babylonem, ibi liberabe-
ris, ibi redimet te Dominus de manu ini-
11 micorum tuorum. * Et nunc congregatæ
ſunt ſuper te gentes multæ, quæ dicunt:
Lapidetur: & aſpiciat in Sion oculus no-
12 ſter.* Ipſi autem non cognouerunt cogi-
D tationes Domini, & non intellexerunt
conſilium eius: quia cõgregauit eos quaſi
13 fœnum areæ.*Surge, & tritura filia Sion:
quia cornu tuum ponam ferreum, & vn-
gulas tuas ponam æreas: & comminues
populos multos, & interficies Domino
rapinas eorum, & fortitudinem eorum
Domino vniuerſæ terræ.

CAP. V.

1 NVnc vaſtaberis filia latronis : obſi-
A dionem poſuerunt ſuper nos, in vir-
ga percutient maxillam iudicis Iſrael.
2 *‖ET TV BETHLEHEM Ephrata ‖ Matt. 2. a. 6.
paruulus es in millibus Iuda : ex te mi- Ioan. 7.
hi egredietur qui ſit dominator in Iſrael, f. 42.
& egreſſus eius ab initio, à diebus æter-
3 nitatis. * Propter hoc dabit eos vſque ad
tempus, in quo parturiens pariet: & reli-
quiæ fratrum eius conuertentur ad filios
4 Iſrael.* Et ſtabit, & paſcet in fortitudi-
B ne Domini, in ſublimitate nominis Do-
mini Dei ſui: & conuertentur, quia nunc
magnificabitur vſque ad terminos terræ.
5 * Et erit iſte pax : cùm venerit Aſſyrius
in terram noſtram, & quando calcauerit
in domibus noſtris : & ſuſcitabimus ſu-
per eum ſeptem paſtores, & octo prima-
6 tes homines. * Et paſcent terram Aſſur
in gladio, & terram Nemrod in lanceis
eius: & liberabit ab Aſſur cùm venerit in

Digitized by Google

terram noſtram, & cùm calcauerit in fi-
nibus noſtris. * Et erunt reliquiæ Iacob 7
in medio populorum multorum quaſi
ros à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper her- C
bam,quæ nõ expectat virum,& non præ-
ſtolatur filios hominum. * Et erunt reli- 8
quiæ Iacob in Gentibus in medio popu-
lorum multorum, quaſi leo in iumentis
ſiluarum, & quaſi catulus leonis in gre-
gibus pecorum:qui cùm tranſierit,& cõ-
culcauerit, & ceperit, non eſt qui eruat.
* Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes 9
tuos,& omnes inimici tui interibunt.*Et 10
erit in die illa, dicit Dominus: Auferam D
equos tuos de medio tui,& diſperdã qua-
drigas tuas. * Et perdam ciuitates terræ 11
tuæ,& deſtruam omnes munitiones tuas,
& auferam maleficia de manu tua,& di-
uinationes non erunt in te. * Et perire 12
faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de
medio tui: & non adorabis vltrà opera
manuum tuarũ. * Et euellam lucos tuos 13
de medio tui:& cõterã ciuitates tuas.*Et 14
faciã in furore & in indignatione vltionẽ
in omnibus gentibus, quæ non audierũt.

CAP. VI.

AVdite quæ Dominus loquitur:Surge, 1
contende iudicio aduerſum montes, A
& audiant colles vocem tuam. * Audiant 2
montes iudicium Domini, & fortia fun-
damenta terræ: quia iudicium Domini
cum populo ſuo, & cum Iſrael diiudica-
‖ Ier.2. c.4. bitur. * ‖ Popule meus quid feci tibi,aut 3
quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi.
* Quia eduxi te de Terra Aegypti, & de 4
domo ſeruientium liberaui te:& miſi an-
te faciem tuam Moyſen & Aaron, & Ma-
‖ Num. 22. & 23. riam? * ‖ Popule meus memento quæſo 5
quid cogitauerit Balach rex Moab, &
quid reſponderit ei Balaam filius Beor, B
de Setim vſque ad Galgalam, vt cogno-
ſceres iuſtitias Domini. * Quid dignũ of- 6
feram Domino?curuabo genu Deo excel-
ſo?nũquid offeram ei holocautomata, &
vitulos anniculos?*Numquid placari po- 7
teſt Dominus in millibus arietum,aut in
multis millibus hircorũ pinguium?num-
quid dabo primogenitum meum pro ſce-
lere meo,fructum ventris mei pro pecca-
to animæ meæ? * Indicabo tibi ô homo 8
quid ſit bonũ, & quid Dominus requirat
à te: Vtique facere iudicium, & diligere
miſericordiam,& ſolicitũ ambulare cum
Deo tuo. * Vox Domini ad ciuitatem 9
clamat, & ſalus erit timentibus nomen C
tuum: Audite tribus, & quis approbabit
illud? * Adhuc ignis in domo impij the- 10
ſauri iniquitatis, & menſura minor iræ
plena. * Numquid iuſtificabo ſtateram 11
impiam,& ſaccelli pondera doloſa? * In 12
quibus diuites eius repleti ſunt iniquita-
te,& habitantes in ea loquebantur men-
dacium, & lingua eorum fraudulenta in
ore eorum. * Et ego ergo cœpi percu- 13
tere te perditione ſuper peccatis tuis.
* Tu comedes, & non ſaturaberis: & 14
D humiliatio tua in medio tui: & appre-
hendes, & non ſaluabis:& quos ſaluaue-
15 ris, in gladium dabo. * ‖ Tu ſemina- ‖ Deu. 28.d.38. Agg 1. b.6.
bis, & non metes: tu calcabis oliuam,
& non vngeris oleo; & muſtum, & non
16 bibes vinum.*Et cuſtodiſti præcepta Am-
ri, & omne opus domus Achab, & am-
bulaſti in voluntatibus eorum, vt darem
te in perditionem, & habitantes in ea in
ſibilum:& opprobrium populi mei por-
tabitis.

CAP. VII.

1 A VAe mihi, quia factus ſum ſicut qui
colligit in autumno racemos vinde-
miæ: non eſt botrus ad comedendum,
præcoquas ficus deſiderauit anima mea.
2 * Periit ſanctus de terra,& rectus in ho-
minibus non eſt:omnes in ſanguine inſi-
diãtur, vir fratrem ſuum ad mortem ve-
3 natur. * Malum manuum ſuarum dicunt
bonũ:princeps poſtulat, & iudex in red-
dẽdo eſt:& magnus locutus eſt deſideriũ
animæ ſuæ, & conturbauerunt eam.
4 * Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus:
& qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies
ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit:
5 nunc erit vaſtitas eorum. * Nolite crede-
B re amico: & nolite confidere in duce:ab
ea,quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clau-
6 ſtra oris tui.* ‖ Quia filius contumeliam ‖ Matt. 10.c.21.
facit patri, & filia cõſurgit aduerſus ma-
trem ſuam,nurus aduerſus ſocrum ſuam:
7 ‖& inimici hominis domeſtici eius.*Ego ‖ Matt. 10.d.36
autem ad Dominum aſpiciam,expectabo
Deum ſaluatorem meum: audiet me
8 Deus meus. * Ne læteris inimica mea
ſuper me,quia cecidi: cõſurgam,cùm ſe-
dero in tenebris, Dominus lux mea eſt.
9 *Iram Domini portabo, quoniam pecca-
ui ei,donec cauſam meam iudicet, & fa-
ciat iudicium meum:educet me in lucem,
10 videbo iuſtitiam eius. * Et aſpiciet ini-
mica mea, & operietur confuſione,quæ
dicit ad me:Vbi eſt Dominus Deus tuus?
Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in
conculcationem vt lutum platearum.
11 * Dies, vt ædificentur maceriæ tuæ: in
12 die illa longè fiet lex. * In die illa & vſ-
C que ad te veniet de Aſſur, & vſque ad ci-
uitates munitas; & à ciuitatibus munitis
vſque ad flumen,& ad mare de mari, &
13 ad montem de monte. * Et terra erit in
deſolationem propter habitatores ſuos,
& propter fructum cogitationum eorum.
14 * Paſce populum tuum in virga tua,gre-
gem hereditatis tuæ, habitantes ſolos in
ſaltu,in medio Carmeli:paſcentur Baſan
15 & Galaad iuxta dies antiquos. * Secun-
dùm dies egreſſionis tuæ de Terra Aegy-
16 pti oſtendam ei mirabilia.*Videbũt gen-
tes,& confundentur ſuper omni fortitu-
dine ſua: ponent manum ſuper os, aures
17 eorum ſurdæ erunt. * Lingent puluerem
D ſicut ſerpentes, velut reptilia terræ per-
turbabuntur in ædibus ſuis: Dominum
Deum noſtrum formidabũt,& timebunt

te.

Digitized by Google

‖ Ier. 10. a.6. Act. 10 g.43.

te. * ‖ Quis Deus ſimilis tui, qui aufers 18
iniquitatem,& trāſis peccatum reliquia-
rum hereditatis tuæ? non immittet vltrà
furorem ſuum , quoniam volens miſeri-
cordiam eſt.* Reuertetur, & miſerebitur 19
noſtri : deponet iniquitates noſtras , &
proiiciet in profūdum maris omnia pec-
cata noſtra. * Dabis veritatem Iacob,mi- 20
ſericordiam Abraham: quæ iuraſti patri-
bus noſtris à diebus antiquis.

PROPHETIA

NAHVM.

CAPVT I.

ONus Niniue : Liber viſionis Na- 1
hum Elceſæi. * Deus æmulator, & A
vlciſcens Dominus : vlciſcens Dominus, 2
& habens furorem:vlciſcens Dominus in
hoſtes ſuos,& iraſcens ipſe inimicis ſuis.
* Dominus patiens , & magnus fortitu- 3
dine, & mundās non faciet innocentem.
Dominus in tempeſtate , & turbine viæ
eius,& nebulæ puluis pedum eius. * In- 4
crepans mare,& exiccans illud:& omnia
flumina ad deſertum deducēs. Infirmatus
eſt Baſan , & Carmelus : & flos Libani
elanguit. * Montes commoti ſunt ab eo, 5
& colles deſolati ſunt:& cōtremuit ter- B
ra à facie eius , & orbis, & omnes habi-
tantes in eo. * Ante faciem indignationis 6
eius quis ſtabit?& quis reſiſtet in ira fu-
roris eius ? indignatio eius effuſa eſt vt
ignis:& petræ diſſolutæ ſunt ab eo.* Bo- 7
nus Dominus , & confortans in die tri-
bulationis : & ſciens ſperantes in ſe.* & 8
in diluuio prætereunte , conſummatio- C
nem faciet loci eius:& inimicos eius per-
ſequentur tenebræ.* Quid cogitatis con- 9
tra Dominum ? conſummationem ipſe
faciet : non conſurget duplex tribulatio.
*Quia ſicut ſpinæ ſe inuicem complectū- 10
tur, ſic conuiuium eorum pariter potan-
tium:conſumentur quaſi ſtipula aridita-
te plena. * Ex te exibit cogitans contra 11
Dominum malitiam : mente pertractans
præuaricationem. * Hæc dicit Dominus: 12
Si perfecti fuerint:& ita plures: ſic quo- D
que attondentur , & pertranſibit : afflixi
te,& non affligam te vltrà.*Et nunc con- 13
teram virgā eius de dorſo tuo, & vincu-
la tua diſrumpam.* Et præcipiet ſuper te 14
Dominus , non ſeminabitur ex nomine
tuo ampliùs : de domo Dei tui interfi-
ciam ſculptile , & conflatile, ponam ſe-
pulchrum tuum , quia inhonoratus es.
‖ Iſa.52. b.7. Rom.10 b.15.
* ‖ Ecce ſuper montes pedes euangelizā- 15
tis , & annunciantis pacem:celebra Iuda
feſtiuitates tuas, & redde vota tua : quia
non adiiciet vltrà vt pertranſeat in te Be-
lial:vniuerſus interiit.

CAP. II.

1 AScendit qui diſpergat coram te, qui
A cuſtodiat obſidionem : contempla-
re viam , conforta lumbos , robora vir-
2 tutem valde. * Quia reddidit Dominus
ſuperbiam Iacob, ſicut ſuperbiam Iſrael:
quia vaſtatores diſſipauerunt eos,& pro-
3 pagines eorum corruperunt. * Clypeus
fortiū eius ignitus, viri exercitus in coc-
cineis : igneæ habenæ currus in die præ-
parationis eius,&agitatores cōſopiti ſūt.
4 * In itineribus conturbati ſunt:quadrigæ
colliſæ ſunt in plateis:aſpectus eorū qua-
B ſi lampades , quaſi fulgura diſcurrentia.
5 * Recordabitur fortium ſuorum,ruent in
itineribus ſuis:velociter aſcendent muros
6 eius,& præparabitur vmbraculum.*Por-
tæ fluuiorum apertæ ſunt,& templum ad
7 ſolū dirutū. * Et miles captiuus abductus
eſt:& ancillæ eius minabantur gementes
vt columbæ , murmurantes in cordibus
8 ſuis. * Et Niniue quaſi piſcina aquarum
C aquæ eius:ipſi verò fugerunt:ſtate, ſtate:
9 & non eſt qui reuertatur. * Diripite ar-
gētum, diripite aurum:& nō eſt finis di-
uitiarum ex omnibus vaſis deſiderabili-
10 bus.*Diſſipata eſt,& ſciſſa,& dilacerata:
& cor tabeſcēs, & diſſolutio geniculorū,
& defectio in cunctis renibus:& facies o-
11 mniū eorum ſicut nigredo ollæ.* Vbi eſt
D habitaculum leonum , & paſcua catulo-
rum leonum , ad quam iuit leo vt ingre-
deretur illuc,catulus leonis,& nō eſt qui
12 exterreat ? * Leo cepit ſufficienter catu-
lis ſuis , & necauit leænis ſuis:& imple-
uit præda ſpeluncas ſuas,& cubile ſuum
13 rapina. * Ecce ego ad te, dicit Dominus
exercituum , & ſuccendam vſque ad fu-
mum quadrigas tuas , & leunculos tuos
comedet gladius:& exterminabo de terra
prædam tuam, & non audietur vltrà vox
nunciorum tuorum.

CAP. III.

1 VAe ciuitas ſanguinum, vniuerſa mē- Ezech.
A dacij dilaceratione plena:nō rece- 24. b.9.
2 det à te rapina. * Vox flagelli,& vox im- Hab. c.2
petus rotæ,& equi frementis, & quadri- c.12.
3 gæ feruentis,& equitis aſcendentis : * &
micātis gladij,& fulgurātis haſtę,& mul-
titudinis interfectæ,& grauis ruinæ : nec
eſt finis cadauerum, & corruent in corpo-
4 ribus ſuis.*Propter multitudinem forni-
cationum meretricis ſpecioſæ , & gratæ,
& habentis maleficia, quæ vendidit gen-
tes in fornicationibus ſuis,& familias in
5 maleficiis ſuis:*Ecce ego ad te,dicit Do- ‖ Iſa.47.
B minus exercituum, & reuelabo pudenda a.3.
tua in facie tua,& oſtēdam Gētibus nu-
ditatem tuam,& regnis ignominiam tuā.
6 * Et proiiciam ſuper te abominationes,
& contumeliis te afficiam , & ponam te
7 in exemplum.*Et erit omnis, qui viderit
te,reſiliet à te , & dicet : Vaſtata eſt Ni-
niue : quis commouebit ſuper te caput?
8 vnde quæram conſolatorem tibi?* Num-
quid melior es Alexandria populorum,

Digitized by Google

quæ habitat in fluminibus? aquæ in cir-
cuitu eius: cuius diuitiæ, mare: aquæ, mu-
ri eius. * Aethiopia, fortitudo eius, & Ae- 9
gyptus, & non eſt finis: Aphrica & Libyes
fuerunt in auxilio tuo. * Sed & ipſa in 10
tranſmigrationem ducta eſt in captiuita-
tem: paruuli eius eliſi ſunt in capite o-
mnium viarũ, & ſuper inclytos eius mi- C
ſerunt ſortem, & omnes optimates eius
confixi ſunt in compedibus. * Et tu ergo 11
inebriaberis, & eris deſpecta: & tu quęres
auxilium ab inimico. * Omnes munitio- 12
nes tuæ ſicut ficus cum groſsis ſuis: ſi cõ-
cuſſæ fuerint, cadẽt in os comedẽtis. * Ec- 13
ce populus tuus mulieres in medio tui:
inimicis tuis adapertione pandentur por-
tæ terræ tuæ, deuorabit ignis vectes tuos.
* Aquam propter obſidionem hauri tibi, 14
extrue munitiones tuas: intra in lutum,
& calca, ſubigens tene laterem. * Ibi co- 15
medet te ignis: peribis gladio, deuorabit
te vt bruchus: cõgregare vt bruchus: mul-
tiplicare vt locuſta. * Plures feciſti nego- 16
tiationes tuas quàm ſtellæ ſint cæli: bru- D
chus expanſus eſt, & auolauit. * Cuſtodes 17
tui quaſi locuſtæ: & paruuli tui quaſi lo-
cuſtæ locuſtarum, quæ conſidunt in ſepi-
bus in die frigoris: ſol ortus eſt, & auola-
uerunt, & non eſt cognitus locus earum
vbi fuerint. * Dormitauerunt paſtores 18
tui, rex Aſſur: ſepelientur principes tui:
latitauit populus tuus in montibus, & nõ
eſt qui congreget. * Non eſt obſcura con- 19
tritio tua, peſsima eſt plaga tua: omnes
qui audierunt auditionem tuam, cõpreſ-
ſerunt manum ſuper te: quia ſuper quem
non tranſiit malitia tua ſemper?

PROPHETIA
HABACVC.

CAPVT I.

ONus, quod vidit Habacuc propheta. 1
* Vſquequò Domine clamabo, & 2
non exaudies? vociferabor ad te vim pa- A
tiens, & non ſaluabis *? Quare oſtendi- 3
ſti mihi iniquitatem & laborem, videre
prædam & iniuſtitiam cõtra me? & factũ
eſt iudicium, & contradictio potentior.
* Propter hoc lacerata eſt lex, & non per- 4
uenit vſque ad finem iudicium: quia im-
pius præualet aduerſus iuſtum, propterea
‖ Act. 13 egreditur iudicium peruerſum. * ‖ Aſpi- 5
f. 41. cite in gentibus: & videte: admiramini, & B
obſtupeſcite: quia opus factum eſt in die-
bus veſtris, quod nemo credet cùm nar-
rabitur. * Quia ecce ego ſuſcitabo Chal- 6
dæos, gẽtem amaram & velocem, ambu-
lantem ſuper latitudinem terræ, vt poſ-
ſideat tabernacula non ſua. * Horribilis, 7
& terribilis eſt: ex ſemetipſa iudicium,
8 & onus eius egredietur. * Leuiores par-
dis equi eius, & velociores lupis veſperti-
C nis; & diffundentur equites eius: equites
namque eius de longè venient, volabunt
quaſi aquila feſtinans ad comedendum.
9 * Omnes ad prædam venient, facies eo-
rum ventus vrens: & congregabit quaſi
10 arenam captiuitatem. * Et ipſe de regi-
bus triumphabit, & tyranni ridiculi eius
erunt: ipſe ſuper omnem munitionem ri-
debit, & comportabit aggerem, & capiet
11 eam. * Tunc mutabitur ſpiritus, & per-
tranſibit, & corruet: hæc eſt fortitudo eius
12 dei ſui. * Numquid non tu à principio
Domine Deus meus, ſancte meus, & non
moriemur? Domine in iudicium poſuiſti
D eum: & fortem vt corriperes, fundaſti eũ.
13 * Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum:
& reſpicere ad iniquitatem non poteris.
quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & ta-
14 ces deuorante impio iuſtiorem ſe? * Et fa-
cies homines quaſi piſces maris, & quaſi
15 reptile non habens principem. * Totum
in hamo ſubleuauit, traxit illud in ſage-
na ſua, & congregauit in rete ſuum. Su-
16 per hoc lętabitur & exultabit. * Propter-
ea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit
reti ſuo: quia in ipſis incraſſata eſt pars
17 eius, & cibus eius electus. * Propter hoc
ergo expandit ſagenam ſuam, & ſemper
interficere Gentes non parcet.

CAP. II.

1 SVper cuſtodiam meam ſtabo, & figam
A gradũ ſuper munitionem: & contem-
plabor, vt videam quid dicatur mihi, &
2 quid reſpondeam ad arguentem me. * Et
reſpondit mihi Dominus, & dixit: Scribe
viſum, & explana eum ſuper tabulas, vt
3 percurrat qui legerit eum. * Quia adhuc
viſus procul, & apparebit in finem, & nõ
mentietur: ſi moram fecerit, expecta illũ:
4 quia veniens veniet, & non tardabit. * Ec-
ce qui incredulus eſt, non erit recta ani-
ma eius in ſemetipſo: ‖ iuſtus autem in ‖ Io. 3. d.
5 fide ſua viuet. * Et quomodo vinum potã- 36.
B tem decipit: ſic erit vir ſuperbus, & non Rom. 1.
decorabitur: qui dilatauit quaſi infernus b. 17.
animam ſuam, & ipſe quaſi mors, & non Gal. 3.
adimpletur: & congregabit ad ſe omnes b. 11.
gentes, & coaceruabit ad ſe omnes po- Heb. 10.
6 pulos. * Numquid non omnes iſti ſuper d. 38.
eum parabolam ſument, & loquelam
ænigmatum eius: & dicetur: Væ ei, qui
multiplicat non ſua? vſquequò & aggra-
7 uat contra ſe denſum lutum? * Num-
quid non repentè conſurgent qui mor-
deant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te,
8 & eris in rapinam eis? Quia tu ſpoliaſti
gentes multas, ſpoliabunt te omnes,
qui reliqui fuerint de populis propter
ſanguinem hominis & iniquitatem ter-
ræ ciuitatis, & omnium habitantium in
9 ea. * Væ qui congregat auaritiam ma-
lam domui ſuæ, vt ſit in excelſo nidus
eius, & liberari ſe putat de manu ma-
10 li. * Cogitaſti confuſionem domui tuæ,
conci

cōcidiſti populos multos,& peccauit ani- C
ma tua. * Quia lapis de pariete clama- 11
bit:& lignum, quod inter iuncturas ædi-
§ Ezech. 24. b. 9 Nah. 3. a. 1. ficiorum eſt,reſpondebit. * § Væ qui ædi- 12
ficat ciuitatem in ſanguinibus,& præpa-
rat vrbem in iniquitate. * Nunquid non 13
hæc ſunt à Domino exercituum? Labora-
bunt enim populi in multo igne, & gen-
tes in vacuum, & deficient * Quia reple- 14
bitur terra,vt cognoſcant gloriā Domini,
quaſi aquæ operientes mare.* Væ qui po- 15
tum dat amico ſuo mittens fel ſuum, &
inebriās,vt aſpiciat nuditatem eius,* re- 16
pletus es ignominia pro gloria : bibe tu
quoque, & conſopire,circumdabit te ca- D
lix dexteræ Domini, & vomitus ignomi-
niæ ſuper gloriam tuam. * Quia iniqui- 17
tas Libani operiet te, & vaſtitas anima-
lium deterrebit eos de ſanguinibus ho-
minum,& iniquitate terræ, & ciuitatis,
& omnium habitantium in ea. * Quid 18
prodeſt ſculptile,quia ſculpſit illud fictor
ſuus,conflatile,& imaginem falſam? quia
ſperauit in figmento fictor eius,vt face-
ret ſimulachra muta.*Væ qui dicit ligno: 19
Expergiſcere:Surge,lapidi tacenti:nūquid
ipſe docere poterit?Ecce iſte coopertus eſt
auro & argento:& omnis ſpiritus non eſt
§ Pſal. 10. b. 4. in viſceribus eius.*§ Dñus autē in templo 20
ſancto ſuo:ſileat à facie eius omnis terra.

ORATIO

HABACVC

PROPHETAE

pro ignorantiis. 1

CAPVT III.

DOmine audiui auditionem tuam, & 2
timui. A
Domine opus tuum in medio anno-
rum viuifica illud.
In medio annorum notum facies:cùm
iratus fueris,miſericordiæ recordaberis.
* Deus ab Auſtro veniet , & ſanctus de 3
monte Pharan:
Operuit cælos gloria eius:& laudis eius
plena eſt terra.
* Splendor eius vt lux erit : cornua in 4
manibus eius:
Ibi abſcondita eſt fortitudo eius : * an- 5
te faciem eius ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes eius.
* Stetit,& menſus eſt terram. 6
Aſpexit,& diſſoluit Gentes : & contriti
ſunt montes ſæculi.
Incuruati ſunt colles mundi, ab itine-
ribus æternitatis eius.
* Pro iniquitate vidi tentoria Æthio- 7
piæ,turbabuntur pelles terræ Madian. B
* Numquid in fluminibus iratus es Do- 8
mine?aut in fluminibus furor tuus?vel
in mari indignatio tua?
Qui aſcendes ſuper equos tuos : & qua-
drigæ tuæ ſaluatio.
9 * Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum , iu-
ramenta tribubus quæ locutus es.
10 Fluuios ſcindes terræ:* Viderunt te , &
doluerunt mōtes:gurges aquarū tranſiit.
Dedit abyſſus vocem ſuam : altitudo
manus ſuas leuauit.
11 * Sol & luna ſteterunt in habitaculo
C ſuo, in luce ſagittarum tuarum,ibunt in
ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.
12 * In fremitu conculcabis terram: in fu-
rore obſtupefacies Gentes.
13 * Egreſſus es in ſalutem populi tui , in
ſalutem cum Chriſto tuo.
Percuſſiſti caput de domo impij:denu-
daſti fundamentum eius vſque ad collū.
14 * Maledixiſti ſceptris eius , capiti bel-
latorum eius,venientibus vt turbo ad di-
ſpergendum me.
Exultatio eorum, ſicut eius qui deuo-
rat pauperem in abſcondito.
15 * Viam feciſti in mari equis tuis, in
D luto aquarum multarum.
16 * Audiui , & conturbatus eſt venter
meus:à voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in oſſibus meis,
& ſubter me ſcateat.
Vt requieſcam in die tribulationis : vt
aſcendam ad populum accinctum noſtrū.
17 * Ficus enim non florebit : & non erit
germen in vineis.
Mentietur opus oliuæ : & arua non af-
ferent cibum.
Abſcindetur de ouili pecus : & non erit
armentum in præſepibus.
18 * Ego autem in Domino gaudebo : &
exultabo in Deo Ieſu meo.
19 * Deus Dominus fortitudo mea:& po-
net pedes meos quaſi ceruorum.
Et ſuper excelſa mea deducet me vi-
ctor in pſalmis canentem.

PROPHDTIA

SOPHONIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 A VErbum Domini, quod factum eſt ad
Sophoniam filium Chuſi, filij Godo-
liæ, filij Amariæ , filij Ezeciæ , in diebus
2 Ioſiæ filij Amon regis Iudæ. * Congre-
gans congregabo omnia à facie terræ,
3 dicit Dominus:* congregans hominem &
pecus,congregans volatilia cæli & piſces
maris:& ruinæ impiorum erūt:& diſper-
dā homines à facie terræ,dicit Dominus.
4 * Et extendam manum meam ſuper Iu-
dam,& ſuper omnes habitantes Ieruſalē:
& diſperdam de loco hoc reliquias Baal,
& nomina æditituorum cum ſacerdotibus:
5 * & eos qui adorant ſuper tecta militiam

Digitized by Google

cæli, & adorant & iurant in Domino, & B
iurant in Melchom. * Et qui auertuntur 6
de poſt tergum Domini, & qui non quæ-
ſierunt Dominum, nec inueſtigauerunt
eum. * Silete à facie Domini Dei: quia 7
iuxtà eſt dies Domini, quia præparauit
Dominus hoſtiam, ſanctificauit vocatos
ſuos. * Et erit: in die hoſtiæ Domini, vi- 8
ſitabo ſuper principes, & ſuper filios re-
gis, & ſuper omnes qui induti ſunt veſte
peregrina: * & viſitabo ſuper omnem, 9
qui arroganter ingreditur ſuper limen in
die illa: qui complent domum Domini
Dei ſui iniquitate & dolo. * Et erit in 10
die illa, dicit Dominus, vox clamoris à C
porta piſcium, & vlulatus à Secunda, &
contritio magna à collibus. * Vlulate 11
habitatores Pilæ: conticuit omnis po-
pulus Chanaan, diſperierunt omnes in-
uoluti argento. * Et erit in tempore illo: 12
ſcrutabor Ieruſalem in lucernis: & viſi-
tabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis:
qui dicunt in cordibus ſuis: Non faciet
bene Dominus, & non faciet malè. * Et 13
erit fortitudo eorum in direptionem, &
‖ Amos domus eorum in deſertum: & ‖ ædifica-
5. c. 11. bunt domos, & non habitabunt: & plan-
tabunt vineas, & non bibent vinum ea-
rum. * Iuxtà eſt dies Domini magnus, 14
iuxtà eſt & velox nimis: vox diei Domini D
‖ Ier. 30 amara, tribulabitur ibi fortis. * ‖ Dies 15
a. 7. iræ dies illa, dies tribulationis & an-
Ioel. 2. guſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies
c. 11. tenebrarum & caliginis, dies nebulæ &
Amos turbinis, * dies tubæ & clangoris ſuper 16
5. c. 18. ciuitates munitas, & ſuper angulos ex-
celſos. * Et tribulabo homines, & ambu- 17
labunt vt cæci, quia Domino peccaue-
runt: & effundetur ſanguis eorum ſicut
humus, & corpora eorum ſicut ſtercora.
‖ Ezech. *‖ Sed & argentum eorum, & aurum eo- 18
7. c. 18. rum non poterit liberare eos in die iræ
‖ Infr. 3. Domini: ‖ in igne zeli eius deuorabitur
d. 8. omnis terra, quia conſummationem cum
feſtinatione faciet cunctis habitantibus
terram.

CAP. II.

CONuenite, congregamini gens non 1
amabilis: * Priuſquam pariat iuſsio 2
quaſi puluerem tranſeuntem diem, ante- A
quam veniat ſuper vos ira furoris Domi-
ni, antequam veniat ſuper vos dies in-
dignationis Domini. * Quærite Domi- 3
num omnes manſueti terræ, qui iudicium
eius eſtis operati: quærite iuſtum, quærite
manſuetum: ſi quomodo abſcondamini
in die furoris Domini. * Quia Gaza de- 4
ſtructa erit, & Aſcalon in deſertum, Azo-
tum in meridie eiicient, & Accaron era-
dicabitur. * Væ qui habitatis funiculum 5
maris, gens perditorum: verbum Domini B
ſuper vos Chanaan terra Philiſthinorum,
& diſperdam te, ita vt non ſit inhabita-
tor. * Et erit funiculus maris requies 6
paſtorum, & caulæ pecorum: * & erit 7
funiculus eius, qui remanſerit de domo
Iuda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis
ad veſperam requieſcent: quia viſitabit
eos Dominus Deus eorum, & auertet
8 captiuitatem eorum. * Audiui oppro-
brium Moab, & blaſphemias filiorum
C Ammon: quæ exprobrauerunt populo
meo, & magnificati ſunt ſuper terminos
9 eorum. * Propterea viuo ego, dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael, quia
Moab vt Sodoma erit, & filij Ammon
quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, &
acerui ſalis, & deſertum vſque in æter-
num: reliquiæ populi mei diripient eos,
& reſidui gentis meæ poſſidebunt illos.
10 * Hoc eis eueniet pro ſuperbia ſua: quia
blaſphemauerunt, & magnificati ſunt ſu-
11 per populum Domini exercituum. * Hor-
ribilis Dominus ſuper eos, & attenuabit
D omnes deos terræ: & adorabunt eum viri
12 de loco ſuo, omnes inſulæ Gentium. * Sed
& vos Aethiopes interfecti gladio meo
13 eritis. * Et extendet manum ſuam ſuper
Aquilonem, & perdet Aſſur: & ponet ſpe-
cioſam in ſolitudinem, & in inuium, &
14 quaſi deſertum. * ‖ Et accubabunt in ‖ Iſa. 34.
medio eius greges, omnes beſtiæ Gen- c. 11.
tium: & onocrotalus & ericius in limi-
nibus eius morabuntur: vox cantantis in
feneſtra, coruus in ſuperliminari, quo-
15 niam attenuabo robur eius. * Hæc eſt ci-
uitas glorioſa habitans in cõfidentia: quæ
dicebat in corde ſuo: Ego ſum, & extra me
nõ eſt alia ampliùs: quomodo facta eſt in
deſertum cubile beſtiæ? omnis qui tranſit
per eam, ſibilabit, & mouebit manũ ſuam.

CAP. III.

1 VAe prouocatrix, & redempta ciuitas,
2 columba. * Non audiuit vocem, &
A non ſuſcepit diſciplinam: in Domino non
eſt confiſa, ad Deum ſuum non appro-
3 pinquauit. * ‖ Principes eius in medio ‖ Ezech.
eius quaſi leones rugientes: Iudices eius 22. f. 27
lupi veſpere, non relinquebant in mane. Mich. 3.
4 * Prophetæ eius veſani, viri infideles: ſa- d. 11.
cerdotes eius polluerunt ſanctum, in-
5 iuſtè egerunt contra legem. * Dominus
iuſtus in medio eius non faciet iniquita-
tem: mane mane iudicium ſuum dabit in
lucẽ, & non abſcondetur: neſciuit autem
6 iniquus confuſionem. * Diſperdidi Gen-
tes, & diſsipati ſunt anguli earum: deſer-
tas feci vias eorum, dum non eſt qui
tranſeat: deſolatæ ſunt ciuitates eorum,
non remanente viro, neque vllo habita-
7 tore. * Dixi: Attamen timebis me, ſuſci-
B pies diſciplinam: & non peribit habitacu-
lum eius, propter omnia in quibus viſi-
taui eam: verumtamen diluculo ſurgen-
tes corruperunt omnes cogitationes ſuas.
8 * Quapropter expecta me, dicit Dominus,
in die reſurrectionis meæ in futurum,
quia iudicium meum vt congregem Gen-
tes, & colligam regna: & effundam ſuper
eos indignationem meam, omnem iram
furoris mei: ‖ in igne enim zeli mei ‖ Sup. 1.
9 deuorabitur omnis terra. * Quia tunc d. 18.
reddam

Digitized by Google

reddam populis labium electum,vt inuo-
cent omnes in nomine Domini , & ſer-
uiant ei humero vno. * Vltra flumina 10
Aethiopiæ , inde ſupplices mei , filij diſ-
perſorum meorum deferent munus mihi.
* In die illa non confunderis ſuper cun- 11
ctis adinuentionibus tuis, quibus præua- C
ricata es in me: quia tunc auferam de
medio tui magniloquos ſuperbiæ tuæ, &
non adiicies ex altari ampliùs in monte
ſancto meo. * Et derelinquam in medio 12
tui populum pauperem & egenum: &
ſperabunt in nomine Domini.* Reliquiæ 13
Iſrael non facient iniquitatem , nec lo-
quentur mendacium, & non inuenietur
in ore eorum lingua doloſa:quoniam ipſi
paſcentur,& accubabunt,& non erit qui
exterreat. * Lauda filia Sion : iubila Iſ- 14
rael : lætare,& exulta in omni corde filia
Ieruſalem. * Abſtulit Dominus iudicium 15
tuum , auertit inimicos tuos : rex Iſrael
Dominus in medio tui, non timebis ma-
lum vltrà. * In die illa dicetur Ieruſalem: 16
Noli timere:Sion , non diſſoluantur ma-
nus tuæ. * Dominus Deus tuus in medio 17
tui fortis, ipſe ſaluabit:gaudebit ſuper te D
in lætitia,ſilebit in dilectione ſua,exulta-
bit ſuper te in laude. * Nugas,qui à lege 18
receſſerant,congregabo, quia ex te erant:
vt non vltra habeas ſuper eis oppro-
brium. * Ecce ego interficiam omnes,qui 19
afflixerunt te in tempore illo : & ſaluabo
claudicantem : & eam,quæ eiecta fuerat,
congregabo : & ponam eos in laudem,&
in nomen, in omni terra confuſionis eo-
rum : * in tempore illo , quo adducam 20
vos : & in tempore,quo congregabo vos:
dabo enim vos in nomen , & in laudem
omnibus populis terræ , cùm conuertero
captiuitatem veſtram coram oculis ve-
ſtris , dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPVT PRIMVM.

‖ 1. Eſd. 6. a. 1. IN anno ſecundo Darij regis , in menſe 1
ſexto,in die vna menſis,factum eſt ver- A
bum Domini in manu Aggæi prophetæ,
ad Zorobabel , filium Salathiel , ducem
Iuda, & ad Ieſum , filium Ioſedec, ſacer-
dotem magnum, dicens : * Hæc ait Do- 2
minus exercituum , dicens : Populus iſte
dicit : Nondum venit tempus domus Do-
mini ædificandæ. * Et factum eſt verbum 3
Domini in manu Aggæi prophetæ,dicens:
* Numquid tempus vobis eſt vt habitetis 4
in domibus laqueatis , & domus iſta de-
ſerta? * Et nunc hæc dicit Dominus exer- 5
cituum : Ponite corda veſtra ſuper vias B
‖ Deut. 28. d. 38. veſtras. * ‖ Seminaſtis multum,& intu- 6
liſtis parum : comediſtis, & non eſtis
ſatiati : bibiſtis , & non eſtis inebriati: Mich. 6.
operuiſtis vos , & non eſtis calefacti : & c. 15.
qui mercedes congregauit , miſit eas in
7 ſacculum pertuſum. * Hæc dicit Domi-
nus exercituum : Ponite corda veſtra ſu-
8 per vias veſtras : * aſcendite in montem,
portate ligna,& ædificate domum:& ac-
ceptabilis mihi erit,& glorificabor, dicit
9 Dominus. * Reſpexiſtis ad amplius , &
C ecce factum eſt minus:& intuliſtis in do-
mum,& exufflaui illud:quam ob cauſam,
dicit Dominus exercituum? quia domus
mea deſerta eſt , & vos feſtinatis vnuſ-
10 quiſque in domum ſuam. * Propter hoc
ſuper vos prohibiti ſunt cæli ne darent
rorem,& terra prohibita eſt ne daret ger-
11 men ſuum: * & vocaui ſiccitatem ſuper
terram , & ſuper montes , & ſuper triti-
cum, & ſuper vinum, & ſuper oleum,&
quæcumque profert humus, & ſuper ho-
mines,& ſuper iumenta,& ſuper omnem
12 laborem manuum. * Et audiuit Zoroba-
D bel filius Salathiel, & Ieſus filius Ioſedec
ſacerdos magnus , & omnes reliquiæ po-
puli , vocem Domini Dei ſui , & verba
Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum Domi-
nus Deus eorum ad eos : & timuit popu-
13 lus à facie Domini. * Et dixit Aggæus
nuncius Domini de nunciis Domini, po-
pulo dicens:Ego vobiſcum ſum,dicit Do-
14 minus. * Et ſuſcitauit Dominus ſpiritum
Zorobabel filij Salathiel , ducis Iuda , &
ſpiritum Ieſu filij Ioſedec ſacerdotis ma-
gni,& ſpiritum reliquorum de omni po-
pulo : & ingreſsi ſunt , & faciebant opus
in domo Domini exercituum Dei ſui.

CAP. II.

1 IN die vigeſima & quarta menſis , in
A ſexto menſe, in anno ſecundo Darij re-
2 gis. * In ſeptimo menſe,vigeſima & pri-
ma menſis,factum eſt verbum Domini in
3 manu Aggæi prophetæ,dicens: * Loquere
ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iu-
da , & ad Ieſum filium Ioſedec ſacerdo-
tem magnum, & ad reliquos populi , di-
4 cens: *Quis in vobis eſt derelictus,qui vi-
dit domum iſtam in gloria ſua prima? &
quid vos videtis hanc nunc?nunquid non
5 ita eſt,quaſi non ſit in oculis veſtris? * Et
nunc confortare Zorobabel, dicit Domi-
nus : & confortare Ieſu fili Ioſedec ſa-
cerdos magne , & confortare omnis po-
pulus terræ , dicit Dominus exercituum:
& facite (quoniam ego vobiſcum ſum,
6 dicit Dominus exercituum) * verbum
quod pepigi vobiſcum cùm egrederemini
de Terra Aegypti:& ſpiritus meus erit in
7 medio veſtrûm,nolite timere. * Quia hæc
B dicit Dominus exercituum : ‖ Adhuc ‖ Hebr.
vnum modicum eſt , & ego commouebo 12. g. 26.
8 cęlum,& terram,& mare,& aridam. * Et
mouebo omnes Gentes : ET VENIET
DESIDERATVS cunctis Gentibus:
& implebo domum iſtam gloria , dicit
9 Dominus exercituum. * Meum eſt ar-
gentum , & meum eſt aurum , dicit Do-
minus

Digitized by Google

minus exercituum. * Magna erit gloria 10
domus iſtius nouiſsimæ plus quàm pri-
mæ, dicit Dominus exercituum:& in lo-
co iſto dabo pacem, dicit Dominus exer-
cituum. * In vigeſima & quarta noni 11
menſis, in anno ſecundo Darij regis, fa-
ctum eſt verbum Domini ad Aggæum
prophetam,dicens: * Hæc dicit Dominus 12
exercituum: Interroga ſacerdotes legem,
dicens: * Si tulerit homo carnem ſancti- 13
ficatam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit
de ſummitate eius panem, aut pulmen-
tum,aut vinum, aut oleum, aut omnem
cibum:numquid ſanctificabitur? Reſpon-
dentes autem ſacerdotes,dixerunt: Non.
* Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus 14
in anima ex omnibus his, numquid con- C
taminabitur?Et reſponderunt ſacerdotes,
& dixerunt:Contaminabitur.*Et reſpon- 15
dit Aggæus,& dixit: Sic populus iſte, &
ſic gens iſta ante faciem meam,dicit Do-
minus,& ſic omne opus manuum eorum:
& omnia quæ obtulerunt ibi, contami-
nata erunt. * Et nunc ponite corda veſtra 16
à die hac & ſuprà, antequam poneretur
lapis ſuper lapidem in templo Domini.
* Cùm accederetis ad aceruum viginti 17
modiorum, & fierent decem:& intraretis
ad torcular,vt exprimeretis quinquagin-
‖ Amos 4.c.9. ta lagenas,& fiebant viginti. * ‖ Percuſsi 18
vos vento vrente, & aurugine, & gran-
dine omnia opera manuum veſtrarum:&
non fuit in vobis,qui reuerteretur ad me,
dicit Dominus. * Ponite corda veſtra ex 19
die iſta, & in futurum, à die vigeſima & D
quarta noni menſis: à die, qua funda-
menta iacta ſunt templi Domini, ponite
ſuper cor veſtrum * Numquid iam ſe- 20
men in germine eſt: & adhuc vinea, &
ficus,& malogranatum, & lignum oliuæ
non floruit? ex die iſta benedicam. * Et 21
factum eſt verbum Domini ſecundò ad
Aggæum in vigeſima & quarta menſis,
dicens: * Loquere ad Zorobabel ducem 22
Iuda, dicens: Ego mouebo cælum pa-
riter & terram. * Et ſubuertam ſolium 23
regnorum, & conteram fortitudinem
regni Gentium:& ſubuertam quadrigam,
& aſcenſorem eius.& deſcendent equi,&
aſcenſores eorum: vir in gladio fratris
ſui. * In die illa, dicit Dominus exerci- 24
‖ Eccl. 49.c.13. tuum,aſſumam te ‖ Zorobabel fili Sala-
thiel ſerue meus, dicit Dominus: & po-
nam te quaſi ſignaculum, quia te elegi,
dicit Dominus exercituum.

PROPHETIA
ZACHARIAE.
CAPVT PRIMVM.

IN menſe octauo, in anno ſecundo Da- 1
rij regis, factum eſt verbum Domini ad A
Zachariam, filium Barachiæ filij Addo
2 prophetam,dicens: * Iratus eſt Dominus
3 ſuper patres veſtros iracundia. * Et di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: ‖ Conuertimini ad me,ait Domi- ‖ Mal. 3.a.7.
nus exercituum: & conuertar ad vos, di-
4 cit Dominus exercituum. * Ne ſitis ſicut
patres veſtri, ad quos clamabant pro- ‖ Iſa. 21. c.8. 31. c.6. & 45.d.22. Ierem.3. c.12. Ezec.18 g.30. & 20.c.7. & 33.c.11 Oſee 14.a.2. Ioel. 2. c.12.
phetæ priores dicentes: Hæc dicit Do-
minus exercituum: Conuertimini de viis
veſtris malis, & de cogitationibus veſtris
peſsimis: & non audierunt,neque atten-
5 derunt ad me, dicit Dominus. * Patres
veſtri vbi ſunt? & prophetæ numquid in
6 ſempiternum viuent? * Verumtamen
B verba mea, & legitima mea, quæ man-
daui ſeruis meis prophetis,numquid non
comprehenderunt patres veſtros, & con-
uerſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogitauit
Dominus exercituum facere nobis ſe-
cundùm vias noſtras, & ſecundùm ad-
7 inuentiones noſtras, fecit nobis. * In
die vigeſima & quarta vndecimi menſis
Sabath, in anno ſecundo Darij, factum
eſt verbum Domini ad Zachariam filium
Barachiæ, filij Addo, prophetam, di-
8 cens: * Vidi per noctem, & ecce vir
aſcendens ſuper equum rufum, & ipſe
ſtabat inter myrteta, quæ erant in pro-
fundo, & poſt eum equi rufi, varij, &
9 albi. * Et dixi:Quid ſunt iſti,Domine mi?
& dixit ad me Angelus, qui loquebatur
in me: Ego oſtendam tibi quid ſint hæc.
10 * Et reſpondit vir, qui ſtabat inter myr-
teta, & dixit: Iſti ſunt, quos miſit Do-
11 minus vt perambulent terram. * Et re-
C ſponderunt Angelo Domini, qui ſtabat
inter myrteta, & dixerunt: Perambu-
lauimus terram, & ecce omnis terra ha-
12 bitatur, & quieſcit. * Et reſpondit An-
gelus Domini, & dixit: Domine exer-
cituum vſquequò tu non miſereberis Ie-
ruſalem,& vrbium Iuda,quibus iratus es?
13 Iſte iam ſeptuageſimus annus eſt. * Et
reſpondit Dominus Angelo, qui loque-
batur in me verba bona, verba conſola-
14 toria. * Et dixit ad me Angelu[illegible]ui lo-
quebatur in me:Clama, dicens:Hæc dicit
Dominus exercituum: ‖ Zelatus ſum Ie- ‖ Inf. 8 a.2.
15 ruſalem & Sion zelo magno. * Et ira
magna ego iraſcor ſuper gentes opulen-
tas:quia ego iratus ſum parum, ipſi verò
16 adiuuerunt in malum. * Propterea hæc
dicit Dominus: Reuertar ad Ieruſalem
in miſericordiis: & domus mea ædifica-
bitur in ea, ait Dominus exercituum: &
D perpendiculum extendetur ſuper Ieru-
17 ſalem. * Adhuc clama, dicens: Hæc di-
cit Dominus exercituum: Adhuc affluent
ciuitates meæ bonis: & conſolabitur
adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc
18 Ieruſalem. * Et leuaui oculos meos, &
19 vidi: & ecce quatuor cornua. * Et dixi
ad Angelum,qui loquebatur in me: Quid
ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc ſunt
cornua, quæ ventilauerunt Iudam, &
Iſrael,

Digitized by Google

Iſrael, & Ieruſalem. * Et oſtendit mihi 20
Dominus quattuor fabros.* Et dixi: Quid 21
iſti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc
ſunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam
per ſingulos viros, & nemo eorum leua-
uit caput ſuum: & venerunt iſti deterre-
re ea, vt deiiciant cornua gentium, quæ
leuauerunt cornu ſuper terram Iuda, vt
diſpergerent eam.

CAP. II.

ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce 1
vir, & in manu eius funiculus men- A
ſorum. * Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit 2
ad me: Vt metiar Ieruſalem, & videam
quanta ſit latitudo eius, & quanta longi-
tudo eius. * Et ecce angelus, qui loque- 3
batur in me, egrediebatur, & angelus
alius egrediebatur in occurſum eius. * Et 4
dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum
iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur B
Ieruſalem, præ multitudine hominum &
iumentorum in medio eius. * Et ego ero 5
ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu:
& in gloria ero in medio eius. * O, ô fu- 6
gite de terra Aquilonis, dicit Dominus:
quoniam in quattuor ventos cæli diſperſi
vos, dicit Dominus. * O Sion, fuge quæ 7
habitas apud filiam Babylonis:* quia hæc 8
dicit Dominus exercituum: Poſt gloriam C
miſit me ad gentes, quæ ſpoliauerunt vos:
qui enim tetigerit vos, tangit pupillam
oculi mei: * quia ecce ego leuo manum 9
meam ſuper eos, & erunt prædæ his, qui
ſeruiebant ſibi: & cognoſcetis quia Do-
minus exercituum miſit me. * Lauda, & 10
lætare filia Sion: quia ecce ego venio, &
habitabo in medio tui, ait Dominus.* Et 11
applicabuntur Gentes multæ ad Domi- D
num in die illa: & erunt mihi in popu-
lum, & habitabo in medio tui: & ſcies
quia Dominus exercituum miſit me ad
te. * Et poſſidebit Dominus Iudam par- 12
tem ſuam in terra ſanctificata: & eliget
adhuc Ieruſalem. * Sileat omnis caro à 13
facie Domini: quia conſurrexit de habi-
taculo ſancto ſuo.

CAP. III.

ET oſtendit mihi Dominus Ieſum ſa- 1
cerdotem magnũ ſtantem coram an- A
gelo Domini: & ſatan ſtabat à dextris
eius vt aduerſaretur ei. * Et dixit Domi- 2
nus ad ſatan: Increpet Dominus in te ſa-
tan: & increpet Dominus in te, qui ele- B
git Ieruſalem: numquid non iſte torris eſt
erutus de igne? * Et Ieſus erat indutus 3
veſtibus ſordidis: & ſtabat ante faciem
angeli. * Qui reſpondit, & ait ad eos qui 4
ſtabant corã ſe, dicens: Auferte veſtimen-
ta ſordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce
abſtuli à te iniquitatem tuã, & indui te
mutatoriis. * Et dixit: Ponite cidarim 5
mundam ſuper caput eius. Et poſuerunt C
cidarim mundam ſuper caput eius, & in-
duerunt eum veſtibus: & angelus Domini
ſtabat. * Et cõteſtabatur angelus Domini 6
Ieſum, dicens: * Hæc dicit Dominus exer- 7
cituum: Si in viis meis ambulaueris, &
cuſtodiam meam cuſtodieris: tu quoque
iudicabis domum meã, & cuſtodies atria
mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui
8 nunc hîc aſsiſtunt. * Audi Ieſu ſacerdos
magne, tu & amici tui, qui habitant co-
ram te, quia viri portendentes ſunt: ecce
D enim ego ‖ ADDVCAM SERVVM ‖ Luc. 1.
9 MEVM ORIENTEM. * Quia ec- g. 78.
ce lapis, quem dedi coram Ieſu: ſuper la-
pidem vnum ſeptem oculi ſunt: ecce ego
cælabo ſculpturam eius, ait Dominus
exercituum: & auferam iniquitatem ter-
10 ræ illius in die vna. * In die illa, dicit
Dominus exercituum, vocabit vir ami-
cum ſuum ſubter vitem, & ſubter ficum.

CAP. IIII.

1 ET reuerſus eſt angelus, qui loqueba-
A tur in me, & ſuſcitauit me, quaſi vi-
2 rum qui ſuſcitatur de ſomno ſuo. * Et di-
xit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi,
& ecce candelabrum aureum totum, &
lampas eius ſuper caput ipſius, & ſeptem
lucernæ eius ſuper illud: & ſeptem infu-
ſoria lucernis, quæ erãt ſuper caput eius.
3 * Et duæ oliuæ ſuper illud; vna à dextris
4 lampadis, & vna à ſiniſtris eius. * Et re-
ſpondi, & aio ad angelum, qui loqueba-
B tur in me, dicens: Quid ſunt hæc, domine
5 mi? * Et reſpondit angelus, qui loqueba-
tur in me, & dixit ad me: Numquid neſcis
quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.
6 * Et reſpondit, & ait ad me, dicens: Hoc
eſt verbum Domini ad Zorobabel, dicens:
Nõ in exercitu, nec in robore, ſed in ſpi-
ritu meo, dicit Dominus exercituum.
7 * Quis tu mons magne coram Zorobabel?
C in planum: & educet lapidẽ primarium,
8 & exæquabit gratiam gratiæ eius. * Et
factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
9 * Manus Zorobabel fundauerunt domum
iſtam, & manus eius perficient eam: &
ſcietis quia Dominus exercituũ miſit me
10 ad vos. * Quis enim deſpexit dies paruos?
& lætabuntur, & videbunt lapidem ſtan-
neũ in manu Zorobabel. Septem iſti oculi
ſunt Domini, qui diſcurrunt in vniuer-
11 ſam terram.* Et reſpondi, & dixi ad eum:
D quid ſunt duæ oliuæ iſtæ, ad dexteram
12 candelabri, & ad ſiniſtram eius? * Et
reſpondi ſecundò, & dixi ad eum: Quid
ſunt duæ ſpicæ oliuarum, quæ ſunt iux-
ta duo roſtra aurea, in quibus ſunt ſuf-
13 fuſoria ex auro? * Et ait ad me, dicens:
Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi:
14 Non, domine mi. * Et dixit: Iſti ſunt
duo filij olei, qui aſsiſtunt Dominatori
vniuerſæ terræ.

CAP. V.

1 ET conuerſus ſum, & leuaui oculos
A meos: & vidi, & ecce volumen vo-
2 lans. * Et dixit ad me: Quid tu vides? Et
dixi: Ego video volumen volans: longi-
B tudo eius viginti cubitorum, & latitudo
3 eius decem cubitorum. * Et dixit ad me:
Hæc eſt maledictio, quæ egreditur ſuper
faciem

Digitized by Google

faciem omnis terræ:quia omnis fur,ſicut
ibi ſcriptum eſt,iudicabitur:& omnis iu-
rans,ex hoc ſimiliter iudicabitur. * Edu- 4
cam illud,dicit Dominus exercituum: &
veniet ad domum furis, & ad domum iu-
rantis in nomine meo mẽdaciter:& com- C
morabitur in medio domus eius, & con-
ſumet eam,& ligna eius, & lapides eius.
* Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur 5
in me:& dixit ad me:Leua oculos tuos,&
vide quid eſt hoc, quod egreditur. * Et 6
dixi:Quidnam eſt? Et ait:Hæc eſt ampho-
ra egrediens. Et dixit:Hæc eſt oculus eo-
rum in vniuerſa terra. * Et ecce talentum 7
plũbi portabatur, & ecce mulier vna ſe-
dens in medio amphoræ. * Et dixit:Hæc 8
eſt impietas. Et proiecit eã in medio am-
phoræ, & miſit maſſam plumbeam in os
eius. * Et leuaui oculos meos,& vidi: & 9
ecce duæ mulieres egredientes,& ſpiritus D
in alis earum, & habebant alas quaſi alas
milui:& leuauerũt amphoram inter ter-
ram & cælum. * Et dixi ad angelum, qui 10
loquebatur in me:Quò iſtæ deferunt am-
phoram? * Et dixit ad me: Vt ædificetur 11
ei domus in terra Sennaar,& ſtabiliatur,
& ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

CAP. VI.

ET conuerſus ſum, & leuaui oculos 1
meos, & vidi:& ecce quattuor qua- A
drigæ egrediẽtes de medio duorum mon-
tium: & montes,montes ærei. * In qua- 2
driga prima equi rufi, & in quadriga ſe-
cunda equi nigri, * & in quadriga tertia 3
equi albi, & in quadriga quarta equi va-
rij,& fortes. * Et reſpondi,& dixi ad an- 4
gelum, qui loquebatur in me: Quid ſunt
hæc,domine mi? * Et reſpondit angelus, 5
& ait ad me: Iſti ſunt quattuor venti cæ- B
li, qui egrediuntur,vt ſtent coram Domi-
natore omnis terræ. * In qua erant equi 6
nigri,egrediebantur in terram Aquilonis:
& albi egreſſi ſunt poſt eos:&varij egreſ-
ſi ſunt ad terrã Auſtri. * Qui autem erant 7
robuſtiſsimi, exierunt, & quærebant ire
& diſcurrere per omnẽ terram. Et dixit:
Ite, perambulate terram: & perambula-
uerunt terram. * Et vocauit me,& locu- 8
tus eſt ad me,dicens:Ecce qui egrediũtur
in terram Aquilonis,requieſcere fecerunt
ſpiritum meum in terra Aquilonis. * Et 9
factum eſt verbum Domini ad me,dicens:
* Sume à transmigratione,ab Holdai, & 10
à Tobia, & ab Idaia; & venies tu in die C
illa,& intrabis domum Ioſiæ,filij Sopho-
niæ, qui venerunt de Babylone. * Et ſu- 11
mes aurum & argentum: & facies coro-
nas, & pones in capite Ieſu filij Ioſedec
ſacerdotis magni, * & loqueris ad eum, 12
dicens: Hæc ait Dominus exercituum,
‖ Luc. 1. g. 78. dicens: ‖ ECCE VIR ORIENS
NOMEN EIVS: & ſubter eũ orie-
tur,& ædificabit templum Domino. * Et 13
ipſe extruet templum Domino: & ipſe D
portabit gloriam, & ſedebit, & domi-
nabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos
ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit
14 inter illos duos. * Et coronæ erunt He-
lem,& Tobiæ,& Idaiæ, & Hem,filio So-
15 phoniæ,memoriale in tẽplo Domini.* Et
qui procul ſunt, venient, & ædificabunt
in templo Domini: & ſcietis quia Domi-
nus exercituum miſit me ad vos. Erit au-
tem hoc, ſi auditu audieritis vocem Do-
mini Dei veſtri.

CAP. VII.

1 ET factum eſt in anno quarto Darij
A regis, factum eſt verbum Domini ad
Zachariam, in quarta menſis noni, qui
2 eſt Caſleu. * Et miſerunt ad domum Dei,
Saraſar, & Rogommelech, & viri qui
erant cum eo,ad deprecandã faciem Do-
3 mini: * vt dicerent ſacerdotibus domus
Domini exercituũ, & prophetis, loquen-
tes:Numquid flendum eſt mihi in quinto
menſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut
4 iam feci multis annis? * Et factũ eſt ver-
bum Domini exercituum ad me, dicens:
5 * Loquere ad omnem populum terræ, &
ad ſacerdotes,dicens: ‖ Cùm ieiunaretis, ‖ Iſa. 58. a. 5.
B & plangeretis in quinto & ſeptimo per
hos ſeptuaginta annos: nũquid ieiunium
6 ieiunaſtis mihi?*& cùm comediſtis,& bi-
biſtis, numquid non vobis comediſtis,&
7 vobiſmetipſis bibiſtis? * Numquid non
ſunt verba, quæ locutus eſt Dominus in
manu prophetarum priorum,cùm adhuc
C Ieruſalem habitaretur, & eſſet opulenta,
ipſa & vrbes in circuitu eius, & ad Au-
8 ſtrum,& in cãpeſtribus habitaretur? * Et
factum eſt verbũ Domini ad Zachariam,
9 dicens: * Hæc ait Dominus exercituum,
dicens:Iudicium verum iudicate,& miſe-
ricordiam & miſerationes facite, vnuſ-
10 quiſque cum fratre ſuo. * ‖ Et viduam, ‖ Exod. 22. d. 22
& pupillum, & aduenam, & pauperem Iſa. 1. f.
nolite calumniari: & malum vir fratri 23.
11 ſuo non cogitet in corde ſuo. * Et nolue- Iere. 5.
runt attendere, & auerterunt ſcapulam g. 28.
recedentem, & aures ſuas aggrauauerunt
12 ne audirent. * Et cor ſuum poſuerunt vt
adamantem, ne audirent legem, & verba
quæ miſit Dominus exercituum in ſpiri-
D tu ſuo per manum prophetarũ priorum:
& facta eſt indignatio magna à Domino
13 exercituum. * Et factum eſt ſicut locu-
tus eſt, & non audierunt: ſic clamabunt,
& non exaudiam, dicit Dominus exerci-
14 tuum. * Et diſperſi eos per omnia regna,
quæ neſciunt: & terra deſolata eſt ab
eis, eo quòd non eſſet tranſiens & reuer-
tens: & poſuerunt terram deſiderabilem
in deſertum.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt verbum Domini exerci-
2 tuum, dicens: * Hæc dicit Dominus
A exercituum: Zelatus ſum Sion zelo ma-
gno, & indignatione magna zelatus ſum
3 eam. * Hæc dicit Dominus exercituum:
Reuerſus ſum ad Sion, & habitabo in
medio Ieruſalem: & vocabitur Ieru-
ſalem Ciuitas veritatis,& Mons Domini
exerci

Digitized by Google

exercituum mons ſanctificatus.* Hæc di- 4
cit Dominus exercituum: Adhuc habita-
bunt ſenes & anus in plateis Ieruſalem:
& viri baculus in manu eius præ multi-
tudine dierum.* Et plateæ ciuitatis com- 5
plebuntur infantibus & puellis, ludenti-
bus in plateis eius. * Hæc dicit Dominus 6
exercituum : Si videbitur difficile in ocu-
lis reliquiarũ populi huius in diebus il-
lis , numquid in oculis meis difficile erit
dicit Dominus exercituum ? * Hæc dicit 7
Dominus exercituum : Ecce ego ſaluabo
populum meum de terra Orientis , & de
terra Occaſus ſolis. * Et adducam eos, & 8
habitabunt in medio Ieruſalem: & erunt B
mihi in populũ , & ego ero eis in Deum,
in veritate & in iuſtitia. * Hæc dicit Do- 9
minus exercituum : Confortentur manus
veſtræ, qui auditis in his diebus ſermones
iſtos per os prophetarum, in die qua fun-
data eſt domus Domini exercituum , vt
templum ædificaretur. * Siquidem ante 10
dies illos merces hominum non erat , nec
merces iumentorũ erat; neque introeun-
ti , neque exeunti erat pax præ tribula-
tione : & dimiſi omnes homines ,vnum-
quemque contra proximũ ſuum. * Nunc 11
autem non iuxta dies priores ego faciam
reliquiis populi huius , dicit Dominus
exercituum,* ſed ſemen pacis erit : vinea 12
dabit fructum ſuum , & terra dabit ger-
men ſuum , & cæli dabunt rorem ſuum:
& poſsidere faciam reliquias populi hu-
ius vniuerſa hæc.* Et erit:ſicut eratis ma- 13
ledictio in Gentibus , domus Iuda,& do- C
mus Iſrael: ſic ſaluabo vos,& eritis bene-
dictio:nolite timere, confortentur manus
veſtræ. * Quia hæc dicit Dominus exer- 14
cituum : Sicut cogitaui vt affligerem vos,
cùm ad iracundiam prouocaſſent patres
veſtri me , dicit Dominus , * & non ſum 15
miſertus:ſic conuerſus cogitaui in diebus
iſtis vt benefaciam domui Iuda , & Ieru-
‖ Epheſ. ſalem:nolite timere.* Hæc ſunt ergo ver- 16
4. ſ. 25. ba , quæ facietis : ‖ Loquimini veritatem
vnuſquiſque cum proximo ſuo:veritatem
& iudicium pacis iudicate in portis veſtris.
* Et vnuſquiſque malum contra amicum 17
ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris : &
iuramentum mendax ne diligatis : omnia
enim hæc ſunt , quæ odi, dicit Dominus.
* Et factum eſt verbum Domini exerci- 18
tuum ad me,dicens:* Hæc dicit Dominus 19
exercituum : Ieiuniũ quarti,& ieiunium
quinti,& ieiunium ſeptimi , & ieiunium D
decimi erit domui Iuda in gaudium , &
lætitiam , & in ſollemnitates præclaras:
veritatē tantùm,& pacem diligite. * Hæc 20
dicit Dominus exercituũ : Vſquequò ve-
niant populi , & habitent in ciuitatibus
multis , * & vadant habitatores, vnus ad 21
alterum,dicentes:Eamus , & deprecemur
faciem Domini, & quæramus Dominum
exercituum : vadam etiam ego. * Et ve- 22
nient populi multi,& gentes robuſtæ , ad
quærendum Dominũ exercituum in Ie-
ruſalem,& deprecandam faciem Domini.
23 * Hæc dicit Dominus exercituum: In die-
bus illis , in quibus apprehendent decem
homines ex omnibus linguis Gentium,&
apprehendent fimbriam viri Iudæi,dicen-
tes : Ibimus vobiſcum : audiuimus enim
quoniam Deus vobiſcum eſt.

CAP. IX.

1 A ONus verbi Domini in terra Ha-
drach , & Damaſci requiei eius:
quia Domini eſt oculus hominis , & om-
2 nium tribuum Iſrael. * Emath quoque
in terminis eius , & Tyrus , & Sidon:
aſſumpſerunt quippe ſibi ſapientiã val-
3 de. * Et ædificauit Tyrus munitionem
ſuam , & coaceruauit argentum quaſi
humum , & aurum vt lutum platearum.
4 * Ecce Dominus poſsidebit eam , & per-
cutiet in mari fortitudinem eius , & hæc
5 igni deuorabitur. * Videbit Aſcalon , &
timebit ; & Gaza , & dolebit nimis ; &
Accaron , quoniam confuſa eſt ſpes eius:
& peribit rex de Gaza , & Aſcalon non
6 habitabitur. * Et ſedebit ſeparator in
Azoto , & diſperdam ſuperbiam Phili-
7 ſthinorum. * Et auferam ſanguinem eius
B de ore eius , & abominationes eius de
medio dētium eius, & relinquetur etiam
ipſe Deo noſtro , & erit quaſi dux in Iu-
8 da , & Accaron quaſi Iebuſæus. * Et cir-
cumdabo domum meam ex his , qui mi-
litant mihi euntes & reuertentes, & non
tranſibit ſuper eos vltra exactor : quia
9 nunc vidi in oculis meis. * ‖ Exulta ſatis ‖ Iſa. 62.
filia Sion,iubila filia Ieruſalem : ECCE d. 11.
REX TVVS veniet tibi iuſtus , & Matt.
ſaluator : ipſe pauper , & aſcendens ſu- 21. a. 5.
per aſinam,& ſuper pullum filium aſinæ.
10 * Et diſperdam quadrigam ex Ephraim,
C & equum de Ieruſalem , & diſsipabitur
arcus belli: & loquetur pacem Gentibus,
& poteſtas eius à mari vſque ad mare, &
11 à fluminibus vſque ad fines terræ. * Tu
quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſi-
ſti vinctos tuos de lacu , in quo non eſt
12 aqua. * Conuertimini ad munitionem
vincti ſpei , hodie quoque annuncians
13 duplicia reddam tibi. * Quoniam exten-
di mihi Iudam quaſi arcum , impleui
Ephraim : & ſuſcitabo filios tuos Sion
ſuper filios tuos Græcia : & ponam te
14 quaſi gladium fortium. * Et Dominus
D Deus ſuper eos videbitur ; & exibit vt
fulgur , iaculum eius : & Dominus Deus
in tuba canet , & vadet in turbine Au-
15 ſtri. * Dominus exercituum proteget eos:
& deuorabunt , & ſubiicient lapidibus
fundæ : & bibentes inebriabuntur quaſi
à vino , & replebuntur vt phialæ , &
16 quaſi cornua altaris. * Et ſaluabit eos
Dominus Deus eorum in die illa , vt gre-
gem populi ſui : quia lapides ſancti ele-
17 uabuntur ſuper terram eius.* Quid enim
bonum eius eſt , & quid pulchrum eius,
niſi frumentum electorum,& vinum ger-
minans virgines?

CAP.

Digitized by Google

CAP. X.

1 PEtite à Domino pluuiam in tempo-
A re ſerotino, & Dominus faciet niues,
& pluuiam imbris dabit eis,ſingulis her-
2 bam in agro. * Quia ſimulachra locu-
ta ſunt inutile, & diuini viderunt men-
dacium, & ſomniatores locuti ſunt fru-
ſtra:vanè conſolabantur: idcirco abducti
ſunt quaſi grex: affligentur, quia non eſt
3 eis paſtor. * Super paſtores iratus eſt fu-
ror meus, & ſuper hircos viſitabo: quia
viſitauit Dominus exercituum gregem
B ſuum, domum Iuda, & poſuit eos quaſi
4 equum gloriæ ſuæ in bello. * Ex ipſo an-
gulus,ex ipſo paxillus,ex ipſo arcus præ-
lij,ex ipſo egredietur omnis exactor ſi-
5 mul. * Et erunt quaſi fortes conculcátes
lutum viarum in prælio: & bellabunt,
quia Dominus cum eis: & confundentur
6 aſcenſores equorum.* Et confortabo do-
mum Iuda, & domum Ioſeph ſaluabo:&
conuertam eos,quia miſerebor eorum:&
erunt ſicut fuerunt quando non proiece-
ram eos:ego enim Dominus Deus eorum,
7 & exaudiam eos. * Et erunt quaſi fortes
C Ephraim,& lætabitur cor eorum quaſi à
vino:& filij eorum videbunt,& lætabun-
tur, & exultabit cor eorum in Domino.
8 * Sibilabo eis, & congregabo illos, quia
redemi eos:& multiplicabo eos ſicut an-
9 tè fuerant multiplicati. * Et ſeminabo
eos in populis,& de longè recordabuntur
mei: & viuent cum filiis ſuis, & reuer-
10 tentur. * Et reducam eos de Terra Aegy-
D pti, & de Aſſyriis congregabo eos, & ad
Terram Galaad & Libani adducam eos,
11 & non inuenietur eis locus:* & tranſibit
in maris freto, & percutiet in mari flu-
ctus, & confundentur omnia profunda
fluminis,& humiliabitur ſuperbia Aſſur,
12 & ſceptrum Aegypti recedet. * Confor-
tabo eos in Domino, & in nomine eius
ambulabunt,dicit Dominus.

CAP. XI.

1 APeri Libane portas tuas, & comedat
2 ignis cedros tuas. * Vlula abies,quia
A cecidit cedrus, quoniam magnifici va-
ſtati ſunt: vlulate quercus Baſan, quo-
3 niam ſucciſus eſt ſaltus munitus. * Vox
vlulatus paſtorum, quia vaſtata eſt ma-
gnificentia eorum: vox rugitus leonum,
quoniam vaſtata eſt ſuperbia Iordanis.
4 * Hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce
5 pecora occiſionis,* quæ qui poſſederant,
occidebant,& non dolebant, & vendebát
ea,dicentes:Benedictus Dominus, diuites
facti ſumus: & paſtores eorum nõ parce-
6 bant eis.* Et ego non parcam vltra ſuper
habitantes terram, dicit Dominus: ecce
B ego tradam homines, vnumquemque in
manu proximi ſui, & in manu regis ſui:
& cõcident terram:& non eruam de ma-
7 nu eorum. * Et paſcam pecus occiſionis
propter hoc,ò pauperes gregis.Et aſſum-
pſi mihi duas virgas, vnam vocaui Decó-
rem,& alterã vocaui Funiculum: & paui
8 gregem. * Et ſuccidi tres paſtores in men-
ſe vno, & contracta eſt anima mea in eis:
ſiquidé & anima eorum variauit in me.
9 * Et dixi:Non paſcam vos: quod moritur,
moriatur:& quod ſucciditur, ſuccidatur:
& reliqui deuorent vnuſquiſque carnem
10 proximi ſui. * Et tuli virgam meam,quæ
C vocabatur Decus; & abſcidi eam,vt irri-
tum facerem fœdus meum,quod percuſſi
11 cum omnibus populis.* Et in irritum de-
ductum eſt in die illa:& cognouerunt ſic
pauperes gregis,qui cuſtodiunt mihi,quia
12 verbũ Domini eſt. * Et dixi ad eos:Si bo-
num eſt in oculis veſtris, afferte merce-
dem meam; & ſi non,quieſcite. ‖ Et ap- ‖ Matt.
penderunt mercedem meam triginta ar- 27.a.9.
13 genteos. * Et dixit Dominus ad me:Pro-
iice illud ad ſtatuarium,decorũ pretium,
quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli tri-
ginta argẽteos,& proieci illos in domum
14 Domini ad ſtatuarium. * Et præcidi vir-
gam meam ſecundam, quæ appellabatur
Funiculus, vt diſſoluerem germanitatem
15 inter Iudam & Iſrael. * Et dixit Domi-
nus ad me: Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris
16 ſtulti. * Quia ecce ego ſuſcitabo paſto-
D rem in terra, qui derelicta non viſitabit,
diſperſum non quæret,& contritum non
ſanabit, & id quod ſtat,non enutriet, &
carnes pinguium comedet,& vngulas eo-
17 rum diſſoluet. * O paſtor, & idolum,de-
relinquens gregem:gladius ſuper brachiũ
eius,& ſuper oculum dextrum eius: bra-
chium eius ariditate ſiccabitur,& oculus
dexter eius tenebreſcens obſcurabitur.

CAP. XII.

1 ONus verbi Domini ſuper Iſrael Di-
A cit Dominus extendens cælum, &
fundans terram, & fingens ſpiritum ho-
2 minis in eo: * Ecce ego ponam Ieruſa-
lem ſuperliminare crapulæ omnibus po-
pulis in circuitu: ſed & Iuda erit in obſi-
3 dione contra Ieruſalem. * Et erit:In die
illa ponã Ieruſalem lapidem oneris cun-
ctis populis: omnes, qui leuabunt eam,
conciſione lacerabuntur: & colligentur
4 aduerſus eam omnia regna terræ.* In die
illa,dicit Dominus, percutiam omnem
B equum in ſtuporem, & aſcenſorem eius
in amentiam: & ſuper domum Iuda ape-
riam oculos meos,& omnem equum po-
5 pulorum percutiam cæcitate. * Et dicent
duces Iuda in corde ſuo: Confortentur
mihi habitatores Ieruſalem in Domino
6 exercituum Deo eorum. * In die illa po-
nam duces Iuda ſicut caminum ignis in
lignis,& ſicut facem ignis in fœno:& de-
uorabunt ad dexteram, & ad ſiniſtram
omnes populos in circuitu: & habitabi-
tur Ieruſalem rurſus in loco ſuo in Ieru-
7 ſalem.* Et ſaluabit Dominus tabernacu-
la Iuda,ſicut in principio:vt non magni-
C ficè glorietur domus Dauid,& gloria ha-
8 bitantium Ieruſalem contra Iudam. * In
die illa proteget Dominus habitatores Ie-
ruſalem, & erit qui offenderit ex eis in
die

Digitized by Google

die illa, quaſi Dauid: & domus Dauid
quaſi Dei, ſicut angelus Domini in con-
ſpectu eorum. * Et erit in die illa: quæ- 9
ram conterere omnes Gentes, quæ ve-
niunt cõtra Ieruſalem.* Et effundam ſu- 10
‖ Ioan. per domum Dauid, & ſuper habitatores
19.g.37. Ieruſalem, ſpiritum gratiæ & precum:‖ &
aſpicient ad me, quẽ confixerunt: & plan-
gẽt eum planctu quaſi ſuper vnigenitum,
& dolebunt ſuper eum, vt doleri ſolet in
morte primogeniti. * In die illa magnus 11
‖ 2.Par. erit planctus in Ieruſalem, ‖ ſicut plan- D
35.d.22 ctus Adadremmon in campo Mageddon.
*Et plãget terra: familiæ & familiæ ſeor- 12
ſum: familiæ domus Dauid ſeorſum, &
mulieres eorũ ſeorſum: * familiæ domus 13
Nathan ſeorſum, & mulieres eorũ ſeor-
ſũ: familiæ domus Leui ſeorſum, & mu-
lieres eorũ ſeorſum: familiæ Semei ſeor-
ſum, & mulieres eorum ſeorſum. * Om- 14
nes familiæ reliquæ, familiæ & familiæ
ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

CAP. XIII.

IN die illa erit fons patens domui Da- 1
uid, & habitantibus Ieruſalem, in ab- A
‖ Ezech. lutionem peccatoris & menſtruatæ.*‖ Et 2
30.d.31 erit in die illa, dicit Dominus exercituũ:
Diſperdam nomina idolorum de terra, &
non memorabuntur vltrà: & pſeudopro-
phetas, & ſpiritum immundum auferam
de terra.* Et erit, cùm prophetauerit qui- 3
ſpiam vltrà, dicent ei pater eius & ma-
ter eius, qui genuerunt eum: Non viues: B
quia mendacium locutus es in nomine
Domini. & configent eum pater eius &
mater eius, genitores eius, cùm propheta-
uerit. * Et erit in die illa confundentur 4
prophetæ, vnuſquiſq; ex viſione ſua cùm
prophetauerit: nec operientur pallio ſac-
cino vt mentiantur: *ſed dicet: Non ſum 5
propheta, homo agricola ego ſum: quoniã
Adam exemplum meum ab adoleſcentia C
mea.* Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ 6
in medio manuum tuarum? Et dicet: His
plagatus ſum in domo eorum, qui dilige-
bant me.* Framea ſuſcitare ſuper paſto- 7
‖ Matth rem meum, & ſuper virum cohærentem
26.c.32. mihi, dicit Dominus exercituum:‖ percu-
Mar. 14 te paſtorem, & diſpergentur oues: & con-
e.38. uertam manum meam ad paruulos. * Et 8
erunt in omni terra, dicit Dominus: par-
tes duæ in ea diſpergentur, & deficient; &
tertia pars relinquetur in ea. * Et ducam 9
tertiam partem per ignem, & vram eos
ſicut vritur argentum, & probabo eos ſi-
cut probatur aurum. Ipſe vocabit nomen
meum, & ego exaudiam eum. Dicam: Po-
pulus meus es; & ipſe dicet: Dominus
Deus meus.

CAP. XIV.

ECce venient dies Domini, & diui- 1
dentur ſpolia tua in medio tui. * Et 2
congregabo omnes Gentes ad Ieruſa- A
lem in prælium, & capietur ciuitas, &
vaſtabuntur domus, & mulieres violabũ-
tur: & egredietur media pars ciuitatis in
captiuitatem, & reliquum populi non
3 auferetur ex vrbe.* Et egredietur Domi-
nus, & præliabitur contra Gentes illas, ſi-
4 cut præliatus eſt in die certaminis. * Et
ſtabunt pedes eius in die illa ſuper Mon-
tem oliuarum, qui eſt contra Ieruſalem
ad Orientem: & ſcindetur Mons oliua-
rum ex media parte ſui ad Orientem, &
ad Occidentem, prærupto grandi valde: &
ſeparabitur medium montis ad Aquilo-
5 nem, & medium eius ad Meridiem: * Et
fugietis ad vallem montium eorum, quo-
niam coniungetur vallis montium vſque
B ad proximum: & fugietis ‖ ſicut fugiſtis ‖ Amos
à facie terræmotus in diebus Oziæ regis 1.a.1.
Iuda: & veniet Dominus Deus meus, om-
6 neſque ſancti cum eo. * Et erit in die il-
7 la: Non erit lux, ſed frigus & gelu. * Et
erit dies vna, quæ nota eſt Domino, non
dies neque nox: & in tempore veſperi erit
8 lux.* Et erit in die illa: Exibunt aquæ
viuę de Ieruſalem: medium earũ ad ma-
re Orientale, & medium earum ad mare
nouiſſimum: in æſtate & in hieme erunt.
9 * Et erit Dominus Rex ſuper omnem ter-
ram: in die illa erit Dominus vnus, & erit
10 nomen eius vnum. * Et reuertetur omnis
terra vſque ad deſertum, de colle Rem-
mon ad Auſtrum Ieruſalem: & exaltabi-
tur, & habitabit in loco ſuo, à porta Bẽ-
jamin vſque ad locum portæ prioris, &
vſque ad portam angulorum: & à turre
11 Hananeel vſque ad torcularia regis. * Et
C habitabunt in ea, & anathema non erit
ampliùs: ſed ſedebit Ieruſalem ſecura.
12 *Et hæc erit plaga, qua percutiet Domi-
nus omnes Gentes, quæ pugnauerunt ad-
uerſus Ieruſalem: tabeſcet caro vniuſcu-
iuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi
eius contabeſcent in foraminibus ſuis, &
13 lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.* In
die illa erit tumultus Domini magnus in
eis: & apprehendet vir manum proximi
ſui, & conſeretur manus eius ſuper ma-
14 num proximi ſui.* Sed & Iudas pugnabit
aduerſus Ieruſalem: & congregabuntur
diuitiæ omnium Gentium in circuitu,
aurum, & argentum, & veſtes multæ ſa-
15 tis.* Et ſic erit ruina equi, & muli, & ca-
meli, & aſini, & omnium iumentorum,
quæ fuerint in caſtris illis, ſicut ruina
16 hæc. * Et omnes qui reliqui fuerint de
vniuerſis Gentibus, quæ venerunt contra
Ieruſalem, aſcendent ab anno in annum,
vt adorẽt Regem, Dominum exercituum,
D & celebrent feſtiuitatem tabernaculo-
17 rum. * Et erit: qui non aſcenderit de fa-
miliis terræ ad Ieruſalem, vt adoret Re-
gem, Dominum exercituum, non erit ſu-
18 per eos imber. * Quod & ſi familia Ae-
gypti non aſcenderit, & non venerit: nec
ſuper eos erit, ſed erit ruina, qua percu-
tiet Dominus omnes Gentes, quæ non
aſcenderint ad celebrandam feſtiuitatem
19 tabernaculorum.* Hoc erit peccatum Ae-
gypti, & hoc peccatum omnium Gen-

Digitized by Google

tium, quæ non aſcenderint ad celebran-
dam feſtiuitatem tabernaculorum * In 20
die illa erit quod ſuper frenum equi eſt,
ſanctum Domino: & erunt lebetes in do-
mo Domini quaſi phialæ coram altari.
* Et erit omnis lebes in Ieruſalem & in 21
Iuda ſanctificatus Domino exercituum: &
venient omnes immolantes, & ſument ex
eis, & coquent in eis: & non erit mer-
cator vltrà in domo Domini exercituum
in die illo.

PROPHETIA MALACHIAE.

CAPVT I.

ONus verbi Domini ad Iſrael in ma- 1
nu Malachiæ. * Dilexi vos, dicit 2
Dominus, & dixiſtis: In quo dilexi- A
ſti nos? Nonne frater erat Eſau Iacob, di-
‖ Rom. 9.c. 13. cit Dominus, & ‖ dilexi Iacob, * Eſau au- 3
tem odio habui? & poſui montes eius in
ſolitudinem, & hæreditatem eius in dra-
cones deſerti. * Quòd ſi dixerit Idumæa: 4
Deſtructi ſumus, ſed reuertentes ædifica-
bimus quæ deſtructa ſunt: Hæc dicit Do-
minus exercituum: Iſti ædificabunt, &
ego deſtruam: & vocabuntur termini im-
pietatis, & populus cui iratus eſt Domi-
nus vſque in æternum. * Et oculi veſtri 5
videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Do- B
minus ſuper terminum Iſrael. * Filius 6
honorat patrem, & ſeruus dominum
ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, vbi eſt ho-
nor meus? & ſi Dominus ego ſum, vbi eſt
timor meus? dicit Dominus exercituum.
ad vos, ô ſacerdotes, qui deſpicitis nomen
meum, & dixiſtis: In quo deſpeximus no-
men tuum? * Offertis ſuper altare meum 7
panem pollutum, & dicitis: In quo pol-
luimus te? In eo quod dicitis: Menſa Do-
mini deſpecta eſt. * Si offeratis cæcum ad 8
immolandum, nonne malum eſt? & ſi of-
feratis claudum, & languidum, nonne C
malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placue-
rit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit
Dominus exercituum. * Et nunc depre- 9
camini vultum Dei vt miſereatur veſtri
(de manu enim veſtra factum eſt hoc) ſi
quomodo ſuſcipiat facies veſtras, dicit
Dominus exercituum. * Quis eſt in vobis, 10
qui claudat oſtia, & incendat altare meum
‖ Pſalm. 112.a 3 gratuitò? non eſt mihi voluntas in vobis,
dicit Dominus exercituum: & munus nõ
ſuſcipiã de manu veſtra. * ‖ Ab ortu enim 11
ſolis vſque ad occaſum magnum eſt no-
men meum in Gentibus: & in omni loco
ſacrificatur, & offertur nomini meo obla-
tio munda: quia magnum eſt nomen meũ
in Gentibus, dicit Dominus exercituum.
* Et vos polluiſtis illud in eo quod dici- 12
tis: Menſa Domini contaminata eſt: & D
quod ſuperponitur, contemptibile eſt,
13 cum igne, qui illud deuorat. * Et dixiſtis:
Ecce de labore, & exufflaſtis illud, dicit
Dominus exercituum, & intuliſtis de ra-
pinis claudum, & languidum, & intuliſtis
munus: nunquid ſuſcipiam illud de ma-
14 nu veſtra, dicit Dominus? * Maledictus
doloſus, qui habet in grege ſuo maſcu-
lum, & votum faciens immolat debile
Domino: quia Rex magnus ego, dicit Do-
minus exercituum, & nomen meum hor-
ribile in Gentibus.

CAP. II.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc, ô ſa- ‖ Leuit. 26.b.14
2 cerdotes. * ‖ Si nolueritis audire, & ſi Deuter. 28.b.15
A nolueritis ponere ſuper cor, vt detis
gloriam nomini meo, ait Dominus exer-
cituum: mittam in vos egeſtatem, & ma-
ledicam benedictionibus veſtris, & male-
dicam illis: quoniam non poſuiſtis ſuper
3 cor. * Ecce ego proiiciam vobis brachiũ,
& diſpergam ſuper vultum veſtrum ſter-
cus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet
4 vos ſecum. * Et ſcietis quia miſi ad vos
mandatum iſtud, vt eſſet pactum meum
cum Leui, dicit Dominus exercituum.
5 * Pactum meum fuit cum eo vitæ &
pacis: & dedi ei timorem, & timuit me,
6 & à facie nominis mei pauebat. * Lex
B veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non
eſt inuenta in labiis eius: in pace & in æ-
quitate ambulauit mecũ, & multos auer-
7 tit ab iniquitate. * Labia enim ſacerdotis
cuſtodient ſcientiam, & legem requirent
ex ore eius: quia angelus Domini exerci-
8 tuum eſt. * Vos autem receſſiſtis de via,
& ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum
feciſtis pactum Leui, dicit Dominus exer-
9 cituum. * Propter quod & ego dedi vos
contemptibiles, & humiles omnibus po-
pulis, ſicut non ſeruaſtis vias meas, & ac-
10 cepiſtis faciem in lege. * ‖ Numquid non ‖ Math.
pater vnus omnium noſtrum? numquid 23.a. 9.
non Deus vnus creauit nos? quare ergo Ephe 4.
deſpicit vnuſquiſque noſtrum fratrem a.5.
ſuum violans pactum patrum noſtrorũ?
11 * Tranſgreſſus eſt Iuda, & abominatio fa-
C cta eſt in Iſrael, & in Ieruſalem: quia cõ-
taminauit Iudas ſanctificationem Domi-
ni, quam dilexit; & habuit filiam dei alie-
12 ni. * Diſperdet Dominus virum qui fece-
rit hoc, magiſtrum & diſcipulum de ta-
bernaculis Iacob, & offerentem munus
13 Domino exercituum. * Et hoc rurſum fe-
ciſtis, operiebatis lacrymis altare Domi-
ni, fletu, et mugitu, ita vt non reſpiciam
vltrà ad ſacrificium, nec accipiam placa-
14 bile quid de manu veſtra. * Et dixiſtis:
Quam ob cauſam? quia Dominus teſtifi-
catus eſt inter te, & vxorem pubertatis
tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc particeps
15 tua, & vxor fœderis tui. * Nonne vnus
D fecit, & reſiduũ ſpiritus eius eſt? Et quid
vnus quærit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite er-
go ſpiritum veſtrum, & vxorem adole-
16 ſcentiæ tuæ noli deſpicere. * Cum odio
habu

Digitized by Google

habueris, dimitte, dicit Dominus Deus
Iſrael: operiet autem iniquitas veſtimen-
tum eius, dicit Dominus exercituum: cu-
ſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpi-
cere.* Laborare feciſtis Dominum in ſer- 17
monibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum
fecimus laborare: In eo quod dicitis: Om-
nis qui facit malum, bonus eſt in conſpe-
ctu Domini, & tales ei placeot: aut certè
vbi eſt Deus iudicij?

CAP. III.

Ma.11. b.10. Marc.1. a.2. Luc.1. b.17. & 7.d.27.

ECce ego mitto angelum meum, & 1
præparabit viam ante faciem meam. A
Et ſtatim veniet ad templum ſuum Do-
minator, quem vos quæritis; & ange-
lus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce ve-
nit, dicit Dominus exercituum: * & quis 2
poterit cogitare diem aduentus eius, &
quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim
quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullo-
num:* & ſedebit conflans, & emundans 3
argentum, & purgabit filios Leui; & cola-
bit eos quaſi aurum, & quaſi argentum,
& erunt Domino offerentes ſacrificia in
iuſtitia.* Et placebit Domino ſacrificium 4
Iuda & Ieruſalem, ſicut dies ſæculi, & ſi-
cut anni antiqui. * Et accedam ad vos in 5
iudicio, & ero teſtis velox maleficis, &
adulteris, & periuris, & qui calũniantur B
mercedẽ mercenarij, viduas, & pupillos,
& opprimunt peregrinum, nec timuerũt
me, dicit Dominus exercituum. * Ego 6
enim Dominus, & non mutor: & vos filij
Iacob non eſtis conſumpti. * A diebus 7
‖ *Zach.1. a.3.* enim patrum veſtrorum receſsiſtis à le-
gitimis meis, & non cuſtodiſtis. ‖ Reuer-
timini ad me, & reuertar ad vos, dicit
Dominus exercituum. Et Dixiſtis: In quo
reuertemur? * Si affiget homo Deum, 8
quia vos configitis me? Et dixiſtis: In quo
configimus te? In decimis, & in primitiis.
* Et in penuria vos maledicti eſtis, & me 9
vos configitis gens tota. * Inferte omnem 10
decimam in horreũ, & ſit cibus in domo C
mea, & probate me ſuper hoc, dicit Do-
minus: ſi non aperuero vobis cataractas
cæli, & effudero vobis benedictionem vſ-
que ad abundantiam, * & increpabo pro 11
vobis deuorantem, & nõ corrumpet fru-
ctum terræ veſtræ; nec erit ſterilis vinea
in agro, dicit Dominus exercituum. * Et 12
beatos vos dicent omnes Gentes: eritis
‖ *Ioan.* enim vos terra deſiderabilis, dicit Domi-
2.1.b. 31. nus exercituum * Inualuerunt ſuper me 13
verba veſtra, dicit Dominus. *Et dixiſtis: 14
Quid locuti ſumus contra te? Dixiſtis:
Vanus eſt, qui ſeruit Deo: & quod emo-
lumentum quia cuſtodiuimus præcepta D
eius, & quia ambulauimus triſtes coram
Domino exercituum? * ergo nunc beatos 15
dicimus arrogantes: ſiquidem ædificati
ſunt facientes impietatem; & tentauerũt
Deum, & ſaluti facti ſunt. * Tunc locuti 16
ſunt timentes Dominum, vnuſquiſque cũ
proximo ſuo: Et attendit Dominus, & au-
diuit; & ſcriptus eſt liber monumenti
coram eo timentibus Dominum, & cogi-
17 tantibus nomen eius.* Et erunt mihi, ait
Dominus exercituum, in die qua ego fa-
cio, in peculium: & parcam eis, ſicut par-
18 cit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. * Et con-
uertimini, & videbitis quid ſit inter iu-
ſtum et impium: & inter ſeruientem Deo,
& non ſeruientem ei.

CAP. IIII.

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi
A caminus: & erunt omnes ſuperbi, &
omnes facientes impietatem, ſtipula: &
inflammabit eos dies veniens, dicit Do- ‖ *Luc.1.*
minus exercituum, quæ non derelinquet *g.78.*
2 eis radicem & germen. * ‖ Et orietur vo-
bis timẽtibus nomen meũ Sol iuſtitiæ, &
ſanitas in pennis eius: & egrediemini, &
ſalietis ſicut vituli de armento. * Et cal-
3 cabitis impios, cùm fuerint cinis ſub plã-
B ta pedum veſtrorum, in die qua ego facio ‖ *Exod.*
dicit Dominus exercituum.* ‖ Memento- *20.*
4 te legis Moyſi ſerui mei, quam mandaui *Deut.4.*
ei in Horeb ad omnem Iſrael, pręcepta & *3.6.*
iudicia.* ‖ Ecce ego mittam vobis Eliam ‖ *Matth.*
5 prophetam, antequam veniat dies Domi- *17.b.10*
ni magnus, & horribilis. * Et conuertet *Marc.9.*
6 cor patrum ad filios, & cor filiorum ad *c.11.*
patres eorum: ne forte veniam, & percu- *Luc.1.*
tiam terram anathemate. *b.17.*

LIBER PRIMVS MACHAB.

CAPVT. I.

1 ET factum eſt, poſtquam percuſsit
A Alexander Philippi Macedo, qui pri-
mus regnauit in Græcia, egreſſus de
terra Cethim, Darium regem Perſarum,
2 & Medorum: * conſtituit prælia multa,
& obtinuit omniũ munitiones, & inter-
3 fecit reges terræ,* & pertranſiit vſque ad
fines terræ: & accepit ſpolia multitu-
dinis Gentium: & ſiluit terra in conſpe-
4 ctu eius. * Et congregauit virtutem, et
exercitum fortem nimis: & exaltatum
5 eſt, et eleuatum cor eius: * & obtinuit
regiones gentium, & tyrannos: & facti
6 ſunt illi in tributum. * Et poſt hæc deci-
dit in lectum, & cognouit quia morere-
7 tur. * Et vocauit pueros ſuos nobiles, qui
ſecum erant nutriti à iuuentute: & diui
ſit illis regnum ſuum, cùm adhuc viue-
8 ret.* Et regnauit Alexander annis duode-
9 cim, & mortuus eſt.* Et obtinuerunt pue-
ri eius regnum, vnuſquiſque in loco ſuo:
10 * & impoſuerunt omnes ſibi diademata
B poſt mortem eius, & filii eorum poſt eos
annis multis, & multiplicata ſunt mala
11 in terra. * Et exiit ex eis radix peccatrix,
Antiochus illuſtris, filius Antiochi regis,
qui fuerat Romæ obſes: & regnauit in
anno centeſimo trigeſimo ſeptimo regni
12 Græcorum. * In diebus illis exierunt ex

Digitized by Google

Iſrael filii iniqui, & ſuaſerunt multis, di-
centes : Eamus, & diſponamus teſtamē-
tum cum Gentibus, quæ circa nos ſunt:
quia ex quo receſſimus ab eis, inuenerunt
nos multa mala. * Et bonus viſus eſt ſer- 13
mo in oculis eorum. * Et deſtinauerunt 14
aliqui de populo, & abierunt ad regem :
& dedit illis poteſtatem vt facerent iuſti-
tiam Gentium. * Et ædificauerunt gym- 15
naſium in Ieroſolymis ſecundùm leges
Nationum:* & fecerunt ſibi præputia, & 16
receſſerunt à teſtamento ſancto, & iuncti
ſunt Nationibus, & venundati ſunt vt fa-
cerent malum. * Et paratum eſt regnum 17
in conſpectu Antiochi, & cœpit regnare C
in terra Aegypti, vt regnaret ſuper duo
regna.*Et intrauit in Aegyptum in mul- 18
titudine graui, in curribus, & elephanis,
& equitibus, & copioſa nauium multitu-
dine:*& conſtituit bellum aduerſus Pto- 19
lemæum regem Aegypti, & veritus eſt
Ptolemæus à facie eius, & fugit, & ceci-
derunt vulnerati multi. * Et comprehen- 20
dit ciuitates munitas in Terra Aegypti :
& accepit ſpolia Terræ Aegypti.*Et con- 21
uertit Antiochus, poſtquam percuſſit Ae-
gyptum in centeſimo & quadrageſimo
tertio anno : & aſcendit ad Iſrael,* & a- 22
ſcendit Ieroſolymam in multitudine gra-
ui.* Et intrauit in ſanctificationem cum 23
ſuperbia, & accepit altare aureum, & cā-
delabrum luminis, & vniuerſa vaſa eius,
& menſam propoſitionis, & libatoria, &
phialas, & mortariola aurea, & velum, &
coronas, & ornamētum aureum, quod in
facie templi erat : & comminuit omnia.
* Et accepit argentum, & aurum, & vaſa 24
concupiſcibilia, & accepit theſauros oc- D
cultos, quos inuenit: & ſublatis omnibus
abiit in terram ſuam. * Et fecit cædem 25
hominum, & locutus eſt in ſuperbia ma-
gna. * Et factus eſt planctus magnus in 26
Iſrael, & in omni loco eorum : * & inge- 27
muerunt principes, & ſeniores : virgines,
& iuuenes infirmati ſunt : & ſpecioſitas
mulierum immutata eſt. * Omnis mari- 28
tus ſumpſit lamentum : & quæ ſedebant
in thoro maritali, lugebant:* & commo- 29
ta eſt terra ſuper habitantes in ea, & vni-
uerſa domus Iacob induit confuſionem.
* Et poſt duos annos dierum, miſit Rex, 30
principem tributorum in ciuitates Iuda,
& venit Ieruſalem cum turba magna.
* Et locutus eſt ad eos verba pacifica in 31
dolo : & crediderunt ei. * Et irruit ſu- 32
per ciuitatem repentè, & percuſſit eam
plaga magna, & perdidit populum mul-
tum ex Iſrael. * Et accepit ſpolia ciuita- 33
tis : & ſuccendit eam igni, & deſtruxit
domos eius, & muros eius in circuitu :
* & captiuas duxerunt mulieres : & na- 34
tos, & pecora poſſederunt.*Et ædificaue- 35
runt ciuitatem Dauid muro magno &
firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis
in arcē: * & poſuerunt illic gentem pec- 36
catricem, viros iniquos, & conualuerunt
E in ea. & poſuerunt arma, & eſcas, & con-
37 gregauerunt ſpolia Ieruſalem; * & repo-
ſuerūt illic: & facti ſunt in laqueum ma-
38 gnum.*Et factum eſt hoc ad inſidias ſan-
ctificationi, & in diabolum malum in Iſ-
39 rael: * & effuderunt ſanguinem innocen-
tem per circuitum ſanctificationis, &
40 contaminauerunt ſanctificationem. * Et
fugerunt habitatores Ieruſalem propter
eos, & facta eſt habitatio exterorum, &
facta eſt extera ſemini ſuo, & nati eius
41 reliquerūt eam. * Sanctificatio eius deſo-
lata eſt ſicut ſolitudo, ‖ dies feſti eius ‖ Tob. 2. a. 6.
conuerſi ſunt in luctum, ſabbata eius in
opprobrium, honores eius in nihilum. Amos 8 b. 10.
42 * Secundùm gloriam eius multiplicata
eſt ignominia eius: & ſublimitas eius cō-
43 uerſa eſt in luctum. * Et ſcripſit Rex An-
tiochus omni regno ſuo, vt eſſet omnis
populus, vnus : & relinqueret vnuſquiſ-
44 que legem ſuam. * Et conſenſerunt om-
nes Gentes ſecundùm verbum regis An-
45 tiochi : * & multi ex Iſrael conſenſerunt
ſeruituti eius, & ſacrificauerunt idolis, &
46 coinquinauerunt ſabbatum * Et miſit
F Rex libros per manus nunciorum in Ie-
ruſalem, & in omnes ciuitates Iuda : vt
47 ſequerentur leges Gentium terræ, * &
prohiberent holocauſta, & ſacrificia, &
48 placationes fieri in templo Dei, * & pro-
hiberent celebrari ſabbatū, & dies ſolem-
49 nes:* & iuſſit coinquinari ſancta, & ſan-
50 ctum populum Iſrael.* Et iuſſit ædificari
aras, & templa, & idola, & immolari car-
51 nes ſuillas, & pecora cōmunia,*& relin-
quere filios ſuos incircumciſos, & coin-
quinari animas eorū in omnibus immun-
dis, & abominationibus, ita vt obliuiſce-
rentur legē, & immutarent omnes iuſti-
52 ficationes Dei. * Et quicunq; non feciſ-
ſent ſecundùm verbum regis Antiochi,
53 morerentur. * Secundùm omnia verba
hæc ſcripſit omni regno ſuo: & præpoſuit
principes populo, qui hæc fieri cogerent.
54 * Et iuſſerunt ciuitatibus Iuda ſacrifica-
55 re. * Et congregati ſunt multi de populo,
ad eos qui dereliquerant legem Domini:
56 & fecerunt mala ſuper terram:* & effu-
gauerunt populum Iſrael in abditis, & in
57 abſconditis fugitiuorum locis.*Die quin-
G tadecima menſis Caſleu : quinto & qua-
drageſimo & centeſimo anno, ædificauit
Rex Antiochus abominandum idolū de-
ſolationis ſuper altare Dei, & per vniuer-
ſas ciuitates Iuda in circuitu ædificaue-
58 runt aras : * & ante ianuas domorum, &
in plateis incendebant thura, & ſacrifica-
59 bant : * & libros legis Dei combuſſerunt
60 igni, ſcindentes eos:* & apud quemcum-
que inueniebantur libri teſtamenti Do-
mini, & quicumque obſeruabat legem
Dñi, ſecundùm edictum regis trucidabāt
61 eū. * In virtute ſua faciebāt hæc populo
Iſrael, qui inueniebatur in omni mēſe &
62 mēſe in ciuitatibus.*Et quinta & vigeſi-
ma die mēſis ſacrificabant ſuper arā, quæ
erat

Digitized by Google

erat contra altare.* Et mulieres, quæ cir- 63
cumcidebant filios ſuos, trucidabãtur ſe-
cundùm iuſſum regis Antiochi,*& ſuſpẽ- 64
debant pueros à ceruicibus per vniuerſas
domos eorum:& eos qui circumciderant
illos, trucidabant. * Et multi de populo 65
Iſrael definierunt apud ſe, vt non mãdu-
carent immũda;& elegerunt magis mori
quàm cibis coinquinari immundis: * & 66
noluerunt infringere legem Dei ſanctam,
& trucidati ſunt:* & facta eſt ira magna 67
ſuper populum valde.

CAP. II.

IN diebus illis ſurrexit Mathathias fi- 1
lius Ioannis, filij Simeonis, ſacerdos ex A
filiis Ioarib ab Ieruſalem, & conſedit in
mõte Modin:* & habebat filios quinque, 2
Ioannem, qui cognominabatur Gaddis:
*& Simonem, qui cognominabatur Tha- 3
ſi:*& Iudam, qui vocabatur Machabæus: 4
*& Eleazarũ, qui cognominabatur Aba- 5
ron:& Ionathã, qui cognominabatur Ap-
phus. * hi viderunt mala, quæ fiebant in 6
populo Iuda, & in Ieruſalem. * Et dixit 7
Mathathias: Væ mihi, vt quid natus ſum
videre contritionem populi mei, & con-
tritionem ciuitatis ſanctæ, & ſedere illic,
cùm datur in manibus inimicorum?*Sã- 8
cta in manu extraneorum facta ſũt: tem-
plũ eius ſicut homo ignobilis.*Vaſa glo- 9
riæ eius captiua abducta ſunt: trucidati
ſunt ſenes eius in plateis, & iuuenes eius
ceciderunt in gladio inimicorum. * Quæ 10
gens non hereditauit regnum eius, & nõ
obtinuit ſpolia eius? * Omnis compoſi- 11
tio eius ablata eſt. Quæ erat libera, facta
eſt ancilla.*Et ecce ſancta noſtra, & pul- 12
chritudo noſtra, & claritas noſtra deſo-
lata eſt, & coinquinauerunt ea Gentes. B
*Quò ergo nobis adhuc viuere? * Et ſci- 13
dit veſtimẽta ſua Mathathias, & filij eius: 14
& operuerunt ſe ciliciis, & planxerunt
valde.* Et venerunt illuc qui miſſi erant 15
à rege Antiocho, vt cogerent eos, qui cõ-
fugerant in ciuitatem Modin, immolare,
& accendere thura, & à lege Dei diſcede-
re. * Et multi de populo Iſrael conſen- 16
tientes acceſſerũt ad eos: ſed Mathathias,
& filij eius conſtanter ſteterunt. * Et re- 17
ſpondentes qui miſſi erant ab Antiocho,
dixerũt Mathathiæ: Princeps & clariſſi-
mus & magnus es in hac ciuitate, & or-
natus filiis & fratribus.*ergo accede prior 18
& fac iuſſum regis, ſicut fecerunt omnes
Gentes, & viri Iuda, & qui remanſerunt
in Ieruſalem: & eris tu, & filij tui, inter
amicos regis, & amplificatus auro & ar-
gento, & muneribus multis. * Et reſpon- 19
dit Mathathias, & dixit magna voce: Et
ſi omnes Gentes regi Antiocho obediunt,
vt diſcedat vnuſquiſque à ſeruitute le-
gis patrum ſuorum, & conſentiat mãda-
tis eius:* ego & filij mei, & fratres mei, 20
obediemus legi patrum noſtrorum.*pro- 21
pitius ſit nobis Deus: non eſt nobis vtile
relinquere legem & iuſtitias Dei: * non 22
C audiemus verba regis Antiochi, nec ſa-
crificabimus tranſgredientes legis noſtræ
23 mandata, vt eamus altera via. * Et vt ceſ-
ſauit loqui verba hæc, acceſſit quidam
Iudæus in omnium oculis ſacrificare ido-
lis ſuper aram in ciuitate Modin, ſecun-
24 dùm iuſſum regis: * & vidit Mathathias,
& doluit, & contremuerũt renes eius, &
accenſus eſt furor eius ſecundùm iudiciũ
legis, & inſiliens trucidauit eum ſuper
25 aram:* ſed & virum, quem rex Antiochus
miſerat, qui cogebat immolare, occidit in
26 ipſo tẽpore, & aram deſtruxit, * & zela-
tus eſt legem, ‖ ſicut fecit Phinees Zamri ‖ *Num.* 25.c.15.
27 filio Salomi. * Et exclamauit Mathathias
voce magna in ciuitate, dicẽs: Omnis, qui
zelum habet legis ſtatuens teſtamentum,
28 exeat poſt me. * Et fugit ipſe, & filij eius
in montes, & reliquerũt quæcumque ha-
29 bebant in ciuitate. * Tunc deſcenderunt
multi quærẽtes iudicium, & iuſtitiam, in
30 deſertum:*& ſederunt ibi ipſi, & filij eo-
rum, & mulieres eorum, & pecora eorũ:
quoniam inundauerunt ſuper eos mala.
31 * Et renunciatum eſt viris regis, & exer-
D citui, qui erat in Ieruſalem ciuitate Da-
uid, quoniam diſceſſiſſent viri quidam,
qui diſſipauerunt mandatum regis, in lo-
ca occulta in deſerto, & abiiſſent poſt il-
32 los multi:* Et ſtatim perrexerunt ad eos,
& conſtituerunt aduerſus eos prælium in
33 die ſabbatorum,* & dixerunt ad eos: Re-
ſiſtitis & nũc adhuc? exite, & facite ſecũ-
dùm verbum regis Antiochi, & viuetis.
34 *Et dixerunt: Non exibimus, neque facie-
mus verbum regis, vt polluamus diem
35 ſabbatorum.* Et concitauerunt aduerſus
36 eos prælium. * Et non reſponderunt eis,
nec lapidem miſerunt in eos, nec oppila-
37 uerunt loca occulta, *dicentes: Moriamur
omnes in ſimplicitate noſtra: & teſtes erũt
ſuper nos cælum, & terra, quòd iniuſtè
38 perditis nos. * Et intulerunt illis bellum
ſabbatis: & mortui ſunt ipſi, & vxores
eorum, & filij eorum, & pecora eorum,
39 vſque ad mille animas hominum. * Et
cognouit Mathathias, & amici eius, &
40 luctum habuerunt ſuper eos valde. * Et
dixit vir proximo ſuo: Si omnes feceri-
mus ſicut fratres noſtri fecerunt, & non
pugnauerimus aduerſus gentes pro ani-
mabus noſtris, & iuſtificationibus no-
ſtris: nunc citius diſperdent nos à terra.
41 * Et cogitauerunt in die illa, dicentes:
E Omnis homo quicumque venerit ad nos
in bello die ſabbatorum, pugnemus ad-
uerſus eum: & non moriemur omnes,
ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occul-
42 tis. * Tunc congregata eſt ad eos ſynago-
ga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſrael,
43 omnis voluntarius in lege: * & omnes,
qui fugiebant à malis, additi ſunt ad eos,
44 & facti ſunt illis ad firmamentum. * Et
collegerunt exercitum, & percuſſerunt
peccatores in ira ſua, & viros iniquos in
indignatione ſua: & cæteri fugerunt ad

Digitized by Google

nationes,vt euaderent.* Et circuiuit Ma- 45
thathias,& amici eius,& deſtruxerunt a-
ras:* & circumciderũt pueros incircum- 46
ciſos quotquot inuenerunt in finibus Iſ-
rael:& in fortitudine.* Et perſecuti ſunt 47
filios ſuperbiæ , & proſperatum eſt opus
in manibus eorum:* & obtinuerũt legem 48
de manibus gẽtium, & de manibus regũ:
& non dederunt cornu peccatori.*Et ap- 49
propinquauerũt dies Mathathiæ mo- F
riendi,& dixit filiis ſuis:Nunc confortata
eſt ſuperbia,& caſtigatio , & tẽpus euer-
ſionis,& ira indignationis.*Nunc ergo,ô 50
filij,æmulatores eſtote legis , & date ani-
mas veſtras pro teſtamento patrum ve-
ſtrorum,* & memẽtote operum patrum, 51
quæ fecerũt in generationibus ſuis:& ac-
cipietis gloriam magnam, & nomẽ æter-
‖Gen.22 num. * ‖ Abraham nonne in tentatione 52
a.2. inuentus eſt fidelis , & reputatum eſt ei
‖Ge.41. ad iuſtitiam? * Ioſeph in tempore angu- 53
c.40. ſtiæ ſuæ cuſtodiuit mandatum , & factus
‖Num. eſt Dominus Aegypti. * ‖ Phinees pater 54
25.c.13. noſter,zelando zelum Dei , accepit teſta-
Eccl.45. mentum ſacerdotij æterni. * ‖ Ieſus dum 55
d.28. impleuit verbum factus eſt dux in Iſrael.
‖Ioſ. 1. * ‖ Caleb,dum teſtificatur in eccleſia, ac- 56
a.2. cepit hereditatem.*‖Dauid in ſua miſeri- 57
‖Num. cordia conſecutus eſt ſedem regni in ſæ- G
14.b.6. cula.* Elias,dum zelat zelum legis,rece- 58
Ioſ. 14. ptus eſt in cælum. * ‖ Ananias & Azarias 59
d.14. & Miſael credentes,liberati ſunt de flam-
‖2.Reg. ma.* ‖ Daniel in ſua ſimplicitate libera- 60
2. a.4. tus eſt de ore leonum. * Et ita cogitate 61
‖4.Reg. per generationem,& generationem:quia
2.d.11. omnes qui ſperãt in eum,non infirmãtur.
‖Dan.3. * Et à verbis viri peccatoris ne timueri- 62
e.16. tis:quia gloria eius,ſtercus & vermis eſt:
‖Dan.6. *hodie extollitur,& cras non inuenietur: 63
f.18. quia cõuerſus eſt in terram ſuam, & co-
gitatio eius periit.*Vos ergo filij confor- 64
tamini, & viriliter agite in lege : quia in
ipſa glorioſi eritis.* Et ecce Simon frater 65
veſter , ſcio quòd vir conſilij eſt : ipſum
audite ſemper , & ipſe erit vobis pater.
* Et Iudas Machabæus fortis viribus à 66
iuuentute ſua, ſit vobis princeps militiæ,
& ipſe aget bellum populi.*Et adducetis 67
ad vos omnes factores legis : & vindicate
vindictam populi veſtri.*Retribuite retri- 68
butionem Gentibus, & intendite in præ-
ceptum legis. * Et benedixit eos , & ap- 69
poſitus eſt ad patres ſuos.* Et defunctus 70
eſt anno cẽteſimo & quadrageſimo ſexto:
& ſepultus eſt à filiis ſuis in ſepulchris
patrum ſuorum in Modin, & planxerunt
eum omnis Iſrael planctu magno.

CAP. III.

ET ſurrexit Iudas , qui vocabatur Ma- 1
chabæus, filius eius pro eo : * & ad- 2
iuuabant eum omnes fratres eius , & A
vniuerſi qui ſe coniunxerant patri eius,
& præliabãtur prælium Iſrael cum læti-
tia.*Et dilatauit gloriam populo ſuo, & 3
induit ſe loricam ſicut gigas,& ſuccinxit
ſe arma bellica ſua in prælis,& protege-
4 bat caſtra gladio ſuo. * Similis factus eſt
leoni in operibus ſuis , & ſicut catulus
5 leonis rugiẽs in venatione *Et perſequu-
tus eſt iniquos perſcrutãs eos:& qui con-
turbabant populum ſuum, eos ſuccendit
6 flammis.* & repulſi ſunt inimici eius præ
timore eius,& omnes operarij iniquitatis
cõturbati ſunt:& directa eſt ſalus in ma-
7 nu eius.* Et exacerbabat reges multos,&
lætificabat Iacob in operibus ſuis , & in
ſæculum memoria eius in benedictione.
8 *Et perambulauit ciuitates Iuda, & per-
didit impios ex eis , & auertit iram ab
9 Iſrael. * Et nominatus eſt vſque ad no-
uiſſimum terræ,& congregauit pereũtes.
10 *Et congregauit Apollonius Gentes , &
B à Samaria virtutem multam & magnam,
11 ad bellandum contra Iſrael. * Et cogno-
uit Iudas, & exiit obuiam illi:& percuſ-
ſit, & occidit illum:& ceciderunt vulne-
12 rati multi,& reliqui fugerunt.* & acce-
pit ſpolia eorum : & gladium Apollonij
abſtulit Iudas,& erat pugnãs in eo omni-
13 bus diebus. * Et audiuit Seron princeps
exercitus Syriæ , quòd congregauit Iudas
cõgregationem fidelium & eccleſiam ſe-
14 cum,*& ait:Faciam mihi nomen,& glo-
rificabor in regno , & debellabo Iudam,
& eos qui cum ipſo ſunt, qui ſpernebant
15 verbum regis. * Et præparauit ſe : & a-
ſcenderunt cum eo caſtra impiorum,for-
tes auxiliarij, vt facerent vindictam in fi-
16 lios Iſrael. * Et appropinquauerunt vſ-
que ad Bethoron:& exiuit Iudas obuiam
17 illi cum paucis. * Vt autem viderũt exer-
citum venientem ſibi obuiam , dixerunt
Iudæ : Quomodo poterimus pauci pu-
gnare contra multitudinem tantã,& tam
C fortem,& nos fatigati ſumus ieiunio ho-
18 die?*Et ait Iudas:Facile eſt cõcludi mul-
tos in manu paucorum : & non eſt diffe-
rentia in conſpectu Dei cæli liberare in
19 multis , & in paucis :* quoniam non in
multitudine exercitus victoria belli , ſed
20 de cælo fortitudo eſt. * Ipſi veniunt ad
nos in multitudine contumaci & ſuper-
bia,vt diſperdant nos, & vxores noſtras,
21 & filios noſtros,& vt ſpolient nos : * nos
verò pugnabimus pro animabus noſtris,
22 & legibus noſtris:*& ipſe Dominus con-
teret eos ante faciem noſtram : vos au-
23 tem ne timueritis eos.* Vt ceſſauit autem
loqui,inſiluit in eos ſubitò : & contritus
eſt Seron , & exercitus eius in conſpectu
24 ipſius:* & perſecutus eſt eum in deſcenſu
Bethoron vſque in campum,& ceciderũt
ex eis octingenti viri , reliqui autem fu-
25 gerunt in terram Philiſthiim.* Et cecidit
timor Iudæ, ac fratrum eius, & formido
ſuper omnes gentes in circuitu eorum.
26 * & peruenit ad regem nomen eius,& de
D præliis Iudæ narrabãt omnes gentes.* Vt
27 audiuit autem rex Antiochus ſermones
iſtos,iratus eſt animo:& miſit, & cõgre-
gauit exercitum vniuerſi regni ſui, caſtra
28 fortia valde: * & aperuit ærarium ſuum
& de

Digitized by

& dedit ſtipendia exercitui in annum: &
mandauit illis vt eſſent parati ad omnia.
* Et vidit quòd defecit pecunia de theſ- 29
ſauris ſuis, & tributa regionis modica
propter diſſenſionem, & plagam, quam
fecit in terra, vt tolleret legitima, quæ
erant à primis diebus: * & timuit ne non 30
haberet vt ſemel & bis, in ſumptus &
donaria quæ dederat antè larga manu: &
abundauerat ſuper reges, qui ante eum
fuerãt.* Et conſternatus erat animo val- 31
de, & cogitauit ire in Perſidem, & accipe-
re tributa regionum, & congregare argẽ-
tum multum. * Et reliquit Lyſiam ho- 32
minem nobilem de genere regali, ſuper
negotia regia, à flumine Euphrate vſque
ad flumen Aegypti: * & vt nutriret An- 33
tiochum filium ſuum, donec rediret. * Et 34
tradidit ei medium exercitum: & elephã-
tos: & mandauit ei de omnibus quæ vo-
lebat, & de inhabitantibus Iudæam & Ie-
ruſalem: * & vt mitteret ad eos exerci- 35
tum, ad conterendam & extirpandam E
virtutem Iſrael, & reliquias Ieruſalem,
& auferendam memoriam eorum de lo-
co: * & vt conſtitueret habitatores filios 36
alienigenas in omnibus finibus eorum, &
ſorte diſtribueret terram eorum. * Et rex 37
aſſumpſit partẽ exercitus reſidui, & exi-
uit ab Antiochia ciuitate regni ſui, anno
centeſimo & quadrageſimo ſeptimo: &
trãſfretauit Euphratem flumẽ, & peram-
bulabat ſuperiores regiones. * Et elegit 38
Lyſias Ptolemæum filium Dorymini, &
Nicanorem, & Gorgiam, viros potẽtes ex
amicis regis: * & miſit cum eis quadra- 39
ginta millia virorum, & ſeptem millia
equitum, vt venirent in terram Iuda, &
diſperderent eam ſecundùm verbũ regis.
* Et proceſſerũt cũ vniuerſa virtute ſua: 40
& venerunt, & applicuerunt Emmaum
in terra campeſtri.* Et audierunt merca- 41
tores regionum nomẽ eorum: & accepe- F
runt argentum, & aurum multum valde,
& pueros: & venerunt in caſtra, vt acci-
perent filios Iſrael in ſeruos; & additi
ſũt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alie-
nigenarũ.* Et vidit Iudas, & fratres eius, 42
quia multiplicata ſunt mala, & exercitus
applicabãt ad fines eorum: & cognouerũt
verba regis, quæ mandauit populo facere
in interitum & conſummationem: * & di- 43
xerunt vnuſquiſque ad proximum ſuum:
Erigamus deiectionem populi noſtri, &
pugnemus pro populo noſtro, & ſanctis
noſtris.* Et congregatus eſt conuentus vt 44
eſſent parati in prælium; & vt orarent, &
peterent miſericordiam & miſerationes.
* Et Ieruſalem non habitabatur, ſed erat 45
ſicut deſertum: non erat qui ingrederetur
& egrederetur de natis eius: & ſanctum
cõculcabatur: & filij alienigenarum erãt
in arce, ibi erat habitatio Gentium: &
ablata eſt voluptas à Iacob, & defecit ibi
tibia & cithara. * Et congregati ſunt, & 46
venerunt in Maſpha contra Ieruſalem:
quia locus orationis erat in Maſpha antè
47 in Iſrael. * Et ieiunauerunt illa die, &
induerũt ſe ciliciis, & cinerem impoſue-
runt capiti ſuo, & diſciderunt veſtimenta
48 ſua: * & expanderunt libros legis, de qui-
bus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem
49 ſimulachrorum ſuorum: * & attulerunt
ornamenta ſacerdotalia, & primitias, &
G decimas: & ſuſcitauerunt Nazaræos, qui
50 impleuerant dies: * & clamauerunt voce
magna in cælum, dicẽtes: Quid faciemus
51 iſtis, & quò eos ducemus? * & ſancta tua
conculcata ſunt, & contaminata ſunt, &
ſacerdotes tui facti ſunt in luctum, & in
52 humilitatem. * & ecce Nationes conuene-
runt aduerſum nos vt nos diſperdant: tu
53 ſcis quæ cogitant in nos * Quomodo po-
terimus ſubſiſtere ante faciem eorum, ni-
54 ſi tu Deus adiuues nos? * Et tubis excla-
55 mauerũt voce magna.* Et poſt hæc cõſti-
tuit Iudas duces populi, tribunos & cen-
turiones, & pẽtacõtarchos, & decuriones.
56 * ‖ Et dixit his, qui ædificabant domos, & ‖ Deu. 20 a. 5. 6.
ſponſabãt vxores, & plantabãt vineas, & ‖ Iudi. 7.
formidoloſis, vt redirent vnuſquiſque in a. 3.
57 domum ſuam ſecundùm legem. * Et mo-
uerũt caſtra, & collocauerũt ad Auſtrum
58 Emmaum. * Et ait Iudas: Accingimini, &
eſtote filij potentes, & eſtote parati in
mane, vt pugnetis aduerſus Nationes has,
quæ cõuenerunt aduerſus nos, diſperdere
59 nos & ſancta noſtra: * quoniam melius
eſt nos mori in bello, quàm videre mala
60 gentis noſtræ, & ſanctorum. * Sicut au-
tem fuerit voluntas in cælo, ſic fiat.

CAP. IV.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque mil-
A lia virorum, & mille equites electos
2 & mouerunt caſtra nocte, * vt applica-
rent ad caſtra Iudæorum, & percuterent
eos ſubitò: & filij, qui erant ex arce, erant
3 illis duces. * Et audiuit Iudas & ſurrexit
ipſe, & potentes, percutere virtutẽ exer-
4 citũs regis, qui erant in Emmaũ. * Adhuc
enim diſperſus erat exercitus à caſtris.
5 * Et venit Gorgias in caſtra Iudę noctu, &
neminẽ inuenit, & quærebat eos in mon-
6 tibus: quoniã dixit: Fugiũt hi à nobis. * Et
cum dies factus eſſet, apparuit Iudas in
campo cum tribus millibus virorum tã-
tùm; qui tegumenta & gladios nõ habe-
7 bãt: * & viderunt caſtra Gentium valida,
& loricatos, & equitatus in circuitu eorũ
8 & hi docti ad prælium. * Et ait Iudas vi-
ris, qui ſecum erant: Ne timueritis multi-
tudinem eorum, & impetum eorum ne
9 formideritis. * ‖ Mementote qualiter ſalui ‖ Exo.
facti ſũt patres noſtri in mari rubro, cùm 14. b. 9.
ſequeretur eos Pharao cũ exercitu mul-
10 to. * Et nunc clamemus in cælum; &
miſerebitur noſtri Dominus, & memor
erit teſtamenti patrum noſtrorum, &
cõteret exercitum iſtum ante faciem no-
11 ſtram hodie: * & ſcient omnes gẽtes, quia
12 eſt qui redimat & liberet Iſrael * Et ele-
B uauerunt alienigenæ oculos ſuos, & vi-

Digitized by Google

derũt eos venientes ex aduerſo.* Et exie- 13
runt de caſtris in prælium, & tuba ceci-
nerunt hi qui erant cum Iuda. * Et con- 14
greſſi ſunt: & contritæ ſunt Gẽtes, & fu-
gerunt in campum.* Nouiſſimi autem o- 15
mnes ceciderũt in gladio, & perſecuti sũt
eos vſq; Gezeron, & vſq; in campos Idu-
mææ, & Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt
ex illis vſque ad tria millia virorum.* Et 16
reuerſus eſt Iudas, & exercitus eius, ſe-
quens eum. * Dixítque ad populum: Non 17
concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra
nos eſt, * & Gorgias & exercitus eius pro- 18
pe nos in monte: ſed ſtate nũc contra ini-
micos noſtros, & expugnate eos, & ſume-
tis poſtea ſpolia ſecuri.* Et adhuc loquẽ- 19
te Iuda hæc, ecce apparuit pars quædam
proſpiciens de monte. * Et vidit Gorgias 20
quòd in fugã conuerſi ſunt ſui, & ſuccẽ-
derũt caſtra: fumus enim, qui videbatur,
declarabat quod factum eſt.* Quibus illi 21
conſpectis timuerunt valde, aſpiciẽtes ſi- C
mul & Iudam, & exercitũ in campo pa-
ratum ad prælium. * Et fugerunt omnes 22
in campum alienigenarum:* & Iudas re- 23
uerſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & accepe-
rũt aurum multum, & argẽtum, & hya-
cinthum, & purpuram marinam, & opes
magnas.* Et conuerſi, hymnum canebãt, 24
& benedicebãt Deum in cælum, quoniam
bonus eſt, quoniam in ſæculum miſeri-
cordia eius. * Et facta eſt ſalus magna in 25
Iſrael in die illa.* Quicũque autem alie- 26
nigenarum euaſerunt, venerunt, & nun-
ciauerunt Lyſiæ vniuerſa quæ acciderant.
* Quibus ille auditis, conſternatus animo 27
deficiebat: quòd non qualia voluit, ta-
lia contigerunt in Iſrael, & qualia man-
dauit rex.* Et ſequenti anno congregauit 28
Lyſias virorum electorum ſexaginta mil-
lia, & equitum quinque millia, vt debel-
laret eos.* Et venerunt in Iudæam, & ca- 29
ſtra poſuerunt in Bethoron, & occurrit
illis Iudas cum decem millibus viris. * Et 30
viderunt exercitum fortem, & orauit, &
‖1 *Reg.* 17. *b.* 50 dixit: Benedictus es ſaluator Iſrael, ‖ qui D
contriuiſti impetum potentis in manu
‖ 1. *Reg.* 14. *b.* 13 ſerui tui Dauid, ‖ & tradidiſti caſtra alie-
nigenarum in manu Ionathæ filij Saul,
& armigeri eius. * Conclude exercitum 31
iſtum in manu populi tui Iſrael, & con-
fundantur in exercitu ſuo & equitibus.
* Da illis formidinem, & tabefac auda- 32
ciam virtutis eorum, & commoueantur
contritione ſua.* Deiice illos gladio dili- 33
gentium te: & collaudent te omnes, qui
nouerunt nomen tuum, in hymnis. * Et 34
commiſerunt prælium: & ceciderunt de
exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.
* Videns autem Lyſias fugam ſuorum, 35
& Iudæorum audaciam, & quòd parati
ſunt aut viuere, aut mori fortiter, abiit
Antiochiam, & elegit milites, vt multi-
plicati rurſus venirent in Iudæam. * Di- 36
xit autem Iudas, & fratres eius: Ecce E
contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus
37 nũc mundare ſancta, & renouare.* Et cõ-
gregatus eſt omnis exercitus, & aſcende-
38 runt in montem Sion. * Et viderunt ſan-
ctificationem deſertam, & altare profana-
tũ, & portas exuſtas, & in atriis virgulta
nata ſicut in ſaltu, vel in montibus, & pa-
39 ſtophoria diruta.* Et ſciderũt veſtimenta
ſua, & planxerunt planctu magno, & im-
40 poſuerunt cinerem ſuper caput ſuum:* &
ceciderũt in faciem ſuper terram, & ex-
clamauerũt tubis ſignorum, & clamaue-
41 runt in cælum.* Tunc ordinauit Iudas vi-
ros, vt pugnarent aduerſus eos qui erant
42 in arce, donec emundarent ſancta. * Et
elegit ſacerdotes ſine macula, voluntatem
43 habentes in lege Dei: * & mundauerunt
ſancta, & tulerunt lapides contaminatio-
44 nis in locum immũdum.* Et cogitauit de
altari holocauſtorum, quod profanatum
45 erat, quid de eo faceret. * Et incidit illis
conſilium bonum vt deſtruerent illud: ne
fortè illis eſſet in opprobrium, quia con-
taminauerunt illud Gentes, & demoliti
46 ſunt illud.* Et repoſuerũt lapides in mõ-
te domus in loco apto, quoadvſque ve-
47 niret propheta, & reſponderet de eis.* Et
acceperunt lapides integros ſecũdùm le-
F gem; & ædificauerunt altare nouum, ſe-
48 cundùm illud quod fuit prius:* & ædifi-
cauerunt ſancta, & quæ intra domũ erãt,
intrinſecus: & ædem, & atria sãctificaue-
49 runt. * Et fecerunt vaſa ſancta noua, &
intulerunt candelabrum, & altare incen-
50 ſorum, & menſam in templum.* Et incẽ-
ſum poſuerunt ſuper altare, & accende-
runt lucernas, quę ſuper candelabrũ erãt,
51 & lucebant in templo.* Et poſuerunt ſu-
per menſam panes, & appenderunt vela,
& conſummauerũt omnia opera quæ fe-
52 cerant. * Et ante matutinum ſurrexerunt
quinta & vigeſima die menſis noni (hic
eſt menſis Caſleu) centeſimi quadrageſimi
53 octaui anni:* & obtulerũt ſacrificium ſe-
cũdùm legem, ſuper altare holocauſtorũ
54 nouum quod fecerũt.* Secundùm tempus
G & ſecundum diem, in qua contaminaue-
runt illud gẽtes, in ipſa renouatum eſt in
canticis, & citharis, & cinyris, & in cym-
55 balis.* Et cecidit omnis populus in faciẽ,
& adorauerũt, & benedixerunt in cælum
56 eum, qui proſperauit eis. * Et fecerunt
dedicationem altaris diebus octo, & ob-
tulerunt holocauſta cum lætitia, & ſacri-
57 ficium ſalutaris & laudis.* Et ornauerunt
faciem templi coronis aureis & ſcutulis:
& dedicauerũt portas, & paſtophoria, &
58 impoſuerunt eis ianuas. * Et facta eſt læ-
titia in populo magna valde, & auerſum
59 eſt opprobrium Gentium. * ‖ Et ſtatuit ‖I
Iudas, & fratres eius, & vniuerſa eccleſia 11
Iſrael, vt agatur dies dedicationis altaris
in temporibus ſuis, ab anno in annum,
per dies octo, à quinta & vigeſima die
menſis Caſleu, cum lætitia & gaudio.
60 * Et ædificauerunt in tempore illo mon-
tem Sion, & per circuitũ muros altos, &
turres

turres firmas, nequando venirent Gen-
tes, & conculcarent eum ſicut antea fe-
cerunt. * Et collocauit illic exercitum, 61
vt ſeruarent eum, & muniuit eum ad cu-
ſtodiendã Bethſuram, vt haberet populus
munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum eſt, vt audierunt Gentes in 1
circuitu, quia ædificatum eſt altare A
& ſanctuarium ſicut priùs, iratæ ſunt
valdè. * & cogitabant tollere genus Ia- 2
cob, qui erant inter eos, & cœperunt oc-
cidere de populo, & perſequi. * Et debel- 3
labat Iudas filios Eſau in Idumæa, & eos
qui erant in Acrabathane, quia circum-
ſedebant Iſraelitas, & percuſſit eos plaga
magna. * Et recordatus eſt malitiam 4
filiorum Bean, qui erant populo in la-
queum, & in ſcandalum, inſidiantes ei in
via. * Et concluſi ſunt ab eo in turribus, 5
& applicuit ad eos, & anathematizauit
eos, & incendit turres eorum igni, cum
omnibus qui in eis erant. * Et tranſiuit 6
ad filios Ammon, & inuenit manum for-
tem, & populũ copioſum, & Timotheum
ducem ipſorum. * & commiſit cum eis 7
prælia multa, & cõtriti ſunt in conſpectu
eorum, & percuſſit eos: * & cepit Gazer 8
ciuitatem, & filias eius, & reuerſus eſt in
Iudæam. * Et congregatæ ſunt gentes 9
quæ ſunt in Galaad, aduerſus Iſraelitas
qui erant in finibus eorum, vt tollerent
eos: & fugerunt in Datheman munitio-
nem, * & miſerunt literas ad Iudam & 10
fratres eius, dicentes: Congregatæ ſunt
aduerſum nos gẽtes per circuitum, vt nos
auferant: * & parant venire, & occu- 11
pare munitionem, in quam confugimus: B
& Timotheus eſt dux exercitus eorum.
* Nunc ergo veni, & eripe nos de ma- 12
nibus eorum, quia cecidit multitudo de
nobis. * Et omnes fratres noſtri, qui erant 13
in locis Tubin, interfecti ſunt: & captiuas
duxerunt vxores eorum, & natos, & ſpo-
lia, & peremerunt illic ferè mille viros.
* Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce 14
alij nuncij venerunt de Galilæa conſciſ-
ſis tunicis, nunciantes ſecundùm verba
hæc: * dicentes conueniſſe aduerſum ſe 15
à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: &
repleta eſt omnis Galilæa alienigenis, vt
nos conſumant. * Vt audiuit autem Iu- 16
das, & populus, ſermones iſtos, conuenit
eccleſia magna cogitare quid facerent
fratribus ſuis, qui in tribulatione erant,
& expugnabantur ab eis. * Dixitque Iu- 17
das Simoni fratri ſuo: elige tibi viros, &
vade, & libera fratres tuos in Galilæa:
ego autem, & frater meus Ionathas ibi-
mus in Galaaditim. * Et reliquit Ioſe- 18
phum filium Zachariæ & Azariam, duces
populi, cum reſiduo exercitu in Iudæa ad
cuſtodiam: * & præcepit illis dicens: 19
Præſtote populo huic: & nolite bellum
committere aduerſum gentes, donec re-
uertamur. * Et partiti ſunt Simoni viri 20
tria millia, vt iret in Galilæam: Iudæ au-
21 tem octo millia in Galaaditim. * Et abiit
C Simon in Galilæam, & commiſit prælia
multa cum gentibus: & contritæ ſunt
gentes à facie eius, & perſecutus eſt eos
22 vſque ad portam * Ptolemaidis: & ceci-
derunt de gentibus ferè tria millia vi-
23 rorum, & accepit ſpolia eorum. * Et aſ-
ſumpſit eos, qui erant in Galilæa, & in
Arbatis, cum vxoribus, & natis, & omni-
bus quæ erant illis, & adduxit in Iu-
24 dæam cum lætitia magna. * Et Iudas
Machabæus & Ionathas frater eius tranſ-
ierunt Iordanem, & abierunt viam trium
25 dierum per deſertum. * Et occurrerunt
eis Nabuthæi, & ſuſceperunt eos pacificè,
& narrauerunt eis omnia, quæ acci-
derant fratribus eorum in Galaaditide,
26 * & quia multi ex eis comprehenſi ſunt
in Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in
Caſphor, & Mageth, & Carnaim: hæ
27 omnes ciuitates munitæ, & magnæ. * Sed
& in ceteris ciuitatibus Galaaditidis te-
nentur comprehenſi, & in craſtinum
conſtituerunt admouere exercitum ciui-
tatibus his, & comprehendere, & tollere
28 eos in vna die. * Et conuertit Iudas, &
exercitus eius, viam in deſertum Boſor
repentè, & occupauit ciuitatem: & occi-
dit omnem maſculum in ore gladij, &
accepit omnia ſpolia eorum, & ſuccendit
29 eam igni. * Et ſurrexerunt inde nocte, &
30 ibant vſque ad munitionem. * Et factum
D eſt diluculo, cùm eleuaſſent oculos ſuos,
ecce populus multus, cuius non erat nu-
merus, portantes ſcalas & machinas, vt
comprehenderent munitionem, & ex-
31 pugnarent eos. * Et vidit Iudas quia cœ-
pit bellum, & clamor belli aſcendit ad
cælum ſicut tuba, & clamor magnus de
32 ciuitate: * & dixit exercitui ſuo: Pugnate
33 hodie pro fratribus veſtris. * Et venit tri-
bus ordinibus poſt eos, & exclamauerunt
34 tubis, & clamauerunt in oratione. * Et
cognouerunt caſtra Timothei quia Ma-
chabæus eſt, & refugerunt à facie eius: &
percuſſerunt eos plaga magna, & ceciderunt
runt ex eis in die illa ferè octo millia vi-
35 rorum. * Et diuertit Iudas in Maſpha, &
expugnauit, & cepit eam: & occidit
omnem maſculum eius, & ſumpſit ſpo-
36 lia eius, & ſuccendit eam igni. * Inde
perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, &
Boſor, & reliquas ciuitates Galaaditidis.
37 * Poſt hæc autem verba congregauit Ti-
motheus exercitum alium, & caſtra po-
38 ſuit contra Raphon trans torrentem. * Et
miſit Iudas ſpeculari exercitum: & re-
nunciauerunt ei, dicentes: Quia conuene-
runt ad eum omnes gentes, quæ in circui-
tu noſtro ſunt, exercitus multus nimis:
39 * & Arabas conduxerunt in auxilium
ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentem,
parati ad te venire in prælium. Et abiit
40 Iudas obuiam illis. * Et ait Timotheus
E principibus exercitus ſui: Cùm appro-

Digitized by Google

pinquauerit Iudas, & exercitus eius ad
torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos
prior, non poterimus ſuſtinere eum: quia
potens poterit aduerſum nos. * ſi vero ti- 41
muerit tranſire, & poſuerit caſtra extra
flumen, transfretemus ad eos, & poteri-
mus aduerſus illum. * Vt autem appro- 42
pinquauit Iudas ad torrentem aquæ, ſta-
tuit ſcribas populi ſecus torrentem, &
mandauit eis, dicens: Neminem hominum
reliqueritis: ſed veniant omnes in prælium.
* Et transfretauit ad illos prior, & omnis 43
populus poſt eum, & cōtritæ ſunt omnes
gentes à facie eorum, & proiecerunt ar-
ma ſua, & fugerunt ad fanum, quod erat
in Carnaim.* Et occupauit ipſam ciuita- 44
tem, & fanum ſuccendit igni, cum omni-
bus qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Car-
naim, & non potuit ſuſtinere contra fa-
ciem Iudæ. * Et congregauit Iudas vni- 45
uerſos Iſraelitas, qui erant in Galaaditide,
a minimo vſque ad maximum, & vxores
eorum, & natos, & exercitum magnum
valde, vt venirent in terram Iuda. * Et ve- 46
nerunt vſq; Ephron: & hæc ciuitas magna
in ingreſſu poſita, munita valdè, & non
erat declinare ab ea dextera vel ſiniſtra,
ſed per mediam iter erat.* Et incluſerunt 47
ſe qui erant in ciuitate, & obſtruxerunt F
portas lapidibus: & miſit ad eos Iudas
verbis pacificis, * dicens: Tranſeamus per 48
terram veſtram, vt eamus in terram no-
ſtram: & nemo vobis nocebit: tantùm pe-
dibus trāſibimus. Et nolebant eis aperire.
* Et præcepit Iudas prædicare in caſtris, 49
vt applicarent vnuſquiſque in quo erat
loco. * & applicuerunt ſe viri virtutis: & 50
oppugnauit ciuitatem illam tota die, &
tota nocte, & tradita eſt ciuitas in manu
eius: * & peremerunt omnem maſculum 51
in ore gladij, & eradicauit eam, & acce-
pit ſpolia eius, & tranſiuit per totam ci-
uitatem ſuper interfectos.* Et tranſgreſſi 52
ſunt Iordanem in campo magno, contra
faciem Bethſan. * Et erat Iudas congre- 53
gans extremos, & exhortabatur populum
per totam viam, donec venirent in terram
Iuda. * Et aſcenderunt in montem Sion 54
cum lætitia & gaudio, & obtulerunt ho-
locauſta, quod nemo ex eis cecidiſſet, do-
nec reuerterentur in pace.* Et in diebus, 55
quibus erat Iudas & Ionathas in terra
Galaad, & Simon frater eius in Galilæa
contra faciem Ptolemaidis, * audiuit Io- 56
ſephus Zachariæ filius, & Azarias prin-
ceps virtutis, res bene geſtas, & prælia
quæ facta ſunt,* & dixit: Faciamus & ipſi 57
nobis nomen, & eamus pugnare aduerſus
gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt. * Et 58
præcepit his qui erant in exercitu ſuo, &
abierunt Iamniam. * Et exiuit Gorgias 59
de ciuitate, & viri eius obuiam illis in G
pugnam. * Et fugati ſunt Ioſephus & 60
Azarias vſque in fines Iudææ: & ceciderunt illo die de populo Iſrael ad duo
millia viri, & facta eſt fuga magna in po-
61 pulo: * quia non audierunt Iudam, &
fratres eius, exiſtimantes fortiter ſe factu-
62 ros. * Ipſi autem non erant de ſemine
virorum illorum, per quos ſalus facta eſt
63 in Iſrael. * Et viri Iuda magnificati ſunt
valdè in conſpectu omnis Iſrael, & gen-
tium omnium vbi audiebatur nomen eo-
64 rum. * Et conuenerunt ad eos fauſta ac-
65 clamantes. * Et exiuit Iudas, & fratres
eius, & expugnabant filios Eſau, in terra
quæ ad Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron
& filias eius: & muros eius, & turres ſuc-
66 cendit igni in circuitu. * Et mouit caſtra
vt iret in terram alienigenarum, & per-
67 ambulabat Samariam. * In die illa ceci-
derunt ſacerdotes in bello, dum volunt
fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt
68 in prælium. * Et declinauit Iudas in Azo-
tum in terram alienigenarum, & diruit
aras eorum, & ſculptilia deorum ipſorum
ſuccendit igni: & cepit ſpolia ciuitatum,
& reuerſus eſt in terram Iuda.

CAP. VI.

1 A ET rex Antiochus perambulabat ſupe-
riores regiones, & audiuit eſſe ciui-
tatem Elymaidem in Perſide nobiliſſi-
mam, & copioſam in argento & auro;
2 * templumque in ea locuples valdè: &
illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta,
quæ reliquit Alexander Philippi rex Ma-
3 cedo, qui regnauit primus in Græcia. * Et
venit, & quærebat capere ciuitatem, &
deprædari eam: & non potuit, quoniam
innotuit ſermo his qui erant in ciuitate:
4 * & inſurrexerunt in prælium, & fugit
inde, & abiit cum triſtitia magna, & re-
5 uerſus eſt in Babyloniam. * Et venit qui
nunciaret ei in Perſide, quia fugata ſunt
6 caſtra: quæ erant in terra Iuda: * quia
abiit Lyſias, cum virtute forti in primis, &
fugatus eſt à facie Iudæorum, & inua-
luerunt armis, & viribus, & ſpoliis mul-
tis, quæ ceperunt de caſtris, quæ excide-
7 runt: * & quia diruerunt abominatio-
nem, quam ædificauerat ſuper altare,
quod erat in Ieruſalem, & ſanctificatio-
nem, ſicut priùs, circumdederunt muris
excelſis, ſed & Bethſurā ciuitatem ſuam.
8 * Et factum eſt vt audiuit rex ſermones
iſtos, expauit, & commotus eſt valdè: &
decidit in lectum, & incidit in languorem
præ triſtitia, quia non factum eſt ei ſicut
9 cogitabat. * Et erat illic per dies multos:
quia renouata eſt in eo triſtitia magna,
10 & arbitratus eſt ſe mori. * Et vocauit
B omnes amicos ſuos, & dixit illis: Receſſit
ſomnus ab oculis meis, & concidi, &
11 corrui corde præ ſollicitudine: * & dixi
in corde meo: In quantam tribulationem
deueni, & in quos fluctus triſtitiæ, in qua
nunc ſum, qui iucundus eram, & di-
12 lectus in poteſtate mea: * Nunc verò re-
miniſcor malorum, quæ feci in Ieruſa-
lem, vnde & abſtuli omnia ſpolia aurea
& argentea, quæ erant in ea, & miſi
auferre habitantes Iudæam ſine cauſa.

* Co

Digitized by Google

* Cognoui ergo quia propterea inuene- 13
runt me mala iſta : & ecce pereo triſtitia
magna in terra aliena. * Et vocauit Phi- 14
lippum,vnum de amicis ſuis,& præpoſuit
eum ſuper vniuerſum regnum ſuum. * & 15
dedit ei diadema, & ſtolam ſuam, & an-
nulum , vt adduceret Antiochum filium
ſuum,& nutriret eum,& regnaret. * Et 16
mortuus eſt illic Antiochus rex , anno
centeſimo quadrageſimo nono.* Et cog- 17
nouit Lyſias , quoniam mortuus eſt rex,
& conſtituit regnare Antiochum filium
eius, quem nutriuit adoleſcentem:& vo-
cauit nomen eius Eupator. * Et hi qui 18
erant in arce , concluſerant Iſrael in cir-
cuitu ſanctorum : & quærebant eis mala
ſemper, & firmamentum Gentium. * Et 19
cogitauit Iudas diſperdere eos:& conuo- C
cauit vniuerſum populum , vt obſiderent
eos. * Et conuenerunt ſimul,& obſede- 20
runt eos , anno centeſimo quinquageſi-
mo , & fecerunt baliſtas & machinas.
* Et exierunt quidam ex eis qui obſide- 21
bantur, & adiunxerunt ſe illis aliqui im-
pij ex Iſrael, * & abierunt ad regem, & 22
dixerunt : Quouſque non facis iudicium,
& vindicas fratres noſtros? * Nos decre- 23
uimus ſeruire patri tuo , & ambulare in
præceptis eius ,& obſequi edictis eius:
* & filij populi noſtri propter hoc alie- 24
nabant ſe à nobis, & quicumq; inuenie-
bantur ex nobis,interficiebantur,& here-
ditates noſtræ diripiebantur.* Et non ad 25
nos tantùm extenderunt manum , ſed &
in omnes fines noſtros. * & ecce appli- 26
cuerunt hodie ad arcem Ieruſalem occu-
pare eam,& munitionem Bethſuram mu-
nierunt:* & niſi præueneris eos velociùs, 27
maiora quàm hæc facient, & non poteris
obtinere eos. * Et iratus eſt rex , vt hæc 28
audiuit : & conuocauit omnes amicos
ſuos,& principes exercitus ſui,& eos qui
ſuper equites erant. * ſed & de regnis 29
aliis,& de inſulis maritimis, venerunt ad
eum exercitus conductitij. * Et erat nu- 30
merus exercitus eius,centum millia pedi- D
tum , & viginti millia equitum , & ele-
phanti trigintaduo,docti ad prælium.* Et 31
venerunt per Idumæam, & applicuerunt
ad Bethſuram, & pugnauerunt dies mul-
tos,& fecerunt machinas: & exierunt,&
ſuccenderunt eas igni , & pugnauerunt
viriliter. * Et receſſit Iudas ab arce , & 32
mouit caſtra ad Bethzacharam contra
caſtra regis. * Et ſurrexit rex ante lucem, 33
& concitauit exercitus in impetum con-
tra viam Bethzacharam : & comparaue-
runt ſe exercitus in prælium, & tubis ce-
cinerunt: *& elephantis oſtenderunt ſan- 34
guinem vuæ & mori, ad acuendos eos in
prælium: * & diuiſerunt beſtias per le- 35
giones: & aſtiterunt ſingulis elephantis
mille viri in loricis concatenatis,& galeæ
æreæ in capitibus eorum : & quingenti
equites ordinati vnicuique beſtiæ electi
erant. * Hi ante tempus vbicumque erat 36
beſtia,ibi erant:& quocumq; ibat, ibant,
37 & non diſcedebant ab ea. * Sed & turres
ligneæ ſuper eos firmæ protegentes ſuper
ſingulas beſtias:& ſuper eas machinæ : &
ſuper ſingulas viri virtutis trigintaduo,
qui pugnabant deſuper,& Indus magiſter
38 beſtiæ. * Et reſiduum equitatum hinc &
inde ſtatuit in duas partes , tubis exerci-
tum commouere , & perurgere conſtipa-
39 tos in legionibus eius. * Et vt refulſit Sol
E in clypeos aureos, & æreos , reſplendue-
runt montes ab eis , & reſplenduerunt
40 ſicut lampades ignis. * Et diſtincta eſt
pars exercitus regis per montes excelſos,
& alia per loca humilia:& ibant cautè &
41 ordinate. * Et commouebantur omnes
inhabitantes terram à voce multitudinis,
& inceſſu turbæ, & colliſione armorum:
erat enim exercitus magnus valde,& for-
42 tis. * Et appropiauit Iudas, & exercitus
eius in prælium:& ceciderunt de exerci-
43 tu regis ſexcenti viri. * Et vidit Eleazar
filius Saura vnam de beſtiis loricatam lo-
ricis regis : & erat eminens ſuper ceteras
beſtias. & viſum eſt ei quod in ea eſſet
44 rex : * & dedit ſe vt liberaret populum
ſuum,& acquireret ſibi nomen æternum.
45 * Et cucurrit ad eam audacter in medio
legionis , interficiens à dextris & à ſini-
ſtris , & cadebant ab eo huc atque illuc.
46 * Et iuit ſub pedes elephantis, & ſuppo-
ſuit ſe ei , & occidit eum : & cecidit in
terram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.
47 * Et videntes virtutem regis, & impetum
48 exercitus eius,diuerterunt ſe ab eis. * Ca-
F ſtra autem regis aſcenderunt contra eos
in Ieruſalem,& applicuerunt caſtra regis
49 ad Iudæam & montem Sion. * Et fecit
pacem cum his qui erant in Bethſura : &
exierunt de ciuitate , quia non erant eis
ibi alimenta concluſis,quia ſabbata erant
50 terræ. * Et comprehendit rex Bethſuram:
& conſtituit illic cuſtodiam ſeruare eam.
51 * Et conuertit caſtra ad locum ſanctifi-
cationis dies multos : & ſtatuit illic ba-
liſtas , & machinas , & ignis iacula , &
tormenta ad lapides iactandos,& ſpicula,
& ſcorpios ad mittendas ſagittas,& fun-
52 dibula. * Fecerunt autem & ipſi machi-
nas aduerſus machinas eorum, & pugna-
53 uerunt dies multos. * Eſcæ autem non
erant in ciuitate,eo quòd ſeptimus annus
eſſet : & qui remanſerant in Iudæa de
Gentibus , conſumpſerant reliquias eo-
54 rum,quæ repoſitæ fuerant. * Et reman-
ſerunt in ſanctis viri pauci,quoniam obti-
nuerat eos fames : & diſperſi ſunt vnuſ-
55 quiſque in locum ſuum. * Et audiuit Ly-
G ſias quòd Philippus , quem conſtituerat
rex Antiochus,cùm adhuc viueret,vt nu-
triret Antiochum filium ſuum,& regna-
56 ret,* reuerſus eſſet à Perſide,& Media,&
exercitus qui abierat cum ipſo , & quia
57 quærebat ſuſcipere regni negotia: * feſti-
nauit ire,& dicere ad regē,& duces exer-
citus : Deficimus quotidie , & eſca nobis
mo

Digitized by Google

modica eſt, & locus, quem obſidemus, eſt
munitus, & incumbit nobis ordinare de
regno. * Nunc itaque demus dextras ho- 58
minibus iſtis, & faciamus cum illis pa-
cem, & cum omni gente eorum: * & 59
conſtituamus illis vt ambulent in legi-
timis ſuis ſicut priùs. propter legitima
enim ipſorum, quæ deſpeximus, irati ſunt,
& fecerunt omnia hæc. * Et placuit ſer- 60
mo in conſpectu regis & principum: &
miſit ad eos pacem facere, & receperunt
illam. * Et iurauit illis rex, & principes: 61
& exierunt de munitione. * Et intrauit 62
rex montem Sion, & vidit munitionem
loci: & rupit citiùs iuramentum, quod
iurauit: & mandauit deſtruere murum in
gyro. * Et diſceſſit feſtinanter, & reuer- 63
ſus eſt Antiochiam, & inuenit Philippum
dominantem ciuitati: & pugnauit aduer-
ſus eum, & occupauit ciuitatem.

CAP. VII.

ANno centeſimo quinquageſimo pri- 1
mo, exiit Demetrius Seleuci filius ab A
vrbe Roma, & aſcēdit cum paucis viris in
ciuitatem maritimam, & regnauit illic.
* Et factum eſt, vt ingreſſus eſt domum 2
regni patrum ſuorū, comprehendit exer-
citus Antiochum & Lyſiam, vt adduce-
rent eos ad eum. * Et res ei innotuit: & 3
ait: Nolite mihi oſtendere faciem eorum.
* Et occidit eos exercitus. Et ſedit Deme- 4
trius ſuper ſedem regni ſui: * & venerunt 5
ad eum viri iniqui & impij ex Iſrael: &
Alcimus dux eorum, qui volebat fieri ſa-
cerdos. * Et accuſauerunt populum apud 6
regem, dicentes: Perdidit Iudas, & fratres
eius, omnes amicos tuos, & nos diſperſit
de terra noſtra. * Nunc ergo mitte virum, 7
cui credis, vt eat, & videat exterminium
omne, quod fecit nobis, & regionibus re-
gis: & puniat omnes amicos eius, & adiu-
tores eorum. * Et elegit rex ex amicis 8
ſuis Bacchidem, qui dominabatur trans B
flumen magnum in regno, & fidelem regi:
& miſit eum, * vt videret exterminium, 9
quod fecit Iudas: ſed & Alcimum impium
conſtituit in ſacerdotium, & mandauit ei
facere vltionem in filios Iſrael. * Et ſur- 10
rexerunt, & venerūt cum exercitu magno
in terram Iuda: & miſerunt nuncios, &
locuti ſunt ad Iudam, & ad fratres eius,
verbis pacificis in dolo. * Et non inten- 11
derunt ſermonibus eorum: viderunt enim
quia venerunt cum exercitu magno. * Et 12
conuenerunt ad Alcimum & Bacchidem
congregatio ſcribarum requirere quæ
iuſta ſunt: * & primi Aſidæi qui erant 13
in filiis Iſrael, & exquirebant ab eis pa-
cem. * Dixerunt enim: Homo ſacerdos de 14
ſemine Aaron venit, non decipiet nos.
* Et locutus eſt cum eis verba pacifica: & 15
iurauit illis, dicens: Non inferemus vobis
malum, neque amicis veſtris. * Et credi- 16
derunt ei: Et comprehendit ex eis ſexa- C
ginta viros, & occidit eos in vna die, ſe-
cundùm verbum quod ſcriptum eſt:
17 * ‖ Carnes ſanctorum tuorum, & ſangui- ‖ Pſal. 78. a.
nem ipſorum effuderunt in circuitu Ieru- 11.2.3.
18 ſalem, & non erat qui ſepeliret. * Et in-
cubuit timor & tremor in omnem popu-
lum: quia dixerunt: Non eſt veritas & iu-
dicium in eis: tranſgreſsi ſunt enim con-
ſtitutum, & iuſiurandum quod iuraue-
19 runt. * Et mouit Bacchides caſtra ab Ie-
ruſalem, & applicuit in Bethzecha: &
miſit, & comprehendit multos ex eis qui
à ſe effugerant, & quoſdam de populo
mactauit, & in puteum magnum proie-
20 cit. * Et commiſit regionem Alcimo, &
reliquit cum eo auxilium in adiutorium
21 ipſi. * Et abiit Bacchides ad regem: * &
ſatis agebat Alcimus pro principatu ſa-
22 cerdotij ſui. * & conuenerunt ad eum
omnes, qui perturbabant populum ſuum,
& obtinuerunt terram Iuda, & fecerunt
23 plagam magnam in Iſrael. * Et vidit Iu-
D das omnia mala quæ fecit Alcimus, &
qui cum eo erant, filiis Iſrael, multo plus
24 quàm Gentes. * & exiit in omnes fines
Iudææ in circuitu, & fecit vindictam in
viros deſertores, & ceſſauerunt vltrà exi-
25 re in regionem. * Vidit autem Alcimus
quòd præualuit Iudas, & qui cum eo
erant: & cognouit quia non poteſt ſuſti-
nere eos, & regreſſus eſt ad regem, & ac-
26 cuſauit eos multis criminibus. * ‖ Et mi- ‖ 2. Mac.
ſit rex Nicanorem, vnum ex principibus 15.4.8.
ſuis nobilioribus: qui erat inimicitias
exercens contra Iſrael: & mandauit ei
27 euertere populum. * Et venit Nicanor in
Ieruſalem cum exercitu magno, & miſit
ad Iudam & ad fratres eius verbis paci-
28 ficis cum dolo, * dicens: Non ſit pugna
inter me & vos: veniam cum viris paucis,
29 vt videam facies veſtras cum pace. * Et
venit ad Iudam, & ſalutauerunt ſe inui-
cem pacificè: & hoſtes parati erant ra-
30 pere Iudam. * Et innotuit ſermo Iudæ,
E quoniam cum dolo venerat ad eum: &
conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit
31 videre faciem eius. * Et cognouit Nica-
nor quoniam denudatum eſt conſilium
eius: & exiuit obuiam Iudæ in pugnam
32 iuxta Capharſalama. * Et ceciderunt de
Nicanoris exercitu ferè quinque millia
viri, & fugerunt in ciuitatem Dauid.
33 * Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in
montem Sion: & exierunt de ſacerdoti-
bus populi ſalutare eum in pace, & de-
monſtrare ei holocautomata, quæ offere-
34 bantur pro rege. * Et irridens ſpreuit
35 eos, & polluit: & locutus eſt ſuperbè, * &
iurauit cū ira, dicens: Niſi traditus fuerit
Iudas, & exercitus eius in manus meas,
continuò cùm regreſſus fuero in pace,
ſuccendam domum iſtam. Et exiit cum
36 ira magna. * & intrauerunt ſacerdotes, &
ſteterunt ante faciem altaris & templi: &
37 flentes dixerunt: * Tu Domine elegiſti
domum iſtam ad inuocandum nomeu
tuū in ea, vt eſſet domus orationis & ob-
38 ſecrationis populo tuo. * fac vindictam in
homi

homine iſto,& exercitu eius,& cadant in F
gladio : memento blaſphemias eorum,&
ne dederis eis vt permaneant. * Et exiit 39
Nicanor ab Ieruſalem,& caſtra applicuit
ad Bethorõ : & occurrit illi exercitus Sy-
riæ. * Et Iudas applicuit in Adarſa cum 40
tribus millibus viris : & orauit Iudas , &
dixit : * ‖ Qui miſsi erant à rege Senna- 41
cherib, Domine , quia blaſphemauerunt
te , exiit angelus , & percuſsit ex eis cen-
tum octogintaquinque millia : * ſic con- 42
tere exercitum iſtum in conſpectu noſtro
hodie: & ſciant ceteri quia malè locutus
eſt ſuper ſancta tua : & iudica illum ſe-
cundùm malitiam illius. * Et commiſe- 43
runt exercitus prælium tertiadecima die G
menſis Adar:& cõtrita ſunt caſtra Nica-
noris , & cecidit ipſe primus in prælio.
* Vt autem vidit exercitus eius quia ce- 44
cidiſſet Nicanor,proiecerunt arma ſua,&
fugerunt : * & perſecuti ſunt eos viam 45
vnius diei , ab Adazer vſquequo veniatur
in Gazara , & tubis cecinerunt poſt eos
cum ſignificationibus : * & exierunt de 46
omnibus caſtellis Iudææ in circuitu , &
ventilabant eos cornibus , & conuerte-
bantur iterum ad eos,& ceciderunt om-
nes gladio , & non eſt relictus ex eis nec
vnus. * Et acceperunt ſpolia eorum in 47
prædam : & caput Nicanoris amputaue-
runt,& dexteram eius , quam extenderat
ſuperbè , & attulerunt & ſuſpenderunt
contra Ieruſalem. * Et lætatus eſt popu- 48
lus valde , & egerunt diem illam in læti-
tia magna. * Et conſtituit agi omnibus 49
annis diem iſtam,tertiadecima die menſis
Adar. * Et ſiluit terra Iuda dies paucos. 50

‖ 4. *Reg.* 19. g. 35 *Tob.* 1. d. 21. *Ecc.* 48. d. 25. *Iſ.* 37. g. 36. 2. *Mach* 8. c. 19.

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomẽ Romanorum, 1
quia ſunt potentes viribus , & ac- A
quieſcunt ad omnia , quæ poſtulantur ab
eis : & quicumque acceſſerunt ad eos,
ſtatuerunt cum eis amicitias,& quia ſunt
potentes viribus. * Et audierunt prælia 2
eorum , & virtutes bonas , quas fecerunt
in Galatia, quia obtinuerunt eos, & du-
xerunt ſub tributũ : * & quanta fecerunt 3
in regione Hiſpaniæ , & quòd in pote-
ſtatem redegerunt metalla argenti & au-
ri,quæ illic ſunt , & poſſederunt omnem
locum conſilio ſuo , & patientia : * lo- 4
caque quæ longè erant valde ab eis , &
Reges qui ſuperuenerant eis ab extremis
terræ , contriuerunt, & percuſſerunt eos
plaga magna:ceteri autem dant eis tribu-
tum omnibus annis , * & Philippum & 5
Perſen Ceteorum regem , & ceteros qui
aduerſum eos arma tulerant , contriue-
runt in bello,& obtinuerunt eos:* & An- 6
tiochum magnũ regem Aſiæ,qui eis pu-
gnam intulerat,habens centũ viginti ele-
phantos,& equitatum,& currus,& exer-
citum magnum valde , contritum ab eis.
* & quia ceperunt eum viuum, & ſtatue- 7
runt ei vt daret ipſe , & qui regnarent B
poſt ipſum , tributum magnum , & daret
8 obſides , & conſtitutum , * & regionem
Indorum, & Medos, & Lydos,de optimis
regionibus eorum:& acceptas eas ab eis,
9 dederunt Eumeni regi.* & quia qui erant
apud Helladam,voluerunt ire , & tollere
10 eos : & innotuit ſermo his,* & miſerunt
ad eos ducem vnum, & pugnauerũt con-
tra illos,& ceciderunt ex eis multi,& ca-
ptiuas duxerunt vxores eorum , & filios,
& diripuerunt eos,& terram eorum poſ-
ſederunt , & deſtruxerunt muros eorum,
& in ſeruitutem illos redegerunt vſque
11 in hunc diem. * & reſidua regna,& inſu-
las,quæ aliquando reſtiterant illis,exter-
minauerunt,& in poteſtatem redegerunt.
12 * Cum amicis autem ſuis , & qui in ipſis
requiem habebant, conſeruauerunt ami-
citiam , & obtinuerunt regna , quæ erant
proxima, & quæ erant longè : quia qui-
cumque audiebant nomen eorum, time-
13 bant eos. * quibus verò vellent auxilio
eſſe vt regnarent,regnabant : quos autem
vellent , regno deturbabant : & exaltati
14 ſunt valde. * Et in omnibus iſtis nemo
C portabat diadema , nec induebatur pur-
15 pura , vt magnificaretur in ea. * Et quia
curiam fecerunt ſibi , & quotidie conſu-
lebãt trecentos viginti,conſilium agentes
ſemper de multitudine , vt quæ digna
16 ſunt,gerant:* & committunt vni homini
magiſtratũ ſuum per ſingulos annos do-
minari vniuerſę terræ ſuæ,& omnes obe-
diunt vni,& non eſt inuidia , neque zelus
17 inter eos. * Et elegit Iudas Eupolemum,
filium Ioannis,filij Iacob,& Iaſonem, fi-
lium Eleazari, & miſit eos Romam con-
ſtituere cum illis amicitiam , & ſocieta-
18 tem : * & vt auferrẽt ab eis iugum Græ-
corum, quia viderunt quòd in ſeruitutem
19 premerent regnum Iſrael. * Et abierunt
Romam viam multam valde , & introie-
20 runt curiam,& dixerunt: * Iudas Macha-
bæus,& fratres eius , & populus Iudæo-
rum miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſ-
cum ſocietatem & pacem, & conſcribere
21 nos ſocios & amicos veſtros.* Et placuit
22 ſermo in conſpectu eorũ. * Et hoc reſcri-
ptum eſt , quod reſcripſerunt in tabulis
æreis , & miſerunt in Ieruſalem , vt eſſet
apud eos ibi memoriale pacis & ſocieta-
23 tis. * BENE SIT ROMANIS,
D & genti Iudæorum,in mari & in terra in
æternum : gladiúſque & hoſtis procul ſit
24 ab eis. * Quòd ſi inſtiterit bellum Roma-
nis prius , aut omnibus ſociis eorum in
25 omni dominatione eorum:* auxilium fe-
ret gens Iudæorum , prout tempus dicta-
26 uerit,corde pleno: * & præliantibus non
dabunt,neque ſubminiſtrabunt triticum,
arma,pecuniam,naues, ſicut placuit Ro-
manis:& cuſtodient mandata eorum, ni-
27 hil ab eis accipientes. * Similiter autem
& ſi genti Iudæorum priùs acciderit bel-
lum,adiuuabũt Romani ex animo, prout
28 eis tempus permiſerit : * & adiuuantibus
non dabitur triticũ,arma,pecunia,naues,
ſicut

Digitized by Google

ſicut placuit Romanis:& cuſtodiet man-
data eorum abſque dolo.* ſecundùm hęc 29
verba conſtituerunt Romani populo Iu-
dæorum. * Quòd ſi poſt hæc verba hi aut 30
illi addere aut demere ad hæc aliquid vo-
luerint,facient ex propoſito ſuo:& quæ-
cumque addiderint,vel dempſerint , rata
erunt. * Sed & de malis , quæ Demetrius 31
rex fecit in eos , ſcripſimus ei , dicentes:
Quare grauaſti iugum tuum ſuper ami-
cos noſtros , & ſocios Iudæos ? * Si ergo 32
iterum adierint nos , aduerſum te facie-
mus illis iudicium,& pugnabimus tecum
mari terráque.

CAP. IX.

INterea vt audiuit Demetrius , quia ce- 1
cidit Nicanor & exercitus eius in præ- A
lio , appoſuit Bacchidem & Alcimum
rurſum mittere in Iudæam , & dextrum
cornu cum illis. * Et abierunt viam, quæ 2
ducit in Galgala , & caſtra poſuerunt in
Maſaloth, quæ eſt in Arbellis: & occupa-
uerunt eam, & peremerũt animas homi-
num multas. * In menſe primo anni cen- 3
teſimi &quinquageſimi ſecũdi,applicue-
runt exercitum ad Ieruſalem: * & ſurre- 4
xerunt,& abierũt in Beream viginti mil-
lia virorum,& duo millia equitum. * Et 5
Iudas poſuerat caſtra in Laiſa , & tria
millia viri electi cũ eo : * & viderũt mul- 6
titudinem exercitus quia multi ſunt , &
timuerunt valde : & multi ſubtraxerunt
ſe de caſtris,& non remanſerũt ex eis niſi
octingenti viri. * Et vidit Iudas quòd de- 7
fluxit exercitus ſuus , & bellum perurge-
bat eum,& confractus eſt corde,quia non
habebat tempus congregãdi eos, & diſſo-
lutus eſt. * Et dixit his qui reſidui erant: 8
Surgamus , & eamus ad aduerſarios no-
ſtros , ſi poterimus pugnare aduerſus eos.
* Et auertebãt eum,dicentes:Nõ poteri- 9
mus,ſed liberemus animas noſtros modò,
& reuertamur ad fratres noſtros,& tunc
pugnabimus aduerſus eos:nos autẽ pauci
ſumus. * Et ait Iudas:Abſit iſtam rem fa- 10
cere vt fugiamus ab eis: & ſi appropiauit B
tempus noſtrum , moriamur in virtute
propter fratres noſtros,& non inferamus
crimen gloriæ noſtræ. * Et mouit exer- 11
citus de caſtris, & ſteterunt illis obuiam:
& diuiſi ſunt equites in duas partes , &
fundibularij & ſagittarij præibãt exerci-
tum,& primi certaminis omnes potentes.
* Bacchides autem erat in dextro cornu, 12
& proximauit legio ex duabus partibus,
& clamabant tubis:* exclamauerunt au- 13
tem & hi, qui erant ex parte Iudæ, etiam
ipſi , & commota eſt terra à voce exerci-
tuum:& commiſſum eſt prælium à manè
vſque ad veſperã. * Et vidit Iudas , quòd 14
firmior eſt pars exercitus Bacchidis in
dextris, & conuenerunt cum ipſo omnes
conſtantes corde:* & contrita eſt dextera 15
pars ab eis, & perſecutus eſt eos vſque ad
montem Azoti. * Et qui in ſiniſtro cornu 16
erant , viderunt quod contritum eſt dex-
trum cornu,& ſecuti ſunt poſt Iudam,&
17 eos qui cum ipſo erant, à tergo : * & in-
grauatũ eſt prælium , & ceciderunt vul-
18 nerati multi ex his & ex illis. * Et Iudas
19 cecidit , & ceteri fugerunt. * Ionathas
C & Simon tulerunt Iudam fratrem ſuum,
& ſepelierunt eum in ſepulchro patrum
20 ſuorum in ciuitate Modin. * Et fleuerunt
eum omnis populus Iſrael planctu ma-
21 gno,& lugebãt dies multos,*& dixerunt:
Quomodo cecidit potens,qui ſaluum fa-
22 ciebat populum Iſrael ! * Et cetera ver-
ba bellorum Iudæ , & virtutum quas fe-
cit,& magnitudinis eius,non ſunt deſcri-
23 pta:multa enim erant valde. * Et factum
eſt : poſt obitum Iudæ emerſerunt iniqui
in omnibus finibus Iſrael , & exorti ſunt
24 omnes qui operabantur iniquitatem.* In
diebus illis facta eſt fames magna valde,
& tradidit ſe Bacchidi omnis regio eorũ
25 cum ipſis. * Et elegit Bacchides viros im-
pios, & conſtituit eos dominos regionis:
26 * & exquirebant, & perſcrutabãtur ami-
cos Iudæ , & adducebant eos ad Bacchi-
dem, & vindicabat in illos , & illudebat.
27 * Et facta eſt tribulatio magna in Iſrael,
qualis non fuit ex die , qua non eſt viſus
28 propheta in Iſrael. * Et congregati ſunt
omnes amici Iudæ , & dixerunt Ionathæ:
29 * Ex quo frater tuus Iudas defunctus eſt,
vir ſimilis ei non eſt , qui exeat contra
inimicos noſtros, Bacchidem , & eos qui
30 inimici ſunt gentis noſtræ. * Nunc itaque
te hodie elegimus eſſe pro eo nobis in
principem , & ducem ad bellandum bel-
31 lum noſtrum.* Et ſuſcepit Ionathas tem-
pore illo principatum , & ſurrexit loco
32 Iudæ fratris ſui.* Et cognouit Bacchides,
33 & quærebat eum occidere. * Et cognouit
D Ionathas,& Simon frater eius , & omnes
qui cum eo erant : & fugerunt in deſer-
tum Thecuæ , & conſederunt ad aquam
34 lacus Aſphar.* Et cognouit Bacchides,&
die ſabbatorũ venit ipſe , & omnis exer-
35 citus eius trans Iordanem. * Et Ionathas
miſit fratrem ſuum ducem populi,& ro-
gauit Nabuthæos amicos ſuos , vt com-
modarent illis apparatum ſuum,qui erat
36 copioſus. * Et exierunt filij Iambri ex
Madaba,& comprehenderũt Ioannem, &
omnia quæ habebat , & abierunt haben-
37 tes ea. Poſt hæc verba , renunciatum eſt
Ionathæ, & Simoni fratri eius , quia filij
Iambri faciunt nuptias magnas, & ducũt
ſponſam ex Madaba, filiam vnius de ma-
gnis principibus Chanaan, cum ambitio-
38 ne magna. * Et recordati ſunt ſanguinis
Ioannis fratris ſui , & aſcenderunt , &
abſconderunt ſe ſub tegumento montis.
39 * Et eleuauerunt oculos ſuos, & viderũt:
& ecce tumultus,& apparatus multus, &
ſponſus proceſſit , & amici eius , & fra-
tres eius, obuiam illis cum tympanis &
40 muſicis , & armis multis. * Et ſurrexe-
runt ad eos ex inſidiis, & occiderunt eos,
& ceciderunt vulnerati multi , & reſidui
fugerunt

Digitized by Google

fugerunt in montes: & acceperunt omnia
ſpolia eorum: * & conuerſæ ſunt nuptiæ 41
in luctum, & vox muſicorum ipſorum in
lamentum. * Et vindicauerunt vindi- 42
ctam ſanguinis fratris ſui: & reuerſi ſunt
ad ripam Iordanis. * Et audiuit Bacchi- 43
des, & venit die ſabbatorum vſque ad E
oram Iordanis in virtute magna. * Et di- 44
xit ad ſuos Ionathás: Surgamus, & pugne-
mus cõtra inimicos noſtros: non eſt enim
hodie ſicut heri & nudiuſtertius. * Ecce 45
enim bellum ex aduerſo, aqua verò Ior-
danis hinc & inde, & ripæ, & paludes, &
‖ 2. Par. 20. a. 3. ſaltus: & nõ eſt locus diuertendi. *‖ Nunc 46
ergo clamate in cælum, vt liberemini de
manu inimicorũ veſtrorum. Et commiſ-
ſum eſt bellum. * Et extendit Ionathas 47
manum ſuam percutere Bacchidem, &
diuertit ab eo retro: * & diſſiliit Ionathas, 48
& qui cum eo erant, in Iordanem, &
tranſnatauerunt ad eos Iordanem. * & 49
ceciderũt de parte Bacchidis die illa mil-
le viri. Et reuerſi ſunt in Ieruſalem, * & 50
ædificauerunt ciuitates munitas in Iu-
dæa, munitionem, quæ erat in Iericho, &
in Ammaum, & in Bethorõ, & in Bethel,
& Thamnata, & Phara, & Thopo muris
excelſis, & portis, & ſeris. * Et poſuit cu- 51
ſtodiam in eis, vt inimicitias exercerent
in Iſrael: * & muniuit ciuitatem Beth- 52
ſuram, & Gazaram, & arcem, & poſuit in
eis auxilia, & apparatum eſcarum: * & 53
accepit filios principum regionis obſides,
& poſuit eos in arce in Ieruſalem in cu-
ſtodiam. * Et anno centeſimo quinquage- 54
ſimo tertio, menſe ſecundo, præcepit Al- F
cimus deſtrui muros domus ſanctæ inte-
rioris, & deſtrui opera prophetarum: &
cœpit deſtruere. * In tempore illo percuſ- 55
ſus eſt Alcimus: & impedita ſunt opera
illius, & occluſum eſt os eius, & diſſolu-
tus eſt paralyſi, nec vltrà potuit loqui
verbum, & mandare de domo ſua. * Et 56
mortuus eſt Alcimus in tẽpore illo cum
tormento magno. * Et vidit Bacchides 57
quoniam mortuus eſt Alcimus: & reuer-
ſus eſt ad regem, & ſiluit terra annis duo-
bus. * Et cogitauerunt omnes iniqui di- 58
cẽtes: Ecce Ionathas, & qui cum eo ſunt,
in ſilentio habitant confidenter: nunc er-
go adducamus Bacchidem, & cõprehen-
det eos omnes vna nocte. * Et abierunt, 59
& conſilium ei dederunt. * Et ſurrexit vt 60
veniret cum exercitu multo: & miſit oc-
cultè epiſtolas ſociis ſuis, qui erant in Iu-
dæa, vt comprehenderent Ionathan, &
eos qui cum eo erant: ſed non potuerunt,
quia innotuit eis conſilium eorum. * Et 61
apprehendit de viris regionis, qui princi-
pes erant malitiæ, quinquaginta viros, &
occidit eos: * & receſſit Ionathas, & Si- 62
mon, & qui cum eo erant, in Bethbeſſen,
quæ eſt in deſerto: & extruxit diruta
eius, & firmauerunt eam. * Et cognouit 63
Bacchides, & cõgregauit vniuerſam mul- G
titudinẽ ſuam: & his, qui de Iudæa erant,
64 denunciauit. * Et venit, & caſtra poſuit
deſuper Bethbeſſen: & oppugnauit eam
65 dies multos, & fecit machinas. * Et reli-
quit Ionathas Simonem fratrem ſuum in
ciuitate, & exiit in regionẽ, & venit cum
66 numero, * & percuſſit Odaren, & fratres
eius, & filios Phaſeron in tabernaculis
ipſorum; & cœpit cædere, & creſcere in
67 virtutibus. * Simon verò, & qui cum ipſo
erant, exierunt de ciuitate, & ſuccende-
68 runt machinas, * & pugnauerunt contra
Bacchidem, & contritus eſt ab eis: & affli-
xerunt eum valde, quoniam conſilium
69 eius, & congreſſus eius erat inanis. * Et
iratus cõtra viros iniquos, qui ei cõſilium
dederant vt veniret in regionẽ ipſorum,
multos ex eis occidit: ipſe autem cogita-
uit cum reliquis abire in regionem ſuam.
70 * Et cognouit Ionathas, & miſit ad eum
legatos componere pacem cum ipſo, &
71 reddere ei captiuitatem. * Et libenter ac-
cepit, & fecit ſecundum verba eius, & iu-
rauit ſe nihil facturum ei mali omnibus
72 diebus vitæ eius. * Et reddidit ei capti-
uitatem, quam priùs erat prædatus de
terra Iuda: & conuerſus abiit in terram
ſuam, & non appoſuit ampliùs venire in
73 fines eius. * Et ceſſauit gladius ex Iſrael:
& habitauit Ionathas in Machmas, &
cœpit Ionathas ibi iudicare populum, &
exterminauit impios ex Iſrael.

CAP. X.

1 A ET anno centeſimo ſexageſimo aſcen-
dit Alexander Antiochi filius, qui co-
gnominatus eſt Nobilis: & occupauit Pto-
lemaidam: & receperunt eum, & regna-
2 uit illic. * Et audiuit Demetrius rex, &
cõgregauit exercitum copioſum valde, &
3 exiuit obuiam illi in prælium. * Et mi-
ſit Demetrius epiſtolam ad Ionathã ver-
4 bis pacificis, vt magnificaret eum. * Dixit
enim: Anticipemus facere pacem cum eo,
priuſquam faciat cum Alexandro aduer-
5 ſum nos, * recordabitur enim omnium
malorum, quæ fecimus in eum, & in fra-
6 trem eius, & in gentem eius. * Et dedit
ei poteſtatem congregandi exercitum, &
fabricare arma, & eſſe ipſum ſocium
eius: & obſides, qui erant in arce, iuſſit
7 tradi ei. * Et venit Ionathas in Ieruſa-
lem, & legit epiſtolas in auditu omnis po-
8 puli, & eorum qui in arce erant. * Et ti-
muerunt timore magno, quoniam audie-
runt quòd dedit ei rex poteſtatem con-
9 gregandi exercitum. * Et traditi ſunt Io-
nathæ obſides, & reddidit eos parentibus
10 ſuis: * & habitauit Ionathas in Ieruſalẽ, &
cœpit ædificare & innouare ciuitatem.
11 * Et dixit facientibus opera, vt extruerẽt
muros, & montem Sion in circuitu lapi-
dibus quadratis ad munitionem: & ita
12 fecerunt. * Et fugerunt alienigenæ, qui
erant in munitionibus, quas Bacchides
13 ædificauerat: * & reliquit vnuſquiſque
locum ſuum, & abiit in terram ſuam:
14 * tantùm in Bethſura remãſerunt aliqui,
ex his

Digitized by Google

ex his qui reliquerant legem & præcepta
Dei:erat enim hæc eis ad refugium. * Et 15
audiuit Alexãder rex promiſſa , quæ pro- B
miſit Demetrius Ionathæ:& narrauerunt
ei prælia , & virtutes, quas ipſe fecit , &
fratres eius,& labores,quos laborauerũt.
* & ait : Numquid inueniemus aliquem 16
virum talem?& nunc faciemus eum ami-
cum,& ſocium noſtrum.* Et ſcripſit epi- 17
ſtolam , & miſit ei ſecundùm hæc verba,
dicens : * REX Alexander fratri Iona- 18
thæ ſalutem. * Audiuimus de te , quòd 19
vir potens ſis viribus , & aptus es vt ſis
amicus noſter: * & nunc conſtituimus te 20
hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ,&
vt amicus voceris regis, (& miſit ei pur-
puram,& coronã auream) & quæ noſtra
ſunt ſentias nobiſcum,& conſerues ami-
citias ad nos. * Et induit ſe Ionathas ſto- 21
la ſancta ſeptimo menſe, anno centeſimo
ſexageſimo,in die ſollemni ſcenopegiæ:&
congregauit exercitum,& fecit arma co-
pioſa. * Et audiuit Demetrius verba iſta, 22
& contriſtatus eſt nimis , & ait : * Quid 23
hoc fecimus,quòd præoccupauit nos Ale-
xander apprehendere amicitiam Iudæo-
rum ad munimen ſui ? * Scribam & ego 24
illis verba deprecatoria,& dignitates , &
dona : vt ſint mecum in adiutorium.* Et 25
ſcripſit eis in hæc verba : Rex Demetrius
genti Iudæorum ſalutem:* Quoniam ſer- 26
uaſtis ad nos pactum,& manſiſtis in ami-
citia noſtra,& non acceſsiſtis ad inimicos
noſtros,audiuimus,& gauiſi ſumus. * Et 27
nunc perſeuerate adhuc cõſeruare ad nos C
fidem, & retribuemus vobis bona pro his
quæ feciſtis nobiſcum : & remittemus 28
vobis præſtationes multas , & dabimus
vobis donationes. * Et nunc abſoluo vos 29
& omnes Iudæos à tributis, & pretia ſa-
lis indulgeo,& coronas remitto,& tertias
ſeminis:* & dimidiam partem fructus li- 30
gni,quod eſt portionis meæ,relinquo vo-
bis ex hodierno die,& deinceps , ne acci-
piatur à terra Iuda , & à tribus ciuitati-
bus , quæ additæ ſunt illi ex Samaria &
Galilæa, ex hodierna die & in totũ tem-
pus ;* & Ieruſalem ſit ſancta , & libera 31
cum finibus ſuis : & decimæ & tributa
ipſius ſint. * Remitto etiã poteſtatem ar- 32
cis, quæ eſt in Ieruſalem:& do eam ſum-
mo ſacerdoti , vt conſtituat in ea viros
quoſcumque ipſe elegerit, qui cuſtodiant
eam. * Et omnem animã Iudæorum,quæ 33
captiua eſt à terra Iuda in omni regno
meo, relinquo liberam gratis,vt omnes à
tributis ſoluantur , etiam pecorum ſuo-
rum. * Et omnes dies ſollemnes , & ſab- 34
bata,& neomeniæ,& dies decreti, & tres
dies ante diem ſollemnẽ, & tres dies poſt
diem ſollemnem,ſint omnes immunitatis
& remiſsionis omnibus Iudæis , qui ſunt
in regno meo:*& nemo habebit poteſta- 35
tem agere aliquid,& mouere negotia ad-
uerſus aliquem illorum , in omni cauſa.
* Et aſcribantur ex Iudæis in exercitu re- 36
gis ad triginta millia virorum:& dabun-
tur illis copiæ vt oportet omnibus exer-
citibus regis , & ex eis ordinabuntur qui
37 ſint in munitionibus regis magni: * & ex
his cõſtituentur ſuper negotia regni, quæ
aguntur ex fide,& principes ſint ex eis,&
ambulent in legibus ſuis , ſicut præcepit
38 rex in terra Iuda. * Et tres ciuitates, quæ
D additæ ſunt Iudææ ex regione Samariæ,
cum Iudæa reputentur : vt ſint ſub vno,
& non obediant alij poteſtati,niſi ſummi
39 ſacerdotis.* Ptolemaida,& confines eius,
quas dedi donum ſanctis , qui ſunt in Ie-
ruſalem , ad neceſſarios ſumptus ſancto-
40 rum.* Et ego do ſingulis annis quindecim
millia ſiclorum argenti de rationibus re-
41 gis,quæ me contingunt : * & omne quod
reliquum fuerit , quod non reddiderant
qui ſuper negotia erant annis prioribus,
42 ex hoc dabunt in opera domus.* Et ſuper
hęc quinque millia ſiclorum argenti,quæ
accipiebãt de ſanctorum ratione per ſin-
gulos annos : & hæc ad ſacerdotes perti-
43 neant,qui miniſterio funguntur.* Et qui-
cumque cõfugerint in templum,quod eſt
Ieroſolymis , & in omnibus finibus eius,
obnoxij regi in omni negotio dimittan-
tur , & vniuerſa , quæ ſunt eis in regno
44 meo , libera habeant. * Et ad ædificanda
vel reſtaurãda opera ſanctorum, ſumptus
45 dabũtur de ratione regis : & ad extruen-
dos muros Ieruſalem , & communiendos
in circuitu,ſumptus dabuntur de ratione
regis,& ad conſtruendos muros in Iudæa.
46 * Vt audiuit autem Ionathas & populus
ſermones iſtos, ‖ non crediderunt eis,nec ‖ Sup 7. b. 10.
receperunt eos:quia recordati ſunt mali-
tiæ magnæ,quam fecerat in Iſrael, & tri-
47 bulauerat eos valde. * Et complacuit eis
in Alexandrum,quia ipſe fuerat eis prin-
ceps ſermonum pacis,& ipſi auxilium fe-
48 rebant omnibus diebus. * Et congregauit
rex Alexãder exercitum magnum , & ad-
49 mouit caſtra contra Demetriũ.* Et com-
miſerũt prælium duo reges,& fugit exer-
citus Demetrij,& inſecutus eſt eum Ale-
50 xander,& incubuit ſuper eos. * Et inua-
luit prælium nimis,donec occidit ſol : &
51 cecidit Demetrius in die illa. * Et miſit
E Alexander ad Ptolemæum regem Aegypti
legatos ſecundùm hæc verba , dicens:
52 * QVONIAM regreſſus ſum in re-
gnum meũ , & ſedi in ſede patrum meo-
rum,& obtinui principatum, & contriui
Demetrium , & poſſedi regionẽ noſtram,
53 * & commiſi pugnam cum eo,& cõtritus
eſt ipſe,& caſtra eius,à nobis; & ſedimus
54 in ſede regni eius:* & nunc ſtatuamus ad
inuicem amicitiam: & da mihi filiã tuam
vxorem,& ego ero gener tuus,&dabo ti-
55 bi dona , & ipſi,digna te. * Et reſpondit
rex Ptolemæus , dicens : FELIX dies,
in qua reuerſus es ad terrã patrum tuo-
56 rum, & ſediſti in ſede regni eorum. * Et
nunc faciam tibi quod ſcripſiſti : ſed oc-
curre mihi Ptolemaidam , vt videamus
inuicem

Digitized by Google

inuicem nos, & ſpondeam tibi ſicut dixi-
ſti * Et exiuit Ptolemæus de Aegypto, 57
ipſe, & Cleopatra filia eius, & venit Pto-
lemaidam anno centeſimo ſexageſimo ſe-
cundo. * Et occurrit ei Alexander rex, & 58
dedit ei Cleopatram filiam ſuam: & fecit
nuptias eius Ptolemaidæ, ſicut reges, in
magna gloria. * Et ſcripſit rex Alexander 59
Ionathæ, vt veniret obuiam ſibi * Et abiit 60
cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi
duobus regibus, & dedit illis argentum
multum, & aurum, & dona: & inuenit
gratiam in conſpectu eorum. * Et conue- 61
nerunt aduerſus eum viri peſtilentes ex
Iſrael, viri iniqui interpellantes aduerſus
eum: & non intendit ad eos rex.* Et iuſ- 62
ſit ſpoliari Ionathan veſtibus ſuis, & in-
dui eum purpura: & ita fecerunt. Et col-
locauit eum rex ſedere ſecum. * Dixitque 63
principibus ſuis: Exite cum eo in medium
ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduerſus
eum interpellet de vllo negotio, nec quiſ-
quam ei moleſtus ſit de vlla ratione.* Et 64
factum eſt, vt viderunt qui interpellabant F
gloriam eius, quæ prædicabatur, & oper-
tum eum purpura, fugerunt omnes: * & 65
magnificauit eum rex, & ſcripſit eum in-
ter primos amicos, & poſuit eum ducem,
& participem principatus. * Et reuerſus 66
eſt Ionathas in Ieruſalem cum pace, &
lætitia * In anno centeſimo ſexageſimo 67
quinto, venit Demetrius filius Demetrij
à Creta in terram patrum ſuorum. * Et 68
audiuit Alexander rex, & contriſtatus eſt
valde, & reuerſus eſt Antiochiam. * Et 69
conſtituit Demetrius rex Apollonium
ducem, qui præerat Cœleſyriæ: & con-
gregauit exercitum magnum, & acceſſit
ad Iamniam: & miſit ad Ionathan ſum-
mum ſacerdotem,* dicens: Tu ſolus reſi- 70
ſtis nobis: ego autem factus ſum in deri-
ſum, & in opprobrium, propterea quia tu
poteſtatem aduerſum nos exerces in mõ-
tibus. * Nunc ergo ſi confidis in virtuti- 71
bus tuis, deſcende ad nos in campum, &
comparemus illic inuicem: quia mecum
eſt virtus bellorum. * Interroga, & diſce 72
quis ſum ego, & ceteri, qui auxilio ſunt
mihi, qui & dicunt quia non poteſt ſtare
pes veſter ante faciem noſtram, quia bis
in fugam conuerſi ſunt patres tui in ter-
ra ſua: * & nunc quomodo poteris ſuſti- 73
nere equitatum & exercitum tantum in
campo, vbi non eſt lapis, neque ſaxum, ne-
que locus fugiendi?* Vt audiuit autem 74
Ionathas ſermones Apollonij, motus eſt
animo: & elegit decem millia virorum, &
exiit ab Ieruſalem, & occurrit ei Simon
frater eius in adiutorium: * & applicue- 75
runt caſtra in Ioppen, & excluſit eum à
ciuitate (quia cuſtodia Apollonij Ioppe
erat) & oppugnauit eam.*Et exterriti qui 76
erant in ciuitate, aperuerunt ei, & obti-
nuit Ionathas Ioppen. * Et audiuit Apol- 77
lonius, & admouit tria millia equitum, & G
exercitum multum. * Et abiit Azotum 78
tamquam iter faciens, & ſtatim exiit in
campum, eo quòd haberet multitudinem
equitum, & confideret in eis. Et inſecutus
eſt eum Ionathas in Azotum, & commiſe-
79 runt prælium. * Et reliquit Apollonius
in caſtris mille equites poſt eos occultè.
80 * Et cognouit Ionathas quoniam inſidiæ
ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra eius, &
iecerunt iacula in populum à manè vſque
81 ad veſperam. * Populus autem ſtabat, ſi-
cut præceperat Ionathas: & laborauerunt
82 equi eorum. * Et eiecit Simon exercitum
ſuum, & commiſit contra legionem: equi-
tes enim fatigati erant: & contriti ſunt ab
83 eo, & fugerunt. * Et qui diſperſi ſunt per
campum, fugerunt in Azotum, & intra-
uerunt in Bethdagon idolũ ſuum, vt ibi
84 ſe liberarent. * Et ſuccendit Ionathas
Azotum, & ciuitates, quæ erant in circui-
tu eius, & accepit ſpolia eorum, & tem-
plum Dagon: & omnes, qui fugerunt in
85 illud, ſuccendit igni. * Et fuerunt qui ce-
ciderũt gladio, cum his qui ſuccenſi ſunt,
86 ferè octo millia virorum. * Et mouit in-
de Ionathas caſtra, & applicuit ea Aſcalo-
nem: & exierunt de ciuitate obuiam illi
87 in magna gloria.* Et reuerſus eſt Iona-
thas in Ieruſalem cum ſuis, habentibus
88 ſpolia multa. * Et factum eſt: vt audiuit
Alexander rex ſermones iſtos, addidit ad-
89 huc glorificare Ionathan. * Et miſit ei fi-
bulam auream, ſicut conſuetudo eſt dari
cognatis regum. Et dedit ei Accaron, &
omnes fines eius, in poſſeſſionem.

CAP. XI.

1 A ET rex Aegypti congregauit exerci-
tum, ſicut arena quæ eſt circa oram
maris, & naues multas: & quærebat
obtinere regnum Alexandri dolo, & adde-
2 re illud regno ſuo. * Et exiit in Syriam
verbis pacificis, & aperiebant ei ciuita-
tes, & occurrebant ei: quia mandauerat
Alexander rex exire ei obuiam, eo quòd
3 ſocer ſuus eſſet. * Cùm autem introiret
ciuitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias
4 militum in ſingulis ciuitatibus. * Et vt
appropiauit Azoto, oſtenderunt ei tem-
plum Dagon ſuccenſum igni, & Azotum
& cetera eius demolita, & corpora proie-
cta, & eorum qui cæſi erant in bello, tu-
5 mulos, quos fecerant ſecus viam.* Et nar-
rauerunt regi quia hæc fecit Ionathas, vt
6 inuidiam facerent ei: & tacuit rex * Et
occurrit Ionathas regi in Ioppen cũ glo-
ria, & inuicem ſe ſalutauerunt, & dor-
7 mierunt illic.* Et abiit Ionathas cum re-
ge vſque ad fluuium, qui vocatur Eleu-
8 therus: & reuerſus eſt in Ieruſalem. * Rex
autem Ptolemæus obtinuit dominium ci-
uitatum vſque Seleuciam maritimam, &
9 cogitabat in Alexandrũ conſilia mala.*Et
miſit legatos ad Demetrium, dicens:
B VENI, componamus inter nos pactum,
& dabo tibi filiam meam, quam habet
Alexãder, & regnabis in regno patris tui.
10 * pœnitet enim me quòd dederim illi fi-

liam meam: quæſiuit enim me occidere.
* Et vituperauit eum, propterea quòd 11
concupierat regnum eius.* Et abſtulit fi- 12
liam ſuam, & dedit eã Demetrio,& alie-
nauit ſe ab Alexandro, & manifeſtatæ
ſunt inimicitiæ eius. * Et intrauit Ptole- 13
mæus Antiochiam, & impoſuit duo dia-
demata capiti ſuo,Aegypti & Aſiæ.* Ale- 14
xander autem rex erat in Cilicia illis
temporibus: quia rebellabant qui erant in
locis illis. * Et audiuit Alexander, & ve- 15
nit ad eum in bellum:& produxit Ptole-
mæus rex exercitum,& occurrit ei in ma-
nu valida,& fugauit eum. * Et fugit Ale- 16
xander in Arabiam, vt ibi protegeretur:
Rex autem Ptolemæus exaltatus eſt. * Et 17
abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri;
& miſit Ptolemæo. * Et rex Ptolemæus 18
mortuus eſt in die tertia: & qui erant in
munitionibus, perierunt ab his qui erant
intra caſtra. * Et regnauit Demetrius an- 19
no centeſimo ſexageſimo ſeptimo. * In 20
diebus illis congregauit Ionathas eos qui
erant in Iudæa, vt expugnarent arcem,
quæ eſt in Ieruſalẽ:& fecerũt contra eam
machinas multas. * Et abierunt quidam 21
qui oderant gentem ſuam viri iniqui ad
regem Demetrium, & renunciauerunt ei
quòd Ionathas obſideret arcem. * Et vt 22
audiuit,iratus eſt:& ſtatim venit ad Pto-
lemaidam, & ſcripſit Ionathæ ne obſide-
ret arcem, ſed occurreret ſibi ad collo-
quium feſtinató. * Vt audiuit autem Io- 23
nathas, iuſsit obſidere:& elegit de ſenio- C
ribus Iſrael, & de ſacerdotibus, & dedit
ſe periculo.* Et accepit aurum,& argen- 24
tum, & veſtem, & alia xenia multa, &
abiit ad regem Ptolemaidam, & inuenit
gratiam in conſpectu eius. * Et interpel- 25
labant aduerſus eum quidam iniqui ex
gente ſua. * Et fecit ei rex, ſicut fecerant 26
ei qui ante eum fuerant:& exaltauit eum
in cõſpectu omnium amicorum ſuorum,
* & ſtatuit ei principatum ſacerdotij, & 27
quæcumque alia habuit priùs pretioſa,
& fecit eum principem amicorum. * Et 28
poſtulauit Ionathas à rege, vt immunem
faceret Iudæam, & tres toparchias, &
Samariam, & confines eius: & promiſit
ei talenta trecenta. * Et conſenſit rex: 29
& ſcripſit Ionathæ epiſtolas de his om-
nibus, hunc modum continentes:* REX 30
Demetrius fratri Ionathæ ſalutem, &
genti Iudæorum. * Exemplum epiſtolæ, 31
quam ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro
de vobis, miſimus ad vos vt ſciretis:
* Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalu- 32
tem. * Genti Iudæorum, amicis noſtris, 33
& conſeruantibus quæ iuſta ſunt apud
nos, decreuimus benefacere, propter
benignitatem ipſorum, quam erga nos
habent. * Statuimus ergo illis omnes fi- 34
nes Iudææ, & tres ciuitates, Lydan, & D
Ramathan, quæ additæ ſunt Iudææ ex
Samaria, & omnes confines earum, ſe-
queſtrari omnibus ſacrificantibus in Ie-
roſolymis pro his quæ ab eis priùs acci-
piebat rex per ſingulos annos,& pro fru-
35 ctibus terræ & pomorum. * Et alia quæ
ad nos pertinebant decimarum & tribu-
torum, ex hoc tempore remittimus eis:
& areas ſalinarum, & coronas quæ no-
36 bis deferebantur, * omnia ipſis concedi-
mus: & nihil horum irritum erit ex hoc,
37 & in omne tempus. * Nunc ergo curate
facere horum exemplum, & detur Iona-
thæ, & ponatur in monte ſancto, in loco
38 celebri. * Et videns Demetrius rex quòd
ſiluit terra in conſpectu ſuo,& nihil ei re-
ſiſtit,dimiſit totum exercitum ſuũ,vnum-
quemq; in locum ſuum, excepto peregri-
no exercitu,quẽ contraxit ab inſulis Gẽ-
tium: & inimici erant ei omnes exerci-
39 tus patrum eius. * Tryphõ autẽ erat qui-
dam partium Alexandri priùs: & vidit
quoniam omnis exercitus murmurabat
contra Demetrium, & iuit ad Emalchuel
Arabem,qui nutriebat Antiochum filium
40 Alexandri:* & aſsidebat ei,vt traderet eũ
ipſi,vt regnaret loco patris ſui: & enun-
ciauit ei quãta fecit Demetrius,& inimi-
citias exercituum eius aduerſus illum. Et
41 manſit ibi diebus multis.* Et miſit Iona-
E thas ad Demetriũ regem, vt eiiceret eos,
qui in arce erãt in Ieruſalẽ,& qui in præ-
42 ſidiis erant:quia impugnabant Iſrael.* Et
miſit Demetrius ad Ionathan,dicens:Non
hæc tantùm faciam tibi,& genti tuæ, ſed
gloria illuſtrabo te,& gentem tuam,cùm
43 fuerit opportunum.* Nunc ergo rectè fe-
ceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros:
44 quia diſceſsit omnis exercitus meus. * Et
miſit ei Ionathas tria millia virorum
fortium Antiochiam: & venerunt ad re-
gem, & delectatus eſt rex in aduentu eo-
45 rum. * Et conuenerunt qui erant de ciui-
tate, centum viginti millia virorum, &
46 volebant interficere regem. * Et fugit rex
in aulam: & occupauerunt qui erant de
ciuitate, itinera ciuitatis, & cœperunt
47 pugnare.* Et vocauit rex Iudæos in auxi-
lium,& conuenerũt omnes ſimul ad eum,
48 & diſperſi ſunt omnes per ciuitatem: * &
occiderunt in illa die centum millia ho-
minum,& ſuccenderũt ciuitatem, & ce-
perunt ſpolia multa in die illa,& libera-
49 uerunt regem. * Et viderunt qui erant de
ciuitate, quòd obtinuiſſent Iudæi ciuita-
tem ſicut volebant:& infirmati ſunt mẽte
ſua, & clamauerunt ad regem cum pre-
50 cibus,dicentes:* Da nobis dextras,& ceſ-
ſent Iudæi oppugnare nos & ciuitatem.
51 * Et proiecerũt arma ſua, & fecerunt pa-
F cem, & glorificati ſunt Iudæi in cõſpectu
regis,& in conſpectu omniũ qui erant in
regno eius, & nominati ſunt in regno:
& regreſsi ſunt in Ieruſalem haben-
52 tes ſpolia multa. * Et ſedit Demetrius rex
in ſede regni ſui:& ſiluit terra in conſpe-
53 ctu eius. * Et mentitus eſt omnia quæcũ-
que dixit,& abalienauit ſe à Ionatha, &
non retribuit ei ſecundùm beneficia quæ

ſibi tribuerat, & vexabat eum valde.
* Poſt hæc autem reuerſus eſt Tryphon, 54
& Antiochus cum eo puer adoleſcens,&
regnauit, & impoſuit ſibi diadema.* Et 55
congregati ſunt ad eum omnes exercitus,
quos diſperſerat Demetrius, & pugnaue-
runt contra eum:& fugit, & terga vertit.
* Et accepit Tryphon beſtias,& obtinuit 56
Antiochiam: * & ſcripſit Antiochus ado- 57
leſcens Ionathæ,dicens:Conſtituo tibi ſa-
cerdotium,& conſtituo te ſuper quattuor
ciuitates,vt ſis de amicis regis. * Et miſit 58
illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei
poteſtatem bibẽdi in auro, & eſſe in pur-
pura,& habere fibulam auream: * & Si- 59
monem fratrem eius conſtituit ducem à
terminis Tyri vſque ad fines Aegypti.* Et
exiit Ionathas, & perambulabat trans 60
flumen ciuitates: & congregatus eſt ad
eum omnis exercitus Syriæ in auxilium,
& venit Aſcalonem,& occurrerunt ei ho-
norificè de ciuitate. * Et abiit inde Ga- 61
zam: & concluſerunt ſe qui erant Gazæ:
& obſedit eam, & ſuccendit quæ erant in
circuitu ciuitatis,& prædatus eſt ea. * Et 62
rogauerunt Gazenſes Ionathan, & dedit G
illis dexteram:& accepit filios eorum ob-
ſides,& miſit illos in Ieruſalem: & per-
ambulauit regionẽ vſque ad Damaſcum.
* Et audiuit Ionathas quòd præuaricati 63
ſunt principes Demetrij in Cades,quæ eſt
in Galilæa,cum exercitu multo, volentes
eum remouere à negotio regni: * & oc- 64
currit illis: fratrem autem ſuum Simo-
nem reliquit intra prouinciam. * Et ap- 65
plicuit Simon ad Bethſuram,& expugna-
bat eam diebus multis, & concluſit eos.
* Et poſtulauerunt ab eo dextras accipe- 66
re,& dedit illis:& eiecit eos inde,& cepit
ciuitatem,& poſuit in ea præſidium.* Et 67
Ionathas & caſtra eius applicuerunt ad
aquam Geneſar, & ante lucem vigilaue-
runt in campo Aſor. * & ecce caſtra alie- 68
nigenarum occurrebant in campo,& ten-
debant ei inſidias in mõtibus:ipſe autem
occurrit ex aduerſo. * Inſidiæ verò exur- 69
rexerunt de locis ſuis, & commiſerunt
prælium.* Et fugerunt qui erant ex par- 70
te Ionathæ omnes, & nemo relictus eſt
ex eis,niſi Mathathias filius Abſalomi, &
Iudas filius Calphi,princeps militię exer-
citus.* Et ſcidit Ionathas veſtimenta ſua, 71
& poſuit terram in capite ſuo, & orauit.
* Et reuerſus eſt Ionathas ad eos in præ- 72
lium, & conuertit eos in fugam, & pu-
gnauerunt.* Et viderunt qui fugiebant 73
partis illius,& reuerſi ſunt ad eum, &
inſequebantur cum eo omnes vſque Ca-
des ad caſtra ſua, & peruenerunt vſque
illuc. * & ceciderunt de alienigenis in die 74
illa tria millia virorum: & reuerſus eſt
Ionathas in Ieruſalem.

CAP. XII.

ET vidit Ionathas quia tempus eum 1
iuuat, elegit viros, & miſit eos A
Romam, ſtatuere & renouare cum
2 eis amicitiam:* & ad Spartiatas,& ad alia
loca miſit epiſtolas ſecundùm eandem
3 formam. * Et abierunt Romam,& intra-
uerũt curiam,& dixerunt:Ionathas ſum-
mus ſacerdos, & gens Iudæorum,miſe-
runt nos, vt renouaremus amicitiam &
4 ſocietatem ſecundùm priſtinum. * Et de-
derunt illis epiſtolas ad ipſos per loca, vt
deducerent eos in terram Iuda cum pace.
5 * Et hoc eſt exemplum epiſtolarum, quas
6 ſcripſit Ionathas Spartiatis: * IONA-
THAS ſummus ſacerdos, & ſeniores
gentis, & ſacerdotes,& reliquus populus
Iudæorum, Spartiatis fratribus ſalutem.
7 * Iampridem miſſæ erant epiſtolæ ad
Oniam ſummum ſacerdotem ab Ario,qui
B regnabat apud vos, quoniam eſtis fratres
noſtri,ſicut reſcriptum cõtinet,quod ſub-
8 iectum eſt.* Et ſuſcepit Onias virum, qui
miſſus fuerat,cum honore:& accepit epi-
ſtolas,in quibus ſignificabatur de ſocieta-
9 te & amicitia. * Nos, cùm nullo horum
indigeremus, habentes ſolatio ſanctos li-
10 bros, qui ſunt in manibus noſtris, * ma-
luimus mittere ad vos renouare fraterni-
tatem,& amicitiam, ne fortè alieni effi-
ciamur à vobis:multa enim tẽpora tran-
11 ſierunt,ex quo miſiſtis ad nos.* Nos ergo
in omni tempore ſine intermiſſione in
diebus ſollẽnibus,& ceteris quibus opor-
tet, memores ſumus veſtri in ſacrificiis
quæ offerimus, & in obſeruationibus, ſi-
cut fas eſt & decet meminiſſe fratrum.
12 * Lætamur itaque de gloria veſtra. * Nos
13 autem circumdederunt multæ tribula-
tiones, & multa prælia,& impugnauerũt
nos reges, qui ſunt in circuitu noſtro.
14 * Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, ne-
que ceteris ſociis & amicis noſtris, in his
15 præliis. * habuimus enim de cælo auxi-
C lium, & liberati ſumus nos, & humiliati
16 ſunt inimici noſtri. * Elegimus itaque
Numenium Antiochi filium, & Antipa-
trem Iaſonis filium, & miſimus ad Ro-
manos renouare cum eis amicitiam & ſo-
17 cietatem priſtinam * Mandauimus ita-
que eis vt veniant etiam ad vos, & ſalu-
tent vos: & reddant vobis epiſtolas no-
ſtras de innouatione fraternitatis noſtræ.
18 * Et nunc benefacietis reſpondentes no-
19 bis ad hæc.* Et hoc eſt reſcriptum epiſto-
20 larũ,quod miſerat Onię: * Arius,rex Spar-
tiatarum, Oniæ ſacerdoti magno ſalutẽ.
21 * Inuentum eſt in ſcriptura de Spartiatis
& Iudæis, quoniam ſunt fratres, & quòd
22 ſunt de genere Abraham.* Et nũc ex quo
hæc cognouimus, benefacitis ſcribentes
23 nobis de pace veſtra. * Sed & nos re-
ſcripſimus vobis: Pecora noſtra, & poſ-
ſeſſiones noſtræ, veſtræ ſunt; & veſtræ,
noſtræ: mandauimus itaque hæc nuncia-
24 ri vobis. * Et audiuit Ionathas, quo-
niam regreſſi ſunt principes Demetrij
cum exercitu multo ſupra quàm priùs,
25 pugnare aduerſus eũ. * & exiit ab Ieruſa-
D lẽ,& occurrit eis in Amathite regione:nõ

Digitized by Google

enim dederat eis ſpatium vt ingrederen-
tur regionem eius.* Et miſit ſpeculatores 26
in caſtra eorum : & reuerſi renunciaue-
runt quòd conſtituunt ſuperuenire illis
nocte. * Cùm occidiſſet autem ſol,præce- 27
pit Ionathas ſuis vigilare, & eſſe in armis
paratos ad pugnam tota nocte , & poſuit
cuſtodes per circuitum caſtrorum. * Et 28
audierunt aduerſarij quòd paratus eſt
Ionathas cum ſuis in bello:& timuerunt,
& formidauerunt in corde ſuo:& accen-
derunt focos in caſtris ſuis.*Ionathas au- 29
tem,& qui cum eo erant , non cognoue-
runt vſque manè : videbant autem lumi-
naria ardentia : * & ſecutus eſt eos Iona- 30
thas,& non comprehendit eos:tranſierant
enim flumen Eleutherum. * Et diuertit 31
Ionathas ad Arabas , qui vocantur Zaba- E
dæi,& percuſsit eos, & accepit ſpolia eo-
rum. * Et iunxit, & venit Damaſcum, & 32
perambulabat omnem regionem illam.
* Simon autem exiit , & venit vſque ad 33
Aſcalonem,& ad proxima præſidia:& de-
clinauit in Ioppé:& occupauit eam(*au- 34
diuit enim quòd vellent præſidium tra-
dere partibus Demetrij) & poſuit ibi cu-
ſtodes vt cuſtodirent eam. * Et reuerſus 35
eſt Ionathas, & conuocauit ſeniores po-
puli,& cogitauit cum eis ædificare præſi-
dia in Iudæa , * & ædificare muros in Ie- 36
ruſalem,& exaltare altitudinem magnam
inter medium arcis & ciuitatis , vt ſepa-
raret eam à ciuitate, vt eſſet ipſa ſingula-
riter,& neque emant,neque vendant.* Et 37
conuenerunt, vt ædificarent ciuitatem:&
cecidit murus , qui erat ſuper torrentem
ab ortu ſolis,& reparauit eum, qui voca-
tur Caphetetha : * & Simon ædificauit 38
Adiada in Sephela,& muniuit eam,& im-
poſuit portas & ſeras. * Et cùm cogitaſ- 39
ſet Tryphon regnare Aſiæ, & aſſumere F
diadema , & extendere manum in Antio-
chum regem : * timens ne fortè non per- 40
mitteret eum Ionathas , ſed pugnaret ad-
uerſus eum , quærebat comprehendere
eũ,& occidere.Et exurgens abiit in Beth-
ſan.* Et exiuit Ionathas obuiam illi cum 41
quadraginta millibus virorum electorum
in prælium , & venit Bethſan. * Et vidit 42
Tryphon quia venit Ionathas cum exer-
citu multo vt extenderet in eum manus,
timuit. * & excepit eum cum honore, & 43
commendauit eum omnibus amicis ſuis,
& dedit ei munera : & præcepit exerci-
tibus ſuis vt obedirent ei, ſicut ſibi. * Et 44
dixit Ionathæ : Vt quid vexaſti vniuer-
ſum populum,cùm bellum nobis non ſit?
* Et nunc remitte eos in domos ſuas: 45
elige autem tibi viros paucos , qui tecum
ſint,& veni mecum Ptolemaidam,& tra-
dam eam tibi,& reliqua præſidia,& exer-
citum,& vniuerſos præpoſitos negotij, &
conuerſus abibo : propterea enim veni.
* Et credidit ei, & fecit ſicut dixit:& di- 46
miſit exercitum , & abierunt in terram
Iuda. * Retinuit autem ſecum tria millia 47
virorum : ex quibus remiſit in Galilæam
duo millia, mille autem venerũt cum eo.
48 * Vt autem intrauit Ptolemaidam Iona-
G thas , clauſerunt portas ciuitatis Ptole-
menſes:& comprehenderunt eum:& om-
nes qui cum eo intrauerant,gladio inter-
49 fecerunt. * Et miſit Tryphon exercitum
& equites in Galilæam, & in campũ ma-
gnum,vt perderent omnes ſocios Ionathę.
50 * At illi cùm cognouiſſent quia compre-
henſus eſt Ionathas, & periit , & omnes
qui cum eo erant, hortati ſunt ſemetip-
51 ſos , & exierunt parati in prælium. * Et
videntes hi,qui inſecuti fuerant,quia pro
52 anima res eſt illis, reuerſi ſunt : * illi au-
tem venerunt omnes cum pace in terram
Iuda. Et planxerunt Ionathan,& eos qui
cum ipſo erant, valde : & luxit Iſrael lu-
53 ctu magno.*Et quæſierunt omnes gentes,
quæ erant in circuitu eorum , conterere
54 eos.dixerunt enim : * Non habent princi-
pem, & adiuuantem:nunc ergo expugne-
mus illos, & tollamus de hominibus me-
moriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quòd congregauit
A Tryphon exercitum copioſum , vt
veniret in terram Iuda , & attereret eam.
2 * Vidés quia in tremore populus eſt,& in
timore,aſcendit Ieruſalem , & congrega-
3 uit populum : * & adhortans dixit : Vos
ſcitis quanta ego, & fratres mei , & do-
mus patris mei, fecimus pro legibus &
pro ſanctis prælia, & anguſtias quales vi-
4 dimus : * horum gratia perierunt fratres
mei omnes propter Iſrael, & relictus ſum
5 ego ſolus.* Et nunc non mihi contingat
parcere animæ meæ in omni tempore tri-
bulationis : non enim melior ſum fratri-
6 bus meis. * Vindicabo itaque gentem
meam, & ſancta,natos quoque noſtros,&
vxores : quia congregatæ ſunt vniuerſæ
gentes conterere nos inimicitiæ gratia.
7 * Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul vt
8 audiuit ſermones iſtos : * & reſponderunt
B voce magna , dicentes : Tu es dux noſter
9 loco Iudæ & Ionathæ fratris tui: * pugna
prælium noſtrum : & omnia,quæcumque
10 dixeris nobis, faciemus. * Et congregans
omnes viros bellatores , accelerauit con-
ſummare vniuerſos muros Ieruſalem , &
11 muniuit eam in gyro . * Et miſit Iona-
than filium Abſalomi , & cum eo exerci-
tum nouum, in Ioppen;& eiectis his, qui
12 erant in ea,remanſit illic ipſe.* Et mouit
Tryphon à Ptolemaida cũ exercitu mul-
to,vt veniret in terram Iuda, & Ionathas
13 cum eo in cuſtodia.* Simon autem appli-
14 cuit in Addus contra faciem campi. * Et
vt cognouit Tryphon quia ſurrexit Si-
mon loco fratris ſui Ionathæ:& quia cõ-
miſſurus eſſet cum eo prælium , miſit ad
15 eum legatos,* dicens : Pro argento, quod
habebat frater tuus Ionathas in ratione
regis, propter negotia quæ habuit , deti-
16 nuimus eum.* Et nunc mitte argenti ta-
lenta

Digitized by Google

lenta centum, & duos filios eius obſides,
vt non dimiſſus fugiat à nobis, & remit-
temus eum.* Et cognouit Simõ quia cum 17
dolo loqueretur ſecum, iuſsit tamen dari C
argentum,& pueros:ne inimicitiam ma-
gnam ſumeret ad populum Iſrael, dicen-
tem: * Quia non miſit ei argentum, & 18
pueros,propterea periit. * Et miſit pue- 19
ros,& centum talenta:& mentitus eſt,&
non dimiſit Ionathan. * Et poſt hæc ve- 20
nit Tryphon intra regionem,vt cõtereret
eam: & gyrauerunt per viam quæ ducit
Ador:& Simon, & caſtra eius ambulabãt
in omnem locum quocumque ibãt.* Qui 21
autem in arce erant, miſerunt ad Try-
phonem legatos, vt feſtinaret venire per
deſertum,& mitteret illis alimonias.* Et 22
parauit Tryphon omnem equitatum, vt
veniret illa nocte: erat autem nix multa
valde, & non venit in Galaaditim. * Et 23
cùm appropinquaſſet Baſcaman, occidit
Ionathan,& filios eius illic.* Et cõuertit 24
Tryphon, & abiit in terram ſuam. * Et 25
miſit Simon,& accepit oſſa Ionathæ fra- D
tris ſui, & ſepeliuit ea in Modin ciuitate
patrum eius: * Et planxerunt eum omnis 26
Iſrael planctu magno, & luxerunt eum
dies multos. * Et ædificauit Simon ſuper 27
ſepulchrum patris ſui & fratrum ſuorum
ædificium altum viſu, lapide polito retro
& antè: * Et ſtatuit ſeptem pyramidas, 28
vnam cõtra vnam patri & matri,& quat-
tuor fratribus: * & his circumpoſuit co- 29
lumnas magnas;& ſuper columnas arma,
ad memoriam æternam: & iuxta arma
naues ſculptas,quæ viderentur ab omni-
bus nauigantibus mare. * hoc eſt ſepul- 30
chrum,quod fecit in Modin,vſque in hũc
diem. * Tryphon autem cùm iter faceret 31
cum Antiocho rege adoleſcente,dolo oc-
cidit eum.*Et regnauit loco eius, & im- 32
poſuit ſibi diadema Aſiæ,& fecit plagam
magnam in terra. * Et ædificauit Simon 33
præſidia Iudææ, muniens ea turribus ex-
celſis;& muris magnis,& portis,& ſeris: E
& poſuit alimenta in munitionibus.* Et 34
elegit Simon viros, & miſit ad Demetriũ
regem, vt faceret remiſsionem regioni:
quia actus omnes Tryphonis per dire-
ptionem fuerant geſti.*Et Demetrius rex 35
ad verba iſta reſpondit ei, & ſcripſit epi-
ſtolam talem: * Rex Demetrius Simoni 36
ſummo ſacerdoti,& amico regum, & ſe-
nioribus & genti Iudæorum, ſalutem.
* Coronam auream,& bahem,quam mi- 37
ſiſtis, ſuſcepimus:& parati ſumus facere
vobiſcum pacem magnam, & ſcribere
præpoſitis regis remittere vobis quæ in-
dulſimus. * Quæcũmque enim conſtitui- 38
mus,vobis cõſtant.Munitiones,quas ædi-
ficaſtis, vobis ſint. * remittimus quoque 39
ignorantias,& peccata vſque in hodiernũ
diem, & coronam quam debebatis: & ſi
quid aliud erat tributarium in Ieruſalẽ,
iam non ſit tributarium.*Et ſi qui ex vo- 40
bis apti ſunt conſcribi inter noſtros con-

41 ſcribantur, & ſit inter nos pax. * Anno
cẽteſimo ſeptuageſimo ablatũ eſt iugum
42 Gentium ab Iſrael. * Et cœpit populus
F Iſrael ſcribere in tabulis & geſtis publi-
cis, anno primo ſub Simone ſũmo ſacer-
dote,magno duce,& principe Iudæorum.
43 * In diebus illis applicuit Simon ad Ga-
zam,& circumdedit eam caſtris, & fecit
machinas,& applicuit ad ciuitatẽ,& per-
cuſsit turrem vnam,& comprehẽdit eam.
44 *Et eruperant qui erant intra machinam
in ciuitatem:& factus eſt motus magnus
45 in ciuitate.* Et aſcenderunt qui erant in
ciuitate cum vxoribus & filiis ſupra mu-
rum, ſciſsis tunicis ſuis, & clamauerunt
voce magna, poſtulãtes à Simone dextras
46 ſibi dari, * & dixerunt:Non nobis reddas
ſecũdùm malitias noſtras, ſed ſecundùm
47 miſericordias tuas.* Et flexus Simon non
debellauit eos: eiecit tamen eos de ciui-
G tate,& mundauit ædes in quibus fuerant
ſimulacra, & tunc intrauit in eam cum
48 hymnis benedicens Dominum:*& eiecta
ab ea omni immunditia, collocauit in ea
viros qui legem facerent: & muniuit eã,
49 & fecit ſibi habitationem. * Qui autem
erãt in arce Ieruſalẽ, prohibebãtur egre-
di & ingredi regionem,& emere, ac ven-
dere: & eſurierunt valde, & multi ex eis
50 fame perierunt. * Et clamauerunt ad Si-
monem vt dextras acciperent:& dedit il-
lis:& eiecit eos inde,& mundauit arcem
51 à contaminationibus:* & intrauerunt in
eam tertia & vigeſima die ſecundi mẽſis,
anno cẽteſimo ſeptuageſimo primo, cum
laude,& ramis palmarum,& cinyris, &
cymbalis,& nablis,& hymnis, & cãticis,
quia contritus eſt inimicus magnus ex
52 Iſrael. * Et conſtituit vt omnibus annis
53 agerentur dies hi cum lætitia.* Et muni-
uit mõtem templi,qui erat ſecus arcem,
& habitauit ibi ipſe,& qui cum eo erant.
54 * Et vidit Simon Ioannem filium ſuum,
quòd fortis prælij vir eſſet:& poſuit eum
ducem virtutum vniuerſarum:& habita-
uit in Gazaris.

CAP. XIV.

1 Anno centeſimo ſeptuageſimo ſe-
A cundo congregauit rex Demetrius
exercitum ſuum, & abiit in Mediam ad
contrahenda ſibi auxilia, vt expugnaret
2 Tryphonem. * Et audiuit Arſaces rex
Perſidis & Mediæ, quia intrauit Deme-
trius confines ſuos, & miſit vnum de
principibus ſuis vt comprehenderet eum
3 viuum, & adduceret eum ad ſe.*Et abiit,
& percuſsit caſtra Demetrij, & compre-
hendit eum, & duxit eum ad Arſacem,
4 & poſuit eum in cuſtodiam. * Et ſiluit
omnis terra Iuda omnibus diebus Simo-
nis,& quæſiuit bona genti ſuæ:& placuit
illis poteſtas eius,& gloria eius, omnibus
5 diebus. * Et cum omni gloria ſua acce-
pit Ioppen in portum,& fecit introitũ in
6 inſulis maris.*Et dilatauit fines gẽtis ſuæ

Digitized by Google

& obtinuit regionem. * Et congregauit 7
captiuitatem multam, & dominatus eſt
Gazaræ,& Bethſuræ, & arci: & abſtulit
immunditias ex ea, & non erat qui reſi-
ſteret ei.*Et vnuſquiſque colebat terram 8
ſuam cum pace:& terra Iuda dabat fru- B
ctus ſuos:& ligna camporũ fructũ ſuum.
* Seniores in plateis ſedebant omnes,& 9
de bonis terræ tractabant, & iuuenes in-
duebant ſe gloriam,& ſtolas belli.*Et ci- 10
uitatibus tribuebat alimonias, & con-
ſtituebat eas vt eſſent vaſa munitionis,
quoadvſque nominatum eſt nomen glo-
riæ eius vſque ad extremum terræ. * Fe- 11
cit pacem ſuper terram, & lætatus eſt
Iſrael lætitia magna. * Et ſedit vnuſquiſ- 12
que ſub vite ſua,& ſub ficulnea ſua:& nõ
erat qui eos terreret.*Defecit impugnans 13
eos ſuper terram: reges contriti ſunt in
diebus illis. * Et confirmauit omnes hu- 14
miles populi ſui, & legem exquiſiuit, &
abſtulit omnem iniquum & malũ. * ſan- 15
cta glorificauit, & multiplicauit vaſa
ſanctorum. * Et auditum eſt Romæ quia 16
defunctus eſſet Ionathas, & vſque in
Spartiatas:& contriſtati ſunt valde. * Vt 17
audierunt autem quod Simon frater eius
factus eſſet ſummus ſacerdos loco eius,
& ipſe obtineret omnẽ regionem, & ci-
uitates in eis;* ſcripſerunt ad eũ in tabu- 18
lis æreis,vt renouarẽt amicitias & ſocie- C
tatem,quam fecerant cum Iuda, & cum
Ionatha fratribus eius. * Et lectæ ſunt 19
in cõſpectu eccleſiæ in Ieruſalem.Et hoc
exemplum epiſtolarum, quas Spartiatæ
miſerunt: * SPARTIANORVM 20
principes,& ciuitates, Simoni Sacerdoti
magno,& ſenioribus,& ſacerdotibus, &
reliquo populo Iudæorum,fratribus, ſa-
lutem. * Legati, qui miſſi ſunt ad popu- 21
lum noſtrum,nunciauerunt nobis de ve-
ſtra gloria, & honore, ac lætitia: &
gauiſi ſumus in introitu eorum. * Et 22
ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in con-
ciliis populi, ſic: Numenius Antiochi,
& Antipater Iaſonis filius, legati Iudæo-
rum, venerunt ad nos, renouantes no-
biſcum amicitiam priſtinam. * Et pla- 23
cuit populo excipere viros glorioſè, &
ponere exemplum ſermonum eorum in
ſegregatis populi libris, vt ſit ad memo-
riam populo Spartiatarum. Exemplum
autem horum ſcripſimus Simoni magno D
ſacerdoti. * Poſt hæc autem miſit Simon 24
Numenium Romam, habentem clypeum
aureum magnum, pondo mnarum mil-
le, ad ſtatuendam cum eis ſocietatem.
Cùm autem audiſſet populus Romanus
*ſermones iſtos,dixerunt: Quam gratia- 25
rum actionem reddemus Simonĩ, & filiis
eius? * Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, 26
& expugnauit inimicos Iſrael ab eis: &
ſtatuerunt ei libertatem,& deſcripſerunt
in tabulis æreis, & poſuerunt in titulis
in monte Sion.* Et hoc eſt exemplũ ſcri- 27
pturæ: OCTAVA decima die menſis
Elul, anno centeſimo ſeptuageſimo ſe-
cundo,anno tertio ſub Simone Sacerdote
28 magno in Aſaramel,*in conuentu magno
ſacerdotum,& populi & principum gen-
tis,& ſeniorum regionis, nota facta ſunt
hæc: Quoniam frequenter facta ſunt
29 prælia in regione noſtra. * Simon autem
E Mathathiæ filius,ex filiis Iarib, & fratres
eius dederunt ſe periculo, & reſtiterunt
aduerſariis gentis ſuæ, vt ſtarent ſancta
ipſorum,& lex: & gloria magna glorifi-
30 cauerunt gentem ſuam.* Et congregauit
Ionathas gentem ſuam, & factus eſt illis
ſacerdos magnus, & appoſitus eſt ad po-
31 pulum ſuum. * Et voluerunt inimici eo-
rum calcare.& atterere regionẽ ipſorũ,
& extendere manus in ſancta eorum.
32 * Tunc reſtitit Simon, & pugnauit pro
gẽte ſua,& erogauit pecunias multas, &
armauit viros virtutis gentis ſuæ, & de-
33 dit illis ſtipendia: * & muniuit ciuitates
Iudææ,& Bethſuram, quæ erat in finibus
Iudææ, vbi erant arma hoſtium antea: &
34 poſuit illic præſidium viros Iudæos.* Et
Ioppen muniuit, quæ erat ad mare; &
Gazaram,quæ eſt in finibus Azoti,in qua
hoſtes antea habitabant,& collocauit il-
lic Iudæos: & quæcumque apta erant ad
35 correptionem eorum, poſuit in eis. * Et
vidit populus actum Simonis, & glo-
riam quam cogitabat facere genti ſuæ,
& poſuerunt eum ducem ſuum, & prin-
cipem ſacerdotum, eo quòd ipſe fecerat
hæc omnia,& iuſtitiam, & fidem, quam
F conſeruauit genti ſuæ, & exquiſiuit o-
36 mni modo exaltare populum ſuum. * Et
in diebus eius proſperatum eſt in mani-
bus eius, vt tollerentur gentes de regione
ipſorum, & qui in ciuitate Dauid erant
in Ieruſalem,in arce,de qua procedebant,
& contaminabant omnia quæ in circui-
tu ſanctorum ſunt, & inferebant plagam
37 magnam caſtitati: * & collocauit in ea
viros Iudæos ad tutamentum regionis,&
ciuitatis, & exaltauit muros Ieruſalem.
38 * Et rex Demetrius ſtatuit illi ſummum
39 ſacerdotium.* Secundùm hæc fecit eum
amicum ſuum,& glorificauit eum gloria
40 magna. * Audiuit enim quod appellati
ſunt Iudæi à Romanis amici,& ſocij, &
fratres, & quia ſuſceperunt legatos Si-
41 monis glorioſè: * & quia Iudæi,& ſacer-
dotes eorum conſenſerunt eum eſſe du-
cem ſuum, & ſummum ſacerdotem in
æternum, donec ſurgat propheta fidelis:
42 * & vt ſit ſuper eos dux, & vt cura eſſet
G illi pro ſanctis, & vt conſtitueret præpo-
ſitos ſuper opera eorum, & ſuper regio-
nem, & ſuper arma, & ſuper præſidia:
43 *& cura ſit illi de ſanctis: & vt audiatur
ab omnibus, & ſcribantur in nomine
eius omnes conſcriptiones in regione:&
44 vt operiatur purpura, & auro: * & ne
liceat vlli ex populo, & ex ſacerdotibus,
irritũ facere aliquid horũ, & cõtradicere
his quæ ab eo dicuntur, aut conuocare

by Google

conuentum in regione ſine ipſo:& veſtiri
purpura, & vti fibula aurea.*qui autem 45
fecerit extra hæc,aut irritum fecerit ali-
quid horum; reus erit. * Et complacuit 46
omni populo ſtatuere Simonem,& facere
ſecundùm verba iſta.* Et ſuſcepit Simon, 47
& placuit ei vt ſummo ſacerdotio funge-
retur, & eſſet dux & princeps gentis Iu-
dæorum,& ſacerdotũ, & præeſſet omni-
bus.*Et ſcripturam iſtam dixerunt pone- 48
re in tabulis æreis, & ponere eas in peri-
bolo ſanctorum,in loco celebri:*exemplũ 49
autem eorum ponere in ærario,vt habeat
Simon,& filij eius.

CAP. XV.

ET miſit rex Antiochus filius Deme- 1
trij epiſtolas ab inſulis maris Simo- A
ni ſacerdoti, & principi gentis Iudæo-
rum,& vniuerſæ genti: * & erant conti- 2
nentes hunc modum: REX Antiochus
Simoni ſacerdoti magno,& genti Iudæo-
rum,ſalutem. * Quoniam quidem peſti- 3
lentes obtinuerunt regnum patrum no-
ſtrorum,volo autem vẽdicare regnum, &
reſtituere illud ſicut erat antea: & ele-
ctam feci multitudinem exercitus, & fe-
ci naues bellicas.* Volo autem procedere 4
per regionẽ, vt vlciſcar in eos qui corru-
perunt regionem noſtram,& qui deſola-
uerunt ciuitates multas in regno meo.
*Nũc ergo ſtatuo tibi omnes oblationes, 5
quas remiſerũt tibi ante me omnes reges,
& quæcumque alia dona remiſerunt ti-
bi: * & permitto tibi facere percuſſuram 6
proprij numiſmatis in regione tua: * Ie- 7
ruſalem autem ſanctã eſſe, & liberam:& B
omnia arma quæ fabricata ſunt,& præſi-
dia quæ conſtruxiſti,quæ tenes, maneant
tibi.*Et omne debitum regis, & quæ fu- 8
tura ſũt regi, ex hoc & in totum tempus
remittuntur tibi. * Cùm autem obtinue- 9
rimus regnũ noſtrum, glorificabimus te,
& gentem tuam, & templum gloria ma-
gna, ita vt manifeſtetur gloria veſtra in
vniuerſa terra:* Anno centeſimo ſeptua- 10
geſimo quarto exiit Antiochus in terram
patrum ſuorum, & conuenerunt ad eum
omnes exercitus,ita vt pauci relicti eſſent
cum Tryphone. * Et inſecutus eſt eum 11
Antiochus rex, & venit Doram fugiens
per maritimam.*ſciebat enim quòd con- 12
gregata ſunt mala in eum, & reliquit
eum exercitus. * Et applicuit Antiochus 13
ſuper Doram cum centum viginti mil- C
libus virorum belligeratorum, & octo
millibus equitum: * & circuiuit ciuita- 14
tem, & naues à mari acceſſerunt: & ve-
xabant ciuitatem à terra & mari, & ne-
minem ſinebant ingredi vel egredi. * Ve- 15
nit autem Numenius,& qui cum eo fue-
rant, ab vrbe Roma, habentes epiſtolas
regibus & regionibus ſcriptas, in quibus
continebantur hæc: * LVCIVS con- 16
ſul Romanorum, Ptolemæo regi ſalu-
tem. * Legati Iudæorum venerunt ad 17
nos amici noſtri, renouantes priſtinam
amicitiam & ſocietatem, miſsi à Simone
principe Sacerdotum, & populo Iudæo-
18 rum. * Attulerunt autem & clypeum au-
19 reum mnarum mille.*Placuit itaque no-
bis ſcribere regibus,& regionibus,vt non
inferant illis mala,neq; impugnẽt eos,&
ciuitates eorum, & regiones eorum:& vt
non ferant auxilium pugnantibus aduer-
20 ſus eos. * Viſum autem eſt nobis accipe-
21 re ab eis clypeum. * Si qui ergo peſtilen-
D tes refugerũt de regione ipſorum ad vos,
tradite eos Simoni principi ſacerdotum,
vt vindicet in eos ſecundùm legem ſuam.
22 * Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio re-
23 gi,& Attalo,& Ariarathi,& Arſaci, * &
in omnes regiones:& Lampſaco,& Spar-
tiatis,& in Delum, & in Myndum,& in
Sicyonem,& in Cariam,& in Samum, &
in Pamphyliam,& in Lyciam, & in Ali-
carnaſſum,& in Coo, & in Siden, & in
Aradon,& in Rhodon, & in Phaſelidem,
& in Gortynam,& Gnidum,& Cyprum,
24 & Cyrenen. * Exemplum autem eorum
ſcripſerunt Simoni principi ſacerdotum,
25 & populo Iudæorum.* Antiochus autem
rex applicuit caſtra in Doram ſecundò,
admouens ei ſemper manus, & machi-
nas faciens: & concluſit Tryphonem,
26 ne procederet. * & miſit ad eum Simon
E duo millia virorum electorum in auxi-
lium,& argentum,& aurum, & vaſa co-
27 pioſa: * & noluit ea accipere, ſed rupit
omnia, quæ pactus eſt cum eo antea, &
28 alienauit ſe ab eo. * Et miſit ad eum A-
thenobium vnum de amicis ſuis, vt tra-
ctaret cum ipſo, dicens: Vos tenetis
Ioppen, & Gazaram, & arcem quæ eſt
29 in Ieruſalem,ciuitates regni mei: * fines
earum deſolaſtis, & feciſtis plagam ma-
gnam in terra, & dominati eſtis per loca
30 multa in regno meo. * Nunc ergo tradite
ciuitates,quas occupaſtis; & tributa lo-
corum, in quibus dominati eſtis extra fi-
31 nes Iudææ:ſin autem,date pro illis quin-
genta talenta argenti,& exterminij,quod
exterminaſtis, & tributorum ciuitatum
alia talẽta quingenta:ſin autẽ,veniemus,
32 & expugnabimus vos. * Et venit Athe-
F nobius amicus regis in Ieruſalem, & vi-
dit gloriam Simonis, & claritatem in
auro & argento, & apparatum copio-
ſum:& obſtupuit:& retulit ei verba Re-
33 gis. * Et reſpondit ei Simon, & dixit ei:
Neque alienam terram ſumpſimus, ne-
que aliena detinemus: ſed hereditatem
patrum noſtrorum, quæ iniuſtè ab ini-
micis noſtris aliquo tempore poſſeſſa
34 eſt. * Nos verò tempus habentes, vindi-
camus hereditatem patrum noſtrorum.
35 * Nam de Ioppe & Gazarã quæ expo-
ſtulas, ipſi faciebant in populo plagam
magnam, & in regione noſtra: horum
damus talenta centum. Et non reſpon-
36 dit ei Athenobius verbum. * Reuerſus
G autem cum ira ad regem, renunciauit ei
verba iſta, & gloriam Simonis, & vni-

Digitized by Google

nerſa quæ vidit ; & iratus eſt rex ira ma-
gna. * Tryphon autem fugit naui in Or- 37
thoſiada. * Et conſtituit rex Cendebæum 38
ducem maritimum , & exercitũ peditum
& equitum dedit illi. * Et mandauit illi 39
mouere caſtra contra faciem Iudææ : &
mandauit ei ædificare Gedorem , & ob-
ſtruere portas ciuitatis , & debellare po-
pulum. Rex autem perſequebatur Thry-
phonem. * Et peruenit Cendebæus Iam- 40
niam,& cœpit irritare plebem,& cõcul-
care Iudæam , & captiuare populum , &
interficere , & ædificare Gedorem. * Et 41
collocauit illic equites,& exercitum : vt
egreſsi perambularent viam Iudææ, ſicut
conſtituit ei rex.

CAP. XVI.

ET aſcendit Ioannes de Gazaris , & 1
nunciauit Simoni patri ſuo quæ fe- A
cit Cendebæus in populo ipſorum. * Et 2
vocauit Simon duos filios ſeniores , Iu-
dam & Ioãnem,& ait illis: Ego,& fratres
mei,& domus patris mei, expugnauimus
hoſtes Iſrael ab adoleſcentia vſque in
hũc diem:& proſperatum eſt in manibus
noſtris liberare Iſrael aliquoties. * Nunc 3
autem ſenui,ſed eſtote loco meo, & fra-
tres mei,& egreſsi pugnate pro gente no-
ſtra:auxilium verò de cælo vobiſcum ſit.
*Et elegit de regione viginti millia viro- 4
rum belligeratorum,& equites;& profe-
cti ſunt ad Cendebæum : & dormierunt
in Modin.*Et ſurrexerunt manè,& abie- 5
runt in campum:& ecce exercitus copio-
ſus in obuiam illis peditum, & equitum,
& fluuius torrens erat inter mediũ ipſo-
rum. * Et admouit caſtra contra faciem 6
eorum ipſe , & populus eius,& vidit po-
pulum trepidantem ad transfretandum B
torrentem,& transfretauit primus:& vi-
derunt eum viri,& tranſierunt poſt eum.
*Et diuiſit populum,& equites in medio 7
peditum : erat autem equitatus aduerſa-
riorum copioſus nimis. * Et exclamaue- 8
runt ſacris tubis , & in fugam conuerſus
eſt Cendebæus,& caſtra eius : & ceciderunt-
runt ex eis multi vulnerati:reſidui autem
in munitionem fugerunt.*Tunc vulnera- 9
tus eſt Iudas frater Ioannis:Ioannes au-
tem inſecutus eſt eos , donec venit Ce-
dronem, quam ædificauit : * & fugerunt 10
vſque ad turres , quæ erant in agris Azo-
ti,& ſuccendit eas igni. Et ceciderunt ex
illis duo millia virorum , & reuerſus eſt
in Iudæam in pace. * Et Ptolemæus fi- 11
lius Abobi conſtitutus erat dux in campo
Iericho , & habebat argentum & aurum
multum.* Erat enim gener ſummi ſacer- 12
dotis. * Et exaltatum eſt cor eius , & vo- 13
lebat obtinere regionem,&cogitabat do-
lum aduerſus Simonem , & filios eius, vt
tolleret eos.* Simon autem,perambulans 14
ciuitates,quæ erant in regione Iudææ,& C
ſolicitudinẽ gerẽs earum, deſcẽdit in Ie-
richo ipſe,&Mathathias filius eius,& Iu-
das,anno cẽteſimo ſeptuageſimo ſeptimo,
menſe vndecimo : hic eſt menſis Sabath.
15 * Et ſuſcepit eos filius Abobi in muni-
tiunculam quæ vocatur Doch,cum dolo,
quam ædificauit : & fecit eis conuiuium
16 magnum,& abſcõdit illic viros.* Et cùm
inebriatus eſſet Simon,& filij eius,ſurre-
xit Ptolemæus cum ſuis,& ſumpſerũt ar-
ma ſua,& intrauerunt in conuiuium , &
occiderũt eũ,& duos filios eius, & quoſ-
17 dam pueros eius. * & fecit deceptionem
magnã in Iſrael,& reddidit mala pro bo-
18 nis. * Et ſcripſit hæc Ptolemæus & miſit
regi, vt mitteret ei exercitũ in auxilium,
& traderet ei regionem,&ciuitates eorũ,
19 & tributa. * Et miſit alios in Gazaram
tollere Ioannem:& tribunis miſit epiſto-
las,vt venirent ad ſe, & daret eis argentũ
20 & aurum,& dona. * Et alios miſit occu-
21 pare Ieruſalem, & montem templi. * Et
D præcurrens quidam, nunciauit Ioanni in
Gazara,quia periit pater eius , & fratres
22 eius,& quia miſit te quoque interfici.*Vt
audiuit autem , vehementer expauit : &
comprehendit viros,qui venerant perdere
eum,& occidit eos : cognouit enim quia
23 quærebant eum perdere. * Et cætera ſer-
monum Ioannis,& bellorum eius:& bo-
narum virtutum , quibus fortiter geſſit,
24 & ædificij murorum,quos extruxit,& re-
rum geſtarum eius:* ecce hæc ſcripta ſũt
in libro dierum ſacerdotij eius , ex quo
factus eſt princeps ſacerdotum poſt pa-
trem ſuum.

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT I.

1 FRatribus,qui ſunt per Aegyptum, Iu-
A dæis,ſalutem dicunt fratres , qui ſunt
in Ieroſolymis , Iudæi , & qui in regio-
2 ne Iudææ,& pacem bonam. * Benefaciat
vobis Deus , & meminerit teſtamenti
ſui , quod locutus eſt ad Abraham , &
Iſaac,& Iacob,ſeruorũ ſuorum fidelium:
3 *& det vobis cor omnibus,vt colatis eũ,
& faciatis eius voluntatem , corde ma-
4 gno, & animo volenti. * Adaperiat cor
veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis,
5 & faciat pacem.* Exaudiat orationes ve-
ſtras,& reconcilietur vobis,nec vos deſe-
6 rat in tempore malo.*Et nunc hîc ſumus
7 orantes pro vobis. * Regnante Demetrio,
B anno centeſimo ſexageſimo nono , nos
Iudæi ſcripſimus vobis in tribulatione,
& impetu , qui ſuperuenit nobis in iſtis
annis , ex quo receſsit Iaſon à ſancta ter-
8 ra,& à regno. * Portam ſuccenderunt,&
effuderunt ſanguinem innocentem : &
orauimus ad Dominum , & exauditi ſu-
mus, & obtulimus ſacrificium,& ſimila-
ginem, & accendimus lucernas , & pro-
9 poſuimus panes. * Et nunc frequentate
10 dies ſcenopegiæ menſis Caſleu. * Anno
cente

Digitized by Google

centeſimo octogeſimo octauo, populus, C
qui eſt Ieroſolymis,& in Iudæa,Senatuſ-
que & Iudas,Ariſtobolo magiſtro Ptole-
mæi regis, qui eſt de genere chriſtorum
ſacerdotum, & his qui in Aegypto ſunt,
Iudæis, ſalutem & ſanitatem. * De 11
magnis periculis à Deo liberati, magni-
ficè gratias agimus ipſi,vtpote qui aduer-
ſus talem regem dimicauimus. * Ipſe 12
enim ebullire fecit de Perſide eos, qui
pugnauerunt contra nos,& ſanctam ciui-
tatem. * Nam cùm in Perſide eſſet dux 13
ipſe,& cum ipſo immenſus exercitus,ce-
cidit in templo Naneæ, conſilio deceptus
ſacerdotum Naneæ. * etenim cum ea ha- 14
bitaturus venit ad locum Antiochus, &
amici eius,& vt acciperet pecunias mul-
tas dotis nomine. * Cumque propoſuiſ- 15
ſent eas ſacerdotes Naneæ, & ipſe cum D
paucis ingreſſus eſſet intra ambitum fa-
ni,clauſerunt templum, * cùm intraſſet 16
Antiochus:apertoque occulto aditu tem-
pli,mittentes lapides percuſſerunt ducem
& eos qui cum eo erant, & diuiſerunt
membratim,& capitibus amputatis foras
proiecerunt. * Per omnia benedictus 17
Deus,qui tradidit impios.* Facturi igitur 18
quinta & vigeſima die menſis Caſleu pu-
rificationem templi, neceſſariũ duximus
ſignificare vobis:vt & vos quoque agatis
diem ſcenopegiæ, & diem ignis qui datus
eſt quando Nehemias ędificato templo &
altari obtulit ſacrificia. * Nam cùm in 19
Perſidem ducerentur patres noſtri,ſacer- E
dotes,qui tũc cultores Dei erant,acceptũ
ignem de altari occultè abſconderunt in
valle,vbi erat puteus altus & ſiccus,& in
eo contutati ſunt eum, ita vt omnibus
ignotus eſſet locus. * Cùm autem præter- 20
iſſent anni multi, & placuit Deo vt mit-
teretur Nehemias à rege Perſidis:nepotes
ſacerdotum illorum, qui abſconderant,
miſit ad requirendum ignem:& ſicut nar-
rauerũt nobis,non inuenerunt ignem,ſed
aquam craſſam. * Et iuſſit eos haurire,& 21
afferre ſibi: & ſacrificia, quæ impoſita
erant, iuſſit ſacerdos Nehemias aſpergi
ipſa aqua,& ligna,& quæ erant ſuperpo-
ſita. * Vtque hoc factum eſt, & tempus 22
affuit, quo Sol refulſit, qui priùs erat in
nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita vt
omnes mirarentur. * Orationem autem 23
faciebant omnes ſacerdotes, dum con- F
ſummaretur ſacrificiũ, Ionatha inchoan-
te, ceteris autem reſpondentibus. * Et 24
Nehemiæ erat oratio hunc habens mo-
dum: DOMINE Deus omnium creator,
terribilis & fortis, iuſtus & miſericors,
qui ſolus es bonus rex, * ſolus præſtans, 25
ſolus iuſtus, & omnipotens, & æternus,
qui liberas Iſraël de omni malo, qui
feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos:
* accipe ſacrificium pro vniuerſo populo 26
tuo Iſraël, & cuſtodi partem tuam, &
ſanctifica. * Congrega diſperſionem no- 27
ſtram, libera eos qui ſeruiunt Gentibus,
& contemptos & abominatos reſpice: vt
ſciant Gentes quia tu es Deus noſter.
28 * Affige opprimentes nos,& cõtumeliam
29 facientes in ſuperbia.* Cõſtitue populum
tuum in loco ſancto tuo, ‖ ſicut dixit ‖ Deut.
30 Moyſes. * Sacerdotes autem pſallebant 30.a.3.5
G hymnos,vſquequo conſumptũ eſſet ſacri- Ioſ. 1.
31 ficium. * Cùm autem conſumptum eſſet d. 18.
ſacrificiũ, ex reſidua aqua Nehemias iuſ-
32 ſit lapides maiores perfundi. * Quod vt
factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed
ex lumine, quod refulſit ab altari, con-
33 ſumpta eſt. * Vt verò manifeſtata eſt res,
renunciatum eſt regi Perſarum, quòd in
loco, in quo ignem abſconderant hi qui
tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua appa-
ruit,de qua Nehemias,& qui cũ eo erant,
34 purificauerunt ſacrificia. * Conſiderans
autem rex, & rem diligenter examinans,
fecit ei templũ, vt probaret quod factum
35 erat. * & cùm probaſſet, ſacerdotibus
donauit multa bona,& alia atq; alia mu-
nera,& accipiens manu ſua,tribuebat eis.
36 * Appellauit autẽ Nehemias hunc locum
Nephthar,quod interpretatur purificatio.
Vocatur autem apud plures Nephi.

CAP. II.

1 INuenitur autem in deſcriptionibus Ie-
A remiæ prophetæ, quòd iuſſit eos ignem
accipere qui tranſmigrabant:vt ſignifica-
tum eſt, & vt mandauit tranſmigratis.
2 * Et dedit illis legem ne obliuiſcerentur
præcepta Domini, & vt non exerrarent
mentibus videntes ſimulachra aurea &
3 argentea,& ornamenta eorum. * Et alia
huiuſmodi dicens, hortabatur ne legem
4 amouerent à corde ſuo. * Erat autem in
ipſa ſcriptura, quomodo tabernaculum
& arcam iuſſit propheta diuino reſponſo
ad ſe facto comitari ſecum, vſquequo
exiit in montem, ‖ in quo Moyſes aſcen- ‖ Deut.
5 dit,& vidit Dei hereditatem. * Et veniens 34.a.1.
B ibi Ieremias inuenit locum ſpeluncæ: &
tabernaculum,& arcam,& altare incenſi
6 intulit illuc, & oſtium obſtruxit. * Et
acceſſerunt quidam ſimul, qui ſeque-
bantur, vt notarent ſibi locum: & non
7 potuerunt inuenire. * Vt autem cogno-
uit Ieremias, culpans illos, dixit: Quòd
ignotus erit locus, donec congreget Deus
congregationem populi,& propitius fiat:
8 * & tunc Dominus oſtendet hæc, &
apparebit maieſtas Domini,& nubes erit,
ſicut & Moyſi manifeſtabatur,& ‖ ſicut ‖ 3.Reg.
cùm Salomon petiit vt locus ſanctifica- 8.b.14.
retur magno Deo, manifeſtabat hæc. 2.Par.6
9 * Magnificè etenim ſapientiam tractabat: c 14.
& vt ſapientiam habens, ‖ obtulit ſacri- ‖ Leu.9.
ficium dedicationis, & conſummationis d.24
10 templi. * Sicut & Moyſes orabat ad Do-
C minum,& deſcendit ignis de cęlo,& con-
ſumpſit holocauſtum, ſic ‖ & Salomon ‖ 2.Par.
orauit,& deſcendit ignis de cælo,& con- 7.a.1.
11 ſumpſit holocauſtum. * Et dixit Moyſes,
‖ eo quòd non ſit comeſtum quod erat ‖ Leu.10
12 pro peccato,conſumptum eſt. * Similiter d.16.17

Digitized by Google

& Salomon octo diebus celebrauit dedi-
cationem. * Inferebantur autem in de- 13
ſcriptionibus & commentariis Nehemiæ
hæc eadem:& vt conſtruens bibliothecam
congregauit de regionibus libros,& Pro-
phetarum,& Dauid, & epiſtolas Regum,
& de donariis.* Similiter autem & Iudas 14
ea,quæ deciderant per bellum, quod no-
bis acciderat, congregauit omnia,& ſunt
apud nos. * Si ergo deſideratis hæc,mit- 15
tite qui perferant vobis. * Acturi itaque 16
purificationem ſcripſimus vobis bene er- D
go facietis,ſi egeritis hos dies. * Deus au- 17
tem,qui liberauit populum ſuum,& red-
didit hæreditatem omnibus, & regnum,
‖ *Deut.* & ſacerdotium,& ſanctificationem,*‖ ſi- 18
30.4.3.5 cut promiſit in lege, ſperamus quòd citò
noſtri miſerebitur,& congregabit de ſub
cælo in locum ſanctum. * Eripuit enim 19
nos de magnis periculis,& locum purga-
uit. * De Iuda verò Machabæo,& fratri- 20
bus eius, & de templi magni purificatio-
ne,& de aræ dedicatione * ſed & de præ- 21
liis, quæ pertinent ad Antiochum Nobi- E
lem, & filium eius Eupatorem: * & de 22
illuminationibus quæ de cælo factæ ſunt
ad eos, qui pro Iudæis fortiter fecerunt,
ità vt vniuerſam regionem, cùm pauci
eſſent, vindicarent, & barbaram multi-
tudinem fugarent, * & famoſiſsimum in 23
toto orbe templum recuperarent,& ciui-
tatem liberarent, & leges, quæ abolitæ
erant, reſtituerentur,Domino cum omni
tranquillitate propitio facto illis; * itém- 24
que ab Iaſone Cyrenæo quinque libris
comprehenſa, tentauimus nos vno volu-
mine breuiare.*Conſiderantes enim mul- 25
titudinem librorum, & difficultatem vo- F
lentibus aggredi narrationes hiſtoriarum
propter multitudinem rerum, * curaui- 26
mus volentibus quidem legere, vt eſſet
animi oblectatio : ſtudioſis verò, vt faci-
liùs poſsint memoriæ commẽdare:omni-
bus autem legentibus vtilitas conferatur.
* Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus 27
breuiandi cauſa ſuſcepimus, non facilem
laborem, immo verò negotium plenum
vigiliarum & ſudoris aſſumpſimus.*Sicut 28
hi qui præparant conuiuium,& quærunt
aliorum voluntati parêre propter mul-
torum gratiam, libenter laborem ſuſti-
nemus. * Veritatem quidem de ſingulis 29
auctoribus concedentes,ipſi autem ſecun-
dùm datam formam breuitati ſtudentes.
* Sicut enim nouæ domus architecto de 30
vniuerſa ſtructura curandum eſt : ei verò G
qui pingere curat, quæ apta ſunt ad or-
natum,exquirenda ſunt : ita æſtimandum
eſt & in nobis. * Etenim intellectum 31
colligere, & ordinare ſermonem, & cu-
rioſiùs partes ſingulas quaſque diſqui-
rere, hiſtoriæ congruit auctori: * breui- 32
tatem verò dictionis ſectari, & executio-
nes rerum vitare,breuianti concedendum
eſt. * Hinc ergo narrationem incipiemus: 33
de præfatione tantùm dixiſſe ſufficiat,
ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam efflue-
re, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAP. III.

1 IGitur cùm ſancta ciuitas habitaretur
A in omni pace,leges etiam adhuc optimè
cuſtodirentur, propter Oniæ pontificis
pietatem, & animos odio habentes mala,
2 * fiebat vt & ipſi reges & principes lo-
cum ſummo honore dignum ducerent,&
templum maximis muneribus illuſtra-
3 rent: * ita vt Seleucus Aſiæ rex de reddi-
tibus ſuis præſtaret omnes ſumptus ad
miniſterium ſacrificiorum pertinentes.
4 * Simon autem de tribu Benjamin præ-
poſitus templi conſtitutus, contendebat,
obſiſtente ſibi principe ſacerdotum, ini-
5 quum aliquid in ciuitate moliri. * Sed
cùm vincere Oniam non poſſet, venit ad
Apollonium Tharſeæ filium,qui eo tem-
pore erat dux Cœleſyriæ, & Phœnicis:
6 * & nunciauit ei, pecuniis innumerabi-
libus plenum eſſe ærarium Ieroſolymis,
& communes copias immenſas eſſe, quæ
non pertinent ad rationem ſacrificiorum:
eſſe autem poſsibile ſub poteſtate regis
7 cadere vniuerſa. * Cumque retuliſſet ad
B regem Apollonius de pecuniis quæ delatæ
erant, ille accitum Heliodorum, qui erat
ſuper negotia eius, miſit cum mandatis,
vt prædictam pecuniam tranſportaret.
8 * Statimque Heliodorus iter eſt aggreſ-
ſus, ſpecie quidem quaſi per Cœleſyriam
& Phœnicen ciuitates eſſet peragraturus,
re vera autem regis propoſitum perfectu-
9 rus. * Sed,cùm veniſſet Ieroſolymam,&
benignè à ſummo ſacerdote in ciuitate
eſſet exceptus, narrauit de dato indicio
pecuniarum : &, cuius rei gratia adeſſet,
aperuit : interrogabat autem, ſi verè hæc
10 ita eſſent.* Tunc ſummus ſacerdos oſten-
dit depoſita eſſe hæc, & victualia vidua-
11 rum & pupillorum: * quædam verò eſſe
Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in
his quæ detulerat impius Simon:vniuerſa
autem argenti talenta eſſe quadringenta,
12 & auri ducenta. * decipi verò eos, qui
credidiſſent loco & templo, quod per
vniuerſum mundum honoratur, pro ſui
veneratione & ſanctitate omnino impoſ-
13 ſibile eſſe. * At ille pro his quæ habebat
C in mandatis à rege, dicebat omni genere
14 regi ea eſſe deferenda. * Conſtituta au-
tem die intrabat de his Heliodorus ordi-
naturus. Non modica verò per vniuerſam
15 ciuitatem erat trepidatio. * Sacerdotes
autem ante altare cum ſtolis ſacerdota-
libus iactauerunt ſe, & inuocabant de
cælo eum, qui de depoſitis legem poſuit,
vt his, qui depoſuerant ea, ſalua cuſto-
16 diret. * Iam verò qui videbat ſummi ſa-
cerdotis vultum, mente vulnerabatur: fa-
cies enim & color immutatus,declarabat
17 internum animi dolorem. * circumfuſa
enim erat mœſtitia quædam viro,& hor-
ror corporis, per quem manifeſtus aſpi-
cientibus dolor cordis eius efficiebatur.

* Alij

Digitized by Google

* Alij etiam gregatim de domibus con- 18
fluebant,publica ſupplicatione obſecran-
tes, pro eo quòd in contemptum locus
eſſet venturus. * Accinctæque mulieres 19
ciliciis pectus, per plateas confluebant. D
ſed & virgines,quæ concluſæ erant, pro-
currebant ad Oniam, aliæ autem ad mu-
ros, quædam verò per feneſtras aſpicie-
bant: *vniuerſæ autem protendentes ma- 20
nus in cælum,deprecabantur. erat enim 21
miſera commiſtæ multitudinis, & magni
ſacerdotis in agone conſtituti expectatio.
* Et hi quidem inuocabant omnipoten- 22
tem Deum, vt credita ſibi, his qui credi-
derant, cum omni integritate conſerua-
rentur. * Heliodorus autem,quod decre- 23
uerat, perficiebat eodem loco ipſe cum
ſatellitibus circa ærarium præſens. * Sed 24
Spiritus omnipotentis Dei magnam fecit E
ſuæ oſtenſionis euidentiam,ita vt omnes,
qui auſi fuerant parêre ei, ruentes Dei
virtute, in diſſolutionem & formidinem
conuerterentur. * Apparuit enim illis 25
quidam equus terribilem habens ſeſſo-
rem, optimis operimentis adornatus:
iſque cum impetu Heliodoro priores cal-
ces eliſit. qui autem ei ſedebat, videbatur
arma habere aurea. * Alij etiam appa- 26
ruerunt duo iuuenes virtute decori,opti-
mi gloria, ſpecioſique amictu: qui cir-
cumſteterunt eum, & ex vtraque parte
flagellabant, ſine intermiſſione multis
plagis verberantes.* Subitò autem Helio- 27
dorus concidit in terram, eumque multa
caligine circumfuſum rapuerunt, atque
in ſella geſtatoria poſitum eiecerunt.* Et 28
is, qui cum multis curſoribus & ſatelli-
tibus prædictum ingreſſus eſt ærarium,
portabatur nullo ſibi auxilium ferente,
manifeſta Dei cognita virtute: * & ille 29
quidem per diuinam virtutem iacebat
mutus, atque omni ſpe & ſalute priua-
tus. * Hi autem Dominum benedicebant, 30
quia magnificabat locum ſuum: & tem- F
plum,quod paulò antè timore ac tumul-
tu erat plenum, apparente omnipotente
Domino, gaudio & lætitia impletum eſt.
* Tunc verò ex amicis Heliodori quidam 31
rogabant confeſtim Oniam, vt inuocaret
Altiſsimum, vt vitam donaret ei, qui in
ſupremo ſpiritu erat conſtitutus. * Con- 32
ſiderans autem ſummus ſacerdos,ne for-
tè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex
Iudæis circa Heliodorum conſummatam,
obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.
* Cùmque ſummus ſacerdos exoraret, 33
iidem iuuenes eiſdem veſtibus amicti,
aſtantes Heliodoro,dixerunt:Oniæ ſacer-
doti gratias age: nam propter eum Do-
minus tibi vitam donauit. * Tu autem à 34
Deo flagellatus, nuncia omnibus magna-
lia Dei, & poteſtatem. Et his dictis, non
comparuerunt. * Heliodorus autem,ho- 35
ſtia Deo oblata, & votis magnis pro- G
miſsis ei,qui viuere illi conceſsit,& Oniæ
gratias agens,recepto exercitu, repedabat
36 ad regem. * Teſtabatur autem omnibus
ea quæ ſub oculis ſuis viderat opera
37 magni Dei. * Cùm autem rex interro-
gaſſet Heliodorum,quis eſſet aptus adhuc
38 ſemel Ieroſolymam mitti,ait: * Si quem
habes hoſtem,aut regni tui inſidiatorem,
mitte illuc, & flagellatum eum recipies,
ſi tamen euaſerit:eo quòd in loco ſit verè
39 Dei quædam virtus. * Nam ipſe,qui ha-
bet in cælis habitationem, viſitator &
adiutor eſt loci illius, & venientes ad
40 malefaciendum percutit,ac perdit. *Igi-
tur de Heliodoro,& ærarij cuſtodia, ita
res ſe habet.

CAP. IIII.

1 SImon autem prædictus pecuniarum &
A patriæ delator, malè loquebatur de
Onia, tamquam ipſe Heliodorum inſti-
gaſſet ad hæc,& ipſe fuiſſet incentor ma-
2 lorum: * prouiſoremque ciuitatis, ac
defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem
legis Dei, audebat inſidiatorem regni
3 dicere. * Sed, cùm inimicitiæ in tantum
procederent, vt etiam per quoſdam Si-
monis neceſſarios homicidia fierent:
4 * conſiderans Onias periculum conten-
tionis, & Apollonium inſanire, vtpote
ducem Cœleſyriæ & Phœnicis,ad augen-
dam malitiam Simonis, ad regem ſe con-
5 tulit, * non vt ciuiũ accuſator,ſed com-
munem vtilitatem apud ſemetipſum vni-
6 uerſæ multitudinis conſiderans. * Vide-
bat enim ſine regali prouidentia impoſsi-
bile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem
7 poſſe ceſſare à ſtultitia ſua. * Sed poſt
Seleuci vitæ exceſſum, cùm ſuſcepiſſet
regnum Antiochus, qui Nobilis appella-
batur, ambiebat Iaſon frater Oniæ ſum-
8 mum ſacerdotium: * adito rege,promit-
tens ei argenti talenta trecenta ſexagin-
ta,& ex redditibus aliis talenta octogin-
9 ta, * ſuper hæc promittebat & alia cen-
tum quinquaginta, ſi poteſtati eius con-
B cederetur gymnaſium & ephebiam ſibi
conſtituere, & eos, qui in Ieroſolymis
10 erant,Antiochenos ſcribere. * Quod cùm
rex annuiſſet,& obtinuiſſet principatum,
ſtatim ad gentilem ritum contribules
11 ſuos transferre cœpit. * & amotis his,
quæ humanitatis cauſa Iudæis à regibus
fuerant conſtituta, per Ioannem patrem
Eupolemi, qui apud Romanos de ami-
citia & ſocietate functus eſt legatione
legitima, ciuium iura deſtituens, praua
12 inſtituta ſanciebat. * Etenim auſus eſt
ſub ipſa arce gymnaſium conſtituere,
& optimos quoſque epheborum in lu-
13 panaribus ponere. * Erat autem hoc
non initium, ſed incrementum quod-
dam, & profectus gentilis & alienigenæ
conuerſationis, propter impij & non
ſacerdotis Iaſonis nefarium & inauditum
14 ſcelus: * ita vt ſacerdotes iam non circa
altaris officia dediti eſſent, ſed con-
tempto templo, & ſacrificiis neglectis,
feſtinarent participes fieri palæſtræ, &
præ

Digitized by Google

præbitionis eius iniuſtæ , & in exercitiis
diſci. * & patrios quidem honores nihil 15
habentes , Græcas glorias optimas arbi-
trabantur: * quarum gratia periculoſa 16
eos contentio habebat,& eorum inſtitu- C
ta æmulabantur, ac per omnia his conſi-
miles eſſe cupiebant , quos hoſtes & per-
emptores habuerant. * In leges enim di- 17
uinas impiè agere impunè non cedit : ſed
hoc tempus ſequens declarabit. * Cùm 18
autem quinquennalis agon Tyri celebra-
retur,& rex præſens eſſet, * miſit Iaſon 19
facinoroſus , ab Ieroſolymis viros pecca-
tores , portantes argenti didrachmas tre-
centas in ſacrificium Herculis : quas
poſtulauerunt hi qui aſportauerant ne
in ſacrificiis erogarentur,quia non opor-
teret , ſed in alios ſumptus eas deputari.
* Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo , qui 20
miſerat, in ſacrificium Herculis : propter
præſentes autem datæ ſunt in fabricam
nauium triremium. * Miſſo autem in 21
Aegyptum Apollonio Mneſthei filio,
propter primates Ptolemæi Philometoris
regis , cùm cognouiſſet Antiochus alie-
num ſe à negotiis regni effectum,propriis
vtilitatibus conſulens , profectus inde
venit Ioppen,& inde Ieroſolymam. * Et 22
magnificè ab Iaſone & ciuitate ſuſceptus, D
cum facularum luminibus & laudibus
ingreſſus eſt : & inde in Phœnicem exer-
citum conuertit. * Et poſt triennij tem- 23
pus miſit Iaſon Menelaum , ſupradicti
Simonis fratrem , portantem pecunias
regi , & de negotiis neceſſariis reſponſa
perlaturum. * At ille commendatus regi, 24
cùm magnificaſſet faciem poteſtatis eius,
in ſemetipſum retorſit ſummum ſacer-
dotium , ſuperponens Iaſoni talenta ar-
genti trecenta. * Acceptiſq; à rege man- 25
datis,venit, nihil quidem habens dignum
ſacerdotio;animos verò crudelis tyranni,
& feræ beluæ iram gerens. * Et Iaſon 26
quidem , qui proprium fratrem captiua-
uerat , ipſe deceptus profugus in Amma-
nitem expulſus eſt regionem. * Mene- 27
laus autem principatum quidem obti-
nuit:de pecuniis verò regi promiſſis,nihil
agebat , cùm exactionem faceret Soſtra-
tus , qui arci erat præpoſitus: * (nam ad 28
hunc exactio vectigalium pertinebat)
quam ob cauſam vtrique ad regem ſunt
euocati. * Et Menelaus amotus eſt à ſa- 29
cerdotio , ſuccedente Lyſimacho fratre
ſuo:Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.
* Et cùm hæc agerentur, contigit,Thar- 30
ſenſes & Mallotas ſeditionem mouere,eo E
quòd Antiochidi regis concubinæ dono
eſſent dati. * Feſtinanter itaque rex venit 31
ſedare illos, relicto ſuffecto vno ex comi-
tibus ſuis Andronico. * Ratus autem Me- 32
nelaus accepiſſe ſe tempus opportunum,
aurea quædam vaſa è templo furatus do-
nauit Andronico,& alia vendiderat Tyri,
& per vicinas ciuitates. * Quod cùm cer- 33
tiſsimè cognouiſſet Onias,arguebat eum,
ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ
34 ſecus Daphnem. * Vnde Menelaus acce-
dens ad Andronicum , rogabat vt Oniam
interficeret. Qui cùm veniſſet ad Oniam,
& datis dextris cum iureiurando (quam-
uis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo
procedere, ſtatim eum peremit, non veri-
35 tus iuſtitiam. * Ob quam cauſam non
ſolùm Iudæi , ſed aliæ quoque nationes
indignabantur , & moleſtè ferebant de
36 nece tanti viri iniuſta. * Sed regreſſum
regem de Ciliciæ locis , adierunt Iudæi
apud Antiochiam , ſimul & Græci, con-
37 querentes de iniqua nece Oniæ. * Con-
triſtatus itaque animo Antiochus propter
Oniam , & flexus ad miſericordiam , la-
crymas fudit,recordatus defuncti ſobrie-
38 tatem,& modeſtiam. * accenſiſque ani-
F mis , Andronicum purpura exutum , per
totam ciuitatem iubet circumduci : & in
eodem loco,in quo in Oniam impietatem
commiſerat, ſacrilegum vita priuari,Do-
mino illi condignam retribuente pœnam.
39 * Multis autem ſacrilegiis in templo à
Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio,
& diuulgata fama, congregata eſt multi-
tudo aduerſum Lyſimachum , multo iam
40 auro exportato. * Turbis autem inſur-
gentibus , & animis ira repletis , Lyſi-
machus armatis ferè tribus millibus ini-
quis manibus vti cœpit,duce quodam ty-
ranno , ætate pariter & dementia pro-
41 uecto.* Sed,vt intellexerunt conatum Ly-
ſimachi , alij lapides , alij fuſtes validos
arripuere : quidam verò cinerem in Lyſi-
42 machum iecere. * Et multi quidem vul-
G nerati,quidam autem & proſtrati,omnes
verò in fugam conuerſi ſunt:ipſum etiam
ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt.
43 * De his ergo cœpit iudicium aduerſus
44 Menelaum agitari. * Et cùm veniſſet rex
Tyrum , ad ipſum negotium detulerunt
45 miſſi tres viri à ſenioribus. * Et cùm ſu-
peraretur Menelaus , promiſit Ptolemæo
multas pecunias dare ad ſuadendum regi.
46 * Itaque Ptolemæus in quodam atrio
poſitum quaſi refrigerandi gratia regem
47 adiit,& deduxit à ſententia: * & Mene-
laum quidem vniuerſæ malitiæ reum
criminibus abſoluit : miſeros autem,qui,
etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent,
innocentes iudicarentur,hos morte dam-
48 nauit.* Citò ergo iniuſtam pœnam dede-
runt,qui pro ciuitate,& populo,& ſacris
49 vaſis,cauſam proſecuti ſunt. * Quam ob
rem Tyrij quoque indignati , erga ſepul-
turam eorum liberaliſsimi extiterunt.
50 * Menelaus autem,propter eorum,qui in
potentia erant, auaritiam,permanebat in
poteſtate , creſcens in malitia ad inſidias
ciuium.

CAP. V.

1 EOdem tempore Antiochus ſecundam
A profectionem parauit in Aegyptum.
2 * Contigit autem per vniuerſam Ie-
roſolymorum ciuitatem videri diebus
qua

Digitized by Google

quadraginta per aëra equites diſcurren-
tes,auratas ſtolas habentes,& haſtis,qua-
ſi cohortes,armatos, * & curſus equorũ, 3
per ordines digeſtos,& congreſsiones fieri
cominus,& ſcutorum motus,& galeato-
rum multitudinem gladiis diſtrictis, &
telorum iactus, & aureorum armorum
ſplẽdorem, omniſque generis loricarum.
* Quapropter omnes rogabant in bonum 4
monſtra conuerti. * Sed cùm falſus ru- 5
mor exiſſet, tamquã vita exceſsiſſet An-
tiochus, aſſumptis Iaſon non minùs mille
viris repentè aggreſſus eſt ciuitatem: &
ciuibus ad murum conuolantibus, ad vl-
timũ apprehenſa ciuitate,Menelaus fugit
in arcem: * Iaſon verò non parcebat in 6
cæde ciuibus ſuis,nec cogitabat proſperi-
tatem aduerſum cognatos malũ eſſe ma-
ximum,arbitrans hoſtium & non ciuium
ſe trophæa capturum. * Et principatum 7
quidem non obtiuuit,finem verò inſidia- B
rum ſuarum confuſionem accepit,& pro-
fugus iterum abiit in Ammaniten. * Ad 8
vltimũ, in exitium ſui concluſus ab Are-
ta Arabum tyranno, fugiens de ciuitate
in ciuitatem, omnibus odioſus, vt refuga
legum & execrabilis, vt patriæ & ciuium
hoſtis,in Aegyptum extruſus eſt: * & qui 9
multos de patria ſua expulerat, peregrè
periit, Lacedæmonas profectus,quaſi pro
cognatione ibi refugium habiturus: * & 10
qui inſepultos multos abiecerat, ipſe &
illamentatus,& inſepultus abiicitur, ſe-
pultura neque peregrina vſus, neque pa-
trio ſepulchro participans. * His itaque 11
geſtis,ſuſpicatus eſt rex ſocietatem deſer-
turos Iudæos: & ob hoc profectus ex Ae-
gypto efferatis animis,ciuitatem quidem
armis cepit. * Iuſsit autem militibus in- 12
terficere, nec parcere occurſantibus, &
per domos aſcendentes trucidare. * Fie- 13
bant ergo cædes iuuenum ac ſeniorum,&
mulierum & natorum exterminia, virgi-
númque & paruulorũ neces. * Erant au- 14
tem toto triduo octoginta millia interfe-
cti, quadraginta millia vincti, non minùs
autem venundati. * Sed nec iſta ſufficiũt: 15
auſus eſt etiam intrare templum vniuer- C
ſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui
legum & patriæ fuit proditor: * & ſcele- 16
ſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ ab
aliis regibus & ciuitatibus erant poſita
ad ornatum loci,& gloriam,contrectabat
indignè,& contaminabat. * Ita alienatus 17
mente Antiochus,non conſiderabat,quòd
propter peccata habitantium ciuitatem,
modicum Deus fuerat iratus: propter
quod & accidit circa locum deſpectio:
* alioquin niſi contigiſſet eos multis pec- 18
catis eſſe inuolutos, ‖ ſicut Heliodorus,
‖ Sup. 3. c. 25. 27
qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliã-
dum ærarium, etiam hic ſtatim adueniens
flagellatus & repulſus vtique fuiſſet ab
audacia. * Verùm non propter locum, 19
gentem,ſed propter gentem, locum Deus
elegit. * Ideoque & ipſe locus particeps 20
factus eſt populi malorum: poſtea autem
fiet ſocius bonorum: & qui derelictus in
ira Dei omnipotentis eſt, iterum in ma-
gni Domini reconciliatione cum ſumma
21 gloria exaltabitur. * Igitur Antiochus
D mille & octingẽtis ablatis de templo ta-
lentis,velociter Antiochiam regreſſus eſt,
exiſtimans ſe præ ſuperbia terrãm ad na-
uigandum, pelagus verò ad iter agendum
deducturum propter mentis elationem.
22 * Reliquit autem & præpoſitos ad affli-
gendã gentem: Ieroſolymis quidem Phi-
lippum genere Phrygem, moribus crude-
23 liorem eo ipſo,à quo conſtitutus eſt: * in
Garizim autẽ Andronicũ & Menelaum,
qui grauiùs quàm cæteri imminebãt ci-
24 uibus. * Cúmque appoſitus eſſet contra
Iudæos, miſit odioſum principem Apol-
lonium cum exercitu viginti & duobus
millibus, præcipiens ei omnes perfectæ
ætatis interficere, mulieres ac iuuenes
25 vendere. * Qui cùm veniſſet Ieroſoly-
mam, pacem ſimulans, quieuit vſque ad
diem ſanctum ſabbati: & tunc feriatis
26 Iudæis,arma capere ſuis præcepit. * Om-
néſque qui ad ſpectaculum proceſſerant,
trucidauit: & ciuitatem cum armatis di-
ſcurrens, ingentem multitudinem pere-
27 mit. * Iudas autem Machabæus, qui de-
cimus fuerat, ſeceſſerat in deſertum lo-
cum, ibíque inter feras vitam in monti-
bus cũ ſuis agebat: & fœni cibo veſcen-
tes, demorabantur, ne participes eſſent
coinquinationis.

CAP. VI.

1 SEd non poſt multum temporis, miſit
A rex ſenem quendam Antiochenum,
qui compelleret Iudæos, vt ſe transfer-
2 rent à patriis & Dei legibus: * conta-
minare etiam quod in Ieroſolymis erat
templum, & cognominare Iouis Olym-
pii:& in Garizim,prout erant hi, qui lo-
3 cum inhabitabant,Iouis hoſpitalis.* Peſ-
ſima autem & vniuerſis grauis erat ma-
4 lorum incurſio: * nam templum luxuria
& comeſſationibus Gentiũ erat plenum,
& ſcortantiũ cum meretricibus,ſacratiſ-
que ædibus mulieres ſe vltrò ingerebant,
5 intrò ferentes ea, quæ non licebat. * Al-
tare etiam plenum erat illicitis, quæ le-
6 gibus prohibebantur.* Neque autem ſab-
B bata cuſtodiebantur, neque dies ſollem-
nes patrii ſeruabãtur, nec ſimpliciter Iu-
7 dæum ſe eſſe quiſquã confitebatur.* Du-
cebantur autem cum amara neceſsitate
in die natalis regis ad ſacrificia: &, cùm
Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur
8 hedera coronati Libero circuire.* Decre-
tum autem exiit in proximas Gentilium
ciuitates ſuggerentibus Ptolemæis, vt
pari modo & ipſi aduerſus Iudæos age-
9 rent, vt ſacrificarent: * eos autẽ,qui nol-
lent tranſire ad inſtituta Gentium, inter-
10 ficerent:erat ergo videre miſeriam.* Duæ
enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos
circumcidiſſe: quas, infantibus ad vbera
ſuſpenſis,

Digitized by Google

ſuſpenſis,cùm publicè per ciuitatem cir-
cumduxiſſent, per muros præcipitauerũt.
* Alij verò,ad proximas coëuntes ſpelun- 11
cas, & latenter ſabbati diem celebrantes,
cùm indicati eſſent Philippo, flammis C
ſuccenſi ſunt, eo quòd verebantur, pro-
pter religionem & obſeruantiam, manu
ſibimet auxilium ferre. * Obſecro autem 12
eos,qui hunc librum lecturi ſunt, ne ab-
horreſcant propter aduerſos caſus,ſed re-
putent,ea,quæ acciderunt,non ad interi-
tum,ſed ad correptionem eſſe generis no-
ſtri. * Etenim multo tempore non ſinere 13
peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſta-
tim vltiones adhibere, magni beneficij
eſt indicium. * Non enim, ſicut in aliis 14
nationibus, Dominus patienter expectat,
vt eas,cùm iudicij dies aduenerit, in ple-
nitudine peccatorum puniat: * ita & in 15
nobis ſtatuit, vt peccatis noſtris in finem
deuolutis, ita demum in nos vindicet.
* Propter quod numquam quidem à no- 16
bis miſericordiam ſuam amouet: corri- D
piens verò in aduerſis, populũ ſuum non
derelinquit. * Sed hæc nobis ad commo- 17
nitionem legentium dicta ſint paucis.Iam
autem veniendum eſt ad narrationem.
* Igitur Eleazarus vnus de primoribus 18
ſcribarum, vir ætate prouectus, & vultu
decorus, aperto ore hians compellebatur
carnem porcinam manducare. * At ille 19
glorioſiſsimam mortẽ magis quàm odi-
bilem vitã complectens,voluntariè præi-
bat ad ſuppliciũ. * Intuens autem,quem- 20
admodum oporteret accedere; patienter
ſuſtinens,deſtinauit non admittere illici-
ta propter vitæ amorem. * Hi autem qui 21
aſtabant, iniqua miſeratione commoti, E
propter antiquam viri amicitiam,tollen-
tes eum ſecretò rogabant afferri carnes,
quibus veſci ei licebat, vt ſimularetur
manducaſſe, ſicut rex imperauerat,de ſa-
crificij carnibus: * vt, hoc facto,à morte 22
liberaretur: & propter veterem viri ami-
citiam, hanc in eo faciebant humanita-
tem. * At ille cogitare cœpit ætatis ac 23
ſenectutis ſuæ eminentiam dignam,& in-
genitæ nobilitatis canitiem,atque à pue-
ro optimæ cõuerſationis actus: & ſecun-
dùm ſanctæ & à Deo conditæ legis con-
ſtituta,reſpondit citò,dicens, præmitti ſe
velle in infernum. * Non enim ætati no- 24
ſtræ dignum eſt, inquit,fingere: vt multi
adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum F
nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam
alienigenarum: * & ipſi propter meam 25
ſimulationem, & propter modicum cor-
ruptibilis vitæ tempus decipiantur; &
per hoc maculam, atque execrationem
meæ ſenectuti conquiram. * Nam, etſi 26
in præſenti tempore ſuppliciis hominum
eripiar, ſed manum Omnipotentis nec
viuus, nec defunctus effugiam. * Quam- 27
obrem fortiter vita excedendo, ſenectute
quidem dignus apparebo: * adoleſcenti- 28
bus autem exemplum forte relinquam, ſi
prompto animo, ac fortiter pro grauiſsi-
mis ac ſanctiſsimis legibus honeſta morte
perfungar.His dictis,confeſtim ad ſuppli-
29 cium trahebatur. * Hi autem, qui eum
G ducebant, & paulò antè fuerãt mitiores,
in iram conuerſi ſunt propter ſermones
ab eo dictos,quos illi per arrogantiã pro-
30 latos arbitrabantur.* Sed, cùm plagis pe-
rimeretur,ingemuit,& dixit:Domine,qui
habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu
ſcis,quia, cùm à morte poſſem liberari,
duros corporis ſuſtineo dolores: ſecun-
dùm animam vero propter timorẽ tuum
31 libenter hæc patior. * Et iſte quidem hoc
modo vita deceſsit,non ſolùm iuuenibus,
ſed & vniuerſæ genti memoriam mortis
ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis
derelinquens.

CAP. VII.

1 CONtigit autem & ſeptem fratres vnà
A cum matre ſua apprehenſos, com-
pelli à rege edere contra fas carnes por-
cinas, flagris & taureis cruciatos.* Vnus
2 autem ex illis, qui erat primus, ſic ait:
Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis?
parati ſumus mori, magis quàm patrias
3 Dei leges præuaricari. * Iratus itaque
rex, iuſsit ſartagines & ollas æneas ſuc-
4 cendi: quibus ſtatim ſuccenſis, * iuſsit,
ei qui prior fuerat locutus,amputari lin-
guam: &, cute capitis abſtracta, ſummas
quoque manus & pedes ei præſcindi, ce-
teris eius fratribus & matre inſpicienti-
5 bus.* Et, cùm iam per omnia inutilis fa-
ctus eſſet,iuſsit ignem admoueri, & ad-
B huc ſpirantem torreri in ſartagine:in qua
cùm diu cruciaretur, ceteri vnà cum ma-
tre inuicem ſe hortabantur mori fortiter,
6 * dicentes: Dominus Deus aſpiciet veri-
tatem,& conſolabitur in nobis, ‖ quem- ‖ Deut. 22.c.36.
admodum in proteſtatione cantici decla-
rauit Moyſes: Et in ſeruis ſuis conſolabi-
7 tur. * Mortuo itaque illo primo,hoc mo-
do, ſequentem deducebant ad illuden-
dum:&,cute capitis eius cum capillis ab-
ſtracta, interrogabant, ſi manducaret
priùs, quàm toto corpore per membra
8 ſingula puniretur. * At ille, reſpondens
patria voce, dixit: Non faciam. Propter
quod & iſte,ſequenti loco,primi tormen-
9 ta ſuſcepit: * & in vltimo ſpiritu conſti-
tutus,ſic ait: Tu quidem ſceleſtiſsime in
præſenti vita nos perdis: ſed Rex mundi
defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ
10 vitæ reſurrectione ſuſcitabit. * Poſt hunc
tertius illuditur, & linguam poſtulatus
citò protulit,& manus conſtanter exten-
11 dit: * & cum fiducia ait: E cælo iſta
C poſsideo, ſed propter Dei leges nunc hæc
ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea re-
12 cepturum ſpero: * ita vt rex, & qui cum
ipſo erant, mirarentur adoleſcentis ani-
mum, quòd tanquam nihilum duceret
13 cruciatus. * Et hoc ita defuncto,quartum
14 vexabant ſimiliter torquentes. * Et, cùm
iam eſſet ad mortem, ſic ait:Potius eſt ab
homini

Digitized by

hominibus morti datos ſpem expectare à
Deo, iterum ab ipſo reſuſcitandos : tibi
enim reſurrectio ad vitam non erit. * Et 15
cùm admouiſſent quintum, vexabãt eum.
At ille reſpiciens in eum, dixit: * Poteſta- 16
tem inter homines habens, cùm ſis corru-
ptibilis, facis quod vis: noli autem puta-
re genus noſtrum à Deo eſſe derelictum.
* tu autem patienter ſuſtine, & videbis 17
magnam poteſtatem ipſius, qualiter te & D
ſemen tuum torquebit. * Poſt hunc du- 18
cebant ſextum, & is, mori incipiens, ſic
ait: Noli fruſtra errare: nos enim propter
noſmetipſos hæc patimur, peccantes in
Deum noſtrum, & digna admiratione fa-
cta ſunt in nobis: * tu autem ne exiſtimes 19
tibi impune futurum, quòd contra Deum
pugnare tentaueris. * Supra modum au- 20
tem mater mirabilis, & bonorum memo-
ria digna, quæ pereuntes ſeptem filios
ſub vnius diei tempore conſpiciens, bono
animo ferebat, propter ſpem quam in
Deum habebat: * ſingulos illorum hor- 21
tabatur voce patria fortiter, repleta ſa-
pientia: &, femineæ cogitationi maſculi-
num animum inſerens, * dixit ad eos: Ne- 22
ſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis:
neque enim ego ſpiritum & animam do-
naui vobis & vitam, & ſingulorum mem-
bra non ego ipſa compegi : * ſed enim 23
mundi Creator, qui formauit hominis
natiuitatem, quique omnium inuenit
originem, & ſpiritum vobis iterum cum
miſericordia reddet & vitam, ſicut nunc
voſmetipſos deſpicitis propter leges eius.
* Antiochus autem, contemni ſe arbi- 24
tratus, ſimul & exprobrantis voce deſpe- E
cta, cùm adhuc adoleſcentior ſupereſſet,
non ſolùm verbis hortabatur, ſed & cum
iuramento affirmabat, ſe diuitem & bea-
tum facturum, & tranſlatum à patriis
legibus amicum habiturum, & res ne-
ceſſarias ei præbiturum. * Sed ad hæc cùm 25
adoleſcens nequaquam inclinaretur, vo-
cauit rex matrem, & ſuadebat ei vt ado-
leſcenti fieret in ſalutem. * Cùm autem 26
multis eam verbis eſſet hortatus, pro-
miſit ſuaſuram ſe filio ſuo. * Itaque in- 27
clinata ad illum, irridens crudelem ty-
rannum, ait patria voce: Fili mi, miſe-
rere mei, quæ te in vtero nouem menſi-
bus portaui, & lac triennio dedi & alui,
& in ætatem iſtam perduxi. * Peto, nate, 28
vt aſpicias ad cælum & terrã, & ad om- F
nia quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex
nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:
* ita fiet, vt non timeas carnificem iſtum; 29
ſed dignus fratribus tuis effectus parti-
ceps, ſuſcipe mortem, vt in illa miſera-
tione cum fratribus tuis te recipiam.
* Cùm hæc illa adhuc diceret, ait ado- 30
leſcens: Quem ſuſtinetis? non obedio
præcepto regis, ſed præcepto legis, quæ
data eſt nobis per Moyſen. * Tu verò, 31
qui inuentor omnis malitiæ factus es in
Hebræos, non effugies manum Dei. * Nos 32
enim pro peccatis noſtris hæc patimur.
33 * Et ſi nobis propter increpationem &
correptionem Dominus Deus noſter mo-
dicum iratus eſt: ſed iterum reconcilia-
34 bitur ſeruis ſuis. * Tu autem, ô ſceleſte,
& omnium hominum flagitioſiſsime, no-
li fruſtra extolli vanis ſpebus in ſeruos
35 eius inflammatus. * nondum enim omni-
G potentis Dei, & omnia inſpicientis, iu-
36 dicium effugiſti. * Nam fratres mei, mo-
dico nunc dolore ſuſtentato, ſub teſta-
mento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò
iudicio Dei iuſtas ſuperbiæ tuæ pœnas
37 exolues. * Ego autem, ſicut & fratres
mei, animam & corpus meum trado pro
patriis legibus: inuocans Deum maturiùs
genti noſtræ propitium fieri, téque cum
tormentis & verberibus confiteri quòd
38 ipſe eſt Deus ſolus. * In me verò & in
fratribus meis deſinet omnipotentis ira,
quæ ſuper omne genus noſtrum iuſtè ſu-
39 perducta eſt. * Tunc rex accenſus ira, in
hunc ſuper omnes crudeliùs deſæuit, in-
40 dignè ferens ſe deriſum. * Et hic itaque
mundus obiit, per omnia in Domino
41 confidens. * Nouiſsimè autem poſt filios
42 & mater conſumpta eſt. * Igitur de ſa-
crificiis, & de nimiis crudelitatibus ſatis
dictum eſt.

CAP. VIII.

1 A IVdas verò Machabæus, & qui cum il-
lo erant, introibant latenter in caſtel-
la: & conuocantes cognatos & amicos,
& eos, qui permanſerunt in Iudaiſmo,
aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia
2 virorum. * Et inuocabant Dominum, vt
reſpiceret in populũ, qui ab omnibus cal
cabatur: & miſereretur tẽplo, quod con-
3 taminabatur ab impiis: * miſereretur etiã
exterminio ciuitatis, quę eſſet illico con-
planãda, & vocem ſanguinis ad ſe cla-
4 mantis audiret: * memoraretur quoque
iniquiſsimas mortes paruulorũ innocen-
tum, & blaſphemias nomini ſuo illatas, &
5 indignaretur ſuper his. * At Machabæus,
B cõgregata multitudine, intolerabilis gen-
tibus efficiebatur: ira enim Domini in
6 miſericordiam conuerſa eſt. * Et ſuper-
ueniens caſtellis, & ciuitatibus improui-
ſus, ſuccendebat eas: & opportuna loca
occupans, nõ paucas hoſtium ſtrages da-
7 bat: * maximè autem noctibus ad huiuſ-
cemodi excurſus ferebatur, & fama vir-
8 tutis eius vbique diffundebatur. * Videns
autem Philippus paulatim virum ad pro-
fectum venire, ac frequentiùs res ei cede-
re proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœle-
ſyriæ & Phœnicis ſcripſit, vt auxilium
9 ferret regis negotiis. * At ille velociter
miſit Nicanorem Patrocli de primoribus
amicum, datis ei de permiſtis gentibus,
armatis non minùs viginti millibus, vt
vniuerſum Iudæorum genus deleret, ad-
iuncto ei & Gorgia viro militari, & in
10 bellicis rebus experientiſsimo. * Conſti-
tuit autem Nicanor, vt regi tributũ, quod
Romanis

Digitized by Google

Romanis erat dandum, duo millia talen- C
torum, de captiuitate Iudæorum ſupple-
ret : * ſtatímque ad maritimas ciuitates 11
miſit, conuocans ad coemptionem Iudai-
corum mancipiorum, promittens ſe no-
naginta mancipia talento diſtracturum,
non reſpiciens ad vindictam, quæ eum ab
Omnipotente eſſet conſecutura. * Iudas 12
autem vbi comperit, indicauit his qui ſe-
cum erant Iudæis, Nicanoris aduentum.
* Ex quibus quidam formidantes, & non 13
credentes Dei iuſtitiæ, in fugā vertebantur : * alij verò ſi quid eis ſupererat ven- 14
debant, ſimúlque Dominum deprecabantur, vt eriperet eos ab impio Nicanore,
qui eos, priùs quàm cominus veniret,
vendiderat; * & ſi non propter eos, pro- 15
pter teſtamentum tamē quod erat ad pa- D
tres eorum, & propter inuocationem ſan-
cti & magnifici nominis eius ſuper ipſos.
* Conuocatis autem Machabæus ſeptem 16
millibus, qui cum ipſo erant, rogabat ne
hoſtibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium aduerſum ſe ho-
ſtium multitudinem, ſed fortiter contenderent, * ante oculos habentes contu- 17
meliam, quæ loco ſancto ab his iniuſtè
eſſet illata, itémque & ludibrio habitæ
ciuitatis iniuriam, adhuc etiam veterum
inſtituta conuulſa.* Nam illi quidem ar- 18
mis confidunt, ait, ſimul & audacia : nos
autem in omnipotente Domino, qui po-
teſt & venientes aduerſum nos, & vniuer-
ſum mundum vno nutu delere, confidi-
mus.* Admonuit autem eos & de auxiliis 19
‖ 4.Reg. 19.g.35 To. 1.d. 21. Ecc. 48.d.14. 1. Mac. 7.f.41. Iſai. 37.g.36.
Dei, quę facta ſunt erga parētes: & ‖ quòd E
ſub Sennacherib centum octogintaquinque millia perierūt:* & de prælio, quod 20
eis aduerſus Galatas fuit in Babylonia,
vt omnes, vbi ad rem ventum eſt, Macedonibus ſociis hæſitantibus, ipſi ſex mil-
lia ſoli peremerunt centum viginti mil-
lia, propter auxilium illis datum de cæ-
lo, & beneficia pro his plurima conſecuti
ſunt. * His verbis conſtantes effecti ſunt, 21
& pro legibus & patria mori parati.
* Conſtituit itaq; fratres ſuos duces vtri- 22
que ordini, Simonem, & Ioſephum, &
Ionathan, ſubiectis vnicuique millenis &
quingentenis.* Ad hoc etiam ab Eſdra le- 23
cto illis ſancto libro, & dato ſigno adiutorij Dei, in prima acie ipſe dux cōmiſit
cum Nicanore. * Et facto ſibi adiutore 24
Omnipotente, interfecerunt ſuper nouem
millia hominum: maiorem autem partem
exercitus Nicanoris vulneribus debilem
factam fugere compulerunt. * Pecuniis 25
verò eorum, qui ad emptionem ipſorum F
venerant, ſublatis, ipſos vſquequaque
perſecuti ſunt, * ſed reuerſi ſunt hora 26
concluſi : nam erat ante ſabbatum: quam
ob cauſam non perſeuerauerūt inſequentes.* Arma autem ipſorum & ſpolia con- 27
gregantes, ſabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberauit eos in iſto
die, miſericordiæ initium ſtillans in eos.
28 * Poſt ſabbatum verò, debilibus, & orphanis, & viduis diuiſerunt ſpolia: & reſi-
29 dua ipſi cum ſuis habuere. His itaque
geſtis, & communiter ab omnibus facta
obſecratione, miſericordem Dominū po-
ſtulabant, vt in finem ſeruis ſuis reconci-
30 liaretur. * Et ex his, qui cum Timotheo
& Bacchide erant cōtra ſe contendentes,
ſuper viginti millia interfecerunt, & munitiones excelſas obtinuerunt : & plures
prædas diuiſerunt, æquam portionem de-
bilibus, pupillis & viduis, ſed & ſeniori-
31 bus facientes * Et cùm arma eorum diligenter collegiſſent, omnia compoſuerunt
in locis opportunis, reſidua verò ſpolia
32 Ieroſolymam detulerunt: * & Philarcen,
G qui cum Timotheo erat, interfecerūt, virum ſceleſtum, qui in multis Iudæos af-
33 flixerat. * Et cùm epinicia agerent Ieroſolymis, eū, qui ſacras ianuas incenderat,
id eſt, Calliſthenem, cùm in quoddam domicilium refugiſſet, incenderunt, digna ei
mercede pro impietatibus ſuis reddita.
34 * Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui
mille negotiantes ad Iudæorum vēditio-
35 nem adduxerat,* humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos exiſtimauerat,
depoſita veſte gloriæ, per mediterranea
fugiens, ſolus venit Antiochiam, ſummam
infelicitatem de interitu ſui exercitus
36 conſecutus. * Et qui promiſerat Romanis
ſe tributum reſtituere de captiuitate Ieroſolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Iudæos, & ob ipſum
inuulnerabiles eſſe, eo quòd ſequerentur
leges ab ipſo conſtitutas.

CAP. IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhoneſtè
2 reuertebatur de Perſide. * Intraue-
A rat enim in eam, quæ dicitur Perſepolis, & tentauit expoliare templum, &
ciuitatem opprimere: ſed multitudine ad
arma concurrente, in fugam verſi ſunt: &
ita cōtigit vt Antiochus poſt fugam tur-
3 piter rediret. * Et cùm veniſſet circa Ecbatanam, recognouit quæ erga Nicano-
4 rem & Timotheum geſta ſunt. * Elatus
autem in ira, arbitrabatur ſe, iniuriam
illorū qui ſe fugauerant, poſſe in Iudæos
retorquere: ideóque iuſſit agitari currum
ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti eum iudicio perurgente, eo quòd ita
ſuperbè locutus eſt ſe venturum Ieroſolymam, & congeriem ſepulchri Iudæo-
5 rum eam facturum. * ‖ Sed qui vniuerſa ‖ 2.Par.
conſpicit Dominus Deus Iſrael, percuſſit 16.c.9.
eū inſanabili & inuiſibili plaga. Vt enim
finiuit hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara
6 internorum tormenta : * & quidem ſatis
iuſtè, quippe qui multis & nouis cruciatibus aliorum torſerat viſcera, licèt ille
7 nullo modo à ſua malitia ceſſaret.* Super
hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu
euntem

autem de curru cadere, & graui corporis
colliſione membra vexari. * Iſque qui ſi- 8
bi videbatur etiam fluctibus maris im- B
perare, ſupra humanum modum ſuperbia
repletus, & montium altitudines in ſta-
tera appendere, nunc humiliatus ad ter-
ram in geſtatorio portabatur, manifeſtã
Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans:
* ita vt de corpore impij vermes ſcaturi- 9
rent, ac viuentis in doloribus carnes eius
effluerent, odore etiam illius & fœtore
exercitus grauaretur. * & qui paulò antè 10
ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur,
eum nemo poterat propter intoleran-
tiam fœtoris portare. * Hinc igitur cœpit 11
ex graui ſuperbia deductus ad agnitio-
nem ſui venire, diuina admonitus plaga,
per momenta ſingula doloribus ſuis aug-
menta capientibus. * & cùm nec ipſe iam 12
fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: Iu-
ſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem
non paria Deo ſentire. * Orabat autem 13
hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet
miſericordiam conſecuturus. * Et ciuita- 14
tem, ad quam feſtinans veniebat vt eam
ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum con-
geſtorum faceret, nunc optat liberã red-
dere: * & Iudæos, quos nec ſepultura qui- 15
dem ſe dignos habiturum, ſed auibus ac
feris diripiendos traditurum, & cum C
paruulis exterminaturum dixerat, æqua-
les nunc Athenienſibus facturum polli-
cetur: * templum etiam ſanctum, quod 16
priùs expoliauerat, optimis donis orna-
turum, & ſancta vaſa multiplicaturum,
& pertinentes ad ſacrificia ſumptus de
redditibus ſuis præſtaturum: * ſuper hæc, 17
& Iudæum ſe futurum, & omnem locum
terræ perambulaturum, & prædicaturum
Dei poteſtatem. * Sed non ceſſantibus do- 18
loribus (ſuperuenerat enim in eum iu-
ſtum Dei iudicium) deſperans ſcripſit ad
Iudæos in modum deprecationis epiſto-
lam hæc continentem:
* OPTIMIS ciuibus Iudæis pluri- 19
mam ſalutem, & bene valere, & eſſe feli-
ces, rex & princeps Antiochus. * Si bene 20
valetis, & filij veſtri, & ex ſententia vobis
cuncta ſunt, maximas agimus gratias. * Et 21
ego in infirmitate conſtitutus, veſtri au-
tem memor benignè, reuerſus de Perſidis
locis, & infirmitate graui apprehenſus,
neceſſarium duxi pro communi vtilitate
curam habere: * non deſperans memetip- 22
ſum, ſed ſpem multam habens effugiendi
infirmitatem. * Reſpiciens autem quòd & 23
pater meus, quibus temporibus in locis D
ſuperioribus ducebat exercitum, oſtendit
qui poſt ſe ſuſciperet principatum: * vt ſi 24
quid contrarium accideret, aut difficile
nunciaretur, ſcientes hi qui in regionibus
erant, cui eſſet rerum ſumma derelicta,
non turbarentur. * Ad hæc conſiderans de 25
proximo potentes quoſq; & vicinos tem-
poribus inſidiantes, & euentum expectã-
tes, deſignaui filium meum Antiochum
regem, quem ſæpe recurrens in ſuperiora
regna multis veſtrûm commendabam: &
26 ſcripſi ad eum quæ ſubiecta ſunt. * Oro
itaque vos & peto, memores beneficio-
rum publicè & priuatim, vt vnuſquiſque
conſeruet fidem ad me & ad filium meũ.
27 * Confido enim, eum modeſtè & humanè
acturum, & ſequentem propoſitum meũ,
28 & communem vobis fore. Igitur homi-
cida & blaſphemus peſſimè percuſſus, &
vt ipſe alios tractauerat, peregrè in mon-
tibus miſerabili obitu vita functus eſt.
29 * Transferebat autem corpus Philippus
collactaneus eius, qui metuens filium
Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem
in Aegyptum abiit.

CAP. X.

1 MAchabæus autem, & qui cum eo
A erant, Domino ſe protegente, tem-
plum quidem, & ciuitatem recepit: * aras
2 autem, quas alienigenæ per plateas ex-
truxerant, itémq; delubra demolitus eſt.
3 * & purgato templo, aliud altare fece-
runt: & de ignitis lapidibus igne conce-
pto ſacrificia obtulerunt poſt biennium,
4 & incenſum, & lucernas, & panes pro-
poſitionis poſuerunt. * Quibus geſtis, ro-
gabant Dominum proſtrati in terram,
ne ampliùs talibus malis inciderent: ſed
&, ſi quando peccaſſent, vt ab ipſo mi-
5 tiùs corriperentur, & non barbaris ac
blaſphemis hominibus traderentur. * Qua
die autem templum ab alienigenis pollu-
tum fuerat, contigit eadem die purifica-
6 tionem fieri, vigeſima quinta menſis, qui
B fuit Caſleu. * Et cum lætitia diebus octo
egerant in modum tabernaculorum, re-
cordantes quòd ante modicum temporis
diem ſollemnem tabernaculorum in mõ-
tibus, & in ſpeluncis more beſtiarum
7 egerant. * Propter quod Thyrſos, & ra-
mos virides, & palmas præferebant ei,
qui proſperauit mundari locum ſuum.
8 * Et decreuerunt communi præcepto &
decreto, vniuerſæ genti Iudæorum, om-
9 nibus annis agere dies iſtos. * Et Antio-
chi quidem, qui appellatus eſt Nobilis,
10 vitæ exceſſus ita ſe habuit. * Nunc autem
de Eupatore Antiochi impij filio, quæ
geſta ſunt narrabimus, breuiantes mala,
11 quæ in bellis geſta ſunt. * Hic enim ſuſ-
C cepto regno, conſtituit ſuper negotia re-
gni Lyſiam quendam, Phœnicis & Syriæ
12 militiæ principem. * Nã Ptolemæus, qui
dicebatur Macer, iuſti tenax erga Iudæos
eſſe conſtituit, & præcipuè propter ini-
quitatem quæ facta erat in eos, & pacifi-
13 cè agere cum eis. * Sed ob hoc accuſatus
ab amicis apud Eupatorem, cùm frequẽ-
ter proditor audiret, eo quòd Cyprum
creditam ſibi à Philometore deſeruiſſet,
& ad Antiochum Nobilem tranſlatus
etiam ab eo receſſiſſet, veneno vitam fi-
14 niuit. * Gorgias autem, cùm eſſet dux lo-
corum, aſſumptis aduenis frequenter Iu-

Digitized by Google

dæos debellabat. * Iudæi verò, qui tene- 15
bant opportunas munitiones, fugatos ab
Ieroſolymis ſuſcipiebant, & bellare ten-
tabant. * Hi verò qui erant cum Macha- 16
bæo,per orationes Dominum rogantes vt D
eſſet ſibi adiutor, impetum fecerunt in
munitiones Idumæorum: * multáque vi 17
inſiſtentes,loca obtinuerunt, occurrentes
interemerunt,& omnes ſimul non minùs
viginti millibus trucidauerunt. * Qui- 18
dam autem, cùm cōfugiſſent in duas tur-
res valde munitas, omnem apparatum ad
repugnandum habentes, * Machabæus ad 19
eorum expugnationem,relicto Simone,&
Ioſepho, itemque Zachæo, eiſque qui
cum ipſis erant ſatis multis, ipſe ad eas,
quæ ampliùs perurgebant, pugnas cōuer-
ſus eſt. * Hi verò qui cum Simone erant, 20
cupiditate ducti,à quibuſdam qui in tur-
ribus erant,ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptua-
ginta millibus didrachmis acceptis,dimi- E
ſerunt quoſdam effugere. * Cùm autem 21
Machabæo nunciatum eſſet quod factum
eſt, principibus populi congregatis,accu-
ſauit, quòd pecunia fratres vendidiſſent,
aduerſariis eorum dimiſſis. * Hos igitur 22
proditores factos interfecit, & confeſtim
duas turres occupauit. * Armis autem ac 23
manibus omnia proſperè agendo,in dua-
bus munitionibus plus quā viginti mil-
lia peremit. * At Timotheus, qui priùs à 24
Iudæis fuerat ſuperatus, conuocato exer-
citu peregrinæ multitudinis,& congrega-
to equitatu Aſiano, aduenit quaſi armis
Iudæam capturus. Machabæus autem, 25
& qui cum ipſo erant, appropinquante
illo, deprecabantur Dominum,caput ter-
ra aſpergentes,lumbóſque ciliciis præcin-
cti, * ad altaris crepidinem prouoluti, vt 26
ſibi propitius, inimicis autem eorum eſ-
ſet inimicus, & aduerſariis aduerſaretur,
ſicut lex dicit. * Et ita poſt orationem, 27
ſumptis armis,longiùs de ciuitate proce- F
dentes,& proximi hoſtibus effecti reſede-
runt. * Primo autem ſolis ortu vtrique 28
commiſerunt; iſti quidē victoriæ & pro-
ſperitatis ſponſorem cum virtute Domi-
num habentes: illi autem ducem belli
animum habebant. * Sed, cùm vehemens 29
pugna eſſet, apparuerunt aduerſariis de
cælo viri quinque in equis, frenis aureis
decori,ducatum Iudæis præſtantes: * ex 30
quibus duo Machabæum medium haben-
tes,armis ſuis circumſeptum incolumem
conſeruabant: in aduerſarios autem tela
& fulmina iaciebant, ex quo & cæcitate
confuſi, & repleti perturbatione cade-
bant. * Interfecti ſunt autem viginti mil- 31
lia quingenti,& equites ſexcenti.* Timo- 32
theus verò confugit in Gazaram præſi-
dium munitum, cui præerat Chæreas.
* Machabæus autem,& qui cum eo erant, 33
lætantes obſederunt præſidium diebus G
quattuor. * At hi qui intus erant, loci 34
firmitate confiſi,ſupra modum maledice-
bant, & ſermones nefandos iactabant.

35 * Sed cùm dies quinta illuceſceret,vigin-
ti iuuenes ex his qui cum Machabæo
erant, accenſi animis propter blaſphe-
miam,viriliter acceſſerunt ad murum, &
36 feroci animo incedētes aſcendebant: *ſed
& alij ſimiliter aſcendentes, turres por-
táſque ſuccendere aggreſsi ſunt,atque ip-
37 ſos maledicos viuos concremare. * Per
continuum autem biduum præſidio va-
ſtato,Timotheum occultātem ſe, in quo-
dam repertum loco peremerunt: & fra-
trem illius Chæream,& Apollophanem
38 occiderunt. * Quibus geſtis, in hymnis &
confeſsionibus benedicebant Dominum,
qui magna fecit in Iſrael, & victoriam
dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd paruo pòſt tempore, Lyſias procu-
A rator regis,& propinquus,ac negotio-
rum præpoſitus, grauiter ferens de his
2 quæ acciderant, * congregatis octoginta
millibus, & equitatu vniuerſo,veniebat
aduerſus Iudæos, exiſtimans ſe ciuitatem
quidem captam Gentibus habitaculum
3 facturum, * templum verò in pecuniæ
quæſtum, ſicut cetera delubra Gentium,
habiturum,& per ſingulos annos vænale
4 ſacerdotium: * nuſquam recogitans Dei
poteſtatem,ſed mente effrenatus, in mul-
titudine peditum, & in millibus equi-
tum, & in octoginta elephantis confide-
5 bat. * Ingreſſus autem Iudæam,& appro-
pians Bethſuræ, quæ erat in anguſto lo-
co,ab Ieroſolyma interuallo quinque ſta-
6 diorum,illud præſidium expugnabat.*Vt
B autem Machabæus, & qui cum eo erant,
cognouerunt expugnari præſidia,cum fle-
tu & lacrymis rogabant Dominum, &
omnis turba ſimul, vt bonum angelum
7 mitteret ad ſalutem Iſrael. * Et ipſe pri-
mus Machabæus, ſumptis armis, ceteros
adhortatus eſt ſimul ſecum periculū ſu-
bire, & ferre auxilium fratribus ſuis.
8 * Cúmque pariter prompto animo pro-
cederent,Ieroſolymis apparuit præcedens
eos eques in veſte candida, armis aureis
9 haſtam vibrans. * Tunc omnes ſimul be-
nedixerunt miſericordem Dominum, &
conualuerunt animis:nō ſolùm homines,
ſed & beſtias ferociſsimas, & muros fer-
10 reos parati penetrare. * Ibant igitur prō-
C pti,de cælo habentes adiutorem,& miſe-
11 rantem ſuper eos Dominum. * Leonum
autem more impetu irruentes in hoſtes,
proſtrauerunt ex eis vndecim millia pe-
12 ditum,& equitum mille ſexcentos: *vni-
uerſos autem in fugam verterunt: plures
autem ex eis vulnerati nudi euaſerunt.
Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens euaſit.
13 * Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe
reputās,factam erga ſe diminutionem, &
intelligens inuictos eſſe Hebræos, omni-
potentis Dei auxilio innitentes, miſit ad
14 eos: *promiſitque ſe conſenſurum omni-
bus quæ iuſta ſunt,& regem cōpulſurum
15 amicum fieri. *Annuit autem Machabæus
precibus

by Google

precibus Lyſiæ, in omnibus vtilitati con-
ſulens: & quæcumq; Machabæus ſcripſit
Lyſiæ de Iudæis, ea rex conceſsit. * Nam 16
erant ſcriptæ Iudæis epiſtolæ à Lyſia qui-
dem hunc modum continentes:
LYSIAS populo Iudæorum ſalu-
tem. * Ioannes & Abeſalom, qui miſsi 17
fuerant à vobis, tradentes ſcripta, poſtu- D
labant vt ea, quæ per illos ſignificaban-
tur, implerem. * Quæcumque igitur regi 18
potuerunt perferri, expoſui: & quæ res
permittebat, conceſsi. * Si igitur in nego- 19
tiis fidem conſeruaueritis, & deinceps
bonorum vobis cauſa eſſe tentabo. * De 20
ceteris autem per ſingula verbo manda-
ui, & iſtis, & his qui à me miſsi ſunt, col-
loqui vobiſcum. * Bene valete. Anno cen- 21
teſimo quadrageſimo octauo, menſis Dio- E
ſcori die vigeſima & quarta.
* Regis autem epiſtola iſta continebat: 22
REX Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem.
* Patre noſtro inter deos tranſlato, nos 23
volentes eos, qui ſunt in regno noſtro,
ſine tumultu agere, & rebus ſuis adhibe-
re diligentiam, * audiuimus Iudæos non 24
conſenſiſſe patri meo vt transferrentur
ad ritum Græcorum, ſed tenere velle
ſuum inſtitutum, ac propterea poſtulare
à nobis concedi ſibi legitima ſua. * Vo- 25
lentes igitur hanc quoque gentem quie-
tam eſſe, ſtatuentes iudicauimus, tem-
plum reſtitui illis, vt agerent ſecundùm
ſuorum maiorum conſuetudinem. * Bene 26
igitur feceris, ſi miſeris ad eos, & dexte-
ram dederis: vt cognita noſtra voluntate,
bono animo ſint, & vtilitatibus propriis
deſeruiant.
* Ad Iudæos verò regis epiſtola talis 27
erat: F
REX Antiochus ſenatui Iudæorum, &
ceteris Iudæis ſalutem. * Si valetis, ſic eſtis 28
vt volumus: ſed & ipſi bene valemus.
* Adiit nos Menelaus, dicens velle vos de- 29
ſcendere ad veſtros, qui ſunt apud nos.
* His igitur, qui commeant vſq; ad diem 30
trigeſimum menſis Xanthici, damus dex-
tras ſecuritatis, * vt Iudæi vtantur cibis 31
& legibus ſuis, ſicut & priùs: & nemo eo-
rũ vllo modo moleſtiam patiatur de his
quę per ignorantiam geſta ſunt. * Miſimus 32
autem & Menelaum, qui vos alloquatur.
* Valete. Anno centeſimo quadrageſimo 33
octauo, Xanthici mẽſis quintadecima die.
* Miſerunt autem etiã Romani epiſto- 34
lam, ita ſe habentem:
QVINTVS Memmius, & Titus Ma-
nilius, legati Romanorũ, populo Iudæo-
rum ſalutem. * De his, quæ Lyſias cogna- 35
tus regis conceſsit vobis, & nos conceſsi- G
mus. * De quibus autem ad regem iudi- 36
cauit referendum, cõfeſtim aliquem mit-
tite, diligentiùs inter vos conferentes, vt
decernamus ſicut congruit vobis: nos
enim Antiochiam accedimus. * Ideóque 37
feſtinate reſcribere, vt nos quoque ſcia-
mus cuius eſtis voluntatis. * Bene valete. 38
Anno centeſimo quadrageſimo octauo,
quintadecima die menſis Xanthici.

CAP. XII.

1 HIs factis pactionibus, Lyſias perge-
A bat ad regem, Iudæi autem agricul-
2 turæ operam dabant. * Sed hi qui reſede-
rant, Timotheus, & Apollonius Gen-
næi filius, ſed & Hieronymus, & Demo-
phon ſuper hos, & Nicanor Cypriarches,
non ſinebant eos in ſilẽtio agere, & quie-
3 tè. * Ioppitæ verò tale quoddam flagi-
tium perpetrarunt: rogauerunt Iudæos,
cum quibus habitabant, aſcẽdere ſcaphas,
quas parauerant, cum vxoribus & filiis,
quaſi nullis inimicitiis inter eos ſubia-
4 centibus. * Secundùm commune itaque
decretum ciuitatis, & ipſis acquieſcenti-
bus, paciſq; cauſa nihil ſuſpectum haben-
tibus: cùm in altum proceſsiſſent, ſubmer-
5 ſerunt non minùs ducentos. * Quam cru-
delitatem Iudas in ſuæ gentis homines
factam vt cognouit, præcipit viris, qui
erant cum ipſo: & inuocato iuſto iudice
6 Deo, * venit aduerſus interfectores fra-
trum: & portum quidem noctu ſuccendit,
ſcaphas exuſsit, eos autẽ, qui ab igne re-
7 fugerant, gladio peremit. * Et cùm hæc
B ita egiſſet, diſceſsit quaſi iterum reuerſu-
rus, & vniuerſos Ioppitas eradicaturus.
8 * Sed cùm cognouiſſet & eos, qui erant
Iamniæ, velle pari modo facere habitan-
9 tibus ſecum Iudæis, * Iamnitis quoque
nocte ſuperuenit, & portum cum nauibus
ſuccendit: ita vt lumen ignis appareret
Ieroſolymis à ſtadiis ducentis quadra-
10 ginta. * Inde cùm iam abiiſſent nouem
ſtadiis, & iter facerent ad Timotheum,
commiſerunt cum eo Arabes, quinque
11 millia viri, & equites quingenti. * Cúm-
que pugna valida fieret, & auxilio Dei
proſperè ceſsiſſet, reſidui Arabes victi,
petebãt à Iuda dextram ſibi dari, promit-
tẽtes ſe paſcua daturos, & in ceteris pro-
12 futuros. * Iudas autem, arbitratus verè
in multis eos vtiles, promiſit pacem: dex-
triſque acceptis, diſceſſere ad tabernacula
13 ſua. * Aggreſſus eſt autem & ciuitatem
quandam firmam, pontibus muriſque cir-
C cumſeptam, quæ à turbis habitabatur
Gentium promiſcuarum, cui nomen Caſ-
14 phin. * Hi verò qui intus erant, confiden-
tes in ſtabilitate murorum, & apparatu
alimoniarum, remiſsiùs agebant, male-
dictis laceſſentes Iudam, & blaſpheman-
15 tes, ac loquentes quæ fas non eſt. * Ma-
chabæus autem inuocato magno mun-
di Principe, qui ſine arietibus & machi-
nis ‖ temporibus Ieſu præcipitauit Ie- ‖ Ioſ. 6.
16 richo, irruit ferociter muris: * & ca-
pta ciuitate per Domini voluntatem in-
numerabiles cædes fecit, ita vt adiacens
ſtagnum ſtadiorum duorum latitudinis,
ſanguine interfectorum fluere videretur.
17 * Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta
quinquaginta, & venerunt in Characa ad
18 eos, qui dicuntur Tubianæi, Iudæos: * &

Digitized by Google

Timotheum quidem in illis locis non
comprehenderunt: nulloque negotio per-
fecto regreſſus eſt: relicto in quodam lo-
co firmiſsimo præſidio. * Doſitheus au- 19
tem & Soſipater, qui erant duces cum
Machabæo, peremerunt à Timotheo re-
lictos in præſidio, decem millia viros. *At 20
Machabæus, ordinatis circum ſe ſex mil-
libus, & conſtitutis per cohortes, aduer-
ſus Timotheum proceſsit, habentem ſe-
cum cẽtum viginti millia peditum, equi-
túmque duo millia quingentos.* Cogni- 21
to autem Iudæ aduentu, Timotheus præ- D
miſit mulieres, & filios, & reliquum ap-
paratum, in præſidium, quod Carnion di-
citur: erat enim inexpugnabile, & acceſ-
ſu difficile propter locorum anguſtias.
* Cúmque cohors Iudæ prima apparuiſ- 22
ſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præ-
ſentia Dei, qui vniuerſa conſpicit, & in
fugam verſi ſunt alius ab alio, ita vt ma-
gis à ſuis deiicerentur, & gladiorum ſuo-
rum ictibus debilitarentur. * Iudas au- 23
tem vehementer inſtabat puniens pro-
phanos, & proſtrauit ex eis triginta millia
virorum. * Ipſe verò Timotheus incidit 24
in partes Doſithei & Soſipatris: & multis
precibus poſtulabat vt viuus dimittere-
tur, eo quòd multorum ex Iudæis paren-
tes haberet, ac fratres, quos morte eius
decipi eueniret. * Et cùm fidem dediſſet 25
reſtituturum ſe eos ſecundùm conſtitu-
tum, illæſum eum dimiſerunt propter
fratrum ſalutem. * Iudas autem egreſ- 26
ſus eſt ad Carnion, interfectis viginti- E
quinque millibus.*Poſt horum fugam, & 27
necem, mouit exercitum ad Ephron ciui-
tatem munitam, in qua multitudo diuer-
ſarum gentium habitabat: & robuſti iu-
uenes pro muris conſiſtentes fortiter re-
pugnabant: in hac autem machinę multę,
& telorum erat apparatus. * Sed, cùm 28
omnipotentem inuocaſſent, qui poteſtate
ſua vires hoſtium confringit, ceperunt ci-
uitatem: & ex eis qui intus erant, viginti-
quinque millia proſtrauerunt. * Inde ad 29
ciuitatem Scytharum abierunt, quæ ab
Ieroſolymis ſexcentis ſtadiis aberat.
* Conteſtantibus autẽ his, qui apud Scy- 30
thopolitas erant, Iudæis, quòd benignè ab
eis haberentur, etiam temporibus infeli-
citatis, quòd modeſtè ſecum egerint: gra- 31
tias agentes eis, & exhortati etiam de ce- F
tero erga genus ſuum benignos eſſe, ve-
nerunt Ieroſolymam die ſolemni ſepti-
manarum inſtante. * Et poſt Pentecoſten 32
abierunt contra Gorgiam præpoſitũ Idu-
mææ. * Exiuit autem cum peditibus tri- 33
bus millibus, & equitibus quadringentis.
*Quibus congreſsis, contigit paucos rue- 34
re Iudæorum. * Doſitheus verò quidam 35
de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiã te-
nebat: &, cùm vellet illum capere viuum,
eques quidam de Thracibus irruit in eũ,
humerúmque eius amputauit: atque ita
Gorgias effugit in Mareſa. * At illis, qui 36
cum Eſdrin erant, diutiùs pugnantibus &
fatigatis, inuocauit Iudas Dominum ad-
37 iutorem & ducem belli fieri: incipiens
voce patria, & cum hymnis clamorẽ ex-
tollens, fugam Gorgiæ militibus incuſsit.
38 * Iudas autem collecto exercitu venit in
ciuitatem Odollam: &, cùm ſeptima dies
ſuperueniret, ſecundùm conſuetudinem
purificati, in eodem loco ſabbatum ege-
39 runt. *Et ſequenti die venit cum ſuis Iu-
das, vt corpora proſtratorum tolleret, &
cum parentibus poneret in ſepulchris pa-
40 ternis. * Inuenerunt autem ſub tunicis
interfectorum de donariis idolorum, quæ
G apud Iamniam fuerunt, | à quibus lex
prohibet Iudæos: omnibus ergo manife- | Deut. 7 d. 25.
ſtum factum eſt, ob hanc cauſam eos cor-
41 ruiſſe. * Omnes itaque benedixerunt iu-
ſtum iudicium Domini, qui occulta fece-
42 rat manifeſta. * Atque ita ad preces con-
uerſi, rogauerunt, vt id quod factum erat
delictum obliuioni traderetur. At verò
fortiſsimus Iudas hortabatur populum
conſeruare ſe ſine peccato, ſub oculis vi-
dentes quæ facta ſunt pro peccatis eorum
43 qui proſtrati ſunt. * Et facta collatione,
duodecim millia drachmas argenti miſit
Ieroſolymam offerri pro peccatis mor-
tuorum ſacrificium, bene & religioſè de
44 reſurrectione cogitans. (* niſi enim eos,
qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſu-
perfluum videretur & vanum orare pro
45 mortuis) * & quia conſiderabat quòd hi,
qui cum pietate dormitionem acceperãt,
optimam haberent repoſitam gratiam.
46 * Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro
defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.

CAP. XIII.

1 ANno centeſimo quadrageſimonono,
A cognouit Iudas Antiochum Eupato-
rem venire cum multitudine aduerſus
2 Iudæam, * & cum eo Lyſiam procura-
torem & præpoſitum negotiorum, ſecum
habentem peditum cẽtum decem millia,
& equitum quinque millia, & elephantos
viginti duos, currus cum falcibus trecen-
3 tos. * Commiſcuit autem ſe illis & Me-
nelaus: & cum multa fallacia depreca-
batur Antiochum, non pro patriæ ſalute,
ſed ſperans ſe conſtitui in principatum.
4 * Sed Rex regum ſuſcitauit animos An-
tiochi in peccatorem: & ſuggerente Lyſia
B hunc eſſe cauſam omnium malorum, iuſ-
ſit (vt eis eſt conſuetudo) apprehenſum in
5 eodem loco necari. *Erat autem in eodem
loco turris quinquaginta cubitorum, ag-
geſtum vndique habens cineris: hæc pro-
6 ſpectum habebat in præceps. *inde in ci-
nerem deiici iuſsit ſacrilegum, omnibus
7 cum propellentibus ad interitum. * Et
tali lege præuaricatorem legis contigit
8 mori, nec terræ dari Menelaum. *Et qui-
dem ſatis iuſtè: nã quia multa erga aram
C Dei delicta commiſit, cuius ignis & cinis
erat ſanctus, ipſe in cineris morte damna-
9 tus eſt. *Sed rex mẽte effrenatus veniebat,
neque

nequiorē ſe patre ſuo Iudæis oſtenſurus.
* Quibus Iudas cognitis,præcepit populo 10
vt die ac nocte Dominum inuocarent,
quò,ſicut ſemper, & nunc adiuuaret eos:
* quippe qui lege,& patria,ſanctóque tē- 11
plo priuari vererentur:ac populum , qui
nuper paululum reſpiraſſet , ne ſineret
blaſphemis rurſus nationibus ſubdi.
* Omnibus itaque ſimul id facientibus, 12
& petentibus à Domino miſericordiam, D
cum fletu & ieiuniis,per triduum conti-
nuum proſtratis , hortatus eſt eos Iudas
vt ſe præpararent. * Ipſe verò cum ſe- 13
nioribus cogitauit , priùs quàm rex ad-
moueret exercitum ad Iudæam , & obti-
neret ciuitatem,exire,& Domini iudicio
committere exitum rei. * Dans itaque 14
poteſtatem omnium Deo mūdi creatori, E
& exhortatus ſuos vt fortiter dimicarēt,
& vſque ad mortem pro legibus,templo,
ciuitate,patria, & ciuibus ſtarent , circa
Modin exercitum conſtituit.* Et dato ſi- 15
gno ſuis Dei victoriæ, iuuenibus fortiſsi-
mis electis, nocte aggreſſus aulam regiam
in caſtris interfecit viros quattuor mil-
lia , & maximum elephantorum cum his
qui ſuperpoſiti fuerant:* ſummóque me- 16
tu ac perturbatione hoſtium caſtra re-
plentes , rebus proſperè geſtis , abierunt.
* Hoc autem factum eſt die illuceſcente, 17
adiuuante eum Domini protectione.* Sed 18
rex,accepto guſtu audaciæ Iudæorum,ar-
te difficultatem locorum tentabat : * & 19
Bethſuræ,quæ erat Iudæorum præſidium F
munitum, caſtra admouebat:ſed fugaba-
tur,impingebat,minorabatur.* His autē, 20
qui intus erant , Iudas neceſſaria mitte-
bat. * Enunciauit autem myſteria hoſti- 21
bus Rhodocus quidam de Iudaico exerci-
tu , qui requiſitus comprehenſus eſt , &
concluſus. * Iterum rex ſermonem ha- 22
buit ad eos qui erant in Bethſuris : dex-
tram dedit:accepit:abiit.*commiſit cum 23
Iuda : ſuperatus eſt. Vt autem cognouit
rebellaſſe Philippum Antiochiæ , qui re-
lictus erat ſuper negotia, mente conſter-
natus,Iudæos deprecans,ſubditúſque eis, G
iurat de omnibus quibus iuſtū viſum eſt:
& reconciliatus obtulit ſacrificium, ho-
norauit templū,& munera poſuit:* Ma- 24
chabæum amplexatus eſt , & fecit eum à
Ptolemaide vſque ad Gerrenos ducem &
principem.* Vt autem venit Ptolemaidā, 25
grauiter ferebant Ptolemenſes amicitiæ
conuentionem, indignantes ne fortè fœ-
dus irrumperent. * Tunc aſcendit Lyſias 26
tribunal,& expoſuit rationem,& populū
ſedauit:regreſſúſque eſt Antiochiam : &
hoc modo regis profectio & reditus pro-
ceſſit.

CAP. XIV.

SEd poſt triennij tempus , cognouit 1
Iudas , & qui cum eo erant , Deme- A
trium Seleuci , cum multitudine magna,
& nauibus,per portum Tripolis aſcēdiſſe
ad loca opportuna,* & tenuiſſe regiones 2
aduerſus Antiochum, & ducem eius Ly-
3 ſiam. * Alcimus autem quidam,qui ſum-
mus ſacerdos fuerat,ſed voluntariè coin-
quinatus eſt temporibus commiſtionis:
conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem,
4 neque acceſſum ad altare , * venit ad re-
gem Demetrium, centeſimo quinquage-
ſimo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam,ſuper hæc & thallos,qui tem-
pli eſſe videbantur. Et ipſa quidem die
5 ſiluit. * Tempus autem opportunum de-
mentiæ ſuæ nactus, conuocatus à Deme-
trio ad conſilium,& interrogatus quibus
6 rebus & conſiliis Iudæi niterentur, * re-
ſpondit: Ipſi qui dicuntur Aſsidæi Iu-
dæorum , quibus præeſt Iudas Macha-
bæus , bella nutriunt , & ſeditiones
mouent , nec patiuntur regnum eſſe
7 quietum: * nam & ego defraudatus pa-
rentum gloria(dico autem ſummo ſacer-
8 dotio)huc veni : * primò quidem vtili-
tatibus regis fidem ſeruans , ſecundò au-
B tem etiam ciuibus conſulens:nam illorū
prauitate vniuerſum genus noſtrum non
9 minimè vexatur. * Sed pro his ſingulis,ô
rex,cognitis,& regioni,& generi, ſecun-
dùm humanitatem tuam peruulgatam o-
10 mnibus,proſpice.*nam,quamdiu ſupereſt
Iudas,impoſsibile eſt , pacē eſſe negotiis.
11 * Talibus autem ab hoc dictis , & ceteri
amici,hoſtiliter ſe habentes aduerſus Iu-
12 dam,inflammauerunt Demetrium. * Qui
ſtatim Nicanorem præpoſitum elephan-
13 torum ducem miſit in Iudæam : * datis
mandatis, vt ipſum quidem Iudam cape-
ret ; eos verò, qui cum illo erant,diſper-
geret , & conſtitueret Alcimum maximi
14 templi ſummum ſacerdotē.* Tūc gentes,
quæ de Iudæa fugerant Iudam , gregatim
ſe Nicanori miſcebant,miſerias,& clades
Iudæorum proſperitates rerum ſuarum
15 exiſtimantes. * Audito itaque Iudæi Ni-
C canoris aduentu,& conuentu nationum,
conſperſi terra rogabant eum, qui popu-
lum ſuum conſtituit , vt in æternum cu-
ſtodiret,quique ſuam portionē ſignis eui-
16 dentibus protegit.*Imperante autem du-
ce,ſtatim inde mouerūt,conuenerúntque
17 ad caſtellum Deſſau. * Simon verò frater
Iudæ commiſerat cum Nicanore:ſed con-
territus eſt repentino aduentu aduerſa-
18 riorum. * Nicanor tamen audiens virtu-
tem comitum Iudæ,& animi magnitudi-
nem, quā pro patriæ certaminibus habe-
bāt, ſanguine iudicium facere metuebat.
19 * Quam ob rem præmiſit Poſidonium,&
Theodotium,& Matthiam, vt darēt dex-
20 tras atque acciperent. * Et cùm diu de
his conſilium ageretur , & ipſe dux ad
multitudinem retuliſſet , omnium vna
21 fuit ſententia amicitiis annuere.* Itaque
diem conſtituerunt , qua ſecretò inter ſe
agerent : & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt,
22 & poſitæ. * Præcepit autem Iudas arma-
tos eſſe locis opportunis, ne fortè ab ho-
ſtibus repentè mali aliquid oriretur : &

Digitized by Google

congruum colloquium fecerunt.* Mora- 23
batur autem Nicanor Ieroſolymis,nihil- D
que iniquè agebat, gregéſque turbarum,
quæ congregatæ fuerant,dimiſit.* Habe- 24
bat autem Iudam ſemper charum ex ani-
mo,& erat viro inclinatus.* Rogauítque 25
eum ducere vxorem, filióſque procreare.
Nuptias fecit: quietè egit, communitérq;
viuebant. * Alcimus autem,videns chari- 26
tatem illorum adinuicem, & conuentio-
nes,venit ad Demetrium , & dicebat,Ni-
canorem rebus alienis aſſentire , Iudám-
que regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi
deſtinaſſe. * Itaq; rex exaſperatus,& peſ- 27
ſimis huius criminationibus irritatus,
ſcripſit Nicanori,dicens,grauiter quidem
ſe ferre de amicitiæ conuentione , iubere
tamen Machabæum citiùs vinctum mit-
tere Antiochiam. * Quibus cognitis, Ni- 28
canor conſternabatur,& grauiter ferebat
ſi ea,quæ conuenerant,irrita faceret, ni-
hil læſus à viro : * ſed, quia regi reſiſtere 29
non poterat,opportunitatem obſeruabat,
qua præceptum perficeret. * At Macha- 30
bæus,videns ſecum auſteriùs agere Nica-
norem, & conſuetum occurſum ferociùs
exhibentem, intelligens non ex bono eſſe
auſteritatem iſtam , paucis ſuorum con- E
gregatis,occultauit ſe à Nicanore.* Quod 31
cùm ille cognouit fortiter ſe à viro præ-
uentum, venit ad maximum & ſanctiſſi-
mum templum : & ſacerdotibus ſolitas
hoſtias offerentibus, iuſſit ſibi tradi virũ.
* quibus cum iuramento dicentibus ne- 32
ſcire ſe vbi eſſet qui quærebatur , exten-
dẽs manum ad templum,*iurauit,dicens: 33
Niſi Iudam mihi vinctum tradideritis,
iſtud Dei fanũ in planitiem deducam , &
altare effodiam , & templum hoc Libero
patri conſecrabo. * Et his dictis abiit.Sa- 34
cerdotes autem protendentes manus in
cælum,inuocabant eum,qui ſemper pro-
pugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicẽ-
tes : * Tu Domine vniuerſorum,qui nul- 35
lius indiges,voluiſti templum habitatio- F
nis tuæ fieri in nobis. * Et nunc ſancte 36
ſanctorum omnium Domine,conſerua in
æternum impollutam domum iſtam,quæ
nuper mundata eſt. * Razias autem qui- 37
dam de ſenioribus ab Ieroſolymis delatus
eſt Nicanori,vir amator ciuitatis,& bene
audiens:qui pro affectu pater Iudæorum
appellabatur. * Hic multis temporibus 38
continentię propoſitum tenuit in Iudaiſ-
mo,corpúſque & animam tradere cõten-
tus pro perſeuerantia.*Volens autem Ni- 39
canor manifeſtare odium, quod habebat
in Iudæos , miſit milites quingentos , vt
eum comprehenderent.* putabat enim,ſi 40
illum decepiſſet, ſe cladem Iudæis maxi-
mam illaturum. * Turbis autem irruere 41
in domum eius , & ianuam diſrumpere,
atque ignem admouere cupientibus,cùm
iam comprehenderetur , gladio ſe petiit;
*eligẽs nobiliter mori potius, quàm ſub- 42
ditus fieri peccatoribus,& contra natales G

43 ſuos indignis iniuriis agi. * Sed cùm per
feſtinationem non certo ictu plagam de-
diſſet , & turbæ intra oſtia irrumperent,
recurrens audacter ad murum,præcipita-
44 uit ſemetipſum viriliter in turbas:* qui-
bus velociter locum dantibus caſui eius,
45 venit per mediam ceruicem:*& cũ adhuc
ſpiraret accenſus animo ſurrexit:& cùm
ſanguis eius magno fluxu deflueret , &
grauiſſimis vulneribus eſſet ſaucius, cur-
46 ſu turbam pertranſiit : & ſtans ſupra
quãdam petram præruptam, & iam exã-
guis effectus , complexus inteſtina ſua,
vtriſque manibus proiecit ſuper turbas,
inuocans dominatorem vitæ ac ſpiritus,
vt hæc illi iterum redderet:atque ita vita
defunctus eſt.

CAP. XV.

1 NIcanor autem , vt comperit Iudam *1. Mach.*
A eſſe in locis Samariæ ,cogitauit cum *7. d. 26.*
omni impetu die ſabbati committere
2 bellum : * Iudæis verò, qui illum per ne-
ceſſitatem ſequebantur , dicentibus : Ne
ita ferociter & barbarè feceris,ſed hono-
rem tribue diei ſanctificationis,& hono-
3 ra eum,qui vniuerſa conſpicit : * ille in-
felix interrogauit , ſi eſt potens in cælo,
4 qui imperauit agi diem ſabbatorum.* Et
reſpondentibus illis , Eſt Dominus viuus
ipſe in cælo potens , qui iuſſit agi ſepti-
5 mam diem. * At ille ait : Et ego potens
ſum ſuper terrã , qui impero ſumi arma,
& negotia regis impleri. Tamen non ob-
6 tinuit vt conſilium perficeret. * Et Nica-
nor quidem cũ ſumma ſuperbia erectus,
cogitauerat commune trophæum ſtatue-
7 re de Iuda. * Machabæus autem ſemper
confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à
8 Deo affuturum. * & hortabatur ſuos ne
B formidarent ad aduentum nationum, ſed
in mente haberent adiutoria ſibi facta de
cælo, & nunc ſperarent ab Omnipotente
9 ſibi affuturam victoriam. * Et allocutus
eos de lege & prophetis, admonens etiam
certamina quæ fecerant priùs,promptio-
10 res conſtituit eos : * & ita animis eorum
erectis , ſimul oſtendebat Gentium falla-
ciam,& iuramẽtorum præuaricationem.
11 * Singulos autem illorum armauit, non
clypei & haſtæ munitione , ſed ſermoni-
bus optimis, & exhortationibus, expoſi-
to digno fide ſomnio , per quod vniuer-
12 ſos lætificauit. * Erat autem huiuſcemo-
di viſus : Oniam , qui fuerat ſummus ſa-
cerdos,virum bonum & benignum,vere-
cundum viſu,modeſtum moribus,& elo-
quio decorum,& qui à puero in virtuti-
bus exercitatus ſit,manus protendentem,
13 orare pro omni populo Iudæorum:* Poſt
C hoc apparuiſſe & alium virum ætate &
gloria mirabilem, & magni decoris habi-
14 tudine circa illum : * Reſpondentem ve-
rò Oniam dixiſſe : Hic eſt fratrum ama-
tor,& populi Iſrael : hic eſt,qui multum
orat pro populo, & vniuerſa ſancta ciui-
15 tate, Ieremias propheta Dei. * Extendiſſe
autem

Digitized by Google

autem Ieremiam dextram, & dediſſe Iu-
dæ gladium aureum, dicentem: * Accipe 16
ſanctum gladium munus à Deo, in quo
deiicies aduerſarios populi mei Iſrael.
* Exhortati itaque Iudæ ſermonibus bo- 17
nis valde, de quibus extolli poſſet impe- D
tus, & animi iuuenum confortari, ſta-
tuerunt dimicare & confligere fortiter,
vt virtus de negotiis iudicaret; eo quòd
ciuitas ſancta & templum periclitaretur.
*Erat enim pro vxoribus, & filiis, itémq; 18
pro fratribus, & cognatis, minor ſolici-
tudo: maximus verò & primus pro ſan-
ctitate timor erat templi.* ſed & eos qui 19
in ciuitate erant, non minima ſolicitudo
habebat pro his qui congreſſuri erāt.* Et 20
cùm iam omnes ſperarent iudicium fu-
turum, hoſtéſque adeſſent, atq; exercitus
eſſet ordinatus, beſtiæ equitéſque oppor-
tuno in loco compoſiti, * conſiderans 21
Machabæus aduentum multitudinis, &
apparatum varium armorum, & feroci-
tatem beſtiarum, extendens manus in
cælum, prodigia facientem Dominum
inuocauit, qui non ſecundùm armorum
potentiam, ſed prout ipſi placet, dat di-
gnis victoriam. * Dixit autem inuocans 22
‖ Sup. 8. c. 19. hoc modo: ‖ Tu Domine, qui miſiſti an- E
gelum tuum ſub Ezechia rege Iuda, &
interfeciſti de caſtris Sennacherib centum
octogintaquinque millia: * & nunc do- 23
minator cælorum mitte angelum tuum
bonū ante nos, in timore & tremore ma-
gnitudinis brachij tui, * vt metuant qui 24
cum blaſphemia veniunt aduerſus ſan-
ctum populum tuum. Et hic quidem ita
perorauit. * Nicanor autem, & qui cum 25
ipſo erant, cum tubis & canticis admo-
uebant.*Iudas verò, & qui cum eo erant, 26
inuocato Deo, per orationes congreſſi
sūt:*manu quidem pugnātes, ſed Domi- 27
num cordibus orantes, proſtrauerunt non
minus trigintaquinque millia, præſentia
28 Dei magnificè delectati. * Cúmque ceſ-
F ſaſſent, & cum gaudio redirent, cognoue-
runt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis.
29 * Facto itaque clamore, & perturbatione
excitata, patria voce, omnipotentem Do-
30 minum benedicebant. * Præcepit autem
Iudas, qui per omnia corpore & animo
mori pro ciuibus paratus erat, caput Ni-
canoris, & manum cum humero abſciſ-
31 ſam, Ieroſolymam perferri. * Quò cùm
perueniſſet, conuocatis contribulibus, &
ſacerdotibus ad altare, accerſiit & eos qui
32 in arce erāt.* Et oſtēſo capite Nicanoris,
& manu nefaria, quam extendens contra
domum ſanctam omnipotentis Dei, ma-
33 gnificè gloriatus eſt: * Linguam etiam
impij Nicanoris præciſam iuſsit particu-
latim auibus dari: manum autem de-
34 mentis contra templum ſuſpendi. * O-
mnes igitur cæli benedixerūt Dominum,
dicentes: Benedictus, qui locum ſuum
35 incontaminatum ſeruauit. * Suſpendit
G autem Nicanoris caput in ſumma arce,
vt euidens eſſet & manifeſtum ſignum
36 auxilij Dei. * Itaque omnes communi
conſilio decreuerunt nullo modo diem
37 iſtum abſque celebritate præterire: * ha-
bere autem celebritatem tertiadecima
die menſis Adar, quod dicitur voce Sy-
38 riaca, pridie Mardochæi diei. * Igitur his
erga Nicanorem geſtis, & ex illis tempo-
ribus ab Hebræis ciuitate poſſeſſa, ego
quoque in his faciam finem ſermonis.
39 * Et ſi quidem bene, & vt hiſtoriæ com-
petit, hoc & ipſe velim: ſin autem mi-
40 nùs dignè, concedendum eſt mihi. * Si-
cut enim vinum ſemper bibere, aut ſem-
per aquam, contrarium eſt; alternis au-
tem vti, delectabile: ita legentibus, ſi ſem-
per exactus ſit ſermo, non erit gratus. Hic
ergo erit conſummatus.

FINIS.

SANCTVM
IESV CHRISTI EVANGELIVM
SECVNDVM MATTHÆVM.

CAPVT PRIMVM.

‖ Luc.3 g.31.
‖ Gen. 21.a.3. LIBER generationis Ieſu 1
Chriſti filij ‖ Dauid, filij A- A
braham.
‖ Gen. 25.d.26 * ‖ Abraham genuit Iſaac. 2
‖ Iſaac autem genuit Iacob.
‖ Gen. 29.d.35 ‖ Iacob autem genuit Iudam, & fratres
‖ Gen. eius.
38.g.29 * ‖ Iudas autem genuit Phares, & Zaram 3
1.Par.5 de Thamar.
2.a.5. ‖ Phares autem genuit Eſron.
‖ 1.Par. Eſron autem genuit Aram.
2.a.5. * Aram autem genuit Aminadab. 4
Ruth.4. ‖ Aminadab autem genuit Naaſſon.
d.18. Naaſſon autem genuit Salmon.
‖ Num. * Salmon autem genuit Booz de Rahab. 5
7.b.12. Booz autem genuit Obed ex Ruth.
‖ 1.Reg. Obed autem genuit Ieſſe.
16. ‖ Ieſſe autem genuit Dauid regem.
Ruth.4. * ‖ Dauid autem rex genuit Salomonem 6
d.22. ex ea quæ fuit Vriæ.
‖ 2.Reg. * ‖ Salomon autem genuit Roboam. 7
12.f.24. ‖ Roboam autem genuit Abiam. B
‖ 3.Reg. ‖ Abias autem genuit Aſa.
11.g.43. * Aſa autem genuit Ioſaphat. 8
‖ 3.Reg. Ioſaphat autem genuit Ioram.
14.g.31 Ioram autem genuit Oziam.
‖ 3.Reg. * ‖ Ozias autem genuit Ioatham. 9
15.b.9. ‖ Ioatham autem genuit Achaz.
‖ 1.Par. Achaz autem genuit Ezechiam.
26 d.23 * ‖ Ezechias autem genuit Manaſſen. 10
‖ 2.Par. ‖ Manaſſes autem genuit Amon.
27.d.9. Amon autem genuit Ioſiam.
2.Par. * ‖ Ioſias autem genuit Iechoniam, & 11
28.d.27 fratres eius in tranſmigratione Baby-
‖ 2.Par. lonis.
32.g.33. * Et poſt tranſmigrationem Babylonis: 12
‖ 2.Par. Iechonias genuit Salathiel.
33.d.20 Salathiel autem genuit Zorobabel.
& 25. * Zorobabel autem genuit Abiud. 13
‖ 2.Par. Abiud autem genuit Eliacim.
36.a.1.2 Eliacim autem genuit Azor.

14 * Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 * Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
C Mathan autem genuit Iacob.
16 * Iacob autem genuit Ioſeph virum Ma-
riæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur
Chriſtus.
17 * Omnes itaque generationes ab Abra-
ham vſque ad Dauid, generationes qua-
tuordecim: & à Dauid vſque ad tranſ-
migrationem Babylonis, generationes
quatuordecim: & à tranſmigratione Ba-
bylonis vſque ad Chriſtum, generationes
quatuordecim.
18 * Chriſti autem generatio ſic erat: ‖ Cùm ‖ Luc.1.
eſſet deſponſata mater eius Maria Io- c.27.
ſeph, antequam conuenirent, inuenta
eſt in vtero habens de Spiritu ſancto.
19 * Ioſeph autem vir eius, cùm eſſet iuſtus,
& nollet eam traducere, voluit occultè
20 dimittere eam. * Hæc autem eo cogi-
D tante, ecce Angelus Domini apparuit in
ſomnis ei, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli
timere accipere Mariam coniugem tuam:
quod enim in ea natum eſt, de Spiritu
21 ſancto eſt. * pariet autem filium: ‖ & ‖ Luc.1.
vocabis nomen eius IESVM: ipſe enim c.31.
ſaluum faciet populum ſuum à peccatis Act.4.
22 eorum. * Hoc autem totum factum eſt, b.12.
vt adimpleretur quod dictum eſt à Do-
23 mino per Prophetam dicentem: * ‖ Ecce ‖ Iſa.7.
virgo in vtero habebit, & pariet filium: c.14.
& vocabunt nomen eius Emmanuel:
quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus.
24 * Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit
ſicut præcepit ei Angelus Domini, & ac-
25 cepit cõiugem ſuam. * Et non cognoſce-
bat eam donec peperit filium ſuũ primo-
genitum: & vocauit nomen eius Ieſum.

CAP. II.

‖ Luc.2. a.1.
CVm ergo natus eſſet Ieſus in Bethle- 1
hem Iuda in diebus Herodis regis, A
ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſo-
lymam, * dicentes: Vbi eſt qui natus eſt 2
rex Iudæorum? vidimus enim ſtellam
eius in oriente, & venimus adorare eum.
* Audiens autem Herodes rex, turbatus 3
eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo. * Et 4
congregans omnes principes ſacerdotum,
& Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi
Chriſtus naſceretur. * At illi dixerunt ei: 5
In Bethlehem Iudæ. Sic enim ſcriptum eſt
‖ Mich. 5.a.2. Ioan. 7. f.42.
per Prophetam: * ‖ Et tu Bethlehem ter- 6
ra Iuda, nequaquam minima es in prin-
cipibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui re-
gat populum meum Iſrael. * Tunc Hero- 7
des clam vocatis Magis diligenter didicit
ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis:
* & mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, 8
& interrogate diligenter de puero: & B
cùm inueneritis, renunciate mihi, vt &
ego veniens adorem eum. * Qui cùm au- 9
diſſent regem, abierunt. & ecce ſtella,
quam viderant in oriente, antecedebat
eos, vſquedum veniens ſtaret ſuprà, vbi
erat puer. * Videntes autem ſtellam gauiſi 10
ſunt gaudio magno valdè. * Et intrantes 11
domum, inuenerunt puerum cum Maria
matre eius, & procidentes adorauerunt
‖ Pſal. 71.b.10.
eum: ‖ & apertis theſauris ſuis obtulerũt
ei munera, aurum, thus, & myrrham. * Et 12
reſponſo accepto in ſomnis ne redirent
ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt
in regionem ſuam. * Qui cùm receſſiſ- 13
ſent, ecce Angelus Domini apparuit in
ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe
puerum, & matrem eius, & fuge in Aegy- C
ptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi.
Futurum eſt enim vt Herodes quærat pue-
rum ad perdendum eum. * Qui conſur- 14
gens, accepit puerũ & matrem eius nocte,
& ſeceſſit in Aegyptum: * & erat ibi vſq; 15
ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod
dictum eſt à Domino per Prophetam di-
‖ Oſee 11.a.2.
centem: ‖ Ex Aegypto vocaui filium
meum. * Tunc Herodes videns quoniam 16
illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valdè, &
mittens occidit omnes pueros, qui erant
in Bethlehem, & in omnibus finibus eius,
à bimatu & infrà, ſecũdùm tempus quod
exquiſierat à Magis. * Tunc adimpletum 17
eſt quod dictum eſt per Ieremiam pro-
‖ Iere.31 d.15.
phetam dicentem: * ‖ Vox in Rama au- 18
dita eſt, ploratus & vlulatus multus: Ra- D
chel plorans filios ſuos, & noluit conſo-
lari, quia non ſunt. * Defuncto autem 19
Herode, ecce Angelus Domini apparuit
in ſomnis Ioſeph in Aegypto, * dicens: 20
Surge, & accipe puerum, & matrem eius,
& vade in terram Iſrael: defuncti ſunt
enim, qui quærebant animam pueri. * Qui 21
conſurgens, accepit puerum, & matrem
eius, & venit in terram Iſrael. * Audiens 22
autem quòd Archelaus regnaret in Iu-
dæa pro Herode patre ſuo, timuit illò
ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in
23 partes Galilææ. * Et veniens habitauit in
ciuitate, quæ vocatur Nazareth: vt adim-
pleretur quod dictum eſt per Prophetas:
Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAP. III.

1 IN diebus autem illis venit Ioannes Ba-
2 ptiſta prædicans in deſerto Iudææ, * &
A dicens: ‖ Pœnitentiam agite: appropin-
‖ Marc. 1.a.4. Luc.3. a.3.
3 quauit enim regnum cælorum: * Hic eſt
enim, qui dictus eſt per Iſaiam prophe-
tam dicentem: ‖ Vox clamantis in deſer-
‖ Iſa. 40.a.3.
to: Parate viam Domini: rectas facite ſe-
4 mitas eius. * Ipſe autem Ioannes habebat
veſtimentum de pilis camelorum, & zo-
nam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca
autem eius erat locuſtæ, & mel ſilueſtre.
‖ Marc. 1.a.3. Luc.3. a.4.
5 * ‖ Tunc exibat ad eum Ieroſolyma, &
omnis Iudæa, & omnis regio circa Ior-
6 danem: * & baptizabantur ab eo in Ior-
7 dane, confitentes peccata ſua. * Videns
B autem multos Phariſæorũ, & Sadducæo-
rum, venientes ad baptiſmum ſuum, dixit
eis: Progenies viperarum, quis demon-
8 ſtrauit vobis fugere à ventura ira? * Facite
9 ergo fructum dignum pœnitentiæ. * Et ne
‖ Ioan. 8.e.39.
velitis dicere intra vos: ‖ Patrem habemus
Abraham. dico enim vobis quoniam po-
tens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare
10 filios Abrahæ. * Iam enim ſecuris ad ra-
dicem arborum poſita eſt. Omnis ergo ar-
bor, quæ non facit fructum bonum, exci-
‖ Mar. 1. a.8. Luc. 3. d. 16. Ioan. 1. d.26. Act.1. a.5.
11 detur, & in ignem mittetur. * ‖ Ego qui-
dem baptizo vos in aqua in pœnitentiam:
qui autem poſt me venturus eſt, fortior
me eſt, cuius non ſum dignus calceamen-
C ta portare: ipſe vos baptizabit in Spiritu
12 ſancto, & igni. * Cuius ventilabrum in
manu ſua: & permundabit aream ſuam:
& congregabit triticũ ſuum in horreum,
paleas autem comburet igni inextingui-
‖ Marc. 1.b.9. Luc.3. c.21.
13 bili. * ‖ Tunc venit Ieſus à Galilæa in
Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur
14 ab eo. * Ioannes autem prohibebat eum,
D dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu
15 venis ad me? * Reſpondens autem Ieſus
dixit ei: Sine modò: ſic enim decet nos im-
plere omnem iuſtitiam. Tũc dimiſit eum.
16 * Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcen-
dit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cæli: &
vidit Spiritum Dei deſcendentem ſicut
‖ Luc.9 e.35. 2.Pet.1. d.17.
17 columbam, & venientem ſuper ſe. * ‖ Et
ecce vox de cælis dicens: Hic eſt Filius
meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAP. IIII.

‖ Marc. 1.b.12. Luc.4. a.1.
1 TVnc ‖ Ieſus ductus eſt in deſertum à
2 ſpiritu, vt tentaretur à diabolo. * Et
A cùm ieiunaſſet quadraginta diebus, &
3 quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. * Et
accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei
4 es, dic vt lapides iſti panes fiant. * Qui
‖ Deut. 8.a.3.
reſpondens dixit: Scriptum eſt: ‖ Non in
ſolo pane viuit homo, ſed in omni ver-
5 bo, quod procedit de ore Dei. * Tunc
aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciui-
tatem, & ſtatuit eum ſuper pinnacu-
lum

Digitized by Google

lum templi, * & dixit ei: Si filius Dei es, 6
mitte te deorſum. Scriptum eſt enim:
‖ Pſal. ‖ Quia Angelis ſuis mandauit de te, & in
90.c.11. manibus tollent te, ne fortè offendas ad
lapidem pedem tuum. * Aſt illi Ieſus: 7
‖ Deut.6 Rurſum ſcriptum eſt: ‖ Non tentabis Do-
minum Deum tuum. * Iterum aſſumpſit 8
eum diabolus in montem excelſum val-
dè: & oſtendit ei omnia regna mundi, & B
gloriam eorum, * & dixit ei: Hæc omnia 9
tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.* Tunc 10
dicit ei Ieſus: Vade Satana: Scriptum eſt
‖ Deut. enim: ‖ Dominum Deum tuum adorabis,
6. b.13. & illi ſoli ſeruies. * Tunc reliquit eum 11
diabolus: & ecce Angeli acceſſerunt, &
‖ Mar.1 miniſtrabant ei. * Cùm autem audiſſet 12
c.14. Ieſus quòd Ioannes traditus eſſet, ‖ ſe-
Luc.4. ceſſit in Galilæam: * &, relicta ciui- 13
c.14. tate Nazareth, venit, & habitauit in Ca-
Ioan.4. pharnaum maritima, in finibus Zabu-
f 43. lon & Nephthalim: * vt adimpleretur 14
quod dictum eſt per Iſaiam prophetam.
‖ Iſa.9. * ‖ Terra Zabulon, & terra Nephthalim, 15
a.1. via maris trans Iordanem, Galilæa gen-
tium, * populus qui ſedebat in tenebris, 16
vidit lucem magnam: & ſedentibus in re- C
gione vmbræ mortis, lux orta eſt eis.
‖ Mar.1 * ‖ Exinde cœpit Ieſus prædicare, & di- 17
b.15. cere: Pœnitentiam agite: appropinquauit
enim regnum cælorum. * Ambulans au- 18
‖ Mar.1 tem Ieſus iuxta mare Galilææ, ‖ vidit
b.6. duos fratres, Simonem, qui vocatur Pe-
Luc.5. trus, & Andream fratrem eius, mittentes
a.1. rete in mare, (erant enim piſcatores) * & 19
ait illis: Venite poſt me, & faciã vos fieri
piſcatores hominum. * At illi continuò 20
relictis retibus ſecuti ſunt eum * Et pro- 21
cedens inde, vidit alios duos fratres, Iaco-
bum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in
naui cum Zebedæo patre eorum, reficien-
tes retia ſua: & vocauit eos. * Illi autem 22
ſtatim relictis retibus & patre, ſecuti ſunt
eum. * Et circuibat Ieſus totam Gali- 23
læam, docens in ſynagogis eorum, & præ- D
dicans Euangeliũ regni: & ſanans omnem
languorem, & omnem infirmitatem in
populo. * Et abiit opinio eius in totam 24
Syriam, & obtulerunt ei omnes malè ha-
bentes, variis languoribus & tormentis
comprehenſos, & qui dæmonia habebant,
& lunaticos, & paralyticos, & curauit 25
‖ Mar.3 eos: * ‖ & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ
a.7. de Galilæa, & Decapoli, & de Ieroſoly-
Luc 6. mis, & de Iudæa, & de trans Iordanem.
c.17.

CAP. V.

VIdens autem Ieſus turbas, aſcendit in 1
montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt A
ad eum diſcipuli eius, & aperiens os ſuum 2
‖ Luc.6. docebat eos, dicens: * ‖ Beati pauperes 3
d.20. ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cæ-
‖ Pſal. lorum. * ‖ Beati mites: quoniam ipſi poſ- 4
36.a.11. ſidebunt terram. * Beati, qui lugent: quo- 5
‖ Iſa 61. niam ipſi conſolabuntur. * ‖ Beati, qui 6
a.3. eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam: quoniam
ipſi ſaturabuntur. * Beati miſericordes: 7
quoniam ipſi miſericordiam conſequen-
8 tur. * ‖ Beati mundo corde: quoniam ipſi ‖ Pſal.
9 Deum videbunt. * Beati pacifici: quoniam 23.a.4.
10 filij Dei vocabuntur. * Beati, qui perſe- ‖ 1.Pet.
cutionem patiuntur propter iuſtitiam: 2.d.20.
quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. & 3. c.
11 * Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & 14.& 4.
perſecuti vos fuerint, & dixerint omne d. 14.
malum aduerſum vos mentientes, propter
12 me: * gaudete, & exultate, quoniam mer-
B ces veſtra copioſa eſt in cælis. ſic enim
perſecuti ſunt prophetas, qui fuerũt ante
13 vos. * Vos eſtis ſal terræ. ‖ Quòd ſi ſal ‖ Marc.
euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum va- 9.g. 50.
let vltra, niſi vt mittatur foras, & con- Luc.14.
14 culcetur ab hominibus. * Vos eſtis lux g.34.
mundi. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra
15 montem poſita. * ‖ neque accendunt lu- ‖ Mar.4
cernam, & ponunt eam ſub modio, ſed c.21.
ſuper candelabrũ, vt luceat omnibus qui Luc. 8.c.
16 in domo ſunt.* ‖ Sic luceat lux veſtra co- 16.& 11
ram hominibus, vt videant opera veſtra c.33.
bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui ‖ 1.Pet.
17 in cælis eſt.* Nolite putare quoniam veni 2. c. 12.
ſoluere legem, aut prophetas: non veni
18 ſoluere, ſed adimplere. * ‖ Amen quippe ‖ Luc.
C dico vobis, donec tranſeat cælum & ter- 16.d.17
ra, iota vnum, aut vnus apex non præteri- ‖ Iac. 2.
19 bit à lege, donec omnia fiant.* ‖ Qui ergo b. 10.
ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis,
& docuerit ſic homines, minimus vocabi-
tur in regno cælorũ: qui autem fecerit &
docuerit, hic magnus vocabitur in regno
20 cælorum. * Dico enim vobis, quia niſi
abundauerit iuſtitia veſtra ‖ plus quàm ‖ Luc.11
Scribarum, & Phariſæorũ, non intrabitis c. 39.
21 in regnũ cælorum.* Audiſtis quia dictum
eſt antiquis: ‖ Non occides: qui autem oc- ‖ Exod.
22 ciderit, reus erit iudicio. * Ego autẽ dico 20.c.13.
vobis: quia omnis, qui iraſcitur fratri Deut. 5.
ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit b. 17.
fratri ſuo, raca: reus erit concilio. Qui au-
tem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.
23 * Si ergo offers munus tuum ad altare, &
D ibi recordatus fueris quia frater tuus ha-
24 bet aliquid aduerſum te: * relinque ibi
munus tuum ante altare, & vade priùs
reconciliari fratri tuo: & tunc veniens of-
25 feres munus tuum. * ‖ Eſto cõſentiens ad- ‖ Luc.
uerſario tuo citò dũ es in via cum eo: ne 12. g 58
fortè tradat te aduerſarius iudici, & iu-
dex tradat te miniſtro: & in carcerẽ mit-
26 taris.* Amẽ dico tibi, nõ exies inde, donec
27 reddas nouiſſimũ quadrantem. * Audiſtis
quia dictum eſt antiquis: ‖ Non mœcha- ‖ Exod.
28 beris.* Ego autem dico vobis: quia omnis 20.c.14.
qui viderit mulierem ad concupiſcẽdum
eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.
29 * ‖ Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandali- ‖ Inf.18.
E zat te, erue eum, & proiice abs te: expedit b.9.
enim tibi vt pereat vnum membrorum Mar. 9.
tuorum, quàm totum corpus tuũ mitta- g. 47.
30 tur in gehennam.* Et ſi dextra manus tua
ſcandalizat te, abſcide eam, & proiice abs
te: expedit enim tibi vt pereat vnũ mem-
brorum tuorum, quàm totum corpus
31 tuum eat in gehennam. * Dictum eſt
autem

Digitized by Google

‖ Deut. autem : ‖ Quicumque dimiſerit vxorem
24. a. 2. ſuam, det ei libellum repudij. * Ego au- 32
Inf. 19. tem dico vobis: Quia omnis, qui dimiſerit
b. 7. vxorem ſuam, excepta fornicationis cau-
Mar. 14. ſa, facit eam mœchari : & qui dimiſſam
a. 4. duxerit, adulterat. * Iterum audiſtis quia 33
Luc. 16. dictum eſt antiquis : ‖ Non periurabis:
d. 18. reddes autem Domino iuramenta tua.
2. Cor. 7. * Ego autem dico vobis, non iurare omni- 34
b. 10. no, neque per cælum, quia thronus Dei
‖ Leuit. eſt: * neque per terram, quia ſcabellum 35
19. b. 12. eſt pedum eius : neque per Ieroſolymam, F
Exod. quia ciuitas eſt magni regis: * neque per 36
20. b. 7. caput tuum iuraueris, quia non potes
Deut. 5. vnum capillum album facere, aut ni-
b. 11. grum. * ‖ Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: 37
‖ Iac. 5. non, non : quod autem his abundantius
c. 12. eſt, à malo eſt. * Audiſtis quia dictum eſt: 38
‖ Exod. ‖ Oculum pro oculo, & dentem pro den-
21. d. 24 te. * Ego autem dico vobis, non reſiſtere 39
Deut. 19 malo : ‖ ſed ſi quis te percuſſerit in dex-
d. 21. teram maxillam tuam, præbe illi & alte-
Leui. 24 ram. * Et ei, qui vult tecum iudicio 40
d. 20. contendere, & tunicam tuam tollere, di-
‖ Luc. 6. mitte ei & pallium. * & quicumque te 41
d. 29. angariauerit mille paſſus, vade cum illo
‖ 1. Cor. & alia duo. * ‖ Qui petit à te, da ei: & vo- 42
6. b. 7. lenti mutuari à te, ne auertaris. * Audiſtis 43
‖ Deut. quia dictũ eſt: ‖ Diliges proximum tuum, G
25. b. 7. & odio habebis inimicum tuum * Ego 44
‖ Leuit. autem dico vobis : ‖ Diligite inimicos
19. d. 18 veſtros, benefacite his qui oderunt vos:
‖ Luc. 6. ‖ & orate pro perſequentibus, & calum-
d. 27. niantibus vos: * vt ſitis filij Patris veſtri, 45
‖ Rom. qui in cælis eſt : qui Solem ſuum oriri fa-
12. d. 20 cit ſuper bonos & malos : & pluit ſuper
Act. 7. iuſtos & iniuſtos. * Si enim diligitis eos 46
g. 60. qui vos diligunt, quam mercedem habe-
Luc. 23. bitis? nónne & Publicani hoc faciunt?
e. 34. * Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tan- 47
tùm, quid amplius facitis? nónne & Eth-
nici hoc faciũt? * Eſtote ergo vos perfecti, 48
ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.

CAP. VI.

ATtendite ne iuſtitiam veſtram facia- 1
tis coram hominibus, vt videamini ab A
eis : alioquin mercedem non habebitis
apud Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.
* Cùm ergo facies eleemoſynam, noli tu- 2
ba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt
in ſynagogis, & in vicis, vt honorificentur
ab hominibus. Amen dico vobis, recepe-
runt mercedem ſuam. * Te autem faciente 3
eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid
faciat dextera tua: * vt ſit eleemoſyna tua 4
in abſcondito, & Pater tuus, qui videt in
abſcondito, reddet tibi. * Et cùm oratis, 5
non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in
ſynagogis & in angulis platearum ſtantes
orare, vt videantur ab hominibus : amen
dico vobis, receperunt mercedem ſuam.
* Tu autem cùm oraueris, intra in cubi- 6
culum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem
tuum in abſcondito: & Pater tuus qui vi-
det in abſcondito, reddet tibi. * Orantes 7
autem, nolite multum loqui, ſicut Ethni- B
ci. putant enim quòd in multiloquio ſuo
8 exaudiantur. * Nolite ergo aſſimilari eis.
ſcit enim Pater veſter, quid opus ſit vobis,
9 antequam petatis eum. * Sic ergo vos
orabitis : ‖ Pater noſter, qui es in cælis: ‖ Luc. 11
10 ſanctificetur nomen tuũ. * Adueniat regnũ a. 2.
tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, &
11 in terra. * Panem noſtrum ſuperſubſtan-
12 tialem da nobis hodie. * Et dimitte nobis
debita noſtra, ſicut & nos dimittimus de-
13 bitoribus noſtris: * Et ne nos inducas in
tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.
14 * ‖ Si enim dimiſeritis hominibus peccata ‖ Inf. 18
eorum: dimittet & vobis Pater veſter cæ- d. 33.
15 leſtis delicta veſtra. * Si autem non dimi- Mar. 11.
ſeritis hominibus: nec Pater veſter dimit- e. 25.
16 tet vobis peccata veſtra. * Cùm autem ie- Eccl. 28.
iunatis, nolite fieri ſicut hypocritę triſtes: a. 3. 4. 5.
exterminant enim facies ſuas, vt appa-
reant hominibus ieiunantes, Amen dico
vobis, quia receperunt mercedem ſuam.
17 * Tu autẽ, cùm ieiunas, vnge caput tuum,
18 & faciem tuam laua, * ne videaris homi-
nibus ieiunans, ſed Patri tuo, qui eſt in
abſcondito: & Pater tuus, qui videt in ab-
19 ſcõdito, reddet tibi * Nolite theſaurizare
C vobis theſauros in terra: vbi ærugo, & ti-
nea demolitur : & vbi fures effodiunt, &
20 furantur. * ‖ Theſaurizate autem vobis ‖ Luc.
theſauros in cælo; vbi neque ęrugo, neque 12. c. 33.
tinea demolitur : & vbi fures non effo- 1. Tim.
21 diunt, nec furantur. * Vbi enim eſt theſau- 6. d. 19.
22 rus tuus, ibi eſt & cor tuum: * ‖ Lucerna ‖ Luc.
corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus 11. e. 34.
tuus fuerit ſimplex : totum corpus tuum
23 lucidum erit. * Si autẽ oculus tuus fuerit
nequam: totum corpus tuum tenebroſum
erit: Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ
24 ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt? * ‖ Ne- ‖ Luc.
mo poteſt duobus dominis ſeruire : aut 16. c. 13.
enim vnum odio habebit, & alterum dili-
get: aut vnum ſuſtinebit, & alterum con-
temnet. Nõ poteſtis Deo ſeruire & mam-
25 monæ. * ‖ Ideò dico vobis, ne ſolliciti ſitis ‖ Luc.
animæ veſtræ quid manducetis, neq; cor- 12. c. 22.
pori veſtro quid induamini. Nónne anima 1. Pet. 5.
plus eſt quàm eſca : & corpus plus quàm b. 7.
26 veſtimentum? * Reſpicite volatilia cæli, Pſal. 54.
D quoniam non ſerunt, neque metũt, neque d. 23.
congregant in horrea: & Pater veſter cæ- Phil. 4.
leſtis paſcit illa. Nónne vos magis pluris b. 6.
27 eſtis illis? * Quis autem veſtrûm cogitans 1. Tim.
poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum 6. b. 7.
28 vnum? * Et de veſtimento quid ſolliciti
eſtis ? Conſiderate lilia agri quomodo
29 creſcunt: non laborant, neq; nent. * Dico
autem vobis, quoniam nec Salomon in
omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum
30 ex iſtis. * Si autem fœnum agri, quod ho-
die eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus
ſic veſtit: quanto magis vos modicæ fidei?
31 * Nolite ergo ſolliciti eſſe, dicentes: Quid
manducabimus, aut quid bibemus, aut
32 quo operiemur? * hæc enim omnia gen-
tes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia
33 his omnibus indigetis. * Quærite ergo
primùm

Digitized by Google

primùm regnum Dei,& iuſtitiam eius:&
hæc omnia adiicientur vobis. * Nolite 34
ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus
enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi : ſufficit
diei malitia ſua.

CAP. VII.

Luc. 6. f. 37. NOlite iudicare , vt non iudicemini. 1
* In quo enim iudicio iudicaueritis, 2
Rom. 2. a. 1. iudicabimini: ‖ & in qua menſura men- A
ſi fueritis, remetietur vobis. * Quid au- 3
‖ Marc. 4. c. 24. tem vides feſtucam in oculo fratris tui:
& trabem in oculo tuo non vides ? * Aut 4
quomodo dicis fratri tuo:Sine eiiciã fe-
ſtucam de oculo tuo : & ecce trabs eſt in
oculo tuo?*Hypocrita,eiice primùm tra- 5
bem de oculo tuo,& tunc videbis eiicere
feſtucam de oculo fratris tui. * Nolite 6
dare ſanctũ canibus, neque mittatis mar-
garitas veſtras ante porcos,ne fortè con-
culcent eas pedibus ſuis , & conuerſi di-
‖ In. 21. c. 22. rumpant vos.*‖ Petite, & dabitur vobis: 7
quærite,& inuenietis:pulſate, & aperie-
Mar. 11 c. 24 tur vobis. * Omnis enim qui petit , acci- 8
pit : & qui quærit, inuenit : & pulſanti B
Luc. 11. b. 9. aperietur. * Aut quis eſt ex vobis homo, 9
quem ſi petierit filius ſuus panem, num-
Ioan. 14 b. 13. quid lapidem porriget ei? * Aut ſi piſcem 10
petierit,numquid ſerpentem porriget ei?
Iacob. 1. a. 6. * Si ergo vos,cùm ſitis mali , noſtis bona 11
data dare filiis veſtris : quanto magis pa-
‖ Luc. 6. e. 31. ter veſter,qui in cælis eſt, dabit bona pe-
tentibus ſe ? * ‖ Omnia ergo quæcumque 12
Tob. 4. c. 16. vultis vt faciant vobis homines , & vos
facite illis. Hæc eſt enim lex , & Prophe-
‖ Luc. 13 e. 24. tæ. * ‖ Intrate per anguſtã portam : quia 13
lata porta , & ſpatioſa via eſt , quæ ducit
ad perditionẽ , & multi ſunt qui intrant
per eam. * Quàm anguſta porta, & arcta 14
via eſt,quæ ducit ad vitam:& pauci ſunt,
‖ Luc. 6. g. 44. qui inueniunt eam ! * ‖ Attendite à fal- 15
ſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſti- C
mentis ouium, intrinſecus autẽ ſunt lupi
rapaces : * à fructibus eorum cognoſcetis 16
eos. Numquid colligunt de ſpinis vuas,
aut de tribulis ficus ? * Sic omnis arbor 17
bona fructus bonos facit:mala autem ar-
bor malos fructus facit. * Non poteſt ar- 18
bor bona malos fructus facere,neque ar-
‖ Sup. 3. c. 10. bor mala bonos fructus facere : * ‖ Om- 19
nis arbor,quæ non facit fructum bonum,
exciditur, & in ignem mittetur. * Igitur 20
‖ In. 25. a. 1. ex fructibus eorũ cognoſcetis eos.*‖ Non 21
omnis,qui dicit mihi, Domine, Domine,
intrabit in regnum cælorum : ſed qui fa-
cit voluntatem Patris mei , qui in cælis
eſt , ipſe intrabit in regnum cælorum.
* Multi dicent mihi in illa die : Domine, 22
Domine,nónne in nomine tuo propheta-
‖ Act. 19. c. 13 uimus, & ‖ in nomine tuo dæmonia eie-
cimus, & in nomine tuo virtutes multas
fecimus ? * Et tunc confitebor illis:Quia 23
numquam noui vos : diſcedite à me , qui
‖ Pſa. 6. c. 9. operamini iniquitatem. * ‖ Omnis ergo, 24
qui audit verba mea hæc,& facit ea,aſſi-
Inf. 25. d. 41. milabitur viro ſapiẽti, qui ædificauit do-
mum ſuam ſupra petram , & deſcendit 25
pluuia,& venerunt flumina, & flauerunt *Luc. 13. f. 27.*
venti,& irruerunt in domũ illam,& non
cecidit : fundata enim erat ſuper petram. *Luc. 6. g. 48.*
26 * Et omnis,qui audit verba mea hæc , &
non facit ea , ſimilis erit viro ſtulto, qui *Rom. 2. c. 13.*
ædificauit domum ſuam ſuper arenam:
27 * & deſcendit pluuia, & venerunt flumi- *Iacob. 1. d. 22.*
na,& flauerunt venti,& irruerunt in do-
mum illam,& cecidit,& fuit ruina illius
28 magna. * Et factũ eſt : cùm conſummaſ-
ſet Ieſus verba hæc , admirabantur turbæ
29 ſuper doctrina eius. * ‖ Erat enim docens *‖ Mar. 1. c. 22.*
eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut
Scribæ eorum,& Phariſæi. *Luc. 4. c. 32.*

CAP. VIII.

1 CVm autem deſcendiſſet de monte,
2 ſequutæ ſunt eum turbæ multæ:
A * ‖ & ecce leproſus veniens , adorabat *‖ Mar. 1. d. 40.*
eum , dicens : Domine, ſi vis , potes me
3 mundare. * Et extendens Ieſus manum, *Luc. 5. c. 12.*
tetigit eum,dicẽs:volo. Mundare.Et con-
4 feſtim mundata eſt lepra eius.* Et ait illi
Ieſus : Vide , nemini dixeris : ſed vade,
‖ oſtẽde te ſacerdoti,& offer munus,quod *‖ Leuit. 14. a. 2.*
præcepit Moyſes , in teſtimonium illis.
5 * Cùm autem introiſſet Capharnaum,ac- *Luc. 7. a. 1.*
6 ceſſit ad eum Centurio,rogans eum , * &
dicens Domine,puer meus iacet in domo
7 paralyticus , & malè torquetur. * Et ait
8 illi Ieſus:Ego veniam,& curabo eum.*Et
reſpondens Centurio, ait : ‖ Domine non *‖ Luc. 7. a. 5.*
ſum dignus vt intres ſub tectum meum:
ſed tantùm dic verbo , & ſanabitur puer
9 meus. * Nam & ego homo ſum ſub pote-
ſtate conſtitutus, habens ſub me milites,
B & dico huic:Vade,& vadit ; & alij,Veni,
& venit; & ſeruo meo , Fac hoc,& facit.
10 * Audiens autem Ieſus miratus eſt, & ſe-
quentibus ſe dixit : Amen dico vobis,non
11 inueni tantam fidem in Iſrael.* Dico au-
tem vobis, quòd multi ‖ ab Oriente , & *‖ Malac. 1. c. 11.*
Occidente venient , & recumbent cum
Abraham,& Iſaac,& Iacob in regno cæ-
12 lorum : * filij autem regni eiicientur in
tenebras exteriores:ibi erit fletus,& ſtri-
13 dor dentium. * Et dixit Ieſus Centurioni:
Vade,& ſicut credidiſti,fiat tibi. Et ſana-
14 tus eſt puer in illa hora. * Et cùm veniſ-
ſet Ieſus in domum Petri , vidit ſocrum
15 eius iacentem,& febricitantem:* & teti-
git manum eius,& dimiſit eam febris, &
16 ſurrexit , & miniſtrabat eis. * ‖ Veſpere *‖ Mar. 1. c. 32.*
autem facto , obtulerunt ei multos dæ-
monia habentes:& eiiciebat ſpiritus ver-
17 bo:& omnes malè habentes curauit: * vt
adimpleretur quod dictũ eſt per ‖ Iſaiam *‖ Iſa. 53. a. 4.*
prophetam , dicentem : Ipſe infirmitates *1. Petr. 2. d. 24.*
noſtras accepit : & ægrotationes noſtras
18 portauit. * Videns autem Ieſus turbas
C multas circum ſe, iuſſit ire trans fretum.
19 * Et accedens vnus ſcriba,ait illi : Magi-
ſter, ſequar te,quocumque ieris. * Et di-
20 cit ei Ieſus : * ‖ Vulpes foueas habent, & *‖ Luc. 9. g. 54.*
volucres cæli nidos:filius autem hominis
21 non habet vbi caput reclinet. * Alius au-
tem de diſcipulis eius ait illi , Domine,
permitte

Digitized by Google

permitte me primum ire, & ſepelire pa-
trem meum.* Ieſus autem ait illi: Seque- 22
re me, & dimitte mortuos ſepelire mor-
Mar. 4. d. 36. tuos ſuos. * ‖ Et aſcendente eo in naui- 23
culá, ſecuti ſunt eũ diſcipuli eius:* & ec- 24
Luc. 8. d. 22. ce motus magnus factus eſt in mari, ita
vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò
dormiebat. * Et acceſſerunt ad eũ Diſci- 25
puli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes:
Domine, ſalua nos, perimus. * Et dicit eis 26
Ieſus: Quid timidi eſtis, modicæ fidei?
Tunc ſurgens, imperauit ventis & mari,
& facta eſt tranquillitas magna. * Porrò 27
homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt
Mar. 5. a. 1. hic, quia vẽti & mare obediunt ei? * ‖ Et 28
cùm veniſſent trans fretum in regionem
Luc. 8. d. 26. Geraſenorum, occurrerunt ei duo haben- D
tes dæmonia, de monumentis exeuntes,
ſæui nimis, ita vt nemo poſſet trãſire per
viam illam.* Et ecce clamauerunt, dicen- 29
‖ Mar. 5 a. 11. tes: Quid nobis, & tibi, Ieſu fili Dei? Ve-
niſti huc ante tẽpus torquere nos?* ‖ Erat 30
Luc. 8. d. 32. autem non longè ab illis grex multorum
porcorum paſcens.* Dæmones autem ro-
gabant eum, dicentes: Si eiicis nos hinc, 31
mitte nos in gregem porcorum. * Et ait 32
illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in por-
cos, & ecce impetu abiit totus grex per
præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.
* Paſtores autem fugerunt: & venientes 33
in ciuitatem, nunciauerunt omnia, & de
eis, qui dæmonia habuerãt. * Et ecce tota 34
‖ Mar. 5 b. 17. ciuitas exiit obuiam Ieſu: & ‖ viſo eo ro-
Luc. 8. e. 37. gabant, vt tranſiret à finibus eorum.

CAP. IX.

‖ Mar. 2 a. 3. ET ‖ aſcendens in nauiculam, trans- 1
fretauit, & venit in ciuitatem ſuam. A
Luc. 5. d. 18. * Et ecce offerebant ei paralyticum ia- 2
centem in lecto. * Et videns Ieſus fidem
illorum, dixit paralytico: Confide fili, re-
mittuntur tibi peccata tua.* Et ecce qui- 3
dam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic bla-
ſphemat. * Et cùm vidiſſet Ieſus cogita- 4
tiones eorum, dixit: Vt quid cogitatis
mala in cordibus veſtris? * Quid eſt faci- 5
lius, dicere: Dimittũtur tibi peccata tua;
an dicere: Surge, & ambula? * Vt autem 6
ſciatis, quia filius hominis habet poteſta-
tem in terra dimittendi peccata, tunc ait
paralytico: Surge, tolle lectum tuum, &
vade in domum tuam.* Et ſurrexit, & 7
abiit in domum ſuam. * Videntes autem 8
turbæ timuerũt, & glorificauerunt Deũ,
qui dedit poteſtatem talem hominibus.
‖ Mar. 2 b. 14. * ‖ Et, cùm tranſiret inde Ieſus, vidit ho- 9
Luc. 5. f. 27. minem ſedentem in telonio, Matthæum B
nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgẽs,
ſecutus eſt eum. * Et factum eſt diſcum- 10
bente eo in domo, ecce multi publicani
& peccatores venientes, diſcumbebant
cum Ieſu, & diſcipulis eius. * Et viden- 11
tes Phariſæi, dicebant diſcipulis eius:
Quare cum publicanis & peccatoribus
manducat Magiſter veſter? * At Ieſus au- 12
diens, ait: Non eſt opus valentibus me-

13 dicus, ſed malè habentibus. * Euntes au- *‖ Oſee 6. c. 6.*
tem diſcite quid eſt: ‖ Miſericordiam vo-
lo, & non ſacrificium. Non enim veni *Infr. 12. a. 7.*
14 vocare iuſtos, ‖ ſed peccatores. * Tunc *‖ 1. Ti. 1. c. 27.*
acceſſerunt ad eum diſcipuli Ioannis, di-
centes, ‖ Quare nos, & Phariſæi, ieiuna- *‖ Mar. 2 e. 18.*
mus frequenter: diſcipuli autem tui non
15 ieiunant? * Et ait illis Ieſus: Numquid *Luc. 5. f. 33.*
poſſunt filij ſponſi lugere quamdiu cum
illis eſt ſponſus? Venient autem dies cùm
auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiuna-
16 bunt. * Nemo autem immittit commiſ-
ſuram panni rudis in veſtimentum vetus:
tollit enim plenitudinẽ eius à veſtimẽto,
17 & peior ſciſſura fit. * Neque mittũt vinũ
nouum in vtres veteres: alioquin rum-
C puntur vtres, & vinũ effunditur, & vtres
pereunt. Sed vinũ nouum in vtres nouos
18 mittunt, & ambo conſeruantur. * ‖ Hæc *Mar. 5. b. 22.*
illo loquente ad eos, ecce princeps vnus *Luc. 8. f. 43.*
acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domi-
ne, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni,
impone manum tuam ſuper eam, & vi-
19 uet. * Et ſurgens Ieſus, ſequebatur eum,
20 & diſcipuli eius. * ‖ Et ecce mulier, quæ *‖ Mar. 5 c. 24.*
ſanguinis fluxũ patiebatur duodecim an-
nis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam ve- *Luc. 8. f. 43.*
21 ſtimenti eius. * Dicebat enim intra ſe: Si
tetigero tantùm veſtimentum eius, ſalua
22 ero. * At Ieſus conuerſus, & videns eam
dixit: Confide filia, fides tua te ſaluam
fecit. Et ſalua facta eſt mulier ex illa ho-
23 ra. * Et cùm veniſſet Ieſus in domum
principis, & vidiſſet tibicines & turbam
24 tumultuantem, dicebat: * Recedite: non
eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et
25 deridebãt eum. * Et cùm eiecta eſſet tur-
ba, intrauit: & tenuit manum eius. Et
26 ſurrexit puella. * Et exiit fama hæc in
27 vniuerſam terram illam. * Et tranſeunte
inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, cla-
mantes, & dicentes: Miſerere noſtri fili
28 Dauid.* Cùm autem veniſſet domum, ac-
D ceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus:
Creditis quia hoc poſſum facere vobis?
29 Dicunt ei: Vtique, Domine: * Tunc te-
tigit oculos eorum, dicens: Secundùm fi-
30 dem veſtram fiat vobis. * Et aperti ſunt
oculi eorum: & comminatus eſt illis Ie-
31 ſus, dicens: Videte ne quis ſciat.* Illi au-
tem exeuntes, diffamauerunt eum in tota
32 terra illa.* Egreſsis autem illis, ‖ ecce ob- *‖ Inf. 12 b. 22.*
tulerunt ei hominem mutum, dæmonium
33 habentem. * Et eiecto dæmonio, locutus *Luc. 11. b. 14.*
eſt mutus, & mirati ſunt turbæ, dicentes:
34 Numquam apparuit ſic in Iſrael.* Phari-
ſæi autem dicebant: In principe dæmo-
35 niorum eiicit dæmones. * ‖ Et circuibat *‖ Mar. 6 c. 6.*
Ieſus omnes ciuitates, & caſtella, docens
in ſynagogis eorum, & prædicans euãge-
lium regni, & curans omnem languorem,
36 & omnem infirmitatem. * Videns autem
turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexã-
ti, & iacentes ſicut oues nõ habentes pa-
37 ſtorem.* Tunc dicit diſcipulis ſuis: ‖ Meſ- *‖ Luc. 10. a. 2.*
ſis quidem multa, operarij autem pauci.

* Roga

d by Google

* Rogate ergo Dominum meſſis, vt mit- 38
tat operarios in meſſem ſuam.

CAP. X.

ET conuocatis duodecim diſcipulis 1
Mar. 3. b.13. ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum A
immundorum, vt eiicerent eos, & cu-
Luc. 6. b.13. & rarent omnem languorem, & omnem
9. a.1 & 10. a.1. infirmitatem.* Duodecim autem Apoſto- 2
lorum nomina ſunt hæc: Primus, Simon,
qui dicitur Petrus,& Andreas frater eius,
* Iacobus Zebedæi, & Ioãnes frater eius, 3
Philippus, & Bartholomæus, Thomas,
& Matthæus publicanus, Iacobus Al-
phæi, & Thaddæus, * Simon Chana- 4
næus, & Iudas Iſcariotes, qui & tradi-
dit eum. * Hos duodecim miſit Ieſus; 5
præcipiens eis, dicens: In viam gentium
ne abieritis, & in ciuitates Samaritano-
‖ Mar.6 a.8. rum ne intraueritis: * ſed potiùs ite ad 6
oues,quæ perierunt domus Iſrael. * Eun- 7
Luc. 9. a.3. & tes autem prædicate, dicentes: Quia ap-
propinquauit regnum cælorum. * Infir- 8
10. a.4. mos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos
Act.13. g.45. mundate, dæmones eiicite, gratis acce-
piſtis, gratis date. * Nolite poſſidere au- 9
rum neque argentum, neque pecuniam B
in zonis veſtris: * non peram in via, ne- 10
que duas tunicas,neque calceamenta,ne-
que virgam: dignus enim eſt operarius
cibo ſuo. * In quamcumque autem ciui- 11
tatem aut caſtellum intraueritis, inter-
rogate, quis in ea dignus ſit: & ibi ma-
nete donec exeatis. * Intrantes autem in 12
domum,ſalutate eam,dicentes: Pax huic
domui. * Et ſi quidem fuerit domus illa 13
digna,veniet pax veſtra ſuper eam: ſi au-
tem non fuerit digna, pax veſtra reuer-
tetur ad vos. * Et quicumque non rece- 14
perit vos, neque audierit ſermones ve-
ſtros: exeuntes foras de domo, vel ciui-
tate, excutite puluerem de pedibus ve-
ſtris. * Amen dico vobis: Tolerabilius 15
erit terræ Sodomorum & Gomorrhæo-
rum in die iudicij, quàm illi ciuitati.
‖ Lu.10. a.3. * ‖ Ecce ego mitto vos ſicut oues in me- 16
dio luporum. Eſtote ergo prudentes ſi-
cut ſerpentes,& ſimplices ſicut columbæ.
‖ Lu.12 b.11. *. Cauete autem ab hominibus. ‖ Tradent 17
enim vos in conciliis, & in ſynagogis
ſuis flagellabunt vos: * & ad præſides & 18
ad reges ducemini propter me, in teſti-
monium illis,& gentibus. * Cùm autem 19
tradent vos,nolite cogitare quomodo aut
quid loquamini: dabitur enim vobis in
illa hora, quid loquamini. * non enim 20
vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Pa-
tris veſtri,qui loquitur in vobis. * Tradet 21
autem frater fratrem in mortem, & pa- C
ter filium: & inſurgent filij in parentes,
& morte eos afficient: * & eritis odio 22
omnibus propter nomen meum: qui au-
tem perſeuerauerit vſque in finem, hic
ſaluus erit. * Cùm autem perſequentur 23
vos in ciuitate iſta,fugite in aliam.Amen
dico vobis, non conſummabitis ciuita-
tes Iſrael, donec veniat Filius hominis.

24 * ‖ Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, ‖ Luc.6
25 nec ſeruus ſuper dominum ſuum. * ſuffi- f.40.
cit diſcipulo,vt ſit ſicut magiſter eius; & Ioan.13
ſeruo, ſicut dominus eius. Si patrem fa- .16. &
milias Beelzebub vocauerunt:quãto ma- 15.c.20
26 gis domeſticos eius? * Ne ergo timueritis ‖ Mar.4
eos. ‖ Nihil enim eſt opertum, quod non c.22.
reuelabitur; & occultum, quod nõ ſcie- Luc. 8.
27 tur. * Quod dico vobis in tenebris, dicite c.17. &
in lumine:& quod in aure auditis,prædi- 12. a.2.
28 cate ſuper tecta. * Et nolite timere eos,
qui occidunt corpus,animam autem non
poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum,
qui poteſt & animam & corpus perdere
29 in gehennam. * ‖ Nonne duo paſſeres aſſe ‖ Act.
væneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper 27. f.35
30 terram ſine patre veſtro? * Veſtri autem 2. Reg.
31 capilli capitis omnes numerati ſunt.*No- 14. c.11
lite ergo timere:multis paſſeribus melio-
32 res eſtis vos. * ‖ Omnis ergo qui confite- ‖ Mar.8
bitur me coram hominibus, confitebor d.38.
& ego eum corã Patre meo, qui in cælis Luc. 9.
33 eſt:* qui autem negauerit me coram ho- c.26. &
minibus,negabo & ego eum coram Patre 12. b.8.
34 meo, qui in cælis eſt. * Nolite arbitrari 2. Tim.
D quia pacem venerim mittere in terram: 2.b.12.
non veni pacem mittere, ſed gladium.
35 * ‖ veni enim ſeparare ‖ hominem aduer- ‖ Lu.12.
ſus patrem ſuum, & filiam aduerſus ma- f.51.
trem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ‖ Mic.7.
36 ſuã:* & inimici hominis, domeſtici eius. b.6.
37 * ‖ Qui amat Patrem aut matrem plus ‖ Lu.14.
quàm me,non eſt me dignus:& qui amat f. 26.
filium aut filiam ſuper me,non eſt me di- ‖ Mar.8
38 gnus.* ‖ Et qui nõ accipit crucem ſuam, d.34.
39 & ſequitur me, non eſt me dignus. * Qui Inf. 16.
inuenit animam ſuam, perdet illam: & d. 24.
qui ‖ perdiderit animam ſuam propter Luc. 9.
40 me,inueniet eam. * Qui recipit vos, me c.24. &
recipit:& qui me recipit,recipit eum,qui 14. f.26
41 me miſit. * Qui recipit prophetam in no- & 16.
mine prophetæ, mercedem prophetæ ac- 33.
cipiet: qui recipit iuſtum in nomine iu- ‖ Io.12.
42 ſti, mercedem iuſti accipiet. * ‖ Et qui- d.25.
cumque potum dederit vni ex minimis ‖ Lu.10.
iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in no- c.16.
mine diſcipuli:amen dico vobis,non per- Io. 13.
det mercedem ſuam. c.20.

CAP. XI. Marc.9.

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Ie- f. 41.
A ſus, præcipiens duodecim diſcipulis
ſuis, tranſiit inde vt doceret & prædica-
2 ret in ciuitatibus eorum. * Ioannes au- ‖ Luc 7.
tem cùm audiſſet in vinculis opera Chri- .18.
3 ſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, * ait
illi: Tu es,qui venturus es, an aliũ expe-
4 ctamus? * Et reſpondens Ieſus ait illis:
Euntes renunciate Ioanni quæ audiſtis,&
5 vidiſtis.* ‖ Cæci vident,claudi ambulant, ‖ Iſa. 35.
leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mor- a. 5. &
tui reſurgunt, pauperes euangelizantur: 61. a.1.
6 * & beatus eſt, qui non fuerit ſcandali-
7 zatus in me. * ‖ Illis autem abeuntibus, ‖ Luc.7.
cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne: c.24.
Quid exiſtis in deſertum videre? arundi-
8 nem vento agitatam? * Sed quid exiſtis
videre?

Digitized by Google

videre? hominẽ mollibus veſtitum? Ecce
qui mollibus veſtiuntur, in domibus re-
gum ſunt. * Sed quid exiſtis videre? pro- 9
phetam? Etiam dico vobis, & plus quàm B
prophetã.* Hic eſt enim de quo ſcriptum 10
eſt: ‖ Ecce ego mitto angelum meum an-
te faciẽ tuam, qui præparabit viam tuam
ante te. * Amen dico vobis, non ſurrexit 11
inter natos mulierum maior Ioanne Ba-
ptiſta: qui autem minor eſt in regno cæ-
lorum, maior eſt illo. * A diebus autem 12
Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, regnum cæ-
lorum vim patitur, & violenti rapiunt
illud. * Omnes enim prophetæ & lex, vſ- 13
que ad Ioannem, prophetauerunt: * & ſi 14
vultis recipere, ‖ ipſe eſt Elias, qui ven-
turus eſt.* Qui habet aures audiendi, au- 15
diat. * Cui autem ſimilem æſtimabo ge- 16
nerationẽ iſtam? Similis eſt pueris ſeden- C
tibus in foro, qui clamantes coæqualibus
* dicunt: Cecinimus vobis, & non ſalta- 17
ſtis: lamentauimus, & non planxiſtis.* Ve- 18
nit enim Ioannes neque manducans ne-
que bibens, & dicunt: Dæmonium habet.
* Venit filius hominis manducans & bi- 19
bens, & dicunt: Ecce homo vorax, & po-
tator vini, publicanorum & peccatorum
amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia à filiis
ſuis. * Tunc cœpit exprobrare ciuitati- 20
bus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtu-
tes eius, quia non egiſſent pœnitentiam.
* ‖ Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: 21
quia, ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent
virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in
cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.
* Verumtamen dico vobis: Tyro & Sido- 22
ni remiſsius erit in die iudicij, quàm vo-
bis. * Et tu Capharnaum, numquid vſque 23
in cælum exaltaberis? vſque in infernum D
deſcendes: quia, ſi in Sodomis factæ fuiſ-
ſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, fortè
manſiſſent vſque In hanc diem. * Verum- 24
tamen dico vobis, quia terræ Sodomorum
remiſsius erit in die iudicij, quàm tibi.
* In illo tempore reſpondens Ieſus dixit: 25
Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & ter-
ræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, &
prudẽtibus, & reuelaſti ea paruulis. * Ita 26
Pater: quoniam ſic fuit placitum ante te.
* Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. 27
‖ Et nemo nouit Filium, niſi Pater: neque
Patrem quis nouit, niſi Filius, & cui vo-
luerit Filius reuelare.* Venite ad me om- 28
nes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego
reficiam vos.* ‖ Tollite iugum meum ſu- 29
per vos, & diſcite à me, quia mitis ſum,
& humilis corde: & inuenietis requiem
animabus veſtris. * ‖ Iugum enim meum 30
ſuaue eſt, & onus meum leue.

‖ Mal. 3. a. 1. Mar. 1. a. 2. Luc. 7. d. 27. — ‖ Mal. 4. b. 5. — ‖ Luc. 10 d. 13. — ‖ Ioã. 6. e. 46. & 7. d. 28. & 8. b. 19. & 10. c. 15. — ‖ Ier. 6. d. 16. — ‖ 1. Ioã. 5. a. 3.

CAP. XII.

IN ‖ illo tẽpore abiit Ieſus per ſata ſab- 1
bato: diſcipuli autem eius eſurientes A
cœperunt vellere ſpicas, & manducare.
* Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: 2
Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet
facere ſabbatis. * At ille dixit eis: Non 3
legiſtis ‖ quid fecerit Dauid, quando eſu-
4 riit, & qui cum eo erant: * quomodo in-
trauit in domum Dei, & panes propoſi-
tionis comedit, quos non licebat ei edere,
neque his qui cum eo erant, ‖ niſi ſolis
5 ſacerdotibus? * Aut non legiſtis in lege,
‖ quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſab-
6 batum violãt, & ſine crimine ſunt? * Di-
co autem vobis, quia templo maior eſt
7 hic. * Si autem ſciretis, quid eſt: ‖ Miſeri-
cordiam volo, & non ſacrificium: num-
8 quam condemnaſſetis innocentes. * Do-
minus enim eſt filius hominis etiam ſab-
9 bati.* Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſy-
10 nagogam eorum. * Et ecce homo manum
habens aridam, & interrogabant eum, di-
centes: Si licet ſabbatis curare? vt accuſa-
11 rent eum. * Ipſe autem dixit illis: ‖ Quis
erit ex vobis homo, qui habeat ouem
vnam, & ſi ceciderit hæc ſabbatis in fo-
ueam, nónne tenebit & leuabit eam?
12 * Quãto magis melior eſt homo oue? Ita-
13 que licet ſabbatis benefacere. * Tunc ait
homini: Extende manum tuam. Et exten-
dit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.
14 * Exeuntes autem Phariſæi, conſilium
B faciebant aduerſus eum, quomodo perde-
15 rent eum. * Ieſus autem ſciens receſsit
inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curauit
16 eos omnes: * & præcepit eis ne manife-
17 ſtum eũ facerent.* Vt adimpleretur quod
dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicen-
18 tem: * ‖ Ecce puer meus, quem elegi, di-
lectus meus, in quo bene complacuit ani-
mæ meæ. Ponam Spiritum meum ſuper
19 eum, & iudiciũ gentibus nunciabit.* Non
contendet, neque clamabit, neque audiet
20 aliquis in plateis vocem eius: * arundi-
nem quaſſatam non confringet, & linum
fumigans non extinguet, donec eiiciat ad
21 victoriam iudicium: * & in nomine eius
22 Gentes ſperabunt. * Tunc oblatus eſt ei
dæmonium habens, cæcus, & mutus, &
curauit eum ita vt loqueretur, & vide-
23 ret.* Et ſtupebant omnes turbæ, & dice-
24 bant: Nũquid hic eſt filius Dauid?* ‖ Pha-
riſæi autem audientes, dixerunt: Hic non
eiicit dæmones niſi in Beelzebub princi-
25 pe dæmoniorum.* Ieſus autem ſciens co-
gitationes eorũ, dixit eis: ‖ Omne regnum
diuiſum contra ſe, deſolabitur: & omnis
ciuitas, vel domus diuiſa contra ſe, non
26 ſtabit. * Et ſi ſatanas ſatanam eiicit, ad-
uerſus ſe diuiſus eſt: quomodo ergo ſtabit
27 regnum eius?* Et ſi ego in Beelzebub eii-
cio dæmones, filij veſtri in quo eiiciunt?
28 Ideo ipſi iudices veſtri erunt. * Si autem
ego in ſpiritu Dei eiicio dæmones, igitur
29 peruenit in vos regnum Dei. * Aut quo-
modo poteſt quiſquam intrare in domum
fortis, & vaſa eius diripere, niſi priùs al-
ligauerit fortem? & tunc domum illius
30 diripiet. * Qui non eſt mecum, cõtra me
C eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.
31 * ‖ Ideo dico vobis: Omne peccatum &
blaſphemia remittetur hominibus, ſpiri-
tus

‖ Mar. 2 d. 23. Luc. 6. a. 1. — ‖ 1. Reg. 21. a. 4. — ‖ Num. 28. b. 9. — ‖ Le. 24. b. 8. — ‖ Oſee 6 c. 6. — ‖ Mar. 3 a. 1. Luc. 6. a. 6. Deu. 22. a. 4. — ‖ Iſ. 42. a. 1. — ‖ Mar. 3 c. 22. Luc. 11. b. 14. Supr. 9. d. 34. — ‖ Luc. 11 b. 17. — ‖ Mar. 3 d. 28. Luc. 11. b. 17.

tus autem blaſphemia non remittetur.
* Et quicumque dixerit verbum contra 32
filium hominis,remittetur ei : qui autem
dixerit contra Spiritum ſanctum, non re-
mittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque
in futuro. * Aut facite arborem bonam, 33
& fructum eius bonum : aut facite arbo-
rem malam, & fructum eius malum : ſi-
‖ Lu. 6. quidem ex fructu arbor agnoſcitur.*Pro- 34
g. 46. genies viperarum, quomodo poteſtis bo-
na loqui,cùm ſitis mali? ‖ ex abundantia
enim cordis os loquitur. * Bonus homo 35
de bono theſauro profert bona: & malus
homo de malo theſauro profert mala.
* Dico autem vobis, quoniam omne ver- 36
bum otioſum,quod locuti fuerint homi-
nes, reddent rationem de eo in die iudi-
cij,* Ex verbis enim tuis iuſtificaberis,& 37
ex verbis tuis condemnaberis. * Tunc re- 38
ſponderunt ei quidam de Scribis & Pha-
riſæis, dicentes : Magiſter, volumus à te
ſignum videre. * Qui reſpondens ait il- 39
lis: Generatio mala, & adultera ſi-
‖ Infr. gnum quærit : & ſignum non dabitur ei,
16. a. 4. niſi ſignum ‖ Ionæ prophetæ.*Sicut enim 40
Luc. 11. fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, &
e.29. tribus noctibus; ſic erit Filius hominis in
1.Cor.1. corde terræ tribus diebus, & tribus no-
d.22. ctibus. *‖ Viri Niniuitæ ſurgent in iudi- 41
‖ Ion. 2. cio cum generatione iſta, & condemna-
a.1. bunt eam : quia pœnitentiam egerunt in D
‖ Ion. 3. prædicatione Ionæ. Et ecce plus quàm
b.5. Ionas hic. * Regina auſtri ſurget in iudi- 42
cio cum generatione iſta,& condemnabit
‖ 3. Reg. eam : ‖ quia venit à finibus terræ audire
10 a. 1. ſapientiam Salomonis,& ecce plus quàm
2.Par.9. Salomon hic. * ‖ Cùm autem immundus 43
a.1. ſpiritus exierit ab homine, ambulat per
‖ Luc.11 loca arida, quærens requiem, & non in-
e.24. uenit. * Tunc dicit : Reuertar in domum 44
meam,vnde exiui. Et veniēs inuenit eam
vacantem,ſcopis mundatam,& ornatam.
* Tunc vadit,& aſſumit ſeptem alios ſpi- 45
ritus ſecum nequiores ſe,& intrantes ha-
‖ 1.Pet. bitant ibi : ‖ & fiunt nouiſſima hominis
2. d.20. illius peiora prioribus. Sic erit & gene-
‖ Mar.3. rationi huic peſſimæ. * ‖ Adhuc eo lo- 46
d.31. quente ad turbas, ecce mater eius & fra-
Luc.8.c. tres ſtabant foris, quærentes loqui ei.
20. *Dixit autem ei quidam:Ecce mater tua, 47
& fratres tui foris ſtant quærentes te.*At 48
ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait : Quæ eſt
mater mea, & qui ſunt fratres mei? * Et 49
extendens manum in diſcipulos ſuos, di-
xit:Ecce mater mea,& fratres mei.*Qui- 50
cumque enim fecerit voluntatem Patris
mei, qui in cælis eſt : ipſe meus frater,&
ſoror,& mater eſt.

CAP. XIII.

‖ Mar.4. IN illo die exiens Ieſus de domo, ſede- 1
a.1. bat ſecus mare. * ‖ Et congregatæ ſunt 2
Luc.8.a. ad eum turbæ multæ,ita vt in nauiculam A
4. aſcendens ſederet : & omnis turba ſtabat
in littore : * & locutus eis multa in pa-
rabolis, dicens : Ecce exiit qui ſeminat, 3
ſeminare. *Et dum ſeminat,quædam ceci- 4
derunt ſecus viam, & venerunt volucres
5 cæli, & comederunt ea. * Alia autem ce-
ciderunt in petroſa,vbi nō habebant ter-
ram multam : & continuò exorta ſunt,
quia non habebant altitudinem terræ.
6 * Sole autem orto æſtuauerunt : & quia
7 non habebant radicem, aruerunt. * Alia
autem ceciderunt in ſpinas: & creuerunt
8 ſpinæ, & ſuffocauerunt ea. * Alia autem
ceciderunt in terram bonam : & dabant
fructum, aliud centeſimum,aliud ſexage-
9 ſimum, aliud trigeſimum. * Qui habet
10 aures audiendi, audiat.*Et accedentes di-
ſcipuli dixerunt ei : Quare in parabolis
11 loqueris eis? qui reſpondens, ait illis:
B Quia vobis datum eſt noſſe myſteria re-
gni cælorum : illis autem non eſt datum. Inf. 25.
12 * ‖ Qui enim habet, dabitur ei, & abun- .29.
dabit : qui autem non habet,& quod ha-
13 bet,auferetur ab eo. * Ideo in parabolis
loquor eis : quia videntes non vident, &
audientes non audiunt,neque intelligunt.
14 * Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ di- ‖ Iſa. 6
centis : ‖ Auditu audietis,& non intelli- c.9.
getis:& videntes videbitis,& non videbi- Mar. 4.
15 tis. *Incraſſatum eſt enim cor populi hu- b.14.
ius,& auribus grauiter audierunt,& ocu- Luc.8.b.
los ſuos clauſerunt : ne quando videant 10.
oculis,& auribus audiant,& corde intel- Io. 12.f.
ligant, & conuertantur, & ſanem eos. 40.
16 * Veſtri autem beati oculi quia vident,& Act.28.
17 aures veſtræ quia audiunt.*‖ Amen quip- f.26.
C pe dico vobis,quia multi prophetæ & iu- Rom.11.
ſti cupierunt videre quæ videtis, & non b.8.
viderunt : & audire quæ auditis, & non Luc.8.b.
18 audierunt. * Vos ergo audite parabolam 11.
19 ſeminantis. * Omnis qui audit verbum ‖ Luc.10
regni,& nō intelligit,venit malus, & ra- f.24.
pit quod ſeminatum eſt in corde eius:hic
20 eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt. * Qui
autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic
eſt, qui verbum audit, & continuò cum
21 gaudio accipit illud : * non habet autem
in ſe radicem,ſed eſt temporalis.facta au-
tem tribulatione & perſecutione propter
22 verbum, continuò ſcandalizatur. * Qui
autem ſeminatus eſt in ſpinis,hic eſt, qui
verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius,
& fallacia diuitiarum, ſuffocat verbum,
23 & ſine fructu efficitur. * Qui verò in ter-
ram bonam ſeminatus eſt, hic eſt,qui au-
dit verbum, & intelligit, & fructum af-
fert, & facit aliud quidem centeſimum,
aliud autem ſexageſimum, aliud verò
24 trigeſimum. * ‖ Aliam parabolam pro- ‖ Mar.4.
poſuit illis,dicens : Simile factum eſt re- c.26.
gnum cælorum homini, qui ſeminauit
25 bonum ſemen in agro ſuo. * cùm autem
dormirent homines, venit inimicus eius
& ſuperſeminauit zizania in medio triti-
26 ci,& abiit. * Cùm autem creuiſſet herba,
D & fructum feciſſet, tunc apparuerunt &
27 zizania. * Accedentes autem ſerui patris
familias, dixerunt ei: Domine,nonne bo-
num ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde
28 ergo habet zizania ? * Et ait illis: Inimi-

Digitized by Google

cus homo hoc fecit.Serui autem dixerunt
ei, Vis,imus, & colligimus ea ? * Et ait: 29
Non:ne fortè colligentes zizania, eradi-
cetis ſimul cum eis & triticum. * Sinite 30
vtraque creſcere vſque ad meſſem, & in
tempore meſsis dicam meſſoribus:Colli-
gite primùm zizania, & alligate ea in fa-
ſciculos ad comburendum, triticum au-
tem congregate in horreum meum.
‖ *Mar.*4 *‖Aliam parabolam propoſuit eis,dicens: 31
*a.*30. Simile eſt regnum cælorum grano ſina-
Luc. 13. pis, quod accipiens homo ſeminauit in
*c.*18. agro ſuo: * quod minimum quidem eſt 32
omnibus ſeminibus:cùm autem creuerit, E
maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor,
ita vt volucres cæli veniant, & habitent
in ramis eius. *Aliam parabolam locutus 33
‖ *Luc.*13 eſt eis. ‖ Simile eſt regnum cælorum fer-
*c.*21. mento, quod acceptum mulier abſcondit
in farinæ ſatis tribus, donec fermentatū
eſt totum. * Hæc omnia locutus eſt Ieſus 34
in parabolis ad turbas: & ſine parabolis
non loquebatur eis: * vt impleretur quod 35
dictum erat per Prophetam dicentem:
‖ *Pſalm.* ‖ Aperiam in parabolis os meum, eru-
77. *a.*2. ctabo abſcondita à conſtitutione mundi.
*Marc.*4. * Tunc,dimiſsis turbis, venit in domum; 36
*d.*32. & acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, di-
centes:Ediſſere nobis parabolam zizanio-
rum agri. * Qui reſpondens ait illis: Qui 37
ſeminat bonum ſemen,eſt filius hominis.
* Ager autem, eſt mundus. Bonum verò 38
ſemen, hi ſunt filij regni.Zizania autem,
filij ſunt nequam. * Inimicus autem qui 39
‖ *Apoc.* ſeminauit ea, eſt diabolus. ‖ Meſsis verò,
14.*c.*15. conſummatio ſæculi eſt. Meſſores autem,
angeli ſunt. * Sicut ergo colliguntur zi- 40
zania, & igni comburuntur: ſic erit in
conſummatione ſæculi. * mittet filius 41
hominis angelos ſuos, & colligent de re- F
gno eius omnia ſcandala, & eos qui fa-
ciunt iniquitatem: *& mittent eos in ca- 42
minum ignis.Ibi erit fletus & ſtridor dē-
‖ *Sap.*3. tium. * ‖ Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol 43
*b.*7. in regno Patris eorum. Qui habet aures
*Dan.*12. audiendi,audiat. * Simile eſt regnum cæ- 44
*a.*3. lorum theſauro abſcondito in agro:quem
qui inuenit homo,abſcondit,& præ gau-
dio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ
habet, & emit agrum illum. * Iterum ſi- 45
mile eſt regnum cælorum homini nego-
tiatori, quærenti bonas margaritas. * In- 46
uenta autē vna pretioſa margarita, abiit,
& vendidit omnia quæ habuit, & emit
eam. *Iterum ſimile eſt regnum cælorum 47
ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere
piſcium congreganti. *quam,cùm imple- 48
ta eſſet, educentes,& ſecus littus ſeden-
tes,elegerunt bonos in vaſa,malos autem
foras miſerunt. * Sic erit in conſumma- 49
tione ſæculi: exibunt angeli, *& ſepara-
bunt malos de medio iuſtorum, & mit- 50
tent eos in caminum ignis:ibi erit fletus,
& ſtridor dentium. * Intellexiſtis hæc 51
omnia?Dicunt ei:Etiam. * Ait illis: Ideo 52
omnis ſcriba doctus in regno cælorum,ſi- G
milis eſt homini patrifamilias,qui profert
53 de theſauro ſuo noua & vetera. * Et fa-
ctum eſt, cùm conſummaſſet Ieſus para-
54 bolas iſtas, tranſiit inde. * Et veniens in
patriam ſuam, docebat eos in ſynagogis
eorum,ita vt mirarentur,& dicerent:Vn-
55 de huic ſapientia hæc,& virtutes?*‖Non- ‖ *Mar.*6.
ne hic eſt fabri filius? Nonne mater eius *a.*1.
dicitur Maria;& fratres eius,Iacobus, & *Luc.*4.
56 Ioſeph, & Simon, & Iudas ? * & ſorores *c.*16.
eius, nonne omnes apud nos ſunt? Vnde *Ioan.* 6.
57 ergo huic omnia iſta?* Et ſcandalizaban- *c.*42.
tur in eo.Ieſus autem dixit eis: Non eſt
propheta ſine honore,niſi in patria ſua,&
58 in domo ſua. * Et non fecit ibi virtutes
multas,propter incredulitatem illorum.

CAP. XIIII.

1 IN illo tempore audiuit Herodes te- *Marc.* 6.
2 trarcha famam Ieſu:*& ait pueris ſuis: *b.* 14.
A Hic eſt Ioannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à *Luc.*9.*a.*
mortuis, & ideo virtutes operantur in 7.
3 eo.*‖Herodes enim tenuit Ioānem,& al- *Marc.* 6.
ligauit eum: & poſuit in carcerem pro- *c.*17.
4 pter Herodiadem vxorē fratris ſui. * Di- *Luc.*3.*d.*
cebat enim illi Ioānes: Non licet tibi ha- 19.
5 bere eam. * Et volens illum occidere, ti-
muit populum: ‖ quia ſicut prophetam ‖ *Inf.*21.
6 eum habebant.*Die autem natalis Hero- *c.*26.
dis ſaltauit filia Herodiadis in medio, &
7 placuit Herodi. * Vnde cum iuramento
pollicitus eſt ei dare quodcumque poſt u-
8 laſſet ab eo. * At illa præmonita à matre
ſuæ, Da mihi, inquit, hìc in diſco caput
9 Ioannis Baptiſtæ.*Et contriſtatus eſt rex:
propter iuramentum autem, & eos qui
10 pariter recumbebant, iuſsit dari. * Miſit-
11 que & decollauit Ioannem in carcere.*Et
allatum eſt caput eius in diſco,& datum
12 eſt puellæ, & attulit matri ſuæ. * Et ac-
B cedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus
eius,& ſepelierunt illud:& veniētes nun- ‖ *Luc.*9.
13 ciauerunt Ieſu. * ‖ Quod cùm audiſſet *b.*10.
Ieſus,receſsit inde in nauicula, in locum *Marc.*6.
deſertum ſeorſum: & cùm audiſſent tur- *d.*37.
bæ ſecutæ ſunt eum pedeſtres de ciuita- *Ioan.* 6.
14 tibus. * Et exiens vidit turbam multam, *b.*9.
& miſertus eſt eis, & curauit languidos
15 eorum. *Veſpere autem facto, acceſſerunt
ad eum diſcipuli eius, dicentes: Deſertus
eſt locus, & hora iam præteriit: dimitte
turbas, vt euntes in caſtella, emant ſibi
16 eſcas. * Ieſus autem dixit eis:Non habent
17 neceſſe ire:date illis vos manducare. *Re-
ſponderūt ei:Non habemus hìc niſi quin-
18 que panes,& duos piſces.*Qui ait eis:Af-
19 ferte mihi illos huc. * Et cùm iuſsiſſet
turbam diſcumbere ſuper fœnum, acce-
ptis quinque panibus,& duobus piſcibus,
aſpiciens in cælum benedixit,& fregit,&
dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem
20 turbis. *Et manducauerunt omnes,& ſa-
C turati ſunt.Et tulerunt reliquias, duode-
21 cim cophinos fragmentorū plenos.*Man- ‖ *Mar.*6.
ducantium autem fuit numerus,quinque *f.*44.
millia virorum, exceptis mulieribus, & *Ioan.* 6.
22 paruulis. ‖ Et ſtatim compulit Ieſus di- *b.*10.
ſcipulos

Digitized by Google

ſcipulos aſcendere in nauiculam, & præ-
cedere eum trans fretum, donec dimitte-
‖ Io.6. ret turbas. * Et dimiſſa turba, ‖ aſcendit 23
f.17. in mõtem ſolus orare. Veſpere autem fa-
cto ſolus erat ibi. * nauicula autẽ in me- 24
dio mari iactabatur fluctibus: erat enim
contrarius ventus. * Quarta autem vigi- 25
lia noctis, venit ad eos ambulans ſuper
mare. * Et videntes eum ſuper mare am- 26
bulantẽ, turbati ſunt dicentes: Quia phã-
taſma eſt. Et præ timore clamauerunt.
* Statímque Ieſus locutus eſt eis, dicens: 27
Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere. D
* Reſpondens autem Petrus dixit: Domi- 28
ne, ſi tu es, iube me ad te venire ſuper
aquas. * At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Pe- 29
trus de nauicula, ambulabat ſuper aquam
vt veniret ad Ieſum. * Videns verò ven- 30
tum validũ, timuit: & cùm cœpiſſet mer-
gi, clamauit dicens: Domine, ſaluum me
fac. * Et continuò Ieſus extendens manũ, 31
apprehendit eum: & ait illi; Modicæ fidei,
quare dubitaſti? * Et cùm aſcendiſſent in 32
nauiculam, ceſſauit ventus. * Qui autem 33
in nauicula erant, venerunt, & adoraue-
runt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.
‖ Mar.6. * ‖ Et cùm transfretaſſent, venerũt in ter- 34
g.53. ram Geneſar. * Et cùm cognouiſſent eum 35
viri loci illius, miſerunt in vniuerſam re-
gionem illam, & obtulerũt ei omnes ma-
le habentes: * & rogabant eum vt vel fim- 36
briam veſtimenti eius tangerent. Et qui-
cumque tetigerunt, ſalui facti ſunt.

CAP. XV.

Marc.7. TVnc acceſſerunt ad eum ab Ieroſo- 1
a.1. lymis Scribæ, & Phariſæi, dicentes: A
* Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur tra- 2
ditionem ſeniorum? non enim lauant
manus ſuas cùm panem manducant. * Ip-
ſe autem reſpondens ait illis: Quare & 3
& vos tranſgredimini mãdatum Dei pro-
pter traditionem veſtram? Nam Deus di-
‖ Exod. xit: * ‖ Honora patrem, & matrem; &: 4
20.c.12. ‖ Qui maledixerit patri, vel matri, morte
Deut. 5. moriatur. * Vos autem dicitis: Quicum- 5
b.16. que dixerit patri, vel matri, Munus quod-
Ephe. 6. cumque eſt ex me, tibi proderit: * & non 6
a.2. honorificabit patrem ſuum, aut matrem
‖ Exod. ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei
21.c.16. propter traditionem veſtram. * Hypocri- 7
Leu 20. tæ, bene prophetauit de vobis Iſaias, di-
b.9. cens: * ‖ Populus hic labiis me honorat: 8
Prou.20 cor autem eorum longè eſt à me. * Sine 9
c.20. cauſa autem colunt me, docentes doctri- B
‖ Iſa.29. nas & mandata hominum. * Et cõuocatis 10
d.13. ad ſe turbis, dixit eis: Audite, & intelli-
Mar. 7. gite. * Non quod intrat in os, coinquinat 11
a.6. hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc
coinquinat hominem. * Tunc accedentes 12
diſcipuli eius, dixerunt ei: Scis quia Pha-
riſæi audito verbo hoc, ſcandalizati ſunt?
‖ Io.15. * At ille reſpondens ait: ‖ Omnis plãta- 13
a.2. tio, quam non plantauit Pater meus cæ-
‖ Luc 6. leſtis, eradicabitur. * Sinite illos: ‖ cæci 14
f.39. ſunt, & duces cæcorum: cæcus autem ſi
Marc.7. cæco ducatum præſtet, ambo in foueam
c.17.

14 cadunt. * Reſpondens autem Petrus dixit
15 ei: Ediſſere nobis parabolam iſtam * At
ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu
17 eſtis? * Non intelligitis, quia omne quod
in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſ-
18 ſum emittitur? * Quæ autem procedunt
de ore, de corde exeunt, & ea coinquinãt
19 hominem: * de corde enim exeunt cogita-
C tiones malæ, homicidia, adulteria, forni-
cationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphe-
20 miæ. * hæc ſunt, quæ coinquinant homi-
nem. Non lotis autem manibus manduca-
21 re, non coinquinat hominem. * Et egreſ-
ſus inde Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & ‖ Mar.7.
22 Sidonis. * ‖ Et ecce mulier Chananæa à c.25.
finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei:
Miſerere mei Domine fili Dauid: filia
23 mea malè à dæmonio vexatur. * Qui
non reſpondit ei verbum. Et accedentes
diſcipuli eius rogabant eum dicentes: Di-
24 mitte eam: quia clamat poſt nos. * Ipſe
autem reſpondens ait: Non ſum miſſus ‖ Sup.10.
niſi ‖ ad oues, quæ perierunt domus Iſ- a.6.
25 rael * At illa venit, & adorauit eum, di- Ioan.10.
26 cens: Domine, adiuua me. * Qui reſpon- a.3.
dens ait: Non eſt bonum ſumere panem
27 filiorũ, & mittere canibus: * At illa dixit:
Etiam Domine: nam & catelli edunt de
micis, quæ cadunt de menſa dominorum
28 ſuorum. * Tunc reſpondens Ieſus, ait illi:
O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſi-
cut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa ho-
29 ra. * Et cùm tranſiſſet inde Ieſus, venit ſe-
cus Mare Galilææ: & aſcendens in mon- ‖ Iſa.35.
30 tem, ſedebat ibi. * ‖ Et acceſſerunt ad eum b.5.
D turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæ-
cos, claudos, debiles, & alios multos: &
proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit
31 eos: * ita vt turbæ mirarentur, videntes
mutos loquẽtes, claudos ambulantes, cæ-
cos videntes: & magnificabant Deum Iſ- ‖ Mar.8.
32 rael. * ‖ Ieſus autem, conuocatis diſcipulis a.1.
ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo
iam perſeuerant mecum, & non habent
quod manducent: & dimittere eos ieiunos
33 nolo, ne deficiant in via. * Et dicunt ei di-
ſcipuli: Vnde ergo nobis in deſerto panes
34 tantos, vt ſaturemus turbam tantam? * Et
ait illis Ieſus: Quot habetis panes? At illi
dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.
35 * Et præcepit turbæ, vt diſcumberent
36 ſuper terram. * Et accipiens ſeptem pa-
nes, & piſces, & gratias agens, fregit, &
dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt
37 populo. * Et comederunt omnes, & ſatu-
rati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmen-
38 tis, tulerunt ſeptem ſportas plenas. * Erant
autem qui manducauerunt, quattuor
millia hominum, extra paruulos & mu-
39 lieres. * Et, dimiſſa turba, aſcendit in na-
uiculam: & venit in fines Magedan.

CAP. XVI.

1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Mar. 8.
A Sadducæi tentantes: & rogauerunt b.12.
eum vt ſignum de cælo oſtenderet Luc. 12.
2 eis. * At ille reſpondens, ait illis: Facto g.54.

Digitized by Google

veſpere dicitis: Serenum erit, rubicundum
eſt enim cælum; * Et mane: Hodie tem- 3
peſtas, rutilat enim triſte cælum. * Fa- 4
ciem ergo cæli diiudicare noſtis: ſigna au-
‖ Suprà 12. c.39. tem temporum non poteſtis ſcire? ‖ Ge-
neratio mala & adultera ſignum quærit:
‖ Iona 2. & ſignum non dabitur ei, ‖ niſi ſignum
Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit. * Et 5
cùm veniſſent diſcipuli eius trans fre-
tum obliti ſunt panes accipere. * Qui di- 6
‖ Mar. 8 c.14. xit illis: ‖ Intuemini, & cauete à fermen-
to Phariſæorum & Sadducæorum. * At 7
Luc. 12. a.1. illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia pa-
nes non accepimus. * Sciens autem Ieſus, 8
dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ
fidei, quia panes non habetis? * Non- 9
‖ Suprà 14. c.17. dum intelligitis, neq; recordamini ‖ quin- B
Ioan. 6. b.9. que panum in quinque millia hominum,
& quot cophinos ſumpſiſtis? * neque ‖ ſe- 10
ptem panum in quatuor millia homi-
‖ Sup. 15 d.34. num, & quot ſportas ſumpſiſtis? * Qua- 11
re non intelligitis, quia non de pane di-
xi vobis: Cauete à fermento Phariſæo-
rum, & Sadducæorum? * Tunc intelle- 12
xerunt, quia non dixerit cauendum à
fermento panum, ſed à doctrina Phari-
‖ Mar. 8. c.27. ſæorum, & Sadducæorum. * ‖ Venit au- 13
tem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi: &
Luc. 9. c.18. interrogabat diſcipulos ſuos, dicẽs: Quem
dicunt homines eſſe Filium hominis?
* At illi dixerunt: Alij Ioannem Bapti- 14
ſtam, alij autem Eliam, alij verò Iere- C
miam, aut vnum ex prophetis. * Dicit 15
illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe di-
‖ Ioan. 6. g.69. citis? * Reſpondens Simon Petrus dixit: 16
‖ Tu es Chriſtus, filius Dei viui. * Re- 17
ſpondens autem Ieſus, dixit ei: Beatus
es Simon Bar Iona: quia caro & ſanguis
‖ Ioan. 1. f.42. non reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui
in cælis eſt. * ‖ Et ego dico tibi, quia tu 18
es Petrus, & ſuper hanc petram ædifica-
bo eccleſiam meam, & portæ inferi non
‖ Iſa. 22 g.24. præualebunt aduerſus eam. * Et tibi da- 19
Ioã. 20. e.23. bo claues regni cælorum. Et quodcum-
que ligaueris ſuper terram, erit ligatum
& in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper
terram, erit ſolutum & in cælis. * Tunc 20
præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini di-
cerent quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus. * Ex- 21
inde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis,
quia oporteret eum ire Ieroſolymam,
& multa pati à ſenioribus, & Scribis, &
principibus ſacerdotum, & occidi, &
tertia die reſurgere. * Et aſſumens eum 22
‖ Mar. 8. d.33. Petrus, cœpit increpare illum dicens: D
Abſit à te, Domine: non erit tibi hoc.
‖ Suprà 10. d.38. * Qui conuerſus, dixit Petro: Vade 23
Luc. 9. g.23. & 14 f.17 poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia
non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ
hominum. * Tunc Ieſus dixit diſcipulis 24
ſuis: ‖ Si quis vult poſt me venire, abne-
& 17. f.33. get ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, &
ſequatur me. * ‖ Qui enim voluerit ani- 25
Ioã. 12. d.25. mam ſuam ſaluam facere, perdet eam, qui
autem perdiderit animam ſuam propter
me, inueniet eam. * Quid enim prodeſt 26

homini, ſi mundum vniuerſum lucretur,
animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?
Aut quam dabit homo commutationem
27 pro anima ſua? * Filius enim hominis
venturus eſt in gloria Patris ſui cum an-
gelis ſuis: & tunc reddet vnicuique ſe- ‖ Act. 17 g.31.
28 cundùm opera eius. * Amen dico vobis, Rom. 2. a.6
‖ ſunt quidam de hîc ſtantibus, qui non
guſtabunt mortem, donec videant Filium
hominis venientem in regno ſuo.

CAP. XVII.

1 A ET ‖ poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Pe- ‖ Marc. 9 a.1.
trum, & Iacobum, & Ioannem fra- Luc. 9. c.27.
trem eius, & ducit illos in montem ex- ‖ Mar. 9. a.2.
2 celſum ſeorſum: * & transfiguratus eſt Luc. 9. d.28.
ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut
ſol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba
3 ſicut nix. * Et ecce apparuerunt illis
4 Moyſes & Elias cum eo loquentes. * Re-
ſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum:
Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis, fa-
ciamus hîc tria tabernacula, tibi vnum,
5 Moyſi vnum, & Eliæ vnum. * Adhuc eo ‖ 2. Pet. 1. d.17.
loquente, ecce nubes lucida obumbrauit Sup. 3. d.17.
eos. ‖ Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt
Filius meus dilectus, in quo mihi bene
6 complacui: ipſum audite. * Et audientes
diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, &
7 timuerunt valde. * Et acceſſit Ieſus, &
tetigit eos: dixítque eis: Surgite, & nolite
8 timere. * Leuantes autem oculos ſuos, ne-
9 minem viderunt, niſi ſolum Ieſum. * Et
B deſcendentibus illis de monte, præcepit
eis Ieſus, dicens: Nemini dixeritis viſio-
nem, donec Filius hominis à mortuis re-
10 ſurgat. * Et interrogauerunt eum diſci-
puli, dicentes: ‖ Quid ergo Scribæ dicunt ‖ Mar. 9. b.11.
quòd Eliam oporteat primum venire? Mala. 4. b.5.
11 At ille reſpondens, ait eis: * Elias quidem
12 venturus eſt, & reſtituet omnia. * dico au- ‖ Sup. 11 b.4.
tem vobis, ‖ quia Elias iam venit, & non
cognouerunt eum, ‖ ſed fecerunt in eo ‖ Suprà 14. a.9.
13 quæcumque voluerunt. Sic & Filius ho- ‖ Mar. 9. c.17.
minis paſſurus eſt ab eis. * Tunc intelle-
14 xerunt diſcipuli, quia de Ioanne Baptiſta Luc. 9. e.38.
dixiſſet eis. * ‖ Et cùm veniſſet ad tur-
bam, acceſſit ad eum homo genibus pro-
uolutus ante eum, dicens: Domine, mi-
ſerere filio meo, quia lunaticus eſt, &
15 malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem,
& crebrò in aquam. * & obtuli eum di-
16 ſcipulis tuis, & non potuerunt curare
eum. * Reſpondens autem Ieſus, ait: O ge-
neratio incredula, & peruerſa, quouſque
17 ero vobiſcum? vſquequo patiar vos? Af-
C ferte huc illum ad me. * Et increpauit
18 illum Ieſus, & exiit ab eo dæmonium, &
curatus eſt puer ex illa hora. * Tunc ac-
ceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, &
19 dixerunt: Quare nos non potuimus eiice-
re illum? * Dixit illis Ieſus: Propter incre-
dulitatem veſtram. ‖ Amen quippe dico ‖ Luc. 17 b.6.
vobis, ſi habueritis fidem, ſicut granum
ſinapis, dicetis mõti huic, Trãſi hinc illuc,
& tranſibit, & nihil impoſſibile erit vo-
20 bis. * Hoc autẽ genus non eiicitur niſi per
oratio

Digitized by Google

orationem, & ieiunium. * Conuerſanti- 21
bus autem eis in Galilæa, dixit illis Ie-
ſus : ‖ Filius hominis tradendus eſt in
manus hominum : * & occident eum, & 22
tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt ve-
hementer. * Et cùm veniſſent Capharnaũ, 23
acceſſerunt qui didrachma accipiebãt, ad D
Petrum, & dixerunt ei : Magiſter veſter
non ſoluit didrachma? * Ait : Etiam. Et 24
cùm intraſſet in domum, præuenit eum
Ieſus, dicens : Quid tibi videtur Simon?
Reges terræ à quibus accipiunt tributum
vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?
* Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Ieſus: 25
Ergo liberi ſunt filij. * Vt autem non 26
ſcãdalizemus eos, vade ad mare, & mitte
hamum: & eum piſcem, qui primus aſcẽ-
derit, tolle : & aperto ore eius, inuenies
ſtaterẽ: illum ſumens, da eis pro me, & te.

CAP. XVIII.

IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ie- 1
ſum, dicentes : Quis, putas, maior eſt in A
regno cælorum? * Et aduocans Ieſus par- 2
uulum, ſtatuit eum in medio eorum, * & 3
dixit : Amen dico vobis, niſi conuerſi
fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non
intrabitis in regnum cælorum. * Quicun- 4
que ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus
iſte, hic eſt maior in regno cælorum. * Et 5
qui ſuſceperit vnum paruulum talem in
nomine meo, me ſuſcipit. * ‖ qui autem 6
ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui
in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur
mola aſinaria in collo eius, & demergatur
in profundum maris. * Væ mundo à ſcan- 7
dalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcanda-
la: verumtamen væ homini illi, per quem
ſcandalum venit. * ‖ Si autem manus tua, 8
vel pes tuus ſcandalizat te; abſcide eum,
& proiice abs te: bonum tibi eſt ad vitam
ingredi debilem, vel claudum, quàm duas
manus vel duos pedes habentem mitti in
ignem æternum. * Et ſi oculus tuus ſcan- 9
dalizat te, erue eum, & proiice abs te: B
bonum tibi eſt cum vno oculo in vitam
intrare, quàm duos oculos habẽtem mit-
ti in gehennam ignis. * Videte ne contem- 10
natis vnum ex his puſillis: dico enim vo-
bis, ‖ quia angeli eorum in cælis ſemper
vident faciem patris mei, qui in cælis eſt.
* ‖ Venit enim filius hominis ſaluare 11
quod perierat. * Quid vobis videtur? ſi 12
fuerint alicui centum oues, & errauerit
vna ex eis: nónne relinquit nonagintano-
uem in mõtibus, & vadit quærere eã quæ
errauit? * & ſi contigerit vt inueniat eam: 13
Amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam
magis quàm ſuper nonagintanouem, quæ
non errauerunt. * Sic non eſt voluntas an- 14
te Patrem veſtrum, qui in cælis eſt, vt
pereat vnus de puſillis iſtis. * ‖ Si autem 15
peccauerit in te frater tuus, vade, & cor-
ripe eũ inter te & ipſum ſolum. ſi te au-
dierit, lucratus eris fratrem tuũ. * ſi autem 16
te non audierit, adhibe tecũ adhuc vnum C
vel duos, ‖ vt in ore duorum vel trium

‖ Mar. 9. e. 31. Luc. 9. f. 44. Inf. 20. c. 18.
Mar. 9. e. 34. Luc. 9. f. 46. Inf. 19. b. 14. 1. Cor. 14. d. 20
‖ Mar. 9. f. 42. Luc. 17. a. 1.
‖ Sup. 5. e. 30. Mar. 9. g. 43.
‖ Pſal. 33. a. 8.
‖ Luc. 19. b. 10. Luc. 15. a. 4.
‖ Luc. 17. a. 3. Leu. 19. d. 17. Eccl. 19. b. 13. Iac. 5. d. 19.
‖ Deu. 19. b. 15. 2. Cor. 13. a. 1. Heb. 10. e. 28. Ioan. 8. c. 17.

17 teſtium ſtet omne verbum. * Quòd ſi non
audierit eos, dic eccleſię. ſi autem eccleſiã
non audierit, ſit tibi ſicut ‖ ethnicus & ‖ 2. Theſ. 3. d. 14.
18 publicanus. * ‖ Amẽ dico vobis, quæcum- 1. Cor. 5.
que alligaueritis ſuper terram, erunt li- b. 9.
gata & in cælo: & quæcumque ſolueritis ‖ Ioan.
ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. 20. e. 23.
19 * Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis
conſenſerint ſuper terram, de omni re
quamcumque petierint, fiet illis à pa-
20 tre meo, qui in cælis eſt. * Vbi enim ſunt
duo vel tres congregati in nomine meo,
21 ibi ſum in medio eorum. * Tunc accedens
Petrus ad eum, dixit : ‖ Domine quoties ‖ Luc.
peccabit in me frater meus, & dimittam 17. a. 4.
22 ei vſque ſepties? * Dicit illi Ieſus : Nõ
dico tibi vſque ſepties; ſed vſque ſeptua-
23 gies ſepties. * Ideo aſſimilatum eſt regnũ
cælorũ homini regi, qui voluit rationem
24 ponere cum ſeruis ſuis. * Et cùm cœpiſ-
ſet rationem ponere, oblatus eſt ei vnus,
25 qui debebat ei decẽ millia talenta. * Cùm
autem non haberet vnde redderet, iuſſit
eum dominus eius venundari, & vxorem
eius, & filios, & omnia quæ habebat, &
26 reddi. * Procidens autem ſeruus ille, ora-
D bat eum, dicens : Patientiam habe in me,
27 & omnia reddam tibi. * Miſertus autem
dominus ſerui illius, dimiſit eum, & de-
28 bitum dimiſit ei. * Egreſſus autem ſeruus
ille, inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui
debebat ei centum denarios: & tenẽs ſuf-
focabat eum, dicens : Redde quod debes.
29 * Et procidens conſeruus eius, rogabat
eum, dicens : Patientiam habe in me, &
30 omnia reddam tibi. * Ille autem noluit:
ſed abiit, & miſit eum in carcerem, donec
31 redderet debitum. * Videntes autem con-
ſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſunt
valde: & venerunt, & narrauerunt domi-
32 no ſuo omnia quæ facta fuerant. * Tunc
vocauit illum dominus ſuus: & ait illi:
Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi
33 quoniã rogaſti me: * nónne ergo oportuit
& te miſereri conſerui tui, ſicut & ego
34 tui miſertus ſum? * Et iratus dominus
eius tradidit eum tortoribus, quoadvſque
35 redderet vniuerſum debitum. * Sic & Pa-
ter meus cæleſtis faciet vobis, ſi non re-
miſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cor-
dibus veſtris.

CAP. XIX.

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet
A Ieſus ſermones iſtos, migrauit à Ga-
lilæa, & ‖ venit in fines Iudææ trans Ior- ‖ Mar. 10. a. 1.
2 danem, * & ſecutæ ſunt eum turbæ mul-
3 tæ, & curauit eos ibi. * ‖ Et acceſſerunt ‖ Mar. 10. a. 2.
ad eum Phariſæi tentantes eum, & di-
centes : Si licet homini dimittere vxorem ‖ Gen. 1. d. 27.
4 ſuam, quacumque ex cauſa? * Qui re-
ſpondens, ait eis : Non legiſtis, quia ‖ Gen. 2. d. 24.
‖ qui fecit hominem ab initio, maſculum
5 & feminam fecit eos? & dixit : * ‖ Pro- Epheſ. 5. g. 31.
pter hoc dimittet homo patrem, & ma- 1. Cor. 6.
trem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt d. 16.
6 duo in carne vna. * Itaque iam non ſunt

Digitized by Google

duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus con-
iunxit,homo non ſeparet. * Dicunt illi: 7
‖ Deu. ‖ Quid ergo Moyſes mandauit dare libel-
24.a.1. lum repudij,& dimittere?* Ait illis:Quo- 8
niam Moyſes ad duritiam cordis veſtri B
permiſit vobis dimittere vxores veſtras:
‖ Sup.5. ab initio autem non fuit ſic.*‖ Dico au- 9
c.32. tem vobis, quia quicũque dimiſerit vxo-
Mar.10 rem ſuam,niſi ob fornicationem,& aliam
b.11. duxerit , mœchatur : & qui dimiſſam
Luc.16. duxerit , mœchatur. * Dicunt ei diſcipu- 10
d.18. li eius:Si ita eſt cauſa hominis cum vxo-
1.Cor.7. re, non expedit nubere. * Qui dixit illis: 11
b.18. Nõ omnes capiunt verbum iſtud, ſed qui-
bus datum eſt. * Sunt enim eunuchi , qui
de matris vtero ſic nati ſunt:& ſunt eu- 12
nuchi,qui facti ſunt ab hominibus:& sũt
eunuchi,qui ſe ipſos caſtrauerunt propter
regnum cælorũ.Qui poteſt capere,capiat.
‖ Mar. * ‖ Tunc oblati ſunt ei paruuli,vt manus 13
10.b.13 eis imponeret,& oraret. Diſcipuli autem
Luc.18. increpabant eos.* Ieſus verò ait eis: ‖ Si- 14
c.15. nite paruulos, & nolite eos prohibere ad
‖ Sup.18 me venire:talium eſt enim regnum cælo-
a.3. rum. * Et cùm impoſuiſſet eis manus, a- 15
‖ Mar. biit inde.*‖ Et ecce vnus accedens,ait illi: 16
10.c.17 Magiſter bone , quid boni faciam vt ha-
Luc.18. beam vitam æternam?*Qui dixit ei:Quid 17
d. 16. me interrogas de bono ? Vnus eſt bonus,
Deus. Si autem vis ad vitam ingredi,ſer-
ua mandata.* Dicit illi : Quæ?Ieſus au- 18
‖ Exod. tem dixit: ‖ Non homicidium facies:Non C
20.c.13. adulterabis:Nõ facies furtum:Nõ falſum
teſtimoniũ dices:*Honora patrem tuum, 19
& matrem tuam : &, Diliges proximum
tuum ſicut teipſum. * Dicit illi adoleſ- 20
ſcens : Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute
mea,quid adhuc mihi deeſt? [illegible] illi Ie- 21
ſus : Si vis perfectus eſſe, vade,vende quæ
habes , & da pauperibus, & habebis theſ-
ſaurũ in cælo:& veni,ſequere me. * Cùm 22
audiſſet autem adoleſcens verbum , abiit
triſtis : erat enim habens multas poſſeſ-
ſiones. * Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis: 23
Amen dico vobis , quia diues difficilè in-
trabit in regnum cælorum. * Et iterum 24
dico vobis : Facilius eſt camelũ per fora-
men acus tranſire , quàm diuitem intrare
in regnum cælorum.* Auditis autem his, 25
diſcipuli mirabantur valde,dicentes:Quis D
ergo poterit ſaluus eſſe?*Aſpiciens autem 26
Ieſus, dixit illis : Apud homines hoc im-
poſſibile eſt : apud Deum autem omnia
poſſibilia ſunt.* Tunc reſpondens Petrus 27
dixit ei : Ecce nos reliquimus omnia , &
ſecuti ſumus te:quid ergo erit nobis?*Ie- 28
ſus autem dixit illis : Amen dico vobis,
quòd vos qui ſecuti eſtis me,in regenera-
‖ Inf.20. tione,cùm ſederit Filius hominis in ſede
b.16. maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſe-
Mar.10 des duodecim,iudicãtes duodecim tribus
d.31. Iſrael. * Et omnis qui reliquerit domum, 29
Luc.13. vel fratres,aut ſorores , aut patrem , aut
f.30. matrem,aut vxorem,aut filios,aut agros,
propter nomen meum , centuplum acci-
piet,& vitam æternam poſſidebit.*‖ Mul- 30
ti autem erunt primi nouiſſimi,& nouiſ-
ſimi primi.

CAP. XX.

1 Simile eſt regnum cælorũ homini pa-
A trifamilias , qui exiit primo mane
conducere operarios in vineam ſuam.
2 *Conuentione autem facta cum operariis
ex denario diurno , miſit eos in vineam
3 ſuã.*Et egreſſus circa horam tertiam,vi-
4 dit alios ſtantes in foro otioſos,* & dixit
illis:Ite & vos in vineam meam, & quod
5 iuſtum fuerit dabo vobis. * Illi autem
abierũt.Iterum autem exiit circa ſextam
6 & nonam horam:& fecit ſimiliter.*Cir-
ca vndecimam verò exiit,& inuenit alios
ſtantes,& dicit illis : Quid hic ſtatis tota
7 die otioſi*? Dicunt ei : Quia nemo nos
conduxit. Dicit illis:Ite & vos in vineam
8 meam.*Cùm ſerò autem factum eſſet,di-
cit Dominus vineę procuratori ſuo:Voca
operarios,& redde illis mercedem, inci-
9 piens à nouiſſimis vſq; ad primos.* Cùm
B veniſſent ergo qui circa vndecimã horam
venerant , acceperunt ſingulos denarios.
10 *Venientes autem & primi,arbitrati ſunt
quòd plus eſſent accepturi:acceperũt au-
11 tem & ipſi ſingulos denarios. * Et acci-
pientes murmurabant aduerſus patrem
12 familias,* dicentes:Hi nouiſſimi vna ho-
ra fecerunt , & pares illos nobis feciſti,
13 qui portauimus pondus diei,& æſtus.*At
ille reſpondens vni eorum, dixit : Amice
non facio tibi iniuriam : nónne ex dena-
14 rio conueniſti mecum?*Tolle quod tuum
eſt, & vade : volo autem & huic nouiſſi-
15 mo dare ſicut & tibi.* Aut non licet mi-
hi quod volo,facere ? an oculus tuus ne-
16 quam eſt,quia ego bonus ſum?*‖ Sic erũt ‖ Sup.19
nouiſſimi primi,& primi nouiſſimi:mul- a.30.
ti enim ſunt vocati , pauci verò electi. Mar.10
17 * ‖ Et aſcendens Ieſus Ieroſolymam, aſ- d.38.
ſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò , & Luc.13.
18 ait illis:* Ecce aſcendimus Ieroſolymam, f.31.
& filius hominis tradetur principibus ſa- ‖ Mar.
19 cerdotum,* & Scribis,& condemnabunt 10.f.31
eum morte , & tradent eum Gentibus ad Luc.18.
C illudendum, & flagellandum, & crucifi- f.31.
20 gendum, & tertia die reſurget. *‖ Tunc ‖ Mar.
acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi 10 e.35.
cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid
21 ab eo. * Qui dixit ei : Quid vis ? Ait illi:
Dic vt ſedeant hi duo filij mei , vnus ad
dexteram tuam , & vnus ad ſiniſtram, in
22 regno tuo. * Reſpondens autem Ieſus,di-
xit : Neſcitis quid petatis.Poteſtis bibere
calicem,quem ego bibiturus ſum?Dicunt
23 ei:Poſſumus. * Ait illis:Calicem quidem
meum bibetis : ſedere autem ad dexte-
ram meam vel ſiniſtram , non eſt meum
dare vobis , ſed quibus paratum eſt à Pa-
24 tre meo.*‖ Et audientes decem,indignati
25 ſunt de duobus fratribus. *‖ Ieſus autem ‖ Mar.
vocauit eos ad ſe, & ait:Scitis quia prin- 10.f.42
cipes gentium dominantur eorum : & ‖ Luc.22
qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in c.25.
26 eos. * Non ita erit inter vos : ſed qui-
cum

cumque voluerit inter vos maior fieri, ſit D
veſter miniſter : * & qui voluerit inter 27
‖ *Phil. 2. a. 7.* vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.* ‖ ſicut 28
filius hominis non venit miniſtrari, ſed
‖ *Mar. 10. g. 46* miniſtrare, & dare animam ſuam, re-
demptionem pro multis.* ‖ Et egredienti- 29
Luc. 18. f. 35. bus illis ab Iericho, ſecuta eſt eum turba
multa : ‖ & ecce duo cæci ſedentes ſecus 30
viam, audierunt quia Ieſus tranſiret : &
clamauerunt, dicentes: Domine, miſerere
noſtri, fili Dauid.* Turba autem incre- 31
pabat eos vt tacerent. At illi magis cla-
mabant, dicentes : Domine, miſerere no-
ſtri, fili Dauid.* Et ſtetit Ieſus, & vocauit 32
eos, & ait : Quid vultis vt faciam vobis?
*Dicunt illi: Domine, vt aperiantur oculi 33
noſtri.* Miſertus autem eorum Ieſus, teti- 34
git oculos eorum. Et confeſtim viderunt,
& ſecuti ſunt eum.

CAP. XXI.

Mar. 11 a. 1. ET cùm appropinquaſſent Ieroſo- 1
Luc. 9. c. 20. lymis, & veniſſent Bethphage ad A
Montem oliueti : tunc Ieſus miſit duos
diſcipulos,* dicens eis: Ite in caſtellum; 2
quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis
aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſol-
uite, & adducite mihi : * & ſi quis vobis 3
aliquid dixerit, dicite quia Dominus his
opus habet : & confeſtim dimittet eos.
*Hoc autem totum factum eſt, vt adim- 4
pleretur quod dictum eſt per Prophetam
‖ *Iſai. 62 a. 11.* dicentem: * ‖ Dicite filiæ Sion : Ecce rex 5
Zach. 9. b. 9. tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper
aſinam, & pullum filiũ ſubiugalis.* Eun- 6
Ioan. 12. b. 15. tes autem diſcipuli fecerunt ſicut præce-
pit illis Ieſus. * Et adduxerunt aſinam, 7
& pullum: & impoſuerunt ſuper eos ve-
ſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fece-
runt.* Plurima autem turba ſtrauerunt 8
veſtimenta ſuá in via: alij autem cædebãt
ramos de arboribus, & ſternebant in via:
* turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ 9
‖ *Pſal. 117. d. 26.* ſequebantur, clamabant dicentes : ‖ Ho-
ſanna filio Dauid : benedictus, qui venit
in nomine Domini: hoſanna in altiſsimis.
Mar. 11 b. 9. * Et cùm intraſſet Ieroſolymam, com- 10
mota eſt vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt B
Luc. 19. g. 38. hic?* Populi autem dicebant : Hic eſt Ie- 11
ſus propheta à Nazareth Galilææ. * ‖ Et 12
‖ *Ioan. 2 c. 14.* intrauit Ieſus in templum Dei, & eii-
ciebat omnes vendentes & ementes in tẽ-
‖ *Deut. 14. c. 25* plo; & menſas numulariorum, & cathe-
dras vendentium columbas euertit : * & 13
Iſa. 56. c. 7. dicit eis: Scriptum eſt: ‖ Domus mea do-
mus orationis vocabitur : vos autem fe-
Ier. 7. b. 11. ciſtis illam ſpeluncam latronum.* Et ac- 14
ceſſerunt ad eum cæci & claudi in tem-
plo: & ſanauit eos.* Videntes autem prin- 15
cipes ſacerdotũ, & Scribæ, mirabi[illegible]
fecit, & pueros clamantes in temp[illegible]
dicentes: Hoſanna filio Dauid : in[illegible]i
ſunt,* & dixerunt ei : Audis quid [illegible]i- 16
cunt: Ieſus autem dixit eis : Vtique num-
‖ *Pſal. 8. b. 3.* quam legiſtis: ‖ Quia ex ore infantium &
lactentium perfeciſti laudem? * Et reli- 17
ctis illis, abiit foras extra Ciuitatem in

18 Bethaniam: ibique manſit.* Mane autem
19 reuertens in ciuitatem, eſuriit.* ‖ Et vi- ‖ *Mar.*
dens fici arborem vnam ſecus viam, venit *11. b. 13.*
ad eam : & nihil inuenit in ea niſi folia
tantùm: & ait illi : Numquam ex te fru-
ctus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta
20 eſt continuò ficulnea. * ‖ Et videntes di- ‖ *Mar.*
ſcipuli, mirati ſunt, dicentes : Quomodo *11. c. 20.*
21 continuò aruit? * Reſpondens autem Ie-
ſus, ait eis: Amen dico vobis, ſi habueritis
fidem, & non hæſitaueritis, non ſolùm de
ficulnea facietis, ſed etſi monti huic di-
xeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet.
22 * ‖ Et omnia quæcũque petieritis in ora- ‖ *Sup. 7. a. 7.*
23 tione credentes accipietis. * Et cùm ve-
niſſent in templum, acceſſerunt ad eum *1. Ioan. 3. d. 22.*
docẽtem, principes ſacerdotum, & ſenio-
res populi, dicentes : ‖ In qua poteſtate ‖ *Mar.*
hæc facis? Et quis dedit tibi hanc poteſta- *11. d. 24*
24 tem? Reſpondens Ieſus dixit eis : In- *Luc. 20. a. 2.*
terrogabo vos & ego vnum ſermonem:
quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam
25 in qua poteſtate hæc facio. * Baptiſmus
C Ioannis vnde erat? è cælo, an ex homini-
bus? At illi cogitabant inter ſe, dicentes:
26 * Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Quare
ergo non credidiſtis illi? Si autem dixeri-
mus, ex hominibus, timemus turbam:
‖ omnes enim habebant Ioannem ſicut ‖ *Sup. 14 a. 5.*
27 prophetam.* Et reſpondentes Ieſu, dixe-
runt: Neſcimus. Ait illis & ipſe : Nec ego
dico vobis in qua poteſtate hæc facio.
28 * Quid autem vobis videtur? Homo qui-
dam habebat duos filios, & accedens ad
primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in
29 vinea mea. * Ille autem reſpondens, ait:
Nolo : Poſtea autem, pœnitentia motus,
30 abiit.* accedens autem ad alterum, dixit
ſimiliter. At ille reſpondens, ait : Eo, do-
31 mine, & non iuit. * quis ex duobus fecit
voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Di-
cit illis Ieſus: Amen dico vobis, quia pu-
blicani, & meretrices præcedent vos in
32 regnum Dei.* Venit enim ad vos Ioannes
in via iuſtitiæ, & non crediſtis ei: publi-
cani autem, & meretrices crediderunt ei:
vos autem videntes nec pœnitentiam ha-
33 buiſtis poſtea, vt crederetis ei. * Aliam
D parabolam audite: ‖ Homo erat paterfa- ‖ *Mar.*
milias, qui plantauit vineam, & ſepẽ cir- *12. a. 1.*
cumdedit ei, & fodit in ea torcular, & æ- *Luc. 20. b. 9.*
dificauit turrim, & locauit eam agrico-
34 lis, & peregrè profectus eſt.* Cùm autem *Iſa. 5. a. 6.*
tempus fructuum appropinquaſſet, miſit
ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperẽt fru- *Ier. 2. d. 21.*
35 ctus eius.* Et agricolæ, apprehenſis ſeruis
eius, alium ceciderunt, alium occiderunt,
36 alium verò lapidauerunt.* Iterum mi-
ſit alios ſeruos plures prioribus, & fece-
37 runt illis ſimiliter. * Nouiſsimè autem
miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebũ- ‖ *Inf. 26. a. 3. &*
38 tur filium meum.* Agricolæ autem vidẽ- *27. a. 2.*
tes filium, dixerunt intra ſe: ‖ Hic eſt he- *Ioan. 12*
res, venite, occidamus eum, & habebimus *g. 53.*
39 hereditatem eius. * Et apprehenſum eum
eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

* Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid 40
faciet agricolis illis? * Aiunt illi: Malos 41
malè perdet: & vineã ſuam locabit aliis
agricolis, qui reddant ei fructum tempo-
ribus ſuis. * Dicit illis Ieſus: Numquam 42
‖ Pſal. 117. 22.
legiſtis in Scripturis: ‖ Lapidem quem re-
probauerunt ædificantes, hic factus eſt in
caput anguli? A Domino factũ eſt iſtud, &
Act. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. a. 7.
eſt mirabile in oculis noſtris: * ideo dico
vobis, quia auferetur à vobis regnũ Dei, 43
& dabitur genti facienti fructus eius. * Et 44
qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, con-
fringetur: ſuper quem verò ceciderit, cõ-
teret eum. * Et cùm audiſſent principes 45
ſacerdotum & Phariſæi parabolas eius,
cognouerunt quòd de ipſis diceret. * Et 46
quærentes eum tenere, timuerunt turbas:
quoniam ſicut prophetam eum habebãt.

CAP. XXII.

Luc. 14. d. 16. Apoc. 19 b. 9.
ET reſpondens Ieſus, dixit iterum in 1
parabolis eis, dicens: * Simile factum A
eſt regnum cælorum homini regi, qui 2
fecit nuptias filio ſuo. * Et miſit ſeruos 3
ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nole-
bant venire. * Iterum miſit alios ſeruos, 4
dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium
meum paraui, tauri mei & altilia occiſa
ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias.
* Illi autem neglexerunt: & abierunt, a- 5
lius in villam ſuam, alius verò ad nego-
tiationem ſuam: * reliqui verò tenuerunt 6
ſeruos eius, & contumeliis affectos occi-
derunt. * Rex autem cùm audiſſet, iratus 7
eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit ho-
micidas illos, & ciuitatem illorũ ſuccen-
dit. * Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem 8
paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non
fuerũt digni. * ite ergo ad exitus viarum, 9
& quoſcumque inueneritis, vocate ad nu-
ptias. * Et egreſſi ſerui eius in vias, con- 10
gregauerunt omnes quos inuenerũt, ma- B
los & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ di-
ſcumbentium. * Intrauit autem rex vt vi- 11
deret diſcumbentes, & vidit ibi hominem
non veſtitum veſte nuptiali. * Et ait illi: 12
Amice, quomodo huc intraſti non habẽs
veſtem nuptialem? At ille obmutuit. * Tũc 13
Sup. 8. b. 12. & 13. f. 42. Luc. 13. e. 30.
dixit rex miniſtris: ‖ Ligatis manibus &
pedibus eius, mittite eum in tenebras ex-
teriores: ibi erit fletus, & ſtridor den-
tium. * Multi enim ſunt vocati, pauci ve- 14
rò electi. * ‖ Tunc abeuntes Phariſæi, con- 15
‖ Mar. 12. b. 13 Luc. 20. d. 20.
ſilium inierunt vt caperent eum in ſer-
mone. * Et mittunt ei diſcipulos ſuos 16
cum Herodianis, dicentes: Magiſter, ſci-
mus quia verax es, & viam Dei in verita-
te doces, & non eſt tibi cura de aliquo:
non enim reſpicis perſonam hominum:
* dic ergo nobis quid tibi videtur, licet 17
cenſum dare Cæſari, an non? * Cognita 18
autem Ieſus nequitia eorum, ait: Quid
me tentatis hypocritæ? * oſtendite mihi 19
numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei
denarium. * Et ait illis Ieſus: Cuius eſt 20
‖ Rom. 13. b. 7.
imago hæc, & ſuperſcriptio? * Dicunt ei: 21
Cæſaris. Tunc ait illis: ‖ Reddite ergo
quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt
22 Dei, Deo. * Et audientes mirati ſunt, &
23 relicto eo abierunt. * In die illo acceſſe-
C runt ad eum Sadducæi, qui dicunt non
eſſe reſurrectionem: & interrogauerunt
‖ Mar. 12. b. 18. Luc. 20. d. 28. Act. 23. b. 8. Deut. 25 b. 5.
24 eum, * dicentes: Magiſter, Moyſes dixit:
‖ Si quis mortuus fuerit non habens filiũ,
vt ducat frater eius vxorem illius, & ſu-
25 ſcitet ſemen fratri ſuo. * Erant autem
apud nos ſeptem fratres: & primus, vxo-
re ducta, defunctus eſt: & non habens ſe-
men, reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.
26 * Similiter ſecundus, & tertius vſque ad
27 ſeptimum. * Nouiſſimè autem omnium &
28 mulier defuncta eſt. * In reſurrectione er-
go cuius erit de ſeptem vxor? omnes enim
29 habuerunt eam. * Reſpondens autem Ie-
ſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas,
30 neque virtutem Dei. * In reſurrectione
enim, neque nubent, neque nubentur: ſed
31 erunt ſicut angeli Dei in cælo. * De re-
ſurrectione autem mortuorum non legi-
ſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis:
‖ Exo. 3. b. 6.
32 * ‖ Ego ſum Deus Abrahã, & Deus Iſaac,
D & Deus Iacob? Non eſt Deus mortuorum
33 ſed viuentium. * Et audientes turbæ, mi-
‖ Mar. 12. c. 28. Luc. 10. e. 27.
34 rabantur in doctrina eius. * ‖ Phariſæi au-
tem audientes quòd ſilentium impoſuiſ-
35 ſet Sadducæis, conuenerunt in vnum: * &
interrogauit eum vnus ex eis legis doctor
36 tentans eum: * Magiſter quod eſt manda-
37 tum magnum in Lege? * Ait illi Ieſus:
‖ Deu. 6. a. 5.
‖ Diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & in tota anima tua, & in to-
38 ta mente tua. * Hoc eſt maximum, & pri-
39 mum mandatum. * Secundum autem ſi-
‖ Leu. 19 d. 18. Mar. 12 d. 31. Luc. 20. f. 41.
mile eſt huic: ‖ Diliges proximum tuum,
40 ſicut teipſum. * In his duobus mandatis
41 vniuerſa lex pendet, & prophetæ. * Con-
gregatis autem Phariſæis, interrogauit
42 eos Ieſus, dicens: Quid vobis videtur de
Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei: Dauid.
‖ Pſal. 109. a. 1.
43 * Ait illis: Quomodo ergo Dauid in ſpiri-
44 tu vocat eum Dominum, dicens: * ‖ Dixit
Dominus Domino meo: ſede à dextris
meis, donec ponam inimicos tuos ſcabel-
45 lum pedum tuorum? * Si ergo Dauid vo-
cat eum Dominum, quomodo filius eius
46 eſt? * Et nemo poterat ei reſpondere ver-
bum: neque auſus fuit quiſquam ex illa
die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

‖ 2. Eſd. 8. a. 4. ‖ Luc. 11 g. 46. Act. 15. c. 10. Deu. 6. b. 8. Num. 15 d. 38. ‖ Mar. 12. d. 38 Luc. 11. f. 43. & 20. g. 46
1 TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas, &
2 ad diſcipulos ſuos, * dicens: Super
A cathedram Moyſi ‖ ſederunt Scribæ, &
3 Phariſæi. * Omnia ergo quæcumque di-
xerint vobis, ſeruate, & facite: ſecundùm
opera verò eorum nolite facere: dicunt
4 c[illegible] & non faciunt. * ‖ Alligant enim
o[illegible] grauia, & importabilia, & impo-
n[illegible] humeros hominum: digito au-
5 te[illegible] nolunt ea mouere. * Omnia ve-
rò opera ſua faciunt vt videantur ab ho-
minibus: ‖ dilatant enim phylacteria ſua,
6 & magnificant fimbrias. * Amant autem
primos recubitus in cœnis, & primas
catho

Digitized by Google

cathedras in ſynagogis, * & ſalutationes 7
in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.
‖ Iac. 3. a. 1. * ‖ Vos autem nolite vocari Rabbi. vnus 8
eſt enim Magiſter veſter, omnes autem
‖ Mal. 1. b. 6. vos fratres eſtis. * ‖ Et patrem nolite 9
vocare vobis ſuper terram: vnus eſt enim
Pater veſter, qui in cælis eſt. * Nec voce- 10
mini magiſtri: quia Magiſter veſter vnus
eſt, Chriſtus. * Qui maior eſt veſtrûm, erit 11
‖ Luc. 14. c. 11. & 18. c. 14. miniſter veſter. * ‖ Qui autem ſe exal- 12
tauerit, humiliabitur: & qui ſe humi- B
liauerit, exaltabitur. * Væ autem vobis 13
Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia clau-
ditis regnum cælorum ante homines. vos
enim non intratis, nec introeuntes ſinitis
intrare. * Væ vobis Scribæ & Phariſæi 14
‖ Marc. 12. d. 40. Lu. 20. g. 47. hypocritæ: ‖ quia comeditis domos vi-
duarum, orationes longas orantes: propter
hoc amplius accipietis iudicium. * Væ 15
vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia
circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum
proſelytum: & cùm fuerit factus, facitis
eum filium gehennæ duplo quàm vos.
* Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Qui- 16
cumque iurauerit per templum, nihil
eſt: qui autem iurauerit in auro templi,
debet. * Stulti, & cæci: Quid enim maius 17
eſt, aurum, an templum, quod ſanctificat
aurum? * Et quicumque iurauerit in al- 18
tari, nihil eſt: quicumque autem iuraue-
rit in dono, quod eſt ſuper illud, debet.
* Cæci: Quid enim maius eſt, donum, an 19
altare, quod ſanctificat donum? * Qui 20
ergo iurat in altari, iurat in eo, & in C
omnibus quæ ſuper illud ſunt. * & qui- 21
cumque iurauerit in templo, iurat in
illo, & in eo qui habitat in ipſo: * & qui 22
iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in
‖ Luc. 11. f. 42. eo qui ſedet ſuper eum. * ‖ Væ vobis Scri- 23
bæ & Phariſæi hypocritæ: qui decimatis
mentham, & anethum, & cyminum, &
reliquiſtis quæ grauiora ſunt legis, iudi-
cium, & miſericordiam, & fidem. hæc
oportuit facere, & illa non omittere.
* Duces cæci, excolantes culicem, came- 24
lum autem glutientes. * Væ vobis Scribæ 25
& Phariſæi hypocritæ, quia mundatis
quod deforis eſt calicis & paropſidis:
intus autem pleni eſtis rapina, & immun-
ditia. * Phariſæe cæce, munda priùs quod 26
intus eſt calicis & paropſidis, vt fiat id,
quod deforis eſt, mundum. * Væ vobis 27
Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ſimi-
les eſtis ſepulchris dealbatis, quæ aforis
parent hominibus ſpecioſa, intus verò ple-
na ſunt oſſibus mortuorũ, & omni ſpur-
citia. * ſic & vos aforis quidem paretis 28
hominibus iuſti: intus autem pleni eſtis
hypocriſi, & iniquitate. * Væ vobis Scribæ 29
& Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſe-
pulchra prophetarum, & ornatis monu-
menta iuſtorum, * & dicitis: Si fuiſſemus 30
in diebus patrum noſtrorum, non eſſe-
mus ſocij eorum in ſanguine propheta-
rum. * itaque teſtimonio eſtis vobiſmet- 31
ipſis, quia filij eſtis eorum, qui prophetas D

32 occiderunt. * Et vos implete menſuram
33 patrum veſtrorum. * ‖ Serpentes genimi- ‖ Sup. 3. b. 7.
na viperarum, quomodo fugietis à iudi-
34 cio gehennæ? * Ideo ecce ego mitto ad vos
prophetas, & ſapientes, & Scribas, & ex
illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis fla-
gellabitis in ſynagogis veſtris, & perſe-
35 quemini de ciuitate in ciuitatem: * vt
veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui
effuſus eſt ſuper terram, ‖ à ſanguine ‖ Gen. 4. b. 8.
Abel iuſti vſque ad ſanguinem ‖ Zacha- Heb. 11. a. 4.
riæ, filij Barachiæ, quem occidiſtis inter
36 templum & altare. * Amen dico vobis, ‖ 2. Par.
venient hæc omnia ſuper generationem 24. d. 22.
37 iſtam. * Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occi- Luc. 13.
dis prophetas, & lapidas eos qui ad te g. 34.
miſſi ſunt, quoties volui congregare filios
tuos, quemadmodum gallina congregat
38 pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? * Ecce
relinquetur vobis domus veſtra deſerta.
39 * Dico enim vobis, non me videbitis
amodò, donec dicatis: Benedictus, qui ve-
nit in nomine Domini.

CAP. XXIIII.

1 A ET egreſſus Ieſus de templo, ibat. Et ‖ Marc.
acceſſerunt diſcipuli eius, vt oſten- 13. a. 1.
2 derent ei ædificationes templi: * Ipſe au- Luc. 21.
tem reſpondens dixit illis: Videtis hæc b. 5.
omnia? Amen dico vobis, non relinquetur
hîc lapis ſuper lapidem, qui non deſtrua-
3 tur. * ‖ Sedente autem eo ſuper Montem ‖ Luc.
Oliueti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſe- 19. g. 44.
cretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc
erunt? & quod ſignum aduentus tui, &
4 conſummationis ſæculi. * ‖ Et reſpon- ‖ Epheſ.
dens Ieſus, dixit eis: Videte ne quis vos 5. b. 6.
5 ſeducat. * multi enim venient in nomine Col. 2.
meo, dicentes: Ego ſum Chriſtus: & mul- d. 18.
6 tos ſeducent. * Audituri enim eſtis præ-
lia, & opiniones præliorum. Videte ne
turbemini. oportet enim hæc fieri, ſed
7 nondum eſt finis. * conſurget enim gens
in gentem, & regnum in regnum, &
erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmo-
8 tus per loca. * hæc autem omnia initia
9 ſunt dolorum. * ‖ Tunc tradent vos in ‖ Ioan.
tribulationem, & occident vos: & eritis 15. c. 20.
odio omnibus gentibus propter nomen & 16.
10 meum. * Et tunc ſcandalizabuntur mul- a. 2.
B ti, & inuicem tradent, & odio habebunt Sup. 10.
11 inuicem. * Et multi pſeudoprophetæ ſur- c. 17.
12 gent, & ſeducent multos. * Et quoniam Luc. 21.
abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas c. 12.
13 multorum. * qui autem perſeuerauerit
14 vſque in finem, hic ſaluus erit. * Et præ-
dicabitur hoc Euangelium regni in vni-
uerſo orbe, in teſtimonium omnibus gen-
15 tibus: & tunc veniet conſummatio. * Cùm
ergo videritis abominationem deſolatio-
nis, quæ dicta eſt ‖ à Daniele propheta, ‖ Marc.
ſtantem in loco ſancto: qui legit, intelli- 13. c. 14.
16 gat: * tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad Lu. 21.
17 montes: * & qui in tecto, non deſcendat d. 20.
18 tollere aliquid de domo ſua: * & qui in Dan. 9.
agro, non reuertatur tollere tunicã ſuam. g. 27.
19 * Væ autẽ prægnantibus & nutrientibus

Digitized by Google

in illis diebus. * Orate autem vt non fiat 20
‖ Act.1 fuga veſtra in hieme, ‖ vel ſabbato.* erit 21
b.12. enim tunc tribulatio magna, qualis non
fuit ab initio mundi vſque modò, neque
fiet. * Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, 22
non fieret ſalua omnis caro: ſed propter
‖ Marc. electos breuiabuntur dies illi. * ‖ Tunc 23
13.c.21. ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chriſtus,
Luc.17. aut illic: nolite credere. * Surgent enim 24
e.23. pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ: & da-
bunt ſigna magna, & prodigia, ita vt in
errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam
electi.* Ecce prædixi vobis.* Si ergo dixe- 25
rint vobis: Ecce in deſerto eſt, nolite exi- 26
re; ecce in penetralibus, nolite credere.
* Sicut enim fulgur exit ab Oriente, &
paret vſque in Occidentem: ita erit & 27
‖ Luc. aduentus Filij hominis. * ‖ Vbicumque 28
17.g.36 fuerit corpus, illic congregabuntur &
‖ Marc. aquilæ. * ‖ Statim autem poſt tribulatio- 29
13.c.24. nem dierum illorum, Sol obſcurabitur, & C
Luc.21. luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ ca-
e.25. dent de cælo, & virtutes cælorum com-
Ezech. mouebuntur: * & tunc parebit ſignum
32.b.7. Filij hominis in cælo: & tunc plangent 30
Iſa.13. omnes tribus terræ: & videbunt Filium
b.10. hominis venientem in nubibus cæli cum
Ioel.2. virtute multa, & maieſtate. * ‖ Et mittet 31
c.15. Angelos ſuos cum tuba, & voce magna:
Apoc.1. & congregabunt electos eius à quatuor
b.7. ventis, à ſummis cælorum vſque ad ter-
‖ 1.Cor. minos eorũ.* Ab arbore autem fici diſcite 32
15.g.51 parabolam: cùm iam ramus eius tener
fuerit, & folia nata, ſcitis quia prope eſt
æſtas: * ita & vos cùm videritis hæc 33
omnia, ſcitote quia prope eſt in ianuis.
* Amen dico vobis, quia non præteribit 34
generatio hæc, donec omnia hæc fiant.
‖ Marc. * ‖ Cælum, & terra tranſibunt, verba au- 35
13.d.31 tem mea non præteribunt.* De die autem 36
illa & hora nemo ſcit, neque Angeli cæ-
‖ Luc.17 lorum, niſi ſolus Pater.* ‖ Sicut autem in 37
f.26. diebus Noë, ita erit & aduentus Filij ho-
Gen.7. minis. * ſicut enim erant in diebus ante 38
b.5. diluuium comedentes & bibentes, nu- D
bentes & nuptui tradentes, vſque ad eum
diem, quo intrauit Noë in arcam,* & non 39
cognouerunt donec venit diluuium, &
tulit omnes: ita erit & aduentus Filij ho-
minis. * Tunc duo erunt in agro: vnus 40
aſſumetur, & vnus relinquetur.* duæ mo- 41
lentes in mola: vna aſſumetur, & vna re-
linquetur. * Vigilate ergo, quia neſcitis 42
qua hora dominus veſter venturus ſit.
‖ 1. * Illud autem ſcitote, ‖ quoniam ſi ſciret 43
Theſſ.4. paterfamilias qua hora fur venturus eſſet,
d.17. vigilaret vtique, & non ſineret perfodi
Marc.13 domum ſuam. * Ideò & vos eſtote parati: 44
d.32. quia qua neſcitis hora Filius hominis
Luc.12. venturus eſt. * Quis, putas, eſt fidelis ſer- 45
e.39. uus, & prudens, quem conſtituit dominus
ſuus ſuper familiam ſuam, vt det illis ci-
‖ Apoc. bum in tempore? * ‖ Beatus ille ſeruus, 46
16.c.15. quem cùm venerit dominus eius, inuene-
rit ſic facientem. * amen dico vobis, quo- 47
niam ſuper omnia bona ſua conſtituet
48 eum. * Si autem dixerit malus ſeruus ille
in corde ſuo: Moram facit dominus meus
49 venire: * & cœperit percutere conſeruos
ſuos, mãducet autem & bibat cum ebrio-
50 ſis: * veniet dominus ſerui illius, in die
51 qua non ſperat, & hora qua ignorat: * &
diuidet eũ, partemq; eius ponet cum hy-
pocritis.‖ Illic erit fletus, & ſtridor dẽtiũ. ‖ Sup. 13.f.42.

CAP. XXV.

Inf.25. c.30.

1 TVnc ſimile erit regnum cælorum de-
A cem virginibus: quæ accipientes lam-
pades ſuas, exierunt obuiam ſponſo &
2 ſponſæ. * Quinque autem ex eis erant
3 fatuæ, & quinque prudentes: * ſed quin-
que fatuæ, acceptis lampadibus, non
4 ſumpſerunt oleum ſecum: * prudentes
verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum
5 lampadibus. * Moram autem faciente
ſponſo, dormitauerunt omnes & dormie-
6 runt. * Media autem nocte clamor factus
eſt: Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.
7 * Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ,
8 & ornauerunt lampades ſuas. * Fatuæ
autem ſapientibus dixerunt: Date nobis
de oleo veſtro: quia lampades noſtræ ex-
9 tinguuntur. * Reſponderunt prudentes,
dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis &
vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite
10 vobis. * Dum autem irent emere, venit
ſponſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt
cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.
11 * Nouiſſimè verò veniunt & reliquæ vir-
gines, dicentes: Domine, Domine, aperi
12 nobis. * At ille reſpondens ait: Amen di-
13 co vobis, neſcio vos. * ‖ Vigilate itaque, ‖ Marc. 13.d.35.
14 quia neſcitis diem, neq; horam. * ‖ Sicut ‖ Luc.
enim homo peregrè proficiſcens, vocauit 19.b.12.
ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua.
15 * Et vni dedit quinque talenta, alij autem
B duo, alij verò vnum, vnicuique ſecundùm
propriam virtutem, & profectus eſt ſta-
16 tim. * Abiit autem qui quinque talenta
acceperat, & operatus eſt in eis, & lucra-
17 tus eſt alia quinque. * Similiter & qui
18 duo acceperat, lucratus eſt alia duo.* Qui
autem vnum acceperat, abiens fodit in
terram, & abſcondit pecuniam domini
19 ſui. * Poſt multum verò temporis venit
dominus ſeruorum illorum, & poſuit
20 rationem cum eis. * Et accedens qui
quinque talenta acceperat, obtulit alia
quinque talenta, dicens: Domine, quinque
talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque
21 ſuperlucratus ſum. * Ait illi dominus
eius: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſu-
per pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te
conſtituam, intra in gaudium domini
22 tui. * Acceſſit autem & qui duo talenta
acceperat, & ait: Domine, duo talenta
tradidiſti mihi, ecce alia duo lucratus
23 ſum. * Ait illi dominus eius: Euge ſerue
bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti
fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra
24 in gaudium domini tui. * Accedens au-
tem & qui vnum talentum acceperat,
ait: Domine, ſcio quia homo durus es,
metis

Digitized by Google

metis vbi non ſeminaſti, & congregas vbi
non ſparſiſti: * & timens abij, & abſcondi 25
talentum tuum in terra: ecce habes quod C
tuum eſt. * Reſpondens autem dominus 26
eius, dixit ei: Serue male, & piger, ſciebas
quia meto vbi non ſemino, & congrego
vbi non ſparſi: * oportuit ergo te com- 27
mittere pecuniam meam numulariis, &
veniens ego recepiſſem vtiq; quod meum
eſt cum vſura. * Tollite itaque ab eo ta- 28
lentum, & date ei qui habet decem ta-
‖ Sup. lenta. * ‖ omni enim habenti dabitur, & 29
13. b.12 abundabit: ei autem qui non habet, &
Marc.4. quod videtur habere, auferetur ab eo.
c.25. * Et inutilem ſeruum eiicite in tenebras 30
Luc. 8. exteriores: illic erit fletus & ſtridor den-
c.18. & tium. * Cùm autem venerit Filius homi- 31
19.d.26 nis in maieſtate ſua, & omnes Angeli
cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſta-
tis ſuæ: * & congregabuntur ante eum 32
omnes gentes, & ſeparabit eos ab inui-
cem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis:
* & ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, 33
hœdos autem à ſiniſtris. * Tunc dicet rex 34
his, qui à dextris eius erunt: Venite bene-
dicti Patris mei, poſſidete paratum vobis
‖ Iſa.58 regnum à conſtitutione mundi. * ‖ eſu- 35
b.7. riui enim, & dediſtis mihi manducare:
Ezec.18 ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram,
b.7. & collegiſtis me: * nudus, & cooperuiſtis 36
‖ Eccl.7 me: ‖ infirmus, & viſitaſtis me: in carcere
d.38. eram, & veniſtis ad me. * Tunc reſpon- 37
debunt ei iuſti, dicentes: Domine, quando D
te vidimus eſurientem, & pauimus te:
ſitiẽtem, & dedimus tibi potum? * quan- 38
do autem te vidimus hoſpitem, & colle-
gimus te: aut nudum, & cooperuimus te?
* aut quando te vidimus infirmum, aut in 39
carcere, & venimus ad te? * Et reſpon- 40
dens rex, dicet illis: Amen dico vobis,
quamdiu feciſtis vni ex his fratribus meis
minimis, mihi feciſtis. * Tunc dicet & 41
‖ Pſal.5 his, qui à ſiniſtris erunt: ‖ Diſcedite à me
c.9. maledicti in ignem æternum, qui paratus
Sup.7. eſt diabolo, & angelis eius. * eſuriui 42
d.23. enim, & non dediſtis mihi manducare:
Luc.13 ſitiui, & non dediſtis mihi potũ: * hoſpes 43
f.27. eram, & non collegiſtis me: nudus, &
non cooperuiſtis me: infirmus, & in car-
cere, & non viſitaſtis me. * Tunc reſpon- 44
debunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quan-
do te vidimus eſurientem, aut ſitientem,
aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum,
aut in carcere, & non miniſtrauimus
tibi? * Tunc reſpondebit illis, dicens: 45
Amen dico vobis: Quamdiu non feciſtis
vni de minoribus his, nec mihi feciſtis.
‖ Ioan.5 * ‖ Et ibunt hi in ſupplicium æternum; 45
e.25. iuſti autem in vitam æternam.

Dan.12. a.2.

CAP. XXVI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ie- 1
ſus ſermones hos omnes, dixit diſci- A
‖ Marc. pulis ſuis: * ‖ Scitis quia poſt biduum 2
14. a.1. Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur vt
Luc.22. crucifigatur. * Tunc congregati ſunt 3
a.1. principes ſacerdotum, & ſeniores populi,
in atrium principis ſacerdotum, qui dice-
4 batur Caiphas: * & conſilium fecerunt
vt Ieſum dolo tenerent, & occiderent.
5 * Dicebant autem: Non in die feſto, ne
6 fortè tumultus fieret in populo. * ‖ Cùm ‖ Ioan.
autem Ieſus eſſet in Bethania in domo 11. a.2.
7 Simonis leproſi, * acceſſit ad eum mu- & 12.
lier habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, a.3.
& effudit ſuper caput ipſius recumben- Marc.14
8 tis. * Videntes autem diſcipuli, indignati a. 8.
9 ſunt dicentes: Vt quid perditio hæc? * po-
tuit enim iſtud venundari multo, & dari
10 pauperibus. * Sciens autem Ieſus, ait
illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus
11 enim bonum operata eſt in me. * nam
ſemper pauperes habebitis vobiſcum: me
12 autem non ſemper habebitis. * Mittens
enim hæc vnguentum hoc in corpus
13 meum, ad ſepeliendum me fecit. * Amen
dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit
hoc Euangelium in toto mundo, dicetur
& quod hæc fecit in memoriam eius.
14 * ‖ Tunc abiit vnus de duodecim, qui di- ‖ Marc.
B cebatur Iudas Iſcariotes, ad principes ſa- 14. b.10
15 cerdotum: * & ait illis: Quid vultis mihi Luc 22.
dare, & ego vobis eum tradam? At illi a. 3.
16 conſtituerunt ei triginta argenteos. * Et
exinde quærebat opportunitatem vt eum
17 traderet. * ‖ Prima autem die azymorum ‖ Marc.
acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes: 14.b.12
Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? Luc.22.
18 * At Ieſus dixit: Ite in ciuitatem ad quem- a. 7.
dam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus
meum prope eſt, apud te facio Paſcha
19 cum diſcipulis meis. * Et fecerunt diſci-
puli ſicut conſtituit illis Ieſus, & pa-
20 rauerunt Paſcha. * ‖ Veſpere autem ‖ Marc.
facto, diſcumbebant cum duodecim diſci- 14. b.17
21 pulis ſuis. * Et edentibus illis, dixit: Amen Luc. 22.
dico vobis, quia vnus veſtrûm me tradi- b.14.
22 turus eſt. * Et contriſtati valde, cœperunt Ioan. 13
ſinguli dicere: Numquid ego ſum, Domi- b.21.
23 ne? * At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit
mecum manum in paropſide, hic me tra-
24 det. * Filius quidem hominis vadit, ‖ ſicut ‖ Pſal.
C ſcriptum eſt de illo: væ autem homini 40.c.10.
illi, per quem Filius hominis tradetur:
bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo
25 ille. * Reſpondens autem Iudas, qui tra-
didit eum, dixit: Numquid ego ſum,
26 Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti. * ‖ Cœnantibus ‖ 1. Cor.
autem eis, accepit Ieſus panem, & bene- 11.[illegible]
dixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, &
ait: Accipite, & comedite: hoc eſt corpus
27 meum. * Et accipiens calicem gratias egit:
& dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.
28 * Hic eſt enim ſanguis meus noui teſta-
menti, qui pro multis effundetur in re-
29 miſſionem peccatorum. * Dico autem ‖ Marc.
vobis: non bibam amodò de hoc genimine 14.[illegible]
vitis, vſq; in diem illum, cùm illud bibam [illegible] 16.
vobiſcum nouum in regno Patris mei. [illegible] 32.
30 * Et hymno dicto, exierunt in Montem Za b.13
31 Oliueti. * Tunc dicit illis Ieſus: ‖ Omnes c.7.
vos ſcandalum patiemini in me, in iſta Mar. 16
nocte. Scriptũ eſt enim: Percutiam paſto- b.7.
rem,

Digitized by Google

tem,& diſpergentur oues gregis. * Poſt- 32
quam autem reſurrexero, præcedam vos
in Galilæam. * Reſpondens autem Pe- 33
trus, ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fue-
rint in te, ego numquam ſcandalizabor.
* Ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia in 34
hac nocte antequam gallus cantet, ter me
‖ Ioan. negabis.* Ait illi Petrus: ‖ Etiamſi opor- 35
13. d. 38 tuerit me mori tecum, non te negabo.
Mar. 14. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.
d. 31. * Tunc venit Ieſus cum illis in villam 36
Luc. 22. quæ dicitur Gethſemani, & dixit diſci- D
d. 39. pulis ſuis: Sedete hic, donec vadam illuc,
& orem. * Et aſſumpto Petro, & duo- 37
bus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari &
mœſtus eſſe. * Tunc ait illis: Triſtis eſt 38
anima mea vſque ad mortem: ſuſtinete
hic, & vigilate mecum. * Et progreſſus 39
puſillum, procidit in faciem ſuam, orans,
& dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſ-
eat à me calix iſte. verumtamen non
ſicut ego volo, ſed ſicut tu. * Et venit ad 40
diſcipulos ſuos, & inuenit eos dormien-
tes, & dicit Petro: Sic non potuiſtis vna
hora vigilare mecum? * Vigilate & orate 41
vt non intretis in tentationem. Spiritus
quidem promptus eſt, caro autem infir-
ma. * Iterum ſecundò abiit, & orauit, 42
dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix
tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas
tua. * Et venit iterum, & inuenit eos 43
dormientes: erant enim oculi eorum gra-
uati. * Et relictis illis, iterum abiit, & 44
orauit tertiò, eumdem ſermonem dicens.
* Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit 45
illis: Dormite iam, & requieſcite: ecce
appropinquauit hora, & Filius hominis
tradetur in manus peccatorum.* Surgite, 46
eamus: ecce appropinquauit qui me tra-
‖ Mar. det. * ‖ Adhuc eo loquente, ecce Iudas 47
14 e. 43. vnus de duodecim venit, & cum eo turba E
Luc. 22. multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi à
e. 47. principibus ſacerdotum, & ſenioribus
Ioan. 18. populi. * Qui autem tradidit eum, dedit 48
a. 3. illis ſignum, dicens: Quemcumque oſcu-
latus fuero, ipſe eſt, tenete eum. * Et 49
confeſtim accedens ad Ieſum, dixit: Aue
Rabbi. Et oſculatus eſt eum. * Dixitque 50
illi Ieſus: Amice, ad quid veniſti? Tunc
acceſſerunt, & manus iniecerunt in Ie-
ſum, & tenuerunt eum. * Et ecce vnus ex 51
his qui erant cum Ieſu, extendens ma-
num, exemit gladium ſuum, & percutiens
ſeruum principis ſacerdotum amputauit
auriculam eius. * Tunc ait illi Ieſus: 52
Conuerte gladium tuum in locum ſuum.
‖ omnes enim, qui acceperint gladium,
gladio peribunt. * An putas, quia non 53
poſſum rogare Patrem meum, & exhi-
bebit mihi modò plus quàm duodecim
‖ Gen. 9 legiones Angelorum? * ‖ Quomodo ergo 54
a. 6. implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet
Apo. 13 fieri? * In illa hora dixit Ieſus turbis: 55
c. 10. Tanquam ad latronem exiſtis cum gla-
‖ Iſa. 53 diis & fuſtibus comprehendere me: quo-
c. 10. tidie apud vos ſedebam docens in templo,

56 & non me tenuiſtis. * Hoc autem totum
F factum eſt, ‖ vt adimplerentur Scripturæ ‖ Thren. 4. d. 20.
prophetarum. Tunc diſcipuli omnes,
57 ‖ relicto eo, fugerunt. * At illi tenentes ‖ Marc.
Ieſum, duxerunt ad Caipham principem 14. f. 53.
ſacerdotum, vbi Scribæ & ſeniores con- Luc. 22.
58 uenerant.* Petrus autem ſequebatur eum f. 54.
à longè, vſque in atrium principis ſacer- Ioan. 18
dotum. Et ingreſſus intrò, ſedebat cum c. 24.
59 miniſtris, vt videret finem. * Principes
autem ſacerdotum, & omne concilium,
quærebant falſum teſtimonium contra
60 Ieſum, vt eum morti traderent: * & non
inuenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſ-
ſiſſent. Nouiſſimè autem venerunt duo
61 falſi teſtes, * & dixerunt: Hic dixit:
‖ Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt ‖ Ioan.
62 triduum reædificare illud. * Et ſurgens 2. d. 19.
princeps ſacerdotum, ait illi: Nihil re-
ſpondes ad ea, quæ iſti aduerſum te teſti-
63 ficantur? * Ieſus autem tacebat. Et prin-
ceps ſacerdotum ait illi: Adiuro te per
Deum viuum, vt dicas nobis ſi tu es
64 Chriſtus filius Dei. * Dicit illi Ieſus: Tu
dixiſti. verumtamen dico vobis, ‖ amodò ‖ Sup.
videbitis filium hominis ſedentem à dex- 16. d. 27
tris virtutis Dei, & venientem in nubibus 1. Theſſ.
65 cæli. * Tunc princeps ſacerdotum ſcidit 4. d. 16.
G veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemauit: quid Rom. 14.
adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis b. 10.
66 blaſphemiam: * quid vobis videtur? At
illi reſpondentes dixerunt: Reus eſt mor-
67 tis: * ‖ Tunc expuerunt in faciem eius, & ‖ Iſa. 50
colaphis eum ceciderunt, alij autem pal- c. 6.
68 mas in faciem eius dederunt, * dicentes: Mar. 14
Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te e. 65.
69 percuſſit? * ‖ Petrus verò ſedebat foris in ‖ Luc. 22
atrio: & acceſſit ad eum vna ancilla, di- f. 55.
70 cens: Et tu cum Ieſu Galilæo eras. * At Ioan. 18.
ille negauit coram omnibus, dicens: Ne- c. 25.
71 ſcio quid dicis. * Exeunte autem illo ia-
nuam, vidit eum alia ancilla, & ait his
qui erant ibi: Et hic erat cum Ieſu Naza-
72 reno. * Et iterum negauit cum iuramen-
73 to: Quia non noui hominem. * Et poſt
puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixe-
runt Petro: Verè & tu ex illis es: nam &
74 loquela tua manifeſtum te facit. * Tunc
cœpit deteſtari & iurare quia nõ nouiſſet
hominem. Et continuò gallus cantauit.
75 * Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu, quod
dixerat: Priùs quàm gallus cantet, ter me
negabis. Et egreſſus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 MAnè autem facto, conſilium inie-
A runt omnes principes ſacerdotum
& ſeniores populi aduerſus Ieſum vt
2 eum morti traderent. * ‖ Et vinctum ‖ Marc.
adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio 15. a. 1.
3 Pilato præſidi. * Tunc videns Iudas, qui Luc. 23.
eum tradidit, quòd damnatus eſſet, pœ- a. 1.
nitentia ductus, retulit triginta argen- Ioan. 18
teos principibus ſacerdotum, & ſeniori- c. 28.
4 bus, * dicens: Peccaui, tradens ſangui-
nem iuſtum. At illi dixerunt: Quid ad
5 nos? tu videris. * Et proiectis argenteis in
templo,

Digitized by Google

‖ Act. 1. templo, receſsit: ‖ & abiens laqueo ſe ſu-
c. 18. ſpendit.* Principes autem ſacerdotũ, ac- 6
ceptis argenteis, dixerunt : Non licet eos
mittere in corbonam: quia pretium ſan-
guinis eſt. * Conſilio autem inito, eme- 7
runt ex illis agrum figuli, in ſepulturam
‖ Act. 1. peregrinorum. * ‖ Propter hoc vocatus 8
c. 19. eſt ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager ſan- B
guinis, vſque in hodiernum diem. * Tunc 9
impletum eſt quod dictum eſt per Iere-
‖ Zach. miam prophetam, dicentem, ‖ Et accepe-
11. c. 12 runt triginta argenteos pretium appre-
tiati, quem appretiauerunt à filiis Iſrael:
* & dederunt eos in agrum figuli, ſicut 10
conſtituit mihi Dominus. * Ieſus autem 11
ſtetit ante præſidem, & interrogauit
‖ Mar. eum præſes, dicens : ‖ Tu es Rex Iudæo-
15. a. 2. rum? Dicit illi Ieſus : Tu dicis. * Et cùm 12
‖ Luc. 23 accuſaretur à principibus ſacerdotum, &
a. 3. ſenioribus, nihil reſpondit. * Tunc dicit 13
Ioã. 18. illi Pilatus : Non audis quanta aduerſum
f. 28. te dicunt teſtimonia? * Et non reſpondit 14
ei ad vllũ verbum, ita vt miraretur præ-
ſes vehementer. * Per diem autem ſol- 15
lemnẽ conſueuerat præſes populo dimit-
tere vnum vinctũ, quem voluiſſent.* ha- 16
bebat autem tunc vinctum inſignem, qui
dicebatur Barabbas. * Congregatis ergo 17
illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam
vobis : Barabbam, an Ieſum, qui dicitur
Chriſtus ? * Sciebat enim quòd per inui- 18
diam tradidiſſent eum. * Sedente autem 19
illo pro tribunali, miſit ad eum vxor eius,
dicens: Nihil tibi, & iuſto illi: multa enim
paſſa ſum hodie per viſum propter eum.
‖ Mar. *‖ Principes autem ſacerdotum, & ſenio- 20
15. b. 11 res perſuaſerunt populis vt peterent Ba- C
Luc. 23. rabbam, Ieſum vero perderent.* Reſpon- 21
b. 18. dens autem præſes, ait illis : Quem vultis
Ioã. 18. vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt:
g. 41. Barabbam.* Dicit illis Pilatus: Quid igi- 22
Act. 3. tur faciam de Ieſu, qui dicitur Chriſtus?
b. 14. * Dicunt omnes : Crucifigatur. Ait illis 23
præſes: Quid enim mali fecit ? At illi ma-
gis clamabãt, dicentes: Crucifigatur.* Vi- 24
dens autem Pilatus quia nihil proficeret,
ſed magis tumultus fieret : accepta aqua,
lauit manus coram populo, dicens: Inno-
cens ego ſum à ſanguine iuſti huius : vos
videritis. * Et reſpondens vniuerſus po- 25
pulus, dixit: Sanguis eius ſuper nos, & ſu-
per filios noſtros.* Tunc dimiſit illis Ba- 26
rabbam : Ieſum autem flagellatum tradi-
dit eis vt crucifigeretur. * Tunc milites 27
præſidis ſuſcipiẽtes Ieſum in prætorium,
‖ Mar. ‖ congregauerunt ad eum vniuerſam co-
15. b. 16 hortem: * & exuentes eum, chlamydem 28
Ioã. 19. coccineam circumdederunt ei ; * & ple- 29
d. 18. ctentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſu- D
Pſa. 21. per caput eius, & arundinem in dextera
d. 17. eius. Et genu flexo ante eum, illudebant
ei, dicentes : Aue rex Iudæorum. * Et ex- 30
puentes in eum, acceperunt arundinem,
& percutiebant caput eius.* Et poſtquam 31
illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, &
induerunt eum veſtimentis eius, & duxe-
32 runt eum vt crucifigerent. * ‖ Exeuntes ‖ Mar.
autem inuenerunt hominem Cyrenæum, 15. b. 21
nomine Simonem: hunc angariauerunt vt Luc. 23.
33 tolleret crucem eius. * ‖ Et venerunt in d. 26.
locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt ‖ Mar.
34 Caluariæ locus. * Et dederunt ei vinum 15. b. 21
bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſ- Luc. 23.
35 ſet, noluit bibere.* Poſtquam autem cru- d. 26.
cifixerunt eũ, diuiſerunt veſtimenta eius, Ioan. 19
ſortem mittentes: vt impleretur quod di- d. 17.
ctum eſt per Prophetam, dicentem: ‖ Di- ‖ Mar.
uiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper ve- 15. c. 24
36 ſtem meam miſerunt ſortem. * Et ſeden- Luc. 23.
37 tes ſeruabant eum. * Et impoſuerunt ſu- f. 34.
E per caput eius cauſam ipſius ſcriptam: Ioan. 19
HIC EST IESVS REX IV- d. 18.
38 DAEORVM. * Tunc crucifixi ſunt
cum eo duo latrones; vnus à dextris, &
39 vnus à ſiniſtris. * Prætereũtes autem bla-
40 ſphemabãt eum mouentes capita ſua,* &
dicentes : ‖ Vah qui deſtruis tẽplum Dei, ‖ Ioã. 2.
& in triduo illud reædificas: ſalua temet- d. 19.
ipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.
41 * Similiter & principes ſacerdotum illu-
dentes cum Scribis & Senioribus dicebãt:
42 * Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt
ſaluum facere: ‖ ſi rex Iſrael eſt, deſcen- ‖ Sap. 2.
43 dat nunc de cruce, & credimus ei:* ‖ con- d. 18.
fidit in Deo: liberet nunc, ſi vult eũ : di- ‖ Pſa. 21
44 xit enim : Quia filius Dei ſum. * Idipſum a. 9.
autem & latrones, qui crucifixi erãt cum
45 eo, improperabant ei. * A ſexta autem
hora tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam
46 terram vſque ad horam nonam. * Et cir-
ca horã nonam clamauit Ieſus voce ma-
gna, dicens: ‖ Eli, Eli, lamma ſabacthani? ‖ Pſal.
hoc eſt; Deus meus, Deus meus, vt quid 21. a. 1.
47 dereliquiſti me ? * Quidam autem illic
ſtantes, & audientes, dicebant: Eliam vo-
48 cat iſte. * Et continuò currens vnus ex
F eis acceptam ſpongiam impleuit aceto, &
impoſuit arundini, & dabat ei bibere.
49 * Ceteri verò dicebant : Sine videamus an
50 veniat Elias liberans eum. * Ieſus autem
iterum clamans voce magna, emiſit ſpiri-
51 tum.* ‖ Et ecce velum templi ſciſſum eſt ‖ 2. Par.
in duas partes à ſummo vſque deorſum: 3. d. 14.
52 & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,* &
monumenta aperta ſunt: & multa corpo-
ra ſanctorum, qui dormierant, ſurrexe-
53 runt. * Et exeuntes de monumentis poſt
reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam
54 ciuitatem, & apparuerunt multis. * Cen-
turio autem, & qui cum eo erant, cuſto-
dientes Ieſum, viſo terræ motu, & his quæ
fiebant, timuerunt valde, dicentes : Verè
55 Filius Dei erat iſte. * Erãt autem ibi mu-
lieres multæ à longè, quæ ſecutæ erant
56 Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei : * inter
quas erat Maria Magdalene, & Maria Ia-
cobi & Ioſeph mater, & mater filiorum ‖ Mar.
57 Zebedæi.* ‖ Cùm autem ſerò factum eſſet, 15. d. 42
G venit quidam homo diues ab Arimathæa, Luc. 23.
nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus g. 50.
58 erat Ieſu.* hic acceſsit ad Pilatum, & pe- Ioã. 19.
tiit corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſsit red- e. 38.
di cor

Digitized by Google

di corpus. * Et accepto corpore, Ioſeph 59
inuoluit illud in ſindone munda.* Et po- 60
ſuit illud in monumento ſuo nouo, quod
exciderat in petra Et aduoluit ſaxum
magnum ad oſtium monumenti, & abiit.
* Erat autem ibi Maria Magdalene, & 61
altera Maria, ſedentes cõtra ſepulchrum.
* Altera autem die, quæ eſt poſt Para- 62
ſceuen, conuenerunt principes ſacerdo-
tum & Phariſæi ad Pilatum, * dicentes: 63
Domine, recordati ſumus, quia ſeductor
ille dixit adhuc viuens: Poſt tres dies re-
ſurgam.* Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum 64
vſque in diem tertium: ne fortè veniant
diſcipuli eius, & furentur eum, & di-
cant plebi: Surrexit à mortuis: & erit
nouiſſimus error peior priore * Ait illis 65
Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite, cuſtodi-
te ſicut ſcitis. * Illi autem abeuntes, mu- 66
nierunt ſepulchrum, ſignantes lapidem,
cum cuſtodibus.

CAP. XXVIII.

Mar.16 l.6. Ioã. 20. c.11.

VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit 1
in prima ſabbati, venit Maria Ma- A
gdalene, & altera Maria, videre ſepul-
chrum. * Et ecce terræ motus factus eſt 2
magnus. Angelus enim Domini deſcendit
de cælo: & accedens reuoluit lapidem, &
ſedebat ſuper eum: * erat autem aſpectus 3
eius ſicut fulgur: & veſtimentum eius ſi-
cut nix. * Præ timore autem eius exter- 4
riti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mor-
tui. * Reſpondens autẽ angelus dixit mu- 5
lieribus: Nolite timere vos: ſcio enim,
quòd Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis:
* non eſt hic: ſurrexit enim, ſicut dixit. ve- 6
nite, & videte locum, vbi poſitus erat B
Dominus. * Et citò euntes dicite diſcipu- 7
lis eius quia ſurrexit: & ecce præcedit
vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce
prædixi vobis. * Et exierunt citò de mo- 8
numento cum timore & gaudio magno,
currentes nunciare diſcipulis eius. * Et 9
ecce Ieſus occurrit illis, dicens: Auete.
Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pe-
des eius, & adorauerunt eum. * Tunc ait 10
illis Ieſus: Nolite timere: ite, nunciate C
fratribus meis vt eant in Galilæam, ibi
me videbunt. * Quæ cùm abiiſſent, ecce 11
quidam de cuſtodibus venerunt in ciui-
tatem, & nunciauerunt principibus ſa-
cerdotum omnia quæ facta fuerant. * Et 12
congregati cum ſenioribus, conſilio acce-
pto, pecuniam copioſam dederunt militi-
bus, * dicentes: Dicite quia diſcipuli eius 13
nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis
dormientibus. * Et ſi hoc auditum fue- 14
rit à præſide, nos ſuadebimus ei, & ſe-
curos vos faciemus. * At illi, accepta pe- 15
cunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et di-
uulgatum eſt verbum iſtud apud Iudæos,
vſque in hodiernum diem.* Vndecim au- 16
tem diſcipuli abierunt in Galilæam, in D
montem, vbi conſtituerat illis Ieſus. * Et 17
videntes eum adorauerunt: quidam au-
tem dubitauerunt. * Et accedens Ieſus 18
locutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi om-
19 nis poteſtas in cælo, & in terra. * ‖ eun- *‖ Marc. 16. d. 15*
tes ergo docete omnes gentes, baptizantes
eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus
20 ſancti: * docentes eos ſeruare omnia quæ-
cumque mandaui vobis. Et ecce ego vo-
biſcum ſum omnibus diebus, vſque ad
conſummationem ſæculi.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

1 INitium Euangelij Ieſu Chriſti, Filij *Matt.3.*
2 Dei. * Sicut ſcriptum eſt in Iſaia pro- *a. 1.*
A pheta: ‖ Ecce ego mitto angelum meum *‖ Mala.*
ante faciem tuam, qui præparabit viam *3.a.1.*
3 tuam ante te. * Vox clamantis in deſerto: *Iſa. 40.*
Parate viam Domini, rectas facite ſemi- *a. 3.*
4 tas eius. * Fuit Ioannes in deſerto bapti- *Ioan. 1.*
zans, & prædicans baptiſmum pœniten- *c.15.*
5 tiæ in remiſſionem peccatorum. * ‖ Et *Luc. 3.a*
egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, *4.*
& Ieroſolymitæ vniuerſi, & baptizaban- *‖ Matt.*
tur ab illo in Iordanis flumine, confiten- *3.a. 5.*
6 tes peccata ſua. * ‖ Et erat Ioannes veſti- *‖ Le.11.*
tus pilis cameli, & zona pellicea circa *c. 22.*
lumbos eius, & locuſtas & mel ſiluestre *Matt.3.*
7 edebat. Et prædicabat dicens: * Venit for- *c.11.*
tior me poſt me: cuius non ſum dignus *Luc.3.c.*
procũbens ſoluere corrigiam calceamen- *16.*
8 torum eius. * Ego baptizaui vos aqua, il- *Ioan. 1.*
le verò baptizabit vos Spiritu ſancto. * Et *d. 27.*
9 factum eſt: in diebus illis venit Ieſus à *Act.1.a*
Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à *5. & 2.*
10 Ioanne in Iordane. * Et ſtatim aſcendens *a. 4. &*
B de aqua, vidit cælos apertos, ‖ & Spiri- *11.c.16.*
tum tamquam columbam deſcendentem, *& 19.a.*
11 & manentem in ipſo. * Et vox facta eſt *4.*
de cælis: Tu es filius meus dilectus, in te *‖ Luc.3.*
12 complacui. * ‖ Et ſtatim Spiritus expulit *d. 22.*
13 eum in deſertũ. * Et erat in deſerto qua- *Ioan. 1.*
draginta diebus, & quadraginta noctibus: *d.32.*
& tentabatur à ſatana: eratque cum be- *‖ Matt.*
14 ſtiis, & angeli miniſtrabant illi. * ‖ Poſt- *4.a.1.*
quam autem traditus eſt Ioannes, venit *Luc. 4.*
Ieſus in Galilæam, prædicans Euange- *a. 1.*
15 lium regni Dei, * & dicens: Quoniam *‖ Matth.*
impletum eſt tempus, & appropinquauit *4.b. 12.*
regnũ Dei: pœnitemini, & credite Euan- *Luc. 4.*
16 gelio. * Et præteriens ſecus mare Ga- *c.14.*
lilææ, vidit Simonem, & Andream fra- *Ioan. 4.*
trem eius, mittentes retia in mare (erant *f. 43.*
17 enim piſcatores) * & dixit eis Ieſus: Ve- *‖ Matth.*
nite poſt me, & faciam vos fieri piſcato- *4. c. 18.*
18 res hominum. * Et protinus relictis reti- *Luc.5.a*
19 bus, ſecuti ſunt eum. * Et progreſſus in- *2.*
de puſillum, vidit Iacobum Zebedæi, &
Ioannem fratrem eius, & ipſos compo-
nentes

Digitized by Google

nentes retia in naui : & ſtatim vocauit 20
illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in na-
Matth. ui cũ mercenariis, ſecuti ſunt eum.* ‖ Et 21
4.b.13. ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſab-
Luc. 4. batis ingreſſus in ſynagogã, docebat eos.
c.31. * ‖ Et ſtupebant ſuper doctrina eius; erat 22
‖ Matt. enim docẽs eos, quaſi poteſtatem habens, C
7.d.28. & non ſicut Scribæ. * ‖ Et erat in ſyna- 23
‖ Luc.4. goga eorum homo in ſpiritu immũdo: &
c.32. exclamauit, dicens: Quid nobis, & tibi 24
Ieſu Nazarene: veniſti perdere nos? ſcio
qui ſis, Sanctus Dei. * Et comminatus eſt 25
ei Ieſus, dicens: Obmuteſce, & exi de ho-
mine. * Et diſcerpens eum ſpiritus im- 26
mundus, & exclamans voce magna, exiit
ab eo. * Et mirati ſunt omnes, ita vt con- 27
quirerent inter ſe dicentes: Quidnam eſt
hoc? quænam doctrina hæc noua? quia in
poteſtate etiam ſpiritibus immundis im-
perat, & obediunt ei. * Et proceſsit ru- 28
mor eius ſtatim in omnem regionem Ga-
‖ Matth. lilææ. * ‖ Et protinus egredientes de ſy- 29
8.c.14. nagoga, venerunt in domum Simonis &
Luc.4.f. Andreæ, cum Iacobo & Ioanne.* Decum- 30
42. bebat autem ſocrus Simonis febricitans:
& ſtatim dicunt ei de illa. * Et accedens 31
eleuauit eam, apprehenſa manu eius: &
continuò dimiſit eam febris, & miniſtra-
bat eis. * Veſpere autem facto cùm occi- 32
diſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè
habentes, & dæmonia habentes: * & erat 33
omnis ciuitas congregata ad ianuam.* Et 34
curauit multos, qui vexabantur variis
‖ Luc.4. languoribus, & dæmonia multa eiicie-
f. 42. bat, & non ſinebat ea loqui, quoniã ſcie-
bant eum. * Et diluculo valde ſurgens, 35
egreſſus abiit in deſertum locum, ibique
orabat. * Et proſecutus eſt eum Simon, 36
& qui cum illo erant. * Et cùm inueniſ- 37
ſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quæ- D
runt te.* Et ait illis: Eamus in proximos 38
vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicẽ: ad
hoc enim veni. * Et erat prædicans in ſy- 39
nagogis eorum, & in omni Galilæa, & dæ-
‖ Matth. monia eiiciens. * ‖ Et venit ad eum le- 40
8.a.2. proſus deprecans eum: & genu flexo dixit
Luc. 15. ei: Si vis, potes me mundare. * Ieſus au- 41
c.12. tem miſertus eius, extẽdit manum ſuam:
& tãgens eum, ait illi: Volo: Mundare.* Et 42
cùm dixiſſet, ſtatim diſceſsit ab eo lepra,
& mundatus eſt. * Et comminatus eſt ei, 43
ſtatimque eiecit illum:* & dicit ei: Vide 44
nemini dixeris: ſed vade, oſtende te prin-
cipi ſacerdotum, & offer pro emũdatione
‖ Leu.14. tua, ‖ quæ præcepit Moyſes in teſtimo-
a.3. nium illis. * At ille egreſſus cœpit præ- 45
dicare, & diffamare ſermonem, ita vt iam
non poſſet manifeſtè introire in ciuita-
tem, ſed foris in deſertis locis eſſet, &
conueniebant ad eum vndique.

CAP. II.

Matt.9. Et iterum intrauit Capharnaum poſt 1
a.1. dies, * & auditum eſt quod in domo 2
Luc. 5. eſſet, & conuenerunt multi, ita vt non A
d.18. caperet neque ad ianuam, & loquebatur
eis verbum. * Et venerunt ad eum feren- 3
tes paralyticum, qui à quattuor portaba-
4 tur. * Et cùm non poſſent offerre eum illi
præ turba, nudauerunt tectum vbi erat:
& patefacientes ſubmiſerunt grabatum,
5 in quo paralyticus iacebat.* Cùm autem
vidiſſet Ieſus fidem illorum, ait paralyti-
co: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 * Erant autem illic quidam de Scribis ſe-
dentes, & cogitantes in cordibus ſuis:
7 *Quid hic ſic loquitur? blaſphemat.‖ Quis ‖ Iob.14
poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? a.4.
8 * Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo, Iſa. 43.
quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: d. 25.
Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?
9 * Quid eſt facilius, dicere paralytico: Di-
mittuntur tibi peccata; an dicere: Surge,
10 tolle grabatum tuum, & ambula? * Vt au-
B tem ſciatis quia filius hominis habet po-
teſtatem in terra dimittendi peccata, (ait
11 paralytico) * tibi dico: Surge, tolle graba-
12 tum tuum, & vade in domum tuam. * Et
ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabato,
abiit coram omnibus, ita vt mirarentur
omnes, & honorificarent Deum, dicentes:
13 Quia numquam ſic vidimus. * Et egreſ-
ſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba
14 veniebat ad eum, & docebat eos. * ‖ Et ‖ Matth.
cùm præteriret, vidit Leui Alphæi ſeden- 9.a.9.
tem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Luc.5.f.
15 Et ſurgens ſecutus eſt eum. * Et factum 27.
eſt, cùm accũberet in domo illius, mul-
ti publicani & peccatores ſimul diſcum-
bebant cum Ieſu, & diſcipulis eius: erant
16 enim multi, qui & ſequebantur eum. * Et
Scribæ & Phariſæi videntes quia mandu-
C caret cum publicanis & peccatoribus, di-
cebant diſcipulis eius: Quare cum publi-
canis & peccatoribus manducat & bibit
17 Magiſter veſter? * ‖ Hoc audito Ieſus ait ‖ 1.Tim.
illis: Non neceſſe habent ſani medico, 1.c.15.
ſed qui malè habent: non enim veni vo-
18 care iuſtos, ſed peccatores. * Et erant di-
ſcipuli Ioannis & Phariſæi ieiunantes: &
veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli
Ioannis & Phariſæorum ieiunant, tui au-
19 tem diſcipuli non ieiunant? * Et ait illis
Ieſus: Numquid poſſunt filij nuptiarum,
quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare?
Quanto tempore habent ſecum ſponſum,
20 non poſſunt ieiunare. * ‖ Venient autem ‖ Matth.
dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc 9.b.15.
21 ieiunabunt in illis diebus. * Nemo aſſu- Luc.5.f.
mentum panni rudis aſſuit veſtimento 35.
veteri: alioquin aufert ſupplementum
22 nouum à veteri, & maior ſciſſura fit. * Et
D nemo mittit vinum nouum in vtres ve-
teres: alioquin dirumpet vinum vtres, &
vinum effundetur, & vtres peribunt: ſed
vinum nouum in vtres nouos mitti de-
23 bet. * Et factum eſt iterum cùm Domi-
nus ſabbatis ambularet per ſata, & di- ‖ Matt.
ſcipuli eius cœperunt progredi, & vel- 12.a.2.
24 lere ſpicas. * Phariſæi autem dicebant ei: Luc. 6.
Ecce, quid faciunt ſabbatis quod non li- a.1.
25 cet? * Et ait illis: ‖ Numquã legiſtis quid ‖ 1.Reg.
fecerit Dauid, quando neceſsitatem ha- 21.b.6.
buit,

Digitized by Google

buit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant?
* quomodo introiuit in domum Dei ſub 26
Abiathar principe ſacerdotum, & panes
propoſitionis manducauit, quos nõ lice-
Leuit. 24. b. 9. bat manducare, ‖ niſi ſacerdotibus, & de-
dit eis qui cum eo erãt? * Et dicebat eis: 27
Sabbatum propter hominem factum eſt,
& non homo propter ſabbatum. * Itaque 28
Dominus eſt filius hominis, etiã ſabbati.

CAP. III.

Mat. 12 a. 9. Luc. 6. b. 16. ET introiuit iterum in ſynagogam: & 1
erat ibi homo habens manũ aridam. A
* Et obſeruabant eum, ſi ſabbatis cura- 2
ret, vt accuſarent illum. * Et ait homini 3
habenti manum aridam: Surge in me-
dium. * Et dicit eis: Licet ſabbatis bene- 4
facere, an malè? animã ſaluam facere, an
perdere? At illi tacebant. * Et circumſpi- 5
ciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæ-
citate cordis eorum, dicit homini: Exten-
de manum tuam. Et extendit, & reſtituta
‖ Matt. 12. b. 14 eſt manus illi. * ‖ Exeuntes autem Pha- 6
riſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium
faciebant aduerſus eum, quomodo eum
perderent. * Ieſus autem cum diſcipulis 7
ſuis ſeceſsit ad mare: & multa turba à
Galilæa & Iudæa ſecuta eſt eum, * & ab 8
Ieroſolymis, & ab Idumæa, & trans Ior-
danem: & qui circa Tyrum & Sidonem,
multitudo magna, audientes quæ facie-
bat, venerunt ad eum. * Et dixit diſcipu- 9
lis ſuis vt nauicula ſibi deſeruiret propter B
turbam, ne comprimerent eum. * mul- 10
tos enim ſanabat, ita vt irruerent in eum
vt illum tangerent quotquot habebant
plagas. * Et ſpiritus immundi, cùm illum 11
videbant, procidebant ei: & clamabãt di-
centes: * Tu es Filius Dei. Et vehementer 12
cõminabatur eis ne manifeſtarent illum.
‖ Matt. 10. a. 1. Luc. 6. b. 13. * ‖ Et aſcendens in montem vocauit ad 13
ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum.
* Et fecit vt eſſent duodecim cum illo: & 14
vt mitteret eos prædicare. * Et dedit il- 15
lis poteſtatem curandi infirmitates, &
eiiciendi dæmonia. * Et impoſuit Simoni 16
nomen Petrus: * & Iacobum Zebedæi, & 17
Ioannem fratrem Iacobi, & impoſuit eis
nomina Boanerges, quod eſt, Filij toni-
trui: * & Andream, & Philippum, & Bar- 18
tholomæum, & Matthæum, & Thomam, C
& Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Si-
monem Cananæum, * & Iudam Iſcario- 19
tem, qui & tradidit illum. * Et veniunt 20
ad domum: & conuenit iterum turba, ita
vt non poſſent neque panem manducare.
* Et cùm audiſſent ſui, exierunt tenere 21
eum: dicebãt enim: Quoniam in furorem
verſus eſt. * Et Scribæ, qui ab Ieroſoly- 22
‖ Mar. 9 c. 34. mis deſcenderant, dicebant: ‖ Quoniam
Beelzebub habet, & quia in principe dæ-
moniorum eiicit dæmonia. * Et conuoca- 23
tis eis, in parabolis dicebat illis: Quo-
modo poteſt ſatanas ſatanam eiicere? * Et 24
ſi regnum in ſe diuidatur, non poteſt re-
gnum illud ſtare. * Et ſi domus ſuper ſe- 25
metipſam diſpertiatur, non poteſt do-
26 mus illa ſtare. * Et ſi ſatanas conſurre-
xerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, &
27 non poterit ſtare, ſed finem habet. * Ne-
mo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum
diripere, niſi priùs fortem alliget, & tunc
28 domum eius diripiet. * ‖ Amen dico vo- *‖ Matt. 12. c. 31.*
D bis, quoniam omnia dimittentur filiis *Luc. 12. b. 10.*
hominum peccata, & blaſphemiæ qui-
29 bus blaſphemauerint: * qui autem bla- *1 Ioan. 5. d. 16.*
ſphemauerit in Spiritum ſanctum, non
habebit remiſsionem in æternũ, ſed reus
30 erit æterni delicti. * Quoniam dicebant: *‖ Matt. 12. d. 46*
31 Spiritum immundũ habet. * ‖ Et veniunt *Luc. 8. c. 19.*
mater eius & fratres: & foris ſtantes mi-
32 ſerunt ad eum vocantes eum, * & ſede-
bat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce
mater tua & fratres tui foris quærunt te.
33 * Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater
34 mea, & fratres mei? * Et circumſpiciens
eos, qui in circuitu eius ſedebant, ait: Ec-
35 ce mater mea, & fratres mei. * Qui enim
fecerit voluntatem Dei, hic frater meus,
& ſoror mea, & mater eſt.

CAP. IIII.

1 ET iterum cœpit docere ad mare: & *Matth. 13. a. 1.*
A congregata eſt ad eum turba multa, *Luc. 8. a. 4.*
ita vt nauim aſcendens ſederet in mari,
& omnis turba circa mare ſuper terram
2 erat: * & docebat eos in parabolis mul-
ta, & dicebat illis in doctrina ſua: * Au-
3 dite: ecce exiit ſeminans ad ſeminandum.
4 * Et dum ſeminat, aliud cecidit circa
viam, & venerunt volucres cæli, & co-
5 mederunt illud. * Aliud verò cecidit ſu-
per petroſa, vbi non habuit terram mul-
tam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non
6 habebat altitudinem terræ: * & quando
exortus eſt ſol, exæſtuauit: & eo quòd non
7 habebat radicem, exaruit. * Et aliud ce-
cidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, &
ſuffocauerũt illud, & fructum non dedit.
8 * Et aliud cecidit in terrã bonam: & da-
bat fructum aſcendentem, & creſcentem:
& afferebat vnum triginta, vnum ſexa-
9 ginta, & vnum centum. * Et dicebat: Qui
10 habet aures audiendi, audiat. * Et cùm
eſſet ſingularis, interrogauerunt eum hi
qui cum eo erant duodecim, parabolam.
11 * Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe
myſterium regni Dei: illis autem, qui fo-
12 ris ſunt, in parabolis omnia fiunt: * ‖ vt *‖ Iſa. 6. c. 9.*
videntes videant, & non videant: & au- *Mat. 13 b. 14.*
dientes audiant, & non intelligant: ne- *Ioan. 12 f. 40.*
quando conuertantur, & dimittantur eis *Act. 28. f. 26.*
13 peccata. * Et ait illis: Neſcitis parabolam *Rom. 11 b. 8.*
hanc? & quomodo omnes parabolas co-
14 gnoſcetis? * Qui ſeminat, verbum ſemi-
15 nat. * Hi autem ſunt, qui circa viam, vbi
ſeminatur verbũ, & cùm audierint, con-
feſtim venit ſatanas, & aufert verbum,
quod ſeminatum eſt in cordibus eorum.
16 * Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa
ſeminantur: qui cùm audierint verbum,
17 ſtatim cum gaudio accipiunt illud: * &
non habent radicem in ſe, ſed temporales
ſunt: deinde orta tribulatione & perſe-
cutione

Digitized by Google

eutione propter verbum, confeſtim ſcan-
‖1. Tim. dalizantur.* ‖ Et alij ſunt qui in ſpinis ſe- 18
6. c. 17. minantur: hi ſunt, qui verbū audiunt,* & 19
ærumnæ ſæculi, & deceptio diuitiarum,
& circa reliqua concupiſcentiæ introeū-
tes ſuffocant verbum, & ſine fructu effi-
citur.* Et hi ſunt, qui ſuper terram bo- 20
nam ſeminati ſunt, qui audiunt verbum, C
& ſuſcipiunt, & fructificant, vnum trigin-
‖Matth. ta, vnum ſexaginta, & vnum centū.* ‖ Et 21
5. b. 15. dicebat illis: Numquid venit lucerna vt
Luc. 8. ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nónne
c. 16. & vt ſuper candelabrum ponatur?* Non eſt 22
11. d. 33. enim aliquid abſconditum, quod non ma-
‖Matth. nifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed vt
10. c. 26. in palam veniat.* Si quis habet aures au- 23
Luc. 8. diendi, audiat.* Et dicebat illis: Videte 24
c. 17. quid audiatis. ‖ In qua menſura menſi
‖Matth. fueritis, remetietur vobis, & adiicietur
7. a. 2. vobis.* ‖ Qui enim habet, dabitur illi: & 25
Luc. 6. qui non habet, etiam quod habet aufere-
f. 38. tur ab eo.* Et dicebat: Sic eſt regnū Dei, 26
‖Matth. quemadmodum ſi homo iaciat ſementem
13. b. 12. in terram, & dormiat, & exurgat nocte 27
& 25. c. & die, & ſemen germinet, & increſcat
29. dum neſcit ille.* Vltrò enim terra fru- 28
Luc. 8. ctificat, primùm herbam, deinde ſpicam,
c. 18. & deinde plenum frumentum in ſpica.* Et 29
19. d. 26. cùm produxerit fructus, ſtatim mittit fal-
‖Matth. cem, quoniam adeſt meſsis.* Et dicebat: 30
13. c. 34. Cui aſsimilabimus regnum Dei? aut cui
parabolæ comparabimus illud?* ‖ Sicut 31
granum ſinapis, quod cùm ſeminatū fue- D
rit in terra, minus eſt omnibus ſemini-
bus, quæ ſunt in terra:* & cùm ſeminatū 32
fuerit, aſcendit, & fit maius omnibus ole-
ribus, & facit ramos magnos, ita vt poſ-
ſint ſub vmbra eius aues cæli habitare.
* Et talibus multis parabolis loquebatur 33
eis verbum, prout poterant audire:* ſi- 34
ne parabola autem non loquebatur eis.
ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat
omnia.* Et ait illis in illa die, cùm ſerò 35
‖Matth. eſſet factum: Tranſeamus contrà.* ‖ Et di-
8. c. 23. mittentes turbam, aſſumunt eum ita vt 36
Luc. 8. erat in naui: & aliæ naues erant cum illo.
c. 22. * Et facta eſt procella magna venti, & 37
fluctus mittebat in nauim, ita vt implere-
tur nauis.* Et erat ipſe in puppi ſuper 38
ceruical dormiens; & excitant eum, &
dicunt illi: Magiſter, non ad te pertinet,
quia perimus?* Et exurgens comminatus 39
eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſ-
ce. Et ceſſauit ventus: & facta eſt tran-
quillitas magna.* Et ait illis: Quid timi- 40
di eſtis? necdum habetis fidem? Et timue-
runt timore magno, & dicebant ad alte-
rutrum: Quis, putas, eſt iſte, quia & ven-
tus & mare obediunt ei?

CAP. V.

Matt. 8. ET venerunt trans fretum maris in 1
d. 28. regionem Geraſenorum.* Et exeun- 2
Luc. 8. d. ti ei de naui, ſtatim occurrit de monu- A
26. mentis homo in ſpiritu immundo,* qui 3
domicilium habebat in monumentis, &
neque catenis iam quiſquam poterat eum
4 ligare:* quoniam ſæpe compedibus &
catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & com-
pedes comminuiſſet, & nemo poterat
5 eum domare.* & ſemper die ac nocte in
monumentis & in montibus erat, cla-
6 mans, & concidens ſe lapidibus.* Videns
autem Ieſum à longe, cucurrit & adora-
7 uit eum:* & clamans voce magna dixit:
Quid mihi, & tibi, Ieſu fili Dei altiſsimi?
8 adiuro te per Deum, ne me torqueas.* Di-
cebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab
9 homine.* Et interrogabat eum: Quod ti-
bi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi no-
10 men eſt, quia multi ſumus.* Et depreca-
batur eum multùm, ne ſe expelleret extra
11 regionem.* Erat autem ibi circa mon-
12 tem grex porcorum magnus, paſcens.* Et
deprecabántur eum ſpiritus, dicentes: Mit-
13 te nos in porcos vt in eos introeamus.* Et
B conceſsit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpi-
ritus immundi introierunt in porcos: &
magno impetu grex præcipitatus eſt in
mare ad duo millia, & ſuffocati ſunt in
14 mari.* Qui autem paſcebant eos, fuge-
runt, & nunciauerunt in ciuitatem, & in
agros. Et egreſsi ſunt videre quid eſſet fa-
15 ctum:* & veniunt ad Ieſum: & vident il-
lum, qui à dæmonio vexabatur, ſeden-
tem, veſtitum, & ſanæ mentis, & timue-
16 runt.* Et narrauerunt illis, qui viderant,
qualiter factum eſſet ei, qui dæmonium
17 habuerat, & de porcis.* Et rogare cœpe-
runt eum vt diſcederet de finibus eorum.
18 * Cúmque aſcenderet nauim, cœpit illum
deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat
19 vt eſſet cum illo:* & non admiſit eum, ſed
ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, &
annuncia illis quanta tibi Dominus fe-
20 cerit, & miſertus ſit tui.* Et abiit, & cœ-
pit prædicare in Decapoli, quanta ſibi fe-
21 ciſſet Ieſus: & omnes mirabantur.* Et
cùm tranſcendiſſet Ieſus in naui rurſum
trans fretum, conuenit turba multa ad
22 eum, & erat circa mare.* ‖ Et venit qui- ‖Matth.
C dam de archiſynagogis nomine Iairus: & 9. c. 18.
23 videns eum, procidit ad pedes eius,* & Luc. 8.
deprecabatur eum multum, dicens: Quo- f. 42.
niam filia mea in extremis eſt, Veni, im-
pone manum ſuper eam, vt ſalua ſit, &
24 viuat.* Et abiit cum illo, & ſequebatur
eum turba multa, & comprimebant eum.
25 * Et mulier, quæ erat in profluuio ſan-
26 guinis annis duodecim,* & fuerat multa
perpeſſa à compluribus medicis: & eroga-
uerat omnia ſua, nec quidquam profece-
27 rat, ſed magis deteriùs habebat:* cùm au-
diſſet de Ieſu, venit in turba retrò, & te-
28 tigit veſtimentum eius:* dicebat enim:
Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero,
29 ſalua ero.* Et confeſtim ſiccatus eſt fons
ſanguinis eius: & ſenſit corpore quia ſa-
30 nata eſſet à plaga.* Et ſtatim Ieſus in ſe-
D metipſo cognoſcens virtutem, quæ exie-
rat de illo, conuerſus ad turbam, aiebat:
31 Quis tetigit veſtimenta mea?* Et dice-
bant ei diſcipuli ſui: Vides turbam com-

Digitized by Google

primentem te, & dicis: Quis me tetigit?
* Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc 32
fecerat. * Mulier verò timens & tremens, 33
ſciens quod factũ eſſet in ſe, venit & pro-
cidit ante eum, & dixit ei omnem verita-
‖ Luc. 7. tem.* Ille autem dixit ei:‖ Filia, fides tua 34
g. 50. te ſaluam fecit: vade in pace, & eſto ſana
à plaga tua.* Adhuc eo loquente, veniunt 35
ab archiſynagogo, dicentes: Quia filia tua
mortua eſt: quid vltrà vexas Magiſtrum?
* Ieſus autem audito verbo, quod diceba- 36
tur, ait archiſynagogo: Noli timere: tan-
tummodo crede.* Et non admiſit quem- 37
quam ſe ſequi, niſi Petrum, & Iacobum,
& Ioannem fratrem Iacobi. * Et veniunt 38
in domum archiſynagogi, & videt tumul-
tum, & flentes, & eiulantes multùm. * Et
ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & plo- 39
ratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.
* Et irridebant eum. Ipſe verò eiectis om- 40
nibus, aſſumit patrem & matrem puellæ,
& qui ſecũ erant, & ingreditur vbi puel-
la erat iacens.* Et tenens manum puellæ, 41
ait illi: Talitha cumi, quod eſt interpreta-
tum: Puella (tibi dico) ſurge * & confe- 42
ſtim ſurrexit puella, & ambulabat: erat
autem annorum duodecim: & obſtupue-
runt ſtupore magno. * Et præcepit illis 43
vehementer vt nemo id ſciret: & dixit da-
ri illi manducare.

CAP. VI.

Matt. 13. ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: 1
g. 54. & ſequebantur eum diſcipuli ſui.* & 2
Luc. 4. facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere: A
c. 16. & multi audientes admirabantur in do-
Ioan. 4. ctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc om-
f. 44. nia? & quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi;
‖ Ioan. 6. & virtutes tales, quæ per manus eius ef-
c. 42. ficiũtur?* Nõnne hic eſt faber, filius Ma- 3
‖ Matth. riæ, frater Iacobi, & Ioſeph, & Iudæ, &
13. g. 57. Simonis? nónne & ſorores eius hic nobiſ-
Luc. 4. cum ſunt? Et ſcandalizabantur in illo.
d. 24. * Et dicebat illis Ieſus:‖ Quia nõ eſt pro- 4
Ioan. 4. pheta ſine honore niſi in patria ſua, & in
f. 44. domo ſua, & in cognatione ſua. * Et non 5
‖ Matth. poterat ibi virtutem vllam facere, niſi
10. a. 1. paucos infirmos impoſitis manibus cura-
Supr. 3. uit: * & mirabatur propter incredulita- 6
b. 14. tem eorũ, & circuibat caſtella in circuitu
Luc. 9. docens.*‖ Et vocauit duodecim: & cœpit 7
a. 1. eos mittere binos, & dabat illis poteſta-
‖ Act. 1. tem ſpirituum immundorum.* Et præce- 8
2. b. 8. pit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam
‖ Matth. tantùm; non peram, non panem, neque
10. b. 14. in zona æs,* ſed calceatos ſandalijs, & ne 9
Luc. 9. induerentur duabus tunicis. * & dicebat 10
a. 5. eis: Quocumque introieritis in domum, il- B
Act. 13. lic manete donec exeatis inde: * & qui- 11
g. 51. & cumque non receperint vos, nec audierint
18. a. b. vos, ‖ exeuntes inde, excutite puluerem
‖ Iac. 5. de pedibus veſtris in teſtimonium illis.
c. 14. * Et exeuntes prædicabant vt pœniten- 12
Matt. 4. tiam agerent.* & dæmonia multa eiicie- 13
a. 1. 2. bant, ‖ & vngebant oleo multos ægros, &
Luc. 9. ſanabant.*‖ Et audiuit rex Herodes, (ma- 14
a. 7. nifeſtum enim factum eſt nomen eius) &
dicebat: Quia Ioannes Baptiſta reſurrexit
à mortuis: & propterea virtutes operãtur
15 in illo. * Alij autem dicebant: Quia Elias
eſt. Alij verò dicebant: Quia propheta eſt,
16 quaſi vnus ex prophetis.* Quo audito He-
C rodes ait: Quem ego decollaui Ioannem,
17 hic à mortuis reſurrexit:*‖ Ipſe enim He- ‖ Luc. 3.
rodes miſit, ac tenuit Ioannem, & vinxit a. 19.
eum in carcere, propter Herodiadem vxo-
rem Philippi fratris ſui, quia duxerat
18 eam.* Dicebat enim Ioannes Herodi: ‖ Nõ ‖ Leu. 18.
19 licet tibi habere vxorem fratris tui.* He- c. 16.
rodias autem inſidiabatur illi: & volebat
20 occidere eum, nec poterat.* Herodes enim
metuebat Ioannem, ſciens eum virum
iuſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, &
audito eo multa faciebat, & libenter eum
21 audiebat.* Et cùm dies opportunus acci-
diſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit
principibus, & tribunis, & primis Gali-
22 lææ. * cùmque introiſſet filia ipſius He-
rodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi,
ſimulq; recumbentibus; rex ait puellæ: Pe-
23 te à me quod vis, & dabo tibi:* & iurauit
illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, li-
24 cèt dimidium regni mei.* Quæ cùm exiſ-
D ſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa
25 dixit: Caput Ioannis Baptiſtæ. * Cúmque
introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad re-
gem, petiuit dicens: Volo vt protinus des
26 mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ * Et
contriſtatus eſt rex: propter iuſiurandum,
& propter ſimul diſcumbentes, noluit
27 eam contriſtare,* ſed miſſo ſpiculatore
præcepit afferri caput eius in diſco. Et
28 decollauit eum in carcere,* & attulit ca-
put eius in diſco: & dedit illud puellæ,
29 & puella dedit matri ſuæ. * Quo audito,
diſcipuli eius venerunt, & tulerunt cor-
pus eius: & poſuerũt illud in monumen-
30 to. * Et conuenientes Apoſtoli ad Ieſum,
renunciauerunt ei omnia, quæ egerant,
31 & docuerant. * Et ait illis:‖ Venite ſeor- ‖ Matth.
ſum in deſertum locum, & requieſcite 14. c. 11.
puſillum. Erant enim qui veniebant & Luc. 9.
redibant multi: & nec ſpatium mandu- b. 10.
32 candi habebant. * Et aſcendentes in na-
uim, abierunt in deſertum locum ſeor-
33 ſum.* Et viderunt eos abeuntes, & co-
E gnouerunt multi: & pedeſtres de omni-
bus ciuitatibus concurrerunt illuc, &
34 præuenerunt eos. *‖ Et exiens vidit tur- ‖ Matth.
bam multam Ieſus: & miſertus eſt ſuper 9. d. 36.
eos, quia erant ſicut oues non habentes & 14.
35 paſtorem, & cœpit illos docere multa.* Et c. 14.
cùm iam hora multa fieret, acceſſerunt
diſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus
36 hic, & iam hora præteriit: *‖ dimitte ‖ Luc. 9.
illos, vt euntes in proximas villas & vi- b. 12.
37 cos, emant ſibi cibos, quos manducent.* Et Ioan. 6.
reſpondens ait illis: Date illis vos man- a. 9.
ducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus
ducentis denariis panes, & dabimus illis
38 manducare.* Et dicit eis: Quot panes ha-
betis? ite, & videte. Et cùm cognouiſſent,
39 dicunt: Quinque, & duos piſces.* Et præ-
cepit

cepit illis, vt accumbere facerent omnes
ſecundùm contubernia ſuper viride fœ-
num.* Et diſcubuerunt in partes per cen- 40
tenos & quinquagenos.* Et acceptis quin 41
que panibus,& duobus piſcibus, intuens F
in cælum,benedixit,& fregit panes,& de-
dit diſcipulis ſuis, vt ponerent ante eos:&
duos piſces diuiſit omnibus.* Et mandu- 42
cauerunt omnes,& ſaturati ſunt.* Et ſu- 43
ſtulerunt reliquias, fragmentorum duo-
decim cophinos plenos, & de piſcibus.
* Erant autem qui manducauerunt quin- 44
que millia virorum.* Et ſtatim coegit di- 45
ſcipulos ſuos aſcendere nauim, vt præce-
derent eum trans fretum ad Bethſaidam,
dum ipſe dimitteret populum. * Et cùm 46
dimiſiſſet eos,abiit in montem orare.* Et 47
cùm ſerò eſſet, erat nauis in medio mari,
‖ Math. 14.c.25.
& ipſe ſolus in terra. * ‖ Et videns eos la- 48
borantes in remigando (erat enim ventus
contrarius eis)& circa quartam vigiliam
noctis venit ad eos ambulans ſupra mare:
& volebat præterire eos. * At illi vt vide- 49
runt eum ambulantem ſupra mare,puta-
uerunt phantaſma eſſe, & exclamaue-
runt. * Omnes enim viderunt eum, & 50
cõturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum G
eis,& dixit eis:Confidite, ego ſum, nolite
timere.* Et aſcendit ad illos in nauim, & 51
ceſſauit vẽtus. Et plus magis intra ſe ſtu-
pebant:*non enim intellexerunt de pani- 52
bus: erat enim cor eorum obcæcatum.
‖ Math. 14.d.34.
*‖ Et cùm trãsfretaſſent, venerunt in ter- 53
ram Geneſareth, & applicuerunt.* Cùm- 54
que egreſſi eſſent de naui, continuò co-
gnouerunt eum:*& percurrentes vniuer- 35
ſam regionem illam, cœperunt in graba-
tis eos qui ſe malè habebant, circumfer-
re,vbi audiebant eum eſſe. * Et quocum- 56
que introibat, in vicos, vel in villas, aut
ciuitates,in plateis ponebant infirmos, &
deprecabantur eum, vt vel fimbriam ve-
ſtimenti eius tangerent:& quotquot tan-
gebant eum,ſalui fiebant

CAP. VII.

ET conueniunt ad eum Phariſæi, & 1
quidam de Scribis, venientes ab Ie- A
‖ Math. 15.a.2.
roſolymis. * ‖ Et cùm vidiſſent quoſ- 2
dam ex diſcipulis eius,communibus ma-
nibus,id eſt non lotis, manducare panes,
vituperauerunt. * Phariſæi enim, & om- 3
nes Iudęi,niſi crebrò lauerint manus,non
manducant, tenentes traditionem ſenio-
rum:* & à foro niſi baptizentur,non co- 4
medunt: & alia multa ſunt, quæ tradita
ſunt illis ſeruare,baptiſmata calicum, &
vrceorum,& æramentorum,& lectorum:
* & interrogabant eum Phariſæi, & Scri- 5
bæ: Quare diſcipuli tui non ambulant
iuxta traditionem ſeniorum,ſed commu-
nibus manibus manducant panem? * At 6
ille reſpondens, dixit eis:Bene propheta-
uit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcri-
Iſai. 29. d.11.
ptum eſt: ‖ Populus hic labiis me hono-
rat,cor autem eorum longè eſt à me. * in 7
vanum autem me colunt, docentes do-
8 ctrinas & præcepta hominum. * Relin-
B quentes enim mandatum Dei,tenetis tra-
ditionem hominum,baptiſmata vrceorũ,
& calicũ:& alia ſimilia his facitis multa.
9 * Et dicebat illis: Bene irritum facitis
præceptum Dei, vt traditionem veſtram
‖ Exod. 20. c. 2. Deut. 5. b.16. Ephe. 6. a.2.
10 ſeruetis. * Moyſes enim dixit: ‖ Honora
patrem tuum,& matrem tuam:Et: ‖ Qui
maledixerit patri, vel matri, morte mo-
11 riatur. * Vos autem dicitis:Si dixerit ho-
mo patri,aut matri,Corban(quod eſt do-
num) quodcumque ex me,tibi profuerit:
‖ Exod. 21. c. 16. Leu. 20. b.9. Prou. 20 c.20.
12 * & vltrà non dimittitis eum quidquam
13 facere patri ſuo, aut matri,* reſcindentes
verbum Dei per traditionem veſtram,
quam tradidiſtis: & ſimilia huiuſmodi
14 multa facitis.*‖ Et aduocans iterum tur-
bam,dicebat illis:Audite me omnes,& in-
‖ Matth. 15.b.10.
15 telligite.* Nihil eſt extra hominem & in-
troiẽs in eum, quod poſsit eum coinqui-
nare,ſed quæ de homine procedunt, illa
16 ſunt quæ communicant hominem. * Si
17 quis habet aures audiendi, audiat. * Et
C cùm introiſſet in domum à turba, inter-
rogabant eum diſcipuli eius parabolam.
18 * Et ait illis:Sic & vos imprudentes eſtis?
Non intelligitis, quia omne extrinſecus
introiens in hominem, non poteſt eum
19 communicare: * quia non intrat in cor
eius,ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum
20 exit,purgans omnes eſcas? * Dicebat au-
tem,quoniam quæ de homine exeunt,illa
‖ Gen.6. a.5.
21 communicãt hominem.* ‖ Ab intus enim
de corde hominum malæ cogitationes
procedunt,adulteria,fornicationes,homi-
22 cidia, * furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus,
impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia,
23 ſuperbia, ſtultitia. * Omnia hæc mala ab
intus procedunt,& communicant homi-
‖ Matth. 1[illegible].24.
24 nem.*‖ Et inde ſurgens abiit in fines Tyri
& Sidonis:& ingreſſus domum, neminem
25 voluit ſcire, & nõ potuit latere. * Mulier
enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia
habebat ſpiritum immundum,intrauit,&
26 procidit ad pedes eius. * Erat enim mu-
lier Gentilis,Syrophœniſſa genere.Et ro-
gabat eum vt dæmonium eiiceret de filia
27 eius. * Qui dixit illi:Sine priùs ſaturari fi-
lios: non eſt enim bonum ſumere panem
28 filiorum,& mittere canibus. * At illa re-
D ſpondit,& dixit illi:Vtique Domine,nam
& catelli comedunt ſub menſa de micis
29 puerorum.* Et ait illi: Propter hunc ſer-
monem vade, exiit dæmonium à filia tua.
30 *Et cùm abiiſſet domum ſuam,& inuenit
puellam iacentem ſupra lectum, & dæ-
31 monium exiiſſe. * Et iterum exiens de fi-
nibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare
Galilææ inter medios fines Decapoleos.
‖ Matth. 9. d.32. Luc. 11 b 14.
32 * ‖ Et adducunt ei ſurdum & mutum, &
deprecabantur eum, vt imponat illi ma-
33 num.*Et apprehendens eũ de turba ſeor-
ſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius:
34 & expuẽs,tetigit linguam eius:*& ſuſpi-
ciẽs in cælũ,ingemuit,& ait illi:Ephphe-
35 tha,quod eſt,adaperire.* Et ſtatim apertæ

Digitized by Google

ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum
linguæ eius, & loquebatur rectè. * Et 36
præcepit illis ne cui dicerent. Quanto au-
tem eis præcipiebat, tanto magis plus præ-
dicabant: * & eo ampliùs admirabantur, 37
dicentes: Bene omnia fecit: & ſurdos fecit
audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

Matth. 15. d. 32. IN diebus illis iterum cùm turba mul- 1
ta eſſet, nec haberent quod manduca- A
rent, conuocatis diſcipulis, ait illis: * Mi- 2
ſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo
ſuſtinent me, nec habẽt quod manducent:
* & ſi dimiſero eos ieiunos in domum 3
ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis
de longè venerunt. * Et reſponderunt ei 4
diſcipuli ſui: Vnde illos quis poterit hîc
ſaturare panibus in ſolitudine? * Et inter- 5
rogauit eos: Quot panes habetis? Qui di-
xerunt: Septem. * Et præcepit turbæ di- 6
ſcumbere ſuper terrã. Et accipiens ſeptem
panes, gratias agens fregit, & dabat diſci-
pulis ſuis vt apponerent, & appoſuerunt
turbæ. * Et habebant piſciculos paucos: & 7
ipſos benedixit, & iuſſit apponi. * Et man- 8
ducauerunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtule-
runt quod ſuperauerat de fragmentis, ſe-
ptem ſportas. * Erant autem qui mandu- 9
cauerant, quaſi quattuor millia: & dimi-
ſit eos. * Et ſtatim aſcendens nauim cum 10
diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanu-
‖ Matth. 16. a. 1. tha. * ‖ Et exierunt Phariſæi, & cœperunt 11
conquirere cum eo, quærentes ab illo ſi- B
Luc. 11. g. 51. gnum de cælo, tentantes eum. * Et inge- 12
miſcens ſpiritu, ait: Quid generatio iſta
ſignum quærit? Amẽ dico vobis, ſi dabitur
generationi iſti ſignum. * Et dimittẽs eos, 13
aſcendit iterum nauim, & abiit trãs fre-
‖ Matth. 16. a. 5. tum. * ‖ Et obliti ſunt panes ſumere: & ni- 14
ſi vnum panem non habebant ſecum in
naui. * Et præcipiebat eis, dicens: Videte, 15
& cauete à fermento Phariſæorum, &
fermento Herodis. * Et cogitabant ad al- 16
terutrum, dicentes: Quia panes non ha-
bemus. * Quo cognito, ait illis Ieſus: Quid 17
cogitatis, quia panes non habetis? nõdum
cognoſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatũ
habetis cor veſtrum? * oculos habentes 18
non videtis? & aures habentes non audi-
‖ Sup. 6. f. 41. tis? ‖ Nec recordamini, * quando quinque 19
panes fregi in quinque millia: quot co-
Ioan. 6. b. 11. phinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis?
Dicunt ei: Duodecim. * Quando & ſeptem 20
panes in quattuor millia: quot ſportas C
fragmentorum tuliſtis? & dicunt ei: Se-
ptem. * Et dicebat eis: Quomodo nondum 21
intelligitis? * Et veniunt Bethſaidam, & 22
adducunt ei cæcum, & rogabant eum vt
illum tangeret. * Et apprehenſa manu cæ- 23
ci, eduxit eum extra vicum: & expuens in
oculos eius impoſitis manibus ſuis, inter-
rogauit eum ſi quid videret. * Et aſpi- 24
ciens, ait: Video homines velut arbores
ambulantes. * Deinde iterum impoſuit 25
manus ſuper oculos eius: & cœpit videre.
& reſtitutus eſt ita vt clarè videret om-
26 nia. * Et miſit illum in domum ſuam, di-
cens: Vade in domum tuam: & ſi in vicum
27 introieris, nemini dixeris. * ‖ Et egreſſus eſt ‖ Matth.
Ieſus, & diſcipuli eius, in caſtella Cæſa- 16. b. 13.
reæ Philippi: & in via interrogabat diſci-
pulos ſuos, dicẽs eis: ‖ Quem me dicũt eſſe ‖ Luc 9.
28 homines? * Qui reſponderunt illi, dicẽtes: c. 18.
Ioannem Baptiſtam, alij Eliam, alij verò
29 quaſi vnum de prophetis. * Tunc dicit il-
lis: Vos verò quem me eſſe dicitis? Reſpõ-
30 dens Petrus, ait ei: Tu es Chriſtus. * Et
comminatus eſt eis, ne cui dicerent de il-
31 lo. * Et cœpit docere eos, quoniam opor-
D tet filium hominis pati multa, & repro-
bari à ſenioribus, & à ſummis ſacerdoti-
bus, & Scribis, & occidi: & poſt tres dies
32 reſurgere. * Et palàm verbũ loquebatur.
Et apprehendens eum Petrus, cœpit in-
33 crepare eum. * Qui conuerſus, & videns
diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, di-
cens: Vade retro me ſatana, quoniam non
ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt homi-
34 num. * Et conuocata turba cum diſcipulis
ſuis, dixit eis: ‖ Si quis vult me ſequi, de- ‖ Matth.
neget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, 10. d. 38.
35 & ſequatur me. * Qui enim voluerit ani- & 16.
mam ſuam ſaluam facere, perdet eam: qui d. 24.
autem perdiderit animam ſuam propter Luc 9. c.
me & Euangelium, ſaluam faciet eam. 23. &
36 * Quid enim proderit homini, ſi lucretur 14. f. 27.
mundum totum: & detrimentum animæ & 17.
37 ſuæ faciat? * Aut quid dabit homo com- g. 33.
38 mutationis pro anima ſua? * ‖ Qui enim Ioan. 12.
me confuſus fuerit, & verba mea, in ge- d. 25.
neratione iſta adultera & peccatrice: & ‖ Matth.
filius hominis confundetur eum, cùm ve- 10. d. 33.
nerit in gloria patris ſui cum angelis ſan- Luc 9. c.
39 ctis. * Et dicebat illis: ‖ Amen dico vobis, 26. &
quia ſunt quidam de hîc ſtantibus, qui 12. b. 9.
non guſtabunt mortem, donec videant re- ‖ Matth.
gnum Dei veniens in virtute. 16. d. 27.

CAP. IX. Luc 9. c.

1 ET ‖ poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum 27.
A & Iacobum, & Ioannem: & ducit ‖ Matth.
illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, 17. a. 1.
2 & transfiguratus eſt coram ipſis. * Et Luc. 9. d.
veſtimenta eius facta ſunt ſplendentia, 28.
& candida nimis velut nix, qualia fullo
non poteſt ſuper terram candida facere.
3 * Et apparuit illis Elias cum Moyſe: &
4 erant loquentes cum Ieſu. * Et reſpon-
dens Petrus, ait Ieſu: Rabbi, bonum eſt
nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacu-
la, Tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ
5 vnum. * Non enim ſciebat quid diceret:
6 erant enim timore exterriti. * Et facta eſt
B nubes obumbrans eos: & venit vox de
nube, dicens: Hic eſt filius meus chariſſi-
7 mus: audite illum. * Et ſtatim circumſpi-
cientes, neminem ampliùs viderunt, niſi
8 Ieſum tantùm ſecum. * ‖ Et deſcenden- ‖ Matth.
tibus illis de monte, præcepit illis ne cui- 17. b. 9.
quam quæ vidiſſent, narrarent: niſi cùm
Filius hominis à mortuis reſurrexerit.
9 * Et verbum continuerunt apud ſe, con-
quirentes quid eſſet: Cùm à mortuis re-
ſurrexerit,

Digitized by Google

ſurrexerit. * Et interrogabant eum, di- 10
‖ *Mal.* 4 centes : ‖ Quid ergo dicunt Phariſæi , &
b.5. Scribæ , quia Eliam oportet venire pri-
mùm ? * Qui reſpondens , ait illis : Elias 11
cùm venerit primò , reſtituet omnia : &
‖ *Iſa*.53. quo modo ‖ ſcriptum eſt in Filium homi-
a.3. nis , vt multa patiatur & contemnatur.
* Sed dico vobis quia & Elias venit (& 12
‖ *Mat.* fecerunt illi quæcúque voluerunt) ‖ ſicut C
17.*b*.12 ſcriptum eſt de eo. * Et veniens ad diſci- 13
pulos ſuos, vidit turbã magnam circa eos,
& Scribas cõquirentes cum illis. * Et con- 14
feſtim omnis populus videns Ieſum , ſtu-
pefactus eſt, & expauerunt, & accurrẽtes
ſalutabant eum. * Et interrogauit eos: 15
‖ *Luc* 9. Quid inter vos conquiritis? * ‖ Et reſpon- 16
e.38. dens vnus de turba, dixit : Magiſter, attuli
filium meum ad te habentem ſpiritum
mutum: * qui vbicumque eum apprehen- 17
derit, allidit illum, & ſpumat , & ſtridet
dentibus, & areſcit: & dixi diſcipulis tuis
vt eiicerent illum, & non potuerũt. * Qui 18
reſpõdens eis, dixit: O generatio incredu-
la , quamdiu apud vos ero ? quamdiu vos
patiar? afferte illum ad me. * Et attulerũt 19
eum. * Et cùm vidiſſet eũm, ſtatim ſpiritus
conturbauit illum : & eliſus in terram,
volutabatur ſpumans. * Et interrogauit 20
patrem eius : Quantum temporis eſt ex D
quo ei hoc accidit? At ille ait : Ab infan-
tia : * & frequenter eum in ignem, & in 21
aquas miſit , vt eum perderet. ſed ſi quid
potes, adiuua nos, miſertus noſtri. * Ieſus 22
autẽ ait illi: Si potes credere , omnia poſ-
ſibilia ſunt credenti. * Et continuò excla- 23
mans pater pueri , cum lacrymis aiebat:
Credo , Domine : adiuua incredulitatem
meam. * Et cùm videret Ieſus concurren- 24
tem turbam, comminatus eſt ſpiritui im-
mũdo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus,
ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne
introeas in eum. * Et exclamans, & mul- 25
tum diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus
eſt ſicut mortuus , ita vt multi dicerent:
Quia mortuus eſt. * Ieſus autem te- 26
nens manum eius , eleuauit eum, & ſur-
rexit. * Et cùm introiſſet in domum , di- 27
ſcipuli eius ſecretò interrogabant eum:
Quare nos non potuimus eiicere eum?
* Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt 28
‖ *Matth* exire, niſi in oratione , & ieiunio. * ‖ Et 29
17.*d*.22 inde profecti prætergrediebantur Gali-
læam : nec volebat quemquam ſcire.
‖ *Luc*.9 * ‖ Docebat autem diſcipulos ſuos , & di- 30
e.21. cebat illis : Quoniam filius hominis tra- E
detur in manus hominum , & occident
eum, & occiſus tertia die reſurget. * At 31
illi ignorabant verbum : & timebant in-
terrogare eũ. * Et venerũt Capharnaum. 32
Qui cùm domi eſſent , interrogabat eos:
Quid in via tractabatis? * At illi tacebant. 33
‖ *Matth* ſiquidẽ in via inter ſe diſputauerãt, ‖ quis
18.*a*.1. eorum maior eſſet. * Et reſidens vocauit 34
Luc.9. duodecim, & ait illis: Si quis vult primus
f.46. eſſe, erit omnium nouiſſimus, & omnium
miniſter. * Et accipiens puerum , ſtatuit 35

eum in medio eorum , quem cùm com-
6 plexus eſſet, ait illis : * Quiſquis vnum ex
F huiuſmodi pueris receperit in nomine
meo, me recipit: & quicũque me ſuſcepe-
rit, non me ſuſcipit , ſed eum , qui miſit
37 me. * ‖ Reſpondit illi Ioãnes, dicens: Magi- ‖ *Luc*.9.
ſter, vidimus quendam in nomine tuo eii- *f*.49.
cientem dæmonia, qui non ſequitur nos,
38 & prohibuimus eũ. * Ieſus autem ait: No-
lite prohibere eũ. ‖ nemo eſt enim qui fa- ‖ 1.*Cor*.
ciat virtutem in nomine meo , & poſſit 12.*a*.3.
39 citò malè loqui de me. * qui enim non eſt
40 aduerſum vos, pro vobis eſt. * ‖ Quiſquis ‖ *Mat*.
enim potum dederit vobis calicẽ aquæ in 10.*d*.12
nomine meo, quia Chriſti eſtis: amẽ dico ‖ *Matth*.
41 vobis, non perdet mercedem ſuam. * ‖ Et 18. *a*.6
quiſquis ſcandalizauerit vnum ex his pu- *Luc*. 17.
ſillis credẽtibus in me: bonum eſt ei ma- *a*.2.
gis ſi circumdaretur mola aſinaria collo ‖ *Matt*.
42 eius, & in mare mitteretur. * ‖ Et ſi ſcan- 5.*d*. 30.
G dalizauerit te manus tua , abſcide illam: & 18.
bonum eſt tibi debilem introire in vitã, *a*.6.
quàm duas manus habentem ire in ge- *Luc*.17.
43 hennam, in ignem inextinguibilem: * vbi *a*.2.
vermis eorum non moritur, & ignis non
44 extinguitur. * Et ſi pes tuus te ſcandali-
zat, amputa illũ: bonum eſt tibi claudum
introire in vitam æternam , quàm duos
pedes habentem mitti in gehennam ignis
45 inextinguibilis: * ‖ vbi vermis eorum non ‖ *Iſa*.66.
46 moritur, & ignis non extinguitur. * Quòd *g*.24.
ſi oculus tuus ſcandalizat te , eiice eum:
bonum eſt tibi luſcum introire in regnũ
Dei , quàm duos oculos habentem mitti
47 in gehennam ignis : * vbi vermis eorum
non moritur , & ignis non extinguitur.
48 * ‖ Omnis enim igne ſalietur , & omnis
49 victima ſale ſalietur. * ‖ Bonum eſt ſal: ‖ *Leu*.2.
quòd ſi ſal inſulſum fuerit : in quo illud *b*.13.
condietis? Habete in vobis ſal , & pacem ‖ *Mat*.5
habete inter vos. *b*.13.

CAP. X. *Luc* 14.

1 ET ‖ inde exurgens venit in fines Iu- *g*.34.
A dææ vltra Iordanem : & conueniunt ‖ *Matt*.
iterum turbæ ad eum : & ſicut conſue- 19.*a*.1.
2 uerat, iterum docebat illos. * Et acceden-
tes Phariſæi interrogabant eum : Si licet
3 viro vxorẽ dimittere: tẽtantes eum. * At
ille reſpondẽs, dixit eis : Quid vobis præ-
4 cepit Moyſes ? * Qui dixerunt : ‖ Moyſes ‖ *Deu*.
permiſit libellum repudij ſcribere, & di- 24. *a*.1.
5 mittere. * Quibus reſpondens Ieſus, ait: Ad
duritiã cordis veſtri ſcripſit vobis præce-
6 ptum iſtud. * ab initio autem creaturæ, ‖ *Geneſ*.
‖ maſculum & feminam fecit eos Deus. 1.*d*.27.
7 * Propter hoc relinquet homo patrẽ ſuum *Geneſ*.2.
& matrem, & adhærebit ad vxorem ſuã: *d*.24
8 * & erũt duo in carne vna. Itaque iam nõ *Mat*.19.
9 ſunt duo, ſed vna caro. * Quod ergo Deus *a*.4.
10 coniunxit, homo non ſeparet. * Et in do- 1.*Cor*.6.
mo iterum diſcipuli eius de eodem inter- *d*.16.
11 rogauerũt eum. * Et ait illis: Quicumque *Eph*.5.*g*.
dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, 31.
12 adulterium committit ſuper eã. * Et ſi vxor 1.*Cor*.
dimiſerit virum ſuum , & alij nupſerit, *b*.10.
13 mœchatur. * Et offerebãt illi paruulos vt

Digitized by Google

tãgeret illos. Diſcipuli autem commina-
bantur offerentibus. * Quos cùm videret 14
Ieſus,indignè tulit, & ait illis:Sinite par-
uulos venire ad me , & ne prohibueritis
eos:talium enim eſt regnum Dei. * Amen 15
dico vobis:Quiſquis nõ receperit regnum
Dei velut paruulus,non intrabit in illud.
*Et complexans eos, & imponens manus 16
ſuper illos , benedicebat eos. * Et cùm 17
egreſſus eſſet in viam,procurrens quidam
‖ Matt. 19.d.16 Luc.18. d.18. genu flexo ante eum,rogabat eum: ‖ Ma-
giſter bone, quid faciã vt vitam æternam
percipiam ? * Ieſus autem dixit ei : Quid 18
me dicis bonum ? Nemo bonus niſi vnus C
‖ Exod. 20.c.13 Deus.* ‖ Præcepta noſti:Ne adulteres,Ne 19
occidas,Ne fureris,Ne falſum teſtimoniũ
dixeris, Ne fraudem feceris , Honora pa-
trem tuum & matrem.*At ille reſpõdens, 20
ait illi : Magiſter,hæc omnia obſeruaui à
iuuentute mea. * Ieſus autem intuitus 21
eum,dilexit eum, & dixit ei : Vnum tibi
deeſt:vade,quæcumque habes vẽde, & da
pauperibus,& habebis theſaurum in cæ-
lo:& veni,ſequere me.* Qui contriſtatus 22
in verbo,abiit mœrens:erat enim habens
multas poſſeſſiones. * Et circumſpiciens 23
Ieſus , ait diſcipulis ſuis : Quàm difficilè
qui pecunias habent , in regnum Dei in-
troibunt ! * Diſcipuli autem obſtupeſce- 24
bant in verbis eius. At Ieſus rurſus re-
ſpondens ait illis : Filioli , quàm difficile
eſt,cõfidentes in pecuniis,in regnum Dei
introire ! * Facilius eſt, camelum per fo- 25
ramen acus tranſire,quàm diuitem intra- D
re in regnum Dei. * Qui magis admira- 26
bantur , dicentes ad ſemetipſos : Et quis
poteſt ſaluus fieri ? * Et intuens illos Ie- 27
ſus,ait:Apud homines impoſſibile eſt,ſed
non apud Deum : omnia enim poſſibilia
‖ Matt. 19.d.27 Luc.18. e.28. ſunt apud Deum. * ‖ Et cœpit ei Petrus 28
dicere:Ecce nos dimiſimus omnia , & ſe-
cuti ſumus te. * Reſpondens Ieſus , ait: 29
Amen dico vobis : Nemo eſt,qui relique-
rit domum,aut fratres , aut ſorores , aut
patrem,aut matrem,aut filios, aut agros,
propter me,& propter euangelium,* qui 30
nõ accipiat centies tantùm,nunc in tem-
pore hoc:domos,& fratres,& ſorores , &
matres,& filios , & agros cũ perſecutio-
nibus, & in ſæculo futuro vitã æternam.
‖ Matt. 19.d.30 *‖ Multi autem erunt primi nouiſſimi,& 31
nouiſſimi primi.* Erant autem in via a- 32
ſcendentes Ieroſolymam : & præcedebat E
illos Ieſus, & ſtupebant : & ſequentes ti-
‖ Luc.18 f.31. mebãt.*‖ Et aſſumens iterum duodecim,
cœpit illis dicere quæ eſſent ei euentura.
* Quia ecce aſcendimus Ieroſolymam, & 33
Filius hominis tradetur principibus ſa-
cerdotum,& Scribis,& ſenioribus,& dã-
nabunt eum morte, & tradent eum gen-
tibus:*& illudẽt ei,& conſpuent eum,& 34
flagellabunt eum,& interficient eum : &
‖ Matt. 20.c.20 tertia die reſurget.*‖Et accedunt ad eum 35
Iacobus & Ioannes filij Zebedæi , dicen-
tes : Magiſter, volumus, vt quodcumque
petierimus,facias nobis.*At ille dixit eis: 36
37 Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt:
F Da nobis,vt vnus ad dextram tuam, & a-
lius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus in glo-
38 ria tua. * Ieſus autem ait eis : Neſcitis
quid petatis : poteſtis bibere calicẽ,quem
ego bibo ; aut baptiſmo , quo ego bapti-
39 zor,baptizari? * At illi dixerunt ei;Poſſu-
mus. Ieſus autem ait eis : Calicem qui-
dem,quem ego bibo,bibetis,& baptiſmo,
40 quo ego baptizor,baptizabimini:* ſedere
autem ad dextram meam , vel ad ſini-
ſtram,non eſt meum dare vobis, ſed qui-
bus paratum eſt. * Et audientes decem,
41 cœperunt indignari de Iacobo, & Ioãne.
42 *Ieſus autem vocans eos, ait illis: ‖ Scitis ‖ Luc.22 e.25.
quia hi,qui videntur principari gentibus,
dominantur eis:& principes eorum pote-
43 ſtatem habent ipſorum.* Non ita eſt au-
tem in vobis , ſed quicũque voluerit fieri
44 maior, erit veſter miniſter: * & quicum-
que voluerit in vobis primus eſſe , erit o-
45 mnium ſeruus.*Nam & filius hominis nõ
G venit vt miniſtraretur ei , ſed vt mini-
ſtraret , & daret animam ſuam redem-
46 ptionem pro multis. * ‖ Et veniunt Ieri- ‖ Matt. 20.d.19
cho,& proficiſcente eo de Iericho, & di-
ſcipulis eius, & plurima multitudine, fi- Luc.18.
lius Timæi Bartimæus cæcus , ſedebat f.35.
47 iuxta viam mendicans. * Qui cùm au-
diſſet quia Ieſus Nazarenus eſt , cœpit
clamare,& dicere : Ieſu fili Dauid, miſe-
48 rere mei. * Et comminabantur ei multi
vt taceret. At ille multo magis clamabat:
49 Fili Dauid miſerere mei. * Et ſtans Ie-
ſus præcepit illum vocari. Et vocant cæ-
cum dicentes ei:Animæquior eſto:ſurge,
50 vocat te. * Qui proiecto veſtimento ſuo
51 exiliens , venit ad eum. * Et reſpondens
Ieſus dixit illi:Quid tibi vis faciam ? Cæ-
52 cus autem dixit ei: * Rabboni,vt videam.
*Ieſus autem ait illi : Vade , fides tua te
ſaluum fecit. * Et confeſtim vidit , & ſe-
quebatur eum in via.

CAP. XI.

1 ET cùm appropinquarent Ieroſoly- Mat 21 a.1.
A mæ & Bethaniæ ad montem oliua-
rum , mittit duos ex diſcipulis ſuis , * & Luc.19.
2 ait illis : Ite in caſtellum , quod contra e.29.
vos eſt,& ſtatim introeuntes illuc , inue-
nietis pullum ligatum, ſuper quem nemo
adhuc hominum ſedit : ſoluite illum , &
3 adducite. * Et ſi quis vobis dixerit : Quid
facitis ? dicite , quia Domino neceſſarius
4 eſt : & continuò illum dimittet huc. * Et
abeuntes inuenerunt pullum ligatum an-
te ianuam foris in biuio:& ſoluunt eum.
5 * Et quidam de illic ſtantibus dicebant
6 illis:Quid facitis ſoluentes pullum?* Qui
dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus,
7 & dimiſerunt eis.*‖ Et duxerunt pullum ‖ Ioã. 12 b.14.
ad Ieſum : & imponunt illi veſtimenta
8 ſua,& ſedit ſuper eum.* Multi autem ve-
ſtimenta ſua ſtrauerunt in via:alij autem
frondes cædebant de arboribus , & ſter-
9 nebant in via *Et qui præibant,& qui ſe-
quebantur,clamabant,dicentes:Hoſanna:
* ‖ Bene

‖ Matt. * ‖ Benedictus qui venit in nomine Do- 10
21. b.9. mini:Benedictum quod venit regnum pa- B
Luc.19. tris noſtri Dauid:Hoſãna in excelſis.*‖Et 11
g.38 introiuit Ieroſolymam in templum : &
Pſal. circumſpectis omnibus, cùm iam veſpera
117.l. eſſet hora , exiit in Bethaniam cum duo-
25. decim. * Et alia die cùm exirent à Be- 12
‖Mat. thania,eſuriit.*‖ Cúmque vidiſſet à lon- 13
21.b.19 gè ficum habẽtem folia,venit ſi quid for-
tè inueniret in ea. & cùm veniſſet ad eã,
nihil inuenit præter folia:non enim erat
tempus ficorum.* Et reſpondens dixit ei: 14
Iam non ampliùs in æternum ex te fru-
ctum quiſquam manducet. Et audiebant
diſcipuli eius.* Et veniunt Ieroſolymam. 15
Et cùm introiſſet in templum,cœpit eii-
cere vendentes & ementes in templo : &
menſas numulariorum,& cathedras ven-
dentium columbas euertit.*& nõ ſinebat 16
vt quiſquam trãsferret vas per templum:
* & docebat,dicens eis : Nonne ſcriptum 17
‖Iſai 56 eſt : ‖ Quia domus mea,domus oratio- C
c.7. nis vocabitur omnibus gentibus?Vos au-
Ier.7.l. tem feciſtis eam ſpeluncam latronum.
11. * Quo audito , principes ſacerdotum & 18
Scribæ quærebant quomodo eum perde-
rent : timebant enim eum,quoniam vni-
uerſa turba admirabatur ſuper doctrina
eius.*Et cùm veſpera facta eſſet,egredie- 19
batur de ciuitate. * Et cùm manè tranſi- 20
rent,viderunt ficum aridam factam à ra-
dicibus. * Et recordatus Petrus,dixit ei: 21
Rabbi,ecce ficus, cui maledixiſti , aruit.
‖Mat. * Et reſpondens Ieſus ait illis : ‖ Habete 22
7.c.7. fidem Dei.*Amen dico vobis,quia quicũ- 23
& 21.c. que dixerit huic mõti:Tollere,& mittere
22. in mare,& non hæſitauerit in corde ſuo,
ſed crediderit,quia quodcumque dixerit,
fiat,fiet ei. * Propterea dico vobis,omnia 24
quæcumque orantes petitis, credite quia
‖Luc.11 accipietis,& eueniẽt vobis.*‖Et cùm ſta- 25
b.9. bitis ad orãdum, dimittite ſi quid habetis
Matt.6. aduerſus aliquẽ:vt & pater veſter qui in
c.14.& cœlis eſt , dimittat vobis peccata veſtra.
18 d.35 * Quòd ſi vos non dimiſeritis : nec Pa- 26
‖Luc.20 ter veſter , qui in cælis eſt , dimittet vo- D
a.1. bis peccata veſtra. * ‖ Et veniunt rurſus 27
Ieroſolymam.Et cùm ambularet in tem-
plo , accedunt ad eum ſummi ſacerdotes
& Scribæ,& ſeniores : * & dicunt ei : In 28
qua poteſtate hæc facis?& quis dedit ti-
bi hanc poteſtatem,vt iſta facias ? * Ieſus 29
autem reſpondens, ait illis : Interrogabo
vos & ego vnum verbum , & reſpondete
mihi: & dicam vobis in qua poteſtate
hæc faciam. * Baptiſmus Ioannis de cæ- 30
lo erat , an ex hominibus ? Reſpondete
mihi. * At illi cogitabant ſecum, dicen- 31
tes : Si dixerimus,De cælo , dicet : Qua-
re ergo non credidiſtis ei? * Si dixerimus, 32
Ex hominibus,timemus populum.omnes
enim habebant Ioannem quia verè pro-
pheta eſſet.*Et reſpondentes dicunt Ieſu: 33
Neſcimus. Et reſpondens Ieſus ait illis:
Neque ego dico vobis in qua poteſtate
hæc faciam.

CAP. XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui : Vi- Mat.21
A neam paſtinauit homo , & circum- d.33.
dedit ſepem , & fodit lacum , & ædifi- Luc.20.
cauit turrim , & locauit eam agricolis, b.9.
2 & peregrè profectus eſt. * Et miſit ad Iſa.5.a.
agricolas in tempore ſeruum, vt ab agri- 1.
3 colis acciperet de fructu vineæ.* Qui ap- Ier.2.l.
prehenſum eum ceciderunt , & dimiſe- 21.
4 runt vacuum. * Et iterum miſit ad illos
alium ſeruum : & illum in capite vulne-
5 rauerunt,& contumeliis affecerunt. * Et
rurſum alium miſit,& illum occiderunt:
& plures alios , quoſdam cædentes , a-
6 lios verò occidentes. * Adhuc ergo vnum
habens filium chariſsimum:& illum mi-
ſit ad eos nouiſsimum,dicens:Quia reue-
7 rebuntur filium meum. * Coloni autem
dixerũt ad inuicem : Hic eſt heres:venite,
occidamus eum:& noſtra erit hereditas.
8 * Et apprehendentes eum,occiderunt : &
9 eiecerunt extra vineam. * Quid ergo fa-
ciet Dominus vineæ ? Veniet , & perdet
10 colonos : & dabit vineam aliis. * Nec
ſcripturam hanc legiſtis:‖Lapidem quem ‖Pſ.117
reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt d.21.
11 in caput anguli : * A Domino factum eſt Iſa.28.d
12 iſtud,& eſt mirabile in oculis noſtris?*Et 16.
quærebant eum tenere:& timuerunt tur- Act.4.b
bam. cognouerunt enim quoniam ad eos 11.
parabolam hanc dixerit. Et relicto eo Ro.9.g.
13 abierunt.*‖ Et mittunt ad eum quoſdam 33.
ex Phariſæis,& Herodianis,vt eum cape- 1.Pet.2
14 rent in verbo. * Qui venientes dicunt a.7.
ei : Magiſter , ſcimus quia verax es , & Matt.
B non curas quemquam : nec enim vides 21.d.42
in faciem hominum, ſed in veritate viam ‖Mat.
Dei doces. licet dari tributum Cæſari, 22.b.15
15 an non dabimus ? * Qui ſciens verſu- Luc.20.
tiam illorum , ait illis : Quid me tenta- d.20.
16 tis?afferte mihi denarium vt videam. * At
illi attulerunt ei. Et ait illis : Cuius eſt
imago hæc,& inſcriptio ? Dicunt ei:Cæ-
17 ſaris. * Reſpondens autem Ieſus dixit
illis : ‖ Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, ‖Rom.
Cæſari : & quæ ſunt Dei , Deo Et mi- 13.b.7.
18 rabantur ſuper eo. * ‖ Et venerunt ad ‖Matth.
eum Sadducæi , qui dicunt reſurrectio- 22.c.23.
nem non eſſe : & interrogabant eum di- Luc.20.
19 centes , * Magiſter , Moyſes nobis ſcri- d.27.
pſit, vt ſi cuius frater mortuus fuerit,& ‖Deu.25
dimiſerit vxorem , & filios non relique- b.5.
rit, accipiat frater eius vxorem ipſius, &
20 reſuſcitet ſemen fratri ſuo.* Septem ergo
fratres erant : & primus accepit vxorem,
21 & mortuus eſt non relicto ſemine. * Et
ſecundus accepit eam , & mortuus eſt:&
nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimi-
22 liter. * Et acceperunt eam ſimiliter ſe-
ptem:& non reliquerunt ſemen. Nouiſsi-
23 ma omniũ defuncta eſt & mulier.* In re-
ſurrectione ergo cùm reſurrexerint , cu-
ius de his erit vxor?ſeptem enim habue-
24 runt eam vxorem. * Et reſpondens Ieſus,
ait illis : Nonne ideo erratis,non ſcientes
25 Scripturas,neque virtutem Dei ? * Cùm

Digitized by Google

enim à mortuis reſurrexerint, neque nu-
bent,neque nubentur , ſed ſunt ſicut an-
geli in cælis. * De mortuis autem quòd 26
reſurgant,non legiſtis in libro Moyſi,ſu- C
per rubum quomodo dixerit illi Deus,
‖ Exo.3. inquiens : ‖ Ego ſum Deus Abraham , &
b.6. Deus Iſaac,& Deus Iacob?* Nõ eſt Deus 27
Matth. mortuorum,ſed viuorum.Vos ergo mul-
22.d.32 tùm erratis. * ‖ Et acceſsit vnus de Scri- 28
‖ Matth. bis,qui audierat illos cõquirentes, & vi-
22.d.34. dens quoniam bene illis reſponderit, in-
terrogauit eum quod eſſet primum o-
mnium mandatum *Ieſus autem reſpon- 29
dit ei·Quia primum omnium mandatum
‖ Deu.6. eſt : ‖ Audi Iſrael , Dominus Deus tuus,
a.7. Deus vnus eſt:*& diliges Dominũ Deum 30
tuum ex toto corde tuo,& ex tota anima
tua,& ex tota mente tua, & ex tota vir-
‖ Leu.19 tute tua.Hoc eſt primũ mandatum.*‖Se- 31
d.18. cũdum autem ſimile eſt illi:Diliges pro-
Matth. ximum tuum tamquam teipſum. Maius
22.d.39 horum aliud mandatum non eſt. * Et ait 32
Rom.13. illi Scriba:Bene Magiſter, in veritate di-
c.9. xiſti,quia vnus eſt Deus , & non eſt alius
Galat.5. præter eum.*Et vt diligatur ex toto cor- 33
c.14. de,& ex toto intellectu,&ex tota anima,
Iac.2. & ex tota fortitudine:& diligere proxi-
b.8. mum tamquam ſeipſum,maius eſt omni-
bus holocautomatibus,& ſacrificiis.* Ie- 34
ſus autem videns quòd ſapienter reſpon-
diſſet, dixit illi:Nõ es longè à regno Dei.
Et nemo iam audebat eum interrogare.
* Et reſpondens Ieſus dicebat,docens in 35
templo:Quomodo dicunt Scribæ Chriſtũ
filium eſſe Dauid?* Ipſe enim Dauid dicit 36
‖ Matth in Spiritu ſancto : ‖ Dixit Dominus Do- D
22.d.42 mino meo,ſede à dextris meis, donec po-
Luc.20. nam inimicos tuos ſcabellum pedũ tuo-
f.41. rum. * Ipſe ergo Dauid dicit eum Domi- 37
Pſ.109. num,& vnde eſt filius eius?Et multa tur-
a.1. ba eum libenter audiuit. * Et dicebat eis 38
‖ Mat. in doctrina ſua:‖Cauete à Scribis,qui vo-
23.a.5. lunt in ſtolis ambulare,& ſalutari in fo-
Luc.11. ro,*& in primis cathedris ſedere in ſyna- 39
f.43.& gogis, & primos diſcubitus in cœnis:*qui 40
20.g.46 deuorant domos viduarum ſub obtentu
‖ Luc.21 prolixæ orationis : hi accipient prolixius
a.1. iudicium.*‖Et ſedens Ieſus*contra gazo- 41
phylacium,aſpiciebat quomodo turba ia-
ctaret æs in gazophylaciũ, & multi diui-
tes iactabant multa.*Cùm veniſſet autem 42
vidua vna pauper, miſit duo minuta,
quod eſt quadrans, * & conuocans diſci- 43
pulos ſuos,ait illis:Amẽ dico vobis,quo-
niã vidua hæc pauper plus omnibus mi-
ſit,qui miſerunt in gazophylacium. * O- 44
mnes enim ex eo,quod abũdabat illis,mi-
ſerunt : hæc verò de penuria ſua omnia
quæ habuit miſit totum victum ſuum.

CAP. XIII.

Matth. ET cùm egrederetur de templo, ait il- 1
24.a.1. li vnus ex diſcipulis ſuis : Magiſter, A
Luc.19. aſpice quales lapides , & quales ſtructu-
f.44.& ræ. * Et reſpondens Ieſus,ait illi : Vides 2
21.a.5. has omnes magnas ædificationes ? Non
relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non
3 deſtruatur. * Et cùm ſederet in Monte
oliuarum contra templum, interrogabãt
eum ſeparatim Petrus,& Iacobus,& Ioã-
4 nes,& Andreas : * Dic nobis quando iſta
fient ? & quod ſignum erit , quando hæc
5 omnia incipient conſummari?*Et reſpõ-
dens Ieſus cœpit dicere illis : ‖ Videte ne ‖ Epheſ.
6 quis vos ſeducat:* multi enim venient in 5.b.6.
nomine meo dicentes , quia ego ſum : & 2.Theſſ.
7 multos ſeducent.* Cùm audieritis autem 2.a.3.
bella,& opiniones bellorum,ne timueri-
tis : oportet enim hæc fieri : ſed nondum
8 finis.*Exurget enim gens contra gentem,
B & regnum ſuper regnum,& erunt terræ-
motus per loca,& fames. Initiũ dolorum
9 hæc.*Videte autem voſmetipſos. Tradent
enim vos in concilijs,& in ſynagogis va-
pulabitis,& ante præſides,& reges ſtabi-
10 tis propter me, in teſtimonium illis. * Et
in omnes gentes primùm oportet prædi-
11 cari Euangelium.*‖ Et cùm duxerint vos ‖ Matth.
tradentes,nolite præcogitare quid loqua- 10.b.19
mini:ſed quod datum vobis fuerit in illa Luc. 12.
hora,id loquimini.non enim vos eſtis lo- b.11.&
12 quentes,ſed Spiritus ſanctus.* Tradet au- 21.d.14
tem frater fratrem in mortem , & pater
filium : & conſurgent filij in parentes, &
13 morte afficient eos.*Et eritis odio omni-
bus propter nomen meum.Qui autem ſu-
14 ſtinuerit in finem,hic ſaluus erit. *‖ Cùm ‖ Dan.
autem videritis abominationem deſola- 9.g.27.
tionis, ſtantem vbi non debet : qui legit, Matth.
intelligat:tunc qui in Iudæa ſunt,fugiant 24.c.16
15 in montes ; * & qui ſuper tectum, ne de- Luc.21.
ſcendat in domum, nec introeat vt tollat d.21.
16 quid de domo ſua : * & qui in agro erit,
C non reuertatur retro tollere veſtimẽtum
17 ſuum. * Væ autem prægnantibus & nu-
18 trientibus in illis diebus. * Orate verò vt
19 hieme non fiant. * Erunt enim dies illi
tribulationes tales , quales non fuerunt
ab initio creaturæ, quam condidit Deus,
20 vſque nunc,neque fient.* Et niſi breuiaſ-
ſet Dominus dies,non fuiſſet ſalua omnis
caro:ſed propter electos,quos elegit,bre-
21 uiauit dies.* ‖ Et tunc ſi quis vobis dixe- ‖ Matt.
rit:Ecce hic eſt Chriſtus,ecce illic,ne cre- 24.c.23
22 dideritis. * Exurgent enim pſeudochriſti, Luc.21.
& pſeudopropheteę,& dabũt ſigna & por- b.8.
tenta ad ſeducendos,ſi fieri poteſt , etiam
23 electos. * Vos ergo videte : ecce prædixi
24 vobis omnia. * Sed in illis diebus , poſt ‖ Ezech.
tribulationem illam , ſol contenebrabi- 32.b.7.
tur, & luna non dabit ſplendorem ſuum: Iſai.13.
25 *& ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtu- b.10.
26 tes,quæ in cælis ſunt,mouebuntur. * Et Ioel.2.
tunc videbunt filium hominis venien- b.10.
tem in nubibus cum virtute multa , & ‖ Matt.
27 gloria.* ‖ Et tunc mittet angelos ſuos,& 24.d.31.
D congregabit electos ſuos à quattuor ven-
tis,à ſummo terræ,vſque ad ſummũ cæli.
28 * A ficu autem diſcite parabolam. Cùm
iam ramus eius tener fuerit,& nata fue-
rint folia , cognoſcitis quia in proximo
29 ſit æſtas:*ſic & vos cùm videritis hæc fie-
ri , ſcitote quòd in proximo ſit in oſtiis.
* Amen

Digitized by Google

* Amen dico vobis, quoniam non tranſi- 30
bit generatio hæc,donec omnia iſta fiant.
* Cælum & terra tranſibunt,verba autem 31
mea non tranſibunt. * De die autem illo 32
vel hora nemo ſcit,neque Angeli in cælo,
‖ Matt. neque Filius,niſi Pater. * ‖ Videte,vigi- 33
24.d.42 late, & orate:neſcitis enim quando tem-
pus ſit. * Sicut homo, qui peregrè pro- 34
fectus reliquit domum ſuam, & dedit
ſeruis ſuis poteſtatem cuiuſque operis,&
ianitori præcepit vt vigilet. * Vigilate 35
ergo,(neſcitis enim quando dominus do-
mus veniat: ſerò,an media nocte,an galli
cantu, an manè.) * ne cùm venerit re- 36
pentè, inueniat vos dormientes. * Quod 37
autem vobis dico,omnibus dico:Vigilate.

CAP. XIIII.

‖ Matt. ERat autem Paſcha & Azyma poſt bi- 1
26. a.2. duum: & quærebant ſummi ſacerdo- A
Luc. 22. tes, & Scribæ, quomodo eum dolo tene-
a.1. rent, & occiderent. * Dicebant autem: 2
Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret
‖ Matt. in populo. * ‖ Et cùm eſſet Bethaniæ in 3
26. a.6. domo Simonis leproſi,& recumberet:ve-
Ioan.12. nit mulier habens alabaſtrum vnguenti
a.1. nardi ſpicati pretioſi,& fracto alabaſtro,
effudit ſuper caput eius. * Erant autem 4
quidam indignè ferentes intra ſemet-
ipſos, & dicentes: Vt quid perditio iſta
vnguenti facta eſt? * Poterat enim vn- 5
guentum iſtud venundari plus quàm tre-
centis denariis,& dari pauperibus.Et fre-
mebant in eam. * Ieſus autem dixit: Si- 6
nite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum
opus operata eſt in me. * ſemper enim 7
pauperes habetis vobiſcum; & cùm vo-
lueritis, poteſtis illis benefacere: me au-
tem non ſemper habebitis. * Quod ha- 8
buit hæc, fecit: præuenit vngere corpus
meum in ſepulturam * Amen dico vo- 9
bis:Vbicumque prædicatum fuerit Euan-
gelium iſtud in vniuerſo mundo, & quod
fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.
‖ Matt. * ‖ Et Iudas Iſcariotes vnus de duode- 10
26.b.14 cim, abiit ad ſummos ſacerdotes, vt pro- B
deret eum illis. * Qui audientes gauiſi 11
ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe da-
turos. Et quærebat quomodo illum op-
‖ Matt. portunè traderet. * ‖ Et primo die Azy- 12
26.b.16 morum quando Paſcha immolabant, di-
Luc. 22. cunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & pa-
a.6. remus tibi vt manduces Paſcha?* Et mit- 13
tit duos ex diſcipulis ſuis,& dicit eis: Ite
in ciuitatem: & occurret vobis homo
lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum:
* & quocumque introierit,dicite domino 14
domus, quia magiſter dicit: Vbi eſt re-
fectio mea, vbi Paſcha cum diſcipulis
meis manducem? * Et ipſe vobis demon- 15
ſtrabit cœnaculum grande, ſtratum: &
illic parate nobis. * Et abierunt diſcipuli 16
eius,& venerunt in ciuitatem:& inuene-
‖ Matt. runt ſicut dixerat illis, & parauerunt
26.b.20 Paſcha * ‖ Veſpere autem facto, venit 17
Luc. 22. cum duodecim. * Et diſcumbentibus eis, 18
b. 14. & manducantibus, ait IESVS: Amen

dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, Ioan 13
19 qui manducat mecum. * At illi cœperunt c. 21.
contriſtari, & dicere ei ſingulatim:Num-
20 quid ego? * Qui ait illis:Vnus ex duode-
cim, qui intingit mecum manum in ca-
21 tino. * Et filius quidem hominis vadit,
C ‖ ſicut ſcriptum eſt de eo: væ autem ho- ‖ Pſal.
mini illi, per quem Filius hominis trade- 40.c.10
tur:bonum erat ei,ſi non eſſet natus ho- Act. 1.
22 mo ille. * ‖ Et manducantibus illis,acce- c.10.
pit Ieſus panem: & benedicens fregit, & Matth.
dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus 26.b.24
23 meum. * Et accepto calice,gratias agens c.25.
24 dedit eis:& biberunt ex illo omnes. * Et ‖ Matt.
ait illis: Hic eſt ſanguis meus noui teſta- 26.c.26.
25 menti,qui pro multis effundetur. * Amen 1.Cor.
dico vobis, quia iam non bibam de hoc 11.c.24.
genimine vitis,vſque in diem illum, cùm
26 illud bibam nouum in regno Dei. * Et
hymno dicto exierunt in Montem Oliua-
27 rum. * Et ait eis Ieſus: ‖ Omnes ſcanda- ‖ Ioan.
lizabimini in me in nocte iſta: quia ſcri- 16.g.42
ptum eſt: ‖ Percutiam paſtorem, & diſ- ‖ Zach.
28 pergentur oues. * Sed poſtquam reſur- 13. c.7.
29 rexero,præcedam vos in Galilæam: * Pe-
trus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandali-
30 zati fuerint in te,ſed non ego. * Et ait illi
Ieſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in
nocte hac, priuſquam gallus vocem bis
31 dederit,ter me es negaturus. * At ille am-
D pliùs loquebatur: Et ſi oportuerit me
ſimul commori tibi,non te negabo.Simi-
32 liter autem & omnes dicebant. * ‖ Et ‖ Matt.
veniunt in prædium, cui nomen Gethſe- 26. d.36
mani.Et ait diſcipulis ſuis:Sedete hic do- Luc. 22.
33 nec orem. * Et aſſumit Petrum & Iaco- d.40.
bum,& Ioannem ſecum:& cœpit pauere,
34 & tædere. * Et ait illis:Triſtis eſt anima
mea vſque ad mortem: ſuſtinete hîc, &
35 vigilate. * Et cùm proceſsiſſet paulùm,
procidit ſuper terram:& orabat,vt ſi fieri
36 poſſet, tranſiret ab eo hora: * & dixit:
Abba Pater, omnia tibi poſsibilia ſunt,
transfer calicem hunc à me,ſed non quod
37 ego volo,ſed quod tu. * Et venit,& inue-
nit eos dormientes. Et ait Petro: Simon,
dormis? non potuiſti vna hora vigilare?
38 * Vigilate,& orate vt non intretis in ten-
tationem. Spiritus quidem promptus eſt,
39 caro verò infirma. * Et iterum abiens
40 orauit, eumdem ſermonem dicens. * Et
E reuerſus, denuo inuenit eos dormientes,
(erant enim oculi eorum grauati)& igno-
41 rabant quid reſponderent ei. * Et venit
tertiò, & ait illis: Dormite iam, & re-
quieſcite. Sufficit:venit hora: ecce Filius
hominis tradetur in manus peccatorum.
42 * Surgite,eamus:ecce qui me tradet,pro-
43 pè eſt. * Et adhuc eo loquente,venit Iu-
das Iſcariotes vnus de duodecim,& cum ‖ Matt.
eo turba multa, cum gladiis & lignis, à 26.e.47.
ſummis ſacerdotibus,& Scribis,& ſenio- Luc. 22
44 ribus.* Dederat autẽ traditor eius ſignum e.47.
eis,dicens: Quemcumque oſculatus fue- Ioan. 18
ro, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè. a.3.
45 * Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad

Digitized by Google

eum, ait: Aue Rabbi: & oſculatus eſt eum.
* At illi manus iniecerunt in eum, & te- 46
nuerunt eum. * Vnus autem quidam de 47
circumſtantibus educens gladium, per-
cuſsit ſeruum ſummi ſacerdotis: & am-
putauit illi auriculam. * Et reſpondens 48
Ieſus, ait illis: Tamquam ad latronem
exiſtis cum gladiis & lignis comprehen-
dere me? * quotidie eram apud vos in 49
templo docens, & non me tenuiſtis. Sed vt
‖ Matt. impleantur Scripturæ. * ‖ Tunc diſcipuli 50
26. f.56 eius relinquentes eum, omnes fugerunt.
* Adoleſcens autem quidam ſequebatur 51
eum amictus ſindone ſuper nudo: & te-
nuerunt eum. * At ille relicta ſindone, nu- 52
‖ Matt. dus profugit ab eis. * ‖ Et adduxerunt Ie- 53
26. f.57 ſum ad ſummum ſacerdotem: & conue- F
Luc. 22. nerunt omnes ſacerdotes, & Scribæ, & ſe-
f.54. niores. * Petrus autem à longè ſecutus eſt 54
Ioan. 18. eum, vſque intrò in atrium ſummi ſacer-
c. 13. dotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem,
‖ Matt. & calefaciebat ſe. * ‖ Summi verò ſacer- 55
26 f.59. dotes, & omne concilium, quærebant ad-
uerſus Ieſum teſtimonium, vt eum morti
traderent, nec inueniebant. * Multi enim 56
teſtimonium falſum dicebant aduerſus
eũ: & conuenientia teſtimonia non erant.
* Et quidam ſurgentes, falſum teſtimo- 57
nium ferebant aduerſus eum, dicentes:
* Quoniam nos audiuimus eum dicen- 58
‖ Ioan. tem: ‖ Ego diſſoluam templum hoc ma-
2. d.19. nu factum, & per triduum aliud non ma-
nu factum ædificabo. * Et non erat con- 59
ueniens teſtimonium illorum. * Et exur- 60
gens ſummus ſacerdos in medium, inter-
rogauit Ieſum, dicens: Non reſpõdes quid-
quam ad ea, quæ tibi obiiciuntur ab his?
* Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. 61
Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat
eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei
benedicti? * Ieſus autem dixit illi: Ego 62
‖ Matt. ſum: ‖ & videbitis Filium hominis ſe- G
24. c.30. dentem à dextris virtutis Dei, & venien-
tem cum nubibus cæli. * Summus autem 63
ſacerdos ſcindens veſtimẽta ſua, ait: Quid
adhuc deſideramus teſtes? * Audiſtis blaſ- 64
phemiam: quid vobis videtur? Qui omnes
condemnauerunt eum eſſe reum mortis.
* Et cœperunt quidam conſpuere eum, & 65
velare faciem eius, & colaphis eum cæ-
dere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri
‖ Matt. alapis eum cædebant. * ‖ Et cùm eſſet Pe- 66
25. g.69 trus in atrio deorſum, venit vna ex ancil-
Luc. 22. lis ſummi ſacerdotis: * & cùm vidiſſet 67
f.55. Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum,
Ioan. 18. ait: Et tu cum Ieſu Nazareno eras. * At 68
c. 17. ille negauit, dicens: Neque ſcio, neque
noui quid dicas. Et exiit foras ante atriũ,
‖ Matt. & gallus cantauit. * ‖ Rurſus autem cùm 69
26. g.71 vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere cir
cumſtantibus: Quia hic ex illis eſt. * At 70
‖ Luc. ille iterum negauit. ‖ Et poſt puſillum
22. g.58 rurſus qui aſtabant, dicebant Petro: Verè
Ioan. 18 ex illis es: nam & Galilæus es. * Ille au- 71
c. 25. tem cœpit anathematizare, & iurare: Quia
neſcio hominem iſtum, quem dicitis.

72 * Et ſtatim gallus iterum cantauit. ‖ Et ‖ Matt.
recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat 26. f.75
ei Ieſus: Priùs quàm gallus cantet bis, Ioan. 13
ter me negabis. Et cœpit flere. d. 38.

CAP. XV.

1 ET confeſtim manè conſilium facien- Matth.
A tes ſummi ſacerdotes, cum ſeniori- 27. a.1.
bus, & Scribis, & vniuerſo concilio, vin- Luc 22.
cientes Ieſum, duxerunt, & tradiderunt g. 66.
2 Pilato. * Et interrogauit eum Pilatus: Ioan. 18
Tu es Rex Iudæorum? At ille reſpondens, c. 28.
3 ait illi: Tu dicis. * ‖ Et accuſabant eum ‖ Matt.
4 ſummi ſacerdotes in multis. * Pilatus 27. b.12
autem rurſum interrogauit eum, dicens: Luc 23.
Non reſpondes quidquam? vide in quan- a 6.
5 tis te accuſant. * Ieſus autem ampliùs Ioan. 18.
nihil reſpondit, ita vt miraretur Pilatus. f.33.
6 * Per diem autem feſtum ſolebat dimit-
tere illis vnum ex vinctis, quemcumque
7 petiſſent. * Erat autem qui dicebatur
Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus,
8 qui in ſeditione fecerat homicidium. * Et
cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut
9 ſemper faciebat illis. * Pilatus autem re-
ſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vo-
10 bis regem Iudæorũ? * Sciebat enim quòd
per inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſa-
11 cerdotes. * Pontifices autem concitaue-
B runt turbam, vt magis Barabbam dimit-
12 teret eis. * Pilatus autem iterum reſpon- ‖ Matt.
dens, ait illis: Quid ergo vultis faciam re- 27. c.22
13 gi Iudæorum? * At illi iterum clamaue- Luc. 23.
14 runt: Crucifige eum. * Pilatus verò dice- b. 14.
bat illis: Quid enim mali fecit? At illi ‖ Ioan.
15 magis clamabant: Crucifige eum. * Pila- 18. g.39
tus autem volens populo ſatisfacere, di- & 19.
miſit illis Barabbam, & tradidit Ieſum a.2.
16 flagellis cæſum, vt crucifigeretur. * ‖ Mi- ‖ Matt.
lites autem duxerũt eum in atrium præ- 27. d.28
17 torij, & conuocant totam cohortem. * & Ioan. 19
induunt eum purpura, & imponunt ei a.2.
18 plectentes ſpineam coronam. * Et cœpe-
runt ſalutare eum: Aue rex Iudæorum.
19 * Et percutiebant caput eius arundine:
& conſpuebant eum, & ponentes genua,
20 adorabant eum. * Et poſtquam illuſerunt
ei, exuerunt illum purpura, & induerunt
eum veſtimentis ſuis: & educunt illum vt
21 crucifigerent eum. * ‖ Et angariauerunt ‖ Matt.
prætereuntem quempiam, Simonem Cy- 27. d.32
renæum, venientem de villa, patrem Ale- Luc. 23.
xandri & Rufi, vt tolleret crucem eius. d. 26.
22 * Et perducunt illum in Golgotha locum:
quod eſt interpretatum Caluariæ locus.
23 * Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:
24 & non accepit. * ‖ Et crucifigentes eum, ‖ Matt.
C diuiſerunt veſtimenta eius, mittentes ſor- 27. d.35
25 tem ſuper eis, quis quid tolleret. * Erat Luc. 23.
autem hora tertia: & crucifixerunt eum. e 33.
26 * Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus: Ioan. 19
27 REX IVDAEORVM. * Et cum eo d. 17.
crucifigunt duos latrones; vnum à dex-
28 tris, & alium à ſiniſtris eius. * ‖ Et im- ‖ Iſa. 53
pleta eſt Scriptura, quæ dicit: Et cum d. 12.
29 iniquis reputatus eſt. * Et prætereuntes
blaſphemabant eum, mouentes capita
ſua,

‖ Ioan.2 ſua,& dicentes: ‖ Vah qui deſtruis tem-
d. 19. plum Dei, & in tribus diebus reædificas:
* Saluum fac temetipſum deſcendens de 30
cruce. * Similiter & ſummi ſacerdotes il- 31
ludentes,ad alterutrum cum Scribis dice-
bant: Alios ſaluos fecit,ſeipsũ non poteſt
ſaluũ facere.* Chriſtus rex Iſrael deſcen- 32
dat nunc de cruce, vt videamus,& creda-
mus. Et qui cum eo crucifixi erant, con-
uitiabantur ei.* Et facta hora ſexta,tene- 33
bræ factæ ſunt per totam terram vſque in
horam nonam. * Et hora nona exclama- 34
‖ Pſal. uit Ieſus voce magna,dicens: ‖ Eloi,eloi, D
21. a.1. lamma ſabacthani? quod eſt interpreta-
Matth. tum:Deus meus,Deus meus,vt quid dere-
27.e.46. liquiſti me? * Et quidam de circumſtan- 35
tibus audientes,dicebant:Ecce Eliam vo-
cat. * Currens autem vnus, & implens 36
ſpongiam aceto, circumponenſque cala-
mo,potum dabat ei,dicens: Sinite,videa-
mus ſi veniat Elias ad deponendum eum.
* Ieſus autem emiſſa voce magna expira- 37
uit. * Et velum templi ſciſſum eſt in duo, 38
à ſummo vſque deorſum. * Videns autem 39
Centurio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic
clamans expiraſſet, ait: Verè hic homo
Filius Dei erat. * ‖ Erant autem & mu- 40
‖ Matt. lieres de longè aſpicientes:inter quas erat
27.f.55. Maria Magdalene,& Maria Iacobi mino-
ris,& Ioſeph mater,& Salome: * & cùm 41
eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, ‖ &
‖ Luc.8 miniſtrabant ei,& aliæ multæ,quæ ſimul
a.2. cum eo aſcenderant Ieroſolymam. * ‖ Et 42
‖ Matt. cùm iam ſerò eſſet factum (quia erat pa-
27.g.57 raſceue,quod eſt ante ſabbatum) * venit 43
Luc. 23. Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio,
g. 50. qui & ipſe erat expectans regnum Dei, &
Ioan. 19 audacter introiuit ad Pilatum, & petiit
g. 38. corpus Ieſu. * Pilatus autem mirabatur 44
ſi iam obiiſſet. Et accerſito centurione,
interrogauit eum ſi iam mortuus eſſet.
* Et cùm cognouiſſet à centurione, do- 45
nauit corpus Ioſeph.* Ioſeph autem mer- 46
catus ſindonem, & deponens eum inuol-
uit ſindone,& poſuit eum in monumen-
to, quod erat exciſum de petra,& aduol-
uit lapidem ad oſtium monumenti.* Ma- 47
ria autem Magdalene, & Maria Ioſeph
aſpiciebant vbi poneretur.

CAP. XVI.

ET cùm tranſiſſet ſabbatum, Maria 1
‖ Matt. Magdalene,& Maria Iacobi,&Salome, A
28. a.1. emerunt aromata vt venientes vngerent
Luc. 24. Ieſum. * Et valdè manè vna ſabbatorum, 2
a.1. veniunt ad monumentum,orto iam Sole.
Ioan. 20 * Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet 3
a.1. nobis lapidem ab oſtio monumenti? * Et 4
reſpicientes viderunt reuolutum lapidem.
Erat quippe magnus valdè. * ‖ Et intro- 5
‖ Matt. euntes in monumentum viderunt iuue-
28. a.5. nem ſedentem in dextris, coopertum ſto-
Luc.24. la candida, & obſtupuerunt. * Qui dicit 6
a. 4. illis:Nolite expaueſcere: Ieſum quæritis B
Ioan. 20 Nazarenum,crucifixum: ſurrexit,non eſt
c. 12. hic,ecce locus vbi poſuerunt eum. * Sed 7
ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia
præcedit vos in Galilæam: ibi eum vide-
8 bitis, ‖ ſicut dixit vobis. * At illæ exeun- ‖ Sup.
tes, fugerunt de monumento: inuaſerat 14.c.28
enim eas tremor & pauor: & nemini
9 quidquam dixerunt:timebant enim.*Sur-
gens autem manè, ‖ prima ſabbati,appa- ‖ Ioan.
ruit primò Mariæ Magdalene, de qua eie- 20.d.16
10 cerat ſeptem dæmonia.* Illa vadens nun-
ciauit his,qui cum eo fuerant,lugentibus
11 & flentibus.* Et illi audientes quia viue-
ret,& viſus eſſet ab ea, non crediderunt.
12 * ‖ Poſt hæc autem duobus ex his ambu- ‖ Luc.
C lantibus oſtenſus eſt in alia effigie, eunti- 24.b.13
bus in villam: * & illi euntes nunciaue-
13 runt ceteris:nec illis crediderunt *Nouiſ-
14 ſimè recumbentibus illis vndecim appa-
ruit: & exprobrauit incredulitatem eo-
rum & duritiam cordis; quia iis, qui vi-
derant eum reſurrexiſſe,non crediderunt.
15 * Et dixit eis:Euntes in mundum vniuer-
ſum prædicate Euangelium omni crea-
16 turæ. * Qui crediderit,& baptizatus fue-
D rit, ſaluus erit: qui verò non crediderit,
17 condemnabitur. * Signa autem eos, qui ‖ Act.
crediderint, hæc ſequentur: ‖ In nomine 16.d.18
meo dæmonia eiicient:linguis loquentur & 2. a.
18 nouis: * ſerpentes tollent:& ſi mortife- 4. & 10
rum quid biberint, non eis nocebit:ſuper g.46.
ægros manus imponent, & bene habe- Act.28.
19 bunt. * Et Dominus quidem Ieſus poſt- a.5.8.
quam locutus eſt eis, ‖ aſſumptus eſt in ‖ Luc.
20 cælum,& ſedet à dextris Dei. * Illi autem 24.g.51
profecti prædicauerunt vbique, Domino
cooperante, & ſermonem confirmante,
ſequentibus ſignis.

SANCTVM
IESV CHRISTI
EVANGELIVM
SECVNDVM
LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

1 QVoniam quidem multi conati ſunt
A ordinare narrationem, quæ in nobis
2 completæ ſunt,rerum: * ſicut tradiderunt
nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & mi-
3 niſtri fuerunt ſermonis: * viſum eſt &
mihi, aſſecuto omnia à principio dili-
genter, ex ordine tibi ſcribere, optime
4 Theophile, * vt cognoſcas eorum verbo-
rum, de quibus eruditus es, veritatem.
5 * Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ,
ſacerdos quidam nomine Zacharias ‖ de
vice Abia, & vxor illius de filiabus Aa- ‖ 1.Par.
6 ron, & nomen eius Elizabeth. * Erant 24.a.10
autem iuſti ambo ante Deum,incedentes
in omnibus mandatis & iuſtificationi-
7 bus Domini ſine querela, * & non erat
illis filius, eo quòd eſſet Elizabeth ſteri-
lis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.
* Factum

Digitized by Google

* Factum eſt autem, cùm ſacerdotio fun- 8
geretur in ordine vicis ſuæ ante Deum,
* ſecundùm conſuetudinem ſacerdotij, 9
ſorte exiit vt incenſum poneret, ingreſſus
‖ Exod. in templum Domini: * & ‖ omnis mul- 10
30. a.7. titudo populi erat orans foris hora in-
Leuit. cenſi. * Apparuit autem illi Angelus Do- 11
16. d.17 mini, ſtans à dextris altaris incenſi. * Et 12
Zacharias turbatus eſt videns, & timor
irruit ſuper eum. * Ait autem ad illum 13
Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam B
exaudita eſt deprecatio tua: & vxor tua
Eliſabeth pariet tibi filium, & vocabis
nomen eius Ioannem: * & erit gaudium 14
tibi, & exultatio, & multi in natiuitate
eius gaudebunt: * erit enim magnus co- 15
ram Domino: & vinum & ſiceram non
bibet, & Spiritu ſancto replebitur adhuc
ex vtero matris ſuæ: * & multos filiorum 16
Iſrael conuertet ad Dominum Deum
ipſorum: * & ipſe præcedet ante illum in 17
‖ Malac. ſpiritu & virtute Eliæ: ‖ vt conuertat
4. b.6. corda patrum in filios, & incredulos ad
Matt. 11 prudentiam iuſtorum, parare Domino
b. 14. plebem perfectam. * Et dixit Zacharias 18
ad Angelum: Vnde hoc ſciam? ego enim
ſum ſenex, & vxor mea proceſſit in die-
bus ſuis. * Et reſpondens Angelus dixit 19
ei: Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum:
& miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi
euangelizare. * Et ecce eris tacens, & 20
non poteris loqui, vſque in diem quo hæc
fiant, pro eo quòd non credidiſti verbis
meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.
* Et erat plebs expectans Zachariam: & 21
mirabantur quòd tardaret ipſe in tem-
plo. * Egreſſus autem non poterat loqui 22
ad illos, & cognouerunt quòd viſionem C
vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens
illis, & permanſit mutus. * Et factum eſt, 23
vt impleti ſunt dies officij eius, abiit in
domum ſuam: * poſt hos autem dies 24
concepit Eliſabeth vxor eius, & occulta-
bat ſe menſibus quinque, dicens: * Quia 25
ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus
reſpexit auferre opprobrium meum inter
homines. * In menſe autem ſexto, miſſus 26
eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem
Galilææ, cui nomen Nazareth, * ad Vir- 27
ginem deſponſatam viro, cui nomen erat
Ioſeph, de domo Dauid, & nomen Virgi-
nis Maria. * Et ingreſſus Angelus ad eam 28
dixit: Aue gratia plena: Dominus tecum:
Benedicta tu in mulieribus. * Quæ cùm 29
audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, &
cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. * Et 30
ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inue-
‖ Iſa. 7. niſti enim gratiam apud Deum: * ‖ ecce 31
c. 14. concipies in vtero, & paries filium, &
‖ Inf. 2. ‖ vocabis nomen eius IESVM. * hic 32
c. 21. erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabi-
‖ Dan. 7 tur, & dabit illi Dominus Deus ſedem
d. 14. Dauid patris eius: ‖ & regnabit in domo D
Mich. 4. 27. Iacob in æternũ, * & regni eius non erit 33
finis. * Dixit autem Maria ad Angelum: 34
Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non

35 cognoſco? * Et reſpondens Angelus dixit
ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, &
virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque
& quod naſcetur ex te Sanctum, vocabi-
36 tur Filius Dei. * Et ecce Eliſabeth cogna-
ta tua, & ipſa concepit filium in ſenectute
ſua: & hic menſis ſextus eſt illi, quæ vo-
37 catur ſterilis: * quia non erit impoſſibile
38 apud Deum omne verbum. * Dixit autem
Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſe-
cundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab
39 illa Angelus. * Exurgens autem Maria in
diebus illis abiit in montana cum feſti-
40 natione, in ciuitatem Iuda: * Et intrauit
in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſa-
41 beth. * Et factum eſt, vt audiuit ſalutatio-
E nem Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in
vtero eius: & repleta eſt Spiritu ſancto
42 Eliſabeth: * & exclamauit voce magna, &
dixit: Benedicta tu inter mulieres, & bene-
43 dictus fructus ventris tui. * Et vnde hoc
mihi vt veniat mater Domini mei ad me?
44 * Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis
tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio
45 infans in vtero meo. * & beata, quæ cre-
didiſti, quoniam perficientur ea, quæ
46 dicta ſunt tibi à Domino. * Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum:
47 * & exultauit ſpiritus meus in Deo ſa-
lutari meo.
48 * Quia reſpexit humilitatem ancillæ
ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.
49 * Quia fecit mihi magna qui potens
eſt, & ſanctum nomen eius.
50 * Et miſericordia eius à progenie in
progenies timentibus eum.
51 * Fecit potentiam in ‖ brachio ſuo: ‖ Iſa. 51
diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. b. 9.
52 * Depoſuit potentes de ſede, & exal- Pſal. 32
tauit humiles. b. 10.
53 * ‖ Eſurientes impleuit bonis: & diui- ‖ Pſal.
F tes dimiſit inanes. 33. a. 11
54 * Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recor- 1. Reg.
datus miſericordiæ ſuæ. 2. b. 5.
55 * Sicut loquutus eſt ad patres noſtros,
‖ Abraham, & ſemini eius in ſecula. ‖ Iſa. 41
56 * Manſit autem Maria cum illa quaſi b. 8.
menſibus tribus: & reuerſa eſt in domum Pſalm.
57 ſuam. * Eliſabeth autem impletum eſt 131 c. 11
58 tempus pariendi, & peperit filium. Et Gen. 17.
audierunt vicini & cognati eius, quia c 9. &
magnificauit Dominus miſericordiam 22. c. 16
ſuam cum illa, & congratulabantur ei.
59 * Et factum eſt in die octauo, venerũt cir-
cumcidere puerum, & vocabant eum no-
60 mine patris ſui Zachariam. * Et reſpon-
dens mater eius, dixit: Nequaquã, ſed vo-
61 cabitur Ioãnes. * Et dixerũt ad illam: Quia
nemo eſt in cognatione tua, qui vocetur
62 hoc nomine. * Innuebant autẽ patri eius,
63 quem vellet vocari eum. * Et poſtulans
pugillarẽ ſcripſit, ‖ dicens: Ioãnes eſt no- ‖ Sup.
64 mẽ eius. Et mirati ſunt vniuerſi. * Apertũ b. 14.
eſt autem illico os eius, & lingua eius, &
65 loquebatur benedicẽs Deũ. * Et factus eſt
timor

timor ſuper omnes vicinos eorum:& ſu-
per omnia montana Iudææ diuulgaban-
tur omnia verba hæc:* & poſuerunt om- 66
nes qui audierant in corde ſuo, dicentes:
Quis, putas, puer iſte erit? Etenim manus B
Domini erat cum illo.* Et Zacharias pa- 67
ter eius repletus eſt Spiritu ſancto: &
prophetauit, dicens:

‖ Pſal.73 c.12. & 131.d. 17

* ‖ Benedictus Dominus Deus Iſrael, 68
quia viſitauit, & fecit redemptionem
plebis ſuæ:
* Et erexit cornu ſalutis nobis, in do- 69
mo Dauid pueri ſui.

‖ Ier.23. a.6. & 30.b.10

* ‖ Sicut locutus eſt per os ſanctorum, 70
qui à ſæculo ſunt, prophetarum eius.
* Salutem ex inimicis noſtris, & de 71
manu omnium qui oderunt nos:
* Ad faciendam miſericordiam cum 72
patribus noſtris: & memorari teſtamen-
ti ſui ſancti.

‖ Gen. 22. c.16 Ier.31. f. 33. Hebr. 6. c. 13. d. 17.

* ‖ Iuſiurandum, quod iurauit ad 73
Abraham patrem noſtrum, daturum ſe
nobis.
* Vt ſine timore, de manu inimicorum 74
noſtrorum liberati, ſeruiamus illi:
* In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo, 75
omnibus diebus noſtris.
* Et tu puer, propheta Altiſsimi voca- 76
beris: præibis enim ante faciem Domini
parare vias eius:

‖ Mal.4. a.5. Sup. b. 17.

* ‖ Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi 77
eius, in remiſsionem peccatorum eorum:
* Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: 78
in quibus viſitauit nos, ‖ oriens ex alto:

‖ Zac. 3. b. 9. Mal. 4. a.2.

* Illuminare his, qui in tenebris, & in 79
vmbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes
noſtros in viam pacis.
* Puer autem creſcebat, & conforta- 80
batur ſpiritu: & erat in deſertis vſque in
diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael.

CAP. II.

FActum eſt autem in diebus illis, exiit 1
edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcri- A
beretur vniuerſus orbis. * Hæc deſcri- 2
ptio prima, facta eſt à præſide Syriæ Cy-
rino: * & ibant omnes vt profiterentur 3
ſinguli in ſuam ciuitatem. * Aſcendit au- 4
tem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Na-
zareth, in Iudæam in ciuitatem Dauid,
quæ vocatur ‖ Bethlehem: eo quòd eſſet

‖ Mich. 5.a.2. Matt.2. a.6.

de domo & familia Dauid, * vt profite- 5
retur cum Maria deſponſata ſibi vxore
prægnãte. * Factum eſt autem, cùm eſſent 6
ibi, impleti ſunt dies vt pareret. * Et pe- 7
perit filium ſuum primogenitum, & pan-
nis eum inuoluit, & reclinauit eum in
præſepio: quia nõ erat eis locus in diuer-
ſorio. * Et paſtores erant in regione ea- 8
dem vigilantes, & cuſtodientes vigilias B
noctis ſuper gregem ſuum. * Et ecce an- 9
gelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas
Dei circumfulſit illos, & timuerunt ti-
more magno. * Et dixit illis Angelus: 10
Nolite timere: ecce enim euangelizo vo-
bis gaudium magnum, quod erit omni
populo: * quia natus eſt vobis hodie Sal- 11
uator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciui-
12 tate Dauid. * Et hoc vobis ſignum: Inue-
nietis infantem pãnis inuolutum, & poſi-
13 tũ in præſepio. * Et ſubitò facta eſt cum
angelo multitudo militiæ cæleſtis, lau-
14 dantiũ Deum, & dicentium: * Gloria in
altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus
15 bonæ voluntatis. * Et factum eſt, vt di-
ſceſſerunt ab eis Angeli in cælum: paſto-
res loquebantur ad inuicem: Tranſeamus
vſque Bethlehem, & videamus hoc ver-
bum, quod factum eſt, quod Dominus
16 oſtendit nobis. * Et venerunt feſtinantes:
C & inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & in-
17 fantem poſitum in præſepio. * Videntes
autem cognouerũt de verbo, quod dictum
18 erat illis de puero hoc. * Et omnes, qui
audierunt, mirati ſunt: & de his, quæ di-
19 cta erant à paſtoribus ad ipſos. * Maria
autem cõſeruabat omnia verba hæc, con-
20 ferens in corde ſuo. * Et reuerſi ſunt pa-
ſtores glorificantes & laudantes Deum, in
omnibus quæ audierant & viderant, ſicut
21 dictum eſt ad illos. * ‖ Et poſtquam con-
ſummati ſunt dies octo vt circumcidere-
tur puer: vocatum eſt nomen eius ‖ Ieſus,
quod vocatum eſt ab Angelo priùs quàm
22 in vtero conciperetur.* Et poſtquam im-
pleti ſunt dies purgationis eius ‖ ſecun-
dum legem Moyſi, tulerunt illum in Ie-
23 ruſalem, vt ſiſterent eum Domino, * ſicut
ſcriptum eſt in lege Domini: ‖ Quia om-
ne maſculinum adaperiens vuluam, ſan-
24 ctum Domino vocabitur. * & vt darent
hoſtiam ſecundùm quod dictum eſt ‖ in
lege Domini, par turturũ, aut duos pul-
25 los columbarum. * Et ecce homo erat in
D Ieruſalem, cui nomen Simeon, & homo
iſte iuſtus, & timoratus, expectans conſo-
lationem Iſrael, & Spiritus ſanctus erat
26 in eo. * Et reſponſum acceperat à Spiri-
tu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi
27 priùs videret Chriſtum Domini. * Et ve-
nit in ſpiritu in templum. Et cùm indu-
cerent puerum Ieſum parentes eius, vt
facerent ſecundùm conſuetudinem legis
28 pro eo: & ipſe accepit eũ in vlnas ſuas,
& benedixit Deum, & dixit:

‖ Gen. 17.b.12 Leu.12. a 3. ‖ Sup. d.31. Matt.1. c. 21. ‖ Leuit. 12. a.6. ‖ Exod. 13. a.2. Num.8. c. 16. ‖ Leuit. 12. c.8.

29 * Nunc dimittis ſeruum tuum Domi-
E ne, ſecundùm verbum tuum in pace:
30 * Quia viderunt oculi mei ſalutare
tuum:
31 * Quod paraſti ante faciem omnium
populorum:
32 * Lumen ad reuelationem gentium, &
gloriam plebis tuæ Iſrael.
33 * Et erat pater eius & mater mirantes
34 ſuper his, quæ dicebantur de illo. * Et
benedixit illis Simeon, & dixit ad Ma-
riam matrem eius: ‖ Ecce poſitus eſt hic
in ruinam, & in reſurrectionem multorũ
in Iſrael; & in ſignum, cui contradicetur:
35 * & tuam ipſius animam pertrãſibit gla-
dius, vt reuelentur ex multis cordibus
36 cogitationes. * Et erat Anna propheteſſa,
filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſe-

‖ Iſai.8. c. 14. Rom. 9. g.32. 1. Pet.2. a.2.

rat

rat in diebus multis, & vixerat cum viro
ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. * Et 37
hæc vidua vſq; ad annos octoginta quat- F
tuor: quę nõ diſcedebat de tẽplo, ieiuniis
& obſecrationibus ſeruiens nocte ac die.
* Et hæc, ipſa hora ſuperueniens, confite- 38
batur Domino: & loquebatur de illo om-
nibus, qui expectabant redemptionem Iſ-
rael. * Et vt perfecerũt omnia ſecundùm 39
legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam
in ciuitatem ſuam Nazareth. * Puer au- 40
tem creſcebat, & confortabatur, plenus
ſapientia: & gratia Dei erat in illo. * Et 41
ibant parentes eius per omnes annos in
|| Exo. Ieruſalem, || in die ſolemni Paſchæ. * Et 42
23. c. 15 cùm factus eſſet annorũ duodecim, aſcen-
& 34. c. dentibus illis Ieroſolymam ſecundùm
17. conſuetudinem diei feſti, * conſumma- 43
Deu. 16. tíſque diebus, cùm redirent, remanſit
a. 1. puer Ieſus in Ieruſalem, & non cognoue-
runt parentes eius. * Exiſtimantes autem 44
illum eſſe in comitatu, venerũt iter diei, G
& requirebant eum inter cognatos, &
notos. * Et non inuenientes, regreſsi ſunt 45
in Ieruſalem, requirentes eum. * Et fa- 46
ctum eſt, poſt triduum inuenerunt illum
in templo ſedentem in medio doctorum,
audientem illos, & interrogantem eos.
* Stupebant autem omnes, qui eum au- 47
diebant, ſuper prudentia & reſponſis eius.
* Et videntes admirati ſunt. Et dixit ma- 48
ter eius ad illum: Fili, quid feciſti nobis
ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quæ-
rebamus te. * Et ait ad illos: Quid eſt 49
quod me quærebatis? neſciebatis quia in
his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſ-
ſe? * Et ipſi non intellexerunt verbum, 50
quod locutus eſt ad eos * Et deſcendit 51
cum eis, & venit Nazareth: & erat ſub-
ditus illis. Et mater eius cõſeruabat om-
nia verba hæc in corde ſuo. * Et Ieſus 52
proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia
apud Deum & homines.

CAP. III.

ANno autẽ quintodecimo imperij Ti- 1
berij Cæſaris, procurante Pontio A
Pilato Iudæam, tetrarcha autem Gali-
lææ Herode, Philippo autem fratre eius
tetrarcha Ituręæ, & Trachonitidis re-
gionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha,
|| Act. 4. * || ſub principibus ſacerdotum Anna & 2
a. 6. Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper
Ioannem, Zachariæ filium, in deſerto.
|| Matt. * || Et venit in omnem regionem Iorda- 3
3. a. 1. nis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in
Marc. 1. remiſsionẽ peccatorum, * ſicut ſcriptum 4
a. 4. eſt in Libro ſermonum Iſaiæ prophetæ: B
|| Iſa. 40. || Vox clamantis in deſerto: Parate viam
a. 3. Domini: rectas facite ſemitas eius: * om- 5
Ioan. 1. nis vallis implebitur: & omnis mons, &
c. 23. collis humiliabitur: & erunt praua in di-
recta, & aſpera in vias planas: * & vide- 6
bit omnis caro ſalutare Dei. * Dicebat 7
ergo ad turbas quæ exibant vt baptiza-
|| Matt. rentur ab ipſo: || Genimina viperarum,
3. a. 7. quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?

8 * Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ,
& ne cœperitis dicere: Patrem habemus
Abraham. Dico enim vobis, quia potens
eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios
9 Abrahæ. * Iam enim ſecuris ad radicem
arborũ poſita eſt. Omnis ergo arbor non
faciens fructum bonum, excidetur, & in
10 ignem mittetur. * Et interrogabant eum
turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?
11 Reſpondens autẽ dicebat illis: || Qui ha- || 1. Ioan.
C bet duas tunicas, det non habenti: & qui 3. c. 17.
12 habet eſcas, ſimiliter faciat. * Venerunt Iac. 2. a.
autem & publicani vt baptizarentur, & 15.
dixerunt ad illum: Magiſter, quid facie-
13 mus? * At ille dixit ad eos: Nihil am-
pliùs, quàm quod conſtitutum eſt vobis,
14 faciatis. * Interrogabant autem eum &
milites, dicentes: Quid faciemus & nos?
Et ait illis: Neminem concutiatis, neque
calumniam faciatis: & cõtenti eſtote ſti-
15 pendiis veſtris. * Exiſtimante autem po-
D pulo, & cogitantibus omnibus in cordi-
bus ſuis de Ioanne, ne fortè ipſe eſſet
16 Chriſtus: * reſpondit Ioannes, dicens om-
nibus: || Ego quidem aqua baptizo vos: || Matth.
veniet autem fortior me, cuius non ſum 3. c. 11.
dignus ſoluere corigiam calceamentorum Marc. 1.
eius: || ipſe vos baptizabit in Spiritu . 8.
17 ſancto, & igni: * cuius ventilabrũ in ma- Ioan. 1.
nu eius, & purgabit aream ſuam, & con- d. 26.
gregabit triticum in horreum ſuum, pa- || Act. 1.
leas autem comburet igni inextinguibili. a. 5. &
18 * Multa quidem & alia exhortans euan- 11. c. 16
19 gelizabat populo. * || Herodes autem te- & 19. a.
trarcha, cùm corriperetur ab illo de He- 4.
rodiade vxore fratris ſui, & de omnibus Matt. 3.
20 malis quæ fecit Herodes, * adiecit & hoc . 12.
ſuper omnia, & incluſit Ioannem in car- || Matt.
21 cere. * || Factum eſt autem cùm baptiza- 14. a. 3.
E retur omnis populus, & Ieſu baptizato, Marc. 6.
22 & orante, apertũ eſt cælum: * & deſcẽdit . 17.
Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut co- || Matt.
lumba in ipſum: & vox de cælo facta eſt: 3. d. 13.
|| Tu es filius meus dilectus, in te compla- Marc. 1.
23 cui mihi. * Et ipſe Ieſus erat incipiens b. 9.
quaſi annorum triginta, vt putabatur, fi- Ioan. 1.
lius Ioſeph, qui fuit Heli, qui fuit Ma- c. 32.
24 that, * qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui || Matt.
25 fuit Ianne, qui fuit Ioſeph, * qui fuit Ma- 3. d. 17.
F thathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, & 17. a.
26 qui fuit Heſli, qui fuit Nagge, * qui fuit 5.
Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Se- Iſa. 9. f.
27 mei, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iuda, * qui 35.
fuit Ioanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zoro- 2. Pe. 1.
babel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, d. 19.
28 * qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit
Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,
29 * qui fuit Ieſu, qui fuit Eliezer, qui fuit
Iorim, qui fuit Mathat, qui fuit Leui,
30 * qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit
Ioſeph, qui fuit Iona, qui fuit Eliakim,
31 * qui fuit Melea, qui fuit Mẽna, qui fuit
G Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit Da-
32 uid, * qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,
33 * qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
fuit

Digitized by Google

fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ,
* qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac, qui fuit 34
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
* qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit 35
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
* qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui 36
fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,
* qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, 37
qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit
Cainan, * qui fuit Henos, qui fuit Seth, 38
qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAP. IIII.

Matt. 4. a. 1. IEſus autem plenus Spiritu ſancto re- 1
Marc. 1. b. 12. greſſus eſt à Iordane: & agebatur à Spi- A
ritu in deſertum * diebus quadraginta, & 2
tentabatur à diabolo. Et nihil mandu-
cauit in diebus illis: & conſummatis illis
eſuriit. * Dixit autem illi diabolus: Si 3
filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat.
* Et reſpondit ad illum Ieſus: Scriptum 4
‖ Deut. 8. a. 3. eſt: ‖ Quia non in ſolo pane viuit homo,
Matt. 4. a. 4. ſed in omni verbo Dei. * Et duxit illum 5
diabolus in montem excelſum, & oſtẽdit
illi omnia regna orbis terræ in momento
temporis, * & ait illi: Tibi dabo poteſta- 6
tem hanc vniuerſam, & gloriam illorum:
quia mihi tradita ſunt; & cui volo do il-
la. * Tu ergo ſi adoraueris corã me, erunt 7
tua omnia. * Et reſpondens Ieſus, dixit 8
‖ Deut. 6. c. 13. & 10. c. 20. illi: ‖ Scriptum eſt: Dominũ Deum tuum B
adorabis, & illi ſoli ſeruies. * Et duxit 9
illum in Ieruſalem, & ſtatuit eum ſuper
pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei
‖ Pſ. 90. c. 13. es, mitte te hinc deorſum. * ‖ Scriptum 10
eſt enim quòd Angelis ſuis mandauit de
te, vt conſeruent te: * & quia in manibus 11
tollent te, ne fortè offendas ad lapidem
pedem tuum. * Et reſpondens Ieſus, ait 12
‖ Deut. 6. c. 16. illi: Dictum eſt: ‖ Non tentabis Dominum
Deum tuum. * Et conſummata omni ten- 13
tatione, diabolus receſſit ab illo, vſque
‖ Matt. 4. b. 13. ad tempus. * ‖ Et regreſſus eſt Ieſus in 14
Marc. 1. b. 14. virtute Spiritus in Galilæã, & fama exiit
per vniuerſam regionem de illo. * Et ipſe 15
‖ Matth. 13. g. 54 docebat in ſynagogis eorũ, & magnifica- C
Marc. 6. a. 1. batur ab omnibus. * ‖ Et venit Nazareth, 16
Ioan. 4. f. 45. vbi erat nutritus, & intrauit ſecundùm
‖ Iſa. 61. a. 1. conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſyna-
gogam, & ſurrexit legere. * Et traditus 17
eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et vt reuol-
uit librum, inuenit locum vbi ſcriptum
erat: * ‖ Spiritus Domini ſuper me: pro- 18
pter quod vnxit me, euangelizare paupe-
ribus miſit me, ſanare contritos corde,
* prædicare captiuis remiſsionem, & cæcis 19
viſum, dimittere confractos in remiſsio-
nem, prædicare annum Domini acceptũ,
& diem retributionis. * Et cùm plicuiſ- 20
ſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et
omniũ in ſynagoga oculi erant intenden- D
tes in eum. * Cœpit autem dicere ad il- 21
los: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura
in auribus veſtris. * Et omnes teſtimoniũ 22
illi dabant: & mirabantur in verbis gra-
tiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & di-
cebant: Nonne hic eſt filius Ioſeph? * Et 23
ait illis: Vtique dicetis mihi hanc ſimili-
tudinem: Medice cura teipſum: quanta
audiuimus facta in Capharnaum, fac &
24 hic in patria tua. * Ait autem: Amẽ dico
vobis, quia nemo propheta acceptus eſt
25 in patria ſua. * In veritate dico vobis,
‖ multæ viduæ erant in diebus Eliæ in *‖ 3. Reg.*
Iſrael, quando clauſum eſt cælum annis *17. d. 9.*
tribus, & menſibus ſex, cùm facta eſſet
26 fames magna in omni terra: * & ad nul-
lam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sare-
27 pta Sidoniæ, ad mulierem viduam. * ‖ Et *‖ 4. Reg.*
E multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo *5. d. 14.*
propheta: & nemo eorum mundatus eſt
28 niſi Naaman Syrus. * Et repleti ſunt om-
29 nes in ſynagoga ira, hæc audientes. * Et
ſurrexerunt, & eiecerũt illũ extra ciuita-
tem: & duxerunt illum vſque ad ſuperci-
lium montis, ſuper quem ciuitas illorum
30 erat ædificata, vt præcipitarent eum. * Ipſe
autem tranſiens per mediũ illorum, ibat.
31 * ‖ Et deſcendit in Capharnaum ciuita- *‖ Matt.*
tem Galilææ, ibique docebat illos ſabba- *4. b. 13.*
32 tis. * Et ſtupebant in doctrina eius, quia *Marc. 1.*
33 in poteſtate erat ſermo ipſius. * ‖ Et in *c. 21.*
ſynagoga erat homo habens dæmonium *Matt. 7.*
immundum, & exclamauit voce magna, *d. 28.*
34 * dicens: Sine, quid nobis, & tibi Ieſu Na- *‖ Marc.*
F zarene? veniſti perdere nos? ſcio te quis *1. c. 23.*
35 ſis, Sanctus Dei. * Et increpauit illum Ie-
ſus, dicens: Obmuteſce, & exi ab eo. Et
cùm proieciſſet illum dæmonium in me-
dium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.
36 * Et factus eſt pauor in omnibus, & col-
loquebantur ad inuicem, dicentes: Quod
eſt hoc verbum, quia in poteſtate & vir-
tute imperat immundis ſpiritibus, &
37 exeunt? * Et diuulgabatur fama de illo in
38 omnem locum regionis. * Surgens autem
G Ieſus de ſynagoga, introiuit in domũ Si-
monis. ‖ Socrus autem Simonis tenebatur *‖ Matth.*
magnis febribus: & rogauerunt illum pro *8. b. 14.*
39 ea. * Et ſtans ſuper illam, imperauit fe- *Marc. 1.*
bri: & dimiſit illam. Et continuò ſurgens *c. 30.*
40 miniſtrabat illis. * Cùm autem ſol occi-
diſſet, omnes qui habebant infirmos va-
riis languoribus, ducebant illos ad eum.
At ille ſingulis manus imponens, curabat
41 eos. * ‖ Exibant autem dæmonia à mul- *‖ Marc.*
tis, clamantia & dicentia: Quia tu es fi- *1. c. 34.*
lius Dei: & increpans non ſinebat ea lo-
qui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.
42 * Facta autem die egreſſus ibat in deſer-
tum locum, & turbæ requirebant eum, &
venerunt vſque ad ipſum: & detinebant
43 illum ne diſcederet ab eis. * Quibus ille
ait: Quia & aliis ciuitatibus oportet me
euangelizare regnum Dei: quia ideo miſ-
44 ſus ſum. * Et erat prædicans in ſynago-
gis Galilææ.

CAP. V.

1 FActum eſt autem, cùm turbæ irrue- *‖ Matt.*
A rent in eum, vt audirent verbum Dei, *4. c. 18.*
& ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth. *Marc. 1.*
2 * ‖ Et vidit duas naues ſtantes ſecus ſta- *c. 16.*
gnum: piſcatores autem deſcenderant,
& laua

Digitized by Google

& lauabant retia. * Aſcendens autem in 3
vnam nauim,quæ erat Simonis, rogauit
eum à terra reducere puſillum. Et ſedens
docebat de nauicula turbas. * Vt ceſſauit 4
autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in
altum,& laxate retia veſtra in capturam.
* Et reſpondens Simon, dixit illi: Præce- 5
ptor,per totam noctem laborantes, nihil
cepimus: in verbo autẽ tuo laxabo rete.
* Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt pi- 6
ſcium multitudinem copioſam,rumpeba- B
tur autem rete eorum. * Et annuerunt 7
ſociis, qui erant in alia naui,vt venirent,
& adiuuarent eos.Et venerunt,& imple-
uerunt ambas nauiculas,ita vt penè mer-
gerentur. * Quod cùm videret Simon Pe- 8
trus,procidit ad genua Ieſu,dicens: Exi à
me, quia homo peccator ſum, Domine.
* Stupor enim circumdederat eũ, & om- 9
nes qui cum illo erant,in captura piſciũ,
quam ceperant: * Similiter autem Iaco- 10
bum & Ioannẽ,filios Zebedæi, qui erant
ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus:
Noli timere: ex hoc iam homines eris ca-
piens. * Et ſubductis ad terram nauibus, 11
‖ Matt. 8.a.2. relictis omnibus ſecuti ſunt eum. * ‖ Et 12
Marc.1. factum eſt,cùm eſſet in vna ciuitatum,& C
d.40. ecce vir plenus lepra,& videns Ieſum, &
procidens in faciem,rogauit eum,dicens:
Domine, ſi vis, potes me mundare. * Et 13
extẽdens manum,tetigit eum dicens:Vo-
lo: Mundare.Et confeſtim lepra diſceſſit
ab illo. * & ipſe præcepit illi vt nemini 14
diceret:ſed, Vade oſtende te ſacerdoti, &
‖ Leuit. offer pro emundatione tua, ‖ ſicut præ-
14.a.4. cepit Moyſes, in teſtimonium illis. * Per- 15
ambulabat autem magis ſermo de illo:&
conueniebant turbæ multæ vt audirent,
& curarẽtur ab infirmitatibus ſuis. * Ipſe 16
autem ſecedebat in deſertum, & orabat.
* Et factum eſt in vna dierum, & ipſe ſe- 17
debat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, D
& legis doctores, qui venerant ex omni
caſtello Galilææ,& Iudææ, & Ieruſalem:
& virtus Domini erat ad ſanandum eos.
‖ Matt. * ‖ Et ecce viri portantes in lecto homi- 18
9.a.2. nem, qui erat paralyticus: & quærebant
Marc.2. eum inferre,& ponere ante eum.* Et non 19
a.3. inuenientes qua parte illũ inferrent præ
turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per
tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in
medium ante Ieſum. * Quorum fidem vt 20
vidit, dixit: Homo remittuntur tibi pec-
cata tua. * Et cœperunt cogitare Scribæ, 21
& Phariſæi,dicentes: Quis eſt hic,qui lo- E
quitur blaſphemias? Quis poteſt dimitte-
re peccata,niſi ſolus Deus? * Vt cognouit 22
autem Ieſus cogitationes eorum, reſpon-
dens,dixit ad illos:Quid cogitatis in cor-
dibus veſtris? * Quid eſt facilius dicere: 23
Dimittuntur tibi peccata; an dicere:Sur-
ge, & ambula? * Vt autem ſciatis quia 24
Filius hominis habet poteſtatem in terra
dimittendi peccata, (ait paralytico) Tibi
dico,ſurge,tolle lectum tuum, & vade in
domum tuam.* Et confeſtim conſurgens 25
coram illis, tulit lectum,in quo iacebat:
& abiit in domum ſuam, magnificans
26 Deum. * Et ſtupor apprehendit omnes,&
magnificabant Deum. Et repleti ſunt ti-
more, dicentes: Quia vidimus mirabilia
27 hodie. * ‖ Et poſt hæc exiit, & vidit pu- ‖ Matt.
blicanum nomine Leui, ſedentem ad Te- 9.b.9.
28 lonium, & ait illi:Sequere me. * Et reli- Marc.2.
29 ctis omnibus,ſurgens ſecutus eſt eum.* Et c.14.
F fecit ei conuiuium magnum Leui in do-
mo ſua: & erat turba multa publicano-
rum,& aliorum, qui cum illis erant diſ-
30 cumbentes. * ‖ Et murmurabant Phari- ‖ Mar.2
ſæi & Scribæ eorum,dicentes ad diſcipu- c.18.
los eius: Quare cum publicanis & pecca-
31 toribus manducatis & bibitis? * Et re-
ſpondens Ieſus,dixit ad illos: Non egent
qui ſani ſunt medico, ſed qui malè ha-
32 bent. * Non veni vocare iuſtos, ſed pec-
33 catores,ad pœnitentiam. * At illi dixerũt
ad eum:Quare diſcipuli Ioannis ieiunant
frequenter, & obſecrationes faciunt, ſi-
militer & Phariſæorum:tui autem edunt
34 & bibunt? * Quibus ipſe ait: Numquid
poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt
35 ſponſus,facere ieiunare? * Venient autem
G dies: cùm ablatus fuerit ab illis ſponſus,
36 tunc ieiunabunt in illis diebus.* Dicebat
autẽ & ſimilitudinem ad illos: Quia ne-
mo commiſſuram à nouo veſtimẽto im-
mittit in veſtimentum vetus: alioquin &
nouum rumpit, & veteri non conuenit
37 commiſſura à nouo.* Et nemo mittit vi-
num nouum in vtres veteres: alioquin
rumpet vinum nouum vtres, & ipſum
38 effundetur,& vtres peribunt: * ſed vinum
nouum in vtres nouos mittendum eſt, &
39 vtraque conſeruantur. * Et nemo bibens
vetus,ſtatim vult nouum, dicit enim:Ve-
tus melius eſt.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo Mat.12.
A primo, cùm tranſiret per ſata, velle- a.1.
bant diſcipuli eius ſpicas, & manduca- Marc.2.
2 bant confricãtes manibus. * Quidam au- d.23.
tem Phariſæorum, dicebant illis: Quid
3 facitis quod non licet in ſabbatis? * Et
reſpondens Ieſus ad eos, dixit: Nec hoc
legiſtis quod fecit Dauid, cùm eſuriſſet
4 ipſe,& qui cum illo erant: * ‖ quomodo ‖ 1.Reg.
intrauit in domum Dei, & panes propo- 21.b.6.
ſitionis ſumpſit,& manducauit, & dedit
his qui cum ipſo erant: quos non licet
5 manducare ‖ niſi tantùm ſacerdotibus? ‖ Leuit.
6 * Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Fi- 24.b.9.
lius hominis,etiam ſabbati. * Factum eſt Exo.29.
autem & in alio ſabbato, vt intraret in c.32.
7 ſynagogam, & doceret. ‖ Et erat ibi ho- ‖ Matt.
B mo, & manus eius dextera erat arida. 12.b.10
8 * Obſeruabant autem Scribæ,& Phariſæi, Marc.3.
ſi in ſabbato curaret: vt inuenirent vnde a.1.
accuſarent eum. * Ipſe verò ſciebat cogi-
tationes eorum: & ait homini,qui habe-
bat manum aridam: Surge, & ſta in me-
9 dium. Et ſurgens ſtetit. * Ait autem ad
illos Ieſus:Interrogo vos, ſi licet ſabbatis
bene

Digitized by Google

benefacere,an malè ; animam ſaluã face-
re,an perdere?* Et circumſpectis omnibus 10
dixit homini : Extende manum tuam. Et
extendit : & reſtituta eſt manus eius.*Ipſi 11
autem repleti ſunt inſipientia , & collo-
quebantur ad inuicem, quidnam facerent
Ieſu. * Factum eſt autem in illis diebus, 12
exiit in montem orare,& erat pernoctans
‖ Matth. in oratione Dei.* ‖ Et cùm dies factus eſ- 13
10. a. 1. ſet,vocauit diſcipulos ſuos:& elegit duo-
Marc. 3. decim ex ipſis(quos & Apoſtolos nomina-
b.13. uit*) Simonem, quem cognominauit Pe- 14
trum,& Andream fratrem eius,Iacobum,
& Ioannem,Philippum,& Bartholomæũ,
* Matthæum, & Thomam , Iacobum Al- 15
phæi, & Simonem , qui vocatur Zelotes, C
* & Iudam Iacobi, & Iudam Iſcariotem, 16
qui fuit proditor.*Et deſcendens cum il- 17
lis,ſtetit in loco campeſtri,& turba diſci-
pulorum eius , & multitudo copioſa ple-
bis ab omni Iudæa,& Ieruſalem,& mari-
tima,& Tyri, & Sidonis,* qui venerant 18
vt audirent eum,& ſanarentur à languo-
ribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus
immundis, curabantur. * Et omnis turba 19
quærebat eum tangere:quia virtus de illo
‖ Matth. exibat, & ſanabat omnes. * ‖ Et ipſe ele- 20
5. a.2. uatis oculis in diſcipulos ſuos , dicebat:
Beati pauperes : quia veſtrum eſt regnum
‖ Matth. Dei.*‖ Beati, qui nunc eſuritis:quia ſatu- 21
5. a. 11. rabimini.Beati, qui nunc fletis:quia ride-
bitis. * Beati eritis cùm vos oderint ho- 22
mines,& cùm ſeparauerint vos,& expro-
brauerint , & eiecerint nomen veſtrum
tamquam malum, propter Filiũ hominis.
* Gaudete in illa die , & exultate ; ecce 23
enim merces veſtra multa eſt in cælo : ſe- D
cundùm hæc enim faciebant Prophetis
patres eorum : * Verumtamen væ vobis 24
diuitibus,quia habetis conſolationem ve-
‖ *Am.* 6. ſtram.* Væ vobis, qui ſaturati eſtis : quia 25
a.1. eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc:quia
*Eccl.*31. lugebitis & flebitis. * Væ cùm benedixe- 26
*a.*8. rint vobis homines : ſecundùm hæc enim
Iſa. 65. faciebant pſeudoprophetis patres eorum.
*c.*12. * Sed vobis dico,qui auditis : Diligite ini- 27
micos veſtros, benefacite his qui oderunt
vos.* Benedicite maledicentibus vobis, 28
‖ Matth. & orate pro calumniantibus vos. * ‖ Et 29
5. g. 44. qui te percutit in maxillam , præbe &
‖ 1. *Cor.* alteram. ‖ Et ab eo , qui aufert tibi ve-
6. *b.*7. ſtimentum, etiam tunicam noli prohibe-
Matth. 7. re.* Omni autem petenti te , tribue : & 30
*b.*12. qui aufert quæ tua ſunt,ne repetas. * ‖ Et 31
‖ *Tob.*4. prout vultis vt faciant vobis homines , &
*c.*16. vos facite illis ſimiliter.* ‖ Et ſi diligitis 32
‖ *Matth.* eos,qui vos diligunt,quæ vobis eſt gratia?
5.g.46. nam & peccatores diligentes ſe diligunt.
* Et ſi benefeceritis his, qui vobis bene- 33
faciunt: quæ vobis eſt gratia? ſiquidem E
‖ *Matth.* & peccatores hoc faciunt? * ‖ Et ſi mu- 34
5. g. 42. tuum dederitis his, à quibus ſperatis re-
Deu. 15. cipere;quæ gratia eſt vobis ? nam & pec-
*b.*8. catores peccatoribus fœnerantur,vt reci-
piant æqualia.* Verumtamen diligite ini- 35
micos veſtros:benefacite, & mutuum da-

te,nihil inde ſperantes:& erit merces ve-
ſtra multa , & eritis filij Altiſsimi , quia
ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.
36 * Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater
37 veſter miſericors eſt. * Nolite iudicare, &
non iudicabimini:nolite condemnare , &
nõ condemnabimini. Dimittite,& dimit-
38 temini.* Date, & dabitur vobis:mẽſuram
bonam,& confertam,& coagitatã,& ſu-
pereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.
‖ Eadem quippe menſura,qua menſi fue- ‖ Matth. 7.a.2.
39 ritis , remetietur vobis. * Dicebat autem *Marc.*4.
illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt *c.*24.
cæcus cæcum ducere?nónne ambo in fo-
40 ueam cadunt?* ‖ Non eſt diſcipulus ſuper ‖ *Matth.*
F magiſtrum.perfectus autem omnis erit, ſi 10.c.24.
41 ſit ſicut magiſter eius.*‖ Quid autem vi- *Ioan.*13.
des feſtucam in oculo fratris tui , trabem *b.*16.
autem,quæ in oculo tuo eſt,non conſide- ‖ *Matth.*
42 ras?* Aut quomodo potes dicere fratri 7.a.3.
tuo:Frater , ſine eiiciam feſtucã de oculo
tuo:ipſe in oculo tuo trabem non videns?
Hypocrita, eiice primùm trabem de ocu-
lo tuo:& tunc perſpicies,vt educas feſtu-
43 cam de oculo fratris tui.* ‖ Non eſt enim ‖ *Matth.*
arbor bona, quæ facit fructus malos : ne- 7. c. 16.
que arbor mala, faciens fructum bonum. *&* 12.e.
44 * Vnaquæque enim arbor de fructu ſuo 33.
cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colli-
gunt ficus : neque de rubo vindemiant
45 vuam. * Bonus homo de bono theſauro
G cordis ſui profert bonum:& malus homo
de malo theſauro profert malum. Ex
abundantia enim cordis os loquitur.
46 * Quid autem vocatis me ‖ Domine,Do- ‖ *Matth.*
47 mine:& nõ facitis, quæ dico?* Omnis qui 7. d. 21.
venit ad me: & audit ſermones meos , & *Rom.* 2.
facit eos : oſtendam vobis cui ſimilis ſit: *b.*13.
48 * ſimilis eſt homini ædificanti domum, *Iac.* 1. *b.*
qui fodit in altum , & poſuit fundamen- 12.
tum ſuper petram , inundatione autem
facta,illiſum eſt flumen domui illi , & nõ
potuit eam mouere : fundata enim erat
49 ſuper petram. * Qui autem audit, & non
facit:ſimilis eſt homini ædificanti domum
ſuam ſuper terram ſine fundamento : in
quam illiſus eſt fluuius,& continuò ceci-
dit:& facta eſt ruina domus illius magna.

CAP. VII.

1 CVm autem impleſſet omnia verba *Matth.*8.
A ſua in aures plebis , intrauit Ca- *a.*5.
2 pharnaum. * Centurionis autem cuiuſ-
dam ſeruus malè habens, erat moriturus:
3 qui illi erat pretioſus. * Et cùm audiſſet
de Ieſu,miſit ad eum ſeniores Iudæorum,
rogãs eum vt veniret, & ſaluaret ſeruum
4 eius. * At illi cùm veniſſent ad Ieſum,ro-
gabant eum ſolicitè, dicentes ei:Quia di-
5 gnus eſt vt hoc illi præſtes. * diligit enim
gentem noſtram:& ſynagogam ipſe ædi-
6 ficauit nobis. * Ieſus autem ibat cum il-
lis. Et cùm iam non longè eſſet à domo,
miſit ad eum Centurio amicos , dicens:
‖ Domine noli vexari: Non enim ſum di- ‖ *Matth.*
gnus vt ſub tectum meũ intres. * propter 8.a.8.
7 quod & meipſum non ſum dignum arbi-

Digitized by Google

tratus vt venirem ad te:ſed dic verbo, &
ſanabitur puer meus. * nam & ego homo 8
ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub B
me milites:& dico huic, vade, & vadit;&
alij, veni, & venit:& ſeruo meo, fac hoc, &
facit. * Quo audito Ieſus miratus eſt: & 9
conuerſus, ſequentibus ſe turbis dixit:
Amen dico vobis, nec in Iſrael tantam fi-
dem inueni. * Et reuerſi, qui miſſi fue- 10
rant domum, inuenerũt ſeruum, qui lan-
guerat, ſanum. * Et factum eſt: deinceps 11
ibat in ciuitatem, quæ vocatur Naim: &
ibant cum eo diſcipuli eius, & turba co-
pioſa. * Cùm autem appropinquaret por- 12
tæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur fi-
lius vnicus matris ſuæ:& hæc vidua erat:
& turba ciuitatis multa cum illa. * Quem 13
cùm vidiſſet Dominus, miſericordia mo-
tus ſuper eam, dixit illi: Noli flere. * Et ac- 14
ceſſit, & tetigit loculum. (Hi autem, qui
portabant, ſteterunt.) Et ait: Adoleſcens,
tibi dico, ſurge. * Et reſedit qui erat mor- 15
tuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri C
ſuæ. * Accepit autem omnes timor:& ma- 16
‖ *Infrà* gnificabant Deum, dicentes: ‖ Quia pro-
24. c. 19. pheta magnus ſurrexit in nobis: & quia
Ioan. 4. Deus viſitauit plebem ſuam. * Et exiit 17
c. 19. hic ſermo in vniuerſam Iudæam de eo, &
in omnem circà regionem. * Et nunciaue- 18
runt Ioãni diſcipuli eius de omnibus his.
‖ *Matth.* * ‖ Et conuocauit duos de diſcipulis ſuis 19
11. a. 2. Ioannes, & miſit ad Ieſum, dicens: Tu es
qui venturus es, an alium expectamus?
* Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixe- 20
runt: Ioannes Baptiſta miſit nos ad te di-
cens: Tu es, qui venturus es, an alium ex-
pectamus? * (in ipſa autem hora multos 21
curauit à languoribus, & plagis, & ſpiri-
tibus malis, & cæcis multis donauit vi-
ſum.)* Et reſpondens, dixit illis: Euntes 22
renunciate Ioanni quæ audiſtis, & vidi-
‖ *Iſa. 35.* ſtis:‖ Quia cæci vident, claudi ambulant,
b. 5. leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui D
reſurgunt, pauperes euangelizantur: * & 23
beatus eſt quicumque non fuerit ſcanda-
lizatus in me. * Et cùm diſceſſiſſent nun- 24
cij Ioannis, cœpit de Ioãne dicere ad tur-
bas: Quid exiſtis in deſertum videre? arũ-
dinem vento agitatam? * Sed quid exiſtis 25
videre? hominem mollibus veſtimentis
indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt
& deliciis, in domibus regum ſunt. * Sed 26
quid exiſtis videre? prophetam? Vtique
‖ *Mal. 3.* dico vobis, & pluſquam prophetam: * ‖ hic 27
a. 1. eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto ange-
Matt. 11. lum meum ante faciem tuam, qui præpa-
b. 10. rabit viam tuam ante te. * Dico enim vo- 28
Marc. 1. bis: Maior inter natos mulierum propheta
a. 2. Ioanne Baptiſta nemo eſt. qui autem mi-
nor eſt in regno Dei, maior eſt illo. * Et 29
omnis populus audiẽs & publicani, iuſti- E
ficauerunt Deum, baptizati baptiſmo
Ioannis. * Phariſæi autem, & legis periti 30
conſilium Dei ſpreuerunt in ſemetipſos,
‖ *Matth.* non baptizati ab eo. * Ait autem Domi- 31
11. b. 16. nus: ‖ Cui ergo ſimiles dicam homines ge-

32 nerationis huius? & cui ſimiles ſunt? * Si-
miles ſunt pueris ſedentibus in foro, &
loquentibus adinuicem, & dicentibus:
Cantauimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis:
33 lamentauimus, & non ploraſtis. * ‖ Venit ‖ *Matth.*
enim Ioannes Baptiſta, neque manducans *3. c. 4.*
panem, neque bibens vinum, & dicitis: *Marc. 1.*
34 Dæmonium habet. * Venit filius hominis *a. 6.*
manducans, & bibens, & dicitis: Ecce ho-
mo deuorator, & bibens vinum; amicus
35 publicanorum, & peccatorum. * Et iuſti-
ficata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.
36 * Rogabat autem illum quidam de Pha-
F riſæis vt manducaret cum illo. Et in-
37 greſſus domum Phariſæi diſcubuit. * ‖ Et ‖ *Matth.*
ecce mulier, quæ erat in ciuitate pecca- *26. a. 7.*
trix, vt cognouit quòd accubuiſſet in do- *Marc.*
mo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguen- *14. a. 3.*
38 ti: * & ſtans retro ſecus pedes eius, lacry- *Ioan. 12.*
mis cœpit rigare pedes eius, & capillis ca- *a. 3.*
pitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes
39 eius, & vnguento vngebat. * Videns au-
tem Phariſæus, qui vocauerat eum, ait
intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſci-
ret vtique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ
40 tangit eum: quia peccatrix eſt. * Et re-
ſpondens Ieſus, dixit ad illum: Simon,
habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Ma-
41 giſter, dic. * Duo debitores erant cuidam
fœneratori: vnus debebat denarios quin-
42 gentos, & alius quinquaginta. * Non ha-
bentibus illis vnde redderent, donauit
vtriſque. Quis ergo eum plus diligit?
43 * Reſpondens Simon dixit: Aeſtimo quia
G is, cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè
44 iudicaſti. * Et conuerſus ad mulierem, di-
xit Simoni: Vides hãc mulierem? Intraui
in domum tuam, aquam pedibus meis
non dediſti: hæc autem lacrymis rigauit
45 pedes meos, & capillis ſuis terſit. * Oſcu-
lum mihi non dediſti: hæc autem ex quo
intrauit, nõ ceſſauit oſculari pedes meos.
46 * Oleo caput meum non vnxiſti: hæc au-
47 tem vnguento vnxit pedes meos. * Pro-
pter quod dico tibi: Remittuntur ei pec-
cata multa, quoniam dilexit multum.
Cui autem minùs dimittitur, minùs dili-
48 git. * Dixit autem ad illam: ‖ Remittun- ‖ *Matth.*
49 tur tibi peccata. * Et cœperunt qui ſimul *9. a. 2.*
accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic,
50 qui etiam peccata dimittit? * Dixit autem
ad mulierem: Fides tua te ſaluam fecit:
vade in pace.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter fa-
A ciebat per ciuitates & caſtella, præ-
dicans & euangelizans regnum Dei: &
2 duodecim cum illo, * & mulieres aliquæ,
quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis,
& infirmitatibus: ‖ Maria, quæ voca- ‖ *Marc.*
tur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia *16. a. 9.*
3 exierant, * & Ioanna vxor Chuſæ procu-
ratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ mul-
tæ, quæ miniſtrabant ei de facultatibus
4 ſuis. * Cùm autem turba plurima conue-
nirent, & de ciuitatibus properarent ad
eum,

Digitized by Google

‖Matth. eum, dixit per ſimilitudinem: * ‖ Exiit 5
13.a.3. qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: &
Mar.4. dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam,&
a.2. conculcatum eſt,& volucres cæli come-
derunt illud. * Et aliud cecidit ſupra pe- 6
tram: & natum aruit, quia non habebat
humorem. * Et aliud cecidit inter ſpinas, 7
& ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt il-
lud. * Et aliud cecidit in terram bonam: 8
& ortum fecit fructum centuplum. Hæc
dicens clamabat: Qui habet aures audien-
di, audiat.* Interrogabant autem eum di- 9
ſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola.
* Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſ- 10
ſe myſterium regni Dei, ceteris autem in B
‖Iſa. 6. parabolis: ‖ vt videntes non videant, &
c.9. audientes non intelligant. * Eſt autem 11
Mat.13. hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.
b.14. * Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui au- 12
Mar.4. diunt: deinde venit diabolus, & tollit ver-
b.12. bum de corde eorum, ne credentes ſalui
Ioan.12. fiant. * Nam qui ſupra petram: qui cùm 13
f.40. audierint, cum gaudio ſuſcipiũt verbum:
Act.28. & hi radices non habent: qui ad tempus
f.26. credunt, & in tempore tentationis rece-
Rom.11. dunt.* Quod autem in ſpinas cecidit: hi 14
b.8. ſunt, qui audierunt, & à ſolicitudinibus,
& diuitiis, & voluptatibus vitæ, euntes,
ſuffocantur, & non referunt fructum.
* Quod autem in bonam terram: hi ſunt, 15
qui in corde bono & optimo audientes
verbum retinent, & fructum afferunt in
‖Matth. patientia. * ‖ Nemo autem lucernam ac- 16
5.b.15. cendens, operit eam vaſe, aut ſubtus le-
Mar.4. ctum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit,
c.21. vt intrantes videant lumen. * ‖ Non eſt 17
‖Matth. enim occultum, quod non manifeſtetur,
10.c.26. nec abſconditum, quod non cognoſcatur,
Mar.4. & in palam veniat. * ‖ Videte ergo quo- 18
c.22. modo audiatis. Qui enim habet, dabitur C
‖Matth. illi: & quicumque non habet, etiam
13.b.12. quod putat ſe habere, auferetur ab illo.
& 25.c. * ‖ Venerunt autem ad illum mater & 19
29. fratres eius, & non poterant adire eum
‖Matth. præ turba. * Et nunciatum eſt illi: Ma- 20
12.d.46. ter tua, & fratres tui ſtant foris, volen-
Mar.3. tes te videre. * Qui reſpondens, dixit ad 21
d.31. eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt,
‖Matth. qui verbum Dei audiunt, & faciunt.
8.d.23. * Factum eſt autem in vna dierum: & ip- 22
Marc.4. ſe aſcẽdit in nauiculam, & diſcipuli eius,
a.36. & ait ad illos: Transfretemus trans ſta-
gnum. Et aſcenderunt. * Et nauigantibus 23
illis, obdormiuit, & deſcendit procella
venti in ſtagnum, & complebantur, & pe-
riclitabantur. * Accedentes autem ſuſci- 24
tauerunt eum, dicentes: Præceptor, peri-
mus. At ille ſurgens, increpauit ventum,
& tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: & facta
eſt tranquillitas.* Dixit autem illis: Vbi 25
eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati D
ſunt ad inuicem, dicentes: Quis putas hic
eſt, quia & vẽtis & mari imperat, & obe-
diunt ei? * Et nauigauerunt ad regionem 26
Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.
* Et cum egreſſus eſſet ad terram, occur- 27
rit illi vir quidam qui habebat dæmo-
nium iam temporibus multis, & veſti-
mento non induebatur, neque in domo
28 manebat, ſed in monumentis.* Is, vt vidit
Ieſum, procidit ante illum: & exclamans
voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt
Ieſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me
29 torqueas:* Præcipiebat enim ſpiritui im-
mundo vt exiret ab homine. Multis enim
temporibus arripiebat illum, & vincieba-
tur catenis & compedibus cuſtoditus, &
ruptis vinculis agebatur à dæmonio in
30 deſerta. * Interrogauit autem illum Ie-
ſus, dicens: Quod tibi nomẽ eſt? At ille di-
xit, Legio: quia intrauerant dæmonia mul-
31 ta in eum. * Et rogabant illum ne impera-
32 ret illis vt in abyſſum irent. * Erat autem
E ibi grex porcorum multorum paſcentium
in monte: & rogabant eum, vt permitte-
ret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.
33 * Exierunt ergo dæmonia ab homine, &
intrauerũt in porcos: & impetu abiit grex
per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.
34 * Quod vt viderunt factum qui paſce-
bant, fugerunt, & nunciauerunt in ciui-
35 tatem, & in villas. * Exierunt autem vi-
dere quod factum eſt, & venerunt ad Ie-
ſum: & inuenerunt hominem ſedentem, à
quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana
36 mente, ad pedes eius, & timuerunt. * Nun-
ciauerunt autem illis & qui viderant,
37 quomodo ſanus factus eſſet à legione: * &
rogauerunt illum omnis multitudo re-
gionis Geraſenorum vt diſcederet ab ip-
ſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe
38 autem aſcendens nauim, reuerſus eſt. * Et
rogabat illum vir, à quo dæmonia exie-
rant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autem eum
39 Ieſus, dicens: * Redi in domum tuam, &
narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per
vniuerſam ciuitatem, prædicans quanta
40 illi feciſſet Ieſus. * Factum eſt autem cùm
rediiſſet Ieſus, excepit illum turba: erant
41 enim omnes expectantes eum. * ‖ Et ecce ‖Matth.
F venit vir, cui nomen Iairus, & ipſe prin- 9.c.18.
ceps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Ie- Mar.5.
ſu, rogans eum vt intraret in domum b.22.
42 eius, * quia vnica filia erat ei ferè anno-
rum duodecim, & hæc moriebatur. Et
contigit, dum iret, à turbis comprimeba-
43 tur. * Et mulier quædam erat in fluxu
ſanguinis ab annis duodecim, quæ in me-
dicos erogauerat omnem ſubſtantiã ſuã,
44 nec ab vllo potuit curari: * acceſſit retro,
& tetigit fimbriam veſtimẽti eius: & cõ-
45 feſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. * Et ait
Ieſus: Quis eſt qui me tetigit? Negantibus
autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum
illo erant: Præceptor, turbæ te compri-
munt, & affligunt, & dicis: Quis me teti-
46 git? * Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis,
nam ego noui virtutem de me exiiſſe.
47 * Videns autem mulier, quia non latuit,
tremẽs venit, & procidit ante pedes eius:
G & ob quam cauſam tetigerit eum, indica-
uit coram omni populo: & quemadmodũ

Digitized by Google

confeſtim ſanata ſit.* At ipſe dixit ei : Fi- 48
lia, fides tua ſaluam te fecit:vade in pace.
* Adhuc illo loquente , venit quidam ad 49
principem ſynagogæ,dicens ei:Quia mor-
tua eſt filia tua, noli vexare illum.* Ieſus 50
autem,audito hoc verbo , reſpondit patri
puellæ:Noli timere, crede tantùm,& ſal-
ua erit. * Et cùm veniſſet domum , non 51
permiſit intrare ſecum quemquam , niſi
Petrum,& Iacobum, & Ioannem, & pa-
trem & matrem puellæ. * Flebant autem 52
omnes , & plangebant illam. At ille di-
xit:Nolite flere , non eſt mortua puella,
ſed dormit. * Et deridebant eum , ſcien- 53
tes quòd mortua eſſet. * Ipſe autem te- 54
nens manum eius clamauit,dicens : Puel-
la,ſurge.* Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & 55
ſurrexit continuò. Et iuſsit illi dari man-
ducare.*Et ſtupuerunt parentes eius,qui- 56
bus præcepit ne alicui dicerent quod fa-
ctum erat.

CAP. IX.

Mat.10. CONuocatis autem duodecim Apoſto- 1
a.1. lis , dedit illis virtutem & poteſta- A
Mar.3. tem ſuper omnia dæmonia , & vt lan-
c.13. guores curarent. * Et miſit illos præ- 2
‖ *Matth.* dicare regnum Dei , & ſanare infirmos.
10.a.9. * ‖ Et ait ad illos : Nihil tuleritis in via, 3
Marc.6. neque virgam , neque peram , neque pa-
a.8. nem,neque pecuniam,neque duas tunicas
habeatis. * Et in quamcumque domum 4
intraueritis,ibi manete , & inde ne exea-
tis. * Et quicumque non receperint vos: 5
‖ *Actor.* ‖ exeuntes de ciuitate illa , etiam pulue-
13.g.51. rem pedum veſtrorum excutite in teſti-
monium ſupra illos. * Egreſsi autem cir- 6
cuibant per caſtella, euangelizãtes & cu-
‖ *Matth.* rantes vbique.* ‖ Audiuit autem Herodes 7
14.a.1. tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo , &
Mar.6. hæſitabat eo quòd diceretur * à quibuſ- 8
d.14. dam : Quia Ioannes ſurrexit à mortuis: à
quibuſdam verò:Quia Elias apparuit : ab
aliis autem:Quia propheta vnus de anti-
quis ſurrexit. * Et ait Herodes : Ioannem 9
ego decollaui:Quis eſt autem iſte:de quo
ego talia audio ? Et quærebat videre eum.
* Et reuerſi Apoſtoli , narrauerunt illi 10
quæcumque fecerunt : & aſſumptis illis
ſeceſsit ſeorſum in locum deſertum , qui
eſt Bethſaidæ. * Quod cùm cognouiſſent 11
turbæ, ſecutæ ſunt illum : & excepit eos,
& loquebatur illis de regno Dei, & eos,
qui cura indigebant, ſanabat. * Dies au- 12
tem cœperat declinare. Et accedẽtes duo-
decim dixerunt illi : ‖ Dimitte turbas, vt B
‖ *Matth.* euntes in caſtella villasq; quæ circa ſunt,
14.b.15. diuertant, & inueniant eſcas : quia hic in
Marc.6. loco deſerto ſumus. * Ait autem ad illos: 13
d.36. Vos date illis manducare. At illi dixerunt:
‖ *Ioan.6.* * Non ſunt nobis plus quàm quinque pa-
a.9 nes,& duo piſces: niſi fortè nos eamus,&
emamus in omnem hanc turbam eſcas.
* Erant autem ferè viri quinque millia. 14
Ait autem ad diſcipulos ſuos : Facite illos
diſcumbere per conuiuia quinquagenos.
* Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt 15

16 omnes * Acceptis autem quinq; panibus,
& duobus piſcibus,reſpexit in cælum, &
benedixit illis : & fregit, & diſtribuit di-
17 ſcipulis ſuis,vt ponerent ante turbas.* Et
manducauerunt omnes , & ſaturati ſunt.
Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis,frag-
18 mentorum cophini duodecim.* ‖ Et factũ ‖ *Matth.*
eſt,cùm ſolus eſſet orans , erant cum illo *16.c.13.*
& diſcipuli:& interrogauit illos , dicens: *Marc.8.*
19 Quem me dicunt eſſe turbæ ? * At illi re- *c.27.*
ſponderunt, & dixerunt:Ioannem Bapti-
ſtam , alij autem Eliam , alij verò quia
20 vnus propheta de prioribus ſurrexit *Di-
xit autem illis : Vos autem quem me eſſe
dicitis ? Reſpondens Simon Petrus dixit:
21 Chriſtum Dei.* At ille increpans illos,
22 præcepit ne cui dicerent hoc , * dicens:
‖ Quia oportet filium hominis multa pa- ‖ *Matth.*
ti,& reprobari à ſenioribus , & principi- *17.c.23.*
bus ſacerdotum,& Scribis, & occidi , & *Marc.8.*
23 tertia die reſurgere.* ‖ Dicebat autem ad *c.31.*
C omnes:Si quis vult poſt me venire, abne- ‖ *Matth.*
get ſemetipſum , & tollat crucem ſuam *10.d.38,*
24 quotidie,& ſequatur me. * Qui enim vo- *& 16.d.*
luerit animam ſuam saluã facere , perdet *24.*
illam : nam qui perdiderit animam ſuam *Marc.8.*
25 propter me , ſaluam faciet illam. * quid *c.34.*
enim proficit homo , ſi lucretur vniuer- *Inf.14.*
ſum mũdum,ſe autẽ ipſum perdat , & de- *f.27. &*
26 trimentum ſui faciat?*‖Nam qui me eru- *17.e.33.*
buerit,& meos ſermones:hunc Filius ho- *Ioan 12.*
minis erubeſcet,cùm venerit in maieſtate *d.25.*
ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum. ‖ *Matth.*
27 * ‖ Dico autem vobis verè:ſunt aliqui hîc *10.d.33.*
ſtantes,qui non guſtabunt mortem donec *Marc.8.*
28 videant regnum Dei.* ‖ Factum eſt autem *d.38.*
D poſt hęc verba ferè dies octo,& aſſumpſit *2.Tim.*
Petrum,& Iacobum,& Ioannem,& aſcẽ- *2.b.12.*
29 dit in montem vt oraret. * Et facta eſt, ‖ *Matth.*
dum oraret , ſpecies vultus eius altera: *16.d.28.*
30 & veſtitus eius albus & refulgens. * Et *Marc.9.*
ecce duo viri loquebantur cum illo. *a.1.*
31 * Erant autem Moyſes & Elias , viſi in ‖ *Matth.*
maieſtate : & dicebant exceſſum eius, *17.a.1.*
quem completurus erat in Ieruſalem. *Marc.9.*
32 * Petrus verò,& qui cum illo erant, gra- *a.2.*
uati erant ſomno. Et euigilantes viderũt
maieſtatem eius,& duos viros, qui ſtabãt
33 cum illo.* Et factum eſt cùm diſcederent
ab illo , ait Petrus ad Ieſum : Præceptor,
bonum eſt nos hîc eſſe : & faciamus tria
tabernacula, vnum Tibi, & vnum Moyſi,
34 & vnum Eliæ: neſciens quid diceret.* Hæc
autem illo loquente , facta eſt nubes , &
obumbrauit eos : & timuerunt,intranti-
35 bus illis in nubem . * Et vox facta eſt de
E nube , dicens : Hic eſt filius meus dile- ‖ *2.Pet.*
36 ctus , ipſum audite.* Et dum fieret vox, *1.c.17.*
inuentus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerũt,
& nemini dixerunt in illis diebus quid-
37 quam ex his quæ viderant. * Factum eſt ‖ *Matth.*
autem in ſequenti die , deſcendentibus il- *17.b.14.*
lis de monte , occurrit illis turba multa. *Marc.9.*
38 * Et ecce vir de turba exclamauit, dicens: *c.17.*
Magiſter, obſecro te,reſpice in filiũ meũ,
39 quia vnicus eſt mihi : * & ecce ſpiritus
appre

Digitized by Google

apprehēdit eum, & ſubitò clamat, & eli-
dit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix di-
ſcedit dilanians eum: * & rogaui diſcipu- 40
los tuos, vt eiicerent illum, & non potue-
runt. * Reſpondens autem Ieſus, dixit: O 41
generatio infidelis, & peruerſa, vſquequo
ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc fi-
lium tuum. * Et cùm accederet, eliſit illū 42
dæmonium, & diſſipauit. * Et increpauit 43
Ieſus ſpiritum immundum, & ſanauit
puerum, & reddidit illum patri eius.
* Stupebant autem omnes in magnitudi- 44
ne Dei: omnibúſque mirantibus in o- F
mnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos
ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſer-
mones iſtos: Filius enim hominis futu-
rum eſt vt tradatur in manus homi-
num. * At illi ignorabant verbum iſtud, 45
& erat velatum ante eos vt non ſenti-
rent illud: & timebant eum interroga-
‖ Matt. re de hoc verbo. * ‖ Intrauit autem co- 46
18.a.1. gitatio in eos, quis eorū maior eſſet. * At 47
Mar. 9. Ieſus videns cogitationes cordis illorum,
f.33. apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſe-
cus ſe, * & ait illis: Quicumque ſuſcepe- 48
rit puerum iſtum in nomine meo, me re-
cipit: & quicumque me receperit, reci-
pit eum, qui me miſit. Nam qui minor
eſt inter vos omnes, hic maior eſt. * Re- 49
ſpondens autem Ioannes, dixit: Præce-
ptor, vidimus quendam in nomine tuo
eiicientem dæmonia, & prohibuimus
eum: quia non ſequitur nobiſcum. * Et 50
ait ad illum Ieſus: Nolite prohibere: qui
enim non eſt aduerſum vos, pro vobis
eſt. * Factum eſt autem dum compleren- 51
tur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem
ſuā firmauit vt iret in Ieruſalem. * Et mi- 52
ſit nuncios ante cōſpectum ſuum: & eū-
tes intrauerūt in ciuitatem Samaritano-
rum vt pararent illi. * Et non receperunt 53
eum, quia facies eius erat euntis in Ieru-
ſalem. * Cùm vidiſſent autem diſcipuli 54
eius Iacobus & Ioannes, dixerunt: Do- G
mine, vis dicimus vt ignis deſcendat de
cælo, & conſumat illos? * Et conuerſus 55
increpauit illos, dicens: Neſcitis cuius
‖ Matth. ſpiritus eſtis. * ‖ Filius hominis non venit 56
8. c.19. animas perdere, ſed ſaluare. Et abierunt
Ioan. 3. in aliud caſtellum. * Factum eſt autem: 57
a.1. ambulantibus illis in via, dixit quidam
ad illum: Sequar te quocunque ieris.
* Dixit illi Ieſus: Vulpes foueas habent, 58
& volucres cæli nidos: Filius autem ho-
minis non habet vbi caput reclinet. * Ait 59
autem ad alterum: Sequere me. Ille au-
tem dixit: Domine permitte mihi pri-
mùm ire, & ſepelire patrem meum. * Di- 60
xitque ei Ieſus: Sine vt mortui ſepe-
liant mortuos ſuos: tu autem vade, & an-
nuncia regnum Dei. * Et ait alter: Sequar 61
te Domine, ſed permitte mihi primùm
renunciare his quæ domi ſunt. * Ait ad il- 62
lum Ieſus: Nemo mittens manum ſuam
ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt
regno Dei.

CAP. X.

1 POſt hæc autem deſignauit Dominus
A & alios ſeptuaginta duos: & miſit il-
los binos ante faciem ſuam, in omnem
ciuitatem & locum, quò erat ipſe ventu-
2 rus. * Et dicebat illis: ‖ Meſſis quidem ‖ Matth.
multa, operarij autem pauci. Rogate er- 9.d.37.
go dominum meſſis, vt mittat operarios
3 in meſſem ſuam. * Ite: ‖ ecce ego mitto ‖ Matth.
4 vos ſicut agnos inter lupos. * ‖ Nolite por- 10. .10
tare ſacculum, neque peram, neque cal- ‖ Mar.6.
ceamenta, ‖ & neminem per viam ſalu- .8.
5 taueritis. * In quācumque domum intra- ‖ 4 Reg.
ueritis, primùm dicite: Pax huic domui: 4. .29.
6 * & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſu-
per illum pax veſtra; ſin autem, ad vos re-
7 uertetur. * In eadem autem domo mane-
B te, edētes & bibentes quæ apud illos ſūt:
‖ dignus eſt enim operarius mercede ſua. ‖ Matth.
8 Nolite tranſire de domo in domum. * Et 10 a.10
in quācumque ciuitatem intraueritis, & Deu.24.
ſuſceperint vos, manducate quæ apponū- c.14.
9 tur vobis: * & curate infirmos, qui in 1.Tim.5
illa ſunt, & dicite illis: Appropinquauit c.18.
10 in vos regnum Dei. * In quamcumque au-
tem ciuitatem intraueritis, & non ſuſce-
perint vos, exeuntes in plateas eius, dici-
11 te: * ‖ Etiam puluerem, qui adhæſit nobis ‖ Act.13
de ciuitate veſtra, extergimus in vos: ta- g.51.
men hoc ſcitote, quia appropinquauit
12 regnum Dei. * Dico vobis, quia Sodomis
in die illa remiſſius erit, quàm illi ciui-
13 tati. * ‖ Væ tibi Corozain, væ tibi Beth- ‖ Matth
C ſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factę fuiſ- 11.c.26
ſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis,
olim in cilicio & cinere ſedentes pœni-
14 terent. * Verumtamen Tyro & Sidoni re-
15 miſſius erit in iudicio, quàm vobis. * Et tu
Capharnaum vſque ad cælum exaltata,
16 vſque ad infernū demergéris. * ‖ Qui vos ‖ Matth
audit, me audit, & qui vos ſpernit, me 10.d.40
ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eū Ioan.13
17 qui miſit me. * Reuerſi ſunt autē ſeptua- c.20.
ginta duo cum gaudio, dicentes: Domine,
etiam dæmonia ſubiiciūtur nobis in no-
18 mine tuo. * Et ait illis: Videbam ſatanam
19 ſicut fulgur de cælo cadentem. * Ecce de-
D di vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpē-
tes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtu-
20 tem inimici: & nihil vobis nocebit. * Ve-
rumtamen in hoc nolite gaudere quia
ſpiritus vobis ſubiiciūtur: gaudete autem,
quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.
21 * ‖ In ipſa hora exultauit Spiritu ſancto, & ‖ Matth.
dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli 11.d.25.
& terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapien-
tibus, & prudentibus, & reuelaſti ea
paruulis. Etiam pater: quoniam ſic pla-
22 cuit ante te. * Omnia mihi tradita ſunt
à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit Filius,
niſi Pater; & quis ſit Pater, niſi Filius, &
23 cui voluerit Filius reuelare. * Et conuer-
ſus ad diſcipulos ſuos, dixit: ‖ Beati o- ‖ Matth.
24 culi, qui vident quæ vos videtis. * Dico 13.b.16
enim vobis, quòd multi prophetæ & re-
ges voluerunt videre quæ vos videtis, &

Digitized by Google

confeſtim ſanata ſit.* At ipſe dixit ei: Fi- 48
lia, fides tua ſaluam te fecit: vade in pace.
* Adhuc illo loquente, venit quidam ad 49
principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mor-
tua eſt filia tua, noli vexare illum.* Ieſus 50
autem, audito hoc verbo, reſpondit patri
puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſal-
ua erit.* Et cùm veniſſet domum, non 51
permiſit intrare ſecum quemquam, niſi
Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & pa-
trem & matrem puellæ.* Flebant autem 52
omnes, & plangebant illam. At ille di-
xit: Nolite flere, non eſt mortua puella,
ſed dormit.* Et deridebant eum, ſcien- 53
tes quòd mortua eſſet.* Ipſe autem te- 54
nens manum eius clamauit, dicens: Puel-
la, ſurge.* Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & 55
ſurrexit continuò. Et iuſſit illi dari man-
ducare.* Et ſtupuerunt parentes eius, qui- 56
bus præcepit ne alicui dicerent quod fa-
ctum erat.

CAP. IX.

Mat. 10. a.1. Mar. 3. c.13. ‖ Matth. 10. a. 9. Marc 6. a.8.

Conuocatis autem duodecim Apoſto- 1
lis, dedit illis virtutem & poteſta- A
tem ſuper omnia dæmonia, & vt lan-
guores curarent.* Et miſit illos præ- 2
dicare regnum Dei, & ſanare infirmos.
* ‖ Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, 3
neque virgam, neque peram, neque pa-
nem, neque pecuniam, neque duas tunicas
habeatis.* Et in quamcumque domum 4
intraueritis, ibi manete, & inde ne exea-
tis.* Et quicumque non receperint vos: 5
‖ exeuntes de ciuitate illa, etiam pulue-
rem pedum veſtrorum excutite in teſti-
monium ſupra illos.* Egreſſi autem cir- 6
cuibant per caſtella, euangelizãtes & cu-
rantes vbique.* ‖ Audiuit autem Herodes 7
tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, &
hæſitabat eo quòd diceretur * à quibuſ- 8
dam: Quia Ioannes ſurrexit à mortuis: à
quibuſdam verò: Quia Elias apparuit: ab
aliis autem: Quia propheta vnus de anti-
quis ſurrexit.* Et ait Herodes: Ioannem 9
ego decollaui: Quis eſt autem iſte de quo
ego talia audio? Et quærebat videre eum.
* Et reuerſi Apoſtoli, narrauerunt illi 10
quæcumque fecerunt: & aſſumptis illis
ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui
eſt Bethſaidæ.* Quod cùm cognouiſſent 11
turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos,
& loquebatur illis de regno Dei, & eos,
qui cura indigebant, ſanabat.* Dies au- 12
tem cœperat declinare. Et accedẽtes duo-
decim dixerunt illi: ‖ Dimitte turbas, vt B
euntes in caſtella villaſq; quæ circa ſunt,
diuertant, & inueniant eſcas: quia hic in
loco deſerto ſumus.* Ait autem ad illos: 13
Vos date illis manducare. At illi dixerunt:
* Non ſunt nobis plus quàm quinque pa-
nes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, &
emamus in omnem hanc turbam eſcas.
* Erant autem ferè viri quinque millia. 14
Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos
diſcumbere per conuiuia quinquagenos.
* Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt 15

‖ Act. 13. g.51. ‖ Matth. 14. a. 1. Mar. 6. d.14. ‖ Matth. 14. b.15. Marc. 6. d.36. ‖ Ioan. 6. a.9

16 omnes.* Acceptis autem quinq; panibus,
& duobus piſcibus, reſpexit in cælum, &
benedixit illis: & fregit, & diſtribuit di-
17 ſcipulis ſuis, vt ponerent ante turbas.* Et
manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt.
Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, frag-
18 mentorum cophini duodecim.* ‖ Et factũ
eſt, cùm ſolus eſſet orans, erant cum illo
& diſcipuli: & interrogauit illos, dicens:
19 Quem me dicunt eſſe turbæ?* At illi re-
ſponderunt, & dixerunt: Ioannem Bapti-
ſtam, alij autem Eliam, alij verò quia
20 vnus propheta de prioribus ſurrexit.* Di-
xit autem illis: Vos autem quem me eſſe
dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit:
21 Chriſtum Dei.* At ille increpans illos,
22 præcepit ne cui dicerent hoc,* dicens:
‖ Quia oportet filium hominis multa pa-
ti, & reprobari à ſenioribus, & principi-
bus ſacerdotum, & Scribis, & occidi, &
23 tertia die reſurgere.* ‖ Dicebat autem ad
C omnes: Si quis vult poſt me venire, abne-
get ſemetipſum, & tollat crucem ſuam
24 quotidie, & ſequatur me.* Qui enim vo-
luerit animam ſuam ſaluã facere, perdet
illam: nam qui perdiderit animam ſuam
25 propter me, ſaluam faciet illam.* Quid
enim proficit homo, ſi lucretur vniuer-
ſum mũdum, ſe autẽ ipſum perdat, & de-
26 trimentum ſui faciat?* ‖ Nam qui me eru-
buerit, & meos ſermones: hunc Filius ho-
minis erubeſcet, cùm venerit in maieſtate
ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum.
27 * ‖ Dico autem vobis verè: ſunt aliqui hîc
ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec
28 videant regnum Dei.* ‖ Factum eſt autem
D poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit
Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & aſcẽ-
29 dit in montem vt oraret.* Et facta eſt,
dum oraret, ſpecies vultus eius altera:
30 & veſtitus eius albus & refulgens.* Et
ecce duo viri loquebantur cum illo.
31 * Erant autem Moyſes & Elias, viſi in
maieſtate: & dicebant exceſſum eius,
quem completurus erat in Ieruſalem.
32 * Petrus verò, & qui cum illo erant, gra-
uati erant ſomno. Et euigilantes viderũt
maieſtatem eius, & duos viros, qui ſtabãt
33 cum illo.* Et factum eſt cùm diſcederent
ab illo, ait Petrus ad Ieſum: Præceptor,
bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria
tabernacula, vnum Tibi, & vnum Moyſi,
34 & vnum Eliæ: neſciens quid diceret.* Hæc
autem illo loquente, facta eſt nubes, &
obumbrauit eos: & timuerunt, intranti-
35 bus illis in nubem.* Et vox facta eſt de
E nube, dicens: Hic eſt filius meus dile-
36 ctus, ipſum audite.* Et dum fieret vox,
inuentus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerũt,
& nemini dixerunt in illis diebus quid-
37 quam ex his quæ viderant.* Factum eſt
autem in ſequenti die, deſcendentibus il-
lis de monte, occurrit illis turba multa.
38 * Et ecce vir de turba exclamauit, dicens:
Magiſter, obſecro te, reſpice in filiũ meũ,
39 quia vnicus eſt mihi:* & ecce ſpiritus
appre

‖ Matth. 16. c.13. Marc. 8. c.27. ‖ Matth. 16. d.21. Marc. 8. c.31. ‖ Matth. 10. d.38. & 16. d.24. Marc. 8. c.34. Inf. 14. f.27. & 17. g.33. Ioan 12. d.25. ‖ Matth. 10. c.33. Marc. 8. d.38. 2. Tim. 2. b. 12. ‖ Matth. 16. d.28. Marc. 9. a.1. ‖ Matth. 17. a.1. Marc. 9. a.1. ‖ 2. Pet. 1. c.17. ‖ Matth. 17. b.14. Marc. 9. c.17.

Digitized by Google

apprehẽdit eum, & ſubitò clamat, & eli-
dit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix di-
ſcedit dilanians eum: * & rogaui diſcipu- 40
los tuos, vt eiicerent illum, & non potue-
runt. * Reſpondens autem Ieſus, dixit: O 41
generatio infidelis, & peruerſa, vſquequo
ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc fi-
lium tuum. * Et cùm accederet, eliſit illũ 42
dæmonium, & diſſipauit. * Et increpauit 43
Ieſus ſpiritum immundum, & ſanauit
puerum, & reddidit illum patri eius.
* Stupebant autem omnes in magnitudi- 44
ne Dei: omnibúſque mirantibus in o- F
mnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos
ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſer-
mones iſtos: Filius enim hominis futu-
rum eſt vt tradatur in manus homi-
num. * At illi ignorabant verbum iſtud, 45
& erat velatum ante eos vt non ſenti-
rent illud: & timebant eum interroga-
re de hoc verbo. * ‖ Intrauit autem co- 46
‖ Matt. 18. a. 1. Mar. 9. e. 33.
gitatio in eos, quis eorũ maior eſſet. * At 47
Ieſus videns cogitationes cordis illorum,
apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſe-
cus ſe, * & ait illis: Quicumque ſuſcepe- 48
rit puerum iſtum in nomine meo, me re-
cipit: & quicumque me receperit, reci-
pit eum, qui me miſit. Nam qui minor
eſt inter vos omnes, hic maior eſt. * Re- 49
ſpondens autem Ioannes, dixit: Præce-
ptor, vidimus quendam in nomine tuo
eiicientem dæmonia, & prohibuimus
eum: quia non ſequitur nobiſcum. * Et 50
ait ad illum Ieſus: Nolite prohibere: qui
enim non eſt aduerſum vos, pro vobis
eſt. * Factum eſt autem dum compleren- 51
tur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem
ſuã firmauit vt iret in Ieruſalem. * Et mi- 52
ſit nuncios ante cõſpectum ſuum: & eũ-
tes intrauerũt in ciuitatem Samaritano-
rum vt pararent illi. * Et non receperunt 53
eum, quia facies eius erat euntis in Ieru-
ſalem. * Cùm vidiſſent autem diſcipuli 54
eius Iacobus & Ioannes, dixerunt: Do- G
mine, vis dicimus vt ignis deſcendat de
cælo, & conſumat illos? * Et conuerſus 55
increpauit illos, dicens: Neſcitis cuius
‖ Matth. 8. c. 19. Ioan. 3. a. 1.
ſpiritus eſtis. * ‖ Filius hominis non venit 56
animas perdere, ſed ſaluare. Et abierunt
in aliud caſtellum. * Factum eſt autem: 57
ambulantibus illis in via, dixit quidam
ad illum: Sequar te quocunque ieris.
* Dixit illi Ieſus: Vulpes foueas habent, 58
& volucres cæli nidos: Filius autem ho-
minis non habet vbi caput reclinet. * Ait 59
autem ad alterum: Sequere me. Ille au-
tem dixit: Domine permitte mihi pri-
mùm ire, & ſepelire patrem meum. * Di- 60
xitque ei Ieſus: Sine vt mortui ſepe-
liant mortuos ſuos: tu autem vade, & an-
nuncia regnum Dei. * Et ait alter: Sequar 61
te Domine, ſed permitte mihi primùm
renunciare his quæ domi ſunt. * Ait ad il- 62
lum Ieſus: Nemo mittens manum ſuam
ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt
regno Dei.

CAP. X.

1 POſt hæc autem deſignauit Dominus
A & alios ſeptuaginta duos: & miſit il-
los binos ante faciem ſuam, in omnem
ciuitatem & locum, quò erat ipſe ventu-
2 rus. * Et dicebat illis: ‖ Meſſis quidem ‖ Matth. 9. d. 37.
multa, operarij autem pauci. Rogate er-
go dominum meſſis, vt mittat operarios
3 in meſſem ſuam. * Ite: ‖ ecce ego mitto ‖ Matth. 10. b. 16
4 vos ſicut agnos inter lupos. * ‖ Nolite por- ‖ Mar. 6.
tare ſacculum, neque peram, neque cal- b. 8.
ceamenta, ‖ & neminem per viam ſalu- ‖ 4 Reg.
5 taueritis. * In quãcumque domum intra- 4. e. 29.
ueritis, primùm dicite: Pax huic domui:
6 * & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſu-
per illum pax veſtra; ſin autem, ad vos re-
7 uertetur. * In eadem autem domo mane-
B te, edẽtes & bibentes quæ apud illos ſũt:
‖ dignus eſt enim operarius mercede ſua. ‖ Matth. 10. b. 10
8 Nolite tranſire de domo in domum. * Et Deu. 24.
in quãcumque ciuitatem intraueritis, & c. 14.
ſuſceperint vos, manducate quæ apponũ-
9 tur vobis: * & curate infirmos, qui in 1. Tim. 5
illa ſunt, & dicite illis: Appropinquauit c. 18.
10 in vos regnum Dei. * In quamcumque au-
tem ciuitatem intraueritis, & non ſuſce-
perint vos, exeuntes in plateas eius, dici-
11 te: * ‖ Etiam puluerem, qui adhæſit nobis ‖ Act. 13
de ciuitate veſtra, extergimus in vos: ta- g. 51.
men hoc ſcitote, quia appropinquauit
12 regnum Dei. * Dico vobis, quia Sodomis
in die illa remiſſius erit, quàm illi ciui-
13 tati. * ‖ Væ tibi Corozain, væ tibi Beth- ‖ Matth.
C ſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factę fuiſ- 11. c. 26
ſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis,
olim in cilicio & cinere ſedentes pœni-
14 terent. * Verumtamen Tyro & Sidoni re-
15 miſſius erit in iudicio, quàm vobis. * Et tu
Capharnaum vſque ad cælum exaltata,
16 vſque ad infernũ demergêris. * ‖ Qui vos ‖ Matth
audit, me audit, & qui vos ſpernit, me 10. d. 40
ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eũ Ioan. 13
17 qui miſit me. * Reuerſi ſunt autẽ ſeptua- c. 20.
ginta duo cum gaudio, dicentes: Domine,
etiam dæmonia ſubiiciũtur nobis in no-
18 mine tuo. * Et ait illis: Videbam ſatanam
19 ſicut fulgur de cælo cadentem. * Ecce de-
D di vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpẽ-
tes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtu-
20 tem inimici: & nihil vobis nocebit. * Ve-
rumtamen in hoc nolite gaudere quia
ſpiritus vobis ſubiiciũtur: gaudete autem,
quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.
21 * ‖ In ipſa hora exultauit Spiritu ſancto, & ‖ Matth.
dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli 11. c. 25.
& terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapien-
tibus, & prudentibus, & reuelaſti ea
paruulis. Etiam pater: quoniam ſic pla-
22 cuit ante te. * Omnia mihi tradita ſunt
à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit Filius,
niſi Pater; & quis ſit Pater, niſi Filius, &
23 cui voluerit Filius reuelare. * Et conuer-
ſus ad diſcipulos ſuos, dixit: ‖ Beati o- ‖ Matth.
24 culi, qui vident quæ vos videtis. * Dico 13. b. 16.
enim vobis, quòd multi prophetæ & re-
ges voluerunt videre quæ vos videtis, &

Digitized by Google

non viderunt ; & audire quæ auditis, &
‖ Matt. non audierunt.* ‖ Et ecce quidam Legiſ- 25
22.d.35 peritus ſurrexit tentans illum,& dicens:
Mar.12. Magiſter , quid faciendo vitam æternam
c.28. poſsidebo ? * At ille dixit ad eum:In lege 26
quid ſcriptum eſt?quomodo legis ? ‖ Ille 27
‖ Deu.6. reſpondens dixit:‖ Diliges Dominũ Deum
a.5. tuum ex toto corde tuo,& ex tota anima
tua , & ex omnibus viribus tuis , & ex
omni mente tua:& proximum tuum ſi-
cut teipſum.* Dixitque illi:Rectè reſpõ- 28
diſti : hoc fac & viues * Ille autem vo- 29
lens iuſtificare ſeipſum , dixit ad Ieſum:
Et quis eſt meus proximus ? * Suſcipiens 30
autem Ieſus , dixit : Homo quidam de-
ſcendebat ab Ieruſalem in Iericho,& in-
cidit in latrones , qui etiam deſpoliaue-
runt eum : & plagis impoſitis abierunt
ſemiuiuo relicto. * Accidit autem vt ſa- 31
cerdos quidam deſcenderet eadem via:& F
viſo illo præteriuit.* Similiter & Leuita, 32
cùm eſſet ſecus locum , & videret eum,
pertranſiit.* Samaritanus autem quidam 33
iter faciens , venit ſecus eum : & videns
eum,miſericordia motus eſt. * Et appro- 34
pians alligauit vulnera eius , infundens
oleum , & vinum:& imponens illum in
iumentum ſuum, duxit in ſtabulum , &
curam eius egit. * Et altera die protulit 35
duos denarios,& dedit ſtabulario,& ait:
Curam illius habe ; & quodcunque ſu-
pererogaueris,ego cùm rediero reddã ti-
bi.* Quis horum trium videtur tibi pro- G
ximus fuiſſe illi , qui incidit in latrones? 36
*At ille dixit:Qui fecit miſericordiam in 37
illum. Et ait illi Ieſus:Vade,& tu fac ſi-
militer.*Factum eſt autem,dum irent,& 38
ipſe intrauit in quoddam caſtellũ:& mu-
lier quædam Martha nomine,excepit il-
lum in domum ſuam:* & huic erat ſoror 39
nomine Maria , quæ etiam ſedens ſecus
pedes Domini , audiebat verbum illius.
* Martha autem ſatagebat circa frequens 40
miniſterium : quæ ſtetit, & ait:Domine,
non eſt tibi curæ , quòd ſoror mea reli-
quit me ſolam miniſtrare?dic ergo illi, vt
me adiuuet.*Et reſpondens dixit illi Do- 41
minus:Martha,Martha,ſolicita es,& tur-
baris erga plurima.* Porrò vnum eſt ne- 42
ceſſarium.Maria optimam partem elegit:
quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factum eſt cùm eſſet in quodam 1
loco orans , vt ceſſauit , dixit vnus A
ex diſcipulis eius ad eum : Domine,doce
nos orare, ſicut docuit & Ioannes diſci-
pulos ſuos.* Et ait illis:Cùm oratis,dici- 2
‖ Matt. te:‖Pater,ſanctificetur nomen tuum. Ad-
6.b.9. ueniat regnum tuum. * Panem noſtrum 3
quotidianum da nobis hodie.* Et dimit- 4
te nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi
dimittimus omni debenti nobis. Et ne
nos inducas in tentationem. * Et ait ad 5
illos : Quis veſtrùm habebit amicum,
& ibit ad illum media nocte, & dicet il-
li : Amice, commoda mihi tres panes,
6 * quoniam amicus meus venit de via ad
me,& nõ habeo quod ponam ante illum,
7 * & ille deintus reſpondens dicat : Noli
mihi moleſtus eſſe , iam oſtium clauſum
eſt,& pueri mei mecum ſunt in cubili,nõ
8 poſſum ſurgere , & dare tibi. * Et ſi ille
B perſeuerauerit pulſans : dico vobis , & ſi
non dabit illi ſurgens eo quòd amicus
eius ſit, propter improbitatem tamẽ eius
ſurget , & dabit illi quotquot habet ne-
9 ceſſarios. * ‖ Et ego dico vobis:Petite,& ‖ Matt.
dabitur vobis:quærite,& inuenietis:pul- 7.a.7.
10 ſate,& aperietur vobis:*Omnis enim qui & 21.c.
petit,accipit : & qui quærit, inuenit : & 22.
11 pulſanti aperietur.*‖ Quis autem ex vo- Mar.
bis patrem petit panem , nũquid lapidem 11.c.24.
dabit illi?Aut piſcem:numquid pro piſce Ioan.14.
12 ſerpentem dabit illi ? * Aut ſi petierit b.13.
ouum:numquid porriget illi ſcorpionem? Iac.1.a.
13 * Si ergo vos cùm ſitis mali , noſtis bona 5.
data dare filiis veſtris : quanto magis Pa- Matt.7.
ter veſter de cælo dabit ſpiritum bonum b.9.
14 petentibus ſe? * ‖ Et erat eiiciens dæmo- ‖ Matt.
nium, & illud erat mutum. Et cùm eie- 9.d.32.
ciſſet dæmonium , locutus eſt mutus , & & 12.
15 admiratæ ſunt turbæ. * Quidam autem b.22.
ex eis dixerunt : In Beelzebud principe Mar.3.
16 dæmoniorum eiicit dæmonia. * Et alij c.22.
tentantes , ſignum de cælo quærebant ab
17 eo. * Ipſe autem vt vidit cogitationes eo-
rum,dixit eis : Omne regnum in ſeipſum
diuiſum deſolabitur, & domus ſupra do-
18 mum cadet. * Si autem & ſatanas in ſe-
ipſum diuiſus eſt , quomodo ſtabit regnũ
eius?quia dicitis in Beelzebud me eiicere
19 dæmonia. * Si autem ego in Beelzebud
C eiicio dæmonia : filij veſtri in quo eii-
ciunt ? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.
20 * Porrò ſi in digito Dei eiicio dæmonia:
profectò peruenit in vos regnum Dei.
21 * Cùm fortis armatus cuſtodit atrium
22 ſuum,in pace ſũt ea quæ poſſidet.* Si au-
tem fortior eo ſuperueniens vicerit eum,
vniuerſa arma eius auferet , in quibus
23 confidebat,& ſpolia eius diſtribuet.* Qui
non eſt mecum,contra me eſt:& qui non
24 colligit mecum , diſpergit. * Cùm im-
mundus ſpiritus exierit de homine , am-
bulat per loca inaquoſa,quærẽs requiem:
& non inueniens dicit : Reuertar in do-
25 mum meam vnde exiui. * Et cùm vene-
rit,inuenit eam ſcopis mundatam,& or-
26 natam. * Tunc vadit , & aſſumit ſeptem
alios ſpiritus ſecum , nequiores ſe,& in-
greſſi habitãt ibi.*Et fiũt nouiſſima ho-
27 minis illius peiora prioribus. * Factum
D eſt autem,cùm hæc diceret:extollens vo-
cem quædam mulier de turba , dixit illi:
Beatus venter , qui te portauit ; & vbe-
28 ra , quæ ſuxiſti. * At ille dixit : Quinimò
beati,qui audiunt verbum Dei, & cuſto-
29 diunt illud.* Turbis autem concurrenti- ‖ Matt.
bus cœpit dicere:Generatio hæc, genera- 12.c.39.
tio nequam eſt:ſignum quærit , & ſignũ ‖ I a.2.
non dabitur ei,niſi ſignum Ionæ prophe- a.2.
30 tæ. * ‖ Nam ſicut fuit Ionas ſignum Ni-
niuitis;

Digitized by Google

niuitis: ita erit & Filius hominis genera-
‖ 3. *Reg.* 10. *a.* 1. tioni iſti.* ‖ Regina Auſtri ſurget in iudi- 31
cio cum viris generationis huius, & con-
2. *Par.* 9 demnabit illos: quia venit à finibus terræ
a. 1. audire ſapiétiam Salomonis: & ecce plus
quàm Salomon hic. * Viri Niniuitæ ſur- 32
gent in iudicio cum generatione hac, &
‖ *Ion.* 3. condemnabunt illam: ‖ quia pœnitentiam
b. 5. egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce
‖ *Matth.* plus quàm Ionas hic.* ‖ Nemo lucernam 33
5. *b.* 15. accédit, & in abſcondito ponit, neque ſub E
Mar. 4. modio: ſed ſupra candelabrum, vt qui in-
c. 21. grediuntur, lumen videant. * ‖ Lucerna 34
‖ *Matth.* corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus
6. *c.* 21. tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum
lucidum erit: ſi autem nequã fuerit, etiã
corpus tuum tenebroſum erit.* Vide er- 35
go ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint.
* Si ergo corpus tuum totum lucidum 36
fuerit, non habens aliquam partem tene-
brarum, erit lucidum totum, & ſicut lu-
cerna fulgoris illuminabit te. * Et cùm 37
loqueretur, rogauit illum quidam Phari-
ſæus vt pranderet apud ſe. Et ingreſſus
recubuit. * Phariſæus autem cœpit intra 38
ſe reputans dicere, quare non baptizatus
eſſet ante prandium.* Et ait Dominus ad 39
‖ *Matth.* 23. *c.* 25. illum: ‖ Nunc vos Phariſæi, quod deforis
eſt calicis & catini, mũdatis: quod autem
intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina, &
iniquitate. * Stulti, nonne qui fecit quod 40
déforis eſt, etiam id, quod deintus eſt, fe-
cit? * Veruntamen quod ſupereſt, date 41
eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt F
vobis. * Sed væ vobis Phariſæis, quia de- 42
cimatis mẽtham, & rutam, & omne olus,
& prçteritis iudiciũ & charitatẽ Dei: hçc
autem oportuit facere, & illa non omit-
‖ *Inf.* 20 tere.* ‖ Væ vobis Phariſæis, quia diligitis 43
g. 45. primas cathedras in ſynagogis, & ſalu-
Mar. 12. tationes in foro. * Væ vobis, quia eſtis vt 44
d. 38. monumenta quæ non apparent, & ho-
Matth. mines ambulantes ſupra, neſciunt.* Re- 45
23. *a.* 6. ſpondens autem quidam ex Legiſperitis,
ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam con-
tumeliam nobis facis. * At ille ait: Et vo- 46
‖ *Matth.* bis Legiſperitis væ: ‖ quia oneratis ho-
23. *a.* 4. mines oneribus, quæ portare non poſ-
ſunt, & ipſi vno digito veſtro non tangi-
tis ſarcinas.* Væ vobis, qui ædificatis mo- 47
numenta Prophetarum: patres autem
veſtri occiderunt illos. * Profectò teſti- 48
ficamini quòd conſentitis operibus pa- G
trum veſtrorum: quoniam ipſi quidem
eos occiderunt, vos autem ædificatis eo-
rum ſepulchra. * Propterea & ſapientia 49
Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, &
Apoſtolos, & ex illis occident, & per-
ſequentur: * vt inquiratur ſanguis o- 50
mnium Prophetarum, qui effuſus eſt à
‖ *Gen.* 4. constitutione mundi à generatione iſta, 51
b. 8. * ‖ à ſanguine Abel, vſque ad ſanguinem
2. *Par.* Zachariæ, qui periit inter altare & ædem.
24. *f.* Ita dico vobis, requiretur ab hac genera-
22. tione.* Væ vobis Legiſperitis, quia tuli- 52
ſtis clauem ſcientiæ, ipſi non introiſtis,

& eos, qui introibant, prohibuiſtis.
53 *Cùm autem hæc ad illos diceret, cœpe-
runt Phariſæi & Legiſperiti grauiter in-
ſiſtere, & os eius opprimere de multis,
54 *inſidiantes ei, & quærentes aliquid ca-
pere de ore eius, vt accuſarent eum.

CAP. XII.

1 MVltis autem turbis circumſtanti-
A bus, ita vt ſe inuicem conculcarent,
cœpit dicere ad diſcipulos ſuos: ‖ At- ‖ *Matt.*
tendite à fermento Phariſæorum, quod 16. *a.* 6.
2 eſt hypocriſis.* ‖ Nihil autem opertũ eſt, *Mar.* 8.
quod non reueletur: neque abſconditum, *b.* 15.
3 quod non ſciatur.* Quoniam quæ in te- ‖ *Matt.*
nebris dixiſtis, in lumine dicẽtur, & quod 10. *c.* 26.
in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædi- *Mar.* 4.
4 cabitur in tectis.* Dico autem vobis ami- *c.* 22.
cis meis: Ne terreamini ab his qui occi-
dunt corpus, & poſt hæc non habent am-
5 plius quid faciant. * Oſtendam autem
vobis quem timeatis, timete eum, qui,
poſtquam occiderit, habet poteſtatẽ mit-
tere in gehennam. ita dico vobis, hunc ti-
6 mete.* Nonne quinque paſſeres væneunt
dipondio, & vnus ex illis non eſt in obli-
7 uione coram Deo? * Sed & capilli capi-
B tis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite er-
go timere: multis paſſeribus pluris eſtis
8 vos.* ‖ Dico autem vobis: Omnis quicum- ‖ *Matt.*
que cõfeſſus fuerit me coram hominibus, 10. *c.* 32
& Filius hominis confitebitur illũ coram *Mar.* 8.
9 Angelis Dei: * qui autem negauerit me *d.* 38
coram hominibus, negabitur coram An- 2. *Tim.* 2
10 gelis Dei. * ‖ Et omnis qui dicit verbum *b.* 12.
in Filium hominis, remittetur illi: ei au- ‖ *Matt.*
tem, qui in Spiritum ſanctum blaſphe- 12. *c.* 33.
11 mauerit, non remittetur. * Cùm autem *Mar.* 3.
inducent vos in ſynagogas, ad magi- *c.* 18.
ſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe
qualiter aut quid reſpondeatis, aut quid
12 dicatis. * Spiritus enim ſanctus docebit
vos in ipſa hora, quid oporteat vos dice-
13 re.* Ait autem ei quidam de turba: Ma-
giſter, dic fratri meo vt diuidat mecum
14 hereditatẽ.* At ille dixit illi: Homo, quis
me conſtituit iudicem aut diuiſorem
15 ſuper vos? * Dixitque ad illos: Vide-
C te, & cauete ab omni auaritia: quia non
in abundantia cuiuſquam vita eius eſt ex
16 his quæ poſsidet.* Dixit autem ſimilitu-
dinem ad illos, dicẽs: ‖ Hominis cuiuſdam ‖ *Eccl.*
17 diuitis vberes fructus ager attulit: * & co- 11. *c.* 19.
gitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia
non habeo quo cõgregem fructus meos?
18 * Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea
mea, & maiora faciam: & illuc congre-
gabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona
19 mea, * & dicam animæ meæ: Anima,
habes multa bona poſita in annos pluri-
mos: requieſce, comede, bibe, epulare.
20 * Dixit autem illi Deus: Stulte, hac no- ‖ *Pſ.* 54
cte animam tuam repetunt à te: quæ au- *d.* 23.
21 tem paraſti, cuius erunt? * Sic eſt qui ſibi *Matt.* 6.
theſaurizat, & non eſt in Deum diues. *d.* 25.
22 * Dixitque ad diſcipulos ſuos: Ideo dico 1. *Pet.* 5.
vobis: ‖ Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ *b.* 7.

Digitized by Google

quid manducetis,neque corpori quid in-
duamini. * Anima plus eſt quàm eſca,& 23
corpus plus quàm veſtimentum.* Conſi- 24
derate coruos, quia non ſeminant neque
metunt, quibus non eſt cellarium neque
horreum.& Deus paſcit illos.Quãto ma-
gis vos pluris eſtis illis? * Quis autem ve- 25
ſtrûm cogitando poteſt adiicere ad ſtatu- D
ram ſuam cubitum vnum?*Si ergo neque 26
quod minimum eſt poteſtis,quid de cete-
ris ſoliciti eſtis? * Conſiderate lilia quo- 27
modo creſcunt,non laborant, neque nẽt:
dico autem vobis, nec Salomon in omni
gloria ſua veſtiebatur ſicut vnum ex iſtis.
*Si autem fœnũ, quod hodie eſt in agro, 28
& cras in clibanũ mittitur, Deus ſic ve-
ſtit:quanto magis vos puſillæ fidei? * Et 29
vos nolite quærere quid manducetis, aut
quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:
* hæc enim omnia gentes mundi quærũt. 30
Pater autem veſter ſcit quoniam his in-
digetis. * Verumtamen quærite primùm 31
regnum Dei,& iuſtitiam eius: & hæc o-
mnia adiicientur vobis.*Nolite timere pu- 32
ſillus grex, quia complacuit patri veſtro
‖Matth. 6. . 20. & 19. . 21. dare vobis regnum. * ‖ Vendite quæ poſ- 33
ſidetis, & date eleemoſynam. Facite vo-
bis ſacculos qui non veteraſcunt,theſau- E
rum non deficientem in cælis:quò fur nõ
appropiat,neque tinea corrumpit. * Vbi 34
enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor ve-
ſtrum erit. * Sint lumbi veſtri præcincti, 35
& lucernæ ardentes in manibus veſtris,
* & vos ſimiles hominibus expectan- 36
tibus dominum ſuum quando reuertatur
à nuptiis, vt cùm venerit, & pulſauerit,
confeſtim aperiant ei. * Beati ſerui illi, 37
quos cùm venerit dominus, inuenerit
vigilantes: amen dico vobis, quòd præ-
cinget ſe, & faciet illos diſcumbere, &
tranſiens miniſtrabit illis. * Et ſi venerit 38
in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia
venerit,& ita inuenerit, beati ſunt ſerui
‖Math. 24. . 43 illi.*‖ Hoc autem ſcitote,quoniam ſi ſci- 39
ret paterfamilias, qua hora fur veniret,
vigilaret vtique, & non ſineret perfodi
domum ſuam.*Et vos eſtote parati: quia 40
qua hora non putatis, Filius hominis ve-
niet. * Ait autem ei Petrus:Domine, ad 41
nos dicis hanc parabolam, an & ad o- F
‖Apoc. 16. . 15. mnes? * Dixit autem Dominus: ‖ Quis, 42
putas,eſt fidelis diſpenſator, & prudens,
quem conſtituit Dominus ſupra fami-
liam ſuam, vt det illis in tempore tritici
mẽſuram?*Beatus ille ſeruus, quem cùm 43
venerit dominus, inuenerit ita facien-
tem. * Verè dico vobis, quoniam ſupra 44
omnia quæ poſſidet, conſtituet illum.
* Quòd ſi dixerit ſeruus ille in corde 45
ſuo:Morã facit dominus meus venire: &
cœperit percutere ſeruos & ancillas, &
edere,& bibere,& inebriari: * veniet do- 46
minus ſerui illius, in die qua non ſperat,
& hora qua neſcit, & diuidet eum, par-
témque eius cum infidelibus ponet. * Ille 47
autem ſeruus, qui cognouit voluntatem

domini ſui,& non præparauit,& non fe-
cit ſecundùm voluntatem eius, vapulabit
48 multis:*qui autem non cognouit,& fecit
digna plagis,vapulabit paucis. Omni au-
tem cui multum datũ eſt, multum quæ-
retur ab eo: & cui commẽdauerũt mul-
49 tum,plus petent ab eo.*Ignem veni mit-
tere in terram, & quid volo niſi vt ac-
50 cendatur? * Baptiſmo autem habeo ba-
G ptizari:& quomodo coarctor vſquedum
51 perficiatur? * ‖ Putatis quia pacem veni ‖Matth. 10. . 34
dare in terram? Non,dico vobis, ſed ſe-
52 parationem:*erunt enim ex hoc quinque
in domo vna diuiſi,tres in duos,& duo in
53 tres * diuidentur:pater in filium,& filius
in patrem ſuum,mater in filiam, & filia
in matrem,ſocrus in nurum ſuam,& nu-
54 rus in ſocrum ſuam.* Dicebat autem & ‖Matth. 16. a.2.
ad turbas: Cùm videritis nubem orien-
tem ab occaſu,ſtatim dicitis:Nimbus ve-
55 nit:& ita fit. * & cùm auſtrum flantem,
56 dicitis: Quia æſtus erit:& fit.* Hypocri-
tæ, faciem cæli & terræ noſtis probare.
hoc autem tempus quo modo nõ proba-
57 tis?*Quid autem & à vobis ipſis non iu-
58 dicatis quod iuſtum eſt? * ‖ Cùm autem ‖Matth. 5. d. 25.
vadis cum aduerſario tuo ad principem,
in via da operam liberari ab illo,ne fortè
trahat te ad iudicem, & iudex tradat te
exactori, & exactor mittat te in carcerẽ.
59 * Dico tibi,non exies inde, donec etiam
nouiſſimum minutum reddas.

CAP. XIII.

1 ADerant autem quidã ipſo in tempo-
A re, nunciantes illi de Galilæis,quo-
rum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſa-
2 crificiis eorum.*Et reſpondens dixit illis:
Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus
Galilæis peccatores fuerint, quia talia
3 paſſi ſunt? * Non,dico vobis:ſed niſi pœ-
nitentiam habueritis,omnes ſimiliter pe-
4 ribitis. * Sicut illi decem & octo, ſupra
quos cecidit turris in Siloe,& occidit eos:
putatis quia & ipſi debitores fuerint
præter omnes homines habitantes in Ie-
5 ruſalem?*Non,dico vobis:ſed ſi pœniten-
tiam nõ egeritis, omnes ſimiliter peribi-
6 tis.*Dicebat autem & hanc ſimilitudinẽ:
Arborem fici habebat quidam plantatam
in vinea ſua, & venit quærens fructum
7 in illa,& non inuenit. * Dixit autem ad
B cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex
quo venio quærens fructum in ficulnea
hac,& non inuenio:ſuccide ergo illam:vt
8 quid etiam terram occupat? * At ille re-
ſpondens,dicit illi:Domine dimitte illam
& hoc anno,vſque dum fodiam circa il-
9 lam,& mittam ſtercora:*& ſiquidem fe-
cerit fructum:ſin autem,in futurum ſuc-
10 cides eam. * Erat autem docens in ſyna-
11 goga eorũ ſabbatis.* Et ecce mulier,quæ
habebat ſpiritum infirmitatis annis de-
cem & octo:& erat inclinata, nec omni-
12 no poterat ſurſum reſpicere.*Quam cùm
C videret Ieſus,vocauit eam ad ſe, & ait il-
li: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

* Et

* Et impoſuit illi manus, & confeſtim 13
erecta eſt, & glorificabat Deum. * Re- 14
ſpondens autem archiſynagogus, in-
dignans quia ſabbato curaſſet Ieſus, di-
cebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus
oportet operari: in his ergo venite, &
curamini, & non in die ſabbati. * Re- 15
ſpondens autem ad illum Dominus dixit:
Hypocritæ, vnuſquiſque veſtrûm ſabbato
non ſoluit bouem ſuum aut aſinum à
præſepio, & ducit adaquare? * Hanc au- 16
tem filiam Abrahæ, quam alligauit ſa-
tanas, ecce decem & octo annis, non
oportuit ſolui à vinculo iſto die ſabbati?
* Et cùm hæc diceret, erubeſcebant 17
omnes aduerſarij eius: & omnis populus D
gaudebat in vniuerſis, quæ glorioſè fie-
‖ Matt. 13.d.31. Marc.4. c.30. bant ab eo. * Dicebat ergo: Cui ſimile 18
eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo
illud? * Simile eſt grano ſinapis, quod 19
acceptum homo miſit in hortum ſuum,
& creuit, & factum eſt in arborem
magnam: & volucres cæli requieuerunt
‖ Matt. 13.e.33. in ramis eius. * ‖ Et iterum dixit: Cui 20
ſimile æſtimabo regnum Dei? * Simile 21
eſt fermento, quod acceptum mulier
abſcondit in farinæ ſata tria, donec fer-
mentaretur totum: * Et ibat per ciuita- 22
tes & caſtella, docens, & iter faciens
in Ieruſalem. * Ait autem illi quidam: 23
Domine, ſi pauci ſunt, qui ſaluantur? E
‖ Matt. 7.b.13. Ipſe autem dixit ad illos: * ‖ Contendite 24
intrare per anguſtam portam: quia mul-
ti, dico vobis, quærent intrare, & non
‖ Matt. 25.a.10 poterunt. * ‖ Cùm autem intrauerit pa- 25
terfamilias, & clauſerit oſtium, inci-
pietis foris ſtare, & pulſare oſtium, di-
centes: Domine, aperi nobis: & re-
ſpondens dicet vobis: Neſcio vos vnde
ſitis: * tunc incipietis dicere: Mandu- 26
cauimus coram te, & bibimus, & in pla- F
teis noſtris docuiſti. * Et dicet vobis: 27
‖ Matt. 7.c.23. & 25. d.41. ‖ Pſal. 6.c.9. ‖ Neſcio vos vnde ſitis: ‖ diſcedite à me
omnes operarij iniquitatis. * Ibi erit fle- 28
tus, & ſtridor dentium: cùm videritis
Abraham, & Iſaac, & Iacob, & omnes
Prophetas in regno Dei, vos autem ex-
pelli foras. * Et venient ab Oriente, & 29
Occidente, & Aquilone, & Auſtro, &
‖ Matt. 19.d.30 & 20. b.16. Mar.10. d.31. accumbent in regno Dei. * ‖ Et ecce ſunt 30
nouiſſimi qui erunt primi, & ſunt primi
qui erunt nouiſſimi. * In ipſa die acceſſe- 31
runt quidam Phariſæorum, dicentes illi:
Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te
occidere. * Et ait illis: Ite, & dicite vulpi 32
illi: Ecce eiicio dæmonia, & ſanitates G
perficio hodie & cras, & tertia die con-
ſummor. * Verumtamen oportet me ho- 33
die & cras, & ſequenti die ambulare: quia
non capit prophetam perire extra Ieru-
‖ Matt. 23.d.37 ſalem. * ‖ Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occi- 34
dis Prophetas, & lapidas eos, qui mittun-
tur ad te, quoties volui congregare filios
tuos, quemadmodum auis nidum ſuum
ſub pennis, & noluiſti? * Ecce relinque- 35
tur vobis domus veſtra deſerta. Dico au-
tem vobis, quia non videbitis me, donec
veniat cùm dicetis: Benedictus, qui venit
in nomine Domini.

CAP. XIIII.

1 ET factum eſt cùm intraret Ieſus in
A domum cuiuſdam principis Phari-
ſæorum ſabbato manducare panem, &
2 ipſi obſeruabant eum. * Et ecce homo
3 quidam hydropicus erat ante illum. * Et
reſpondens Ieſus dixit ad Legiſperitos, &
Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare?
4 * At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum
5 ſanauit eum, ac dimiſit. * Et reſpondens
B ad illos dixit: Cuius veſtrûm aſinus aut
bos in puteum cadet, & non continuò
6 extrahet illum die ſabbati? * Et non po-
7 terant ad hæc reſpondere illi. * Dicebat
autem & ad inuitatos parabolam, inten-
dens quomodo primos accubitus elige-
8 rent, dicens ad illos: * Cùm inuitatus fue-
ris ad nuptias, non diſcumbas in primo
loco, ne fortè honoratior te ſit inuitatus
9 ab illo: * & veniens is, qui te & illum vo-
cauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc
incipias cum rubore nouiſſimum locum
10 tenere. * Sed cùm vocatus fueris, vade, re-
cumbe in nouiſſimo loco: vt, cùm venerit
qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcen- ‖ Prou. 25.a.7.
de ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram
11 ſimul diſcumbentibus: * ‖ quia omnis qui Matth. 23.b.12
ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humi-
12 liat, exaltabitur. * Dicebat autem & ei, qui ‖ Inf.18 c.14.
C ſe inuitauerat: ‖ Cùm facis prandium, ‖ Tob.4 b.7. Prou.3. b.9.
aut cœnam, noli vocare amicos tuos,
neque fratres tuos, neque cognatos, neque
vicinos diuites: ne fortè te & ipſi reinui-
13 tent, & fiat tibi retributio. * Sed cùm facis
conuiuium, voca pauperes, debiles, clau-
14 dos, & cæcos: * & beatus eris, quia non
habent retribuere tibi: retribuetur enim
15 tibi in reſurrectione iuſtorum. * Hæc cùm
D audiſſet quidam de ſimul diſcumbenti-
bus, dixit illi. Beatus, qui manducabit
16 panem in regno Dei. * At ipſe dixit ei: ‖ Matt. 22.a.2. Apoc. 19.b.9.
‖ Homo quidam fecit cœnam magnam,
17 & vocauit multos. * Et miſit ſeruum ſuum
hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent,
18 quia iam parata ſunt omnia. * Et cœpe-
runt ſimul omnes excuſare. Primus dixit
ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, &
videre illam: rogo te habe me excuſatum.
19 * Et alter dixit: Iuga boum emi quinque,
& eo probare illa: rogo te habe me excu-
20 ſatum. * Et alius dixit: Vxorem duxi, &
21 ideo non poſſum venire. * Et reuerſus
E ſeruus nunciauit hæc domino ſuo. Tunc
iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo: Exi
citò in plateas & vicos ciuitatis: & pau-
peres, ac debiles, & cæcos, & claudos in-
22 troduc huc. * Et ait ſeruus: Domine, factũ
23 eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt. * Et
ait dominus ſeruo: Exi in vias, & ſepes: &
compelle intrare, vt impleatur domus
24 mea. * Dico autem vobis, quòd nemo vi-
rorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit
25 cœnam meam. * Ibant autem turbæ mul-

Digitized by Google

tæ cum eo: & conuerſus dixit ad illos:
‖ Matt. * ‖ Si quis venit ad me, & non odit pa- 26
10.d.37 trem ſuum, & matrem, & vxorem, & F
filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem
& animam ſuam, non poteſt meus eſſe
‖ Matt. diſcipulus.* ‖ Et qui non baiulat crucem 27
10.d.38 ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus
& 16. eſſe diſcipulus. * Quis enim ex vobis vo- 28
d.24. lens turrim ædificare, non priùs ſedens
Marc.8. computat ſumptus, qui neceſſarij ſunt, ſi
d.34. habeat ad perficiendum, * ne, poſtea- 29
quam poſuerit fundamentum, & non
potuerit perficere, omnes qui vident,
incipiant illudere ei, * dicentes: Quia hic 30
homo cœpit ædificare, & non potuit G
conſummare? * Aut quis rex iturus com- 31
mittere bellum aduerſus alium regem,
non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum
decem millibus occurrere ei, qui cum
viginti millibus venit ad ſe? * alioquin 32
adhuc illo longe agente, legationem mit-
tens, rogat ea quæ pacis ſunt. * Sic ergo 33
omnis ex vobis, qui non renunciat omni-
bus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe
‖ Matt. diſcipulus. * ‖ Bonum eſt ſal. Si autem 34
5.b.13. ſal euanuerit, in quo condietur? * Neque 35
Marc.9. in terram, neque in ſterquilinium vtile
g.49. eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures
audiendi, audiat.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes ei Pu- 1
blicani, & peccatores, vt audirent A
illum. * Et murmurabant Phariſæi, & 2
Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores
recipit, & manducat cum illis. * Et ait ad 3
‖ Matt. illos parabolam iſtam, dicens: * ‖ Quis ex 4
18.b.12 vobis homo, qui habet centum oues: & ſi
perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit
nonagintanouem in deſerto, & vadit ad
illam quæ perierat, donec inueniat eam?
* Et cùm inuenerit eam, imponit in hu- 5
meros ſuos gaudens: * & veniens domum 6
conuocat amicos & vicinos, dicens illis: B
Congratulamini mihi, quia inueni ouem
meam, quæ perierat? * Dico vobis, quòd 7
ita gaudium erit in cælo ſuper vno pec-
catore pœnitentiam agente, quàm ſuper
nonagintanouem iuſtis, qui non indigent
pœnitentia. * Aut quæ mulier habens 8
drachmas decem, ſi perdiderit drachmam
vnam, nonne accendit lucernam, & euer-
rit domum, & quærit diligenter, donec
inueniat? * Et cùm inuenerit, conuocat 9
amicas & vicinas, dicens: Congratula-
mini mihi, quia inueni drachmam, quam
perdideram? * Ita dico vobis, gaudium 10
erit coram Angelis Dei ſuper vno pecca- C
tore pœnitentiam agente. * Ait autem: 11
Homo quidam habuit duos filios: * & 12
dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da
mihi portionem ſubſtantiæ quæ me con-
tingit. Et diuiſit illis ſubſtantiam. * Et 13
non poſt multos dies, congregatis omni-
bus, adoleſcentior filius peregrè profectus
eſt in regionem longinquam, & ibi diſſi-
pauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxu-
14 rioſè. * Et poſtquam omnia conſummaſ-
ſet, facta eſt fames valida in regione illa,
15 & ipſe cœpit egere. * Et abiit, & adhæſit
D vni ciuium regionis illius. Et miſit illum
16 in villam ſuam, vt paſceret porcos. * Et
cupiebat implere ventrem ſuum de ſili-
quis, quas porci manducabant: & nemo
17 illi dabat. * In ſe autem reuerſus, dixit:
Quanti mercenarij in domo patris mei
abundant panibus, ego autem hic fame
18 pereo! * Surgam, & ibo ad patrem meum,
& dicam ei: Pater, peccaui in cælum, &
19 coram te; * iam non ſum dignus vocari
filius tuus: fac me ſicut vnum de merce-
20 nariis tuis. * Et ſurgens venit ad patrem
E ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet,
vidit illum pater ipſius, & miſericordia
motus eſt, & accurrens cecidit ſuper col-
21 lum eius, & oſculatus eſt eum.* Dixitque
ei filius: Pater, peccaui in cælum, & co-
ram te, iam non ſum dignus vocari filius
22 tuus. * Dixit autem pater ad ſeruos ſuos:
Citò proferte ſtolam primam, & induite
illum, & date annulum in manum eius, &
23 calceamenta in pedes eius: * & adducite
F vitulum ſaginatum, & occidite, & man-
24 ducemus, & epulemur: * quia hic filius
meus mortuus erat, & reuixit; perierat, &
25 inuentus eſt. Et cœperunt epulari. * Erat
autem filius eius ſenior in agro: & cùm
veniret, & appropinquaret domui, au-
26 diuit ſymphoniam & chorum: & vocauit
vnum de ſeruis, & interrogauit quid hæc
27 eſſent. * Iſque dixit illi: Frater tuus venit,
& occidit pater tuus vitulum ſaginatum,
28 quia ſaluum illum recepit. * Indignatus
G eſt autem, & nolebat introire. Pater ergo
29 illius egreſſus, cœpit rogare illum. * At
ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot
annis ſeruio tibi, & numquam mandatum
tuum præterii, & numquam dediſti
mihi hœdum vt cum amicis meis epu-
30 larer: * ſed poſtquam filius tuus hic, qui
deuorauit ſubſtantiam ſuam cum mere-
tricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſagi-
31 natum.* At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper
32 mecum es, & omnia mea tua ſunt: * epu-
lari autem & gaudere oportebat, quia
frater tuus hic, mortuus erat, & reuixit;
perierat, & inuentus eſt.

CAP. XVI.

1 DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos:
A Homo quidam erat diues, qui habe-
bat villicum: & hic diffamatus eſt apud
2 illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius. * Et
vocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio
de te? redde rationem villicationis tuæ:
iam enim non poteris villicare. * Ait
3 autem villicus intra ſe: Quid faciam, quia
dominus meus aufert à me villicatio-
nem? fodere non valeo, mendicare eru-
4 beſco.* Scio quid faciam, vt, cùm amotus
fuero à villicatione, recipiant me in do-
5 mos ſuas. * Conuocatis itaque ſingulis
B debitoribus domini ſui, dicebat primo:
6 Quantum debes domino meo? * At ille
dixit:

dixit : Centum cados olei. Dixitque ille:
Accipe cautionem tuam : & ſede citò,
ſcribe quinquaginta. * Deinde alij dixit: 7
Tu verò quantum debes? * Qui ait:Cen-
tum coros tritici. Ait illi : Accipe literas
tuas , & ſcribe octoginta. * Et laudauit 8
dominus villicum iniquitatis , quia pru-
denter feciſſet : quia filij huius ſeculi
prudentiores filiis lucis in generatione
ſua ſunt. * Et ego vobis dico ; facite 9
vobis amicos de mammona iniquitatis:
vt,cùm defeceritis,recipiant vos in æter-
na tabernacula. * Qui fidelis eſt in mi- 10
nimo , & in maiori fidelis eſt : & qui in C
modico iniquus eſt, & in maiori iniquus
eſt. * Si ergo in iniquo mammona fideles 11
non fuiſtis : quod verum eſt , quis credet
vobis? * Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: 12
quod veſtrum eſt , quis dabit vobis?
‖ Matt. * ‖ Nemo ſeruus poteſt duobus dominis 13
6.c.24. ſeruire:aut enim vnum odiet, & alterum
diliget : aut vni adhærebit , & alterum
contemnet : non poteſtis Deo ſeruire &
mammonæ. * Audiebant autem omnia 14
hæc Phariſæi , qui erant auari : & deri- D
debant illum. * Et ait illis:Vos eſtis,qui 15
iuſtificatis vos coram hominibus : Deus
autem nouit corda veſtra:quia quod ho-
minibus altum eſt , abominatio eſt ante
‖ Matt. Deum. * ‖ Lex & prophetæ , vſque ad 16
11. b.12 Ioannem:ex eo regnum Dei euangeliza-
‖ Matt. tur,& omnis in illud vim facit. * ‖ Faci- 17
5.c.32. lius eſt autem cælum & terram præteri- E
Marc.10 re , quàm de Lege vnum apicem cadere.
b. 11. * Omnis qui dimittit vxorem ſuam , & 18
1.Cor.7. alteram ducit,mœchatur:& qui dimiſſam
b. 10. à viro ducit,mœchatur. * Homo quidam 19
erat diues , qui induebatur purpura &
byſſo : & epulabatur quotidie ſplendidè.
* Et erat quidam mendicus, nomine La- 20
zarus , qui iacebat ad ianuam eius, vlce-
ribus plenus, * cupiens ſaturari de micis, 21
quæ cadebant de menſa diuitis ; & nemo
illi dabat : ſed & canes veniebant, & lin-
gebant vlcera eius. * Factum eſt autem vt 22
moreretur mendicus , & portaretur ab
Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt F
autem & diues,& ſepultus eſt in inferno.
* Eleuans autem oculos ſuos , cùm eſſet 23
in tormentis , vidit Abraham à longè, &
Lazarum in ſinu eius: * & ipſe clamans 24
dixit : Pater Abraham , miſerere mei , &
mitte Lazarum , vt intingat extremum
digiti ſui in aquam,vt refrigeret linguam
meam,quia crucior in hac flamma. * Et 25
dixit illi Abraham : Fili , recordare quia G
recepiſti bona in vita tua , & Lazarus
ſimiliter mala : nunc autem hic conſola-
tur,tu verò cruciaris. * & in his omni- 26
bus , inter nos & vos chaos magnum fir-
matum eſt:vt hi, qui volunt hinc tranſire
ad vos , non poſſint , neque inde huc
tranſmeare. * Et ait:Rogo ergo te pater 27
vt mittas eum in domum patris mei.
* habeo enim quinque fratres,vt teſtetur 28
illis , ne & ipſi veniant in hunc locum
29 tormentorum. * Et ait illi Abraham:
Habent Moyſen , & prophetas : audiant
30 illos. * At ille dixit:Non,pater Abraham:
ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos , pœni-
31 tentiam agent. * Ait autem illi:Si Moy-
ſen & prophetas non audiunt ; neque ſi
quis ex mortuis reſurrexerint, credent.

CAP. XVII.

1 ET ait ad diſcipulos ſuos : Impoſſibile ‖ Matt.
A eſt vt non veniant ſcandala:væ autem 18.a.7.
2 illi, per quem veniunt. * Vtilius eſt illi, Marc.9.
ſi lapis molaris imponatur circa collum f.41.
eius , & proiiciatur in mare , quàm vt
3 ſcandalizet vnum de puſillis iſtis.* Atten-
dite vobis: ‖ Si peccauerit in te frater ‖ Matt.
tuus, increpa illum : & ſi pœnitentiam 18.b.21
4 egerit , dimitte illi. * Et ſi ſepties in die Lev.19.
peccauerit in te , & ſepties in die con- d. 17.
uerſus fuerit ad te , dicens : Pœnitet me: Eccl.19.
5 dimitte illi. * Et dixerunt Apoſtoli Do- b.13.
6 mino:Adauge nobis fidem. * ‖ Dixit au- ‖ Matt.
B tem Dominus : Si habueritis fidem , ſicut 17.c.20.
granum ſinapis , diceretis huic arbori mo-
ro:Eradicare,& tranſplantare in mare:&
7 obediet vobis. * Quis autem veſtrûm
habens ſeruum arantem aut paſcentem,
qui regreſſo de agro dicat illi : Statim
8 tranſi,recumbe: * & non dicat ei : Para
quod cœnem , & præcinge te , & mi-
niſtra mihi donec manducem & bibam,
& poſt hæc tu manducabis & bibes?
9 * Numquid gratiam habet ſeruo illi,
10 quia fecit quæ ei imperauerat? * Non
C puto Sic & vos , cùm feceritis omnia
quæ præcepta ſunt vobis , dicite : Serui
inutiles ſumus : quod debuimus facere,
11 fecimus. * Et factum eſt, dum iret in Ie-
ruſalem , tranſibat per mediam Sama-
12 riam & Galilæam. * Et cùm ingredere-
tur quoddam caſtellum , occurrerunt ei
decem viri leproſi , qui ſteterunt à longè:
13 * & leuauerunt vocem ,dicentes : Ieſu
14 præceptor , miſerere noſtri. * Quos vt
D vidit,dixit: ‖ Ite, oſtendite vos ſacerdo- ‖ Leuit.
tibus. Et factum eſt, dum irent, mundati 14. a.2.
15 ſunt. * Vnus autem ex illis,vt vidit quia
mundatus eſt , regreſſus eſt , cum magna
16 voce magnificans Deum, * & cecidit in
faciem ante pedes eius , gratias agens : &
17 hic erat Samaritanus. * Reſpondens au-
tem Ieſus , dixit : Nónne decem mundati
18 ſunt?& nouem vbi ſunt? * Non eſt inuen-
tus qui rediret,& daret gloriam Deo,niſi
19 hic alienigena. * Et ait illi : Surge,vade:
20 quia fides tua te ſaluum fecit. * Interro-
E gatus autem à Phariſæis : Quando venit
regnum Dei? reſpondens eis, dixit : Non
venit regnum Dei cum obſeruatione:
21 * neque dicent : Ecce hîc , aut ecce illic.
Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.
22 * Et ait ad diſcipulos ſuos : Venient dies
quando deſideretis videre vnum diem Fi-
23 lij hominis,& non videbitis. * ‖ Et dicent ‖ Matt.
vobis : Ecce hîc, & ecce illic. Nolite ire, 24.c.23
24 neque ſectemini. * nam , ſicut fulgur Marc.
coruſcans de ſub cælo , in ea quæ ſub 13.c.21
cælo

Digitized by Google

cælo ſunt, fulget : ita erit Filius hominis
in die ſua.* Primùm autem oportet illum 25
multa pati, & reprobari à generatione
‖ Matt. hac.* ‖ Et ſicut factum eſt in diebus Noë, 26
24.c.37 ita erit & in diebus Filij hominis. * Ede- 27
Gen.7. bant, & bibebant : vxores ducebant, & F
b.5. dabantur ad nuptias, vſque in diem, qua
intrauit Noë in arcam : & venit dilu-
‖ Gen. uium, & perdidit omnes. * ‖ Similiter 28
19.c.25. ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant,&
bibebant : emebant,& vendebant: planta-
bant,& ædificabant: *qua die autem exiit 29
Lot à Sodomis,pluit ignem & ſulphur de
cælo,& omnes perdidit: * ſecundùm hæc 30
erit qua die Filius hominis reuelabitur.
* In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa 31
eius in domo, ne deſcendat tollere illa:& G
qui in agro, ſimiliter non redeat retrò.
‖ Sup.9 * Memores eſtote vxoris Lot. * . Qui- 32
c.24. cumque quæſierit animam ſuam ſaluam 33
Matt.10 facere,perdet illam:& quicumque perdi-
d.39. derit illam,viuificabit eam. * Dico vobis: 34
Marc.8. ‖ in illa nocte erunt duo in lecto vno;
d.35. vnus aſſumetur, & alter relinquetur:
Ioan.12 * duæ erunt molentes in vnum;vna aſſu- 35
d.25. metur,& altera relinquetur: duo in agro
‖ Matt. vnus aſſumetur, & alter relinquetur.
24.d.40 * Reſpondentes dicunt illi: Vbi Domine? 36
1.Theſſ. * Qui dixit illis : Vbicumque fuerit cor- 37
4.d.17. pus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAP. XVIII.

‖ Eccleſ. DIcebat autem & parabolam ad illos, 1
18 c.21. quoniam oportet ſemper orare & A
1.Theſſ. non deficere, * dicens: Iudex quidam erat 2
5 d.17. in quadam ciuitate, qui Deum non ti-
mebat, & hominem non reuerebatur.
* Vidua autem quædam erat in ciuitate 3
illa, & veniebat ad eum, dicens : Vindica
me de aduerſario meo. * Et nolebat per 4
multum tempus. Poſt hæc autem dixit
intra ſe : Etſi Deum non timeo, nec ho-
minem reuereor: * tamen quia moleſta 5
eſt mihi hæc vidua,vindicabo illam,ne in
nouiſsimo veniens ſugillet me.*Ait autem 6
Dominus : Audite quid iudex iniquitatis
dicit:* Deus autem non faciet vindictam 7
electorum ſuorum clamantium ad ſe die B
ac nocte, & patientiam habebit in illis?
* Dico vobis, quia citò faciet vindictam 8
illorum.Verumtamen Filius hominis ve-
niens, putas, inueniet fidem in terra?
* Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe 9
confidebant tamquam iuſti, & aſperna-
bantur ceteros,parabolam iſtam: * Duo 10
homines aſcenderunt in templum vt ora-
rent: vnus Phariſæus,& alter Publicanus.
* Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: 11
Deus, gratias ago tibi quia non ſum ſicut C
ceteri hominum : raptores, iniuſti, adul-
teri: velut etiam hic Publicanus. * ieiuno 12
bis in ſabbato : decimas do omnium quæ
poſsideo. * Et Publicanus à longè ſtans, 13
nolebat nec oculos ad cælum leuare : ſed
percutiebat pectus ſuum, dicens : Deus
propitius eſto mihi peccatori. * Dico 14
vobis, deſcendit hic iuſtificatus in do-
mum ſuam ab illo? ‖ quia omnis qui ſe ‖ Sup.
exaltat, humiliabitur : & qui ſe humi- 14.b.11
15 liat, exaltabitur. * ‖ Afferebant autem Matth.
ad illum & infantes, vt eos tangeret. 23.b.12
Quod cùm viderent diſcipuli, increpa- ‖ Matt.
16 bant illos * Ieſus autem conuocans illos, 19.b.13.
dixit : Sinite pueros venire ad me, & no- Mar. 10
lite vetare eos : talium eſt enim regnum b. 11.
17 Dei. * Amen dico vobis: Quicumque non
acceperit regnum Dei ſicut puer, non
18 intrabit in illud. * ‖ Et interrogauit eum ‖ Matt.
D quidam princeps, dicens : Magiſter bone, 19.b.16
quid faciens vitam æternam poſsidebo?
19 * Dixit autem ei Ieſus : Quid me dicis
bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus: ‖ Exod.
20 * Mandata noſti: ‖ Non occides : Non 20 c.13.
mœchaberis : Non furtum facies : Non
falſum teſtimonium dices : Honora pa-
21 trem tuum & matrem. * Qui ait : Hæc
22 omnia cuſtodiui à iuuentute mea. * Quo
audito, Ieſus ait ei : Adhuc vnum tibi
deeſt : omnia quæcumque habes vende,&
da pauperibus, & habebis theſaurum in
23 cælo : & veni,ſequere me. * His ille au-
ditis, contriſtatus eſt : quia diues erat
24 valdè. * Videns autem Ieſus illum triſtem
E factum, dixit : Quàm difficilè, qui pecu-
nias habent, in regnum Dei intrabunt.
25 * Facilius eſt enim camelum per foramen
acus tranſire, quàm diuitem intrare in
26 regnum Dei. * Et dixerunt qui audie-
27 bant: Et quis poteſt ſaluus fieri? *Ait illis:
Quæ impoſsibilia ſunt apud homines,
28 poſsibilia ſunt apud Deum. * Ait autem
Petrus : Ecce nos dimiſimus omnia, &
29 ſecuti ſumus te.* Qui dixit eis: Amen dico
F vobis, nemo eſt,qui reliquit domum, aut
parentes, aut fratres, aut vxorem, aut
30 filios,propter regnum Dei,* & non reci-
piat multo plura in hoc tempore, & in ‖ Matt.
31 ſæculo venturo vitam æternam * ‖ Aſ- 20.b.17
ſumpſit autem Ieſus duodecim, & ait Mar.10.
illis : Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & c.32.
conſummabuntur omnia, quæ ſcripta
ſunt per prophetas de Filio hominis.
32 * tradetur enim Gentibus,& illudetur,&
33 flagellabitur, & conſpuetur: * & poſt-
quam flagellauerint, occident eum, &
34 tertia die reſurget. * Et ipſi nihil horum
intellexerunt, & erat verbum iſtud abſ-
conditum ab eis,& non intelligebant quæ
35 dicebantur. * ‖ Factum eſt autem, cùm ‖ Matt.
appropinquaret Iericho, cæcus quidam 20.d.29.
36 ſedebat ſecus viam,mendicans. * Et cùm Mar.10.
audiret turbam prætereuntem, interro- e.46.
37 gabat quid hoc eſſet.* Dixerunt autem ei,
38 quòd Ieſus Nazarenus tranſiret. * Et cla-
G mauit, dicens : Ieſu fili Dauid miſerere
39 mei. * Et qui præibant,increpabant eum
vt taceret. Ipſe verò multo magis clama-
40 bat: Fili Dauid miſerere mei. * Stans au-
tem Ieſus iuſsit illum adduci ad ſe. Et
cùm appropinquaſſet,interrogauit illum,
41 *dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit:
42 Domine, vt videam. * Et Ieſus dixit illi:
43 Reſpice, fides tua te ſaluum fecit. * Et

conſe

confeſtim vidit,& ſequebatur illum ma-
gnificans Deum. Et omnis plebs vt vidit,
dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

ET ingreſſus perambulabat Iericho. 1
* Et ecce vir nomine Zachæus : & 2
hic princeps erat publicanorum , & ipſe A
diues:*& quærebat videre Ieſum,quis eſ- 3
ſet : & non poterat præ turba , quia ſta-
tura puſillus erat. * Et præcurrens aſcen- 4
dit in arborem ſycomorum vt videret
eum:quia inde erat tranſiturus. * Et cùm 5
veniſſet ad locum , ſuſcipiens Ieſus vidit
illum,& dixit ad eum : Zachæe feſtinans
deſcende : quia hodie in domo tua opor-
tet me manere. * Et feſtinans deſcendit, 6
& excepit illum gaudens. * Et cùm vi- 7
derent omnes , murmurabant , dicentes
quòd ad hominem peccatorem diuertiſ-
ſet. * Stans autem Zachæus , dixit ad Do- 8
minum : Ecce dimidium bonorum meo- B
rum , Domine , do pauperibus:& ſi quid
aliquem defraudaui, reddo quadruplum.
* Ait Ieſus ad eum : Quia hodie ſalus 9
domui huic facta eſt : eo quòd & ipſe fi-
‖ Mat. lius ſit Abrahæ. * ‖ Venit enim Filius 10
18 b.12. hominis quærere & ſaluum facere quod
perierat. * Hæc illis audientibus , adii- 11
ciens dixit parabolam,eo quòd eſſet pro-
pe Ieruſalem : & quia exiſtimarent quòd
confeſtim regnũ Dei manifeſtaretur.*Di- 12
‖ Mat. xit ergo:‖ Homo quidam nobilis abiit in
25 c.13. regionem longinquam accipere ſibi re-
gnum,& reuerti. * Vocatis autem decem 13
ſeruis ſuis,dedit eis decem mnas:& ait ad
illos : Negotiamini dum venio. * Ciues 14
autem eius oderant eum:& miſerunt le- C
gationem poſt illum,dicentes : Nolumus
hunc regnare ſuper nos.* Et factum eſt vt 15
rediret accepto regno:& iuſsit vocari ſer-
uos,quibus dedit pecuniã,vt ſciret quan-
tum quiſque negotiatus eſſet.* Venit au- 16
tem primus dicens:Domine,mna tua de-
cem mnas acquiſiuit. * Et ait illi : Euge 17
bone ſerue , quia in modico fuiſti fidelis,
eris poteſtatem habens ſuper decem ciui-
tates. * Et alter venit , dicens : Domine, 18
mna tua fecit quinque mnas. * Et huic 19
ait : Et tu eſto ſuper quinque ciuitates.
* Et alter venit,dicens:Domine,ecce mna 20
tua,quam habui repoſitã in ſudario:* ti- 21
mui enim te,quia homo auſterus es:tollis D
quod non poſuiſti,& metis quod non ſe-
minaſti. * Dicit ei : De ore tuo te iudico 22
ſerue nequã : ſciebas quòd ego homo au-
ſterus ſum,tollens quod nõ poſui, & me-
tens quod non ſeminaui : * & quare non 23
dediſti pecuniam meã ad menſam, vt ego
‖ Sup.8. veniens cum vſuris vtique exegiſſem il-
c. 18. lam?* Et aſtantibus dixit : Auferte ab il- 24
Mat.13. lo mnam,& date illi qui decem mnas ha-
b.12.& bet. * Et dixerunt ei : Domine,habet de- 25
25 c.29 cem mnas. * ‖ Dico autem vobis , quia 26
Marc.4. omni habẽti dabitur,& abundabit:ab eo
c.25. autem qui non habet,& quod habet,au-
feretur ab eo. * Veruntamen inimicos 27
E meos illos,qui noluerunt me regnare ſu-
per ſe , adducite huc & interficite ante
28 me. * Et his dictis,præcedebat aſcendens
29 Ieroſolymam. * Et factum eſt,‖ cùm ap- ‖ Mat.
propinquaſſet ad Bethphage & Bethaniã, 21. a 1.
ad montem qui vocatur Oliueti , miſit Mar.11
30 duos diſcipulos ſuos , * dicens:Ite in ca- a. 1.
ſtellum,quod contra eſt : in quod intro-
euntes,inuenietis pullũ aſinæ alligatum,
cui nemo vmquam hominũ ſedit : ſolui-
31 te illum , & adducite. * Et ſi quis vos in-
terrogauerit:Quare ſoluitis?ſic dicetis ei:
Quia Dominus operam eius deſiderat.
32 * Abierunt autem qui miſsi erant : & in-
uenerũt,ſicut dixit illis,ſtantem pullum.
33 * Soluentibus autem illis pullum , dixe-
runt domini eius ad illos : Quid ſoluitis ‖ Io. 12
34 pullum ? * At illi dixerunt : Quia Domi- b. 14.
35 nus eum neceſſarium habet. * ‖ Et duxe-
F runt illum ad Ieſum. Et iactantes veſti-
menta ſua ſupra pullum , impoſuerunt
36 Ieſum. * Eunte autem illo,ſubſternebant
37 veſtimenta ſua in via. * Et cùm appro-
pinquaret iam ad deſcenſum Montis oli-
ueti, cœperunt omnes turbæ diſcipulo-
rum gaudentes laudare Deum voce ma-
gna ſuper omnibus,quas viderant,virtu-
38 tibus , * dicentes : Benedictus , qui venit
rex in nomine Domini , pax in cælo , &
39 gloria in excelſis. * Et quidam Phariſæo-
rum de turbis , dixerunt ad illum:Magi-
40 ſter , increpa diſcipulos tuos. * Quibus
ipſe ait : Dico vobis,quia ſi hi tacuerint,
41 lapides clamabunt. * Et vt appropinqua-
uit , videns ciuitatem, fleuit ſuper illam,
42 dicens:*Quia ſi cognouiſſes & tu,& qui-
dem in hac die tua , quæ ad pacem tibi:
nunc autẽ abſcõdita ſunt ab oculis tuis.
43 * Quia venient dies in te:& circundabũt
te inimici tui vallo , & circundabunt te:
44 & coanguſtabunt te vndique:*& ad ter-
G ram proſternẽt te,& filios tuos,qui in te
ſunt , ‖ & non relinquent in te lapidem ‖ Matt.
ſuper lapidem : eo quòd non cognoueris 24. a.2.
45 tempus viſitationis tuæ. * ‖ Et ingreſſus Mar. 13
in templum , cœpit eiicere vendentes in a. 2.
46 illo,& ementes, * dicens illis : Scriptum I ſ 21.
eſt : Quia domus mea domus orationis .6.
eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam ‖ Mat.
47 latronum. * Et erat docens quotidie in 21. b.12
templo. Principes autem ſacerdotum, & Mar.11
Scribæ,& Principes plebis quærebant il- b. 15.
48 lum perdere : * & non inueniebant quid Iſa .56.
facerent illi. Omnis enim populus ſuſ- c. 7.
penſus erat , audiens illum. Ier. 7. b.
11.

CAP. XX.

1 ET ‖ factum eſt in vna dierũ , docente ‖ Matt.
A illo populum in templo , & euange- 21.c 23
lizante , conuenerunt principes ſacer- Mar.11
2 dotum , & Scribæ cum ſenioribus , * & d. 27.
aiunt dicentes ad illum:Dic nobis,in qua
poteſtate hęc facis?aut:Quis eſt,qui dedit
3 tibi hanc poteſtatem ? * Reſpondens au-
tem Ieſus,dixit ad illos : Interrogabo vos
& ego vnum verbum. Reſpondete mihi:
4 * Baptiſmus Ioãnis de cælo erat , an ex
homini

Digitized by Google

hominibus? * At illi cogitabant intra ſe, 5
dicentes: Quia ſi dixerimus, De cælo, di-
cet, Quare ergo non credidiſtis illi? * Si 6
autẽ dixerimus, Ex hominibus, plebs vni-
uerſa lapidabit nos: certi ſũt enim, Ioan-
nem prophetam eſſe. * Et reſponderunt 7
ſe neſcire vnde eſſet. * Et Ieſus ait illis: 8
Neq; ego dico vobis in qua poteſtate hæc
facio. * Cœpit autẽ dicere ad plebem pa- 9
‖ *Matt.* 21.*d*.33 *Mar.* 12 *a*.1. *Iſai.* 5. *a*.1. *Iere.* 2. *d*.21.
rabolam hanc: ‖ Homo plantauit vineam, B
& locauit eã colonis: & ipſe peregre fuit
multis temporibus.* Et in tempore miſit 10
ad cultores ſeruũ, vt de fructu vineæ da-
rent illi. Qui cæſum dimiſerũt eum ina-
nem.* Et addidit alterum ſeruum mitte- 11
re. Illi autem hunc quoque cædentes, &
afficientes contumelia, dimiſerunt inanẽ.
* Et addidit tertium mittere: qui & illũ 12
vulnerantes eiecerunt. * Dixit autem do- 13
minus vineæ: Quid faciam? mittam filium
meum dilectum: forſitan, cùm hunc vide-
rint, verebuntur. * Quem cùm vidiſſent 14
coloni, cogitauerũt intra ſe, dicentes: Hic
eſt heres, occidamus illum, vt noſtra fiat
hereditas. * Et eiectum illum extra vi- 15
neam, occiderunt. Quid ergo faciet illis C
dominus vineæ? * veniet, & perdet colo- 16
nos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo au-
dito, dixerunt illi: Abſit. * Ille autem 17
aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc, quod
‖ *Pſal.* 117. *d*. 21. *Act.* 4. *b*. 11. *Rom.* 9. *g*. 33. 1. *Pe*. 2. *a*.8. *Iſa*.28. *d*.16.
ſcriptum eſt? ‖ Lapidem quem reproba-
uerunt ædificantes, hic factus eſt in caput
anguli?* Omnis qui ceciderit ſuper illum 18
lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem au-
tem ceciderit, cõminuet illum. * Et quæ- 19
rebant principes ſacerdotum, & Scribæ,
mittere in illum manus illa hora: & ti-
muerunt populum: cognouerunt enim
quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinẽ hanc.
‖ *Matt.* 22.*b*.15 *Mar.* 12 *b*. 13.
* ‖ Et obſeruantes miſerunt inſidiatores, 20
qui ſe iuſtos ſimularent, vt caperent eum D
in ſermone, vt traderent illum principa-
tui & poteſtati præſidis. * Et interroga- 21
uerunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus
quia rectè dicis & doces: & non accipis
perſonam, ſed viam Dei in veritate doces:
* licet nobis tributũ dare Cæſari, an non? 22
* Conſiderans autẽ dolum illorum, dixit 23
ad eos: Quid me tentatis?* Oſtẽdite mihi 24
denarium. Cuius habet imaginem & in-
ſcriptionem? Reſpondentes dixerunt ei:
‖ *Ro.* 13. *b*.7.
Cæſaris: * Et ait illis: ‖ Reddite ergo quæ 25
ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei,
Deo.* Et non potuerunt verbum eius re- 26
prehendere coram plebe: & mirati in re- E
‖ *Matt.* 22 *c*.23 *Mar*.12. *b*.18.
ſponſo eius, tacuerunt.* ‖ Acceſſerunt au- 27
tem quidam Sadducæorum, qui negant
eſſe reſurrectionem, & interrogauerunt
eum,* dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit 28
‖ *Deut.* 25. *b*.5.
nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit
habens vxorem, & hic ſine liberis fuerit,
vt accipiat eam frater eius vxorem, & ſu-
ſcitet ſemen fratri ſuo.*Septem ergo fra- 29
tres erant: & primus accepit vxorem, &
mortuus eſt ſine filiis. * Et ſequens acce- 30
pit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

31 * Et tertius accepit illam. Similiter &
omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen,
32 & mortui ſunt. * Nouiſsimè omnium
33 mortua eſt mulier. * In reſurrectione er-
F go, cuius eorum erit vxor? ſiquidẽ ſeptem
34 habuerunt eam vxorem. * Et ait illis Ie-
ſus: Filij huius ſæculi nubunt, & tradun-
35 tur ad nuptias:* illi verò, qui digni habe-
buntur ſæculo illo, & reſurrectione ex
mortuis, neque nubent, neque ducẽt vxo-
36 res: * neque enim vltrà mori poterunt:
æquales enim Angelis ſunt, & filij ſunt
37 Dei: cùm ſint filij reſurrectionis. * Quia
verò reſurgant mortui, & Moyſes oſten-
‖ *Exod.* 3. *b*.6.
dit ſecus rubum, ‖ ſicut dicit Dominum,
Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deũ
38 Iacob.* Deus autem non eſt mortuorum,
ſed viuorum: omnes enim viuunt ei.
39 * Reſpondentes autem quidam Scriba-
rum, dixerunt ei: Magiſter, bene dixiſti.
40 * Et amplius non audebant eum quid-
41 quam interrogare.* Dixit autem ad illos:
Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſſe
42 Dauid? * & ipſe Dauid dicit in libro
‖ *Matt.* 22.*d*.44 *Mar*.12 *d*. 36. *Pſ*.109. *a*.1.
G Pſalmorum: ‖ Dixit Dominus Domino
43 meo, ſede à dextris meis, * donec ponam
inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?
44 * Dauid ergo Dominum illum vocat: &
45 quomodo filius eius eſt? * Audiente au-
tem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:
‖ *Matt.* 23. *a*.6. *Mar*.12 *d*. 38. *Supr*.11 *f*.43.
46 * Attendite à Scribis, qui volunt am-
bulare in ſtolis, & amant ſalutationes in
foro, & primas cathedras in ſynagogis, &
47 primos diſcubitus in conuiuiis: * qui de-
uorant domos viduarum, ſimulantes lon-
gam orationem. Hi accipient damnatio-
nem maiorem.

CAP. XXI.

‖ *Marc.* 12.*d*.42
1 REſpiciens ‖ autem, vidit eos, qui mit-
A tebant munera ſua in gazophylaciũ,
2 diuites. * Vidit autem & quandam vi-
duam pauperculam mittentem æra mi-
3 nuta duo. * Et dixit: Verè dico vobis,
quia vidua hæc pauper, plus quàm om-
4 nes miſit. * Nam omnes hi ex abundanti
ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem
ex eo quod deeſt illi, omnem victũ ſuum
5 quem habuit, miſit. * Et quibuſdam di-
centibus de templo, quòd bonis lapidibus
6 & donis ornatum eſſet, dixit: * Hæc quæ
‖ *Matt.* 24. *a*.1. *Mar*.13. *a*.1. *Sup*.19. *g*.44.
B videtis, ‖ venient dies, in quibus non re-
linquetur lapis ſuper lapidem, qui non
7 deſtruatur. * Interrogauerunt autem il-
lum, dicentes: Præceptor, quando hæc
erunt, & quod ſignũ cùm fieri incipient?
8 * Qui dixit: Videte ne ſeducamini: mul-
ti enim venient in nomine meo, dicentes
quia ego ſum: & tempus appropinqua-
9 uit: nolite ergo ire poſt eos. * Cùm au-
C tem audieritis prælia, & ſeditiones, no-
lite terreri: oportet primùm hæc fieri ſed
10 nondum ſtatim finis.* Tunc dicebat illis:
Surget gens contra gentem, & regnum
11 aduerſus regnũ. * Et terræ motus magni
erunt per loca, peſtilentiæ, & fames,
terroréſque de cælo, & ſigna magna erũt.
* Sed

Digitized by Google

* Sed ante hæc omnia iniicient vobis ma- 12
nus ſuas,& perſequētur,tradentes in ſy-
nagogas & cuſtodias , trahentes ad reges
& preſides,propter nomen meum:* con- 13
tinget autem vobis in teſtimonium.* Po- 14
nite ergo in cordibus veſtris,non præme-
ditari quemadmodum reſpondeatis.* ego 15
enim dabo vobis os & ſapiētiam,cui non D
poterunt reſiſtere & contradicere omnes
aduerſarij veſtri. * Trademini autē à pa- 16
rentibus,& fratribus,& cognatis,& ami-
cis,& morte afficient ex vobis: * & eritis 17
odio omnibus propter nomen meum:*& 18
capillus de capite veſtro non peribit. * In 19
patientia veſtra poſſidebitis animas ve-
¶ *Matt. 24.b.15 Mar.13. b.14. Dan. 9. g.27.*
ſtras. * ‖ Cùm autem videritis circumda- 20
ri ab exercitu Ieruſalem,tūc ſcitote quia
appropinquauit deſolatio eius:* tunc qui 21
in Iudæa ſunt,fugiant ad montes : & qui
in medio eius,diſcedant : & qui in regio-
nibus,non intrent in eam. * quia dies vl- 22
tionis hi ſunt, vt impleantur omnia quæ
ſcripta ſunt. * Væ autem prægnantibus 23
& nutrientibus in illis diebus : erit enim E
preſſura magna ſuper terram , & ira po-
pulo huic. * Et cadent in ore gladij : & 24
captiui ducentur in omnes Gentes,& Ie-
ruſalem calcabitur à Gentibus:donec im-
‖ *Matt. 24.e.29. Mar.13. e.24. Iſa. 13. b.10. Ezechi. 32.b.7. Ioel. 2.c. 15.* ‖ *Rom. 8.d.23.*
pleantur tempora nationum.* ‖ Et erunt 25
ſigna in ſole,& luna,& ſtellis,& in terris
preſſura Gentium præ confuſione ſonitus
maris,& fluctuum: * areſcentibus homi- 26
nibus præ timore , & expectatione, quæ
ſuperuenient vniuerſo orbi:nam virtutes
cælorum mouebuntur : * & tūc videbunt 27
filium hominis venientem in nube cum F
poteſtate magna, & maieſtate. * His au- 28
tem fieri incipientibus,reſpicite,& leua-
te capita veſtra:‖quoniam appropinquat
redemptio veſtra.* Et dixit illis ſimilitu- 29
dinem:Videte ficulneam,& omnes arbo-
res : * cùm producunt iam ex ſe fructum, 30
ſcitis quoniam prope eſt æſtas.* Ita & vos 31
cùm videritis hæc fieri , ſcitote quoniam
prope eſt regnum Dei. * Amen dico vo- 32
bis , quia non præteribit generatio hæc,
donec omnia fiant.* Cælū & terra tranſi- 33
bunt : verba autem mea non tranſibunt.
* Attendite autē vobis , ne fortè grauen- 34
tur corda veſtra in crapula , & ebrietate, G
& curis huius vitæ:& ſuperueniat in vos
repentina dies illa : * tanquam laqueus 35
enim ſuperueniet in omnes,qui ſedēt ſu-
per faciem omnis terræ.*Vigilate itaque, 36
omni tempore orantes,vt digni habeami-
ni fugere iſta omnia,quæ futura ſunt , &
ſtare ante Filium hominis. * Erat autem 37
diebus docens in templo : noctibus verò
exiens,morabatur in monte, qui vocatur
Oliueti. * Et omnis populus manicabat 38
ad eum in templo audire eum.

CAP. XXII.

Matth. 26.a.2. Mar.14. a.1.
APpropinquabat autem dies feſtus 1
Azymorum,qui dicitur Paſcha : * & 2
quærebant principes ſacerdotum , & A
Scribæ,quomodo Ieſum interficerent:ti-
‖ *Matt. 26.c.14 Mar.14. b.10.*
3 mebant verò plebem. * ‖ Intrauit autem
ſatanas in Iudam , qui cognominabatur
4 Iſcariotes,vnum de duodecim. * & abiit,
& locutus eſt cum principibus ſacerdo-
tum,& magiſtratibus,quemadmodum il-
5 lum traderet eis. * Et gauiſi ſunt,& pacti
6 ſunt pecuniā illi dare. * Et ſpopondit. Et
quærebat opportunitatem vt traderet il-
7 lum ſine turbis. * Venit autem dies Azy-
morum,in qua neceſſe erat occidi paſcha.
8 * & miſit Petrū & Ioannem,dicēs : Eun-
tes parate nobis paſcha,vt manducemus.
9 * At illi dixerunt : Vbi vis paremus ? * Et
10 dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in
ciuitatem , occurret vobis homo quidam
B amphoram aquæ portans:ſequimini eum
11 in domum , in quam intrat , * & dicetis
patrifamilias domus: dicit tibi Magiſter:
Vbi eſt diuerſorium , vbi paſcha cum di-
12 ſcipulis meis manducem? * Et ipſe oſten-
det vobis cœnaculum magnum ſtratum,
13 & ibi parate.* Euntes autem, inuenerunt
ſicut dixit illis , & parauerunt paſcha.
‖ *Matt. 26.b.20 Mar.14. b.17.*
14 * ‖ Et cùm facta eſſet hora,diſcubuit , &
15 duodecim Apoſtoli cum eo. * & ait illis:
Deſiderio deſideraui hoc paſcha mandu-
16 care vobiſcum, antequam patiar. * Dico
enim vobis, quia ex hoc non manducabo
17 illud,donec impleatur in regno Dei. * Et
accepto calice gratias egit, & dixit: Acci-
18 pite , & diuidite inter vos. * dico enim
vobis quòd nō bibam de generatione vi-
‖ *1.Cor. 11.e.24.*
19 tis, donec regnū Dei veniat. * ‖ Et acce-
pto pane gratias egit , & fregit , & dedit
C eis,dicens : Hoc eſt corpus meum , quod
pro vobis datur:hoc facite in meā com-
20 memorationem. * Similiter & calicem,
poſtquam cœnauit , dicens : Hic eſt calix
nouum teſtamentum in ſanguine meo,
‖ *Matt. 26.c.21 Mar.14. b.20. Ioan. 13 c.18.* ‖ *Pſal. 40. c.10.*
21 qui pro vobis fundetur. * ‖ Verumtamen
ecce manus tradentis me , mecum eſt in
22 menſa. * Et quidem Filius hominis, ‖ ſe-
cundùm quod definitum eſt,vadit : ve-
rumtamen væ homini illi , per quem tra-
23 detur. * Et ipſi cœperunt quærere inter
ſe , quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſ-
24 ſet. * Facta eſt autem & contentio inter
eos , quis eorum videretur eſſe maior.
‖ *Matt. 20.c.25 Mar.10. f.42.*
25 * Dixit autem eis : ‖ Reges Gentium do-
minantur eorum : & qui poteſtatem ha-
26 bent ſuper eos , benefici vocantur. * Vos
autem non ſic : ſed qui maior eſt in vo-
bis , fiat ſicut minor : & qui præceſſor
27 eſt , ſicut miniſtrator. * Nam quis maior
eſt,qui recumbit , an qui miniſtrat? nón-
ne qui recumbit ? Ego autem in medio
28 veſtrûm ſum , ſicut qui miniſtrat. * Vos
autem eſtis , qui permanſiſtis mecum in
29 tentationibus meis : * Et ego diſpono
vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus
30 regnum,* vt edatis & bibatis ſuper men-
ſam meam in regno meo: & ſedeatis ſu-
per thronos iudicantes duodecim tribus
31 Iſrael : * Ait autem Dominus : Simon,
Simon , ecce ſatanas expetiuit vos vt
32 cribraret ſicut triticum : * ego autem
rogaui

Digitized by Google

rogaui pro te vt non deficiat fides tua: & D
tu aliquando conuerſus confirma fratres
tuos. * Qui dixit ei: Domine, tecum pa- 33
ratus ſum & in carcerẽ & in mortẽ ire.
‖ Matth. 26. c. 34. Mar. 14. c. 30. * ‖ At ille dixit: Dico tibi Petre, non can- 34
tabit hodie gallus, donec ter abneges noſ-
ſe me. Et dixit eis: * ‖ Quando miſi vos 35
ſine ſacculo, & pera, & calceamẽtis, num-
‖ Matth. 10. b. 9. quid aliquid defuit vobis? * At illi dixe- 36
runt: nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui
habet ſacculum, tollat; ſimiliter & perã:
& qui non habet, vendat tunicam ſuam,
& emat gladium. * Dico enim vobis, quo- 37
niam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, opor-
‖ Iſa. 53. a. 12. tet impleri in me: ‖ Et cum iniquis de-
putatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt de me,
finem habent. * At illi dixerunt: Domi- 38
ne, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis:
‖ Matt. 26. c. 36. Mar. 14. c. 32. Ioan. 18. a. 1. Satis eſt. * ‖ Et egreſſus ibat ſecundùm 39
conſuetudinem in Montem oliuarum. Se-
cuti ſunt autem illum & diſcipuli. * Et 40
cùm perueniſſet ad locũ, dixit illis: Orate
ne intretis in tentationẽ. * ‖ Et ipſe auul- 41
ſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: E
‖ Matt. 26. d. 39. Mar. 14. d. 35. & poſitis genibus orabat, * dicens: Pater 42
ſi vis, trãsfer calicem iſtum à me: Verum-
tamen non mea voluntas, ſed tua fiat.
* Apparuit autem illi Angelus de cælo, 43
confortans eum. Et factus in agonia, pro
lixiùs orabat. * Et factus eſt ſudor eius, 44
ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in ter-
ram. * Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & 45
veniſſet ad diſcipulos ſuos, inuenit eos
dormientes præ triſtitia. * Et ait illis: 46
Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis
‖ Matt. 26. e. 47. Mar. 14. e. 43. Ioan. 18. a. 3. in tentationem. * ‖ Adhuc eo loquente, 47
ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus
de duodecim, antecedebat eos: & appro-
pinquauit Ieſu vt oſcularetur eum. * Ie- 48
ſus autem dixit illi: Iuda, oſculo Filium
hominis tradis? * Videntes autem hi, qui 49
circa ipſum erant, quod futurum erat, di-
xerunt ei: Domine, ſi percutimus in gla-
dio? * Et percuſſit vnus ex illis ſeruum 50
principis ſacerdotum, & amputauit auri- F
culam eius dexteram. * Reſpondens au- 51
tem Ieſus, ait: Sinite vſque huc. Et cùm
tetigiſſet auriculam eius, ſanauit eum.
* Dixit autem Ieſus ad eos, qui venerant 52
ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtra-
tus templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem
exiſtis cũ gladiis & fuſtibus? * Cùm quo- 53
tidie vobiſcum fuerim in templo, non
extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt hora
‖ Matth. 26. f. 57. Mar. 14. f. 43. Ioã. 18. c. 14. veſtra, & poteſtas tenebrarum. * ‖ Com- 54
prehendentes autem eum, duxerunt ad
domum principis ſacerdotum: Petrus ve-
rò ſequebatur à longè. * ‖ Accenſo autem 55
igne in medio atrij, & circumſedentibus
illis, erat Petrus in medio eorum. * Quem 56
‖ Matt. 26. g. 69. Mar. 14. g. 66. Ioan. 18. c. 25. cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad
lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit: Et
hic cum illo erat. * At ille negauit eum, 57
dicens: Mulier non noui illum. * Et poſt 58
puſillum alius videns eum, dixit: Et tu de
illis es. Petrus verò ait: O homo non ſum.

59 * ‖ Et interuallo facto quaſi horæ vnius, ‖ Io. 18. c. 26.
G alius quidam affirmabat, dicens: Verè &
60 hic cum illo erat: nã & Galilæus eſt. * Et
ait Petrus: homo, neſcio quid dicis. Et
continuò adhuc illo loquente cantauit
61 gallus. * Et conuerſus Dominus reſpexit
Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi
Domini, ſicut dixerat: ‖ Quia priùs quàm ‖ Matth. 26. c. 34. Mar. 14. c. 30. Ioã. 13. d. 38.
62 gallus cantet, ter me negabis: * Et egreſ-
63 ſus foras Petrus fleuit amarè. * Et viri
qui tenebant illum, illudebant ei, cæden-
64 tes. * Et velauerunt eum, & percutiebant
faciem eius: & interrogabant eum, dicen-
tes: Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit?
65 * Et alia multa blaſphemantes dicebant
66 in eum. * ‖ Et vt factus eſt dies, conue- ‖ Matth. 27. a. 1. Mar. 15. a. 1. Ioan. 18. c. 28.
nerunt ſeniores plebis, & principes ſacer-
dotum, & Scribæ, & duxerunt illum in
concilium ſuum, dicentes: Si tu es Chri-
67 ſtus, dic nobis. * Et ait illis: Si vobis di-
68 xero, non credetis mihi: * ſi autem & in-
terrogauero, non reſpondebitis mihi, ne-
69 que dimittetis. * Ex hoc autem erit Filius
hominis ſedens à dextris virtutis Dei.
70 * Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Fi-
lius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego
71 ſum. * At illi dixerunt: Quid adhuc deſi-
deramus teſtimonium? ipſi enim audiui-
mus de ore eius.

CAP. XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum,
2 duxerunt illum ad Pilatum. * Cœ-
A perunt autem illum accuſare, dicentes:
Hunc inuenimus ſubuertentem gentem
noſtram, ‖ & prohibentem tributa da- ‖ Matth. 22. b. 21. Mar. 12. b. 17.
re Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum re-
3 gem eſſe. * ‖ Pilatus autem interrogauit Matth. 27. b. 11. Mar. 15. a. 2. Ioã. 18. f. 33.
eum, dicens: Tu es rex Iudæorum? At ille
4 reſpondens ait: Tu dicis. * Ait autem Pi-
latus ad principes ſacerdotum, & turbas:
5 Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. * At
illi inualeſcebant, dicentes: Commouet
populum, docens per vniuerſam Iudæam,
6 incipiens à Galilæa vſque huc. * Pilatus
autem audiens Galilæam, interrogauit ſi
7 homo Galilæus eſſet. * Et vt cognouit quòd
de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum
ad Herodem, qui & ipſe Ieroſolymis erat
8 illis diebus. * Herodes autem viſo Ieſu,
B gauiſus eſt valde: erat enim cupiens ex
multo tempore videre eum, eo quòd au-
dierat multa de eo, & ſperabat ſignum
9 aliquod videre ab eo fieri. * Interrogabat
autem eum multis ſermonibus. At ipſe
10 nihil illi reſpondebat. * Stabant autem
principes ſacerdotum & Scribę cõſtanter
11 accuſantes eum. * Spreuit autem illum
Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit in-
dutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.
12 * Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus
in ipſa die: nam antea inimici erãt ad in-
13 uicem. * Pilatus autem conuocatis prin-
cipibus ſacerdotum, & magiſtratibus, &
14 plebe, * dixit ad illos: Obtuliſtis mihi
hunc hominem quaſi auertentem popu-
lum, & ecce ego coram vobis interrogãs,
‖ nullam

Digitized by Google

‖ nullam cauſam inueni in homine iſto
ex his, in quibus eum accuſatis.* Sed ne- 15
que Herodes: nam remiſi vos ad illum, C
& ecce nihil dignum morte actum eſt ei.
* Emendatum ergo illum dimittam. 16
* Neceſſe autem habebat dimittere eis 17
per diem feſtum, vnum.* Exclamauit au- 18
tem ſimul vniuerſa turba, dicens: Tolle
hunc, & dimitte nobis Barabbam. * qui 19
erat propter ſeditionem quandam factam
in ciuitate & homicidium, miſſus in car-
cerem. * Iterum autem Pilatus locutus 20
eſt ad eos, volens dimittere Ieſum. * At 21
illi ſucclamabãt, dicentes: Crucifige, cru-
cifige eum. * Ille autem tertiò dixit ad 22
illos: ‖ Quid enim mali fecit iſte? nullam
cauſam mortis inuenio in eo: corripiam
ergo illum, & dimittam. * At illi inſta- 23
bant vocibus magnis poſtulantes vt cru- D
cifigeretur: & inualeſcebãt voces eorum.
* Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem 24
eorum. * Dimiſit autem illis eum, qui 25
propter homicidium & ſeditionem miſ-
ſus fuerat in carcerem, quem petebãt: Ie-
ſum verò tradidit voluntati eorum.* ‖ Et 26
cùm ducerent eum, apprehenderũt Simo-
nem quendam Cyrenenſem, venientem de
villa: & impoſuerunt illi crucem portare
poſt Ieſum. * Sequebatur autem illum 27
multa turba populi, & mulierum: quæ
plangebant, & lamentabantur eum.* Cõ- 28
uerſus autem ad illas Ieſus, dixit: Filiæ
Ieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper
vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.
* Quoniam ecce venient dies, in quibus 29
dicent: Beatæ ſteriles, & ventres qui non
genuerunt, & vbera quæ non lactauerũt.
* Tunc incipient dicere montibus: ‖ Cadi- 30
te ſuper nos: & collibus: Operite nos. E
* Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in 31
arido quid fiet? * Ducebantur autem & 32
alij duo nequam cum eo, vt interficeren-
tur. * ‖ Et poſtquam venerunt in locum, 33
qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt
eum: & latrones, vnum à dextris, & alte-
rum à ſiniſtris. * Ieſus autem dicebat: Pa- 34
ter, dimitte illis: non enim ſciunt quid fa-
ciunt. Diuidentes verò veſtimenta eius,
miſerunt ſortes. * Et ſtabat populus ſpe- 35
ctans, & deridebant eum principes cum
eis, dicentes: Alios ſaluos fecit, ſe ſaluum
faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus.* Il- 36
ludebant autem ei & milites accedentes,
& acetum offerentes ei,* & dicentes: Si tu 37
es rex Iudæorum, ſaluum te fac. * Erat 38
autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum F
litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis:
Hic eſt rex Iudæorum. * Vnus autem de 39
his qui pendebãt, latronibus, blaſphema-
bat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſaluum
fac temetipſum, & nos.* Reſpondens au- 40
tem alter increpabat eum, dicens: Neque
tu times Deum, quòd in eadem damna-
tione es?* Et nos quidem iuſtè, nam digna 41
factis recipimus: hic verò nihil mali geſ-
ſit. * Et dicebat ad Ieſum: Domine, me- 42

‖ Ioan. 18.g.38. & 19.a.4.
‖ Matt. 27.c.23. Marc. 15.c.14.
‖ Matt. 27.d.32. Marc. 15.b.21.
‖ Iſa. 2.d.19. Oſee 10.b.8. Apoc. 6.d.16.
‖ Matth. 27.e.33. Marc. 15.b.22. Ioan. 19.c.17.

mẽto mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 * Et dixit illi Ieſus: Amen dico tibi: Hodie
44 mecum eris in paradiſo. * Erat autem fe-
re hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in
vniuerſam terram vſque in horã nonam.
45 * Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi
46 ſciſſum eſt mediũ.* Et clamans voce ma-
gna Ieſus ait: ‖ Pater, in manus tuas com-
mendo ſpiritum meum. Et hæc dicens, ex-
47 pirauit. * Videns autem Centurio quod
G factum fuerat, glorificauit Deum, dicens:
48 Verè hic homo iuſtus erat.* Et omnis tur-
ba eorum, qui ſimul aderant ad ſpectacu-
lum iſtud, & videbant quę fiebant, percu-
49 tientes pectora ſua reuertebantur.* Sta-
bant autem omnes noti eius à longè, &
mulieres quæ ſecutæ eum erant à Gali-
50 læa, hæc videntes. * ‖ Et ecce vir nomine
Ioſeph, qui erat decurio, vir bonus & iu-
51 ſtus:* hic non conſenſerat cõſilio & acti-
bus eorũ, ab Arimathæa ciuitate Iudææ,
52 qui expectabat & ipſe regnum Dei. * hic
acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu:
53 * & depoſitum inuoluit ſindone, & po-
ſuit eum in monumento exciſo, in quo
54 nondum quiſquam poſitus fuerat. * Et
dies erat paraſceues, & ſabbatum illuce-
55 ſcebat.* Subſecutæ autem mulieres, quæ
cum eo venerunt de Galilæa, viderunt
monumentum, & quemadmodũ poſitum
56 erat corpus eius,* Et reuertentes paraue-
runt aromata, & vnguẽta: & ſabbato qui-
dem ſiluerunt ſecundùm mandatum.

CAP. XXIIII.

1 A VNa autẽ ſabbati valde diluculo ve-
nerunt ad monumentum, portantes,
2 quæ parauerant, aromata: * & inuene-
runt lapidem reuolutum à monumento.
3 * Et ingreſſæ non inuenerunt corpus Do-
4 mini Ieſu. * Et factum eſt, dum mente
conſternatæ eſſent de iſto, ecce duo viri
ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti.
5 * Cùm timerent autem, & declinarent
vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid
6 quæritis viuentem cum mortuis? * non
eſt hîc, ſed ſurrexit: recordamini qualiter
locutus eſt vobis, cùm adhuc in Galilæa
7 eſſet, * dicens: ‖ Quia oportet filium ho-
minis tradi in manus hominum peccato-
rum, & crucifigi, & die tertia reſurgere.
8 * Et recordatæ ſunt verborum eius. * Et
9 regreſſæ à monumento nunciauerunt hęc
omnia illis vndecim, & ceteris omnibus.
10 * Erat autem Maria Magdalene, & Ioan-
B na, & Maria Iacobi, & ceteræ quæ cum
eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hęc.
11 * Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramen-
tum verba iſta: & non crediderunt illis.
12 * Petrus autem ſurgens cucurrit ad mo-
numentum: & procumbens vidit lintea-
mina ſola poſita, & abiit ſecum mirans
13 quod factum fuerat. * ‖ Et ecce duo ex il-
lis ibant ipſa die in caſtellum, quod erat
in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſa-
14 lem, nomine Emmaus.* Et ipſi loqueban-
tur ad inuicem de his omnibus quæ acci-
derant,

‖ Pſalm. 30.a.6.
‖ Matth. 27.g.57. Marc. 15.d.45. Ioan. 19.g.38.
Matth. 28.a.1. Marc. 16.a.2. Ioan. 20.a.1.
‖ Matth. 17.d.23. Marc. 9.c.31. Supr. 9.c.22.
‖ Marc. 16.c.12.

Digitized by Google

derant. * Et factum eſt, dum fabularen- 15
tur,& ſecum quærerent: & ipſe Ieſus ap-
propinquans ibat cum illis: *oculi autem 16
illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.
* Et ait ad illos : Qui ſunt hi ſermones, 17
quos cõfertis ad inuicem ambulantes, & C
eſtis triſtes? *Et reſpondens vnus,cui no- 18
men Cleophas,dixit ei: Tu ſolus peregri-
nus es in Ieruſalem , & non cognouiſti
quæ facta ſunt in illa his diebus? * Qui- 19
bus ille dixit:Quæ? Et dixerunt : De Ieſu
Nazareno , qui fuit vir propheta , potens
in opere & ſermone, coram Deo & omni
populo : * Et quomodo eum tradiderunt 20
ſummi ſacerdotes & principes noſtri in
damnationem mortis , & crucifixerunt
eum. * nos autem ſperabamus quia ipſe
eſſet redempturus Iſrael : & nunc ſuper 21
hæc omnia,tertia dies eſt hodie quòd hęc
facta ſunt. * Sed & mulieres quædam ex 22
noſtris terruerunt nos , quæ ante lucem D
fuerunt ad monumentum,* & , non in- 23
uento corpore eius, venerunt,dicentes ſe
etiam viſionem angelorum vidiſſe , qui
dicunt eum viuere * Et abierunt quidam
ex noſtris ad monumentum: & ita inue- 24
nerunt ſicut mulieres dixerũt, ipſum ve-
rò non inuenerunt. * Et ipſe dixit ad eos: 25
O ſtulti , & tardi corde ad credendum,in
omnibus quæ locuti ſunt Prophetę!*Nõ- 26
ne hæc oportuit pati Chriſtum,& ita in-
trare in gloriam ſuam? * Et incipiens à 27
Moyſe,& omnibus Prophetis,interpreta-
batur illis in omnibus ſcripturis, quæ de
ipſo erant. * Et appropinquauerunt ca- 28
ſtello quo ibant : & ipſe ſe finxit longiùs
ire. * Et coëgerunt illum, dicentes:Mane 29
nobiſcum, quoniam adueſperaſcit,& in-
clinata eſt iam dies.Et intrauit cum illis. E
*Et factum eſt,dum recumberet cum eis, 30
accepit panem,& benedixit, ac fregit, &
porrigebat illis. *Et aperti ſunt oculi eo- 31
rum,&cognouerunt eum:& ipſe euanuit
ex oculis eorum. * Et dixerunt ad inui- 32
cem : Nonne cor noſtrum ardens erat in
nobis,dum loqueretur in via, & aperiret
nobis Scripturas? * Et ſurgentes eadem
hora regreſsi ſunt in Ieruſalem : & inue- 33
nerunt congregatos vndecim , & eos qui
cum illis erant, *dicentes: Quòd ſurrexit 34
Dominus verè , & apparuit Simoni.* Et 35
ipſi narrabant quæ geſta erant in via : &
‖ Marc. 16.c.14. Ioã. 20. e.19. quomodo cognouerunt eum in fractione
panis. *‖Dum autem hæc loquuntur,ſte- 36
tit Ieſus in medio eorum:& dixit eis:Pax
vobis:ego ſum , nolite timere. * Contur- 37
bati verò , & conterriti, exiſtimabant ſe
ſpiritum videre. * Et dixit eis: Quid tur- 38
bati eſtis , & cogitationes aſcendunt in F
corda veſtra?* Videte manus meas,& pe- 39
des,quia ego ipſe ſum: palpate & videte:
quia ſpiritus carnem & oſſa non habet,
ſicut me videtis habere. *Et cùm hoc di- 40
xiſſet,oſtendit eis manus, & pedes. * Ad- 41
huc autem illis non credentibus , & mi-
rantibus præ gaudio , dixit : Habetis hic
42 aliquid, quod manducetur?*At illi obtu-
lerũt ei partem piſcis aſsi,& fauum mel-
43 lis. * Et cum manducaſſet coram eis, ſu-
44 mens reliquias dedit eis. * Et dixit ad
eos:Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad
vos,cùm adhuc eſſem vobiſcum,quoniam
neceſſe eſt impleri omnia,quę ſcripta sũt
in lege Moyſi,& Prophetis,& Pſalmis,de
45 me. * Tunc aperuit illis ſenſum vt intel- ‖ Pſalmi 18.b.7.
46 ligerent Scripturas. * & dixit eis: Quo-
G niam ſic ſcriptum eſt , & ſic oportebat
Chriſtũ pati , & reſurgere à mortuis ter-
47 tia die:*& prædicari in nomine eius pœ-
nitentiam & remiſsionem peccatorum in
omnes gentes, incipientibus ab Ieroſoly- ‖ Act.1.
48 ma. *‖Vos autem teſtes eſtis horum.*‖Et a.8.
49 ego mitto promiſſum Patris mei in vos: ‖ Ioan.
vos autem ſedete in ciuitate,quoadúſque 14.d.26
50 induamini virtute ex alto. * Eduxit au- ‖ Act.1.
tem eos foras in Bethaniam : & eleuatis a.4
51 manibus ſuis benedixit eis. * ‖ Et factum Mar.16.
eſt,dũ benediceret illis, receſsit ab eis,*& d.19.
52 ferebatur in cælum. * Et ipſi adorantes
regreſsi ſunt in Ieruſalem cum gaudio
magno: * & erant ſemper in templo,lau-
53 dantes & benedicentes Deum.Amen.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAPVT I.

1 IN principio erat verbum , & verbum
A erat apud Deum,& Deus erat verbum.
2 * Hoc erat in principio apud Deum.
3 * Omnia per ipſum facta ſunt:& ſine ipſo
4 factum eſt nihil,quod factum eſt,*in ipſo
5 vita erat, & vita erat lux hominum : * &
lux in tenebris lucet,& tenebræ eam non
6 comprehenderunt.*‖ Fuit homo miſſus à ‖ Matth.
7 Deo, cui nomen erat Ioannes.*Hic venit 3.a.2.
in teſtimonium, vt teſtimonium perhibe- Marc.1.
ret de lumine,vt omnes crederent per il- a.2.
8 lum, * non erat ille lux,ſed vt teſtimoniũ
9 perhiberet de lumine. * ‖ Erat lux vera, ‖ Inf. 3.
quæ illuminat omnem hominem venien- c.19.
10 tem in hunc mundum. * In mundo erat ‖ Heb.11
B ‖& mundus per ipſum factus eſt,&mun- a.8.
11 dus eum non cognouit. * In propria ve-
12 nit, & ſui eum non receperunt. * Quot-
quot autem receperunt eum,dedit eis po-
teſtatem filios Dei fieri , his qui credunt
13 in nomine eius:*qui non ex ſanguinibus,
neque ex voluntate carnis , neque ex vo-
14 luntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. * ‖ Et ‖ Matth.
verbum caro factum eſt , & habitauit in 1.c.16.
nobis : & vidimus gloriam eius, gloriam Luc.2.
quaſi vnigeniti à patre , plenum gratiæ b.7.
15 & veritatis. * Ioannes teſtimonium per-
hibet

Digitized by Google

hibet de ipſo, & clamat dicens: Hic erat,
quem dixi: Qui poſt me venturus eſt, ante
‖ 1.Tim. me factus eſt: quia prior me erat.* ‖ Et de 16
6.d.17. plenitudine eius nos omnes accepimus, &
1. Ioan. gratiam pro gratia. * quia lex per Moyſen 17
4.c.12. data eſt, gratia & veritas per Ieſum C
‖ 1. Ioan. Chriſtum facta eſt. * ‖ Deum nemo vidit 18
4.c. vnquam: vnigenitus filius, qui eſt in ſinu
1. Tim. patris, ipſe enarrauit.* Et hoc eſt teſtimo- 19
6.c.16. nium Ioannis, quando miſerunt Iudæi ab
Ieroſolymis ſacerdotes & Leuitas ad eũ,
vt interrogarent eum: Tu quis es? * Et 20
confeſſus eſt, & non negauit: & confeſ-
ſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus. * Et 21
interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias
es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es
tu? Et reſpondit, Non. * Dixerunt ergo ei: 22
Quis es, vt reſponſum demus his, qui mi-
‖ Iſa. 40 ſerunt nos? quid dicis de teipſo? * Ait: 23
a.3. ‖ Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite
‖ Matt.3. viam Domini, ſicut dixit Iſaias prophe-
a.3. ta. * Et qui miſſi fuerant, erant ex Phari- 24
Marc.1. ſæis. * Et interrogauerunt eum, & dixe- 25
a.3. runt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es D
Luc. 3. Chriſtus, neque Elias, neque Propheta?
a.3. * Reſpondit eis Ioannes, dicens: ‖ Ego ba- 26
‖ Matt. ptizo in aqua: medius autem veſtrum
3.c.11 ſtetit, quem vos neſcitis. * ‖ Ipſe eſt, qui 27
Marc.1. poſt me venturus eſt, qui ante me factus
b.7. eſt: cuius ego non ſum dignus vt ſoluam
‖ Luc.3. eius corigiam calceamenti.* Hæc in Be- 28
c.16. thania facta ſunt trans Iordanem, vbi
Act.1. erat Ioannes baptizans. * Altera die vi- 29
a.5.& 2 dit Ioannes Ieſum venientem ad ſe, &
a.2.& ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit pec-
11.c.16. catum mundi. * Hic eſt de quo dixi: Poſt 30
& 19. me venit vir, qui ante me factus eſt: quia
a.4. prior me erat. * & ego neſciebam eum, 31
‖ Matth. ſed vt manifeſtetur in Iſrael, propterea
3.d.16. veni ego in aqua baptizans. * Et teſti- 32
Marc.1. monium perhibuit Ioannes, dicens: ‖ Quia
b.10. vidi ſpiritum deſcẽdentem quaſi colum-
Luc.3.d. bam de cælo, & manſit ſuper eum. * Et 33
22. ego neſciebam eum: ſed qui miſit me E
baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super
quem videris Spiritum deſcendentem, &
manentem ſuper eum, hic eſt, qui bapti-
zat in Spiritu ſancto. * Et ego vidi: & 34
teſtimonium perhibui quia hic eſt Filius
Dei.* Altera die iterum ſtabat Ioannes, & 35
ex diſcipulis eius duo. * Et reſpiciens Ie- 36
ſum ambulantem, dixit: Ecce agnus Dei.
* Et audierunt eum duo diſcipuli lo- 37
quentem, & ſecuti ſunt Ieſum.* Conuer- 38
ſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes
ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt
ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum
Magiſter) vbi habitas? * Dicit eis: Ve- 39
nite, & videte. Venerunt, & viderunt vbi F
maneret, & apud eum manſerunt die illo:
hora autem erat quaſi decima.* Erat au- 40
tem Andreas frater Simonis Petri vnus
ex duobus, qui audierant à Ioanne, & ſe-
cuti fuerant eum. * Inuenit hic primum 41
fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inue-
nimus Meſſiam. (quod eſt interpretatum

42 Chriſtus.) * Et adduxit eum ad Ieſum.
Intuitus autem eum Ieſus, dixit: Tu es
Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas:
43 quod interpretatur Petrus.* In craſtinum
voluit exire in Galilæam, & inuenit Phi-
lippum. Et dicit ei Ieſus: Sequere me.
44 * Erat autem Philippus à Bethſaida, ci-
45 uitate Andreæ & Petri. * Inuenit Philip-
G pus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit
‖ Moyſes in lege, & ‖ Prophetæ, inue- ‖ Geneſ.
nimus Ieſum filium Ioſeph à Nazareth. 49.b.10
46 * Et dixit ei Nathanael: A Nazareth po- Deuter.
teſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: 18.c.18.
47 Veni, & vide. * Vidit Ieſus Nathanael Iſa.40.
venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce ve- c.10.&
48 rè Iſraelita, in quo dolus non eſt. * Dicit 45.b.8.
ei Nathanael: Vnde me noſti? Reſpon- Iere. 23.
dit Ieſus, & dixit ei: Priuſquam te Phi- a.5.
lippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te. Ezec.34.
49 * Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, f.23.&
50 tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael. * Re- 37.f.24.
ſpondit Ieſus, & dixit ei: Quia dixi tibi: Dan.9.
Vidi te ſub ficu, credis: maius his videbis. f.24.25.
51 * Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, vi-
debitis cælum apertum, & Angelos Dei
aſcendentes, & deſcendentes ſupra Filium
hominis.

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in
A Cana Galilææ: & erat mater Ieſu
2 ibi. * Vocatus eſt autem & Ieſus, & diſ-
3 cipuli eius, ad nuptias. * Et deficiente vi-
no, dicit mater Ieſu ad eum: Vinum non
4 habent. * Et dicit ei Ieſus, Quid mihi, &
tibi eſt mulier? nondum venit hora mea.
5 * Dicit mater eius miniſtris: Quodcun-
6 que dixerit vobis, facite. * Erant autem
ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm
purificationem Iudæorum, capientes ſin-
7 gulæ metretas binas vel ternas. * Dicit
eis Ieſus: Implete hydrias aqua. Et im-
8 pleuerunt eas vſque ad ſummum. * Et
dicit eis Ieſus: Haurite nunc, & ferte ar-
9 chitriclino. Et tulerunt. * Vt autem gu-
B ſtauit architriclinus aquam vinum fa-
ctam, & non ſciebat vnde eſſet, miniſtri
autem ſciebant, qui hauſerant aquam:
10 vocat ſponſum architriclinus, & dicit ei:
Omnis homo primùm bonum vinum po-
nit: & cùm inebriati fuerint, tunc id,
quod deterius eſt: Tu autem ſeruaſti bo-
11 num vinum vſque adhuc. * Hoc fecit ini-
tium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ:
& manifeſtauit gloriam ſuam, & credi-
12 derunt in eum diſcipuli eius. * Poſt hoc
C deſcendit Capharnaum ipſe, & mater
eius, & fratres eius, & diſcipuli eius: &
13 ibi manſerunt non multis diebus. * Et
propè erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit
14 Ieſus Ieroſolymam: & inuenit in tem-
plo vendentes boues, & oues, & colum-
15 bas, & numularios ſedentes. * Et cùm
feciſſet quaſi flagellum de funiculis, om-
nes eiecit de tẽplo, oues quoq; & boues,
16 & numulariorũ effudit æs, & menſas ſub-
uertit. * Et his, qui columbas vendebant,

Digitized by Google

dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere
domum patris mei, domũ negotiationis.
* Recordati ſunt verò diſcipuli eius quia 17
ſcriptum eſt: ‖ Zelus domus tuæ comedit
me. * Reſponderunt ergo Iudæi, & dixe- 18
‖ Pſalm. runt ei: Quod ſignum oſtendis nobis quia
68.b.10. hæc facis? * Reſpondit Ieſus, & dixit eis: 19
‖ Soluite templum hoc, & in tribus die-
‖ Matth. bus excitabo illud. * Dixerunt ergo Iu- 20
26.f.61. dæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum D
& 27. eſt templum hoc, & tu in tribus diebus
e.40. excitabis illud? * Ille autem dicebat de 21
Marc.14. templo corporis ſui. * Cùm ergo reſurre- 22
f.58. & xiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli
15.e.29. eius, quia hoc dicebat, & ‖ crediderunt
‖ Pſalm. ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Ieſus.
3.b.6. & * Cùm autem eſſet Ieroſolymis in paſcha 23
56.c.9. in die feſto, multi crediderunt in nomine
eius, videntes ſigna eius, quæ faciebat.
* Ipſe autem Ieſus non credebat ſemetip- 24
ſum eis, eo quòd ipſe noſſet omnes, * & 25
quia opus ei non erat vt quis teſtimo-
nium perhiberet de homine: ipſe enim
ſciebat quid eſſet de homine.

CAP. III.

ERat autem homo ex Phariſæis, Ni- 1
codemus nomine, princeps Iudæo- A
rum. * Hic venit ad Ieſum nocte, & di- 2
xit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti
magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna fa-
cere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum
eo. * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Amen, 3
amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit
denuo, nõ poteſt videre regnum Dei. * Di-
cit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt 4
homo naſci, cùm ſit ſenex? nũquid poteſt
in ventrem matris ſuæ iteratò introire,
& renaſci? * Reſpondit Ieſus: Amen, amen 5
dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua
& Spiritu ſancto, non poteſt introire in
regnum Dei. * Quod natum eſt ex carne, 6
caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpi-
ritus eſt. * Non mireris quia dixi tibi: 7
oportet vos naſci denuò. * Spiritus vbi 8
vult ſpirat: & vocem eius audis, ‖ ſed ne-
ſcis vnde veniat, aut quò vadat: ſic eſt om-
‖ Pſalm. nis, qui natus eſt ex ſpiritu. * Reſpondit 9
134.a.7. Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt
hæc fieri? * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: 10
Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? B
* Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus 11
loquimur, & quod vidimus teſtamur, &
teſtimonium noſtrum non accipitis. * Si 12
terrena dixi vobis, & non creditis: quo-
modo, ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?
* Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui de- 13
ſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in
cælo. * Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpen- 14
‖ Num. tem in deſerto: ita exaltari oportet Fi-
21.c.9. lium hominis: * vt omnis, qui credit in 15
ipſum nõ pereat, ſed habeat vitam æter-
nam. * ‖ Sic enim Deus dilexit mundum, 16
‖ 1.Ioan. vt Filium ſuum vnigenitum daret: vt om-
4.b.9. nis qui credit in eum, nõ pereat, ſed ha-
beat vitam æternam. * Non enim miſit 17
Deus Filium ſuum in mundum, vt iudi-
cet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per
18 ipſum. * Qui credit in eum, non iudica-
C tur: qui autem non credit, iam iudicatus
eſt: quia non credit in nomine vnigeniti
19 Filij Dei. * Hoc eſt autem iudicium: quia ‖ Suprà
lux venit in mundum, & dilexerunt ho- 1.a.9.
mines magis tenebras, quàm lucem: erant
20 enim eorum mala opera. * Omnis enim
qui malè agit, odit lucem, & non venit ad
21 lucem, vt non arguantur opera eius: * qui
autem facit veritatem, venit ad lucem,
vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo
22 ſunt facta. * Poſt hæc venit Ieſus, & di-
ſcipuli eius, in terram Iudæam: & illic
demorabatur cum eis, ‖ & baptizabat. ‖ Inf. 4.
23 * Erat autem & Ioannes baptizans in a.1.
Aennon, iuxta Salim: quia aquæ mul-
tæ erant illic, & veniebant, & baptiza-
24 bantur. * Nondum enim miſſus fuerat
25 Ioannes in carcerem. * Facta eſt autem
quæſtio ex diſcipulis Ioannis cum Iu-
26 dæis de Purificatione. * Et venerunt ad
Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat
tecum trans Iordanem, ‖ cui tu teſtimo-
nium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & ‖ Sup.1.
27 omnes veniunt ad eum. * Reſpondit Ioan- d.19.
D nes: & dixit: Non poteſt homo accipere
quidquam, niſi fuerit ei datum de cælo.
28 * Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis,
‖ quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus:
29 ſed quia miſſus ſum ante illum. * Qui ‖ Sup.1.
habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus au- c.20.
tem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gau-
dio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc
ergo gaudium meum impletum eſt. * Il-
30 lum oportet creſcere, me autem minui.
31 * Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt.
Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra
loquitur. Qui de cælo venit, ſuper om-
32 nes eſt. * Et quod vidit, & audiuit, hoc
teſtatur: & teſtimonium eius nemo acci-
pit. * Qui accipit eius teſtimonium, ‖ ſi- ‖ Rom.3.
33 gnauit quia Deus verax eſt. * Quem enim a.4.
34 miſit Deus, verba Dei loquitur: non enim
ad menſuram dat Deus ſpiritum. * Pater
35 diligit Filium: & omnia dedit in manu
36 eius. * ‖ Qui credit in Filium, habet vitam ‖ 1.Ioan.
æternam: qui autem incredulus eſt Filio, 5.b.10.
non videt vitam, ſed ira Dei manet ſu-
per eum.

CAP. IIII.

1 VT ergo cognouit Ieſus, quia audie-
A runt Phariſæi quòd Ieſus plures di-
ſcipulos facit, ‖ & baptizat, quàm Ioan- ‖ Sup.3.
2 nes * (quamquam Ieſus non baptiza- d.22.
3 ret, ſed diſcipuli eius) * reliquit Iudæam,
4 & abiit iterum in Galilæam. * oportebat
5 autem eum tranſire per Samariam. * Ve-
nit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dici-
tur Sichar: iuxta prædium, ‖ quod dedit ‖ Geneſ.
6 Iacob Ioſeph filio ſuo. * Erat autem ibi 33.d.19.
fons Iacob. Ieſus ergo fatigatus ex itine- & 48.
re, ſedebat ſic ſupra fontẽ. Hora erat qua- d.22.
7 ſi ſexta. * Venit mulier de Samaria hau- Ioſ. 24.
rire aquã. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. g.32.
(* Diſcipuli

(* Diſcipuli enim eius abierant in ciui- 8
tatem vt cibos emerent.) * Dicit ergo ei 9
mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iu- B
dæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum
mulier Samaritana? non enim coutuntur
Iudæi Samaritanis. * Reſpondit Ieſus, & 10
dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt,
qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forſitan
petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vi-
uam.* Dicit ei mulier: Domine, neque in 11
quo haurias habes, & puteus altus eſt:
vnde ergo habes aquam viuam? * Num- 12
quid tu maior es patre noſtro Iacob, qui
dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, &
filij eius, & pecora eius? * Reſpondit Ie- 13
ſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua
hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex
aqua, quam ego dabo ei, nõ ſitiet in æter-
num: *ſed aqua, quam ego dabo ei, fiet in 14
eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.
*Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi 15
hanc aquam, vt non ſitiam, neque veniam C
huc haurire. * Dicit ei Ieſus: Vade, voca 16
virum tuum, & veni huc. *Reſpondit mu- 17
lier, & dixit: Non habeo virum: Dicit ei
Ieſus: Bene dixiſti, quia nõ habeo virum:
* quinque enim viros habuiſti; & nunc 18
quem habes: non eſt tuus vir: hoc verè di-
xiſti. * Dicit ei mulier: Domine, video 19
quia Propheta es tu. * Patres noſtri in 20
monte hoc adorauerunt, & vos dicitis,
‖ Deu. 12. a.6. ‖ quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adorare
oportet.* Dicit ei Ieſus: Mulier crede mi- 21
hi, quia venit hora, quando neque in mõ-
te hoc, neq; in Ieroſolymis adorabitis Pa-
‖ 4. Reg. 17. g.41 trem. * ‖ Vos adoratis quod neſcitis: nos 22
adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iu-
dæis eſt. * Sed venit hora, & nunc eſt, 23
quando veri adoratores adorabũt Patrem
in ſpiritu & veritate. Nam & Pater tales D
‖ 2. Cor. 3. d.17. quærit, qui adorent eum. * ‖ Spiritus eſt 24
Deus: & eos, qui adorant eum, in ſpiritu
& veritate oportet adorare.. * Dicit ei 25
mulier: Scio quia Meſſias venit (qui dici-
tur Chriſtus) cùm ergo venerit ille, nobis
annunciabit omnia. * Dicit ei Ieſus: Ego 26
ſum, qui loquor tecũ. *Et continuò vene- 27
runt diſcipuli eius: & mirabantur quia
cum muliere loquebatur. Nemo tamen
dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum
ea? *Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, 28
& abiit in ciuitatem, & dicit illis homi-
nibus: * Venite, & videte hominem, qui 29
dixit mihi omnia quæcumque feci: num-
quid ipſe eſt Chriſtus? * Exierunt ergo 30
de ciuitate, & veniebant ad eum.* Inter- 31
eà rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rab-
bi, manduca.*Ille autem dicit eis: Ego ci- 32
bum habeo mãducare, quem vos neſcitis.
* Dicebant ergo diſcipuli ad inuicem: 33
Numquid aliquis attulit ei manducare? E
* Dicit eis Ieſus: Meus cibus eſt, vt faciam 34
voluntatem eius, qui miſit me, vt perficiã
opus eius.*Nonne vos dicitis, quòd adhuc 35
quattuor menſes ſunt, & meſſis venit?
Ecce dico vobis: Leuate oculos veſtros, &
videte regiones, ‖ quia albæ ſunt iam ad ‖ Matth. 9. d.37. Luc. 10. a.2.
36 meſſem.*Et qui metit, mercedem accipit,
& congregat fructum in vitam æternam:
vt, & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui
37 metit. * In hoc enim eſt verbum verum:
quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui
38 metit. * Ego miſi vos metere quod vos
non laboraſtis: alij laborauerunt, & vos
39 in labores eorum introiſtis. * Ex ciuitate
autem illa multi crediderunt in eum Sa-
maritanorum, propter verbum mulieris
teſtimonium perhibẽtis: Quia dixit mihi
40 omnia quæcumque feci. * Cùm veniſſent
F ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eũ
vt ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.
41 * Et multo plures crediderunt in eum
42 propter ſermonem eius. * Et mulieri di-
cebant: Quia iam non propter tuam lo-
quelam credimus: ipſi enim audiuimus, &
ſcimus, quia hic eſt verè Saluator mundi.
43 * Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit
44 in Galilæam.* ‖ Ipſe enim Ieſus teſtimo- ‖ Matth. 13. g.57. Mar. 6. a.4. Luc. 4. c.24.
nium perhibuit, quia propheta in ſua pa-
45 tria honorem non habet.*‖Cùm ergo ve-
niſſet in Galilæam, exceperunt eum Ga-
lilæi, cùm omnia vidiſſent quæ fecerat
Ieroſolymis in die feſto: & ipſi enim ve-
46 nerãt ad diem feſtum.*Venit ergo iterum ‖ Matth. 4. d.12. Mar. 1. b.14. Luc. 4. c.14. Sup. 2. a.9.
in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum.
Et erat quidam regulus, cuius filius infir-
47 mabatur Capharnaum.* Hic cùm audiſ-
G ſet quia Ieſus aduenirer à Iudæa in Ga-
lilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt
deſcenderet, & ſanaret filium eius: inci-
48 piebat enim mori. * Dixit ergo Ieſus ad
eum: Niſi ſigna & prodigia videritis, non
49 creditis. * Dicit ad eum regulus: Domi-
ne, deſcende priùs quàm moriatur filius
50 meus. * Dicit ei Ieſus: Vade, filius
tuus viuit. Credidit homo ſermoni,
51 quem dixit ei Ieſus, & ibat. * Iam au-
tem eo deſcendente, ſerui occurrerunt ei,
& nunciauerunt dicentes, quia filius
52 eius viueret. * Interrogabat ergo horã ab
eis, in qua meliùs habuerit. Et dixerunt
ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum
53 febris. * Cognouit ergo pater, quia illa
hora erat, in qua dixit ei Ieſus: Filius
tuus viuit: & credidit ipſe, & domus
54 eius tota.*Hoc iterum ſecundum ſignum
fecit Ieſus, cum veniſſet à Iudæa in Gali-
læam.

CAP. V.

1 POſt hæc erat feſtus dies Iudæorum, Leui. 23. a.5. Deu. 16. a.1.
2 & aſcendit Ieſus Ieroſolymam. * Eſt
A autem Ieroſolymis probatica piſcina,
quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida,
3 quinque porticus habens. * In his iace-
bat multitudo magna languentium, cæ-
corum, claudorũ, aridorum, expectãtium
4 aquæ motum. * Angelus autem Domi-
ni deſcendebat ſecundùm tempus in pi-
ſcinam: & mouebatur aqua. Et qui prior
deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem
aquæ, ſanus fiebat à quacumque detine-
5 batur infirmitate. * Erat autem quidam

Digitized by Google

homo ibi, triginta & octo annos habens
in infirmitate ſua. * Hunc cùm vidiſſet 6
Ieſus iacentem, & cognouiſſet quia iam B
multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſa-
nus fieri? * Reſpondit ei languidus: Domi- 7
ne, hominem non habeo, vt cùm turbata
fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum
venio enim ego, alius ante me deſcendit.
* Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatum 8
tuum, & ambula. * Et ſtatim ſanus factus 9
eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum,
& ambulabat. Erat autem ſabbatũ in die
illo. * Dicebant ergo Iudæi illi qui ſana- 10
‖ Exo. 20. b. 11 Ier. 17. c. 24. tus fuerat: ‖ Sabbatum eſt, non licet tibi
tollere grabatum tuum. * Reſpondit eis: 11
Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tol-
le grabatum tuum, & ambula. * Interro- 12
gauerunt ergo eum: Quis eſt ille homo,
qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, &
ambula? * Is autem, qui ſanus fuerat, ef- 13
fectus, neſciebat quis eſſet. Ieſus enim de-
clinauit à turba conſtituta in loco. * Po- 14
ſtea inuenit eum Ieſus in templo, & dixit C
illi: Ecce ſanus factus es: iã noli peccare,
ne deterius tibi aliquid contingat. * Abiit 15
ille homo, & nunciauit Iudæis quia Ie-
ſus eſſet, qui fecit eum ſanum. * Propter- 16
ea perſequebantur Iudæi Ieſum, quia hæc
faciebat in ſabbato. * Ieſus autem reſpon- 17
dit eis: Pater meus vſque modò opera-
tur, & ego operor. * Propterea ergo magis 18
quærebant eum Iudæi interficere: quia
non ſolùm ſoluebat ſabbatum, ſed & pa-
trem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe fa-
ciens Deo. Reſpondit itaque Ieſus, & di-
xit eis: * Amen, amen dico vobis, non 19
poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi
quod viderit Patrem facientem: quæcum-
que enim ille fecerit, hæc & Filius ſimi-
liter facit. * Pater enim diligit Filium, 20
& omnia demonſtrat ei, quæ ipſe fa- D
cit: & maiora his demonſtrabit ei ope-
ra, vt vos miremini. * Sicut enim Pater 21
ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & Fi-
lius, quos vult, viuificat. * Neque enim 22
Pater iudicat quemquam: ſed omne iu-
dicium dedit Filio, vt omnes honori- 23
ficent Filium, ſicut honorificant Patrem.
qui non honorificat Filium, non hono-
rificat Patrem, qui miſit illum. * Amen, 24
amen dico vobis, quia qui verbum meum
audiuit, & credit ei qui miſit me, habet
vitam æternam, & in iudicium non
venit, ſed tranſit à morte in vitam.
* Amen, amen dico vobis, quia venit ho- 25
ra, & nunc eſt, quando mortui audient
vocem Filij Dei: & qui audierint, vi-
uent. * Sicut enim Pater habet vitam in 26
ſemetipſo: ſic dedit & Filio habere vi- E
tam in ſemetipſo: * & poteſtatem dedit 27
ei iudicium facere, quia Filius hominis
eſt. * Nolite mirari hoc, quia venit ho- 28
‖ Matt. 25. d. 46. ra, in qua omnes, qui in monumentis
ſunt, audient vocem Filij Dei: * ‖ & 29
procedent qui bona fecerunt, in reſurre-
ctionem vitæ: qui verò mala egerunt, in
30 reſurrectionem iudicij. * Non poſſum
ego a meipſo facere quidquam. Sicut au-
dio, iudico: & iudicium meum iuſtum eſt:
quia non quæro voluntatem meam, ſed
31 voluntatem eius, qui miſit me. * Si ego
teſtimoniũ perhibeo de meipſo, teſtimo-
32 nium meum non eſt verum. * ‖ Alius eſt, ‖ Matt. 3. d. 17. Sup. 1. c. 15.
qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio
quia verum eſt teſtimonium, quod perhi-
33 bet de me. * Vos miſiſtis ad Ioannem: &
F teſtimonium perhibuit veritati. * Ego au-
34 tem nõ ab homine teſtimonium accipio:
35 ſed hæc dico vt vos ſalui ſitis. * Ille erat
lucerna ardens, & lucens. Vos autem vo-
luiſtis ad horam exultare in luce eius.
36 * Ego autem habeo teſtimonium maius
Ioanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pa-
ter vt perficiam ea; ipſa opera, quæ ego
facio, teſtimonium perhibent de me, quia
37 Pater miſit me: * & qui miſit me Pater,
‖ ipſe teſtimonium perhibuit de me: neq;
vocem eius vnquam audiſtis, ‖ neque ‖ Matt. 3. d. 17. & 17. a. 5.
38 ſpeciem eius vidiſtis. * & verbum eius non
habetis in vobis manens: quia quem miſit
39 ille, huic vos non creditis. * Scrutamini ‖ Deu. 4. b. 12.
G Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam
æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſti-
40 monium perhibent de me: * & non vul-
41 tis venire ad me vt vitam habeatis. * Cla-
42 ritatem ab hominibus non accipio. * Sed
cognoui vos, quia dilectionem Dei non
43 habetis in vobis. * Ego veni in nomine
Patris mei, & non accipitis me: ſi alius
venerit in nomine ſuo, illum accipietis.
44 * Quomodo vos poteſtis credere, qui glo- ‖ 1. Cor. 4. a. 3.
riam ab inuicem accipitis; ‖ & gloriam,
45 quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis? * No-
lite putare quia ego accuſaturus ſim vos
apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes,
46 in quo vos ſperatis. * Si enim crederetis
Moyſi, crederetis forſitan & mihi: ‖ de ‖ Gen. 3. c. 15. 22. d. 18. 49. b. 10. Deu. 18. c. 15.
47 me enim ille ſcripſit. * Si autem illius li-
teris non creditis: quomodo verbis meis
credetis?

CAP. VI.

1 POſt ‖ hæc abiit Ieſus trans mare Ga-
2 lilææ, quod eſt Tiberiadis: * & ſe- ‖ Mat. 14. b. 13 Mar. 6. c. 32. Luc. 9. b. 10.
A quebatur eum multitudo magna, quia
videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his
3 qui infirmabãtur. * Subiit ergo in mõtem
Ieſus: & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.
4 * Erat autem proximum Paſcha, dies fe-
5 ſtus Iudæorum. * Cùm ſubleuaſſet ergo
oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo
maxima venit ad eum, dixit ad Philip-
pum: Vnde ememus panes, vt mandu-
6 cent hi? * Hoc autem dicebat tentans
eum: ipſe enim ſciebat quid eſſet factu-
7 rus. * Reſpondit ei Philippus: Ducento-
rum denariorum panes non ſufficiũt eis,
vt vnuſquiſque modicum quid accipiat.
8 * Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, An-
9 dreas frater Simonis Petri: * Eſt puer vnꝰ
hic, qui habet quinque panes ordeaceos,
& duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter
10 tantos? * Dixit ergo Ieſus: Facite homi-
nes

Digitized by Google

nes diſcumbere. Erat autem fœnum mul- B
tum in loco. Diſcubuerunt ergo viri, nu-
mero quaſi quinque millia.* Accepit er- 11
go Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, di-
ſtribuit diſcumbẽtibus: ſimiliter & ex pi-
ſcibus quantum volebant *Vt autem im- 12
pleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite
quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant.
*Collegerũt ergo, & impleuerunt duode- 13
cim cophinos fragmentorum, ex quinque
panibus ordeaceis, quæ ſuperfuerunt his
qui mãducauerant. *Illi ergo homines cũ 14
vidiſſent quòd Ieſus fecerat ſignum, dice-
bant: Quia hic eſt verè propheta, qui ven-
turus eſt in mundum. * Ieſus ergo cùm 15
cognouiſſet, quia venturi eſſent vt rape-
‖ Matth. rent eum, & facerent eum regem, ‖ fugit
14.c.23 iterum in montem ipſe ſolus.* Vt autem 16
Mar. 6. ſerò factum eſt, deſcenderũt diſcipuli eius
f.46. ad mare. * Et cùm aſcendiſſent nauim, 17
venerunt trans mare in Capharnaum: &
tenebræ iam factæ erant: & non venerat
ad eos Ieſus. * Mare autem, vento magno 18
flante, exurgebat. *Cùm remigaſſent ergo 19
quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta, C
vident Ieſum ambulantem ſupra mare,
& proximum naui fieri, & timuerunt.
Ille autẽ dicit eis: Ego ſum, nolite time- 20
re. * Voluerunt ergo accipere eum in na- 21
uim: & ſtatim nauis fuit ad terrã, in quam
ibant. *Altera die, turba quæ ſtabat trans 22
mare, vidit quia nauicula alia non erat
ibi niſi vna, & quia non introiſſet cum
diſcipulis ſuis Ieſus in nauim, ſed ſoli
diſcipuli eius abiiſſent:* aliæ verò ſuper- 23
uenerunt naues à Tiberiade, iuxta locum
vbi manducauerant panem, gratias agẽte
Domino. * Cùm ergo vidiſſet turba quia 24
Ieſus non eſſet ibi, neque diſcipuli eius,
aſcenderunt in nauiculas, & venerunt
Capharnaum quærentes Ieſum. * Et cùm 25
inueniſſent eum trans mare, dixerunt ei:
Rabbi, quando huc veniſti? * Reſpondit 26
eis Ieſus, & dixit: Amen, amen dico vo-
bis: quæritis me, non quia vidiſtis ſigna,
ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſa-
turati eſtis. * Operamini non cibum qui 27
perit, ſed qui permanet in vitam æternã, D
‖ Sap.1. quem Filius hominis dabit vobis.‖ Hunc
c.32. enim Pater ſignauit Deus.* Dixerunt er- 28
Matt.3. go ad eum: Quid faciemus vt operemur
d.17.& opera Dei? * Reſpondit Ieſus, & dixit eis: 29
17.a.5. * Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum
‖ Ioan.3 quem miſit ille.* Dixerunt ergo ei: Quod 30
a.23. ergo tu facis ſignum vt videamus, & cre-
damus tibi? quid operaris? * Patres noſtri 31
manducauerunt manna in deſerto, ſicut
‖ Exod. ſcriptum eſt: ‖ Panem de cælo dedit eis
16.c.14 manducare. * Dixit ergo eis Ieſus: Amen, 32
Num. amen dico vobis: Non Moyſes dedit vo-
11.b.7. bis panem de cælo, ſed Pater meus dat
Pſal.7 vobis panem de cælo verum. *Panis enim 33
c.24. Dei eſt, qui de cælo deſcendit, & dat
Sap.16. vitam mundo. * Dixerunt ergo ad eum: 34
c.20. Domine, ſemper da nobis panem hunc.
* Dixit autem eis Ieſus: Ego ſum panis 35

vitæ: ‖ qui venit ad me, non eſuriet: & qui ‖ Eccl.
36 credit in me, non ſitiet vmquam. * Sed 24.c.29.
dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non cre-
37 ditis.* Omne quod dat mihi Pater, ad me
veniet: & eum, qui venit ad me, non eii-
38 ciam foras: *quia deſcendi de cælo, nõ vt
faciam volũtatem meam, ſed voluntatem
39 eius qui miſit me. * Hæc eſt autem vo-
E luntas eius, qui miſit me, Patris: vt o-
mne, quod dedit mihi, non perdam ex eo,
ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.
40 *Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui
miſit me: vt omnis, qui videt Filium, &
credit in eum, habeat vitam æternam, &
ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.
41 * Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia
dixiſſet: Ego ſum panis viuus, qui de cælo
42 deſcendi, * & dicebant: ‖ Nonne hic eſt ‖ Matth.
Ieſus filius Ioſeph, cuius nos nouimus 13.g.55.
patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit
43 hic: Quia de cælo deſcendi? *Reſpondit er-
go Ieſus, & dixit eis: Nolite murmurare
44 in inuicem: * nemo poteſt venire ad me,
niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum: &
ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.
45 *Eſt ſcriptum in Prophetis: ‖ Et erunt o- ‖ Iſa.54
mnes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à c.13.
46 Patre, & didicit, venit ad me.* Non quia
F Patrem vidit quiſquam, ‖ niſi is, qui eſt à ‖ Matth
47 Deo, hic vidit Patrem.* Amen, amen dico 11.d.27
vobis: Qui credit in me, habet vitam ęter-
48 nam.* Ego ſum panis vitæ.* ‖ Patres ve- ‖ Exo.
49 ſtri manducauerunt manna in deſerto, & 16.c.13
50 mortui ſunt. * Hic eſt panis de cælo de-
ſcendens: vt ſi quis ex ipſo manducauerit,
51 non moriatur.* Ego ſum panis viuus, qui
52 de cælo deſcendi. * Si quis manducauerit
ex hoc pane, viuet in æternum: & panis,
quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi
53 vita.* Litigabant ergo Iudæi ad inuicem,
dicentes: Quomodo poteſt hic nobis car-
54 nem ſuam dare ad manducandum? *Dixit
ergo eis Ieſus: Amen amẽ dico vobis: Niſi
manducaueritis carnem Filij hominis, &
biberitis eius ſanguinem, non habebitis
55 vitam in vobis. * Qui manducat meam
carnem, & bibit meum ſanguinem, habet
vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum
56 in nouiſſimo die.* ‖ Caro enim mea, verè ‖ 1.Cor.
eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus. 11.f.27.
57 * qui manducat meam carnem, & bibit
meum ſanguinem, in me manet, & ego in
58 illo.* Sicut miſit me viuens Pater, & ego
viuo propter Patrem: & qui manducat
59 me, & ipſe viuet propter me.* Hic eſt pa-
nis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut mã-
ducauerunt patres veſtri manna, & mor-
tui ſunt. *Qui manducat hunc panem, vi-
60 uet in æternum. * Hæc dixit in ſynagoga
61 docens, in Capharnaum.* Multi ergo au-
G dientes ex diſcipulis eius, dixerunt: Durus
eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?
62 * Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum,
quia murmurarent de hoc diſcipuli eius, ‖ Sup.3
63 dixit eis: Hoc vos ſcandalizat? * Si ergo c.13.
videritis ‖ Filium hominis aſcendentem

Digitized by Google

vbi erat priùs? * Spiritus eſt, qui viuifi- 64
cat: caro non prodeſt quidquam. verba,
quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus &
vita ſunt. * Sed ſunt quidam ex vobis, qui 65
non credunt. Sciebat enim ab initio Ieſus
qui eſſent non credentes, & quis traditu-
rus eſſet eum. * Et dicebat: Propterea di- 66
xi vobis, quia nemo poteſt venire ad me,
niſi fuerit ei datum à Patre meo. * Ex 67
hoc multi diſcipulorum eius abierunt re-
trò: & iam non cum illo ambulabant.
*Dixit ergo Ieſus ad duodecim: Numquid 68
& vos vultis abire? * Reſpondit ergo ei 69
Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus?
‖ Matth. 16. c. 16. Mar. 8. c. 29. Luc. 9. b. 20. verba vitæ æternæ habes. * ‖ & nos cre- 70
didimus, & cognouimus, quia tu es Chri-
ſtus Filius Dei. * Reſpondit ei Ieſus: Non- 71
ne ego vos duodecim elegi: & ex vobis
vnus diabolus eſt? * Dicebat autem Iudam 72
Simonis Iſcariotem: hic enim erat tra-
diturus eum, cùm eſſet vnus ex duode-
cim.

CAP. VII.

POſt hæc autem ambulabat Ieſus in 1
Galilæam, non enim volebat in Iu- A
dæam ambulare, quia quærebant eum
Iudæi interficere. * Erat autem in proxi- 2
‖ Leu. 23. f. 34. mo dies feſtus Iudæorum, ‖ Scenopegia.
* Dixerunt autem ad eum fratres eius: 3
Tranſi hinc, & vade in Iudæam, vt & di-
ſcipuli tui videant opera tua, quæ facis.
* Nemo quippe in occulto quid facit, & 4
quærit ipſe in palam eſſe: ſi hæc facis,
manifeſta teipſum mundo. * Neque enim 5
fratres eius credebant in eum. * Dicit er- 6
go eis Ieſus: Tempus meum nondum ad-
uenit: tempus autem veſtrum ſemper eſt
paratum. * Non poteſt mundus odiſſe vos: 7
me autem odit: quia ego teſtimoniũ per-
hibeo de illo, quòd opera eius mala ſunt.
* Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego 8
autem non aſcẽdo ad diem feſtum iſtum: B
quia meum tempus nondum impletum
eſt. * Hæc cùm dixiſſet, ipſe mãſit in Ga- 9
lilæa. * Vt autem aſcenderunt fratres 10
eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum
non manifeſtè, ſed quaſi in occulto. * Iu- 11
dæi ergo quærebant eum in die feſto, &
dicebant: Vbi eſt ille? * Et murmur mul- 12
tum erat in turba de eo. Quidam enim
dicebant: Quia bonus eſt. Alij autem di-
cebant: Non, ſed ſeducit turbas. * Nemo 13
tamen palàm loquebatur de illo, propter
metum Iudæorum. * Iam autem die fe- 14
ſto mediante, aſcendit Ieſus in templum,
& docebat. * Et mirabantur Iudæi, dicen- 15
tes: Quomodo hic litteras ſcit, cùm non
didicerit? * Reſpõdit eis Ieſus, & dixit: Mea 16
doctrina non eſt mea, ſed eius, qui miſit
me. * Si quis voluerit voluntatem eius 17
facere: cognoſcet de doctrina, vtrùm ex C
Deo ſit, an ego à me ipſo loquar. * Qui à 18
‖ Exod. 24. a. 3. [illegible] ſemetipſo loquitur, gloriam propriam
quærit: qui autem quærit gloriã eius, qui
miſit eũ, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo
non eſt. * ‖ Nonne Moyſes dedit vobis le- 19
20 gem: & nemo ex vobis facit legem? * Quid
me quæritis interficere? Reſpondit turba,
& dixit: Dæmonium habes: quis te quærit
21 interficere? * Reſpondit Ieſus, & dixit eis:
22 Vnũ opus feci, & omnes miramini. * Pro- ‖ Leu. 12. a. 3.
pterea ‖ Moyſes dedit vobis circumciſio-
nem, (non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex pa- ‖ Gen. 17. b. 10.
tribus) & in ſabbato circumciditis homi-
23 nem. * Si circumciſionem accipit homo in
D ſabbato, vt non ſoluatur lex Moyſi: mihi
indignamini quia totum hominem ſanũ
24 feci in ſabbato? * ‖ Nolite iudicare ſecun- ‖ Deu. 1. c. 16.
dùm faciem, ſed iuſtum iudicium indica-
25 te. * Dicebant ergo quidam ex Ieroſoly-
mis: Nonne hic eſt, quem quærunt interfi-
26 cere? * Et ecce palàm loquitur, & nihil ei
dicunt. Numquid verè cognouerunt prin-
27 cipes quia hic eſt Chriſtus? * Sed hunc ſci-
mus vnde ſit; Chriſtus autem cùm vene-
28 rit, nemo ſcit vnde ſit. * Clamabat ergo
Ieſus in templo docens, & dicens: Et me
ſcitis, & vnde ſim ſcitis: & à me ipſo non
veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos
29 neſcitis. * Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum,
30 & ipſe me miſit. * Quærebant ergo eum
E apprehẽdere: & nemo miſit in illum ma-
31 nus, quia nondum venerat hora eius. * De
turba autem multi crediderunt in eum,
& dicebant: Chriſtus cùm venerit, num-
quid plura ſigna faciet quàm quæ hic fa-
32 cit? * Audierunt Phariſæi turbam mur-
murantem de illo hæc: & miſerunt Prin-
cipes & Phariſæi miniſtros, vt apprehen-
33 derent eum. * Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc
modicum tempus vobiſcum ſum: & vado
34 ad eum, qui me miſit. * ‖ Quæretis me, & ‖ Inf. 13. d. 33.
non inuenietis: & vbi ego ſum, vos non
35 poteſtis venire. * Dixerunt ergo Iudæi ad
ſemetipſos: Quò hic iturus eſt, quia non
inueniemus eum? numquid in diſperſio-
nem Gentium iturus eſt, & docturus
36 Gentes? * Quis eſt hic ſermo, quem dixit:
F Quæretis me, & non inuenietis: & vbi
37 ſum ego, vos non poteſtis venire? * In
nouiſſimo autem ‖ die magno feſtiuita- ‖ Leu. 23. f. 36.
tis, ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens: Si
38 quis ſitit, veniat ad me, & bibat. * ‖ Qui ‖ Deu. 18. c. 15.
credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumi-
39 na de ventre eius fluent aquæ viuæ. * Hoc Ioel. 2. g. 28.
autem dixit de Spiritu, quem accepturi
erant credentes in eum: nondum enim Act. 2. c. 17.
erat Spiritus datus, quia Ieſus nondum
40 erat glorificatus. * Ex illa ergo turba, cùm
audiſſent hos ſermones eius, dicebãt: Hic
41 eſt verè propheta. * Alij dicebant: Hic
eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant:
Numquid à Galilæa venit Chriſtus?
42 * ‖ Nonne Scriptura dicit: Quia ex ſemi- ‖ Mich. 5. a. 2.
ne Dauid, & de Bethlehem caſtello, vbi Matt. 2. a. 6.
43 erat Dauid, venit Chriſtus? * Diſſenſio
itaque facta eſt in turba propter eum.
44 * Quidam autem ex ipſis volebant appre-
G hendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum
45 manus. * Venerunt ergo miniſtri ad Pon-
tifices, & Phariſæos. Et dixerunt eis illi:
46 Quare non adduxiſtis illum? * Reſponde-
runt

Digitized by Google

runt miniſtri: Numquam ſic locutus eſt
homo, ſicut hic homo. * Reſponderunt 47
ergo eis Phariſæi: Numquid & vos ſe-
ducti eſtis? * Numquid ex principibus 48
aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis?
* ſed turba hæc, quæ non nouit legem, 49
maledicti ſunt. * Dixit Nicodemus ad 50
‖ Sup 3. a. 2. eos, ‖ ille qui venit ad eum nocte, qui
vnus erat ex ipſis: * Numquid lex noſtra 51
iudicat hominem, niſi prius audierit ab
‖ Deut. 17. b. 8. & 19. b. 15 ipſo, ‖ & cognouerit quid faciat? * Re- 52
ſponderunt, & dixerunt ei: Numquid &
tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, &
vide quia à Galilæa propheta non ſurgit.
* Et reuerſi ſunt vnuſquiſque in domum 53
ſuam.

CAP. VIII.

IEſus autem perrexit in montem Oli- 1
ueti: * & diluculo iterum venit in tem- 2
plum, & omnis populus venit ad eum, & A
ſedens docebat eos. * Adducunt autem 3
Scribæ, & Phariſæi, mulierem in adulte-
rio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in
medio, * & dixerunt ei: Magiſter, hæc 4
mulier modò deprehenſa eſt in adulterio.
‖ Leu. 20. a. 10 * ‖ In lege autem Moyſes mandauit no- 5
bis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid
dicis? * Hoc autem dicebant tentantes 6
eum, vt poſſent accuſare eum. Ieſus au-
tem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat
in terra. * Cùm ergo perſeuerarent 7
interrogantes eum, erexit ſe, & dixit eis:
‖ Deut. 17. b. 17 ‖ Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus
in illam lapidem mittat. * Et iterum ſe 8
inclinans, ſcribebat in terra. * Audientes 9
autem vnus poſt vnum exibant, incipien-
tes à ſenioribus: & remanſit ſolus Ieſus,
& mulier in medio ſtans. * Erigens au- 10
tem ſe Ieſus, dixit ei: Mulier, vbi ſunt, qui
te accuſabant, nemo te condemnauit?
* Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem 11
Ieſus: Nec ego te condemnabo. Vade, & B
iam ampliùs noli peccare. * Iterum ergo 12
‖ 1 Ioan. 1. b. 5. locutus eſt eis Ieſus, dicens: ‖ Ego ſum
lux mundi: qui ſequitur me, non am-
bulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
* Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo 13
teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum
non eſt verum. * Reſpondit Ieſus, & 14
dixit eis: Et ſi ego teſtimonium perhi-
beo de me ipſo, verum eſt teſtimonium
meum: quia ſcio vnde veni, & quò vado:
vos autem neſcitis vnde venio, aut quò
vado. * Vos ſecundùm carnem iudicatis: 15
ego non iudico quemquam: * & ſi iu- 16
dico ego, iudicium meum verum eſt, quia
‖ Deut. 17. b. 6. & 19. c. 15. Matth. 18. b. 16. 2. Cor. 13. a. 1. Hebr. 10. e. 20. ſolus non ſum; ſed ego, & qui miſit me,
Pater. * Et in lege veſtra ſcriptum eſt, 17
‖ quia duorum hominum teſtimonium
verum eſt. * Ego ſum, qui teſtimonium 18
perhibeo de me ipſo: & teſtimonium per-
hibet de me, qui miſit me, Pater. * Di- 19
cebant ergo ei: Vbi eſt Pater tuus? Re-
ſpondit Ieſus: Neque me ſcitis, neque Pa-
trem meum: ſi me ſciretis, forſitan & Pa-
trem meum ſciretis. * Hæc verba locutus 20
C eſt Ieſus in gazophylacio, docens in tem-
plo: & nemo apprehendit eum, quia nec-
21 dum venerat hora eius. * Dixit ergo ite-
rum eis Ieſus: Ego vado, & quæretis me,
& in peccato veſtro moriemini. Quò e-
22 go vado, vos non poteſtis venire. * Dice-
bant ergo Iudæi: Numquid interficiet ſe-
metipſum, quia dixit: Quò ego vado, vos
23 non poteſtis venire? * Et dicebat eis: Vos
de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum.
Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum
24 de hoc mundo. * Dixi ergo vobis, quia
moriemini in peccatis veſtris: ſi enim
non credideritis quia ego ſum, moriemini
25 in peccato veſtro. * Dicebant ergo ei:
Tu quis es? Dixit eis Ieſus: Principium,
26 qui & loquor vobis. * Multa habeo de
vobis loqui, & iudicare, ſed qui me miſit,
verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc
27 loquar in mundo. * Et non cognouerunt
28 quia Patrem eius dicebat Deum. * Dixit
ergo eis Ieſus: Cùm exaltaueritis Filium
hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, ‖ Rom. 3. a. 4.
& à meipſo facio nihil, ‖ ſed ſicut do-
29 cuit me Pater, hæc loquor: * & qui me
D miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſo-
lum: quia ego, quæ placita ſunt ei, facio
30 ſemper. * Hæc illo loquente, multi credi-
31 derunt in eum. * Dicebat ergo Ieſus ad
eos, qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos
manſeritis in ſermone meo, verè diſci-
32 puli mei eritis: * & cognoſcetis verita-
33 tem, & veritas liberabit vos. * Reſpon-
derunt ei: Semen Abrahæ ſumus, & ne-
mini ſeruiuimus vmquam, quomodo tu
34 dicis: Liberi eritis? * Reſpondit eis Ieſus:
Amen, amen dico vobis: ‖ quia omnis ‖ Rom. 6. c. 15. 2. Pet. 2. d. 19.
qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.
35 * ſeruus autem non manet in domo in
æternum: filius autem manet in æter-
36 num. * ſi ergo vos filius liberauerit, verè
37 liberi eritis. * Scio quia filij Abrahæ eſtis:
E ſed quæritis me interficere, quia ſermo
38 meus non capit in vobis. * Ego quod vidi
apud Patrem meum, loquor: & vos quæ
39 vidiſtis apud patrem veſtrû, facitis. * Re-
ſponderunt, & dixerunt ei: pater noſter
Abraham eſt. Dicit eis Ieſus: Si filij Abra-
40 hæ eſtis, opera Abrahæ facite. * Nunc
autem quæritis me interficere, homi-
nem, qui veritatem vobis locutus ſum,
quam audiui à Deo: hoc Abraham non
41 fecit. * Vos facitis opera patris veſtri.
Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione
non ſumus nati: vnum patrem habemus
42 Deum. * Dixit ergo Ieſus: Si Deus pater
veſter eſſet, diligeretis vtique me: ego
enim ex Deo proceſſi, & veni: neque
enim à me ipſo veni, ſed ille me miſit.
43 * Quare loquelam meam non cognoſci-
tis? Quia non poteſtis audire ſermonem
44 meum. * ‖ Vos ex patre diabolo eſtis, & ‖ 1 Ioan. 3. b. 8.
deſideria patris veſtri vultis facere. ille
homicida erat ab initio, & in veritate
F non ſtetit: quia non eſt veritas in eo. cùm
loquitur mendacium, ex propriis loqui-

Digitized by Google

tur, quia mendax eſt, & pater eius. * Ego 45
autem ſi veritatem dico, non creditis
mihi. * Quis ex vobis arguet me de pec- 46
cato? Si veritatem dico vobis, quare non
¶ 1. Ioan. 4. a. 6. creditis mihi? * Qui ex Deo eſt, verba 47
Dei audit. Propterea vos non auditis,
quia ex Deo non eſtis. * Reſponderunt 48
ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene
dicimus nos, quia Samaritanus es tu, &
dæmonium habes? * Reſpondit Ieſus: 49
Ego dæmonium non habeo: ſed hono-
rifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis
me. * Ego autem non quæro gloriam 50
meam: eſt qui quærat, & iudicet. * Amen, 51
amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum
ſeruauerit, mortem non videbit in æter-
num. * Dixerunt ergo Iudæi: Nunc 52
cognouimus quia dæmonium habes. G
Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu
dicis: Si quis ſermonem meum ſeruaue-
rit, non guſtabit mortem in æternum.
* Numquid tu maior es patre noſtro 53
Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ
mortui ſunt. Quem te ipſum facis? * Re- 54
ſpondit Ieſus: Si ego glorifico me ipſum,
gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui
glorificat me, quem vos dicitis quia Deus
veſter eſt, * & non cognouiſtis eum: ego 55
autem noui eum; Et ſi dixero quia non
ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax.
Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſeruo.
* Abraham pater veſter exultauit vt vi- 56
deret diem meum: vidit, & gauiſus eſt.
* Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quin- 57
quaginta annos nondum habes, & Abra-
ham vidiſti? * Dixit eis Ieſus: Amen, 58
amen dico vobis, antequam Abraham
fieret, ego ſum. * Tulerunt ergo lapides, 59
vt iacerent in eum: Ieſus autem abſcondit
ſe, & exiuit de templo.

CAP. IX.

ET præteriens Ieſus vidit hominem 1
cæcum à natiuitate: * & interro- 2
gauerunt eum diſcipuli eius: Rabbi, quis A
peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus
naſceretur? * Reſpondit Ieſus: Neque 3
hic peccauit, neque parentes eius: ſed
vt manifeſtentur opera Dei in illo. * Me 4
oportet operari opera eius, qui miſit me,
donec dies eſt: venit nox, quando nemo
poteſt operari. * quandiu ſum in mundo, 5
lux ſum mundi. * Hæc cùm dixiſſet, 6
expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo,
& liniuit lutum ſuper oculos eius, * & 7
dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloe B
(quod interpretatur Miſſus.) Abiit ergo,
& lauit & venit videns. * Itaque vicini, 8
& qui viderant eum priùs quia mendicus
erat, dicebant: Nonne hic eſt, qui ſedebat,
& mendicabat? Alij dicebant: Quia hic
eſt. * Alij autem: Nequaquam, ſed ſimilis 9
eſt ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum. 10
* Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt
tibi oculi? * Reſpondit: Ille homo, qui 11
dicitur Ieſus, lutum fecit: & vnxit oculos
meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria
Siloe, & laua. Et abij, & laui, & video.
12 * Et dixerunt ei: Vbi eſt ille? Ait: Neſcio.
13 * Adducunt eum ad Phariſæos, qui cæcus
14 fuerat. * Erat autem ſabbatum, quando
lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.
15 * Iterum ergo interrogabant eum Pha-
C riſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit
eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos,
16 & laui, & video. * Dicebant ergo ex
Phariſæis quidam: Non eſt hic homo à
Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Alij
autem dicebant: Quomodo poteſt homo
peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma
17 erat inter eos. * Dicunt ergo cæco iterum:
Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos
tuos? Ille autem dixit: Quia propheta eſt.
18 * Non crediderunt ergo Iudæi de illo,
quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vo-
19 cauerunt parentes eius, qui viderat: * &
D interrogauerunt eos, dicentes: Hic eſt
filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus
natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?
20 * Reſponderunt eis parentes eius, & dixe-
runt: Scimus quia hic eſt filius noſter, &
21 quia cæcus natus eſt: * quomodo autem
nunc videat, neſcimus: aut quis eius ape-
ruit oculos, nos neſcimus: ipſum inter-
rogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.
22 * Hæc dixerunt parentes eius, quoniam
E timebant Iudæos: iam enim conſpirauе-
rant Iudæi, vt ſi quis eum confiteretur
eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.
23 * Propterea parentes eius dixerunt: Quia
24 ætatem habet, ipſum interrogate. * Vo-
cauerunt ergo rurſum hominem, qui
fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam
Deo. nos ſcimus quia hic homo peccator
25 eſt. * Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt,
neſcio: vnum ſcio, quia cæcus cùm eſſem,
26 modò video. * Dixerunt ergo illi: Quid
fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?
27 * Reſpondit eis: Dixi vobis iam, & au-
diſtis: quid iterum vultis audire? num-
quid & vos vultis diſcipuli eius fieri?
28 * Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu
F diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi
29 diſcipuli ſumus. * Nos ſcimus quia Moyſi
locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus
30 vnde ſit. * Reſpondit ille homo, & dixit
eis: In hoc enim mirabile eſt, quia vos
neſcitis vnde ſit, & aperuit meos ocu-
31 los: * ſcimus autem quia peccatores
Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor
eſt, & voluntatem eius facit, hunc exau-
32 dit. * A ſæculo non eſt auditum, quia
33 quis aperuit oculos cæci nati. * Niſi eſſet
hic à Deo, non poterat facere quidquam.
34 * Reſponderunt, & dixerunt ei: In pec-
catis natus es totus, & tu doces nos? Et
35 eiecerunt eum foras. * Audiuit Ieſus quia
G eiecerunt eum foras: & cùm inueniſſet
eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?
36 * Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Do-
37 mine, vt credam in eum? * Et dixit ei
Ieſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur
38 tecum, ipſe eſt. * At ille ait: Credo, Do-
mine,

Digitized by Google

mime. Et procidens adorauit eum. * Et 39
dixit Ieſus: In iudicium ego in hunc mun
dum veni: vt qui non vident, videant, &
qui vident, cæci fiant. * Et audierunt 40
quidam ex Phariſæis, qui cum ipſo erant,
& dixerunt ei: Numquid & nos cæci ſu-
mus? * Dixit eis Ieſus: Si cæci eſſetis, 41
non haberetis peccatum. nunc verò di-
citis: Quia videmus. Peccatum veſtrum
manet.

CAP. X.

AMen, amen dico vobis: qui non intrat 1
per oſtium in ouile ouium, ſed aſcen- A
dit aliunde, ille fur eſt, & latro. * Qui 2
autem intrat per oſtium, paſtor eſt
ouium. * Huic oſtiarius aperit, & oues 3
vocem eius audiunt, & proprias oues
vocat nominatim, & educit eas.* Et cùm 4
proprias oues emiſerit, ante eas vadit, &
oues illum ſequuntur, quia ſciunt vocem
eius. * Alienum autem non ſequuntur, 5
ſed fugiunt ab eo: quia non nouerunt
vocem alienorum. * Hoc prouerbium 6
dixit eis Ieſus. Illi autem non cognoue- B
runt quid loqueretur eis. * Dixit ergo 7
eis iterum Ieſus: Amen, amen dico vobis,
quia ego ſum oſtium ouium. * Omnes 8
quotquot venerunt, fures ſunt, & la-
trones, & non audierunt eos oues. * Ego 9
ſum oſtium. Per me ſi quis introierit,
ſaluabitur: & ingredietur, & egredietur,
& paſcua inueniet. * Fur non venit niſi 10
vt furetur, & mactet, & perdat. Ego veni
vt vitam habeant, & abundantiùs ha-
‖ Iſa. 40 c. 11 beant. * Ego ſum paſtor bonus. ‖ Bonus 11
paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.
Ezech. * Mercenarius autem, & qui non eſt 12
34. c. 23. paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, vi- C
& 37. f. det lupum venientem, & dimittit oues, &
24. fugit: & lupus rapit, & diſpergit oues:
* mercenarius autem fugit, quia merce- 13
narius eſt, & non pertinet ad eum de
ouibus. * Ego ſum paſtor bonus: & cog- 14
noſco meas, & cognoſcunt me meæ.
‖ Matth. * ‖ Sicut nouit me Pater, & ego agnoſco 15
11. d. 27 Patrem: & animam meam pono pro oui-
Luc. 10. bus meis. * Et alias oues habeo, quæ non 16
d. 22. ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me ad- D
ducere, & vocem meam audient, & fiet
vnum ouile, & vnus paſtor. * Propterea 17
‖ Iſa. 53 me diligit Pater: ‖ quia ego pono ani-
e. 7. mam meam, vt iterum ſumam eam. * Ne- 18
mo tollit eam à me: ſed ego pono eam à
meipſo, & poteſtatem habeo ponendi
eam: & poteſtatem habeo iterum ſumen-
di eam; Hoc mandatum accepi à Patre
meo. * Diſſenſio iterum facta eſt inter 19
Iudæos propter ſermones hos. * Dicebant 20
autem multi ex ipſis: Dæmonium habet,
& inſanit: quid eum auditis? * Alij dice- 21
bant: Hæc verba non ſunt dæmonium ha-
‖ 1. Mac. bentis: numquid dæmonium poteſt cæco-
4. f. 56. rum oculos aperire? * ‖ Facta ſunt autem 22
& 59. Encænia in Ieroſolymis: & hiems erat.
* Et ambulabat Ieſus in templo, in por 23
ticu Salomonis. * Circumdederunt ergo 24
E eum Iudæi, & dicebant ei: Quouſque ani-
mam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic
25 nobis palam. * Reſpondit eis Ieſus: Lo-
quor vobis, & non creditis. opera, quæ
ego facio in nomine Patris mei, hæc
26 teſtimonium perhibent de me: * ſed vos
non creditis, quia non eſtis ex ouibus
27 meis. * Oues meæ vocem meam audiunt:
& ego cognoſco eas, & ſequuntur me:
28 * & ego vitam æternam do eis: & non
peribunt in æternum, & non rapiet eas
29 quiſquam de manu mea. * Pater meus
F quod dedit mihi, maius omnibus eſt: &
nemo poteſt rapere de manu Patris mei.
30 * Ego & Pater vnum ſumus. * Suſtulerunt
31 ergo lapides Iudæi, vt lapidarent eum.
32 * Reſpondit eis Ieſus: Multa bona opera
oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod
33 eorum opus me lapidatis? * Reſponde-
runt ei Iudæi: De bono opere non lapi-
damus te, ſed de blaſphemia: & quia tu
34 homo cùm ſis, facis teipſum Deum. * Re-
ſpondit eis Ieſus: Nónne ſcriptum eſt in
35 lege veſtra: ‖ quia Ego dixi, dij eſtis? * Si ‖ Pſal.
illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus 81. b. 6.
36 eſt, & non poteſt ſolui Scriptura: * quem
G Pater ſanctificauit, & miſit in mundum,
vos dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi,
37 Filius Dei ſum? * Si non facio opera Pa-
38 tris mei, nolite credere mihi. * Si autem
facio: & ſi mihi non vultis credere, ope-
ribus credite, vt cognoſcatis, & credatis
quia Pater in me eſt, & ego in Patre.
39 * Quærebant ergo eum apprehendere: &
40 exiuit de manibus eorum. * Et abiit ite-
rum trans Iordanem, in eum locum, vbi
erat Ioannes baptizans primùm: & man-
41 ſit illic. * Et multi venerunt ad eum, &
dicebant: Quia Ioannes quidem ſignum
42 fecit nullum. * Omnia autem quæcum-
que dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et
multi crediderunt in eum.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus
A à Bethania, de caſtello Mariæ, & Mar-
2 thæ ſororis eius. * (Maria autem erat,
‖ quæ vnxit Dominum vnguento, & ex- ‖ Matth.
terſit pedes eius capillis ſuis: cuius frater 26. a. 7.
3 Lazarus infirmabatur.) * Miſerunt ergo Inf. 12.
ſorores eius ad eum, dicentes: Domine, a. 3.
4 ecce quem amas infirmatur. * Audiens Luc. 7.
autem Ieſus dixit eis: Infirmitas hæc non f. 37.
eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glo-
5 rificetur Filius Dei per eam. * Diligebat
autem Ieſus Martham, & ſororem eius
6 Mariam, & Lazarum. * Vt ergo audiuit
quia infirmabatur, tunc quidem manſit
7 in eodem loco duobus diebus. * deinde
poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in
8 Iudæam iterum. * Dicunt ei diſcipuli:
Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapi-
9 dare, & iterum vadis illuc? * Reſpondit
B Ieſus: Nónne duodecim ſunt horæ diei?
Si quis ambulauerit in die, non offendit,
10 quia lucem huius mundi videt. * ſi au-
tem ambulauerit in nocte, offendit, quia
lux

Digitized by Google

lux non eſt in eo. * Hæc ait, & poſt hæc 11
dixit eis: Lazarus [a]micus noſter dormit:
ſed vado vt à ſomno excitem eum. * Di- 12
xerunt ergo diſcipuli eius: Domine, ſi
dormit, ſaluus erit. * Dixerat autem 13
Ieſus de morte eius: illi autem putaue-
runt quia de dormitione ſomni diceret.
* Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſtè: La- 14
zarus mortuus eſt; * & gaudeo propter 15
vos, vt credatis, quoniam non eram ibi.
ſed eamus ad eum. * Dixit ergo Thomas, 16
qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos:
Eamus & nos, vt moriamur cum eo.
* Venit itaque Ieſus: & inuenit eum qua- 17
tuor dies iam in monumento habentem. C
* (Erat autem Bethania iuxta Ieroſoly- 18
mam quaſi ſtadiis quindecim) * Multi 19
autem ex Iudæis venerant ad Martham
& Mariam, vt conſolarentur eas de fra-
tre ſuo. * Martha ergo vt audiuit quia 20
Ieſus venit, occurrit illi; Maria autem
domi ſedebat. * Dixit ergo Martha ad 21
Ieſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus
non fuiſſet mortuus: * Sed & nunc ſcio, 22
quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit
tibi Deus. * Dicit illi Ieſus: Reſurget fra- 23
ter tuus. * Dicit ei Martha: Scio quia re- 24
‖ Sup. 5 ſurget ‖ in reſurrectione in nouiſſimo
c. 29. die. * Dixit ei Ieſus: Ego ſum reſurrectio, 25
Luc 14. & vita: ‖ qui credit in me, etiam ſi mor-
e. 14. tuus fuerit, viuet: * & omnis, qui viuit, 26
‖ Sup. 6 & credit in me, non morietur in æter-
d. 33. num: Credis hoc? * Ait illi: Vtique Do- 27
mine, ego credidi; quia tu es Chriſtus D
filius Dei viui, qui in hunc mundum ve-
niſti. * Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & vo- 28
cauit Mariam ſororem ſuam ſilentio, di-
cens: Magiſter adeſt, & vocat te. * Illa vt 29
audiuit, ſurgit citò, & venit ad eum:
* nondum enim venerat Ieſus in caſtel- 30
lum: ſed erat adhuc in illo loco, vbi oc-
currerat ei Martha. * Iudæi ergo, qui erant 31
cum ea in domo; & conſolabantur eam,
cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit
& exiit, ſecuti ſunt eam dicentes: Quia
vadit ad monumentum, vt ploret ibi.
* Maria ergo, cùm veniſſet vbi erat Ieſus, 32
videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit
ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mor-
tuus frater meus. * Ieſus ergo, vt vidit 33
eam plorantem, & Iudæos, qui venerant E
cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, &
turbauit ſeipſum, * & dixit: Vbi poſuiſtis 34
eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.
* Et lacrymatus eſt Ieſus. * Dixerunt ergo 35
Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. * Qui- 36
‖ Sup. 9. dam autem ex ipſis dixerunt: ‖ Non po- 37
a. 6. terat hic, qui aperuit oculos cæci nati,
facere vt hic non moreretur? * Ieſus ergo 38
rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad
monumentum. erat autem ſpelunca: &
lapis ſuperpoſitus erat ei. * Ait Ieſus: Tol- 39
lite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror eius
qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet,
quatriduanus eſt enim. * Dicit ei Ieſus: 40
Nonne dixi tibi, quoniam ſi credideris,
41 videbis gloriam Dei? * Tulerunt ergo la-
pidem. Ieſus autem eleuatis ſurſum ocu-
lis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam
42 audiſti me. * ego autem ſciebam quia
F ſemper me audis, ſed propter populum,
qui circumſtat, dixi: vt credant quia tu
43 me miſiſti. * Hæc cùm dixiſſet, voce
44 magna clamauit: Lazare veni foras. * Et
ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus
pedes & manus inſtitis, & facies illius
ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus: Soluite
45 eum, & ſinite abire. * Multi ergo ex Iu-
dæis, qui venerant ad Mariam & Mar-
tham, & viderant quæ fecit Ieſus, credi-
46 derunt in eum. * Quidam autem ex ipſis
abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis
47 quæ fecit Ieſus. * Collegerunt ergo Pon-
tifices & Phariſæi concilium, & dice-
bant: Quid facimus: quia hic homo multa
48 ſigna facit? * Si dimittimus eum ſic,
omnes credent in eum: & venient Roma-
ni, & tollent noſtrum locum, & gentem.
49 * ‖ Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, ‖ Inf. 18
cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: c. 14.
50 Vos neſcitis quidquam, * nec cogitatis
quia expedit vobis vt vnus moriatur ho-
mo pro populo, & non tota gens pereat.
51 * Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed
G cùm eſſet Pontifex anni illius, prophe-
tauit, quòd Ieſus moriturus erat pro gen-
52 te, * & non tantùm pro gente, ſed vt
filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret
53 in vnum. * Ab illo ergo die cogitauerunt
54 vt interficerent eum. * Ieſus ergo iam
non in palam ambulabat apud Iudæos,
ſed abiit in regionem iuxta deſertum, in
ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi
55 morabatur cum diſcipulis ſuis. * Proxi-
mum autem erat Paſcha Iudæorum: &
aſcenderunt multi Ieroſolymam de re-
gione ante Paſcha, vt ſanctificarent ſe-
56 ipſos. * Quærebant ergo Ieſum: & collo-
quebantur ad inuicem, in templo ſtantes:
Quid putatis, quia non venit ad diem
feſtum? Dederant autem Pontifices &
Phariſæi mandatum, vt ſi quis cognouerit
vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit ‖ Matth.
A Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mor- 26. a. 6.
2 tuus, quem ſuſcitauit Ieſus. * Fecerunt Marc. 14
autem ei cœnam ibi: & Martha miniſtra- a. 3.
bat, Lazarus verò vnus erat ex diſcum-
3 bentibus cum eo. * Maria ergo accepit
libram vnguenti nardi piſtici, pretioſi, &
vnxit pedes Ieſu, & extersit pedes eius
capillis ſuis: & domus impleta eſt ex
4 odore vnguenti. * Dixit ergo vnus ex
diſcipulis eius, Iudas Iſcariotes, qui erat
5 eum traditurus: * Quare hoc vnguen-
tum non veniit trecentis denariis, & da-
6 tum eſt egenis? * Dixit autem hoc, non
quia de egenis pertinebat ad eum, ſed
quia fur erat, & loculos habens, ea quæ
7 mittebantur, portabat. * Dixit ergo Ieſus:
B Sinite illam, vt in diem ſepulturæ meæ
ſeruet

ſeruet illud. * Pauperes enim ſemper ha- 8
betis vobiſcum : me autem non ſemper
habetis. * Cognouit ergo turba multa ex 9
Iudæis quia illic eſt:& venerunt, nõ pro-
pter Ieſum tantùm, ſed vt Lazarum vide-
rent, quem ſuſcitauit à mortuis.* Cogi- 10
tauerunt autem principes ſacerdotum, vt
& Lazarum interficerent : * quia multi 11
propter illum abibant ex Iudæis, & cre-
debant in Ieſum. * In craſtinum autem 12
turba multa, quæ venerat ad diem fe-
ſtum, cùm audiſſent quia venit Ieſus Ie-
roſolymam : * acceperunt ramos palma- 13
rum, & proceſſerunt obuiam ei, & cla-
mabant:Hoſanna,benedictus,qui venit in
‖ *Matt.* nomine Domini, Rex Iſrael. * ‖ Et in- 14
21.a.7. uenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper eum,
Mar.11 ſicut ſcriptũ eſt: * Noli timere filia Sion: 15
a.7. ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum C
Luc.19. aſinæ. * Hæc non cognouerunt diſcipuli 16
f.35. eius primùm: ſed quando glorificatus eſt
Zach.9. Ieſus,tunc recordati ſunt,quia hæc erant
b.9. ſcripta de eo,& hæc fecerunt ei. * Teſti- 17
monium ergo perhibebat turba, quæ erat
cum eo quando Lazarum vocauit de mo-
numento, & ſuſcitauit eum à mortuis.
* Propterea & obuiã venit ei turba: quia 18
audierunt eum feciſſe hoc ſignum.* Pha- 19
riſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis
quia nihil proficimus? ecce mundus to-
tus poſt eum abiit.* Erant autem quidam 20
Gentiles, ex his qui aſcenderant vt ado-
rarent in die feſto. * Hi ergo acceſſerunt 21
ad Philippum, qui erat à Bethſaida Gali-
lææ,& rogabant eum,dicentes : Domine,
volumus Ieſum videre. * Venit Philip- 22
pus, & dicit Andreæ : Andreas rurſum &
Philippus dixerunt Ieſu. * Ieſus autem 23
reſpondit eis,dicens:Venit hora,vt clari-
ficetur Filius hominis.* Amen,amen dico 24
vobis,niſi granũ frumenti cadens in ter- D
ram,mortuum fuerit;* ipſum ſolum ma- 25
net : ſi autem mortuum fuerit, multum
‖ *Matt.* fructum affert. ‖ Qui amat animã ſuam,
10.d.39 perdet eam : & qui odit animam ſuam in
& 16.d. hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit
25. eã.*Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: 26
Marc.8. & vbi ſum ego, illic & miniſter meus
d.35. erit.Si quis mihi miniſtrauerit, honorifi-
Luc.9 cabit eum Pater meus.* Nunc anima mea 27
c.24. & turbata eſt.Et quid dicam?Pater,ſaluifica
17.g.33. me ex hac hôra. Sed propterea veni in
horã hanc.* Pater clarifica nomen tuum. 28
Venit ergo vox de cælo : Et clarificaui,&
iterum clarificabo.* Turba ergo,quæ ſta- 29
bat, & audierat, dicebat tonitruum eſſe
factum. Alij dicebant:Angelus ei locutus
eſt. * Reſpondit Ieſus, & dixit: Non pro- 30
pter me hæc vox venit, ſed propter vos.
* Nunc iudicium eſt mundi : nunc prin- 31
ceps huius mundi eiicietur foras.* Et ego 32
ſi exaltatus fuero à terra omnia traham E
‖ *Pſalm* ad me ipſum. * (hoc autem dicebat, ſi- 33
109.b.4 gnificans qua morte eſſet moriturus.)
& 116. * Reſpondit ei turba: Nos audiuimus ‖ ex 34
a.2. lege, quia Chriſtus manet in æternum: &

quomodo tu dicis, oportet exaltari Fi- *Iſai.40.*
lium hominis? Quis eſt iſte Filius homi- *a.6.*
35 nis? * Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modi- *Ezech.*
cum, lumen in vobis eſt. Ambulate dum *37.g.25*
lucem habetis, vt non vos tenebræ com-
prehendãt:& qui ambulat in tenebris,ne-
36 ſcit quò vadat.* Dum lucem habetis,cre-
dite in lucem, vt filij lucis ſitis. Hæc lo-
cutus eſt Ieſus : & abiit,& abſcõdit ſe ab
37 eis. * Cùm autem tanta ſigna feciſſet co-
38 ram eis,non credebant in eum:* vt ſermo
F Iſaiæ prophetæ impleretur, quem dixit:
‖ Domine, quis credidit auditui noſtro? ‖ *Iſa.53.*
& brachium Domini cui reuelatum eſt? *a.1.*
39 * Propterea non poterant credere, quia *Ro. 10.*
40 iterum dixit Iſaias : * Excæcauit oculos *d.16.*
eorum, & indurauit cor eorum : vt non ‖ *Iſa 6.*
videant oculis, & non intelligant corde, *c.10.*
41 & conuertantur,& ſanem eos. * Hæc di- *Rom. 11*
xit Iſaias, quando vidit gloriam eius, & *b.8.*
42 locutus eſt de eo. * Verumtamen & ex *Mat.13.*
principibus multi crediderunt in eum:ſed *b.14.*
propter Phariſæos non confitebantur, vt *Mar.14.*
43 è ſynagoga non eiicerentur. * dilexerunt *b.12.*
enim gloriam hominũ magis, quàm glo- *Luc.8.*
44 riam Dei. * Ieſus autem clamauit, & di- *b.10.*
xit : Qui credit in me, non credit in me, *Act.28.*
45 ſed in eum, qui miſit me. * Et qui videt *f.27.*
46 me, videt eum, qui miſit me. * Ego lux
G in mundum veni : vt omnis,qui credit in
47 me,in tenebris non maneat. * Et ſi quis
audierit verba mea, & non cuſtodierit:
ego non iudico eum : non enim veni vt
iudicẽ mundum, ſed vt ſaluificem mun-
48 dum. * Qui ſpernit me, & non accipit
verba mea: habet qui iudicet eum : ‖ ſer- ‖ *Marc.*
mo,quem locutus ſum, ille iudicabit eũ *16.b.16*
49 in nouiſſimo die. * Quia ego ex me ipſo
non ſum locutus,ſed qui miſit me Pater,
ipſe mihi mandatũ dedit quid dicam, &
50 quid loquar. * Et ſcio quia mandatum
eius vita æterna eſt. Quæ ergo ego lo-
quor,ſicut dixit mihi Pater,ſic loquor.

CAP. XIII.

1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Ie- *Matth.*
A ſus quia venit hora eius vt tranſeat *26.a.2.*
ex hoc mundo ad Patrem : cùm dilexiſ- *Mar.14.*
ſet ſuos, qui erant in mundo, in finem *a.1.*
2 dilexit eos. * Et cœna facta,cùm diabolus *Luc.22.*
iam miſiſſet in cor,vt traderet eum Iudas *a.1.*
3 Simonis Iſcariotæ : * ſciens quia omnia
dedit ei Pater in manus, & quia à Deo
4 exiuit, & ad Deum vadit : * ſurgit à cœ-
na, & ponit veſtimenta ſua:& cùm acce-
5 piſſet linteũ, præcinxit ſe. * Deinde mit-
tit aquam in peluim, & cœpit lauare pe-
des diſcipulorum,& extergere linteo,quo
6 erat præcinctus.* Venit ergo ad Simonem
Petrum. Et dicit ei Petrus : Domine, tu
7 mihi lauas pedes? Reſpondit Ieſus, &
dixit ei:Quod ego facio, tu neſcis modò,
8 ſcies autem poſtea.* Dicit ei Petrus:Non
lauabis mihi pedes in æternum. Reſpon-
dit ei Ieſus : Si non lauero te, non habe-
9 bis partem mecũ. * Dicit ei Simõ Petrus:
Domine, non tantùm pedes meos, ſed &
manus,

Digitized by Google

manus, & caput. * Dicit ei Ieſus: Qui lo- 10
tus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet, ſed B
eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis ſed
non omnes. * Sciebat enim quiſnam eſſet 11
qui traderet eum: propterea dixit: Non
eſtis mundi omnes.* Poſtquam ergo lauit 12
pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua:
cùm recubuiſſet iterum, dixit eis: Scitis
quid fecerim vobis?* Vos vocatis me Ma- 13
giſter, & Domine: & bene dicitis: ſum et-
enim.* Si ergo ego laui pedes veſtros, Do- 14
minus, & Magiſter: & vos debetis alter al-
terius lauare pedes. * Exemplũ enim de- 15
di vobis, vt quemadmodũ ego feci vobis,
ita & vos faciatis. * ‖ Amen, amen dico 16
vobis: Non eſt ſeruus maior domino ſuo:
neque apoſtolus maior eſt eo, qui miſit
illum. * Si hæc ſcitis, beati eritis ſi fece- 17
ritis ea. * Non de omnibus vobis dico: ego 18
ſcio quos elegerim: ſed vt adimpleatur
Scriptura: ‖ Qui manducat mecũ panem,
leuabit cõtra me calcaneũ ſuum. * Amo- 19
do dico vobis, priuſquam fiat: vt cùm C
factum fuerit, credatis quia ego ſum.
* ‖ Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi 20
quem miſero, me accipit: qui autem me
accipit, accipit eum qui me miſit. * Cùm 21
hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: &
proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen di-
co vobis: Quia vnus ex vobis tradet me.
* Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, 22
hæſitantes de quo diceret. * ‖ Erat ergo 23
recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu
Ieſu, quem diligebat Ieſus. * Innuit ergo 24
huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis eſt,
de quo dicit?*Itaque cùm recubuiſſet il- 25
le ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Domine quis
eſt?* Reſpondit Ieſus: Ille eſt, cui ego in- 26
tinctum panem porrexero. Et cùm intin-
xiſſet panẽ, dedit Iudæ Simonis Iſcario-
tæ.* Et poſt buccellam, introiuit in eum 27
ſatanas. Et dixit ei Ieſus: Quod facis, fac
citiùs. * Hoc autem nemo ſciuit diſcum- 28
bentium ad quid dixerit ei. * Quidam 29
enim putabant, quia loculos habebat Iu-
das, quòd dixiſſet ei Ieſus: Eme ea, quæ D
opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut ege-
nis vt aliquid daret. * Cùm ergo accepiſ- 30
ſet ille buccellam, exiuit continuò. Erat
autem nox. * Cùm ergo exiſſet, dixit Ie- 31
ſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis:
& Deus clarificatus eſt in eo. * Si Deus 32
clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit
eum in ſemetipſo: & cõtinuò clarificabit
eum. * Filioli, adhuc modicum vobiſcum 33
ſum. ‖ Quæretis me: & ſicut dixi Iudæis:
Quò ego vado, vos non poteſtis venire:
& vobis dico modò. * ‖ Mandatum no- 34
uum do vobis: Vt diligatis inuicem, ſicut
dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.
* In hoc cognoſcent omnes quia diſcipu- 35
li mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad
inuicem. * Dicit ei Simon Petrus: Domi- 36
ne, quò vadis? Reſpondit Ieſus: Quò ego
vado, non potes me modò ſequi: ſequeris
autem poſtea. * Dicit ei Petrus: Quare 37

‖ Inf. 15. c. 20. Matth. 10. c. 24 Luc. 6. f. 40.
‖ Pſal. 40 c. 10.
‖ Matt. 10. c. 40 Luc. 10. c. 16.
‖ Matt. 26. b. 21 Mar. 14 c. 18. Luc. 22. c. 21.
‖ Luc. 22 b. 21.
‖ Sup. 7. f. 34. Leu. 19. d. 18.
‖ Mat. 22. d. 37 Inf. 15. b. 12.

non poſſum te ſequi modò? animã meam
38 pro te ponam. * Reſpondit ei Ieſus: ‖ Ani-
mam tuam pro me pones? Amen, amen
dico tibi: Non cantabit gallus, donec ter
me neges.

‖ Matt. 26. d. 35 Mar. 14 c. 29. Luc. 22. c. 33.

CAP. XIIII.

1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis
2 in Deum, & in me credite. * In do-
A mo Patris mei manſiones multæ ſunt: ſi
quo minus dixiſſem vobis: Quia vado pa-
3 rare vobis locum. * Et ſi abiero, & præ-
parauero vobis locum: iterum venio, &
accipiam vos ad me ipſum, vt vbi ſum
4 ego, & vos ſitis: * Et quò ego vado ſcitis,
5 & viã ſcitis. * Dicit ei Thomas: Domine;
neſcimus quò vadis: & quomodo poſſu-
6 mus viam ſcire? * Dicit ei Ieſus: Ego ſum
via, & veritas, & vita: nemo venit ad Pa-
7 trem, niſi per me. * Si cognouiſſetis me, &
Patrẽ meũ vtique cognouiſſetis: & amo-
8 dò cognoſcetis eum, & vidiſtis eum.* Di-
cit ei Philippus: Domine oſtẽde nobis Pa-
9 trem, & ſufficit nobis. * Dicit ei Ieſus:
Tãto tempore vobiſcum ſum: & non co-
gnouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt
& Patrẽ. Quomodo tu dicis: Oſtende no-
10 bis Patrem? * Non creditis, quia ego in
B Patre, & Pater in me eſt? Verba, quæ ego
loquor vobis, à me ipſo non loquor. Pa-
ter autem in me manens, ipſe facit opera.
11 * Non creditis, quia ego in Patre, & Pa-
12 ter in me eſt?* Alioquin propter opera ip-
ſa credite. Amẽ, amẽ dico vobis, qui credit
in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet,
& maiora horum faciet: quia ego ad Pa-
13 trem vado. * ‖ Et quodcumque petieritis
Patrem in nomine meo, hoc faciam: vt
14 glorificetur Pater in Filio. * Si quid pe-
tieritis me in nomine meo, hoc faciam.
15 * Si diligitis me, mandata mea ſeruate.
16 * Et ego rogabo Patrem, & alium Para-
clitum dabit vobis, vt maneat vobiſcum
17 in æternum, * Spiritum veritatis, quem
mundus non poteſt accipere, quia non vi-
det eum, nec ſcit eum: vos autem cogno-
ſcetis eum; quia apud vos manebit, & in
18 vobis erit. * Non relinquam vos orpha-
19 nos: veniam ad vos. * Adhuc modicum: &
C mundus me iam non videt. Vos autem
videtis me: quia ego viuo, & vos viuetis.
20 * In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum
in Patre meo, & vos in me, & ego in vo-
21 bis. * Qui habet mandata mea, & ſeruat
ea: ille eſt, qui diligit me. Qui autem dili-
git me, diligetur à Patre meo: & ego dili-
22 gam eũ, & manifeſtabo ei meipſum.* Di-
cit ei Iudas, non ille Iſcariotes: Domine,
quid factum eſt, quia manifeſtaturus es
23 nobis teipſum, & nõ mundo? * Reſpondit
Ieſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermo-
nem meum ſeruabit, & Pater meus dili-
get eum, & ad eum veniemus, & manſio-
24 nem apud eum faciemus: * qui non diligit
D me, ſermones meos non ſeruat. Et ſermo-
nem quem audiſtis, nõ eſt meus: ſed eius,
25 qui miſit me, Patris. * Hæc locutus ſum
vobis,

‖ Inf. 16 c. 23. Matt. 7. a. 8. & 21. b. 22 Mar. 11 c. 24.

Digitized by Google

vobis, apud vos manens. * Paraclitus au- 26
tem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater
in nomine meo, ille vos docebit omnia, &
ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero
vobis. * Pacẽ relinquo vobis, pacẽ meam 27
do vobis: non quomodo mundus dat, ego
do vobis. Non turbetur cor veſtrum, ne-
que formidet.* Audiſtis quia ego dixi vo- 28
bis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis
me, gauderetis vtique, quia vado ad Pa-
trem: quia Pater maior me eſt. * Et nunc 29
dixi vobis priùs quàm fiat: vt cùm factũ
fuerit, credatis. * Iam non multa loquar 30
vobiſcum: venit enim princeps mũdi hu-
ius, & in me non habet quidquam. * Sed 31
vt cognoſcat mũdus quia diligo Patrem,
‖ Act.2. & ‖ ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic
a.22. facio. Surgite, eamus hinc.

CAP. XV.

EGo ſum vitis vera: & Pater meus 1
agricola eſt. * Omnem palmitem in 2
me non ferentem fructum, tollet eum: & A
omnem qui fert fructum, purgabit eũ, vt
‖ Supr. fructum plus afferat. * ‖ Iam vos mundi 3
13.b.10 eſtis propter ſermonem, quẽ locutus ſum
vobis. * Manete in me: & ego in vobis. Si- 4
cut palmes nõ poteſt ferre fructum à ſe-
metipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos,
niſi in me manſeritis. Ego ſum vitis, vos 5
palmites: qui manet in me, & ego in eo,
hic fert fructũ multũ: quia ſine me nihil
poteſtis facere.* Si quis in me non mãſe- 6
rit: mittetur foras ſicut palmes, & areſcet,
& colligẽt eum, & in ignẽ mittent, & ar-
det.* Si manſeritis in me, & verba mea in 7
vobis manſerint: quodcumque volueritis
petetis, & fiet vobis. * In hoc clarificatus 8
eſt Pater meus, vt fructũ plurimum affe- B
ratis, & efficiamini mei diſcipuli. * Sicut 9
dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Mane-
te in dilectione mea. * Si præcepta mea 10
ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea,
ſicut & ego Patris mei præcepta ſeruaui,
& maneo in eius dilectione.* Hęc locutus 11
ſum vobis, vt gaudiũ meum in vobis ſit,
‖ Sup.13 & gaudium veſtrum impleatur.* ‖ Hoc eſt 12
d.34. præceptum meũ, vt diligatis inuicẽ, ſicut
Eph. 5. dilexi vos.* Maiorem hac dilectionem ne- 13
a.9. mo habet, vt animã ſuam ponat quis pro
1.Theſſ. amicis ſuis. * Vos amici mei eſtis, ſi fece- 14
4.b.9. ritis quæ ego præcipio vobis.* Iam nõ di- 15
cam vos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid
faciat dominus eius. Vos autem dixi ami-
cos: quia omnia quæcũque audiui à Patre C
meo, nota feci vobis.* Non vos me elegi- 16
‖ Matt. ſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos ‖ vt ea-
28.d.19 tis, & fructum afferatis; & fructus veſter
maneat: vt quodcũque petieritis Patrem
‖ 1.Ioa. in nomine meo, det vobis.* ‖ Hæc mando 17
3.a.1 & vobis, vt diligatis inuicem. * Si mundus 18
4.b.7. vos odit, ſcitote quia me priorem vobis
odio habuit.* Si de mundo fuiſſetis, mun- 19
dus quod ſuũ erat diligeret: quia verò de
mundo nõ eſtis, ſed ego elegi vos de mun-
do, propterea odit vos mundus.* Memen- 20
tote ſermonis mei, quem ego dixi vobis:
‖ Nõ eſt ſeruus maior domino ſuo. Si me
perſecuti ſunt, & vos perſequentur: ſi ſer- ‖ Supr.
monem meum ſeruauerunt, & veſtrum 13.b.16
21 ſeruabunt.* Sed hæc omnia facient vobis Matth.
propter nomẽ meum: quia neſciunt eum, 10.c.24
22 qui miſit me. * Si non veniſſem, & locu- Matth.
D tus fuiſſem eis, peccatum non haberent: 24.a.9.
nunc autem excuſationem non habent de
23 peccato ſuo. * Qui me odit: & Patrem
24 meum odit.* Si opera non feciſſem in eis,
quæ nemo alius fecit, peccatum non ha-
berent: nunc autẽ & viderunt, & oderunt
25 & me, & Patrem meum. * Sed vt adim-
pleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus
26 eſt: ‖ Quia odio habuerũt me gratis.* Cũ ‖ Pſ.24.
autem venerit Paraclitus, quem ego mit- c.19.
tam vobis à Patre, ſpiritum veritatis, qui Luc.24.
à Patre procedit, ille teſtimonium perhi- g.49.
27 bebit de me: * & vos teſtimonium perhi-
bebitis, quia ab initio mecum eſtis.

CAP. XVI.

1 HAec locutus ſum vobis, vt non ſcan-
2 dalizemini. * Abſque ſynagogis fa-
A cient vos: ſed venit hora, vt omnis qui
interficit vos, arbitretur obſequium ſe
3 præſtare Deo. * & hæc facient vobis, quia
4 non nouerunt Patrẽ, neque me. * Sed hæc
locutus ſum vobis: vt cùm venerit hora
eorũ reminiſcamini, quia ego dixi vobis.
5 * Hæc autẽ vobis ab initio non dixi, quia
vobiſcũ eram: Et nunc vado ad eum, qui
6 miſit me; & nemo ex vobis interrogat
me, Quò vadis? * Sed quia hæc locutus
ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.
7 * Sed ego veritatem dico vobis: expedit
vobis vt ego vadam: ſi enim non abiero,
Paraclitus nõ veniet ad vos: ſi autem ab-
8 iero, mittã eum ad vos. * Et cùm venerit
ille, arguet mundum de peccato, & de iu-
9 ſtitia, & de iudicio. * de peccato quidem,
10 quia non crediderunt in me: * de iuſtitia
verò, quia ad Patrem vado, & iam nõ vi-
11 debitis me:* de iudicio autem, quia prin-
12 ceps huius mundi iam iudicatus eſt.* Ad-
B huc multa habeo vobis dicere: ſed nõ po-
13 teſtis portare modò. * Cùm autẽ venerit
ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem
veritatẽ: non enim loquetur à ſemetipſo:
ſed quæcumque audiet, loquetur, & quæ
14 ventura ſunt annunciabit vobis.* Ille me
clarificabit: quia de meo accipiet, & an-
15 nunciabit vobis. * Omnia quæcumque
habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi:
quia de meo accipiet, & annunciabit vo-
16 bis. * Modicum, & iam non videbitis me:
& iterum modicum, & videbitis me: quia
17 vado ad Patrem. * Dixerunt ergo ex di-
ſcipulis eius ad inuicem: Quid eſt hoc,
quod dicit nobis: Modicum, & non vide-
bitis me: & iterum modicum, & videbitis
18 me, & quia vado ad Patrem? * Dicebant
ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Modi-
19 cum? neſcimus quid loquitur.* Cognouit
C autem Ieſus, quia volebant eum interro-
gare, & dixit eis: De hoc quæritis inter
vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis
me:

Digitized by Google

me:& iterum modicum, & videbitis me.
* Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, 20
& flebitis vos, mundus autem gaudebit:
vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia
veſtra vertetur in gaudium.* Mulier cùm 21
parit, triſtitiam habet, quia venit hora
eius: cùm autem pepererit puerum, iam
non meminit preſſuræ propter gaudium,
quia natus eſt homo in mundum.* Et vos 22
igitur nunc quidem triſtitiã habetis, ite-
rum autem videbo vos, & gaudebit cor
veſtrum & gaudium veſtrum nemo tollet
à vobis. * Et in illo die me non rogabitis 23
‖ Supr. quidquam. ‖ Amen, amen dico vobis: ſi
14.b.13 quid petieritis Patrẽ in nomine meo, da-
Matt.7. bit vobis. * Vſque modò nõ petiſtis quid- 24
a.7. & quam in nomine meo: Petite, & accipie-
21 c.22 tis, vt gaudium veſtrum ſit plenum.* Hæc 25
Mar.11. in prouerbiis locutus ſum vobis. Venit D
c.24. hora, cùm iam non in prouerbiis loquar
Luc 11. vobis, ſed palàm de Patre annunciabo vo-
b.9 bis. * in illo die in nomine meo petetis: & 26
Iac. 1. non dico vobis quia ego rogabo Patrem
a.5. de vobis:* ipſe enim Pater amat vos, quia 27
vos me amaſtis, & credidiſtis quia ego à
Deo exiui.* Exiui à Patre, & veni in mun- 28
dum: iterum relinquo mundum, & vado
ad Patrem. * Dicunt ei diſcipuli eius: Ec- 29
ce nunc palàm loqueris, & prouerbium
nullum dicis.* nunc ſcimus quia ſcis om- 30
nia, & non opus eſt tibi vt quis te inter-
roget: in hoc credimus quia à Deo exiſti.
* Reſpondit eis Ieſus: Modò creditis? 31
‖ Matt. * ‖ Ecce venit hora, & iam venit, vt di- 32
26.c.31 ſpergamini vnuſquiſque in propria, &
Mar.14 me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus,
c.31. quia Pater mecum eſt.* Hæc locutus ſum 33
vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo
preſſuram habebitis: ſed confidite, ego
vici mundum.

CAP. XVII.

HAec locutus eſt Ieſus: & ſubleuatis 1
oculis in cælum, dixit: Pater venit A
hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus
‖ Matt. clarificet te: * ‖ Sicut dediſti ei poteſta- 2
28.d.18 tem omnis carnis, vt omne, quod dedi-
ſti ei, det eis vitam æternam. * Hæc eſt 3
autem vita æterna: vt cognoſcant te, ſo-
lum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum
Chriſtum. * Ego te clarificaui ſuper ter- 4
ram: opus cõſummaui, quod dediſti mihi
vt faciam:* & nunc clarifica me tu Pater 5
apud temetipſum, claritate, quam habui
priùs, quàm mundus eſſet, apud te. * Ma- 6
nifeſtaui nomen tuum hominibus, quos
dediſti mihi de mundo: Tui erant, & mihi
eos dediſti: & ſermonem tuum ſeruaue-
runt. * Nunc cognouerunt, quia omnia 7
quæ dediſti mihi, abs te ſunt: * quia ver- 8
ba, quæ dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acce-
perunt, & cognouerunt verè quia à te
exiui, & crediderunt quia tu me miſiſti. B
* Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, 9
ſed pro his, quos dediſti mihi: quia tui
ſunt: * & mea omnia tua ſunt, & tua 10
mea ſunt: & clarificatus ſum in eis. * Et 11
iam non ſum in mundo, & hi in mundo
ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſer-
ua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi:
12 vt ſint vnum, ſicut & nos. * Cùm eſſem
cum eis, ego ſeruabã eos in nomine tuo.
‖ Quos dediſti mihi, cuſtodiui: & nemo ‖ Inf.18
ex eis periit, niſi filius perditionis, ‖ vt b.9.
13 Scriptura impleatur. * Nunc autem ad te ‖ Pſalm
C venio: & hæc loquor in mũdo, vt habeant 108.b.8
gaudium meum impletum in ſemetipſis.
14 * Ego dedi eis ſermonem tuum, & mun-
dus eos odio habuit, quia non ſunt de
mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.
15 * Non rogo vt tollas eos de mundo, ſed vt
16 ſerues eos à malo.* De mundo non ſunt,
17 ſicut & ego non ſum de mundo.* Sancti-
fica eos in veritate. Sermo tuus veritas
18 eſt.* Sicut tu me miſiſti in mundum, &
19 ego miſi eos in mundum.* Et pro eis ego
ſanctifico meipſum: vt ſint & ipſi ſanctifi-
20 cati in veritate. * Non pro eis autem ro-
go tantùm ſed & pro eis, qui credituri
21 ſunt per verbum eorum in me:* vt omnes
vnum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in
te, vt & ipſi in nobis vnum ſint: vt credat
22 mundus, quia tu me miſiſti.* Et ego cla-
D ritatem, quam dediſti mihi, dedi eis: vt
23 ſint vnũ ſicut & nos vnum ſumus. * Ego
in eis, & tu in me: vt ſint conſummati in
vnum: & cognoſcat mundus quia tu me
miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexi-
24 ſti.* Pater, quos dediſti mihi, volo vt
vbi ſum ego, & illi ſint mecũ: vt videant
claritatem meam, quã dediſti mihi: quia
dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.
25 * Pater iuſte, mundus te non cognouit:
ego autem te cognoui: & hi cognouerunt
26 quia tu me miſiſti. * Et notum feci eis
nomen tuum, & notum faciam: vt dile-
ctio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego
in ipſis.

CAP. XVIII.

1 HAec cùm dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt Matth.
A cum diſcipulis ſuis trans Torrẽtem 26 c.36
Cedron, vbi erat hortus, in quem introi- Mar.14
2 uit ipſe, & diſcipuli eius. * Sciebat au- c.32.
tem & Iudas, qui tradebat eum, locum. Luc 22.
quia frequenter Ieſus conuenerat illuc d.39.
3 cum diſcipulis ſuis. * ‖ Iudas ergo cùm 2. Reg.
accepiſſet cohortem, & à Pontificibus & 15.c.23.
Phariſæis miniſtros, venit illuc cum la- ‖ Matt.
4 ternis, & facibus, & armis. * Ieſus itaque 26.c.47
ſciens omnia, quæ ventura erant ſuper Mar.14.
eum, proceſſit, & dixit eis: Quem quæri- e.42.
5 tis? * Reſponderunt ei: Ieſum Nazare- Luc.22.
num. Dicit eis Ieſus: Ego ſum. Stabat au- e.47.
tem & Iudas, qui tradebat eũ, cum ipſis.
6 * Vt ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt re-
7 trorſum, & ceciderunt in terram. * Ite-
B rum ergo interrogauit eos: Quem quæri-
tis? Illi autem dixerunt: Ieſum Nazare-
8 num.* Reſpondit Ieſus: Dixi vobis, quia
ego ſum: ſi ergo me quæritis, ſinite hos
9 abire. * Vt impleretur ſermo, quem dixit:
‖ Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex ‖ Supr.
10 eis quemquam. * Simon ergo Petrus ha- 17.c.12.
bens

Digitized by Google

beat gladium eduxit eum: & percuſsit
pontificis ſeruum: & abſcidit auriculam
eius dexteram. Erat autem nomen ſeruo C
Malchus. * Dixit ergo Ieſus Petro: Mitte 11
gladium tuum in vaginam. Calicem, quē
dedit mihi Pater, non bibam illum?* Co- 12
hors ergo, & tribunus, & miniſtri Iudæo-
rum comprehenderunt Ieſum, & ligaue-
‖ Luc. 3. a.2. runt eum: * Et adduxerunt eum ad ‖ An- 13
nam primùm, erat enim ſocer Caiphæ,
qui erat pontifex anni illius.* Erat au- 14
‖ Sup. 11 f.49. tem Caiphas, ‖ qui conſilium dederat Iu-
dæis: Quia expedit, vnum hominem mori
pro populo. * Sequebatur autem Ieſum 15
Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſci-
pulus autem ille erat notus pontifici, &
introiuit cum Ieſu in atrium pontificis.
* Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. 16
‖ Matth. 26. f.58. ‖ Exiuit ergo diſcipulus alius, qui erat no-
tus pontifici, & dixit oſtiariæ: & introdu-
Mar. 14. xit Petrū.* Dixit ergo Petro ancilla oſtia- 17
f.54. ria: Numquid & tu ex diſcipulis es homi-
Luc. 22. nis iſtius? Dicit ille: Non ſum. * Stabant 18
f.54. autem ſerui, & miniſtri ad prunas, quia D
frigus erat, & calefaciebāt ſe: erat autem
cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.
* Pontifex ergo interrogauit Ieſum de 19
diſcipulis ſuis, & de doctrina eius.* Re- 20
ſpondit ei Ieſus: Ego palàm locutus ſum
mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, &
in templo, quò omnes Iudæi conueniunt:
& in occulto locutus ſum nihil. * Quid 21
me interrogas? interroga eos, qui audie-
runt quid locutus ſim ipſis: ecce hi ſciunt
quæ dixerim ego. * Hæc autem cùm di- 22
xiſſet, vnus aſsiſtens miniſtrorum dedit
alapam Ieſu, dicens: Sic reſpondes pontifi-
‖ Matth. ci?* Reſpondit ei Ieſus: ‖ Si malè locutus 23
26. f.57. ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi au-
Mar. 14. tem bene, quid me cædis? ‖ Et miſit eum 24
f.53. Annas ligatum ad Caipham pontificem.
Luc. 22. * Erat autem Simon Petrus ſtans, & cale- 25
f.54. faciens ſe. ‖ Dixerunt ergo ei: Numquid E
‖ Matth. & tu ex diſcipulis eius es? Negauit ille, &
26. g.69. dixit: Non ſum. * Dicit ei vnus ex ſeruis 26
Mar. 14. pontificis, cognatus eius, cuius abſcidit
g.67. Petrus auriculam: Nónne ego te vidi in
Luc. 22. horto cum illo? * Iterum ergo negauit 27
f.56. Petrus: & ſtatim gallus cantauit. * Addu- 28
cunt ergo Ieſum à Caipha in prætorium.
Erat autem manè: & ipſi non introierunt
‖ Matth. in prætorium, ‖ vt non contaminarentur,
27. a.2. ſed vt manducarent Paſcha,* Exiuit ergo 29
Mar. 15. Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam ac-
a.1. cuſationem affertis aduerſus hominem
Luc. 23. hunc? * Reſponderunt, & dixerunt ei: 30
a.1. Si non eſſet hic malefactor, non tibi tra- F
Act. 10. didiſſemus eum. * Dixit ergo eis Pila- 31
e.28. & tus: Accipite eum vos, & ſecundùm le-
11. a.3. gem veſtram iudicate eum. Dixerunt ergo
‖ Matth. ei Iudæi: Nobis non licet interficere
20. c.19. quemquam. * ‖ Vt ſermo Ieſu implere- 32
‖ Matth. tur, quem dixit, ſignificans qua morte eſ-
27. b.11. ſet moriturus.*‖ Introiuit ergo iterum in 33
prætorium Pilatus, & vocauit Ieſum, &
dixit ei: Tu es rex Iudæorum? * Reſpondit 34

Ieſus: A temetipſo hoc dicis, an alij dixe- Mar. 15.
35 runt tibi de me? * Reſpōdit Pilatus: Nun- a. 2.
quid ego Iudæus ſum? Gens tua, & pon- Luc 23.
tifices tradiderunt te mihi: quid feciſti? a.4.
36 * Reſpondit Ieſus: Regnum meum non eſt
de hoc mundo. ſi ex hoc mundo eſſet re-
G gnum meum, miniſtri mei vtique decer-
tarent vt non traderer Iudæis: nunc au-
37 tem regnum meum non eſt hinc. * Dixit
itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpon-
dit Ieſus: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego
in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mun-
dum, vt teſtimonium perhibeam veritati:
omnis qui eſt ex veritate, audit vocem
38 meam. * Dicit ei Pilatus; Quid eſt veri-
tas? Et cùm hoc dixiſſet, iterum exiuit ad
Iudæos, & dixit eis: Ego nullam inuenio
39 in eo cauſam * ‖ Eſt autem conſuetudo ‖ Matth.
vobis, vt vnum dimittam vobis in Paſcha: 27. c.15.
vultis ergo dimittam vobis regem Iudæo- Mar. 15.
40 rum? * Clamauerunt ergo rurſum om- b.6.
nes dicentes: Non hunc, ſed Barabbam. Luc. 23.
Erat autem Barabbas latro. b.17.

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Ie- Matt. 27.
A ſum, & flagellauit.* Et milites ple- e.27.
2 ctentes coronam de ſpinis, impoſuerunt Mar. 15.
capiti eius: & veſte purpurea circumde- b.16.
3 derunt eum. * Et veniebant ad eum, &
dicebant: Aue rex Iudæorum: & dabant ei
4 alapas. * Exiuit ergo iterum Pilatus fo-
ras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum
foras, vt cognoſcatis quia nullam inuenio
5 in eo cauſam. (*Exiuit ergo Ieſus portans
coronam ſpineam, & purpureum veſti-
6 mentum.) Et dicit eis: Ecce homo.* Cùm
ergo vidiſſent eum Pontifices, & miniſtri,
clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos,
& crucifigite: ego enim non inuenio in
7 eo cauſam.* Reſponderunt ei Iudæi: Nos
B legem habemus, & ſecūdùm legem debet
8 mori, quia filium Dei ſe fecit: * Cùm er-
go audiſſet Pilatus hunc ſermonē, magis
9 timuit. * Et ingreſſus eſt prætorium ite-
rum. & dixit ad Ieſum: Vnde es tu? Ieſus
10 autem reſponſum non dedit ei.* Dicit er-
gò ei Pilatus: Mihi non loqueris? neſcis
quia poteſtatem habeo crucifigere te?
11 & poteſtatem habeo dimittere te? * Re-
ſpondit Ieſus: Non haberes poteſtatem
aduerſum me vllam, niſi tibi datum eſſet
deſuper. Propterea qui me tradidit tibi,
12 maius peccatum habet, * Et exinde quæ-
rebat Pilatus dimittere eum. Iudæi au-
tem clamabāt dicentes: Si hunc dimittis,
non es amicus Cæſaris. omnis enim, qui
13 ſe regem facit, contradicit Cæſari. * Pila-
C tus autem cùm audiſſet hos ſermones, ad-
duxit foras Ieſum: & ſedit pro tribunali,
in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebrai-
14 cè autem Gabbatha. * Erat autem Para-
ſceue Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit
15 Iudæis: Ecce rex veſter. * Illi autem cla-
mabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit
eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam?

Digitized by Google

Reſponderunt Pontifices : Non habemus
Regem, niſi Cæſarem. * Tunc ergo tradi- 16
‖ Matth. dit eis illum vt crucifigeretur. ‖ Suſcepe-
27. g. 33. runt autem Ieſum, & eduxerunt. * Et 17
Mar. 15. baiulans ſibi crucem, exiuit in eum, qui
b. 22. dicitur Caluariæ, locum, Hebraicè autem
Luc. 23. Golgotha: *vbi crucifixerunt eum, & cum 18
e. 33. eo alios duos, hinc & hinc: medium autē
Ieſum. * Scripſit autem & titulum Pila- 19
tus : & poſuit ſuper crucem. Erat autem D
ſcriptum : Ieſus Nazarenus, Rex Iudæo-
rum. * Hunc ergo titulum multi Iudæo- 20
rum legerunt : quia prope ciuitatem erat
locus, vbi crucifixus eſt Ieſus. Et erat
ſcriptum Hebraicè, Græcè & Latinè.
* Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudęo- 21
rum : Noli ſcribere, Rex Iudæorum : ſed
quia ipſe dixit : Rex ſum Iudæorum: *Re- 22
ſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.* Mi- 23
‖ Matth. lites ergo cùm crucifixiſſent eum, ‖ acce-
27. d. 35. perunt veſtimenta eius, (& fecerunt
Mar. 15. quattuor partes : vnicuique militi par-
d. 24. tem) & tunicam. Erat autem tunica in-
Luc. 23. conſutilis, deſuper contexta per totum.
e. 34. * Dixerunt ergo ad inuicem: Non ſcinda- 24
‖ Pſalm. mus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit.
21. c. 19. Vt Scriptura impleretur, dicens, ‖ Partiti E
ſunt veſtimenta mea ſibi : & in veſtem
meam miſerunt ſortem. Et milites qui-
dem hæc fecerunt. Stabant autem iuxta 25
crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris
eius Maria Cleophæ, & Maria Magdale-
ne. * Cùm vidiſſet ergo Ieſus matrem, & 26
diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit
matri ſuæ : Mulier, ecce filius tuus.* De- 27
inde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex
illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.
* Poſtea ſciens Ieſus quia omnia conſum- 28
‖ Pſalm. mata ſunt, ‖ vt conſummaretur Scriptu- F
68. e. 22. ra, dixit : Sitio. * Vas ergo erat poſitum 29
aceto plenum. Illi autem ſpongiam ple-
nam aceto, hyſſopo circumponentes, ob-
tulerunt ori eius. * Cùm ergo accepiſſet 30
Ieſus acetum, dixit : Conſummatum eſt:
Et inclinato capite tradidit ſpiritum.
* Iudæi ergo, (quoniam paraſceue erat) 31
vt non remanerent in cruce corpora ſab-
bato, erat enim magnus dies ille Sabba-
ti) rogauerunt Pilatum vt frangerentur
eorum crura, & tollerentur. * Venerunt 32
ergo milites : & primi quidem fregerunt
crura, & alterius qui crucifixus eſt cum
eo. * Ad Ieſum autem cùm veniſſent, vt 33
viderunt eum iam mortuum, non frege-
runt eius crura : * ſed vnus militum lan- 34
cea latus eius aperuit, & continuò exiuit
ſanguis, & aqua. * Et qui vidit, teſtimo- 35
nium perhibuit : & verum eſt teſtimo- G
‖ Exod. nium eius. Et ille ſcit quia vera dicit : vt
12. d. 46 & vos credatis. * Facta ſunt enim hæc, vt 36
Num. 9. Scriptura impleretur : ‖ Os non commi-
b. 12. nuetis ex eo. * Et iterum alia Scriptura 37
‖ Zach. dicit : Videbunt in quem transfixerunt.
12. c. 10. *‖ Poſt hæc autem rogauit Pilatū Ioſeph 38
‖ Matth. ab Arimathæa, (eo quòd eſſet diſcipulus
27. g. 57. Ieſu, occultus autem propter metum Iu-

dæorum) vt tolleret corpus Ieſu. Et per- Mar. 15.
miſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus d. 43.
39 Ieſu. * Venit autem & Nicodemus, ‖ qui Luc. 23.
venerat ad Ieſum nocte primùm, ferens g. 52.
mixturam myrrhæ & aloes, quaſi libras ‖ Sup. 3.
40 centum.* Acceperunt ergo corpus Ieſu, & a. 1.
ligauerunt illud linteis cum aromatibus,
41 ſicut mos eſt Iudæis ſepelire. * Erat au-
tem in loco, vbi crucifixus eſt, hortus : &
in horto monumentum nouum, in quo
42 nondum quiſquam poſitus erat.*Ibi ergo
propter Paraſceuen Iudæorum, quia iux-
ta erat monumentum, poſuerunt Ieſum.

CAP. XX.

1 VNa autem ſabbati, Maria Magdalene ‖ Matth.
A venit manè, cùm adhuc tenebræ eſ- 28. a. 1.
ſent, ad monumentum : & vidit lapi- Mar. 16.
2 dem ſublatum à monumento. * Cucurrit a. 1.
ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad Luc. 24.
alium diſcipulum, quem amabat Ieſus, & a. 1.
dicit illis : Tulerunt Dominum de monu-
mento, & neſcimus vbi poſuerunt eum.
3 * Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipu-
4 lus, & venerunt ad monumentum.* Cur-
rebant autem duo ſimul, & ille alius di-
ſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & ve-
5 nit primus ad monumentum.* Et cùm ſe
B inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non
6 tamen introiuit. * Venit ergo Simon Pe-
trus ſequens eum, & introiuit in monu-
7 mentum, & vidit linteamina poſita, * &
ſudarium, quod fuerat ſuper caput eius,
non cum linteaminibus poſitum, ſed ſe-
8 paratim inuolutum in vnū locum.*Tunc
ergo introiuit & ille diſcipulus, qui ve-
nerat primus ad monumentum : & vidit,
9 & credidit:* nondum enim ſciebant Scri-
pturam, quia oportebat eum à mortuis
10 reſurgere. * Abierunt ergo iterum diſci-
11 puli ad ſemetipſos. * ‖ Maria autem ſta- ‖ Matth.
C bat ad monumentum foris, plorans. Dum 28. a. 1.
ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in Mar. 16.
12 monumentum : * & vidit duos angelos in b. 5.
albis, ſedentes, vnum ad caput, & vnum Luc. 24.
ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. a. 4.
13 * Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit
eis : Quia tulerunt Dominum meum : &
14 neſcio vbi poſuerunt eum. * Hæc cùm
dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit
Ieſum ſtantem : & non ſciebat quia Ieſus
15 eſt. * Dicit ei Ieſus : Mulier, quid plo-
D ras ? quem quæris ? Illa exiſtimans quia
hortulanus eſſet, dicit ei : Domine, ſi tu
ſuſtuliſti eum, dicito mihi vbi poſuiſti
16 eum: & ego eum tollam. * Dicit ei Ieſus:
Maria. Conuerſa illa, dicit ei : Rabboni
17 (quod dicitur Magiſter.) * Dicit ei Ieſus:
Noli me tangere, nondum enim aſcendi
E ad Patrem meum : vade autem ad fratres
meos, & dic eis : Aſcendo ad Patrem
meum, & Patrem veſtrum: Deum meum,
18 & Deū veſtrum. * Venit Maria Magdale-
ne annuncians diſcipulis : Quia vidi Do-
19 minum, & hæc dixit mihi. * ‖ Cùm ergo ‖ Marc.
ſerò eſſet die illo, vna ſabbatorum, & 16. e. 14.
fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli
congrega

ad by Google

Luc. 24. congregati propter metum Iudæorum, ve-
ſ. 36. nit Ieſus, & ſtetit in medio, & dixit eis:
1. Cor. Pax vobis.* Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit 20
15. 4. 5. eis manus, & latus. Gauiſi ſunt ergo di-
ſcipuli, viſo Domino.* Dixit ergo eis ite- 21
rum: Pax vobis. Sicut miſit me Pater, &
ego mitto vos.* Hæc cùm dixiſſet, inſuf- 22
flauit: & dixit eis: Accipite Spiritum ſan-
‖ Matth. ctum:* ‖ quorum remiſeritis peccata, re- 23
18. c. 18. mittuntur eis: & quorum retinueritis, re- F
tenta ſunt.* Thomas autem vnus ex duo- 24
decim, qui dicitur Didymus, nõ erat cum
eis quando venit Ieſus. * Dixerunt ergo 25
ei alij diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille
autem dixit eis: Niſi videro in manibus
eius fixuram clauorum, & mittam digi-
tum meum in locum clauorum, & mit-
tam manum meam in latus eius, non cre-
dam.* Et poſt dies octo, iterum erant di- 26
ſcipuli eius intus: & Thomas cum eis.
Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in me-
dio, & dixit: Pax vobis. * Deinde dicit 27
Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vi- G
de manus meas, & affer manum tuam, &
mitte in latus meum: & noli eſſe incre-
dulus, ſed fidelis. * Reſpondit Thomas, & 28
dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.
* Dixit ei Ieſus: Quia vidiſti me Thoma, 29
credidiſti: beati qui non viderunt, & cre-
‖ Inf. 21. diderunt: * ‖ Multa quidem & alia ſigna 30
ſ. 25. fecit Ieſus, in conſpectu diſcipulorũ ſuo-
rum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.
* Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis, quia 31
Ieſus eſt Chriſtus Filius Dei: & vt creden-
tes, vitam habeatis in nomine eius.

CAP. XXI.

Poſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus di- 1
ſcipulis ad mare Tiberiadis. Mani- A
feſtauit autem ſic: * Erant ſimul Si- 2
mon Petrus, & Thomas, qui dicitur Di-
dymus, & Nathanael, qui erat à Cana
Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex diſci-
pulis eius duo. * Dicit eis Simon Petrus: 3
Vado piſcari. Dicunt ei: Venimus & nos
tecum. Et exierunt, & aſcenderunt in na-
uim: & illa nocte nihil prendiderũt.* Ma- 4
nè autem facto ſtetit Ieſus in littore: non
tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus
eſt. * Dixit ergo eis Ieſus: Pueri num- 5
quid pulmentarium habetis? Reſponde-
runt ei: Non. * Dicit eis: Mittite in 6
dexteram nauigij rete; & inuenietis. Mi-
ſerunt ergo: & iam non valebant illud
trahere præ multitudine piſcium. * Di- 7
xit ergo diſcipulus ille, quem diligebat B
Ieſus, Petro: Dominus eſt. Simon Pe-
trus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tu-
nica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) &
miſit ſe in mare. * Alij autem diſcipuli 8
nauigio venerunt, (non enim longè erant
à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) tra-
hentes rete piſcium. * Vt ergo deſcende- 9
runt in terram, viderunt prunas poſitas,
& piſcem ſuperpoſitum, & panem.* Di- 10
cit eis Ieſus: Afferte de piſcibus, quos
prendidiſtis nunc. * Aſcendit Simon Pe- 11
trus, & traxit rete in terram: plenum
magnis piſcibus centum quinquaginta
tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſ-
12 ſum rete. * Dicit eis Ieſus: Venite, pran-
dete. Et nemo audebat diſcumbentium
C interrogare eum: Tu quis es? ſcientes,
13 quia Dominus eſt. * Et venit Ieſus, &
accipit panem, & dat eis, & piſcem ſi-
14 militer. * Hoc iam tertiò manifeſtatus
eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſ-
15 ſet à mortuis.* Cùm ergo prandiſſent,
dicit Simoni Petro Ieſus: Simon Ioannis
diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Do-
mine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce
16 agnos meos. * Dicit ei iterum: * Simon
Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domi-
ne, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce
17 agnos meos.* Dicit ei tertiò: Simon Ioan-
nis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus,
quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit
ei: Domine tu omnia noſti: tu ſcis quia
18 amo te. Dixit ei: Paſce oues meas.
* ‖ Amen, amen dico tibi: cùm eſſes iu- ‖ 2. Pet.
nior, cingebas te, & ambulabas vbi vo- 1. c. 14.
lebas: cùm autem ſenueris, extendes ma-
19 nus tuas, & alius te cinget, & ducet quò
D tu non vis. * Hoc autem dixit, ſignificans
qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et
20 cùm hoc dixiſſet, dicit ei: Sequere me.
* Conuerſus Petrus vidit illum diſcipu-
lum, quem diligebat Ieſus, ſequentem,
‖ qui & recubuit in cœna ſuper pectus ‖ Sup. 13
21 eius, & dixit: Domine quis eſt qui tradet c. 23.
te?* Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit
22 Ieſu: Domine, hic autem quid? * Dicit
ei Ieſus: Sic eum volo manere donec
23 veniam, quid ad te? tu me ſequere.* Exiit
ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſci-
pulus ille non moritur. Et non dixit ei
24 Ieſus: Non moritur; ſed: Sic eum volo
manere donec veniam, quid ad te? * Hic
eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium per-
25 hibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus, quia
verum eſt teſtimonium eius. * ‖ Sunt au- ‖ Sup. 20
tem & alia multa, quæ fecit Ieſus: quæ ſi ſ. 30.
ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror
mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi
ſunt libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAP. I.

1 Primum quidem ſermonem feci de
A omnibus, ô Theophile, quæ cœpit
2 Ieſus facere, & docere, vſque in
diem, qua præcipiens Apoſtolis per Spi-
ritum ſanctum, quos elegit, aſſumptus
3 eſt: * quibus & præbuit ſeipſum viuum
poſt paſſionem ſuam in multis argumen-
tis, per dies quadraginta apparens eis, &
4 loquens de regno Dei. * Et conueſcens,

Digitized by Google

‖ Luc.24 ‖ præcepit eis ab Ieroſolymis ne diſcede-
g.49. rent, ſed expectarent promiſsionem Pa-
Ioan.14. tris, ‖ quam audiſtis (inquit) per os meũ:
d.26. * quia Ioannes quidem baptizauit aqua, 5
‖Matth. vos autẽ baptizabimini Spiritu ſancto nõ
3.c.11. poſt multos hos dies. * Igitur qui conue- 6
Marc. 1. nerant, interrogabant eum, dicentes: Do-
b.8. mine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum
Luc.3.c. Iſrael? * Dixit autem eis: Non eſt veſtrum 7
16. noſſe tempora vel momenta, quæ Pater B
Ioan. 1. poſuit in ſua poteſtate: * ‖ ſed accipietis 8
d.26. virtutem ſuperuenientis Spiritus ſancti in
‖Infr.2. vos, & eritis mihi teſtes in Ieruſalem, &
a.2. in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad
Luc 24. vltimum terræ. * Et cùm hæc dixiſſet, vi- 9
g.48. dentibus illis, eleuatus eſt: & nubes ſuſce-
pit eum ab oculis eorum. * Cùmque in- 10
tuerentur in cælum euntem illum, ecce
duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus
albis, * qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid 11
ſtatis aſpicientes in cælum? hic Ieſus, qui
aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic ve-
niet, quemadmodum vidiſtis eum euntem
in cælum. * Tunc reuerſi ſunt Ieroſoly- 12
mam, à monte qui vocatur Oliueti, qui
eſt iuxta Ieruſalem, ſabbati habens iter.
* Et cùm introiſſent in cœnaculũ, aſcen- 13
derunt vbi manebant Petrus & Ioannes,
Iacobus & Andreas, Philippus & Tho- C
mas, Bartholomæus & Matthæus, Iaco-
bus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas
Iacobi. * hi omnes erant perſeuerantes 14
vnanimiter in oratione cum mulieribus,
& Maria matre Ieſu, & fratribus eius.
* In diebus illis exurgens Petrus in me- 15
dio fratrum dixit (erat autem turba ho-
minum ſimul, ferè centum viginti.) * Viri 16
‖ Pſalm. fratres, oportet impleri Scripturã, ‖ quam
40.c.9. prædixit Spiritus ſanctus per os Dauid de
‖ Ioann. Iuda, ‖ qui fuit dux eorum, qui compre-
13.b.18. henderunt Ieſum: * qui cõnumeratus erat 17
‖Matth. in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij
27.a.7. huius. * ‖ Et hic quidem poſſedit agrum 18
de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus cre-
puit medius: & diffuſa ſunt omnia viſce-
ra eius. * Et notum factum eſt omnibus 19
habitantibus Ieruſalem, ita vt appella-
retur ager ille, lingua eorum, Haceldama,
hoc eſt, ager ſanguinis. * Scriptum eſt enim 20
‖ Pſalm. in libro Pſalmorum. ‖ Fiat commoratio D
68.c.26. eorum deſerta, & non ſit qui habitet in
‖ Pſalm. ea: ‖ & epiſcopatum eius accipiat alter.
108.b.8. * Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum 21
ſunt congregati in omni tempore, quo in-
trauit & exiuit inter nos Dominus Ie-
ſus, * incipiens à baptiſmate Ioannis vſ- 22
que in diem qua aſſumptus eſt à nobis,
teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri
vnum ex iſtis. * Et ſtatuerunt duos, Io- 23
ſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cogno-
minatus eſt Iuſtus, & Mathiam. * Et oran- 24
tes dixerunt: Tu Domine, qui corda noſti
omnium, oſtende, quem elegeris ex his
duobus vnum, * accipere locum miniſte- 25
rij huius, & apoſtolatus, de quo præuari-
catus eſt Iudas vt abiret in locum ſuum.
26 * Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors
ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cum
vndecim Apoſtolis.

CAP. II.

1 ET cùm complerentur ‖ dies Penteco- ‖ Matth.
A ſtes, erant omnes pariter in eodem 3.c.11.
2 loco: * ‖ & factus eſt repentè de cælo ſo- ‖ Mar.1.
nus, tamquam aduenientis ſpiritus vehe- b.8.
mentis, & repleuit totam domum vbi Luc.3.c.
3 erant ſedentes. * Et apparuerunt illis di- 16.
ſpertitæ linguæ tamquam ignis, ſeditque Ioan. 7.
4 ſupra ſingulos eorũ: * & repleti ſunt om- d.39.
nes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui va- Sup.1.
riis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat a.8.
5 eloqui illis. * Erant autem in Ieruſalem Infr. 11.
habitantes Iudæi, viri religioſi ex omni b.15. &
6 natione quæ ſub cælo eſt. * Facta autem 19.a.6.
hac voce, conuenit multitudo, & mente
confuſa eſt, quoniam audiebat vnuſquiſ-
7 que lingua ſua illos loquentes. * Stupe-
bant autem omnes, & mirabantur, dicen-
tes: Nonne ecce omnes iſti, qui loquũtur,
8 Galilæi ſunt, * & quomodo nos audiui-
B mus vnuſquiſq; linguam noſtram, in qua
9 nati ſumus? * Parthi, & Medi, & Ælami-
tæ, & qui habitãt Meſopotamiã, Iudæam,
& Cappadociam, Pontum, & Aſiam,
10 * Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum,
& partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen,
11 & aduenæ Romani, * Iudæi quoque, &
Proſelyti, Cretes, & Arabes: audiuimus
eos loquentes noſtris linguis magnalia
12 Dei. * Stupebant autem omnes, & mira-
bantur ad inuicem dicentes: Quidnam
13 vult hoc eſſe? * Alij autem irridentes di-
14 cebant: Quia muſto pleni ſunt iſti. * Stans
autem Petrus cum vndecim, leuauit vo-
cem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iudæi, &
qui habitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vo-
bis notum ſit, & auribus percipite verba
15 mea. * Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi
16 ebrij ſunt, cùm ſit hora diei tertia: * ſed
hoc eſt, quod dictum eſt per prophetam
17 Ioel: * ‖ Et erit in nouiſsimis diebus (dicit ‖ Ioel. 2.
C Dominus) effundam de ſpiritu meo ſuper g.28.
omnem carnem: & prophetabunt filij ve- Iſa. 44.
ſtri, & filiæ veſtræ: & iuuenes veſtri viſio- a.3.
nes videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia
18 ſomniabunt. * Et quidem ſuper ſeruos
meos, & ſuper ancillas meas, in diebus il-
lis effundam de ſpiritu meo, & propheta-
19 bunt: * & dabo prodigia in cælo ſurſum,
& ſigna in terra deorſum, ſanguinem, &
20 ignem, & vaporem fumi. * Sol conuerte-
tur in tenebras, & luna in ſanguinem, an-
tequam veniat dies Domini magnus & ‖ Ro 10.
21 manifeſtus. * ‖ Et erit: omnis quicumque c.13.
inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.
22 * Viri Iſraelitæ, audite verba hæc: Ieſum
Nazarenum, virum approbatum à Deo in
vobis, virtutibus, & prodigiis, & ſignis,
quæ fecit Deus per illum in medio veſtri,
23 ſicut & vos ſcitis: * hunc definito conſilio
& præſcientia Dei traditum per manus
24 iniquorũ affligẽtes interemiſtis: * & quem
D Deus ſuſcitauit, ſolutis doloribus infer-
ni,

Digitized by Google

ni, iuxta quod impoſsibile erat teneri il-
lum ab eo. * Dauid enim dicit in eum: 25
‖Pſal. 15.c 18. ‖Prouidebam Dominum in cõſpectu meo
ſemper : quoniam à dextris eſt mihi ne
commouear : * Propter hoc lætatum eſt 26
cor meum,& exultauit lingua mea,inſu-
per & caro mea requieſcet in ſpe:*Quo- 27
niam non derelinques animam meam in
inferno , nec dabis Sanctum tuum videre
corruptionem. * Notas mihi feciſti vias 28
vitæ;& replebis me iucũditate cum facie
tua. * Viri fratres,liceat audenter dicere 29
‖3.Reg. 2.b.10. ad vos de patriarcha Dauid,‖ quoniã de-
functus eſt,& ſepultus:& ſepulchrũ eius
eſt apud nos vſque in hodiernum diem.
* Propheta igitur cùm eſſet,& ſciret quia 30
‖Pſ.131 c.11. iureiurando ‖ iuraſſet illi Deus de fructu E
lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius:*pro- 31
uidens locutus eſt de reſurrectione Chri-
‖Pſal.15 c.10. ſti,quia ‖ neque derelictus eſt in inferno,
neque caro eius vidit corruptionẽ. * Hũc 32
Iuſ. 13. c.23. Ieſum reſuſcitauit Deus , cuius omnes
nos teſtes ſumus. * Dextera igitur Dei 33
exaltatus, & promiſsione Spiritus ſancti
accepta à Patre , effudit hunc, quem vos
videtis,& auditis. * Non enim Dauid a- 34
‖Pſ.109 a.1. ſcendit in cælum:dixit autem ipſe ‖Dixit
Dominus Domino meo , ſede à dextris
meis , * donec ponam inimicos tuos ſca- 35
bellum pedum tuorum.*Certiſsimè ſciat 36
ergo omnis domus Iſræl,quia & Domi-
num eum, & Chriſtum fecit Deus , hunc
Ieſum,quem vos crucifixiſtis.*His autem 37
auditis,compuncti ſunt corde,& dixerũt F
ad Petrũ,& ad reliquos Apoſtolos : Quid
faciemus,viri fratres ? * Petrus verò ad 38
illos : Pœnitentiam(inquit)agite, & ba-
ptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomi-
ne Ieſu Chriſti, in remiſsionem peccato-
rum veſtrorum:& accipietis donum Spi-
ritus ſancti. * Vobis enim eſt repromiſ- 39
ſio,& filiis veſtris, & omnibus qui longè
ſunt, quoſcumque aduocauerit Dominus
Deus noſter. * Aliis etiam verbis pluri- 40
mis teſtificatus eſt , & exhortabatur eos,
dicens:Saluamini à generatione iſta pra-
ua. * Qui ergo receperunt ſermonem e- 41
ius,baptizati ſunt:& appoſitæ ſunt in die
illa animæ circiter tria millia. * Erant 42
autem perſeuerantes in doctrina Apoſto-
lorum,& communicatione fractionis pa-
nis,& orationibus. * Fiebat autem omni 43
animæ timor:multa quoque prodigia &
ſigna per Apoſtolos in Ieruſalem fiebant,
& metus erat magnus in vniuerſis. * O- 44
mnes etiã qui credebant, erant pariter,&
habebant omnia communia. * Poſſeſsio- 45
nes & ſubſtantias vendebant , & diuide-
bant illa omnibus , prout cuique opus e-
rat.* Quotidie quoque perdurantes vna- 46
nimiter in templo,& frãgentes circa do-
mos panem, ſumebant cibum cum exul-
tatione, & ſimplicitate cordis , * collau- 47
dantes Deum, & habentes gratiam ad o-
mnem plebem : Dominus autem augebat
qui ſalui fierent quotidie in idipſum.

CAP. III.

1 PEtrus autem & Ioannes aſcendebant
in templum , ad horam orationis no-
2 nam. * Et quidam vir , qui erat claudus
ex vtero matris ſuæ , baiulabatur : quem
ponebãt quotidie ad portam templi,quæ
dicitur Specioſa,vt peteret eleemoſynam
3 ab introeuntibus in templum. * Is cùm
vidiſſet Petrum & Ioannem incipientes
introire in templum, rogabat vt eleemo-
4 ſynam acciperet.* Intuens autem in eum
Petrus cum Ioanne, dixit,Reſpice in nos.
5 * At ille intendebat in eos,ſperans ſe ali-
6 quid accepturum ab eis. * Petrus autem
dixit : Argentum & aurum non eſt mihi:
quod autem habeo,hoc tibi do; In nomi-
ne Ieſu Chriſti Nazareni ſurge,& ambu-
7 la.* Et apprehenſa manu eius dextera,al-
leuauit eum, & protinus conſolidatæ sũt
8 baſes eius & plantæ. * Et exiliens ſtetit,
& ambulabat:& intrauit cũ illis in tem-
plum ambulans , & exiliens , & laudans
9 Deum.*Et vidit omnis populus eum am-
10 bulantem,& laudantem Deum:*Cogno-
B ſcebant autem illum,quòd ipſe erat , qui
ad eleemoſynam ſedebat ad Specioſam
portam templi : & impleti ſunt ſtupore
11 & extaſi,in eo quod cõtigerat illi.* Cùm
teneret autem Petrum & Ioannem , cu-
currit omnis populus ad eos,ad porticum
12 quæ appellatur Salomonis,ſtupentes.*Vi-
dens autem Petrus,reſpõdit ad populum:
Viri Iſraelitæ,quid miramini in hoc, aut
nos quid intuemini , quaſi noſtra virtute
aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?
13 * Deus Abraham,& Deus Iſaac , & Deus
Iacob,Deus patrum noſtrorum,glorifica-
uit filium ſuum Ieſum , quem vos qui-
dem tradidiſtis , & negaſtis ante faciem ‖Matth 27.20
14 Pilati,iudicante illo dimitti.*‖Vos autem Mar.15
ſanctum & iuſtum negaſtis,& petiſtis vi- b.11.
15 rum homicidam donari vobis:*auctorem Luc.23
verò vitæ interfeciſtis , quem Deus ſuſci- c.18.
tauit à mortuis , cuius nos teſtes ſumus. Ioan.18
16 * Et in fide nominis eius,hunc,quem vos g.40.
C vidiſtis,& noſtis, cõfirmauit nomen eius:
& Fides,quæ per eum eſt, dedit integram
ſanitatem iſtam in conſpectu omnium
17 veſtrûm. * Et nunc fratres ſcio quia per
ignorãtiam feciſtis, ſicut & principes ve-
18 ſtri.* Deus autem,quæ prænunciauit per
os omnium prophetarum, pati Chriſtum
19 ſuum,ſic impleuit. * Pœnitemini igitur,
& conuertimini: vt deleantur peccata
20 veſtra : * vt cùm venerint tempora refri-
gerij à cõſpectu Domini,& miſerit eum,
qui prædicatus eſt vobis , Ieſum Chri-
21 ſtum , * quem oportet quidem cælum
ſuſcipere vſque in tempora reſtitutionis
omnium , quæ locutus eſt Deus per os
ſanctorum ſuorũ à ſæculo prophetarum.
22 * Moyſes quidem dixit : * ‖ Quoniam ‖Deu.18 c.15.
D Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus
Deus veſter de fratribus veſtris,tamquam
me , ipſum audietis iuxta omnia quæcũ-
que locutus fuerit vobis. * Erit autem

Digitized by Google

omnis anima quæ non audierit Prophetã
illũ,exterminabitur de plebe.* Et omnes 24
prophetæ à Samuel, & deinceps, qui lo-
cuti ſunt,annunciauerunt dies iſtos.*Vos 25
eſtis filij prophetarum,& teſtaméti,quod
diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens
‖ Gen. 12 a.3. ad Abraham: ‖ Et in ſemine tuo benedi-
centur omnes familiæ terræ.* Vobis pri- 26
mùm Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit
eum benedicentem vobis:vt conuertat ſe
vnuſquiſque à nequitia ſua.

CAP. IV.

Loquentibus autem illis ad populum 1
ſuperuenerunt ſacerdotes, & magi- A
ſtratus templi,& Sadducæi, * dolentes 2
quòd docerent populum, & annuncia-
rent in Ieſu reſurrectionem ex mortuis:
* & iniecerunt in eos manus,& poſuerũt 3
eos in cuſtodiam in craſtinum:erat enim
iam veſpera. * Multi autem eorum,qui 4
audierant verbum, crediderunt:& factus
eſt numerus virorum quinque millia.
*Factum eſt autem in craſtinum, vt con- 5
gregarétur principes eorum, & ſeniores,
& Scribæ in Ieruſalem; * & Annas prin- 6
ceps ſacerdotum,& Caiphas,& Ioannes, B
& Alexander,& quotquot erant de gene-
re ſacerdotali. * Et ſtatuentes eos in me- 7
dio, interrogabant: In qua virtute, aut
in quo nomine feciſtis hoc vos? * Tunc 8
repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad
eos: Principes populi,& ſeniores audite:
* Si nos hodie diiudicamur in benefacto 9
hominis infirmi,in quo iſte ſaluus factus
eſt, * notum ſit omnibus vobis, & omni 10
plebi Iſrael:quia in nomine Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti Nazareni quẽ vos cruci-
fixiſtis, quem Deus ſuſcitauit à mortuis,
‖ Pſ.117 d.22. Matt.21. d.42. Mar.12 a.10. Luc 20. c.17. Iſai. 28. d.16. 1 Pet.2 a.7. Rom. 9. g.33. in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus.*‖Hic 11
eſt lapis, qui reprobatus eſt à vobis æ-
dificantibus, qui factus eſt in caput an-
guli: * & non eſt in alio aliquo ſalus.Nec 12
enim aliud nomen eſt ſub cælo datum C
hominibus in quo oporteat nos ſaluos
fieri.* Vidétes autem Petri conſtãtiam & 13
Ioannis, comperto quòd homines eſſent
ſine litteris,& idiotæ, admirabantur, &
cognoſcebãt eos quoniam cum Ieſu fue-
rant: * hominem quoque videntes ſtan- 14
tem cum eis, qui curatus fuerat, nihil
poterant contradicere. * Iuſſerunt autem 15
eos foras extra concilium ſecedere: &
conferebant ad inuicem, * dicentes:Quid 16
faciemus hominibus iſtis?quoniam qui-
dem notum ſignum factum eſt per eos,
omnibus habitantibus Ieruſalem: ma-
nifeſtum eſt, & non poſſumus negare.
*Sed ne ampliùs diuulgetur in populum, 17
comminemur eis, ne vltrà loquantur in
nomine hoc vlli hominum.* Et vocantes 18
eos, denunciauerunt ne omnino loque- D
rentur, neque docerent in nomine Ieſu.
* Petrus verò & Ioannes reſpondentes, 19
dixerunt ad eos: Si iuſtum eſt in conſpe-
ctu Dei, vos potiùs audire quàm Deum,
20 iudicate: * non enim poſſumus quæ vi-
21 dimus & audiuimus non loqui. * At illi
comminantes dimiſerunt eos: non inue-
nientes quomodo punirent eos, propter
populum, quia omnes clarificabant id
quod factum fuerat in eo quod acciderat.
22 * Annorum enim erat ampliùs quadra-
E ginta homo,in quo factum fuerat ſignum
23 iſtud ſanitatis. * Dimiſſi autem venerunt
ad ſuos:& annunciauerunt eis,quanta ad
eos principes ſacerdotum & ſeniores di-
24 xiſſent. * Qui cùm audiſſent, vnanimiter
leuauerunt vocem ad Deum,& dixerunt:
Domine, tu es qui feciſti cælum,& ter-
25 ram,mare,& omnia quæ in eis ſunt:* qui
Spiritu ſancto per os patris noſtri Dauid,
pueri tui, dixiſti: ‖ Quare fremuerunt ‖ Pſal.2. a.1.
Gentes, & populi meditati ſunt inania?
26 * Aſtiterunt reges terræ,& principes cõ-
uenerunt in vnum, aduerſus Dominum,
27 & aduerſus Chriſtum eius?*conuenerunt
F enim verè in ciuitate iſta aduerſus ſan-
ctum puerum tuum Ieſum, quem vnxi-
ſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum
28 Gentibus,& populis Iſrael, * facere quæ
manus tua & conſilium tuum decreue-
29 runt fieri. * Et nunc Domine reſpice in
minas eorum,& da ſeruis tuis cum omni
30 fiducia loqui verbum tuum,* in eo quòd
manum tuam extendas ad ſanitates, &
ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti
31 filij tui Ieſu. * Et cùm oraſſent, motus
eſt locus, in quo erant congregati:& re-
pleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & lo-
quebantur verbum Dei cum fiducia.
32 * Multitudinis autem credentium erat
cor vnum, & anima vna: nec quiſquam
eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum
eſſe dicebat, ſed erant illis omnia com-
33 munia. * Et virtute magna reddebant
G Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ie-
ſu Chriſti Domini noſtri: & gratia ma-
34 gna erat in omnibus illis. * Neque enim
quiſquam egens erat inter illos. Quot-
quot enim poſſeſſores agrorum aut do-
morum erant, vendentes afferebant pre-
35 tia eorum quæ vendebant, * & ponebant
ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur
autem ſingulis prout cuique opus erat.
36 * Ioſeph autem, qui cognominatus eſt
Barnabas ab Apoſtolis(quod eſt interpre-
tatum Filius conſolationis)Leuites, Cy-
37 prius genere,*cùm haberet agrum,vendi-
dit eum,& attulit pretium,& poſuit an-
te pedes Apoſtolorum.

CAP. V.

1 Vir autem quidam nomine Ananias,
A cum Saphira vxore ſua, vendidit a-
2 grum, * & fraudauit de pretio agri con-
ſcia vxore ſua: & afferens partem quan-
3 dam,ad pedes Apoſtolorum poſuit. * Di-
xit autem Petrus: Anania, cur tentauit
ſatanas cor tuum,mentiri te Spiritui ſan-
4 cto, & fraudare de pretio agri? * Nónne
manens tibi manebat, & venundatum in
tua erat poteſtate?Quare poſuiſti in cor-
de

Digitized by Google

de tuo hanc rem ? Non es mentitus ho-
minibus,ſed Deo. * Audiens autem Ana- 5
nias hæc verba , cecidit & expirauit. Et
factus eſt timor magnus ſuper omnes qui
audierunt. * Surgentes autem iuuenes a- 6
mouerunt eum, & efferentes ſepelierunt.
*Factum eſt autem quaſi horarum trium 7
ſpatium,& vxor ipſius,neſciens quod fa- B
ctum fuerat , introiuit. * Dixit autem ei 8
Petrus : Dic mihi mulier, ſi tanti agrum
vẽdidiſtis?At illa dixit:Etiam tanti. * Pe- 9
trus autem ad eam : Quid vtique conue-
nit vobis tentare Spiritum Domini?Ecce
pedes eorum,qui ſepelierũt virum tuum,
ad oſtium;& efferent te.*Confeſtim ceci- 10
dit ante pedes eius,& expirauit. Intrãtes
autem iuuenes , inuenerunt illam mor-
tuam,& extulerunt & ſepelierunt ad vi-
rum ſuum. * Et factus eſt timor magnus 11
in vniuerſa eccleſia , & in omnes qui au-
dierunt hæc. * Per manus autem Apoſto- 12
lorum fiebant ſigna & prodigia multa in
plebe.Et erant vnanimiter omnes in por-
ticu Salomonis : * Ceterorum autem ne- 13
mo audebat ſe coniungere illis : ſed ma- C
gnificabat eos populus. * Magis autem 14
augebatur credentium in Domino mul-
titudo virorum,ac mulierum , * ita vt in 15
plateas eiicerent infirmos,& ponerent in
lectulis ac grabatis , vt veniente Petro,
ſaltem vmbra illius obumbraret quem-
quam illorum , & liberarentur ab infir-
mitatibus ſuis. * Concurrebat autem & 16
multitudo vicinarum ciuitatum Ieruſa-
lem , afferentes ægros,& vexatos à ſpiri-
tibus immundis : qui curabantur omnes.
* Exurgens autem princeps ſacerdotum, 17
& omnes qui cum illo erant(quæ eſt hæ-
reſis Sadducæorum) repleti ſunt zelo:
* & iniecerunt manus in Apoſtolos , & 18
poſuerunt eos in cuſtodia publica. * An- 19
gelus autem Domini per noctem ape- D
riens ianuas carceris , & educens eos,di-
xit : * Ite,& ſtantes loquimini in templo 20
plebi omnia verba vitæ huius.* Qui cùm 21
audiſſent , intrauerunt diluculo in tem-
plum , & docebant. Adueniens autem
princeps ſacerdotum , & qui cum eo
erant , conuocauerunt concilium , & o-
mnes ſeniores filiorum Iſrael:& miſerũt
ad carcerem vt adducerentur.* Cùm au- 22
tem veniſſent miniſtri , & aperto carcere
non inueniſſent illos , reuerſi nunciaue-
runt , * dicentes : Carcerem quidem in- 23
uenimus clauſum cum omni diligentia,
& cuſtodes ſtantes ante ianuas : aperien-
tes autem neminem intus inuenimus.
* Vt autem audierunt hos ſermones ma- 24
giſtratus templi, & principes ſacerdotũ, E
ambigebant de illis quidnam fieret.* Ad- 25
ueniens autem quidam nunciauit eis:
Quia ecce viri , quos poſuiſtis in carce-
rem , ſunt in templo ſtantes, & docentes
populum. * Tunc abiit magiſtratus cum 26
miniſtris , & adduxit illos ſine vi : time-
bant enim populum ne lapidarentur.*Et 27
cùm adduxiſſent illos,ſtatuerunt in con-
cilio:Et interrogauit eos princeps ſacer-
28 dotum,* dicens:Præcipiendo præcepimus
vobis ne doceretis in nomine iſto:& ecce
repleſtis Ieruſalem doctrina veſtra : &
vultis inducere ſuper nos ſanguinem ho-
29 minis iſtius. * Reſpondens autem Petrus,
F & Apoſtoli , dixerunt : Obedire oportet
30 Deo magis,quàm hominibus. * Deus pa-
trum noſtrorum ſuſcitauit Ieſum, quem
vos interemiſtis , ſuſpendentes in ligno.
31 * Hunc principem & ſaluatorem Deus
exaltauit dextera ſua , ad dandam pœni-
tentiam Iſraeli,& remiſſionem peccato-
32 rum.* & nos ſumus teſtes horum verbo-
rum,& Spiritus ſanctus quem dedit Deus
33 omnibus obedientibus ſibi. * Hæc cùm
audiſſent,diſſecabantur,& cogitabant in-
34 terficere illos. * Surgens autem quidam
in concilio Phariſæus , nomine Gama-
liel,legisdoctor honorabilis vniuerſæ ple-
bi , iuſsit foras ad breue homines fieri.
35 *Dixitque ad illos : Viri Iſraelitæ,atten-
dite vobis ſuper hominibus iſtis quid
36 acturi ſitis. * Ante hos enim dies extitit
G Theodas,dicens ſe eſſe aliquem, cui con-
ſenſit numerus virorum circiter qua-
dringentorum:qui occiſus eſt:& omnes
qui credebant ei , diſsipati ſunt,& reda-
cti ad nihilum. * Poſt hunc extitit Iudas
37 Galilæus in diebus profeſsionis, & auer-
tit populum poſt ſe, & ipſe periit : & o-
mnes, quotquot conſenſerunt ei,diſperſi
38 ſunt. * Et nunc itaque dico vobis , diſce-
dite ab hominibus iſtis , & ſinite illos:
quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium
39 hoc, aut opus , diſſoluetur : * ſi verò ex
Deo eſt,non poteritis diſſoluere illud, ne
fortè & Deo repugnare inueniamini.Cõ-
40 ſenſerunt autem illi. * Et conuocantes
Apoſtolos,cæſis denunciauerũt ne omni-
no loquerentur in nomine Ieſu,& dimi-
41 ſerunt eos.*Et illi quidem ibant gauden-
tes à conſpectu concilij , quoniam digni
habiti ſunt pro nomine Ieſu contume-
42 liam pati.*Omni autem die non ceſſabãt,
in templo & circa domos docentes , &
euangelizantes Chriſtum Ieſum.

CAP. VI.

1 IN diebus autem illis , creſcente nume-
A ro diſcipulorum , factum eſt murmur
Græcorum aduerſus Hebræos , eo quòd
deſpicerentur in miniſterio quotidiano
2 viduæ eorum.* Conuocantes autem duo-
decim multitudinem diſcipulorum , di-
xerunt : Non eſt æquum nos derelin-
quere verbum Dei , & miniſtrare men-
3 ſis. * Conſiderate ergo fratres , viros ex
vobis boni teſtimonij ſeptem , plenos
Spiritu ſancto , & ſapientia , quos con-
4 ſtituamus ſuper hoc opus. * Nos verò
B orationi , & miniſterio verbi inſtantes
5 erimus. * Et placuit ſermo coram omni
multitudine. Et elegerunt Stephanum,
virum plenum fide & Spiritu ſancto , &
Philippum , & Prochorum , & Nicano-

rem , & Timonem,& Parmenam,& Ni-
colaum aduenam Antiochenū.* Hos ſta- 6
tuerūt ante conſpectum Apoſtolorum:&
orantes impoſuerūt eis manus.* Et verbū 7
Domini creſcebat,& multiplicabatur nu-
merus diſcipulorum in Ieruſalem valde:
multa etiam turba ſacerdotum obedie-
bat fidei. * Stephanus autem plenus gra- 8
tia & fortitudine,faciebat prodigia & ſi-
gna magna in populo. * Surrexerunt au- 9
tem quidam de ſynagoga,quæ appellatur C
Libertinorum, & Cyrenenſium , & Ale-
xandrinorum,& eorum qui erant à Cili-
cia,& Aſia,diſputātes cum Stephano:* & 10
non poterant reſiſtere ſapientiæ,& Spiri-
tui,qui loquebatur.* Tunc ſummiſerunt 11
viros,qui dicerent ſe audiuiſſe eum dicē-
tem verba blaſphemiæ in Moyſen , & in
Deum. * Commouerunt itaque plebem, 12
& ſeniores,& Scribas:& cōcurrentes ra- D
puerunt eum, & adduxerūt in cōcilium,
* & ſtatuerunt falſos teſtes,qui dicerent: 13
Homo iſte non ceſſat loqui verba aduer-
ſus locum ſanctum,& legem.*audiuimus 14
enim eum dicentem: Quoniam Ieſus Na-
zarenus hic,deſtruet locum iſtum,& mu-
tabit traditiones , quas tradidit nobis
Moyſes. * Et intuentes eum omnes , qui 15
ſedebant in concilio , viderunt faciem
eius tamquam faciem Angeli.

CAP. VII.

Dixit autem princeps ſacerdotum : Si 1
hæc ita ſe haberent? * Qui ait : Viri 2
fratres , & patres , audite : Deus gloriæ A
apparuit patri noſtro Abrahæ cùm eſſet
in Meſopotamia, priùs quàm moraretur
‖ Gen.12 a.1. in Charan , * & dixit ad illum : ‖ Exi de 3
terra tua, & de cognatione tua , & veni
in terram,quam monſtrauero tibi.*Tunc 4
exiit de terra Chaldæorum , & habitauit
in Charā. Et inde,poſtquam mortuus eſt
pater eius,tranſtulit illum in terram iſtā,
in qua nunc vos habitatis. * Et non de- 5
dit illi hereditatem in ea,nec paſſum pe-
dis:ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſ-
ſionē, & ſemini eius poſt ipſum,cùm nō
haberet filium. * Locutus eſt autem ei 6
Deus : ‖ Quia erit ſemen eius accola in
‖ Gen. terra aliena , & ſeruituti eos ſubiicient,
15.c.13. & malè tractabunt eos annis quadringē-
‖ Gen. tis :* & gentem cui ſeruierint iudicabo 7
17.b.10 ego,dixit Dominus, & poſt hæc exibunt,
‖ Gen. & ſeruient mihi in loco iſto.* ‖ Et dedit 8
21.a.2. illi teſtamentum circumciſionis : ‖ & ſic
4. genuit Iſaac, & circūcidit eum die octa-
‖ Gen.25 no : & ‖ Iſaac,Iacob : & Iacob,duodecim
c.24.26. Patriarchas. * Et Patriarchæ æmulantes, 9
‖ Gen. *Ioſeph vendiderūt in Aegyptum. & erat B
29.f.32. Deus cum eo : * & eripuit eum ex omni- 10
& 35.c. bus tribulationibus eius : & ‖ dedit ei
32. gratiam & ſapientiam in conſpectu Pha-
‖ Gen. raonis regis Aegypti , & conſtituit eum
37.f.28. præpoſitum ſuper Aegyptum , & ſuper
Gen. 41. omnem domum ſuam.* Venit autem fa- 11
37. mes in vniuerſam Aegyptum & Chanaā,
& tribulatio magna: & non inueniebant

12 cibos patres noſtri.* ‖ Cùm audiſſet autē ‖ Gen.
Iacob eſſe frumentum in Aegypto : miſit 42. a.2.
13 patres noſtros primùm:* ‖ & in ſecundo ‖ Gen.
cognitus eſt Ioſeph à fratribus ſuis , & 45. a.3.
manifeſtatum eſt Pharaoni genus eius.
14 * Mittens autem Ioſeph accerſiuit Iacob
patrem ſuum, & omnem cognationē ſuā
15 in animabus ſeptuaginta quinque. * ‖ Et ‖ Gen.
deſcendit Iacob in Aegyptum,& ‖ defun- 46. a.5.
16 ctus eſt ipſe,& patres noſtri.*Et tranſlati ‖ Gen.
ſunt in Sichem , & poſiti ſunt in ſepul- 49. d.32
chro, ‖ quod emit Abraham pretio argen- ‖ Gen.
17 ti à filiis Hemor filii Sichem. * Cùm au- 50. b.7.
C tem appropinquaret tempus promiſſio- Ioſ. 24.
nis , quam confeſſus erat Deus Abrahæ, g.32.
‖ creuit populus, & multiplicatus eſt in Gen.23.
18 Aegypto, * quoadvſque ſurrexit alius rex d.16.
19 in Aegypto,qui non ſciebat Ioſeph. * Hic ‖ Exod.
circumueniēs genus noſtrum, afflixit pa- 1. a.7.
tres noſtros , vt exponerent infantes ſuos ‖ Exo.2.
20 ne viuificarentur.* Eodem tempore na- a.2.
tus eſt Moyſes , & fuit gratus Deo , qui Heb. 11.
nutritus eſt tribus menſibus in domo pa- e.23.
21 tris ſui. * Expoſito autem illo , ſuſtulit
eum filia Pharaonis,& nutriuit eum ſibi
22 in filium. * Et eruditus eſt Moyſes omni
ſapientia Aegyptiorum, & erat potens in
23 verbis,& in operibus ſuis. * Cùm autem
impleretur ei quadraginta annorū tem-
pus , aſcendit in cor eius vt viſitaret fra-
24 tres ſuos filios Iſrael. * ‖ Et cùm vidiſſet ‖ Exo.2.
quendam iniuriam patientem,vindicauit b.10.
illum : & fecit vltionem ei qui iniuriam
25 ſuſtinebat,percuſſo Aegyptio.*Exiſtima-
bat autem intelligere fratres , quoniam
Deus per manum ipſius daret ſalutem il-
26 lis:at illi non intellexerunt. * ‖ Sequenti ‖ Exo.2.
verò die apparuit illis litigantibus : & b.13.
reconciliabat eos in pace,dicēs:Viri, fra-
tres eſtis , vt quid nocetis alterutrum?
27 * Qui autem iniuriam faciebat proximo,
D repulit eum , dicens : Quis te conſtituit
28 principem & iudicem ſuper nos ? * num-
quid interficere me tu vis , quemadmodū
29 interfeciſti heri Aegyptium* ? Fugit autē
Moyſes in verbo iſto:& factus eſt aduena
in terra Madiā , vbi generauit filios ſuos.
30 * Et expletis annis quadraginta , ‖ appa- ‖ Exo.3.
ruit illi in deſerto montis Sina Angelus a.2.
31 in igne flammæ rubi. * Moyſes autem vi-
dens , admiratus eſt viſum , & accedente
illo vt conſideraret , facta eſt ad eum vox
32 Domini , dicens : * Ego ſum Deus pa-
trum tuorum , Deus Abraham , Deus
Iſaac , & Deus Iacob. Tremefactus au-
tem Moyſes, non audebat conſiderare.
33 * Dixit autem illi Dominus : Solue cal-
ceamentum pedum tuorum : locus enim
34 in quo ſtas , terra ſancta eſt. * Videns vi-
di afflictionem populi mei,qui eſt in Ae-
gypto, & gemitum eorum audiui,& de-
ſcendi liberare eos. Et nunc veni, &
35 mittam te in Aegyptum. * Hunc Moy-
ſen , quem negauerunt , dicentes : Quis
te conſtituit principem & iudicem?hunc
Deus principem & redemptorem miſit,
cum

Digitized by Google

cum manu Angeli, qui apparuit illi in
‖ Exod. rubo. * ‖ Hic eduxit illos, faciens prodi- 36
7. 8. 9. gia & ſigna in terra Aegypti, & in rubro E
10. 11. mari, & in deſerto annis quadraginta.
14. * Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſrael: 37
‖ Exod. ‖ Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de
16. a. 1. fratribus veſtris, tamquam me, ipſum au-
Deut. 18 dietis. * ‖ Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in 38
c. 15. ſolitudine cum Angelo, qui loquebatur ei
‖ Exod. in monte Sina, & cum patribus noſtris:
19. a. 3. qui accepit verba vitæ dare nobis * Cui 39
noluerunt obedire patres noſtri: ſed repu-
lerunt, & auerſi ſunt cordibus ſuis in
‖ Exod. Aegyptum, * dicentes ad Aaron: ‖ Fac 40
32. a. 1. nobis deos, qui præcedant nos: Moyſes
enim hic, qui eduxit nos de terra Aegy-
pti, neſcimus quid factum ſit ei. * Et vi- 41
tulum fecerunt in diebus illis, & obtu-
lerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur
in operibus manuum ſuarum. * Conuer- 42
tit autem Deus, & tradidit eos ſeruire
militiæ cæli, ſicut ſcriptum eſt in libro
‖ Amos Prophetarum: ‖ Numquid victimas &
5. g. 25. hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta
in deſerto, domus Iſrael? * Et ſuſcepiſtis 43
tabernaculum Moloch, & ſidus Dei veſtri
Rempham, figuras, quas feciſtis, adorare
eas. Et transferam vos trans Babylonem.
* Tabernaculum teſtimonij fuit cum pa- 44
tribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit F
‖ Exod. illis Deus, ‖ loquens ad Moyſen, vt face-
25. d. 40 ret illud ſecundùm formam quam vide-
‖ Heb. 8 rat. * ‖ Quod & induxerunt, ſuſcipientes 45
b. 9. patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem
Ioſ. 3. Gentium, quas expulit Deus à facie pa-
c. 14. trum noſtrorum, vſque in diebus Dauid,
‖ 1. Reg. * ‖ qui inuenit gratiam ante Deum, ‖ & 46
16. c. 13 petiit vt inueniret tabernaculum Deo
‖ Pſal. Iacob. * ‖ Salomon autem ædificauit illi 47
131. a. 5 domum. * ‖ Sed non Excelſus in manufa- 48
‖ 1. Par. ctis habitat, ſicut Propheta dicit: * ‖ Cæ- 49
17. c. 12 lum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabel-
‖ 3. Reg. lum pedum meorum. Quam domum ædi-
6. a. 1. ficabitis mihi, dicit Dominus? aut quis
‖ Infr. locus requietionis meæ eſt? * Nonne ma- 50
17. f. 25. nus mea fecit hæc omnia? * Dura cerui- 51
‖ Iſa. 66. ce, & incircumciſi cordibus, & auribus,
a. 1. vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut
patres veſtri, ita & vos. * Quem Prophe- 52
tarum non ſunt perſecuti patres veſtri? G
Et occiderunt eos, qui prænunciabant de
aduentu Iuſti, cuius vos nunc proditores
& homicidæ fuiſtis: * qui accepiſtis 53
legem in diſpoſitione Angelorum, & non
cuſtodiſtis. * Audientes autem hæc diſſe- 54
cabantur cordibus ſuis, & ſtridebant
dentibus in eum. * Cùm autem eſſet ple- 55
nus Spiritu ſancto, intendens in cælum,
vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à
dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos aper-
tos, & Filium hominis ſtantem à dextris
Dei. * Exclamantes autem voce magna 56
continuerunt aures ſuas, & impetum fe-
cerunt vnanimiter in eum. * Et eiicientes 57
eum extra ciuitatem lapidabant: & teſtes
depoſuerunt veſtimenta ſua, ſecus pedes
58 adoleſcentis, qui vocabatur Saulus. * Et
lapidabant Stephanum inuocantem, &
dicentem: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum
59 meum. * Poſitis autem genibus, clamauit
voce magna, dicens: Domine, ne ſtatuas
illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixiſſet,
obdormiuit in Domino. Saulus autem
erat conſentiens neci eius.

CAP. VIII.

1 FActa eſt autem in illa die perſecutio
A magna in Eccleſia, quæ erat Ieroſoly-
mis, & omnes diſperſi ſunt per regiones
Iudææ & Samariæ, præter Apoſtolos.
2 * Curauerunt autem Stephanum viri ti-
morati, & fecerunt planctum magnum
3 ſuper eum. * Saulus autem deuaſtabat
Eccleſiam, per domos intrans, & trahens
viros ac mulieres tradebat in cuſtodiam.
4 * Igitur qui diſperſi erant, pertranſibant,
5 euangelizantes verbum Dei. * Philippus
autem deſcendens in ciuitatem Samariæ,
6 prædicabat illis Chriſtum. * Intendebant
autem turbæ his quæ à Philippo diceban-
tur, vnanimiter audientes, & videntes
7 ſigna quæ faciebat. * Multi enim eorum,
B qui habebant ſpiritus immundos, cla-
8 mantes voce magna exibant. * Multi au-
tem paralytici & claudi curati ſunt.
9 * Factum eſt ergo gaudium magnum in
illa ciuitate. Vir autem quidam nomine
Simon, qui antè fuerat in ciuitate ma-
gus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe
10 eſſe aliquem magnum: * cui auſcultabant
omnes à minimo vſque ad maximum, di-
centes: Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur
11 magna: * Attendebant autem eum, pro-
pter quod multo tempore magiis ſuis
12 dementaſſet eos. * Cùm verò credidiſſent
Philippo euangelizanti de regno Dei, in
nomine Ieſu Chriſti baptizabantur viri
13 ac mulieres. * Tunc Simon & ipſe cre-
C didit: & cùm baptizatus eſſet, adhærebat
Philippo. Videns etiam ſigna & virtutes
maximas fieri, ſtupens admirabatur.
14 * Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui
erant Ieroſolymis, quòd recepiſſet Sama-
ria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum
15 & Ioannem. * Qui cùm veniſſent, oraue-
runt pro ipſis vt acciperent Spiritum
16 ſanctum: * Nondum enim in quemquam
illorum venerat, ſed baptizati tantùm
17 erant in nomine Domini Ieſu. * Tunc
imponebant manus ſuper illos, & acci-
18 piebant Spiritum ſanctum. * Cùm vidiſſet
autem Simon, quia per impoſitionem ma-
nus Apoſtolorum daretur Spiritus ſan-
19 ctus, obtulit eis pecuniam, * dicens: Date
D & mihi hanc poteſtatem, vt cuicumque
impoſuero manus, accipiat Spiritum ſan-
20 ctum. Petrus autem dixit ad eum: * Pecu-
nia tua tecum ſit in perditionem: quo-
niam donum Dei exiſtimaſti pecunia
21 poſſideri. * Non eſt tibi pars, neque ſors
in ſermone iſto: cor enim tuum non eſt
22 rectum coram Deo. * Pœnitentiam itaque
age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi

Digitized by Google

fortè remittatur tibi hæc cogitatio cor-
dis tui. * In felle enim amaritudinis, & 23
obligatione iniquitatis video te eſſe.*Re- 24
ſpondens autem Simon, dixit: Precamini
vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat
ſuper me horum quæ dixiſtis. * Et illi 25
quidem teſtificati & locuti verbum Do- E
mini, redibant Ieroſolymam, & multis
regionibus Samaritanorum euangeliza-
bant. * Angelus autem Domini locutus 26
eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade
contra meridianum, ad viam quæ deſcen-
dit ab Ieruſalem in Gazam: hæc eſt deſer-
ta.* Et ſurgens abiit. Et ecce vir Aethiops, 27
eunuchus, potens Candacis reginæ Ae-
thiopum, qui erat ſuper omnes gazas
eius, venerat adorare in Ieruſalem: * & 28
reuertebatur ſedens ſuper currum ſuum,
legenſque Iſaiam prophetam. * Dixit au- 29
tem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge
te ad currum iſtum. * Accurrens autem 30
Philippus, audiuit eum legentem Iſaiam F
Prophetam, & dixit: Putáſne intelligis
quæ legis? * Qui ait: Et quomodo poſ- 31
ſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Roga-
uitque Philippum vt aſcenderet, & ſede-
‖ Iſa. 53 c. 7. ret ſecum.* Locus autem Scripturæ, quam 32
legebat, erat hic: ‖ Tamquam ouis ad oc-
ciſionem ductus eſt: & ſicut agnus coram
tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuit os
ſuum.* In humilitate iudicium eius ſub- 33
latum eſt. Generationem eius quis enar-
rabit, quoniam tolletur de terra vita
eius? * Reſpondens autem eunuchus Phi- 34
lippo, dixit: Obſecro te, de quo Propheta
dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo? * Ape- 35
riens autem Philippus os ſuum, & inci-
piens à Scriptura iſta, euangelizauit illi
Ieſum. * Et dum irent per viam, venerunt 36
ad quamdam aquam: & ait Eunuchus:
Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? G
* Dixit autem Philippus: Si credis ex toto 37
corde, licet. Et reſpondens ait: Credo, Fi-
lium Dei eſſe Ieſum Chriſtum. * Et iuſſit 38
ſtare currum: & deſcenderunt vterque in
aquam, Philippus, & Eunuchus, & bapti-
zauit eum. * Cùm autem aſcendiſſent de 39
aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum,
& ampliùs non vidit eum Eunuchus. Ibat
autem per viam ſuam gaudens. * Phi- 40
lippus autem inuentus eſt in Azoto, &
pertranſiens euangelizabat ciuitatibus
cunctis, donec veniret Cæſaream.

CAP. IX.

‖ Gal. 1 c. 13. SAulus autem adhuc ſpirans minarum, 1
& cædis in diſcipulos Domini, acceſſit A
ad Principem ſacerdotum, * & petiit ab 2
eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas:
vt ſi quos inueniſſet huius viæ viros, ac
mulieres, vinctos perduceret in Ieruſa-
‖ Inf. 22 c. 6. lem. * ‖ Et cùm iter faceret, contigit vt 3
appropinquaret Damaſco: & ſubito cir-
1. Cor. 15. b. 8. cumfulſit eum lux de cælo. * Et cadens 4
in terram audiuit vocem dicentem ſibi:
2. Cor. 12. a. 1. Saule, Saule, quid me perſequeris? * Qui 5
dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego ſum
Ieſus, quem tu perſequeris. durum eſt
6 tibi contra ſtimulum calcitrare. * Et
tremens, ac ſtupens dixit: Domine, quid
7 me vis facere? * Et Dominus ad eum:
B Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi di-
cetur tibi quid te oporteat facere. Viri
autem illi, qui comitabantur cum eo,
ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vo-
8 cem, neminem autem videntes. * Sur-
rexit autem Saulus de terra, apertiſque
oculis nihil videbat. Ad manus autem
illum trahentes, introduxerunt Da-
9 maſcum. * Et erat ibi tribus diebus non
videns, & non manducauit, neque bibit.
10 * Erat autem quidam diſcipulus Da-
maſci, nomine Ananias: & dixit ad illum
in viſu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce
11 ego, Domine. * Et Dominus ad eum:
Surge, & vade in vicum, qui vocatur
rectus: & quære in domo Iudæ Saulum
12 nomine Tarſenſem: ecce enim orat. (* Et
vidit virum Ananiam nomine, introeun-
tem, & imponentem ſibi manus vt viſum
13 recipiat.) * Reſpondit autem Ananias:
C Domine, audiui à multis de viro hoc,
quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ieru-
14 ſalem: * & hic habet poteſtatem à prin-
cipibus ſacerdotum alligandi omnes, qui
15 inuocant nomen tuum. * Dixit autem ad
eum Dominus: Vade, quoniam vas ele-
ctionis eſt mihi iſte, vt portet nomen
meum coram gentibus, & regibus, &
16 filiis Iſrael. * Ego enim oſtendam illi,
quanta oporteat eum pro nomine meo
17 pati. * Et abiit Ananias, & introiuit in
domum: & imponens ei manus, dixit:
Saule frater, Dominus miſit me Ieſus, qui
apparuit tibi in via qua veniebas, vt vi-
18 deas, & implearis Spiritu ſancto. * Et
confeſtim ceciderunt ab oculis eius tam-
quam ſquamæ, & viſum recepit: & ſur-
19 gens baptizatus eſt. * Et cùm accepiſſet
D cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum
diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies
20 aliquot. * Et continuò in ſynagogis præ-
dicabat Ieſum, quoniam hic eſt Filius
21 Dei. * Stupebant autem omnes qui au-
diebant, & dicebant: Nónne hic eſt, qui
expugnabat in Ieruſalem eos, qui inuo-
cabant nomen iſtud: & huc ad hoc venit,
vt vinctos illos duceret ad principes ſa-
22 cerdotum? * Saulus autem multo magis
conualeſcebat, & confundebat Iudæos,
qui habitabant Damaſci, affirmans quo-
23 niam hic eſt Chriſtus. * Cùm autem im-
plerentur dies multi, conſilium fecerunt
24 in vnum Iudæi vt eum interficerent.* No-
ta autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum.
‖ Cuſtodiebant autem & portas die ac ‖ 2. Cor. 11. g. 32.
25 nocte, vt eum interficerent. * Accipientes
autem eum diſcipuli nocte, per murum
dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.
26 * Cùm autem veniſſet in Ieruſalem, ten-
E tabat ſe iungere diſcipulis, & omnes ti-
mebant eum, non credentes quòd eſſet
27 diſcipulus. * Barnabas autem apprehen-
ſum

ſum illum duxit ad Apoſtolos: & narra-
uit illis quomodo in via vidiſſet Domi-
num, & quia locutus eſt ei, & quomodo
in Damaſco fiducialiter egerit in nomine
Ieſu. * Et erat cum illis intrans & exiens 28
in Ieruſalem, & fiducialiter agens in
nomine Domini. * Loquebatur quoque 29
Gentibus, & diſputabat cum Græcis: illi
autem quærebant occidere eum. * Quod 30
cùm cognouiſſent fratres, deduxerunt
eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.
* Eccleſia quidem per totam Iudæam, & 31
Galilæam, & Samariam, habebat pacem, F
& ædificabatur ambulans in timore Do-
mini, & conſolatione ſancti Spiritus re-
plebatur. * Factum eſt autem, vt Petrus 32
dum pertranſiret vniuerſos, deueniret ad
ſanctos, qui habitabant Lyddæ. * Inuenit 33
autem ibi hominem quemdam, nomine
Aeneam, ab annis octo iacentem in gra-
bato, qui erat paralyticus. * Et ait illi 34
Petrus: Aenea, ſanat te Dominus Ieſus
Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et conti-
nuò ſurrexit. * Et viderunt eum omnes, 35
qui habitabant Lyddæ & Saronæ: qui
conuerſi ſunt ad Dominum. * In Ioppe 36
autem fuit quædam diſcipula, nomine
Tabitha, quæ interpretata dicitur Dor-
cas. Hæc erat plena operibus bonis, &
eleemoſynis, quas faciebat. * Factum eſt 37
autem in diebus illis, vt infirmata more-
retur. Quam cùm lauiſſent, poſuerunt
eam in cœnaculo. * Cùm autem propè 38
eſſet Lydda ad Ioppen, diſcipuli audientes G
quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos vi-
ros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire
vſque ad nos. * Exurgens autem Petrus 39
venit cum illis. Et cùm aduenisſet, duxe-
runt illum in cœnaculum: & circumſte-
terunt illum omnes viduæ flentes, &
oſtendentes ei tunicas & veſtes, quas fa-
ciebat illis Dorcas.* Eiectis autem omni- 40
bus foras, Petrus ponens genua orauit: &
conuerſus ad corpus, dixit: Tabitha, ſurge.
At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro,
reſedit. * Dans autem illi manum, erexit 41
eam. Et cùm vocaſſet ſanctos, & viduas,
aſſignauit eam viuam. * Notum autem 42
factum eſt per vniuerſam Ioppen: & cre-
diderunt multi in Domino. * Factum eſt 43
autem, vt dies multos moraretur in Iop-
pe, apud Simonem quemdam coriarium.

CAP. X.

Vir autem quidam erat in Cæſarea, 1
nomine Cornelius, Centurio cohor- A
tis quæ dicitur Italica, * religioſus, ac 2
timens Deum cum omni domo ſua, fa-
ciens eleemoſynas multas plebi, & de-
precans Deum ſemper: * is vidit in viſu 3
manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum
Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi,
Corneli. * At ille intuens eum, timore 4
correptus, dixit: Quid eſt, Domine? Dixit
autem illi: Orationes tuæ, & eleemo-
ſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in
conſpectu Dei. * Et nunc mitte viros in 5
Ioppen, & accerſi Simonem quemdam,
6 qui cognominatur Petrus: * hic hoſpi-
tatur apud Simonem quemdam coria-
rium, cuius eſt domus iuxta mare: hic
7 dicet tibi quid te oporteat facere. * Et
cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur
illi, vocauit duos domeſticos ſuos, &
militem metuentem Dominum, ex his
8 qui illi parebant. * Quibus cùm narraſſet
9 omnia, miſit illos in Ioppen. * Poſtera
B autem die iter illis facientibus, & appro-
pinquantibus ciuitati, aſcendit Petrus in
ſuperiora vt oraret circa horam ſextam.
10 * Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Pa-
rantibus autem illis, cecidit ſuper eum
11 mentis exceſſus: * & vidit cælum aper-
tum, & deſcendens vas quoddam, velut
linteum magnum, quatuor initiis ſub-
12 mitti de cælo in terram, * in quo erant
omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ,
13 & volatilia cæli. * Et facta eſt vox ad
eum: Surge Petre, occide, & manduca.
14 * Ait autem Petrus: Abſit, Domine, quia
numquam manducaui omne commune
15 & immundum. * Et vox iterum ſecundò
ad eum: Quod Deus purificauit, tu com-
16 mune ne dixeris. * Hoc autem factum
eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in
17 cælum. * Et dum intra ſe hæſitaret Pe-
trus, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet:
C ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio,
inquirentes domum Simonis, aſtiterunt
18 ad ianuam. * Et cùm vocaſſent, interro-
gabant, ſi Simon, qui cognominatur Pe-
19 trus, illic haberet hoſpitium. * Petro au-
tem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei:
20 Ecce viri tres quærunt te. * Surge itaque,
deſcende, & vade cum eis nihil dubitans:
21 quia ego miſi illos. * Deſcendens autem
Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum,
quem quæritis: quæ cauſa eſt, propter
22 quam veniſtis? * Qui dixerunt: Corne-
lius Centurio, vir iuſtus, & timens Deum,
& teſtimonium habens ab vniuerſa gente
Iudæorum, reſponſum accepit ab An-
gelo ſancto, accerſire te in domum
23 ſuam, & audire verba abs te. * Intro-
ducens ergo eos, recepit hoſpitio. Se-
D quenti autem die ſurgens profectus eſt
cum illis: & quidam ex fratribus ab Iop-
24 pe comitati ſunt eum. * Altera autem
die introiuit Cæſaream. Cornelius verò
expectabat illos, conuocatis cognatis
25 ſuis, & neceſſariis amicis. * Et factum eſt
cùm introiſſet Petrus, obuius venit ei
Cornelius, & procidens ad pedes eius
26 adorauit. * Petrus verò eleuauit eum,
27 dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum. * Et
loquens cum illo intrauit, & inuenit
28 multos qui conuenerant: * dixitque ad
illos: Vos ſcitis quomodo abominatum
ſit viro Iudæo, coniungi aut accedere
ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus,
neminem communem aut immundum
29 dicere hominem. * Propter quod ſine
dubitatione veni accerſitus. Interrogo
ergo

Digitized by Google

ergo, quam ob cauſam acceſſiſtis me?
* Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die 30
vſque ad hanc horam, orans eram hora E
nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante
me in veſte candida, & ait: * Corneli, 31
exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ
tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu
Dei.* Mitte ergo in Ioppen, & acceſſi Si- 32
monem, qui cognominatur Petrus: hic
hoſpitatur in domo Simonis coriarij
iuxta mare. * Confeſtim ergo miſi ad te: 33
& tu bene feciſti veniendo. * Nunc ergo
omnes nos in conſpectu tuo adſumus, au-
dire omnia quæcumque tibi præcepta
ſunt à Domino. * Aperiens autem Petrus 34
os ſuum, dixit: In veritate comperi, ‖ quia
non eſt perſonarum acceptor Deus: * ſed 35
in omni gente, qui timet eum, & opera- F
tur iuſtitiam, acceptus eſt illi. * Verbum 36
miſit Deus filiis Iſrael, annuncians pacem
per Ieſum Chriſtum: (hic eſt omnium
Dominus.) * Vos ſcitis quod factum eſt 37
verbum per vniuerſam Iudæam: incipiens
enim à Galilæa, poſt baptiſmum quod
prædicauit Ioannes, * Ieſum à Nazareth: 38
quomodo vnxit eum Deus Spiritu ſancto,
& virtute, qui pertranſiit benefaciendo
& ſanando omnes oppreſſos à diabolo,
quoniam Deus erat cum illo. * Et nos 39
teſtes ſumus omnium, quæ fecit in re-
gione Iudæorum, & Ieruſalem, quem
occiderunt ſuſpendentes in ligno. * Hunc 40
Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum
manifeſtum fieri, * non omni populo, ſed 41
teſtibus præordinatis à Deo; nobis, qui
manducauimus & bibimus cum illo,
poſtquam reſurrexit à mortuis. * Et præ- 42
cepit nobis prædicare populo, & teſtifi- G
cari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à
Deo iudex viuorũ & mortuorum.*‖ Huic 43
omnes Prophetæ teſtimonium perhibent,
remiſſionem peccatorum accipere per
nomen eius omnes, qui credunt in eum.
*Adhuc loquente Petro verba hæc: cecidit 44
Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audie-
bant verbum. * Et obſtupuerunt ex cir- 45
cumciſione fideles, qui venerant cum Pe-
tro: quia & in nationes gratia Spiritus
ſancti effuſa eſt.* Audiebant enim illos lo- 46
quentes linguis, & magnificantes Deum.
* Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam 47
quis prohibere poteſt, vt non baptizentur
hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut
& nos? * Et iuſſit eos baptizari in nomi- 48
ne Domini Ieſu Chriſti. Tunc rogauerunt
eum vt maneret apud eos aliquot diebus.

‖ Deut. 19. d. 17. 1. Par. 19. c. 7. Io. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35. b. 16. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Epheſ. 6 b. 9. Coloſ. 3. d. 25. 1. Pet. 1 c. 17.
‖ Luc. 4 c. 14.
‖ Ier. 31 f. 34. Mich. 7. d. 18.

CAP. XI.

AVdierunt autem Apoſtoli, & fratres 1
qui erant in Iudæa: quoniam & Gen- A
tes receperunt verbum Dei.* Cùm autem 2
aſcendiſſet Petrus Ieroſolymam, diſcepta-
bant aduerſus illum, qui erant ex circum-
ciſione, * dicentes: Quare introiſti ad vi- 3
ros præputium habentes, & manducaſti
cum illis? * Incipiens autem Petrus ex- 4
ponebat illis ordinem, dicens: * Ego eram 5
in ciuitate Ioppe orans, & vidi in exceſſu
mentis viſionem, deſcendens vas quod-
dam velut linteum magnum quatuor ini-
tiis ſummitti de cælo, & venit vſque ad
6 me. * In quod intuens conſiderabam, &
vidi quadrupedia terræ, & beſtias, &
7 reptilia, & volatilia cæli. * Audiui autem
& vocem dicentem mihi: Surge Petre,
8 occide, & manduca. * Dixi autem: Ne-
quaquam, Domine, quia commune aut
immundum numquam introiuit in os
9 meum.* Reſpondit autem vox ſecundò de
B cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne com-
10 mune dixeris.* Hoc autem factum eſt per
ter: & recepta ſunt omnia rurſum in cæ-
11 lum. * Et ecce viri tres confeſtim aſtite-
runt in domo, in qua eram, miſſi à Cæſa-
12 rea ad me.* Dixit autem Spiritus mihi, vt
irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt
autem mecum, & ſex fratres iſti, & in-
13 greſſi ſumus in domum viri. * Narrauit
autem nobis, quomodo vidiſſet Angelum
in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi:
Mitte in Ioppen, & acceſſi Simonem, qui
14 cognominatur Petrus,* qui loquetur tibi
verba, in quibus ſaluus eris tu, & vniuerſa
15 domus tua. * Cùm autem cœpiſſent
loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos,
16 ſicut & in nos in initio. * Recordatus
ſum autem verbi Domini, ſicut dicebat:
‖ Ioannes quidem baptizauit aqua, vos
17 autem baptizabimini Spiritu ſancto. * Si
ergo eamdem gratiam dedit illis Deus,
ſicut & nobis, qui credidimus in Domi-
num Ieſum Chriſtum: ego quis eram, qui
18 poſſem prohibere Deum? * His auditis,
C tacuerunt: & glorificauerunt Deum, di-
centes: Ergo & Gentibus pœnitentiam
19 dedit Deus ad vitam.* Et illi quidem, qui
diſperſi fuerant à tribulatione, quæ facta
fuerat ſub Stephano, perambulauerunt
vſque Phœnicen, & Cyprum, & Antio-
chiam, nemini loquentes verbum, niſi
20 ſolis Iudæis. * Erant autem quidam ex
eis viri Cyprij, & Cyrenæi, qui cùm in-
troiſſent Antiochiam, loquebantur &
ad Græcos, annunciantes Dominum Ie-
21 ſum. * Et erat manus Domini cum eis:
multuſque numerus credentium conuer-
22 ſus eſt ad Dominum. * Peruenit autem
ſermo ad aures Eccleſiæ, quæ erat Iero-
ſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Bar-
23 nabam vſque ad Antiochiam. * Qui cùm
D perueniſſet, & vidiſſet gratiam Dei,
gauiſus eſt: & hortabatur omnes in
propoſito cordis permanere in Domino:
24 * quia erat vir bonus, & plenus Spiritu
ſancto, & fide. Et appoſita eſt multa turba
25 Domino. * Profectus eſt autem Barnabas
Tarſum, vt quæreret Saulum: quem cùm
26 inueniſſet, perduxit Antiochiam. * Et
annum totum conuerſati ſunt ibi in Ec-
cleſia: & docuerunt turbam multam, ita
vt cognominarentur primùm Antiochiæ
27 diſcipuli, Chriſtiani.* In his autem diebus
ſuperuenerunt ab Ieroſolymis prophetæ
Antio

‖ Sup. 1. a. 5. Matt. 3. c. 11. Mar. 1. b. 8. Luc. 3. c. 16. Ioan. 1. d. 26. Inf. 19. a. 4.

Digitized by Google

Antiochiam: * & ſurgens vnus ex eis no- 28
mine Agabus, ſignificabat per ſpiritũ fa-
mem magnam futuram in vniuerſo orbe
terrarũ, quæ facta eſt ſub Claudio. * Di- 29
ſcipuli autem, prout quis habebat, pro-
poſuerunt ſinguli in miniſterium mittere
habitantibus in Iudæa fratribus: * quod 30
& fecerunt, mittẽtes ad ſeniores per ma-
nus Barnabæ & Sauli.

CAP. XII.

EOdem autem tempore miſit Herodes 1
rex manus, vt affligeret quoſdam de A
Eccleſia. * Occidit autem Iacobum fra- 2
trem Ioannis gladio.* Videns autem quia 3
placeret Iudæis, appoſuit vt apprehen-
deret & Petrum. Erant autem dies Azy-
morum. * Quem cùm apprehendiſſet, 4
miſit in carcerem, tradens quattuor qua-
ternionibus militum cuſtodiendum, vo-
lens poſt Paſcha producere eum populo.
* Et Petrus quidẽ ſeruabatur in carcere. 5
Oratio autẽ fiebat ſine intermiſſione ab
Eccleſia ad Deum pro eo. * Cùm autem 6
producturus eum eſſet Herodes, in ipſa
nocte erat Petrus dormiẽs inter duos mi-
lites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes
ante oſtium cuſtodiebant carcerem. * Et 7
ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen re-
fulſit in habitaculo: percuſſoque latere
Petri, excitauit eum, dicens: Surge veloci-
ter. Et ceciderũt catenæ de manibus eius. B
* Dixit autem Angelus ad eum: Præcin- 8
gere, & calcea te caligas tuas. Et fecit
ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimen-
tum tuum, & ſequere me. * Et exiens ſe- 9
quebatur eum, & neſciebat quia verum
eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat
autem ſe viſum videre.* Tranſeuntes au- 10
tem primam & ſecundam cuſtodiam, ve-
nerunt ad portam ferream, quæ ducit ad
ciuitatem: quæ vltro aperta eſt eis. Et
exeuntes proceſſerunt vicũ vnum: & con-
tinuò diſceſſit Angelus ab eo.* Et Petrus 11
ad ſe reuerſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia
miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit
me de manu Herodis, & de omni expecta-
tione plebis Iudæorum.* Conſiderànſque 12
venit ad domum Mariæ matris Ioannis,
qui cognominatus eſt Marcus, vbi erant
multi congregati, & orantes.* Pulſante 13
autem eo oſtium ianuæ, proceſsit puella C
ad audiendũ, nomine Rhode. * Et vt co- 14
gnouit vocem Petri, præ gaudio non ape-
ruit ianuam, ſed intrò currens nunciauit
ſtare Petrum ante ianuam. * At illi dixe- 15
runt ad eam: Inſanis. Illa autem affirma-
bat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: An-
gelus eius eſt. * Petrus autem perſeuera- 16
bat pulſans. Cùm autem aperuiſſent, vi-
derunt eum, & obſtupuerunt. * Annuens 17
autẽ eis manu vt tacerent, narrauit quo-
modo Dominus eduxiſſet eum de carce-
re, dixitque: Nunciate Iacobo, & fratri-
bus hæc. Et egreſſus abiit in aliũ locum.
* Facta autem die, erat non parua turba- 18
tio inter milites, quidnam factum eſſet de
19 Petro. * Herodes autem cùm requiſiſſet
D eum, & non inueniſſet, inquiſitione facta
de cuſtodibus, iuſsit eos duci: deſcendenſ-
que à Iudæa in Cæſaream, ibi commora-
20 tus eſt. * Erat autem iratus Tyriis, & Si-
doniis. At illi vnanimes venerũt ad eum,
& perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubicu-
lum regis, poſtulabant pacem, eo quòd
21 alerentur regiones eorum ab illo. * Sta-
tuto autem die, Herodes veſtitus veſte
regia, ſedit pro tribunali, & concionaba-
22 tur ad eos.* Populus autem acclamabat:
23 Dei voces, & non hominis. * Confeſtim
autem percuſsit eum Angelus Domini,
eo quòd non dediſſet honorem Deo: &
24 conſumptus à vermibus, expirauit.* Ver-
bum autem Domini creſcebat, & multi-
25 plicabatur. * Barnabas autem & Saulus
reuerſi ſunt ab Ieroſolymis ‖ expleto mi- ‖ Sup. 11. d. 29
niſterio, aſſumpto Ioanne, qui cognomi-
natus eſt Marcus.

CAP. XIII.

1 ERant autẽ in Eccleſia, quæ erat An-
A tiochiæ, prophetæ, & doctores, in
quibus Barnabas, & Simon, qui vocaba-
tur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Ma-
nahen, qui erat Herodis Tetrarchæ col-
2 lactaneus, & Saulus. * Miniſtrantibus au-
tem illis Domino, & ieiunantibus, di-
xit illis Spiritus ſanctus: Segregate mihi
Saulum & Barnabam, in opus ad quod
3 aſſumpſi eos.* Tunc ieiunantes, & oran-
tes, imponentéſque eis manus, dimiſe-
4 runt illos. * Et ipſi quidẽ miſsi à Spiritu
ſancto abierunt Seleuciam; & inde naui-
5 gauerant Cyprũ. * Et cùm veniſſent Sa-
laminam, prædicabant verbum Dei in ſy-
nagogis Iudæorum. Habebant autem &
6 Ioannem in miniſterio.* Et cùm peram-
B bulaſſent vniuerſam inſulam vſque Pa-
phum, inuenerant quemdam virum ma-
gum pſeudoprophetam, Iudæũ, cui no-
7 men erat Barieſu,* qui erat cum Procon-
ſule Sergio Paulo viro prudente. Hic, ac-
cerſitis Barnaba & Saulo, deſiderabat au-
8 dire verbum Dei. * Reſiſtebat autem il-
lis Elymas magus, (ſic enim interpreta-
tur nomen eius) quærens auertere Pro-
9 conſulem à fide. * Saulus autem, qui &
Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuens
10 in eum, * dixit: O plene omni dolo, &
omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis
iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Do-
11 mini rectas?* Et nunc ecce manus Domi-
ni ſuper te, & eris cæcus, non videns ſo-
lem vſque ad tempus. Et confeſtim ceci-
dit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens
12 quærebat qui ei manum daret. * Tunc
Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit
13 admirans ſuper doctrina Domini. * Et
cùm à Papho nauigaſſent Paulus & qui
cum eo erant, venerunt Pergen Pamphy-
liæ. Ioannes autem diſcedens ab eis, re-
14 uerſus eſt Ieroſolymam. * Illi verò per-
C tranſeuntes Pergen, venerũt Antiochiam
Piſidiæ: & ingreſsi ſynagogam die ſabba-
torum

Digitized by Google

torum,ſederunt. * Poſt lectionem autem 15
legis,& Prophetarum, miſerũt principes
ſynagogæ ad eos,dicentes:Viri fratres, ſi
quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad
plebem,dicite. * Surgens autem Paulus, 16
& manu ſilentium indicens,ait: Viri Iſ-
raelitæ,& qui timetis Deũ,audite:* Deus 17
plebis Iſrael elegit patres noſtros,& ple-
‖ Exod. bem exaltauit cùm eſſent incolæ ‖ in ter-
1.a.1. ra Aegypti, & in brachio excelſo eduxit
‖ Exod. eos ex ea, * ‖ & per quadraginta annorũ 18
13.a.21 tempus mores eorũ ſuſtinuit in deſerto.
22. & * Et deſtruens gentes ſeptẽ in terra Cha- 19
16.a.3. naan,‖ ſorte diſtribuit eis terram eorum,
‖ Ioſ.14 *quaſi poſt quadringẽtos & quinquagin- 20
a.2. ta annos:‖& poſt hęc dedit iudices vſque
‖ Iud.3. ad Samuel Prophetam.* Et exinde poſtu- 21
b.9. lauerunt regem: & dedit illis Deus Saul
‖ 1.Reg. filium Cis,virum de tribu Beniamin, an-
8.a.5. nis quadraginta. * & amoto illo, ‖ ſuſci- 22
& 9. tauit illis Dauid regem: cui teſtimonium D
16. & perhibens, dixit: ‖ Inueni Dauid filium
10.a.1. Ieſſe,virum ſecundùm cor meum,qui fa-
‖ 1.Reg. ciet omnes volũtates meas. * Huius Deus 23
16.c.13. ex ſemine ‖ ſecũdum promiſsionem edu-
‖ Pſalm. xit Iſrael ſaluatorẽ Ieſum, * ‖ prædican- 24
88.b.21 te Ioanne ante faciem aduentus eius ba-
‖ Iſa.11. ptiſmum pœnitentiæ omni populo Iſrael.
a.1. * Cùm impleret autem Ioannes curſum 25
‖ Matth. ſuũ,dicebat: Quem me arbitramini eſſe,
3.a.1. ‖ non ſum ego,ſed ecce venit poſt me cu-
Marc.1. ius non ſum dignus calceamenta pedum
a.2. ſoluere. * Viri fratres, filij generis Abra- 26
Luc.3.a. ham,& qui in vobis timent Deum,vobis
3. verbum ſalutis huius miſſum eſt. * Qui 27
‖ Ioã.1. enim habitabant Ieruſalẽ, & principes
c.20. eius,hunc ignorantes,& voces propheta-
Marc.1. rum, quæ per omne ſabbatum leguntur,
a.7. iudicantes impleuerunt:* & nullam cau- 28
‖ Matth. ſam mortis inuenientes in eo,‖ petierunt E
3.d.11. à Pilato,vt interficerent eum. * Cùmque 29
‖ Matth. conſummaſſent omnia,quæ de eo ſcripta
27.e.20. erant,deponẽtes eum de ligno, poſuerunt
22. eum in monumento.* ‖ Deus verò ſuſci- 30
Mar.15 tauit eum à mortuis tertia die: qui viſus
b.13. eſt per dies multos his,* qui ſimul aſcen- 31
Luc.23. derant cum eo de Galilæa in Ieruſalem:
c.21.23 qui vſque nũc ſunt teſtes eius ad plebem.
Ioã.19. * Et nos vobis annunciamus eam, quæ 32
c.16. ad patres noſtros repromiſsio facta eſt:
‖ Matth. * quoniã hanc Deus adimpleuit filiis no- 33
28. ſtris,reſuſcitans Ieſum,ſicut & in Pſalmo
Mar.16 ſecundo ſcriptum eſt:‖Filius meus es tu:
Luc.24. ego hodie genui te. * Quòd autem ſuſci- 34
Ioã.20. tauit eũ à mortuis, ampliùs iam non re-
‖ Pſa.2. uerſurũ in corruptionem,ita dixit:‖ Quia
b.7. dabo vobis ſancta Dauid fidelia.* Ideóque 35
‖ Iſa.55 & aliàs dicit:Non dabis Sanctũ tuum vi-
a.3. dere corruptionem. * Dauid enim in ſua 36
‖ Pſalm. generatione cùm adminiſtraſſet,volunta-
15.b.10 ti Dei ‖ dormiuit:& appoſitus eſt ad pa-
‖ 2.Reg. tres ſuos,& vidit corruptionem. * Quem 37
2.b.10. verò Deus ſuſcitauit à mortuis, non vi-
dit corruptionem.* Notum igitur ſit vo- 38
bis viri fratres, quia per hunc vobis re-
miſsio peccatorũ annunciatur:&ab om- F
nibus,quibus non potuiſtis in lege Moyſi
39 iuſtificari,* in hoc omnis,qui credit, iu-
40 ſtificatur. * Videte ergo ne ſuperueniat
41 vobis quod dictũ eſt in Prophetis: * ‖ Vi- ‖ Abac.
dete contemptores,& admiramini,& di- 1.a.5.
ſperdimini: quia opus operor ego in die-
bus veſtris,opus quod non credetis,ſiquis
42 enarrauerit vobis. * Exeuntibus autem
illis,rogabant vt ſequenti ſabbato loque-
43 rentur ſibi verba hæc. * Cùmque dimiſſa
eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Iudæo-
rum, & colentium aduenarum, Paulum
& Barnabam: qui loquentes ſuadebant
44 eis vt permanerent in gratia Dei. * Se-
quenti verò ſabbato penè vniuerſa ciui-
45 tas conuenit audire verbum Dei.*Viden-
G tes autem turbas Iudæi, repleti ſunt ze-
lo,& cõtradicebant his, quæ à Paulo di-
46 cebãtur,blaſphemantes. * Tunc conſtan-
ter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis
oportebat primùm loqui verbũ Dei: ſed
quoniam repellitis illud, & indignos vos
iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur
47 ad Gentes. * ſic enim præcepit nobis Do-
minus: ‖ Poſui te in lucem Gentium, vt ‖ Iſa.49.
ſis in ſalutem vſque ad extremum terræ. b.6.
48 * Audientes autem Gentes gauiſæ ſunt,
& glorificabant verbum Domini:& cre-
diderunt quotquot erant præordinati ad
49 vitam æternam: * Diſſeminabatur autem
verbum Domini per vniuerſam regio-
50 nem. * Iudæi autem concitauerunt mu-
lieres religioſas,& honeſtas,&primos ci-
uitatis, & excitauerunt perſecutionem
in Paulum & Barnabam:& eiecerunt eos
51 de finibus ſuis. * ‖ At illi,excuſſo pulue- ‖ Marc.
52 re pedum in eos,venerunt Iconium.*Di- 6.b.11.
ſcipuli quoque replebantur gaudio, & ‖ Matth.
Spiritu ſancto. 10.b.14

CAP. XIIII.

Luc. 9.
1 Factum eſt autem Iconij, vt ſimul in- a.5.
A troirent in ſynagogam Iudæorum, &
loquerentur; ita vt crederet Iudæorum
2 & Græcorum copioſa multitudo. * Qui
verò increduli fuerunt Iudæi, ſuſcitaue-
runt,& ad iracundiã concitauerunt ani-
3 mas Gentium aduerſus fratres. * Multo
igitur tempore demorati ſunt, fiduciali-
ter agentes in Domino,teſtimonium per-
hibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna &
4 prodigia fieri per manus eorum. * Diuiſa
eſt autem multitudo ciuitatis: & quidã
quidem erant cum Iudæis, quidam verò
5 cum Apoſtolis: * Cùm autem factus eſſet
impetus Gentilium & Iudæorum cum
principibus ſuis,vt cõtumeliis afficerent,
6 & lapidarent eos, * intelligentes confu-
gerunt ad ciuitates Lycaoniæ, Lyſtram
B & Derben, & vniuerſam in circuitu re-
7 gionem,& ibi euangelizantes erant. * Et
quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſe-
debat, claudus ex vtero matris ſuæ, qui
8 numquam ambulauerat. * Hic audiuit
Paulum loquentem. Qui intuitus eum,
& videns quia fidẽ haberet vt ſaluus fie-
9 ret, * dixit magna voce: Surge ſuper pe-
des

Digitized by Google

des tuos rectus. Et exiliuit, & ambulabat.
* Turbæ autem cùm vidiſſent quod fece- 10
rat Paulus, leuauerunt vocem ſuam, Ly-
caonicè dicentes: Dij ſimiles facti homi-
nibus, deſcenderunt ad nos. * Et vocabāt 11
Barnabam Iouem, Paulum verò Mercu-
rium: quoniā ipſe erat dux verbi. * Sacer- 12
dos quoque Iouis, qui erat ante ciuita-
tem, tauros & coronas ante ianuas affe-
rens, cum populis volebat ſacrificare.
* Quod vbi audierunt Apoſtoli, Barnabas 13
& Paulus, conſciſsis tunicis ſuis exilierūt C
in turbas, clamātes * & dicētes: Viri, quid 14
hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimi-
les vobis homines, annunciātes vobis ab
‖ Pſalm. 145. c. 6 Apo. 14 b. 7. his vanis conuerti ad Deum viuum, ‖ qui
fecit cælum, & terram, & mare, & omnia
quæ in eis ſunt? * qui in præteritis gene- 15
rationibus dimiſit omnes gentes ingredi
vias ſuas. * Et quidem non ſine teſtimo- 16
nio ſemetipſum reliquit, benefaciens de
cælo, dans pluuias & tempora fructifera,
implens cibo & lætitia corda noſtra. * Et 17
hæc dicentes, vix ſedauerunt turbas ne ſi-
bi immolarent. * Superuenerunt autem 18
quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi &
perſuaſis turbis, lapidantéſque Paulum,
traxerunt extra ciuitatem, exiſtimantes
eum mortuum eſſe. * Circūdantibus au- 19
tem eum diſcipulis, ſurgens intrauit ciui- D
tatem, & poſtera die profectus eſt cum
Barnaba in Derben. * Cúmque euangeli- 20
zaſſent ciuitati illi, & docuiſſent multos,
reuerſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & An-
tiochiam, * confirmantes animas diſcipu- 21
lorum, exhortantéſque vt permanerent
in fide: & quoniam per multas tribula-
tiones oportet nos intrare in regnū Dei.
* Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas 22
eccleſias presbyteros, & oraſſent cum ie-
iunationibus, commendauerunt eos Do-
mino, in quem crediderunt. * Tranſeun- 23
téſque Piſidiam, venerunt in Pamphy-
liam, * & loquentes verbum Domini in 24
‖ Supr. 3. c. 1. Perge, deſcenderunt in Attaliam: * & 25
inde nauigauerunt Antiochiam, vnde
erant traditi gratiæ Dei, in opus quod
compleuerunt. * Cùm autem veniſſent, 26
& congregaſſent Eccleſiam, retulerunt
quanta feciſſet Deus cum illis, & quia
aperuiſſet Gentibus oſtium fidei. * Morati 27
ſunt autem tempus non modicum cum
diſcipulis.

CAP. XV.

‖ Gal. 5. a. 1. Et quidam deſcendentes de Iudæa, 1
docebant fratres: ‖ Quia niſi circum- A
cidamini ſecundùm morem Moyſi, non
poteſtis ſaluari. * Facta ergo ſeditione 2
non minima Paulo & Barnabæ aduerſus
illos, ſtatuerunt vt aſcenderent Paulus
& Barnabas, & quidam alij ex aliis, ad
Apoſtolos & presbyteros in Ieruſalem,
ſuper hac quæſtione. * Illi ergo deducti 3
ab Eccleſia, pertranſibant Phœnicem &
Samariam, narrantes conuerſionem Gen-
tium: & faciebant gaudiū magnum om-
4 nibus fratribus. * Cùm autem veniſſent
Ieroſolymā, ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, &
ab Apoſtolis, & ſenioribus, annunciantes
5 quanta Deus feciſſet cum illis. Surrexe-
B runt autem quidam de hæreſi Phariſæo-
rum, qui crediderunt, dicētes: Quia opor-
tet circumcidi eos, præcipere quoque ſer-
6 uare legem Moyſi. * Conueneruntque
Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.
7 * Cùm autem magna conquiſitio fieret, ‖ Supr. 10. d. 20
ſurgens Petrus dixit ad eos: ‖ Viri fratres,
vos ſcitis quoniā ab antiquis diebus Deus
in nobis elegit, per os meum audire Gen-
8 tes verbum Euangelij, & credere. * Et
qui nouit corda Deus, teſtimonium per-
hibuit, ‖ dans illis Spiritum ſanctum, ſi- ‖ Supr. 10. g. 45
9 cut & nobis, * & nihil diſcreuit inter nos
10 & illos, fide purificans corda eorū. * Nunc
ergo quid tentatis Deū, imponere iugum
ſuper ceruices diſcipulorum, quod neque
patres noſtri, neque nos portare potui-
11 mus? * Sed per gratiā Domini Ieſu Chri-
C ſti credimus ſaluari, quemadmodum &
12 illi. * Tacuit autem omnis multitudo: &
audiebant Barnabam & Paulum, narran-
tes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia
13 in Gentibus per eos. * Et poſtquam ta-
cuerunt, reſpondit Iacobus, dicens: Viri
14 fratres, audite me. * Simō narrauit quem-
admodum primum Deus viſitauit ſume-
15 re ex Gentibus populum nomini ſuo. * Et
huic concordant verba Prophetarum, ſi-
16 cut ſcriptum eſt: * ‖ Poſt hæc reuertar, ‖ Rem. 9. c. 11.
& reædificabo tabernaculum Dauid, quod
decidit: & diruta eius reædificabo, &
17 erigam illud: * vt requirant ceteri ho-
D minum Dominum, & omnes gentes, ſu-
per quas inuocatum eſt nomē meum, di-
18 cit Dominus faciens hæc. * Notum à ſæ-
19 culo eſt Domino opus ſuum. * Propter
quod ego iudico, non inquietari eos qui
ex Gentibus conuertuntur ad Deum,
20 * ſed ſcribere ad eos vt abſtineant ſe à
contaminationibus ſimulachrorum, &
fornicationis, & ſuffocatis, & ſanguine.
21 * Moyſes enim à temporibus antiquis
habet in ſingulis ciuitatibus qui eum
prædicent in ſynagogis, vbi per omne
22 ſabbatum legitur. * Tunc placuit Apo-
ſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia,
eligere viros ex eis, & mittere Antio-
chiam cum Paulo & Barnaba, Iudam,
qui cognominabatur Barſabas, & Silam,
23 viros primos in fratribus, * ſcribentes
E per manus eorum. APOSTOLI &
ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ,
& Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Genti-
bus, ſalutem.
24 * Quoniam audiuimus quia quidam
ex nobis exeuntes, turbauerunt vos ver-
bis, euertētes animas veſtras, quibus non
25 mandauimus: * placuit nobis collectis in
vnum, eligere viros, & mittere ad vos,
cū chariſsimis noſtris Barnaba & Paulo,
26 * hominibus, qui tradiderunt animas ſuas
pro

Digitized by Google

pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.
* Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & 27
ipſi vobis verbis referent eadem.* Viſum 28
eſt enim Spiritui ſancto, & nobis, nihil
vltrà imponere vobis oneris quàm hæc F
neceſſaria: * vt abſtineatis vos ab immo- 29
latis ſimulachrorum,& ſanguine, & ſuf-
focato,& fornicatione; à quibus cuſto-
dientes vos,bene agetis. Valete. * Illi er- 30
go dimiſsi,deſcenderunt Antiochiam: &
congregata multitudine tradiderunt epi-
ſtolam.* Quam cùm legiſſent,gauiſi ſunt 31
ſuper conſolatione. * Iudas autem & Si- 32
las, & ipſi cùm eſſent Prophetæ, verbo
plurimo cõſolati ſunt fratres, & confir-
mauerunt. * Facto autem ibi aliquanto 33
tempore, dimiſsi ſunt cum pace à fratri-
bus,ad eos qui miſerant illos.* Viſum eſt 34
autem Silę ibi remanere: Iudas autem ſo-
lus abiit Ieruſalem.* Paulus autem & 35
Barnabas demorabantur Antiochiæ, do- G
centes,& euangelizantes cum aliis pluri-
bus verbum Domini. * Poſt aliquot au- 36
tem dies,dixit ad Barnabam Paulus: Re-
uertentes viſitemus fratres per vniuerſas
ciuitates, in quibus prædicauimus verbũ
Domini,quomodo ſe habeant.* Barnabas 37
autem volebat ſecum aſſumere & Ioan-
nem,qui cognominabatur Marcus.*Pau- 38
lus autẽ rogabat eum (vt qui diſceſsiſſet
ab eis de Pamphylia,& non iſſet cum eis
in opus) nõ debere recipi.* Facta eſt au- 39
tem diſſenſio, ita vt diſcederent ab inui-
cem, & Barnabas quidẽ aſſumpto Marco
nauigaret Cyprum. * Paulus verò electo 40
Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à
fratribus.* Perambulabat autem Syriam, 41
& Ciliciam, confirmans Eccleſias: præci-
piens cuſtodire præcepta Apoſtolorum,&
ſeniorum.

CAP. XVI.

PEruenit autem Derben, & Lyſtram. 1
Et ecce diſcipulus quidam erat ibi A
nomine Timotheus,filius mulieris Iudææ
fidelis, patre Gentili. * Huic teſtimo- 2
nium bonum reddebant, qui in Lyſtris
erant & Iconio fratres. * Hunc voluit 3
Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens cir-
cumcidit eum, propter Iudæos qui erant
in illis locis.Sciebant enim omnes quòd
pater eius erat Gentilis. * Cùm autẽ per- 4
tranſirent ciuitates, tradebant eis cuſto-
dire dogmata,quæ erant decreta ab Apo-
ſtolis & ſenioribus, qui erant Ieroſoly-
mis. * Et Eccleſiæ quidem confirmaban- 5
tur fide,& abundabant numero quotidie.
* Tranſeuntes autem Phrygiam,& Gala- 6
tiæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſan-
cto loqui verbum Dei in Aſia. * Cùm ve- 7
niſſent autem in Myſiam, tentabant ire B
in Bithyniam: & non permiſit eos Spiri-
tus Ieſu. * Cùm autẽ pertranſiſſent My- 8
ſiam,deſcenderũt Troadem:* & viſio per 9
noctẽ Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo qui-
dam erat ſtans, & deprecans eum, & di-
cens: Tranſiens in Macedoniam, adiuua
10 nos. * Vt autem viſum vidit, ſtatim quæ-
ſiuimus proficiſci in Macedoniam, certi
facti quòd vocaſſet nos Deus euangeliza-
11 re eis. * Nauigantes autem à Troade, re-
cto curſu venimus Samothraciam, & ſe-
12 quẽti die Neapolim; * & inde Philippos,
quæ eſt prima partis Macedoniæ ciuitas,
colonia. Eramus autem in hac Vrbe die-
13 bus aliquot,conferẽtes.* Die autem ſab-
C batorum egreſsi ſumus foras portã iuxta
flumen, vbi videbatur oratio eſſe: & ſe-
dentes loquebamur mulieribus,quæ con-
14 uenerant. * Et quædam mulier nomine
Lydia, purpuraria ciuitatis Thyatireno-
rum,colens Deum,audiuit: cuius Domi-
nus aperuit cor intendere his quæ dice-
15 bantur à Paulo. * Cùm autem baptizata
eſſet,& domus eius, deprecata eſt dicens:
Si iudicaſtis me fidelem Domino eſſe,in-
troite in domũ meã,& manete.* Et coẽ-
16 git nos. * Factum eſt autem euntibus no-
bis ad orationem, puellam quandam ha-
bentem ſpiritum pythonem obuiare no-
bis,quæ quæſtum magnum præſtabat do-
17 minis ſuis diuinando. * Hæc ſubſecuta
D Paulum,& nos, clamabat dicens:Iſti ho-
mines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annun-
18 ciant vobis viam ſalutis.* Hoc autem fa-
ciebat multis diebus. Dolens autem Pau-
lus,& conuerſus,ſpiritui dixit: Præcipio
tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea.
19 Et exiit eadem hora. * Videntes autem
domini eius quia exiuit ſpes quæſtus eo-
rum,apprehendentes Paulum & Silã,per-
20 duxerunt in forum ad principes:* & offe-
rentes eos magiſtratibus,dixerunt:Hi ho-
mines cõturbant ciuitatem noſtram,cùm
21 ſint Iudæi:* & annunciant morem,quem
non licet nobis ſuſcipere, neque facere,
22 cùm ſimus Romani. * Et cucurrit plebs
aduerſus eos:& magiſtratus, ſciſsis tuni-
cis eorum, ‖ iuſſerunt eos virgis cædi. ‖ 2. Cor. 12. f. 2. 1. Theſ. 2. a. 2. Phil. 1. b. 13.
23 * Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent,
E miſerũt eos in carcerem, præcipiẽtes cu-
24 ſtodi vt diligenter cuſtodiret eos. * Qui
cùm tale præceptum accepiſſet,miſit eos
in interiorem carcerem, & pedes eorum
25 ſtrinxit ligno. * Media autẽ nocte, Pau-
lus & Silas orantes, laudabant Deum:&
26 audiebant eos,qui in cuſtodia erãt. * Su-
bitò verò terræ motus factus eſt magnus,
ita vt mouerentur fundamenta carceris.
Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia:& vni-
27 uerſorum vincula ſoluta ſunt.*Experge-
factus autem cuſtos carceris, & videns
ianuas apertas carceris,euaginato gladio
volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe
28 vinctos. * Clamauit autem Paulus voce
magna,dicẽs:Nihil tibi mali feceris:vni-
29 uerſi enim hic ſumus. * Petitóque lumi-
F ne,introgreſſus eſt:& tremefactus proci-
30 dit Paulo & Silæ ad pedes:* & producens
eos foras,ait: Domini, quid me oportet
31 facere, vt ſaluus fiam? * At illi dixerunt:
Crede in Dominum Ieſum: & ſaluus eris
32 tu,& domus tua. * Et locuti ſunt ei ver-
bum

Digitized by Google

bum Domini, cum omnibus qui erant in
domo eius. * Et tollens eos in illa hora 33
noctis,lauit plagas eorum : & baptizatus
eſt ipſe , & omnis domus eius continuò.
* Cùmque perduxiſſet eos in domum ſuã, 34
appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum
omni domo ſua credens Deo. * Et cùm 35
dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus li-
ctores, dicentes : Dimitte homines illos.
* Nunciauit autem cuſtos carceris verba 36
hæc Paulo : Quia miſerunt magiſtratus G
vt dimittamini : nunc igitur exeuntes,ite
in pace. * Paulus autem dixit eis : Cæſos 37
nos publicè,indemnatos,homines Roma-
nos miſerunt in carcerem,& nunc occul-
tè nos eiiciunt ? Non ita:ſed veniant,* & 38
ipſi nos eiiciant. Nunciauerunt autem
magiſtratibus lictores verba hæc: Timue-
rùntque audito quòd Romani eſſent:* & 39
venientes deprecati ſunt eos,& educentes
rogabant vt egrederentur de Vrbe. * Ex- 40
euntes autem de carcere , introierunt ad
Lydiam : & viſis fratribus conſolati ſunt
eos,& profecti ſunt.

CAP. XVII.

CVm autem perambulaſſent Amphi- 1
polim , & Apolloniam , venerunt A
Theſſalonicam,vbi erat ſynagoga Iudæo-
rum. * Secundùm conſuetudinem autem 2
Paulus introiuit ad eos , & per ſabbata
tria diſſerebat eis de Scripturis , * adape- 3
riens & inſinuans quia Chriſtum opor-
tuit pati, & reſurgere à mortuis : & quia
hic eſt Ieſus Chriſtus,quem ego annuncio
vobis.* Et quidam ex eis crediderunt , & 4
adiuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colen-
tibus Gentilibúſque multitudo magna,
& mulieres nobiles non paucæ.*Zelantes 5
autem Iudæi,aſſumentéſque de vulgo vi- B
ros quoſdam malos,& turba facta,conci-
tauerunt ciuitatem : & aſſiſtentes domui
Iaſonis quærebant eos producere in po-
pulum.* Et cùm non inueniſſent eos,tra- 6
hebant Iaſonem & quoſdam fratres ad
principes ciuitatis, clamantes : Quoniam
hi, qui Vrbem concitant , & huc vene-
runt,* quos ſuſcepit Iaſon , & hi omnes 7
contra decreta Cæſaris faciunt , regem
alium dicentes eſſe, Ieſum. * Concitaue- 8
runt autem plebem, & principes ciuita-
tis audientes hæc. * Et accepta ſatisfa- 9
ctione à Iaſone , & à ceteris, dimiſerunt
eos. * Fratres verò confeſtim per noctem 10
dimiſerunt Paulum & Silam in Berœam. C
Qui cùm veniſſent,in Synagogam Iudæo-
rum introierunt. * Hi autem erant nobi- 11
liores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui
ſuſceperunt verbum cum omni auidita-
te, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc
ita ſe haberent. * Et multi quidem cre- 12
diderunt ex eis , & mulierum Gentilium
honeſtarum,& viri non pauci.* Cùm au- 13
tem cognouiſſent in Theſſalonica Iudæi,
quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo
verbum Dei,venerunt & illuc cõmouen-
tes & turbantes multitudinem. * Statim- 14
que tunc Paulum dimiſerunt fratres , vt
iret vſque ad mare:Silas autem & Timo-
15 theus remanſerunt ibi. * Qui autem de-
D ducebant Paulum, perduxerunt eum vſq;
Athenas,& accepto mandato ab eo ad Si-
lam & Timotheum , vt quàm celeriter
16 venirent ad illum, profecti ſunt. * Paulus
autem cùm Athenis eos expectaret , inci-
tabatur ſpiritus eius in ipſo , videns ido-
17 lolatriæ deditam ciuitatem. * Diſputabat
igitur in ſynagoga cum Iudæis, & colen-
tibus, & in foro, per omnes dies , ad eos
18 qui aderant. * Quidam autem Epicurei,
& Stoici philoſophi diſſerebant cum eo,
& quidam dicebant : Quid vult ſemini-
uerbius hic,dicere ? Alij verò : Nouorum
dæmoniorum videtur annunciator eſſe:
quia Ieſum, & reſurrectionem annuncia-
19 bat eis. * Et apprehenſum eum ad Areo-
E pagum duxerunt,dicentes:Poſſumus ſcire
quæ eſt hæc noua , quæ à te dicitur , do-
20 ctrina?* noua enim quædam infers auri-
bus noſtris:Volumus ergo ſcire quidnam
21 velint hæc eſſe.(* Athenienſes autem om-
nes,& aduenæ hoſpites,ad nihil aliud va-
cabant,niſi aut dicere, aut audire aliquid
22 noui.) * Stans autem Paulus in medio
Areopagi,ait:Viri Athenienſes per omnia
23 quaſi ſuperſtitioſiores vos video. * Præ-
teriens enim,& videns ſimulachra veſtra,
inueni & aram , in qua ſcriptum erat:
IGNOTO DEO. Quod ergo igno-
rantes colitis , hoc ego annuncio vobis.
24 *‖Deus,qui fecit mundum,& omnia quæ ‖ *Gen.1.*
in eo ſunt , hic cæli & terræ cùm ſit Do- *a.1.*
minus,‖ non in manufactis templis habi- ‖ *Sup.7.*
25 tat, * nec manibus humanis colitur indi- *f48.*
gens aliquo,cùm ipſe det omnibus vitam,
26 & inſpirationem , & omnia : * fecítque
F ex vno omne genus hominum inhabitare
ſuper vniuerſam faciem terræ , definiens
ſtatuta tempora , & terminos habitatio-
27 nis eorum,* quærere Deum , ſi fortè at-
trectent eum,aut inueniant,quamuis non
28 longè ſit ab vnoquoque noſtrûm. * In
ipſo enim viuimus, & mouemur , & ſu-
mus : ſicut & quidam veſtrorum Poëta-
rum dixerunt : Ipſius enim & genus ſu-
29 mus. * Gens ergo cùm ſimus Dei , non
debemus æſtimare,auro, aut argento, aut
lapidi, ſculpturæ artis & cogitationis ho-
30 minis, Diuinum eſſe ſimile. * Et tempora
quidem huius ignorantiæ deſpiciẽs Deus,
G nunc annunciat hominibus vt omnes vbi-
31 que pœnitentiam agant,* eo quòd ſtatuit
diem, in quo iudicaturus eſt orbem in æ-
quitate,in viro,in quo ſtatuit, fidem præ-
bens omnibus , ſuſcitans eum à mortuis.
32 * Cùm audiſſent autem reſurrectionem
mortuorum , quidam quidem irridebant,
quidam verò dixerunt : Audiemus te de
33 hoc iterum. * Sic Paulus exiuit de medio
34 eorum.* Quidam verò viri adhærentes ei,
crediderunt:in quibus & Dionyſius Areo-
pagita, & mulier nomine Damaris , &
alij cum eis.

Digitized by Google

CAP. XVIII.

POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit 1
Corinthum: * & inueniens quendam A
Iudæum nomine Aquilam, Ponticum 2
genere, qui nuper venerat ab Italia, &
Priſcillam vxorem eius, (eo quòd præce-
piſſet Claudius diſcedere omnes Iudæos
à Roma) acceſsit ad eos.* Et quia eiuſ- 3
dem erat artis, manebat apud eos, & ope-
rabatur: (erant autem ſcenofactoriæ ar-
tis.) * Et diſputabat in ſynagoga per om- 4
ne ſabbatum, interponens nomen Domini
Ieſu, ſuadebatq; Iudæis, & Græcis.* Cùm 5
veniſſent autem de Macedonia Silas & B
Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtifi-
cans Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum. * Con- 6
tradicentibus autem eis, & blaſphemanti-
bus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad
eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum:
mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.
* Et migrans inde, intrauit in domum cu- 7
iuſdam, nomine Titi Iuſti, colentis Deum,
cuius domus erat coniuncta ſynagogæ.
* Criſpus autem archiſynagogus credidit 8
Domino cum omni domo ſua: & multi C
Corinthiorum audientes credebant, &
baptizabantur. * Dixit autem Dominus 9
nocte per viſionem Paulo: Noli timere,
ſed loquere, & ne taceas: * propter quod 10
ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi
vt noceat te: quoniam populus eſt mihi
multus in hac ciuitate. * Sedit autem ibi 11
annum & ſex menſes, docens apud eos
verbum Dei. * Gallione autem proconſu- 12
le Achaiæ, inſurrexerunt vno animo Iu- D
dæi in Paulum, & adduxerunt eum ad
tribunal, * dicentes: Quia contra legem 13
hic perſuadet hominibus colere Deum,
* Incipiente autem Paulo aperire ôs, di- 14
xit Gallio ad Iudæos: Si quidem eſſet ini-
quum aliquid, aut facinus peſſimum, ô
viri Iudæi, rectè vos ſuſtinerem. * Si verò 15
quæſtiones ſunt de verbo, & nominibus,
& lege veſtra, vos ipſi videritis: Iudex ego
horum nolo eſſe. * Et minauit eos à tri- 16
bunali.* Apprehendentes autem omnes 17
Soſthenem principem ſynagogæ, percu- E
tiebāt eum ante tribunal: & nihil eorum
Gallioni curæ erat. * Paulus verò cùm 18
adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus
valefaciens, nauigauit in Syriam, (&
cum eo Priſcilla, & Aquila) qui ſibi
‖ totonderat in Cenchris caput: habebat
enim votum. * Deueníque Epheſum, & 19
illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſy-
nagogam, diſputabat cum Iudæis.* Ro- 20
gantibus autem eis vt ampliori tempore
maneret, non conſenſit. * ſed valefaciens, 21
& dicens, Iterum reuertar ad vos Deo
volente, profectus eſt ab Epheſo. * Et 22
deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſalu-
tauit Eccleſiam, & deſcendit Antiochiam. F
* Et facto ibi aliquanto tempore profe- 23
ctus eſt, perambulans ex ordine Galati-
cam regionem, & Phrygiam, confirmans
omnes diſcipulos. * Iudæus autem qui- 24

‖ Nu. 6. c. 18. Inf. 21. d. 24.

dam, Apollo nomine, Alexandrinus gene-
re, vir eloquens, deuenit Epheſum, potens
25 in ſcripturis. * Hic erat edoctus viam Do-
mini: & feruens ſpiritu loquebatur, & do-
cebat diligenter ea quæ ſunt Ieſu, ſciens
26 tantùm baptiſma Ioannis.* Hic ergo cœ-
G pit fiducialiter agere in ſynagoga. Quem
cùm audiſſent Priſcilla & Aquila, aſſum-
pſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt
27 ei viam Domini. * Cùm autem vellet ire
Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt
diſcipulis vt ſuſciperent eum. Qui cùm
veniſſet, contulit multum his qui credi-
28 derant.* Vehementer enim Iudæos re-
uincebat publicè, oſtendens per Scriptu-
ras, eſſe Chriſtum Ieſum.

CAP. XIX.

1 FActum eſt autem, cùm Apollo eſſet
A Corinthi, vt Paulus peragratis ſupe-
rioribus partibus veniret Epheſum, &
2 inueniret quoſdam diſcipulos: * dixit-
que ad eos: Si Spiritum ſanctum accepi-
ſtis credentes? At illi dixerunt ad eum:
Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audiui-
3 mus. * Ille verò ait: In quo ergo baptizati
eſtis? Qui dixerunt: In Ioannis baptiſma-
4 te. * Dixit autem Paulus: ‖ Ioannes ba-
ptizauit baptiſmo pœnitentiæ populum,
dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt ip-
5 ſum, vt crederent, hoc eſt, in Ieſum.* His
auditis, baptizati ſunt in nomine Domi-
6 ni Ieſu. * Et cùm impoſuiſſet illis manus
B Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos,
& loquebantur linguis, & prophetabant.
7 * Erant autem omnes viri ferè duode-
8 cim. * Introgreſſus autem ſynagogam,
cum fiducia loquebatur per tres menſes,
9 diſputans, & ſuadens de regno Dei* Cùm
autem quidam indurarentur, & non cre-
derent, maledicentes viam Domini co-
ram multitudine, diſcedens ab eis, ſe-
gregauit diſcipulos, quotidie diſputans
10 in ſchola tyranni cuiuſdam.* Hoc autem
factum eſt per biennium, ita vt omnes,
qui habitabant in Aſia, audirent verbum
11 Domini, Iudæi atque Gentiles. * Virtu-
téſque non quaſlibet faciebat Deus per
12 manum Pauli: * ita vt etiam ſuper lan-
C guidos deferrentur à corpore eius ſuda-
ria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis
languores, & ſpiritus nequam egredie-
13 bantur.* Tentauerunt autem quidam &
de circumeuntibus Iudæis exorciſtis, in-
uocare ſuper eos qui habebant ſpiritus
malos, nomen Domini Ieſu, dicentes: Ad-
iuro vos per Ieſum, quem Paulus prædi-
14 cat. * Erant autem quidam Iudæi Sceuæ
principis ſacerdotum ſeptem filij, qui hoc
15 faciebant. * Reſpondens autem ſpiritus
nequam dixit eis: Ieſum noui, & Pau-
16 lum ſcio: vos autem qui eſtis? * Et inſi-
liens in eos homo, in quo erat dæmo-
nium peſſimum, & dominatus amborum,
inualuit contra eos, ita vt nudi & vulne-
17 rati effugerent de domo illa.* Hoc autem
notum

‖ Matth. 3. c. 11. Marc. 1. c. 8. Luc. 3. c. 16. Ioan. 1. c. 26. Sup. 1. c. 5. & 11. c. 16.

notum factum eſt omnibus Iudæis, atque D
Gentilibus, qui habitabant Epheſi: & ce-
cidit timor ſuper omnes illos, & magnifi-
cabatur nomen Domini Ieſu. * Multique 18
credentium veniebant, confitentes & an-
nunciantes actus ſuos * Multi autem ex 19
eis, qui fuerant curioſa ſectati, contule-
runt libros, & combuſſerunt coram om-
nibus: & computatis pretiis illorum, in-
uenerũt pecuniam denariorum quinqua-
ginta millium. * Ita fortiter creſcebat 20
verbum Dei, & confirmabatur. * His au- 21
tem expletis, propoſuit Paulus in Spiritu,
tranſita Macedonia & Achaia ire Ieroſo-
lymam, dicens: Quoniam poſtquam fuero
ibi, oportet me & Romam videre. * Mit- 22
tens autem in Macedoniam duos ex mi- E
niſtrãtibus ſibi, Timotheum & Eraſtum,
ipſe remanſit ad tempus in Aſia. * Facta 23
eſt autem illo tempore turbatio non mi-
nima de via Domini. * Demetrius enim 24
quidam nomine, argentarius, faciens ædes
argenteas Dianæ, præſtabat artificibus
non modicum quæſtum: * quos conuo- 25
cans, & eos qui huiuſmodi erant opifices,
dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt
nobis acquiſitio: * & videtis, & auditis, 26
quia non ſolùm Epheſi, ſed penè totius
Aſiæ, Paulus hic ſuadens auertit multam
turbam, dicens; Quoniam non ſunt dij,
qui manibus fiunt. * Non ſolùm autem 27
hæc periclitabitur nobis pars in redargu-
tionem venire, ſed & magnæ Dianæ tem-
plum in nihilum reputabitur, ſed & de-
ſtrui incipiet maieſtas eius, quam tota
Aſia & orbis colit. * His auditis, repleti 28
ſunt ira, & exclamauerunt dicentes: Ma- F
gna Diana Epheſiorum. * Et impleta eſt 29
ciuitas confuſione, & impetum fecerunt
vno animo in theatrum, rapto Gaio &
Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pau-
li. * Paulo autem volente intrare in po- 30
pulum, non permiſerunt diſcipuli. * Qui- 31
dam autem & de Aſiæ principibus, qui
erant amici eius, miſerunt ad eum ro-
gantes ne ſe daret in theatrum: * alij au- 32
tem aliud clamabant. Erat enim Eccleſia
confuſa: & plures neſciebant qua ex cau-
ſa conueniſſent. * De turba autem detra- 33
xerunt Alexandrum, propellentibus eum
Iudæis. Alexander autem manu ſilentio
poſtulato, volebat reddere rationem po-
pulo. * Quem vt cognouerunt Iudæum 34
eſſe, vox facta vna eſt omnium, quaſi per
horas duas clamãtiũ Magna Diana Ephe-
ſiorum. * Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, 35
dixit: Viri Epheſij, quis enim eſt hominũ,
qui neſciat Epheſiorum ciuitatem cultri-
cem eſſe magnæ Dianæ, Iouiſque prolis?
* Cùm ergo his contradici non poſſit, 36
oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè G
agere. * Adduxiſtis enim homines iſtos, ne- 37
que ſacrilegos, neque blaſphemãtes deam
veſtram. * Quòd ſi Demetrius, & qui cum 38
eo ſunt artifices, habẽt aduerſus aliquem
cauſam, conuentus forenſes aguntur, &
39 proconſules ſunt, accuſent inuicem. * Si
quid autem alterius rei quæritis: in legi-
40 tima Eccleſia poterit abſolui. * Nam &
periclitamur argui ſeditionis hodiernæ:
cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus
reddere rationem) concurſus iſtius. Et
cùm hæc dixiſſet, dimiſit Eccleſiam.

CAP. XX.

1 POſtquam autem ceſſauit tumultus,
A vocatis Paulus diſcipulis, & exhor-
tatus eos, valedixit, & profectus eſt vt
2 iret in Macedoniam. * Cùm autem per-
ambulaſſet partes illas, & exhortatus eos
fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam:
3 * vbi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt
illi inſidiæ à Iudæis nauigaturo in Sy-
riam: habuitque conſilium vt reuerte-
4 retur per Macedoniam. * Comitatus eſt
autem eum Sopater Pyrrhi Berœen-
ſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus,
& Secundus, & Gaius Derbeus, & Timo-
theus: Aſiani verò Tychicus & Trophi-
5 mus. * Hi cùm præceſſiſſent ſuſtinuerunt
6 nos Troade: * nos verò nauigauimus poſt
B dies azymorũ à Philippis, & venimus ad
eos Troadem in diebus quinque, vbi de-
7 morati ſumus diebus ſeptem. * Vna au-
tem Sabbati cùm cõueniſſemus ad fran-
gendum panem, Paulus diſputabat cum
eis, profecturus in craſtinum, protraxit-
que ſermonem vſque in mediam noctem.
8 * Erant autem lampades copioſæ in cœ-
9 naculo, vbi eramus congregati. * Sedens
autem quidam adoleſcens nomine Euty-
chus ſuper feneſtram, cùm mergeretur
ſomno graui, diſputante diù Paulo, du-
ctus ſomno cecidit de tertio cœnaculo
10 deorſum, & ſublatus eſt mortuus. * Ad
C quem cùm deſcendiſſet Paulus, incubuit
ſuper eum: & cõplexus dixit: Nolite tur-
11 bari, anima enim ipſius in ipſo eſt. * Aſcẽ-
dens autem, frangẽnſque panem, & gu-
ſtans, ſatiſque allocutus vſque in lucem,
12 ſic profectus eſt. * Adduxerunt autem
puerum viuentem, & conſolati ſunt non
13 minimè. * Nos autem aſcendentes na-
uem, nauigauimus in Aſſon, inde ſuſce-
pturi Paulum: ſic enim diſpoſuerat ipſe
14 per terram iter facturus. * Cùm autem
conueniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo, ve-
15 nimus Mitylenen. * Et inde nauigantes,
ſequenti die venimus contra Chium, &
alia applicuimus Samum, & ſequenti die
16 venimus Miletum. * Propoſuerat enim
Paulus tranſnauigare Epheſum, ne qua
D mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim,
ſi poſſibile ſibi eſſet, vt diem Pentecoſtes
17 faceret Ieroſolymis. * A Mileto autem
mittens Epheſum, vocauit Maiores natu
18 Eccleſiæ. * Qui cùm veniſſent ad eum,
& ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſcitis, à pri-
ma die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qua-
liter vobiſcum per omne tempus fuerim,
19 * ſeruiens Domino cum omni humilitate,
& lacrymis, & tẽtationibus, quæ mihi ac-
20 ciderunt ex inſidiis Iudæorum: * quomo-

do nihil ſubtraxerim vtilium, quominus
annunciarem vobis, & docerem vos pu-
blicè, & per domos, * teſtificans Iudæis 21
atque Gentilibus in Deum pœnitentiam
& fidem in Dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum. * Et nunc ecce alligatus ego 22
ſpiritu, vado in Ieruſalem; quæ in ea ven- E
tura ſint mihi, ignorans: * niſi quòd Spi- 23
ritus ſanctus per omnes ciuitates mihi
proteſtatur, dicens: quoniam vincula, &
tribulationes Ieroſolymis me manent.
* Sed nihil horum vereor: nec facio ani- 24
mam meam pretioſiorem quàm me, dum
modo conſummem curſum meum, & mi-
niſterium verbi, quod accepi à Domino
Ieſu, teſtificari Euangelium gratiæ Dei.
* Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non 25
videbitis faciem meam vos omnes, per
quos tráſiui prædicans regnũ Dei.* Qua- 26
propter conteſtor vos hodierna die, quia
mundus ſum à ſanguine omnium. * Non 27
enim ſubterfugi, quo minus annunciarem
omne conſilium Dei vobis. * Attendite 28
vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiri- F
tus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Ec-
cleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine
ſuo. * Ego ſcio quoniam intrabunt poſt 29
diſceſsionem meam lupi rapaces in vos,
non parcentes gregi. * Et ex vobis ipſis 30
exurgent viri loquentes peruerſa, vt ab-
ducant diſcipulos poſt ſe. * Propter quod 31
vigilate, memoria retinentes, quoniam
per triennium nocte & die non ceſſaui,
cum lacrymis monens vnumquemq; ve-
ſtrum. * Et nunc commendo vos Deo, & 32
verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædifi-
care, & dare hereditatem in ſanctificatis
omnibus. * Argentum & aurum, aut ve- 33
ſtem nullius concupiui, ſicut * ipſi ſcitis: 34
‖ 1. Cor. 4. c. 12. ‖ quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, &
his, qui mecum ſunt, miniſtrauerunt ma-
2 Theſ. 3. 6. 8. nus iſtæ.* Omnia oſtendi vobis, quoniam 35
ſic laborantes, oportet ſuſcipere infirmos, G
ac meminiſſe verbi Domini Ieſu, quoniam
ipſe dixit: Beatius eſt magis dare, quàm
accipere.* Et cùm hæc dixiſſet, poſitis ge- 36
nibus ſuis orauit cum omnibus illis.* Ma- 37
gnus autem fletus factus eſt omnium: &
procumbentes ſuper collum Pauli, oſcu-
labantur eum,* dolentes maximè in ver- 38
bo, quod dixerat, quoniam ampliùs fa-
ciem eius non eſſent viſuri. Et deducebant
eum ad nauem.

CAP. XXI.

CVm autem factum eſſet vt nauiga- 1
remus abſtracti ab eis, recto curſu A
venimus Coum, & ſequenti die Rho-
dum, & inde Pataram.* Et cùm inueniſ- 2
ſemus nauem tranſfretantem in Phœni- 3
cen, aſcendentes nauigauimus. *Cùm ap-
paruiſſemus autem Cypro, relinquentes
eam ad ſiniſtrã, nauigauimus in Syriam,
& venimus Tyrum: ibi enim nauis expo- 4
ſitura erat onus. * Inuentis autem diſci-
pulis, manſimus ibi diebus ſeptem: qui
Paulo dicebant per Spiritum ne aſcen-
5 deret Ieroſolymam. * Et expletis diebus
profecti ibamus, deducentibus nos om-
B nibus cum vxoribus & filiis vſque fo-
ras ciuitatem: & poſitis genibus in litto-
6 re, orauimus. * Et cùm valefeciſſemus
inuicem, aſcendimus nauem: illi autem
7 redierunt in ſua.* Nos verò nauigatione
expleta à Tyro deſcendimus Ptolemai-
dam: & ſalutatis fratribus, manſimus die
8 vna apud illos.* Alia autem die profecti,
venimus Cæſaream. Et intrantes domum
Philippi euangeliſtæ, ‖ qui erat vnus de ‖ Sup. 6.
9 ſeptem, manſimus apud eum. * Huic au- c. 5.
tem erant quattuor filiæ virgines prophe-
10 tantes.* Et cùm moraremur per dies ali-
quot, ſuperuenit quidam à Iudæa pro-
11 pheta, nomine Agabus. * Is cùm veniſſet
ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſi-
bi pedes & manus, dixit: Hæc dicit Spi-
ritus ſanctus: Virum, cuius eſt zona hæc,
ſic alligabunt in Ieruſalem Iudæi, & tra-
12 dent in manus Gentium.* Quòd cùm au-
C diſſemus, rogabamus nos, & qui loci il-
lius erant, ne aſcenderet Ieroſolymam.
13 * Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid
facitis flentes, & affligentes cor meum?
Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori
in Ieruſalem paratus ſum, propter nomen
14 Domini Ieſu. * Et cùm ei ſuadere non
poſſemus, quieuimus, dicentes: Domini
15 voluntas fiat.* Poſt dies autem iſtos præ-
16 parati, aſcendebamus in Ieruſalem. * Ve-
nerunt autem & ex diſcipulis à Cæſarea
nobiſcum, adducentes ſecum apud quem
hoſpitaremur, Mnaſonem quemdam Cy-
17 prium, antiquum diſcipulum. * Et cùm
D veniſſemus Ieroſolymam, libenter exce-
18 perunt nos fratres. * Sequenti autem die
introibat Paulus nobiſcum ad Iacobum,
19 omneſque collecti ſunt ſeniores. * Quos
cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ
Deus feciſſet in Gentibus per miniſte-
20 rium ipſius. * At illi cùm audiſſent, ma-
gnificabant Deum, dixeruntque ei: Vi-
des frater, quot millia ſunt in Iudæis,
qui crediderunt, & omnes æmulatores
21 ſunt legis. * Audierunt autem de te, quia
diſceſsionem doceas à Moyſe eorum, qui
per Gentes ſunt, Iudæorum: dicens non
debere eos circumcidere filios ſuos, neque
22 ſecundùm conſuetudinem ingredi.* Quid
ergo eſt? vtique oportet conuenire multi-
tudinem: audient enim te ſuperueniſſe.
23 * Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt
nobis viri quattuor, votum habentes ſu-
24 per ſe. * His aſſumptis, ſanctifica te cum
illis: & impende in illis ‖ vt radant capi- ‖ Nu. 6.
ta: & ſcient omnes quia quæ de te audie- c. 18.
runt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cu- Sup. 18.
25 ſtodiens legem. * De his autem, qui cre- c. 8.
E diderunt ex Gentibus, ‖ nos ſcripſimus, ‖ Sup. 15
iudicantes vt abſtineant ſe ab idolis, im- d. 20. c.
molato, & ſanguine, & ſuffocato, & for- 29
26 nicatione. * Tunc Paulus aſſumptis viris,
poſtera die purificatus cum illis intrauit
in templum, annuncias expletionem die-
rum

Digitized by Google

rum purificationis, donec offerretur pro
vnoquoque eorum oblatio.* Dum autem 27
ſeptem dies conſummarentur, hi qui de
Aſia erant Iudæi, cùm vidiſſent eum in
templo, concitauerunt omnem populum
& iniecerunt ei manus, clamantes: * Viri 28
Iſraelitæ, adiuuate: hic eſt homo, qui ad-
uerſus populum, & legem, & locum hũc
omnes vbique docens, inſuper & Gen-
tiles induxit in templum, & viola-
uit ſanctum locum iſtum. * Viderant 29
enim Trophimum Epheſium in ciuitate
cum ipſo, quem æſtimauerunt quoniam F
in templum introduxiſſet Paulus.*Com- 30
motáque eſt ciuitas tota, & facta eſt con-
curſio populi. Et apprehẽdentes Paulum,
trahebant eum extra templum: & ſta-
tim clauſæ ſunt ianuæ. * Quærentibus 31
autem eum occidere, nunciatum eſt tri-
buno cohortis: Quia tota confunditur
Ieruſalem.* Qui ſtatim aſſumptis militi- 32
bus, & centurionibus, decurrit ad illos.
Qui cùm vidiſſent tribunum, & milites,
ceſſauerunt percutere Paulum.*Tunc ac-
cedens tribunus apprehendit eum, & iuſ- 33
ſit eum alligari catenis duabus: & inter-
rogabat quis eſſet, & quid feciſſet. * Alij 34
autem aliud clamabant in turba.*Et cùm G
nõ poſſet certum cognoſcere præ tumul-
tu, iuſſit duci eum in caſtra.* Et cùm ve- 35
niſſet ad gradus, contigit vt portaretur à
militibus propter vim populi.* Sequeba- 36
tur enim multitudo populi, clamans: Tol-
le eum. * Et cùm cœpiſſet induci in ca- 37
ſtra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi
loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè no-
ſti? * Nonne tu es Aegyptius, qui ante hos 38
dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in
deſertum quattuor millia virorum ſica-
riorum? * Et dixit ad eum Paulus: Ego 39
homo ſum quidem Iudæus à Tarſo Cili-
ciæ, non ignotæ ciuitatis municeps. Ro-
go autem te, permitte mihi loqui ad po-
pulum.* Et cùm ille permiſiſſet, Paulus 40
ſtãs in gradibus, annuit manu ad plebem,
& magno ſilentio facto, allocutus eſt lin-
gua Hebræa, dicens:

CAP. XXII.

Viri fratres, & patres, audite quam 1
ad vos nunc reddo rationem. * Cùm 2
audiſſent autem quia Hebræa lingua lo- A
queretur ad illos; magis præſtiterunt ſi-
lentium. * Et dicit: Ego ſum vir Iudæus, 3
natus in Tarſo Ciliciæ, nutritus autem
in iſta ciuitate, ſecus pedes Gamaliel e-
ruditus iuxta veritatem paternæ legis,
æmulator legis, ſicut & vos omnes eſtis
‖ Sup. 8. 3. hodie: * ‖ qui hanc viam perſecutus ſum 4
vſque ad mortem, alligans & tradens in
cuſtodias viros ac mulieres, * ſicut prin- 5
‖ Sup. 9. 2. ceps ſacerdotum mihi teſtimonium red- B
dit, & omnes maiores natu, ‖ à quibus &
epiſtolas accipiens, ad fratres Damaſcum
pergebam, vt adducerem inde vinctos in
Ieruſalem vt punirentur. * Factum eſt 6
autem, eunte me, & appropinquante
Damaſco media die, ſubitò de cælo cir-
7 cumfulſit me lux copioſa: * & decidens
in terram, audiui vocem dicentem mihi:
8 Saule, Saule, quid me perſequeris? * Ego
autem reſpondi: Quis es Domine? Di-
xítque ad me: Ego ſum Ieſus Nazarenus,
9 quem tu perſequeris. * Et qui mecum e-
C rant, lumen quidem viderunt, vocem au-
tem non audierunt eius, qui loquebatur
10 mecum. * Et dixi: Quid faciam, Domine?
Dominus autem dixit ad me: Surgens va-
de Damaſcum: & ibi tibi dicetur de o-
11 mnibus, quæ te oporteat facere. * Et cùm
non viderem præ claritate luminis illius,
ad manũ deductus à comitibus, veni Da-
12 maſcum. * Ananias autem quidam, vir
ſecundùm legem teſtimonium habens ab
13 omnibus cohabitantibus Iudæis,*veniens
D ad me, & aſtans dixit mihi: Saule frater
reſpice. Et ego eadem hora reſpexi in
14 eum. * At ille dixit: Deus patrum noſtro-
rum præordinauit te, vt cognoſceres vo-
luntatem eius, & videres iuſtum: & au-
15 dires vocem ex ore eius: * quia eris teſtis
illius ad omnes homines, eorum quæ vi-
16 diſti & audiſti. * Et nunc quid moraris?
Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua
17 inuocato nomine ipſius. * Factum eſt au-
tem reuertẽti mihi in Ieruſalem, & orãti
18 in templo, fieri me in ſtupore mentis, * &
E videre illum dicentem mihi: Feſtina, &
exi velociter ex Ieruſalem: quoniam non
19 recipient teſtimonium tuum de me. * Et
ego dixi: Domine ipſi ſciunt ‖ quia ego ‖ Sup. 8. 3.
eram concludens in carcerem, & cædens
20 per ſynagogas eos qui credebant in te:* &
cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis ‖ Sup. 7.
tui, ‖ ego aſtabam, & cõſentiebam, & cu- & 58.
ſtodiebam veſtimenta interficientium il-
21 lum. * Et dixit ad me: Vade: quoniam ego
22 in nationes longè mittam te.* Audiebant
autem eum vſque ad hoc verbum, & le-
uauerunt vocem ſuam dicentes: Tolle de
terra huiuſmodi: non enim fas eſt eum
23 viuere. * Vociferantibus autem eis, &
F proiicientibus veſtimenta ſua, & pulue-
24 rem iactantibus in aerem, * iuſſit tribu-
nus induci eum in caſtra, & flagellis cędi,
& torqueri eum, vt ſciret propter quam
25 cauſam ſic acclamarent ei. * Et cùm a-
ſtrinxiſſent eum loris: dicit aſtanti ſibi
Centurioni Paulus: Si hominem Roma-
num, & indemnatum licet vobis flagel-
26 lare? * Quo audito, Centurio acceſſit ad
tribunum, & nunciauit ei, dicens: Quid
acturus es? hic enim homo, ciuis Roma-
27 nus eſt. * Accedens autem tribunus, di-
xit illi: Dic mihi ſi tu Romanus es? At
28 ille dixit: Etiam. * Et reſpondit tribunus.
G Ego multa ſumma ciuilitatem hanc con-
ſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego autem &
29 natus ſum. * Protinus ergo diſceſſerunt
ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus
quoque timuit poſtquam reſciuit, quia
ciuis Romanus eſſet, & quia alligaſſet
30 eum. * Poſtera autem die volens ſcire di-

Digitized by Google

ligentiùs, qua ex cauſa accuſaretur à Iu-
dæis, ſoluit eum, & iuſsit ſacerdotes con-
uenire, & omne concilium, & producens
Paulum, ſtatuit inter illos.

CAP. XXIII.

INtendens autem in concilium Paulus 1
ait; Viri fratres, ego omni conſcien- A
tia bona conuerſatus ſum ante Deum vſ-
que in hodiernum diem.* Princeps autem 2
ſacerdotum Ananias præcepit aſtantibus
ſibi percutere os eius. * Tunc Paulus di- 3
xit ad eũ: Percutiet te Deus, paries deal-
bate. Et tu ſedens iudicas me ſecundum
legem, & contra legem iubes me percuti?
* Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſa- 4
cerdotem Dei maledicis? * Dixit autem 5
Paulus: Neſciebam fratres quia princeps B
‖ Exo. eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Prin-
22. f. 21. cipem populi tui non maledices. * Sciens 6
autem Paulus, quia vna pars eſſet Saddu-
cæorũ, & altera Phariſæorum, exclamauit
‖ Phil. 3 in concilio: Viri fratres, ‖ ego Phariſæus
b. 5. ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & reſur-
rectione mortuorũ ego iudicor.* Et cùm 7
hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Pha-
riſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt multi-
‖ Matth. tudo. * ‖ Sadducæi enim dicunt, non eſ- 8
22. c. 32. ſe reſurrectionem, neque Angelum, ne-
que Spiritum: Phariſæi autem vtraque
confitentur. * Factus eſt autem clamor 9
magnus. Et ſurgentes quidam Phari-
ſæorum, pugnabant, dicentes: Nihil
mali inuenimus in homine iſto; quid ſi
Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus? * Et 10
cùm magna diſſenſio facta eſſet, timens C
tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis,
iuſsit milites deſcendere, & rapere eum
de medio eorum, ac deducere eum in ca-
ſtra. * Sequenti autem nocte aſsiſtens ei 11
Dominus, ait: Conſtans eſto: ſicut e-
nim teſtificatus es de me in Ieruſalem,
ſic te oportet & Romæ teſtificari. * Fa- 12
cta autem die collegerunt ſe quidam ex
Iudæis, & deuouerunt ſe dicentes, ne-
que manducaturos, neque bibituros, do-
nec occiderent Paulum. * Erant autem 13
plus quàm quadraginta viri, qui hanc D
coniurationem fecerant: * qui acceſſe- 14
runt ad principes ſacerdotum, & ſenio-
res, & dixerunt: Deuotione deuouimus
nos nihil guſtaturos, donec occidamus
Paulum. * Nunc ergo vos notum facite 15
tribuno cum concilio, vt producat illum
ad vos, tamquam aliquid certius cogni-
turi de eo. Nos verò prius quam appro-
piet, parati ſumus interficere illum.
* Quòd cùm audiſſet filius ſororis Pauli 16
inſidias, venit, & intrauit in caſtra, nun-
ciauitque Paulo. * Vocans autem Pau- 17
lus ad ſe vnum ex Centurionibus, ait:
Adoleſcentem hunc perduc ad tribunum,
habet enim aliquid indicare illi. * Et ille 18
quidem aſſumens eum duxit ad tribu-
num, & ait: Vinctus Paulus rogauit me
hunc adoleſcentem perducere ad te, ha-
bentem aliquid loqui tibi. * Apprehen- 19
E dens autem tribunus manum illius, ſe-
ceſsit cum eo ſeorſum, & interrogauit il-
lum: Quid eſt, quod habes indicare mihi?
20 * Ille autem dixit: Iudæis conuenit ro-
gare te, vt craſtina die producas Paulum
in concilium, quaſi aliquid certius inqui-
21 ſituri ſint de illo: * tu verò ne credideris
illis, inſidiantur enim ei ex eis viri am-
pliùs quàm quadraginta, qui ſe deuoue-
runt non manducare, neque bibere donec
interficiant eum: & nunc parati ſunt, ex-
22 pectantes promiſſum tuum. * Tribunus
F igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiẽs ne
cui loqueretur quoniã hæc nota ſibi fe-
23 ciſſet.* Et vocatis duobus Centurionibus,
dixit illis: Parate milites ducentos, vt eãt
vſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta,
& lancearios ducentos, à tertia hora no-
24 ctis:* & iumenta præparate, vt imponen-
tes Paulum, ſaluum perducerent ad Feli-
25 cem præſidẽ.* (Timuit enim ne fortè ra-
perent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe
poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam
26 accepturus pecuniam) * ſcribens epiſto-
lam continentem hæc: CLAVDIVS
Lyſias optimo præſidi, Felici, ſalutem.
27 * Virum hunc comprehenſum à Iudæis,
& incipientem interfici ab eis, ſuperue-
niens cum exercitu eripui, cognito quia
28 Romanus eſt: * Volénſque ſcire cau-
G ſam, quam obiiciebant illi, deduxi eum
29 in concilium eorum. * Quem inueni ac-
cuſari de quæſtionibus legis ipſorum, ni-
hil verò dignum morte aut vinculis ha-
30 bentem criminis.* Et cùm mihi perlatum
eſſet de inſidiis, quas parauerant illi, mi-
ſi eum ad te, denuncians: & accuſatori-
31 bus vt dicant apud te, Vale. * Milites er-
gò ſecundùm præceptum ſibi aſſumentes
Paulum, duxerunt per noctem in Antipa-
32 tridem. * Et poſtera die dimiſsis equi-
tibus vt cum eo irent, reuerſi ſunt ad ca-
33 ſtra. * Qui cùm veniſſent Cæſaream, &
tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt
34 ante illum & Paulum.* Cùm legiſſet au-
tem, & interrogaſſet de qua prouincia
35 eſſet: & cognoſcens quia de Cilicia.* Au-
diam te, inquit, cùm accuſatores tui ve-
nerint. Iuſsitque in prætorio Herodis cu-
ſtodiri eum.

CAP. XXIV.

1 POſt quinque autem dies deſcendit
A princeps ſacerdotum, Ananias, cum
ſenioribus quibuſdam, & Tertullo quo-
dam oratore, qui adierunt præſidem ad-
2 uerſus Paulum. * Et citato Paulo cœpit
accuſare Tertullus, dicens: Cùm in mul-
ta pace agamus per te, & multa corrigã-
3 tur per tuam prouidentiam; * ſemper &
vbique ſuſcipimus, optime Felix, cum
4 omni gratiarum actione. * Ne diutius
autem te protraham, oro, breuiter au-
5 dias nos pro tua clementia. * Inuenimus
B hunc hominem peſtiferum, & concitan-
tem ſeditiones omnibus Iudæis in vni-
uerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ

Naza

Digitized by Google

Nazarenorum:* qui etiam templum vio- 6
lare conatus eſt, quē & apprehenſum vo-
luimus ſecundùm legem noſtram iudi-
care.* Superueniens autem tribunus Ly- 7
ſias cum vi magna, eripuit eum de mani-
bus noſtris, * iubens accuſatores eius ad 8
te venire: à quo poteris ipſe iudicans, de C
omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos
accuſamus eum. * Adiecerunt autem & 9
Iudæi, dicentes hæc ita ſe habere.* Reſpō- 10
dit autem Paulus, (annuente ſibi Præſi-
de dicere:) Ex multis annis te eſſe iudi-
cem genti huic ſciens, bono animo pro
me ſatisfaciam.* Potes enim cognoſcere, 11
quia non plus ſunt mihi dies, quàm duo-
decim ex quo aſcendi adorare in Ieruſa-
lem: * & neque in templo inuenerunt 12
me cum aliquo diſputantem, aut concur- D
ſum facientem turbę, neque in ſynagogis,
*neque in ciuitate: neque probare poſſūt 13
tibi de quibus nunc me accuſant. * Con 14
fiteor autem hoc tibi, quod ſecundùm ſe-
ctam, quam dicunt hæreſim, ſic deſeruio
Patri & Deo meo, credens omnibus, quæ
in Lege & Prophetis ſcripta ſunt: * ſpem 15
habens in Deum, quam & hi ipſi expectāt
reſurrectionem futuram iuſtorum, &
iniquorum. * In hoc & ipſe ſtudeo ſine 16
offendiculo conſcientiam habere ad Deū,
& ad homines ſemper. * Poſt annos 17
autem plures, eleemoſynas facturus in E
‖ Sup. 21 e. 26. gentem meam, veni, & oblationes, & vo-
ta. * ‖ In quibus inuenerunt me puri- 18
ficatum in templo; non cum turba, ne-
que cum tumultu. * Quidam autem 19
ex Aſia Iudæi, quos oportebat apud te
præſto eſſe, & accuſare ſi quid haberent
aduerſum me: * aut hi ipſi dicant ſiquid 20
inuenerunt in me iniquitatis, cùm ſtem
in concilio, * niſi de vna hac ſolummo- 21
‖ Sup. 23 b. 6. do voce, qua clamaui inter eos ſtans: F
‖ Quoniam de reſurrectione mortuorum
ego iudicor hodie à vobis. * Diſtulit au- 22
tem illos Felix, certiſſimè ſciens de via
hac, dicens: Cùm tribunus Lyſias deſcen-
derit, audiam vos. * Iuſſitque Centurio- 23
ni cuſtodire eum, & habere requiem, nec
quemquam de ſuis prohibere miniſtrare
ei. * Poſt aliquot autem dies veniens Fe- 24
lix cum Druſilla vxore ſua, quæ erat Iu-
dæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo
fidem, quę eſt in Chriſtum Ieſum.*Diſpu- 25
tante autem illo de iuſtitia, & caſtitate, G
& de iudicio futuro, tremefactus Felix
reſpondit: Quod nunc attinet, vade:
tempore autem opportuno acceſſam te.
* ſimul & ſperans, quòd pecunia ei da- 26
retur à Paulo; propter quod & frequen-
ter accerſens eum, loquebatur cum eo.
* Biennio autem expleto, accepit ſucceſ- 27
ſorem Felix Portium Feſtum. Volens au-
tem gratiam præſtare Iudæis Felix, reli-
quit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

FEſtus ergo cùm veniſſet in prouin- 1
ciam, poſt triduum aſcendit Ieroſo- A
2 lymam à Cæſarea. * Adierūntque eum
principes ſacerdotū, & primi Iudæorum,
3 aduerſus Paulum: & rogabant eum,* po-
ſtulantes gratiam aduerſus eum, vt iube-
ret perduci eum in Ieruſalem, inſidias
4 tendentes vt interficerēt eum in via.* Fe-
ſtus autem reſpondit, ſeruari Paulum in
Cæſarea: ſe autem maturiùs profecturum.
5 * Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt,
B deſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro
6 crimen, accuſent eum.* Demoratus autem
inter eos dies non ampliùs quàm octo,
aut decem, deſcendit Cæſaream, & altera
die ſedit pro tribunali, & iuſſit Paulum
7 adduci. * Qui cùm perductus eſſet, circū-
ſteterunt eum, qui ab Ieroſolyma deſcen-
derant Iudæi, multas & graues cauſas ob-
8 iicientes quas nō poterant probare,*Pau-
lo rationem reddente: Quoniam neque in
legem Iudæorum, neque in templum, ne-
9 que in Cæſarem quidquam peccaui.* Fe-
C ſtus autem volens gratiam præſtare Iu-
dæis, reſpondens Paulo, dixit: Vis Ieroſo-
lymam aſcendere, & ibi de his iudicari
10 apud me? * Dixit autem Paulus: Ad tri-
bunal Cæſaris ſto, ibi me oportet iudica-
ri, Iudæis non nocui, ſicut tu meliùs no-
11 ſti. * Si enim nocui, aut dignum morte
aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil
eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo po-
teſt me illis donare. Cæſarem appello.
12 * Tunc Feſtus cum concilio locutus, re-
ſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cæſa-
13 rem ibis. * Et cùm dies aliquot tranſacti
eſſent, Agrippa rex & Bernice deſcende-
runt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum.
14 * Et cùm dies plures ibi demorarentur,
Feſtus regi indicauit de Paulo, dicens:
D Vir quidam eſt derelictus à Felice vin-
15 ctus, * de quo cùm eſſem Ieroſolymis,
adierunt me principes ſacerdotum, &
ſeniores Iudæorum, poſtulantes aduer-
16 ſus illum damnationem. * Ad quos re-
ſpondi: Quia non eſt Romanis conſue-
tudo damnare aliquem hominem, priùs
quàm is qui accuſatur, præſentes habeat
accuſatores, locúmque defendendi acci-
17 piat ad abluēda crimina.* Cùm ergo huc
E conueniſſent ſine vlla dilatione, ſequenti
die ſedens pro tribunali, iuſſit adduci vi-
18 rum. * De quo, cùm ſtetiſſent accuſato-
res, nullam cauſam deferebant, de quibus
19 ego ſuſpicabar malum: * Quæſtiones ve-
ro quaſdam de ſua ſuperſtitione habebāt
aduerſus eum, & de quodam Ieſu defun-
20 cto, quem affirmabat Paulus viuere.*Hæ-
F ſitans autem ego de huiuſmodi quæſtio-
ne, dicebam, ſi vellet ire Ieroſolymam, &
21 ibi iudicari de iſtis.* Paulo autem appel-
lante vt ſeruaretur ad Auguſti cognitio-
nem, iuſſi ſeruari eum, donec mittā eum
22 ad Cæſarem. * Agrippa autem dixit ad
Feſtum: Volebam & ipſe hominem au-
23 dire. Cras, inquit, audies eum. * Altera
autem die, cùm veniſſet Agrippa, & Ber-
nice, cum multa ambitione, & introiſſent

Digitized by Google

in auditoriū cum tribunis, & viris prin-
cipalibus ciuitatis, iubente Feſto, addu-
ctus eſt Paulus. * Et dicit Feſtus: Agrippa 24
rex, & omnes, qui ſimul adeſtis nobiſcum
viri, videtis hunc, de quo omnis multitu-
do Iudæorum interpellauit me Ieroſoly-
mis, petentes & acclamantes non oporte-
re eum viuere ampliùs. * Ego verò com- 25
peri nihil dignum morte eum admiſiſſe. G
Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum,
iudicaui mittere. * De quo quid certum 26
ſcribam domino, non habeo. Propter
quod produxi eum ad vos, & maximè ad
te rex Agrippa, vt interrogatione facta
habeam quid ſcribam. * Sine ratione enim 27
mihi videtur mittere vinctum, & cauſas
eius non ſignificare.

CAP. XXVI.

AGrippa verò ad Paulum ait: Per- 1
mittitur tibi loqui pro temetipſo. A
Tunc Paulus extenta manu cœpit ra-
tionem reddere. * De omnibus, quibus 2
accuſor à Iudæis, rex Agrippa, æſtimo
me beatum, apud te cùm ſim defenſurus
me hodie, * maximè te ſciente omnia, & 3
quæ apud Iudæos ſunt conſuetudines, &
quæſtiones: propter quod obſecro patien-
ter me audias. * Et quidem vitam meam 4
à iuuentute, quæ ab initio fuit in gente
mea in Ieroſolymis, nouerunt omnes Iu-
dæi: * præſcientes me ab initio (ſi velint 5
teſtimonium perhibere) quoniam ſecun- B
dùm certiſsimam ſectam noſtræ religio-
nis vixi Phariſæus. * Et nunc in ſpe, quæ 6
ad patres noſtros repromiſsionis facta eſt
à Deo, ſto iudicio ſubiectus: * in quam 7
duodecim tribus noſtræ, nocte ac die de-
ſeruientes, ſperant deuenire. De qua ſpe
accuſor à Iudæis, rex. * Quid incredi- 8
bile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos
ſuſcitat? * Et ego quidem exiſtimaueram,
me aduerſus nomen Ieſu Nazareni debe- 9
‖ Sup. 8. a. 9. re multa contraria agere. * ‖ quod & feci 10
Ieroſolymis, & multos ſanctorum ego in C
carceribus incluſi, à principibus ſacerdo-
tum poteſtate accepta: & cùm occideren-
tur, detuli ſententiam. * Et per omnes ſy- 11
nagogas frequenter puniens eos, compel-
lebam blaſphemare: & ampliùs inſaniens
‖ Sup. 9. a. 2. in eos, perſequebar vſque in exteras ciui-
tates. * In quibus ‖ dum irem Damaſcum 12
cum poteſtate & permiſſu principum ſa-
cerdotum, * die media in via, vidi, rex, 13
de cælo ſupra ſplendorem ſolis circum-
fulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſi-
mul erant. * Omneſque nos cùm deci- 14
diſſemus in terram, audiui vocem loquē- D
tem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule,
quid me perſequeris? durum eſt tibi con-
tra ſtimulum calcitrare. * Ego autem di-
xi: Quis es Domine? Dominus autem 15
dixit: Ego ſum Ieſus, quem tu perſeque-
ris. * Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: 16
ad hoc enim apparui tibi, vt conſtituam
te miniſtrum, & teſtem eorum quæ vi-
diſti, & eorum quibus apparebo tibi,

17 * eripiens te de populo, & gentibus, in
18 quas nunc ego mitto te. * aperire oculos
E eorum, vt conuertantur à tenebris ad
lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum,
vt accipiant remiſsionem peccatorum, &
ſortem inter ſanctos, per fidem quæ eſt
19 in me. * Vnde rex Agrippa, non fui incre- ‖ Sup. 13 & 14.
20 dulus cæleſti viſioni: * ‖ ſed his, qui ſunt
Damaſci primùm, & Ieroſolymis, & in
omnem regionem Iudææ, & Gētibus an-
nunciabam, vt pœnitentiam agerent, &
conuerterentur ad Deum, digna pœnitē-
21 tiæ opera facientes. * Hac ex cauſa me ‖ Sup. 21 e. 32.
F Iudæi, cùm eſſem in templo, ‖ comprehē-
22 ſum tentabant interficere. * Auxilio au-
tem adiutus Dei, vſque in hodiernum
diem ſto, teſtificans minori atque maiori,
nihil extra dicens quàm ea quæ Prophe-
23 tæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes, * ſi
paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurre-
ctione mortuorum, lumen annunciatu-
24 rus eſt populo, & Gentibus. * Hæc loquē-
te eo, & rationem reddente, Feſtus ma-
gna voce dixit: Inſanis Paule, multæ te
25 litteræ ad inſaniam conuertunt. * Et
Paulus: Non inſanio (inquit) optime Fe-
ſte, ſed veritatis & ſobrietatis verba lo-
26 quor. * Scit enim de his rex, ad quem &
conſtanter loquor: latere enim eum ni-
hil horum arbitror. Neque enim in an-
27 gulo quidquam horum geſtum eſt. * Cre-
G dis rex Agrippa prophetis? Scio quia cre-
28 dis. * Agrippa autem ad Paulum: In mo-
29 dico ſuades me Chriſtianum fieri. * Et
Paulus: Opto apud Deum, & in modico,
& in magno, non tantùm te, ſed etiam
omnes qui audiunt, hodie fieri tales, qua-
30 lis & ego ſum, exceptis vinculis his. * Et
exurrexit rex, & præſes, & Bernice, &
31 qui aſsidebant eis. * Et cùm receſsiſſent,
loquebantur ad inuicem, dicentes: Quia
nihil morte, aut vinculis dignum quid fe-
32 cit homo iſte. * Agrippa autem Feſto di-
xit: Dimitti poterat homo hic, ſi non ap-
pellaſſet Cæſarem.

CAP. XXVII.

1 VT autem iudicatum eſt nauigare eū
A in Italiam, & tradi Paulum cum re-
liquis cuſtodiis centurioni nomine Iu- ‖ 2. Cor. 11. f. 25.
2 lio cohortis Auguſtæ, * ‖ aſcendentes na-
uem Adrumetinam, incipientes nauigare
circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeuerante
nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſa-
3 lonicenſi. * Sequenti autem die deueni-
mus Sidonem. Humanè autem tractans
Iulius Paulum, permiſit ad amicos ire, &
4 curam ſui agere. * Et inde cùm ſuſtuliſ-
ſemus, ſubnauigauimus Cyprum, pro-
5 pterea quòd eſſent venti contrarij. * Et
B pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigan-
6 tes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ: * &
ibi inueniens centurio nauem Alexan-
drinam nauigantem in Italiam, tranſpo-
7 ſuit nos in eam. * Et cùm multis diebus
tardè nauigaremus, & vix deueniſſemus
contra Gnidum, prohibente nos vento,
adna

Digitized by Google

adnauigauimus Cretæ, iuxta Salmonem:
* & vix iuxta nauigantes, venimus in lo- 8
cum quemdam, qui vocatur Boniportus,
cui iuxta erat ciuitas Thalaſſa. * Multo 9
autem tempore peracto, & cùm iam non
eſſet tuta nauigatio, eo quòd & ieiunium
iam præteriiſſet, conſolabatur eos Paulus,
* dicens eis: Viri, video quoniam cum 10
iniuria & multo damno, non ſolùm one-
ris & nauis, ſed etiam animarum noſtra-
rum, incipit eſſe nauigatio. * Centurio 11
autem gubernatori & nauclero magis C
credebat, quàm his quæ à Paulo diceban-
tur. * Et cùm aptus portus non eſſet ad 12
hiemandum, plurimi ſtatuerunt conſi-
lium nauigare inde, ſi quomodo poſſent,
deuenientes Phœnicen, hiemare, portum
Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad
Corum. * Aſpirante autem Auſtro, æſti- 13
mantes propoſitum ſe tenere, cùm ſuſtu-
liſſent de Aſſon, legebant Cretam. * Non 14
poſt multum autem miſit ſe contra ipſam
ventus Typhonicus, qui vocatur Eu-
roaquilo. * Cumque arrepta eſſet nauis, 15
& non poſſet conari in ventum, data
naue flatibus, ferebantur. * In inſulam 16
autem quamdam decurrentes, quæ vo-
catur Cauda, potuimus vix obtinere ſca-
pham. * Qua ſublata, adiutoriis vteban- 17
tur, accingentes nauem, timentes ne in D
Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic fere-
bantur. * Valida autem nobis tempeſtate 18
iactatis, ſequenti die iactum fecerunt: * & 19
tertia die ſuis manibus armamenta nauis
proiecerunt. * Neque autem Sole, neque 20
ſideribus apparentibus per plures dies, &
tempeſtate non exigua imminente, iam
ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.* Et 21
cùm multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans
Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat
quidem, ô viri, audito me, non tollere à
Creta, lucrique facere iniuriam hanc &
iacturam. * Et nunc ſuadeo vobis bono 22
animo eſſe: amiſſio enim nullius animæ
erit ex vobis, præterquam nauis. * Aſtitit 23
enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius
ſum ego, & cui deſeruio. * dicens: Ne ti- 24
meas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: &
ecce donauit tibi Deus omnes qui naui-
gant tecum. * Propter quod bono animo 25
eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic erit, E
quemadmodum dictum eſt mihi. * In 26
inſulam autem quamdam oportet nos
deuenire. * Sed poſteaquam quartadecima 27
nox ſuperuenit, nauigantibus nobis in
Adria circa mediam noctem, ſuſpicaban-
tur nautæ apparere ſibi aliquam regio-
nem. * Qui & ſummittentes bolidem, 28
inuenerunt paſſus viginti: & puſillum
inde ſeparati, inuenerunt paſſus quinde-
cim. * Timentes autem ne in aſpera loca 29
incideremus, de puppi mittentes anchoras
quatuor, optabant diem fieri. * Nautis 30
verò quærentibus fugere de naui, cùm
miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu
quaſi inciperent à prora anchoras exten-
31 dere. * dixit Paulus Centurioni, & mili-
tibus: Niſi hi in naui manſerint, vos ſalui
32 fieri non poteſtis. * Tunc abſciderunt mi-
lites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam exci-
33 dere. * Et cùm lux inciperet fieri, rogabat
Paulus omnes ſumere cibum, dicens:
F Quartadecima die hodie expectantes ie-
34 iuni permanetis, nihil accipientes. * Pro-
pter quod rogo vos accipere cibum pro
ſalute veſtra: quia nullius veſtrûm ca-
35 pillus de capite peribit. * Et cùm hæc
dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo
in conſpectu omnium: & cùm fregiſſet,
36 cœpit manducare.* Animæquiores autem
facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.
37 * Eramus verò vniuerſæ animæ in naui
38 ducentæ ſeptuaginta ſex. * Et ſatiati cibo
alleuiabant nauem, iactantes triticum in
39 mare. * Cùm autem dies factus eſſet, ter-
ram non agnoſcebant: ſinum verò quem-
G dam conſiderabant habentem littus, in
quem cogitabant, ſi poſſent, eiicere
40 nauem. * Et cùm anchoras ſuſtuliſſent,
committebant ſe mari, ſimul laxantes
iuncturas gubernaculorum: & leuato
artemone ſecundùm auræ flatum ten-
41 debant ad littus. * Et cùm incidiſſemus
in locum dithalaſſum, impegerunt na-
uem: & prora quidem fixa manebat im-
mobilis, puppis verò ſoluebatur à vi ma-
42 ris. * Militum autem conſilium fuit vt
cuſtodias occiderent: nequis cùm ena-
43 taſſet, effugeret. * Centurio autem volens
ſeruare Paulum, prohibuit fieri: iuſſitque
eos, qui poſſent natare, emittere ſe pri-
44 mos, & euadere, & ad terram exire: * &
ceteros alios in tabulis ferebant quoſdam
ſuper ea, quæ de naui erant. Et ſic factum
eſt, vt omnes animæ euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

1 ET cùm euaſiſſemus, tunc cognouimus
A quia Melita inſula vocabatur. Barbari
verò præſtabant non modicam huma-
2 nitatem nobis. * Accenſa enim pyra, refi-
ciebant nos omnes, propter imbrem, qui
3 imminebat, & frigus.* Cùm congregaſſet
autem Paulus ſarmentorum aliquan-
tam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper
ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet,
4 inuaſit manum eius. * Vt verò viderunt
B Barbari pendentem beſtiam de manu
eius, ad inuicem dicebant: Vtique homi-
cida eſt homo hic, qui cùm euaſerit de
5 mari, vltio non ſinit eum viuere. * Et ille
quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil
6 mali paſſus eſt. * At illi exiſtimabant eum
in tumorem conuertendum, & ſubitò
caſurum, & mori. Diu autem illis ex-
pectantibus, & videntibus nihil mali in
eo fieri, conuertentes ſe, dicebant eum
7 eſſe Deum. * In locis autem illis erant
prædia principis inſulæ, nomine Publij,
qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhi-
8 buit. * Contigit autem, patrem Publij
febribus & dyſenteria vexatum iacere.
Ad quem Paulus intrauit: & cùm oraſſet,

Digitized by Google

& impoſuiſſet ei manus, ſaluauit eum.
* Quo facto, omnes, qui in inſula ha- 9
bebant infirmitates, accedebant, & cu- C
rabantur: * qui etiam multis honoribus 10
nos honorauerunt, & nauigantibus im-
poſuerunt quæ neceſſaria erant. * Poſt 11
menſes autem tres, nauigauimus in naui
Alexandrina, quæ in inſula hiemauerat,
cui erat inſigne Caſtorum. * Et cùm ve- 12
niſſemus Syracuſam, manſimus ibi tri-
duo. * Inde circumlegentes deuenimus 13
Rhegium: & poſt vnum diem flante Au-
ſtro, ſecunda die venimus Puteolos: * vbi 14
inuentis fratribus rogati ſumus manere
apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Ro-
mam. * Et inde cùm audiſſent fratres, 15
occurrerunt nobis vſque ad Appij forum, D
ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Pau-
lus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.
* Cum autem veniſſemus Romam, per- 16
miſſum eſt Paulo manere ſibimet cum
cuſtodiente ſe milite. * Poſt tertium au- 17
tem diem conuocauit primos Iudæorum.
Cumque conueniſſent, dicebat eis: Ego,
viri fratres, nihil aduerſus plebem fa-
ciens, aut morem paternum, vinctus ab
Ieroſolymis traditus ſum in manus Ro-
manorum, * qui cùm interrogationem 18
de me habuiſſent, voluerunt me dimit-
tere, eo quòd nulla eſſet cauſa mortis in
me. * Contradicentibus autem Iudæis, 19
coactus ſum appellare Cæſarem, non E
quaſi gentem meam habens aliquid accu-
ſare.* Propter hanc igitur cauſam rogaui 20
vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim
Iſrael catena hac circumdatus ſum. * At 21
illi dixerunt ad eum: Nos neque literas
accepimus de te à Iudæa, neque adue-
niens aliquis fratrum nunciauit, aut lo-
quutus eſt quid de te malum. * Rogamus 22
autem à te audire quæ ſentis: nam de
ſecta hac notum eſt nobis quia vbique ei
contradicitur. * Cùm conſtituiſſent au- 23
tem illi diem, venerunt ad eum in hoſpi-
tium plurimi, quibus exponebat teſti-
ficans regnum Dei, ſuadenſque eis de Ieſu
ex lege Moyſi & Prophetis, à mane vſque
ad veſperam. * Et quidam credebant his 24
quæ dicebantur: quidam verò non cre- F
debant. * Cumque inuicem non eſſent 25
conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo
vnum verbum: Quia bene Spiritus ſanctus
loquutus eſt per Iſaiam prophetam ad
Iſa. 6. c.9. patres noſtros, * dicens: Vade ad po- 26
pulum iſtum, & dic ad eos: Aure audietis,
Mat. 13 & non intelligetis: & videntes videbitis,
b. 14. & non perſpicietis. * Incraſſatum eſt 27
Mar. 14 enim cor populi huius, & auribus gra- G
b.12. uiter audierunt, & oculos ſuos com-
Luc.8. preſſerunt: ne fortè videant oculis, & au-
b.10. ribus audiant, & corde intelligant, &
Ioan. 12. conuertantur, & ſanem eos. * Notum 28
f.40. ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum
Rom. 11. eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient.
c.8. * Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Iu- 29
dæi, multam habentes inter ſe quæſtio-
30 nem. * Manſit autem biennio toto in ſuo
conducto: & ſuſcipiebat omnes, qui
31 ingrediebantur ad eum, * prædicans
regnum Dei, & docens quæ ſunt de Do-
mino Ieſu Chriſto, cum omni fiducia,
ſine prohibitione.

EPISTOLA
BEATI PAVLI
APOSTOLI
AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

1 PAulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Act. 13. a.2.
A Apoſtolus, ſegregatus in Euange-
2 lium Dei, * quod antè promiſerat per
3 Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis * de
Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Da-
4 uid ſecundùm carnem, * qui prædeſti-
natus eſt Filius Dei in virtute ſecundùm
ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione
mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri:
5 * per quem accepimus gratiam, & Apo-
ſtolatum ad obediendum fidei in omni-
6 bus Gentibus pro nomine eius, * in qui-
bus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti:
7 * omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis ſanctis. Gratia vobis & pax à
Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chri-
8 ſto. * Primùm quidem gratias ago Deo
meo per Ieſum Chriſtum prò omnibus
vobis: quia fides veſtra annunciatur in
9 vniuerſo mundo. * Teſtis enim mihi eſt
B Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in Euan-
gelio Filij eius, quòd ſine intermiſsione
10 memoriam veſtri facio * ſemper in ora-
tionibus meis: obſecrans, ſi quomodo
tandem aliquando proſperum iter ha-
beam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11 * Deſidero enim videre vos, vt aliquid
impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad con-
12 firmandos vos: * id eſt, ſimul conſolari in
vobis, per eam quæ inuicem eſt, fidem
13 veſtram atque meam. * Nolo autem vos
ignorare fratres: quia ſæpe propoſui ve-
nire ad vos, (& prohibitus ſum vſque
adhuc) vt aliquem fructum habeam & in
14 vobis, ſicut & in ceteris gentibus. * Græ-
cis ac Barbaris, ſapientibus & inſipienti-
15 bus debitor ſum: * ita (quod in me)
promptum eſt & vobis, qui Romæ eſtis,
16 euangelizare.* Non enim erubeſco Euan-
gelium. Virtus enim Dei eſt in ſalutem
omni credenti, Iudæo primum, & Græco.
17 * Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur ex fide
in fidem: ſicut ſcriptum eſt: Iuſtus au- Hab.
18 tem ex fide viuit. * Reuelatur enim ira 2. d.4.
C Dei de cælo, ſuper omnem impietatem & Heb. 10.
iniuſtitiam hominum eorum, qui veri- .38.
19 tatem Dei in iniuſtitia detinent: * quia Gal. 3.
quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in c. 11.
illis

ſtis Deus enim illis manifeſtauit.* Inui- 20
ſibilia enim ipſius, à creatura mundi,
per ea quæ facta ſunt, intellecta, conſpi-
ciuntur: ſempiterna quoque eius virtus,
‖ Epheſ. & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles.
4.c.17. * ‖ Quia cùm cognouiſſent Deum, non 21
ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias
egerunt: ſed euanuerunt in cogitationi-
bus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor
eorum: * dicentes enim ſe eſſe ſapientes, 22
ſtulti facti ſunt. * Et mutauerunt glo- 23
riam incorruptibilis Dei, in ſimilitu-
dinem imaginis corruptibilis hominis,&
volucrum, & quadrupedum, & ſerpen-
tium. * Propter quod tradidit illos Deus 24
in deſideria cordis eorum, in immun-
ditiam: vt contumeliis afficiant corpora
ſua in ſemetipſis: * qui commutauerunt 25
veritatem Dei in mendacium: & colue-
runt,& ſeruierunt creaturæ potiùs quàm
Creatori, qui eſt benedictus in ſecula.
Amen. * Propterea tradidit illos Deus in 26
paſſiones ignominiæ. Nam feminæ eo-
rum immutauerunt naturalem vſum, in
eum vſum qui eſt contra naturam. * Si- 27
militer autem & maſculi, relicto natu- D
rali vſu feminæ, exarſerunt in deſideriis
ſuis in inuicem, maſculi in maſculos
turpitudinem operantes, & mercedem,
quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis
recipientes. * Et ſicut non probauerunt 28
Deum habere in notitia: tradidit illos
Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea
quæ non conueniunt, * repletos omni 29
iniquitate,malitia,fornicatione,auaritia,
nequitia,plenos inuidia, homicidio,con-
tentione, dolo, malignitate, ſuſurrones,
* detractores,Deo odibiles, contumelio- 30
ſos,ſuperbos,elatos,inuentores malorum,
parentibus non obedientes, * inſipientes, 31
incompoſitos,ſine affectione, abſque fœ-
dere,ſine miſericordia. * Qui cùm iuſti- 32
tiam Dei cognouiſſent,non intellexerunt
quoniam qui talia agunt, digni ſunt
morte, & non ſolùm qui ea faciunt, ſed
etiam qui conſentiunt facientibus.

CAP. II.

PRopter quod inexcuſabilis es ô homo 1
‖ Matt. omnis qui iudicas. ‖ In quo enim iu- A
7.a.2. dicas alterum, teipſum condemnas: ea-
dem enim agis quæ iudicas. * Scimus 2
enim quoniam iudicium Dei eſt ſecun-
dùm veritatem in eos qui talia agunt.
* Exiſtimas autem hoc ô homo, qui 3
iudicas eos qui talia agunt, & facis ea,
quia tu effugies iudicium Dei? * An di- 4
uitias bonitatis eius, & patientiæ, &
longanimitatis contemnis? ignoras quo-
niam benignitas Dei ad pœnitentiam te
adducit? * Secundùm autem duritiam 5
tuam, & impœnitens cor, theſaurizas
tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti
‖ Matt. iudicij Dei. * ‖ qui reddet vnicuique 6
16.d.27 ſecundùm opera eius: * iis quidem, qui 7
ſecundùm patientiam boni operis, glo- B
riam, & honorem, & incorruptionem
8 quærunt, vitam æternam: * iis autem,
qui ſunt ex contentione, & qui non
acquieſcunt veritati, credunt autem ini-
9 quitati, ira & indignatio. * Tribulatio
& anguſtia in omnem animam hominis
operantis malum, Iudæi primùm, &
10 Græci: * gloria autem, & honor,& pax
omni operanti bonum, Iudæo primùm,
11 & Græco: * ‖ non enim eſt acceptio per- ‖ Deut.
12 ſonarum apud Deum. * Quicumque 10.d.17
enim ſine lege peccauerunt, ſine lege 2.Par.
peribunt:& quicumque in lege peccaue- 19.c.7.
13 runt, per legem iudicabuntur. * ‖ Non Iob 34.
C enim auditores legis iuſti ſunt apud c.19.
Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Act.10.
14 * Cùm enim Gentes, quæ legem non ha- c.34
bent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, fa- Matt.7.
ciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi c.21.
15 ſibi ſunt lex: * qui oſtendunt opus legis ‖ Iac. 1.
ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium d.22.
reddente illis conſcientia ipſorum, &
inter ſe inuicem cogitationibus accu-
16 ſantibus, aut etiam defendentibus, * in
die, cùm iudicabit Deus occulta homi-
num, ſecundùm Euangelium meum, per
17 Ieſum Chriſtum. * Si autem tu Iudæus
cognominaris, & requieſcis in lege, &
18 gloriaris in Deo. * & noſti voluntatem
eius, & probas vtiliora, inſtructus per
19 legem, * confidis teipſum eſſe ducem cæ-
corum, lumen eorum qui in tenebris
20 ſunt, * eruditorem inſipientium, ma-
giſtrum infantium, habentem formam
21 ſcientiæ & veritatis in lege. * Qui ergo
alium doces,teipſum non doces:qui præ-
22 dicas non furandum, furaris: * qui dicis
non mœchandum, mœcharis:qui abomi-
23 naris idola, ſacrilegium facis: * qui in
lege gloriaris, per præuaricationem legis ‖ Iſa.52
24 Deum inhonoras. * ‖ (Nomen enim Dei b.5.
D per vos blaſphematur inter Gentes, ſicut Ezech.
25 ſcriptum eſt.) * Circumciſio quidem 36.c.20.
prodeſt, ſi legem obſerues: ſi autem præ-
uaricator legis ſis, circumciſio tua præ-
26 putium facta eſt. * Si igitur præputium
iuſtitias legis cuſtodiat: nonne præputium
illius in circumciſionem reputabitur?
27 * & iudicabit id quod ex natura eſt præ-
putium, legem conſummans, te, qui per
literam & circumciſionem præuaricator
28 legis es? * Non enim qui in manifeſto,
Iudæus eſt: neque quæ in manifeſto, in
29 carne, eſt circumciſio: * ſed qui in abſ-
condito, Iudæus eſt: & circumciſio cor-
dis in ſpiritu, non litera: cuius laus non
ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAP. III.

1 QVid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ
2 vtilitas circumciſionis? * Multum ‖ 2.Tim.
A per omnem modum. Primum quidem 2.c.13.
3 quia credita ſunt illis eloquia Dei. * quid ‖ Ioan.
enim ſi quidam illorum non credide- 3.c.33.
runt? ‖ Numquid incredulitas illorum Pſal.115
4 fidem Dei euacuabit? Abſit. * ‖ Eſt autem a.11.
Deus verax: omnis autem homo mendax, ‖ Pſal.
ſicut ſcriptum eſt: ‖ Vt iuſtificeris in 50
ſer-

Digitized by Google

ſermonibus tuis:& vincas cùm iudicaris.
* Si autem iniquitas noſtra iuſtitiam Dei 5
commendat, quid dicemus? Numquid
iniquus eſt Deus,qui infert iram? * (ſe- 6
cundùm hominem dico.) Abſit. alioquin
quomodo iudicabit Deus hunc mun-
dum? * Si enim veritas Dei in meo men- 7
dacio abundauit in gloriam ipſius: quid
adhuc & ego tamquam peccator iudi-
cor? * & non (ſicut blaſphemamur, & 8
ſicut aiunt quidam nos dicere) faciamus
mala vt veniant bona: quorum damnatio
iuſta eſt. * Quid ergo? præcellimus eos? 9
‖ Galat. Nequaquam. ‖ Cauſati enim ſumus, Iu- B
3. d.22. dæos & Græcos omnes ſub peccato eſſe,
‖ Pſal. * ſicut ſcriptum eſt: ‖ Quia non eſt 10
13. a.4. iuſtus quiſquam: * non eſt intelligens, 11
non eſt requirens Deum. * Omnes decli- 12
nauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non
eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad
‖ Pſal.5 vnum. * ‖ Sepulchrum patens eſt gut- 13
c.11. tur eorum, linguis ſuis doloſè agebant:
‖ Pſal. ‖ Venenum aſpidum ſub labiis eorum:
139. a.4 * ‖ Quorum os maledictione, & amaritu- 14
‖ Pſal.9 dine plenum eſt: * ‖ Veloces pedes eo- 15
c.7. rum ad effundendum ſanguinem: * Con- 16
tritio, & infelicitas in viis eorum: * & 17
‖ Iſa.59 viam pacis non cognouerunt. * ‖ Non 18
b.7. eſt timor Dei ante oculos eorum. * ‖ Sci- 19
Prou.1. mus autem, quoniam quæcumque lex C
b.16. loquitur, iis, qui in lege ſunt, loquitur:
‖ Pſalm. vt omne os obſtruatur, & ſubditus fiat
35. a.2. omnis mundus Deo: * quia ex operibus 20
‖ Galat. legis non iuſtificabitur omnis caro coram
2. d.16. illo. Per legem enim cognitio peccati.
* Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei ma- 21
nifeſtata eſt; teſtificata à lege & Prophe-
tis. * Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu 22
Chriſti, in omnes & ſuper omnes qui
credunt in eum: non enim eſt diſtinctio:
* Omnes enim peccauerunt, & egent 23
gloria Dei. * Iuſtificati gratis per gra- 24
tiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt
in Chriſto Ieſu, * quem propoſuit Deus 25
propitiationem per fidem in ſanguine
ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, pro-
pter remiſſionem præcedentium delicto-
rum, * in ſuſtentatione Dei, ad oſten- 26
ſionem iuſtitiæ eius in hoc tempore: vt ſit
ipſe iuſtus, & iuſtificans eum, qui eſt ex
fide Ieſu Chriſti. * Vbi eſt ergo gloriatio 27
tua? Excluſa eſt. Per quam legem? Facto- D
rum? Non: ſed per legem fidei. * Arbitra- 28
mur enim iuſtificari hominem per fidem
ſine operibus legis. * An Iudæorum Deus 29
tantùm? nonne & Gentium? Immo &
Gentium. * quoniam quidem vnus eſt 30
Deus, qui iuſtificat circumciſionem ex
fide, & præputium per fidem. * Legem 31
ergo deſtruimus per fidem? Abſit: ſed
legem ſtatuimus.

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inueniſſe Abra- 1
ham patrem noſtrum ſecundùm A
carnem? * Si enim Abraham ex operibus 2
iuſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non
3 apud Deum. * Quid enim dicit Scriptu-
ra? ‖ Credidit Abraham Deo, & repu- ‖ Geneſ.
4 tatum eſt illi ad iuſtitiam. * Ei autem 15. b.6.
qui operatur, merces non imputatur ſe- Gal.3.
cundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum. a.6.
5 * Ei verò qui non operatur, credenti Ia. 2.
autem in eum, qui iuſtificat impium, e.23.
reputatur fides eius ad iuſtitiam ſecun-
6 dùm propoſitum gratiæ Dei. * Sicut &
Dauid dicit beatitudinem hominis, cui
Deus accepto fert iuſtitiam ſine ope- ‖ Pſalm.
7 ribus. * ‖ Beati, quorum remiſſæ ſunt ini- 31. a.1.
quitates, & quorum tecta ſunt peccata.
8 * Beatus vir, cui non imputauit Dominus
9 peccatum. * Beatitudo ergo hæc in cir-
B cumciſione tantùm manet, an etiam in
præputio? Dicimus enim quia reputata
10 eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam. * Quomo-
do ergo reputata eſt? in circumciſione, an
in præputio? Non in circumciſione, ſed in ‖ Gen.17
11 præputio. * ‖ Et ſignum accepit circum- b.10.11
ciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei, quæ eſt
in præputio: vt ſit pater omnium cre-
dentium per præputium, vt reputetur &
12 illis ad iuſtitiam: * & ſit pater circum-
ciſionis, non iis tantùm qui ſunt ex cir-
cumciſione, ſed & iis qui ſectantur veſti-
gia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri
13 Abrahæ. * Non enim per legem promiſſio
C Abrahæ, aut ſemini eius, vt hæres eſſet
14 mundi: ſed per iuſtitiam fidei. * Si enim
qui ex lege, hæredes ſunt: exinanita eſt
15 fides, abolita eſt promiſſio. * Lex enim
iram operatur. Vbi enim non eſt lex, nec
16 præuaricatio. * Ideo ex fide, vt ſecundùm
gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini,
non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui
ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium ‖ Gen.17
17 noſtrûm (* ſicut ſcriptum eſt: ‖ Quia a.4.
patrem multarum gentium poſui te) ante
Deum, cui credidit, qui viuificat mortuos,
& vocat ea quæ non ſunt, tamquam ea
18 quæ ſunt. * qui contra ſpem in ſpem cre-
didit, vt fieret pater multarum gentium, ‖ Gen.
ſecundùm quod dictum eſt ei: ‖ Sic erit 15. b.5.
19 ſemen tuum. * Et non infirmatus eſt fide,
D nec conſiderauit corpus ſuum emor-
tuum, cùm iam ferè centum eſſet anno-
20 rum, & emortuam vuluam Saræ. * In
repromiſſione etiam Dei non hæſitauit
diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans
21 gloriam Deo, * pleniſſimè ſciens quia
quæcumque promiſit, potens eſt & fa-
22 cere. * Ideo & reputatum eſt illi ad
23 iuſtitiam. * Non eſt autem ſcriptum tan-
tùm propter ipſum, quia reputatum eſt
24 illi ad iuſtitiam: * ſed & propter nos,
quibus reputabitur credentibus in eum,
qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum Dominum
25 noſtrum à mortuis; * qui traditus eſt
propter delicta noſtra, & reſurrexit pro-
pter iuſtificationem noſtram.

CAP. V.

1 IVſtificati ergo ex fide, pacem habea- ‖ Epheſ.
A mus ad Deum per Dominum noſtrum 2. d.18.
2 Ieſum Chriſtum: * ‖ per quem & habe-
mus

mus acceſſum per fidem in gratiam iſtã,
in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ
filiorum Dei. * Non ſolùm autem, ſed & 3
Iac. 1. a. 3. gloriamur in tribulationibus : ‖ ſcientes
quòd tribulatio patientiã operatur: * pa- 4
tientia autem probationem, probatio ve-
‖ Hebr. 9 d. 14. rò ſpem, * ſpes autẽ non cõfundit: ‖ quia 5
2. Pet. 3 c. 18. charitas Dei diffuſa eſt in cordibꝰ noſtris
per Spiritum ſanctũ, qui datus eſt nobis.
* Vt quid enim Chriſtus, cùm adhuc in- 6
firmi eſſemus, ſecundùm tempus pro im- B
piis mortuus eſt? * Vix enim pro iuſto 7
quis moritur: nam pro bono forſitã quis
audeat mori. * Commendat autem chari- 8
tatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm
adhuc peccatores eſſemus, ſecũdùm tem-
pus: * Chriſtus pro nobis mortuus eſt: 9
multo igitur magis nũc iuſtificati in ſan-
guine ipſius, ſalui erimus ab ira per ipſũ.
* Si enim cùm inimici eſſemus, recon- 10
ciliati ſumus Deo per mortem filij eius:
multo magis reconciliati, ſalui erimus
in vita ipſius. * Non ſolùm autem: ſed 11
& gloriamur in Deo per Dominum no- C
ſtrum Ieſum Chriſtum, per quem nunc
reconciliationem accepimus. * Propterea 12
ſicut per vnum hominem peccatum in
hunc mundum intrauit, & per peccatum
mors, & ita in omnes homines mors per-
tranſiit, in quo omnes peccauerunt. * Vſ- 13
que ad legem enim peccatũ erat in mun-
do: peccatũ autem non imputabatur, cùm
lex nõ eſſet. * Sed regnauit mors ab Adam 14
vſque ad Moyſem etiam in eos, qui non
peccauerunt in ſimilitudinem præuari-
cationis Adæ, qui eſt forma futuri. * Sed 15
non ſicut delictum, ita & donum: ſi enim
vnius delicto multi mortui ſunt: multo
magis gratia Dei & donũ in gratia vnius
hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit.
* Et non ſicut per vnum peccatum, ita & 16
donum: nam iudicium quidem ex vno in D
condemnationem: gratia autem ex multis
delictis in iuſtificationem. * Si enim vnius 17
delicto mors regnauit per vnum: multo
magis abundãtiam gratiæ, & donationis,
& iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt
per vnum Ieſum Chriſtum. * Igitur ſicut 18
per vnius delictum in omnes homines in
condemnationem: ſic & per vnius iuſti-
tiã in omnes homines in iuſtificationem
vitæ. * Sicut enim per inobedientiam 19
vnius hominis, peccatores conſtituti ſunt
multi: ita & per vnius obeditionem, iuſti
conſtituentur multi. * Lex autem ſubin- 20
trauit vt abundaret delictum. Vbi autem
abundauit delictum, ſuperabundauit gra-
tia. * vt ſicut regnauit peccatum in mor- 21
tem: ita & gratia regnet per iuſtitiam in
vitam æternam, per Ieſum Chriſtum Do-
minum noſtrum.

CAP. VI.

QVid ergo dicemus? permanebimus 1
in peccato vt gratia abundet? * Ab- 2
ſit. Qui enim mortui ſumus peccato, A
quomodo adhuc viuemus in illo? * An 3
ignoratis quia quicumque baptizati ſu-
mus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius ba-
4 ptizati ſumus? * ‖ Conſepulti enim ſu- ‖ Gal. 3.
mus cum illo per baptiſmum in mortem: b. 17
vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis Col. 2. b.
per gloriam Patris, ‖ ita & nos in noui- 12.
5 tate vitæ ambulemus. * Si enim complan- ‖ Eph. 4.
B tati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: c. 23.
6 ſimul & reſurrectionis erimus. * Hoc Heb. 12.
ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul a. 1.
crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus pecca- 1. Petr.
7 ti, & vltrà non ſeruiamus peccato. * Qui a. 1.
enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à pecca-
8 to. * Si autẽ mortui ſumus cum CHRI-
STO: credimus quia ſimul etiam viue-
9 mus cum Chriſto: * ſcientes quòd Chri-
ſtus reſurgens ex mortuis iam non mo-
ritur, mors illi vltrà non dominabitur.
10 * Quòd enim mortuus eſt peccato, mor-
tuus eſt ſemel: quòd autem viuit, viuit
11 Deo. * Ita & vos exiſtimate, vos mortuos
quidem eſſe peccato, viuẽtes autẽ Deo, in
12 Chriſto Ieſu Domino noſtro. * Non ergo
regnet peccatũ in veſtro mortali corpo-
13 re, vt obediatis concupiſcentiis eius. * Sed
neque exhibeatis mẽbra veſtra arma ini-
quitatis peccato: ſed exhibete vos Deo,
tamquam ex mortuis viuentes: & mem-
14 bra veſtra arma iuſtitiæ Deo. * Peccatum
C enim vobis non dominabitur: non enim
15 ſub lege eſtis, ſed ſub gratia. * Quid ergo?
peccabimus, quoniam non ſumus ſub le-
16 ge, ſed ſub gratia? Abſit. * ‖ Neſcitis quo- ‖ Ioan. 8.
niã cui exhibetis vos ſeruos ad obedien- d. 34.
dum, ſerui eſtis eius, cui obeditis, ſiue 2. Pet. 2
peccati ad mortem, ſiue obeditionis ad d. 19.
17 iuſtitiam? * Gratias autem Deo, quòd
fuiſtis ſerui peccati, obediſtis autem ex
corde in eam formam doctrinæ, in quam
18 traditi eſtis. * Liberati autem à peccato,
19 ſerui facti eſtis iuſtitiæ. * Humanum di-
D co, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſi-
cut enim exhibuiſtis membra veſtra ſer-
uire immunditiæ, & iniquitati ad iniqui-
tatem: ita nunc exhibete membra veſtra
20 ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationẽ. * Cùm
enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis
21 iuſtitiæ. * Quem ergo fructum habuiſtis
tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis?
22 Nam finis illorum mors eſt. * Nunc ve-
rò liberati à peccato, ſerui autem facti
Deo, habetis fructum veſtrum in ſancti-
ficationem, finem verò vitam æternam.
23 * Stipendia enim peccati, mors. Gratia
autem Dei, vita æterna, in Chriſto Ieſu
Domino noſtro.

CAP. VII.

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim
A legem loquor) quia lex in homine
dominatur, quanto tẽpore viuit? * ‖ Nam ‖ 1. Cor.
2 quæ ſub viro eſt mulier, viuente viro, 7. g. 39.
alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit
3 vir eius, ſoluta eſt à lege viri. * Igi-
tur, viuente viro, vocabitur adultera ſi
fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus
fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri: vt
non

Digitized by Google

non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.
* Itaque fratres mei , & vos mortificati 4
eſtis legi per corpus Chriſti: vt ſitis alte-
rius,qui ex mortuis reſurrexit , vt fructi-
ficemus Deo.* Cùm enim eſſemus in car- 5
ne,paſsiones peccatorum, quæ per legem
erant,operabantur in membris noſtris,vt
fructificarent morti. * nunc autem ſoluti 6
ſumus à lege mortis , in qua detineba-
mur , ita vt ſeruiamus in nouitate ſpiri-
tus , & non in vetuſtate litteræ. * Quid 7
ergo dicemus? lex peccatū eſt? Abſit. Sed B
peccatū non cognoui,niſi per legem:nam
concupiſcētiam neſciebam, niſi lex dice-
ret: ‖ Non concupiſces.*Occaſione autem 8
accepta,peccatum per mandatum opera-
tum eſt in me omnem concupiſcentiam.
Sine lege enim peccatum mortuum erat.
* Ego autem viuebam ſine lege aliquan- 9
do. Sed cùm veniſſet mādatum,peccatum
reuixit. Ego autem mortuus ſum:& in- 10
uentum eſt mihi mandatum,quod erat ad
vitam,hoc eſſe ad mortem.* Nam pecca- 11
tum occaſione accepta per mādatum, ſe-
duxit me , & per illud occidit. * ‖ Itaque 12
lex quidem ſancta, & mādatum ſanctum, C
& iuſtum,& bonum.* Quod ergo bonum 13
eſt,mihi factū eſt mors? Abſit.Sed peccatū
vt appareat peccatum,per bonum opera-
tum eſt mihi mortem : vt fiat ſupra mo-
dum peccans peccatū per mandatū * Sci- 14
mus enim quia lex ſpiritualis eſt:ego au-
tem carnalis ſum,venundatus ſub pecca-
to. * Quod enim operor , non intelligo: 15
non enim quod volo bonum, hoc ago:ſed
quod odi malum , illud facio.* Si autem 16
quod nolo,illud facio cōſentio legi,quo-
niam bona eſt.* Nunc autem iam nō ego 17
operor illud,ſed quod habitat in me pec-
catum. * Scio enim quia non habitat in 18
me , hoc eſt in carne mea , bonum. Nam
velle , adiacet mihi : perficere autem bo-
num,non inuenio. * Non enim quod vo- 19
lo bonum, hoc facio : ſed quod nolo ma- D
lum,hoc ago. * Si autem quod nolo,illud 20
facio:iam non ego operor illud,ſed quod
habitat in me, peccatum. * Inuenio igi- 21
tur legem , volenti mihi facere bonum,
quoniam mihi malum adiacet : * conde- 22
lector enim legi Dei ſecundùm interio-
rem hominem : * video autem aliam le- 23
gem in membris meis, repugnantem legi
mentis meæ , & captiuantem me in lege
peccati, quæ eſt in membris meis. * Infe- 24
lix ego homo , quis me liberabit de cor-
pore mortis huius? * Gratia Dei per Ie- 25
ſum Chriſtum Dominum noſtrum.Igitur
ego ipſe mente ſeruio legi Dei; carne au-
tem,legi peccati.

‖ Exod. 20.c.17. Deut. 5 c.19.

‖ 1.Ti. 1.b.8.

CAP. VIII.

Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, 1
qui ſunt in Chriſto Ieſu , qui non A
ſecundum carnem ambulant. * Lex enim 2
ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me
à lege peccati & mortis.* Nam quod im- 3
poſsibile erat legi , in quo infirmabatur
per carnem: Deus filium ſuum mittens in
ſimilitudinem carnis peccati,& de pecca-
4 to damnauit peccatum in carne, * vt in-
ſtificatio legis impleretur in nobis , qui
non ſecundum carnem ambulamus , ſed
5 ſecundum ſpiritum. * Qui enim ſecun-
dum carnē ſunt,quæ carnis ſunt,ſapiunt:
qui verò ſecundùm ſpiritum ſunt : quæ
6 ſunt ſpiritus, ſentiunt. * Nam prudentia
carnis , mors eſt : prudentia autem ſpiri-
7 tus,vita & pax. * quoniam ſapientia car-
B nis inimica eſt Deo : legi enim Dei nō eſt
8 ſubiecta:nec enim poteſt. * Qui autem in
9 carne ſunt,Deo placere nō poſſunt.* Vos
autem in carne non eſtis,ſed in ſpiritu : ſi
tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si
quis autem Spiritum Chriſti non habet,
10 hic non eſt eius. * Si autem Chriſtus in
vobis eſt , corpus quidem mortuum eſt
propter peccatū , ſpiritus verò viuit pro-
11 pter iuſtificationem. * Quòd ſi Spiritus
C eius,qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis , ha-
bitat in vobis : qui ſuſcitauit Ieſū Chri-
ſtum à mortuis , viuificabit & mortalia
corpora veſtra propter inhabitantem Spi-
12 ritum eius in vobis. * Ergo fratres debi-
tores ſumus non carni, vt ſecundùm car-
13 nem viuamus. * Si enim ſecundùm car-
nem vixeritis,moriemini:ſi autem ſpiritu
facta carnis mortificaueritis , viuetis.
14 * Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur,
15 ij ſunt filij Dei. * ‖ Non enim accepiſtis
ſpiritum ſeruitutis iterum in timore , ſed
accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum,
16 in quo clamamus : Abba (Pater.) * Ipſe
enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiri-
17 tui noſtro,quòd ſumus filij Dei. * Si au-
tem filij,& heredes : heredes quidem Dei,
coheredes autem Chriſti: ſi tamē compa-
18 timur,vt & conglorificemur. * Exiſtimo
D enim, quòd non ſunt condignæ paſsiones
huius temporis ad futuram gloriam, quæ
19 reuelabitur in nobis. * Nam expectatio
creaturæ, reuelationem filiorum Dei ex-
20 pectat. * Vanitati enim creatura ſubiecta
eſt non volens,ſed propter eum, qui ſub-
21 iecit eam in ſpe : * quia & ipſa creatura
liberabitur à ſeruitute corruptionis , in
22 libertatem gloriæ filiorum Dei. * Scimus
enim quòd omnis creatura ingemiſcit,&
23 parturit vſque adhuc. * Non ſolùm au-
tem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus
habentes; & ipſi intra nos gemimus,ado-
ptionem filiorum Dei expectātes, redem-
24 ptionem corporis noſtri. * Spe enim ſalui
E facti ſumus. Spes autem quæ videtur,non
eſt ſpes:nam quod videt quis,quid ſperat?
25 * Si autem quod non videmus, ſperamus:
26 per patientiam expectamus. * Similiter
autem & Spiritus adiuuat infirmitatem
noſtram:nam quid oremus,ſicut oportet,
neſcimus : ſed ipſe Spiritus poſtulat pro
27 nobis gemitibus inenarrabilibus. * Qui
autem ſcrutatur corda , ſcit quid deſide-
ret Spiritus : quia ſecundùm Deum po-
28 ſtulat pro ſanctis. * Scimus autem quo-
niam

‖ 2.Tim. 1.b.7. Gal. 4. a.5.

Digitized by Google

niam diligentibus Deum omnia cooperã-
tur in bonum,iis,qui ſecundùm propoſi-
tum vocati ſunt ſancti. * Nam quos præ- 29
ſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri
imaginis Filij ſui, vt ſit ipſe primogeni-
tus in multis fratribus. * Quos autẽ præ- 30
deſtinauit,hos & vocauit: & quos voca- F
uit,hos & iuſtificauit:quos autem iuſtifi-
cauit,illos & glorificauit.* Quid ergo di- 31
cemus ad hæc? ſi Deus pro nobis,quis cõ
tra nos? * Qui etiam proprio Filio ſuo 32
non pepercit,ſed pro nobis omnibus tra-
didit illum:quomodo non etiam cum illo
omnia nobis donauit? * Quis accuſabit 33
aduerſus electos Dei? Deus qui iuſtificat,
* quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus, 34
qui mortuus eſt, immo qui & reſurrexit,
qui eſt ad dexteram Dei,qui etiam inter-
pellat pro nobis.* Quis ergo nos ſepara- 35
bit à charitate Chriſti? tribulatio? an an-
guſtia? an fames? an nuditas? an periculũ?
an perſecutio? an gladius? * (ſicut ſcriptũ 36
‖ Pſal. eſt: ‖ Quia propter te mortificamur tota G
43.d.22; die: æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.)
* Sed in his omnibus ſuperamus, propter 37
eum qui dilexit nos. * Certus ſum enim 38
quia neque mors, neque vita, neque An-
geli, neque principatus, neque virtutes,
neque inſtantia,neque futura,neque for-
titudo, * neque altitudo, neque profun- 39
dum, neque creatura alia poterit nos ſe-
parare à charitate Dei, quæ eſt in Chri-
ſto Ieſu Domino noſtro.

CAP. IX.

VEritatem dico in Chriſto, non men- 1
tior, teſtimonium mihi perhibente A
conſcientia mea in Spiritu ſancto:* quo- 2
niam triſtitia mihi magna eſt, & con-
‖ Act.9. tinuus dolor cordi meo. * ‖ Optabam 3
a.2. enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto
1. c.15 pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei
b.9. ſecundùm carnem, * qui ſunt Iſraelitæ, 4
quorum adoptio eſt filiorum,& gloria,&
teſtamentum,& legiſlatio,& obſequium,
& promiſſa: * quorum patres, & ex qui- 5
bus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui B
eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſęcu-
la. Amen. * Non autem quòd exciderit 6
verbum Dei. Non enim omnes qui ex Iſ-
rael ſunt, ij ſunt Iſraelitæ: * neque qui 7
‖ Gen. ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij: ‖ ſed in
21.b.12 Iſaac vocabitur tibi ſemen: * id eſt, non 8
‖ Gal.4. qui filij carnis, hi filij Dei: ſed ‖ qui filij
e.28. ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.
‖ Gen. * Promiſſionis enim verbũ hoc eſt: ‖ Se- 9
18. .10 cundùm hoc tempus veniam;& erit Saræ C
‖ Gen. filius. * Non ſolum autem illa: ‖ ſed & 10
25.e.24 Rebecca ex vno cõcubitu habens,& Iſaac
patris noſtri. * Cum enim nondum nati 11
fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut
mali, (vt ſecundùm electionem propoſi-
tum Dei maneret) * non ex operibus,ſed 12
‖ Gen. ex vocante dictum eſt ei: * ‖ Quia maior 13
25.e.23. ſeruiet minori ſicut ſcriptũ eſt: Iacob di-
Mal. 1. lexi,Eſau autem odio habui. * Quid ergo 14
a.2. dicemus? numquid iniquitas apud Deum?

15 Abſit.* Moyſi enim dicit: ‖ Miſerebor cu- ‖ Exod.
D ius miſereor: & miſericordiam præſtabo 33.d.19
16 cuius miſerebor.* Igitur non volentis,ne-
17 que currẽtis,ſed miſerentis eſt Dei. * Di-
cit enim Scriptura Pharaoni: ‖ Quia in ‖ Exod.
hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te 9.d.16.
virtutem meam:& vt annũcietur nomen
18 meũ in vniuerſa terra. * Ergo cuius vult
19 miſeretur, & quem vult indurat. * Dicis
itaque mihi: Quid adhuc queritur? volun-
20 tati enim eius quis reſiſtit?* O homo, tu
E quis es,qui reſpondeas Deo? ‖ Nunquid ‖ Sap.
dicit figmentum ei,qui ſe finxit: Quid me 15.b.7.
21 feciſti ſic? * An non habet poteſtatem fi- Iſa. 45.
gulus luti, ex eadem maſſa facere aliud b.9.
quidem vas in honorem, aliud verò in Ier. 18.
22 contumeliã?* Quòd ſi Deus volens oſten- a.6.
dere iram, & notã facere potentiã ſuam,
ſuſtinuit in multa patiẽtia,vaſa iræ, apta
23 in interitum,* vt oſtenderet diuitias glo-
riæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præ-
24 parauit in gloriam.* Quos & vocauit nos
non ſolum ex Iudæis, ſed etiam ex Gen-
25 tibus, ſicut in Oſee dicit: ‖ Vocabo non ‖ Oſee 2.
F plebem meam, plebem meam:& nõ dile- e.23.
ctam,dilectam: & non miſericordiã con- 1. Pet.2
26 ſecutam,miſericordiã conſecutam.* ‖ Et b.10.
erit: In loco,vbi dictum eſt eis: Non plebs ‖ Oſee 1.
mea vos: ibi vocabuntur filij Dei viui. b.10.
27 * Iſaias autem clamat pro Iſrael: ‖ Si fue- ‖ Iſa.10.
rit numerus filiorũ Iſrael tamquam are- e.22.
28 na maris, reliquiæ ſaluæ fient. * Verbum
enim cõſummans,& abbreuians in æqui-
tate: quia verbum breuiatum faciet Do-
29 minus ſuper terram: * & ſicut prædixit
G Iſaias: ‖ Niſi Dominus ſabbaoth reliquiſ- ‖ Iſa.1.
ſet nobis ſemen, ſicut Sodoma facti eſſe- c.9.
mus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſe-
30 mus. * Quid ergo dicemus? Quòd gentes,
quæ non ſectabantur iuſtitiam,apprehen-
derunt iuſtitiam: iuſtitiam autem, quæ ex
31 fide eſt. * Iſrael verò ſectãdo legem iuſti-
32 tiæ,in legẽ iuſtitiæ non peruenit. * Qua-
re? Quia non ex fide, ſed quaſi ex operi-
bus: offenderunt enim in lapidem offen-
33 ſionis, * ſicut ſcriptum eſt: ‖ Ecce pono ‖ Iſa. 8.
in Sion lapidem offenſionis, & petram c.14.
ſcandali: & omnis, qui credit in eum, 28.d.16
non confundetur. 1.Pet.2.

CAP. X. b.7.

1 FRatres, voluntas quidem cordis mei,
A & obſecratio ad Deum, fit pro illis in
2 ſalutem. * Teſtimonium enim perhibeo
illis, quòd æmulationem Dei habent,
3 ſed non ſecundùm ſcientiam. * Ignoran-
tes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quæren-
tes ſtatuere, iuſtitiæ Dei nõ ſunt ſubiecti.
4 * Finis enim legis, Chriſtus, ad iuſtitiam
5 omni credenti. * Moyſes enim ſcripſit,
quoniam iuſtitiam,quæ ex lege eſt, ‖ qui ‖ Leuit.
6 fecerit homo, viuet in ea. * Quæ autem 18.a.5.
B ex fide eſt iuſtitia,ſic dicit: ‖ Ne dixeris in Ezec.20.
corde tuo: quis aſcendet in cælum? id eſt, b.11.
7 Chriſtum deducere: * Aut quis deſcen- ‖ Deut.
det in abyſſum? hoc eſt, Chriſtum à mor- 30.c.12
8 tuis reuocare. * Sed quid dicit Scriptura?
‖ Prope

‖ Deut. ‖ Propè eſt verbum in ore tuo,& in cor-
30.c.14 de tuo:hoc eſt verbum fidei, quod prædi-
camus. * Quia ſi confitearis in ore tuo 9
Dominum Ieſum, & in corde tuo credi-
deris, quòd Deus illum ſuſcitauit à mor-
tuis, ſaluus eris. * Corde enim creditur 10
ad iuſtitiam: ore autē confeſsio fit ad ſa-
‖ Iſa.28. lutem.* Dicit enim Scriptura: ‖ Omnis, 11
d.16. qui credit in illū,non confundetur.* Non 12
enim eſt diſtinctio Iudæi & Græci: nam C
idem Dominus omnium, diues in omnes
‖ Ioel.2. qui inuocant illum.* ‖ Omnis enim,qui- 13
g.32. cumque inuocauerit nomen Domini,ſal-
Act. 2. uus erit.* Quomodo ergo inuocabunt,in 14
e.21. quem non crediderūt? Aut quomodo cre-
dent ei, quem non audierunt? Quomodo
autem audient ſine prædicante? * Quo- 15
modo verò prædicabunt niſi mittantur?
‖ Iſa.52 ſicut ſcriptum eſt: ‖ Quàm ſpecioſi pe-
b.7. des euangelizantium pacem, euāgelizan-
Nah. 1. tium bona! * Sed non omnes obediunt 16
d.15. Euangelio. Iſaias enim dicit: ‖ Domine
‖ Iſa.53. quis credidit auditui noſtro? * Ergo fides 17
a.1. ex auditu, auditus autem per verbum
Ioa. 12. Chriſti. * Sed dico: Numquid non audie- 18
f.38. runt? ‖ Et quidem in omnem terram exi- D
‖ Pſalm. uit ſonus eorum, & in fines orbis terræ
18.a.5. verba eorum.* Sed dico: Numquid Iſrael 19
‖ Deut. non cognouit? Primus Moyſes dicit: ‖ Ego
32.e.21. ad æmulationē vos adducam in non gen-
tem: in gentem inſipientem, in iram vos
mittam. * Iſaias autem audet, & dicit: 20
‖ Iſa.65. ‖ Inuentus ſum à non quærentibus me:
a.1. palàm apparui iis,qui me non interroga-
‖ Iſa.65. bant. * Ad Iſrael autem dicit: ‖ Tota die 21
a.2. expandi manus meas ad populum non
credentem,& contradicentem.

CAP. XI.

DIco ergo: Numquid Deus repulit 1
populum ſuum? Abſit. Nam & ego A
Iſraelita ſum ex ſemine Abraham, de tri-
bu Beniamin:* Non repulit Deus plebem 2
ſuam,quam præſciuit. An neſcitis in Elia
quid dicit Scriptura: quemadmodum in-
‖ 3.Reg. terpellat Deum aduerſum Iſrael? * ‖ Do- 3
19.d.10 minē, Prophetas tuos occiderunt, alta-
ria tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum
ſolus, & quærunt animam meam: * Sed 4
‖ 3.Reg. quid dicit illi diuinum reſponſum? ‖ Re-
19.d.18 liqui mihi ſeptem millia virorum, qui
non curuauerunt genua ante Baal. * Sic 5
ergo & in hoc tempore, reliquiæ ſecun-
dùm electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt.
* Si autem gratia, iam non ex operibus: 6
alioqnin gratia iam non eſt gratia.* Quid B
ergo? quod quærebat Iſrael, hoc non 7
‖ Iſa.6. eſt conſecutus, electio autem conſecuta
c.9. eſt:ceteri verò excæcati ſunt: * ſicut ſcri- 8
Mat.13. ptum eſt: ‖ Dedit illis Deus ſpiritum
b.14. compunctionis:oculos vt non videant, &
Ioan.12 aures vt nō audiant, vſque in hodiernum
f.40. diem. * Et Dauid dicit: ‖ Fiat menſa eo- 9
Act.28. rum in laqueum, & in captionem, & in
f.26. ſcandalum, & in retributionem illis.
‖ Pſalm. * Obſcurentur oculi eorum ne videant: 10
68.c.23. & dorſum eorum ſemper incurua. * Di- 11
co ergo: Numquid ſic offenderūt vt ca-
derent? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus
12 eſt Gentibus vt illos æmulentur. * Quòd
ſi delictum illorum diuitiæ ſunt mundi,
& diminutio eorum diuitiæ Gentium:
13 quanto magis plenitudo eorum? * Vobis
enim dico Gentibus: Quamdiu quidem
ego ſum Gentiū Apoſtolus, miniſterium
14 meū honorificabo,* ſi quomodo ad æmu-
landum prouocem carnem meam,& ſal-
15 uos faciā aliquos ex illis. * Si enim amiſ-
ſio eorum, reconciliatio eſt mundi: quæ
16 aſſumptio,niſi vita ex mortuis? * Quòd ſi
delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix
17 ſancta, & rami. * Quòd ſi aliqui ex ra-
C mis fracti ſunt, tu autem cùm oleaſter
eſſes,inſertus es in illis, & ſocius radicis
18 & pinguedinis oliuæ factus es,* noli glo-
riari aduerſus ramos. Quòd ſi gloriaris:
19 non tu radicē portas,ſed radix te. * Dices
20 ergo:Fracti ſunt rami vt ego inſerar.* Be-
ne:propter incredulitatem fracti ſunt. Tu
autem fide ſtas:noli altū ſapere,ſed time.
21 * Si enim Deus naturalibus ramis nō pe-
22 percit:ne fortè nec tibi parcat. * Vide er-
go bonitatē,& ſeueritatē Dei:in eos qui-
dem,qui ceciderūt, ſeueritatem:in te au-
tem bonitatē Dei,ſi permanſeris in boni-
23 tate,alioquin & tu excideris.* Sed & illi,
ſi non permanſerint in incredulitate, in-
ſerentur:potens eſt enim Deus iterū inſe-
24 rere illos. * Nam ſi tu ex naturali exciſus
es oleaſtro,& contra naturam inſertus es
in bonam oliuam:quāto magis ij, qui ſe-
cundùm naturam inſerentur ſuæ oliuæ?
25 * Nolo enim vos ignorare fratres myſte-
D riū hoc,(vt non ſitis vobiſipſis ſapientes)
quia cæcitas ex parte cōtigit in Iſrael,do-
26 nec plenitudo Gentium intraret, * & ſic
omnis Iſrael ſaluus fieret, ſicut ſcriptum
eſt: ‖ Veniet ex Siō,qui eripiat,& auertat ‖ Iſa.59.
27 impietatē à Iacob. * Et hoc illis à me te- d.20.
ſtamentū: cùm abſtulero peccata eorum.
28 * Secundùm Euāgelium quidem, inimici
propter vos:ſecundùm electionem autem,
29 chariſsimi propter patres. * Sine pœni-
30 tētia enim ſunt dona & vocatio Dei.* Si-
cut enim aliquādo & vos non crediditis
Deo, nunc autem miſericordiā conſecuti
31 eſtis propter incredulitatem illorū: * ita
& iſti nunc non crediderunt in veſtram
miſericordiam, vt & ipſi miſericordiam
32 cōſequantur.* Concluſit enim Deus om-
nia in incredulitate:vt omniū miſereatur
33 * O altitudo diuitiarū ſapientiæ,& ſcien-
tiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt
iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!
34 * ‖ Quis enim cognouit ſenſum Domini? ‖ Sap.9.
Aut quis conſiliarius eius fuit?* Aut quis c.13.
35 prior dedit illi,& retribuetur ei? * Quo- Iſa. 40.
niam ex ipſo,& per ipſum,& in ipſo ſunt d.13.
omnia:ipſi gloria in ſæcula.Amen. 1.Cor.2.

CAP. XII. d.16.

1 OBſecro itaque vos fratres per mi- ‖ Phil.
A ſericordiam Dei, ‖ vt exhibeatis 4.d.18.
corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſan-
ctam,

Digitized by Google

ctam,Deo placentem , rationabile obſe-
quium veſtrum. * Et nolite conformari 2
huic ſæculo,ſed reformamini in nouitate
‖ Eph.5. ſenſus veſtri : ‖ vt probetis quæ ſit volun-
d.17. tas Dei bona, & beneplacens,& perfecta.
1.Theſſ. * Dico enim per gratiam quæ data eſt 3
4.a.3. mihi , omnibus qui ſunt inter vos : Non
plus ſapere quàm oportet ſapere , ſed ſa-
‖ 1.Cor. pere ad ſobrietatem : ‖ & vnicuique ſicut
12.b.11. Deus diuiſit menſurã fidei *Sicut enim in 4
Eph.4. vno corpore multa membra habemus, B
b.7. omnia autem mẽbra non eundẽ actũ ha-
bent : * ita multi vnum corpus ſumus in 5
Chriſto, ſinguli autem alter alterius mẽ-
bra. * Habentes autem donationes ſecun- 6
dùm gratiam,quæ data eſt nobis,differen-
tes;ſiue prophetiam ſecundùm rationem
fidei, * ſiue miniſterium in miniſtrando, 7
ſiue qui docet in doctrina,* qui exhorta- 8
tur in exhortando , qui tribuit in ſimpli-
citate,qui præeſt in ſolicitudine, qui mi-
ſeretur in hilaritate.* Dilectio ſine ſimu- 9
‖ Amos latione.‖Odientes malum,adhærentes bo-
5.d.15. no : * ‖ Charitate fraternitatis inuicem 10
‖ Eph.4. diligentes:Honore inuicem præuenientes:
a.3. *‖ Solicitudine non pigri:Spiritu feruen- 11
‖ 1.Petr. tes:Domino ſeruientes : * Spe gaudentes; 12
2.a.17. In tribulatione patientes : Orationi in- C
‖ Hebr. ſtantes : Neceſsitatibus ſanctorum com-
13.a.1. municantes:* ‖ Hoſpitalitatem ſectantes: 13
1.Pet.4. * Benedicite perſequentibus vos : benedi- 14
b.9. cite,& nolite maledicere. * Gaudere cum 15
gaudẽtibus,flere cum flentibus.* Idipſum 16
inuicem ſentientes:Non alta ſapiẽtes , ſed D
humilibus conſentientes. Nolite eſſe pru-
dentes apud voſmetipſos : * Nulli malum 17
‖ 2.Cor. pro malo reddentes : ‖ prouidentes bona
8.d.21. non tãtùm corã Deo, ſed etiã corã omni-
‖ Hebr. bus hominibus. * ‖ Si fieri poteſt , quod 18
12.d.14. ex vobis eſt,cum omnibus hominibus pa-
‖ Eccleſ. cem habentes :*‖ Non voſmetipſos defen- 19
28.a.1. dentes chariſsimi , ſed date locum iræ.
2.3. ſcriptum eſt enim:‖ Mihi vindicta:ego re-
Matt.5. tribuam,dicit Dominus : * Sed ſi eſurierit 20
f.39. inimicus tuus,ciba illum:ſi ſitit, potũ da
‖ Deuter. illi.hoc enim faciens,carbones ignis con-
32.e.35. geres ſuper caput eius.* Noli vinci à ma- 21
Heb.10. lo,ſed vince in bono malum.

f.30.

CAP. XIII.

Prou.25. OMnis ‖ anima poteſtatibus ſublimio- 1
c.21. ribus ſubdita ſit.Non eſt enim pote- A
‖ Sap.6. ſtas niſi à Deo : quæ autem ſunt , à Deo
a.4. ordinatæ ſunt. * Itaque qui reſiſtit pote- 2
1.Pe.2. ſtati,Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem
c.13. reſiſtunt,ipſi ſibi damnationẽ acquirunt:
* nam principes non ſunt timori boni 3
operis , ſed mali. Vis autem non timere
poteſtatem? Bonum fac ; & habebis lau-
dem ex illa:* Dei enim miniſter eſt tibi in 4
bonum.Si autem malum feceris,time:non
enim ſine cauſa gladium portat. Dei
enim miniſter eſt : vindex in iram ei,qui B
malum agit. * Ideo neceſsitate ſubditi 5
eſtote,non ſolùm propter iram,ſed etiam
propter conſcientiam. * Ideo enim & 6
tributa præſtatis : miniſtri enim Dei ſunt,
7 in hoc ipſum ſeruientes.* ‖ Reddite ergo ‖ Matth.
omnibus debita:cui tributum , tributum: 22.c.21.
cui vectigal, vectigal:cui timorem, timo-
8 rem : cui honorem, honorem, * Nemini
C quidquam debeatis ; niſi vt inuicem dili-
gatis:qui enim diligit proximum , legem
9 impleuit. * Nam‖ Non adulterabis : Non ‖ Exod.
occides : Non furaberis : Non falſum te- 20.c.14.
ſtimonium dices : Non concupiſces:& ſi Deute.5.
quod eſt aliud mandatum , in hoc verbo b.18.
inſtauratur : ‖ Diliges proximum tuum ‖ Leu.
10 ſicut teipſum. * Dilectio proximi malum 19.d.18.
non operatur. Plenitudo ergo legis eſt Matth.
11 dilectio. * Et hoc ſcientes tempus : quia 22.d.39.
D hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.Nunc Mar.12.
enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cùm c.31.
12 credidimus. * Nox præceſsit , dies autem Galat.5.
appropinquauit. Abiiciamus ergo opera c.14.
13 tenebrarum,& induamur arma lucis.*Si- Iac.2.b.
cut in die honeſtè ambulemus ; ‖ non in 8.
comeſſationibus,& ebrietatibus , non in ‖ Luc.21
cubilibus,& impudicitiis,non in conten- f.34.
14 tione , & æmulatione : * ‖ ſed induimini ‖ Gal.5.
Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis cu- c.16.
ram ne feceritis in deſideriis. 1.Pet.2.

CAP. XIIII.

c.11.

1 INfirmum autem in fide aſſumite , non
2 in diſceptationibus cogitationum.* A-
A lius enim credit ſe manducare omnia:
qui autem infirmus eſt , olus manducet.
3 * Is qui manducat, non manducantẽ non
ſpernat : & qui non manducat, mandu-
cantem non iudicet : Deus enim illum
4 aſſumpſit. * ‖ Tu quis es,qui iudicas alie- ‖ Iac.4.
num ſeruum?Domino ſuo ſtat, aut cadit: d.12.
ſtabit autem : potens eſt enim Deus ſta-
5 tuere illum. * Nam alius iudicat diem
inter diem : alius autem iudicat omnem
diem : vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.
6 * Qui ſapit diem , Domino ſapit. Et qui
B manducat , Domino manducat : gratias
enim agit Deo. Et qui non manducat,
Domino non manducat , & gratias agit
7 Deo.* Nemo enim noſtrum ſibi viuit , &
8 nemo ſibi moritur. * Siue enim viuimus,
Domino viuimus : ſiue morimur,Domi-
no morimur. Siue ergo viuimus,ſiue mo-
9 rimur , Domini ſumus. * In hoc enim
Chriſtus mortuus eſt , & reſurrexit:vt &
10 mortuorum & viuorum dominetur.* Tu
autem quid iudicas fratrem tuum?aut tu
quare ſpernis fratrem tuum ? ‖ Omnes ‖ 2.Cor.
enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. 5.b.10.
11 * ſcriptum eſt enim:* Viuo ego,dicit Do- ‖ Iſai.45.
minus , quoniam mihi flectetur omne d.23.
C genu : & omnis lingua confitebitur Deo. ‖ Philip.
12 * Itaque vnuſquiſque noſtrum pro ſe ra- 2.b.10.
13 tionem reddet Deo. * Non ergo ampliùs
inuicem iudicemus:ſed hoc iudicate ma-
gis , ne ponatis offendiculum fratri , vel
14 ſcandalum. * Scio, & confido in Domino
Ieſu,quia nihil commune per ipſum, niſi
ei qui exiſtimat quid commune eſſe , illi
15 commune eſt. * Si enim propter cibum
frater tuus contriſtatur : iam non ſecun-
dùm charitatem ambulas.‖Noli cibo tuo ‖ 1.Cor.

 8.d.11.

Digitized by Google

illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus
eſt.* Non ergo blaſphemetur bonum no- 16
ſtrum.*Non eſt enim regnum Dei,eſca & 17
potus:ſed iuſtitia,& pax , & gaudium in
Spiritu ſancto : * qui enim in hoc ſeruit 18
Chriſto, placet Deo , & probatus eſt ho-
minibus. * Itaque quæ pacis ſunt , ſecte- 19
mur : & quæ ædificationis ſunt , in inui- D
cem cuſtodiamus. * Noli propter eſcam 20
‖ Tit. 1. d. 15. deſtruere opus Dei.‖ Omnia quidem ſunt
munda: ſed malum eſt homini , qui per
‖ 1. Cor. 8. d. 18. offendiculum manducat. * ‖ Bonum eſt 21
non manducare carnem , & non bibere
vinum , neque in quo frater tuus offen-
ditur,aut ſcandalizatur , aut infirmatur.
* Tu fidem habes? penes temetipſum ha- 22
be coram Deo : Beatus , qui non iudicat
ſemetipſum in eo quod probat.* Qui au- 23
tem diſcernit, ſi manducauerit,damnatus
eſt: quia non ex fide. Omne autem , quod
non eſt ex fide,peccatum eſt.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores imbe- 1
cillitates infirmorum ſuſtinere , & A
non nobis placere. * Vnuſquiſque ve- 2
ſtrûm proximo ſuo placeat in bonum,
ad ædificationem. * Etenim Chriſtus non 3
‖ Pſalm. 68. b. 10. ſibi placuit,ſed ſicut ſcriptum eſt : ‖ Im-
properia improperantium tibi ceciderũt
ſuper me.*Quæcunque enim ſcripta ſunt, 4
ad noſtram doctrinã ſcripta ſunt : vt per
patientiam, & conſolationẽ Scripturarũ,
ſpem habeamus. * Deus autem patientiæ 5
‖ 1. Cor. 1. b. 10. & ſolatij , ‖ det vobis idipſum ſapere in
alterutrum ſecundùm Ieſum Chriſtum:
* vt vnanimes,vno ore honorificetis Deũ, 6
& patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti. B
* Propter quod ſuſcipite inuicem , ſicut 7
& Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.
* Dico enim Chriſtum Ieſum miniſtrum 8
fuiſſe circumciſionis propter veritatem
Dei , ad confirmandas promiſsiones pa-
trum : * Gentes autem ſuper miſericor- 9
dia honorare Deum , ſicut ſcriptum eſt: C
‖ Pſalm. 17. d. 50. ‖ Propterea confitebor tibi in Gentibus
2. Reg. 22. d. 50. Domine,& nomini tuo cantabo.*Et ite- 10
rum dicit : Lætamini Gentes cum plebe
‖ Pſalm. 116. a. 1. eius. * Et iterum: ‖ Laudate omnes Gen- 11
tes Dominum:& magnificate eum omnes
‖ Iſa. 11. c. 10. populi.* Et rurſus Iſaias ait : ‖ Erit radix 12
Ieſſe, & qui exurget regere Gentes , in
eum Gentes ſperabunt. *Deus autem ſpei 13
repleat vos omni gaudio & pace in cre-
dendo:vt abundetis in ſpe , & virtute Spi-
ritus ſancti. * Certus ſum autem fratres 14
mei & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi
pleni eſtis dilectione , repleti omni ſcien-
tia , ita vt poſsitis alterutrum monere.
* Audaciùs autem ſcripſi vobis fratres ex 15
parte , tamquam in memoriam vos redu- D
cens:propter gratiam,quæ data eſt mihi à
Deo,* vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in 16
Gentibus:ſanctificans Euangelium Dei,vt
fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctifi-
cata in Spiritu ſancto. * Habeo igitur 17
gloriam in Chriſto Ieſu ad Deum. * Non 18
enim audeo aliquid loqui eorum , quæ
per me non efficit Chriſtus in obedientiã
19 Gentium,verbo & factis : * in virtute ſi-
gnorum & prodigiorum , in virtute Spi-
ritus ſancti : ita vt ab Ieruſalem per cir-
cuitum vſque ad Illyricum repleuerim
20 Euangeliũ Chriſti.* Sic autem prædicaui
E Euangelium hoc, non vbi nominatus eſt
Chriſtus,ne ſuper alienum fundamentum
21 ædificarem:ſed ſicut ſcriptum eſt : ‖ Qui- ‖ Iſa. 52. d 15.
bus non eſt annunciatum de eo, videbũt:
22 & qui non audierunt,intelligent.* Pro-
pter quod & impediebar plurimũ venire
ad vos , & prohibitus ſum vſque adhuc.
23 * Nunc verò vlteriùs locum non habens
in his regionibus , cupiditatem autem
habens veniendi ad vos ex multis iam
24 præcedentibus annis : * cùm in Hiſpa-
F niam proficiſci cœpero, ſpero quòd præ-
teriens videam vos , & à vobis deducar
illuc , ſi vobis primum ex parte fruitus
25 fuero. * Nunc igitur proficiſcar in Ieru-
26 ſalem miniſtrare ſanctis. * Probaue-
runt enim Macedonia & Achaia , colla-
tionem aliquam facere in pauperes ſan-
27 ctorum , qui ſunt in Ieruſalem. * Pla-
cuit enim eis : & debitores ſunt eorum. ‖ 1. Cor. 9. b. 11.
‖ Nam ſi ſpiritualium eorum participes
facti ſunt Gentiles : debent & in carnali-
28 bus miniſtrare illis.* Hoc igitur cùm cõ-
ſummauero , & aſsignauero eis fructum
hunc : per vos proficiſcar in Hiſpaniam.
29 * Scio autem quoniam veniens ad vos, in
G abundantia benedictionis Euãgelij Chri-
30 ſti veniam.* Obſecro ergo vos fratres per
Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum , &
per charitatem ſancti Spiritus , vt adiu-
uetis me in orationibus veſtris pro me ad
31 Deum,* vt liberer ab infidelibus qui ſunt
in Iudæa , & obſequij mei oblatio acce-
32 pta fiat in Ieruſalem ſanctis, * vt veniam
ad vos in gaudio per voluntatem Dei , &
33 refrigerer vobiſcum.* Deus autem pacis
ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

1 COmmendo autem vobis Phœben
A ſororem noſtram,quæ eſt in miniſte-
2 rio Eccleſiæ , quæ eſt in Cenchris : * vt
eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſan-
ctis : & aſsiſtatis ei in quocumque nego-
tio veſtri indiguerit : etenim ipſa quo-
3 que aſtitit multis , & mihi ipſi.* Salutate ‖ Act. 2. a. 2. 3. 26
‖ Priſcam & Aquilam adiutores meos in
4 Chriſto Ieſu ; (* qui pro anima mea ſuas
ceruices ſuppoſuerunt : quibus non ſolus
ego gratias ago , ſed & cunctæ eccleſiæ
5 Gentium)* & domeſticam Eccleſiam eo-
rum. Salutate Epænetum dilectum mihi,
6 qui eſt primitiuus Aſiæ in Chriſto.*Salu-
tate Mariam , quæ multum laborauit in
7 vobis.* Salutate Andronicum & Iuniam,
cognatos & concaptiuos meos : qui ſunt
nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fue-
8 runt in Chriſto. * Salutate Ampliatum
9 dilectiſsimum mihi in Domino.* Saluta-
B te Vrbanum adiutorẽ noſtrum in Chri-
ſto

ſtro Ieſu, & Stachyn dilectũ meum.* Sa- 10
lutate Apellen probum in Chriſto.* Sa- 11
lutate eos qui ſunt ex Ariſtoboli domo.
Salutate Herodionem cognatum meum.
Salutate eos, qui ſunt ex Narciſsi domo,
qui ſunt in Domino. * Salutate Tryphæ- 12
nam & Tryphoſam: quæ laborant in Do-
mino. Salutate Perſidem chariſsimam,
quæ multum laborauit in Domino. * Sa- 13
lutate Rufum electum in Domino, &
matrem eius, & meam.* Salutate Aſyn- 14
critum, Phlegontem, Hermam, Patro-
bam, Hermen; & qui cum eis ſunt, fra-
tres. * Salutate Philologum & Iuliam, 15
Nereum & ſororem eius, & Olympiadē, C
& omnes, qui cum eis ſunt, ſanctos. * Sa- 16
lutate inuicem in oſculo ſancto. Salu-
tant vos omnes Eccleſiæ Chriſti. * Rogo 17
autem vos fratres, vt obſeruetis eos, qui
diſſenſiones & offendicula, præter do-
ctrinam quam vos didiciſtis, faciunt; &
declinate ab illis. * Huiuſcemodi enim 18
Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt,
ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones, &
benedictiones, ſeducunt corda innocen-
tium. * Veſtra enim obedientia in om- 19
nem locum diuulgata eſt. Gaudeo igitur
in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in
bono, & ſimplices in malo.* Deus autem 20
pacis conterat Satanam ſub pedibus ve-
ſtris velociter. Gratia Domini noſtri Ieſu
‖ Act. 16. a. 1. Chriſti vobiſcum. * ‖ Salutat vos Timo- 21
theus adiutor meus, & Lucius, & Iaſon, D
& Soſipater, cognati mei. * Saluto vos 22
ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Do-
mino. * Salutat vos Caius hoſpes meus, 23
& vniuerſa Eccleſia. Salutat vos Era-
ſtus arcarius ciuitatis, & Quartus frater.
* Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum 24
omnibus vobis. Amen. * Ei autem, qui 25
potens eſt vos confirmare iuxta Euan-
gelium meum, & prædicationem Ieſu
Chriſti, ſecundùm reuelationem myſte-
rij temporibus æternis taciti, (* quod 26
nunc patefactum eſt per Scripturas Pro-
phetarum ſecundùm præceptum æterni
Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis
Gentibus cogniti, * ſoli ſapienti Deo, per 27
Ieſum Chriſtum, cui honor & gloria in
ſæcula ſæculorum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPVT I.

PAulus vocatus Apoſtolus Ieſu Chri- 1
ſti, per voluntatem Dei, & Soſthe- A
nes frater, * Eccleſiæ Dei, quæ eſt 2
Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vo-
catis ſanctis, cum omnibus qui inuocant
nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, in
3 omni loco ipſorum, & noſtro. * Gratia
vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Do-
4 mino Ieſu Chriſto, * Gratias ago Deo
meo ſemper pro vobis in gratia Dei, quæ
5 data eſt vobis in Chriſto Ieſu: * quòd
in omnibus diuites facti eſtis in illo, in
6 omni verbo, & in omni ſcientia: * ſicut te-
ſtimonium Chriſti confirmatum eſt in
7 vobis: * ita vt nihil vobis deſit in vlla
gratia, expectantibus reuelationem Do-
8 mini noſtri Ieſu Chriſti, * qui & confir-
B mabit vos vſque in finem ſine crimine, in
die aduentus Domini noſtri Ieſu Chri-
9 ſti. * ‖ Fidelis Deus: per quem vocati eſtis ‖ 1. Theſ.
in ſocietatem filij eius Ieſu Chriſti Do- 5. d. 24.
10 mini noſtri. * Obſecro autem vos fratres,
per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti;
vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in
vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in
11 eodem ſenſu, & in eadem ſententia.* Si-
gnificatum eſt enim mihi de vobis fratres
mei, ab iis qui ſunt Chloes, quia conten-
12 tiones ſunt inter vos. * Hoc autem dico,
quod vnuſquiſque veſtrũ dicit: Ego qui-
dem ſum Pauli: ego autem ‖ Apollo: ego ‖ Act.
13 verò Cephæ: ego autem Chriſti.* Diuiſus 18. f. 24.
eſt Chriſtus? Numquid Paulus crucifixus
eſt pro vobis? aut in nomine Pauli bapti-
14 zati eſtis?* Gratias ago Deo, quòd nemi-
C nem veſtrum baptizaui, ‖ niſi Criſpum, ‖ Act.
15 & Caium: * ne quis dicat quòd in nomine 18. a. 8.
16 meo baptizati eſtis. * Baptizaui autem
& Stephanæ domum: ceterùm neſcio ſi
17 quem alium baptizauerim. * Non enim
miſit me Chriſtus baptizare, ſed euange-
lizare: ‖ non in ſapientia verbi, vt non ‖ 2. Pet.
18 euacuetur crux Chriſti. * Verbum enim 1. c. 16.
crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt: ‖ Inf. 2. a.
iis autem qui ſalui fiunt, id eſt nobis, Dei 1. 4.
19 virtus eſt. * Scriptum eſt enim: ‖ Perdam ‖ Rom. 1.
ſapientiam ſapientium, & prudentiam b. 16.
20 prudentium reprobabo. * ‖ Vbi ſapiens? ‖ Iſa. 29.
vbi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſæcu- c. 14.
li? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam ‖ Iſa. 33.
21 huius mundi?* Nam quia in Dei ſapientia c. 18.
non cognouit mundus per ſapientiam
Deum: placuit Deo per ſtultitiã prædica-
22 tionis ſaluos facere credentes.* Quoniam
& Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapien-
23 tiam quærunt: * nos autem prædicamus
Chriſtum crucifixum: Iudæis quidē ſcan-
24 dalũ, Gentibus autē ſtultitiã: * ipſis autē
D vocatis Iudæis, atq; Græcis, Chriſtum Dei
25 virtutem, & Dei ſapientiam.* quia quod
ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt homini-
bus: & quod infirmum eſt Dei, fortius
26 eſt hominibus. * Videte enim vocatio-
nem veſtram fratres, quia non multi ſa-
pientes ſecundùm carnem, non multi
27 potentes, non multi nobiles: * ſed quæ
ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt con-
fundat ſapientes: & infirma mundi ele-
28 git Deus, vt confundat fortia: * & igno-

Digitized by Google

bilia mundi, & contẽptibilia elegit Deus,
& ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt de-
ſtrueret: * vt non glorietur omnis caro in 29
conſpectu eius. * Ex ipſo autẽ vos eſtis in 30
Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapiẽtia
‖ *Ier. 23.* à Deo, & ‖ iuſtitia, & ſanctificatio, & re-
a. 5. demptio: * vt quemadmodum ſcriptũ eſt, 31
‖ *Iere 9* ‖ Qui gloriatur, in Domino glorietur.

g. 22. 23.

CAP. II.

2. Corin. ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, 1
10. d. 17. veni ‖ non in ſublimitate ſermonis, A
‖ *Sup. 1.* aut ſapientiæ, annuncians vobis teſti-
c. 17. monium Chriſti. * Non enim iudicaui 2
‖ *Actor.* me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum
18. a. 1. Chriſtum, & hunc crucifixum. * ‖ Et ego 3
in infirmitate, & timore, & tremore mul-
‖ *2. Petr.* to fui apud vos: * & ſermo meus, & præ- 4
1. c. 17. dicatio mea, ‖ non in perſuaſibilibus hu-
manæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione
ſpiritus & virtutis: * vt fides veſtra non 5
ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute B
Dei. * Sapientiam autem loquimur inter 6
perfectos: ſapientiam verò non huius ſæ-
culi, neque principum huius ſæculi, qui
deſtruuntur: * ſed loquimur Dei ſapien- 7
tiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quã
prædeſtinauit Deus ante ſæcula in glo-
riam noſtram. * quam nemo principum 8
huius ſæculi cognouit: ſi enim cognouiſ-
ſent, numquam Dominum gloriæ crucifi-
xiſſent. * Sed ſicut ſcriptum eſt: ‖ Quod 9
‖ *Iſa. 64.* oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in C
a. 4. cor hominis aſcendit, quæ præparauit
Deus iis, qui diligunt illum: * nobis au- 10
tem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum:
Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiã pro-
funda Dei. * Quis enim hominum ſcit 11
quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis,
qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt, ne-
mo cognouit, niſi Spiritus Dei. * Nos au- 12
tem non ſpiritum huius mundi accepi-
mus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, vt ſcia-
mus quæ à Deo donata ſunt nobis:
‖ *2. Pet.* * ‖ quæ & loquimur nõ in doctis huma- 13
1. c. 16. næ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spi- D
ritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparan-
tes. * Animalis autem homo non percipit 14
ea quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim
eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpi-
ritualiter examinatur. * Spiritualis autem 15
iudicat omnia: & ipſe à nemine iudicatur.
‖ *Iſa. 40.* * ‖ Quis enim cognouit ſenſum Domini, 16
a. 23 qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum
Sap. 9. Chriſti habemus.
c. 13.

CAP. III.

Rom. 11. ET ego, fratres, non potui vobis loqui 1
d. 34. quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carna- A
libus. Tamquam paruulis in Chriſto,
* lac vobis potum dedi, non eſcam: non- 2
dum enim poteratis: ſed nec nunc qui-
dem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.
* Cùm enim ſit inter vos zelus, & con- 3
tentio: nónne carnales eſtis, & ſecundùm
hominem ambulatis? * Cùm enim quis 4
dicat: Ego quidem ſum Pauli: alius au-
tem: Ego Apollo: nonne homines eſtis?
Quid igitur eſt Apollo? quid verò Pau-
5 lus? * Miniſtri eius, cui crediḍiſtis, & vni-
6 cuique ſicut Dominus dedit. * Ego plan-
taui, Apollo rigauit: ſed Deus incremen-
7 tum dedit. * itaque neque qui plantat eſt
B aliquid, neque qui rigat: ſed qui incre-
8 mentum dat, Deus. * Qui autem plantat, ‖ *Pſalm.*
& qui rigat, vnum ſunt. ‖ Vnuſquiſque *61. d. 13.*
autem propriam mercedem accipiet ſe- ‖ *Gal. 6.*
9 cundùm ſuum laborem. * Dei enim ſu- *b. 5.*
mus adiutores: Dei agricultura eſtis, Dei
10 ædificatio eſtis. * Secundùm gratiam Dei,
quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus
fundamentum poſui: alius autem ſuperæ-
dificat. Vnuſquiſque autem videat quo-
11 modo ſuperædificet. * Fundamentum enim
C aliud nemo poteſt ponere, præter id
quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ie-
12 ſus. * Si quis autem ſuperædificat ſuper
fundamentum hoc, aurum, argentum, la-
pides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam,
13 * vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit:
Dies enim Domini declarabit, quia in
igne reuelabitur: & vniuſcuiuſque opus
14 quale ſit, ignis probabit. * Si cuius opus
manſerit quod ſuperædificauit, mercedem
15 accipiet. * Si cuius opus arſerit, detrimen-
tum patietur: ipſe autem ſaluus erit; ſic
16 tamen quaſi per ignem. * Neſcitis quia
templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habi-
17 tat in vobis? * Si quis autem templum
D Dei violauerit, diſperdet illum Deus.
‖ Templum enim Dei ſanctum eſt, quod ‖ *Inf. 6.*
18 eſtis vos. * Nemo ſe ſeducat: ſi quis vide- *c. 19.*
tur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, *2. Cor. 6.*
19 ſtultus fiat vt ſit ſapiens. * Sapientia enim *c. 16.*
huius mundi, ſtultitia eſt apud Deum. ‖ *Iob 5. c.*
Scriptum eſt enim: ‖ Comprehendam ſa- *13.*
20 pientes in aſtutia eorum. * Et iterum: ‖ *Pſalm.*
‖ Dominus nouit cogitationes ſapientiũ, *93. b. 11.*
21 quoniam vanæ ſunt. * Nemo itaque glo-
22 rietur in hominibus. * Omnia enim veſtra
ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Ce-
phas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſi-
ue præſentia, ſiue futura: omnia enim ve-
23 ſtra ſunt: * vos autem Chriſti: Chriſtus
autem Dei.

CAP. IIII.

1 SIc nos exiſtimet homo vt miniſtros
A Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum
2 Dei. * Hîc iam quæritur inter diſpenſa-
3 tores, vt fidelis quis inueniatur. * Mihi
autem pro minimo eſt vt à vobis iudicer,
aut ab humano die: ſed neq; meipſum iu-
4 dico. * Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed
nõ in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iu-
5 dicat me, Dominus eſt. * Itaque nolite an-
te tempus iudicare, quoadusq; veniat Do-
minus: qui & illuminabit abſcondita te-
nebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordiũ:
6 & tunc laus erit vnicuique à Deo. * Hæc
B autẽ, fratres, transfiguraui in me & Apol-
lo, propter vos: vt in nobis diſcatis, ne ſu-
pra quàm ſcriptum eſt, vnus aduerſus al-
7 terum infletur pro alio. * Quis enim te
diſcernit? Quid autem habes quod non
accepi

accepiſti? Si autē accepiſti, quid gloriaris
quaſi non acceperis? Iam ſaturati eſtis, 8
iam diuites facti eſtis: ſine nobis regnatis:
& vtinam regnetis, vt & nos vobiſcum
regnemus. * Puto enim quòd Deus nos 9
Apoſtolos nouiſsimos oſtendit, tamquam
morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti
ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.
*Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem 10
prudētes in Chriſto: nos infirmi, vos autē C
fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.
*Vſque in hanc horam, & eſurimus, & ſi- 11
timus, & nudi ſumus, & colaphis cædi-
‖ *Act.* 20 mur, & inſtabiles ſumus, * & ‖ labora- 12
f. 34. mus operantes manibus noſtris: maledici-
1. *Tim.* 2 mur, & benedicimus: perſecutionē pati-
b. 9. mur, & ſuſtinemus: * blaſphemamur, & 13
2. *Theſ.* obſecramus: tamquam purgamenta huius
3. .8. mundi facti ſumus, omnium peripſema
vſque adhuc. * Nō vt confundam vos, hæc 14
ſcribo, ſed vt filios meos chariſsimos mo-
neo. *Nam ſi decem millia pædagogorum 15
habeatis in Chriſto, ſed non multos pa- D
tres. Nam in Chriſto Ieſu per Euāgelium
ego vos genui. * Rogo ergo vos, imitato- 16
res mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. * Ideo 17
miſi ad vos Timotheū, qui eſt filius meus
chariſsimus, & fidelis in Domino: qui vos
commonefaciet vias meas, quæ ſunt in
Chriſto Ieſu, ſicut vbiq; in omni Eccleſia
doceo. * Tamquam non venturus ſim ad 18
vos, ſic inflati ſunt quidam. * Veniam au- 19
tem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: &
cognoſcam nō ſermonem eorum qui in-
flati ſunt, ſed virtutem. * Non enim in 20
ſermone eſt regnum Dei, ſed in virtute.
* Quid vultis? in virga veniam ad vos, an 21
in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAP. V.

Leu. 18. OMnino auditur inter vos fornica- 1
b. 12. & tio, & talis fornicatio, qualis nec A
20. b. 11 inter Gentes, ita vt vxorem patris ſui
aliquis habeat. * Et vos inflati eſtis: & 2
non magis luctum habuiſtis vt tollatur
de medio veſtrûm qui hoc opus fecit.
‖ *Coloſſ.* 2 * ‖ Ego quidem abſens corpore, præſens 3
a. 5. autem ſpiritu, iam iudicaui vt præſens,
eum, qui ſic operatus eſt, *in nomine Do- 4
mini noſtri Ieſu Chriſti, cōgregatis vobis B
& meo ſpiritu, cum virtute Domini no-
ſtri Ieſu, * tradere huiuſmodi ſatanæ in 5
interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in
die Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Non eſt 6
‖ *Gal.* 5. bona gloriatio veſtra. ‖ Neſcitis quia mo-
b. 9. dicū fermētum totam maſſam corrūpit?
* Expurgate vetus fermentum, vt ſitis 7
noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Ete- C
nim Paſcha noſtrū immolatus eſt Chri-
ſtus. * Itaque epulemur, non in fermento 8
veteri, neque in fermento malitiæ & ne-
quitiæ: ſed in azymis ſinceritatis, & veri-
tatis. * Scripſi vobis in epiſtola: Ne com- 9
miſceamini fornicariis. * non vtique 10
fornicariis huius mundi, aut auaris, aut
rapacibus, aut idolis ſeruientibus: alio-
quin debueratis de hoc mundo exiiſſe.

11 * Nunc autem ſcripſi vobis non commi-
D ſceri, ſi is qui frater nominatur, eſt forni-
cator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut
maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum
12 eiuſmodi nec cibum ſumere. * Quid enim
mihi de iis, qui foris ſunt, iudicare? Non-
ne de iis, qui intus ſunt, vos iudicatis?
13 *nam eos, qui foris ſunt, Deus iudicabit.
Auferte malum ex vobiſipſis.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis veſtrûm habens nego-
A tium aduerſus alterū, iudicari apud
2 iniquos, & non apud ſanctos? * An neſci-
tis quoniam ſancti de hoc mundo iudi-
cabunt? Et ſi in vobis iudicabitur mun-
dus, indigni eſtis qui de minimis iudice-
3 tis? * Neſcitis quoniam angelos iudicabi-
4 mus? quanto magis ſæcularia? * Sæcularia
igitur iudicia ſi habueritis: contemptibi-
les qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite
5 ad iudicandum. * Ad verecundiam veſtram
dico. Sic non eſt inter vos ſapiēs quiſquā,
qui poſsit iudicare inter fratem ſuum?
6 *Sed frater cum fratre iudicio contendit:
7 & hoc apud infideles? * ‖ Iam quidem om- ‖ *Matth.*
B nino delictum eſt in vobis, quòd iudicia 5. f. 39.
habetis inter vos. Quare non magis iniu- *Luc.* 6.
riam accipitis? quare non magis fraudem c. 29.
8 patimini? * Sed vos iniuriam facitis. & *Rom.* 12.
9 fraudatis: & hoc fratribus. * An neſcitis d. 17
quia iniqui regnum Dei non poſsidebūt? 1. *Theſſ.*
Nolite errare: Neque fornicarij, neque 4. b. 6.
10 idolis ſeruientes, neque adulteri, * neque
molles, neque maſculorum concubitores,
neque fures, neque auari, neque ebrioſi,
neque maledici, neque rapaces, regnū Dei
11 poſsidebunt. * Et hæc quidam fuiſtis: ſed
C abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſti-
ficati eſtis, in nomine Domini noſtri Ieſu
12 Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri. * Omnia
mihi licēt, ſed nō omnia expediūt: Omnia
mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar
13 poteſtate. * Eſca ventri, & venter eſcis:
Deus autem & hūc, & has deſtruet: cor-
pus autem nō fornicationi, ſed Domino:
14 & Dominus corpori. * Deus verò & Do-
minum ſuſcitauit: & nos ſuſcitabit per
15 virtutem ſuam. * Neſcitis quoniam cor-
pora veſtra membra ſunt Chriſti? Tol-
lēs ergo membra Chriſti, faciam membra ‖ *Geneſ.*
16 meretricis? Abſit. * An neſcitis quoniam 2. d. 24.
D qui adhæret meretrici, vnum corpus effi- *Matt.* 19
citur? ‖ Erunt enim (inquit) duo in carne a. 5.
17 vna. * Qui autem adhæret Domino, vnus *Mar.* 10.
18 ſpiritus eſt. * Fugite fornicationem. O- a. 8.
mne peccatum, quodcumque fecerit ho- *Epheſ.* 5.
mo, extra corpus eſt: qui autem fornica- g. 31.
19 tur, in corpus ſuum peccat. * An neſcitis ‖ *Sup.* 3.
quoniam ‖ membra veſtra, templum ſunt d. 17.
Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem ha- 2. *Cor.* 6.
20 betis à Deo, & non eſtis veſtri? * ‖ Empti c. 16.
enim eſtis pretio magno. Glorificate & ‖ *Inf.* 7.
portate Deum in corpore veſtro. d. 23.

CAP. VII.

1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: 1. *Pet.* 1.
A Bonum eſt homini mulierem non d. 18

Digitized by Google

tangere : * propter fornicationem autem 2
vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, & vna-
‖ 1. Pet. quæque ſuum virum habeat.* ‖ Vxori vir 3
3. b. 7. debitum reddat : ſimiliter autem & vxor
viro.* Mulier ſui corporis poteſtatem nõ 4
habet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui
corporis poteſtatem non habet , ſed mu-
lier.*Nolite fraudare inuicem , niſi fortè 5
ex conſenſu ad tempus,vt vacetis oratio-
ni:& iterum reuertimini in idipſum , ne
tentet vos Satanas propter incontinen-
tiam veſtram. * Hoc autem dico ſecun- 6
dùm indulgentiam,non ſecundùm impe-
rium. * Volo enim omnes vos eſſe ſicut 7
meipſum:ſed vnuſquiſque proprium do- B
num habet ex Deo:alius quidem ſic,alius
verò ſic. * Dico autem non nuptis,& vi- 8
duis:bonũ eſt illis ſi ſic permaneant,ſicut
& ego.*Quòd ſi non ſe continent,nubãt. 9
Melius eſt enim nubere, quàm vri. * Iis 10
autem, qui matrimonio iuncti ſunt,præ-
‖ Matth. cipio non ego, ſed Dominus , ‖ vxorem à
5. d. 32. viro non diſcedere : * quòd ſi diſceſſerit, 11
& 19. manere innuptam, aut viro ſuo reconci-
b. 9. liari.Et vir vxorem non dimittat. * Nam 12
Mar. 10. ceteris ego dico,nõ Dominus.Si quis fra-
b. 9. ter vxorem habet infidelem , & hæc con-
Luc. 16. ſentit habitare cum illo, non dimittat il-
d. 18. lam. * Et ſi qua mulier fidelis habet virũ 13
infidelem, & hic conſentit habitare cum
illa , non dimittat virum : * ſanctificatus 14
eſt enim vir infidelis per mulierem fide- C
lem,& ſanctificata eſt mulier infidelis per
virum fidelem:alioquin filij veſtri immũ-
di eſſent,nunc autem ſancti ſunt. * Quòd 15
ſi infidelis diſcedit, diſcedat:nõ enim ſer-
uituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in
huiuſmodi : in pace autem vocauit nos
Deus.* Vnde enim ſcis mulier , ſi virum 16
ſaluum facies?aut vnde ſcis vir, ſi mulie-
rem ſaluam facies? * niſi vnicuique ſicut 17
diuiſit Dominus , vnumquemque ſicut
vocauit Deus , ita ambulet , & ſicut in
omnibus Eccleſiis doceo. * Circumciſus 18
aliquis vocatus eſt ? non adducat præpu- D
tium. In præputio aliquis vocatus eſt?
non circumcidatur. * Circumciſio nihil 19
eſt, & præputium nihil eſt : ſed obſerua-
‖ Epheſ. tio mandatorum Dei. * ‖ Vnuſquiſque 20
4. a. 1. in qua vocatione vocatus eſt , in ea per-
maneat.* Seruus vocatus es ? non ſit tibi 21
curæ:ſed & ſi potes fieri liber,magis vte-
re. * Qui enim in Domino vocatus eſt 22
ſeruus , libertus eſt Domini : ſimiliter
qui liber vocatus eſt , ſeruus eſt Chriſti.
‖ Sup. 6. * ‖ Pretio empti eſtis , nolite fieri ſerui 23
d. 20. hominum.* Vnuſquiſque in quo vocatus 24
1. Pet. 1. eſt,fratres,in hoc permaneat apud Deum. E
d. 18. * De virginibus autem præceptum Do- 25
mini non habeo : conſilium autem do,
tamquam miſericordiam conſecutus à
Domino , vt ſim fidelis. * Exiſtimo ergo 26
hoc bonum eſſe propter inſtantem ne-
ceſſitatem , quoniam bonum eſt homini
ſic eſſe. * Alligatus es vxori ? noli quære- 27
re ſolutionem. Solutus es ab vxore ? noli

28 quærere vxorem. * Si autem acceperis
vxorem : non peccaſti. Et ſi nupſerit vir-
go , non peccauit. tribulationem tamen
carnis habebunt huiuſmodi. Ego autem
29 vobis parco. * Hoc itaque dico , fratres:
Tempus breue eſt:reliquum eſt, vt & qui
habent vxores , tamquam non habentes
30 ſint: * & qui flent,tamquam non flentes:
& qui gaudent , tamquam non gauden-
tes : & qui emunt , tamquam non poſſi-
31 dentes:*& qui vtuntur hoc mundo, tam-
F quam non vtantur: præterit enim figura
32 huius mundi. * Volo autem vos ſine
ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt , ſo-
licitus eſt quæ Domini ſunt , quomodo
33 placeat Deo. * Qui autem cum vxore
eſt , ſolicitus eſt quæ ſunt mundi , quo-
34 modo placeat vxori , & diuiſus eſt. * Et
mulier innupta , & virgo , cogitat quæ
Domini ſunt , vt ſit ſancta corpore , &
ſpiritu. Quæ autem nupta eſt , cogitat
quæ ſunt mundi , quomodo placeat viro.
35 * Porrò hoc ad vtilitatem veſtram dico:
non vt laqueum vobis iniiciam , ſed ad
id, quod honeſtum eſt , & quod faculta-
tem præbeat ſine impedimento Domi-
36 num obſecrandi. * Si quis autem turpem
G ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua,
quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri:
quod vult faciat : non peccat , ſi nubat.
37 * Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus,
non habens neceſſitatem,poteſtatem au-
tem habens ſuæ voluntatis , & hoc iudi-
cauit in corde ſuo,ſeruare virginem ſuã,
38 bene facit. * Igitur & qui matrimonio
iungit virginem ſuam, bene facit : & qui
39 non iungit,meliùs facit.* ‖ Mulier alli- ‖ Rom. 7. a. 2.
gata eſt legi quanto tempore vir eius vi-
uit. quòd ſi dormierit vir eius , liberata
eſt : cui vult nubat ; tantùm in Domino.
40 * Beatior autem erit ſi ſic permanſerit,
ſecundùm meum conſilium:puto autem
quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

1 A DE iis autem,quæ idolis ſacrificantur,
ſcimus quia omnes ſcientiam habe-
mus. Scientia inflat , charitas verò ædi-
2 ficat. * Si quis autem ſe exiſtimat ſcire
aliquid , nondum cognouit quemadmo-
3 dum oporteat eum ſcire. * Si quis autem
4 diligit Deũ, hic cognitus eſt ab eo. * De
B eſcis autem , quæ idolis immolãtur , ſci-
mus quia nihil eſt idolum in mundo , &
5 quòd nullus eſt Deus , niſi vnus. * Nam
etſi ſunt qui dicantur dij, ſiue in cælo,ſi-
ue in terra (ſiquidem ſunt dij multi , &
6 domini multi:)* nobis tamen vnus Deus,
Pater,ex quo omnia,& nos in illum : &
vnus Dominus Ieſus Chriſtus , per quem
7 omnia , & nos per ipſum. * Sed non in
C omnibus eſt ſcientia. Quidam autem
cum conſcientia vſque nunc idoli , quaſi
idolothytum manducant : & conſcien-
tia ipſorum cùm ſit infirma , polluitur.
8 * Eſca autem nos non commendat Deo.
Neque enim ſi manducauerimus , abun-
dabi

Digitized by Google

dabimus:neque ſi non manducauerimus,
deficiemus. * Videte autem ne fortè hæc 9
licentia veſtra offẽdiculum fiat infirmis.
* Si enim quis viderit eum, qui habet 10
ſcientiam in idolio recumbentem:nónne D
conſcientia eius,cùm ſit infirma,ædifica-
‖ Rom. bitur ad manducandum idolothyta?*‖ Et 11
14. .19. peribit infirmus in tua ſcientia frater,
propter quem Chriſtus mortuus eſt?* Sic 12
autem peccãtes in fratres, & percutiẽtes
conſcientiam eorum infirmam, in Chri-
‖ Rom. ſtum peccatis.*‖ Quapropter ſi eſca ſcã- 13
14.d.21. dalizat fratrem meum: non manducabo
carnem in æternum, ne fratrem meum
ſcandalizem.

CAP. IX.

NOn ſum liber? Non ſum Apoſto- 1
lus? Nonne Chriſtum Ieſum Domi- A
num noſtrum vidi? Nonne opus meum
vos eſtis in Domino?* Et ſi aliis non ſum 2
Apoſtolus, ſed tamen vobis ſum:nam ſi-
gnaculum Apoſtolatus mei vos eſtis in
Domino. * mea defenſio apud eos, qui 3
me interrogant, hæc eſt. * Numquid non 4
habemus poteſtatem manducandi, & bi-
bendi?* Numquid non habemus poteſta- 5
tem mulierem ſororem circumducendi,
ſicut & ceteri Apoſtoli,& fratres Domi-
ni,& Cephas? * Aut ego ſolus,& Barna- 6
bas,non habemus poteſtatem hoc operã-
di?*Quis militat ſuis ſtipendiis vnquam? 7
Quis plantat vineam, & de fructu eius
non edit?Quis paſcit gregem, & de lacte
gregis non manducat?* Numquid ſecun- 8
dùm hominem hæc dico? An & lex hæc
non dicit? * Scriptum eſt enim in lege 9
‖ Deu.25 Moyſi:‖Non alligabis os boui trituranti. B
a.4. Numquid de bobus cura eſt Deo? * An 10
2.Tim.5 propter nos vtique hoc dicit? Nam pro-
c.18. pter nos ſcripta ſunt. quoniam debet in
ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in
‖ Rom. ſpe fructus percipiendi. * Si nos vobis 11
15.f.27. ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi
nos carnalia veſtra metamus? * Si alij 12
poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare
non potiùs nos? ſed non vſi ſumus hac
poteſtate:ſed omnia ſuſtinemus, ne quod
offendiculum demus Euangelio Chriſti.
‖ Deu.18 *‖Neſcitis quoniam qui in ſacrario ope- 13
a.1. rantur,quæ de ſacrario ſunt,edunt;& qui
altari deſeruiunt,cum altari participant?
*Ita & Dominus ordinauit iis, qui Euã- 14
gelium annunciant,de Euangelio viuere.
*Ego autem nullo horum vſus ſum. Non 15
autem ſcripſi hæc vt ita fiant in me: bo- C
num eſt enim mihi magis mori, quàm vt
gloriam meam quis euacuet. * Nam ſi 16
euangelizauero,non eſt mihi gloria: ne-
ceſsitas enim mihi incumbit: væ enim
mihi eſt,ſi non euangelizauero.* Si enim 17
volens hoc ago, mercedem habeo: ſi au-
tem inuitus, diſpenſatio mihi credita eſt.
* Quæ eſt ergo merces mea? Vt Euange- 18
lium prædicans,ſine ſumptu ponam Euã-
gelium, vt non abutar poteſtate mea in
Euangelio. * Nam cùm liber eſſem ex 19
omnibus, omnium me ſeruum feci, vt
20 plures lucrifacerem.* Et factus ſum Iu-
dæis tamquam Iudæus, vt Iudæos lucra-
21 rer.* iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege
eſſem(cùm ipſe nõ eſſem ſub lege)vt eos,
D qui ſub lege erãt,lucrifacerem. iis qui ſi-
ne lege erãt,tãquam ſine lege eſſem(cùm
ſine lege Dei non eſſem:ſed in lege eſſem
Chriſti)vt lucrifacerem eos, qui ſine lege
22 erant. * Factus ſum infirmis infirmus, vt
infirmos lucrifacerem: Omnibus omnia
factus ſum, vt omnes facerem ſaluos.
23 *Omnia autem facio propter Euãgelium:
24 vt particeps eius efficiar. * Neſcitis quòd
ij qui in ſtadio currunt, omnes quidem
currunt, ſed vnus accipit brauium? Sic
25 currite vt comprehendatis. * Omnis au-
tem, qui in agone contendit, ab omni-
bus ſe abſtinet: & illi quidem vt corru-
ptibilem coronam accipiant; nos autem
26 incorruptam. * Ego igitur ſic curro, non
quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi
27 aërem verberans: * ſed caſtigo corpus
meum,& in ſeruitutem redigo: ne fortè
cùm aliis prædicauerim, ipſe reprobus
efficiar.

CAP. X.

1 NOlo enim vos ignorare fratres,quo-
A niam patres noſtri omnes ‖ ſub nu- ‖ Exo.13
be fuerunt, & omnes ‖ mare tranſie- d.21.
2 runt; * ‖ & omnes in Moyſe baptizati ‖ Num.9
3 ſunt, in nube, & in mari: * ‖ & omnes d.22.
eandem eſcam ſpiritalem manducaue- ‖ Exo.14
4 runt, * & omnes eundem potum ſpiri- e.22.
talem biberunt: (bibebant autem de ſpi- ‖ Exo.16
ritali,conſequente eos,petra:petra autem c.15.
5 erat Chriſtus)* ſed nõ in pluribus eorum ‖ Exo.17
bene placitũ eſt Deo:‖ nam proſtrati ſunt b.6.
6 in deſerto. * Hæc autem in figura facta ‖ Num.
B ſunt noſtri, vt non ſimus concupiſcentes 20 b.10
7 malorum,‖ſicut & illi concupierũt.* ne- ‖ Num.
que idololatræ efficiamini, ſicut quidam 26 c.65
ex ipſis:quemadmodum ſcriptum eſt:‖Se- ‖ Pſ. 05
dit populus manducare & bibere,& ſur- e.14.
8 rexerunt ludere.*Neq; fornicemur,‖ſicut ‖ Exo. 2
quidam ex ipſis fornicati ſunt,& cecide- b.6.
9 runt vna die viginti tria millia. * Neque ‖ Num.
tẽtemus Chriſtum: ſicut quidam eorum 25. a.1.
tentauerunt, & à ſerpentibus perierunt. ‖ Num.
10 * ‖ Neque murmuraueritis,ſicut quidam 21. b.5.
C eorum murmurauerunt, & perierunt ab 6.
11 exterminatore. * Hæc autem omnia in ‖ Num.
figura contingebant illis:ſcripta ſunt au- 11. a. 1.
tem ad correptionem noſtram, in quos & 14.
12 fines ſæculorum deuenerunt.* Itaque qui a.1.
13 ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. * Ten-
tatio vos non apprehendat niſi huma-
na: fidelis autem Deus eſt, qui non pa-
tietur vos tentari ſupra id quod poteſtis,
ſed faciet etiam cum tentatione prouen-
14 tum vt poſsitis ſuſtinere.* Propter quod
chariſsimi mihi, fugite ab idolorum cul-
15 tura: * Vt prudentibus loquor, vos ipſi
16 iudicate quod dico. * Calix benedictio-
D nis, cui benedicimus, nonne commu-
nicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis,

quem frangimus, nónne participatio cor-
poris Domini eſt?* Quoniam vnus panis, 17
vnum corpus multi ſumus, omnes qui de
vno pane participamus. * Videte Iſrael 18
ſecundùm carnem: nónne qui edunt ho-
ſtias, participes ſunt altaris?* Quid ergo? 19
dico quòd idolis immolatum ſit aliquid?
aut quòd idolum, ſit aliquid? * Sed quæ 20
immolant Gētes, dæmoniis immolant, & E
non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæ-
moniorum: non poteſtis calicem Domi-
ni bibere, & calicem dæmoniorum:* non 21
poteſtis menſæ Domini participes eſſe, &
mēſæ dæmoniorum.*An æmulamur Do- 22
minum? Numquid fortiores illo ſumus?
‖ Sup. 6. c. 12. ‖ Omnia mihi licent, ſed non omnia ex-
pediunt. * Omnia mihi licent, ſed non 23
Eccl. 37. d. 31. omnia ædificant. * Nemo quod ſuum eſt 24
quærat, ſed quod alterius. * Omne, quod 25
in macello venit, manducate, nihil in- F
‖ Pſ. 23. a. 1. terrogantes propter conſcientiam.*‖ Do- 26
mini eſt terra, & plenitudo eius. * Si quis 27
vocat vos infidelium, & vultis ire: omne
quod vobis apponitur, manducate, nihil
interrogantes propter conſcientiam. * Si 28
quis autem dixerit: Hoc immolatum eſt
idolis: nolite manducare, propter illum
qui indicauit, & propter conſcientiam: G
* conſcientiam autem dico non tuam, ſed 29
alterius. Vt quid enim libertas mea iu-
dicatur ab aliena conſcientia? * Si ego 30
cum gratia participo, quid blaſphemor
‖ Col. 3. c. 17. pro eo quòd gratias ago? * ‖ Siue ergo 31
manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid
facitis: omnia in gloriam Dei facite.* Si- 32
ne offenſione eſtote Iudæis, & Gentibus,
& eccleſiæ Dei: * ſicut & ego per o- 33
mnia omnibus placeo, non quærens quod
mihi vtile eſt, ſed quod multis, vt ſalui
fiant.

CAP. XI.

IMitatores mei eſtote, ſicut & ego 1
Chriſti. * Laudo autem vos fratres, 2
quòd per omnia mei memores eſtis: & A
ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.
‖ Eph. 5. e. 23. *Volo autem vos ſcire, ‖ quòd omnis vi- 3
ri caput Chriſtus eſt: caput autem mu-
lieris, vir: caput verò Chriſti, Deus.
* Omnis vir orans aut prophetans vela- 4
to capite, deturpat caput ſuum.* Omnis 5
autem mulier orans aut prophetans non
velato capite, deturpat caput ſuum:
vnum enim eſt ac ſi decaluetur. * Nam 6
ſi non velatur mulier, tondeatur.* Si ve- B
rò turpe eſt mulieri tonderi, aut decalua-
ri, velet caput ſuum. * Vir quidem non 7
debet velare caput ſuum: quoniam ima-
go & gloria Dei eſt, mulier autem glo-
ria viri eſt. * Non enim vir ex muliere 8
‖ Gen 2. e. 21. eſt, ſed mulier ex viro. * ‖ Etenim non 9
eſt creatus vir propter mulierem, ſed
mulier propter virum. * Ideo debet mu- 10
lier poteſtatem habere ſupra caput pro-
pter Angelos. * Verumtamen neque vir 11
ſine muliere, neque mulier ſine viro, in C
Domino. * Nam ſicut mulier de viro, ita 12
& vir per mulierē: omnia autem ex Deo.
13 * Vos ipſi iudicate: decet mulierem non
14 velatam orare Deum? * Nec ipſa natura
docet vos, quod vir quidem ſi comam
15 nutriat, ignominia eſt illi: * mulier ve-
rò ſi comam nutriat, gloria eſt illi: quo-
niam capilli pro velamine ei dati ſunt.
16 * Si quis autem videtur contentioſus eſ-
D ſe: nos talem conſuetudinem non habe-
17 mus, neque Eccleſia Dei. * Hoc autem
præcipio: non laudans, quòd non in me-
18 lius, ſed in deterius conuenitis. * Pri-
mùm quidem conuenientibus vobis in
Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos,
19 & ex parte credo. * Nam oportet & hæ-
reſes eſſe, vt & qui probati ſunt, mani-
20 feſti fiant in vobis. * Conuenientibus er-
go vobis in vnum, iam nō eſt Dominicam
21 cœnam manducare. * Vnuſquiſque enim
ſuā cœnā præſumit ad māducandum.* Et
alius quidem eſurit, alius autem ebrius
22 eſt. * Numquid domos non habetis ad
E māducandum & bibēdum? aut Eccleſiam
Dei contemnitis, & confunditis eos, qui
nō habent? Quid dicam vobis? Laudo vos?
23 in hoc non laudo. * Ego enim accepi à
Domino quod & tradidi vobis, quoniam
Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur,
24 accepit panem,* & gratias agēs fregit, &
dixit: ‖ Accipite, & manducate: hoc eſt ‖ Matth. 26. c. 26.
corpus meum, quod pro vobis tradetur:
hoc facite in meam commemorationem. Marc. 14.
25 * Similiter & calicem, poſtquā cœnauit, c. 22.
F dicens: Hic calix nouum teſtamentum eſt Luc. 22.
in meo ſanguine: hoc facite quotieſcum- b. 17.
que bibetis, in meam commemorationē.
26 *Quotieſcumque enim manducabitis pa-
nem hunc, & calicem bibetis: mortem
27 Domini annūciabitis donec veniat.*‖ Ita- ‖ Ioan. 6.
que quicumque manducauerit panem f. 59.
hunc, vel biberit calicem Domini indi-
gnè: reus erit corporis & ſanguinis Do-
28 mini.* ‖ Probet autem ſeipſum homo: & ‖ 2. Cor.
ſic de pane illo edat, & de calice bibat. 13. b. 5.
29 * Qui enim manducat & bibit indignè,
G iudicium ſibi manducat & bibit: non di-
30 iudicans corpus Domini. * Ideo inter vos
multi infirmi & imbecilles, & dormiunt
31 multi. * Quòd ſi noſmetipſos diiudica-
32 remus, non vtique iudicaremur. * Dum
iudicamur autem, à Domino corripimur,
33 vt non cum hoc mundo damnemur. *Ita-
que fratres mei, cùm conuenitis ad man-
34 ducandum, inuicem expectate. * Si quis
eſurit, domi manducet: vt nō in iudicium
conueniatis. Cetera autem, cùm venero,
diſponam.

CAP. XII.

1 DE ſpiritualibus autem, nolo vos
2 ignorare fratres. * Scitis quoniam
A cùm Gentes eſſetis, ad ſimulachra mu-
3 ta prout ducebamini euntes. * Ideo no-
tum vobis facio, ‖ quòd nemo in Spiritu ‖ Mar. 9.
Dei loquens, dicit anathema Ieſu. Et ne- f. 39.
mo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in
4 Spiritu ſancto. * Diuiſiones verò gratia-
rum

Digitized by Google

rum ſunt, idem autem Spiritus: *Et diui- 5
ſiones miniſtrationum ſunt, idem autem
Dominus: * Et diuiſiones operationum 6
ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia
in omnibus. * Vnicuique autem datur 7
manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem. * Alij 8
quidem per Spiritum datur ſermo ſa-
pientiæ: alij autem ſermo ſcientiæ ſecun-
dùm eumdem Spiritum: * alteri fides in 9
eodem Spiritu: alij gratia ſanitatum in B
vno Spiritu: * alij operatio virtutum, alij 10
prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij
genera linguarum, alij interpretatio ſer-
‖ Rom. monum. * ‖ Hæc autem omnia operatur 11
12. a.6. vnus atque idem Spiritus, diuidens ſingu-
Eph. 4. lis prout vult. * Sicut enim corpus vnum 12
b.6. eſt, & membra habet multa, omnia autem
membra corporis cùm ſint multa, vnum
tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus. * Ete- 13
nim in vno Spiritu omnes nos in vnum
corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue
Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: & omnes
in vno Spiritu potati ſumus. * Nam & 14
corpus non eſt vnum membrum, ſed
multa. * Si dixerit pes: Quoniam non ſum 15
manus, non ſum de corpore: num ideo
non eſt de corpore? * Et ſi dixerit auris: 16
Quoniam non ſum oculus, non ſum de C
corpore: num ideo non eſt de corpore?
* Si totum corpus oculus: vbi auditus? 17
Si totum auditus: vbi odoratus? * Nunc 18
autem poſuit Deus membra, vnumquod-
que eorum in corpore ſicut voluit.
* Quòd ſi eſſent omnia vnum membrum, 19
vbi corpus? * Nunc autem multa quidem 20
membra, vnum autem corpus. * Non po- 21
teſt autem oculus dicere manui: Opera
tua non indigeo; aut iterum caput pedi-
bus: Non eſtis mihi neceſſarij. * Sed mul- 22
to magis quæ videntur membra corporis
infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt: * & 23
quæ putamus ignobiliora membra eſſe
corporis, his honorem abundantiorem
circumdamus: & quæ inhoneſta ſunt
noſtra, abundantiorem honeſtatem ha-
bent. * Honeſta autem noſtra nullius 24
egent: ſed Deus temperauit corpus ei, cui
deerat, abundantiorem tribuendo hono-
rem, * vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed 25
id ipſum pro inuicem ſollicita ſint mem-
bra. * Et ſi quid patitur vnum mem- 26
brum, compatiuntur omnia membra: ſiue D
gloriatur vnum membrum, congaudent
omnia membra. * Vos autem eſtis corpus 27
‖ Epheſ. Chriſti, & membra de membro. * ‖ Et 28
4.c.11. quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia
primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas,
tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde
gratias curationum, opitulationes, gu-
bernationes, genera linguarum, interpre-
tationes ſermonum. * Numquid omnes 29
Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ?
numquid omnes Doctores? * numquid 30
omnes virtutes? numquid omnes gratiam
habent curationum? numquid omnes
linguis loquuntur? numquid omnes in-
31 terpretantur? * Aemulamini autem cha-
riſmata meliora. Et adhuc excellentiorem
viam vobis demonſtro.

CAP. XIII.

1 SI linguis hominum loquar, & Ange-
A lorum, charitatem autem non ha-
beam, factus ſum velut æs ſonans, aut
2 cymbalum tinniens. * Et ſi habuero pro-
phetiam, & nouerim myſteria omnia, &
omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem
fidem ita vt montes transferam, charita-
3 tem autem non habuero, nihil ſum. * Et
B ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes
facultates meas, & ſi tradidero corpus
meum ita vt ardeam, charitatem autem
4 non habuero, nihil mihi prodeſt. * Cha-
ritas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non
æmulatur, non agit perperam, non infla-
5 tur, * non eſt ambitioſa, non quærit quæ
ſua ſunt, non irritatur, non cogitat ma-
6 lum, * non gaudet ſuper iniquitate, con-
7 gaudet autem veritati: * omnia ſuffert,
C omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſti-
8 net. * Charitas numquam excidit; ſiue
prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ
9 ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur. * Ex
parte enim cognoſcimus, & ex parte pro-
10 phetamus. * Cùm autem venerit quod
perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte
11 eſt. * Cum eſſem paruulus, loquebar vt
D paruulus, ſapiebam vt paruulus, cogita-
bam vt paruulus. Quando autem factus
ſum vir, euacuaui quæ erant paruuli.
12 * Videmus nunc per ſpeculum in ænig-
mate: tunc autem facie ad faciem. Nunc
cognoſco ex parte: tūc autem cognoſcam
13 ſicut & cognitus ſum. * Nunc autem
manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: ma-
ior autem horum eſt charitas.

CAP. XIIII.

1 SEctamini charitatem, æmulamini ſpi-
A ritalia: magis autem vt prophetetis.
2 * Qui enim loquitur lingua, non homini-
bus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit.
3 Spiritu autem loquitur myſteria. * Nam
qui prophetat, hominibus loquitur ad
ædificationem, & exhortationem, & con-
4 ſolationem. * Qui loquitur lingua, ſe-
metipſum ædificat: qui autem prophetat,
5 Eccleſiam Dei ædificat. * Volo autem
omnes vos loqui linguis; magis autem
prophetare. Nam maior eſt qui prophe-
tat, quàm qui loquitur linguis: niſi fortè
interpretetur, vt Eccleſia ædificationem
6 accipiat. * Nunc autem fratres, ſi venero
B ad vos linguis loquens, quid vobis prode-
ro, niſi vobis loquar aut in reuelatione,
aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in
7 doctrina? * Tamen quæ ſine anima ſunt
vocem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara, niſi
diſtinctionem ſonituum dederint; quo-
modo ſcietur id quod canitur, aut quod
8 citharizatur? * Etenim ſi incertam vocem
9 det tuba quis parabit ſe ad bellum? * Ita
C & vos per linguam niſi manifeſtum ſer-
monem dederitis; quomodo ſcietur id

Digitized by Google

quod dicitur? eritis enim in aëra loquen-
tes. * Tam multa, vt puta, genera lingua- 10
rum ſunt in hoc mundo: & nihil ſine
voce eſt. * Si ergo neſciero virtutem vo- 11
cis, ero ei, cui loquor, barbarus: & qui lo-
quitur, mihi barbarus. * Sic & vos, quo- 12
niam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædi-
ficationem Eccleſiæ quærite vt abunde-
tis. * Et ideo qui loquitur lingua, oret vt 13
interpretetur. * Nam ſi orem lingua, ſpi- 14
ritus meus orat, mens autem mea ſine
fructu eſt. * Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, 15
orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam
& mente. * Ceterùm ſi benedixeris ſpi- 16
ritu: qui ſupplet locum idiotæ, quomodo
dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem?
quoniam quid dicas, neſcit. * nam tu 17
quidem bene gratias agis: ſed alter non D
ædificatur. * Gratias ago Deo meo, quòd 18
omnium veſtrûm lingua loquor. * Sed 19
in Eccleſia volo quinque verba ſenſu
meo loqui, vt & alios inſtruam: quàm
decem millia verborum in lingua. * Fra- 20
tres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed ma-
litia paruuli eſtote: ſenſibus autem per-
‖ Iſa. 28 c. 11. fecti eſtote. * In lege ſcriptum eſt: ‖ Quo- 21
niam in aliis linguis & labiis aliis lo-
quar populo huic: & nec ſic exaudient
me, dicit Dominus. * Itaque linguæ in 22
ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: E
prophetiæ autem non infidelibus, ſed
fidelibus. * Si ergo conueniat vniuerſa 23
Eccleſia in vnum, & omnes linguis lo-
quantur, intrent autem idiotæ, aut infide-
les: nonne dicent quòd inſanitis? * Si au- 24
tem omnes prophetent, intret autem quis
infidelis, vel idiota, conuincitur ab omni-
bus, diiudicatur ab omnibus: * occulta 25
cordis eius manifeſta fiunt, & ita cadens
in faciem adorabit Deum, pronuncians
quòd verè Deus in vobis ſit. * Quid ergo 26
eſt, fratres? cùm conuenitis, vnuſquiſ- F
que veſtrûm pſalmum habet, doctrinam
habet, apocalypſim habet, linguam ha-
bet, interpretationem habet: omnia ad
ædificationem fiant. * Siue lingua quis
loquitur, ſecundùm duos, aut vt mul- 27
tum tres, & per partes, & vnus inter-
pretetur. * Si autem non fuerit interpres, 28
taceat in Eccleſia, ſibi autem loquatur,
& Deo. * Prophetæ autem duo, aut tres 29
dicant, & ceteri diiudicent. * Quòd ſi alij 30
reuelatum fuerit ſedenti, prior taceat.
* Poteſtis enim omnes per ſingulos pro- 31
phetare: vt omnes diſcant, & omnes ex-
hortentur: * & ſpiritus prophetarum 32
prophetis ſubiecti ſunt. * Non enim eſt 33
diſſenſionis Deus, ſed pacis: ſicut & G
in omnibus Eccleſiis ſanctorum doceo.
* Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim 34
permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe,
‖ Gen. 3 c. 16. ſicut ‖ & lex dicit. * Si quid autem vo- 35
lunt diſcere, domi viros ſuos interro-
gent. Turpe eſt enim mulieri loqui in
Eccleſia. * An à vobis verbum Dei pro- 36
ceſſit? aut in vos ſolos peruenit? * Si 37
quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis,
cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini
38 ſunt mandata. * Si quis autem ignorat,
39 ignorabitur. * Itaque fratres æmulamini
prophetare: & loqui linguis nolite pro-
40 hibere. * Omnia autem honeſtè, & ſe-
cundùm ordinem fiant.

CAP. XV.

1 A NOtum autem vobis facio, fratres, ‖ Gal. 1 b. 11.
Euangelium, quod prædicaui vobis,
2 quod & accepiſtis, in quo & ſtatis, * per
quod & ſaluamini: qua ratione prædi-
cauerim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtrà cre-
3 didiſtis. * Tradidi enim vobis in primis,
quod & accepi: quoniam Chriſtus mor-
tuus eſt pro peccatis noſtris ‖ ſecundùm ‖ Iſa. 53 b. 5.
4 Scripturas: * ‖ & quia ſepultus eſt, & ‖ Ionæ 2
quia reſurrexit tertia die ſecundùm Scri- a. 2.
5 pturas: * & quia viſus eſt Cephæ, & poſt
6 hoc vndecim: * Deinde viſus eſt plus Ioan. 20
quàm quingentis fratribus ſimul: ex c. 19.
quibus multi manent vſque adhuc, quì-
7 dam autem dormierunt: * Deinde viſus
eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus:
8 * Nouiſſimè autem omnium tamquam
B abortiuo, viſus eſt & mihi. * ‖ Ego enim ‖ Act. 9
9 ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum a. 3.
dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſe- Epheſ. 3
10 quutus ſum Eccleſiam Dei. * Gratia b. 8.
autem Dei ſum id quod ſum, & gratia
eius in me vacua non fuit, ſed abundan-
tiùs illis omnibus laboraui: non ego au-
11 tem, ſed gratia Dei mecum: * Siue enim
ego, ſiue illi: ſic prædicamus, & ſic
12 credidiſtis. * Si autem Chriſtus prædi-
catur quòd reſurrexit à mortuis, quo-
modo quidam dicunt in vobis, quoniam
13 reſurrectio mortuorum non eſt? * Si au-
tem reſurrectio mortuorum non eſt:
14 neque Chriſtus reſurrexit. * Si autem
Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt ergo
prædicatio noſtra, inanis eſt & fides
15 veſtra: * inuenimur autem & falſi teſtes
C Dei: quoniam teſtimonium diximus ad-
uerſus Deum, quòd ſuſcitauerit Chri-
ſtum, quem non ſuſcitauit, ſi mortui non
16 reſurgunt. * Nam ſi mortui non reſur-
17 gunt, neque Chriſtus reſurrexit. * Quòd
ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides
veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis ve-
18 ſtris. * Ergo & qui dormierunt in Chri-
19 ſto, perierunt. * Si in hac vita tantùm in
Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores
20 ſumus omnibus hominibus. * Nunc au-
tem Chriſtus reſurrexit à mortuis pri-
21 mitiæ dormientium: * ‖ quoniam quidem ‖ Col. 1.
per hominem mors, & per hominem re- c. 18.
22 ſurrectio mortuorum. * Et ſicut in Adam Apoc. 1.
omnes moriuntur, ita & in Chriſto b. 5.
23 omnes viuificabuntur. * ‖ Vnuſquiſque ‖ 1.
autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: Theſſ. 4.
deinde ij, qui ſunt Chriſti, qui in aduentu b. 5.
24 eius crediderunt. * Deinde finis cùm tra-
diderit regnum Deo & Patri, cùm eua-
cuauerit omnem principatum, & po-
25 teſtatem, & virtutem. * Oportet autem
illum

‖ *Pſal.* illum regnare, ‖ donec ponat omnes ini- D
109.a.1 micos ſub pedibus eius. * Nouiſsima au- 26
Heb.1. tem inimica deſtruetur mors: ‖ Omnia
d.13.& enim ſubiecit ſub pedibus eius.Cùm au-
10.c.13. tem dicat: * Omnia ſubiecta ſunt ei,ſine 27
‖ *Pſal.8* dubio præter eum,qui ſubiecit ei omnia.
c.8. * Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: 28
Heb.2. tunc & ipſe Filius ſubiectus erit ei , qui
b.8. ſubiecit ſibi omnia, vt ſit Deus omnia in
omnibus . * Alioquin quid facient qui 29
baptizantur pro mortuis,ſi omnino mor-
tui non reſurgunt ? vt quid & baptizan-
tur pro illis? * vt quid & nos pericli- 30
tamur omni hora? * Quotidie morior 31
per veſtram gloriam,fratres,quam habeo
in Chriſto Ieſu Domino noſtro * Si 32
(ſecundùm hominem)ad beſtias pugnaui
Epheſi, quid mihi prodeſt,ſi mortui non
‖ *Iſa.22* reſurgunt? ‖ manducemus, & bibamus,
a.13. cras enim moriemur. * Nolite ſeduci: 33
Sap.2. Corrũpunt mores bonos colloquia mala.
b.6. * Euigilate iuſti, & nolite peccare:igno- 34
rantiam enim Dei quidam habent , ad E
reuerentiam vobis loquor. * Sed dicet 35
aliquis : Quomodo reſurgunt mortui?
qualive corpore venient? * Inſipiens, tu 36
quod ſeminas non viuificatur , niſi priùs
moriatur. * Et quod ſeminas , non cor- 37
pus , quod futurum eſt, ſeminas, ſed nu-
dum granum, vtputa tritici, aut alicuius
ceterorum. * Deus autem dat illi corpus 38
ſicut vult : & vnicuique ſeminum pro-
prium corpus . * Non omnis caro,eadem 39
caro : ſed alia quidem hominum , alia
verò pecorum, alia volucrum,alia autem
piſcium. * Et corpora cæleſtia , & cor- 40
pora terreſtria:ſed alia quidem cęleſtium
gloria, alia autem terreſtrium. * Alia 41
claritas Solis , alia claritas lunæ , & alia F
claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella
differt in claritate: * ſic & reſurrectio 42
mortuorum. Seminatur in corruptione,
ſurget in incorruptione. * Seminatur in 43
ignobilitate, ſurget in gloria : Seminatur
in infirmitate,ſurget in virtute: * Semi- 44
natur corpus animale, ſurget corpus ſpi-
ritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiri-
‖ *Gen.2* tale,ſicut ſcriptum eſt: * ‖ Factus eſt pri- 45
b.7. mus homo Adam in animam viuentem,
nouiſsimus Adam in ſpiritum viuifican-
tem. * Sed non prius quod ſpiritale eſt, 46
ſed quod animale : deinde quod ſpiritale.
* Primus homo de terra,terrenus:ſecun- 47
dus homo de cælo,cæleſtis. * Qualis ter- 48
renus,tales & terreni : & qualis cæleſtis,
tales & cæleſtes. * Igitur, ſicut portaui- 49
mus imaginem terreni,portemus & ima-
ginem cæleſtis. * Hoc autem dico fratres: 50
quia caro & ſanguis regnum Dei poſsi-
dere non poſſunt:neque corruptio incor-
ruptelam poſsidebit. * Ecce myſterium 51
vobis dico : Omnes quidem reſurgemus, G
ſed non omnes immutabimur. * In mo- 52
mento, in ictu oculi , in nouiſsima tuba:
canet enim tuba , & mortui reſurgent
incorrupti:& nos immutabimur.* Opor- 53
tet enim corruptibile hoc induere incor-
ruptionem : & mortale hoc induere im-
54 mortalitatem.* Cùm autem mortale hoc
induerit immortalitatem , tunc fiet ſer-
mo,qui ſcriptus eſt: ‖ Abſorpta eſt mors ‖ *Oſee*
55 in victoria. * Vbi eſt mors victoria tua? 13.*d.*14
56 vbi eſt mors ſtimulus tuus? * Stimulus *Heb.2.*
autem mortis peccatum eſt : virtus verò *d.*14.
57 peccati lex. * ‖ Deo autem gratias , qui ‖ 1 *Io.* 5.
dedit nobis victoriam per Dominum no- *a.*5.
58 ſtrum Ieſum Chriſtum. * Itaque fratres
mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles:
abundantes in opere Domini ſemper,
ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis
in Domino.

CAP. XVI.

1 DE collectis autem, quæ fiunt in ſan-
A ctos , ſicut ordinaui Eccleſiis Ga-
2 latiæ , ita & vos facite. * Per vnam ſab-
bati vnuſquiſque veſtrũm apud ſe ſepo-
nat , recondens quod ei bene placuerit:
vt non, cùm venero , tunc collectæ fiant.
3 * Cùm autem præſens fuero : quos pro-
baueritis per epiſtolas , hos mittam per-
4 ferre gratiam veſtram in Ieruſalẽ.* Quòd
ſi dignum fuerit vt & ego eam , mecum
5 ibunt.*Veniam autem ad vos,cùm Mace-
doniam pertranſiero : nam Macedoniam
6 pertranſibo.*Apud vos autẽ forſitan ma-
B nebo, vel etiam hiemabo:vt vos me dedu-
7 catis quocumque iero. * Nolo enim vos
modò in tranſitu videre , ſpero enim me
aliquantulũ temporis manere apud vos,ſi
8 Dominus permiſerit.* Permanebo autem
9 Epheſi vſque ad Pentecoſten. * Oſtium
enim mihi apertum eſt magnum, & eui-
10 dens:& aduerſarij multi. * Si autem ve-
nerit Timotheus,videte vt ſine timore ſit
apud vos : opus enim Domini operatur,
11 ſicut & ego. * Ne quis ergo illum ſper-
nat : deducite autem illum in pace , vt
veniat ad me : expecto enim illum cum
12 fratribus.* De Apollo autem fratre vobis
C notum facio , quoniam multum rogaui
eum vt veniret ad vos cum fratribus : &
vtique non fuit voluntas vt nunc veniret:
veniet autem , cùm ei vacuum fuerit.
13 * Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite,&
14 confortamini. * omnia veſtra in chari-
15 tate fiant. * Obſecro autem vos fratres,
noſtis domum Stephanæ,& Fortunati,&
Achaici:quoniam ſunt primitiæ Achaiæ,
& in miniſterium ſanctorum ordinaue-
16 runt ſeipſos: * vt & vos ſubditi ſitis eiuſ-
modi, & omni cooperanti, & laboranti.
17 * Gaudeo autem in præſentia Stephanæ,
D & Fortunati , & Achaici : quoniam id,
quod vobis deerat, ipſi ſuppleuerunt:
18 * refecerunt enim & meum ſpiritum, &
veſtrum. Cognoſcite ergo qui huiuſmodi
19 ſunt. * Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Sa-
lutant vos in Domino multum , Aquila
& Priſcilla, cum domeſtica ſua Eccleſia:
20 apud quos & hoſpitor.* Salutant vos
omnes fratres. Salutate inuicem in oſcu-
21 lo ſancto. * Salutatio , mea manu Pauli.

* Si

Digitized by Google

* Si quis non amat Dominum noſtrum 22
Ieſum Chriſtum, ſit anathema, Maran
Atha. * Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti 23
vobiſcum. * Charitas mea cum omnibus 24
vobis in Chriſto Ieſu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI
APOSTOLI AD
CORINTHIOS
ſecunda.

CAPVT PRIMVM.

PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per vo- 1
luntatem Dei, & Timotheus frater, A
Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, cum
omnibus ſanctis, qui ſunt in vniuerſa
Achaia. * Gratia vobis & pax à Deo 2
Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.
‖ Epheſ. 1.a.3. 1. Pet. 1 a.2.
* ‖ Benedictus Deus & Pater Domini 3
noſtri Ieſu Chriſti, Pater miſericordia-
rum, & Deus totius conſolationis, * qui 4
conſolatur nos in omni tribulatione
noſtra: vt poſſimus & ipſi conſolari eos,
qui in omni preſſura ſunt, per exhor-
tationem, qua exhortamur & ipſi à Deo.
* Quoniam ſicut abundant paſſiones 5
Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum
abundat conſolatio noſtra. * Siue autem 6
tribulamur pro veſtra exhortatione & B
ſalute, ſiue conſolamur pro veſtra conſo-
latione, ſiue exhortamur pro veſtra ex-
hortatione & ſalute, quæ operatur tole-
rantiam earumdem paſſionum, quas &
nos patimur: * vt ſpes noſtra firma ſit 7
pro vobis: ſcientes quòd ſicut ſocij paſ-
ſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.
* Non enim volumus ignorare vos fratres 8
de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in
Aſia, quoniam ſupra modum grauati
ſumus ſupra virtutem, ita vt tæderet nos
etiam viuere. * Sed ipſi in nobiſmetipſis 9
reſponſum mortis habuimus, vt non
ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui
ſuſcitat mortuos: * qui de tantis pericu- 10
lis nos eripuit, & eruit: in quem ſperamus
quoniam & adhuc eripiet, * adiuuan- 11
tibus & vobis in oratione pro nobis: vt ex
multorum perſonis, eius quæ in nobis eſt
donationis, per multos gratiæ agantur
pro nobis. * Nam gloria noſtra hæc eſt, 12
teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in
ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei, &
non in ſapientia carnali, ſed in gratia C
Dei, conuerſati ſumus in hoc mundo:
abundantiùs autem ad vos. * Non enim 13
alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis, &
cognouiſtis. Spero autem quòd vſque in
finem cognoſcetis, * ſicut & cognouiſtis 14
nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus,
ſicut & vos noſtra, in die Domini noſtri
Ieſu Chriſti. * Et hac confidentia volui 15
priùs venire ad vos, vt ſecundam gratiam
16 haberetis: * & per vos tranſire in Mace-
doniam, & iterum à Macedonia venire ad
17 vos, & à vobis deduci in Iudæam. * Cùm
ergo hoc voluiſſem, numquid leuitate
vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm car-
nem cogito, vt ſit apud me EST & NON?
18 * Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter,
D qui fuit apud vos, non eſt in illo EST &
19 NON. * Dei enim Filius Ieſus Chriſtus,
qui in vobis per nos prædicatus eſt, per
me, & Siluanum, & Timotheum, non fuit
EST & NON, ſed EST in illo fuit.
20 * Quotquot enim promiſsiones Dei ſunt,
in illo EST: ideo & per ipſum Amen Deo
21 ad gloriam noſtram. * Qui autem confir-
mat nos vobiſcum in Chriſto, & qui
22 vnxit nos Deus: * qui & ſignauit nos, &
dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.
23 * Ego autem teſtem Deum inuoco in ani-
mam meam, quòd parcens vobis, non veni
vltra Corinthum: non quia dominamur
fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudij
veſtri: nam fide ſtatis.

CAP. II.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne
A iterum in triſtitia venirem ad vos.
2 * Si enim ego contriſto vos: & quis eſt,
qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex
3 me? * Et hoc ipſum ſcripſi vobis, vt non
cùm venero, triſtitiam ſuper triſtitiam
habeam, de quibus oportuerat me gau-
dere: confidens in omnibus vobis, quia
meum gaudium omnium veſtrûm eſt.
4 * Nam ex multa tribulatione & anguſtia
cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas:
non vt contriſtemini: ſed vt ſciatis, quam
charitatem habeam abundantiùs in vo-
5 bis. * Si quis autem contriſtauit, non me
B contriſtauit: ſed ex parte, vt non onerem
6 omnes vos. * Sufficit illi, qui eiuſmodi
eſt, obiurgatio hæc, quæ fit à pluribus:
7 * ita vt econtrario magis donetis, & con-
ſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia
8 abſorbeatur qui eiuſmodi eſt. * Propter
quod obſecro vos, vt confirmetis in illum
9 charitatem. * Ideo enim & ſcripſi, vt
C cognoſcam experimentum veſtrum, an
10 in omnibus obedientes ſitis. * Cui autem
aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod
donaui, ſi quid donaui, propter vos in
11 perſona Chriſti, * vt non circumuenia-
mur à ſatana: non enim ignoramus co-
12 gitationes eius. * Cùm veniſſem autem
Troadem propter Euangelium Chriſti, &
oſtium mihi apertum eſſet in Domino,
13 * non habui requiem ſpiritui meo, eo
D quòd non inuenerim Titum fratrem
meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum
14 in Macedoniam. * Deo autem gratias,
qui ſemper triumphat nos in Chriſto
Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat
15 per nos in omni loco: * quia Chriſti bo-
nus odor ſumus Deo, in iis qui ſalui fiunt,
16 & in iis qui pereunt: * aliis quidem odor
mortis in mortem; aliis autem odor vitæ
in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?
* Non

Digitized by Google

* Non enim ſumus ſicut plurimi , adul- 17
terantes verbum Dei , ſed ex ſinceritate,
ſed ſicut ex Deo , coram Deo, in Chriſto
loquimur.

CAP. III.

INcipimus iterum noſmetipſos com- 1
mendare ? aut numquid egemus (ſicut A
quidam)commendatitiis epiſtolis ad vos,
aut ex vobis ? * Epiſtola noſtra vos eſtis, 2
ſcripta in cordibus noſtris , quæ ſcitur &
legitur ab omnibus hominibus : * ma- 3
nifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti , mi-
niſtrata à nobis,& ſcripta non atramen-
to , ſed ſpiritu Dei viui : non in tabulis B
lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.
* Fiduciã autem talẽ habemus per Chri- 4
ſtum ad Deum : * non quòd ſufficientes 5
ſimus cogitare aliquid à nobis , quaſi ex
nobis : ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt:
* qui & idoneos nos fecit miniſtros noui 6
teſtamenti ; nõ littera,ſed Spiritu:littera
enim occidit , Spiritus autem viuificat.
* Quòd ſi miniſtratio mortis litteris de- 7
formata in lapidibus,fuit in gloria; ita vt
non poſſent intẽdere filij Iſrael in faciem
Moyſi,propter gloriam vultus eius , quæ
euacuatur : * quomodo non magis mini- 8
ſtratio Spiritus erit in gloria ? * Nam ſi 9
miniſtratio damnationis gloria eſt:multo C
magis abundat miniſterium iuſtitiæ in
gloria. * Nam nec glorificatum eſt, quod 10
claruit in hac parte, propter excellentem
gloriam. * Si enim quod euacuatur , per 11
gloriam eſt: multo magis quod manet,in
gloria eſt. * Habentes igitur talem ſpem, 12
‖ Exod. multa fiducia vtimur : * ‖ & non ſicut 13
34.d.33 Moyſes ponebat velamen ſuper faciem
ſuam , vt nõ intenderent filij Iſrael in fa-
ciem eius , quod euacuatur , * ſed obtuſi 14
ſunt ſenſus eorum. Vſque in hodiernum
enim diem idipſum velamen in lectione
veteris teſtamenti manet non reuelatum,
(quoniam in Chriſto euacuatur) * ſed vſ- 15
que in hodiernũ diem,cùm legitur Moy- D
ſes , velamen poſitũ eſt ſuper cor eorum.
*Cùm autem conuerſus fuerit ad Domi- 16
‖ Iſa.4. num,auferetur velamen.* ‖ Dominus au- 17
c.24. tem Spiritus eſt : Vbi autem Spiritus Do-
mini, ibi libertas. * Nos verò omnes , re- 18
uelata facie gloriam Domini ſpeculan-
tes,in eandem imaginem transformamur
à claritate in claritatem,tamquam à Do-
mini Spiritu.

CAP. IIII.

IDeo habentes adminiſtrationem , iuxta 1
quod miſericordiam conſecuti ſumus, A
non deficimus , * ſed abdicamus occulta 2
dedecoris , non ambulantes in aſtutia,
neque adulterantes verbum Dei , ſed in
manifeſtatione veritatis commendantes
noſmetipſos ad omnem cõſcientiam ho-
minũ coram Deo. * Quòd ſi etiam oper- 3
tum eſt Euangelium noſtrum ; in iis, qui
pereunt , eſt opertum : * in quibus Deus 4
huius ſæculi excæcauit mẽtes infidelium,
vt nõ fulgeat illis illuminatio Euangelij
5 gloriæ Chriſti , qui eſt imago Dei. * Non
B enim noſmetipſos prædicamus, ſed Ieſum
Chriſtum Dominum noſtrum; nos autem
6 ſeruos veſtros per Ieſum: * quoniã Deus,
qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere,
ipſe illuxit in cordibus noſtris , ad illu-
minationem ſcientię claritatis Dei,in fa-
7 cie Chriſti Ieſu. * Habemus autem the-
ſaurum iſtum in vaſis fictilibus : vt ſubli-
mitas ſit virtutis Dei , & non ex nobis.
8 * In omnibus tribulationem patimur,ſed
C non anguſtiamur:aporiamur,ſed non de-
9 ſtituimur : * perſecutionem patimur, ſed
non derelinquimur : deiicimur , ſed non
10 perimus : * ſemper mortificationem Ieſu
in corpore noſtro circumferentes , vt &
vita Ieſu manifeſtetur in corporibus no-
11 ſtris. * Semper enim nos,qui viuimus , in
mortẽ tradimur propter Ieſum: vt & vi-
ta Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mor-
12 tali. * Ergo mors in nobis operatur , vita
13 autem in vobis. * Habentes autem eun-
dem ſpiritum fidei , ſicut ſcriptum eſt:
‖ Credidi , propter quod locutus ſum: & ‖ Pſal.
nos credimus,propter quod & loquimur: 115.c.8
14 * ſcientes quoniam qui ſuſcitauit Ieſum,
& nos cum Ieſu ſuſcitabit, & conſtituet
15 vobiſcum. * Omnia enim propter vos:vt
D gratia abundãs, per multos in gratiarum
16 actione , abundet in gloriam Dei. * Pro-
pter quod non deficimus : ſed licèt is,qui
foris eſt, noſter homo corrumpatur : ta-
men is,qui intus eſt , renouatur de die in
17 diem. * Id enim,quod in præſenti eſt mo-
mentaneum & leue tribulationis noſtræ,
ſupra modũ in ſublimitate æternum glo-
18 riæ pondus operatur in nobis,* non con-
templantibus nobis quæ videntur,ſed quæ
non videntur. Quæ enim videntur , tem-
poralia ſunt : quæ autem non videntur,
æterna ſunt.

CAP. V.

1 SCimus enim , quoniam ſi terreſtris
A domus noſtra huius habitationis diſ-
ſoluatur,quòd ædificationem ex Deo ha-
bemus, domum non manufactam , æter-
2 nam in cælis. * Nã & in hoc ingemiſci-
mus,‖ habitationem noſtram,quæ de cæ- ‖ Apoc.
3 lo eſt,ſuperindui cupientes:*ſi tamen ve- 16.c.15.
4 ſtiti,non nudi inueniamur. * Nam & qui
ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus
grauati : eo quòd nolumus expoliari, ſed
ſuperueſtiri; vt abſorbeatur quod morta-
5 le eſt , à vita. * Qui autem efficit nos in
hoc ipſum , Deus, qui dedit nobis pignus
6 ſpiritus. * Audentes igitur ſemper,ſcien-
B tes quoniam dum ſumus in corpore , pe-
7 regrinamur à Domino:(* per fidem enim
8 ambulamus,& non per ſpeciem) * aude-
mus autem, & bonam voluntatem habe-
mus magis peregrinari à corpore,& præ-
9 ſentes eſſe ad Dominum. * Et ideo con-
tendimus , ſiue abſentes ,*ſiue præſentes,
10 placere illi. * * Omnes enim nos mani- ‖ Rom.
feſtari oportet ante Tribunal Chriſti , vt 14.b.10
referat vnuſquiſque propria corporis,
prout

Digitized by Google

prout geſsit, ſiue bonum, ſiue malum.
* Scientes ergo timorem Domini, homi- 11
nibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſu- C
mus. Spero autẽ & in conſcientiis veſtris
manifeſtos nos eſſe.* Non iterũ commen- 12
damus nos vobis, ſed occaſionem damus
vobis gloriandi pro nobis: vt habeatis ad
eos, qui in facie gloriantur, & nõ in cor-
de.* Siue enim mente excedimus, Deo: ſi- 13
ue ſobrij ſumus, vobis. * Charitas enim 14
Chriſti vrget nos: æſtimãtes hoc, quoniam
ſi vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo
omnes mortui ſunt: * & pro omnibus 15
mortuus eſt Chriſtus: vt, & qui viuunt,
iam non ſibi viuant, ſed ei, qui pro ipſis
mortuus eſt & reſurrexit.* Itaque nos ex 16
hoc neminem nouimus ſecũdùm carnem. D
Et ſi cognouimus ſecundùm carnẽ Chri-
ſtum: ſed nunc iam non nouimus.* Si qua 17
ergo in Chriſto noua creatura, vetera trã-
‖ *Iſa.*43 ſierũt: ‖ ecce facta ſũt omnia noua.* Om- 18
c. 19. nia autem ex Deo, qui nos reconciliauit
*Apo.*21 ſibi per Chriſtum: & dedit nobis miniſte-
*b.*5. rium reconciliationis.* quoniam quidem 19
Deus erat in Chriſto mundũ reconcilians
ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, &
poſuit in nobis verbum reconciliationis.
* Pro Chriſto ergo legatione fungimur, 20
tamquam Deo exhortante per nos. Obſe-
cramus pro Chriſto, reconciliamini Deo.
* Eum, qui non nouerat peccatum, pro 21
nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur
iuſtitia Dei in ipſo.

CAP. VI.

ADiuuantes autem exhortamur, ne in 1
vacuum gratiam Dei recipiatis.* Ait 2
‖ *Iſai.* enim: ‖ Tempore accepto exaudiui te, A
49. *c.* 8. & in die ſalutis adiuui te. Ecce nunc
tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalu-
‖ 1.*Cor.* tis. * ‖ nemini dantes vllam offenſionem, 3
10.*g.*32 vt non vituperetur miniſteriũ noſtrum:
* ſed in omnibus exhibeam⁹ noſmetipſos 4
‖ 1.*Cor.* ‖ ſicut Dei miniſtros, in multa patientia,
4.*a.*1. in tribulationibus, in neceſsitatibus, in
anguſtiis,* in plagis, in carceribus, in ſe- 5
ditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ie- B
iuniis, * in caſtitate, in ſcientia, in longa- 6
nimitate, in ſuauitate, in Spiritu ſancto,
in charitate non ficta, * in verbo verita- 7
tis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ à
dextris, & à ſiniſtris;* per gloriã, & igno- 8
bilitatem, per infamiam, & bonã famam:
vt ſeductores, & veraces; ſicut qui ignoti,
& cogniti:* quaſi morientes, & ecce viui- 9
mus: vt caſtigati, & nõ mortificati:* qua- 10
ſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut
egentes, multos autem locupletãtes: tam- C
quam nihil habentes, & omnia poſsiden-
tes. * Os noſtrum patet ad vos, ô Corin- 11
thij, cor noſtrum dilatatum eſt.* Non an- 12
guſtiamini in nobis: anguſtiamini autem
in viſceribus veſtris:* eandem autem ha- 13
bentes remunerationem, tamquam filiis
dico, dilatamini & vos. * Nolite iugum 14
ducere cum infidelibus. Quæ enim parti-
cipatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ
15 ſocietas luci ad tenebras? * Quæ autem
conuentio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars
16 fideli cum infideli? * Qui autem conſen-
D ſus templo Dei cum idolis? ‖ Vos enim ‖ 1.*Cor.*
eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Deus: 3.*d.* 27.
‖ Quoniam inhabitabo in illis, & inam- & 6.*d.*
bulabo inter eos, & ero illorum Deus, & 19.
17 ipſi erunt mihi populus. * Propter quod ‖ *Leuit.*
exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit 26.*b.*12
Dominus, & immundum ne tetigeritis: ‖ *Ier.*31.
18 * & ego recipiam vos: ‖ & ero vobis in *a.*9.
patrem, & vos eritis mihi in filios & fi-
lias, dicit Dominus omnipotens.

CAP. VII.

1 HAs ergo habentes promiſsiones, cha-
A riſsimi, mundemus nos ab omni in-
quinamento carnis & ſpiritus, perficien-
2 tes ſanctificationem in timore Dei.* Ca-
pite nos. Neminem læſimus, neminem
corrupimus, neminem circumuenimus.
3 * Non ad condemnationem veſtram di-
co: prædiximus enim quòd in cordibus
noſtris eſtis, ad cõmoriendum, & ad con-
4 uiuendum.* Multa mihi fiducia eſt apud
vos, multa mihi gloriatio pro vobis, re-
pletus ſum conſolatione, ſuperabundo
5 gaudio in omni tribulatione noſtra.* Nã
B & cùm veniſſemus in Macedoniam, nul-
lam requiem habuit caro noſtra, ſed om-
nem tribulationem paſsi ſumus: foris pu-
6 gnæ, intus timores. * Sed qui conſolatur
humiles, conſolatus eſt nos Deus in ad-
7 uentu Titi.* Non ſolùm autem in aduen-
tu eius, ſed etiam in conſolatione, qua
conſolatus eſt in vobis, referẽs nobis ve-
ſtrum deſiderium, veſtrũ fletum, veſtram
æmulationem pro me, ita vt magis gau-
8 derem. * Quoniam etſi contriſtaui vos in
epiſtola, non me pœnitet: etſi pœniteret,
videns quòd epiſtola illa (etſi ad horam)
9 vos contriſtauit; * nunc gaudeo: nõ quia
C contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis
ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis
ſecundùm Deum, vt in nullo detrimen-
10 tum patiamini ex nobis. * ‖ Quæ enim ‖ 1.*Pet.*
ſecundùm Deũ triſtitia eſt, pœnitentiam 2.*c.* 19.
in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi au-
11 tem triſtitia mortẽ operatur.* Ecce enim
hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari
vos, quantã in vobis operatur ſolicitudi-
nem: ſed defenſionẽ, ſed indignationem,
ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmula-
tionem, ſed vindictam: in omnibus exhi-
buiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio.
12 * Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter
eum qui fecit iniuriam, nec propter eum
D qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſoli-
citudinem noſtram, quam habemus pro
13 vobis * coram Deo: ideo conſolati ſumus.
In cõſolatione autem noſtra, abundãtiùs
magis gauiſi ſumus ſuper gaudio Titi,
quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus
14 vobis. * & ſi quid apud illũ de vobis glo-
riatus ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut
omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita
& gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum,
veritas

Digitized by Google

veritas facta eſt, * & viſcera eius abun- 15
dantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis om-
nium veſtrûm obedientiam, quomodo
cum timore & tremore excepiſtis illum.
* Gaudeo quòd in omnibus confido in 16
vobis.

CAP. VIII.

NOtam autem facimus vobis, fratres, 1
gratiam Dei, quæ data eſt in Eccle- A
ſiis Macedoniæ: * quòd in multo experi- 2
mento tribulationis, abundantia gaudij
ipſorum fuit; & altiſsima paupertas eo-
rũ, abundauit in diuitias ſimplicitatis eo-
rum: * quia ſecundùm virtutem teſti- 3
moniũ illis reddo, & ſupra virtutem vo-
luntarij fuerunt, * cum multa exhorta- 4
tione obſecrãtes nos gratiam, & commu-
nicationẽ miniſterij, quod fit in Sanctos.
* Et non ſicut ſperauimus, ſed ſemetipſos 5
dederunt primùm Domino, deinde nobis
per voluntatem Dei; * ita vt rogaremus 6
Titum, vt quemadmodum cœpit, ita & B
perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.
* Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & 7
ſermone, & ſciẽtia, & omni ſolicitudine,
inſuper & charitate veſtra in nos, vt & in
hac gratia abundetis. * Non quaſi impe- 8
rans dico; ſed per aliorum ſolicitudinem,
etiam veſtræ charitatis ingenium bonum
comprobans. * Scitis enim gratiã Domi- 9
ni noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter
vos egenus factus eſt, cùm eſſet diues, vt
illius inopia vos diuites eſſetis. * Et con- 10
ſiliũ in hoc do: hoc enim vobis vtile eſt,
qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpi-
ſtis ab anno priore: * nunc verò & facto 11
perficite: vt quemadmodum prõmptus eſt
animus voluntatis, ita ſit & perficiendi
ex eo quod habetis. * Si enim voluntas 12
prompta eſt; ſecundùm id quod habet, ac- C
cepta eſt, non ſecundùm id quod non ha-
bet. * Non enim vt aliis ſit remiſsio, vo- 13
bis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.
* In præſenti tempore veſtra abundantia 14
illorum inopiam ſuppleat: vt & illorum
abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplemen-
tum, vt fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:
‖ *Exod.* * ‖ Qui multum, non abundauit: & qui 15
15.*d*.18 modicum, non minorauit. * Gratias au- 16
tem Deo, qui dedit eandẽ ſolicitudinem
pro vobis in corde Titi, * quoniã exhor- 17
tationem quidem ſuſcepit: ſed cùm ſoli-
citior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad
vos. * Miſimus etiam cum illo fratrem, 18
cuius laus eſt in Euãgelio per omnes Ec- D
cleſias: * non ſolùm autem, ſed & ordina- 19
tus eſt ab Eccleſiis comes peregrinatio-
nis noſtræ, in hãc gratiã, quæ miniſtratur
à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam
voluntatem noſtram: * deuitantes hoc, ne 20
quis nos vituperet in hac plenitudine,
‖ *Rom.* quæ miniſtratur à nobis. * ‖ Prouidemus 21
12.*[illegible]*.17 enim bona non ſolùm coram Deo, ſed
etiam coram hominibus. * Miſimus au- 22
tem cum illis & fratrem noſtrum, quem
probauimus in multis ſæpe ſolicitũ eſſe:
nunc autem multo ſolicitiorem, cõfiden-
23 tia multa in vos, * ſiue pro Tito, qui eſt
ſocius meus, & in vos adiutor, ſiue fratres
noſtri, Apoſtoli Eccleſiarũ, gloria Chriſti.
24 * Oſtenſionem ergo, quę eſt charitatis ve-
ſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos
oſtendite in faciem Eccleſiarum.

CAP. IX.

1 NAm de miniſterio, quòd fit in ſan-
A ctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere
2 vobis. * Scio enim promptum animum
veſtrum: pro quo de vobis glorior apud
Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt
ab anno præterito, & veſtra æmulatio
3 prouocauit plurimos. * Miſi autẽ fratres:
vt ne quod gloriamur de vobis, euacue-
tur in hac parte, vt (quemadmodum dixi)
4 parati ſitis: * ne cùm venerint Macedones
B mecum, & inuenerint vos imparatos, eru-
beſcamus nos (vt non dicamus vos) in hac
5 ſubſtantia. * Neceſſarium ergo exiſtima-
ui rogare fratres, vt præueniant ad vos,
& præparent repromiſſam benedictionem
hanc paratam eſſe, ſic quaſi benedictio-
6 nem, non tamquam auaritiam. * Hoc
autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè
& metet: & qui ſeminat in benedictio-
7 nibus, de benedictionib⁹ & metet. * Vnuſ-
quiſque prout deſtinauit in corde ſuo,
nõ ex triſtitia, aut ex neceſsitate: ‖ hila- ‖ *Eccle.*
8 rem enim datorem diligit Deus. * Potens 35.*b*.11
C eſt autem Deus omnem gratiam abũdare
facere in vobis: vt in omnibus ſemper
omnem ſufficientiam habentes, abundetis
9 in omne opus bonum, ſicut ſcriptum eſt:
‖ Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius ‖ *Pſalm.*
10 manet in ſæculum ſæculi. * Qui autem 111.*b*.9
adminiſtrat ſemen ſeminãti: & panem ad
manducãdum præſtabit, & multiplicabit
ſemen veſtrum, & augebit incremẽta fru-
11 gum iuſtitiæ veſtræ: * vt in omnibus lo-
D cupletati abundetis in omnem ſimplici-
tatem, quæ operatur per nos gratiarum
12 actionem Deo. * Quoniam miniſterium
huius officij, non ſolùm ſupplet ea quæ
deſunt ſanctis, ſed etiam abũdat per mul-
13 tas gratiarum actiones in Domino, * per
probationem miniſterij huius, glorifican-
tes Deum in obedientia confeſsionis ve-
ſtræ, in Euangeliũ Chriſti, & ſimplicita-
te communicationis in illos, & in omnes,
14 * & in ipſorum obſecratione pro vobis,
deſiderantiũ vos propter eminentem gra-
15 tiam Dei in vobis. * Gratias Deo ſuper
inenarrabili dono eius.

CAP. X.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos, per
A manſuetudinem & modeſtiam Chriſti,
qui in facie quidem humilis ſum inter
2 vos, abſens autem confido in vobis. * Ro-
go autem vos ne præſens audeam, per
eam confidentiam qua exiſtimor aude-
re, in quoſdã, qui arbitrantur nos tam-
3 quam ſecundùm carnẽ ambulemus. * In
carne enim ambulantes, non ſecundùm
4 carnem militamus. * Nam arma militiæ
noſtræ

Digitized by Google

noſtræ nõ carnalia ſunt, ſed potentia Deo B
ad deſtructionem munitionum, conſilia
deſtruentes,* & omnem altitudinem ex- 5
tollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, &
in captiuitatem redigentes omnem intel-
lectum in obſequiũ Chriſti,* & in prom- 6
ptu habentes vlciſci omnem inobedien-
tiam, cùm impleta fuerit veſtra obedien-
tia. * Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. 7
Si quis cõfidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc co-
gitet iterũ apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti
eſt, ita & nos. * Nã, & ſi ampliùs aliquid 8
gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam
dedit nobis Dominus in ędificationem, &
non in deſtructionem veſtram: non eru-
beſcam. * Vt autem non exiſtimer tam- 9
quam terrere vos per epiſtolas: *quoniam 10
quidem epiſtolæ, inquiunt, graues ſunt & C
fortes: præſentia autem corporis infirma,
& ſermo cõtemptibilis:* hoc cogitet qui 11
eiuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo
per epiſtolas abſentes, tales & præſentes
in facto. * Non enim audemus inferere, 12
aut comparare nos quibuſdã, qui ſeipſos
commẽdant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos
metientes, & cõparantes noſmetipſos no-
bis. * Nos autem non in immenſum glo- 13
‖ Epheſ. 4. b. 8. riabimur, ‖ ſed ſecundùm menſuram re- D
gulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſu-
ram pertingẽdi vſque ad vos.* Non enim 14
quaſi non pertingẽtes ad vos, ſuperexten-
dimus nos: vſque ad vos enim perueni-
mus in Euãgelio Chriſti.* non in immen- 15
ſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem
autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in
vobis magnificari ſecũdùm regulam no-
ſtram in abũdantiam,* etiam in illa, quæ 16
vltra vos ſunt, euangelizare, non in alie-
na regula in iis quæ præparata ſunt glo-
‖ Ier. 9. g. 23. 1. Cor. 1. d. 31. riari. * ‖ Qui autem gloriatur, in Domi- 17
no glorietur. * Non enim qui ſeipſum 18
commendat, ille probatus eſt: ſed quem
Deus commendat.

CAP. XI.

VTinam ſuſtineretis modicũ quid in- 1
ſipientiæ meę, ſed & ſupportate me: A
* Aemulor enim vos Dei æmulatione. 2
Deſpondi enim vos vni viro virginem ca-
ſtam exhibere Chriſto. * Timeo autem, 3
‖ Gen. 3. a. 4. ne ‖ ſicut ſerpens Heuam ſeduxit aſtutia
ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & ex-
cidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.
* Nam ſi is qui venit, alium Chriſtũ præ- 4
dicat, quem non prædicauimus, aut alium
ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis,
aut aliud Euangelium, quod non recepi-
ſtis: rectè pateremini.* Exiſtimo enim ni- 5
hil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis.
* Nam etſi imperitus ſermone, ſed non 6
ſcientia: in omnibus autem manifeſtati B
ſumus vobis. * Aut numquid peccatum 7
feci, me ipſum humilians, vt vos exalte-
mini? quoniã gratis Euangeliũ Dei euan-
gelizaui vobis? * Alias Eccleſias expolia- 8
ui, accipiens ſtipendium ad miniſterium
veſtrum.* Et cùm eſſem apud vos, & ege- 9
rem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi
deerat, ſuppleuerunt fratres, qui venerunt
C à Macedonia: & in omnibus ſine onere
10 me vobis ſeruaui, & ſeruabo.* Eſt veritas
Chriſti in me, quoniam hęc gloriatio non
infringetur in me in regionibus Achaiæ.
11 * Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.
12 * Quod autem facio, & faciam: vt ampu-
tem occaſionem eorum, qui volunt occa-
ſionem, vt in quo gloriantur, inueniantur
13 ſicut & nos.* Nam eiuſmodi pſeudoapo-
ſtoli, ſunt operarij ſubdoli, trãsfigurantes
14 ſe in Apoſtolos Chriſti. * Et non mirum:
ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in ange-
15 lum lucis.* non eſt ergo magnum, ſi mi-
D niſtri eius transfigurentur velut miniſtri
iuſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm ope-
16 ra ipſorum. * Iterum dico, (ne quis me
putet inſipientem eſſe, alioquin velut in-
ſipientem accipite me, vt & ego modicũ
17 quid glorier) * quod loquor, non loquor
ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia,
18 in hac ſubſtãtia gloriæ. * Quoniam mul-
ti gloriantur ſecũdùm carnẽ: & ego glo-
19 riabor.* Libenter enim ſuffertis inſipien-
20 tes: cùm ſitis ipſi ſapientes. * Suſtinetis
E enim ſi quis vos in ſeruitutem redigit, ſi
quis deuorat, ſi quis accipit, ſi quis extol-
21 litur, ſi quis in faciem vos cædit.* Secun-
dùm ignobilitatẽ dico, quaſi nos infirmi
fuerimus in hac parte. In quo quis audet
22 (in inſipientia dico) audeo & ego: * He-
bræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego:
23 Semen Abrahæ ſunt, & ego: * Miniſtri
Chriſti ſunt, (vt minùs ſapiens dico) plus
F ego: in laboribus plurimis, in carceribus
abundantiùs, in plagis ſupra modum, in
24 mortibus frequenter. * A Iudæis quin-
quies, ‖ quadragenas, vna minus, accepi. ‖ Deut. 25. a. 3.
25 * ‖ Ter virgis cæſus ſum, ‖ ſemel lapida- ‖ Act. 16. c. 22
tus ſum, ter naufragium feci, nocte &
26 die in profundo maris fui, * in itineribus ‖ Act. 14. c. 18.
ſæpe, periculis fluminum, periculis latro-
nũ, periculis ex genere, periculis ex Gen-
tibus, periculis in ciuitate, periculis in ‖ Act. 27. a. 2.
ſolitudine, periculis in mari, periculis in
27 falſis fratribus:* in labore & ęrumna, in
vigiliis multis, in fame & ſiti, in ieiuniis
28 multis, in frigore & nuditate: * pręter il-
la quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea
quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſia-
29 rum. * Quis infirmatur, & ego non infir-
G mor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?
30 * Si gloriari oportet: quæ infirmitatis
31 meæ ſunt, gloriabor.* Deus & Pater Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedi-
ctus in ſæcula, ſcit quòd non mentior.
32 * ‖ Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ re- ‖ Act. 9. d. 24.
gis, cuſtodiebat ciuitatẽ Damaſcenorum,
33 vt me comprehenderet:* & per feneſtram
in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic
effugi manus eius.

CAP. XII.

1 SI gloriari oportet (non expedit qui-
A dem:) veniam autem ad viſiones, & ‖ Act. 9. a. 3.
2 reuelationes Domini. * ‖ Scio hominem
in

Digitized by Google

In Chriſto ante annos quattuordecim,
(ſiue in corpore neſcio, ſiue extra cor-
pus neſcio, Deus ſcit) raptum huiuſmo-
di vſque ad tertium cælum. * Et ſcio hu- 3
iuſmodi hominem, (ſiue in corpore, ſiue
extra corpus, neſcio, Deus ſcit) * quo- 4
niam raptus eſt in paradiſum: & audiuit B
arcana verba, quæ non licet homini lo-
qui. * Pro huiuſmodi gloriabor: pro me 5
autem nihil gloriabor niſi in infirmitati-
bus meis. * Nam, & ſi voluero gloriari, 6
nõn ero inſipiens: veritatem enim di-
cam: parco autẽ, ne quis me exiſtimet ſu-
pra id quod videt in me, aut aliquid au-
dit ex me. * Et ne magnitudo reuelatio- 7
num extollat me, datus eſt mihi ſtimulus C
carnis meæ angelus ſatanæ, qui me co-
laphizet. * Propter quod ter Dominum 8
rogaui vt diſcederet à me: * & dixit mi- 9
hi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus
in infirmitate perficitur. Libenter igitur
gloriabor in infirmitatibus meis vt in-
habitet in me virtus Chriſti. * Propter 10
quod placeo mihi in infirmitatibus meis,
in contumeliis, in neceſſitatibus, in per-
ſequutionibus, in anguſtiis pro Chriſto:
Cùm enim infirmor, tunc potens ſum. D
* Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis. 11
Ego enim à vobis debui commendari:
nihil enim minus fui ab iis, qui ſunt ſu-
pra modum Apoſtoli: tametſi nihil ſum:
* ſigna tamen Apoſtolatus mei facta ſunt 12
ſuper vos, in omni patientia, in ſignis,
& prodigiis, & virtutibus. * Quid eſt 13
enim, quod minus habuiſtis præ ceteris
Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non graua-
ui vos? Donate mihi hanc iniuriam.* Ecce 14
tertiò hoc paratus ſum venire ad vos: &
non ero grauis vobis. Non enim quæro
quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debẽt
filij parentibus theſaurizare, ſed parentes
filiis. * Ego autem libentiſſimè impendã, 15
& ſuperimpendar ipſe pro animabus ve- E
ſtris: licèt plus vos diligens, minùs dili-
gar. * Sed eſto: ego vos non grauaui: ſed 16
cùm eſſem aſtutus, dolo vos cœpi.* Num- 17
quid per aliquem eorum, quos miſi ad
vos, circumueni vos? * Rogaui Titum, & 18
miſi cum illo fratrem. Numquid Titus F
vos circumuenit? nõnne eodem ſpiritu
ambulauimus? nõnne iiſdem veſtigiis?
* Olim putatis quòd excuſemus nos apud 19
vos? Coram Deo in Chriſto loquimur:
omnia autem chariſſimi propter ædifica-
tionem veſtram.* Timeo enim, ne fortè 20
cùm venero, non quales volo, inueniam G
vos: & ego inueniar à vobis, qualem non
vultis: ne fortè contentiones, æmula-
tiones, animoſitates, diſſenſiones, detra-
ctiones, ſuſurrationes, inflationes, ſedi-
tiones ſint inter vos:* ne iterum cùm ve- 21
nero, humiliet me Deus apud vos; & lu-
geam multos ex iis qui antè peccauerũt,
& non egerunt pœnitentiam ſuper im-
munditia, & fornicatione, & impudicitia,
quam geſſerunt.

CAP. XIII.

1 Ecce tertiò hoc venio ad vos: ‖ In ore ‖ *Deut.*
A duorum vel trium teſtium ſtabit *19. 15.*
2 omne verbum. * Prædixi, & prædico, vt *Mat. 18.*
præſens, & nunc abſens, iis qui antè pec- *b. 16.*
cauerunt, & ceteris omnibus, quoniam ſi *Ioan. 8.*
3 venero iterum, non parcam. An experi- *c. 17.*
mentum quæritis eius, qui in me loqui- *Heb. 10.*
tur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, *c. 28.*
4 ſed potens eſt in vobis? * Nam etſi cruci-
B fixus eſt ex infirmitate; ſed viuit ex vir-
tute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in
illo: ſed viuemus cum eo ex virtute Dei
5 in vobis. * Voſmetipſos tentate ſi eſtis
in fide: ipſi vos probate. An non cogno-
ſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Ieſus
6 in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis. * Spe-
ro autem quòd cognoſcetis, quia nos
7 non ſumus reprobi. * Oramus autem
C Deum vt nihil mali faciatis, non vt nos
probati appareamus, ſed vt vos quod bo-
num eſt faciatis: nos autem vt reprobi
8 ſimus. * Non enim poſſumus aliquid ad-
uerſus veritatem, ſed pro veritate.* Gau-
9 demus enim, quoniam nos infirmi ſu-
mus, vos autem potẽtes eſtis. Hoc & ora-
10 mus veſtram conſummationem. * Ideo
hæc abſens ſcribo, vt non præſens duriùs
agam, ſecundùm poteſtatem, quam Do-
minus dedit mihi in ædificationem, &
11 non in deſtructionem. * De cetero, fra-
D tres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini,
idem ſapite, pacem habete, & Deus pacis
12 & dilectionis erit vobiſcum. * Salutate
inuicem in oſculo ſancto. Salutant vos
13 omnes ſancti. * Gratia Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, & charitas Dei, & communi-
catio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vo-
bis. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPVT I.

1 Paulus Apoſtolus non ab hominibus,
A neque per hominem, ſed per Ieſum
Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſu-
2 ſcitauit eum à mortuis: * & qui mecum
ſunt omnes fratres, Eccleſiis Galatiæ.
3 * Gratia vobis & pax à Deo Patre, &
4 Domino noſtro Ieſu Chriſto, * qui dedit
ſemetipſum pro peccatis noſtris, vt eri-
peret nos de præſenti ſæculo nequam,
ſecundùm voluntatem Dei & patris no-
5 ſtri: *cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum:
6 Amen. * Miror quòd ſic tam citò transfe-
B rimini ab eo qui vos vocauit in gratiam
7 Chriſti, in aliud Euangelium: * quod non
eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos con-

Digitized by Google

turbant, & volunt conuertere Euange-
lium Chriſti. * Sed licèt nos, aut Angelus 8
de cælo euangelizet vobis: præterquam
quod euangelizauimus vobis, anathema
ſit.* Sicut prædiximus, & nunc iterum 9
dico: Si quis vobis euangelizauerit præ-
ter id quod accepiſtis, anathema ſit.
* Modò enim hominibus ſuadeo, an 10
Deo? An quæro hominibus placere? Si
adhuc hominibus placerem, Chriſti ſer-
‖ 1. Cor. nus non eſſem. * ‖ Notum enim vobis fa- 11
15. a.1 cio, fratres, Euangelium, quod euange-
lizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm
‖ Ephe.3. hominem: * ‖ neque enim ego ab homi- 12
a.3. ne accepi illud, neque didici, ſed per re- C
uelationem Ieſu Chriſti. * Audiſtis enim 13
conuerſationem meam aliquando in Iu-
daiſmo: quoniam ſupra modum perſe-
quebar Eccleſiam Dei, & expugnabam
illam,* & proficiebam in Iudaiſmo ſupra 14
multos coætaneos meos in genere meo,
abundantiùs æmulator exiſtens paterna-
rum mearum traditionum. * Cùm au- 15
tem placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero
matris meæ, & vocauit per gratiam ſuã,
* vt reuelaret Filiũ ſuum in me, vt euan- 16
gelizarem illum in Gentibus: continuò
non acquieui carni & ſanguini, * neque 17
veni Ieroſolymam ad anteceſſores meos D
Apoſtolos: ſed abij in Arabiam: & ite-
rum reuerſus ſum Damaſcum: * dein- 18
de poſt annos tres veni Ieroſolymam vi-
dere Petrum, & manſi apud eum die-
bus quindecim: * alium autem Apoſto- 19
lorum vidi neminem, niſi Iacobum fra-
trem Domini. * Quæ autem ſcribo vobis: 20
ecce coram Deo, quia non mentior.
* Deinde veni in partes Syriæ, & Cili- 21
ciæ. * Eram autem ignotus facie Ec- 22
cleſiis Iudææ, quæ erant in Chriſto:* tan- 23
tùm autem auditum habebant: Quoniam
qui perſequebatur nos aliquando, nunc
euangelizat fidem, quam aliquando ex-
pugnabat:* & in me clarificabant Deum. 24

CAP. II.

DEinde poſt annos quattuordecim, 1
iterum aſcendi Ieroſolymam cum A
Barnaba, aſſumpto & Tito. * Aſcendi 2
autem ſecundùm reuelationem: & con-
tuli cum illis Euangelium, quod prædi-
co in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui
videbantur aliquid eſſe: ne forte in va-
cuum currerem, aut cucurriſſem. * Sed 3
neque Titus, qui mecum erat, cùm eſ-
ſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi:
* ſed propter ſubintroductos falſos fra- 4
tres, qui ſubintroierunt explorare liber-
tatem noſtram, quam habemus in Chri-
ſto Ieſu, vt nos in ſeruitutem redigerent.
* Quibus neque ad horam ceſſimus ſub- 5
iectione, vt veritas Euangelij permaneat
apud vos: * ab iis autem, qui videbantur 6
‖ Deut. eſſe aliquid, (quales aliquando fuerint, B
10.d.17. nihil mea intereſt. ‖ Deus perſonam ho-
minis non accipit) mihi enim qui vide- Iob 34.
bantur eſſe aliquid, nihil contulerunt, b.19
7 * Sed econtra cùm vidiſſent quòd credi- Sap.6.b.
tum eſt mihi Euangelium præputij ſic- 8.
8 ut & Petro circumciſionis: (* qui enim Eccl.35.
operatus eſt Petro in Apoſtolatum cir- b.16.
cumciſionis, operatus eſt & mihi inter Rom.2.
9 Gentes) * & cùm cognouiſſent gratiam, b.11.
quæ data eſt mihi, Iacobus, & Cephas, & Eph.6.
Ioannes, qui videbantur columnæ eſſe, b.9.
dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocie- Col.3.d.
tatis: vt nos in Gentes, ipſi autem in cir- 25.
10 cumciſionem:* tantùm vt pauperum me- Act.16.
mores eſſemus: quod etiam ſolicitus fui e.32.
11 hoc ipſum facere. * Cùm autem veniſſet 1.Pet.1.
Cephas Antiochiam, in faciem ei reſti- c.17.
12 ti, quia reprehenſibilis erat. * Priùs enim
C quàm venirent quidam à Iacobo, cum
Gentibus edebat: cùm autem veniſſent,
ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos
13 qui ex circumciſione erant. * Et ſimula-
tioni eius conſenſerunt ceteri Iudæi, ita
vt & Barnabas duceretur ab eis in illam
14 ſimulationem. * Sed cùm vidiſſem quòd
non rectè ambularent ad veritatem Euan-
gelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu
cùm Iudæus ſis, gentiliter viuis, & non
Iudaicè: quomodo Gentes cogis Iudai-
15 zare? * Nos natura Iudæi, & non ex Gen-
16 tibus peccatores. * Scientes autem quòd
non iuſtificatur homo ex operibus legis,
D niſi per fidem Ieſu Chriſti: & nos in Chri-
ſto Ieſu credimus, vt iuſtificemur ex fide
Chriſti, & nõ ex operibus legis: ‖ propter ‖ Rom.
quod ex operibus legis non iuſtificabitur 3.c.20.
17 omnis caro. * Quòd ſi quærentes iuſtifi-
cari in Chriſto, inuẽti ſumus & ipſi pec-
catores, numquid Chriſtus peccati mini-
18 ſter eſt? Abſit. * Si enim quæ deſtruxi,
iterum hæc ædifico: præuaricatorem me
19 conſtituo. * Ego enim per legem, legi
mortuus ſum, vt Deo viuam: Chriſto
20 confixus ſum cruci. * Viuo autem, iam
non ego: viuit verò in me Chriſtus.
Quòd autem nunc viuo in carne: in fide
viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit
21 ſemetipſum prò me. * Non abiicio gratiã
Dei. Si enim per legem iuſtitia, ergo gratis
Chriſtus mortuus eſt.

CAP. III.

1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcina-
A uit non obedire veritati, ante quo-
rum oculos Ieſus Chriſtus præſcriptus
2 eſt, in vobis crucifixus? * Hoc ſolum
à vobis volo diſcere: Ex operibus legis
Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?
3 * Sic ſtulti eſtis, vt cùm ſpiritu cœperitis,
4 nunc carne conſummemini?* Tanta paſſi
5 eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa. * Qui
ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur ‖ Gen.
virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex 15.b.6.
6 auditu fidei? * Sicut ſcriptum eſt: ‖ Abra- Rom.4.
ham credidit Deo, & reputatum eſt illi a.3.
7 ad iuſtitiam. * Cognoſcite ergo, quia qui Iac.2.d.
ex fide ſunt, ij ſunt filij Abrahæ. * Proui- 23.
dens

Digitized by Google

dens autem Scriptura, quia ex fide iuſti- B
ficat Gentes Deus, prænunciauit Abra-
‖ Gen.12. a.3. hæ:‖ Quia benedicentur in te omnes Gen-
tes.* Igitur quia ex fide ſunt, benedicen- 9
Eccl.44. d.20. tur cum fideli Abraham. * Quicumque 10
enim ex operibus legis ſunt, ſub maledi-
‖ Deut. 27. d.26. cto ſunt. Scriptum eſt enim: ‖ Maledictus
omnis, qui non permanſerit in omnibus
quæ ſcripta ſunt in Libro legis, vt faciat
ea.* Quoniam autem in lege nemo iu- 11
ſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt:
‖ quia iuſtus ex fide viuit. * Lex autem 12
‖ Hab.2. a.4. Rom. 1. b.17. non eſt ex fide, ſed, * Qui fecerit ea, viuet
in illis. * Chriſtus nos redemit de male- 13
dicto legis, factus pro nobis maledictum:
quia ſcriptum eſt: ‖ Maledictus omnis
‖ Leuit. 18.a.5. ‖ Deut. 21.d.23. qui pendet in ligno: * vt in Gentibus 14
benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Ie-
ſu, vt pollicitationem Spiritus accipia-
mus per fidem.* Fratres (ſecundùm ho- 15
‖ Heb.9. d.17. minem dico) ‖ tamen hominis confirma- C
tum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſu-
perordinat. * Abrahæ dictæ ſunt pro- 16
miſſiones, & ſemini eius. Non dicit: Et
ſeminibus, quaſi in multis: ſed quaſi in
vno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.
* Hoc autem dico, teſtamentum confir- 17
matum à Deo: quæ poſt quadringentos
& triginta annos facta eſt Lex, non irri-
tum facit ad euacuandam promiſſionem.
* Nam ſi ex lege hereditas, iam non ex 18
promiſſione. Abrahæ autem per repro-
miſſionem donauit Deus.* Quid igitur 19
lex? Propter tranſgreſſionem poſita eſt,
donec veniret ſemen, cui promiſerat or-
dinata per angelos in manu mediatoris.
* Mediator autem vnius non eſt: Deus 20
autem vnus eſt. * Lex ergo aduerſus pro- 21
miſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex,
quæ poſſet viuificare, verè ex lege eſſet
‖ Rom. 3.b.9. iuſtitia.* ‖ Sed concluſit Scriptura om- 22
nia ſub peccato, vt promiſſio ex fide Ie- D
ſu Chriſti daretur credentibus. * Priùs 23
autem quàm veniret fides, ſub lege cu-
ſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ
reuelanda erat. * Itaque lex pædagogus 24
noſter fuit in Chriſto, vt ex fide iuſtifice-
mur. * At vbi venit fides, iam non ſumus 25
ſub pædagogo. * Omnes enim filij Dei 26
eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Ieſu.
‖ Rom. 6.a.3. * ‖ Quicumque enim in Chriſto baptiza- 27
ti eſtis, Chriſtum induiſtis. * Non eſt Iu- 28
dæus, neque Græcus: non eſt ſeruus, ne-
que liber: non eſt maſculus, neque fe-
mina. Omnes enim vos vnum eſtis in
Chriſto Ieſu. * Si autem vos Chriſti: ergo 29
ſemen Abrahæ eſtis, ſecundùm promiſ-
ſionem hæredes.

CAP. IIII.

DIco autem: Quanto tempore heres 1
paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, A
cùm ſit dominus omnium: * ſed ſub 2
tutoribus & actoribus eſt, vſque ad præ-
finitum tempus à patre: * ita & nos cùm 3
eſſemus paruuli, ſub elementis mundi
4 eramus ſeruientes. * At vbi venit pleni-
tudo temporis, miſit Deus filium ſuum,
5 factum ex muliere, factum ſub lege, * vt
eos, qui ſub lege erant, redimeret, vt ad-
6 optionem filiorum reciperemus. * Quo-
niam autem eſtis filij, miſit Deus Spiri-
tum filij ſui in corda veſtra, clamantem
7 Abba: Pater. * Itaque iam non eſt ſer-
uus, ſed filius. Quòd ſi filius: & heres per
8 Deum: * Sed tunc quidem ignorantes
Deum, iis, qui natura non ſunt dij, ſer-
9 uiebatis. * Nunc autem cùm cognoueri-
B tis Deum, immo cogniti ſitis à Deo:
quomodo conuertimini iterum ad infir-
ma & egena elementa, quibus denuò ſer-
10 uire vultis? * Dies obſeruatis, & menſes
11 & tempora, & annos. * Timeo vos, ne
fortè ſine cauſa laborauerim in vobis.
12 * Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos;
fratres obſecro vos: Nihil me læſiſtis.
13 * Scitis autem quia per infirmitatem car-
nis euangelizaui vobis iampridem: &
14 tentationem veſtram in carne mea * non
ſpreuiſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut An-
gelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum
15 Ieſum. * Vbi eſt ergo beatitudo ve-
ſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis,
quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſ-
16 ſetis, & dediſſetis mihi. * Ergo inimicus
vobis factus ſum, verum dicens vobis?
17 * Aemulantur vos non bene: ſed exclude-
18 re vos volunt, vt illos æmulemini. * Bo-
C num autem æmulamini in bono ſemper:
& non tantùm cùm præſens ſum apud
19 vos. * Filioli mei, quos iterum parturio,
20 donec formetur Chriſtus in vobis. * Vel-
lem autem eſſe apud vos modò, & muta-
re vocem meam: quoniam confundor
21 in vobis: * Dicite mihi qui ſub lege vul-
22 tis eſſe, legem non legiſtis? * Scriptum
eſt enim: Quoniam Abraham duos filios
habuit: ‖ vnum de ancilla, ‖ & vnum de *‖ Gen. 16.d.15.*
23 libera.* Sed qui de ancilla, ſecundùm car- *‖ Gen. 21.a.2.*
nem natus eſt: qui autem de libera, per
24 repromiſſionem: * Quæ ſunt per allego-
D riam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamen-
ta. Vnum quidem in monte Sina, in ſer-
25 uitutem generans: quæ eſt Agar: * Sina
enim mons eſt in Arabia, qui coniunctus
eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem, & ſeruit
26 cum filiis ſuis. * Illa autem, quæ ſurſum
eſt Ieruſalem, libera eſt: quæ eſt mater
27 noſtra.* Scriptum eſt enim: ‖ Lætare ſte- *‖ Iſa.54. a.1.*
rilis, quæ non paris: erumpe, & clama,
quæ non parturis: quia multi filij deſer-
tæ, magis quàm eius quæ habet virum.
28 * ‖ Nos autem fratres, ſecundùm Iſaac *‖ Rom. 9.b.8.*
29 promiſſionis filij ſumus. * Sed quomodo
tunc is, qui ſecundùm carnem natus fue-
rat, perſequebatur eum, qui ſecundùm
30 ſpiritum? ita & nunc. * Sed quid dicit
Scriptura? ‖ Eiice ancillam, & filium *‖ Gen. 21.b.10.*
eius: non enim heres erit filius ancillæ
31 cum filio liberæ. * Itaque, fratres, non
ſumus ancillæ filij, ſed liberæ: qua liber-
tate Chriſtus nos liberauit.

Digitized by Google

CAP. V.

‖ Act.15 a.1.2. STate, & nolite iterum iugo ſeruitu- 1
tis contineri. * ‖ Ecce ego Paulus dico 2
vobis: quoniam ſi circumcidamini, Chri- A
ſtus vobis nihil proderit. * Teſtificor au-
tem rurſus omni homini circumcidenti 3
ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis
faciendæ. * Euacuati eſtis à Chriſto, qui 4
in lege iuſtificamini: à gratia excidiſtis.
* Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem iuſtitiæ 5
expectamus. Nam in Chriſto Ieſu, neque 6
circumciſio aliquid valet, neque præ-
putium: ſed fides, quæ per charitatem
operatur. * Currebatis bene: quis vos 7
impediuit veritati non obedire? * Per- B
ſuaſio hæc non eſt ex eo, qui vocat vos. 8
‖ 1.Cor. 5.b.6. * ‖ Modicum fermentum totam maſſam 9
corrumpit. * Ego confido in vobis in Do- 10
mino, quòd nihil aliud ſapietis: qui au-
tem conturbat vos, portabit iudicium,
quicumque eſt ille. * Ego autem, fratres, ſi 11
circumciſionem adhuc prædico: quid ad-
huc perſecutionem patior? Ergo euacua-
tum eſt ſcandalum crucis. * Vtinam & 12
abſcindantur qui vos conturbant. * Vos 13
enim in libertatẽ vocati eſtis fratres: tan-
tùm ne libertatem in occaſionem detis
carnis, ſed per charitatem Spiritus ſeruite
inuicem. * Omnis enim lex in vno ſermo- 14
‖ Leu.19 d.18. ne impletur: ‖ Diliges proximum tuum C
ſicut te ipſum. * Quòd ſi inuicem morde- 15
Mat.22. d.39. tis, & comeditis: videte ne ab inui-
cem conſumamini. * Dico autem: Spiritu 16
Rom.13. b.8. ambulate, & deſideria carnis non perfi-
cietis. * Caro enim concupiſcit aduerſus 17
1.Pet.2. c.11. ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem:
hæc enim ſibi inuicem aduerſantur: vt
non quæcumque vultis, illa faciatis.
* Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub 18
lege. * Manifeſta ſunt autem opera car- 19
nis: quæ ſunt fornicatio, immunditia,
impudicitia, luxuria, * idolorum ſerui- 20
tus, veneficia, inimicitiæ, contentiones,
æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ,
* inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſa- 21
tiones, & his ſimilia: quæ prædico vobis,
ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, D
regnum Dei non conſequentur. * Fructus 22
autem Spiritus eſt: charitas, gaudium, pax,
patientia, benignitas, bonitas, longanimi-
tas, * manſuetudo, fides, modeſtia, con- 23
tinentia, caſtitas. Aduerſus huiuſmodi
non eſt lex. * Qui autem ſunt Chriſti, car- 24
nem ſuam crucifixerũt cum vitiis & con-
cupiſcentiis. * Si ſpiritu viuimus, ſpiritu 25
& ambulemus. * Non efficiamur inanis 26
gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inui-
cem inuidentes.

CAP. VI.

FRatres, & ſi præoccupatus fuerit ho- 1
mo in aliquo delicto, vos qui ſpiritua- A
les eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu le-
nitatis, conſiderans teipſum, ne & tu ten-
teris. * Alter alterius onera portate, & ſic 2
adimplebitis legem Chriſti. * Nam ſi quis 3
exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe
4 ſe ſeducit. * Opus autem ſuum probet
B vnuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantùm
5 gloriam habebit, & nõ in altero. * ‖ Vnuſ- ‖ 1.Cor. 3.c.8.
6 quiſque enim onus ſuum portabit. * Com-
municet autem is qui catechizatur ver-
bo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bo-
7 nis. * Nolite errare: Deus non irridetur.
8 * Quæ enim ſeminauerit homo, hæc &
metet. Quoniam qui ſeminat in carne
ſua, de carne & metet corruptionem: qui
autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu me-
9 tet vitam æternam. * ‖ Bonum autem fa- ‖ 1.Theſ. 3.c.13.
C cientes, non deficiamus: tempore enim
10 ſuo metemus non deficientes. * Ergo dum
tempus habemus, operemur bonum ad
omnes, maximè autem ad domeſticos fi-
11 dei. * Videte qualibus literis ſcripſi vo-
12 bis mea manu. * Quicumque enim volunt
placere in carne, hi cogunt vos circum-
cidi, tantùm vt crucis Chriſti perſecu-
13 tionem non patiantur. * Neque enim
qui circumciduntur, legem cuſtodiunt:
ſed volunt vos circumcidi, vt in carne
14 veſtra glorientur. * Mihi autem abſit
D gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti: per quem mihi mundus cru-
15 cifixus eſt, & ego mundo. * In Chriſto
enim Ieſu, neque circumciſio aliquid va-
let, neque præputium, ſed noua creatu-
16 ra. * Et quicumque hanc regulam ſecuti
fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia,
17 & ſuper Iſrael Dei. * De cetero nemo
mihi moleſtus ſit: ego enim ſtigmata
Domini Ieſu in corpore meo porto.
18 * Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum
ſpiritu veſtro, fratres, Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAP. I.

1 PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per vo-
A luntatem Dei, omnibus ſanctis, qui
ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Ie-
2 ſu. * Gratia vobis & pax à Deo Patre
3 noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. * Bene- ‖ 2.Cor. 1.a.3.
dictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu 1.Pet.1. a.3.
Chriſti, qui benedixit nos in omni bene-
dictione ſpirituali in cæleſtibus in Chri-
4 ſto. * ſicut elegit nos in ipſo ante mundi
conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & im-
maculati in conſpectu eius in charitate.
5 * Qui prædeſtinauit nos in adoptionem
B filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum,
ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ,
6 * in laudẽ gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gra-
7 tificauit nos in dilecto filio ſuo. * In quo
habemus redemptionẽ per ſanguinẽ eius,
remiſſionẽ peccatorum, ſecũdùm diuitias
gratiæ

Digitized by Google

gratiæ eius,* quæ ſuperabundauit in no- 8
bis,in omni ſapientia & prudentia : * vt 9
notum faceret nobis ſacramentum volũ-
tatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum eius,
quod propoſuit in eo, * in diſpenſatione 10
plenitudinis tẽporum inſtaurare omnia
in Chriſto,quæ in cælis , & quæ in terra
ſunt,in ipſo: * In quo etiam & nos ſorte 11
vocati ſumus,prædeſtinati ſecũdùm pro-
poſitum eius,qui operatur omnia ſecun-
dùm conſilium voluntatis ſuæ:* vt ſimus 12
in laudem gloriæ eius nos, qui antè ſpe-
rauimus in Chriſto:*In quo & vos, cùm 13
audiſſetis verbum veritatis,(Euangelium C
ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſigna-
ti eſtis Spiritu promiſsionis ſancto, * qui 14
eſt pignus hereditatis noſtræ, in redem-
ptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ
ipſius. * Propterea & ego audiens fidem 15
veſtram,quæ eſt in Domino Ieſu,& dile-
ctionem in omnes ſanctos,* nõ ceſſo gra- 16
tias agens pro vobis,memoriam veſtri fa-
ciẽs in orationibus meis:*vt Deus,Domi- 17
ni noſtri Ieſu Chriſti pater gloriæ,det vo-
bis ſpiritum ſapientiæ & reuelationis, in
agnitione eius;* illuminatos oculos cor- 18
dis veſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocatio-
nis eius , & quæ diuitiæ gloriæ heredita-
tis eius in ſanctis , * & quæ ſit ſuperemi- 19
nens magnitudo virtutis eius in nos, qui D
‖ Iſ. 3. 6.7. credimus‖ſecundùm operationem poten-
tiæ virtutis eius , * quam operatus eſt in 20
Chriſto,ſuſcitãs illum à mortuis,& con-
ſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus,
* ſupra omnem principatum, & poteſta- 21
tem, & virtutem , & dominationem , &
omne nomẽ,quod nominatur non ſolùm
‖ Pſal 8. c.8. in hoc ſæculo,ſed etiam in futuro. * ‖ Et 22
omnia ſubiecit ſub pedibus eius:& ipſum
dedit caput ſupra omnem Eccleſiã, * quæ 23
eſt corpus ipſius , & plenitudo eius , qui
omnia in omnibus adimpletur.

CAP. II.

Col.ſſ.2. c.13.

ET vos, cùm eſſetis mortui delictis 1
& peccatis veſtris , * in quibus ali- 2
quando ambulaſtis ſecundùm ſæculum A
mundi huius , ſecundùm principem po-
teſtatis aëris huius , ſpiritus , qui nunc
operatur in filios diffidentiæ,* in quibus 3
& nos omnes aliquando cõuerſati ſumus
in deſideriis carnis noſtræ,faciẽtes volũ-
tatem carnis & cogitationum,& eramus
natura filij iræ , ſicut & ceteri : * Deus 4
autem,qui diues eſt in miſericordia,pro-
pter nimiam charitatem ſuam, qua dile-
xit nos,*& cùm eſſemus mortui peccatis, 5
conuiuificauit nos in Chriſto,(cuius gra- B
tia eſtis ſaluati) * & conreſuſcitauit , & 6
conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto
Ieſu : * vt oſtenderet in ſæculis ſuperue- 7
nientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ
in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu.
* Gratia enim eſtis ſaluati per fidem , & 8
hoc non ex vobis , Dei enim donum eſt;
* non ex operibus , vt nequis glorietur. 9
* Ipſius enim ſumus factura , creati in 10
Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præ-
parauit Deus vt in illis ambulemus.
11 * Propter quod memores eſtote,quod a-
C liquando vos Gentes in carne , qui dici-
mini præputium , ab ea quæ dicitur cir-
12 cumciſio in carne,manu facta:*quia era-
tis illo in tempore ſine Chriſto,alienati à
cõuerſatione Iſrael,& hoſpites teſtamen-
torum, promiſsionis ſpem non habentes,
13 & ſine Deo in hoc mundo.* Nunc autem
in Chriſto Ieſu vos, qui aliquando eratis
longè,facti eſtis propè in ſanguine Chri-
14 ſti. * Ipſe enim eſt pax noſtra , qui fecit
vtraque vnum, & medium parietem ma-
ceriæ ſoluens , inimicitias in carne ſua:
15 * legem mandatorum decretis euacuans,
vt duos condat in ſemetipſo in vnum,no-
16 uum hominem,faciẽs pacem,*& recõci-
D liet ambos in vno corpore,Deo per crucẽ,
17 interficiens inimicitias in ſemetipſo.* Et
ueniens euangelizauit pacem vobis , qui
longè fuiſtis , & pacem iis , qui propè.
18 *‖quoniam per ipſum habemus acceſſum ‖ Rom.5. a.2.
19 ambo in vno Spiritu ad Patrem. * Ergo
iam nõ eſtis hoſpites,& aduenæ : ſed eſtis
20 ciues ſanctorum, & domeſtici Dei : * ſu-
perædificati ſuper fundamẽtum Apoſto-
lorum,& Prophetarum,ipſo ſummo an-
21 gulari lapide Chriſto Ieſu : * in quo o-
mnis ædificatio cõſtructa creſcit in tem-
22 plum ſanctum in Domino : in quo & vos
coædificamini in habitaculum Dei in
Spiritu.

CAP. III.

1 HVius rei gratia , ego Paulus vinctus
A Chriſti Ieſu , pro vobis Gentibus,
2 *ſi tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ
Dei , quæ data eſt mihi in vobis : * quo-
3 niam ſecũdùm reuelationem notum mi-
hi factum eſt ſacramentum , ſicut ſuprà
4 ſcripſi in breui : * prout poteſtis legentes
intelligere prudentiam meam in myſterio
5 Chriſti :* quod aliis generationibus non
eſt agnitum filiis hominum , ſicuti nunc
reuelatũ eſt ſãctis Apoſtolis eius, & Pro-
6 phetis in Spiritu,* Gentes eſſe cohæredes,
& concorporales,& cõparticipes promiſ-
ſionis eius in Chriſto Ieſu per Euãgeliũ:
7 * Cuius factus ſum miniſter , ſecundùm
B donum gratiæ Dei,quæ data eſt mihi‖ſe- ‖ Sup.2. d.19.
8 cundùm operationem virtutis eius.*‖Mi-
hi omnium ſanctorum minimo data eſt ‖ 1. Cor. 15.b.9.
gratia hæc:In Gentibus euangelizare in-
9 ueſtigabiles diuitias Chriſti , * & illumi-
nare omnes,quæ ſit diſpẽſatio ſacramen-
ti abſconditi à ſæculis in Deo,qui omnia
10 creauit. * vt innoteſcat principatibus,&
poteſtatibus in cæleſtibus per Eccleſiam,
11 multiformis ſapientia Dei , * ſecundùm
præfinitionem ſæculorum,quam fecit in
12 Chriſto Ieſu Domino noſtro : * In quo
C habemus fiduciam , & acceſſum in con-
13 fidentia per fidem eius. * Propter quod
peto ne deficiatis in tribulationibus meis
14 pro vobis : quæ eſt gloria veſtra.* Huius
rei gratia flecto genua mea ad Patrem

Digitized by Google

Domini noſtri Ieſu Chriſti, * ex quo o- 15
mnis paternitas in cælis & in terra no-
minatur,* vt det vobis ſecundùm diuitias 16
gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spi-
ritum eius in interiorem hominem,
* Chriſtum habitare per fidem in cordi- 17
bus veſtris,in charitate radicati, & fun-
dati,* vt poſsitis comprehendere cum o- 18
mnibus ſanctis,quæ ſit latitudo, & lógi-
tudo,& ſublimitas,& profundum:* ſcire 19
etiam ſupereminẽtem ſciẽtiæ charitatem D
Chriſti, vt impleamini in omnẽ plenitu-
dinem Dei.* Ei autem,qui potens eſt o- 20
mnia facere ſuperabũdanter quàm peti-
mus,aut intelligimus,ſecũdùm virtutem,
quæ operatur in nobis:*Ipſi gloria in Ec- 21
cleſia,& in Chriſto Ieſu, in omnes gene-
rationes ſæculi ſæculorum.Amen.

CAP. IV.

OBſecro itaque vos ego vinctus in 1
‖ Phil. 1. d. 27. Domino, ‖ vt dignè ambuletis vo- A
catione, qua vocati eſtis, * cum omni 2
1. Cor. 7. b. 10. humilitate, & manſuetudine, cum pa-
tientia;ſupportantes inuicem in charita-
‖ Rom. 12. c. 10. te, ‖ ſolliciti ſeruare vnitatem Spiritus 3
in vinculo pacis: * Vnum corpus,& vnus 4
‖ Malac. 2. b. 10. Spiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vo-
cationis veſtræ. * Vnus Dominus, vna fi- 5
‖ Rom. 12. a. 3. des,vnum baptiſma.* ‖ Vnus Deus & Pa- 6
ter omnium,qui eſt ſuper omnes, & per B
1. Cor. 12 b. 11. omnia,& in omnibus nobis.* Vnicuique 7
autem noſtrûm data eſt gratia ſecũdùm
2 Cor. 10 d. 15. menſuram donationis Chriſti. * Propter 8
quod dicit:‖Aſcendẽs in altum captiuam
‖ Pſal. 67. d. 19. duxit captiuitatẽ:dedit dona hominibus.
* Quod autem aſcendit,quid eſt,niſi quia 9
& deſcendit primùm in inferiores partes
terræ?* Qui deſcẽdit,ipſe eſt & qui aſcẽ- 10
dit ſuper omnes cælos,vt impleret omnia.
‖ 1. Cor. 12. d. 28 * Et ipſe dedit quoſdam quidem‖Apoſto- 11
los,quoſdam autem Prophetas,alios verò
Euangeliſtas,alios autem paſtores,& do-
ctores, *ad conſummationem ſanctorum 12
in opus miniſterij,in ædificationem cor- C
poris Chriſti:* donec occurramus omnes 13
in vnitatẽ fidei,& agnitionis filij Dei, in
virum perfectum,in mẽſuram ætatis ple-
nitudinis Chriſti:*vt iam non ſimus par- 14
uuli fluctuantes,& circumferamur omni
vento doctrinæ in nequitia hominum, in
aſtutia ad circumuẽtionem erroris.* Ve- 15
ritatem autem faciẽtes in charitate, cre-
ſcamus in illo per omnia, qui eſt caput
Chriſtus: * ex quo totum corpus compa- 16
ctum,& connexum per omnem iũcturam D
ſubminiſtrationis, ſecũdùm operationem
in mẽſuram vniuſcuiuſque membri,aug-
mentum corporis facit in ædificationem
‖ Rom. 1. c. 9. ſui in charitate.*‖Hoc igitur dico,& te- 17
ſtificor in Domino, vt iam non ambule-
tis,ſicut & Gentes ambulant in vanitate
ſenſus ſui, * tenebris obſcuratum haben- 18
tes intellectum, alienati à vita Dei, per E
ignorantiam quæ eſt in illis,propter cæ-
citatem cordis ipſorum, * qui deſperan- 19
tes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ,
in operationem immunditiæ omnis, in
20 auaritiam. * Vos autem non ita didiciſtis
21 Chriſtum, * ſi tamen illum audiſtis,& in
ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Ieſu.
22 *‖ deponere vos ſecundùm priſtinam cõ- ‖ Col. 3. b. 8.
uerſationem veterem hominem,qui cor-
rumpitur ſecundùm deſideria erroris.
23 *‖Renouamini autem ſpiritu mentis ve-
24 ſtræ, * ‖ & induite nouum hominem, ‖ Rom. 6. a. 4.
qui ſecundùm Deum creatus eſt in iu-
25 ſtitia, & ſanctitate veritatis. * ‖ Propter Col. 3. b. 12.
quod deponentes mendacium, loquimini ‖ 1. Pet. 2 a. 3
veritatem vnuſquiſque cum proximo
ſuo: quoniam ſumus inuicem membra.
26 * ‖ Iraſcimini,& nolite peccare: ſol non ‖ Zach. 8 c. 16.
F occidat ſuper iracundiam veſtram.* No-
27 lite locum dare diabolo:*‖qui furabatur, ‖ Pſal. 4. b. 5.
28 iam non furetur: magis autem laboret, ‖ Iac. 4. b. 7.
operando manibus ſuis quod bonum eſt,
vt habeat vnde tribuat neceſsitatem pa-
29 tienti.*Omnis ſermo malus ex ore veſtro
non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædifi-
cationem fidei, vt det gratiam audienti-
30 bus.* Et nolite contriſtare ſpiritum ſan-
G ctum Dei:in quo ſignati eſtis in diem re-
31 demptionis.* Omnis amaritudo,& ira,&
indignatio,& clamor, & blaſphemia tol-
32 latur à vobis,cum omni malitia.*‖Eſtote ‖ Col. 3. b. 12.
autem inuicem benigni,miſericordes,do-
nantes inuicem, ſicut & Deus in Chriſto
donauit vobis.

CAP. V.

1 EStote ergo imitatores Dei, ſicut fi-
2 lij chariſsimi: * ‖ & ambulate in di- ‖ Iſa. 53. d. 3 4.
A lectione,ſicut & Chriſtus dilexit nos, & 15. b. 12.
tradidit ſemetipſum pro nobis oblatio- 1. Iac. 4 d. 15.
nem & hoſtiam Deo in odorem ſuauita- ‖ Col. 3. a. 5.
3 tis. * ‖ Fornicatio autem,& omnis im-
munditia,aut auaritia,nec nominetur in
4 vobis,ſicut decet ſanctos; * aut turpitu-
do,aut ſtultiloquium,aut ſcurrilitas,quæ
ad rem non pertinet;ſed magis gratiarum
5 actio. * Hoc enim ſcitote intelligentes,
B quod omnis fornicator, aut immundus,
aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus,
non habet hereditatem in regno Chriſti
6 & Dei. * ‖ Nemo vos ſeducat inanibus ‖ Matth.
verbis:propter hæc enim venit ira Dei in 24. a. 4.
7 filios diffidentiæ.* Nolite ergo effici par- Marc. 13.
8 ticipes eorum. * Eratis enim aliquando a. 5.
C tenebræ, nunc autem lux in Domino. Vt Luc. 21.
9 filij lucis ambulate: * fructus enim lucis b. 8.
eſt in omni bonitate, & iuſtitia & veri- 2. Theſſ.
10 tate: * Probantes quid ſit beneplacitum 2. a. 3.
11 Deo: * & nolite communicare operibus
infructuoſis tenebrarum, magis autẽ re-
12 darguite. * Quæ enim in occulto fiunt ab
13 ipſis,turpe eſt & dicere.*Omnia autẽ quę
arguuntur, à lumine manifeſtantur: O-
mne enim, quod manifeſtatur,lumen eſt.
14 * Propter quod dicit: Surge qui dormis, ‖ Col. 4.
D & exurge à mortuis, & illuminabit te a. 5.
15 Chriſtus. * Videte itaque fratres, quo- ‖ Rom.
modo cautè ambuletis: ‖ non quaſi in- 12. c.
16 ſipientes, * ſed vt ſapientes: redimentes 1. Theſſ.
17 tempus,quoniam dies mali ſunt.* ‖ Pro- 4. a. 9.
pterea

Digitized by Google

pterea nolite fieri imprudentes, ſed intel-
ligentes quæ ſit voluntas Dei.* Et nolite 18
inebriari vino, in quo eſt luxuria: ſed im-
plemini Spiritu ſancto, * loquentes vo- 19
biſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & can-
ticis ſpiritualibus, cantantes, & pſallẽtes
in cordibus veſtris Domino, * gratias a- 20
gentes ſemper pro omnibus, in nomine
Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deo & Patri.
* Subiecti inuicem in timore Chriſti. 21
‖ *Gen. 3. c. 16.* * ‖ Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut 22
Domino: * ‖ quoniam vir caput eſt mu- 23
Col. 3. c. 18. lieris: ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: I- E
‖ *1. Pet. 3. a. 1.* pſe ſaluator corporis eius.* Sed ſicut Ec- 24
cleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulie-
res viris ſuis in omnibus.* ‖ Viri diligite 25
1. Cor. 11. a. 3. vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit
‖ *Col. 3. c. 19.* Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea,* vt 26
illam ſanctificaret, mundãs lauacro aquæ
in verbo vitæ,* vt exhiberet ipſe ſibi glo- 27
rioſam Eccleſiam, nõ habẽtem maculam, F
aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt
ſit ſancta & immaculata.* Ita & viri de- 28
bent diligere vxores ſuas vt corpora ſua.
Qui ſuã vxorẽ diligit, ſeipſũ diligit.* Ne- 29
mo enim vmquã carnem ſuã odio habuit:
ſed nutrit, & fouet eam, ſicut & Chriſtus
Eccleſiam:* quia membra ſumus corpo- 30
ris eius, de carne eius & de oſſibus eius.
‖ *Gen. 2. d. 28.* * ‖ Propter hoc relinquet homo patrem, 31
Matt. 19 a. 5. & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ: G
& erunt duo in carne vna.* Sacramẽtum 32
Mar. 10. a. 7. hoc magnũ eſt, ego autem dico in Chri-
ſto & in Eccleſia. * Verumtamen & vos 33
1. Cor. 6. d. 16. ſinguli, vnuſquiſque vxorem ſuam ſicut
ſeipſum diligat: vxor autem timeat virum
ſuum.

CAP. VI.

Filij, obedite parentibus veſtris in Do- 1
‖ *Col. 3. d. 20.* mino: hoc enim iuſtum eſt.* ‖ Hono- 2
Exo. 20. c. 12. ra patrem tuum, & matrem tuam. quod A
eſt mandatum primum in promiſſione:
Deut. 5. c. 16. * vt bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper 3
terram. * Et vos patres nolite ad iracun- 4
Eccli. 3. b. 9. diam prouocare filios veſtros: ſed educate
illos in diſciplina & correptione Domini.
Matt. 15 a. 4. *‖ Serui obedite dominis carnalibus cum 5
timore, & tremore, in ſimplicitate cordis
Mar. 7. b. 10. veſtri, ſicut Chriſto:* non ad oculum ſer- 6
uientes, quaſi hominibus placentes, ſed vt
ſerui Chriſti, facientes voluntatem Dei
‖ *Col. 3. d. 29.* ex animo,* cum bona voluntate ſeruien- 7
Tit. 2. c. 9. tẽs, ſicut Domino, & nõ hominibus:* ſciẽ- 8
tes quoniã vnuſquiſque, quodcumque fe- B
cerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſiue
1. Pet 2. c. 18. ſeruus, ſiue liber. * Et vos domini eadem 9
facite illis, remittentes minas: ſcientes
‖ *Deu. 10 d. 17.* quia & illorum, & veſter Dominus eſt in
cælis: ‖ & perſonarum acceptio non eſt
2. Par. 19. c. 7. apud eum. *De cetero fratres, conforta- 10
mini in Domino, & in potentia virtutis
Iob 34. b. 19. eius. * Induite vos armaturam Dei, vt 11
poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.
Sap. 6. b. 8. * quoniam non eſt nobis colluctatio ad- 12
uerſus carnem & ſanguinem, ſed aduer-
ſus principes, & poteſtates, aduerſus mũ-
di rectores tenebrarum harum, contra *Eccli. 35. b. 16.*
13 ſpiritualia nequitiæ, in cæleſtibus.*Pro-
C pterea accipite armaturam Dei, vt poſſi- *Rom. 2. b. 11.*
tis reſiſtere in die malo, & in omnibus
14 perfecti ſtare. *State ergo ſuccincti lum- *Col. 3. d. 25.*
bos veſtros in veritate, & induti loricam
15 iuſtitiæ,* & calceati pedes in præparatio- *Act. 10. e. 34.*
16 ne Euangelij pacis:* in omnibus ſumẽtes
ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela *1. Pet. 1. c. 17.*
17 nequiſſimi ignea extinguere:*‖ & galeam
ſalutis aſſumite: & gladiũ ſpiritus, (quod ‖ *Iſa. 59. e. 18*
18 eſt verbum Dei) * per omnem orationem
& obſecrationem orantes omni tempore *1. Theſſ. 5. b. 8.*
D in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omni
inſtantia, & obſecratione pro omnibus ‖ *Coloſſ. 4. a. 2.*
19 ſanctis;* ‖ & pro me, vt detur mihi ſermo
in apertione oris mei cum fiducia, notum ‖ *2. Theſſ. 3. a. 1.*
20 facere myſterium Euangelij: * ‖ pro quo
legatione fungor in catena, ita vt in ipſo
21 audeam, prout oportet me loqui.*Vt au-
tem & vos ſciatis quę circa me ſunt, quid
agam: omnia vobis nota faciet Tychicus,
chariſſimus frater, & fidelis miniſter in
22 Domino: * quem miſi ad vos in hoc ipſũ,
vt cognoſcatis, quæ circa nos ſunt, & cõ-
23 ſoletur corda veſtra. * Pax fratribus &
charitas cum fide, à Deo Patre, & Domi-
24 no Ieſu Chriſto.* Gratia cũ omnibus, qui
diligunt Dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPVT I.

1 Paulus & Timotheus, ſerui Ieſu Chri-
A ſti, omnibus ſanctis in Chriſto Ie-
ſu, qui ſunt Philippis, cum epiſcopis, &
2 diaconibus. * Gratia vobis & pax à Deo
Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.
3 * Gratias ago Deo meo in omni memo-
4 ria veſtri, * ſemper in cunctis orationi-
bus meis pro omnibus vobis, cum gau-
5 dio deprecationem faciens, * ſuper com-
municatione veſtra in Euangelio Chri-
6 ſti à prima die vſque nunc. * confidens
hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus
bonum, perficiet vſque in diem Chriſti
7 Ieſu. * ſicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire
B pro omnibus vobis: eo quòd habeam vos
in corde, & in vinculis meis, & in defen-
ſione, & confirmatione Euangelij, ſo-
8 cios gaudij mei omnes vos eſſe. * Teſtis
enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam
9 omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti.* Et
hoc oro vt charitas veſtra magis ac magis
10 abundet in ſcientia, & in omni ſenſu:* vt
probetis potiora, vt ſitis ſinceri, & ſine
11 offenſa in diem Chriſti, * repleti fructu

Digitized by Google

iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum, in gloriam
& laudem Dei. * Scire autem vos volo 12
fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad
profectum venerunt Euangelij: * ita vt 13
vincula mea manifeſta fierent in Chriſto
in omni prætorio, & in ceteris omnibus;
*& plures è fratribus in Domino confi- 14
dentes vinculis meis, abundantiùs aude-
rent ſine timore verbũ Dei loqui. * Qui- 15
dam quidem & propter inuidiam & con- C
tentionem, quidam autem & propter bo-
nam voluntatem Chriſtum prædicant.
* Quidam ex charitate, ſcientes quoniam 16
in defenſione Euangelij poſitus ſum.
*Quidam autem ex contẽtione Chriſtum 17
annũciant non ſincerè, exiſtimantes preſ-
ſuram ſe ſuſcitare vinculis meis. * Quid 18
enim? Dum omni modo, ſiue per occa-
ſionem, ſiue per veritatem, Chriſtus an-
nuncietur; & in hoc gaudeo, ſed & gau-
debo. * Scio enim quia hoc mihi proue- 19
niet ad ſalutem, per veſtram orationem,
& ſubminiſtrationem Spiritus Ieſu Chri-
ſti, * ſecundùm expectationem & ſpem 20
meam, quia in nullo confundar: ſed in
omni fiducia ſicut ſemper, & nunc ma-
gnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſi-
ue per vitam, ſiue per mortem. * Mihi 21
enim viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.
* Quòd ſi viuere in carne, hic mihi fru- 22
ctus operis eſt, & quid eligam ignoro. D
* Coarctor autem è duobus: deſiderium 23
habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto,
multo magis melius: * permanere autem 24
in carne, neceſſarium propter vos. * Et 25
hoc confidens ſcio quia manebo, & per-
manebo omnibus vobis, ad profectum
veſtrum, & gaudium fidei:* vt gratulatio 26
veſtra abundet in Chriſto Ieſu in me, per
‖ Epheſ. 4. a. 1. Col. 1. b. 10. 1. Theſſ. 4. c. 12. meum aduentum iterum ad vos.* ‖ Tan- 27
tùm dignè Euangelio Chriſti conuerſa-
mini: vt ſiue cùm venero, & videro vos,
ſiue abſens audiam de vobis, quia ſtatis
in vno ſpiritu vnanimes, collaborantes
fidei Euangelij: *& in nullo terreamini 28
ab aduerſariis: quæ illis eſt cauſa perdi-
tionis, vobis autem ſalutis, & hoc à Deo:
* quia vobis donatum eſt pro Chriſto, 29
non ſolùm vt in eum credatis, ſed vt etiã
pro illo patiamini: * idem certamen ha- 30
bentes, quale & vidiſtis in me, & nũc au-
diſtis de me.

CAP. II.

SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi 1
quod ſolatium charitatis, ſi qua ſo- A
cietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſeratio-
nis: * implete gaudium meum, vt idem 2
ſapiatis, eandem charitatem habentes,
vnanimes, idipſum ſentientes, * nihil per 3
contentionem, neque per inanem glo-
riam: ſed in humilitate ſuperiores ſibi
inuicem arbitrantes, * non quæ ſua ſunt 4
ſinguli conſiderantes, ſed ea quæ alio-
rum. * Hoc enim ſentite in vobis, quod 5
& in Chriſto Ieſu: * qui cùm in forma 6
Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe
7 ſe æqualem Deo.* ſed ſemetipſum exina-
niuit formam ſerui accipiens, in ſimili-
tudinem hominum factus, & habitu in-
8 uentus vt homo.* ‖ Humiliauit ſemetipſũ ‖ Heb. 2. c. 9.
factus obediẽs vſque ad mortem, mortem
9 autem crucis. * Propter quod & Deus
B exaltauit illum, & donauit illi nomen,
10 quod eſt ſuper omne nomen:* ‖ vt in no- ‖ Iſa. 45. d. 23. Rom. 14. b. 11.
mine Ieſu omne genu flectatur cæleſtiũ,
11 terreſtrium, & infernorum; * & omnis
lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus
12 Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Itaque
chariſsimi mei, (ſicut ſemper obediſtis)
non vt in præſentia mei tãtum, ſed mul-
to magis nunc in abſentia mea, cum me-
tu & tremore veſtram ſalutem operami-
13 ni. * Deus eſt enim, qui operatur in vobis
& velle, & perficere, pro bona voluntate.
14 * ‖ Omnia autem facite ſine murmura- ‖ 1. Pet. 4. c. 9.
15 tionibus, & hæſitationibus: * vt ſitis ſine
querela, & ſimplices filij Dei, ſine repre-
henſione, in medio nationis prauæ, &
peruerſæ: inter quos lucetis ſicut lumina-
16 ria in mundo; * verbum vitæ continen-
C tes ad gloriam meam in die Chriſti, quia
non in vacuum cucurri, neque in vacuum
17 laboraui.*Sed & ſi immolor ſupra ſacri-
ficium, & obſequium fidei veſtræ, gaudeo,
18 & congratulor omnibus vobis.* Idipſum
autem & vos gaudete, & congratulamini
19 mihi.*Spero autem in Domino Ieſu, ‖ Ti- ‖ Act. 16. a. 1.
motheum me citò mittere ad vos: vt &
ego bono animo ſim, cognitis quæ circa
20 vos ſunt. * Neminem enim habeo tam
vnanimem, qui ſincera affectione pro vo-
21 bis ſolicitus ſit.* ‖ Omnes enim quæ ſua ‖ 1. Cor. 13. b. 5.
ſunt quærunt, non quæ ſunt Ieſu Chri-
22 ſti. * Experimentum autem eius cogno-
ſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſer-
23 uiuit in Euangelio. * Hunc igitur ſpero
me mittere ad vos, mox vt videro quæ
24 circa me ſunt. * Confido autem in Do-
mino, quoniam & ipſe veniam ad vos
25 citò. * Neceſſarium autem exiſtimaui,
D Epaphroditum fratrem, & cooperato-
rem, & commilitonem meum, veſtrum
autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſi-
26 tatis meæ, mittere ad vos: * quoniam
quidem omnes vos deſiderabat: & mœ-
ſtus erat, propterea quòd audieratis il-
27 lum infirmatum. * Nam & infirmatus
eſt vſque ad mortem: ſed Deus miſertus
eſt eius; non ſolùm autem eius, verùm
etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſti-
28 tiam haberem. * Feſtinantius ergo miſi
illum, vt viſo eo iterum gaudeatis, & ego
29 ſine triſtitia ſim. * Excipite itaque illum
cum omni gaudio in Domino, & eiuſmo-
30 di cum honore habetote.* quoniam pro-
pter opus Chriſti vſque ad mortem acceſ-
ſit, tradens animam ſuam, vt impleret id
quod ex vobis deerat erga meum obſe-
quium.

CAP. III.

1 DE cetero fratres mei gaudete in
A Domino. Eadem vobis ſcribere,
mihi

Digitized by Google

mihi quidem non pigrum , vobis autem
neceſſarium. * Videte canes,videte malos 2
operarios , videte conciſionem. * Nos 3
enim ſumus circumciſio,qui ſpiritu ſer-
uimus Deo , & gloriamur in Chriſto
Ieſu, & non in carne fiduciam habentes:
* quamquam ego habeam confidentiam 4
& in carne. Si quis alius videtur confi-
dere in carne, ego magis, * circumciſus 5
‖ Act. 23 b.6. octauo die,ex genere Iſrael,de tribu Ben-
iamin,Hebræus ex Hebræis, ‖ ſecundùm
legem Phariſæus, * ſecundùm æmulatio- 6
nem perſequens Eccleſiam Dei,ſecundùm
iuſtitiam , quæ in lege eſt , conuerſatus
ſine querela. * Sed quæ mihi fuerunt lu- 7
cra,hæc arbitratus ſum propter Chriſtum B
detrimenta.* Verùmtamen exiſtimo omnia 8
detrimentum eſſe, propter eminentem
ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei:pro-
pter quem omnia detrimentum feci , &
arbitror vt ſtercora,vt Chriſtum lucrifa-
ciam, * & inueniar in illo , non habens 9
meam iuſtitiam , quæ ex lege eſt , ſed
illam,quæ ex fide eſt Chriſti Ieſu : quæ ex
Deo eſt iuſtitia in fide, * ad cognoſcen- 10
dum illum , & virtutem reſurrectionis C
eius,& ſocietatem paſsionum illius:con-
figuratus morti eius: * ſi quo modo oc- 11
curram ad reſurrectionem , quæ eſt ex
mortuis. * non quòd iam acceperim,aut 12
iam perfectus ſim:ſequor autem, ſi quo-
modo comprehendam in quo & com-
prehenſus ſum à Chriſto Ieſu. * Fratres, 13
ego me non arbitror comprehendiſſe.
Vnum autem , quæ quidem retrò ſunt
obliuiſcens , ad ea verò quæ ſunt priora
extendens meipſum, * ad deſtinatum 14
perſequor, ad brauium ſupernæ vocatio-
nis Dei in Chriſto Ieſu. * Quicumque 15
ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi
quid aliter ſapitis , & hoc vobis Deus
reuelabit.* Verumtamen ad quod perue- 16
nimus , vt idem ſapiamus , & in eadem D
permaneamus regula. * Imitatores mei 17
eſtote fratres , & obſeruate eos qui ita
ambulant,ſicut habetis formam noſtram.
‖ Rom. 16 c.17. * ‖ Multi enim ambulant , quos ſæpè 18
dicebam vobis(nunc autem & flens dico)
inimicos crucis Chriſti: * quorum finis 19
interitus : quorum Deus venter eſt : &
gloria in confuſione ipſorum,qui terrena
ſapiunt. * Noſtra autem conuerſatio in 20
cælis eſt:vnde etiam Saluatorem expecta-
mus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,
* qui reformabit corpus humilitatis 21
noſtræ, configuratum corpori claritatis
ſuæ, ſecundùm operationem , qua etiam
poſsit ſubiicere ſibi omnia.

CAP. IIII.

ITaque fratres mei chariſsimi , & deſi- 1
deratiſsimi, gaudium meum,& corona A
mea : ſic ſtate in Domino , chariſsimi.
* Euodiam rogo,& Syntychen deprecor, 2
id ipſum ſapere in Domino.* Etiam rogo 3
& te germane compar, adiuua illas, quæ
mecum laborauerunt in Euangelio cum
Clemente , & ceteris adiutoribus meis,
4 quorum nomina ſunt in libro vitæ.*Gau-
dete in Domino ſemper:iterum dico gau-
5 dete. * Modeſtia veſtra nota ſit omnibus
6 hominibus : Dominus propè eſt. * Nihil
B ſolliciti ſitis : ſed in omni oratione , &
obſecratione,cum gratiarum actione,pe-
titiones veſtræ innoteſcant apud Deum.
7 * Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſen-
ſum , cuſtodiat corda veſtra , & intelli-
8 gentias veſtras,in Chriſto Ieſu. * De ce-
tero fratres : quæcumque ſunt vera,quæ-
cumque pudica, quæcumque iuſta, quæ-
cumque ſancta, quæcumque amabilia,
quæcumque bonæ famæ , ſi qua virtus,
9 ſi qua laus diſciplinæ,hæc cogitate.* Quæ
C & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, &
vidiſtis in me , hæc agite : & Deus pacis
10 erit vobiſcum. * Gauiſus ſum autem in
Domino vehementer , quoniam tandem
aliquãdo refloruiſtis pro me ſentire:ſicut
& ſentiebatis : occupati autem eratis.
11 * Non quaſi propter penuriam dico : ego
enim didici,in quibus ſum,ſufficiens eſſe.
12 * Scio & humiliari , ſcio & abundare:
(vbique & in omnibus inſtitutus ſum) &
ſatiari, & eſurire ; & abundare,& penu-
13 riam pati. * omnia poſſum in eo,qui me
14 confortat. * Verumtamen bene feciſtis,
15 communicantes tribulationi meæ. * Sci-
D tis autem & vos Philippenſes , quòd in
principio Euangelij , quando profectus
ſum à Macedonia , nulla mihi Eccleſia
communicauit in ratione dati & accepti,
16 niſi vos ſoli: * quia & Theſſalonicam
17 ſemel & bis in vſum mihi miſiſtis. * Non
quia quæro datum , ſed requiro fructum
18 abundantem in ratione veſtra. * Habeo
autem omnia, & abundo : repletus ſum,
acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis,
odorem ſuauitatis , hoſtiam acceptam,
19 placentem Deo. * ‖ Deus autem meus ‖ Rom. 12. a.1
impleat omne deſiderium veſtrum,ſecun-
dùm diuitias ſuas , in gloria in Chriſto
20 Ieſu. * Deo autem & Patri noſtro gloria
21 in ſecula ſeculorum : Amen. * Salutate
22 omnem ſanctum in Chriſto Ieſu. * Sa-
lutant vos , qui mecum ſunt , fratres.
Salutant vos omnes ſancti,maximè autem
23 qui de Cæſaris domo ſunt. * Gratia Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu
veſtro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

1 PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti, per vo-
A luntatem Dei , & Timotheus frater:
2 * eis,qui ſunt Coloſsis,ſanctis,& fidelibus
3 fratribus in Chriſto Ieſu. * Gratia vobis
& pax à Deo Patre noſtro , & Domino

Digitized by Google

Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo, &
Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſemper
pro vobis orantes: * audientes fidem 4
veſtram in Chriſto Ieſu, & dilectionem
quam habetis in ſanctos omnes,* propter 5
ſpem, quæ repoſita eſt vobis in cælis:
quam audiſtis in verbo veritatis Euan-
gelij: * quod peruenit ad vos, ſicut & in 6
vniuerſo mundo eſt, & fructificat, &
creſcit, ſicut in vobis, ex ea die qua au-
diſtis, & cognouiſtis gratiam Dei in ve-
ritate. * ſicut didiciſtis ab Epaphra cha- 7
riſsimo conſeruo noſtro, qui eſt fidelis
pro vobis miniſter Chriſti Ieſu, * qui 8
etiam manifeſtauit nobis dilectionem B
veſtram in ſpiritu. * Ideo & nos ex qua 9
die audiuimus, non ceſſamus pro vobis
orantes, & poſtulantes vt impleamini
agnitione voluntatis eius, in omni ſa-
pientia & intellectu ſpiritali: * vt ambu- 10
letis dignè Deo per omnia placentes: in
omni opere bono fructificantes, &
creſcentes in ſcientia Dei: * in omni 11
virtute confortati ſecundùm potentiam
claritatis eius, in omni patientia & lon-
ganimitate cum gaudio, * gratias agen- 12
tes Deo Patri, qui dignos nos fecit in
partem ſortis ſanctorum in lumine: * qui 13
eripuit nos de poteſtate tenebrarum, &
tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ;
* in quo habemus redemptionem per 14
ſanguinem eius, remiſsionem peccato-
rum: * qui eſt imago Dei inuiſibilis: pri- 15
‖ Ioan. 1. 1. 3. mogenitus omnis creaturæ: * ‖ quoniam 16
in ipſo condita ſunt vniuerſa in cælis, & C
in terra, viſibilia, & inuiſibilia, ſiue thro-
ni, ſiue dominationes, ſiue principatus,
ſiue poteſtates: omnia per ipſum, & in
ipſo creata ſunt: * & ipſe eſt ante omnes, 17
& omnia in ipſo conſtant. * Et ipſe eſt 18
‖ 1. Cor. 15. c. 21. Apoc. 1. b. 5. caput corporis Eccleſiæ, ‖ qui eſt prin-
cipium, primogenitus ex mortuis: vt ſit
in omnibus ipſe primatum tenens. * quia 19
in ipſo complacuit, omnem plenitu-
dinem inhabitare: * & per eum reconci- 20
liare omnia in ipſum, pacificans per ſan-
guinem crucis eius, ſiue quæ in terris,
ſiue quæ in cælis ſunt. * Et vos cùm eſſe- 21
tis aliquando alienati, & inimici ſenſu in
operibus malis: * nunc autem reconci- 22
liauit in corpore carnis eius per mor-
tem, exhibere vos ſanctos, & immacu-
latos, & irreprehenſibiles coram ipſo: * ſi 23
tamen permanetis in fide fundati, & ſta-
biles, & immobiles à ſpe Euangelij, quod
audiſtis, quod prædicatum eſt in vniuerſa
creatura, quæ ſub cælo eſt, cuius factus D
ſum ego Paulus miniſter. * Qui nunc 24
gaudeo in paſsionibus pro vobis, & ad-
impleo ea quæ deſunt paſsionum Chriſti,
in carne mea, pro corpore eius, quod eſt
Eccleſia: * cuius factus ſum ego miniſter 25
ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data
eſt mihi in vos, vt impleam verbum Dei:
* myſterium, quod abſconditum fuit à 26
ſeculis, & generationibus, nunc autem
27 manifeſtatum eſt ſanctis eius, * quibus
voluit Deus notas facere diuitias gloriæ
ſacramenti huius in Gentibus, quod eſt
28 Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ, * quem
nos annunciamus, corripientes omnem
hominem, & docentes omnem homi-
nem, in omni ſapientia, vt exhibeamus
omnem hominem perfectum in Chriſto
29 Ieſu. * in quo & laboro, certando ſecun-
dùm operationem eius, quam operatur
in me in virtute.

CAP. II.

1 VOlo enim vos ſcire qualem ſollici-
A tudinem habeam pro vobis, & pro
iis qui ſunt Laodiciæ, & quicumque non
2 viderunt faciem meam in carne: * vt
conſolentur corda ipſorum, inſtructi in
charitate, & in omnes diuitias plenitu-
dinis intellectus, in agnitionem myſterij
3 Dei Patris & Chriſti Ieſu: * in quo ſunt
omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ
4 abſconditi. * Hoc autem dico, vt nemo
vos decipiat in ſublimitate ſermonum.
5 * ‖ Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpi- ‖ 1. Cor. 5. a. 3.
ritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns
ordinem veſtrum, & firmamentum eius,
6 quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ. * Sicut
ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum Domi-
7 num, in ipſo ambulate, * radicati, & ſu-
B perædificati in ipſo, & confirmati fide,
ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in
8 gratiarum actione. * Videte ne quis vos
decipiat per philoſophiam, & inanem
fallaciam, ſecundùm traditionem homi-
num, ſecundùm elementa mundi, & non
9 ſecundùm Chriſtum: * quia in ipſo inha-
bitat omnis plenitudo diuinitatis corpo-
10 raliter: * & eſtis in illo repleti, qui eſt
caput omnis principatus, & poteſtatis:
11 * in quo & circumciſi eſtis circumci-
ſione non manu facta in expoliatione
C corporis carnis, ſed in circumciſione
12 Chriſti: * conſepulti ei in baptiſmo, in
quo & reſurrexiſtis per fidem operatio-
nis Dei, qui ſuſcitauit illum à mortuis.
13 * ‖ Et vos, cùm mortui eſſetis in delictis, ‖ Epheſ. 2. a. 1.
& præputio carnis veſtræ, conuiuificauit
cum illo, donans vobis omnia delicta:
14 * delens quod aduerſus nos erat chiro-
graphum decreti, quod erat contrarium
nobis, & ipſum tulit de medio, affigens
15 illud cruci: * & expolians principatus, &
poteſtates, traduxit confidenter, palam
16 triumphans illos in ſemetipſo. * Nemo
ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut
in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſab-
17 batorum: * quæ ſunt vmbra futurorum:
18 corpus autem Chriſti. * ‖ Nemo vos ſe- ‖ Matt. 24. a. 4.
D ducat, volens in humilitate, & religione
Angelorum, quæ non vidit ambulans,
19 fruſtrà inflatus ſenſu carnis ſuæ, * & non
tenens caput, ex quo totum corpus, per
nexus & coniunctiones ſubminiſtratum
& conſtructum, creſcit in augmentum
20 Dei. * Si ergo mortui eſtis cum Chriſto
ab elementis huius mundi: quid adhuc
tam

Digitized by Google

tamquam viuentes in mundo decernitis?
.* Ne tetigeritis,neque guſtaueritis,neque 21
contrectaueritis: * quæ ſunt omnia in 22
interitum ipſo vſu , ſecundùm præcepta
& doctrinas hominum: * quæ ſunt ratio- 23
nem quidem habentia ſapientiæ in ſu-
perſtitione,& humilitate, & non ad par-
cendum corpori , non in honore aliquo
ad ſaturitatem carnis.

CAP. III.

IGitur , ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, 1
quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus A
eſt in dextera Dei ſedens: * quæ ſurſum 2
ſunt ſapite,non quæ ſuper terram.* Mor- 3
tui enim eſtis , & vita veſtra eſt abſcon-
dita cum Chriſto in Deo. * Cùm Chriſtus 4
apparuerit,vita veſtra ; tunc & vos appa-
‖ Epheſ. rebitis cum ipſo in gloria.* ‖ Mortificate 5
5. a.3. ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper ter-
ram : fornicationem,immunditiam,libi-
dinem, concupiſcentiam malam,& aua-
ritiam , quæ eſt ſimulacrorum ſeruitus:
* propter quæ venit ira Dei ſuper filios 6
incredulitatis: * in quibus & vos ambu- 7
laſtis aliquando , cùm viueretis in illis.
‖ Rom. * ‖ Nunc autem deponite & vos omnia; 8
6. c.4. iram, indignationem, malitiam,blaſphe- B
Epheſ. 4 miam , turpem ſ rmonem de ore veſtro.
c.23. * Nolite mentiri inuicem,expoliantes vos 9
Hebr. 12 veterem hominem cum actibus ſuis, * & 10
a.1. induentes nouum, eum qui renouatur in
1. Pet. 2 agnitionem , ſecundùm imaginem eius
a.1. & qui creauit illum. * vbi non eſt Gentilis, 11
4.a.2. & Iudæus , circumciſio , & præputium,
Barbarus, & Scytha, ſeruus,& liber : ſed
‖ Epheſ. omnia, & in omnibus Chriſtus. * ‖ In- 12
6. b.12. duite vos ergo ſicut electi Dei , ſancti, &
dilecti , viſcera miſericordiæ , benignita-
tem, humilitatem,modeſtiam,patiētiam:
* ſupportantes inuicem,& donantes vo- 13
biſmetipſis , ſi quis aduerſus aliquem ha- C
bet querelam : ſicut & Dominus donauit
vobis,ita & vos. * Super omnia autē hæc, 14
charitatem habete , quod eſt vinculum
perfectionis: * & pax Chriſti exultet in 15
cordibus veſtris , in qua & vocati eſtis in
vno corpore : & grati eſtote. * Verbum 16
Chriſti habitet in vobis abundanter, in
omni ſapientia,docentes,& commonētes
voſmetipſos, pſalmis, hymnis,& canticis
ſpiritualibus, in gratia cantantes in cor-
‖ 2. Cor. dibus veſtris Deo.* ‖ Omne quodcumque 17
10. g.31 facitis in verbo aut in opere , omnia in
nomine Domini Ieſu Chriſti , gratias
‖ Epheſ. agentes Deo & Patri per ipſum. * ‖ Mu- 18
5. e.22. lieres ſubditæ eſtote viris,ſicut oportet,in
1. Pet. 3. Domino. * Viri diligite vxores veſtras,& 19
a.1. nolite amari eſſe ad illas.* ‖ Filij obedite 20
‖ Epheſ. parentibus per omnia:hoc enim placitum D
6. a.1. eſt in Domino. * ‖ Patres,nolite ad in- 21
‖ Epheſ. dignationem prouocare filios veſtros , vt
6. a.4. non puſillo animo fiant. * Serui obedite 22
Tit. 2. per omnia dominis carnalibus, non ad
c.9. oculum ſeruientes, quaſi hominibus pla-
1. Pet. 2 centes:ſed in ſimplicitate cordis,timentes
c.18. Deum. * Quodcumque facitis,ex animo 23
operamini, ſicut Domino, & non homi-
24 nibus: * ſcientes quòd à Domino acci-
pietis retributionem hereditatis. Domino
25 Chriſto ſeruite. * ‖ qui enim iniuriam ‖ Rom. 2
facit,recipiet id quod iniquè geſsit:& non b. 5.
eſt perſonarum acceptio apud Deum.

CAP. IIII.

1 DOmini , quod iuſtum eſt & æquum,
A ſeruis præſtate : ſcientes quòd & vos
2 Dominum habetis in cælo. * ‖ Orationi ‖ Luc.
inſtate,vigilātes in ea in gratiarū actione: 18. a.1.
3 * ‖ orantes ſimul & pro nobis ; vt Deus ‖ 1.
aperiat nobis oſtiū ſermonis ad loquen- Theſ. 5.
dum myſterium Chriſti (propter quod d.17.
4 etiam vinctus ſum) * vt manifeſtem illud Ephe. 6
5 ita vt oportet me loqui. * In ſapientia c.18.
ambulate ad eos qui foris ſunt ; tempus 2. Theſ.
6 redimentes. * Sermo veſter ſemper in gra- 3. a.1.
B tia ſale ſit conditus , vt ſciatis quomodo ‖ Epheſ.
7 oporteat vos vnicuique reſpondere.* Quæ 5. a.15.
circa me ſunt , omnia vobis nota faciet
Tychicus,chariſsimus frater,& fidelis mi-
8 niſter,& conſeruus in Domino: * quem
miſi ad vos ad hoc ipſum , vt cognoſcat
quæ circa vos ſunt , & conſoletur corda
9 veſtra, * cum Oneſimo chariſsimo , &
fideli fratre,qui ex vobis eſt. Omnia, quæ
10 hîc aguntur,nota facient vobis. * Salutat
C vos Ariſtarchus concaptiuus meus , &
Marcus cōſobrinus Barnabæ,de quo acce-
piſtis mandata:ſi venerit ad vos, excipite
11 illū: * & Ieſus,qui dicitur Iuſtus:qui ſunt
ex circūciſione:hi ſoli ſunt adiutores mei
in regno Dei , qui mihi fuerunt ſolatio.
12 * Salutat vos Epaphras , qui ex vobis eſt,
ſeruus Chriſti Ieſu, ſemper ſollicitus pro
vobis in orationibus, vt ſtetis perfecti, &
13 pleni in omni voluntate Dei. * Teſtimo-
D niū enim illi perhibeo, quòd habet mul-
tum laborem pro vobis,& pro iis qui ſunt
14 Laodiciæ, & qui Hierapoli. * Salutat vos ‖ 2. Tim.
‖ Lucas Medicus chariſſimus, & Demas. 4. c.1.
15 * Salutate fratres , qui ſunt Laodiciæ, &
Nympham, & quæ in domo eius eſt, Ec-
16 cleſiam * Et cùm lecta fuerit apud vos
epiſtola hæc,facite vt & in Laodicenſium
Eccleſia legatur : & eam, quæ Laodicen-
17 ſium eſt,vos legatis.* Et dicite Archippo:
Vide miniſterium, quod accepiſti in Do-
18 mino, vt illud impleas. * Salutatio, mea
manu Pauli. Memores eſtote vinculorum
meorum.Gratia vobiſcum.Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES prima.

CAPVT PRIMVM.

1 PAulus , & Siluanus , & Timotheus,
A Eccleſiæ Theſſalonicenſium , in Deo
2 Patre & Domino Ieſu Chriſto. * Gra-
tia vobis , & pax. Gratias agimus

Deo

Digitized by Google

Deo ſemper pro omnibus vobis, memo- B
riam veſtri facientes in orationibus no-
ſtris ſine intermiſsione, * memores ope- 3
ris fidei veſtræ, & laboris, & charita-
tis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Ieſu
Chriſti, ante Deum & Patrem noſtrum:
* ſcientes fratres, dilecti à Deo, electio- 4
nem veſtram: * quia Euangelium no- 5
ſtrum non fuit ad vos in ſermone tan- C
tùm, ſed & in virtute, & in Spiritu ſan-
cto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis
quales fuerimus in vobis propter vos.
* Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & 6
Domini, excipientes verbum in tribu-
latione multa, cum gaudio Spiritus ſan-
cti: * ita vt facti ſitis forma omnibus cre- 7
dentibus in Macedonia, & in Achaia.
* A vobis enim diffamatus eſt ſermo Do- 8
mini, non ſolùm in Macedonia, & in
Achaia, ſed & in omni loco fides veſtra, D
quæ eſt ad Deum, profecta eſt, ita vt non
ſit nobis neceſſe quidquam loqui. * Ipſi 9
enim de nobis annunciant qualem in-
troitum habuerimus ad vos: & quomodo
conuerſi eſtis ad Deum à ſimulacris, ſer-
uire Deo viuo, & vero. * & expectare Fi- 10
liũ eius de cęlis (quem ſuſcitauit ex mor-
tuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAP. II.

NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum no- 1
ſtrum ad vos, quia non inanis fuit: A
‖ Act. 16. d. 9 * ſed antè paſsi, & ‖ contumeliis affecti 2
(ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habui-
mus in Deo noſtro, loqui ad vos Euan-
gelium Dei in multa ſollicitudine. * Ex- 3
hortatio enim noſtra non de errore, neq;
de immunditia, neque in dolo, * ſed ſicut 4
probati ſumus à Deo vt crederetur nobis
Euangelium: ita loquimur, non quaſi ho-
minibus placentes, ſed Deo, qui probat
corda noſtra. * Neque enim aliquando 5
fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſci-
tis: neque in occaſione auaritiæ: Deus
teſtis eſt: * nec quærentes ab hominibus 6
gloriam, neque à vobis, neque ab aliis. B
* Cùm poſſemus vobis oneri eſſe vt Chri- 7
ſti Apoſtoli: ſed facti ſumus paruuli in
medio veſtrûm, tamquam ſi nutrix fo-
ueat filios ſuos. * Ita deſiderantes vos, 8
cupidè volebamus tradere vobis non ſo-
lùm Euangelium Dei, ſed etiam animas
noſtras: quoniam chariſsimi nobis facti
eſtis. * Memores enim eſtis fratres la- 9
‖ Act. 20. g. 34 1. Cor. 4. c. 12. 2. Theſſ. 3. b. 8. boris noſtri, & fatigationis: ‖ nocte ac
die operantes, ne quem veſtrûm graua-
remus, prædicauimus in vobis Euange-
lium Dei. * Vos teſtes eſtis, & Deus, 10
quàm ſanctè, & iuſtè, & ſine querela, vo- C
bis, qui credidiſtis, fuimus: * ſicut ſcitis: 11
qualiter vnumquemque veſtrûm (ſicut
pater filios ſuos) * deprecantes vos & 12
conſolantes, teſtificati ſumus, vt ambu-
laretis dignè Deo, qui vocauit vos in
ſuum regnum & gloriam. * Ideo & nos 13
gratias agimus Deo ſine intermiſsione:
quoniam cùm accepiſſetis à nobis ver-
bum auditus Dei, accepiſtis illud, non vt
verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) ver-
bum Dei, qui operatur in vobis, qui cre-
14 didiſtis. * vos enim imitatores facti eſtis
fratres Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Iu-
dæa in Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi
eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut
15 & ipſi à Iudæis: * qui & Dominum oc-
D ciderunt Ieſum, & Prophetas, & nos per-
ſecuti ſunt, & Deo non placent, & omni-
16 bus hominibus aduerſantur; * prohiben-
tes nos Gentibus loqui vt ſalui fiant, vt
impleant peccata ſua ſemper: peruenit
enim ira Dei ſuper illos vſque in finem.
17 * Nos autem fratres deſolati à vobis ad
tempus horæ, aſpectu, non corde, abun-
dantiùs feſtinauimus faciem veſtram vi-
18 dere cum multo deſiderio: * quoniam
voluimus venire ad vos: ego quidem Pau-
lus, & ſemel, & iterum, ſed impediuit nos
19 ſatanas. * Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut
gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos
ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum
20 eſtis in aduentu eius? * vos enim eſtis
gloria noſtra & gaudium.

CAP. III.

1 PRopter quod non ſuſtinentes am-
A plius, placuit nobis remanere Athe-
2 nis, ſolis: * ‖ & miſimus Timotheum ‖ Act. 16. a. 1.
fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in
Euangelio Chriſti, ad confirmandos vos,
3 & exhortandos pro fide veſtra: * vt nemo
moueatur in tribulationibus iſtis: ipſi
enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus.
4 * Nam & cùm apud vos eſſemus, prædi-
B cebamus vobis paſſuros nos tribulatio-
5 nes, ſicut & factum eſt, & ſcitis. * Pro-
pterea & ego ampliùs non ſuſtinens, miſi
ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè
tentauerit vos is qui tentat, & inanis fiat
6 labor noſter. * Nunc autem veniente
Timotheo ad nos à vobis, & annunciante
nobis fidem & charitatem veſtram, &
quia memoriam noſtri habetis bonam
ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut &
7 nos quoque vos: * ideo conſolati ſumus
C fratres in vobis, in omni neceſsitate &
tribulatione noſtra, per fidem veſtram:
8 * quoniam nunc viuimus, ſi vos ſtatis in
9 Domino. * Quam enim gratiarum actio-
nem poſſumus Deo retribuere pro vobis,
in omni gaudio, quo gaudemus propter
10 vos ante Deum noſtrum, * nocte ac die
abundantiùs orantes, vt videamus faciem
veſtram, & compleamus ea quæ deſunt
11 fidei veſtræ? * Ipſe autem Deus & Pater
D noſter, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus,
12 dirigat viam noſtram ad vos. * Vos
autem Dominus multiplicet, & abun-
dare faciat charitatem veſtram in inui-
cem, & in omnes, quemadmodum & nos
13 in vobis: * ad confirmanda corda veſtra
ſine querela in ſanctitate, ante Deum &
Patrem noſtrum, in aduentu Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti cum omnibus ſanctis
eius. Amen.

CAP.

CAP. IIII.

DE cetero ergo fratres, rogamus vos 1
& obſecramus in Domino Ieſu, vt A
quemadmodum accepiſtis à nobis, quo-
modo oporteat vos ambulare, & place-
re Deo, ſic & ambuletis, vt abundetis
magis. * Scitis enim quæ præcepta dede- 2
rim vobis per Dominum Ieſum * ‖ Hæc 3
eſt enim volūtas Dei, ſanctificatio veſtra:
vt abſtineatis vos à fornicatione, * & vt 4
ſciat vnuſquiſque veſtrûm vas ſuū poſsi-
dere in ſanctificatione,& honore; * nō in 5
paſsione deſiderij, ſicut & Gentes, quæ
ignorant Deum:* & nequis ſupergredia- 6
tur, neque circumueniat in negotio fra- B
trem ſuum:quoniam vindex eſt Dominus
de his omnibus, ſicut prædiximus vobis,
& teſtificati ſumus.* nō enim vocauit nos 7
Deus in immunditiam, ſed in ſanctifica-
tionem.* Itaque qui hæc ſpernit,non ho- 8
minem ſpernit,ſed Deum: qui etiam de-
dit Spiritum ſuum ſanctum in nobis.* De 9
charitate autem fraternitatis non neceſſe
habemus ſcribere vobis: ‖ ipſi enim vos à
Deo didiciſtis vt diligatis inuicem. * Et- 10
enim illud facitis in omnes fratres in
vniuerſa Macedonia.Rogamus autem vos 11
fratres vt abūdetis magis, * & operā detis C
vt quieti ſitis,& vt veſtrū negotium aga-
tis, & operemini manibus veſtris, ſicut
præcepimus vobis:& vt honeſtè ambule-
tis ad eos qui foris ſunt:& nullius aliquid
deſideretis.* Nolumus autem vos ignora- 12
re fratres de dormientibus, vt nō contri-
ſtemini,ſicut & ceteri, qui ſpem non ha-
bent.* Si enim credimus quòd Ieſus mor- 13
tuus eſt,& reſurrexit:ita & Deus eos,qui
dormierunt per Ieſum, adducet cum eo.
* Hoc enim vobis dicimus in verbo Do- 14
mini,‖ quia nos,qui viuimus, qui reſidui
ſumus in aduentum Domini,non præue-
niemus eos, qui dormierunt. * Quoniam 15
ipſe Dominus in iuſſu, & in voce Archā- D
geli,& in tuba Dei deſcendet de cælo: &
mortui,qui in Chriſto ſunt, reſurgēt pri-
mi. * Deinde nos,qui viuimus,qui relin- 16
quimur, ſimul rapiemur cum illis in nu-
bibus obuiam Chriſto in aëra,& ſic ſem-
per cum Domino erimus. * Itaque con- 17
ſolamini inuicem in verbis iſtis.

‖ Rom. 12. a.2. Ephe.5. d. 17.
‖ Ioā.13 e.34. & 15. b.17 1. Ioan. 2. b.10. & 4. d. 13.
‖ 1 Cor. 15.d. 23

CAP. V.

DE temporibus autem, & momentis, 1
fratres non indigetis vt ſcribamus A
vobis. * ‖ Ipſi enim diligenter ſcitis, quia 2
dies Domini, ſicut fur in nocte, ita ve-
niet. * cùm enim dixerint pax, & ſecu- 3
ritas; tunc repentinus eis ſuperueniet
interitus,ſicut dolor in vtero habenti, &
non effugient. * Vos autem fratres non 4
eſtis in tenebris,vt vos dies illa tamquam
fur comprehendat:* omnes enim vos filij 5
lucis eſtis,& filij diei: non ſumus noctis,
neque tenebrarum. * Igitur non dormia- 6
mus ſicut & ceteri, ſed vigilemus,& ſo-
brij ſimus. * Qui enim dormiunt, nocte 7
dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij
8 ſunt. * Nos,autem,qui diei ſumus,ſobrij
B ſimus,‖ induti loricam fidei & charitatis,
9 & galeam ſpem ſalutis: * quoniam non
poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſi-
tionem ſalutis per Dominū noſtrum Ie-
10 ſum Chriſtum,* qui mortuus eſt pro no-
bis:vt ſiue vigilemus,ſiue dormiamus, ſi-
11 mul cum illo viuamus. * Propter quod
conſolamini inuicem,& ædificate alteru-
12 trum,ſicut & facitis. * Rogamus autem
C vos fratres,vt noueritis eos, qui laborant
inter vos,& præſunt vobis in Domino,&
13 monent vos, * vt habeatis illos abundan-
tiùs in charitate propter opus illorum:
14 pacem habete cum eis. * Rogamus autem
vos fratres,corripite inquietos, conſola-
mini puſillanimes,ſuſcipite infirmos, pa-
15 tiētes eſtote ad omnes. * Videte ne quis
malum pro malo alicui reddat: ſed ſem-
per quod bonū eſt ſectamini in inuicem,
16 & in omnes. * Semper gaudete. * ‖ Sine
17 intermiſsione orate.* In omnibus gratias
18 agite:hæc eſt enim voluntas Dei in Chri-
19 ſto Ieſu,in omnibus vobis.* Spiritum no-
20 lite extinguere. * Prophetias nolite ſper-
21 nere. * Omnia autem probate: quod bo-
22 nū eſt tenete. * Ab omni ſpecie mala ab-
23 ſtinete vos. * Ipſe autem Deus pacis ſan-
D ctificet vos per omnia: vt integer ſpiritus
veſter,& anima,& corpus ſine querela in
aduētu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſerue-
24 tur. * ‖ Fidelis eſt, qui vocauit vos: qui
25 etiam faciet. * Fratres orate pro nobis.
26 * Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.
27 * Adiuro vos per Dominum, vt legatur
epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.
28 * Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vo-
biſcum. Amen.

‖ 2. Pet. 3. c. 19. Apoc.3. a.3. & 16.c.15.
‖ Iſa.59. c.17 Ephe.6. c. 17.
‖ Prou. 17. c.13 & 20.d. 22.
‖ Lu.18. a.1. Coloſ. 4. a.2.
‖ 1. Cor. 1.b.9.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT I.

1 PAulus,& Siluanus,& Timotheus, Ec-
A cleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Pa-
tre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.
2 * Gratia vobis & pax à Deo Patre no-
3 ſtro, & Domino Ieſu Chriſto. * Gratias
agere debemus ſemper Deo pro vobis,
fratres,ita vt dignum eſt,quoniam ſuper-
creſcit fides veſtra, & abundat charitas
4 vniuſcuiuſque veſtrûm in inuicem: * ita
B vt & nos ipſi in vobis gloriemur in Ec-
cleſiis Dei,pro patientia veſtra, & fide,&
in omnibus perſecutionibus veſtris, &
5 tribulationibus, quas ſuſtinetis * in exē-
plum iuſti iudicij Dei,vt digni habeamini
in

Digitized by Google

in regno Dei,pro quo & patimini.* ſi ta- 6
men iuſtum eſt apud Deũ,retribuere tri-
bulationem iis qui vos tribulant:* & vo- 7
bis,qui tribulamini , requiem nobiſcũ in C
reuelatione Domini Ieſu de cælo cũ an-
gelis virtutis eius,* in flamma ignis dan- 8
tis vindictã iis, qui non nouerunt Deum,
& qui non obediunt Euangelio Domini
noſtri Ieſu Chriſti.* qui pœnas dabunt in 9
interitu æternas à facie Domini,& à glo-
ria virtutis eius:* cùm venerit glorificari 10
in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in om- D
nibus qui crediderunt : quia creditum eſt
teſtimonium noſtrũ ſuper vos in die illo.
* In quo etiam oramus ſemper pro vobis: 11
vt dignetur vos vocatione ſua Deus no-
ſter, & impleat omnem volũtatem boni-
tatis,& opus fidei in virtute, * vt clarifi- 12
cetur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti
in vobis,& vos in illo,ſecundùm gratiam
Dei noſtri,& Domini Ieſu Chriſti.

CAP. II.

ROgamus autẽ vos fratres, per aduen- 1
tum Domini noſtri Ieſu Chriſti , & A
noſtræ congregationis in ipſum: * vt non 2
citò moueamini à veſtro ſenſu , neque
terreamini, neque per ſpiritũ , neque per
ſermonem, neque per Epiſtolã tamquam
per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.
|| Epheſ. 5.b.6. * || Nequis vos ſeducat vllo modo : quo- 3
niam niſi venerit diſceſsio primùm,& re-
uelatus fuerit homo peccati,filius perdi-
tionis , * qui aduerſatur,& extollitur ſu- 4
pra omne quod dicitur Deus , aut quod B
colitur,ita vt in templo Dei ſedeat oſten-
dens ſe tamquam ſit Deus.* Non retine- 5
tis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc
dicebam vobis ? * Et nunc quid detineat 6
ſcitis,vt reueletur in ſuo tempore.* Nam 7
myſterium iam operatur iniquitatis:tan-
tùm vt qui tenet nunc , teneat, donec dé
medio fiat. * Et tunc reuelabitur ille ini- 8
|| Iſa.11. a.4. quus , || quem Dominus Ieſus interficiet C
ſpiritu oris ſui , & deſtruet illuſtratione
aduẽtus ſui eum: * cuius eſt aduentus ſe- 9
cundùm operationẽ ſatanæ,in omni vir-
tute,& ſignis , & prodigiis mendacibus,
*& in omni ſeductione iniquitatis iis qui 10
pereunt: eo quòd charitatẽ veritatis non
receperũt vt ſalui fierent. Ideo mittet il-
lis Deus operationem erroris ,vt credant
mendacio,* vt iudicentur omnes,qui non 11
crediderunt veritati, ſed conſenſerũt ini-
quitati. * Nos autẽ debemus gratias age- 12
re Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à
Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in
ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus , & in
fide veritatis: * in qua & vocauit vos per 13
Euangelium noſtrum, in acquiſitionem D
gloriæ Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Ita- 14
que fratres ſtate : & tenete traditiones,
quas didiciſtis , ſiue per ſermonem , ſiue
per epiſtolam noſtram. * Ipſe autem Do- 15
minus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus , &
Pater noſter, qui dilexit nos,& dedit cõ-
ſolationem æternam , & ſpem bonam in
16 gratia, * exhortetur corda veſtra,& con-
firmet in omni opere & ſermone bono.

CAP. III.

1 DE cetero fratres orate pro nobis , vt Ephe.6.
A ſermo Dei currat,& clarificetur , ſi- c.18.
2 cut & apud vos : * & vt liberemur ab Col.4.
importunis , & malis hominibus : non a.3.
3 enim omnium eſt fides. * Fidelis autem
Deus eſt,qui confirmabit vos,& cuſtodiet
4 à malo. * Confidimus autem de vobis,in
Domino,quoniã quæ præcipimus , & fa-
5 citis,& facietis.* Dominus autem dirigat
B corda veſtra in charitate Dei,& patientia
6 Chriſti. * Denunciamus autem vobis fra-
tres in nomine Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti,vt ſubtrahatis vos ab omni fratre am-
bulante inordinatè, & non ſecũdùm tra-
7 ditionem,quam acceperunt à nobis.* Ipſi
enim ſcitis quẽadmodum oporteat imi-
tari nos:quoniam nõ inquieti fuimus in-
8 ter vos:* || neque gratis panem manduca- || Act.
uimus ab aliquo,ſed in labore,& in fati- 20.g.34
gatione,nocte & die operantes , ne quem 1.Cor.4.
9 veſtrûm grauaremus. * Non quaſi nõ ha- c.12.
buerimus poteſtatem, ſed vt noſmetipſos 1. Theſ.
formã daremus vobis ad imitandum nos. 2.b.9.
10 * Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc de-
C nunciabamus vobis: quoniam ſi quis non
11 vult operari,nec manducet. * Audiuimus
enim inter vos quoſdã ambulare inquie-
tè , nihil operantes, ſed curioſè agentes.
12 * Iis autem , qui eiuſmodi ſunt , denun-
ciamus , & obſecramus in Domino Ieſu
Chriſto, vt cum ſilentio operantes , ſuum
13 panem manducent. * || Vos autem fratres || Gal.6.
14 nolite deficere benefacientes. * Quòd ſi c.9.
D quis non obedit verbo noſtro per epiſto-
lam,hunc notate , & ne commiſceamini
15 cum illo,vt confundatur:*& nolite qua-
ſi inimicum exiſtimare , ſed corripite vt
16 fratrem. * Ipſe autem Dominus pacis,det
vobis pacem ſempiternam in omni loco.
17 Dominus ſit cum omnibus vobis. * Salu-
tatio, mea manu Pauli : quod eſt ſignum
18 in omni epiſtola : ita ſcribo. * Gratia
Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus
vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT I.

1 PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti ſecun-
A dùm imperium Dei Saluatoris noſtri,
2 & Chriſti Ieſu ſpei noſtræ : * || Timo- || Act.
theo dilecto filio in fide. Gratia , miſeri- 16.a.1.
cordia,

Digitized by Google

cordia,& pax à Deo Patre,& Chriſto Ie-
ſu Domino noſtro.* Sicut rogaui te vt re- 3
maneres Epheſi cùm irem in Macedoniã,
vt denũciares quibuſdam ne aliter doce-
rent,* neque intẽderent fabulis,& genea- 4
logiis interminatis: quæ quæſtiones præ- B
ſtant magis quàm ędificationem Dei,quæ
eſt in fide.* Finis autem præcepti eſt cha- 5
ritas de corde puro,& cõſcientia bona,&
fide non ficta. * A quibus quidã aberran- 6
tes,conuerſi ſunt in vaniloquium , * vo- 7
lentes eſſe legis doctores, non intelligen-
tes neque quæ loquuntur , neque de qui-
‖ Rom. 7. c.12. bus affirmant.* ‖ Scimus autẽ quia bona 8
eſt lex,ſi quis ea legitimè vtatur : * ſciens 9
hoc quia lex iuſto nõ eſt poſita, ſed iniu-
ſtis,& nõ ſubditis,impiis,& peccatoribus,
ſceleratis,& contaminatis,parricidis , &
matricidis, homicidis , * fornicariis,ma- 10
ſculorũ concubitoribus, plagiariis, men-
dacibus,& periuris, & ſi quid aliud ſanæ
doctrinæ aduerſatur, * quæ eſt ſecundùm 11
Euangelium gloriæ beati Dei, quod cre- C
ditum eſt mihi. * Gratias ago ei, qui me 12
cõfortauit, Chriſto Ieſu Domino noſtro,
quia fidelẽ me exiſtimauit,ponens in mi-
niſterio : * qui priùs blaſphemus fui , & 13
perſecutor, & contumelioſus:ſed miſeri-
cordiam Dei conſecutus ſum, quia igno-
rans feci in incredulitate.* Superabunda- 14
uit autem gratia Domini noſtri , cũ fide,
& dilectione,quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Fi- 15
delis ſermo , & omni acceptione dignus:
‖ Matth. 9. b.13. Marc.2. c.17. ‖ quòd Chriſtus Ieſus venit in hũc mun-
dum peccatores ſaluos facere,quorũ pri-
mus ego ſum. * Sed ideo miſericordiam 16
conſecutus ſum:vt in me primo oſtende- D
ret Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad
informationem eorum,qui crediturí ſunt
illi,in vitã æternam.*Regi autem ſæculo- 17
rum immortali,inuiſibili , ſoli Deo , ho-
nor & gloria in ſæcula ſæculorum.Amẽ.
* Hoc præceptum commendo tibi fili Ti- 18
mothee,ſecundùm pręcedentes in te pro-
phetias, vt milites in illis bonã militiam,
* habens fidem , & bonam conſcientiam, 19
quã quidam repellentes,circa fidem nau-
fragauerunt : * ex quibus eſt Hymenæus, 20
& Alexander : quos tradidi Satanæ,vt di-
ſcant non blaſphemare.

CAP. II.

OBſecro igitur primùm omnium fie- 1
ri obſecrationes,orationes, poſtula- A
tiones,gratiarum actiones , pro omnibus
hominibus : * pro regibus , & omnibus 2
qui in ſublimitate ſunt , vt quietam &
tranquillam vitam agamus, in omni pie-
tate,& caſtitate.* hoc enim bonũ eſt , & 3
acceptũ corã Saluatore noſtro Deo,* qui 4
omnes homines vult ſaluos fieri , & ad B
agnitionem veritatis venire. * Vnus enim 5
Deus , vnus & mediator Dei & hominũ
homo Chriſtus Ieſus : * qui dedit redem- 6
ptionem ſemetipſum pro omnibus, teſti-
monium temporibus ſuis : * in quo poſi- 7
tus ſum ego prædicator & Apoſtolus (ve-
C ritatem dico, non mentior) doctor Gen-
8 tium in fide, & veritate. * Volo ergo vi-
ros orare in omni loco , leuantes puras
9 manus ſine ira & diſceptatione. * ‖ Si- ‖ 1.Pet. 3.a.3.
militer & mulieres in habitu ornato , cũ
verecundia & ſobrietate ornantes ſe , &
non in tortis crinibus,aut auro,aut mar-
10 garitis,vel veſte pretioſa:*ſed quod decet
mulieres,promittẽtes pietatem per opera
11 bona.* Mulier in ſilentio diſcat cum om-
D ni ſubiectione. * ‖ Docere autem mulieri ‖ 1.Cor. 14.f.34.
12 non permitto, neque dominari in virum;
13 ſed eſſe in ſilentio.* ‖ Adam enim primus ‖ Gen.1. d.27.
14 formatus eſt, deinde Heua: * ‖ Et Adam ‖ Gen.3. b.6.
non eſt ſeductus , mulier autem ſeducta
15 in præuaricatione fuit. * Saluabitur au-
tem per filiorum generationẽ,ſi perman-
ſerit in fide,& dilectione,& ſanctificatio-
ne cum ſobrietate.

CAP. III.

1 FIdelis ſermo : Si quis epiſcopatũ deſi-
2 derat, bonũ opus deſiderat. * ‖ Opor- ‖ Tit.1. b.7.
A tet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſ-
ſe, vnius vxoris virum, ſobrium,pruden-
tem,ornatum, pudicum, hoſpitalem,do-
3 ctorem,* non vinolentum, non percuſſo-
rem,ſed modeſtum ; non litigioſum, non
4 cupidum, ſed * ſuæ domui bene præpoſi-
tum, filios habentem ſubditos cum omni
5 caſtitate. * Si quis autem domui ſuæ præ-
B eſſe neſcit , quomodo Eccleſiæ Dei dili-
6 gentiam habebit ? * Non neophytum : ne
in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat
7 diaboli. * Oportet autẽ illum & teſtimo-
nium habere bonum ab iis qui foris ſunt,
vt non in opprobrium incidat , & in la-
8 queum diaboli. * Diaconos ſimiliter pu-
C dicos,nõ bilingues,non multo vino dedi-
9 tos,non turpe lucrum ſectantes: * haben-
tes myſterium fidei in conſcientia pura.
10 * Et hi autem probentur primùm : & ſic
11 miniſtrent,nullũ crimen habentes. * Mu-
lieres ſimiliter pudicas, non detrahentes,
12 ſobrias,fideles in omnibus. * Diaconi ſint
vnius vxoris viri : qui filiis ſuis bene præ-
13 ſint , & ſuis domibus. * Qui enim bene
miniſtrauerint , gradũ bonum ſibi acqui-
rent,& multam fiduciam in fide , quæ eſt
14 in Chriſto Ieſu. * Hæc tibi ſcribo, ſperans
15 me ad te venire citò. * ſi autẽ tardauero,
D vt ſcias quomodo oporteat te in domo
Dei conuerſari,quæ eſt Eccleſia Dei viui,
16 columna & firmamentum veritatis. * Et
manifeſtè magnũ eſt pietatis ſacramen-
tum,quod manifeſtatum eſt in carne,iu-
ſtificatum eſt in ſpiritu,apparuit angelis,
prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in
mundo,aſſumptum eſt in gloria.

CAP. IIII.

1 SPiritus autẽ manifeſtè dicit , quia ‖ in ‖ 2.Tim. 3.a.1. 2.Pet.3. a.3. Iudæ 1. d.18.
A nouiſſimis temporibus diſcedent qui-
dam à fide,attendentes ſpiritibus erroris,
2 & doctrinis dæmoniorum,* in hypocriſi
loquentium mendacium, & cauteriatam
3 habentium ſuam conſcientiã,* prohiben-
B tium nubere,abſtinere à cibis, quos Deus
creauit

Digitized by Google

creauit ad percipiendum cum gratiarum
actione fidelibus, & iis qui cognouerunt
veritatẽ. * Quia omnis creatura Dei bo- 4
na eſt,& nihil reiiciendũ quod cum gra-
tiarum actione percipitur: * ſanctificatur 5
enim per verbũ Dei,& orationem. * Hæc 6
proponens fratribus, bonus eris miniſter
Chriſti Ieſu,enutritus verbis fidei, & bo-
næ doctrinæ, quam aſſecutus es. * ‖ Ine- 7
ptas autem & aniles fabulas deuita:exer-
ce autẽ teipſum ad pietatem.* Nam cor- 8
poralis exercitatio, ad modicũ vtilis eſt: C
pietas autem ad omnia vtilis eſt, promiſ-
ſionem habens vitæ, quæ nunc eſt,& fu-
turæ.* Fidelis ſermo,& omni acceptione 9
dignus. * In hoc enim laboramus,& ma- 10
ledicimur, quia ſperamus in Deum viuũ,
qui eſt Saluator omnium hominum,ma-
ximè fidelium: * Præcipe hæc, & doce. 11
* Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: 12
ſed exemplum eſto fidelium,in verbo, in
conuerſatione,in charitate,in fide, in ca-
ſtitate. * Dum venio,attende lectioni,ex- 13
hortationi, & doctrinæ. * Noli negligere 14
gratiã,quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per D
prophetiam, cum impoſitione manuum
presbyterij.* Hæc meditare,in his eſto,vt 15
profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.
* Attende tibi, & doctrinæ:inſta in illis. 16
Hoc enim faciens, & teipſum ſaluum fa-
cies,& eos qui te audiunt.

‖ 2.Tim. 2.d.23. Tim. 3. c.9.

CAP. V.

SEniorem ne increpaueris, ſed obſecra 1
vt patrem; iuuenes,vt fratres; * anus, 2
vt matres; iuuenculas,vt ſorores,in om- A
ni caſtitate: * Viduas honora, quæ verè 3
viduæ ſunt. * Si qua autem vidua filios, 4
aut nepotes habet: diſcat primùm domũ
ſuam regere, & mutuam vicem reddere
parẽtibus: hoc enim acceptum eſt coram
Deo. * Quæ autem verè vidua eſt, & de- 5
ſolata,ſperet in Deum, & inſtet obſecra-
tionibus & orationibus nocte ac die.*Nã 6
quæ in deliciis eſt,viuens mortua eſt.* Et 7
hoc præcipe,vt irreprehenſibiles ſint. * Si 8
quis autem ſuorum,& maximè domeſti-
corum curam nõ habet,fidem negauit,&
eſt infideli deterior. * Vidua eligatur non 9
minùs ſexaginta annorũ,quæ fuerit vnius B
viri vxor, * in operibus bonis teſtimoniũ 10
habens, ſi filios educauit, ſi hoſpitio re-
cepit,ſi ſanctorum pedes lauit,ſi tribula-
tionẽ patientibus ſubminiſtrauit,ſi omne
opus bonum ſubſecuta eſt. * Adoleſcen- 11
tiores autem viduas deuita. Cùm enim
luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere vo-
lunt:* habentes damnationem, quia pri- 12
mam fidem irritam fecerunt. * ſimul au- 13
tem & otioſæ diſcũt circuire domos:non
ſolùm otioſæ,ſed & verboſæ, & curioſæ,
loquentes quæ non oportet. * Volo ergo 14
iuniores nubere, filios procreare, matres C
familias eſſe, nullam occaſionẽ dare ad-
uerſario maledicti gratia. * Iã enim quæ- 15
dam conuerſæ ſunt retro ſatanam. * Si 16
quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret il-
lis,& non grauetur Eccleſia: vt iis, quæ
17 verè viduæ ſunt, ſufficiat. * Qui bene
præſunt presbyteri, duplici honore digni
habeantur:maximè qui laborant in verbo
18 & doctrina.* Dicit enim Scriptura:‖ Non
alligabis os boui trituranti.Et: ‖ Dignus
19 eſt operarius mercede ſua. * Aduerſus
D presbyterum accuſationem noli recipere,
20 niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Pec-
cantes coram omnibus argue:vt & ceteri
21 timorem habeant.* Teſtor coram Deo &
Chriſto Ieſu,& electis angelis,vt hæc cu-
ſtodias ſine præiudicio,nihil faciẽs in al-
22 teram partem declinando. * Manus citò
nemini impoſueris,neque communicaue-
ris peccatis alienis. Teipſum caſtũ cuſto-
23 di. * Noli adhuc aquam bibere,ſed modi-
co vino vtere, propter ſtomachum tuum,
24 & frequentes tuas infirmitates. * Quo-
rundam hominũ peccata manifeſta ſunt,
præcedentia ad iudicium: quoſdam au-
25 tem & ſubſequuntur. * Similiter & facta
bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe ha-
bent,abſcondi non poſſunt.

‖ Deut. 25.a.4. 1.Cor.9. a.9. ‖ Matth. 10.b.10. Luc. 10. a.7.

CAP. VI.

1 QVicumque ſunt ſub iugo ſerui, do-
A minos ſuos omni honore dignos ar-
bitrentur, ne nomen Domini & doctrina
2 blaſphemetur. * Qui autem fideles ha-
bent dominos, non contemnant, quia
fratres ſunt:ſed magis ſeruiant quia fide-
les ſunt & dilecti,qui beneficij participes
3 ſunt. Hæc doce, & exhortare. * Si quis
aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſer-
monibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, &
ei,quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ:
4 * ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed languens
circa quæſtiones, & pugnas verborum:ex
quibus oriuntur inuidiæ, contentiones,
5 blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, * confli-
B ctationes hominum mente corruptorum,
& qui veritate priuati ſunt, exiſtiman-
6 tium quæſtũ eſſe pietatem. * Eſt autem
quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia.
7 * ‖ Nihil enim intulimus in hunc mun-
dum: haud dubiũ quòd nec auferre quid
8 poſſumus. * ‖ Habentes autem alimenta,
& quibus tegamur, his contenti ſimus.
9 * Nam qui volunt diuites fieri, incidunt
in tentationem,& in laqueum diaboli,&
deſideria multa inutilia, & nociua, quæ
mergunt homines in interitum & perdi-
10 tionem. * Radix enim omnium malorum
C eſt cupiditas: quam quidam appetentes,
errauerunt à fide,& inſeruerunt ſe dolo-
11 ribus multis. * Tu autem ò homo Dei
hæc fuge: ſectare verò iuſtitiam, pieta-
tem,fidem,charitatem,patientiam, man-
12 ſuetudinem. * Certa bonum certamen fi-
dei, apprehende vitam æternam, in qua
vocatus es,& confeſſus bonam confeſſio-
13 nem corã multis teſtibus. * Præcipio tibi
coram Deo,qui viuificat omnia,& Chri-
ſto Ieſu, qui teſtimonium reddidit ‖ ſub
14 Pontio Pilato,bonam confeſſionem: * vt
ſerues mandatum ſine macula, irrepre-
henſibi

‖ Iob. 1. d.21. Eccli. 5. c.14. ‖ Prou. 27.d.26

‖ Matth. 27.b.10 Ioã. 18. f.37.

Digitized by Google

henſibile, vſque in aduentũ Domini noſtri
Ieſu Chriſti: * quem ſuis tẽporibus oſten- 15
‖ Apoc. 17. d. 14. & 19. c. 16 det ‖ beatus & ſolus potens, Rex regum, &
Dominus dominantium: * qui ſolus habet 16
immortalitatem, & lucem inhabitat in- D
acceſsibilem: ‖ quem nullus hominum vi-
‖ Ioan. 1. c. 18. 1. Ioan. 4. c. 12. dit, ſed nec videre poteſt: cui honor, & im-
perium ſempiternum. Amen. * Diuitibus 17
huius ſæculi præcipe non ſublime ſapere,
‖ neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed
‖ Luc. 12. b. 15. in Deo viuo (qui præſtat nobis omnia ab-
unde ad fruendum) * bene agere, diuites 18
fieri in bonis operibus, facile tribuere, cõ-
municare, * theſaurizare ſibi fundamentũ 19
bonum in futurũ, vt apprehendant veram
vitam. * O Timothee, depoſitum cuſtodi, 20
deuitans profanas vocum nouitates, &
oppoſitiones falſi nominis ſciẽtiæ, * quam 21
quidam promittentes, circa fidem excide-
runt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT I.

PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per vo- 1
luntatem Dei, ſecundùm promiſſio- A
nem vitæ, quæ eſt in Chriſto Ieſu: * Ti-
motheo chariſsimo filio, gratia, miſeri- 2
cordia, pax à Deo Patre, & Chriſto Ie-
ſu Domino noſtro. * Gratias ago Deo, 3
cui ſeruio à progenitoribus in conſcien-
tia pura, quòd ſine intermiſsione habeam
tui memoriam in orationibus meis, no-
cte ac die * deſiderans te videre, memor 4
lacrymarum tuarum, vt gaudio implear,
* recordationem accipiens eius fidei, quæ 5
eſt in te non ficta, quæ & habitauit pri- B
mùm in auia tua Loide, & matre tua
Eunice, certus ſum autem quòd & in te.
* Propter quam cauſam admoneo te, vt 6
reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per
‖ Rom. 8. c. 15. impoſitionem manuum mearum. * ‖ Non 7
enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris;
ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis:
* Noli itaque erubeſcere teſtimoniũ Do- 8
mini noſtri, neque me vinctum eius: ſed
collabora Euangelio ſecundùm virtutem
Dei: * qui nos liberauit, & vocauit vo- 9
‖ Tit. 3. b. 5. catione ſua ſancta, ‖ non ſecundùm opera C
noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, &
gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto
Ieſu ante tempora ſecularia. * Manife- 10
ſtata eſt autem nunc per illuminationem
Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui deſtru-
xit quidem mortem, illuminauit autem
vitam & incorruptionem per Euange-
‖ 1. Tim. 2. a. 7. lium: * in quo ‖ poſitus ſum ego prædica- 11
tor, & Apoſtolus, & magiſter Gentium.
12 * Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed
non confundor. Scio enim cui credidi, &
D certus ſum quia potens eſt depoſitum
13 meum ſeruare in illum diem. * Formam
habe ſanorum verborum, quæ à me au-
diſti in fide & in dilectione in Chriſto
14 Ieſu. * Bonum depoſitum cuſtodi per
Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis.
15 * Scis hoc, quòd auerſi ſunt à me omnes,
qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus,
16 & Hermogenes. * Det miſericordiam Do-
minus ‖ Oneſiphori domui: quia ſæpe me ‖ Infr. 4. d. 19.
refrigerauit, & catenam meam non eru-
17 buit: * ſed cùm Romam veniſſet, ſolicitè
18 me quæſiuit, & inuenit. * Det illi Domi-
nus inuenire miſericordiam à Domino in
illa die. Et quanta Epheſi miniſtrauit mi-
hi, tu melius noſti.

CAP. II.

1 TV ergo fili mi confortare in gratia,
A quæ eſt in Chriſto Ieſu: * & quæ au-
2 diſti à me per multos teſtes, hæc com-
menda fidelibus hominibus, qui ido-
3 nei erunt & alios docere. * Labora ſicut
4 bonus miles Chriſti Ieſu. * Nemo militãs
Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus: vt
5 ei placeat, cui ſe probauit. * Nam & qui
certat in agone, nõ coronatur niſi legiti-
6 mè certauerit. * Laborantem agricolam
oportet primùm de fructibus percipere.
7 * Intellige quæ dico: dabit enim tibi Do-
8 minus in omnibus intellectum. * Memor
eſto Dominũ IESVM CHRISTVM
reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid
9 ſecundùm Euangelium meum, * In quo
B laboro vſque ad vincula, quaſi male ope-
rans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.
10 * Ideo omnia ſuſtineo propter electos, vt
& ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in
11 Chriſto Ieſu, cum gloria cæleſti. * Fide-
lis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, &
12 conuiuemus: * ſi ſuſtinebimus, & con-
regnabimus: ‖ ſi negauerimus, & ille ne- ‖ Matth. 10. d. 33. Marc. 8. d. 38.
13 gabit nos: * ſi non credimus, ille fidelis
permanet, negare ſeipſum non poteſt.
14 * Hæc commone, teſtificans coram Do-
mino. Noli contendere verbis: ad nihil ‖ Rom. 8. a. 3.
enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionem au-
15 dientium. * Solicitè cura teipſum proba-
bilem exhibere Deo, operarium incon-
fuſibilem, rectè tractantem verbum veri-
16 tatis. * Profana autem, & vaniloquia de-
C uita: multum enim proficiunt ad impie-
17 tatem: * & ſermo eorum vt cancer ſer-
pit: ex quibus eſt Hymenæus, & Phile-
18 tus, * qui à veritate exciderunt, dicentes
reſurrectionem eſſe iam factam, & ſub-
19 uerterunt quorundam fidem. * Sed fir-
mum fundamentum Dei ſtat, habens ſi-
gnaculum hoc: cognouit Dominus qui
ſunt eius; & diſcedat ab iniquitate, om-
20 nis qui nominat nomen Domini. * In
magna autem domo non ſolum ſunt vaſa
aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictí-
lia: & quædam quidem in honorem, quæ-
21 dam autem in contumeliam. * Si quis er-

Digitized by Google

go emundauerit ſe ab iſtis, erit vas in ho- D
norem ſanctificatum, & vtile Domino, ad
omne opus bonum paratum. * Iuuenilia 22
autem deſideria fuge, ſectare verò iuſti-
tiam, fidem, ſpem, charitatẽ, & pacem cum
iis qui inuocant Dominum de corde puro.
‖ 1. Tim. 1. b. 7. Tit. 3. c. 9. * ‖ Stultas autem, & ſine diſciplina quæ- 23
ſtiones deuita: ſciens quia generant lites.
* Seruum autem Domini non oportet li- 24
tigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, do-
cibilem, patientem, * cum modeſtia corri- 25
pientem eos, qui reſiſtunt veritati: ne-
quando Deus det illis pœnitentiam ad
cognoſcẽdam veritatem, * & reſipiſcant à 26
diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad
ipſius voluntatem.

CAP. III.

1. Tim. 4. a. 1. HOc autem ſcito, quòd in nouiſſimis 1
diebus inſtabunt tempora pericu- A
loſa: * erunt homines ſeipſos aman- 2
tes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, pa-
rentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti,
* ſine affectione, ſine pace, criminatores, 3
incontinentes, immites, ſine benignitate,
* proditores, proterui, tumidi, & volu- 4
ptatum amatores magis quàm Dei: * ha- 5
bentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem B
autem eius abnegantes. Et hos deuita:
* ex his enim ſunt, qui penetrant domos, 6
& captiuas ducunt mulierculas oneratas
peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis:
* ſemper diſcentes, & numquã ad ſcien- 7
tiam veritatis peruenientes. * Quemad- 8
‖ Exod. 7. b. 11. modum autem ‖ Iannes, & Mambres re-
ſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veri-
tati, homines corrupti mente, reprobi
circa fidem, * ſed vltra non proficient: in- 9
ſipientia enim eorũ manifeſta erit omni-
bus, ſicut & illorum fuit. * Tu autem 10
aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutio- C
nem, propoſitum, fidem, longanimitatem,
dilectionem, patientiam, * perſecutiones, 11
paſſiones: qualia mihi facta ſunt Antio-
chiæ, Iconij, & Lyſtris: quales perſecutio-
nes ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me
Dominus. * Et omnes, qui piè volunt vi- 12
uere in Chriſto Ieſu, perſecutionem pa-
tientur. * Mali autem homines, & ſedu- 13
ctores, proficient in peius, errantes, & in
errorem mittentes. * Tu verò permane in 14
iis, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciẽs D
à quo didiceris. * & quia ab infantia ſa- 15
cras literas noſti, quæ te poſſunt inſtrue-
re ad ſalutem, per fidem, quæ eſt in Chri-
‖ 2. Pet. 1. d. 20 ſto Ieſu. * ‖ Omnis ſcriptura diuinitus in- 16
ſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad arguẽ-
dum, ad corripiendum, ad erudiendum in
iuſtitia: * vt perfectus ſit homo Dei, ad 17
omne opus bonum inſtructus.

CAP. IIII.

TEſtificor coram Deo, & Ieſu Chri- 1
ſto, qui iudicaturus eſt viuos, & A
mortuos, per aduentum ipſius, & re-
gnum eius: * prædica verbum, inſta oppor- 2
tunè, importunè: argue, obſecra, increpa
in omni patientia, & doctrina. * Erit 3
enim tempus, cùm ſanam doctrinam non
ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacer-
uabunt ſibi magiſtros, prurientes auri-
4 bus: * & à veritate quidem auditum a-
uertent, ad fabulas autem conuertentur.
5 * Tu verò vigila, in omnibus labora, o-
B pus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum
6 imple. Sobrius eſto. * Ego enim iam de-
libor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.
7 * Bonum certamen certaui, curſum con-
8 ſummaui, fidem ſeruaui. * In reliquo re-
poſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam
reddet mihi Dominus in illa die iuſtus
iudex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis
qui diligũt aduentum eius. Feſtina ad me
9 venire citò. * Demas enim me reliquit,
diligens hoc ſæculũ, & abiit Theſſaloni-
10 cam: * Creſcens in Galatiam, Titus in
11 Dalmatiam. * ‖ Lucas eſt mecum ſolus. ‖ Col. 4. d. 14.
C Marcum aſſume, & adduc tecum; eſt
12 enim mihi vtilis in miniſterium. * Ty-
13 chicum autem miſi Epheſum. * Penu-
lam, quam reliqui Troade apud Car-
pum, veniens affer tecum, & libros, ma-
14 ximè autem membranas. * Alexander æ-
rarius multa mala mihi oſtendit: reddet
illi Dominus ſecundùm opera eius:
15 * quem & tu deuita: valde enim reſtitit
16 verbis noſtris. * In prima mea defenſione
nemo mihi affuit, ſed omnes me dereli-
17 querunt: non illis imputetur. * Dominus
D autem mihi aſtitit, & confortauit me, vt
per me prædicatio impleatur, & audiant
omnes Gentes: & liberatus ſum de ore
18 Leonis. * Liberauit me Dominus ab om-
ni opere malo: & ſaluum faciet in regnũ
ſuum cæleſte, cui gloria in ſæcula ſæcu-
19 lorũ. Amen. * Saluta Priſcam, & Aquilam,
20 & ‖ Oneſiphori domum. * Eraſtus reman- ‖ Sup. 1. d. 16.
ſit Corinthi. Trophimum autem reliqui
21 infirmum Mileti. * Feſtina ante hiemem
venire. Salutant te Eubulus, & Pudens,
& Linus, & Claudia, & fratres omnes.
22 * Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu
tuo. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TITVM.

CAP. I.

1 PAulus ſeruus Dei, Apoſtolus autem
A Ieſu Chriſti ſecundùm fidem ele-
ctorum Dei, & agnitionem veritatis,
2 quæ ſecundùm pietatem eſt, * in ſpem
vitæ æternæ, quam promiſit qui non
mentitur, Deus, ante tempora ſæcularia:
3 * manifeſtauit autẽ tẽporibus ſuis verbũ
ſuum in prædicatione, quæ credita eſt
mihi ſecundùm præceptum Saluatoris
4 noſtri Dei: * Tito dilecto filio ſecundùm
B communem fidem, gratia, & pax à Deo
Patre,

Digitized by Google

Patre, & Chriſto Ieſu Saluatore noſtro.
* Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea 5
quæ deſunt corrigas,& conſtituas per ci-
uitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui
‖ 1.Tim. 3.c.2. tibi.* ‖ Si quis ſine crimine eſt,vnius vxo- 6
ris vir,filios habens fideles, non in accu-
ſatione luxuriæ, aut non ſubditos.* O- 7
portet enim epiſcopum ſine crimine eſ-
ſe, ſicut Dei diſpenſatorem; non ſuper-
bum, non iracundum, non vinolentum, C
non percuſſorem, non turpis lucri cupi-
dum: * ſed hoſpitalem, benignum, ſo- 8
brium, iuſtum, ſanctum, continentem,
* amplectentem eum, qui ſecundùm do- 9
ctrinam eſt, fidelem ſermonem:vt potens
ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui
contradicunt, arguere.* Sunt enim multi 10
etiam inobedientes, vaniloqui, & ſedu-
ctores: maximè qui de circumciſione
ſunt: * quos oportet redargui: qui vni- 11
uerſas domos ſubuertunt, docentes quæ
non oportet, turpis lucri gratia. * Dixit 12
quidam ex illis, proprius ipſorum pro-
pheta: Cretenſes ſemper mendaces, ma- D
læ beſtiæ, ventres pigri. * Teſtimonium 13
hoc verum eſt. Quam ob cauſam incre-
pa illos durè, vt ſani ſint in fide, * non 14
intendentes Iudaicis fabulis, & manda-
tis hominum, auerſantium ſe à veritate.
‖ Rom. 14.d.20. * ‖ Omnia munda mundis: coinquinatis 15
autem, & infidelibus nihil eſt mundum,
ſed inquinatæ ſunt eorum & mens &
conſcientia.* Confitentur ſe noſſe Deum, 16
factis autem negant: cùm ſint abomina-
ti,& incredibiles, & ad omne opus bo-
num reprobi.

CAP. II.

TV autem loquere quæ decent ſanam 1
doctrinam:* Senes vt ſobrij ſint, pu- 2
dici, prudentes, ſani in fide, in dilectio- A
ne, in patientia: * Anus ſimiliter in ha- 3
bitu ſancto, non criminatrices, non mul-
to vino ſeruientes, bene docentes: * vt 4
prudentiam doceant adoleſcentulas, vt
viros ſuos ament,filios ſuos diligãt,* pru- 5
dentes, caſtas, ſobrias, domus curam ha-
bentes, benignas, ſubditas viris ſuis, vt B
non blaſphemetur verbum Dei.* Iuuenes 6
ſimiliter hortare vt ſobrij ſint.* In omni- 7
bus teipſum præbe exemplum bonorum
operum,in doctrina,in integritate,in gra-
uitate,* verbum ſanum, irreprehenſibile: 8
vt is, qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil
‖ Epheſ. 6.b.5. habens malum dicere de nobis. * Seruos 9
Coloſ. 3.d.22. dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus C
1.Pet.2.c.18. placentes, non contradicentes,*non frau- 10
dantes, ſed in omnibus fidem bonam o-
ſtendentes: vt doctrinam Saluatoris no-
ſtri Dei ornent in omnibus.* Apparuit 11
enim gratia Dei Saluatoris noſtri omni-
bus hominibus, * erudiens nos, vt abne- 12
gantes impietatem, & ſæcularia deſide- D
ria,ſobriè,& iuſtè, & piè viuamus in hoc
ſæculo, * expectantes beatam ſpem, & 13
aduentum gloriæ magni Dei, & Salua-
14 toris noſtri Ieſu Chriſti: * qui dedit ſe-
metipſum pro nobis, vt nos redimeret
ab omni iniquitate,& mundaret ſibi po-
pulum acceptabilem, ſectatorem bono-
15 rum operum. * Hæc loquere,& exhorta-
re, & argue cum omni imperio. Nemo
te contemnat.

CAP. III.

1 ADmone illos principibus & pote-
A ſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire,
2 ad omne opus bonum paratos eſſe: * ne-
minem blaſphemare, non litigioſos eſſe,
ſed modeſtos, omnem oſtendentes man-
3 ſuetudinem ad omnes homines. * Era-
mus enim aliquando & nos inſipientes,
increduli, errantes, ſeruientes deſideriis
& voluptatibus variis,in malitia & inui-
dia agentes, odibiles, odientes inuicem.
4 * Cùm autem benignitas, & humani-
5 tas apparuit Saluatoris noſtri Dei;* ‖ non ‖ 1.Tim.
B ex operibus iuſtitiæ,quæ fecimus nos,ſed 1.b.7.
ſecundùm ſuam miſericordiam ſaluos 2.Ti.1.
nos fecit, per lauacrum regenerationis c.23.
6 & renouationis Spiritus ſancti, * quem
effudit in nos abundè per Ieſum Chri-
7 ſtum Saluatorem noſtrum: * vt iuſtifica-
ti gratia ipſius, heredes ſimus ſecundùm
8 ſpem vitæ æternæ. * Fidelis ſermo eſt: &
C de his volo te confirmare: vt curent bo-
nis operibus præeſſe qui credunt Deo.
Hæc ſunt bona & vtilia hominibus.
9 * ‖ Stultas autem quæſtiones,& genealo- ‖ 2.Tim.
gias,& contentiones, & pugnas legis de- 12.d.23.
10 uita. ſunt enim inutiles, & vanæ. * Hæ-
reticum hominem, poſt vnam & ſecun-
11 dam correptionem deuita: * ſciens quia
ſubuerſus eſt,qui eiuſmodi eſt, & delin-
quit, cùm ſit proprio iudicio condemna-
12 tus. * Cùm miſero ad te Artemam, aut
D Tychicum, feſtina ad me venire Nicopo-
13 lim:ibi enim ſtatui hiemare.* Zenam le-
giſperitum, & Apollo ſolicitè præmitte,
14 vt nihil illis deſit. * Diſcant autem &
noſtri bonis operibus præeſſe ad vſus ne-
15 ceſſarios,vt non ſint infructuoſi.* Salutãt
te qui mecum ſunt omnes:ſaluta eos, qui
nos amant in fide.Gratia Dei cum omni-
bus vobis.Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

1 PAulus vinctus Chriſti Ieſu, & Timo-
A theus frater; Philemoni dilecto, &
2 adiutori noſtro, * & Appiæ ſorori cha-
riſsimæ,& Archippo commilitoni noſtro,
3 & Eccleſiæ, quæ in domo tua eſt. * Gra-
tia vobis & pax à Deo Patre noſtro,
4 & Domino Ieſu Chriſto, * Gratias

Digitized by Google

ago Deo meo, ſemper memoriam tui
faciens in orationibus meis, * audiens 5
charitatem tuam, & fidem, quam habes
in Domino Ieſu, & in omnes ſanctos:
* vt communicatio fidei tuæ euidens fiat 6
in agnitione omnis operis boni, quod B
eſt in vobis in Chriſto Ieſu. * Gaudium 7
enim magnum habui, & conſolationem
in charitate tua: quia viſcera ſanctorum
requieuerunt per te, frater. * Propter 8
quod multam fiduciam habens in Chri-
ſto Ieſu imperandi tibi quod ad rem per-
tinet: * propter charitatem magis obſe- 9
cro, cùm ſis talis, vt Paulus ſenex, nunc
autem & vinctus Ieſu Chriſti: * Obſecro 10
te pro meo filio, quem genui in vinculis,
Oneſimo, * qui tibi aliquando inutilis 11
fuit, nunc autem & mihi & tibi vtilis, C
* quem remiſi tibi. Tu autem illum, vt 12
mea viſcera, ſuſcipe: * quem ego volue- 13
ram mecum detinere, vt pro te mihi
miniſtraret in vinculis Euangelij: * ſine 14
conſilio autem tuo nihil volui facere, vti
ne velut ex neceſsitate bonum tuum eſ-
ſet, ſed voluntarium. * Forſitan enim 15
ideo diſceſsit ad horam à te vt æternum
illum reciperes: * iam non vt ſeruum, ſed 16
pro ſeruo chariſsimum fratrem, maximè D
mihi; quanto autem magis tibi, & in
carne, & in Domino? Si ergo habes 17
me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me: * Si 18
autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc
mihi imputa. * Ego Paulus ſcripſi mea 19
manu: ego reddam, vt non dicam tibi,
quod & teipſum mihi debes: * ita fra- 20
ter. Ego te fruar in Domino: Refice
viſcera mea in Domino. * Confidens in 21
obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quo-
niam & ſuper id, quod dico, facies. * Si- 22
mul autem & para mihi hoſpitium: nam
ſpero per orationes veſtras donari me vo-
bis. * Salutat te Epaphras concaptiuus 23
meus in Chriſto Ieſu, * Marcus, Ariſtar- 24
chus, Demas, & Lucas, adiutores mei.
* Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum 25
ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPVT I.

MVltifariam, multiſque modis olim 1
Deus loquens patribus in Prophe- A
tis: nouiſsimè, * diebus iſtis locutus eſt 2
nobis in filio, quem conſtituit heredem
vniuerſorum, per quem fecit & ſæcula.
‖ Sap. 7. d. 26. * ‖ qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura 3
ſubſtantiæ eius, portánſque omnia verbo
virtutis ſuæ, purgationem peccatorum
faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in
4 excelſis: * tanto melior Angelis effectus,
B quanto differentius præ illis nomen here-
5 ditauit. * Cui enim dixit aliquando An-
gelorum: Filius meus es tu, ego hodie ‖ Pſal. 2. b. 7.
genui te? Et rurſum: ‖ Ego ero illi in pa-
6 trem, & ipſe erit mihi in filium? * Et cùm ‖ 2. Reg. 7. b. 14.
iterum introducit primogenitum in or-
bem terræ, dicit: ‖ Et adorent eum omnes ‖ Pſalm. 96. b. 7.
7 Angeli Dei. * Et ad Angelos quidem dicit:
C ‖ Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & mi- ‖ Pſalm. 103. a. 4.
8 niſtros ſuos flãmam ignis. * Ad filiũ autẽ:
‖ Thronus tuus Deus, in ſæculum ſæculi: ‖ Pſalm. 44. b. 7.
9 virga æquitatis, virga regni tui. * Dilexiſti
iuſtitiam, & odiſti iniquitatem: propter-
ea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo exul-
10 tationis præ participibus tuis. * Et: ‖ Tu in ‖ Pſalm. 101. d. 26.
principio Domine terrã fundaſti: & opera
11 manuũ tuarũ ſunt cæli. * Ipſi peribunt, tu
D autẽ permanebis, & omnes vt veſtimentũ
12 veteraſcẽt: * & velut amictũ mutabis eos,
& mutabuntur: tu autem idem ipſe es,
13 & anni tui non deficient. * Ad quem au-
tem Angelorum dixit aliquando: ‖ Sede ‖ Pſalm. 109. a. 1.
à dextris meis, quoadusque ponam ini-
micos tuos ſcabellum pedum tuorum? 1. Cor. 15 d. 25.
14 * Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpi-
ritus, in miniſterium miſsi propter eos
qui hereditatem capient ſalutis?

CAP. II.

1 PRopterea abundantiùs oportet ob-
A ſeruare nos ea quæ audiuimus, ne
2 forte pereffluamus. * Si enim qui per An-
gelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus,
& omnis præuaricatio & inobedientia
accepit iuſtam mercedis retributionem:
3 * quomodo nos effugiemus, ſi tantam ne-
glexerimus ſalutem? quæ cùm initiũ ac-
cepiſſet enarrari per Dominũ, ab eis, qui
4 audierunt, in nos confirmata eſt, * ‖ con- ‖ Marc. 16. d. 20.
teſtante Deo ſignis & portentis & variis
virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributio-
5 nibus ſecundùm ſuam voluntatem. * Non
enim Angelis ſubiecit Deus orbem terræ
6 futurum, de quo loquimur. * Teſtatus eſt
B autem in quodã loco quis, dicens: ‖ Quid ‖ Pſalm. 8. b. 5.
eſt homo quòd memor es eius, aut filius
7 hominis quoniam viſitas eum? * Minuiſti
eum paulominus ab Angelis: gloria &
honore coronaſti eum; & conſtituiſti
8 eum ſuper opera manuum tuarũ. * ‖ Om- ‖ Matth. 28. d. 18.
nia ſubieciſti ſub pedibus eius. In eo enim
quòd omnia ei ſubiecit, nihil dimiſit 1. Cor. 15 d. 26.
non ſubiectum ei. Nunc autem necdum
9 videmus omnia ſubiecta ei. * ‖ Eum au- ‖ Phil. 2. b. 8.
C tem, qui modico quàm Angeli minora-
tus eſt, videmus Ieſum, propter paſsio-
nem mortis, gloria & honore corona-
tum: vt gratia Dei, pro omnibus guſta-
10 ret mortem. * Decebat enim eum, pro-
pter quem omnia, & per quẽ omnia, qui
multos filios in gloriã adduxerat, aucto-
rem ſalutis eorum per paſsionem con-
11 ſummare. * Qui enim ſanctificat, & qui
ſanctificantur, ex vno omnes. Propter
quam cauſam non confunditur fratres
eos

by Go

‖ Pſ.21. eos vocare, dicens: * ‖ Nunciabo nomen 12
c.23. tuum fratribus meis: in medio Eccleſiæ
‖ Pſ.17. laudabo te.* Et iterum: ‖ Ego ero fidens D
a.3. in eum.* Et iterum: ‖ Ecce ego, & pueri 13
‖ Iſa. 8. mei, quos dedit mihi Deus. * Quia ergo 14
d.18. pueri communicauerũt carni & ſangui-
‖ Oſee.13 ni, & ipſe ſimiliter participauit eiſdẽ: ‖ vt
d.14. per mortem deſtrueret eum, qui habebat
1.Cor.15 mortis imperium, id eſt, diabolum: *& li- 15
g.54. beraret eos, qui timore mortis per totam
vitam obnoxij erãt ſeruituti.* Nuſquam 16
enim Angelos apprehendit, ſed ſemen
Abrahæ apprehendit. * Vnde debuit per 17
omnia fratribus ſimilari, vt miſericors
fieret, & fidelis pontifex ad Deum, vt re-
propitiaret delicta populi.*In eo enim in 18
quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt
& eis qui tentantur, auxiliari.

CAP. III.

Vnde fratres ſancti, vocationis cæle- 1
ſtis participes, conſiderate Apoſto- A
lum & pontificem cõfeſſionis noſtræ Ie-
ſum: *qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſi- 2
‖ Num. cut & ‖ Moyſes in omni domo eius.*Am- 3
12.b.7. plioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus
eſt habitus, quanto ampliorem honorem
habet domus, qui fabricauit illã.* Omnis 4
namque domus fabricatur ab aliquo: qui
autem omnia creauit, Deus eſt.*Et Moy- 5
ſes quidem fidelis erat in tota domo eius B
tamquam famulus, in teſtimonium eo-
rum quæ dicenda erant: * Chriſtus verò 6
tamquam filius in domo ſua: quæ domus
ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei vſ-
que ad finem, firmam retineamus.* Qua- 7
‖ Pſ.94. propter ſicut dicit Spiritus ſanctus: ‖ Ho-
b.8. die ſi vocem eius audieritis, * nolite ob- 8
durare corda veſtra, ſicut in exacerbatio-
nẽ ſecundùm diem tentationis in deſerto,
*vbi tentauerunt me patres veſtri: proba- 9
uerunt, & viderunt opera mea * quadra- 10
ginta annis: Propter quod infenſus fui ge- C
nerationi huic, & dixi: Semper errãt cor-
de. Ipſi autem nõ cognouerunt vias meas.
* ſicut iuraui in ira mea: Si introibunt in 11
requiem meam. * Videte fratres, ne fortè 12
ſit in aliquo veſtrum cor malũ increduli-
tatis, diſcedendi à Deo viuo: * ſed adhor- 13
tamini voſmetipſos per ſingulos dies, do-
nec Hodie cognominatur, vt non obdu-
retur quis ex vobis fallacia peccati.*Par- 14
ticipes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamẽ D
initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem
firmum retineamus.*Dum dicitur: Hodie 15
ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare
corda veſtra, quemadmodum in illa exa-
cerbatione. * Quidam enim audientes 16
exacerbauerunt, ſed nõ vniuerſi qui pro-
fecti ſunt ex Aegypto per Moyſen.* Qui- 17
bus autem infenſus eſt quadraginta an-
‖ Num. nis? Nonne illis, qui peccauerunt, ‖ quo-
14.f.37. rum cadauera proſtrata ſunt in deſerto?
* Quibus autem iurauit non introire in 18
requiẽ ipſius, niſi illis, qui increduli fue-
runt? * Et videmus, quia non potuerunt 19
introire propter incredulitatem.

CAP. IV.

1 Timeamus ergo ne fortè relicta pol-
A licitatione introeundi in requiem
eius, exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe.
2 *Etenim & nobis nunciatum eſt, quemad-
modum & illis: ſed non profuit illis ſer-
mo auditus, non admiſtus fidei ex iis quæ
3 audierũt. * Ingredimur enim in requiẽ,
qui credidimus: quemadmodũ dixit: ‖ Si- ‖ Pſ.94.
cut iuraui in ira mea: Si introibunt in re- b.11.
quiem meam: & quidem operibus ab in-
4 ſtitutione mundi perfectis. * Dixit enim
B in quodam loco de die ſeptima ſic: ‖ Et ‖ Gen.2.
requieuit Deus die ſeptima ab omnibus a.2.
5 operibus ſuis. * Et in iſto rurſum: Si in-
6 troibunt in requiem meam. * Quoniam
ergo ſupereſt introire quoſdam in illam,
& ij, quibus prioribus annunciatum eſt,
non introierunt propter incredulitatem:
7 *iterum terminat diem quendam, Hodie,
in Dauid dicendo, poſt tantum temporis,
ſicut ſuprà dictum eſt: ‖ Hodie ſi vocem ‖ Sup.3.
eius audieritis, nolite obdurare corda ve- b.7.
8 ſtra. * Nam ſi eis Ieſus requiem præſtitiſ-
ſet, nunquã de alia loqueretur, poſthac
9 die. *Itaque relinquitur ſabbatiſmus po-
10 pulo Dei. * Qui enim ingreſſus eſt in re-
C quiem eius, etiam ipſe requieuit ab ope-
11 ribus ſuis, ſicut à ſuis Deus. * Feſtinemus
ergo ingredi in illam requiem: vt ne in
idipſum quis incidat incredulitatis exem-
12 plum.* Viuus eſt enim ſermo Dei, & ef-
ficax, & penetrabilior omni gladio anci-
piti: & pertingens vſque ad diuiſionem
animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac
medullarum, & diſcretor cogitationum
13 & intentionum cordis.* ‖ Et non eſt vlla ‖ Pſ.33.
D creatura inuiſibilis in conſpectu eius: o- c.16.
mnia autem nuda & aperta ſunt oculis Eccl.15
14 eius, ad quem nobis ſermo. * Habentes d.20.
ergo pontificem magnum, qui penetrauit
cælos, Ieſum filium Dei: teneamus con-
15 feſſionem. * Non enim habemus pontifi-
cem, qui non poſſit compati infirmi-
tatibus noſtris? tentatum autem per o-
mnia pro ſimilitudine abſque peccato.
16 *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
gratiæ: vt miſericordiam conſequamur, &
gratiam inueniamus in auxilio oppor-
tuno.

CAP. V.

1 Omnis namque Pontifex ex homi-
A nibus aſſumptus, pro hominibus
conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum,
vt offerat dona, & ſacrificia pro peccatis:
2 * qui condolere poſſit iis, qui ignorant,
& errant: quoniam & ipſe circundatus
3 eſt infirmitate: * & propterea debet,
quemadmodum pro populo, ita etiam
& pro ſemetipſo offerre pro peccatis.
4 * ‖ Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ‖ Exo.28
B ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron. a.1.
5 * Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarifi- 2 Par.
cauit vt pontifex fieret: ſed qui locutus 26.c.18.
eſt ad eum: ‖ Filius meus es tu, ego hodie ‖ Pſal.2.
6 genui te.* Quemadmodum & in alio lo- b.7.

Digitized by Google

‖Pſ.109 co dicit: ‖ Tu es ſacerdos in æternum, ſe-
b.4. cundùm ordinem Melchiſedech. * Qui in 7
diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationéſ-
que ad eum, qui poſsit illum ſaluũ facere
à morte, cum clamore valido & lacrymis C
offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia.
* Et quidem cùm eſſet Filius Dei, di- 8
dicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam:
*& conſummatus, factus eſt omnibus ob- 9
temperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,
*appellatus à Deo põtifex iuxta ordinem 10
Melchiſedech. * De quo nobis grandis 11
ſermo, & interpretabilis ad dicendum:
quoniam imbecilles facti eſtis ad audien-
dum.*Etenim cùm deberetis magiſtri eſ- 12
ſe propter tempus: rurſum indigetis vt vos D
doceamini quæ ſint elementa exordij ſer-
monũ Dei: & facti eſtis quibus lacte opus
ſit, non ſolido cibo.*Omnis enim, qui la- 13
ctis eſt particeps, expers eſt ſermonis iu-
ſtitiæ: paruulus enim eſt. * Perfectorum 14
autem eſt ſolidus cibus; eorum qui pro
conſuetudine exercitatos habent ſenſus
ad diſcretionem boni ac mali.

CAP. VI.

QVapropter intermittentes inchoa- 1
tionis Chriſti ſermonem, ad perfe- A
ctiora feramur, non rurſum iacientes fũ-
damentum pœnitentiæ ab operibus mor-
tuis, & fidei ad Deum, *baptiſmatum do- 2
ctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac
reſurrectionis mortuorum, & iudicij æ-
‖Matt. terni.*Et hoc faciemus, ſi quidem permi- 3
12.d.45. ſerit Deus. * ‖ Impoſsibile eſt enim, eos 4
2.Pet.2. qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt
d.20. etiam donum cæleſte, & participes facti
Infr.10. ſunt Spiritus ſancti,* guſtauerunt nihilo- 5
e.26. minus bonum Dei verbum, virtutéſq; ſæ-
culi venturi, * & prolapſi ſunt: rurſus re- 6
nouari ad pœnitentiam, rurſum crucifi- B
gentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui
habentes. * Terra enim ſæpe venientem 7
ſuper ſe bibens imbrem, & generans her-
bam opportunã illis, à quibus colitur; ac-
cipit benedictionem à Deo.* proferẽs au- 8
tem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & ma-
ledicto proxima: cuius conſummatio in
combuſtionem. * Confidimus autem de 9
vobis dilectiſsimi meliora, & viciniora ſa-
luti: tametſi ita loquimur.*Non enim in- 10
iuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri,
& dilectionis quam oſtẽdiſtis in nomine
ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & mini-
ſtratis. * Cupimus autem vnumquemque 11
veſtrûm eandem oſtentare ſolicitudi- C
nem ad expletionem ſpei vſque in finem:
* vt non ſegnes efficiamini, verùm imi- 12
tatores eorum, qui fide & patientia he-
reditabunt promiſsiones: * Abrahæ nam- 13
que promittens Deus, quoniam neminem
habuit, per quem iuraret, maiorem, iura-
‖Gen.22 uit per ſemetipſum,*dicens: ‖ Niſi bene- 14
c.16. dicẽs benedicam te, & multiplicans mul-
tiplicabo te.* Et ſic longanimiter ferens, 15
adeptus eſt repromiſsionem. * Homines 16
enim per maiorem ſuî iurant: & omnis D
controuerſiæ eorum finis, ad confirmatio-
17 nem, eſt iuramentum. * In quo abun-
dantiùs volens Deus oſtendere pollicita-
tionis heredibus immobilitatem conſilij
18 ſui interpoſuit iuſiurandum:* vt per duas
res immobiles, quibus impoſsibile eſt
mentiri Deum, fortiſsimum ſolatium ha-
beamus, qui confugimus ad tenendam
19 propoſitam ſpem:* quam ſicut anchoram
habemus animæ tutam ac firmam, & in-
cedentem vſque ad interiora velaminis:
20 * vbi præcurſor pro nobis introiuit Ie-
ſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech
pontifex factus in æternum.

CAP. VII.

1 HIc enim Melchiſedech, rex Salem, Gen.14.
A ſacerdos Dei ſummi, qui obuiauit d.18.
Abrahæ regreſſo à cæde regum, & be-
2 nedixit ei: * cui & decimas omnium di-
uiſit Abraham: primùm quidem qui in-
terpretatur rex iuſtitiæ: deinde autem &
3 rex Salem, quod eſt, rex pacis,* ſine patre,
ſine matre, ſine genealogia, neque initium
dierum, neq; finem vitæ habens, aſsimila-
tus autem Filio Dei, manet ſacerdos in
4 perpetuum. * Intuemini autem quantus
ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis
5 Abraham patriarcha. * Et quidem de fi-
liis Leui ſacerdotium accipientes,‖ man- ‖Deu.18
datum habent decimas ſumere à populo a.3.
ſecundùm legem, id eſt, à fratribus ſuis: Ioſ.14.
quamquam & ipſi exierint de lumbis A- a.4.
6 brahæ. * Cuius autem generatio non an-
B numeratur in eis, decimas ſumpſit ab A-
braham, & hunc, qui habebat repromiſ-
7 ſiones, benedixit. * Sine vlla autem con-
tradictione, quod minus eſt, à meliore be-
8 nedicitur. * Et hic quidem, decimas mo-
rientes homines accipiunt: ibi autem cõ-
9 teſtatur, quia viuit. * Et (vt ita dictum
ſit) per Abraham, & Leui, qui decimas
10 accepit, decimatus eſt: * adhuc enim in
lumbis patris erat, quando obuiauit ei
11 Melchiſedech. * Si ergo conſummatio per
ſacerdotium Leuiticum erat (populus
enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc
neceſſarium fuit, ſecundùm ordinem Mel-
chiſedech alium ſurgere ſacerdotem, &
12 nõ ſecundùm ordinem Aaron dici?*Trãſ-
lato enim ſacerdotio, neceſſe eſt vt & le-
13 gis trãſlatio fiat. * In quo enim hæc di-
cuntur, de alia tribu eſt, de qua nullus al-
14 tari præſto fuit. * Manifeſtum eſt enim
C quòd ex Iuda ortus ſit Dominus noſter:
in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moy-
15 ſes locutus eſt.* Et ampliùs adhuc mani-
feſtum eſt; ſi ſecundùm ſimilitudinẽ Mel-
16 chiſedech exurgat alius ſacerdos,* qui nõ
ſecundùm legem mandati carnalis factus
eſt, ſed ſecundùm virtutẽ vitæ inſolubilis.
17 * Conteſtatur enim: ‖ Quoniam tu es ſa- ‖Pſ.109
cerdos in æternum, ſecundùm ordinem b.4.
18 Melchiſedech. * Reprobatio quidem fit
præcedentis mandati, propter infirmita-
19 tem eius, & inutilitatem: * nihil enim
ad perfectum adduxit lex: introductio
verò

verò melioris ſpei,per quam proximamus
ad Deum. * Et quantum eſt non ſine iu- 20
reiurando (alij quidem ſine iureiurando
ſacerdotes facti ſunt;*hic autem cum iu- 21
‖Pſ.109 b.4. reiurando , per eum , qui dixit ad illum: D
‖Iurauit Dominus,& nõ pœnitebit eum:
tu es ſacerdos in æternum.) * in tantum 22
melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ie-
ſus. * Et alij quidem plures facti ſunt ſa- 23
cerdotes,idcirco quòd morte prohiberẽ-
tur permanere:* hic autem eo quòd ma- 24
neat in æternum, ſempiternum habet ſa-
cerdotium.*Vnde & ſaluare in perpetuũ 25
poteſt accedẽtes per ſemetipſum ad Deũ:
ſemper viuens ad interpellãdum pro no-
bis. * Talis enim decebat vt nobis eſſet 26
pontifex,ſanctus, innocens , impollutus,
ſegregatus à peccatoribus , & excelſior
cælis factus:*qui non habet neceſsitatem 27
‖Leui. 16. c. 6. quotidie,quemadmodũ ſacerdotes,‖priùs
pro ſuis delictis hoſtias offerre,deinde pro
populi:hoc enim fecit ſemel, ſeipſum of-
ferendo. * Lex enim homines conſtituit 28
ſacerdotes infirmitatem habentes : ſermo
autem iuriſiurandi,qui poſt legem eſt,Fi-
lium in æternum perfectum.

CAP. VIII.

CApitulum autem ſuper ea quæ di- 1
cuntur : Talem habemus Pontifi- A
cem,qui conſedit in dextera ſedis magni-
tudinis in cælis , * ſanctorum miniſter,& 2
tabernaculi veri,quod fixit Dominus , &
non homo.*Omnis enim pontifex ad of- 3
ferendum munera,& hoſtias cõſtituitur:
vnde neceſſe eſt & hunc habere aliquid,
quod offerat. * ſi ergo eſſet ſuper terram, 4
nec eſſet ſacerdos:cùm eſſent qui offerrẽt B
ſecundùm legem munera.*qui exemplari 5
& vmbræ deſeruiunt cæleſtium.Sicut re-
‖Exo.25 d.40. ſponſum eſt Moyſi:cùm conſummaret ta-
Act.7.f. 44. bernaculum: ‖ Vide(inquit)omnia facito
ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum
eſt in monte.* Nũc autem melius ſortitus 6
eſt miniſterium, quãto & melioris teſta- C
menti mediator eſt , quod in melioribus
repromiſsionibus ſãcitum eſt.*Nam ſi il- 7
lud prius culpa vacaſſet:non vtique ſecũ-
‖Iere.31 f.31. di locus inquireretur. * Vituperans enim 8
eos dicit:‖Ecce dies venient, dicit Domi-
nus:& cõſummabo ſuper domum Iſrael,
& ſuper domum Iuda,teſtamẽtum nouũ;
* non ſecundùm teſtamentum quod feci 9
patribus eorum , in die qua apprehendi
manum eorum vt educerem illos de Ter-
ra Aegypti,quoniam ipſi nõ permanſerũt
in teſtamẽto meo, & ego neglexi eos,di-
cit Dominus.* Quia hoc eſt teſtamẽtum, 10
quod diſponam domui Iſrael poſt dies D
illos,dicit Dominus:Dando leges meas in
mentem eorum,& in corde eorum ſuper-
ſcribã eas:& ero eis in Deum,& ipſi erũt
mihi in populum:* & non docebit vnuſ- 11
quiſque proximum ſuum , & vnuſquiſ-
que fratrem ſuum, dicens:Cognoſce Do-
minum;quoniam omnes ſcient me à mi-
nore vſque ad maiorem eorum : * quia 12
propitius ero iniquitatibus eorum , &
peccatorum eorum iamnon memorabor.
13 * Dicendo autem nouum,veterauit prius.
Quod autem antiquatur & ſeneſcit,pro-
pe interitum eſt.

CAP. IX.

1 HAbuit quidem & prius, iuſtificatio-
A nes culturæ , & Sanctum ſæculare.
2 * ‖ Tabernaculum enim factum eſt pri- ‖Exo. 26.a.1.
mum in quo erant candelabra, & menſa, & 36.
& propoſitio panum , quæ dicitur San- a.8.
3 cta.* Poſt velamentum autem ſecundum,
tabernaculum,quod dicitur Sãcta ſancto-
4 rum:* aureum habens ‖ thuribulum , & ‖ Num.
arcam teſtamenti circumtectam ex omni 16.
parte auro,in qua vrna aurea habens mã- Leu.16.
na,& virga Aaron,quæ frondverat , ‖ & ‖3. Reg.
5 tabulæ teſtamenti, * ſuperque eam erant 8.b.9.
Cherubim gloriæ obumbrantia propitia- 2.Par.5
torium : de quibus non eſt modò dicendũ b.10.
6 per ſingula.* His verò ita compoſitis ; in
B priori quidẽ tabernaculo ſemper introi-
bant ſacerdotes,ſacrificiorum officia con-
7 ſummantes : * in ſecundo autem ‖ ſemel ‖Exo.
in anno ſolus pontifex, nõ ſine ſanguine, 30. .10
quem offert pro ſua & populi ignorãtia: Leu.16.
8 * hoc ſignificante Spiritu ſancto , nõdum a.2.
propalatam eſſe ſanctorum viam adhuc
9 priore tabernaculo habente ſtatum.*quæ
C parabola eſt temporis inſtãtis:iuxta quã
munera , & hoſtiæ offeruntur , quæ non
poſſunt iuxta conſcientiam perfectum fa-
cere ſeruiẽtem,ſolummodo in cibis,& in
10 potibus, * & variis baptiſmatibus,& iu-
ſtitiis carnis vſque ad tempus correctio-
11 nis impoſitis. * Chriſtus autem aſsiſtens
pontifex futurorum bonorum , per am-
plius & perfectius tabernaculum nõ ma-
nufactum , id eſt , non huius creationis;
12 * neque per ſanguinem hircorum aut vi-
tulorum , ſed per proprium ſanguinem,
introiuit ſemel in Sancta,æterna redem-
13 ptione inuenta.*‖ Si enim ſanguis hirco- ‖ Leu.16
D rum & taurorum , & cinis vitulæ aſper- c.14.
ſus,inquinatos ſanctificat ad emundatio-
14 nem carnis:*‖ quãto magis ſanguis Chri- ‖ 1.Pet.
ſti,qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum 1. d.19.
obtulit immaculatum Deo , emundabit 1. Ioan.
conſcientiam noſtram ab operibus mor- 1.c.7.
15 tuis , ad ſeruiendum Deo viuenti ? * Et Apoc.1.
ideo noui teſtamenti mediator eſt ; ‖ vt b.5.
morte intercedente , in redemptionem Gal.3.
earum præuaricationum , quæ erant ſub b. 15.
priori teſtamento, repromiſsionem acci-
piant,qui vocati ſunt,æternæ hereditatis.
16 *Vbi enim teſtamentum eſt, mors neceſ-
17 ſe eſt intercedat teſtatoris. * Teſtamen-
E tum enim in mortuis confirmatum eſt:
alioquin nondum valet, dum viuit qui
18 teſtatus eſt. * Vnde nec primum quidem
19 ſine ſanguine dedicatum eſt.*Lecto enim
omni mandato legis à Moyſe vniuerſo
populo , accipiens ſanguinem vitulorum
& hircorum,cum aqua,& lana coccinea,
& hyſſopo ; ipſum quoque librum , & ‖Exo.
20 omnem populum aſperſit,*dicens : Hic 24. .8.

Digitized by Google

ſanguinis teſtamenti, quod mādauit ad vos
Deus. * Etiam tabernaculum & omnia 21
vaſa miniſterij ſāguine ſimiliter aſperſit.
* Et omnia penè in ſanguine ſecundùm 22
legem mundantur: & ſine ſanguinis effu- F
ſione non fit remiſsio. * Neceſſe eſt ergo 23
exemplaria quidem cæleſtium his mun-
dari: ipſa autem cæleſtia melioribus hō-
ſtiis quàm iſtis. * Non enim in manufacta 24
Sancta Ieſus introiuit, exemplaria verorū:
ſed in ipſum cælum, vt appareat nūc vul-
tui Dei pro nobis. * Neque vt ſæpè offerat 25
ſemetipſum, quemadmodum Pontifex in-
trat in ſancta per ſingulos annos in ſan-
guine alieno: * alioquin oportebat eum 26
frequenter pati ab origine mundi: nunc G
autem ſemel in conſummatione ſæculo-
rum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiā
ſuam apparuit. * Et quemadmodum ſta- 27
tutū eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc
‖ Rom. 5. b. 8. autem iudiciū: * ‖ ſic & Chriſtus ſemel ob- 28
latus eſt ad multorum exhaurienda pec-
1. Pet. 3. c. 2. cata; ſecundò ſine peccato apparebit ex-
pectantibus ſe, in ſalutem.

CAP. X.

VMbram enim habens lex futurorum 1
bonorum, non ipſam imaginem re- A
rum; per ſingulos annos eiſdem ipſis ho-
ſtiis, quas offerunt indeſinenter, num-
quam poteſt accedentes perfectos facere:
* alioquin ceſſaſſent offerri: ideo quòd 2
nullam haberēt vltrà cōſcientiam pecca-
ti, cultores ſemel mundati: * ſed in ipſis 3
commemoratio peccatorum per ſingulos
annos fit. * Impoſsibile enim eſt ſanguine 4
taurorum & hircorum auferri peccata.
‖ Pſ. 39. b. 7. * Ideo ingrediēs mundum dicit: ‖ Hoſtiam 5
& oblationem noluiſti: corpus autem a- B
ptaſti mihi: * holocautomata pro peccato 6
‖ Ibid. non tibi placuerunt. * Tunc dixi: Ecce 7
venio: ‖ in capite libri ſcriptum eſt de me:
Vt faciam, Deus, voluntatem tuam. * Su- 8
periùs dicēs: Quia hoſtias, & oblationes,
& holocautomata pro peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi, quæ ſecūdùm legem
offeruntur, * tunc dixi: Ecce venio, vt fa- 9
ciam, Deus, voluntatem tuam: aufert pri-
mum, vt ſequens ſtatuat. * In qua volun- 10
tate ſanctificati ſumus per oblationem C
corporis Ieſu Chriſti ſemel. * Et omnis 11
quidem ſacerdos præſto eſt quotidie mi-
niſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias,
quæ numquam poſſunt auferre peccata;
* hic autem vnam pro peccatis offerens 12
hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera
‖ Pſ. 109 a. 2. Dei, * de cetero expectans ‖ donec ponan- 13
tur inimici eius ſcabellum pedum eius.
1 Cor. 15 d. 25. * Vna enim oblatione, conſummauit in 14
ſempiternum ſanctificatos. * Conteſtatur 15
autem nos & Spiritus ſanctus. Poſtquam
‖ Iere. 31 f. 31. enim dixit: * ‖ Hoc autem teſtamentum, 16
quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit
Sup. 8. b. 8. Dominus, Dando leges meas in cordibus
eorum, & in mentibus eorum ſuperſcri-
bam eas: * & peccatorum, & iniquitatum 17
eorum iam nō recordabor ampliùs. * Vbi 18

D autem horum remiſsio: iam nō eſt obla-
19 tio pro peccato. * Habentes itaque fratres
fiduciam in introitu ſanctorum in ſan-
20 guine Chriſti, * quam initiauit nobis viā
nouam & viuentem per velamen, id eſt,
21 carnem ſuam, * & ſacerdotem magnum
22 ſuper domum Dei: * accedamus cum vero
corde in plenitudine fidei, aſperſi corda
à conſcientia mala, & abluti corpus aqua
23 munda, * teneamus ſpei noſtræ confeſsio-
E nem indeclinabilem, (fidelis enim eſt qui
24 repromiſit) * & conſideremus inuicem in
prouocationem charitatis, & bonorum
25 operum: * non deſerentes collectionem
noſtram, ſicut cōſuetudinis eſt quibuſdā,
ſed conſolātes, & tanto magis quanto vi-
26 deritis appropinquantem diem. * ‖ Volun- ‖ Sup. 6. a. 4.
tariè enim peccantibus nobis poſt acce-
ptam notitiam veritatis, iam non relin-
27 quitur pro peccatis hoſtia, * terribilis au-
tem quædam expectatio iudicij, & ignis
æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſa-
28 rios. * Irritam quis faciens legem Moyſi,
ſine vlla miſeratione ‖ duobus vel tribus ‖ Deu. 17 b. 6.
29 teſtibus moritur: * quanto magis putatis
F deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei Matt. 18. c. 16.
conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti
pollutum duxerit, in quo ſanctificatus Ioan. 8. c. 17.
eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fece-
30 rit? * Scimus enim qui dixit: ‖ Mihi vindi- 2. Cor. 13. c. 1.
cta, & ego retribuam. Et iterum: Quia iu-
31 dicabit Dominus populum ſuum. * Hor- ‖ Deu. 32 e. 35.
rendum eſt incidere in manus Dei viuen-
32 tis. * Rememoramini autē priſtinos dies, Rom. 12 d. 19.
in quibus illuminati, magnum certamen
33 ſuſtinuiſtis paſsionum: * & in altero qui-
dem, opprobriis & tribulationibus ſpecta-
culum facti: in altero autem ſocij taliter
34 conuerſantium effecti. * Nam & vinctis
compaſsi eſtis, & rapinam bonorum ve-
ſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cogno-
G ſcentes vos habere meliorem & manētem
35 ſubſtantiam. * Nolite itaque amittere
confidentiam veſtram, quæ magnam ha-
36 bet remunerationem. * Patientia enim
vobis neceſſaria eſt: vt volūtatem Dei fa-
37 ciētes reportetis promiſsionem. * ‖ Adhuc ‖ Hab. 2. a. 3.
enim modicum aliquātulum, qui ventu-
38 rus eſt, veniet, & non tardabit. * ‖ Iuſtus Rom. 1. b. 17.
autem meus ex fide viuit: quòd ſi ſubtra-
39 xerit ſe, nō placebit animæ meæ. * Nos au- ‖ Gal. 3. b. 12.
tē non ſumus ſubtractionis filij in perdi-
tionem, ſed fidei in acquiſitionē animæ.

CAP. XI.

1 EST autem fides ſperandarum ſubſtan-
A tia rerum, argumentum non appa- ‖ Gen. 1. a. 1.
2 rentium. * In hac enim teſtimonium cō-
3 ſecuti ſunt ſenes. * ‖ Fide intelligimus a- ‖ Gen. 4. a. 4.
ptata eſſe ſæcula verbo Dei; vt ex inuiſi-
4 bilibus viſibilia fierent. * Fide plurimam ‖ Matth. 23. d. 14
hoſtiam Abel, quàm Cain, obtulit Deo,
‖ per quam teſtimonium conſecutus eſt ‖ Gen. 5. e. 24.
eſſe iuſtus, teſtimonium perhibente mu-
neribus eius Deo; & per illam defunctus Eccl. 44. c. 16.
5 adhuc loquitur. * ‖ Fide Henoch trāſlatus
eſt ne videret mortem, & non inuenieba-
tur

Digitized b

tur, quia tranſtulit illum Deus: antè
tranſlationem enim teſtimonium habuit
placuiſſe Deo. * Sine fide autem impoſſi- 6
bile eſt placere Deo. Credere enim opor-
tet accedentem ad Deum, quia eſt, & in- B
‖ Gen. 6. c. 13. quirentibus ſe remunerator ſit. * ‖ Fide 7
Noë, reſponſo accepto de iis quæ adhuc
Eccl. 44 c. 17. non videbantur, metuens aptauit arcam
in ſalutem domus ſuæ, per quam damna-
‖ Gen. 12. a. 5. uit mũdum: & iuſtitiæ, quæ per fidem eſt,
heres eſt inſtitutus. * ‖ Fide qui vocatur 8
Abraham obediuit in locum exire, quem
accepturus erat in hereditatem: & exiit,
neſciens quò iret. * Fide demoratus eſt in 9
terra repromiſſionis, tamquam in aliena,
in caſulis habitando, cum Iſaac & Iacob
coheredibus repromiſſionis eiuſdẽ. * Ex- 10
pectabat enim fundamenta habentem ci- C
uitatem: cuius artifex & conditor Deus.
‖ Gen. 17. c. 19. * ‖ Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in 11
cõceptionem ſeminis accepit, etiam præ-
ter tempus ætatis: quoniam fidelem crẽ-
didit eſſe eum, qui repromiſerat. * Propter 12
quod & ab vno orti ſunt (& hoc emor-
tuo) tamquam ſidera cæli in multitudi-
nem, & ſicut arena, quæ eſt ad oram ma-
ris, innumerabilis. * Iuxta fidem defuncti 13
ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſ-
ſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſa-
lutantes, & confitentes quia peregrini &
hoſpites ſunt ſuper terram. * Qui enim 14
hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inqui-
rere. * Et ſi quidem ipſius meminiſſent 15
de qua exierunt, habebant vtique tempus
reuertendi: * nunc autem meliorem ap- 16
petunt, id eſt, cæleſtem. Ideo non confun-
ditur Deus vocari Deus eorum: parauit D
enim illis ciuitatem. * ‖ Fide obtulit Abra- 17
ham Iſaac, cùm tentaretur, & vnigenitum
‖ Gen. 22. a 1. offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones;
* ad quem dictum eſt: ‖ Quia in Iſaac 18
Eccl. 44. d. 21. vocabitur tibi ſemen: * arbitrans quia & 19
à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus: vnde
‖ Gen. 21. b. 12 eum & in parabolam accepit * ‖ Fide & 20
Rom. 9. b. 7. de futuris benedixit Iſaac Iacob, & Eſau.
‖ Gen. 27. d. 27 & 36. * ‖ Fide Iacob, moriens, ſingulos filiorum 21
Ioſeph benedixit: ‖ & adorauit faſtigium
virgæ eius. * ‖ Fide Ioſeph, moriens, de 22
‖ Gen. 48. c. 15. profectione filiorum Iſrael memoratus
eſt, & de oſſibus ſuis mandauit: * ‖ Fide 23
‖ Gen. 47. d. 3 Moyſes, natus, occultatus eſt menſibus E
tribus à parentibus ſuis, eo quòd vi-
‖ Gen. 50. d. 24 diſſent elegantem infantem, ‖ & non ti-
muerunt regis edictum. * ‖ Fide Moyſes 24
‖ Exod. 2. a. 2 grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ
Pharaonis, * magis eligens affligi cum 25
‖ Exod. 1. c. 16. populo Dei, quàm temporalis peccati
habere iucunditatem, * maiores diuitias 26
‖ Exod. 2. b. 11. æſtimans theſauro Aegyptiorum, impro-
perium Chriſti: aſpiciebat enim in remu-
‖ Exod. 12. d. 21 nerationem. * Fide reliquit Aegyptum, 27
non veritus animoſitatẽ regis: inuiſibilem
‖ Exod. 14. c. 22. enim tamquam videns ſuſtinuit. * ‖ Fide 28
celebrauit Paſcha, & ſanguinis effuſio-
nem: ne qui vaſtabat primitiua, tangeret
eos. * ‖ Fide tranſierunt mare rubrum 29

F tamquã per aridam terram: quod experti
30 Aegyptij, deuorati ſunt. * ‖ Fide muri Ie- ‖ Ioſ. 6. d. 20.
richo corruerũt, circuitu dierum ſeptem.
31 * ‖ Fide Rahab meretrix non periit cum ‖ Ioſ. 2. a. 3.
incredulis, ‖ excipiens exploratores cum
32 pace. * Et quid adhuc dicam? Deficiet
enim me tempus enarrantem de Gedeon,
Barac, Samſon, Iephte, Dauid, Samuel, &
33 Prophetis: * qui per fidem vicerunt regna,
operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repro-
miſſiones, obturauerunt ora leonum,
34 * extinxerunt impetum ignis, effugerunt
G aciem gladij, cõualuerunt de infirmitate,
fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt
35 exterorum: * acceperunt mulieres de re-
ſurrectione mortuos ſuos. * Alij autem
diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptio-
nem, vt meliorem inuenirent reſurrectio-
36 nem. * Alij verò ludibria & verbera ex-
37 perti, inſuper & vincula & carceres: * la-
pidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in
occiſione gladij mortui ſunt: circuierunt
in melotis, in pellibus caprinis, egentes,
38 anguſtiati, afflicti: * quibus dignus non
erat mundus: in ſolitudinibus errantes, in
montibus, & ſpeluncis, & in cauernis
39 terræ. * Et hi omnes teſtimonio fidei pro-
bati, non acceperunt repromiſſionem.
40 * Deo pro nobis melius aliquid proui-
dente, vt non ſine nobis cõſummarentur.

CAP. XII

1 IDeoque & nos tantam habentes im- ‖ Rom. 6. a 4.
A poſitam nubem teſtium, ‖ deponentes Col. 3. b. 8.
omne pondus, & circumſtans nos pecca- Epheſ. 4 c. 23.
tum, per patientiam curramus ad propo- 1. Pet. 2. a. 1. & 4. a. 1.
2 ſitum nobis certamen: * aſpicientes in
Auctorem fidei, & conſummatorem Ie-
ſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit
crucem, confuſione contempta, atque in
3 dextera ſedis Dei ſedet. * Recogitate enim
eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus
B aduerſum ſemetipſum contradictionem:
vt ne fatigemini, animis veſtris deficien-
4 tes. * Nondum enim vſque ad ſanguinem
reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnan-
5 tes: * & obliti eſtis conſolationis, quæ ‖ Prov. 3. b. 11.
vobis tãquam filiis loquitur, dicens: ‖ Fili Apoc. 3. d. 19.
mi, noli negligere diſciplinam Domini:
6 neque fatigeris dũ ab eo argueris. * Quem
enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat
7 autem omnem filium, quem recipit. * In
diſciplina perſeuerate. Tãquam filiis vo-
bis offert ſe Deus: quis enim filius, quem
8 non corripit pater? * Quòd ſi extra diſci-
C plinam eſtis, cuius participes facti ſunt
omnes: ergo adulteri, & non filij eſtis.
9 * Deinde patres quidem carnis noſtræ,
eruditores habuimus, & reuerebamur
eos: non multo magis obtemperabimus
10 Patri ſpirituum, & viuemus? * Et illi qui-
dem in tempore paucorum dierum, ſe-
cundum voluntatem ſuam erudiebant nos:
hic autẽ ad id, quod vtile eſt in recipiendo
11 ſanctificationem eius. * Omnis autẽ diſci-
D plina, in præſenti quidẽ videtur non eſſe
gaudij, ſed mœroris: poſtea autẽ fructum

Digitized by Google

pacatiſsimum exercitatis per eam, reddet
iuſtitiæ. * Propter quod, remiſſas manus, 12
& ſoluta genua, erigite, * & greſſus rectos 13
facite pedibus veſtris: vt non claudicans
‖ Rom. quis erret, magis autem ſanetur. * ‖ Pa- 14
12. b. 8. cem ſequimini cum omnibus, & ſancti-
moniam, ſine qua nemo videbit Deum:
* contemplantes ne quis deſit gratiæ 15
Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum
germinans impediat, & per illam inqui-
nentur multi. * Ne quis fornicator, aut 16
‖ Gen. profanus ‖ vt Eſau: qui propter vnam E
25. d. 33 eſcam vendidit primitiua ſua. * ſcitote 17
‖ Gen. enim quoniam ‖ & poſtea cupiens here-
27. f. 38. ditare benedictionem, reprobatus eſt: non
enim inuenit pœnitentiæ locum, quam-
quam cum lacrymis inquiſiſſet eam.
‖ Exod. * ‖ Non enim acceſsiſtis ad tractabilem 18
19. b. 10 montem, & acceſsibilem ignem, & tur-
& 20. binem, & caliginem, & procellam, * & 19
c. 21. tubæ ſonum, & vocem verborum, quam
qui audierunt, excuſauerunt ſe, ne eis fie-
ret verbum. * Non enim portabant quod 20
‖ Exod. dicebatur: ‖ Et ſi beſtia tetigerit montem,
19. a. 1. lapidabitur. * Et ita terribile erat quod 21
videbatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum, F
& tremebundus. * Sed acceſsiſtis ad Sion 22
montem, & ciuitatem Dei viuentis, Ieru-
ſalem cæleſtem, & multorum millium
Angelorum frequentiam, * & Eccleſiam 23
primitiuorum, qui conſcripti ſunt in cæ-
lis, & iudicem omnium Deum, & ſpiritus
iuſtorum perfectorum, * & teſtamenti 24
noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis
aſperſionem meliùs loquentem quàm
Abel. * Videte ne recuſetis loquentem. Si 25
enim illi non effugerunt, recuſantes eum G
qui ſuper terram loquebatur: multo
magis nos, qui de cælis loquentem nobis
auertimus. * cuius vox mouit terram 26
tunc: nunc autem repromittit, dicens:
‖ Agg. ‖ Adhuc ſemel: & ego mouebo non ſolùm
2. b. 7. terram, ſed & cælum. * Quod autem, 27
Adhuc ſemel, dicit: declarat mobilium
tranſlationem tamquam factorum, vt
maneant ea quæ ſunt immobilia. * Itaque 28
regnum immobile ſuſcipientes, habemus
gratiam: per quam ſeruiamus placentes
Deo, cum metu & reuerentia. * ‖ Etenim 29
Deus noſter ignis conſumens eſt.

CAP. XIII.

CHaritas fraternitatis maneat in vobis. 1
‖ Deut. * ‖ Et hoſpitalitatem nolite obliuiſci, 2
4. d. 24. per hanc enim ‖ latuerunt quidam, An- A
‖ Rom. gelis hoſpitio receptis. * Mementote vin- 3
12. c. 13. ctorum, tamquam ſimul vincti; & labo-
1. Pet. 4. rantium, tamquam & ipſi in corpore mo-
c. 9. rantes. * Honorabile connubium in omni- 4
‖ Gen. bus, & thorus immaculatus. Fornicatores
18. a. 3. enim, & adulteros iudicabit Deus. * Sint 5
& 19. mores ſine auaritia, contenti præſentibus:
a. 2. ipſe enim dixit: ‖ Non te deſeram, neque
‖ Ioſ. 1. derelinquam. * ita vt confidenter dica- 6
a. 5. mus: ‖ Dominus mihi adiutor: non ti-
‖ Pſa. mebo quid faciat mihi homo. * Memen- 7
117. a. 6 tote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis
B locuti ſunt verbum Dei: quorum intuen-
tes exitum conuerſationis, imitamini
8 fidem. * Ieſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe
9 & in ſecula. * Doctrinis variis & pere-
grinis nolite abduci. Optimum eſt enim
gratia ſtabilire cor, non eſcis: quæ non
10 profuerunt ambulantibus in eis. * Ha-
bemus altare, de quo edere non habent
poteſtatem, qui tabernaculo deſeruiunt. ‖ Leuit.
11 * ‖ Quorum enim animalium infertur 16. f. 27.
ſanguis pro peccato in Sancta per pon-
tificem, horum corpora cremantur extra
12 caſtra. * Propter quod & Ieſus, vt ſancti-
C ficaret per ſuum ſanguinem populum,
13 extra portam paſſus eſt. * Exeamus igitur
ad eum extra caſtra, improperium eius
14 portantes * Non enim habemus hic ma- ‖ Mich.
nentem ciuitatem, ſed futuram inquiri- 2. c. 10.
15 mus. * Per ipſum ergo offeramus hoſtiam
laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labio-
16 rum confitentium nomini eius. * Bene-
ficentiæ autem, & communionis nolite
obliuiſci: talibus enim hoſtiis promeretur
17 Deus. * Obedite præpoſitis veſtris, & ſub-
iacete eis. Ipſi enim peruigilant, quaſi
rationem pro animabus veſtris reddi-
turi, vt cum gaudio hoc faciant, & non
gementes: hoc enim non expedit vobis.
18 * Orate pro nobis: confidimus enim quia
D bonam conſcientiam habemus in omni-
19 bus bene volentes conuerſari. * Amplius
autem deprecor vos hoc facere, quo cele-
20 riùs reſtituar vobis. * Deus autem pacis,
qui eduxit de mortuis paſtorem magnum
ouium, in ſanguine teſtamenti æter-
ni, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,
21 * aptet vos in omni bono, vt faciatis eius
voluntatem: faciens in vobis quod pla-
ceat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt
22 gloria in ſecula ſeculorum. Amen. * Rogo
autem vos fratres, vt ſufferatis verbum
ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.
23 * Cognoſcite fratrem noſtrum Timo-
theum dimiſſum: cum quo (ſi celeriùs
24 venerit) videbo vos. * Salutate omnes
præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Sa-
25 lutant vos de Italia fratres. * Gratia cum
omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IACOBI APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 IAcobus Dei & Domini noſtri Ieſu
A Chriſti ſeruus, duodecim tribubus, quæ
2 ſunt in diſperſione, ſalutem. * Omne gau-
dium exiſtimate fratres mei, cùm in ten-
3 tationes varias incideritis; * ‖ ſcientes ‖ Rom.
quòd probatio fidei veſtræ patientiam 5. a. 3.
4 operatur. * Patientia autem opus per-
fectum habet: vt ſitis perfecti & integri,
5 in nullo deficientes. * Si quis autem
veſtrûm

Digitized by Google

veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo,
qui dat omnibus affluenter, & non im-
‖ Matt. properat: & dabitur ei.* ‖ Poſtulet autem 6
7. a. 7. in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat, B
& 21. ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mo-
c. 22. uetur & circumfertur.* non ergo æſtimet 7
Marc. 11 homo ille quòd accipiat aliquid à Domi-
c. 24. no. * Vir duplex animo, inconſtans eſt in 8
Luc. 11 omnibus viis ſuis. * Glorietur autem fra- 9
b. 9. ter humilis in exaltatione ſua; * diues 10
Ioan. 14 autem in humilitate ſua, ‖ quoniam ſicut
b. 13. & flos fœni tranſibit. * exortus eſt enim Sol 11
16. c. 23. cum ardore, & areſecit fœnum, & flos
f. 24. eius decidit, & decor vultus eius deperiit:
‖ Eccl. ita & diues in itineribus ſuis marceſcet.
14. c. 18. * Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quo- 12
Iſa. 40. niam cùm probatus fuerit, accipiet co-
b. 6. ronam vitæ, quam repromiſit Deus dili-
1. Pet. 1. gentibus ſe. * Nemo cùm tentatur, dicat, 13
d. 24. quoniam à Deo tentatur: Deus enim in- C
‖ Iob 5. tentator malorum eſt: ipſe autem nemi-
c. 17. nem tentat.* Vnuſquiſque verò tentatur à 14
concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.
* Deinde concupiſcentia cùm conceperit, 15
parit peccatum: peccatum verò cùm con-
ſummatum fuerit, generat mortem.* No- 16
lite itaque errare fratres mei dilectiſsimi.
* Omne datum optimum, & omne donum 17
perfectum, deſurſum eſt; deſcendens à Pa-
tre luminum, apud quem non eſt tranſ-
mutatio, nec viciſsitudinis obumbratio.
* Voluntariè enim genuit nos verbo ve- 18
ritatis, vt ſimus initium aliquod creaturæ
eius. * Scitis fratres mei dilectiſsimi. ‖ Sit 19
‖ Prou. 17. d. 27 autem omnis homo velox ad audiendum;
tardus autem ad loquendum, & tardus
ad iram. * Ira enim viri, iuſtitiam Dei 20
non operatur. * Propter quod abiicientes 21
omnem immunditiam, & abundantiam D
malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſi-
tum verbum, quod poteſt ſaluare animas
‖ Matt. veſtras.* ‖ Eſtote autem factores verbi; & 22
7. d. 21. non auditores tantùm, fallentes voſmet-
Rom. 2. ipſos. * Quia ſi quis auditor eſt verbi, & 23
b. 13. non factor: hic comparabitur viro conſi-
deranti vultum natiuitatis ſuę in ſpeculo:
* conſiderauit enim ſe, & abiit, & ſtatim 24
oblitus eſt qualis fuerit.* Qui autem per- 25
ſpexerit in legem perfectam libertatis, &
permanſerit in ea, non auditor obliuioſus
factus, ſed factor operis: hic beatus in
facto ſuo erit. * Si quis autẽ putat ſe reli- 26
gioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam,
ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt reli-
gio.* Religio munda & immaculata apud 27
Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupil-
los & viduas in tribulatione eorum, &
immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.

CAP. II.

‖ Leuit. FRatres mei, nolite in perſonarum ac- 1
19. c. 15. ceptione habere fidem Domini noſtri A
Deut. 1. Ieſu Chriſti gloriæ. * Etenim ſi introierit 2
c. 16. & in conuentum veſtrum vir aureum annu-
16. d. 19 lum habens in veſte candida, introierit
Prou. 24 autem & pauper in ſordido habitu, * & 3
e. 23. intendatis in eum qui indutus eſt veſte
præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hic bene: Eccl. 32.
pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; aut c. 1.
4 ſede ſub ſcabello pedum meorum:* nonne
iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis
5 iudices cogitationum iniquarum? * Au-
B dite fratres mei dilectiſsimi, nonne Deus
elegit pauperes in hoc mundo, diuites in
fide, & heredes regni, quod repromiſit
6 Deus diligentibus ſe? * Vos autem exho-
noraſtis pauperem. Nonne diuites per po-
tentiam opprimunt vos: & ipſi trahunt
7 vos ad iudicia? * Nonne ipſi blaſphemant
bonum nomen, quod inuocatum eſt ſu-
8 per vos? * Si tamen legem perficitis re-
galem ſecundùm Scripturas: ‖ Diliges ‖ Leuit.
proximum tuum ſicut teipſum: bene fa- 19. d. 18
9 citis: * ſi autem perſonas accipitis, pecca- Matt. 22
tum operamini, redarguti à lege quaſi d. 39.
10 tranſgreſſores. * ‖ Quicumque autem to- Marc. 12
tam legem ſeruauerit, offendat autem in e. 31.
11 vno, factus eſt omnium reus. * Qui enim Rom. 13
C dixit: Non mœchaberis: dixit &: Non oc- c. 9.
cides. Quòd ſi non mœchaberis, occides Gal. 5.
12 autem, factus es tranſgreſſor legis. * Sic c. 14.
loquimini, & ſic facite, ſicut per legem ‖ Leuit.
13 libertatis incipientes iudicari. * Iudicium 19. c. 15.
enim ſine miſericordia illi, qui non fecit Deut. 1.
miſericordiam: ſuperexaltat autem miſe- c. 18.
14 ricordia iudicium. * Quid proderit, fra- Matt. 5.
tres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, c. 19.
opera autem non habeat? Numquid po-
15 terit fides ſaluare eum? * Si autem fra-
ter & ſoror nudi ſint, & indigent victu
16 quotidiano, * dicat autem aliquis ex vo-
bis, illis: Ite in pace, calefacimini & ſa-
turamini: non dederitis autem eis, quæ
neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?
17 * Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua
18 eſt in ſemetipſa.* Sed dicet quis: Tu fidem
habes, & ego opera habeo: oſtende mihi
fidem tuam ſine operibus; & ego oſten-
19 dam tibi ex operibus fidem meam. * Tu
D credis quoniam vnus eſt Deus: bene facis:
& dæmones credunt, & contremiſcunt.
20 * Vis autem ſcire ô homo inanis: quo-
niam fides ſine operibus mortua eſt?
21 * ‖ Abraham pater noſter, nonne ex ope- ‖ 1. Ioã.
ribus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium 3. c. 17.
22 ſuum ſuper altare? * Vides quoniam fides
cooperabatur operibus illius: & ex ope-
23 ribus fides conſummata eſt? * Et ſuppleta
eſt Scriptura, dicens: ‖ Credidit Abraham ‖ Geneſ.
Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & 22. b. 9.
24 amicus Dei appellatus eſt. * Videtis quo- ‖ Geneſ.
niam ex operibus iuſtificatur homo, & 15. b. 6.
25 non ex fide tantùm? * Similiter ‖ & Ra- Rom. 4.
hab meretrix, nonne ex operibus iuſtifi- a. 3.
cata eſt, ſuſcipiens nuncios, & alia via Gal. 3.
26 eiiciens? * Sicut enim corpus ſine ſpiritu a. 6.
mortuum eſt, ita & fides ſine operibus ‖ Ioſ. 2.
mortua eſt. a. 10.

CAP. III.

1 NOlite plures magiſtri fieri fratres ‖ Matt.
A mei, ſcientes quoniam maius iudi- 23. a. 8.
2 cium ſumitis.* In multis enim offendimus
omnes. Si quis in verbo non offendit: hic
perfe

Digitized by Google

perfectus eſt vir. poteſt etiam freno cir-
cũducere totum corpus. * Si autem equis 3
frena in ora mittimus ad conſentiendum
nobis,& omne corpus illorum circumfe-
rimus. * Ecce & naues,cùm magnæ ſint, 4
& à ventis validis minentur, circumfe-
rũtur à modico gubernaculo vbi impetus
dirigentis voluerit. * Ita & lingua mo- 5
dicum quidem membrum eſt, & magna B
exaltat. Ecce quãtus ignis quàm magnam
ſiluam incendit! * Et lingua ignis eſt,vni- 6
uerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur
in membris noſtris, quæ maculat totum
corpus, & inflammat rotam natiuitatis
noſtræ, inflammata à gehenna. * Omnis 7
enim natura beſtiarum, & volucrum, &
ſerpentium, & cęterorum domantur, &
domita ſunt à natura humana: * linguam 8
autem nullus hominum domare poteſt: C
inquietum malum, plena veneno morti-
fero. * In ipſa benedicimus Deum & Pa- 9
trem: & in ipſa maledicimus homines,
qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt. *Ex 10
ipſo ore procedit benedictio, & male-
dictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita
fieri.* Numquid fons de eodem foramine 11
emanat dulcem & amaram aquam?
* Numquid poteſt,fratres mei,ficus vuas 12
facere,aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dul-
cem poteſt facere aquam. * Quis ſapiens, 13
& diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex
bona conuerſatione operationem ſuam
in manſuetudine ſapientiæ. * Quòd ſi ze- 14
lum amarum habetis, & contentiones D
ſint in cordibus veſtris:nolite gloriari,&
mendaces eſſe aduerſus veritatem. * non 15
eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcen-
dens:ſed terrena,animalis,diabolica.*Vbi 16
enim zelus & contentio:ibi inconſtantia,
& omne opus prauum. * Quæ autem 17
deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem
pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſua-
dibilis, bonis conſentiens, plena miſeri-
cordia, & fructibus bonis, non iudicans,
ſine ſimulatione.*Fructus autem iuſtitiæ, 18
in pace ſeminatur, facientibus pacem.

CAP. IIII.

VNde bella & lites in vobis? Nonne 1
hinc? ex concupiſcentiis veſtris,quæ A
militant in membris veſtris? * Concu- 2
piſcitis, & non habetis: occiditis, & ze-
latis:& non poteſtis adipiſci: litigatis, &
belligeratis,& non habetis, propter quod
non poſtulatis.* Petitis,& non accipitis: 3
eo quòd malè petatis:vt in cõcupiſcentiis
veſtris inſumatis. * Adulteri,neſcitis quia 4
amicitia huius mundi, inimica eſt Dei? B
Quicumque ergo voluerit amicus eſſe
ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur.
* An putatis quia inaniter Scriptura di- 5
cat:Ad inuidiam concupiſcit ſpiritus,qui
habitat in vobis? * Maiorem autem dat 6
‖ Prou. 3.a.34. gratiam. Propter quod dicit: ‖ Deus ſu-
perbis reſiſtit, humilibus autem dat gra-
tiam. * Subditi ergo eſtote Deo:reſiſtite 7
autem diabolo,& fugiet à vobis.* Appro- 8
C pinquate Deo, & appropinquabit vobis.
Emundate manus, peccatores: & purifi-
9 cate corda,duplices animo. * Miſeri eſto-
te, & lugete, & plorate: riſus veſter in
luctum conuertatur, & gaudium in mœ- ‖ 1.Pet. 5.b.6
10 rorem.* ‖ Humiliamini in conſpectu Do-
11 mini, & exaltabit vos. * Nolite detrahere
alterutrum fratres. Qui detrahit fratri,
aut qui iudicat fratrem ſuum, detrahit
legi, & iudicat legem. Si autem iudicas
legem: non es factor legis, ſed iudex.
12 * Vnus eſt legiſlator,& iudex, qui poteſt ‖ Rom. 14.a.4.
13 perdere,& liberare.* ‖ Tu autem quis es,
qui iudicas proximum? Ecce nunc qui
dicitis: Hodie, aut craſtino ibimus in
D illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem
annum, & mercabimur, & lucrum fa-
14 ciemus: *qui ignoratis quid erit in craſti-
15 no. * Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt
ad modicum parens,& deinceps extermi-
nabitur. Pro eo vt dicatis: Si Dominus
voluerit; &: Si vixerimus faciemus hoc,
16 aut illud. * Nunc autem exultatis in ſu-
perbiis veſtris.Omnis exultatio talis,ma-
17 ligna eſt. * Scienti igitur bonum facere,
& non facienti, peccatum eſt illi.

CAP. V.

1 AGite nunc diuites, plorate vlulantes
A in miſeriis veſtris,quæ aduenient vo-
2 bis. * Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt:&
veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.
3 * Aurum & argentum veſtrum ærugi-
nauit: & ærugo eorum in teſtimonium
vobis erit, & manducabit carnes veſtras,
ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in
4 nouiſſimis diebus. * Ecce merces opera-
riorum, qui meſſuerunt regiones veſtras,
quæ fraudata eſt à vobis,clamat: & cla-
mor eorum in aures Domini ſabbaoth
5 introiuit. * Epulati eſtis ſuper terram,&
in luxuriis enutriſtis corda veſtra, in die
6 occiſionis. * Addixiſtis, & occidiſtis
7 Iuſtum,& non reſtitit vobis. * Patientes
B igitur eſtote fratres, vſque ad aduentum
Domini. Ecce agricola expectat pretio-
ſum fructum terræ, patiẽter ferens donec
accipiat temporaneum, & ſerotinum.
8 * Patientes igitur eſtote & vos,& confir-
mate corda veſtra: quoniam aduentus
9 Domini appropinquauit. * Nolite inge-
miſcere fratres in alterutrum, vt non iu-
dicemini. Ecce iudex ante ianuam aſ-
10 ſiſtit. * Exemplum accipite,fratres,exitus
mali, laboris,& patientiæ,Prophetas:qui
11 locuti ſunt in nomine Domini. * Ecce
C beatificamus eos,qui ſuſtinuerunt. Suffe-
rentiam Iob audiſtis, & finem Domini
vidiſtis, quoniam miſericors Dominus
12 eſt,& miſerator.*Ante omnia autem fra-
tres mei ‖ nolite iurare,neque per cælum, ‖ Matth. 5.f.34
neque per terram,neque aliud quodcum-
que iuramentum.Sit autem ſermo veſter:
Eſt,eſt: Non,non:vt non ſub iudicio deci-
13 datis. * Triſtatur aliquis veſtrùm? oret:
14 Aequo animo eſt? Pſallat.*Infirmatur quis
D in vobis?inducat presbyteros Eccleſiæ, &
orent

erent ſuper eũ , vngẽtes eum oleo in no-
mine Domini:* & oratio fidei ſaluabit in- 15
firmũ, & alleuiabit eũ Dominus : & ſi in
peccatis ſit, remittentur ei. * Confitemini 16
ergo alterutrum peccata veſtra , & orate
pro inuicem vt ſaluemini : multum enim
‖ 3. Reg. valet deprecatio iuſti aſsidua.* ‖ Elias ho- 17
17. a.1. mo erat ſimilis nobis paſsibilis: & oratio-
Luc. 4 ne orauit vt non plueret ſuper terram, &
d.25. non pluit annos tres, & menſes ſex. * Et 18
rurſum orauit: & cælum dedit pluuiã, &
terra dedit fructum ſuum. * Fratres mei, 19
ſi quis ex vobis errauerit à veritate , &
conuerterit quis eum: * ſcire debet, quo- 20
niam qui conuerti fecerit peccatorem ab
errore viæ ſuæ , ſaluabit animam eius à
morte , & operiet multitudinem pecca-
torum.

EPISTOLA

BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT I.

PEtrus Apoſtolus Ieſu Chriſti , electis 1
aduenis diſperſionis Ponti , Galatiæ, A
Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ, * ſecun- 2
dùm præſcientiam Dei Patris , in ſancti-
ficationem Spiritus , in obedientiam , &
aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti: Gra-
‖ 1. Cor. tia vobis & pax multiplicetur. * ‖ Bene- 3
1. .3. dictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu
Ephe. 1. Chriſti, qui ſecundùm miſericordiã ſuam
a.3. magnam regenerauit nos in ſpem viuam,
per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mor-
tuis , * in hereditatem incorruptibilem, 4
& incontaminatam, & immarceſcibilem,
conſeruatam in cælis in vobis , * qui in 5
virtute Dei cuſtodimini per fidem in ſa- B
lutem , paratam reuelari in tempore no-
uiſsimo. * In quo exultabitis , modicum 6
nunc ſi oportet cõtriſtari in variis tenta-
tionibus : * vt probatio veſtræ fidei mul- 7
to pretioſior auro (quod per ignem pro-
batur) inueniatur in laudem, & gloriam,
& honorem , in reuelatione Ieſu Chriſti:
* quem cum non videritis , diligitis : in 8
quem nunc quoque nõ videntes creditis:
credentes autem exultabitis lætitia in-
enarrabili, & glorificata:* reportantes fi- 9
nem fidei veſtræ, ſalutem animarum.* De 10
qua ſalute exquiſierunt , atque ſcrutati
ſunt prophetæ , qui de futura in vobis
gratia prophetauerunt : * ſcrutantes in 11
quod vel quale tempus ſignificaret in eis
Spiritus Chriſti : prænuncians eas quæ in
Chriſto ſunt paſsiones, & poſteriores glo-
rias: * quibus reuelatum eſt, quia non ſi- 12
bimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea, C
quæ nunc nũciata ſunt vobis per eos qui
euangelizauerũt vobis, Spiritu sãcto miſ-
ſo de cælo, in quem deſiderãt Angeli pro-
13 ſpicere. * Propter quod ſuccincti lumbos
mentis veſtræ , ſobrij perfectè ſperate in
eam, quæ offertur vobis, gratiam in reue-
14 lationem Ieſu Chriſti : * quaſi filij obe-
dientiæ, non configurati prioribus igno-
15 rantiæ veſtræ deſideriis : * ſed ſecundùm
eum, qui vocauit vos, Sanctum ; & ipſi in
16 omni cõuerſatione ſancti ſitis:* quoniam
ſcriptum eſt: ‖ Sancti eritis, quoniam ego ‖ Le. 11.
17 ſanctus ſum. * Et ſi patrẽ inuocatis eum, c.44. &
qui ‖ ſine acceptione perſonarum iudicat 19. .2.
ſecundùm vniuſcuiuſque opus, in timore & 20. b.
incolatus veſtri tempore conuerſamini. 7.
18 * Scientes quòd non corruptibilibus au- ‖ Deut.
D ro vel argento redempti eſtis de vana ve- 10. d. 17
ſtra conuerſatione paternæ traditionis: Rom. 2.
19 * ‖ ſed pretioſo ſanguine quaſi agni im- b.11.
20 maculati Chriſti, & incontaminati:* præ- Ga. 2. b.
cogniti quidem ante mundi conſtitutio- 6.
nem, manifeſtati autem nouiſsimis tem- ‖ 1 Cor.
21 poribus propter vos , * qui per ipſum fi- 6. d.20.
deles eſtis in Deo , qui ſuſcitauit eum à & 7. d.
mortuis, & dedit ei gloriam , vt fides ve- 23.
22 ſtra, & ſpes eſſet in Deo: * Animas veſtras Heb. 9.
caſtificantes in obedientia charitatis, in d. 12.
fraternitatis amore, ſimplici ex corde in- 1. Ioan.
23 uicem diligite attentiùs : * renati non ex 1. b.7
ſemine corruptibili , ſed incorruptibili Apoc. 1.
per verbum Dei viui , & permanentis in b.5.
24 æternum. * ‖ quia omnis caro vt fœnum: ‖ Iſ. 40.
& omnis gloria eius tanquam flos fœni: b.6.
25 exaruit fœnum, & flos eius decidit.* Ver- Eccl. 14.
bum autem Domini manet in æternum: c.18.
hoc eſt autem verbum, quod euangeliza- Iacob. 1.
tum eſt in vos. b. 10.

CAP. II.

‖ Ro.6.
1 DEponentes ‖ igitur omnẽ malitiam, a.4.
A & omnem dolum , & ſimulationes, Ephe.4.
2 & inuidias, & omnes detractiones , * ſi- c. 22.
cut modò geniti infantes , rationabile, Col. 3. b.
ſine dolo lac cõcupiſcite: vt in eo creſca- 8.
3 tis in ſalutem : * ſi tamen guſtaſtis quo- Heb. 12.
4 niam dulcis eſt Dominus. * Ad quem ac- a. 1.
cedentes lapidem viuum , ab hominibus
quidem reprobatũ, à Deo autem electum,
5 & honorificatum : * & ipſi tanquam la-
pides viui ſuperædificamini, domus ſpiri-
tualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpiri- ‖ Iſa. 28.
tuales hoſtias , acceptabiles Deo per Ieſũ d. 16.
6 Chriſtum. * Propter quod continet Scri- Rom. 9.
B ptura: ‖ Ecce pono in Sion lapidem ſum- g. 33.
mum angularem, electum, pretioſum : & Pſalm.
qui crediderit in eum, non confundetur. 117. d.
7 * Vobis igitur honor credentibus : non 21.
credentibus autem , ‖ lapis quem repro- Mat. 21
bauerunt ædificãtes, hic factus eſt in ca- d. 42.
8 put anguli.* & lapis offenſionis , & petra Act. 4.
ſcandali, his qui offendunt verbo, nec cre- b. 11.
9 dunt in quo & poſiti ſunt.* Vos autẽ ge- Iſa. 8. c.
nus electum, regale ſacerdotium, gẽs ſan- 14.
cta, populus acquiſitionis: vt virtutes an- ‖ Oſe. 2.
nuncietis eius , qui de tenebris vos voca- d.23.
10 uit in admirabile lumen ſuum. * ‖ Qui Rom. 9.
aliquando non populus; nunc autem po- e.25.
pulus

d by Google

pulus Dei : qui non conſecuti miſericor-
diam, nunc autem miſericordiam conſe-
‖ Rom. 13.d 13 Gal.5.c. 16. cuti. * ‖ Chariſsimi, obſecro vos tãquam 11
aduenas & peregrinos abſtinere vos à car- C
nalibus deſideriis, quæ militant aduerſus
animam,* conuerſationem veſtram inter 12
gentes habẽtes bonam: vt in eo, quod de-
trectãt de vobis tamquam de malefacto-
ribus, ex bonis operibus vos conſideran-
tes, glorificent Deum in die viſitationis.
‖ Rom. 13. a.1. * ‖ Subiecti igitur eſtote omni humanæ 13
creaturæ propter Deum: ſiue regi, quaſi
præcellenti; * ſiue ducibus, tamquam ab 14
eo miſsis ad vindictã malefactorum, lau-
dem verò bonorum : * quia ſic eſt volun- 15
tas Dei, vt benefacientes obmuteſcere fa-
ciatis imprudentium hominum ignoran-
tiam:* quaſi liberi, & non quaſi velamen 16
habentes malitiæ libertatẽ, ſed ſicut ſerui
Dei. * Omnes honorate : ‖ fraternitatem 17
‖ Ro.12. c.10. diligite: Deum timete: Regem honorifica-
‖ Epheſ. 6.a.5. te. * ‖ Serui ſubditi eſtote in omni timo- 18
re dominis, non tantùm bonis & mode-
Col. 3 d. 22. ſtis, ſed etiã dyſcolis.* Hæc eſt enim gra- 19
tia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet D
Tit. 2. c. 9. quis triſtitias, patiẽs iniuſtè. * Quæ enim 20
eſt gloria, ſi peccãtes, & colaphizati ſuf-
fertis? Sed ſi benefacientes patienter ſu-
ſtinetis; hæc eſt gratia apud Deũ.* In hoc 21
enim vocati eſtis : quia & Chriſtus paſſus
eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum
‖ Iſa.53. c. 9. vt ſequamini veſtigia eius. * ‖ qui pecca- 22
tum non fecit, nec inuentus eſt dolus in
ore eius:* qui cùm malediceretur, nõ ma- 23
ledicebat: cùm pateretur, non commina-
batur: tradebat autẽ iudicanti ſe iniuſtè:
‖ 1. Ioã. 2.a.5. * ‖ qui peccata noſtra ipſe pertulit in cor- 24
pore ſuo ſuper lignum : vt peccatis mortui,
Iſai. 53. b.5. iuſtitiæ viuamus: cuius liuore ſanati eſtis.
* Eratis enim ſicut oues errãtes, ſed con- 25
uerſi eſtis nunc ad paſtorem & epiſcopum
animarum veſtrarum.

CAP. III.

Similiter & mulieres ſubditæ ſint viris 1
Col. 3.c. 18. ſuis: vt & ſi qui non credũt verbo, per A
mulierum conuerſationem ſine verbo lu-
Ephe.5. c. 25. crifiant,* conſiderantes in timore caſtam 2
conuerſationem veſtram. * Quarum non 3
‖ 2. Tim. 2.c.9. ſit extrinſecus capillatura, aut circumda-
tio auri, aut indumenti veſtimentorum
cultus: * ſed qui abſcõditus eſt cordis ho- 4
mo, in corruptibilitate quieti & mode-
ſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locu-
ples. * Sic enim aliquando & ſanctæ mu- 5
lieres, ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſub-
‖ Gen. 18.b.12 iectæ propriis viris. * ‖ Sicut Sara obedie- 6
bat Abrahæ, dominum eum vocans: cuius
‖ 1.Cor. 7.a.3. eſtis filiæ benefacientes, & non pertimen-
tes vllam perturbationem. * ‖ Viri ſimi- 7
liter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, B
quaſi infirmiori vaſculo muliebri impar-
tientes honorem, tamquam & coheredi-
bus gratiæ vitæ: vt non impediantur ora-
tiones veſtræ. * In fine autẽ, omnes vna- 8
nimes, compatientes, fraternitatis ama-
tores, miſericordes, modeſti, humiles:

9 * ‖ non reddentes malum pro malo, nec *‖ Prou. 17.c.13.*
maledictum pro maledicto, ſed econtrario *Rom. 12 d 17.*
benedicentes : quia in hoc vocati eſtis,
vt benedictionem hereditate poſſideatis. *1. Theſſ. 5. d.15.*
10 * ‖ Qui enim vult vitam diligere, & dies *‖ Pſalm. 33.c.13.*
videre bonos, coërceat linguã ſuam à ma-
11 lo, & labia eius ne loquãtur dolũ.* ‖ De-
clinet à malo, & faciat bonum : inquirat
12 pacem, & ſequatur eam:* Quia oculi Do- *‖ Iſai.8. c.16.*
C mini ſuper iuſtos, & aures eius in preces
eorũ : Vultus autẽ Domini ſuper facien-
13 tes mala. * Et quis eſt qui vobis noceat, ſi *‖ Matth. 5. a.10.*
14 boni æmulatores fueritis? * ‖ Sed & ſi quid
patimini propter iuſtitiam, beati. Timo-
rem autem eorum ne timueritis, & non
15 conturbemini. * Dominum autem Chri-
ſtum ſanctificate in cordibus veſtris, pa-
rati ſemper ad ſatisfactionem omni po-
ſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis
16 eſt, ſpe. * ‖ Sed cum modeſtia, & timore, *‖ Sup.2. c. 12.*
conſcientiam habentes bonam : vt in eo,
quod detrahunt vobis, confundantur, qui *Rom. 5. b.6.*
calumniantur veſtram bonam in Chriſto
17 conuerſationem. * Melius eſt enim bene- *Hebr. 9. d. 28.*
D facientes (ſi volũtas Dei velit) pati, quàm
18 malefaciẽtes.* quia & Chriſtus ſemel pro
peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro
iniuſtis, vt nos offerret Deo, mortificatus
quidem carne, viuificatus autem ſpiritu.
19 * In quo & his, qui in carcere erant, ſpi-
20 ritibus veniens prędicauit:* qui increduli
fuerant aliquando, ‖ quando expectabant *Gen. 6. b.14.*
Dei patientiã in diebus Noë, cùm fabri-
caretur arca in qua pauci, id eſt, octo ani- *Matt.24.*
21 mæ ſaluæ factæ ſunt per aquam. * Quod *d. 7*
& vos nunc ſimilis formę ſaluos facit ba- *Luc 17.*
ptiſma : non carnis depoſitio ſordiũ, ſed *f.26.*
conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum
22 per reſurrectionem Ieſu Chriſti, * qui eſt
in dextera Dei, deglutiens mortẽ vt vitæ
æternæ heredes efficeremur: profectus in
cælum, ſubiectis ſibi angelis, & poteſtati-
bus, & virtutibus.

CAP. IIII.

1 Chriſto igitur paſſo in carne, & vos
A eadem cogitatione armamini : quia
qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis:
2 * Vt iam non deſideriis hominum, ſed vo-
luntati Dei, quod reliquum eſt in carne
3 viuat temporis.* ‖ Sufficit enim præteri- *‖ Epheſ. 4.c.18.*
tum tẽpus ad voluntatem Gentium con-
4 ſummandam, his qui ambulauerũt in lu-
xuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſatio-
nibus, potationibus, & illicitis idolorum
cultibus. * In quo admirantur non con-
currentibus vobis in eãdem luxuriæ con-
5 fuſionem, blaſphemantes. * Qui reddent
rationem ei, qui paratus eſt iudicare vi-
6 uos & mortuos. * Propter hoc enim &
B mortuis euangelizatum eſt: vt iudicentur
quidem ſecundùm homines in carne, vi-
uant autem ſecundùm Deum in Spiritu.
7 * Omnium autem finis appropinquauit.
Eſtote itaque prudentes, & vigilate in
8 orationibus. * Ante omnia autẽ, mutuam
in vobiſmetipſis charitatem continuam
haben

habentes:quia charitas operit multitudi-
nem peccatorum.*Hoſpitales inuicem ſi- 9
‖ Prou. ne murmuratione. * ‖ Vnuſquiſque,ſicut 10
10. b. 12 accepit gratiam,in alterutrum illam ad- C
Ro. 12. miniſtrãtes, ſicut boni diſpẽſatores mul-
c. 13. tiformis gratiæ Dei. * ‖ Si quis loquitur, 11
Heb. 13. quaſi ſermones Dei:ſi quis miniſtrat, tã-
a. 2. quam ex virtute, quã adminiſtrat Deus:
Phil. 2 vt in omnibus honorificetur Deus per Ie-
b. 14 ſum Chriſtũ:cui eſt gloria, & imperium
‖ Rom. in ſæcula ſæculorum: Amen.* Chariſsimi, 12
12. b. 6. nolite peregrinari in feruore,qui ad ten-
1. Cor. 4. tationẽ vobis fit, quaſi noui aliquid vo-
a. 2. bis contingat:*ſed communicantes Chri- 13
ſti paſsionibus gaudete, vt & in reuela-
tione gloriæ eius gaudeatis exultantes.
*Si exprobramini in nomine Chriſti,bea- 14
ti eritis:quoniã quod eſt honoris, gloriæ, D
& virtutis Dei, & qui eſt eius Spiritus,
ſuper vos requieſcit. * Nemo autem ve- 15
ſtrûm patiatur vt homicida, aut fur, aut
maledicus, aut alienorum appetitor. * Si 16
autem vt Chriſtianus, nõ erubeſcat:glo-
rificet autẽ Deum in iſto nomine. * quo- 17
niam tempus eſt vt incipiat iudicium à
domo Dei. Si autẽ primùm à nobis:quis
finis eorum, qui non credunt Dei Euan-
‖ Prou. gelio? * ‖ Et ſi iuſtus vix ſaluabitur,im- 18
11. d. 31 pius & peccator vbi parebunt?* Itaque & 19
hi, qui patiuntur ſecundùm voluntatem
Dei,fideli Creatori commendent animas
ſuas in benefactis.

CAP. V.

SEniores ergo,qui in vobis ſunt, obſe- 1
cro, conſenior & teſtis Chriſti paſsio- A
num: qui & eius, quæ in futuro reue-
landa eſt,gloriæ communicator:* paſcite 2
qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes
non coactè, ſed ſpõtaneè ſecundũ Deum:
neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè:
* neque vt dominantes in cleris, ſed for- 3
ma facti gregis ex animo. * & cùm appa- 4
ruerit princeps paſtorum, percipietis im- B
marceſcibilem gloriæ coronam. * Simili- 5
ter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus.
‖ Ro. 12. ‖ Omnes autem inuicẽ humilitatem in-
c. 10 ſinuate,‖ quia Deus ſuperbis reſiſtit, hu-
‖ Iac. 4 milibus autem dat gratiam. * Humilia- 6
c. 10. mini igitur ſub potenti manu Dei, vt vos
Pſa. 54. exaltet in tempore viſitationis: * omnem 7
d. 23. ſolitudinẽ veſtram proiicientes in eum,
Matt. 6. quoniam ipſi cura eſt de vobis. * Sobrij 8
c. 25. eſtote, & vigilate:quia aduerſarius veſter C
Luc. 12. diabolus tamquã leo rugiẽs circuit,quæ-
c. 12. rens quem deuoret: * cui reſiſtite fortes 9
in fide:ſcientes eandem paſsionem ei,quæ
in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri.
* Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit 10
nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto
Ieſu,modicũ paſſos ipſe perficiet, confir-
mabit, ſolidabitque.* Ipſi gloria,& im- 11
periũ in ſæcula ſæculorum. Amen. * Per 12
Siluanum fidelem fratrem vobis, vt arbi- D
tror,breuiter ſcripſi: obſecrans & conte-
ſtans,hanc eſſe veram gratiam Dei,in qua
13 ſtatis. * Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in
Babylone coëlecta,& Marcus filius meus.
14 * Salutate inuicem in oſculo ſancto.Gra-
tia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto
Ieſu. Amen.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT I.

1 SImon Petrus, ſeruus & Apoſtolus Ie-
A ſu Chriſti, iis qui coæqualem nobiſ-
cum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei no-
2 ſtri, & Saluatoris Ieſu Chriſti. * Gratia
vobis & pax adimpleatur in cognitione
3 Dei,& Chriſti Ieſu Domini noſtri:* quo-
modo omnia nobis diuinæ virtutis ſuæ,
quæ ad vitam & pietatẽ donata ſunt, per
cognitionẽ eius, qui vocauit nos propria
4 gloria & virtute, * per quem maxima &
pretioſa nobis promiſſa donauit: vt per
hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ:
fugientes eius,quæ in mundo eſt,cõcupi-
5 ſcentiæ corruptionem.*Vos autem curam
B omnẽ ſubinferentes,miniſtrate in fide ve-
ſtra virtutem, in virtute autem ſciẽtiam,
6 * in ſcientia autẽ abſtinentiam, in abſti-
nentia autem patientiã, in patientia au-
7 tem pietatem, * in pietate autẽ amorem
fraternitatis, in amore autẽ fraternitatis
8 charitatẽ.* Hæc enim ſi vobiſcum adſint,
& ſuperent; non vacuos, nec ſine fructu
vos conſtituent in Domini noſtri Ieſu
9 Chriſti cognitione.* Cui enim non præſtò
ſunt hæc,cæcus eſt,& manu tentans,obli-
uionem accipiens purgationis veterum
10 ſuorum delictorum.* Quapropter fratres
magis ſatagite, vt per bona opera certam
veſtram vocationem & electionem facia-
C tis:hæc enim faciẽtes, non peccabitis ali-
11 quando.* Sic enim abundanter miniſtra-
bitur vobis introitus in æternum regnum
Domini noſtri,& Saluatoris Ieſu Chriſti.
12 * Propter quod incipiã vos ſemper com-
monere de his;& quidem ſcientes & con-
13 firmatos vos in præſenti veritate. * Iu-
ſtum autẽ arbitror quamdiu ſum in hoc
tabernaculo, ſuſcitare vos in commoni-
14 tione: * certus quòd velox eſt depoſitio
tabernaculi mei, ſecundùm quod & Do-
minus noſter Ieſus Chriſtus ‖ ſignificauit ‖ Ioan.
15 mihi. * Dabo autem operam & frequen- 21. d. 19
ter habere vos poſt obitum meum, vt ho-
16 rum memoriam faciatis.* Nõ enim do- ‖ 1. Cor.
ctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis 1. c. 7.
Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem &
præſentiam: ſed ſpeculatores facti illius
17 magnitudinis. * Accipiens enim à Deo
D Patre honorem & gloriam, voce delapſa
ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria:
‖ Hic

by Google

‖ *Matt. 17.a.5.* ‖ Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mi-
hi complacui, ipſum audite.* Et hanc vo- 18
cem nos audiuimus de cælo allatam, cùm
eſſemus cū ipſo in monte ſancto.* Et ha- 19
bemus firmiorem propheticū ſermonem:
cui benefacitis attendentes, quaſi lucernę
lucẽti in caliginoſo loco, donec dies elu-
ceſcat, & lucifer oriatur in cordibus ve-
‖ *2. Tim. 3. d.16.* ſtris: * ‖ hoc primùm intelligentes, quòd 20
omnis prophetia Scripturæ propria in-
terpretatione non fit.* Non enim volun- 21
tate humana allata eſt aliquādo prophe-
tia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti
ſunt ſancti Dei homines.

CAP. II.

FVerunt verò & pſeudoprophetæ in 1
populo, ſicut & in vobis erunt magi- A
ſtri mendaces, qui introducent ſectas
perditionis, & eum, qui emit eos, Domi-
num negant, ſuperducentes ſibi celerem
perditionem.* Et multi ſequẽtur eorum 2
luxurias, per quos via veritatis blaſphe-
mabitur: * & in auaritia fictis verbis de 3
vobis negotiabuntur: quibus iudiciū iam
olim non ceſſat; & perditio eorum non
‖ *Iob. 4. d.18.* dormitat. * ‖ Si enim Deus angelis pec- 4
cantibus non pepercit, ſed rudentibus in-
Iud. b.6. ferni detractos in tartarum tradidit cru-
ciandos, in iudicium reſeruari.* Et origi- 5
‖ *Gen. 7. a.1.* nali mundo non pepercit, ‖ ſed octauum
Noë iuſtitiæ præconem cuſtodiuit, dilu-
‖ *Gen. 19. e.25* uium mundo impiorum inducens. * ‖ Et 6
ciuitates Sodomorū & Gomorrhæorum B
in cinerem redigens, euerſione damnauit:
exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt,
ponens: * & iuſtum Lot oppreſſum à ne- 7
fandorum iniuria ac luxurioſa conuerſa-
tione eripuit: * aſpectu enim, & auditu 8
iuſtus erat: habitans apud eos, qui de die
in diem animam iuſtam iniquis operibus
cruciabāt.* Nouit Dominus pios de ten- 9
tatione eripere: iniquos verò in diē iudi-
cij reſeruare cruciandos: * magis autem 10
eos, qui poſt carnē in concupiſcentia im-
munditiæ ambulant, dominationémque
contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſe-
ctas non metuunt introducere blaſphe-
mātes:* vbi angeli fortitudine & virtute 11
cùm ſint maiores, non portant aduerſum
ſe execrabile iudicium. * Hi verò velut 12
irrationabilia pecora, naturaliter in ca-
ptionē & in perniciē in his quæ ignorāt
blaſphemantes in corruptione ſua peri-
bunt,* percipientes mercedem iniuſtitiæ, 13
voluptatē exiſtimantes diei delicias: coin- C
quinationes, & maculæ deliciis affluētes,
in conuiuiis ſuis luxuriantes vobiſcum,
* oculos habentes plenos adulterij, & in- 14
ceſſabilis delicti. Pellicientes animas in-
ſtabiles, cor exercitatum auaritia haben-
tes, maledictionis filij: * derelinquentes 15
‖ *Nu. 22 d. 23.* rectam viam errauerunt, ‖ ſecuti viam
Balaam ex Boſor, qui mercedem iniqui-
Iu. d.11. tatis amauit.* correptionem verò habuit 16
ſuæ veſaniæ: ſubiugale mutum animal,
hominis voce loquens, prohibuit prophe-
17 tæ inſipientiā.* Hi ſunt fontes ſine aqua,
& nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus
18 caligo tenebrarum reſeruatur. * Superba
D enim vanitatis loquentes, pelliciunt in
deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paulu-
lum effugiunt, qui in errore conuerſan-
19 tur: * libertatem illis promittentes, cùm
ipſi ſerui ſint corruptionis: ‖ à quo enim ‖ *Io. 8. d. 34.*
20 quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.* Si *Ro. 16.*
enim refugientes coinquinationes mundi *c. 20.*
in cognitione Domini noſtri, & Saluato- *Heb. 6.*
ris Ieſu Chriſti, his rurſus implicati ſu- *a.4.*
perantur: facta ſunt eis poſteriora dete- *Mat. 12*
21 riora prioribus. * Melius enim erat illis *d.45.*
non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt
agnitionē, retrorſum cōuerti ab eo, quod
22 illis traditum eſt, ſancto mandato. * Con-
tigit enim eis illud veri prouerbij: ‖ Canis ‖ *Prou. 26. b.11*
reuerſus ad ſuum vomitum, &, Sus lota in
volutabro luti.

CAP. III.

1 HAnc ecce vobis, chariſsimi, ſecun-
A dam ſcribo epiſtolam, in quibus ve-
ſtram excito in commonitione ſinceram
2 mentem: * vt memores ſitis eorum, quæ
prædixi, verborum à ſanctis prophetis, &
Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum
3 Domini & Saluatoris. * ‖ Hoc primùm ‖ *1. Tim.*
ſcientes, quòd venient in nouiſsimis die- *4. a. 1.*
bus in deceptione illuſores, iuxta pro- *2. Tim.*
4 prias concupiſcentias ambulantes, * di- *3. a. 1.*
centes: ‖ Vbi eſt promiſsio, aut aduentus *Iudæ d.*
eius? ex quo enim patres dormierunt, *18.*
B omnia ſic perſeuerāt ab initio creaturæ. ‖ *Ezech.*
5 * Latet enim eos hoc volentes, quòd cæ- *12. f.27.*
li erant priùs, & terra, de aqua & per
6 aquam conſiſtens Dei verbo: * per quæ,
ille tunc mundus aqua inundatus periit.
7 * Cæli autem qui nunc ſunt, & terra, eo-
dem verbo repoſiti ſunt, igni reſeruati in
diem iudicij, & perditionis impiorum ho-
8 minum.* Vnum verò hoc non lateat vos,
chariſsimi, quia vnus dies apud Dominū
ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies
9 vnus. * Non tardat Dominus promiſsio-
nem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed
patiēter agit propter vos, nolens aliquos
C perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuer-
10 ti. * ‖ Adueniet autem dies Domini vt ‖ *1. Thes.*
fur: in quo cæli magno impetu tranſient, *5. a.2.*
elementa verò calore ſoluentur, terra au- *Apoc. 3.*
tem & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur. *a.3. &*
11 * Cùm igitur hęc omnia diſſoluenda ſint, *16. c.15.*
quales oportet vos eſſe in ſanctis conuer-
12 ſationibus & pietatibus, * expectantes &
properantes in aduentum diei Domini,
per quem cæli ardentes ſoluentur, & ele-
13 menta ignis ardore tabeſcent? * ‖ Nouos ‖ *Iſa. 65.*
verò cælos, & nouam terram ſecundum *c.17. &*
promiſſa ipſius expectamus, in quibus iu- *66. g.22*
14 ſtitia habitat. * Propter quod chariſsimi *Apo. 21*
hæc expectantes, ſatagite immaculati & *a.1.*
15 inuiolati ei inueniri in pace. * & ‖ Domi- ‖ *Rom.*
D ni noſtri longanimitatem, ſalutem arbi- *2. a.4.*
tremini: ſicut & chariſsimus frater noſter
Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam
ſcripſit

Digitized by Google

ſcripſit vobis, * ſicut & in omnibus epi- 16
ſtolis, loquens in eis de his, in quibus ſunt
quædam difficilia intellectu, quæ indocti
& inſtabiles deprauant, ſicut & ceteras
Scripturas, ad ſuam ipſorum perditio-
nem. * Vos igitur fratres præſcientes cu- 17
ſtodite, ne inſipientium errore tradu-
cti excidatis à propria firmitate. * cre- 18
ſcite verò in gratia, & in cognitione
Domini noſtri, & Saluatoris Ieſu Chri-
ſti. Ipſi gloria & nunc, & in diem æter-
nitatis. Amen.

EPISTOLA

BEATI IOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT I.

QVod fuit ab initio, quod audiuimus, 1
quod vidimus oculis noſtris, quod A
perſpeximus, & manus noſtræ contrecta-
uerunt de verbo vitæ: * & vita manifeſtata 2
eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuncia-
mus vobis vitam æternam, quæ erat apud
Patrem, & apparuit nobis: * quod vidi- 3
mus & audiuimus, annunciamus vobis, vt B
& vos ſocietatem habeatis nobiſcum, &
ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Fi-
lio eius Ieſu Chriſto. * Et hæc ſcribimus 4
vobis vt gaudeatis, & gaudium veſtrum
ſit plenum. * Et hæc eſt annunciatio, 5
quam audiuimus ab eo, & annunciamus C
‖ Ioan. 8. b. 12. vobis: ‖ Quoniam Deus lux eſt, & tene-
bræ in eo non ſunt vllæ. * Si dixerimus 6
quoniam ſocietatem habemus cum eo, &
in tenebris ambulamus, mentimur, & ve-
ritatem nõ facimus. * Si autẽ in luce am- 7
bulamus, ſicut & ipſe eſt in luce; ſocie-
‖ Heb. 9. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. Apoc. 1. b. 5. tatem habemus ad inuicem, ‖ & ſanguis
Ieſu Chriſti, Filij eius, emundat nos ab
omni peccato. * ‖ Si dixerimus quoniam 8
‖ 3. Reg. 8. e. 45. 2. Par. 6. g. 36. Prou. 20. b. 9. Eccl. 7. c. 21. peccatum non habemus; ipſi nos ſeduci- D
mus, & veritas in nobis non eſt. * Si 9
confiteamur peccata noſtra; fidelis eſt, &
iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra,
& emundet nos ab omni iniquitate. * Si 10
dixerimus quoniã non peccauimus; men-
dacem facimus eum, & verbum eius non
eſt in nobis.

CAP. II.

FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non 1
peccetis. Sed & ſi quis peccauerit, ad- A
uocatum habemus apud Patrem, Ieſum
Chriſtum iuſtum; * & ipſe eſt propi- 2
tiatio pro peccatis noſtris; non pro no-
ſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius
mundi. * Et in hoc ſcimus quoniam co- 3
gnouimus eum, ſi mandata eius obſerue- 4
mus. * Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata
eius non cuſtodit, mẽdax eſt, & in hoc ve-
ritas non eſt. * Qui autem ſeruat verbum 5
eius, verè in hoc charitas Dei per-
fecta eſt: & in hoc ſcimus quoniam in
6 ipſo ſumus. * Qui dicit ſe in ipſo mane-
re, debet, ſicut ille ambulauit, & ipſe
7 ambulare. * Chariſsimi, non mandatum
B nouum ſcribo vobis, ſed mandatum ve-
tus, quod habuiſtis ab initio: Manda-
8 tum vetus, eſt verbum quod audiſtis. * ‖ *‖ Ioan. 13. d. 34. & 15. b. 12.*
Iterum mandatum nouum ſcribo vobis,
quod verum eſt & in ipſo, & in vobis:
quia tenebræ tranſierunt, & verum lu-
9 men iam lucet. * Qui dicit ſe in luce eſſe,
& fratrem ſuum odit, in tenebris eſt vſ-
10 que adhuc. * ‖ Qui diligit fratrẽ ſuum, in *‖ 1 Ioan. 3. c. 14.*
11 lumine manet, & ſcandalũ in eo nõ eſt. *
Qui autem odit fratrem ſuum, in tene-
bris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit
quò eat: quia tenebræ obcæcauerunt o-
12 culos eius * Scribo vobis, filioli, quoniam
remittũtur vobis peccata propter nomen
13 eius. * Scribo vobis patres, quoniam co-
gnouiſtis eũ, qui ab initio eſt. Scribo vo-
bis adoleſcentes, quoniam viciſtis mali-
14 gnum. * Scribo vobis infantes, quoniam
cognouiſtis patrem. Scribo vobis iuue-
nes, quoniam fortes eſtis, & verbum
Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.
15 * Nolite diligere mundum, neque ea quæ
C in mundo ſunt. Si quis diligit mundum,
16 non eſt charitas Patris in eo: * quoniam
omne quod eſt in mundo, concupiſcentia
carnis eſt, & concupiſcentia oculorum,
& ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre,
17 ſed ex mundo eſt. * Et mundus tranſit, &
concupiſcentia eius. Qui autem facit vo-
18 luntatem Dei, manet in æternum. * Filio-
li, nouiſsima hora eſt: & ſicut audiſtis
quia Antichriſtus venit, & nunc Anti-
chriſti multi facti ſunt, vnde ſcimus,
19 quia nouiſsima hora eſt. * Ex nobis pro-
dierunt, ſed non erant ex nobis. nam, ſi
fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtique
nobiſcum: ſed vt manifeſti ſint quoniam
20 non ſunt omnes ex nobis. * Sed vos vn-
ctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.
21 * Non ſcripſi vobis quaſi ignorãtibus ve-
ritatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quo-
niam omne mendacium ex veritate non
22 eſt. * Quis eſt mendax, niſi is qui negat
D quoniam Ieſus eſt Chriſtus? Hic eſt An-
tichriſtus, qui negat Patrem, & Filium.
23 * Omnis qui negat Filium, nec Patrem
habet: qui confitetur Filium, & Patrem
24 habet * Vos quod audiſtis ab initio, in
vobis permaneat: Si in vobis permanſerit
quod audiſtis ab initio, & vos in Filio &
25 Patre manebitis. * Et hæc eſt repromiſsio,
quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam
26 æternam. * Hæc ſcripſi vobis de his, qui
27 ſeducunt vos. * Et vos vnctionem quam
accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non
neceſſe habetis vt aliquis doceat vos: ſed
ſicut vnctio eius docet vos de omnibus, &
verum eſt, & non eſt mendacium. Et ſicut
28 docuit vos: manete in eo. * Et nunc filioli
manete in eo: vt cùm apparuerit, habea-
mus

Digitized by Google

mus fiduciam , & non confundamur ab
eo in aduentu eius. * Si ſcitis quoniam 29
iuſtus eſt,ſcitote quoniam & omnis qui
facit iuſtitiam,ex ipſo natus eſt.

CAP. III.

VIdete qualem charitatem dedit no- 1
bis Pater, vt filij Dei nominemur & A
ſimus. Propter hoc mundus non nouit
nos : quia non nouit eum. * Chariſsimi, 2
nunc filij Dei ſumus : & nondum appa-
ruit quid erimus. Scimus quoniam cùm
apparuerit, ſimiles ei erimus:quoniã vi-
debimus eum ſicuti eſt. * Et omnis qui 3
habet hanc ſpem in eo,ſanctificat ſe , ſic-
ut & ille ſanctus eſt. * Omnis qui facit 4
peccatum, & iniquitatem facit:& pecca-
‖ Iſa.53. c.12 tum eſt iniquitas.*‖ Et ſcitis quia ille ap- 5
paruit vt peccata noſtra tolleret:& pec-
1.Pet.2. catũ in eo non eſt.* Omnis qui in eo ma- 6
d.22. net,non peccat:& omnis qui peccat, non
vidit eũ,nec cognouit eum. * Filioli, ne- 7
mo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiã , iuſtus B
‖Ioan.8. eſt:ſicut & ille iuſtus eſt.*‖Qui facit pec- 8
f.44. catũ, ex diabolo eſt:quoniã ab initio dia-
bolus peccat.In hoc apparuit Filius Dei,
vt diſſoluat opera diaboli. * Omnis qui 9
natus eſt ex Deo, peccatũ non facit:quo-
niam ſemen ipſius in eo manet, & non
poteſt peccare,quoniam ex Deo natus eſt.
* In hoc manifeſti ſunt filij Dei , & filij 10
diaboli.Omnis qui non eſt iuſtus, non eſt
ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum:
* quoniam hæc eſt annunciatio,quam au- 11
diſtis ab initio , ‖ vt diligatis alterutrum.
‖Ioã.13. * Non ſicut‖Cain , qui ex maligno erat, 12
d.34.& & occidit fratrem ſuum. Et propter quid
15.b.12. occidit eum ? Quoniam opera eius mali-
‖ Gen.4. gna erant:fratris autem eius, iuſta.* No- 13
b.8. lite mirari fratres , ſi odit vos mundus.
* Nos ſcimus quoniã tranſlati ſumus de 14
morte ad vitã , quoniã diligimus fratres. C
Leu.19. ‖ Qui non diligit,manet in morte : * om- 15
d.17. nis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.
Et ſcitis quoniam omnis homicida non
habet vitam æternam in ſemetipſo ma-
‖ Ioan. nentem. * ‖ In hoc cognouimus charita- 16
15.b.13. tem Dei, quoniam ille animam ſuam pro
nobis poſuit : & nos debemus pro fra-
‖Luc.3.c. tribus animas ponere. * ‖ Qui habuerit 17
15. ſubſtantiam huius mundi , & viderit fra-
trem ſuum neceſsitatem habere, & clau-
ſerit viſcera ſua ab eo : quomodo chari-
tas Dei manet in eo ? * Filioli mei , non 18
diligamus verbo, neque lingua, ſed opere D
& veritate. * in hoc cognoſcimus quo- 19
niam ex veritate ſumus : & in conſpe-
ctu eius ſuadebimus corda noſtra.* Quo- 20
niam ſi reprehenderit nos cor noſtrum;
maior eſt Deus corde noſtro , & nouit
omnia. * Chariſsimi , ſi cor noſtrum non 21
reprehenderit nos , fiduciam habemus ad
‖Matth. Deum : * ‖ & quidquid petierimus , ac- 22
21.c.22. cipiemus ab eo : quoniam mandata eius
cuſtodimus,& ea quæ ſunt placita coram
23 eo,facimus. * ‖ Et hoc eſt mandatũ eius: ‖ Ioan.
vt credamus in nomine Filij eius Ieſu 6.d.29.
Chriſti : & diligamus alterutrum, ſicut & 17.a.
24 dedit mandatum nobis. * ‖ Et qui ſeruat 3.
mandata eius,in illo manet,& ipſe in eo: ‖ Ioan.
& in hoc ſcimus quoniam manet in no- 13.d.34.
bis de Spiritu, quem dedit nobis. & 15.c.
12.

CAP. IIII.

1 CHariſsimi , nolite omni ſpiritui cre-
A dere , ſed probate ſpiritus ſi ex Deo
ſint : quoniam multi pſeudoprophetæ
2 exierunt in mundum. * In hoc cognoſci-
tur ſpiritus Dei : omnis ſpiritus qui con-
fitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe,
3 ex Deo eſt : * & omnis ſpiritus , qui ſol-
uit Ieſum, ex Deo non eſt ; & hic eſt An-
tichriſtus , de quo audiſtis quoniam ve-
4 nit , & nunc iam in mundo eſt. * Vos ex
Deo eſtis filioli,& viciſtis eum, quoniam
maior eſt qui in vobis eſt , quàm qui in
5 mundo. * ‖ Ipſi de mundo ſunt : ideo ‖Ioan.8.
de mundo loquuntur, & mundus eos au- f.47.
6 dit.* Nos ex Deo ſumus. Qui nouit Deũ,
B audit nos : qui non eſt ex Deo, non audit
nos : in hoc cognoſcimus Spiritum veri-
7 tatis, & ſpiritum erroris.* Chariſsimi,di-
ligamus nos inuicẽ:quia charitas ex Deo
eſt. Et omnis qui diligit , ex Deo natus
8 eſt , & cognoſcit Deum. * Qui non dili-
git,non nouit Deum:quoniam Deus cha-
9 ritas eſt. * ‖ In hoc apparuit charitas Dei ‖Ioan.3.
in nobis, quoniam Filium ſuum vnigeni- b.16.
tum miſit Deus in mundum , vt viuamus
10 per eum. * In hoc eſt charitas : non quaſi
nos dilexerimus Deum,ſed quoniam ipſe
prior dilexit nos,& miſit Filiũ ſuum pro-
11 pitiationem pro peccatis noſtris. * Cha-
C riſsimi , ſi ſic Deus dilexit nos:& nos de-
12 bemus alterutrum diligere. * ‖ Deum ne- ‖Ioan.1.
mo vidit vmquam. Si diligamus inuicem, c.18.
Deus in nobis manet , & charitas eius in 1.Tim.
13 nobis perfecta eſt. * In hoc cognoſcimus 6.c.17.
quoniam in eo manemus , & ipſe in no-
bis : quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.
14 * Et nos vidimus,& teſtificamur , quoniã
Pater miſit Filium ſuum Saluatorem
15 mundi. * Quiſquis confeſſus fuerit quo-
niam Ieſus eſt Filius Dei,Deus in eo ma-
16 net , & ipſe in Deo. * Et nos cognoui-
mus,& credidimus charitati,quam habet
Deus in nobis. Deus Charitas eſt : & qui
manet in charitate , in Deo manet , &
17 Deus in eo. * In hoc perfecta eſt charitas
D Dei nobiſcum , vt fiduciam habeamus in
die iudicij : quia ſicut ille eſt, & nos ſu-
18 mus in hoc mundo. * Timor non eſt in
charitate:ſed perfecta charitas foras mit-
tit timorem : quoniam timor pœnam ha-
bet. qui autem timet , non eſt perfectus
19 in charitate.* Nos ergo diligamus Deum,
20 quoniam Deus prior dilexit nos.* Si quis
dixerit quoniam diligo Deum , & fra-
trem ſuum oderit,mendax eſt. Qui enim
non diligit fratrem ſuum quem videt,
Deum,

Digitized by Google

Deum, quem non videt, quomodo poteſt
diligere? * ‖ Et hoc mandatum habemus 21
à Deo: vt qui diligit Deum, diligat &
fratrem ſuum.

‖ Ioan. 13. d. 34. & 15. b. 12. Eph. 5. a. 2.

CAP. V.

Omnis qui credit, quoniam Ieſus eſt 1
Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis A
qui diligit eum qui genuit, diligit &
eum qui natus eſt ex eo. * In hoc cogno- 2
ſcimus quoniam diligimus natos Dei,
cùm Deum diligamus, & mandata eius
faciamus. * Hæc eſt enim charitas Dei, 3
vt mandata eius cuſtodiamus: & mandata
eius grauia non ſunt. * Quoniam omne 4
quod natũ eſt ex Deo, vincit mundum: &
hæc eſt victoria, quæ vincit mundũ, fides
noſtra. ‖ Quis eſt, qui vincit mundum, niſi 5
qui credit quoniam Ieſus eſt Filius Dei?
* hic eſt, qui venit per aquam & ſangui- 6
nem, Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, B
ſed in aqua & ſanguine. Et ſpiritus eſt,
qui teſtificatur, quoniã Chriſtus eſt veri-
tas. * Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium 7
dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiri-
tus ſanctus: & hi tres vnum ſunt. * Et 8
tres ſunt, qui teſtimonium dant in ter-
ra: Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres
vnum ſunt. * Si teſtimonium hominum 9
accipimus, teſtimonium Dei maius eſt:
quoniam hoc eſt teſtimonium Dei, quod
maius eſt, quoniam teſtificatus eſt de Fi-
lio ſuo. * Qui credit in Filium Dei, habet 10
teſtimonium Dei in ſe. ‖ Qui non credit C
Filio, mendacem facit eum: quia non cre-
dit in teſtimonium quod teſtificatus eſt
Deus de Filio ſuo. * Et hoc eſt teſtimo- 11
nium, quoniam vitam æternam dedit no-
bis Deus. Et hæc vita in Filio eius eſt.
* Qui habet Filium, habet vitam: qui non 12
habet Filiũ, vitam nõ habet. * Hæc ſcribo 13
vobis: vt ſciatis quoniam vitam habetis
æternã, qui creditis in nomine Filij Dei.
* Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eũ: 14
Quia quodcumque petierimus ſecundùm
voluntatem eius, audit nos. * Et ſcimus 15
quia audit nos quidquid petierimus: ſci-
mus quoniã habemus petitiones quas po-
ſtulamus ab eo. * Qui ſcit fratrem ſuum 16
peccare peccatum non ad mortem, petat, D
& dabitur ei vita peccanti non ad mortẽ.
Eſt peccatũ ad mortem: non pro illo dico
vt roget quis. * Omnis iniquitas, peccatũ 17
eſt: & eſt peccatum ad mortem. * Scimus 18
quia omnis qui natus eſt ex Deo, non
peccat: ſed generatio Dei conſeruat eum,
& malignus non tangit eum. * Scimus 19
quoniam ex Deo ſumus: & mundus to-
tus in maligno poſitus eſt. * Et ſcimus 20
quoniam Filius Dei venit, ‖ & dedit no-
bis ſenſum vt cognoſcamus verũ Deum,
& ſimus in vero Filio eius. Hic eſt verus
Deus, & vita æterna. * Filioli, cuſtodite 21
vos à ſimulacris. Amen.

‖ 1. Cor. 15. g. 57.

‖ Ioan. 3. d. 36.

‖ Luc. 24. g. 45.

EPISTOLA

BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

1 Senior Electæ dominæ, & natis eius,
A quos ego diligo in veritate, & non
ego ſolus, ſed & omnes qui cognoue-
2 runt veritatem, * propter veritatem quæ
permanet in nobis, & nobiſcum erit in
3 æternum. * Sit vobiſcum gratia, miſeri-
cordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Ie-
ſu Filio Patris, in veritate & charitate,
4 * Gauiſus ſum valde, quoniam inueni
B de filiis tuis ambulantes in veritate,
5 ſicut mandatum accepimus à Patre. * Et
nunc rogo te domina, non tamquam
mandatum nouum ſcribens tibi, ſed quod
habuimus ab initio, ‖ vt diligamus al-
6 terutrum. * Et hæc eſt charitas, vt am-
C bulemus ſecundùm mandata eius. Hoc
eſt enim mandatum, vt quemadmodum
7 audiſtis ab initio, in eo ambuletis: * quo-
niam multi ſeductores exierunt in mun-
dum, qui non confitentur Ieſum Chri-
ſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſedu-
8 ctor, & antichriſtus. * Videte voſmeti-
ſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed vt
9 mercedem plenam accipiatis. * Omnis
qui recedit, & non permanet in doctrina
Chriſti, Deum non habet: qui permanet
in doctrina, hic & Patrem & Filiũ habet.
10 * Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam
D nõ affert, nolite recipere eum in domum,
11 nec AVE ei dixeritis. * Qui enim dicit
illi AVE, communicat operibus eius
12 malignis. * Plura habens vobis ſcribere,
nolui per chartam & atramentum: ſpero
enim me futurum apud vos, & os ad os
loqui: vt gaudium veſtrum plenum ſit.
13 * Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

‖ Io. 15. b. 12.

EPISTOLA

BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 Senior Gaio chariſsimo, quem ego di-
A ligo in veritate. * Chariſsime, de om-
2 nibus orationem facio proſperè te in-
gredi, & valere, ſicut proſperè agit ani-
3 ma tua. * Gauiſus ſum valde venienti-
B bus fratribus, & teſtimoniũ perhibenti-
bus veritati tuæ, ſicut tu in veritate am-
4 bulas. * Maiorem horum non habeo gra-
tiam, quàm vt audiam filios meos in ve-
5 ritate ambulare. * Chariſsime, fideliter fa-
cis quidquid operaris in fratres, & hoc in
6 peregrinos, * qui teſtimonium reddiderunt

Fff 2 cha

Digitized by Google

charitati tuæ in conſpectu Eccleſiæ; quos,
benefaciens, deduces dignè Deo. * Pro 7
nomine enim eius profecti ſunt, nihil ac-
cipientes à Gentibus. * Nos ergo debe- 8
mus ſuſcipere huiuſmodi, vt cooperato- C
res ſimus veritatis. * Scripſiſſem forſi- 9
tan Eccleſiæ: ſed is, qui amat primatum
gerere in eis, Diotrephes, nõ recipit nos.
* propter hoc ſi venero, commonebo 10
eius opera, quæ facit, verbis malignis gar-
riens in nos: & quaſi non ei iſta ſufficiãt;
neque ipſe ſuſcipit fratres; & eos, qui ſuſ-
cipiunt, prohibet, & de Eccleſia eiicit.
* Chariſsime, noli imitari malum, ſed 11
quod bonum eſt. Qui benefacit, ex Deo D
eſt: qui malefacit, non vidit Deum. * De- 12
metrio teſtimonium redditur ab omni-
bus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſti-
monium perhibemus: & noſti quoniam
teſtimonium noſtrum verum eſt. * Multa 13
habui tibi ſcribere: ſed nolui per atra-
mentum & calamum ſcribere tibi. * Spe- 14
ro autem protinus te videre, & os ad os
loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Sa-
luta amicos nominatim.

EPISTOLA

CATHOLICA

BEATI IVDÆ

APOSTOLI

IVdas Ieſu Chriſti ſeruus, frater autem 1
Iacobi, his qui ſunt in Deo Patre dile- A
ctis, & Chriſto Ieſu conſeruatis, & voca-
tis. * Miſericordia vobis, & pax, & cha- 2
ritas adimpleatur. * Chariſsimi omnem 3
ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de
cõmuni veſtra ſalute, neceſſe habui ſcri-
bere vobis: deprecans ſupercertari ſemel
traditæ ſanctis fidei.* Subintroierũt enim 4
quidã homines (qui olim præſcripti ſunt
in hoc iudiciũ) impij, Dei noſtri gratiam
transferentes in luxuriam, & ſolum Do-
minatorem & Dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum negantes. * Commonere au- 5
tem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quo- B
niam Ieſus populum de terra Aegypti
ſaluans, ſecundò eos, qui non credide-
‖ Num. 14.f.37. runt, perdidit: * Angelos verò, qui non 6
ſeruauerunt ſuum principatum, ſed de-
reliquerunt ſuum domicilium, in iudi-
cium magni diei, vinculis æternis ſub ca-
ligine reſeruauit. * Sicut Sodoma, & Go- 7
morrha, & finitimæ ciuitates ſimili mo-
do exfornicatæ, & abeuntes poſt car-
nem alteram, factæ ſunt exemplum,
ignis æterni pœnam ſuſtinentes. * Simi- 8
liter & hi carnem quidem maculant, do-
minationem autem ſpernunt, maieſta-
‖ Zach. 3.a.2. tem autem blaſphemant. * ‖ Cùm Mi- 9
chael Archangelus cum diabolo diſpu-
tans altercaretur de Moyſi corpore, non
eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ:
10 ſed dixit: Imperet tibi Dominus. * Hi
autem, quæcumque quidem ignorant,
blaſphemant: quæcumque autem natu-
raliter, tamquam muta animalia, norunt,
11 in his corrumpuntur. * Væ illis, quia in
‖ via Cain abierunt, & ‖ errore Balaam ‖ Gen. 4.
mercede effuſi ſunt, & in contradictione b.8.
12 ‖ Core perierunt. * Hi ſunt in epulis ſuis ‖ Num.
C maculæ, conuiuantes ſine timore, ſemet- 22.d.23.
ipſos paſcentes, nubes ſine aqua, quæ à ‖ Num.
ventis circumferuntur, arbores autum- 16.a.61.
nales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradica- 2.Pet.2.
13 tæ: * fluctus feri maris, deſpumantes ſuas d.17.
confuſiones, ſidera errantia: quibus pro-
cella tenebrarum ſeruata eſt in æter-
14 num. * Prophetauit autem & de his ſe-
ptimus ab Adam Enoch, dicens: ‖ Ecce ‖ Apoc.
venit Dominus in ſanctis millibus ſuis 1.b.7.
15 * facere iudicium contra omnes, & ar-
guere omnes impios de omnibus operi-
bus impietatis eorum, quibus impiè
egerunt, & de omnibus duris, quæ locu-
ti ſunt contra Deum peccatores impij.
16 * Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſe-
cundùm deſideria ſua ambulantes, ‖ & ‖ Pſalm.
os eorum loquitur ſuperba, mirantes 16.c.10.
17 perſonas quæſtus cauſa. * Vos autem
D chariſsimi, memores eſtote verborum,
‖ quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domi- ‖ 1.Tim.
18 ni noſtri Ieſu Chriſti, * qui dicebant vo- 4.a.1.
bis, quoniam in nouiſsimo tempore ve- 2.Ti.3.
nient illuſores, ſecundùm deſideria ſua a.1.
19 ambulantes in impietatibus. * Hi ſunt 2.Pet.3.
qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spi- a.3.
20 ritum non habentes. * Vos autem cha-
riſsimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſan-
ctiſsimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto
21 orantes, * voſmetipſos in dilectione Dei
ſeruate, expectantes miſericordiam Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æter-
22 nam. * Et hos quidem arguite iudica-
23 tos: * illos verò ſaluate, de igne rapien-
tes. Aliis autem miſeremini in timore:
odientes & eam, quæ carnalis eſt, macu-
24 latam tunicam. * Ei autem, qui potens
eſt vos conſeruare ſine peccato, & con-
ſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ im-
maculatos in exultatione in aduentu
25 Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Soli Deo
Saluatori noſtro, per Ieſum Chriſtum
Dominum noſtrum, gloria & magnifi-
centia, imperium & poteſtas ante omne
ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæ-
culorum, Amen.

APOCALYPSIS

BEATI IOANNIS APOSTOLI

CAPVT I.

1 APocalypſis Ieſu Chriſti, quam de-
A dit illi Deus palàm facere ſeruis
ſuis, quæ oportet fieri citò: & ſigni-
fica

Digitized by Google

ficauit, mittens per Angelum ſuum ſeruo
ſuo Ioanni, * qui teſtimonium perhibuit 2
verbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti,
quæcumque vidit. * Beatus qui legit, & 3
audit verba prophetiæ huius:& ſeruat ea,
quæ in ea ſcripta ſunt:tempus enim pro-
pe eſt. * Ioannes ſeptem eccleſiis, quæ 4
ſunt in Aſia. Gratia vobis & pax ab eo,
‖ Exod. ‖ qui eſt,& qui erat, & qui venturus eſt:
3.d.14. & à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu
‖ 1.Cor. throni eius ſunt;* & à Ieſu Chriſto, qui 5
15 c.20 eſt teſtis fidelis, ‖ primogenitus mortuo-
Col. 1.c. rum & princeps regum terræ:qui dilexit B
18. nos, & lauit nos à peccatis noſtris ‖ in
‖ Heb.9. ſãguine ſuo,* & fecit nos regnũ & ſacer- 6
c.14. dotes Deo & Patri ſuo:ipſi gloria,& im-
1.Pet.1. perium in ſæcula ſæculorũ: Amen.*‖Ecce 7
d.10. venit cum nubibus,& videbit eum omnis
1.Ioã.1. oculus,& qui eum pupugerunt.Et plan-
d.7. gent ſe ſuper eum omnes tribus terræ:
‖ Iſa.3. Etiam:Amen. * ‖ Ego ſum α,& ω,princi- 8
c.13. pium & finis, dicit Dominus Deus, qui
Matth. eſt,& qui erat,& qui venturus eſt,omni-
24 c.20 potens.*Ego Ioannes frater veſter,&par- 9
Iud.c.14 ticeps in tribulatione,& regno, & patiẽ-
‖Iſai.44 tia in Chriſto Ieſu;fui in inſula, quæ ap-
a.6.Infr. pellatur Patmos,propter verbum Dei, &
21. b.6. teſtimonium Ieſu:* Fui in ſpiritu in Do- 10
& 22. minica die,& audiui poſt me vocem ma- C
c.13. gnam tamquam tubæ,*dicentis:Quod vi- 11
des,ſcribe in libro: & mitte ſeptem Ec-
cleſiis,quæ ſunt in Aſia,Epheſo,& Smyr-
næ,& Pergamo,& Thyatiræ,& Sardis,&
Philadelphiæ,& Laodiciæ. * Et conuer- 12
ſus ſum,vt viderem vocem quæ loqueba-
tur mecum:Et cõuerſus vidi ſeptem can-
delabra aurea:* & in medio ſeptem can- 13
delabrorum aureorum ſimilem filio ho-
minis,veſtitum podere,& præcinctum ad
mamillas zona aurea:* caput autem eius 14
& capilli erãt candidi tamquam lana al- D
ba,& tamquã nix, & oculi eius tamquã
flamma ignis, * & pedes eius ſimiles au- 15
richalco,ſicut in camino ardenti, & vox
illius tamquam vox aquarum multarũ:
*& habebat in dextera ſua ſtellas ſeptẽ:Et 16
de ore eius gladius vtraque parte acutus
exibat: & facies eius ſicut ſol lucet in
virtute ſua. * Et cùm vidiſſem eum, ce- 17
cidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et
poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens:
‖Iſa.41. Noli timere:‖ego ſum primus, & nouiſ-
b.4.& ſimus;* & viuus,& fui mortuus;& ecce 18
44. a.6. ſum viuens in ſæcula ſæculorum, & ha-
beo claues mortis,& inferni.* Scribe er- 19
go quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ E
oportet fieri poſt hæc. * Sacramentum 20
ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera
mea,& ſeptem candelabra aurea: ſeptem
ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum:
& candelabra ſeptem, ſeptem Eccleſiæ
ſunt.

CAP. II.

ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc 1
dicit,qui tenet ſeptem ſtellas in dex- A
tera ſua, qui ambulat in medio ſeptem
2 candelabrorum aureorum: * Scio ope-
ra tua,& laborem, & patientiam tuam,
& quia non potes ſuſtinere malos:& tẽ-
taſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, &
3 non ſunt:& inueniſti eos mendaces: * &
patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter
4 nomen meum,& non defeciſti. * Sed ha-
B beo aduerſum te, quòd charitatem tuam
5 primam reliquiſti. * Memor eſto itaque
vnde excideris: & age pœnitentiam, &
prima opera fac: ſin autem,venio tibi,&
mouebo candelabrum tuum de loco ſuo,
6 niſi pœnitentiam egeris.* Sed hoc habes,
quia odiſti facta Nicolaitarũ, quæ & ego
7 odi. * Qui habet aurem,audiat quid Spi-
ritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo ede-
re de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei
8 mei. * Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcri-
C be: Hæc dicit primus,& nouiſsimus;qui
9 fuit mortuus, & viuit: * Scio tribula-
tionem tuam,& paupertatem tuam, ſed
diues es: & blaſphemaris ab his, qui ſe
dicunt Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt
10 ſynagoga ſatanæ. * Nihil horum timeas
quæ paſſurus es.Ecce miſſurus eſt diabo-
lus aliquos ex vobis in carcerem vt ten-
temini: & habebitis tribulationem die-
bus decem. Eſto fidelis vſque ad mortem,
11 & dabo tibi coronam vitæ. * Qui habet
D aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccle-
ſiis: Qui vicerit,non lædetur à morte ſe-
12 cũda.* Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcri-
be:Hæc dicit qui habet romphæam vtra-
13 que parte acutam: * Scio vbi habitas, vbi
ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen meum,
& non negaſti fidem meam Et in diebus
illis Antipas teſtis meus fidelis, qui oc-
ciſus eſt apud vos, vbi ſatanas habitat.
14 * Sed habeo aduerſus te pauca: quia ha-
bes illic tenentes doctrinam‖Balaam, qui ‖ Num.
docebat Balaac mittere ſcãdalum coram 24.a.3.
15 filiis Iſrael,edere, & fornicari: * ita ha- & 25.a.
bes & tu tenentes doctrinam Nicolaita- 2.
16 rum. * Similiter pœnitentiam age: ſi quo
E minus veniam tibi citò, & pugnabo cum
17 illis in gladio oris mei. * Qui habet au-
rem audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis:
Vincẽti dabo manna abſconditũ, & dabo
illi calculum candidum:& in calculo no-
men nouum ſcriptum, quod nemo ſcit,
18 niſi qui accipit. * Et Angelo Thyatiræ
Eccleſiæ ſcribæ:Hæc dicit Filius Dei, qui
habet oculos tamquam flammam ignis,&
19 pedes eius ſimiles aurichalco:*Noui ope-
F ra tua, & fidem, & charitatem tuam,&
miniſterium, & patiẽtiam tuam,& ope-
20 ra tua nouiſsima plura prioribus. * Sed
habeo aduerſus te pauca: quia permittis
mulierem Iezabel, quæ ſe dicit prophe-
ten,docere, & ſeducere ſeruos meos,for-
21 nicari, & manducare de idolothytis.* Et
dedi illi tempus vt pœnitentiam ageret:
& non vult pœnitere à fornicatione ſua.
22 *Ecce mittam eam in lectum:& qui mœ-
chantur cum ea,in tribulatione maxima
erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis

 egerint.

Digitized by Google

egerint,*& filios eius interficiã in morte, 23
& ſcient omnes Eccleſiæ, ‖ quia ego ſum C ‖1.Reg.
ſcrutãs renes & corda:& dabo vnicuique 16.b.7.
veſtrûm ſecũdũ opera ſua. Vobis autẽ di- Pſal.7.
co,*& ceteris qui Thyatiræ eſtis:Quicũ- 24 c.10.
que non habent doctrinã hanc, & qui nõ Ier.17.
cognouerunt altitudines ſatanæ, quem- b.10.
admodum dicunt, non mittam ſuper vos
aliud pondus: * tamen id,quod habetis, 25
tenete donec veniam.* Et qui vicerit, & 26
cuſtodierit vſque in finem opera mea,da-
bo illi poteſtatem ſuper Gentes,*& reget 27
eas in virga ferrea,& tamquam vas figuli
confringentur,*ſicut & ego accepi à Pa- 28
tre meo:& dabo illi ſtellam matutinam.
* Qui habet aurem, audiat quid Spiritus 29
dicat Eccleſiis.

CAP. III.

ET Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe:Hæc 1
dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, A
& ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia
nomen habes quòd viuas, & mortuus es.
*Eſto vigilãs, & cõfirma cetera,quæ mo- 2
ritura erãt. Non enim inuenio opera tua
plena coram Deo meo.*In mẽte ergo ha- 3
be qualiter acceperis,& audieris, & ſer-
ua,& pœnitentiam age.Si ergo non vigi- ‖Inf.16.
laueris, ‖ Veniam ad te tamquam fur,& c.15.
neſcies qua hora veniam ad te. * Sed ha- 4 1.Theſſ.
bes pauca nomina in Sardis, qui non in- 5.a.2.
quinauerunt veſtimenta ſua, & ambula- 2.Pet.3.
bunt mecum in albis, quia digni ſunt. c.10.
* Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis 5
albis, & non delebo nomen eius de Li- B
bro vitæ, & cõfitebor nomen eius coram
patre meo,& corã angelis eius.* Qui ha- 6
bet aurem,audiat quid Spiritus dicat Ec-
cleſiis.* Et Angelo Philadelphiæ Eccleſiæ 7 ‖Iſa.22.
ſcribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, ‖ qui f.22.
habet clauem Dauid:qui aperit, & nemo Iob.12.
claudit: claudit, & nemo aperit: * Scio 8 b.14.
opera tua.Ecce dedi corã te oſtiũ apertũ,
quod nemo poteſt claudere:quia modicã
habes virtutem, & ſeruaſti verbũ meum,
& nõ negaſti nomen meum. * Ecce dabo 9
de ſynagoga ſatanæ,qui dicunt ſe Iudæos
eſſe,& non ſunt,ſed mentiuntur.Ecce fa-
ciam illos vt veniant,& adorent ante pe-
des tuos:& ſciẽt quia ego dilexi te.*quo- 10
niam ſeruaſti verbum patientiæ meæ, & C
ego ſeruabo te ab hora tentationis, quæ
ventura eſt in orbem vniuerſum tentare
habitantes in terra.* Ecce venio citò:te- 11
ne quod habes, vt nemo accipiat coronã
tuam.* Qui vicerit,faciam illum colum- 12
nam in templo Dei mei, & foras non e-
gredietur ampliùs:& ſcribam ſuper eum
nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei
mei nouæ Ieruſalem, quæ deſcendit de
cælo à Deo meo, & nomen meum no-
uum.* Qui habet aurem,audiat quid Spi- 13
ritus dicat Eccleſiis. * Et Angelo Laodi- 14
ciæ eccleſiæ ſcribe:‖Hæc dicit: Amen,te- ‖Ier.
ſtis fidelis, & verus, qui eſt principium 14.a.6.
creaturæ Dei. * Scio opera tua,quia neq; 15
frigidus es, neque calidus: vtinam frigi-
16 dus eſſes, aut calidus: * ſed quia tepidus
D es,& nec frigidus,nec calidus,incipiam te
17 euomere ex ore meo. * quia dicis: Quod
diues ſum,& locupletatus, & nullius e-
geo:& neſcis quia tu es miſer,& miſera-
18 bilis,& pauper,& cæcus,& nudus.* Sua-
deo tibi emere à me aurum ignitum pro-
batum,vt locuples fias,& veſtimentis al-
bis induaris, & non appareat confuſio
nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos
19 tuos vt videas. * ‖ Ego quos amo, arguo, ‖Prou.3.
& caſtigo. Aemulare ergo, & pœniten- b.10.
20 tiam age. * Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: Heb.12.
ſi quis audierit vocem meam, & aperue- a.6.
rit mihi ianuam,intrabo ad illum,&cœ-
21 nabo cum illo:& ipſe mecum.*Qui vice-
rit,dabo ei ſedere mecum in throno meo:
ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo
22 in throno eius.* Qui habet aurem,audiat
quid Spiritus dicat Eccleſiis.

CAP. IV.

1 POſt hæc vidi:& ecce oſtium apertum
A in cælo: & vox prima, quam audi-
ui, tamquam tubæ loquentis mecum,di-
cens: Aſcende huc,& oſtendam tibi quæ
2 oportet fieri poſt hæc. * Et ſtatim fui in
ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat in cælo,
3 & ſupra ſedem ſedens. * & qui ſedebat,
ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis &
ſardinis: & iris erat in circuitu ſedis, ſi-
4 milis viſioni ſmaragdinæ.* Et in circuitu
B ſedis ſedilia vigintiquattuor: & ſuper
thronos vigintiquattuor ſeniores ſedẽtes
circumamicti veſtimẽtis albis,& in capi-
5 tibus eorum coronæ aureæ. * Et de thro-
no procedebant fulgura,& voces,& toni-
trua:& ſeptẽ lãpades ardentes ante thro-
6 num,qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.* Et in
conſpectu ſedis tamquã mare vitreum ſi-
C mile cryſtallo:& in medio ſedis,& in cir-
cuitu ſedis,quattuor animalia plena ocu-
7 lis ante & retro.* Et animal primũ ſimi-
le leoni,& ſecundũ animal ſimile vitulo,
& tertiũ animal habens faciẽm quaſi ho-
minis, & quartum animal ſimile aquilæ
8 volãti.*Et quattuor animalia,ſingula eo-
rum habebãt alas ſenas:& in circuitu, &
intus plena ſunt oculis: & requiem non ‖Iſa.6.
habebant die ac nocte,dicentia:‖ Sanctus, a.5.
Sanctus,Sanctus,Dominus Deus omnipo-
tens, qui erat, & qui eſt,& qui venturus
9 eſt. * Et cùm darent illa animalia gloriã,
& honorem,& benedictionem ſedenti ſu-
per thronum,viuenti in ſæcula ſæculorũ,
10 * procidebant vigintiquattuor ſeniores
D ante ſedentem in throno,& adorabãt vi-
uentem in ſæcula ſæculorum,& mittebãt
11 coronas ſuas ante thronum,dicẽtes:* Di-
gnus es Domine Deus noſter accipere
gloriam,& honorem, & virtutem: quia
tu creaſti omnia, & propter voluntatem
tuam erant,& creata ſunt.

CAP. V.

1 ET vidi in dextera ſedẽtis ſupra thro-
A num,librum ſcriptum intus & foris,
ſigna

Digitized by Google

ſignatum ſigillis ſeptem.* Et vidi Angelũ 2
fortem, prædicantem voce magna: Quis
eſt dignus aperire librum, & ſoluere ſi-
gnacula eius?* Et nemo poterat, neque in 3
cælo, neque in terra, neque ſubtus terrã,
aperire librum, neque reſpicere illũ.* Et 4
ego flebam multum, quoniã nemo dignus
inuentus eſt aperire librum, nec videre
eum.* Et vnus de ſenioribus dixit mihi: 5
Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda, B
radix Dauid, aperire librũ, & ſoluere ſe-
ptem ſignacula eius.* Et vidi: & ecce in 6
medio throni & quattuor animalium, &
in medio ſeniorum, agnum ſtantem tam-
quam occiſum, habẽtem cornua ſeptẽ, &
oculos ſeptem: qui ſũt ſeptẽ ſpiritus Dei,
miſſi in omnem terram.* Et venit, & ac- 7
cepit de dextera ſedẽtis in throno librũ.
*Et cùm aperuiſſet librũ, quattuor ani- 8
malia, & vigintiquattuor ſeniores cecide-
runt coram agno, habentes ſinguli citha-
ras, & phialas aureas plenas odoramẽto-
rũ, quæ ſunt orationes ſanctorum:* & cã- 9
tabãt cãticum nouum, dicentes: Dignus es C
Domine accipere librũ, & aperire ſigna-
cula eius: quoniam occiſus es, & redemi-
ſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni tri-
bu, & lingua, & populo, & natione:* & 10
feciſti nos Deo noſtro regnũ, & ſacerdo-
tes: & regnabimus ſuper terram.* Et vi- 11
di, & audiui vocem angelorum multorũ
in circuitu throni, & animaliũ, & ſenio-
‖ Dan. 7. c. 10. rum: & erat numerus eorum ‖ millia mil-
lium,* dicentium voce magna: Dignus eſt 12
Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, D
& diuinitatem, & ſapientiam, & fortitu-
dinem, & honorem, & gloriam, & bene-
dictionem.* Et omnem creaturam quæ in 13
cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, &
quæ ſunt in mari: & quæ in eo: omnes au-
diui dicentes: Sedenti in throno, & Agno:
benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas
in ſæcula ſæculorum.* Et quattuor ani- 14
malia dicebant: Amen. Et vigintiquat-
tuor ſeniores ceciderunt in facies ſuas: &
adorauerunt viuentem in ſæcula ſæculo-
rum.

CAP. VI.

ET vidi quod aperuiſſet Agnus vnum 1
de ſeptem ſigillis, & audiui vnum de A
quattuor animalibus, dicens, tamquam
vocem tonitrui: Veni, & vide.* Et vidi: & 2
ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper il-
lum habebat arcũ, & data eſt ei corona,
& exiuit vincẽs vt vinceret.* Et cùm ape- 3
ruiſſet ſigillum ſecundum, audiui ſecun-
dum animal, dicens: Veni, & vide.* Et 4
exiuit alius equus rufus: & qui ſedebat
ſuper illũ, datum eſt ei vt ſumeret pacem
de terra, & vt inuicem ſe interficiant, &
datus eſt ei gladius magnus.* Et cùm a- 5
peruiſſet ſigillum tertium, audiui tertium B
animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce e-
quus niger: & qui ſedebat ſuper illum,
habebat ſtateram in manu ſua.* Et audi- 6
ui tamquam vocem in medio quattuor
animalium dicentium: Bilibris tritici de-
nario, & tres bilibres hordei denario, &
7 vinum & oleum ne læſeris.* Et cùm ape-
ruiſſet ſigillum quartum, audiui vocem
8 quarti animalis dicẽtis: Veni, & vide.* Et
ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper
eum, nomen illi Mors, & infernus ſeque-
batur eum; & data eſt illi poteſtas ſuper
quattuor partes terræ, interficere gladio,
9 fame, & morte; & beſtiis terræ.* Et cùm
C aperuiſſet ſigillũ quintum, vidi ſubtus al-
tare animas interfectorum propter verbũ
Dei, & propter teſtimonium, quod habe-
10 bãt,* & clamabant voce magna, dicentes:
Vſquequo Domine, (ſanctus, & verus) nõ
iudicas, & nõ vindicas ſanguinẽ noſtrum
11 de iis qui habitant in terra?* Et datæ ſũt
illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis
vt requieſcerẽt adhuc tempus modicum,
donec compleantur conſerui eorum, &
fratres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut
12 & illi.* Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum
D ſextum: & ecce terræmotus magnus fa-
ctus eſt, & ſol factus eſt niger tamquam
ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſi-
13 cut ſanguis:* & ſtellæ de cælo ceciderunt
ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos
14 ſuos cùm à vento magno mouetur.* &
cælum receſsit ſicut liber inuolutus: &
omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ
15 ſunt:* & reges terræ, & principes, & tri-
buni, & diuites, & fortes, & omnis ſeruus
& liber, abſconderunt ſe in ſpeluncis, &
16 in petris montium;* & dicunt montibus,
& petris: ‖ Cadite ſuper nos, & abſcondi- ‖ Iſa. 2. d. 10. Oſee 10. b. 8. Luc. 23. d. 30.
te nos à facie ſedentis ſuper thronum, &
17 ab ira Agni:* quoniam venit dies magnus
iræ ipſorum: & quis poterit ſtare?

CAP. VII.

1 POſt hæc vidi quattuor Angelos ſtan-
A tes ſuper quattuor angulos terræ, te-
nentes quattuor ventos terræ, ne flarent
ſuper terram, neque ſuper mare, neque
2 in vllam arborem.* Et vidi alterum Ange-
lum aſcendentẽ ab ortu ſolis, habentem
ſignum Dei viui: & clamauit voce magna
quattuor Angelis, quibus datum eſt no-
3 cere terræ, & mari,* dicens: Nolite nocere
terræ, & mari, neq; arboribus, quoadvſ-
que ſignemus ſeruos Dei noſtri in fronti-
4 bus eorum.* Et audiui numerum ſignato-
rum, centum quadraginta quattuor mil-
lia ſignati, ex omni tribu filiorum Iſrael.
B * Ex tribu Iuda duodecim millia ſignati:
5 Ex tribu Ruben duodecim millia ſignati:
Ex tribu Gad duodecim millia ſignati:
6 * Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati:
Ex tribu Nephtali duodecim millia ſi-
gnati: Ex tribu Manaſſe duodecim millia
7 ſignati:* Ex tribu Simeon duodecim mil-
lia ſignati: Ex tribu Leui duodecim mil-
lia ſignati: Ex tribu Iſſachar duodecim
8 millia ſignati:* Ex tribu Zabulon duo-
decim millia ſignati: Ex tribu Ioſeph duo
decim millia ſignati: Ex tribu Benjamin

duodecim millia ſignati. * Poſt hæc vidi 9
turbam magnam, quã dinumerare nemo C
poterat,ex omnibus gẽtibus,& tribubus,
& populis, & linguis:ſtãtes ante thronũ,
& in cõſpectu Agni,amicti ſtolis albis,&
palmæ in manibus eorum:*& clamabant 10
voce magna dicẽtes:Salus Deo noſtro,qui
ſedet ſuper thronum,& Agno.*Et omnes 11
Angeli ſtabant in circuitu throni , & ſe-
niorũ,& quattuor animalium:& cecide-
runt in conſpectu throni in facies ſuas,&
adorauerũt Deum,*dicentes,Amen.Bene- 12
dictio,& claritas,& ſapiẽtia, & gratiarũ
actio,honor,& virtus , & fortitudo Deo
noſtro in ſæcula ſæculorum,Amen. * Et 13
reſpondit vnus de ſenioribus,& dixit mi-
hi:Hi,qui amicti ſũt ſtolis albis,qui ſunt?
& vnde venerunt ? * Et dixi illi:Domine 14
mi,tu ſcis.Et dixit mihi ; Hi ſunt,qui ve- D
nerũt de tribulatione magna,& lauerunt
ſtolas ſuas, & dealbauerũt eas in ſangui-
ne Agni.*Ideo ſunt ante thronum Dei,& 15
ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius:&
qui ſedet in throno,habitabit ſuper illos,
‖ Iſai.49 c.10. *‖non eſurient,neque ſitient,amplius,nec 16
cadet ſuper illos ſol , neque vllus æſtus.
*quoniam Agnus,qui in medio throni eſt, 17
‖ Iſa.25 c.8. reget illos , & deducet eos ad vitæ fontes
aquarum,‖ & abſterget Deus omnem la-
Inf.21. b.4. crymam ab oculis eorum.

CAP. VIII.

ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, 1
factum eſt ſilentium in cælo , quaſi 2
media hora.*Et vidi ſeptem Angelos ſtã- A
tes in conſpectu Dei:& datæ ſunt illis ſe-
ptem tubæ. * Et alius Angelus venit , & 3
ſtetit ante altare habens thuribulum au-
reum : & data ſunt illi incenſa multa, vt
daret de orationibus ſanctorum omnium
ſuper altare aureum, quod eſt ante thro-
num Dei.*Et aſcendit fumus incenſorum 4
de orationibus ſãctorum de manu Angeli B
coram Deo. * Et accepit Angelus thuri- 5
bulum , & impleuit illud de igne altaris,
& miſit in terram,& facta ſunt tonitrua,
& voces,& fulgura , & terræ motus ma-
gnus * Et ſeptem Angeli,qui habebãt ſe- 6
ptem tubas, præparauerunt ſe vt tuba ca-
nerent.* Et primus Angelus tuba cecinit. 7
& facta eſt grando, & ignis,miſta in ſan- C
guine,& miſſum eſt in terram , & tertia
pars terræ combuſta eſt,& tertia pars ar-
borum concremata eſt , & omne fœnum
viride combuſtum eſt. * Et ſecundus An- 8
gelus tuba cecinit:& tamquam mõs ma-
gnus igne ardẽs miſſus eſt in mare, & fa-
cta eſt tertia pars maris ſanguis,*& mor- 9
tua eſt tertia pars creaturæ eorum, quæ
habebant animas in mari , & tertia pars
nauium interiit.* Et tertius Angelus tu- 10
ba cecinit:& cecidit de cęlo ſtella magna,
ardens tamquam facula,& cecidit in ter-
tiam partem fluminum,& in fõtes aqua-
rum:*& nomen ſtellæ dicitur Abſinthiũ, 11
& facta eſt tertia pars aquarum in abſin- D
thium.& multi hominum mortui ſunt de
12 aquis,quia amaræ factæ ſunt. * Et quar-
tus Angelus tuba cecinit : & percuſſa eſt
tertia pars ſolis , & tertia pars lunæ , &
tertia pars ſtellarum, ita vt obſcuraretur
tertia pars eorum, & diei nõ luceret pars
13 tertia,& noctis ſimiliter. * Et vidi,& au-
diui vocem vnius aquilæ volantis per
medium cæli , dicentis voce magna : Væ,
væ,vę habitantibus in terra,de ceteris vo-
cibus trium Angelorum , qui erant tuba
canituri.

CAP. IX.

1 ET quintus Angelus tuba cecinit : &
A vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in ter-
2 ram, & data eſt ei clauis putei abyſſi.*Et
aperuit puteum abyſſi , & aſcendit fu-
mus putei , ſicut fumus fornacis magnæ:
& obſcuratus eſt ſol & aër de fumo pu-
3 tei : * Et de fumo putei exierunt locuſtæ
in terram, & data eſt illis poteſtas , ſicut
4 habent poteſtatem ſcorpiones terræ: * &
præceptum eſt illis ne læderent fœnum
terræ,neque omne viride , neque omnem
arborem : niſi tantùm homines, qui non
5 habent ſignum Dei in frontibus ſuis:* &
datum eſt illis ne occiderent eos ; ſed vt
cruciarẽt menſibus quinque:& cruciatus
eorum, vt cruciatus ſcorpij cùm percutit
6 hominem.* ‖ Et in diebus illis quærent ‖ Iſa.2. d.19.
homines mortem,& non inuenient eam: Oſe.10.
& deſiderabunt mori , & fugiet mors ab b.8.
7 eis.* ‖ Et ſimilitudines locuſtarum , ſi- Luc.23.
B miles equis paratis in prælium : & ſuper d.30.
capita earum tamquam coronæ ſimiles ‖ Sap.16
auro:& facies earum tamquam facies ho- b.9.
8 minũ.* Et habebãt capillos ſicut capillos
mulierum;& dentes earum , ſicut dentes
9 leonum erant.* & habebant loricas ſicut
loricas ferreas , & vox alarum earum
ſicut vox curruum equorum multo-
10 rum currentium in bellum : * & habe-
bant caudas ſimiles ſcorpionum,&aculei
erant in caudis earum:& poteſtas earum
nocere hominibus menſibus quinque : &
11 habebant ſuper ſe *. regem angelum a-
C byſſi, cui nomẽ Hebraicè Abaddon,Græ-
cè autem Apollyon, Latinè habens nomẽ
12 Exterminans. * Væ vnum abiit , & ecce
13 veniunt adhuc duo væ poſt hæc. * Et ſex-
tus Angelus tuba cecinit : & audiui vocẽ
vnam ex quattuor cornibus altaris aurei,
14 quod eſt ante oculos Dei,* dicentem ſex-
to Angelo , qui habebat tubam : Solue
quattuor Angelos, qui alligati ſunt in
15 flumine magno Euphrate.* Et ſoluti ſunt
quattuor Angeli , qui parati erant in ho-
ram,& diem,& mẽſem,& annum, vt oc-
16 ciderent tertiam partem hominum. * Et
numerus equeſtris exercitus vicies mil-
lies dena millia: Et audiui numerum eo-
17 rum. * Et ita vidi equos in viſione:& qui
ſedebant ſuper eos , habebant loricas ig-
neas , & hyacinthinas , & ſulphureas, &
capita equorum erãt tãquam capita leo-
num:& de ore eorũ procedit ignis,& fu-
18 mus,& ſulphur.* Et ab his tribus plagis
occiſa

occiſa eſt tertia pars hominum, de igne, D
& de fumo, & ſulphure, quæ procedebant
de ore ipſorum * Poteſtas enim equorum 19
in ore eorum eſt, & in caudis eorum. nam
caudæ eorum ſimiles ſerpentibus, ha-
bentes capita: & in his nocent. * Et ceteri 20
homines, qui non ſunt occiſi in his pla-
gis, neque pœnitentiam egerunt de ope-
ribus manuum ſuarum, vt non adorarent
dæmonia, & ſimulacra aurea, & argen-
tea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ
neque videre poſſunt, neque audire,
neque ambulare: * & non egerunt pœ- 21
nitentiam ab homicidiis ſuis, neque à
veneficiis ſuis, neque à fornicatione ſua,
neque à furtis ſuis.

CAP. X.

Et vidi alium Angelum fortem deſcen- 1
dentem de cælo, amictum nube, & iris A
in capite eius, & facies eius erat vt Sol, &
pedes eius tamquam columnæ ignis: * & 2
habebat in manu ſua libellum apertum:
& poſuit pedem ſuum dextrum ſuper
mare, ſiniſtrum autem ſuper terram: * & 3
clamauit voce magna, quemadmodum B
cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, loquuta
ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas: * Et 4
cùm loquuta fuiſſent ſeptem tonitrua
voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audiui
vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ
loquuta ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea
‖ Dan. ſcribere. * ‖ Et Angelus, quem vidi ſtan- 5
12. e. 7. tem ſuper mare, & ſuper terram, leuauit
manum ſuam ad cælum: * & iurauit per 6
viuentem in ſecula ſeculorum, qui crea- C
uit cælum, & ea quæ in eo ſunt; & ter-
ram, & ea quæ in ea ſunt; & mare, & ea
quæ in eo ſunt: Quia tempus non erit
ampliùs: * ſed in diebus vocis ſeptimi 7
Angeli, cùm cœperit tuba canere, cõſum-
mabitur myſterium Dei, ſicut euangeli-
zauit per ſeruos ſuos Prophetas. * Et au- 8
diui vocem de cælo iterum loquentem
mecum, & dicentem: Vade, & accipe li-
brum apertum de manu Angeli ſtantis
ſuper mare, & ſuper terram. * Et abij ad 9
Angelum, dicens ei, vt daret mihi librum. D
‖ Ezech. Et dixit mihi: ‖ Accipe librum, & deuora
3. a. 1. illum: & faciet amaricari ventrem tuum,
ſed in ore tuo erit dulce tamquam mel.
* Et accepi librum de manu Angeli, & de- 10
uoraui illũ: & erat in ore meo tamquam
mel dulce: Et cùm deuoraſſem eum,
amaricatus eſt vẽter meus: * & dixit mihi: 11
Oportet te iterum prophetare Gentibus,
& populis, & linguis, & regibus multis.

CAP. XI.

Et datus eſt mihi calamus ſimilis vir- 1
gæ, & dictum eſt mihi: Surge, & me- A
tire templum Dei, & altare, & adorantes
in eo: * atrium autem, quod eſt foris 2
templum, eiice foras, & ne metiaris illud:
quoniam datum eſt Gentibus: & ciuita-
tem ſanctam calcabunt menſibus quadra-
ginta duobus: * & dabo duobus teſtibus 3
meis, & prophetabunt diebus mille du-

4 centis ſexaginta, amicti ſaccis. * Hi ſunt
duæ oliuæ, & duo candelabra, in con-
5 ſpectu Domini terræ ſtantes. * Et ſi quis
voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eo-
rum, & deuorabit inimicos eorum: & ſi
quis voluerit eos lædere, ſic oportet eum
6 occidi * Hi habent poteſtatem claudendi
B cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipſo-
rum: & poteſtatem habent ſuper aquas
conuertendi eas in ſanguinem, & percu-
tere terram omni plaga quotieſcumque
7 voluerint. * Et cùm finierint teſtimonium
ſuum, beſtia quæ aſcendit de abyſſo, fa-
ciet aduerſum eos bellum, & vincet illos,
8 & occidet eos. * Et corpora eorum iace-
bunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vo-
catur ſpiritualiter Sodoma, & Aegyptus,
vbi & Dominus eorum crucifixus eſt.
9 * Et videbunt de tribubus, & populis, &
linguis, & Gentibus, corpora eorum per
tres dies & dimidium: & corpora eorum
10 non ſinent poni in monumentis. * &
C inhabitantes terram gaudebunt ſuper il-
los, & iucundabuntur: & munera mittent
inuicem, quoniam hi duo prophetæ cru-
ciauerunt eos, qui habitabant ſuper ter-
11 ram. * Et poſt dies tres & dimidium, ſpi-
ritus vitæ à Deo intrauit in eos. Et ſtete-
runt ſuper pedes ſuos, & timor magnus
12 cecidit ſuper eos, qui viderunt eos. * Et
audierunt vocem magnam de cælo, di-
centem eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt
in cælum in nube, & viderunt illos ini-
13 mici eorum. * Et in illa hora factus eſt
terræmotus magnus, & decima pars ciui-
tatis cecidit: & occiſa ſunt in terræmotu
nomina hominum ſeptem millia: & re-
liqui in timorem ſunt miſsi, & dederunt
14 gloriam Deo cæli. * Væ ſecundum abiit:
15 & ecce væ tertium veniet citò. * Et ſepti-
D mus Angelus tuba cecinit: & factæ ſunt
voces magnæ in cælo, dicentes: Factum
eſt regnum huius mundi, Domini noſtri
& Chriſti eius, & regnabit in ſecula ſecu-
16 lorum: Amen. * Et vigintiquatuor ſenio-
res, qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus
ſuis, ceciderunt in facies ſuas, & adoraue-
17 runt Deum, dicentes: * Gratias agimus
tibi Domine Deus omnipotens, qui es, &
qui eras, & qui venturus es: quia acce-
piſti virtutem tuam magnam, & regnaſti.
18 * Et iratæ ſunt Gentes, & aduenit ira tua,
& tempus mortuorum iudicari, & red-
dere mercedem ſeruis tuis Prophetis, &
ſanctis, & timentibus nomen tuum pu-
ſillis & magnis, & exterminandi eos qui
19 corruperunt terram. * Et apertum eſt
templum Dei in cælo: & viſa eſt arca
teſtamenti eius in templo eius, & facta
ſunt fulgura, & voces, & terræmotus, &
grando magna.

CAP. XII.

1 Et ſignum magnum apparuit in cælo:
A Mulier amicta Sole, & luna ſub pe-
dibus eius, & in capite eius corona ſtel-
2 larum duodecim: * & in vtero habens

Digitized by Google

clamabat parturiens, & cruciabatur vt
pariat.* Et viſum eſt aliud ſignum in cælo: 3
& ecce draco magnus rufus, habens ca-
pita ſeptem, & cornua decem: & in capi-
tibus eius diademata ſeptem: * & cauda 4
eius trahebat tertiam partem ſtellarum
cæli, & miſit eas in terram: & draco ſtetit
ante mulierem, quæ erat paritura; vt cùm
peperiſſet, filium eius deuoraret. * Et pe- 5
perit filium maſculum, qui recturus erat
omnes Gentes in virga ferrea: & raptus
eſt filius eius ad Deum, & ad thronum
eius: * & mulier fugit in ſolitudinem, 6
vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi B
paſcant eam diebus mille ducentis ſexa-
ginta. * Et factum eſt prælium magnum 7
in cælo: Michael, & Angeli eius prælia-
bantur cum dracone, & draco pugnabat,
& angeli eius: * & non valuerunt, neque 8
locus inuentus eſt eorum ampliùs in cæ-
lo. * Et proiectus eſt draco ille magnus, 9
ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, &
ſatanas, qui ſeducit vniuerſum orbem: &
proiectus eſt in terram, & angeli eius
cum illo miſſi ſunt. * Et audiui vocem 10
magnam in cælo dicentem: Nunc facta eſt
ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & C
poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt
accuſator fratrum noſtrorum, qui accu-
ſabat illos ante conſpectum Dei noſtri
die ac nocte.* Et ipſi vicerũt eum propter 11
ſanguinem Agni, & propter verbum teſti-
monij ſui, & non dilexerunt animas ſuas
vſque ad mortem. * Propterea lætamini 12
cæli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, &
mari, quia deſcendit diabolus ad vos,
habens iram magnam, ſciens quòd mo-
dicum tempus habet. * Et poſtquam vidit 13
draco quòd proiectus eſſet in terrã, per- D
ſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſcu-
lum: * & datæ ſunt mulieri alæ duæ 14
aquilæ magnæ, vt volaret in deſertum in
locum ſuum, vbi alitur per tempus &
tempora & dimidium temporis, à facie
ſerpentis. * Et miſit ſerpens ex ore ſuo 15
poſt mulierem, aquam tamquam flumen,
vt eam faceret trahi à flumine.* Et adiu- 16
uit terra mulierem, & aperuit terra os
ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit
draco de ore ſuo. * Et iratus eſt draco in 17
mulierem: & abiit facere prælium cum
reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt
mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu
Chriſti. * Et ſtetit ſupra arenam maris. 18

CAP. XIII.

ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, 1
habentem capita ſeptem, & cornua A
decem, & ſuper cornua eius decem dia-
demata, & ſuper capita eius nomina
blaſphemiæ. * Et beſtia, quam vidi, ſimilis 2
erat pardo, & pedes eius ſicut pedes vrſi,
& os eius ſicut os leonis. Et dedit illi
draco virtutem ſuam, & poteſtatem
magnam. * Et vidi vnum de capitibus ſuis 3
quaſi occiſum in mortem: & plaga mor-
tis eius curata eſt. Et admirata eſt vni-
4 uerſa terra poſt beſtiam.* Et adorauerunt
B draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: &
adorauerunt beſtiam, dicentes: Quis ſimi-
lis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum
5 ea? * Et datum eſt ei os loquens magna,
& blaſphemias: & data eſt ei poteſtas fa-
6 cere menſes quadragintaduos. * Et ape-
ruit os ſuum in blaſphemias ad Deum,
blaſphemare nomen eius, & tabernacu-
lum eius, & eos qui in cælo habitant.
7 * Et eſt datum illi bellum facere cum
ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi po-
teſtas in omnem tribum, & populum, &
8 linguam, & gentem: * & adorauerunt
eam omnes, qui inhabitant terram: quo-
rum non ſunt ſcripta nomina in libro
vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine
9 mundi.* Si quis habet aurem, audiat.* Qui
10 in captiuitatem duxerit, in captiuitatem
C vadet: ‖ qui in gladio occiderit, oportet ‖ Gen. 9 a. 6. Matt. 26 e. 52.
eum gladio occidi. Hîc eſt patientia, &
11 fides ſanctorum. * Et vidi aliam beſtiam
aſcendentem de terra, & habebat cornua
duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut dra-
12 co.* Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem
faciebat in conſpectu eius: & fecit ter-
ram, & habitantes in ea, adorare beſtiam
primam, cuius curata eſt plaga mortis.
13 * Et fecit ſigna magna, vt etiam ignem
faceret de cælo deſcendere in terram in
14 conſpectu hominum. * Et ſeduxit habi-
D tantes in terra, propter ſigna, quæ data
ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens
habitantibus in terra, vt faciant imagi-
nem beſtiæ, quæ habet plagam gladij, &
15 vixit.* Et datum eſt illi vt daret ſpiritum
imagini beſtiæ, & vt loquatur imago
beſtiæ: & faciat vt quicumque non ado-
rauerint imaginem beſtiæ, occidantur.
16 * Et faciet omnes puſillos, & magnos, &
diuites, & pauperes, & liberos, & ſeruos
habere characterem in dextera manu ſua,
17 aut in frontibus ſuis. * & ne quis poſſit
emere, aut vendere, niſi qui habet cha-
racterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum
18 nominis eius. * Hic ſapientia eſt. Qui
habet intellectum, computet numerum
beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & nu-
merus eius ſexcenti ſexagintaſex.

CAP. XIIII.

1 ET vidi: & ecce Agnus ſtabat ſuprà
A montem Sion, & cum eo centum
quadraginta quatuor millia, habentes
nomen eius, & nomẽ Patris eius ſcriptum
2 in frontibus ſuis. * Et audiui vocem de
cælo, tamquam vocem aquarum multa-
rum, & tamquam vocem tonitrui magni:
& vocem, quam audiui, ſicut citharœdo-
3 rum citharizantium in citharis ſuis. * Et
cantabant quaſi canticum nouum, ante
ſedem, & ante quatuor animalia, & ſe-
niores: & nemo poterat dicere canticum,
niſi illa centum quadragintaquatuor
4 millia, qui empti ſunt de terra. * Hi ſunt,
qui cum mulieribus non ſunt coinqui-
nati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur
Agnum

Digitized by Google

Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt
ex hominibus primitiæ Deo, & Agno:
*& in ore eorum non eſt inuentum men- 5
dacium: ſine macula enim ſunt ante thro-
num Dei. * Et vidi alterum Angelum 6
volantem per medium cæli, habentem B
Euangelium æternum, vt euangelizaret
ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem
gentem, & tribum, & linguam, & popu-
lum: * dicens magna voce: Timete Domi- 7
num, & date illi honorem, quia venit ho-
‖ Pſal. 145. a. 6. Act. 14. a. 14. ra iudicij eius: & adorate eum, ‖ qui fecit
cælum, & terram, mare, & fontes aqua-
rum. * Et alius Angelus ſequutus eſt 8
‖ Iſa. 21 c. 9. Iere. 51. a. 8. dicens: ‖ Cecidit, cecidit Babylon illa
magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ
potauit omnes gentes. *Et tertius Angelus
ſequutus eſt illos, dicens voce magna: Si 9
quis adorauerit beſtiam, & imaginem
eius, & acceperit characterem in fronte
ſua, aut in manu ſua, * & hic bibet de 10
vino iræ Dei, quod mixtum eſt mero in
calice iræ ipſius, & cruciabitur igne &
ſulphure in conſpectu Angelorum ſancto-
rum, & ante conſpectum Agni: *& fumus 11
tormentorum eorum aſcendet in ſecula C
ſeculorum: nec habent requiem die ac
nocte, qui adorauerunt beſtiam, & ima-
ginem eius, & ſi quis acceperit characte-
rem nominis eius.* Hic patientia ſancto- 12
rum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei, &
fidem Ieſu. * Et audiui vocem de cælo, 13
dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui
in Domino moriuntur. Amodò iam dicit
Spiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis:
opera enim illorum ſequuntur illos. * Et 14
vidi, & ecce nubem candidam: & ſuper
nubem ſedentem ſimilem Filio hominis,
habentem in capite ſuo coronam au-
ream, & in manu ſua falcem acutam.
‖ Matt. 13. d. 39. ‖ Ioel. 3. c. 13. * ‖ Et alius Angelus exiuit de templo, 15
clamans voce magna ad ſedentem ſuper
nubem: Mitte falcem tuam, & mete,
quia venit hora vt metatur, quoniam
aruit meſsis terræ. * Et miſit qui ſedebat 16
ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & D
demeſſa eſt terra.*Et alius Angelus exiuit 17
de templo, quod eſt in cælo, habens &
ipſe falcem acutam. * Et alius Angelus 18
exiuit de altari, qui habebat poteſtatem
ſupra ignem: & clamauit voce magna ad
eum qui habebat falcem acutam, dicens:
Mitte falcem tuam acutam, & vindemia
botros vineæ terræ: quoniam maturæ ſunt
vuæ eius. * Et miſit Angelus falcem ſuam 19
acutam in terram, & vindemiauit vineam
terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum:
* & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & 20
exiuit ſanguis de lacu vſque ad frenos
equorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAP. XV.

ET vidi aliud ſignum in cælo magnum 1
& mirabile, Angelos ſeptem, habentes A
plagas ſeptem nouiſsimas: Quoniam in
illis conſummata eſt ira Dei. * Et vidi 2
tamquam mare vitreum mixtum igne, & B
eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem
eius, & numerum nominis eius, ſtantes
ſuper mare vitreum, habentes citharas
3 Dei: * & cantantes canticum Moyſi ſerui
Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna
& mirabilia ſunt opera tua, Domine
Deus omnipotens: iuſtæ & veræ ſunt viæ
4 tuæ, Rex ſeculorum * ‖ Quis non time- ‖ Iere. 10
bit te Domine, & magnificabit nomen a. 7.
C tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes
gentes venient, & adorabunt in con-
ſpectu tuo, quoniam iudicia tua ma-
5 nifeſta ſunt. * Et poſt hæc vidi, & ecce
apertum eſt templum tabernaculi teſti-
6 monij in cælo: * & exierunt ſeptem An-
geli habentes ſeptem plagas de templo,
veſtiti lino mundo & candido, & præ-
7 cincti circa pectora zonis aureis. * Et
D vnum de quatuor animalibus dedit
ſeptem Angelis ſeptem phialas aureas,
plenas iracundiæ Dei viuentis in ſecula
8 ſeculorum. * Et impletum eſt templum
fumo à maieſtate Dei, & de virtute eius.
& nemo poterat introire in templum
donec conſummarentur ſeptem plagæ
ſeptem Angelorum.

CAP. XVI.

1 ET audiui vocem magnam de templo,
A dicentem ſeptem Angelis: Ite, &
effundite ſeptem phialas iræ Dei in ter-
2 ram. * Et abiit primus, & effudit phia-
lam ſuam in terram: & factum eſt vul-
nus ſæuum & peſſimum in homines,
qui habebant characterem beſtiæ; &
in eos, qui adorauerunt imaginem eius.
3 * Et ſecundus Angelus effudit phialam
ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tam-
quam mortui: & omnis anima viuens
4 mortua eſt in mari. * Et tertius effudit
phialam ſuam ſuper flumina, & ſuper
fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.
5 * Et audiui Angelum aquarum dicen-
B tem: Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras
6 ſanctus, qui hæc iudicaſti. * quia ſangui-
nem ſanctorum & Prophetarum effu-
derunt, & ſanguinem eis dediſti bibere:
7 digni enim ſunt. * Et audiui alterum ab
altari dicentem: Etiam Domine Deus
omnipotens, vera & iuſta iudicia tua.
8 * Et quartus Angelus effudit phialam
ſuam in Solem, & datum eſt illi æſtu
9 affligere homines, & igni: * & æſtuaue-
runt homines æſtu magno, & blaſphema-
uerunt nomen Dei habentis poteſtatem
ſuper has plagas, neque egerunt pœni-
10 tentiam vt darent illi gloriam.* Et quin-
tus Angelus effudit phialam ſuam ſuper
ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum eius
tenebroſum, & commanducauerunt lin-
11 guas ſuas præ dolore: * & blaſphemaue-
C runt Deum cæli, præ doloribus & vulne-
ribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam
12 ex operibus ſuis.* Et ſextus Angelus effu-
dit phialam ſuam in flumen illud magnũ
Euphraten: & ſiccauit aquam eius,
vt præpararetur via regibus ab ortu Solis.

* Et

Digitized by Google

*Et vidi de ore draconis,& de ore beſtiæ, 13
& de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres
immundos in modum ranarum. * Sunt 14
enim ſpiritus dæmoniorum facientes
ſigna, & procedunt ad reges totius terræ
congregare illos in prælium ad diem
‖ Sup.3. a.3. Matt.24 d.42. Luc.12. c.39. magnum omnipotentis Dei. * ‖ Ecce ve- 15
nio ſicut fur. Beatus qui vigilat,& cuſto-
dit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, &
videant turpitudinem eius. * Et congre- 16
gabit illos in locum,qui vocatur Hebrai-
cè Armagedon. * Et ſeptimus Angelus 17
effudit phialam ſuam in aërem, & exiuit D
vox magna de templo à throno, dicens:
Factum eſt. * Et facta ſunt fulgura,& vo- 18
ces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt
magnus, qualis numquam fuit ex quo
homines fuerunt ſuper terram: talis ter-
ræmotus,ſic magnus. * Et facta eſt ciuitas 19
magna in tres partes: & ciuitates Gen-
tium ceciderunt.& Babylon magna venit
in memoriam ante Deum, dare illi cali-
cem vini indignationis iræ eius.*Et omnis 20
inſula fugit, & montes non ſunt inuenti.
*Et grando magna ſicut talentum deſcen- 21
dit de cælo in homines: & blaſphema-
uerunt Deum homines propter plagam
grandinis: quoniam magna facta eſt ve-
hementer.

CAP. XVII.

ET venit vnus de ſeptem Angelis, qui 1
habebant ſeptem phialas, & loquutus A
eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi
damnationem meretricis magnæ, quæ
ſedet ſuper aquas multas, * cum qua for- 2
nicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt
qui inhabitant terram, de vino proſti-
tutionis eius. * Et abſtulit me in ſpiritu 3
in deſertum. Et vidi mulierem ſedentem
ſuper beſtiam coccineam, plenam no-
minibus blaſphemiæ, habentem capita
ſeptem,& cornua decem. * Et mulier erat 4
circumdata purpura,& coccino,& inau-
rato auro,& lapide pretioſo, & margari- B
tis,habens poculum aureum in manu ſua,
plenum abominatione, & immunditia
fornicationis eius: * Et in fronte eius 5
nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon
magna, mater fornicationum, & abo-
minationum terræ. * Et vidi mulierem 6
ebriam de ſanguine ſanctorum,& de ſan-
guine martyrum Ieſu. Et miratus ſum
cùm vidiſſem illam admiratione magna.
* Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? 7
Ego dicam tibi ſacramentum mulieris,&
beſtiæ quæ portat eam, quæ habet capita
ſeptem,& cornua decem. * Beſtia,quam 8
vidiſti, fuit,& non eſt,& aſcenſura eſt de
abyſſo,& in interitum ibit:& mirabuntur
inhabitantes terram (quorum non ſunt C
ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitu-
tione mundi) videntes beſtiam,quæ erat,
& non eſt. *Et hic eſt ſenſus,qui habet ſa- 9
pientiam. Septem capita, ſeptem montes
ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges
ſeptem ſunt. * Quinque ceciderunt,vnus 10
eſt,& alius nondum venit: & cùm vene-
rit, oportet illum breue tempus manere.
11 * Et beſtia, quæ erat, & non eſt: & ipſa
octaua eſt: & de ſeptem eſt, & in interi-
12 tum vadit.*Et decem cornua,quæ vidiſti,
decem reges ſunt: qui regnum nondum
acceperunt, ſed poteſtatem tamquam re-
13 ges vna hora accipient poſt beſtiam. * Hi
D vnum conſilium habent, & virtutem &
14 poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.* Hi cum
Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: ‖ 1.Tim. 6.c.15. Infr.19. c.16.
‖ quoniam Dominus dominorum eſt, &
Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati,
15 electi, & fideles. * Et dixit mihi: Aquæ,
quas vidiſti, vbi meretrix ſedet, populi
16 ſunt,& Gentes,& linguæ.*Et decem cor-
nua, quæ vidiſti in beſtia: hi odient forni-
cariam, & deſolatam facient illam, &
nudam, & carnes eius manducabunt, &
17 ipſam igni concremabunt. * Deus enim
dedit in corda eorum vt faciant quod
placitum eſt illi: vt dent regnum ſuum
18 beſtiæ donec cõſummentur verba Dei.*Et
mulier, quam vidiſti, eſt ciuitas magna,
quæ habet regnum ſuper reges terræ.

CAP. XVIII.

1 A ET poſt hæc vidi alium Angelum de-
ſcendentem de cælo, habentem po-
teſtatem magnam:& terra illuminata eſt
2 à gloria eius. * Et exclamauit in fortitu-
dine, dicens: ‖ Cecidit, cecidit Babylon ‖ Iſa.21 c.19. Ier.51. d.8. Sup.14. b.8.
magna: & facta eſt habitatio dæmonio-
rum, & cuſtodia omnis ſpiritus immun-
di, & cuſtodia omnis volucris immundæ
3 & odibilis: * quia de vino iræ fornica-
tionis eius biberunt omnes gentes: & re-
ges terræ cum illa fornicati ſunt:& mer-
catores terræ de virtute deliciarum eius
4 diuites facti ſunt.*Et audiui aliam vocem
B de cælo, dicentem: Exite de illa populus
meus: vt ne participes ſitis delictorum
eius, & de plagis eius non accipiatis.
5 * Quoniam peruenerunt peccata eius
vſque ad cælum, & recordatus eſt Do-
6 minus iniquitatum eius. * Reddite illi
ſicut & ipſa reddidit vobis: & duplicate
duplicia ſecundùm opera eius:in poculo,
7 quo miſcuit,miſcete illi duplum.* Quan-
C tum glorificauit ſe,& in deliciis fuit:tan-
tum date illi tormentum & luctum:quia
in corde ſuo dicit: ‖ Sedeo regina:& vi- ‖ Iſa.47 b.8.
dua non ſum: & luctum non videbo.
8 * Ideo in vna die venient plagæ eius,
mors,& luctus,& fames,& igne combu-
retur: quia fortis eſt Deus, qui iudicabit
9 illam. * Et flebunt, & plangent ſe ſuper
illam reges terræ, qui cum illa fornicati
ſunt,& in deliciis vixerunt, cùm viderint
10 fumum incendij eius: * longè ſtantes
propter timorem tormentorum eius, di-
centes: Væ, væ ciuitas illa magna Ba-
bylon, ciuitas illa fortis: quoniam vna
11 hora venit iudicium tuum. * Et negotia-
D tores terræ flebunt, & lugebunt ſuper
illam:quoniam merces eorum nemo emet
12 ampliùs: * merces auri,& argenti,& la-
pidis

Digitized by Google

pidis pretioſi,& margaritæ, & byſsi, &
purpuræ,& ſerici,&cocci,(& omne lignũ
thyinum,& omnia vaſa eboris, & omnia
vaſa de lapide pretioſo, & æramento, &
ferro,& marmore,* & cinnamomum) & 13
odoramentorum,& vnguẽti, & thuris,&
vini,& olei,& ſimilæ, & tritici,& iumẽ-
torum,& ouium,& equorum, & rheda-
rum,& mancipiorum, & animarum ho-
minum. * Et poma deſiderij animæ tuæ 14
diſceſſerũt à te,& omnia pinguia & præ- E
clara perierunt à te, & ampliùs illa iam
non inuenient.* Mercatores horũ,qui di- 15
uites facti ſunt, ab ea lõgè ſtabũt propter
timorem tormentorũ eius, flentes ac lu-
gentes,* & dicẽtes:Væ,væ ciuitas illa ma- 16
gna,quæ amicta erat byſſo,& purpura,&
cocco, & deaurata erat auro, & lapide
pretioſo, & margaritis: * quoniam vna 17
hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ. Et om- F
nis gubernator, & omnis qui in lacũ na-
uigat,& nautę,& qui in mari operantur,
longè ſteterunt,* & clamauerunt viden- 18
tes locum incendij eius, dicentes:Quæ ſi-
milis ciuitati huic magnæ? * Et miſerunt 19
puluerem ſuper capita ſua,&clamauerũt
flentes & lugentes,dicentes: Væ,væ ciui-
tas illa magna: in qua diuites facti ſunt
omnes, qui habebant naues in mari, de
pretiis eius:quoniã vna hora deſolata eſt.
* Exulta ſuper eam cælum,& ſancti Apo- 20
ſtoli,& Prophetæ:quoniã iudicauit Deus
iudiciũ veſtrũ de illa. * Et ſuſtulit vnus 21
Angelus fortis lapidẽ quaſi molarem ma-
gnum,& miſit in mare, dicens: Hoc im- G
petu mittetur Babylõ ciuitas illa magna,
& vltrà iam non inuenietur. * Et vox ci- 22
tharœdorum, & muſicorum,& tibia ca-
nentium, & tuba non audietur in te am-
pliùs:& omnis artifex omnis artis nõ in-
uenietur in te ampliùs: & vox molæ non
audietur in te ampliùs: * & lux lucernæ 23
non lucebit in te ampliùs: & vox ſponſi
& ſponſæ non audietur adhuc in te:quia
mercatores tui erant principes terrę,quia
in veneficiis tuis errauerunt omnes gen-
tes. * Et in ea ſanguis prophetarum & 24
ſanctorum inuentus eſt; & omnium qui
interfecti ſunt in terra.

CAP. XIX.

POſt hæc audiui quaſi vocem turba- 1
rum multarum in cælo dicentium: A
Alleluia: Salus, & gloria, & virtus Deo
noſtro eſt:* quia vera & iuſta iudicia ſunt 2
eius, qui iudicauit de meretrice magna,
quæ corrupit terram in proſtitutione ſua,
& vindicauit ſanguinem ſeruorũ ſuorum
de manibus eius. * Et iterum dixerunt: 3
Alleluia. Et fumus eius aſcendit in ſæcu-
la ſæculorum.* Et ceciderunt ſeniores vi- 4
gintiquattuor, & quattuor animalia, &
adorauerunt Deum ſedentem ſuper thro-
num, dicentes: Amen:Alleluia. * Et vox 5
de throno exiuit: dicens: Laudem dicite
Deo noſtro omnes ſerui eius:& qui time-
tis eũ, puſilli & magni. * Et audiui quaſi 6
vocem turbæ magnæ,& ſicut vocẽ aqua-
rum multarum,& ſicut vocem tonitruo-
rum magnorũ,dicentium:Alleluia: quo-
niam regnauit Dominus Deus noſter om-
7 nipotens. * Gaudeamus, & exultemus,&
B demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ
8 Agni,& vxor eius præparauit ſe. * Et da-
tum eſt illi,vt cooperiat ſe byſsino ſplen-
denti & candido.Byſsinum enim, iuſtifi-
9 cationes ſunt Sanctorum. * Et dixit mihi:
Scribe:‖ Beati, qui ad cœnam nuptiarum ‖Matth. 22 a.2.
Agni vocati ſunt: & dixit mihi: Hæc ver- Luc. 14. d.16.
10 ba Dei vera ſunt. * Et cecidi ante pedes
eius,vt adorarem eum. Et dicit mihi:Vide
ne feceris: conſeruus tuus ſum,& fratrum
tuorum habẽtium teſtimoniũ Ieſu. Deum
adora. Teſtimonium enim Ieſu. eſt ſpiri-
11 tus prophetiæ. * Et vidi cælum apertum,
& ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper
eum,vocabatur Fidelis,& Verax, & cum
12 iuſtitia iudicat,& pugnat. * Oculi autem
eius ſicut flamma ignis, & in capite eius
diademata multa,habẽs nomen ſcriptum,
13 quod nemo nouit niſi ipſe. * Et veſtitus ‖Iſa.63. a.1.
C erat veſte aſperſa ſanguine: & vocatur
14 nomen eius, Verbum Dei. * Et exercitus
qui ſunt in cælo ſequebantur eũ in equis
15 albis,veſtiti byſsino albo & mundo. * Et
de ore eius procedit gladius ex vtraque
parte acutus:vt in ipſo percutiat Gentes.
‖ Et ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe ‖Pſa.2. c.9.
calcat torcular vini furoris iræ Dei om-
16 nipotentis.* Et habet in veſtimento & in
femore ſuo ſcriptum: Rex regum, & ‖Supr. 17. d.14
17 Dominus dominantiũ. Et *vidi vnum An- 1. Ti.6. c.15.
gelum ſtantem in ſole, & clamauit voce
magna,dicens omnibus auibus,quæ vola-
bant per medium cæli: Venite,& congre-
18 gamini ad cœnam magnã Dei: * vt man-
D ducetis carnes regum, & carnes tribuno-
rum,& carnes fortiũ,& carnes equorum,
& ſedentium in ipſis,& carnes omniũ li-
berorum, & ſeruorum,& puſillorum,&
19 magnorũ. * Et vidi beſtiam, & reges ter-
ræ, & exercitus eorum congregatos, ad
faciendum prælium cum illo qui ſedebat
20 in equo,& cum exercitu eius.* Et appre-
henſa eſt beſtia,& cum ea pſeudoprophe-
ta:qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſe-
duxit eos, qui acceperũt characterem be-
ſtiæ, & qui adorauerunt imaginem eius.
Viui miſsi ſunt hi duo in ſtagnum ignis
21 ardentis ſulphure: * Et ceteri occiſi ſunt
in gladio ſedentis ſuper equum, qui pro-
cedit de ore ipſius:& omnes aues ſatura-
tæ ſunt carnibus eorum.

CAP. XX.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de cæ-
A lo,habentem clauem abyſsi, & cate-
2 nam magnam in manu ſua. * Et appre-
hendit draconem, ſerpentem antiquum,
qui eſt diabolus & ſatanas,& ligauit eum
3 per annos mille: * & miſit eum in abyſ-
ſum,& clauſit,& ſignauit ſuper illum, vt
non ſeducat ampliùs gentes, donec con-
ſummentur mille anni:& poſt hæc opor-
tet

Digitized by Google

tet illum ſolui modico tempore. * Et vi- 4
di ſedes, & ſederunt ſuper eas, & iudi-
cium datũ eſt illis: & animas decollato- B
rum propter teſtimoniũ Ieſu, & propter
verbum Dei. & qui non adorauerunt be-
ſtiam, neque imaginem eius, nec accepe-
runt characterem eius in frontibus aut in
manibus ſuis, & vixerunt, & regnauerunt
cum Chriſto mille annis. * Ceteri mor- 5
tuorum non vixerũt, donec conſummen-
tur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.
* Beatus, & ſanctus, qui habet partem in 6
reſurrectione prima: in his ſecunda mors
non habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdo-
tes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo
‖ Ezech. 39. a.2. mille annis. * ‖ Et cùm conſummati fue- 7
rint mille anni, ſoluetur ſatanas de car- C
cere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes,
quæ ſunt ſuper quattuor angulos terræ,
Gog, & Magog, & cõgregabit eos in præ-
lium, quorũ numerus eſt ſicut arena ma-
ris. * Et aſcenderunt ſuper latitudinem 8
terræ; & circuierunt caſtra ſanctorum, &
ciuitatem dilectam. * Et deſcendit ignis à 9
Deo de cælo, & deuorauit eos: & Diabo-
lus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnũ
ignis & ſulphuris, vbi & beſtia & pſeu- 10
dopropheta cruciabuntur die ac nocte in
ſæcula ſæculorum. * Et vidi thronũ ma- 11
gnum candidum, & ſedentem ſuper eum, D
à cuius conſpectu fugit terra & cælum, &
locus non eſt inuentus eis. * Et vidi mor- 12
tuos, magnos & puſillos, ſtantes in con-
ſpectu throni; & libri aperti ſunt: & alius
Liber apertus eſt qui eſt vitæ: & iudicati
ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in
libris, ſecundùm opera ipſorum. * & de- 13
dit mare mortuos, qui in eo erãt: & mors
& infernus dederunt mortuos ſuos, qui
in ipſis erant: & iudicatum eſt de ſingulis
ſecundùm opera ipſorum. * Et infernus 14
& mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc
eſt mors ſecunda. * Et qui non inuentus 15
eſt in Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in
ſtagnum ignis.

CAP. XXI.

Iſa. 65. c.17. & 66. g.22. 2.Pet.3. c.13.

ET vidi cælum nouum, & terram no- 1
uam. Primum enim cælum, & pri- A
ma terra abiit, & mare iam non eſt. * Et 2
ego Ioannes vidi ſanctam ciuitatem Ie-
ruſalem nouam deſcendentem de cælo à
Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam vi-
ro ſuo. * Et audiui vocem magnã de thro- 3
no dicẽtem: Ecce tabernaculum Dei cum
hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi
populus eius erunt, & ipſe Deus cum eis
‖ Iſa.25 c. 8. Sup. 7. d.17. erit eorum Deus: * ‖ & abſterget Deus 4
omnẽ lacrymam ab oculis eorũ: & mors B
vltrà non erit, neque luctus, neque cla-
mor, neque dolor erit vltra, quia prima
‖ Iſa.43. e.19. 2.Cor.5. d. 17. abierunt. * Et dixit qui ſedebat in thro- 5
no: ‖ Ecce noua facio omnia. Et dixit mi-
hi: Scribe, quia hęc verba fideliſſima ſunt,
& vera. * Et dixit mihi: Factum eſt: ego 6
ſum α, & ω: initium, & finis. Ego ſitienti
dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. * Qui 7
vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus, &
8 ille erit mihi filius. * Timidis autem, &
C incredulis, & execratis, & homicidis, &
fornicatorib⁹. & veneficis, & idololatris,
& omnibus mendacibus, pars illorũ erit
in ſtagno ardenti igne & ſulphure: quod
9 eſt mors ſecunda. * Et venit vnus de ſe-
ptem Angelis habentibus phialas plenas
ſeptem plagis nouiſſimis, & locutus eſt
mecum, dicens: Veni, & oſtendã tibi ſpon-
10 ſam, vxorẽ Agni. * Et ſuſtulit me in ſpi-
ritu in mõtem magnũ & altum, & oſten-
dit mihi ciuitatem ſanctã Ieruſalem de-
11 ſcendentem de cælo à Deo, * habentem
D claritatem Dei: & lumẽ eius ſimile lapi-
di pretioſo tamquam lapidi iaſpidis, ſicut
12 cryſtallum. * Et habebat murũ magnum
& altum, habentem portas duodecim: &
in portis Angelos duodecim, & nomina
inſcripta, quę ſunt nomina duodecim tri-
13 buum filiorum Iſrael. * Ab Oriente por-
tæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab
Auſtro portæ tres, & ab Occaſu portæ
14 tres. * Et murus ciuitatis habens funda-
mẽta duodecim, & in ipſis duodecim no-
15 mina duodecim Apoſtolorum Agni. * Et
qui loquebatur mecum, habebat menſu-
ram arũdineam auream, vt metiretur ci-
16 uitatem, & portas eius, & murum. * &
E ciuitas in quadro poſita eſt, & longitudo
eius tanta eſt quanta & latitudo: & men-
ſus eſt ciuitatem de arundine aurea per
ſtadia duodecim millia: & longitudo, &
altitudo, & latitudo eius, æqualia ſunt.
17 * Et menſus eſt murum eius centũ qua-
draginta quattuor cubitorum, menſura
18 hominis, quæ eſt angeli. * Et erat ſtru-
ctura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa ve-
rò ciuitas, aurum mundum ſimile vitro
19 mundo. * Et fundamenta muri ciuitatis,
F omni lapide pretioſo ornata. Fundamen-
tum primum, iaſpis: ſecundum, ſapphirus:
tertium, calcedonius: quartum, ſmarag-
20 dus: * quintum, ſardonix: ſextum, ſardius:
ſeptimum, chryſolithus: octauũ, beryllus,
nonum, topazius: decimum, chryſopraſus:
vndecimũ, hyacinthus: duodecimũ, ame-
21 thyſtus. * Et duodecim portæ, duodecim
margaritæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ
portæ erãt ex ſingulis margaritis: & pla-
tea ciuitatis aurum mundum, tanquam
22 vitrum perlucidum. * Et templum non
vidi in ea. Dominus enim Deus omnipo-
23 tens templum illius eſt, & Agnus. * ‖ Et ‖ Iſa.60. d.19.
G ciuitas non eget ſole, neque luna, vt lu-
ceant in ea: nam claritas Dei illuminauit
24 eam, & lucerna eius eſt Agnus. * Et am-
bulabunt gentes in lumine eius: & reges
terræ afferent gloriam ſuam & honorem
25 in illam. * ‖ Et portæ eius non clauden- ‖ Iſa.60. c. 11.
26 tur per diem: nox enim non erit illic. * Et
afferent gloriam & honorem gentium in
27 illam. * Non intrabit in eam aliquod co-
inquinatum, aut abominationem faciens
& mendacium, niſi qui ſcripti ſunt in li-
bro vitæ Agni.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXII.

ET oſtendit mihi fluuium aquæ vitæ, 1
ſplendidum tamquam cryſtallũ, pro- A
cedentem de ſede Dei & Agni. * In medio 2
plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis
lignum vitæ, afferens fructus duodecim,
per menſes ſingulos reddens fructũ ſuum,
& folia ligni ad ſanitatem Gentium.
* Et omne maledictum nõ erit ampliùs: 3
ſed ſedes Dei & Agni in illa erunt, &
ſerui eius ſeruient illi. * Et videbunt fa- 4
ciem eius: & nomen eius in frontibus
‖ Iſa.60. d.20. eorum. * ‖ Et nox vltrà non erit: & non 5
egebunt lumine lucernæ, neque lumine
ſolis, quoniam Dominus Deus illumi-
nabit illos, & regnabunt in ſæcula ſæcu-
lorum. * Et dixit mihi: Hæc verba fideliſ- 6
ſima ſunt, & vera. Et Dominus Deus ſpi- B
rituum prophetarũ miſit Angelum ſuum
oſtendere ſeruis ſuis quæ oportet fieri ci-
tò. * Et ecce venio velociter. Beatus, qui 7
cuſtodit verba prophetiæ libri huius. * Et 8
ego Ioannes, qui audiui, & vidi hæc. Et
poſtquam audiſſem, & vidiſſem, cecidi vt
adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc
oſtendebat: * & dixit mihi: Vide ne fece- 9
ris: conſeruus enim tuus ſum, & fratrum
tuorum Prophetarum, & eorum qui ſer-
uant verba prophetiæ libri huius: Deum
adora. * Et dicit mihi: Ne ſignaueris ver- 10
ba prophetiæ libri huius: tempus enim C
11 propè eſt. * Qui nocet, noceat adhuc: &
qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui
iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc: & ſanctus,
12 ſanctificetur adhuc. * Ecce venio citò, &
merces mea mecum eſt, reddere vnicui-
13 que ſecundùm opera ſua. * ‖ Ego ſum α, ‖ Iſa.41. b.4. & 44. a.6. Sup.1.b. 8. & 21 b.6.
& ω, primus & nouiſſimus, principiũ, &
14 finis. * Beati, qui lauant ſtolas ſuas in ſan-
guine agni: vt ſit poteſtas eorum in ligno
vitæ, & per portas intrent in ciuitatem.
15 * Foris canes, & venefici, & impudici, &
homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis
16 qui amat & facit mendacium. * Ego Ie-
D ſus miſi Angelum meum, teſtificari vobis
hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & genus
17 Dauid, ſtella ſplendida & matutina. * Et
ſpiritus & ſponſa dicunt: Veni. Et qui
audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: ‖ & ‖ Iſa.55. a.1.
qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.
18 * Conteſtor enim omni audienti verba
prophetiæ libri huius: Si quis appoſuerit
ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas
19 ſcriptas in libro iſto. * Et ſi quis dimi-
nuerit de verbis libri prophetiæ huius,
auferet Deus partem eius de libro vitæ,
& de ciuitate ſancta, & de his quæ ſcri-
20 pta ſunt in libro iſto. * dicit qui teſtimo-
nium perhibet iſtorum. Etiam venio ci-
21 tò: Amen. Veni Domine Ieſu. * Gratia
Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus
vobis. Amen.

FINIS.

Digitized by Google

Oratio Manaſſæ, necnon Libri duo, qui ſub libri Tertij & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decreuit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui à nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuſcriptis quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS IVDA,

CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOmine omnipotens Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò & inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus altiſſimus, benignus, longanimis, & multum miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundùm multitudinem bonitatis tuæ promiſiſti pœnitentiam & remiſſionem iis, qui peccauerunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreuiſti pœnitentiam peccatoribus in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, Abraham, & Iſaac, & Iacob, iis qui tibi non peccauerunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniā peccaui ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt nō poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malū coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes, & multiplicaui offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis; neque in æternum iratus, reſerues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuā, quia indignum ſaluabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ, quoniam te laudat omnis virtus cælorum & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Digitized by Google

LIBER ESDRÆ TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

ET fecit Ioſias Paſcha in 1
Hieroſolymis Domino, &
immolauit Phaſe quarta
decima luna primi men-
ſis: * ſtatuens ſacerdotes 2
per vices dierum ſtolis amictos in templo
Domini. * & dixit Leuitis ſacris ſeruis 3
Iſraël, vt ſanctificarent ſe Domino in
poſitione ſanctæ arcæ Domini, in domo,
quam ædificauit Salomon filius Dauid
rex. * Non erit vobis tollere ſuper hu- 4
meros eam. Et nunc deſeruite Domino
veſtro, & curam agite gentis illius Iſraël
ex parte ſecundùm pagos & tribus ve-
ſtras, * ſecundum ſcripturam Dauid 5
regis Iſraël, & ſecundùm magnificen-
tiam Salomonis Filij eius, omnes in
templo, & ſecundùm particulam prin-
cipatus paternam veſtram, eorum qui
ſtant in conſpectu fratrum filiorum Iſ-
raël. * Immolate Paſcha, & ſacrificia 6
parate fratribus veſtris, & facite ſe-
cundùm præceptum Domini quod da-
tum eſt Moyſi. * Et donauit Ioſias in 7
plebem quæ inuenta eſt, ouium, agno-
rum, & hœdorum, & caprarum trigin-
ta millia, vitulos tria millia. * hæc de 8
regalibus data ſunt ſecundùm promiſ-
ſionem populo: & ſacerdotibus in Pa-
ſcha, oues numero duo millia, ac vitu-
li centum. * Et Iechonias, & Semeias, & 9
Nathanael fratres, & Haſabias, & Oziel,
& Coraba in Phaſe, oues quinque mil-
lia, vitulos quingentos. * Et hæc cùm 10
fierent eleganter, ſteterunt ſacerdotes
& Leuitæ habentes azyma per tribus.
* Et ſecundùm partes principatus pa- 11
trum, in conſpectu populi offerebant
Domino, ſecundùm ea quæ in libro Moy-
ſi ſcripta ſunt: * aſſauerunt Phaſe igni 12
prout oportebat: & hoſtias coxerunt in
emolis, & in ollis cum beneuolentia:
* & attulerunt omnibus qui erant ex 13
plebe: & poſt hæc parauerunt ſibi &
ſacerdotibus. * Sacerdotes enim offerebãt 14
adipes, vſque dum finita eſſet hora: &
Leuitæ parauerunt ſibi, & fratribus
ſuis filiis Aaron. * Et ſacri cantores 15
filij Aſaph erant per ordinem ſecundùm
præceptum Dauid, & Aſaph, & Za-
charias, & Ieddimus, qui erant à rege.
* Et oſtiarij per ſingulas ianuas, ita vt 16
non præuaricaretur vnuſquiſque ſuam:
fratres enim illorum parauerunt illis.
17 * Et conſummata ſunt quæ pertinebant
18 ad ſacrificium Domini. * In illa die
egerunt Phaſe, & offerebant hoſtias
ſuper Domini ſacrificium, ſecundùm
19 præceptum regis Ioſiæ. * Et egerunt fi-
lij Iſrael, qui inuenti ſunt in tempore il-
lo, Phaſe: & diem feſtum azymorum per
20 dies ſeptem: * & non eſt celebratum
Phaſe tale in Iſrael, à temporibus Sa-
21 muelis prophetæ: * & omnes reges Iſ-
raël non celebrauerunt tale Paſcha qua-
le egit Ioſias, & Sacerdotes, & Leuitæ,
& Iudæi, & omnis Iſraël, qui inuen-
ti ſunt in commoratione Hieroſolymis.
22 * Octauo decimo anno regnante Ioſia
23 celebratum eſt Phaſe. * Et directa ſunt
opera Ioſiæ in conſpectu Domini ſui
24 in corde pleno metuentis: * & quæ cir-
ca illum quidem conſcripta ſunt, in pri-
ſtinis temporibus, de eis qui peccaue-
runt, quippe irreligioſi fuerunt in Do-
minum præ omni gente, & qui non
quæſierunt verba Domini ſuper Iſraël.
25 * Et poſt omnem actum hunc Ioſiæ,
aſcendit Pharao rex Aegypti, veniens
in Carchamis ab itinere ſuper Euphra-
26 tem, & exiit obuiam illi Ioſias. * Et
miſit rex Aegypti ad Ioſiam, dicens:
27 Quid mihi & tibi eſt rex Iudæ? * Non
ſum miſſus à Domino vt pugnem con-
tra te: ſuper Euphratem enim bel-
28 lum meum eſt, feſtinans deſcende. * Et
non eſt reuerſus Ioſias ſuper currum:
ſed expugnare eum conabatur, non at-
tendens verbum prophetæ ex ore Do-
29 mini: * ſed conſtituit ad eum bellum
in campo Mageddo. Et deſcenderunt
30 principes ad regem Ioſiam. * Et dixit
rex pueris ſuis, Amouete me à prælio,
infirmatus ſum enim valde. Et ſtatim
amouerunt eum pueri ipſius de acie.
31 * Et aſcendit ſuper currum ſecundarium
ſuum: & perueniens Ieroſolymam, vita
functus eſt, & ſepultus eſt in paterno
32 ſepulchro. * Et in tota Iudæa lugebant
Ioſiam: & qui præſidebant, cum vxori-
bus lamentabant eum, vſque in hunc
diem. Et datum eſt hoc fieri ſemper in
33 omne genus Iſrael. * Hæc autem præ-
ſcripta ſunt in libro hiſtoriarum regum
Iudæ: & ſingula geſta actus Ioſiæ, &
eius gloria & intellectus eius in lege
Domini: quæque geſta ſunt ab eo, &
quæ non ſcripta ſunt in libro regum Iſ-
rael

Digitized by

rael & Iudæ. * Et aſſumentes, qui erant 34
ex gente, Iechoniam filium Ioſiæ, conſti-
tuerunt regem pro Ioſia patre ſuo, cùm
eſſet annorum triginta trium.* Et regna- 35
uit ſuper Iſrael menſibus tribus. Et amo-
uit eum rex Aegypti, ne regnaret in Ie-
roſolymis: * & mulctauit gentem ar- 36
genti talenta centum, & auri talentum
vnum. * Et conſtituit rex Aegypti Ioa- 37
cim fratrem ipſius, regem Iudæ & Ieru-
ſalem; * & alligauit magiſtratus Ioa- 38
cim, & Zaracelem fratrem ſuum, & ap-
prehendens reduxit in Aegyptum. * An- 39
norum erat Ioacim vigintiquinque,
cùm regnare cœpiſſet in terra Iuda &
Ieruſalem: & fecit malum in conſpectu
Domini. * Poſt hunc autem aſcendit Na- 40
buchodonoſor rex Babylonis, & alli-
gans eum in æreo vinculo, perduxit in
Babyloniam: * & ſacra vaſa Domini ac- 41
cepit Nabuchodonoſor, & tulit & con-
ſecrauit in templo ſuo in Babylonia.
* Nam de immunditia illius & irreli- 42
gioſitate ſcriptum eſt in libro temporum
regum. * Et regnauit Ioachin filius eius 43
pro eo. Cùm autem conſtitutus eſſet rex,
erat annorum decem & octo. * Regnauit 44
autem menſes tres & dies decem in Ieru-
ſalem, & fecit malum in conſpectu Do-
mini: * & poſt annum mittens Nabucho- 45
donoſor, tranſmigrauit eum in Baby-
loniam ſimul cum ſacris vaſis Domini.
* Et conſtituit Sedeciam regem Iuda & 46
Ieruſalem, cùm eſſet annorum viginti
vnius: regnauit autem annis vndecim.
* Et fecit malum in conſpectu Domini, 47
& non eſt veritus à verbis quæ dicta
ſunt ab Ieremia propheta ex ore Domi-
ni: * & adiuratus à rege Nabuchodono- 48
ſor, periurans diſceſſit: & indurata cer-
uice ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt
legitima Domini Dei Iſrael. * Et duces 49
populi Domini multa iniquè geſſerunt,
& impiè egerunt ſuper omnes immun-
ditias gentium: & polluerunt tem-
plum Domini quod ſanctum erat in Ie-
roſolymis. * Et miſit Deus patrum ip- 50
ſorum per angelum ſuum reuocare eos,
propter quod parceret illis, & taberna-
culo ſuo. * Ipſi verè ſubſannabant in 51
angelis ſuis: & qua die locutus eſt Do-
minus, erant illudentes prophetis eius.
* Qui vſque ad iracundiam concitatus 52
eſt ſuper gentem ſuam, propter irre-
ligioſitatem ſuam, & præcepit aſcende-
re reges Chaldæorum. * Hi occiderunt 53
iuuenes eorum in gladio, in circuitu ſan-
cti templi eorum, & non pepercerunt
iuueni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti:
* ſed omnes traditi ſunt in manus ipſorũ: 54
& omnia ſacra vaſa Domini, & regales
apothecas reſumentes, tulerunt in Baby-
loniam, * & incenderunt domum Domi- 55
ni, & demolierunt muros Ieruſalem: &
turres eius incenderunt igne, * & con- 56
ſummauerunt omnia honorifica eius, &
ad nihilum redegerunt: & reliquos à
57 gladio duxerunt in Babylonem.* Et erant
ſerui illius vſque dum regnarent Perſæ,
in repletione verbi Domini in ore Iere-
58 miæ: * quouſque benignè ageret terra
ſabbata ſua, omni tempore deſertionis
ſuæ ſabbatizauit in applicatione anno-
rum ſeptuaginta ſeptem.

CAP. II.

1 REgnante Cyro rege Perſarum, in
conſummatione verbi Domini in
2 ore Ieremiæ, * ſuſcitauit Domi-
nus ſpiritum Cyri regis Perſarum, &
prædicauit in toto regno ſuo ſimul per
3 ſcripturam, * dicens: Hæc dicit Cy-
rus rex Perſarum: Me conſtituit re-
gem orbi terrarum Dominus Iſrael, Do-
4 minus excelſus, * & ſignificauit mihi
ædificare domum ſibi in Ieruſalem, quæ
5 eſt in Iudæa. * Si quis eſt ex genere ve-
ſtro, Dominus ipſius aſcendat cum eo in
6 Ieruſalem. * Quotquot ergo circa lo-
ca habitant, adiuuent eos qui ſunt in
7 loco ipſo, in auro & argento, * in da-
tionibus, cum equis & iumentis, cum-
que aliis quæ ſecundùm vota apponun-
tur in ædem Domini quæ eſt in Ieruſa-
8 lem. * Et ſtantes principes tribuum,
pagorum, & Iudææ, & tribu Beniamin,
& Sacerdotes & Leuitæ, quos excita-
uit Dominus aſcendere & ædificare Do-
mum Domini quæ eſt in Ieruſalem, &
9 qui erant in circuitu eorum; * adiuue-
runt in omni auro & argento eius, &
iumentis, & votis compluribus multi
10 quorum ſenſus excitatus eſt. * Et Cy-
rus rex protulit vaſa ſacra Domini, quæ
tranſtulit Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis ex Ieruſalem, & conſecrauit ea
11 idolo ſuo. * & proferens ea Cyrus rex
Perſarum, tradidit Mithridato, qui erat
12 ſuper theſauros ipſius. * Per hunc au-
tem tradita ſunt Salmanaſaro præſidi
13 Iudææ. * Horum autem hic nume-
rus. Libatoria argentea duo millia qua-
dringenta: athiſcæ argenteæ triginta:
phialæ aureæ triginta, item argenteæ
duo millia quadringentæ: & alia vaſa
14 mille. * omnia autem vaſa aurea & ar-
gentea, quinque millia octoginta ſexa-
15 ginta. * Et enumerata ſunt Salmana-
ſaro ſimul cum his qui ex captiuitate
Babyloniæ venerant in Ieroſolymam.
16 * In Artaxerxis autem regis Perſarum
temporibus, ſcripſerunt ei de his qui
habitabant in Iudæa & Ieruſalem, Bal-
ſamus, & Mithridatus, & Sabellius, &
Rathimus, Balthemus, Samelius ſcriba,
& reliqui habitantes in Samaria, &
ceteris locis, ſubiectam epiſtolam regi
17 Artaxerxi. * DOMINE, pueri tui Ra-
thimus ab accidentibus, & Sabellius ſcri-
ba, & reliqui curiæ tuæ iudices in Cœle-
18 ſyria & Phœnice. * Et nũc notum ſit Do-

Digitized by Google

mino regi, quoniam Iudæi qui aſcen-
derunt à vobis ad nos, venientes in Ieru-
ſalem ciuitatem refugam & peſſimam,
ædificant furnos eius, & ſtatuunt muros,
& templum ſuſcitant. * Quòd ſi ciuitas 19
iſta & muri conſummati fuerint, non
tantùm tributa non ſuſtinebunt pendere,
ſed etiam regibus reſiſtent. * Et quia id 20
agitur circa templum, rectè haberi arbi-
trati ſumus nõ deſpicere hoc ipſum:* ſed 21
notum facere domino regi, vt ſi videbi-
tur, rex, quæratur in libris patrum tuo-
rum,*& inuenies in admonitionibus ſcri- 22
pta de his, & ſcies quoniam ciuitas iſta
fuit refuga, & reges & ciuitates concu-
tiens, * & Iudæi refugæ, & prælia com- 23
mittentes in ea ab æterno, ob quam cau-
ſam ciuitas iſta deſerta eſt. * Nunc ergo 24
notum facimus, domine rex, quoniam ſi
ciuitas hæc ædificata fuerit, & huius
muri erecti fuerint, deſcenſus tibi non
erit in Cœleſyriam & Phœnicen:* Tunc 25
ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat acci-
dentia,& Balthemo,& Sabellio ſcribæ,&
ceteris conſtitutis, & habitantibus in Sy-
ria & Phœnice, ea quæ ſubiecta ſunt.
* LEGI epiſtolam quam miſiſtis mi- 26
hi. Præcepi ergo inquiri, & inuentum
eſt, quoniam ciuitas illa eſt ab æuo re-
gibus reſiſtens, * & homines refugæ, & 27
prælia in ea efficientes,& reges fortiſsimi
erant in Ieruſalem dominantes, & tribu-
ta exigentes à Cœleſyria & Phœnice.
* Nunc ergo præcepi prohibere homi- 28
nes illos ædificare ciuitatem, & prohi-
bere ne quid vltra hæc fiat:* ſed nec pro- 29
cedant in plurimum ex quo ſunt mali-
tiæ, ita vt regibus moleſtia importetur.
* Tunc recitatis his quæ à rege Artaxer- 30
xe ſcripta fuerant,Rathimus, & Sabellius
ſcriba, & qui cum his conſtituti erant,
iungentes feſtinanter venerunt in Ieru-
ſalem cum equitatu, & turba, & agmi-
ne, * cœperúntque ædificantes prohibere, 31
& vacabant ab ædificatione templi in Ie-
ruſalem, vſque ſecundo anno regni Darij
regis Perſarum.

CAP. III.

REx Darius fecit cœnam magnam 1
omnibus vernaculis ſuis, & omni-
bus magiſtratibus Mediæ & Perſidis,
* & omnibus purpuratis, & prætori- 2
bus, & conſulibus, & præfectis ſub
illo, ab India vſque Aethiopiam, cen-
tum viginti ſeptem prouinciis. * Et cùm 3
manducaſſent, & bibiſſent, & ſatiati re-
uerterentur, tunc Darius rex aſcendit
in cubiculum ſuum, & dormiuit,& ex-
pergefactus eſt. * Tunc illi tres iuue- 4
nes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant
corpus regis, dixerunt alter alteri: * Di- 5
camus vnuſquiſque noſtrum ſermonem
qui præcellat: & cuiuſcumque appa-
ruerit ſermo ſapientior alterius, dabit
illi rex Darius dona magna, * purpu- 6
ra cooperiri, & in auro bibere, & ſuper
aurum dormire, & currum aureo fræ-
no, & cydarim byſſinam, & torquem
7 circa collum: * ſecundo loco ſedebit à
Dario propter ſapientiam ſuam, & co-
8 gnatus Darij vocabitur. * Tunc ſcriben-
tes ſinguli ſuum verbum ſignauerunt, &
poſuerunt ſubtus ceruical Darij regis,
9 * & dixerunt, Cùm ſurrexit rex, da-
bimus illi ſcripta noſtra: & quodcum-
que iudicauerit rex è tribus, & magi-
ſtratus Perſidis, quoniam verbum eius
ſapientius eſt, ipſi dabitur victoria ſicut
10 ſcriptum eſt. * Vnus ſcripſit, Forte eſt
11 vinum. * Alius ſcripſit, Fortior eſt rex.
12 * Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulie-
res: ſuper omnia autem vincit veritas.
13 * Et cùm ſurrexiſſet rex, acceperunt ſcri-
14 pta ſua, & dederunt illi, & legit. * Et
mittens vocauit omnes magiſtratus Per-
ſarum,& Medos, & purpuratos, & præ-
15 tores,& præfectos: * & ſederunt in con-
cilio: & lecta ſunt ſcripta coram ipſis.
16 * Et dixit, Vocate adoleſcentes, & ipſi
indicabunt verba ſua. Et vocati ſunt, &
17 introierunt. * Et dixit illis, Indicate
nobis de his quæ ſcripta ſunt. Et cœpit
prior, qui dixerat de fortitudine vini.
18 * & dixit, Viri, quàm præualet vinum
omnibus hominibus qui bibunt illud:
19 ſeducit mentem. * Itémque regis & or-
phani facit mentem vanam. Item ſer-
20 ui ac liberi, pauperis ac diuitis, * &
omnem mentem conuertit in ſecurita-
tem & iucunditatem, & non meminit
21 omnem triſtitiam & debitum, * & om-
nia præcordia facit honeſta, & non me-
minit regem nec magiſtratum, & omnia
22 per talenta loqui facit. * Et non me-
minerunt, cùm biberunt, amicitiam,
nec fraternitatem: ſed non multum poſt
23 ſumunt gladios. * Et cùm à vino mer-
ſerint & ſurrexerint, non meminerunt
24 quæ geſſerunt. * O viri, num præcellit
vinum? quis ſic cogitat facere? Et ta-
cuit hoc dicto.

CAP. IIII.

1 ET inchoauit ſequens dicere, qui
2 dixit de fortitudine regis. * O vi-
ri, num præcellunt homines, qui ter-
ram & mare obtinent, & omnia quæ
3 in eis ſunt? * Rex autem ſuper omnia
præcellit, & dominatur eorum: & om-
ne quodcumque dixerit illis, faciunt.
4 * Et ſi miſerit illos ad bellatores, va-
dunt, & demoliuntur montes, & mu-
5 ros, & turres. * Iugulantur & iugu-
lant, & regis verba non prætereunt.
nam ſi vicerint, afferunt regi omnia
6 quæcumque prædati fuerint. * Simi-
liter & alij omnes, & quotquot non
militant, nec pugnant, ſed colunt ter-
ram: rurſum cùm fuerint metentes, af-
7 ferunt tributa regi: * & ipſe vnus ſolus
ſi dixerit occidite; occidunt: dixerit re-
mit

Digitized by Google

mittite, remittunt: * dixerit percutite, 8
percutiunt: dixerit exterminate, exter-
minant: dixerit ædificare, ædificant:
*dixerit excidite, excidunt: dixerit plan- 9
tate, plantant: * & omnis plebs, & vir- 10
tutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe
recumbit, & bibit, & dormit.* Hi autem 11
cuſtodiunt in circuitu eum, & non poſ-
ſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed
in dicto obaudientes ſunt ei. * Viri, 12
quomodo non præcellit rex qui ſic diſ-
famatur? Et tacuit. * Tertius qui dixe- 13
rat de mulieribus & veritate, hic eſt
Zorobabel, cœpit loqui. * Viri, non ma- 14
gnus rex, & multi homines, nec vinum
præcellit. Quis eſt ergo qui dominatur
eorum? * Nonne mulieres genuerunt re- 15
gem, & omnem populum, qui domina-
tur mari & terræ: * & ex illis nati ſunt, 16
& ipſæ educauerunt eos qui plantaue-
runt vineas ex quibus vinum fit? * Et ipſæ 17
faciunt ſtolas omnium hominum, & i-
pſæ faciunt gloriam hominum, & non
poſſunt homines ſeparari à mulieribus.
* Si congregauerint aurum & argentum, 18
& omnem rem ſpecioſam, & viderint
mulierem vnam bono habitu, & bona
ſpecie, * omnia hæc relinquentes in eam 19
intendunt, & aperto ore conſpiciunt,
& eam alliciunt magis quàm aurum &
argentum, & omnem rem pretioſam.
* Homo patrem ſuum relinquit qui enu- 20
triit illum, & ſuam regionem, & ad
mulierem ſe coniungit. * Et cum mulie- 21
re remittit animam: & neque patrem
meminit, neque matrem, neque regio-
nem. * Et hinc oportet vos ſcire: quo- 22
niam mulieres dominantur veſtri. Non-
ne doletis? * Et accipit homo gladium 23
ſuum, & vadit in viam facere furta, &
homicidia, & mare nauigare & flumina,
* & leonem videt, & in tenebris ingre- 24
ditur: & cùm furtum fecerit, & fraudes
& rapinas amabili ſuæ affert. * Et ite- 25
rum, diligit homo vxorem ſuam magis
quàm patrem aut matrem. * Et multi 26
dementes facti ſunt propter vxores ſuas:
* & ſerui facti ſunt propter illas: & mul- 27
ti perierunt & iugulati ſunt, & pecca-
uerunt propter mulieres. * Et nunc cre- 28
dite mihi, quia magnus eſt rex in pote-
ſtate ſua: quoniam omnes regiones ve-
rentur tangere eum. * Videbam tamen 29
Apemen filiam Bezacis, mirifici concu-
binam regis, ſedentem iuxta regem ad
dexteram, * & auferentem diadema de ca- 30
dite eius, & imponentem ſibi, & palmis
cædebat regem de ſiniſtra manu.* Et ſu- 31
per hæc aperto ore intuebatur eam: &
ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi indignata
ei fuerit, blanditur, donec reconcilie-
tur in gratiam. * O viri, cur non ſunt 32
fortiores mulieres? Magna eſt terra, &
excelſum eſt cælum: quis iſta agit? * Et 33
tunc rex, & purpurati intuebantur in
alterutrum. Et inchoauit loqui de veri-
34 tate. * O viri, nonne fortes ſunt mulie-
res? Magna eſt terra, & excelſum eſt
cælum: & velox curſus ſolis conuertit
in gyro cælum in locum ſuum in vna
35 die.* Nonne magnificus eſt qui hæc facit,
& veritas magna, & fortior præ omni-
36 bus? * Omnis terra veritatem inuocat,
cælum etiam ipſam benedicit, & o-
mnia opera mouentur; & tremunt eam,
& non eſt cum ea quicquam iniquum.
37 * Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ
mulieres, iniqui omnes filij hominum,
& iniqua illorum, omnia opera, & non
eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate
38 peribunt: * & veritas manet, & inualeſcit
in æternum, & viuit, & obtinet in ſæ-
39 cula ſæculorum. * Nec eſt apud eam ac-
cipere perſonas, neque differentias: ſed
quæ iuſta ſunt facit omnibus, iniuſtis ac
malignis, & omnes benignantur in ope-
40 ribus eius. * Et non eſt in iudicio eius
iniquum, ſed fortitudo, & regnum, &
poteſtas & maieſtas omnium æuorum.
41 Benedictus Deus veritatis. * Et deſiit
loquendo. Et omnes populi clamaue-
runt, & dixerunt, Magna eſt veritas, &
42 præualet. * Tunc rex ait illi, Pete, ſi quid
vis amplius, quàm quæ ſcripta ſunt, &
dabo tibi, ſecundum quod inuentus es
ſapientior proximis, & proximus mihi
ſedebis, & cognatus meus vocaberis.
43 * Tunc ait regi, Memor eſto voti tui,
quod vouiſti, ædificare Ieruſalem, in
44 die qua regnum accepiſti: * & omnia va-
ſa quæ accepta ſunt ex Ieruſalem, re-
mittere, quæ ſeparauit Cyrus, quan-
do mactauit Babyloniam, & voluit re-
45 mittere ea ibi. * Et tu vouiſti ædificare
templum quod incenderunt Idumæi,
quando exterminata eſt Iudæa à Chal-
46 dæis.* Et nunc hoc eſt quod poſtulo Do-
mine, & quod peto, hoc eſt maieſtas
quod à te poſtulo, vt facias votum quod
47 vouiſti regi cæli ex ore tuo. * Tunc ſur-
gens Darius rex, oſculatus eſt illum: &
ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſatores,
& præfectos, & purpuratos, vt deduce-
rent eum, & eos qui cum illo erant, o-
48 mnes aſcẽdentes ædificare Ieruſalem.* Et
omnibus præfectis, qui erant in Syria,
& Phœnice, & Libano ſcripſit epiſtolas,
vt traherent ligna cedrina à Libano in
Ieruſalem, vt ædificarent cum eis ciui-
49 tatem. * Et ſcripſit omnibus Iudæis qui
aſcendebant à regno in Iudæam pro li-
bertate, omnem potentem, & magiſtra-
tum, & præfectum non ſuperuenire ad
50 ianuas ipſorum, * & omnem regionem
quam obtinuerant immunem eſſe eis, &
Idumæi relinquant caſtella quæ obtinent
51 Iudæorum, * & in ſtructuram templi
dare per ſingulos annos talenta viginti
52 vſque dum perædificaretur: * & ſuper
ſacrarium holocautomata vſtulare quo-
tidie, ſicut habent præceptum; alia
taléta decem offerre per ſingulos annos,

Digitized by Google

* & omnibus qui procedunt à Babylonia 53
condere ciuitatem: vt eſſet libertas tam
ipſis quàm filiis eorum, & omnibus ſa-
cerdotibus qui præcedunt: * Scripſit au- 54
tem & quantitatem, & ſacram ſtolam
iuſſit dari, in qua deſeruient; * & Le- 55
uitis ſcripſit dare præcepta, vſque in
diem qua conſummabitur domus, & Ie-
ruſalem extruetur: * & omnibus cuſto- 56
dientibus ciuitatem ſcripſit dari ei ſor-
tes & ſtipendia. * Et dimiſit omnia vaſa 57
quæcumque ſeparauerat Cyrus à Baby-
lonia, & omnia quæcumque dixit Cy-
rus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Ieru-
ſalem. * Et cùm proceſſiſſet ille adole- 58
ſcens, eleuans faciem in Ieruſalem, bene-
dixit regem cæli, * & dixit, Abs te eſt vi- 59
ctoria, & abs te eſt ſapientia & claritas.
Et ego ſeruus tuus ſum. * Benedictus es 60
qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi con-
fitebor Domine Deus patrum noſtro-
rum. * Et accepit epiſtolas, & profectus 61
eſt in Babyloniam. Et venit, & nuncia-
uit fratribus ſuis omnibus qui fuerunt
in Babylonia: * & benedixerunt Deum 62
patrum ſuorum, quoniam dedit illis re-
miſsionem & refrigerium, * vt aſcende- 63
rent & ædificarent Ieruſalem, & tem-
plum vbi nominatum eſt nomen eius in
ipſo, & exultauerunt cum muſicis & læ-
titia diebus ſeptem.

CAP. V.

POſt hæc autem electi ſunt, vt aſcen- 1
derent principes pagorum per do-
mos, & tribus ſuas, & vxores illorum,
& filij & filiæ eorum, & ſerui & an-
cillæ ipſorum, & pecora eorum. * Et 2
Darius rex miſit vnà cum eis equites
mille, donec deducerent eos in Ieruſa-
lem cum pace, & cum muſicis & cum
tympanis & tybiis. * & omnes fratres 3
erant ludentes, & fecit eos aſcendere ſi-
mul cum eis. * Et hæc ſunt nomina vi- 4
rorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos
in tribus, & in partem principatus ipſo-
rum. * Sacerdotes: Filij Phinees, filij 5
Aaron, Ieſus filius Ioſedec, Ioacim filius
Zorobabel filij Salathiel de Domo Da-
uid, ex progenie Phares, de tribu Iu-
da, * qui locutus eſt ſub Dario rege 6
Perſarum ſermones mirificos in ſecundo
anno regni ipſius menſe Niſan primo.
* Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Iu- 7
dæa de captiuitate tranſmigrationis, quos
tranſmigrauit Nabuchodonoſor rex Ba-
byloniæ in Babylonem, & reuerſus eſt
in Ieruſalem. * Et requiſiuit partem 8
Iudææ vnuſquiſque in ciuitatem ſuam,
qui venerunt cum Zorobabel, & Ieſu,
Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio,
Mardocheo, Beelſuro, Mechpſatochor,
Olioro. Emonia vnus de principibus
eorum. * Et numerus à gentibus eorum, 9
ex præpoſitis eorum filij Phares, duo
millia centum ſeptuagintaduo: * filij A- 10
res, tria millia centum quinquaginta
11 ſeptem: * filij Phœmo centum quadra-
gintaduo: in filiis Ieſu & Ioabes, mil-
12 le trecenti duo: * filij Demu, duo mil-
lia quadringenti ſeptuaginta: filij Cho-
raba, ducentiquinque: filij Banica, cen-
13 tum ſexagintaocto: * filij Bebech, qua-
dringentitres: filij Archad, quadringen-
14 ti viginti ſeptem: * filij Cham, trigin-
ta ſeptem: filij Zoroar, duo millia ſexa-
gintaſeptem: filij Adin, quadringenti
15 ſexaginta vnus: * filij Aderectis, centum
octo: filij Ciaſo & Zelas, centum ſe-
ptem: filij Azoroc, quadringenti tri-
16 gintanouem: * filij Iedarbone, centum
triginta duo: filij Ananiæ, centum tri-
17 ginta: filij Aſoni, nonaginta: * filij Mar-
ſar, quadringenti vigintiduo: filij Za-
barus, nonaginta quinque: filij Sepo-
18 lemon, centum vigintitres: * filij Ne-
popas, quinquagintaquinque: filij Ne-
chanatus, centum quinquagintaocto:
filij Cebethamus, centum trigintaduo:
19 * filij Crearpatros, qui Enocadies, &
Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex
Gramas & Gabea, centum vigintivnus:
20 * qui ex Beſſelon, & Ceagge, ſexaginta-
quinque: qui ex Baſtaro, centum viginti-
21 duo: * Qui ex Bechenobes, quinquaginta-
quinque: filij Liptis, centum quinquagin-
taquinque: filij Labonni, trecenti quin-
22 quagintaſeptem: * filij Sichem, trecen-
ti ſeptuaginta: filij Suadon, & Clio-
23 mus, trecenti ſeptuagintaocto: * filij
Ericus, duo millia centum quadragin-
taquinque: filij Anaas, trecenti ſe-
24 ptuaginta. Sacerdotes: * Filij Ieddus,
filij Luther, filij Eliaſib, trecenti ſeptua-
gintaduo: filij Emerus, ducenti quin-
25 quagintaduo: * filij Phaſurij, trecenti
quinquagintaſeptem: filij Caree, ducen-
26 ti viginti ſeptem. * Leuitæ: Filij Ieſu
in Caduhel, & Bamis, & Serebias, &
Edias, ſeptuagintaquatuor: omnis nu-
merus à duodecimo anno, triginta mil-
27 lia quadringenti ſexagintaduo, * filij,
& filiæ, & vxores, omnis computatio,
quadraginta millia ducenti quadraginta
28 duo. * Filij ſacerdotum, qui pſalle-
bant in templo: filij Aſaph, centum
29 vigintiocto. * Oſtiarij vero: filij Eſ-
menni, filij Azer, filij Amon, filij Ac-
cuba, Topa filij Tobi, omnes centum
30 trigintanouem. * Sacerdotes ſeruientes
in templo: filij Sel, filij Gaſpha, filij
Tobloch, filij Cariæ, filij Su, filij Hel-
lu, filij Labana, filij Armacha, filij
Accub, filij Vtha, filij Cetha, filij Ag-
gab, filij Obai, filij Anani, filij Can-
31 na, filij Geddu, * filij An, filij Radin,
filij Deſanon, filij Nachoba, filij Ca-
ſeba, filij Gaze, filij Ozui, filij Sino-
ne, filij Attre, filij Haſten, filij Aſia-
na, filij Manei, filij Naſiſſim, filij Ac-
cuſu, filij Agiſta, filij Azui, filij Fa-
uon, filij Phaſalon, * filij Meedda,
32 filij Phuſa, filij Caree, filij Barcus, fi-
lij

Digitized by Google

lij Saree, filij Cœſi, filij Naſith, filij
Agiſti, filij Pedon,* Salomon, filij eius, 33
filij Aſophot, filij Phaſiada, filij Celi,
filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephegi,
* filij Aggia, filij Sachareth, filij Saba- 34
then, filij Caroneth, filij Malſith, filij
Amæ, filij Saſus, filij Addus, filij Suba,
filij Eura, filij Rahotis, filij Phaſphat,
filij Malmon. * Omnes ſacro ſeruientes, 35
& pueri Salomonis, quadringenti octo-
gintaduo. * Hi ſunt filij qui aſcenderunt 36
à Thelmela, & Telharſa: principes eorũ,
Carmellam, & Careth: * & non pote- 37
rant edicere ciuitates ſuas, & progenies
ſuas, quemadmodum ſint ex Iſrael. Filij
Dalari, filij Tubal, filij Nechodaici, *ex ſa- 38
cerdotibus, qui fungebantur ſacerdotio:
& non ſũt inuenti filij Obia, filij Achiſos,
filij Addin, qui accepit vxorem ex filia-
bus Phargeleu: * & vocati ſunt nomine 39
eius, & horum quæſita eſt generis ſcri-
ptura in prædatura, & non eſt inuenta,
& prohibiti ſunt ſacerdotio fungi. * Et 40
dixit illis Nehemias & Aſtharas, Ne par-
ticipentur ſancta, donec exurgat ponti-
fex doctus in oſtenſionem & veritatem.
* Omnis autem Iſrael erat exceptis ſer- 41
uis & ancillis, quadraginta duo millia
trecenti quadraginta. * Serui horum & 42
ancillæ, ſeptem millia trecenti triginta-
ſeptem. Cantores & cantatrices, ducen-
ti ſexaginta quinque. * Cameli, qua- 43
dringenti triginta quinque. Equi ſeptem
millia triginta ſex. Muli, ducenta millia
quadraginta quinque. Subiugalia, quin-
que millia vigintiquinque. * Et de præ- 44
poſitis ipſis per pagnos, dum venirent in
templum Dei, quod erat in Ieruſalem,
innouare & ſuſcitare tẽplum in loco ſuo,
ſecundùm ſuam virtutem: * Et dare in 45
templum theſaurum operum ſacrum au-
ri mnas duodecim millia, & mnas argẽti
quinque millia, & ſtolas ſacerdotales cẽ-
tum. * Et habitauerunt Sacerdotes & 46
Leuitæ, & qui exierant de plebe, in Ieru-
ſalem & in regione, & ſacri cantores, &
oſtiarij, & omnis Iſrael in regionibꝰ ſuis.
* Inſtante autem ſeptimo menſe, cum- 47
que eſſent filij Iſrael vnuſquiſque in ſuis
rebus, conuenerunt vnanimes in atrium,
quod erat ante ianuam Orientalem. * Et 48
ſtantes Ieſus filius Ioſedec & fratres eius
ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel
& huius fratres, parauerunt altare,
* vt offerrent ſuper illud holocautoma- 49
ta, ſecundùm quæ in libro Moyſi ho-
minis Dei ſcripta ſunt. * Et conuene- 50
runt ibi ex aliis nationibus terræ, &
erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes
gentes terræ, & offerebant hoſtias, & ho-
locautomata Domino matutina *Et ege- 51
runt ſcenopegiam, & diem ſolẽnem, ſicut
præceptum eſt in lege: & ſacrificia quo-
tidie, ſicut oportebat: * & poſt hæc 52
oblationes inſtitutas, & hoſtias ſabbato-
rum, & neomeniarum, & dierum ſolem-
53 nium omnium ſanctificatorum. *Et quot-
quot vouebant Domino à neomenia ſe-
ptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre
Deo, & templum Domini nondum erat
54 ædificatum. * Et dederunt pecuniam la-
pidariis & fabris, & potum & pabula, cũ
55 gaudio. * Et dederunt carra Sidoniis &
Tyriis, vt tranſueherent illis de Libano
trabes cedrinas, & facerent rates in Ioppe
portu, ſecundùm decretum quod ſcri-
56 ptum erat eis à Cyro rege Perſarum. * Et
in ſecundo anno venientes in templum
Dei Ieruſalem, menſe ſecundo, in-
choauit Zorobabel filius Salathiel, &
Ioſue filius Ioſedec, & fratres ipſorum,
57 & ſacerdotes & Leuitæ, & omnes qui ve-
nerant de captiuitate in Ieruſalem: * &
fundauerunt templum Dei, nouilunio
58 ſecundi menſis ſecundi anni cùm veniſ-
ſent in Iudæam & Ieruſalem. * Et ſta-
tuerunt Leuitas à viginti annis, ſuper
opera Domini: & ſtetit Ieſus & filius
eius, & fratres omnes Leuitæ conſpiran-
59 tes, & executores legis, facientes opera
in domo Domini. * Et ſteterunt ſacer-
dotes habentes ſtolas cum tubis: & Le-
60 uitæ filij Aſaph, habentes cymbala,
* collaudantes Dominum, & benedi-
61 centes ſecundùm Dauid regem Iſrael.
* & cantabant canticum Domino, quo-
62 niam dulcedo eius, & honor in ſæculo
ſuper omnem Iſrael. * Et omnis popu-
lus tuba cecinerunt, & proclamauerunt
voce magna, collaudantes Dominum in
63 ſuſcitatione domus Domini. * Et vene-
runt ex ſacerdotibus & Leuitis, & præ-
ſidentibus ſecundùm pagos ſenioribus,
64 qui viderant priſtinam domum, * & ad
huius ædificationem cum clamore &
planctu magno, & multi cum tubis &
65 gaudio magno: * in tantum vt popu-
lus non audiret tubas propter plan-
ctum populi. Turba enim erat tubis ca-
nens magnificè, ita vt longè audiretur.
* Et audierunt inimici tribus Iudæ, &
66 Benjamin, & venerunt ſcire quæ eſſet
67 vox tubarum. * Et cognouerunt quo-
niam qui erant ex captiuitate, ædifi-
68 cant templum Domino Deo Iſrael. * Et
accedentes ad Zorobabel & Ieſum, præ-
poſitos pagorum, dixerunt eis, Aedifi-
69 cabimus vnà vobiſcum: * Similiter enim
audiuimus Dominũ veſtrum, & ipſi pa-
riter incedimus à diebus Aſbazareth re-
gis Aſſyriorum, qui tranſmigrauit nos
70 huc. * Et dixit illis Zorobabel, & Ieſus,
71 & principes pagorum Iſrael, * Non eſt
nobis & vobis ædificare domum Dei no-
ſtri. nos enim ſoli ædificabimus Domino
Iſrael, ſecundùm ea quæ præcepit no-
72 bis Cyrus rex Perſarum. * Gentes au-
tem terræ incumbentes his qui ſunt
in Iudæa, & leuantes opus ædificatio-
nis & inſidias, & populos adducentes
73 prohibebant eos ædificare, * & aggreſ-
ſuras exercentes impedierunt, ne con-

Digitized by Google

ſummaretur ædificium omni tempore vi-
tæ Cyri regis, & protraxerunt ſtructuram
per biennium vſque ad Darij regnum.

CAP. VI.

IN ſecundo autem anno regni Darij 1
prophetauit Aggæus & Zacharias fi-
lius Addin prophetæ apud Iudæam &
Ieruſalem in nomine Dei Iſrael ſuper
eos. * Tunc ſtans Zorobabel filius Sa- 2
lathiel, & Ieſus filius Ioſedec, inchoa-
uerunt ædificare domum Domini, quæ
eſt in Ieruſalem: * cùm adeſſent eis pro- 3
phetæ Domini, & adiuuarent eos. In
ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſub-
regulus Syriæ, & Phœnicis, & Satra-
buzanes, & ſodales eius, * & dixerunt 4
eis, Quo præcipiente vobis domum
hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia
omnia perficitis? & qui ſunt ſtructores
qui hæc ædificant? * Et habuerunt gra- 5
tiam viſitatione facta ſuper eos, qui e-
rant ex captiuitate à Domino ſeniores
Iudæorum. * & non ſunt impediti ædi- 6
ficare, donec ſignificaretur Dario de o-
mnibus iſtis, & reſponſum acciperetur.
* Exemplum epiſtolæ, quam miſerunt 7
Dario. SISENNES ſubregulus Sy-
riæ & Phœnicis, & Strabuzanes, &
ſodales eius in Syria, & Phœnice præ-
ſides regi Dario ſalutem. * Omnia no- 8
ta ſint Domino regi, quòd cùm veniſſe-
mus in regionem Iudææ, & introiſſe-
mus in Ieruſalem, inuenimus ædifican-
tes domum Dei magnam: * & templum 9
ex lapidibus politis, & magnis & pre-
tioſis materiis in parietibus, * & opera 10
illa inſtanter fieri, & ſuffragare, & pro-
ſperare in manibus eorum, & in omni
gloria quàm diligentiſſimè perfici. * Tunc 11
interrogauimus ſeniores, dicentes, Quo
permittente vobis ædificatis domum
iſtam, & opera hæc fundatis? * Ideo 12
autem interrogauimus eos, vt notum
faceremus tibi homines & præpoſitos,
& nominum ſcripturam præpoſitorum
poſtulauimus illos. * At illi reſponde- 13
runt nobis dicentes, Nos ſumus ſerui
Domini, qui fecit cælum & terram,
* & ædificabatur hæc domus ante annos 14
iſtos multos à rege Iſrael magno & for-
tiſſimo, & conſummata eſt. * Et quo- 15
niam patres noſtri exacerbantes erant &
pecccauerunt in Deum Iſrael, tradidit
eos in manus Nabuchodonoſor regis Ba-
byloniæ, regis Chaldæorum, * & domum 16
iſtam demolientes incenderunt, & po-
pulum captiuum duxerunt in Babylo-
nem. * In primo anno regnante Cyro re- 17
ge Babyloniæ, ſcripſit Cyrus rex domum
hanc ædificare, * & illa ſacra vaſa au- 18
rea & argentea quæ extulerat Nabucho-
donoſor de domo quæ eſt in Ieruſalem,
& conſecrauerat ea in ſuo templo, rur-
ſus protulit ea Cyrus rex de tẽplo quod
erat in Babylonia, & tradita ſunt Zo-
robabel & Salmanaſaro ſubregulo: * Et 19
præceptum eſt eis vt offerrent hæc vaſa,
& reponerent in templo quod erat in Ie-
ruſalem, & ipſum templum Dei ædi-
20 ficare in loco ſuo. * Tunc Salmanaſarus
ſubiecit fundamenta domus Domini, quę
eſt in Ieruſalem: & exinde vſque nunc
ædificatur, & non accepit conſummatio-
21 nem. * Nunc ergo ſi iudicatur à te ô rex,
perquiratur in regalibus bibliothecis
22 Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia: * &
ſi inuentum fuerit conſilio Cyri regis
cœptam eſſe ſtructuram domus Domini,
quæ eſt in Ieruſalem, & iudicatur à Do-
mino rege noſtro, ſcribat de his nobis.
23 * Tunc Darius rex præcepit inquiri in
bibliothecis: & inuentus eſt in Ecbatha-
nis oppido, quod eſt in media regione
locus vnus, in quo ſcripta erant iſta:
24 * ANNO primo regnante Cyro, rex
Cyrus præcepit domum Domini quæ eſt
in Ieruſalem ædificare, vbi incendebant
25 igni aſſiduo, * cuius altitudo ſit cubito-
rum decem, & latitudo cubitorum ſexa-
ginta, quadratum lapidibus politis tri-
bus, & meniano ligneo eiuſdem regionis,
& meniano vno nouo, & impendia dari
26 de domo Cyri regis: * & ſacra vaſa do-
mus Domini tam aurea quàm argentea,
quæ extulit Nabuchodonoſor in domum
Domini, quæ eſt in Ieruſalem, vbi erant
27 poſita, vt ponantur illic. * Et præcepit
curam agere Siſennem ſubregulum Sy-
riæ & Phœnicis, & Satrabuzanem, & ſo-
dales eius, & qui ordinati erant in Syria
& Phœnice præſides, vt abſtinerent ſe ab
28 eodem loco. * Et ego quoque præcepi in
totum ædificare: & proſpexi, vt adiuuent
eos qui ſunt ex captiuitate Iudæorum,
donec conſummetur templum ædis Do-
29 mini: * & à vexatione tributorum Cœle-
ſyriæ & Phœnicis, diligenter quanti-
tatem dari his hominibus ad ſacrificium
Domini Zorobabel præfecto, ad tauros,
30 & arietes, & agnos, * ſimiliter autem &
frumẽtum, & ſal, & vinum, & oleum in-
ſtanter per ſingulos annos, prout ſacerdo-
tes qui ſunt in Ieruſalem, dictauerunt
31 conſumi quotidie, ſine vlla dilatione, * vt
offerantur libationes ſummo Deo pro re-
ge & pueris eius, & orent pro ipſorum
32 vita: * & denuncietur, vt quicumque
tranſgreſſi fuerint aliquid ex his quæ
ſcripta ſunt, aut ſpreuerint, accipiatur
lignum de ſuis propriis, & ſuſpendantur,
33 & bona ipſorum regi aſcribantur. * Pro-
pterea & Dominus, cuius nomen inuoca-
tum eſt ibi, exterminet omnem regem &
gentem, qui manum ſuam extẽderit pro-
hibere, aut malè tractare domum Domi-
34 ni illam quæ eſt in Ieruſalem. * Ego Da-
rius rex decreui quàm diligentiſſimè ſe-
cundùm hæc fieri.

CAP. VII.

1 TVnc Siſennes ſubregulus Cœleſy-
riæ & Phœnicis, & Satrabuzanes,
& ſoda

Digitized by Google

& ſodales obſequuti his quæ à Dario
rege erant decreta, * inſiſtebant ſacro- 2
ſanctis operibus diligentiſsimè, coope-
rantes cum ſenioribus Iudæorum prin-
cipibus Syriæ. * & proſperata ſunt ſa- 3
croſancta opera prophetantibus Aggæo
& Zacharia prophetis. * Et conſumma- 4
uerunt omnia per præceptum Domini
Dei Iſrael, & ex conſilio Cyri, & Darij,
& Artaxerxis regis Perſarum. * Et con- 5
ſummata eſt domus noſtra vſque ad
tertiam & viceſimam diem menſis Adar,
ſexto anno Darij regis. * Et fecerunt filij 6
Iſrael & ſacerdotes & Leuitæ, & ceteri
qui erant ex captiuitate, qui appoſiti
ſunt ſecundùm ea quæ ſcripta ſunt in
libro Moyſi. * Et obtulerunt in dedi- 7
cationem templi Domini, tauros cen-
tum, arietes ducentos, agnos quadrin-
gentos, * & hœdos pro peccatis vniuerſi 8
Iſrael, duodecim, ſecundùm numerum
tribuum Iſrael. * Et ſteterunt ſacerdotes 9
& Leuitæ amicti ſtolis per tribus, ſuper
omnia opera Domini Dei Iſrael, ſecun-
dùm librum Moyſi, & oſtiarij per ſingu-
las ianuas. * Et egerunt filij Iſrael cum 10
his qui erant ex captiuitate, illud Phaſe
quartadecima Luna menſis primi, quan-
do ſanctificati ſunt ſacerdotes & Leuitæ.
* Omnes filij captiuitatis non ſunt ſimul 11
ſanctificati, quia Leuitæ omnes ſimul
ſanctificati ſunt.* Et immolauerunt Pha- 12
ſe vniuerſi filij captiuitatis, & fratribus
ſuis ſacerdotibus, & ſibimetipſis. * Et 13
manducauerunt filij Iſrael, qui erant ex
captiuitate, omnes qui remanſerant ab
omnibus execrationibus gentium terræ
quærentes Dominum, * & celebrauerunt 14
diem feſtum azymorum, ſeptem diebus
epulantes in conſpectu Domini, * quo- 15
niam conuertit conſilium regis Aſſyrio-
rum in eos, confortare manus eorum ad
opera Domini Dei Iſrael.

CAP. VIII.

ET poſt hunc regnante Artaxerxe Per- 1
ſarum rege, acceſsit Eſdras filius Aza-
riæ, filij Helciæ, filij Solome, * filij Sa- 2
doc, filij Achitob, filij Ameti, filij Aza-
bel, filij Bocci, filij Abiſue, filij Phinees,
filij Eleazari, filij Aaron primi ſacerdo-
tis: * hic Eſdras aſcendit de Babylonia, 3
cùm eſſet ſcriba & ingenioſus in lege
Moyſi, quæ data eſt à Domino Deo Iſ-
rael docere & facere. * Et dedit ei rex 4
gloriam, quòd inueniſſet gratiam in omni
dignitate & deſiderio in conſpectu eius.
* Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis 5
Iſrael, & ſacerdotibus, & Leuitis, &
ſacris cantoribus templi, & oſtiariis, &
ſeruis templi, in Ieruſalem. * Anno ſepti- 6
mo regnante Artaxerxe, in quinto men-
ſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeun-
tes de Babylonia nouilunio quinti men-
ſis, * venerunt Ieroſolymam iuxta præ- 7
ceptum illius, ſecundùm proſperitatem
itineris à Domino ipſorum datam eis.
8 * In his enim Eſdras magnam diſcipli-
nam obtinebat, ne prætermitteret quid-
quam eorum, quæ eſſent ex lege Do-
mini & præceptis, & docendo vniuer-
ſum Iſrael omnem iuſtitiam & iudi-
9 cium. * Accedentes autem qui ſcribebant
ſcripta Artaxerxis regis, tradiderunt
ſcriptum quod obuenerat ab Artaxerxe
rege ad Eſdram ſacerdotem, & lecto-
rem legis Domini, cuius exemplum ſub-
10 iectum eſt. * REX Artaxerxes Eſdræ
ſacerdoti, & lectori legis Domini ſa-
11 lutem. * Humanior ego iudicans in be-
neficiis, præcepi eis qui deſiderant ex
gente Iudæorum, ſua ſponte, & ex ſa-
cerdotibus & Leuitis, qui ſunt in regno
12 meo, comitari tecum in Ieruſalem. * Si
qui ergo cupiunt ire tecum, conueniant,
& proficiſcantur, ſicut placuit mihi &
13 ſeptem amicis meis conſiliariis, * vt vi-
ſitent ea quæ aguntur ſecundùm Iudæam
& Ieruſalem, obſeruantes ſicut habes in
14 lege Domini, * & ferant munera Do-
mino Deo Iſrael, quæ voui ego & amici
Ieruſalem, & omne aurum & argentum,
quod inuentum fuerit in regione Baby-
loniæ Domino in Ieruſalem cum illo,
15 * quod eſt donatum pro ipſa gente in
templum Domini eorum quod eſt in Ie-
ruſalem: vt colligatur hoc aurum & ar-
gentum ad tauros, & arietes, & agnos,
& hœdos, & quæ his ſunt congruentia,
16 * vt offerant hoſtias Domino ſuper al-
tare Domini ipſorum quod eſt in Ieru-
17 ſalem. * Et omnia quæcumque volueris
cum fratribus tuis facere auro & ar-
gento, perfice pro voluntate tua, ſecun-
18 dùm præceptum Domini Dei tui: * &
ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad
opera domus Domini Dei tui, quæ eſt in
19 Ieruſalem: * & cetera quæcumque tibi
ſubuenerint ad opera templi Dei tui,
20 dabis de regali gazophylacio. * cùm vo-
lueris cum fratribus tuis facere auro &
argento, perfice ſecundùm voluntatem
21 Domini. * Et ego quidem rex Artaxerxes
præcepi cuſtodibus theſaurorum Syriæ
& Phœnicis, vt quæcumque ſcripſerit
Eſdras ſacerdos, & lector legis Domini,
diligenter detur ei vſque ad argenti ta-
22 lenta centum, ſimiliter & auri: * &
vſque ad frumenti modios centum, &
vini amphoras centum, & alia quæcum-
23 que abundant ſine taxatione. * Omnia
ſecundùm legem Dei fiant Deo altiſsi-
mo, ne fortè exurgat ira in regno regis,
24 & filij, & filiorum eius. * Vobis autem
dicitur, vt omnibus ſacerdotibus & Le-
uitis, & ſacris cantoribus, & ſeruis tem-
25 pli, & ſcribis templi huius, * nullum
tributum, neque vlla alia indictio irro-
getur, nec habeat quiſquam poteſtatem
26 obiicere eis quidquam. * Tu autem Eſ-
dra, ſecundùm ſapientiam Dei, con-
ſtitue iudices & arbitros in tota Syria,
& Phœnice, & omnes qui legem Dei tui

Digitized by Google

non nouerunt, doce: * vt quotquot tranſ- 27
greſsi fuerint legem, diligenter plectan-
tur, ſiue morte, ſiue cruciatu, ſiue
etiam pecuniæ mulctatione vel abductio-
ne. * Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus 28
Deus patrum noſtrorum, qui dedit hanc
voluntatem in cor regis, clarificare do-
mum ſuam quæ eſt in Ieruſalem, * & 29
me honorificauit in conſpectu regis &
conſiliariorum, & amicorum, & purpu-
ratorum eius. * Et ego conſtans animo 30
factus ſum ſecundùm opitulationem Do-
mini Dei mei, & congregaui ex Iſrael
viros, vt ſimul aſcenderent mecum. * Et 31
hi ſunt præpoſiti ſecundùm ſuas patrias,
& principatus portionales, eorum qui
mecum aſcenderunt de Babylonia in
regno Artaxerxis. * Et ex filiis Phares, 32
Gerſomus: ex filiis Siemarith, Amenus:
filiorum Dauid, Acchus filius Scecilìæ:
* ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo 33
reuerſi ſunt viri centum quinquaginta:
* ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, 34
& cum ipſo viri ducenti quinquaginta:
* ex filiis Zachues, Iechonias Zecholei, 35
& cum ipſo viri ducenti quinquaginta.
* ex filiis Sala, Maaſias Gotholiæ, & 36
cum ipſo viri ſeptuaginta: * ex filiis Sa- 37
phatiæ, Zarias Micheli, & cum ipſo viri
octoginta: * ex filiis Iob, Abdias Ieheli, 38
& cum ipſo viri ducenti duodecim: * ex 39
filiis Baniæ, Salimoth, filius Ioſaphiæ,
& cum ipſo viri centum ſexaginta: * ex 40
filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipſo
viri ducenti octo: * ex filiis Ezead, 41
Ioannes Ecceran, & cum ipſo viri cen-
tum decem: * ex filiis Adonicam ipſis 42
poſtremis, & hæc ſunt nomina eorum,
Eliphalam filius Gebel, &, Semeias, &
cum ipſo viri ſeptuaginta: * Et congre- 43
gaui eos ad fluuium qui dicitur Thia,
& metati fuimus illic triduo, & re-
cognoui eos. * Et ex filiis Sacerdotum 44
& Leuitarum non inueni illic. * Et miſi 45
ad Eleazarum, & Eccelon, & Maſman,
& Maloban, & Enaathan, & Sarnea, &
Ioribum, Nathan, Enuagam, Zacha-
riam, & Moſolamum, ipſos ductores
& peritos: * & dixi eis vt venirent ad 46
Loddeum, qui erat apud locum gazo-
phylacij. * Et mandaui eis vt dicerent 47
Loddeo, & fratribus eius, & illis qui
erant in gazophylacio; vt mitterent no-
bis eos qui ſacerdotio fungerentur in
domo Domini Dei noſtri: * & adduxe- 48
runt nobis ſecundùm manum validam
Domini Dei noſtri viros peritos: ex filiis
Moholi, filij Leui, filij Iſrael, Sedebiam,
& filios & fratres, qui erant decem &
octo: * Aſb am, & Amin ex filiis filio- 49
rum Chananæi, & filij eorum viri vi-
ginti. * Et ex his qui templo ſeruie- 50
bant, quos dedit Dauid, & ipſi prin-
cipes ad operationem Leuitis templo ſer-
uientium ducenti viginti. Omnia nomina
ſignificata ſunt in ſcripturis. * Et voui 51
illic ieiunium iuuenibus in conſpectu
Dei, vt quærerem ab eo bonum iter no-
bis, & qui nobiſcum erant, & filiis, &
52 pecoribus, propter inſidias. * Erubui
enim petere à rege pedites & equites in
comitatu, tutelæ gratia, contra aduer-
53 ſarios noſtros. * Diximus enim regi,
quoniam virtus Domini erit cum eis qui
54 inquirunt eum in omni affectu. * Et ite-
rum deprecati ſumus Dominum Deum
noſtrum ſecundùm hæc: quem & pro-
pitium habuimus, & compotes facti ſu-
55 mus Deo noſtro. * Et ſeparaui ex plebis
præpoſitis, & ſacerdotibus templi, viros
duodecim, & Sedebiam, & Aſannam,
& cum eis ex fratribus eorum viros
56 decem: * Et appendi eis aurum & ar-
gentum & vaſa ſacerdotalia domus Dei
noſtri, quæ donauerat rex, & conſiliarij
57 eius, & principes, & omnis Iſrael. * Et
cùm appendiſſem, tradidi argenti ta-
lenta centum quinquaginta, & vaſa ar-
gentea talentorum centum, & auri ta-
58 lenta centum, * & vaſorum aureorum
ſepties viginti, & vaſa ærea de bono æra-
mento ſplendentia, duodecim, auri ſpe-
59 ciem reddentia. * & dixi eis: Et vos
ſancti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta,
& aurum, & argentum votum eſt Do-
60 mino Deo patrum noſtrorum. * Vigi-
late & cuſtodite, donec tradatis ex ple-
bis præpoſitis, & ſacerdotibus, & Leui-
tis, & principibus ciuitatum Iſrael, in
Ieruſalem, in paſtophorio domus Dei
61 noſtri. * Et hi qui ſuſceperunt ſacerdo-
tes & Leuitæ aurum & argentum & va-
ſa, intulerunt in Ieruſalem in templum
62 Domini. * Et promouimus à fluuio
Thia, die duodecima menſis primi, vſ-
63 quequò introiuimus in Ieruſalem. * Et
cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta
autem die ponderatum aurum, & ar-
gentum traditum eſt in domo Domini
Dei noſtri, Marimoth filio Iori ſacerdoti:
64 * & cum ipſo erat Eleazar filius Phinees:
& erant cum ipſis Ioſadus filius Ieſu, &
Medias, & Banni filius Leuitæ: ad nu-
65 merum, & ad pondus vniuerſa. * Et
ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem ho-
66 ra. * Qui autem venerunt ex captiuitate,
obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſ-
rael, tauros duodecim pro omni Iſrael,
67 arietes octoginta ſex, * agnos ſeptuagin-
ta duos, hircos pro peccato duodecim,
& pro ſalute vaccas duodecim, omnia
68 in ſacrificium Domini. * Et relegerunt
præcepta regis regalibus diſpenſatoribus,
& ſubregulis Cœleſyriæ & Phœnicis: &
honorificauerunt gentem, & templum
69 Domini. * Et conſummatis his acceſſe-
runt ad me præpoſiti, dicentes: Non ſe-
gregauerunt genus Iſrael, & principes,
70 & ſacerdotes, & Leuitæ, * & alienigenæ
gentes & nationes terræ, immunditias
ſuas à Chananæis, & Hethæis, & Phe-
rezæis, & Iebuzæis, & Moabitis; &
Aegy

Digitized by Google

Aegyptiis, & Idumæis: * coniuncti enim 71
ſunt filiabus eorum & ipſi, & filij eorum
& miſtum eſt ſemen ſanctum alienigenis
gentibus terræ: & participes erant præ-
poſiti, & magiſtratus iniquitatis eius
ab initio ipſius regni. * Et mox vt au- 72
diui iſta, conſcidi veſtimenta, & ſacram
tunicam: & lacerans capillos capitis,
& barbam, ſedi dolens & mœſtus. * Et 73
conuenerunt quotquot nunc moueban-
tur in verbo Domini Dei Iſrael, ad me
lugentem ſuper iniquitatem iſtam, &
ſedebam triſtis vſque ad ſacrificium
veſpertinum. * Et conſurgens à ieiunio, 74
conſciſſa habens veſtimenta & ſacram
tunicam, ingeniculans, & extendens ma-
nus ad Dominum, * dicebam: Domine, 75
confuſus ſum, & reueritus ſum ante fa-
ciem tuam. * Peccata enim noſtra mul- 76
tiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & ini-
quitates noſtræ exaltatæ ſunt vſque ad
cælum. * Quoniam à temporibus patrum 77
noſtrorum ſumus in magno peccato
vſque ad diem hunc. * Et propter peccata 78
noſtra, & patrum noſtrorum, ſumus
traditi cum fratribus noſtris, & cum ſa-
cerdotibus noſtris, regibus terræ in gla-
dium & captiuitatem & deprædationem,
cum confuſione vſque in hodiernum
diem. * Et nunc quantum eſt hoc quod 79
contigit nobis miſericordia abs te Do-
mine Deus, & relinque nobis radicem
& nomen in locum ſanctificationis tuæ,
* detegere luminare noſtrum in domo 80
Domini Dei noſtri, dare nobis cibum
in omni tempore ſeruitutis noſtræ. * Et 81
cùm ſeruiremus, non fuimus derelicti
à Domino Deo noſtro: ſed conſtituit
nos in gratia, ponens nobis reges Per-
ſarum dare cibum, * & clarificare tem- 82
plum Domini Dei noſtri, & ædificare
deſerta Sion; dare nobis ſtabilitatem in
Iudæa & Ieruſalem. * Et nunc quid di- 83
cimus, Domine, habentes hæc? Tranſ-
greſsi enim ſumus præcepta tua, quæ
dediſti in manus puerorum tuorum pro-
phetarum, * dicens: Quoniam terra, in 84
quam introiſtis poſsidere hæreditatem
eius, terra polluta eſt coinquinationibus
alienigenarum terræ, & immunditiæ
illorum repleuerunt eam totam immun-
ditia ſua. * Et nunc filias veſtras non 85
coniungetis filiis eorum, & filias eorum
non accipietis filiis veſtris, * & non in- 86
quiretis pacem habere cum illis omni
tempore, vt inualeſcentes manducetis
optima terræ, & hæreditatem diſtribua-
tis filiis veſtris vſque in æuum. * Et quæ 87
contingunt nobis, omnia ſunt propter
opera noſtra maligna, & magna peccata
noſtra. * Et dediſti nobis talem radicem, 88
& rurſum reuerſi ſumus tranſgredi le-
gitima tua, vti commiſceremur immun-
ditiæ alienigenarum gentium terræ hu-
ius. * Nonne iraſceris nobis perdere nos, 89
quoadusque non relinquatur radix &
90 nomen noſtrum? * Domine Deus Iſrael
verax es. Derelicta eſt enim radix vſque
91 in hodiernum diem. * Ecce, nunc ſumus
in conſpectu tuo in iniquitatibus noſtris.
Non eſt enim adhuc ſtare ante te in his.
92 * Et cùm adorando confiteretur Eſdras,
flens, humi proſtratus ante templum,
congregati ſunt ante eum ex Ieruſalem
turma magna valdè, viri, & mulieres, &
iuuenes, & iuuenculæ. Fletus enim erat
93 magnus in ipſa multitudine. * Et cùm
clamaſſet Iechonias Iebeli ex filiis Iſrael,
dixit Eſdræ: Nos in Dominum peccaui-
mus, quòd collocauimus nobis in ma-
trimonium mulieres alienigenas ex gen-
94 tibus terræ. * Et nunc es ſuper omnem
Iſrael. In his ergo ſit iuſiurandum à Do-
mino, expellere omnes vxores noſtras
quæ ex alienigenis ſunt cum filiis earum.
95 * Sicut tibi decretum eſt à maioribus
ſecundùm legem Domini exurgens ex-
96 plica. * Ad te enim ſpectat negotium,&
97 nos tecum ſumus:viriliter fac. * Et exur-
gens Eſdras adiurauit principes ſacer-
dotum & Leuitas, & omnem Iſrael, fa-
cere ſecundùm hæc:& iurauerunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium
templi, abiit in paſtophorium Io-
2 nathæ filij Naſabi, * & hoſpitatus illic
non guſtauit panem, nec aquam bibit,
3 ſuper iniquitatem multitudinis. * Et
facta eſt prædicatio in omni Iudæa, & in
Ieruſalem omnibus qui erant ex captiui-
4 tate in Ieruſalem congregati, * vt qui-
cumque non occurrerit biduo vel triduo
diei, ſecundùm iudicium aſsidentium
ſeniorum, tollerentur facultates ſuæ, &
ipſe alienus iudicaretur à multitudine
5 captiuitatis. * Et congregati ſunt omnes
qui erant ex tribu Iuda & Beniamin in
tribus diebus in Ieruſalem. hic menſis
6 eſt nonus, dies menſis viceſimus. * Et
ſedit omnis multitudo in area templi
trementes, propter hyemem præſentem.
7 * Et exurgens Eſdras, dixit illis: Vos
iniquè feciſtis collocantes vobis in ma-
trimonium vxores alienigenas, vt adde-
8 retis ad peccata Iſrael. * Et nunc date
confeſsionem, & magnificentiam Do-
9 mino Deo patrum noſtrorum. * & perfi-
cite voluntatem ipſius,& diſcedite à gen-
tibus terræ, & ab vxoribus alienigenis.
10 * Et clamauit omnis multitudo, & dixe-
runt voce magna: Sicut dixiſti, facie-
11 mus. * Sed quoniam multitudo magna
eſt, & tempus hybernum, & non poſ-
ſumus inſubſidiati ſtare: & hoc opus
non eſt nobis vnius diei, neque bidui:
12 multum enim in his peccauimus: * ſtent
præpoſiti multitudinis, & omnes qui
nobiſcum inhabitant, & quotquot ha-
13 bent vxores apud ſe alienigenas, * &
aſsiſtant accepto tempore ex omni loco
presbyteri, & iudices, vſquequò ſoluant
14 iram Domini negotij huius. * Ionathas
autem

Digitized by Google

autem filius Ezeli , & Ozias Thecam
ſuſceperunt ſecundùm hæc : & Boſora-
mus, & Leuis, & Sabbathæus ſimul coo-
perati ſunt cum illis. * Et ſteterunt ſe- 15
cundùm hæc omnia vniuerſi qui erant ex
captiuitate. * Et elegit ſibi viros Eſdras 16
ſacerdos , principes magnos de patribus
eorum ſecundùm nomina : & conſede-
runt nouilunio menſis decimi examinare
negotium iſtud.* Et determinatum eſt de 17
viris qui habebant vxores alienigenas,
vſque ad neomeniam primi menſis: * & 18
inuenti ſunt ex ſacerdotibus permiſti
qui habebant alienigenas vxores. * Ex 19
filiis Ieſu filij Ioſedec , & fratribus eius:
Maſeas , & Eliozerus , & Ioribus , &
Ioadeus, * & iniecerunt manus vt ex- 20
pellerent vxores ſuas : & ad litandum in
exorationem , arietem pro ignorantia
ſua. * & ex filiis Semmeri : Maſeas & 21
Eſſes & Ieelech , Azarias. * & ex filiis 22
Foſere : Limoſias , Hiſmaenis , & Natha-
nee, Iuſsio , Reddus, & Thalſas. * & ex 23
Leuitis : Iorabdus , & Semeis, & Colnis,
& Calitas , & Facteas , & Coluas , &
Elionas. * & ex ſacris cantoribus , Elia- 24
ſib , Zaccarus. * & ex oſtiariis : Salu- 25
mus, & Tolbanes. * & ex Iſrael : ex filſis 26
Foro , Ozi , & Remias , & Geddias , &
Melchias , & Michelus , Eleazarus , &
Iammebias , & Bannas. * & ex filiis Io- 27
laman : Chamas, & Zacharias, & Iezre-
lus , & Ioddius , & Erimoth , & Helias.
* & ex filiis Zathoim : Eliadas , & Lia- 28
ſumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis,
& Tebedias. * & ex filiis Zebes : Ioan- 29
nes, & Amanias , & Zabdias , & Emeus.
* & ex filiis Banni : Olamus , & Malu- 30
chus , & Ieddeus , & Iaſub , & Azabus,
& Ierimoth. * & ex filiis Addin : Naa- 31
thus, & Mooſias , & Caleus , & Raanas,
Maaſeas , Mathathias , & Beſeel, & Bon-
nus, & Manaſſes. * & ex filiis Nuae:No- 32
neas , & Aſeas , & Melchias , & Sameas,
& Simon , Benjamin , & Malchus , &
Marras. * & ex filiis Aſom : Carianeus, 33
Mathathias , & Bannus , & Eliphalach,
& Manaſſes, & Semei. * & ex filiis Ban- 34
ni : Ieremias , & Moadias , & Abramus,
& Iohel, & Baneas , & Pelias , & Ionas,
& Marimoth, & Eliaſib , & Mathaneus,
& Eliaſis, & Orizas, & Dielus, & Seme-
dius , & Zambris , & Ioſephus. * & ex 35
filiis Nobei : Idelus , & Mathathias , &
Sabadus , & Zecheda , Sedmi , & Ieſſei, 36
Baneas. * omnes iſti coniunxerunt ſibi
vxores alienigenas , & dimiſerunt eas
cum filiis. * Et inhabitauerunt ſacerdo- 37
tes & Leuitæ , & qui erant ex Iſrael , in
Ieruſalem , & in tota vna regione , no-
uilunio menſis ſeptimi. Et erant filij Iſ-
rael in commorationibus ſuis. * Et 38
congregata eſt omnis multitudo ſimul
in aream , quæ eſt ab oriente portæ ſa-
cræ : * & dixerunt Eſdræ pontifici & 39
lectori , vt afferret legem Moyſi , quæ
40 tradita eſt à Domino Deo Iſrael. * Et
attulit Eſdras pontifex legem omni mul-
titudini eorum , à viro vſque ad mulie-
rem , & omnibus ſacerdotibus , audire
41 legem nouilunio menſis ſeptimi. * Et
legebat in area , quæ eſt ante ſacram
portam templi , à prima luce vſque ad
veſperam , coram viris & mulieribus.
Et dederunt omnes ſenſum ad legem.
42 * Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis,
ſuper ligneum tribunal quod fabrica-
43 tum erat. * Et ſteterunt ad eum Matha-
thias, & Samus, Ananias, Azarias, Vrias,
44 Ezechias, & Balſamus ad dexteram: * &
ad ſiniſtram Faldeus , Miſael, Malachias,
Abuſthas , Sabus , Nabadias , & Zacha-
45 rias. * Et aſſumpſit Eſdras librum coram
omni multitudine : præſidebat enim in
46 gloriâ in conſpectu omnium * Et cùm
abſoluiſſet legem , omnes erecti ſtete-
runt : & benedixit Eſdras Dominum
Deum altiſsimum, Deum ſabaoth omni-
47 potentem. * Et reſpondit omnis populus,
Amen. Et eleuatis ſurſum manibus pro-
cidentes in terram , adorauerunt Do-
48 minum. * Ieſus, & Banaeus, & Sarebias,
& Iaddimus, & Accubus, & Sabbathæus,
& Calithes , & Azarias , & Ioradus , &
49 Ananias , & Philias Leuitæ. * qui doce-
bant legem Domini , & in multitudine
legebant legem Domini , & præferebant
ſinguli eos, qui intelligebant lectionem.
50 * Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici &
lectori, & Leuitis qui docebant multitu-
51 dinem, * dicens : Dies hic ſanctus eſt Do-
mino. Et omnes flebant , cùm audiſſent
52 legem. * Et dixit Eſdras : Digreſsi ergo
manducate pinguiſsima quæque , & bi-
bite dulciſsima quæque , & mittite mu-
53 nera his qui non habent. * Sanctus enim
eſt hic dies Domini, & nolite mœſti eſſe.
54 Dominus enim clarificabit vos. * Et Le-
uitæ denunciabant in publico omnibus,
dicentes : Dies hic ſanctus eſt , nolite
55 mœſti eſſe. * Et abierunt omnes mandu-
care , & bibere , & epulari , & dare mu-
nera his qui non habebant , vt epularen-
tur. Magnificè enim ſunt exaltati verbis
56 quibus edocti ſunt. * & congregati ſunt
vniuerſi in Ieruſalem celebrare lætitiam,
ſecundùm teſtamentum Domini Dei
Iſrael. *

LIBER ESDRÆ QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

1 Liber Eſdræ prophetæ ſecundus ; filij
Saræi , filij Azaræi , filij Helciæ , filij
2 Sadaniæ, filij Sadoch, filij Achitob, * filij
Achiæ, filij Phinees, filij Heli , filij Ame-
riæ, filij Aſiel, filij Marimoth , filij Arna,
filij Oziæ , filij Borith , filij Abiſei , filij
Phi

Digitized by Google

lij Phinees,filij Eleazar , * filij Aaron ex 3
tribu Leui , qui fuit captiuus in regione
Medorum,in regno Artaxerxis regis Per-
ſarum. * Et factum eſt verbum Domini 4
ad me, dicens, * Vade , & nuncia populo 5
meo facinora ipſorum, & filiis eorũ ini-
quitates, quas in me admiſerunt,vt nun-
cient filiis filiorum:* quia peccata paren- 6
tum ipſorum in illis creuerunt. Obliti
enim mei ſacrificauerunt diis alienis.
* Nónne ego eduxi eos de terra Aegypti 7
de domo ſeruitutis ? Ipſi autem irrita-
uerunt me , & conſilia mea ſpreuerunt.
* Tu autem excute comam capitis tui,& 8
proiice omnia mala ſuper illos: quoniam
non obedierunt legi meæ.Populus autem
eſt indiſciplinatus. * Vſquequo eos ſu- 9
ſtinebo , quibus tanta beneficia contuli?
* Reges multos propter eos ſubuerti.Pha- 10
raonem cum pueris ſuis,& omnem exer-
citum eius percuſsi. * Omnes gentes à fa- 11
cie eorum perdidi, & in Oriente prouin-
ciarum duarum populos Tyri & Sidonis
diſsipaui , & omnes aduerſarios eorũ in-
terfeci. * Tu verò loquere ad eos,dicens: 12
Hæc dicit Dominus:* Nempe ego vos per 13
mare tranſmeaui, & plateas vobis initio
munitas exhibui:ducem vobis dedi Moy-
ſen,& Aaron ſacerdotem : * lucem vobis 14
per columnã ignis præſtiti,& magna mi-
rabilia feci in vobis:vos autem mei obli-
ti eſtis , dicit Dominus. * Hæc dicit Do- 15
minus omnipotens: Coturnix vobis in ſi-
gno fuit , caſtra vobis ad tutelam dedi,&
illic murmuraſtis : * & non triumphaſtis 16
in nomine meo de perditione inimicorũ
veſtrorum , ſed adhuc nunc vſque mur-
muraſtis. * Vbi ſunt beneficia , quæ præ- 17
ſtiti vobis?Nónne in deſerto cùm eſurire-
tis , proclamaſtis ad me , * dicentes , Vt 18
quid nos in deſertum iſtud adduxiſti in-
terficere nos? melius nobis fuerat ſeruire
Aegyptiis , quàm mori in deſerto hoc.
* Ego dolui gemitus veſtros,& dedi vobis 19
mãna in eſcam. Panem angelorum man-
ducaſtis. * Nónne cùm ſitiretis , petram 20
excidi , & fluxerunt aquæ in ſaturitate?
propter æſtus foliis arborum vos texi.
* Diuiſi vobis terras pingues,Chananæos, 21
& Pherezæos , & Philiſthæos à facie ve-
ſtra proieci: quid faciam vobis adhuc:di-
cit Dominus ? * Hæc dicit Dominus om- 22
nipotens, In deſerto cùm eſſetis in flumi-
ne Amorrhæo ſitientes, & blaſphemantes
nomẽ meum, * non ignem vobis pro bla- 23
ſphemiis dedi,ſed mittẽs lignũ in aquam,
dulce feci flumen. * Quid tibi faciam Ia- 24
cob ? Noluiſti obedire Iuda. Transferam
me ad alias gentes , & dabo eis nomen
meum,vt cuſtodiant legitima mea.*Quo- 25
niã me dereliquiſtis , & ego vos derelin-
quam. Petentibus vobis à me miſericor-
diam , non miſerebor.* Quando inuoca- 26
bitis me,ego non exaudiam vos. Macula-
ſtis enim manus veſtras ſãguine , & pedes
veſtri impigri ſunt ad committenda ho-
27 micidia. * Non quaſi me dereliquiſtis,ſed
28 voſipſos, dicit Dominus.* Hæc dicit Do-
minus omnipotens, Nonne ego vos roga-
uì , vt pater filios,& mater filias , & vt
29 nutrix paruulos ſuos , * vt eſſetis mihi in
populum , & ego vobis in Deum , & vos
mihi in filios , & ego vobis in patrem?
30 * Ita vos collegi , vt gallina pullos ſuos
ſub alas ſuas. Modò autem quid faciam
31 vobis?Proiiciam vos à facie mea. * Obla-
tionem cùm mihi attuleritis , auertam
faciem meam à vobis. Dies enim feſtos
veſtros , & neomenias & circumciſiones
32 repudiaui. * Ego miſi pueros meos pro-
phetas ad vos , quos acceptos interfeci-
ſtis , & laniaſtis corpora eorum,quorum
ſanguinem exquiram , dicit Dominus.
33 * Hæc dicit Dominus omnipotens , Do-
mus veſtra deſerta eſt : Proiiciam vos ſi-
34 cut ventus ſtipulam , * & filij procrea-
tionem non facient:quoniam mandatum
meum neglexerunt , & quod malum eſt
35 coram me fecerunt. * Tradam domos ve-
ſtras populo venienti , qui me non au-
dientes credunt : quibus ſigna non oſten-
36 di, facient quæ præcepi. * Prophetas non
viderunt , & memorabuntur iniquitatem
37 eorum. * Teſtor populi venientis gra-
tiam , cuius paruuli exultant cum læti-
tia,me non videntes oculis carnalibus,ſed
38 ſpiritu credentes quæ dixi. * Et nunc fra-
ter aſpice , quæ gloria : & vide populum
39 venientem ab Oriente,* quibus dabo du-
catum Abraham,Iſaac,& Iacob, & Oſee,
& Amos , & Michææ, & Ioel , & Abdiæ,
40 & Ionæ,*& Nahum, & Habacuc,Sopho-
niæ,Aggæi,Zachariæ,& Malachiæ, qui &
Angelus Domini vocatus eſt.

CAP. II.

1 HAec dicit Dominus : Ego eduxi po-
pulum iſtum de ſeruitute , quibus
mandata dedi per pueros meos prophe-
tas,quos audire noluerũt, ſed irrita fece-
2 runt mea conſilia.* Mater quæ eos gene-
rauit,dicit illis , Ite filij , quia ego vidua
3 ſum & derelicta.* Educaui vos cum læti-
tia,& amiſi vos cũ luctu & triſtitia,quo-
niam peccaſtis corã Domino Deo veſtro,
4 & quod malũ eſt corã eo feciſtis. * Modò
autem quid faciam vobis ? ego vidua ſum
& derelicta : ite filij,& petite à Domino
5 miſericordiam.*Ego autẽ te patrem teſtem
inuoco ſuper matrem filiorum , qui no-
6 luerunt teſtamentum meum ſeruare, * vt
des eis confuſionem,& matrem eorum in
direptionem , ne generatio eorum fiat.
7 * Diſpergantur in gentes nomina eorum,
deleantur à terra, quoniam ſpreuerũt ſa-
8 cramentũ meum. * Væ tibi Aſſur,qui ab-
ſcondis iniquos penes te. Gens mala,me-
morare quid fecerim Sodomæ & Gomor-
9 rhæ ,* quorum terra iacet in piceis glebis
& aggeribus cinerũ:ſic dabo eos , qui me
non audierunt , dicit Dominus omnipo-
10 tens. * Hæc dicit Dominus ad Eſdram.
Nuncia populo meo , quoniam dabo eis
regnum

Digitized by Google

regnum Ieruſalem , quod daturus eram
Iſrael.* Et ſumam mihi gloriam illorum, 11
& dabo eis tabernacula æterna,quæ præ-
parauceram illis. * Lignum vitæ erit illis 12
in odore vnguenti,& non laborabunt,ne-
que fatigabũtur.* Ite & accipietis.Roga- 13
te vobis dies paucos , vt immorentur.Iam
paratum eſt vobis regnum:vigilate.* Te- 14
ſtare cælũ & terram. Contriui enim ma-
lum,& creaui bonum,quia viuo ego, di-
cit Dominus. * Mater amplectere filios 15
tuos,educa illos cũ lætitia. Sicut colum-
ba cõfirma pedes eorum:quoniam te ele-
gi,dicit Dominus. * Et reſuſcitabo mor- 16
tuos de locis ſuis,& de monumentis edu-
cam illos,quoniam cognoui nomẽ meum
in Iſrael. * Noli timere mater filiorum: 17
quoniam te elegi, dicit Dominus. * Mit- 18
tam tibi adiutorium pueros meos Iſaiam
& Ieremiam , ad quorum conſilium ſan-
ctificaui & paraui tibi arbores duodecim
grauatas variis fructibus , * & totidem 19
fontes fluentes lac & mel, & montes im-
menſos ſeptẽ,habentes roſam & liliũ , in
quibus gaudio implebo filios tuos * Vi- 20
duam iuſtifica , pupillo iudica , egenti
da,orphanum tuere, nudum veſti, * con- 21
fractum & debilem cura,claudum irride-
re noli,tutare mancum , & cæcum ad vi-
ſionem claritatis meæ admitte. * Senem 22
& iuuenẽ intra muros tuos ſerua:* mor- 23
tuos vbi inueneris,ſignans commenda ſe-
pulchro , & dabo tibi primam ſeſsionem
in reſurrectione mea. * Pauſa & quieſce 24
populus meus , quia veniet requies tua.
* Nutrix bona nutri filios tuos, confirma 25
pedes eorũ. * Seruos quos tibi dedi,nemo 26
ex eis interiet: eos ego enim requiram de
numero tuo. * Noli fatigari. Cùm enim 27
venerit dies preſſuræ & anguſtiæ,alij plo-
rabũt,& triſtes erunt:tu autem hilaris &
copioſa eris. * Zelabunt gentes,& nil ad- 28
uerſus te poterunt,dicit Dominus. * Ma- 29
nus meæ tegent te , ne filij tui gehennam
videant. * Iucundare mater cũ filiis tuis,
quia ego te eripiam,dicit Dominus. * Fi- 30
lios tuos dormientes memorare,quoniam 31
ego eos educam de lateribus terrę,& mi-
ſericordiam cum illis faciam : quoniam
miſericors ſum , dicit Dominus omnipo-
tens. * Amplectere natos tuos vſque dum 32
venio, & præſtẽ illis miſericordiam:quo-
niam exuberant fontes mei,& gratia mea
non deficiet.* Ego Eſdras præceptum ac- 33
cepi à Domino in monte Oreb , vt irem
ad Iſrael:ad quos cùm venirem, reproba-
uerunt me,& reſpuerunt mandatum Do-
mini : * Ideóque vobis dico gentes , quæ 34
auditis,& intelligitis,Expectate paſtorem
veſtrum , requiẽ æternitatis dabit vobis:
quoniã in proximo eſt ille qui in fine ſæ-
culi aduenit. * Parati eſtote ad præmia 35
regni,quia lux perpetua lucebit vobis per
æternitatem temporis. * Fugite vmbram 36
ſæculi huius : accipite iucunditatẽ gloriæ
veſtrę.Ego teſtor palàm ſaluatorẽ meum.

37 * Commendatum donum accipite & iu-
cundamini , gratias agentes ei qui vos ad
38 cæleſtia regna vocauit. Surgite & ſtate
& videte numerum ſignatorum in conui-
39 uio Domini. * Qui ſe de vmbra ſæculi
tranſtulerũt, ſplendidas tunicas à Domi-
40 no acceperunt * Recipe Sion numerum
tuum,& cõclude candidatos tuos qui le-
41 gem Domini compleuerunt. * Filiorum
tuorũ,quos optabas, plenus eſt numerus.
Roga imperium Domini , vt ſanctificetur
populus tuus qui vocatus eſt ab initio.
42 * Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam
magnam, quam numerare non potui , &
omnes canticis collaudabant Dominum.
43 * Et in medio eorum erat iuuenis ſtatura
celſus,eminẽtior omnibus illis, & ſingu-
lis eorum capitibus imponebat coronas,
& magis exaltabatur: Ego autẽ miraculo
44 tenebar.* Tũc interrogaui angelũ,& dixi:
45 Qui ſunt hi,Domine? * Qui reſpõdens di-
xit mihi : Hi ſunt qui mortalẽ tunicã de-
poſuerũt,& immortalem ſumpſerunt, &
confeſsi ſunt nomen Dei:Modò coronan-
46 tur,& accipiũt palmas. * Et dixi angelo:
Ille iuuenis, quis eſt, qui eis coronas im-
47 ponit,& palmas in manus tradit? * Et re-
ſpõdens dixit mihi:Ipſe eſt filius Dei, quẽ
in ſæculo cõfeſsi ſunt: ego autem magni-
ficare eos cœpi , qui fortiter pro nomine
48 Domini ſteterũt.* Tunc dixit mihi ange-
lus : Vade,annuncia populo meo , qualia
& quanta mirabilia Domini Dei vidiſti.

CAP. III.

1 ANno triceſimo ruinæ ciuitatis, erã in
Babylone, & conturbatus ſum ſuper
cubiculo meo recumbens , & cogitatio-
nes meæ aſcendebant ſuper cor meum:
2 * quoniam vidi deſertionẽ Sion,& abun-
dantiã eorum qui habitabãt in Babylone.
3 * & ventilatus eſt ſpiritus meus valde , &
cœpi loqui ad Altiſsimũ verba timorata,
4 * & dixi:O dominator Domine,tu dixiſti
ab initio,quando plantaſti terram,& hoc
5 ſolus,& imperaſti populo,* & dediſti Adã
corpus mortuum : ſed & ipſum figmentũ
manuum tuarũ erat, & inſufflaſti in eum
ſpiritum vitæ, & factus eſt viuens coram
6 te : * & induxiſti eum in paradiſo, quem
plantauerat dextera tua , antequam terra
7 aduentaret.* Et huic mãdaſti diligere viã
tuam,& præteriuit eam , & ſtatim inſti-
tuiſti in eo mortẽ, & in nationibus eius,
& natæ ſunt gẽtes,& tribus,& populi, &
8 cognationes,quarũ non eſt numerus. * Et
ambulauit vnaquæque gens in voluntate
ſua,& mira agebant coram te, & ſperne-
9 bant præcepta tua. * Iterũ autem in tem-
pore induxiſti diluuium ſuper inhabitan-
10 tes ſæculum,& perdidiſti eos.* Et factum
eſt in vnoquoque eorum,ſicut Adæ mori,
11 ſic his diluuiũ. Dereliquiſti autem vnum
ex his Noe cum domo ſua , & ex eo iuſti
12 omnes.* Et factũ eſt cùm cœpiſſent mul-
tiplicari,qui habitabant ſuper terram , &
multiplicauerũt filios & populos & gen-
tes

Digitized by Google

tes multas: & cœperunt iteratò impieta-
tem facere plus quàm priores * Et factum 13
eſt cùm iniquitaté facerent corã te , ele-
giſti tibi virũ ex his,cui nomé erat Abra-
ham.* Et dilexiſti eum,& demonſtraſti ei 14
ſoli voluntatem tuam : * & diſpoſuiſti ei 15
teſtamentum æternũ , & dixiſti ei vt non
vnquam derelinqueres ſemé eius. Et de-
diſti ei Iſaac , & Iſaac dediſti Iacob &
Eſau. * Et ſegregaſti tibi Iacob, Eſau au- 16
tē ſeparaſti. Et factus eſt Iacob in multi-
tudine magna. * Et factum eſt cùm edu- 17
ceres ſemé eius ex Aegypto, adduxiſti ſu-
per montem Sina. * Et inclinaſti cælos,& 18
ſtatuiſti terram,& commouiſti orbem, &
tremere feciſti abyſſos,& conturbaſti ſæ-
culũ,* & tranſiit gloria tua portas quat- 19
tuor,ignis,& terræmotus, & ſpiritus , &
gelu,vt dares ſemini Iacob legem , & ge-
nerationi Iſrael diligentiam.* Et non ab- 20
ſtuliſti ab eis cor malignũ , vt faceret lex
tua in eis fructum. * Cor enim malignum 21
baiulãs primus Adam, tranſgreſſus & vi-
ctus eſt,ſed & omnes qui de eo nati ſunt.
* Et facta eſt permanens infirmitas,& lex 22
cum corde populi,cum malignitate radi-
cis:& diſceſſit quod bonum eſt,& manſit
malignum. * Et tranſierunt tempora , & 23
finiti ſunt anni : & ſuſcitaſti tibi ſeruum
nomine Dauid,* & dixiſti ei ædificare ci- 24
uitatem nominis tui,& offerre tibi in ea-
dem thus & oblationes.* Et factũ eſt hoc 25
annis multis , & deliquerunt qui habita-
bant ciuitatem,* in omnibus facientes ſi- 26
cut fecit Adã,& omnes generationes eius.
vtebãtur enim & ipſi corde maligno.* Et 27
tradidiſti ciuitatem tuã in manibus ini-
micorũ tuorum. * Numquid meliora fa- 28
ciunt,qui habitant Babyloné? Et propter
hoc dominabitur Sion?*Factũ eſt cùm ve- 29
niſſem huc,& vidiſſem impietates, quarũ
non eſt numerus: & delinquentes multos
vidit anima mea hoc triceſimo anno , &
exceſſit cor meũ:* quoniã vidi quomodo 30
ſuſtines eos peccantes,& peperciſti impiè
agentibus,& perdidiſti populum tuum,&
conſeruaſti inimicos tuos,& nõ ſignifica-
ſti.*Nihil memini quomodo debeat dere- 31
linqui via hæc. Nũquid meliora facit Ba-
bylõ quàm Sion?* aut alia gens cognouit 32
te præter Iſrael ? aut quæ tribus credide-
rũt teſtamẽtis tuis,ſicut Iacob?* Quarum 33
merces nõ cõparuit,neq; labor fructifica-
uit. Pertrãſiens enim pertrãſiui in genti-
bus,& vidi abũdantes eas,& nõ memorã-
tes mandatorũ tuorũ.* Nunc ergo põdera 34
in ſtatera noſtras iniquitates,& eorũ qui
habitant in ſæculo:& non inuenietur no-
mẽ tuũ,niſi in Iſrael.* Aut quãdo nõ pec- 35
cauerũt in conſpectu tuo,qui habitãt ter-
rã? aut quæ gens ſic obſeruauit mandata
tua ? * Hos quidẽ per omnia inuenies ſer- 36
uaſſe mãdata tua,gẽtes autẽ nõ inuenies.

CAP. IIII.

ET reſpondit ad me angelus , qui miſ- 1
ſus eſt ad me , cui nomen Vriel , * & 2
dixit mihi, excedens exceſſit cor tuum in
ſæculo hoc,& cõprehendere cogitas viam
3 Altiſsimi. * Et dixi:Ita Domine meus. Et
reſpondit mihi,& dixit : Tres vias miſſus
ſum oſtendere tibi , & tres ſimilitudines
4 proponere coram te. * de quibus mihi ſi
renũciaueris vnam ex his, & ego tibi de-
monſtrabo viam , quam deſideras videre,
5 & docebo te, vnde ſit cor malignum.* Et
dixi : Loquere Domine meus. Et dixit ad
me:Vade,pondera mihi ignis pondus, aut
menſura mihi flatum venti , aut reuoca
6 mihi diem quæ præteriit. * Et reſpondi,
& dixi:Quis natorũ poterit facere, vt me
7 interroges de his?* Et dixit ad me : Si eſ-
ſem interrogans te, dicens:Quantæ habi-
tationes ſunt in corde maris,aut quantæ
venæ ſunt in principio abyſsi, aut quan-
tæ venæ ſunt ſuper firmamentum,aut qui
8 ſunt exitus paradiſi:* diceres mihi fortaſ-
ſis,in abyſſum non deſcendi,neque in in-
fernum adhuc , neque in cælum vnquam
9 aſcendi.* nunc autem non interrogaui te,
niſi de igne , & vento , & die , per quem
tranſiſti , & à quibus ſeparari non potes:
10 & non reſpondiſti mihi de eis. * Et dixit
mihi:Tu quæ tua ſunt tecũ coadoleſcen-
11 tia,non potes cognoſcere : * & quomodo
poterit vas tuũ capere Altiſsimi viam, &
iam exteriùs corrupto ſæculo intelligere
12 corruptioné euidentem in facie mea?*Et
dixi illi : Melius erat nos non eſſe , quàm
adhuc viuentes viuere in impietatibus,&
13 pati,& non intelligere de qua re. * Et re-
ſpondit ad me,& dixit: Proficiſcens pro-
fectus ſum ad ſiluam lignorum campi, &
14 cogitauerunt cogitationem.*& dixerunt:
Venite & eamus , & faciamus ad mare
bellum,vt recedat coram nobis,& facia-
15 mus nobis alias ſiluas. * Et ſimiliter flu-
ctus maris & ipſi cogitauerunt cogitatio-
nem,& dixerunt:Venite aſcendentes , de-
bellemus ſiluas cãpi,vt & ibi conſumme-
16 mus nobiſmetipſis aliam regionem. * Et
factus eſt cogitatus ſiluæ in vanum: venit
17 enim ignis,& conſumpſit eam.* Similiter
& cogitatus fluctuum maris : ſtetit enim
18 arena,& prohibuit eos.* Si enim eſſes iu-
dex horũ, quem inciperes iuſtificare , aut
19 quem condemnare?* Et reſpondi,& dixi:
Vtique vanam cogitationem cogitauerũt:
terra enim data eſt ſiluæ , & mari locus
20 portare fluctus ſuos.* Et reſpondit ad me,
& dixit : Bene tu iudicaſti, & quare non
21 iudicaſti tibimetipſi ? * Quemadmodum
enim terra ſiluæ data eſt , & mare flucti-
bus ſuis : ſic qui ſuper terram inhabitant,
quæ ſunt ſuper terram intelligere ſolum-
modò poſſunt:& qui ſuper cælos,quę ſu-
22 per altitudinẽ cælorum. * Et reſpondi, &
dixi : Deprecor te Domine, vt mihi detur
23 ſenſus intelligẽdi.*non enim volui inter-
rogare de ſuperioribꝰ tuis,ſed de his quæ
pertrãſeũt per nos quotidie:propter quid
Iſrael datus in opprobriũ gentibus?quem
dilexiſti populum datus eſt tribubus im-
piis,

piis,& lex patrum noſtrorũ in interitum
deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ nuſ-
quam ſunt: * & pertrãſiuimus de ſæculo, 24
vt locuſtæ,& vita noſtra ſtupor & pauor,
& nec digni ſumus miſericordiam conſe-
qui. * Sed quid faciet nomini ſuo quod 25
inuocatum eſt ſuper nos? & de his inter-
rogaui. * Et reſpondit ad me,& dixit: Si 26
fueris plurimum ſcrutatus, frequenter
miraberis: quoniam feſtinans feſtinat ſæ-
culum pertranſire,* & non capit portare 27
quæ in futuris temporibus iuſtis repro-
miſſa ſunt: quoniam plenum iniuſtitia eſt
ſæculum hoc & infirmitatibus.* De qui- 28
bus autem interrogas,dicam: ſeminatum
enim eſt malum,& necdum venit deſtru-
ctio ipſius: * Si ergo non inuerſum fue- 29
rit quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit lo-
cus vbi ſeminatum eſt malum,non veniet
vbi ſeminatum eſt bonum * Quoniam 30
gramen ſeminis mali ſeminatum eſt in
corde Adam ab initio:& quãtum impie-
tatis generauit vſque nũc, & generat vſ-
que cùm veniat area? * Aeſtima autem 31
apud te gramen mali ſeminis, quantum
fructum impietatis generauit: * quando 32
ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt nu-
merus, quàm magnam aream incipient
facere?* Et reſpondi,& dixi: Quomodo, 33
& quando hæc? Quare modici & mali an-
ni noſtri? * Et reſpondit ad me, & dixit 34
mihi: Non feſtines tu ſuper Altiſsimum.
Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſũ:
nam exceſſus tuus multus. * Nonne de 35
his interrogauerunt animæ iuſtorum in
promptuariis ſuis, dicentes, Vſquequo
ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ
mercedis noſtræ? * Et reſpondit ad ea Ie- 36
remiel archangelus, & dixit: Quando im-
pletus fuerit numerus ſeminum in vobis,
quoniam in ſtatera ponderauit ſæculum,
*& menſura menſurauit tempora,& nu- 37
mero numerauit tempora,& nõ commo-
uit,nec excitauit vſque dum impleatur
prædicta menſura. * Et reſpondi, & dixi: 38
O dominator Domine, ſed & nos omnes
pleni ſumus impietate. * Et ne fortè pro- 39
pter nos non impleantur iuſtorum areæ,
propter peccata inhabitantium ſuper ter-
ram. * Et reſpondit ad me,& dixit: Vade, 40
& interroga prægnantem, ſi quando im-
pleuerit nouem menſes ſuos,adhuc pote-
rit matrix eius retinere partum in ſemet-
ipſa? * Et dixi, Non poteſt Domine. Et 41
dixit ad me,In inferno promptuaria ani-
marum matrici aſsimilata ſunt. * Quem- 42
admodũ enim illa feſtinat quæ parit ef-
fugere neceſsitatem partus: ſic & hæc fe-
ſtinat reddere ea quæ commendata ſunt.
* Ab initio tibi demõſtrabitur de his quæ 43
concupiſcis videre. * Et reſpondi,& dixi: 44
Si inueni gratiam ante oculos tuos, & ſi
poſsibile eſt,& ſi idoneus ſum, * demon- 45
ſtra mihi,ſi pluſquàm præteritum ſit ha-
bet venire,aut plura pertranſierunt ſuprà
quàm futurum eſt. * Quid pertranſiuit, 46
47 ſcio: quid autem futurum ſit, ignoro. * Et
dixit ad me: Sta ſuper dexteram partem,
& demonſtrabo tibi interpretationem ſi-
48 militudinis. * Et ſteti,& vidi:& ecce for-
nax ardens tranſiit coram me: & factum
eſt,cùm tranſiret flamma,vidi,& ecce ſu-
49 perauit fumus. * Poſt hæc tranſiit coram
me nubes plena aquę,& immiſit pluuiam
impetu multam:& cùm tranſiiſſet impe-
50 tus pluuiæ,ſuperauerunt in ea guttæ.* Et
dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit plu-
uia ampliùs quàm guttæ: & ignis quàm
fumus: ſic ſuperabundauit quæ tranſiuit
menſura. Superauerunt autem guttæ, &
51 fumus:* & oraui,& dixi, Putas viuo vſq;
in diebus illis? vel quid erit in diebus il-
52 lis? * Reſpondit ad me,& dixit, De ſignis,
de quibus me interrogas,ex parte poſſum
tibi dicere: de vita autem tua non ſum
miſſus dicere tibi,ſed neſcio.

CAP. V.

1 DE ſignis autem: ecce dies venient, in
quibus apprehendentur qui inhabi-
tant terram in cenſu multo: & abſcon-
detur veritatis via, & ſterilis erit à fide
2 regio: *& multiplicabitur iniuſtitia ſu-
per hanc quam ipſe tu vides, & ſuper
3 quam audiſti olim: * & erit impoſito ve-
ſtigio quam nũc vides regnare regionem,
4 & videbunt eam deſertam. * Si autem ti-
bi dederit Altiſsimus viuere, videbis poſt
tertiam tubam, & relucefcet ſubitò ſol
5 noctu,& luna ter in die,*& de ligno ſan-
guis ſtillabit,& lapis dabit vocem ſuam,
6 & populi commouebũtur. * & regnabit,
quem non ſperant qui inhabitant ſuper
terram,& volatilia commigrationem fa-
7 cient:* & mare Sodomiticum piſces reii-
ciet,& dabit vocem noctu,quam non no-
uerant multi: omnes autem audient vo-
8 cem eius,*& chaos fiet per loca multa,&
ignis frequẽter remittetur,& beſtię agre-
ſtes trãſmigrabunt, & mulieres mẽſtrua-
9 tæ parient mõſtra, * & in dulcibus aquis
ſalſæ inueniẽtur, & amici omnes ſemet-
ipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc
ſenſus, & intellectus ſeparabitur in prõ-
10 ptuarium ſuum, * & quæretur à multis,
& non inuenietur:& multiplicabitur in-
iuſtitia, & incontinentia ſuper terram.
11 * Et interrogabit regio proximam ſuam,
& dicet, Numquid per te pertranſiit iu-
12 ſtitia iuſtum faciens? Et hoc negabit.* Et
erit in illo tempore, & ſperabunt homi-
nes,& non impetrabunt: laborabunt, &
13 non dirigentur viæ eorum. * Hæc ſigna
dicere tibi permiſſum eſt mihi: & ſi ora-
ueris iterum & ploraueris, ſicut & nunc
& ieiunaueris ſeptem diebus, audies ite-
14 rato horum maiora. * Et euigilaui, &
corpus meũ horruit valde: & anima mea
15 laborauit,vt deficeret: *& tenuit me qui
venit angelus, qui loquebatur in me, &
confortauit me, & ſtatuit me ſuper pe-
16 des. * Et factum eſt in nocte ſecunda, &
venit ad me Salathiel dux populi:& dixit
mihi,

Digitized by Google

mihi. Vbi eras ? & quare vultus tuus tri-
ſtis? * An neſcis, quoniam tibi creditus eſt 17
Iſrael in regione transmigrationis eo-
rum? *Exurge ergo, & guſta panem, & nō 18
derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum
in manibus luporum malignorum. * Et 19
dixi ei , Vade à me, & non appropries ad
me. Et audiuit, vt dixi : & receſsit à me
* Et ego ieiunaui diebus ſeptem vlulans 20
& plorans, ſicut mihi mandauit Vriel An-
gelus. * Et factum eſt poſt dies ſeptem, & 21
iterum cogitationes cordis mei moleſtæ
erant mihi valde , * & reſumpſit anima 22
mea ſpiritum intellectus : & iterum cœ-
pi loqui coram Altiſsimo ſermones , * & 23
dixi , Dominator Domine , ex omni ſil-
ua terræ, & omnibus arboribus eius, ele-
giſti vineam vnicam : * & ex omni terra 24
orbis , elegiſti tibi foueam vnam , & ex
omnibus floribus orbis , elegiſti tibi li-
lium vnum : * & ex omnibus abyſsis ma- 25
ris, repleſti tibi riuum vnum : & ex om-
nibus ædificatis ciuitatibus , ſanctificaſti
tibimetipſi Sion : * & ex omnibus creatis 26
volatilibus , nominaſti tibi columbam
vnam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus
prouidiſti tibi ouem vnam : * & ex om- 27
nibus multiplicatis populis , acquiſiuiſti
tibi populum vnum: & ab omnibus pro-
batam legem , donaſti huic quem deſide-
raſti populo. * Et nunc Domine , vt quid 28
tradidiſti vnum pluribus ? Et præparaſti
ſuper vnam radicem alias , & diſperdidi-
ſti vnicum tuum in multis ; * & concul- 29
cauerunt eum , qui contradicebant ſpon-
ſionibus tuis , quique tuis teſtamentis
non credebant.* Et ſi odiens odiſti popu- 30
lum tuum , tuis manibus debet caſtigari.
* Et factum eſt , cùm locutus eſſem ſer- 31
mones , & miſſus eſt angelus ad me , qui
antè venerat ad me præterita nocte , * & 32
dixit mihi , Audi me , & inſtruam te : &
intende mihi , & adiiciam coram te. * Et 33
dixi ,Loquere Domine meus. Et dixit ad
me , Valde tu in exceſſu mentis factus es
pro Iſrael : an plus dilexiſti eum , quàm
qui eum fecit ? * Et dixi ad eum , Non 34
Domine , ſed dolens locutus ſum. Tor-
quent enim me renes mei per omnem ho-
ram , quærentem apprehendere ſemitam
Altiſsimi , & inueſtigare partem iudicij
eius. * Et dixit ad me, Non potes Et di- 35
xi , Quare Domine ? ad quid naſcebar,
aut quare non fiebat matrix matris meæ
mihi ſepulchrum , vt non viderem labo-
rem Iacob, & defatigationem generis
Iſrael ? * Et dixit ad me , Numera mihi 36
quæ necdum venerant, & collige mihi di-
ſperſas guttas , & reuirida mihi aridos
flores , * & aperi mihi clauſa promptua- 37
ria, & produc mihi incluſos in eis flatus:
demonſtra mihi vocis imaginem: & tunc
oſtendam tibi laborem quem rogas vide-
re. * Et dixi , Dominator Domine , quis 38
enim eſt qui poteſt hæc ſcire , niſi qui
cum hominibus habitationem non habet?
39 * Ego autem inſipiens : & quomodo po-
tero dicere de his quibus me interrogaſti?
40 * Et dixit ad me , Quomodo non potes
facere vnum de his quæ dicta ſunt : ſic
non poteris inuenire iudicium meum, aut
in fine charitatem quam populo promiſi.
41 * Et dixi , Sed ecce Domine tu prope es
his qui in finem ſunt: & quid facient qui
ante me fuerunt , aut nos , aut hi qui
42 poſt nos? * Et dixit ad me , Coronæ aſ-
ſimilabo iudicium meum. Sicut non no-
uiſsimorum tarditas, ſic nec priorum ve-
43 locitas. * Et reſpondi, & dixi , Nec pote-
ras facere eos qui facti ſunt , & qui ſunt,
& qui futuri ſunt , in vnum , vt celeriùs
44 iudicium tuum oſtendas ? * Et reſpondit
ad me, & dixit, Non poteſt feſtinare crea-
tura ſuper creatorem, nec ſuſtinere ſæcu-
lum eos qui in eo creandi ſunt , in vnum.
45 * Et dixi , Quomodo dixiſti ſeruo tuo,
quoniam viuificans viuificaſti à te crea-
tam creaturam in vnum , & ſuſtinebat
creatura, poterit & nunc portare præſen-
46 tes in vnum. * Et dixit ad me , Interroga
matricem mulieris, & dices ad eam, Et ſi
paris, quare per tempus? Roga ergo eam,
47 vt det decem in vnum. * Et dixi, Non vti-
48 que poterit : ſed ſecundùm tempus. * Et
dixit ad me , & ego dedi matricem terræ
his qui ſeminati ſunt ſuper eam per tem-
49 pus * Quemadmodum enim infans non
parit ea, quæ ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui
50 à me creatum ſæculum. * Et interrogaui,
& dixi, Cùm iam dederis mihi viam , lo-
quar coram te: nam mater noſtra, de qua
dixiſti mihi, adhuc iuuenis eſt : iam ſene-
51 ctuti appropinquat. *Et reſpondit ad me:
& dixit, Interroga eam quæ parit, & di-
52 cet tibi. * Dices enim ei , Quare quos pe-
periſti, nunc non ſunt ſimiles his qui ante
53 te, ſed minores ſtatura? * Et dicet tibi &
ipſa, Alij ſunt qui in iuuentute virtutis
nati ſunt: & alij qui ſub tempore ſenectu-
54 tis deficiente matrice ſunt nati. * Conſi-
dera ergo , & tu quoniam minori ſtatura
55 eſtis præ his qui ante vos : * & qui poſt
vos, minori quàm vos , quaſi iam ſeneſ-
centes creaturæ , & fortitudinem iuuen-
tutis prætereuntes. Et dixi, Rogo Domine,
ſi inueni gratiam ante oculos tuos , de-
monſtra ſeruo tuo, per quem viſites crea-
turam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me , Initio terreni orbis &
antequā ſtarent exitus ſæculi , & an-
tequam ſpirarent conuentiones vento-
2 rum, * & antequam ſonarent voces toni-
truum, & antequā ſplenderent nitores co-
ruſcationū, & antequā confirmarētur fū-
3 damenta paradiſi, * & antequā viderentur
decori flores, & antequā cōfirmarētur mo-
tæ virtutes, & antequā colligerētur innu-
4 merabiles militiæ angelorū, * & antequā
extollerētur altitudines aëris, & antequā
nominarentur menſuræ firmamentorum,
5 & antequā æſtuarent camini in Sion, * &

Digitized by Google

antequam inueſtigarentur præſentes an-
ni, & antequam abalienarentur eorum
qui nunc peccant adinuentiones, & con-
ſignati eſſent qui fidem theſaurizauerũt:
* tunc cogitaui, & facta ſunt per me ſo- 6
lum, & non per alium: & finis per me, &
non per alium.* Et reſpondi, & dixi, Quæ 7
erit ſeparatio temporum? aut quando
prioris finis, & ſequentis initium? * Et 8
dixit ad me, Ab Abraham vſque ad Iſaac,
quando nati ſunt ab eo Iacob & Eſau,
manus Iacob tenebat ab initio calcaneum
Eſau: * finis enim huius ſæculi Eſau, & 9
principium ſequentis Iacob. * Hominis 10
manus inter calcaneũ & manum. Aliud
noli quærere Eſdra.* Et reſpondi, & dixi, 11
O dominator Domine, ſi inueni gratiam
ante oculos tuos, *oro vt demonſtres ſer- 12
uo tuo finem ſignorum tuorum, quorum
partem mihi demonſtraſti nocte præce-
denti.* Et reſpondit, & dixit ad me, Sur- 13
ge ſuper pedes tuos, & audi vocem ple-
niſsimam ſonitus. * Et erit ſicut commo- 14
tio, nec commouebitur locus, in quo ſtes
ſuper eum. * Ideo cùm loquitur, tu non 15
expaueas, quoniam de fine verbum &
fundamentum terræ intelligitur, * quo- 16
niam de ipſis ſermo tremiſcit & commo-
uetur, ſcit enim quoniam finem eorum
oportet commutari.* Et factum eſt, cùm 17
audiiſſem, ſurrexi ſuper pedes meos, &
audiui: & ecce vox loquens, & ſonus
eius ſicut ſonus aquarum multarum, * & 18
dixit, Ecce dies veniunt, & erit quando
appropinquare incipiam, vt viſitem ha-
bitantes in terra; * & quando inquirere 19
incipiam ab eis qui iniuſtè nocuerũt in-
iuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit
humilitas Sion. * & cùm ſuperſignabitur 20
ſæculum quod incipient pertranſire, hæc
ſigna faciam, Libri aperientur ante fa-
ciem firmamenti, & omnes videbunt ſi-
mul,* & anniculi infantes loquentur vo- 21
cibus ſuis, & prægnantes immaturos pa-
rient infantes trium & quatuor men-
ſium, & viuent, & ſuſcitabuntur. * Et 22
ſubitò apparebunt ſeminata loca non ſe-
minata, & plena promptuaria ſubitò in-
uenientur vacua:* & tuba canet cum ſo- 23
no; quam cùm omnes audierint, ſubitò
expaueſcent. * Et erit in illo tempore, de- 24
bellabũt amici amicos, vt inimici, & ex-
paueſcet terra cum his: & venæ fontium
ſtabunt, & non decurrent in horis tribus:
* & erit, omnis qui derelictus fuerit ex 25
omnibus iſtis quibus prædixi tibi, ipſe
ſaluabitur, & videbit ſalutare meum, &
finem ſæculi veſtri. * Et videbunt qui re- 26
cepti ſunt homines, qui mortem non gu-
ſtauerunt à natiuitate ſua, & mutabitur
cor inhabitantium, & cõuertetur in ſen-
ſum alium. * Delebitur enim malum, & 27
extinguetur dolus. * Florebit autem fi- 28
des, & vincetur corruptela, & oſtendetur
veritas quæ ſine fructu fuit diebus tan-
tis.* Et factum eſt cùm loqueretur mihi, 29
& ecce paulatim intuebar ſuper eum an-
30 te quem ſtabam*, & dixit ad me hæc, Ve-
ni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.
31 * Si ergo iterum rogaueris, & iterum ie-
iunaueris ſeptem diebus, iterum tibi re-
nunciabo horum maiora per diem quàm
32 audiui. * Audita eſt enim vox tua apud
Altiſsimum. Vidit enim fortis directio-
nem tuam, & prouidit pudicitiam, quam
33 à iuuentute tua habuiſti:* & propter hoc
miſit me demonſtrare tibi hæc omnia, &
34 dicere tibi, Confide, & noli timere, * &
noli feſtinare cum prioribus temporibus
cogitare vana, & non properes à nouiſsi-
35 mis temporibus.* Et factum eſt poſt hæc,
& fleui iterum: & ſimiliter ieiunaui ſe-
ptem diebus, vt suppleam tres hebdoma-
36 das, quæ dicta ſunt mihi. * Et factum eſt
in octaua nocte, & cor meum turbabatur
iteratò in me, & cœpi loqui coram Altiſ-
37 ſimo.*Inflammabatur enim ſpiritus meus
38 valdè, & anima mea anxiabatur. * Et di-
xi, O Domine, loquens locutus es ab ini-
tio creaturæ, in primo die dicens: Fiat cæ-
lum & terra: & tuum verbum opus per-
39 fectum. * Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ
circumferebantur, & ſilentium, ſonus vo-
40 cis hominis nondum erat abs te. * Tunc
dixiſti de theſauris tuis proferri lumen
luminoſum, quo appareret opus tuum.
41 * Et die ſecundo creaſti ſpiritum firma-
menti, & imperaſti ei vt diuideret & di-
uiſionẽ faceret inter aquas, vt pars quæ-
dam ſurſum recederet, pars verò deorſum
42 maneret. * Et tertia die imperaſti aquis
congregari in ſeptima parte terræ: ſex ve-
rò partes ſiccaſti & conſeruaſti, vt ex his
ſint coram te miniſtrantia ſeminata à
43 Deo, & culta. * Verbum enim tuum pro-
44 ceſsit, & opus ſtatim fiebat. * Proceſsit
enim ſubitò fructus multitudinis im-
menſus, & concupiſcentiæ guſtus multi-
formes, & flores colore immutabili, &
odores odoramenti inueſtigabilis, & die
45 tertia hæc facta ſunt.* Quarta autem die
imperaſti fieri ſolis ſplendorem, lunæ lu-
46 men, ſtellarum diſpoſitionem: * & impe-
raſti eis, vt deſeruirent futuro plaſmato
47 homini.* Quinto autem die dixiſti ſepti-
mæ parti, vbi erat aqua congregata, vt
procrearet animalia, & volatilia, & piſces:
48 & ita fiebat.* aqua muta, & ſine anima,
quæ Dei nutu iubebantur, animalia fa-
ciebat, vt ex hoc mirabilia tua nationes
49 enarrent. * Et tunc conſeruaſti duas ani-
mas: nomen vni vocaſti Henoch, & no-
50 men ſecundæ vocaſti Leuiathan,* & ſepa-
raſti ea ab alterutro. Non enim poterat
ſeptima pars, vbi erat aqua congregata,
51 capere ea.* Et dediſti Henoch vnam par-
tem, quæ ſiccata eſt tertio die, vt habitet
52 in ea vbi ſunt montes mille. * Leuiathan
autem dediſti ſeptimam partem humi-
dam, & ſeruaſti eam, vt fiat in deuoratio-
53 nem quibus vis, & quando vis. *Sexto au-
tem die imperaſti terræ, vt crearet coram

to

Digitized by Google

te iumenta, & beſtias,& reptilia:*& ſu- 54
per his Adam, quem conſtituiſti ducem
ſuper omnibus factis quæ feciſti, & ex eo
educimur nos omnes, quẽcunque elegiſti
populum.* Hæc autem omnia dixi coram 55
te Domine,quia propter nos creaſti ſæcu-
lum.* Reſiduas autem gentes ab Adã na- 56
tas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſaliuæ
aſsimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de
vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.* Et 57
nunc Domine,ecce iſtæ gentes quæ in ni-
hilum deputatæ ſunt,cœperunt dominari
noſtri,& deuorare:* nos autem populus 58
tuus,quem vocaſti primogenitum vnige-
nitum æmulatorem tuum, traditi ſumus
in manibus eorũ:*& ſi propter nos crea- 59
tum eſt ſæculum,quare non hereditatem
poſsidemus cum ſæculo? Vſquequò hæc?

CAP. VII.

ET factum eſt, cùm finiſſem loqui ver- 1
ba hæc, miſſus eſt ad me angelus qui
miſſus fuerat ad me primis noctibus,
* & dixit ad me, Surge Eſdra, & audi 2
ſermones quos veni loqui ad te.* Et dixi, 3
Loquere Deus meus.Et dixit ad me,Mare
poſitum eſt in ſpatioſo loco, vt eſſet al-
tum & immenſum:*erit autem ei introi- 4
tus in anguſto loco poſitus,vt eſſet ſimilis
fluminibus.* Quis enim volens voluerit 5
ingredi mare & videre eum,vel dominari
eius:ſi non tranſierit anguſtum,in latitu-
dinem quomodo venire poterit?* Item 6
aliud,Ciuitas eſt ædificata,& poſita in lo-
co campeſtri:eſt autem plena omniũ bo-
norum.* Introitus eius anguſtus & in 7
præcipiti poſitus, vt eſſet à dextris qui-
dem ignis, à ſiniſtris aqua alta:* ſemita 8
autem eſt vna ſola inter eos poſita, hoc
eſt, inter ignem & aquam, vt non capiat
ſemita, niſi ſolummodò veſtigium homi-
nis.* Si autem dabitur ciuitas homini in 9
hereditatem, ſi numquam antepoſitum
periculum pertranſierit, quomodo acci-
piet hereditatem ſuam?* Et dixi,Sic Do- 10
mine.Et dixit ad me,Sic eſt & Iſrael pars.
* Propter eos enim feci ſæculũ, & quan- 11
do tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones
meas iudicatum eſt quod factum eſt.* Et 12
facti ſunt introitus huius ſæculi anguſti,
& dolentes,& laborioſi: pauci autem &
mali,& periculorum pleni:& labore ma-
gnopere fulti.* nam maioris ſæculi in- 13
troitus ſpatioſi & ſecuri,& facientes im-
mortalitatis fructum.*Si ergo ingredien- 14
tes non fuerunt ingreſsi qui viuunt, an-
guſta & vana hæc non poterunt recipere
quæ ſunt repoſita.* Nunc ergo quare tu 15
conturbaris,cùm ſis corruptibilis?& quid
moueris tu, cùm ſis mortalis?* Et quare 16
non accepiſti in corde tuo quod eſt futu-
rum, ſed quod in præſenti?* Reſpondi & 17
dixi,Dominator Domine,ecce diſpoſuiſti
lege tua,quoniam iuſti hereditabunt hæc,
impij autem peribunt.* Iuſti autem fe- 18
rent anguſta, ſperantes ſpatioſa.qui enim
impiè geſſerunt,& anguſta paſsi ſunt,&
19 ſpatioſa non videbunt.* Et dixit ad me,
Non eſt iudex ſuper Deum, neque intel-
20 ligens ſuper Altiſsimum.* Pereunt enim
multi præſentes, quia negligitur quæ an-
21 tepoſita eſt Dei lex.*Mandans enim man-
dauit Deus venientibus, quando vene-
runt, quid facientes viuerent,& quid ob-
22 ſeruantes non punirentur.* Hi autem
non ſunt perſuaſi, & contradixerunt ei,
& conſtituerunt ſibi cogitamen vanita-
23 tis,* & propoſuerunt ſibi circumuen-
tiones delictorum, & ſuperdixerũt Altiſ-
ſimo non eſſe, & vias eius non cognoue-
24 runt,* & legem eius ſpreuerunt,& ſpon-
ſiones eius abnegauerunt, & in legitimis
eius fidem non habuerunt, & opera eius
25 non perfecerunt.* propter hoc Eſdra va-
26 cua vacuis, & plena plenis.* Ecce tem-
pus veniet, & erit quando venient ſigna
quæ prædixi tibi,& apparebit ſponſa, &
appareſcens oſtendetur quæ nunc ſubdu-
27 citur terra:* & omnis qui liberatus eſt
de prædictis malis, ipſe videbit mirabilia
28 mea.* Reuelabitur enim filius meus
IESVS cum his qui cum eo ſunt,& iu-
cundabuntur qui relicti ſunt in annis
29 quadringentis.* Et erit poſt annos hos,
& morietur filius meus CHRISTVS,
& omnes qui ſpiramẽtum habent homi-
30 nes.* & conuertetur ſæculum in anti-
quum ſilentium diebus ſeptem, ſicut in
prioribus iudiciis, ita vt nemo derelin-
31 quatur.* Et erit poſt dies ſeptem, & ex-
citabitur quod nondum vigilat ſæculum,
32 & morietur corruptum:* & terra reddet
quæ in ea dormiunt, & puluis qui in eo
ſilentio habitant, & promptuaria red-
dent quæ eis commendatæ ſunt animæ.
33 * Et reuelabitur Altiſsimus ſuper ſedem
iudicij, & pertranſibunt miſeriæ, & lon-
34 ganimitas congregabitur.* Iudicium au-
tem ſolum remanebit,veritas ſtabit,& fi-
35 des conualeſcet,* & opus ſubſequetur,
& merces oſtendetur, & iuſtitiæ vigila-
bunt, & iniuſtitiæ non dominabuntur.
36 * Et dixi, Primus Abraham propter So-
domitas orauit, & Moyſes pro patribus
37 qui in deſerto peccauerunt,* & qui poſt
eum pro Iſraël in diebus Achaz & Sa-
38 muelis,* Dauid pro confractione, & Sa-
lomon pro eis qui venerunt in ſanctifica-
39 tionem.* Et Elias pro his qui pluuiam
40 acceperunt, & pro mortuo vt viueret,*&
Ezechias pro populo in diebus Sennache-
41 ric, & multi pro multis.* Si ergo modò
quãdo corruptibile increuit, & iniuſtitia
multiplicata eſt, & orauerunt iuſti pro
42 impiis: quare & nunc ſic non erit?* Et
reſpondit ad me, & dixit, Præſens ſæcu-
lum non eſt finis, gloria in eo frequens
manet: propter hoc orauerunt pro inua-
43 lidis.* Dies enim iudicij erit finis tem-
poris huius, & initium temporis futu-
ræ immortalitatis, in quo tranſiuit cor-
44 ruptela:* ſoluta eſt intemperantia, ab-
ſciſſa eſt incredulitas:creuit autem iuſti-

Digitized by Google

tia, orta eſt veritas. * tunc enim nemo 45
poterit ſaluare eum qui periit, neq; de-
mergere qui vicit. Et reſpondi, * & dixi, 46
Hic eſt ſermo meus primus & nouiſsi-
mus, quoniam melius erat non dare ter-
ram Adã, vel cùm iam dediſſet, coërcere
eum vt non peccaret.* Quid enim prodeſt 47
hominibus, in præſenti viuere in triſti-
tia, & mortuos ſperare punitionem? * O 48
tu quid feciſti Adam? Si enim tu pecca-
ſti, non eſt factus ſolius tuus caſus, ſed &
noſter qui ex te aduenimus.* Quid enim 49
prodeſt nobis, ſi promiſſum eſt nobis im-
mortale tempus; nos autem mortalia
opera egimus? * Et quoniam prædicta eſt 50
nobis perennis ſpes, nos verò peſsimi va-
ni facti ſumus.* Et quoniam repoſita ſunt 51
nobis habitacula ſanitatis & ſecuritatis:
nos verò malè conuerſati ſumus. * Et 52
quoniam repoſita eſt gloria Altiſsimi,
protegere eos qui tardè conuerſati ſunt:
nos autem peſsimis viis ambulauimus.
* Et quoniam oſtendetur paradiſus, cuius 53
fructus incorruptus perſeuerat, in quo eſt
ſecuritas & medela:* nos verò non ingre- 54
diemur, in ingratis enim locis conuerſati
ſumus. * Et quoniam ſuper ſtellas fulge- 55
bunt facies eorum qui abſtinentiam ha-
buerunt: noſtræ autem facies ſuper te-
nebras nigræ.* non enim cogitauimus vi- 56
uentes quando iniquitatem faciebamus,
quòd incipiemus poſt mortem pati. * Et 57
reſpondit, & dixit, Hoc eſt cogitamentum
certaminis quod certabit qui ſuper ter-
ram natus eſt homo, * vt ſi victus fuerit, 58
patiatur quod dixiſti: ſi autem vicerit,
recipiet quod dico: * quoniam hæc eſt 59
vita quam Moyſes dixit cùm viueret, ad
populum, dicens, Elige tibi vitam, vt vi-
uas. * Non crediderunt autem ei, ſed nec 60
poſt eum prophetis: ſed nec mihi qui lo-
cutus ſum ad eos.* quoniam non eſſet tri- 61
ſtitia in perditionem eorum, ſicut futu-
rum eſt gaudium ſuper eos, quibus per-
ſuaſa eſt ſalus. * Et reſpondi, & dixi, Scio 62
Domine, quoniam vocatus eſt Altiſsimus
miſericors in eo, quòd miſereatur his qui
nondum in ſæculo aduenerunt, * & quod 63
miſeretur illis qui conuerſionem faciunt
in lege eius:* & longanimis eſt, quoniam 64
longanimitatem præſtat his qui peccaue-
runt quaſi ſuis operibus: * & munificus 65
eſt, quoniam quidẽ donare vult pro exi-
gentiis: * & multæ miſericordiæ, quo- 66
niam multiplicat magis miſericordias his
qui præſentes ſunt, & qui præterierunt,
& qui futuri ſunt.* Si enim non multi- 67
plicauerit miſericordias ſuas, non viuifi-
cabitur ſæculum cum his qui inhæredita-
bant in eo.* Et donat: quoniam ſi non 68
donauerit de bonitate ſua, vt alleuentur
hi qui iniquitatem fecerunt, de ſuis ini-
quitatibus non poterit decies milleſima
pars viuificari hominum. * Et iudex ſi 69
non ignouerit his qui curati ſunt verbo
eius, & deleuerit multitudinem conten-
tionum: non fortaſsis derelinquerentur
in innumerabili multitudine, niſi pauci
valde.

CAP. VIII.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſæ-
culum fecit Altiſsimus propter mul-
tos, futurum autem propter paucos.
2 * Dicam autem coram te ſimilitudinem
Eſdra. Quomodo autem interrogabis ter-
ram, & dicet tibi, quoniam dabit terram
multam magis vnde fiat fictile, paruum
autem puluerem vnde aurum fit: ſic &
3 actus præſentis ſæculi. * Multi quidem
creati ſunt, pauci autem ſaluabuntur.
4 * Et reſpondi, & dixi: Abſorbe ergo ani-
5 ma ſenſum, & deuora quod ſapit. * con-
uenisti enim obaudire, & prophetare vo-
lens. Nec enim tibi datum eſt ſpatium,
6 niſi ſolummodò viuere. * O Domine, ſi
non permittes ſeruo tuo, vt oremus co-
ram te, & des nobis ſemen cordi, & ſen-
ſui culturam, vnde fructus fiat, vnde vi-
uere poſsit omnis corruptus, qui porta-
7 bit locum hominis? * Solus enim es, &
vna plaſmatio nos ſumus manuum tua-
8 rum, ſicut locutus es: * & quomodo
nunc in matrice plaſmatum eſt corpus, &
præſtas membra: conſeruatur in igne &
aqua tua creatio: & nouem menſibus pa-
titur tua plaſmatio tuam creaturam quæ
9 in ea creata eſt: * ipſum autem quod
ſeruat, & quod ſeruatur, vtraque ſer-
uabuntur: ſeruatáque quandoque iterum
reddit matrix, quæ in ea creuerunt:
10 * Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc
eſt mamillis præbere lac fructui mamilla-
11 rum, * vt nutriatur id quod plaſmatum
eſt vſque in tempus aliquod, & poſtea
12 diſponas eum tuæ miſericordiæ. * Enu-
triſti eum tua iuſtitia, & erudiſti eum in
lege tua, & corripuiſti eum tuo intelle-
13 ctu: * & mortificabis eum, vt tuam crea-
turam: & viuificabis eum, vt opus tuum.
14 * Si ergo perdideris eum qui tantis labo-
ribus plaſmatus eſt: tuo iuſſu facile eſt
ordinari, vt & id quod fiebat, ſeruaretur.
15 * Et nunc Domine dicam, de omni ho-
mine tu magis ſcis: de populo autem tuo,
16 ob quem doleo: * & de hereditate tua,
propter quam lugeo: & propter Iſrael,
propter quem triſtis ſum: & de Iacob,
17 propter quem doleo:* ideo incipiam ora-
re coram te pro me, & pro eis: quoniam
video lapſus noſtros qui inhabitamus ter-
18 ram. * Sed audiui celeritatem iudicis qui
19 futurus eſt. * Ideo audi vocem meam &
intellige ſermonem meum, & loquar co-
20 ram te. * Initium verborum Eſdræ priuſ-
quàm aſſumeretur: & dixi, Domine, qui
inhabitas ſæculum, cuius oculi eleuati
21 in ſuperna & aëre * & cuius thronus
inæſtimabilis, & gloria incomprehenſibi-
lis: cui aſtat exercitus angelorũ cum tre-
22 more, * quorum ſeruatio in vento & igni
cõuertitur: cuius verbum verum, & dicta
perſeue

Digitized by Google

perſeuerantia.* cuius iuſsio fortis,& diſ- 23
poſitio terribilis : cuius aſpectus areſacit
abyſſos,& indignatio tabeſcere facit mõ-
tes , & veritas teſtificatur : * exaudi ora- 24
tionem ſerui tui, & auribus percipe pre-
cationem figmenti tui.* Dum enim viuo, 25
loquar:& dum ſapio,reſpondebo:*nec re- 26
ſpicias populi tui delicta , ſed qui tibi in
veritate ſeruiunt.* Nec intẽdas impia gẽ- 27
tium ſtudia , ſed qui tua teſtimonia cum
doloribus cuſtodierunt. * Nec cogites qui 28
in conſpectu tuo falsè cõuerſati ſunt, ſed
memorare qui ex voluntate tua timorem
cognouerũt.* Neq; volueris perdere , qui 29
pecudũ mores habuerũt:ſed reſpicias eos
qui legem tuã ſplendidè docuerunt.* Nec 30
indigneris eis qui beſtiis peiores iudicati
ſunt:ſed diligas eos qui ſemper in tua iu-
ſtitia confidunt,& gloria.* Quoniam nos 31
& patres noſtri talibus morbis lãguemus:
tu autem propter nos peccatores miſe-
ricors vocaberis. * Si enim deſideraueris 32
vt noſtri miſerearis , tunc miſericors
vocaberis , nobis autem non habentibus
opera iuſtitiæ. * Iuſti enim , quibus ſunt 33
opera multa repoſita , ex propriis operi-
bus recipient mercedem.* Quid eſt enim 34
homo,vt ei indigneris : aut genus corru-
ptibile,vt ita amarus ſis de ipſo ? * In ve- 35
ritate enim,nemo de genitis eſt, qui non
impiè geſsit; & de confitentibus qui non
deliquit. * In hoc enim annunciabitur 36
iuſtitia tua,& bonitas tua, Domine,cùm
miſertus fueris eis qui non habent ſub-
ſtantiam bonorum operum. * Et reſpon- 37
dit ad me,& dixit : Rectè locutus es ali-
qua : & iuxta ſermones tuos , ſic & fiet
* quoniam non verè cogitabo ſuper plaſ- 38
ma eorum qui peccauerũt ante mortem,
ante iudicium , ante perditionem ;* ſed 39
iucundabor ſuper iuſtorum figmentum,
& memorabor peregrinationis quoque,
& ſaluationis , & mercedis receptionis.
* Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt. 40
* Sicut enim agricola ſerit ſuper terram 41
ſemina multa , & plantationes multitu-
dinis plantat, ſed non in tempore omnia
quæ ſeminata ſunt , ſaluantur , ſed nec
omnia quæ plantata ſunt, radicabunt:ſic
& qui in ſæculo ſeminati ſunt , non o-
mnes ſaluabuntur. * & reſpondi,& dixi: 42
Si inueni gratiam,loquar.*Quomodo ſe- 43
men agricolæ ſi non aſcenderit , aut non
acceperit pluuiam tuam in tempore, aut
ſi corruptum fuerit multitudine pluuiæ,
* ſic perit : & ſimiliter homo qui mani- 44
bus tuis plaſmatus eſt,& tu ei imago no-
minatus : quoniam ſimilatus es ei , pro-
pter quem omnia plaſmaſti , & ſimilaſti
ſemini agricolæ *. Non iraſcaris ſuper 45
nos , ſed parce populo tuo , & miſerere
hæreditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ
miſereris. * Et reſpondit ad me,& dixit: 46
Quæ ſunt præſentia præſentibus , & quæ
futura futuris.*Multum enim tibi reſtat, 47
vt poſsis diligere meam creaturam ſuper
me : tibi autem frequenter & ipſi pro-
48 ximaui,iniuſtis autem nunquam * Sed
& in hoc mirabilis es coram Altiſsimo,
49 * quoniam humiliaſti te ſicut decet te:&
non iudicaſti te,vt inter iuſtos plurimùm
50 glorificeris.* Propter quod miſeriæ mul-
tæ & miſerabiles efficientur eis qui ha-
bitant ſæculum in nouiſsimis : quia in
51 multa ſuperbia ambulauerunt. * Tu au-
tem pro te intellige , & de ſimilibus tuis
52 inquire gloriam. * Vobis enim apertus
eſt paradiſus,plãtata eſt arbor vitæ, præ-
paratum eſt futurum tempus, præparata
eſt abundantia,ædificata eſt ciuitas, pro-
bata eſt requies , perfecta eſt bonitas &
53 perfecta ſapientia. * Radix mali ſignata
eſt à vobis : infirmitas , & tinea à vobis
abſconſa eſt:& in infernum fugit corru-
54 ptio in obliuione.* Tranſierunt dolores,
& oſtenſus eſt in fine theſaurus immor-
55 talitatis. * Noli ergo adiicere inquirendo
56 de multitudine eorum qui pereunt. * Nã
& ipſi accipientes libertatem, ſpreuerunt
Altiſsimum,& legem eius contempſerũt,
57 & vias eius dereliquerunt.*Adhuc autem
58 iuſtos eius conculcauerunt,* & dixerunt
in corde ſuo non eſſe Deum : & quidem
59 ſcientes quoniam moriuntur.*Sicut enim
vos ſuſcipient quæ prædicta ſunt : ſic eos
ſitis , & cruciatus , quæ præparata ſunt.
60 non enim voluit hominem diſperdi.* Sed
& ipſi qui creati ſunt , coinquinauerunt
nomen eius qui fecit eos : & ingrati fue-
61 runt ei qui præparauit eis vitam. * Qua-
propter iudicium meum modò appro-
62 pinquat. * Quæ non omnibus demon-
ſtraui,niſi tibi , & tibi ſimilibus paucis.
63 Et reſpondi,& dixi.* Ecce nunc Domine
demonſtraſti mihi multitudinem ſigno-
rum , quæ incipies facere in nouiſsi-
mis:ſed non demonſtraſti mihi quo tem-
pore.

CAP. IX.

1 ET reſpondit ad me, & dixit , Metiens
metire tempus in ſemetipſo : & e-
rit cùm videris , quando tranſierit pars
quædam ſignorum quæ prædicta ſunt,
2 * tunc intelliges quoniam ipſum eſt tem-
pus , in quo incipiet Altiſsimus viſitare
3 ſæculum quod ab eo factum eſt.*Et quã-
do videbitur in ſæculo motio locorum
4 & populorum turbatio, * tunc intelliges
quoniam de his erat Altiſsimus locutus à
5 diebus qui fuerunt ante te ab initio.* Si-
cut enim omne quod factum eſt in ſæcu-
lo , initium habet,pariter & conſumma-
tionem , & conſummatio eſt manifeſta:
6 * ſic & Altiſsimi tempora initia habent
manifeſta in prodigiis & virtutibus , &
7 conſummationes in actu & in ſignis. * Et
erit , omnis qui ſaluus factus fuerit , &
qui poterit effugere per opera ſua, & per
8 fidem in qua credidiſtis , * relinquetur de
prædictis periculis , & videbit ſalutare
meũ in terra mea,& in finibus meis,quo-
9 niã ſãctificaui me à ſæculo.* Et tũc miſe-

Digitized by Google

rebuntur qui nunc abuſi ſunt vias meas:
& in tormentis commorabuntur hi qui
eas proieccerunt in contemptu.*Qui enim 10
non cognouerunt me, viuentes beneficia
conſecuti:* & qui faſtidierũt legem meã, 11
cùm adhuc erant habentes libertatem:
* & cùm adhuc eſſet eis apertus pœni- 12
tentiæ locus, non intellexerunt,ſed ſpre-
uerunt: hos oportet poſt mortem in cru-
ciamẽto cognoſcere.*Tu ergo noli adhuc 13
curioſus eſſe quomodo impij cruciabun-
tur ſed inquire quomodo iuſti ſaluabun-
tur,& quorum ſæculum,& propter quos
ſæculum,& quando. * Et reſpondi,& di- 14
xi, * Olim locutus ſum, & nunc dico,& 15
poſtea dicam: quoniam plures ſunt qui
pereunt, quàm qui ſaluabuntur: * ſicut 61
multiplicatur fluctus ſuper guttam. Et
reſpondit ad me,& dixit, * Qualis ager, 17
talis & ſemina: & quales flores, tales &
tincturæ:& qualis operator,talis & crea-
tio:& qualis agricola, talis cultura:quo-
niam tempus erat ſæculi.*Et nũc cùm eſ- 18
ſem parãs eis,his qui nũc ſunt,antequam
fieret in ſæculum, in quo habitarent: &
nemo mihi contradixit.*tunc enim quiſ- 19
que,& nunc creator in mundo hoc para-
to,& meſſe indeficienti,& lege inueſtiga-
bili corrupti ſunt mores eorum.*Et con- 20
ſideraui ſæculum,& ecce erat periculum
propter cogitationes quæ in eo aduene-
runt. * Et vidi,& peperci ei valde:& ſer- 21
uaui mihi acinum de botro,& plantatio-
nem de tribu multa. * Pereat ergo mul- 22
titudo quæ ſine cauſa nata eſt, & ſerue-
tur acinus meus, & plantatio mea: quia
cum multò labore perfeci. * Tu autem ſi 23
adhuc intromittas ſeptem dies alios, ſed
nõ ieiunabis in eis:* Ibis in campum flo- 24
rum, vbi domus non eſt ædificata:& mã-
ducabis ſolummodò de floribus campi,&
carnem nõ guſtabis, & vinum non bibes,
ſed ſolummodò flores: * deprecare Altiſ- 25
ſimum ſine intermiſsione, & veniam,&
loquar tecum. * Et profectus ſum, ſicut 26
dixit mihi in campum, qui vocatur Ar-
dath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis
agri manducaui, & facta eſt eſca earum
mihi in ſaturitatem. * Et factum eſt poſt 27
dies ſeptem, & ego diſcumbebam ſupra
fœnum, & cor meum iterum turbabatur
ſicut antè. * Et apertum eſt os meum,& 28
inchoaui dicere coram Altiſsimo,& dixi.
* O Domine,te nobis oſtendens, oſtenſus 29
es patribus noſtris in deſerto, quod non
calcatur, & infructuoſo, quando erant
exeuntes de Aegypto: & dicens dixiſti,
* Tu Iſraël audi me, & ſemen Iacob in- 30
tende ſermonibus meis. * Ecce enim ego 31
ſemino in vobis legem meam,& faciet in
vobis fructum, & glorificabimini in eo
per ſæculum.*Nam patres noſtri accipiẽ- 32
tes legem, non ſeruauerunt, & legitima
mea non cuſtodierũt,& factus eſt fructus
legis non parens:nec enim poterat, quo-
niam tuus erat.*Nam qui acceperũt,pe- 33
rierunt, non cuſtodientes quod in eis ſe-
34 minatum fuerat:* Et ecce.cõſuetudo eſt,
vt,cùm acceperit terra ſemen, vel nauem
mare, vel vas aliquod eſcam vel potum:
cùm fuerit exterminatum id, in quo ſe-
minatum eſt, vel in quod miſſum eſt:
35 *ſimul id quod ſeminatũ, vel miſſum eſt,
vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur,&
ſuſcepta iam non manent apud nos: ſed
36 nobis ſic non factum eſt.*Nos quidem qui
legẽ accepimus peccantes perimimus, &
37 cor noſtrum quod ſuſcepit eam. * nam
lex non periit, ſed permanſit in ſuo la-
38 bore. * Et cùm loquerer hæc in corde
meo, reſpexi oculis meis, & vidi mu-
lierem in dextera parte. & ecce hæc lu-
gebat & plorabat cum voce magna, &
animo dolebat valdè, & veſtimenta eius
39 diſciſſa,& cinis ſuper caput eius. * Et di-
miſi cogitatus, in quibus eram cogitans,
40 & conuerſus ſum ad eam,& dixi ei. * Vt
quid fles? & quid doles animo? Et dixit
41 ad me,*Dimitte me Domine meus,vt de-
fleam me, & adiiciam dolorem:quoniam
valdè amaro ſum animo, & humiliata
42 ſum valdè. * Et dixi ei, Quid paſſa es? dic
43 mihi. Et dixit ad me, * Sterilis fui ego fa-
mula tua,& non peperi, habens maritum
44 annis triginta. * Ego enim per ſingulas
horas, & per ſingulos dies, & annos hos
triginta deprecor Altiſsimum nocte ac
45 die. * Et factum eſt, poſt triginta annos
exaudiuit me Deus ancillam tuam,& vi-
dit humilitatem meam, & attẽdit tribu-
lationi meæ,& dedit mihi filium: & iu-
cundata ſum ſuper eum valdè ego, & vir
meus,& omnes ciues mei, & honorifica-
46 bamus valdè Fortem. * Et nutriui eum
47 cum labore multo. * Et factum eſt cùm
creuiſſet,& veniſſet accipere vxorem,feci
diem epuli.

CAP. X.

1 ET factum eſt, cùm introiſſet filius
meus in thalamo ſuo, cecidit, &
2 mortuus eſt:* & euertimus omnes lumi-
na, & ſurrexerunt omnes ciues mei ad
conſolãdum me,& quieui vſque in alium
3 diem vſque nocte. * Et factum eſt cùm
omnes quieuiſſent vt me conſolarentur
vt quieſcerem:& ſurrexi nocte,& fugi:&
4 veni ſicut vides in hoc campo:* & cogito
iam nõ reuerti in ciuitatem,ſed hic con-
ſiſtere:& neque mãducare, neque bibere,
ſed ſine intermiſsione lugere, & ieiunare
5 vſque dum moriar. * Et dereliqui ſermo-
nes in quibus eram, & reſpondi cum ira-
6 cundia ad eam,& dixi, * Stulta ſuper o-
mnes mulieres,nõ vides luctum noſtrum,
7 & quæ nobis cõtingunt?* Quoniam Sion
mater noſtra omni triſtitia contriſtatur,
& humilitate humiliata eſt, & luget va-
8 lidiſsimè. * Et nunc quoniam omnes lu-
gemus,& triſtes ſumus: quoniam omnes
contriſtati ſumus, tu autem contriſtaris
9 in vno filio? * Interroga enim terram,&
dicet tibi: quoniam hæc eſt quæ debent
lugere

Google

lugere caſum tantorum ſuper eam ger-
minantium. * Et ex ipſa ab initio omnes 10
nati & alij veniẽt: & ecce penè omnes in
perditionem ambulant, & exterminium
fit multitudo eorum. * Et quis ergo de- 11
bet lugere magis, niſi hæc quæ tam ma-
gnam multitudinem perdidit, quàm tu,
quæ pro vno doles? Si autem dicis mihi,
* Quoniam non eſt planctus meus ſimilis 12
terræ: quoniam fructum ventris mei per-
didi, quem cum mœroribus peperi, &
cum doloribus genui: * terra autem ſe- 13
cundùm viam terræ, abiitque in ea mul-
titudo præſens, quo modo euenit: & ego
tibi dico, * ſicut tu cum labore peperiſti, 14
ſic & terra dat fructum ſuum homini ab
initio ei qui fecit eam. * Nunc ergo retine 15
apud temetipſam dolorem tuum, & for-
titer fer qui tibi contigerunt caſus. * Si 16
enim iuſtificaueris terminum Dei, & cõ-
ſilium ſuum recipies in tempore, & in
talibus collaudaberis: * ingredere ergo in 17
ciuitatem ad virum tuũ. Et dixit ad me,
* Non faciam, neque ingrediar ciuitatem, 18
ſed hic moriar. * Et appoſui adhuc loqui 19
ad eam, & dixi, * Noli facere hunc ſer- 20
monem, ſed conſenti perſuadenti. Quot
enim caſus Sion? conſolare propter do-
lorem Ieruſalem. * Vides enim quoniam 21
ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, &
altare noſtrum demolitum eſt, & templũ
noſtrum deſtructum eſt, * & pſalterium 22
noſtrum humiliatum eſt, & hymnus con-
ticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, &
lumen candelabri noſtri extinctum eſt, &
arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſan-
cta noſtra contaminata ſunt, & nomen
quod inuocatum eſt ſuper nos, penè pro-
phanatum eſt: & liberi noſtri contumeliã
paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi
ſunt, & Leuitæ noſtri in captiuitatem
abierunt, & virgines noſtræ coinquinatæ
ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt,
& iuſti noſtri rapti ſunt, & paruuli no-
ſtri perditi ſunt, & iuuenes noſtri ſeruie-
runt, & fortes noſtri inualidi facti ſunt:
* & quod omnium maius ſignaculũ Sion, 23
quoniam reſignata eſt de gloria ſua: nam
& tradita eſt in manibus eorum qui nos
oderunt. * Tu ergo excute tuam triſtitiam 24
multam, & depone abs te multitudinem
dolorum, vt tibi repropitietur Fortis, &
requiem faciet tibi Altiſsimus, requietio-
nem laborũ. * Et factum eſt, cùm loque- 25
bar ad eam, facies eius fulgebat ſubitò
& ſpecies, coruſcus fiebat viſus eius, vt
eſſem pauens valdè ad eam, & cogitarem
quid eſſet hoc. * Et ecce, ſubitò emiſit 26
ſonitum vocis magnum timore plenum,
vt commoueretur terra à mulieris ſono.
& vidi: * & ecce, ampliùs mulier non 27
comparebat mihi, ſed ciuitas ædificaba-
tur, & locus demonſtrabatur de funda-
mentis magnis: & timui, & clamaui voce
magna, & dixi, * Vbi eſt Vriel angelus, qui 28
à principio venit ad me? quoniam ipſe me
fecit venire in multitudine in exceſſu
mentis huius, & factus eſt finis meus in
corruptionem, & oratio mea in impro-
29 perium. * Et cùm eſſem loquens ego hæc,
30 ecce venit ad me, & vidit me. * & ecce
eram poſitus vt mortuus, & intellectus
meus alienatus erat, & tenuit dexteram
meam, & confortauit me, & ſtatuit me
31 ſuper pedes meos, & dixit mihi, * Quid
tibi eſt? & quare conturbatus eſt intelle-
ctus tuus, & ſenſus cordis tui? & quare
32 conturbaris? Et dixi, * Quoniam dereli-
quiſti me, & ego quidem feci ſecundùm
ſermones tuos, & exiui in campum: & ec-
ce vidi, & video quod non poſſum enar-
33 rare. Et dixit ad me, Sta vt vir, & com-
34 mouebo te. Et dixi, * Loquere Domine
meus tu in me, noli me derelinquere, vt
35 non fruſtrà moriar: * quoniã vidi quæ non
36 ſciebam, & audio quæ non ſcio. * Aut nũ-
quid ſenſus meus fallitur, & anima mea
37 ſomniat? * Nunc ergo deprecor te, vt de-
monſtres ſeruo tuo de exceſſu hoc. Et re-
38 ſpondit ad me, & dixit, * Audi me & do-
ceam te, & dicam tibi de quibus times:
quoniam Altiſsimus reuelauit tibi my-
39 ſteria multa. * Vidit rectam viam tuam
quoniã ſine intermiſsione contriſtabaris
pro populo tuo, & valdè lugebas propter
40 Sion, * Hic ergo intellectus viſionis quæ
41 tibi apparuit ante paululum: * Quã vidi-
ſti lugentem, inchoaſti conſolari eam.
42 Nunc autem iam ſpeciem mulieris non
vides, ſed apparuit tibi ciuitas ædificari:
43 * & quoniam enarrabat tibi de caſu filij
44 ſui hæc abſolutio eſt * Hæc mulier quam
vidiſti, hæc eſt Sion; & quoniam dixit tibi,
quam & nunc conſpicies, vt ciuitatem
45 ædificatam. * Et quoniam dixit tibi, quia
ſterilis fuit triginta annis: propter quòd
erant anni ſcilicet triginta, quando non
46 erat in ea adhuc oblatio oblata. * Et fa-
ctum eſt poſt annos triginta, ædificauit
Salomon ciuitatem, & obtulit oblatio-
nes: tunc fuit quando peperit ſterilis fi-
47 lium. * Et quod tibi dixit, quoniam nutri-
uit eum cũ labore, hoc erat, habitatio in
48 Ieruſalem. * & quoniam dixit tibi, quòd
filius meus veniens in ſuo thalamo mor-
tuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat,
49 quæ facta eſt ruina Ieruſalẽ. * Et ecce, vi-
diſti ſimilitudinem eius: & quoniã filium
lugeret, inchoaſti conſolari eam: & de his
quæ contigerunt, hæc erant tibi aperien-
50 da. * Et nunc videt Altiſsimus, quoniam
ex animo contriſtatus es, & quoniam ex
toto corde pateris pro ea, oſtendit tibi
claritatem gloriæ eius, & pulchritudi-
51 nem decoris eius. * Propterea enim dixi
tibi, vt maneres in campo vbi domus non
52 eſt ædificata. * Sciebam enim ego, quo-
niam Altiſsimus incipiebat tibi oſtende-
53 re hæc: * propterea dixi tibi vt venires in
agrum vbi non eſt fundamentum ædi-
54 ficij. * Nec enim poterat opus ædificij ho-
minis ſuſtineri in loco, vbi incipiebatur

Digitized by Google

Altiſsimi ciuitas oſtendi. * Tu ergo noli 55
timere, neque expaueſcat cor tuum : ſed
ingredere, & vide ſplendorem & magni-
tudinem ædificij , quantùm capax eſt tibi
viſus oculorum videre: * & poſt hæc au- 56
dies quantùm capit auditus aurium tua-
rum audire. * Tu enim beatus es præ 57
multis , & vocatus es apud Altiſsimum
ſicut & pauci. *Nocte autem quæ in cra- 58
ſtinum futura eſt,manebis hic:* & oſtē- 59
det tibi Altiſsimus eas viſiones ſupremo-
rum,quæ faciet Altiſsimus his qui habi-
tant ſuper terram à nouiſsimis diebus.
*Et dormiui illam noctem & aliam,ſicut 60
dixerat mihi.

CAP. XI.

ET vidi ſomnium , & ecce aſcendebat 1
de mari aquila , cui erant duodecim
alæ pennarum & capita tria. * Et vidi, 2
& ecce expandebat alas ſuas in omnem
terram , & omnes venti cæli inſufflabant
in eam,& colligebantur. * Et vidi , & de 3
pennis eius naſcebantur contrariæ pen-
næ,& ipſæ fiebant in pennaculis minu-
tis & modicis. * Nam capita eius erant 4
quieſcentia, & dimidiũ caput erat maius
aliorum capitũ , ſed ipſa quieſcebat cum
eis. * Et vidi , & ecce aquila volauit in 5
pennis ſuis,& regnauit ſuper terram , &
ſuper eos qui habitant in ea. * Et vidi, 6
quoniã ſubiectæ erant ei omnia ſub cælo,
& nemo illi cõtradicebat, neque vnus de
creatura quæ eſt ſuper terram. * Et vidi, 7
& ecce ſurrexit aquila ſuper vngues ſuos
& miſit vocem pennis ſuis,dicens, * No- 8
lite omnes ſimul vigilare, dormite vnuſ-
quiſque in loco ſuo,& per tẽpus vigilate.
*Capita autẽ in nouiſsimo ſeruentur.*Et 9
vidi , & ecce vox non exibat de capitibus 10
eius,ſed de medietate corporis eius. * Et 11
numeraui contrarias pennas eius , &
ecce ipſæ erant octo. * Et vidi , & ecce à 12
dextera parte ſurrexit vna penna , & re-
gnauit ſuper omnem terrã.*Et factum eſt 13
cùm regnaret, venit ei finis,& non appa-
ruit locus eius : & ſequens exurrexit , &
regnabat.ipſa multũ tenuit tempus. * Et 14
factũ eſt cùm regnaret , & veniebat finis
eius,vt non appareret ſicut prior.* Et ec- 15
ce,vox emiſſa eſt illi,dicens,*Audi tu quæ 16
tanto tempore tenuiſti terram , hæc an-
nuncio tibi antequã incipias non appare-
re . * Nemo poſt te tenebit tempus tuum, 17
ſed nec dimidium eius.*Et leuauit ſe ter- 18
tia, & tenuit principatum ſicut & prio-
res:& nõ apparuit & ipſa.*Et ſic contin- 19
gebat omnibus aliis ſingulatim principa-
tum gerere,& iterum nuſquã comparere.
*& vidi,& ecce in tempore ſequẽtes pen- 20
næ erigebantur à dextera parte , vt tene-
rent & ipſæ principatum : & ex his erant
quæ tenebãt, ſed tamen ſtatim non com-
parebant. * Nam & aliquæ ex eis erige- 21
bãtur,ſed non tenebant principatum. * Et 22
vidi poſt hæc, & ecce non comparuerunt
duodecim pennæ , & duo pennacula : & 23
nihil ſupererat in corpore aquilæ , niſi
duo capita quieſcentia & ſex pennacula.
24 * Et vidi , & ecce ſex pennaculis diuiſæ
ſunt duæ,& mãſerunt ſub capite quod eſt
ad dexteram partem. Nam quatuor mã-
25 ſerunt in loco ſuo.*Et vidi,& ecce ſuba-
lares cogitabãt ſe erigere, & tenere prin-
26 cipatus.*Et vidi,& ecce vna erecta eſt,ſed
27 ſtatim non comparuit.*Et ſecundæ velo-
28 ciùs quàm priores,non comparuerũt.*Et
vidi,& ecce duæ quæ ſuperauerunt, apud
ſemetipſas cogitabant & ipſæ regnare.
29 * ,& in eo cùm cogitarent , ecce vnum
quieſcentiũ capitum quod erat medium,
euigilabat,hoc enim erat duorum capitũ
30 maius. * Et vidi quoniam completa ſunt
31 duo capita ſecum:*& ecce conuerſum eſt
caput cum his qui cum eo erãt,& come-
dit duas ſubalares quę cogitabãt regnare.
32 * Hoc autem caput percõterruit omnem
terram, & dominabatur in ea his qui ha-
bitant terram cum labore multo , & po-
tentatum tenuit orbis terrarum ſuper
33 omnes alas quæ fuerunt. * Et vidi poſt
hæc , & ecce medium caput ſubitò non
34 comparuit,& hoc ſicut alæ. * Superaue-
runt autem duo capita,quæ & ipſa ſimi-
liter regnauerunt ſuper terram, & ſuper
35 eos qui habitant in ea. * Et vidi, & ecce
deuorauit caput à dextera parte illud
36 quod à læua.*Et audiui vocem dicentem
mihi , Conſpice contra te , & conſidera
37 quod vides.* Et vidi,& ecce ſicut leo cõ-
citatus de ſilua rugiens:& vidi quoniam
emittebat vocem hominis ad aquilam. Et
38 dixit,dicens,* Audi tu,& loquar ad te,&
39 dicet Altiſsimus tibi,*Nonne tu es qui ſu-
peraſti de quatuor animalibus,quæ fece-
ram regnare in ſæculo meo, & vt per eos
40 veniret finis temporum eorũ?*Et quartus
veniens deuicit omnia animalia quæ trã-
ſierunt , & potentatu tenuit ſæculum cũ
tremore multo , & omnem orbem cum
labore peſsimo , & inhabitauit tot tem-
41 poribus orbem terrarum cum dolo. * Et
42 iudicaſti terram non cum veritate.* Tri-
bulaſti enim manſuetos , & læſiſti quie-
ſcentes,& dilexiſti mẽdaces,& deſtruxiſti
habitationes eorum qui fructificabant,&
humiliaſti muros eorum qui te non no-
43 uerunt. * Et aſcendit contumelia tua vſ-
que ad Altiſsimum , & ſuperbia tua ad
44 Fortem. * Et reſpexit Altiſsimus ſuperba
tempora,& ecce finita ſũt,& ſcelera eius
45 completa ſunt.* Propterea non appareas
tu aquila,& alæ tuę horribiles,& penna-
cula tua peſsima, & capita tua maligna,
& vngues tui peſsimi,& omne corpus tuũ
46 vanũ;*vt refrigeretur omnis terra,& re-
uertatur liberata de tua vi , & ſperet iu-
dicium & miſericordiã eius qui fecit eã.

CAP. XII.

1 ET factum eſt , dum loqueretur leo
2 verba hæc ad aquilam:& vidi,*& ec-
ce quòd ſuperauerat caput,& non com-
paruerunt quatuor alæ illæ quæ ad eam
tranſie

tranſierunt, & erectæ ſunt vt regnarent:
& erat regnum eorum exile, & tumultu
plenum. * Et vidi, & ecce ipſa non appa- 3
rebant, & omne corpus aquilæ incende-
batur, & expaueſcebat terra valdè, & ego
à tumultu & exceſſu mentis, & à magno
timore vigilaui, & dixi ſpiritui meo:
* Ecce tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quòd 4
ſcrutaris vias Altiſsimi. * Ecce adhuc fa- 5
tigatus ſum animo, & ſpiritu meo inua-
lidus ſum valdè, & nec modica eſt in me
virtus à multo timore, quam expaui nocte
hac. * Nunc ergo orabo Altiſsimum, vt 6
me confortet vſque in finem. * Et dixi: 7
Dominator Domine, ſi inueni gratiam
ante oculos tuos, & ſi iuſtificatus ſum
apud te præ multis, & ſi certè aſcendit
deprecatio mea ante faciem tuam, * con- 8
forta me, & oſtende ſeruo tuo mihi
interpretationem, & diſtinctionem viſus
horribilis huius, vt pleniſsimè conſoleris
animam meam. * Dignum enim me ha- 9
buiſti oſtendere mihi temporum nouiſ-
ſima. Et dixit ad me: * Hæc eſt interpre- 10
tatio viſionis huius. * Aquilam quam 11
vidiſti aſcendentem de mari, hoc eſt
regnum quod viſum eſt in viſione Danieli
fratri tuo. * Sed non eſt illi interpre- 12
tatum, quoniam ego nunc tibi interpre-
tor. * Ecce dies veniunt, & exurget 13
regnum ſuper terram, & erit timor acrior
omnium regnorum quæ fuerunt ante
eum. * Regnabunt autem in ea reges duo- 14
decim, vnus poſt vnum. * Nam ſecundus 15
incipiet regnare, & ipſe tenebit amplius
tempus præ duodecim. * Hæc eſt interpre- 16
tatio duodecim alarum quas vidiſti. * Et 17
quam audiſti vocem quæ loquuta eſt, non
de capitibus eius exeuntem, ſed de medio
corporis eius, * hæc eſt interpretatio, 18
quoniam poſt tempus regni illius naſcen-
tur contentiones non modicæ, & pericli-
tabitur vt cadat: & non cadet tunc, ſed
iterum conſtituetur in ſuum initium.
* Et quoniam vidiſti ſubalares octo co- 19
hærentes alis eius, * hæc eſt interpre- 20
tatio: exurgent in ipſo octo reges, quorum
erunt tempora leuia, & anni citati, &
duo quidem ex ipſis perient. * Appropin- 21
quante autem tempore medio, quatuor
ſeruabantur in tempore, cùm incipiet
appropinquare tempus eius vt finiatur:
duæ verò in finem ſeruabuntur. * Et quo- 22
niam vidiſti tria capita quieſcentia, * hæc 23
eſt interpretatio: in nouiſsimis eius ſuſci-
tabit Altiſsimus tria regna, & reuocabit
in ea multa & dominabuntur terram,
* & qui habitant in ea, cum labore mul- 24
to ſuper omnes qui fuerunt ante hos,
propter hoc ipſi vocati ſunt capita aqui-
læ. * Iſti enim erunt qui recapitulabunt 25
impietates eius, & qui perficient nouiſ-
ſima eius. * Et quoniam vidiſti caput 26
maius non apparens, hæc eſt interpretatio
eius: quoniam vnus ex eis ſuper lectum
ſuum morietur, & tamen cum tormentis.

27 * Nam duo qui perſeuerauerint, gladius
28 eos comedet. * Vnius enim gladius co-
medet qui cum eo: ſed tamen hic gladio
29 in nouiſsimis cadet. * Et quoniam vidiſti
duas ſubalares traiicientes ſuper caput
30 quod eſt in dextera parte, * hæc eſt inter-
pretatio. hi ſunt quos conſeruauit Altiſ-
ſimus in finem ſuum, hoc eſt regnum exi-
31 le & turbationis plenum. * Sicut vidiſti
& leonem, quem vidiſti de ſilua euigi-
lantem, & rugientem, & loquentem ad
aquilam, & arguentem eam, & iniuſtitias
ipſius, per omnes ſermones eius, ſicut
32 audiſti: * hic eſt ventus quem ſeruauit
Altiſsimus in finem ad eos, & impietates
ipſorum: & arguet illos, & incutiet co-
33 ram ipſis diſcerptiones eorum. * Statuet
enim eos in iudicio viuos: & erit, cùm
34 arguerit eos, tunc corripiet eos. * Nam
reſiduum populum meum liberabit cum
miſeria, qui ſaluati ſunt ſuper fines meos,
& iucundabit eos quoadusque veniet
finis, dies iudicij, de quo loquutus ſum
35 tibi ab initio. * Hoc ſomnium quod vi-
36 diſti, & hæ interpretationes. * Tu ergo
ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſsimi ſecre-
37 tum hoc. * Scribe ergo omnia iſta in libro
quæ vidiſti, & pone ea in loco abſcon-
38 dito: * & docebis ea ſapientes de populo
tuo, quorum corda ſcis poſſe capere, &
39 ſeruare ſecreta hæc. * Tu autem adhuc
ſuſtine hîc alios dies ſeptem, vt tibi
oſtendatur quidquid viſum fuerit Altiſ-
40 ſimo oſtendere tibi. * Et profectus eſt à
me: Et factum eſt, cùm audiſſet omnis
populus quoniam pertranſierunt ſeptem
dies, & ego non fuiſſem reuerſus in ciui-
tatem, & congregauit ſe omnis à minimo
vſque ad maximum: & venit ad me, &
41 dixerunt mihi dicentes: * Quid pecca-
uimus tibi, & quid iniuſtè egimus in te,
quoniam derelinquens nos ſediſti in loco
42 hoc? * Tu enim nobis ſuperes ſolus ex
omnibus populis, ſicut botrus de vinea,
& ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut
portus & nauis ſaluata à tempeſtate.
43 * Aut non ſufficiunt nobis mala quæ con-
44 tingunt? * Si ergo tu nos dereliqueris,
quanto nobis erat melius ſi eſſemus ſuc-
45 cenſi & nos cum incendio Sion? * Nec
enim nos ſumus meliores eorum qui ibi
mortui ſunt. Et plorauerunt voce magna.
46 Et reſpondi ad eos, & dixi: * Confide
Iſrael, & noli triſtari tu domus Iacob.
47 * Eſt enim memoria veſtri coram Altiſ-
ſimo, & Fortis non eſt oblitus veſtri in
48 tentatione. * Ego enim non dereliqui vos,
neque exceſsi à vobis: ſed veni in hunc
locum vt deprecarer pro deſolatione
Sion, vt quærerem miſericordiam pro hu-
49 militate ſanctificationis veſtræ. * Et nunc
ite vnuſquiſque veſtrûm in domum ſuam.
& ego veniam ad vos poſt dies iſtos.
50 * Et profectus eſt populus, ſicut dixi ei,
51 in ciuitatem: * ego autem ſedi in campo
ſeptem diebus, ſicut mihi mandauit:

Digitized by Google

& manducabam de floribus ſolummodò
agri, de herbis facta eſt eſca mihi in
diebus illis.

CAP. XIII.

ET factum eſt poſt dies ſeptem, & 1
ſomniaui ſomnium nocte. * Et ecce 2
de mari ventus exurgebat, vt conturbaret
omnes fluctus eius.* Et vidi, & ecce con- 3
ualeſcebat ille homo cum millibus cæli:
& vbi vultum ſuum vertebat vt conſide-
raret; tremebant omnia quæ ſub eo vi-
debantur: * & vbicumque exibat vox de 4
ore eius, ardeſcebant omnes qui audie-
bant voces eius, ſicut quieſcet terra quan-
do ſenſerit ignem. * Et vidi poſt hæc, & 5
ecce congregabatur multitudo hominum,
quorum non erat numerus, de quatuor
ventis cæli, vt debellarent hominem qui
aſcenderat de mari. * Et vidi, & ecce ſibi- 6
metipſi ſculpſerat montem magnum, &
volauit ſuper eum. * Ego autem quæſiui 7
videre regionem vel locum vnde ſculptus
eſſet mons, & non potui. * Et poſt hæc 8
vidi, & ecce omnes qui congregati ſunt
ad eum, vt expugnarent eum, timebant
valdè, tamen audebant pugnare.* Et ecce; 9
vt vidit impetum multitudinis venientis,
non leuauit manum ſuam, neque fra-
meam tenebat, neque aliquod vas bellico-
ſum, niſi ſolummodò vt vidi, * quoniam 10
emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de
labiis eius ſpiritus flammæ, & de lingua
eius emittebat ſcintillas & tempeſtates,
& commiſta ſunt omnia ſimul, hic flatus
ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo
tempeſtatis: * & concidit ſuper multitu- 11
dinem in impetu, quæ præparata erat
pugnare, & ſuccendit omnes, vt ſubitò
nihil videretur de innumerabili multitu-
dine, niſi ſolummodò puluis, & fumi
odor: & vidi, & extimui.* Et poſt hæc vidi 12
ipſum hominem deſcendentem de monte,
& vocantem ad ſe multitudinem aliam
pacificam, * & accedebat ad eum vultus 13
hominum multorum, quorumdam gau-
dentium, quorumdam triſtantium: aliqui
verò alligati, aliqui abducentes ex eis qui
offerebantur. & ægrotaui à multitudine
pauoris, & expergefactus ſum, & dixi:
* Tu ab initio demonſtraſti ſeruo tuo mi- 14
rabilia hæc, & dignum me habuiſti vt
ſuſciperes deprecationem meam: * & 15
nunc demonſtra mihi adhuc interpreta-
tionem ſomnij huius. * Sicut enim exiſti- 16
mo in ſenſu meo, væ qui derelicti fuerunt
in diebus illis: & multò plus væ his qui
non ſunt derelicti. * Qui enim non ſunt 17
derelicti, triſtes erant * Intelligo nunc 18
quæ ſunt repoſita in nouiſsimis diebus, &
occurrent eis, ſed & his qui derelicti ſunt.
* Propter hoc venerunt enim in pericula 19
magna, & neceſsitates multas, ſicut
oſtendunt ſomnia hæc.* Attamen facilius 20
eſt periclitantem venire in hunc, quam
pertranſire, ſicut nubem à ſæculo, & nunc
videre quæ contingunt in nouiſsimo.

21 Et reſpondit ad me, & dixit: * Et viſionis
interpretationem dicam tibi: & de quibus
22 loquutus es, adaperiam tibi. * Quoniam
de his dixiſti qui derelicti ſunt: hæc eſt
23 interpretatio.* Qui aufert periculum illo
tempore, hic ſe cuſtodiuit qui in periculo
inciderunt, hi ſunt qui habent opera &
24 fidem ad Fortiſsimum. * Scito ergo quo-
niam magis beatificati ſunt qui derelicti,
25 ſuper eos qui mortui ſunt. * Hæ interpre-
tationes viſionis, quia vidiſti virum aſcen-
26 dentem de corde maris, * ipſe eſt quem
conſeruat Altiſsimus multis temporibus,
qui per ſemetipſum liberabit creaturam
ſuam: & ipſe diſponet, qui derelicti ſunt.
27 * Et quoniam vidiſti de ore eius exire, vt
28 ſpiritum, & ignem, & tempeſtatem: * &
quoniam non tenebat frameam, neque vas
bellicoſum: corrupit enim impetus eius
multitudinem, quæ venerat expugnare
29 eum, hæc eſt interpretatio.* Ecce dies ve-
niunt, quando incipiet Altiſsimus liberare
30 eos qui ſuper terram ſunt: * & veniet in
exceſſu mentis ſuper eos qui inhabitant
31 terram * Et alij alios cogitabunt debel-
lare; ciuitas ciuitatem, & locus locum, &
gens aduerſus gentem, & regnum aduer-
32 ſus regnum. * Et erit, cùm fient hæc, &
contingent ſigna quæ antè oſtendi tibi: &
tunc reuelabitur filius meus, quem vidiſti,
33 vt virum aſcendentem * Et erit quando
audierint omnes gentes vocem eius: &
derelinquet vnuſquiſque in regione ſua
bellum ſuum, quod habent ad alterutrum;
34 * & colligetur in vnum multitudo innu-
merabilis, ſicut volentes venire, & ex-
35 pugnare eum. * Ipſe autem ſtabit ſuper
36 cacumen montis Sion. * Sion autem ve-
niet, & oſtendetur omnibus parata &
ædificata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine
37 manibus. * Ipſe autem filius meus arguet
quæ adinuenerunt Gentes, impietates eo-
rum has quæ tempeſtati appropinquaue-
runt propter mala cogitamenta eorum, &
cruciamenta quibus incipient cruciari:
38 * quæ aſsimilatæ ſunt flammæ, & perdet
eos ſine labore per legem quæ igni aſsi-
39 milata eſt.* Et quoniam vidiſti eum colli-
gentem ad ſe aliam multitudinem pacifi-
40 cam,* hæ ſunt decem tribus, quæ captiuæ
factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee
regis, quem captiuum duxit Salmanaſar
rex Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans
flumen, & tranſlati ſunt in terram aliam.
41 * Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc,
vt derelinquerent multitudinem gẽtium,
& proficiſcerentur in vlteriorem regio-
nem: vbi nunquam inhabitauit genus hu-
42 manum: * vel ibi obſeruare legitima ſua,
quæ non fuerant ſeruantes in regione
43 ſua. * Per introitus autem anguſtos flu-
44 minis, Euphratem introierunt. * Fecit
enim eis tunc Altiſsimus ſigna, & ſtatuit
45 venas fluminis vſquequò tranſirent. * Per
eam enim regionem erat via multa iti-
neris, anni vnius & dimidij regio: nam illa

vo

Digitized by Google

vocatur Arſareth. * Tunc inhabitauerunt 46
ibi vſque in nouiſsimo tempore: & nunc
iterum cùm cœperint venire, * iterum 47
Altiſsimus ſtatuet venas fluminis, vt poſ-
ſint tranſire: propter hæc vidiſti multitu-
dinem cum pace. * Sed & qui derelicti 48
ſunt de populo tuo, hi ſunt qui inue-
niuntur intra terminum meum.* Factum 49
erit ergo, quando incipiet perdere mul-
titudinem earum, quæ collectæ ſunt gen-
tes, proteget eos qui ſuperauerunt po-
pulum: * & tunc oſtendet eis multa plu- 50
rima portenta. * Et dixi ego: Dominator 51
Domine, hoc mihi oſtende, propter quod
vidi virum aſcendentem de corde maris.
Et dixit mihi: * Sicut non potes hæc vel 52
ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo
maris: ſic non poterit quiſque ſuper ter-
ram videre filium meum, vel eos qui cum
eo ſunt, niſi in tempore diei. * Hæc eſt 53
interpretatio ſomnij quod vidiſti, &
propter quod illuminatus es hic ſolus.
* Dereliquiſti enim tuam, & circa meam 54
vacaſti legem, & quæſiſti. * Vitam enim 55
tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum
tuum vocaſti matrem: * & propter hoc 56
oſtendi tibi merces apud Altiſsimum. erit
enim poſt alios tres dies, ad te alia lo-
quar, & exponam tibi grauia & mirabi-
lia. * Et profectus ſum, & tranſij in 57
campum, multum glorificans & laudans
Altiſsimum de mirabilibus quæ per tem-
pus faciebat: * & quoniam gubernat 58
ipſum, & quæ ſunt in temporibus illata:
& ſedi ibi tribus diebus.

CAP. XIIII.

ET factum eſt tertio die, & ego ſede- 1
bam ſub quercu. * Et ecce, vox exiuit 2
contra me de rubo, & dixit: Eſdra Eſdra.
Et dixi: Ecce ego Domine. Et ſurrexi
ſuper pedes meos. Et dixit ad me: * Reue- 3
lans reuelatus ſum ſuper rubum, & lo-
quutus ſum Moyſi, quando populus meus
ſeruiebat in Aegypto, * & miſi eum, & 4
eduxi populum meum de Aegypto, &
adduxi eum ſuper montem Sina, & deti-
nebam eum apud me diebus multis. * & 5
enarraui ei mirabilia multa, & oſtendi
ei temporum ſecreta & finem, & præcepi
ei, dicens: * Hæc in palam facies verba, 6
& hæc abſcondes. * Et nunc tibi dico: 7
* Signa quæ demonſtraui, & ſomnia 8
quæ vidiſti, & interpretationes quas tu
vidiſti, in corde tuo repone ea: * tu enim 9
recipieris ab omnibus, conuerteris reſi-
duus cum conſilio meo & cum ſimilibus
tuis, vſquequò finiantur tempora. * quo- 10
niam ſeculum perdidit iuuentutem ſuam,
& tempora appropinquant ſeneſcere.
* Duodecim enim partibus diuiſum eſt 11
ſeculum, & tranſierunt eius decima &
dimidium decimæ partis. * ſuperſunt 12
autem eius poſt medium decimæ partis.
* Nunc ergo diſpone domum tuam, & 13
corripe populum tuum, & conſolare
humiles eorum, & renuncia iam cor-
14 ruptelæ, * & dimitte abs te mortales
cogitationes, & proiice abs te pondera
humana, & exue te iam infirmam na-
turam, & repone in vnam partem mo-
leſtiſsima tibi cogitamenta, & feſtina
15 tranſmigrare à temporibus his: * quæ
enim vidiſti nunc contigiſſe mala, ite-
16 rum horum deteriora facient: * quantùm
enim inualidum fiet ſeculum à ſenectu-
te, tantùm multiplicabuntur ſuper inha-
17 bitantes mala. * Prolongauit enim ſe
magis veritas, & appropinquauit men-
dacium. Iam enim feſtinat venire, quam
18 vidiſti viſionem. * Et reſpondi, & dixi
19 coram te Domine: * Ecce enim ego abi-
bo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiam
præſentem populum. Qui autem iterum
20 nati fuerint, quis commonebit? *Poſitum
eſt ergo ſeculum in tenebris, & qui inha-
21 bitant in eo ſine lumine. * Quoniam lex
tua incenſa eſt, propter quòd nemo ſcit
quæ à te facta ſunt, vel quæ incipient
22 opera.* Si enim inueni in te gratiam, im-
mitte in me Spiritum ſanctum, & ſcribam
omne quod factum eſt in ſeculo ab initio,
quæ erant in lege tua ſcripta, vt poſsint
homines inuenire ſemitam, & qui vo-
23 luerint viuere in nouiſsimis, viuant. * Et
reſpondit ad me, & dixit: Vadens congre-
ga populum, & dices ad eos, vt non quæ-
24 rant te diebus quadraginta. * Tu autem
præpara tibi buxos multos, & accipe
tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echa-
num, & Aſiel, quinque hos qui parati
25 ſunt ad ſcribendum velociter. * Et venias
huc, & ego accendam in corde tuo lu-
cernam intellectus, quæ non extinguetur,
quoadusque finiantur quæ incipies ſcri-
26 bere. * Et tunc perfectis quædam palàm
facies, quædam ſapientibus abſconsè tra-
des. in craſtinum enim hac hora incipies
27 ſcribere. * Et profectus ſum, ſicut mihi
præcepit, & congregaui omnem popu-
28 lum, & dixi: * Audi Iſraël verba hæc:
29 * Peregrinati ſunt patres noſtri ab initio
30 in Aegypto, & liberati ſunt inde: * & ac-
ceperunt legem vitæ, quam non cuſto-
dierunt, quam & vos poſt eos tranſgreſsi
31 eſtis: * & data eſt vobis terra in ſortem, &
terra Sion, & patres veſtri, & vos iniqui-
tatem feciſtis, & non ſeruaſtis vias quas
32 præcepit vobis Altiſsimus: * & iuſtus iu-
dex cùm ſit, abſtulit à vobis in tempore
33 quod donauerat. * Et nunc vos hic eſtis,
& fratres veſtri introrſum veſtrûm ſunt.
34 * Si ergo imperaueritis ſenſui veſtro, &
erudieritis cor veſtrum, viui conſeruati
eritis, & poſt mortem miſericordiam
35 conſequemini.* Iudicium enim poſt mor-
tem veniet, quando iterum reuiuiſcemus:
& tunc iuſtorum nomina parebunt, &
36 impiorum facta oſtendentur.* Ad me igi-
tur nemo accedat nunc, neque requirat
37 me vſque dies quadraginta. * Et accepi
quinque viros ſicut mandauit mihi, &
profecti ſumus in campũ, & manſimus ibi.
* Et

Digitized by Google

* Et factus ſum in craſtinum,& ecce vox 38
vocauit me dicens : Eſdra aperi os tuum,
& bibe quo te potauero. * Et aperui os 39
meum , & ecce calix plenus porrigebatur
mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua : color
autem eius vt ignis ſimilis * Et accepi,& 40
bibi : & in eo cùm bibiſſem , cor meum
cruciabatur intellectu,& in pectus meum
increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus meus
conſeruabatur memoria.* Et apertum eſt 41
os meum , & non eſt clauſum ampliùs.
* Altiſsimus dedit intellectum quinque 42
viris , & ſcripſerunt quæ dicebantur
exceſsiones noctis , quas non ſciebant.
* Nocte autem manducabant panem,ego 43
autem per diem loquebar , & per noctem
non tacebam. * Scripti ſunt autem per 44
quadraginta dies libri ducenti quatuor.
* Et factum eſt cùm compleuiſſent qua- 45
draginta dies, loquutus eſt Altiſsimus,di-
cens:Priora quæ ſcripſiſti,in palam pone,
& legant digni & indigni: * nouiſsimos 46
autem ſeptuaginta conſeruabis, vt tradas
eos ſapientibus de populo tuo. * In his 47
enim eſt vena intellectus , & ſapientiæ
fons,& ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAP. XV.

ECce loquere in aures plebis meæ ſer- 1
mones prophetiæ , quos immiſero in
os tuum, dicit Dominus: * & fac, vt in 2
charta ſcribantur,quoniam fideles & veri
ſunt.* Ne timeas à cogitationibus aduer- 3
ſum te,nec turbent te incredulitates di-
centium. * Quoniam omnis incredulus 4
in incredulitate ſua morietur. * Ecce ego 5
induco,dicit Dominus, ſuper orbem ter-
rarum mala,gladium, & famem,& mor-
tem , & interitum: * propter quod ſu- 6
perpolluit iniquitas omnem terram , &
adimpleta ſunt opera nociua illorum.
* Propterea dicit Dominus: * Iam non 7
ſilebo de impietatibus eorum quæ irre- 8
ligiosè agunt , nec ſuſtinebo in his quæ
iniquè exercent:ecce ſanguis innoxius &
iuſtus clamat ad me , & animæ iuſtorum
clamant perſeueranter. * Vindicans vin- 9
dicabo illos, dicit Dominus, & accipiam
omnem ſanguinem innoxium ex illis ad
me. * Ecce populus meus quaſi grex ad 10
occiſionem ducitur,iam non patiar illum
habitare in terra Aegypti: * ſed educam 11
eum in manu potenti & brachio excelſo,
& percutiam plaga, ſicut prius, & cor-
rumpam omnem terram eius. * Lugebit 12
Aegyptus, & fundamenta eius plaga ver-
berata , & caſtigatione, quas inducet ei
Deus. * Lugebunt cultores operantes 13
terram,quoniam deficient ſemina eorum
ab vredine, & grandine, & à ſidere terri-
bili. * Væ ſæculo, & qui habitant in eo: 14
* quia appropinquauit gladius & con- 15
tritio eorum,& exurget gens contra gen-
tem ad pugnam , & rhomphæa in ma-
nibus eorum. * Erit enim inconſtabilitio 16
hominibus,& alij aliis inualeſcentes non
curabunt regem ſuum , & principes viæ
17 geſtorum ſuorum in potentia ſua. * Con-
cupiſcet enim homo in ciuitatem ire , &
18 non poterit * Propter ſuperbiam enim
eorum ciuitates turbabuntur , domus
19 exterentur , homines metuent. * Non
miſerebitur homo proximum ſuum , ad
irritum faciendum domos eorum in gla-
dium , ad diripiendas ſubſtantias eorum,
propter famem panis & tribulationem
20 multam. * Ecce,ego conuoco,dicit Deus,
omnes reges terræ ad me verendum , qui
ſunt ab Oriente,& ab Auſtro,& ab Euro,
& à Libano , ad conuertendos in ſe , &
21 reddere quæ dederunt illis: * ſicut faciunt
vſque hodie electis meis , ſic faciam &
reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Do-
22 minus Deus. * Non parcet dextera mea
ſuper peccatores , nec ceſſabit rhomphæa
ſuper effundentes ſanguinem innoxium
23 ſuper terram * Exiit ignis ab ira eius &
deuorauit fundamenta terræ , & pecca-
24 tores quaſi ſtramen incenſum. * Væ eis
qui peccant , & non obſeruant mandata
25 mea,dicit Dominus, * non parcam illis.
Diſcedite filij à poteſtate. Nolite conta-
26 minare ſanctificationem meam, * quo-
niam nouit Dominus omnes qui delin-
quunt in illum:propterea tradidit eos in
27 mortem , & in occiſionem. * Iam enim
venerunt ſuper orbem terrarum mala,&
manebitis in illis. non enim liberabit vos
Deus , propter quòd peccaſtis in eum.
28 * Ecce viſio horribilis, & facies illius ab
29 Oriente. * Et exient nationes draconum
Arabum in curribus multis , & ſicut
flatus , eorum numerus fertur ſuper ter-
ram , vt iam timeant & trepident omnes
30 qui illos audient * carmonij inſanientes
in ira,& exient vt apri de ſilua, & adue-
nient in virtute magna, & conſtabunt in
pugnam cum illis , & vaſtabunt portio-
31 nem terræ Aſſyriorum. * Et poſt hæc ſu-
perualeſcent dracones natiuitatis ſuæ
memores , & conuertent ſe conſpirantes
in virtute magna ad perſequendos eos.
32 * Iſti turbabuntur & ſilebunt in virtute
illorum , & conuertent pedes ſuos in
33 fugam , * & à territorio Aſſyriorum
ſubſeſſor obſidebit eos , & conſumet
vnum ex illis , & erit timor & tremor in
exercitu illorum , & contentio in reges
34 ipſorum. * Ecce nubes ab Oriente &
Septentrione vſque ad meridianum , &
facies earum horrida valdè , plena iræ &
35 procellæ. * & collident ſe inuicem , &
collident ſidus copioſum ſuper terram,
& ſidus illorum , & erit ſanguis à gladio
36 vſque ad ventrem , * & fimus hominis
vſque ad ſubſtramen cameli , & erit
37 timor & tremor multus ſuper terram,* &
horrebunt qui videbunt iram illam , &
tremor apprehendet illos: & poſt hæc
38 mouebunt nimbi copioſi * à meridiano
& Septentrione , & portio alia ab Occi-
39 dente: * & ſuperinualeſcent venti ab
Oriẽte,& recludent eam,& nubem quam
ſuſci

Digitized by Google

ſuſcitauit in ira,& ſydus ad faciẽdam ex-
territationem ad orientalem ventum &
occidentem violabitur.* & exaltabuntur 40
nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & ſy-
dus, vt exterreant omnem terram , & in-
habitantes eam, & infundent ſuper om-
nem locũ altum & eminentem ſydus ter-
ribile, * ignem & grandinem , & rhom- 41
phæas volantes,& aquas multas,vt etiam
impleantur omnes campi , & omnes riui
plenitudine aquarum multarum.* & de- 42
molientur ciuitates,& muros, & montes
& colles,& ligna ſiluarum,& fœnũ pra-
torũ,& frumenta eorum. * Et tranſibunt 43
conſtantes vſque ad Babylonem, & exte-
rent eam : * conuenient ad ipſam,& cir- 44
cuibunt eam : & effundent ſydus, & om-
nem iram ſuper eam,& ſubibit puluis &
fumus vſque in cælum , & omnes in cir-
cuitu lugebunt eam : * & qui ſub ea re- 45
manſerint,ſeruient his qui exterruerunt.
* Et tu Aſia concors in ſpem Babylonis, 46
& gloria perſonæ eius , * væ tibi miſera 47
propter quòd aſsimilaſti ei, & ornaſti fi-
lias tuas in fornicatione,ad placẽdum &
gloriandũ in amatoribus tuis, qui tecum
cupierunt ſemper fornicari. * Odibilem 48
imitata es in omnibus operibus eius , &
in adinuentionibus eius : propterea dicit
Deus,* Immittam tibi mala, viduitatem, 49
paupertatem,& famẽ, & gladium,& pe-
ſtem,ad deuaſtandas domos tuas à viola-
tione , & morte , & gloria virtutis tuæ.
* Sicut flos ſiccabitur,cùm exurget ardor 50
qui emiſſus eſt ſuper te, * infirmaberis vt 51
paupercula plagata & caſtigata à mulie-
ribus , vt non poſsint te ſuſcipere poten-
tes & amatores. * Numquid ego ſic zela- 52
bor te , dicit Dominus , * niſi occidiſſes 53
electos meos in omni tempore , exaltans
percuſsionem manuum , & dicens ſuper
mortẽ eorũ,cùm inebriata eſſes, * Exor- 54
na ſpeciem vultus tui. * Merces fornica- 55
tionis tuæ in ſinu tuo,propter hoc reddi-
tionẽ accipies. * Sicut facies electis meis, 56
dicit Dominus,ſic faciet tibi Deus,& tra-
det te in malum. * Et nati tui fame inte- 57
rient:& tu rhomphæa cades , & ciuitates
tuæ conterentur , & omnes tui in campo
gladio cadent. * Et qui ſunt in monti- 58
bus,fame peribunt,& manducabunt car-
nes ſuas,& ſanguinem bibent,à fame pa-
nis & ſiti aquæ. * Infelix per maria ve- 59
nies,& rurſum accipies mala.* Et in trã- 60
ſitu allident ciuitatem occiſam , & ex-
terent aliquam portionem terræ tuæ , &
partem gloriæ tuæ exterminabunt , rur-
ſum reuertentes ad Babylonem ſubuer-
ſam. * Et demolita eris illis pro ſtipula, 61
& ipſi erunt tibi ignis:* & deuorabũt te, 62
& ciuitates tuas,terram tuam , & mon-
tes tuos , omnes ſiluas tuas & lignum
fructiferum igni comburent.* Filios tuos 63
captiuos ducent,& cenſum tuum in præ-
dam habebunt, & gloriam faciei tuæ ex-
terminabunt.

CAP. XVI.

1 VAe tibi Babylon & Aſia, væ tibi Ae-
2 gypte & Syria. * Præcingite vos ſac-
cis & ciliciis,& plangite filios veſtros, &
dolete : quoniam appropinquauit con-
3 tritio veſtra * Immiſſus eſt vobis gla-
4 dius,& quis eſt qui auertat illum ? * Im-
miſſus eſt in vobis ignis , & quis eſt qui
5 extinguat illum ? * Immiſſa ſunt vobis
6 mala,& quis eſt qui repellat ea ? * Num-
quid repellet aliquis leonem eſurientem
in ſilua , aut extinguet ignem in ſtipula,
7 mox quando cœperit ardere? * Numquid
repellet aliquis ſagittam à ſagittario for-
8 ti miſſam? * Dominus fortis immittit ma-
9 la , & quis eſt qui repellat ea ? * Exiit
ignis ex iracundia eius,& quis eſt qui ex-
10 tinguat eum ? * Coruſcabit , & quis non
timebit ? Tonabit , & quis non pauebit?
11 * Dominus comminabitur , & quis non
12 funditus conteretur à facie ipſius? * Ter-
ra tremuit & fundamenta eius , mare
fluctuat de profundo , & fluctus eius di-
ſturbabuntur , & piſces eius à facie Do-
13 mini,& à gloria virtutis eius: * quoniam
fortis dextera eius quæ arcum tendit : ſa-
gittæ eius acutæ quæ ab ipſo mittuntur,
non deficient , cùm cœperint mitti in fi-
14 nes terræ. * Ecce mittuntur mala, & non
reuertentur , donec veniant ſuper ter-
15 ram. * Ignis ſuccinditur , & non extin-
guetur,donec conſumat fundamenta ter-
16 ræ. * Quemadmodum non redit ſagitta
miſſa à valido ſagittario , ſic non reuer-
tentur mala quæ miſſa fuerint in terram.
17 * Væ mihi,væ mihi : quis me liberabit in
18 illis diebus? * Initium dolorum & multi
gemitus , initium famis & multi interi-
tus, initium bellorũ & formidabunt po-
teſtates,initium malorum & trepidabunt
19 omnes. * In his quid faciam , cùm vene-
20 rint mala ? * Ecce fames & plaga, & tri-
bulatio , & anguſtia , miſſa ſunt flagella
21 in emendatione , * & in his omnibus ſe
non conuertent ab iniquitatibus ſuis,ne-
que flagellorum memores erunt ſemper.
22 * Ecce,erit annonæ vilitas ſuper terram,
ſic vt putent ſibi eſſe directam pacem , &
tunc germinabũt mala ſuper terram,gla-
23 dius , fames , & magna confuſio. * A fa-
me enim plurimi qui inhabitant terram
interient , & gladius perdet ceteros qui
24 ſuperauerint à fame , * & mortui ſicut
ſtercora proiiciẽtur,& non erit qui con-
ſoletur eos. Derelinquetur enim terra
25 deſerta,& ciuitates eius deiicientur.* non
derelinquetur qui colat terram , & qui
26 ſeminet eam. * Ligna dabunt fructus,
27 & quis vindemiabit illa ? * Vua matura
fiet,& quis calcabit illam ? erit enim lo-
28 cis magna deſertio. * Cupiet enim homo
hominem videre , vel vocem eius audi-
29 re. * Relinquentur enim de ciuitate de-
cem,& duo de agro , qui abſconderint ſe
in denſis nemoribus , & ſciſſuris petra-
30 rum : * quemadmodum derelinquũtur in
oliueto

oliueto & ſingulis arboribus tres aut
quatuor oliuæ : * aut ſicut in vinea vin- 31
demiata racemi relinquuntur ab his qui
diligenter vineam ſcrutantur : *ſic relin- 32
quentur in diebus illis tres aut quatuor
ab ſcrutantibus domos eorum in rhom-
phæa. * Et relinquetur terra deſerta, & 33
agri eius inueterabunt,& viæ eius & om-
nes ſemitæ eius germinabunt ſpinas, eo
quòd non tranſient homines per eã.* Lu- 34
gebunt virgines non habentes ſponſos,lu-
gebunt virgines non habentes viros, lu-
gebunt filiæ earum non habentes adiuto-
rium:* ſponſi earum in bello conſumen- 35
tur, & viri earum in fame exterentur.
* Audite verò iſta, & cognoſcite ea ſerui 36
Domini. * Ecce verbum Domini,excipi- 37
te illud : ne diis credatis de quibus dicit
Dominus. * Ecce appropinquant mala,& 38
non tardant. * quemadmodum prægnans 39
cùm parit in nono menſe filium ſuum,
appropinquante hora partus eius, ante
horas duas vel tres, dolores circumeunt
ventrem eius, & prodeunte infante de
ventre, non tardabunt vno puncto : * ſic 40
non morabuntur mala ad prodeundum
ſuper terram,& ſæculum gemet,& dolo-
res circumtenebunt illud. * Audite ver- 41
bum,plebs mea:parate vos in pugnam,&
in malis ſic eſtote, quaſi aduenæ terræ.
* Qui vendit, quaſi qui fugiat : & qui 42
emit,quaſi qui perditurus. * Qui merca- 4
tur,quaſi qui fructum non capiat : & qui
ædificat,quaſi non habitaturus.* Qui ſe- 44
minat, quaſi qui non metet:ſic & qui vi-
neam putat, quaſi non vindemiaturus.
* Qui nubũt,ſic quaſi filios nõ facturi:& 45
qui non nubunt,ſic quaſi vidui.* Propter 46
quòd qui laborant, ſine cauſa laborant:
* Fructus enim illorum alienigenæ me- 47
tent, & ſubſtantiam illorum rapient, &
domos euertent,& filios eorum captiua-
bunt, quia in captiuitate & fame gene-
rant natos ſuos. * Et qui negotiantur in 48
rapina, quantum diu exornant ciuitates
& domos ſuas,& poſſeſſiones & perſonas
ſuas, * tantò magis adzelabor eos ſuper 49
peccata ſua,dicit Dominus. * Quomodo 50
zelatur fornicaria mulierem idoneam &
bonam valdè, * ſic zelabitur iuſtitia ini- 51
quitatem cùm exornat ſe,& accuſat eam
in facie,cùm venerit qui defendat exqui-
rentem omne peccatum ſuper terram.
* Propterea nolite ſimilari ei, nec operi- 52
bus eius : * quoniam adhuc puſillum, & 53
tolletur iniquitas à terra, & iuſtitia re-
gnabit in vos * Nõ dicat peccator ſe non 54
peccaſſe : quoniam carbones ignis com-
buret ſuper caput eius, qui dicit : Non
peccaui coram Domino Deo & gloria
ipſius. * Ecce Dominus cognoſcet omnia 55
opera hominum, & adinuentiones illo-
rum,& cogitationes illorum,& corda il-
56 lorum. * Dixit enim : Fiat terra, & facta
57 eſt; fiat cælum,& factum eſt.* Et in ver-
bo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & nouit
58 numerum ſtellarũ. * Qui ſcrutatur abyſ-
ſum, & theſauros illarum:qui menſus eſt
59 mare,& conceptum eius. * Qui concluſit
mare in medio aquarũ, & ſuſpendit ter-
60 ram ſuper aquas verbo ſuo. * Qui exten-
dit cælum quaſi cameram, ſuper aquas
61 fundauit eum. * Qui poſuit in deſerto
fontes aquarum, & ſuper verticem mon-
tium lacus ad emittendũ flumina ab emi-
62 nenti petra,vt potaret terram. * Qui fin-
xit hominem, & poſuit cor ſuum in me-
dio corporis, & miſit ei ſpiritum, vitam
63 & intellectum, * & ſpiramen Dei omni-
potẽtis qui fecit omnia, & ſcrutinat om-
64 nia abſconſa in abſconſis terræ. * Hic no-
uit adinuentionem veſtram,& quæ cogi-
tatis in cordibus veſtris, peccantes & vo-
65 lentes occultare peccata veſtra. * Propter
quod Dominus ſcrutinando ſcrutinauit
omnia opera veſtra, & traducet vos om-
66 nes, * & vos confuſi eritis cùm proceſſe-
rint peccata veſtra coram hominibus, &
iniquitates erunt,quę accuſatores ſtabunt
67 in die illo. * Quid facietis ? aut quomo-
do abſcondẽtis peccata veſtra coram Deo
68 & angelis eius ? * Ecce iudex Deus, ti-
mete eum. Deſinite à peccatis veſtris, &
obliuiſcamini iniquitates veſtras iã age-
re eas in ſempiterno, & Deus educet vos,
69 & liberabit de omni tribulatione. * Ecce
enim incenditur ardor ſuper vos turbæ
copioſæ,& rapient quoſdam ex vobis, &
70 cibabunt idolis occiſos : * & qui conſen-
ſerint eis,erunt illis in deriſum,& in im-
71 properium, & in conculcationem. * erit
enim locis locus, & in vicinas ciuitates
exurrectio multa ſuper timentes Domi-
72 num. * Erunt quaſi inſani nemini par-
centes, ad deripiendum & deuaſtandum
73 adhuc timentes Dominum. * quia deua-
ſtabunt & diripient ſubſtantias,& de do-
74 mibus ſuis eos eiicient. * Tunc parebit
probatio electorum meorum, vt aurum
75 quod probatur ab igne. * Audite dilecti
mei, dicit Dominus:Ecce adſunt dies tri-
76 bulationis, & de his liberabo vos. * Ne
timeatis,nec hæſitetis, quoniã Deus dux
77 veſter eſt.* Et qui ſeruat mandata & præ-
cepta mea,dicit Dominus Deus, ne præ-
ponderẽt vos peccata veſtra, ne ſuperele-
78 uẽt ſe iniquitates veſtræ.* Vę qui cõſtrin-
guntur à peccatis ſuis, & obteguntur ab
iniquitatibus ſuis, quemadmodum ager
cõſtringitur à ſilua,& ſpinis tegitur ſemi-
ta eius,per quam non tranſit homo,& ex-
cluditur,& mittitur ad deuorationẽ ignis.

FINIS.

HIERO-

Digitized by Google

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorũ teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt: nã & ipſi viginti duo elementa habẽt eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiã Pentateuchũ Moyſi totidem litteris ſcriptitãt; figuris tantùm & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt Eſdram ſcribã, legiſque doctorem, poſt captã Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc vtimur: cùm ad illud vſque tẽpus iidẽ Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorũ, hæc eadẽ ſupputatio, ſub Leuitarum ac ſacerdotum cẽſu, myſticè oſtenditur. Et nomẽ Domini tetragrammatõ, in quibuſdam Græcis voluminibus, vſque hodie antiquis expreſſum litteris inuenimus. Sed & pſalmi, triceſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus decimus octauus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quamquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texũtur alphabeto. Et Ieremiæ lamẽtationes, & oratio eius: Salomonis quoq; in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierẽ fortem quis inueniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque literæ duplices apud Hebræos ſũt, Caph, Mẽ, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia medietatéſque verborum, aliter fines. Vnde & quinque à pleriſque libri, duplices æſtimãtur, Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Eſdras, Ieremias cum Cinoth, id eſt, lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elemẽta ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehẽditur: ita vigintiduo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iuſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Beſerith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, Vaijcra, id eſt Leuiticus.

Quartus,

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos propriè תורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos יהושע בן נון Ioſue ben Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שפטים Sophetim, id eſt Iudicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicū facta eius narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quē nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliúſque multo eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mālachot, id eſt Regnorū dicere. Nō enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar. Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit à איוב Iob.

Secundus à דוד Dauid: quem quinque inciſionibus & vno pſalmorū volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus Eccleſiaſten, id eſt קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotāt.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, id eſt Verba dierum: quod ſignificantiùs, Chronicon tutiùs diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octauus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in duos libros diuiſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo: id eſt, Moyſi quinq;, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nōnulli רותקונות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putēt numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquatuor: quos ſub numero viginti

vigintiquatuor ſeniorũ, Apocalypſis Ioannis inducit adorãtes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtãtibus coram quattuor animalibus, oculatis antè & retrò, id eſt in præteritum & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, Sãctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatũ principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire poteſt: vt ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponẽdum. Igitur Sapiẽtia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, nõ ſunt in canone. Machabæorũ primũ librum, Hebraicum reperi. Secũdus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cùm ita ſe habeanț, obſecro te Lector, ne laborem meum reprehenſionem exiſtimes antiquorũ. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt, alij aurum, argentum, & lapides pretioſos: alij abyſſum & purpuram & coccũ offerũt & hyacinthum: nobiſcũ bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamẽ Apoſtolus cõtemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræq; diſtinctio, pellibus tegitur & ciliciis, ardorémque ſolis & iniuriam imbriũ ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquã, meum. Quidquid enim crebriùs vertendo, & emendando ſollicitiùs & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cùm intellexeris quod antea neſciebas, vel interpretẽ me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi ingratus: quamquam mihi omnino conſcius nõ ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certè ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis quæ nuper emendauimus: & vbicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem; & ſi noſtra firmauerit, puto quòd eum non æſtimes coniectorem, vt in eodem loco meũ ſimiliter diuinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha vngitis caput, quę nequaquam Saluatorem quęritis in ſepulchro, quibus iam ad Patrem Chriſtus aſcendit) vt contra latrantes canes, qui aduerſum me rabido ore deſæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitran

bitrãtúr ſi aliis detrahãt, ora-
tionum veſtrarũ clypeos op-
ponatis. Ego ſciens humilita-
tem meã, illius ſemper ſenten-
tiæ recordabor: Dixi, cuſtodiã
vias meas, vt non delinquã in
lingua mea. Poſui ori meo cu-
ſtodiã, cùm conſiſteret pecca-
tor aduerſum me. Obmutui, &
humiliatus sũ, & ſilui à bonis.

HIERONYMVS
PAVLINO.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula
perferẽs, detulit ſimul & ſuauiſsimas li-
teras, quæ à principio amicitiarum fidem
probatæ iã fidei, & veteris amicitiæ profere-
bãt. Vera enim illa neceſsitudo eſt, & Chri-
ſti glutino copulata, quã nõ vtilitas rei fa-
miliaris, non præſentia tantùm corporum,
non ſubdola & palpãs adulatio: ſed Dei ti-
mor, & Diuinarum ſcripturarum ſtudia cõ-
ciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis quoſ-
dam luſtraſſe prouincias, nouos adiſſe po-
pulos, maria tranſiſſe: vt eos quos ex libris
nouerant, coràm quoque viderẽt. Sic Pytha-
goras Memphiticos vates, ſic Plato Aegyptũ
& Archytam Tarentinum, eámq; oram Ita-
liæ, quæ quõdam magna Græcia dicebatur,
laborioſiſsimè peragrauit: vt qui Athenis
magiſter erat, & potens, cuiúſq; doctrinam
Academię gymnaſia perſonabãt, fieret pere-
grinus atque diſcipulus: malens aliena vere-
cũdè diſcere, quàm ſua impudẽter ingerere.
Denique dum literas quaſi toto fugientes
orbe perſequitur, captus à piratis & venun-
datus, etiã tyranno crudeliſsimo paruit, ca-
ptiuus, vinctus & ſeruus; tamen quia philo-
ſophus, maior emente ſe fuit. Ad Titum Li-
uium lacteo eloquentiæ fonte manãtem, de
vltimis Hiſpaniæ Galliarúmque finibus
quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad
contemplationem ſui Roma non traxerat,
vnius hominis fama perduxit. Habuit illa
ætas inauditum omnibus ſæculis, celebran-
dúmque miraculum, vt vrbem tantam in-
greſsi, aliud extra vrbem quærerent, Apollo-
nius, ſiue ille magus, vt vulgus loquitur, ſiue
philoſophus, vt Pythagorici tradunt, intra-
uit Perſas, pertranſiuit Caucaſum, Albanos,
Scythas, Maſſagetas, opulẽtiſsima Indiæ re-
gna penetrauit: & ad extremum, latiſsimo
Phiſon amne tranſmiſſo, peruenit ad Brach-
manas, vt Hiarcham in throno ſedẽtem au-
reo, & Tantali de fonte potantẽ, inter pau-
cos diſcipulos, de natura, de moribus ſyde-
rum ac dierum curſu audiret docentẽ. Inde
per Aelamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos,
Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes,
Palæſtinos, reuerſus Alexandriam, porrexit
Aethiopiam, vt Gymnoſophiſtas, & famoſiſ-
ſimam Solis mẽſam videret in ſabulo. Inue-
nit ille vir vbique quod diſceret, & ſemper
proficiẽs, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſu-
per hoc pleniſsimè octo voluminibus Phi-
loſtratus. Quid loquar de ſæculi hominibus II.
cùm Apoſtolus Paulus, vas electionis & ma- *Act. 9. a*
giſter Gentiũ, qui de conſcientia tanti in ſe
hoſpitis loquebatur, An experimentũ quæ-
ritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? poſt *2. Co. 13. a*
Damaſcum Arabiámque luſtratam, aſcẽde-
rit Ieroſolymam, vt videret Petrũ, & man- *Gal. 1. d.*
ſerit apud eum diebus quindecim? Hoc enim
myſterio hebdomadis, & ogdoadis, futurus
gentium prædicator inſtruendus erat. Rur- *Gal 2. a.*
ſumq; poſt annos quatuordecim, aſſumpto
Barnaba & Tito, expoſuerit Apoſtolis Euan-
gelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cu-
curriſſet. Habet enim neſcio quid latentis
ἐνεργείας viua vox, & in aures diſcipuli de
auctoris ore transfuſa, fortiùs ſonat. Vnde &
Aeſchines cùm Rhodi exularet, & legeretur
illa Demoſthenis oratio, quam aduerſus eũ
habuerat, mirantibus cunctis atque laudan- III.
tibus, ſuſpirans ait. Quid ſi ipſam audiſſetis
beſtiam, ſua verba reſonantem? Hæc non di-
co, quòd ſi in me aliquid tale, quod vel poſ-
ſis à me audire, vel velis diſcere: ſed quòd ar-
dor tuus, & diſcendi ſtudium etiã abſq; no-
bis per ſe probari debeat. Ingeniũ docile, &
ſine doctore laudabile eſt. Nõ quid inuenias,
ſed quid quæras cõſideramus. Mollis cera, &
ad formandũ facilis, etiamſi artificis & pla-
ſtæ ceſſent manus: tamen virtute totum eſt *Act. 22.*
quidquid eſſe poteſt. Paulus Apoſtol. ad pe- *a.*
des Gamalielis legem Moyſi & Prophetas
didiciſſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritalibus
telis, poſtea diceret cõfidenter, Arma noſtræ
militiæ non carnalia ſunt, ſed potẽtia Deo, 2 *Corin.*
ad deſtructionem munitionum, conſilia de- 10. *b.*
ſtruẽtes, & omnem altitudinem extollentem
ſe aduerſus ſcientiam Dei, & captiuãtes om-
nem intellectum ad obediendum Chriſto, &
parati ſubiugare omnem inobedientiam. Ad 2. *Timo.*
Timotheum ſcribit ab infãtia ſacris literis 3. *d*
eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, 1. *Timo.*
ne negligat gratiã quæ data ſit ei per impo- 4. *d.*
ſitionem manus presbyterij. Tito præcipit
vt inter ceteras virtutes epiſcopi, quem bre-
ui ſermone depinxit, ſcientiam quoque in *Tit. 1. b.*
eo eligat Scripturarum, Obtinentem, in-
quit,

Digitized by Google

quit,eum,qui ſecundùm doctrinam eſt,fide-
lem ſermonem:vt potēs ſit exhortari in do-
IIII. ctrina ſana,& contradicentes reuincere.Sā-
cta quippe ruſticitas ſolùm ſibi prodeſt : &
quantùm ædificat ex vitæ merito Eccleſiam
Chriſti, tantùm nocet ſi deſtruentibus non
Ag.2.b. reſiſtat.Malachias propheta, immò per Ag-
geum Dominus,Interroga,ait,ſacerdotes le-
gem:in tātum ſacerdotis officium eſt inter-
Deutero. rogatum reſpondere de Lege.Et in Deutero-
32.a. nomio legimus; Interroga patrem tuum, &
annunciabit tibi;ſeniores tuos,& dicēt tibi:
In Pſalmo quoque centeſimo decimooctauo
Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in
loco peregrinationis meę.Et in deſcriptione
iuſti viri,cùm eum Dauid arbori vitæ , quæ
eſt in paradiſo,cōpararet , inter ceteras vir-
Pſal. 1. tutes & hoc intulit,In lege Domini volūtas
Dan.12. eius,& in lege eius meditabitur die ac nocte.
b. Daniel in fine ſacratiſsimę viſionis ait,iuſtos
fulgere ſicut ſtellas;& intelligētes,id eſt,do-
ctos,quaſi firmamentum. Vide quantū inter
ſe diſtēt,iuſta ruſticitas,& docta iuſtitia? Alij
ſtellis,alij cælo cōparantur. Quamquā iuxta
Hebraicam veritatem vtrumque de eruditis
poſsit intelligi. Ita enim apud eos legimus,
Qui autem docti fuerint , fulgebunt quaſi
ſplendor firmamenti:& qui ad iuſtitiā eru-
diunt multos,quaſi ſtellę in perpetuas æter-
nitates. Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas
Act.4.e. electionis ? Nempe quia legis & Scripturarū
ſanctarum erat armarium. Phariſæi ſtupent
in doctrina Domini:& mirantur in Petro &
Iſ. 54.d. Ioanne quomodo legem ſciant,cùm litteras
Ioa.6.a. nō didicerint.Quidquid enim aliis exercita-
Luc.2.f. tio,& quotidiana in lege meditatio tribuere
ſolet,illis hoc Spiritus ſāctus ſuggerebat, &
erant iuxta quod ſcriptū eſt, θεοδίδακτοι.
Duodecim annos Saluator impleuerat,& in
templo ſenes de quæſtionibus legis interro-
gans,magis docet dum prudēter interrogat.
Niſi forte ruſticum Petrum,ruſticū dicimus
2.Corin. Ioannem : quorum vterque dicere poterat,
11.b. Etſi imperitus ſermone,non tamen ſcientia.
Ioa. 1.a. Ioannes ruſticus,piſcator,indoctus? & vnde
illa vox obſecro, In principio erat Verbū,&
Verbum erat apud Deum,& Deus erat Ver-
bum ? λόγος enim Græcè multa ſignificat:
nam & verbū eſt,& ratio,& ſupputatio, &
cauſa vniuſcuiuſque rei,per quam ſunt ſin-
gula quæ ſubſiſtunt :quæ vniuerſa rectè in-
V. telligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato ne-
ſciuit, hoc Demoſthenes eloquēs ignorauit.
Iſ.1. Perdam,inquit , ſapientiam ſapientium , &
Iſ.29. prudentiam prudētium reprobabo.Vera ſa-
1.Corin. pientia perdet falſam ſapientiam ; & quan-
1. quam ſtultitia prędicationis in cruce ſit,ta-
2.Corin. men Paulus ſapientiā loquitur inter perfe-
1.b. ctos:ſapientiam autem nō ſæculi huius, nec
principum ſæculi iſtius,quæ deſtruitur ; ſed
loquitur Dei ſapientiā in myſterio abſcōdi-
tam,quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula.
Dei ſapiētia,Chriſtus eſt.Chriſtus enim,Dei
virtus,& Dei ſapiētia.Hæc ſapientia in my-
ſterio abſcondita eſt : de qua & noni Pſalmi
titulus prænotatur,Pro occultis filij in quo *Col.2.d.*
ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ
Dei abſconditi. Et qui in myſterio abſcōdi-
tus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcula:præ-
deſtinatus autem & præfiguratus in lege &
Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabātur
Videntes : quia videbant eum , quem ceteri
non videbant. Abraham vidit diem eius, & *Ioan.8.g.*
lætatus eſt. Aperiebātur cæli Ezechieli , qui *Ezech.*
populo peccatori clauſi erāt.Reuela, inquit *1.a.*
Dauid,oculos meos,& conſiderabo mirabi- *Pſ.118.*
lia de lege tua.Lex enim ſpiritualis eſt,& re- *Rom.7.*
uelatione opus eſt, vt intelligatur , ac reue- *2.Corin.*
lata facie Dei gloriam cōtemplemur. Liber *3.d.*
in Apocalypſi ſeptē ſigillis ſignatus oſtēdi- *Ap.5.a.*
tur,quem ſi dederis homini ſciēti litteras vt *Iſ.29.d.*
legat,reſpōdebit tibi,Nō poſsū:ſignatus eſt
enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras,
tenent ſignatū librum, nec aperire poſſunt,
niſi ille reſerauerit qui habet clauē Dauid, *Apc.3.*
qui aperit,& nemo claudit;claudit & nemo
aperit?In Actibus Apoſtolorum ſanctus Eu-
nuchus,immò vir (ſic enim eū Scriptura co- *Act.8.*
gnominat)cùm legeret Iſaiā prophetam, in-
terrogatus àPhilippo,Putáſne,intelligis quę
legis?reſpōdit, Quomodo poſsū, niſi aliquis
me docuerit?Ego (vt de me loquar interim)
nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudio-
ſior , qui de Aethiopia , id eſt de extremis
mundi finibus , venit ad templum , reliquit
aulam regiam : & tantus amator legis diui-
næque ſcientiæ fuit , vt etiam in vehiculo
legeret Litteras ſacras. Et tamē cùm librum
teneret,& verba Domini cogitatione conci-
peret , lingua volueret , labiis perſonaret,
ignorabat eum quem in libro neſciēs vene-
rabatur.Venit Philippus, oſtendit ei Ieſum,
qui clauſus latebat in littera.O mira docto-
ris virtus!eadem hora credit Eunuchus, ba-
ptizatur , & fidelis & ſanctus factus eſt ; ac
magiſter de diſcipulo , plus in deſerto fonte
Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo
reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breuiter
(neque enim epiſtolaris anguſtia euagari
lōgiùs patiebatur)vt intelligeres te in Scri-
pturis ſacris ſine præuio & monſtrante ſe-
mitam nō poſſe ingredi. Taceo de gramma-
ticis,rhetoribus,philoſophis,geometris,dia- VI.
lecticis,muſicis,aſtronomis,aſtrologis , me-
dicis, quorū ſcientia mortalibus vel vtiliſ-
ſima eſt,& in tres partes ſcinditur, τὸ δόγ-
μα , τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad mi-
nores artes veniam,& quæ non tam lingua,
quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ , cæ-
mentarij , fabri metallorum , lignorúmque
cæſores,lanarij quoque,& fullones,& ceteri
qui variam ſupellectilem , & vilia opuſcula
fabricantur , abſque doctore eſſe nō poſſunt
quod cupiūt.Quod medicorum eſt, promit-
tunt medici:tractāt fabrilia fabri. ſola ſcri-
pturarum ars eſt,quā ſibi paſsim omnes vē-
dicant. Scribimus indocti doctíque poëmata
paſsim.Hanc garrula anus, hanc delirus ſe-
nex,hāc ſophiſta verboſus,hāc vniuerſi præ-
ſumunt,lacerant, docent antequam diſcant.

Digitized by Google

Alij adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris litteris philoſophantur. Alij diſcūt, pro pudor! à fœminis, quod viros doceant. & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborū, immò audacia, ediſſerunt aliis quod ipſi non intelligūt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi fortè ad Scripturas ſanctas poſt ſæculares litteras venerint, & ſermone compoſito aures populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant. nec ſcire dignantur quid prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuū incongrua aptant teſtimonia quaſi grande ſit, & non vitioſiſsimum docendi genus, deprauare ſententias, & ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantē, quaſi non legerimus Homerocētonas, & Vergiliocentonas: ac nō ſic etiā Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cælo dimittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate meæ vires, mea magna potētia ſolus. Et poſt verba Saluatoris in cruce: Talia perſtabat memorans, fixúſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorū ludo ſimilia, docere quod ignores: immò, vt cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

VII. *Geneſis.* Videlicet manifeſtiſsima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de deuiſione terræ, de confuſione linguarum, & gentium, vſq; ad exitum ſcribitur Hebræorum.

Exod. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum myſticis diuiníſque præceptis.

Leuitic. In promptu eſt Leuiticus liber, in quo ſingula ſacrificia, immò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leuiticus ſpirant cæleſtia ſacramenta.

Numeri. Numeri verò, nónne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continēt?

Deuteronomium. Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nónne ſic ea habet quæ priora ſunt, vt tamen noua ſint omnia de veteribus. Huculq; Moyſes, hucuſque Pentateuchus: quibus quinq; verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. *1. Corin. 14.d.*

Iob. Iob exemplar patientiæ, quæ nō myſteria ſuo ſermone cōplectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omnéſque leges Dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (vt de ceteris ſileam) reſurrectionem corporū ſic prophetat, vt nullus de ea vel manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio, inquit, quòd redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum: & ruſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

[illegible] ſi- Ieſu. Veniam ad Ieſum Naue, qui typum Domini nō ſolùm geſtis, verùm etiam nomine præfert. tranſit Iordanem, hoſtiū regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia. Eccleſiæ cæleſtiſque Ieruſalem ſpiritualia regna deſcribit.

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt. *Lib. Iudicum.*

Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticiniū, dicentis, Emitte agnum Domini Dominatorem terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion. *Ruth. Iſa. 16.*

Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc atque Dauid, noui ſacerdotij, nouíque imperij ſacramenta teſtatur. *Reg. I. & II.*

Melachim, id eſt tertius & quartus Regū liber, à Salomone vſque ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabat vſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur. *Reg. III & II.*

Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coarctati, multo aliud, quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari. *Oſee.*

Ioel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam: & poſt euerſionē prioris populi, effuſum iri Spiritū ſanctū ſuper ſeruos Dei & ancillas, id eſt ſuper centū viginti credentium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui cētum viginti, ab vno vſque ad quindecim paulatim & per incremēta ſurgentes, quindecim graduū numerū efficiunt, qui in pſalterio myſticè cōtinētur. *Ioel. Act. 2.*

Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria aut quattuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab, & in ſeptimo & octauo gradu Iudæ & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorē minoremq; teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum & ſuper murū litum vel adamantium, & vncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram: non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei. *Amos.*

Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, pertonat contra Edom ſanguineum terrenúmq; hominem: fratris quoque Iacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali. *Abdias.*

Ionas columba pulcherrima, naufragio ſuo paſsionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, Gentibus ſalutem nunciat. *Ionas.*

Michæas de Moraſthi coheres Chriſti, vaſtationem annunciat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam; quia maxillam percuſſerit iudicis Iſrael. *Michæas.*

Nahum

Digitized by Google

Nahum. Nahum conſolator orbis increpat ciuitatem ſanguinum, & poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes euangelizantis,& annunciantis pacem.

Habacuc Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, vt Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria eius,& laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt luxerit, cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.

Sophonias. Sophonias ſpeculator,& arcanorũ Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium,& tiulatũ à Secũda,& contritionẽ à collibus. Indicit quoq; vlulatũ habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt vniuerſi qui inuoluti erant argento.

Aggæus. Aggæus feſtiuus & lætus, qui ſeminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret; deſtructum templum ædificat, Deúmque patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum, & ego cõmouebo cælum & terram,& mare,& aridam,& mouebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutum,& lapidem oculorum ſeptem; candelabrumq; aureum cum totidẽ lucernis quot oculis; duas quoque oliuas à ſiniſtris lapadis cernit & dextris: vt poſt equos nigros, rufos, albos,& varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim,& equum de Ieruſalẽ, pauperẽ regem vaticinetur & prędicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubiugalis.

Malachias. Malachias apertè,& in fine omnium prophetarum, de abiectione Iſrael, & vocatione Gentium, Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituũ: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur,& offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Ieremiam, Ezechielem,& Danielem, quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Euangelium.

Ieremias Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie Aquilonis,& pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.

Ezechiel Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus verò, qui & extremus inter quattuor prophetas, temporum conſcius,& totius mundi φιλίςωρ, lapidem præciſum de mõte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem, claro ſermone pronunciat

Dauid. Dauid Simonides noſter, Pindarus, & Alcęus, Flaccus quoq;, Catullus, atque Serenus Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem.

Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam iungit & Chriſtum, ſanctarúmque nuptiarum dulce canit epithalamium. *Prouerbia. Eccleſiaſtes. Canticum.*

Eſther in Eccleſiæ typo, populum liberat de periculo;& interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuij, & diem celebrem mittit in poſteros. *Eſther.*

Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, vt abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina iuncturáſque verborum, & prætermiſſæ iu Regum libris tanguntur hiſtoriæ,& innumerabiles explicantur Euangelij quæſtiones. *Paralipomenon*

Eſdras & Nehemias, adiutor videlicet, & conſolator à Domino, in vnum volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, Leuitarum, Iſraelis proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turrium opera diuiſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audiuimus tantùm, quid noſſe, quid cupere debeamus, vt & nos quoque poſſimus dicere: Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore. Ceterùm illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantùm ſcio, quod neſcio. *Eſdras. Nehemias. Pſal. 118*

Tangam & nouum breuiter teſtamentũ. *Matthæus.*

Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes, quadriga Domini,& verũ Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicãt, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos,& in ſublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent ſe mutuò, ſibique perplexi ſunt,& quaſi rota in rota voluuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit. *Marcus. Lucas. Ioannes. Ezech. 1*

Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias: octaua enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit ac Titum,& Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere. *Paulus Apoſtol.*

Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam,& naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi nouerimus ſcriptorum eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in Euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis eſſe medicinam. *Actus Apoſtolorum. 2. Cor. 8.*

Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, ſeptem epiſtolas ediderũt, tam myſticas, quàm ſuccinctas,& breues pariter ac lõgas: breues in verbis, longas in ſententiis: vt rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat. *Iacobus. Petrus. Ioannes. Iudas.*

Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramenta, quot verba. Parum dixi,& pro merito *Apocalyp.*

Digitized by Google

xito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater chariſsime, inter hæc viuere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni cæleſtis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, vt ruſticam concionem faciliùs inſtruerent, & in vna eadémque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, vt hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me *Mat. 7. a.* præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quæ- *Luc. 11. b.* rens inuenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeueret in cælo. Obuiis te manibus excipiam, & (vt ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic amantiſsimum tui fratrem Euſebium, qui literarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo nauiculæ funem magis præcide, quàm ſolue. Nemo renunciaturus ſæculo bene poteſt vendere, quæ contempſit vt

VIII. venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt, Auaro tam deeſt quod habet, quàm *Prou. 17.* quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo *2. Cor. 6. b.* indiget. Sic viuamus, tamquam nihil habẽtes, & omnia poſsidentes. Victus & veſtitus diuitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, proii- *Mat. 5. g.* ce. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi tu, ſemper recraſtinâs, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas poſſeſsiunculas vendideris, non habet *Mat. 4. c.* Chriſtus vnde alat pauperes ſuos. Totum *Mar. 12. d.* Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli nauem tantùm & retia reliquerunt. Vidua *Luc. 11. a.* duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi diuitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI in Pantateuchũ Moyſi ad Deſiderium.

DEſiderij mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele ſortitus eſt nomen, obſecran- *Dan. 9.* tis, vt tranſlatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta Interpretum ſugillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cùm ego ſæpiſsimè teſtatus ſim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ poſsim, nec opes alterius alio- *Exo. 35.* rum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me ſtudium prouocauit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco, & obelo opus omne diſtinguens: dum aut eluceſcere facit quæ minùs antè fuerant; aut ſuperflua quæque iugulat & confodit maximè quæ Euangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de veteri teſtamento legimus, quę in noſtris codicibus non habentur: vt eſt illud, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc ſcripta ſint: & cùm dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee, ſecundum in *Oſee 11.* Iſaia, tertium in Zacharia, quartum in *Iſa. 11.* Prouerbiis, quintum æquè in Iſaia. Quod *Zac. 12.* multi ignorantes, apocryphorum delira- *Prou. 18.* menta ſectantur: & Hiberas nænias li- *Iſa. 64.* bris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre & filio & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt: vt & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit: quibus diuiſi eadem ſcriptitarint: cùm Ariſtæas eiuſdem Ptolomæi ὑπερασπιστής & multo poſt tempore Ioſephus, nihil tale retulerint: ſed in vna baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit, transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius, Oeconomicum Xenophõtis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mẽtiti ſint. Quid igitur?

Digitized by Google

Igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus, laboramus. Illi interpretati ſunt ante aduentum Chriſti, & quod neſciebant, dubiis protulere ſententiis: non verò poſt paſsionẽ & reſurrectionem eius, non tam prophetiã quàm hiſtoriam ſcribimus: aliter enim audita, aliter viſa narrantur quod meliùs intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quibus vltimum penè gradum Interpretes tenẽt. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos cõtra me concitas? Sicubi in tranſlatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuerſarũ vrbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt ſi cõtra ſe poſtea ab Apoſtolis vſurpata teſtimonia probauerunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra inuidos. Nunc te precor Deſideri chariſsime, vt me, quia tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere, orationibus iuues: quo poſsim eodem ſpiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

Eiuſdem in Ioſue Præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Ieſum filium Naue manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id eſt Ioſue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemúſque lectorem vt ſiluam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diuiſas, diligens ſcriptor conſeruet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et vt in primis, quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem veterum noua cudere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus (quos tamẽ noſtra delectant) vt pro Græcorum ἑξαπλοῖς, quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionẽ noſtrã habeãt. Et ſicubi de antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inueniant quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & vnuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & vtique non poſsit verum eſſe quod diſſonat. Vnde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua, vel ſuſcipiens, ſi placet, vel contemnens ſi diſ-
Pſal 49. plicet: memineritque illorum verſuum, Os tuum abundauit malitia, de lingua tua cõcinnabat dolos. Sedens aduerſus fratrem tuũ loquebaris, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui, exiſtimaſti iniquè quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quę enim audientis, vel legentis vtilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare, dolere Iudæos quòd calumniandi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, immò lacerare, vnde aduerſarij torqueantur? Quòd ſi vetus eis tãtùm interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extrà recipiendum putant; cur ea quæ ſub aſteriſcis, & obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quàre Danielem iuxta Theodotionis tranſlationem, Eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter diſſerentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quę falſa ſunt? Vnde autem in nouo teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterùm poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui; decreuimus dum ſpiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere; & omiſſum iam diu opus, quaſi quodã poſtliminio repetere: præſertim cùm & admirabilis ſanctuſque vir Pammachius hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriã feſtinantes, mortiferos, ſirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRAEFATIONEM EIVSdem Sancti Hieronymi in libros Regũ ſuprà reperies, ideo in principio poſitam, quòd librorum ſacrorum ordinem cõtineat. Inſcribitur autem, Prologus galeatus.

Eiuſdem in librum Paralypomenon præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura & vt ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati epiſcoporũ ſanctiſsime atq; doctiſsime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominũ occupauerat, & naſcẽtis Eccleſiæ roborauerat fidem, iuſtum erat etiam noſtro ſilentio cõprobari. Nunc verò cũ pro varietate regionũ diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque tranſlatio corrupta ſit, atq; violata; noſtri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum ſit, aut nouum opus in veteri opere cudere, illudentibúſque Iudæis, cornicum, vt dicitur, oculos configere. Alexandria & Aegyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem, Cõſtantinopolis vſq; Antiochiam, Luciani martyris exẽplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæſtinos codices legunt; quos ab Origegene elaboratos Euſebius & Pãphilus vulgauerunt: totúſq; orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non ſolùm

ſolùm exempla compoſui quattuor editionum, è regione ſingula verba deſcribens, vt vnus diſſentiẽs, ſtatim ceteris inter ſe cõſentiẽtibus, arguatur: ſed, quod maioris audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur aliis licuit nõ tenere quod ſemel ſuſceperant? & poſt Septuaginta cellulas, quæ vulgò ſine auctore iactantur, ſingulas cellulas aperuere, hocque in eccleſiis legitur quod Septuaginta neſcierunt: cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri ita nouam cõdidi, vt laborem meum Hebræis, &, quod his maius eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? *Matt. 2. Ioan. 19. 1. Cor. 2.* Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Euangelio, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: & videbunt in quem compunxerunt: & illud Apoſtoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: ceteráque his ſimilia, in Hebræorum libris inueniri. Certè Apoſtoli & Euangeliſtæ, Septuaginta interpretes nouerant: & vnde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter vtriuſque teſtamenti conditor, in Euangelio ſecundùm Ioannem, Qui credit, *Ioan. 7.* inquit, in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtiq; ſcriptum eſt, quod Saluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia Ad Hebræos igitur reuertendum eſt, vnde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumũt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accuſatores & defẽſores, cùm in aliis probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Ceterùm memini, editionem Septuaginta tranſlatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorũ, quos in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nunc דברי חימים, id eſt verba dierum, interpretatus ſum: idcirco feci, vt inextricabiles moras, & ſiluam nominum, quæ ſcriptorum cõfuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariẽ, apertiùs & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis iuxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt ceterorum.

Ad Domnionem & Rogatianum, in eundem præfatio eiuſdem.

Quomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum, qui à Troade per Leucatẽ, & Acroceraunia, ad Siciliã, & inde ad oſtia Tiberis nauigauerint: ita ſanctam Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum vrbium memorias, locorúmque vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit, cum eruditiſsimis Hebræorum hunc laborem ſubire: vt circumiremus prouinciam, quam vniuerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim mi Domnion, & Rogatiane chariſsimi, numquã me in diuinis voluminibus, propriis viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum, quantò magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique cùm à me nuper litteris flagitaſſetis, vt vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vſque ad extremum vnguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod iubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, vt non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt, tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ aſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpe tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel è regione vnum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, vt plerique exiſtimant, ſed vrbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nónne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in noſtris codicibus nõ habentur. Hoc primùm ſciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, vnus ſit: & apud illos vocatus, דברי חימים, id eſt verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diuiſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, vt eum in tres partes ſecent; cùm vnus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, vt dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leuiter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adiutus auxilio, miſi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, vt ait Plinius, malunt con-

temnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textum ue ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicumque ergo aſteriſcos, id eſt, ſtellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, tranſuerſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licèt in Hebræis voluminibus non legatur.

Eiuſdem ad Domnionem & Rogatianum, in Eſdram & Nehemiam præfatio.

VTrùm difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, vt antè ſub faſce ruendum ſit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia, qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, in tantum vt clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, vt Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam; quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtrà autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſsimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui iudicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar; admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per interualla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio librariorum diligentia conſeruetur. Nec quemquam moueat quòd vnus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in vnum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquatuor ſenibus ſunt, procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inuerſa demonſtrat; nec poteſt vtique verum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur. &, Ex Aegypto vocaui filium meum. &, Videbunt in quem compunxerunt. multaque alia, quæ latiori operi reſeruamus: & quærite ab eo vbi ſcripta ſint. cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſsimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut alit r habetur quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac beneuolentiam, qui poſt Septuaginta tranſlatores, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæos & Hebionitas legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiosè legunt, & per Origenis laborem, in hexaplis, eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primùm enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis veriùs dixerit. Quod etiam ſapientiſsimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum Scripturæ ſenſum relinquens, vniuſcuiuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & Latinus nobis vtcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licèt hydra ſibilet, victorque Sinon incendia iactet: numquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt, abiiciant. Euentilent apices, literas calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

Eiuſdem ad Chromatium & Eliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam. exigitis enim vt librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum Scripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem, Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & Epiſcoporum

Digitized by Google

ſuſsionibus deſeruire, inſtiti vt potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, vtriuſque linguæ peritiſsimum loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſsit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem huius operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero, me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.

Eiuſdem præfatio in librum Iudith.

APud Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ, immo exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſsimam amputaui: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expreſsi. Accipite Iudith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non ſolùm fœminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

Eiuſdem in librum Eſther præfatio.

LIbrum Eſther variis tranſlatoribus conſtat eſſe vitiatum: quem ego de archiuiis Hebræorum reuelans, verbum è verbo expreſsiùs tranſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriam paſſus eſt, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ô Paula & Euſtochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite; vt poſsitis agnoſcere, me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo habetur, hiſtoriam Hebraicam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaueſcimus. Pſal. 52. Deo enim placere curantes, minas hominum penitùs non timemus: quoniam Deus diſsipat oſſa eorum qui hominibus placere deſiderant: & ſecundùm Apoſtolum, Qui eiuſmodi ſunt, ſerui Gala. 1. Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio vſque ad Teth literam fecimus: diuerſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Eiuſdem in librum Iob præfatio.

COgor per ſingulos Scripturæ diuinæ libros aduerſariorum reſpondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehenſionem Septuaginta interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum è ſenſu, vel ex vtroque commixtum, & mediè temperatum genus tranſlationis expreſſerint; & omnia veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, vt quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipuè in Iob: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur. & hoc dumtaxat apud Græcos. Ceterùm apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè aut octingenti verſus deſunt; vt decurtatus & laceratus corroſuſque liber, fœditatem ſui publicè legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur interpretem: ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoque ſermone & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul vtrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: vt ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quantò fortiùs preſſeris tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemiſſe nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc vnum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod antè intellexeram. A principio itaque voluminis, vſque ad verba Iob, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porrò à verbis Iob, Iob 42. in quibus ait: Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: vſque ad eum locum, vbi ante finem voluminis ſcriptum eſt: Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo ſpondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem tem

tem

Digitized by Google

temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis : quod metrici magis quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu vſque ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quòd ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè Scripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Ioſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laboraſſe, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, ſed vt ea quæ in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certè ſcriptorum vitio deprauata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: vt qui Hebræorum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipſis cunabulis inter Grammaticos & rhetores & philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos, poſt Septuaginta editionem, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, iudaizantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Saluatoris ſubdola interpretatione celarũt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud eccleſias, & explanantur ab eccleſiaſticis viris : quantò magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cuius ſtudium fuit omiſſa repetere, deprauata corrigere, & ſacramenta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone; vel à faſtidioſis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque deſcriptos, vel vncialibus, vt vulgò aiunt, literis onera magis exarata, quàm codices: dummodò mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat vnuſquiſque quod vult : & ſtudioſum me magis, quàm maleuolum probet.

Alia eiuſdem præfatio.

SI aut fiſcellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet Nunc autem quia iuxta ſententiam Saluatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, vt etiam confeſſa pleriſque vitia placeant : dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ô fratres dilectiſſimi, vnicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam, duplicia ſunt ei vniuerſa reddita : ita ego in lingua noſtra, vt audacter loquar, feci eum habere quæ amiſerat. Igitur & vos, & vnumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem ſemper annectens, rogo, vt vbicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubiecta ſunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò vbi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, vt ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex otio meo eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Eiuſdem in Pſalterium, quod ſecundum Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romæ dudum poſitus emendaram : & iuxta Septuaginta interpretes, licèt curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ô Paula & Euſtochium, ſcriptorum vitio deprauatum, pluſque antiquum errorem, quàm nouam emendationem valere, me cogitis, vt veluti quodam nouali, ſciſſum iam aruum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem : æquum eſſe dicentes, vt quod crebrò malè pullulat, crebriùs ſuccidatur. Vnde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi vnuſquiſque vel iacentem lineam, vel radiantia ſigna, id eſt, obelos, vel aſteriſcos, Et vbicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea vſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Vbi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vſque ad duo puncta, iuxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis à Septuaginta interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel inuidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere : & de turbulento magis riuo, quàm de puriſſimo fonte potare.

Eiuſdem præfatio in libros Salomonis.

IVngat epiſtola, quos iungit ſacerdotium: immò charta non diuidat, quos Chriſti

nectit

nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, vt vobis potiſsimùm noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuerſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat. קוהלת, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: שיר השירים, quod in noſtra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & Panæretos Ieſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi; non Eccleſiaſticum, vt apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Eccleſiaſtes & Canticum canticorum: vt ſimilitudinem Salomonis, non ſolùm librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas ſcripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua ſic cudimus vt vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſsimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas transfuſa coacuerint, ſed ſtatim de prælo puriſsimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſeruauerint.

Ad Paulam & Euſtochium in translationem Iſaiæ ex Hebraica veritate, eiuſdem præfatio.

NEmo cùm prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene & Tullio ſolet fieri, vt per cola ſcribantur & commata, qui vtique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam, nouo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primùm de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe vt vir nobilis & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Vnde accidit, vt præ ceteris, florem ſermonis eius, translatio non potuerit conſeruare. Deinde etiam hoc adiiciendum, quòd non tam Propheta dicendus ſit, quàm Euangeliſta. Ita enim vniuerſa Chriſti Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſequutus eſt, vt non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Vnde coniicio noluiſſe tunc temporis Septuaginta interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere: ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abſcondita. Nec ignoro quanti laboris ſit Prophetas intelligere: nec facilè quempiam poſſe iudicare de interpretatione, niſi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante inuidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominùs hoc à faſtidioſis lectoribus precor, vt quomodo Græci poſt Septuaginta translatores Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem vnum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant priùs, & poſteà deſpiciant: ne videantur, non ex iudicio, ſed ex odij præſumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Iſaias in Ieruſalem, & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captiuitatem reditum populi ſignificet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Chriſti eſt. Quem quantò plus amatis, ô Paula, & Euſtochium, tantò magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præſenti qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Iudæi de falſitate Scripturarum Eccleſiis eius diutiùs inſultarent.

Eiuſdem in Ieremiam præfatio.

IEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaiæ & Oſee & quibuſdam aliis Prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodem ſpiritu prophetauerit. Porrò ſimplicitas eloquij, à loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt vſque hodie viculus, tribus ab Ieroſolymis diſtans milibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris vtero ſãctificatus: virginitate ſua euãgelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Iam decem tribus Iſrael Aſſyrij in Medos tranſtulerant: iam terras earum coloniæ Gen-

Digitized by Google

rium poſſidebant. Vnde in Iuda tantùm, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſurę metri verſibúſque reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos & Latinos omnino cõfuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librũ autẽ Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermiſimus: pro his omnib⁹ maledicta ab æmulis præſtolãtes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior, quia vos me cogitis. Ceterùm ad compendium mali, rectius fuerat modũ furori eorũ ſilẽtio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid ſcriptitantem, inuidorum inſaniam prouocare.

Eiuſdem in Ezechielem præfatio.

EZechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus eſt in Babylonem: ibique iis qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus quòd ad Ieremiæ vaticinium ſe vltrò aduerſariis tradidiſſent, & viderent adhuc vrbem Ieroſolymam ſtare, quam ille caſurã eſſe prædixerat. Triceſimo autẽ ætatis ſuæ anno, & captiuitatis quinto, exorſus eſt ad concaptiuos loqui. Et eodem tẽpore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex vtroque mediè temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habens obſcuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multùm diſtat ab Hebraico. Vnde non ſatis miror quid cauſæ extiterit, vt ſi eoſdẽ in vniuerſis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diuerſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationẽ noſtram: quoniã per cola ſcriptus & cõmata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hũc ſubſannauerint; dicite eis quòd nemo eos cõpellat vt ſcribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græcè ſignificantiùs dicitur, vt vocentur φαγολοίδοροι, quod eſt, manducantes ſannas.

Eiuſdem in Danielem præfatio.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris Eccleſiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, neſcio. Siue enim quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta interpretes eaſdem linguæ lineas in trãslatione ſeruare: ſiue ſub nomine eorum ab alio neſcio quo nõ ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſiue aliud quid cauſæ extiterit ignorãs: hoc vnum affirmare poſſum, quòd multùm à veritate diſcordet, & recto iudicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt, Danielem maximè & Eſdram, Hebraicis quidẽ litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos: & vnã Ieremiæ pericopẽ: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatẽ. Denique & ego adoleſcentulus, poſt Quintiliani & Tullij lectionẽ ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ huius piſtrinum recluſiſſem: & multo ſudore, multóque tempore vix cœpiſſem anhelantiáque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarũ deſuper lumen aſpicerem, impegi nouiſsimè in Danielẽ: & tanto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnẽ laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodã Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. Et vt verũ fatear, vſque ad præſentẽ diem magis poſſum ſermonem Chaldaicũ legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatẽ vobis Danielis oſtenderẽ: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriã, nec hymnum trium puerorũ, nec Belis draconiſque fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru antepoſito, eaſque iugulante, ſubiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audiui ego quendã de præceptoribus Iudæorum, cùm Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eã diceret eſſe confictã, illud opponere quod Origeni quoq; Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Gręco ſermone deſcẽdere. Cuius rei nos intelligentiã noſtris hanc poſſumus dare: Vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eũ, ilico pereas: & à lẽtiſco, in lõtem te comminuat angelus: vel nõ lentè pereas: aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortẽ: ſiue aliud quidad arboris nomẽ cõueniens. Deinde tantũ fuiſſe otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æſtuantis incẽdij metro luderent: & per ordinẽ ad laudẽ Dei omnia elementa prouocarent: aut quod miraculum, diuinęque aſpirationis indiciũ, vel draconem interfectũ offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehẽſas: quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cùm vero ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæã raptum diſcophorum lectitaret, quęrebat exemplum vbi legiſſemus in toto veteri teſtamẽto quẽquam ſanctorũ graui volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia trãſiſſe, cui, cùm quidã è noſtris ſatis ad loquendũ promptulus, Ezechielẽ adduxiſſet in mediũ, & diceret eum de Chaldæa in Iudæã fuiſſe translatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtrauit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, nõ fuiſſe auſum affirmare ſe raptũ in corpore, ſed dixiſſe, Siue in corpore, ſiue extra corp⁹, neſcio, Deus ſcit. 2. Cor. 12. His & talib⁹ argumẽtis apocryphas

Google

cryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudiciũ dereliquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas, ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidē partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id eſt in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo nō eſt huius temporis diſſerere. Quę autem ex hoc propheta, immò cōtra hunc librũ Porphyrius obiiciat, teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius: qui multis verſuũ millibus eius veſaniæ reſpondētes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro vos ô Paula & Euſtochiũ, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribã aliquid gratum vobis, vtile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe iudiciis oblatrantiũ non ſatis moueor: qui in vtramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

Eiuſdem in xij. Prophetas præfatio.

NOn eſt idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Vnde ſecũdum id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principiis: in fine obſcurior. Et vſque ad Malachiã, habent ſinguli proprietates ſuas: quē Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tãtùm vos ô Paula & Euſtochium admonitas volo, vnũ librum eſſe duodecim prophetarũ: & Oſee ſynchronum Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus nō præfertur in titulo; ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos, prophetauerunt.

Eiuſdem in Euangeliſtas ad Damaſum præfatio.

NOuum opus me facere cogis ex veteri: vt poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de ceteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem iam mũdum ad initia retrahere paruulorũ. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumē aſſumpſerit, & à ſaliua quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat; nō ſtatim erumpat in vocem, me falſariũ, me clamitãs eſſe ſacrilegum, qui audeã aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus quã inuidiã duplex cauſa me conſolatur: quod & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verum nō eſſe quod variat, etiam maledicorũ teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exēplaribus fides eſt adhibenda: reſpondeant quibus: tot enim ſunt exēplaria pene quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertētes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus malè reddita, vel à præſumptoribus imperitis emēdata peruerſiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de veteri diſputo teſtamento, quod Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos vſque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotiō inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento quod Gręcum eſſe, non dubium eſt, excepto Apoſtolo Matthęo, qui primus in Iudæa euangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cùm in noſtro ſermone diſcordat, & in diuerſos riuulorũ tramites ducit: vno de fonte quærēdum eſt. Prętermitto eos codices quos à Luciano & Heſychio nũcupatos, paucorũ hominum aſſerit peruerſa contentio: quibus vtique nec in toto Veteri inſtrumento poſt Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Nouo profuit emendaſſe: cùm multarum gentium linguis ſcriptura antè tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiũcula pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioãnes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperauimus, vt his tantùm quæ ſenſum videbãtur mutare correctis, reliqua manere pateremur vt fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe, quæ in Euangeliis, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidē hic in noſtris codicibus error inoleuit, dũ quod in eadē re alius Euãgeliſta plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderũt. Vel dũ eundē ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui vnũ è quatuor primum legerat, ad eius exēplum ceteros quoque exiſtimauerit emēdandos. Vnde accidit vt apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Ioãnis & Marci, & in ceteris reliquorũ quæ aliis propria ſunt, inueniantur. Cùm itaq; canones legeris qui ſubiecti ſũt, cōfuſionis errore ſublato, & ſimilia omniũ ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordãt quatuor, Matthęus, Marcus, Lucas, Ioãnes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Ioannes In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcꝰ. In ſeptimo duo, Matthæus, Ioãnes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioãnes.

Digitized by Google

nes. In decimo, propria cuique quæ non habentur in aliis, ediderũt. Singulis verò Euangeliis, ab vno incipiens vſque ad finẽ librorũ, diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerũ, qui ad decem vſq; procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, verbi gratia, illud ſiue illud capitulũ ſcire volueris cuius canonis ſit, ſtatim ex ſubiecto numero doceberis, & recurrẽs ad principia, in quibus canonũ eſt diſtincta congeries, eodẽmq; ſtatim canone ex titulo frõtis inuẽto, illum quem quærebas, numerũ, eiuſdem Euãgeliſtę qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, inuenies, atque è vicino ceterorũ tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos antè ſignaueras, reperies & loca in quibus vel eadẽ vel vicina dixerunt. Sciendũ tamen, ne quis ignarũ ex ſimilitudine numerorũ error inuoluat, quòd ſicubi in ſubnotatione canonũ diſtinctorũ, in canone quolibet tres Euãgeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiã ampliùs eundẽ numerũ per ordinẽ habuerint annotatũ, & quartus è contrario, diſcrepãtes, quòd id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diuerſi numeri in eius canone poſiti ſtant cõtra prædictorũ numerorum cõtinuatas ſimilitudines. Item ſi in vno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inueniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorúmve canonis numerus bis térque repertum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alterius eorum toties vno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium nouem canonũ collatione ſeruabitur. Ceterùm in decimo (quoniã propria ſingulorum tantummodo continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe quod ſolum eſt. Opto vt in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſsime.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

PAulus Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerũ duodecim Apoſtolorum, de tribu Bẽjamin & oppido Iudææ Giſchalis fuit: quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Ieroſolymã, à Gamaliel viro doctiſsimo, cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cùm autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Põtifice templi epiſtolis, ad perſequẽdos eos qui Chriſto crediderãt, Damaſcu pergeret, reuelatione cõpulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorũ ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cùmque primùm ad prędicationem eius Sergius Paulus proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eũ Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuerténſque Ieroſolymã, à Petro, Iacoboque & Ioanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſsimè de eius conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tãtùm dicam, quòd poſt paſsionem Domini viceſimoquinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſsit Felici, Romã vinctus mittitur, & bienniũ in libera manẽs cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduẽtu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendũ autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tãta erumpẽte ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, vt Euãgelium Chriſti in Occidẽtis quoq; partibus prędicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecũda epiſtola ad Timotheum (eo tẽpore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolã.) In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autẽ mihi affuit, & cõfortauit me, vt per me prædicatio cõpleretur, & audirẽt omnes Gẽtes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſsimè leonem propter crudelitatẽ, Neronem ſignificans. Et in ſequẽtibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnũ ſuum cæleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyriũ. Nã & in eadem epiſtola præmiſerat, Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodẽ die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultúſque eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſsionem Domini triceſimoſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem Eccleſias epiſtolas, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Epheſios vnam, ad Philippenſes vnam, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas. Pręterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito vnam, Philomoni vnam. Epiſtola autẽ quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ iuxta Tertullianũ, vel Lucæ Euangeliſtæ iuxta quoſdam: vel Clemẽtis Romanæ poſtea Eccleſiæ Epiſcopi, quẽ aiũt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone: vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis, titulũ in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt ſuo eloquio diſertiſsimè, vt ea quæ eloquẽter ſcripta fuerãt in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum, & hãc cauſam eſſe, quòd à ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iuſtus; vt nonnulli exiſtimant, Ioſeph,

Digitized by Google

Ioſeph, ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cuius Ioãnes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Ieroſolymarum Epiſcopus ordinatus, vnam tantùm ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptem catholicis eſt, quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur: licèt paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolicorũ temporũ, in quinto commentariorũ libro de Iacobo narrãs, ait, Suſcepit eccleſiã Ieroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Iacobus, cognomento Iuſtus: multi ſiquidẽ Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullã comedit, nũquam attonſus eſt, nec vnctus vnguento, nec vſus balneo, huic ſoli licitũ erat ingredi Sãcta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non vtebatur, ſed lineis: ſolúſque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in viceſimo libro Antiquitatum refert, & Clemẽs in ſeptimo ὑποτυπώσεων mortuo Feſto, qui Iudæã regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cùm necdum ad prouinciã perueniſſet, Ananus, inquit, Põtifex adoleſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, conciliũ congregauit, & cõpellens publicè Iacobũ vt Chriſtum Dei filium denegaret, cõtradicentem lapidari iuſsit: qui cùm præcipitatus de pinna templi, cõfractis cruribus adhuc ſemiuiuus tẽdens ad cælum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciũt, neſciunt: fullonis fuſte quo vda veſtimenta extorqueri ſolẽt, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Ioſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis populo, vt propter eius necem, creditum ſit ſubuerſam eſſe Ieroſolymã. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebriùs acta teſtantur. Euangelium quoque quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum, Latinumque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe vtitur, poſt reſurrectionem Saluatoris refert: Dominus autem cùm dediſſet ſindonẽ ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgẽtem à mortuis. Rurſuſque poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Ieroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt vſque ad ſeptimum Neronis annum, & iuxta templum, vbi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum vſque ad obſidionem Titi & vltimam Hadriani notiſsimum habuit. Quidam è noſtris in Monte olíueti eum conditum putant: ſed falſa eorum opinio eſt.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, & Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandũ Simonem Magum Romã pergit, ibique vigintiquinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, vſque ad vltimum annum Neronis, id eſt decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terrã verſo, & in ſublime pedibus eleuatis, aſſerens ſe indignum vt ſic crucifigeretur Domin⁹ ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominantur, quarum ſecunda, à pleriſque eius eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem, è quibus vnus auctorũ eius inſcribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IVdas frater Iacobi, paruam quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque reiicitur: tamen auctoritatem vetuſtate iam & vſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX TESTIMONIORVM
A CHRISTO ET APOSTOLIS IN nouo Teſtamento citatorum, & veteri.

Quæ huc in id congeſta ſunt, vt pij lectores natiuam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & Spiritu eius per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantq; in quem vſum ea Apoſtoli & Euangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Maſculum & feminam fecit eos Matth. 19. a Marc. 10. a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Heb. 4. b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem 1 Cor. 15. f
2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori Matth. 19. a Marc. 10. a Epheſ. 5. g 1. Cor. 6. d
2 d Erunt duo in carne vna Matth. 19. a Marc. 10. a 1. Cor. 6. d Galat. 3. b
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua Act. 7. a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes Act. 3. d Epheſ. 5. g
15 b Sic erit ſemen tuum Rom. 4. c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam Rom. 4. a Iac. 2. d Galat. 3. a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua Act. [illegible]
17 a Quia patrem multarum gentium conſtitui te Rom. 4. e
18 b Secundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius Rom. 9. b
21 b Eiice ancillam & filium eius Gal. 4. d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom. 9. b
22 c Niſi benedicens benedicam te, & mul. Heb. 6. c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Galat. 3. b Act. 3. d
25 e Quia maior ſeruiet minori Rom. 9. c

EXODVS.

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c. Matth. 22. c Marc. 12. c Luc. 20. f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meam Rom. 9. d
12 g Os non comminuetis ex eo Ioan. 19. f
13 a Omne maſculinum adaperiens vuluam Luc. 2. d
16 d Qui multum, non abundauit, &c. 2. Cor. 8. c
20 c Non mœchaberis Matth. 5. d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces. Rom. 13. c
20 c Non concupiſces Rom. 7. b
20 c Non occides Matth. 5. c Luc. 18. d
20 c Honora patrem tuum & matrem tuam Matth. 15. a Marc. 7. b Epheſ. 6. a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur. Mat. 15. a Mar. 7. b
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente Matth. 5. f
22 d Principi populi tui non maledices Act. 23. a
24 e Hic ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus Heb. 9. e
25 g Vide, omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb. 8. b Act. 7. f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos Act. 7. e
33 d Miſerebor cui voluero, &c. Rom. 9. c
34 d Non ſicut Moſes ponebat velamen ſuper faciem 2. Cor. 2. c

LEVIT.

12 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1. Pet. 1. c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea Rom. 10. b Galat. 3. b
19 c Non periurabis Matth. 5. e
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum Rom. 13. d Galat. 5. c Iac. 2. b Matth. 22. d Marc. 12. c
19 d Diliges proximum tuum Matth. 5. g
20 b Qui maledixerit patri, & matri, &c. Matth. 15. a
24 d Oculum pro oculo Matth. 5. f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2. Cor. 6. d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Ioan. 19. f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt Heb. 12. g
5 b Non concupiſces Rom. 7. c. 13. c
5 b Non occides Matth. 5. c Luc. 18. d
5 b Non mœchaberis Matth. 5. b Luc. 18. d
5 b Non furtum facies Luc. 18. d Rom. 13. c
5 b Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium Luc. 18. d Rom. 13. c
5 b Honora patrem & matrem Matth. 15. a Marc. 7. b Epheſ. 6. a
6 a Audi Iſrael: Dominus Deus tuus Deus vnus eſt Marc. 12. e
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Matth. 21. d Marc. 12. c Luc. 10. c

Digitized by Google

6 c 10 d Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies Mat.4.b Luc.4.b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum Marc.4.b Luc 4. b
8 a Non in ſolo pane viuit homo Matt.4.a Luc.4 a
10 d Deus perſonam hominis non accipit Galat.2.b
18 c Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus Act.3.d. 7.c
19 d In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum Matth. 18.b Ioan.8.e 1 Cor.13. a
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente Matth. 5. f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno Galat.3.b
25 b Non alligabis os boui trituranti 1.Cor.9.a 1 Tim.5.c
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filiũ Matth.21.c Marc 12.b Luc.20.c
27 d Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus, &c. Galat.3 b
30 c Quis aſcendet in cælum? Rom.10.b
30 c Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo Rom.10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom.10.d
32 c Mihi vindictam, ego retribuam Rom. 12 d

IOSVE.

1 a Non te deſeram, neque derelinquam Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium Heb.1.b

REG III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, & c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum Rom.11. a

IOB

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4.c
2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te Act.13.c Heb.1.b 5.b
2 c Reges eos in virga ferrea Apoc.2.g.19 c
4 b Iraſcimini, & nolite peccare Epheſ 4.f
5 c Sepulchrum patens eſt guttur eorum Rom 3 b
6 c Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatẽ Matt.7.d.25.d.Luc 13.f
8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Matth.21. b
8 c Quid eſt homo, quòd memor es eius? Heb.2.a
8 c Omnia ſubiecit ſub pedibus eius 1.Cor.15 d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt Rom 3 c
13 a Non eſt iuſtus quiſquam, non eſt intelligens Rom.3 b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem Rom.3.c
15 e Prouidebam Dominum in conſpectu, & c. Act.2.d
15 d Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem Act.2.e.13 e
17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum Rom 10 d
21 a Eli, eli, lammaſabacthani Matth. 27.e Marc. 15.c
21 c Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea Matt. 27.d Ioan.19 e
21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis Heb.2. c
23 a Domini eſt terra & plenitudo eius 1.Cor.10. f
24 c Odio habuerunt me gratis Ioan.15.d
30 a In manus tuas commendo ſpiritum meum Luc 23.f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates Rom 4.a
31 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos 1.Pet.3.b
39 b Hoſtiã & oblationẽ noluiſti Heb.10.b
40 c Qui manducat meũ panem Ioan.13.b
43 d Propter te mortificamur tota die Rom.8.g
44 b Thronus tuus Deus in ſeculum ſeculi Heb.1. c
50 a Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis Rom 3.a
54 d Iacta ſuper Dominum curam tuam 1.Pet.5.b
61 d Vnuſquiſque autem propriam mercedem accipiet 1.Cor.3 b
[illegible] d Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Epheſ.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioan.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me Rom.15.a
68 c Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta Act.1.d
68 e In ſiti mea potauerunt me aceto Ioan.19.f
77 a Aperiã in parabolis os meũ Matt.13.e
7 c Panem cæli dedit eis Ioan.6.d
81 b Ego dixi, dij eſtis Ioan.10 g
88 d Inueni Dauid ſeruum meum Act.13.d
90 c Angelis ſuis mandauit de te Matt.4.a Luc.4.b
93 b Dominus nouit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſũt 1.Cor.3.d
94 c Hodie ſi vocem eius audieritis Heb.3.b
94 d Sicut iuraui in ira mea Heb.4 a
96 b Et adorent eum omnes Angeli eius Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terram fundaſti Heb 1.c
103 a Qui facit Angelos ſuos ſpiritus Heb. 1.c
108 b Et epiſcopatum eius accipiat alter Act.1. d
109 a Dixit Dominus Domino meo Matth. 22.d Luc 20.g Act.2.f

109 a

109 a Sede à dextris meis Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellum,&c. Heb.1.d 1.Cor.15.d
109 b Tu es ſacerdos in æternum Heb.5.b 7.c
109 b Iurauit Dominus & non pœnitebit eum Heb.7.c
111 b Diſperſit,dedit pauperibus 2.Cor.9.c
115 a Credidi, propter quod loquutus ſum 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax Rom.3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom.15.c
117 a Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b
117 d Lapidem quem reprobauerunt ædificantes Matth.21.d Marc.12.a Act.4.b 1.Pet.2.b
117 d Hoſanna filio Dauid Matth.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam Act. .c
139 a Venenum aſpidum ſub labiis eorum Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos Rom. 12.d
3 b Fili mi,noli negligere diſciplinam Domini,&c. Heb. 12.b
3 b Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b Apoc.3.d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum 1.Pet.4.b
17 c Videte,ne quis malum pro malo alicui reddat 1.Theſſ.5.d 1.Pet.3.b
20 c Qui maledixerit patri vel matri Matth.15.a Marc.7.b
25 c Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum Rom.12.d
26 b Canis reuerſus ad vomitum 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen Rom.9.f
5 d Homo plantauit vineam Matth.21.b Luc.20.b Marc.12.a
6 a Sanctus,ſanctus,ſanctus Dominus Deus ſabaoth Apoc.4.c
6 c Auditu audietis, & non intelligetis Matth.13.b Marc.4.b Luc.8.b Act.28.f Ioan.12.f Rom.11.b
7 c Ecce virgo in vtero habebit Matth.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & terra Nephthali Matth. 4. c
10 c Si fuerit numerus filiorum Iſrael tamquam arena maris Rom.9.f
11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui 2.Theſſ.2.c
11 c Erit radix Ieſſe Rom.15.c Act.13.d
21 c Cecidit, cecidit Babylon illa magna Apoc.14. b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit ſanctus & verus qui habet clauem Dauid Apoc.3.b
25 c Abſterget Dominus omnem lacrymam ab oculis,&c. Apoc.7.d 21.b
28 c Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis Rom.5.g 1.Pet.2.b Act.4.b
29 d Populus hic labiis me honorat Matth.15.a Marc.7.b
29 e Perdam ſapientiam ſapientum & prudentiam,&c. 1.Cor.1.c
33 c Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſeculi? 1.Cor 1.c
40 a Vox clamantis in deſerto Matth.3.a Marc.1.a Luc.3.a Ioan.1.c
40 b Omnis caro fœnum 1.Pet.1.d Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1.Cor.2.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Rom.11.d
41 b 44 a Ego ſum primus & nouiſsimus Apoc.1.d & 22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi Matth.12.b
43 d Ecce noua facio omnia Apoc.21.b 2.Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei qui ſe, &c. Rom.9.d
45 d Viuo ego,dicit Dominus,quoniam mihi flectetur omne genu Rom.14.b
49 b Poſui te in lucem Gentium Act.13.g
49 c Tempore accepto exaudiui te, &c. 2.Cor.6.g
49 e Non eſurient neque ſitient ampliùs Apoc 7.d
50 b Tunc expuerunt in faciem eius Matth.26.g
52 b Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem Rom 10 c
52 d Propter quod exite de medio eorum,& ſeparamini,&c. 2 Cor.6.d
52 d Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2. d
52 d Quibus non eſt annunciatum de eo, videbunt Rom.15.c
53 a Domine, quis credidit auditui noſtro? Rom.10.c Ioan.12.f
53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit Matth.8.c
53 c Tamquam ouis ad occiſionem Act.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus eſt Marc.15.c Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit,nec inuentus eſt dolus 1.Pet.1.d 1.Ioan.3.a
53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore 1.Pet 2.d
54 a Lætare ſterilis quæ non paris Gal.4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioan.6.c
55 a Et qui ſitit,veniat:& qui vult,accipiat aquam vitæ gratis Apoc.22.d
55 b Dabo vobis ſancta Dauid fidelia Act.13.c
56 c Domus mea domus orationis vocabitur Matth.22.b Marc 12.c Luc.19 g
59 b Contritio & infelicitas in viis eorum Rom.3.c

Digitized by Google

59 e Caleam ſalutis aſſumite Epheſ.6 c.1.Theſſ.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à Iacob Rom.11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apoc.21.g
60 d Et ciuitas non eget Sole neque luna Apoc.21.g
60 d Nox vltrà non erit Apoc.22 a
61 a Spiritus Domini ſuper me Luc.4.c
62 d Dicit filiæ Sion: Ecce rex tuus venit Matth.21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit,&c. 1.Cor.2.b
65 a Inuentus ſum à non quærentibus me Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem Rom.10.d
65 c Nouos verò cælos, & nouam terram 2.Pet.3.c. Apoc.21.a
66 a Cælum mihi ſedes eſt Act.7.f
66 g Vbi vermis eorum non moritur Marc. 9 g

IEREM.

7 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum Matt.22.b.Marc.11.c Luc.19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1.Cor.1.d. 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15.b
17 d Ego ſum ſcrutans renes & corda Apoc.2.f
31 c Vox in Rama audita eſt Matth.2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 c Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum Heb.8.c
31 f Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum Heb.10.c
51 a Cecidit,cecidit Babylon magna Apoc.18.a

EZECH.

3 a Accipe librum,& deuora illum Apoc.10.d
20 b Qui fecerit homo,viuet in ea Rom.10.b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum Matth.24.c
36 c Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt à Daniele Propheta Matth.24 b Marc.13.b Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco vbi dictum eſt eis: Non plebs mea vos,&c. Rom.9.e
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam Rom.9.e. 1.Pet.2.b
6 e Miſericordiam volo,& non ſacrificium Matth.9.b.12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus:Cadite ſuper nos, & collibus: Operite nos Luc.23.d
11 a Ex Aegypto vocaui filium meum Matth.2 c
13 d Abſorpta eſt mors in victoria 1.Cor.15.g

IOEL.

2 g Et erit in nouiſsimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act.2.c
2 g Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini,ſaluus erit, Rom.10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi Act 7.e
6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d
9 c Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid Act.15.c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus Matth.12.c Luc.11.d
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ Matth.12.c.Luc.11.d

MICHEAE.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda Matth.2.a
7 b Veni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum,& filiam aduerſus matrem Matth.10.dLuc.12 g

AGGAEI.

2 b Adhuc ſemel,&ego mouebo non ſolùm terram,ſed & cælum Heb.12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores,& admiramini,& diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris Act.13.f
2 a Iuſtus autem ex fide viuit Rom.1.c Galat.3.b

NAHVM.

1 d Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem Rom.10.c

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo Epheſ.4.f
9 b Ecce rex tuus venit Matth.21.a Ioan.12. b
11 c Et acceperunt triginta argenteos Matth.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioan.19. g
13 c Percutiam paſtorem Matth.26.c Marc.14. b

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio habui Rom.9.c
3 a Ecce ego mitto Angelum meum Matt.11.b. Marc.1.a. Luc.7.d. Ioan.1.c
4 b Ipſe eſt Elias qui venturus erat Matt.11.b
4 b Quid eſt quod Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire Matth.17.b Marc.1.b
4 b Et conuertet corda patrum in filios Luc.1. b

HEBRAI

Digitized by Google

HEBRAICORVM, CHALDÆORVM, GRÆCORVMQVE NOMINVM INTERPRETATIO.

Aaron, Mons ſiue montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abarim, Trāſitus, plurali numero, ſiue tranſeuntes.
Abdemelech, Seruus Regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſiue poſsidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſiue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis: vnum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator, Dominus.
Aegyptus, Anguſtiæ, ſiue tribulationes. Hebraicè, Mifraim.
Aeneas, Laudatus.
Aethiopia Græcè, ardorē ſignificat. Hebraicè Cus dicitur, id eſt nigredo vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No. quod interpretatur crudum, ſiue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſiue veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel robuſtus.
Amaſſi, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus ſpontaneus.
Ammon, Populus eius.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſiue cantica.
Andreas, Fortiſsimus.
Anna, Gratioſa, ſiue miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, id eſt, caſus vel ruina. Iſaiæ 66. 34.
Aphrica, Nahum 3. 9. Put. Craſſa, ſiue pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2. Par. 26. 2.
Arabes, Pſalm. 71. 15. Hebraicè Saba, id eſt, conuerſio.
Aram, Celſitudo, ſublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quattuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſiue maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamech, Vinctus filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſiue felicitas, filius Iacob.
Aſſuerus, Princeps & caput.
Aſſur, Inſidians, ſiue beatus.
Aſtaroth, Greges ſiue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens vel nutriens.
Aua, iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus, Hebraicè Aſdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal. Oſee 10. 24. Arbel legendum, id eſt, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commiſtio.

Bala,

Digitized by Google

Bala, Inueterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine.
Bala,Deglutiens, Deſtruens:Vrbs, per ain in fine.
Balaam,Vetuſtas populi.
Balac,Deſtruens.
Banaias,Filius Domini.
Barac,Fulgur.
Barachias,Benedicens Dominum.
Bariona,filius columbæ.
Barnabas,Filius conſolationis.
Barſabas,Filius conuerſionis.
Barthimæus,Filius cæcus.
Bartholomæus,Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch,Benedictus.
Bathuel,Filiatio Dei.
Batus,Menſura liquidorum.
Beel-phegor,Idolum hiatus.
Beel-zebub,Idolum muſcæ.
Beera,Puteus.
Beemoth,Iumenta,Quadrupedia.
Beel,Vetuſtus
Bela,Deglutiens,Deſtruens.
Belial,Peruerſus,Abſque iugo.
Ben-ennom,Filius diuitiarum ſuarum.
Beniamin,Filius dexteræ.
Ben-oni,Filius doloris mei.
Bera,Puteus.
Bereſith,In principio.Sic vocatur primus liber Legis.
Berſabee,Puteus iuramenti.
Beth-abara,Domus tranſitus.
Beth-ania,Domus obedictiæ vel afflictionis.
Beth-auen,Domus vanitatis.
Beth-dagon,Domus frumenti.
Beth-el,Domus Dei.
Bether,Diuiſio.
Beth-lehem,Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth phogor,Domus hiatus.
Beth-ſabee,Domus iuramenti,Ciuitas.
Beth-ſaida,Domus frugum.
Beth-ſames,Domus ſolis.
Bethul,Virgo.
Bezec,Fulgur.
Boanerges,vel iuxta S.Hieronymum, Banereem,Filij tonitrui.
Booz,In fortitudine.
Berith,Herba in qua eſt acrimonia ſaponis.
Boſor, Munitio.
Boſra,Idem.

C.

Caath,Congregatio,Obtuſio.
Cades,Sanctitas.
Cain,Poſſeſsio,Poſſeſſus.
Caleb,quaſi Cor.
Cana,zelus, Aemulatio.
Cananæus,id eſt,ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum,Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè, Caphthorim, id eſt ſphærulæ.
Cariath-iarim,Ciuitas ſyluarum.
Cariath-ſepher,Ciuitas literarum.
Carmel,Cognitio circumciſionis, vel agnus circumciſus
Carthaginẽſes,Hebraicè,Tharſis,id eſt,contemplatio gaudij.
Cedar,Nigredo,triſtitia.
Cedes,Sanctitas.
Cedron,Denigratus,Triſtis.
Cephas,Petrus à Petra. Syrum.
Cetura,Aromatizans.
Chæreas,Lætus.
Chaldæa,Hebraicè,Chaſdaim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham,Calidus,Calor.
Chanaam,Mercator,Negotiator.
Charmel,Idem quod Carmel.
Cherub,Quaſi magiſter.
Chodchod,Iaſpis.
Chorræi,Furores.
Chriſtus,Vnctus.
Chus,Aethiops.
Cin,Poſſeſsio,Emptio.
Cinoth,Lamentationes.
Cis,Durus,Stipula.
Cleophas,Gloria omnis.
Cœleſyria,Curua Syria.
Coloſſenſes,Supplicio affecti.
Corban,Corbana,Donum,Oblatio.
Core,Caluus,caluitium,per heth in fine.
Core per aleph in fine,Vocans,legens.1.Par. 9.19.
Corozaim,Hic eſt myſterium.
Cosbi,Mendax.
Cyprus,Pulchra.
Cyrus,Quaſi miſer.

D.

Dagon,Frumentum.
Dalila,Paupertas.
Damaſcus,Sanguinis ſuccus.
Damaſcus,4. Reg 16.b. Similitudo incendij Hebr.Dumeſec.
Dan,Iudicans,ſiue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius,Requirens.
Darmaſcus,Generatio,procuratio.
Dathan,Ritus,Lex.
Dauid,Dilectus.
Debora,Apes,Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum,ſub. regio.
Diabolus,Criminator,Calumniator.
Diabolus,Habacuc 3. a. 4. Hebr. Reſeph,id eſt,Volucris,Flamma.
Dibre haiamin,Verba dierum.
Didymus,Gemellus.
Dina,Iudicium,vel Iudicans.
Dionyſius,Diuinitus ſtillatus.
Dithalaſſum,Duo maria.
Doeg,Solicitus,Anxius.
Dor,Generatio.
Dura,Generatio,vel habitatio.

E.

Ebal,Aceruus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes,Concionator.
Eden,Voluptas,Deliciæ.
Edom,Rufus.
Eglon,Vitulus.
Elcana,Deus zelotes.
Eleazar,Dei adiutorium.
Elehanan,Dei gratia ſiue miſericordia.
Eliacim,Dei reſurrectio.

Elias,

Elias,Deus Dominus.
Eliezer,Dei adiutorium.
Elimelech,Deus meus rex.
Elizabeth,Deus iuramenti.
Eliſæus,Dei ſalus,Deus ſaluans.
Elle haddebarim,Hæc ſunt verba.ſic incipit quintus liber Legis.
Elnathan,Deus dedit.
Emmanuel,Nobiſcum Deus.
Emmaus,Timens conſilium.
Enac,Gigas, Torques.
Encænia,Renouatio,Dedicatio.
Ennom,Ecce illi.
Enos,Homo,vel vir.
Ephraim,Frugifer,Creſcens.
Ephraim , Hebraicè,Ephra , id eſt puluerulenta, ſiue plumbea.2.Reg.13.b 7.
Ephrata,Vbertas,ſiue frugifera.
Ephron,Puluis.
Eſau, Faciens,Operans.
Eſdras,Adiutor,Atrium.
Eſther,Occulta,Abſcondita.
Etam, Auis eorum.
Etham,Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias,Fortitudo Domini.
Ezechiel,Fortitudo Dei.
Ezriel,Auxilium Dei.

G.

Galaad,Abiectio.
Gabaa,Collis.
Gabriel,Vir Deus,aut Dei.
Gad,Felix,Accinctus.
Gadgad,Felicitas felicitatis,Accinctus exercitus.
Galaad,Aceruus teſtimonij.
Galatæ,Lactantes.
Galgal,Rota,Reuolutio.
Galilæa,Volubilis.
Gazer,Præſciſio.
Gazophylacium,Vbi theſauri templi ſeruabantur.
Gebal,Terminus.
Gedeon,Conterens.
Gehenna,Vallis triſtitiæ.
Gehennon,Vallis contriſtans.
Gelboe,Reuolutio inueſtigationis.
Gerſon,Aduena ibi.
Gerſon,Exilium eius.
Giblij,Termini.
Gihon,Pectus,Exitus.
Gog. Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraicè,Ieuanin, id eſt deceptores.

H.

Habacuc,Luctator.
Hananias,Gratia Domini.
Haram,Deſtructus.
Hauoth-iair,Oppida illuminationis.
Hebal,Aceruus vetuſtatis.
Heber,Socius,particeps, per heth in principio.
Heber,per ain,Tranſitus.
Hebræus,Tranſiens.
Hebron,Societas.
Heli,Oblatio.
Heliopolis,Hebraicè dicitur On,id eſt , dolor.
Henoch,Dedicatus.
Hermon, deſtructio.
Heſron,Sagitta exultationis.
Heua,Viua,Viuens.
Hierapolis,Sacra ciuitas.
Hieronymus,Sacrum nomen.
Holofernes,Fortis dux.
Hor,Mons.
Horeb,Deſertum.
Horma,Deſtructio.
Hur,Libertas.
Hus,Conſilium.
Hymenæus,Carmen nuptiale.

I.

Iabel,Defluens.
Iabes,Siccitas,per ſin,in fine.
Iabes,Triſtitia,per ſade in fine.
Iacob,Supplantator.
Iahel,Aſcendens,Damula.
Iahiel,Viuit Deus.
Iairitis,Illuminatus.
Iamin,Dextera,vel dexter.
Iapheth,Dilatatus
Iaſon,Sanans.
Iauan,Deripiens.
Ichabod.Vbi gloria,Væ gloriæ.
Idumæa,Rufa,Terrena.
Iebus,Conculcatio.
Iechonias,Præparatio Domini.
Iehu,Ipſe,Exiſtens.
Iehus,Tinea corroſus,per ſin.
Iehus,1. Par.8.b.10.Conſilians,per ſade.
Iemini,Dextera,vel dexter.
Iephthe,Aperiens.
Ierameel,Miſericordia Domini.
Ieremias,Celſitudo Domini.
Iericho,Luna,Menſis.
Ierobaal,Impugnans idolum.
Ieroboam,Impugnans populum.
Ieroſolyma,Viſio pacis,Viſio perfecta.
Ieruſalem,Idem.
Ieſſe,Ens,Exiſtens.
Iesboc,Eſt vacuus.
Ieſus,Hebraicè,Iehoua , Dominus ſaluator.
Iethro,Excellens.
Iezonias,Auſcultatio Domini.
Iezrahel,Semen Dei
Indus, id eſt,de India. Hebraicè dicitur Hodu,id eſt,laudatio
India,Iob 28. c. 13. Hebraicè Ophir , id eſt cinis.
Ioab,Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz,Domini apprehenſio.
Ioachaz,2.Par.34.b.8.Apprehendens.
Ioachin,Domini præparatio.
Ioacim,Domini reſurrectio.
Ioas,Diffidens,Deſperans.
Ioas, Domini ignis, 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas.
Ioas , 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea
corro

Digitized by Google

corroſus,per ain.
Iob,Dolens,Gemens.
Ioel,Volens,Incipiens.
Ioanan,Gratioſus,Pius,Miſericors.
Iohannes,Idem.
Ionas,Columba.
Ionadab,Spontaneus.
Ionathan,Domini donum,filius Saul.
Ioram,Excelſus.
Iordanis,Fluuius iudicij.
Ioſaphat,Dominus Iudex.
Ioſeph,Augmentum.
Ioſeph,Pſalm.80.a.2. Domini augmentum. Hebr.Iehoſeph.
Ioſias,ignis Domini.
Ioſue,Dominus ſaluator.
Iſaac,Riſus.
Iſai Munus aut ens.
Iſai.1.Par.2.b.13.Vir meus.
Iſaias,Domini ſalus.
Isboſeth,Vir confuſionis.
Iſcáriotes,Vir occiſionis.
Iſmahel,Exanditio Dei.
Iſrael,Præualens Deo.
Iſſachar,eſt merces,præmium.
Ithamar,Inſula palmæ.
Iubileus,Buccina.
Iudas,Laudatio.
Iulius,Lanuginoſus.

L.

Laban,Albus,Candidus.
Lamech,Pauper,Humiliatus.
Lapidoth.Fulgura.
Lazarus,Dei adiutorium.
Lechi,Maxilla.
Lechi,Lex.
Leui,Copulatus.
Leuiathan,Copulatio,Societas.
Lia,Laborioſa,Fatigata.
Libanus,Candidus.
Libya,Hebraicè Lubim,Cor maris.
Lithoſtrotos,Lapidibus ſtratus.
Lot,Inuolutus,Colligatus.

M.

Maacha,Attrita.
Maaſias,Opus Domini.
Maceda,Incendium.
Madian,Iudicium,Litigans.
Magdalena,Magnifica.
Magi,Sapientes,vel philoſophi.
Malachias,Nuntius meus.
Malaleel,Laudans Deum.
Malchus,Rex.
Mammona,Pecunia,Diuitiæ.
Manzer,De ſcorto natus.
Manahem,Conſolator.
Manaſſes, Oblitus,Obliuio.
Manue,Requies.
Mara,Amara.
Mardochai,Amara contritio.
Maria,Exaltata,Amaritudinis mare.
Martha,Prouocans.
Maſſa,Onus.
Maſpha,Specula.
Mathuſael,Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias,Rex Dominus.
Melchi-ſedec,Rex iuſtitiæ.
Melchiſua, Rex ſaluator.
Meſollam,Pacificus.
Meſopotamia,Regio ſic dicta, quòd duobus fluuiis,Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael,Quis ſicut Deus.
Micheas, Idem.
Michol,Quis omnia.
Miphiboſeth,De ore ignominia.
Miſael,Quis poſtulatus.
Misle,Prouerbia,Nomen libri.
Miſphat,Iudicium.
Mna,Libra,Talentum.
Moab,De patre.
Moria,Amaritudo.
Moſa,Azymum,per ſade.
Moſa,1.Par.9.a.9.Onus.
Moyſes,Attractus (ſub.de aquis)
Myſia,Sceleſta.

N.

Naaman,Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo,Loquela,Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonoſor,Planctus iudicij.
Nachor,Raucus,Aridus.
Nadab,Spontaneus.
Nahaſſon,Coluber,Serpens.
Nahum.Conſolator.
Naim,Pulcher.
Nathan,Donatus.
Nathanael,Donum Dei.
Nazaræi,Separati,Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata , Separata. Si autem per ſade ſcribatur , Cuſtodita, vel florida interpretatur.
Neapolis,Noua ciuitas.
Nehemias,Conſolatio.
Nehuſtan,Aeneum.
Nemrod,Rebellis.
Nephthali,Aequiparatio.
Niniue,Pulchra.
Noe,Ceſſatio,Requies.
Noema,Decora.

O.

Obadias,Seruus Domini,
Obed,Seruus.
Obed-edom,Seruus hominis:
Ochozias,Apprehenſio.
Odollam,Teſtimonium illis.
Og,Subcinericius panis.
Olla,Eleuatio,Holocauſtum.
Onam,Dolor.
Onana,Dolor,Iniquitas.
Oneſimus,Vtilis.
Oolla,Tabernaculum.
Ophni,Pugnus,Pugillus.
Oreb,Coruus.
Oſee,Saluator.
Oza,Fortitudo.
Ozias,Fortitudo Domini.
Oziel,Fortitudo Dei.

P.

Palæſthina,Conſperſa (ſub. cinere.)

Paracle

Digitized by Google

Paracletus,Conſolator,Aduocatus.
Paraſceue,Præparatio.
Paſcha,Tranſitus.
Pentateuchus,Quinque volumina.
Pentecoſte.Quinquageſima(ſub.dies.)
Petrus,Saxum,Petra.
Phacee,Aperiens.
Phanuel,Videns Deum.
Pharao,Diſsipans.
Phares,Diuiſio,Filius Iudæ.
Phares per ſin.1.Paral.7.d.16.Eques.
Phariſæi,Diuiſi.
Phaſe,Tranſitus.
Phaſga,Collis.
Philiſthæa,Conſperſa cinere.
Phinees:Facies confidentiæ.
Phogor,Hiatus.
Phul,Aphrica.
Pigmæi,Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica,Ouina,Locus vbi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus,Aduena,Peregrinus.

R.

Raab,Pſal.86.a.4.Superba,Fortis.
Rabba,Multa,Grandis.
Rachel,Ouis.
Raguel,Paſtor Dei.
Rahab,Lata,Dilatata.
Ram,Excelſus.
Rameſſes,Tonitruum tineæ.
Raphael,Medicina Dei.
Raphaim,Gigantes,Medici.
Rebecca,Saginata.
Rebla,Reblatha,Rixa.
Rechab,Quadriga.
Remmom,Malum granatum.
Reſpha,Extenſio.
Roboam,Dilatans populum.
Roma,Excelſa,Sublimis.
Ruben,Videns filium.
Ruma,Excelſa.
Ruth,Saturata.

S.

Saap,Cogitans.
Saba,per ſin, Conuerſio,Captiuitas.
Saba,per ſamech,Circuitio.
Sabaoth,Exercitus,in plurali.
Sabatha,Circuitus.
Sabbathiſmus,Requies,Ceſſatio.
Sabbathum,Idem.
Sadducæi,Iuſti.
Sadoc,Iuſtus.
Sale,Miſsio.
Salem,vel Sallem,Pax.
Salmanaſar,Pax ligata,
Salmon,Pacificus.
Salomith,Idem,f.g.
Salomon,Pacificus.
Salphaad,Vmbra formidinis.
Samaria,Cuſtodia,Adamas.
Samſon,Sol eius,Nominis iteratio.
Samuel,Poſitus à Deo.

Saphan,Hericius,Cuniculus.
Saphat,Iudicans.
Sara per he in fine,Domina,Vxor Abrahæ.
Sara per heth in fine , Odorans, Domina odoris
Sarai,Domina mea.
Sarephtha,Anguſtia buccellæ.
Saron,ſiue Sarona,Planities.
Satan,Aduerſarius.
Saul,Poſtulatus,Commodatus.
Saul.1 Reg.9.a.2.Hebraicè Sual,Vulpes.
Scenopegia,Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth,Spica.
Sedecias,Iuſtus Domini.
Segor,Parua.
Sehon,Eradicatio.
Sela,Diſſoluens,Filius Iudæ.
Sellum,Pacificus.
Sellum,Manens.
Sem,Nomen,Fama,Poſitus.
Semei,Obediens.
Semei,1.Par.2.d.28.nomen meum.
Sennacherib,Rubus deſtructionis.
Scon,Sonitus.
Sepharuaim,Libri,vel Scribæ.
Sephora , Pulchra,aut tuba, Exod.1.c.15. per ſin.
Sephora , Exod.2. d. 21. Auis,Paſſer,Vxor Moſis.
Seth,Poſitus.
Setim,Expanſiones.
Siba,Exercitus,Militia.
Sibboleth,Onus.
Sicera,Ebrietas.
Sichem,Humerus.
Sihor,Niger,Turbidus,Nilus.
Siloe,Miſſus,Mittens.
Simeon, Audiens,Exauditio.
Simon,Obediens.
Sin,Rubus,Exod.16.a.1.per ſamech.
Sion,per ſade,Arma,Scutum.
Sion,Aceruus,2.Reg.5.b.7.
Sion,Deut.4.g.48.Strepitus.
Siſara:Hirundinem videns.
Sodoma,Secretum eorum,
Somer,Cuſtos.
Sophrim,Iudices.
Sorec,Vinea.
Srephanus,Coronatus.
Sulamitis,Pacifica,Perfecta.
Sunamitis,Dormiens.
Suſanna,Lilium,Roſa.

T.

Tarſus,Alata,Pennata.
Thabor,Electio,Puritas.
Thaddæus,Laudans.
Thabar,Palma,Dactylus.
Thare,Odorans,Spirans.
Tharſis,Contemplatio gaudij.
Thau,Signum.
Thecua,Spes,Funiculus.
Teraphim,Simulachra.
Thomas,Abyſſus,Geminus.
Thopheth , Tympanum,Seductio.

Digitized by Google

Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſsio.
Tyrij, Hebraicè Sorim, id eſt, tribulantes.

V.

Vaicra, Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaieddaber, Et locutus eſt Liber Numerorũ.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Veelle ſemoth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vt, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z.

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Aemulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX BIBLICVS, QVI RES EAS DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digeſta, reuocatas, ſumma breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus libri caput denotat; proximè deinde ſequentes vſque ad hoc ſignum †, vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam vſque ſequentis libri citationem, ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, Exod.4,14,16,30 † 5,1 † 6,13 † 7,1,2. legendum eſt: Exodi capite 4. verſu 14, verſu 16, & verſ. 30. Item cap.5. verſu 1, cap.6, verſu 13, cap.7. verſu 1, & 2. Cum autem aſteriſcus ſeu ſtella in hunc modum (Leu. 8.) numero apponitur, indicium eſt, rem de qua agitur, per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentius notandum. Porrò ſi quod quæris, in verſu hic notato contingat non adeò perſpicuè inueniri, tum aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus, vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem diſtinctionem id obſeruatum eſt, vt Eccleſ. Eccleſiaſten, Eccli. verò Eccleſiaſticum notet.*

AARON adiungitur fratri ſuo Moſi ſocius. Exo.4,14.16,30 † 5,1 † 6,13 † 7,1,2. Mich. 6,4. fuit pronepos Leui, Exo.6,16, 18,20. peculiari ritu conſecratur cum filiis ad miniſterium ſacerdotij, Leu. 8.* Num.3,10. Deut.18,5. Heb. 5, 4. ſicut Dominus præſcripſerat Exo.29.* † 40,12. Aaronis & filiorum ſacerdotalis ornatus, Exod.28.* Aaronis ſacerdotis auctoritatē qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt, Exo.16,3.11,30,31. Aaron inſigni miraculo oſtēditur pre ceteris à Deo in Sacerdotem ſummū electus, Exo. 17,5, 8. poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Exo.9,22. iure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes & primitias à populo, Num.18,8, 9,11,12*. & à Leuitis decimas decimarum, Num.18,26,28. moritur, Num.20, 8 † 33, 36. Deuteron.10,6 † 32, 50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20, 26. Deut.10,6. Aaronis laus, Eccl.45,7,8,9*.

ABARIM mons, vnde moriturus iam Moyſes terram Chanaan proſpexit, Nu.21, 11 † 27,12 † 33,14*. Deut.32,49.

ABBA pater, Marc.14,36. Rom. 8,15. Galat.4,6.

ABDEMELECH propugnator, & patronus Ieremiæ, Ier. 38, 7. liberatur à gladio Chaldæorum, Ier.39,16,17.

ABDENAGO mittitur in fornacem ardētē, Da.3,21. appellatur Azaria, Da.1,6.

ABDIAS abſcondit prophetas Domini. 3.Reg.18,3,13.

ABDON Iudex in Iſrael, Iud. 12,13.

ABEL occiditur à fratre Cain, Geneſ.4. 8.1.Ioan.3,12. de eodem lege Mat. 23, 35. Luc.11,51. Heb.11,4 † 12,24.

ABIAM filius Roboā rex Iuda, 3.Reg. 14,31 † 15,1. 2.Para. 13, 15. reliquit Aſa regni ſucceſſorem, 3.Reg.15,8. Mat.1,7.

ABIATHAR ſacerdos effugit manus Saulis, 1 Reg.22, 20. confugit ad Dauid in Ceilam, 23,6. cum Adonia ſe coniungit, 3. Reg.1,7. amouetur ſacerdotio, 2, 7. iuxta illud 1 Reg.2,30,32.

ABIDAN dux Benjamin, Num.1, 11.

ABIGAIL, vxor impij Nabal, 1.Reg. 25,3. nubit Dauidi regi poſt mortem Nabal, 25,39.

ABIHV & Nadab filij Aaron igne abſumuntur, Leuit.10,2. Num.26,61.

ABIMELECH rex Geraris aufert Abrahæ Saram. Gen.20.2. init pactum cum Abraham, Geneſ.21,22, 32. init pactū cum Iſaac, Geneſ.26,31.

ABIMELECH filius Gedeo Iud.8,32. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, Iudic.9,5,53*. 2.Reg.11, 21.

ABIRON effert ſe contra Moyſen, vnde & terra diſcedens, eum abſorbet, Num.16*. † 26,10. Deuter.11. 6. Pſalm. 105, 17. Eccle.45.22.

ABISAG Sunamitis ducitur ad regem Dauid, 3.Reg. 1, 3. petitur ab Adonia in vxorem, 2,17.

Digitized by Google

ABISAI filius Saruiæ,2.Reg.2,18†16,9†19,21†20,6†23,18.

ABIVD filius Zorobabel,Mat.1.13.appellatur Annania,1.Paral.3,19.

ABNEGATIO ſui ipſius,Geneſ.12,4†22,1,9.Deut.13,9.3.Reg.19,19. 2.Mach.6,19,23.Matth.4,19†5,29†10,37†16,24†19,11.Mar.18,21.Luc.9,23†14,26† 17,33.Ioan.12,25.

Abnegatio omnium rerum,Geneſ.12,1.Deut,35,8.Ruth.2,11.2.Paral.12,9. Matt.4,19†19,21,47.Marc.2,17†10,28.Luc.5,11†14,26†18,22.1.Cor.7,29.Ioan.12,25.Phil.3,7.

ABNER præfectus militũ Saulis,creat Isboſeth regem Iſraël,2.Reg.2,8.paciſcitur cum Dauid,3,12.occiditur à Ioab,2.Reg.3,27.

ABRA ancilla Iudith, Iudith 8,32†10,2.libertate donatur,Iudith 16,28.

ABRAM filius Thare habet Sarai vxorem,Gen.11,29.egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Domino,12,4.proficiſcitur in Aegyptũ,12,10.redit inde in Chanaan,13,1.Liberat Loth fratrem ſuum ex manibus hoſtium,14,14.accipit promiſsionẽ ſeminis,15,4†17,10†18,10.cõcumbit cum Agar.16,4.accipit promiſsionem ſeminis & ſignum fœderis,appellatúrq; Abrahã,17,5.orat pro Sodomitis,18,23,28,32.Iſaac ei naſcitur.21.2.paratus eſt offerre Iſaac,22,9.mittit ſeruũ qui quærat vxorem filio ſuo Iſaac,24,4.moritur,25,8.commendatur.Eccleſ.44,20.appellatur pater multarũ gentium,& omniũ credentiũ,Geneſ.17,5.Iſa.51,2.Matt.3,9.Luc.19,9.Ioa.8,39.Rom.4,11,17,18†9,7.Galat.3.8.de ipſo & eius ſemine vide Ioſ.24,3.Iſai.41,8†51,2.Ezech.33,24.2.Eſdr.9.7.Mat.8,11.Act.7,2,16.Heb.11,17.

ABRAHAE filij qui dicantur,10.8,33.Rom.9,7.Gal.3,7.

ABSALON filius Dauid,2.Reg.3,3.occidit ſuum fratrem,& fugit ad Tholomai regem Geſſur,13,37.reuocatur,14,21,23.conatur patris occupare regnum,15,6.concumbit cum patris concubinis,16,22.iuxta prophetiam.12,11.tribus haſtis transfigitur à Ioab,18,14.

ABSTINENTIA à quibuſdam cibis,Geneſ.1,29,30†2,17†3,1†9,4.Exod.12,9*.†13,6†21,28†22,31†29,34.Leuit.6,24†7,18*.†11,4*.†17,27*.†19.†22,8*.†23,14.Num.6,4†18,10,Deut.12,16†14,3*.Tob 1,12,Iudith 12,2.Dan.1,8.2.Machab.7,1.Matth.12,4.Marc.2,23.Luc.6,1.Actor.15,29.

Abſtinentia à vino,Leuit.20,8†11,34.Num.6,3.Iud.13,4,14.Ierem.35.6.Ezech.44,21.Lucæ 1,15.

Abſtinendum à cibo & potu etiam licito propter ſcandalum alterius,2.Mach.6,24.Rom.13,20,21.1.Cor.8,13.

Abſtinentiæ preceptum violare nolentes,Ier.35,6*.2.Mach.6,19*.7,2*.

ABVSVS veſtium,Iſai.3,18.Ezech.7,20.Eſther 14,16.Matth.11,8.Marc.12,38.Luc.7,25†16,19†20,45 1.Tim.2,9.1.Petr.3,3.

ACCEPTIO perſonarum, vide Perſona.

ACCEPTIO munerum,Exod.23,8.Numer.35,31.Deuteron.10,17†16,19†27,25 2.Par.19,7.Iob 15,34†36,18.Prouerb.14,20†15,27†17,23†19,6†22,9†28,21.Eccleſ.4,36†7,6†20,31.Iſa.1,23†5,23†33,15.Iudæ 16.

ACEDIA,2.Reg.11.*Prouerb.6,6†10,4,29†12,11†13,4†18,8†19,15,24†20,4,13†21,25†24,30†26,13†2 ,19.Eze.16.49.Eccle 33,26.Ro.12,11.

ACHAB impius rex Iſraël,3.Reg.16.29,30†18*.vincit Syrios,20,2 ,29.init fœdus cum Benhadad rege Syriæ,20,34.exercet tyrãnidem in Naboth,3 Reg.21,2.traiicitur telo,& ſanguinem eius canes lambunt,22,38.ſecundum verba Heliæ,21,19.filij eius pereunt,4.Reg.10,7,11.ſecundum illud 3.Reg.21,21.4 Reg.9,7

ACHAIA,Act 18,12,27†19,21.Rom.15,26.1.ad Cor.16,15.2.ad Cor.1,1†9,2†11,10.1.ad Theſſ.1.7

ACHAN lapidatur,Ioſ 7,25.1.Par.2,7.in valle Achor,Ioſ. ,24†15,7.Iſaiæ 65.10.Oſee 2,15.

ACHAZ filius Ioatham, impius rex Iuda,4.Reg.16* 2.Paral.28*.Iſaiæ 7*.Mat.1,9.appellatur Eliezer,Luc.5,29.Ezechias filius in regnum patri ſuccedit,2.Par.28,27.Matth.1,10.

ACHIAS filius Achitob, ſacerdos Domini,1.Reg.14,3,18.appellatur Achimelech,21,1.

ACHIOR dux Ammonitarum, Iudith 5,5.traditur in manus filiorum Iſrael,6,7.fit Iudæus,2 ,16.

ACHIS rex Geth donat Dauidi ciuitatem Siceleg,1.Reg.27,6.

ARCHITOPHEL Dauidi à conſiliis, adhæret Abſaloni,2.Reg.15 12.dat impium conſilium,16,21.ſuſpendit ſe,17,23.

ADAM creatur,Geneſ.1,27.collocatur in paradiſo,& ligni ſcientiæ vſus ei interdicitur,2,15.perſuaſione Euæ præceptum violat,& paradiſo pellitur,3,6,23.Oſee 6.7.moritur,5,5.Rom.5,14.1.Cor.15,22.

ADHORTARI ad bonũ,Gen.13,8†45,24.Ioſ.22,5.1.Paral.30,6†32,7.2.Eſdr.3,6,9.Actor.11,23†14,21†20,17*.1.Theſ.5,11.Tit.2.*.†3,1.Hebr.3,12

ADONIAS affectat regnum patris ſui,3.Reg.1,5.vxorem petit Abiſag,& occiditur,2,17,25,34.

ADONIBEZEC capitur,Iudic.1,6.

ADORATIO angelis & hominibus tributa,Geneſ.18,2†19,1†23,12†27,29†33,3*.†42,6†43,26.Exod.18,7.Num.22,31.1.Reg.20,41†25,23†28,14.2.Reg.9,6†14,3*.3.Reg.1,15,12.Iudith 10,20.Eſther 3.2.Dan.2.46.Actorum 1 ,25.

INDEX BIBLICVS.

ADRAMALECH idolum,4.Reg. 17,31.

Adramelech vſus ſubſidio fratris ſui Saraſar,occidit patrem Sennacherib,4.Reg. 19.37.Iſaiæ 37,18.

ADVENTVS Domini expectandus, Matth.24,42 † 25,13†26,40. Mar. 13, 33. Luc.12,40†21,34.Rom.13,12.Epheſ.6,18. Coloſſ. 4, 1.1.Theſſ.5, 6.1.Petr.4,7 † 5,8. Apoc.3,3†16,15.

ADVLTERIVM,luxuria,& fornicatio,Gen.6,2†19,5,31,33*. †38,15.Exo. 22,16 Leu.18*. † 19,29 † 20,10,13†21,9. Nu. 25,1,6.Deu 22, 3,22,23†23,17. Iud. 19,2,25.1.Reg.2,22.Tob.4,13.Pro.2, 16 † 5*. † 7,10*. † 22,14†23,27†29,3.Eccl.7, 27.Eccl.23,25*.†25,4.Ezech.22,10.Actor. 2 ,20.Rom.1,26.1.Cor.5,1†6,9,15†10,8. Epheſ.5,5.Col.3,5.1. Theſſ. 4,3.1. Tim. 1, 10.Heb.13,4.

Adulterium carnale & ſpirituale prohibetur,committitur,& punitur,Geneſ.20, 2 † 26,7.Exod.20,15.Leuit,18,8 † 20,10. Num.5,13.Deu. 5,18†22,22,30.Iu.19,2.2. Reg.11,2,4 †12,1.9.Iob 24,15 † 31,1,19. Pſal.72,27.Pro.5,3,8,20†6,24,32†7*.Iſa. 57,1.Ier.2,36†3,1†5,7†1 ,26.Oſee 2,4 † 4,2.Sap.3,16 Matt.5,27†14,3†19,9. Ioan. 8,3.1.Corinth.6,10.1.Theſſ. , . Heb. 13,4. Iacob.4,4.

ADVRAM, ſuper tributa ſeu quæſtor ærarius Dauidis,2.Reg.20,24.poſtea à tributis ipſi Roboam,lapidatur,3.Reg.12,18.

AEGYPTIACA captiuitas prædicitur,Gen.15,13.incipit,Exod.1,8,13.Act. 7,18.

De Aegypto exitus,& liberatio Iſraelis promittitur,Geneſ.15,16†48,21 † 50,14. Exo.3,17.†6,6.adimpletur,& exeunt viri 60000.Exod.12,37,51†13*. 14*. Num. 33, 1.Deu.16,1.Oſee 13,4.Mich.6,4.

In Aegyptum redire improbè flagitat Iſraeliticus populus,Exo.14,11†16,3†17, 3.Num.11,5†14,4†20,3.

Contra Aegyptum prophetatur, Iſaiæ 19,1,11,18†20,3.Ier 43,20 † 44,30 † 46*. Ezech.29.*†30*.†31* 32*.

Aegyptiaca redemptio frequẽter in memoriam reuocatur tamquam ſummũ beneficiũ,Exo.20,2.Leu.22,33†26,13. Deu. 4,37†5,6†7,7† 8,14†16,6.Iud.2,1,6,8.1. Reg.10,18.4.Reg.17,7.Mich.6,4.

Aegyptus affligitur plagis variis, Exod. 7*. 8*. 9*. 10*. 11*. vt prædixit Dominus, Exod.3,19.

Aegyptus expugnatur à rege Babyloniç, 4 Reg.24, Ier.46,2.

Aegyptij prodeunt in pugnam contra Iudam,2.Par.12,2.

Aegypto potitur Antiochus, 1. Mach.1, 17.in Aegyptum fugit Chriſtus Herodem, Matth.2,13.

AEGROTATIO & morbus pœna peccati,Exod 15,26,16.Num.12*.Deut.7,15† 28,27,60.2.Reg.24,13.4.Reg. 5, 27. 2.Paral.21,18.Ioan.5,14.

Aegroti viſitandi ſunt & conſolandi, Gen. , ,1.4.Reg.8,29†13,14.Iob 2,11.Pſ. 40,4.Eccl.7,3.Eccl.7,38. Matth.25,37,40. Ioan.11,3†12,9.2.Cor.1,4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo & deceſſu ab hac vita habuerint,Geneſ. 49*. † 50,14.Deut.31,1,6.Ioſ.13*.†23*. † 24*.4. Reg. 12*.3.Reg.2,1,7.2.Par.32,24.Tob.4*. Iſai.38,1.1.Mach.2, 9, L.

AENEAS ſanatur,Act.9,33.

AGABVS imminentem famem prædicit,Act.11,28.& Paulo manus iniiciendas,21,11.

ACAG rex Amalechitarum capitur à rege Saule,1.Reg. 15 , 8. iubente Samuele occiditur,15,33. iuxta prophetiam,Num. 24,20.

AGAR ancilla Saræ parit Iſmaelem, Geneſ 1 ,15.expellitur cum filio ſuo, 21, 14. Galat. 4, 30. Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur,Paral.5,19.

AGGAEVS prophetat Iudæis, Aggæi 1, 3.1.Eſd.5*.†6,14.

AGRIPPA audit Paulum, Actor. 25,2.

AHIAS propheta in Silo ſecat pallium in 12.partes,3.Reg. 11 , 30. mala prædicit vxori Ieroboam,14,10.ſcripſit prophetias,2.Par.9,29.

ACHIMELECH ſacerdos dat Dauidi panes propoſitionis, 1. Reg.21 , 6.& gladium Goliath,21,9 transfigitur,22,1 . appellatur Ahias,1 ,3. vocatur Abiathar, Marc.2, 26.

AHIRA dux Nephthali,Nu.1,15.

ALCIMVS periurus Iudæus adeptus eſt ſacerdotium,1.Mach.7,5,9.2.Mach.14, 3,13.perit ſubita morte,1.Mach.9,55, 56.

ALEXANDER rex Græcorum,occiſo Dario,regnum ſuum filiis diuiſit, 1. Machab. 1 , 7. vide Dan. 7 , 6 † 8 , 8 † 11,4

ALPHA & ω, principium & finis,primus & nouiſſimus eſt Dominus, Iſai.41, 4 †44,6†48,12 Apoc.1,8†2,8†21,6†22, 13.

ALPHAEVS,pater Iacobi Apoſtoli, Matth.10, 3.Marc. 3 , 18.Luc. 6,15.Act.1, 13.

ALTARE holocauſti, Exod.27,1 †38, 1.Num.7 *. 2. Reg. 24,25.3.Reg. 18, 32.4. Reg.16,14.2.Paralip.1,5 †4,1†15,8.1. Eſd. 3.2.Eze.43,13.1.Mach.4,4 ,53.

Altare incenſi,Exod.30, 1,10 † 37,25† 4 ,10.

AMALECH filius Eſau naſcitur, Geneſ. 6 , 12 , 16. pugnat contra Iſrael, Exod.17,8 Num.14,43.Iudic 6,3.cæditur, 7*.1.Reg 14,48.funditus deletur,1.Reg.15, 2,8.iuxta verba Exod 17 , 14.Num,24, 20. Deut.25,19.

AMAN poſtquam ad honores fuit euectus,fit lethalis hoſtis Iudæorum,Eſth.3.*. ſuſpenditur , 7 , 10 eodem ſupplicio afficiuntur & decem filij eius,9,13.

AMASA filius Abigail ſororis Dauidis, 1.Par-

1.Par. 21,17. fit dux militiæ apud Abſalonem, .Reg.17,2 .

Poſt militiæ Dauidis præficitur,19,13. tandem à Ioab per fraudem occiditur,20,10.cauſa cædis ponitur,2 Reg.19.

AMASIA filius Ioas recenſet populum,2.Paral.25,5.vlciſcitur cædem patris ſui,4.Reg.12,21†14,5.bello deuincit Edomæos,14,7.capitur,& occiditur,14,13 relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem,1 .1.appellatur Leui,Luc.3,29

AMICI veri & ficti, Deu.13,6†3 ,9.2. Reg. 3,27 † 13,14†15,1 †20,8.Pſalm. 40,10 † 54,14 Pro.14,20† 18,2 †27,10,19.Eccl.6,7†7,20† 9,12 †12,14†22, 25 † 37,10. Ierem.9,4†12,6 † 41,1.Daniel 11,26.Mich.7,5.Mat.10,35 Luc.12,53. Ioan. 13,18.1.Theſſal.2,14.

AMINADAB filius Aram, Mat.1,4.hunc Naaſſon filius eius in regno ſecutus eſt,Num.1,7†7,12†10,14.

AMMON filius Loth & filiæ eius,Geneſ.19,39.Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi,Deu.23,3.1.Eſd.13,1.cædũtur ab Iſrael, Iud.11, 32. 1.Reg.11,11. 2. Reg.8,12†10*.†12, 26. aduerſus Ammon prophetatur, Pſal.82, 8.Ier.49,1 Ezech. 21,20†25,2.Amos 1,13.Sophon.2,8.

AMNON filius Dauid oppreſsit ſororem ſuam Thamar,2.Reg.13,14 vnde& ab Abſalone fratre ſuo confoditur,13,28.

AMON filius Manaſſe rex Iuda,occiditur,4.Reg.21,19,23.ei in regno ſuccedit filius Ioſias,4.Reg.22,1.

AMORI filius Canaan, Geneſ. 10,16. Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci,Num.21,23.Iud. 11,19.

AMRI impius rex Iſrael,3.Reg.16,16,17,22,2 .contra Amri,Mich.6,16.

ANAMELECH idolum Sepharuaim, 4. Reg.17,31.

ANANIAS prophetat contra Ieremiam,Ierem.28,1.

Ananias cũ vxore Sapphira ſubitò moritur,Actor. ,5,10.

ANATHOHT ciuitas Benjamin, Ier.32,7.vbi & Ieremias eſt natus,Ier.1,1 †29,27.& ſacerdos Abiathar,3.Reg.2,26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire, Ier.11,21.

ANDREAS à Chriſto vocatur, Matt. 4,18.Marc.1,16 Ioan.2,40.

ANDRONICVS vicarius Antiochi occiditur,2.Mach.4,38.

ANGELI,horumque miniſterium,& natura,Geneſ.16,7*.18*. 19*.11, 17 † 22, 11†24,7†2 ,12†31, 11, 65†32,24 †4 , 16.Exo.3,2†13,21†14,19†2 ,20†32,34† 33,2.Num.20,16†22,22.Ioſ.5,13,Iud.2,1 †5,23†6,11,14,20†1 ,3,6,9.1.Reg. 29,9. 2.Reg.14,17†19,27†24,16.3.Reg.13,18† 19,5.4 Reg. , ,15†19,35.1.Par.21,15. 2. Pa.32,21. Pſal.33,8†90,11†102,20†103, 4†148,2.Iſa.6,6†37,36.Daniel 3,4 † 6, 22 † 8,16†9,21 † 10,5,10,16 † 12,1.Zachar.2,3†3,1,6†4,1†5, , 10 † 6, 4. Mal. , †3,1.Iud.13,20.Tob.5,27† *.9*. 12*. Tob. ,5†8, †10,11†11,2.Baruch. 6,6.2. Mach.11,8 Mat.1,20†2, 3,19†4,11 †11, 10† 13,39,4 † 6.27†18,10†22,30 † 24, 31†26,53†28,2.Marc.13,32.Luc.1,13,19, 28†2,9, 5†12,8†16,22†22,43,Io. 1,51† 5,4†20,12.Act.1,10†5, 19†6, 15† , 30† 8,26†10,3†11, 3†12,7,11,23†23, 9†27, 23.Ro.8,38.Gal.1, 8†3, 19†4,14. Col. 2, 18.2.Theſſ.1,7. 1.Ti.3,16†5,21.Heb.1*.† 2,2†1 ,22.†13,2. 1.Pet.1,12†3,22.2.Pet. 2,11.Iudæ 9. Apoc*.

Angelorum ruina,Iob 4,18†15,15.Iſa. 14,9.Ezech.28,2,14,17.Io.8,44.2.Pet.2,4. Iud.6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores,Iſai.33,7.Malac. 2,7† 3,1.Matth.11,10 Marc.1,2.Luc.7,27. Galat.4,14 Apoc 2*.3*.

ANIMAE quorundã priorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto,2. Cor.5, 8.Phil. 1,2 .Apoc. 14. 13. contra eos qui putant illas vſque in diẽ iudicij quieſcere.

ANNA parit prophetam Samuel, 1. Reg.1,20.

Anna prophetiſſa laudat Dominum Deum,Luc.2,36.

ANNAS ſocer Caiphæ,Luc.3,2.Ioan. 18,13.Actor.4.6.

ANTICHRISTVS & eius regnũ. Iſai.11,4.Ezech.38*.39*. Daniel. 7, 2, 19, 24†8,9,23†9,27†12,1.Zach.11,15. Matt. 24,24.Marc.13,6.Ioan.5,43.Act. 20, 29,2. Theſſ.2,3,1.Tim.4,1,2.Tim.3,2,2.Pet.2*. 1.Io.2,18,22†4,3,2. Ioãn. 1, 7. Iudæ 10. Apoc.11,7†12,8†13*.†14, 94.†17*.†19, 20 † 20,2.8.

ANTIOCHIA ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationem,Act.11,19, 26†13,1.

ANTIOCHVS Illuſtris proficiſcitur in Aegyptum,1.Mach.1,18.deſtruit tẽplum,& ſubuertit ciuitatem Ieruſalem,1. Mach.1.23,33,2.Mach.5,16. erigit idolum ſuper altare Domini,1.Mach. 1,57. moritur 6,16.2.Mach.9*.

Antiochus Eupator,filius prædicti Antiochi fit rex,1.Mach.6, 17. cum exercitu tendit in Iudæam,6.31. non ſeruat Iſraeli fidem,6, 2 cæditur,7,4.

ANTIQVAE viæ inquirendæ & obſeruandæ,& à nouis declinandum, Ier. 6, 16.Pro.22,28.Eccli.8,11† 39, 1. Rom. 16, 17.Galat.1,6,7,8,1.Tim.6,20.2. Tim.4,3, 2.Pet.3,17,1 Ioan 2,24.2.Ioan.ver.7.Iudæ ver.18,19,20.

APOLLO vir facundus, & Scripturarum peritus,Actor.1 ,24,1.Cor. 1, 12† 3.4†16,12.

APOLLONIVS dux in Syria, 1. Mach.3.12†10,69.

APOSTOLVS magnus eſt Chriſtus, Hebr.3,1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis,Luc.6, 13.mittuntur ad annũciandum regnum

Dei

Dei in Iudæa,Matth.10*.Luc.9,21,46.reuertuntur,9,10. mittuntur in vniuerſum mundum ad euangelizandum, Matth. 28, 19.Marc.16,15.Lucæ 24,46.Ioan.15,16,27 †20.21.Actor.1,8†10.42.

Apoſtoli vſi ſunt membranis,ſeu libris, 2.Timoth.4,13. hortantur ad ſtudium legendi,1.Timoth.4,13,15. Opifices autem qui noctes & dies aliis occupantur, iubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus,Eccl.38.26.32.

Apoſtoli & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei,Exod.4,12,2.Reg.23,2.Daniel.9. 10.Zach.7,7.Matth.10,20.Marc.13,11.Io. 14,17.Actor.1,5†2,4†.31†9,17†19,6. 1.Cor.2,12†12.2.Cor.13,3.1.Theſſ.4,8. 2.Timoth.3,16.1.Petr.1,11,2.Petr.1, 21.

APPARITIONES Dei, angelorum & hominum, Gen. 32, 24. Exod. 3*. Num.22,21. Ioſ.5,13. 1.Reg. 28,11. Matth.17,†28,2,9.Mar.1,13†16,5,9,12, 14.Luc.1,30†24,15,36.Io.20,12,14,19, 26†21,1.Act.1,10†16,9†1,9.

AQVA nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei,Exod.14,22.Pſal. 65,6.Iſaiæ 43,2.Ion.2,5.

Aqua nominatur perſecutio,Pſalm. 6 1. 40† 43,7.Pro.17,14. Marc. 7, 25. Luc. 6, 48.Apoc.12,17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei & dona Spiritus ſancti, Iſaiæ 11, 9†12,3†35, 6†42,20†44,3.Ezech.4*.Zach.14,8. Ioan. 4,10†7,38.

Aqua benedicta.vide Benedictio.

ARAD rex Chananitarum pugnat contra Iſraël,Num.21,1.

ARAM, qui & Ram nominatur,filius Eſron,genuit Aminadab,Ruth.4,19.1.Par. 2,10.Matth.1,4.Luc.3,33.

ARAN frater Abraham, & pater Loth,Geneſ.11.27.

ARCA Noë,Gen.6,14†7*.8*.Sap.10, 4†14,6.Matth.24,38.Luc.17,27.Heb.11,7. 1.Pet.3,20.

Arca fœderis Domini paratur,Exod.25. 10, 21. aſſumitur in caſtra contra Philiſtæos,1.Reg.4,5.capitur,4.11.

Arca quid continebat,Exod.16,34.Deut. 10,2†31,26.3.Reg.8,9.2. Par. 5. 10. Hebr. 9,4.

ARCHELAVS regnat loco patris ſui Herodis,Matth.2,22.

ARIOLI & aruſpices, Dan. 2,2,27†4, 6†5,7,11.Acto.19,13.vide Incantatores.

ARISTARCHVS ſocius S. Paulo & in itinere,& in vinculis,Actor. 19,29† 20,4†27,2.Col.4,10.

ARPHAXAD rex Medorum,à Nabuchodonoſor victus,Iudith.1,1,5.6.

ARSACES rex Perſarum & Medorum ſuperat Demetrium,1.Machab. 14,3.

ARTAXERXES rex Perſarum recipit literas plenas querelis aduerſus Iudæos,1.Eſdr.4.7.17.reſpondet,iubet ædificationem templi impediri,4,21.permittit Iſraeli ædificare templum,1.Eſdr.7*.

ASA filius Abiam rex Iuda tollit idola,3.Reg.15.8.12.ſubſidium quærit à Syris, & moritur,15,19,24. Ioſaphat filius eius rex poſt eum,1.Par.3,10.

ASAPH cantor Dauidis, 1. Paral. 6, 39†16,5.

ASARHADDON, poſtquam pater eius Sennacherib confoſſus eſt,ſuccedit in regnum,4.Reg.19,37.Iſai.37,38.

ASENETH parit ipſi Ioſeph Ephraim & Manaſſe,Geneſ.41,50†46,20.

ASIA ſubiicitur Romanorum imperio,2.Mach.8,6.

ASSVERVS rex Perſarum inſtituit ſplendidā cœnā,Eſther 1,3. accipit Eſther vxorem,2.9,17.relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem,Dan.9.1.

ASSVR filius Sem filij Noë conſtituit regnum Aſſyriorum,Geneſ.10,22,1. Par.1,17.

Aſſur virga furoris Domini,Iſaiæ 10,5. contra Aſſyrios prophetatur,Num.24,24. Iſaiæ 10,5†14,21†17,3†30,28,31†31,8.

Rex Aſſur expugnat Iſraelitas,& transfert in Aſſyriam,4.Reg.15.29*.†16*.†17*. expugnat ciuitates Iudæ,4.Reg.18*.2.Par. 32*.Ezech.36*.

ASSYRIORVM exercitus ab angelo cæditur,4.Reg.19,37.2. Paral.32,21. Iſaiæ 37,36.Eccli.48,24,1.Mach.7,41,2. Mach.8,19.Tob.1.21.Ionæ 2,5.

ASTHAROTH,Iudic.2,13†10,6. 1.Reg.7,3†12,10.

ATHALIA filia Amos regis Iſrael, 4.Reg.8,26.perdit totam ferè regiam ſtirpē,11,1.regnat ſex annos in Iudæa, 2.Paral.22,12.interimitur,4.Reg. 11.16.20.

ATHENOBIVS mittitur ad Simonem,1.Mach.15.28.

AVARITIA, Ioſ.7,20. 1.Reg. 8,3† 25,3,10.3.Reg.21.2.4.Reg.5,20,22.Pſalm. 36,10,21.Prou.1,19†11,28†12,27†15,6. 16,29†28,16,22†30,15.Eccleſ.2,26†4, 8†5,9†6,1.Iſa.5,8†56,11.Ierem. 6,13†8, 10.Eze.22,13.Amos 8,4.Mich. 6,10. Abac. 2,9.Eccl.14,3† 1,3†41,4,2. Mach. 4, 50† 10,20.Matth.6,19†26,14,46†27,3. Marc. 8,36.Luc.12,15.Ioan. 12,4.Act.5,1†8,19† 24,26,1.Cor.6,10. Epheſ.5. 3.Phil.4,11. Col.3,5,1.Tim.6,9.ad Titum 1,7,11. Heb. 13,5.

AVDIENDVM verbum Dei,vide Verbum Dei.

AXA filia Caleb traditur Othonieli in vxorem,Ioſ.15,17.Iud.1,13.

AZARIAS filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus,4.Reg 15,5.2.Par.26, 19. reliquit filium Ioatham regem,4.Reg. 15,32. 1.Par.3,12.appellatur Ozias,2.Par.26,9. Matth.1,9.Matthat.Luc.3,29.

Azarias propheta mittitur ad regemAſa, 2.Paral.15,2.

B

BAAL idolū Samaritanorū,3.Reg.16. 31.altare Baal deſtruitur,Iudic.6,25.

d by Google

30.Sacerdotes Baal occiduntur,3.Reg.18.40.4.Reg.10,25†23,5.

BAANA & Rechob ſuſpenduntur, 2.Reg.4,12.

BAASA impius Rex Iſraël, pugnat cõtra Aſa regem Iuda,3.Regum 15,16*.cum omni progenie ſua extirpatur,16,4,11.ſecundùm verbum Iehu,16,1,2,7.

BABYLONICA captiuitas 70.annorũ prædicitur,Leu.26,31.Deu.4,26†28,36,49,4.Regum 20,17.Iſa,5,13,19.Ier.13,19,24†16,9†20,4,6†25,8.Ezech.7*.12*.22,5.Mich.3,12†4,10.Abac.1,6.Baruch 6,1.

Babylonicæ captiuitatis initium,4.Reg.34*.25*.2.Paral 36*.3.Eſdr.1,40,52.

Finis captiuitatis promittitur & prophetatur,Leuit.26,42.Deut.4,29†30,2.3.Reg.8.33.2.Par.6,2 ,37.Iſaiæ 1 ,1† .0,1† 48,20.Ierem.12,15†16,15†24,5†25,12†29,10†30*.†31,9†32,37†16,27.Ezech.11,17.Dan.9,2,25.Baruch 6,2.Liberatio fit 1.Eſdr.1*.2*.3.Eſdr.2,1.

Babylonicæ captiuitatis cauſa , 4.Reg.17,7,1 ,18.contraBabylonem,Pſal.136,8.Iſaiæ 13*.†14,2,4†21,2,9†47*.Ier.25,12†50*.51*.Baruch 4,27.Apoc.14,8†16,19†17*.18*.

BACCHIDES dux Demetrij , 1.Mach.7,8.occidit Iudam ex præcepto Demetrij,9,18.

BALAAM conducitur ad maledicendum Iſrael,Num.22*†23*.docetur à Domino quid illi loquendum ſit, 23,5,26.Balaam doctrina,2.Pet.2,15.Apoc.2,14.

BALAC rex Moabitarum mittit nuncios ad Balaam,Num.22,5.Ioſue 24,9, vide Iud.11,25.Michææ 6,5.Apoc.2,14.

BALTHASAR videt manum ſcribentem , Daniel 5,5. occiditur , & regnum eius delabitur ad manus Darij,5,30†6,1.

BANAIAS dux Cerethi & Pelethi,2.Reg.20,23.Dauidi à conſiliis,23,2 .1.Par.11,25. poſtea præfectus militum Salomonis,3.Reg.2,35.

BAPTISMVS à Chriſto præceptus,Mat.28,19.Marc.16,16.Ioan 3,5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt,Actor.2,38,41†8,12,36 †9,18†10,47†16,15,33†19,4†22,16.Rom.6,3.1.Cor.1,14 Gal.3,17.Epheſ.4,5.Hebr.6,2.

Baptiſmus ſaluat,1.Pet.3,21. baptiſmus eſt lauacrum regenerationis,Tit.3,5.

Baptiſmus tollit omnia peccata,Ge.17,14.Iſaiæ 44,3.Ezech.36,25.Zachar.13,1.Matth.18.1 †28,19.Marc.1,4†16,16.Ioã.1,33†3,5.Actor.2,38†8,12,38†16,33†1 ,2.Rom.6,3,4,5,6*.1.Cor.6,11.Epheſ.5,26.Coloſſ 2,11*.Tit.3,5*.Heb.10,22.1.Pet.3,21.

Baptiſmus non eſt iterandus,Epheſ.4,5.Heb.6,6 † 10,26.Idem declarat ipſius figura.Gen.17,14 1.Cor 10,2.

Baptiſmus Ioannis,Mat.3,6†21,25.Mar.1,4†11,30.Luc.3,16†7,29 † 20,4.Ioan.1,25,33 † 3,23.Actor.1,5 †11,16 † 13,24†19,3.

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur,Mar.1,4.Luc.3,3.Act.2,38†13,24†19,3.Rom.6,3.Col.2,12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſsio,Mat.20,22.Marc.10,38.Luc.12,50.

Baptiſmus in Spiritu sãcto & igne,Mat.3,11.Mar.1,8.Luc.3,16.Ioan.1,33.Actor.1,5†2,4†11,15.

BAPTIZANDI ſunt paruuli , Gen. 17,14.Exod.4,24,25,26.Mat.11,28 † 18,14 †19,13.Mat.10,14.Luc.18,15.Ioan.3,5.Act.2,39,41†16,15,33†18,8.1.Cor.1,16 † 10,2†15,22.1.Tim.2,4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum illuminari.Heb.6,4.aliquando per Renouari,Heb.6,6.

Baptizatus Chriſtus,Matth.3,15.Mar.1,9.Luc.3,21. in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus,Mat.3,16.Marc.1,8.Luc.3,21.Ioan.1,33.

Baptizat Chriſtus per diſcipulos , Ioan.3,22†4,2.

Baptizata integra domus , 1.Cor.1,14.Act.16,15,33†18,8†16,33.

Baptizati accipiũt Spiritum ſanctũ,Act.2,38†19,3.induũt Chriſtum,Gal.3,27.in morte ipſius baptizantur,Ro.6,3.in vnum corpus baptizantur,1.Cor.12,13,27.

Baptizatus Simon Magus,Actor.8,13.

Baptizatus Eunuchus,Act.8,38.

Baptizatus Cornelius gẽtilis,Act.10,47.

BARIEHV à Deo per Paulum vſu oculorum priuatur,Act.13,11.

BARNABAS ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum,Act.4,37.ducit Paulũ ad Apoſtolos,9,27.mittitur Antiochiam,11,22. redit in Ieruſalem,11,30.iterum recepit ſe Antiochiam cum Paulo,12,25.

BARRABAS latro dimittitur , Mat.27,26,Marc.15,15.Lucæ 23,25.Ioan.18,40.Act.3,14.

BARTINAEVS viſu donatur , Mar.10,46,52.

BARVCH filius Neriæ,Ier.32,12.dictante Ieremia ſcribit librum , qui comburitur,36*.conſcribit alium,qui populo prælegitur,45*.1.Baruch 1,3.

BARZELLAI prouidet regi Dauid de cibis,2.Reg.17,27.deducit eum vſque ad Iordanem,19,31*.Dauid præcepit vt filiis Barzellai benefiat,3.Reg.2.7.

Barzellai quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare nõ poterat,reiicitur à Sacerdotio,1.Eſdræ 2,62.2.Eſdræ 7,64.

BASEMATH filia Salomonis,vxor Achimaas,3.Reg.4,15.

BATHVEL filius Nachor pater Rebeccæ,Gen.22,23.

BEATITVDO ſeu beatorum gaudium,& vita æterna,Sap.3,7†5,1,16.Iſaiæ 25,9†30,29†49,10†60*.64,2.Ier.31,12.13.Daniel.12,13.Mat.13,43 † 19,28†25*.Marc.12,25.Luc.9,23†16,22†22,29.Ioã.16,20†17,2,24.Ro.8,30.1.Co.2,9†15,41.2.Cor.

Digitized by Google

2.Cor.12,3. 2.Tim 4,8. 1.Pet. ,4,8†5,4. Heb.10,35 †12,23. Iac.1, 2. Apoc 2*.3*. 7,9. 5 † ,7 †21*.22*.

Beatitudo quomodo comparetur, Iſa. 25,9. Matth.20,2 †25,34. Marc. 10, 40. Ioan 5,15,16,36 †5,24 †20,29. Act.2, 21 †15,11 †16,31.Rom.1,16†10,4 Eph.1,13 †2,6. 1.Theſſ.5,9. 2.Theſſ.2,13. 2.Tim. 2,9.Tit.1,1 †3,5. 1.Pet.1,9. Heb.5,12.

BELIS & draconis hiſtoria,Dan.14*.

BELLVM eſt pœna peccati, Leuit. 26,24. Deut.28,36,49. Iud.2, 13 † 3, 1, 8 †4,1 †6,1 †10,6 †13,1.Iſa.5,25.Ier.5.15.

In belli neceſsitate quomodo ſe quis habere debeat,Exod.17,8, 12. 1.Reg. 17, 20*. 2.Paral.12,2,6 †14,9,12 †1 *. 20, 1 †32,1,6. Iudith 8,9*. 1.Machab.3,16, 20 †4,7,10 †7,41,45. 2.Mach.8,16,19. Deus pugnat pro ſuis,Exod.14, 13. Deut. 1, 30 † 3, 22. 1. Reg. 17, 46. 2. Paralip. 17, 35 †143,1.Iſa.30,15. quære Victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus,Rom.13,12. 2.Cor.10,4. Epheſ.6,11. Galat.5,17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles,Geneſ.14,14. Iud.9,27 †20*. Ioſue 10,1,7. 1.Reg.30,1,8.

BENEDICTIO qua homo homini benedicit,Gen.14,19 †27,*.†28,4 † 48, 9. Exod 12,32, 3 , 43. Leuit.9, 22. Num.24,9*.Deut.10,8† 5, 1. Ioſue 8, 33 †14,13†15,19†22,6. 1.Reg.2, 20. .Reg. 6,18 †13,26 † 4,22 †19, 22. 3.Reg.1,47 †8,14. 4 .Reg.10,14. 1.Paral.16,2. 2.Paralip.6,3.Iud 15,10.Pſalm.11,27 †128, 8. Prou. 27, 14. 1.Machab. 2, 69. Luc.2, 34 †6,28.Rom.12,14.Heb.7,2.

Benedictio qua creaturæ conſecrantur & ſanctificantur,Exod. 28, 2 † 29, 6, 27. Leuit.21,10†22,2 † 27, 28, 29, 30. Num. 5,1 †31,6.Ioſue , 24. Iud.17, 3. 1.Reg. 21,5 1.Paral,18,11. 3.Eſd.1,41. 1 Tim. 4,5*.Heb. , 2, 3. Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cereorum,aquæ luſtralis,& cetera.

BENHADAB ſeruat fidem & pactum cum rege Aſa,3 Reg.15, 20. obſidet Samariam,20,1. 4.Reg.6, 24. ægrotat & moritur,8,7,15.

Benhadab filius Hazael fit rex Syriæ, 4.Reg.3, 4.ſubiicit ſibi Iſraelem,13,3.

BENIAMIN filius Iacob naſcitur, Geneſ.35,11.

BENIAMITAE abutuntur vxore Leuitæ,Iud.1 ,25.puniuntur,20,41.

BESELEEL inſignis artifex,Exod. 31,1 †35,30.

BESTIAE & bruta animantia non crudeliter tractanda,Geneſ. 33, 13. Exod. 23,12.Num.22,23,28.Deut.5, 14 †22, 10. Prou.12,10. Eccl.7,24.

BETHSABEE filia Eliam vxor Vriæ à Dauid cognoſcitur,& parit,2 Reg. 11,4,27. puer ægrotat & moritur,12, 15, 18 fit vxor Dauidis, parit ei Salomonem, 12,24. 1.Paralip.3,5.Matth.1,6.

BETHSAIDA vrbs natiua Andreæ & Philippi,Ioan.1,44†12,21. deploratur, Matth.11,21. Luc.10,13.

BETHSAMITAE grauiter puniuntur,1.Reg.6.19.

BONA opera pietaſque vera in Deum commendantur,Exod. 17, 5 † 20*. † 23, 19,25.Deut.5,7,11,16†10,12. Ioſue 22, 5. 1.Reg.15,22.Pſal.1,10†39,7†49,14.Prou. 3,1†14,31†1,3.Iſa.1,16†58,6.Ierem.22,1. Ezech. 18, 6. Oſee 6, 11. Mich 6, 8. Zach. 7,9 † 8,16.Eccl.35,12.Matth.5,24, 9,39. Luc.1,75†3,11.Ioan.12, 10.Rom.12* 13*. 14,17.Philip.3,3.Iac.1,27.vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos, Gen.18,26,30.Exod.6,1†9,26†11,7†20,6 †34,6. Num.20,8. Deut.4, 29 †5,10 †7,9 †10,18†28,1 †30,3 †32, 9. 2.Reg.7, 12 †11,13 †24,14. 3.Reg.8,23. 4.Reg.24,5. 2.Eſd.9,8. Sap.11, 24. Eccl.2, 12 † 18, 1. Pſal.31,5†35,7†36,25†85,19†102* †135* †144,8.Iſa.30,18†54,5,7†55,7. Ier.11, 15 †18,8 Ezech.18,27†33,15.Oſee 2, 21. Ioel 2,13. Ionæ 4,2. Matth.11,28 † 18, 19. Luc. 1,30†6,36†15,20,27†23,43.Rom.11,4,31. 2.Cor.1,3.Epheſ.2,4.1.Tim.1, 3,16.

C

CAECITAS tum corporis,tum animi,Gen.19,11. Deut.28,28. 4.Reg.6, 18.Pſal.68,24 †145,8. Iſa.6,10†42,7,16,18 †35,5 †29,18 †43,8 † 56,10 † 59,10. Sap. 2,21. Tob.2,11. 2. Machab.10,30. Matth. 15,14. Marc.8, 18. Luc.4, 19. Ioan.9, 1, 4 †12,40.Act.9,8,18†13,11.Rom.1,21†11,10. 2.Cor.4,4.Epheſ.4,18. 2.Pet.1,9. 1.Ioan. 2,11. Apoc.3,17.

Cæci illuminantur, Tob.11, 15. Matth. 9,30†20,34.Marc.8,25†10,46.Luc.18, 35. Ioan. 9,7.

CAEREMONIAE Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus,Gen.8,20†14,18†15,9 †19,10†22*.†26,5†28,11†32,20†43,4,25 Exod.12*. †18,20 † 19*. Leuit.8, 34 † 9*. †10,19†12*.†14*.†23*. †24. Num.1, 50 †4*.†5*.†6*. †7*.†8*. †9*. †15*. 1.Paralip.13*.1.Eſd.6*. Matth.2, 11.

Cæremoniæ ſeu ritus certi in orando, 3.Reg.8, 2,54 †17,21 †18,42. 2 Paralip. 5, 12*. Matth.2, 11 † 26, 39. Marc.14, 35. Luc.22,41. 1.Cor.11,4*. 1.Tim.2,8.

CAIN primus filius Adam naſcitur, Gen.4,1. occidit ſuum fratrem Abel, 4,8. Sap 10,3. 1.Ioan.3,12.

CALEB filius Heſron, 1.Paral.2, 18. explorator terræ Canaan, Num. 13, 8, 31 †14,6,24,30, 38. Poſtulat,& conſequitur terram Hebron, Ioſue 14,6,9, 13 † 21,12. Iud.1,10. 1.Paralip.6,56.

CALIX iræ & furoris, Iſa. 51, 17. Ierem. 25,15. Pſalm. 59, 5 † 74, 9. Apoc. 16,19.

Calix paſsionis, Matth. 20, 22, 26, 38. Marc.10,38.Luc.22, 42.Ioan.18,11.

CAMOS, vide Chamos.

CANA ciuitas Galilææ, vbi Chriſtus aquam in vinum mutauit,Ioan.2,7.

Digitized by Google

CANAAN filius Noë maledicitur, Geneſ. 9, 25 † 10, 1, 6. laus terræ Canaan, Deuter. 11, 10. Terra Canaan promittitur Abrahamo & eius ſemini, Geneſ. 12, 7 † 13,15 † 15,18 † 17,8 † 26,4 † 35, 12. Exod. 3, 8, 17. Leuit. 20, 24. Deut. 9, 6. datur, Ioſue 13, 6. quam ob cauſam Deus Cananæos expulerit, Leuit. 18, 25. Deut. 9, 4 † 8, 12 † 20, 12. quamobrem paulatim & non ſimul illas nationes profligauerit, Exod. 23, 29. Deut. 7, 22. Iud. 2, 23 † 3, 1. deſcriptio & diuiſio terræ Canaan, Geneſ. 10, 19. Exod. 23, 31. Numer. 26, 52 † 33, 54 † 34* Ioſue 13* † 14* † 15* † 16* † 17* † 18* † 19* Ezech. 47, 13, 21.

Cananææ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth. 15, 28.

CAPHARNAVM, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare, Matth. 4,17. Luc. 4,31. curat ibidem ſeruum Centurionis, Matth. 8, 13. appellatur ciuitas eius, 9,1. increpatur, 11,13.

CAPTIVOS inuiſere, Geneſ. 14,14. 2.Reg. 30,9. Tob 1,15. Ierem. 38. Matth. 25 37. Act. 2,5. 2.Tim. 1,16. Heb. 13,3.

Captiuos non deſerit Deus, Geneſ. 39 21. Sapient. 10, 13. Iſa. 42, 7. Act. 5, 18 † 12, 17 † 16, 25.

CARNEM ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccl. 19, 1. Rom. 6 12 † 8,12,13,14. Galat. 5,16. Eph. 4,22 † 5,3 Tit. 2,12. 1.Pet. 2,1 † 4,2,6. Heb. 12, 1.

CASTITAS cœlibum præfertur caſtitati coniugali, Pſal. 44, 15. Sap. 6,20 Matth. 19,12 † 22,30. 1.Cor. 7,25,32,34, 38* Apoc. 14,4.

Caſtitas hæc conſulitur vt perfectio euangelica, Matth. 19,12. 1.Cor. 7, 25.

Caſtitatis laus, 1.Reg. 21,5. Tobiæ 6,16* Iudith 15,11 † 16,26. Pſal. 44,15. Prouerb. 22,11. Sap 3,13,14 † 4,1,2 † 6,20. Eccl. 6 28 † 26,20. Iſa. 7,14 † 56,3,4,5* Zach. 9,17 2. Machab. 14,38. Matth. 5,8, 48 † 19, 12 † 22,30* † 25,1. Luc. 1,27 † 20,34. Act. 24 25. Rom. 2,7 1.Cor. 7,25* 2.Cor. 6,5 † 11,2 1.Tim. 2,2 † 3,2 † 4,12 † 5,2. Tit. 1,8 † 2,5 Apoc. 14, 4.

CAVENDVM à pſeudoprophetis, Matth. 7,15. Marc. 8,15 † 13,6. Luc. 17,23.

CAYPHAS ſummus ſacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Ioan. 11, 49 † 18, 14. prohibet Apoſtolis ne prædicent, Act. 4, 18.

CEPHAS, vide PETRVS.

CEREORVM & lampadum in templis vſus, 2.Paralip 4,20.

CERTI non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccl. 9,1,2. Eccl. 6,5. Rom. 8,12 † 11,20. 1.Cor. 4,3,4,5 † 9,27 † 10,12. Phil. 2,12 † 3,11, 13. 1.Tim. 1,19. 2.Pet. 3,17 Heb. 3,14 † 4,1.

CHAMOS, ſiue Camos, idolum Moabitarum, Num. 21, 29. huic Salomon ædificat templum, 3.Reg. 11,7. deſtruitur, 4.Reg 23, 13.

CHARITAS virtus fide præſtantior, Pron. 10,12. Matth. 22,37 † 25* Vbi à nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis, Marc. 12,33. 1.Cor. 11,31* † 13 1,8,13* Coloſſ. 3,14. 1.Tim. 1,5. 1.Pet. 4,8 1.Ioan. 4,16

Charitas fraterna, Geneſ. 13,8. Leuit. 19 18. Deut. 22,1. 1.Reg. 18,1. Eccl. 25,2. Pſal. 132,1. Prou 10,11. Matth 7,12 † 19,19 † 22 38. Ioan. 13,14,34 † 15,12. Rom. 12,10 † 13,9 1.Cor. 13* Galat. 5,18. Epheſ. 4, 15 † 5,1 Phil. 2,2. Col. 3,13. 1.Theſſ. 4,9. 1.Tim. 1,5 Heb. 13, 1. 1. Pet. 4,8. 1.Ioan. 3,23 † 4,7

Diligendi etiam inimici, Exod. 23, 4 1.Reg. 24,5,7 † 26,5 † 30,11. 2.Reg 19,19 4.Reg. 6,21. Iob 31,29. Prou. 25,21. Matth. 5,44. Luc. 6,27,35 † 23,33. Act. 7,60. Rom. 12,20. vide DILECTIO

CHOREAS ducere, Exod. 32, 6, 19 Iud. 11,34 † 21,21. 2.Reg. 6,14. Pſal. 149,3 † 150,4.

CHRISTVS Ieſus verus Deus & homo promittitur, Geneſ. 3,15 † 12,3 † 17 19,21 † 22,18 † 26,4 † 28,14 † 49,10. Numer. 24,17. Deut. 18,18 1.Reg. 2,10,35. 2.Reg. 7,13. Pſal. 2* 21* 109,1. Iſa. 7,15 † 8,3 † 9,6 † 11,1,10 † 28,16 † 40,9 † 41,1 † 45,1 † 46,13 † 49,1,6,10 † 50,5 † 52,10 † 59,20 † 53* † 60,1 † 62,11. Ierem. 23,5 † 30,9 † 33,15 Ezech. 17,22 † 34,11,15,23 † 37,24. Daniel. 7,13 † 9,24. Mich. 5,1. Agg. 2,8. Zach. 2,10 † 3,8 † 9,9. Mal. 3,1.

Chriſtus ſecundùm promiſſum Dei Patris primùm in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum conuerſatus, Ioan. 1,14. Deus in carne manifeſtatus eſt, 1.Tim 3, 16. 1. Ioan. 4, 2. Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Rom. 8, 3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth. 3,17 † 14,33 † 17,5. Marc. 1,11 † 5,7 † 9,1 † 15,39. Luc. 1,31 † 3,22 † 9,35. Ioan. 1,34 49 † 6,69 † 9,35 † 10,20 † 19,7. Rom. 1,4 † 8,3 Heb 1,2 † 5,8 † 6,6 † 7,3 † 10,29. 2.Pet. 1,17 1.Ioan. 3,8 † 4, † 5, 20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth. 1,20 Luc. 1, 35.

Chriſtus natus ex Maria virgine, Matth. 1,20. Luc. 1,31 † 2,6,11. Galat. 4,4. Iſa. 7 14. natus in Bethlehem, Matth. 2,1. Luc. 2 6,11. Ioan. 1.42. Michæ. 5,1.

Chriſtus ſine peccato, Iſa. 53, 12. Ioan. 8 46. 1.Cor. 5,21. 1.Pet. 2,22. 1.Ioan. 3,5 Heb. 4,15 † 7,26. circumciditur, Luc. 2,21 baptizatur in Iordane, Matth. 3, 6. Marc. 1 9. Luc. 3 21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimoniis, Matth. 1,2,26,23 † 3,11 † 8,29 † 11,8 † 16,16 † 17,8 † 22,14 † 26,64 † 27,53. Marc. 9,7 † 15,39. Luc. 1,41,31 † 2 10, 16* † 9,29 † 22,68. Ioan. 1,14,29,32,49 † 2,11 † 3,2,13,16,35 † 5,39 † 6,69 † 7,40 † 9 35 † 10,7,24,36 † 11,27,41 † 12,17 † 14* † 15,25 † 17,1 † 20,28. Rom. 1,2 † 8,3 † 9,1 2.Cor. 5,19. Gal. 4,4. Phil. 2,6. Col 2,9. 1. Tim. 3,23. Tit. 2,11. Heb. 1* † 5* 1.Ioã. 5,20

Chriſtus eſt agnus Dei,Iſa.53,7.Ioan.1, 29.Act.8,31. 1.Cor.5.7. Apoc.5,6,12†7,9 17†13,8†14,1,8†17,14.

Chriſtus eſt Dominus dominantium,& Rex regum, Ezech.37,24. Pſal.2,6 † 24,7 Coloſſ.1,10. 1.Tim.6,15.Apoc.1,5† 7,14 †19,16. Chriſtus eſt imago Dei,Sap.7,26. 2.Cor.4,4. Heb.1,3.

Chriſtus eſt lux gentium & totius mundi,Iſa.?,5†9,2†42,6 †49,6 †60,1,19 Matth. 4, 16. Luc. 2, 32. Ioan.1, 4 †3, 19 †8,12†9,5†12,35,4?. Act.13,47. 1.Ioan. 1,5†2,8. Apoc.21,23.

Chriſtus verus paſtor,Iſa.40.11. Ezech. 34* †37,24. Mich.5,3. Zach.13,7. Matth. 26,30.Marc.14,27. Ioan.10,11.Heb.13,20 1.Pet.2,25 †5,4.

Chriſtus docuit & prædicauit,Matth.4 17†5* 6* 7* Marc.1,14. Luc.4,15 †6,20* curauit omnem infirmitatem,Matth.4,23 †8* †9,2,20,18. Marc 8,23. Luc.17, 12.

Chriſtus eſt transfiguratus,Matth 17,1 Marc.9,2.Luc.9,29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære IVDAS.

Chriſtus paſſus eſt,Pſalm. 21* Iſa. 53* Dan.9,26. Matth.16,21†17,12,22†20,18 22†26,37,66†27* Marc.8,31 †9,31. Luc. 17,25†18,31†23* Ioan.18,28†19* Act. 3 18†8,32†17,3.Rom.8.31. 1.Pet.2,21†4,1 Heb.2,18†13, 12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matth. 27, 35 Marc.15,24.Luc.23,32. Ioan.19,18. Act.2 23†4,10. 1.Cor.2,2. 2.Cor.13,4.

Chriſti paſsio prædicta & præfigurata eſt,Geneſ.22,2.Num.21,8.Pſal.21*Iſa.53* Dan 9, 26. Matth, 20, 22. Ioan. 3, 14, 16 †8,28†12,32.

Chriſtus mortuus eſt & ſepultus propter peccata noſtra, Matth. 27, 49, 58 Marc 15, 37,42. Luc.23,45,49. Ioan.19, 30 40. Act.13,29.Rom.5,6†6,10†8,34 †14,9 1.Cor.15,3. 1.Cor.5,15. 1.Theſſ.5,10. vt prædixerat futurum,Matth.16,21†20,2?.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis,Pſal.15,20.Matth. 8, 6. Marc 16, 6 Luc 24,5. Ioan.20,9. Act 2,24,31 †10, 40 †13,30†17,31. Rom 4,25 † 8, 34 † 14, 9 1.Cor.15, 4, 12. 2. Tim. 2, 8. idque prædictum & præfiguratum eſt,Pſalm. 15, 10 Ionæ 2,1. Matth. 12, 40 † 16, 21 † 17, 22 Marc.8,31†9,31†10,3?.Luc.11,30†18,32 Ioan.?,19.

Chriſtus aſcendit in cælum, Marc. 16 19.Luc.24,51.Ioan.3,13 † 6, 62. Act. 1, 9 Epheſ.1,20 † 4,8. 1.Pet.3 22. Heb.4. 14 Pſal 67, 19.

Chriſtus eſt Deus & Dei Filius à principio & ab æterno,Ioan.1,1†8, 58†17,5, 24.Mich.5,2 Prou.8, 2.Col.1,16.Heb.1,2

Chriſtus mediator,reconciliator & aduocatus,Ioan 6, 4,63†10,7†14, 6. Act. 4 12.Rom.5,25†5,2†8, 4. Gal.3,20. Eph.2 14,17.Col 1,19. 1.Tim.2,5.Heb.7,24†8,6 †9,15†12,24. 1.Ioan.2,1†4, 10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei Patris, Pſalm.109, 1. Matth. 22, 44. Marc. 16, 19 Luc.22,69. Act. 7, 56. Rom.8, 34. Epheſ. 1,20.Col.3,1. 1.Pet.3,22.Heb.1,13†10,12 †12, 2.

Chriſtus venturus eſt iudicare viuos & mortuos,Pſal.95,13. Matth.16,27†24, 30 †25,21. Luc.17,24,30†21,25. Ioan. 5, 22 Act.1,11†10,42†17,31 Rom.2,16. 2 Cor. 5,10. 1.Theſſ.4,16. 2.Theſſ.1,7. 2.Tim. 4,1. 1.Pet.4,5. Heb.9,28. Iudæ 14. Apoc. 1,7†20, 11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre, & ſubiecta, Matth.11,27†28,18. Luc.10, 22 Ioan.3,35†17,2. Epheſ.1,22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſal. 32,6.Ioan.1,3.Eph.3,9.Col.1,15.Heb.1,2

Chriſtus manet in æternum,Pſal.109,4 Iſa.9,7.Dan 7,24 Mich 5,1.Ioan.12, 34.

Chriſtus eſt Leo,Apoc.5, 5.

Chriſtus eſt ſtella matutina,2.Pet.1, 19 Apoc.22, 16.

Chriſtus nouit omnia, Ioan. 16, 30 †21,15 Apoc.2. 23.

Chriſtus eſt vnum cum Patre, Ioan. 10,30 †14,10,20 †17,21.

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit,Zach.2, 8. Prou. 14, 31 † 17, 5 Matth.10,42 † 18,5 † 25, 35. Marc. 9, 40 Luc.10,16.Act.9,4. 1.Theſſ.4, 8.

CHRISTIANI appellantur fideles,Act.11,26,28. 2.Cor 20,7.

Chriſtiani dicuntur ſancti,quia ſanctitatem profitentur, Act. 9, 41 .Rom. 1, 7 †12,13 †15,26 †16,2,15. 1.Cor.1,2 †6, 1 †14,33. 2 Cor.1,1 †9,1,12†13,12. Epheſ.1 1,15†5,8,18†4,12†6,18. Philip.1, 1 † 4, 21 Col.1* 1.Theſſ.5, 27. 1. Tim. 5, 10. Heb. 6,10 †13, 24.

Chriſtianis viuendum ſicut Chriſtus vixit,Gal.2,19. 1.Ioan.1.7†2,6†3,3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto,Ioan. 12 26†14,3 † 17,24.

CHVS filius Cham, Geneſ. 10, 6. 1. Paralip 2, 8.

CHVSAI amicus Dauidis, nunciat Dauidi quid in eum meditetur Abſalon, 2.Reg.15,32 †17,15,16.

CHVSAN Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annos,Iudic.3,8.

CIBVS quis Iudæis vetitus,Exod. 21 28†22,31. Leuit.3,17 †7,23 †11,4† 17, 10, 13†19,26. Deut.12,16,23 † 14,7,10. 1.Reg. 14,3.

Ciborum & potus in conuiuiis luxus, Iſa.5.12. Ezech 16.49. Luc. 21,34†16, 19. Rom.13, 13. Galat.5.21. 1.Pet 4,3. 2.Pet. 2.13. vide EBRIETAS.

Cibare eſurientes ſeu fame laborantes, Deut.23,4.Iudic.8,5. 1.Reg.21,3†35,8,23 2.Reg.16,1. Iſa.58.7. Matth.25,35.

Cibus ſumendus cum gratiarum actione,vide GRATIA.

CIBI delectus habendus, vide ABSTINENTIA.

CIRCVMCISIO carnalis & ſpiritualis, Geneſ.17,10†21,4†34,24. Exod. 4,25

Digitized by Google

4,25 † 12,44. Leuit. 8,3. Deut. 10,16 † 30,6. Ioſue 5,2,7 Iudith 14,6. Ierem. 4,4 † 6,10 † 9,25. 1. Machab. 1,16,51,63. 2. Machab. 6,10. Luc. 1,5 † 2,21. Ioan. 7,22. Act. 7,8 † 15,1, 24 † 16,3. Rom. 2,25, 29 † 3,1 † 4,10. 1. Corinth. 7,18. Galat. 2,3 † 5,2 † 6,12. Epheſ. 2,11. Philip. 3,2. Coloſſ. 2,11 † 3,11.

CLAVDIVS Cæſar Romanus præcipit omnes Iudæos exire Roma, Act. 18,2. huius tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act. 11,28.

CLAVDIVS Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ, Act. 23, 32.

CLEOPATRA filia Ptolomæi traditur Alexandro, 1. Machab. 10, 58. huic adimitur, & traditur Demetrio, 11, 12.

CLEOPHAS ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Luc. 24, 13. cognouit Chriſtum in fractione panis, 24,30.

COGITATIONES prauæ quas odit Dominus, Zachar. 8, 17. Prou. 6, 14. Matth. 15,19. Marc. 7, 21.

Cogitationes cordis Deus nouit, 3. Reg. 8,39. 2. Paralip. 6,30. Ioan. 2, 25. & nulla latet eum, Iob 42,2. Eccl. 42,1. Iſa. 2, 15. Matth. 9,4 Heb. 4,12. nouerunt eas & alij quibus Deus voluerit reuelare, 4. Reg. 26 † 6,12. Dan 2,29*.

COGNOSCERE licet ſubinde homines ex verbis & factis, Eccl. 19, 25 † 27,9. Matth. 7,16 † 12,33. Luc. 6,44.

Cognoſci Deus humana ſapientia non poteſt, niſi ipſe reuelet paruulis & humilibus, Matth. 11,25 † 16,17. Luc. 10,21. Ioan. 7,28 † 8,19,27 † 10,14 † 14,4 † 15,15 † 17,6. Act. 17,23. 1. Cor. 1.17,18 † 2,6,10 † 3,10. Coloſſ. 1,26.

CONCIONATORVM, Paſtorum, & Prophetarum officium, 1. Reg. 12,23. Iſa. 58,1 † 61, 1. Ierem. 1, 5 Ezech. 3,1,9,12 † 33,2,7. Act. 20,18, 24. vide Epiſcoporum electio, & officium.

CONCORDIA fratrum commendatur, Pſal. 132,1. Eccl 25,2. Rom. 12,16. idem ſapere, idemque ſentire iubentur, Rom. 12,10 † 15,6. 1. Cor. 1,10. Epheſ 4,3. Philip. 2,2 † 3,17 † 4,2. 1. Pet. 3,8.

CONCVPISCENTIA prohibetur, & punitur, Exod. 20,17. Num. 11,33 † 21,5,6. Ioſue 7,21,24. Eccl. 19,1 † 42,11. Iob. 31,1. Prou. 6,25. Matth. 8, 28. Marc. 4,19. Rom. 6, 2 † 7,8 † 13,14. Galat. 5,16. Coloſſ. 3, 5. 1. Theſſ. 4, 3. 1. Tim. 6, 11. 2. Tim. 2, 22. 1. Cor. 10, 6. 1. Pet 1, 15 † 2, 11 † 4, 3. 2. Pet. 1, 4. 1. Ioan. 2, 16. Iacob. 1,14 † 4,1. Iudæ 1,23.

Concupiſcentias carnis crucifigere, refrenare & mortificare iubemur, Eccl. 18, 30. Rom. 6,12 † 8,8,12 † 13,14. Galat. 5,16. Epheſ. 4, 22 † 5, 3. Coloſſ. 3,1. Tit. 2,12. 1. Pet. 2,1 † 5,3,6. Heb. 12,1.

CONDONANDVM fratri in nos peccanti, Eccl. 28,8. Matth. 5,23 † 6,14 † 18, 22,35. Luc. 17,3. Epheſ. 4,32. Coloſſ. 3,13.

CONFESSIO peccatorum in Scripturis varia, & multiplex, Geneſ. 41, 9. Leuit. 16, 21, 39 † 26, 40 Numer. 5, 6. Ioſue 7, 9. 2. Reg. 24, 17 1. Eſdr. 9, 6. 2. Eſdr. 9, 2. Pſalm. 27, 7 † 31, 5 † 37,19 † 50, 3, 19 † 104, 2. Prouerb. 16, 3 † 18, 17 † 28, 13. Eccl. 4, 25, 31 † 7, 34 † 17,27. Iſa. 38, 15. Daniel. 9, 5. Matth. 3, 6. † 16, 17. Luc 11, 4 † 18, 13. Ioan. 20, 23. Iac. 5,16. 1. Ioan. 1,8, .

CONFIRMATIONIS ſacramentum, Act. 8,17. Heb. 6,2.

CONFITERI Chriſtum & eius doctrinam, Matth. 10,32. Luc. 12, 8. Rom. 10,9. 1. Pet. 3,15. vide Erubeſcere Euangelium.

CONIVRATIO & ſeditio, eiuſque punitio, Num. 16*. † 20,2. Iudic. 9,13, 10, 34 † 12, 1, 4. 2. Reg. 20, 3. Reg. 1, 5. Eſther 2, 21. Act. 5, 36, 37 † 19,23 † 23, 13, 20.

CONNVBIVM, vide Matrimoniū.

Connubium ſpiritale inter Deum, & animam, Cantic.* Iſa 50,1 † 54,5 † 62,4. Ierem. 31,22 Ezech. 16, 7. 8. Oſee 2, 19. Matth. 9, 15 † 21, 2 † 25, 5. Marc. 2, 19. 2. Cor. 11, 2 Apoc. 19,7 † 21,2,9.

CONSCIENTIAE bonæ tranquillitas, Prou. 15,15. Eccl. 13,30. 1. Ioan. 3,21. 2. Cor. 1,12. conſcientiæ malæ perturbatio, Sap. 17,10,11.

CONSECRATIO ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, ceterarumque rerum, quarum eſt vſus in ſacris, Exod. 28, 41 † 29,1,7,21,29,35 † 32,29 † 40,11. Leuit. 7,30,37 † 8,9,22,11,33 † 18, 21 † 21, 7,10 † 22,2,3 † 23,1 † 27, 10, 16, 21, 28. Num. 3,3 † 6,5,9,13 † 7,1*. † 8,12 † 8,10. Ioſue 6,24. Iudic. 16, 17 † 17, 2. 3. Reg. 15, 13. 1. Paralip. 12,10 † 18,11 † 22, 19. 2. Paral. 2,4 † 17,16 † 23,9 † 26,18. 1. Eſdr. 3,5 † 7,25. Eccl. 4, 9.

CONSILIA mala diſsipat Deus, Geneſ. 11, 1 † 17, 18 † 50, 19 Num. 22*. 2. Reg. 15*. † 17,14. 2. Eſdr. 4, 8, 15. Eſther 7,5*. Iob 5,13. Pſalm. 2,4 † 20,12 † 32,10. Iſa. 7,8 † 19,3 Matth. 27,62. Act. 5,19 † 9,24 † 23,12,19 † 27,42.

CONSOLATIO pauperum, vide Eleemoſyna.

CONSORTIVM bonorum & malorum, vide Societas.

CONSTANTIA fidelium, 1. Reg. 13,13 † 16,16*. 3. Reg. 18,4,13. 4. Reg. 3,13. Sapient. 5, 1. Iudith 13,3, 10. 1. Machab. 1,65 † 2,16,24 † 14,42 2. Machab. 6,10,19*. † 7*. Daniel. 13*. Matth. 14,3. Act. 4,8, 13. 1. Theſſ. 1,6.

CONSTITVTIONES ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium, ſeruandæ ſunt vt ipſius Dei, Exod. 16, 8 Luc. 10,16. Act. 16,4. 1. Theſſ. 4,1,8. Rom. 13,1. Tit. 3,1.

CONSVLENDVS Deus dubiis in rebus, & eius vicarij, Gen. 25,22. Exod. 18, 19. Leuit. 24, 12 Num. 9,7,26 † 15,34 † 27,5. Deut.

Deut.1,17 † 17,8.Ioſue 9,14.Iudic 1,1 † 18,5 † 20,18,23 † 21,2.1.Reg.10,22 † 23, 4,10,12 † 30,8.2.Reg.2,1 † 5,19,23 † 21, 1.3. Reg.14,2 † 22,5,6,15.4.Re.3,11,16 † 8,8 † 22,13.2.Paral.18,4,14 † 33,18.Pſal. 118,24.Iſaiæ 8,11 † 30,1 † 45,11. Ierem. 37,3,5 † 42,2.Ezec.14,1, .Zach.7,2.Tob. 4,19 Eccli.37.19.Luc.16,29.

Conſulendi non ſunt diuini, vel magi, vel incantatores,& arioli, Leuit.29, 31 † 20,6.Deut.18,11.1.Regum 28,7,9.3. Reg. 22,6.4.Reg.1,2,6 † 3,13.2. Par.18,5.Dan. 2,2 † ,5 † 5,6.

CONTRISTARE Spiritum ſanctum,Epheſ 4,30.

Contriſtari ad pœnitentiam commendatur,2.Cor.7,9.

CONTRITIO vera prædicatur, Ierem.7,3. Matth.3,2 † 4,17. Luc.3,3,8 † 13,5 † 24,47.Actor.2,38 † 3,19 † 8, 22 † 17,30 † 20,21 † 26,20.

Contritioni veræ promittitur remiſsio ſeu venia, Deut.4.29 † 30,2 1. Reg.7,3.2. Par 7.14 † 30,6 † 34,26.Iob 2 ,23.Prou. 28,13.Pſal.31,5.Iſa.1,16 † 30,18 † 45,22 † 55,7 † 59.20 Ier.3,10, 17 † 18, 8 † 29, 12 † 31, 18,20. Ezech. 18,21,27 † 33, 14. Oſee 14,2.Ioel 2, 2.Ion.3,8.Zac.1,1.Mal. 3,7.Eccli.17,23.Luc.15,18. Act.3,19 † 2 , 18,20.

Contritio quærenda & amplectenda dum ſani ſumus,Eccli.17,24 † 18,25.

Contritionis veræ exépla, Iud.10,15.2. Reg.12,13 † 24,10,17.2. Paral.12, 6 † 33, 12.Ionæ 3*.Iudith 4,8.Matt.26,74. Luc.7, 37,44 † 15,18 † 18, 13 † 19,8 † 22, 62 † 23,41.Actor.2,37.

Contritionis falſæ exempla,Gen.4,13 † 27,38.Exod.8,8 † 9,27 † 10,16.Ioſ. 7,20. Iud 1,7.1.Reg.15,24,30 † 24,17.3.Reg.13, 6 † 21,21.Sap 5,3.1 Mac. 6,12.2.Mach.9, 12.Matth.27,4.Actor.8,13,22. Heb 12,17.

COOPERARI gratiæ Dei,vide Liberum arbitrium.

COR ſiue voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur, Geneſ.4,4 † 22,11. Exod.25,2 † 35,5.Deut.19,5.Matth.15,8. Marc.12,41. Luc.21,1.2. Cor. 8,12.quære Voluntas pro facto.

Cor mũdatur & ſanctificatur per Chriſtum,Pſal.50,4.Ioã.13,10 † 15,3 † 17, 19. Actor.15,19.1.Cor.6,11.Eph.5,26.1.Pet.1, 22 1.Ioan.1,7 † 3,3.Heb.1,3 † 9, 14 † 10, 14 † 13,12.

CORNELIVS Centurio conuertitur,Actor.10,3,44

CORONA vitæ,4.Eſd.2,43.Sap.5,17. 2 Tim.4,8.1.Pet.5,4. Iac.1,12. Apoc.2,10.

CORREPTIO fraterna,Ge.37,21. Leuit.19,17.Pſal. 140,5.Pro.1,20 † 9,7 † 10,17 † 12,1 † 13,1 † 15,31 † 17,10 † 24, 25 † 25,12 † 27,5 † 28,23,29.1.Eccl.1,6. Eccli.19,15 † 20,1 † 21,7 † 32,13 Oſee 4, 4.Matth.18,15.Luc.17,3. Gala.2,11 † 6,3. 1.Timoth.5,20.2.Tim.2,25.Hebr.3,13,13. Iacob. 5, 19.

Correptio impiorum eſt piis in timorem & cautionem,vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat, Matth.7,3.Luc.6,41. Ioan.8,3.1. Tim.3,2. Tit.1,6.

CREATOR omnium rerum Deus, Geneſ.1,1.Exod 20,11.1. Para.29,10.Pſal. 88,12 † 95,5 † 113,15 † 120,2 † 123,8 † 145,6.Iſa. 37,16 † 40,28 † 42,5 † 44,24 † 45,12 † 48,13 † 51,13 Ier.10, 12 † 32, 17 † 51,15.Zach.12,1.Ionæ 1,9.Eccli.1,8. Baruch.3,32.Matth.11,25.Ioan 1,3.Actor. 4,24 † 14,14 † 17,24.1.Corint.8,6.Ephe. 3,9.Col.1,16.Hebr.1, 2, 10 † 3,4 † 11, 3. Apoc.4,11 † 10,6 † 14,7.

CRESCERE in ſcientia,Ephe.4,15. Coloſſ.1,10.1.Pet.2,2.

CRVX & tribulatio omnibus piè viuentibus,Gen.4,8 † 27,41 † 37,1 .2.Reg. 16,5,1 .Eccl.2,1.Pſal.33,20.Prou.24,16*. Matt.10.16* † 12,14 † 16,21 † 24,9.Mar. 13,9.Luc.14.26 † 21,11.Ioã.15,20 † 16,1. Actor.9,23.Gal.4,29.1.Theſſ.3,3.2. Timo. 3,12.1 Pet.4,1,12 † 5,10.

Crux à Deo imponitur ad noſtram vtilitatem,2 Reg.7,14.Iob 5,17 † 33.16,Prou. 3,11.Ierem.46,28.2.Machab.6,12.Tob.2,8 † 12,13.Iudith 8,22.1.Corin.11,31.1.Pet. 4. 1. Heb. 12, 5. Apoc. 3. 19.

Per Crucẽ & res aduerſas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam,Exod 1,12.2 Par.33,11. Iud.8,15,21. Prouerb.6.23. Matth.7,24. Luc.24,26, 6. Ioan 12,25.Actor.14,21.Rom.8,17 2.Cor. 4,8,17 † 5,1.Phil.2,8.2.Theſſ.1*. Heb 2,9 † 12,2.

Crux patiẽter eſt & læto animo ferenda, Matth. 5, 10 † 10, 8. Ioan.15,20 † 16, 33.Actor.5,41 † 16,25.2.Co.8,2.Col.1,24. Heb.10,33.Iacob.1,2,12. .Pet.4,12,16.

In Cruce & afflictione cõſolatio,Iob 5, 17*. Pro.18,12.Iſa 26,12,19. Thren.3,28. Matth.5, o.Ioã.15,20 † 16,20,33.Rom.8, 18. .Corinth.10,13.2.Cor.1,4,8.

Per Crucẽ experitur nos Dominus,Iudith 8,21.Eccl.2,1 † 27,8.Pro.17,3.Sap.3, 5,6 2.Theſſ.1,4.1.Pet.1,7.

CVLTVS Dei verus requirit præter opus externũ etiam affectum hominis internum,Deut.5,19 † 6,5 † 10,12 † 11, 13 † 26,16 † 28,47 † 30,2.Ioſ.22,5.1.Re.12, 20.Eccleſ.7,31.Iſa.29,13 † 64,11.Matt.15, 8 † 22,36.Ioan 4,23.

Cultus externus Deo gratus,vide Ceremoniæ.

CYRVS rex Perſarum permittit captiuos Iſraelitas in Iudæã redire,2. Paral. 36,22,1. Eſdr.1,1.3. Eſdr. 2,1.reſtituit eis vaſa quœdam à Nabuchodonoſor ablata, 1.Eſdr 1,7 † 5,14.Dan.1,2.

D

DAEMONES expelluntur, Matth. 8, 16, 31 † 9, 32 † 12, 22 † 17, 18. Luc.4,35 † 8,2,28 † 9, 42 † 10, 18 † 13, 10.Actor.

Digitized by Google

10. Actor. 5, 16 † 8,7 † 8, 18. etiam per malos, Matth.7,22. Marc.9,39. Luc. 9, 49. Actor.19,13.

Dæmones agnoſcunt & credunt Deum, Matth.8,29. Marc.1,24 † 3,11 † 5, 7. Luc. 4.34,41 † 8,28 Act.19.15. Iac.2,19.

Dæmonibus immolare nefas, Leuit.17, 7. Deut.32,17. 2. Paral.11,15. Pſal.105, 37. Bar.3,4. 1. Cor.11,20.

D A G O N idolum Philiſtinorum, Iud. 16,23. 1. Regum 5,2. 1. Machab.10,83 † 11, 4.

D A M A S C V S metropolis Syriæ vaſtatur à Theglath Phalaſar, 4. Reg. 16, 9. contra Damaſcũ prophetia, Iſa.17, 1 † 8, 4. Ierem.49,23. Amos 1,3.

D A M N A T I O æterna quæ parata eſt diabolo & omnibus impiis, Sap. 5 *. Iob 10,22 † 36 12. Iſa.24.21 † 30,33 † 66,24. Dan.7,11. Matth.3,12 † 5,29 † 8,12,29 † 13,50 † 18,8 † 22,13 † 23,33 † 25,30,42. Marc.9,47. Luc.3,17 † 16,23,26 Hebr.10, 27. 2. Theſſ.1,8. 2. Pet. 2,4. Iudæ 9. Apo.19, 20 † 20,10 † 21,8.

D A N filius Iacob, Geneſ.30, 6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſsionem, Iudæ 18, 1. pugnat contra Leſem, & expugnat, Ioſue 19,47.

D A N I E L appellatur Balthaſar, Daniel 1,7. interpretatur ſomnia, 2,31 † 4,7, 11, 18, 25. conſtituitur gubernator totius regni Babel, Dan.6,3. proiicitur in lacum leonum, 6,16. liberat Suſannam, 13,51,60.

D A R E melius quàm accipere, Eccl.4. 36. Actor.20,13.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maximè autem domeſticis fidei, Eccli. 7, 35 † 11,8. Matt.5,42 Lucæ 6,30,38. Rom. 12,13. Galat.6,10. vide Eleemoſyna.

D A R I V S filius Aſſueri, Daniel 9, 3. occupat regnum Babel, 6, 1. impiam legem ſtatuit, 6,8. præparat regium conuiuium, 3. Eſdræ 3,1.

Darius renouat mandatum Cyri, 1. Eſdræ 6,1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Madoniæ, 1. Mach.1,1.

D A V I D filius Iſai (qui Ieſſe appellatur, Matth.1,6) à Samuele vngitur, 1. Reg. 16,13. interfecit leonem, vrſum & Goliath gigantem, 17,34,49. paciſcitur cum Ionatha, 18,3 † 20,8,16,23 † 23,18. manducat panes propoſitionis, 21,3. ſimulat amentiam coram Achis rege, 21, 13. fugit cum patre & matre in Maſpha, 22, 3. præcidit oram chlamydis Saul, 24,5. mittit ad Nabal decem iuuenes, 15,5. tollit haſtã Saulis, 26,11. fugit Achis regem Geth, 27, 2. vngitur in Hebron in regem Iuda, 2. Reg. 2, 1. poſcitque eum regẽ vniuerſus Iſrael, Reg.5,1. 1. Par. 11,3 † 12,38. iuxta verbum Ionat. 1. Reg.23,17. & Saulis, 24.21. committit adulterium & homicidium, 2. Reg. 11 *. pœnitet eum peccati, 12, 13. fugit à facie filij ſui Abſalom, 15,14. libauit aquã Domino, 23,16. recenſet populum, 24. 2. emit ab Areuna aream, 24,24. conſiliũ cæpit de domo Dei ædificanda, 1. Paral.17,1. conſtituit operarios & architectos, 23 *. 24 *. 25 *. 2 *. 27 *. relinquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3. Reg.1,30. moritur & ſepelitur, 2,10. Actor.2, 29 † 13, 36. commendatur, Eccli.47,2.

Dauid ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur, Ieremiæ 30,9. Ezech.34, 24 † 37. 23.

Dauidis filius appellatur Chriſtus, Matt. 1 *. † 15,22 † 22,45. Marc.12.35. Luc.20,41. Actor.2, 9 † 13,22. 2. Tim.2,8. Apoc.5,5.

D E C I M A R V M vſus & decimæ, Geneſ.14,20 † 28, 3. Leuit.27, 30. Num. 18, 21,28. Deut.12,6 † 14,2 † 26,12. 1. Reg. 8, 15. 2. Paralip. 31, 5. Eſdr.10,37. Hebr. 7,2.

Decimæ debentur Sacerdotibus, Deut. 18,3. 2. Par.31,4. vide Sacerdotes.

D E D I C A T I O templi, vel altarium, Num.7,10,11,84,88. 3. Reg. 8.26,63,65. 2. Par.7,5,9 † 15, . 1. Eſdr.6,16,17. 2. Eſdræ 12,27. 3. Eſdræ 7,7. Pſal.29,1. 1. Mach.4,56, 57,59. 2. Mach.2,9,12,20.

D E M E T R I V S filius Seleuci exercet tyrannidem, 1. Macha. 7, 1. fœdus inire cupit cũ Ionatha, 10, 3. fœdus ictum violat, 12,53.

Demetrius aurifaber negotium faceſsit Paulo, Actor, 19,23.

D E T R A C T I O, Pſalm.14,3 † 100, 5. Eccleſ.10.20. Prou.10, 18 † 11, 13 † 26, 28 † 20,19 † 26.20. Rom.1, o. 2. Cor. 12, 20. 1. Pet.2,1,12. Iacob,4,11.

D E V S eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſsibile, Gene.17,1 † 18, 14 † 35,11 † 41, 14 † 48, 3. Num. 11,23. 1. Reg. 14,6. 2. Par.14,11. Sapien.11,22. Iob 41, 2. Iſa.40,10 *. † 6,9 † 50, 2 † 59, 1. Ierem. 32,17,17. Zachar.8,6. Matth.19,26. Marc.9, 23 † 10,27 † 14,36. Lucæ 1,37 † 18, 27. Epheſ.3.20. Apoc.16,7,1 † 19,6.

Deus omnia regit & gubernat pro ſua voluntate, Geneſ.45,5 † 50,19. Deut.8,18. 1. Reg.9 *. Sa.12,13. Tob.7,12. Iob 9,5 † 12, 13. Pſal.102, 9 † 113,3 † 126. 1. Prou.10. 22 † 16,4,9 † 19,21 † 20, 24 † 21, 1, 30. Eccle.33,15. Iſaiæ 26,16 † 45,7 Ierem.10, 22 † 27,5. Dan.2,21 † 5,18. Matth.6,33 † 11,26 † 20,14. Luc.12,3. 1. Ioan.5,17. Rom. 9,15. 2. Cor 3,5 Phi.2.13. Heb.13,21. Apoc. 4,11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut.32,6. Pſal.102,13. Pro.1,7. Ier.3.4,14,19. Malac.1,6. Matt.6,9 † 18,14 † 23,8. Luc,11,2. Ioã.20,17. Rom. 8,15. 1. Cor.8,6. 2. Cor.1,3 † 6,18. Epheſ.3. 14 † 4,6. 1. Theſſal.1,3. 2. Theſſ.1,1,2 † 2, 16.

Deus eſt verax & fidelis, Exo. 34,6. Nu. 23,29. Deut.7,9 † 32,4. 1. Reg.15,29. Iſaiæ 49,7. Ioan.3, 3 † 8,26. Rom.3,4. 1. Cor.1,8 † 10,13. 1. Theſſ.5,2. 2. Theſſ.3,3. 2. Tit.2, 13. Tit.1,2. 1. Ioan.1,9 † 5,20. Heb. 10,23. Apoc.3,7,14.

Digitized by Google

Deus eſt in eſſentia vnus, præter quem non eſt alius, Exod.3,14. Deu.4,35 † 6,4 † 7,9 † 10,17 † 32,39. 2. Re.7,22. 3. 3.Reg.8,60 † 18,36. 1.Paral.19,20. Sap.12,13. Iſaiæ 37,16 † 43,10 † 44,6, 24 † 45*. † 46, 9. Oſeæ 13,4. Tob 8,20 † 13,4 Eccli. 36,5. Marc.12,29. Ioan.17,3. 1. Cor.8,6 † 12,6. Gal.3,20. Eph.4,6. 1.Tim.2,5.

Deus eſt trinus in perſonis, & vnus in eſſentia: vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet, nec finem: ſed eſt ipſe principium & finis Gen.21,33. Exod.15,18. Iob 36,26. Iſa.41,4 † 43,10 † 44,6 † 48,12 † 57,15. Dan.7,9. Rom.16,26. Heb.1,8 Apoc.1,8,17 † 21,6 † 22,13.

Deus nouit, audit, & videt omnia, Exod. 3,19. Num.12,2. Deut.31,21. 1. Reg.2,3 † 16,7. 2.Par.16,9. Iob 14,6 † 22,11 † 28,24 † 31,4 † 42,2. Pſalm.7,10 † 32,13 † 37,10 † 89,8 † 130,8. Prou.5,21 † 15,3,11 † 24,12. Iſa.29,15 † 40,27 † 48,4. Ier.1,5 † 7,11 † 17,10 † 23,24 † 32,19. Ezec 11,5. Eccli.16,15 † 17,13 † 23,27 † 39,2 ,27 † 40,9. Sap.1,10. 2.Mach.9,5 † 12,22. Matth. 6,4 † 11,2. Marc.2,8 † 14,13. Luc.22,10. Ioan.1,47 † 13,21 † 16,30 † 21,17. Actor. 15,8. Rom.8,27. 1.Theſſ.2,4. 1. Ioan.3,20. Hebr.4,13. Apoc 2,23.

Deum nemo videre poteſt, Exod.33,20. Deut.4,12. Ioan. 38 † 6,46. 1. Tim.6,16. 1. Ioan.4,12.

Deus & diuina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehẽdi, Exod.33,20. 3.Reg 3,5. Iob 32,8. Pſal.93, 10 † 118*. † 142,8. Iſaiæ 22,22 † 4,13. Matth.11,25 † 13,11 † 16,17. Luc. 8,10 † 10,21 † 24,44. Ioan.1,10 † 3,3 † 6,44,65 † 14,9,17 † 17,6. Actor. 16,14. Rõ.1,19 † 11,33. 1.Cor.1*. Gal.1,11. 2.Tit.6,15. Apoc. 3,7.

Deus eſt immẽſus & incircumſcriptus, 3.Re.8,27. 1.Par.2,6 † 6,18. Iob 11,8. Pſal. 138,7,10. Iſaiæ 6,3 † 66,1 Ier.23,23. Amos 9,2. Sap.1,7. Matth.5,35. Actor.7,48 † 17,24.

Deus teſtatur ſe Deum, id eſt, ſaluatorem & conſolatorem Iſraelis, omniũque eorum qui ritè ipſum colũt & inuocant, Geneſ.17,1,7. Exod. 6,2 † 20,2 † 29,45. Leuit. 26,11. Pſalm.17,3 † 49,6. Iſaiæ 30,19. Ierem.31,33 † 32,38. Ezec.37,23. Ioan. 20,17.

Deus eſt Dominus ac creator cœli & terræ: vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, odit, Sap. 11,25.

Deus eſt iudex totius mundi, reddens vnicuique mercedem pro merito, Geneſ. 18,25 Deu.10,17. Iob 34,11. Pſal.7,9 † 61,13 † 93,2 † 95,13. Iſaiæ 11,3. Eccli.35.22, 27. Ierem.17,10 † 25,14. Matt.16,27 † 25,31. Actor.17,31. Rom 2,6. 2.Tim.4,8. Heb. 12,23.

Dei miſericordia, patientia, charitas, ſapientia, verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcripturis & aliis per communicationẽ tribuuntur. vt vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur. Deut.6,4 † 32,39. 1 Reg. 2,2. Pſalm.85,10. 2.Mach.7,38. Marc.12,29. aliis tribuitur, Exo.7,1 † 22,8. 1. Reg 28,13. Pſal.46,10 † 81,6.

Deus ſolus bonus, Matth.19,7. Luc. 18,19. aliis tribuitur bonitas, Gen.1,31 † 3,6 † 45,15. Num.14,7. 1. Reg. 29,9. 1.Reg.18,27. 1.Para.28,8. Tob.12,8. Iudith,12,12,14. Pſal.110,10 † 146,1. Prouer. 18,22 † 21,1. Eccleſ.7,2. Sapien.8,19. Eccli. 14,5. Ierem. 7,3. Matth. 7,17. Marc.9,50. Luc.6,45

Deus ſolus ſanctus, 1.Reg 2,2. aliis ſanctitas tribuitur, Exod.3,5 † 12,16 † 22,31 † 28,2 † 29,29,34 † 30,29 † 35,2. Leuit. 11,44. Num.16,5. Deut.6,7. Ioſue 5,15. 2. Reg.22,26. 4.Reg.4,9. Iudith 8,29. Pſal. 5,8. Matth.7,6. Rom.7,12.

Deus ſolus fortis, 1.Reg.2,2. aliis fortitudo attributa, Gen.32,28 † 49,14. Pſal. 53,5. Cant.3,7. Iſaiæ 19,14. Ier.9,23. Matt. 12,29. Marc.3,27. Luc. 11,21. Hebr.11,34. 1.Pet.5,9.

Deus ſolus iuſtus, 2.Mac.1,25. alij quoque iuſti, Gen.7,2 † 18,23. Pſa.33,16 † 36,29,30. Pro.8,8. Sap.5,16. Matt. 1,19 † 10,41 † 25,46. Luc.1,6. Rom.1,17.

Deus ſolus pius, Apoc.15,4. alij etiam 1.Pet.2,9.

Deus ſolus beatus, 1.Ti.6,15. alij beati, Ge.30.13. Pſal.1,1 † 32,1,2 † 40,1 † 118,1 † 126,1. Matt.5*. † 16,17 † 24,46. Lucæ 1,45 † 14,14. Iacobi 1,1.

Deus ſolus potens, 1. Timot. 6,15. alij potentes, Exod 18,21. Pſalm.111,2. Luc.1,52. Actor.8,27 † 8,24.

Deus ſolus immortalis, 1.Tim.6,16. aliis tribuitur immortalitas, Sapien.1,15 † 4,1 † 8,17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſa.71,18 † 135,4. Eccl.11,4. alij quoque faciunt mirabilia, Deut.34,12. Eccli.31,9 † 48,4,15.

Deus ſolus nouit arcanas animi cogitationes, 3.Reg.8,39. 2.Par.6,20. alij quoque nouerunt, 1.Reg.9,19. 4.Reg.5,26.

Deus ſolus peccata remittit, Luc. 5,21. dimittunt & alij, Matt. 18,18. Io.20,23.

Deo ſoli honor & gloria, Pſalm.113,1. Iſaiæ 42,8. Timo. 1,17. aliis quoque tribuuntur, 4.Reg.14,10. 2. Parali.17,5. Pſal. 149.9. Eccli.31,10. Luc. 14,10. Ioannis 5. 44.

Deus ſolus adorandus, Exodi 20,5. Leuit. 26,1. Deuteron.5,9. Matth.4,10. aliis adoratio tribuitur, Geneſ. 18,2. vide Adoratio.

Deo ſoli ſeruiendum, Deut. 6,13 † 10,20. 3. Reg 7,3. Matth 4,10. Luc.4,8. aliis etiam poſt Deum ſeruiendum, Geneſ. 25,23 † 29,20 † 47,25. 1.Tim.6,2.

Deus cuius mali ſit cauſa, & cuius non ſit: vide Malum.

DIABOLVS ſtudet ſemper perditioni

Digitized by Google

tioni hominum, Gen.3,1*.1.Par.21,1.Iob 1*.2*.Zach 3,1.Matth.4, 3, 9 † 8,28 † 13, 19.Luc.6,12 † 13,9.14 † 22,3 L Actor.5,3 † 13,8.2.Cor.4,4 † 11, 14 Epheſ. 6,11.1. Theſſ.2,18.1.Petr.5,8 Apocal.2,10 † 12,9 † 20,7.

Diabolus nō plura poteſt quàm ei Deus permittit,3.Reg.22,22.2 Par.18,20.Iob 1, 12 † 2,6.Matth.8,31.Mar.5,12,13.Eph.2, 2.2.Tim.2,26 Apoc.20,7.

Diabolus pater & princeps mundi omniúmque impiorum, Matth.4.9. Luc.4,6. Iob 41,25.Ioā. 8,44 † 12,31 † 14,30 † 16, 11.2.Corinth.4,4.Epheſ.2,2 † 6,12. Col. 2,15.

Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum,Gen.3,15.1.Reg.17*.Iob 26,13.Iſa.9, 4 † 14,8,12 † 27,1 † 52,3.Zach.3,2.Matt. 12,29.Luc.10,18 † 11,22.Ioan.12,31.Col. 2,13 † 2,15.2.Tim.1,10.1.Ioan.3,8. Heb. 2,14.Apoc.12,9 † 20,2.

Diaboli filij,Io 8,44.Actor.13,10.1.Ioā. 3,10.

DIACONI, Act.6,3 † 21,8. Phil.1, 1.1.Tim.3,8.

DIANA colitur Epheſi,& in vniuerſa Aſia,Actor.19,27.

DIES nouiſsimi & iudicium extremum,1.Reg.2,10.Pſa.95,13.Iſa.2,10,19 † 13,4,6,13 † 26,21 † 27,1 † 30,30 † 60,15, 24.Ier 30,23.Dan.7,9.Soph.1,2,14. Mala. 4,1.4 Eſd.2,27 † 13,32.Matth.12,36 † 13, 41,49 † 16,27 † 24*.25,31,42. Marc.13*. Luc.17,24,30.Act.1,11 † 3,20 † 17,31.Rō. 2,5,16 † 14,10.1. Cor 15*.2. Cor 5,10.1. Theſſ.4,16 † 5,2.2. Theſſ.1,7 † 2, 1. Tit. 2,13.2.Pet.3,13.Heb.9,28.Iudæ.14.Apoc. 1,7 † 20,11.

Dies Domini, Iſaiæ 13,6. Ierem. 30, 7. Amos 5,18.Ioel 2,1,31. Soph.1,14. Mal.4, 1.4.Eſd.2,2 . Phil.1,6 † 2,10.1.Theſſ.5,2. 2. Tim.1,8.

Dies Domini & hora nulli cognita, Matt.24,36,50.Marc.13,32. Luc.17,24,30. Actor.1,7.1.Theſſ 5.1.2.Pet.3,10. Apoc.3, 3 † 16,15.

Dies pro annis,Num.14,34. Ezech.4,6.

DILECTIO Dei erga ſuos, Exod. 20,5 † 34,14.Deut.4,24 † 6,15 † 7,8.Ioſue 24,19.Prou.8,17. Eccli.4,15.Iere.31,3. Ioan 3,16 † 10,11 † 13,1,18 † 15,9 † 16, 27.Rom.5,8.Gal.2,21 Eph.3,19 † 5,2.

Diligendus eſt Deus ſuper omnia,Gen. 22,2,9.Exod.20,6. Deut.5,10 † 6,5 † 10, 12 † 11,1,13,22 † 30,6. Ioſ.23,5. Eccli.7, 32 † 34,19 † 47,11.Matth.10,37 † 22,36. Marc.12,30.Luc.7,47 † 10,27.Ioan.21,15. Rom.5,5 † 8,28,35.1.Cor.10,21.1.Ioan 4, 17.

Dilectio,vide Charitas.

DINA filia Iacob,Gen.30,21.violatur à Sichem,cap.34,2.

DIONYSIVS Areopagita conuertitur,Actor.17,34.

DISCORDIA vitanda,Prou.6,19 † 10,12 † 15,18 † 16, 28 † 17, 11 † 18, 6 † 20,33.Matth.12,24*. Luc.11,17.1.Cor.14, 33.Gal.3,15.2.Tim.2,23.

DIVINI, vide Incantatores.

DIVITES quomodo ſe erga pauperes habere debeant,Leu.25,35.Deut.15,7. 10 Iob 31,16.Pſal.61,11.Prou.14,31 † 17, 5 † 19,17 † 21,13 † 22,7 † 28,27 † 30,7. Eccleſ.11,1.Eccli.4,4 † 7,35 † 11,10 † 29, 12 † 31,8.Iſa.23,18.Matt. 6, 19 † 19,21. Luc.14,13 † 16*.† 1 ,22. Actor.2,45 † 4, 34.1.Tim.6,18.vide Eleemoſyna.

Diuitiarum vanitas & contemptus, & quemadmodum in diuitiis nō ſit ſperandum,Pſal. 38,7 † 48*. † 51,9. Pro.10,2 † 11,4,28 † 15,16 † 18, 11 † 22, 16 † 23,4 † 28,11 † 30,7.Eccleſ.5,9,12 † 6,2. Iſa.2, 7.Ier.17, 11 † 22,13. Ezec.7,19.Sopho.1, 18.Eccl.5,1,10 † 10,10 † 11,7 † 14,1 † 31, 3.Matth.3,22 † 19,21.Luc.8,14 † 12,15.1. Tim.6,[illegible].Iac.1,11.

Contra Diuites impios,1.Reg.25,2.Iob 20,19 † 27*.Pro.23,4 † 28,8,20,27. Eccl. 6,1 Iſa 5,8 † 32,9.Ier.1 ,13.Amos 6,1 † 8, 4.Hab.2,5.Luc.6,24 † 16,19,24.Iacobi 5, 1. vide Auaritia.

DOCTRINA Apoſtolica ſcripta & non ſcripta firmiter tenenda, Rom.16,17. Gal.1,8,11.2.Theſſ.2,15.1.Cor.11,3,34.

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina,Luc.10,16.1. Corinth.14,37.2. Corinth.2,14,17 † 7,20.1. Theſſ.2,2,13.Gal. 1, 11.

DOEG ſeruus Saulis prodit ſacerdotē Abimelech,1. Reg.22,9,18.cædit ſacerdotes Domini,22,18.

DOLVS, Ierem.9,6. Pſal.34,20 † 9, 28.Pro.12,17. Marc.7,22. Actor.5,1.Rom. 1,29.

DOMVS ædificata ſuper petram,firma manebit, Pſal.45,2. Matth.7,24 † 16, 18.Luc.6,48.Rom.8,35.

Domus corporis noſtri, 2. Cor. 5, 1.2. Pet.1,14.

DOMINI & dominæ erga ſeruos & ancillas totamque familiam officium, & poteſtas,Ex.21,2,20,26.Leu.19,13 † 25,38. Deut.5,14,21 † 15,12,16 † 24,15.Iob 31, 13.Pro.29,19.Ier.34,9,14.Eccli.7,22 † 33, 31 † 42,16.Epheſ.6,9.Col.4,1.

DONARIA accipere,ſit ne prohibitum,Gen.14,22.Exod.18,21 † 23,8.Nu.22, 18.Deu.10,17 † 27,25.1.Reg.8,3 † 12,3.3. Reg.13,7.4. Reg.5,16 2. Par.19,7.Iob 15, 34.Pſal.14,5 † 25, 10. Prou.15.27,23.Iſa. 1,23 † 5,23 † 33,15 † 45,13.Ezech.13,19 † 22,12.Dan.5,17. Mich.3, 11. Eccl.8,3 † 20,31.Actor.20,35.

DRVSILLA vxor Felicis præfecti, audit doctrinam euangelicam à Paulo, Actor.24,24.

E.

EBRIETAS, & gula, Gen. 9, 21 † 19,32,35 † 25,29.Leui.10,9.1.Reg.25, 36. 2. Reg. 11, 13 † 13, 28. 3. Reg.20,12. 16.Prou.

by Google

16.Prouer. 20,1†21,17†23, 1,2,3,20,29 † 31,4.Eccleſ. 19, 1†23,6†31,12,17*.31,35 †37,32*.Iſai. 5, 11,21†22,13†28, 7†56, 22.Ezech.16,49.Dan.5,2.Oſee 4,11.Ioel 1, 5.Mich.2,11.Abac.2,5,16.Iudith 13,4 Sap. 2,7.1.Mach.16,16.Luc.12,45†21,34.Rom. 13,13.1.Corinth.5,10†6,10†15,32. Galat. 5,21.Epheſ.5,18.1.Theſſal.5,7.1.Timot.3, 3.Tit.1,7.1.Petr.4,3.Hebr.12, 10.vide Ieiunium.

Ebrietas iram Dei prouocat,Iſa.5,11,22 † 28,1.Dan.5,2.Ioel 1,5.1.Corint.6,10. mentem alienat,Prouerb.23,31. Eccle.19, 2.Iſaiæ 28,1,7.Oſee 4,11.ad libidinem incendit,Prouerb.20,1.Epheſ.5,18.facultates diſsipat,Prouerb.25,20.Eccleſ.19,1.ſecretum detegit, Prou.31,4.Abac.2,15. ad furorem & rixas excitat, Prouerb.20,1† 23,29.Eccl.31,38,40.Oſee 7,5.

EBRON,vide Hebron.

ECCLESIA accipitur pro templo materiali Deut.23,1.Iudic.20,2.Iud. 6,21. Pſalm.67,27.Thren.1,10.Ioel 2,16.1.Cor. 11,18†14,34.

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium, Nu.19,20†20,4.1.Reg.17,47. 3. Reg.8.14, 55. 1. Paralip.29,1*.2.Paralip.1,5.Pſalm. 21,26†25,12†34,18†106,32† 149,1.1.Machab, 4,37 † 5,16 † 14,19.Matth.16, 18. Actor.5,11†8,1†16,4.Roman.16,16,23.1. Cor.6,5†11,16†12,28†14,5.2.Corinth.8, 18,23,24†11,8†11,13.Epheſ.5,23. Philip. 4, 15.Col.1,15.1.Timot 3,5,15.Iacob.5, 14.Apoc.1,11†22.16.

Eccleſia pro cœtu vnius prouinciæ, 3. Reg.8,14.Actor.9,31†11,2.6†12,1†13,1† 15,1†19,32†20,17.Roman.16,2.1.Corint. 1,2†16,1.2.Corinth.8,2.Gal.1,2.2. Theſſ. 1,1*.1.Pet.5,13.Apoc.2,1*.†3,1.

Eccleſia pro prælatis & præpoſitis, 3. Reg.8,14.Matth.18,17.

Eccleſia eſt vna & viſibilis præfigurata per vnam & viſibilem arcam Noë, Geneſ. 6, 14. 1.Petr.3, 20.per ciuitatem ſanctam Ieruſalem, Apocalyp 21. 2. per hortum concluſum & fontem ſignatum,Cantic.4, 12.per vnam columbam, 6,8 per vineam, Pſalmo 79, 9.Cantic.2,15.Iſaiæ 5,2*.Ieremiæ 2,21†12,10.Matth.20,1*.Marc.12, 1. Luc.20,9.Apocalyp.14,15.per nauem,Lucæ 5, 3. per ſagenam comprehendentem bonos & malos piſces, Matth. 13, 47. per agrum,Matt.13, 24.per regnum cælorum, Matth.13*.†25.*.

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt,Iſaiæ 29,21.Matth. 16, 18†28, 20. Luc. 22, 32.Ioan.14,16†16,13†17,11, 20 1.Tim.3,15*.1.Ioan.2.27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti,Cantic. 6,7,9, 11, 12.Epheſ.1,22†4,4† 5, 2.1.Corinth. 12,27.

Eccleſia fidelium naſcitur & propagatur per ſanam doctrinam,Ioan.1,12 †3,3. Rom.8,13†9.8.Galat.4,20†4,19.Epheſ.1, 5.Tit.1,1.1. Cor.4,15.Philem.10. 1.Pet.1, 23.1.Ioan.3,9†5,1,18.Iacob.1,18.

Eccleſia ſeu fidelium cœtus,tenetur ſacerdotibus paſtoribuſque ſuis quæ ad vitã ſunt tuendã neceſſaria,ſuppeditare, Deut. 12,19 † 14,27† 16, 11 †25,4.1.Eſdr.7,23. Matth.10,10.Lucæ 10,7.Roman.15 ,27 1. Cor.9.7,11.Galat.6,8.Philip.2,29†4 ,10, 26.1.Theſſ.5,12.Hebr.13,7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare,Actor. 4,29†12,5. Rom.15,30.Epheſ.6,18.Philip.1 19.Coloſ. 4,2.2.Theſſ.3, 1.Hebr.13,18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti,Pſalm.44,11. Ezech.16,9.2.Cor.11,2.Epheſ.5,20. Apoc. 19,8†21,10.

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus.Oſee 2, 2.1. Cor.12,27.Epheſ.1,22†4,15†5,23.Col. 1, 18†2,10.

Eccleſiæ quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto eiuſque vicario ſubiecti, cuiuſcumque nationis fuerint,ſiue Iudæi,ſiue Gentiles,Iſaiæ 43, 9.Ioan.10,16.1,Cor.12,12.Epheſ.3,6.

Eccleſiæ claues promittuntur, & poteſtas,Matth.16,19. traduntur,Ioan. 20,23. exercentur,Matth.18,17. vide Excommunicatio & Confeſsio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparauit, & emit ſanguine ſuo,Actor. 20,28.1. Corint. 6.20†6.27.Epheſ.2,13.Coloſſ 1,14 1.Petr. 1,18.Hebr.9,12.1.Ioan.1,7.Apocalyp.1,5† 5,9†14,4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit & cuſtodit Exod.13,21†29,45.Leuitic.26,12.Deuter.7,20†23,14† 1, 3. 3.Reg.6.13.Pſalm. 90,1,11†131,13.Iſaiæ 43,2.Ierem. 46, 28. Mat.18,20†28,20.Ioan.14, 23.2. Corinth. 6,16

EDOM frater Iacob filius Iſaac, appellatur Eſau.Geneſ.25,25.

Idumæi negant Iſraelitis tranſitum per ſuam regionem,Nu.20,14.cædũtur,& fiũt ſerui domui Iſrael,2.Reg.8, 14. deficiunt ab Iſrael,& creant ſibi regem,4.Reg 8.20, ſuperantur à Iuda,14,7.2.Paral.2 ,12.

Contra Idumæos prophetia. Num. 24. 18 Pſalm.136,7.Iſaiæ 21,11 †34,5 Ieremiæ 49,7.Thren.4,22.Ezech.25,13,14†32,29† 35*.†36,5. Amos 1,11.Abdiæ 1, 1*. vide Eſau.

ELEAZAR filius Aaron,Exod.6,23 † 28, 4.partitur cum Ioſue terram Chanaan,Ioſue 14,1.iuxta præceptum Domini,Num.34.17.conſecratur Sacerdos, Leuit.8,24*. fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos.Numer.20,26.Deuter.10,6. moritur & ſepelitur,Ioſue 24, 23.filium habet cui Phinees nomen erat, Exod.6, 25. quem in demortui patris locum ſufficiunt,Nume.25,7,12.

ELEAZAR filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur.1.Machab. 6.43.

ELEAZARI ſenis Martyrium, 2. Machab.6,18,24.

ELEEMOSYNA pauperibus eroganda,Exod.22,25†23, 11.Leuit.19,1†23, 22†25,34.Deut.15,7,10†24,19.3.Reg. 17, 10.

Digitized by Google

10,2.Eſdr.8 , 11.Eſther 9,22.Pſalm.40,1† 81,4†111 , 9.Prouerb.3,9,28 † 11,18,25† 14,21,31†18,17†21,13,22†22,9†28,27 † 31,20.Eccl.11,1.Iſaiæ 58,7.Ezech.16,49 † 18,7.Dan.4, 24.Eccli.4,2†7,35†12,3†14, 11†29,12†35,4 Tob 1,4†4,7, 10†12,9 † 14, 12. Matth. 6, 3†10,42†19,21†25,35, 42.Lucæ 3,11†6 , 35†11,41†12,33†14,13 †16,9,21†19,8†21,1.Actor 2,42†6,2† 9, 39†10,2†11,29†20,35.Rom.12,8†15, 26. 1.Cor.16,1*. 2. Corint.8,4,15†9*. Epheſ. 4,28.Hebr. 13,16.1.Ioann.3 , 17.Iacobi 2, 15.quære Miſericordia.

ELI ſacerdos in Silo,1.Reg.1,3.filij eius reprehenduntur. 2 , 12, 22. è ſolio lapſus fractis ceruicibus moritur,4,18.

E L I A S, vide Helias.

E L I Z AE V S vngitur propheta,3.Regum 19,19.iuxta preſcriptum Domini,19, 16. tranſit Iordanem , 4. Reg. 2,14. ſanat aquam,2,20.reuocat puerum ad vitam, 4. 32.mundat Naaman à lepra , 5,14. percutit Syrios cæcitate , 6, 18. prædicit rerum abundantiam,7,1.ægrotat,& moritur,13, 14,20.mortuum eius corpus excitat mortuum , 13 , 21. commendatur , Eccli. 48. 13.

ELYMAS magus fit cæcus , Acto.13.8.

E M E R E & vendere quomodo oporteat,Geneſ.23,9,14†25,31†33,19†41 , 57 †42* Leuitic.19,13,35†25,14, 46.Deuter. 15 , 1†25,13.2.Regum 4, 21. Eccli.27,3† 42,25.Prouerb.11,1,26†16,11†20,10, 23. Iſaiæ 23,1 .Iere. 2,6.Ezech.45 , 10.Mich. 6 , 10. Matt.7,2. Luc.14,18.1.Cor.7,80.1. Theſſ.4,6.

EPHRON , quia negabat Iudæ tranſitum,funditus perdita eſt , Mach.5 , 46. 2. Mach. 12,27.

E P I S C O P I , eorum electio,& officium Matth.20, 23. 26.Luc 4,16†21 , 26. Ioan.10,4,14†21,15.Actor. 1, 24†6,3†11, 22†14,20†20 , 28. Roman. 13, 16,25, 1. Cor 3,5†4,1†16,1,9.2.Cor.3 , 6†4,5†10, 8†6,4.Epheſ.1,15†3,2.Col.1,23.1. Tit. 3, 1†4,6.2.Timot. 2,1,15,24.Tit.1,5. 1.Pet. 5,2 vide Concionator.

ERVBESCERE nullus debet Euangelium,Pſalm.39,11.Eccli.42,9,21. Marc.8, 38.Luc.9,26.Rom.1,16.2.Tim.1,8.

Erubeſcendum propter peccata, Ezech. 16,52.Eccli. 12, 1.

Eſaias vide Iſaias.

ESAV filius Iſaac naſcitur, Gen.25,14. vendit ſua primogenita.25,31.Heb. 12,16. ſupplantatur à fratre ſuo Iacob , Geneſ. 27*.ducit filiam Iſmaelis,28,9†36,3. procedit contra Iacob cum 400. viris , 32,6. oſculatur ſuum fratrem Iacob , 33 , 4. in Eſau pugnare prohibetur Iſrael,Deuter.2, 4.vide Edom.

ESDRAS Scriba proficiſcitur ex Babylone,1.Eſd1.7,6.ſeparat mulieres Gentiles ex Iſrael,9*.†10*. legit coram multitudine librum Legis. 2. Eſdræ 8, 2.3.Eſdræ 9, 39.appellatur Ioſedec,1.Paral.6,15.

E S V R I R E iuſtitiam,Iſaiæ 55,1.Pſal. 106,9.Matth.5,6.Luc.1,53†6,21.Apoc.21, 9†22,17.

EVA formatur ex coſta Adæ,Gen.1,21. comedit fructum vetitum,3,6.

E V A N G E L I V M Chriſti eiúſque prædicatio,Geneſ.3,15,Iſa.53,1†55,5†61, 1.Matth.1 , 21†11,28†28,19.Marc.16,15. Luc.2,10†24,46.Ioan.3 , 16†6,35†8,12† 10 , 9†12,46.Rom.1 , 16†3,21,24†8, 3.1. Cor.1,15,29†4,15†15,1.2.Cor.5 , 18.Gal. 1,6,11.Eph.1,13.1.Tit.1,15.2.Tim.1, 8 †2, 8.1.Pet.4,17.

Euangelium adfert fiduciam , ſimul & timorem,conſolationem,& terrorē,Matt. 3,7*. †5,20,25†7,13,19, 23†8,12†9,15 † 10,33†11,12†12,37,41†13,29,40,50† 15. 13†16,27†18,6, †20,16†22,13 , 14 † 24, 12,24*.†25,12,13,30,41*.Marc.10 , 25,31 †13*.Luc.3,1 †6,24 , 25†9,62†12,20,40, 48†13,5,26,30†16,22†17,30,34†19, 22*. †20,47†21*.Ioan.5,28†15,16. Actor.5,5, 6*.Rom.1,18†2,5,6†6,23†9, 18*.†11,10, 22†13,2,3,4 †14,12,1.Corinth.3,13,17 † 5,5†10,8†11,29 *. †15, 51†16,22.2.Cor. 7,1,8,10†13,5.Galat. 5, 21,24.Epheſ.5,5. Phil.2,12.1.Tim. 5, 24.Hebr.9,27†10,26, 27*.Iac.4,9†5,1.1.Pet.4,18†5,8,2.Petr. 1. 10†2,4*.†3,10*.Iudæ 15.

Euangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio. Mar. 10 , 9 Marc.6,8.Luc 9,4 †10,7.Ro.15,26.1 .Cor.9,7,11, 3.Gal.6, 6.1.Tim.5, 17.2.Tim.2,6.

E V C H A R I S T I A , Matth.26,26. Mar.14,22.Luc.22,19.1.Cor.11 , 24*.†10, 16.frequenter ſumenda, Act.2,42 † 20, 7. præfiguratur,Exod.16,15*.

Euchariſtia ſub altera tantùm , nimirum panis ſpecie , Io.6,58.data à Chriſto, Luc 24,30,31.ab Apoſtolis,Act.2,42†20,7.

in Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, ſed eſt verum Chriſti corpus & ſanguis , Matth.26 , 26. Mar.14,22.Luc.22,19.Ioan.6,51.

Euchariſtiam in publicis ſupplicationibus circumferendam eſſe , præfiguratum, Ioſue 6,6,7,11*.20.1.Regum 4,3.2.Regum 6,4,5,6.

Euchariſtia adoranda,Pſal.21,28, 30 † 98,Ioan.9.38.

E X A C T I O, cenſus,& tributum debetur principibus,Mat.17,24 †22,17.Mar. 12,16.Lucæ 20,22.Rom.13,7.

E X C O M M V N I C A T I O à Chriſto inſtituta & præcepta , Mat. 5, 29†16, 19†18,8,18.Mar.9,42.Ioan.20,23.

Excommunicatio in vſu fuit Apoſtolis, 1.Cor.5,3,10.2.Theſſ.3,6,14.1. Timoth.1, 20.Tit.3,10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionem eius qui excommunicatur, 1 Cor.5,4.1.Tim.1,20.2.Theſſ.3,14.vt ſpiritus eius ſaluus fiat,1.Cor.*.5.

Excommunicatio Phariſæorum,Ioan. 9, 22,34†12,42†16,2.

Excom

Digitized by Google

Excommunicandi qui in moribus aut doctrina grauiter errantes admoniti, nolunt reſipiſcere, Prou.2,10 Matth.18,17. Rom.16,16.1.Cor.5*.2.Cor.2,8.2.Theſſ.3*.1.Timoth.1,20†6,5.2.Tim.2,17,21†3, Tit.3,10.Ioan.epiſt.2,10.

Excommunicati vitandi, Matth.18,17.1.Cor.5*.1.Tit.3,10.

EXEQVIAE celebrantur, Gene.23,2,3†50,10.Deut.34,8.2.Reg.3,31*.

EZECHIAS filius impij Achab cùm eſſet rex, tamen pius fuit, 4.Reg.16,20. frangit ſerpentem æneum, 18,4 deficit ab Aſſyriis, 18,7. mittit nuntium ad Iſaiam prophetam, 19,2 Iſa.37,2. decumbit ex graui morbo, 4.Reg.20,1.Iſa.38,1. oſtendit Babylonis ſuum theſaurum, & reprehenditur, 4.Reg.20,12,14.Iſa.39,1,5. commendatur, Eccli.48,19.

EZECHIEL cum aliis captiuis vehitur in Babylonem, Ezec.1,1. vocatur, & mittitur, 2,3. commendatur, Eccli.49,10.

F.

FACERE pro Sacrificare in Scripturis, Leu.15,15,30.Num.6,11,16†8,12†9,2,4,10,14.Iudic.13,16.Luc.22,19.

FAMA bona præſtantior diuitiis, Pro.21,1.Eccleſ.7,2.Eccli.41,15,16.

FAMES & annonæ caritas, Gen.12,10†26,1†41*.42*.43*.44*.45*.47*. Exod.16,3.Deut.28,53†32,24.Ruth.1,1.2.Reg.21,1†24,13.4.Reg.8,37†18,2.4 Reg.4,38†6,25†8,1†25,3.2.Paralip.6,28†20,9.2.Eſdr.5*.Pſal.36,19.Iſaiæ 5,13.Ierem.14,1,12,15†15,2†29,17†34,17.Ezech.5,12,16†6,11.Ioel 1*.Amos 4,6.Hagg.1,6,10†2,17.Matth.24,7.Luc.4,25†15,14.Actor.7,11†11,28.Rom.8,35.2.Cor.8,14†11,27.Apoc.6,8†18.

Fames verbi Dei, 1.Reg.3,1.2.Paral.15,3.Oſee 3,4†4,1.Amos 8,11.

FAMVLORVM famularúmque officium, Geneſ.16,4,6†25*.†30,25†31,4†39,1,6.Exod.21,2,20.4.Reg.5,20,25.Prouerb.14,35†17,2†19,10†19,19.Eccl.2,7.Eccl.7,22†10,28.Ierem.34,8.Ioel 2,29.Luc.12,37,45.Actor.12,13.1.Corinth.7,11.Epheſ.6,5.Coloſſ.3,22,1.Timoth.6,1.Tit.2,9.1.Pet.2,18.

FELIX præfectus Iudææ, Act.23,24†24*.

FERMENTVM, mala doctrina, Leuitic.2,11†6,16.Deuteron.16,3.Matth.16,6.Marc.8,15.Luc.12,1,1.Corinth.5,5.Galat.5,9.

FESTA Iudæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes, Exod.23,16†34,22.Num.18,26.Deut.16,9.Ioan.2,1.Actor.2,1†20,16.

Feſtum tubarum, Leuit.23,24.Num.29,1.2.Paral.5,3.

Feſtum expiationum, Leuit.16,30†23,27.Num.29,7,8.

Feſtum tabernaculorum, Exod.23,16. Leuit.23,34.Num.22,12.Deut.16,13†31,10.1.Eſdr.3,4.2.Eſdr.8,16,17.2.Mach.1,9†10,6 Ioan.7,2.

Feſtum Sabbati, vide Sabbatum.

Feſtum Neomeniæ, Num.28,11.1.Reg.20,5.Ezech.45,18.

Feſtorum violatio quàm grauiter puniatur, Num 15,32.

FESTVS præfectus Iudææ, Act.24,27.

FIDES in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei in ſeruandis promiſsis, Pſalm.32,4.Iſaiæ 11,5.Thr.3,23, Oſee 2,20†5,9.Rom.3,3. pro veritate & conſtantia verborum inter homines, Geneſ.29,16†44,32.Leuit.6,2.Eccli.21,28.Iere.42,5.1.Mach.10,27.1.Tim.2,7. pro virtute Theologica, Sap.1,2.†3,14.Habac.2,4.Matth.8,13†9,22†17,20.Marc.5,34.Luc.5,20.Rom.3,21†4,3†5,1. pro fide viua formata per charitatem, Habac.2,4.Matth.9,22†15,28.Marc.5,34†10,52.Luc.7,50.Roman.3,21.Galat.5,6*.Hebr.11*. pro fide mortua abſque charitate. Matth.7,21,22.1.Corint.13,2†15.2.Iac.2,26. pro ſponſione ſeu voto, 1.Timoth.5,12, pro fiducia, Iacob.1,6.

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viua quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis eſt, Matth.9,2,22,29†21,22.Marc.16,16.Lucæ 18,42.Ioan.1,12†3,15,16,36†6,35†7,38†11,25†14,12,†20,29.Actor.3,16†10,43†15,9†16,31.Rom.1,16†3,22.Galat.3,8.Epheſ.2,7.Hebr.11,6*.

Fides non facit nos certos aut ſecuros de accepta peccatorum remiſsione, aut conſequenda vita æterna, vide Certi.

Fides ſine operibus non iuſtificat, 1.Cor.13,2.Gal 5,6.Iacobi 2,24.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum, Phil.1,6.

Fides eſt vna, Epheſ.4,5.

Fidei viuæ & operanti tribuitur iuſtitia & ſalus, Gen.15,6.Marc.16,16.Luc.1,45†8,48†23,41.Ioan.5,24†17,3.Act.13,38†16,31.Rom.3,22†4,3,21†5*.†10,1,10.Phil.3,9.1.Pet.2,6.Heb.4,3.

Fidei prædicatio ad eorum qui præſunt in Eccleſia, iudiciũ referenda eſt, Gal.2,2.

Fidem Gentilium etiam reſpicit Deus, Ier.39,18.Matt.8,5,13†15,28.Luc.7,9†10,15.33†17,16.Ioan.4,47.Act.10,3†8,26.

Fideles Deus liberat à communi perditione, & internecione impiorum, Gen.6*.7*8.*,19*.Exod,8,22†9,4,6,26,†10,23†11,7.Num.16,20,26,31.Iere.39,18.Dan.6,22.2.Pet.2,7.

Infidelitas ſeu incredulitas punitur, Geneſ 19,11,17,26.Num.11,21†14,2,11†20,12.Deuteron.9,20.4.Reg.7,2.17.4.Eſd.15,4.Pſalm.77,32.Eccli.2,15.Matth.8,28†14,30†17,17.Marc.16,16.Luc.1,16†24,24.Ioan.3,18,36†6,7†8,24†12,48†20,27.Rom.11,20.Heb.3,18†4,20†11,6 Apoc.21,8.

FILIORVM officium erga parentes, Geneſ.9, 23†22,2,7†27,1†.8,7†37,14*. Exod.20,12†21,.7.Leuit.19, 3,32†20,9†21,9 Deut.5,16†21, 15,18†27,16.Iud. 14, 1.1.Reg.2,11,18,22†3, 1, 7†8, 1†18,5. 3.Reg.2, 9.4.Reg.2,23†12,2†22,1.2. Paral. 3.,3.Eccleſ.3,1,8†6,28†7,29†8,7,11†22 3†23,18†25,10†32,24.Tob.4,1†14,5. Iob 1,4†8,4†32,4,6.Prou.1,8†4,1†6,20† 10, 1† 13,1†15,20†19,16†20,11,20†22, 15† 23,19,15†28,14†30,17.Ierem.35,16,Ezec. 22,7.Matt.4,20†16,35†15,4†19,19. Mar. 10,19.Luc.2,49†17,20.Actor.7,14† 22, 3. Epheſ.6,1.Coloſ. 3,20,1.Timot.5,1.1.Pet. 5,5.

FOENVM & herba citò tranſiens omnis homo,Pſalm.89,6†128,6.Iſa.40,6.Eccleſ.14,15.1.Pet.1,24,Iacob.1,10.

FOENVS, vide Vſura.

FORNICATIO iram Dei prouocat,Deut.22,21.Pro.23,27.Eccle.19,3.Ier. 5,7.Oſee 4,14.1.Cor.6,9,13,15.Coloſ 3,5. Hebr. 13, 4 corpus eneruat & facultates abſumit,Iob 31,12.Prou.2 ,27†29,3†31, 3,Eccl.9,6.infamiam affert,Eccl. 9, 10† 41, 21. fornicationis occaſiones vitandæ, Eccl.9,4,12†42,11. fornicatio non ſolùm in opere externo, ſed in affectu prohibetur,Exo.20,14.Matth.5,28.

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis,& idololatria,Deut.31,16.Iud.2.17,†27, 33. Iſaiæ 1,21 †57,3.Iere.3,1. Ezech.6,9†16*. Oſee 1,2†2.4,15.Apo.18.3.

FRATRES & ſorores Chriſti qui ſint, Mat.12,49†28,10 Mar.3,33.Luc,8,11.Ioſ. 20,17.Heb.2,12 Pſal 21,23.

FRAVS, quære Dolus.

FRVCTVS boni operis,quære Opus.

FVNDAMENTVM eſt Chriſtus 1.Corinth.3,11.Epheſ.2,20.1.Pet.2,6.fundamentum etiam Apoſtoli,Epheſ. 2, 20. Apo.21,14.

& peculiariter Petrus,Matt.26,18*.Ioa. 21, 15, 17.cuius fides nunquam deficiet, Luc.22,31.

FVRTVM prohibetur,committitur, & punitur,Exod.20,15†21,1 †22, 1.Leuit.19, 11. Deut.5, 19†14,7,Ioſ. 7, 1,19. Tob.2,11.Prou.6,30. Oſee 4,2 2.Machab. 12, 40.Matt.19, 18.Ioan. 12, 6.1 Cor.10 Apo.9,21.

Fures dicuntur, verbum Dei & doctrinam veram adulterantes,Iere.23,30.Ioan. 10,1.

G.

GAAL opponit ſe Abimelech, Iud.9, 26,35 39.

GABAONITAE redimunt vitam aſtu quodam, Ioſue 9*. obſidentur, & obſidione liberantur, 10, 5*.Propter ipſos iniuſtè à Saule occiſos ſuſpenduntur filij Saulis,2.Reg.21,1,6,9.

GABELVS venit cum Raphael ad nuptias Tobiæ,Tob.9,7.

GABRIEL apparet prophetæ Danieli,Dan.8,16†9,21. Zachariæ ſacerdoti, Luc.1,11 Virgini Mariæ,1.26.

GAD filius Iacob ex Lia,Geneſ.30,11† 25,26.

Gadditæ recipiunt ſuam hereditatem, Nu.32*.Deut.3,12.Ioſue 13,24.

Gad propheta admonet Dauid, vt non maneat in terra Moabitarum,1.Reg.22,5. nuntiat Dauidi iram Dei, 2.Regum 24, 11,18.

GAIVS,1.Cor.1,14.capitur,Actor.19, 29.deducit Paulum in Aſiam.20,4. hoſpitio eum ſuſcipit,Rom.16,23.

GALGAL, ſiue Galgala,ciuitas Iſrael, Ioſ.4, 19.in Galgal circumciditur populus,& celebrat Paſcha,5,2,7,10.egreditur inde ad liberandos Gabaonitas,10, 7, reuertitur,10,45.

GALILAEA recipit Chriſtum,Io.4. 45. in Galilæa incipit Chriſtus prædicare, Matth.4,12.Actor.10,37.

GAMALIEL vir peritus Legis, Act. 5,34†22,3.

Gamaliel dux Manaſsitarum, Nu.1,10.

GAVDERE & lætari honeſtè licet, 1. Par 29,9*. 2.Eſdr.12,42.Pſalm. 67,4.Luc. 1,14.1 Theſſ.1,6†5,16.

Gaudendum non eſt more Gentilium, Eccleſ.2,2†7,3.Oſee 9,1.Amos 6,8.Pro.2, 14. Iacob.4,9. Gaudium in perſecutione, Mat.5.12.Act.5,41†20,24.Ro.5,3.Col. 1, 24.Heb.10,34†11,35.

Gaudium ſpiritus. Luc. 10,21.Rom.12, 12†14,17.Galat.5,22.Philip.4,4. 1. Theſſal.5,16.

Gaudium ſalutis æternæ.Iſai.8 ,18†26, 1†33,20†65,12.Sap.3,1,7.vide Beatitudo.

GEDEON dux & iudex in Iſrael, Iud.6*.†7*.†8.

GEMITVS quis probandus,quis improbandus,Exod.2,24.Ezec.9,4.Tob.3, 1. 2.Mach.6,30.Rom.8,22.Iac.5.9.

GENTIVM vocatio,Gen.49,10.Nu. 24,17.Deuter.32,43.1.Reg.23,44,50.3.Re. 8,41.Pſal.2,8†21,28†67,32†71,8,1 †85, 9†86,4.Iſaiæ 2,2†11,10†19, 18†25, 7† 27,13†29,1†35*.†41, 25†43,5†41,14† 49*.†51,5†54*.†55*.† 56,3,6†60,3,9† 65,1†66, 19, 20.Iere.9,24†12,16†16,19. Oſee 2,1,24.Ioel. 2,28.Mich.4,2.Sop.3,9. Zach.2,11†8,20†9,10.Matt. 2,2,7†8,11† 21, 31, 3†22,9.Io.10,16. Act.8,26, 30† 10*.1.Cor.12,13.Epheſ 2,10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi,Leuit.18,3†20,23.Ier.10,2.

GENV omne flectendum Domino, Pſalmo 21,30.Iſai.45,23.Rom.14,11.Philipp.2,10.

GERSON filius Leui,Num 3,17.Gerſonitarum miniſterium,3, 25†4,22.

GIESI miniſter Eliſei,4.Reg.4.25.fit leproſus,5,26.

GLADIVS non cuiuis permittendus,Matth.26,51.Marc.14,47. Luc. 22,49. Ioan.18,10.

Digitized by Google

Gladius ſpiritus eſt verbum Dei,4.Eſdr. 13. 9,27,Iſaiæ 11,4†2 ,1†31,8†49,2†66, 16.Eph.6,17 Heb.4,12.Ap.1,16†2,16†19, 15.2.Theſſ.2,8.

GLORIA Dei in omnibus quærenda, Ioſ.7,19 Pſalm.115,1.Mat.6,9.Ioan.9, 24, †17,4 Actor 3,12†12,23 1. Cor.6,20†10, 31.Phil.1,20.Col. 3, 17.Tit. 2, 10, quære Honor.

Gloria beatorum,vide Beatitudo.

GODOLIA filius Ahicam gladio interimitur,4 Reg.25.25.Ier.41.2.

GRATIA in Scripturis accipitur pro beneficio.Ruth 2,20.2.Reg 2,6 † 15,20.Pro. 2.9.Ec.7,37† 29,20 pro fauore,Gen 6, † 18;†19, 9†39,21.Ex.12,36.Tob.1.13.Eſt. 2,17 Pro.15.15.Eccli.4,25.Dan.1,9.Act.2, 47.†14,27†25,9.pro præmio quod à Deo expectatur,Pro.1,9.†.12,2.2.Mach.12.16. Luc.6.33.1.Pet.2.19.pro dono aliquo gratis dato,Eſt.15,17.Pſal 44.3.Pro.3,22†16. 23†22,11.1.Cor.12*.Eph.4,7.1.Pet. , 10. pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente,Pſal.83.12.Luc. ,28†2,40,Ioan. 1. 15.Rom 1,7.1.Cor.16.23.2 Cor.1.11. Gal. 5,5.Heb.13.19.Iac.4,6.pro re grata , pulchra,accepta, & amabili,Prouerb. 31, 30. Eccl.10,12.Eccli.7,21.†11,19†26,16.19† 40,22 Luc.4,22.Epheſ 4,29.

Gratię donum quàm ſit occultum,& reconditũ,quodq;nemo facilè illud ſibi arrogare debeat,Iob 9,20, 21. Pſal.2,11†18 13†1 ,2.Pro.14.12. †20,9.Eccleſ.9, 13, 12.Eccli.5,5 Ier.17,9,1.Cor.4,4.2.Cor.10, 14,†13,5.Gal.6.3. Philip. 2, 12. 1. Petri 4. 18.2.Petr.1,10.1.Ioan.3,1.

Gratia qua quis hominibus gratus eſt, etiam illa à Deo eſt, Exod.3,21†11,3†12, 36.4.Reg.25.27,2.Eſd,2,5.Pſalm. 1 5, 46. Ier.40,2,34.Dan. 1,9.Tob.1,13. Actor.2 , 23†27,3†28.16.

Gratus animus erga Deum & homines cõmendatur, Gen.4,3†8,20†1 .21,†23*. † 24,48†26,25.Exo.15.1 Leu.25, 6.Num. 15,17†31,48.Deuter.4,9 † 6, 5. Iud.5,1, 1.Reg.2,1† 14,35†31,11.2.Reg.10.2 † 19, 33.3.Reg.2, .1.Pa.29.10,20.2.Par.15.1 .† 20,26.Eſther 6*.Tob.9,1†12,1,7.Eccli.7, 22†42,28†35,13.1. Mach. 4 2 †5 , 4 2. Mach.3,33.Matt.11,25. Mar.5,10 Luc.18, 43.Io.11,40. Act. 4, 1 † 27,35.Ro.6,17.2. Cor.6,1.Eph.5,19.Phil.4,6.Col.2,7†3,15. 1.Theſ.5,18.2.Theſ.1,3.1.Tim 4,3.

Gratiæ agendæ ante & poſt cibum ſumptum,Deu.8,10.1.Reg 9,13 Iſa.62,9.Mat. 14,19†15,36†26,25 Marc.6,21.†8, 6†14, 22.Luc.9,16.Io.6,11,23.Actor.27,35.Rom. 14,6.1.Corinth.10,30.1.Timoth.4,3.

GVLA, vide ebrietas, & Ciborum luxus.

H.

HAERETICOS & infideles relinquit Deus ad iuſtorum probationem Iud.3,1.1.Cor.11,19.

Hæretici jam inde à temporibus Apoſtolorum extiterunt:1.Tim.1,20.2.Tim.2,18. 1.Io.2,18.2.Ioan.Apoc.2,15.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt, Matth.24,5,24.Ioan. 5,43.1. Tim.4,1.2.Tim.3.1.2.Pet.2,1† 3.3. Iudæ 18.

Hæreticorum mores & doctrina,ibid.

Hæretici vitandi, Deu.13,1. Matt.7,15. Rom.16,17.2.Timoth.2,17.†3,5.Tit.3,10. 2.Theſſ.3,14.Ioan.2,10.

Hæretici malè tolerantur à præfectis. Apoc.2,14.

Hæretici tollendi è medio, Deut.13,5† 18,20.3.Reg,8,40*.4.Reg.10,25*.

Hæreſis,fornicatio ſpiritalis:vide fornicatio.

HAZAEL famulus Benhadad regis Syriæ, 4. Reg.8 11, 15. iuxta mandatum Domini, 3 Reg.19.15. percuſsit Iſrael in vniuerſis finibus ſuis,4. Reg.20,32†12,17 †13, 3. quemadmodum prophetatum eſt. 4 Reg.8,11,13,moritur,13,24.

HELIAS vir piloſus, & zona pellicea cinctus renibus,4.Reg. 1, .

Heliæ orationis efficacia,3.Reg.17,1.Iacob.5,17,18.alitur miniſterio corui,3.Reg 17.2.excitat puerum mortuum.17,19.occidit prophetas Baal,18,40.fugit Iezabel, 19,3.mittitur in Damaſcũ,vt vngeret Hazael regem Syrię,19,15.mittitur ad Achab 21,17.ad Heliam miſsi principes quinquagenarij cum ſuis,igne cælitùs demiſſo cõſumuntur,4. Reg.1,10.aſſumitur per turbinem in cælum,2, 11. apparet in transfiguratione Domini, Matth.17,3.Luc.9,30.

HELIODORVS à cubiculis Seleuco,tentat theſaurum templi auferre,2. Mach 3,7,13.punitur à Deo,3,24.

HELISAEVS: vide Heliſeus

HERODES Aſcalonita occidit innocentes pueros,Matt.2,16.& moritur,2,19.

Herodes Antipas filius Herodis, tetrarcha Galilææ, Luc. 3, 1. occidit Ioannem Baptiſtam,Matt. 14, 9.Herodes & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur,Lucæ 23,12.Actor.4,27.

HERVS & Hera: vide Dominus & Domina.

HESRON filius Phares, Geneſ. 46, 12.Matth 1.3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatur Iephonne,1.Par.4,15.

HESTER fit vxor Aſſueri,Eſther 2*. precibus ſuis apud Aſſuerum latam de Iudæis vno die occidendis ſententiam reuocat,Eſther 8,3,8.

HIEREMIAS.vide Ieremias.

HIERVSALEM, vide Ieruſalem.

HOLOFERNES dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſrael,Iud.2,4.blaſphemat Deum,6,1.

obſidet Bethuliam,7,1. proprio gladio ceruix ei præciditur,13,8.

caput eius conſpiciendum ponitur in muris ciuitatis,14. totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit,15,1.

HOMO creatus eſt ad imaginem Dei. Ge.1,26†2,7†5,1†9,6.Sap.2,23,Eccli.17,

Digitized by Google

1.Iob.10,8.Pſal 118,73.Iac.3,9.
Homo maledicitur,Geneſ.3,17.
benedicitur in Chriſto,Geneſ.12,3†22,18.Gal.3,8.
Hominis regeneratio,Matth.18,3.Ioan.1,13†3,3,6†4,14†7,38.1.Cor.4,15.Galat.2,19.Epheſ.4,22. Col.3,8.Tit.3,5.1.Pet.1.23†2,2.Iac.1,18.
Homo puluis & lutum,Gen.2,7†3,19†18,27. Eccl. 12,7.Eccli.1,17† 8,8†41,13.Iob 4,19†10,8†35,35.Pſal. 77,39†102,14† 143,4.Iſaiæ 40,6.
HOMICIDIVM, latrocinium, & ſanguinis effuſio, Geneſ. 4*.†9,6†37,18.Exod.2,12†20,13†22,2.Leuit.24,21.Num 25,7*. Deut. 5,17†19,4,11†21,1†27,24.Ioſ. 20,3.Iud. 8, 5.1. Reg. 18, 17. 2. Reg. 3,17†4,7,12.3. Reg. 2,5,25,34,46. 4. Reg. 14,5 † 21,16. Prou. 6,17†28,17. Eccli.34,25,27.Thren.4,13. Ezech. 11,6†22,2†24,6.Oſee 4,2. Matt.5,21†19,18†23,34†20,51.Ioan.8,44. Rom. 13,9 Gal.5,21.1.Io.3,12.Apoc.13,10.
HONOR qui ab hominibus proficiſcitur,non magni faciẽdus,Num.16,1.Iud 9,1.1. Reg.10,27 2. Reg. 15,1,3. Reg. 1,5.Eſth. 3*. †6, 6.Eccl.9,16 † 10,29,30. Ier. 9,23. Matt. 6,1†8,4†9,30†17,9 † 20,21,26.Marc. 1,44†5,43†7,36†8,26†9,8†10,35,42.Luc.22,24.Io.6,15†8,50†11,43.Act.10,26 †14,14. Gal. 6,7. Phil. 2,3. 1.Theſſ.2,6.1. Pet.5,3 3.Io.8. Apoc. 19,10†22,9.
Honor Dei,quære Gloria.
Honorandi parentes,vide parentes.
HOSPITALITAS commendatur, Iſa.58,7.Matt.25,36. Luc.14,13. Rom.12,13.1.Ti.3,2.Tit.1,8.1.Pet.4,9.3. Ioan.5,9.Heb.13,2.Iac.1,27.
Hoſpitalitatis exempla,Geneſ.18,3†19,2†24,31. Ioſue 2*.Iud.13,15 † 19,4, 9.3.Reg. 17,10.17.4. Reg.4. 8.Iob. 1,4†31.17.Tob.2,1.Lucæ 10,38†19,6.Act.15,15.†28.2,7.
Inhoſpitalitas,Iud.8, 5 † 19,18.1.Reg.25,9,14.Sapien.19,13.
HVMILITAS Deo grata eſt, Gen. 18,27†29,31†41,40. Iud.6,15.1.Reg.1†2,1,8†7,8.10.2. Reg.6,16,25.2. Paral. 12,6,8†32,26†33,12†34,26.Pſalm.33,19.Prou.11,2†16,19 † 18,12†22,22†25,7†29 23.Iſaiæ 37,1†57,15†66,2.Ieremi.1,6.Ion.3,5.Eccl.3,18 † 7, 19.Iudith 4, 7,11 † 9,16 Matth.3,11 † 5,3†8,8†11,20 †15,27†18,4†20,26†21,5†23,7,11.Mar.9,34† 10,43.Luc.1,48†9,42 † 14, 7,11†15,19†18,13†22,26.Ioan.13,1.Act. 10,26. Rom.11,20†2,16 1.Cor.4,6†15,20. .Phil.2,3.Col.3,12. Heb. 11, 24.1.Pet.5,5. Iac. 1,9† ,10.Apoc.4,1†19,10.
HYMENAEVS pſeudoapoſtolus,2. ad Tim.2,17.
HYPOCRISIS, 1 Reg. 15,11*.†18*.2.Reg.15,2,7.4.Reg.1,6,9. Iob. 8,13†13,16†15,34†20*.†27,8†36,13. Prou.30,13. Eccl.1,36,†19,21. Iſaiæ 29,13†38, 2.Ier.9,8.Ezech.33,30. Mal.3.13.2. Mach.6.24. Matt. 2,7,16. †7,2,16†7,5†15,7†16.3†22,18.†23*.†24,51. Mar. 7,6. Luc.11,44†12,1,56†18,11.Actor.5, 1†13,18†14,8.Rom.2*.Gal.2,13.1.Timoth.4,22. Tim.3,5.1.Theſſ.5,22.1.Pet.2,1.

I.

IABES in Galaad opprimitur ab Iſrael. Iud.21,10.obſidetur,1,Reg.11,1.viri Iabes Galaad exhibent miſericordiam Sauli, & filio eius,31,12.
IACOB filius Iſaac naſcitur, Geneſ.25,23.emit à fratre Eſau primogenita, Gen.25,31. Præripit Eſau benedictionem,27,*. proficiſcitur ad Laban,28,10.videt ſcalam & vouet votum,28,12,20.
ſeruit Laban pro duabus filiabus,29,18. reuertitur in patriam,31,17.
luctatur cum angelo,32,24. vocatur Iſrael,32,27.†35,10.3.Reg.18,31. mittit filios in Aegyptum,42,1.
migrat cum tota ſua familia in Aegytum,46*.Deut.10,22.filios Ioſeph adoptat in ſuos,48,5,8.
benedicit duodecim filiis,& moritur,49.33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan,50,4,7.ſecũdùm promiſsionem,47,29.& ſecundùm mandatum,49,29.cõmendatur,Eccli.44,24.vide Iſrael.
Iacobus Zebedæi filius vocatur, Matt.4,20.occiditur,Actor,12,2.
IEBVS appellatur Ieruſalem, Ioſue 15,8. Iud.19,10.1. Par 11,4.
Iebuſęos expugnare nõ poterat Iſrael Iudic 1,21.ſuperãtur tamen à Dauid,2.Reg.4,8.
IEHV filius Hanani prophetæ arguit regem Ioſaphat,2 Par.19,2.
mittitur ad Baaſa regem Iſael, 3. Reg 16,1,7.
Iehu filius Ioſaphat filij Namſi vngitur vt rex eſſet Iſrael, ad delendam domum Achab,4.Reg.9,1,6.
iuxta præſcriptum,3.Reg.19,16.
occidit Iezabel,4.Reg.9,30,33.
occidit Septuaginta filios Achab, 10,1. iubet comprehendi & iugulari fratres Ochozię regis Iud.10,14.perdit ſeruos Baal, 4.Reg.10,17,25.moritur,10,35
IEIVNIVM, & ieiunandum eſſe, Ioel 2,12.Tobiæ 12,8.Matth.6,16.Marc.2,20 Luc.2,36†5,35.Rom. 3,13.1.Cor. ,5.2.Cor.6,5†11,27. Act. 13,2,3,14,22. Eph.5,18.1.Theſſ.5,6. Tit.2,2,1. Petri 1,13†5,8.vide Quadrageſima.
Ieiunij meritum,Ier.33,14.19.Ionæ 3,7,9,10. Iudith 4.8†8.6. Matth. 17,21†6,17. Lucæ 2,37.
Ieiunatur pro mortuis,1.Regum.31,13.2.Reg.1,12†3, 6 1.Paral.10,12.
Ieiunij exempla,Exo.24,18†34,28.Deu.9,9,18.Iud.20,26.1.Reg.7,6†31,13.2.Reg.3,35†12,16.2.Par.20,3.1. Eſd.8,21.2.Eſd.1,4.Eſth.4,16. Pſ.34,13.Ie.36,9. Dan. 10,3.Ionæ 3,5.Iud.4,7†8,6.Tobiæ 3,10.Matt.4,2†9,14. Lu. 2,37†5,33. Act. 13,30†13,3†14,23.

Ieiu

Digitized by Google

Ieiunium indictum à rege Saule,1.Reg.14,24.à Ioſaphat,2.Par.20,3.à Niuiuitis & eorum rege,Ionæ 3,5,7.ab Eſdra,1.Eſdr.8,21.ab Eſther & Mardochæo, Eſther 4,16. vide abſtinentia.

IEREMIAS propheta ex Anathoth, Ie.29,22.vocatur, & à Deo mittitur,1,4.

Ieremias perſecutionem patitur,Ier.18.19 † 20,1 † 25,7 † 33,1 † 37,12 † 38,4,7.

Ieremias inuenit gratiam apud Nabuchodonoſor,Ierem.39,11.

Ieremias vinculis ſoluitur à Nabuzardan,Ierem.40,1.

Ieremias luget Ioſiam,2.Par.35,25.

IERICHO expugnatur & exuritur, Ioſ.6,10,24.reędificatur ab Hiel,3.Reg.16,34. appellatur ciuitas Palmarum, Deut.34,3.2.Paral.28,15.

IEROBOAM filius Nabat, ſeruus Salomonis,fit inimicus Iſraeli, 3. Reg.11,26.2. Paral.13,6.fit rex decem tribuum,2.Reg.12,20. iuxta verbũ Ahiæ,11,29.erigit duos aureos vitulos, & falſum cultum Dei,12,28,31. idq; punitur & exprobratur,14,7†15,25†16,19,26.4. Reg.3,3†10,29,32†13,2,6,11†14,24 †15,9,18.24†17,22†23,15.

manus eius exareſcit,3.Reg.13,4. curatur,13,6. moritur,14,20. tota eius domus perditur,15,19. iuxta quod prædictum fuerat, 14, 10. contra Ieroboam, Amos 7,10.

Ieroboam filius Ioas rex Iſrael, 4.Reg.13,13†14,16.moritur,14,29.

IERVSALEM expugnatur à filiis Iudæ,Iudic.1,8. eligitur à Deo in habitaculum,3.Reg.8*.2.Par.6,2†7,16.

Ieruſalem appellatur Iebus, Ioſ. 15,8. Iudic.19,10,1.Par.11,4.

Ieruſalem appellatur Salem, Pſal.75,3.

Ieroſolymam quæ tribus Iacob inhabitauerint,1.Par.9,3.2.Eſd.11,1.

Ieruſalem obſidetur à rege Syriæ & Iſraelis,4. Reg.16,5. à rege Nabuchodonoſor,4.Reg.24,10†25,1

Ieruſalem exuritur,& euertitur,4,Reg.25,9.iterum excolitur & reparatur.2.Eſd.3*.†6,15.

contra Ieruſalem & eius ciues,4.Reg.21,12†23,27.Iſaiæ1,6†3,1†22,1,8.†39,1,7†65,2.Ierem.4,3,9†7*.†13*.†17,19†19,3,6†21,3†13,39†25,8†32,3,26 †34,1 † 38,3†30,8.Ezech.3,6 † 4*.†5*.†10,2†15*.†21,6†22*.†23*.Soph.3,1.

Ieruſalem deſtruenda per Romanos,Da.9,29.Zach.14,1.Matt.24,1,15. Lu. 13,35†19,41†20,16†21,6.10.11,48.

Ieruſalem ſpiritualis, Eccleſia ſancta, Pſalm.12,1,3.Iſa.33,20†54,11 † 60*.†62,6†65,16,18.Tob.13,19.Baruch 5,1,7.Galat.4,26.Heb.11,10†12,22.Apoc.3,12†21 4,10.

IEZABEL impia,impij Achab coniunx,3.Reg.16,31†21,5,7.

occidit prophetas Domini,18,4,13.minatur Heliæ prophetæ mortem,19,2.à canibus dilaceratur,4. Reg. 9,33. iuxta verbum Heliæ prophetæ,3.Reg.21,23.

ILLVMINATI dicuntur Baptizati, Hebr.6,4.

IMAGINES iuſſit Deus fieri, Exo.25,18*.Num.21,8*.

Imagines fecit Salomon,3.Reg.6,35†7,25,29,36†10,19.2.Par.3,10.14†4,3.

Imaginum vſus,Num.21,8.Sap.16,6.Ioſ.2,26*.de altari in teſtimonium & memoriam extructo.

IMMISERICORDIA, & eius punitio,Exo.1,12.Deu.23,3.Iud.8,6.15.1.Reg.25,15.38.Iob.20,19.Pro.21,10.Eccli.12,13.Amos 1,6.Matth.18,30,34 † 25,41.Luc.16,21,23.Iacobi 2,13.

IMPATIENTIA, & eius punitio,Exod.14,11†15,24†16,2,7†17,2.Nu.1,11,10†14,1,26 † 21,5. Iob 3,1.Prou.12,16.Eccli.2,16.

IMPIORVM dicta,facta,& cogitata contra pios, Sap.2*. pſal.9*.10*.11*.13*.Prou.4,14.

Impiorum proſperitas,Iob. 10,3†21,7,10.Pſal.72,2.8†91,8.4. Eſdræ 3.28.31. Ier.12.1.Hab 1.13.2.Mach.6*.

Impiorum proſperitas bonis admirationem parit,Iob 21,7.13. Pſal.72.2.Eccli.7.16.Ierem.12.2.Habac.1.13. Malach. 3,15.

Impij incidunt in mala quę piis pararũt,1.Reg.17,12†31.4.Eſth.7,10.pſal.7.16†6.16†34,8†36.14.Pro.26,27.Eccl.10,8. Iſa.33,1.Ierem.48*. Dan. 3,22†6.24 † 13,62. Eccli.27, 28*. Iudith 13. 4. Apocal.18,6.

Impij incidunt frequenter in malum. quod timent,Iob 6,16. Prou.1,26†10,24.Iſa.66,4.

Impiorum ſubita & improuiſa punitio, diſperſio & euerſio,Gen.7,21†14,15†19,24†34,25.Exo.24,24. Leu.10,2. Num. 11,33†16,31.Ioſue 10,9†11,7.Iud.4.2†7,12 15,21†8,11†16,28.1.Reg 30,16.2.Reg.13,28.3.Reg.16.2†18,40†20,13,19. Iob 4,8†5,3†8,13†15,20† 18*.†20*.† 27,14†36,12.Pſal.1.5†30*. Prou.1,27†6,15†10,25†12,7. Iſaiæ 5,24†47, 9. Ierem. 15, 8. Dan.5,30.1.Mach.2,62†4,3.Matth.24,38. Lucæ 12.20.46†16,23.25 † 17. 27. 29. 1.Theſſ.5,3.

Impiorum punitio bonis eſt ad timorem & cautionem,Deu. 13,11†17,18†19,20†21.21. Prou.19.25†21,11.Eccl.23,37. Act.5. 1.1.Tim.5.20.

Impios deridebit Deus, Pſalm.2.4†36,13†58.9.Prou.1.26.Sap 4.12.

IMPOSITIO manuum varia in veteri teſtamento,Geneſ.48,14. Exod.29,10.Leu.1,4†3.2. Nu. 27, 23 Dan. 13, 34. Marc.10.16.

Impoſitio manuum in ſacramento ordinis,& & confirmationis, Act. 6,6†8,17†13.3†19*.1.Ti.4,14.†5,22.2.Ti.1,6.

IMPVDICITIA contra naturam, Geneſ.19,5†38,7.Leu.18, 22†20,13. Iud. 19,22

Digitized by Google

19,12,30.Ro.1,17.1.Cor.6,10.Eph.5,12.1.Ti.1,10.2.Pet.2,7,8.

INCANTATIONES & maleficia Exod.7,11†8,12†22,18.Leu.19,11†20,6,27.Num.13,23.Deu.18,10.1.Reg.28*.4.Reg.1,17†21,6.Iſaiæ 2,†4.25†47,13.Ier.10,2.Dan.2,2,10.Mich.5,11.Act.8,8†13,6†16†1,19,19.Galat.5,2.* Apoc.1,23†11,8.

INCESTVS graue peccatum.Leu.18,6,7†30,11,14.Deute.22,30.1.Corinth.5,1,2.

INDVLGENTIAE.2.Cor.2,10.

INFERNVS & damnatio parata diabolo & angelis eius,vide Damnatio.

Inferni pœna varia & horribilis, Deu.33,22.Iob.24,19.Pſa.10,6†20,10†48,13†111, 10.Sap.11,17.Eccli. 21,10. Iſaiæ 30,33†33,11,12,14†34,9.Ier.9.15.Mal,4,1.Matth.8,12.Luc.13,27†16,23.Apoc.14,9†19,7†20,14. numquam terminãda,Iſa.60,2.Mat.25,41,46. Mar. 9,47. 2. Theſſ.1,9.

INFIDELITAS, vide Fides.

INFIRMITAS corporalis:vide Aegrotatio

INGRATITVDO, & eius punitio,Gen.31,1†40,23.Exod.1,8.Deu.23,3*.Iu.2,1†6,8†8,33†12,1.1.Reg.10,18†12,8†25,3,1.2.Reg.14,30.2.Par.24,21.Pro.13,13.Iſaiæ 1,2†5,4.Ier.2,5,6.Ezech.10*.Oſee 10,1†13,2,6.Mich.6,3.Sap.16,2.1.Mach.16,16,19 Matth.11,20. Luc. 17,18.Ioan.11,4.Rom.1,21.2.Tim.3,2.

INIMICVS non paſsim contemnẽdus eſt,1.Reg.14,14†1,43.2.Reg.21,20.3.Reg.20*.4.Reg.14,8.

Inimico reconciliato non temerè credendum eſt,1.Reg. 14,17†26,21.2.Reg.3,26.1.Mach.12,24.

INIQVITAS abundabit,4. Eſdr.5,2†14,16. Matth. 24,12.1.Ioan. 5,19.vide Impij & Mali.

INNOCENTIA ſua cuique tuenda, & malæ ſuſpiciones amouendæ, Ioſ.22,22.1.Reg.1,14.3.Reg. 8,17. Ier. 37,12.Act.2,5†1,1†7,2†28,1.

INOBEDIENTIA, eiúſque punitio,Ge.3,16,17†19,17,26.Leu.10,1†26,14*.Nu.14,22,41†16,31†20,24. Deut.11,16,28†17,12†18,19,20†27,16*.†28,15*.1.Reg.12,15†13,11†15,23†28,16,2. Reg.6,6.3.Reg.11,9†13,15,21†14,17†20,35*.2.Par.7,19†26,16, 9 Iſa.24,5.Ier. 11,3,8†13,8†17,27†26,4†35*.Ionæ 1,3.Mat.17,17.Acto.7,39.Ro.2,8.Gal.3,10.2.Theſ.1,8.

INVIDIA & odium, Gen. 4,5†26,11†27,41†30,1†37,4,11,Exod.2,8†20,13.Leu.19,17.Num.12,1†35,20,23 Deut.19,11.1.Reg.18,7,11.Sap. 2,24. Prou.10,12,18.Ezech.25,15.Dan. 6,3. Luc. 15,28.Ioan.12,4.Rom.1,29†13,13.Gal.5,15,20.Iac.3,14†4,2.1.Pet.2,1.1.Ioan.3,13,15†4,20.

IOAB filius Saruiæ,2 Reg.2,13 confodit Abner,3,27.reconciliat Abſalonem per Thecuam,14*. confodit Amaſa,20,9. confoditur ipſe,3.Reg.2,29,34.iuxta mãdatum Dauid,2,5,7

IOACHAZ filius Iehu,rex Iſrael,4.Reg.10,35†13,1.

Ioachaz filius Ioſiæ exuitur regno, & vehitur in Aegyptum, vbi & moritur, 4.Reg. 23, 34. captiuitas eius prædicitur, Ezec.19,4.appellatur Iohanan, 1.Par.3.15 poſt ipſum creatur rex frater eius Eliachim,4.Reg.23,34.

IOACHIN filius Ioacin fit rex Iuda,4. Reg.24,8.ducitur captiuus à Nabuchodonoſor in Babyloniam,24,12.15.dimittitur ex carcere,&ad honores euchitur,25,24.appellatur Iechonias, Ier.37,1.appellatur Neri,Luc.3,27.ei ſuccedit patruus Mathanias,4.Reg.24.17.

IOACIM, & antea dictus Eliacim, filius Ioſiæ,fit rex Iuda, 4. Reg. 23, 34.1.Eſd.1.37.combuſsit libros ſermonũ Ieremiæ,Ier.36,11.appellatur Melchi, Luc.3.24.moritur,4.Reg.24.1,5.poſt ipſum conſtituitur rex filius Ioachim,4.Reg.24,6.

IOANNA vxor Chuſæ ſequitur Chriſtum,Luc.8,3.

IOANNES Baptiſta filius Zachariæ, Luc.1,55,9,10.Euangelium regni denunciat,& baptizat,Matt.3,1. Marc.1,4,5.Io.1.2.†3,23,26.veſtitus eius ex pilis camelorum,& victus locuſtæ, & mel ſilueſtre, Marc. 6. noluit haberi maior quàm erat, Io.1,19,20,26†5,28. mittit diſcipulos ad Chriſtum. Mat.11, 2. capite truncatur, Matth.14,8.dicitur Helias,Mal.4,5.Matt.11,14†1,10.Luc.1,17.

Ioannes filius Zebedæi vocatur,Matt.4.22,vnicè à Chriſto diligitur,Io.13,23†19,26†20,2†21,7,10.ſcribit quæ vidit.Ioan.19,35†21,24.1.Ioan.1,1.

IOAS filius Ochoſiæ ſolus euadit,dum ſenatus regius occiditur,4. Reg.11,2.coronatur rex in Iuda,11,2. occidit Zachariã filium Ioiadæ,2.Par.13,21.Mat.23,35.occiditur à ſuis miniſtris, 2. Par.14,25.4.Reg.12,20.poſt ipſum filius eius Amaſias rex cõſtitutus eſt,1.Par.3,12 2.Par.24,27.

Ioas filius Ioachaz rex Iſrael,4.Reg.13,9.pugnat contra Amaſiam,ſubuertit mœnia Ieruſalem, deſtruit templum & moritur,4.Reg. 4,13,16.

IOIADA Sacerdos iuſsit occidi Athaliam reginam,4. Reg.11,15.2. Par.24,14.moritur,24,15.

IONAS prophetat,4.Reg.14,25.præcipitatur in mare,Ionæ 1, 15.deglutit eũ piſcis à Domino præparatus,2,1 in cuius ventre erat tribus diebus & tribus noctibus,ibid.Mat.12,40.

IONATHAS filius Saulis proſternit Philiſtæos, 1.Reg.13,3†14,1,11. liberatur per populum à patre ob mel deguſtatum occidendus,14,45. fecit fœdus cũ Dauide,18,3†20,8†23,1 .cæditur,31,7.

Ionathas filius Mathathiæ, præfectus mili

militaris Iudæorum, 1. Machab. 6, 31. fœdus init cum Demetrio, 10,3,15. capitur,12,48. occiditur cum ſuis filiis, 13,23.

IORAM filius Ioſaphat rex Iuda, 3. Reg. 22, 51. occidit ſex fratres ſuos, 2.Paral.21,4. moritur,4.Reg.8, 24. 2.Paralip.21,19.

Ioram rex Iſrael,4.Reg.1,17 †3,1. procedit contra Hazael regem Syriæ, 8, 28. accepto vulnere curatur in Iezrahel,9,15. moritur, 9,24.

IOSAPHAT filius Aſa rex Iuda, 3. Reg. 22, 41. mittit qui verum Dei cultum doceant in ciuitates Iuda, 2.Paralip. 17,7. fœdere iungitur cum impio Achab, 18, 3. ideoque arguitur à Propheta, 19,2. iungit ſe Ochoſiæ, 2.Paralip.20, 35. moritur, 21,1. habuit ſucceſſorem filium Ioram,1.Paralip.3,11.

IOSEPH filius Iacob,Geneſ.30, 23. videt ſomnium, 37, 5, 9. venditur à fratribus Iſmaelitis,37,26.Pſal.104,17. falsò accuſatur,Geneſ. 39, 17. mittitur in carcerem, 39, 20 † 41, 14. conſtituitur dominus vniuerſæ Aegypti, 41, 40. datur ei filia Putipharis vxor, 41, 45. detegit ſe fratribus ſuis,45,1 moritur, 50, 24. oſſa eius transferuntur ex Aegypto, Exod. 1,19. ſepelitur in Sichem,Ioſue 24,32

Ioſeph coniunx B. Virginis Mariæ, Matth.1,16. fugit in Aegyptum,2, 14.

IOSIAS filius Amon rex Iuda, 4.Reg.21,24†21*. eius natiuitas prædicta eſt,3.Reg.13, 2. legit librum Legis,4.Reg. 22,2. celebrat Paſcha,23,21. vulneratur à ſagittariis,& moritur,2.Paral 35, 23, 24. 4.Reg. 23, 29. lugetur, 2. Paralip. 35, 24. ei ſuccedit Ioachaz,4.Reg.23,30, 34.

IOSVE pugnat contra Amalech, Exod.17,9,13. mittitur exploraturus terram Chanaan, Num. 13, 2. eam populo commendat,14,6 conſtituitur loco Moyſis dux populi,27,18. Deut.3,21 †31,3,7, 14. Ioſue 1,1,6. mittit exploratores,2, 1. tranſit Iordanem, 3, 14. erigit duodecim lapides in Galgal,4,3,8, 20. Angelus Domini apparet ei,Ioſue 5,13. benedicit populo, 8, 33. aſcendit Ioſue ad liberandos Gabaonitas, 10, 7. Sol & Luna ſteterunt ad imperium Ioſue, 10, 12. reuertitur Ioſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas,10,43. percutit,31. reges,12*.

accipit ſuam portionem in diuiſione terræ, 19, 49 moritur,24,29. Iudic. 2, 8. commendatur,Eccl.46,1.

IRACVNDIA quantùm mali pariat,Gen. 4,5. Iob 5,2. Prou.12, 16 † 14,3 †15,18†17,19†19,19†27,3 †27,22. Eccl. 7,10. Eccli.25,22†28,6,14†30, 5. Matth. 5,22. Luc.4, 28. Galat.5, 20. Epheſ 4, 26. Coloſſ.3,8.Tit.1,7 Iacobi 1, 19.

IRÆ alterius cedendum potiùs quàm repugnandum,Geneſ.27, 42. Prou. 22,14†29,22.Eccli.8,19. Matth.2,13.

ISAIAS filius Amos, Iſa. 1, 1. vocatur,& mittitur,6,8 † 41,1.

ISMAEL filius Abrahæ ex Agar naſcitur,Geneſ.16,15. moritur,25,17.

Iſmael filius Nathaniæ occidit Godoliam,alioſque Iudæos,Ierem.41,2,6.

ISRAEL appellatur, qui antè Iacob dicebatur,quære Iacob.

Iſrael populus & hereditas Domini, Exod.3, 7 †5, 1 †6,7 †19,5. Leuit.30,26. Deut.4,20†7,6†9,29†10,15†14,2†26,18 †32,9. 1.Reg.10,1 †12, 22. 2.Reg.7, 23. 3.Reg.8,53. Iſa.19,25†43,1. Ierem.13,11.

decem tribus Iſrael ſeparant ſe à domo Dauid,3.Reg 12,3,9, 16. ſecundùm verba Ahiæ prophetæ, 11, 29. transferuntur in Aſſyriam,4.Reg.15,29 † 17, 6. ſecundùm prophetiam, Deut. 4, 26. multi ex Iſrael ſequuntur Leuitas in Ieruſalem, 2. Paral. 11, 13.

Contra decem tribus,vide Samaria.

IVDÆORVM cærimoniæ erant vmbra futurorum,Exod.13,9,14. Num.15, 38. Deut.16,1. Ezech.20,10. 1.Cor.10,1. 2. Cor.3,13. Heb.7,17†8,5†9,1,10,23†10,1.

Iudæorum quædam certæ conſuetudines, Geneſ.32,32. Iud.11,40. Ruth 4, 7. 2.Paralip.35,25.

IVDAS filius Iacob naſcitur, Geneſ. 29, 35. neſcius concumbit cum filij ſui vxore Thamar, 38, 15. ſpondet pro fratre ſuo Benjamin, 43, 9. prædicitur ſceptrum non auferendum de Iuda, donec veniat Meſſias,49,10. Deut 33,7. Iud.1,2. 2.Reg. 7,12. 2.Paralip.6,6.

contra Iudam & Ieruſalem, vide Ieruſalem.

Iudas Machabæus eligitur dux fratrum ſuorum,1.Machab.2, 66. pugnat ſtrenuè, 3*. †4*. †5*. †7,25. 2.Machab.8,1†10, 16 †11,6 †12*. † 13*. † 14*. † 15. cæditur, 1.Machab 9,17.

Iudas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum,Matth. 10, 4. init pactum cum Phariſæis,Luc.22, 4. prodit Chriſtum,Matth. 26,20,46. Marc.14,4 . Ioan. 18, 5. ſecundùm prophetiam, Pſalm. 40, 10 † 54, 13 †108,8. Ioan.6,70†12,4†13, 21*. ſuſpendit ſe,Matth.27,5 Act.1,18.

Iudas Galilæus diſperſus cum ſuis, Act. 5, 37.

Iudas & Silas cum Paulo & Barnaba Antiochiam mittuntur,Act. 15,22,27.

IVDICABVNT ſancti de hoc mundo,Sap. 3,8†5,1. Matth.19,28. 1.Cor. 6,2. Iudæ 14.

Iudicium peruerſum,Eccli 11, 9. Matth. 7,1†12,7. Luc.6,37†7,33. Ioan.7,24 †9,16 Act.28,4. Rom.2,1 † 14,4,13. 1.Cor.4,5. 1.Tim.5,21. Iac.4,11.

Iudicium Dei extremum, & quemadmodū Chriſtus in fine mundi iudicaturus ſit, 1.Reg.2, 10,&c. vide Dies nouiſsimi.

Iudicium debet præcedere deliberatio & cognitio cauſæ,Gen 3,11†11,5†18,21. Exod 3,8†13,2. Deut.13,6 †17,9 †19,18. Ioſue 7,19†22, 13. Iud.20,3,12. Prou.18,13 Eccli.11,7. Dan.13,51. 1.Machab.7, 7.

Digitized by Google

Iudicium hominum,vide Opinio.

Iudicum officium,& auctoritas,Exod. 18,13,21†21*.† 22*. † 23*. Leuit. 19, 15 †24,11, 23. Deut.1, 13, 16.†17*.†18, 15 †25,1†27,19.Ioſue 7,19.1.Reg 8,1†12,5. 2.Paral.19,6.Eccl.4,50†10,1†42,12.Pſal. 81*.Prou.18,5,19†24,23†28,15. Iſa.5,16 †10,1. Ierem.5,26. Luc.18,2†23,1,13,23. Ioan.7,24†8,15.Iac.2,4.

Iudices Iſrael rexerunt circa 350. annos,Act.13,20.

Iudex vniuerſi mundi eſt Deus, vide Deus.

IVDITH vidua Bethuliæ diues & honeſta, Iudith 8, 1*. præcidit Holoferni caput,13,10.moritur,16,28

IVRARE quatenus liceat vel non liceat, & quàm variis modis contingat, Gen.14, 22 †21,24 †22,16 †24,3 †25, 33 †26, 3, 31 †31,53 †42,15 †47,31 †50, 5. Exod.13,19†20,7†22,11†23,13.Leuit.5,4 †19,12. Num.14,21†30*. Deut.6,13†7,8 †10,20.Ioſ.2,12†6,22†9,15†23,7. Iudic. 21,1,7,18. 1.Reg.14,24†19,6†24,23 †25, 34†28,10†30,15. 2.Reg.3,35†19,7†21,2, 17. 3.Reg.1,15,29†2,8†8,31†19,2. 2.Paral.6,22†15,14†36,13. 1.Eſd.10,5. 2.Eſd. 10,29. Iob 27,1. Pſal.14,4 †23,4 †62, 12 †88,4 †94,11 †101,9 †109, 4. Iſa. 14, 24 †19,18†45,23†49,18†54,9†65,15.Ierem. 4,2†5,2,7 †12,16 †22, 5 †44, 26 †51, 14. Oſeæ 4,15.Amos 6,8†8,7.Soph.1,5.Zach. 8,17.Iudit.1,12.Eccli.23,9,17.Matth.5,33 †23,16,18,20,21,22. Heb.6,13,16. Apoc. 10,6.

Iurandum non eſt temerè, nec per cælum,nec per terram,nec per aliquid quod in iis eſt,Matth.5,34.Iac.5,12.

IVSTI verè in hac vita, Luc. 1,6 †15,7.Ioan.8,36†17,17,19. 1.Cor.6,11. Heb.12,23*. 2.Pet.7. 1.Ioan.3,1,7. Apoc. 3,4†14,5. vide Peccatum.

IVSTITIAE ſumma perfectio non habetur in hac vita, in qua ſine peccato non viuimus,Geneſ.6,5†8,21 Exod.34,7. Num.14,18.3.Reg.8,46. 2.Paral 6,36. Iob 4,17†9,1,15,20.†25,4. Pſalm.13,1 †50,7 †52,1 †129,3 †142, 2. Prou.20, 9. Eccl. 7,21.Iſa.64,4.Ierem.2,19,20†30,11.Mich. 7,2. Nahum 1,3. Sap.12,10. Matth.6, 12. Luc.17,3,10.Rom.8,9,23†7*. Galat.3,12. Epheſ.2,3. 1.Ioan.1,8.vide Peccatum.

Iuſtitia noſtra eſt per Chriſtum & primam iuſtificationem,peccatorumque remiſsionem nulla præcedunt merita, Gen. 15,6.Iſa.45,25†53,8,11. Iere.23,6†33,16. Dan.6,22.Abac.2,4. Zach.9,11. Act.10,43 †13,39. Rom.1,17 †3,22,24 †5,1,18 †10, 4,10. 1.Cor.1,30. Galat.2,16 †3,11†5,5. Philip.3,9.Tit.3,7. 1.Pet.3,18.

IVSTIFICATIO qua quis ex iuſto fit iuſtior,aſcribitur bonis operibus, Eccleſ. 18, 22. Rom. 2, 13. Iac. 2, 21, 24. Apoc.22, 11.

Iuſtificatio impij non ſolùm fidei aſcribitur, ſed etiam aliis virtutibus, vt Spei, Rom.8,23.Charitati,Exod.20,6. Prou.10, 12.Luc.7,47.1. Cor.13,4.Gal.5,6.1.Pet.4,8 1.Ioan.4,7,8,9.Timori,Eccli.1,27,28.Pœnitentiæ operibus,Sap.11,14. Ezec.18,21, 22.Matth.3,2,8.Luc 7.vbi ponitur exemplum Magdalenæ,15. exemplum filij prodigi,18.exemplum Publicani.

L

LABAN hoſpitio excipit famulum Abrahæ,Gen.24,32.mercede conducit Iacob,29,14,20.perſequitur Iacob,31,22.

LABOR & dolor communis omnibus hominibus,Gen.3,17. Exod.20,9 †34,21. Deut.5,13.Tob.2,19.Pſal.127,2.Prou.6,6 †10,4†14,4†20,4.Eccl.5,11.Eccli.29,19. Ioan.21,3. Act.18,3 †20,34. 1.Cor.4, 12. Eph.4,28.1.Theſſ.2,9†4,1.2.Theſſ.3,8,12.

Labor non ditat ſine Dei benedictione, Geneſ.3,17 †26,3,12 †30,27. Deut.8, 18. Iob 42,12.Prou.10,22.Eccl.11,6.

Laboranti merces debetur,Leuit.19,13. Deut.24,15 †25, 4. Tob.4, 15. Eccl.7, 22 †34,25,26.Ier.22,13.Mal.3,5.Matt.10,10. Luc.10,7.1.Cor.9,9,14.1.Tim.5,18.Iac.5,4.

Laboris manuum & agriculturæ laus & vtilitas,Prou.12,11†13,4†14,23†24,27 †28,19.

LACHIS traditur in manus Iſraelis,Ioſ.10,32.extruitur,2.Paral.11,9.

LAICI ne ſe ſacris præter officium miſceant,Leuit.10,1*.Num.1,51†3,10.nec vaſa ſacrata temerè contingant,Num.1,51 †4,15,19,20†18,7.2 Reg.6,6.2.Par.26,18.

LAIS oppugnatur à Danitis,expugnatur,ædificatur,& appellatur Dan, Iudith 18,27.appellatur Leſen,Ioſue 19,47.

LAVDANDVS Deus ante & poſt ſumptum cibum,Deut.8,10. vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus,Pſalm.95,4†105,2†118,164 †144,3. Eccli.43,2, 32.

Laudes Deo canendæ,Pſal.46,2 †146,7 †149,1.Iſa.12,4.Epheſ.5,19. Coloſſ.3,16. Heb.13,15.Iac.5,13.

LAZARVS iacet ante oſtium diuitis epulonis,Luc.16,20.

Lazarus ſuſcitatur à morte,Ioan.11,43. perſecutionem ſuſtinet à Iudæis,12, 10.

LEBBAEVS cognomine Thaddæus diſcipulus Chriſti,Matth.10,3. appellatur Iudas filius Iacobi,Luc.6,16.

Lepra quomodo cognoſcatur, Leuit. 13*.14*.

Lepram mittit Deus propter peccatum,Exod.4,4. Num.12,8. 4.Reg.5,1, 27 †15,5. 2.Paral.26,18,19,21.

Lepra mundatur,Exod.4,7.Num.12,15. 4 Reg.5,14.Matth.8,2.Luc.10,14.

Leproſorum ſegregatio, Leuit. 13, 49. Num.5,2. 4.Reg.15,5.

LEVI naſcitur,Geneſ.29,34.

occidit cum fratre ſuo Simeone Sichemitas,34,25. punitio iſtius facti,49,5.

Leuitarum habitatio,ius,& debita vitæ ſuſtentatio, Leuit. 10, 12 † 25,32. Num. 18,21,14†35,2,7. Deut.10, 8 † 12, 12, 19 † 14,

Digitized by Google

†14,27†18,1†26,11.Ioſue 13,14,33†18,7 †21*.2.Eſd.10,33,37†13,10.Ezech.48,13. Eccli.7, 32.

Leuitarum miniſterium & officium, Num 1,49 †3*.†4,1†8*.†18,2, 23. Deut. 10,8. Ioſue 3,6. 1.Paralip.6,31*. †9,14*. 2.Paralip.19,8.Ezech.44,11.

Leuitas aſſumit ſibi in miniſterium Deus pro primogenitis Iſraelis, Num. 3, 12,40*. †8,16.

Leuitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exod.32,26.

Leuitæ expelluntur ex Iſrael, 2. Paral. 11, 14.

LEX prima, & præceptum datur, Geneſ.2,16.violatur,3,4,6.

Lex decem mandatorum datur Moyſi, Exod.20*.Deut.5*.

Legis tabulæ dantur,Exod.31,18.Deut. 5,21.franguntur,Exod.32,19. Deut.9,17. dantur aliꝫ tabulꝫ,Exod.34,27.Deut.10,1.

Legis natura, officium & operatio, Rom.3,20†4,15†5,20†7,1,7.Galat.3,19. 1.Tim.1,8. Heb.7,18,27.

Legem Dei ſine ſpiritu eius non poſſumus implere, Deut.5, 29. Pſalm.118, 24. Luc.18,22.Act.15,10. Rom.8,2.

punitio vel merces eorum, qui Legem Dei præuaricantur, vel obſeruant, vide Obedientia,& Inobedientia.

Legis cærimoniæ abrogantur per Chriſtum,Matth.11,13. Marc.15,38. Act.13,38 †15,11. Rom.6,14 †7,4†8, 3. Galat.3,13 †4,5.Epheſ.2,13.Col.2,14 1.Pet.1,11,18.

Lex legitur, Deut.31,5 † 31,9,11. Ioſue 8,33. 4 Reg.23,2. 2.Eſd.8,8 †9,3 3.Eſd. 9,39. 2.Machab.8,19,23.

Lex noua Chriſtianorum conſiſtit potiſsimùm in charitate,Matth.5,44 † 7, 12 † 22,36. Ioan. 13,34. Rom.13, 10. Galat. 5,14†6,2. 1.Tim.1,5.

LIA nubit Iacob patriarchæ, Geneſ. 29,21.gignit ei multos liberos,29,31.

LIBER vitæ,Exod.32,32.Pſal.68,29. Philip.4,3.Apoc.3,5†20,12†21,27.

LIBERVM arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Geneſ. 4, 7. Deut.30,19.Ioſue 24,15.Pſalm.26,9. Sap. 9,10.Eccli.15,18†31,10. 1 Cor.3,9†7,37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei,1.Reg.7,3.2. Paral.12,14. Pſalm.9,17 †72,13. Prou.16,1,5,9. Eccli.2, 20. Iſa. 1,16,17,18†40,3†46,8†55,6,7.Ier.3,1,12, 22 †4,3,4,14 †7,3 †18,8,11 †25,5†26,13 †32,14. Ezech.18,21,22,27,28,30,31†33, 14,15,16,19.Zach.1,3.Mal.3,7.Matt.3,2,3 †11,33 †12,28. Marc.1,3. Luc.3,4. Ioan. 1,23†7,37.Act 13,19†8,22†9,6.Rom.10, 13,3. 1.Cor.3,9†15,10. 2.Cor.7,1.Epheſ. 5,14. Philip.2,22,13 † 4, 13. Coloſſ.1, 29 †3,9,10. 1.Tim 4,16. 2.Tim.2, 21. Heb. 4,16†12,12,13.Iac.4,8.1.Pet.1,22.1.Ioan. 3,3.Apoc.3,20.

Libertas Euangelica, Ioan.8, 32. Rom. 6,18 † 8, 2, 21. Galat. 5, 13. 1.Pet.1, 18 †2,16*. 2.Pet.2,19.

Libertas praua, & improbanda, Iob 11,12.Ierem.34,15.Oſee 7,16. 2.Pet.2,18.

A lingua mala cauendum,Leuit.19,16. Iob 5,21.Pſ.51,4†139,4,12†140,3. Prou. 4,24 †10,18 †11,9 †12,13,19 †15,2 †16, 27,28†17,20†18*.†10,19 †21,23 †26,20 † 30, 11. Eccl.5, 2. Sap.1, 11. Eccli.5, 16 †25,12†28*.1.Cor.15,11. 1 Pet 2,1. Iac. 1,19†3,5,8†4,11.vide Detractio.

Lingua diſcretè moderanda, Prou. 10,19 † 12,14 † 13,2,3 † 17, 27 † 18, 21 †21,23. Eccli.14,1 †20,5 †22,33 †23,17. Matth.12, 36. Luc.6, 45. Iac.1, 19 † 3, 2. 1.Pet.3,10.vide Loquenda.

LOBNA occupatur, Ioſue 10, 29. deficit à Iuda, 4. Reg. 8, 22. oppugnatur ab Aſſyriis,19,8.

LONGANIMITAS, vide Patientia.

LOQVENDA ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant,Exod. 22,28. Pſal.14*.Prou.13,2 †24,26†25,11 †29,20. Eccl.5,2. Eccli.7,32. Matth.5,37 †12,36.Ep.4,29†5,3.Col.3,8. 1.Pet.3,10.

Loquendi tempus & opportunitas, Prou.15, 23 † 25,11. Eccl.8,5. Eccli 11,8 †20,6†32,9†33,4.quomodo loquendum, Iob 6,29. Prou.15,4 †16,20, 22 † 29, 11. Eccli.4,34†5,16†6,5. Coloſſ.4, 6.

LOTH liberatur ab incendio Sodomorum,Geneſ.19,15, 17. 2.Pet 2,7.vxor eius mutatur in ſtatuam ſalis,Gen.19,26. Sap.10,7.Luc.17,32.concumbit cum duabus filiabus ſuis, Geneſ.19,31,35.

LOTIO pedum,Geneſ. 18, 4 † 19, 2 †24,32†43,24.Ioan.13,4,14. 1.Tim.5,10.

LVCAS medicus,Coloſſ.4,14. manet cum Paulo 2.ad Tim.4, 11.

LVCIFER cecidit è cælo,Iſa.14,12.

LVX eſt Chriſtus, Iſa. 9, 2 †42, 6 † 60, 1, 19 †49, 6. Ioan.1,5 †8, 12 †9, 5 †12,35,46. 1.Ioan.1,5†2,8.

Lux ſunt Chriſtiani, Prou. 4, 18. Iſa. 62,1.Matth.5,15. Rom.2,19. Philip.2,15.

LYDIA purpuraria credit in Chriſtum,Act.16, 14.

LYSIAS dux exercitus Antiochi, 1. Mach.3,32.pactum init cum Iudæis,6,58. capitur,& iuſſu Demetrij occiditur, 7,2.

M

MAACHA filia Tholmai regis in Geſſur,mater Abſalonis,2.Reg.3,3.

MAACHA filia Abeſſalom, mater Abiam regis Iuda,3.Reg 15,2. appellatur Michaia,2.Paralip.13,2.

MACEDONIA mittit eleemoſynas pauperibus Ieroſolymitanis, Rom. 15,26 2.Cor 8,1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Act. 16,9.

MADIAN filius Abraham, Geneſ. 25, 2. Deus præcipit vt cædantur Madianitæ, Num. 25, 16. Madianitæ cæduntur cum ſuo rege,31,7.

opprimunt Iſraelem,Iudic. 6, 1. irruit in eos Gedeon,7*.

MAGDA

Digitized by Google

MAGDALENA, vide Maria.

MAGI Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros, Exod.7,12.

Magi primitiæ Gentium Chriſtum adorant, Matth.2,11.

Magia, vide Incantationes.

MALALEEL naſcitur, Geneſ.5,12.

MALCHO præcidit Petrus auriculam, Ioan.18, 10.

MALEDICTIO & benedictio, Gen.3, 4,17 †8,21 †9,25 †24,41 †27,28 †48,15,20†49,7. Num.5,21. Deut.11, 26 †27,15. Ioſue 6,34 Iud.9,20. 1.Reg.17,43. 2.Reg.2,5†16,7. 4.Reg.2,24. 2.Eſd.5,13. Prou.25,2. Iere.2,,22†49,13. Zacha.8,13.

Maleficia, vide Incantationes.

MALVM dicens bonum, punitur, Iſa.5,20. Malach.2,1: . Prou.24,24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prou.3,7 Iſa.1,16. Ezech.18,21.

Malorum conſortium vitandum, Pſal. 1*.†25,4. Prou.1,10† 4,7†24,1†29,24. Eccli.8,18 †13*. 2.Cor 6,14. 2.Ioan.10. Apoc.18, 4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Prou.20,22†24,29. Rom.12, 14,17. 1.Cor. 4,12. 1.Theſſ.5,15. 1.Pet 3,9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deut. 32, 23. 3. Reg. 9, 9 † 21, 29. Iſa. 45, 7. Ier.11,11 †32,42. Baruch 2,2. Amos 3,6. Ionæ 3, 10. Michææ 1,12†2,3.

Malum culpæ ſummè auerſatur Deus, tantùm abeſt vt eum auctorem habeat, Exod.23, 7. 2. Paralip. 19, 7. Iud. 5, 21. Iob 34,10. Pſal.5,5,7†44, . Prou.15,8,9. Sap.14,9. Eccli.15,2 Oſee 13,,. Rom.9,14. 2 Cor.6,15. Iac.1, 3.

Malos rectores & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3. Reg. 12, 24. Iob 34,30. Iſa. 29, 10. Ezech. 14, 9. Oſee 13,11. 2.Theſſ.2,11.

iubetque obedientiam illis præſtare, Matth.23, 3.

Malorum etiam miniſtrorũ opera vtitur Deus, Matt.7,22. Marc.9,38. Luc. ,4 .

MANAHEM rex Iſrael, 4.Reg.15,14.

MANASSES primogenitus Ioſeph naſcitur, Geneſ 41,51†48, 14.

Manaſſes impius, filius pij Ezechiæ rex Iuda, 4.Reg.21,1,6. 2.Paral.32, 3 †33,1. Ierem. 15,4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam conuertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2.Paral.33,11, 13. relinquit poſt ſe Amon, 4.Reg.21,18. Matth.1,1 . appellatur Her, Luc.3,28.

MANENDVM eſt nobis in Chriſto, Ioan. 15,4. Rom 8,1. 1.Cor.4,15 †12,13. Coloſſ 2,6. 1.Ioan.2,6,28†3,24†4, 3.

MANNA, Exod. 16*. Num. 11, 7. Deut.8,3. Ioſue 5, 12. Pſalm.77, 24. Sap. 16,20. Ioan.6,31.

MANSVETVDO, Ioſue 7*. 19. 1 Reg.25*. 2.Reg.16,10. Prou.15,1. Eccli. 1,29. Matth.5,4† 1,29. Galat 5,23 †6,1. Eph 4,2. Coloſſ.3,12. 2.Tim.2,25. Tit.3, 2.

MARDOCHAEVS defenſor & tutor Eſther, captiuus abductus in Babylonem, Eſther 2, 5, 7. à rege ſummo honore affectus, 6, 10. reuertitur de captiuitate in Ieruſalem, 1.Eſdr.2,2. 2.Eſd.7,7.

MARE creatur, Gen.1,9 concluditur ſuis terminis, 1.9. Iob 26,10†28,26. Prou. 8,29. Ierem.5,21. cedit filiis Iſrael, Exod. 14,21. ſedatur verbis Chriſti, Matth.8, 26.

MARIA ſoror Aaron laudat Dominum, Exod. 15, 21. fit leproſa, Num. 12*. Deut.24,9. moritur, Num.20, 1.

Maria virgo prænunciata, Geneſ. 3, 15. Num.24,17. Pſal.18,6†44,10† 5,5 †84,2 †86,3†131,8 Prou.31,10,2 † ,1. Cantic. 1*.2*.3*.4* 5*.6* Eccl.24*. Iſa.7,14†11,1 †19,1†45, . Ierem.3 ,22.

Maria vocatur & eſt mater Dñi, Luc. 1,43. mater Ieſu, Matth.2,13. Ioan.19, 25.

Mariæ perpetua virginitas ſignificatur, Exod.3,2. Iud.6,37,38,3 ,40. Pſalm.18,6. Cantic. 2, 2 † 4, 7 † 6, 9. Iſa. 7, 14†11,1 †35,1,2 †6 , 7. Ezech.44, 2. Dan.2, 34. Matth.1,20. Luc. ,35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide diues, Prou.31,18 Luc.1,38,45. Ioan. 2,5. ſpe plena, Eccli.24,24. Ioan.2,5. charitate perfecta, Eccl.24,24. Luc.1,56†2,7. Ioan.2,3 †19,25. caſta, vide ſuprà, Mariæ perpetua virginitas. caſtitatem vouit perpetuam, Luc.1,35. humilis, Luc.1,38,48. miſericors, Ioan.2,3. prudens, Luc.2, 19. modeſta, Luc 2,48. pia, Luc.1,45, 47. benigna, Luc.1,40. fortis, Prou.31,10*. Ioan. 1 ,25. ſapiens, Prou.31,26. Ioan.2,5. pauper, Matth.2,11. Luc.2,7,24. patiens, Matt. 2,13. Luc.2,35. virtute præcellens omnes, Prou 31, 9. Eccl.24,25. Luc.1,28,48.

Maria ſalutatur ab Angelo, Luc. 1, 28. viſitat Elizabeth, & laudat Deum, Luc. 1, 3 , 46 proficiſcitur cum Ioſeph in Bethlehem, Luc 2,4. in Aegyptum, Matth. 2, 14. reuertitur inde in terram Iſrael, Matth.2,14 inuenit Chriſtum in templo, Luc.2,46. aſsiſtit cruci, & Apoſtolo Ioanni commendatur, Ioan.19,25. manet cum Apoſtolis, Act.1, 14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata, Luc.7, 38. obtinet peccatorum remiſsionem, Luc.7,48. liberata ſeptem dæmoniis, adhæret & miniſtrat Chriſto, Luc 8, 2, 3. vngit Dominum, Matth.26, 6. Marc.14, 3. Ioan.11,2 † 12, 3. adeſt Chriſto in cruce morienti, Ioan.19, 25. ſtat ad monumentum plorans, Ioan.2 ,11.

Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem, Marc.16,9 Ioan.20,14.

nunciat reſurrectionem diſcipulis, Ioan.20,18.

MARITI officium & auctoritas in vxorem, Geneſ.3,10. Num.5,1 , 18 † 30, 7.13. Deut 22,5,13 † 24,1. Prouerb.5, 18 †18,22†31,10. Eccl.9, 2. Eccli.7,28†9, 1 †25,2,27†26,1. Malach.2,14, 16. 1.Cor. 7*. † 11, 2, 10. Epheſ. 5, 22. Coloſſ.3,18. Tit.2,4. 1.Tim 2,11. 1.Pet.3,1.

MAR

d by Google

MARTHA hoſpitio excipit Dominum, Luc.10,38 oſtendit ſuam fidē, Ioan. 11,27.

MATHAN ſacerdos Baal occiditur, 4.Reg.11,18.2.Par.23,17.

MATHIAS eligitur in Apoſtolum, Actor.1,26.

MATHVSALEM filius Henoch naſcitur, Gen. 5, 21. viuit 969. annis, & moritur, Gen.5,27.

MATRIMONIVM, Geneſ. 1, 27, 28 † 2,21,22,23,24 † 3,6,12,17 † 4,1,17 † 9,1 † 19,26 † 21,3 † 29,21. Exod.2,1 † 20,17.Leu.18*.20,10. Deut. 5,21 † 7,3 † 22,29 † 24,1.Ioſ.23,12.Iud.3,6 † 14,2, 7, 5.1.Eſdr.9,2.2.Eſdr.13,23.Eſther 2,17. Tob.4,13 † 6,17 † 7,15,16 † 8,9. Pro. 18, 22 † 19,14.Eccli.25,2.Ier.3,1.Matth.5,32 † 19,3,7 † 22,24,30.Marc.6,18 † 10,2,6, 7,8,9 † 12,20*.Luc. 2, 5 † 3, 19 † 16, 18 † 20,14.Ioan.2,1,2. Rom.7,1,3.1. Cor.7*. Epheſ.5,31,32.1.Tim.3,2 † 5,9.Heb.13,4 1.Pet.3,1.

Matrimonium indiſſolubile, Gen.2,24. Matth. 5,32 † 19, 7. Marc. 10,11.Luc.16, 18.1.Cor.7,10.

Matrimonium ſpiritale, quære Connubium.

Matrimonium cuius rei ſacramentum, Epheſ.5,32. confert gratiam & ſanctificationem, 1.Theſſ.4,4.

MATTHAEVS publicanus vocatur, Matth.9,9 † 10, 3. appellatur Leui filius Alphæi, Marc.2,14.Lucæ 5,27.

MATTHANIA patruus Ioachim conſtituitur rex Iuda, 4.Reg.24,17.appellatur Zedechias, 1.Par.3,15.

MATTHATHIAS Sacerdos oſtendit ſtudiū pro tuenda religione, 1.Mach. 2, 24. pugnat ſtrenuè, 2, 41. monet filios ſuos ad obſeruationem legis Dei, 2,49,64.

MEDI occupant regnum Babyloniæ, Daniel 5,31.

MELCHISEDECH ſacerdos, & rex Salem, Geneſ.14,18.Pſalm.109,4.Heb. 7,1.

MENDACIVM, Geneſ. 3, 4 † 37, 19 † 39, 17. Leuit.19,11.2. Reg.1, 2, 7. 4. Reg.5,25.Pro.6,19 † 12,22.Sap.1,11.Eccl. 7,13 † 20,26,28 † 25,4.Oſee 4,2. Ioan.8, 44.Act 5,4,8.Epheſ.4,25.Col 3,9.vide Teſtimonium.

MENELAVS proditor patriæ vſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2.Mach.4, 24. extremo ſupplicio afficitur, 2. Mach. 13,4,5,6.

MENSVRA qua menſi fuerimus remetietur nobis, Exo 21,23.Iud.1,7.1.Reg. 15,33.2.Reg 22,25.Pſalm.17,21.Prou.22, 23.Iſa.33,1 † 65,6 † 66,4. Ier. 50,15,29 † 51,49.Ezec.16,59. Ioel 3,7.Matt.7,2.Mar. 4,24.Luc.6,38.

Menſuræ & pondera debent eſſe iuſta, Leuit. 18,35.Deut. 25, 13. Ezech. 45, 10. Micheæ 6, 11. Amos 8, 5. Prou. 16, 11 † 20,10.

MERARI filius Leui, Num.3,17.

Meraritarum officium, 3,33 † 4,41.

MERCES debetur operibus. Gene.4, 7 † 15,1 Pſal.118,112.Pro.11,18.Sap.5,16 † 10,17.Ecc.2,8 † 11,24 † 18,22 † 36,18 † 51,30,38.Iſa.3,10.Ier.31,16.Matth.5,12 † 6,1 † 10,41,42 † 20,8.Mar.9,41.Luc.6, 35 † 10,7.Ioan.4,36.Rom.4,4.1.Cor.3,8.1. Tim.5,18.Apoc.22,12.

MERITA operum, Eccl.10,31 † 16, 15 † 38, 18. vide Opera.

MEROB filia Saulis, 1. Reg. 14, 49. promittitur Dauidi in vxorem, 18,17.

MESSIAS, id eſt Chriſtus, & verus vnctus eſt Dominus noſter Ieſus, Ioã. 1,41 † 4,25 † 7,41 † 11,27.Matt.26,64.Marc. 14,62.Luc.22,67.Actor.17,3 † 18,28 † 19, 4.1.Ioan.5,1.

MICHA parat ephod idolo matris ſuæ, Iud.17,5.conducit Leuitam, 17,7,10. idolum & ephod auferūtur, ſimiliter & Sacerdos abducitur, 18,13,18,20.

Micha, filius Miphiboſeth, 2. Reg.9,12.

MICHAEAS prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3. Reg. 22, 13, 15, 23.2. Par.18,14.

MICHAEL pugnat cum diabolo, Da.10,13 Iudæ 9.Apoc.12,7.

MICHOL ſiue Michal filia Saulis, datur Dauidi in vxorē, 1.Reg.18,27. iuxta promiſsionem regis, 17,25.conſeruat Dauidi vitam, dimittens eum per feneſtram, 19,12.ſubdicitur ei, & datur Phalti, ſiue Phaltiel, 25,44.redditur ei, 2.Regum 3,14, 15. deridet ipſum ſaltātem coram Domino, 6,16.

MILITARE, vide Bellum.

MINISTRORVM etiam malorū opera dignatur vti Dei bonitas, Matth. 7, 22. Marc. 9, 38. Luc. 9, 49. quos & iubet audiri, Matth 23,3.

MIPHIBOSETH filius Ionathæ, 2.Reg. 4,4. inuenit gratiā coram Dauide, 9, 7* parcit ei Dauid, 21, 7. appellatur Meribbaal, 1.Par.9,40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur, 2.Reg.21,8.

MIRACVLA operatur Deus per Sanctos & eorum reliquias: vide Sancti & Reliquiæ.

MISERICORDIA: vide Bonitas Dei: item Charitas.

Miſericordiæ opera proximo exhibenda, 1.Reg.16,6.2.Par.28,9,15. Pſal. 111,5. 9.Pro.24,21,31 † 19,7,25,21.Eccl.4,2,29 † 35,18. Iſaiæ 58, 7. Oſee 6,11. Mich 6,8. Zac.7,9.Matth.5, 7 † 9, 13 † 10, 41 † 18, 33 † 25,41.Matt.9,40 Luc.6, 35 † 11, 33. Rom.12,13.Gal.6,12. Col.3,12.1. Tim.5, 10.quære Eleemoſyna.

MISSAE ſacrificiū olim prædictum & præunciatū, Leu. 26,9,10,11,12.Pſal. 22,5 † 109, 4. Iſaiæ,2,2. 3 † 19, 19, 20 † 56,7 † 61,6 † 66,19,20,21.Ier.31,31 † 33, 16,17,18. Dan.12,11.Amos 9,11.Malac.1, 10,11.

Miſſæ

Miſſæ ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen. 14, 18 † 16, 6 † 22, 13. Exod. 12, 5, 24 † 25, 30 † 29, 2, 15. Leuit. 2, 1, 13 † 3, 12 † 4, 23 † 5, 7, 11 † 6, 15 † 9, 8 † 14, 4 † 16, 3 † 19, 21. Nu. 15, 24 † 18, 17. 1. Reg. 21, 4. 3. Reg. 19, 6. 4. Reg. 4. 41. Dan. 8, 12. appellaturque iuge ſacrificium, Dan. 11, 31 † 12, 11. nec interibit offerens ſacrificium, Ierem. 33, 18, 21.

Miſſę ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Lucæ 22, 19. & ab eius diſcipulis vſitatū, Act. 13. 2. λειτουργούντων δ' αὐτῶν.

Miſſæ ſacrificij mentionem facit Paulus, 1. Cor. 10, 16 † 11, 23*.

MOAB filius Loth & filiæ eius natu maioris, Gen. 19, 37. contra Moabitas pugnare, Iſraeli à Deo prohibetur, Deu. 2, 8. factus eſt Moab ſeruiens Dauidi ſub tributo, 2. Reg. 8. 2. deficiunt Moabitæ ab Iſrael, 4. Reg. 1, 1 † 3, 5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſrael, 13, 20. non admittebãtur in eccleſiam, Deu. 23, 3. 2. Eſd. 13, 1. contra Moab prophetatur, Num. 21, 29 † 24, 17. Pſalm. 59, 10 † 107, 10. Iſaiæ 16*. † 25, 10. Iere. 48, 1. Ezech. 25, 8. Amos 2, 1. Soph. 2, 8.

MOLOCH idolum, Leuit. 18, 21 † 20, 2. appellatur Melchom, 1. Paral. 20, 2 Ierem. 49, 1. Amos 1, 15. Soph. 1, 5. de Moloch vide item 3. Regum 11, 5, 7. 4. Reg. 23, 10.

MORBVS: vide Aegrotatio.

MORS eſt pœna peccati, Geneſ. 2, 17 † 3, 19. Rom. 5, 12, 17 † 6, 23. 1. Cor. 15, 21. Epheſ. 2, 2. Col. 2, 13. 2. Tim. 5, 6. Iacobi 1, 15.

Mors, & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt, Deu. 31, 14. Ioſ. 23, 14. 1. Reg. 26, 10. Iob. 14, 5. Pſal. 88, 49. Eccl. 3, 3 † 8, 8 † 9, 5. Eccl. 7, 3 † 41, 1. Ioan. 7, 30 † 8, 20 Rom. 5, 12 † 6, 23. Heb. 9, 27.

Mortis hora incertiſsima, Eccle. 9, 12. Marc. 24, 43. Luc. 12, 40. 1. Theſſ. 5, 2. 2. Theſſ. 2, 2. Iacobi 4, 13.

Mors corporis, iuſtis eſt quaſi ſomnus quidam, & dormitio, Deut. 31, 16. 2. Reg. 7, 12 3. Regum 2, 10 † 11, 21, 43 † 14, 20. Sap. 3. 3. Matth. 9, 24. Ioan. 11, 11. Actorum 7, 60 † 13, 36. 1. Corinth. 11, 29. 1. Theſſ. 4, 13.

Mortem noſtrã ſua morte deuicit Chriſtus, Iſa. 25, 8. Oſee 13, 14. Rom. 6, 9. 1. Cor. 15, 54. 1. Timoth. 1, 10. Heb. 2, 14. Apocal. 21, 4.

Mortem qui ſibi intulerint, Iud. 9, 54 † 16, 29. 1. Reg. 31, 4. 2. Reg. 17, 23. 3. Reg. 16, 18. 2. Machab. 10, 13 † 14, 41. Matth. 27, 5. Actor. 1, 18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Leu. 19, 28. Deu. 14, 1 † 34, 8. 2. Reg. 1, 11 † 3, 32 † 10, 2 † 12, 16 † 14, 2 † 19, 1 † 21, 10, 13. Eccl. 22. 10 † 38, 16. 1. Mach. 9, 20 † 12, 52 † 13, 26. Matth. 9, 3. Luc. 7, 13. Ioan. 11, 33. Actor. 8, 2 † 9, 39. 1. Theſſ. 4. 13.

Mortui ad vitam reuocantur, 3. Reg. 17, 20. 4. Reg. 4, 33 † 13, 21. Matth. 9, 25, † 27, 52. Marc. 5, 41. Luc. 7, 15 † 8, 54. Ioan. 11, 43. Actor. 9, 40 † 20, 10.

Mortuorum ſepultura: vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia: vide Purgatorium.

MOYSES naſcitur ex Leui, Exod. 2, 1 † 6, 20. Actor. 7, 20. percutit Aegyptium, & fugit in Madian, Exo. 2, 12, 15. accipit Sephoram Madianiten vxorem, Exod. 2, 21. mittitur ad Pharaonem in Aegyptum, 3, 10*. † 5, 1 † 6, 12 † 7*. † 8*. † 9*. † 10*. reuertitur cum vxore & liberis in Aegyptum, 4. 20. orat pro Pharaone, 8, 12, 30 † 9, 28, 33 † 10, 17. orat pro populo, 14, 15 † 17, 4, 11 † 32, 11, 13, 31. Num. 11, 2 † 14, 13, 17 † 21, 7. Deut. 9, 18, 26. accipit primò tabulas, Exod. 31, 18. has cõfringit videns populi idololatriã, Exo. 32, 19. accipit iterum nouas, 34, 28. in faciẽ eius intueri nõ poterat populus Iſraeliticus, 34, 30. 2. Co. 3, 7. mittit exploratores in terram Chanaam, Nu. 13, 2. probat ſe à Deo eſſe miſſum, Nu. 16, 28, 31. videt terram promiſſionis & moritur, 20, 12 † 27, 12 Deut. 34, 1, 5. apparet in transfiguratione Chriſti, Matth. 17, 3. Lucæ 9, 30. cõmendatur, Eccl. 45, 1. diabolus altercatur cum angelo Michaele de Moyſi corpore, Iudæ 9.

MVNDI corde, Pſal. 23, 4 † 50, 12 † 72, 1. Matth. 5, 8. 1. Petri 1, 22.

Munditiesinterior & exterior cõmendatur, Matth. 23, 25. Lucæ 11, 39. 2. Corint. 7, 1.

MVRMVRATORES quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exo. 14, 11 † 15, 24 † 16, 2, 7, 8 † 17, 2. Nu. 11, 1*. † 12, 1, 9, 10 † 14, 2, 27*. † 16, 3 † 17, 13 † 20, 2 † 21, 5*. Deut. 1, 27. Ioſue 9, 18. Iudith 8, 10. Sap. 1, 11. Matth. 20, 12. Lucæ 15, 2 † 19, 7. Ioan. 6, 41*. Actor. 6, 1. 1. Cor. 10, 10. Iudæ 16.

N

NAAMAN militum præfectus apud regẽ Syriæ mundatur à lepra, 4. Reg. 5, 14. Luc. 4, 27.

NAAS rex Ammonitarũ pugnat contra Iabes, 1. Regum 11, 1. moritur, 2. Reg. 10, 1.

Naas pater Abigail, 2. Reg. 17, 25.

NABAL vir iniquus, 1. Reg. 25, 25, 26.

NABOTH, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3. Reg. 21, 2, 13.

NABVCHODONOSOR potentiſsimus rex Babylonis, Ierem. 27, 6. inuadit Aegyptum, 4. Reg. 24, 7. Ierem. 46, 2. aſcendit in Ieruſalem, 4. Regum 24, 1, 10 † 25, 1. Ierem. 39, 1. iuxta prophetiam, Iere. 25, 8 † 32, 28. erigit auream ſtatuam, Dan. 3, 1. habitat ſeptẽ annos inter feras, 4, 28, 30. ingens ſuperbia eius, amplitudo domi

Digitized by Google

do dominij, & crudelitas explicatur, Iſaiæ 14, 2, 8.

NABVSARDAN dux militiæ regis Babylonis deſtruit domum Dei, muros Ieruſalem, & populum, qui remanſerat, transfert, cum omnibus vaſis templi, in Babylonem, 4. Reg. 25. 8. Ierem. 39. 9. 11 † 52. 12.

NACHOR auus Abraham, Gen. 11. 23. 25.

NADAB & Abiu igne conſumuntur, Leu. 10. 1 † 16. 1. Num. 3. 4 † 26. 61.

Nadab rex Iſrael, 3. Reg. 14. 20. cæditur, 15. 28.

NAHASSON filius Aminadab princeps & dux tribus Iuda, Num. 1, 7 † 2, 3 † 7, 12.

NAHVM prædicat in Niniue, Nahum 1*. † 2*. † 3*.

NATHAN filius Dauidis, 2. Reg. 5, 14. appellatur Matthata, Lucæ 3, 31.

Nathan propheta mittitur ad Regem Dauid, 2. Reg. 7. 4 † 12, 1.

NATHANAEL dux tribus Iſſachar, Num. 1. 8.

Nathanael videtur à Chriſto, Ioan. 1, 47. Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanael, 21, 2.

NECHAO rex Aegypti, 4. Reg. 23, 29. 2. Paral. 35, 20 † 36, 3.

NEGOTIATIO: vide Emere & Vendere.

NEHEMIAS pincerna Artaxerxis, 2. Eſd. 1, 11. mittitur in Iudæam ad ædificandum quæ erant deſtructa, 2, 9. appellatur Atherſata, 8, 9.

NEMROD potens erat & robuſtus venator, Gen. 10, 8.

NICANOR dux Lyſiæ, 1. Mac. 3, 38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7, 26. minatur ſe ſuccenſurum templum, 7, 34. cæditur, 7, 43. 2. Mach. 15, 28.

NICODEMVS occultus diſcipulus Chriſti, Ioan. 3, 1 † 7, 50 † 19, 39.

NINIVE ædificatur ab Aſſur, Gen. 10, 11. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Ionæ 3, 5*. deſolatio & deſtructio Niniue, Nahum 1*. † 2*. † 3*. Soph. 2, 13. Tob. 14, 5. ſtabit in iudicio, & condemnabit obcæcatos Iudæos, Matth. 12, 41.

NOE filius Lamech, Geneſ. 5, 30. præco diuinæ iuſtitiæ, 2. Petri 2, 5. ædificat arcam, Geneſ. 6*. ingreditur arcam, 7, 1, 7. egreditur, 8, 15. accipit ſignum fœderis, 9, 8, 14. commendatur, Eccli, 44, 17.

NOEMI vxor Elimelech, Ruth 1, 2.

NOVVM Teſtamentum, Iere. 31, 31. Matth. 26, 28. Mar. 14, 24. Lucæ 22, 20. 1. Corinth. 11, 24. Hebr. 8, 8 † 8, 15 † 10, 16 † 13, 20.

Nouum cœlũ & noua terra poſt mundi innouationem, Iſaiæ 65, 17 † 66, 22, 2. Petri 3, 13. Apoc. 21, 1.

NVDI veſtiendi, Iſaiæ 58, 7. Ezech. 18, 7. Tob. 1, 17. Matth. 25, 26, 39. vide Miſericordia.

O

OBED filius Booz ex Ruth, Ruth 4, 17. Matth. 1, 5.

OBEDIENDVM Deo eiuſque præceptis, & quæ obedientibus ſit conſtituta merces, Gen. 12, 4 † 17, 9, 23 † 22*. † 26, 5. Exod. 1, 17 † 15, 26 † 19, 5 † 20, 6 † 23, 22, 25. Leu. 20, 22 † 26, 3, 11. Deut. 4, 40 † 7*. † 11, 8 † 13, 4 † 17, 15 † 18, 15 † 24, 8 † 27, 10 † 28, 1, 12. Ioſ. 22, 1. 1. Reg. 12, 14 † 15, 22. 4. Reg. 10, 30. 2. Paral. 7, 17. Prou. 1, 8, 33 † 15, 31. Iſa. 1, 19 † 48, 18 † 55, 2. Ierem. 7, 23 † 11, 4 † 17, 24 † 35*. Dan. 3, 16. Eccl. 35, 7. 2. Mach. 7, 30. Matt. 4, 19 † 7, 24 † 8, 21 † 15, 3 † 17, 5 † 25, 3. Luc. 5, 4 † 10, 16. Ioan. 2, 7. Actor. 4, 19 † 5, 32. Rõ. 16, 19. Phil. 2, 8, 12. 1. Theſſ. 4, 3 † 5, 18. 1. Petri 1, 22. Iacobi 1, 22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores: vide Subditorum officium.

OBLATIO omnis debet eſſe ſine vitio aut macula, Leuit. 1, 3 † 3, 1 † 22, 19. Nu. 28, 3, 31. Deut. 15, 21. Eccli. 35, 14. Ezec. 43, 23. Mal. 1, 8, 14.

Oblationes Deo gratæ cœlitus accendũtur, Gen. 4, 4 † 8, 20 † 15, 17. Leu. 9, 24. Iudic. 6, 21 † 13, 19. 3. Reg 18, 38. 1. Par. 21, 26. 2. Par. 7. 1. 1. Mach. 1. 22 † 2. 10.

Oblationes quotidianæ, Exod. 29, 38. Nu. 28, 3. 1. Eſdr. 3. 2.

Oblationes propriorum filiorum, Leu. 18, 21 † 20, 2. Deu. 12, 31 † 18, 10. Iudic. 11. 39. 4. Reg. 3, 27 † 16, 3 † 17, 17 † 21, 6. 2. Par 28, 3. Pſal. 105. 37. Iſa. 57. 5. Ier. 7. 31 † 19. 5. Ezech. 16, 20. 36 † 20, 31 † 23, 37.

Oblationum conuiuia cum gaudio celebrabantur, Gen. 31, 46. Exod. 18, 12 † 32, 6. Num. 25, 2. Deut. 12*. † 27, 7. 1. Reg. 1. 4 † 9, 12*. † 16, 5. 2. Reg. 15, 12. 3. Reg. 1. 9 † 3, 15. 1. Par. 29, 21.

Oblationes impiorum, Gene. 4, 3. 1. Reg. 15, 21. Pſalm. 39, 7 † 49, 7 † 50, 18. Pro. 15, 8 † 21, 27. Eccli. 35, 15. Iſaiæ 1, 10 † 43, 23 † 61, 8 † 66, 3. Iere. 6, 20 † 7, 20 † 14, 12. Oſee 5, 6 † 8, 13 † 9, 4. Amos 5, 22. Mich. 6, 7. Mal. 1, 7, 13. Matth. 9, 13 † 12, 7. Marc. 12, 33. Heb. 10, 5.

OCCIDERE: vide Homicidium.

OCHOZIAS filius Ioram rex Iuda, 4. Reg. 8, 24. fugit in Mageddo à facie Iehu, & cæditur, 9, 27. habet ſibi ſucceſſorem Ioas regem, 1. Par. 3. 11.

OCVLVS ſimplex & rectus, Eccl. 35, 12. Matth. 6, 22. Luc. 11, 34.

Oculus nequam, Gen. 6, 2. Pro. 6, 13. Eccle. 4, 8. Eccli. 14, 8 † 31, 14. Matth. 6, 22. Marc. 7, 22. Lucæ 11, 34. 1. Ioan. 2, 16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Geneſ. 3, 6 † 6, 2 † 34, 2 † 38, 15 † 39, 7. 2. Reg. 11, 2*. † 13, 1. Pro. 23, 26, 33. Eccli. 9, 7, 9, 11*. † 25, 28*. † 41, 25 † 42, 12. Iudith 10, 17, 18*. † 12, 16. Dan. 13, 8*. Matt. 5, 28. 2. Pet. 2, 14.

Oculus mentis vel intellectus, Num. 24. 3. Deut.

Digitized by Google

3.Deut.29,4.Iſa.6,9. Luc.24,29.Actor.26.18.Epheſ.1,18.

ODIVM: vide Inuidia.

Odio habẽda malitia,Pſal.96,10 † 138,21. Amos 5,15 † 6,8.Rom.12,9.

OFFERRE pro defunctis,2.Macha.12,13.

OFFICIVM ſubditorum:vide infrà Subditorum.

OG rex Baſan cæditur, Num.21,33.Deut.3.1 † 29, † 31,4.Pſal.135,20.

ONESIPHORO optat Paulus miſericordiam,2.Tim. , 6.

ONIAS ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro,2.Mac.3,32.cæditur,4,34.

OPERVM merita,& retributio ſeu merces,Pſal.118,112.Pro.11,18. Eccli,36,18.Iſa. ,10.Matth.5,12 † 1 ,42 † 16,27 † 25,34.Rom.2,6.1. Cor.15,28 2. Cor.5,10.2.Tim.4,8.Heb.6,10 † 10,35 † 11,26.Iac.2,24.Apo.20,7,8 † 22,12.

Opera mala Deo diſplicent, & pœnam merentur,Gen.3,11 † 4,7 † 6,3,5,6,7 † 7,4 † 9,6 † 11,4*. † 17,14 † 18,20 † 19,11,24,26 † 20,3 † 42,21 † 44,16. Exod.3,9 † 7*.8*.10*.11*.12*.14*.20*.21*.22*. † 31,13 † 31,9,22,28,33. Leu.10,12. & deinceps per omnes ſacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſunt,& præmiũ merentur,Gen.4,4,7 † 5,24 † 6,8,9 † 8,20,21 † 20,7 † 22,16*. † 26,4,5 † 29,32.Exod.1,20 † 2c*. † 23,22,25.Leuit.11,43,44,45.& ſic deinceps per totam Scripturã.

Operari bene propter mercedem & retributionem licitum eſt, Pſalm. 118,112. Matth.5,12.2.Tim.4,8.Hebr.11,26.non in quolibet Opere homo peccat,2. Pet.1,10.1.Ioan.3,6,9 † 5,18.

Operum bonorum commemoratio, 4.Reg.20,3.Iob 6,2,3. Pſalm. 17,21,22,25 † 131,1.Iſaiæ 38,3.

Opera bona quæ ſint:vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tanquam ſibi facta reputat Deus, ſiue bona ſint,ſiue mala,Iſa.37,23. Ier 1,19. Za.2,8.Matth.25,40.Actor.9,5.1.Cor.8,12.

OPINIONES & cogitationes hominum frequenter ſunt erroneæ, Leu.10,1.Num.15,39.Deu.12,8 † 29,1 .1.Reg.15,9.2.Reg.6,6. Prou.12,15 † 14,12 † 21,2.Iſa.5,21 † 7,12 † 14,13 † 55,8. Matt.3,14 † 16,22 Marc. ,32.Ioan.12,4 † 13, .

Orare in nomine Ieſu,Ioan.14,13 † 15,18 † 16,23,2 .1.Ioan.5,14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth. 20, 20. Marc.10,35.Rom. 8,26.Iac.4,3.

Orare noctes & dies, Pſal.118,62. Luc.18,1 1.Theſſ.3,10.1.Timoth.5,5.2.Timot.1,3.

Orare ſine intermiſsione,Matt.7,7.Luc.11,9 † 18,1.Actor.10,2.Epheſ.6,18.Col 4,2.1.Theſſ. ,17.

Orare vt fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices,Ephe.6,19.Col.4,3.2.The.3,1.

Orare alium pro alio, Iere.42,2,20.Baruch 1,13.2.Machab.1,6. Epheſ.6,18.Col. ,2.1.Theſſ.5,25.2.Theſſ.3,1.1. Tim. 2,1.Iac.5,16.

Orare pro inimicis, Num.16,22,46,2.Machab.13,33.Matth.5,44.Luc.6,28 † 23.34.Actor.7,60.

Orare Sanctos cum Chriſto regnantes: vide Sanctos.

Orare pro defunctis:vide Purgatorium.

Oratio quomodo, quando, cui & vbi fieri debeat,& quid petendũ, Num.11,16.24.Deu.4,7.Iud.10,10,65.1.Reg.1,11.2.Re.22,2,7,3.Re.3,7.Iſa.65,24.Amos 7,2.Eccl.35,26.Tob.3,11*.Iud.4,11.Matt.6,5,9 † 7,2 † 1 ,19 † 20,20 † 21,22 † 26,3 .Marc.11, 4 † 13,3 . Luc.11,2,9 † 18,1 † 22,40.Ioan.4,23 † 9,31 † 14,13 † 15,7 † 16,23.Actor.1,14 † 2,42 † 4,24,31 † 10,2 † 1,23.Rom.8,26 † 12,12.1.Cor.14,13.Eph.6,18.Col.4,2.1.The. ,1 2.1. Tim.2,1.Heb.1 ,18.1.Pet.3,12.1.Ioan.5,4.Iac.1,6 † 4,3 † 5,13.Apoc 19,10 † 2 ,9.

Orationes quę ſũt quemadmodũ oportet,exaudit Deus,Gen.16,11 † 21,17.Exo.2,24 † 3,7 † 6,5 † 22,23,27. Deut.4,7 † 17,9.1. Reg.7,9,10 † 9,16 † 12,18.2.Reg.22,4,7.3.Reg.13,6 † 17,22 † 18,36.4. Reg.13,7 † 20,5.2.Paral.32,22 † 33,13.4. Eſd.15,7.Iud.4,8,12.Tob.3,24.Pſal. 3,5 † 4,4 † 9,13 † 17,7 † 21,25 † 33,7 † 49,15 † 54,17 † 117,5 † 119,1 † 1 4,19.Prou.15,29.Eccli.4,9 † 21,6 † 36,24,26 † 48,22.Iſa.30,19 † 37,1 ,21 † 55, .Ierem.29,12.Thren.3,56.Dan.13,44.Ionæ 2,3.Zach.13,9.2.Mach.3.22.Ioan.9.31.Actor.10,4.

Orationes quorundam quare nõ exaudiat Deus,Deut.1,45 † 31,18. Iud.10.1.1.Reg.8,18.Pſal.17,42. Pro.1,28 † 15,20 † 21,13 † 28,9.Eccl.34,29,31. Iſa.1,15.Ie.7,16 † 11,11,14 † 14,12 † 15,1. Eze.8,18 † 14,1 , o,Michææ 3,4. Zach.7,13.4.Eſd.1,26.2.Machab.9,13. Ioan.9,31. Heb.12,17.Iac.4,3.

Orationum Sanctorũ exempla,Gen.32,9.Exod.32,11,13.Num.14,19.Deu.9,26.3.Reg. ,15*.4.Reg.20,3.2.Para.6,16*. † 14,11 † 20,6,12.1.Eſdr.9.6*.2.Eſdræ 1*.Sap.9*. Eccl. 23,2 † 36,1,11 † 52*. Baruch 1,17,21 † 2,6*. † 3,1,9.Tob. 3,1,12 † , 7 † 13,1.Iudith 9,2 † 16*. Eſther 14,3. Iſa.33,2 † 37,16 † 64*. Ierem.10,24 † 17,13,14 † 18,19 † 32,16.Thren. 5*. Dan.9,6 † 13,42.Ionæ 2*. Abac.3*.3.Eſd.8,74.4.Eſd.3*. † 6,38*.1.Mach.7,37.2.Mach.6,30.Act.4,24.

ORDINIS ſacramentum,Io.20,22.1.Tim.4,14 † 5,22.2.Tim.1,6.Tit.1,5.

OREB & Zeb interficiuntur,Iu.7,27.

OSCVLVM pudicũ, pacis & charitatis ſymbolum,Gen.29,13 † 45,14 † 48,10 † 49,34.Exod.4,27.Lucæ 15,20.Actor.20,37.Rom.16,15.1.Cor.16,20.2. Cor.13,12.1.Theſſ.5,26.1.Pet.5,24.

OTIVM: vide Acedia.

OZIAS ſacerdos recipit Achior in domum

d by Google

mum ſuam, Iudith 6,19.
præſcribit Domini miſerationi tempus quinque dierum, 7,23.
Ozias: Vide Vſia.

P.

PACTVM cum quibus non ſit ineundum, Exo.23,32†34,15. Deut.7,3 † 20, 13.3. Reg.20,36,42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum, punitur, Iudic.1,24,27† 3,5.3. Reg.20,3 ,41,2. Par.19,2.

Pactum init Deus cum populo, Gen.17, 2,7. Exod.19,5. Deut.5,2. Ier.31,33.

Pactum init populus cum Deo, Ioſ. 24, 25.4. Reg.23,3.2. Par.15,12†23,16.2. Eſdr. 10,29.

PARENTVM officium, Gen.18,19 †21,1 †24,2†25,6†34. 4,29†49*. Exod. 10,2†12,26†13,13,14†21,20. Leuit.19,29. Nu.30,6. Deut.4,9†6,7,20†11,19†11,19† 22,13,19†32,46. Ioſue 4,21.1. Reg.2,23†3, 13.3. Reg. .1. Iob 1,5. Pſal.77,3. Prou.1.8† 4,1†5,7†11,29†13,24†19,18†20,7†20, 6 15†23,13†29,17. Eccli.4,23†7,25†8,11 † 17, 1†25, 10†26, 13†30, 1, 11†33, 32† 42,5. Tob.1,10†4*.†10,13†14, ,11,1. Machab.2, 49,64.2. Mac.6,24,28†7,20,21,27. Dan.13, 3. Matth.10,37. Ephe.6,4. Col.3, 21.2. Tim.3.15. Tit.2,4.

PASCHAE feſti inſtitutio & celebratio, Exod.12*.†13,6†23,15†34,18. Leuit. 23,5. Num.9,2,11†28,17. Deutero.16,1,5. Ioſ 5,10.4. Reg.23.21.2. Par. 30, 1, 15†35, 1.1. Eſdr.6,19,3. Eſdr.1, 10†7, 10. Ezech. 45, 21. Matth. 26, 19. Marc.14, 12. Luc. 22,7.

PASTORES, præceptores, & alij præfecti qua debeāt eſſe ſolicitudine & cura in eos quos ſuæ fidei commiſſos habent, Prou. 27,23,24. Sap.6,23,26. Ezech.34.4*. Mat.18,12†24, 45. Luc.15,4. Ioan.10,11*.† 13,1*.†17,9,11*.†18,8. Actor.20,22.28,31. Rom.9,2,3†12,7,8.1. Cor,4,14.2. Cor. 11, 28,29. Galat.3,19.

PATIENS & longanimis eſt Deus, Gen.6, 3. Exod. 34,6. Num.14,18. Pſal.85, 15†102, 8†144, 8. Eccle. ,12. Iſai.30,18. Ioel 2,13 Ionæ 4,2. Nahum 1,3. Sap.11,24† 15,1. Matth.27,18. Rom.2,4. Tim.17, 16. 2. Pet.4,9.

Patientia & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Geneſ.12,4, 6. Reg.16,10. Iob 1,20†2,9†7,2. Prou.5, 11† 14, 26†15,1†16,32†25,15. Eccli.1,29†2, 34. Eſdr.10,15. Tob.2,8.2. Mach.6, 20†7*. Mat.5,39. Rom.5.3†12, 12†15, .2. Cor.6, 4. Galat.5, 22. Epheſ.4,2.1. Theſſ. 5,14.2. Theſſ.1,4,7.1. Tit.6, 11.2. Tim.2,5. 12.1. Pet.1,6†2,29†3, 14, 17 † 4, 1.2. Pet.1,6. Hebr.10.36†11,25†12,1 Iacobi 5,7.

Impatientia & eius punitio, Exod.14, 11†15,24 †16,2.7,†17, 2. Num.11,1, 10† 14,1,28†2 6. Iob 3,1. Eccli.2,16.

PAVPERES: vide Eleeomoſyna.

PAVLVS Iudæus ex tribu Benjamin, Rom. 11, 1. Philip.3,5. natus & educatus Tharſis, Act.21, 3. perſequitur Chriſtianos, 9,1. Gal.1, 13.1. Timot.1,13. conuerſio eius ſingularis. Actor.9*.

Paulus doctor gentium, Rom.11,13†15, 16. Gal.2,2,8.1. Tim.2,7.2. Tim.1,11. prædicat Antiochiæ, Act.13,16*. Iconiæ,14, 1. Lyſtri,14,6,13. Theſſalonicæ, 17,1. Beroeæ, 17,10. Athenis,17,12,28. Corinth. 18,1. vocatur in Macedoniam, Actor.16,9. capitur, 21,27. deducitur Cæſaream,23,23, 30. vehitur Romam,27*.18*. ſiſtitur Neroni, 2. Timoth.4,22.

Paulus nemini voluit eſſe oneri, Act.20. 33.2. Corin.11,9,11 † 12,13.1. Theſſ.2,9.2. Theſ.3,8. vocabatur olim Saulus, Actor.7, 59 † 9,1 † 13,1.

PAX quædam tēporalis, quædam æterna, Gen.13,6,8†26,22†45,24. Leuit.26,6. Num.6,27. Ier.29,7. Eccl.25,2† 28,15,19. Matt.5,9. Marc.9,50. Lucæ 1 ,32. Actor. 9, 31. Rom.12,18.1. Corint.14,33. Epheſ.4. 3. 1. Tim. , 2.1. Petr.3,11. Hebr.22,14. Iac.3. 18. Apoc.4,6.

Pax interna qualis eſt inter Deum & eius amicos, Iſaiæ 2,4†9,5†11,6,7†66,12. Oſee 2,14,20. Mich. 4, 3. Zach.9,10. Luc.2, 14†24,36. Ioan.14,67†16,33†20,19. Acto. 10, 6. Rom.5,1. Epheſ.2,14. Phil.4,7.

Pacem & miſericordiam promittunt mendaces prophetæ, Ierem. 6,14†8,8,11† 14,13†23,16. Ezech.13,10,16. Mich.3,5, 1. Theſſ.5,3.

PECCATI origo, Geneſ.2, 17†3,6. Rom.5,12.1. Cor.15,21.

Peccatum originale, Iob 14, 4†15, 14, Pſ.50,7. Rom.3,9,23†5,12*. effectus eius. Gen.8,21. Eccl.17,30. Rom.5,12,17†6,23† 7,8, 11,13,17*. Galat.5,17. Epheſ.2,3. tollitur eius reatus per Chriſtum, Ioan. 1,29. Rom.3,23,24†5,9,5,17,18,19†6,3†7, 24, 8,1,2. Gal.3,22. Epheſ.12,5.

Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt, Exod.34,7. Pſ.18,13† 31,5†102, 12. Iſaiæ 43,25†44, 22†53*. Iere.31,34†33,8. Mich.7,18 Matth.9,2. Mar. 2,3. Lucæ 5,20†7,48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate diuina, Matth.18,18. Ioan.20,23.

Peccatum remittitur per Chriſtum, Iſa. 53*. Dan.9,24. Matth.1, 21† 9, 2†11,28† 20,28†26,27. Marc.2,5. Luc.24,46. Ioan.1. 29. Actor.2,38†4,12, 12†10,35,43†13,38. Ro.4,25†5,9.1. Cor.6,11†15,3.2. Corint. 5,21. Galat.1,4. Coloſſ.1,14. Epheſ.1,7† 5, 2 .1. Tim.1,25. Tit.2,14.1. Pet.1,18†2,24† 4,1. Hebr.1, 3†9,12,14.1. Ioan.1,7†2,12† 3,5. Apoc.1,5.

Peccatum in Spiritum ſanctum, Matt. 12,31. Marc.3,28. Luc.11,15†12, 10. Hebr. 6,6†10,26.1. Ioan.5,16.

Peccatum vindictam clamans, Geneſ.4, 10†19,20. Exod.22,23,27. Eccli. 35,18. Iacob.5,4.

Peccanti in nos fratri condonandū: vide

Digitized by Google

Remittendum.

propter Peccatum vnius aut paucorum puniuntur multi, Gen 3*. Num. 16, 20*. Ioſue 7*. Iud. 19, 25, 2. Reg. 24*.

Peccatum contra naturam, Gen. 19*. Iud. 19. 22*. Leuit. 20, 13. Rom. 1, 27. 1. Cor. 6, 10. 1. Tim. 2, 10.

Peccatum ex ignorantia, Leuit. 4, 2†5, 15. Num. 15, 27. Lucæ 25, 34. Ioan. 9, 41†15, 24. Actor. 3, 17. 1. Tim. 1. 13.

Peccatum ex malitia & data opera, Nu. 15. 30. Eccl. 10, 14. Matt. 28, 13. Ioan. 11, 49. Actor. 4, 18. Heb. 6, 5†10, 1ʳ.

Peccatorum confeſsio: vide ſuprà Confeſsio.

Peccatum non ſolùm non imputatur, ed etiam verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Pſal. 50, 12. Actor. 2, 38. 1. Cor. 6, 11. 2. Pet. 1, 9. 1. Ioan. 1, 9.

P E C V L I V M Dei eius populus, Exo. 19, 5. Deu. 7, 6†14, 2. Ioan. 1, 11. Epheſ. 1, 14. 1. Pet. 2, 9.

P E D V M lotio. vide ſuprà Lotio.

P E R E G R I N I S benefaciendum eſt, Geneſ. 18, 2. Exod. 22, 21†23, 9. Leuit. 19, 33†25, 22. Num. 15, 14. Deut. 10, 18†14, 21†24, 14, 17†26, 11. Ezech. 22, 29†47, 21. Zachar. 7, 10.

Peregrini ſumus & aduenæ in hac vita, Gen. 15, 13†23, 4†47, 9. 1. Paral. 29, 15. Pſ. 38, 13†118, 19. 2. Cor. 5, 8. Phil. 3, 20. Hebr. 11, 13. 1. Pet. 2, 11.

Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptæ ſunt vtiles, 3. Reg. 8, 41. 4. Reg. 5, 10.

P E R I V R I I & falſi crimen, Exod. 9, 8, 15, 28. Leuit. 5, 4. 1. Reg. 19, 6*. 3. Reg. 8, 31. Ier. 7, 9. Zach. 5, 3. Mal. 3, 5. 1. Mach. 6, 62†7, 15, 18†11, 53†13, 16, 19. 2. Mach. 5, 34†12, 3. Matth. 26, 72, 1. Tim. 1, 20.

P E R S A E inuadunt Babylonem, Dan. 5, 28. iuxta prophetiam Iſaiæ, 21, 9. Ier. 51, 8, 11, 41, 55.

P E R S E V E R A N T I A, Gen. 19, 17, 15. Iob 2, 3. Prou. 3, 31†23, 17. Ezech. 18, 24†33, 13. Eccl. 2, 2†11, 11†35, 9. Matt. 10, 22†15, 22†24, 13. Lucæ 9, 5. 1. Ioan. 6, 62. Act. 2, 42†11, 23†13, 43†14, 21. Heb. 3*. 2. Pet. 2, 2. 1. Ioan. 2, 24. Apoc. 2. 17.

P E R S E C V T I O: vide Crux.

P E R S O N A R V M acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit, Leu. 19, 15. Deut. 1, 17†10, 17†17, 2. 1. Reg. 16, 7. 2. Par. 19, 7. Sap. 6, 8. Iob 34, 19. Prou. 18, 5†24, 23†28, 21. Eccl. 35, 15, 16. Iſaiæ 11, 3. Malac. 2, 9. Matth. 22, 16. Marc. 12, 14. Lucæ 20, 21. Act. 10, 34. Rom. 2, 11. Galat. 2, 6. Ephe. 6, 9. Col. 3, 25. 1. Petri 1, 17. Iac. 2, 9.

P E T E R E: vide Orare.

PETRVS à Chriſto vocatur, Matth. 4, 18. confitetur Chriſtum, 16, 16. appellatur Simon, 4, 18†10, 2. Ioan. 20, 2. appellatur Cephas, Ioan. 1. 42. 1. Cor. 1, 12†3, 22†9, 5. Gala. 2, 9. appellatur Simō Bar-Iona, & Simon Ioannis, Matt. 16, 17. Ioan. 21, 15. negat Chriſtum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matt. 16, 69, 70, 72, 75. prædicat, & loquitur, Act. 1. 16†2*. †3, 12*. 5, 1†10, 34. ſanat claudum, 3, 3. coniicitur in carcerem, 12, 3.

Petrus primus Apoſtolorum, Matt. 10, 2†16, 18†16. 24*. Lucæ 22, 31*. Io. 21, 17*.

P H A C E E filius Romeliæ, poſtquam occidit Phaceiam, fit rex Iſrael, 4. Reg. 15, 25, 27. pugnat contra Ieruſalem, Iſa. 7, 1. occidit de Iuda centum viginti millia virorum vno die, 1. Par. 28, 6.

P H A C E I A filius Manahem fit rex Iſrael, 4. Reg. 15, 22, 23.

P H A N V E L turris ſubuertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus ciuitatis, Iud. 8, 8, 13, 17.

P H A R A O affligitur propter Saram vxorem Abraham, Geneſ. 12, 17.

Pharao ſomnia videt, Gen. 41, 1. quæ ei à Ioſeph explicantur, 41, 25.

Pharao Iſraelem opprimit ſeruitute, Exo. 1. 8*. ſubmergitur cum omni ſuo exercitu, 14, 24, 28.

Pharaonis filiam accipit Salomon vxorem, 3. Reg. 3, 1.

Pharao Nechao capit regem Ioachaz, 4. Reg. 23, 34.

P H A R I S AE V S inuitat Chriſtum, Lucæ 7, 36.

Phariſæus & Publicanus orant ſimul in templo, Lucæ 18, 10.

Phariſæi grauiter increpantur, Matth. 3, 7†7, 1†16, 4†23*. Ioan. 8, 44. Act 7, 51†13, 3. Phil. 3, 2.

P H A S S V R percutit Ieremiam prophetam, Iere. 10, 2.

P H E G I E L dux tribus Aſer, Nu. 1. 13.

P H I G E L V S & Hermogenes auertuntur à Paulo, 2. ad Tim. 1, 15.

PHILIPPVS vocatur à Chriſto, Ioan. 1, 43. recenſetur inter Apoſtolos, Matth. 10, 3. cupit videre Patrem, Ioan. 14, 8.

Philippus diaconus eligitur, Actor. 6, 5. prædicat in Samaria, Actor. 8, 5. baptizat Aethiopum eunuchum, Act 6, 37. ſuſcipit Paulum & ſocios eius hoſpitio, Act. 21, 8.

P H I L I S T H AE I perſequuntur Iſraelem, Iud. 3, 3†10, 7†15, 9. 1. Reg*. 4. †5*. †13, 5†17*. †23, 1†28, 1†29, 1†31, 1. 2. Reg. 5, 1, 22†21, 15, 18.

Philiſthæi cæduntur, Iud. 3, 31. 1. Reg. 7, 11†13, 3†14*. †17, 50†18, 17†19, 8†23, 5. 1. Reg. 5, 24†8, 1. 4. Reg. 18, 8.

contra Philiſthæos: vide Iſa. 14, 29. Iere. 47, 1. 4. Ezec. 25, 15. Amos 1, 6. Sophon. 2, 5. Zach. 9, 7.

P H I N E E S filius Eleazari. Exod. 6, 25. Iud. 20, 28. placat Deum zelo ſuo, Nu. 25, 7, 12. Pſalm. 105, 30. mittitur in terram Galaad, Ioſ. 22, 13.

Phinees filius Heli, 1. Reg, 1, 3. periit propter ſua peccata, 4. 11.

P H V L rex Aſſyriorum copias adducit contra Ieruſalem, 4. Reg. 15, 19.

P I E T A S: vide bona opera.

P I G N V S ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom. 3. 16. 2, Cor. 1, 22†5, 5. Epheſ. 1, 13.

Digitized by Google

1,13†4,30.

PIGRITIA: vide Acedia.

PILATVS & Herodes fiunt amici, Luc.23,12.

Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matthæi 27,26.Ioan.19,16.

PLAGA Dei ſeu vindicta. Exod. 7*. 8*.19 *.14*.4.Reg 8,28.2.Par.6,28. Pſ.77, 44†104,27.Ierem.15,2.

POENA peccati non ſtatim vniuerſa remittitur remiſſa culpa, Nu.14,20,22,23. 2.Reg.12,13,14*.†24*.1.Paral.21*.

POENITENTIA & ſatisfactio pro peccatis, Pſal.6,7.Matth.3,8.Luc.3,8. Act. 2,38†8,22,2.Cor.7.10.

Pœnitentia prædicatur, Ier.7,3.Mat.3,2. †4,17.Luc.3,3,8†13,3†24,47.Acto.2,38† 3,19†8,21†17,30†20,21†26,20.

Pœnitentiæ veræ & non fictæ promiſſa eſt venia, Deuteron.4,29†30,2.1.Reg.7,3. 2.Paral.7,14†20,6†34,26.Iob 22,23.Prouerb.28,13.Pſalm.31,5.Eccl.17,23.Iſai.1, 16†30,18†45,22†55,7†59. 20. Iere.3,10, 1†18,8†29,12†12†31,17,20.Ezech.18,21, 27†33, 14. Oſee 14, 2.Ioel 2,12.Ion.3,8. Zach.1,4.Malach.3.7.Lucæ 15,18.Acto. 3, 19†26,18,20.

Pœnitentia agenda eſt dum ſani ſumus, Eccli.17,24†18,25.

Pœnitentiæ veræ exempla.Iud.20,15,2. Reg.12,13†24,10,17.2.Paral.10,6†33, 12 Ionæ 3*. Iudith 4,8.Matth.26, 75. Luc. 7, 37,44†15,18,†18,13†19,8†22,62†23, 41. Actor.2,37.

Pœnitentiæ falſæ exempla, Geneſ.4,13† 27, 38. Exod. 8,8†9,27†10,16.Ioſ.7, 20. Iud.1,7.1.Regum 15,24,30†24, 19.3. Regum 13,6†21,27.Sap.5,3.1.Machab.6,12. 2.Machab.9,12.Matth.27,3. Actor. 8, 13, 23.Hebr.12,17.

PRAEDICATORES: vide Concionatores.

PRAEFECTI: vide ſuperiores Paſtores.

PRECARI: vide Orare.

PRIMITIAE fructuum debentur Deo eiúſque Sacerdotibus, Exod.23,19† 34,26.Leuitic.23,10.Num.18,13.Deut. 18, 4†26,2,10.2,Par.31, 5. 2.Eſdr.10,35, 37. Prouerb.3,9.Tob.1,7.

PRIMOGENITA omnia Aegyptiorum moriuntur, Exod.12,29.Pſal. 77, 51†134,8†135,10.

Primogenitum omne Deo conſecratur, Exod.13,2†12,29†34,20.Leuit.27,26.Nu. 3,13†8,17.Deuter.15,19.1.Reg,1,24. Luc. 2,23.

Primogenitorum iura, priuilegia, & prærogatiuæ, Gen.25,31†49, 3. Deut.21, 15 1.Paral.21,3.

Primogeniti aliquando à Deo reiiciuntur, Gen 48,17†49,4.Rom.9,13.

PRODITIO, & eius punitio, Geneſ. 37,23.Iud.1,24,1.Reg.23,19.Iſaiæ 22, 15. 2.Machab.3,4†4,1†10,20†13, 21. Matth. 26,14,47.

PROMISSIO: vide Votum.

Promiſsiones Dei cum conditione fidei, Deut.19,8†28*.†33,4.Leuit.26*.1.Reg.2, 30.Ezech.18*.†33,15,19.Marc.16,16, Ioã. 3,16,36†6,47†8,31†13,17†15,7,14.Rom. 8,17.Col.1,23.Heb.3,14. 2.Pet. 1,4.Apoc. 2*.†3*.†21,7.

PROPHETAE: vide Concionatores.

PROVIDENTIA: vide Dei gubernatio & prouidentia.

PSEVDOPROPHETAE, & eorum punitio, & quòd non ſint audiendi, Deut.13,1†18,20.3.Reg.13,11†18,40†22, 6,10.4.Reg.10,19.Prouer.28,10.Iſai.3,11† 28,7†56,10.Ierem,14,13,15†23*.†27, 9† 28*.†29,8,21,25.Ezech.13*.†14,9†22,25 †34,2,8,18. Amos 7,10.Mich.3,5 Zachar. 13, 2. Matth.7,15†24,11.Luc.12,1.Acto. 20,29.1.Cor.15,12.Philip.3,2.Col. 2, 8.1. Tim.4,1.2.Tit.2,17†3,1.Pet.2*.1.Ioan. 4, 1.Iud.4,8*.

Pſeudoprophetæ habentur qui currunt antequam per ordinariam poteſtatem mittantur, Ierem. 14, 14†23, 32 †27,15. Ezech.13,6.

PTOLEMAEVS oppugnabatur ab Antiocho, 1.Machab.1, 19.iniit amicitiam cum Alexandro filio Antiochi,10, 51.pugnat cum Alexandro, & moritur, 11,1,18.

Ptolemæus Macer veneno vitam ſuam finiuit, 2.Mach.10,12,13.

PVBLIVS ſuſcipit hoſpitio Paulum, Actor.28,8.

PVRGATORIVM, id eſt, locum vbi ſunt animæ, quæ viuorum precibus & operibus iuuari poſſunt, & purgantur, eſſe confirmatur, 2.Mach.12,43,46*.Matt. 5,25 †12,32.1.Cor 3,16.Philip.2,10.2. Tim. 1, 18,1.Ioan.5,16.Apoc.5,3,13.

Q.

QVADRAGESIMALIS ieiunij exempla, Moyſes, Exod.24,18†34,28. Deut,9,9.18.Elias, 3. Reg.19, 8.Chriſtus, Matt.4,2.vide Ieiunium.

QVAESTIONES inutiles quæ ſunt vitandæ, Geneſ,3,1,6.Prouerb.25,27.Eccl. 7,11.Eccl.3,11.Matth.24,3 Ioan.6,52†21, 21.Actor.1,6.1.Timoth.1,4†6,3.2.Tim.2, 16.Tit.3,9.

QVIESCENDVM à peccatis, Ro. 6,6*.Galat.2,18.

Quies continget populo Dei, Heb.4, 9.

Quietem & pacem certam conſequentur iuſti, Sap.3,3†4,1.Iſai.57,2.Luc.16,22. Apo.14,13.

Quietem inuenire animæ ſuæ, Ierem.6, 16.Matth.11,29.

R.

RABBA obſidetur, 2.Re. 11,1†12,26 1.Par.20,1.

RABSACES Sennacherib archipincerna, 4.Reg.18,17.Iſa.36,37.

RACHEL paſcit oues patris ſui, Gene.

29,9.traditur Iacob in vxorẽ,29, 29.clàm tollit idola patris ſui,31,19.ob difficultatem partus periclitatur,35,17.

RAHAB exploratores miſſos in vrbem Iericho,excipit hoſpitio,Ioſue 2,1.Iac. 2, 25.ſeruatur cum ſuis,Ioſ.6,17,23.

Rahab vxor Salmon, 1.Paral.2,11.Mat. 1,5.

RAPHAEL angelus Domini medicus & dux Tobiæ,Tob 5,5†6*.†12,12.

RATIONEM Deo quiſque pro ſe redditurus eſt,Matt.12,36†18,23†25,31*. Rom.14,12.2.Cor.5,10.

RAZIAS Iudæus gladio ſe interimit, 2.Mach.14,37.41.

RAZON aduerſarius Iſraelis,3.Reg. 11,23.

REBECCA filia Bathuelis, Geneſ. 22,23.vxor Iſaac,24,50.parit geminos,25, 21.

RECHAB pater Ionadab amici Iehu regis Iſrael,4.Reg.10,15.

REDIMERE nouit Deus ſuos multis modis ex anguſtia,Geneſ.19*.Exod.14*†18,8.1.Reg. 23,1,, 26.4.Reg.7*.2.Paral. 18,31†20,24.1.Eſdr.8,22.Pſalm.4.9†90, 9.Eſther 7,5.Iſai.41,10†,3,1.Dan. 3,91† 6,21,23.2.Petri 2,9.

REFVGII ciuitates,Exod.21,13.Nume.35,11.Deut.4,41†19.2 7.Ioſue 20*.3. Reg.1,50† ,28.

REGENERATIO: vide Homo.

Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum,Ioan.3,5.carnalium affectionum in ſpiritalem affectum,Rom.8,5,13. infidelitatis in fidem,Ioan.1,12.Gal 3,29.1.Ioan. 5, 1. innouatio mentis per Spiritum ſanctum,Tit.3,5.Gal 4,6.atque adeò carnalis naturæ in diuinam naturam,2.Petri 1, 4. Col.2,12.vt qui mali fuimus, ſanctificemur,1.Cor.6,11.Epheſ.5,8.

Regenerati interius, etiam exterius in nouitate vitæ ambulabunt,Rom.6*.†7,6† 22.1.Epheſ.4,22.Col.3,9.1 Cor.5,7.2.Cor. 5,17,1.Petri 2.

REGES quid facere, quidve fugere debeant,Deut.17,19.1.Reg.8*.3.Reg.2,2† 10,9.2.Paral.9,1†19,5.Sap.6*.†9*.Iob 34, 30.Pſalm.2.10†100*.Prou.14,28†19,12† 2,8,26†28,15†29.4,14†31,4.Ierem. 22, 2.vide Superiorum officium.

REGNVM Dei vim patitur, Matt. 11,12.Luc.16,16.Galat.5,16.Apocal. 2*.† 3*.†21,7.

Regnum Dei ſpirituale, internum & æternum,Geneſ.49,10.Num.24,17.1. Reg. 2,10†7,9,10.1.Paral.18, 11†29,2,4.Pſal. 2,2,6†9,8†21,28†44,7†71,1†109*.†144, 11.Iſai.9,6†11*.†32,16†40,9†42 1. Iere. 23,5,6†33*.Ezech.14,23†37,24.Dan.2,44 †3,33†7,14,27†9,24.25.Oſee 3, 5.Mich. 4,1,4†5,1 Zachar.9,9.Matth.13*.Lucæ 1, 28†12,31,32†22,29†23,2.Ioan.6, 4†12, 2 3,33†18,33,56.1.Timoth.1,17.Hebr.1, 8 †2,9.

RELINQVENTES omnia propter Chriſtum,centuplum recipient, Matt.19, 29.Marc.10,29.Luc.18,29.

RELIQVIAE & veſtes ſanctorum quam vim à Deo habeant,quidque per eas operetur Deus,vt pallium Eliæ, 4.Reg.2, 14.oſſa Eliſæi,4.Reg.13,21. fimbria Chriſti.Matth.9,20†14,36,ſudaria Pauli,Acto. 19,12.vmbra Petri,Act.5,15.

REMITTENDVM proximo in nos peccanti.Eccli.2 ,8.Matth.5,23†6,13 †18,22,35.Lucæ 17,3.Epheſ.4, 32.Coloſſ. 3,13.

REPVDII libellus, Deuter. 24, 1. Iſai.50,1.Ier.3,3.Malach.2,16.Matth.5,30 †19,7.Marc.10,4.

RESPHA concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner.2.Reg.3,7.

Cuſtodit corpora eorum qui in crucem ſublati erant,21,10.

RESVRRECTIO mortuorum,& carnis ad gloriam facta mutatio,Exod. 3, 6.Iob 14,13†19,26†21,30.Iſai 26,19† 66, 14.Ezech.37,1.9.Dan. 12, 12.Ionæ 2, 11. Soph.3,8 4.Eſdr.2,16†14.35.2.Machab.7, 9†13, 23.Matth. 22, 23,31. Lucæ 27, 33. Ioan.5,21,28†6, 9†11,24.Actor.24,15. 1. Corint.15* 2.Cor.4, 14†5* Col. 3.4.Phil. 3,21†4,3.1.Theſ.4,13,16.2.Tim.2,11.Apo. 20,12.

REVELATIONES & viſiones, Ioſue 5,13.4.Reg.17,9.2.Machab.3,24† 5, 2†10,29†11,8.vide Apparitiones.

ROBOAM filius Salomonis,rex Iuda conſtituitur, 3.Reg.12, 1. deficit Iſrael à Roboam ad Ieroboam, 12,19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Iſrael,2.Paral. 11, 2.oppugnatur à Siſac rege Aegypti,12,2,9. moritur,3.Reg.14,31. regnat Abiam filius eius pro eo,15,1.

ROMANI cum Iudæis pacis & ſocietatis fœdera ineunt, 1.Mach.8, 14,17, 27†12,1†14,17,20.

Romanorum Gentilium laus,1.Machab. 8,2,9.

Romanorum Chriſtianorũ laus,Ro.1,8.

Romanos deſtructuros Ieruſalem & templum Domini,N.24.24.Iſa.5,26†6,11. Dan.9,26†11,30, 1.Luc.19,41†21,20.Io. 11.48.

RVBEN primogenitus Iacob naſcitur, Geneſ. 29.32.violat thorum patris ſui,35, 22. dantur ob id primogenita eius filiis Ioſeph, 49, 4.1.Par. 5,1.nititur fratrem ſuum Ioſeph liberare,Gen 37,21,22,29. dicit patri,Duos filios meos interfice,ſi non reduxero Benjamin, 42,37. filiis Ruben primò requies datur,Num.32*.Deut. 3,12†29.8.Ioſue 1,12†13,23.cæduntur, 4. Reg.10,33. transferuntur ad terram Aſſyriorum,15,29.1.Par.5.26. ſecundùm prophetiam,Geneſ.49,4.ædificant altare, Ioſue 22, 19.dimicauerunt contra Agarenos,1.Par,5,19.

RVTH Moabitis, Ruth 1, 4. accipit eam vxorem Booz,& parit Obeb,4, 13. 1. Par.2,12,Matth.1,5.

S.

SABBATVM. Geneſ. 2, 2. Exod.16, 23†20,8†23,12 †31,14,17†34,21†35, 2.Leu.19,3†23,3,15†25, 4. Num. 15,32† 28,9. Deu.5,12. Iſa.56,2,4†58,13†66,23. Ier. 17,21,27.Ezech.20,12†22,8.2. Eſd.13, 16,22.1.Mach. 1,47†2,33,41.2.Mach.15,1. Mat.12,1,10.Marc.2,23†3,2†6,2.Lucæ 4, 16,31†6,1 † 13,11,14†14,1.Io.5,10†7,22 †9,14. Actor. 13,14.27.44†15,21 † 18,4† 20,7.1.Cor.16,2.Heb.4,4.10.

SACERDOTES Legis, & horum munus, Exod.29,44†30,7. Leu.10,1.6.9† 21*.†22*.†24,2. Num. 3,10†4,5,11 † 10, 8†18,1.7. Deut.21,5.1.Reg.2,28.3. 1. Paral.6,49.2. Paral. 26,17. Ezech.44,15.20. Heb.5,7†10,11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege,1. Paral.23,3.vbi numerantur.38000.

Sacerdotum Legis indumenta,ornamenta,& ordinatio, Exod.28*.†29,1.†39,1† 40,12.Leu.8,1.8.

Sacerdotibus dabantur decimæ & primitiæ,Num. 5,9.10†18,8.11 *. Deut.18,3.vt liberi à ſolicitudine comparandi victum, poſſent vacare Legi Dei,2. Par.31,4*.vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis aſsignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio,Exod.29,26.Leuit.2,3. 10†5,13†6,9.19 † 7,6.32 † 10,13 † 24,9. Nu.3,48†5,9 † 18,8,11.28. Deut. 18, 1.1. Reg.2,28. 1.Reg.12,16.1. Par. 6,54.2. Par. 31,4.2.Eſd.10,36.Eccli.45,25.

Sacerdotes mali,&eorum punitio.Num. 16*.1. Reg.2,22*.†3,13.3.Reg.2,26. Iſa.3, 11.Ie.2,5†8,7.Oſee 4,6.9†5*. Mal.1*. † 2, 1,8.1. Mac.7,5.9.11.

Sacerdos,non Lex aut Scriptura ſola,eſt iudex quæſtionum exorientium,Deut.17, 9,12.Malach.2,7.

SACRIFICIVM noui Teſtamenti appellatur Iuge ſacrificiũ,Dan.11,31†12, 11.celebrabitur donec veniat Dominus 1. Cor.11, 26. quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio.

SADDVCAEI negant mortuorum reſurrectionem, Matt. 22, 23. Act. 4, 1† 23,8.

SALMANASAR rex Aſſyriorum egreditur primò cõtra Samariam,&transfert Iſrael cum Oſee rege in Aſſyrios, 4. Reg.17,6.ſecundò capit Samariam,18,9.

SALOMONIS filij Dauidis natiuitas promittitur,2.Reg.7,12. naſcitur, 2. Reg.5,14†12, 24. vngitur in regem ſuper Iſrael,3. Reg. 1,33. Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaõ, à quo ſapientiam poſtulat,3,5.9.2. Par.1, 7.dirimit litem meretricum,3. Reg. 3,16, 24.de eius ſapientia,magnitudine diuitiarum,poteſtate & miniſtris,2. Par.9. init fœdus cum Hiram rege Tyri,3. Reg.5,12. poſtquam ædificauit templum, dedit Hiram viginti oppida,9, 11. venit ad eum regina Saba, 10. 1. Matt. 12, 42. Luc. 11, 31. ædificauit phanũ Chamos idolo Moab in monte,3.Reg.11,7.

Chananæos facit ſibi tributarios,1.Para. 8,7.vngitur ſecundò in regem, 2. Par. 29, 22.moritur,3.Reg.11,43.ſuccedit ei filius Roboam,14†,11.

SALVS: vide Beatitudo.

SAMARIA, quæ poſtea metropolis fuit decẽ tribuum Iſrael,extruitur,3.Reg. 16,17.obſidetur à Syriis,6.Reg.5,24.obſidetur abAſſyriis vſque ad tertium annum, capitur,& abducitur populus,4.Re. 17.5. contra Samariam prophetatur,Iſa.7,30† 9,7.Ezech.23*. Oſee 8*. †13*. Amos 3,12. Mich. 1,5.

Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc.9.52.recipit verbum Dei,Act.8,5.

Samaritanus miſeretur vulnerati, Luc. 10,33.

Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum,Ioan 4,7.

SAMSON naſcitur, Iud.13,24.iuxta promiſsionẽ angeli, 13,3.vxorẽ accipit in Thamnata,& dilacerat leonem, 14,1,510. nocet Philiſthæis,eiſque vim infert,15,4 8.moritur,16,29,30.

SAMVEL, 1.Reg.1,20. adducitur ad domũ Domini in Silo,1,24.vocatur à Domino,3,4,10. congregat vniuerſum Iſrael in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſrael,7,5, 9. poſuit filios ſuos Iudices Iſrael,8.1. probat ſe innocentem, 12,3.interficit Agag.15,33.

Dauid regem vngit, 16,13.moritur,25,1. prophetat Sauli poſt mortem,28.15,16.Eccli.46,23.laudatur,Eccli.46,16.

SANABALLAT præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem,2.Eſd.2,10.

SANCTVS eſt Deus,Iſa.6,3. Apo.4,8.

Sancti & mundi eſſe debemus,Leuit.11, 44†19,2†20,7,26†21,6.Deut.26.19. Eph. 5,26.1. Theſſ.4,3.1. Pet.1,16.qui ſanctus, ſanctificetur adhuc,Apoc.22,11.

Sanctũ Domini, Exod.35,2.Leui.16*.Pſ. 113,2.Matth.7 6.Luc.1,31.

Sancti pro nobis orant,Ier.15,2,2.Mach. 15,14.Apo.5,8†8,3.propter eorum preces & merita multa nobis largitur Deus,quãuis illi vita functi ſint,Gene.26,5,24.Exo. 32,13.14.3. Reg.11,12,13,32.34†15,4.5.4. Regum 19, 34 † 20, 6. Iſa. 37, 35. Eccli. 44,24.

Sanctos oramus ſine iniuria Mediatoris, vt pro nobis orẽt,ſicut & petimus ab aliis hominibus preces,vt Paulus Ro.14,30.Coloſſ.4,3.Eph.6,19.1.Theſſ.4,25.2. Theſſ.3, 1.Heb. 13, 18. Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere: quia ſunt ſicut angeli Dei,Matth 22,30.Luc.15,10.offerunt Deo noſtras preces, Tob. 12,12.Apoc.5. †8,3. Nec huic contrarium eſt,quod Deus ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognouerunt ſecreta cordium Deo reuelante,Dan.2,29.4.Reg.5,26†6,12.

Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur

buitur quod ſoli Deo præcipuè conuenit, Matt.18,16,18.Ioan.20.13. Rom. 11,14.1. Cor.9,20,21.1.Timoth.4,16. Iac.5,19.vide titulum,Deo ſoli attributa,&c.

in Sanctorum memoriam.Deum orare, docent nos maiorum exempla, Geneſ.31, 9.†48,16. Exod.32,13. Deut.9,27.3. Reg. 18,36.1.Par.29,18,2.Paral.5,42.Tob.7,15. Eſther 13,15†14,18. Iſa.63,27. Dan. 3,35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cælis regantes,Ioa.12,26†17,24.1.Cor.5,8.Phil.1,23. Apoc.3,21†7,9†14,13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur,Ecc.44*.Ioan.12,26.

in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſalm. 150,1.

Sancti iudicabunt:quære Iudicabunt.

Sancti faciunt miracula, vt Moyſes & Aaron, Exo. 7†8†9†10†11. Elias excitat puerum mortuum,3.Re.17,22.claudit cælum ne pluat, 17,1. Iacobi. 5, 17. aperit clauſum,3.Reg.1 ,41.45.Iacobi 5,18.

Eliæ pallium diuidit aquas,4.Re.2,8,14. Eliſæus excitat puerum viduæ mortuum, 4.Re.4,34.ſanat aquas miſſo in eas ſale,2, 21,22.oleum multiplicat,6,6.mittit farinam in ollam,4,44.Naaman Syrum ſanat, 5,14. facit natare ferrum, 6, 6. Eliſæus mortuus per contactum oſsium ſuorum operatur,13,21.

Apoſtoli eiiciunt dæmonia,Marc.6,13† 16,17.Luc.10,17.Ioannes & Petrus ſanant claudum,Actor.3,6.

Petrus excitat Tabitham,9,41.

etiam ſola ſua vmbra ſanat,5,15.

Paulus reſtituit claudum,14,9.

etiam per ſudaria curat infirmos,19,12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20,19.

Sancti plura quoque alia fecere miracula,quæ longum eſſet enumerare, ad Heb. 11,32*.

SANGVINIS conſperſio,Exod.24, 6†29,20. Leuit.1,5,11†3,2,8,13†4,6.16† 7,2†8, 9,30†9, 18 † 16,14, 18 †17,6.2. Par.30,16.Ezech.43,20.Hebr.9,13,14.19. 21.22.

Sanguinis Chriſti conſperſio,Heb.9,14† 10,19†12,24.1. Pet. 1,2.

Sanguinis eſus prohibitus,Geneſ.9,4.Leuit.3,1 †7,26†17,10,14†19,26.Deut.12, 16,23†15,23.1.Regum 14,32. Actor.15,20 †21,25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur,Matthæi 9,20.

Sanguinis innocentis effuſio,Deut.19,5. 11†27,24.2.Reg.20,9.3.Reg.21,13.4. Reg. 21,16†2 ,4.2.Paral.24,22.Prouerb.6,17† 28,1 .Iſa.26,11.Ierem.7,6†22,3.Ezec.22, 4.4.Eſdr.1,32.Matt.23,34 Luc.11,50.Apo. 6,10†18,24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo,Geneſ.4,10.4.Eſdr.15, & Apoc.6,10.

Sanguine Chriſti empti ſumus,1.Cor.6, 20†7,23.Act.20.28.1.Pet.1,18.Apoc.5,9.

SAPIENTIAE diuinæ origo, proprietas,laus & vtilitas,Deut.4,6†29,9.Io. 28,20†3,7. Eccl.7,12†9,13.Sap.6,13,16† 7*.8*.9*.10*. Eccli. 1*. †3,1,3†4,12,28. 29 † 21,12† 24 *.†39,14. Luc.21,13 Ro. 11,22.1. Corinth. 1,17†2,6.10†3,19.Col. 2,3.Iacobi 1,5†3,15.

SAPHIRA mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terram mortua,Actor.5,1.8.

SARA filia Raguelis Tobiæ in vxorem traditur,Tob.7,10,15.

SARVIA: vide Zaruia.

SATISFACTIO: vide Pœnitentia.

SAVL de tribu Benjamin quærit aſinas,1.Reg.9,3.vngitur in regé à Samuele, 10,1†11,14.Actor.13,21.iuxta mandatum 1 Reg.9,15.percuſsit Ammon,11,11.obtulit holocauſtum,13,9.à regno reiicitur,13 13†15,22,26. 28†16*.exagitat eum ſpiritus nequam ,16 , 14†18,10†19,9. nititur Dauid configere, 18,10†19,10. perſequitur eum,23* trucidat ſacerdotes Domini, 22,18.mulierem habentem pythonem cōſulit.28,7. ſeipſum interficit,31,4. ſepelitur,31,13.filij eius in crucem tolluntur,2, Reg.21,9.

SCANDALVM ſeu offendiculum proximo,nec in vita, nec in doctrina ponendum,Leuit.4,3. Num.31,16.2.Reg.11, 14,1.Eſdr.8.22.Prou.28,10.2. Mach.6 24. Matt. 17,27†18,6. Marc.9,42. Lucæ 17,1. Rom.14,1,15.1.Cor.8*.†10,32.2.Cor 6,3. 1.Theſſ.5.22.

quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſent, vitabimus,Exod.34,12. Deut. 7,2.16†13*. Matth. 5, 29 † 10, 22. Marc. 9,42. Rom. 16,17.

SCIENTIA Dei:vide Dei.

SCRIPTVRA ſacra vnde ſit, & quis eius vſus,Exod.17,14†34,27.Deut.4, 1†17,18†31,9.Ioſ.1,8. Iſa. 8,9†30,8 †34, 16. Ier.30,2†36,2, 10†45,1.Baruch.1,3.14 †4,1.2.Eſd.8,2.3.Eſd.9,39.4.Eſd.15,1.Da. 10,21. Matth. 4,4†22,29.Luc. 4,4†16,29. Ioan.5,39†10,44†20,30.Actor.15,21†17, 11.Ro.1,2†4,23†15,4.1.Cor.9,9 †10,11, †15,3.2. Tim.3,15.1.Pet.1,20†3,1. Apoc. 1,19.

Scriptura difficilis intellectu,2.Pet.3,16. nec omnia ſcriptis Apoſtoli mādarunt,Io. 20,30†21,25.1.Cor.11,3 ,2.Theſ.2,15.Io. epiſt.2,12†epiſt.3,18.

Scriptura nec lex eſt iudex,ſed Sacerdos, Deut.17,18.Ezech.44,24*. Mal.2,7.quære Sacerdotum officium.

SEB & Oreb interficiuntur,Iud.7,25.

SEBAE, quia regnum affectarat,caput præciditur,2.Reg.20,22.

SECVRITAS perfecta de peccatorum remiſsione aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita,Eccleſ 9,1,2.vide Certi.

SEDECIAS pſeudopropheta,3.Reg. 22,11.2.Par. 18, 10. comburitur, Ierem. 29,22.

SEDECIAS: vide Zedecias.

SEDITIOSI puniuntur, Num.26, 31*.

d by Google

31*. vide Murmuratores.
SELEVCVS Aſiæ rex, 2. Mach. 3.
SEMAIA mittitur ad Roboam, 3. Reg. 12,22. 2. Par. 11,2†12,5,7.
SEMEI maledicit Dauidi, 2. Reg. 16, 5,13. veniam impetrat à Dauid, 2. Reg. 19, 23, occiditur ex præcepto Dauid, 3. Reg. 2, 9,42,46.
SENNACHERIB oppugnat vniuerſas ciuitates Iuda munitas, 4. Reg. 18,13. 2. Par. 32,1. blaſphemat Deũ, Iſa. 36*. interimitur à filiis, 4. Regum 19,37. Iſaiæ 37,37. ſecundùm verba Iſaiæ 10,33 † 31,8†33,1.
SEPELIRE mortuos, opus miſericordiæ, Geneſ. 23, 19 †25,9†35,19,29 †50,5,13, 25. Num. 20, 1. Deut. 10, 6† 21,23. Ioſ. 24, 30. Iud. 12, 7. 1. Reg. 25, 1†31,13. 2. Reg. 2,32 † 32, 3. Reg. 2, 10, 31,34†11,43†13,29 †14,31. 4. Regum 13, 20,2. Paral. 16,14†24,16†35, 24. Tob. 1, 20†2,3,7†4,3,18†8,14†12,12†14,13,16. 4. Eſd. 2,23. Eccli. 7,37†38, 16. Matth. 14, 12†27,58. Ioan. 19,39. Actor. 13,29. 1. Cor. 15,4.
SEPHORA. vide Ziphora.
SERMO Chriſtianorum: vide Loquenda.
SERPENS æneus erigitur, Nu. 21, 8. tollitur, & appellatur Nehuſtan, 4. Reg. 18,4. cuius typum gesſerit, Ioan. 3,14.
SIBA: vide Ziba.
SICELEG: vide Ziceleg.
SICHEM filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa, Geneſ. 34,2. necatur, 34,26.
SIGNA futurorum, Geneſ. 9,12. Exo. 21, 13. Ioſ. 2, 12. 1. Reg. 2,34 † 10, 2. 2. Reg. 5,24. 4. Reg. 19,29. Iſa. 38,7. Tob. 5,3. Luc. 2,12.
Signa in memoriam præteritorum, Exo. 12,3,8. Num. 15,38†16,38,40†17, 10. Ioſ. 4,6*.
Signa & miracula fiunt vt per ea omnipotentia, veritas, iuſtitia, & bonitas Dei innoteſcat, Exod. 4,2,6†7,17†16,12. Ioſ. 3,10,14. 3. Reg. 13, 4†17,14 † 18,38†20, 13,28. 4. Reg. 5,1 †20, 9. Matth. 8,26†9, 2†14,2.
SIHON rex Amorrhæorum concedere noluit vt Iſrael tranſiret per fines ſuos, Nu. 21,23. Deut. 2,30. percuſſus eſt in ore gladij, Num. 21,24.
SILAS cum Paulo mittitur Antiochiam, Actor. 15,27. profectus eſt cum Pau. 30.15,40. remanſit Beroeæ, 17,14.
SILERE eſt vtile, Pro. 17,29. Eccl. 3, 7. Eccli. 20,6†32,12.
SILO locus in quo fuit domus Dei, Ioſ. 18,31. 1. Iud. 18,31†20,18. 2. Reg. 1,3. conuenerunt omnes in Silo propter Rubenitas, Ioſ. 22,12, de Silo affertur arca, 1. Reg. 4,4. Ierem. 7,12†26,6.
SIMEON naſcitur, Geneſ. 29,33. interficit cum Leui Sichemitas, 34, 25. cam ob rem arguuntur à patre, 49, 5. in vinculis tenetur in Aegypto, 42,25.
SIMON in Bethania excipit Dominum, Matth. 26,6. Marc. 14,3. Io. 12,1.
SIMONIA, vide Vendi dona Dei.
SIMPLICIBVS & humilibus reuelat ſubinde Deus quod abſcondit iis qui ſibi videntur ſapientes, Iſa. 29, 18, 14†32,4. Eccleſ. 9,15. Matth. 11,25. Luc. 2,9,5†4,8† 10,21. Actor. 4,13. 1. Cor. 1,24†2,1.
Simplex & rectus, Geneſ. 20,6. Iob. 1,8. Matth. 10,16. Actor. 2,46. Rom. 16,18. Eph. 6,5. Coloſſ. 3,22.
SIMVLATIO & hypocriſis cauenda, Eccli. 1,36. Iſaiæ 32,6. Ier. 9,6. Iob 15,34. 2. Mach. 6,24. Matth. 23*.
SOBRIETAS: vide Temperantia.
SOCIETAS bonorum quærenda, malorum vitanda, Geneſ. 19,15. Deu. 7,19. Nu. 16,25†25,4. Ioſ. 23,12. 2. Par. 19,2. Iob 31,1. Pſalm. 25,4,8†36,1. Prou. 1,10. †4, 14†6,25†13,20†20,19 † 22,10,34†25,6, 17†24,1,21†29,27. Ierem. 16,8. Eccli. 6,35 †8,1,18†9,21 † 12,10†13,1,20. Tob. 1,5. Matth. 7,15. Acto. 19,9. 2. Cor. 6,14. Epheſ. 5,11. 2. Tim. 4,14. Apoc. 18,4.
SODOMA & Gomorrha amœniſſimo loco ſita, Gen. 13,10. ſpoliantur, Gen. 14,11. ſubuertuntur a Domino, Gen. 19,25. Deut. 29,23. Sap. 10,9,7. ſecundùm verba Domini, 18,20. cauſa, Ezech. 16,39.
SOL & Luna creantur, Geneſ. 1,16. ſteterunt ad imperium Ioſue, Ioſ. 10, 12. retroceſſit Sol decem gradibus ad petitionẽ Ezechię, & preces Iſaię, 4. Reg. 20,11. amittet lumen, Matth. 27,45. Marc. 15,33. Luc. 23,44.
SOLICITVDO nimia, Exod. 34,21. Leu. 25,20. Deut. 8,3. Iob 7,8. Pſalm. 54,23. †143,15,16. Prou. 10,3 † 17,25. Matt. 6,25. †10,9,23†13,22†16,7. Luc. 8,14†12,22† 14,18†21,31. 1. Corinth. 7,32. Philip. 4,6. Hebr. 13,5. 1. Pet. 5,7.
SOMNIA & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Geneſ. 20,3†28,12†31,24†37,5,9 †40,8†41,40. 8†41,1†46,2. Num. 12,6. Iud. 7,13,15. 1. Reg. 3,4,8,11†28,6,15. 2. Reg. 7,4. 3. Reg. 3,5. 15. Iob 7,13†33,15. Dan. 2,1†7,1. 2. Mach. 15,11,14. Matt. 1,20†2,12,13. Actor. 16,9† 18,9†23,11†27,23.
Somnia & viſiones, quæ non conueniunt cum doctrina Chriſti & Eccleſiæ, ſunt contemnenda, Deut. 13,1. Eccleſ. 5,2. Eccli. 34, 1*. Ierem. 23,16,25†27,9†29,8.
SOROBABEL filius Salathiel, 2. Eſdr. 12,1. Matth. 1,13. Luc. 3,27. inſtaurat templum Domini Ieroſolymis, 1. Eſd. 3,3. 3. Eſd. 5,70. Eccli. 49,13. genuit Abiud, Matt. 1,13.
SORORES Chriſti: vide Fratres.
SORS, Leuit. 16, 8. Num. 17*. †26, 55†33, 54. Ioſue 7,14†18, 10. 1. Reg. 10, 20†14,17,42. 1. Par. 25,5. 2. Eſdr. 11,1. Pro. 16,33†18,18. Ezec. 21,19. Ionæ 1,7. Actor. 1,17.
SOSIPATER comes Pauli, Act. 20,4.
SOSTHENES princeps Syna-

percutitur, Actor.18,17.

SPES iuſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo eiúſque promiſsionibus fundatur, Ge.26,5. Iudic.7,2,4. 1.Reg.4,3† 17,45†22,1.3. Reg. 20,28. 1. Par. 19,13.2. Paral,25,7†32,7†16,7†20,15.2. Iudit.9,13. Pſal.9.11†13,6†21,5.1†24,2†30,2†30,5†6 *. † 70,1 † 90,2 † 113,9.10.11† 141,5†145,5. Pro. 3,5†22,19†28,25†30,5. Sapientiæ 3,4.9. Eccli.2,6.12† 13,9†33,9†34,13. Iſai. 26,4†29,19 † 30,1.15†31,1†36,7†40,30. Ie.2,31†,4†9,22†17,7† 39,18. Thre.3,24. Eze.29,6. Oſee 12,. Mic. 7,5.7. Nahum 1,7.1 Mac.3,18. Matth. 10,37†12,2. Rom.5,2†8,24.2. Cor.5,2. Col.1.27.1. Theſſ.1,3.1. Tim.1,1†6,17. Heb.3,6. 1.Pet.1,13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem, vide Timor.

Spes impiorum euaneſcet & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, .Reg.18,21. Iob 8,13†11,20†14,19†2 ,4. Pro.10,28† 11,7.23†25,19. Sap.5,15. Eccli.5,1,10. Iſa. 28,15.18†30,2.12†57,11† Ier.9,12†10,7. 1.Mach.2,62.

SPINAE appellantur ſolicitudines huius mundi, diuitiæ, & voluptate vitæ, Matt.13,7.22†19,22. Marc.4,7,18†10,22. Lucæ 8,7,14†18,12.

SPIRITVS ſanctus promittitur, Iſa. 44,3. Ezech.11,19†36,26†39,29. Ioel.2,28. Matth.3,11. Ioan. 7,39†14,16.26†15,26† 16,7. mittitur, Act.2,1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exo.4,12. pſ. 31,8. Iſa.54,13. Matth. 40,20. Mar. 13,11. Lucæ 12,11†21,14. Ioan.6, 5†14,16,26† 15,26†16,13. Ro.8,16.26.2. Cor.1,22†5,5. Eph.1,13†4,20.21.1. Ioan.2,27.

Spiritus probãdi ſunt vtrùm à Deo ſint, Iudith 8,28.1. Cor.14,29.1. Theſſ. 5.21.1. Ioan.4,1.

SPONSVS ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſa.54,5†62,4. Ier.31,32. Ezech.16,8. Mat. 9,25†25,1. Mar.2,19. Luc.5,34. Io.3,29.2. Cor.11,2. Eph.5,24. Apoc.19,7†21,2.

Sponſa Chriſti, vide Eccleſia.

STEPHANVS eligitur, Actor.6,5. accuſatur,6,11. reſpondet ad accuſationẽ, 7*. lapidatur,7,57.

STVLTITIA, Pro. 14,29†20,3† 26,1†27,22. Bar.3,23. Eccleſ. 10,2. Eccli. 33,5. Matth.7,26†25,2. Marc.7,22. Epheſ. 5,4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia huius mundi, 1.Cor.1,18*.†3,19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contrà ſapientum os in corde eſt, Eccli. 21,23

SVBDITORVM officium, Exod. 10,28†22,28. Num.16*. Ioſue 1,16.2. Eſd. 5,16. Baruch.1.11. Pro.13,13†20,2†2 ,2 †25,6. Eccle.8,2†10,16. Ie.29,7. Matth.17,24†22,16.21. Luc.20,22. Ro.13,1.7.1. Theſ. 5,12.1 Ti.2,1. He.13,17. Tit.3,1.1. Pe.2,13.

SVPERIORVM iudicium, & rectorum officium & poteſtas in ſubditos, Geneſ.9,6. Exod. 1,8*.†5*.†18,13.17†22,8. Leu.24,10.23. Num.11,16.24†25,4†17,15,1. Deut.1,13.17†16,1†19,1. Ioſ.1,10. Iu.2,7.16.1. Reg.102,4.4 Reg.3,7.2. Pa.19. 5.8. Iob.29*.†34,30. Pſalm. 81*. Pro.8,15† 11,14†12,24 † 16,10† 20,8†28,15†29,4. 14†31,4. Eccle.10,1.12. Sa.1,†6*. Eccli.7,4†10,1.24†17,18. Iſaiæ ,23.26†3,2†10,1†32,1. Ier.5,26†22,2†27*. Eze.22,6.12† 45,9. Dan. 2,21. Oſee 13,10. Mich. 3,1.9. Matt.22,17.21†26,51. Luc.20.22. Io.3,31. †10,11.1. Cor.15,24. Ao.12,8†13,1.2. Tim. 2,1. Tit.3,1. He.13,17.1. Pet.13. vide Rex, Iudex.

SVPERBIA prohibetur, committitur, & punitur, Ge 3, 7†11,5.7. Exod.5,2†14,26.1. Reg.17*.4. Reg.18,19*.†19,35. Tob.4,14. Iud.9,16†13*. Pro.6,17†11,2† 13,10†15†25 † 16,5.18†18,12†25,6†29,23. Ecc.10,9.11.16†25,4. Iſaiæ 3,16,17†9,8†10,8 †14.9†36*. †37,10,24†39. 2,5† 47,8 Ier.48,29†4 ,16, Ezec. 16,49†28,2† 31,10. Dan.4,19.27†5,22. Abdiæ 1,3. Malach.2,11.2. Mach.9,4.6. Luc. ,47†10,15† 14,7.11†18,11†22,24. Act.12,21. Ro.1,30 †11,20.2. Tim.3,2.1. Pet. 5,5.2. Pet.2,18. Iud.16. Apoc.18*.

SVSANNAE hiſtoria, Dan.cap.13*.

SYRI imperant Iſraeli, Iud.3,8. opprimuntur ab Othoniel,3,10. cęduntur à Dauide, eiq́; fiũt tributarij, 2.Reg.8,5. Iuuãt filios Ammon contra Dauid,10,6. fugiẽtes à facie Iſrael, occidũtur à Dauid,10,13.18. Samariam obſidentes, cæduntur, 2.Reg.20 29. pugnant contra Iſrael, 4.Reg.6,8. mẽtis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam,6,18.19.

obſident Samariam,6,24, territi à Deo ſoluunt obſidionem,7,6 7. vaſtantur à rege Aſſyriorum, & tranſferuntur Cyrenen,4. Reg.26,9. deſolatio eorum prænunciatur, Iſa.17,1. Ie.48,13. Amos 1,3.

T.

TABITHA ſuſcitatur à mortuis, Actor.9,39,40.

TEMPERANTIA in cibo, potu, & concubitu. Tob.6,15. Eccleſ.3,6. Eccli. 31,18†32,7. Dan. 1,.11. Rom.13,1 †14,17.1. Cor.7*. Gal.5,33.1. Tim.3,2.2. Tim.1,7. Tit.1,8†2,6,12.1. Pet. 1,13†5, 8.2. Pet. 1,6.

TEMPLVM Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3 Reg.6*.†7*.2. Par.3*.4*. promiſsio eius, 2. Reg. 7, 13. extruitur ope Gentilium, 3. Reg.5*, cõſecratur, 8*.2. Pa.7,7. prophanatur per Achaz, 2. Pa. 28. 21. iterum conſecratur per Ezechi.2. Par.29*. prophanatur & denuò conſecratur per Manaſſe, 2. Par. 33,7,15. exuritur, 4. Reg.23,9. prout prędictum erat, 1. Par.7,20. iterum extruitur, 1. Eſd.1*.3*.4*.5*.†6,3, 7. ſpoliatur, & accenditur, 1. Math.1,22.33. prophanatur, 1,49, 57. mundatur, & conſecratur, 4,36.

2.Mach.

Digitized by Google

2. Machab. 10, 1. eius deuaſtatio, Daniel. 9, 26. Matth. 24, 2.* Marc. 13, 2. Luc. 19, 41.

contra Templum prophetatur, Leuit. 26, 31. 3 Reg. 9, 7. 4. Reg. 21, 12. 2. Paral. 7, 20. Pſalm. 73, 6. Iſa. 66, 1. Ierem. 7, 3. 17 † 26, 6, 12. Amos 9, 1. Mich. 3, 12. Zach. 11, 2.

Templum ſpirituale & domus Dei, 2. Reg. 7, 13. Prou. 9, 1. Aggæi 2, 8. Matth. 7, 24 † 16, 18. Ioan. 2, 19. 1. Cor. 3, 16. † 6, 19. 2. Cor. 6, 16. Epheſ. 2, 20. 1. Tim. 3, 15. Hebr. 3, 6. 1. Petr. 2, 5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1. Reg. 5, 2 † 31, 9. 3. Reg. 11, 7. 4. Reg. 10, 21 † 17, 32 † 19, 37. 1. Paralip. 11, 10. Baruch 6, 1 5, 30, 54. Iſa. 37, 38. Ierem. 4 , 12. Daniel. 14.*. 1. Machab. 1, 50 † 6, 2 † 10, 83. 2. Machab. 6, 2. Actor. 19, 27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſa. 56, 7. Matth. 21, 13 Chriſtus ipſe & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matth. 24, 1. Marc. 11, 11 † 12, 35. Luc. 2, 30 † 19, 45. Act. 2, 46 † 3, 1 † 5, 20, 21 † 21, 26 † 22, 17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3. Reg. 3, 3 † 8, 29. 2. Paralip. 6, 19. Matth. 21, 13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quaſi iis concludi poſſit, vel illis indigeat, vt homo ædibus, 3. Reg. 8, 27. 2. Paralip. 6, 18. Iſa. 66, 1. Ierem. 23, 24. Act. 7, 48 † 17, 5.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3. Reg. 6, 13 † 8, 12. 1. Paralip. 23, 25. Pſalm. 77, 60 † 131, 13. Ierem. 7, 3, 7. Matth. 23, 21. Act. 7, 46.

Templum dicitur locus ſanctus, Geneſ. 28, 17. Exod 3, 5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2. Paralip. 1*. 2*. 3*. 4*. 5*. 2. Machab. 3, 2.

Templi prophanatores à Deo puniuntur, Iſa. 56, 5*. 2. Machab. 3, 25, 26*. Matth. 21, 12. Ioan. 2, 15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus obſeruanda, Eccleſ. 3, 1. † 8, 5. Eccli. 20, 6 † 32, 10. Rom. 12, 11.

TENEBRAE trium dierum in Aegypto, Exod. 10, 22. Pſalm. 104, 28. Sap. 17, 2 † 19, 16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4. Eſd. 14, 20. Iſa. 9, 1 † 59, 9 † 60, 2. Ioan. 1, 5 † 3, 19 † 8, 12, 35. Act. 26, 17. 1. Theſſal. 5, 7. 1. Ioan. 2, 11.

TENTARE Deum non licet, Exod. 24, 11 † 17, 2. Deut. 6, 16. Iudith 8, 11. Matth. 4, 7. 1. Cor. 10, 9.

Tentat, ſeu veriùs probat Deus ſuos variis modis, Geneſ. 22, 1*. Exod. 15, 25 † 16, 4 † 20, 20. Deut. 8, 2 † 13, 3. Iud. 2, 22 † 3, 1. 2. Paralip. 32, 21. Tob. 2, 8. Iob 1, 12*. Sap. 3, 5. Eccli. 2, 4 † 27, 18. Zach. 13, 9. Rom. 5, 4. 2. Pet. 2, 9. Iacobi 1, 2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id quod poſſunt, 1. Cor. 10, 13. 2. Pet. 2, 9. Apoc. 2, 10.

TERTVLLVS Orator accuſat Paulum, Act. 24, 2.

TESTAMENTVM, Galat. 4, 24. Heb. 9, 1 † 13, 20. vide Nouum Teſtamentum.

TESTIMONIVM tum verum, tum falſum, Exod. 20, 16 † 23, 1. Num. 35, 30. Deut. 5, 20 † 17, 11 † 19, 15, 18. 1. Reg. 21, 10. Pſalm 26, 12 † 34, 11. Prou. 6, 19 † 14, 5 † 19, 5, 9 † 21, 28 † 24, 28 † 25, 18. Daniel. 13, 34*. Matth. 18, 16 † 19, 18 † 26, 59 † 28, 13. Marc. 10, 19. Ioan. 8, 17. Act. 6, 11. Rom. 13, 9. 2. Cor. 13, 1. 1. Tim. 5, 19. Heb. 10, 28. vide Mendacium.

THADDAEVS, vide Lebbæus.

THAMAR concumbit cum Iuda ſuo ſocero, Geneſ. 38, 15. gignit geminos Phares & Zara, 38, 7 † 46, 12.

Thamar violatur ab Amnon fratre ſuo, 2. Reg. 13, 14.

Thamar filia Abſalonis, 2. Reg. 14, 27.

THARE pater Abraham, Gen. 11, 26.

THEBES obſidetur, Iud. 9, 50.

THEBNI rex Iſrael, 3. Reg. 16, 21.

THECVITIS mittitur ad regem Dauid, vt impetret reductionem Abſalon, 2. Reg. 14, 2*.

THEGLATH Phalaſar deuictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios, 4. Reg. 15, 29.

THEODAS occiſus eſt, Act. 5, 37.

THESAVRVS minùs diligendus magis diligitur, Oſe 9, 1. Matth. 6, 19 † 19, 22. Marc. 10, 22. Luc 12, 22, 33 † 18, 13. Ioan. 6, 26. 2. Cor. 4, 18.

THOLA dux in Iſrael, Iud. 10, 1.

THOLOMAI rex Geſſur, 2. Reg. 13, 37.

THOMAS Didymus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Ioan. 11, 16. erat incredulus, 20, 25, 27.

TIMENDVS eſt Deus, & ante oculos habendus, Geneſ. 22, 12 † 31, 49. Exod. 1, 17 † 20, 20. Deut. 4, 9 † 6, 2, 13, 24 † 10, 12, 20 † 13, 4. Ioſue 24, 14. Iud. 6, 10. 4. Reg 17, 36. 2. Paralip. 20, 15. Iob 1, 8 † 28, 28. Pſalm. 26, 1 † 32, 8 † 33, 8, 10 † 110, 5 † 111, 1 † 127, 1. Prou. 1, 7 † 3, 7 † 9, 10 † 14, 2, 27 † 15, 16 † 16, 6 † 22, 4 † 24, 21. Eccleſ. 12, 13. Eccli. 1, 11*. † 2, 7, 12, 18 † 7, 31 † 10, 23 † 15, 1 † 25, 16 † 33, 1 † 34, 16 † 41, 16. Iſa. 8, 5. † 41, 10 † 43, 1 † 51, 12. Ierem. 10, 7 † 32, 39. Baruch 3, 7. 4. Eſd. 16, 68. Matth. 10, 28. Luc. 12, 5. 1. Pet. 2, 17 † 3, 15. Apoc. 14, 7.

Timoris Dei fructus, vtilitas, & laus, Gen. 20, 9. Pſalm. 102, 17 † 124, 1 † 127*. Prou. 10, 27 † 14, 17 † 19, 23 † 22, 4. eius defectus, cauſa peccandi, Geneſ. 20, 11.

Timore punit Deus & terrore, Geneſ. 35, 5. Exod. 23, 27. Leuit. 26, 36. Deut. 2, 24 † 11, 25 † 28, 10, 65. Ioſue 2, 9 † 10, 10. Iudic. 4, 5 † 7, 21. 1. Reg. 7, 10. 4. Reg. 7, 6. 1. Paralip. 15, 17. 2. Paralip. 14, 14 † 17, 10 † 20, 29. Pſalm. 9, 20. Ierem. 49, 37. Iudic. 14, 14 † 15, 1. 2. Machab. 3, 24.

Digitized by Google

Timoris Dei exempla, Exod. 1,17 † 14, 31. 3. Reg. 18,3. 2. Par. 19,7. Tob. 1* † 2, 9, 13 † 3,18 † 9,12. Iud. 8,8. Iob 31,23. Ionæ 1,16. Pro. 31,30. 2. Mach. 6. 30. Luc. 2, 25. Act. 8,2 † 9,31 † 10,2,35.

Timor & ſolicitudo non repugnat fidei, aut ſpei, Pſal. 2. 11. Eccl. 9,1,2. Eccli. 5,5. Ro. 11, 20*. 1. Cor. 9,27 † 10,12. Phil. 2,12*. † 3,11,13. Heb. 3,14 † 4, 1*. 1. Pet. 3,17.

Timent & reuerentur bonos etiã mali, Gen. 20,8. Exod. 14,25. 1. Reg. 18,12. 4. Reg. 1,14. 2. Eſdr. 6,16. 1. Mach. 3,25 † 12,28. Marc. 6,20. Act. 5,13 † 16,19.

TIMOTHEVS circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Act. 16,3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19, 22. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1. Tim. 4,14. 2. Tim. 1,6.

TITVM Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2, 3. Titus à Paulo conſtitutus epiſcopus Cretenſis, Tit. 1,5.

TOBIAS vir pius, & in pietate conſtans, Tob. 1,1*. fit cæcus, 2,12. viſum recipit, 11,14.

TRADITIONES etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſeruandæ nobis ſunt, 2. Theſſ. 2.15.

Tradiderunt Apoſtoli quædam viua tantùm voce, 1. Cor. 11,34. epiſt. Ioan. 2. verſ. 12. & 3. verſ. 13.

TRIBVLATIO, vide Crux.

TRIBVTVM, vide Exactio.

TRINITAS figurata, & declarata, Gen. 1,26 † 18,1. Exod. 3,6,15, 16 † 4, 5. Pſal. 32, 6. Iſaiæ 6, 3 † 34. 16 † 48, 16 † 31,1. Matt. 3, 16 † 10,20 † 17,5 † 28,19. Luc. 4,18. Ioan. 3,35 † 14,16,26 † 15, 26 † 16,3, 1. Ioan. 5,7.

TRIPVDIARE, vide Choreas ducere.

TRISTARI immoderatè propter temporalia minimè laudandum, Prou. 12,25 † 15,13 † 17,22. Eccli. 30,22 † 38, 19. 1. Mach. 6,8. 2. Cor. 7,10.

TRYPHON partiũ Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem, 1. Mach. 11,39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Ionathan, 12,39,49. à Simone accepta pecunia Ionathan occidit cum filiis, 12, 19, 23. interimit Antiochũ filium Alexandri, 13,31.

TVBA clangent angeli in conſummatione ſæculi, Matth. 24,31. 1. Cor. 15, 52, 1. Theſſ. 4,16.

V

VAE væ, quibus & quas ob cauſas intermineturScriptura, Nu. 21,29. Ecc. 4.10 † 10,16. Iſaiæ 1,4, 24 † 3,9, 11 † 5, 8,18 † 8,5 † 10,1 † 17, 12 † 18, 1 † 14, 16 † 28,1 † 29,1 † 30, 1 † 33, 1 † 45, 9. Ier. 4,31 † 13, 27 † 22,13 † 23, 1 † 45, 3 † 48,1. Ezech. 6,11 † 13, 3, 18 † 16,23 † 30,2 † 34,2. Oſee 7,13. Ioel 1,15. Amos 5, 18 † 6,1. Mich. 2,1. Nahum 3, 1. Abac. 2, 6,12. Soph. 2,5 † 3, 1. Iudith 16,20. Eccli. 2, 14 † 41, 11. Matt. 11, 21 † 18, 7 † 23, 13*. Luc. 6,24 † 10,13 † 11,42 † 17. 1. 1. Cor. 9,16. Iudæ 11. Apoc. 8, 13 † 9, 22 † 11,14 † 12,12 † 18,10,16.

VASTHI ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Eſther 1,9,19.

VENDI non debẽt dona Dei, 4. Reg. 5,22. 26*. Dan. 5,17. Matth. 10, 8. Act. 8, 20 † 20, 35. 1. Cor. 9,15, 2. Cor. 11 † 12, 13. quære Emere.

VENTER pro Deo eligitur, Rom. 16,18. Phil. 3,19.

VERBVM Dei ſemper ob oculos ponendum, Deut. 4,1 † 6,17 † 11,18. Nu. 15, 39. Pſal. 1, 2. Prou. 3,1 † 4,1,20 † 6, 20 † 7,1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut. 4, 2 † 5,32 † 28,14. Ioſue 1,7 † 13,6 Prou. 4,27. Iſa. 30,21.

Verbum Dei vniuerſum non eſt ſcriptis traditum, Ioan. 14,26 † 20, 21 † 21,25. 1. Cor. 11,34. 2. Theſſ. 2, 15. 2. Ioan. 12,3. Ioan. 18.

Verbum Dei, non audiendum ſolùm & loquendum, ſed & corde credendum, & factis præſtandum, Deut. 5,1,27 † 6,1 31,12. Iſa. 29,13. Ezech. 33, 31 Matth. 5, 22 † 7, [illegible] 15, 8 † 28, 20. Lucæ 6, 47 † 11,28 † 12,47. Ioan. 13,17. Heb. 4,2. Iac. 1,22.

Verbi Dei contemptus, & punitio eius, 3. Reg. 13,4. 4. Reg 17,14,19. 2. Paral. 30,6, 10 † 36,15. Prou. 1,24,28 † 28, 9. Iſa. 28, 14 † 30,9, 4 † 65,10 † 66,4. Ier. 2,5 † 5, 12,20 † 7,13 † 16,9 † 19*. † 25,4. Ezech. 33,30. Matth. 10, 14 † 11,20. Luc. 10,10. Act. 13,45 † 18,6. Rom. 1,21,30. 2. Theſſ. 2, 10. Heb. 2,3. vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Num. 23,19. Tob 14,6. Pſalm. 32,11 † 116,2 † 118,89. Iſaiæ 40,8 † 51,6 † 54,10. Matth. 5,18 † 24,35. Marc. 13,31. Luc 16, 7 † 21, 31. 1 Pet. 1,25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis, & efficacitatis, Gen. 1*. Pſal. 32,9. Iob 38,11. Iſaiæ 46, 10 † 55, 11. Matth. 8, 13, 26. Marc. 1,27. Luc. 5,13,24 † 18,42.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut. 8, 3. Sap. 16,26. Ier. 15,16. Ezech. 3,3. Matth. 4,4. Luc. 4,4.

Verba ſunt ponderanda & non leuiter effutienda, Pſal. 111,5. Prou. 15,2,23 † 13, 3. 20,15 † 17, 27 † 21,23 † 25, 11. Eccleſ. 5,2 † 12 10. Eccli. 5,12 † 20, 7 † 23, 7 † 28,29 † 32,18. Matth. 12,36. Col. 4,6. Iac. 1, 19.

VERITAS, Iſaiæ 59, 15. 3. Eſd. 3, 12 † 4,33. 4. Eſdr. 1,17. Zach. 8,16. Epheſ. 4,25.

VESTIENDI ſunt nudi, Iſai. 58. 7. Tob. 1,17. Ezech. 18,7. Matth. 25,36. vide Eleemoſyna.

Veſtium abuſus; vide Abuſus.

Veſtes

Digitized by Google

Veſtes ſcindere, Geneſ. 44. 12. Ioſ. 7, 6. Iudic. 11, 35. 1. Reg. 4, 12. 2. Reg. 13, 31. 3. Reg. 21. 27. 4. Reg. 5, 7 † 6, 30 † 11, 14 † 18, 37 † 19, 1 † 22, 11, 19. Eſther 4, 1. Ier. 36, 24. Ioel 2, 13. 1. Mach. 2, 14 † 3, 47 † 4, 31 † 11, 71. Matth. 26, 65. Act. 14, 13 † 16, 22.

V I A per quam iuſti ambulant quæ & qualis ſit, Pſal. 118, 5. Prou. 3, 6, 17 † 16, 5, 17. Eccli. 5, 12. Iſa. 26, 7 † 30, 21 † 35, 8 † 40, 3. Ier. 31, 21. Oſee 14, 10. 1. Theſſ. 4, 1. Heb. 12, 13.

Via iuſtorũ à Domino dirigitur, Tob. 4, 20. Pſal. 16, 5 † 24, 4 † 118, 35. Prou. 12, 28 † 13, 6 † 16, 9 † 20, 24. Iſa. 48, 7. Ier. 10, 23. Mich. 4, 2.

Via iuſtorum remunerationem à Deo expectat. Pſal. 24, 12. Prou. 12, 28. Ier. 6, 16. † 7, 3.

Via impiorum qualis, Pſal. 118, 3. Prou. 4, 19, 26, 17 † 12, 15 † 21, 2 † 21, 5. Iſa. 57, 10.

Viæ impiorum exitus & finis, Iob 6, 12. Prou. 14, 12 † 28, 18. Eccli. 2, 16 † 21, 11. Ier. 2, 36 † 4, 18.

V I C T O R I A à Deo expectanda eſt; Gen. 14, 14. Exod 17, 9. Deut. 7, 18. Ioſue 11, 6. Iud. 7, 7. 1. Reg. 14, 6 † 17, 45. 2. Par. 14, 11 † 16, 8 † 24, 24 † 25, 8. Pſal. 117, 16. Prou. 21, 31. Iudith 9, 15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Gen. 14, 14. Iudic. 7, 2, 4. Ioſ. 11, 7. 1. Reg. 14, 6, 14. 2. Paral. 13, 14 † 14, 11, 12 † 24, 24. 1. Mach. 3, 16, 22. poſt partam victoriam triumphus inſtituitur, Num. 31, 13. Iudic. 11, 34. 1. Reg. 18, 6. 2. Machab. 5, 7.

V I D V I S benefaciendum eſt, Exod. 22, 22. Deut. 16, 14 † 24, 17, 19 † 26, 12 † 27, 19. Iudith 16, 28. Iob 24, 3 † 31, 16. Eccli. 4, 10. Iſa. 1, 17. Ier. 22, 3. Zach. 7, 10. Mal. 3, 5. Matt. 23, 14. 1. Tim. 5, 3. 16. Iac. 1. 27.

Viduas pias quid deceat, Iudith 8, 4. Luc. 2, 37. 1. Tim. 5, 3, 5. Tit. 2, 3.

V I G I L A R E, vide aduentus Domini.

V I N D I C T A ſoli Deo eiuſque miniſtris ac magiſtratui commiſſa, vnde & aliis eſt prohibita, Gen. 15, 14. Leu. 19, 18. Deut. 32, 35. Iudic. 8, 20 † 16, 20. Pſalm. 7, 7 † 9, 13 † 93, 1. Prouerb. 17. 11 † 20, 22 † 24, 29 † 28, 22. Eccli. 28, 1. Ezechi. 25, 12, 14. Nahum 1, 2. Matth. 5, 39. Luc. 9, 54 † 18, 6, 7, 8. Rom. 12, 19. Gal. 5, 10. 1. Theſſ. 5, 15. 2. Tim. 4, 14. Hebr. 10, 30. 1. Pet. 3, 9. Iac. 5, 4. Apoc. 6, 10. vide Remiſsio.

V I N E A, Gen. 9, 20. Deut. 24, 24. Iſa. 5, 1. Cant. 8, 11. Matt. 20, 1 † 21, 33.

V I R G I N I T A S cõmendatur, Matt. 19, 12. 1. Cor. 7, 25*. Apoc. 14, 4.

Virginitas præfertur coniugio, 1. Cor. 7, 38. 40.

Virgines ſeruantur, Num. 31, 18 † 21, 21.

Virgines olim vt nunc concluſæ, 2. Mach. 3, 19.

V I S I T A R E & conſolari infirmos ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Gen. 48, 1. 4. Reg. 8, 29 † 13, 14. Iob 2, 11. Pſal. 40, 4. Eccl. 6, 3. Eccli 7, 28 † 38, 13. Matth. 25, 37, 40. Ioan. 11, 3 † 12, 9. 2. Corinth. 1, 4.

V I S E R E Sanctos deſiderat Paulus. Rom. 1, 11 † 15, 23, 32. Gal. 4, 20. 1. Theſſ. 2, 17.

V I T A fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Gen. 17, 1. Exod. 20, 11*. Leuit. 11, 44 † 19, 2 † 20, 7, 29 † 21, 8. Matth. 5, 48 † 11, 29. Luc. 6, 36. Ioan. 12, 26 † 13, 13 † 15, 12 † 21, 15. Rom. 6, 4 † 8, 29. † 13, 14 † 15, 12. Epheſ. 2, 9 † 4, 1, 23 † 5, 1, 9. Phil. 1, 27 † 2, 5, 14. Col. 2, 6 † 3, 9, 12*. 1. Theſſ. 4, 3. Tit. 2, 11 † 3, 8. Heb. 12, 2. 1. Pet. 2, 15 † 2*. † 3, 17 † 4, 1. 1. Ioan. 1, 7 † 2, 6.

Vitæ humanæ breuitas & vanitas, Geneſ. 3, 19. 2. Reg. 14, 14. 1. Paral. 29, 15. Iob 3, 20 † 7, 6 † 8, 9 † 9, 21, 25 † 13, 28 † 14, 1. Pſalm. 38, 6 † 89, 5, 9 † 101, 4, 12 † 102, 15 † 108, 23 † 143, 4. Eccleſ. 2, 23 † 3, 10 † 7, 1. Sap. 2, 5 † 5, 9. Eccl. 14, 18 † 17, 31 † 18, 8 † 40, 6 † 41, 1. Tob. 4, 23. Iſa. 40, 6. Luc. 12, 18. Epheſ. 5, 16. Heb. 13, 14. 1. Pet. 1. 14. Iac. 1, 10 † 4, 14.

Vitam pro fratribus ponere, Eſther 4, 15. Iudic. 13, 3, 25. Ioa. 15, 13. 1. Ioa. 3, 15.

V I T I S, Geneſ. 49, 11. Iudic. 9, 12. Zac. 3, 10. 1. Mach. 14, 12. Ioan. 15, 1. Vitis palmes appellatur populus Iſraeliticus, Oſee 10, 1. Ioan. 15, 5.

V I T V L V S erigitur in idolum, Exo. 32, 4. Deuter. 9, 16. 3. Reg. 12, 28. 4. Reg. 10, 29 † 17, 16. Pſalm. 105. 19. Oſee 8, 5. Actor. 7, 40.

V I V E N D V M Deo, non ſibi, Ro 14. 7. 2. Cor. 5, 15. Gal. 2. 20. 1. Theſ. 5, 10. 1. Pet. 4, 2.

V N C T I O N I S extremæ ſacramentum, Iac. 5, 14.

V O L V N T A S noſtra accommodanda voluntati diuinę, 1. Reg. 3, 18. 2. Reg. 10. 12 † 15, 20. 1. Mach. 3, 60. Matth. 6, 10 † 26, 39. Marc. 14, 36. Luc. 22, 42. Actor. 21, 14. 1. Cor. 4, 19. Heb. 6, 3. Iacob. 4. 15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matth. 7, 21 † 12, 50. Marc. 3, 35. Ioan. 5, 39. Rom. 12, 2. Epheſ. 5, 17. Coloſſ. 1, 9. 1. Theſſ. 4, 3. 1. Tim. 2, 14. 1. Ioan. 2, 17.

Voluntas Dei non eſt vt aliquis pereat, Ezech. 18, 23. Ioan. 6, 39. 1. Timoth. 2, 4. 2. Pet. 3, 9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Gen. 20, 3, 6 † 22, 9. 1. Reg. 11, 14 † 12, 9. 3. Reg. 21, 19. vide Cor.

V O L V P T A S carnis, vide Concupiſcentia.

V O T V M, Geneſ. 28, 20. Leuit. 27, 1. Num. 6*. † 21, 2 † 30*. Deut. 23. 21. Iudic. 11, 30. 1. Reg. 1, 11. 2. Reg. 15. 8. Pſalm. 75. 12

Digitized by Google

75,12.Eccleſ.5,3.Baruch.6,34.Matt.14,7. Act.18,18†21,23†[illegible],12.

Votum caſtitatis ſeruandæ,ſeu non cognoſcendi virum,Luc.1,34.

non ſine damnatione violatur, 1. Timoth.5,12.

VRIAS defert litteras Dauidis ad Ioab,2.Reg.11,14.

Vrias prophetat cōtra Ieruſalem, ideóque eductus de Aegypto,occiditur à Ioacim,Ier.26,20,23.

Vrias Sacerdos iuxta præceptum regis Achaz extruit altare,4.Reg.26,11.

VRIEL angelus Dei,4.Eſd.4,1†5,20.

VSIA rex Iuda pugnat aduerſus Philiſthæos,ſumit ſibi officium Sacerdotum: adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur,2.Paral.26,17,20,23. appellatur Azarias, 4. Reg. 15, 1. appellatur Ozias, Matth.1,9.

VSVRA, Exod. 22, 25. Leuit. 25, 35. Deu.23,19.2.Eſd.5,7.Pſal.14,5. Prou. 22, 16†28,8.Ier.15,10.Ezech.18,8.13†21,12. Luc.6,34†19,8.

VXORIS officium,Gen.2,22.†3,16. Num.30.7, 13. Deut. 22, 5. Eſther 1, 10*. Tob.10,12.Prou.11,16†11,4.Iſa.3.15,17. 1.Cor.7*.†11,5,9†14,34.Epheſ.5,22.Col. 3,18.1.Tim.2,11†5,2,10.Tit.2,4.1.Pet.3, 1.vide Mariti officium.

Z

ZACHAEVS excipit Chriſtum ſuis ædibus,Luc.19,6.

ZACHARIAS filius Ioiadæ ſiue Barachiæ ſacerdotis lapidatur, 2.Par.24, 20.Matth.23,35.

Zacharias propheta tempore Darij,Zachar.1,1.

Zacharias pater Ioan.Baptiſtæ, Luc.1,5.

ZADOCH, filius Abiathar fit ſummus Sacerdos,3.Reg.2.35.

ZALPAHAD filiæ poſtulant hereditatem,Num,72,1.7†36,2.Ioſue 17,3.

ZARVIA filia Iſai ſoror Dauidis genuit Abiſai,Ioab, & Aſael, 2. Reg.2,18.1. Paral.2, 6.

ZEBEDAEVS pater Iacobi & Ioannis,Matt.4, 21. vxor eius Salome intercedit pro filiis apud Chriſtum,Matt. 20,20.

ZEBEE & Salmana reges Madianitarum capiuntur,Iud.8*.

ZEDECIAS,qui & Mathanias, patruus Ioachin ſubſtituitur pro eo in regno Iuda,4.Reg.24,18.Ier 37, 1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalem Zedecias effoſſis oculis ac vinctus,necatiſque coram ſe filiis,in Babylonem ducitur,4. Reg. 25, 1,6,7.Ier.39.4,7†52,3. quemadmodum ei prædictum erat,Ier.27,12,† 37, 16. Ezec. 12,3†17,16†21*.

ZELVS & Zelotypia,Gen.34,2,25,27. Exod.32,19,27. Num. 25, 7. Iud.20,1. 8. 1.Reg.11.6†15,11,32.3.Reg.18,40†19, 10, 14.4.Reg.10*.1.Mach.2,24.Matth.21, 12. Ioan.2,17.Actor.9,1.Phil.3,2.

ZIBA ſeruus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth,2.Reg.9, 9. donatur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16, 2.procedit obuiam regi Dauid,19,17.

ZICELEG donatur regi Dauid, 1. Reg.27,5.exuritur ab Amalechitis,30,1.

ZIPHORA vxor Moyſi, Exod.2,21. circumcidit filium ſuum,4,25.

ZOROBABEL,vide Sorobabel.

FINIS.

Series Chartarum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRS
TVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk
Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt
Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.
a b c d e f g.

Digitized by Google

V 2 3

Digitized by Google

buitur quod ſoli Deo præcipuè conuenit, Matt.18,16,18.Ioan.20.13. Rom. 11,14.1. Cor.9,20,21.1.Timoth.4,16. Iac.5,19.vide titulum,Deo ſoli attributa,&c.

in Sanctorum memoriam.Deum orare, docent nos maiorum exempla, Geneſ.31, 9.†48,16. Exod.32,13. Deut.9,27.3. Reg. 18,36.1.Par.29,18,2.Paral.5,42.Tob.7,15. Eſther 13,15†14,18. Iſa.63,27. Dan. 3,35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cælis regantes,Ioa.12,26†17,24.1.Cor.5,8.Phil.1,23. Apoc.3,21†7,9†14,13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur,Ecc.44*.Ioan.12,26.

in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſalm. 150,1.

Sancti iudicabunt:quære Iudicabunt.

Sancti faciunt miracula, vt Moyſes & Aaron, Exo. 7†8†9†10†11. Elias excitat puerum mortuum,3.Re.17,22.claudit cælum ne pluat, 17,1. Iacobi. 5, 17. aperit clauſum,3.Reg.18,41.45.Iacobi 5,18.

Eliæ pallium diuidit aquas,4.Re.2,8,14. Eliſæus excitat puerum viduæ mortuum, 4.Re.4,34.ſanat aquas miſſo in eas ſale,2, 21,22.oleum multiplicat,6,6.mittit farinam in ollam,4,44.Naaman Syrum ſanat, 5,14. facit natare ferrum, 6, 6. Eliſæus mortuus per contactum oſſium ſuorum operatur,13,21.

Apoſtoli eiiciunt dæmonia,Marc.6,13† 16,17.Luc.10,17.Ioannes & Petrus ſanant claudum,Actor.3,6.

Petrus excitat Tabitham,9,41.

etiam ſola ſua vmbra ſanat,5,15.

Paulus reſtituit claudum,14,9.

etiam per ſudaria curat infirmos,19,12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20,19.

Sancti plura quoque alia fecere miracula,quæ longum eſſet enumerare, ad Heb. 11,32*.

SANGVINIS conſperſio,Exod.24, 6†29,20. Leuit.1,5,11†3,2,8,13†4,6.16† 7,2†8,19,30†9,18†16,14,18†17,6.2. Par.30,16.Ezech.43,20.Hebr.9,13,14.19. 21.22.

Sanguinis Chriſti conſperſio,Heb.9,14† 10,19†12,24.1. Pet. 1,2.

Sanguinis eſus prohibitus,Geneſ.9,4.Leuit.3,17†7,26†17,10,14†19,26.Deut.12, 16,23†15,23.1.Regum 14,32. Actor.15,20 †21,25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur,Matthæi 9,20.

Sanguinis innocentis effuſio,Deut.19,5. 11†27,24.2.Reg.20,9.3.Reg.21,13.4. Reg. 21,16†24,4.2.Paral.24,22.Prouerb.6,17† 28,17.Iſa.26,21.Ierem.7,6†22,3.Ezec.22, 4.4.Eſdr.1,32.Matt.23,34 Luc.11,50.Apo. 6,10†18,24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo,Geneſ.4,10.4.Eſdr.15, & Apoc.6,10.

Sanguine Chriſti empti ſumus,1.Cor.6, 20†7,23.Act.20.28.1.Pet.1,18.Apoc.5,9.

SAPIENTIAE diuinæ origo, proprietas,laus & vtilitas,Deut.4,6†29,9.Io. 28,20†3,7. Eccl.7,12†9,13.Sap.6,13,16† 7*.8*.9*.10*. Eccli. 1*. †3,1,31†4,12,28. 29 †21,12† 24 *.†39,14. Luc.21,13 Ro. 11,22.1. Corinth. 1,17†2,6.10†3,19.Col. 2,3.Iacobi 1,5†3,15.

SAPHIRA mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terram mortua,Actor.5,1.8.

SARA filia Raguelis Tobiæ in vxorem traditur,Tob.7,10,15.

SARVIA: vide Zaruia.

SATISFACTIO: vide Pœnitentia.

SAVL de tribu Benjamin quærit aſinas,1.Reg.9,3.vngitur in regē à Samuele, 10,1†11,14.Actor.13,21.iuxta mandatum 1 Reg.9,15.percuſſit Ammon,11,11.obtulit holocauſtum,13,9.à regno reiicitur,13 13†15,22,26. 28†16*.exagitat eum ſpiritus nequam,16, 14†18,10†19,9. nititur Dauid configere, 18,10†19,10. perſequitur eum,23* trucidat ſacerdotes Domini, 22,18.mulierem habentem pythonem cōſulit.28,7. ſeipſum interficit,31,4. ſepelitur,31,13.filij eius in crucem tolluntur,2. Reg.21,9.

SCANDALVM ſeu offendiculum proximo,nec in vita, nec in doctrina ponendum,Leuit.4,3. Num.31,16.2.Reg.12, 14,1.Eſdr.8.22.Prou.28,10.2. Mach.6 24. Matt.17,27†18,6. Marc.9,42. Lucæ 17,1. Rom.14,1,15.1.Cor.8*.†10,32.2.Cor 6,3. 1.Theſſ.5,22.

quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſent, vitabimus,Exod.34,12. Deut. 7,2.16†13*. Matth. 5, 29 † 10, 22. Marc. 9,42. Rom. 16,17.

SCIENTIA Dei:vide Dei.

SCRIPTVRA ſacra vnde ſit, & quis eius vſus,Exod.17,14†34,27.Deut.31, 1†17,18†31,9.Ioſ.1,8. Iſa. 8,9†30,8 †34, 16.Ier.30,2†36,2,10†45,1.Baruch.1,3.14 †4,1.2.Eſd.8,2.3.Eſd.9,39.4.Eſd.15,1.Da. 10,21. Matth. 4,4†22,29.Luc. 4,4†16,29. Ioan.5,39†10,44†20,30.Actor.15,21†17, 11.Ro.1,2†4,23†15,4.1.Cor.9,9 †10,11, †15,3.2. Tim.3,15.1.Pet.1,20†3,1. Apoc. 1,19.

Scriptura difficilis intellectu,2.Pet.3,16, nec omnia ſcriptis Apoſtoli mādarunt,Io. 20,30†21,25.1.Cor.11,34.2.Theſ.2,15.Io. epiſt.2,12†epiſt.3,13.

Scriptura nec lex eſt iudex,ſed Sacerdos, Deut.17,18.Ezech.44,24*. Mal,2,7.quære Sacerdotum officium.

SEB & Oreb interficiuntur,Iud.7,25.

SEBAE, quia regnum affectarat,caput præciditur,2.Reg.20,22.

SECVRITAS perfecta de peccatorum remiſſione aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita,Eccleſ.9,1,2.vide Certi.

SEDECIAS pſeudopropheta,3.Reg. 22,11.2.Par. 18, 10. comburitur, Ierem. 29,22.

SEDECIAS: vide Zedecias.

SEDITIOSI puniuntur, Num.16, 31*.

Digitized by Google

31*.vide Murmuratores.

SELEVCVS Aſiæ rex, 2.Mach.`,3.

SEMAIA mittitur ad Roboam, 3.Reg. 12,22.2.Par.11,2†12,5,7.

SEMEI maledicit Dauidi, 2.Reg.16, 5,13.veniam impetrat à Dauid,2. Reg.19, 23,occiditur ex præcepto Dauid,3.Reg.2, 9,42,46.

SENNACHERIB oppugnat vniuerſas ciuitates Iuda munitas,4.Reg.18,1; 2.Par.32,1.blaſphemat Deũ,Iſa.36*.interimitur à filiis,4.Regum 19,37.Iſaiæ 37,37. ſecundùm verba Iſaiæ 10,33 † 31,8†33,1.

SEPELIRE mortuos, opus miſericordiæ, Geneſ. 23, 19 †25,9†35,19,29 †50,5,13, 25. Num. 20, 1. Deut. 10, 6† 21,23. Ioſ.24, 30. Iud. 12, 7. 1. Reg. 25, 1†31,13.2 Reg.2,32 † 32, 3. Reg. 2, 10. 31,34†11,43†13,29 †14,31.4. Regum 13, 20,2. Paral. 16,14†24,16†35, 24. Tob. 1, 20†2,3,7†4,3,18†8,14†12,12†14,13,16. 4.Eſd.2,23. Eccli.7,37†38, 16. Matth. 14, 12†27,58.Ioan.19,39.Actor.13,29.1.Cor. 15,4.

SEPHORA vide Ziphora.

SERMO Chriſtianorum: vide Loquenda.

SERPENS æneus erigitur, Nu. 21, 8.tollitur,& appellatur Nehuſtan,4. Reg. 18,4.cuius typum geſſerit,Ioan.3,14.

SIBA: vide Ziba.

SICELEG: vide Ziceleg.

SICHEM filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa,Geneſ. 34,2.necatur,34,26.

SIGNA futurorum, Geneſ.9,12.Exo. 21, 13. Ioſ. 2, 12. 1. Reg. 2,34 † 10, 2.2. Reg.5,24.4.Reg.19,29. Iſa. 38,7. Tob.5,5. Luc.2,12.

Signa in memoriam præteritorum,Exo. 12,3,8.Num.15,38†16,38,40†17, 10. Ioſ. 4,6*.

Signa & miracula fiunt vt per ea omnipotentia,veritas, iuſtitia, & bonitas Dei innoteſcat, Exod. 4,2,6†7,17†16,12.Ioſ. 3,10,14.3. Reg. 13, 4†17,14 † 18,38†20, 13,2`.4.Reg.5,14†20, 9. Matth. 8,26†9, 2†14,2`.

SIHON rex Amorrhæorum concedere noluit vt Iſrael tranſiret per fines ſuos,Nu. 21,23.Deut.2,30. percuſſus eſt in ore gladij,Num.21,24.

SILAS cum Paulo mittitur Antiochiam,Actor.15,27.profectus eſt cum Paulo.15,40.remanſit Beroeæ,17,14.

SILERE eſt vtile,Pro.17,29. Eccl. 3, 7.Eccli.20,6†32,12.

SILO locus in quo fuit domus Dei,Ioſ. 18,31.1.Iud.18,31†20,18 2 Reg.4,3. conuenerunt omnes in Silo propter Rubenitas,Ioſ.22,12,de Silo affertur arca,1. Reg. 4,4 Ierem.7,12†26,6.

SIMEON naſcitur,Geneſ. 29,33.interficit cum Leui Sichemitas,34, 25. eam ob rem arguuntur à patre,49, 5 in vinculis tenetur in Aegypto,42,25.

SIMON in Bethania excipit Dominum,Matth.26,6.Marc.14,3.Io.12,1.

SIMONIA,vide Vendi dona Dei.

SIMPLICIBVS & humilibus reuelat ſubinde Deus quod abſcondit iis qui ſibi videntur ſapientes,Iſa.29,18,14†32,4 Eccleſ.9,15.Matth.11,25.Luc.2,9,5†4,8† 10,21.Actor.4,13.1.Cor.1,24†2,1.

Simplex & rectus, Geneſ.20,6.Iob.1,8. Matth.10,16.Actor.2,46.Rom.16,18.Eph. 6,5.Coloſſ.3,22.

SIMVLATIO & hypocriſis cauenda,Eccli.1,36.Iſaiæ 32,6.Ier.9,6.Iob 15,34 2.Mach.6,24.Matth.23*.

SOBRIETAS:vide Temperantia.

SOCIETAS bonorum quærenda. malorum vitanda,Geneſ.19,15.Deu.7,19 Nu. 16,25†25,4.Ioſ.23,12.2.Par. 19,2.Iob 31,1. Pſalm.25,4.8†36,1. Prou. 1,10.†4, 14†6,25†13,20†20,19 † 22,10,34†25,6. 17†24,1,21†29,27.Ierem.16,8.Eccli.6,35 †8,1,18†9,21 † 12,10†13,1,20. Tob. 1,5. Matth.7,15.Actor.19,9.2. Cor.6,14. Epheſ. 5,11.2.Tim.4,14.Apoc.18,4.

SODOMA & Gomorrha amœniſſimo loco ſita,Gen. 13,10.ſpoliantur, Gen 14,11.ſubuertuntur a Domino,Gen.19,25. Deut.29,23. Sap.10,9,`. ſecundùm verba Domini,18,20.cauſa,Ezech.16,39.

SOL & Luna creantur, Geneſ.1,16.ſteterunt ad imperium Ioſue,Ioſ.10, 11. retroceſſit Sol decem gradibus ad petitionē Ezechię,& preces Iſaię,4.Reg.20,11.amittet lumen,Matth.27,45. Marc,15,33. Luc, 23,44.

SOLICITVDO nimia,Exod.34,21 Leu.25,20.Deut.8,3.Iob 7,8 Pſalm.54,23. †143,15,16.Prou.10,3†17,25, Matt.6,25 †10,9,23†13,22†16,7. Luc.8,14†12,22† 14,18†21,31. .Corinth.7,32, Philip. 4,6. Hebr.13,5.1.Pet.5,7.

SOMNIA & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Geneſ. 20,3†28,12†31,24†37,5,9 †40,8†41,40. 8†41,1†46,2. Num. 12,6. Iud. 7,13,15.1. Reg.3,4.8,11†28,6.2. Reg.7,4 3. Reg.3,5. 15.Iob 7,13†33,15.Dan.2,1†7,1.2.Mach. 15,11,14.Matt.1,20†2,12,13. Actor.16,9† 18,9†23,11†27,23.

Somnia & viſiones,quæ non conueniunt cum doctrina Chriſti & Eccleſiæ,ſunt contemnenda,Deut.13,1.Eccleſ.5,2.Eccli.34, 1*.Ierem 23,16,25†27,9†29,8.

SOROBABEL filius Salathiel, 2. Eſdr.22,1.Matth.1,13. Luc.3,27. inſtaurat templum Domini Ieroſolymis,1.Eſd.3,3.3 Eſd.5,70.Eccli.49,13.genuit Abiud,Matt. 1,13.

SORORES Chriſti:vide Fratres.

SORS, Leuit. 16, 8.Num. 17*.†26, 55†33,54 Ioſue 7,14†18, 10. 1. Reg. 10, 20†14,17,42.1.Par.25,5.2.Eſdr.11,1,Pro. 16,33†18,18.Ezec.21,19. Ionæ 1,7. Actor. 1,17.

SOSIPATER comes Pauli,Act –

SOSTHENES princeps Sy-

Digitized by Google

percutitur, Actor.18,17.

SPES iuſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo eiúſque promiſsionibus fundatur, Ge.26,5. Iudic.7,2,4. 1.Reg.4,3† 17,45†22,1.3. Reg. 20,28.1. Par. 19,13.2. Paral,25,7†32,7†16,7†20,15.2. Iudit.9, 13. Pſal.9.11†13,6†21,5.1†24. 2†30,2† 30,5†6 *. † 70,1 † 90,2 † 113,9.10.11† 141,5†145,5. Pro. 3,5†22,19†28,25†30, 5.Sapientiæ 3,4.9. Eccli.2,6.12† 13,9†33, 9†34,14. Iſai. 26,4†29,19 † 30,1.15†31, 1†36,7†40,30. Ie.2,31†1,4†9,22†17,7† 39,18.Thre.3,24.Eze.29,6.Oſee 12, .Mic. 7,5.7.Nahum 1,7.1 Mac.3,18. Matth. 10, 37†12,2.Rom.5,2†8,24.2.Cor.5,2.Col.1. 27.1.Theſſ.1,3.1.Tim.1,1†6,17. Heb.3,6. 1.Pet.1,13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem, vide Timor.

Spes impiorum euaneſcet & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, .Reg.18,21. Iob 8,13†11,20†14,19†2 ,4.Pro.10,28† 11,7.23†25,19. Sap.5,15. Eccli.5,1,10.Iſa. 28,15.18†30,2.12†57,11†Ier.9,12†10,7. 1.Mach.2,62.

SPINAE appellantur ſolicitudines huius mundi, diuitiæ, & voluptate vitæ, Matt.13,7.22†19,22.Marc.4,7,18†10,22. Lucæ 8,7,14†18,12.

SPIRITVS ſanctus promittitur, Iſa. 44,3.Ezech.11,19†36,26†39,29.Ioel.2,28. Matth.3,11.Ioan. 7,39†14,16.26†15,26† 16,7.mittitur, Act.2,1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exo.4,12.pſ. 31,8.Iſa.54,13. Matth. 40,20. Mar. 13,11. Lucæ 12,11†21,14. Ioan.6, 5†14,16,26† 15,26†16,13.Ro.8,16.26.2.Cor.1,22†5,5. Eph.1,13†4,20.21.1.Ioan.2,27.

Spiritus probãdi ſunt vtrum à Deo ſint, Iudith 8,28.1. Cor.14,29.1. Theſſ. 5.21.1. Ioan.4,1.

SPONSVS ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſa.54,5†62,4.Ier.31,32.Ezech.16,8. Mat. 9,25†25,1.Mar.2,19.Luc.5,34. Io.3,29.2. Cor.11,2.Eph.5,24.Apoc.19,7†21,2.

Sponſa Chriſti, vide Eccleſia.

STEPHANVS eligitur, Actor.6,5. accuſatur, 6,11.reſpondet ad accuſationẽ, 7*.lapidatur, 7,57.

STVLTITIA, Pro. 14,29†20,3† 26,1†27,22.Bar.3,23. Eccleſ. 10,2. Eccli. 33,5.Matth.7,26†25,2.Marc.7,22. Epheſ. 5,4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia huius mundi, 1.Cor.1,18*.†3,19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contrà ſapientum os in corde eſt, Eccli. 21,23

SVBDITORVM officium, Exod. 10,28†22,28.Num.16*.Ioſue 1,16.2.Eſd. 5,16.Baruch.1.11. Pro.13,13†20,2†2 ,2 †25,6.Eccle.8,2†10,16.Ie.29,7.Matth.17, 24†22,16.21.Luc.20,22.Ro.13,1.7.1.Theſ. 5,12.1Ti.2,1. He.13,17.Tit.3,1.1.Pe.2,13.

SVPERIORVM iudicium, & re- rum officium & poteſtas in ſubditos, Geneſ.9,6. Exod. 1,8*.†5*.†18,13.17†21, 8.Leu.24,10.23. Num.11,16.24†25,4†17, 15,17.Deut.1,13.17†16,1†19,17.Ioſ.1.10. Iu.2,7.16.1.Reg.102,4.4.Reg.3,7.2.Pa.19. 5.8.Iob.29*.†34,30. Pſalm 81* Pro.8,15† 11,14†12,24 † 16,10† 20,8†28,15†29,4. 14†31,4.Eccle.10,1.12.Sa.1,1†6*.Eccli.7, 4†10,1.24†17, 18. Iſaiæ ,23.26†3,2†10, 1†32,1.Ier.5,26†22,2†27*. Eze.22,6.12† 45,9. Dan. 2,21. Oſee 13,10. Mich. 3,1.9. Matt.22,17.21†26,51.Luc.20.22.Io.3,31. †19,11.1.Cor.15,24.Ao.12,8†13,1.2.Tim. 2,1.Tit.3,1. He.13,17.1. Pet.13. vide Rex, Iudex.

SVPERBIA prohibetur, committitur, & punitur, Ge 3, 7†11,5.7. Exod.5, 2†14,26.1.Reg.17*.4.Reg.18,19*.†19,35. Tob.4,14. Iud.9,16†13*. Pro.6,17†11,2† 13,10†15†25 † 16,5.18†18,12†25,6†29, 23.Ecc.10,9.11.16†25,4.Iſaiæ 3,16,17†9, 8†10,8 †14.9†36 *. †37,10,24†39, 2. 5† 47,8 Ier.48,29†4 ,16,Ezec. 16,49†28,2† 31,10.Dan.4,19.27†5,22. Abdiæ 1,3.Malach.2,11.2.Mach.9,4.6.Luc. ,47†10,15† 14,7.11†18,11†22,24. Act.12,21.Ro.1,30 †11,20.2.Tim.3,2.1. Pet. 5,5.2. Pet.2,18. Iud.16.Apoc.18*.

SVSANNAE hiſtoria, Dan.cap.13*.

SYRI imperant Iſraeli, Iud.3,8.opprimuntur ab Othoniel, 3,10.cęduntur à Dauide, eiq; fiũt tributarij, 2.Reg.8,5.Iunãt filios Ammon contra Dauid, 10,6.fugiẽtes à facie Iſrael, occidũtur à Dauid, 10,13.18. Samariam obſidentes, cæduntur, 2.Reg.20 29.pugnant contra Iſrael, 4.Reg.6,8.mẽtis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6,18.19.

obſident Samariam, 6,24. territi à Deo ſoluunt obſidionem, 7,6 7.vaſtantur à rege Aſſyriorum, & tranferuntur Cyrenen, 4. Reg.16,9.deſolatio eorum prænunciatur, Iſa.17,1.Ie.48,13.Amos 1,3.

T.

TABITHA ſuſcitatur à mortuis, Actor.9,39.40.

TEMPERANTIA in cibo, potu, & concubitu. Tob.6,15. Eccleſ.3,6.Eccli. 31,18†32,7. Dan. 1,8.11. Rom.13,1 †14, 17.1.Cor.7*.Gal.5,33.1.Tim.3,2.2.Tim.1, 7.Tit.1,8†2,6,12.1. Pet. 1,13†5, 8.2. Pet. 1,6.

TEMPLVM Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3 Reg.6*.†7*.2.Par.3*.4*. promiſsio eius, 2. Reg. 7, 13. extruitur ope Gentilium, 3. Reg.5*, cõſecratur, 8*.2.Pa.7.7.prophanatur per Achaz, 2. Pa. 28, 22.iterum conſecratur per Ezechi.2.Par.29*.prophanatur & denuò conſecratur per Manaſſe, 2.Par. 33,7.15.exuritur, 4.Reg.25,9.prout prædictum erat, 1.Par.7,20.iterum extruitur, 1. Eſd.1*.3*.4*.5*.†6,3, 7. ſpoliatur, & accenditur, 1.Math.1,22.33.prophanatur, 1, 49, 57. mundatur, & conſecratur, 4,36. 2.Mach.

Digitized by Google

2.Machab. 10, 1. eius deuaſtatio, Daniel. 9,26. Matth.24,2.* Marc.13,2. Luc.19, 41.

contra Templum prophetatur, Leuit. 26, 31. 3 Reg.9,7. 4.Reg.21,12. 2.Paral. 7,20. Pſalm.73,6. Iſa 66,1. Ierem.7,3. 17 †26,6, 12. Amos 9, 1. Mich.3, 12. Zach. 11, 2.

Templum ſpirituale & domus Dei, 2.Reg.7, 13. Prou.9, 1.Aggæi 2, 8.Matth. 7, 24 † 16, 18. Ioan. 2, 19. 1. Cor. 3, 16. † 6, 19. 2.Cor.6, 16. Epheſ. 2,20. 1.Tim. 3, 15. Hebr.3, 6. 1.Petr.2, 5. vide Eccleſia.

Templa idolorum,1.Reg 5, 2 † 31, 9. 3.Reg.11, 7. 4.Reg.10, 21†17,32†19,37. 1. Paralip. 11, 10. Baruch 6, 15,30, 54. Iſa. 37, 38. Ierem. 43, 12. Daniel. 14.*. 1.Machab.1, 50 † 6, 2†10, 83.2.Machab. 6, 2. Actor. 19, 27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſa. 56, 7. Matth. 21, 13 Chriſtus ipſe & omnes fideles frequenter in templo verſabantur,Matth.24,1.Marc. 11,11 † 12,35. Luc.2,30 †19,45. Act.2,46 †3,1†5,20,21†21,26†22,17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3.Reg.3,3 †8,29. 2.Paralip.6, 19. Matth. 21, 13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quaſi iis concludi poſſit, vel illis indigeat, vt homo ædibus, 3.Reg. 8, 27. 2.Paralip. 6, 18. Iſa.66, 1. Ierem.23, 24. Act.7,48†17,24.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur,3.Reg.6,13†8,12. 1.Paralip.23,25. Pſalm.77,60†131,13. Ierem. 7,3,7.Matth.23,21.Act.7,46.

Templum dicitur locus ſanctus,Geneſ. 28,17. Exod 3,5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2.Paralip.1*.2*.3*.4*.5*. 2.Machab.3,2.

Templi prophanatores à Deo puniuntur,Iſa.56,5*. 2.Machab.3,25,26*.Matth. 21,12.Ioan.2,15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus obſeruanda, Eccleſ. 3, 1. †8,5.Eccli.20,6†32,20.Rom. 12, 11.

TENEBRAE trium dierum in Aegypto,Exod.10,22. Pſalm.104,28. Sap. 17,2†19, 16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4.Eſd.14, 20. Iſa.9,1 †59, 9 † 60, 2. Ioan. 1,5 † 3, 19 † 8, 12, 35. Act.26, 17. 1.Theſſal.5,7. 1.Ioan.2,11.

TENTARE Deum non licet,Exod. 24, 11 † 17, 2. Deut. 6, 16. Iudith 8, 11. Matth.4, 7. 1.Cor.10, 9.

Tentat, ſeu veritis probat Deus ſuos variis modis, Geneſ. 22, 1*. Exod. 15, 25 †16,4 † 20,20. Deut.8,2 †13,3. Iud. 2,22 †3,1. 2.Paralip.32,21.Tob.2,8.Iob 1,12*. Sap.3,5.Eccli 2,4†27,18.Zach.13,9.Rom. 5,4. 2.Pet.2,9. Iacobi 1,2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id quod poſſunt, 1.Cor.10,13. 2.Pet.2,9. Apoc.2, 10.

TERTVLLVS Orator accuſat Paulum,Act.24,2.

TESTAMENTVM, Galat.4, 24. Heb.9,1 †13, 20. vide Nouum Teſtamentum.

TESTIMONIVM tum verum, tum falſum, Exod. 20, 16 † 23, 1. Num. 35, 30.Deut.5,20†17,11†19,15,18.1.Reg. 21,10. Pſalm 26, 12 † 34, 11. Prou. 6, 19 †14, 5 † 19,5, 9 †21, 28 †24,28 †25,18. Daniel.13,34*.Matth.18,16†19,18†26,59 28,13. Marc.10,19. Ioan.8, 17. Act.6, 11. Rom.13,9. 2.Cor.13,1. 1.Tim.5,19. Heb. 10, 28. vide Mendacium.

THADDAEVS, vide Lebbæus.

THAMAR concumbit cum Iuda ſuo ſocero, Geneſ.38, 15. gignit geminos Phares & Zara,38, 7†46, 12.

Thamar violatur ab Amnon fratre ſuo, 2.Reg.13,14.

Thamar filia Abſalonis,2.Reg.14,27.

THARE pater Abraham,Gen.11,26.

THEBES obſidetur,Iud.9,50.

THEBNI rex Iſrael,3.Reg.16,21.

THECVITIS mittitur ad regem Dauid,vt impetret reductionem Abſalon, 2.Reg.14,2*.

THEGLATH Phalaſar deuictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios,4.Reg.15,29.

THEODAS occiſus eſt,Act.5,37.

THESAVRVS minus diligendus magis diligitur, Oſe 9, 1. Matth. 6, 19 †19,22.Marc.10,22 Luc 12,22,33†18,13. Ioan.6,27. 2.Cor.4,18.

THOLA dux in Iſrael,Iud.10, 1.

THOLOMAI rex Geſſur, 2. Reg. 13, 37.

THOMAS Didymus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Ioan. 11,16.erat incredulus,20,25,27.

TIMENDVS eſt Deus,& ante oculos habendus,Geneſ.22,12†31, 49. Exod. 1, 17 † 20, 20. Deut. 4, 9 † 6, 2, 13, 24 † 10, 12, 20 † 13, 4. Ioſue 24, 14. Iud. 6, 10. 4. Reg 17, 36. 2. Paralip. 20, 15. Iob 1, 8 † 28, 28. Pſalm. 26, 1 † 32, 8 † 33, 8, 10 † 110, 5 † 111, 1 † 127, 1. Prou. 1,7 † 3,7 † 9,10 † 14,2,27 † 15,16 †16,6 † 23,4 † 24,21. Eccleſ.12,13. Eccli. 1,11*. † 2,7,12,18 † 7,31 †10, 23 † 15, 1 † 25,16 † 33,1 † 34, 16 † 41, 16. Iſa.8,5. †41,10†43,1†51,12. Ierem.10,7 †32,39. Baruch 3,7. 4.Eſd. 16, 68. Matth. 10, 28. Luc.12,5. 1.Pet.2,17†3,15.Apoc.14,7.

Timoris Dei fructus, vtilitas, & laus, Gen.20,9. Pſalm.102, 17 † 124,1 † 117*. Prou. 10, 27 † 14, 27 † 19,23 †22,4. eius defectus,cauſa peccandi, Geneſ.20,11.

Timore punit Deus & terrore, Geneſ. 35,5.Exod.23,27. Leuit.26,36. Deut.2,24 †11,25†28,10,65.Ioſue 2,9† 10,10.Iudic. 4,5 †7,21. 1.Reg.7,10. 4.Reg.7,6. 1 Paralip. 15, 17. 2. Paralip 14, 14 † 17, 10 † 20,29. Pſalm.9,20. Ierem.49,37. Iudic. 14,14†15,1. 2.Machab.3,24.

Digitized by Google

Timoris Dei exempla, Exod 1,17 † 14, 31.3. Reg. 18,3. 2. Par. 19,7. Tob. 1* † 2, 9, 13 † 3,18 † 9,12. Iud. 8,8. Iob 31,23. Ionæ 1,16. Pro. 31,30. 2. Mach. 6, 30. Luc. 2, 25. Act. 8,2 † 9,31 † 10,2,35.

Timor & ſolicitudo non repugnat fidei, aut ſpei, Pſal. 2.11. Eccl. 9,1,2. Eccli. 5,5. Ro. 11, 20*. 1. Cor. 9,27 † 10,12. Phil. 2,12*. † 3,11,13. Heb. 3,14 † 4, 1*. 1. Pet. 3,17.

Timent & reuerentur bonos etiã mali, Gen. 20,8. Exod. 14,25. 1. Reg. 18,12. 4. Reg. 1,14. 2. Eſdr. 6,16. 1. Mach. 3,25 † 12,28. Marc. 6,20. Act. 5,13 † 16,19.

TIMOTHEVS circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Act. 16,3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19, 22. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1. Tim. 4,14. 2. Tim. 1,6.

TITVM Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2, 3. Titus à Paulo conſtitutus epiſcopus Cretenſis, Tit. 1,5.

TOBIAS vir pius, & in pietate conſtans, Tob. 1,1*. fit cæcus, 2,12. viſum recipit, 11,14.

TRADITIONES etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſeruandæ nobis ſunt, 2. Theſſ. 2.15.

Tradiderunt Apoſtoli quædam viua tantùm voce, 1. Cor. 11,34. epiſt. Ioan. 2. verſ. 12. & 3. verſ. 13.

TRIBVLATIO, vide Crux.

TRIBVTVM, vide Exactio.

TRINITAS figurata, & declarata, Gen. 1,26 † 18,1. Exod. 3,6,15, 16 † 4, 5. Pſal. 32, 6, Iſaiæ 6, 3 † 34, 16 † 48, 16 † 31,1. Matt. 3, 16 † 10,20 † 17,5 † 28,19. Luc. 4,18. Ioan. 3,35 † 14,16,26 † 15, 26 † 16,3. 1. Ioan. 5,7.

TRIPVDIARE, vide Choreas ducere.

TRISTARI immoderatè propter temporalia minimè laudandum, Prou. 12,25 † 15,13 † 17,22. Eccli. 30,22 † 38, 19. 1. Mach. 6,8. 2. Cor. 7,10.

TRYPHON partiũ Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem, 1. Mach. 11,39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Ionathan, 12,39,49. à Simone accepta pecunia Ionathan occidit cum filiis, 12, 19, 23. interimit Antiochũ filium Alexandri, 13,31.

TVBA clangent angeli in conſummatione ſæculi, Matth. 24,31. 1. Cor. 15, 52, 1. Theſſ. 4,16.

V

VAE væ, quibus & quas ob cauſas intermineturScriptura, Nu. 21,29. Ecc. 4.10 † 10,16. Iſaiæ 1,4,24 † 3,9, 11 † 5, 8,18 † 8,5 † 10,1 † 17, 12 † 18, 1 † 19, 26 † 28,1 † 29,1 † 30, 1 † 33, 1 † 45, 9. Ier. 4,31 † 13, 27 † 22,13 † 23, 1 † 45, 3 † 48,1. Ezech. 6,11 † 13, 3, 18 † 16,23 † 30,2 † 34,2. Oſee 7,13. Ioel 1,15. Amos 5, 18 † 6,1. Mich. 2,1. Nahum 3, 1. Abac. 2, 6,12. Soph. 2,5 † 3, 1. Iudith 16,20. Eccli. 2, 14 † 41, 11. Matt. 11, 21 † 18, 7 † 23, 13*. Luc. 6,24 † 10,13 † 11,42 † 17. 1. Cor. 9,16. Iudæ 11. Apoc. 8, 13 † 9, 12 † 11,14 † 12,12 † 18,10,16.

VASTHI ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Eſther 1,9,19.

VENDI non debẽt dona Dei, 4. Reg. 5,22,26*. Dan. 5,17. Matth. 10, 8. Act. 8, 20 † 20, 35. 1. Cor. 9,15. 2. Cor. 11 † 12, 13. quære Emere.

VENTER pro Deo eligitur, Rom. 16,18. Phil. 3,19.

VERBVM Dei ſemper ob oculos ponendum, Deut. 4,1 † 6,17 † 11,18. Nu. 15, 39. Pſal. 1, 2. Prou. 3,1 † 4,1,20 † 6, 20 † 7,1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut. 4, 2 † 5,32 † 28,14. Ioſue 1,7 † 13,6 Prou. 4,27. Iſa. 30,21.

Verbum Dei vniuerſum non eſt ſcriptis traditum, Ioan. 14,26 † 20, 21 † 21,25. 1. Cor. 11,34. 2. Theſſ. 2, 15. 2. Ioan. 12,3. Ioan. 18.

Verbum Dei, non audiendum ſolùm & loquendum, ſed & corde credendum, & factis præſtandum, Deut. 5,1,27 † 6,1 31,12. Iſa. 20,13. Ezech. 33, 31 Matth. 5, 22 † 7, [illegible] 15, 8 † 28, 20. Lucæ 6,47 † 11,28 † 12,47. Ioan. 13,17. Heb. 4,2. Iac. 1,22.

Verbi Dei contemptus, & punitio eius, 3. Reg. 13,4. 4. Reg 17,14,19. 2. Paral. 30,6, 10 † 36,15. Prou. 1,24,28 † 28, 9. Iſa. 28, 14 † 30,9, 4 † 65,10 † 66,4. Ier. 2,5 † 5, 12,20 † 7,13 † 16,9 † 19*. † 25,4. Ezech. 33,30. Matth. 10, 14 † 11,20. Luc. 10,10. Act. 13,45 † 18,6. Rom. 1,21,30. 2. Theſſ. 2, 10. Heb. 2,3. vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Num. 23,19. Tob 14,6. Pſalm. 32,11 † 116,2 † 118,89. Iſaiæ 40,8 † 51,6 † 54,10. Matth. 5,18 † 24,35. Marc. 13,31. Luc 16, 7 † 21, 31. 1 Pet. 1,25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis, & efficacitatis, Gen. 1*. Pſal. 32,9. Iob 38,11. Iſaiæ 46, 10 † 55, 11. Matth. 8, 13, 26. Marc. 1,27. Luc. 5,13,24 † 18,42.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut. 8, 3. Sap. 16,26. Ier. 15,16. Ezech. 3,3. Matth. 4,4. Luc. 4,4.

Verba ſunt ponderanda & non leuiter effutienda, Pſal. 111,5. Prou. 15,2,23 † 13, 3. 20,15 † 17, 27 † 21,23 † 25, 11. Eccleſ. 5,2 † 12 10. Eccli. 5,12 † 20, 7 † 23, 7 † 28,29 † 32,18. Matth. 12,36. Col. 4,6. Iac. 1, 19.

VERITAS, Iſaiæ 59, 15. 3. Eſd. 3, 12 † 4,33. 4. Eſdr. 1,17. Zach. 8,16. Epheſ. 4,25.

VESTIENDI ſunt nudi, Iſai. 58. 7. Tob. 1,17. Ezech. 18,7. Matth. 25,36. vide Eleemoſyna.

Veſtium abuſus; vide Abuſus.

Digitized by Google

Veſtes ſcindere, Geneſ. 44. 13. Ioſ. 7, 6. Iudic. 11, 35. 1. Reg. 4, 12. 2. Reg. 13, 31. 3. Reg. 21. 27. 4. Reg. 5, 7 † 6, 30 † 11, 14 † 18, 37 † 19, 1 † 22, 11, 19. Eſther 4, 1. Ier. 36. 24. Ioel 2, 13. 1. Mach. 2, 14 † 3, 47 † 4, 31 † 11, 71. Matth. 26, 65. Act. 14, 13 † 16, 22.

VIA per quam iuſti ambulant quæ & qualis ſit, Pſal. 118, 5. Prou. 3, 6, 17 † 16, 5, 17. Eccli. 5, 12. Iſa. 26, 7 † 30, 31 † 35, 8 † 40, 3. Ier. 31, 21. Oſee 14, 10. 1 Theſſ. 4, 1. Heb. 12, 13.

Via iuſtorũ à Domino dirigitur, Tob. 4, 20. Pſal. 16, 5 † 24, 4 † 118, 35. Prou. 12. 18 † 13, 6 † 16, 9 † 20, 24. Iſa. 48, 7. Ier. 10, 23. Mich. 4, 2.

Via iuſtorum remunerationem à Deo expectat. Pſal. 24, 12. Prou. 12, 28. Ier. 6, 16. † 7, 3.

Via impiorum qualis, Pſal. 118, 3. Prou. 4, 10, 26, 17 † 12, 15 † 21, 2 † 21. 5. Iſa. 57, 10.

Viæ impiorum exitus & finis, Iob 6, 12. Prou. 14, 12 † 28, 18. Eccli. 2, 16 † 21, 11. Ier. 2, 36 † 4, 18.

VICTORIA à Deo expectanda eſt; Gen. 14, 14. Exod 17, 9. Deut. 7, 18. Ioſue 11, 6. Iud. 7, 7. 1. Reg. 14, 6 † 17, 45. 2. Par. 14, 11 † 16, 8 † 24, 24 † 25, 8. Pſal. 117, 16. Prou. 21, 31. Iudith 9, 15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Gen. 14, 14. Iudic. 7, 2, 4. Ioſ. 11. 1, 7. 1. Reg. 14, 6, 14. 2. Paral. 13, 14 † 14, 11, 12 † 24, 24. 1. Mach. 3, 16, 22. poſt partam victoriam triumphus inſtituitur, Num. 31, 13. Iudic. 11, 34. 1. Reg. 18, 6. 2. Machab. 5, 7.

VIDVIS benefaciendum eſt, Exod. 22, 22. Deut. 16, 14 † 24, 17, 19 † 26, 12 † 27, 19. Iudith 16, 28. Iob 24, 3 † 31, 16. Eccli. 4, 10. Iſa. 1, 17. Ier. 22, 3. Zach. 7, 10. Mal. 3, 5. Matt. 23, 14. 1. Tim. 5, 3. 16. Iac. 1. 27.

Viduas pias quid deceat, Iudith 8, 4. Luc. 2, 37. 1. Tim. 5, 3, 5. Tit. 2, 3.

VIGILARE, vide aduentus Domini.

VINDICTA ſoli Deo eiuſque miniſtris ac magiſtratui commiſſa, vnde & aliis eſt prohibita, Gen. 15, 14. Leu. 19, 18. Deut. 32, 35. Iudic. 8, 20 † 16, 20. Pſalm. 7, 7 † 9, 13 † 93, 1. Prouerb. 17. 11 † 20, 22 † 24, 29 † 28, 22. Eccli. 28, 1. Ezechi. 25, 12, 14. Nahum 1, 2. Matth. 5, 39. Luc. 9, 54 † 18, 6, 7, 8. Rom. 12, 19. Gal. 5, 10. 1. Theſſ. 5, 15. 2. Tim. 4, 14. Hebr. 10, 30. 1. Pet. 3, 9. Iac. 5, 4. Apoc. 6, 10. vide Remiſsio.

VINEA, Gen. 9, 20. Deut. 24, 24. Iſa. 5, 1. Cant. 8, 11. Matt. 20, 1 † 21, 33.

VIRGINITAS cõmendatur, Matt. 19, 12. 1 Cor. 7, 25*. Apoc. 14, 4.

Virginitas præfertur coniugio, 1. Cor. 7, 38. 40.

Virgines ſeruantur, Num. 31, 18 † 21, 21.

Virgines olim vt nunc concluſæ, 2. Mach. 3, 19.

VISITARE & conſolari infirmos ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Gen. 48, 1. 4. Reg. 8, 29 † 13, 14. Iob 2, 11. Pſal. 40, 4. Eccl. 6, 3. Eccli 7, 28 † 38, 13. Matth. 25, 37, 40. Ioan. 11, 3 † 12, 9. 2. Corinth. 1, 4.

VISERE Sanctos deſiderat Paulus. Rom. 1, 11 † 15, 23, 32. Gal. 4, 20. 1. Theſſ. 2, 17.

VITA fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Gen. 17, 1. Exod. 20, 11*. Leuit. 11, 44 † 19, 2 † 20, 7, 29 † 21, 8. Matth. 5, 48 † 11, 29. Luc. 6, 36. Ioan. 12, 26 † 13, 13 † 15, 12 † 21, 15. Rom. 6, 4 † 8, 29. † 13, 14 † 15, 12. Epheſ. 2, 9 † 4, 1, 23 † 5, 1, 9. Phil. 1, 27 † 2, 5, 14. Col. 2. 6 † 3, 9, 12*. 1. Theſſ. 4, 3. Tit. 2, 11 † 3, 8. Heb. 12, 2. 1. Pet. 2, 15 † 2*. † 3, 17 † 4, 1. 1. Ioan. 1, 7 † 2, 6.

Vitæ humanæ breuitas & vanitas, Geneſ. 3, 19. 2. Reg. 14, 14. 1. Paral. 29, 15. Iob 3, 20 † 7, 6 † 8, 9 † 9, 21, 25 † 13, 28 † 14. 1. Pſalm. 38, 6 † 89, 5, 9 † 101, 4, 12 † 102, 15 † 108, 23 † 143, 4. Eccleſ. 2, 23 † 3, 10 † 7, 1. Sap. 2, 5 † 5, 9. Eccl. 14, 18 † 17, 21 † 18, 8 † 40, 6 † 41, 1. Tob. 4, 23. Iſa. 40, 6. Luc. 12, 18. Epheſ. 5, 16. Heb. 13, 14. 1. Pet. 1. 14. Iac. 1, 10 † 4, 14.

Vitam pro fratribus ponere, Eſther 4, 15. Iudic. 13, 3, 25. Ioa. 15, 13. 1. Ioa. 3, 15.

VITIS, Geneſ. 49, 11. Iudic. 9, 12. Zac. 3, 10. 1. Mach. 14, 12. Ioan. 15, 1. Vitis palmes appellatur populus Iſraeliticus, Oſee 10, 1. Ioan. 15, 5.

VITVLVS erigitur in idolum, Exo. 32, 4. Deuter. 9, 16. 3. Reg. 12, 28. 4. Reg. 10, 29 † 17, 16. Pſalm. 105. 19. Oſee 8, 5. Actor. 7, 40.

VIVENDVM Deo, non ſibi, Ro 14. 7. 2. Cor. 5, 15. Gal. 2. 20, 2. Theſ. 5, 10. 1. Pet. 4, 2.

VNCTIONIS extremæ ſacramentum, Iac. 5, 14.

VOLVNTAS noſtra accommodanda voluntati diuinę, 1. Reg. 3, 18. 2. Reg. 10. 12 † 15, 20. 1. Mach. 3, 60. Matth 6, 10 † 26, 39. Marc. 14, 36. Luc. 22, 42. Actor. 21, 14. 1. Cor. 4, 19. Heb. 6, 3. Iacob. 4. 15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matth. 7, 21 † 12, 50. Marc. 3, 35. Ioan. 5, 39. Rom. 12, 2. Epheſ. 5, 17. Coloſſ. 1, 9, 1. Theſſ. 4, 3. 1. Tim. 2, 14. 1. Ioan. 2, 17.

Voluntas Dei non eſt vt aliquis pereat, Ezech. 18, 23. Ioan. 6, 39. 1. Timoth. 2, 4. 2. Pet. 3, 9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Gen. 20, 3, 6 † 22, 9. 1. Reg. 11, 14 † 12, 9. 3. Reg. 21, 19. vide Cor.

VOLVPTAS carnis, vide Concupiſcentia.

VOTVM, Geneſ. 28, 20. Leuit. 27, 1. Num. 6* † 21, 2 † 30*. Deut. 23. 21. Iudic. 11, 30. 1. Reg. 1, 11. 2. Reg. 15. 8. Pſalm. 75. 12.

Digitized by Google

75,12.Eccleſ.5,3.Baruch.6,34.Matt.14,7. Act.18,18†21,23†...,12.
Votum caſtitatis ſeruandæ,ſeu non cognoſcendi virum,Luc.1,34.
non ſine damnatione violatur, 1. Timoth.5,12.
VRIAS defert litteras Dauidis ad Ioab,2.Reg.11,14.
Vrias prophetat cōtra Ieruſalem, ideóque eductus de Aegypto,occiditur à Ioacim,Ier.26,20,23.
Vrias Sacerdos iuxta præceptum regis Achaz extruit altare,4.Reg.26,11.
VRIEL angelus Dei,4.Eſd.4,1†5,20.
VSIA rex Iuda pugnat aduerſus Philiſthæos,ſumit ſibi officium Sacerdotum: adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur,2.Paral.26,17,20,23. appellatur Azarias,4.Reg.15,1. appellatur Ozias, Matth.1,9.
VSVRA,Exod.22,25.Leuit.25,35. Deu.23,19.2.Eſd.5,7.Pſal.14,5. Prou.22, 16†28,8.Ier.15,10.Ezech.18,8.13†22,12. Luc.6,34†19,8.
VXORIS officium,Gen.2,22.†3,16. Num.30.7,13. Deut.22,5. Eſther 1,10*. Tob.10,12.Prou.11,16†11,4.Iſa.3.15,17. 1.Cor.7*.†11,5,9†14,34.Epheſ.5,22.Col. 3,18.1.Tim.2,11†5,2,10.Tit.2,4.1.Pet.3, 1.vide Mariti officium.

Z

ZACHAEVS excipit Chriſtum ſuis ædibus,Luc.19,6.
ZACHARIAS filius Ioiadæ ſiue Barachiæ ſacerdotis lapidatur, 2.Par.24. 20.Matth.23,35.
Zacharias propheta tempore Darij,Zachar.1,1.
Zacharias pater Ioan.Baptiſtæ, Luc.1,5.
ZADOCH, filius Abiathar fit ſummus Sacerdos,3.Reg.2.35.
ZALPAHAD filiæ poſtulant hereditatem,Num,72,1.7†36,2.Ioſue 17,3.
ZARVIA filia Iſai ſoror Dauidis genuit Abiſai,Ioab, & Aſael, 2.Reg.2,18.1. Paral.2,6.
ZEBEDAEVS pater Iacobi & Ioannis,Matt.4,21. vxor eius Salome intercedit pro filiis apud Chriſtum,Matt. 20,20.
ZEBEE & Salmana reges Madianitarum capiuntur,Iud.8*.
ZEDECIAS,qui & Mathanias, patrũus Ioachin ſubſtituitur pro eo in regno Iuda,4.Reg.24,18.Ier 37,1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalem Zedecias effoſsis oculis ac vinctus,necatiſque coram ſe filiis,in Babylonem ducitur,4. Reg. 25, 1,6,7.Ier.39.4,7†52,3. quemadmodum ei prædictum erat,Ier.27,12,† 37,16. Ezec. 12,3†17,16†21*.
ZELVS & Zelotypia,Gen.34,1,25,27. Exod.32,19,27. Num.25,7. Iud.20,1.8. 1.Reg.11.6†15,11,32.3.Reg.18,40†19,10, 14.4.Reg.10*.1.Mach.2,24.Matth.21,12. Ioan.2,17.Actor.9,1.Phil.3,2.
ZIBA ſeruus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth,2.Reg.9,9. donātur ipſi omnia bona Miphiboſeth,16,2.procedit obuiam regi Dauid,19,17.
ZICELEG donatur regi Dauid, 1. Reg.27,5.exuritur ab Amalechitis,30,1.
ZIPHORA vxor Moyſi, Exod.2,21. circumcidit filium ſuum,4,25.
ZOROBABEL,vide Sorobabel.

FINIS.

Digitized by Google

Series Chartarum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRS TVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.
a b c d e f g.

Digitized by Google

V 2 3

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google